Nr 1

Regeringens proposition med förslag till statsbudget för budgetåret 1975/76;

beslutad den 3 januari 1975.

Regeringen förelägger riksdagen vad som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll för den åtgärd eller det ändamål som framgår av föredragandenas hemställan.

På regeringens vägnar
OLOF PALME

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

Det i 1975 års budgetproposition framlagda förslaget till statsbudget för budgetåret 1975/76 visar en omslutning av 93 224 milj. kr. Detta innebär en höjning i förhållande till vad som nu beräknas för innevarande budgetår med 8 338 milj. kr. Budgetförslaget utvisar ett underskott på 11 907 milj. kr. Underskottet för innevarande budgetår beräknas numera till 11 853 milj. kr., dvs. en ökning med 2 226 milj. kr. i förhållande till vad som beräknats i riksstaten för 1974/75.

I bilagorna 1—24 till budgetpropositionen redovisas regeringens förslag till de i statsbudgeten ingående inkomst- och utgiftsposterna närmare. Bilagan 1, som bl. a. innehåller en finansplan, vari den ekonomiska politiken behandlas mot bakgrund av den samhällsekonomiska utvecklingen, innehåller även en preliminär nationalbudget för år 1975.

Förslag till Statsbudget för budgetåret 1975/76

TOTALBUDGETEN

A Skatter, avgifter, m. m.:

I	Skatter		71 729 200 000	
II	Uppbörd i statens verksamhet		1 592 490 000	
III	Diverse inkomster		840 800 000	74 162 490 000

B Inkomster av statens kapitalfonder:

I	Statens affärsverksfonder		943 800 000	
II	Riksbanksfonden		250 000 000	
III	Statens allmänna fastighetsfond		506 186 000	
IV	Försvarets fastighetsfond		130 354 000	
V	Statens utlåningsfonder		2 438 626 000	
VI	Fonden för låneunderstöd		104 035 000	
VII	Fonden för statens aktier		122 850 000	
VIII	Fonden för beredskapslagring		87 599 000	
IX	Statens pensionsfonder		97 917 000	
X	Diverse kapitalfonder		80 898 000	4 762 265 000

C Beräknad övrig finansiering:

I	Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom kapitalfonderna:			
	Statens affärsverksfonder	1 932 602 000		
	Övriga kapitalfonder	436 110 000	2 368 712 000	
II	Övrig kapitalåterbetalning		23 875 000	2 392 587 000
			Summa kr.	**81 317 342 000**
Underskott				11 906 718 000
			Summa kr.	**93 224 060 000**

TOTALBUDGETEN (FORTS.)

A Utgiftsanslag:

I	Kungl. hov- och slottsstaterna	12 034 000	
II	Justitiedepartementet	3 265 288 000	
III	Utrikesdepartementet	3 174 940 000	
IV	Försvarsdepartementet	9 781 522 000	
V	Socialdepartementet	26 419 108 000	
VI	Kommunikationsdepartementet	6 130 577 000	
VII	Finansdepartementet	6 703 670 000	
VIII	Utbildningsdepartementet	12 061 548 000	
IX	Jordbruksdepartementet	3 994 064 000	
X	Handelsdepartementet	413 604 000	
XI	Arbetsmarknadsdepartementet	4 977 585 000	
XII	Bostadsdepartementet	5 796 668 000	
XIII	Industridepartementet	2 540 736 000	
XIV	Kommundepartementet	1 219 278 000	
XV	Oförutsedda utgifter	1 000 000 000	
XVI	Riksdagen och dess verk m. m.	133 438 000	
XVII	Riksgäldsfonden	4 500 000 000	92 124 060 000

B Beräknad övrig medelsförbrukning:

I	Minskning av anslagsbehållningar	900 000 000	
II	Ökad disposition av rörliga krediter	200 000 000	1 100 000 000

Summa kr. **93 224 060 000**

DRIFTBUDGETEN

A Skatter, avgifter, m. m.:

I	Skatter	71 729 200 000	
II	Uppbörd i statens verksamhet	1 592 490 000	
III	Diverse inkomster	840 800 000	74 162 490 000

B Inkomster av statens kapitalfonder:

I	Statens affärsverksfonder	943 800 000	
II	Riksbanksfonden	250 000 000	
III	Statens allmänna fastighetsfond	506 186 000	
IV	Försvarets fastighetsfond	130 354 000	
V	Statens utlåningsfonder	2 438 626 000	
VI	Fonden för låneunderstöd	104 035 000	
VII	Fonden för statens aktier	122 850 000	
VIII	Fonden för beredskapslagring	87 599 000	
IX	Statens pensionsfonder	97 917 000	
X	Diverse kapitalfonder	80 898 000	4 762 265 000

Summa inkomster på driftbudgeten **78 924 755 000**

Summa kr. **78 924 755 000**

DRIFTBUDGETEN (FORTS.)

A Egentliga statsutgifter:

I	Kungl. hov- och slottsstaterna	12 034 000	
II	Justitiedepartementet	3 183 286 000	
III	Utrikesdepartementet	3 167 839 000	
IV	Försvarsdepartementet	9 474 520 000	
V	Socialdepartementet	26 376 481 000	
VI	Kommunikationsdepartementet	4 374 877 000	
VII	Finansdepartementet	6 369 964 000	
VIII	Utbildningsdepartementet	11 336 627 000	
IX	Jordbruksdepartementet	3 904 361 000	
X	Handelsdepartementet	273 504 000	
XI	Arbetsmarknadsdepartementet	4 647 585 000	
XII	Bostadsdepartementet	3 962 666 000	
XIII	Industridepartementet	548 136 000	
XIV	Kommundepartementet	1 179 778 000	
XV	Oförutsedda utgifter	1 000 000 000	
XVI	Riksdagen och dess verk m. m.	133 438 000	79 945 096 000

B Utgifter för statens kapitalfonder:

I	Riksgäldsfonden	4 500 000 000	
II	Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	1 157 903 000	
III	Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000	5 658 903 000
	Summa utgifter på driftbudgeten		**85 603 999 000**

Beräknat underskott på statsregleringen:		
Underskott av inkomster		**—6 679 244 000**
Återföring från budgetutjämningsfonden av kommunalskattemedel	250 000 000	
Beräknat underskott på statsregleringen	6 429 244 000	
Summa kr.		**78 924 755 000**

KAPITALBUDGETEN

Lånemedel	4 127 474 000
Summa kr.	**4 127 474 000**

KAPITALBUDGETEN (FORTS.)

I	Statens affärsverksfonder:		
	Postverkets fond	—3 002 000	
	Televerkets fond	—33 800 000	
	Statens järnvägars fond	114 100 000	
	Luftfartsverkets fond	261 998 000	
	Fabriksverkens fond	9 199 000	
	Statens vattenfallsverks fond	977 899 000	
	Domänverkets fond	17 001 000	1 343 395 000
II	Statens allmänna fastighetsfond		326 707 000
III	Försvarets fastighetsfond		59 354 000
IV	Statens utlåningsfonder		1 875 469 000
V	Fonden för låneunderstöd		306 577 000
VI	Fonden för statens aktier		141 620 000
VII	Fonden för förlag till statsverket		—5 000 000
VIII	Fonden för beredskapslagring		40 000 000
IX	Diverse kapitalfonder:		
	Statens vägverks förrådsfond	3 899 000	
	Sjöfartsverkets fond	43 888 000	
	Fonden för Södertälje kanalverk	8 000 000	
	Statens datamaskinfond	9 501 000	
	Jordfonden	1 000	
	Förrådsfonden för ekonomiskt försvar	—1 062 000	64 227 000
			4 152 349 000
Avgår kapitalåterbetalning:			
	Avsättning till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000	
	Övrig kapitalåterbetalning	23 875 000	24 875 000
		Summa kr.	**4 127 474 000**

Inkomster på driftbudgeten

Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1975/76

A Skatter, avgifter, m. m.

I *Skatter:*

1 Skatt på inkomst, förmögenhet och förelse samt sociala försäkringsavgifter:			
a Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m., *bevillning*	32 230 000 000		
b Kupongskatt, *bevillning*	30 000 000		
c Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, *bevillning*	1 500 000		
d Skogsvårdsavgifter, *bevillning*	11 700 000		
e Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, *bevillning*	2 500 000		
f Arvsskatt och gåvoskatt, *bevillning*	320 000 000		
g Lotterivinstskatt, *bevillning*	188 000 000		
h Stämpelskatt och stämpelavgift, *bevillning*	428 000 000	33 211 700 000	
2 Automobilskattemedel:			
a Bensinskatt, *bevillning*	1 826 000 000		
b Vägtrafikskatt, *bevillning*	1 900 000 000	3 726 000 000	
3 Allmän arbetsgivaravgift, *bevillning*		5 985 000 000	
4 Tullar och acciser:			
a Tullmedel, *bevillning*	1 015 000 000		
b Mervärdeskatt, *bevillning*	17 800 000 000		
c Särskilda varuskatter, *bevillning*	414 000 000		
d Omsättningsskatt på motorfordon, *bevillning*	651 500 000		
e Tobaksskatt, *bevillning*	2 010 000 000		
f Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag, *bevillning*	30 000 000		
g Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag, *bevillning*	51 000 000		
h Skatt på sprit, *bevillning*	3 000 000 000		
i Skatt på vin, *bevillning*	485 000 000		
j Skatt på malt- och läskedrycker, *bevillning*	646 000 000		
k Energiskatt, *bevillning*	2 195 000 000		
l Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter, *bevillning*	153 000 000		
m Särskild vägtrafikskatt, *bevillning*	175 000 000		
n Skatt på annonser och reklam, *bevillning*	111 000 000		
o Skatt på spel, *bevillning*	70 000 000	28 806 500 000	71 729 200 000

II *Uppbörd i statens verksamhet:*

1 Expeditionsavgifter	110 000 000
2 Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	74 157 000
3 Vattendomstolsavgifter	1 000 000
4 Inkomster vid kriminalvården	10 000
5 Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	19 200 000

6	Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	12 635 000	
7	Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 612 000	
8	Inkomster vid karolinska sjukhuset	232 000 000	
9	Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	250 000	
10	Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	65 000	
11	Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	2 065 000	
12	Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet	33 400 000	
13	Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	800 000	
14	Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	28 500 000	
15	Körkortsavgifter	44 000 000	
16	Avgifter för registrering av motorfordon	66 350 000	
17	Försäljning av sjökort	2 630 000	
18	Fyravgifter	105 500 000	
19	Lotsavgifter	25 500 000	
20	Skeppsmätningsavgifter	2 100 000	
21	Fartygsinspektionsavgifter m. m.	3 700 000	
22	Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	22 983 000	
23	Inkomster vid statens geotekniska institut	4 000 000	
24	Ersättning för visst värderingsförfarande	40 000	
25	Pensionsmedel m. m.	474 000 000	
26	Inkomst av myntning	65 000 000	
27	Bidrag till bankinspektionen	6 900 000	
28	Bidrag för revision av sparbankerna	975 000	
29	Bidrag till försäkringsinspektionen	3 753 000	
30	Ersättning för kilometerräknarapparatur	1 000	
31	Avgifter för granskning av biograffilm	285 000	
32	Inkomster vid riksantikvarieämbetet	4 958 000	
33	Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	590 000	
34	Inkomster vid statens maskinprovningar	800 000	
35	Inkomster vid lantbruksnämnderna	5 000 000	
36	Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 400 000	
37	Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	7 400 000	
38	Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	3 895 000	
39	Avgifter vid köttbesiktning	9 500 000	
40	Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 500 000	
41	Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	5 700 000	
42	Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	230 000	
43	Inkomster av statens gruvegendom	40 000 000	
44	Inkomster vid bergsstaten m. m.	3 000 000	
45	Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	48 230 000	
46	Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	3 698 000	
47	Exekutionsavgifter	15 373 000	
48	Restavgifter	55 212 000	
49	Inkomster vid statens planverk	1 200 000	
50	Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	41 393 000	1 592 490 000
III	*Diverse inkomster:*		
1	Bötesmedel	106 000 000	
2	Totalisatoravgift	115 000 000	
3	Tipsmedel	345 800 000	
4	Lotterimedel	189 000 000	
5	Övriga diverse inkomster	85 000 000	840 800 000
			74 162 490 000

B Inkomster av statens kapitalfonder

I	*Statens affärsverksfonder:*			
	1	Postverket	25 500 000	
	2	Televerket	157 500 000	
	3	Statens järnvägar	10 000 000	
	4	Luftfartsverket	27 800 000	
	5	Statens vattenfallsverk	700 000 000	
	6	Domänverket	23 000 000	943 800 000
II	*Riksbanksfonden*			250 000 000
III	*Statens allmänna fastighetsfond:*			
	1	Slottsbyggnadernas delfond	1 000	
	2	Kriminalvårdsstyrelsens ”	9 968 000	
	3	Beskickningsfastigheternas ”	10 490 000	
	4	Karolinska sjukhusets ”	39 901 000	
	5	Akademiska sjukhusets ”	13 468 000	
	6	Byggnadsstyrelsens ”	432 195 000	
	7	Generaltullstyrelsens ”	163 000	506 186 000
IV	*Försvarets fastighetsfond*			130 354 000
V	*Statens utlåningsfonder:*			
	1	Utrikesförvaltningens lånefond	110 000	
	2	Biståndsförvaltningens lånefond	50 000	
	3	Statens bosättningslånefond	10 000 000	
	4	Vattenkraftslånefonden	250 000	
	5	Luftfartslånefonden	2 600 000	
	6	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	3 200 000	
	7	Statens lånefond för universitetsstudier	400 000	
	8	Studiemedelsfonden	38 000 000	
	9	Lånefonden för studentkårlokaler	190 000	
	10	Jordbrukets lagerhusfond	40 000	
	11	Jordbrukets maskinlånefond	100 000	
	12	Kraftledningslånefonden	40 000	
	13	Egnahemslånefonden	700 000	
	14	Statens avdikningslånefond	1 600 000	
	15	Fiskerilånefonden	2 100 000	
	16	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	105 000	
	17	Skogsväglånefonden	45 000	
	18	Statens hantverks- och industrilånefond	21 000 000	
	19	Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	670 000	
	20	Lånefonden för bostadsbyggande	2 325 000 000	
	21	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	2 100 000	
	22	Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin	643 000	
	23	Lånefonden för kommunala markförvärv	26 900 000	
	24	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	2 700 000	
	25	Övriga utlåningsfonder	83 000	2 438 626 000
VI	*Fonden för låneunderstöd:*			
	1	Kammarkollegiets delfond	28 000 000	
	2	Arbetsmarknadsstyrelsens ”	75 000 000	
	3	Bostadsstyrelsens ”	240 000	
	4	Riksbankens ”	25 000	
	5	Riksgäldskontorets ”	770 000	104 035 000

VII	*Fonden för statens aktier*		122 850 000
VIII	*Fonden för beredskapslagring*		87 599 000
IX	*Statens pensionsfonder:*		
	1 Folkpensioneringsfonden	72 500 000	
	2 Civila tjänstepensionsfonden	2 250 000	
	3 Militära tjänstepensionsfonden	270 000	
	4 Allmänna familjepensionsfonden	6 850 000	
	5 Statens pensionsanstalts pensionsfond	16 000 000	
	6 Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	47 000	97 917 000
X	*Diverse kapitalfonder:*		
	1 Fonden för kreditgivning till utlandet	2 360 000	
	2 Övriga diverse kapitalfonder	78 538 000	80 898 000
			4 762 265 000
		Summa kr.	**78 924 755 000**

Bilaga 1
till Specifikation av
inkomsterna på driftbudgeten

Förslag till
stat för statens allmänna fastighetsfond
för budgetåret 1975/76

Inkomster

A	*Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:*			
1	Slottsbyggnadernas	delfond	7 900 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”	28 800 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	49 319 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	49 500 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	23 498 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	943 000 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	11 923 000	1 113 940 000
B	*Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:*			
1	Slottsbyggnadernas	delfond	1 700 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”	1 999 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	550 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	4 500 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	34 000 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	155 000	42 904 000
C	*Diverse inkomster:*			
1	Slottsbyggnadernas	delfond	101 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”	1 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	1 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	1 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	1 648 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	10 000 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	1 000	11 753 000
			Summa kr.	**1 168 597 000**

Utgifter

A Reparations- och underhållskostnader m. m.:

1	Slottsbyggnadernas	delfond, *förslagsvis*	9 700 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”	16 466 000	
3	Beskickningsfastigheternas	” , *förslagsvis*	11 195 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	8 900 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	5 174 000	
6	Byggnadsstyrelsens	” , *förslagsvis*	217 500 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	344 000	269 279 000

B Avsättning till värdeminskningskonto:

2	Kriminalvårdsstyrelsens	delfond, *förslagsvis*	3 566 000	
3	Beskickningsfastigheternas	” ”	985 000	
4	Karolinska sjukhusets	” ”	2 900 000	
5	Akademiska sjukhusets	” ”	6 503 000	
6	Byggnadsstyrelsens	” ”	52 305 000	
7	Generaltullstyrelsens	” ”	72 000	66 331 000

C Hyres- och arrendeutgifter m. m.:

2	Kriminalvårdsstyrelsens	delfond, *förslagsvis*	800 000	
3	Beskickningsfastigheternas	” ”	27 200 000	
4	Karolinska sjukhusets	” ”	2 300 000	
5	Akademiska sjukhusets	” ”	1 000	
6	Byggnadsstyrelsens	” ”	285 000 000	
7	Generaltullstyrelsens	” ”	11 500 000	326 801 000

Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget:

1	Slottsbyggnadernas	delfond	1 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens	”	9 968 000	
3	Beskickningsfastigheternas	”	10 490 000	
4	Karolinska sjukhusets	”	39 901 000	
5	Akademiska sjukhusets	”	13 468 000	
6	Byggnadsstyrelsens	”	432 195 000	
7	Generaltullstyrelsens	”	163 000	506 186 000
			Summa kr.	**1 168 597 000**

Bilaga 2
till Specifikation av
inkomsterna på driftbudgeten

Förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1975/76

Inkomster

A	*Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:*		
1	Befästningars delfond	123 520 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	314 967 000	
3	Försvarets forskningsanstalts delfond	10 823 000	449 310 000
B	*Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:*		
1	Befästningars delfond	650 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	8 900 000	9 550 000
C	*Inkomster av övnings- och skjutfält:*		
1	Befästningars delfond	300 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	7 000 000	7 300 000
D	*Diverse inkomster:*		
1	Befästningars delfond	1 625 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	11 000 000	
3	Försvarets forskningsanstalts delfond	—	12 625 000
		Summa kr.	**478 785 000**

Utgifter

A	*Reparations- och underhållskostnader m. m.:*		
1	Befästningars delfond	91 695 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	187 823 000	
3	Försvarets forskningsanstalts delfond	1 947 000	281 465 000
B	*Avsättning till värdeminskningskonto:*		
1	Befästningars delfond, *förslagsvis*	6 300 000	
2	Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	20 420 000	
3	Försvarets forskningsanstalts delfond, *förslagsvis*	1 026 000	27 746 000

C	*Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:*		
1	Befästningars delfond, *förslagsvis*	6 050 000	
2	Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	33 000 000	
3	Försvarets forskningsanstalts delfond, *förslagsvis*	170 000	39 220 000
	Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget:		
1	Befästningars delfond	22 050 000	
2	Kasernbyggnaders delfond	100 624 000	
3	Försvarets forskningsanstalts delfond	7 680 000	130 354 000
		Summa kr.	**478 785 000**

Utgifter på driftbudgeten

Egentliga statsutgifter

I. Kungl. hov- och slottsstaterna

A Kungl. hovstaten

1	Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning	5 300 000
2	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten	1 090 000
		6 390 000

B Kungl. slottsstaten

1	De kungl. slotten: Administration, *förslagsanslag*	4 319 000
2	De kungl. slotten: Uppvärmning, *förslagsanslag*	1 325 000
		5 644 000
	Summa kr.	**12 034 000**

II. Justitiedepartementet

A	**Justitiedepartementet m. m.**		
1	Statsrådsberedningen, *förslagsanslag*		4 547 000
2	Justitiedepartementet, *förslagsanslag*		14 779 000
3	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		15 750 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*		900 000
5	Information om lagstiftning m. m., *reservationsanslag*		820 000
6	Svensk författningssamling, *förslagsanslag*		2 750 000
7	Justitiekanslern, *förslagsanslag*		1 365 000
8	Fideikommissnämnden, *förslagsanslag*		279 000
9	Datainspektionen, *förslagsanslag*		3 318 000
	Brottsförebyggande rådet:		
10	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	1 936 000	
11	Utvecklingskostnader, *reservationsanslag*	2 630 000	4 566 000
12	Framtidsstudier, *reservationsanslag*		4 000 000
			53 074 000
B	**Polisväsendet**		
1	Rikspolisstyrelsen, *förslagsanslag*, varav 7 207 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen		122 160 000
	Polisverket:		
2	Inköp av motorfordon m. m., *reservationsanslag*, varav 19 336 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	27 822 000	
3	Underhåll och drift av motorfordon m. m., *förslagsanslag*, varav 42 392 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	76 520 000	
4	Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m., *förslagsanslag*	54 100 000	
5	Diverse utgifter, *förslagsanslag*	2 100 000	160 542 000
	Lokala polisorganisationen:		
6	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*, varav 355 946 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	1 547 593 000	
7	Utrustning, *reservationsanslag*, varav 2 587 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	13 200 000	1 560 793 000
8	Statens kriminaltekniska laboratorium, *förslagsanslag*		7 915 000
9	Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg, *förslagsanslag*		1 000
10	Inredning av nybyggnad i kvarteret Kronoberg, *reservationsanslag*		7 800 000
			1 859 211 000
C	**Åklagarväsendet**		
1	Riksåklagaren, *förslagsanslag*		4 120 000
2	Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna, *förslagsanslag*		104 030 000
			108 150 000

D	**Domstolsväsendet m. m.**		
1	Domstolsverket, *förslagsanslag*		18 600 000
2	Allmänna domstolarna, *förslagsanslag*		376 500 000
3	Allmänna förvaltningsdomstolarna, *förslagsanslag*		42 950 000
4	Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m., *förslagsanslag*		15 500 000
5	Utrustning till domstolar m. m., *reservationsanslag*		3 350 000
6	Centralnämnden för fastighetsdata, *förslagsanslag*		16 000 000
			472 900 000
E	**Rättshjälp m. m.**		
1	Rättshjälpskostnader, *förslagsanslag*		90 000 000
2	Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
3	Bidrag till allmänna advokatbyråer, *förslagsanslag*		500 000
4	Ersättning åt vittnen m. m., *förslagsanslag*		16 500 000
			107 001 000
F	**Kriminalvården**		
1	Kriminalvårdsstyrelsen, *förslagsanslag*		37 125 000
2	Kriminalvårdsanstalterna, *förslagsanslag*		410 335 000
3	Frivården, *förslagsanslag*		79 695 000
4	Maskin- och verktygsutrustning m. m., *reservationsanslag*		1 650 000
5	Engångsanskaffning av inventarier m. m., *reservationsanslag*		5 000 000
6	Utbildning av personal m. fl., *reservationsanslag*		3 510 000
7	Kriminalvårdsenheter med särskild budget, *förslagsanslag*		1 000
			537 316 000
G	**Diverse**		
1	Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter, *förslagsanslag*		74 000
2	Ersättning för personskador på grund av brott, *förslagsanslag*		1 000 000
3	Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m., *reservationsanslag*		65 000
4	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m., *förslagsanslag*		195 000
5	Stöd till politiska partier, *förslagsanslag*		39 300 000
6	Vissa kostnader i anledning av allmänna val, *förslagsanslag*		5 000 000
			45 634 000
		Summa kr.	**3 183 286 000**

III. Utrikesdepartementet

A Utrikesdepartementet m. m.

1	Utrikesförvaltningen, *förslagsanslag*	205 785 000
2	Utlandstjänstemännens representation, *reservationsanslag*	4 600 000
3	Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat, *reservationsanslag*	6 881 000
4	Kursdifferenser, *förslagsanslag*	1 000
5	Ersättning åt olönade konsuler, *förslagsanslag*	2 630 000
6	Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation, *förslagsanslag*	9 000 000
7	Kostnader för vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*	200 000
8	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	150 000
9	Extra utgifter, *reservationsanslag*	315 000
10	Kostnader för officiella besök m. m. *förslagsanslag*	1 000 000
		230 562 000

B Bidrag till vissa internationella organisationer

1	Förenta Nationerna, *förslagsanslag*	23 000 000
2	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), *förslagsanslag*	9 065 000
3	Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA), *förslagsanslag*	3 500 000
4	Europarådet, *förslagsanslag*	5 000 000
5	Övriga internationella organisationer m. m., *förslagsanslag*	65 000
		40 630 000

C Internationellt utvecklingssamarbete

1	Bidrag till internationella biståndsprogram, *reservationsanslag*	1 050 000 000
2	Bilateralt utvecklingssamarbete, *reservationsanslag*	1 736 331 000
3	Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet, *reservationsanslag*	27 920 000
4	Styrelsen för internationell utveckling (SIDA), *förslagsanslag*	32 794 000
5	Biståndsutbildningsnämnden (BUN), *förslagsanslag*	5 854 000
		2 852 899 000

D Information om Sverige i utlandet

1	Svenska institutet, *reservationsanslag*	12 950 000
2	Sveriges Radios programverksamhet för utlandet	14 547 000
3	Övrig information om Sverige i utlandet, *reservationsanslag*	5 237 000
		32 734 000

E Diverse

1	Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m., *förslagsanslag*		500 000
2	Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater, *reservationsanslag*		10 000
3	Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor		2 065 000
4	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, *reservationsanslag*		4 167 000
5	Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll, *förslagsanslag*		4 272 000
			11 014 000
		Summa kr.	**3 167 839 000**

IV. Försvarsdepartementet

A	**Försvarsdepartementet m. m.**		
1	Försvarsdepartementet, *förslagsanslag*		13 500 000
2	Vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*		9 145 000
3	Kommittéer m. m., *förslagsanslag*		3 250 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*		900 000
5	Reglering av prisstegringar för det militära försvaret, *förslagsanslag*		1 420 000 000
6	Reglering av prisstegringar för civilförsvaret, *förslagsanslag*		26 300 000
			1 473 095 000
B	**Arméförband**		
	Arméförband:		
1	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	2 018 110 000	
2	Materielanskaffning, *förslagsanslag*	736 000 000	
3	Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*	46 000 000	
4	Forskning och utveckling, *förslagsanslag*	60 000 000	2 860 110 000
			2 860 110 000
C	**Marinförband**		
	Marinförband:		
1	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	691 350 000	
2	Materielanskaffning, *förslagsanslag*	353 000 000	
3	Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*	22 000 000	
4	Forskning och utveckling, *förslagsanslag*	31 000 000	1 097 350 000
			1 097 350 000
D	**Flygvapenförband**		
	Flygvapenförband:		
1	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	1 185 300 000	
2	Materielanskaffning, *förslagsanslag*	1 088 805 000	
3	Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*	26 700 000	
4	Forskning och utveckling, *förslagsanslag*	450 000 000	2 750 805 000
			2 750 805 000
E	**Central och högre regional ledning**		
1	Försvarsstaben, *förslagsanslag*		45 780 000
2	Arméstaben, *förslagsanslag*		34 896 000
3	Marinstaben, *förslagsanslag*		27 656 000
4	Flygstaben, *förslagsanslag*		35 300 000
5	Militärområdesstaber m. m., *förslagsanslag*		151 000 000
	Krigsorganisation för vissa staber m. m.:		
6	Ledning och förbandsverksamhet, *förslagsanslag*	8 700 000	
7	Materielanskaffning, *förslagsanslag*	21 800 000	30 500 000
8	Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*		10 250 000
			335 382 000

F	**Gemensamma myndigheter och funktioner**		
1	Försvarets civilförvaltning, *förslagsanslag*		23 893 000
2	Försvarets sjukvårdsstyrelse, *förslagsanslag*		17 201 000
3	Fortifikationsförvaltningen, *förslagsanslag*		39 192 000
4	Försvarets materielverk, *förslagsanslag*		298 800 000
5	Gemensam försvarsforskning, *förslagsanslag*		144 220 000
6	Försvarets radioanstalt, *förslagsanslag*		69 276 000
7	Värnpliktsverket, *förslagsanslag*		37 245 000
8	Försvarets rationaliseringsinstitut, *förslagsanslag*		14 750 000
9	Försvarshögskolan, *förslagsanslag*		1 490 000
10	Militärhögskolan, *förslagsanslag*		14 840 000
11	Försvarets gymnasieskola, *förslagsanslag*		3 025 000
12	Intendenturförvaltningsskolan, *förslagsanslag*		1 205 000
13	Försvarets brevskola, *förslagsanslag*		1 595 000
14	Försvarets hundskola, *förslagsanslag*		1 100 000
15	Krigsarkivet, *förslagsanslag*		2 355 000
16	Militärhistoriska museer, *förslagsanslag*		2 985 000
17	Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m., *förslagsanslag*		4 650 000
18	Försvarets datacentral, *förslagsanslag*		1 000
19	Frivilliga försvarsorganisationer m. m., *förslagsanslag*		23 140 000
20	Insatsberedskap m. m., *förslagsanslag*		35 900 000
21	Viss gemensam verksamhet, *förslagsanslag*		18 731 000
22	Vissa ersättningar m. m., *förslagsanslag*		28 947 000
23	Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner, *förslagsanslag*		2 700 000
			787 241 000
G	**Civilförsvar**		
1	Civilförsvar, *förslagsanslag*		**144 470 000**
H	**Övrig verksamhet**		
1	Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, *förslagsanslag*		1 390 000
2	Beredskapsstyrka för FN-tjänst, *förslagsanslag*		10 900 000
3	Viss anskaffning för militära anläggningar m. m., *förslagsanslag*		2 000 000
4	Flygtekniska försöksanstalten, *förslagsanslag*		2 000 000
5	Signalskydd, *förslagsanslag*		3 120 000
6	Vissa teleanordningar, *förslagsanslag*		2 562 000
7	Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar, *förslagsanslag*		3 590 000
8	Identitetsbrickor, *förslagsanslag*		505 000
			26 067 000
		Summa kr.	**9 474 520 000**

V. Socialdepartementet

A	**Socialdepartementet m. m.**	
1	Socialdepartementet, *förslagsanslag*	8 555 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	13 200 000
3	Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet, *reservationsanslag*	16 000 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*	450 000
		38 205 000
B	**Allmän försäkring m. m.**	
1	Försäkringsdomstolen, *förslagsanslag*	3 342 000
2	Försäkringsrådet, *förslagsanslag*	1 650 000
3	Riksförsäkringsverket, *förslagsanslag*	65 365 000
4	Folkpensioner, *förslagsanslag*	15 310 000 000
5	Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar, *förslagsanslag*	25 900 000
6	Bidrag till sjukförsäkringen, *förslagsanslag*	2 760 000 000
7	Vissa yrkesskadeersättningar m. m., *förslagsanslag*	1 800 000
		18 168 057 000
C	**Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.**	
1	Allmänna barnbidrag, *förslagsanslag*	2 700 000 000
2	Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag, *förslagsanslag*	7 400 000
3	Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen, *förslagsanslag*	260 000 000
4	Ersättning för bidragsförskott, *förslagsanslag*	275 000 000
5	Omkostnader för statens bosättningslån, *förslagsanslag*	450 000
		3 242 850 000
D	**Sociala serviceåtgärder**	
1	Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst, *förslagsanslag*	420 000 000
2	Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem, *reservationsanslag*	100 000 000
3	Bidrag till driften av förskolor och fritidshem, *förslagsanslag*	605 000 000
4	Bidrag till kommunala familjedaghem, *förslagsanslag*	150 000 000
5	Bidrag till ferievistelse för barn, *förslagsanslag*	4 000 000
6	Bidrag till semesterhem m. m., *förslagsanslag*	1 800 000
		1 280 800 000
E	**Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.**	
	Centrala och regionala myndigheter m. m.	
1	Socialstyrelsen, *förslagsanslag*	58 562 000
2	Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader, *förslagsanslag*	407 000
3	Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, *förslagsanslag*	7 700 000
4	Länsläkarväsendet, *förslagsanslag*	9 420 000
5	Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder, *förslagsanslag*	10 784 000

	Vissa laboratorier m. m.		
6	Statens strålskyddsinstitut, *förslagsanslag*		7 671 000
	Statens bakteriologiska laboratorium:		
7	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
8	Driftbidrag, *reservationsanslag*	750 000	
9	Centrallaboratorieuppgifter, *förslagsanslag*	7 425 000	
10	Försvarsmedicinsk verksamhet, *förslagsanslag*	2 070 000	
11	Utrustning, *reservationsanslag*	700 000	10 946 000
12	Statlig läkemedelskontroll, *förslagsanslag*		15 448 000
13	Socialstyrelsens läkemedelsavdelning: Inredning och utrustning, *reservationsanslag*		6 500 000
14	Statens rättskemiska laboratorium, *förslagsanslag*		9 246 000
15	Statens rättsläkarstationer: Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*		9 759 000
			146 443 000

F Öppen hälso- och sjukvård

1	Läkemedel åt vissa kvinnor och barn, *förslagsanslag*		4 900 000
2	Bidrag till familjerådgivning, psykisk barna- och ungdomsvård m. m., *förslagsanslag*		2 850 000
3	Allmän hälsokontroll, *förslagsanslag*		1 170 000
4	Skyddsympningar, *förslagsanslag*		22 100 000
5	Hälsovårdsupplysning, *reservationsanslag*		7 500 000
6	Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård, *reservationsanslag*		50 000
7	Bidrag till nordiskt institut för odontologisk materialprovning, *reservationsanslag*		500 000
8	Epidemiberedskap m. m., *förslagsanslag*		4 780 000
			43 850 000

G Universitetssjukhus m. m.

	Karolinska sjukhuset:		
1	Driftkostnader, *förslagsanslag*	455 137 000	
2	Utrustning, *reservationsanslag*	6 500 000	461 637 000
	Akademiska sjukhuset i Uppsala:		
3	Avlöningar till läkare, *förslagsanslag*	56 282 000	
4	Driftkostnader, *förslagsanslag*	55 355 000	
5	Utrustning, *reservationsanslag*	100 000	111 737 000
6	Bidrag till kommunala undervisningssjukhus, *förslagsanslag*		240 000 000
7	Forsknings- och utbildningsverksamhet vid vårdcentralen i Dalby, *reservationsanslag*		2 649 000
8	Vidareutbildning av läkare, *förslagsanslag*		15 700 000
9	Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m., *förslagsanslag*		2 530 000
10	Nordiska hälsovårdshögskolan, *förslagsanslag*		2 151 000
			836 404 000

H	**Övrig sjukhusvård m. m.**		
1	Rättspsykiatriska stationer och kliniker, *förslagsanslag*		33 632 000
2	Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m., *reservationsanslag*		1 000
3	Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m., *reservationsanslag*		143 000 000
4	Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m., *förslagsanslag*		1 597 000 000
5	Bidrag till anordnande av radioterapevtiska kliniker, *förslagsanslag*		1 000 000
6	Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m., *förslagsanslag*		3 583 000
7	Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara, *reservationsanslag*		1 555 000
8	Viss krigssjukvårdsutbildning m. m., *förslagsanslag*		2 413 000
9	Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare, *förslagsanslag*		15 025 000
			1 797 209 000
I	**Ungdomsvård m. m.**		
	Ungdomsvårdsskolorna:		
1	Driftkostnader, *förslagsanslag*	111 283 000	
2	Engångsanskaffning av inventarier m. m., *reservationsanslag*	1 000	
3	Personalutbildning, *reservationsanslag*	572 000	111 856 000
4	Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl., *förslagsanslag*		700 000
5	Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m. m., *förslagsanslag*		50 000 000
			162 556 000
J	**Nykterhetsvård m. m.**		
	Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare:		
1	Driftkostnader, *förslagsanslag*	29 597 000	
2	Utrustning m. m., *reservationsanslag*	100 000	29 697 000
3	Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m., *reservationsanslag*		900 000
4	Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m., *förslagsanslag*		121 900 000
5	Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m., *förslagsanslag*		133 400 000
6	Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården, *reservationsanslag*		350 000
7	Bidrag till Länkrörelsen m. m.		4 800 000
			291 047 000
K	**Vissa åtgärder för handikappade**		
1	Bidrag till handikappinstitutet		6 010 000
2	Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade, *förslagsanslag*		147 000 000
3	Kostnader för viss utbildning av handikappade, *förslagsanslag*		9 630 000

4	Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda, *reservationsanslag*		13 000 000
5	Bidrag till driften av särskolor m. m., *förslagsanslag*		174 200 000
6	Bidrag till handikapporganisationer, *reservationsanslag*		4 500 000
7	Kostnader för viss verksamhet för blinda, *förslagsanslag*		3 172 000
8	Ersättning till postverket för befordran av blindskrifts-försändelser, *förslagsanslag*		4 090 000
			361 602 000
L	**Internationell samverkan**		
1	Socialattachéer, *förslagsanslag*		1 102 000
2	Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m., *förslagsanslag*		6 101 000
3	Vissa internationella resor, *reservationsanslag*		105 000
4	Vissa internationella kongresser i Sverige, *reservations-anslag*		150 000
			7 458 000
		Summa kr.	**26 376 481 000**

VI. Kommunikationsdepartementet

A Kommunikationsdepartementet m. m.

1	Kommunikationsdepartementet, *förslagsanslag*	7 790 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*, därav hälften att avräknas mot automobilskattemedlen	5 100 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*	430 000
		13 320 000

B Vägväsendet

1	Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	6 560 000
2	Drift av statliga vägar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	1 355 000 000
3	Byggande av statliga vägar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	765 000 000
4	Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	200 000 000
5	Bidrag till drift av kommunala vägar och gator, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	205 700 000
6	Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	350 000 000
7	Bidrag till drift av enskilda vägar m. m., *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	93 000 000
8	Bidrag till byggande av enskilda vägar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	26 800 000
9	Tjänster till utomstående, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	12 300 000
10	Avsättning till statens automobilskattemedelsfond, *förslagsanslag*	1 000
		3 014 361 000

C Trafiksäkerhet

	Statens trafiksäkerhetsverk:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	18 525 000	
2	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	24 139 000	
3	Bil- och körkortsregister m. m., *förslagsanslag*	59 494 000	102 158 000
4	Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		7 500 000

5	Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, att avräknas mot automobilskattemedlen		2 750 000
			112 408 000
D	**Sjöfart**		
	Sjöfartsverket		
1	Farledsverksamhet, exkl. isbrytning, *förslagsanslag*		131 841 000
2	Isbrytning, *förslagsanslag*		63 565 000
3	Fartygsverksamhet, *förslagsanslag*		13 257 000
4	Övrig verksamhet, *förslagsanslag*		2 197 000
	Övriga sjöfartsändamål		
5	Handelsflottans pensionsanstalt		1 000
6	Bidrag till vissa resor av sjöfolk, *förslagsanslag*		100 000
7	Avsättning till handelsflottans välfärdsfond, *förslagsanslag*		500 000
8	Understöd åt skärgårdsrederier m. m., *förslagsanslag*		755 000
			212 216 000
E	**Institut m. m.**		
1	Transportnämnden, *förslagsanslag*, därav tre fjärdedelar att avräknas mot automobilskattemedlen		1 712 000
	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:		
2	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	37 552 000	
3	Underhåll av materiel m. m., *förslagsanslag*	1 635 000	
4	Nyanskaffning av instrument m. m., *reservationsanslag*	600 000	
5	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	9 006 000	
6	Väderlekstjänst för luftfarten, *förslagsanslag*	13 712 000	62 505 000
7	Bidrag till väderleksstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m., *förslagsanslag*		1 600 000
8	Statens väg- och trafikinstitut, *förslagsanslag*		1 000
9	Bidrag till statens väg- och trafikinstitut, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		9 250 000
10	Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		1 000 000
	Statens geotekniska institut:		
11	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	4 761 000	
12	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	4 222 000	
13	Utrustning, *reservationsanslag*	100 000	9 083 000
14	Fraktbidragsnämnden, *förslagsanslag*		615 000
15	Transportstöd för Norrland m. m., *förslagsanslag*		100 000 000
16	Transportstöd för Gotland, *förslagsanslag*		17 100 000
17	Transportforskningsdelegationen, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		9 115 000
18	Bussbidragsnämnden, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		542 000
19	Statligt stöd till icke lönsam busstrafik, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen		36 300 000
			248 823 000

F Diverse

1	Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.		545 000 000
2	Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser, *förslagsanslag*, därav 3 600 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen		220 000 000
3	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m., *förslagsanslag*		2 507 000
4	Beredskap för civil luftfart, *reservationsanslag*		2 000 000
5	Kostnader för visst värderingsförfarande, *förslagsanslag*		40 000
6	Kostnader för riskgaranti till Scandinavian Airlines System, *förslagsanslag*		1 000
7	Kostnader för omläggning av flygtrafikledarutbildningen, *förslagsanslag*		1 000
8	Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland, *förslagsanslag*		4 200 000
			773 749 000
		Summa kr.	**4 374 877 000**

VII. Finansdepartementet

A	**Finansdepartementet m. m.**		
1	Finansdepartementet, *förslagsanslag*		18 696 000
2	Gemensamma ändamål för departementen, *förslagsanslag*		38 250 000
3	Ekonomiska attachéer, *förslagsanslag*		1 146 000
4	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		8 500 000
5	Extra utgifter, *reservationsanslag*		600 000
			67 192 000
B	**Allmänna centrala ämbetsverk m. m.**		
1	Kammarkollegiet, *förslagsanslag*		9 174 000
	Statistiska centralbyrån:		
2	Statistik, register och prognoser, *förslagsanslag*	125 584 000	
3	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
4	Utrustning, *reservationsanslag*	700 000	
5	Folk- och bostadsräkning 1975, *förslagsanslag*	*26 500 000	152 785 000
6	Konjunkturinstitutet, *förslagsanslag*		4 365 000
7	Statskontoret, *förslagsanslag*		35 150 000
8	Datamaskincentralen för administrativ databehandling, *förslagsanslag*		1 000
9	Bidrag till Datamaskincentralen för administrativ databehandling		6 630 000
10	Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet, *förslagsanslag*		4 000 000
11	Riksrevisionsverket, *förslagsanslag*		33 930 000
12	Byggnadsstyrelsen, *förslagsanslag*		1 000
13	Utredningar rörande byggnadsföretag m. m., *reservationsanslag*		1 000
14	Inredning av byggnader för statlig förvaltning, *reservationsanslag*		32 000 000
15	Statens förhandlingsnämnd, *förslagsanslag*		1 727 000
16	Nämnden för samhällsinformation, *förslagsanslag*		1 598 000
17	Statens avtalsverk, *förslagsanslag*		13 390 000
18	Statens personalpensionsverk, *förslagsanslag*		19 311 000
19	Statens personalbostadsdelegation, *förslagsanslag*		706 000
20	Statens personalutbildningsnämnd, *förslagsanslag*		5 388 000
21	Statens personalnämnd, *förslagsanslag*		19 217 000
			339 374 000
C	**Skatte- och kontrollväsen**		
	Tullverket:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	310 970 000	
2	Anskaffning av viss materiel, *reservationsanslag*	3 250 000	314 220 000
	Myntverket:		
3	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	3 854 000	
4	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
5	Utrustning, *reservationsanslag*	100 000	3 955 000
6	Riksskatteverket, *förslagsanslag*		95 340 000
7	Avsättning till banktillsynens fond, *förslagsanslag*		2 900 000
8	Avsättning till fondtillsynens fond, *förslagsanslag*		500 000

* Beräknat belopp

9	Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond, *förslagsanslag*	500 000
10	Avsättning till sparbankstillsynens fond, *förslagsanslag*	3 000 000
11	Revision av sparbankernas förvaltning, *förslagsanslag*	975 000
12	Avsättning till försäkringsinspektionens fond, *förslagsanslag*	4 253 000
13	Stämpelomkostnader, *förslagsanslag*	1 931 000
14	Kostnader för årlig taxering m. m., *förslagsanslag*	68 000 000
15	Kostnader för 1975 års allmänna fastighetstaxering, *förslagsanslag*	15 000 000
16	Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m., *förslagsanslag*	20 750 000
17	Kilometerbeskattning, *förslagsanslag*	14 086 000
		545 410 000
D	**Bidrag och ersättningar till kommunerna**	
1	Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag, *förslagsanslag*	1 510 000
2	Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m., *förslagsanslag*	2 800 000 000
3	Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl., *förslagsanslag*	1 100 000 000
4	Särskilt bidrag till kommunerna	122 000 000
		4 023 510 000
E	**Diverse**	
1	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond, *förslagsanslag*	7 486 000
2	Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m., *förslagsanslag*	1 755 000
3	Statens krigsförsäkringsnämnd m. m., *förslagsanslag*	62 000
4	Bidrag till Föreningen Fruktdrycker	35 000
5	Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon, *förslagsanslag*	4 100 000
6	Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering	300 000
7	Produktionsbidrag för dagstidningar, *förslagsanslag*	97 000 000
8	Samdistributionsrabatt för dagstidningar, *förslagsanslag*	25 000 000
9	Viss informationsverksamhet, *reservationsanslag*	10 400 000
10	Vinstutlottning i lönsparandet m. m., *förslagsanslag*	12 850 000
11	Upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen, *reservaotinsanslag*	2 500 000
12	Avlöningar till personal på indragningsstat m. m., *förslagsanslag*	100 000
13	Viss utbildningsverksamhet, *reservationsanslag*	5 737 000
14	Lönckostnader vid viss omskolning och omplacering, *förslagsanslag*	13 300 000
15	Kostnader för vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*	300 000
16	Viss förslagsverksamhet m. m., *förslagsanslag*	153 000
17	Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m., *förslagsanslag*	*1 200 000 000
18	Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet, *förslagsanslag*	13 400 000
		1 394 478 000
	Summa kr.	**6 369 964 000**

* Beräknat belopp

VIII. Utbildningsdepartementet

A	**Utbildningsdepartementet m. m.**		
1	Utbildningsdepartementet, *förslagsanslag*		13 747 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		20 200 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*		500 000
			34 447 000
B	**Kulturändamål**		
	a) Konst, litteratur, musik, teater m. m.		
1	Konstnärsstipendier, *reservationsanslag*		9 892 000
2	Konstnärsbelöningar, *förslagsanslag*		2 625 000
3	Statens konstråd, *förslagsanslag*		269 000
4	Förvärv av konst för statens byggnader m. m., *reservationsanslag*		4 500 000
5	Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m., *förslagsanslag*		15 074 000
6	Statens biografbyrå, *förslagsanslag*		891 000
7	Vissa åtgärder inom kulturområdet, *förslagsanslag*		*87 564 000
8	Bidrag till Operan och Dramatiska teatern, *reservationsanslag*		83 679 000
9	Bidrag till Svenska riksteatern, *reservationsanslag*		42 656 000
10	Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner, *förslagsanslag*		68 300 000
11	Rikskonsertverksamhet, *reservationsanslag*		21 392 000
12	Regionmusiken, *förslagsanslag*		39 418 000
13	Musikaliska akademien, *förslagsanslag*		2 185 000
14	Tidskriftsstöd, *reservationsanslag*		1 640 000
15	Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio, *reservationsanslag*		1 260 000
			381 345 000
	b) Arkiv, museer m. m.		
	Riksarkivet:		
16	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	11 307 000	
17	Inköp av arkivalier och böcker m. m., *reservationsanslag*	104 000	11 411 000
18	Landsarkiven, *förslagsanslag*		8 038 000
	Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv:		
19	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	4 097 000	
20	Insamlingsverksamhet m. m., *reservationsanslag*	710 000	4 807 000
21	Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen, *förslagsanslag*		2 473 000
	Nationalmuseet:		
22	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	11 825 000	

* Beräknat belopp

23	Underhåll och ökande av samlingarna m. m., *reservationsanslag*	1 152 000	
24	Utställningar av nutida svensk konst i utlandet, *reservationsanslag*	393 000	13 370 000
25	Livrustkammaren, *förslagsanslag*		1 486 000
	Naturhistoriska riksmuseet:		
26	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	11 393 000	
27	Materiel m. m., *reservationsanslag*	809 000	12 202 000
	Statens sjöhistoriska museum:		
28	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	5 304 000	
29	Underhåll och ökande av samlingarna, *reservationsanslag*	1 000	5 305 000
30	Etnografiska museet, *förslagsanslag*		2 923 000
31	Skoklosters slott, *förslagsanslag*		1 753 000
32	Bidrag till Nordiska museet, *förslagsanslag*		11 592 000
33	Bidrag till Tekniska museet, *förslagsanslag*		2 732 000
34	Bidrag till Skansen, *förslagsanslag*		2 904 000
35	Bidrag till vissa museer		5 494 000
36	Svenskt biografiskt lexikon, *förslagsanslag*		826 000
37	Inköp av vissa kulturföremål, *förslagsanslag*		100 000
			87 416 000
	c) Ungdoms- och folkbildningsverksamhet		
38	Vissa åtgärder inom ungdomsområdet		*55 199 000
39	Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.		9 000 000
40	Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, *reservationsanslag*		1 786 000
41	Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m., *reservationsanslag*		3 242 000
42	Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet		6 702 000
			75 929 000
	d) Utbildning inom kulturområdet		
43	Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan, *förslagsanslag*		6 025 000
44	Konstfackskolan, *förslagsanslag*		13 821 000
45	Musikhögskolorna, *förslagsanslag*		20 489 000
46	Statens scenskolor, *förslagsanslag*		7 835 000
47	Statens dansskola, *förslagsanslag*		2 465 000
48	Dramatiska institutet, *förslagsanslag*		9 250 000
			59 885 000
			604 575 000
C	**Kyrkliga ändamål**		
	Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	5 117 000	
2	Reparationsarbeten på domkapitelsbyggnader	3 000	5 120 000

* Beräknat belopp

3	Ersättningar till kyrkor m. m., *förslagsanslag*		140 000
4	Vissa ersättningar till kyrkofonden		5 051 000
5	Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m., *förslagsanslag*		385 000
6	Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor, *reservationsanslag*		4 087 000
7	Bidrag till ekumenisk verksamhet		130 000
8	Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna		155 000
9	Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader, *reservationsanslag*		80 000
10	Bidrag till trossamfund, *reservationsanslag*		14 000 000
11	Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund, *reservationsanslag*		4 000 000
			33 148 000

D Skolväsendet

a) Centrala och regionala myndigheter m. m.

1	Skolöverstyrelsen, *förslagsanslag*		70 414 000
2	Länsskolnämnderna, *förslagsanslag*		31 073 000
3	Statens institut för läromedelsinformation, *förslagsanslag*		364 000
4	Stöd för produktion av läromedel, *reservationsanslag*		2 000 000
5	Utveckling av studielämplighetsprov, *reservationsanslag*		1 000
6	Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer		980 000
			104 832 000

b) Pedagogiskt utvecklingsarbete

7	Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, *reservationsanslag*		29 982 000
			29 982 000

c) Det obligatoriska skolväsendet m. m.

8	Bidrag till driften av grundskolor m. m., *förslagsanslag*		4 812 400 000
9	Särskilda åtgärder på skolområdet, *reservationsanslag*		30 000 000
10	Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet, *förslagsanslag*		900 000
11	Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m., *reservationsanslag*		6 916 000
12	Nomadskolor, *förslagsanslag*		6 145 000
	Specialskolan m. m.:		
13	Utbildningskostnader, *förslagsanslag*	53 822 000	
14	Utrustning m. m., *reservationsanslag*	2 435 000	
15	Resor för elever jämte ledsagare, *förslagsanslag*	2 326 000	58 583 000
			4 914 944 000

	d) Gymnasiala skolor m. m.		
16	Bidrag till driften av gymnasieskolor, *förslagsanslag*		1 570 000 000
17	Bidrag till studie- och yrkesorientering, *förslagsanslag*		40 939 000
18	Bidrag till viss vårdyrkesutbildning, *förslagsanslag*		39 228 000
19	Kostnader för viss personal vid statliga realskolor, *förslagsanslag*		1 000
20	Bidrag till driften av riksinternatskolor, *förslagsanslag*		9 519 000
21	Sjöbefälsskolorna, *förslagsanslag*		12 103 000
	Statens skogsinstitut:		
22	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	1 605 000	
23	Driftkostnader, *reservationsanslag*	600 000	2 205 000
	Trädgårdsskolan i Norrköping:		
24	Utbildningskostnader, *förslagsanslag*	1 159 000	
25	Materiel m. m., *reservationsanslag*	160 000	1 319 000
26	Bidrag till Bergsskolan i Filipstad, *förslagsanslag*		1 234 000
27	Bidrag till driften av vissa privatskolor, *förslagsanslag*		12 288 000
28	Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning, *reservationsanslag*		22 000 000
29	Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m., *förslagsanslag*		1 935 000
30	Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov		45 000
31	Vissa kurser för ingenjörer m. m., *reservationsanslag*		780 000
			1 713 596 000
	e) Investeringsbidrag		
32	Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m., *förslagsanslag*		173 500 000
33	Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m., *reservationsanslag*		43 050 000
34	Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet, *förslagsanslag*		531 000
35	Bidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet, *förslagsanslag*		54 000
			217 135 000
			6 980 489 000

E Högre utbildning och forskning

	a) Centrala myndigheter m. m.		
	Universitetskanslersämbetet:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	13 559 000	
2	Utredningar m. m., *reservationsanslag*	2 075 000	15 634 000
3	Utrustningsnämnden för universitet och högskolor, *förslagsanslag*		3 417 000
4	Nämnden för socionomutbildning, *förslagsanslag*		1 665 000
			20 716 000

	b) Universiteten m. m.		
	Humanistiska fakulteterna m. m.:		
5	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	70 143 000	
6	Driftkostnader, *reservationsanslag*	20 374 000	90 517 000
	Teologiska fakulteterna:		
7	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	5 314 000	
8	Driftkostnader, *reservationsanslag*	1 355 000	6 669 000
	Juridiska fakulteterna:		
9	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	12 097 000	
10	Driftkostnader, *reservationsanslag*	2 503 000	14 600 000
	Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.:		
11	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	90 224 000	
12	Driftkostnader, *reservationsanslag*	24 367 000	114 591 000
	Medicinska fakulteterna m. m.:		
13	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	134 140 000	
14	Driftkostnader, *reservationsanslag*	98 165 000	232 305 000
	Odontologiska fakulteterna m. m.:		
15	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	37 345 000	
16	Driftkostnader, *reservationsanslag*	18 237 000	
17	Vissa tandvårdskostnader, *förslagsanslag*	29 022 000	84 604 000
	Farmaceutiska fakulteten m. m.:		
18	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	5 029 000	
19	Driftkostnader, *reservationsanslag*	5 054 000	10 083 000
	Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.:		
20	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*	111 001 000	
21	Driftkostnader, *reservationsanslag*	69 609 000	180 610 000
	Tekniska fakulteterna m. m.:		
22	Avlöningar till lärarpersonal, *förslagsanslag*, varav 1 025 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	109 571 000	
23	Driftkostnader, *reservationsanslag*	67 299 000	176 870 000
24	Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping, *reservationsanslag*, varav 825 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen		133 253 000
25	Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping, *förslagsanslag*		9 171 000
26	Decentraliserad universitetsutbildning m. m., *reservationsanslag*		5 229 000
			1 058 502 000
	c) Vissa högskolor m. m.		
	Bibliotekshögskolan:		
27	Utbildningskostnader, *förslagsanslag*	5 178 000	
28	Undervisningsmateriel m. m., *reservationsanslag*	770 000	5 948 000
29	Journalisthögskolorna, *förslagsanslag*		5 362 000
30	Socialhögskolorna, *förslagsanslag*		32 755 000
31	Fortbildning av journalister, *förslagsanslag*		934 000
32	Bidrag till Ericastiftelsen, *förslagsanslag*		1 079 000
33	Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm		2 588 000

34	Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet		500 000
			49 166 000
	d) Gemensamt för universitet och högskolor		
	Vetenskapliga bibliotek:		
35	Avlöningar, *förslagsanslag*	43 376 000	
36	Bokinköp m. m., *reservationsanslag*	22 313 000	65 689 000
37	Förvaltningarna vid universiteten m. m., *förslagsanslag*		52 882 000
38	Lokalkostnader vid universiteten m. m., *förslagsanslag*		313 007 000
39	Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, *förslagsanslag*		1 600 000
40	Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden, *förslagsanslag*		3 650 000
41	Stipendier för forskarutbildning, *reservationsanslag*		16 653 000
42	Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m., *reservationsanslag*		12 665 000
43	Universitetens datamaskincentraler, *förslagsanslag*		1 000
44	Kostnader för datamaskintid, *förslagsanslag*		26 650 000
45	Extra utgifter vid universiteten m. m., *reservationsanslag*		1 440 000
			494 237 000
	e) Vissa forskningsändamål		
46	Medicinsk forskning, *reservationsanslag*		64 352 000
47	Humanistisk forskning, *reservationsanslag*		15 000 000
48	Samhällsforskning, *reservationsanslag*		15 739 000
49	Naturvetenskaplig forskning, *reservationsanslag*		78 460 000
50	Atomforskning, *reservationsanslag*		32 754 000
51	Europeiskt samarbete inom kärnforskningen, *förslagsanslag*		37 720 000
52	Europeiskt samarbete inom rymdforskningen, *förslagsanslag*		12 606 000
	Forskningsinstitutet för atomfysik:		
53	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	3 480 000	
54	Materiel m. m., *reservationsanslag*	300 000	3 780 000
55	Kiruna geofysiska institut, *reservationsanslag*		2 023 000
56	Latinamerika-institutet i Stockholm, *förslagsanslag*		345 000
57	Institutet för social forskning, *förslagsanslag*		1 530 000
58	Bidrag till Institutet för internationell ekonomi		960 000
59	Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut		983 000
60	Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm		445 000
61	Bidrag till Vetenskapsakademien, *reservationsanslag*		5 993 000
62	Bidrag till Riksföreningen mot cancer, *reservationsanslag*		3 000 000
			275 690 000
	f) Inredning och utrustning		
63	Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m., *reservationsanslag*		*81 000 000
			81 000 000
			1 979 311 000

* Beräknat belopp

F	**Lärarutbildning**		
	Lärarhögskolorna:		
1	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	168 941 000	
2	Driftkostnader, *reservationsanslag*	33 063 000	202 004 000
	Förskoleseminarierna:		
3	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	39 774 000	
4	Driftkostnader, *reservationsanslag*	2 315 000	42 089 000
	Gymnastik- och idrottshögskolorna:		
5	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	11 044 000	
6	Driftkostnader, *reservationsanslag*	986 000	12 030 000
	Seminarierna för huslig utbildning:		
7	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	14 767 000	
8	Driftkostnader, *reservationsanslag*	1 080 000	15 847 000
	Slöjdlärarseminariet:		
9	Avlöningar till lärarpersonal m. m., *förslagsanslag*	1 311 000	
10	Driftkostnader, *reservationsanslag*	91 000	1 402 000
11	Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor, *förslagsanslag*		7 730 000
12	Särskilda lärarutbildningsåtgärder, *reservationsanslag*		1 129 000
13	Lärares fortbildning m. m., *reservationsanslag*		40 853 000
			323 084 000
G	**Vuxenutbildning**		
1	Viss utbildning via radio och television m. m., *reservationsanslag*		48 450 000
	Statliga skolor för vuxna:		
2	Utbildningskostnader, *förslagsanslag*	5 626 000	
3	Material för självstudier, *reservationsanslag*	700 000	
4	Undervisningsmateriel m. m., *reservationsanslag*	198 000	6 524 000
5	Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna, *förslagsanslag*		165 000 000
6	Bidrag till studiecirkelverksamhet, *förslagsanslag*		*302 000 000
7	Bidrag till studieförbund		*14 400 000
8	Bidrag till driften av folkhögskolor, *förslagsanslag*		153 228 000
9	Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor, *reservationsanslag*		6 000 000
10	Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor, *reservationsanslag*		2 450 000
11	Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet, *förslagsanslag*		12 655 000
12	Undervisning för invandrare i svenska språket m. m., *förslagsanslag*		49 336 000
13	Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder, *reservationsanslag*		901 000
14	Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet, *reservationsanslag*		350 000
			761 294 000

* Beräknat belopp

H	**Studiesociala åtgärder**		
1	Centrala studiestödsnämnden m. m., *förslagsanslag*		13 454 000
2	Studiebidrag m. m., *förslagsanslag*		*557 000 000
3	Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti, *förslagsanslag*		300 000
4	Ersättning till postverket och riksbanken för deras bestyr med studiesocialt stöd, *förslagsanslag*		2 077 000
5	Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m., *förslagsanslag*		505 000
6	Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande, *förslagsanslag*		1 750 00
7	Ersättning till vissa lärarkandidater, *förslagsanslag*		21 600 000
			596 686 000
I	**Internationellt-kulturellt samarbete**		
	a) Kulturellt utbyte med utlandet		
1	Kulturellt utbyte med utlandet, *reservationsanslag*		831 000
2	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m., *förslagsanslag*		4 370 000
3	Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige, *reservationsanslag*		400 000
4	Bidrag till svenska institut i utlandet		914 000
			6 515 000
	b) Nordiskt kulturellt samarbete		
5	Nordiska samarbetsprojekt m. m., *förslagsanslag*		*13 331 000
	Nordiska afrikainstitutet:		
6	Avlöningar m. m., *förslagsanslag*	703 000	
7	Driftkostnader, *reservationsanslag*	382 000	1 085 000
8	Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m., *reservationsanslag*		2 662 000
			17 078 000
			23 593 000
		Summa kr.	**11 336 627 000**

* Beräknat belopp

IX. Jordbruksdepartementet

A Jordbruksdepartementet m. m.

1	Jordbruksdepartementet, *förslagsanslag*	8 030 000
2	Lantbruksrepresentanter, *förslagsanslag*	1 474 000
3	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	9 700 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*	400 000
		19 604 000

B Jordbrukets rationalisering m. m.

1	Lantbruksstyrelsen, *förslagsanslag*	21 118 000
2	Lantbruksnämnderna, *förslagsanslag*	109 853 000
3	Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m., *förslagsanslag*	4 600 000
4	Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m., *förslagsanslag*	27 000 000
5	Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m., *reservationsanslag*	150 000
6	Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti, *förslagsanslag*	1 000 000
7	Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m., *förslagsanslag*	17 000 000
8	Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m., *förslagsanslag*	1 600 000
9	Befrämjande av husdjursaveln m. m., *reservationsanslag*	1 220 000
10	Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000
11	Bidrag till statens hingstdepå och stuteri, *reservationsanslag*	450 000
12	Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling, *reservationsanslag*	215 000
13	Bidrag till Svensk matpotatiskontroll, *reservationsanslag*	170 000
14	Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen, att avräknas mot automobilskattemedlen	522 000
15	Främjande av rennäringen, *reservationsanslag*	630 000
16	Kompensation för bensinskatt till rennäringen, att avräknas mot automobilskattemedlen	210 000
		185 739 000

C Jordbruksprisreglering

1	Statens jordbruksnämnd, *förslagsanslag*	11 957 000
2	Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden, *förslagsanslag*	1 240 000
3	Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, *förslagsanslag*	*2 600 000 000
4	Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m., *förslagsanslag*	46 098 000

*Beräknat belopp

5	Stöd till jordbruket i norra Sverige, *förslagsanslag*	95 000 000
6	Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m., *förslagsanslag*	3 000 000
7	Jordbruksekonomiska undersökningen, *förslagsanslag*	2 144 000
8	Bidrag till permanent skördeskadeskydd	30 000 000
9	Administration av permanent skördeskadeskydd m. m., *förslagsanslag*	15 190 000
		2 804 629 000
D	**Skogsbruk**	
1	Skogsstyrelsen, *förslagsanslag*	10 492 000
2	Bidrag till skogsvårdsstyrelserna, *förslagsanslag*	50 632 000
3	Bidrag till skogsförbättringar, *förslagsanslag*	7 000 000
4	Vägbyggnader på skogar i enskild ägo, *förslagsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	16 500 000
5	Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m., *förslagsanslag*	40 100 000
6	Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m., *förslagsanslag*	2 019 000
		126 743 000
E	**Fiske**	
1	Fiskeristyrelsen, *förslagsanslag*	9 429 000
2	Fiskeriintendenter m. m., *förslagsanslag*	1 384 000
3	Främjande i allmänhet av fiskerinäringen, *reservationsanslag*	300 000
4	Kursverksamhet på fiskets område, *reservationsanslag*	330 000
5	Bidrag till fiskehamnar m. m., *reservationsanslag*	4 780 000
6	Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen, *förslagsanslag*	20 000
7	Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen, *reservationsanslag*, att avräknas mot automobilskattemedlen	1 162 000
8	Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m., *förslagsanslag*	3 000 000
9	Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske, *förslagsanslag*	1 000
10	Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m., *förslagsanslag*	1 000
11	Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m., *förslagsanslag*	750 000
12	Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten, *reservationsanslag*	1 000
		21 158 000
F	**Service och kontroll**	
1	Statens livsmedelsverk, *förslagsanslag*	29 679 000
2	Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier, *förslagsanslag*	10 329 000
3	Statens veterinärmedicinska anstalt, *förslagsanslag*	18 724 000
4	Anskaffande av viss laboratorieutrustning m. m., *reservationsanslag*	50 000

5	Veterinärstaten, *förslagsanslag*		25 050 000
6	Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m., *förslagsanslag*		4 000 000
7	Bidrag till djursjukvård i vissa fall, *förslagsanslag*		150 000
8	Veterinärinrättningen i Skara, *förslagsanslag*		700 000
	Statens centrala frökontrollanstalt:		
9	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	11 501 000	
10	Utrustning, *reservationsanslag*	60 000	11 561 000
11	Statens växtskyddsanstalt, *förslagsanslag*		8 159 000
12	Bekämpande av växtsjukdomar, *förslagsanslag*		150 000
13	Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
14	Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium, *reservationsanslag*		2 756 000
15	Statens maskinprovningar, *förslagsanslag*		3 161 000
16	Statens växtsortnämnd, *förslagsanslag*		142 000
			114 612 000
G	**Utbildning och forskning**		
	Lantbrukshögskolan:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	65 695 000	
2	Driftkostnader, *reservationsanslag*	12 837 000	
3	Bokinköp m. m., *reservationsanslag*	886 000	
4	Försöksverksamheten, *reservationsanslag*	29 901 000	
5	Lantbruksdriften vid försöksstationerna m. m., *förslagsanslag*	1 000	109 320 000
	Veterinärhögskolan:		
6	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	21 952 000	
7	Driftkostnader, *reservationsanslag*	8 957 000	
8	Bokinköp m. m., *reservationsanslag*	195 000	
9	Försöksverksamhet, *reservationsanslag*	472 000	
10	Lantbruksdriften vid försöksgården, *förslagsanslag*	1 000	31 577 000
	Skogshögskolan:		
11	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	19 322 000	
12	Driftkostnader, *reservationsanslag*	15 720 000	
13	Bokinköp m. m., *reservationsanslag*	210 000	35 252 000
14	Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m., *reservationsanslag*		30 000 000
15	Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m., *förslagsanslag*		300 000
16	Jordbruksforskning, *reservationsanslag*		11 436 000
17	Stöd till kollektiv jordbrukstekniskt forskning, *reservationsanslag*		1 470 000
18	Bidrag till Sveriges utsädesförening, *förslagsanslag*		7 678 000
19	Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling		285 000
20	Skoglig forskning, *reservationsanslag*		4 096 000
21	Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m., *reservationsanslag*		1 912 000
22	Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning, *reservationsanslag*		4 000 000
23	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien, *förslagsanslag*		325 000

24	Statens skogsmästarskola, *förslagsanslag*		1 738 000
25	Reseunderstöd för studier m. m., *reservationsanslag*		39 000
26	Bidrag till viss ungdomsverksamhet		500 000
			239 928 000
H	**Miljövård m. m.**		
1	Statens naturvårdsverk, *förslagsanslag*		32 319 000
2	Koncessionsnämnden för miljöskydd, *förslagsanslag*		2 108 000
3	Miljövårdsinformation, *reservationsanslag*		2 300 000
4	Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m., *reservationsanslag*		9 000 000
5	Vård av naturreservat m. m., *reservationsanslag*		12 100 000
	Stöd till idrotten:		
6	Organisationsstöd m. m., *reservationsanslag*	75 900 000	
7	Anläggningsstöd m. m., *reservationsanslag*	24 600 000	100 500 000
8	Miljövårdsforskning, *reservationsanslag*		26 720 000
9	Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet, *reservationsanslag*		3 000 000
10	Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor, *reservationsanslag*		1 000 000
11	Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m., *reservationsanslag*		5 000 000
12	Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m., *förslagsanslag*		170 000 000
13	Stöd till avfallsbehandling m. m., *reservationsanslag*		15 000 000
14	Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m., *förslagsanslag*		1 455 000
15	Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond, *förslagsanslag*		5 000 000
			385 502 000
I	**Diverse**		
1	Servitutsnämnder, m. m., *förslagsanslag*		55 000
2	Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m., *reservationsanslag*		1 000 000
3	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m., *förslagsanslag*		5 375 000
4	Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder, *förslagsanslag*		11 000
5	Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar, *förslagsanslag*		5 000
			6 446 000
		Summa kr.	**3 904 361 000**

X. Handelsdepartementet

A Handelsdepartementet m. m.

1	Handelsdepartementet, *förslagsanslag*	7 322 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	3 000 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*	150 000
4	Krigsmaterielinspektionen, *förslagsanslag*	230 000
5	Kostnader för nordiskt samarbete, *förslagsanslag*	225 000
6	Nordiska ministerrådssekretariatet, *förslagsanslag*	*6 188 000
		17 115 000

B Främjande av utrikeshandeln m. m.

1	Sveriges exportråd, *reservationsanslag*	3 400 000
2	Handelssekreterare, *reservationsanslag*	17 234 000
3	Exportfrämjande åtgärder, *reservationsanslag*	14 130 000
4	Svenska handelskamrar i utlandet m. m., *reservationsanslag*	1 136 000
5	Importkontoret för u-landsprodukter, *förslagsanslag*	1 000
6	Täckande av förluster på grund av garantier för lån till teko-industri samt manuellt arbetande glasindustri, *förslagsanslag*	450 000
7	Svenska turisttrafikförbundet, *reservationsanslag*	*7 449 000
		43 800 000

C Kommerskollegium m. m.

1	Kommerskollegium, *förslagsanslag*	10 448 000
2	Bidrag till vissa internationella byråer m. m., *förslagsanslag*	522 000
3	Kostnader för vissa nämnder m. m., *förslagsanslag*	233 000
		11 203 000

D Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor

1	Marknadsdomstolen, *förslagsanslag*	1 015 000
2	Näringsfrihetsombudsmannen, *förslagsanslag*	1 979 000
3	Konsumentombudsmannen, *förslagsanslag*	2 630 000
4	Statens pris- och kartellnämnd, *förslagsanslag*	15 940 000

* Beräknat belopp

	Konsumentverket:		
5	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	18 033 000	
6	Forskning m. m., *reservationsanslag*	1 695 000	
7	Allmänna reklamationsnämnden, *förslagsanslag*	2 446 000	22 174 000
8	Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m., *förslagsanslag*		2 500 000
			46 238 000
E	**Patent- och registreringsverket m. m.**		
1	Patent- och registreringsverket, *förslagsanslag*		45 604 000
2	Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register, *förslagsanslag*		5 500 000
			51 104 000
F	**Ekonomiskt försvar**		
1	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, *förslagsanslag*		104 044 000
			104 044 000
		Summa kr.	**273 504 000**

XI. Arbetsmarknadsdepartementet

A Arbetsmarknadsdepartementet m. m.

1	Arbetsmarknadsdepartementet, *förslagsanslag*	11 261 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*	9 997 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*	250 000
4	Internationellt samarbete, *förslagsanslag*	3 860 000
		25 368 000

B Arbetsmarknad

1	Arbetsmarknadsservice, *förslagsanslag*	1 576 858 000
2	Sysselsättningsskapande åtgärder, *reservationsanslag*, varav förslagsvis 200 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	742 935 000
3	Stöd till lageruppbyggnad, *förslagsanslag*	1 000
4	Kontant stöd vid arbetslöshet, *förslagsanslag*	1 080 885 000
5	Totalförsvarsverksamhet, *förslagsanslag*	22 020 000
6	Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning, *reservationsanslag*	7 000 000
7	Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning, *reservationsanslag*	1 000
8	Arbetsdomstolen, *förslagsanslag*	1 538 000
9	Statens förlikningsmannaexpedition, *förslagsanslag*	649 000
10	Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, *förslagsanslag*	30 000
		3 431 917 000

C Arbetsmiljö

1	Arbetarskyddsstyrelsen, *förslagsanslag*, varav 202 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	41 365 000
2	Yrkesinspektionen, *förslagsanslag*, varav 1 487 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	41 835 000
3	Statens arbetsklinik, *förslagsanslag*	2 755 000
4	Särskilda åtgärder för arbetsanpassning, *reservationsanslag*	815 929 000
		901 884 000

D Invandring m. m.

1	Statens invandrarverk, *förslagsanslag*	*16 455 000
2	Åtgärder för flyktingar, *förslagsanslag*	20 995 000
3	Anpassningsåtgärder för invandrare, *reservationsanslag*	*4 195 000
4	Översättningsservice, *förslagsanslag*	185 000
		41 830 000

* Beräknat belopp

E Regional utveckling

1	Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet, *förslagsanslag*		189 386 000
2	Särskilda stödåtgärder i glesbygder, *reservationsanslag*		25 000 000
3	Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader, *reservationsanslag*		17 200 000
4	Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl., *förslagsanslag*		15 000 000
			246 586 000
		Summa kr.	**4 647 585 000**

XII. Bostadsdepartementet

A	**Bostadsdepartementet m. m.**		
1	Bostadsdepartementet, *förslagsanslag*		7 394 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		3 000 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*		175 000
4	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m., *reservationsanslag*		150 000
			10 719 000
B	**Bostadsbyggande m. m.**		
1	Bostadsstyrelsen, *förslagsanslag*		15 428 000
2	Länsbostadsnämnderna, *förslagsanslag*		30 572 000
3	Bostadstillägg m. m., *förslagsanslag*		1 345 000 000
4	Räntebidrag m. m., *förslagsanslag*		2 150 000 000
5	Eftergift av hyresförlustlån, *förslagsanslag*		75 000 000
6	Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m., *förslagsanslag*		190 000 000
7	Bidrag till förbättring av boendemiljön, *reservationsanslag*		30 000 000
8	Byggnadsforskning		9 000 000
9	Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler, *reservationsanslag*		8 000 000
10	Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler, *reservationsanslag*		4 000 000
			3 857 000 000
C	**Planväsendet**		
1	Statens planverk, *förslagsanslag*		15 762 000
2	Bidrag till översiktlig planering m. m., *reservationsanslag*		4 000 000
			19 762 000
D	**Lantmäteri- och kartväsendet**		
	Lantmäteriverket:		
1	Vissa allmänna myndighetsuppgifter, *förslagsanslag*		27 842 000
2	Förrättnings- och uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
3	Mätning och kartläggning, *reservationsanslag*		37 750 000
4	Försvarsberedskap, *reservationsanslag*		1 092 000
5	Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		7 000 000
6	Utrustning, *reservationsanslag*		1 500 000
			75 185 000
		Summa kr.	**3 962 666 000**

XIII. Industridepartementet

A	**Industridepartementet m. m.**		
1	Industridepartementet, *förslagsanslag*		9 532 000
2	Teknisk attaché, *förslagsanslag*		236 000
3	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		7 000 000
4	Extra utgifter, *reservationsanslag*		200 000
5	Bidrag till vissa internationella organisationer, *förslagsanslag*		169 000
			17 137 000
B	**Industri m. m.**		
	Statens industriverk:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	15 951 000	
2	Utredningar m. m., *reservationsanslag*	2 210 000	
3	Kursverksamhet m. m., *förslagsanslag*	1 000	
4	Bidrag till kursverksamhet m. m., *reservationsanslag*	8 950 000	
5	Utrustning, *reservationsanslag*	100 000	27 212 000
6	Sprängämnesinspektionen, *förslagsanslag*		1 812 000
7	Företags- och branschfrämjande åtgärder, *reservationsanslag*		18 160 000
8	Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher, *reservationsanslag*		1 200 000
9	Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher, *förslagsanslag*		1 000
10	Främjande av hemslöjden, *reservationsanslag*		1 293 000
11	Svenska slöjdföreningen		420 000
12	Medelstillskott till Norrlandsfonden, *reservationsanslag*		5 000 000
			55 098 000
C	**Mineralförsörjning m. m.**		
	Sveriges geologiska undersökning:		
1	Geologisk kartering samt information och dokumentation, *reservationsanslag*	16 041 000	
2	Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*	1 000	
3	Prospektering m. m., *reservationsanslag*	12 957 000	
4	Utrustning, *reservationsanslag*	3 906 000	32 905 000
5	Bergsstaten, *förslagsanslag*		885 000
6	Statens gruvegendom, *förslagsanslag*		47 808 000
			81 598 000
D	**Energiförsörjning**		
1	Statens elektriska inspektion, *förslagsanslag*		3 528 000
2	Kostnader för vissa nämnder, *förslagsanslag*		*43 000
3	Främjande av landsbygdens elektrifiering, *reservationsanslag*		*9 000 000
4	Statens kärnkraftinspektion, *förslagsanslag*		*1 000
			12 572 000

* Beräknat belopp

E	**Teknisk utveckling m. m.**		
	Styrelsen för teknisk utveckling:		
1	Teknisk forskning och utveckling, *reservationsanslag*	210 100 000	
2	Drift av forskningsstationer, *förslagsanslag*	1 000	
3	Skeppsteknisk forskning och utveckling, *reservationsanslag*	12 000 000	
4	Utrustning, *reservationsanslag*	7 500 000	229 601 000
5	Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
6	Bidrag till statens provningsanstalt, *reservationsanslag*		8 080 000
7	Statens provningsanstalt: Utrustning, *reservationsanslag*		27 520 000
8	Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet, *förslagsanslag*		1 000
9	Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt, *reservationsanslag*		2 595 000
10	Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning, *reservationsanslag*		1 000 000
11	Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien		790 000
12	Bidrag till Sveriges standardiseringskommission		3 925 000
13	Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi, *reservationsanslag*		*47 900 000
14	Utvecklingsarbete rörande utvinning av uran, *reservationsanslag*		*2 400 000
15	Särskilda säkerhetsarbeten inom kärnenergiområdet, *reservationsanslag*		*9 200 000
16	Internationellt atomenergisamarbete, *förslagsanslag*		*4 930 000
17	Europeiskt rymdsamarbete m. m., *förslagsanslag*		39 160 000
18	Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, *reservationsanslag*		4 500 000
			381 603 000
F	**Domänverket**		
1	Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal, *förslagsanslag*		**128 000**
		Summa kr.	**548 136 000**

* Beräknat belopp

XIV. Kommundepartementet

A	**Kommundepartementet m. m.**		
1	Kommundepartementet, *förslagsanslag*		3 980 000
2	Kommittéer m. m., *reservationsanslag*		2 200 000
3	Extra utgifter, *reservationsanslag*		100 000
			6 280 000
B	**Länsstyrelserna m. m.**		
1	Länsstyrelserna, *förslagsanslag*		763 501 000
2	Lokala skattemyndigheterna, *förslagsanslag*		208 077 000
3	Kronofogdemyndigheterna, *förslagsanslag*		185 065 000
			1 156 643 000
C	**Räddningstjänst m. m.**		
1	Statens brandnämnd, *förslagsanslag*		4 905 000
2	Beredskap för oljebekämpning till havs m. m., *förslagsanslag*		6 950 000
3	Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m., *förslagsanslag*		3 500 000
4	Bidrag till kostnader för kommunal beredskap, *reservationsanslag*		1 500 000
			16 855 000
		Summa kr.	**1 179 778 000**

XV. Oförutsedda utgifter

1	Oförutsedda utgifter, *förslagsanslag*	**1 000 000 000**

XVI. Riksdagen och dess verk m. m.

A Riksdagen

	Riksdagen:		
1	Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter, *förslagsanslag*	31 638 000	
2	Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter, *förslagsanslag*	6 957 000	
3	Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet, *förslagsanslag*	275 000	
4	Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige, *förslagsanslag*	1 632 000	
5	Parlamentariska delegationer, *förslagsanslag*	200 000	
6	Bidrag till studieresor, *reservationsanslag*	120 000	
7	Representation m. m., *förslagsanslag*	125 000	
8	Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp	187 000	
9	Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare	55 000	
10	Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet	30 000	
11	Kontorshjälp till riksdagsledamöter, *förslagsanslag*	1 100 000	
12	Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl., *förslagsanslag*	6 900 000	
13	Utgivande av otryckta ståndsprotokoll, *reservationsanslag*	425 000	**49 644 000**

B Den inre riksdagsförvaltningen

	Den inre riksdagsförvaltningen:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	42 035 000	
2	Kostnader för riksdagstrycket m. m., *förslagsanslag*	9 200 000	
3	Utgivande av särskilda publikationer, *reservationsanslag*	155 000	
4	Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet, *förslagsanslag*	475 000	**51 865 000**

C Allmänt kyrkomöte

1	Allmänt kyrkomöte, *förslagsanslag*		**1 779 000**

D Riksdagens verk

	Riksgäldskontoret:		
1	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	8 527 000	
2	Kostnader vid emission av statslån m. m., *förslagsanslag*	6 600 000	
3	Administrationskostnader för lönsparandet, *förslagsanslag*	330 000	
4	Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt, *förslagsanslag*	1 000	15 458 000

	Riksdagsbiblioteket:		
5	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	2 092 000	
6	Bokinköp och bokbindning, *förslagsanslag*	660 000	2 752 000
7	Riksdagens ombudsmannaexpedition, *förslagsanslag*		5 860 000
8	Riksdagens revisorer och deras kansli, *förslagsanslag*		2 285 000
	Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli:		
9	Förvaltningskostnader, *förslagsanslag*	1 445 000	
10	Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet, *förslagsanslag*	1 834 000	3 279 000
			29 634 000
E	**Diverse**		
1	Kommittéer m. m., *förslagsanslag*		515 000
2	Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m., *förslagsanslag*		1 000
			516 000
		Summa kr.	**133 438 000**

Utgifter för statens kapitalfonder

I. Riksgäldsfonden[1]

1	Underskott på riksgäldsfonden	**4 500 000 000**

II. Avskrivning av nya kapitalinvesteringar

A Statens affärsverksfonder

	Kommunikationsdepartementet:		
1	Posthus m. m. (I: A: 1), *förslagsanslag*	1 000	
2	Teleanläggningar m. m. (I: B: 1), *förslagsanslag*	6 000 000	
3	Järnvägar m. m. (I: C: 1), *förslagsanslag*	24 600 000	
4	Flygplatser m. m. (I: D: 1), *förslagsanslag*	1 000	30 602 000
	Industridepartementet:		
5	Byggnader och utrustning (I: E: 1), *förslagsanslag*	1 000	
6	Kraftstationer m. m. (I: F: 1), *förslagsanslag*	1 000	2 000
			30 604 000

B Statens allmänna fastighetsfond

	Justitiedepartementet:		
1	Polishus m. m. (II: 1), *reservationsanslag*	12 000 000	
2	Byggnadsarbeten för domstolsväsendet (II: 2), *reservationsanslag*	2 000 000	
3	Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm (II: 4), *reservationsanslag*	6 500 000	20 500 000
	Utrikesdepartementet:		
4	Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen (II: 5), *reservationsanslag*		1 750 000
	Försvarsdepartementet:		
6	Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar (II: 6), *reservationsanslag*	3 500 000	
7	Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar (II: 7), *reservationsanslag*	2 200 000	5 700 000

[1] Stat för riksgäldsfonden se Bilaga till Utgifter för statens kapitalfonder sid. 57.

	Socialdepartementet:		
7	Utbyggande av karolinska sjukhuset (II: 8), *reservationsanslag*	6 500 000	
8	Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala (II: 9), *reservationsanslag*	1 240 000	
9	Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde (II: 10), *reservationsanslag*	11 323 000	19 063 000
	Finansdepartementet:		
10	Byggnadsarbeten för statlig förvaltning (II: 11), *reservationsanslag*	55 000 000	
11	Vissa byggnadsarbeten vid tullverket (II: 13), *reservationsanslag*	150 000	55 150 000
	Utbildningsdepartementet:		
12	Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (II: 15), *reservationsanslag*		*85 000 000
	Jordbruksdepartementet:		
13	Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. (II: 16), *reservationsanslag*		42 500 000
	Industridepartementet:		
14	Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m. (II: 17), *reservationsanslag*		1 500 000
	Kommundepartementet:		
15	Byggnadsarbeten för länsstyrelserna (II: 18), *reservationsanslag*		9 875 000
			241 038 000
C	**Försvarets fastighetsfond**		
1	Försvarets fastighetsfond (III: 1—7), *reservationsanslag*		**192 701 000**
D	**Statens utlåningsfonder**		
	Utbildningsdepartementet:		
1	Studiemedelsfonden (IV: 5), *reservationsanslag*		*510 000 000
	Jordbruksdepartementet:		
2	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. (IV: 8), *reservationsanslag*		338 000
			510 338 000

* Beräknat belopp

E	**Fonden för låneunderstöd**		
	Socialdepartementet:		
1	Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (V: 1), *reservationsanslag*		4 500 000
	Finansdepartementet:		
2	Lån för inrättande av alkoholfria restauranger (V: 4), *reservationsanslag*		70 000
	Handelsdepartementet:		
3	Lån till utbyggnad av oljelagringen (V: 6), *reservationsanslag*	11 500 000	
4	Lån till teko-, sko- och garveriindustrierna (V: 7), *reservationsanslag*	10 000 000	
5	Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd (V: 8), *reservationsanslag*	750 000	22 250 000
	Bostadsdepartementet:		
6	Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse (V: 10), *reservationsanslag*		7 000 000
	Industridepartementet		
7	Lån till Norrbottens järnverk AB (V: 11) *reservationsanslag*		22 300 000
			56 120 000
F	**Fonden för statens aktier**		
	Industridepartementet:		
1	Teckning av aktier i Statsföretag AB (VI: 2), *reservationsanslag*		**50 000 000**
G	**Diverse kapitalfonder**		
	Kommunikationsdepartementet:		
1	Vägmaskiner m. m. (IX: 2), *förslagsanslag*	1 000	
2	Sjöfartsmateriel m. m. (IX: 3), *förslagsanslag*	1 000	2 000
	Handelsdepartementet:		
3	Förrådsanläggningar m. m. (IX: 7), *reservationsanslag*		77 100 000
			77 102 000
		Summa kr.	**1 157 903 000**

III. Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

1	Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	**1 000 000**

Bilaga
till Utgifter för
statens kapitalfonder

Förslag till
stat för riksgäldsfonden
för budgetåret 1975/76

Utgifter

A	*Räntor på statsskulden:*		
1	Ränta på räntelöpande obligationslån, *förslagsvis*		2 125 000 000
2	Vinster på premieobligationslån, *förslagsvis*		365 000 000
3	Ränta på statsskuldförbindelser, *förslagsvis*		127 000 000
4	" " sparobligationer, *förslagsvis*		190 000 000
5	" " upplåning i utlandet för statens vattenfallsverk, *förslagsvis*		9 300 000
6	" " av staten övertagna lån, *förslagsvis*		160 000
7	" " lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., *förslagsvis*		60 000 000
8	Årlig ränta till Hans Maj:t Konungen (den s. k. Guadeloupe-räntan)		300 000
9	Ränta på köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kv. Lejonet i Stockholm		90 000
10	" " konung Carl XIII:s hemgiftskapital		7 500
11	" " Göta kanals reparationsfond		7 045
12	" " kortfristig upplåning hos banker m. fl., *förslagsvis*		50 000 000
13	" " skattkammarväxlar, *förslagsvis*		1 175 000 000
14	" " beräknad ny upplåning, *förslagsvis*		452 136 455
			4 554 001 000
B	*Kapitalrabatter och kursförluster*		
1	Kapitalrabatter, *förslagsvis*	1 000	
2	Kursförluster, *förslagsvis*	1 000	**2 000**
C	*Diverse utgifter*		
1	Försäljningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	20 000 000	
2	Inlösningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	9 000 000	
3	Övriga diverse utgifter, *förslagsvis*	100 000	**29 100 000**
		Summa kr.	**4 583 103 000**

Inkomster

A	*Räntor:*		
1	Ränta på uppköpta obligationer	1 000	
2	" " rörliga krediter	70 000 000	
3	" " kortfristig utlåning till banker m. fl.	1 000 000	
4	" " övriga utlånade medel	3 500 000	**74 501 000**

B	*Uppgäld och kursvinster:*		
1	Uppgäld	1 000	
2	Kursvinster	1 000	**2 000**
C	*Diverse inkomster:*		
1	Preskriberade obligationer och kuponger m. m.	8 000 000	
2	Dragningslistor på premielånen	300 000	
3	Övriga diverse inkomster	300 000	**8 600 000**
			83 103 000
	Underskott att avföras på statsbudgetens driftbudget		**4 500 000 000**
		Summa kr.	**4 583 103 000**

Kapitalbudgeten

Inkomsterna på kapitalbudgeten

1	Lånemedel	4 127 474 000

INVESTERINGSSTATER FÖR BUDGETÅRET 1975/76

I. Statens affärsverksfonder

A. Postverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	20 000 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	23 000 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	—3 002 000		
	20 000 000		**20 000 000**

B. Televerkets fond

Avskrivningsmedel: Teleanläggningar m. m.		Investeringsanslag: Teleanläggningar m. m.	773 700 000
från statsbudgeten	6 000 000	Televisions- och	
inom fonden	800 500 000	ljudradioanläggningar	40 100 000
Avskrivningsmedel: Televisions- och ljudradioanläggningar			
inom fonden	40 100 000		
Övriga kapitalmedel:			
Teleanläggningar m. m.	1 000 000		
Investeringsbemyndigande:			
Teleanläggningar m. m.	—33 800 000		
	813 800 000		**813 800 000**

C. Statens järnvägars fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	488 700 000
från statsbudgeten	24 600 000		
inom fonden	342 000 000		
Övriga kapitalmedel	8 000 000		
Investeringsbemyndigande	114 100 000		
	488 700 000		**488 700 000**

D. Luftfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	286 000 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	24 000 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	261 998 000		
	286 000 000		**286 000 000**

E. Fabriksverkens fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	32 200 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	23 000 000		
Investeringsbemyndigande	9 199 000		
	32 200 000		**32 200 000**

F. Statens vattenfallsverks fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	1 648 900 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	661 000 000		
Övriga kapitalmedel	10 000 000		
Investeringsbemyndigande	977 899 000		
	1 648 900 000		**1 648 900 000**

G. Domänverkets fond

Investeringsbemyndigande	**17 001 000**	Summa investeringsanslag	**17 001 000**
Summa investeringsbemyndiganden för statens affärsverksfonder	1 343 395 000		

II. Statens allmänna fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	649 126 000
från statsbudgeten	241 038 000		
inom fonden	66 331 000		
Övriga kapitalmedel	15 050 000		
Investeringsbemyndigande	326 707 000		
	649 126 000		**649 126 000**

III. Försvarets fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	297 801 000
från statsbudgeten	192 701 000		
inom fonden	27 746 000		
Övriga kapitalmedel	18 000 000		
Investeringsbemyndigande	59 354 000		
	297 801 000		**297 801 000**

IV. Statens utlåningsfonder

Utrikesförvaltningens lånefond			
Investeringsbemyndigande	**100 000**	Investeringsanslag	**100 000**
Biståndsförvaltningens lånefond			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Statens bosättningslånefond			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Statens lånefond för den mindre skeppsfarten			
Investeringsbemyndigande	**25 000 000**	Investeringsanslag	**25 000 000**
Studiemedelsfonden			
Avskrivningsmedel från statsbudgeten	**510 000 000**	Investeringsanslag	**510 000 000**
Lånefonden för studentkårlokaler			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Fiskerilånefonden			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.			
Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	700 000
från statsbudgeten	338 000		
Investeringsbemyndigande	362 000		
	700 000		**700 000**
Statens fiskredskapslånefond			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Statens hantverks- och industrilånefond			
Investeringsbemyndigande	**30 000 000**	Investeringsanslag	**30 000 000**
Lånefonden för bostadsbyggande			
Investeringsbemyndigande	**1 670 000 000**	Investeringsanslag	**1 670 000 000**
Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Lånefonden för kommunala markförvärv			
Investeringsbemyndigande	**150 000 000**	Investeringsanslag	**150 000 000**

Lånefonden för allmänna samlingslokaler

Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**

Summa investeringsbemyndiganden för statens utlåningsfonder	1 875 469 000

V. Fonden för låneunderstöd

Avskrivningsmedel från statsbudgeten	56 120 000	Summa investeringsanslag	460 607 000
Övriga kapitalmedel	97 910 000		
Investeringsbemyndigande	306 577 000		
	460 607 000		**460 607 000**

VI. Fonden för statens aktier

Avskrivningsmedel från statsbudgeten	50 000 000	Summa investeringsanslag	191 620 000
Investeringsbemyndigande	141 620 000		
	191 620 000		**191 620 000**

VII. Fonden för förlag till statsverket

Övriga kapitalmedel	65 000 000	Investeringsanslag	60 000 000
Investeringsbemyndigande	—5 000 000		
	60 000 000		**60 000 000**

VIII. Fonden för beredskapslagring

Investeringsbemyndigande	**40 000 000**	Investeringsanslag	**40 000 000**

IX. Diverse kapitalfonder

A. Statens vägverks förrådsfond

Avskrivningsmedel från statsbudgeten	1 000	Investeringsanslag	65 900 000
inom fonden	60 500 000		
Övriga kapitalmedel	1 500 000		
Investeringsbemyndigande	3 899 000		
	65 900 000		**65 900 000**

B. Sjöfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	73 400 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	29 461 000		
Övriga kapitalmedel	50 000		
Investeringsbemyndigande	43 888 000		
	73 400 000		**73 400 000**

C. Fonden för Södertälje kanalverk

Investeringsbemyndigande	**8 000 000**	Investeringsanslag	**8 000 000**

D. Statens datamaskinfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	63 001 000
inom fonden	53 500 000		
Investeringsbemyndigande	9 501 000		
	63 001 000		**63 001 000**

E. Jordfonden

Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**

F. Förrådsfonden för ekonomiskt försvar

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	77 100 000
från statsbudgeten	77 100 000		
inom fonden	1 062 000		
Investeringsbemyndigande	—1 062 000		
	77 100 000		**77 100 000**

Summa investeringsbemyndiganden för diverse kapitalfonder	64 227 000

SUMMA INVESTERINGSSTATER

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	7 678 964 000
från statsbudgeten	1 157 903 000		
inom fonden	2 152 200 000		
Övriga kapitalmedel	216 512 000		
Investeringsbemyndigande	4 152 349 000		
	7 678 964 000		**7 678 964 000**

Kapitalinvestering

I. Statens affärsverksfonder

A	***Postverket***	
1	Posthus m. m.	**20 000 000**
B	**Televerket**	
	Kommunikationsdepartementet:	
1	Teleanläggningar m. m.	773 700 000
	Utbildningsdepartementet:	
2	Televisions- och ljudradioanläggningar	*40 100 000
		813 800 000
C	**Statens järnvägar**	
1	Järnvägar m. m.	**488 700 000**
D	**Luftfartsverket**	
1	Flygplatser m. m.	**286 000 000**
E	**Förenade fabriksverken**	
1	Byggnader och utrustning	**32 200 000**
F	**Statens vattenfallsverk**	
1	Kraftstationer m. m.	***1 648 900 000**
G	**Domänverket**	
	Justitiedepartementet:	
1	Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården	1 000
	Jordbruksdepartementet:	
2	Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.	4 000 000
	Industridepartementet:	
3	Förvaltningsbyggnad för domänverket	13 000 000
		17 001 000
	Summa kr.	**3 306 601 000**

* Beräknat belopp

II. Statens allmänna fastighetsfond

	Justitiedepartementet:		
1	Polishus m. m.	48 000 000	
2	Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	8 000 000	
3	Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	1 000	
4	Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm	26 000 000	82 001 000
	Utrikesdepartementet:		
5	Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen		7 000 000
	Försvarsdepartementet:		
6	Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	7 000 000	
7	Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	2 200 000	9 200 000
	Socialdepartementet:		
8	Utbyggande av karolinska sjukhuset	13 000 000	
9	Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	2 480 000	
10	Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde	22 645 000	38 125 000
	Finansdepartementet:		
11	Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	185 000 000	
12	Inköp av fastigheter m. m.	25 000 000	
13	Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	600 000	210 600 000
	Utbildningsdepartementet:		
14	Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio	*4 700 000	
15	Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	*170 000 000	174 700 000
	Jordbruksdepartementet:		
16	Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.		85 000 000
	Industridepartementet:		
17	Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.		3 000 000
	Kommundepartementet:		
18	Byggnadsarbeten för länsstyrelserna		39 500 000
		Summa kr.	**649 126 000**

* Beräknat belopp

III. Försvarets fastighetsfond

1	Arméförband: Anskaffning av anläggningar		116 000 000
2	Marinförband: Anskaffning av anläggningar		75 500 000
3	Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar		71 700 000
4	Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar		20 500 000
	Gemensamma myndigheter m. m.:		
5	Anskaffning av anläggningar	12 900 000	
6	Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt	1 000	12 901 000
7	Anskaffning av vissa militära anläggningar		1 200 000
		Summa kr.	**297 801 000**

IV. Statens utlåningsfonder

	Utrikesdepartementet:		
1	Utrikesförvaltningens lånefond	100 000	
2	Biståndsförvaltningens lånefond	1 000	101 000
	Socialdepartementet:		
3	Statens bosättningslånefond		1 000
	Kommunikationsdepartementet:		
4	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten		25 000 000
	Utbildningsdepartementet:		
5	Studiemedelsfonden	*510 000 000	
6	Lånefonden för studentkårlokaler	1 000	510 001 000
	Jordbruksdepartementet:		
7	Fiskerilånefonden	1 000	
8	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	700 000	
9	Statens fiskredskapslånefond	1 000	702 000

* Beräknat belopp

	Arbetsmarknadsdepartementet:		
10	Statens hantverks- och industrilånefond		30 000 000
	Bostadsdepartementet:		
11	Lånefonden för bostadsbyggande	1 670 000 000	
12	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	1 000	
13	Lånefonden för kommunala markförvärv	150 000 000	
14	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	1 000	1 820 002 000
		Summa kr.	**2 385 807 000**
V.	**Fonden för låneunderstöd**		
	Socialdepartementet:		
1	Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.	4 500 000	
2	Lån till utländska läkare för viss efterutbildning	1 000	4 501 000
	Kommunikationsdepartementet:		
3	Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1974/75		15 000 000
	Finansdepartementet:		
4	Lån för inrättande av alkoholfria restauranger	105 000	
5	Pressens lånefond	1 000	106 000
	Handelsdepartementet:		
6	Lån till utbyggnad av oljelagringen	11 500 000	
7	Lån till teko-, sko- och garveriindustrier	10 000 000	
8	Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd	1 500 000	23 000 000
	Arbetsmarknadsdepartementet:		
9	Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån		300 000 000
	Bostadsdepartementet:		
10	Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse		14 000 000
	Industridepartementet:		
11	Lån till Norrbottens järnverk AB		104 000 000
		Summa kr.	**460 607 000**
VI.	**Fonden för statens aktier**		
	Utbildningsdepartementet:		
1	Teckning av aktier i bolag för statlig opera- och teaterverksamhet		120 000
	Industridepartementet:		
2	Teckning av aktier i Statsföretag AB	175 000 000	
3	Förvärv av aktier i AB Eiser	16 500 000	191 500 000
		Summa kr.	**191 620 000**
VII.	**Fonden för förlag till statsverket**		
	Finansdepartementet:		
1	Vissa projekteringskostnader		60 000 000
		Summa kr.	**60 000 000**

VIII. Fonden för beredskapslagring

	Handelsdepartementet:		
	Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond:		
1	Lagring för beredskapsändamål		40 000 000
		Summa kr.	**40 000 000**

IX. Diverse kapitalfonder

	Försvarsdepartementet:		
	Statens datamaskinfond: Försvarets delfond:		
1	Anskaffning av datamaskiner		1 000
	Kommunikationsdepartementet:		
	Statens vägverks förrådsfond:		
2	Vägmaskiner m. m.	65 900 000	
	Sjöfartsverkets fond:		
3	Sjöfartsmateriel m. m.	73 400 000	
4	Fonden för Södertälje kanalverk	8 000 000	147 300 000
	Finansdepartementet:		
	Statens datamaskinfond:		
5	Anskaffning av datamaskiner		63 000 000
	Jordbruksdepartementet:		
6	Jordfonden		1 000
	Handelsdepartementet:		
	Förrådsfonden för ekonomiskt försvar:		
7	Förrådsanläggningar m. m.		77 100 000
		Summa kr.	**287 402 000**

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Löfberg, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén

Proposition med förslag till statsbudget för budgetåret 1975/76

Statsråden föredrar de förslag till riksdagen i frågor om statens inkomster och utgifter m. m. som skall ingå i regeringens förslag till statsbudget för budgetåret 1975/76. Anförandena och i förekommande fall översikter över förslagen redovisas i underprotokollen för resp. departement.

Statsrådet Sträng anför: Med beaktande av de föredragna förslagen har förslag till statsbudget för nästa budgetår med därtill hörande specifikationer av inkomster och utgifter upprättats. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att beräkna inkomster och besluta om utgifter för staten i enlighet med det upprättade förslaget till statsbudget för budgetåret 1975/76.

Regeringen ansluter sig till föredragandenas överväganden och beslutar att genom proposition förelägga riksdagen vad föredragandena har anfört för den åtgärd eller det ändamål som föredragandena har hemställt om.

Regeringen förordnar att de anföranden som redovisas i underprotokollen jämte översikter över förslagen skall bifogas propositionen som bilagor 1—24.

MARCUS BOKTR. STOCKHOLM 1975 750069

Finansplanen

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser finansplanen och beräkning av statens inkomster m. m.

1. Den internationella utvecklingen

Tillväxten i OECD-länderna under 1974 kom att bli den svagaste sedan andra världskriget. Efter den snabba ökningen år 1973 stagnerade bruttonationalprodukten (BNP) under år 1974 med en tillväxt på endast 1/4 %. Särskilt utpräglad blev inbromsningen i Förenta staterna och Japan där den totala produktionen under år 1974 föll med inemot 2 resp. drygt 3 %. I Västeuropa blev omsvängningen något måttligare. Produktionstillväxten sjönk från 5,5 % under 1973 till 2 3/4 % 1974. Stagnationen i produktionen inträffade samtidigt med en rekordartad prisstegringstakt. För OECD-området har denna uppskattats till ca 14 % för 1974.

Redan under 1973 kulminerade högkonjunkturen då produktionsökningen i flertalet OECD-länder bromsades in av bl. a. tilltagande kapacitetsbrist. Dessutom lade flertalet större OECD-länder om den ekonomiska politiken i restriktiv riktning under senare delen av 1973 i syfte att motverka den ökade prisstegringstakten. Oljekrisen medförde omgående begränsningar av energiförbrukningen och därmed av produktionen. Oljeförsörjningsläget klarnade dock i början av år 1974. De i slutet av år 1973 genomförda oljeprishöjningarna fick emellertid en starkt dämpande effekt på den inhemska efterfrågan. Inflationen, som redan förut drivits upp av snabba ökningar i råvarupriserna, kom att accelereras ytterligare. I syfte att motverka oljeprishöjningarnas negativa effekt på bytesbalansen stramades den ekonomiska politiken åt ytterligare i flera länder. Den samlade effekten av åtstramningen av den ekonomiska politiken, den underliggande konjunkturavmattningen och oljeprishöjningarna blev mycket stark och ledde till en minskning i

bruttonationalprodukten för OECD-området under första halvåret 1974 med ca 1 1/2 %.

Under våren och sommaren 1974 redovisades bedömningar, bl. a. från OECD-sekretariatet, att en långsam men successiv återhämtning i efterfrågan skulle inträda under andra halvåret 1974. Samtidigt fortsatte emellertid regeringarna i de större OECD-länderna att föra en restriktiv ekonomisk politik för att bekämpa prisstegringarna och minska bytesbalansunderskottet. Huvudvikten lades därvid på penningpolitiken. Diskontot drevs upp till historiskt sett mycket höga nivåer och penningmängdens tillväxt hölls avsevärt under den nominella tillväxten i bruttonationalprodukten. Omedelbar effekt fick den förda politiken på bostadsinvesteringarna, som snabbt sjönk i nästan samtliga länder. Fram mot halvårsskiftet 1974 började effekterna på företagens likviditet också att bli märkbara. Den förda politiken torde i väsentlig utsträckning ha bidragit till att den väntade återhämtningen blev obetydlig under andra halvåret 1974.

Den ekonomiska aktiviteten i OECD-området som helhet befinner sig vid årsskiftet 1974—1975 i ett tillstånd av stagnation med få tecken till en spontan återhämtning av efterfrågan. I ett sådant läge är det av särskild vikt att söka bedöma vilken inriktning regeringarna i de olika länderna kommer att ge den ekonomiska politiken.

Under 1974 kan de större OECD-ländernas regeringar sägas ha prioriterat bekämpningen av inflationen och den externa balansen, delvis på bekostnad av sysselsättningsmålet. Under de sista månaderna 1974, när stagnationstendenserna blev alltmer tydliga och arbetslösheten började stiga snabbt i flera OECD-länder, kunde allt klarare tecken skönjas på en omorientering av den ekonomiska politiken i riktning mot en expansivare finans- och penningpolitik. Diskontosänkningar genomfördes bl. a. i Förenta staterna. I Storbritannien, Canada och Nederländerna gavs finanspolitiken en konsumtions- och investeringsstimulerande inriktning och i Förbundsrepubliken Tyskland förändrades penningpolitiken och särskilt finanspolitiken i klart expansiv riktning. Flera omständigheter talar nu för att den omsvängning som kunnat noteras under hösten 1974 kommer att följas av kraftfullare konjunkturstimulerande åtgärder i flertalet OECD-länder. Den här redovisade omläggningen av politiken i expansiv riktning beslutades i huvudsak efter det att den av OECD i december 1974 publicerade rapporten om de ekonomiska utsikterna för medlemsländerna hade utformats. Det föreligger sålunda numera skäl att se något mer optimistiskt på den internationella utvecklingen än man gjort i OECD-rapporten.

Tillgängliga prognoser tyder på att råvarupriserna kommer att stabiliseras eller till och med falla något under år 1975. Därvid förutses en fortsatt uppgång i livsmedelspriserna och ett fall i priserna på industriråvaror. Utvecklingen för oljepriserna är svår att bedöma med hänsyn

till oförutsebara politiska faktorer, men i dagsläget tyder inget på att någon mera betydande oljeprishöjning skulle vara sannolik under år 1975. Med en utveckling på råvaru- och oljepriserna av här antaget slag kan en viss extern inflationsstimulans via livsmedelspriserna vara att vänta, men denna blir av en helt annan och lägre storleksordning än inflationsimpulserna från råvarusidan under 1973 och 1974. Den huvudsakliga drivkällan bakom inflationsutvecklingen torde utgöras av den inhemska pris- och löneutvecklingen som följer av de höjda olje- och råvarupriserna. Någon markant sänkning av inflationstakten torde därför inte vara att vänta trots stabiliseringen av råvarupriserna utan man får räkna med att inflationstakten kommer att uppgå till ca 10 à 12 % under år 1975. Insikten om svårigheterna att bekämpa en kostnadsinflation med generella efterfrågedämpande medel torde öka i takt med den ökande arbetslösheten. Detta kan i sin tur antas göra regeringarna mer benägna att stimulera den ekonomiska aktiviteten med selektiva medel. Den snabbt stigande arbetslösheten är en annan faktor som bidrar till en successiv kursändring. Behovet att bygga bort inflationsskapande flaskhalsar i produktionen inför nästa konjunkturuppsving är en ytterligare omständighet som talar för en mera expansiv politik.

Den här antagna kursändringen i OECD-ländernas politik i expansiv riktning förutses bl. a. få formen av fortsatta lättnader i penningpolitiken i syfte att bl. a. stimulera industrins investeringar och byggandet. För att åstadkomma en snabb effekt på den samlade efterfrågan torde detta dock inte vara tillräckligt. Därför ter det sig sannolikt att ytterligare stimulansåtgärder sätts in under 1975 inom sektorer där dessa har en snabb verkan, exempelvis den privata konsumtionen och den offentliga sektorn.

Även med den här antagna omsvängningen i de större OECD-ländernas ekonomiska politik torde den totala produktionen komma att utvecklas tämligen långsamt under början av år 1975. Därefter bör efterfrågan komma att expandera till följd av en uppgång i den privata konsumtionen. Under loppet av år 1975 bör även övriga efterfrågekomponenter och då främst investeringarna och i viss mån exporten bidra till att höja tillväxttakten. Den förutsedda återhämtningen torde dock komma till stånd vid något olika tidpunkter i de större OECD-länderna. I Förbundsrepubliken Tyskland bör det i december 1974 presenterade stimulanspaketet och den konsumtionsfrämjande skatte- och bostadsbidragsreformen per den 1 januari 1975 påverka efterfrågan ganska tidigt under året. I Japan torde stimulansåtgärderna sannolikt sättas in först efter löneuppgörelsen under våren, och i Förenta staterna kan en mera expansiv politik få effekt först från mitten av år 1975, bl. a. till följd av den kvardröjande efterfrågedämpande inverkan av krisen inom bilindustrin. Trots en relativt hög expansionstakt under senare delen av året torde den låga tillväxten under första halvåret bidra till att dra ned

takten för helåret 1975. Härigenom får man räkna med en totalt sett svag volymtillväxt under 1975. Denna blir dock högre än 1974. Därvid har antagits att Förenta staterna inte kommer att uppvisa någon tillväxt förrän möjligen i slutet av året och att en viss återhämtning inträffar i Japan. För Västeuropa förutses en produktionsökning av storleksordningen 2 à 3 %.

OECD-ländernas utrikeshandel påverkades under år 1974 starkt av oljekrisen, den stagnerande efterfrågan inom området och den höga importefterfrågan i länder utanför området. OECD-ländernas import ökade sålunda med 2 % i volym räknat medan exporten steg med hela 9 %. Utrikeshandelns bidrag till den totala efterfrågeökningen har beräknats till ca 1,5 % av bruttonationalprodukten. Mot bakgrund av den förutsedda återhämtningen av den ekonomiska aktiviteten i området under år 1975 förutses att områdets import kommer att öka med inemot 5 volymprocent och exporten något snabbare.

Den mest dynamiska utvecklingen under 1974 ägde rum i handeln mellan OECD-länderna och de oljeproducerande staterna. Oljeprishöjningarna beräknas ha medfört en värdemässig ökning av OECD:s oljeimport med ca 55 miljarder dollar. Oljeexportörerna beräknas i sin tur ha ökat sin import från OECD-länderna med ca 12 miljarder dollar, vilket skulle medföra en försämring av dessa senare länders handelsbalans med ca 43 miljarder dollar. Under år 1975 förutses en ytterligare ökning av OECD:s oljeimport med ca 15 miljarder dollar och en ökad export till de oljeproducerande länderna med ca 20 miljarder dollar, vilket skulle reducera OECD:s handelsbalansunderskott gentemot de oljeproducerande länderna med ca 4—5 miljarder dollar.

Råvaruprishöjningarna under åren 1973 och 1974 förbättrade även de icke-oljeproducerande u-ländernas bytesförhållande gentemot OECD-länderna, något som tillsammans med utländsk upplåning gjorde det möjligt för dessa stater att kraftigt öka sin import från OECD-området, vars handelsbalans med dessa stater beräknas ha förbättrats med 5 miljarder dollar för år 1974. De höjda oljepriserna har försämrat de icke-oljeproducerande u-ländernas handelsbalans med oljestaterna med ca 10 miljarder dollar. Till viss del har detta ökade underskott kunnat finansieras genom lån eller bidrag från de ökade medel som de oljeproducerande länderna avsatt för u-hjälpsändamål. I sin handel med statshandelsländerna har OECD-länderna kunnat registrera ett visst överskott.

Bytesbalansen för hela OECD-området beräknas uppvisa ett underskott på bortåt 40 miljarder dollar under såväl 1974 som 1975. Under år 1974 har detta underskott fördelats mycket ojämnt bland OECD-länderna. Bland de större OECD-länderna har Förbundsrepubliken Tyskland en positiv bytesbalans som för övrigt förstärkts betydligt under året och beräknas ha uppgått till ca 9 miljarder dollar. Nederländernas

överskott beräknas till 1,5 miljarder dollar. Storbritannien, Italien och Frankrike uppvisade däremot stora underskott på mellan 7 och 9 miljarder dollar vardera. För EG-länderna totalt beräknas underskottet till omkring 16 miljarder dollar. Förenta staterna och Japan räknar med bytesbalansunderskott på drygt 3 resp. knappt 5 miljarder dollar.

Som följd av den beskrivna bytesbalansutvecklingen beräknas de oljeexporterande länderna inom OPEC (Organisation of Petroleum Exporting Countries) under år 1974 ha fått ett överskott på 50—60 miljarder dollar. För 1975 förutses ett nytt överskott av samma storlek. Under vissa antaganden, bl. a. rörande OPEC-ländernas oljeexportinkomster och deras växande import kommer det löpande överskottet att successivt minska under de följande åren. Vad gäller utvecklingen av överskottet gentemot OECD-området beräknas detta upphöra i början av 1980-talet dock med ett kvarstående ackumulerat överskott av betydande omfattning.

Den största delen av de oljeexporterande ländernas finansiella överskott år 1974 har placerats på eurovalutamarknaden och USA:s kreditmarknad. För de tre första kvartalen 1974 beräknas dessa placeringar ha uppgått till omkring 20 miljarder dollar, varav 13 miljarder på eurovalutamarknaden. Officiell bilateral långivning har under år 1974 skett till England, Frankrike och Japan på sammanlagt omkring 3 miljarder dollar. OPEC-ländernas officiella utvecklingsbistånd ökade från ett årligt genomsnitt 1970—1973 på ca 0,5 miljarder dollar till nära 10 miljarder under de tre första kvartalen 1974.

OPEC-områdets placeringar av inkomstöverskotten har inneburit att bytesbalansunderskotten i OECD-området och de icke-oljeexporterande u-länderna till övervägande del kunnat finansieras genom privat eller offentlig upplåning i olika former.

En grundläggande förutsättning för den ekonomiska utvecklingen under år 1975 inom OECD-området är att oljekonsumenternas importöverskott kan återföras till dessa i form av en ökad exportefterfrågan eller i form av krediter. I det senare fallet är det av stor betydelse att krediterna kan ges en ökad långfristighet och en fördelning som svarar mot de olika ländernas varierande behov av extern finansiering av de löpande bytesbalansunderskotten. Eftersom de oljeexporterande ländernas placeringar på de internationella kreditmarknaderna till övervägande del hittills varit kortfristiga, kan svårigheter uppstå för det internationella banksystemet att förvandla kortfristig inlåning till medel- och långfristig utlåning.

Olika förslag har presenterats för att inrätta och bygga ut existerande arrangemang på mellanstatlig basis för kapitalåterföringen. Multilateral återföring i Internationella valutafondens (IMF) regi är ett huvudalternativ. Redan i mitten av år 1974 inrättade IMF en tillfällig s. k. oljefond på inemot 4 miljarder dollar för medelfristig lånefinan-

siering av bytesbalansunderskott som orsakats av oljeprishöjningarna. Storbritanniens finansminister föreslog på IMF:s årsmöte i september att oljefondens resurser skall ökas väsentligt under år 1975. Underhandlingar härom har inletts inom IMF. Överläggningar pågår också om en allmän höjning av medlemsländernas kapitalinsatser i IMF. Insatserna i IMF utgör en form av ömsesidiga officiella kreditarrangemang som kan utnyttjas av länder som hamnat i betalningsbalanssvårigheter. Sveriges liksom de övriga nordiska ländernas inställning till en höjning av IMF:s resurser i nuvarande läge är positiv. Översynen beräknas bli färdig i början av år 1975, varefter proposition om Sveriges deltagande kommer att läggas fram för riksdagen.

OECD:s generalsekreterare presenterade i november ett förslag att länderna inom organisationen skulle upprätta ett gemensamt system för finansiering av bytesbalansunderskotten. Finansieringen skulle ske genom upplåning på i första hand de internationella kreditmarknaderna mot säkerhet i form av kollektiva kreditgarantier från deltagarländerna. Även Förenta staternas utrikesminister har föreslagit ett liknande arrangemang, dock baserat på direkta bidrag, i anslutning till energisamarbetet inom OECD. Dessa båda förslag utreds f. n. inom den s. k. tiogruppen, i vilken Sverige ingår.

Som följd av den nya situationen som uppkommit på det internationella betalningsområdet har arbetet på en genomgripande reform av valutasystemet getts en ny inriktning. Den s. k. 20-kommittén, som ledde detta arbete, föreslog i sin slutrapport till IMF:s årsmöte 1974 vissa omedelbara åtgärder i syfte att ta itu med rubbningarna av ländernas betalningsbalanser och förhindra att länderna inför restriktioner i det internationella handels- och betalningsutbytet eller på andra sätt övervältrar betalningsbalansproblemen på varandra. De på IMF:s årsmöte antagna resolutionerna uttryckte en samstämmig uppfattning att ländernas växelkurs- och övriga anpassningspolitik i syfte att återställa extern jämvikt var en internationell angelägenhet. I samband härmed antogs riktlinjer för växelkurspolitiken som bl. a. skall minska risken för systematisk valutanedskrivning som ett medel i exportkonkurrensen. Vidare skall metoder för internationell övervakning av ländernas anpassningspolitik tillämpas på försök. Förslag föreligger att ledningen av reformarbetet skall anförtros åt ett permanent ministerråd inom IMF.

Det europeiska valutakurssamarbetet, den s. k. valutaormen, som omfattar valutorna i Belgien, Danmark, Nederländerna, Norge, Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland har utvecklats väl under år 1974. Detta samarbete innebär ett åtagande mellan de deltagande nationerna att solidariskt samverka till en stabilisering på valutaområdet.

2. Konjunktur och ekonomisk politik 1974

I stora drag utvecklades den svenska ekonomin under 1974 i enlighet med de bedömningar som gjordes i den reviderade finansplanen. Redan tidigt under året uppnåddes ett högt kapacitetsutnyttjande och arbetsmarknaden präglades under hela året av en mycket stark efterfrågan, särskilt på yrkesutbildad arbetskraft. Arbetslösheten hade sjunkit snabbt redan mot slutet av 1973 och den ytterligare förbättring som uppnåddes under första halvåret 1974 låg kvar för resten av året — trots att nytillströmningen till arbetsmarknaden var ovanligt kraftig.

De expansionsfrämjande faktorerna för ekonomin skiftade klart från 1973 till 1974. Under 1973 steg den inhemska efterfrågan förhållandevis svagt, medan den utländska efterfrågan på våra produkter var ovanligt stark, till följd främst av den mycket uttalade högkonjunktur som då allmänt rådde i västvärldens industriländer. Vår varuexport ökade således med mer än 15 % i volym 1973. Under 1974 blev förhållandet annorlunda. Efterfrågan utomlands för våra produkter mattades något och exportökningarna reducerades också till följd av att kapaciteten i vissa delar av exportindustrin, särskilt massaindustrin, var maximalt utnyttjad.

Några väsentliga uttag från lager för export — såsom under 1973 — kunde heller inte ske eftersom lagren i många fall var små redan vid ingången av året.

I stället blev det den inhemska efterfrågans utveckling som stimulerade till stora produktions- och sysselsättningsökningar under 1974. För summan av konsumtion och investeringar, dvs. den slutliga inhemska efterfrågan, blev ökningstakten ungefär fördubblad, från 1,4 % 1973 till 2.9 % 1974. Upptrappningen förklaras nästan helt av den privata konsumtionens snabbare tillväxt. Inkluderas lager blir förändringen i den samlade inhemska efterfrågan än mer markerad, från en tillväxt på 1 % 1973 till drygt 5 % 1974.

För den totala produktionen i samhället, bruttonationalprodukten, föreligger numera väsentligt reviderade uppgifter för år 1973. Enligt de nya kalkylerna från statistiska centralbyrån beräknas tillväxten i bruttonationalprodukten till 3,1 %, räknad från användningssidan, mot tidigare preliminärt angivna 1,7 %. Beräkningen av BNP från användningssidan överensstämmer därmed i huvudsak med kalkylen från produktionssidan. Revideringarna avser i första hand lagerposten och har sin grund framför allt i omräkningar av olika index för prisutvecklingen. Det bör framhållas att graden av osäkerhet i nationalräkenskaperna över huvud taget har ökat fr. o. m. 1973 då prisrörelserna började få andra dimensioner än tidigare. För 1974 beräknas bruttonationalprodukten ha ökat med drygt 3 1/2 % mätt från användningssidan och något över 4 1/2 % räknat från produktionssidan. En viss skillnad i

resultat från de båda kalkylerna brukar föreligga, men den brukar inte vara så stor som 1 procentenhet. För 1974 förefaller det rimligt, främst med hänsyn till att sysselsättningen ökade så starkt, att räkna med den högre ökningstakten, dvs. drygt 4 1/2 %, för den totala produktionen. I tabell 1 framgår produktionsutvecklingen 1973—1974 enligt båda beräkningsmetoderna.

I tabell 2 redovisas en försörjningsbalans för år 1974 där utvecklingen för olika användningsområden kan studeras. Som jag nyss framhållit torde emellertid beräkningarna från användningssidan för 1974 innehålla vissa underskattningar och de angivna siffrorna bör därför användas med en viss försiktighet.

Mot bakgrund främst av den oförutsett svaga ökningstakt som den privata konsumtionen visade under loppet av första halvåret 1973 vidtog regeringen hösten 1973 en rad åtgärder i syfte att stimulera och

Tabell 1. Produktionsutvecklingen 1973 – 1974

	Volymförändringar i % från föregående år	
	1973	1974
Bruttonationalprodukt från produktionssidan	**2,8**	**4,7**
därav varuproduktion	3,9	5,4
tjänster	2,3	4,3
Bruttonationalprodukt från användningssidan	**3,1**	**3,7**

Tabell 2. Försörjningsbalans för år 1974

	Miljarder kr. 1974	Procentuell volymförändring från föregående år	
		1973	1974
Tillgång			
Bruttonationalprodukt	247,1	3,1	3,7
Import	72,8	6,6	13,6
Summa tillgång	**319,9**	**3,7**	**5,4**
Användning			
Bruttoinvestering	53,4	−0,4	− 0,8
näringsliv	25,4	4,9	4,6
därav: industrin	12,1	9,7	5,9
statliga myndigheter och affärsverk	6,7	−0.2	2,7
kommuner	10,4	−9,7	− 3,1
bostäder	10,9	−1,6	−10,9
Lagerförändring	5,3	.	.
Privat konsumtion	131,6	1,9	4,5
Offentlig konsumtion	57,6	2,1	2,9
Tjänstenetto	0,0	.	.
Export	72,0	15,5	5,6
Summa användning	**319,9**	**3,7**	**5,4**

höja den ekonomiska aktiviteten. Utgifterna för programmet beräknades till sammanlagt ca 2,5 miljarder kr. Huvuddelen av de expansiva effekterna kom att verka först efter årsskiftet 1973—1974.

Oljekrisen medförde under den tid den pågick vissa störningar för produktionen i landet, främst i form av brist på vissa varor och restriktioner i användningen av energi. Sysselsättningen påverkades emellertid i mycket liten omfattning. Besparingsåtgärderna hade också inriktats på att bibehålla produktion och sysselsättning på en hög nivå. Från slutet av januari började försörjningsläget återgå till det normala. Kvar stod emellertid de kraftiga prisstegringarna på olja och oljeprodukter, som dock begränsades genom införandet av högstpriser.

I syfte att motverka det efterfrågebortfall som kunde förutses som effekt av de höjda oljepriserna föreslog regeringen vissa expansiva ekonomisk-politiska åtgärder. Dessa förslag godkändes av riksdagen vartill riksdagen även beslöt om en tidsbegränsad sänkning av mervärdeskatten. Prisstödet på baslivsmedel utvidgades med ca 1 miljard kr. Såväl extra barnbidrag med 200 kr. per barn som extra pensionstillägg på ca 250 kr. utbetalades i april. Vidare ingick i stimulanspaketet temporär kompensation enligt särskilda regler för mervärdeskatten på bostadsbyggandet varjämte dessutom mervärdeskatten sänktes generellt med 3 procentenheter under tiden 1 april—15 september. Den totala utgiften för alla åtgärderna kan beräknas till ca 4 miljarder kr.

Effekten av stimulanspolitiken blev tydlig för den privata konsumtionen. För helåret 1974 har beräknats en ökning av den privata konsumtionen med 4,5 %. 1973 var ökningstakten knappt 2 %. De statliga stimulansåtgärderna ledde bl. a. till att de reala disponibla inkomsterna för hushållen ökade med så mycket som 7 % från den redan höga nivå som uppnåddes 1973. Trots att den privata konsumtionen ökade så starkt blev det således utrymme över för ett ökat hushållssparande.

Den totala offentliga konsumtionen ökade med ca 3 %. Den kommunala konsumtionen ökade därvid något snabbare än den statliga.

De totala fasta bruttoinvesteringarna minskade något från 1973 till 1974. Igångsättningen av nya bostäder fortsatte att sjunka och volymen för bostadsinvesteringarna blev ca 11 % lägre än för 1973. Nedgången blev därigenom inte fullt så stor som man räknade med i den reviderade finansplanen. De kommunala investeringarna har också fortsatt att minska bl. a. beroende på det nära sambandet mellan omfattningen av bostadsbyggandet och de kommunala byggnads- och anläggningsinvesteringarna. För övriga investeringar har en förhållandevis expansiv utveckling noterats. De statliga myndigheternas och affärsverkens investeringar beräknas ha ökat med nästan 3 % och industrins investeringar steg med 6 %. För industrins del bör framhållas att byggnadsinvesteringarna visade en synnerligen snabb tillväxt, 16,5 %, medan maskin-

investeringarna på grundval av en enkät till industrin i november 1974 skulle ha stigit med mera blygsamma 2,5 %. Enligt konjunkturinstitutet finns det emellertid skäl att tro att maskininvesteringarna har underskattats något i de nu föreliggande beräkningarna för 1974. I huvudsak skulle detta bero på svårigheter att tolka volymutvecklingen rätt när priserna på investeringsvaror rör sig så snabbt som de gjorde under 1974. Vid den definitiva rapporteringen från företagen i maj i år kan det därför komma att visa sig att uppjusteringar i efterhand för volymutvecklingen för maskininvesteringarna 1974 behöver göras.

Den kraftiga förändringen från 1973 till 1974 i lagerinvesteringarna spelade en stor roll för den inhemska efterfrågans snabba tillväxt under 1974. Omslaget tycks ha skett redan under senare delen av 1973 och lageruppbyggnaden har gällt såväl industrin som handeln.

Läget på arbetsmarknaden förbättrades högst avsevärt från 1973 till 1974. Efterfrågan på arbetskraft började öka starkt under andra halvåret 1973 och denna utveckling fortsatte och förstärktes in på 1974. Utbudet av arbetskraft ökade samtidigt mycket kraftigt genom att förvärvsfrekvensen hos kvinnorna steg kraftigare än någon gång tidigare i föreliggande serie av arbetskraftsundersökningar från 1963. Ökningen av förvärvsfrekvensen var särskilt kraftig bland kvinnor med minderåriga barn. Totalt sett torde arbetskraften ha ökat med ca 55 000 personer 1974. Trots denna stora ökning var efterfrågan på arbetskraft så stark att dessutom arbetslösheten kunde reduceras väsentligt, eller från 2,5 % i genomsnitt för 1973 till 2,0 % för perioden januari—november 1974. Så sent som i november var arbetslösheten 1,7 %.

Uppgången i sysselsättningen blev sålunda mycket påtaglig. Under perioden januari—november 1974 var i genomsnitt drygt 70 000 fler sysselsatta än under motsvarande period 1973. I november var ca 100 000 fler sysselsatta än under samma månad året innan.

Prisstegringarna blev stora 1974. Konjunkturinstitutet räknar med en uppgång på drygt 12 % under loppet av 1974. Ökningstakten för priserna — mätt med konsumentprisindex — blev något större än enligt förhandsbedömningen i den reviderade finansplanen. Det bör framhållas att den övervägande delen av prisstegringarna under 1974 hade sin källa i de stora prisuppgångarna på de internationella varumarknaderna.

I detta sammanhang vill jag framhålla att konsumentprisernas utveckling inte bara mäts av statistiska centralbyrån i dess konsumentprisindex. Numera gör statens pris- och kartellnämnd månatliga undersökningar som syftar till att mäta konsumentprisernas utveckling. Dessa prisundersökningar ingår som ett kontinuerligt och väsentligt inslag i den prisövervakande funktion som nämnden upprätthåller. Metoderna för prismätningen är inte exakt desamma hos pris- och kartellnämnden

som hos statistiska centralbyrån. Mättidpunkterna skiljer sig också åt. Emellertid borde inte detta leda till någon mera väsentlig skillnad i resultat. Under loppet av 1974 har emellertid gapet mellan de ökningstal för konsumentpriserna som de båda myndigheterna räknat fram vidgats väsentligt. För de första tio månaderna 1974 ligger pris- och kartellnämndens ökningstal ca 2 1/2 procentenhet lägre än enligt konsumentprisindex. Flera faktorer samverkar till denna skillnad, bl. a. skilda metoder att mäta ränteförändringars effekt och olika förfaranden vid prisinsamlingen. Undersökningar pågår för att mera exakt klarlägga på vilka punkter prismätningarna enligt de båda metoderna har gett olika resultat. Det är självfallet angeläget att så långt det är möjligt med hänsyn till olikheterna i metoder m. m. komma till en samstämd uppfattning i denna fråga.

Det bör påpekas att en internationell jämförelse av prisökningstal för 1974 placerar Sverige lågt, dvs. ganska få länder har haft en långsammare stegring i prisnivån. Förklaringen till Sveriges gynnsamma position i detta avseende finns bl. a. att söka i den utformning den inflationsbekämpande politiken givits. Däri kan främst läggas den skattepolitik som bedrivits för att skapa förutsättningar för lugna avtalsrörelser, liksom de kraftiga subventionerna på viktiga baslivsmedel och det temporära borttagandet av mervärdeskatten på bostadsbyggandet. Prisstopp på olika varor och den prisövervakning som löpande pågår har också varit av stor vikt.

Vad gäller utrikeshandeln under 1974 kan konstateras att exporten i volym blev något mindre och importen betydligt större än enligt prognosen i den reviderade finansplanen. Trots att tjänstebalansen utvecklades mera positivt beräknas emellertid det vidgade gapet mellan export och import enligt konjunkturinstitutet leda till att bytesbalansen visar ett underskott på drygt 2,7 miljarder kr., nära 2 miljarder sämre än enligt förhandsbedömningen från våren 1974. Mot bakgrund av de preliminära siffrorna för utrikeshandeln för november finns det emellertid anledning att förmoda att underskottet blir större. Den negativa omsvängningen i bytesbalansen 1973—1974 skulle därmed överstiga 8 miljarder kr.

Exporten av varor ökade i volym med ca 5,5 %, jämfört med mer än 15 % 1973. Som jag tidigare framhållit har det emellertid sina förklaringar i den internationella efterfrågans svängningar, lagersituationen och kapacitetsutnyttjandet i våra exportindustrier. Exporten av råvaror kom att minska med drygt 6 % från 1973 till 1974, medan exporten av färdigvarorna steg med 10 %.

Importen av varor ökade med ca 13,5 %. Förloppet påverkades självklart i särskilt stor utsträckning av utvecklingen för den privata konsumtionen och lagerinvesteringarna.

Utvecklingen av utrikeshandelspriserna blev exceptionellt snabb. Im-

portpriserna steg med i genomsnitt 38 % från 1973 till 1974, varvid naturligtvis de höjda oljepriserna spelade en stor roll. Exportpriserna ökade med ca 28 % med särskilt stora uppgångar för trävaror, massa, papper och papp och för järn och stål.

Sammanfattningsvis präglades den svenska ekonomin under 1974 av en kraftig högkonjunktur. Produktionsuppgången var betydande, sysselsättningen var högre än någonsin och hushållens realinkomster steg snabbare än något annat år efter andra världskriget. Industriinvesteringarna fortsatte att expandera. Den inhemska efterfrågan ökade högst väsentligt, särskilt som en följd av en kraftig uppgång för den privata konsumtionen. Prisstegringarna var stora, men dock lägre än i flertalet andra industriländer. Den ekonomiska politiken hade en inriktning som siktade till att bibehålla ett högt kapacitetsutnyttjande och en låg arbetslöshet, parad med särskilda insatser för att hålla inflationstendenserna tillbaka. Den externa balansen försvagades emellertid högst avsevärt till följd av oljeprisstegringarna.

Tabell 3. Betalningsbalans 1972–1974
(milj. kr.)

	1972	1973	1974[1]
Handelsbalans	3 082	6 706	– 945
Tjänstebalans inkl. transfereringar m. m.	– 1 813	– 1 426	–1 800
Bytesbalans	1 269	5 280	–2 745
Kapitalbalans	923	–1 340	– 575
Restpost	44	– 56	– 180
Valutareservens förändring	2 251	3 884	–3 500

[1] Uppskattningen för helåret 1974 grundas på utfallet av utrikeshandeln januari–oktober.

Enligt riksdagens beslut skall en redovisning av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses verksamhet årligen lämnas till riksdagen. Fondens redovisning för verksamhetsåret 1974 föreligger ännu inte varför jag avser att återkomma till denna fråga i den reviderade finansplanen.

3. Den ekonomiska politiken 1975

3.1 De internationella förutsättningarna

Den ekonomiska situationen i vår omvärld har under det gångna året i flertalet industriländer präglats av en mycket snabb inflation, stigande arbetslöshet och stagnerande eller rentav vikande produktion. Nästan samtliga OECD-länder uppvisar mycket stora bytesbalansunderskott. I flera länder präglas situationen av politisk instabilitet och social oro.

Utsikterna för 1975 i denna vår omvärld tyder på att en vändning

till det bättre kommer att ske, dock endast successivt. Inflationstakten kommer sannolikt att bromsas upp men för flertalet länder kommer den alltjämt att ligga över 10-procentsnivån. Arbetslösheten som ökat förhållandevis snabbt i nästan samtliga länder under det senaste halvåret kan — trots insatta stimulansåtgärder — ännu öka något. Tillväxttakten för OECD-området som helhet kommer för andra året i följd att vara betydligt under kapaciteten. Bytesbalansproblemen kommer att bestå och kan för enstaka länder skapa allvarliga svårigheter.

Mot denna internationella bakgrund framstår utvecklingen i vårt land under 1974 som mycket god. Även för 1975 ter sig utsikterna för vår ekonomi goda, sett i ett internationellt perspektiv.

Vi har under 1974 kunnat notera den högsta sysselsättning vi någonsin haft. Antalet sysselsatta var i november 1974 ca 100 000 fler än ett år tidigare. Arbetslösheten enligt arbetskraftsundersökningarna var nere i 1,7 % och antalet arbetslösa kassamedlemmar under 65 år var ca 28 000, vilket motsvarar drygt 1 % av antalet kassamedlemmar.

Också produktionsutvecklingen har varit gynnsam i Sverige. Medan tillväxten i Västeuropa under 1974 stannade vid 2 3/4 % och den totala produktionen minskade i såväl Förenta staterna som Japan, ökade vår BNP med ca 4,5 % räknat från produktionssidan. Genom skattesänkningar, sociala reformer och en internationellt sett låg prisstegring ökade realinkomsterna exceptionellt snabbt eller med närmare 7 %.

Man kan således konstatera att svensk ekonomi — trots störningarna förorsakade av oljekrisen hösten 1973 — under 1974 haft ett osedvanligt gynnsamt år. Utvecklingen av bytesbalansen har emellertid varit klart ogynnsam. För 1974 beräknas underskottet till ca 3 miljarder kr. och det väntas stiga till ca 5 miljarder kr. under 1975. Hittills har underskottet täckts genom en neddragning av valutareserven men under 1975 kommer upplåning i utlandet att få spela en större roll.

Som jag redovisat i det föregående har oljeprisstegringarna 1973—1974 lett till att OECD-områdets kollektiva bytesbalansöverskott på ca 2,5 miljarder dollar förbytts i ett underskott på bortåt 40 miljarder dollar. Försöken att möta den uppkomna bytesbalanssituationen och den genom oljeprisstegringarna accelererande inflationen med restriktiv ekonomisk politik förklarar till stor del den svaga ekonomiska utvecklingen i flertalet industriländer.

Det är uppenbart att OECD-länderna inte under någon längre tid kan leva med bytesbalansunderskott av denna storleksordning. Visserligen kan man för en tid söka låna tillbaka en del av oljeländernas valutatillgångar men detta är självfallet ingen långsiktig lösning på problemet. Vissa låntagares kreditvärdighet kan relativt snabbt bli urgröpt. Sverige och övriga OECD-länder måste således anpassa sina ekonomier till de nya oljepriserna.

Problemet kompliceras av att de av oljeprisstegringarna orsakade underskotten för vissa länder lagts till redan tidigare stora underskott.

Mest uppenbart är detta i Italien, Danmark och Storbritannien. Dessa länder söker nu genom en restriktiv inhemsk efterfrågepolitik att återställa en mera balanserad situation. Detta innebär för övriga länder, inkl. Sverige, försämrade exportmöjligheter på dessa marknader och en hårdare internationell konkurrens. Denna utveckling måste vi emellertid acceptera om vi skall uppnå en mera balanserad situation inom OECD-området.

Den svenska ekonomiska politiken har, som jag tidigare nämnt, under det gångna året varit klart expansiv. Detta har inneburit att vi medvetet accepterat att ta på oss en skälig del av det samlade bytesbalansunderskottet i OECD-området.

Vissa andra länder, bl. a. Västtyskland, Förenta staterna och Japan har fört en restriktiv politik. Syftet har varit att genom en dämpning av den interna efterfrågan bekämpa inflationen och, när det gäller de två sistnämnda länderna, begränsa den försvagning av bytesbalansen som följt av oljeprisstegringarna. Effekten av den förda politiken har blivit att produktionskapaciteten utnyttjas ofullständigt och att arbetslösheten stiger. Denna politik har däremot i allmänhet inte haft någon mera märkbar effekt på inflationstakten. Den har vidare lett till att trycket på de svagare ländernas bytesbalans ökat.

Mot denna bakgrund måste man välkomna den omläggning i expansiv riktning som sker av den ekonomiska politiken i bl. a. Västtyskland och Nederländerna. Även i Förenta staterna kan man notera ansatser till en lättnad i den restriktiva ekonomiska politiken.

Finansieringen av OECD-ländernas underskott är ett allvarligt problem som blir alltmer besvärligt för varje år som går utan att bytesbalansen mellan oljeländer och industriländer återställts. Det framstår som nödvändigt att man redan under år 1975 på ett internationellt plan når fram till långsiktiga lösningar på dessa finansieringsproblem.

Ett primärt mål för Sverige och övriga OECD-länder måste vara att så snabbt som möjligt återställa balansen i betalningarna med oljeländerna. Denna process kommer dock sannolikt att kräva flera år. Medlen för att uppnå balans är i första hand ett minskat oljeberoende och en ökad export. Under mellantiden får Sverige i likhet med övriga länder acceptera att i huvudsak finansiera underskottet med internationell upplåning. Vårt utgångsläge är i detta hänseende bättre än flertalet länders eftersom Sverige har en mycket begränsad internationell skuldsättning.

Den nödvändiga anpassningen av vår ekonomi till de nya oljepriserna försvåras av Sveriges stora beroende av importen av olja. Ca 75 % av Sveriges totala energikonsumtion utgörs f. n. av olja och oljeprodukter. Det innebär att vår ekonomi belastas med ett belopp i storleksordningen 8 miljarder kr. till följd av de stegrade oljepriserna. Vårt stora oljeberoende gör oss vidare ytterst sårbara för störningar i tillförseln. Jag vill här endast erinra om de mycket allvarliga konsekvenser som

skulle ha uppstått för sysselsättningen i vårt land om begränsningarna i oljetillförseln vintern 1973—1974 fortsatt ytterligare en tid.

Det är således både av bytesbalansskäl och av försörjningsberedskapsskäl nödvändigt att söka begränsa vårt oljeberoende. Det kan för övrigt nämnas att man överväger att ställa krav på oljebesparingsaktioner som villkor för lån av internationella organ. Jag vill vidare erinra om att man också från oljeländernas sida har uttryckt starka önskemål om att industriländerna skulle begränsa sin oljekonsumtion.

De medel som står oss till buds när det gäller att begränsa vår oljekonsumtion är dels sparåtgärder av skilda slag, dels utvecklingen av alternativa energikällor.

Effekterna av begränsningsåtgärderna i början av 1974 och av olika besparingsaktioner ledde till att elkonsumtionen 1974 låg på i stort sett samma nivå som 1973. För 1975 förutses nu en uppgång med ca 5 %. För oljeprodukter uppnåddes — delvis som en följd av direkta begränsningsåtgärder, delvis som ett resultat av den milda vintern — en minskning av konsumtionen med bortåt 10 % för 1974 jämfört med 1973. För 1975 förutses nu en uppgång men konsumtionen beräknas alltjämt ligga under 1973 års nivå. Mot bakgrund av den på nytt stigande trenden i energiförbrukningen är olika åtgärder i syfte att dämpa konsumtionen av stor betydelse.

Regeringen tog redan våren 1974 initiativet till att medel skulle anvisas för energibesparande åtgärder inom bostadssektorn, industrin och tjänstesektorn. Ytterligare medel anvisades av höstriksdagen 1974. En brett upplagd sparkampanj drogs igång i slutet av förra året. Regeringen kommer senare i vår att presentera ett samlat energipolitiskt program. I samband härmed kommer frågan om den framtida energibeskattningen att tas upp. En utgångspunkt blir därvid att stimulera till sparande inom såväl hushållssektorn som industrin.

När det gäller alternativa energikällor vill jag först erinra om det omfattande utredningsarbete som pågått som ett led i förberedelserna för den proposition om energipolitiken som regeringen kommer att redovisa för riksdagen senare i vår. I denna kommer att behandlas bl. a. forskning om alternativa energikällor, problemen kring försörjningstryggheten på energiområdet och hur vår framtida energipolitik bör utformas. De fem kärnkraftaggregat som kommer att vara i drift under 1975 beräknas motsvara en årlig besparing i fråga om oljeimport på ca 2 300 000 m^3 eller ca 8 % av Sveriges årskonsumtion av olja år 1973.

Det är inte möjligt att utan mycket drastiska ingrepp i vår ekonomi och medborgarnas levnadsstandard få ned vårt oljeberoende så kraftigt att vi på det sättet återställer balansen i våra utrikes betalningar. Samtidigt som vi söker begränsa oljeimporten måste vi därför söka öka vår export.

Denna exportökning måste bl. a. riktas mot de marknader som fått en ökad köpkraft genom oljeprisstegringarna, dvs. oljeländerna. Under

1974 synes enligt tillgänglig statistik svensk industri tillhöra dem som hävdat sig bäst på dessa nya köpstarka marknader. Staten och näringslivet har samverkat i syfte att främja denna exportökning. I syfte att underlätta en fortsatt snabb expansion av vår export på oljeländerna föreslås nu i årets budgetproposition kraftiga förstärkningar av vår handelsrepresentation i Mellersta Östern.

3.2 Målen för den ekonomiska politiken

De centrala målen för den ekonomiska politiken ligger fast: full sysselsättning, snabb ekonomisk tillväxt, jämnare inkomstfördelning, rimlig prisstabilitet och balans i utrikesbetalningarna. I dessa mål innefattas liksom tidigare kravet på bättre regional balans.

Det primära målet för politiken är att upprätthålla den fulla sysselsättningen. I detta syfte inriktas politiken på en fortsatt expansion av produktion och efterfrågan även om det kortsiktigt leder till ökade påfrestningar på den utrikes balansen. Om vi skall kunna varaktigt uppfylla målet full sysselsättning krävs emellertid att politiken samtidigt utformas så, att förutsättningar skapas att återställa den externa balans som gick förlorad 1974. Ett bestående underskott i bytesbalansen leder nämligen till successiva begränsningar i möjligheterna att föra en självständig och expansiv ekonomisk politik. Erfarenheten visar också att de länder som under en längre tid haft sådana underskott nödgats tillgripa så restriktiva åtgärder att de fått direkta konsekvenser för sysselsättningen. Med den centrala roll som sysselsättningen spelar måste därför den ekonomiska politiken inriktas på att undvika en liknande utveckling i vårt land. Detta kräver att våra samlade arbetskrafts- och kapitalresurser fullt ut utnyttjas för insatser som syftar till att återställa den externa balansen.

Ett centralt element i en sådan politik blir att främja produktiva investeringar. Det gäller alltså att bygga ut exportindustrin och de importkonkurrerande sektorerna samt att investera i energibesparande åtgärder. Ett annat element i politiken blir att genom aktiva åtgärder på prisområdet motverka inflationens sociala orättvisor och bevara vår internationella konkurrenskraft.

De under 1974 inrättade särskilda investeringsfonderna har lagt en god grund för en investeringsstimulerande politik. Budgetpropositionen innehåller vidare förslag som syftar till att begränsa prisstegringarna samt att motverka inflationens verkningar för inkomstsvaga grupper.

3.3 Investeringspolitiken

De bedömningar som kunde göras under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet visade att bytesbalansen skulle utsättas för betydande påfrestningar under 1970-talet. Detta framtidsperspektiv ledde regeringen till slutsatsen att en fortsatt snabb utbyggnad av industrins produk-

tionskapacitet var nödvändig. Därför har strävandena att öka industrins produktionskapacitet och investeringar varit ett ledmotiv i den ekonomiska politiken under 1970-talet. Denna politik har också varit framgångsrik. Industriinvesteringarna har sålunda uppvisat en oavbruten tillväxt alltsedan 1968. Den totala volymen industriinvesteringar 1974 beräknas ligga nära 40 % över 1968 års nivå. Den svenska industrins exportkapacitet har härigenom fått en betydande förstärkning och den importkonkurrerande industrin har ökat sin konkurrenskraft. Den totala exportvolymen har under de två senaste åren ökat med mer än 20 % och exporten av färdigvaror med nära 30 %.

De problem i fråga om bytesbalansen som kunde förutses i början av 1970-talet har nu i stor utsträckning kunnat uppvägas av en ökad exportförmåga. De problem de ökade oljepriserna nu ställer vårt land inför innebär emellertid att kraven på tillväxten av vår långsiktiga exportkapacitet måste höjas ytterligare samtidigt som de importkonkurrerande näringarna rustas upp och åtgärder för att spara energi sätts in. Alla dessa typer av åtgärder kräver omfattande investeringar. Detta leder således oundvikligen fram till slutsatsen att den tidigare investeringspolitiken måste fortsätta med ännu större kraft.

Det är emellertid inte enbart problemen med bytesbalansen som ställer krav på ökade industriinvesteringar. Under en lång följd av år har Sverige kunnat notera en internationellt sett mycket snabb ökning av produktiviteten inom industrin. Denna gynnsamma utveckling har medverkat till att stärka den svenska industrins internationella konkurrenskraft och skapa utrymme för en kraftig standardförbättring för hela folket. Under de senaste åren förefaller emellertid takten i produktivitetsförbättringen att ha dämpats.

En svagare produktivitetsutveckling återverkar negativt på möjligheter att öka konsumtionsstandarden och att finansiera ökade kostnader för utbyggnad av reformpolitik och offentlig service. I den mån lönehöjningarna blir snabbare än produktivitetsökningen uppstår dessutom en press uppåt på prisnivån.

Mot den bakgrunden är det naturligt att tillmäta åtgärder som syftar till att öka rationalisering och effektivitet i näringslivet en central betydelse vid utformningen av den ekonomiska politiken. Detta ställer i sin tur krav på omfattande investeringar inom företagen.

Även utifrån företagens utgångspunkter framstår behoven av ökade investeringar klart. Åtskilliga företag har under de gynnsamma marknadsförhållanden som rått under senare tid tvingats avstå från order eller senarelägga leveranser på grund av otillräcklig produktionskapacitet. Många företag upplever därför ett klart behov av att ytterligare bygga ut. De ökande krav på arbetsmiljön som de anställda ställer reser också krav som endast kan tillgodoses genom omfattande investeringsåtgärder.

De drastiskt ökade energikostnaderna har också skapat nya förutsättningar och nya krav på expansion i företagens investeringsplaner. En rad åtgärder i syfte att spara energi framstår vid de nya priserna som mycket räntabla projekt särskilt inom energiintensiva produktionsområden.

En klok hushållning med våra råvaror sätter vidare gränser bl. a. för utbyggnaden av skogsindustrins kapacitet. Därför blir det naturligt och angeläget att satsningen inom denna bransch sker på vidareförädling till färdigprodukter.

Under 1974 vidtog regeringen två åtgärder i syfte att kanalisera de höga vinsterna i näringslivet till investeringar under kommande år i stället för att öka utdelningarna till aktieägarna. Det gäller avsättningarna till arbetsmiljöfonder och till särskilda investeringsfonder på sammanlagt 35 % av vinsten före avsättningar. Med hänsyn till angelägenheten av en hög investeringstakt även under 1975 räknar jag med att en stor del av dessa fondavsättningar kommer att få utnyttjas för investeringar redan i år. Avsikten är också att förlänga den nu gällande möjligheten att få utnyttja investeringsfonderna intill utgången av mars 1976.

Även kreditpolitiken bör i görligaste mån utformas under hänsynstagande till behovet av ett finansiellt utrymme för de investeringar som förstärker vår externa balans. Vid utformningen av denna politik möter man emellertid samma konflikt som i många andra länder, nämligen att hänsynen till inflationsbekämpningen och de internationella kapitalrörelserna motiverar att kreditmarknaden hålls stram samtidigt som behovet av en fortsatt investeringsuppgång pekar åt andra hållet. Den lämpliga avvägningen mellan dessa motstridiga önskemål får bl. a. göras mot bakgrund av en bedömning av det utrymme som kommer att finnas för en självfinansiering hos företagen i form av likviditetsneddragning och vinstdispositioner. Kreditpolitikens stramhet får också bedömas med hänsyn till hur stor andel av den i dagens läge nödvändiga utländska upplåningen som bör falla på näringslivet. Ju större denna andel bedöms behöva bli och ju större bidrag man kan räkna med från företagens egna vinster och egen likviditet, desto stramare utformning kan man ge kreditpolitiken utan att detta behöver komma i konflikt med målen för investeringar och sysselsättning.

Under åren 1971—1973 har näringslivet genom den starkta vinstutvecklingen och den lätta penningpolitiken successivt byggt upp en betydande likviditet i form av finansiella tillgångar. Kreditgivningen till näringslivet låg under första halvåret 1974 betydligt över nivån under motsvarande period 1972 och 1973. Under loppet av 1974 har emellertid kreditpolitiken successivt åtstramats. För affärsbankernas utlåning har detta under andra halvåret lett till en uppbromsning av kreditgivningen även om utlåningen till industrin hållits uppe på en hög nivå. Samtidigt har emellertid näringslivets finansieringsbehov vuxit relativt kraftigt. Ökningen av såväl de fasta investeringarna som av lagerinveste-

ringarna har i löpande priser varit betydande. Trots en relativt hög upplåning och trots ett ökat rörelseöverskott får man därför räkna med att näringslivet som helhet reducerat sina finansiella tillgångar under loppet av 1974.

Neddragningen synes emellertid inte ha varit lika stor som de föregående årens likviditetsuppladdning utan företagens likviditetssituation synes fortfarande vara relativt god. Betydande skillnader kan dock föreligga mellan olika delar av näringslivet och mellan företag av olika storlek, eftersom både vinst- och investeringsutvecklingen varit mycket splittrad.

Det är i anslutning härtill värt att notera att vinst- och likviditetsutvecklingen förefaller att ha varit särskilt stark inom exportindustrin och då i synnerhet inom pappers- och massa- samt järn- och stålindustrin. Med hänsyn till det läge som den svenska ekonomin nu befinner sig i synes man ha väl grundad anledning att räkna med att företagen använder sin goda likviditet till investeringar. Härtill kommer de medel som frigörs genom de tidigare berörda möjligheterna att använda olika fondavsättningar. Givna kreditpolitiska riktlinjer för första halvåret 1975 medger också en viss expansion av affärsbankernas utlåning. Utrymmet för industrin blir större i den mån utlåningen till andra ändamål kan hållas tillbaka. De flesta industriländer konfronteras f. n. med exceptionella externa och interna finansieringsproblem. Även för vår del kan det bli nödvändigt inte minst för företagen att göra avkall på tidigare tumregler för den externa finansieringen.

Det för 1975 beräknade underskottet på bytesbalansen kan inte i någon större utsträckning finansieras genom en ytterligare neddragning av valutareserven utan en fortsatt upplåning utomlands framstår med hänsyn till behovet av en valutapolitisk rörelsefrihet som erforderlig. Såväl staten som kommuner, kreditinstitut och företag bör komma ifråga som låntagare. Frågan om en statlig utlandsupplåning för att stärka valutareserven har övervägts vid flera tillfällen under det senaste året. De nu aktuella utsikterna för vår bytes- och betalningsbalans har gett denna fråga ökad aktualitet. Formen och tidpunkten för genomförandet av en sådan upplåning får bestämmas när behov och lånevillkor motiverar ett positivt ställningstagande. Det framstår emellertid som rimligt att näringslivet får ta på sig en relativt betydande del av utlandsupplåningen. De lånevillkor som gäller för denna är ju likartade de som i allmänhet gäller för företag som konkurrerar med den svenska exportindustrin varför man knappast kan hävda att detta skulle verka återhållande på de svenska, utlandskonkurrerande näringarnas investeringsbenägenhet. Man har i anslutning härtill dessutom anledning att peka på de förbättringar av lånevillkoren som redan inträffat på de internationella kreditmarknaderna. Frågan om hur de mindre och medelstora företagen skall få tillgång till de utländska lånemarknaderna får dock närmare övervägas.

3.4 Sysselsättningspolitiken

Läget på arbetsmarknaden kännetecknas f. n. av en klart högre sysselsättning än någonsin tidigare samt en låg arbetslöshet. Antalet sysselsatta låg i november 100 000 högre än under motsvarande tid året innan. Antalet arbetslösa kassamedlemmar under 65 år var 28 000 — motsvarande ca 1 % av antalet kassamedlemmar — och den totala arbetslösheten enligt arbetskraftsundersökningarna uppgick till 1,7 % av arbetskraften, vilket är 0,7 procentenheter lägre än ett år tidigare.

Antalet obesatta lediga platser ligger nu väsentligt högre än under de senaste åren. Det råder brist på arbetskraft inom vissa delar av arbetsmarknaden. Särskilt gäller detta yrkesutbildad arbetskraft.

Inte minst tack vare en osedvanligt snabb tillströmning till arbetsmarknaden — man kan räkna med att arbetskraften under 1974 ökade med netto 55 000 personer mot i genomsnitt 27 000 under de fem föregående åren — har de ökade personalbehoven inom framför allt industrin och tjänstesektorn kunnat tillgodoses.

Även om den allmänna efterfrågan på arbetskraft sålunda är hög finns naturligtvis betydande sysselsättningsproblem för många människor. Deras problem är dock i allmänhet av ett sådant slag att en ökad generell efterfrågan inte skulle skapa ytterligare förutsättningar för en arbetsplacering. I sådana fall ställs krav på en rad olika särskilda insatser. De arbetsmarknadspolitiska åtgärder som nu görs riktas också huvudsakligen mot de grupper som har särskilda problem på arbetsmarknaden. Som ett uttryck för det förbättrade läget på arbetsmarknaden bör man också se den ganska kraftiga minskning som skett av beredskapsarbetena.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna byggs ut för att möjliggöra en aktiv sysselsättningspolitik. Jag vill då bl. a. peka på den förstärkning av arbetsförmedlingens resurser med 350 personer som föreslås i budgetpropositionen. Vidare sker en effektivisering av arbetsförmedlingen genom att moderna tekniska hjälpmedel kan anlitas. ADB-baserade platslistor införs under våren 1975 i de tre storstadslänen och under det kommande budgetåret i ytterligare nio län. Arbetet med att förbereda införandet av mera avancerade ADB-lösningar i förmedlingsarbetet fortsätter i större skala. Arbetsmarknadsutbildningen beräknas nästa budgetår omfatta ca 135 000 deltagare. En ytterligare uppräkning av utbildningsbidragen föreslås ske den 1 juli 1975. En omfattande reformering av utbildningsbidragen i arbetsmarknadsutbildningen föreslås ske från den 1 januari 1976. Starthjälpen föreslås höjas nästa budgetår med 1 000 kr. för familjeförsörjare och med 500 kr. för övriga.

Strävandena inom sysselsättningspolitiken syftar till att upprätthålla antalet arbetstillfällen inom varuproduktionen. Sysselsättningen inom byggnadsverksamheten kan genom regeringens åtgärder i stort sett upprätthållas och sysselsättningen inom industrin kan väntas fortsätta öka.

men i långsammare takt än under 1974. Tillbakagången i sysselsättningen inom jord- och skogsbruk fortsätter trendmässigt. Inom de tjänsteproducerande näringarna kan arbetskraftsbehovet under 1975 väntas öka med ca 30 000 personer.

Till frågan om de åtgärder som erfordras för att säkra en sysselsättningspolitisk beredskap återkommer jag i det följande.

3.5 Finanspolitiken

Budgetunderskottet för innevarande budgetår beräknas nu uppgå till inemot 11,9 miljarder kr. För budgetåret 1975/76 beräknas underskottet till ungefär samma belopp. Underskottet för nästa budgetår kan dock förutses öka ytterligare med hänsyn till att alla utgiftsökningar under budgetåret inte nu kan förutses. Dock har i år i motsats till tidigare medel beräknats för vissa erfarenhetsmässigt tillkommande utgifter.

För upprätthållandet av erforderlig styrka i finanspolitiken har budgetarbetet fått präglas av stark restriktivitet. Den samlade utgiftsökningen på 11,6 miljarder kr. från innevarande års riksstat återspeglar i stor utsträckning automatiska kostnadsökningar och fullföljandet av redan fattade beslut. Som exempel vill jag nämna utgiftsökningar på drygt 1 miljard kr. för att finansiera den ökade statsupplåningen och 760 milj. kr. för biståndsändamål. Medelsanvisningen för detta senare ändamål innebär att enprocentmålet uppnås budgetåret 1975/76. Detta sker samtidigt som ett stort antal länder i vår omvärld — trots u-ländernas prekära läge — snarast begränsar sina engagemang i de fattiga länderna.

Bland nya åtaganden av större finansiell räckvidd vill jag nämna att ca 400 milj. kr. beräknats för ökad subventionering av livsmedelspriserna, vilket möjliggör att den under 1975 beräknade inkomstförbättringen till jordbrukarna endast till hälften tillåts slå igenom på priserna.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att regeringen denna dag beslutat tillkalla den av riksdagen begärda besparingsutredningen.

Även om budgetpropositionen sålunda endast innehåller ett fåtal förslag om nya åtaganden av mera betydande finansiell omfattning aviseras emellertid förslag av stor betydelse och räckvidd inom vuxenutbildningens område.

Kommittén för arbetsmarknadsutbildning (KAMU) har redovisat förslag om en utbyggnad av arbetsmarknadsutbildningen och en samtidig kraftig förbättring av de ekonomiska villkoren för de studerande. Kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) och kommittén för försöksverksamhet med vuxenutbildning (FÖVUX) har redovisat förslag om bl. a.

ett kraftigt förbättrat studiestöd åt vuxenstuderande på heltid och deltid. Kommittéförslagen har remissbehandlats och bereds f. n. inom resp. departement.

Regeringen har överlagt med företrädare för LO och TCO beträffande dessa förslag. Organisationerna har i likhet med regeringen ansett det vara ytterst angeläget att förslagen snabbt genomförs. Företrädarna för LO och TCO har vidare funnit det rimligt att reformerna finansieras genom arbetsgivaravgifter. Det är därför regeringens avsikt att senare i vår för riksdagen redovisa förslag om reformer på dessa områden. Avsikten är att reformerna skall träda i kraft den 1 januari 1976 och finansieras genom höjda arbetsgivaravgifter.

Redan fattade beslut på pensioneringens område innebär att arbetsgivaravgifterna höjs den 1 januari 1976 med 0,75 procentenheter.

Vidare kommer på grundval av betänkande från 1972 års skatteutredning förslag om en sänkning av den direkta skatten från och med 1976 att föreläggas nu instundande riksmöte. Även denna skatteomläggning avses finansieras genom avgifter på företagen. Vidare kommer förslag att läggas om höjda avgifter till sjukförsäkringen, bl. a. mot bakgrund av en konstaterad ökning av sjukfrekvensen. Sammantaget innebär detta att de samlade avgifterna på företagen den 1 januari 1976 torde komma att öka med 5 à 6 procentenheter. Denna finansiering för här ovan angivna reformer konsumerar en del av utrymmet för lönehöjningar. Principen har godtagits av löntagarnas organisationer varför det finns anledning att räkna med att höjningen kommer att beaktas vid fastställandet av de avtalsmässiga lönehöjningarna för år 1976. Den aviserade skatteomläggningen kommer att göra det möjligt för löntagarorganisationerna att träffa avtal om lägre nominella inkomstökningar än som annars varit fallet utan att avtalens reala innehåll urgröps.

Av betydelse för avtalsförhandlingarna är också kommunalskatternas utveckling. Mot denna bakgrund har regeringen haft överläggningar med företrädare för kommun- och landstingsförbunden om kommunalskatterna för 1976 och 1977.

Den mellan regeringen och de bägge kommunförbunden 1972 träffade överenskommelsen om en begränsning av kommunalskatternas ökning åren 1973 och 1974 ledde till att kommunalskatterna endast ökade obetydligt. För innevarande år har inte motsvarande överenskommelse gällt. Kommunerna har ökat sina skatter kraftigt eller med i genomsnitt ca 1: 20 kr. per skattekrona. Detta har inneburit att effekten av den statliga skattesänkningen den 1 januari 1975 begränsats.

Den kommunala ekonomin utvecklades tillfredsställande under 1973. Under 1974 har kommunernas verksamhet fortsatt att expandera utan att likviditeten allvarligt försämrats. Genom de i år vidtagna skattehöjningarna har den kommunala ekonomin förstärkts. Den starka ökningen av det kommunala skatteunderlaget som kan förutses för 1976

innebär att kommunernas ekonomiska problem torde bli förhållandevis begränsade.

Det är angeläget att trygga möjligheterna för kommunerna att fullfölja sin långtidsplanering och därmed säkra en fortsatt utbyggnad av omvårdnad och service för kommuninvånarna med en begränsad höjning av kommunalskatten. Regeringen har därför vid överläggningarna med de båda kommunförbunden nyligen erbjudit kommuner och landstingskommuner extra statsbidrag med sammanlagt 1 200 milj. kr. för de båda åren 1976 och 1977. Detta skulle motsvara ca 50 öres utdebitering per skattekrona för vartdera året. Förslaget förutsatte samtidigt att de båda förbunden skulle rekommendera kommunerna och landstingskommunerna att maximera eventuella kommunalskattehöjningar under de båda åren till 50 öre per år räknat på den sammanlagda kommunal- och landstingsskatten. Kommunförbundens styrelser har accepterat detta förslag till uppgörelse dock utan bifall från de borgerliga representanterna i styrelserna. Mot bakgrund av att en uppgörelse om en stabilisering av den kommunala utdebiteringen har karaktären av en rekommendation och förutsätter en allmän uppslutning från kommuner och landstingskommuner — även de med borgerlig majoritet — finns det f. n. inte tillräcklig grund för en överenskommelse. En annan åtgärd för att både stimulera ekonomin och samtidigt skapa förutsättningar för en lugnare avtalsrörelse har varit att den statliga inkomstskatten sänkts från den 1 januari 1975 vilket innebär att löntagarna redan innan avtalsförhandlingarna är slutförda har garanterats en ökad disponibel inkomst.

Vidare föreslås i budgetpropositionen, som tidigare nämnts, en ökad subventionering av livsmedlen med ca 400 milj. kr. vilket också innebär en stimulans för den privata konsumtionen.

Som jag tidigare anfört, var Sverige ett av de få industriländer som under fjolåret drev en expansiv ekonomisk politik trots de påfrestningar, som oljekrisen och oljeprishöjningarna medförde. När regeringen nu förordar att politiken behåller samma inriktning under 1975 sker det utifrån det grundläggande kravet att sysselsättningen måste hållas uppe. Med denna politik följer emellertid också att det redan för 1974 betydande underskottet i bytesbalansen förutses bli ännu större 1975. Som jag utvecklat i avsnittet om investeringspolitiken är det därför nödvändigt att i så stor utsträckning som möjligt styra tillgängliga resurser till produktiva investeringar och till insatser, som förstärker vårt näringslivs internationella konkurrenskraft.

Med denna inriktning av politiken blir grundprognosen för tillväxt och sysselsättning under 1975 positiv. Samtidigt måste det konstateras att betydande osäkerhetsmoment finns i framtidsbedömningen. Ett sådant är den nu pågående avtalsrörelsen där en i tiden utdragen förhandling erfarenhetsmässigt påverkar den ekonomiska utvecklingen negativt.

Det gäller emellertid framför allt den internationella ekonomiska utvecklingen. Även om det finns grundad anledning anta, att en mera expansiv ekonomisk politik i flera för oss viktiga länder kommer att successivt förstärka konjunkturutvecklingen under 1975, kan det inte uteslutas att lågkonjunkturen utomlands blir mera utdragen, bl. a. som en konsekvens av den rådande obalansen i de internationella betalningarna.

Det är mot denna bakgrund angeläget att beredskapen för ytterligare insatser för att hävda sysselsättningen hålles hög. De tidigare angivna förutsättningarna för politiken måste självfallet påverka insatsernas karaktär. Om således ett behov av sysselsättningspolitiskt motiverade insatser senare skulle komma att erfordras måste dessa enligt min mening koncentreras till direkt sysselsättningsskapande åtgärder med lågt importinnehåll samt till investeringsprojekt som främjar produktionen.

Härvid framstår det bl. a. som angeläget att kunna stimulera de offentliga investeringarna. Detta kan ske bl. a. genom en tidigareläggning av statliga byggnadsinvesteringar, investeringar i affärsverken och genom insatser för att öka de kommunala investeringarna. En förberedelse för att vid behov kunna åstadkomma en sådan ökning av de offentliga investeringarna pågår f. n. inom regeringskansliet.

För att kunna finansiera insatser av detta slag disponerar regeringen innevarande budgetår en finansfullmakt om 600 milj. kr. (prop. 1974: 80, InU 1974: 10, rskr 1974: 157). Jag förordar att regeringen nu av riksdagen utverkar en finansfullmakt för budgetåret 1975/76 om 1 000 milj. kr. Fullmakterna bör för såväl innevarande som nästa budgetår få användas för finansiering av tidigareläggning, utvidgning eller påskyndande av statliga investeringar som normalt finansieras med anslag på drift- eller kapitalbudgeten. Vidare bör de få användas för utgifter för beredskapsarbeten samt för bidrag till kommunala projekt för investering och sysselsättning. Bidragsprocenten bör få fastställas av regeringen med hänsyn till ändamålet, dock högst till 75 %.

Jag har tidigare berört de åtgärder regeringen avser vidta för att stimulera industrins investeringar. Inom vissa industribranscher är efterfrågan f. n. svag. För att upprätthålla produktion och sysselsättning kan det bli nödvändigt att i vissa branscher stödja företagens investeringar i lager. Detta kan ske genom att företagen utnyttjar sina investeringsfonder och särskilda investeringsfonder. Härutöver bör möjlighet finnas att liksom år 1972 (prop. 1971: 140) stödja företagens lagerproduktion genom särskilda bidrag. Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet förordar jag därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att vid behov få besluta om lagerstöd enligt de riktlinjer som riksdagen tidigare godkänt. Anslag för detta ändamål finns uppfört under arbetsmarknadsdepartementets huvudtitel. Det kan i sammanhanget erinras att även penningpolitiken har sin funktion att fylla inom den ekonomiska politikens ram.

3.6 Prispolitiken

De snabba prisstegringarna skapar i vårt samhälle liksom i vår omvärld svåra fördelningspolitiska problem. Visserligen är genom det sociala trygghetssystemets utformning de svagaste grupperna i vårt samhälle — ålderspensionärer, sjuka, m. fl. — förhållandevis väl skyddade mot inflationens verkningar men en bestående inflation av nuvarande storleksordning skapar ändå orättvisor och sociala spänningar. Kampen mot inflationen måste därför få en framträdande plats i vår politik. Det är också angeläget om vår ekonomi skall bevara sin internationella konkurrenskraft.

Den starka inflationen i västvärlden har i väsentlig utsträckning drivits fram av de mycket kraftiga höjningar av råvarupriserna som ägt rum under 1973 och början av 1974. Även om fyrdubblingen av oljepriserna självfallet haft en avgörande påverkan härvidlag har ökningen av oljepriserna på intet sätt varit unik. Tvärtom har utomordentligt kraftiga prisuppgångar även förekommit för en rad andra råvaror.

Dessa starka råvaruprisstegringar kan föras tillbaka på en rad olika faktorer som t. ex. en stark och samtidig högkonjunktur i industriländerna under 1973, felslagna skördar, produktionsstörningar och omfattande spekulationstendenser. Under loppet av 1974 har emellertid priserna på en rad råvaror börjat falla. När det gäller olja har någon prissänkning däremot inte inträffat och i fråga om livsmedel har betydande prisstegringar skett på världsmarknaden även under 1974.

För ett land som Sverige med en fri och omfattande utrikeshandel kan man inte utan mycket omfattande ekonomisk-politiska ingrepp isolera sig från dessa starka prisstegringar på världsmarknaden. Prispolitiken får i stället inriktas på att begränsa genomslaget och verkningarna av de internationella prisförändringarna för att därigenom minska deras fortsatta spridning i den interna ekonomin.

Ett väsentligt led i vår politik har varit att via statsbudgeten begränsa prisstegringarna på de viktigaste baslivsmedlen. Denna subventionering har nu nått en mycket hög nivå. För innevarande budgetår beräknas de direkta subventionskostnaderna för staten — vid den subventionsgrad som gällde under senare delen av 1974 — till ca 2 miljarder kr. Regeringen har tidigare beslutat att utöka livsmedelssubventionerna fr. o. m. den 1 januari 1975. Härutöver är det regeringens avsikt att fatta motsvarande beslut beträffande de ökade inkomster jordbruket skall tillföras den 1 juli 1975. En fortsatt subventionering av baslivsmedlen som innebär att staten under 1975 bibehåller de nämnda subventionerna samt härutöver skjuter till hälften av den prisstegring som annars vore nödvändig med hänsyn till gällande jordbruksöverenskommelse beräknas leda till ökade kostnader på ca 400 milj. kr. Totalt sett blir härigenom prisstödet över budgeten till livsmedlen ca 2,6 miljarder kr. Den subventionsnivå som f. n. uppnåtts innebär t. ex. att detaljhandelspriset på mjölk reduce-

ras med ca en krona. Inom ramen för jordbruksprisregleringen har vidare åtgärder vidtagits för att hålla nere prisstegringarna på spannmålsprodukter. Sammantaget har dessa olika insatser medfört att Sverige haft den näst lägsta prisstegringen på livsmedel inom OECD-området.

Ett viktigt inslag i den inflationsbekämpande politiken har varit prisstopp och skyldighet för företag att anmäla planerade prishöjningar. Prisstopp har — förutom på livsmedelsområdet — gällt bl. a. trävaror, viktigare byggnadsmaterial samt tidningspapper, lantbruksmaskiner och gödselmedel. Prisstoppet på trävaror har under året helt avvecklats medan för tidningspapper och vissa byggnadsmaterial stoppet ersatts med anmälningsskyldighet. I november 1974 infördes prisstopp på pappersmassa för inhemsk förbrukning och i december på vissa hushållskapitalvaror. Olika högstpriser har sedan december 1973 gällt för motorbensin, motorbrännolja och eldningsolja. Det är regeringens avsikt att genom den prisövervakande myndigheten fortsätta en aktiv politik på prisområdet.

De nyligen genomförda reformerna inom bostadspolitiken med bl. a. införandet av en garanterad högsta ränta innebär för den stora del av beståndet som består av nybyggda lägenheter att annars nödvändiga hyreshöjningar kan begränsas eller att hyrorna i vissa fall kanske kan sänkas. Staten subventionerar f. n. mer än halva kapitalkostnaden för en nybyggd lägenhet i flerfamiljshus.

Genom särskilda insatser på de för människorna särskilt viktiga områdena livsmedel och hyror har sålunda de sociala problem som en stark inflation för med sig kunnat begränsas i avsevärd omfattning. Jag vill i detta sammanhang även framhålla de betydande insatser som görs för att kompensera olika grupper — exempelvis pensionärer och låginkomsttagare — för prisstegringarna. En betydande del av utgiftsstegringarna på den statliga budgeten tas i anspråk för dessa ändamål.

I syfte att skapa ett bättre utgångsläge för förhandlingarna om lönerna under 1975 har riksdagen beslutat om en betydande skattesänkning för i första hand inkomsttagare i mellan- och låginkomstlägena. 1972 års skatteutredning har vidare nyligen på regeringens uppdrag lämnat ett förslag om skattesänkningar för 1976.

Erfarenheterna från 1974 års avtalsrörelse visar att metoden att lägga skattesänkningar som en grund för parternas fria avtalsförhandlingar ger ett för både löntagare och samhällsekonomi gynnsamt resultat. Härigenom har det varit möjligt att kombinera realinkomststegringar för den enskilde med lönekostnadshöjningar för företagen som varit väl förenliga med strävandena att hävda vår internationella konkurrenskraft. Ett avgörande villkor för vår förmåga att klara bytesbalansen är att vårt näringsliv kan bevara den förbättrade konkurrenskraft som uppnåtts under senare år.

3.7 Försörjningsbalans och bytesbalans

Produktionsutvecklingen 1974—1975 sammanfattas i tabell 4. Kalkylerna redovisas såväl från produktionssidan som från användningssidan. Som jag tidigare framhållit finns det skäl anta att beräkningarna från produktionssidan visar större tillförlitlighet. Bägge kalkylmetoderna visar emellertid en avsaktning i bruttonationalproduktens ökningstakt år 1975.

I försörjningsbalansen (tabell 5) sammanfattas den ekonomiska tillväxt, mätt från användningssidan, som i den preliminära nationalbudgeten förutses för år 1975. Bruttonationalprodukten, som för 1974 beräknas ha stigit med drygt 3 1/2 % mätt på detta sätt, väntas öka med 2 1/2 % 1975. Den långsammare tillväxten har sin orsak bl. a. i en lägre ökningstakt för den privata konsumtionen och en mindre expansiv påverkan från lagerinvesteringarna.

De totala fasta investeringarna, dvs. investeringarna utom lagerinvesteringarna, väntas öka med 0,5 % från 1974 till 1975 jämfört med en minskning med någon procent från 1973 till 1974. Neddragande på investeringsutvecklingen under 1975 verkar bostadsbyggandet — om än i mindre utsträckning än under 1974. En fortsatt, och snabbare ökningstakt väntas för näringslivets investeringar medan kommunernas och de statliga myndigheternas och affärsverkens investeringar förutses bli något lägre än under 1974. Totalt väntas byggnadsinvesteringarna minska medan maskininvesteringarna bedöms öka förhållandevis kraftigt.

Näringslivets investeringar förutses öka med 5 % varvid investeringsökningen för industrin kan beräknas bli så stor som ca 10 %. Jag räknar därvid med att uppgången blir ungefär lika kraftig för maskiner som byggnader. Den mycket kraftiga ökning av investeringsaktiviteten som sålunda väntas komma till stånd inom industrin har bl. a. sin grund i de behov att utvidga kapaciteten som uppenbarligen finns på flera håll, särskilt inom basvaruindustrierna. Dessutom utgår jag ifrån att de mycket goda vinsterna under senare år kommer att positivt påverka investeringsklimatet. Som jag framhållit tidigare räknar jag också med att frisläpp av medel från de olika investeringsfonderna kommer att verka gynnsamt på investeringsutvecklingen.

På den offentliga sidan väntas de *statliga myndigheternas och affärsverkens investeringar* minska med 3 %. Förklaringen härtill är bl. a. att investeringar i form av beredskapsarbeten av arbetsmarknadsstyrelsen schablonmässigt antagits ligga på en lägre nivå 1975 än 1974. Som jag tidigare anfört är beredskapen för att öka de statliga investeringarna såväl i form av beredskapsarbeten som i andra former hög. Skulle således utvecklingen på arbetsmarknaden motivera det kommer de statliga investeringarna att expanderas kraftigt jämfört med föreliggande beräkning. De *kommunala investeringarna* torde fortsätta att minska även 1975, även om nedgången förutses bli mindre än för 1974. Till över-

Tabell 4. Produktionsutvecklingen 1974—1975

	Volymförändring i % från föregående år	
	1974	1975
Bruttonationalprodukt från produktionssidan	**4,7**	**3,0**
därav varuproduktion	5,4	2,5
tjänster	4,3	3,0
Bruttonationalprodukt från användningssidan	**3,7**	**2,5**

vägande del förklaras den svaga utvecklingen för kommunernas investeringar av det nära samband som råder mellan kommunal byggnads- och anläggningsverksamhet och bostadsbyggandet. För de kommunala maskininvesteringarna väntas 1975 i likhet med 1974 en förhållandevis kraftig uppgång.

Investeringarna i *bostäder* väntas minska med ungefär 7 %, jämfört med en nedgång på drygt 10 % 1974. Emellertid förutses under loppet av 1975 en vändning uppåt i påbörjandet av nya lägenheter. Totala antalet igångsatta lägenheter beräknas sålunda bli 72 000 mot 69 000

Tabell 5. Preliminär försörjningsbalans för år 1975

	Procentuell volymförändr. 1973—1974	Milj. kr. 1974	Förändring 1974—1975	
			Milj. kr. i 1974 års priser	Procentuell volymförändring
Tillgång				
Bruttonationalprodukt	3,7	247 150	5 875	2,5
Import	13,6	72 810	4 370	6,0
Summa tillgång	**5,4**	**319 960**	**10 245**	**3,0**
Efterfrågan				
Bruttoinvestering	— 0,8	53 435	230	0,5
näringsliv	4,6	25 410	1 310	5,0
därav: industrin	6,0	12 130	1 215	10,0
statliga myndigheter och affärsverk	2,7	6 715	— 190	—3,0
kommuner	— 3,1	10 370	— 145	—1,5
bostäder	—10,9	10 940	— 745	—7,0
Lagerförändring	.	5 250	1 800	.
Privat konsumtion	4,5	131 650	4 610	3,5
Offentlig konsumtion	2,9	57 620	1 660	3,0
Tjänstenetto	.	— 30	— 215	.
Export	5,6	72 035	2 160	3,0
Summa efterfrågan	**5,4**	**319 960**	**10 245**	**3,0**

för 1974. Vändningen uppåt för igångsättningen kan väntas som en positiv reaktion på de nya riktlinjerna i bostadspolitiken. Efterfrågan torde öka i en omfattning som får till följd att bostadsreserven minskar. Antalet färdigställda lägenheter 1975 kan beräknas uppgå till ca 67 000.

Lagerinvesteringarna väntas fortsätta att vara kraftiga under en del av 1975 innan en försvagning sker. För helåret förutses en lagerökning på ca 7 miljarder kr. räknat i 1974 års priser. *Lagerökningen* skulle då bli ca 1,8 miljarder kr. större än 1974 och således även för 1975 bidra positivt till produktionsökningen.

Den *privata konsumtionen* väntas öka med ca 3,5 % i volym 1975, dvs. i något långsammare takt än under 1974. Hushållens reala disponibla inkomster torde vid de antaganden som gjorts om löneutvecklingen komma att öka med ett par procent. Å andra sidan torde en del av den mycket snabba inkomststegringen 1974 även komma att påverka konsumtionsnivån 1975. Den ytterligare stegringen i sparandet hos hushållen som ägde rum 1974 skulle således delvis komma att konsumeras under 1975.

Konsumentpriserna torde vid gjorda löneantaganden komma att öka i storleksordningen 7—8 % under loppet av 1975. Därvid har antagits att de direkta återverkningarna från utlandet blir väsentligt svagare än under 1974.

Den *offentliga konsumtionen* beräknas stiga med 3 % från 1974 till 1975. Ökningstakten beräknas bli densamma i både den statliga och den kommunala sektorn.

För *utrikeshandeln* väntas den reala balansen fortsätta att försämras, dvs. exportvolymen kommer inte att öka fullt lika snabbt som importvolymen. Däremot förutses efter försämringen 1974 en viss förbättring i bytesförhållandet genom att stegringen i importpriserna väntas bli något mindre än uppgången för priserna på våra exportprodukter. Totalt antas importpriserna stiga med 9 %, samtidigt som motsvarande ökning i exportpriserna beräknas bli 11 %.

Den svenska *exporten* väntas öka med 3 %. Den förhållandevis låga tillväxten beror främst på en minskning i råvaruexporten, förorsakad av såväl kapacitetsbrist i vissa industrier som en något mattare efterfrågan för en del produkter. Även exporten av färdigvaror torde emellertid öka i något lägre takt än 1974.

Importen kan väntas stiga med 6 %. Den relativt höga ökningstakten förklaras bl. a. av den utveckling som förutses för lagren. Importinnehållet i dessa är mycket högt.

Handelsbalansen kommer, med den pris- och volymutveckling som förutses för 1975, att försämras ytterligare och underskottet väntas uppgå till 2 miljarder kr.

Sjöfartsnettot har för 1975 beräknats till 3,3 miljarder kr., vilket skulle innebära en viss nedgång från den exceptionellt gynnsamma ni-

vån år 1974. Kostnads- och intäktsutvecklingen för de olika ingående posterna i sjöfartsnettot är dock svår att med någon större säkerhet förutse.

Preliminärt beräknas *turistnettot* visa något ökat underskott från 1974 till 1975.

Transfereringarna väntas öka med drygt 400 milj. kr. under 1975 och posten i tjänstebalansen försvagas lika mycket. I huvudsak förorsakas det ökade underskottet av en ökning i gåvobiståndet till utvecklingsländerna.

Sammantaget skulle därmed *bytesbalansen* för 1975 visa ett underskott på ca 5 miljarder kr., en försvagning med mer än 10 miljarder kr. från 1973.

Tabell 6. Bytesbalans 1973–1975
(milj. kr.)

	1973	1974 (prel.)	1975 (prognos)
Export	53 153	72 035	82 375
Import	46 336	72 810	84 195
Korrigering av handelsstatistiken	— 111	— 170	— 180
Handelsbalans	6 706	— 945	—2 000
Sjöfartsnetto	2 989	3 500	3 300
Turistnetto	—2 275	—2 250	—2 450
Övriga tjänster, netto	—1 179	—1 500	—1 700
Transfereringar	—1 761	—2 350	—2 800
Korrigeringspost	800	800	800
Bytesbalans	5 280	—2 745	—4 850

4. Budgetförslaget 1975/76

4.1 Inkomster, utgifter och budgetsaldo 1973/74—1975/76

I fjolårets reviderade finansplan räknade jag med att statens upplåningsbehov under budgetåret 1973/74 skulle komma att uppgå till drygt 8,9 miljarder kr. Som framgår av tabell 7 blev budgetunderskottet något större, eller nära 9,4 miljarder kr.

Underskottet på statsbudgeten för innevarande budgetår kan beräknas bli mycket stort, eller inemot 11,9 miljarder kr. Det är framför allt utvecklingen på utgiftssidan som bidrar till detta kraftiga underskott.

De totala statsinkomsterna under budgetåret 1974/75 kan nu beräknas bli drygt 1 miljard kr. högre än som angavs i den reviderade finansplanen. En bidragande orsak härtill är att den ökning på 11 % av lönesumman under 1974 som låg till grund för beräkningarna i den reviderade finansplanen nu har antagits bli 12,5 %. Vidare beräknas in-

komsterna av indirekta skatter bli väsentligt högre än vad som tidigare antogs. Det är framför allt inkomsterna av mervärdeskatt som ökar kraftigt som en direkt följd av den starkt ökade köpkraften hos konsumenterna under år 1974.

Utgifterna under budgetåret 1974/75 beräknas nu bli 3,3 miljarder kr. högre än som angavs i den reviderade finansplanen. Till stor del kan dessa utgiftsökningar hänföras till av den allmänna prisutvecklingen beroende anslag såsom folkpensioner och försvarsutgifter. Vidare ingår beslutade och föreslagna anslag på tilläggsstat.

Budgetförslaget för 1975/76 innebär att det statliga upplåningsbehovet beräknas ligga kvar på samma höga nivå som under innevarande budgetår.

Tabell 7. Totalbudgeten 1973/74—1975/76
(Milj. kr.)

	1973/74 Utfall	1974/75 Nu ber. utfall	1975/76 Budgetprop.
Inkomster	61 488	73 033	81 317
Utgifter	70 881	84 886	93 224
Budgetsaldo	−9 393	−11 853	−11 907

De totala statsinkomsterna beräknas för budgetåret 1975/76 stiga med drygt 11 % eller med nära 8,3 miljarder kr. Detta innebär en väsentligt lägre ökningstakt än vad som beräknas mellan de närmast tidigare budgetåren, vilket är en följd bl. a. av den tidigare beslutade skatteomläggningen, vilken trädde i kraft den 1 januari 1975 och vilken får full effekt budgetåret 1975/76.

Beräkningarna av statsinkomsterna har utförts av riksrevisionsverket. Verket har därvid förutsatt en ökning av lönesumman om 10 % 1975 och 8 % 1976. Jag har inte funnit skäl att frångå dessa schablonantaganden.

De totala statsutgifterna beräknas enligt budgetförslaget för 1975/76 stiga med drygt 8,3 miljarder kr. eller knappt 10 % jämfört med det beräknade utfallet för innevarande budgetår. Det är en väsentligt lägre ökningstakt än den beräknade ökningen av utgifterna på nära 20 % mellan budgetåret 1973/74 och innevarande budgetår. Merparten av utgiftsökningarna till budgetåret 1975/76 är av automatisk karaktär. Utgiftsberäkningarna för budgetåret 1975/76 skiljer sig från tidigare år såtillvida att ett täckningsanslag på 1 200 milj. kr. har lagts in för att täcka schablonmässigt framräknade höjningar av statstjänarlönerna åren 1975 och 1976 trots att löneavtal mellan parterna ännu inte ingåtts. Beräkningen har gjorts utifrån schablonmässiga antaganden. Erfarenhetsmässigt uppkommer under löpande budgetår behov av medel för oförutsedda och ofrånkomliga behov. För att uppnå en ökad realism

i detta budgetförslag har under huvudtiteln Oförutsedda utgifter ett anslag på 1 000 milj. kr. beräknats. Detta belopp motsvarar de senaste budgetårens genomsnittliga behov av medel på tilläggsstat, exkl. medel för sysselsättningsfrämjande åtgärder. Tidigare års utfall visar att utgifterna även med dessa justeringar ofta väsentligt överstiger vad som angetts i budgetförslagen.

4.2 Utgiftsprogrammet

I det nu föreliggande budgetförslaget har utgiftsökningen begränsats till knappt 10 % i förhållande till det utfall som nu beräknas för innevarande budgetår. I förhållande till den fastställda riksstaten blir utgiftsökningen drygt 14 % eller ca 11,6 miljarder kr. Utgiftsökningar inom ramen för tidigare gjorda åtaganden svarar för den helt övervägande delen härav. Således svarar anslagen till utvecklingsbiståndet, den bostadspolitiska reformen och förbättringen av folkpensionerna för en utgiftsökning på tillsammans 2,3 miljarder kr. Vidare tillkommer 400 milj. kr. för den ökade livsmedelssubventioneringen. Till dessa belopp skall också läggas kostnader för flera betydande förbättringar i form av ökad resurstilldelning till pågående verksamhet. Jag vill också erinra om att regeringen avser att senare i år förelägga riksdagen förslag till omfattande reformer i fråga om arbetsmarknadsutbildning och vuxenutbildning. Vidare har skatteutredningen nyligen lagt fram förslag i anledning av de under hösten lämnade tilläggsdirektiven. Proposition i anledning härav beräknas föreläggas riksdagen under året. Till följd av nu nämnda reformer, som avses bli finansierade med arbetsgivaravgifter, kan budgetförslagets såväl inkomst- som utgiftssida komma att beröras.

Årets budgetförslag innebär en fortsättning av den tidigare förda politiken för trygghet och solidaritet. Det innehåller bl. a. betydande anslagshöjningar till följd av de nyligen beslutade folkpensionsreformerna, som avses kompletterade med ett förslag under innevarande år om ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder. Som ett led i politiken för jämställdhet mellan män och kvinnor ökar bl. a. bidragen till daghem och kapaciteten i förskollärarutbildningen. Utöver de betydande reformer beträffande arbetsmarknadsutbildning och vuxenutbildning som nyss nämnts är de områden som prioriteras

— trygghet på arbetsmarknaden
— arbetsmiljön
— bostadspolitiken
— samarbetet med utvecklingsländerna.

Trygghet på arbetsmarknaden. Jag vill först erinra om att en rad viktiga reformer på arbetsmarknadens område har trätt i kraft under år 1974. Lagarna om anställningsskydd och om vissa anställningsfrämjande åtgärder har inneburit väsentliga förbättringar för den enskildes

trygghet. Sålunda gäller nu att uppsägning skall vara sakligt grundad. Vidare har uppsägningstiderna förlängts. Arbetsmarknadsmyndigheterna har fått ökade möjligheter att påverka företagens anställningspolitik i syfte att ge arbete åt äldre och andra svårplacerade personer. Skyddsombudens ställning på arbetsplatserna har stärkts och de fackliga förtroendemännens möjligheter att på betald arbetstid fullgöra sina fackliga arbetsuppgifter har förbättrats. Från den 1 januari 1975 gäller också regler om rätt till ledighet för utbildning.

I budgetpropositionen föreslås en fortsatt kraftig utbyggnad av arbetsförmedlingens kapacitet. Hittills under 1970-talet har arbetsförmedlingarna förstärkts med sammanlagt 760 tjänster. I årets budgetförslag föreslås en förstärkning av arbetsmarknadsverket med ytterligare 350 anställda. För att öka effektiviteten hos förmedlingarna kommer satsningen på ADB att kraftigt förstärkas.

Arbetsmarknadsutbildningen omfattar under innevarande budgetår ca 135 000 personer. Kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen (KAMU) överlämnade under förra året sitt betänkande i vilket föreslås bl. a. ett helt nytt bidragssystem vid sådan utbildning. Remissbehandlingen av förslagen har nyligen avslutats och regeringen kommer i särskild proposition under året att anmäla sina förslag för riksdagen. De nya reglerna avses träda i kraft den 1 januari 1976. Som tidigare nämnts förutses reformen bli finansierad via höjda arbetsgivaravgifter. I avvaktan härpå föreslås nu att grundbidragen vid arbetsmarknadsutbildning höjs med 40 kr. per månad från den 1 juli 1975 utöver den höjning med 40 kr. per månad som genomförts från den 1 januari 1975.

Arbetsmiljön utgör en väsentlig del av det omfattande reformarbete som pågår för en social förnyelse av arbetslivet. En ny arbetarskyddsorganisation genomfördes den 1 juli 1974 varvid antalet yrkesinspektionsdistrikt ökades från 11 till 19. Den kraftiga personalförstärkning som skett under senare år fortsätter även under budgetåret 1975/76. Sålunda tillförs yrkesinspektionen och arbetarskyddsstyrelsen ytterligare 78 tjänster.

Det bör också påpekas, att ett viktigt led i strävandena att förbättra arbetsmiljön är de beslut som fattats om avsättning av företagens vinstmedel till s. k. arbetsmiljöfonder. De anställda har tillförsäkrats ett avgörande inflytande på användningen av dessa medel, som kommer att möjliggöra betydande förbättringar i arbetsmiljön.

Bostadspolitiken. Genom beslut av 1974 års riksdag har väsentliga reformer genomförts inom det bostadspolitiska området. Reformerna avser främst bostadsfinansieringen, markpolitiken, konkurrensen inom bostadsbyggandet, åtgärder för förbättrad boendemiljö, bostadstilläggen och hyreslagstiftningen.

I fråga om bostadsfinansieringen innebär reformerna direkta sub-

ventioner vilka undanröjer problemen med skuldökning inom lånesystemet. Genom den nya finansieringsreformen uppnås vidare en bättre likställdhet i fråga om boendekostnader för olika besittningsformer och bättre förutsättningar för en i förhållande till de boendes betalningsförmåga rimlig hyresnivå i senare årgångar av hus. Nyproduktionen av hyres- och bostadsrättslägenheter får genom det nya finansieringssystemet en garanterad ränta på 3,9 %. För hus som bebos av låntagaren blir motsvarande ränta 6 %. Räntesubventionerna avvecklas successivt. Reformerna inom finansieringssystemet innebär vidare bl. a. en höjning av statslånets storlek och den övre lånegränsen för hus som bebos av låntagaren samt för bostadsrättslägenheter. Statens kostnader för de nya räntebidragen beräknas för budgetåret 1975/76 komma att uppgå till 2 150 milj. kr.

Medel beräknas också för särskilda statliga bidrag som syftar till att möjliggöra en successiv förbättring av miljön i tidigare byggda bostadsområden och därigenom öka deras användbarhet och attraktivitet.

Med vissa undantag och övergångsbestämmelser skall enligt riksdagens beslut statliga bostadslån endast utgå i de fall kommunen upplåtit marken (s. k. markvillkor). Bl. a. för att underlätta genomförandet av markvillkoret tillförs lånefonden för kommunala markförvärv ytterligare 150 milj. kr., vilket är 25 milj. kr. mer än innevarande budgetår. Inberäknat inflytande amorteringar kommer härigenom 170 milj. kr. att vara disponibla för nyutlåning.

De nuvarande lånemöjligheterna för att täcka hyresförluster föreslås bli utsträckta till att gälla även förluster under åren 1975 och 1976. För eftergifter av sådana lån har i budgetförslaget avsatts 75 milj. kr.

Samarbetet med utvecklingsländerna. I enlighet med tidigare gjorda utfästelser föreslås att anslagen till utvecklingsbistånd ökas så att de kommer att uppgå till 1 % av bruttonationalprodukten. Detta innebär en uppgång med nära 760 milj. kr. eller ca 36 %. Av ökningen avser 300 milj. kr. det multilaterala biståndet och 440 milj. kr. det bilaterala samarbetet. Av de sammanlagda biståndsanslagen på 2 860 milj. kr. beräknas 500 milj. kr. för varuleveranser från Sverige, s. k. bundet bistånd. Vidare avsätts inom ramen för det totala biståndet drygt 200 milj. kr. till katastrofbistånd.

Som jag tidigare utvecklat ingår industrins utbyggnad som ett väsentligt led i den ekonomiska politiken. Satsningen på *industripolitiken* fortsätter. Ett väsentligt led i denna politik är att främja teknisk forskning och utveckling. Anslagen för detta ändamål föreslås därför bli avsevärt uppräknade nästa år. Av stor betydelse är också de insatser staten gör för att främja de mindre och medelstora företagens utveckling. Uppbyggnaden av resurserna för denna verksamhet fortsätter. Den omfattande investeringsverksamheten inom Statsföretag AB med syfte att bl. a. öka förädlingsgraden inom våra basindustrier fullföljs. Arbetena

med att uppföra det nya stålverket i Luleå, Stålverk 80, inleds under året.

Jag övergår nu till att kommentera vissa förändringar i övrigt i årets budgetförslag. I tabell 8 anges utgiftsförändringarna mellan innevarande budgetårs riksstat och förslaget till statsbudget för budgetåret 1975/76.

Det största utgiftsområdet avser *allmän försäkring* som svarar för ca 20 % av utgiftsökningen och utgör samma andel av de totala utgifterna.

I förhållande till innevarande års riksstat ökar anslaget till folkpensioneringen med 2 840 milj. kr. och uppgår därmed till 15,3 miljarder kr. Av anslagsökningen utgör 1 885 milj. kr. kostnader för värdesäkringen av pensionerna medan 695 milj. kr. anslås till förbättrade pensionsförmåner. Sålunda höjdes fr. o. m. 1 januari 1975 grundpensionen för ensamstående från 90 % till 95 % av basbeloppet och för makar från 140 % till 155 % av basbeloppet. Folkpensionens årsbelopp inkl. pensionstillskott men exkl. kommunala bostadstillägg uppgår f. n. till 10 170 kr. för ensamstående och till 17 190 kr. för makar. Den 1 juli 1975 tillkommer ytterligare ett pensionstillskott om 270 kr. resp. 540 kr. räknat på nuvarande basbelopp för dem som saknar ATP eller har låg ATP.

De totala sjukförsäkringsförmånerna inkl. föräldraförsäkringen beräknas år 1975 komma att uppgå till ca 11,9 miljarder kr. Enligt de nya finansieringsregler som gäller fr. o. m. den 1 januari i år täcks

Tabell 8. Statsutgifterna budgetåret 1975/76
(avrundade belopp)

	Statsbudget-förslag 1975/76 Milj. kr.	Förändring från riksstat 1974/75	
		Milj. kr.	%
Allmän försäkring	18 190	+ 2 310	+15
Utbildning och forskning	12 890	+ 1 150	+10
Totalförsvar	10 280	+ 1 440	+16
Kommunikationer och energiförsörjning	7 670	+ 620	+ 9
Stöd till barnfamiljer	5 600	+ 400	+ 8
Arbetsmarknads- och lokaliseringspolitik	5 130	+ 420	+ 9
Räntor på statsskulden	4 500	+ 1 030	+30
Bostadspolitik	4 330	+ 800	+23
Skatteutjämningsbidrag m. m.	4 020	+ 70	+ 2
Hälso-, sjuk- och socialvård	3 770	+ 450	+14
Rätts- och polisväsende	3 490	+ 330	+10
Internationellt utvecklingssamarbete	2 860	+ 760	+36
Prisstöd för livsmedel m. m.	2 600	+ 470	+22
Övrigt	7 890	+ 1 350	+21
Totalt	**93 220**	**+11 600**	**+14**

25 % av dessa kostnader genom statsbidrag medan återstoden finansieras av socialförsäkringsavgifter från arbetsgivarna.

Anslagsutvecklingen inom gruppen *utbildning och forskning* präglas liksom senaste budgetår av att ungdomsskolan nu i huvudsak är utbyggd och att tillströmningen till högre utbildning stabiliserats efter en tidigare minskning. Detta medför att den snabba utgiftsökningen som allt sedan 1960-talets början karakteriserat detta område nu har dämpats. Bidragen till driften av grundskolor och gymnasieskolor ökar med ca 680 milj. kr. men denna ökning är i huvudsak av automatisk karaktär. För särskilda åtgärder i grundskolan satsas liksom innevarande budgetår 30 milj. kr. Medlen avses främst användas i storstadskommuner och i kommuner med ett stort inslag av invandrare. För läsåret 1975/76 föreslås ett oförändrat antal intagningsplatser i gymnasieskolan. Inom denna ram beräknas en ökning av antalet elevplatser på de tvååriga yrkesinriktade linjerna.

Anslagsökningen till universitet och högskolor, som i huvudsak sammanhänger med tidigare fattade beslut, uppgår till ca 220 milj. kr. medan anslagen till studiesociala ändamål stiger med ca 40 milj. kr. Intagningen till förskollärarutbildning föreslås öka medan intagningen till vissa andra lärarutbildningar minskar. Anslagen till forskningsråden räknas upp med ca 13 %. Kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) och kommittén för försöksverksamhet med vuxenutbildning (FÖVUX) har redovisat förslag om bl. a. ett kraftigt förbättrat studiestöd åt vuxenstuderande på heltid och deltid. Förslagen har remissbehandlats. Regeringen avser att senare i år förelägga riksdagen proposition i frågan.

Anslagen till *totalförsvaret* domineras av anslagen till det militära försvaret. Planeringsramen för de kommande fem budgetåren bygger helt på 1972 års försvarsbeslut. Den förutsedda utgiftsramen för 1975/76 innebär en oförändrad medelstilldelning i fasta priser. Prisregleringen kräver en anslagsuppräkning med ca 1 400 milj. kr. Inom ramen härför föreslås betydande förbättringar av värnpliktsförmånerna. Sålunda höjs utryckningsbidraget från 400 kr. till 1 000 kr. Dagpenningen ökas med 1 kr. och familjebidragen förbättras.

Inom utgiftsgruppen *kommunikationer och energiförsörjning* föreslås stora anslagsökningar till vägväsendet, statens järnvägar och till byggande av flygplatser. Vägväsendet får ytterligare ca 260 milj. kr. med tyngdpunkten lagd på vägunderhållet. Förnyelsen av statens järnvägars fasta anläggningar och rullande materiel fortsätter i syfte att stärka järnvägens konkurrenskraft och möta de krav som ställs. Ramen för SJ:s investeringar föreslås öka till 480 milj. kr. Samtidigt som rationaliseringar och investeringar förbättrat affärsbanenätets konkurrenskraft gentemot andra transportalternativ visar det trafiksvaga nätet en fortsatt trafikminskning och kostnadsökning. Som en följd härav ökar ersättningen till SJ för det olönsamma nätet med 110 milj. kr. till 545 milj. kr. Luftfarts-

verkets investeringar ökar kraftigt, framför allt på grund av att arbetena på den nya flygplatsen för Göteborg/Boråsregionen nu går in i ett intensivt skede. Inom sjöfartsområdet anslås medel för anskaffning av ytterligare en isbrytare och för en kraftigt ökad långivning till den mindre skeppsfarten.

Frågor som gäller energiförsörjningen kommer regeringen att behandla längre fram i en särskild proposition. I avvaktan härpå tas anslagen på detta område upp med oförändrade belopp.

Stöd till barnfamiljer. Beslut om vissa ändringar i fråga om bostadstilläggen fattades av 1974 års riksdag. Beslutet innebär bl. a. höjda inkomstgränser för år 1975 samt ändrade regler för avtrappningen av bidragen. I budgetpropositionen föreslås härutöver en höjning av inkomstgränserna även för år 1976. Totalt beräknas statens utgifter för bostadstilläggen komma att öka med 250 milj. kr. till 1 345 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Statsbidragen till åtgärder för barnomsorg ökar med ca 230 milj. kr. Bidragen till drift av daghem och fritidshem höjs sålunda fr. o. m. den 1 juli 1975 med 1 000 kr. till 7 500 kr. per plats och år för daghem och med 500 kr. till 3 750 kr. per plats och år för fritidshem. Vidare höjs bidraget till anordnande av daghem och fritidshem räknat fr. o. m. den 1 januari 1975 med 1 500 kr. till 7 500 kr. per plats. Av betydelse i detta sammanhang är också att intagningen till förskollärarutbildning liksom till barnskötarutbildning föreslås öka.

I anslagsgruppen ingår också statens kostnader för bidragsförskott. Sådana förskott utgår i dag endast till barn som är svensk medborgare. För barn från de nordiska länderna gäller i princip samma regler som för svenska barn. F. o. m. den 1 januari 1976 föreslås att bidragsförskott skall kunna utgå även till barn som inte är svensk medborgare om barnet eller vårdnadshavaren sedan minst sex månader vistats i riket. Kostnadsökningen beräknas till ca 8 milj. kr. per år.

Arbetsmarknad och lokaliseringspolitik. Utöver de redan tidigare redovisade insatserna för trygghet på arbetsmarknaden och förbättrad arbetsmiljö kan nämnas att de arbetsmarknadspolitiska insatserna för de handikappade ökar med 140 milj. kr. till 815 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Av anslagsökningen går 60 milj. kr. till halvskyddad sysselsättning, 50 milj. kr. till arkivarbeten och 10 milj. kr. till utbildning av svårplacerade. För att underlätta för handikappade att skaffa motorfordon höjs bidraget med 2 000 kr.

För det regionalpolitiska stödet har 1973 års riksdag fastställt en femårsram för perioden 1973/74—1977/78 om totalt 2 500 milj. kr. Årets budgetförslag är anpassat härtill.

Invandrarutredningen har lagt fram förslag om ett samlat åtgärdsprogram för den framtida inriktningen av samhällets åtgärder till förmån för invandrarnas sociala och kulturella situation. Proposition i frågan

kommer att föreläggas riksdagen under våren.

Räntor på statsskulden. Av tabell 9 framgår att statsskulden ökat kraftigt under senare år och därmed också utgifterna för räntebetalningar. För budgetåret 1975/76 begärs ett anslag på 4 500 milj. kr., vilket innebär en ökning med 1 025 milj. kr. från innevarande budgetår. Anslagshöjningen sammanhänger med den ökade upplåning som följer av det för 1974/75 beräknade budgetunderskottet.

Tabell 9. Statsskuld och utgående räntor vissa år 1960–1975, milj. kr.

	1960	1965	1970	1971	1972	1973	1974*	1975*
Skuld vid slutet av året	22 770	21 512	36 155	38 786	45 136	51 287	62 000	74 500
Ränteutgift under året	852	907	1 954	2 105	2 209	2 594	3 150	4 000

* Beräknade värden

Reformverksamheten i fråga om *bostadspolitik* har jag tidigare redovisat. Totalt ökar utgifterna för detta ändamål med ca 800 milj. kr. eller 23 %.

Inom anslagsgruppen *skatteutjämningsbidrag m. m.* ökar anslagsbehovet för skatteutjämningsbidragen med 150 milj. kr. till nästa budgetår och uppgår därmed till 2 800 milj. kr. De största bidragen utgår till Gotland och kommunerna i de fyra nordligaste länen och de lägsta bidragen till storstadslänen. För landet som helhet utgår under år 1975 i skatteutjämningsbidrag 326 kr. per invånare motsvarande en utdebitering av 2: 31 kr. per skattekrona.

Skattebortfallsbidragen, som utgår för att kompensera kommunerna för det inkomstbortfall som uppstod till följd av 1970 års skattereform, uppgår för nästa budgetår till 1 100 milj. kr. Dessa bidrag minskar efter hand som den förlorade skattekraften återvinns. Minskningen till nästa budgetår uppgår till 85 milj. kr.

Till anslagsgruppen *hälso-, sjuk- och socialvård* hör bl. a. anslagen till psykiatrisk sjukvård, nykterhetsvård, ungdomsvård, åldringsvård samt hjälp åt handikappade. Utgiftsökningen med ca 450 milj. kr. för dessa ändamål är väsentligen av automatisk karaktär.

Ett nytt statsbidrag för kommunal färdtjänst för handikappade samt ändrade statsbidragsregler för social hemhjälp medför en anslagsökning med 30 milj. kr.

Inom anslagsgruppen *rätts- och polisväsende* stiger kostnaderna för polisväsendet med ca 220 milj. kr. Polisväsendet tillförs i enlighet med brottskommissionens förslag drygt 500 tjänster, varav 400 för polismän. Den tekniska utrustningen förnyas och kompletteras. Bland annat kommer 660 bilar och 100 motorcyklar att bytas ut för en kostnad av ca 23 milj. kr.

Domstolarna tillförs ca 60 nya tjänster. En central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet, domstolsverket, inrättas i Jönköping den 1 juli 1975. Samtidigt inrättas en för hela landet gemensam bostadsdomstol, som skall vara fullföljds- och slutinstans i de ärenden som avgörs av hyresnämnderna.

Genomförandet av den av statsmakterna år 1973 beslutade kriminalvårdsreformen fortsätter. Frivården tillförs 64 nya tjänster. Antalet platser vid kriminalvårdsanstalterna uppgick den 1 juli 1974 till 5 095. Beläggningen vid anstalterna har under senare år successivt sjunkit. Beslut har därför fattats att antalet platser senast den 30 juni 1976 skall ha reducerats med 300. Med hänsyn till behovet av platser inom Stockholmsregionen kommer en ny lokalanstalt med 40 platser att uppföras.

Anslagen för *internationellt utvecklingssamarbete* ökar som tidigare nämnts med nära 760 milj. kr. eller 36 %.

Till *prisstöd för livsmedel m. m.* har tagits upp ett beräknat belopp av 2 600 milj. kr., vilket i huvudsak utgör kostnader för subventionering av priserna. Den subventionsnivå som uppnåtts vid utgången av år 1974 bibehålls och ökas genom att de medel som under året 1975 enligt överenskommelse skall tillföras jordbruket finansieras till hälften över statsbudgeten.

Övrigt. Under rubriken övrigt redovisas utgifter för flera olika ändamål, bl. a. kultur, idrott, miljövård, näringars främjande samt vissa allmänna förvaltningsmyndigheter.

För reformer på kulturområdet har beräknats sammanlagt närmare 30 milj. kr. I budgetpropositionen redovisas förslag avseende bl. a. ökade bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner samt ökat stöd till kulturprogram inom föreningslivet. I särskild proposition kommer förslag att läggas fram om reformer rörande bl. a. litteratur, folkbibliotek och kulturminnesvård.

Stödet till idrotten föreslås öka med 10,5 milj. kr. till ca 100 milj. kr.

Förslag om ett ökat stöd till ungdomsverksamheten kommer att redovisas i särskild proposition.

På miljöområdet har den omfattande utbyggnaden av kommunala reningsverk fortsatt även under år 1974. Under åren 1968 t. o. m. 1974 beräknas totalt 2,5 miljarder kr. ha investerats i kommunala avloppsreningsverk. Till dessa investeringar har utgått mer än 1 miljard kr. i statsbidrag.

Utbyggnaden av reningsverkskapaciteten har lett till en kraftig minskning av utsläppen av föroreningar. År 1968 saknade 30 % av hushållen anslutning till reningsverk. Nu är det endast en procent. För nästa budgetår föreslås en oförändrad bidragsram av 130 milj. kr.

Också på industrisidan har utbyggnaden av reningsanordningar varit omfattande. Statsbidrag har underlättat för den äldre industrin att uppfylla ökade krav på reningsåtgärder. Sedan år 1969 har samman-

lagt 770 milj. kr. anslagits till miljövårdande åtgärder inom industrin. Detta har möjliggjort investeringar på ca 2,5 miljarder kr. Bidragsgivningen föreslås upphöra med utgången av innevarande budgetår. Ett anslag av 15 milj. kr. för bidrag till avfallsanläggningar m. m. föreslås för nästa budgetår.

Föregående års satsningar på förbättrad kontroll av deklarationer följs i år upp med motsvarande förbättring av möjligheterna att sakföra upptäckta felaktigheter. I detta syfte har 73 nya tjänster tillförts länsskatterätterna och länsstyrelsernas skatteavdelningar.

Länsstyrelserna har under de senaste åren tillförts en rad nya uppgifter. Personalen har ökat till följd härav. För att förse länsstyrelserna med rationella arbetslokaler har en viss ökning i byggnadsverksamheten för länsstyrelserna blivit nödvändig.

I samband med budgetpropositionen läggs förslag fram om att en ny folk- och bostadsräkning genomförs under hösten 1975. Kostnaden härför beräknas totalt till 63 milj. kr., varav 26,5 milj. kr. faller på nästa budgetår.

Till rubriken övrigt har även förts bl. a. utgifter som följer av dels beräknad förbrukning av äldre reservations- och investeringsanslag, dels beräknad ökning av affärsverkens m. fl. disposition av rörliga krediter.

5. Avslutning

Mot bakgrund av en relativt tillfredsställande utveckling under 1974 har vi att möta 1975, ett år med stor osäkerhet beträffande framtiden. Det vid föregående årsskifte riskfyllda läget med olje- och energikris över världen kunde dessbättre i huvudsak bemästras. Tillgången på olja och oljeprodukter samt folkhushållets försörjning med energi har på det hela taget upprätthållits på ett tillfredsställande sätt. Det har dock lett till en fyrdubbling av priset på råolja med konsekvenser i form av en allmän prisstegringsvåg hos oss och runt om i världen under det gångna året. Det har också medfört ett starkt behov av att hushålla med den knapphetsvara som världens oljetillgångar tenderar utgöra och att samtidigt se om våra egna möjligheter att via ersättningsproduktion av energi reducera vårt i dag så starka oljeberoende. Regeringens ställningstagande i dessa för vår ekonomi helt avgörande frågor kommer att redovisas senare i vår.

Vårt land har varit i den favoriserade situationen att parallellt med oljeprisstegringen, den internationella efterfrågan på våra tunga exportprodukter varit hög och prismässigt fördelaktig. Malm, järn och stål, sågat virke, massa och papper har således haft gynnsamma avsättningsförhållanden både i fråga om kvantitet och priser. Påfrest-

ningarna på vår bytesbalans har därför i viss mån reducerats. Trots detta har vi emellertid fått vidkännas en försämring i bytesbalansen på ca 8 miljarder kr. mellan åren 1973 och 1974. Vårt under 1973 välkomna överskott i varu- och tjänsteutbytet med utlandet har förbytts i underskott och valutareserven avtappades under 1974 med ca 3,5 miljarder kr. Vårt underskott mot omvärlden kommer enligt gällande prognoser att öka under 1975. Det framstår som det allvarligaste problemet i våra strävanden att bibehålla full sysselsättning, stabiliserade priser, ökad standard och fortsatt tillväxt.

Vi har att möta 1975 från detta utgångsläge och anpassa vår politik för att möta påfrestningarna med minsta möjliga olägenhet för medborgarna. Här anmäler sig då i första hand frågan om produktionsutvecklingen, vår konkurrenskraft på världsmarknaden och våra möjligheter att upprätthålla sysselsättningen och naturligtvis en rimlig stabilitet i prisutvecklingen. De i näringslivet och vår handel engagerade har ett viktigt ansvar för att de möjligheter som står till buds verkligen blir utnyttjade.

Vår utrikeshandel balanserade under 1974 på ca 72 miljarder kr., motsvarande nära en tredjedel av den samlade bruttonationalprodukten. Exporten har under senare decennier varit ett av de mest progressiva inslagen i vår ekonomi. Den ger ett avgörande bidrag till vår sysselsättning. Den ger oss valutor för att betala vår stora import, finansierar vår kraftigt ökade u-hjälp och underskottet på turismen och tjänstesidan. Utifrån dessa avgörande fakta kommer exportindustrin och den importkonkurrerande hemmamarknadsindustrin att stå i förgrunden för vårt intresse under de kommande åren.

Relativt ensamma i Europa har vi under de gångna åren på 1970-talet ständigt ökat våra industriella investeringar. Medvetna politiska ingripanden har här spelat en avgörande roll. Extra investeringsavdrag har medgivits. Skattemässiga räntesubventioner har införts för exportprojekt med långa kredittider. Investeringsfonderna har stått till förfogande för en expansion av industrins utbyggnad. En aktiv etableringsverksamhet har pågått, stimulerad bl. a. av den statliga lokaliseringspolitiken. 1974 års förmånliga vinstresultat har genom statliga åtgärder i stor utsträckning reserverats för investeringar på miljösidan och för att utbygga produktionskapaciteten. I dessa senare fall är det värt att understryka att de anställda för första gången givits inflytande i och medbestämmanderätt över företagens investeringar och utbyggnader, en utveckling som framstår som riktig och konsekvent då det här rör sig om de anställdas trygghet för framtiden och deras arbetsförhållanden i den dagliga tillvaron.

Prognoserna ger vid handen att industrins investeringsvilja under 1975 bör bli tillfredsställande hög. Här aktualiseras också finansieringsfrågan. Självfinansieringsgraden får i dag betraktas som relativt god

och användningen av de fondreservationer som under året avsatts för miljöförbättringar och produktionsinvesteringar bör utgöra en positiv faktor för att hålla investeringsverksamheten på en hög nivå. En oförändrad tillgång till svensk kapitalmarknad i förhållande till tidigare år och en kompletterande utlandsupplåning bör ge garantier för uppfyllandet av investeringsprognoserna.

För finansiering av det stora statliga budgetunderskottet torde det bli erforderligt att även staten tillfälligt anlitar den utländska lånemarknaden. Vår valutareserv motsvarar i dag endast en månads import. Jag vill emellertid starkt understryka att en utlandsupplåning för vår del endast får bli en övergående företeelse betingad av den tid till anpassning som krävs för att möta oljeprisstegringens verkningar. Vår politiska uppgift måste vara att snarast möjligt återställa jämvikt i bytesbalansen, dvs. att med egna krafter åstadkomma de resurser som vi anser oss behöva förbruka.

Den internationella situationen präglas starkt av kontroversen mellan önskvärdheten att upprätthålla god sysselsättning och behovet av att dämpa en efterfrågan som driver priserna för snabbt i höjden. Här står de utvecklade industrinationerna inför ett svårt val där inga patentlösningar kan anvisas. Det finns dock hopp om att statsledningarna, medvetna om den ekonomiska tillbakagångens svåra konsekvenser för människorna, är beredda att föra den stimulanspolitik som vänder nedgången till en ny om också behärskad uppgång. Den tolerans som på 1920- och 1930-talet präglade människorna inför statsledningarnas oförmåga då det gällde att lösa sysselsättningens och tillväxtens problem är icke tillfinnandes i dag. Även om man vågar dra dessa positiva slutsatser är jag medveten om att läget är osäkert och att vårt land kräver högsta beredskap för den händelse det internationella konjunkturläget skulle försämras. Vårt land har en väl utrustad organisation för att möta påfrestningar i fråga om sysselsättningen.

I praktiskt taget alla länder har prisstegringen varit oroväckande hög under 1974. Den bör efter den snabba ökningen i priserna på olja och viktiga råvaror nu rimligtvis lugnas av. För vår del har vi märkt detta på vissa sektorer av vår råvaruexport. Detta bör understrykas då uppfattningen om ett ödesbestämt inflationsmönster kan leda till anspråk av kompensationskaraktär som i sig kan generera en ytterligare prisstegring. Under senare år har som ett element i avtalsrörelsen ingått en generell sänkning av statsskatten. Härmed uppnås fördelen av att den reala standardförbättringen kan ernås med en lägre kostnadsnivå än om standardhöjningen i traditionell mening tas ut genom kraftiga bruttolönehöjningar som sedan i sin tur beskattas. Avsikten är att såväl 1975 som 1976 samordna löne- och skattepolitik för att vinna samhällsekonomiska och prisstabiliserande fördelar.

Ett ytterligare inslag för att stabilisera ekonomin är det nu tillämpa-

de systemet med subventionering över budgeten för att nedbringa priset på baslivsmedel. För detta ändamål kommer under 1975 att anvisas uppskattningsvis ytterligare ca 400 milj. kr. utöver de 2 miljarder kr. som nu utgår. I längden torde det inte vara rimligt att finansiera jordbrukarnas inkomstförstärkningar endast över statsbudgeten. I rådande läge har regeringen bedömt att hälften av den inkomstförbättring som jordbrukarna under 1975 får räkna sig tillgodo bör finansieras över statskassan. Härigenom undviker man också att alltför kraftigt påverka prisrelationen mellan subventionerade och andra livsmedel.

Trots en ansträngd statsfinansiell situation och en hård och sparsam budgetprövning har en kraftig förstärkning av u-landshjälpen ägt rum. De 760 milj. kr. i ökning av anslaget som årets budgetproposition utvisar innebär att enprocentsmålet uppnås under budgetåret 1975/76. Den kraftprestation som folkhushållet därmed tar på sig för att hjälpa de eftersatta och behövande u-länderna framstår som unik i det ekonomiska läge som industriländerna i världen nu upplever och det ljumma engagemang för u-länderna som den internationella bilden i allmänhet visar i dag.

Regeringens budgetförslag lämnas i ett läge då den ekonomiska utvecklingen i vår omvärld är svår att avläsa. För vår del kännetecknas utvecklingen ändå av ett fortsatt reformarbete och tro på framtiden. Budgetförslaget är också ett uttryck för förvissningen om nationens förmåga att hävda sig som en högtstående industrination med aktningsvärd produktionskraft. Det är ett uttryck för ansvar för sysselsättningens uppehållande, bättre förhållanden för de äldre, de handikappade och andra grupper för vilka det sociala trygghetssystemet är av särskild betydelse. Som ett uttryck för den fortsatta reformaktiviteten kommer förslag att framläggas om en utbyggnad av arbetsmarknadsutbildning och vuxenundervisning och den sociala bostadspolitiken fortsätter att få sin mera fasta form.

Budgetförslagets ambitiösa målsättning skall genomföras med bibehållen ekonomisk stabilitet och en successivt återvunnen balans i våra förbindelser med omvärlden. Skall det lyckas kommer det att krävas ett stort mått av ansvarsmedvetande och sammanhållning. Den stora och avgörande fråga vi har att lösa är att med bevarad känsla för våra internationella förpliktelser garantera det svenska folkhushållets välfärd.

Särskilda frågor

Totalbudgetens utgiftsanslag

Totalbudgetens utgifter, exkl. förändringar i anslagsbehållningar och disposition av rörliga krediter, är i riksstaten för budgetåret 1974/75

upptagna med 80 319 milj. kr., varav 71 570 milj. kr. på driftbudgeten och 8 750 milj. kr. på kapitalbudgeten. Riksdagen har därefter på tilläggsstat I anvisat sammanlagt 544 milj. kr., varav 202 milj. kr. på driftbudgeten och 342 milj. kr. på kapitalbudgeten. De största anslagen på driftbudgeten går till vissa energibesparande åtgärder på bostadsområdet, 120 milj. kr., FN-styrkors verksamhet utomlands, 30 milj. kr., samt särskilda insatser för en barnvänlig boendemiljö m. m., 15 milj. kr. På kapitalbudgeten går de största anslagen till investeringar i kraftstationer m m., 169 milj. kr., lån till Norrbottens järnverk AB, 50 milj. kr., samt lagring för beredskapsändamål, 50 milj. kr. Vidare föreslås på tilläggsstat denna dag anslag om sammanlagt ca 485 milj. kr., varav 20 milj. kr. på driftbudgeten och 465 milj. kr. på kapitalbudgeten. De största anslagen på driftbudgeten föreslås gå till kostnader för nytt bilregister m. m. samt ökade bidrag avseende löneomräkning för Operan, Dramatiska teatern samt Svenska riksteatern. På kapitalbudgeten föreslås bl. a. anslag på 232 milj. kr. till förvärv av aktier i AB Pripps Bryggerier, ytterligare 200 milj. kr. till regionalpolitiskt stöd i form av lokaliseringslån samt 30 milj. kr. för lagring av jordbruksprodukter för beredskapsändamål.

Inkl. de nämnda av riksdagen beslutade medelsanvisningarna och de som föreslås på tilläggsstat denna dag uppgår sålunda totalbudgetens utgiftsanslag för budgetåret 1974/75 till 81 349 milj. kr., varav 71 792 milj. kr. på driftbudgeten och 9 557 milj. kr. på kapitalbudgeten. För budgetåret 1975/76 uppgår totalbudgetens utgiftsanslag till 92 124 milj. kr., varav 84 445 milj. kr. på driftbudgeten och 7 679 milj. kr. på kapitalbudgeten.

Totalbudgetens inkomster samt investeringsplan

Riksrevisionsverket har med skrivelse den 13 december 1974 lämnat beräkningar av totalbudgetens inkomster under budgetåren 1974/75 och 1975/76. För en närmare redogörelse härför hänvisar jag till verkets skrivelse (bilaga 2).

Vid beräkning av statsinkomsternas utveckling är de antaganden som görs om inkomstutvecklingen i samhället av avgörande betydelse.

På grundval av konjunkturinstitutets prognoser om ökningar av lönesumman 1974 med 12,5 % och 1975 med 10 % har riksrevisionsverket i sina beräkningar utgått från att inkomsten av tjänst för fysiska personer ökat med 13,7 % år 1974 och beräknas öka med 11 % år 1975. Häri ingår en av riksrevisionsverket antagen ökning av pensionerna med 24 % resp. 18,5 %. För år 1976 har verket schablonmässigt skrivit fram inkomsterna med 8 %.

Jag har icke funnit skäl att frångå dessa antaganden. För budgetåret 1974/75 beräknar jag därför i likhet med riksrevisionsverket inkomsterna under titeln *skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäk-*

ringsavgifter m. m. till 29 200 milj. kr. För budgetåret 1975/76 bör inkomsterna på samma titel tas upp med 32 230 milj. kr. vilket är 70 milj. kr. lägre än vad riksrevisionsverket angett. Denna justering är en följd av riksdagens beslut under hösten 1974 att kompensera kommunerna för ändrade regler för inkomstprövningen av kommunalt bostadstillägg för folkpensionärer. Kommunerna kompenseras genom ett särskilt avräkningsförfarande avseende utbetalning av kommunalskattemedel varför inkomstskattetitelns netto minskar i motsvarande mån.

Jag övergår nu till att behandla de fall i övrigt där jag funnit skäl att frångå riksrevisionsverkets beräkning av statsbudgetens inkomster. Jag vill då först anmäla att AB Tipstjänst i skrivelse den 13 december 1974 föreslagit att radpriset från den 1 april 1975 höjs från 40 till 50 öre. Vinster från tippning är belagda med lotterivinstskatt. Efter samråd med chefen för handelsdepartementet vill jag anföra följande. Om inte riksdagen har några invändningar mot den föreslagna höjningen av radpriset bör en uppräkning ske av inkomsterna under titeln *lotterivinstskatt* med 2,3 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och 18 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Inkomsterna under titeln skulle därmed komma att uppgå till 162,3 milj. kr. resp. 188 milj. kr. budgetåren 1974/75 resp. 1975/76. Höjning av radpriset av angivet slag torde framdeles inte böra kräva riksdagens medverkan.

Jag vill vidare ta upp frågan om beräkning av det lönekostnadspålägg som fr. o. m. budgetåret 1969/70 tas upp under anslag varifrån löner bestrids. Detta pålägg skall motsvara statens indirekta personalkostnader av olika slag och uppgår f. n. till 29 % av lönebeloppen. Det krediteras inkomsttiteln *pensionsmedel m. m.* Fr. o. m. den 1 januari 1975 höjdes socialförsäkringsavgifterna till sjukförsäkringen samt folkpensioneringen med 3,2 resp. 0,9 procentenheter. Vidare höjdes avgiften till den allmänna tilläggspensioneringen med 0,25 procentenheter. Lönekostnadspålägget bör höjas i motsvarande utsträckning och bör för budgetåret 1975/76 utgå med 33 % av de aktuella lönebeloppen. Denna höjning som totalt motsvarar drygt 450 milj. kr. har beaktats vid beräkning av budgetförslagets utgiftsanslag samt i riksrevisionsverkets beräkning av inkomsttiteln pensionsmedel m. m.

Beträffande inkomstposter under rubriken *uppbörd i statens verksamhet* förordar jag, efter samråd med berörda departementschefer, följande justeringar av riksrevisionsverkets beräkningar.

Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen beräknar jag till 10 866 000 kr. budgetåret 1974/75 och 12 635 000 kr. budgetåret 1975/76 vilket innebär en uppjustering med 1 768 000 kr. resp. 3 237 000 kr. jämfört med riksrevisionsverkets kalkyl.

Till följd av höjda taxor för utomlänssjukvård bör *inkomster vid karolinska sjukhuset* föras upp med 230 milj. kr. budgetåret 1974/75 och 232 milj. kr. budgetåret 1975/76. Riksrevisionsverket har beräknat in-

komsterna för vartdera budgetåret till 228,1 milj. kr.

Med anledning av att taxorna för förarprov ändrats förordar jag att titeln *inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk* förs upp med 26 milj. kr. budgetåret 1974/75 och 28,5 milj. kr. budgetåret 1975/76, vilket är 2,2 milj. kr. resp. 4,5 milj. kr. mer än vad riksrevisionsverket angett.

Inkomsterna av *fyravgifter,* vilka riksrevisionsverket tagit upp med 89,5 milj. kr. budgetåret 1974/75 och 92,5 milj. kr. budgetåret 1975/76, beräknar jag nu till 96,2 milj. kr. resp. 105,5 milj. kr., som en följd av att avgifterna höjts den 1 januari 1975.

Till följd av ökad kapacitet vid myntverket beräknas *inkomst av myntning* bli 9 milj. kr. högre än de 56 milj. kr. som tagits upp av riksrevisionsverket för budgetåret 1975/76.

Enligt beslut av riksdagen under hösten 1974 skall bankinspektionens kontrollverksamhet även innefatta de s. k. fondbolagen. Beslutet innebär ökade inkomster under titeln *bidrag till bankinspektionen.* Jag beräknar inkomsterna under denna titel till 6 423 000 kr. budgetåret 1974/75 och 6,9 milj. kr. budgetåret 1975/76 vilket innebär en uppjustering med 50 000 kr. resp. 100 000 kr. jämfört med riksrevisionsverkets inkomstberäkning.

Till följd av ändrad anslagskonstruktion bortfaller titeln *inkomster vid statens lantbrukskemiska laboratorium* budgetåret 1975/76. Riksrevisionsverket har beräknat inkomsterna under titeln till 2,4 milj. kr.

Inkomster vid statens livsmedelsverk har av riksrevisionsverket beräknats till 2 milj. kr. budgetåret 1974/75 och 2,5 milj. kr. budgetåret 1975/76. Dessa belopp bör räknas ned med 0,5 milj. kr. resp. 1 milj kr.

Riksrevisionsverket har tagit upp *inkomst av justering och ädelmetallkontroll* till 952 000 kr. för budgetåret 1974/75. Jag beräknar inkomsten till 7,9 milj. kr.

Fr. o. m. budgetåret 1974/75 ingår även statens geologiska undersökning bland de myndigheter som skall leverera in kostnader för avskrivning och förräntning på utrustning till titeln *ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.* Jag beräknar därför inkomsterna budgetåren 1974/75 och 1975/76 till 44 797 000 kr. resp. 41 393 000 kr. vilket är 121 000 kr. resp. 87 000 kr. mer än vad riksrevisionsverket angett.

Under rubriken *diverse inkomster* vill jag i anslutning till vad nyss anförts om höjning av radpriset på tips från 40 till 50 öre justera inkomsterna under titeln *tipsmedel.* Riksrevisionsverket har för budgetåren 1974/75 och 1975/76 beräknat inkomsterna till 304 milj. kr. Jag räknar nu med att inkomsterna stiger med 4,6 milj. kr. budgetåret 1974/75 och med 41,8 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Jag övergår nu till att redovisa de ändringar i riksrevisionsverkets beräkningar som jag förordar beträffande *inkomster av statens kapitalfonder.*

Tabell 10. Justering av riksrevisionsverkets beräkning av totalbudgetens inkomster (1 000-tal kr.)

		1974/75		1975/76	
		Riksrevisionsverket (ny beräkning)	Förändring enligt föredraganden	Riksrevisionsverket	Förändring enligt föredraganden
A	*Skatter, avgifter m. m.*				
I	Skatter				
	Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.			32 300 000	−70 000
	Lotterivinstskatt	160 000	+ 2 300	170 000	+18 000
II	Uppbörd i statens verksamhet				
	Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	9 098	+ 1 768	9 398	+ 3 237
	Inkomster vid karolinska sjukhuset	228 100	+ 1 900	228 100	+ 3 900
	Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk	23 800	+ 2 200	24 000	+ 4 500
	Fyravgifter	89 500	+ 6 700	92 500	+13 000
	Inkomst av myntning			56 000	+ 9 000
	Bidrag till bankinspektionen	6 373	+ 50	6 800	+ 100
	Inkomster vid statens lantbrukskemiska laboratorium			2 400	− 2 400
	Inkomster vid statens livsmedelsverk	2 000	− 500	2 500	− 1 000
	Inkomst av justering och ädelmetallkontroll	952	+ 6 948		
	Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	44 676	+ 121	41 306	+ 87
III	Diverse inkomster				
	Tipsmedel	304 000	+ 4 600	304 000	+41 800
B	*Inkomster av statens kapitalfonder*				
IV	Försvarets fastighetsfond			135 054	−4 700
VII	Fonden för statens aktier	101 460	− 5 000		
VIII	Fonden för beredskapslagring			93 254	− 5 655
X	Diverse kapitalfonder				
	Övriga diverse kapitalfonder			78 338	+ 200
C	*Beräknad övrig finansiering*	2 341 206	+ 1 200	2 389 487	+ 3 100
Summa förändring enligt föredraganden			**+22 287**		**+13 169**

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet beräknar jag inkomsterna på *försvarets fastighetsfond* till 130 354 000 kr. för budgetåret 1975/76 vilket är 4 700 000 kr. mindre än vad riksrevisionsverket angett.

Riksrevisionsverket har beräknat inkomsterna på *fonden för statens aktier* till 101 460 000 kr. för budgetåret 1974/75. Efter samråd med chefen för industridepartementet förordar jag att inkomsterna justeras ned med 5 milj. kr.

Inkomsterna på *fonden för beredskapslagring* har riksrevisionsverket tagit upp med 93 254 000 kr. för budgetåret 1975/76. Med beaktande av de kapitalmedel som enligt förslag på tilläggsstat denna dag kommer att stå till förfogande under jordbruksnämndens delfond vid ingången av budgetåret 1975/76 förordar jag efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet att inkomsterna beräknas till 87 599 000 kr.

Vidare beräknar jag inkomster från *övriga diverse kapitalfonder* till 78 538 000 kr. för budgetåret 1975/76. Enligt riksrevisionsverket skulle inkomsterna bli 200 000 kr. lägre. Min justering avser statens datamaskinfond.

Beträffande *beräknad övrig finansiering* förordar jag efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet att avskrivningsmedlen inom *televerkets fond* tas upp med 100 000 kr. mera än vad riksrevisionsverket angett för budgetåret 1975/76. Vidare bör avskrivningsmedlen inom *statens datamaskinfond* för budgetåren 1974/75 och 1975/76 tas upp med 1,2 milj. kr. resp. 3 milj. kr. mer än vad riksrevisionsverket beräknat.

Riksrevisionsverkets beräkningar i övrigt föranleder inte någon erinran från min sida. Totalt innebär de av mig förordade avvikelserna uppräkningar av totalbudgetens inkomster i förhållande till riksrevisionsverkets beräkning med ca 22 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och med ca 13 milj. kr. för budgetåret 1975/76 (tabell 10). Jag beräknar således totalbudgetens inkomster för budgetåret 1974/75 till 73 033 milj. kr. och för budgetåret 1975/76 till 81 317 milj. kr.

Jag vill nu ta upp frågan om investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1975/76. För varje kapitalfond fastställs årligen en investeringsstat. På statens ena sida redovisas den sammanlagda bruttoinvesteringen, investeringsanslagen, och på andra sidan upptas de medel som står till förfogande för finansiering härav. Dessa medel utgörs dels av avskrivningsmedel inom fonderna samt övriga inom fonderna tillgängliga kapitalmedel, dels av avskrivningsmedel anvisade på driftbudgeten. De medel som härutöver behövs betecknas investeringsbemyndigande. Investeringsbemyndigandena sammanställs till en investeringsplan, vars summa — sedan avdrag skett för medel som tillförs kapitalbudgeten över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster samt för övrig kapitalåterbetalning avseende lån från icke revolverande fonder — utvisar det ytterligare medelstillskott som behövs för investeringarnas genomförande. Investeringsplanen utgör kapitalbudgetens utgiftssida. På motsatta sidan tas för kapitalbudgetens finansiering under beteckningen låncmedel upp en balanspost med samma belopp som

Tabell 11. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1975/76

Fond	Investeringsanslag	Finansiering			
		Avskrivning inom fonderna	Övriga kapitalmedel inom fonderna	Avskrivning från driftbudgeten	Investeringsbemyndigande
I. Affärsverksfonderna	3 306 601 000	1 913 600 000	19 002 000	30 604 000	1 343 395 000
II. Statens allmänna fastighetsfond	649 126 000	66 331 000	15 050 000	241 038 000	326 707 000
III. Försvarets fastighetsfond	297 801 000	27 746 000	18 000 000	192 701 000	59 354 000
IV. Statens utlåningsfonder	2 385 807 000	—	—	510 338 000	1 875 469 000
V. Fonden för låneunderstöd	460 607 000	—	97 910 000	56 120 000	306 577 000
VI. Fonden för statens aktier	191 620 000	—	—	50 000 000	141 620 000
VII. Fonden för förlag till statsverket	60 000 000	—	65 000 000	—	— 5 000 000
VIII. Fonden för beredskapslagring	40 000 000	—	—	—	40 000 000
IX. Diverse kapitalfonder	287 402 000	144 523 000	1 550 000	77 102 000	64 227 000
Summa kr.	**7 678 964 000**	**2 152 200 000**	**216 512 000**	**1 157 903 000**	**4 152 349 000**
				Avgår kapitalåterbetalning:	
				Oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000
				Övrig kapitalåterbetalning	23 875 000
				Lånemedel	4 127 474 000

investeringsplanens slutsumma. Det bör emellertid understrykas, att det på detta sätt framräknade lånemedelsbeloppet inte är detsamma som statens faktiska upplåningsbehov, eftersom här inte medräknats driftbudgetens över- eller underskott och hänsyn inte heller tagits till förändringar i anslagsbehållningar och i disposition av rörliga krediter.

För budgetåret 1975/76 beräknas investeringsanslagen till totalt ca 7 679 milj. kr. För finansieringen av dessa investeringar skall i första hand anlitas dels de avskrivningsanslag som i annat sammanhang denna dag begärs på driftbudgeten, dels kapitalbudgetens inkomster. Avskrivningsmedlen från driftbudgeten uppgår till 1 158 milj. kr. och inom kapitalfonderna tillgängliga medel till 2 369 milj. kr. Med utgångspunkt häri kan investeringsbemyndigandena preliminärt beräknas till 4 152 milj. kr. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1975/76 framgår av sammanställning i tabell 11.

Ett preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1975/76 med specifikation av de i planen angivna investeringsbemyndigandena har upprättats (bilaga 4). Det slutliga förslaget till investeringsplan bör anstå i avvaktan på definitiva förslag om investeringsanslag.

Tabell 12. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Driftbudgeten. Milj. kr.

Huvudtitel	Reservation 30.6.73	Reservation 30.6.74	Ökning (+) minskning (−) under budgetåret 1973/74
Justitiedepartementet	39,3	43,5	+ 4,2
Utrikesdepartementet	1 065,4	1 320,7	+255,3
Försvarsdepartementet	4,8	9,4	+ 4,6
Socialdepartementet	93,4	165,2	+ 71,8
Kommunikationsdepartementet	1 199,4	1 326,0	+126,6
Finansdepartementet	24,4	33,2	+ 8,8
Utbildningsdepartementet	143,2	134,6	− 8,6
Jordbruksdepartementet	428,3	401,8	− 26,5
Handelsdepartementet	12,0	12,8	+ 0,8
Inrikesdepartementet	693,7	978,0	+284,3
Civildepartementet	34,0	23,0	− 11,0
Industridepartementet	120,2	112,2	− 8,0
Riksdagen och dess verk m. m.	0,6	1,1	+ 0,5
Summa	3 858,6	4 561,5	+702,8
Tillkommer: indragna reservationer			+ 68,7
Summa egentliga statsutgifter	3 858,6	4 561,5	+771,5
Avskrivning av nya kapitalinvesteringar	546,4	+ 398,3	−148,1
Summa driftbudgeten	4 405,0	+4 959,8	+623,4

Tabell 13. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Investeringsanslag. Milj. kr.

Anslagsgrupp	Behållning 30.6.73	Behållning 30.6.74	Ökning (+) minskning (−) under budgetåret 1973/74
Statens affärsverksfonder:			
Postverkets fond	0,2	4,2	+ 4,0
Televerkets fond	43,2	60,7	+ 17,5
Statens järnvägars fond	1,0	8,8	+ 7,8
Luftfartsverkets fond	36,9	23,4	− 13,5
Fabriksverkens fond	22,9	21,1	− 1,8
Statens vattenfallsverks fond	128,6	161,6	+ 33,0
Domänverkets fond	0,5	0,4	− 0,1
Summa statens affärsverksfonder	233,3	280,3	+ 47,0
Statens allmänna fastighetsfond	170,3	241,5	+ 71,2
Försvarets fastighetsfond	29,8	24,0	− 5,8
Statens utlåningsfonder	1 206,8	1 228,9	+ 22,1
Fonden för låneunderstöd	409,7	321,9	− 87,8
Fonden för statens aktier	0,9	24,3	+ 23,4
Fonden för förlag till statsverket	27,8	33,6	+ 5,8
Fonden för beredskapslagring	80,6	49,1	− 31,5
Diverse kapitalfonder	96,4	158,3	+ 61,9
Summa	2 255,7	2 362,1	+106,4
Tillkommer: indragna anslagsbehållningar			+ 25,9
Summa investeringsanslag	2 255,7	2 362,1	+132,3

Beräkning av anslagsbehållningarnas utveckling

I prop. 1974: 100 beräknades anslagsbehållningarna komma att öka med 50 milj. kr. under *budgetåret 1973/74.* Det slutliga utfallet enligt riksrevisionsverkets budgetredovisning blev — sedan hänsyn tagits till effekten av indragna reservationer — en ökning av anslagsbehållningen på totalbudgeten med 904 milj. kr. Liksom under närmast föregående budgetår var en väsentlig förklaring till den kraftiga uppbyggnaden av reservationer förskjutningar i utbetalningarna av de stora medelsanvisningar på tilläggsstat som gjordes i konjunkturstimulerande syfte. En annan bidragande orsak till den stora ökningen av behållningarna var att förbrukningen av medel hänförliga till utvecklingsbiståndet blev mindre än väntat (tabellerna 12 och 13).

De mera långsiktiga förändringarna av anslagsbehållningarna framgår av sammanställningen i tabell 14. Under 1960-talet steg anslagsbehållningarna kraftigt för att budgetåret 1968/69 uppgå till inemot 5 miljarder kr. Under budgetåret 1969/70 ägde en ovanligt stor förbrukning av reserverade medel rum, vilket i huvudsak kan hänföras till lånefonden för bostadsbyggande. Därefter har behållningarna åter ökat för att under budgetåret 1973/74 nå den under perioden hittills högst registrerade nivån, eller nära 7 miljarder kr.

Behållningarna i procent av anvisade medel har som framgår av tabell 14 varit relativt konstanta fram t. o. m. budgetåret 1968/69. Därefter har svängningarna i procentandelarna varit relativt markanta. Nedgången av behållningarnas relativa storlek under budgetåret 1969/70 kan som tidigare framhållits i första hand hänföras till lånefonden för bostadsbyggande. Även under budgetåren 1970/71 och 1971/72 sjönk behållningarnas andel av anvisade medel. Vad gäller budgetåret 1971/72 förklarades detta bl. a. av övergången till ett nytt budgetsystem inom försvaret. Den kraftiga ökningen av medelsbehållningarna under bud-

Tabell 14. Medelsbehållning vid utgången av budgetåren 1964/65—1973/74. Miljarder kr.

	64/65	65/66	66/67	67/68	68/69	69/70	70/71	71/72	72/73	73/74
Reservationer på driftbudgeten (exkl. avskrivningar av nya kapitalinvesteringar)	2,11	2,25	2,48	2,96	3,07	3,15	3,00	3,16	3,86	4,56
Outnyttjade belopp på investeringsanslag	1,39	1,21	1,33	1,61	1,85	0,99	1,43	1,66	2,26	2,36
Summa	**3,50**	**3,46**	**3,81**	**4,57**	**4,92**	**4,14**	**4,43**	**4,82**	**6,12**	**6,92**
Ökning (+) resp. minskning (−) under budgetåret	+0,59	−0,04	+0,35	+0,76	+0,35	−0,78	+0,29	+0,39	+1,30	+0,81
Behållning i procent av under budgetåret anvisade:										
reservationsanslag	38,1	39,8	40,9	43,4	45,2	43,1	38,7	30,1	47,2	50,8
investeringsanslag	44,8	32,6	30,1	33,2	36,6	17,2	18,1	21,0	26,9	28,3
reservations- och investeringsanslag	40,5	36,9	36,3	39,2	40,5	31,7	28,3	26,2	37,0	39,9

getåret 1972/73 var tillräckligt stor för att ånyo höja procenttalet avsevärt eller från ca 26 % till 37 %. Detta är den avgjort största ökningen under den redovisade perioden. Även till budgetåret 1973/74 ökade behållningen i procent av anvisade medel om än i måttligare takt. Huvudparten av förändringen kan hänföras till reservationsanslagen. Även om utvecklingen av medelsbehållningarna i efterhand kan klarläggas är det svårt att ge de kortsiktiga förändringarna en entydig tolkning. Variationer i konjunkturläget tycks spela en viss roll liksom tillgången på lediga resurser för att tillfredsställa den statliga efterfrågan. I åtskilliga fall förefaller dock mera speciella faktorer ha inverkat.

För *budgetåret 1974/75* beräknades i riksstaten anslagsbehållningarna komma att minska med 1 100 milj. kr. Riksrevisionsverket har inhämtat uppgifter rörande myndigheternas beräkningar av anslagsbehållningarnas utveckling. En sammanfattning härav liksom min egen bedömning återges i tabell 15. För min egen del räknar jag med en förbrukning av reservationsmedel med 900 milj. kr.

Tabell 15. Beräknade förändringar i anslagsbehållningar under budgetåret 1974/75. Milj. kr. (Ökning +, minskning −)

	Anslagsbehållningar 30.6.1974	Beräknad förändring till 30.6.1975		
		Prop. 1974: 100	Myndigheterna	Föredraganden
Driftbudgeten (exkl. avskrivningar)	4 561	−550	−254	−300
Investeringsanslag	2 362	−550	−446	−600
Summa	**6 923**	**−1 100**	**−700**	**−900**

För *budgetåret 1975/76* räknar jag likaledes med en minskning av anslagsbehållningarna med 900 milj. kr. Jag förutser därvid bl. a. en förbrukning inom studiemedelsfonden samt för vissa energibesparande åtgärder. Jag vill dock understryka att beräkningar av anslagsbehållningarnas utveckling måste omges med betydande osäkerhetsmarginaler.

Beräkning av dispositionen av rörliga krediter

Budgetutfallet och därmed statens upplåningsbehov påverkas av förändringar i dispositionen av rörliga krediter hos riksgäldskontoret, vilka enligt riksdagens beslut ställts till förfogande för vissa myndigheter och bolag. De beviljade krediterna samt de belopp som tagits i anspråk framgår av sammanställningen i tabell 16.

Under *budgetåret 1973/74* minskade dispositionen av rörliga krediter med ca 47 milj. kr. Statens vattenfallsverk ökade sitt utnyttjande med 83 milj. kr. medan televerket minskade sin disposition av krediter med 110 milj. kr. och domänverket med drygt 107 milj. kr.

Det bör i detta sammanhang betonas att svängningarna i utnyttjandegraden uppvisar tydliga säsongmönster, inte minst vid budgetårs-

Tabell 16. Ianspråktagande av rörliga krediter. Milj. kr.

Låntagare	Av riksdagen medgivet 30.6.73	Ianspråktaget 30.6.73	Av riksdagen medgivet 30.6.74	Ianspråktaget 30.6.74
Televerket	625,0	110,0	625,0	—
Statens järnvägar	250,0	—	250,0	—
Statens vattenfallsverk	250,0	167,0	300,0	250,0
Domänverket	175,0	107,1	175,0	—
Postverket	120,0	—	120,0	—
Luftfartsverket	20,0	11,0	20,0	20,0
Förenade fabriksverken	170,0	—	170,0	—
Statens jordbruksnämnd	40,0	40,0	160,0	95,0
Svenska Reproduktions AB	0,7	—	0,7	0,7
Karlskronavarvet AB	8,0	—	8,0	—
Svensk Spannmålshandel	35,0	—	35,0	—
Svensk Kötthandel AB	50,0	1,0	50,0	0,1
Statliga myndigheter med uppdragsverksamhet	70,0	15,1	80,0	20,7
Norrbottens järnverk AB	125,0	—	125,0	18,0
Stiftsnämnderna	15,0	—	15,0	—
Kungl. Maj:t	350,0	—	1 650,0	—
Övriga	23,0	—	23,0	—
Summa	**2 326,7**	**451,2**	**3 806,7**	**404,5**

skiften. Styrkan i dessa svängningar varierar även avsevärt mellan budgetåren. Speciella faktorer, som t. ex. alternativa finansieringsmöjligheter och kostnaderna för dessa, påverkar dispositionen av rörliga krediter på varierande sätt beroende på vilken tidpunkt det gäller.

I riksstaten upptas en ökad förbrukning av rörliga krediter under *budgetåret 1974/75* med 200 milj. kr. Enligt uppgifter som insamlats av riksrevisionsverket förutser berörda myndigheter och bolag nu en uppgång i de disponerade beloppen med 222 milj. kr. En ökning av ianspråktagna belopp förutses bl. a. för statens järnvägar och statens vattenfallsverk. För egen del räknar jag totalt med en uppgång i de disponerade beloppen med 300 milj. kr.

Beträffande *budgetåret 1975/76* vill jag först erinra om att vissa myndigheter som bedriver uppdragsverksamhet disponerar en rörlig kredit i riksgäldskontoret. Ramen för denna kredit har av riksdagen fastställts till 80 milj. kr. Jag uppskattar att behovet av rörlig kredit för detta ändamål kommer att öka med 20 milj. kr. och förordar att ramen höjs med detta belopp.

Totalt för budgetåret 1975/76 räknar jag med att det ianspråktagna beloppet av rörliga krediter ökar med 200 milj. kr. Jag vill dock erinra om den osäkerhet som gäller vid detta slags beräkningar.

Tabell 17. Förslag till statsbudget för budgetåret 1975/76: Totalbudgeten

A Skatter, avgifter, m. m.:			
I Skatter		71 729 200 000	
II Uppbörd i statens verksamhet		1 592 490 000	
III Diverse inkomster		840 800 000	74 162 490 000
B Inkomster av statens kapitalfonder:			
I Statens affärsverksfonder		943 800 000	
II Riksbanksfonden		250 000 000	
III Statens allmänna fastighetsfond		506 186 000	
IV Försvarets fastighetsfond		130 354 000	
V Statens utlåningsfonder		2 438 626 000	
VI Fonden för låneunderstöd		104 035 000	
VII Fonden för statens aktier		122 850 000	
VIII Fonden för beredskapslagring		87 599 000	
IX Statens pensionsfonder		97 917 000	
X Diverse kapitalfonder		80 898 000	4 762 265 000
C Beräknad övrig finansiering:			
I Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom kapitalfonderna:			
Statens affärsverksfonder	1 932 602 000		
Övriga kapitalfonder	436 110 000	2 368 712 000	
II Övrig kapitalåterbetalning		23 875 000	2 392 587 000
	Summa kr.		81 317 342 000
Underskott			11 906 718 000
	Summa kr.		93 224 060 000

A Utgiftsanslag:			
I Kungl. hov- och slottsstaterna		12 034 000	
II Justitiedepartementet		3 265 288 000	
III Utrikesdepartementet		3 174 940 000	
IV Försvarsdepartementet		9 781 522 000	
V Socialdepartementet		26 419 108 000	
VI Kommunikationsdepartementet		6 130 577 000	
VII Finansdepartementet		6 703 670 000	
VIII Utbildningsdepartementet		12 061 548 000	
IX Jordbruksdepartementet		3 994 064 000	
X Handelsdepartementet		413 604 000	
XI Arbetsmarknadsdepartementet		4 977 585 000	
XII Bostadsdepartementet		5 796 668 000	
XIII Industridepartementet		2 540 736 000	
XIV Kommundepartementet		1 219 278 000	
XV Oförutsedda utgifter		1 000 000 000	
XVI Riksdagen och dess verk m. m.		133 438 000	
XVII Riksgäldsfonden		4 500 000 000	92 124 060 000
B Beräknad övrig medelsförbrukning:			
I Minskning av anslagsbehållningar		900 000 000	
II Ökad disposition av rörliga krediter		200 000 000	1 100 000 000
	Summa kr.		93 224 060 000

Beräkning av totalbudgeten

Utgifterna på totalbudgeten för budgetåret 1974/75 beräknas nu bli avsevärt större än de i riksstaten angivna. Detta sammanhänger, vilket jag tidigare redovisat, bl. a. med förutsedda merbelastningar för vissa förslagsanslag, såsom beträffande folkpensioner och försvaret. Mot denna bakgrund kan totalbudgetens utgifter för budgetåret 1974/75 beräknas till 84 886 milj. kr. De samlade statsinkomsterna för budgetåret 1974/75 beräknas nu till 73 033 milj. kr. vilket är drygt 1 miljard kr. mer än som anges i riksstaten. De främsta orsakerna till att statsinkomsterna nu beräknas bli större är högre schablonantaganden rörande inkomst av tjänst samt ökade inkomster från mervärdeskatten. Med dessa beräkningar av utgifter och inkomster skulle totalbudgeten visa ett underskott på ca 11 850 milj. kr.

Med hänvisning till min redovisning i det föregående beräknar jag totalbudgeten för budgetåret 1975/76 på sätt som framgår av tabell 17. Kalkylen utvisar ett budgetunderskott om ca 11,9 miljarder kr. vilket innebär ett underskott av ungefär samma storleksordning som innevarande budgetår. En tabell över totalbudgetens utveckling under en längre tidsperiod ingår i bilaga 5.

Till regeringsprotokollet i detta ärende bör fogas såsom

Bilaga 1: Preliminär nationalbudget för år 1975

Bilaga 2: Riksrevisionsverkets inkomstberäkning

Bilaga 3: Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1975/76

Bilaga 4: Preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1975/76

Bilaga 5: Vissa tabeller rörande den statsfinansiella utvecklingen m. m.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen som jag har förordat i det föregående,

2. bemyndiga regeringen att för budgetåret 1975/76, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter i enlighet med vad jag har förordat i det föregående intill ett sammanlagt belopp av 1 000 000 000 kr.,

3. medge att det av riksdagen givna bemyndigandet (prop. 1974: 80, InU 1974: 10, rskr 1974: 157) att besluta om arbeten intill ett sammanlagt belopp av 600 000 000 kr. får utnyttjas i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,

4. bemyndiga regeringen att, om arbetsmarknadsläget kräver det, be-

sluta om stöd till lageruppbyggnad i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,

5. medge att återföring av kommunalskattemedel sker från budgetutjämningsfonden för budgetåret 1975/76,

6. bemyndiga regeringen att i riksgäldskontoret disponera en från 80 000 000 kr. till 100 000 000 kr. ökad rörlig kredit att på sätt som regeringen bestämmer ställas till förfogande för myndigheter som bedriver uppdragsverksamhet,

7. för budgetåret 1975/76 i avvaktan på slutliga förslag i kompletteringspropositionen och i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,

a) beräkna driftbudgetens inkomster,

b) beräkna förändringar i anslagsbehållningar,

c) beräkna förändringar i dispositionen av rörliga krediter,

d) på kapitalbudgeten beräkna den mot den av mig föreslagna investeringsplanen svarande inkomsttiteln *Lånemedel* till 4 127 474 000 kr.

Tabellförteckning

1. Produktionsutvecklingen 1973—1974 8
2. Försörjningsbalans för år 1974 8
3. Betalningsbalans 1972—1974 12
4. Produktionsutvecklingen 1974—1975 28
5. Preliminär försörjningsbalans för år 1975 28
6. Bytesbalans 1973—1975 30
7. Totalbudgeten 1973/74—1975/76 31
8. Statsutgifterna budgetåret 1975/76 38
9. Statsskuld och utgående räntor vissa år 1960—1975 38
10. Justering av riksrevisionsverkets beräkning av totalbudgetens inkomster 47
11. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1975/76 49
12. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Driftbudgeten 50
13. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Investeringsanslag 50
14. Medelsbehållning vid utgången av budgetåren 1964/65—1973/74 51
15. Beräknade förändringar i anslagsbehållningar under budgetåret 1974/75 52
16. Ianspråktagande av rörliga krediter 53
17. Förslag till statsbudget för budgetåret 1975/76: Totalbudgeten 54

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740501

Preliminär nationalbuget för år 1975

Bilaga 1

PRELIMINÄR NATIONALBUDGET 1975

Inledning

Den preliminära nationalbudgeten för 1975 som härmed läggs fram är utarbetad inom finansdepartementets ekonomiska avdelning och konjunkturinstitutet. Nationalbudgeten bygger på material som erhållits från fackdepartement och olika verk och institutioner. Vidare har utredningsrådet hörts. Dess ledamöter bär dock ej något ansvar för nationalbudgetens utformning och bedömningar.

Kapitlen 3 Utrikeshandeln, 6 De enskilda konsumenternas ekonomi (med undantag för transfereringar till hushållen), 7 Investeringarna och 9 Kreditmarknaden har sammanställts inom konjunkturinstitutet. Institutet har även sammanställt avsnitten om gruvor, mineralbrott och tillverkningsindustri samt skogsbruk i kapitel 4. Ansvaret för bedömningen av Sveriges ekonomi 1975 — med undantag för de avsnitt eller punkter där konjunkturinstitutet uttryckligen åberopas — vilar på finansdepartementets ekonomiska avdelning där arbetet med nationalbudgeten letts av planeringschefen Carl Johan Åberg.

Av ett bihang som följer efter kapitel 9 framgår även i tablåform vilka kapitel och avsnitt som sammanställts inom ekonomiska avdelningen resp. konjunkturinstitutet. Vidare redovisas prognostal för olika delsektorer enligt ekonomiska avdelningens och konjunkturinstitutets bedömningar.

1 Sammanfattande översikt

1.1 Den ekonomiska utvecklingen under 1974

Det uppsving i den svenska ekonomin som påbörjades 1973 fortsatte och förstärktes under 1974. Kapacitetsutnyttjandet steg till en hög nivå redan under våren och arbetsmarknadsläget karakteriserades av en stark efterfrågan på arbetskraft. Antalet arbetslösa minskade snabbt, trots att de nytillkommande på arbetsmarknaden var fler än vanligt.

De med oljekrisen sammanhängande, negativa effekterna på produktionen försvann snabbt sedan försörjningsläget för olja och oljeprodukter förbättrats. De kontraktiva effekterna av de kraftigt höjda oljepriserna motvägdes dessutom av de efterfrågestimulerande åtgärder som vidtogs under våren 1974.

Andra halvåret 1974 kan i stort karakteriseras av att den ekonomiska aktiviteten låg kvar på den höga nivå som uppnåddes under det första halvåret.

Den expansiva utvecklingen i ekonomin under 1974 förklaras i huvudsak av den mycket snabba tillväxten av den inhemska efterfrågan från slutet av 1973. En sådan utveckling förutsågs också i de bedömningar som gjordes i nationalbudgeten våren 1974. Däremot kunde inte varu- och tjänstetransaktionerna med utlandet netto förväntas ge något efterfrågetillskott för 1974, bl. a. till följd av den importkrävande lagerutveckling som bedömdes som trolig och den omständigheten att kapacitetsbrist i vissa delar av exportindustrin utgjorde rent fysiska hinder för ökad export. Även i detta avseende har förhandsbedömningen i nationalbudgeten i stort sett besannats.

Utvecklingen under 1974 står därmed i skarp kontrast till 1973, då den utländska efterfrågan ökade mycket kraftigt och svarade för en stor andel av användningen av produktionsökningarna.

Numera föreligger reviderade beräkningar avseende den totala produktionen i Sverige under 1973. Enligt tidigare, preliminära kalkyler förelåg en betydande skillnad mellan nationalräkenskaperna beräknade från produktions- resp. användningssidan. Enligt de reviderade beräkningarna är denna skillnad nu betydligt mindre. I huvudsak gäller justeringarna beräkningarna från användningssidan, och då i synnerhet kalkylerna över lagerutvecklingen. De nya beräkningarna innebär att bruttonationalprodukten, sedd från användningssidan, ökade med 3,1 % från 1972 till 1973.

Bruttonationalprodukten, räknat från användningssidan, beräknas ha ökat 1973—1974 med 3,7 %, eller något långsammare än enligt nationalbudgetens bedömning. Beräkningarna från produktionssidan tyder emellertid på att bruttonationalprodukten skulle ha ökat med drygt

Tabell 1: 1 Försörjningsbalans 1972—1974
Milj. kr.

	Löpande priser			Volymförändring från föregående år, %	
	1972	1973	1974	1973	1974
Tillgång					
Bruttonationalprodukt	198 898	218 795	247 148	3,1	3,7
Import av varor och tjänster	46 154	54 688	82 987	5,9	11,6
Summa tillgång	**245 052**	**273 483**	**330 135**	**3,6**	**5,3**
Efterfrågan					
Privat bruttoinvestering[1]	17 294	19 845	23 914	6,1	4,2
Statlig bruttoinvestering[1]	6 575	6 876	8 211	−1,8	5,6
Kommunal bruttoinvestering[1]	10 067	9 685	10 368	−9,7	−3,1
Bruttoinvestering: bostäder	11 207	11 840	10 941	−1,6	−10,9
Lagerförändring	−189	−1 158	5 252	.	.
Privat konsumtion	105 928	114 936	131 647	1,9	4,5
Offentlig konsumtion	45 427	50 130	57 618	2,1	2,9
Export av varor och tjänster	48 743	61 329	82 184	13,8	5,6
Summa efterfrågan	**245 052**	**273 483**	**330 135**	**3,6**	**5,3**

[1] Exkl. bostäder.

4,5 % dvs. ungefär lika mycket som förutsades i nationalbudgeten. Av flera skäl förefaller det rimligt att fästa större avseende vid de senare beräkningarna. Svårigheterna att korrekt ta hänsyn till priselementen i kalkylerna är uppenbara under en period med mycket stora prisökningar. Dessa svårigheter tycks ha varit mest markanta för användningssideberäkningarna.

Det viktigaste skälet till att produktionsökningen på 4,5 % 1973—1974 förefaller mest trolig är emellertid utvecklingen på arbetsmarknaden. Sysselsättningen, räknad i timmar, beräknas ha stigit med 1,0 % 1973—1974 och därmed skulle produktiviteten totalt sett ha ökat med endast 3,5 %, svagare än vad det tidigare fanns anledning att räkna med. Det är knappast troligt att produktiviteten skulle ha varit ännu lägre 1974, vilket skulle bli slutsatsen om beräkningarna från användningssidan lades till grund för produktivitetskalkylen.

Det är därför sannolikt att de preliminära nationalräkenskapskalkyler för 1974 som nu föreligger — och som för fjärde kvartalet utgörs av rena prognoser — i viss utsträckning är underskattningar av den faktiska utvecklingen. Inte desto mindre beräknas resursanvändningen för interna ändamål ha stigit med ca 5 % i volym 1973—1974, att jämföra med 1 % 1972—1973. Lagerinvesteringarna har visat ett mycket kraftigt omslag från 1973 till 1974, från en minskning om drygt 0,5 miljarder kr. till en ökning på ca 3 miljarder kr. räknat i 1968 års priser. Denna bedömning av lagerutvecklingen under 1974 ligger drygt 200

milj. kr. lägre än den som redovisas i det följande avsnittet 7.3. Oaktat detta innebär dock den här redovisade utvecklingen att lageruppgången kraftigt bidrog till den inhemska efterfrågans ökning under 1974.

Men även den privata konsumtionen ökade starkt under 1974, med ca 4,5 %, och utgjorde vid sidan av lagerinvesteringarna en viktig förklaring till produktionsökningarna. 1973 hade varit ett förhållandevis svagt år för den privata konsumtionen. Visserligen ökade den reala disponibla inkomsten med så mycket som 4,2 %, men konsumenterna valde att spara mer än hälften av denna ökning och den privata konsumtionen steg sålunda med inte fullt 2 %. Mot bakgrund av främst den svaga konsumtionsutvecklingen föreslog regeringen åtskilliga stimulansåtgärder, av vilka de flesta fick full kraft fr. o. m. ingången av 1974. För att möta de depressiva effekter på den svenska ekonomin som förutsågs från de kraftigt höjda oljepriserna beslöt riksdagen i mars 1974 om ytterligare ekonomisk-politiska åtgärder som kom att kraftigt gynna hushållssektorns inkomster. Extra pensioner och barnbidrag utbetalades, livsmedelsstödet över statsbudgeten utvidgades och mervärdeskatten sänktes från 15 % till 12 % under tiden 1 april—15 september. Bl. a. som en följd av dessa insatser beräknas hushållens reala disponibla inkomster ha stigit med ca 7 % under 1974. Den privata konsumtionens ökning med 4,5 % innebär sålunda en ytterligare uppgång av sparkvoten.

Orsakerna till att konsumenterna vissa år förändrar sitt sparande är långt ifrån entydigt fastlagda. Sambandet mellan utvecklingen på arbetsmarknaden och sparandet har ibland framhållits, liksom att sparbenägenheten kan förändras till följd av förskjutningar i befolkningens sammansättning. Likaså torde det ökade småhusbyggandet under senare år ha haft konsekvenser för sparbeteendet. Vad gäller 1974 kan möjligen också en annan omständighet tillmätas en viss betydelse. Den enskilde konsumenten kan till en inte oväsentlig del förmodas planera sina utgifter med utgångspunkt i en föreställning om en långsiktig inkomstutveckling. Under 1974, med dels stora stimulansåtgärder, dels en sänkning av den direkta skatten, "hann" konsumenten inte fullt ut anpassa sig till sin nya inkomstsituation. En sådan förklaringsfaktor har naturligtvis då också en viss betydelse för de följande årens utveckling av konsumtion och sparande.

Utvecklingen av priserna under loppet av 1974 på de varor och tjänster som ingår i den privata konsumtionen blev något snabbare än vad som förutsågs i nationalbudgeten. Konjunkturinstitutet har i sina kalkyler räknat med en uppgång på 12,2 % i konsumentprisindex från december 1973 till december 1974. Fram t. o. m. november 1974 var ökningen från årets början 11,4 %. Till sin huvuddel har prisstegringarna — direkt eller indirekt — förorsakats av den kraftiga internationella inflationen. Även om prisökningarna i Sverige varit ovanligt kraftiga

under det senaste året har bara ganska få länder kunnat notera en lugnare prisutveckling. Orsakerna till denna förhållandevis gynnsamma position är bl. a. att söka i de åtgärder för inflationsbekämpning som vidtagits i Sverige under senare år, innefattande lättnader i den direkta beskattningen, subventionering av livsmedelspriser, prisstopp, allmän prisövervakning etc.

Den offentliga konsumtionen har totalt sett expanderat i samma omfattning, 3 %, som enligt bedömningarna i nationalbudgeten. Fördelningen härav mellan statlig och kommunal konsumtion har däremot enligt de preliminära nationalräkenskapskalkylerna blivit något annorlunda; den kommunala konsumtionens ökning förefaller ha blivit något snabbare än den statliga. I nationalbudgeten bedömdes en likartad stegring på 3 % som trolig för såväl statlig som kommunal konsumtion.

Investeringsutvecklingen under 1974 blev obetydligt svagare än enligt beräkningarna i nationalbudgeten. De totala bruttoinvesteringarna har enligt föreliggande kalkyler minskat med en knapp procent från 1973 till 1974. Minskningen är nästan helt betingad av neddragningen i bostadsbyggandet och de tillbakahållande effekterna därav för de kommunala byggnads- och anläggningsinvesteringarna. De privata investeringarna beräknas ha ökat med drygt 4 % 1973—1974. I nationalbudgeten förutsågs en mycket expansiv utveckling för industrins investeringar under 1974 och uppgången bedömdes kunna bli inemot 10 %. De nya kalkylerna tyder på att industrins investeringar i byggnader och anläggningar blev väl så kraftig som enligt tidigare bedömningar. Däremot indikerar företagens svar på statistiska centralbyråns investeringsenkät i november 1974 att maskininvesteringarna inte skulle ha ökat fullt lika snabbt som enligt nationalbudgeten. Det är möjligt att vissa maskininvesteringar kommit att bli något fördröjda till följd av de långa leveranstiderna inom maskinindustrin i såväl Sverige som andra länder. Det bör emellertid också betonas att konjunkturinstitutet i sina bedömningar av investeringsutvecklingen framhållit att industrins maskininvesteringar för 1974 till följd av bl. a. deflateringstekniken kan vara betydligt underskattade. Sammantaget innebär dock de nu föreliggande kalkylerna, med de osäkerhetsmoment de rymmer, att industrins investeringar ökade med 6 % 1973—1974.

En komponent av största betydelse för efterfrågeutvecklingen 1973—1974 var lagerinvesteringarna. En kraftig omsvängning beräknas ha skett, från en lagerneddragning 1973 motsvarande 0,5 % av årets bruttonationalprodukt, till en lageruppbyggnad 1974 motsvarande ca 2 % av bruttonationalprodukten. Det är framför allt industrins lagerutveckling — och särskilt varor i arbete — som förklarar det kraftiga svinget mellan de båda åren. Men en betydande ökning av oljelagren i partihandeln har även skett. För lagerinvesteringarna innebär de föreliggande beräkningarna en väsentlig upprevidering sedan nationalbudgeten. Det bör emel-

lertid framhållas att kalkylerna över lagerförändringarna bör omgärdas med stora osäkerhetsmarginaler, särskilt med hänsyn till de stora prisrörelserna under de senaste åren.

Den inhemska efterfrågans utveckling, pådriven av framför allt privat konsumtion och lagerinvesteringar, ledde till stora ökningar i importen. Volymtillväxten 1973—1974 för importen av varor och tjänster har beräknats till 11,6 % jämfört med 5,9 % 1972—1973.

Exporten ökade avsevärt långsammare än importen, eller med 5,6 % för summan av varor och tjänster från 1973 till 1974. Härvidlag är att märka att färdigvaruexporten fortsatte att öka kraftigt också 1974 — med ca 10 % i volym — medan exporten av råvaror minskade med 6,5 % 1973—1974. För exporten av sågade trävaror kom det vikande bostadsbyggandet i Västeuropa att leda till en neddragning med i runt tal 20 % från 1973 till 1974. För åtskilliga andra råvaror, och i synnerhet för massa, var det i stället bristen på produktionskapacitet i kombination med uttömda lager här hemma som hindrade ytterligare export. Exporten av färdigvaror till OECD-området, vilken omfattar ca 3/4 av hela färdigvaruexporten, innebar såväl 1973 som 1974 marknadsandelsvinster. Självfallet kom den svaga efterfrågan i dessa länder under 1974 att innebära att tillväxttakten för exporten dit kraftigt reducerades, eller från nästan 17 % 1973 till ca 6 % 1974. Emellertid kunde de svenska exportföretagen i viss utsträckning kompensera sig genom stora exportframgångar i andra länder. Sålunda beräknas exporten till OPEC-länderna ha ökat i fasta priser med ca 50 % och exporten till Östeuropa och Kina med 35 %.

Den reala utrikesbalansen försämrades sålunda kraftigt under 1974. Till detta kommer det stora negativa omslaget i bytesvillkoren; importpriserna steg med 38 % medan exportpriserna ökade med 28,5 %. Bytesbalansen kom härigenom att försvagas, från ett överskott på nära 5,3 miljarder kr. 1973 till ett av konjunkturinstitutet beräknat underskott på 2,7 miljarder kr. 1974. Denna beräkning är grundad på utrikeshandelns utveckling t. o. m. oktober 1974. Om hänsyn tas till den kraftiga försämringen av utrikeshandeln som enligt preliminära rapporter har registrerats för november månad kommer underskottet för 1974 att bli väsentligt större.

Arbetsmarknadsläget förbättrades successivt under perioden från mitten av 1973 till mitten av 1974. Därefter inträdde ett mera stabilt läge vilket avlösts av ytterligare förbättringar mot slutet av året. Utbudet av arbetskraft ökade med ca 55 000 personer från 1973 till 1974, i huvudsak förklarat av en uppgång i kvinnornas relativa arbetskraftstal. Efterfrågan på arbetskraft, mätt med serien över nyanmälda lediga platser, ökade starkt under andra halvåret 1973. Ökningen fortsatte in på 1974. Sysselsättningen ökade mycket starkt till följd av den höga efterfrågan och antalet sysselsatta personer var under november 1974 nära 100 000

fler än under motsvarande månad 1973. Trots att utbudet av arbetskraft ökade starkt kunde därigenom arbetslösheten sjunka markant, eller från 2,5 % av arbetskraften 1973 till i genomsnitt 2 % 1974.

1.2 Utvecklingen inom olika områden 1975

I det följande redovisas i sammandrag de bedömningar av utvecklingen som presenteras i kapitlen 2—9. Som framgår av inledningen svarar konjunkturinstitutet för vissa av dessa kapitel. I de fall finansdepartementets bedömning avviker från konjunkturinstitutets redovisas detta i avsnittet 1.3.

Det internationella läget

Vid årsskiftet 1974/1975 kännetecknades OECD-länderna som grupp av en stagnerande produktion med obetydliga eller inga tecken till en spontan återhämtning av efterfrågan. Bedömningen av vilken politik regeringarna, i synnerhet i de större OECD-länderna, avser att föra under 1975 blir mot denna bakgrund av särskild betydelse.

Under 1974 konfronterades regeringarna med en utpräglad konflikt mellan målen hög sysselsättning, prisstabilitet och extern balans. I de större länderna, främst Förenta staterna, Japan och Förbundsrepubliken Tyskland, valde man i detta läge att lägga stor vikt vid inflationsbekämpningen och förde en, med tanke på övriga efterfrågedämpande faktorer, mycket restriktiv ekonomisk politik.

Under hösten 1974 har dock flera stater infört vissa förändringar av expansiv karaktär i sin finans- och penningpolitik. Flera omständigheter talar nu för att dessa förändringar kommer att följas av en mera påtaglig omsvängning av den ekonomiska politiken i expansiv riktning.

Den här antagna omsvängningen i den ekonomiska politiken förutses ta sig uttryck i en lättare penningpolitik varigenom industrins investeringar och bostadsbyggandet bör få en stimulans. För att uppnå större effekter torde det emellertid — såsom redan skett i flera länder — bli nödvändigt att sätta in även finanspolitiska medel. I så fall är det sannolikt att dessa sätts in på sektorer där verkan av stimulansåtgärderna blir snabb, exempelvis den privata konsumtionen och de privata och offentliga investeringarna.

Med utgångspunkt i de ovan gjorda antagandena bedöms produktionen inom OECD-området komma att utvecklas i samma långsamma tempo under början av 1975 som under andra halvåret 1974. Därefter har man anledning att förutse en begynnande efterfrågeexpansion, sannolikt ledd av en uppgång i den privata konsumtionen. Under 1975 bör efterhand en uppgång i de privata investeringarna och i utrikeshandeln göra sig alltmer märkbar. Trots en relativt hög expansionstakt under andra halvåret 1975 drar dock den låga aktivitetsnivån under första

halvåret ned takten för helåret 1975, varför den volymmässiga tillväxten i bruttonationalprodukten bedöms komma att uppgå till endast ca 2 % för hela OECD-området.

I Västeuropa torde konjunkturuppgången bli måttlig och successiv. För Förbundsrepubliken Tyskland förutses en markerad återhämtning redan under första halvåret 1975, något som skulle göra en tillväxt på minst 2,5 % för helåret sannolik. I Storbritannien sattes vissa selektiva stimulansåtgärder in redan i november 1974 och en viss återhämtning är därför sannolik under 1975 även om tillväxten blir begränsad, eller ca 2 %. I Frankrike torde den nuvarande restriktiva politiken komma att bibehållas. Med hänsyn till den starka tillväxtkraften i den franska ekonomin framstår en produktionsökning på ca 4 % dock som fullt möjlig. För Italiens del torde hänsynen till den yttre balansen göra en restriktiv politik nödvändig även under 1975, varför tillväxten väntas bli mycket måttlig.

De mindre OECD-länderna uppvisade en avsevärt högre tillväxttakt än de större OECD-länderna under 1974. För vissa av de mindre staterna torde denna skillnad komma att upprätthållas även under 1975. Det mest utpräglade exemplet härpå är Norge, där produktionen väntas öka med gott och väl 6 %. Österrike, Nederländerna, Belgien och Finland torde komma att tillhöra en mellangrupp med en tillväxt på mellan 2,5 och 4 %. Den här redovisade bedömningen ligger något över den som OECD givit uttryck för under hösten 1974. Den mest väsentliga anledningen härtill är att OECD-prognosen bygger på en förutsättning om en i stort sett oförändrat restriktiv ekonomisk politik. Sedan prognosen färdigställts har en rad länder redan lagt om den ekonomiska politiken i expansiv riktning vilket motiverar en uppjustering av OECD:s prognos. Fortfarande kvarstår dock en väsentlig osäkerhet om den ekonomiska politikens utformning i Förenta staterna.

Beträffande prisutvecklingen under 1975 förutses ingen markerad inbromsning och inflationen antas komma att ligga på en nivå av 10—12 %. Härvid har dock antagits att oljepriserna inte stiger nämnvärt och att råvarupriserna stabiliseras. Den huvudsakliga drivkraften bakom inflationsutvecklingen antas därför komma från den inhemska kostnadsutvecklingen.

Med den här antagna successiva efterfrågeexpansionen i de större OECD-länderna kan handeln förutsättas uppvisa en motsvarande utveckling. OECD-områdets totala import beräknas öka med inemot 5 % i volym och exporten något snabbare. Därvid förutsätts att det mest expansiva elementet i exportefterfrågan under första halvåret kommer att utgöras av en fortsatt hög efterfrågan från de oljeproducerande staterna. Bytesbalansunderskottet för hela OECD-området beräknas bli av samma storleksordning som 1974, eller ca 40 miljarder dollar.

Utrikeshandeln

Den svenska exportens tillväxttakt dämpades under 1974 dels till följd av bristande kapacitet vad gäller råvaror, dels till följd av en avsaktning i den internationella efterfrågan. För 1975 förutses en långsammare marknadstillväxt för färdigvaror inom OECD-området. Den svenska exporten torde dock, bl. a. på grund av en gynnsam relativprisutveckling, kunna behålla de marknadsandelsvinster som gjorts under 1973 och 1974. Tillsammans med en fortsatt hög exporttillväxt på öststaterna och OPEC-länderna skulle detta ge en ökning av färdigvaruexporten om 6.5 % i volym 1975.

På råvarusidan är bilden mer splittrad. För järnmalm begränsas utförseln främst av transporttekniska hinder. Vad gäller massaexporten utgör liknande tekniska hinder samt en viss förväntad avmattning i efterfrågan under loppet av 1975 skälet till begränsningen av exporten. För trävarorna utgör efterfrågesituationen i Västeuropa den klart begränsande faktorn. Sammantaget skulle råvaruexporten enligt konjunkturinstitutets bedömning minska med drygt 5 % 1975. Tillväxten för den totala exportvolymen kan sålunda anges till ca 3 %.

Exportpriserna kommer även under 1975 att uppvisa en snabb ökningstakt. Ett fortsatt genomslag av oljeprishöjningarna kan väntas på färdigvarupriserna. I jämförelse med 1974 minskar dock prisstegringstakten. För råvarorna är läget mindre enhetligt. Medan exempelvis järnmalm och massa kommer att uppnå betydande prisökningstal även 1975 förutses av marknadssituationen betingade prissänkningar för trävaror. I genomsnitt väntas dock råvarupriserna stiga väsentligt långsammare än 1974. Totalt beräknas exportprisnivån komma att stiga med drygt 10 % 1975 mot nära 30 % 1974.

Förstärkningen av hemmamarknadsefterfrågan medförde en kraftig stegring av importen under 1974. Importefterfrågan avsåg flertalet varuslag men den synes ha varit särskilt stark i fråga om insatsvarorna. Råoljeimporten blev mindre 1974 än både 1972 och 1973. Utbyggnaden av raffinaderikapaciteten medför en drastisk höjning av importbehovet 1975, närmare 70 %. Importen av raffinerade oljeprodukter ökade svagt 1974 varvid första halvåret uppvisade en minskning främst beroende på förbrukningsminskningen. Under andra halvåret 1974 ökade importen som följd av förbrukningsökning och lageruppbyggnad. Utvecklingen under 1975 blir motsatt den för råoljan genom att raffinaderiutbyggnaden leder till minskat importbehov av raffinerade produkter. Importen väntas enligt nu föreliggande kalkyler gå ner med ca 25 %. Priserna på råolja torde fortsätta att stiga något medan motsatsen gäller för petroleumprodukter. Utvecklingen på oljeområdet från hösten 1973 medförde en ökning av importkostnaderna för oljeprodukter på inemot 8 miljarder kr. 1974.

För varor som livsmedel dämpas den slutliga användningen medan

en betydande efterfrågan från lagersidan beräknas för 1975. Verkstadsprodukterna företer en liknande bild vad gäller förbrukningen medan däremot lagerefterfrågan inte på samma sätt väntas bidra till en importstegring. Detta gäller i första hand konsumtions- och insatsvarorna men i viss utsträckning även investeringsvarorna. För de senare är bedömningen av investeringsutvecklingen inom industrin 1975 av avgörande betydelse. Totalt beräknas importvolymen öka med drygt 5 % 1975 eller 1/3 av tillväxten under 1974.

Importprisstegringarna blir naturligt nog inte av samma omfattning som 1974 med de snabba råvaruprisstegringar som då rådde. Råvaruprisstegringarna har påverkat färdigvarupriserna under 1974 och ett visst fortsatt genomslag torde prägla även 1975. Den totala importprisökningen har beräknats till drygt 9 % eller 1/4 av 1974 års ökningstakt. Mot en försämring av bytesförhållandet om 7 % 1974 skulle därmed stå en förbättring om nära 1,5 % 1975.

Omslaget i handelsbalansen 1974 uppgick till drygt 7,5 miljarder kr. Importvolymen förutsätts visserligen öka snabbare än exportvolymen 1975 men förbättringen av bytesförhållandet medför att underskottet inte försämras med mer än några hundratal milj. kr. Underskottet i handelsbalansen skulle därmed uppgå till drygt 1 100 milj. kr. Utvecklingen på tjänste- och transfereringssidan leder till en försämring 1975 på ca 1 miljard kr. varigenom detta underskott skulle uppgå till ca 3 miljarder kr.

Försämringen i bytesbalansen 1974 kan uppskattas till 8 miljarder kr. För 1975 förutses alltså en ytterligare försämring på knappt 1,5 miljarder kr.

Produktionen

Den totala produktionen i Sverige beräknas ha stigit med drygt 4,5 % 1973—1974. Bidragande härtill var den gynnsamma utvecklingen inom jord- och skogsbruk men av störst betydelse för den höga tillväxttakten var utvecklingen inom industrisektorn.

En förutsatt återgång från de speciella förhållandena under 1974 medför en nedgång i produktionen inom jord- och skogsbruk. Skogsbrukets produktionsminskning sammanhänger med den kraftiga nedgången i avverkningen av sågtimmer. Inom skogsindustrierna har den svaga byggnadsmarknaden i Sverige och Västeuropa medfört en produktionsminskning i sågverken 1974. Även om byggnadskonjunkturen skulle vända uppåt under senare delen av 1975 kan man på grund av lagersituationen inom branschen förvänta sig betydande produktionsminskningar under detta år. Massamarknaden förutses enligt konjunkturinstitutet bli något försvagad vilket tillsammans med en ökad konkurrens från den nordamerikanska massa- och pappersindustrin skulle leda till en minskad export och oförändrad svensk massaproduktion.

Även för papper torde den västeuropeiska marknaden försvagas, vilket i kombination med en upphörande lagerpåfyllnad och en minskad ökningstakt i den inhemska förbrukningen ger en produktionsökning på ca 3,5 %.

Leveranserna av järnmalm begränsades 1974 främst av transporttekniska hinder. Den förutsatta utvecklingen av stålefterfrågan 1975 håller uppe malmbehovet i Västeuropa. En viss produktionsökning är därför trolig. För järn och stål föreligger goda försäljningsmöjligheter på den internationella marknaden. På hemmamarknaden påverkas stålefterfrågan av den lägre tillväxttakten inom verkstadsindustrin. Lagerefterfrågan verkar dock i ökande riktning och produktionsökningen kan anslås till knappt 8 % 1975.

Exportefterfrågan för verkstadsprodukter torde tillväxa förhållandevis kraftigt även 1975. På hemmamarknaden blir den privata konsumtionsökningen lägre än 1974 men ett större lageruppbyggnadsbehov föreligger i fråga om insatsvaror och färdigvaror. Sammantaget förutses verkstadsindustrins produktion öka med knappt 6 % i volym.

Under 1975 förutsätts en återhämtning i kraftproduktionen ske efter 1974 års markanta nedgång. Med hänsyn till den pågående sparkampanjen torde emellertid ökningen begränsas till 7 %.

Uppbromsningen i bostadsinvesteringarnas och de kommunala byggnads- och anläggningsinvesteringarnas nedgång 1975 jämte en fortsatt ökning av industrins byggnadsinvesteringar leder till en mindre volymminskning av produktionen inom byggnadssektorn än 1974. Den totala varuproduktionens ökning skulle därmed uppgå till 2,5 % 1975 mot 5,5 % 1974.

De privata tjänsterna kan, som en effekt av den lägre konsumtionstillväxten, förutsättas öka i långsammare takt 1975 än 1974. Detsamma gäller, fast i mindre utsträckning, den offentliga tjänsteproduktionen. I motsats till vad som gällde 1974 förutses den totala produktionen av tjänster under 1975 öka snabbare än varuproduktionen. Totalt skulle därmed den totala produktionen av varor och tjänster i samhället, bruttonationalprodukten från produktionssidan, stiga med ca 3 % 1975. 1974 var motsvarande tal drygt 4,5 %.

Arbetsmarknaden

Utbudet av arbetskraft bedöms öka med 20 000 personer eller 0,5 % från 1974 till 1975. Antalet kvinnor i arbetskraften beräknas öka med drygt 30 000 medan antalet män väntas minska med drygt 10 000. På grund av bl. a. ökad andel deltidsarbetande motsvaras den väntade utbudsökningen i personer av en viss minskning av arbetskraftsutbudet mätt i timmar.

Beträffande efterfrågesidan tyder de näringsgrensvisa kalkylerna på ett något minskat arbetskraftsbehov mätt i timmar. Omräknat till perso-

ner innebär dock efterfrågeberäkningarna en ökning av detta behov på omkring 20 000 personer. Relativt kraftiga ökningar av arbetskraftsefterfrågan förutses för tjänstesektorerna medan vissa minskningar väntas ske inom de varuproducerande näringsgrenarna.

De ovan redovisade resultaten av utbuds- resp. efterfrågekalkylen indikerar ett i stort sett oförändrat läge i fråga om arbetslösheten mellan genomsnitten för 1974 och 1975.

De enskilda konsumenternas ekonomi

Bedömningen för 1975 utgår från två kalkylmässiga alternativ för avtalslöneökningen, 7 resp. 9 %. Inkl. löneglidning och med hänsyn tagen till sysselsättningsutvecklingen skulle lönesumman öka med drygt 10 resp. drygt 12 %.

Inkomstöverföringarna till hushållen torde öka med omkring 14 %. Uppdragande faktorer är bl. a. ATP-utbetalningarna samt höjningarna av ersättningsbeloppen vid arbetslöshet. Ökningen i de direkta skatterna begränsas av borttagandet av sjukförsäkringsavgiften och sänkningarna av marginalskatten i mellaninkomstlägena. Sänkningarna motvägs emellertid delvis av höjningen av kommunalskatten på 1 kr. och 20 öre. Hushållens disponibla inkomster torde öka med knappt 12,5 resp. 13,5 % eller med 18 resp. 19 1/2 miljarder kr.

Prisutvecklingen under 1975 påverkas i väsentligen mindre grad än 1974 av de internationellt bestämda priserna. Effekten av dessa har uppskattats till knappt 1,5 procentenheter på konsumentpriserna. Eftersläpningen från 1974 jämte genomslaget från 1975 års lönekostnadshöjningar leder till att den s. k. restfaktorn svarar för 3,3 resp. 3,9 procentenheter beroende på löneökningstakten. Tillsammans med en viss höjning av bostadspriserna blir ökningen av konsumentprisindex 7,5 resp. 8,3 % under loppet av 1975. Mellan genomsnittslägena 1974 och 1975 blir ökningen betydande bl. a. beroende på den tillfälliga momssänkningen under 1974. Ökningstakten mellan genomsnittslägena har uppskattats till 10,8 resp. 11,1 %. Den reala disponibla inkomsten beräknas öka med ca 1,5 % resp. 2 % vid de båda löneökningsalternativen.

Utvecklingen av den privata konsumtionen har inte följt med i de senaste årens snabba ökningar av de disponibla realinkomsterna, vilket tagit sig uttryck i betydande ökningar av sparkvoten. I samband med att de disponibla realinkomsterna nu förutses öka i en långsammare takt har man anledning att räkna med en viss neddragning av sparkvoten. Den av konjunkturinstitutet gjorda förutsättningen innebär att man skulle kunna räkna med en ökning av den privata konsumtionen under 1975 med 3,5 % i volym.

Investeringarna

De totala fasta investeringarna minskade något 1974 bl. a. beroende

på utvecklingen av bostadsbyggandet samt handelns och kommunernas byggnads- och anläggningsinvesteringar. För 1975 förutses en fortsatt, om än långsammare, nedgång i byggnadsinvesteringarna jämte en oförändrad tillväxt i maskininvesteringarna (exkl. handelsflottan).

Bostadsbyggandet förutsätts enligt konjunkturinstitutet minska långsammare 1975 än 1974 vilket bl. a. förklaras av att en viss uppgång i byggandet av flerfamiljshus skulle äga rum mot slutet av året. Ett mycket viktigt bidrag till investeringsaktiviteten lämnas av industrisektorn vars investeringar är inne i en mycket expansiv fas. Novemberenkäten 1974 rörande industrins investeringar tyder sålunda på att såväl byggnads- som maskininvesteringar kommer att öka snabbt under 1975.

De statliga investeringarna minskar ca 1 % vilket i betydande grad förklaras av den gjorda förutsättningen om en kraftig neddragning av beredskapsarbetena. De kommunala investeringarnas nedgång bromsas upp 1975. Detta beror bl. a. på den ovan nämnda utvecklingen av bostadsbyggandet.

Inberäknat en fortsatt minskning i handelns investeringar uppskattas de totala fasta investeringarna minska med 1 % 1975.

Konjunkturinstitutet räknar med en betydande lageruppbyggnad 1974, 3,2 miljarder kr. i 1968 års priser. Detta innebär ett tillskott till den inhemska efterfrågan på 2,5 %. Lageruppbyggnaden återfinns närmast inom industri och handel. Lagercykeln inom industrin antas kulminera första halvåret 1975. Totalt sett blir industrins lageruppbyggnad något mera omfattande 1975 än 1974. De totala lagerinvesteringarna beräknas ligga på drygt 3,6 miljarder kr. 1975, räknat i 1968 års priser, dvs. ungefär 0,4 miljarder kr. över 1974 års nivå.

Den offentliga sektorn

Den offentliga sektorns direkta efterfrågan i form av konsumtion och investeringar beräknas i fasta priser öka i ungefär samma takt 1975 som 1974, eller med ca 2 % vartdera året. Den statliga konsumtionen beräknas därvid öka med ca 3 % 1975 mot ca 1 % 1974. Den kommunala konsumtionens ökningstakt väntas däremot minska från ca 3,5 % 1974 till ca 2,5 % 1975. Den offentliga investeringsefterfrågan visar en något svagare utveckling 1975 än 1974 och volymminskningen beräknas till drygt 3 % 1975.

Den offentliga sektorns finansiella sparande minskade med ca 5,8 miljarder kr. från 1973 till 1974. Ca 5 miljarder kr. låg därvid på staten och ca 1 miljard kr. på kommunerna medan socialförsäkringssektorns finansiella sparande i stort sett var oförändrat 1974 jämfört med 1973. För 1975 tycks bilden bli en helt annan. För den offentliga sektorn totalt väntas det finansiella sparandet öka med ca 0,5 miljarder kr. till ca 3,3 miljarder kr. Statens finansiella sparande beräknas i stort sett ligga kvar på 1974 års nivå medan kommunernas sparande minskar med 600

milj. kr. och socialförsäkringssektorns sparande ökar med 1,2 miljarder kr. 1975.

Den statliga totalbudgetens underskott ökade med ca 5,5 miljarder kr. från 1973 till 1974 och förväntas även 1975 ligga kvar på 1974 års höga nivå, dvs. i storleksordningen 11,5—12 miljarder kr. De statliga inkomsterna väntas öka med nära 16 % 1975 mot drygt 18 % 1974. På utgiftssidan kan däremot en betydande dämpning av tillväxttakten väntas. Från 1974 års extraordinärt kraftiga ökningstakt på mer än 26 % förutses en återgång till en mer normal ökning med ca 14 % 1975. Även socialförsäkringssektorns inkomster och utgifter ökade mycket kraftigt 1974 på grund av den livliga reformverksamheten på socialförsäkringsområdet inkl. skattebeläggningen av förmåner vid sjukdom, arbetslöshet m. m. 1975 beräknas sektorns inkomster öka med 15 % och utgifterna med drygt 16 %.

Kommunernas finansiella läge förbättrades påtagligt 1972 och 1973. Det stora inkomstöverskottet 1973 på 1 miljard kr. övergick under 1974 till ett läge då inkomster och utgifter i stort sett låg på samma nivå. 1975 väntas en viss ytterligare försvagning av kommunernas finansiella position, men jämfört med 1970 och 1971 är kommunernas negativa finansiella sparande 1975 fortfarande relativt blygsamt. Den beräknade inkomst- och utgiftsutvecklingen 1975, 14 resp. 15 %, är några procentenheter snabbare än 1974.

Kreditmarknaden

Den fortsatta utvecklingen av bytesbalansen under 1975 innebär en likviditetsneddragande faktor men i den takt näringslivets upplåning utomlands ökar kan effekten därav begränsas. Statsbudgeten torde 1975 leda till en i stort sett oförändrad upplåning men den 1974 omfattande riksbanksupplåningen kan tänkas medföra att statens upplåning hos allmänheten får en större omfattning 1975 än 1974. Beaktas dessutom effekten av en fortsatt kreditåtstramning för affärsbankerna till följd av dels riksbankens rekommendation om fortsatt återhållsamhet första halvåret 1975 dels effekten av företagens inbetalningar till arbetsmiljökonto och särskilt investeringsfondskonto, torde bilden av kreditmarknadsläget 1975 te sig förhållandevis kärvt och en ökad utlandsupplåning framstå som desto mera sannolik. För kommunernas del torde en fortsatt försämring av det finansiella sparandet till stor del kunna finansieras genom en ytterligare neddragning av de fortfarande relativt goda likvida tillgångarna, medan utvecklingen av näringslivets rörelseöverskott och investeringar torde medföra ett behov av en viss ökad upplåning 1975 även om också denna sektor vid ingången av 1975 får anses ha en förhållandevis god likviditet. Med nuvarande kreditpolitik torde även möjligheterna till finansiering på den "grå" marknaden vara begränsad i jämförelse med den förra kreditåtstramningsperioden 1969—

1970. Sålunda har t. ex. bankernas kreditgarantiåtaganden begränsats till följd av riksbankens rekommendation. Härigenom underbyggs ytterligare bedömningen att företagens utlandsupplåning får ökad omfattning 1975.

1.3 Sammanfattande bedömning för 1975

Den inhemska utvecklingen under 1974 har — enligt vad som nu kan bedömas — i allt väsentligt följt den bild som tecknades i nationalbudgeten för detta år. Den exportledda konjunkturuppgången från 1973 har successivt avlösts av en inhemsk efterfrågeexpansion, som under 1974 fört upp sysselsättning och kapacitetsutnyttjande till mycket höga nivåer.

Genom denna förskjutning i efterfrågemönstret har den mycket påtagliga försvagningen i den internationella konjunkturen under 1974 inte fått några återverkningar på aktiviteten i den svenska ekonomin. Detta sammanhänger visserligen delvis med att den svenska exporten kunnat fortsätta att expandera trots den svaga internationella utvecklingen. Väsentliga förklaringar härtill är dels den speciella efterfrågekonjunktur som rått på massa- och pappersområdet och inom järn- och stålsektorn, dels att vissa av de för svensk exportindustri viktiga marknaderna — i exempelvis Norge och Finland — inte kännetecknats av samma avmattningstendenser som för OECD-länderna i övrigt.

Men av väsentligen större betydelse för utvecklingen under 1974 har varit tillväxten i de inhemska efterfrågefaktorerna. Det är i första hand den privata konsumtionen och lagerinvesteringarna som haft ett expansivt förlopp av en sådan styrka att de mer än väl kunnat motverka den — totalt sett — svaga utvecklingen på investeringssidan. Denna efterfrågebild har tillsammans med bl. a. oljeprisstegringarna medfört en mycket kraftig försvagning av den externa balansen. Från ett överskott i löpande priser 1973 på drygt 5 miljarder kr. har bytesbalansens saldo svängt till ett underskott om ca 3 miljarder kr.

Utvecklingen av den inhemska efterfrågan synes i betydande utsträckning vara ett resultat av den expansiva ekonomiska politik som förts. De under hösten 1973 och våren 1974 beslutade åtgärderna har bl. a. medfört en kraftig förstärkning av hushållens reala, disponibla inkomster. Rent budgetmässigt sett var visserligen huvuddelen av åtgärderna koncentrerade till första halvåret 1974. Men på grund av att hushållssektorn förefaller att till en början ha svarat på de kraftigt ökade disponibelinkomsterna genom en betydande ökning av sitt sparande finns det anledning att räkna med en fortsatt stimulans av efterfrågan när hushållssparandet dras ner från den höga nivå det måste haft under första delen av 1974.

Enligt de nu tillgängliga beräkningarna över lagerinvesteringarna

skulle dessa ha slagit om kraftigt mellan 1973 och 1974. I och för sig förefaller detta vara naturligt mot bakgrund av att de närmast föregående årens svaga lagerutveckling måste ha medfört i förhållande till produktion och försäljning onormalt låga lagerstockar Men det kan ifrågasättas om omslaget varit fullt ut så kraftigt som indikeras av de preliminära beräkningar för 1974 som redovisas i det följande kapitel 7. Som framgår av en jämförelse mellan avsnitten 1.1 och 7.3 har lagerinvesteringarna för 1974 korrigerats ner med ca 200 milj. kr. i 1968 års priser, vilket synes ge en över året mera sannolik utveckling än den som förutsatts i konjunkturinstitutets beräkningar. Denna korrigering förändrar dock icke nämnvärt intrycket av att den ekonomiska expansionen under 1974 vid sidan av den privata konsumtionen burits upp av ett markant omslag av lagercykeln.

De internationella perspektiven för 1975 låter knappast antyda något mera betydande konjunkturomslag under i varje fall årets första del. Visserligen förutsätts den noll-tillväxt som gällt för OECD-området totalt sett under 1974 att följas av en viss uppgång under 1975, men denna kommer sannolikt — i varje fall i de stora länderna — att klart understiga kapacitetstillväxten. De låsningar av det ekonomisk-politiska handlandet som prisstegringarna och de stora bytesbalansunderskotten medfört i vissa länder talar — tillsammans med den allmänna konjunkturbilden — för att man inte kan räkna med någon mera påtaglig uppgång förrän under senare delen av 1975. I de fall en omsvängning i den ekonomiska politiken i expansiv riktning redan skett kommer denna sannolikt inte att ge någon större effekt förrän fram emot sommaren 1975.

Man kan mot denna bakgrund fråga sig vilka möjligheter vi har att under det framförliggande året vidmakthålla den internationellt sett klart expansivare utveckling som kännetecknat vår ekonomi under 1974. Den faktor som man i första hand väntar sig vara påverkad av den internationella utvecklingen är exporten av varor och tjänster. Enligt de kalkyler som redovisats av konjunkturinstitutet kan emellertid exporten förväntas öka med 3 % i volym mellan 1974 och 1975. Från flera synpunkter förefaller denna bedömning vara väl garderad. För det första har betydande delar av exportindustrin vid utgången av 1974 fortfarande stora stockar av inneliggande order, vilka kommer att ge upphov till leveranser successivt under 1975. Konjunkturinstitutet synes vidare ha gjort en i överkant försiktig bedömning av råvaruexporten, vilken — trots ett fortsatt relativt starkt marknadsläge för exempelvis massa och järn och stål — förutsatts minska med drygt 5 % i volym. En ytterligare faktor som pekar på att bedömningen av exportutvecklingen är relativt försiktig är att kapacitetsutnyttjandet i de för vår export så viktiga grannländerna Norge och Finland är högt och att bägge dessa länder — men i synnerhet Norge — förväntar sig en fortsatt ekonomisk expansion under 1975. Slutligen må även framhållas att exportförsälj-

Tabell 1: 2 Preliminär försörjningsbalans för 1975

	Milj. kr. 1974	Förändring 1974—1975	
		Milj. kr., 1974 års priser	Procentuell volymförändr.
Tillgång			
Bruttonationalprodukt	247 150	5 875	2,5
Import	72 810	4 370	6,0
Summa tillgång	**319 960**	**10 245**	**3,0**
Efterfrågan			
Bruttoinvesteringar	53 435	220	0,5
därav:			
privata	23 915	1 200	5,0
statliga affärsverk och bolag	5 370	225	4,0
statliga myndigheter	2 840	−315	−10,5
kommunala	10 370	−145	−1,5
bostäder	10 940	−745	−7,0
Lagerförändring	5 250	1 800	.
Privat konsumtion	131 650	4 610	3,5
Offentlig konsumtion	57 620	1 660	3,0
Tjänstenetto	−30	−215	.
Export	72 035	2 160	3,0
Summa efterfrågan	**319 960**	**10 245**	**3,0**

ningarna hållits väl uppe under 1974 trots att den ekonomiska aktiviteten i avnämarländerna under detta år varit klart lägre än vad som förväntas för 1975.

Någon preciserad alternativprognos framläggs emellertid inte här, men mot bakgrund av vad som anförts framstår det som mera sannolikt att prognosen kommer att överträffas av utvecklingen än att exportökningen skulle bli lägre än de 3 % som förutsatts.

Såsom prognosen nu föreligger innebär den att exporten kommer att utgöra ett fortsatt expansivt inslag i efterfrågebilden. Trots att bidraget till BNP-tillväxten blir lägre än under tidigare år uppgår det ändå till inemot 1 %. Den dämpade internationella utvecklingen skulle således inte på något avgörande sätt verka återhållande på den ekonomiska aktiviteten i Sverige under 1975.

Men i likhet med 1974 skulle större delen av efterfrågetillväxten komma från inhemska faktorer. Av strategisk betydelse är härvid att bedöma i vilket läge lagercykeln befinner sig. Även sedan hänsyn tagits till den neddragning av lagerinvesteringarna som gjorts för 1974 i förhållande till konjunkturinstitutets bedömningar, framstår det som helt klart att lagersvinget varit av en betydande styrka under 1974. Men såväl den tidsmässiga profilen som lagerinvesteringarnas sammansättning under de tre första kvartalen 1974 talar för att lagerinvesteringarna 1975 kommer att bli något kraftigare än konjunkturinstitutet förutsett. Under både 1972 och 1973 var dessa investeringar negativa vilket mot bakgrund av den långsiktigt normala lageruppbyggnaden bör medföra ett

så stort behov av lagerpåfyllnad att det positiva svinget bör fortsätta en bra bit in på året 1975. Till samma slutsats kommer man om man beaktar att en betydande del av den under 1974 registrerade lagerökningen inom industrin ligger på varor i arbete medan varken lageruppbyggnaden av insatsvaror eller färdigvaror ännu förefaller att ha skjutit någon större fart. Hänsyn bör också tas till de särskilda stimulansåtgärder som förutses för 1975.

Överslagsmässigt har lagerinvesteringarna beräknats öka med ca 1 miljard kr. i 1968 års priser mellan 1974 och 1975. Trots denna uppdragning av lagerökningen skulle dessa investeringar under 1975 ändå inte uppgå till den nivå de hade — i fasta priser räknat — under 1970.

I förhållande till konjunkturinstitutets bedömningar leder den här redovisade lagerprognosen till en viss uppdragning av industriproduktionen och av varuimporten.

Bilden på investeringssidan förefaller att bli fortsatt splittrad med relativt kraftiga uppgångar av investeringsaktiviteten inom industrin och en vikande aktivitet inom främst bostadssektorn, sektorn handel m. m. samt inom kommunerna. Enligt de under november 1974 insamlade planerna är investeringsaktiviteten kraftigt uppåtriktad inom industrisektorn. Man får gå tillbaka till mitten av 1960-talet för att hitta expansionsplaner av samma omfattning och styrka som de nu redovisade. Vid sin bearbetning av dessa enkätsvar har emellertid konjunkturinstitutet gjort en sådan korrigering av dessa planer att det expansiva draget mildrats en del. I och för sig finns det goda grunder härför: planerna är sannolikt avlämnade i ett något mera uppåtriktat konjunkturklimat än det som kommer att råda när de genomförs. Likviditetsnivån kommer vidare sannolikt att dras ner något för företagssektorn under loppet av 1975 och den interna kreditmarknaden kommer enligt riksbankens deklarationer för första halvåret 1975 att hållas fortsatt stram. Men med hänsyn till att såväl arbetsmiljöfonderna som de särskilda investeringsfonderna i betydande utsträckning kommer att släppas redan under 1975, vilket konjunkturinstitutet inte haft möjlighet att beakta vid sin bedömning, finns det anledning att se än mera optimistiskt på de privata bruttoinvesteringarnas utveckling. En ökningstakt på ca 5 % mellan 1974 och 1975 förefaller vara en trolig utveckling mot bakgrund av såväl de bedömningar som företagen själva gjort som de fondfrisläpp som kommer att ske under 1975.

I detta sammanhang bör även utvecklingen av de statliga investeringarna beröras. Enligt de nu föreliggande kalkylerna förväntas dessa minska något mellan 1974 och 1975. Att detta blir fallet är i första hand en beräkningsmässig konsekvens av den förutsättning som gjorts om utvecklingen av beredskapsarbetena. Dessa har minskat successivt under 1974 till följd av det förbättrade arbetsmarknadsläget och de har förutsatts ligga kvar på den låga nivån under 1975. Om arbetsmarknadsläget

skulle försämras kan man genom den höga planberedskapen snabbt vidtaga åtgärder som ökar den statliga investeringsaktiviteten.

Sammantaget innebär de här redovisade bedömningarna att de samlade bruttoinvesteringarna inkl. bostadsbyggandet realt sett endast kommer att öka marginellt mellan 1974 och 1975.

De av konjunkturinstitutet gjorda, alternativa förutsättningarna om löneökningarna för 1975 medför — tillsammans med effekterna av skattereformen per den 1 januari 1975 — relativt betydande ökningar av hushållens disponibla inkomster under detta år. Samtidigt förutses emellertid att prisstegringarna kommer att fortsätta med en relativt betydande kraft. Visserligen bedömer konjunkturinstitutet att utvecklingen under loppet av 1975 kommer att vara betydligt lugnare än under 1974, men vid beräkningen av den reala köpkraften hos de disponibla inkomsterna är det jämförelsen mellan prisgenomsnitten för berörda år som är av relevans. Eftersom genomsnittet för 1974 hölls nere av den temporära momssänkningen kommer förändringen mellan genomsnitten för 1974 och 1975 att bli ganska kraftig. Konjunkturinstitutet uppskattar denna till ca 11 % trots att prisstegringen under loppet av 1975 endast beräknas uppgå till 7 à 8 %. Den realt disponibla inkomstökningen beräknas med dessa prisantaganden uppgå till ca 1,5 % resp. 2 % i de båda löneökningsalternativen. Det fr. o. m. den 1 januari 1975 ökade prisstödet för vissa baslivsmedel förstärker något dessa ökningstal.

De senaste årens utveckling av den privata konsumtionen har varit svår att prognostisera. De snabba uppgångarna i de reala disponibla inkomsterna har inte motsvarats av lika snabba ökningar i konsumtionen. Det finns anledning förmoda att detta i viss utsträckning är resultatet av trögheter i konsumtionens anpassning till den högre inkomstnivån. Det synes därför rimligt att — som konjunkturinstitutet gjort — förutsätta en fortsatt snabb uppgång av konsumtionen under 1975. Uppgången har beräknats till ca 3,5 %. Denna prognos innebär en viss minskning av hushållssektorns sparkvot. Mot bakgrund av de senaste årens snabba ökning i denna variabel framstår dock minskningen som mycket måttlig.

Den offentliga konsumtionen i löpande priser förväntas öka med 16,5 % mellan 1974 och 1975, vilket innebär en ökningstakt som ligger klart över bruttonationalproduktens. Genom den starkare kostnadsstegringen — orsakad bl. a. av en högre löneandel — kommer emellertid ökningen i reala termer att begränsas till 3 %. Någon större skillnad mellan ökningstalen för den statliga och den kommunala sektorn förutses inte. Enligt tillgängligt material har man anledning att räkna med ett fortsatt, mycket betydande underskott i den statliga budgeten och en begynnande underskottssituation inom den konsoliderade kommunala totalbudgeten efter tre år med överskott eller totalbalans i denna.

I kapitel 8 redovisas ett försök att analysera den offentliga sektorns samlade inverkan på bruttonationalprodukten. Enligt dessa kalkyler

skulle den samlade, finanspolitiska effekten ha varit kraftigt expansiv under 1974, varav huvudvikten skulle ligga på den statliga sektorn och då i första hand på skatte- och transfereringspolitiken. Osäkerheten om bl. a. hushållssektorns sparbenägenhet talar för att man bör omgärda den numeriska preciseringen av effekterna med betydande reservationer. Inte minst mot bakgrund av de hypoteser som framförs i kapitel 6 om hushållens sparbeteende vid snabba förändringar i de realt disponibla inkomsterna framstår det som sannolikt att en del av de finanspolitiska effekter som enligt kalkylerna förlagts till 1974 i själva verket kommer att få verkan först 1975.

Men oaktat denna osäkerhet torde det vara ställt utom varje tvivel att den stimulerande effekten varit betydande under 1974. Enligt de nu föreliggande resultaten förväntas en fortsatt men väsentligen svagare stimulans utgå från den samlade offentliga sektorn under 1975. Huvuddelen av denna utgår från den kommunala sektorn medan den statliga finanspolitikens effekt skulle vara neutral. Mot bakgrund av den nu förväntade kapacitetsutvecklingen framstår detta som den enda möjliga utformningen av politiken. Skulle däremot perspektivet på ett avgörande sätt förändras — uppåt eller neråt — så får man räkna med korresponderande förändringar av den ekonomiska politiken.

Sammantaget innebär de i detta avsnitt redovisade bedömningarna att bruttonationalprodukten från användningssidan kan beräknas öka med 2,5 % i volym mellan 1974 och 1975. Beräkningarna från produktionssidan har resulterat i ett något högre värde — ca 3 %.

Hur denna efterfråge- och produktionsutveckling kommer att påverka sysselsättning och arbetsmarknad är f. n. svårt att med bestämdhet uttala sig om på grund av bl. a. den osäkerhet som föreligger om produktivitetsutvecklingen under senare år. Men med utgångspunkt i en förutsättning om samma produktivitetsstegring inom industrisektorn under

Tabell 1: 3 Bytesbalans 1973—1975
Milj. kr., löpande priser

	1973	1974[2] prel.	1975 prognos
Export av varor	53 153	72 035	82 375
Import av varor	46 336	72 810	84 195
Handelsbalans	**6 817**	**—775**	**—1 820**
Sjöfartsnetto	2 989	3 500	3 300
Turistnetto	—2 275	—2 250	—2 450
Övriga tjänster m. m., netto[1]	—1 290	—1 670	—1 880
Transfereringar, netto	—1 761	—2 350	—2 800
Korrigeringspost	800	800	800
Bytesbalans	**5 280**	**—2 745**	**—4 850**

[1] Motsvaras av posterna "korrigering av handelsstatistiken" och "övriga tjänster netto" i tabell 3: 7.
[2] Prognosen för helåret är baserad på den registrerade utrikeshandeln för perioden januari—oktober.

1975 som under 1974 skulle den här presenterade bilden innebära en sysselsättningsökning på ca 20 000 personer och en i stort sett oförändrad arbetslöshetssituation. Under första delen av året kommer sannolikt en livlig inhemsk efterfrågan att tillsammans med de fortfarande mycket betydande orderstockarna inom stora delar av exportindustrin hålla uppe arbetskraftsefterfrågan. Under senare delen av året kan den förutsedda återhämtningen av den internationella konjunkturen medföra att denna efterfrågan hålls uppe.

Med hänsyn till att det även under 1975 är de inhemska efterfrågekomponenterna, privat konsumtion och lager som står för huvuddelen av de expansiva inslagen i ekonomin, kan man påräkna en fortsatt försvagning av bytesbalansen. Genom den revidering av lagerinvesteringarna och de privata investeringarna som företagits i förhållande till konjunkturinstitutets bedömning redovisas ett något större bytesbalansunderskott i tabell 1: 3 i detta avsnitt än i kapitel 3. Försämringen i förhållande till det av konjunkturinstitutet beräknade underskottet för 1974 beräknas uppgå till drygt 2 miljarder kr. Av denna faller ca 1 miljard på handelsbalansen och återstoden på tjänste- och transfereringsbalansen.

Som alltid förtjänar det framhållas att den bild av den ekonomiska utvecklingen under 1975 som tecknats här är förenad med en betydande osäkerhet. Detta gäller exempelvis de för bedömningen så centrala förutsättningarna om hushållens sparbeteende och om företagens lageruppbyggnad. Men det måste betonas att denna osäkerhet inrymmer utvecklingsförlopp som kan gå både i förstärkande och försvagande riktning. Man kan ingalunda utesluta att den privata konsumtionen — med hänsyn till de senaste årens kraftiga ökningar av sparandet och den därav följande, kraftigt ökade konsumtionspotentialen — kan komma att utveckla sig snabbare än vad som här förutsetts. Man kan självklart inte heller utesluta att utvecklingen blir svagare.

Vad som däremot är påtagligt är att den svenska ekonomin kring årsskiftet 1974/1975 befinner sig i ett läge med mycket högt kapacitetsutnyttjande i synnerhet vad gäller arbetskraften. Med hänsyn till risken att osäkerheten kan manifesteras i en avvikande utveckling såväl uppåt som nedåt bör man därför med särskild uppmärksamhet följa den närmaste tidens faktiska utveckling.

2 Det internationella läget

2.1 Sammanfattande översikt

Utvecklingen 1974

Den ekonomiska utvecklingen inom OECD-området har under 1974 varit mycket svag. Den nu beräknade produktionstillväxten — 1/4 % — är den lägsta hittills sedan andra världskriget. Denna exceptionella inbromsning från 1973 års höga ökningstakt på 6 1/2 % av bruttonationalprodukten förklaras av en rad samverkande faktorer.

Under andra halvåret 1973 framträdde allt klarare symptom på en konjunkturomsvängning efter den utomordentligt starka högkonjunkturen. Denna hade startat i stort sett samtidigt i de flesta större OECD-staterna under 1972, men kulminerade enligt vad som nu kan bedömas under 1973 och vändes under våren 1974 i en avmattning. Den autonoma utvecklingen förstärktes av att regeringarna i de flesta större OECD-länderna redan under 1973 hade svängt in på en restriktiv ekonomisk politik som främst tog formen av en stram penningpolitik.

Den radikala försämringen i bytesförhållandet gentemot omvärlden som OECD-staterna fick utstå 1974 till följd av prishöjningarna på olja och råvaror ledde till en kraftig acceleration i inflationen och ett under-

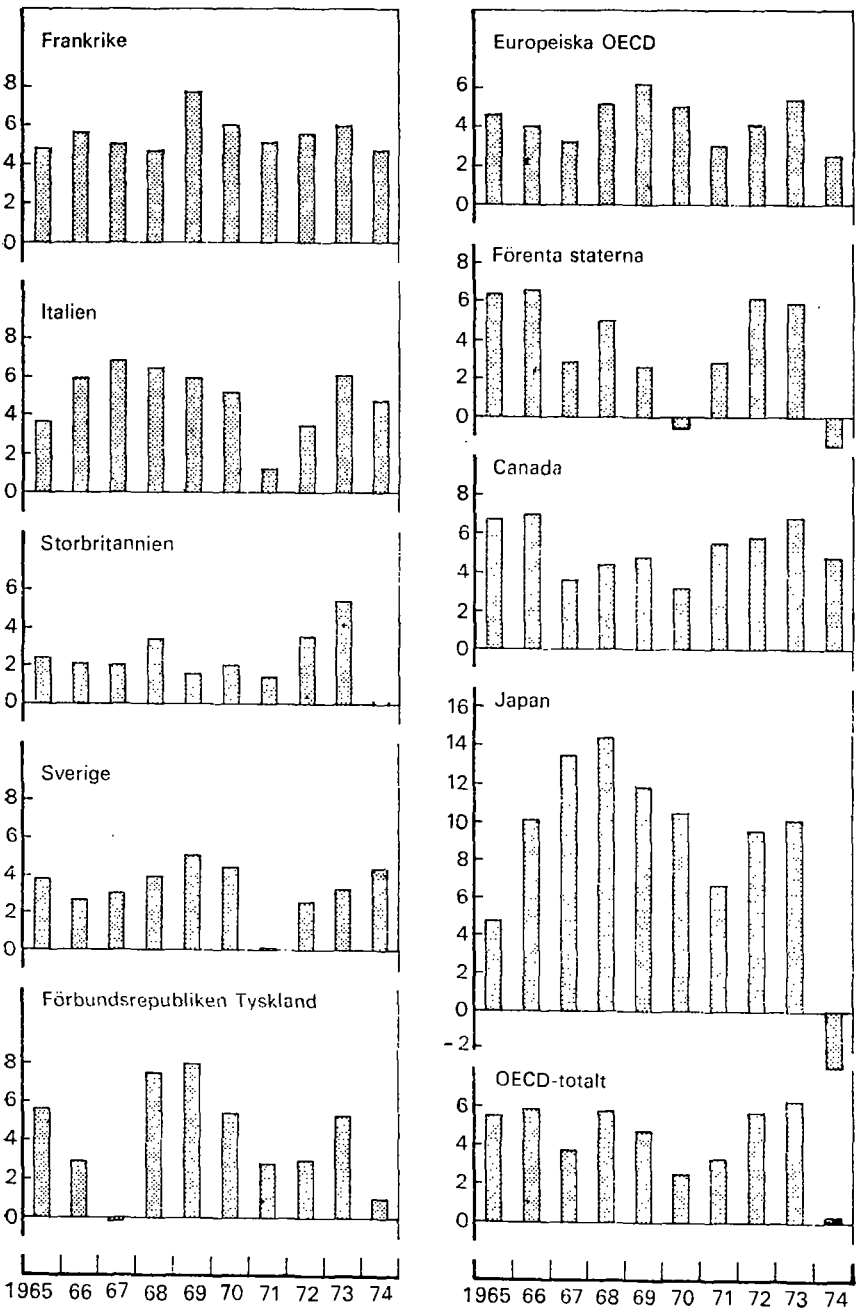
Tabell 2:1 Bruttonationalproduktens utveckling i olika länder och länderområden 1973—1975
Procentuell volymförändring. Siffrorna för 1973 avser utfall, för 1974 och 1975 prognoser

	1972—1973	1973—1974	1974—1975
Belgien	6,1	4 1/2	4
Danmark	3,5	2	2
Finland	6,0	3 1/2	3
Frankrike	6,0	4 3/4	4
Förbundsrepubliken Tyskland	5,3	1	2 1/2
Italien	6,0	4 3/4	1
Nederländerna	4,2	3 1/4	4
Norge	3,7	4 3/4	6
Schweiz	3,5	1 1/2	2 1/2
Storbritannien	5,4	0	2
Sverige	*3,3*	*4*	*3*
Österrike	5,5	5	4
Förenta staterna	5,9	−1 3/4	0
Canada	7,1	4 1/2	4
Japan	11,0	−3 1/4	6
Västeuropa	5,4	2 1/2	2 3/4
Totala OECD	6,3	1/4	2

Källor: OECD, nationell statistik och uppskattningar gjorda inom finansdepartementets ekonomiska avdelning.

Diagram 2: 1 Bruttonationalproduktens utveckling i olika länder och länderområden 1965—1974

Procentuell volymförändring från föregående år. 1974 prognos

Källor: OECD, nationell statistik och uppskattningar gjorda inom finansdepartementets ekonomiska avdelning.

Tabell 2:2 Konsumentpriser 1962—1974
Procentuell förändring

	1962—1967 per år	1967—1972 per år	1971—1972	1972—1973	Dec. 1972—dec. 1973	Okt. 1973—okt. 1974
Belgien	3,4	2,9	5,5	7,0	7,3	15,7
Danmark	6,0	6,1	6,6	9,3	12,7	16,8
Finland	6,0	5,5	7,4	11,4	15,6	18,4
Frankrike	3,3	5,6	5,9	7,9	8,5	14,9
Förbundsrepubliken Tyskland	2,7	3,8	5,5	6,9	7,8	7,0
Italien	4,7	3,9	5,7	10,8	12,3	24,8
Nederländerna	4,9	6,0	7,8	8,0	8,2	10,7
Norge	4,1	6,1	7,2	7,5	7,6	10,5
Schweiz	3,8	4,3	6,7	8,7	11,9	9,7
Storbritannien	3,4	6,6	7,1	9,2	10,6	17,1
Sverige	*4,4*	*5,0*	*6,0*	*6,7*	*7,5*	*11,8*[1]
Österrike	3,5	4,2	6,3	7,6	7,8	10,0
Förenta staterna	2,0	4,6	3,3	6,2	8,8	12,2
Canada	2,6	3,9	4,8	7,6	9,1	11,6
Japan	5,6	5,9	4,5	11,7	19,1	26,2

[1] Avser november månad.
Källor: OECD och nationell statistik.

skott i bytesbalansen för området som helhet i storleksordningen 40 miljarder dollar.

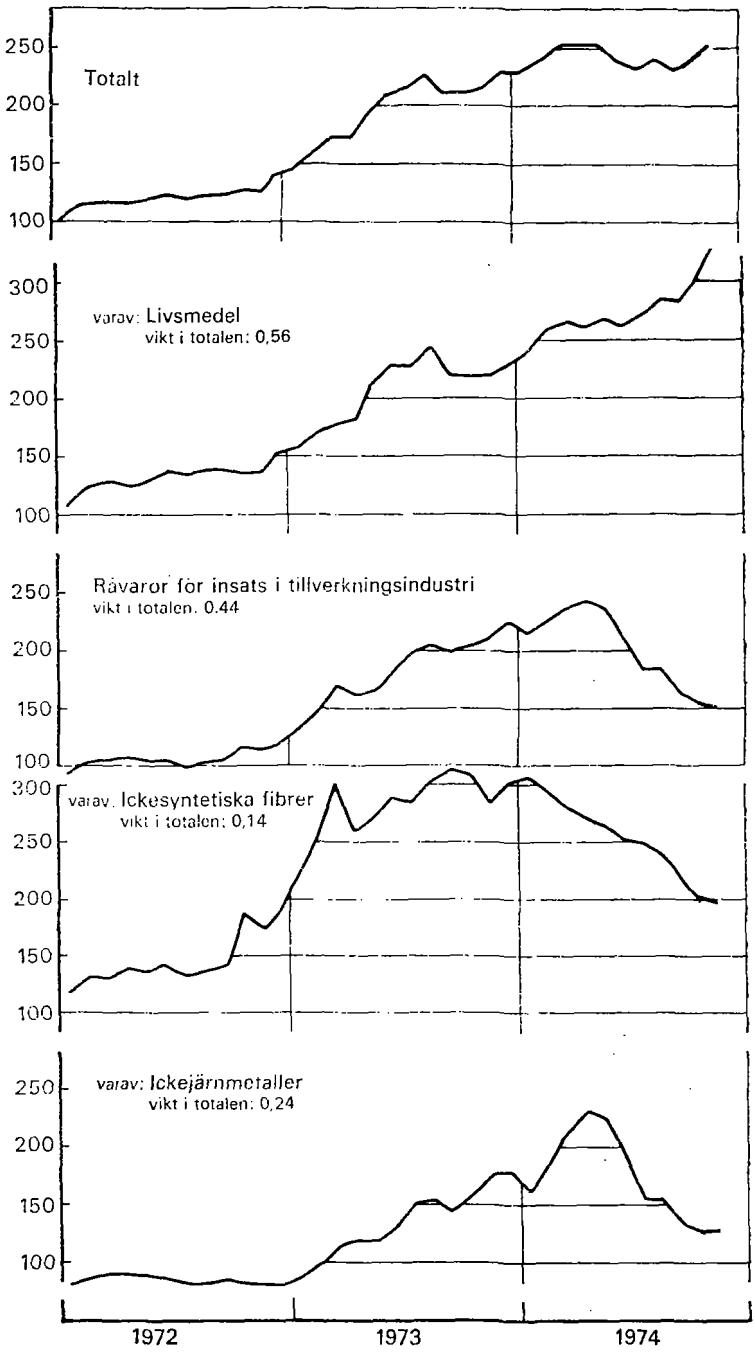
Den acceleration av inflationen som oljekrisen drog med sig och de kraftiga bytesbalansförsämringarna medförde en ytterligare åtstramning av politiken. Den samlade efterfrågedämpande effekten av den cykliska avmattningen, prisstegringarna och den successivt allt mer restriktiva ekonomiska politiken blev betydande och torde till en början ha underskattats. Under våren och sommaren 1974 förutspåddes allmänt, exempelvis av OECD, en tydlig, om än långsam återhämtning av efterfrågan i de större OECD-länderna och främst då Förenta staterna, Japan och Förbundsrepubliken Tyskland. Den allt mer accentuerade inflationssituationen och de snabbt växande bytesbalansunderskotten har emellertid medfört en ovilja hos i varje fall de dominerande länderna att vidta ekonomisk-politiska åtgärder som skulle kunna aktivera den ekonomiska utvecklingen. Såväl inflation som bytesbalansunderskottet har förmodats kunna bekämpas med en restriktiv stabiliseringspolitik. Detta har medverkat till att den väntade återhämtningen i stort sett uteblev samtidigt som såväl inflationstakt som bytesbalansunderskott förmodligen endast marginellt påverkats.

Den restriktiva politiken till trots höjdes inflationstakten i OECD-området från 7,6 till ca 14 % från 1973 till 1974. Bakom de senaste två årens inflationsutveckling ligger ett flertal faktorer som växelvis bidragit till att stimulera inflationen.

Från 1972 fram till oktober 1973 lyftes inflationstakten upp på en

Diagram 2: 2 Råvarupriserna utveckling 1972—1974

Index: 1970 = 100. (New dollar index)

Källa: "Economist".

högre nivå främst av en stark uppgång i råvarupriserna. Denna period karakteriserades av en efterfrågeinflation där en ökad efterfrågan, betingad av konjunkturuppsvinget, konfronterades med antingen ett sjunkande eller ett oelastiskt utbud. För livsmedel, exempelvis, minskades utbudet till följd av dåliga skördar, medan det i fråga om industriråvaror och främst metaller var små lager och begränsad produktionskapacitet som höll utbudet nere. Noteringspriserna på livsmedel steg ca 60 % och priserna på industrivaror fördubblades i det närmaste mellan mitten av 1972 och oktober 1973.

Under september och början av oktober 1973 uppträdde tecken till en stabilisering av råvarupriserna. Den sannolika orsaken härtill var att efterfrågetrycket hade börjat minska till följd av den begynnande konjunkturavmattningen. En fortsatt stabilisering eller till och med nedgång i de internationella råvarupriserna omintetgjordes emellertid av oljekrisen. I stället för att sjunka ökade nu takten i prisstegringarna, trots nedgången i produktionen. Efterfrågan stimulerades därjämte av en ökad lagerhållning sammanhängande med en önskan att trygga råvaruförsörjningen under rådande ovissa förhållanden. Oljeprishöjningen och de därav föranledda, fortsatta inflationsförväntningarna torde dessutom också — trots stigande räntekostnader — ha lett till betydande spekulativa investeringar i råvarulager. Noteringspriserna fortsatte därför att stiga, för att i april 1974 nå en höjdpunkt. Därefter inträdde en viss stabilisering främst till följd av ett fall i metall- och insatsvarupriserna. Under hösten började dock totalindex åter att drivas upp av stigande livsmedelspriser i Förenta staterna. På grund av den sedvanliga eftersläpningen mellan förändringar i noteringspriser och transaktionspriser, kom en betydande del av inflationsimpulserna från råvarusidan att påverka utvecklingen för färdigvarupriserna först under 1974.

Redan under senare delen av 1973 började prisstegringarna att påverkas även från lönekostnadssidan i och med att löntagarna försökte kompensera sig för de stigande konsumentpriserna. Under andra halvåret 1974 blev denna tendens allt tydligare då lönekraven inom den tillverkande industrin i OECD-området, trots snabbt stigande arbetslöshetstal, ökade med 20 % i årstakt.

Utan synbart samband med graden av restriktivitet i den ekonomiska politiken, har OECD-länderna uppvisat sinsemellan mycket olika inflationstakter. En grupp länder med Förbundsrepubliken Tyskland i spetsen har lyckats hålla ökningen i konsumentprisindex under eller kring 10 %. Ett flertal av dessa deltar i det valutapolitiska samarbetet inom den s. k. ormen. I en mellangrupp med ökningar på mellan 10 och 15 % återfinns bl. a. Förenta staterna, Storbritannien, Frankrike och Danmark. Över 15 % i inflationstakt ligger Finland med 17 %, Italien med drygt 19 % och Japan med 25 %. Orsakerna till denna spridning i fråga om inflationstakt länderna emellan är inte klarlagda.

Flera omständigheter torde emellertid bidra till att påverka inflationens utveckling i resp. land. Graden av importberoende för försörjningen med bränsle och råvaror torde spela en väsentlig roll, men även sådana faktorer som den institutionella organisationen på arbetsmarknaden och graden av samordning av löneförhandlingarna torde vara av stor betydelse.

Ett väsentligt inslag i den ekonomiska politiken har varit att genom penningpolitisk åtstramning dra ned den inhemska efterfrågan. I flertalet av de större OECD-länderna har penningmängdens tillväxttakt således hållits avsevärt under den nominella BNP-tillväxten och ränteläget drivits upp till historiskt sett mycket höga nivåer. Korttidsräntan i Storbritannien nådde exempelvis under våren 1974 en nivå på 16 %.

Effekten av denna strama penningpolitik blev omedelbart märkbar på bostadsbyggandet. För företagssektorn har åtstramningen motverkats av en hög likviditet i utgångsläget. När effekten väl blev verksam medförde den en mycket kraftig dränering av företagens likviditet, vilket tillsammans med den stagnerade omsättningen bidrog till att dra ned investeringsnivån inom industrin.

Finanspolitiken har i de flesta OECD-länderna inriktats på att begränsa tillväxten i de offentliga utgifterna. Genom inflationen har dessutom en kraftig kontraktiv effekt skapats dels genom en urholkning av den reala efterfrågevolymen vid givna nominella offentliga utgifter, dels genom automatiken i skatteprogressiviteten.

Under hösten 1974 märktes en viss tendens till en försiktig omsvängning i riktning mot en mindre restriktiv ekonomisk politik. I Förbundsrepubliken Tyskland sattes ett stimulanspaket på 900 miljoner D-mark in i september för att hålla aktiviteten inom byggsektorn uppe och i slutet av oktober sänkte Bundesbank diskontot med 1/2 procentenhet till 6,5 %. I december följde ett ytterligare och betydligt mer omfattande åtgärdspaket med syfte att bl. a. stimulera industrins investeringar och hålla sysselsättningen uppe. Liknande expansiva åtgärder har vidtagits även i Nederländerna, Belgien och Canada. I Förenta staterna ökades penningmängden något snabbare än tidigare under året och reservkvoterna minskades.

Inom ramen för en totalt sett stagnerande produktion inom OECD-området har dock en viss olikhet i utvecklingstendens under 1974 kunnat observeras. Sålunda har exempelvis Förenta staterna, Japan och Storbritannien registrerat en negativ tillväxt. I en annan grupp länder med Förbundsrepubliken Tyskland i spetsen var tillväxten visserligen positiv men låg väsentligt under den långsiktiga trenden. Norge, Frankrike, Sverige och Österrike slutligen lyckades uppnå en tillväxt i närheten av denna trend.

Stagnationen i produktionen och den därav föranledda överkapaciteten har slagit igenom på arbetsmarknaden först fr. o. m. halvårsskiftet

1974, då en markant uppgång i arbetslöshetstalen noterades. I Förenta staterna och Förbundsrepubliken ökade antalet arbetslösa under hösten till 6,5 resp. 3,5 % av arbetskraften. Även i Japan, som av institutionella skäl traditionellt uppvisar mycket låga arbetslöshetstal, ökade arbetslösheten.

Vid en granskning av de olika efterfrågekomponenternas utveckling kan noteras att industrins investeringar i fast kapital har burits upp av en stark underliggande trend som visat påtaglig motståndskraft mot såväl den strama penningpolitiken som de osäkra konjunkturutsikterna. Efter hand har dock investeringsaktiviteten under 1974 kommit att koncentrera sig till vissa branscher med fortsatt högt efterfrågetryck, som järn- och stålindustrin, den kemiska industrin och pappers- och cellulosaindustrin. De totala investeringarna har emellertid gått ned kraftigt i nästan samtliga länder, varvid bostadsinvesteringarna minskat snabbast. Särskilt markerat har fallet varit i Förenta staterna och Japan, där antalet byggstarter under 1974 tidvis halverades i förhållande till noteringarna under 1973.

Inflationens acceleration under första halvåret 1974 ledde i allmänhet till betydande realinkomstminskningar som direkt påverkade den privata konsumtionen. Under andra halvåret kunde en viss köpkraft återvinnas via höjda löner, något som stimulerade hushållens konsumtion. Räknat över helåret kom denna att i viss utsträckning dämpa efterfrågebortfallet.

Inflationen och ovissheten om försörjningsutsikterna hade stimulerat till en hög lagerhållning under senare delen av 1973 och början av 1974. I takt med att försörjningssituationen klarnade, efterfrågetrycket sjönk och den restriktiva penningpolitiken blev allt mer kännbar, drog företagen ned sina lagerinvesteringar, vilket medförde ett efterfrågebortfall i storleksordningen 0,5—1 % av bruttonationalprodukten.

Den efterfrågefaktor som under 1974 betydde mest för att hålla efterfrågan uppe i OECD-området var utrikeshandeln. Sålunda har exporten under 1974 stigit med 9 % i volym, medan importen endast ökat med 2 %. Värdemässigt har såväl exporten som importen stigit kraftigt med 37,5 resp. 46,5 %, något som speglar den accelererande inflationen och ökningarna i olje- och råvarupriserna.

En väsentlig förklaring till den kraftiga exportuppgången ligger i den ökade efterfrågan från länder utanför OECD och då i synnerhet de oljeproducerande staterna, som beräknas kunna ge ut ca 1/4 av sin inkomstökning på ca 55 miljarder dollar från OECD-området på ökad import från detta område. Även de icke-oljeproducerande utvecklingsländerna har till följd av förbättringar i terms-of-trade under 1973, men även genom betydande upplåning under 1973 och 1974 kunnat öka sin import från OECD högst påtagligt. Handelsbalansen 1974 för OECD-området torde mot denna bakgrund komma att försämras med drygt 40

miljarder dollar i förhållande till OPEC-länderna och förbättras med drygt 5 miljarder dollar gentemot de icke-oljeproducerande utvecklingsländerna. Försämringen i de senares handelsunderskott gentemot OPEC-staterna har beräknats till 10 miljarder dollar.

Den här redovisade utvecklingen för handelsbalansen för hela OECD-området motsvaras av mycket skiftande utfall för de enskilda länderna. Å ena sidan har vissa länder, exempelvis Storbritannien, Italien och Danmark, trots påtagliga förbättringar av den egna exporten tvingats notera kraftiga bytesbalansunderskott till följd av de ökade oljepriserna, för Storbritannien och Italien av storleksordningen 8—9 miljarder dollar. Det mest utpräglade exemplet på en motsatt utveckling företer Förbundsrepubliken Tyskland, som trots sitt beroende av oljan torde komma att uppvisa ett handelsöverskott på ca 50 miljarder D-mark.

Utsikter för 1975

Vid utgången av 1974 kännetecknades OECD-länderna som grupp av stagnerande produktion med obetydliga eller inga tecken till en spontan återhämtning av efterfrågan. Bedömningen av vilken politik regeringarna, i synnerhet i de större OECD-länderna, avser att föra under 1975 blir mot denna bakgrund av särskild betydelse.

Under 1974 konfronterades regeringarna med en utpräglad konflikt mellan målen hög sysselsättning, prisstabilitet och extern balans. I de större länderna, främst Förenta staterna, Japan och Förbundsrepubliken Tyskland, valde man i detta läge att lägga en stor vikt vid inflationsbekämpningen och förde en, med tanke på övriga efterfrågedämpande faktorer som samtidigt var verksamma, starkt restriktiv ekonomisk politik.

Den inflation som ägt rum under 1973 och första delen av 1974 har emellertid i betydande utsträckning orsakats av de utifrån givna prisökningarna på olja och andra råvaror. Dessa externa impulser bör under 1975 mildras i och med att industriråvarupriserna kan förutses stabiliseras eller till och med falla något. För livsmedel tyder tillgänglig information om skördeutfall och den ökade exportkontrollen i Förenta staterna dock på att den uppåtgående pristrenden under hösten 1974 inte kommer att brytas förrän under senare delen av 1975. Att bedöma oljeprisernas utveckling under 1975 framstår — inte minst mot bakgrunden av den politiska utvecklingen — som synnerligen vanskligt. Under hösten 1974 pågick diskussioner om att ersätta de nuvarande tre skilda prisnivåerna som bestäms av ägande- och distributionsformen — via auktion på öppna marknaden, direkt till bolagen på grundval av koncessioner, eller genom återköp från producentländerna, s. k. participation oil — med ett enhetspris. I december 1974 beslutade OPEC-staterna att införa ett enhetspris för den olja som säljs till de stora koncessionsbolagen. Detta pris, 10.26 dollar per fat, som skall gälla

9 månader framåt från den 1 januari 1975, ligger 4 % över den tidigare prisnivån. För den öppna marknaden beslutades samtidigt om ett pris på 10.46 dollar per fat. Med reservation för oförutsebara politiska händelser, synes någon mer markant förändring av oljepriset inte vara sannolik under 1975. Inflationsimpulser från råvarusidan av samma storleksordning som under 1973 och 1974 torde därför vara uteslutna under 1975. Den fortsatta stegringen av livsmedelspriserna kan dock medföra en icke obetydlig extern stimulans åt prisutvecklingen. Denna stimulans kommer att lagras på den f. n. pågående anpassningsprocessen under vilken de ändrade relativpriserna på olja och råvaror arbetar sig igenom den inhemska löne- och prisstrukturen. Någon markerad inbromsning av inflationstakten torde därför inte vara att vänta. Den kan förväntas uppgå till ca 10 à 12 % även om den restriktiva ekonomiska politiken skulle komma att bestå.

Mot denna bakgrund finns anledning anta att en ökad insikt om svårigheterna att med hjälp av en generell, efterfrågedämpande politik bekämpa den nu pågående kostnadsinflationen kommer att påverka inriktningen av den ekonomiska politiken. Även andra omständigheter gör det sannolikt att den ekonomiska politiken i de större OECD-länderna tämligen tidigt under 1975 kommer att vändas i expansiv riktning. Vissa tecken på en mildring av penningpolitiken har, som ovan nämnts, kunnat noteras redan under hösten 1974. Därtill kommer att de politiska kostnaderna för den nuvarande inriktningen av antiinflationspolitiken kommer att stiga i takt med arbetslöshetstalen. En fortsatt restriktiv politik med låg investeringsaktivitet skulle dessutom leda till att produktionskapaciteten vid en kommande konjunkturuppgång ånyo skulle bli en flaskhals och på samma sätt som under högkonjunkturen 1972—1973 generera starka inflationsimpulser.

Den här antagna omsvängningen i de större OECD-ländernas ekonomiska politik förutses ta sig uttryck i en fortsatt mildring av penningpolitiken i syfte att stimulera främst industrins investeringar, men även motverka en produktionsneddragning och en därav betingad utstötning av arbetskraft från företagen av likviditetsskäl. Enbart en lättare penningpolitik torde dock inte räcka till för att åstadkomma en snabb återhämtning. För att uppnå den nödvändiga stimulansen erfordras finanspolitiska åtgärder som förhållandevis snabbt kan stimulera även andra efterfrågekomponenter. Mot denna bakgrund kan man ingalunda utesluta åtgärder under året som förstärker hushållens reala disponibla inkomster och/eller ökar de offentliga utgifterna.

Med utgångspunkt i de ovan gjorda antagandena bedöms produktionen inom OECD-området fortsätta att utvecklas i samma långsamma tempo under början av 1975 som under andra halvåret 1974. Därefter har man anledning att förutse en begynnande efterfrågeexpansion, sannolikt ledd av en uppgång i den privata konsumtionen. Under andra

halvåret 1975 bör sedan en uppgång i industriinvesteringarna och i utrikeshandeln göra sig alltmer märkbar. Trots en relativt hög expansionstakt under andra halvåret 1975, drar dock den låga aktivitetsnivån under första halvåret ned takten för helåret 1975, varför den volymmässiga tillväxten i bruttonationalprodukten bedöms komma att uppgå till endast ca 2 % för hela länderområdet.

Till en viss del är föreliggande prognos beroende av riktigheten i antaganden om en omläggning av den ekonomiska politiken i Förenta staterna. När bruttonationalprodukten vägs ihop för hela OECD-området svarar den amerikanska andelen för 40 % och av områdets hela import svarar Förenta staterna ensamt för ca 1/6. En given förändring i den amerikanska utvecklingen får därför stor effekt på hela området. Den bedömning som här gjorts innebär att den amerikanska ekonomin under loppet av första halvåret 1975 skulle lämna den nuvarande recessionstrenden. I takt med att penningpolitiken lättas finns anledning att räkna med att även industriinvesteringarna ökar. Under andra halvåret förutses därför en tämligen snabb återgång till en tillväxttakt närmare den långsiktiga trenden på ca 3 %. På grund av den sannolikt negativa tillväxttakten under första och kanske även andra kvartalet, torde dock bruttonationalprodukten för helåret 1975 för Förenta staterna inte uppvisa någon mer väsentlig ökning i förhållande till 1974.

Effekterna av olje- och råvaruprishöjningarna var speciellt starka i Japan med dess exceptionella beroende av importen av dessa varor. I och med att man redan under 1974 kunde återställa den externa balansen och genom att den nuvarande prisutvecklingen tyder på en viss inbromsning i inflationstakten, bör det nödvändiga stabiliseringspolitiska utrymmet ha skapats för en mer expansiv politik. Främsta uttrycksmedlet för en sådan torde bli en lättnad i penningpolitiken, vilken i Japan vanligtvis har en snabbare effekt på företagens beteende än i andra länder. Men även den privata konsumtionen och den offentliga sektorns utgifter väntas öka. Mot denna bakgrund bedöms en tillväxt under 1975 på ca 6 % som sannolik.

För Västeuropas del torde konjunkturutvecklingen komma att kännetecknas av en mera måttlig och successiv återhämtning, från den låga tillväxttakten under 1974. Härvid har förutsatts att utvecklingen i Förbundsrepubliken Tyskland kommer att påverkas av den alltmer markanta omsvängning av den ekonomiska politiken i expansiv riktning som kunnat noteras under slutet av 1974. Den redan under hösten 1974 tydliga förskjutningen mot en lättare penningpolitik kompletterades då med finanspolitiska åtgärder i syfte att motverka den tydliga uppgången i arbetslösheten och skapa incitament för ökade industriinvesteringar. Mot denna bakgrund förefaller en tillväxt på ca 2,5 % under 1975 vara väl garderad. För Frankrikes del finns f. n. inga tecken som tyder på en förestående omsvängning i den restriktiva politiken. Den traditio-

nellt höga tillväxttakten torde visserligen dämpas under 1975 men en ökning av produktionen med inemot 4 % bör ändå vara möjlig. Den brittiska labourregeringens politik är f. n. inriktad på att förstärka barnfamiljernas och pensionärernas köpkraft och stimulera industrins investeringar och exporten. Med dessa åtgärder syftar man till att både stödja sysselsättningen och förbättra den brittiska industrins internationella konkurrenskraft på längre sikt. En successiv återhämtning av produktionen under 1975 förutses leda till en BNP-ökning på ca 2 %. För Italiens del torde hänsynen till den yttre balansen göra en restriktiv politik nödvändig även under 1975, varför tillväxten väntas bli mycket måttlig.

De mindre OECD-länderna uppvisade en avsevärt högre tillväxttakt än de större OECD-länderna under 1974. För vissa av de mindre länderna torde denna skillnad komma att upprätthållas även under 1975. Det mest utpräglade exemplet härpå är Norge, där produktionen väntas öka med gott och väl 6 %, men även Österrikes bruttonationalprodukt beräknas öka relativt sett snabbt, med ca 4,5 %. Nederländerna, Belgien och Finland torde komma att tillhöra en mellangrupp med en tillväxt på mellan 2,5 och 4 %.

Utvecklingen i Sovjetunionen har under 1974 gynnats av en god skörd på ca 200 milj. ton spannmål. Landets rikedom på råvaror och utrikeshandelns ringa andel i den totala ekonomin skapar förutsättningar för att uppfylla de planerade produktionsökningarna för 1974 och 1975. Ökningarna i nationalinkomsten skulle i så fall uppgå till ca 7 % per år.

Utvecklingen i de östeuropeiska staterna företer en mera splittrad bild. I Polen kan den ökade skuldsättningen gentemot utlandet komma att dämpa den f. n. höga tillväxttakten något. Bulgarien och Rumänien kan förväntas uppvisa en fortsatt hög tillväxt medan den tjeckoslovakiska ekonomin sannolikt kommer att kännetecknas av en viss stagnation.

Högkonjunkturen under 1973 i OECD-området gynnade även de icke olje-producerande u-länderna. Dessa länders bytesförhållande förbättrades kraftigt av de höjda råvarupriserna. U-länderna lyckades därtill öka såväl sin andel av den totala importen till OECD som sin andel av OECD:s import av färdigvaror. Under 1974 torde den stagnerade efterfrågan i den industrialiserade världen dock ha dämpat denna positiva utveckling.

De oljeproducerande u-länderna kommer oberoende av den långsamma tillväxten i OECD att kunna öka sin tillväxt. Vissa andra u-länder har nått en sådan utvecklingstakt att den långsammare efterfrågeutvecklingen i i-världen inte i någon väsentlig utsträckning torde begränsa deras tillväxttakt. Däremot har de allra fattigaste ländernas utsikter försämrats kraftigt. Vikande efterfrågan på deras exportvaror och försämrat bytesförhållande gentemot utlandet har i vissa fall i tiden samman-

fallit med svåra naturkatastrofer. Samtidigt har i-ländernas u-hjälpansträngningar mattats av påtagligt under intryck av de egna ekonomiska problemen.

Med den här antagna successiva efterfrågeexpansionen i de större OECD-länderna kan handeln förutsättas uppvisa en motsvarande utveckling under 1975 med en påtaglig acceleration för intra-OECD-handeln under andra halvåret 1975. OECD-områdets totala import beräknas öka med inemot 5 % i volym och exporten något snabbare, vilket skulle innebära en minskad stimulans till bruttonationalprodukten från utrikeshandeln jämfört med 1974. Under första halvåret torde exporten komma att bäras upp av en fortsatt hög efterfrågan från de oljeproducerande staterna, medan de icke oljeproducerande u-länderna kan förutses bli tvingade att begränsa sin import från OECD som en följd av försämringen i bytesförhållandet genemot utlandet för dessa länders export.

Under antagande av att råvaruprisnivån stabiliseras totalt sett och inte heller oljepriserna blir föremål för några nämnvärda förändringar och att priserna på industriella färdigvaror stiger avsevärt långsammare än 1974, skulle såväl import- som exportpriserna för OECD stiga med drygt 10 % under 1975. Jämfört med utfallet 1974 är därför en relativ förbättring av OECD-områdets bytesbalans gentemot OPEC-länderna att förutse. Denna förbättring torde dock till stor del vägas upp av ett efterfrågebortfall från de icke-oljeproducerande länderna.

Bytesbalansunderskottets fördelning mellan de olika OECD-medlemmarna torde inte komma att förändras radikalt under 1975. I den mån råvarupriserna stabiliseras bör detta leda till att de länder som är mest beroende av råvarutillförseln från utlandet, Japan, Storbritannien och Italien, gynnas i förhållande till övriga länder. Då emellertid den inhemska kostnadsutvecklingen i högre grad än under 1974 kommer att påverka ländernas inbördes konkurrenskraft, är det svårt att bedöma de totala effekterna på bytesbalansen för resp. land.

Finansieringen av OECD-ländernas bytesbalansunderskott har skett genom privata kapitalinflöden, offentlig upplåning och genom neddragning av valutareserverna. OECD-ländernas samlade valutareserver minskade under de tre första kvartalen 1974 med ca 8 miljarder dollar.

Under de åtta första månaderna 1974 ökade de oljeexporterande länderna sina placeringar på den amerikanska kreditmarknaden och eurovalutamarknaden med ca 25 miljarder dollar.

Ökningen i kreditutbudet har i samverkan med sjunkande råvarupriser och avtagande ekonomisk aktivitet i övrigt lett till att den internationella räntenivån börjat sjunka under hösten. Räntesatserna på exempelvis tre månaders eurodollar som tidvis under sommaren 1974 steg till ca 14 %, hade sålunda i slutet av november sjunkit till ca 10 %.

Inom Internationella valutafonden (IMF) arbetar man f. n. på att fin-

na former som skulle underlätta en återkanalisering av OPEC-ländernas betalningsöverskott till underskottsländerna. Man undersöker dels möjligheterna att IMF träffar avtal direkt med OPEC-länderna om en utbyggnad av redan existerande lånearrangemang. En andra framgångslinje är att OPEC-ländernas insatser i valutafonden skulle höjas i samband med den allmänna översyn av fondens resurser som f. n. pågår.

Vidare utreds f. n. de tekniska förutsättningarna för olika förslag att inrätta ett för OECD-länderna gemensamt arrangemang för denna återkanalisering.

2.2 Länderöversikter

Förenta staterna

Den snabba ekonomiska tillväxten under 1972 dämpades successivt under loppet av 1973 till följd av tilltagande kapacitetsbrist, ökad prisstegringstakt med åtföljande stagnerande real konsumtion och tilltagande ekonomisk-politisk åtstramning. Investeringar och export bidrog dock till att upprätthålla en relativt hög efterfrågenivå även under andra halvåret. Totala inhemska produktionen steg med hela 5,8 % över helåret — en för amerikanska förhållanden hög tillväxtnivå. Prisnivån i konsumentledet steg med 6,2 %, vilket till ca hälften förklaras av de höjda livsmedelspriserna.

Utvecklingen under 1974 har präglats av en nedgång i produktionen med ca 7 % i årstakt under första kvartalet, och en fortsatt men långsammare nedgång under resten av året. Över året som helhet torde totala produktionen ha minskat med inemot 2 procentenheter i förhållande till föregående år. Denna oväntade recession inleddes med att oljekrisen vid årsskiftet förorsakade en drastisk nedgång i bilproduktionen med åtföljande spridningseffekter till andra sektorer. Under andra och tredje kvartalen blev konjunkturbilden alltmer splittrad. Den tillfälliga återhämtningen inom bilsektorn åtföljdes av fortsatt högt kapacitetsutnyttjande i vissa branscher, exempelvis stål, kemikalier, pappersprodukter samt kol och olja samtidigt som andra branscher noterade en stagnation och bostadsbyggandet fortsatt att minska. Mot årets slut blev avmattningen mera allmän och tidigare knapphet på vissa insatsvaror eliminerades. Från halvårsskiftet 1974 började den stigande överskottskapaciteten ta sig uttryck i snabbt stigande arbetslöshetstal som vid årsslutet låg väl över 6 %.

Den allt överskuggande målsättningen för den ekonomiska politiken under 1974 har varit att dämpa inflationen. Den grundläggande förutsättning som den förda politiken bygger på är att det skall vara möjligt att bryta inflationstrenden — trots att den huvudsakligen i nuvarande skede stimuleras från kostnadssidan — genom att generellt minska efterfrågan i ekonomin, även om detta skulle behöva ske till priset av en högre arbetslöshet. Huvudbördan i stabiliseringspolitiken har lagts på

penningpolitiken, då denna anses vara lättare att styra på kort sikt, medan finanspolitiken i stort inriktats på att hålla de offentliga utgifterna på en oförändrad nivå. Penningpolitiken har därför givits en mycket restriktiv utformning. Penningmängdens årliga tillväxt har begränsats till ca 6 %. Mot bakgrund av den starka efterfrågan på krediter ledde denna politik till kraftiga höjningar i ränteläget och under sommaren 1974 nådde det officiella diskontot en nivå på 13 %. Att ränteläget under senhösten 1974 successivt började sjunka från den tidigare höga nivån, trots att penningmängdens tillväxt hölls på en nivå som låg 3—4 procentenheter under den nominella tillväxten i bruttonationalprodukten, får tas som bevis för att den restriktiva politiken började få mycket kraftiga kontraktiva effekter på den reala efterfrågan.

Inflationen har under 1974 som helhet närts från såväl efterfrågesom kostnadssidan. Konsumentprisindex torde för helåret ha överträffat 1973 års nivå med ca 11 1/2 %. Spekulativ lageruppbyggnad och brist på vissa industriella insatsvaror bidrog till att stimulera efterfrågan. Råvarupriserna fortsatte att stiga och nådde en kulmen under våren. Därefter föll livsmedels- och metallpriserna under sommaren, men det i förhållande till förväntningarna dåliga skördeutfallet drev åter upp vissa livsmedelspriser under höstmånaderna. I takt med att de efterfrågebestämda inflationsimpulserna för övriga varor mattades av mot hösten blev löntagarnas strävanden att kompensera sig för minskningen i real köpkraft allt starkare. Trots den snabbt stigande arbetslösheten lyckades man i de avtal som slöts under hösten 1974 uppnå genomsnittliga lönelyft på ca 9 % och indexreglering av lönerna i förhållande till konsumentprisindex under den nya avtalsperioden. Detta har dock inte varit tillräckligt för att undvika en nedgång i de reala disponibla inkomsterna. Sparkvoten har gått ned från den höga nivån vid årsskiftet 1973/1974 men detta har inte kunnat hindra den privata konsumtionen från att minska under 1974 med mellan 1 och 1,5 %. Den tillfälliga uppgång i bilköpen som noterades under tredje kvartalet, får till en del tillskrivas konsumenternas strävan att föregripa de redan annonserade prishöjningarna på 1975 års modeller. Under fjärde kvartalet föll bilförsäljningen kraftigt.

Industrins investeringar utgjorde ett efterfrågestimulerande inslag under första halvåret 1974. Det fulla kapacitetsutnyttjandet inom vissa branscher, med åtföljande flaskhalsar i produktionen, utgjorde ett incitament för efterfrågan på maskiner och utrustning. De höjda energikostnaderna stimulerade å ena sidan till betydande nyinvesteringar inom den kraftproducerande industrin, liksom de höjda råvarupriserna främjade en utbyggnad av basindustrin. Å andra sidan medförde oljeprishöjningarna kraftiga produktionsinskränkningar på kort sikt och strukturella problem på lite längre sikt för bilindustrin. Då denna sektor svarar för ca 1/5 av industrins totala investeringar torde effekten av minskningen

av bilindustrins investeringar på de totala industriinvesteringarnas volym ha varit omfattande. Under andra halvåret medförde den fortsatta efterfrågeavmattningen och den allt mer pressade likviditeten att även industriinvesteringarna vände nedåt.

Det område där den restriktiva penningpolitiken 1974 torde ha haft starkast effekt är bostadsinvesteringarna. Antalet igångsatta lägenheter föll från 2,4 miljoner i årstakt vid årsskiftet 1972/1973 till 1,1 miljoner i början på hösten 1974. Det högt uppdrivna ränteläget i affärsbankerna minskade tillströmningen av medel till de sparinstitut som svarar för hypoteksfinansieringen av bostadsbyggandet. Det därav följande höga ränteläget även inom byggsektorn skar bort en stor del av efterfrågan. En viss temporär mättnad på bostadsmarknaden efter den tidigare höga utbudstakten kan möjligen också ha gjort sig gällande. Nedgången i bostadsbyggandet fick i sin tur givetvis en direkt effekt på sysselsättningen inom denna sektor, men även på efterfrågan för varaktiga konsumtionsvaror andra än bilar.

Lagren ökades successivt under 1974, vilket i kombination med de höga räntekostnaderna för lagerhållningen och den vikande efterfrågan mot slutet av året ledde till en nedgång i lagerinvesteringarna. Uppskattningen av lagrens storlek försvårades dock av att den snabba inflationen medförde svårigheter att rätt uppskatta volymen av lagerstockarna och lagerinvesteringarna. Råvarulagrens tillväxt bromsades in under hösten i takt med att priserna på de viktigare industriråvarorna stabiliserades, varigenom incitamentet att gardera sig mot framtida prishöjningar genom lageruppbyggnad blev mindre. En annan bidragande orsak till de minskade lagerinvesteringarna torde ha varit att knappheten på vissa insatsvaror eliminerades, varför lagring av insatsvaror av försörjningsskäl inte längre var lika nödvändig.

Utrikeshandeln utvecklades positivt under första halvåret 1974 med en kraftig ökning av exporten och en moderat uppgång i importen. Exporten torde därvid ha stimulerats av den effektiva deprecieringen av dollarn under 1973. Under andra halvåret 1974 slog recessionstendenserna inom Förenta staterna och avmattningen i världshandeln igenom i handelssiffrorna och en nedgång i tillväxten för såväl export som import tycks ha inträffat. Då samtidigt importpriserna steg snabbare än exportpriserna uppstod ett underskott i handelsbalansen. Bytesbalansen för året i dess helhet torde komma att uppvisa ett underskott på ca 5 miljarder dollar.

Bedömningen av utsikterna för den amerikanska ekonomin under 1975 är förknippad med en osedvanligt stor osäkerhet. Vid utgången av 1974 karakteriseras ekonomin av stagnation eller tillbakagång i de flesta efterfrågekomponenter. Mot denna bakgrund blir det av avgörande betydelse vilka antaganden som görs om den ekonomiska politikens fortsatta inriktning, dvs. huruvida inflationen kommer att kvarstå

som "nationens fiende nr 1" eller om den ökande arbetslösheten kan komma att påverka politiken i expansiv riktning.

Den senaste kursangivelsen för den ekonomiska politiken återfinns i president Fords ekonomisk-politiska program som lades fram inför kongressen i oktober 1974. Vid sidan av en lång rad åtgärder på de energipolitiska och jordbrukspolitiska områdena innehöll detta paket vissa åtgärder för att dämpa inflationen och förbättra stödet till de arbetslösa. Sålunda föreslogs en 5-procentig skattehöjning på löntagares och företags inkomster, en höjning av skattekrediterna till företagen, en ökning av kreditramarna för bostadsbyggandet och förbättrat arbetslöshetsunderstöd och ökade offentliga arbeten i det fall arbetslösheten skulle stiga över 6 %. Programmets konjunkturpolitiska effekt har bedömts som närmast neutral. Det är emellertid möjligt att behandlingen i kongressen kan leda till att programmet modifieras något i expansiv riktning. Man kan inte heller utesluta att den ekonomiska utvecklingen leder till en successivt förändrad syn på den ekonomiska politikens inriktning. Men även om så blir fallet kommer inte effekterna av eventuella åtgärder att göra sig gällande med nämnvärd styrka förrän en bit in på 1975.

Den förutsebara stagnationen under de första månaderna 1975 skulle då brytas och avlösas av en i huvudsak konsumtionsledd expansion. Mot slutet av året skulle denna närma sig en mera normal tillväxttakt på 3—4 %. Skulle emellertid detta antagande inte besannas torde utvecklingen under 1975 bli avsevärt mer recessiv än vad som skisseras i det följande.

För att få en någorlunda snabb effekt på produktionen under 1975 måste den här antagna stimulansen i första hand inriktas på den privata konsumtionen och den offentliga sektorn. Utvecklingen för de reala disponibla inkomsterna kan förväntas förbättras som en följd av att lönerna ökat snabbare än priserna mot slutet av 1974. Detta skulle normalt leda till ökad privat konsumtion, men det osäkra arbetsmarknadsläget kan komma att driva upp sparkvoten igen. Med hänsyn till att den reala privata konsumtionen legat praktiskt taget stilla fr. o. m. slutet av 1973 och att den antagna mer expansiva politiken väntas bli inriktad på konsumtionen, förutses en uppgång i denna med några procent för helåret 1975.

Administrationen strävar efter att hålla den federala budgeten för 1974/75 under en nivå på 300 miljarder dollar. Den nuvarande ökningstakten i de federala utgifterna och den förutsatta omsvängningen i expansiv riktning gör ett uppnående av detta mål mindre sannolikt. Här har antagits att de offentliga utgifterna stiger med mellan 1 och 2 % i reala termer.

Av tillgängliga investeringsenkäter framgår att den tunga industrin planerar avsevärda investeringsökningar för 1975. Om ränteläget stabili-

seras på en lägre nivå, vilket allt f. n. tyder på, och konsumtionsexpansionen kommer till stånd, finns det anledning att räkna med en ökning även i den övriga industrins investeringar. Bostadsinvesteringarna låg under 1974 långt under den långsiktiga efterfrågenivån och mot bakgrund av en lättare kreditpolitik förefaller en uppgång i bostadsbyggandet senast fr. o. m. halvårsskiftet som sannolik.

Den svaga tillväxten i omvärlden och strävan hos Förenta staternas handelspartner att hålla tillbaka importen av bytesbalansskäl kommer troligtvis att dämpa exportutvecklingen, medan importen fortsätter att stiga till följd av en ökande andel utländsk olja och naturgas i totala energiförsörjningen. En sådan utveckling skulle resultera i ett icke obetydligt underskott i bytesbalansen.

Den här skisserade utvecklingen med en markerad uppgång i den ekonomiska aktiviteten under andra eller senast tredje kvartalet 1975 skulle visserligen leda till en relativt hög aktivitet under andra halvåret, men detta skulle inte väga upp stagnationen under inledningen av året. Någon egentlig ökning i bruttonationalprodukten för helåret 1975 torde man därför inte kunna räkna med. Med en utveckling för produktionen av här skisserat slag torde arbetslösheten nå över 7 % under sommaren och en nedgång i antalet arbetslösa är sannolikt inte möjlig förrän tidigast under sista kvartalet 1975.

Japan

Under 1973 hade Japan, i likhet med flertalet OECD-länder, genomgått en intensiv högkonjunktur med en tillväxt på 11 % i bruttonationalprodukten. Redan under våren 1973 lades den ekonomiska politiken om i restriktiv riktning. Kursändringen tog sig formen av en stark åtstramning av såväl penningpolitiken som finanspolitiken. Då emellertid företagens likviditet för tillfället var mycket god dröjde det bortåt ett halvår innan åtstramningen fick full effekt. Den kom då att tidsmässigt sammanfalla med de kontraktiva verkningarna av olje- och råvaruprishöjningarna och den därav accelererade inhemska inflationen på 25 % samt den ovisshet om Japans oljeförsörjningsläge som härskade kring årsskiftet 1973—1974. Den samlade effekten av dessa efterfrågedämpande faktorer blev ett brant fall i bruttonationalprodukten med ca 17,5 % i årstakt under första kvartalet 1974.

En återhämtning hade ursprungligen förutsetts fr. o. m. halvårsskiftet 1974. Till följd av ytterligare skärpningar i penning- och finanspolitiken och en årlig inflationstakt på ca 25 % hölls såväl investeringar som konsumtion tillbaka. Den ekonomiska politikens huvudmål var att dämpa prisutvecklingen och förbättra den externa balansen, som på grund av Japans extrema beroende av utlandet för sin försörjning av råvaror och bränslen, kraftigt försämrades.

Effekterna av den deflationistiska politiken blev alltmer märkbara un-

der höstmånaderna. Den snabba ofrivilliga lageruppbyggnaden under våren 1974 ledde till en skarp neddragning av lagerinvesteringarna under andra halvåret. Sysselsättningsläget försämrades successivt och arbetslösheten nådde för japanska förhållanden höga nivåer. Orderingången, i synnerhet inom basindustrin, ökade dock tydligt trots den strama kreditpolitiken och de administrativa begränsningarna för investeringsverksamheten. Den externa balansen förbättrades också i snabb takt genom att exporten ökade kraftigt samtidigt som importen stagnerade till följd av den svaga inhemska efterfrågan. Redan i september noterades återigen ett överskott på handelsbalansen. För året som helhet torde underskottet i bytesbalansen uppgå till inemot 5 miljarder dollar. Detta underskott har finansierats bl. a. med direkta lån från de oljeproducerande staterna.

Hushållens reala disponibla inkomster ökade under 1974 till följd av kraftiga lönehöjningar, främst inom den offentliga sektorn. Den privata konsumtionen stimulerades härigenom tillräckligt för att en minskning i förhållande till 1973 års nivå skulle kunna undvikas. De privata investeringarna visade dock inte lika påtagliga tecken till återhämtning och den offentliga sektorns utgifter ökade endast marginellt i reala termer. Mot denna bakgrund torde bruttonationalprodukten ha minskat med ca 3 % — vilket är den första nedgången i den totala produktionen i Japan under hela efterkrigstiden.

Inför 1975 talar flera skäl för en successiv uppluckring av den deflationistiska politiken. Utsikten till relativ framgång i kampen mot inflationen — man räknar officiellt med att kunna begränsa konsumentprisökningen i förhållande till 1974 till 13 % — och den snabbt återställda yttre balansen i kombination med den förutsedda mera expansiva politiken i Förbundsrepubliken Tyskland och sannolikt även Förenta staterna, bör skapa ett tillräckligt stabiliseringspolitiskt utrymme för en expansion av den inhemska efterfrågan. Tidpunkten för och kraften i den förutsedda uppgången i ekonomisk aktivitet kommer dock, förutom av eventuella ekonomisk-politiska insatser att påverkas av dels takten i lagerhållningens anpassning till den önskade nivån, dels avtalsrörelsens — "våroffensivens" — förlopp.

Bostadsinvesteringarna, som under 1974 föll med närmare 18 %, kommer sannolikt på grund av lättare kreditpolitik och sjunkande markpriser kunna öka med inemot 10 %. Den underliggande efterfrågetrenden för industriinvesteringar är fortfarande mycket stark och dessa väntas öka med mellan 5 och 6 % trots fortsatta administrativa restriktioner. Då en uppgång planeras även för de offentliga investeringarna, kan en ökning av de totala investeringarna av storleksordningen 6 % förutses.

Tack vare den antagna lägre inflationstakten under 1975 bör den privata konsumtionen kunna fortsätta att öka med ca 6 %.

Den japanska exporten kommer sannolikt att fortsätta att öka sina marknadsandelar, men då efterfrågan hos Japans främsta handelspartners antas öka tämligen svagt blir exportökningen 1975 lägre än 1974 och kan förmodas uppgå till drygt 7 %. Under början av 1975 väntas importen komma att bromsas av den pågående lagerminskningen, men därefter bör expansionen i inhemsk efterfrågan successivt leda till en importuppgång på ca 6 %. Som en följd av förbättrat bytesförhållande kan japanerna trots importökningen se fram mot ett avsevärt handelsbalansöverskott. Mot bakgrund av de antaganden som här gjorts bör en BNP-tillväxt på 6 % under 1975 vara sannolik.

Storbritannien

Under 1973 upplevde den brittiska ekonomin en intensiv högkonjunktur med en BNP-ökning av 5,4 % åtföljd av en real ökning i privat konsumtion med 4,6 % och en uppgång i industriproduktionen på hela 7,2 %. Mot slutet av året avmattades konsumtionen dock, sannolikt som en följd av dels inflationens inverkan på realinkomsternas utveckling, dels en mera restriktiv ekonomisk politik.

Om således 1973 kan sägas ha varit ett i stort framgångsrikt år, så har utvecklingen under 1974 fått ett helt annat förlopp. En fördubbling av inflationstakten, svårigheter med energiförsörjningen, intensiv oro på arbetsmarknaden under första halvåret och rekordartade bytesbalansunderskott var företeelser som lagrades ovanpå den redan mot slutet av 1973 påtagliga avmattningen i konjunkturen och som tillsammans gjorde 1974 till ett av de svåraste åren från ekonomisk synpunkt under hela efterkrigstiden.

Som en följd av främst arbetskonflikten inom kolindustrin infördes tredagarsvecka inom huvuddelen av industrin under hela två månader under första kvartalet 1974. Trots detta minskade inte industriproduktionen under denna period med mer än 5 % i förhållande till föregående kvartal, och under andra kvartalet 1974 återgick produktionen till en nivå på 1 % under den relativt höga nivå som gällde under andra halvåret 1973. Efter hand fick dock den svaga efterfrågeutvecklingen alltmer märkbara effekter på produktionen och arbetslösheten ökade successivt till inemot 3 % av arbetskraften. Industriproduktionen föll något under senare hälften av 1974 och den totala produktionen beräknas ha underskridit 1973 års nivå med någon tiondels procent.

Tack vare minimilönsystemet och utbetalade arbetslöshetsbidrag minskades inte hushållens disponibla inkomster nämnvärt av produktionsbortfallet i samband med tredagarsveckan, och den privata konsumtionen kom därför att minska med endast 2 % under första halvåret 1974. En viss återhämtning av hushållens reala disponibla inkomster ledde under tredje kvartalet till en påtaglig ökning av detaljhandelns omsättning. För året som helhet beräknas dock den privata konsumtio-

nen ha stagnerat på 1973 års nivå. Lagerhållningen drogs ned kraftigt i samband med tredagsveckorna. Den därpå följande lageruppbyggnaden bidrog också till att stärka efterfrågan under andra halvåret. Investeringarna i fast kapital har utvecklats negativt och för hela 1974 beräknas en nedgång på drygt 3 %. Den kraftigaste minskningen — drygt 20 % — svarade bostadsinvesteringarna för, men även servicesektorn drog ned sina investeringar, medan de offentliga investeringarna ökade obetydligt. Däremot steg de privata industriinvesteringarna med inemot 8 %.

Bytesbalansen, som 1972 hade visat ett visst överskott, försämrades kraftigt under 1973 och under 1974 medförde nedgången i bytesförhållandet gentemot utlandet och den i förhållande till den neddragna produktionen väl hävdade konsumtionsefterfrågan ett rekordartat underskott. Mer än hälften av detta orsakades dock av oljeprishöjningarna. Exporten utvecklades tämligen gynnsamt och ökade med ca 7,5 %. Importen ökade först under våren 1974 för att sedan sjunka så att resultatet för året i dess helhet blev en minskning. Då samtidigt tjänste- och transfereringsnettot låg stilla värdemässigt för helåret 1974 och bytesförhållandet förbättrades något under andra halvåret, beräknas det samlade bytesbalansunderskottet för 1974 ha uppgått till ca 3,7 miljarder pund. Finansieringen av detta stora underskott har kunnat ske påfallande friktionsfritt — Londons ställning som internationellt finanscentrum, de oljeproducerande ländernas traditionella anknytning till Storbritannien samt inte minst den ökade kreditvärdighet som den planerade oljeutvinningen i Nordsjön skänker landet, medförde att en del av de oljeproducerande ländernas ökade inkomster placerades i Storbritannien. Till följd härav ökade valutareserven successivt under året.

I december 1973 lade regeringen om den dittills expansiva ekonomiska politiken i syfte att dämpa den då starka efterfrågan. De främsta motiven för denna kursändring var dels att dämpa prisstegringstakten, dels nödvändigheten att undvika en alltför stor försämring av bytesbalansen. Åtstramningen tog sig formen av en nedskärning i de offentliga utgifterna med ca 6 % och en höjning av vissa skatter. Penningpolitiken hade stramats åt redan under sommaren 1973 och i kombination med oljeprishöjningarna åstadkoms därför en kraftig kontraktiv effekt. Budgeten för 1974/75 som lades fram i mars av den nytillträdande labourregeringen förutsattes få en neutral effekt på efterfrågan och omfattade bl. a. ökningar av de direkta och indirekta skatterna, höjda pensioner samt större livsmedelssubventioner. Mot bakgrund av den stigande arbetslösheten lades en "minibudget" fram i juli 1974 innebärande bl. a. en sänkning av mervärdeskatten från 10 till 8 % fr. o. m. augusti. "Minibudgetens" expansiva effekt har beräknats till 0,5 % av bruttonationalprodukten medan dess dämpande inverkan på prisstegringarna uppskattas till 2 %.

Som nämnts ovan har prisutvecklingen — de ekonomisk-politiska åtgärderna till trots — varit mycket snabb under 1974. Konsumentprisnivån beräknas ha stigit med ca 16 % i förhållande till 1973. De huvudsakliga drivkrafterna bakom prisutvecklingen har utgjorts av de stigande importpriserna och löneökningar på över 20 %, som speglar löntagarnas strävan att kompensera sig för de inträffade reallöneminskningarna. En stor del av lönelyften avser den offentliga sektorn och får därför ingen omedelbar effekt på konsumentpriserna, men å andra sidan slår importprisökningarna igenom i konsumentprisledet med en viss fördröjning, varför en fortsatt hög inflationstakt är att vänta.

I den extrabudget som finansminister Healey presenterade i mitten av november 1974 gavs prioritet åt exporten och industriinvesteringarna före såväl de offentliga utgifterna som den privata konsumtionen. I detta syfte föreslogs lättnader i företagsbeskattningen och priskontrollen samtidigt som bankerna gavs riktlinjer för utlåningen enligt vilka export- och investeringsverksamheten skulle få den nödvändiga kreditvolymen tryggad. På det sociala området höjdes transfereringarna till pensionärer och barnfamiljer. Kostnaderna för dessa stimulansåtgärder balanserades till en del av höjda skatter, bl. a. en kraftigt höjd bensinskatt, men nettoeffekten på budgeten av de föreslagna åtgärderna beräknas bli ett underskott på ca 800 miljoner pund. Novemberbudgeten kan sägas ha samma inriktning som julibudgeten, med försiktig selektiv expansion inom de relativt trånga ramar som prisstabiliseringsmålet och omsorgen om den externa balansen uppställer. Den officiella bedömningen är att man med nuvarande utveckling skall kunna hålla arbetslösheten under enmiljonstrecket under 1975.

Mot denna bakgrund framstår en fortsatt måttlig återhämtning av produktionen under 1975 som sannolik. De främsta drivkrafterna bakom denna torde bli exporten och en något mer hävdad konsumtionsutveckling. Avgörande för exportutvecklingen blir givetvis huruvida löneutvecklingen kan hållas inom de ramar det s. k. sociala kontraktet mellan regeringen och fackföreningarna anger, dvs. lönehöjningarna begränsas till att hålla jämna steg med prisutvecklingen. Importen förutses visserligen öka till följd av ökningen i privat konsumtion, men effekterna av tidigare deprecieringar torde fortfarande vara verksamma, varför importökningen förutses underskrida exportökningen med någon procent i volym.

Utsikterna för investeringarna i fast kapital är under rådande omständigheter svårbedömda. Under hösten 1974 har likviditetsbristen hos företagen och de osäkra konjunkturutsikterna i världen lagt en hämsko på investeringsplanerna och dessa faktorer kan fortsätta att göra sig gällande under första halvåret 1975. Trots dessa omständigheter pekade barometerdata under hösten 1974 på en uppgång i industrins investeringar på 2—3 % under 1975. Novemberbudgetens satsning på att förbättra

företagens likviditet och den omsvängning till mer expansiv ekonomisk politik i Förenta staterna, som är en av förutsättningarna för denna prognos, torde skapa de nödvändiga incitamenten för en kanske något mer markerad uppgång i industriinvesteringarna. För bostadsinvesteringarnas del kan det dock endast bli fråga om en långsammare minskningstakt jämfört med 1974, även om antalet igångsatta lägenheter väntas komma att öka igen efter den mycket svaga utvecklingen 1974. Kommer det s. k. sociala kontraktet att bli i stort sett vägledande för löneutvecklingen, vilket här antas ske, kommer de reala disponibla inkomsterna inte att kunna öka från lönesidan. Den privata konsumtionen antas trots detta kunna öka något, främst tack vare ökade sociala transfereringar och en sänkt sparkvot. Den förutsedda uppgången i export, privat konsumtion och industriinvesteringar förutses visserligen bli tämligen måttliga i ett längre tidsperspektiv, men bör ändå kunna stimulera till en total produktionsökning under 1975 på ca 2 %.

Förbundsrepubliken Tyskland

Under 1973 hade den västtyska ekonomin upplevt en kortvarig men stark expansion. Som en följd av en kraftigt åtstramande finans- och penningpolitik dämpades den inhemska efterfrågan under andra halvåret, medan exportefterfrågan förblev stark och i hög grad bidrog till ett fortsatt högt kapacitetsutnyttjande inom industrin. Totala produktionsökningen 1973 kom därför att uppgå till 5,5 %, en snabb tillväxt jämfört med utvecklingen under de två föregående åren.

Trots successiva lättnader i finanspolitiken präglades utvecklingen under 1974 av en allt mer stagnerande hemmamarknad. Till en del hade denna utveckling sin grund i den fortsatt strama kreditpolitiken, men de negativa effekterna av oljeprishöjningarna på främst den privata konsumtionen spelade också sin roll. Bortfallet på denna kompenserades delvis, främst under första halvåret, av den starka utländska efterfrågan på västtyska varor, men mot slutet av året blev den outnyttjade kapaciteten allt mer påtaglig och arbetslösheten nådde i november en nivå av 3,5 % av arbetskraften.

Flera olika faktorer torde ha legat bakom den västtyska exportens snabba ökning, vilken under 1974 beräknas ha uppgått till 13 % i volym, en ökning som uppnåddes trots effektiva revalveringar av D-marken om drygt 13 % sedan december 1971. Vid sidan av den relativt sett låga inflationstakten — konsumentprisindex torde ha ökat mindre än 8 % mellan 1973 och 1974 — och industrins höga konkurrenskraft och starka inriktning på export har den västtyska exportexpansionen främjats av den svaga inhemska efterfrågeutvecklingen. Denna skapade en avsevärd ledig produktionskapacitet som kunde tas i anspråk för att tillgodose efterfrågan i utlandet på främst investeringsvaror.

Hushållens disponibla inkomster ökade långsammare än under 1973 och samtidigt steg sparkvoten med närmare en procentenhet, vilket ledde till en stagnation i den privata konsumtionen under 1973 och 1974. Bidragande orsaker till hushållens återhållsamhet torde ha varit de osäkra arbetsmarknadsutsikterna generellt och i synnerhet inom de ur sysselsättningssynpunkt betydelsefulla bil- och byggbranscherna.

De privata investeringarna bidrog inte heller till någon ökning i tillväxttakten. Mot bakgrund av en mycket stram penningpolitik och en stagnerande privat konsumtion minskade industrins investeringar och lagerinvesteringarna underskred 1973 års nivå. Inom byggsektorn blev nedgången särskilt drastisk, men även bilindustrin uppvisade en krympande investeringsvolym. Den enda expansiva inhemska efterfrågekomponenten var den offentliga konsumtionen som 1974 ökade sin andel av bruttonationalprodukten med ca 1,5 %.

Importens värdemässiga ökning under 1974 — 28 % — får helt tillskrivas den snabba prisutvecklingen för importvaror. Volymmässigt stagnerade importen som en följd av den inhemska efterfrågans svaghet och det låga importinnehållet i exporten. Då samtidigt exporten ökade med 32 %, varav 13 % i volym, fortsatte det västtyska handelsbalansöverskottet att växa och nådde redan för perioden januari—juli 1974 samma nivå, 30 miljarder DM, som under hela 1973. För helåret 1974 beräknas överskottet på bytesbalansen uppgå till närmare 23 miljarder D-mark.

Det primära målet för den ekonomiska politiken i Förbundsrepubliken under 1974 har varit att dämpa inflationstakten. Under årets lopp har dock finanspolitiken, genom avskaffande av den särskilda konjunkturskatten och selektiva sysselsättningsskapande åtgärder motsvarande 1 % av bruttonationalprodukten, successivt fått en något mer expansiv inriktning. Inför de ökande likviditetsproblemen i företagen och den stigande arbetslösheten lättades under hösten även den dittills mycket strama penningpolitiken upp något.

Som ovan nämnts har konsumentprisernas ökningstakt varit ovanligt låg vid en internationell jämförelse och politiken kan därför i detta avseende sägas ha varit framgångsrik. Utvecklingen för import- och partihandelspriserna har dock varit avsevärt mindre gynnsam, men har än så länge hindrats av bl. a. den svaga efterfrågan från att slå igenom i konsumentledet.

Industriproduktionen stagnerade under 1974. Den hölls uppe av exportefterfrågan, något som bidrog till att efterfrågetrycket blev mycket ojämnt fördelat över olika branscher. Nedgången i bil- och byggbranscherna vägdes upp av en stark expansion i exempelvis järn- och stålindustrin och den kemiska industrin. Tillväxten i bruttonationalprodukten under 1974 väntas ha stannat vid ca 1 % jämfört med 1973.

Förutsättningarna för utvecklingen under 1975 grundas i många av-

scenden på den ekonomiska politik som kan förväntas vara förhanden både nationellt och internationellt. I den prognos som lämnas här har en väsentlig utgångspunkt varit att den ekonomiska politiken i västvärldens industriländer förändras i en mera expansiv riktning under 1975. I samma riktning — och betydande åtgärder har redan vidtagits — förutsätts den ekonomiska politiken i Förbundsrepubliken komma att verka. Med dessa utgångspunkter kan en successiv uppgång i den ekonomiska aktiviteten väntas komma till stånd en bit in på 1975 efter en fortsatt låg produktionstillväxt under årets första månader.

Den skatte- och barnbidragsreform som trädde i kraft per den 1 januari 1975 beräknas få en stimulerande effekt på inhemsk efterfrågan i storleksordningen 1,5 % av bruttonationalprodukten.

Vidare presenterade förbundsregeringen i mitten av december 1974 förslag till konjunkturstimulerande åtgärder med bl. a. betydande subventioner till industriinvesteringar som företas före den 1 juli 1975, sysselsättningsbidrag till arbetslösa och ökade offentliga investeringar. Den restriktiva penningpolitiken har efter hand luckrats upp genom sänkningen av räntenivån och en ökning av kreditbasen. Inflationstakten har kunnat hållas på en internationellt sett rekordlåg nivå och löneavtalen under hösten 1974 har hållit sig inom den ram — klart under 10 % — som sattes upp som villkor för stimulansåtgärder. Detta har skapat det med hänsyn till prisstabiliseringsmålet nödvändiga utrymmet för en mera expansiv stabiliseringspolitik.

Som nämnts innebär skatte- och barnbidragsreformen en kraftig efterfrågestimulans. I kombination med en inflationstakt som väntas bli under 7 % skulle hushållens reala disponibla inkomster stiga i en omfattning som vid en i stort sett oförändrad sparkvot kunde ge en ökning av den privata konsumtionen i storleksordningen 4 %.

Flera omständigheter talar för att även investeringarna återhämtar sig under 1975, trots avmattningen i exportefterfrågan. Först och främst bör konjunkturpaketet från december 1974 ge en stark impuls till ökade industriinvesteringar. Den förutsedda markanta uppgången i privat konsumtion torde också i viss utsträckning verka stimulerande. Den successiva uppluckringen av den strama penningpolitiken bör vidare kunna leda till att det betydande antal investeringar, som planerades till 1973 och 1974 men som uppsköts på grund av den restriktiva politiken, nu förverkligas. Behovet av att ersätta obsolet produktionskapital har dessutom ökat under senare år. Den dämpade lönestegringstakten och stabiliseringen av råvarupriserna bör också öka förtroendet hos företagarna. En uppgång i industrins investeringar med ca 2 1/2 % ter sig mot denna bakgrund som fullt möjlig.

Inom bostadsbyggandet kan en fortsatt nedgång förutses, men takten i denna nedgång kommer att sjunka kraftigt i takt med den snabba strukturella anpassningen av produktionen till en lägre långsiktig efterfråge-

nivå för bostäder. Mot slutet av 1975 kan den nedåtgående trenden t. o. m. vändas till följd av en lägre räntenivå och successiv nedgång i antalet lediga lägenheter. Även de offentliga investeringarna kan antas fortsätta öka. Den här antagna uppgången torde för åtskilliga investeringar inträffa först in mot halvårsskiftet 1975. Utfallet för helåret beräknas därför bli ca −1 %, även om uppgången under andra halvåret kan bli mycket tydlig. Som en följd av uppgången i inhemsk efterfrågan finns vidare anledning anta att investeringarna i lager ökar något. Med de antaganden som här gjorts skulle den totala inhemska efterfrågan kunna öka med ca 3 %.

Utrikeshandeln kommer att påverkas av den långsammare ökningen i världshandeln och frånvaron av de speciella omständigheter som gynnade den västtyska exporten under 1974. Exporten bromsas förmodligen in högst påtagligt och har beräknats öka med 4 %. Den inhemska expansionen av importintensiva efterfrågekomponenter som privat konsumtion och lager leder sannolikt till en mera markant uppgång av importen på mellan 6 och 8 % i volym. Bytesbalansen kan trots dessa förändringar i handelsutvecklingen antas uppvisa ett fortsatt och betryggande överskott i storleksordningen 15 miljarder D-mark.

Frankrike

Den franska högkonjunkturen visade påtaglig motståndskraft mot de tillväxtdämpande impulserna 1974. Ännu efter semestrarna i augusti ökade industriproduktionen förhållandevis snabbt eller med ca 4 % i årstakt, ehuru vissa avmattningstendenser kunde förmärkas inom konsumentvarubranscherna. Under höstmånaderna uppträdde emellertid klara stagnationstendenser och då även i kapitalvaruproducerande branscher.

Den ekonomiska politiken fick 1974 en mer långsiktig inriktning i syfte att anpassa den ekonomiska strukturen till de uppkomna villkoren beträffande extern balans och prisrelationer. Under våren 1974 tillgreps finanspolitiska, kreditpolitiska och valutapolitiska åtgärder vilka kulminerade i samband med skattehöjningarna och diskontohöjningen i juni. Därefter utformades medelinsatserna med en bredare framtoning där jämväl arbetsmarknadspolitiska och energipolitiska åtgärder sköts fram. Parallellt härmed bedrevs under året en aktiv internationell upplåning i syfte att täcka hela den till följd av oljeprisstegringarna uppkomna merkostnaden om ca 30 miljarder franc främst med långfristigt kapital, varvid direkta förhandlingar fördes med oljeproducerande länder, bl. a. Iran, i syfte att uppnå samarbetsavtal där de finansiella resurserna uppbringas i form av förskottsbetalningar för framtida franska varuleveranser.

Prisstegringstakten var, under hela 1974 hög ehuru den dämpades något under loppet av året. Priskontrollpolitiken aktiverades ytterligare 1974, varvid genomslaget i konsumentledet av oljeprishöjningarnas fulla

effekt fördröjdes. I september låg konsumentpriserna på en 15 % högre nivå än 1973.

Den under senare delen av 1974 allmänt avmattade utvecklingen slog igenom på arbetsmarknaden där antalet arbetslösa som under de första fem månaderna av året successivt minskat från 460 000 vid årets början till 440 000 i slutet av maj, efter en svag uppgång under sommarmånaderna steg till 534 000 i september. Antalet lediga platser växte t. o. m. juni 1974 men sjönk därefter och uppgick i slutet av september till 195 000. Det förtjänar att påpekas att relationen mellan antalet arbetslösa och antalet lediga platser i Frankrike på senare år påverkats av ett starkt växande utbud av arbetskraft bl. a. till följd av ökad yrkesfrekvens. I slutet av november hade antalet arbetslösa ökat till 689 000.

Bruttonationalprodukten för 1974 som helhet torde ha ökat med ca 4 3/4 % i volym, med en klart förbättrad real bytesbalans. Bland bruttonationalproduktens användningskomponenter torde vid sidan av exporten, de privata fasta investeringarna ha utvecklats starkast, medan den privata konsumtionen fick en något dämpad utveckling. Lagerutvecklingen svängde 1974 om från en uppbyggnad uppgående till ca 0,5 % av bruttonationalprodukten 1973 till en tömning av motsvarande storleksordning och den offentliga sektorns efterfrågan avmattades klart till följd av den restriktiva finanspolitiken.

Den ekonomiska utvecklingen 1975 är bl. a. avhängig graden av framgång för den ekonomiska politiken främst rörande prisutveckling och yttre balans. De officiella prognoser för 1975 som presenterats i samband med budgetförslaget för 1975 kan sägas ha en närmast normativ karaktär. Bruttonationalprodukten beräknas enligt dessa komma att öka 4,2 % i volym och 14 % i löpande pris 1975. För exportvolymens tillväxt 1975 har en så hög volymökningstakt som 10 % förutskickats. Visserligen utformas den ekonomiska politiken med uttalat exportfrämjande syfte, men den utveckling som kan förutses för exportmarknaderna gör att prognosen förefaller ligga flera procentenheter för högt. Inte minst torde de italienska importrestriktionerna inverka dämpande. Importvolymens ökningstakt beräknas 1975 avsakta till 6 % jämfört med 10 % 1974 bl. a. till följd av de planerade energibesparande åtgärderna. Även vid bedömningen att exporten kommer att öka något långsammare än enligt de officiella prognoserna skulle bytesbalansen sålunda förbättras 1975.

Vid sidan av den externa jämvikten intar prisstabiliteten en fortsatt viktig roll som ekonomisk-politiskt mål 1975. Som exempel ur den ekonomisk-politiska medelarsenalen kan nämnas den s. k. antiinflationsskatten vilken träder i kraft fr. o. m. årsskiftet 1974/1975. Skatten, vilken utgår med 33 1/2 % på i princip de ökningar av förädlingsvärdet i företagen som beror på prisstegringar utöver den i de officiella prognoserna implicerade normen, kommer enligt officiella uttalanden att elimineras

när prisstegringstakten dämpats till 0,5 % i tre på varandra följande månader. Det är dock vanskligt att uttala sig om skattens grad av effektivitet. I branscher med hög efterfrågan kan skatten mycket väl komma att övervältras på köparna. Bl. a. mot den bakgrunden är det möjligt att den officiella prognosen för BNP-deflatorns nivå 1975 — ca 10 % över nivån 1974 — är tilltagen i underkant.

En bedömning av den troliga utvecklingen av bruttonationalproduktens användningskomponenter torde också ge vid handen att den officiella prognosen härvidlag kan vara något i överkant. Därvid inverkar bl. a. en beräknad dämpad utveckling av den offentliga sektorns utgiftsvolym. Med hänsyn till den officiella prognosens normativa karaktär torde det samtidigt inte kunna anses som uteslutet att en viss omläggning av statsutgiftspolitiken efter hand kommer till stånd 1975.

Italien

Den konjunkturuppgång som inleddes i Italien mot slutet av 1972 låg senare i tiden än vad som gällde för flertalet övriga OECD-länder. Under 1973 var tillväxttakten fortsatt hög och bedömningarna pekade före oktober 1973 mot en fortsatt expansion under 1974. Eftersom Italien till ca 80 % är beroende av oljan för sin energikonsumtion ledde oljekrisen till en dämpning av produktionstakten mot slutet av 1973. Under första delen av 1974 synes en återhämtning ha ägt rum.

Effekterna av oljekrisen har dock varit mest märkbara på den externa balansen och inflationstakten. Redan under 1973 hade bytesbalansen till följd av den snabba ökningen av den inhemska efterfrågan och den höga utnyttjandegraden av produktionsresurserna visat ett underskott på nära 2,5 miljarder dollar, varav en stor del är att hänföra till oljeimporten. Prisstegringstakten i konsumentledet ökade till 11 %.

Under första halvåret 1974 försämrades både den externa och den interna balansen. Konsumentprisökningarna accelererade samtidigt som utrikeshandelsbalansen försämrades så kraftigt att handelsbalansunderskottet för första halvåret väl översteg motsvarande underskott för hela 1973.

Denna utveckling föranledde ekonomisk-politiska åtgärder av både finans- och kreditpolitiskt slag. Den italienska regeringen beslöt i juli 1974 att höja mervärdeskatten samt vissa taxor med en kalkylerad sammanlagd restriktiv effekt på bruttonationalprodukten om 2—3 % räknat på årsbasis. Den omedelbara effekten torde dock ha blivit snabba prisstegringar under andra halvåret 1974.

Diskontot höjdes i mars 1974 från 6,5 till 9 % och utlåningsräntorna steg därefter kraftigt. Bankerna ålades att begränsa ökningen av krediterna till 15 % under perioden mars 1974—mars 1975.

Från och med maj 1974 belastas importen med depositionsavgifter på 50 % av importens värde. Dessa avgifter som fryses för en period om 6

månader drabbar i runt tal 1/3 av importen. Avgifterna drabbar främst varaktiga konsumtionsvaror. Ursprungligen täckte avgiftsskyldigheten ett vidare varuområde, men efter framställning från övriga EG-medlemmar reducerades eller borttogs avgifterna på kött- resp. övriga jordbruksprodukter.

Delvis som en följd av dessa åtgärder synes en nedgång i aktiviteten ha inträtt fr. o. m. halvårsskiftet 1974. Industriproduktionen har stagnerat och arbetslösheten ökat.

Med hänsyn till bl. a. osäkerheten i statistiken, särskilt rörande den reala utvecklingen ett år med exceptionella prisstegringar, är det svårt att mera exakt ange tillväxttakten för bruttonationalprodukten och dess viktigaste komponenter under 1974. Emellertid tycks den privata konsumtionen ha ökat med 3—4 % i volym mot drygt 6 % 1973. De fasta investeringarnas tillväxt tycks ha hållits uppe anmärkningsvärt väl och överskridit 5 %. Exporten av varor och tjänster ökade med inemot 10 %, medan importen snarast minskade i förhållande till 1973. Med beaktande av den kraftiga försämringen i bytesförhållandet kom emellertid underskottet i bytesbalansen att uppgå till över 8 miljarder dollar, mer än 3 gånger så mycket som 1973. Bruttonationalprodukten ökade med 4—5 %.

Utgångspunkten för bedömningen av den ekonomiska utvecklingen under 1975 är att en fortsatt restriktivitet i den ekonomiska politiken kommer att råda. Dels som en följd härav och dels till följd av svårigheter för löntagarna att snabbt kompensera sig för prisstegringarna torde den privata konsumtionen komma att stagnera på 1974 års nivå. Detta förutsätter dock i sig en neddragning av sparkvoten. Den offentliga konsumtionen kan antas öka något, den uttalade restriktiviteten i fråga om budgetunderskottet 1975 tyder på att någon snabb expansion av den offentliga konsumtionen inte är att vänta. Bruttoinvesteringarna kommer enligt tillgängliga bedömningar att minska kraftigt 1975, detta mot bakgrund av den dämpade inhemska och utländska efterfrågan och den kraftiga kapacitetsutbyggnad som ägde rum 1973 och 1974.

Stor osäkerhet vidlåder bedömningen av utrikeshandeln. Importvolymen minskade redan första halvåret 1974 och med hänsyn till den förväntade nedgången i den inhemska slutliga efterfrågan 1975 samt en fortsatt lageravveckling synes en stagnerande importvolym sannolik. Av avgörande betydelse för tillväxttakten i den italienska ekonomin är därmed exportmöjligheterna. För att en exportillväxt av den här antagna storleken, 7 %, skall kunna realiseras 1975 är en markerad återhämtning i Västeuropa nödvändig, särskilt i Förbundsrepubliken Tyskland som mottar ca 1/5 av Italiens export. Inberäknat en viss återhämtning under 1975 av den mycket negativa utvecklingen av terms-of-trade 1974 skulle bytesbalansunderskottet kunna reduceras till ca 5 miljarder dollar 1975. Detta skulle innebära att bytesbalansunderskottet exkl.

oljeprodukter elimineradcs 1975. Sammantaget beräknas bruttonationalprodukten under gynnsamma omständigheter stiga med någon procent mellan 1974 och 1975.

En fortsatt hög inflationstakt kan förutses samtidigt som arbetslösheten torde komma att nära nog fördubblas från dess lägsta nivå 1974. Huruvida den ekonomiska politiken kan komma att läggas om är svårt att bedöma, en viss lättnad kan dock inte uteslutas.

Danmark

Den danska ekonomin karakteriserades 1974 av att den synnerligen expansiva utvecklingen av den inhemska efterfrågan 1973 dämpades högst påtagligt. Den totala inhemska efterfrågevolymen kan sålunda beräknas ha sjunkit något mellan 1973 och 1974. Till följd av en stabil exporttillväxt motverkades emellertid den härigenom uppkomna kontraktiva effekten på den totala produktionen och ökningstakten för bruttonationalprodukten 1974 torde ha uppgått till ca 2 % i volym.

Den ekonomiska politiken hade 1973 lagts om i efterfrågedämpande riktning. En väsentlig roll torde härvidlag den begränsning av den offentliga sektorns investeringar som införts våren 1973 ha spelat. Denna investeringsbegränsning kom sedan att gälla fram till augusti 1974 och påverkade därigenom märkbart den offentliga sektorns investeringar även detta år, varigenom dessa i volym kom att fortsätta att minska, med mer än 10 %. Den offentliga konsumtionen hade däremot en expansiv efterfrågeeffekt 1974 och ökade volymmässigt med 4 à 5 %. I februari 1974 beslutades ett program innefattande tillfälliga subsidier till företagen för att mildra lönckostnadspressen sedan försök att eliminera de tröskelklausuler, vilka knyter löneutvecklingen till prisutvecklingen, misslyckats. Subsidierna kan beräknas till ca 3 % av lönesumman i den privata sektorn. I åtstramande syfte aviserades samtidigt anställningsstopp i den offentliga sektorn under perioden februari—augusti 1974 samt ett obligatoriskt hushållssparande på speciella bankkonton för större inkomster. Den senare åtgärden trädde emellertid inte i kraft förrän under loppet av hösten 1974 och beräknas därigenom nå full effekt först 1975.

Starkt bidragande till den mycket matta inhemska efterfrågan 1974 var den privata konsumtionens utveckling. Enligt mycket preliminära uppskattningar torde den privata konsumtionen t. o. m. ha minskat med någon enstaka procent i volym mellan 1973 och 1974. En väsentlig roll för denna svaga utveckling spelade höjningen av de indirekta skatterna på en rad konsumtionsvaror som beslutades i maj 1974 samt den samtidigt genomförda höjningen av viktavgiften och — temporärt — registreringsavgiften för bilar. Den senare åtgärden torde vara främsta orsaken till att bilinköpen bringades ned till en mycket låg nivå andra halvåret 1974.

Näringslivets fasta investeringar bibehöll ännu första kvartalet något av den starka ökningstakt, vilken uppnåtts 1973. Företagen synes, att döma av enkätdata från våren 1974, inte i sina investeringsplaner nämnvärt ha påverkats av oljeprishöjningarna. Icke desto mindre synes den dämpade efterfrågeutvecklingen samt — inte minst — den allt mer kännbara kreditåtstramningen ha medfört att investeringarna längre fram under året kom in i en mer avmattad utvecklingsfas. Näringslivets fasta investeringar kan härigenom bedömas ha ökat endast måttligt 1974 eller med 1 à 2 %.

Bostadsbyggandet kom 1974, efter det exceptionella uppsvinget 1972—1973, in i vad som närmast kan karakteriseras som en kris delvis till följd av de finansiella problem den höga räntenivån medfört i avsaknad av ett system att omfördela räntekostnaderna över tiden i en inflationsekonomi. Bostadsbyggandet kan härigenom beräknas ha minskat med ca 25 % i volym 1974, och antalet påbörjade lägenheter blev bara något över hälften av antalet 1973. Importens utveckling svängde dramatiskt 1974, från en volymökning om 19 % 1972—1973 till en nedgång på 5 à 6 % 1973—1974. Då exporten ökade parallellt, kom den reala BNP-tillväxten att utvecklas i linje med den totala inhemska efterfrågan. Till följd av den genom oljeprishöjningarna kraftigt försämrade utvecklingen av bytesförhållandet med utlandet ökade emellertid det redan 1973 stora underskottet i bytesbalansen ytterligare kraftigt.

I samband med den allmänt lugnare efterfrågeutvecklingen avmattades det 1973 starka trycket på arbetsmarknaden successivt, vilket ledde till att arbetslösheten tilltog och under höstmånaderna 1974 uppgick antalet arbetslösa tidvis till mer än 10 % av den organiserade arbetskraften. För året som helhet torde arbetslösheten i genomsnitt ha uppgått till drygt 4 % jämfört med 2,4 % 1973. Härigenom kunde löneglidningen dämpas något 1974. Till följd av de uppnådda avtalsmässiga löneökningarna för 1974 enligt tvåårsavtalet från 1973 samt genom prisindexregleringen av lönerna, torde dock den totala lönesumman ha ökat med närmare 20 % 1974. Med hänsyn tagen till de subsidier företagen beviljades i februari 1974 samt den uppnådda produktivitetsutvecklingen kan arbetskostnadsökningen per producerad enhet beräknas till ca 15 % 1974, vilket under antagande om oförändrade vinstmarginaler skulle ha medfört en direkt priseffekt på mer än 10 %. Genom prisstoppet under de två första månaderna 1974 samt priskontrollen härefter torde dock vinstmarginalerna ha minskat något. Samtidigt medförde emellertid de högre oljepriserna en effekt på 3—4 procentenheter på konsumentpriserna och prisökningar på andra importerade varor torde ha bidragit med ytterligare ca 2 procentenheter. Konsumentpriserna kom härigenom 1974 i genomsnitt att ligga 15 % över nivån 1973.

Inför 1975 ställs den ekonomiska politiken i Danmark inför svårare avvägningsproblem än i de flesta andra länder. Arbetslösheten har kom-

mit upp på en mycket hög nivå och krav kan ställas på en expansiv ekonomisk politik i syfte att minska antalet arbetslösa. Samtidigt står det klart att förhållandevis drastiska åtgärder är fortsatt nödvändiga för att sanera utrikesbalansen. En ekonomisk politik som håller tillbaka den inhemska efterfrågan förespråkas av dessa skäl.

Den reala förbättringen av bytesbalansen 1974 måste betraktas som klart otillräcklig även mot bakgrund av ett begränsat syfte att eliminera den del av utrikesunderskottet som inte beror på höjda oljepriser. Förutom oljeunderskottet har Danmark dessutom att brottas med växande räntebetalningar till utlandet, vilka redan 1974 torde ha uppgått till ca 1 miljard danska kr. De under mer än 10 år ackumulerade bytesbalansunderskotten mot utlandet har skapat en utländsk skuld som 1974 uppgick till ca 30 miljarder danska kr. Särskilt under 1973 och 1974 var den internationella upplåningen omfattande och verkställdes främst av företagen till följd av den även vid internationell jämförelse höga räntenivån i Danmark. De för Danmarks del hittills beslutade åtgärderna för 1975 bedömdes av regeringen som ur betalningsbalanssynpunkt otillräckliga och ett mer genomgripande lösningsförslag av inkomstpolitisk natur framlades i början av december 1974. Detta förslag kunde ej vinna anslutning i folketinget och en regeringskris utlöstes. I oktober 1974 hade det förslag till skattereform, vilket aviserats i maj samma år framlagts. Genom denna reform sänks de direkta skatterna 12 à 13 % 1975, vilket delvis inbesparas på hushållens sociala förmåner samtidigt som de indirekta skatterna bibehålls oförändrade i motsats till vad som tidigare aviserats. För den genomsnittlige löntagaren kan skattesänkningarna sägas motsvara en nominell löneökning på 7—8 %.

I motsats till 1974 kan en expansiv effekt på samhällsekonomin förväntas från den offentliga sektorn 1975. Offentliga investeringar och offentlig konsumtion väntas sammantaget öka med ca 4 % i volym 1975. Det privata näringslivets fasta investeringar kan 1975 bedömas stagnera mot bakgrund av förväntade kapacitetsbehov samt räntabilitetsutsikter detta år och bostadsinvesteringarna bedöms fortsätta den 1974 inledda tillbakagången med en minskning på ca 25 % i volym 1975.

Den privata konsumtionen kan bedömas kunna öka med så mycket som 4 % 1975. Den totala inhemska efterfrågevolymen skulle mot bakgrund av en sådan utveckling av de olika efterfrågekomponenterna kunna öka med något mer än 2 % 1975. Importvolymens ökningstakt torde härigenom kunna begränsas även om avskaffandet av den temporära registreringsavgiften på bilar fr. o. m. 1.1.1975 kan medföra att från andra halvåret 1974 uppskjutna bilköp får en viss uppdragande effekt under 1975. Exporten kan 1975 gynnas av att vissa tidigare kapacitetsbegränsningar bortfaller. Bytesbalansen kan härigenom beräknas uppgå till samma volymmässiga underskott som 1974, varigenom bruttonationalprodukten skulle komma att utvecklas i linje med efterfrågan

eller med en ökningstakt om ca 2 %. Genom en viss återhämtning av det 1974 starkt försämrade bytesförhållandet skulle bytesbalansen 1975 till löpande priser visa ett mindre underskott än 1974 eller ca 5 miljarder danska kr. jämfört med ca 7 miljarder 1974.

Finland

Den expansiva utvecklingen av total efterfrågan och produktion fortsatte 1974 churu i långsammare takt än 1973, bl. a. till följd av bristande kapacitet inom industrin. Under höstmånaderna 1974 kunde dock tendenser till en mattare efterfrågeutveckling skönjas, härrörande framför allt från bostadsbyggandet och den privata konsumtionen men även från exporten.

Den offentliga sektorns resurskrav utvecklades 1974 något långsammare än 1973. Den samlade volymen av utgifter för offentlig konsumtion torde sålunda ha ökat närmare 4 % 1974 jämfört med 5,4 % 1973. Den offentliga sektorn fick därtill indirekt en förhållandevis expansiv effekt på den inhemska efterfrågeutvecklingen till följd av de skattesänkningsåtaganden som regeringen gjorde i samband med att ett centralt löneavtal fastställdes av arbetsmarknadsparterna våren 1974. Genom det nämnda skatteprogrammet sänktes de direkta skatterna med 950 miljoner finska mark 1974. Dessutom förbättrades de sociala förmånerna för hushållssektorn.

Samtidigt som hushållens nominella disponibla inkomster 1974 ökade synnerligen kraftigt till följd av löneavtalet i kombination med de statliga åtagandena steg den reala köpkraften endast måttligt, eller med ca 2 1/2 %, bl. a. i samband med att de höjda priserna på importerad olja i enlighet med den officiella politiken fick fullt genomslag i konsumentledet. Totalt ökade konsumentprisindex under perioden december 1973—oktober 1974 med ca 16 %. Denna utveckling i förening med en viss återhämtning av hushållens sparkvot medförde att den privata konsumtionsvolymen ökade måttligt 1974, eller med drygt 2 %. Även bostadsbyggandet utvecklades förhållandevis svagt 1974 framför allt till följd av bristande kapacitet. Kraftigt stigande bostadskostnader torde även ha bidragit till en successivt minskad efterfrågan inom denna sektor. De övriga privata fasta investeringarna utvecklades emellertid expansivt; i synnerhet maskininvesteringarna. Byggnadsinvesteringarna torde dock ha dragits ned av den 40-procentiga investeringsavgiften på oprioriterat byggande, vilken utsträcktes att gälla till slutet av 1974.

Exportvolymens ökningstakt låg för 1974 som helhet på en jämförelsevis hög nivå. Härtill bidrog bl. a. förhållandet att höjda oljepriser betalas med en ökad export till Sovjet inom ramen för det bilaterala handelsavtalet med detta land. Samtidigt begränsades dock den finska exportutvecklingen av kapacitetsbrist inom ett antal branscher, främst

papper och massa där den internationella efterfrågan låg på en synnerligen hög nivå. För sågat virke och andra träprodukter inträdde dock en klar efterfrågeavmattning i samband med den dämpade utvecklingen inom bostadsbyggnadssektorn i en rad länder 1974. Till följd av den kraftiga prisstegringen på bl. a. skogsindustriprodukter kunde exportvärdet under perioden januari—oktober 1974 öka med inemot 50 % jämfört med motsvarande period 1973. För hela 1974 kan exportens volymmässiga ökning beräknas ha stannat vid 6 %.

Importvolymen utvecklades 1974 parallellt med exportvolymen samtidigt som den mycket gynnsamma exportprisutvecklingen begränsade effekten på bytesförhållandet av oljeprishöjningarna. I löpande priser beräknas bytesbalansens underskott ändå ha tredubblats 1974 till ca 4 1/2 miljarder finska mark.

Sammanfattningsvis ökade bruttonationalprodukten med ca 3,5 % 1974. Parallellt härmed tilltog trycket på arbetsmarknaden trots en nettoåterinvandring från Sverige. Antalet lediga platser växte sålunda successivt under året fram till augusti 1974, då de uppgick till 39 000 jämfört med 33 000 i augusti 1973. Arbetslösheten minskade samtidigt från 2,1 % i juni 1973 till 1,4 % i juni 1974.

Det av regeringen i september 1974 framlagda budgetförslaget för 1975 innefattade en restriktiv statsutgiftspolitik. Samtidigt framlades emellertid ett omfattande investeringsprogram för de statliga företagen för åren fram till 1978. Därtill nedjusterades inkomstskatteskalorna 1975 till följd av den inkomstpolitiska helhetsuppgörelsen 1974. I anslutning till budgetförslaget för 1975 framlades även ett förslag om en statlig investeringsfond som skall kanalisera statliga medel till kapitalbildningen i näringslivet. Bl. a. till följd av de föreslagna statliga åtgärderna väntas den totala offentliga sektorns utgiftsvolym 1975 öka med ca 4 %.

De privata fasta investeringarna beräknas 1975 få en förhållandevis expansiv efterfrågeeffekt, varvid framför allt maskininvesteringarna väntas fortsätta att utvecklas expansivt, samtidigt som en mer dämpad utveckling av byggnadsverksamheten 1975 väntas bli motverkad av att investeringsavgiften på oprioriterat byggande avskaffades fr. o. m. årsskiftet 1974/1975.

Parallellt med att det löpande centrala tvåårsavtalet medför fortsatta stora avtalsmässiga löneökningar 1975 väntas löneglidningen minska i samband med att efterfrågan på arbetsmarknaden övergår till ett beräknat lugnare utvecklingsförlopp. Genom att importprisstegringarna förväntas bli avsevärt dämpade 1975 skulle härigenom vissa förutsättningar kunna finnas för en fortsatt real inkomstförbättring. En sådan utveckling understöds av regeringens initiativ i oktober 1974, dels i form av åtgärder för att sänka bostadskostnaderna och dels i form av borttagande av omsättningsskatten på vissa baslivsmedel under perioden 7 oktober

1974—31 december 1975. Den privata konsumtionen kan därför väntas öka något snabbare än 1974 eller med ca 2,5 % i volym.

Exporten väntas 1975 utgöra ett expansivt efterfrågeelement men ändå avmattas något i förhållande till 1974 och visa en volymökning på ca 4 %. Till följd av en något snabbare volymmässig ökning av importen i förbindelse med en viss återhämtning av bytesförhållandet mot utlandet beräknas bytesbalansen till löpande pris 1975 ge ett underskott av ungefär samma storleksordning som 1974. Den reala bruttonationalprodukten torde 1975 öka med ca 3 %, dvs. något långsammare än 1974.

Norge

Den ökade aktivitet som gjorde sig märkbar i den norska ekonomin fr. o. m. andra halvåret 1973 kom i hög grad att prägla utvecklingen även under 1974, med åtföljande hög efterfrågan, brist på produktionskapacitet och stram arbetsmarknad.

Tillväxten har fram till halvårsskiftet 1974 främst stimulerats av industriinvesteringarna och exportefterfrågan. Ökningstakten i exporten av varor och tjänster avtog dock redan under våren och sommaren främst till följd av bristande produktionskapacitet och volymökningen för helåret beräknas till 6,2 %. Effekten av den starkt uppbromsade ekonomiska aktiviteten hos flertalet av Norges handelspartners har mildrats avsevärt av det starka inslaget av energiintensiva och trävarubaserade varor i den norska exporten.

Investeringsökningen, som beräknas till ca 6 %, bidrog till den ökade aktiviteten. Merparten av denna ökning hänför sig till industriinvesteringarnas anmärkningsvärda uppgång med mer än 25 % i volym. I skarp kontrast mot utvecklingen i nästan samtliga övriga OECD-stater expanderade även byggsektorn under 1974. Utvecklingen för de totala investeringarna har dock motverkats av att sjöfartens investeringar gått ned kraftigt.

Fram till halvårsskiftet 1974 gav inte den privata konsumtionen någon nämnvärd stimulans åt produktionstillväxten. Under andra halvåret har dock resultatet av årets löneuppgörelse i kombination med regeringens konsumtionsstimulerande åtgärder i mars skapat förutsättningar för en ökning av den privata konsumtionen med inemot 4 %.

Den offentliga efterfrågan ökade med ca 4 % totalt. Samtidigt skedde dock en förskjutning så att den offentliga konsumtionen ökade långsammare och investeringarna snabbare jämfört med föregående år.

Konsumentprisstegringen på 9,5 % under loppet av 1974, som mot bakgrund av den internationella prisutvecklingen måste anses vara måttlig, drevs på i första hand av prishöjningarna på importerade och importberoende konsumtionsvaror. Försämringen i bytesförhållandet gentemot utlandet, i kombination med en ökning av den totala importen på 7,5 % i volym under året mot drygt 6 % för den totala exporten, ledde

till ett ovanligt stort underskott — ca 6 miljarder norska kr. — i betalningsbalansen. Av underskottet kan dock oljeutvinningsverksamheten beräknas svara för ca hälften.

Den ekonomiska politiken har sedan hösten 1973 utformats mot bakgrund av ett ur inflationssynpunkt riskabelt högt efterfrågetryck på investerings- och exportsidan och en ogynnsam utveckling av löntagarnas realinkomster till följd av prisstegringar och skatteautomatiken. Huvudmålen för politiken har varit att dämpa inflationstakten, anpassa den totala efterfrågan till den tillgängliga produktionskapaciteten och vidga utrymmet för en real konsumtionsökning för den genomsnittlige löntagaren och för pensionärerna på bekostnad av en långsammare ökningstakt för industrins investeringar och den offentliga sektorns efterfrågan. De ekonomisk-politiska åtgärder som presenterades på våren 1974 tog i anspråk en rad finanspolitiska medel, bl. a. skattelättnader som i tiden koordinerats med arbetsmarknadsparternas löneuppgörelse, ökade subventioner för livsmedel och höjda grundpensioner och barnbidrag. För att dämpa industrins efterfrågan tidigarelades företagens skatteinbetalningar. Det ovanligt höga underskottet på betalningsbalansen har inte uppfattats som något hinder för att stimulera konsumtionen, då man kunnat förutse att nettoexporten av råolja skulle komma igång i betydande omfattning redan under 1975.

Även penningpolitiska medel har tagits i anspråk för att nå de uppställda målen. Trots en stram kreditpolitik överskred affärsbankernas kreditgivning avsevärt den nivåvolym som förutsetts. Då kassa- och likviditetskvoterna inte visat sig påverka utlåningen på önskat sätt infördes i september tilläggsreservkrav som medgav en ökning på högst 3 % av bankernas individuella kreditvolym mellan 31 juli och 31 december 1974.

Den officiella bedömningen av utvecklingen under 1975 pekar på en avsevärd ökning i den totala produktionen med ca 6 %, en siffra som inte bara avviker starkt från den förutsedda utvecklingen inom OECD-området i dess helhet, utan även ligger drygt 1,5 procentenheter över genomsnittet för utvecklingen i Norge 1963—1973. Till ca 1/4 förklaras tillväxten av den ökade oljeutvinningsverksamheten i Nordsjön, vars bidrag till exporten under 1975 förväntas öka från 540 milj. till drygt 4 miljarder norska kr. Även exporten av övriga varor förväntas öka, om än långsammare än oljeexporten. Den totala exporten av varor och tjänster förväntas öka med 9—10 %.

Ökningen i den totala investeringarna väntas gå ned till 4 %, men kommer att skifta för olika investeringsområden. Offentliga investeringar planeras öka något och industrins, kraftproducenternas och sjöfartens investeringar förväntas öka kraftigt. Inom oljeutvinningssektorn planeras å andra sidan en kraftig minskning som påtagligt påverkar utvecklingen för de totala investeringarna.

Den uppgång i den privata konsumtionen som stimulerats av 1974 års ekonomiska politik kommer med stor sannolikhet att accelerera ytterligare under loppet av 1975. I likhet med den ekonomiska politiken under 1974, präglas budgeten för 1975 av strävan att stimulera den privata konsumtionen genom en ökning av den reala disponibla inkomsten. Höjning av grundavdrag och justeringar av skatteprogressionen är åtgärder som tillsammans med ökade sociala transfereringar skall garantera såväl löntagare i låg- och medelinkomstlägen som pensionärer en standardförbättring. Samtidigt söker man dämpa efterfrågan från investeringssidan med hjälp av en stram penningpolitik i syfte att bevara den samhällsekonomiska balansen. Mot denna bakgrund väntas den privata konsumtionen öka med drygt 5 %.

Den fortsatta inhemska expansionen under 1975 och främst den pågående uppgången i privat konsumtion kommer att leda till en ökning av importen även under 1975, men då lagerinvesteringarna inte torde ligga på samma höga nivå som 1974 väntas importökningen stanna vid drygt 5 %. Den fortsatta försämringen av bytesbalansen som blir en följd härav mildras dock av intäkterna från oljeutvinningen och det totala underskottet beräknas bli drygt 7 miljarder norska kr.

3 Utrikeshandeln

3.1 Exporten

Varuexporten ökade mycket snabbt under loppet av 1972 och första kvartalet 1973, varefter ett skede av mer dämpad tillväxt följde, ungefär samtidigt som styrkan i den internationella efterfrågeexpansionen började avta. För delar av exporten, i synnerhet på råvarusidan, sammanhängde dämpningen med en alltmer accentuerad kapacitetsbrist. Medan exportvolymen 1972—1973 steg med 15,7 %, beräknas preliminärt att uppgången 1973—1974 kom att stanna vid ca 5,5 %. Den sålunda försvagade tendensen för volymutvecklingen kontrasterar bjärt mot en accelererande ökningstakt för exportpriserna: en redan högst avsevärd prisuppgång 1972—1973 på 10 % följdes av ett ökningstal för genomsnittspriserna 1973—1974 som uppskattas till inte mindre än 28,5 %, innefattande extrema prisstegringar främst för exportens råvarudel.

För 1975 emotses en exportvolym som innebär en ökning 1974—1975 på ca 3 %; således en ytterligare försvagad tillväxt jämfört med 1973—1974. Förutsättningar för denna beräkning utgörs bl. a. av den bild av relativt svag ekonomisk tillväxt i OECD-området som tecknas i kapitlet om det internationella konjunkturläget; vidare förutsätts att vår export till Östeuropa och vissa u-länder, främst de oljeproducerande, fortsätter att uppvisa en mycket god tillväxt. Prisutvecklingen för totalexporten väntas bli dämpad i jämförelse med 1973—1974. Ökningstalet 11 % 1974—1975 inrymmer mycket stora skillnader i bedömningarna för olika varugrupper: exempelvis torde järnmalmspriserna komma att stiga med 50 % medan trävarupriserna beräknas sjunka med 20 %.

Färdigvaruexporten

Fartyg exkluderade, utgör färdigvarorna i runt tal 75 % av exporten. Utvecklingen av färdigvaruexporten överensstämmer därför ganska väl med tendensen för totalexporten, sådan den inledningsvis beskrivits för de senaste åren. Den vikande tendens som inträdde under loppet av 1973 blev dock för färdigvaruexporten något mindre markerad än för totalexporten, eftersom råvaruexporten i själva verket sjönk till följd av begränsningar på utbudssidan. Exportvolymen av färdigvaror torde i större utsträckning än vad som gällt för råvarorna ha följt efterfrågans utveckling under det senaste konjunkturuppsvinget. Uppgången 1973—1974 beräknas preliminärt ha uppgått till ca 10,5 %.

Huvudparten av färdigvarorna avsätts, liksom råvarorna, i OECD-länderna. Färdigvaruexporten till detta område, som framgår av tabell 3: 2, steg 1972—1973 med ca 17 % och beräknas preliminärt 1973—

Tabell 3:1 Marknadstillväxten för färdigvaror (exkl. fartyg)[1] i OECD-området[2] 1971—1975
Procentuell volymförändring

Sammanvägning av	1971—1972	1972—1973	1973—1974 *prel.*	1974—1975 *prognos*
Bruttonationalprodukt	4,5	5,3	2	3
Färdigvaruimport vid "normala" importelasticiteter	9,1	10,6	3,5	5
Faktisk färdigvaruimport (= marknadstillväxt)	9,6	15,2	4	4

[1] SITC 5—8, exkl. 68 och 735.
[2] Utom Australien, Nya Zeeland, Grekland, Irland, Island, Portugal, Spanien och Turkiet.

Anm. 1. Sammanvägningarna är i samtliga fall gjorda med ländernas andelar i Sveriges färdigvaruexport som vikter.
Anm. 2. Prognoserna för volymförändringarna är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

1974 ha stigit med ca 6 %. Marknadstillväxten[1] inom OECD-området beräknas samtidigt till drygt 15 % resp. ca 4 % (det sistnämnda talet är dock ytterst preliminärt). Sverige ökade således sina marknadsandelar 1972—1973, sannolikt också 1973—1974.

Marknadstillväxten 1972—1973 hör till de största som noterats under efterkrigstiden. Om man på samma sätt som för marknadstillväxten väger samman OECD-ländernas tillväxt i bruttonationalprodukten med andelarna i Sveriges färdigvaruexport, finner man att den vägda produktionstillväxten uppgick till 5,3 % 1972—1973; den svenska industrin mötte således på sina utlandsmarknader en genomsnittlig importelasticitet för färdigvaror som uppgick till närmare 3. Vid historiskt sett "normala" importelasticiteter skulle den vägda genomsnittliga importelasticiteten ha varit ungefär 2 och marknadstillväxten följaktligen ca 10,5 % 1972—1973 — jämför med den faktiska, mer än 15 %. I tabell 3: 1 återfinns likartade beräkningar och jämförelser för hela perioden 1971—1975.

Att tillväxten i OECD-ländernas importefterfrågan på färdigvaror 1972—1973 blev större än vad som vore att vänta med ledning av historiska tal för importelasticiteterna, stod i samband med att kapacitetsutnyttjandegraden i flertalet av länderna steg kraftigt 1972—1973. En betydande del av efterfrågetillväxten kom i detta läge att "spilla över" på importsidan. 1971—1972, då kapacitetsutnyttjandet i avsättningsländerna höll sig ungefär konstant, överensstämde däremot den faktiska marknadstillväxten ungefärligen med den kalkyl som grundar sig på "normala" importelasticiteter — noga räknat blev den aningen större. Även 1973—1974 tyder den preliminärt skattade marknadstill-

[1] Dvs. ett med avnämarländernas andelar av den svenska färdigvaruexporten vägt medeltal av tillväxten i samma länders färdigvaruimport.

växten, 4 %, på att den genomsnittliga importökningen varit något större än en på historiska elasticiteter grundad förväntan. Detta resultat betingas dock av anmärkningsvärt höga tillväxttal för Norges och Storbritanniens färdigvaruimport. Dessa två länder synes ha svarat för huvuddelen — över 75 % — av den 4-procentiga marknadstillväxten, medan deras sammanlagda vikt i beräkningarna är ca 30 %. För OECD-området utom Norge och Storbritannien synes däremot importtillväxten ha blivit lägre än vid "normala" elasticiteter, sannolikt återspeglande det faktum att kapacitetsutnyttjandet i flertalet länder torde ha sjunkit mellan genomsnitten 1973—1974.

Under 1975 förväntas en svag återhämtning i den ekonomiska tillväxten äga rum i de västliga industriländerna. Den produktionsökning som emotses torde emellertid i allmänhet innebära en ytterligare nedgång i kapacitetsutnyttjandet. Den ekonomiska politikens inriktning och intensitet i avnämarländerna under 1975 är i nuläget en källa till betydande osäkerhet. Detta avser i första hand bedömningen av den allmänekonomiska tillväxten men även relationen mellan denna och importutvecklingen, i den mån nämligen politiken kan komma att i ökad utsträckning ta sikte på att bromsa importen i länder med stora underskott i utrikeshandeln. Marknadstillväxten för färdigvaror i OECD-området har beräknats bli ungefär 4 %, vilket enligt tabell 3: 1 är något lägre än vid "normala" importelasticiteter. Avvikelsen är i huvudsak en antagen effekt på importefterfrågan av det väntade sänkta trycket på ländernas inhemska produktionsresurser.

Variationer i den svenska färdigvaruexportens marknadsandelar kan ibland vara väl så betydelsefulla som marknadstillväxten för exporttillväxtens storlek. Utvecklingen av de genomsnittliga marknadsandelarna i OECD-området 1971—1975 framgår av tabell 3: 2 och i ett förlängt historiskt perspektiv av diagram 3: 1. Orsakerna till andelarnas förskjutningar är inte alltid så lätta att klarlägga, i synnerhet som både efter-

Tabell 3:2 Sveriges export av färdigvaror (exkl. fartyg)[1] till OECD-området[2] 1971—1975
Procentuell volymförändring

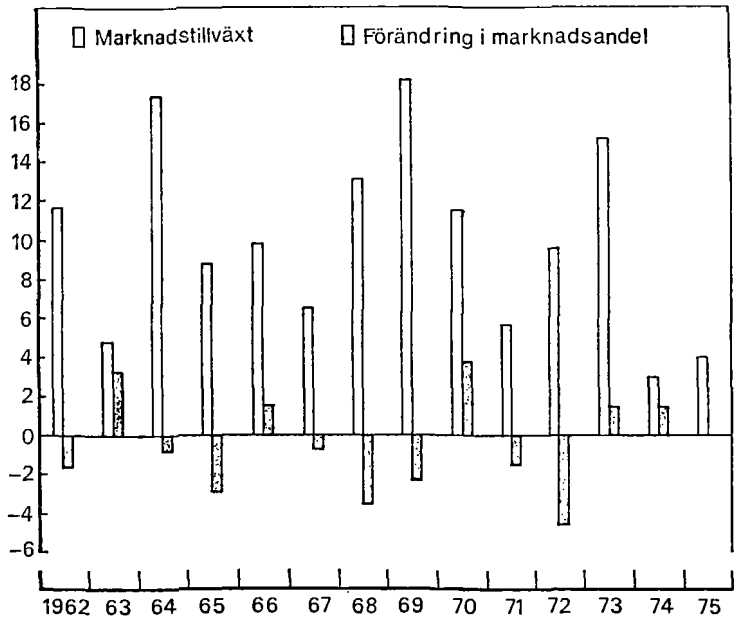
	1971—1972	1972—1973	1973—1974 prel.	1974—1975 prognos
Marknadstillväxt	9,6	15,2	4	4
Export	4,6	16,9	6	4
Marknadsandelar	−4,6	1,5	1,5	0

[1] SITC 5—8, exkl. 68 och 735.
[2] Utom Australien, Nya Zeeland, Grekland, Irland, Island, Portugal, Spanien och Turkiet.

Anm. Prognoserna är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

Diagram 3: 1 Marknadstillväxt och marknadsandelar för Sveriges färdigvaruexport till OECD-området 1962—1975

Procentuell volymförändring från föregående år. För 1974 avses preliminärt utfall, för 1975 prognos

fråge- och utbudsfaktorer kan inverka samtidigt.[1] Den positiva utveckling av färdigvarornas marknadsandelar som kunnat iakttas 1973 och troligen även 1974, hade sannolikt delvis sin grund i att efterfrågetrycket i Sverige relativt till de övriga industriländerna var lågt och sjunkande i högkonjunkturens inledande fas, åtminstone fram till mitten av 1973: produktionstillväxten i konkurrentländerna var snabbare än i Sverige. Konkurrensen om importandelarna på avsättningsmarknaderna torde därigenom ha mattats av. Till detta kommer att den tidigare stigande tendensen för den svenska färdigvaruexportens relativpris (se tabell 3: 4) synes ha bromsats under 1973 och 1974. De relativa priserna gick däremot upp 1970—1971 och framför allt 1971—1972, vilket torde bidra till att förklara det fall i marknadsandelarna som då ägde rum.

Under 1974 synes utvecklingen av det relativa efterfrågetrycket ha reverserats gentemot 1973: den svenska industrins produktionsökning översteg kapacitetstillväxten medan motsatsen torde ha gällt för i stort sett alla andra industriländer. Även 1975 väntas en viss, låt vara obetydlig, ytterligare ökning av det svenska relativa efterfrågetrycket äga rum. De svenska färdigvaruproducenterna får nu på sina utlandsmarknader sannolikt känna av ett ökat säljtryck från konkurrentländerna, vilket

[1] Härtill kommer att variationer i andelarna alltid till en del är i en viss mening skenbara, nämligen i den mån efterfrågetillväxten är olika stor för olika varugruppsdelar, samtidigt som den svenska exportens varusammansättning avviker från resp. länders import.

Tabell 3:3 Sveriges export av färdigvaror (exkl. fartyg)[1] 1968—1975

Export till	Årlig volymförändring, %					Andel av totalsumman, %		
	1968—1973	1971—1972	1972—1973	1973—1974 prel.	1974—1975 prognos	1968	1973	1975 prognos
OECD-länderna[2]	11,2	4,6	16,9	6	4	76,1	78,4	74
Övriga länder	8,3	5,4	15,6	25,5	13,5	23,9	21,6	26
därav:								
Östeuropa och Kina	6,2	4,4	29,1	35	17	5,9	4,8	6
OPEC-länderna[3]	12,3	16,4	21,7	50	55	2,0	2,1	4
Andra länder	8,6	4,4	10,9	19	5	16,0	14,7	16
Summa	**10,5**	**4,8**	**16,6**	**10,5**	**6,5**	**100,0**	**100,0**	**100**

[1] SITC 5—8, exkl. 68 och 735.
[2] Utom Australien, Nya Zeeland, Grekland, Irland, Island, Portugal, Spanien och Turkiet.
[3] Qatar, Abu Dhabi, Saud-Arabien, Kuwait, Irak, Iran, Indonesien, Venezuela, Libyen, Algeriet och Nigeria.

Anm. Prognoserna för volymförändringarna är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

återverkar på bedömningen av marknadsandelarnas utveckling 1974—1975. En faktor som å andra sidan kan förhindra en tillbakagång i marknadsandelarna är den hittillsvarande någorlunda gynnsamma relativprisutvecklingen som väntas bestå även 1974—1975. Vid ett antagande om oförändrade marknadsandelar skulle Sveriges export av färdigvaror till OECD-området sålunda stiga med marknadstillväxtens ca 4 % 1974—1975.

I tabell 3: 3 visas utvecklingen av den svenska färdigvaruexporten med fördelning även på ländergrupper utanför OECD-området: Östeuropa, inkl. Kina, OPEC-länderna samt andra länder, företrädesvis icke-oljeproducerande u-länder. För dessa länder-grupper saknas mycket av det datamaterial och de prognoser för den ekonomiska utvecklingen som bildar underlag för bedömningen av exporten till OECD-länderna. De prognoser som redovisas får därför anses mer ofullständigt underbyggda.

Exporten av färdigvaror till Östeuropa och Kina har under de senaste två åren expanderat mycket starkt; 1972—1973 beräknas volymtillväxten ha varit närmare 30 % och 1973—1974 torde ökningen snarast överstiga detta procenttal. Bakgrunden är den snabba ekonomiska tillväxten i SEV-länderna, som synes ha överträffat de redan i sig ambitiösa tillväxtmålen. Planerna för 1975 är ännu inte kända, men det förutsätts att de inte kommer att innebära någon mer avsevärd neddragning av den ekonomiska tillväxttakten. För den svenska färdigvaruexporten till området räknas tentativt med en volymtillväxt 1974—1975 på 17 %.

Efter de drastiska oljeprishöjningar som genomfördes under slutet av 1973 och vid början av 1974 knöts på många håll stora förhoppningar till OPEC-länderna som en kraftigt växande marknad för industriländernas exportvaror. Problemet är i första hand att åtskilliga OPEC-län-

der saknar möjlighet att på kort sikt nyttiggöra sig en kraftigt växande varuimport — större delen av oljeinkomsternas väldiga ökning sparas i olika former. Icke desto mindre beräknas den svenska färdigvaruexporten ha ökat med omkring 50 % i volym 1973—1974, vilket också kan uttryckas så att OPEC-länderna svarade för ca 1/8 av den totala färdigvaruexportens ökning. Man bör kunna räkna med att ett tillväxttal av minst samma storlek erhålls 1974—75; här har räknats med en volymökning i färdigvaruexporten på 55 %.

De kraftigt ökande noteringspriserna på råvaror under 1972 och större delen av 1973 medförde att även många icke-oljeproducerande u-länder erhöll avsevärda förstärkningar i exportinkomsterna 1972—1973 och 1973—1974, vilket skulle ha kunnat bilda bas för betydande ökningar i deras import från industriländerna. Emellertid lägger nu OPEC-länderna beslag på en avsevärd del av dessa inkomstillskott via de höga oljepriserna, varför tillväxten i de övriga u-ländernas import av färdigvaror framgent torde bli förhållandevis dämpad. Den svenska färdigvaruexporten till gruppen "andra länder" beräknas 1973—1974 ha stigit mycket påtagligt, 18 à 20 %. För 1974—1975 beräknas med försiktig optimism en tillväxt på 5 % vara möjlig. Detta innebär dock en mycket obetydlig uppgång i utförselvolymen, räknat från nivån under andra halvåret 1974.

Sammantaget innebär kalkylerna en volymtillväxt i den totala svenska färdigvaruexporten på ca 6,5 % 1974—1975.

Priserna för den svenska färdigvaruexporten bestäms dels av den inhemska pris- och kostnadsutvecklingen, dels av de priser som etableras på världsmarknaden av de ledande konkurrentländerna. De svenska exportörernas eget inflytande på världsmarknadspriserna är mycket ringa till följd av Sveriges obetydliga andel i världshandeln med färdigvaror — detta till skillnad mot främst Förenta staterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Japan. I tabell 3: 4 redovisas utvecklingen av de svenska exportpriserna och "världsexportpriserna" för färdigvaror. Uppgången i färdigvarupriserna blev 1973—1974 synnerligen kraftig; världsmarknadspriset uttryckt i genomsnittliga nationella valutor beräknas preliminärt ha stigit med inte mindre än ca 18,5 %. I första hand är detta ett genomslag av prishöjningarna på olja och andra råvaror, medan den prisuppdrivande effekten från efterfrågesidan torde ha varit avgjort lägre än 1972—73. De svenska exportpriserna för färdigvaror steg 1973—1974 uppskattningsvis 20 % (räknat exkl. papper) vilket, om man räknar i enhetlig valuta, betydde att relativpriset, liksom 1972—1973, uppvisade en ganska obetydlig ökning. Det kan i sammanhanget nämnas, att den svenska kronan effektivt torde ha deprecierats med någon procent, räknat mellan genomsnittskurserna 1973 och 1974.

Också för 1975 förutses en mycket hög inflationstakt i världsekonomin mot bakgrund av dels ett visst fortsatt genomslag av oljeprishöj-

Tabell 3:4 Prisutvecklingen för färdigvaror 1960—1975
Procentuell årlig förändring

	1960—1969	1969—1970	1970—1971	1971—1972	1972—1973	1973—1974 prel.	1974—1975 prognos
Världsexportpriset[1]							
(1) i nationella valutor	1,4	4,7	3,2	2,4	7,1	18,5	13
(2) i US dollar	1,1	5,9	5,6	8,6	15,4	17,5	14
(3) i svenska kronor	1,1	5,9	3,7	1,5	6,2	19	11,5
Sveriges exportpris i svenska kronor	2,0	7,6	5,7	5,4	6,7	20[2]	11,5[2]
Sveriges relativa exportpris	0,9	1,6	1,9	3,8	0,5	1	0

[1] Exportprisindex för "manufactured goods" för de 11 i världshandeln största OECD-länderna, sammanvägt med deras andelar i världsexporten.
[2] Räknat exkl. papper. Inkl. papper erhålls 22,5 % resp. 12,5 %.

Anm. Prognoserna är avrundade till närmaste hela resp. halva procent.

ningarna i färdigvaruledet, dels de kraftiga löneökningar som väntas i flertalet länder. Höjningen av den allmänna prisnivån beräknas bli i det närmaste lika stor 1974—1975 som 1973—1974. En viss dämpning av prisstegringarna för färdigvaror i internationell handel väntas däremot komma att äga rum. Uppgången 1973—1974 för världsexportpriset synes nämligen ha varit betydligt större än prisuppgången för motsvarande inhemskt sålda varor medan utvecklingen 1974—1975 antas bli mer likformig i detta avseende. Ökningen i världsexportpriset beräknas bli av storleksordningen 13 %, uttryckt i genomsnittliga nationella valutor. Uppgången i de svenska exportpriserna (räknat exkl. papper) har kalkylerats stanna vid ca 11,5 % 1974—1975. Vid oförändrade växelkurser från november 1974 sker emellertid en viss effektiv appreciering av den svenska kronan mellan genomsnittskurserna 1974 och 1975, varför relativpriserna 1974—1975 torde bli ungefär oförändrade.

Råvaruexporten

Världsefterfrågan på praktiskt taget samtliga typer av råvaror steg under 1972 och 1973 mycket snabbt i samband med det kraftiga konjunkturuppsvinget i nästan alla OECD-länderna och den starkt växande efterfrågan även från Östeuropa. Utbudskapaciteten för prompta leveranser kunde inte hålla takt med efterfrågeexpansionen vilket tog sig uttryck i synnerligen kraftiga höjningar i noteringspriserna för samtliga råvaruslag i internationell handel.

Den svenska råvaruexportens storlek under 1973 kom mot denna bakgrund att begränsas endast av leveranskapaciteten. Volymtillväxten 1972—1973 på över 13,5 % möjliggjordes genom stora neddragningar av producentlagren. Framemot mitten av 1973 var lagren i huvudsak tömda, vilket framtvingade en sjunkande råvaruexport, sett under loppet av 1973.

Efterfrågebilden på råvarumarknaderna ter sig i nuläget — i kontrast mot 1973 och början av 1974 — vida mer splittrad för de olika varuslagen. Eftersom den svenska råvaruexporten dessutom har en varusammansättning som är mycket olik den totala internationella råvaruhandelns, har någon exportbedömning för 1974 och 1975 med utgångspunkt från den aggregerade internationella råvaruefterfrågan inte gjorts. I stället har en disaggregerad ansats tillämpats, byggd på informationer om marknadsförhållanden och produktionsförutsättningar för det relativt begränsade antal råvaror som ingår i den svenska exporten. Bedömningarna och kalkylerna redovisas i detalj i produktionskapitlet och mer kortfattat nedan i avsnittet om exporten på varugrupper.

Totalt beräknas att den genomsnittliga exportvolymen av råvaror under 1974 blev ca 6,5 % lägre än under 1973. För flera varugrupper, t. ex. jordbruksprodukter, livsmedel, järnmalm och massa torde det inte ha inneburit några marknadsmässiga svårigheter att avyttra det under 1974 tillgängliga exportutbudet. Efterfrågeuppsvinget under 1972 och 1973 var tydligen av en sådan styrka att lagersituationen i avnämarländerna för dessa produkter ännu i slutet av 1974 inte nämnvärt höll tillbaka köpintresset. Däremot drabbades främst trävaruexporten under loppet av 1974 av avsevärda och växande avsättningsproblem till följd av kraftigt minskad efterfrågan från byggnadssektorerna i flertalet köparländer, inte minst de för trävaruexporten mycket betydelsefulla länderna Storbritannien och Danmark.

1975 väntas råvaruexportens samlade volym sjunka med ytterligare ca 5,5 %, jämfört med 1974. En fortsatt nedgång i trävaruexporten innefattas i denna prognos; dock kan en viss återhämtning i bostadsbyggandet i Västeuropa under senare delen av 1975 medföra att marknadsläget för trävaror förbättras något mot slutet av året. En viss försvagning också av massaefterfrågan torde vara sannolik 1975 och massaexporten beräknas sjunka något. Däremot väntas utbudet av järnmalm kunna avsättas utan några mer påtagliga svårigheter, vilket ändå innebär en smärre nedgång i utförselvolymen.

Exportpriserna för råvaruleveranserna ökade kraftigt redan 1972—1973 och steg 1973—1974 ännu mycket mer, drygt 46 %, preliminärt beräknat. För samtliga varugrupper noterades starka leveransprisökningar: från ca 20 % för järnmalm till mellan 50 och 60 % för trävaror och massa, ja ännu mer för jordbruks- och petroleumprodukter. 1974—1975 beräknas prisuppgången för råvaruexporten som helhet bli avgjort svagare och stanna vid ca 6,5 %. Skillnaderna mellan de olika delposterna är dock mycket betydande. Sålunda väntas trävarupriserna sjunka med 20 % till följd av det svaga marknadsläget medan järnmalmsleveranserna beräknas ske till med omkring 50 % höjda priser. Också exportpriserna för massa bedöms komma att stiga avsevärt.

Tabell 3:5 Exportutvecklingen för olika varugrupper 1973–1975

	Exportvärde, milj. kr.			Procentuell förändring från föregående år					
				Volym[1]			Pris[2]		
	1973	1974	1975	1973	1974	1975	1973	1974	1975
Jordbruksprodukter och fisk	599	1 220	1 110	−0,4	21,5	−2	14,6	67	−7
Skogsbruksprodukter	230	225	370	8,0	−26,5	17,5	10,3	33	40
Mineraliska produkter	1 950	2 370	3 185	18,8	0,5	−2	−1,2	21	37
därav: järnmalm	1 559	1 865	2 755	19,4	0,5	−1,5	−6,0	19,5	50
Industriprodukter exkl. fartyg	47 197	64 030	73 205	15,9	5,5	3,5	9,2	28,5	10
därav: livsmedelsprodukter	1 103	1 280	1 175	−6,3	−4	−8	17,9	21	0
trävaror	3 333	4 215	2 820	11,6	−20	−16	32,0	58	−20
massa	4 002	5 705	6 670	28,1	−4,5	−5	10,0	49	23
papper och papp	3 508	5 455	6 480	13,1	6,5	−1	9,2	46	20
petroleumprodukter	283	690	770	−12,7	−6	10,5	8,8	159	1
järn och stål	4 196	5 975	7 195	21,4	8,5	7	8,7	31,5	12,5
icke järnmetaller	1 124	1 520	1 185	5,5	0	−7	25,9	35	−16
verkstadsprodukter	21 285	27 395	33 135	14,0	13	8,5	6,0	14	11,5
övriga industriprodukter inkl. elektrisk ström	8 363	11 795	13 775	22,7	7,5	5	6,6	31	11
Export exkl. fartyg	*49 976*	*67 845*	*77 870*	*15,7*	*5,5*	*3,5*	*8,9*	*28,7*	*10,9*
Fartyg	3 177	4 190	4 505	15,7	8,5	−4	31,5	21,5	12
Totalt	**53 153**	**72 035**	**82 375**	**15,7**	**5,6**	**3,0**	**10,0**	**28,3**	**11,0**
Färdigvaror exkl. fartyg[3]	37 168	50 370	60 290	16,5	10,5	6,5	6,7	22,5	12,5
Råvaror[4]	12 808	17 475	17 580	13,7	−6,5	−5,5	15,5	46	6,5

[1] Volymutvecklingen för exporten och importen enligt utrikeshandelsstatistiken kan avvika från den som redovisas i nationalräkenskaperna främst genom att prisdeflatorerna för verkstadsprodukter är olika.

[2] Prisförändringen för färdigvaror, särskilt verkstadsprodukter, kan endast till viss del hänföras till "rena" prisökningar. De prisförändringar som redovisas i tabellen är s.k. *enhetsvärden*, dvs. de implicita prisförändringar som framkommer med ledning av utrikeshandelsstatistikens varuvisa uppgifter om exporterad kvantitet och motsvarande värdesumma och avspeglar således den genomsnittliga prisförändringen inom olika varupositioner. Därigenom registreras inte endast faktiska prisförändringar utan även kvalitetsförändringar och förändringar i fördelningen av varor av olika kvalitet inom varupositioner.

[3] Papper och papp, järn och stål, verkstadsprodukter samt övriga industriprodukter, utom elektrisk ström.

[4] Export exkl. fartyg och de i not 3 nämnda varugrupperna.

Anm. 1973 års exportvärden enligt utrikeshandelsstatistiken. Värdena för 1974 är baserade på exportutvecklingen under årets tio första månader. Samtliga uppgifter för 1975 avser prognoser. I preliminära utfall och i prognoser är värdeuppgifterna avrundade till närmaste 5- resp. 10-tal milj. kr. och de procentuella förändringarna avseende enskilda varugrupper till närmaste hela resp. halva tal.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Exporten på varugrupper

I tabell 3: 5 redovisas exportens fördelning på varugrupper, med uppdelningen gjord i överensstämmelse med de branschvisa beräkningar som återfinns i produktionskapitlet. Exportutvecklingen för de enskilda varugrupperna diskuteras utförligt där. Nedan följer korta sammanfattningar av bedömningarna för de viktigaste varugrupperna.

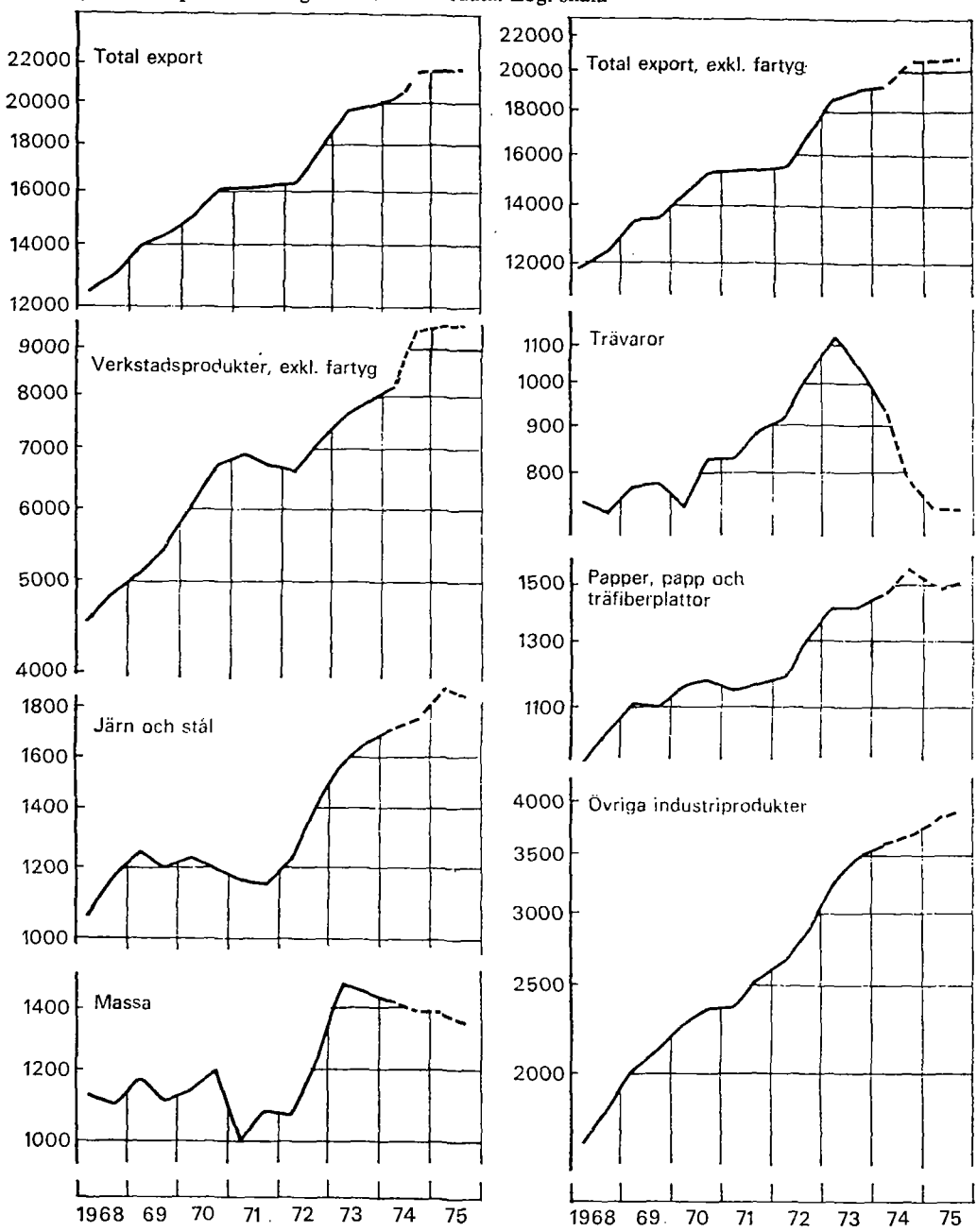
Exporten av *jordbruksprodukter* utgörs av oförädlade varor som spannmål, frukt, ägg och oljefrö — kött m. m. ingår däremot under rubriken livsmedelsprodukter, se nedan. Utförseln av jordbruksprodukter antas i huvudsak vara bestämd av produktion och hemmaefterfrågan; dock bestäms de erhållna priserna av läget på världsmarknaden. Det goda skörderesultat som erhölls 1974 medförde en mycket kraftig uppgång i exportvolymen mot slutet av året. Betydande delar av 1974 års skörd skeppas ut även under första delen av 1975 men en smärre nedgång i exportvolymen, sett mellan genomsnittsnivåerna 1974 och 1975, väntas ske. Leveranspriserna för 1974 års export har stigit synnerligen kraftigt medan ett smärre prisfall genomsnittligt 1974—1975 beräknas äga rum.

Gruppen *livsmedelsprodukter* omfattar bl. a. kött och mer högförädlade livsmedel såsom konserver m. m. En sjunkande tendens för framför allt nötköttsexporten har resulterat i minskningar i exportvolymen 1972—1973 och 1973—1974. Denna nedgång väntas fortsätta även 1974—1975, då dessutom utförseln av mejeriprodukter beräknas sjunka. Priserna på exportleveranserna steg mycket snabbt fram till mitten av 1974, men torde framöver komma att uppvisa en avgjort lugnare utveckling och sannolikt sjunka något under loppet av 1975.

Järnmalmsexporten steg kraftigt 1972—1973 i samband med den snabbt växande stålproduktionen i Västeuropa, där större delen av den svenska malmexporten avsätts. 1973—1974 har en ytterligare tillväxt i exporten förhindrats av främst transporttekniska skäl. Marknadsutsikterna för 1975 bedöms fortfarande som tämligen goda för de svenska järnmalmsexportörerna och en endast obetydlig nedgång i utförseln påräknas 1974—1975. Priserna på den levererade malmen väntas 1974—1975 stiga ännu mer än 1973—1974, eller med hela 50 %.

Exporten av sågade och hyvlade *trävaror* går nästan uteslutande till marknaderna i Västeuropa. Den påverkas emellertid av trävaruefterfrågan i Förenta staterna, då denna styr utvecklingen av Canadas trävaruutbud till Europa. I samband med det mycket expansiva bostadsbyggandet i såväl de västeuropeiska avnämarländerna som i Förenta staterna steg efterfrågan på svenska trävaror synnerligen kraftigt 1972—1973 och prisnivån ökade likaledes snabbt. Under loppet av 1974 har trävarumarknaden i Västeuropa undergått en markant omsvängning: byggandet har sjunkit dramatiskt och trävaruförbrukningen har starkt gått tillbaka. Samma tendens kan konstateras i Förenta staterna, varför den kanadensiska konkurrensen på Sveriges utlandsmarknader hårdnat avsevärt. Trävaruexporten som minskade med omkring 20 % 1973—1974 bedöms komma att sjunka med ytterligare ca 16 % 1974—1975, även om marknaden kan komma att stabiliseras framemot slutet av året. Medelpriserna för leveranserna under 1974 steg med inemot 60 % jämfört med 1973, som resultat av den starkt uppdrivna kontraktsprisnivån

Diagram 3: 2 Exportutvecklingen, totalt och för vissa varugrupper 1968—1975
Milj. kr., 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata. Log. skala

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

i slutet av 1973 och början av 1974. För 1975 års leveranser väntas däremot priserna sjunka påtagligt.

Massaexporten steg synnerligen starkt 1972—1973 till följd av en snabb tillväxt i Västeuropas pappersproduktion. Den svenska exportens marknadsförutsättningar förbättrades ytterligare av att det nordamerikanska exportutbudet till Europa hölls tillbaka. Under hela 1974, liksom 1973, har efterfrågan varit hög och exporten begränsats på utbudssidan, vilket innebar en minskning, med ca 4,5 %, 1973—1974. Den rekordhöga utförseln 1973 skedde nämligen delvis från lager medan någon mer betydande lageravveckling inte kunde äga rum under 1974. Ännu i slutet av 1974 förefaller avsättningsläget för den svenska massan vara gott, men den avsaktning i pappersefterfrågans tillväxttakt utomlands som torde ha inträtt under loppet av 1974 bör under första delen av 1975 medföra att en period av mer balanserad massamarknad inleds i Västeuropa, i synnerhet som utbudet av nordamerikansk massa sannolikt ökar. En viss efterfrågebetingad nedgång i exportvolymen väntas äga rum, uppskattningsvis 5 % 1974—1975. Det hittillsvarande starka marknadsläget har medfört en ytterst kraftig prisökning för 1974 års massaleveranser och även för 1975 bedöms att massaindustrin kommer att kunna få ut betydande prishöjningar.

Pappersexporten har liksom massaexporten upplevt ett mycket starkt marknadsläge under 1973 och 1974; efterfrågan har överstigit det tillgängliga exportutbudet och priserna har som konsekvens härav stigit i snabbt tempo. Särskilt vad gäller tidningspapper iakttogs världsomfattande bristtendenser vid slutet av 1973 och under början av 1974. Efter hand har dock marknaden stabiliserats och sannolikt har lagren i Västeuropa av de flesta pappersslag — även tidningspapper — kunnat byggas upp mot slutet av 1974. Ett något försvagat efterfrågeklimat är därför att vänta 1975 och någon ytterligare tillväxt i exportvolymen beräknas inte äga rum 1974—1975. Avsättningsmöjligheterna för tidningspapper bedöms härvid något mer positivt än för annat papper. Exportpriserna väntas även 1974—1975 stiga kraftigt, dock avgjort mindre än 1973—1974.

Den svenska exporten av *järn och stål* uppvisade under två år fram till årsskiftet 1973/1974 en mycket snabb tillväxt, speglande det stigande behovet av stål i större delen av världen: OECD-området, Östeuropa och många u-länder. Bristtendenser omvittnades, åtminstone vad gäller prompta leveranser av vissa kvaliteter handelsstål, medan specialstålsmarknaden synes ha varit något mer välförsörjd. Under loppet av 1974 har en försvagad exporttillväxt iakttagits som troligen står i samband med avmattningen i den internationella konjunkturen men som till en del också kan ha betingats av det höjda kapacitetsutnyttjandet i stålverken och att takten i hemmaleveranserna ökat. Uppgången i exportvolymen beräknas dock ha varit ca 8,5 % 1973—1974. Utsikterna för stålexpor-

ten 1975 bedöms som förhållandevis goda. De tidigare bristtendenserna medförde en tämligen sen uppbyggnad av förbrukarnas stållager varför stålkonjunkturens avmattningsfas kan bli ganska kortvarig, i varje fall om den internationella konjunkturen, där stålefterfrågan ligger tidigt, börjar förstärkas under 1975. Exporttillväxten har därför beräknats bli nästan lika stor 1974—1975 som 1973—1974, eller ca 7 %. Exportpriserna, särskilt för handelsstål, har stigit snabbt alltsedan slutet av 1972; uppgången 1973—1974 beräknas genomsnittligt för hela stålexporten ha uppgått till över 30 %. Prisuppgången 1974—1975 bedöms emellertid bli klart lägre, omkring 12,5 %.

Verkstadsprodukter utgör omkring 40 % av totalexporten och väl över hälften av färdigvaruexporten. Vad som anförts i det inledande delavsnittet om exporten av färdigvaror har därför en mycket direkt tillämpning på denna varugrupp. Tillväxttakten i exporten under OECD-ländernas senaste konjunkturuppgång synes ha börjat mattas någon gång kring årsskiftet 1972/1973. Under loppet av 1974 har den åter visat en accelererande tendens, nu främst som resultat av den synnerligen snabbt stigande efterfrågan från Östeuropa och u-länderna: OPEC-medlemmarna, men även andra u-länder. Exporttillväxten 1973—1974 beräknas ha varit inemot 13 % — nära nog lika stor som 1972—1973. Även för 1974—1975 bedöms att efterfrågan från länderna utanför OECD-området blir en viktig expansiv faktor och exporten av verkstadsprodukter beräknas kunna öka med 8 à 9 %, trots den tämligen svaga efterfrågetillväxt som väntas prägla flertalet OECD-länder. Exportprisindex synes 1973—1974 ha stigit ca 14 %, således ganska måttligt i förhållande till andra varugrupper; förklaringen kan vara det jämförelsevis ringa råvaru- och energiinnehållet i verkstadsprodukternas pris. En smärre dämpning i prisökningstakten beräknas äga rum 1974—1975.

Exporten av *övriga industriprodukter* — den näst största delgruppen i färdigvaruexporten — består av kemiska produkter, textilvaror, snickerier, m. m. 1972—1973 noterades en mycket stark tillväxt i exportvolymen, närmare 23 %. Detta förklaras givetvis främst av den snabba ekonomiska tillväxten på avsättningsmarknaderna men härtill kommer att en svag utveckling av varugruppens hemmaefterfrågan sannolikt stimulerade — eller tvingade — producenterna till omfattande försäljningsansträngningar i utlandet. En avgjort vikande exporttillväxt kom emellertid att prägla 1974 och ökningen i utförseln beräknas 1973—1974 till ca 7,5 %. Delvis kan detta ha betingats av en i viss mån förstärkt hemmaefterfrågan under en del av 1974. Viktigare har dock varit den försvagade utvecklingen på huvudmarknaden, vilka för denna varugrupp utgörs av Norden, Storbritannien och Förbundsrepubliken Tyskland. Den expansiva bilden i Östeuropa och en del u-länder, som är viktig för att förklara verkstadsprodukternas starka exporttillväxt, har däremot en

ganska marginell betydelse för gruppen övriga industriprodukter. I konsekvens med detta blir också bedömningen av exporten under 1975 mindre positiv än för verkstadsprodukterna; volymtillväxten 1974—1975 beräknas stanna vid 5 %. Priserna på exporten beräknas ha stigit med gott och väl 30 % 1973—1974; prisernas innehåll av starkt stigande råvarukostnader (för kemikalier, plaster, trä, etc.) är här större än för verkstadsprodukterna. Med reducerad press från råvarusidan väntas prisuppgången 1974—1975 bli mer måttlig, 11 à 12 %.

Exportleveranserna av *fartyg,* som 1972—1973 steg kraftigt, synes 1973—1974 ha uppvisat en något lägre ökning, ca 8,5 % i volym räknat. Exporten under 1975 har bedömts med hjälp av statistiska centralbyråns varvsenkät och beräknas värdemässigt stiga ca 7,5 %, vilket med det pristantagande som gjorts skulle innebära en viss volymmässig nedgång. Denna är hänförbar till exporten av begagnade fartyg.

3.2 Importen

Importvolymen visade totalt sett en relativt kraftig uppgång under första halvåret 1973. Mellan halvåren 1973 stagnerade däremot importen och volymökningen mellan helåren 1972 och 1973 kom därför att stanna vid 6 1/2 %. Under första halvåret 1974 synes en mycket kraftig expansion ha ägt rum. Fartygsimporten svarade därvid för en betydande del av uppgången; importtillväxten exkl. fartyg under första halvåret 1974 stannade vid ca 13 % i årstakt. Under andra halvåret 1974 drogs tillväxttakten i importen upp ytterligare och importen beräknas preliminärt ha ökat med 13 1/2 % i volym 1973—1974. Denna bild av importens utveckling under 1973 och 1974 är baserad på korrigerade data för totala importvärdet som statistiska centralbyrån har publicerat för såväl 1973 som 1974.[1]

Den betydande förstärkningen i importens tillväxttakt mellan 1973 och 1974 kan till stor del återföras på en snabb acceleration i importen av insatsvaror. Den fortgående produktionsuppdragningen inom indu-

[1] Den statistiska registreringen av importen har under 1973 och 1974 påverkats av organisatoriska förändringar. Under andra kvartalet 1973 fördröjdes tullverkets behandling av åtskilliga importposter från EG-länderna på grund av att nya tullrutiner infördes i april 1973 efter det att Sveriges avtal med EG-länderna trätt i kraft. Vid årsskiftet 1973/1974 infördes en ny tullprocedur, vilket anses ha resulterat i en fördröjning av registreringen av importerade varor med ca två veckor i förhållande till tidigare förfarande. För att erhålla jämförbarhet mellan olika perioder har statistiska centralbyrån sökt uppskatta effekterna av dessa faktorer och har publicerat korrigerade månatliga importvärden för totala importen för 1973 och 1974. Några dylika korrigeringar för de olika varugrupperna har emellertid ej företagits. För att utvecklingen för resp. varugrupp skall kunna anges har därför proportionella justeringar företagits för de olika varugrupperna. Givetvis är detta enkla förfarande ej tillfredsställande men då tills vidare inga andra beräkningar föreligger har detta tillvägagångssätt varit det enda som stått till buds. Den utveckling som relateras i avsnitten om de olika varugrupperna är således den som bygger på justerade importdata.

Tabell 3: 6 Importutveckling för olika varugrupper 1973—1975

	Importvärde. Milj. kr.			Procentuell årlig förändring					
				Volym[1]			Pris		
	1973	1974	1975	1973	1974	1975	1973	1974	1975
Jordbruks-, skogsbruksprodukter och fisk	2 487	3 300	3 650	3,1	6.5	3,5	16,1	24,5	7
Mineraliska produkter	1 977	4 820	8 185	2,0	2	54,5	7,4	138,5	9,5
därav: råolja	1 260	3 665	6 840	−5,4	−0 5	67,5	9,6	192	11,5
Industriprodukter exkl. fartyg	40 651	62 060	70 345	6,9	13	3,5	12,2	35	9,5
därav:									
livsmedelsprodukter	2 907	3 950	4 585	−2,5	6.5	8	19,4	27,5	7,5
trävaror, massa samt papper och papp	286	460	485	16,4	4	−4,5	10,7	55	10
petroleumprodukter	3 791	8 980	6 420	6,9	2	−25,5	37,2	132,5	−4
järn och stål	3 029	4 875	6 130	15,4	15	11	16,3	40	13
icke järnmetaller	1 587	2 540	2 425	2,4	14	2,5	15,2	40,5	−6,5
verkstadsprodukter exkl. fartyg	16 239	22 465	27 005	8,0	20.5	8	8,7[2]	15[2]	11,5[2]
övriga industriprodukter inkl. elektrisk ström	12 812	18 790	23 295	6,4	12	8	7,9	30,5	14,5
Import exkl. fartyg	*45 115*	*70 180*	*82 180*	*6,5*	*12.0*	*7,2*	*12,1*	*38,9*	*9,2*
Fartyg	1 221	2 630	1 365	10,2	87.5	−53	34,1	15	10
Total import	**46 336**	**72 810**	**83 545**	**6,7**	**13.6**	**5,1**	**12,5**	**38,3**	**9,2**

[1] Volymutvecklingen för exporten och importen enligt utrikeshandelsstatistiken kan avvika från den som redovisas i nationalräkenskaperna främst genom att prisdeflatorerna för verkstadsprodukter är olika.

[2] Prisförändringen för verkstadsprodukter kan endast till viss del hänföras till rena prisökningar. De prisförändringar som redovisas i tabellen är s. k. enhetsvärden dvs. implicita prisförändingar som framkommer med ledning av utrikeshandelns varuvisa uppgifter om importerad kvantitet och motsvarande värdesumma och avspeglar således den genomsnittliga prisförändringen inom olika varupositioner. Därigenom registreras inte endast faktiska prisförändringar utan även kvalitetsförändringar och förändringar i fördelningen av varor av olika kvalitet inom varugrupper.

Anm. 1973 års importvärden enligt utrikeshandelsstatistiken. Värdena för 1974 är faktiska importutvecklingen under årets tio första månader. Samtliga uppgifter för 1975 avser prognoser. Värdeuppgifterna för 1974 och 1975 är avrundade till närmaste 5- resp. 10-tal milj. kr. och de procentuella förändringarna avseende enskilda varugrupper till närmaste hela resp. halva tal.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

strin medförde ett stigande behov av dylika varor samtidigt som lagerinvesteringarna vad gäller insatsvaror och halvfabrikat ökade avsevärt 1973—1974 inom såväl industrin som handeln.

Importen av konsumtionsvaror kom emellertid att accelerera än mera påtagligt vilket var en följd av den privata konsumtionens expansion 1974. Här kan också noteras att importandelen för konsumtionsvaror höjdes relativt kraftigt från 1973 till 1974 efter att dessförinnan ha stigit successivt under en följd av år.

Från 1974 till 1975 beräknas ökningen av totala importvolymen stanna vid drygt 5 %. Detta innebär en klar dämpning i tillväxttakten från andra halvåret 1974 till första halvåret 1975 och en viss tillbakagång i importvolymen mellan halvåren 1975. Försvagningen kan i huvudsak återföras på en förutsedd dämpning av produktionstillväxten

inom industrin samt en kraftig nedgång i lagerinvesteringarna inom såväl industrins insatsvarulager som i parti- och detaljhandelsleden.

Importen av *jordbruks-, skogsbruksprodukter och fisk* utgörs huvudsakligen av kaffe, frukter, köksväxter och tobak. Den snabbare tillväxten i den privata konsumtionen har medfört en uppdragning av ökningstakten i importen av dessa produkter. Från 1973 till 1974 torde importökningen ha uppgått till 6 à 7 %. Denna uppgång gäller huvudsakligen köksväxter; kaffeimporten minskade något mellan åren och tobaksimporten uppvisade en kraftig nedgång. Omalen spannmål som utgör endast en liten del av hela gruppen har emellertid ökat mycket kraftigt. Detta hänger samman med att den stora inhemska veteskörden 1974 till en del åtföljts av svagare skördeutfall för övriga grödor. Sålunda har höskörden blivit utomordentligt dålig varför ersättningsbehov drivit upp importen. Främst på grund av en beräknad något långsammare tillväxt i den privata konsumtionen väntas importen öka förhållandevis svagt 1974—1975, eller med ca 3 1/2 %. Bidragande till denna utveckling är en förutsedd mycket kraftig reducering av importen av skogsprodukter.

Importökningen av *mineraliska produkter* beräknas ha uppgått till drygt 2 % 1973—1974, en obetydligt snabbare uppgång än året innan. Råoljeimporten, som utgör den helt dominerande importvaran inom denna grupp, minskade med 5 à 6 % såväl 1972 som 1973. För 1974 synes importminskningen ha stannat vid ca en halv procentenhet. Denna relativa återhämtning förklaras av att råolja började inlevereras redan mot slutet av 1974 för de betydande kapacitetstillskott inom raffinaderierna som avses komma att tas i bruk under 1975. Denna höjning av raffineringskapaciteten får emellertid betydligt större effekter på importen av råolja under 1975. Importökningen beräknas sålunda uppgå till 67 1/2 % 1974—1975. Stenkolsimporten som minskade kraftigt tidigare under 1970-talet beräknas ha ökat med uppemot 35 % 1973—1974. Denna betydande uppgång får sättas i samband med det nya koksverk i Luleå som enligt planerna skall tas i bruk redan i början av 1975. Därmed beräknas importen 1974—1975 fortsätta att öka mycket kraftigt eller med närmare 60 %. Vad gäller importen av övriga mineraliska produkter noterades en relativt kraftig uppgång 1973—1974 vilken beräknas dämpas påtagligt 1974—1975. För hela gruppen mineraliska produkter förutses importökningen från 1974 till 1975 uppgå till närmare 55 %.

En effekt av den förstärkta privata konsumtionen har varit att importen av *livsmedelsprodukter* expanderat påtagligt och ökat med drygt 6 1/2 % mellan 1973 och 1974. Trots en kraftig uppgång mellan halvåren 1974 minskade importen för insatsvarudelen med ett par procent 1973—1974. De färdiga konsumtionsvarorna svarar emellertid för större delen av gruppen och importökningen för denna delgrupp blev mycket kraftig. Mellan 1974 och 1975 torde importen för hela gruppen fortsätta

att öka och detta i något snabbare takt än tidigare. Införseln av insatsvaror beräknas nämligen stiga kraftigt då lagerhållningen inom branschen reducerats och man kan räkna med en lagerpåfyllnad under 1975. För konsumtionsvarorna torde importökningen dämpas något från 1974 till 1975 i anslutning till den något lugnare konsumtionsutveckling som väntas inom landet.

Importen av *trävaror, massa samt papper och papp* expanderade kraftigt såväl 1972 som 1973. Under 1974 synes på påtaglig dämpning av uppgången ha ägt rum som ett resultat av ett betydande fall i massaimporten. Pappersimporten ökade däremot i snabb takt 1973—1974. För 1975 förutses en omsvängning till en minskning i importen av dessa varor. Importen av trävaror beräknas sålunda minska kraftigt samtidigt som massaimporten beräknas stagnera på 1974 års nivå. Pappersimporten förutses fortsätta sin tidigare uppgång men i betydligt lugnare takt.

Importen av *petroleumprodukter* uppvisade ett stort fall under första halvåret 1974, vilket får ses som en följd av den kraftiga nedgången i den inhemska förbrukningen av dessa produkter orsakad bl. a. av ransonering, sparkampanj och mycket mild väderlek. Den akuta bristsituation som uppstod i slutet av 1973 efter OAPEC-ländernas beslut om nedskärning i råoljetillförseln synes ha blivit mycket kortvarig och tycks ej i någon högre grad ha påverkat importutvecklingen efter årsskiftet 1973/1974. Nedgången synes med andra ord huvudsakligen ha varit ett resultat av förbrukningsminskningen. Mellan halvåren 1974 skedde däremot en betydande uppgång i importen av framför allt tjocka eldningsoljor. Uppgången var till en del en följd av en ökning i förbrukningen men synes även till stor del kunna återföras på en höjd lagerhållning som vidtagits för att förbättra beredskapssituationen mot eventuella nya störningar i tillförseln. Den expansiva importuppgången för tjocka eldningsoljor var en följd av att kraftvärmeverken i högre grad fick svara för kraftförsörjningen då kraftproduktionen vid vatten- och kärnkraftverken utvecklades ogynnsamt under andra halvåret 1974. Importen av petroleumprodukter synes därmed ha ökat med knappt 2 % 1973—1974. Härtill bidrog även en betydande uppgång av koksimporten. Mellan 1974 och 1975 väntas en betydande omsvängning i importen av dessa produkter äga rum. Den inhemska raffineringskapaciteten erhåller mycket betydande tillskott som kommer att tas i bruk redan under våren 1975. Därmed ökar självförsörjningsgraden kraftigt och importbehovet beräknas kunna reduceras med ca 1/4. Då har här räknats med en förbrukningsökning från 1974 års låga nivå för samtliga förbrukarkategorier med undantag av värmekraftverken. Vad gäller sistnämnda sektor beräknas förbrukningen av tjocka eldningsoljor minska kraftigt då man kan räkna med en ökad elkraftproduktion vid vatten- och kärnkraftverken.

Importen av *järn och stål* fortsatte att öka i snabb takt även under

loppet av 1974 och preliminärt beräknas ökningen 1973—1974 ha uppgått till 15 %. För 1974—1975 kan man räkna med en dämpning av importens tillväxttakt då produktionstakten inom de stålkonsumerande branscherna beräknas avta samtidigt som lagerinvesteringarnas tillväxt i förbrukar- och grossistled beräknas bli påtagligt svagare 1974—1975 än 1973—1974.

Under loppet av 1974 har en påtaglig expansion i importen av *icke-järnmetaller* ägt rum. Preliminärt beräknas importökningen 1973—1974 ha uppgått till ca 14 %. Den snabba produktionsutvecklingen inom verkstadsindustrin har tillsammans med en betydande lageruppbyggnad lett till denna utveckling. Den försvagning av den inhemska produktionen som tillsammans med en betydligt svagare lageruppbyggnad beräknas inträffa under loppet av 1975 medför att importuppgången 1974—1975 förutses stanna vid ca 2 1/2 %.

Importen av *verkstadsprodukter* accelererade påtagligt under loppet av 1974 och beräknas preliminärt ha ökat med drygt 20 % från 1973 till 1974. För en betydande del av denna uppgång svarade insatsvarorna. Den snabba höjningen av produktionstakten inom branschen ligger bakom denna utveckling men framför allt har den mycket kraftiga lageruppbyggnaden av insatsvaror under året bidragit härtill efter de betydande lagerreduceringarna under såväl 1972 som 1973. 1974—1975 beräknas lagerinvesteringarnas tillväxt bli betydligt mindre än året innan samtidigt som produktionsuppgången inom verkstadsindustrin beräknas bli svagare, vilket väntas medföra en betydande avsaktning i importuppgången av insatsvaror. Även importen av konsumtionsvaror genomgick en stark expansion under loppet av 1974. Den kraftiga förstärkning av konsumtionen som ägde rum mellan 1973 och 1974 synes framför allt ha gällt varaktiga konsumtionsvaror och då främst personbilar. Personbilsimporten ökade sålunda osedvanligt kraftigt. Importen av konsumtionsvaror beräknas visa en påtagligt lägre ökning 1975 än 1974; man kan sålunda räkna med en rekyl vad gäller införseln av personbilar. Importen av investeringsvaror drogs likaså upp under loppet av 1974 i samband med den ökade investeringsaktiviteten. Även vad gäller dessa varor beräknas en betydande avsaktning i tillväxten ske under loppet av 1975. Under 1974 noterades en uppgång på närmare 50 % i importen av flygplan och vapen. Detta berodde på inköp av engångsnatur och därför beräknas en nedgång av i stort samma storleksordning ske 1975. Sammantaget beräknas importen av hela gruppen verkstadsprodukter öka med 8 % 1974—1975.

Importen av *övriga industriprodukter* expanderade likaså påtagligt under loppet av 1974. Även här kan utvecklingen i hög grad återföras på en snabbt accelererande import av konsumtionsvaror som en följd av den privata konsumtionens snabba tillväxt under loppet av 1974. Mot bakgrund av den förväntade något långsammare konsumtionstillväxten

1975 beräknas importökningen för dessa varor i det närmaste halveras. En förstärkning i importen av insatsvaror ägde rum 1973—1974 som en följd av en betydande uppbyggnad av insatsvarulagren inom branschen. Under 1975 kan en avmattning i importen emotses då såväl produktionstillväxt som lageruppbyggnad torde dämpas. Härmed beräknas importökningen för hela gruppen övriga industriprodukter stanna vid drygt 8 % 1974—1975.

Prisindex för totala importen som ökade i snabb takt under loppet av 1973, gav utslag för en mycket kraftig acceleration under första halvåret 1974. Under senare hälften av 1974 kom prisstegringstakten därefter in i ett betydligt lugnare skede. Prisökningen för totala importen beräknas preliminärt ha uppgått till 38 1/2 % 1973—1974. Prisökningen 1973—1974 blev alltså mer än tre gånger så snabb som 1972—1973 — och avviker starkt från den måttliga prisutvecklingen under 1960-talet och även 1970—1972.

Den internationella prisuppgången som dämpats under hösten 1973 i samband med den försvagning som flertalet ekonomier började känna av vid halvårsskiftet 1973 tog ny fart efter OAPEC-ländernas beslut på senhösten 1973 om drastiska prishöjningar och leveransinskränkningar på råolja. För industriråvaror kulminerade prisuppgången sedan under andra kvartalet 1974 och därefter har priserna successivt fallit tillbaka fram till slutet av året. Denna utveckling har till stor del bestämts av marknadsläget för flertalet icke järnmetaller. Den bibehållna styrkan i den industriella efterfrågan vad gäller stål och aluminium har däremot medgett fortgående prishöjningar för dessa produkter ännu mot slutet av 1974. Vad gäller baslivsmedel har prisutvecklingen likaledes varit i huvudsak fortsatt uppåtriktad under hela 1974, vilket främst förklaras av begränsade spannmålsskördar och låg lagerhållning globalt sett.

Eftersläpningen för transaktions- jämfört med spotpriser gör att genomslaget av den internationella prisutvecklingen i de svenska importpriserna sker med en viss fördröjning. Den svenska importens varustruktur medför även att förändringar i den internationella prisutvecklingen registreras i de svenska importpriserna med olika styrka.

De drastiska prishöjningar på råolja som genomfördes i oktober 1973 och som slog igenom i de svenska importpriserna under första kvartalet 1974 var i hög grad en direkt orsak till den mycket kraftiga importprisstegringen som skedde under första halvåret 1974. Prisutvecklingen på råolja har emellertid under loppet av 1974 varit fortsatt uppåtriktad vilket är en följd dels av att producentländerna höjt den andel av råoljeproduktionen som oljebolagen till jämförelsevis högre priser får återköpa från värdlandet dels på grund av att skattesatserna höjts för den råoljeutvinning som oljebolagen alltjämt kunnat disponera över. Det svaga marknadsläget som rått under 1974 torde emellertid ha medfört att oljebolagen ej kunnat kompensera sig fullt ut för dessa kostnadsstegringar.

Dessa faktorer gör att man kan räkna med en fortsatt — om än relativt långsamt — stigande prisnivå under loppet av 1975.

Åtgärderna under senhösten 1973 resulterade även i att en akut brist-situation på mineraloljor uppstod. Uppgången i noteringarna på den internationella marknaden vad gäller dessa produkter blev därmed explosionsartad under november—december 1973 och denna uppgång slog till en del igenom i de svenska importpriserna i början av 1974. Då leveransinskränkningarna på råolja hävdes i början av 1974 vände utvecklingen av noteringarna på mineraloljor snabbt nedåt. Inom flertalet industrinationer medförde "oljekrisen" en förbrukningsminskning vilket orsakade ett fortgående nedåtriktat tryck på priserna och importprisindex för dessa produkter föll under senare hälften av 1974. För 1975 kan man räkna med en fortsatt återhållsam förbrukning inom västvärlden och priserna beräknas stabiliseras på nuvarande nivå.

Importprisstegringen på metaller blev också osedvanligt kraftig 1973—1974 — ca 40 %. Vad gäller stål och aluminium accelererade importpriserna under loppet av 1974 medan importprisstegringarna på övriga metaller förbyttes i fallande priser mot slutet av året. Efterfrågan beräknas emellertid försvagas under 1975 i linje med den allmänt svaga efterfrågan inom OECD-länderna och även på stålprodukter väntas priskurvan vända nedåt under loppet av 1975. Importprisindex för övriga insatsvaror visade en dämpad stegringstakt mot slutet av året; en utveckling som torde fortgå under större delen av 1975.

Även för färdigvaruimporten noterades prisstegringar av osedvanlig styrka under första halvåret 1974, men under loppet av året inträdde en viss avsaktning. Den lugnare prisutvecklingen på insatsvaror torde utöva en dämpande effekt på prisstegringarna på färdigvaror 1975. Å andra sidan har man att vänta betydande och accelererande lönekostnader i de flesta länder och detta torde åtminstone till en del slå igenom i form av alltjämt stigande exportpriser. Prisstegringen på färdigvaror beräknas i enlighet härmed fortgå i relativt snabb om än något dämpad takt även 1975.

Sammanfattningsvis beräknas importpriserna öka med drygt 9 % 1974—1975. Denna prisökning implicerar en successiv försvagning av prisstegringstakten under loppet av 1975.

3.3 Bytes- och betalningsbalansen

Bytesbalansen gav enligt preliminära beräkningar ett underskott för 1974 på ca 2,7 miljarder kr. och undergick därmed en betydande försvagning i jämförelse med 1973 som uppvisade ett överskott på ca 5,3 miljarder kr. Omslaget blev sålunda ca 8 miljarder kr. och som framgår av tabell 3:7 svarar den starkt försämrade handelsbalansen för huvudparten härav, medan ca 400 milj. kr. faller på tjänste- och transfererings-

Tabell 3: 7 Bytes- och betalningsbalans 1971—1975
Milj. kr., löpande priser

	1971	1972	1973	1974 prel.	1975 prognos
Export av varor, fob[1]	38 224	41 749	53 153	72 035	82 375
Import av varor, cif[1]	36 192	38 618	46 336	72 810	83 545
Handelsbalans	**2 032**	**3 131**	**6 817**	**—775**	**—1 170**
Korrigering av handelsstatistiken[2]	16	—49	—111	—170	—180
Sjöfartsnetto	2 325	2 432	2 989	3 500	3 300
Resevaluta	—1 927	—2 400	—2 275	—2 250	—2 450
Övriga tjänster, netto	—878	—925	—1 179	—1 500	—1 700
Korrigeringspost	800	800	800	800	800
Bytesbalans för varor och tjänster[3]	**2 368**	**2 989**	**7 041**	**—395**	**—1 400**
Transfereringar, netto	—1 277	—1 720	—1 761	—2 350	—2 800
Bytesbalans för varor, tjänster och transfereringar[4]	**1 091**	**1 269**	**5 280**	**—2 745**	**—4 200**
Kapitalbalans	570	1 438	415	525	..
Tilldelning av SDR	180	178	—	—	—
Restpost	—440	44	—56	—180	..
Bankernas utlandsställning[5]	1 401	2 929	5 639	—2 400	..

[1] Enligt handelsstatistiken.
[2] Nettot av återutförsel och återinförsel, korrigering av SAS' flygplansimport, i utlandet direktlandad fisk, nettoimport av icke-monetärt guld samt rabatter och koncernbidrag i samband med oljeimport.
[3] Överensstämmer med saldot mellan import och export av varor och tjänster i nationalräkenskapernas försörjningsbalans bortsett från att korrigeringsposten endast med halva beloppet ingår i försörjningsbalansen. Resterande hälften av korrigeringsposten räknas i NR till transfereringsnettot.
[4] Överensstämmer med riksbankens bytesbalansbegrepp.
[5] Valutareservens förändring jämte förändringar i affärsbankernas tidsposition.

Källor: Konjunkturinstitutet och riksbanken.

balansen. Kapitalbalansen resulterade i en kapitalimport på drygt 500 milj. kr., som tillsammans med underskottet i bytesbalansen förklarar ett valutautflöde på ca 2 200 milj. kr. Emellertid uppgick, enligt riksbankens beräkningar, valutautflödet till ca 2 400 milj. kr. Det uppstod sålunda en relativt liten negativ restpost uppgående till ca 200 milj. kr.

Enligt de prognoser som föreligger för 1975 kommer handelsbalansen att försvagas med ca 400 milj. kr. och tjänste- och transfereringsbalansen med knappt 1 100 milj. kr. gentemot 1974. Sammanlagt väntas bytesbalansen sålunda visa ett knappt 1 500 milj. kr. större underskott för 1975.

Handelsbalansen

Det redan under 1972 stora överskottet i handelsbalansen mer än fördubblades under 1973, till 6,8 miljarder kr. Detta var främst ett resultat av den kraftiga volymökningen för exporten som skedde parallellt med en relativt svag importtillväxt. Medan sålunda den reala externa balansen förbättrades högst avsevärt, försämrades bytesförhållandet med ett par procent.

Som framgår av avsnitten 3.1 och 3.2 ovan, beräknas importpriserna 1973—1974 ha stigit drygt 38 %, främst under inverkan av de synnerligen kraftiga prishöjningarna på råolja och petroleumprodukter. Exportprisuppgången uppskattas samtidigt till drygt 28 %, varigenom försämringen av bytesförhållandet uppgick till 7 à 8 %. Sannolikt är denna försämring dock mindre betydande än för många andra industriländer till följd av den svenska exportens innehåll av vissa råvaror som uppvisade mycket betydande leveransprisuppgångar 1973—1974. Också i reala termer ägde en avsevärd försämring av handelsbalansen rum: exportvolymen beräknas ha stigit med ca 5,5 % medan importvolymens tillväxt synes ha uppgått till hela 13,5 %. Resultatet blev att överskottet i handelsbalansen 1973 förbyttes i ett mindre underskott, 0,8 miljarder kr. Omslaget beräknas således ha varit ca 7,6 miljarder kr.

1974—1975 väntas en viss ytterligare försvagning av den reala balansen ske, då importen beräknas stiga ca 2 procentenheter mer än exporten. Emellertid väntas en viss förbättring i bytesförhållandet komma att äga rum, vilket i första hand förklaras av att prisuppgången för en del exportråvaror blir betydande även 1974—1975 medan importråvarornas prisökning väntas bli avsevärt dämpad. Förbättringen i bytesförhållandet beräknas uppgå till 1 à 2 %. Handelsbalansen skulle därmed bli något försvagad 1974—1975; underskottet beräknas till 1,2 miljarder kr. 1975.

Tjänste- och transfereringsbalansen

Den internationella fraktmarknaden fortsätter att uppvisa en mycket splittrad bild. Tankmarknaden har under en längre period präglats av betydande inaktivitet och den ökning i tonnageefterfrågan som säsongmässigt inträder inför vintern har till synes hittills helt uteblivit. De fraktavslut som kommer till stånd sker till mycket låga fraktsatser som ger svag kostnadstäckning. På torrlastsidan däremot är aktiviteten f. n. väsentligt större och lönsamheten mera tillfredsställande. Även för linjefarten har marknaden varit gynnsam vilket under större delen av året medfört ett högt resursutnyttjande. Intäkterna från denna del av verksamheten har därigenom ökat påtagligt och utgör en inte obetydlig del av rederiernas totala intäktsförbättring 1974.

Bruttointäkterna för de tre första kvartalen 1974 blev enligt tillgänglig statistik mycket höga, ca 5,3 miljarder kr., vilket är ca 31,5 % mer än för samma period 1973. Även kostnaderna ökade emellertid kraftigt denna tid eller med närmare 28 %. De extrema höjningarna av bunkerpriserna har starkt bidragit härtill. Effekterna härav har emellertid mildrats väsentligt genom att man i efterhand lyckats kompensera sig i betydande grad. Preliminärt har *sjöfartsnettot* för 1974 beräknats till 3 500 milj. kr., vilket är drygt 500 milj. kr. större än 1973 då ökningen jämfört med 1972 uppgick till ungefär samma belopp.

För 1975 har sjöfartsnettot satts till 3,3 miljarder kr., dvs. något lägre än 1974. Intäkts- och kostnadsutvecklingen 1975 är vansklig att sia om. Enligt flera bedömare kommer kostnaderna att öka även om bunkerpriserna skulle falla, bl. a. beroende på att reparations- och andra översynesarbeten kommer att göras utomlands i allt större omfattning. Det anses också föga troligt att intäkterna skulle komma att öka nämnvärt till följd av höjda fraktsatser eftersom tonnageutbudet som är stort redan i nuläget — särskilt på tanksidan — kommer att växa ytterligare 1975 och mer än väl motsvara efterfrågan. En intäktsökning skulle därför vara främst volymmässigt betingad.

Nettoutflödet av *resevaluta* beräknas preliminärt för 1974 ha uppgått till ca 2 250 milj. kr., dvs. ungefär lika stort som 1973. Bruttoinflödet som under en lång följd av år uppvisade en mycket svag utveckling beräknas 1973—1974 ha ökat med ca 25 % medan bruttoutflödet, som 1972—1973 var oförändrat, samtidigt beräknas ha ökat ca 7 %. I reala termer innebär detta en ökning av inflödet med drygt 13 % och en minskning av utflödet med drygt 7 %.

Att det varit en nedgång i det rena turistresandet och delar av gränshandeln stöds av den statistik som föreligger för färjetrafiken och charterflyget. Antalet resenärer med färjorna till Finland och Danmark minskade januari—september 1973—1974 med 11,5 % resp. 2 %, medan antalet resenärer med charterflyg gick ned med drygt 12,5 %. För 1975 har antagits ett nettoutflöde av resevaluta av storleksordningen 2 450 milj. kr. I fasta priser förutsätter detta att inflödet ökar med ca 10 % och att utflödet blir ungefär oförändrat gentemot 1974.

Underskottet i posten *övriga tjänster* växte under de tre första kvartalen 1974 med ca 270 milj. kr. jämfört med samma period 1973 och kom att uppgå till ca 1 100 milj. kr. Det preliminärt beräknade underskottet för helåret 1974, ca 1 500 milj. kr., innebär en negativ tillväxt 1973—1974 med drygt 300 milj. kr. För 1975 har underskottet antagits växa ytterligare med ca 200 milj. kr.

Transfereringsaktionerna 1974 resulterade preliminärt i ett kraftigt nettoutflöde på ca 2 350 milj. kr., vilket innebär en ökning med närmare 600 milj. kr. från 1973. 300 milj. kr. härav kan återföras på ökat gåvobistånd. Detta har antagits öka 1975 med ytterligare 400 milj. kr. och svarar därigenom nästan ensamt för postens totala förändring detta år.

Kapitalbalansen

Kapitaltransaktionerna beräknas 1974 ha lett till ett nettokapitalinflöde på drygt 500 milj. kr. eller ca 100 milj. kr. större än 1973. Hur dessa kapitalflöden fördelar sig framgår av nedanstående tablå.

Posten *statliga kapitaltransaktioner* beräknas 1974 utmynna i ett nettokapitalutflöde på ca 400 milj. kr., dvs. dubbelt så stort som 1973. Det

Kapitaltransaktioner, milj. kr.

	1973	1974	Förändring 1973–1974
Statliga kapitaltransaktioner	−201	−410	−209
Värdepapperstransaktioner	445	55	−390
Emissioner och amorteringar	571	215	−356
Övriga transaktioner	−126	−160	−34
Övriga privata långfristiga lån	393	780	387
Direkta investeringar	−924	−1 450	−526
Kortfristig upplåning utomlands för finansiering av export och import	−343	150	493
Övriga	1 045	1 400	355
Kapitalbalans	**415**	**525**	**110**

ökade utflödet förklaras främst av ökat utnyttjande av dels beviljade utvecklingskrediter, dels IDA:s tillgångar i form av svenska skuldsedlar.

Värdepappershandeln resulterade preliminärt 1974 i ett mindre nettoinflöde på ca 50 milj. kr., vilket var närmare 400 milj. kr. mindre än 1973. Det låga nettoinflödet är i huvudsak att hänföra till minskade emissioner av svenska obligationslån i utlandet.

Den *övriga privata långfristiga nyupplåningen* utomlands har för 1974 beräknats uppgå till 1 750 milj. kr., vilket är ungefär 500 milj. kr. mer än 1973. Den tilltagande upplåningen förklaras åtminstone delvis av att svenska direktinvesteringar i allt högre grad finansieras genom upplåning utomlands och därvid även registreras i kapitalbalansen utan att bortfalla genom nettobokföring. Även utländsk upplåning i Sverige ökade 1974 och beräknas ha uppgått till ca 180 milj. kr. Inkl. amorteringar i båda riktningarna beräknas nettokapitalinflödet under denna post till ca 780 milj. kr.

Nettot av svenska och utländska *direktinvesteringar* beräknas 1974 ha resulterat i ett nettokapitalutflöde på närmare 1,5 miljarder kr. eller drygt 500 milj. kr. mer än 1973. De svenska nyinvesteringarna utomlands svarar för närmare 400 milj. kr. av denna uppgång.

Den *kortfristiga upplåningen utomlands* för finansiering av export och import synes ha ökat under senare delen av 1974 och givit upphov till ett nettokapitalinflöde på ca 150 milj. kr. att jämföra med ett nettoutflöde 1973 på i runt tal 350 milj. kr.

Under posten *övriga kapitaltransaktioner* beräknas ett nettokapitalinflöde ha ägt rum på ca 1 400 milj. kr., vilket är ca 350 milj. kr. mer än 1973. Som delposter ingår bl. a. varvens exportkrediter samt krediter i samband med import av fartyg och flygplan. Tillsammans resulterade dessa transaktioner i ett nettokapitalinflöde på i runt tal 1 450 milj. kr.

Bankernas utlandsställning slutligen, som inkluderar valutabankernas tidsposition, beräknas vid slutet av 1974 ha minskat med ca 2 400 milj. kr. jämfört med samma tidpunkt 1973.

4 Produktionen

4.1 Sammanfattning av industriproduktionens utveckling

Den nuvarande högkonjunkturen inom industrin synes ha passerat sin kulmen under senare delen av 1974. Orderingången ökade starkt under loppet av 1973, i inledningsskedet främst hänförligt till exportmarknaderna. Ökningstakten avtog sedan under första halvåret 1974, och mot slutet av året uppvisade orderingången en stagnerande tendens. Genom den starka ökningen av orderingången under 1973 och första delen av 1974 är orderstockarna dock alltjämt stora.

I samband med den markanta efterfrågetillväxten accelererade industriproduktionens tillväxttakt snabbt under loppet av 1973. Produktionen ökade ytterligare under 1974 om än i avtagande takt mot slutet av året. Produktionsökningen 1973—1974 kom därmed att uppgå till drygt 7 %. Resursutnyttjandet, som enligt konjunkturbarometern ökade brant under 1973 och första halvåret 1974, synes ha kulminerat under senare delen av 1974.

Begränsningar i produktionsresurserna har dock på vissa håll hållit tillbaka produktionen under 1974. Framför allt gäller detta produktionen inom massa- och pappersindustrierna samt inom järn- och stålverken. Produktionsuppgången 1973—1974 inom verkstadsindustrin exkl. varv blev däremot hög. Inom övriga delar av industrin synes produktion och kapacitetsutnyttjandegrad ha höjts i mer begränsad omfattning.

För 1974—1975 förutses en avmattning i framför allt den inhemska efterfrågeökningen bl. a. sammanhängande med en uppbromsning av den under 1974 snabba lagerökningen. Under dessa förutsättningar beräknas totala industriproduktionen öka med inemot 4,5 % 1974—1975. De starkaste produktionsökningarna väntas kunna ske inom verkstadsindustrin, järn- och stålverken samt varven. Kraftiga produktionsinskränkningar väntas ske inom sågverken under 1975 på grund av fallande efterfrågan medan produktionstillväxten inom övriga delar av skogsindustrin bromsas upp.

4.2 Gruvor och mineralbrott samt tillverkningsindustri

Utvinningen av malm i *järnmalmsgruvorna* ökade 1972—1973 med drygt 5 %. Uppsvinget i den västeuropeiska stålproduktionen medförde att stålverkens efterfrågan på svensk malm steg kraftigt under loppet av 1973. Stålproducenternas lagerhållning av de svenska malmkvalite-

Tabell 4: 1 Industriproduktionens utveckling 1972—1975

Procentuell volymförändring från föregående år

SNI		1972 def.	1973 prel.	1974 prel.	1975 prognos
2	*Gruvor och mineralbrott*	—0,7	13,2	10,9	2,9
2301	Järnmalmsgruvor	0,2	5,2	7,0	1,0
2302	Ickejärnmalmsgruvor	—1,3	51,1	22,0	7,0
210, 220, 290	Övriga gruvor och mineralbrott	—5,8	4,4	10,6	4,9
3	*Tillverkningsindustrin*	2,5	7,0	7,1	4,3
33111	Sågverk[1]	4,5	6,7	—0,8	—20,0
34111	Massaindustri	4,1	17,3	1,5	0,0
34112, 34113	Pappers- och pappindustri m. m.[2]	7,5	13,7	6,7	3,4
353, 354	Petroleumraffinaderier m. m.[3]	—5,3	—0,4	—10,2	51,9
371	Järn- och stålverk[4]	0,2	8,8	9,0	7,9
372	Ickejärnmetallverk	4,5	10,0	4,0	3,0
38 ./.3841	Verkstadsindustri exkl. varv	0,6	8,2	12,0	5,8
3841	Varv[5]	14,2	9,6	10,0	9,0
31	Livsmedelsindustri m. m.[6]	1,3	4,3	4,0	3,0
3 resterande	Övrig industrisektor	3,9	4,1	3,0	2,9
2,3	Hela industrin	**2,4**	**7,2**	**7,3**	**4,3**

[1] Inkl. hyvlerier och träimpregneringsverk.
[2] Inkl. träfiberplattindustri.
[3] Inkl. smörjmedels-, asfalt- och kolproduktindustri.
[4] Inkl. ferrolegeringsverk.
[5] Inkl. båtbyggerier.
[6] Inkl. dryckesvaru- och tobaksindustri.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

terna är vanligtvis låg och efterfrågetillväxten slog snabbt igenom i form av ökad avhämtning av svensk järnmalm. Exportvolymen steg därför kraftigt 1972—1973 — drygt 19 %.

Den svenska malmen erfor en fortsatt god efterfrågan även under 1974 och skeppningen av malm begränsades endast av otillräcklig hanteringskapacitet i Narvik. Exporten av järnmalm torde 1974 ha uppgått till 33 milj. ton — en blygsam ökning jämfört med 1973. Genomsnittspriserna på malmleveranserna ökade ca 19,5 % 1973—1974, speglande den med ca 25 % förhöjda prisnivå man erhållit i leveranskontrakten för 1974. Hemmaleveranserna steg ca 19 % 1973—1974 på grund av ökande malmbehov vid Norrbottens Järnverk. Produktionsökningen 1973—1974 torde ha blivit förhållandevis hög — ca 7 %.

Tredje kvartalet 1974 befann sig malmlagren säsongrensat sett på sin lägsta nivå sedan tredje kvartalet 1971. Reduktionen av lagren 1974 synes inte ha varit tillnärmelsevis lika stor som 1973 då de minskade med 2,6 milj. ton.

En avmattning i stålefterfrågan förutses 1974—1975 och i konsekvens därmed torde en viss försvagning av marknaden för svensk järnmalm vara att påräkna. Utbyggnadstakten inom stålsektorn har ett an-

tal år underskridit stålefterfrågans långsiktiga tillväxttakt och detta talar för att stålverkens malmbehov inte kommer att skäras ned alltför drastiskt av den emotsedda konjunkturella avmattningen i stålefterfrågan under 1975. Här har antagits att den troliga försvagningen inom stålsektorn endast förhållandevis milt kommer att återverka på den svenska malmexporten som i volym beräknas minska ca 1,5 % 1974—1975. I leveranskontrakten för 1975 har malmpriserna justerats upp kraftigt och de genomsnittliga exportpriserna för svensk järnmalm torde 1975 komma att ligga ca 50 % högre än 1974.

För hemmaleveransernas del förutses en avsevärd volymökning även 1974—1975.

Brytningstakten i järnmalmsgruvorna torde 1974—1975 inte komma att drivas upp lika snabbt som 1973—1974 — ca 1 % produktionsökning 1974—1975 synes trolig och malmlagren beräknas minska även 1975.

I de svenska *ickejärnmalmsgruvorna* bryts malm innehållande bl. a. koppar, bly, zink, mangan, silver och guld. Brytningen av bly och zinkmalm täcker de inhemska behoven, medan övriga malmer även importeras i varierande grad.

Brytningen ökade mycket kraftigt 1972—1973 — ca 50 % — beroende på att kapaciteten i koppargruvan i Aitik utvidgades. Exportvolymen ökade därmed starkt 1972—1973 — 22 %. Ett lageromslag i de inhemska ickejärnmetallverken 1972—1973 bidrog till att importen ökade kraftigt.

Utvinningen av ickejärnmalmer steg måttligare 1973—1974 men produktionsökningen kom dock att uppgå till ca 22 %. Avtagande efterfrågan på ickejärnmetaller, och därmed ickejärnmalmer, medförde en försvagning av exporttillväxten under andra halvåret 1974 och exportvolymen beräknas ha ökat endast drygt 2 % 1973—1974. Även importen av ickejärnmalmer utvecklades svagt 1973—1974 — volymuppgången skattas till knappt 1 %.

En fortsatt uppbyggnad av ickejärnmetallverkens insatsvarulager ägde rum 1974 och under andra halvåret 1974 kom även ett omslag i gruvornas malmlager, som efter att ha minskat första halvåret nu ökade kraftigt på grund av de försämrade avsättningsmöjligheterna.

En vikande efterfrågan på ickejärnmalmer emotses 1975, vilket torde medföra att produktionsökningen 1974—1975 blir avsevärt lägre än 1973—1974. Exportvolymen förutses minska och importen torde öka mycket svagt 1974—1975.

Efterfrågetillväxten på den internationella *trävaru*marknaden var redan vid ingången av 1973 utomordentligt stark som en följd av den samtidiga och starka ökningen av bostadsbyggandet i Europa, Nordamerika och Japan. Utbudet kunde inte öka i motsvarande utsträckning särskilt som möjligheterna till lageravveckling i producentledet var be-

Tabell 4: 2 Försörjningsbalans för sågade och hyvlade trävaror 1973—1975

(barr- och lövträ)

	1 000 kbm	Förändring från föregående år, % resp. 1 000 kbm	
	1973	1974 prel.	1975 prognos
Produktion	13 690	—0,8	—20,0
Import	180	—15,3	—33,3
Summa tillgång	**13 870**	**—1,0**	**—20,1**
Export	9 410	—20,0	—16,2
Varuinsats	6 600	0,7	0,5
industri	4 280	3,0	1,2
byggnadsverksamhet	2 320	—3,2	—0,5
Lagerförändring	—400	1 700	—1 580
Saldopost	—1 740	0	0
Summa användning	**13 870**	**—1,0**	**—20,1**

Källa: Konjunkturinstitutet.

gränsade. Marknaden kom sålunda att präglas av ett växande efterfrågeöverskott med starkt stigande priser, vilket ytterligare synes ha stimulerat köparna att inte bara täcka sina kortsiktiga behov utan också tillgodose sina behov på ett års sikt och mer. De svenska exportförsäljningarna för leverans 1974 kom sålunda att starta redan under våren 1973 — närmare ett halvår tidigare än normalt. Försäljningsaktiviteten var till en början mycket stark men mattades påtagligt under senhösten då bostadsbyggandet i flertalet för svensk trävaruexport betydelsefulla länder i Västeuropa minskade kraftigt. Samtidigt kunde Canada öka sitt utbud på europamarknaden då bostadsbyggandet i Förenta staterna och Japan började falla. Redan omkring årsskiftet 1973/1974 uppstod härigenom ett klart utbudsöverskott.

Byggkonjunkturen i Europa försvagades ytterligare under loppet av 1974 men till följd av tidigare tecknade kontrakt översteg importen förbrukningen och lagerökningen i importörleden kom särskilt under första halvåret att bli stark. De svenska marknadsandelarna på europamarknaden föll tillbaka och trots en ökning av den utomeuropeiska exporten blev minskningen totalt ca 20 % 1973—1974. Genomsnittspriserna för exportleveranserna steg dock inemot 60 % 1973—1974 då en mycket stor del av utförseln kontrakterats till den starkt uppdrivna prisnivån före årsskiftet 1973/1974.

Den inhemska förbrukningen ökade endast svagt 1973—1974. Den ökade trävaruförbrukningen inom industrin motvägdes av en fortsatt minskning av konsumtionen inom byggnadsverksamheten. Leveranserna till hemmamarknaden torde dock ha ökat något starkare då lagercykeln i förbrukarleden kom in i en uppbyggnadsfas under 1974.

Produktionen inom sågverken var fortsatt expansiv under första kvartalet och trots en neddragning under andra kvartalet blev produktionen första halvåret 1974 betydligt högre än andra halvåret 1973 och producentlagren steg väsentligt. Produktionsminskningen fortsatte och blev synnerligen markerad mot slutet av året då många sågverk genomförde driftsstopp mellan jul och nyår. Produktionen för hela 1974 kom dock att med endast omkring 1 % understiga 1973 års produktion varför producentlagren vid utgången av 1974 var mer än 1 milj. kbm högre än ett år tidigare.

Den bild av byggnadsverksamheten i Västeuropa som i dag kan tecknas pekar — utan insats av nytillkomna snabba och starka stimulansåtgärder inom byggnadssektorn — mot en ytterligare minskning 1974—1975 även om byggandet i några länder slutar falla eller stiger något under loppet av året. Det därigenom genererade importbehovet beräknas minska kraftigt dels på grund av lagerneddragningar, dels på grund av att den inhemska produktionen rimligen torde öka sina marknadsandelar på importens bekostnad. Utgångspunkten för exportprognosen för 1975 har varit de importprognoser som framlades vid ECE Timber Committee's möte under senhösten 1974. Där beräknades den samlade importen till de åtta största importländerna — svarande för omkring 90 % av den svenska utförseln — falla ca 20 % 1974—1975. Med ett antagande om oförändrade svenska andelar i resp. länders import 1975 jämfört med 1974 samt en ökning av exporten till utomeuropeiska länder slutar kalkylen på en minskning av utförseln på ca 16 % 1974—1975. Genomsnittspriserna för 1975 års leveranser beräknas sjunka påtagligt jämfört med 1974.

Den inhemska byggnadsverksamheten förutses falla tillbaka ytterligare något 1974—1975 samtidigt som förbrukningsökningen inom industrin dämpas. Totalt sett beräknas sålunda förbrukningen stiga endast svagt och då förbrukarlagren inte torde öka ytterligare förutses hemmaleveranserna minska 1974—1975.

Mot bakgrund av den ovan skisserade efterfrågebilden och med hänsyn till de starkt ökade producentlagren kan man — särskilt för första halvåret — räkna med fortsatta kraftiga produktionsinskränkningar. Här har kalkylerats med en produktionsnedragning på 20 % vilket beräknas medföra en viss reducering av producenternas lagerhållning.

Den snabba uppdragningen av Västeuropas pappersproduktion under loppet av 1973 genererade en stark ökning av *massa*efterfrågan. Då samtidigt utbudet av massa från Nordamerika begränsades till följd av det höga kapacitetsutnyttjandet inom pappersindustrin i Förenta staterna uppstod snart bristtendenser trots en relativt kraftig ökning av massaproduktionen i världen. Exportleveranserna från den svenska massaindustrin kunde under dessa omständigheter öka hela 28 % 1972—1973. Största delen av leveranserna absorberades av huvudmark-

naderna i Västeuropa men samtidigt kunde en exceptionellt stark ökning ske av leveranserna till de utomeuropeiska marknaderna. Där, liksom i Europa, ökade de svenska marknadsandelarna genom det begränsade utbudet från Nordamerika och Japan. Produktionen ökade kraftigt 1972—1973 — ca 17 % — men då kapacitetstaket nåddes redan under våren 1973 kom produktionstillväxten 1973—1974 att begränsas till ungefär 1,5 %. Den rekordhöga utförseln under 1973 medförde en stark avtappning av färdigvarulagren. Då möjligheterna till en ytterligare sänkning av lagren var små under 1974, samtidigt som hemmaleveranserna fortsatte att öka, sjönk exporten 1973—1974 med drygt 4 %. Utförseln under 1974 har i allt större utsträckning koncentrerats till Västeuropa medan den utomeuropeiska utförseln drastiskt minskat. Leveranspriserna som steg kraftigt särskilt under andra halvåret 1973 ökade markant under loppet av 1974 — uppgången 1973—1974 blev inemot 50 %.

Massamarknaden i Västeuropa var stark ännu i slutet av 1974. Det torde dock av flera skäl vara rimligt att räkna med en temporär försvagning under 1975. Västeuropas pappersförbrukning torde sålunda bli dämpad under 1975 även om en viss uppgång kan ske mot slutet av året. Återhållande på pappersefterfrågan torde vidare en upphörande lageruppbyggnad i förbrukar- och handelsledet verka. Då utbudet av papper från Nordamerika ökar ytterligare på världsmarknaden kan man räkna med en svag utveckling av pappersproduktionen och därmed också av massaefterfrågan i Västeuropa. Med en viss uppdragande inverkan på massaleveranserna ännu in på 1975 synes dock ett behov kvarstå av ytterligare påfyllnad av massalagren vid pappersbruken. En viss ökning av dessa lager torde emellertid redan ha skett i slutet av 1974.

Vidare förefaller en ökning av utbudet på världsmarknaden ofrånkomlig inte bara av papper utan också av massa från den integrerade massa-pappersindustrin i Förenta staterna till följd av en svag inhemsk pappersefterfrågan. Under dessa förutsättningar beräknas den svenska massaexporten minska omkring 5 % 1974—1975.

Den genom kapacitetstillväxt möjliga produktionsökningen av avsalumassa inom den svenska massaindustrin är mycket måttlig 1974—1975. Efter en lång period av kontinuerligt utnyttjande av produktionsapparaten har underhålls- och reparationsarbeten blivit eftersatta och det finns därför ett klart uttalat behov av driftsstopp. Produktionen beräknas därför bli i stort sett oförändrad 1975 jämfört med 1974. En sådan produktionsutveckling i förening med den ovan skisserade exportprognosen och en fortsatt måttlig ökning av leveranserna på hemmamarknaden ger utrymme för en viss behövlig uppbyggnad av de vid slutet av 1974 utomordentligt små producentlagren.

Tillväxten av *pappers*efterfrågan inom hela OECD-området var stark 1972—1973 och trots en kraftig ökning av västvärldens papperspro-

duktion uppstod under 1973 klart uttalade bristtendenser — i synnerhet vad gäller tidnings- och journalpapper. Den svenska pappersindustrins produktion och leveranser blev under dessa marknadsförhållanden bestämd av produktionskapaciteten. Exportleveranserna steg 13 % i volym 1972—1973 innefattande en kraftig ökning också av exporten till de utomeuropeiska marknaderna dit utbudet från Nordamerika och Japan begränsades av bristande leveranskapacitet. Prisuppgången blev stark under loppet av 1973 efter att under en lång följd av år visat en tämligen långsam utveckling; exportprisindex steg ca 9 % 1972—1973.

En klar förstärkning av hemmaefterfrågan kom också till stånd under 1973 vilket, då den privata konsumtionen ökade tämligen långsamt, kan återföras på en ökad pappersförbrukning inom industrin samt ökade förbrukarlager.

Produktionstillväxten blev stark 1972—1973 med en volymökning på nära 14 % och produktionskapaciteten utnyttjades fullt från slutet av 1972. Även under 1974 har produktionen expanderat i takt med kapacitetstillskotten och resulterat i en volymökning på ca 7 % 1973—1974. Leveransutvecklingen har varit fortsatt stark och i stort sett begränsats av leveranskapaciteten vilket resulterat i en exporttillväxt på drygt 6 % samtidigt som hemmamarknadsleveranserna stigit med i stort sett samma ökningstal. Exportpriserna fortsatte att stiga i än mer markerad takt under loppet av 1974 — mellan årsgenomsnitten blev ökningen ca 46 %. Under hösten 1974 skedde emellertid en klar förändring av efterfrågebilden för papper i Västeuropa. Den tidigare omtalade bristen på tidningspapper hävdes samtidigt som tecken på en marknadsförsvagning i form av fallande orderingång till pappersbruken på kontinenten och i Storbritannien blev tydliga för andra pappersslag bl. a. kraftliner, kartong och finpapper. Denna efterfrågeförsvagning kan till en del förklaras av en upphörande eller avsaktande lageruppbyggnad hos förbrukare och mellanhänder vilkas lager sannolikt drogs ned kraftigt i inledningsskedet av förbrukningsexpansionen. Det torde emellertid också vara rimligt att anta att den slutliga efterfrågan på papper klart dämpats i samband med nedgången i den allmänna ekonomiska aktiviteten sedan slutet av 1973. Med hänsyn till den bild som tecknas i kapitlet om de internationella utsikterna förutses en fortsatt dämpad utveckling av pappersförbrukningen i Västeuropa under första halvåret 1975 sannolikt också accentuerad av en upphörande ökning av förbrukarlagren. Samtidigt är det troligt att pappersutbudet från Nordamerika fortfar att öka på världsmarknaden beroende på svag konsumtionstillväxt i Förenta staterna. Mot denna bakgrund förutses en i stort sett oförändrad exportvolym av papper 1975 jämfört med 1974. Inkluderas även exporten av träfiberplattor, vilken väntas ytterligare falla tillbaka, beräknas exportvolymen för hela gruppen minska

ca 1 % 1974—1975. Exportprisökningen, vilken som nämnts var stark under loppet av 1974, förutses i det emotsedda försvagade marknadsläget bli betydligt lägre under 1975 — en uppgång 1974—1975 på ca 20 % har bedömts som trolig.

De inhemska leveranserna beräknas stiga under 1975 om än i något svagare takt än under 1974 med hänsyn till en förutsedd lägre ökningstakt i den privata konsumtionen och industrins pappersförbrukning.

Den ovan redovisade leveransutvecklingen tillsammans med ett antagande om en uppgång av de vid ingången av året mycket små producentlagren beräknas medföra att produktionen ökar ca 3,5 % 1974—1975.

Produktionsutvecklingen inom *petroleumraffinaderier m. m.* har varit vikande alltsedan 1971, huvudsakligen beroende på relativt kraftiga produktionsneddragningar inom de egentliga raffinaderierna. Mellan 1972 och 1973 stannade produktionsminskningen vid 1/2 % för hela branschen, varvid en påtaglig produktionsökning skedde inom smörjmedels-, asfalt- och kolproduktindustrin. Under loppet av 1974 föll produktionen inom denna del av branschen mycket kraftigt, framför allt under första halvåret; mellan halvåren dämpades takten i produktionsneddragningen påtagligt. Inom de egentliga raffinaderierna skedde en viss produktionsuppdragning under första halvåret 1974; mellan halvåren vände emellertid produktionskurvan nedåt relativt kraftigt. För branschen som helhet resulterade detta i en successiv försvagning av produktionen under loppet av 1974 och preliminärt beräknas produktionsneddragningen ha blivit ca 10 % 1973—1974.

OAPEC-ländernas beslut på senhösten 1973 om begränsningar av råoljetillförseln resulterade i låg införsel av råolja kring årsskiftet 1973/1974. Detta synes emellertid ej ha medfört några mer omfattande störningar i produktionen inom de svenska raffinaderierna då en relativt omfattande lageruppbyggnad av råolja ägt rum under 1973.

Den inhemska förbrukningen av petroleumprodukter beräknas ha minskat kraftigt 1974 med tyngdpunkten förlagd huvudsakligen till första halvåret. Bakom denna utveckling låg ett flertal faktorer; ransonering, sparkampanj, kraftiga prishöjningar och en gynnsam väderlek. Framför allt minskade förbrukningen av tunna eldningsoljor, vilka huvudsakligen används för uppvärmningsändamål, mycket kraftigt. Förbrukningen av tjocka eldningsoljor uppvisade däremot en stark ökning. Detta var en följd av att elkraftproduktionen vid kraftvärmeverken fick svara för en betydande del av kraftförsörjningen då den på vatten- och kärnkraft baserade elproduktionen utvecklades svagt under 1974. Den låga inhemska förbrukningen orsakade även att importen av flertalet petroleumprodukter minskade. En kraftig importökning av tjocka eldningsoljor medförde emellertid att importen 1973—1974 ökade något för hela gruppen petroleumprodukter.

Tabell 4: 3 Försörjningsbalans för järn och stål 1973—1975
Milj. kr., 1968 års producentpriser

	Milj. kr.	Förändring från föregående år, % resp. milj. kr.	
	1973	1974 prel.	1975 prognos
Produktion[1]	4 930	10,9	9,0
Import	1 805	15,0	11,2
Summa tillgång	**6 735**	**12,0**	**9,6**
Export	2 965	8,3	7,0
Lagerförändring i industrin	—175	205	300
Lagerförändring i handeln	0	30	—20
Varuinsats	3 945	8,3	5,1
industri	3 205	10,9	6,2
byggnadsverksamhet	740	—3,2	—0,5
Summa användning	**6 735**	**12,0**	**9,6**

[1] Produktionen framkommer som saldopost i balansen och avviker från statistiska centralbyråns årsberäkningar över produktionsutvecklingen. Försörjningsbalansens produktionsökning för prognosperioden korrigeras därför i enlighet med mönstret för tidigare konstaterade avvikelser.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Den totala förbrukningen av petroleumprodukter beräknas 1975 bli i stort sett oförändrad jämfört med 1974. Detta är främst en följd av en beräknad kraftig nedgång i förbrukningen av tjocka eldningsoljor vid kraftvärmeverken då elkraftproduktionen vid vatten- och kärnkraftverken förutses visa en uppgång mellan 1974 och 1975. För resterande förbrukarkategorier beräknas konsumtionen öka från den låga nivån 1974.

Produktionen inom de egentliga raffinaderierna väntas uppvisa en mycket kraftig produktionsökning 1974—1975 då betydande kapacitetstillskott kommer att tas i bruk under förvåren 1975. Produktionen inom resterande delar av branschen beräknas även uppvisa en kraftig uppdragning varför produktionsökningen för branschen som helhet beräknas uppgå till ca 50 % 1974—1975. Detta betydande produktionstillskott beräknas leda till en reducering av importen med ca 1/4 samtidigt som exporten väntas uppvisa en relativt kraftig uppgång.

Orderingången till *järn- och stålverken,* som vände uppåt under 1972 fortsatte att öka i mycket snabb takt under loppet av 1973 och orderstockarna ökade i tidigare ej uppnådd omfattning. Under 1974 har orderingången mattats vilket åtminstone vad gäller första halvåret 1974 kan ha berott på att orderhemtagningarna hållits tillbaka av de mycket stora orderstockarna. Produktionstakten, som drogs upp redan under 1972, accelererade påtagligt under loppet av 1973, då

kapacitetsutnyttjandet snabbt gick i höjden. Sedan våren 1974 har kapacitetsutnyttjandet ej kunnat höjas ytterligare inom stålverken, vilket sannolikt till stor del förklaras av den allt mer uttalade bristen på arbetskraft. Produktionstillväxten har härigenom hållits tillbaka och beräknas preliminärt ha stannat vid 9 % 1973—1974.

Leveransutvecklingen har under såväl 1973 som större delen av 1974 varit snabbare än produktionsutvecklingen; färdigvarulagren i producentledet reducerades nämligen kraftigt under dessa båda år. I initialskedet av uppgångsfasen var det den internationella efterfrågan som expanderade. Leveranserna till exportmarknaderna vände härigenom starkt uppåt redan i början av 1972 och tillväxten fortgick i mycket snabb takt under 1973. Under 1974 har den volymmässiga tillväxten av exporten dämpats påtagligt beroende på att färdigvarulagren tömts och produktionstakten endast kunnat höjas svagt inom branschen. Exportvolymens uppgång 1973—1974 synes därmed ha kunnat uppgå till knappt 8 1/2 %. Framför allt noterades en mycket expansiv utveckling till öststatsländerna, råvaruländerna och Nordamerika under hela 1974, medan en dämpning i leveransutvecklingen till Västeuropa gjorde sig gällande under 1974. Till följd av den mycket kraftiga efterfrågeuppgången på järn och stål har prisuppgången accelererat kraftigt under loppet av 1974 och prisökningen på exporterade stålprodukter 1973—1974 beräknas ha uppgått till 31 1/2 %.

Järn- och stålverkens leveranser till hemmamarknaden utvecklades i det första skedet av uppgångsfasen betydligt svagare än till exportmarknaderna. En betydande förstärkning noterades emellertid under loppet av 1973 då den inhemska förbrukningen steg påtagligt framför allt som en följd av den produktionsuppdragning som samtidigt skedde inom verkstadsindustrin. Denna positiva utveckling fortgick under 1974 med accelererande produktionstakt inom de stålkonsumerande branscherna, dessutom förstärkt av ett positivt lageromslag i förbrukar- och grossistledet. Som ett resultat därav har också importen av järn och stål fortsatt att öka i snabb takt eller med ca 15 % 1973—1974.

Till grund för bedömningen av järn- och stålverkens leveranser under 1975 ligger den exportenkät till järn- och stålverken som statistiska centralbyrån insamlade i början av november 1974. Företagen räknade enligt denna enkät med att kunna öka sin export med ca 24 % i värde 1974—1975; således en mycket kraftig uppjustering jämfört med de planer som redovisades i augusti samma år. Erfarenhetsmässigt överskattar branschen marknadspotentialen kraftigt vid bedömningar avlämnade under perioder med mycket expansiv utveckling. Enkätens prognos har därför justerats ned till en värdemässig ökning 1974—1975 på 20 1/2 %. Den genomsnittliga prisnivån 1975 beräknas ligga ca 12 1/2 % högre än under 1974, varför den volymmässiga tillväxten av exporten beräknas till ca 7 % 1974—1975.

Leveranserna till hemmamarknaden beräknas öka påtagligt långsammare 1974—1975 än 1973—1974 då förbrukningen av stål ökar i lägre takt i samband med en beräknad försvagning av produktionstillväxten inom framför allt verkstadsindustrin, men även som ett resultat av att lagerinvesteringarnas tillväxt i förbrukarleden beräknas bli av betydligt mindre omfattning 1974—1975 än 1973—1974.

Denna utveckling av den inhemska stålefterfrågan väntas också leda till en svagare ökning i importen av järn och stål. Den totala lagerhållningen av stål inom landet väntas emellertid stiga kraftigare 1975 än 1974 i samband med att lagerneddragningen på färdigvarusidan i producentledet vänder i en — om än förhållandevis måttlig — lageruppbyggnad. Produktionen inom stålverken beräknas därmed öka med närmare 8 % 1974—1975.

Icke järnmetallverkens produktion ökade 10 % 1972—1973 under inflytande av den förstärkta efterfrågan på metaller orsakad av den starkt expanderande industriproduktionen både inom Sverige och i Västeuropa i övrigt. Kapacitetsutnyttjandet inom sektorn drogs snabbt upp och torde ha varit i det närmaste maximalt under andra halvåret 1973. Produktionsuppdragningen synes väl ha täckt det ökade inhemska behovet — importvolymens ökning begränsades till drygt 2 % 1972—1973. Den ökade avsättningen på hemmamarknaden gick ut över exporten som ökade endast 5,5 % 1972—1973 — en förhållandevis liten ökning med tanke på de goda avsättningsmöjligheter som rådde 1973.

Parallellt med den avtagande expansionstakten inom verkstadsindustrin under fjärde kvartalet 1974 i såväl Sverige som i utlandet fick icke järnmetallverken vidkännas en avtagande efterfrågan. Den internationella efterfrågeförsvagningen accentuerades troligen av utförsäljningar från spekulationsmässigt uppbyggda lager. Prishaussen på den internationella marknaden kulminerade andra kvartalet 1974 och noteringspriserna för gruppen icke järnmetaller hade i december 1974 i stort sett halverats jämfört med toppnoteringarna i maj. Den internationella marknaden för icke järnmetaller var vid årsskiftet 1974/1975 utomordentligt svag och utsikterna för en efterfrågeförstärkning under loppet av 1975 är små. Producenternas lager är nu stora och en ytterligare ofrivillig lageruppbyggnad förväntas under första delen av 1975 vilket gör att de internationella transaktionspriserna under större delen av 1975 sannolikt kommer att kvarligga vid den låga nivå som var rådande vid ingången av året.

Den under loppet av 1974 snabbt avklingande efterfrågan innebar för de svenska icke järnmetallverkens del minskande leveranser till såväl hemma- som exportmarknaderna och i konsekvens med de vikande avsättningsmöjligheterna skars produktionstillväxten inom sektorn ner 1974. Produktionsökningen mellan helåren 1973 och 1974 beräknas till ca 4 %.

Tabell 4:4 Försörjningsbalans för verkstadsprodukter, exkl. fartyg, 1973—1975

Milj. kr., 1968 års producentpriser

	Milj. kr.	Förändring från föregående år, % resp. milj. kr.	
	1973	1974 prel.	1975 prognos
Produktion[1]	26 510	6,6	4,8
Import	12 380	20,3	8,0
Summa tillgång	**38 890**	**11,0**	**5,9**
Offentlig konsumtion	2 100	—6,4	5,0
Privat konsumtion	3 990	11,7	3,5
Investeringar	9 320	3,2	2,9
Export	16 160	12,9	8,4
Lagerförändring i industrin	—140	1 200	420
Lagerförändring i handeln	—10	260	—130
Varuinsats	7 470	1,3	2,6
industri	2 690	5,9	5,8
byggnadsverksamhet	3 480	—3,2	—0,5
övrigt	1 300	3,8	3,3
Summa användning	**38 890**	**11,0**	**5,9**

[1] Produktionen framkommer som saldot i balansen och avviker från statistiska centralbyråns årsberäkningar över produktionsutvecklingen. Försörjningsbalansens produktionsökning för prognosperioden korrigeras därför i enlighet med mönstret för tidigare konstaterade avvikelser.

Källa: Konjunkturinstitutet.

En ytterligare försvagning av både den inhemska och utländska efterfrågan på icke järnmetaller torde vara att vänta 1975. Den svenska industrins efterfrågan för löpande förbrukning som varit starkt stigande 1972—1973 kan förutses bli matt 1975. Fortsatta köp för lageruppbyggnad inom industrin samt en förväntad fortsatt uppbyggnad av icke järnmetallverkens egna färdigvarulager torde dock begränsa det inhemska efterfrågebortfallet. De svaga efterfrågeutsikterna för 1975 torde innebära att produktionstillväxten inom sektorn begränsas till ca 3 % 1974—1975.

Verkstadsindustrin exkl. varv befann sig i slutet av 1974 på toppen av en konjunkturuppgång, som inleddes i slutet av 1972. Orderstockarna har under denna period byggts upp mycket kraftigt genom den — i synnerhet från exportmarknaden — starkt ökande orderingången. Under senare delen av 1974 uppvisade orderingången en avsaktande tendens hänförlig till en nedgång i exportorderna. Orderingången från hemmamarknaden var dock alltjämt stigande.

Exportleveranserna började åter växa under andra halvåret 1972. Under första halvåret 1973 steg exporten mycket starkt, medan ökningstakten avtog under senare delen av året. Exportvolymökningen kom

dock ändå att uppgå till hela 14 %. Under första halvåret 1974 avtog tillväxttakten ytterligare, medan exporten under senare delen av 1974 uppvisade en brant accelererande tillväxt. Utvecklingen under andra halvåret 1973 och första halvåret 1974 kan till stor del förklaras av en successiv avmattning av efterfrågan i västvärlden under loppet av 1973 och första halvåret 1974. Ytterligare en bidragande orsak torde vara oljekrisens negativa effekt på efterfrågan av personbilar. Vidare kan en förskjutning i exportleveranserna från första till andra halvåret ha ägt rum på grund av den svenska hamnstrejken i maj. Exporten till Östeuropa och till vissa u-länder, däribland OPEC-länderna, ökade kraftigt under 1973 och första halvåret 1974. Under andra halvåret accentuerades tillväxten mycket påtagligt. Till den starka exportökningen av verkstadsprodukter under andra halvåret bidrog även en brant uppgång av bilexporten. Exportvolymökningen 1973—1974 kom enligt preliminära beräkningar att uppgå till ca 13 % — i det närmaste lika mycket som 1972—1973. Prisutvecklingen var mycket snabb under året och den genomsnittliga prisnivån beräknas ha stigit med 14 % 1973—1974.

Den inhemska efterfrågan på verkstadsprodukter beräknas ha stigit i väsentligt snabbare takt 1973—1974 än 1972—1973 framför allt beroende på den starka konsumtionsökningen av verkstadsprodukter 1973—1974 — särskilt personbilar. Ytterligare bidragande har insatsvarulagrens utveckling varit; dessa drogs ned under 1973, men ökade sedan under framför allt senare delen av 1974. Lagren av varor i arbete började öka under andra halvåret 1973 och växte sedan snabbt under loppet av 1974. Färdigvarulagren, som minskade under 1973, byggdes successivt upp under loppet av 1974.

Den ökade inhemska efterfrågan tillgodosågs till mycket stor del av en kraftigt höjd import. Importvolymen ökade enligt preliminära beräkningar med hela 20 % 1973—1974. De starkaste importökningarna härrörde från insatsvarorna och från konsumtionsvarorna.

Produktionen ökade enligt preliminära beräkningar med ca 12 % 1973—1974, med en lägre tillväxttakt mot slutet av året.

Till grund för bedömningen av verkstadsexportens utveckling under 1975 ligger en exportenkät till verkstadsindustrin, insamlad i början av november av statistiska centralbyrån. Företagen räknar enligt denna enkät med att kunna öka sin export med drygt 22 % i löpande priser 1974—1975. Liksom under 1974 är det från Östeuropa och Kina samt från vissa u-länder som den starkaste efterfrågan bedöms komma. Erfarenheter från tidigare enkäter visar att företagen har en tendens att överskatta exportutvecklingen, då denna bromsas upp efter en snabb uppgångsperiod. Med hänsyn till detta och till de internationella utsikterna för 1975 har enkätens värdemässiga ökning för 1974—1975 justerats ned till ca 21 %. Prisutvecklingen bedöms bli något lugnare än under 1974, men den genomsnittliga prisnivån beräknas ändå stiga med

11,5 % 1974—1975. Därmed skulle exportvolymen komma att öka med 8,5 % 1974—1975.

Leveranserna till hemmamarknaden beräknas öka i väsentligt lägre takt 1974—1975 än 1973—1974 (se tabell 4: 4). Framför allt är det den privata konsumtionen av verkstadsprodukter, som bedöms öka i betydligt lägre takt än under 1974, men även för maskininvesteringarna prognoseras en något lägre tillväxt 1974—1975 än 1973—1974. Förbrukningen av verkstadsprodukter som insatsvaror beräknas däremot öka något snabbare 1974—1975 än 1973—1974, beroende på att nedgången i byggnadsinvesteringarna bedöms bli väsentligt mindre 1974—1975 än 1973—1974. Insatsvarulagren beräknas fortsätta byggas upp under 1975, så att lagerökningen 1975 blir större än lagerökningen 1974. En likartad utveckling förutses för färdigvarulagren. Däremot beräknas lagerökningen av varor i arbete, efter den snabba uppbyggnaden under 1974, bli lägre 1975 än 1974. Därmed skulle den sammanlagda lagerökningen av verkstadsprodukter bli något högre 1975 än 1974.

Ovanstående lager- och efterfrågeprognoser indikerar att importen kommer att stiga med ca 8 % och produktionen med knappt 6 % 1974—1975.

Varvens orderstockar byggdes upp mycket kraftigt under senare delen av 1972 och under 1973. Stora leveranser i förening med en vikande orderingång drog ned orderstockarna under 1974. De är dock alltjämt så stora att sysselsättningen vid storvarven kan beräknas vara tryggad fram till 1978.

Totala exporten av fartyg uppgick 1974 enligt preliminära beräkningar till 4,2 miljarder kr. — en värdemässig ökning på 32 % jämfört med 1973. Exporten av nybyggda fartyg ökade härvid med 29 % och exporten av begagnade fartyg med 59 %. Leveranserna skedde till väsentligt högre priser än under 1973.

Exporten av nybyggda fartyg under 1975 har beräknats med hjälp av den i oktober av statistiska centralbyrån insamlade varvsenkäten. Exporten av nybyggen beräknas till 3,8 miljarder kr. — en ökning på 31 % jämfört med 1974. Efter den exceptionellt höga utförseln av begagnade fartyg under 1973 och 1974 kan man för 1975 vänta en stark minskning av denna export. Den totala fartygsexporten beräknas därmed öka med ca 9 % i värde 1974—1975.

Varven har under 1972 och 1973 genom nyrekrytering av arbetskraft kunnat genomföra stora höjningar av produktionsvolymen. Även under 1974 kunde varven utöka personalstyrkan ,och produktionsökningen 1973—1974 uppgick enligt preliminära kalkyler till ca 10 %. Produktionsökningen 1974—1975 har beräknats till ca 9 %. Denna prognos baseras på de leveranser på export och till svenska rederier som förutses i den ovan nämnda exportprognosen och i investeringsprognosen (se kap. 7, avsnittet om handelsflottan).

Produktionen inom *livsmedelsindustrin inkl. dryckesvaru- och tobaksindustri* ökade knappt 4,5 % 1972—1973 efter att ha utvecklats svagt under de två föregående åren i samband med den matta utvecklingen av livsmedelskonsumtionen 1970—1972. Den helt övervägande delen av livsmedelsindustrins produkter finner avsättning inom landet och de går då framför allt till privat konsumtion.

Livsmedelskonsumtionen ökade emellertid endast måttligt även 1972—1973 samtidigt som livsmedelslagren synes ha reducerats kraftigt. Även importen och exporten av livsmedel reducerades. Salderas effekterna av denna efterfrågeutveckling får man fram en förhållandevis måttfull produktionsuppdragning vilket avviker från den markerade återhämtning som registrerats i statistiska centralbyråns produktionsberäkningar för 1973.

Bedömningen av den reella produktionsutvecklingen inom livsmedelsindustrin under 1974 präglas likaledes av osäkerhet vad beträffar tillförlitligheten i tillgängliga produktionsberäkningar. Sålunda registreras en något lägre produktion under de tre första kvartalen 1974 jämfört med samma period 1973. Mot bakgrund av en förhållandevis stark uppgång i livsmedelskonsumtionen 1973—1974 och därmed ökade avsättningsmöjligheter på hemmamarknaden synes det mer sannolikt att produktionsexpansionen inom livsmedelsindustrin fortgått även under 1974. Detta gäller även under beaktande av att exporten visade en volymmässig minskning på drygt 4 % 1973—1974 medan importen av livsmedelsprodukter synes ha ökat förhållandevis starkt 1973—1974 — ca 6,5 %. Sammantaget med kraftiga positiva omslag i både handelns och industrins livsmedelslager implicerar denna efterfrågeutveckling en produktionsvolymökning inom livsmedelsindustrin på uppskattningsvis 4 % 1973—1974.

En förväntad fortsatt väl hävdad konsumtionsefterfrågan under 1975 innebär att en bibehållet god tillväxttakt inom livsmedelsindustrin kan emotses. En fortsatt minskning av exportvolymen synes dock trolig 1974—1975 medan importvolymen fortsätter att stiga.

Produktionstillväxten inom *övrigsektorn*[1] var 1972—1973 ungefär lika stor som 1971—1972, dvs. ca 4 %. Under perioden 1960—1970 expanderade produktionen inom övrigsektorn förhållandevis jämnt med en genomsnittlig årlig produktionsökning på ca 5 %. Denna jämförelsevis starka ökningstakt bröts emellertid 1970—1971 då produktionen mins-

[1] Sektorn omfattar textil-, beklädnads-, läder- och lädervaruindustri (SNI 32), trähus- och byggnadssnickeriindustri, möbelindustri samt övrig trävaruindustri utom sågverk (SNI 33 exkl. 33111), pappers- och pappförpackningsindustri (SNI 3412), övrig pappers- och pappvaruindustri (SNI 3419), grafisk industri (SNI 342), kemisk industri, gummivaru-, plast- och plastvaruindustri (SNI 351, 352, 355, 356), jord- och stenvaruindustri (SNI 36) samt annan tillverkningsindustri (SNI 39).

Tabell 4: 5 Försörjningsbalans för övrig industrisektor 1973—1975

Milj. kr., 1968 års producentpriser

	Milj. kr.	Förändring från föregående år, % resp. milj. kr.	
	1973	1974 prel.	1975 prognos
Produktion[1]	20 630	4,9	0,6
Import	10 330	12,2	8,6
Summa tillgång	**30 960**	7,3	**3,4**
Offentlig konsumtion	2 290	2,8	3,5
Privat konsumtion	9 080	9,0	4,7
Investeringar	600	3,2	2,9
Export	6 060	7,6	5,0
Lagerförändring i industrin	170	250	30
Lagerförändring i handeln	−10	210	−90
Varuinsats	12 770	3,4	2,3
industri	4 400	8,9	4,7
byggnadsverksamhet	4 760	−3,2	−0,5
övriga sektorer	3 610	5,6	2,7
Summa användning	**30 960**	7,3	**3,4**

[1] Produktionen framkommer som saldo i balansen och avviker från statistiska centralbyråns årsberäkningar över produktionsutvecklingen. Försörjningsbalansens produktionsförändring för prognosperioden korrigeras därför i enlighet med mönstret för tidigare konstaterade avvikelser.

Källa: Konjunkturinstitutet.

kade med ca 2,5 % till följd av en minskad efterfrågan för privat konsumtion och byggnadsverksamhet.

Den övervägande delen av sektorns produktion går till privat konsumtion och export samt i form av insatsvaruleveranser till byggnadsverksamheten och verkstadsindustrin.

En återhämtning i produktionen inträffade 1971—1972 vilket berodde dels på en blygsamt förstärkt efterfrågan för privat konsumtion men framför allt på en kraftigt ökad avsättning på exportmarknaderna. Industrins ökade köp av insatsvaror utgjorde, liksom ökade leveranser till byggnadsverksamheten, en ytterligare stimulansfaktor.

En uppdragning av produktionsökningstakten inom övrigsektorn 1972—1973 möjliggjordes av mycket snabbt ökande exportleveranser och en ökande efterfrågan för privat konsumtion. Exportefterfrågan på övrigvaror som under loppet av 1972 börjat stiga kraftigt accelererade under loppet av 1973 och resulterade i en exportvolymökning på drygt 22 % 1972—1973 medan importökningen stannade vid drygt 6 %. Minskade leveranser till byggnadssektorn uppvägdes mer än väl av industrins ökade köp av insatsvaror.

Under 1974 var det i huvudsak den kraftigt förstärkta inhemska efterfrågan på övrigvaror för privat konsumtion som bidrog till att bibehålla

en jämförelsevis god produktionsökning inom övrigsektorn med tanke på den försvagning av exportkonjunkturen som inträdde under loppet av 1974. Uppbromsningen av den ekonomiska tillväxten i Västeuropa resulterade i en mattare exportefterfrågan vilket även visade sig i form av drastiskt minskande ordertillströmning från utlandet under loppet av året. Exporten av övrigvaror beräknas sålunda ha ökat endast drygt 7 % i volymtermer 1973—1974.

Den markanta accelerationen i efterfrågan för privat konsumtion kompenserade dock tillfullo den mattare utvecklingen i utlandsefterfrågan 1973—1974. Industrins köp av insatsvaror, både för löpande förbrukning och lageruppbyggnad, synes ha ökat mycket kraftigt 1973—1974 medan efterfrågan från byggnadssektorn fortsatt att minska. Ett kraftigt omslag i handelns lager av övrigvaror och en uppbyggnad av lagren inom övrigsektorn har också verkat höjande på efterfrågan och produktion inom övrigsektorn 1973—1974. Den livaktiga konsumtionsefterfrågan har genererat en kraftig importvolymökning på ca 12 % 1973—1974 och de snabbt stigande importpriserna beräknas ha drivit upp den värdemässiga importökningen till drygt 46 % 1973—1974. Sammantaget torde efterfrågeutvecklingen 1974 ha givit utrymme för en produktionsökning på åtminstone 3 % 1973—1974.

Konjunktursituationen för övrigsektorn torde försämras 1975 trots en förutsedd relativt god efterfrågan för privat konsumtion. Exportleveranserna beräknas öka måttfullt 1974—1975 — ca 5 % i volym — med hänsyn till den förväntade låga tillväxttakten i Västeuropa. Den beräknade svagare ökningstakten i den privata konsumtionen innebär att en mattare ökning kan förutses även för importens del — uppskattningsvis ca 8,5 % i volymtillväxt 1974—1975.

Leveranserna till byggsektorn kommer sannolikt att fortsätta att minska även 1974—1975 och industrin i övrigt torde inte ha ett lika expansivt behov av insatsvaruleveranser som 1974. Detta gäller framför allt verkstadsindustrin som 1973—1974 kraftigt ökade sina köp av insatsvaror — leveranserna till dessa företag torde öka betydligt måttligare 1974—1975 med tanke på den prognoserade mattare produktionsökningen. Lagerutvecklingen torde inte heller i någon högre grad verka stimulerande på efterfrågan 1974—1975 efter den massiva lageruppbyggnad som synbarligen ägt rum 1974.

Efterfrågan för privat konsumtion synes därför bli den huvudsakliga stödjande och expansiva faktorn i efterfrågeutvecklingen för övrigsektorns produkter 1975 och en avsaktning av sektorns produktionsökning torde därför vara att räkna med 1974—1975.

4.3 Skogsbruket

Skogsavverkningarna beräknas totalt sett ha ökat omkring 4 % 1973—1974 med en märkbar dämpning mot slutet av året. Trots en kraftig

Tabell 4: 6 Försörjningsbalans för rundvirke 1973—1975
Fast mått utan bark (barr- och lövträ)

	1 000 kbm	Förändring från föregående år, % resp. 1 000 kbm	
	1973	1974 prel.	1975 prognos
Produktion	63 150	4,4	−3,1
sågtimmer	29 520	−0,2	−20,6
massa- och boardved	29 750	9,4	12,4
övrigt rundvirke	3 880	0,0	0,0
Import	640	107,5	−39,8
Summa tillgång	**63 790**	**5,4**	**−3,8**
Export	2 990	−26,5	17,3
Lagerförändring	−5 540	3 540	2 600
Förbrukning	66 340	1,0	−8,3
sågtimmer	28 870	−0,8	−20,0
massa- och boardved	33 670	2,7	0,5
övrigt rundvirke	3 800	0,0	0,0
Summa användning	**63 790**	**5,4**	**−3,8**

Källa: Konjunkturinstitutet.

ökning av massavedsavverkningarna har den fortsatta förbrukningstillväxten inom massa- och pappersindustrierna medfört en ytterligare neddragning av massavedslagren både vid industrierna och i skogen. Detta trots att exporten hållits tillbaka medan importen av massaved tredubblats. Avverkningarna av sågtimmer förblev i stort sett oförändrade 1973—1974, vilket till följd av den icke förutsedda kraftiga minskningen av produktionen inom sågverken resulterade i ökad lagerhållning av sågtimmer.

Produktionstillväxten inom massa- och pappersindustrierna väntas bli svag 1974—1975. Det torde dock finnas ett starkt behov av en påfyllnad av de långt neddragna massavedslagren, vilket tillsammans med ett antagande om ökad export av massaved beräknas resultera i en relativt kraftig ökning av massavedsavverkningarna 1974—1975. Sågtimmerproduktionen förutses däremot minska betydligt. Sannolikt skulle detta komma att medföra en minskning av avverkningarna totalt med ca 3 % 1974—1975.

4.4 Övriga näringsgrenar och den totala produktionen

I kalkylerna över den totala produktionsutvecklingen har utgångspunkten varit de beräkningar som utförts av konjunkturinstitutet. I den sammanfattande bedömningen i kapitel 1 som utformas inom finansdepartementet har emellertid en något avvikande uppfattning rö-

rande lagerutvecklingen under 1974 och 1975 redovisats. Lagerinvesteringarna beräknas sålunda komma att öka något mera än konjunkturinstitutet förutsatt under 1975 — om än i en klart avsaktande takt. Vidare har en gynnsammare utveckling för näringslivets investeringar kunnat förutses för 1975 med utgångspunkt bl. a. i den bedömning som gjorts beträffande utnyttjandet av medel från olika investeringsfonder.

I konsekvens med den annorlunda bedömningen av den totala efterfrågan har en uppjustering av konjunkturinstitutets beräkningar över produktionsutvecklingen 1975 därför skett. I första hand har en något högre produktion förutsatts komma till stånd inom industrin och byggnadssektorn. I nedanstående tablå ges en sammanställning av de preliminära förändringstalen för de olika näringsgrenarnas produktionsvolym 1973—1974 samt prognoser för utvecklingen 1974—1975.

	Förändring i produktionsvolym, %		Bidrag till ökningen i den totala produktionen, %
	1973—1974	1974—1975	1974—1975
Jordbruk	14	−8	−8
Skogsbruk	9	−5	−3
Industri	7,5	4,5	50
Elkraftproduktion m. m.	−2,5	7	5
Byggnadsverksamhet	−3	0	0
Summa varu- och kraftproduktion	**5,5**	**2,5**	**44**
Offentliga tjänster	3	2,5	18
Privata tjänster	5	3	38
Summa tjänstesektorer	**4,5**	**3**	**56**
Total produktion	**4,5**	**3**	**100**

Jordbrukets produktionsvolym beräknas av statens jordbruksnämnd ha ökat med inte mindre än 14 % 1973—1974. Till följd av det osedvanligt goda skördeutfallet, framför allt för brödsäd och foderspannmål, ökade vegetabilieproduktionen med drygt 25 %. För animalieproduktionen kunde en produktionsökning på ca 4 % noteras. Under förutsättning om normalskörd 1975 väntas vegetabilieproduktionen minska med drygt 18 % från 1974. Animalieproduktionen beräknas bli i stort sett oförändrad 1974—1975. Sammantaget innebär detta att jordbrukets förädlingsvärde skulle minska med ca 8 % från 1974 till 1975.

Skogsbrukets förädlingsvärde beräknas enligt konjunkturinstitutet ha ökat med 9 % 1973—1974. Från 1974 till 1975 väntas produktionsvolymen minska med 5 %.

Som framgår av avsnitt 1 i detta kapitel ökade *industriproduktionen* med inemot 7,5 % 1973—1974. För 1975 förutses enligt konjunkturinstitutets prognos en uppgång i produktionsvolymen med drygt 4 %. Den annorlunda bedömning som redovisats ovan rörande lager- och investeringsutvecklingen har bedömts höja tillväxttakten till ca 4,5 % 1974—1975.

Centrala driftledningens beräkning av *elkraftproduktionen* för 1974 angav en volymminskning på drygt 2,5 %. Vattenkraftproduktionen minskade med 5 %, medan produktionen av värmekraft ökade med knappt 5 % 1973—1974. Volymminskningen i den totala elkraftproduktionen kan till stor del återföras på händelserna under oljekrisen. Bl. a. på grund av den sparkampanj som startades i slutet av november 1973 och de restriktioner som senare infördes uppnåddes betydande spareffekt. Med hänsyn tagen till att det milda vädret medförde en lägre förbrukning kan elsparandet under januari—februari 1974 uppskattas till 15—20 %. Den totala förbrukningen beräknas under helåret 1974 bli så gott som oförändrad jämfört med 1973. Förbrukningen inom industrin och samfärdseln beräknas därvid ha ökat med knappt 3 %, medan övrig förbrukning minskade med ca 3 %.

Från 1974 till 1975 väntas den totala elkraftproduktionen öka med 7 %. Ökningen väntas framför allt falla på värmekraftproduktionen. Vid bedömningen av denna produktionsutveckling har förutsatts att den pågående sparkampanjen kommer att få avsedd effekt.

I kapitel 7 beskrivs utvecklingen inom *byggnads- och anläggningsverksamheten*. Bruttoinvesteringarna i byggnader och anläggningar beräknas ha minskat med närmare 4 % i volym 1973—1974. För 1975 väntas nedgången enligt konjunkturinstitutet stanna vid ca 2,5 %. Inkluderas reparationer och underhåll beräknas volymminskningen i byggnadsverksamheten ha varit 3 % 1973—1974 och uppgå till 1 % 1974—1975. Med hänsyn till den i sammanfattningen antagna något snabbare ökningen i näringslivets investeringar torde minskningen i byggnadssektorns produktion från 1974 till 1975 bli obetydlig.

Med ovan redovisade förändringstal kan ökningen i varu- och kraftproduktionen uppskattas till ca 5,5 % 1973—1974 och 2,5 % 1974—1975.

Den *offentliga tjänsteproduktionen* beräknas ha ökat med ca 3 % 1973—1974. Det är framför allt en ökning i den kommunala verksamheten som bidragit till uppgången. Den kommunala tjänsteproduktionen ökade med inemot 4 % mot en tillväxt på 1 % för den statliga. Från 1974 till 1975 väntas tjänsteproduktionen hos både stat och kommun öka med drygt 2,5 %.

Från 1972 till 1973 ökade förädlingsvärdet i den *privata tjänstesektorn* med knappt 2,5 %. Statistiska centralbyråns produktionsindexberäkningar tyder på att produktionen mellan de tre första kvartalen 1973 och motsvarande period 1974 ökade betydligt snabbare. En mycket stark ökning i produktionen har redovisats inom varuhandeln, och även inom samfärdseln noterades en högre produktionstillväxt än för sektorn som helhet. Mellan helåren 1973 och 1974 har här räknats med att ökningen uppgår till ca 5 % i den privata tjänstesektorns produktion.

För 1975 har produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn antagits bli lägre än 1974. Antagandet baseras bl. a. på den prognos för den privata konsumtionen som redovisas i kapitel 6. Tillväxten i den privata tjänsteproduktionen väntas från 1974 till 1975 bli 3 %.

Den totala tjänsteproduktionen ökade enligt ovanstående beräkningar med ca 4,5 % 1973—1974 och väntas öka med ca 3 % 1974—1975.

Bruttonationalproduktens volymtillväxt, mätt från produktionssidan, skulle sålunda med ovan angivna antaganden uppgå till ca 4,5 % 1973—1974. Mellan 1974 och 1975 indikerar beräkningarna från produktionssidan en tillväxt på ca 3 %. Därvid bidrar framför allt industriproduktionen och den privata tjänsteproduktionen till tillväxten.

Av kapitel 1 framgår att ökningen av bruttonationalprodukten mätt från användningssidan kan uppskattas till drygt 3 1/2 % 1973—1974 och ca 2,5 % 1974—1975. Detta skulle innebära att bruttonationalproduktens tillväxttakt från produktionssidan 1975 inte i samma utsträckning som för 1974 överstiger ökningstakten så som den framgår av kalkylerna från användningssidan.

5 Arbetsmarknaden

5.1 Läget på arbetsmarknaden under 1974

Sammanfattning

Arbetsmarknadsläget under 1974 utmärktes av ett i förhållande till 1973 kraftigt ökat arbetskraftsutbud och en klart stegrad arbetskraftsefterfrågan. Sysselsättningen kom därigenom under 1974 att ligga på en påtagligt högre nivå än under 1973. Den kraftigt ökade sysselsättningen ledde till en klart lägre arbetslöshetsnivå. Denna allmänna karakteristik gäller jämförelsen mellan genomsnittslägena 1973 och 1974. Utvecklingen under loppet av de båda åren uppvisar ett något annat mönster. Sålunda präglades förändringarna under loppet av 1973 och första delen av 1974 av successiva förbättringar av arbetsmarknadsläget vilka dock under senare delen av 1974 planade ut till ett till synes stabilt läge.

Arbetskraftsefterfrågan mätt som det säsongrensade antalet nyanmälda lediga platser, genomgick en allt långsammare ökning under de första fem månaderna 1974, varefter en relativt kraftig minskning skedde. Kring denna lägre nivå varierade därefter antalet nyanmälda platser fram t. o. m. november 1974. I serien över den icke tillgodosedda arbetskraftsefterfrågan, dvs. antalet obesatta platser, synes ovan beskrivna utveckling av totala arbetskraftsefterfrågan omkring halvårsskiftet 1974 ha reflekterats genom en viss nivåsänkning. Tolkningen av denna förändring försvåras dock av en omläggning i denna serie just vid halvårsskiftet.

Den bild av konjunkturutvecklingen som förmedlas genom arbetsmarknadsstatistiken är inte helt entydig. De tendenser till dämpning av arbetskraftsefterfrågan som framgår ur serierna över nyanmälda och obesatta platser kan sålunda svårligen avläsas ur sysselsättningsstatistiken. Möjligen kan siffrorna för perioden juni—november 1974 anses peka i riktning mot en stabilisering av sysselsättningen på hög nivå. Under samma period visade dock de säsongrensade siffrorna över antalet arbetslösa enligt arbetskraftsundersökningarna en viss fortsatt nedgång. Arbetskraftsefterfrågan synes således, trots en viss dämpning omkring halvårsskiftet 1974, fortfarande ha varit så kraftig att nettotillskottet till arbetskraftsutbudet kunnat sugas upp innan något utslag i form av ökad arbetslöshet hunnit ske.

Befolkningsutveckling och arbetskraftsutbud

Utvecklingen av arbetskraftsutbudet beror förutom av inhemska befolkningsförändringar även av nettomigrationen och förändringar av

förvärvsfrekvensen. Förvärvsfrekvensen uttrycks i relativa arbetskraftstal, som anger hur stor andel av befolkningen i en viss åldersgrupp som står till arbetsmarknadens förfogande.

Befolkningsutvecklingen i Sverige under 1972 och 1973 präglades av ett mindre födelseöverskott än under flertalet år under efterkrigstiden och av en relativt betydande nettoutvandring. Folkmängden kom därigenom att öka förhållandevis långsamt; ökningstalen för 1972 och 1973 var i själva verket bland de minsta som noterats hittills under 1900-talet. Ökningen av medelfolkmängden från 1971 till 1972 och från 1972 till 1973 uppgick till 24 000 eller 0,3 % resp. 14 000 eller 0,2 %. För den s. k. aktiva befolkningen, varmed här avses åldersgruppen 16—74 år, noterades ökningstal som var 0,1 procentenhet lägre än för totalbefolkningen såväl 1971—1972 som 1972—1973.

Befolkningsökningen under 1974 förefaller ha blivit något kraftigare än under 1972 och 1973. Under de första tre kvartalen 1974 ökade sålunda befolkningen betydligt kraftigare än under hela året 1973. Till denna kraftigare ökning under 1974 bidrog en klar dämpning av utvandringen i kombination med en viss ökning av invandringen. Under de första tre kvartalen 1974 noterades sålunda en nettoinvandring på ungefär 1 300 mot ett utvandringsöverskott under samma period 1973 på 10 700. Med beaktande av den nettoinvandring som skedde under den hittills statistikbelysta delen av fjärde kvartalet 1974 — nämligen månaderna oktober och november — har för helåret 1974 nettoinvandringen antagits uppgå till omkring 9 000. Under 1973 noterades en nettoutvandring från Sverige på 11 900, varför omslaget i nettot av migrationsströmmarna blev ca 21 000 från 1973 till 1974.

Med ovan redovisade antagande om nettoinvandringen till Sverige skulle medelfolkmängden ha ökat med omkring 24 000 eller 0,3 % från 1973 till 1974. Under bl. a. förutsättningen att åldersstrukturen bland in- och utvandrare följer tidigare mönster väntas ökningen av antalet personer i åldern 16—74 år ha uppgått till omkring 10 000 eller mellan 0,1 och 0,2 %. Denna beräkning av den s. k. aktiva befolkningens utveckling ligger till grund för de kalkyler över arbetskraftsutbudets utveckling som redovisas i det följande. För dessa kalkyler, som i övrigt baseras på resultat av arbetskraftsundersökningarna, har vidare antagits att förändringarna under de elva första månaderna 1974 jämfört med samma period 1973 är representativa för förändringarna mellan helåren. Med en sådan förutsättning skulle antalet personer i arbetskraften ha ökat med omkring 55 000 eller mellan 1,3 och 1,4 % mellan dessa år.[1] Denna ökning förklaras nästan helt av en uppgång i kvin-

[1] Värdena för 1974 har korrigerats för att jämförbarhet med 1973 års värden skall uppnås. Korrigeringen, som avser antalet personer i arbetskraften och antalet sysselsatta, är föranledd av olikheter mellan åren i fråga om mätperiodens placering vid juniundersökningen. Mätperioden föll sålunda en vecka senare i juni 1974 än i juni 1973, vilket medförde att avsevärt fler ungdomar

nornas relativa arbetskraftstal. Detta tal bedöms ha stigit med 1,6 procentenheter — till 56,8 % — vilket är den kraftigaste uppgång som någonsin noterats i serien av arbetskraftsundersökningar från 1963. Ökningen av förvärvsfrekvensen var särskilt kraftig bland kvinnor med minderåriga barn. För denna grupp uppskattas ökningen av det relativa arbetskraftstalet till drygt 3 procentenheter. Utvecklingen av männens relativa arbetskraftstal beräknas ha lett till ett visst bidrag till den totala ökningen av arbetskraften 1973—1974. Detta innebär en omsvängning i förhållande till den utveckling som noterats i detta avseende alltsedan 1963.

För beräkningar av arbetskraftsutbudet uttryckt i timmar kan man använda arbetskraftsundersökningarnas uppgifter om olika gruppers faktiska och/eller önskade veckoarbetstid. Detta material visar förutom antalet faktiskt utförda arbetstimmar även det antal timmar som de arbetslösa önskat arbeta samt skillnaden mellan de undersysselsattas[1] önskade och faktiska arbetstid. Om de frånvarande förutsätts ha önskat arbeta lika många timmar/vecka som personerna i arbete kan genom en summering av alla de här uppräknade posterna en uppskattning av de samlade arbetskraftsresurserna erhållas. En sådan beräkning baserad på material för de första elva månaderna 1973 och 1974 visar en ökning av arbetskraftsutbudet mätt i timmar på 1,2 %. Den procentuella ökningen av arbetskraftsutbudet mätt i timmar skulle således ha varit något mindre än detta utbud mätt i personer. Detta sammanhänger med den ökade andelen kvinnor i arbetskraften med en genomsnittlig kortare medelarbetstid än männen. Den betydande ökningen av arbetskraftsutbudet 1973—1974 mätt såväl i personer som timmar torde till en del ha initierats av den kraftiga efterfrågeökningen mellan dessa år.

Efterfrågan på arbetskraft

För att belysa utvecklingen av arbetskraftsefterfrågan kan serien över antalet vid arbetsförmedlingarna nyanmälda lediga platser användas. Denna serie visar flödet av nyanmälda platser under loppet av varje månad.

Från 1972 till 1973 skedde en ökning av antalet nyanmälda platser på 3,5 %. Hela denna ökning inträffade under andra halvåret 1973. Säsongrensade data visar att en stegvis förstärkning av arbetskraftsefterfrågan skedde från andra till fjärde kvartalet 1973. Utvecklingen inom

hunnit ta eller börja söka feriearbete vid undersökningstillfället i juni 1974 än vid det i juni 1973. Den nedjustering av 1974 års junisiffror, som därför blivit nödvändig, reducerar genomsnittsvärdena för helåret 1974 med 9 000 vad gäller antalet personer i arbetskraften och 8 000 vad gäller antalet sysselsatta. Beträffande beräkningen av dessa korrigeringsposter se Statistiska tabeller (SCB) nr 1974: 41 sid. 7—9.

[1] Med undersysselsatta förstås personer som arbetat färre timmar än de kunnat och velat.

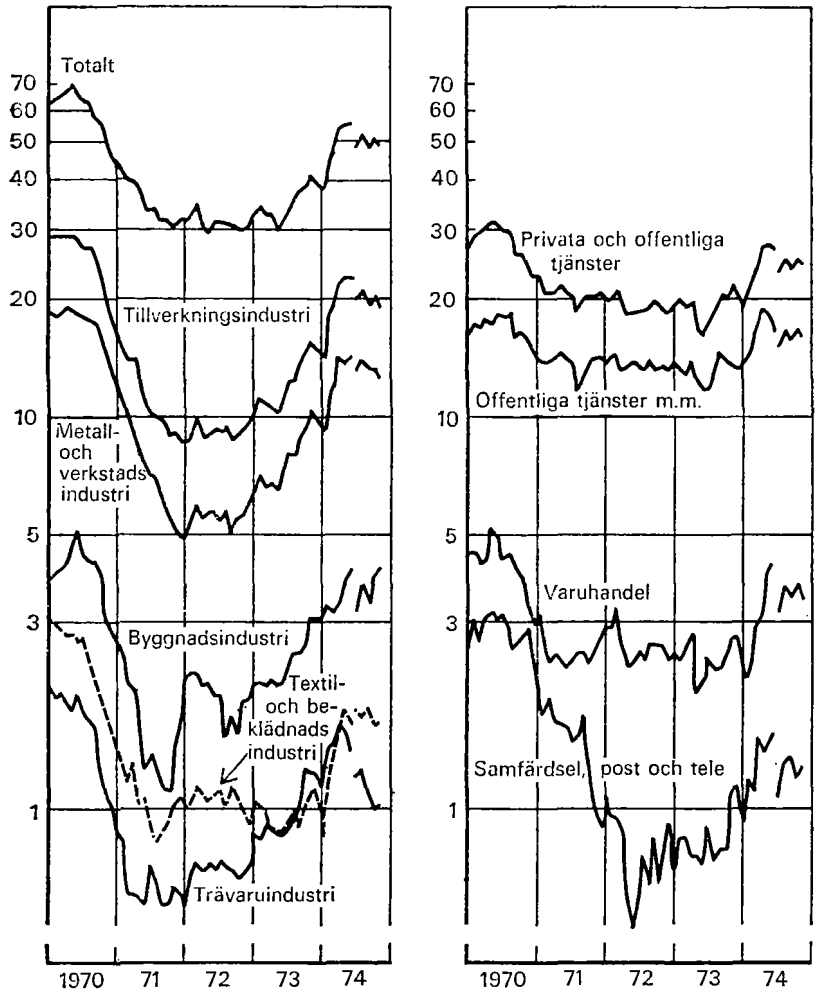
tillverkningsindustrin och byggnadsverksamheten uppvisade ett likartat mönster och ökningen från andra till fjärde kvartalet var ungefär lika kraftig — 13—14 % — i dessa sektorer, som i samtliga näringsgrenar tillsammantagna. Totala antalet nyanmälda lediga platser fortsatte att öka i snabb takt från fjärde kvartalet 1973 till första kvartalet 1974 men stagnerade därefter på relativt hög nivå under perioden april—maj 1974. I juni inträffade en relativt kraftig nedgång och de nyanmälda platserna låg kvar på en lägre nivå under perioden fram t. o. m. november 1974 (den senaste månaden för vilken statistik föreligger). Det säsongrensade antalet nyanmälda lediga platser var sålunda under sommaren och hösten i genomsnitt 12,5 % lägre än under årets första fem månader. För tillverkningsindustrin noterades mellan dessa perioder en minskning av ungefär samma styrka som för totala antalet nyanmälda platser, medan inom byggnadsverksamheten nedgången var procentuellt sett mer än dubbelt så kraftig som inom samtliga näringsgrenar tillsammantagna.

Vid arbetsförmedlingarna registreras förutom antalet nyanmälda platser även antalet vid en viss tidpunkt obesatta platser. Medan serien över antalet nyanmälda platser kan antas spegla utvecklingen av totala arbetskraftsefterfrågan, visar serien över antalet obesatta platser snarare förändringar i den icke tillgodosedda efterfrågan på arbetskraft. Serien över antalet obesatta platser avsåg tidigare läget vid mitten av varje månad men visar fr. o. m. juli 1974 förhållandet vid månadsskiftena. På grund av denna omläggning i statistiken blir jämförelser bakåt tills vidare tämligen osäkra. Även de säsongrensade tal för andra halvåret 1974, som redovisas i det följande i texten och i diagram 5: 1, måste omges med vissa reservationer. Medan beräkningarna av säsongkorrigeringsfaktorerna för perioden fram t. o. m. juni 1974 har baserats på en historisk serie över det faktiskt uppmätta antalet obesatta platser varje månad, har motsvarande beräkningar för perioden fr. o. m. juli 1974 byggts på teoretiska värden. Dessa värden har framräknats ur ovannämnda historiska serie. För varje månadsskifte under perioden 1963—1973 har ett teoretiskt värde beräknats som genomsnittet av resultaten från de på ömse sidor liggande mittmånadsräkningarna.

Antalet obesatta platser har från juli 1973 varje månad varit större än antalet under motsvarande månad ett år tidigare. Det genomsnittliga antalet obesatta platser var sålunda under första halvåret 1974 i genomsnitt 48 % större än under första halvåret 1973. För perioden juli—november 1974 noterades i genomsnitt 31 % högre tal än för motsvarande period 1973.

I diagram 5: 1 redovisas för några näringsgrenar säsongrensade kurvor över antalet obesatta platser fr. o. m. januari 1970 t. o. m. månadsskiftet november/december 1974. På grund av ovan beskrivna omläggning av statistiken kan någon sammanhängande serie inte erhållas för

Diagram 5: 1 Antal obesatta platser 1970—nov./dec. 1974
Säsongrensade månadsdata. Log. skala

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen och konjunkturinstitutet.

hela den här aktuella perioden. Materialet torde dock medge vissa jämförelser även mellan månader före och efter statistikomläggningen vid halvårsskiftet 1974.

Som framgår av diagram 5: 1 ökade det säsongrensade antalet obesatta platser relativt kraftigt under loppet av första halvåret 1974. Uppgången från januari till juni 1974 uppgick till drygt 42 %. Ökningen var, procentuellt sett, väsentligt kraftigare inom privata tjänster[1] och tillverkningsindustri än inom byggnadsindustri och gruppen offentlig förvaltning och andra tjänster. Inom de två förstnämnda näringarna uppgick

[1] Varuhandel, samfärdsel, post och telekommunikationer, bank- och försäkringsverksamhet samt hotell- och restaurangrörelse.

ökningen av de obesatta platserna från januari till juni 1974 till 77 resp. 55 %, medan uppgången inom de två sistnämnda stannade vid 36 resp. 20 %. Ökningen av antalet obesatta platser inom byggnadsverksamheten under första halvåret 1974 kontrasterar mot den samtidigt relativt kraftiga nedgången i antalet nyanmälda platser inom denna näringsgren. Som utvecklas vidare i det följande synes denna olikartade utveckling sammanhänga med den förhållandevis kraftiga avgången ur byggnadsarbetarkåren, vilket kan ha medfört svårigheter att besätta vissa lediga platser.

Som diagram 5: 1 visar stagnerade ökningen av det totala antalet obesatta platser mot slutet av första halvåret 1974, varefter en viss nedgång synes ha skett från andra till tredje kvartalet 1974. Denna tendens till vändning kom inom gruppen offentlig förvaltning och andra tjänster till uttryck redan under andra kvartalet 1974.

Även inom vissa industribranscher kom ett sådant omslag till synes redan före halvårsskiftet 1974. Inom bl. a. trävaruindustrin noterades sålunda en klar minskning under loppet av andra kvartalet 1974. Beträffande utvecklingen av antalet obesatta platser under perioden mellan månadsskiftena juli/augusti och november/december synes inom flertalet näringsgrenar en stabilisering ha skett på något lägre nivå än vid slutet av första halvåret 1974.

Utvecklingen av den icke tillgodosedda arbetskraftsefterfrågan framgår även av konjunkturinstitutets kvartalsvisa barometerundersökningar för industri och byggnadsverksamheten. Enligt dessa undersökningar rådde i september 1974 brist på yrkesarbetare i 62 % av industriföretagen. Detta innebar en stabilisering av bristtalen på ungefär samma nivå som i juni 1974 efter en stegvis uppgång alltifrån undersökningstillfället i december 1971. Beträffande bristen på andra arbetare än yrkesarbetare noterades klara ökningar under 1973 och 1974. Vid mättidpunkten i september 1974 uppgav sålunda 34 % av industriföretagen brist på andra arbetare än yrkesarbetare mot endast 9 % i mars 1973.

De tecken på dämpning av arbetskraftsefterfrågan inom trävaruindustrin, som den kan avläsas ur diagram 5: 1, bekräftas av konjunkturbarometerdata. Andelen företag inom trävaruindustrin — framför allt inom sågverksbranschen — som rapporterade brist på yrkesarbetare och andra arbetare än yrkesarbetare sjönk sålunda påtagligt från juni resp. mars 1974 till september 1974. Denna dämpning av arbetskraftsefterfrågan hänger samman med den avsevärt försvagade orderingången inom denna sektor under loppet av de första tre kvartalen 1974.

Beträffande arbetskraftsefterfrågan inom byggnads- och anläggningsverksamheten skedde en ökning av bristen på vissa kategorier av arbetskraft under 1974. Andelen företag som i september 1974 uppgav brist på träarbetare uppgick till 58 %, vilket var det högsta tal som noterats för denna kategori sedan juni 1970. Dessa bristtal liksom den positiva

utvecklingen av det säsongrensade antalet obesatta platser inom byggnadssektorn under första halvåret 1974 torde till en del förklaras av det minskade antalet byggnadsarbetare. Totala antalet medlemmar i byggnadsarbetarnas erkända arbetslöshetskassa sjönk nämligen med närmare 28 000 eller drygt 18 % från början av 1970 till augusti 1974. Bristen på träarbetare torde också ha ett samband med den ändrade sammansättningen i bostadsbyggandet. Det ökade småhusbyggandet och den ökade reparationsverksamheten torde ha inneburit att efterfrågan på byggnadsarbetare förändrats betydligt till sin struktur.

Sysselsättningen

Såsom framgått av det föregående låg arbetskraftsefterfrågan under 1974 på en betydligt högre nivå än under 1973. Som ett resultat av denna efterfrågeökning skedde också en påtaglig uppgång i sysselsättningen. Antalet sysselsatta personer var sålunda i genomsnitt 73 000[1] eller 1,9 % högre under perioden januari—november 1974 än under motsvarande period 1973. Uppgången var därmed av ungefär samma storlek som sysselsättningsökningen från 1969 till 1970. I likhet med utvecklingen 1969—1970 föll omkring 4/5 av ökningen på kvinnorna. Vid båda tillfällena hänförde sig sysselsättningsökningen bland kvinnorna främst till den kommunala sektorn. Sålunda förklarades denna ökning från perioden januari—november 1973 till samma period 1974 enligt arbetskraftsundersökningarna till 2/3 av en ökad sysselsättning inom kommunerna.

Medan ökningen av totala antalet sysselsatta personer således uppgick till i genomsnitt 1,9 % mellan de första elva månaderna 1973 och samma period 1974 visar beräkningar baserade på arbetskraftsundersökningarna en ökning av antalet utförda arbetstimmar på 1,5 %. Dessa värden bygger helt på arbetskraftsundersökningarnas uppgifter om bl. a. semesterfrånvaro, sjukfrånvaro och s. k. övrig frånvaro.[2] Enligt dessa uppgifter skulle den genomsnittliga andelen frånvarande för semester ha sjunkit något från 1973 till 1974 medan summan av övriga typer av frånvaro skulle ha stigit med i genomsnitt 0,6 procentenheter från perioden januari—november 1973 till samma period 1974. Skillnaden i den uppmätta andelen frånvarande för semester torde emellertid i huvudsak bero på vissa olikheter i frågan om mätperiodernas förläggning under juli 1973 resp. juli 1974. Då det knappast finns stöd för något antagande om avgörande förändringar av semesterfrånvaron (varken ökningar eller minskningar) har här förutsatts att denna typ av frånvaro förblivit oförändrad mellan de båda perioderna 1973 och 1974. Om man vidare antar att övriga typer av frånvaro blivit korrekt uppskattad i arbetskraftsun-

[1] Korrigering enligt fotnot 1 sid. 104.
[2] Dock efter korrigering av antalet sysselsatta personer i enlighet med fotnot 1 sid. 104.

dersökningarna skulle en kalkyl över totala antalet utförda arbetstimmar visa på en ökning med 1,0 % från perioden januari—november 1973 till samma period 1974. Skillnaden i utvecklingstakt mellan antal personer i arbete, 1,9 %, och antal utförda arbetstimmar, 1,0 %, förklaras huvudsakligen av en ökad sjukfrånvaro.

Nationalräkenskapernas beräkningar av sysselsättningsutvecklingen inom olika näringsgrenar bygger delvis på arbetskraftsundersökningarna, delvis på annat material. Även om nationalräkenskapernas resultat på totalnivå avstäms mot arbetskraftsundersökningarnas uppgifter brukar ändå vissa olikheter kvarstå mellan de båda serierna. Dessa olikheter beror på skillnader mellan serierna i fråga om bl. a. åldersavgränsningen. Dessutom tas i nationalräkenskaperna, men ej i arbetskraftsundersökningarna, hänsyn till variationer mellan åren i antalet arbetsdagar. Bl. a. dessa faktorer förklarar skillnaden mellan arbetskraftsundersökningarna och nationalräkenskaperna vad gäller förändringstakten från de första tre kvartalen 1973 till samma period 1974.

Av tabell 5: 1 framgår utvecklingen av antalet sysselsatta personer och antalet utförda arbetstimmar enligt nationalräkenskaperna. Tabellen visar att sysselsättningen i flertalet näringsgrenar utvecklades klart gynnsammare från de första tre kvartalen 1973 till samma period 1974 än från 1972 till 1973. Beträffande antalet sysselsatta personer noterades sålunda för de flesta näringsgrenarna antingen tilltagande ökningstakt eller avtagande minskningstakt mellan ovan nämnda perioder. Inom två näringsgrenar, skogsbruket och privata tjänster, skedde ett omslag från minskningstal till ökningstal. I motsats till utvecklingen inom övriga näringsgrenar uppvisade byggnadsverksamheten en snabbare minskning och den statliga sektorn en långsammare ökning av antalet sysselsatta

Tabell 5:1 Sysselsättningen inom olika näringsgrenar 1972—1974

	Antal sysselsatta 1 000-tal 1972	Procentuell förändring av antalet sysselsatta		Procentuell förändring av antalet utförda arbetstimmar	
		1972— 1973	1—3 kv. 1973— 1—3 kv. 1974	1972— 1973	1—3 kv. 1973— 1—3 kv. 1974
Jordbruk och fiske	229	−3,7	−2,4	−3,1	−1,9
Skogsbruk	66	−3,9	2,4	−4,1	1,8
Gruvor och tillverkningsindustri	1 010	1,2	3,2	−0,5	2,6
El-, gas- och vattenverk	28	2,1	11,9	2,0	6,2
Byggnadsverksamhet	343	−1,3	−2,3	−3,3	−3,1
Privata tjänster	1 325	−1,1	0,7	−1,1	0,2
Staten	261	2,5	1,8	1,4	0,9
Staten exkl. värnplikt	*214*	*4,1*	*0,4*	*2,6*	*−0,4*
Kommunerna	643	4,1	6,4	1,7	3,4
Summa	**3 906**	**0,4**	**2,1**	**−0,7**	**1,0**
Korrigeringspost			−0,2	0,2	−0,1
Totalt		0,4	1,9	−0,5	0,9

Källa: Statistiska centralbyrån.

från perioden januari—september 1973 till samma period 1974 jämfört med förändringen 1972—1973.

Inom näringslivet, här definierat som totala ekonomin exkl. den offentliga sektorn, ökade antalet sysselsatta med 1,1 % och antalet utförda arbetstimmar med 0,6 % från de tre första kvartalen 1973 till samma period 1974. Inom offentliga sektorn (statliga och kommunala myndigheter exkl. affärsverken) anges i nationalräkenskaperna antalet sysselsatta ha ökat med 5,1 % och antalet utförda arbetstimmar med 2,6 % mellan ovannämnda perioder. Genom denna snabbare sysselsättningsökning inom offentliga sektorn (inkl. värnpliktiga) än inom näringslivet kom offentliga sektorns andel av totala sysselsättningen att stiga med ungefär 0,7 procentenheter till i genomsnitt 24,5 % under de första tre kvartalen 1974. Som jämförelse kan nämnas att motsvarande andel för åren 1960 och 1970 uppgick till 12,8 resp. 20,6 %.

Arbetslöshet m. m.

I samband med konjunkturuppgången under 1973 noterades en stegvis ökning av sysselsättningen och en nedgång i arbetslösheten. Antalet arbetslösa sjönk sålunda enligt arbetskraftsundersökningarna från i genomsnitt 107 000 1972 till 98 000 1973. Arbetskraftsefterfrågan fortsatte att öka kraftigt under första halvåret 1974 men synes därefter ha dämpats något. Antalet obesatta platser låg dock under hela elevamånadersperioden fram t. o. m. november 1974 på en klart högre nivå än under motsvarande period 1973. Arbetslösheten kom därigenom att sjunka betydligt mellan dessa perioder — från i genomsnitt 99 000 perioden januari—november 1973 till 82 000 samma period 1974. Uttryckt i relativa arbetslöshetstal, dvs. andelen arbetslösa av totala arbetskraften, innebar detta en nedgång från 2,5 till 2,0 %.

Kvartalsvisa jämförelser av säsongrensade värden över antalet arbetslösa enligt arbetskraftsundersökningarna visar en kontinuerlig minskning alltsedan tredje kvartalet 1972. Den säsongrensade arbetslösheten uppgick under tredje kvartalet 1974 till 2,0 % och under månaderna oktober och november 1974 till i genomsnitt 1,8 % av arbetskraften och nådde därmed sin lägsta nivå sedan fjärde kvartalet 1970.

Utvecklingen av det säsongrensade antalet arbetslösa kassamedlemmar överensstämmer relativt väl med ovan beskrivna utveckling av arbetslösheten enligt arbetskraftsundersökningarna särskilt vad gäller perioden fram till halvårsskiftet 1974. Minskningen av antalet arbetslösa från tredje kvartalet 1972 till andra kvartalet 1974 uppgick sålunda enligt båda serierna till 24 %. Beträffande utvecklingen under andra halvåret 1974 kan dock en viss skillnad mellan de båda serierna noteras. Enligt arbetskraftsundersökningarna synes nämligen en klart kraftigare nedgång i arbetslösheten ha skett mellan juli och november än vad som framgår av serien över arbetslösa kassamedlemmar. På grund

av omläggningar i statistiken är dock möjligheterna att använda sistnämnda serie för jämförelser mellan halvåren 1974 begränsade. Förutom en förskjutning av mättidpunkten — i likhet med omläggningen av statistiken över obesatta platser — påverkas denna serie även av ändrade anmälningsregler för de arbetslösa kassamedlemmarna. De arbetslösa kassamedlemmarna — liksom personer som uppbär kontant arbetsmarknadsstöd — är numera skyldiga att besöka arbetsförmedlingen var fjärde vecka medan dessa grupper tidigare var ålagda att ta kontakt med arbetsförmedlingen varje vecka. På grund av denna förändring av kontaktrutinerna torde nu en viss risk för överskattning av antalet arbetslösa föreligga. Trots osäkerheten i statistiken över arbetslösa kassamedlemmar kan vissa jämförelser bakåt i tiden ändå göras. Sålunda kan konstateras att andelen arbetslösa av samtliga kassamedlemmar under de första elva månaderna 1974 var klart lägre än under motsvarande period 1973. Enligt arbetsmarknadsstyrelsens statistik skedde mellan dessa perioder en nedgång i andelen arbetslösa från i genomsnitt 1,9 till 1,5 %. Därmed skulle genomsnittliga arbetslöshetsprocenten under perioden januari—november 1974 ha legat på samma nivå som under samma period 1970. Mellan dessa elvamånadersperioder 1970 och 1974 sjönk arbetslöshetsprocenten för byggnadskassorna med 0,4 procentenheter till 4,2 %, medan en *ökning* med 0,3 procentenheter skedde för industri- och tjänstemannakassorna till 1,6 resp. 0,7 %.

Tabell 5: 2 visar utvecklingen av arbetslösheten i hela riket och i skilda grupper av län enligt arbetskraftsundersökningarna. Av tabellen framgår att nedgången i arbetslösheten från perioden januari—november 1973 till samma period 1974 var relativt jämnt fördelad mellan länsgrupperna. På grund av att ökningen av arbetskraftsutbudet mellan dessa perioder var påtagligt svagare i skogslänen än i övriga riket kom dock det relativa arbetslöshetstalet att minska något kraftigare i denna länsgrupp än i riket som helhet. Det genomsnittliga relativa arbetslöshetsstalet för ovannämnda elvamånadersperiod 1974 uppgick sålunda för skogslänen till 3,1 %, vilket var 0,8 procentenheter lägre än motsvarande tal för samma period 1973. Nedgången för riket som helhet uppgick till 0,5 procentenheter — från 2,5 till 2,0 %.

I samband med den kraftiga ökningen av arbetskraftsefterfrågan från 1973 till 1974 kunde sysselsättningen i beredskapsarbeten skäras ned relativt kraftigt. Det genomsnittliga antalet personer i beredskapsarbete sjönk sålunda med i genomsnitt ungefär 29 % från perioden januari—november 1973 till samma period 1974. Minskningen av antalet sysselsatta i allmänna beredskapsarbeten uppgick mellan dessa perioder till 40 % medan minskningen inom de särskilda beredskapsarbetena, vilka främst avser svårplacerad arbetskraft, uppgick till 21 %.

Förbättringen av konjunkturläget under 1973 avspeglade sig bl. a. i

Tabell 5:2 Arbetslösheten enligt arbetskraftsundersökningarna 1973 och 1974

		1 kv.	2 kv.	3 kv.	Oktober-november	Genomsnitt perioden jan–nov
Antal arbetslösa 1974						
Hela riket		**101 300**	**72 900**	**78 300**	**71 900**	**81 900**
Storstadslän		32 500	22 200	22 000	23 400	25 200
Skogslän		31 700	24 500	24 600	18 700	25 400
Övriga län		37 000	26 200	31 600	29 700	31 300
Förändring från 1973						
Hela riket		−17 500	−13 900	−16 000	−23 100	−17 200
Storstadslän		− 4 800	− 4 600	− 6 500	− 6 000	− 5 400
Skogslän		− 7 000	− 5 900	− 4 000	− 8 200	− 6 100
Övriga län		− 5 800	− 3 400	− 5 600	− 9 000	− 5 600
Relativa arbetslöshetstal, %						
Hela riket	1974	2,5	1,8	1,9	1,8	2,0
	1973	3,0	2,2	2,3	2,4	2,5
Storstadslän	1974	2,2	1,5	1,4	1,5	1,7
	1973	2,5	1,8	1,9	2,0	2,0
Skogslän	1974	3,9	3,0	3,0	2,3	3,1
	1973	4,8	3,8	3,5	3,3	3,9
Övriga län	1974	2,2	1,6	1,8	1,8	1,9
	1973	2,6	1,8	2,2	2,3	2,2

Källa: Statistiska centralbyrån.

antalet varsel om personalinskränkningar. Antalet berörda av sådana varsel sjönk sålunda med 36 % från 1972 till 1973. Beträffande totalantalet varselberörda kunde en fortsatt minskning — omkring 6 % — noteras från perioden januari—november 1973 till samma period 1974. Inom enskilda branscher såsom bl. a. kemisk, gummivaru- och plastvaruindustri, byggnadsverksamhet och gruppen varuhandel m. m. skedde däremot en ökning av varselfrekvensen. Ökningen inom sistnämnda sektor hänförde sig emellertid huvudsakligen till januari 1974 och torde främst ha berott på tillfälliga störningar inom bilbranschen under oljekrisen.

5.2 Arbetsmarknaden under 1975

I detta avsnitt redovisas bedömningar för 1975 beträffande utvecklingen av utbud och efterfrågan på arbetskraft. Utifrån en jämförelse mellan resultaten av utbuds- och efterfrågeberäkningarna diskuteras därefter det fortsatta förloppet vad gäller sysselsättning och arbetslöshet under 1975.

Kalkylen över arbetskraftsutbudet utgår ifrån en inom statistiska centralbyrån utarbetad befolkningsprognos. Denna prognos innefattar bl. a. ett antagande om lika stor invandring som utvandring under 1975.

Detta antagande i kombination med vissa förutsättningar beträffande fruktsamhet och dödlighet medför att befolkningen kan väntas öka med 0,3 % från 1974 till 1975. Ökningen av befolkningen i åldern 16—74 år väntas bli något lägre, eller 0,1 %. Inom denna åldersgrupp förutsätts en fortsatt förskjutning ske mot de högre åldersklasserna. Antalet personer i åldern 16—54 år väntas sålunda minska med 0,2 %, medan antalet personer i åldern 55—74 år förutses öka med 1 % från 1974 till 1975.

Av betydelse vid bedömningen av arbetskraftsutbudet är förutom befolkningsprognosen även beräkningarna av de relativa arbetskraftstalens utveckling. För 1974—1975 har här antagits att dessa tal för de olika åldersgrupperna kommer att förändras i samma takt som genomsnittligt under de senaste fem åren. Detta innebär för männen en nedgång i det relativa arbetskraftstalet på 0,5 procentenheter och för kvinnorna en uppgång på 1 procentenhet. Dessa antaganden kombinerade med prognosen över befolkningsutvecklingen ger en ökning av arbetskraftsutbudet på sammanlagt 20 000 eller 0,5 %. Utbudet av kvinnlig arbetskraft förväntas öka med 31 000 medan den manliga beräknas minska med 11 000.

Arbetskraftsutbudet mätt i timmar brukar vanligen utvecklas något svagare än utbudet mätt i personer. Detta sammanhänger vanligen med dels den ökande andelen kvinnor i arbetskraften med en traditionellt något kortare arbetstid än männen, dels en fortgående ökning av andelen deltidsarbetande. Under 1974 synes emellertid någon sådan ökning av deltidsandelen inte ha skett, vilket sannolikt sammanhänger med det allmänt höga efterfrågeläget. För 1975 förutsätts en återgång ske till tidigare tendens vad beträffar andelen deltidsarbetande. Denna ökning av deltidsarbetandet samt nettoförändringar av övertidsarbete och korttidsfrånvaro väntas reducera arbetskraftsutbudet mätt i timmar med 0,5 procentenheter. Den ökade andelen kvinnlig arbetskraft beräknas medföra en minskning av arbetskraftsutbudet med ytterligare 0,2 procentenheter. Vidare antas arbetskraftsutbudet komma att reduceras med 0,1 procentenhet till följd av en förkortning av veckoarbetstiden för viss personal inom industrin och den statliga sektorn. Denna arbetstidsförkortning, som avser personal i underjordsarbete och kontinuerligt skiftarbete, utgör en del av den sänkning till 36 timmar som skall vara genomförd för dessa grupper fram till 1977.

Sammantaget beräknas dessa faktorer reducera arbetskraftsutbudet mätt i timmar med 0,8 procentenheter. Medan ökningen av antalet personer i arbetskraften väntas bli 0,5 % beräknas således utbudet uttryckt i timmar komma att minska med 0,3 % 1974—1975.

Kalkylen över arbetskraftsefterfrågan under 1975 bygger på de prognoser över produktionsutvecklingen som redovisas i kapitel 4. Med utgångspunkt i dessa prognoser och med vissa antaganden om produk-

tivitetsutvecklingen har arbetskraftsbehovet inom de olika näringsgrenarna beräknats. Följande tablå visar den prognostiserade produktions- och produktivitetsutvecklingen 1974—1975 samt förändringen av arbetskraftsbehovet mätt i timmar. Siffrorna har avrundats till hela resp. halva procentenheter.

	Produktion	Produktivitet	Sysselsättning i timmar	Andel av samtliga utförda arbetstimmar 1—3 kv. 1974
Jordbruk och fiske	−8	−2,5	−6	5
Skogsbruk	−5	7	−11	2
Gruvor och tillverkningsindustri samt el-, gas-, värme- och vattenverk	4,5	4,5	0	29
Byggnadsverksamhet	0	2	−2	9
Privata tjänster	3	3,5	−0,5	34
Offentliga tjänster	2,5	0	2,5	21
Totalt	3	3	−0,5	100

Arbetskraftsbehovet i de varuproducerande näringsgrenarna väntas enligt de gjorda kalkylerna komma att minska under 1975. Minskningen inom dessa näringsgrenar tillsammantagna beräknas komma att uppgå till 1,4 % mätt i timmar och 0,7 % mätt i personer. Totalt väntas arbetskraftsbehovet inom de varuproducerande sektorerna komma att minska med drygt 10 000 personer. Minskningar förutses för jordbruk, skogsbruk och byggnadsverksamhet, medan en viss ökning väntas inom industrin. Inom de tjänsteproducerande näringsgrenarna beräknas arbetskraftsbehovet komma att öka med 0,5 % mätt i timmar och 1,4 % mätt i personer. Detta innebär en ökning av arbetskraftsbehovet på drygt 30 000 personer. Hela denna ökning väntas falla inom den offentliga sektorn.

Sammantaget visar de näringsgrensvisa kalkylerna att arbetskraftsefterfrågan uttryckt i timmar synes komma att minska med 0,3 % från 1974 till 1975. Jämfört med utbudskalkylens resultat — likaledes en minskning på 0,3 % mätt i timmar — indikerar detta ett oförändrat arbetslöshetsläge mellan genomsnitten för 1974 och 1975.

Beträffande sysselsättningen uttryckt i personer tyder kalkylen på en fortsatt ökning även under 1975. Denna ökning beräknas komma att uppgå till omkring 20 000.

De redovisade beräkningarna är naturligtvis behäftade med stor osäkerhet. Vad exempelvis gäller produktivitetsutvecklingen skulle ett antagande om en 0,2—0,3 procentenheter långsammare stegring än den ovan redovisade ha medfört ett tillskott till den beräknade efterfrågeökningen på omkring 10 000. En lika stor uppjustering av produktivi-

tetstalet skulle givetvis i beräkningarna medföra motsvarande minskning av arbetskraftsbehovet. Beträffande arbetskraftsutbudet föreligger osäkerhet om bl. a. frånvarons utveckling. I den redovisade utbudskalkylen har frånvaron över en vecka antagits förbli oförändrad från 1974 till 1975. Om denna frånvaro emellertid skulle öka endast hälften så kraftigt 1974—1975 som 1973—1974 skulle arbetskraftsutbudet mätt i timmar reduceras med omkring 0,4 procentenheter utöver ovan angivna förändringstal. Detta skulle snarast innebära en något minskad arbetslöshet 1974—1975 vid given arbetskraftsefterfrågan.

Ökningen av arbetskraftsutbudet under 1975 väntas hänföra sig helt till kvinnorna, medan efterfrågeökningen förutses bli koncentrerad huvudsakligen till tjänstesektorerna. Även om kvinnorna traditionellt sökt sig huvudsakligen till tjänstesektorerna kan risken för en ökad obalans mellan utbud och efterfrågan inte uteslutas. En sådan ökad obalans kan bl. a. orsakas av olikheter i yrkesmässig och regional fördelning av utbud och efterfrågan på arbetskraft. Genom anpassningsrörelser både på utbuds- och efterfrågesidan kan dock en sådan eventuell obalans komma att lindras. På grund av den tid som en sådan anpassningsprocess tar kan dock på enskilda delarbetsmarknader en viss brist på arbetskraft komma att bestå under 1975 parallellt med tendensen till ökad arbetslöshet på andra områden, även om balansen mellan utbud och efterfrågan totalt sett synes komma att bli relativt god.

Den dämpning av sysselsättningens ökningstakt som förutses för 1975 torde komma att göra sig gällande främst under senare delen av året. Början av 1975 kan däremot komma att präglas av en fortsatt god sysselsättningsutveckling. Därmed skulle arbetslösheten under första halvåret 1975 komma att ligga kvar på ungefär samma nivå, säsongrensat sett, som under andra halvåret 1974.

6 De enskilda konsumenternas ekonomi

Hushållens disponibla inkomster ökade relativt kraftigt, 11 % i löpande priser och 4,2 % i fasta priser, från 1972 till 1973. Det gynnsamma utfallet för de reala disponibla inkomsterna var till stor del en följd av en uppbromsning i skatteinbetalningarnas ökningstakt. Den privata konsumtionen beräknas emellertid inte ha ökat med mer än 8,5 % i löpande priser och 1,9 % i volym. Detta ledde till en uppgång i sparkvoten på 2 procentenheter. Prisstegringen för samma period uppgick till 6 1/2 %.

Mellan 1973 och 1974 beräknas hushållens finansiella ställning ha förstärkts ytterligare. I löpande priser uppskattas de disponibla inkomsterna ha ökat inte mindre än 17 %. Bidragande till denna starka uppgång var en fortsatt kraftig minskning i hushållens nettoinbetalningar till det offentliga. Denna reducering är ett resultat av de olika ekonomiskpolitiska åtgärder som vidtagits för 1974. Dessutom beräknas lönerna, liksom faktorinkomsterna i övrigt, ha ökat väsentligt mer än 1972—1973.

Året 1974 kännetecknades inte blott av stora inkomstökningar utan även av stora prisökningar. Konsumentprisernas uppgång under loppet av 1974 beräknas sålunda till 12,2 %. Härav förklaras mer än hälften av de internationellt bestämda prisernas beräknade, direkta bidrag till prisstegringen. Trots den absolut sett betydande uppgången har konsumentprisstegringen varit lägre i Sverige än i de flesta andra industriländer. Delvis har detta sin grund i livsmedelsprisernas olikartade utveckling.

Mellan genomsnittslägena 1973 och 1974 kalkyleras konsumentprisindex ha ökat med 9,9 %. Implicitprisindex för den privata konsumtionen beräknas ha stigit något mindre, 9,5 %. Därmed skulle hushållens reala disponibla inkomster ha ökat med 7 %, den största ökning som registrerats under efterkrigstiden. Denna avsevärda förstärkning av hushållens köpkraft har givit utslag i den privata konsumtionens utveckling. Mellan de tre första kvartalen 1973 och 1974 ökade konsumtionen med 5 % i volym. Härvid synes också effekten av den tillfälliga momssänkningen under andra och tredje kvartalen 1974 ha varit betydande. En påtaglig avmattning i konsumtionsbenägenheten har därför förutsatts ske från tredje till fjärde kvartalet. Uppgången för helåret 1974 beräknas därigenom stanna vid 4,5 %. Trots att konsumtionen ökat avsevärt efter fyra år med svag tillväxt implicerar kalkylerna en fortsatt sparkvotsökning på 2 procentenheter.

De inkomstprognoser som framläggs för 1975 bygger på två tänkbara avtalsutfall, 7 % resp. 9 %. Båda alternativen ger, tillsammans med de

antaganden som gjorts om löneglidning och sysselsättningsförändring, till resultat en fortsatt hög tillväxt av lönesumman. Även för de sammanlagda faktorinkomsterna förutses fortsättningsvis en hög ökningstakt. Med hänsyn till skattereformen för 1975, som bl. a. innebär ett borttagande av sjukförsäkringsavgiften för löntagare och en sänkning av marginalskatten totalt sett, beräknas ökningen i de preliminära A-skatteinbetalningarna bli procentuellt mindre än för lönesumman. Ökningen av hushållens disponibla inkomster i löpande priser beräknas i de båda lönealternativen till 12,2 % resp. 13,1 %.

Uppgången i implicitprisindex 1974—1975 har beräknats till 10,6 % vid det lägre lönealternativet och 10,9 % vid det högre. Hushållens reala disponibla inkomster skulle därmed öka med 1,4 % alternativt 2,0 %.

Med denna utgångspunkt väntas konsumtionen i de båda alternativen öka med 3,5 % från 1974 till 1975. Detta förutsätter en nedgång i sparkvoten i båda inkomstalternativen. Med den för båda alternativen gemensamma konsumtionsprognosen skulle nedgången i sparkvoten bli 1,8 alternativt 1,2 procentenheter.

6.1 De disponibla inkomsterna

Löner

Den totala lönesummans ökning från 1972 till 1973 beräknas till 8 %.

För industriarbetarnas del uppgick timförtjänstökningen mellan 1972 och 1973 till 8,2 % varav den avtalsmässiga löneökningen och löneglidningen beräknas ha svarat för hälften var. Som en följd av ökade sociala avgifter steg timkostnaden med inemot 3,5 procentenheter utöver timlöneökningen.

Från 1973 till 1974 beräknas lönesumman för samtliga anställda ha ökat med 12,5 %, vilket är 0,2 procentenheter mer än vad som angavs i konjunkturinstitutets höstrapport. Upprevideringen ligger helt på sysselsättningskomponenten som nu beräknas ge ett positivt bidrag till lönesummeutvecklingen på 1,2 procentenheter mot 0,8 vid förra beräkningstillfället. Den avtalsmässiga löneökningen och löneglidningen har samtidigt nedjusterats något till 7,4 resp. 3,7 %.

Industriarbetarnas timförtjänster steg enligt statistiska centralbyråns månadsvisa statistik, korrigerad för retroaktiva löner, med 11,3 % mellan de tre första kvartalen 1973 och motsvarande period 1974. Därav beräknas avtalen ha svarat för 5 procentenheter och löneglidningen för 6,3. Även mellan helåren 1973 och 1974 kalkylerades den avtalsmässiga löneökningen till 5 %. Avtalen innehöll därutöver bestämmelser om införandet av en trygghetsförsäkring vid yrkesskada. Andra nytillkomna sociala avgifter 1974 var den socialförsäkringsavgift som infördes i samband med slopandet av folkpensionsavgiften och avgiften för arbetslöshetsförsäkringen. Dessutom ökade från 1973 till 1974 kostnaderna för

Tabell 6:1 De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1973—1975[1]

Löpande priser

	Milj. kr.		Procentuell förändring			
	1973	1974 prognos	1973	1974	1975	
					alt. 1	alt. 2
1 Faktorinkomst[2]	140 728	159 808	7,7	13,6	10,4	12,0
Egentliga löner[3]	116 294	131 314	8,1	12,9	10,2	12,1
Enskilda företagares inkomster	9 485	11 313	7,6	19,3	7,2	7,2
Kapitalinkomster (netto)[4]	1 624	1 930	22,8	18,8	19,0	19,0
Övriga faktorinkomster	13 325	15 251	3,4	14,5	12,9	13,3
2 Inkomstöverföringar till hushåll	31 847	42 211	12,3	32,5	14,7	15,2
3 Direkta skatter, avgifter m.m.	48 555	56 870	2,8	17,1	9,1	11,6
därav: Prel. A-skatt	42 180	48 830	4,2	15,8	6,3	9,2
4 Hushållens nettoinbetalningar till det offentliga (3—2)	16 708	14 659	—11,6	—12,3	— 7,1	1,3
5 Disponibla inkomster[5]	**123 904**	**145 139**	**11,0**	**17,1**	**12,2**	**13,1**
6 Privat konsumtion	114 936	131 647	8,5	14,5	14,3	14,7
7 Sparande (5—6)[6]	8 968	13 492	56,5	50,4	—8,9	—1,6
8 Sparkvot (7: 5)	7,2	9,3	2,1[7]	2,1[7]	—1,8[7]	—1,2[7]

[1] Hushållssektorn inkluderar, förutom hushållen, de s. k. ideella organisationerna som betjänar hushållen, och som inte helt eller huvudsakligen finansieras och kontrolleras av offentliga sektorn. Hit räknas fackföreningarna, folkbildningsverksamheten, nykterhetsrörelsen, idrottsorganisationerna, tjänstemannaorganisationerna, Röda korset m. m. samt ej statsbidragsberättigade privata sjukhem, barnhem, barnkolonier, semesterhem. Utöver löntagarhushåll ingår hushåll som äger personliga företag, dvs. som erhåller sin huvudsakliga inkomst från rörelse.

[2] Arbetsgivaravgifter till socialförsäkring, tillräknade pensionsavgifter för statliga och kommunala myndigheter, för kommunala affärsverk samt för ickefinansiella företag är ej medtagna som löneförmåner i denna post.

[3] Inkl. direkt utbetalda pensioner från statliga affärsverk samt från industri och handel.

[4] Inkl. räntor på privata försäkringsfonder (exkl. skadeförsäkring). Se vidare not 1 sid. 120.

[5] Inkl. skadeförsäkringsnetto: — 116 milj. kr. 1973, — 10 milj. kr. 1974 och 95 milj. kr. 1975.

[6] Inkl. privat försäkringssparande. Detta uppgick 1973 till 3 113 milj. kr. Det beräknas 1974 ha uppgått till 4 270 milj. kr. och beräknas 1975 uppgå till 4 500 milj. kr.

[7] Förändring mätt i procentenheter.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

sjukförsäkringen och den särskilda tilläggspensionen inom LO-området. De ökade sociala avgifterna medförde att arbetsgivarnas lönekostnader steg med drygt 5,5 procentenheter utöver kontantlöneökningen från 1973 till 1974. Förutsatt en löneglidning fjärde kvartalet 1974 av samma storlek som för månaderna augusti och september kan därmed ökningen i de totala timkostnaderna för industriarbetare uppskattas till ca 17,5 % mellan 1973 och 1974.

Lönesummeberäkningarna för 1975 har baserats på två alternativa avtalsutfall, 7 % resp. 9 %. Löneglidningen har i de båda inkomstalternativen satts till 3,8 %. Sysselsättningskomponenten skulle enligt kalkylen ha en neddragande effekt med 0,5 procentenheter på lönesummans utveckling. Lönesumman skulle därmed i de båda presenterade alternativen öka med 10,2 % resp. 12,2 % mellan 1974 och 1975. Arbetskraftskostnaderna ökar därutöver genom höjningen av avgifterna till sjukför-

säkringen, folkpensioneringen och ATP med ca 3,5 % per timme. Dessutom beräknas för grupperna inom LO- och PTK-områdena och det kommunala området ytterligare ökade timkostnader på grund av avgiftshöjningen för avtalsgruppssjukförsäkringen och trygghetsförsäkringen.

Övriga inkomster

Föreliggande beräkningar av hushållens disponibla inkomster 1973 skiljer sig inte väsentligt från beräkningarna i konjunkturinstitutets höstrapport. De disponibla inkomsterna ökade sålunda med 11 % 1972—1973 (se tabell 6:1). Prisnivån för den privata konsumtionen steg 1973 med 6,5 %. I fast pris blev därmed uppgången för hushållens disponibla inkomster 4,2 %, vilket var det högsta ökningstalet sedan 1964.

1974 beräknas hushållens totala faktorinkomster ha ökat med 13,6 %. Löncrna beräknas ha ökat med 12,9 % och enskilda förctagares inkomster kalkyleras ha stigit med ca 19 %, till stor del beroende på det goda skördeutfallet och på höjda virkespriser. För kapitalinkomsterna netto[1] beräknas en uppgång på omkring 19 % ha ägt rum. De två diskontohöjningarna 1974 förklarar en stor del av ökningen i kapitalinkomsterna. Uppgången för övriga faktorinkomster beräknas till 14,5 %.

För de totala inkomstöverföringarna till hushållen beräknas en ovanligt stor uppgång ha ägt rum 1974, drygt 32 %. Främst sammanhänger uppgången med den omläggning av socialförsäkringssystemet som trädde i kraft vid årsskiftet 1973/1974 och som innebar skatteplikt för bl. a. sjukförsäkringsförmåner och härutöver en nivåhöjning av dessa. Vidare blev det från samma tidpunkt möjligt för låginkomsttagare utan barn att erhålla bostadstillägg. De statskommunala bostadstilläggen höjdes liksom barnbidraget och studiebidraget. Tandvårdsförsäkringen infördes. Till uppgången av inkomstöverföringarna bidrog även det extra barnbidraget april 1974 och de extra tillägg till folkpensionen som delades ut i januari och april 1974 samt det förhållandet att bostadstilläggen ökade betydligt till följd av ökade bränslekostnader.

Som ovan nämnts medförde de socialpolitiska reformer som trädde i kraft 1 januari 1974 en utvidgning av skatteplikten till att gälla sjukförsäkringsförmåner m. m. Samtidigt genomfördes en skattereform som verkade sänkande på skatteuttaget genom att folkpensionsavgifterna avlyftes från hushållssektorn. Från 1973 till 1974 stannade uppgången i hushållens inbetalningar av direkta skatter, avgifter m. m. vid 17 %, varav 6 procentenheter förklaras av skattebeläggningen av de tidigare berörda förmånerna. Hushållens nettoinbetalningar till det offentliga minskade kraftigt eller med ca 12 %.

[1] På kapitalinkomstnettots inkomstsida återfinns framför allt ränteinkomster, huvudsakligen från bankinlåning och livförsäkringsfonder, samt aktieutdelningar. Utgiftssidan består främst av ränteutgifter, där den tyngsta delen är räntekostnader för lån till egna hem.

Tabell 6:2 Inkomstöverföringar till hushåll 1973—1975
Milj. kr., löpande priser

	1973	1974	1975	
			alt. 1	alt. 2
Egentliga inkomstöverföringar	**11 121**	**13 159**	**14 617**	**14 617**
därav: barnbidrag	2 361	3 044	2 694	2 694
bostadsbidrag till barnfamiljer[1]	1 144	1 504	1 726	1 726
studiebidrag	483	516	559	559
arbetsmarknadsutbildning	487	542	619	619
pensioner från stat och kommun	1 961	2 150	2 289	2 289
övrigt	4 685	5 403	6 730	6 730
Socialförsäkringsutfall	**20 726**	**29 052**	**33 812**	**34 018**
därav: folkpensioner[2]	11 380	13 850	15 924	15 976
ATP	2 943	3 873	5 104	5 123
utbetalningar från sjukkassor[3]	5 577	9 988	11 098	11 233
utbetalningar från arbetslöshetskassor	561	995	1 300	1 300
övrigt	265	346	386	386
Inkomstöverföringar till hushåll	**31 847**	**42 211**	**48 429**	**48 635**

[1] Fr. o. m. 1974 även till låginkomsttagare utan barn.
[2] Inkl. kommunala bostadstillägg till pensionärer.
[3] Inkl. apotekarrabatter.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

De disponibla inkomsterna för hushållen ökade med ca 17 % från 1973 till 1974. Prisnivån för den privata konsumtionen beräknas samtidigt ha stigit med 9,5 %. Hushållens realinkomster steg alltså med ca 7 %.

För 1975 framläggs två alternativ för löneutvecklingen, ca 10 resp. ca 12 %. Enskilda företagares inkomster beräknas öka med omkring 7 %. Kapitalinkomster netto beräknas stiga med 19 % och övriga faktorinkomster med omkring 13 %. Detta skulle leda till en ökning av faktorinkomsterna totalt med drygt 10 resp. 12 % vid de olika alternativen.

Ökningen av de totala inkomstöverföringarna till hushållen 1974—1975 beräknas till omkring 15 %. För de egentliga inkomstöverföringarna beräknas uppgången bli ungefär 11 %, medan utbetalningarna från socialförsäkringssektorn väntas öka snabbare, eller med omkring 17 %. ATP-utbetalningarna är den del av socialförsäkringsutfallet som väntas öka mest 1975, eller med 30—35 %, dvs. ungefär samma ökningstakt som de närmast tidigare åren. Även för utbetalningarna från arbetslöshetskassorna förutses en betydande ökning, beroende bl. a. på ökade ersättningsbelopp.

Hushållens inbetalningar av direkta skatter, avgifter m. m. beräknas öka med 9,1 % vid det lägre lönealternativet och 11,6 % vid det högre alternativet. Inbetalningarna av preliminär A-skatt under 1975 skulle, om skattesystemet från 1974 hade behållits, ha ökat med 7 700 milj. kr. i det lägre och 9 200 milj. kr. i det högre inkomstalternativet. Härvid har räknats med en genomsnittlig marginalskattekvot på

Tabell 6:3 Hushållens direkta skatter och avgifter 1971—1975
Milj. kr., löpande priser

	1971	1972	1973	1974	1975	
					alt. 1	alt. 2
1 Prel. A-skatt	34 954	40 480	42 180	48 830	51 909	53 339
därav: reformeffekt 1974[1]				2 850		
2 Prel. B-skatt	3 644	3 939	3 973	4 325	4 700	4 700
3 Fyllnadsskatt[2]	1 334	1 325	1 369	1 735	2 350	2 350
4 Kvarskatt[2, 3]	2 023	2 222	1 401	1 562	1 680	1 680
5 Överskjutande skatt[4]	—2 836	—4 265	—4 410	—4 270	—3 580	—3 580
6 Slutskattereglering (3 + 4 + 5)	521	—718	—1 640	—973	450	450
7 Övriga skatter och avgifter	3 028	3 554	4 042	4 688	4 993	4 993
8 Summa (1 + 2 + 6 + 7)	**42 147**	**47 255**	**48 555**	**56 870**	**62 052**	**63 482**
därav: socialförsäkringspremier	5 400	6 067	6 434	4 007	1 346	1 346

[1] Reform av sjukförsäkring och arbetslöshetsunderstöd m. m.
[2] Hushållens andel.
[3] Influtna delen.
[4] Inkl. ränta.

Anm. Kvarskatten avser inkomsten två år tidigare, medan fyllnadsskatten och överskjutande skatten avser inkomsten ett år tidigare.
Källor: Konjunkturinstitutet, riksrevisionsverket och statistiska centralbyrån.

ca 55 %. Den skattereform som trädde i kraft vid årsskiftet 1974/1975 innebar främst att sjukförsäkringsavgiften för löntagare slopades och att marginalskatten sänktes i mellaninkomsttagarskikten. Sedan hänsyn tagits till effekterna av den höjda kommunala utdebiteringen innebär skattereformen att uttaget av preliminär A-skatt 1975 sänks med ca 4 500 milj. kr. Totalt väntas därmed de preliminära A-skatterna öka med 3 100 milj. kr. alternativt 4 500 milj. kr. Som framgår av tabell 6:3 beräknas vidare hushållens inbetalningar av fyllnadsskatt bli 600 milj. kr. högre än 1974 och utbetalningarna till hushållen av överskjutande skatt bli 700 milj. kr. lägre. Hushållens kvarskatteinbetalningar beräknas bli något större än 1974 och deras inbetalningar av preliminär B-skatt beräknas öka med 400 milj. kr. Totala ökningen av direkta skatter, avgifter m. m. beräknas uppgå till 5 200 milj. kr. vid det lägre lönealternativet och 6 600 milj. kr. vid det högre.

För hushållens totala disponibla inkomster innebär de ovan redovisade beräkningarna en ökning på 12,2 % resp. 13,1 % vid de olika avtalsalternativen. Med en prisnivå 10,6 resp. 10,9 % högre än 1974 skulle detta innebära en realinkomstökning på 1,4 % vid det lägre och 2,0 % vid det högre avtalsalternativet.

Tabell 6:4 Hushållens nettobehållning av de inkomstöverföringar som reformerades 1974

Milj. kr., löpande priser

	Utbetalningar till hushållen			Preliminär skatt 1974	Hushållens nettobehållning 1974
	1972	1973	1974		
Sjukpenning	2 800	2 980	6 125	2 550[1]	4 485
Moderskapspenning[2]	465	500	910		
Arbetslöshetsersättning och arbetsmarknadsutbildning	1 040	1 050	1 535	300	1 235

[1] Inkl. ökade egenavgifter.
[2] Fr. o. m. 1974 föräldrapenning.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

6.2 Konsumentpriserna

Från december 1973 till oktober 1974 steg konsumentpriserna 10,4 % (se tabell 6: 5). Detta var betydligt mer än under motsvarande period 1973 (6 %). Vid en internationell jämförelse kan det dock konstateras att höjningen av konsumentprisnivån fortfarande varit lägre i Sverige än i de flesta andra industriländer, delvis beroende på de svenska livsmedelspriserna måttliga ökningstakt. De kraftiga prisstegringar på textilråvaror, som inträffade under loppet av 1973, har — vad gäller kläder — först under hösten fått ett tydligt genomslag i indexen. Det är dock fortfarande, liksom under 1973, varugruppen bränsle och drivmedel som

Tabell 6:5 Konsumentprisindex december 1973—oktober 1974

	Vägningstal	Procentuell förändring dec. 1973—okt. 1974	Inverkan på totalindex	Procentuell andel av totala ökningen
Totalt	**1000,0**	**10,4**	**10,4**	**100,0**
Samtliga varor	**676,0**	**10,7**	**7,3**	**69,7**
Livsmedel	234,0	7,4	1,7	16,6
Alkoholhaltiga drycker och tobak	88,0	6,8	0,6	5,8
Bränsle och drivmedel[1]	61,5	20,3	1,3	12,0
Kläder och skor	71,5	9,5	0,7	6,5
Övriga icke varaktiga varor	70,0	14,0	1,0	9,4
Varaktiga varor	151,0	13,4	2,0	19,4
Samtliga tjänster	**324,0**	**9,7**	**3,1**	**30,3**
Bostad	174,0	11,2	1,9	18,7
Övriga privata tjänster	79,0	9,6	0,8	7,3
Offentliga tjänster	71,0	6,3	0,4	4,3

[1] Exkl. kokgas och elström, vilka ingår i offentliga tjänster.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

uppvisar den starkaste indexökningen, ca 20 % under de tio första månaderna 1974. Näst efter bränsle och drivmedel noteras den kraftigaste uppgången för gruppen övriga icke varaktiga varor. Priserna på tjänster steg nästan lika mycket som varupriserna, till skillnad från 1973. Tjänstepriserna steg i genomsnitt med 9,7 % 1974 mot 2,7 % 1973. Starkt bidragande till skillnaden i ökningstakt under de båda åren är utvecklingen av egnahemsposten, som 1974 enligt nuvarande beräkningsprinciper förutsätts påverkas av diskontohöjningarna i april och augusti. Dessutom torde fler hyreshöjningar än normalt ha inträffat i början av 1974. Detta är en följd av att hyresavtalen för 1973 något förlängdes, vilket medförde en framflyttning av vissa bostadsprisstegringar.

Från oktober 1973 till oktober 1974 steg konsumentprisindex totalt 12,1 %. För varor var uppgången 12,5 % och för tjänster 11,2 %. Prisprognosen grundas på de beräkningar som redovisas i tabell 6: 6. Beräkningarna har gjorts med utgångspunkt från olika prisstegringskomponenter. Under oktober—december 1974 väntas den totala prisökningen bli 1,6 %. Detta leder till en uppgång från december 1973 till december 1974 med 12,2 % — samma tal som i konjunkturinstitutets höstrapport. Mellan genomsnittslägena för kalenderåren 1973 och 1974 uppskattas höjningen av konsumentprisindex till 9,9 %. Implicitprisindex för den privata konsumtionen beräknas ha ökat något mindre, eller med 9,5 %.

Prisutsikter för 1975

Bedömningen av prisutsikterna för 1975 har utgått från tillgängliga prognoser och antaganden angående arbetskraftskostnader och importpriser m. m. Med utgångspunkt från lönekalkylen har arbetsgivarnas genomsnittliga kostnader per timme för samtliga anställda antagits öka med 14,5 % i det lägre prognosalternativet och med 16,6 % i det högre alternativet. Lönekostnadernas genomslag inom de från internationell konkurrens skyddade områdena antas få ett normalt värde. Härutöver har emellertid restfaktorn justerats upp något i priskalkylen med hänsyn till troliga eftersläpande effekter av tidigare års importpris- och/eller lönekostnadsstegringar. Restfaktorns inverkan på konsumentprisuppgången väntas bli 3,6 alternativt 4,2 procentenheter varav 0,3 procentenheter antas falla på ändring av diverse taxor.

Vad beträffar de internationellt bestämda priserna, har de senaste årens kraftiga höjningar i mycket stor utsträckning haft sitt ursprung i stora prisstegringar på råvaror. Från omkring mitten av 1974 har emellertid en nedgång i noteringspriserna på de flesta råvaror blivit tydlig, en nedgång som antas fortsätta in på 1975. En dämpning av de effektiva råvarupriserna utveckling utgör därmed den väsentliga förklaringen till den avmattning i de internationellt bestämda prisernas stegringstakt som beräknas för 1975. Effekten på konsumentprisindex av fortsatt uppgång

Tabell 6:6 Konsumentprisförändringen 1973—1975 uppdelad på komponenter

	Prognoser för långtidsindex		
	dec. 1973—dec. 1974	dec. 1974—dec. 1975	
		alt. 1	alt. 2
Konsumentprisnivåns procentuella uppgång, totalt	12,2	7,5	8,3
därav hänförs till:			
ändring av indirekta skatter	0,3	—	—
automatiska effekter av indirekta värdeskatter	1,1	0,6	0,7
ändring av internationellt bestämda priser	6,5	1,4	1,4
ändring av jordbrukspriser	—0,6	0,7	0,8
ändring av bostadsprissättning	2,3	1,1	1,1
ändring av diverse taxor	0,2	0,3	0,3
trendavvikelser i priserna på färskvaror	0,2	0,1	0,1
restfaktor	2,2	3,3	3,9

i de internationellt bestämda priserna har under sådana omständigheter satts till 1,4 procentenheter.

Jordbrukspriserna utveckling har under 1974 hållits tillbaka genom upprepade insatser av utökade subventioner. Bedömningen för 1975 utgår från antagandet att subventioneringen inte skall ökas ytterligare efter utgången av 1974. Inverkan på totalindex av höjda jordbrukspriser har därför tentativt satts till 0,7 alternativt 0,8 procentenheter.

Bostadspriserna beräknas bidra till fortsatt uppgång i konsumentprisnivån med 1,1 procentenhet. I kalkylen har oförändrat diskonto förutsatts.

Totalprognosen ger en konsumentprisstegring under loppet av 1975 på 7,5 % alternativt 8,3 % (se tabell 6: 6). Mellan genomsnittslägena för kalenderåren 1974 och 1975 uppskattas förändringen till 10,8 % alternativt 11,1 %. Den genomsnittliga prisökningen skulle således bli betydligt större än prisökningen under årets lopp. För 1974 gäller motsatsen. En av förklaringarna till detta är den tillfälliga sänkningen av mervärdeskatten under den mellersta delen av 1974. Implicitprisindex för den privata konsumtionen har i de båda alternativen beräknats öka med 10,6 % resp. 10,9 %.

6.3 Den privata konsumtionen

Trots att hushållens reala disponibla inkomster steg kraftigt mellan 1972 och 1973 beräknas den privata konsumtionens volymtillväxt under samma tidsperiod ha varit fortsatt svag, 1,9 %. Som framgår av tabell 6: 7 har bl. a. turistnettot och bilkonsumtionen visat en minskning.

1974 beräknas de reala disponibla inkomsterna ha ökat ännu snabbare än 1973. Den volymmässiga ökningen av hushållens konsumtion under de tre första kvartalen var i jämförelse med samma period 1973 5 %. Härvid har uppenbarligen en köprush inför momshöjningen bidragit un-

Tabell 6:7 Hushållens konsumtionsutveckling 1963—1974
1968 års priser

	Milj. kr	Procentuell förändring				
	1973	1963—1968[1]	1968—1973[1]	1972—1973	1972 kv. 1-3—1973 kv. 1-3	1973 kv. 1-3—1974 kv. 1-3
1 Varaktiga varor	8 746	5,1	3,2	3,0	4,6	20,2
1.1. Bilar	2 863	2,4	1,4	—2,6	1,3	21,2
1.2. Övriga	5 883	6,8	4,2	6,0	6,4	19,6
2 Delvis varaktiga varor	12 790	3,7	1,5	5,0	3,9	11,7
3 Icke varaktiga varor	36 109	3,9	1,4	1,3	0,8	1,1
3.1. Livsmedel	22 906	2,8	0,6	0,5	0,5	3,7
3.2. Övriga	13 203	6,0	2,7	2,6	1,4	—3,4
4 Tjänster	27 654	2,6	2,2	2,1	1,9	4,3
4.1. Bostäder	15 338	2,8	2,7	2,7	2,8	2,8
4.2. Övriga	12 316	2,5	1,6	1,2	0,8	6,2
5 Summa inhemsk konsumtion	**85 299**	**3,6**	**1,8**	**2,2**	**2,0**	**5,6**
6 Turistnetto	1 970	13,1	8,3	—12,2	—11,0	—16,0
7 Hushållens totala konsumtion	**87 269**	**3,7**	**2,0**	**1,9**	**1,6**	**5,0**
8 Hushållens disponibla inkomster	94 080	3,0	2,9	4,2	4,6	9,0

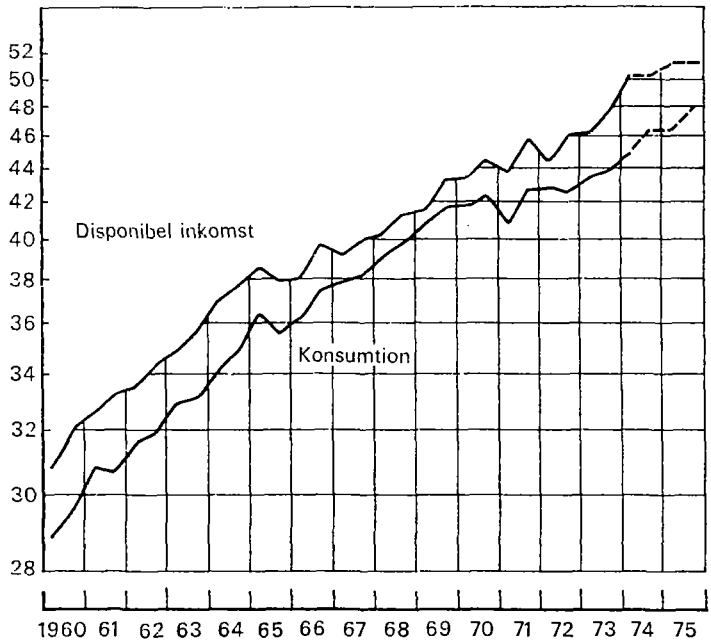
[1] Årstakt.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

der tredje kvartalet. Bilkonsumtionen, som säsongrensat föll markant under loppet av 1973 och första kvartalet 1974, steg därefter utomordentligt kraftigt under andra och tredje kvartalet. Nivån under sistnämnda kvartal låg 64 % högre än samma kvartal 1973. Den successiva tillväxten i konsumtionen av övriga varaktiga och delvis varaktiga varor, som började redan under hösten 1973, fortsatte också under tredje kvartalet 1974. Konsumtionen av icke varaktiga varor visar en osedvanligt snabb uppgång mellan första och andra kvartalet. Denna uppgång synes dock i högre grad än vad beträffar de varaktiga varorna kunna återföras på en låg konsumtion under första kvartalet i avvaktan på den förestående momssänkningen. Denna skulle sålunda delvis ha resulterat i en omfördelning av hushållskonsumtionen mellan de två första kvartalen. Vidare noteras att konsumtionsnivån för varaktiga varor låg 20 % högre under de tre första kvartalen än under motsvarande period 1973. För icke varaktiga varor exkl. livsmedel låg den däremot 3,5 % lägre. Detta talar för att momssänkningen även kan ha haft en omfördelande effekt från icke varaktiga varor till varaktiga varor.

Diagram 6: 1 Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter 1960—1975

Miljarder kr., 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata. För konsumtion även trender

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

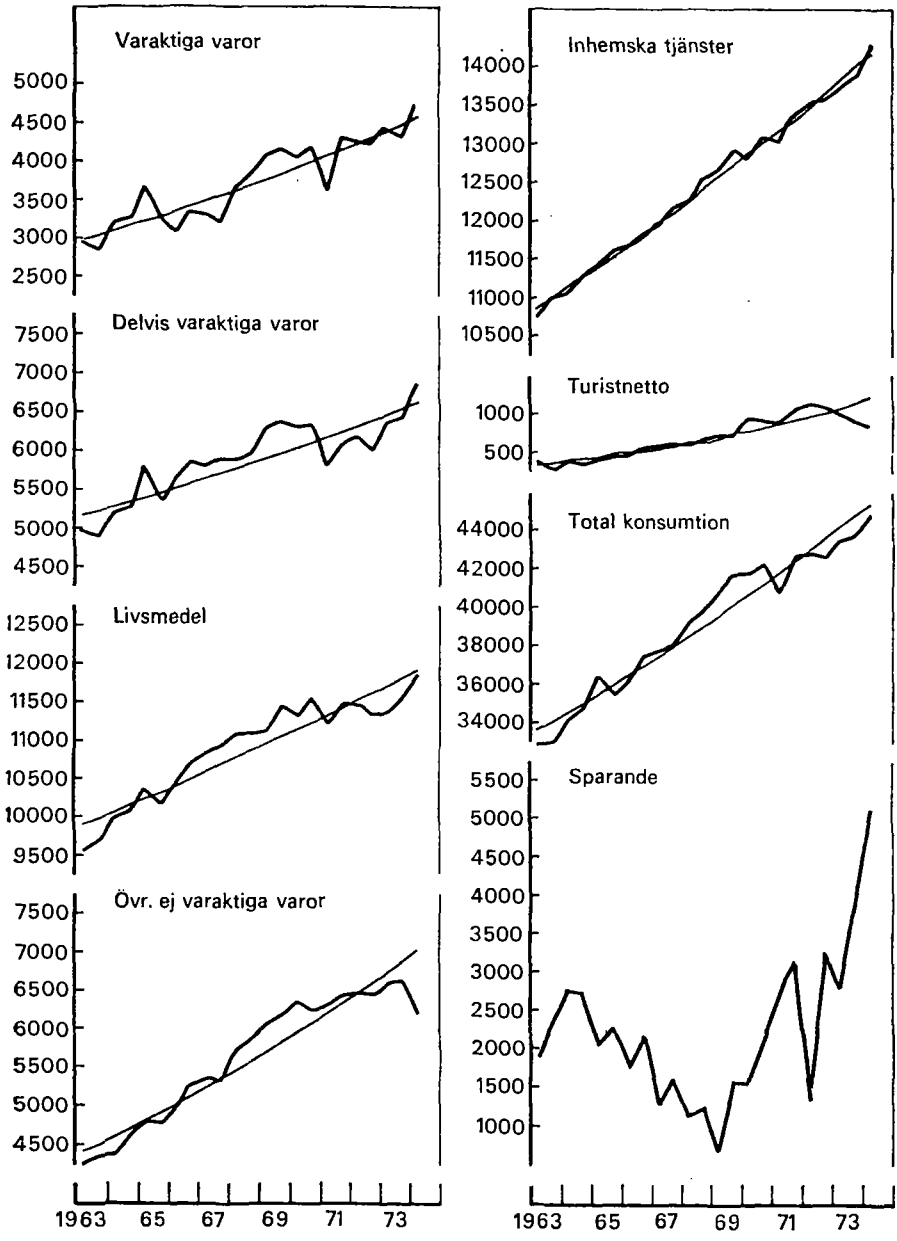
Som framgår av tabell 6: 7 har den inhemska tjänstekonsumtionen ökat snabbare de tre första kvartalen 1974 än under de närmast föregående åren. Nedgången i turistnettot har däremot fortsatt.

Konsumtionsutvecklingen under fjärde kvartalet 1974 är — bl. a. som en följd av momshöjningen i september — mer än vanligt svårbedömd. Man kan emellertid utgå ifrån att en tidigareläggning av främst kapitalvaruinköp förekommit och att denna till en del inneburit en omfördelning av inköp från fjärde till tredje kvartalet. Tillgängliga informationer om fjärde kvartalet ger visst stöd åt detta antagande. Tidigare erfarenheter av momsrusher tyder dock på att konsumtionsbortfallet kvartalet efter en momshöjning i allmänhet inte är av samma storlek som tillskottet kvartalet före. Här har räknats med en ökning av den totala konsumtionsvolymen mellan fjärde kvartalen 1973 och 1974 på 3,1 %. Uppgången mellan helåren beräknas därigenom till 4,5 %. Räknat i löpande priser beräknas konsumtionsökningen ha varit 14,5 %. Sparkvoten skulle således ha stigit ytterligare eller med ca 2 procentenheter till drygt 9 % 1974.

Konsumtionsprognosen för 1975 får ses mot bakgrund av hushållens realinkomst- och konsumtionsutveckling de närmast föregående åren.

Diagram 6: 2 Privat konsumtion fördelad på varugrupper. Hushållssparande. 1963—1:a halvåret 1974

Milj. kr., 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Inkomsttillskotten har sålunda varit betydande både 1972—1973 och 1973—1974 utan att åtföljas av en motsvarande tillväxt i den privata konsumtionen, varför sparandet steg kraftigt såväl 1973 som 1974. Det finns anledning förvänta sig att hushållens anpassning av sin levnadsstandard till de kraftiga tillskotten av real köpkraft, som de erhöll 1973 och 1974, fortsätter in på 1975. Med hänsyn härtill synes det befogat räkna med en icke obetydlig tillväxt av den privata konsumtionen 1975, trots den relativt svaga ökningen av hushållens reala köpkraft. Det synes därför rimligt räkna med en tillväxt av den privata konsumtionen på 3,5 % 1974—1975.

7 Investeringarna

7.1 Sammanfattning av investeringsprognosen för 1975

De beräkningar som nu framläggs i tabellerna 7: 1 och 7: 2 skiljer sig från de som redovisades i konjunkturinstitutets höstrapport. Den omräkning av byggnadsprisindexarna som statistiska centralbyrån genomförde hösten 1974 har fr. o. m. denna rapport inarbetats i kalkylerna. Allmänt sett innebär dessa omlagda beräkningar att volymutvecklingen höjts för byggnadsinvesteringarna med ca 1 procentenhet i genomsnitt för de senaste åren. Konsekvenserna av omläggningen för olika byggnadssektorer är beroende på inslaget av byggnads- resp. anläggningsinvesteringar.

Det är således en något förändrad bild för de totala byggnadsinvesteringarna som redovisas i tabell 7: 1. Minskningen av byggandet, som för 1972—1973 i de tidigare beräkningarna uppgick till 5 %, är nu reducerad till 3,5 %. Inkl. de totala maskininvesteringarna, som ökade med 5,5 %, skulle minskningen i de totala investeringarna stannat vid 0,5 % från 1972 till 1973.

Även de preliminära kalkyler som nu föreligger för 1974 anger en viss upprevidering av byggnadsinvesteringarna jämfört med kalkylerna hösten 1974 — den totala minskningen beräknas nu till 4 %. Till en del är detta en teknisk konsekvens av den omnämnda prisomräkningen men även en viss uppjustering av de bakomliggande nominella kalkylerna har ägt rum. Såväl på den privata som den kommunala sidan har beloppen räknats upp något. För den egentliga industrin beräknas nu byggnadsinvesteringarna ha stigit med inte mindre än 16,5 % i volym från 1973 till 1974 efter en stagnerande utveckling sedan 1969. Kommunernas byggnadsinvesteringar beräknas ha minskat med 4,5 %, vilket är en dämpning av nedgångstakten från föregående år. Bostadsinvesteringarna minskar enligt kalkylerna med 11 % främst till följd av den låga igångsättningen av flerfamiljshus. Här har räknats med en total igångsättning på 69 000 lägenheter under 1974 varav 23 000 lägenheter faller på flerfamiljshus. Detta innebär en betydande minskning av andelen lägenheter i flerfamiljshus. Av den totala igångsättningen uppgick denna 1974 till ca 1/3 jämfört med 2/3 ännu så sent som 1971.

De totala maskininvesteringarna beräknas ha ökat med 4,5 % från 1973 till 1974. Som närmare berörs i avsnittet om den egentliga industrin finns det dock anledning förmoda att kalkylerna är något underskattade på grund av vissa eftersläpningsfenomen i företagens rapportering vilket har sin grund i den snabba prisökningen på investeringsvaror. Totalt beräknas de privata maskininvesteringarna ha ökat med

Tabell 7: 1 Bruttoinvesteringarnas utveckling 1970—1974 samt prognos för 1975

1968 års priser

	1974 i milj. kr. löpande priser	Procentuell förändring från föregående år					
		1970	1971	1972	1973	1974	1975
Byggnader och anläggningar							
Permanenta bostäder	10 941	−3,5	0,5	3,5	−1,5	−11,0	−7,0
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske	527	−5,5	7,0	−1,5	0,5	2,5	8,0
Egentlig industri	3 199	1,5	−1,0	−0,5	0,0	16,5	8,0
Handel m. m.[1]	1 806	8,0	−9,5	16,5	0,5	−11,0	−14,5
Statliga affärsverk	1 890	−9,5	−0,5	29,5	1,0	3,0	13,5
Statliga myndigheter inkl. militära[2]	2 342	3,5	−2,0	18,5	0,5	3,0	−14,0
Kommunala investeringar exkl. bostäder o. industri	8 871	10,5	−7,0	4,5	−11,0	−4,5	−2,5
Övriga investeringar	2 263	7,5	8,0	2,0	8,5	11,0	13,0
Summa	**31 839**	**2,0**	**−2,5**	**6,0**	**−3,5**	**−4,0**	**−2,5**
Maskiner m. m.							
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske	1 524	−6,0	13,0	3,0	−2,5	5,5	9,0
Egentlig industri	8 929	5,0	2,5	5,0	13,5	2,5	8 0
Handel m. m.	1 871	4,5	−6,5	20,5	−3,5	0,0	0,0
Statliga affärsverk	1 987	23,0	1,5	−7,5	−3,5	0,0	−8,0
Statliga myndigheter	500	0,5	−4,0	−8,0	4,0	11,5	5,5
Kommunala investeringar exkl. industri	1 485	28,0	−13,5	3,0	−0,5	8,0	4,0
Övriga investeringar	5 311	2,0	4,0	18,0	4,5	10,5	−11,0
därav: handelsflottan	1 961	−36,5	131,5	96,5	0,0	23,0	−22,5
Summa	**21 607**	**7,0**	**1,0**	**7,0**	**5,5**	**4,5**	**1,0**
Summa exkl. handelsflottan	19 646	8,0	−1,5	3,5	5,5	3,0	3,0
Totalt							
Permanenta bostäder	10 941	−3,5	0,5	3,5	−1,5	−11,0	−7,0
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske[3]	2 039	−7,0	17,5	7,5	−4,5	3,5	9,5
Egentlig industri	12 128	4,0	1,5	3,5	9,5	6,0	8,0
Handel m. m.[1]	3 677	6,5	−8,0	18,5	−1,5	−5,5	−7,0
Statliga affärsverk	3 877	7,0	1,0	7,0	−1,5	1,5	2,5
Statliga myndigheter inkl. militära[2]	2 842	3,0	−2,5	13,5	1,0	4,0	−10,5
Kommunala investeringar exkl. bostäder o. industri	10 356	12,0	−8,0	4,0	−9,5	−3,0	−1,5
Övriga investeringar	7 574	3,0	6,0	12,5	5,5	11,0	−3,5
Summa[3]	**53 434**	**3,5**	**−1,0**	**6,5**	**−0,5**	**−1,0**	**−1,0**
Summa exkl. handelsflottan[3]	51 473	4,0	−2,0	5,5	−0,5	−1,5	−0,5

[1] Häri innefattas bl. a. flertalet fristående kontorsbyggnader.

[2] Inkl. statliga väginvesteringar.

[3] Häri innefattas investeringar i avelsdjur m. m. Summan av byggnads- och maskininvesteringar överensstämmer därför ej med totala investeringar.

Anm. Procenttalen är avrundade till hela och halva procenttal. I övriga investeringar ingår förutom privata även vissa offentliga investeringar, nämligen investeringar i statliga kraftaktiebolag och statliga delen av SAS.

Nedan redovisas byggnadsunderhållets procentuella förändring i 1968 års priser

1969—1970	1970—1971	1971—1972	1972—1973	1973—1974	1974—1975
3,5	−1,5	1,5	4,0	0,0	3,5

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Tabell 7: 2 Bruttoinvesteringarnas utveckling 1970—1974 samt prognos för 1975 för privat, statlig och kommunal sektor

1968 års priser

	1974 i milj. kr. löpande priser	Procentuell förändring från föregående år					
		1970	1971	1972	1973	1974	1975
Byggnader och anläggningar							
Privata							
inkl. bostäder	15 513	−2,5	−2,0	6,0	6,0	−1,5	−2,5
exkl. bostäder	7 275	4,0	−2,0	3,0	3,5	4,5	3,0
Statliga							
inkl. bostäder	4 747	−1,0	0,5	24,0	−1,0	6,0	0,5
exkl. bostäder	4 747	−1,0	1,0	24,5	−1,0	6,0	0,5
Kommunala							
inkl. bostäder	11 579	8,0	−3,5	1,0	−13,5	−10,0	−3,5
exkl. bostäder	8 876	10,5	−7,0	4,5	−11,0	−4,5	−2,5
Summa							
inkl. bostäder	**31 839**	**2,0**	**−2,5**	**6,0**	**−3,5**	**−4,0**	**−2,5**
exkl. bostäder	20 898	6,0	−4,0	7,5	−4,5	0,5	0,0
Maskiner m. m.							
Privata	16 651	2,5	1,0	9,5	7,5	4,0	1,5
Statliga	3 464	18,0	7,0	−1,5	−2,5	5,0	−4,0
Kommunala	1 492	28,0	−13,5	3,0	−0,5	8,0	4,0
Summa	**21 607**	**7,0**	**1,0**	**7,0**	**5,5**	**4,5**	**1,0**
Totalt							
Privata[1]							
inkl. bostäder	32 152	−0,5	0,0	8,0	6,5	1,0	−0,5
exkl. bostäder	23 914	3,0	0,5	8,0	6,0	4,0	2,0
Statliga							
inkl. bostäder	8 211	6,5	3,5	12,0	−2,0	5,5	−1,0
exkl. bostäder	8 211	7,0	3,5	12,5	−2,0	5,5	−1,0
Kommunala							
inkl. bostäder	13 071	10,0	−4,5	1,5	−12,5	−8,5	−2,5
exkl. bostäder	10 368	12,0	−8,0	4,0	−9,5	−3,0	−1,5
Summa[1]							
inkl. bostäder	**53 434**	**3,5**	**−1,0**	**6,5**	**−0,5**	**−1,0**	**−1,0**
exkl. bostäder	42 493	6,5	−1,5	7,5	0,0	2,5	0,5

[1] Häri innefattas investeringar i avelsdjur m. m. Summan av byggnads- och maskininvesteringar överensstämmer därför ej med totala investeringar.

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

4 % medan på den offentliga sidan de kommunala synes ha stigit med 8 % och de statliga med 5 %. För de totala investeringarna har beräkningarna resulterat i en minskning med 1 % i volym 1973—1974.

Till grund för investeringsprognoserna för 1975 ligger bl. a. ett antagande om att bostadsföretagen mot slutet av 1975 kommer att dra upp igångsättningen av flerfamiljshuslägenheter. Verksamt bidragande härtill skulle vara att stocken av outhyrda lägenheter förutsätts komma att minska redan i början av 1975 som en följd av det mycket låga färdigställandet. Här har räknats med en total igångsättning på 72 000

lägenheter. Denna ökade igångsättning hinner dock inte vända den nedåtgående trenden i de totala bostadsinvesteringarna utan dessa förutsätts minska med 7 % i volym — huvuddelen av minskningen dock fortfarande hänförlig till flerfamiljshusbyggandet.

Utgångspunkterna för bedömningen av näringslivets investeringar har i huvudsak varit de enkätundersökningar som genomfördes av statistiska centralbyrån under november 1974. På basis av dessa enkäter har det beräknats att de totala privata investeringarna ökar med 2 % i volym från 1974 till 1975, med en ökning på 3 % för byggnadsinvesteringarna resp. 1,5 % för maskininvesteringarna. I beräkningarna har förutsatts att näringslivets kreditförsörjning i huvudsak kommer att tryggas och endast ge måttligt återhållande effekter om den rådande kreditåtstramningen bibehålls under hela 1975.

Beträffande industrins investeringsplaner kan sägas att de enligt föreliggande enkätmaterial är optimistiska för 1975. Det goda vinstläget inom industrin tillsammans med det relativt sett höga kapacitetsutnyttjandet inom stora delar av industrin torde utgöra några av de viktigaste förklaringarna härför. Prognosen för 1975 innebär en ökning med 8 % på såväl byggnads- som maskinsidan. Härvid har förutsatts att de förväntningar om likviditet och kreditmarknadsläge som företagen baserat sina enkätsvar på i stora drag kommer att förverkligas.

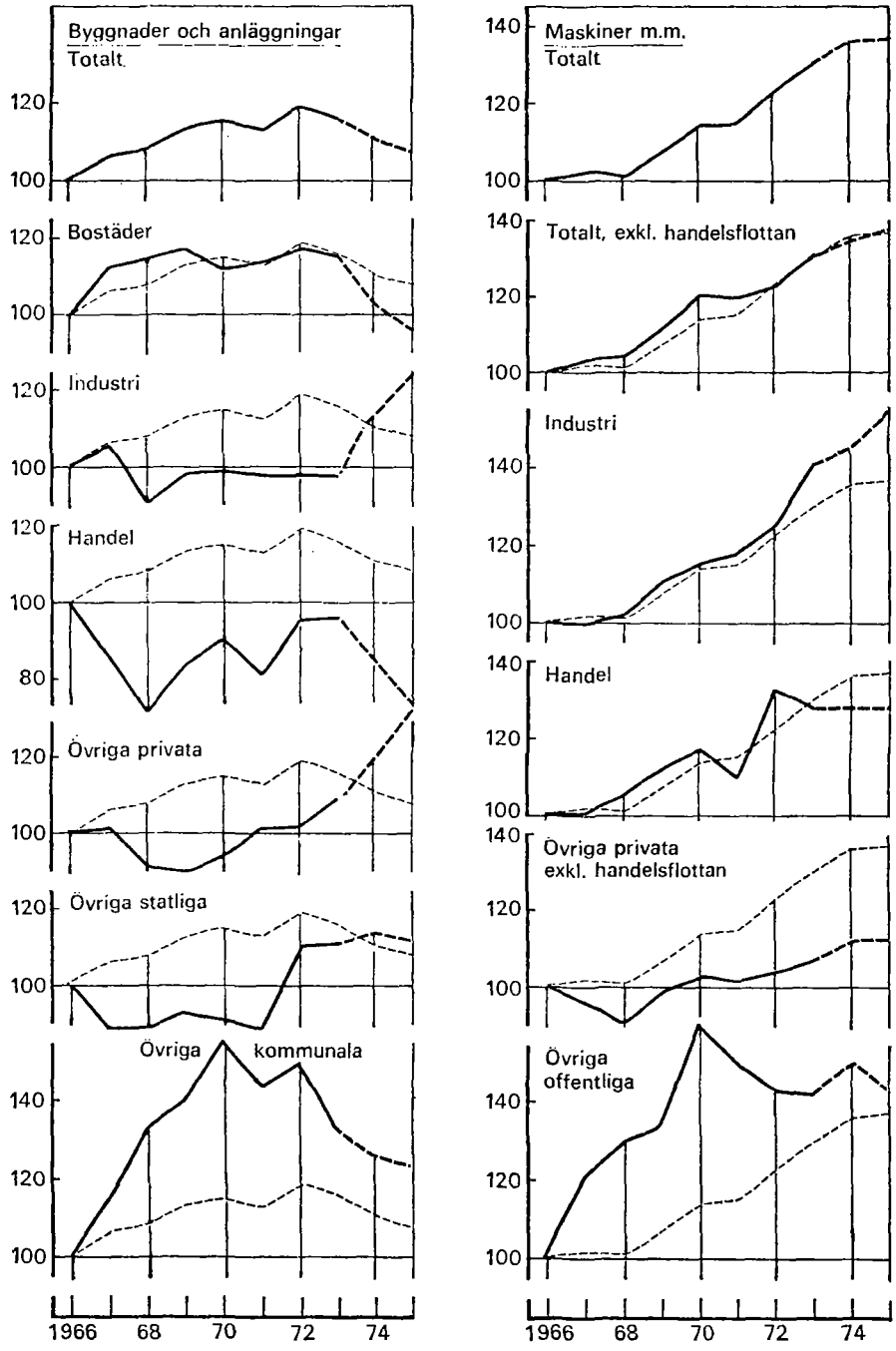
På den offentliga sidan prognoseras de statliga investeringarna minska med 1 % medan de kommunala väntas minska med 1,5 % från 1974 till 1975.

Vid bedömningen av de statliga investeringarna måste det hållas i minnet att den underliggande informationen i viss mån ger uttryck för de enskilda verkens och myndigheternas anslagsframställningar. De statliga byggnadsinvesteringarna beräknas bli i stort sett oförändrade. Affärsverkens byggnadsinvesteringar beräknas öka med 13,5 % medan myndigheternas förutses minska med 14 %. Till stor del förklaras denna nedgång av ett minskat vägbyggande beroende på att de vägarbeten som utförs som beredskapsarbeten enligt nu föreliggande planer kommer att i det närmaste halveras; till någon del motverkas dock detta av ett nyinfört konjunkturbetingat anslag till vägverket.

De statliga maskininvesteringarna beräknas 1975 minska med 4 %. Affärsverkens maskininvesteringar förutses enligt gällande enkätinformation minska medan myndigheternas bedöms öka något.

På kommunsidan förefaller nu en viss uppbromsning av de närmast föregående årens minskningar vara att vänta. Det är möjligt att de kommunala investeringarna efter en nedgång med drygt 15 % i volym sedan 1970 nu stabiliserats på en lägre nivå. Sålunda förutses kommunernas byggnadsinvesteringar minska med 2,5 % medan maskininvesteringarna beräknas öka med 4 %. Den uppgång i antalet igångsatta lägenheter som nu påräknas för 1975 torde kunna få en viss positiv ef-

Diagram 7: 1 Byggnads- och maskininvesteringar, totalt och uppdelat på sektorer 1966—1975
Index: 1966 = 100. 1968 års priser

Anm. I varje deldiagram är resp. total inlagd som en tunt streckad kurva.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

fekt på kommunernas investeringar i gator och vägar samt vatten- och avloppsanläggningar.

Sammanfattningsvis leder de redovisade kalkylerna till en fortsatt minskning av byggnadsinvesteringarna, vilka beräknas till 2,5 % från 1974 till 1975 medan maskininvesteringarna förväntas öka med 1 %. För de totala investeringarna uppgår minskningen till 1 %, dvs. samma minskningstakt som 1973—1974.

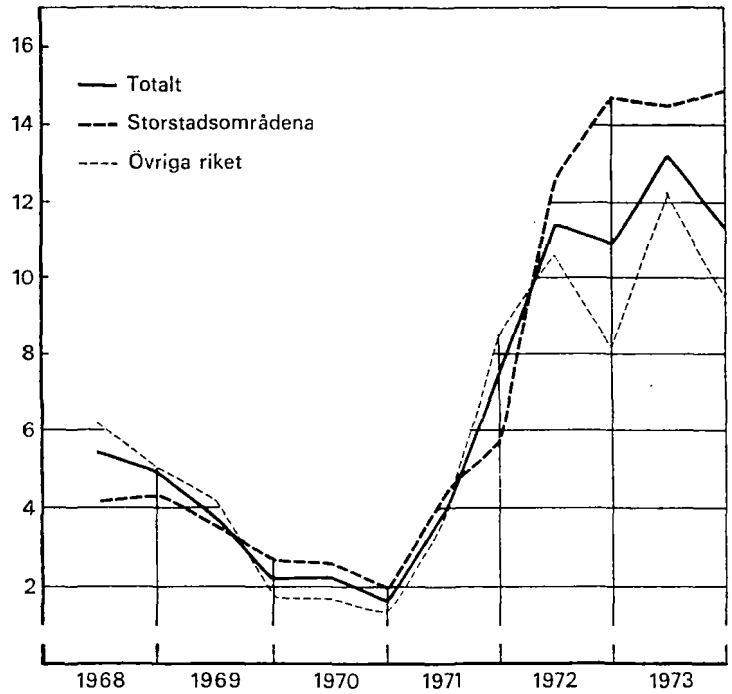
7.2 Investeringsutvecklingen inom olika områden

Bostäder

Den av regeringen framlagda bostadspropositionen (prop. 1974: 150) innebär förslag till en rad förändringar på bostadspolitikens område. Vad det gäller bostadsfinansieringen markerar de nya förslagen en strävan att komma till rätta med vissa olägenheter inom det nuvarande systemet för bostadsfinansiering, att hejda de kostnadsstegringar som framträtt i de senaste årens nyproduktion av bostäder och att söka likställa olika boendeformer med avseende på kostnaderna.

Diagram 7: 2 Andel outhyrda lägenheter 3 månader efter färdigställandet 1968—1973

Procent

Anm. Gäller endast lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Paritetslånesystemet föreslås avvecklas till förmån för ett system med garanterad ränta. Denna ränta är bestämd till en låg nivå och omfattar endast statliga lån. Räntan uppgår det första året till 3,9 % för nyproducerade hyres- och bostadsrättshus och till 6 % för nyproducerade småhus och räknas därefter successivt upp de följande fem åren — något mer för småhus än för hyres- och bostadsrättshus. Det högre ränteläget för småhus motiveras bl. a. av att småhusägarnas avdragsrätt för ränteutgifter vid inkomstdeklaration bibehålls.

För bostäder med paritets- och räntelån föreslås en anpassning till det nya systemet med garanterad ränta. Införandet av dessa nya räntesubventioner skulle innebära en kostnad för staten budgetåret 1975/76 på ca 2 200 milj. kr.

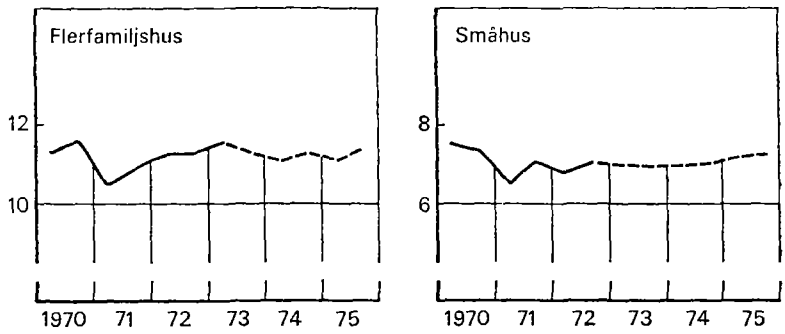
Lånereglerna ändras för de statliga lånen så att kravet på egen kapitalinsats vid egnahemsbyggande kan minskas till hälften. Vidare innebär de ändrade reglerna för de kooperativa bostadsföretagen att dessa skulle kunna få möjlighet att upplåta småhus med hyresrätt.

Vidare stärks kommunernas ställning då det gäller markfrågor genom att ett villkor för statlig långivning — med vissa övergångsbestämmelser och undantag — blir att kommunen upplåter marken där byggandet skall ske. I konkurrensfrämjande syfte knyts ytterligare villkor till bestämmelserna om statlig långivning.

De totala bostadsinvesteringarna sjönk med ca 2 % i volym 1972—1973. Flerfamiljshusinvesteringarna minskade med ca 24 %, medan däremot investeringarna i småhus och i ombyggnad uppvisade vardera en ökning med ca 15 %.

Under perioden januari—oktober 1974 har ca 19 000 lägenheter börjat byggas i flerfamiljshus och ca 35 500 i småhus. Årets totala igångsättning beräknas stanna vid omkring 69 000 lägenheter varav 23 000 lägenheter i flerfamiljshus och 46 000 i småhus. Härav följer att ande-

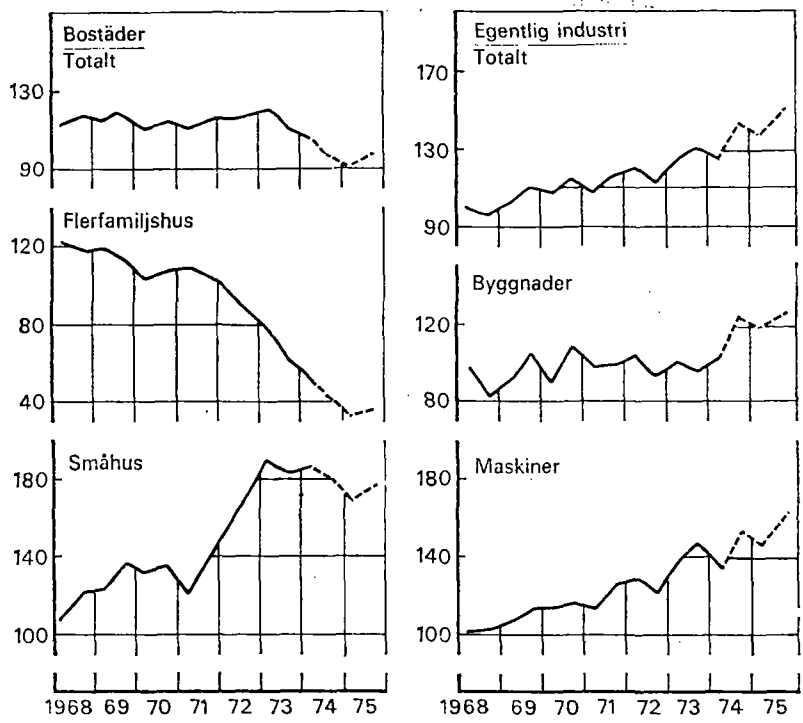
Diagram 7: 3 Medianbyggnadstid i antal månader för påbörjade lägenheter 1970—1975

Anm. Fr. o. m. 1971 avses med påbörjandemånad månad för grundbottenbesiktning och/eller de egentliga byggnadsarbetenas påbörjande.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Diagram 7: 4 Investeringar i bostäder och inom egentlig industri 1968—1975
Index: 1966 = 100. 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

len småhus av totala påbörjandet som redan 1973 hade stigit till 54 % för 1974 skulle uppgå till 67 %.

Under 1975 beräknas färdigställandet av lägenheter i flerfamiljshus ha närmat sig en så låg nivå att detta tillsammans med den förefintliga reserven av outhyrda lägenheter inte på sikt skulle kunna tillfredsställa behovet av nyproducerade lägenheter. Att uthyrningssvårigheterna tycks ha avtagit något framgår av diagram 7: 3. Detta förhållande skulle kunna initiera ett ökat antal påbörjade lägenheter i flerfamiljshus under 1975, men då först under årets senare del. Den förväntade uppgången av igångsättningen torde underlättas av den föreslagna ändringen av systemet för bostadsfinansiering; denna beräknas medföra att hyreshöjningarna i nyproduktionen bromsas upp. Igångsättningen under 1975 beräknas totalt uppgå till 72 000 lägenheter, varav 27 000 lägenheter i flerfamiljshus och 45 000 lägenheter i småhus.

De byggnadstider som ingår i beräkningarna av bostadsinvesteringarna finns redovisade i diagram 7: 4. Härav framgår att några större förändringar i byggnadstidernas längd inte beräknas ske från 1974 till 1975.

Utifrån de antaganden som gjorts ovan beträffande påbörjande och byggnadstider beräknas volymen av investeringarna i flerfamiljshus ha

Tabell 7: 3 Lägenheter i påbörjade och inflyttningsfärdiga bostadsbyggen 1968—1975

		Totalt		Därav flerfamiljshus		Därav småhus	
		Påbörjade	Inflyttnings-färdiga	Påbörjade	Inflytt-nings-färdiga	Påbörjade	Inflytt-nings-färdiga
1968		107 400	106 250	77 150	77 600	30 250	28 650
1969		105 500	109 050	71 250	77 350	34 250	31 700
1970		100 100	109 850	69 250	75 250	30 850	34 600
1971[1]		104 600	107 200	68 900	75 250	35 700	31 950
1972		98 500	104 050	55 750	66 900	42 750	37 150
1973		79 800	97 500	36 650	53 750	43 150	43 750
1974		(69 000)	(82 000)	(23 000)	(37 000)	(46 000)	(45 000)
1975		(72 000)	(67 000)	(27 000)	(25 000)	(45 000)	(42 000)
1972	1 kv	16 150	26 300	11 550	17 900	4 600	8 400
	2 kv	25 850	27 350	15 200	18 150	10 650	9 200
	3 kv	24 000	20 500	13 050	12 250	10 950	8 250
	4 kv	32 500	29 900	15 950	18 600	16 550	11 300
1973	1 kv	16 900	24 350	9 900	14 450	7 000	9 900
	2 kv	19 300	28 900	8 650	16 300	10 650	12 600
	3 kv	20 250	19 800	8 450	10 950	11 800	8 850
	4 kv	23 350	24 450	9 650	12 050	13 700	12 400
1974	1 kv	13 550	22 200	4 700	11 350	8 850	10 850
	2 kv	18 300	23 750	7 250	10 000	11 050	13 750
	3 kv	15 350	16 000	4 900	6 700	10 450	9 300

[1] Med påbörjandemånad avses fr. o. m. 1971 månad för grundbottenbesiktning och/eller de egentliga byggnadsarbetenas påbörjande. Fram t. o. m. 1970 avses den månad då schaktning, sprängning eller utfyllnadsarbetena påbörjas.

Anm. Samtliga inom parentes angivna uppgifter är prognoserade. Alla siffror är avrundade till närmast hela femtiotal.

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

minskat med ca 35 % 1973—1974. På grund av antagandet om en uppgång av igångsättningen av flerfamiljshus under senare delen av 1975 dämpas däremot flerfamiljshusens volymminskning 1974—1975 till ca 20 %. Investeringarna i småhus beräknas ha minskat med ca 1 % 1973—1974. Minskningen av småhusens investeringsvolym väntas tillta från 1974 till 1975 och bli ca 5 %. Ombyggnadsinvesteringarna antas öka med ca 15 % 1973—1974 och med ca 10 % 1974—1975. Härvid har hänsyn tagits till införandet av det statliga stödet till genomförande av energibesparande åtgärder i bostadshus före utgången av 1975.

Sammantaget ger detta en minskning av de totala bostadsinvesteringarnas volym med ca 11 % 1973—1974 och även 1974—1975 skulle en minskning inträffa, i detta fall med ca 7 %.

Det totala färdigställandet av bostadslägenheter i nyproduktion beräknas under 1974 uppgå till omkring 82 000 lägenheter. Den låga nivån på igångsättningen under 1974 och första delen av 1975 skulle för 1975 medföra ett färdigställande på omkring 67 000 lägenheter, vilket är den lägsta årsnivå som förekommit sedan slutet av 1950-talet.

Egentlig industri

Den egentliga industrins totala investeringar ökade enligt ännu preliminära beräkningar med 6 % i volym från 1973 till 1974. Byggnadsinvesteringarna tycks därvid ha ökat med 16,5 % medan ökningen för maskininvesteringarna stannade vid 2,5 %. Utgångspunkten för dessa kalkyler samt de prognoser för 1975 som redovisas i det följande har varit den enkätundersökning som statistiska centralbyrån genomförde i november 1974.

Den uppgång med 16,5 % i volym för industrins byggnadsinvesteringar som nu redovisas i nationalräkenskaperna är påfallande stor och innebär ett kraftigt nivålyft jämfört med närmast föregående år; från 1969 till 1973 var byggnadsinvesteringarna helt oförändrade. På samma gång som den kraftiga ökningen på byggnadssidan kan noteras måste det konstateras att ökningen av maskininvesteringarna är förvånansvärt liten med tanke på den allmänna konjunkturförbättring som ägde rum under 1974. På basis av tidigare erfarenheter hade en betydligt större ökning varit att vänta.

Det finns dock skäl att tro att maskininvesteringarna kan ha underskattats i de nu gällande beräkningarna för 1974. Den starka prisökningen av investeringsvaror som av allt att döma tycks ha inträffat under 1974 kan ha medfört att företagen inte har inrapporterat de fulla kostnaderna för sina maskininköp. Vissa eftersläpningsfenomen kan

Tabell 7: 4 Preliminärt verkställda investeringar 1974 resp. planerade investeringar 1975 enligt investeringsenkät i november 1974

Milj. kr.

	Byggnader och anläggningar		Maskiner m. m.	
	Verkställda 1974	Planerade 1975	Verkställda 1974	Planerade 1975
Gruvor och mineralbrott	177	238	297	351
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustri	298	190	554	482
Textil-, beklädnads- och lädervaruindustri	75	43	201	175
Trävaruindustri	280	224	722	576
Massa-, pappers- och pappersvaruindustri, grafisk industri	374	379	1 889	1 953
Kemisk industri, petroleum, gummivaru-, plast- och plastvaruindustri	339	260	1 059	1 212
Jord- och stenvaruindustri	114	141	324	495
Järn-, stål- och metallverk	176	257	966	1 191
Verkstadsindustri	1 420	1 711	2 360	2 710
Annan tillverkningsindustri	17	19	24	22
Summa egentlig industri	3 270	3 462	8 396	9 167
El-, gas- och vattenverk	2 593	2 681	1 353	1 446
Totalt	**5 863**	**6 143**	**9 749**	**10 613**

Anm. Redovisningen inkluderar investeringar i bilar och bostäder.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tabell 7: 5 Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar 1966—1975
Procentuell förändring från föregående år. 1968 års priser

	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Byggnader och anläggningar										
Planerat i november året innan[1]	5	−28	−29	−31	0	−5	−9	−17	−3	3
Faktiskt inträffad förändring	24	7	−15	8	1	−1	0	0	17	(8)
Differens	19	35	14	39	1	4	9	17	20	(5)
Maskiner m. m.										
Planerat i november året innan[1]	−9	−12	−13	−14	−2	−7	−13	−7	−4	0
Faktiskt inträffad förändring	4	0	2	8	6	3	6	14	3	(8)
Differens	13	12	15	22	8	10	19	21	7	(8)

[1] Planerna beräknade som kvoten mellan prognosårets rena enkätvärde och enkätårets utfall. För planförändringen 1974—1975 har använts det preliminära utfallet för 1974.

Anm. Redovisningen innefattar på maskinsidan investeringar i bilar. Uppgifterna inom parentes är prognoserade värden.

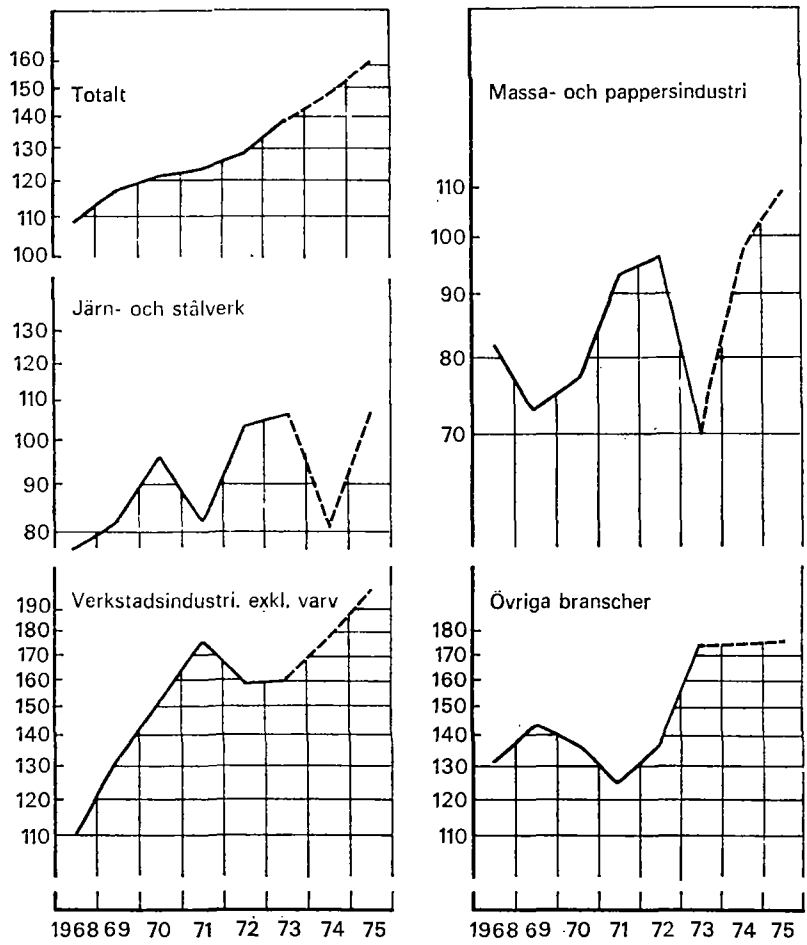
Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

sålunda inte uteslutas under perioder med starkt stigande priser. Till en del har detta beaktats i beräkningarna av 1974 års maskininvesteringar; den möjligheten kvarstår dock att företagens definitiva rapportering i maj 1975 kan visa att en ytterligare uppjustering skulle ha vidtagits.

Företagens planer för 1975 redovisas i tabellerna 7: 4—5. I tabell 7: 5 återges företagens planerade resp. verkställda investeringar för några år omräknade till procentuella förändringstal i fasta priser. Allmänt kan sägas att industrins planer för 1975 är starkt uppåtriktade och en uppjustering av plannivån med ca 1 miljard kr. har skett sedan närmast föregående enkätundersökning i augusti 1974. De utsikter om en svagare hemmaefterfrågan samt avsaknaden av en avgörande förbättring på exportmarknaderna som nu framträder för 1975 har således ännu inte givit något utslag i industrins planerade investeringsverksamhet. Industrins förhållandevis starka vinstläge samt de höga kapacitetsutnyttjandet inom i första hand basindustrierna har sannolikt medverkat till att hålla planerna uppe på en hög nivå. Därtill kommer att förändrade relativpriser i energikrisens spår kan ha medfört ett ökat investeringsbehov av framför allt en energisnålare produktionsutrustning.

Den bedömning som här görs för industrins investeringar 1975 utgår vidare ifrån att företagens kreditförsörjning inte kommer att försvåras i avgörande grad. Den åtstramning på kreditmarknaden som in-

Diagram 7: 5 Investeringar inom egentlig industri, totalt och uppdelat på branscher 1968—1975
Index: 1962 = 100. 1968 års priser. Log. skala

Anm. De branschvisa prognoserna är något osäkrare än prognosen för totala industrin. Investeringarna i bilar är inkluderade.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

träffat har i denna bedömning endast antagits få måttliga effekter på industrins investeringar. Arbetsmiljöfonderna och de särskilda investeringsfonderna får vissa likviditetsneddragande effekter men har i övrigt bedömts medföra ett visst tillskott till investeringsverksamheten.

Mot ovanstående bakgrund har prognosen för såväl byggnads- som maskininvesteringarna satts till 8 % i volym, dvs. de totala industriinvesteringarna beräknas öka med 8 % från 1974 till 1975.

I diagram 7: 5 redovisas investeringsutvecklingen för de i investeringshänseende tyngst vägande branscherna. Branschuppgifterna för 1974 och 1975 har schablonmässigt korrigerats på samma sätt som

ovan angivits för industrin som helhet. Av diagrammet framgår att järn- och stålverkens investeringar minskade betydligt 1974 men att planerna för 1975 tyder på en betydande uppgång. Inom verkstadsindustrin steg investeringarna 1974 och en fortsatt uppgång kan nu förutses även för 1975. Massa- och pappersindustrins investeringar steg mycket kraftigt från 1973 till 1974 och enligt nu gällande planer tycks en ökning även vara att vänta 1975. För industrin i övrigt stagnerade investeringarna 1974 och en endast obetydlig ökning förefaller nu trolig 1975.

Handel m. m.

Omfattningen av investeringarna inom gruppen handel m. m.[1] är förändrad så tillvida som att butikslokaler i bostadshus numera inkluderas bland investeringarna i permanenta bostäder.

Till grund för beräkningarna för såväl 1974 som 1975 ligger dels en av statistiska centralbyrån i november 1974 insamlad enkät avseende faktiska och planerade investeringar inom handels-, bank- och försäkringsföretag och dels en beräkningskonstruktion baserad på totala kostnader och byggnadstider för påbörjade byggnadsprojekt.

För 1973—1974 beräknas de totala investeringarna inom gruppen handel ha minskat med 5,5 % i volym. Härvid synes byggnadsinvesteringarna ha minskat betydligt eller med 11 % medan maskininvesteringarna i stort sett varit oförändrade. Nedgången på byggnadssidan kan återföras på en kraftigt minskad igångsättning under både 1973 och 1974 — i volym räknat torde minskningen ha legat kring ca 20 % för vardera året. Ett visst överutbud på kontorslokaler i kombination med att den expansiva fasen i utbyggnaden av stora affärslokaler nu torde vara över har sannolikt bidragit till att hålla tillbaka påbörjandet de senaste åren.

Bedömningen av igångsättningen under 1975 grundar sig i huvudsak på den statistik som arbetsmarknadsstyrelsen för över antalet beviljade projekt samt projektreservens storlek, dvs. summa byggnadskostnader för inneliggande ej avgjorda ärenden. Projektreserven minskade fortlöpande under 1974 och endast en mindre del av de nu i projektreserven ingående projekten bedöms vara startberedda under 1975. Detta tyder på att en minskning av igångsättningen även 1975 är trolig då det dessutom inte är sannolikt att tillskotten av nya projekt blir särskilt omfattande. Det har emellertid bedömts sannolikt att nedgången kommer att avta något och i kalkylerna har lagts in en förutsättning om att summa påbörjade projekt kommer att minska med 10 % i volym 1974—1975. Med detta antagande som grund leder beräkningarna till en minskning

[1] Med investeringar inom gruppen handel m. m. avses investeringar i varuhandel, bank- och försäkringsverksamhet, teatrar, hotell, restauranger, lagerbyggnader samt fastighetsförvaltning.

av byggandet inom handelssektorn med 14,5 % i volym — en nedgång som i det stora hela verifieras av statistiska centralbyråns enkät. Framför allt synes det vara bankföretagen som nu planerar en neddragning av sitt byggande.

På maskinsidan redovisar handelsenkäten planer som i sig tyder på en betydande minskning av maskininköpen. Sett mot tidigare erfarenheter synes emellertid en uppkorrigering av dessa planer vara befogad. Planerna har tolkats så att en oförändrad nivå på maskininvesteringarna är att vänta under 1975 jämfört med 1974.

Tillsammantaget skulle därmed de totala investeringarna inom gruppen handel minska med 7 % i volym från 1974 till 1975.

Handelsflottan

De totala investeringarna i handelsflottan, dvs. inköp av nybyggda fartyg från svenska och utländska varv minus nettoutförsel av begagnade fartyg uppgick enligt nu föreliggande beräkningar till 1 140 milj. kr. 1974 — en uppgång på 23 % i volym från 1973. Denna kraftiga ökning förklaras huvudsakligen av en mycket stark uppgång i importen av nybyggda fartyg — leveranserna av svenskbyggda fartyg sjönk däremot. Samtidigt ökade nettoutförseln av fartyg — vilken steg mycket brant 1973 — endast obetydligt.

Beräkningarna över investeringarna i nybyggda fartyg under 1975 baseras dels på en under hösten 1974 insamlad enkät från svenska redare angående deras beställningar av nybyggda fartyg i utlandet, dels på en i oktober 1974 insamlad enkät från de svenska varven. Enligt dessa enkäter beräknas investeringarna i nybyggda fartyg minska med drygt 30 % i volym. Nedgången ligger helt på importen av nybyggda fartyg, vilken 1975 beräknas uppgå till mindre än hälften av 1974 års import. Leveranserna av svenskbyggda fartyg beräknas däremot öka. Nettoutförseln av begagnade fartyg kan antas falla synnerligen kraftigt under 1975, varigenom den beräknade minskningen av de totala investeringarna i handelsflottan 1974—1975 begränsas till ca 23 %.

Statliga investeringar

De totala statliga investeringarna ökade enligt ännu preliminära beräkningar med 5,5 % från 1973 till 1974 efter att ha minskat med 2 % i volym 1972—1973.

Beräkningarna över den statliga investeringsverksamheten 1974 och 1975 har baserats på enkätuppgifter från affärsverk, myndigheter samt företag.

Enligt dessa enkäter ökade byggnadsinvesteringarna 1974 med 6 %. Den kraftigaste ökningstakten uppvisar de statliga industriföretagen medan affärsverkens och myndigheternas byggnadsverksamhet ökade endast måttligt. Inom affärsverken är det framför allt vattenfallsverkets

kraftverksanläggningar som ökat medan televerkets anläggningar minskat markant. Det totala statliga vägbyggandet ökade med 5 % i volym efter att 1973 ha minskat med 15 % från 1972 års höga nivå. De ordinarie vägarbetena ökade härvid med 18 % till följd av att vägverkets anslag utökades med 200 milj. kr. i sysselsättningsstimulerande syfte. Beredskapsarbetena sjönk samtidigt med inemot 20 %.

De totala statliga maskininköpen ökade med 5 % från 1973 till 1974. Ökningen kan helt återföras på de statliga företagen samt myndigheterna medan affärsverkens maskininvesteringar som sjunkit de närmast föregående åren förblev oförändrade 1973—1974 — den ökning som kan registreras inom vattenfallsverkets verksamhetsområde motvägs av en inom televerket fortsatt minskning av maskininköpen.

Vid tolkningen av den information avseende 1975 års investeringsverksamhet som erhållits från de ovan nämnda enkäterna får man ha i minnet att dessa ger uttryck för bedömningar som utförts inom de enskilda verken och myndigheterna för helåret 1975.

Enligt föreliggande bedömningar väntas affärsverkens byggnadsinvesteringar öka med 13,5 % från 1974 till 1975 efter att ha ökat endast obetydligt de två närmast föregående åren. Den kraftiga ökningstakten förklaras framför allt av att televerket samt luftfartsverket planerar en väsentlig ökning av sina anläggningsarbeten. Myndigheternas byggnadsinvesteringar beräknas minska med 14 % i volym från 1974 års nivå. Till stor del förklaras denna kraftiga nedgång av ett minskat vägbyggande. Fr. o. m. verksamhetsåret 1975 har ett nytt konjunkturbetingat anslag inrättats för vägverket. De ordinarie vägarbetena kommer därmed i värde att bli i stort sett oförändrade från 1974 till 1975 — i volym beräknas detta motsvara en investeringsminskning på ca 8 %.

Det nya väganslaget skall förvaltas av vägverket i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen för att åsyftade sysselsättningseffekter skall uppnås. Enligt den information som lämnats kommer införandet av det nya anslaget tekniskt sett att medföra en motsvarande neddragning av de vägarbeten som utförs som allmänna beredskapsarbeten medan däremot de vägarbeten som utförs som särskilda beredskapsarbeten ej kommer att påverkas. I investeringsberäkningarna har på grundval av bedömningar utförda inom arbetsmarknadsverket räknats med att de vägarbeten som utförs som allmänna och särskilda beredskapsarbeten för 1975 kommer att sjunka med ca 50 % jämfört med 1974 års nivå förutsatt att inga tilläggsanslag beviljas.

Totalt beräknas de statliga byggnadsinvesteringarna bli i stort sett oförändrade från 1974 till 1975.

De statliga maskininvesteringarna beräknas 1975 minska med 4 % jämfört med 1974. Det är framför allt affärsverkens maskininköp som minskar medan myndigheternas förväntas öka något. Inom affärsverken är det huvudsakligen televerket som planerar en fortsatt neddrag-

ning av inköpen medan vattenfallsverkets planer pekar mot i stort sett oförändrade maskininvesteringar.

De totala statliga investeringarna 1975 förväntas utifrån ovanstående beräkningar minska med 1 % från 1974 års nivå.

Kommunala investeringar

Enligt definitiva beräkningar minskade de totala kommunala investeringarna exkl. bostäder med 9,5 % i volym från 1972 till 1973. Jämfört med beräkningarna till konjunkturinstitutets höstrapport innebär detta en uppkorrigering med 1,5 %. Denna korrigering är en direkt följd av att de indextal för byggnadskostnadernas utveckling som används i nationalräkenskaperna har reviderats fr. o. m. 1963 (se närmare härom i avsnitt 7.1). Enligt sålunda föreliggande beräkningar minskade byggnadsinvesteringarna med 11 % medan maskininköpen i stort sett var oförändrade. Utifrån den näringsgrensuppdelning över de totala kommunala investeringarna som statistiska centralbyrån redovisat framgår att investeringsverksamheten inom så gott som alla verksamhetsgrenar sjunkit från 1972 till 1973. De kraftigaste minskningstalen redovisas dock för verksamhetsgrenarna fastighetsförvaltning, gatu- och vägbyggande samt vatten- och avloppsverk.

Beräkningarna för 1974 och 1975 har huvudsakligen baserats på den i november 1974 insamlade enkäten från primärkommuner och landsting. Enligt denna information minskade byggnadsinvesteringarna

Tabell 7: 6 Planerade och faktiska förändringar av de borgerliga primärkommunernas och landstingens investeringar 1967—1975

Procentuell förändring från föregående år. 1968 års priser

	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Byggnadsinvesteringar									
Planerat i november året innan[1]	15	6	5	5	−7	−2	−13	−9	−5
Faktiskt inträffad förändring	16	12	4	5	−6	0	−10	−4	(−2)
Differens	1	6	−1	0	1	2	3	5	(3)
Maskininvesteringar									
Planerat i november året innan[1]	7	4	11	18	−16	12	−1	18	14
Faktiskt inträffad förändring	16	13	−1	27	−19	0	−10	12	(6)
Differens	9	9	−12	9	−3	−12	−9	−6	(−8)

[1] Planerna är beräknade som kvoten mellan prognosårets rena enkätvärde och det bakomliggande årets utfall. För planförändringen 1974—1975 har använts det prognoserade utfallet för 1974. Uppgifterna inom parentes är prognoserade.

Anm. Uppgifterna avser kommunala myndigheter och affärsverk men ej kommunägda bolag och stiftelser.

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

1974 med 6 % i volym. Kommunerna tenderar emellertid att i novemberenkäten underskatta utfallet för det innevarande året, vilket har motiverat en uppkorrigering av enkätuppgifterna med 2 procentenheter. De totala byggnadsinvesteringarna, inkl. de kommunägda företagen för vilka investeringarna beräknas ha minskat med 9 %, skulle därmed ha sjunkit med 4,5 % från 1973 till 1974, dvs. en betydligt lägre minskningstakt jämfört med vad som redovisas för 1973. Den lägre minskningstakten torde delvis kunna förklaras av bostadsinvesteringarnas återverkan på den icke oväsentliga andel av det kommunala byggandet som utgörs av förinvesteringar till dessa. Som framgår av tabell 7: 3 sjönk antalet påbörjade lägenheter från 98 500 1972 till 79 900 1973, dvs. närmare 19 000 lägenheter. För 1974 har antalet påbörjade lägenheter uppskattats till 69 000 vilket innebär en minskning med 11 000 lägenheter jämfört med 1973.

De kommunala myndigheternas och affärsverkens maskininköp beräknas 1974 utifrån enkäten ha ökat med 12 % efter att ha minskat med 10 % från 1972 till 1973. Inkl. de kommunägda företagen har ökningstakten beräknats till 8 %.

De totala kommunala byggnads- och maskininvesteringarna skulle därmed ha minskat med 3 % i volym från 1973 till 1974.

I tabell 7: 6 redovisas primärkommunernas samt landstingens investeringsplaner för 1975 omräknade till förändringstal i fasta priser. Kommunernas planer anger en minskning av byggnadsinvesteringarna med 5 %. Planerna har mot bakgrund av korrigeringsmönstret för de närmast föregående åren uppkorrigerats till en volymminskning på 2 %. Inkl. de kommunägda företagens byggnadsinvesteringar, som antagits minska med 5 %, beräknas de totala byggnadsinvesteringarna minska med 2,5 % från 1974 till 1975.

De kommunala myndigheternas planer för maskininvesteringarna 1975 anger en ökning med 14 % i volym. Av mönstret i tabellen framgår att kommunerna i november året innan investeringsåret oftast överskattar utfallet varför planuppgifterna har nedkorrigerats till en volymökning på 6 %. Inkl. de kommunägda företagens maskininvesteringar som förväntas bli oförändrade jämfört med 1974, beräknas de totala maskininköpen 1975 öka med 4 %.

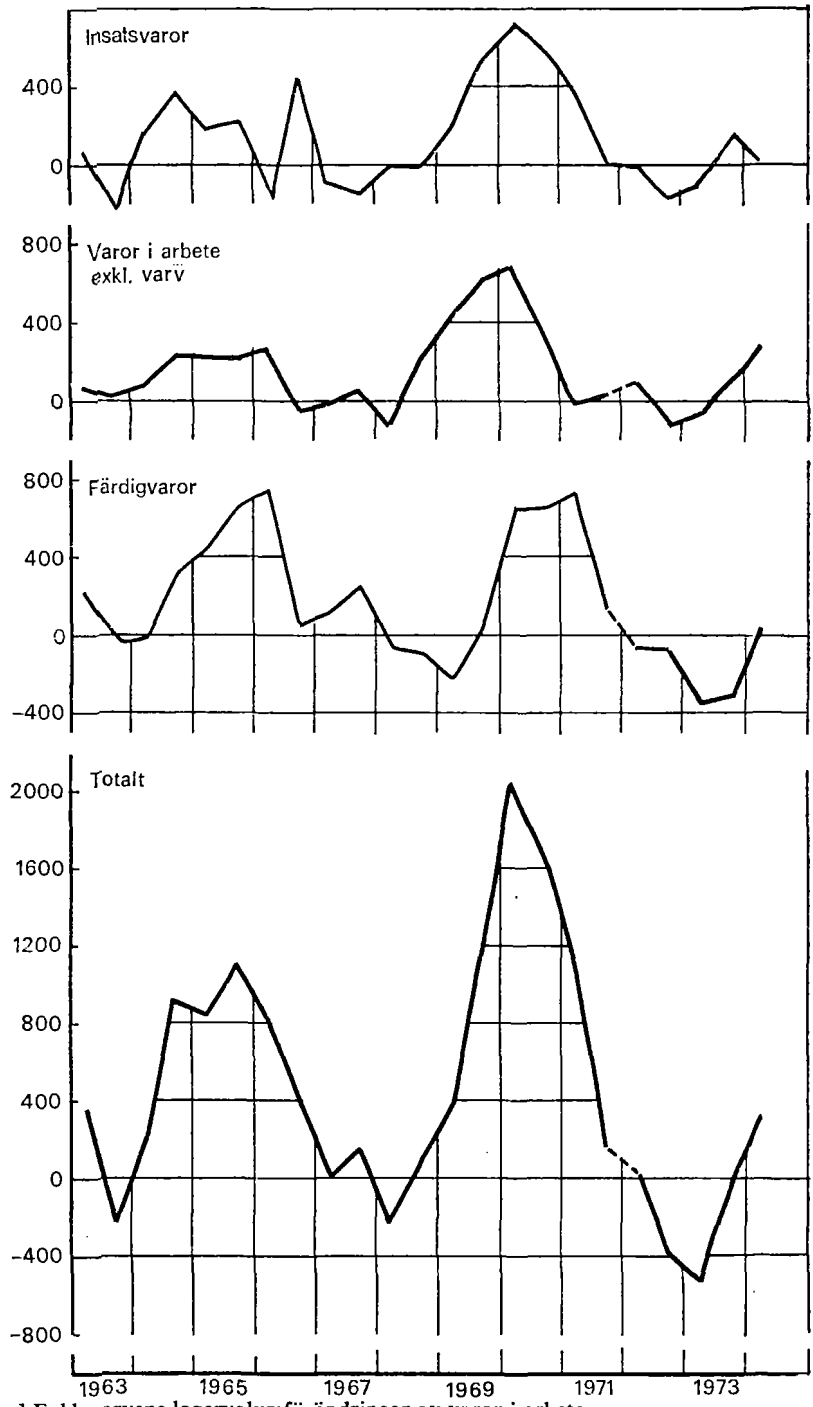
De totala kommunala investeringarna beräknas sålunda minska även 1975. Minskningstakten som 1973 uppgick till 9,5 % och som för 1974 beräknats till 3 % förväntas enligt ovanstående kalkyler stanna vid 1,5 % 1975.

7.3 Lagerinvesteringarna

Enligt preliminära kalkyler uppgick den sammanlagda lagerökningen 1974 till 3,2 miljarder kr. 1968 års priser. Under 1973 minskade lagren

Diagram 7: 6 Totala industrins lagervolymförändringar 1963—1:a halvåret 1974[1]

Milj. kr., 1968 års priser. Säsongrensade halvårsdata

[1] Exkl. varvens lagervolymförändringar av varor i arbete.

Anm. Fr. o. m. första kvartalet 1972 redovisas lagerinvesteringarna enligt en ny metod, vilket stör jämförelser med tidigare perioder i obestämd omfattning.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

med drygt 600 milj. kr. Därmed gav lagerutvecklingen 1973—1974 ett mycket betydande tillskott till den inhemska efterfrågan — drygt 2 %.

Den starka lageruppbyggnaden under 1974 kan hänföras till såväl *industrins* som *handelns* lagerinvesteringar.

Neddragningen av industrins lagerinvesteringar upphörde under andra halvåret 1973 (se diagram 7:6). Under första halvåret 1974 började industrilagren åter öka och under andra halvåret var lageruppbyggnaden stark — dock ej fullt lika hög som under första halvåret 1970, kulminationspunkten i föregående lagercykel. Den sammanlagda lagerökningen för totala industrin uppgick därmed enligt preliminära beräkningar till 2,4 miljarder kr. 1974. I jämförelse med de två närmast föregående konjunkturcyklerna vände denna gång lagren uppåt i ett senare skede av konjunkturuppgången; såtillvida att vändningen kom först sedan industriproduktionens tillväxttakt varit växande i ungefär ett år.

Färdigvarulagren upphörde att minska under första halvåret 1974 — en ytterligare minskning av skogsindustriernas färdigvarulager uppvägdes av en ökning inom övriga delar av industrin. Under andra halvåret 1974 växte färdigvarulagren snabbt inom såväl skogsindustrin som övriga delar av tillverkningsindustrin. Den totala färdigvarulageruppbyggnaden väntas fortgå under 1975 men i något avsaktande takt under andra halvåret 1975.

Lagren av *varor i arbete* (exkl. varv) började åter öka under andra halvåret 1973. Lageruppbyggnaden fortgick sedan i ökande takt under 1974. Denna utveckling sammanhänger med den successivt uppdragna produktionsvolymen och det snabbt stigande resursutnyttjandet inom industrin under 1973 och 1974. Lagerökningen under första halvåret 1975 beräknas bli av ungefär samma storleksordning som under andra halvåret 1974 medan för andra halvåret 1975 förutses en uppbromsning av lageruppbyggnaden av varor i arbete i samband med ett mindre ansträngt kapacitetsläge inom industrin under senare delen av 1975.

Varvens lager av varor i arbete ökade kraftigt under 1974 efter att ha varit tämligen oförändrade under 1973. För 1975 förutses en måttlig uppgång.

Insatsvarulagren började öka under andra halvåret 1973. Totalt sett blev ökningen under första halvåret 1974 endast obetydlig, medan lageruppbyggnaden under andra halvåret synes ha varit mycket stark. Lageruppbyggnaden under första halvåret 1975 beräknas bli i det närmaste lika stor som under andra halvåret 1974, genom att skogsindustriernas råvarulager då förutses öka efter att ha varit oförändrade under andra halvåret 1974. För andra halvåret 1975 förutses en uppbromsning av lagerökningarna av insatsvaror.

För de sammanlagda lagerinvesteringarna inom industrin innebär detta en ungefär lika stor lageruppgång första halvåret 1975 som andra halvåret 1974 och en uppbromsning av lagerökningen under andra

Tabell 7: 7 Lagervolymsförändringar totalt och efter näringsgrenar 1971—1975
Milj. kr., 1968 års priser

	1971	1972	1973	1974 prel.	1975 prognos
Industri (inkl. el-, gas-, värme och vattenverk)	1 255	—155	—512	2 475	3 140
därav: verkstadsindustri exkl. varv	433	—284	—160	1 200	1 725
Detaljhandel (inkl. bilar)	—195	238	—2	70	150
Partihandel	—43	—118	—35	700	200
Jord- och skogsbruk	156	16	—91	—5	160
Summa	**1 173**	**—19**	**—640**	**3 240**	**3 650**

Källor: Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån.

halvåret 1975. Sammantaget skulle lagerökningen för hela industrin därmed uppgå till 3,1 miljarder kr. 1975.

Lagren i *detaljhandeln* ökade åter under 1974. För 1975 förutses lageruppbyggnaden fortgå i ökande takt.

Partihandelslagren ökade mycket kraftigt under 1974, efter att ha successivt dragits ned under de tre föregående åren. För 1975 förutses en mera moderat uppgång.

Lagerförändringen i *skogsbruket* beräknas som skillnaden mellan normal skogstillväxt och faktisk avverkning vartill läggs förändringen av i skogen lagrad massaved. Lagren i skogsbruket sjönk 1974 beroende på en minskning av massavedslagren. Till följd av en förutsedd neddragning av avverkningarna beräknas lagren inom skogsbruket öka kraftigt 1975.

Totalt beräknas lagren därmed öka med 3,6 miljarder kr. 1975, dvs. något mer än under 1974.

8 Den offentliga verksamheten

8.1 Allmänt

Den ekonomiska verksamheten inom den offentliga sektorn diskuteras i detta kapitel med utgångspunkt från inkomst- och utgiftsöversikter för de tre delsektorerna staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn, samt för sektorn i dess helhet. Detta ger samtidigt en viss, om än partiell, belysning av den offentliga sektorns inverkan på samhällsekonomin. Den totala efterfrågeutvecklingen i ekonomin påverkas således direkt av de offentliga utgiftsförändringar som avser konsumtion och investeringar. Dessa utgör ju komponenter i den totala efterfrågan. Vidare gäller att varje förändring i den offentliga sektorns inkomster och utgifter ger upphov till en motsvarande förändring av inkomsterna i den privata sektorn. En utgiftsökning för det offentliga innebär med andra ord en inkomstökning för den privata sektorn, medan en ökning i de offentliga inkomsterna representerar en åtstramning av inkomsterna inom hushåll och/eller företag. Via dessa effekter på inkomstbildningen har den offentliga verksamheten även stor betydelse för efterfrågeutvecklingen inom den privata delen av ekonomin.

Den offentliga sektorn har också ett inflytande på ekonomin via kreditmarknaden.[1] De samband som här gäller är emellertid svåra att klarlägga och kan heller inte gärna analyseras fristående från förhållandena på kreditmarknaden i stort. Effekterna via kreditmarknaden kommer därför endast att beröras resonemangsvis i det följande. Framställningen har i stället sin tyngdpunkt i en beskrivning och ett försök till analys av de finanspolitiska variablernas utveckling, dvs. förändringarna i olika typer av offentliga inkomster och utgifter.

Slutligen presenteras i kapitlet även vissa beräkningar av de effekter på samhällsekonomin som den förda finanspolitiken kan väntas få under 1975. Dessa beräkningar är baserade på den modell som presenterades och tillämpades första gången i nationalbudgeten våren 1974. Effektberäkningarna representerar ett försök att ge en mera nyanserad bild av den offentliga sektorns finanspolitiska inverkan.

8.2 Staten

Redovisningsprinciper

De definitioner och avgränsningar av statens inkomster och utgifter som tillämpas i detta avsnitt överensstämmer i huvudsak med nationalräkenskaperna. I jämförelse med redovisningen i den statliga budgeten

[1] Härmed avses dock inte riksbankens åtgärder. Riksbanken ingår inte i begreppet offentlig sektor.

innebär detta vissa avvikelser. I detta kapitel används nationalräkenskapernas sektorbegrepp. Sektorn staten omfattar enligt nationalräkenskaperna statliga myndigheter, men däremot inte statliga affärsverk och aktiebolag. Till den del affärsverkens investeringar finansieras över statsbudgeten redovisas dessa här som transfereringar till företag. På denna senare punkt skiljer sig redovisningen från nationalräkenskaperna som betraktar dessa transaktioner som rent finansiella.

En avvikelse gentemot statsbudgeten är också att transaktioner över de statliga utlåningsfonderna m. fl. kapitalfonder av rent finansiell natur i detta avsnitt inte ingår bland statens utgifter. Dessa har i stället i tabell 8: 1 hänförts till posten utlåning och andra finansiella transaktioner. Beräkningarna av statens finansiella sparande har däremot baserats på riksrevisionsverkets material avseende statsbudgeten, varför en korrektionspost har införts på statens utgiftssida. Motivet för detta avsteg från nationalräkenskaperna är framför allt önskemålet att upprätthålla anknytningen till statsbudgeten. Totalbudgetsaldot kan nämligen erhållas som skillnaden mellan finansiellt sparande och utlåning m. m., där den senare posten omfattar transaktioner över de nämnda finansiella fonderna, förändring i disposition av rörliga krediter samt övrig kapitalåterbetalning.

En följd av den sektorindelning som tillämpas i nationalräkenskaperna är att inbetalningen av arbetsgivaravgifter och hushållens egenavgifter avseende socialförsäkringssystemet förs direkt till socialförsäkringssektorn. På samma sätt behandlas utbetalningen från statsbudgeten till de allmänna försäkringskassorna samt till allmänna pensionsfonden. Dessa transaktioner ingår således inte i statens direkta skatter i detta avsnitt. Som framgår närmare av avsnitt 8.4 Socialförsäkringssektorn redovisas det förskott avseende sjukförsäkringen som belastar statsbudgeten under transfereringar till socialförsäkringssektorn.

En ytterligare skillnad gentemot statsbudgeten är att endast transaktioner med den privata sektorn har inkluderats vid redovisningen av inkomster och utgifter över fastighetsfonderna. Dessutom har vissa inkomster och utgifter som formellt ligger utanför statsbudgeten tagits med här, bl. a. vissa transaktioner på jordbruksområdet.

En avvikelse gentemot nationalräkenskaperna ligger i redovisningen av statens direkta skatter samt vissa indirekta skatter. Nationalräkenskaperna redovisar de skatter som erläggs av hushåll och företag under en viss period medan riksrevisionsverket, vars uppgifter utnyttjas här, registrerar de skatter som inflyter till staten under perioden. Nationalräkenskaperna har också frångåtts då det gäller transfereringar till internationell verksamhet. Även i detta fall baseras redovisningen i stället på riksrevisionsverkets uppgifter.

Utvecklingen 1974

Den statliga totalbudgetens underskott har för kalenderåret 1974 beräknats till 11,6 miljarder kr., vilket innebär att underskottet i det närmaste har fördubblats jämfört med kalenderåret 1973. Statens finansiella sparande, dvs. skillnaden mellan statens inkomster och utgifter, exkl. lånetransaktioner, har försvagats med närmare 5 miljarder kr. 1974 jämfört med 1973 och det negativa finansiella sparandet uppgick därmed till 7,5 miljarder kr. 1974. Både inkomsterna och utgifterna ökade i mycket snabb takt 1974. Mot en inkomstökning på drygt 18 % står dock en ökning av utgifterna på mer än 26 %, vilket förklarar den kraftiga ökningen av utgiftsöverskottet 1974.

På inkomstsidan ökade de direkta skatterna sin andel av de totala inkomsterna till följd av skattebeläggningen av vissa sociala förmåner från 30 till 38 % 1974. De indirekta skatternas andel reducerades i motsvarande mån till 53 % medan de övriga inkomsterna låg kvar på knappt 10 % av statens totala inkomster 1974.

Statens *direkta skatter* beräknas ha ökat med hela 47 % 1974. Denna mycket kraftiga ökning förklaras till stor del av den skattebeläggning av vissa socialförsäkringsförmåner, bl. a. från sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen som genomfördes fr. o. m. 1974. Lönesummeökningen i samhället, som påverkar skatteunderlagets tillväxt och därmed de direkta skatterna, har 1974 beräknats till 12,5 %, vilket i jämförelse med tidigare år är en mycket snabb ökningstakt.

I motsats till utvecklingen för de direkta skatterna beräknas *de indirekta skatterna* ha ökat mycket långsamt 1974, eller med 4,5 %. Den generella sänkningen av mervärdeskatten under perioden 1 april—15 september 1974 utgör den huvudsakliga förklaringen till denna utveckling. Inkomsterna från mervärdeskatten som svarar för 40—45 % av de indirekta skatterna låg 1974 i stort sett kvar på 1973 års nivå. Utöver mervärdeskatten räknas till de indirekta skatterna bl. a. huvuddelen av automobilskattemedlen, den allmänna arbetsgivaravgiften samt tullar och andra punktskatter.

Statens *övriga inkomster* beräknas ha ökat med 14 % 1974. I denna post ingår bl. a. inkomster från affärsverken och från huvuddelen av de övriga kapitalfonderna. Vidare redovisas här arvs- och gåvoskatt samt vissa kalkylmässiga poster. I detta sammanhang bör påpekas att metodiken för beräkning av de kalkylmässiga posterna för kapitalförslitning samt framtida pensionskostnader har ändrats i nationalräkenskaperna sedan beräkningarna till nationalbudgeten våren 1974. Nivån på övriga inkomster har därmed sänkts jämfört med tidigare.

Transfereringarna utgör den dominerande delen av statens utgifter. Genom den kraftiga transfereringsökningen 1974 på 35 % ökade transfereringarnas andel till ca 2/3 av de totala utgifterna. Så gott som samtliga av de i tabell 8: 1 upptagna transfereringstyperna ökade ovanligt

Tabell 8: 1 Statens inkomster och utgifter 1973–1975
Exkl. statens affärsverk och aktiebolag

		Milj. kr.			Förändring i %	
		1973	1974	1975	1973–1974	1974–1975
Löpande priser						
1	Inkomster	**51 911**	**61 480**	**70 980**	**18,5**	**15,5**
1.1	Direkta skatter	15 745	23 150	27 570	47,0	19,0
1.2	Indirekta skatter	31 233	32 700	37 260	4,5	14,0
1.3	Övriga inkomster	4 933	5 630	6 150	14,0	9,0
2	Utgifter	**54 490**	**69 010**	**78 600**	**26,5**	**14,0**
2.1	Transfereringar	34 541	46 650	52 810	35,0	13,0
2.1.1	Till hushållen	6 216	7 370	7 740	18,5	5,0
2.1.2	Till socialförsäkringssektorn	7 954	13 880	14 600	74,5	5,0
2.1.3	Till kommuner	14 037	15 880	17 540	13,0	10,5
2.1.4	Till företag	3 027	4 850	6 800	60,0	40,0
2.1.5	Till internationell verksamhet	978	1 480	2 080	51,5	40,5
2.1.6	Ofördelat	2 329	3 190	4 050	37,0	27,0
2.2	Konsumtion	17 292	19 610	22 820	13,5	16,5
2.3	Realinvesteringar	2 471	2 840	2 820	15,0	−0,5
2.4	Korrigeringspost	186	−90	150	.	.
3	Finansiellt sparande (1−2)	**−2 579**	**−7 530**	**−7 620**	.	.
4	Utlåning och andra finansiella transaktioner	3 524	4 070	4 200	.	.
5	Totalsaldo	−6 103	−11 600	−11 820	.	.
6	Netto av transaktioner vid sidan av riksstaten (utgiftsöverskott: −)	−47	..	..	.	.
7	Av riksgäldskontoret redovisat budgetutfall	−6 150	−10 720[1]	..	.	.
1973 års priser						
Konsumtion		17 292	17 480	18 020	1,0	3,0
Realinvestering		2 471	2 580	2 310	4,5	−10,5

[1] Det preliminära budgetutfallet 1974 enligt riksgäldskontorets redovisning avviker kraftigt från posten 5 Totalsaldo 1974 som baseras på riksrevisionsverkets uppgifter. Det är f. n. oklart om denna differens kommer att bestå eller om den kommer att revideras sedan ytterligare material framkommit. Storleken av nettot av transaktioner vid sidan av riksstaten (posten 6) är därigenom osäker och även övriga poster kan komma att beröras.

Anm. 1. Procenttalen är avrundade till jämna halva resp. hela procent.

Anm. 2. Beloppen för skatter avser normalt uppbörd av skatt och inte som i nationalräkenskaperna upplupen skatt.

Anm. 3. Investeringsuppgifterna avser endast statliga myndigheter; investeringar i statliga affärsverk och aktiebolag ingår ej.

Källor: Finansdepartementet, konjunkturinstitutet, riksrevisionverket och statistiska centralbyrån.

snabbt 1974. Av statens utgifter svarar i övrigt konsumtionsutgifterna för ca 30 % och investeringarna för återstående ca 4 %.

Transfereringarna *till hushåll* beräknas ha ökat med 18,5 % 1974 bl. a. till följd av höjningen av såväl de allmänna barnbidragen som studiebidragen i studiehjälpssystemet från den 1 januari 1974. Vidare utbetalades i april 1974 extra barnbidrag och studiebidrag. Studiebidraget i studiemedelssystemet höjdes den 1 juli 1974. Vidare ingår i denna post bl. a. de snabbt ökande bidragen till studiecirkelverksamhet, förmånerna vid arbetsmarknadsutbildning samt de statliga bostadstilläggen. Transfereringarna *till socialförsäkringssektorn* beräknas ha ökat med hela 75 % 1974 till följd av dels att nivåerna för åtskilliga sociala förmåner höjdes genom skattebeläggningen och dels den livliga reformverksamheten på socialförsäkringsområdet. Statsbidragets andel av sjukförsäkringskostnaderna höjdes 1974 till 1/3. Ett nytt, kontant arbetsmarknadsstöd infördes och extra folkpensionsförmåner betalades ut i januari och april 1974.

Transfereringarna *till kommuner*, som uppgår till ca 1/3 av de totala statliga transfereringarna och därmed utgör den tyngsta transfereringsposten, beräknas ha ökat med 13 % 1974. Den största ökningen ligger på de fr. o. m. 1974 kraftigt förbättrade skatteutjämningsbidragen. Även transfereringarna *till företag* ökade mycket kraftigt 1974, eller med 60 %. Under denna post redovisas förutom investeringsbidrag m. m. till företag och kapitaltransfereringar till de statliga affärsverken även bidrag och subventioner till jordbruket. Det var främst konsumentprisstödet från statsbudgeten avseende jordbruksprodukter som ökade snabbt 1974. Ca 30 % av företagstransfereringarna 1974 utgjordes av dessa prissubventioner. Även den del av affärsverkens investeringar som finansieras över statsbudgeten ökade mycket kraftigt 1974.

Den fortsatta snabba ökningen av u-landsbiståndet 1974 gav en ökning för transfereringarna *till internationell verksamhet* på mer än 50 %. *Ofördelade* transfereringar, som består av statens ränteutgifter på riksgäldsfonden, beräknas ha ökat med 37 % 1974.

Den statliga *konsumtionen* beräknas i löpande priser ha ökat med 13,5 % 1974. Omräknat i fasta priser motsvarar detta endast ca 1 %. Den svaga ökningstakten realt sett 1974 förklaras bl. a. av den negativa volymutvecklingen för försvarets inköp av krigsmateriel, som beräknas ha minskat med drygt 7,5 %. För konsumtionen exkl. försvarets inköp skulle volymökningen bli ca 2,5 % 1974. Den statliga sysselsättningen beräknas ha ökat med endast drygt 0,5 %. Konsumtionsökningen i löpande priser påverkas också av de höjda sociala avgifterna 1974.

De statliga *investeringarna* beräknas ha ökat med 15 % i löpande priser 1974. Detta beräknas motsvara en volymökning på ca 4,5 %. För maskininvesteringarna beräknas därvid en volymuppgång på 12 % medan byggnadsinvesteringarnas ökning beräknas ha stannat vid 3 %, vilket för både maskiner och byggnader är en snabbare ökningstakt än 1973.

Utvecklingen 1975

För 1975 beräknas inkomsterna stiga med drygt 15 % och utgifterna med 14 %, vilket för utgifterna innebär en klart lägre ökningstakt än 1974. Statens negativa finansiella sparande väntas bli ca 7,6 miljarder kr., dvs. endast obetydligt större än 1974. Totalbudgetens saldo väntas därför även 1975 visa ett mycket stort underskott, ca 11,8 miljarder kr.

De *direkta skatterna* beräknas öka med 19 %. Skattereformen vid årsskiftet 1974/1975 innebar att grundavdragens avtrappning togs bort och att statsskatteskalan justerades främst i syfte att lindra marginalskatten i mellaninkomstlägena. Mot denna reducerande effekt på de direkta skatterna står en väntad snabb lönesummeökning även 1975.

Statens *indirekta skatter* väntas öka med 14 % 1975. En särskilt stor ökning kan därvid förutses för mervärdeskatten, ca 20 %, efter den temporära sänkningen under en del av 1974. Statens *övriga inkomster* beräknas öka med 9 % 1975. Större ökningar kan därvid förutses för inkomsterna från affärsverken samt inkomsterna från vissa andra kapitalfonder.

Den beräknade ökningen för utgifterna på 14 % 1975 bärs upp av en relativt kraftig konsumtionsuppgång på 16,5 % och en ökning av transfereringarna med 13 %. Däremot väntas investeringarna visa en svag utveckling 1975 och ligga kvar i stort sett på 1974 års nivå i löpande priser.

Hushållstransfereringarna väntas öka med 5 % 1975. Denna relativt låga ökningstakt förklaras till stor del av den exceptionellt kraftiga ökningen 1974 som bl. a. innehöll åtgärder av engångsnatur, t. ex. det extra barnbidraget och studiebidraget i april 1974. Vidare beräknas de i transfereringsposten ingående statspensionerna minska 1975 i samband med genomförandet av folkpensionsreformen från årsskiftet 1974/1975. Även transfereringarna *till socialförsäkringssektorn* väntas få en svag ökning 1975, ca 5 %. I samband med slopandet av sjukförsäkringsavgiften och höjningen av socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen från 1975 justerades statsbidragets andel av sjukförsäkringskostnaderna ner till 25 %, vilket till viss del förklarar den svaga ökningstakten 1975. Under denna transfereringspost redovisas också det förskott från statsbudgeten som utgår för att täcka skillnaden mellan debiterade arbetsgivaravgifter och statsbidrag avseende sjukförsäkringen å ena sidan och utgående sjukförsäkringsförmåner å andra sidan. Detta förskott beräknas öka från 140 milj. kr. 1974 till 950 milj. kr. 1975.

Transfereringarna *till kommuner* beräknas öka med 10,5 % 1975. Förutom skattebortfallsbidragen väntas också investeringsbidragen minska något medan skatteutjämningsbidragen och framför allt de övriga driftbidragen väntas öka. *Företagstransfereringarna* beräknas öka kraftigt även 1975, eller med ca 40 %. Därvid beräknas subventionerna från statsbudgeten avseende konsumentpriserna på jordbruksprodukter

öka i mycket snabb takt även 1975. Vidare redovisas under denna post från den 1 juli 1975 de räntesubventioner avseende bostadshyror som ingick i den beslutade bostadspolitiska reformen. Det nya anslaget för detta ändamål på driftbudgeten fr. o. m. budgetåret 1975/76 innebär delvis ett avlyft från lånefonden för bostadsbyggande, som redovisas under posten utlåning och andra finansiella transaktioner.

För att u-landsbiståndet skall nå upp till en-procentmålet budgetåret 1975/76 krävs en mycket kraftig ökning av transfereringarna *till internationell verksamhet* även 1975. Ökningen beräknas till drygt 40 % kalenderåret 1975. De *ofördelade* transfereringarna beräknas öka med 27 % 1975.

De statliga *konsumtionsutgifterna* väntas som nämnts öka med mer än 16 % 1975 i löpande priser. Omräknat i fasta priser blir ökningen ca 3 %, vilket är en snabbare ökningstakt för konsumtionen än 1974. Den statliga sysselsättningen beräknas öka med 2—2,5 % 1975. Även 1975 påverkas konsumtionsökningen i löpande priser av höjda sociala avgifter.

Investeringarna beräknas 1975 i löpande priser ligga kvar på 1974 års nivå. Detta motsvaras av en rätt kraftig volymminskning i storleksordningen 10 %. Här bör observeras att endast de statliga myndigheternas investeringar redovisas under denna post, däremot inte affärsverkens och aktiebolagens investeringar. Den minskade investeringsvolymen avser byggnadsinvesteringarna — och då i synnerhet olika former av beredskapsarbeten — medan maskininvesteringarna väntas öka närmare 6 % i volym. Statens direkta efterfrågan i form av konsumtion och investeringar skulle därmed, räknat i fasta priser, öka med ca 1,5 % 1975, dvs. samma ökningstakt som 1974.

8.3 Kommunerna

Redovisningsprinciper

Behandlingen av den kommunala sektorn i detta avsnitt överensstämmer nästan helt med den som tillämpas i nationalräkenskapernas s. k. institutionella sektorindelning. Sektorn innefattar således primärkommuner och landsting samt de kyrkliga kommunerna. I sektorn ingår såväl kommunala myndigheter som affärsverk men däremot inte kommunala aktiebolag och stiftelser. Kommunernas bidrag till kommunala aktiebolag redovisas i tabell 8: 2 som transfereringar till företag.

De i tabell 8: 2 redovisade siffrorna för 1973 bygger på uppgifter ur kommunernas räkenskapssammandrag för 1973 och ger således utfallet detta år. Statistiska centralbyrån har liksom tidigare år i november 1974 gått ut med en enkät till kommunerna om den ekonomiska utvecklingen 1974 och 1975. Redovisningen i detta avsnitt avseende 1974 och 1975 har bl. a. kommunernas enkätsvar som grund.

Tabell 8: 2 Kommunernas inkomster och utgifter 1973–1975
Exkl. kommunala aktiebolag och stiftelser

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1973	1974	1975	1973–1974	1974–1975
Löpande priser						
1	Inkomster	**50 708**	**56 650**	**64 580**	**11,5**	**14,0**
1.1	Skatter	27 238	30 010	34 860	10,0	16,0
1.2	Skattebortfallsbidrag	1 263	1 230	1 170	−2,5	−5,0
1.3	Skatteutjämningsbidrag	2 076	2 590	2 670	25,0	3,0
1.4	Övriga statsbidrag	10 698	12 060	13 700	12,5	13,5
1.5	Övriga inkomster	9 433	10 760	12 180	14,0	13,0
2	Utgifter	**49 715**	**56 470**	**65 000**	**13,5**	**15,0**
2.1	Transfereringar	8 919	10 140	11 970	13,5	18,0
2.1.1	Till hushållen	4 530	5 370	6 430	18,5	19,5
2.1.2	Till socialförsäkringssektorn	1 064	1 160	1 340	9,0	15,5
2.1.3	Till företag	486	620	810	27,5	30,5
2.1.4	Ofördelat	2 839	2 990	3 390	5,5	13,5
2.2	Konsumtion	32 134	37 070	43 090	15,5	16,0
2.3	Realinvestering	8 662	9 260	9 940	7,0	6,5
3	Saldo (1–2)	993	180	−420	.	.
4	Netto av mark- och fastighetsköp	−14	110	100	.	.
5	Finansiellt sparande enligt nationalräkenskaperna (3–4)	**1 007**	**70**	**−520**	.	.
6	Finansiellt sparande enligt kreditmarknadsstatistiska uppgifter	758	−270	..	.	.
7	Likviditetsförändring	2 373	330			
8	Utlåning	308	500			
9	Upplåning	1 923	1 100			
1973 års priser						
Konsumtion		32 134	33 320	34 230	3,5	2,5
Realinvestering		8 662	8 410	8 320	−3,0	−1,0

Anm. 1. Procenttalen är avrundade till jämna halva resp. hela procent.
Anm. 2. Investeringsuppgifterna avser kommunala myndigheter och affärsverk (inkl. affärsverkens bostadsinvesteringar); investeringar i kommunala bolag och stiftelser ingår ej.
Källor: Finansdepartementet, konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

I nationalräkenskapssystemet har vissa revideringar gjorts i förhållande till vad som gällde inför nationalbudgeten våren 1974. Nationalräkenskapernas ändrade klassificeringar tillämpas i föreliggande avsnitt.

Utvecklingen 1974

Efter den markanta konsolidering av kommunernas finansiella situation som ägde rum 1972 och 1973 har en försvagning inträffat under 1974. Det stora positiva finansiella sparandet 1973 beräknas ha minskat med mer än 900 milj. kr. till 1974.

Kommunernas skatteinkomster svarar för över hälften av kommuner-

nas totala inkomster. De olika statsbidragen sammantagna bidrar med mer än 1/4 av inkomsterna och andelen för kommunernas övriga inkomster är ca 20 %. Kommunernas totala inkomster beräknas ha ökat med 11,5 % 1974.

Skatteinkomsterna beräknas 1974 ha ökat med 10 %. Utvecklingen av skatteinkomsterna påverkas huvudsakligen av de direkta skatterna som uppgår till ca 95 % av de totala skattebeloppen. Kommunalskattemedlens storlek ett visst år bestäms bl. a. av den kommunala utdebiteringen samma år. Till följd av systemet för reglering av kommunalskattemedel mellan stat och kommun har också den kommunalt beskattningsbara inkomsten två år tidigare betydelse för kommunalskattemedlens storlek ett visst år. Den relativt måttliga ökningen av de kommunala skatteinkomsterna 1974 förklaras främst av att den genomsnittliga kommunala utdebiteringen 1974 höjdes med endast 0,09 kr. till 24,03 kr. De begränsade kommunala skattehöjningarna 1973 och 1974 skall ses mot bakgrund av den överenskommelse som våren 1972 träffades mellan regeringen och styrelserna för Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet avseende den kommunala utdebiteringen under 2-årsperioden 1973—1974.

Statsbidragen till den kommunala verksamheten beräknas ha ökat med 13 % 1974. Bidragande till denna stora ökning har varit skatteutjämningsbidragens utveckling. Skatteutjämningssystemet reformerades fr. o. m. 1974, vilket innebar en 25-procentig uppräkning av bidragen i förhållande till 1973. Skattebortfallsbidragen, som infördes i samband med skattereformen den 1 januari 1971, trappas successivt ner enligt de ursprungliga planerna. Driftbidragen, som utgör den helt övervägande delen av övriga statsbidragen, beräknas 1974 ha ökat med 15 % medan investeringsbidragen i stort sett låg kvar på 1973 års nivå. Det bör påpekas att investeringsbidragen 1972 och 1973 låg på en hög nivå till följd av bl. a. särskilda stimulansåtgärder riktade mot miljövårdsinvesteringar och kommunala beredskapsarbeten.

Till kommunernas *övriga inkomster* räknas bl. a. driftöverskotten i de kommunala affärsverken, ränteinkomster samt inkomster av vissa nominellt prissatta tjänster. Dessutom ingår vissa kalkylmässiga poster. Ökningen av de övriga inkomsterna 1974 har beräknats till 14 %. Snabba ökningar har därvid beräknats för nominella avgifter, närmare 35 %, och för ränteinkomster ca 25 %.

Mot den uppskattade inkomstökningen 1974 på 11,5 % står en beräknad ökning av utgifterna med 13,5 %. På utgiftssidan dominerar konsumtionsutgifterna som svarar för mer än 65 % av de totala utgifterna. Motsvarande andel för investeringarna ligger på ca 15 % och för transfereringarna är andelen mindre än 20 %.

Transfereringsutgifterna beräknas ha haft samma ökningstakt 1974 som de totala kommunala utgifterna. Transfereringarna *till hushåll*, som svarar för närmare 55 % av de totala transfereringarna, har därvid ökat

något snabbare, eller med 18,5 %. I denna post ingår bl. a. utbetalningarna av de statskommunala bostadstilläggen som reformerades från årsskiftet 1973/1974. Bl. a. infördes bostadstillägg även för låginkomsttagare utan barn. Transfereringarna *till socialförsäkringssektorn* utgörs i sin helhet av de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärer. Stockholms läns landstings bidrag till Storstockholms lokaltrafik AB (SL) svarar för den dominerande delen av transfereringarna *till företag* som även i övrigt består av bidrag till kommunägda bolag. De *ofördelade* transfereringarna beräknas ha ökat med endast något över 5 % 1974. Till övervägande del består denna post av kommunernas ränteutgifter.

Den kommunala *konsumtionen* beräknas i löpande priser ha ökat med 15,5 % 1974. I volym uppskattas detta ha motsvarat en ökning med 3,7 %. Den kommunala sysselsättningen beräknas 1974 ha ökat i samma storleksordning. Lönesummeökningen i kommunerna, dvs. inkl. sysselsättningsökningen, har beräknats till närmare 12,5 %. Kommunernas konsumtionsutgifter före avdrag för försäljningsinkomster beräknas 1974 ha uppgått till 40,9 miljarder kr. Därav utgjorde löner inkl. sociala avgifter och den allmänna arbetsgivaravgiften ca 70 %.

I löpande priser beräknas *investeringarna* ha ökat med 7 % 1974. Detta torde motsvara en volymminskning på ca 3 %, vilket är en betydligt lägre neddragning av investeringsvolymen än vad som inträffade 1973. Ungefär 1/10 av investeringarna är maskininvesteringar. Dessa beräknas i volym ha ökat med ca 10 % 1974 medan byggnadsinvesteringarnas volym beräknas ha minskat med ca 4 %. Den huvudsakliga förklaringen härtill är de kommunala byggnads- och anläggningsinvesteringarnas nära anknytning till bostadsbyggandets utveckling.

Utvecklingen 1975

Från 1974 till 1975 kan en försvagning av kommunernas finansiella ställning i storleksordningen 600 milj. kr. förväntas. Inkomsterna beräknas öka med 14 % och utgifterna med 15 %, vilket sammantaget ger ett utgiftsöverskott, exkl. nettot av mark- och fastighetsköp, på drygt 400 milj. kr. 1975. Jämfört med t. ex. 1970 eller 1971 är dock det beräknade negativa finansiella sparandet för 1975 relativt blygsamt.

Skatteinkomsterna beräknas öka med hela 16 % 1975. Detta förklaras till stor del av den kraftiga ökningen av den genomsnittliga kommunala utdebiteringen 1975. Efter två år med mycket begränsade kommunala skattehöjningar beräknas utdebiteringen 1975 höjas till 25,23 kr., dvs. en ökning av de kommunala skattesatserna med 1,20 kr. eller ca 5 %.

För *statsbidragen* förutses en 11-procentig ökning 1975. Efter den kraftiga uppgången 1974 får skatteutjämningsbidragen en lugnare utveckling 1975. Skattebortfallsbidragens avtrappning fortsätter. Av de övriga statsbidragen kan för driftbidragen en ökning med ca 16 % förutses medan en viss minskning kan väntas för investeringsbidragen.

Kommunernas *övriga inkomster* beräknas få i stort sett samma ökningstakt 1975 som 1974.

Den beräknade utgiftsutvecklingen 1975 karakteriseras av relativt kraftiga ökningar för både konsumtion och transfereringar medan investeringarna fortfarande visar en relativt svag utveckling. *Transfereringarna* beräknas öka med hela 18 % 1975, vilket bl. a. förklaras av att för transfereringar *till hushåll* en fortsatt hög ökningstakt på ca 20 % kan väntas även 1975. I de kommunala hushållstransfereringarna ligger som nämnts de statskommunala bostadstilläggen som har reformerats även den 1 januari 1975, då avtrappningsreglerna ändrades och inkomstgränserna höjdes. Transfereringarna *till socialförsäkringssektorn,* dvs. de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärer, har också förbättrats från årsskiftet 1974/1975, vilket avspeglas i en beräknad ökning på 15,5 % 1975. Transfereringarna *till företag* förutses visa en fortsatt mycket hög ökningstakt 1975 och de *ofördelade* transfereringarna slutligen beräknas öka med 13,5 % 1975. Denna senare ökning förklaras till stor del av utvecklingen av kommunernas ränteutgifter 1975 som i sin tur påverkas av det höjda diskontot 1974.

Den kommunala *konsumtionen* beräknas öka med 16 % 1975 i löpande priser. Till stor del består denna ökning av pris- och lönestegringar, men 2,5 % beräknas utgöra en volymmässig konsumtionsuppgång. Sysselsättningsökningen 1975 beräknas bli något långsammare än 1974.

De kommunala myndigheternas och affärsverkens *investeringar* väntas gå ner i volym högst obetydligt 1975. I löpande priser beräknas en uppgång på 7,5 %. Byggnadsinvesteringarnas volym beräknas minska även 1975, men endast med 2 %. Maskininvesteringarnas volymökning väntas fortsätta 1975 i något långsammare takt än 1974, eller med ca 6 %. Kommunernas totala direkta efterfrågan på reala resurser för konsumtion och investeringar skulle därmed enligt de i detta avsnitt redovisade beräkningarna öka med ca 2 % från 1974 till 1975.

8.4 Socialförsäkringssektorn

Redovisningsprinciper

Socialförsäkringssektorn utgör ingen självständig ekonomisk delsektor utan är snarare ett sammanfattande begrepp för en rad trygghetsförsäkringar som huvudsakligen skapats genom det allmänna. Sektorn är således i hög grad en statistisk konstruktion. Konstruktionen svarar mot internationell praxis och tjänar syftet att sammanföra ett antal försäkringsformer inom det sociala området samt att skilja ut den mycket omfattande fondbildningen inom vissa av dessa försäkringar från den offentliga verksamheten i övrigt.

I socialförsäkringssektorn ingår allmän sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, folkpensionering, allmän tjänstepensio-

nering och frivillig pensionsförsäkring. Den i detta avsnitt använda redovisningen överensstämmer i huvudsak med nationalräkenskaperna. Som en särskild post på socialförsäkringssektorns inkomstsida har dock förskott från statsbudgeten avseende sjukförsäkring tagits upp. Detta förskott motsvarar i stort sett skillnaden mellan försäkringskassornas totala utgifter för sjukförsäkringen (utbetalningar till hushåll m. m. och administration) och vad som under samma år flyter in i form av dels statsbidrag och dels avgifter från arbetsgivare och från de försäkrade själva. Ifrågavarande förskott betalas ut från inkomsttiteln "skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkring" på statsbudgeten. I tabell 8: 1 Statens inkomster och utgifter redovisas motsvarande förskottspost under transfereringar till socialförsäkringssektorn.

Utvecklingen 1974

Fr. o. m. 1974 trädde ett flertal stora reformer inom socialförsäkringssystemet i kraft. Sjukpenningreformen har medfört kraftigt ökade utbetalningar till hushållen. Utbetalningar av s. k. sjuklön utgör i och med reformen ATP-grundande och skattepliktig inkomst. Även utbetalningarna från den nya föräldraförsäkringen som har ersatt moderskapsförsäkringen samt den utvidgade arbetslöshetsförsäkringen är numera föremål för beskattning. Vid kalenderårsskiftet 1973/1974 infördes också ett kontant arbetsmarknadsstöd som ett komplement till arbetslöshetsförsäkringen. Vidare genomfördes den nya tandvårdsförsäkringen. Dessa reformer har inneburit väsentliga förbättringar av förmånsbeloppen realt sett. Skattereformen fr. o. m. den 1 januari 1974 innebar ett slopande av folkpensionsavgiften som ersattes med en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen på 3,3 % som skulle debiteras arbetsgivarna.

Av inkomsterna i socialförsäkringssektorn svarade *avgiftsinkomsterna* för ca 60 % 1972. Denna andel beräknas ha minskat till drygt 50 % 1974. Avgiftsinkomsterna består av arbetsgivaravgifter och avgifter från hushållen. Från 1973 till 1974 beräknas arbetsgivarnas andel av de totala avgifterna ha ökat från ca 65 % till ca 80 % medan hushållens avgifter minskade i motsvarande mån främst till följd av den slopade folkpensionsavgiften. Tyngst bland avgifterna väger ATP-avgifterna och därnäst kommer sjukförsäkringsavgifterna. Avgiftsinkomsterna beräknas 1974 ha ökat med 13 %, vilket bl. a. förklaras av en höjning av socialförsäkringsavgifterna till sjukförsäkringen med 0,6 % till 3,8 % samt införandet av en arbetsgivaravgift avseende arbetslöshetsstödet på 0,4 %.

Bidragen från stat och kommun består av statsbidragen till folkpensionering, sjukförsäkring och arbetslöshetsstöd samt kommunernas utgifter för kommunala bostadstillägg till folkpensionärer. Dessa bidrag beräknas 1974 ha ökat med ca 65 % som en direkt följd av de tidigare redovisade reformerna på socialförsäkringsområdet fr. o. m. 1974. Stats-

Tabell 8: 3 Socialförsäkringssektorns inkomster och utgifter 1973–1975
Löpande priser

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1973	1974	1975	1973–1974	1974–1975
1	Inkomster	**31 995**	**40 830**	**47 000**	**27,5**	**15,0**
1.1	Avgifter	18 628	21 050	25 290	13,0	20,0
1.2	Bidrag från stat och kommun	9 018	14 890	14 990		
1.3	Förskott från statsbudgeten avseende sjukförsäkring	--	140	950	66,5	6,0
1.4	Ränteinkomster m. m.	4 349	4 750	5 770	9,0	21,5
2	Utgifter	**21 866**	**30 620**	**35 600**	**40,0**	**16,5**
2.1	Transfereringar till hushållen	20 686	29 050	33 810	40,5	16,5
2.2	Övriga transfereringar	476	630	700	32,5	11,0
2.3	Konsumtion	704	940	1 090	33,5	16,0
3	Finansiellt sparande	**10 129**	**10 210**	**11 400**	.	.

Anm. Procenttalen är avrundade till jämna halva resp. hela procent.
Källor: Finansdepartementet, konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

bidraget till sjukförsäkring har i det närmaste fyrdubblats 1974.

Ränteinkomsterna, som genom fondbildningen i socialförsäkringssystemet uppgår till betydande belopp, beräknas ha ökat med 9 % 1974. Denna relativt låga ökningstakt jämfört med tidigare år torde sammanhänga med fondbildningens utveckling inom socialförsäkringssektorn som från 1972 till 1973 beräknas ha ökat med ca 400 milj. kr. och från 1973 till 1974 med endast ca 100 milj. kr., dvs. klart lägre ökningar än tidigare år.

Transfereringarna till hushållen utgör 95 % av socialförsäkringssektorns totala utgifter. Av utbetalningarna till hushållen avser drygt 45 % folkpensioner och ca 1/3 sjukförsäkring. Omläggningen till beskattad sjukpenning, arbetslöshetsförsäkring m. m. medförde betydande uppräkningar av de nominella förmånsbeloppen 1974. Till detta skall läggas väsentliga förbättringar av de reella förmånerna. Dessutom beräknas sjukfrånvaron ha ökat kraftigt 1974, eller med ca 10 %. Sammantaget beräknas transfereringarna till hushållen ha ökat med ca 40 % 1974. Utbetalningar av sjukförsäkringsförmåner från försäkringskassorna har haft den högsta ökningstakten, 79 %.

Övriga transfereringar består av ersättning till sjukvårdshuvudmännen för sluten vård m. m. samt ersättning till arbetsgivare för företagshälsovård m. m. Den *konsumtion* som redovisas för sektorn avser administrationskostnaderna för socialförsäkringssystemet.

Utvecklingen 1975

Riksdagen har i december 1974 fattat beslut om förbättrade folkpensionsförmåner. Folkpensionens grundbelopp höjdes från 90 till 95 % av

basbeloppet för ensam pensionär och från 140 till 155 % av basbeloppet för pensionärspar fr. o. m. den 1 januari 1975. Folkpensionsförmåner för handikappade i form av handikappsersättning och vårdbidrag förbättras den 1 juli 1975. Pensionsreformerna finansieras genom höjning av arbetsgivarnas socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen med 0,9 % till 4,2 % 1975. Även ATP-avgiften höjs från 10,5 till 10,75 % 1975.

Som en del av den beslutade skattereformen ingår att sjukförsäkringsavgiften slopas fr. o. m. 1975. Skattereformen finansieras genom en höjning av arbetsgivarnas socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen med 3,2 % till 7 %. Statsbidraget till sjukförsäkringen täckte 1974 1/3 av sjukförsäkringens totala kostnader medan arbetsgivarnas avgifter svarade för ca 40 % och de försäkrade själva för drygt 25 %. Fr. o. m. 1975 har statsbidragsandelen reducerats till 25 % och arbetsgivaravgifterna täcker resterande 75 % av sjukförsäkringens totala kostnader.

Genom den ändrade finansieringen av sjukförsäkringen 1975 beräknas *avgiftsinkomsterna* på nytt öka sin andel av de totala inkomsterna i socialförsäkringssektorn till ca 54 %. Arbetsgivaravgifternas andel av de totala avgifterna beräknas fortsätta att öka kraftigt 1975, från 80 till 95 %. De föreslagna avgiftshöjningarna kan tillsammans med löneutvecklingen beräknas öka socialförsäkringsavgifterna 1975 med 20 %.

Bidragen från stat och kommun beräknas öka endast obetydligt från 1974 till 1975. Statsbidraget till sjukförsäkringen beräknas minska med ca 25 % på grund av statsbidragets reducerade andel av de totala sjukförsäkringskostnaderna. Som nämndes i avsnittet om redovisningsprinciper har *förskott från statsbudgeten avseende sjukförsäkringen* redovisats som en särskild post på socialförsäkringssektorns inkomstsida. Detta förskott beräknas öka från 140 milj. kr. 1974 till 950 milj. kr. 1975. Inräknas denna utveckling i bidragsgivningen från stat och kommun så erhålls en ökning med 6 % 1975. Förskottet från statsbudgeten är en följd av systemet för uppbörd av arbetsgivares socialförsäkringsavgifter. Arbetsgivaren erlägger en preliminär avgift under utgiftsåret. Slutlig avgift avräknas först två år senare. Den kraftiga ökningen av förskottet 1975 förklaras till stor del av den ändrade finansieringen av sjukförsäkringen som innebär att arbetsgivaravgifternas andel av de totala sjukförsäkringskostnaderna ökar kraftigt.

Transfereringarna till hushållen beräknas öka med 16,5 % 1975. Till denna snabba ökning bidrar förbättringarna av folkpensionsförmånerna under 1975. Antalet ersatta sjukpenningdagar väntas ligga kvar på 1974 års nivå. Utbetalningarna av ATP-pension beräknas 1975 öka med drygt 30 %.

Den totala inkomstökningen i socialförsäkringssektorn 1975 beräknas till 15 % och utgiftsökningen till 16,5 %. Detta ger ett *finansiellt sparande* i sektorn på ca 11,4 miljarder kr., vilket innebär en förstärkning

av överskottet med ca 1,2 miljarder kr. jämfört med 1974. Ränteinkomsterna 1975 beräknas öka med mer än 20 %. Denna höga ökningstakt i förhållande till 1974 förklaras främst av de nya räntesatsnivåer som etablerades efter diskontohöjningarna under 1974.

8.5 Den konsoliderade offentliga sektorn

Som en sammanfattning av vad som tidigare sagts om de offentliga delsektorerna staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn, presenteras i detta avsnitt uppgifter för de tre sektorerna sammantagna. Tabell 8: 4 visar den beräknade utvecklingen av den offentliga sektorns direkta efterfrågan under 1974 och 1975.

Den totala direkta efterfrågan på reala resurser för offentlig konsumtion och investering[1] beräknas ha ökat med ca 2 % 1974 och samma ökningstakt kan väntas även för 1975. Det är främst konsumtionen som bidrar till denna utveckling. För både 1974 och 1975 beräknas ökningstakten för den totala offentliga konsumtionen till ca 3 % räknat i fasta priser. Staten visar här en utveckling som går i motsatt riktning jämfört med kommunerna. För staten beräknas konsumtionen öka snabbare 1975 än 1974 medan kommunerna väntas få en något svagare volymökning under 1975 jämfört med 1974. De offentliga investeringarna beräknas ha minskat svagt under 1974 och denna volymnedgång tycks bli något mer accentuerad under 1975. 1974 var det främst de kommunala investeringarna som visade en svag utveckling, medan det däremot är de statliga investeringarna som väntas minska 1975.

I syfte att ge en samlad bild av den offentliga sektorns inverkan på inkomstbildningen i ekonomin presenteras i tabell 8: 5 uppgifter för inkomsterna och utgifterna i den konsoliderade offentliga sektorn. Konsolideringen innebär att alla transaktioner mellan de tre delsektorerna staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn har eliminerats. Tabellen uttrycker sålunda transaktionerna mellan den offentliga sektorn som helhet och den övriga delen av ekonomin. Som kompletterande information har i tabellen också införts den över statsbudgeten finansierade utlåningen.

Under 1974 beräknas de offentliga utgifterna ha ökat i betydligt snabbare takt än inkomsterna medan ökningstakten 1975 beräknas bli ungefär densamma för inkomster och utgifter. Utvecklingen under 1974 präglas av den mycket livliga reformverksamheten detta år inom socialförsäkringssektorn, inkl. skattebeläggningen av sjukpenning m. fl. förmå-

[1] Det investeringsbegrepp som här används baseras på nationalräkenskapernas institutionella sektorindelning och inkluderar därför *inte* investeringar i statliga affärsverk och aktiebolag samt kommunala aktiebolag och stiftelser. Dessa ingår däremot i de offentliga investeringarna sådana de vanligen presenteras i försörjningsbalansen. Vidare gäller att begreppet statlig konsumtion i försörjningsbalansen även inkluderar socialförsäkringssektorns konsumtion, vilken i detta kapitel särredovisas.

Tabell 8: 4 Den offentliga sektorns konsumtion och investeringar 1973–1975

	Milj. kr.	Volymförändring, %		Värdeförändring, %	
	1975	1973–1974	1974–1975	1973–1974	1974–1975
Statlig konsumtion	22 820	1,0	3,0	13,5	16,5
Statlig investering	2 820	4,5	−10,5	15,0	−0,5
Totalt staten	25 640	1,5	1,5	13,5	14,0
Kommunal konsumtion	43 090	3,5	2,5	15,5	16,0
Kommunal investering	9 940	−3,0	−1,0	7,0	7,5
Totalt kommunerna	53 030	2,5	2,0	13,5	14,5
Socialförsäkringssektorns konsumtion	1 090	13,0	6,0	33,5	16,0
Summa offentlig sektor	**79 760**	**2,0**	**2,0**	**14,0**	**14,5**
Summa offentlig konsumtion	67 000	3,0	3,0	15,0	16,5
Summa offentlig investering	12 760	−1,5	−3,5	8,5	5,5

Anm. 1. Procenttalen är avrundade till jämna halva resp. hela procent.
Anm. 2. Sektoravgränsningarna överensstämmer med de som tillämpas i tabell 8: 1–3.

Källor: Finansdepartementet, konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Tabell 8: 5 Den konsoliderade offentliga sektorns inkomster och utgifter 1973–1975
Löpande priser

		Milj. kr.			Förändring, %	
		1973	1974	1975	1973–1974	1974–1975
1	Inkomster	**111 195**	**127 510**	**148 500**	**14,4**	**16,5**
1.1	Skatter	74 216	85 860	99 690	15,5	16,0
1.2	Socialförsäkrings-avgifter	18 628	21 050	25 290	13,0	20,0
1.3	Övriga inkomster	18 351	20 600	23 520	12,5	14,0
2	Utgifter	**102 638**	**124 760**	**145 240**	**21,5**	**16,5**
2.1	Transfereringar	41 203	55 020	65 230	33,5	18,5
2.1.1	Till hushållen	31 432	41 790	47 980	33,0	15,0
2.1.2	Till företag	3 513	5 470	7 610	55,5	39,0
2.1.3	Till internationell verksamhet	978	1 480	2 080	51,5	40,5
2.1.4	Ofördelat	5 280	6 280	7 560	19,0	20,5
2.2	Konsumtion	50 130	57 620	67 000	15,0	16,5
2.3	Realinvestering	11 133	12 100	12 760	8,5	5,5
2.4	Korrigeringspost m. m.	172	20	250	.	.
3	Finansiellt sparande	**8 557**	**2 750**	**3 260**	.	.
4	Över statsbudgeten finansierad utlåning m. m.	3 524	4 070	4 200		

Anm. 1. Procenttalen är avrundade till jämna halva resp. hela procent.
Anm. 2. Korrigeringspost m. m. innefattar korrigeringsposten i tabell 8: 1 samt kommunernas nettoköp av mark och fastigheter.

Källa: Finansdepartementet.

ner. Såväl de offentliga skatteinkomsterna som transfereringarna till hushållen påverkades i stor utsträckning av denna omläggning. På skattesidan bestämdes utvecklingen 1974 även av den temporära sänkningen av mervärdeskatten under en del av året. Den offentliga sektorns inkomster i form av socialförsäkringsavgifter påverkas av att reformverksamheten till vissa delar har finansierats med höjda arbetsgivaravgifter. 1974 höjdes arbetsgivaravgiften till sjukförsäkringen och en ny avgift avseende arbetslöshetsstödet infördes. Skattereformen vid årsskiftet 1974/1975 finansieras genom en ytterligare höjning av avgiften till sjukförsäkringen och även avgiften till folkpensioneringen höjs 1975 till följd av den beslutade pensionsreformen.

Förutom av skattebeläggningen av vissa socialförsäkringsförmåner förklaras ökningstakten för hushållstransfereringarna 1974 av stora realförbättringar vad gäller utgående förmåner till hushållen, bl. a. höjningar av barnbidrag, bostadstillägg, studiebidrag m. m. Därtill kom extra utbetalningar av folkpension, barnbidrag m. m. under 1974. 1975 väntas transfereringarna till hushållen, som är den klart tyngsta transfereringsposten, återta en lugnare utveckling. Reformverksamheten fortsätter dock med förbättringar av folkpensionsförmåner, bostadstillägg m. m.

Transfereringarna till företag beräknas ha ökat mycket kraftigt 1974 och förhållandet väntas bli likartat även 1975. Till större delen förklaras dessa ökningar av den successivt ökade budgetfinansieringen av de prisreglerande åtgärderna på jordbruksområdet. Från budgetåret 1975/76 tillkommer dessutom räntesubventioner till bostadshyrorna under denna post. Transfereringarna till internationell verksamhet påverkas 1975 liksom under 1974 av de snabbt växande åtagandena vad gäller u-landsbiståndet.

De offentliga konsumtionsutgifterna är fortfarande något större än transfereringarna, även om transfereringarna speciellt under 1974 ökade mycket snabbt. Konsumtionen beräknas i löpande priser ha ökat med 15 % 1974 och ökningstakten väntas stiga ytterligare någon procentenhet 1975. Investeringarna, som svarar för mindre än 10 % av de offentliga utgifterna, beräknas 1974 ha haft den lägsta ökningstakten, drygt 8 %, av de olika utgiftsposterna. Ökningen väntas bli ännu något långsammare 1975.

Den mycket kraftiga ökningen av de offentliga utgifterna, som präglade 1974, medförde stora förändringar vad gäller den offentliga sektorns finansiella ställning. Det finansiella sparande som framkommer i beräkningarna för den konsoliderade offentliga sektorn försvagades 1974 med hela 5,8 miljarder kr. jämfört med 1973. 1975 beräknas dock en förbättring med ca 0,5 miljarder kr. i förhållande till 1974. Det finansiella sparandet för hela den offentliga sektorn skulle därmed 1975 uppgå till ca 3,3 miljarder kr.

Ett positivt — eller negativt — finansiellt sparande av en viss storlek säger dock i och för sig ingenting om "effekterna" av den ekonomiska politiken. Det är *förändringarna* i det finansiella sparandet — eller snarare förändringar i olika delposter som konstituerar det finansiella sparandet — som är av intresse i detta sammanhang.

Förändringar i de poster vars netto bildar det finansiella sparandet har effekter på inkomsterna och därmed på efterfrågan inom den privata delen av ekonomin. Genom det finansiella sparandets betydelse för läget på kreditmarknaden och förutsättningarna för kreditpolitiken kan emellertid förändringar i det finansiella sparandet dessutom få andra effekter för den privata sektorn. I den mån ökningar av det statliga utgiftsöverskottet tillåts verka likviditetsskapande kan således en expansion underlättas för de delar av den privata efterfrågan som är beroende av kreditmarknaden som finansieringskälla.

I detta sammanhang bör även erinras om den av staten bedrivna utlåningsverksamheten, vilken i detta kapitel har behandlats fristående från statens realekonomiska utgifter. Denna uppdelning är väsentlig då det gäller den statliga verksamhetens inflytande på inkomstbildningen. Upplåningsbehovet påverkas emellertid på i princip samma sätt av en utlåningsökning som av en försämring av det finansiella sparandet. Uppgifter om den statliga utlåningen har därför införts som kompletterande information i tabell 8: 5. Av tabellen framgår att den konsoliderade offentliga sektorns finansiella sparande under 1974 beräknas ha uppgått till ett betydligt lägre belopp än vad som svarar mot den statliga utlåningen samma år. Även 1975 beräknas utlåningen bli större än det finansiella sparandet. Detta innebär en mycket kraftig omsvängning från tidigare år och även i förhållande till 1973, då den offentliga sektorns totala finansiella sparande översteg utlåningen över statsbudgeten med ca 5 miljarder kr.

Den samlade statliga upplåningen kommer 1975 i likhet med 1974 att uppgå till mycket stora tal. Visserligen kommer denna upplåning att äga rum på en kreditmarknad, där det finansiella utrymmet är relativt flexibelt, men trots detta kan återverkningar på den reala ekonomin uppstå. Sambanden är emellertid i detta hänseende mycket svåröverskådliga. Att tillgången på finansiella resurser kan utgöra en restriktion för den ekonomiska politiken sammanhänger med institutionella förhållanden på marknaden för långfristiga krediter. Vidare finns gränser för penningpolitikens möjligheter att utan selektiva åtgärder styra likviditeten på andra marknader. Ett stort statligt budgetunderskott kan, vid bl. a. givet behov av långfristig bostadsfinansiering, i och för sig leda till sådana balansbrister mellan olika lånemarknader att i vissa lägen icke önskvärda konsekvenser i valutapolitiskt och konjunkturpolitiskt hänseende uppkommer.

Att bestämma de *totala* effekter på ekonomin, inkl. effekterna via

kreditmarknaden, som följer av förändringar i det offentligas inkomster och utgifter torde därför inte låta sig göras, eftersom man vet för lite om hur kreditmarknadseffekterna återverkar på den reala ekonomin. De finanspolitiska effekter, som följer av att förändringar i den offentliga sektorns inkomster och utgifter direkt påverkar efterfrågan på olika varor och tjänster, skall däremot i det följande belysas med hjälp av en enkel analysmodell.

8.6 Beräkning av finanspolitiska effekter

Metodik

Under de senaste åren har i nationalbudgetarbetet använts en förenklad modell som avser att sammanfatta de finanspolitiska effekterna inte bara av statsbudgetens förändringar, utan även av förändringar i en total offentlig sektor innefattande staten, kommunerna, bostadsinvesteringarna och socialförsäkringssystemet, vilka tillsammans utgör basen för finanspolitiken i vidaste bemärkelse. I nationalbudgeten våren 1974 beräknades de finanspolitiska effekterna med hjälp av en i förhållande till tidigare år något modifierad modell.[1] Förändringarna jämfört med föregående år i konsumtion, investeringar, skatter och transfereringar hos de olika sektorer som ingår i den totala offentliga sektorn, utgör analysens utgångspunkt. Beräkningarna visar dessa förändringars effekter på bruttonationalprodukten. I kalkylerna tas endast hänsyn till de effekter som kommer till uttryck under prognosåret. Kvarstående effekter av förändringar i den offentliga sektorns verksamhet under föregående år beaktas inte heller.

Genom olika antaganden om bl. a. de marginella konsumtions- och importbenägenheterna försöker man att i den nya modellen ta viss hänsyn till att förändringar i olika typer av konsumtion, investeringar, transfereringar, skatter m. m. har olika effekter på samhällsekonomin. Till grund för effektberäkningarna ligger således bedömningar dels av importbenägenheten för olika användningskomponenter dels av hushållens konsumtionsbenägenhet för olika inkomstslag. Det aktuella konjunkturläget liksom även efterfrågeökningarnas sammansättning påverkar storleken på främst de marginella importbenägenheterna. För 1974 har det ansetts rimligt att räkna med en marginell importbenägenhet för privat konsumtion på 0,4. Överslagsvisa beräkningar ger vid handen att den marginella importbenägenheten kan väntas bli något lägre 1975. Detta skulle ge något större multiplikatorer för 1975. Osäkerheten i dessa beräkningar motiverar dock att t. v. samma importbenägenhet väljs även för 1975. Importbenägenheten för övriga användningskomponenter har — med undantag för maskininvesteringar — uppskattats till lägre tal.

[1] Modellen är statisk och liknar i sina huvuddrag den som redovisats av Bent Hansen i Fiscal Policy in Seven Countries 1955—1965 (OECD).

Hushållens marginella konsumtionsbenägenhet har för både 1974 och 1975 uppskattats till 0,7. Det har emellertid ansetts befogat att räkna med en lägre marginell konsumtionsbenägenhet (0,6) för inkomster som härrör från tillfälliga transfereringar och en något högre för inkomster från permanenta transfereringar (0,8). De marginella konsumtionsbenägenheter hos hushållen som ingår i modellen avser, som tidigare framhållits, endast att avspegla den konsumtionsökning som inträffar under prognosåret. Vid dessa bedömningar erhålls ur modellen följande värden för några av de viktigaste multiplikatorerna, vilka visar hur stor den totala effekten på bruttonationalprodukten blir vid förändringar i olika användningskomponenter, skatter och transfereringar.

Byggnadsinvesteringar	1,4
Maskininvesteringar	1,1
Offentliga löner	1,6
Övrig offentlig konsumtion	1,3
Permanenta transfereringar till hushåll	0,8
Tillfälliga transfereringar till hushåll	0,6
Skatter	—0,7

Ytterligare några omständigheter av betydelse för beräkningsresultatet bör anföras. Vid beräkningarna bortses från vissa rent kalkylmässigt framräknade delar av offentlig konsumtion som inte kan anses medföra några reala effekter på den övriga ekonomin. Hit hör offentliga avskrivningar och framtida pensionskostnader. Vidare gäller att de sektoravgränsningar som tillämpas i beräkningarna något skiljer sig från redovisningen tidigare i detta kapitel. Investeringarna i statliga affärsverk samt i statliga och kommunala aktiebolag och stiftelser betraktas nämligen här som ingående i den offentliga sektorns utgifter. Bostadsbyggandet har tidigare år medtagits i beräkningarna som en särskild offentlig delsektor. Med hänsyn till det förändrade läget på bostadsmarknaden kan bostadsbyggandet inte längre ses som ett styrmedel i den ekonomiska politiken av samma slag som under 1960-talet. Därför tas bostadsbyggandet inte längre med i beräkningarna över den offentliga sektorns finanspolitiska effekter. Liksom i beräkningarna i nationalbudgeten våren 1974 har även investeringsfonderna hållits utanför modellen.

Vad gäller deflateringsmetodiken beräknas effekterna av förändringar i den offentliga sektorns verksamhet utifrån konsumtions- och investeringsuppgifter i 1968 års priser, dvs. deflateringen sker med hänsyn till innehållet i den offentliga sektorns direkta efterfrågan. Vid beräkningen av effekterna på den privata sektorn användes i nationalbudgeten våren 1974 konsumentprisindex som deflator. I den i detta avsnitt presenterade beräkningen av de indirekta effekterna av konsumtion, investeringar, transfereringar, skatter m. m. har implicitprisindex för den privata konsumtionen i stället använts vid deflateringen.

Tabell 8: 6 Finanspolitiska effekter 1974 och 1975
Procent av bruttonationalprodukten i fasta priser

	1974		1975	
Staten: Direkt efterfrågan	0,2		0,2	
Indirekt effekt	2,0	2,2	-0,2	0,0
Kommunerna: Direkt efterfrågan	0,2		0,2	
Indirekt effekt	0,4	0,6	0,2	0,4
Socialförsäkringssektorn		0,6		0,2
Totalt		3,4		0,6

Källa: Finansdepartementet.

Resultat

Resultaten av de modellberäkningar som utförts enligt den ovan beskrivna metodiken redovisas i tabell 8: 6. Effekterna har därvid uttryckts som procent av bruttonationalprodukten i fasta priser. I tabellen presenteras de beräknade effekterna av förändringar i den offentliga sektorns verksamhet 1974 och 1975.

Som framgår av tabellen beräknas den totala offentliga sektorns finanspolitiska inverkan ha varit kraftigt positiv under 1974. Staten var den delsektor som främst bidrog till detta resultat, men även kommunerna och socialförsäkringssektorn beräknas ha lämnat expansiva bidrag.

Under 1975 väntas bilden av den offentliga sektorns finanspolitiska effekter bli något annorlunda. Enligt tabellen beräknas totaleffekten bli klart positiv 1975 men inte av samma storleksordning som 1974, främst beroende på att statens mycket starkt stimulerande inverkan på samhällsekonomin 1974 inte beräknas få någon motsvarighet 1975. Effekterna av kommunernas aktiviteter förutses bli av i stort sett samma storleksordning 1975 som 1974 medan socialförsäkringssektorns positiva inverkan väntas minska.

Den mycket starka positiva effekt som 1974 härrörde från staten kan inte förklaras av statens direkta efterfrågan i form av konsumtion och investeringar. Enligt tabell 8: 6 är statens direkta efterfrågan både 1974 och enligt prognoserna för 1975 förhållandevis neutral. Förklaringen ligger i stället i de mycket kraftiga stimulansåtgärder som vidtogs under 1974 och som innebar stora ökningar av de statliga transfereringarna samt en tidsbegränsad sänkning av mervärdeskatten. En betydande del av de statliga transfereringarna är avsedda för andra offentliga delsektorer, vilket i beräkningarna för dessa sektorer registreras som en negativ effekt av samma storlek. Den negativa multiplikatorn för t. ex. erhållna statsbidrag i socialförsäkringssektorn är dock mindre än den positiva multiplikator som åsatts de slutliga utgifter inom denna sektor som bidragen avser. Den positiva effekt som därigenom uppkommer tillgodoförs sålunda socialförsäkringssektorn.

Den statliga sektorn beräknas 1975 få en neutral inverkan på samhällsekonomin. Beräkningen av statens finanspolitiska effekter 1975 kan dock inte ses isolerad från utvecklingen under 1974. Den extraordinärt snabba utgiftsutvecklingen för staten 1974 till följd av den mycket omfattande reformverksamheten drev upp den statliga aktiviteten på en mycket hög nivå. Betydande stimulansåtgärder av engångskaraktär präglade dessutom den ekonomiska politiken i form av exempelvis de extra folkpensionsutbetalningarna i januari och april 1974, det extra barnbidraget i april 1974 samt den tidsbegränsade sänkningen av mervärdeskatten under perioden 1 april—15 september 1974. En stor del av de ekonomiska stimulansåtgärderna kan hänföras till första halvåret 1974. Under andra hälften av 1974 minskade statens stimulerande effekt på ekonomin jämfört med första halvåret. I förhållande till genomsnittsnivån 1974 beräknas ingen förändring inträffa under 1975.

Den kommunala sektorn bidrog med en klart positiv inverkan 1974 och en finanspolitisk effekt i ungefär samma storleksordning kan väntas även 1975. Kommunernas direkta efterfrågan beräknas svara för ungefär halva totaleffekten 1975 liksom 1974. De positiva effekter som särskilt under 1974 utgår från socialförsäkringssektorn kan förefalla överraskande med tanke på den fonduppbyggnad som sker i socialförsäkringssystemet. Denna effekt uppstår emellertid som en konsekvens av den deflateringsteknik som använts. Samma fenomen gör sig i viss utsträckning gällande för 1975 även om effekten beräknas bli av betydligt blygsammare storlek än 1974.

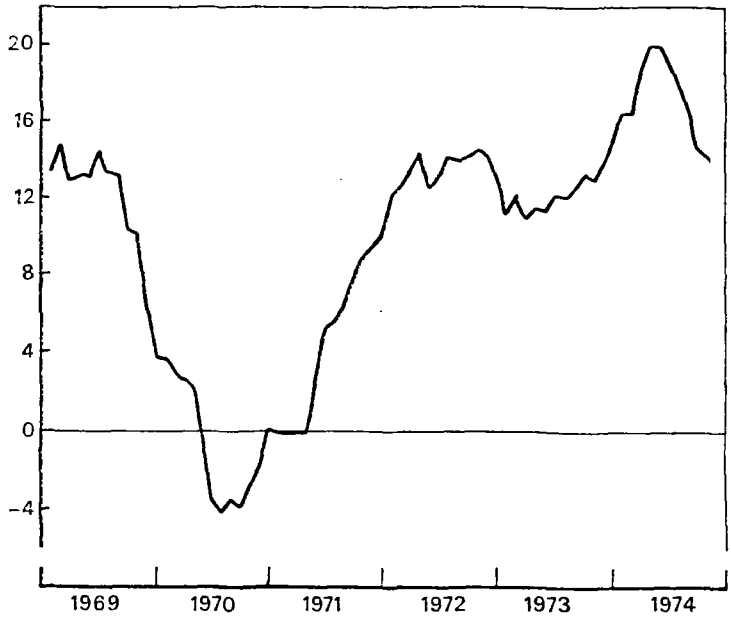
Vid bedömningen av den offentliga sektorns totala effekter 1975 bör observeras att investeringsfonderna inte ingår i de här presenterade beräkningarna. Vid sidan av de allmänna investeringsfonderna har beslut 1974 fattats om avsättningar till arbetsmiljöfond och särskild investeringsfond med totalt 35 % av företagens vinst för 1974. Avsättningarna beräknas komma att uppgå till betydligt över 3 miljarder kr. Om en stor del av dessa avsatta medel frisläpps under 1975 bör detta innebära ett betydande tillskott till investeringsverksamheten under året. Det kan dessutom antas att den totala omfattningen av de investeringsprojekt som företagen förbinder sig att genomföra vid frisläpp från investeringsfonderna kommer att klart överstiga de totala frisläppsbeloppen. Om hänsyn därför tas även till investeringsfondernas stimulanseffekt under 1975 blir bilden avsevärt mer positiv vad gäller den offentliga sektorns inverkan på bruttonationalprodukten detta år än vad som framgår av tabell 8: 6.

9 Kreditmarknaden

Valutareservens utveckling och näringslivets finansieringsbehov, framför allt industrins, har på ett avgörande sätt påverkat kreditpolitikens utformning under 1974. Under senare hälften av mars och de första dagarna av april inträffade ett kraftigt valutautflöde. Ett nytt utflöde följde under maj—juli. Utflödena betingades endast delvis av den försämring av bytesbalansen som de stigande oljepriserna medfört. I stor utsträckning var de uttryck för ett inträffat kapitalutflöde. Det mycket kraftiga utflödet under andra hälften av mars och de första dagarna av april var klart av spekulativ karaktär och kan ha sammanhängt med att Sverige i högre grad än andra länder vid denna tid satsade på en expansiv ekonomisk politik, vilket kunde förmodas leda till en särskilt stor press på vår utrikesbalans.

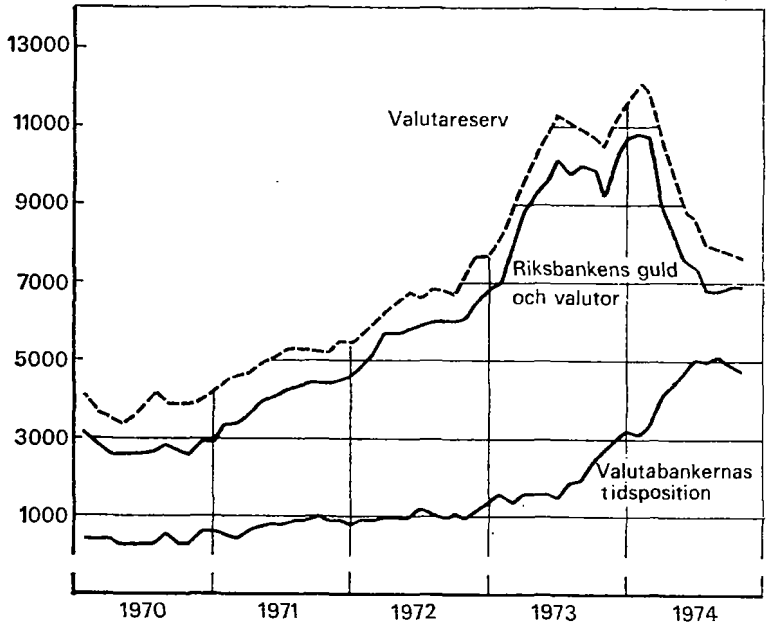
De åtgärder riksbanken vidtog i samband med den första vågen av valutautströmningen var i huvudsak följande. Den 2 april höjdes diskontot från 5 till 6 %. Den s. k. straffräntan, som tillämpas för excessiv upplåning i riksbanken höjdes från 7 till 8 %. Kassakvotskraven höjdes från 1 till 5 %, vilket bidrog till att öka bankernas upplåning i riksbanken. Skattkammarväxelräntan höjdes till 8 %. Sammanlagt innebar

Diagram 9: 1 Affärsbankernas utestående krediter till övriga ändamål exkl. bostadsbyggnadskrediter 1969—1974
Procentuella 12-månadersförändringar

Källa: Riksbanken.

Diagram 9: 2 Riksbankens guld och valutor, valutabankernas tidsposition samt valutareserven 1970—1974
Stockuppgifter i slutet av varje månad, milj. kr

Källa: Riksbanken.

åtgärderna att räntan på den korta marknaden i Sverige kom att ligga vid lägst 8 %. Denna höjning var av särskild betydelse med hänsyn till kapitalströmmarna över gränserna.

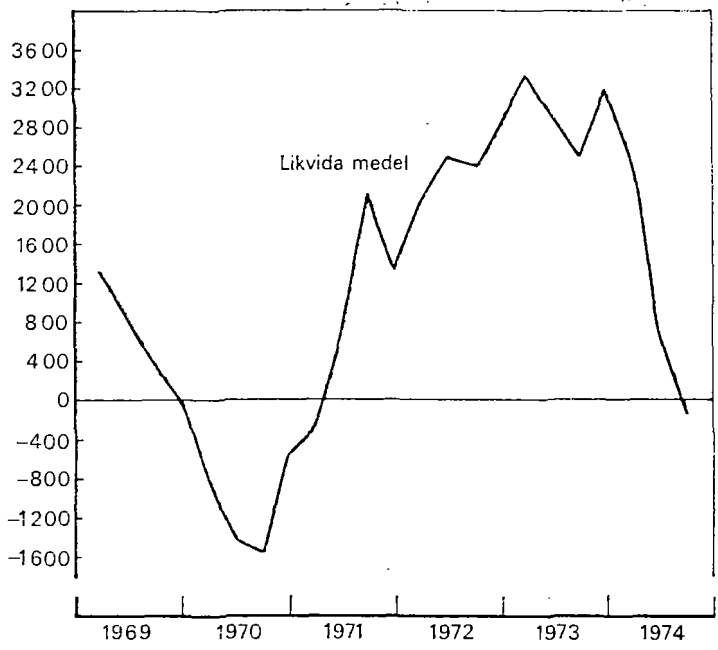
Åtgärderna tycktes dock ej få någon omedelbar inverkan på ifrågavarande kapitalrörelser. Kapitalbalansen och restposten i betalningsbalansen uppvisade tillsammans ett icke oväsentligt nettokapitalutflöde under andra kvartalet 1974. Inte heller syntes företagen visa någon tendens till att täcka sitt behov av rörelsemedel genom att dra ned sina i utländsk valuta placerade likvida tillgångar. Valutabankernas tidsposition ökade nämligen med drygt 900 milj. kr. under andra kvartalet 1974 (diagram 9: 2). Denna ökning berodde helt på tillväxten på valutakontona. Företagen tycktes i stället föredra en mindre gynnsam utveckling av sin inhemska likviditet, vilket diagram 9: 3 också ger en antydan om. Valutareserven kom sålunda att minska avsevärt under andra kvartalet 1974 eller med närmare 2 miljarder kr. Riksbanken beslöt under andra kvartalet 1974 att någon ränta inte skulle utgå på medel, som insattes på valutakonto efter den 18 juni 1974. Syftet med denna bestämmelse var att framkalla en överflyttning från valutakonto till den centrala valutareserven. Redan under juli 1974 stoppades tillflödet till detta konto upp. Behållningarna på dessa valutakonton har sedan dess minskat. Valutareserven fortsatte dock att minska.

Ytterligare kreditpolitiska åtgärder med i huvudsak oförändrad in-

riktning företogs härefter i augusti. Diskontot höjdes till 7 %, straffräntan till 9 % och i samband därmed skattkammarväxelräntorna och dagslåneräntorna till ungefär 9 %. De korta räntorna kom därigenom upp på en nivå omkring 9 % och sålunda närmare den räntenivå som förekom i utlandet. I syfte att underlätta den selektiva inriktningen av kreditgivningen, som bankerna i april uppmanats iaktta, upphävde riksbanken i augusti vissa begränsningar i svenska företags möjligheter att låna utomlands. Under tredje kvartalet 1974 syntes vissa positiva effekter på framför allt kapitalbalansen. Nyupptagna kortfristiga lån i utländska banker för export och import blev något större under tredje kvartalet 1974 jämfört med andra kvartalet 1974. Utvecklingen av de registrerade handelskrediterna under tredje kvartalet 1974 innebar en svag nettoupplåning utomlands detta kvartal från att från mitten av 1973 i stort sett varje kvartal representerat en mer eller mindre stor nettoutlåning. Nyupptagna övriga privata långfristiga lån uppvisar en ökning under tredje kvartalet 1974 jämfört med upplåningen under samtliga kvartal sedan 1973. Till stor del kan detta hänföras till en större utlandsfinansiering av de direkta investeringarna utomlands. Kapitalbalansens saldo kom härigenom att ligga nära noll under tredje kvartalet 1974. Dessutom fick borttagandet av räntegottgörelsen på valutakonto en påtaglig effekt detta kvartal. Valutabankernas tidsposition svängde som en följd härav från en ökning på 800—900 milj. kr. per kvartal sedan tredje kvartalet 1973 till en nedgång på 140 milj. kr. tredje kvartalet 1974. Trots denna utveckling av kapitalbalansen, restposten och tidspositionen kom valutareserven tredje kvartalet likväl att minska med 900 milj. kr. på grund av ett underskott i bytesbalansen på 2,3 miljarder kr.

Mot bakgrund av ett förutsatt fortsatt underskott i vår bytesbalans och den därpå grundade konklusionen, att näringslivets lånebehov till en del måste tillgodoses utom landet beslöt riksbanken i slutet av november 1974 att till utgången av första halvåret 1975 förnya tidigare rekommendationer rörande begränsad ökning av affärsbankernas utestående krediter till övriga ändamål exkl. bostadsbyggnadskrediter. Affärsbankerna rekommenderades sålunda att begränsa denna ökning så att den ultimo juni 1975 inte skulle överstiga 20 % räknat från den 31 december 1973. Från denna tidpunkt till slutet av oktober 1974 hade stocken av sådan utlåning redan vuxit med 12 %. Bankerna uppmanades, att vid sin utlåning prioritera industrin och särskilt de företag, som har begränsade möjligheter till upplåning utomlands. Den del av bankernas övriga utlåning, som finansieras i utlandet skall inte medräknas i de ökningstal, som rekommenderas av riksbanken. Riksbanken införde också begränsningar i bankernas möjligheter att ställa kreditgarantier. Avsikten var, att härigenom dämpa en expansion av kreditförmedlingen utanför den organiserade kreditmarknaden. Kreditgarantier utgör nämligen löften

Diagram 9: 3 Industrins likviditetsutveckling 1969—1974
12-månadersflöde, milj. kr.

Anm. Med likvida medel menas kassa-, bank-, postgirotillgodohavanden, kortfristiga penningplaceringar samt icke-utnyttjad checkräkningskredit. Uppgifterna avser industriföretag med fler än 200 anställda.
Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

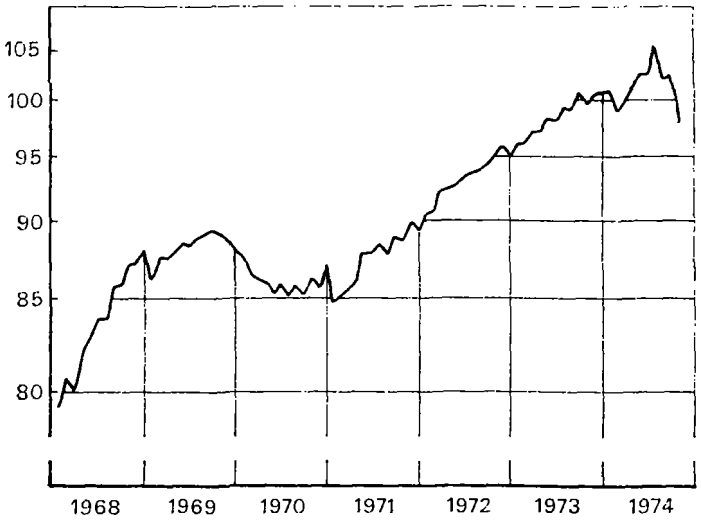
från bankerna att stå som garant vid låneverksamhet utanför banksystemet. Sådana garantier skulle tillåtas öka med 3 % av den övriga utlåningens volym per 31 december 1973. Varje ökning av garantierna utöver dessa 3 % skall adderas till den övriga utlåningen vid avstämningen av hur bankerna har uppfyllt rekommendationen. Inga nya rekommendationer gavs till sparbanker och föreningsbanker angående "övrig" utlåning. I stä,llet höjdes likviditetskvotskravet för dessa institut från 20 % till 23 % att gälla fr. o. m. den 30 juni 1975, vilket förutsätter en fortsatt och oförändrad återhållsamhet i deras utåning.

9.1 Likviditetsutvecklingen

Penningmängden

Den sedan årsskiftet 1970/1971 mycket snabba stegringen i samhällsekonomins totala likviditet omräknat i fasta priser bröts under våren 1974 och kom särskilt under oktober 1974 att visa en nedgång (diagram 9: 4). Tendensen framträder även i tabell 9: 1 över penningmängdens värdemässiga utveckling under de tre första kvartalen 1974. För denna period anges sålunda penningmängdens tillväxt till 10,2 miljarder kr. mot 11,1 miljarder kr. för motsvarande tid 1973. Den kvartalsvisa utveckling-

Diagram 9: 4 Penningmängden hos allmänheten 1968—1974
Stockuppgifter vid slutet av varje månad i fasta priser. Miljarder kr. Säsongrensade data. Medelpriser 1968 = 100. Log. skala

Anm. Penningmängden definieras som allmänhetens sedelinnehav plus samtliga inlåningsräkningar i affärsbankerna, de större sparbankerna, postbanken samt föreningsbanker.

Källa: Konjunkturinstitutet.

en var dock påtagligt ojämn. Penningmängden ökade fortfarande under första kvartalet 1974 i snabb takt, medan ökningen härav avtog påtagligt under andra och tredje kvartalet 1974. Valutareservens utveckling kom totalt under de tre första kvartalen 1974 att — jämfört med samma tid 1973 — påverka penningmängdens förändring i negativ riktning med 6,8 miljarder kr. Det statliga utgiftsöverskottet gav däremot ett tillskott till penningmängden, som var 4,8 miljarder kr. större, under de tre förs-

Tabell 9: 1 Penningmängden hos allmänheten under de tre första kvartalen 1973 och 1974
Milj. kr.

	1—3 kv. 1973	1—3 kv. 1974
Penningmängden hos allmänheten, ökning	11 091	10 249
Tillskott genom:		
Valutareservens förändring	3 081	—3 744
Statens utgiftsöverskott	357	5 165
Statens upplåning utanför bankerna (—)[1]	—2 284	—3 113
Bankernas utlåning till allmänheten	8 912	10 729
Mellankrediter	306	—396
Bankernas nettoförvärv av hypoteksobligationer	913	2 676
Diverse	—194	—1 068

[1] Tecknet (—) innebär att förändringarna i posten i fråga har erhållit omvänt tecken.
Källor: Konjunkturinstitutet och riksbanken.

ta kvartalen 1974 jämfört med samma period 1973. Denna positiva inverkan på penningmängden neutraliserades till en del av en något större statlig upplåning utanför bankerna, men ökningen i tillskottet från budgetsidan blev trots detta likväl av betydande storlek under de tre första kvartalen 1974. Även bankernas nettoköp av hypoteksobligationer gav ett betydligt större tillskott under de tre första kvartalen 1974. Tillväxten låg till allra största delen på tredje kvartalet. Ökningen i penningmängdstillskottet från bankernas utlåning till allmänheten var under de tre första kvartalen 1974 av ungefär samma storleksordning, som från deras nettoköp av hypoteksobligationer. Den kvartalsvisa fördelningen var dock mycket ojämn. Sålunda uppgick förändringen i tillskottet från bankernas utlåning till allmänheten till 1,2, 2,3 —1,7 miljarder kr. under första, andra resp. tredje kvartalet 1974.

Likviditetsutvecklingen inom vissa sektorer

Den sektorvisa likviditetsutvecklingen skilde sig åt markant under vardera av de tre första kvartalen 1974 jämfört med samma kvartal

Tabell 9: 2 Bankernas likvida tillgångar under de tre första kvartalen 1973 och 1974
Milj. kr., nettobelopp

	1–3 kv. 1973	1–3 kv. 1974
Påverkande faktorer		
Total valutareserv	3 081	—3 744
Statens utgiftsöverskott	357	5 165
Statens upplåning utanför bankerna (—)[1]	—2 284	—3 113
Allmänhetens innehav av sedlar och mynt (—)[1]	332	9
Medel på investeringskonto i riksbanken (—)[1]	—252	—330
Medel på arbetsmiljökonto i riksbanken (—)[1]	—	—774
Kassakvotsmedel i riksbanken (—)[1]	—98	—3 827
Övriga riksbankstransaktioner	74	—128
Summa (1) – (2)	**1 210**	**—6 742**
Affärsbankernas likvida tillgångar		
Korta nettofordringar på riksbanken	—156	—4 425
Korta nettofordringar på riksgäldskontoret	—1 849	—3 902
Korta nettofordringar på utländska banker	48	5
Statsobligationer	3 064	1 050
Summa (1)	**1 107**	**—7 272**
Korta nettofordringar på övriga kreditinstitut	—2 721	901
Hypoteksobligationer och mellankrediter	806	1 312
Summa affärsbankernas likvida tillgångar	**—808**	**—5 059**
Sparbankernas och föreningsbankernas likvida tillgångar		
Korta nettofordringar på riksbanken	5	—6
Korta nettofordringar på riksgäldskontoret	—5	253
Statsobligationer	103	283
Summa (2)	**103**	**530**
Korta nettofordringar på övriga kreditinstitut	1 185	—499
Hypoteksobligationer och mellankrediter	411	811
Summa sparbankernas och föreningsbankernas likvida tillgångar	**1 699**	**842**

[1] Tecknet (—) innebär att förändringarna i posten i fråga har erhållit omvänt tecken.

Anm. Affärsbankernas kassakvotsmedel är ej medräknade i deras likvida tillgångar.

1973. Sålunda återfanns tillväxten i penningmängdsökningen första kvartalet 1974 på 1,6 miljarder kr. uteslutande hos hushållssektorn. Företagens och kommunernas likviditet förefaller däremot ej ha ändrats nämnvärt under detta kvartal. Hushållssektorns inlåning torde ha fortsatt att öka i ungefär samma takt under andra kvartalet 1974. Nedgången i penningmängdsökningen på 1,2 miljarder kr. detta kvartal återfanns i stället inom företags- och kommunsektorerna. I synnerhet kommuninlåningen minskade under andra kvartalet 1974 eller med ca 1,7 miljarder kr., men även företagsinlåningen torde ha minskat avsevärt detta kvartal, uppskattningsvis med runt en miljard kr. Diagram 9: 3 över industrins likviditetsutveckling ger ett visst stöd för en sådan uppfattning. Under tredje kvartalet 1974 torde en markant omsvängning i utvecklingen av hushållens inlåning ha ägt rum. Till allra största delen återfanns nedgången i penningsmängdsökningen detta kvartal på 1,3 miljarder kr. inom denna sektor. Härtill bidrog i viss mån även utvecklingen av kommunernas likviditet.

Bankernas likviditet

Av tabell 9: 2 framgår, att bankernas likviditet försämrades med 6,7 miljarder kr., under de tre första kvartalen 1974 jämfört med en likviditetsökning på 1,2 miljarder kr. under samma period 1973. Detta innebar sålunda ett omslag i negativ riktning på närmare 8 miljarder kr., varav närmare 6 miljarder kr. föll på andra kvartalet 1974. Härtill bidrog i stor utsträckning valutareservens ogynnsamma utveckling. Under andra kvartalet 1974 kom dessutom kassakvotshöjningen i april 1974 att medföra en verksam bindning av bankernas behållna likviditet. Den något lugnare valutautvecklingen samt de förhållandevis lägre insättningarna av kassakvotsmedel i riksbanken under tredje kvartalet 1974 innebar, att bankernas likviditetssituation förbättrades detta kvartal. Utvecklingen

Tabell 9: 3 Affärsbankernas likviditetskvoter 1971—1974
Likvida tillgångar i procent av skulder vid slutet av varje månad. Genomsnitt för samtliga banker.

	1971	1972	1973	1974
Januari	38,6	37,0	36,8	41,2
Februari	38,3	35,7	35,0	39,3
Mars	38,3	36,3	36,6	37,5
April	38,9	35,4	34,9	34,6
Maj	36,0	34,7	35,4	33,1
Juni	35,0	33,5	34,8	32,1
Juli	37,7	35,5	37,6	33,9
Augusti	37,2	34,9	36,2	32,6
September	37,0	34,2	36,1	34,6
Oktober	38,2	35,4	35,9	34,5
November	38,3	35,4	38,2	
December	38,2	37,3	39,9	

Källa: Riksbanken.

av nämnda faktorer under andra och tredje kvartalet 1974 avspeglas i viss mån också i bankernas likvida tillgångar. Sålunda försämrades deras nettoställning gentemot riksbanken i avsevärt högre takt under andra kvartalet 1974 än under samma kvartal 1973. Likaså skedde ett relativt kraftigt omslag i bankernas korta nettofordringar på utländska banker andra kvartalet 1974. Det ansträngda likviditetsläget i bankerna ledde till att affärsbankerna under tredje kvartalet sålde ut statsobligationer och skattkammarväxlar för att minska sin skuld till riksbanken och därmed förbättra sin kassalikviditet. Bl. a. i syfte att gardera det stipulerade likviditetskvotskravet (tabell 9: 3) på 30 % för de större affärsbankerna och 24 % för övriga affärsbanker gjorde dessa samtidigt relativt omfattande nettoförvärv av hypoteksobligationer. Med dessa nettoförvärv och en positiv utveckling av bankernas korta nettofordringar på övriga kreditinstitut under de tre första kvartalen 1974 jämfört med samma kvartal 1973 kom omslaget i förändringen i deras totala likvida tillgångar att stanna på —5,1 miljarder kr för dessa kvartal.

9.2 Kreditinstitutens utlåning

Som framgår av tabell 9: 4 växte de organiserade kreditströmmarna med 7,7 miljarder kr. till 25,9 miljarder kr. under niomånadersperioden t. o. m. september 1974. *Affärsbankernas* kreditgivning avtog dock un-

Tabell 9: 4 Kreditmarknaden under de tre första kvartalen 1973 och 1974
Milj. kr. nettobelopp

Långivare	Låntagare				
	Staten	Kommuner	Bostäder	Näringsliv	Summa
1 — 3 kv. 1973					
Riksbanken	—3 155	2	—	16	—3 137
Affärsbanker	1 117	244	1 661	5 062	8 084
Sparbanker och föreningsbanker	98	—111	1 264	1 747	2 998
Enskilda försäkringsinrättningar	53	114	1 597	875	2 639
Offentliga försäkringsinrättningar[1]	1 068	485	2 419	2 217	6 189
Allmänheten[2]	1 175	88	—40	242	1 465
Summa	**356**	**822**	**6 901**	**10 159**	**18 238**
1 — 3 kv. 1974					
Riksbanken	4 444	8	—	42	4 494
Affärsbanker	—2 929	191	2 056	5 694	5 012
Sparbanker och föreningsbanker	538	—132	1 939	2 880	5 225
Enskilda försäkringsinrättningar	526	21	1 434	814	2 795
Offentliga försäkringsinrättningar[1]	1 118	375	2 461	2 227	6 181
Allmänheten[2]	1 468	140	155	449	2 212
Summa	**5 165**	**603**	**8 045**	**12 106**	**25 919**

[1] Exkl. återlån samt exkl. förvärv av utländska obligationer och bankers förlagsbevis.
[2] Inkl. investeringsbankens kortfristiga placeringar.

Källa: Riksbanken.

Tabell 9: 5 Affärsbankernas utestående krediter till vissa sektorer av näringslivet 1973—1974 Procentuell förändring. Inom parentes anges den absoluta förändringen i milj. kr.

	Nov. 1973—maj 1974	Maj 1974—nov. 1974	Nov. 1973—nov. 1974
Näringslivet	15.3 (3427)	0.6 (168)	16.1 (3595)
Industri	20.2 (1791)	6.5 (691)	28.0 (2482)
Handel och service-näringar	12.5 (955)	—1.0(—87)	11.3 (868)
Privatpersoner m.m.	15.2 (939)	4.7 (337)	20.6 (1276)

Anm. Exkl. Sparbankernas bank och Föreningsbankernas bank inkl. PK-banken.
Källa: Svenska bankföreningen.

der denna period med drygt 3 miljarder kr. till 5 miljarder kr. Det var emellertid endast deras kreditgivning till staten, som minskade med ca 4 miljarder kr., medan den växte med några hundra milj. kr. till bostadssektorn och näringslivet. Både utvecklingen av affärsbankernas statsobligationsinnehav samt deras innehav av skattkammarväxlar medverkade till den kraftiga nedgången i kreditgivningen till staten under de tre första kvartalen 1974. Affärsbankernas köp av statsobligationer var nämligen 1,6 miljarder kr. lägre under de tre första kvartalen 1974 jämfört med samma kvartal 1973. Dessutom avvecklade affärsbankerna sitt skattkammarväxelinnehav. Affärsbankernas kreditgivning till näringslivet ökade påtagligt under första halvåret 1974 för att under tredje kvartalet 1974 uppvisa en kraftig minskning (jfr diagram 9: 1). Som framgår av tabell 9: 5 framträder denna utvecklingstendens både för industrin och handeln samt för privatpersoner. Härmed uppnåddes en av de åsyftade effekterna med de kreditpolitiska åtgärderna under våren och sommaren 1974.

Vad gäller affärsbankernas kreditgivning till bostadssektorn skedde under de tre första kvartalen 1974 en omfördelning i deras placeringsobjekt. Affärsbankerna tycks sålunda under dessa kvartal i relativt hög grad ha lyft av både bostadsbyggnadskrediter och mellankrediter. Under denna period minskade nämligen stocken mellankrediter med ca 400 milj. kr. jämfört med en ökning på 300 milj. kr. under samma tidsrymd 1973. Likaså ökade under de tre första kvartalen 1974 de avlyfta bostadsbyggnadskrediterna snabbare än de utbetalda, vilket innebar, att stocken utestående bostadsbyggnadskrediter kom att växa i lägre takt under niomånadersperioden t. o. m. september 1974 jämfört med samma period 1973. Parallellt med denna nedgång i affärsbankernas direkta lån till bostadssektorn växte deras nettoinnehav av bostadsobligationer i betydligt snabbare takt under de tre första kvartalen 1974 jämfört med samma kvartal 1973. Även denna utveckling får i viss mån ses mot bakgrund av bankernas försämrade likviditetsläge. Visserligen hade en överenskommelse för 1974 träffats om ett visst åtagande från

bankernas sida vad gäller den långa finansieringen av bostäder men köpen av bostadsobligationer tidigarelades troligen på grund av de sjunkande likviditetskvoterna.

Kreditgivningen från *sparbanker och föreningsbanker* ökade under de tre första kvartalen 1974 med 2,2 miljarder kr. jämfört med de tre första kvartalen 1973, varav hälften gick till näringslivet. Däremot var kreditgivningen från *enskilda försäkringsinrättningar* i stort sett oförändrad under denna period. Bland sektorerna var det endast kreditgivningen till staten, som ändrades i någon nämnvärd utsträckning — en ökning med 475 milj. kr. Även *allmänna pensionsfondens* kreditgivning var av ungefär samma storleksordning under de tre första kvartalen 1974 jämfört med samma period 1973. Inte heller några dramatiska svängningar i fondens kreditgivningsmönster kunde konstateras.

9.3 Den sektorvisa upplåningen

Statens budgetunderskott ökade med 4,8 miljarder kr. under de tre första kvartalen 1974. Statsskuldspolitiken fortsatte samtidigt att förskjutas i långfristig riktning. Som framgår av tabell 9: 6 var nettoemissionen av såväl statens långa räntebärande som dess premieobligationslån sammanlagt ca 1,6 miljarder kr. större under de tre kvartalen t. o. m. september 1974 jämfört med samma period 1973. Samtidigt var statens korta obligationslån 2,2 miljarder kr. lägre, vilket i första hand beror på den extremt höga upplåning mot korta statsobligationer under de tre första kvartalen 1973, som företogs i avsikt att binda upp affärsbankernas omfattande överskottsmedel dessa kvartal. I absoluta tal var de korta statsobligationslånen dock icke obetydliga heller under de tre första kvartalen 1974, fastän de i själva verket enbart utgavs under första kvartalet. Sammanlagt minskade sålunda obligationsupplåningen med ca 1/2 miljard kr. jämfört med de tre första kvartalen 1973. Detta innebar, att staten i hög grad täckte sitt ökade upplåningsbehov genom försäljning av skattkammarväxlar till så gott som uteslutande riks-

Tabell 9: 6 Statens budgetutfall samt upplåningsformer under de tre första kvartalen 1973 och 1974
Milj. kr., nettobelopp

	1–3 kv. 1973	1–3 kv. 1974
Budgetutfallet (nettoutgift −)	−357	−5 165
Upplåning (ökning +)		
Skattkammarväxlar och kortfristig upplåning	−5 801	385
Korta obligationslån	3 114	950
Långa obligationslån	1 403	2 470
Premielån	379	906
Sparlån	413	310
Övrigt	849	144
Summa	357	5 165

Källa: Riksbanken och riksgäldskontoret.

Tabell 9: 7 Bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden under de tre första kvartalen 1973 och 1974
Milj. kr., nettobelopp

	1—3 kv. 1973	1—3 kv. 1974
Obligationer	4 246	6 068
Direkta lån i affärsbankerna	1 211	377
därav: bostadsbyggnadskrediter	905	773
mellankrediter	306	—396
Bostadslån hos andra kreditinstitut	1 444	1 600
Summa	**6 901**	**8 045**

Källa: Riksbanken.

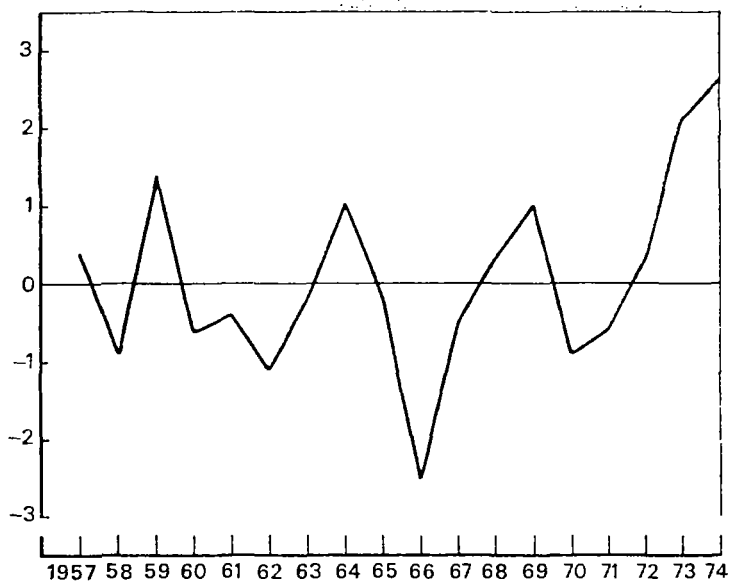
banken. Som framgått tidigare sålde affärsbankerna ut sina skattkammarväxlar under de tre första kvartalen 1974 för att kunna minska sin skuld till riksbanken.

Kommunernas finansiella sparande, som förbättrades under 1973 torde ha försämrats under 1974. Omslaget uppskattas till drygt 900 milj. kr. Kommunerna förefaller mer än väl ha täckt detta omslag med en sänkning i ökningstakten av de likvida tillgångarna. Sålunda uppgick kommunernas inlåning till 1,5 miljarder kr. under de tre första kvartalen 1974 att jämföra med 3,8 miljarder kr. under motsvarande period 1973. Genom att sålunda godta en väsentligt lägre uppbyggnad av sin likviditet 1974 tycks kommunerna också i någon mån ha kunnat minska sin upplåning detta år. Som framgår av tabell 9: 4 uppgick deras upplåning på kreditmarknaden under de tre första kvartalen 1974 till 600 milj. kr., vilket var 200 milj. kr. lägre än under samma period 1973.

Bostadsinvesteringarna beräknas ha minskat med ca 11 % i volym under 1974, medan den värdemässiga nedgången uppskattas till knappt 1 miljard kr. Nettoutbetalningarna av de statliga bostadslånen har beräknats ligga på ungefär samma nivå 1974 som 1973. Härav följer att bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden 1974 skulle kunna ha sjunkit i samma takt som den värdemässiga nedgången i bostadsinvesteringarna för att dessa 1974 skulle ha blivit täckta, dvs. en upplåning på kreditmarknaden 1974 på 10 miljarder kr. En sådan överensstämmelse mellan upplåning och investeringsbehov är emellertid ingen självklarhet. Upplåningen på kreditmarknaden avser nettoplaceringar och inkluderar förutom finansiering av bostadsbyggandet även lån mot säkerhet i äldre fastigheter. Bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden torde ha uppgått till knappt 12 miljarder kr. 1974.

Som framgår av tabell 9: 7 ökade bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden med 1,1 miljarder kr. under de tre första kvartalen 1974. Dess upplåning på obligationsmarknaden, som ökade med 1,8 miljarder kr. under dessa kvartal, betingades i hög grad av den tidigare omtalade försämringen av affärsbankernas likviditetssituation. Samma förhållande gällde även bostadssektorns direkta lån i affärsbankerna.

Diagram 9: 5 Vinstutvecklingen inom industrin 1957—1974
Procentuell förändring i bruttovinstmarginalen.

Anm. Uppgiften för 1974 avser delåret dvs. de första sex eller åtta månaderna. Den omfattar endast industriföretag med över 500 anställda.

Källor: Konjunkturinstitutet och statistiska centralbyrån.

Näringslivets investeringar i byggnader och maskiner ökade med 4,6 % i volym under 1974. Motsvarande värdemässiga ökning uppgick till 4,6 miljarder kr. Samtdigt ägde ett lageromslag på 6,8 miljarder kr. rum, nämligen från en lagerneddragning på 1,2 miljarder kr. 1973 till en lageruppbyggnad på 5,6 miljarder kr. 1974. Totalt beräknas alltså näringslivets investeringar ha växt med drygt 11 miljarder kr. Även näringslivets bruttosparande torde ha ökat ehuru i lägre takt. I denna riktning pekar bl. a. uppgifter om utvecklingen av rörelseresultatet för industriföretag med fler än 500 anställda under de första 6—8 månderna 1973—1974. Totalt uppgick denna ökning till 60 %. Motsvarande uppgift för delåren 1972—1973 stannade på 43 %. Detta resultat för delåret 1974 skiftade dock starkt mellan de olika branscherna. Sålunda ökade rörelseresultatet delåret 1974 inom järn-, stål- och metallverken med 84 % samt inom massa-, pappers- och pappersvaruindustrin med 130 %. Ökningen inom övriga branscher tillsammans stannade på 22 %. Den sneda utvecklingen i rörelseresultatet avspeglas också i utvecklingen av bruttovinstmarginalen, som under delåret 1974 ökade med 2,6 % för industriföretag med fler än 500 anställda. Om järn-, stål- och metallverken samt företag inom massa-, pappers- och pappersvaruindustrin exkluderas sänktes under delåret 1974 bruttovinstmarginalen för de återstående företagen med 0,1 % (diagram 9: 5). En ytterst grov och schematisk överslagsberäkning över resultatutvecklingen 1974 för olika delar

av näringslivet pekar på en möjlig vinstförbättring om ca 30 % för hela denna sektor 1974, vilket kunde tänkas ha resulterat i en approximativ ökning av företagens icke utdelade vinster om drygt 5 miljarder kr.

I de sålunda uppskattade rörelseresultaten 1974 torde emellertid i avsevärd utsträckning ingå även sådana bokförda ökningar av lagervärdena, vilka inte grundas på någon lagervolymförändring. Sådana uppvärderingar kan visserligen representera reala förmögenhetsvinster — i synnerhet i den mån lagren kan betraktas som balanserade av penningskulder — men utgör inte någon intäkt, som kan disponeras för att finansiera exempelvis en uppbyggnad av lagervolymen. Detta kan tänkas utgöra en del av förklaringen till att de kalkyler, som kunnat göras på grundval av det preliminära nationalräkenskapsmaterialet tyder på en väsentligt svagare utveckling av företagssektorns bruttosparande än som direkt kan utläsas av de redovisade rörelseresultaten. Man får under sådana omständigheter räkna med möjligheten av att näringslivets finansiella sparande kan ha försvagats med avsevärt mera än 6 miljarder kr.

Utvecklingen av avsättningar på investeringskonto samt arbetsmiljökonto i riksbanken torde ha påverkat sektorns likviditetsutveckling i negativ riktning med ytterligare någon miljard kr. 1974. Samtidigt torde dess upplåning på kreditmarknaden ha ökat med ca 2 miljarder kr. Som framgår av tabell 9: 8 uppgick under de tre första kvartalen 1974 denna upplåning nämligen till 12,1 miljarder kr., vilket var 2 miljarder kr. mer än samma period 1973. Av ökningen svarade sparbanker och föreningsbanker för ca hälften, medan sektorns upplåning i affärsbankerna ökade med drygt 400 milj. kr.

Under allt mer tilltagande åtstramning av kreditmarknaden under 1974 torde näringslivets upplåning utanför denna ha svällt. En indikation härpå ger bankernas garantiförbindelser. Stocken härav ökade med 2,3 miljarder kr. under perioden januari—oktober 1974 jämfört med endast obetydliga förändringar under motsvarande period 1972 och 1973. Av nämnda ökning på 2,3 miljarder kr. föll inte mindre än 2 miljarder kr. på månaderna juni t. o m. oktober 1974.

Näringslivets upplåning utomlands, som den kommer till uttryck i betalningsbalansens privata kapitaltransaktioner samt troligen även i

Tabell 9: 8 Näringslivets upplåning på kreditmarknaden under de tre första kvartalen 1973 och 1974
Milj. kr., nettobelopp

	1—3 kv. 1973	1—3 kv. 1974
Obligationer och förlagslån	1 557	1 618
Aktier	381	709
Upplåning hos affärsbankerna	4 950	5 391
Upplåning hos andra kreditinstitut	3 271	4 388
Summa	**10 159**	**12 106**

Källa: Riksbanken.

restposten, torde ha varit i stort sett oförändrad 1974 jämfört med 1973.

Utvecklingen av de på näringslivets likviditet mest påverkande variablerna pekar således på en försämring av denna sektors likviditetsutveckling 1974 vilket också diagram 9: 3 ger en antydan om. Trots denna utvecklingstendens 1974 torde näringslivets likviditetssituation fortfarande vara god med tanke på framför allt 1972 och 1973 års kraftiga likviditetsuppbyggnad, som i varje fall inte motvägs av någon väsentlig avtappning 1974.

9.4 Utblick mot 1975

Som framgått av det föregående torde den totala likviditetsökningen i samhällsekonomin ha sjunkit något 1974. Hur likviditeten totalt kommer att utvecklas under 1975 är f. n. vanskligt att uttala sig om. De nu föreliggande prognoserna över utrikesbetalningarna 1975 antyder i och för sig att häri skulle ligga en faktor, som bidrar till en ytterligare försvagning av utvecklingstakten. Parallellt härmed kan dock en mera positiv utveckling av kapitalbalansen förväntas. Visserligen torde en förhållandevis betydande likviditetsberedskap föreligga även vid ingången av 1975. Allt snävare inhemska finansieringsmöjligheter torde dock så småningom leda till ett ökat ianspråktagande av utländska kreditmöjligheter. Detta skulle kunna leda till ett stopp i valutautflödet 1975 och därmed åtminstone en neutral inverkan på penningmängdsökningen. Det beräknade budgetsaldot för 1975 torde i och för sig få en starkare likviditetspåspädande verkan än 1974. I vad mån denna effekt kommer att göra sig gällande är emellertid avhängigt i vilken grad staten kan komma att placera sin upplåning på marknaden utanför banksystemet.

De kreditpolitiska åtgärderna i slutet av november 1974 bl. a. angående utlåningstak för affärsbankernas övriga utlåning exkl. bostadsbyggnadskrediter torde under åtminstone första halvåret 1975 komma att innebära en viss begränsning i likviditetstillskottet från bankernas utlåning till allmänheten. Utlåningstaket för affärsbankerna innebär sålunda, att deras utestående krediter till övriga ändamål exkl. bostadsbyggnadskrediter inte bör öka med mer än drygt 10 miljarder kr. under perioden 31 december 1973—30 juni 1975 eller med 4 miljarder kr. under perioden 31 oktober 1974—30 juni 1975. Under 18-månadersperioden t. o. m. den 30 juni 1974 uppgick denna ökning till närmare 13 miljarder kr., varav drygt 7 miljarder kr. inträffade under perioden 31 oktober 1973—30 juni 1974. Perioden 31 december 1973—30 juni 1974 kännetecknades dock av en synnerligen lätt kreditmarknad. För helåret blir givetvis utvecklingen av likviditetstillskottet från bankernas utlåning till allmänheten även beroende av den fortsatta utformningen av kreditpolitiken under senare delen av 1975.

Den förutsatta utvecklingen av valutabehållningarna 1975 torde i och

för sig kunna få en neutral eller positiv inverkan på bankernas likviditetssituation detta år jämfört med en likviditetsindragande effekt på mellan 3,5—4,0 miljarder kr. 1974. Ingenting talar f. n. för att statsbudgetens inverkan på bankernas likviditetsutveckling skulle avvika nämnvärt 1975 jämfört med 1974. Däremot torde särskilt under första kvartalet 1975 insättningarna till arbetsmiljö- resp. de särskilda investeringskontona i riksbanken komma att påverka bankernas likviditetssituation i negativ riktning, vilket kan föra med sig vissa besvär för bankerna att uppfylla likviditetskvotskraven.

Utifrån inkomst- och utgiftsprognoserna för de olika sektorerna, som presenteras i de övriga kapitlen, har i detta kapitel vissa skattningar för dessa sektorers finansiella variabler gjorts för 1975. Enligt de beräkningar, som presenteras i kapitel 8, kommer *statens* anspråk på kreditmarknaden 1975 att uppgå till 11,8 miljarder kr.

De bedömningar som gjorts av den *kommunala* inkomst- och utgiftsutvecklingen för 1975 indikerar en ytterligare försämring av sektorns finansiella sparande detta år med ca 600 milj. kr. Kommunernas likviditetsläge torde dock, mot bakgrund av den kraftiga likviditetsuppbyggnaden 1972 och 1973 och trots den mindre gynnsamma utvecklingen 1974, vara tämligen god vid ingången av 1975. Detta torde innebära att kommunerna har en potentiell möjlighet att själva finansiera en ökad del av sitt växande utgiftsöverskott med egna likvida medel.

Under 1975 uppskattas *bostads*investeringarna minska med 6,8 % i volym, vilket motsvarar en värdemässig ökning på ca 680 milj. kr. De statliga bostadslånen förefaller öka högst obetydligt 1975. Detta skulle innebära, att bostadssektorns upplåningsbehov på kreditmarknaden kan tänkas öka 1975.

Näringslivets fasta investeringar uppskattas öka med endast ett par tiondels procent 1975 i volym, vilket värdemässigt motsvarar ca 3 miljarder kr. Utvecklingen förefaller emellertid bli ojämn mellan de olika näringsgrenarna. Sålunda beräknas industrins investeringar i byggnader och anläggningar öka med ca 8 % i volym, medan handelns troligen kommer att sjunka något. Samtidigt torde näringslivets lagerinvesteringar öka med drygt 1 miljard kr. 1975. Hur finansieringsuppgiften kommer att fördelas mellan de olika finansieringskällorna är på nuvarande stadium svårbedömbart. De kalkyler, som idag kan göras, tyder på en fortsatt försämring av näringslivets finansiella sparande 1975 ehuru i väsentligt lägre takt än 1974. Näringslivets likviditet torde dock ännu vid ingången av året vara god. Samtidigt torde med nuvarande kreditpolitik en viss begränsning i upplåningsmöjligheterna inomlands både på och utanför kreditmarknaden föreligga 1975. Den fortsatta restriktiviteten får ses mot bakgrunden av behovet att åstadkomma en viss kapitalinströmning från utlandet. Visserligen hejdades valutautströmningen under senare delen av 1974, men bytesbalansens stora

underskott under 1975 gör en omfattande upplåning i utlandet nödvändig detta år. För att låntagare inom den privata sektorn skall medverka till en sådan upplåning måste tillgången till krediter i Sverige vara begränsad. Detta nödvändiggör bibehållandet av en viss grad av stramhet på kreditmarknaden i Sverige.

BIHANG

Delprognoser och arbetsfördelning rörande preliminär nationalbudget 1975

Av inledningen framgår vilka kapitel och avsnitt som sammanställts inom finansdepartementets ekonomiska avdelning (EA) resp. konjunkturinstitutet (KI). Nedan redovisas detta i tablåform. Härutöver framgår EA:s och KI:s bedömningar av utvecklingen inom olika delsektorer.

Sektor	Avsnittet utformat inom	Prognos, %	
		EA	KI
Privat konsumtion	KI	3,5	3,5
Offentlig konsumtion	EA	3	—
Bruttoinvesteringar	KI	0,5	−1
Lagerinvesteringar	KI	4 100[1]	3 700[1]
Export av varor och tjänster	KI	3	3
Import av varor och tjänster	KI	6	5
Bruttonationalprodukt	EA	2,5	2
Internationell bedömning	EA		
Produktion inom gruvor, mineralbrott, tillverkningsindustri och skogsbruk	KI		
Övrig produktion	EA		
Arbetsmarknad	EA		
De enskilda konsumenternas ekonomi därav:			
disponibel inkomst	KI		
transfereringar till hushåll	EA		
priser	KI		
Kreditmarknad	KI		
Sammanfattande översikt	EA		

[1] Milj. kr., 1968 års priser.

Innehåll

1	*Sammanfattande översikt*	2
1.1	Den ekonomiska utvecklingen under 1974	2
1.2	Utvecklingen inom olika områden 1975	7
1.3	Sammanfattande bedömning för 1975	15
2	*Det internationella läget*	22
2.1	Sammanfattande översikt	22
2.2	Länderöversikter	34
3	*Utrikeshandeln*	58
3.1	Exporten	58
3.2	Importen	71
3.3	Bytes- och betalningsbalansen	77
4	*Produktionen*	82
4.1	Sammanfattning av industriproduktionens utveckling	82
4.2	Gruvor och mineralbrott samt tillverkningsindustri	82
4.3	Skogsbruket	98
4.4	Övriga näringsgrenar och den totala produktionen	99
5	*Arbetsmarknaden*	103
5.1	Läget på arbetsmarknaden under 1974	103
5.2	Arbetsmarknaden under 1975	113
6	*De enskilda konsumenternas ekonomi*	117
6.1	De disponibla inkomsterna	118
6.2	Konsumentpriserna	123
6.3	Den privata konsumtionen	125
7	*Investeringarna*	130
7.1	Sammanfattning av investeringsprognosen för 1975	130
7.2	Investeringsutvecklingen inom olika områden	135
7.3	Lagerinvesteringarna	146
8	*Den offentliga verksamheten*	150
8.1	Allmänt	150
8.2	Staten	150
8.3	Kommunerna	156
8.4	Socialförsäkringssektorn	160
8.5	Den konsoliderade offentliga sektorn	164
8.6	Beräkning av finanspolitiska effekter	168
9	*Kreditmarknaden*	172
9.1	Likviditetsutvecklingen	175
9.2	Kreditinstitutens utlåning	179
9.3	Den sektorvisa upplåningen	181
9.4	Utblick mot 1975	185
Bihang		
Delprognoser och arbetsfördelning		188

Tabellförteckning

1:1 Försörjningsbalans 1972—1974 3
2 Preliminär försörjningsbalans för 1975 17
3 Bytesbalans 1973—1975 20

2:1 Bruttonationalproduktens utveckling i olika länder och länderområden 1973—1975 22
2 Konsumentpriser 1962—1974 24

3:1 Marknadstillväxten för färdigvaror (exkl. fartyg) i OECD-området 1971—1975 59
2 Sveriges export av färdigvaror (exkl. fartyg) till OECD-området 1971—1975 60
3 Sveriges export av färdigvaror (exkl. fartyg) 1968—1975 62
4 Prisutvecklingen för färdigvaror 1960—1975 64
5 Exportutvecklingen för olika varugrupper 1973—1975 66
6 Importutvecklingen för olika varugrupper 1973—1975 72
7 Bytes- och betalningsbalans 1971—1975 78

4:1 Industriproduktionens utveckling 1972—1975 83
2 Försörjningsbalans för sågade och hyvlade trävaror 1973—1975 85
3 Försörjningsbalans för järn och stål 1973—1975 90
4 Försörjningsbalans för verkstadsprodukter, exkl. fartyg 1973—1975 93
5 Försörjningsbalans för övrig industrisektor 1973—1975 97
6 Försörjningsbalans för rundvirke 1973—1975 99

5:1 Sysselsättningen inom olika näringsgrenar 1972—1974 110
2 Arbetslösheten enligt arbetskraftsundersökningarna 1973 och 1974 113
6:1 De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1973—1975 119
2 Inkomstöverföringar till hushåll 1973—1975 121
3 Hushållens direkta skatter och avgifter 1971—1975 122
4 Hushållens nettobehållning av de inkomstöverföringar som reformerades 1974 123
5 Konsumentprisindex december 1973—oktober 1974 123
6 Konsumentprisförändringen 1973—1975 uppdelad på komponenter 125
7 Hushållens konsumtionsutveckling 1963—1974 126

7:1 Bruttoinvesteringarnas utveckling 1970—1974 samt prognos för 1975 131
2 Bruttoinvesteringarnas utveckling 1970—1974 samt prognos för 1975 för privat, statlig och kommunal sektor 132
3 Lägenheter i påbörjade och inflyttningsfärdiga bostadsbyggen 1968—1975 138
4 Preliminärt verkställda investeringar 1974 resp. planerade investeringar 1975 enligt investeringsenkät i november 1974 139
5 Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar 1966—1975 140
6 Planerade och faktiska förändringar av de borgerliga primärkommunernas och landstingens investeringar 1967—1975 145
7 Lagervolymförändringar totalt och efter näringsgrenar 1971—1975 149

Bil. 1 Preliminär nationalbudget 191

8:1 Statens inkomster och utgifter 1973—1975 153
2 Kommunernas inkomster och utgifter 1973—1975 157
3 Socialförsäkringssektorns inkomster och utgifter 1973—1975 162
4 Den offentliga sektorns konsumtion och investeringar 1973—1975 165
5 Den konsoliderade offentliga sektorns inkomster och utgifter 1973—1975 165
6 Finanspolitiska effekter 1974 och 1975 170

9:1 Penningmängden hos allmänheten under de tre första kvartalen 1973 och 1974 176
2 Bankernas likvida tillgångar under de tre första kvartalen 1973 och 1974 177
3 Affärsbankernas likviditetskvoter 1971—1974 178
4 Kreditmarknaden under de tre första kvartalen 1973 och 1974 179
5 Affärsbankernas utestående krediter till vissa sektorer av näringslivet 1973—1974 180
6 Statens budgetutfall samt upplåningsformer under de tre första kvartalen 1973 och 1974 181
7 Bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden under de tre första kvartalen 1973 och 1974 182
8 Näringslivets upplåning på kreditmarknaden under de tre första kvartalen 1973 och 1974 184

Diagramförteckning

2:1 Bruttonationalproduktens utveckling i olika länder och länderområden 1965—1974 23
2 Råvarupriserna utveckling 1972—1974 25
3:1 Marknadstillväxt och marknadsandelar för Sveriges färdigvaruexport till OECD-området 1962—1975 61
2 Exportutvecklingen, totalt och för vissa varugrupper 1968—1975 68
5:1 Antal obesatta platser 1970—nov./dec. 1974 107
6:1 Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter 1960—1975 127
2 Privat konsumtion fördelad på varugrupper. Hushållssparande. 1963—1:a halvåret 1974 128
7:1 Byggnads- och maskininvesteringar, totalt och uppdelat på sektorer 1966—1975 134
2 Andel outhyrda lägenheter 3 månader efter färdigställandet 1968—1973 135
3 Medianbyggnadstid i antal månader för påbörjade lägenheter 1970—1975 136
4 Investeringar i bostäder och inom egentlig industri 1968—1975 137
5 Investeringar inom egentlig industri, totalt och uppdelat på branscher 1968—1975 141
6 Totala industrins lagervolymförändringar 1963—1:a halvåret 1974 147
9:1 Affärsbankernas utestående krediter till övriga ändamål exkl. bostadsbyggnadskrediter 1969—1974 172
2 Riksbankens guld och valutor, valutabankernas tidsposition samt valutareserven 1970—1974 173
3 Industrins likviditetsutveckling 1969—1974 175
4 Penningmängden hos allmänheten 1968—1974 176
5 Vinstutvecklingen inom industrin 1957—1974 183

MARCUS BOKTR. STHLM 1974 740620

Riksrevisionsverkets inkomstberäkning

Bilaga 2

Till KONUNGEN

Enligt den för riksrevisionsverket gällande instruktionen åligger det ämbetsverket att varje år till Kungl. Maj:t avlämna en beräkning av statsverkets inkomster för nästkommande budgetår, avsedd som underlag för inkomstberäkningen i statsverkspropositionen.

Innan riksrevisionsverket nu framlägger förslag till beräkning av statens inkomster för budgetåret 1975/76 vill ämbetsverket inledningsvis lämna en sammanfattning av totalbudgetens utfall för de sistförflutna budgetåren.

Totalbudgetens utfall budgetåren 1969/70—1973/74

I tabellen nedan presenteras inkomster och utgifter på totalbudgeten de senaste 5 åren. Både inkomster och utgifter visar en fortgående uppgång. Samtliga 5 år visar underskott. Skattereformen 1970, som främst innebar höjd mervärdeskatt och sänkt direkt skatt för fysiska personer från 1 januari 1971, påverkar inkomststrukturen 1970/71 och 1971/72. Den 1 januari 1973 sänktes åter den direkta skatten för fysiska personer. Sänkningen finansierades med att allmänna arbetsgivaravgiften höjdes från 2 % till 4 % den 1 januari 1973. Löntagarnas folkpensionsavgifter slopades 1974 och ersattes med en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen som debiteras arbetsgivaren. Avgiften redovisas på titeln skatt på inkomst och förmögenhet m. m. Mervärdeskattens tillväxt 1973/74 dämpades av den tillfälliga sänkningen av mervärdeskatten 1974. En närmare redogörelse för utvecklingen av statsverkets inkomster och utgifter lämnas i riksrevisionsverkets publikation "Statens finanser 1974".

Totalbudgetens utfall budgetåren 1969/70—1973/74. Milj. kr.

	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74
Inkomster					
Driftbudgeten:					
Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.	17 048	18 441	19 772	18 266	20 957
Övrig skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse	623	629	748	787	843
Automobilskattemedel	3 044	3 223	3 329	3 450	3 616
Allmän arbetsgivaravgift	698	1 202	1 944	3 086	4 555
Mervärdeskatt	6 741	9 088	11 626	13 096	13 930
Tullar och acciser i övrigt	7 414	7 823	8 387	8 679	9 381
Uppbörd i statens verksamhet och diverse inkomster	1 546	1 534	1 794	2 034	2 075
Statens affärsverksfonder	525	573	680	814	950
Övriga kapitalfonder	1 247	1 864	2 023	2 435	2 827
Säger för driftbudgeten	38 887	44 378	50 303	52 647	59 133
Övrig finansiering	1 516	1 259	1 527	1 867	2 356
Summa inkomster	**40 404**	**45 637**	**51 830**	**54 513**	**61 489**
Utgifter					
Driftbudgeten (exkl avskrivningsanslag)	37 487	41 240	47 992	53 475	62 746
Investeringsanslag	6 559	7 413	7 578	7 719	8 182
Ökning av rörliga krediter	175	— 384	— 73	— 476	— 47
Summa utgifter	**44 221**	**48 269**	**55 497**	**60 718**	**70 881**
Totalbudgetsaldo	**—3 817**	**—2 632**	**—3 667**	**—6 205**	**—9 393**

Totalbudgetens utfall budgetåret 1973/74

Utfallet av totalbudgeten för budgetåret 1973/74 i förhållande till i riksstat och tilläggsstat upptagna belopp framgår av sammanställningen på s. 4—5. Totalbudgeten visar ett underskott av 9 393 milj. kr. Utgifterna uppgår till 70 881 milj. kr. och inkomsterna till 61 489 milj. kr. Inkomsterna består av driftbudgetens inkomster, 59 133 milj. kr., och övrig finansiering, 2 356 milj. kr. i form av dels avskrivningar och övriga kapitalmedel inom fonderna och dels övrig kapitalåterbetalning.

På utgiftssidan upptas alla utgiftsanslag för de olika huvudtitlarna (departementsområdena) oberoende av om de representerar utgifter för driftbudgeten eller investeringar. Riksgäldsfondens underskott redovisas härvid som en särskild huvudtitel. Utgifterna på driftbudgetens anslag för avskrivning av nya kapitalinvesteringar och oreglerade kapitalmedelsförluster upptas inte på totalbudgeten, eftersom dessa anslag endast representerar en överföring av utgifter mellan driftbudgeten och kapitalbudgeten och sålunda ej påverkar totalbudgetens omslutning.

På utgiftssidan anges vidare den medelsförbrukning, som beräknats i övrigt, nämligen i förekommande fall i form av minskade anslagsbehållningar och ökad disposition av rörliga krediter. Utgifterna på reservationsanslag och investeringsanslag ingår i redovisade belopp. Förändringarna i anslagsbehållningarna kan därför inte härutöver upptas som en särskild post i redovisningen. Inom parentes anges emellertid det belopp som svarar mot den i riksstaten beräknade förändringen av anslagsbehållningarna.

Totalbudgeten 1973/74 Milj. kr.

	Beräknat enligt riksstat	Redovisade belopp	Merinkomst (+) resp. brist (—)
A. Skatter, avgifter, m. m.			
Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.	21 300	20 957	—343
Övriga skatter på ink., förm. och rörelse	796	843	+ 47
Automobilskattemedel:	3 692	3 616	— 76
Fordonsskatt	140	300	+160
Bensin- och brännoljeskatt	2 052	2 009	— 43
Vägtrafikskatt	1 500	1 307	—193
Allmän arbetsgivaravgift	4 715	4 555	—160
Tullar och acciser:	23 415	23 311	—104
Tullmedel	880	1 022	+142
Mervärdeskatt	14 150	13 930	—220
Särskilda varuskatter	436	401	— 35
Omsättningsskatt på motorfordon	610	573	— 37
Tobaksskatt	1 817	1 879	+ 62
Skatt på sprit	2 200	2 244	+ 44
Skatt på vin	390	356	— 34
Skatt på malt- och läskedrycker	649	681	+ 32
Energiskatt	1 255	1 222	— 33
Särskild skatt på motorbränslen	770	716	— 54
Övriga tullar och acciser	258	288	+ 30
Uppbörd i statens verksamhet	1 266	1 313	+ 47
Diverse inkomster:	722	762	+ 40
Bötesmedel	87	104	+ 17
Totalisatoravgift	90	94	+ 4
Tipsmedel	287	292	+ 5
Lotterimedel	189	185	— 4
Övriga diverse inkomster	69	87	+ 18
Summa	55 906	55 356	—550
B. Inkomster av statens kapitalfonder			
Statens affärsverksfonder:	821	950	+129
Postverket	69	48	— 21
Televerket	158	237	+ 79
Statens vattenfallsverk	530	530	—
Övriga affärsverk	64	135	+ 71
Riksbanksfonden	200	250	+ 50
Statens allmänna fastighetsfond	314	346	+ 32
Försvarets fastighetsfond	125	138	+ 13
Statens utlåningsfonder:	1 746	1 748	+ 2
Lånefonden för bostadsbyggande	1 660	1 655	— 5
Övriga utlåningsfonder	86	92	+ 6
Fonden för låneunderstöd	75	72	— 3
Fonden för statens aktier	26	52	+ 26
Fonden för beredskapslagring	79	70	— 9
Statens pensionsfonder	93	96	+ 3
Diverse kapitalfonder	62	55	— 7
Summa	3 542	3 777	+235
C. Kapitalbudgetens inkomster			
Avskrivningsmedel och övriga kapitalmedel inom fonderna:	1 960	2 345	+385
Statens affärsverksfonder	1 633	1 982	+349
Övriga kapitalfonder	327	362	+ 35
Övrig kapitalåterbetalning	29	11	— 18
Summa	1 989	2 356	+367
Totalbudgetens inkomster	61 437	61 489	+ 52
Underskott	10 034	9 393	—641
Totalsumma	**71 471**	**70 881**	**—590**

	I riksstat och tilläggsstat upptagna belopp	Redovisade belopp	Merutgift (+) resp. besparing (—)
A. Utgiftsanslag:			
I. Kungl. hov- och slottsstaterna	11	11	—
II. Justitiedepartementet	2 761	2 880	+119
III. Utrikesdepartementet	1 815	1 575	−240
IV. Försvarsdepartementet	7 625	8 069	+444
V. Socialdepartementet	21 729	22 244	+515
VI. Kommunikationsdepartementet	5 160	5 016	−144
VII. Finansdepartementet	5 108	5 026	− 82
VIII. Utbildningsdepartementet	10 237	10 506	+269
IX. Jordbruksdepartementet	2 107	2 181	+ 74
X. Handelsdepartementet	302	327	+ 25
XI. Inrikesdepartementet	7 983	7 206	−777
XII. Civildepartementet	1 070	1 110	+ 40
XIII. Industridepartementet	1 936	1 969	+ 33
XIV. Oförutsedda utgifter	1	0	− 1
XV. Riksdagen och dess verk m. m.	102	110	+ 8
XVI. Riksgäldsfonden	2 575	2 696	+121
Summa	70 521	70 928	+407
B. Övrig medelsförbrukning:			
I. Minskning av anslagsbehållningar	800	(−904)	−800
II. Ökad disposition av rörliga krediter	150	− 47	−197
Summa	950	− 47	−997
Totalbudgetens utgifter	**71 471**	**70 881**	**−590**

Driftbudgetens inkomster budgetåret 1974/75

I närslutna bilaga B har riksrevisionsverket intagit en av ämbetsverket med ledning av från vederbörande myndigheter infordrade uppgifter upprättad sammanställning över det beräknade utfallet av driftbudgetens inkomstsida för innevarande budgetår. Enligt denna beräkning skulle de på driftbudgeten uppförda inkomsttitlarna kunna väntas lämna en inkomst av 70 670 milj. kr. mot i riksstaten beräknat 69 896 milj. kr.

Inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. beräknas nu understiga det i riksstaten upptagna beloppet med 600 milj. kr. Bland övriga inkomsttitlar räknas med högre inkomster än i riksstaten för vägtrafikskatt med 55 milj. kr., allmän arbetsgivaravgift med 180 milj. kr., tullmedel med 95 milj. kr., mervärdeskatt med 670 milj. kr., tobaksskatt med 143 milj. kr. och för spritskatt med 95 milj. kr. Högre inkomster än i riksstaten räknas även bl. a. för televerket med 16 milj. kr. och för statens järnvägar 35 milj. kr. Lägre inkomster än i riksstaten räknas för bl. a. bensin- och brännoljeskatt med 19 milj. kr. och malt- och läskedrycksskatt med 50 milj. kr.

Utvecklingen av skatteunderlaget verksamhetsåren 1968—1973

Av väsentlig betydelse för bedömande av den framtida utvecklingen av statens inkomster är att analysera förändringarna av fysiska och juridiska personers inkomster. Riksrevisionsverket lämnar fördenskull här först en återblick på utvecklingen av dessa inkomster, sådana de kommer till uttryck i taxeringsstatistiken.

Utvecklingen av det vid taxeringen till statlig inkomstskatt uppnådda taxeringsresultatet redovisas i tabellen på s. 8—9. Av tabellen framgår inkomster av olika förvärvskällor jämte utnyttjade avdrag vid de senaste sex taxeringarna.

Nämnda tabell visar att den sammanräknade nettoinkomsten för *fysiska personer m. fl.* till största delen, 92 %, består av inkomst av tjänst eller tillfällig förvärvsverksamhet. Därnäst i betydelse kommer inkomst av rörelse med drygt 4 % och inkomst av kapital med drygt 2 %.

Inkomst av tjänst har ökat kraftigt under den i tabellen redovisade sexårsperioden. Betydande avtalsmässiga lönelyftningar i förening med löneglidning och ökat antal arbetstimmar har medfört en kraftig stegring av lönesumman under perioden. För inkomst av tjänst redovisas en genomsnittlig inkomstökning på 9,5 % mellan 1968 och 1973. Vid jämförelse mellan åren måste observeras att fr. o. m. 1968 års taxering till statlig inkomstskatt endast ingår personer, för vilka statligt taxerad inkomst överstiger ortsavdraget eller fr. o. m. 1971 grundavdraget. Vid jämförelse mellan 1967 och 1968 års taxeringar skall därför inkomst av tjänst vid 1968 års taxering uppjusteras med ca 1 000 milj. kr. Vid en uppjustering av inkomst av tjänst enligt 1968 års taxering med detta belopp erhålls en ökning av ca 8 % från 1967 års taxering. Inkomståren 1969 och 1970 blev ökningstakten 8,9 resp. 12,1 %. Mellan 1970 och 1971 ökade inkomst av tjänst med 10,0 %.

Det bör dock observeras att deklarationspliktgränsen samtidigt höjts från 2 400 kr. till 4 500 kr. samt att folkpensionärernas kommunala bostadstillägg inte längre är deklarationspliktiga, vilket kan antas ha reducerat inkomst av tjänst 1971 med mellan en halv och en procent.

Fr. o. m. 1973 års taxering har deklarationsplikten reducerats ytterligare. Pensionärer som har enbart folkpension (inkl. pensionstillskott) och små sidoinkomster behöver inte längre deklarera. Sidoinkomsterna får uppgå till högst 1 500 kr. för ensamstående och 2 000 kr. för övriga. Eftersom dessa pensionärer tidigare generellt beviljats extra avdrag motsvarande extra inkomsterna var deras beskattningsbara inkomst lika med noll både för 1971 och 1972. Den totala statliga eller kommunala skatten har således inte påverkats av förskjutningen i deklarationsplikten. Ser man däremot på inkomst av tjänst har den ökat med endast 7,9 % mellan 1971 och 1972. Inkluderas även de ovannämnda pensionärernas inkomster skulle inkomst av tjänst ha varit ca

1 200 milj. kr. eller 1 % högre 1972 enligt en uppskattning av statistiska centralbyrån. Mellan 1972 och 1973 ökade inkomst av tjänst med 8,3 %.

Inkomst av jordbruksfastighet har uppvisat måttliga förändringar 1968—1972. Mellan 1972 och 1973 ökade inkomsterna med 11,6 %. Det kan påpekas att antalet inkomsttagare med inkomst av jordbruksfastighet utvisat en fortgående minskning.

Inkomst av kapital visar stora procentuella förändringar under åren 1969, 1970 och 1973. För nämnda år redovisas ökningar med 23,9, 19,5 resp. 8,2. Inkomstökningarna torde främst ha orsakats av höjda ränteinkomster. Verksamhetsåren 1971 och 1972 sjönk däremot inkomst av kapital till följd av den successivt sänkta räntenivån.

Avdragen för underskott i förvärvskälla har visat en fortgående ökning under hela den i tabellen redovisade perioden. Uppbromsningen av ökningstakten mellan 1971 och 1972 torde väsentligen vara att tillskriva inverkan av den sänkta räntenivån samma år.

De allmänna avdragen utgjordes fram t. o. m. 1970 till större delen av kommunalutskylder. Därnäst i betydelse kommer försäkringsavdrag av olika slag och de yrkesarbetande kvinnornas förvärvsavdrag. Som framgår av tabellen har det sammanlagda beloppet av allmänna avdrag m. m. för fysiska personer ökat oavbrutet 1968—1973 frånsett då kommunalskatteavdraget slopades 1971.

Vad angår *aktiebolagens* inkomster, lämnar tabellen på s. 8—9 vissa upplysningar. Av denna framgår bl. a. att inkomst av rörelse m. m. naturligt nog är den helt dominerande inkomstkällan. Tabellen visar också, att, till följd av under vissa år ganska betydande förändringar i de avdragsgilla kommunalskatternas belopp, utvecklingen av nettoinkomst och taxerad inkomst icke är helt parallell. Det kan i detta sammanhang påpekas, att bolagen i betydande utsträckning utnyttjat möjligheterna att göra avdragsgilla avsättningar till investeringsfonder för konjunkturutjämning. Vid 1972, 1973 och 1974 års taxering fanns dessutom möjligheten att utnyttja ett extra avdrag för investeringar.

Av tabellen framgår att vid 1974 års taxering visade bolagens samlade taxerade inkomst en ökning med 12,9 %. Under närmast föregående taxeringsår redovisades en ökning med 23,6 %.

Utfallet av taxeringarna till statlig inkomstskatt för verksamhetsåren 1968—1973 (taxeringsåren 1969—1974)
(På grundval av taxeringsnämndernas beslut)

	1968	1969	1970	1971	1972	1973	Procentuell förändring från				
	Milj. kr.						1968 till 1969	1969 till 1970	1970 till 1971	1971 till 1972	1972 till 1973
Fysiska personer m. fl.											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	2 041,5	2 034,7	2 108,4	2 145,9	2 189,0	2 442,6	− 0,3	+ 3,6	+ 1,8	+ 2,0	+11,6
annan fastighet	582,0	560,0	582,5	609,5	658,2	706,4	− 3,8	+ 4,0	+ 4,6	+ 8,0	+ 7,3
rörelse m. m.	4 860,8	5 108,7	5 296,1	4 749,1	4 779,8	4 964,6	+ 5,1	+ 3,7	−10,3	+ 0,6	+ 3,9
tjänst el. tillfällig förvärvsverksamhet	[1]78 641,2	[1]85 611,7	[1]95 979,4	[1]105 572,5	[1]113 942,9	[1]123 351,9	+ 8,9	+12,1	+10,0	+ 7,9	+ 8,3
kapital	2 002,8	2 481,1	2 966,1	2 866,5	2 575,6	2 786,2	+23,9	+19,5	− 3,4	−10,1	+ 8,2
Summa	**88 128,3**	**95 796,2**	**106 932,5**	**115 943,5**	**124 145,5**	**134 251,7**	**+ 8,7**	**+11,6**	**+ 8,4**	**+ 7,1**	**+ 8,1**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	1 762,6	2 348,7	2 962,6	3 391,8	3 653,4	4 431,4	+33,3	+26,1	+14,4	+ 7,7	+21,3
Sammanräknad nettoinkomst	86 365,7	93 447,5	103 969,9	112 551,7	120 492,1	129 820,3	+ 8,2	+11,3	+ 8,2	+ 7,1	+ 7,7
Allmänna avdrag, förlustavdrag och avjämning	19 866,4	21 585,2	23 816,5	5 490,1	5 636,6	6 304,3	+ 8,7	+10,3	−76,9	+ 2,7	+11,8
Taxerad inkomst	**66 499,3**	**71 862,3**	**80 153,4**	**107 061,6**	**114 855,5**	**123 516,0**	**+ 8,1**	**+11,5**	**+33,6**	**+ 7,3**	**+ 7,5**
Utnyttjade ortsavdrag m. m.	12 997,7	13 571,7	14 379,7	22 324,6	21 406,1	21 675,3	+ 4,4	+ 6,0	+55,3	− 4,1	+ 1,3
Beskattningsbar inkomst	**53 501,6**	**58 290,6**	**65 773,7**	**84 737,0**	**93 449,4**	**101 840,7**	**+ 9,0**	**+12,8**	**+28,8**	**+10,3**	**+ 9,0**
Svenska aktiebolag m. fl.											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	82,6	117,4	149,3	75,7	54,6	80,6	+42,1	+27,2	−49,3	−27,9	+47,6
annan fastighet	158,6	146,9	123,1	131,7	143,7	168,5	− 7,4	−16,2	+ 7,0	+ 9,1	+17,3
rörelse m. m.	4 203,3	4 538,4	4 594,9	3 583,1	4 309,9	5 135,1	+ 8,0	+ 1,2	−22,0	+20,3	+19,1
kapital	19,6	31,4	28,4	31,2	33,1	23,8	+60,2	− 9,6	+ 9,9	+ 6,1	−28,1
Summa	**4 464,1**	**4 834,1**	**4 895,7**	**3 821,7**	**4 541,3**	**5 408,0**	**+ 8,3**	**+ 1,3**	**−21,9**	**+18,8**	**+19,1**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	78,1	88,5	61,9	63,0	68,8	70,8	+13,3	−30,1	+ 1,8	+ 9,2	+ 2,9
Sammanräknad nettoinkomst	4 386,0	4 745,6	4 833,8	3 758,7	4 472,5	5 337,2	+ 8,2	+ 1,9	−22,2	+19,0	+19,3
Allmänna avdrag och förlustavdrag	732,9	909,1	1 029,3	948,3	999,6	1 417,8	+24,0	+13,2	− 7,9	+ 5,4	+41,8
Taxerad (= beskattningsbar) inkomst	**3 653,1**	**3 836,5**	**3 804,5**	**2 810,4**	**3 472,9**	**3 919,4**	**+ 5,0**	**− 0,8**	**−26,1**	**+23,6**	**+12,9**

[1] Härav avser 343,6, 433,4, 417,6, 324,9, 394,5 resp. 521,5 milj. kr. tillfällig förvärvsverksamhet för 1968, 1969, 1970, 1971, 1972 och 1973

	1968	1969	1970	1971	1972	1973	Procentuell förändring från				
	Milj. kr.						1968 till 1969	1969 till 1970	1970 till 1971	1971 till 1972	1972 till 1973
Övriga skattskyldiga											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	25,8	25,7	38,1	29,6	25,1	43,0	— 0,4	+48,2	—22,3	—15,2	+71,3
annan fastighet	45,8	42,2	29,5	28,6	31,9	36,1	— 7,9	—30,1	— 3,0	+11,5	+13,2
rörelse m. m.	233,4	256,8	206,6	132,7	101,1	130,5	+10,0	—19,5	—35,8	—23,8	+29,1
kapital	161,2	199,3	251,2	251,6	243,2	264,8	+23,6	+26,0	+ 0,2	— 3,3	+ 8,9
Summa	**466,4**	**524,0**	**525,4**	**442,5**	**401,3**	**474,4**	**+12,3**	**+ 0,3**	**—15,8**	**— 9,3**	**+18,2**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	10,1	11,2	15,3	12,8	13,5	13,7	+10,9	+36,6	—16,3	+ 5,5	+ 1,5
Sammanräknad nettoinkomst	456,1	512,8	510,1	429,7	387,8	460,7	+12,4	— 0,5	—15,8	— 9,8	+18,8
Allmänna avdrag och förlustavdrag	88,9	95,1	133,5	111,6	103,1	107,1	+ 7,0	+40,4	—16,4	— 7,6	+ 3,9
Taxerad (= beskattningsbar) inkomst	**367,2**	**417,7**	**376,6**	**318,1**	**284,7**	**353,6**	**+13,8**	**— 9,8**	**—15,5**	**—10,5**	**+24,2**
Samtliga skattskyldiga											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	2 149,9	2 177,8	2 295,8	2 251,2	2 268,7	2 566,2	+ 1,2	+ 5,4	— 1,9	+ 0,8	+13,1
annan fastighet	786,4	749,1	735,1	769,8	833,8	911,0	— 4,7	— 1,9	+ 4,7	+ 8,3	+ 9,3
rörelse m. m.	9 297,5	9 830,8	10 018,2	8 392,6	9 113,9	10 125,8	+ 5,7	+ 1,9	—16,2	+ 8,6	+11,1
tjänst el. tillfällig förvärvsverksamhet	[1]78 641,2	[1]85 684,8	[1]96 058,8	[1]105 644,8	[1]114 019,8	[1]123 456,3	+ 9,0	+12,1	+10,0	+ 7,9	+ 8,3
kapital	2 183,6	2 711,8	3 245,7	3 149,3	2 851,9	3 074,8	+24,2	+19,7	— 3,0	— 9,4	+ 7,8
Summa	**93 058,6**	**101 154,3**	**112 353,6**	**120 207,7**	**129 088,1**	**140 134,1**	**+ 8,7**	**+11,1**	**+ 7,0**	**+ 7,4**	**+ 8,6**
Avdrag för underskott i förvärvskälla	1 850,8	2 448,4	3 039,8	3 467,6	3 735,7	4 515,9	+32,3	+24,2	+14,1	+ 7,7	+20,9
Sammanräknad nettoinkomst	91 207,8	98 705,9	109 313,8	116 740,1	125 352,4	135 618,2	+ 8,2	+10,7	+ 6,8	+ 7,4	+ 8,2
Allmänna avdrag, förlustavdrag och avjämning	20 688,2	22 589,4	24 979,3	6 550,0	6 739,3	7 829,2	+ 9,2	+10,6	—73,8	+ 2,9	+16,2
Taxerad inkomst	**70 519,6**	**76 116,5**	**84 334,5**	**110 190,1**	**118,613,1**	**127 789,0**	**+ 7,9**	**+10,8**	**+30,7**	**+ 7,6**	**+ 7,7**
Utnyttjade ortsavdrag m. m.	12 997,7	13 571,7	14 379,7	22 324,6	21 406,1	21 675,3	+ 4,4	+ 6,0	+55,3	— 4,1	+ 1,3
Beskattningsbar inkomst	**57 521,9**	**62 544,8**	**69 954,8**	**87 865,6**	**97 207,0**	**106 113,7**	**+ 8,7**	**+11,8**	**+25,6**	**+10,6**	**+ 9,2**

Anm. Hänsyn har ej tagits till den under perioden 1968—1970 förekommande frivilliga särtaxeringen för äkta makar.

Taxeringsstatistik avseende 1974 års taxering

Riksrevisionsverket utför årligen sedan 1968 en urvalsundersökning avseende fysiska personers självdeklarationer i syfte att skapa säkrare underlag för en prognosering av statens inkomster av skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. Undersökningarna används även för att beräkna effekterna av ändringar i skattesystemet. Materialet omfattar i år ca 20 000 personer av de ca 5,5 miljoner inkomsttagare som avlämnat allmän självdeklaration vid 1974 års taxering. Urvalet är ett s. k. stratifierat urval där stratifieringen gjorts efter variabeln "till statlig skatt på beskattningsbar inkomst".

För var och en av de utvalda personerna finns fyra slags uppgifter, nämligen överförda, excerperade, genererade och prognoserade uppgifter. Överförda uppgifter kommer från statistiska centralbyråns taxeringsband. Dessa uppgifter förekommer i den officiella taxeringsstatistiken. Excerperade uppgifter är kompletterande uppgifter som riksrevisionsverket via de lokala skattemyndigheterna insamlar från de utvalda personernas deklarationer. På basis av överförda och excerperade uppgifter är det möjligt att beräkna genererade uppgifter. Dessa omfattar slutligt påförda skatter och avgifter. Prognoserade uppgifter, slutligen, erhålls genom att överförda och excerperade uppgifter framskrivs erforderligt antal år. Framskrivningen sker som regel genom procentuella påslag på föregående års värden.

I tabellen på s. 11 har sammanställts resultaten av 1974 års undersökning gällande inkomståret 1973. I tabellen anges först riksrevisionsverkets estimat för de olika variablerna inklusive noll-taxerade, dvs. inklusive sådana personer som ej påförts skatter eller avgifter. Därefter anges osäkerhetsmarginalerna för urvalet i form av ett 95 % konfidensintervall. Taxeringsutfallet enligt statistiska centralbyrån i följande kolumn har korrigerats och innehåller inte dödsbon och familjestiftelser. I de två sista kolumnerna visas dels differensen mellan riksrevisionsverkets estimat och taxeringsutfallet, dels anges om denna skillnad är signifikant, dvs. större än vad som kan förklaras av slumpfel.

Taxeringen till statlig och kommunal inkomstskatt för fysiska personer vid 1974 års taxering (milj. kr.)

	RRVs estimat	Konfidensintervall	Taxeringsutfall	Differens	Signifikant skillnad
Taxering till statlig inkomstskatt					
Inkomst av jordbruksfastighet	2 315		2 381	− 66	nej
Inkomst av annan fastighet	613	± 79	678	− 65	nej
Inkomst av rörelse	5 173		4 951	+222	nej
Inkomst av tjänst (överförd)	122 907		122 830	+ 77	nej
Inkomst av tjänst (excerperad)	123 296	± 498			
intäkt under 1	110 647	± 662			
intäkt under 2	3 862	± 200			
intäkt under 3	14 049	± 594			
intäkt under 4	351	± 59			
intäkt under 5	11	± 7			
intäkt under 6	241	± 60			
summa intäkter under E	129 161				
summa avdrag under E	5 866	± 174			
Inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet	585	± 189	522	+ 63	nej
Inkomst av kapital	2 599	± 126	2 720	−121	nej
Sammanräknad inkomst, statligt (excerp.)	134 520	± 494	134 060	+460	nej
Underskott i förvärvskälla, statligt	4 491	± 185	4 423	+ 68	nej
Underskott på jordbruksfastighet	206	± 51			
Underskott på annan fastighet	3 413	± 144			
Underskott på kapital	732	± 70			
Underskott på övrigt	175	± 58			
Underskott på tillfällig förvärvsverksamhet	3	± 4			
Sammanräknad nettoinkomst, statligt	129 699	± 454	129 820	−121	nej
Allmänna avdrag, statligt (överförd)	6 335	± 256	6 208	+127	nej
Allmänna avdrag, statligt (excerp.)	6 441				
Tilläggspensionsavgift	432	± 30			
Obligatorisk sjukförsäkringsavgift	1 968	± 21			
Allmän arbetsgivaravgift	134	± 9			
Avgifter för pensionsförsäkringar	1 222	± 229			
Premier för vissa andra försäkringar	677	± 11			
Periodiskt understöd	635	± 60			
Förvärvsavdrag, statligt	1 291	± 63			
Andre makens ej utnyttjade avdrag	82	± 33			
Förlustavdrag, statligt	120	± 116			
Till statlig skatt taxerad inkomst	123 239	± 354	123 516	−277	nej
Grundavdrag, statligt	19 414	± 205			
Extra avdrag, statligt	2 111	± 175			
Avrundning	140				
Till statlig skatt beskattningsbar inkomst	101 574	± 96	101 667	− 93	nej
Beskattningsbar A-inkomst	98 139	± 186			
Beskattningsbar B-inkomst	3 434	± 162			
Taxering till kommunal inkomstskatt					
Sammanräknad inkomst, kommunalt	133 750	± 529			
Allmänna avdrag, kommunalt	10 631	± 322			
Underskott i förvärvskälla, kommunalt	4 200	± 179			

	RRVs estimat	Konfidensintervall	Taxeringsutfall	Differens	Signifikant skillnad
Andre makens ej utnyttjade avdrag, kommunalt	164	± 47			
Förlustavdrag, kommunalt	164	± 47			
Garantibelopp för fastighet i hemortskommunen	2 092	± 73			
Till kommunal skatt taxerad inkomst (inkl. utboinkomst)	125 716	± 436	126 007	−291	nej
Grundavdrag, kommunalt	19 414	± 205			
Extra avdrag, kommunalt	2 169	± 86			
Avrundning	159				
Till kommunal skatt beskattningsbar inkomst (inkl. utboinkomst)	103 974	± 252	104 215	−241	nej
Taxering till statlig förmögenhetsskatt					
Skattepliktig förmögenhet	67 067	±4 184			
Beskattningsbar förmögenhet	69 113	±4 690	72 670	−3 557	
Påförda skatter och avgifter					
Statlig inkomstskatt	14 680	± 28	14 667	+ 13	nej
Folkpensionsavgift	3 739	± 19	3 709	+ 30	ja
Kommunal skatt i hemortskommunen	24 650	± 65			
Kommunal skatt i utbokommun	195	± 26			
Totalkommunal inkomstskatt	24 845		24 932	− 87	
Sjukförsäkringsavgift	2 117[1]	± 15	2 150	− 33	ja
Arbetsgivaravgift	273	± 16	287	− 14	nej
Tilläggspensionsavgift	461	± 32	453	+ 8	nej
Förmögenhetsskatt	555	± 52	506	+ 49	nej
Skattereduktion	1 342	± 40	1 236	+106	ja
Slutligt påförd skatt efter skattereduktion	45 328	± 118			

[1] Vid generering av sjukförsäkringsavgift för företagare har RRV tvingats göra schabloniserade antaganden om karenstidens längd.

Utvecklingen av skatteunderlaget verksamhetsåren 1974, 1975 och 1976

Den allmänna inkomstutvecklingen är avgörande för de direkta statsskatternas avkastning och är även i väsentlig mån bestämmande för de indirekta skatternas avkastning liksom för de statliga affärsverkens inkomster.

Beträffande beräkningen av skatteunderlagets utveckling under åren 1974 och 1975 samt de första månaderna av år 1976 är det lämpligt att verkställa särskilda kalkyler för å ena sidan fysiska personer och å andra sidan aktiebolag.

Fysiska personer

Vad först angår skatteunderlaget för fysiska personer bestäms utvecklingen som närmare framgår av sammanställningen på s. 8—9, väsentligen av förändringarna i inkomst av tjänst, dvs. huvudsakligen löneutvecklingen. Den totala lönesumman påverkas dels av de avtals-

mässiga uppgörelserna mellan arbetsmarknadens parter, dels av ändringar av den totala sysselsättningen i landet dels av den s. k. löneglidningen dvs. förtjänstutvecklingen utöver avtalet.

Arbetsmarknadsläget genomgick en successiv förbättring under senare hälften av 1973 och första hälften av 1974, framgår det av konjunkturinstitutets höstrapport. Sysselsättningsökningen tycks enligt vissa källor ha stagnerat under hösten 1974. Enligt statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar tycks däremot arbetsmarknadsläget fortsätta att förbättras. Industrins ordertillströmning liksom handelns försäljning tyder också på att ett positivt bidrag därifrån kan förväntas till arbetsmarknadsutvecklingen. Sysselsättningsökningen 1973—1974 räknat i antal personer har uppgått till ca 1,5 procent medan ökningen i antal timmar beräknas bli något lägre bl. a. till följd av en ökad sjukfrånvaro.

Konjunkturinstitutet räknar i sin höstrapport med att lönesumman ökar med ca 12,5 % mellan 1973 och 1974. De avtalsmässiga ökningarna uppgår till 7,5 procentenheter och löneglidningen beräknas till knappt 4 procentenheter. Sysselsättningskomponenten beräknas ge ett positivt bidrag på omkring 1 procentenhet.

Lönesummeberäkningarna för 1975 är särskilt osäkra med hänsyn till att något löneavtal ännu inte föreligger. I ett alternativ som konjunkturinstitutet redovisar i sin senaste rapport antas ett avtalsutfall på 7 % förutom de höjningar av olika socialförsäkringsavgifter som beslutades i Hagaöverenskommelsen. Löneglidningen antas bli något lägre än 1974, ca 3,5 procentenheter. Sysselsättningen väntas minska något och dra ned lönesummeutvecklingen med en halv procentenhet. Totalt antas således lönesumman enligt dessa antaganden öka med ca 10 % 1974—1975.

Riksrevisionsverket har valt att grunda sina beräkningar på konjunkturinstitutets bedömning och således i sina beräkningar utgått från att förvärvskällan inkomst av tjänst exklusive pensioner för verksamhetsåret 1974 kommer att visa en ökning med 12,5 % i förhållande till 1973. Pensionerna antas öka med knappt 24 %. Summa inkomst av tjänst beräknas sammanlagt öka med 13,7 % under 1973—1974. För verksamhetsåret 1975 har riksrevisionsverket räknat med en ökning på 11 % av inkomst av tjänst vilket motsvarar den av konjunkturinstitutet antagna lönesummeökningen samt en ökning av pensionerna med 18,5 %. Med hänsyn till att avtal för 1975 inte föreligger och att inkomstantagandet därmed är mycket osäkert har konjunkturinstitutet i sin höstrapport 1974 redovisat två alternativa ökningstal. Skillnaden mellan de båda alternativen uppgår till två procentenheter. RRVs antagande om 10 % för löneutvecklingen 1975 ansluter sig till konjunkturinstitutets lägre alternativ. För 1976 har verket valt att schablonmässigt skriva fram inkomsterna med 8 %.

Fysiska personers inkomst av jordbruksfastighet för verksamhetsåret 1973 utgjorde nära 2 % av deras sammanlagda inkomst. Inkomsterna förväntas ligga kvar på oförändrad nivå 1973—1975.

Inkomst av annan fastighet än jordbruksfastighet har hittills svarat för mindre än 1 % av fysiska personers sammanlagda inkomst. Riksrevisionsverket har räknat med en ökning av 5 %, för såväl 1974 och 1975 som 1976.

Inkomst av rörelse svarade 1973 för ca 4 % av fysiska personers inkomster. Riksrevisionsverket har med hänsyn till konjunkturutvecklingen beräknat ökningen av inkomster av rörelse mellan 1973 och 1974 med 5 %. Ökningstakten har antagits bli oförändrad (5 %) de efterföljande åren.

1972 var de fysiska personernas inkomst av kapital 2,5 % av deras sammanlagda inkomst. Kapitalinkomsterna har för 1974, 1975 och 1976 antagits öka med 20, 15 resp. 10 %.

Utvecklingen av skatteunderlaget för svenska aktiebolag m. fl.

Vid bedömningen av utvecklingen för de svenska aktiebolagens, sparbankernas och försäkringsinstitutens taxerade inkomster har RRV haft tillgång till dels SCB:s taxeringsstatistik avseende utfall för verksamhetsåret 1973, dels verkets egen enkät avseende förväntat taxeringsutfall för verksamhetsåret 1974.

Av SCB:s statistik framgår utvecklingen av samtliga aktiebolags m. fl. taxerade inkomster år för år. Redovisningen kommer RRV tillhanda i oktober året efter verksamhetsåret.

Under hösten 1974 tillfrågade RRV ett urval av 1 975 svenska aktiebolag, sparbanker och försäkringsinstitut om deras taxerade inkomster under innevarande och föregående verksamhetsår. Förutom den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten, tillfrågades företagen om storleken av den till kommunal inkomstskatt taxerade inkomsten, garantibelopp för fastighet, avsättning till arbetsmiljöfond samt totalt och utnyttjat särskilt forsknings- och utvecklingsavdrag.

Enligt enkäten beräknas den statligt taxerade inkomsten öka med ca 30 % mellan verksamhetsåren 1973 och 1974. Hänsyn har då emellertid inte tagits till Kungl. Maj:ts proposition 1974: 177 om avsättning till särskild investeringsfond. Avsättningen till denna särskilda investeringsfond har ej kunnat beaktas av företagen i föreliggande enkät, då största delen av enkätmaterialet insamlades innan denna information förelåg. RRV har dock med ledning av enkätmaterialet gjort en uppskattning av storleken på avsättningen till den särskilda investeringsfonden till totalt ca 1 000—1 500 milj. kr. Denna avsättning påverkar direkt företagens beräknade inkomster för verksamhetsåret 1974 efter-

Taxerad inkomst m. m. verksamhetsåret 1974 fördelat på bransch (milj. kr.)

Bransch	Taxerad inkomst verksamhetsåret 1974	Förändring från föregående år	Fyllnads inbetalning 1975	Avsättning till arbetsmiljöfond Totalt	Minskad statlig bolagsskatt pga avsättn. till arbetsmiljöfond	Forsknings och utvecklingsavdrag Totalt/Utnyttjat		Minskad statlig bolagsskatt pga avdrag för forskning och utveckling
1 Jord- och skogsbruk	39	— 10	8	12	5	1	1	0
2 Kol- och malmgruvor m. m.	81	+ 71	44	54	22	1	1	0
3 Livsmedels-, dryckesvaror och tobaksindustri	141	— 16	33	61	24	4	4	2
4 Textil-, beklädnads- och läderindustri	135	+ 92	83	103	41	60	16	7
5 Trävaru-, massa-, och pappersindustri	655	+ 459	377	398	159	9	9	4
6 Kemisk industri, petroleum-, gummivaru- och plastindustri	302	+ 168	120	147	59	16	16	6
7 Jord- och stenindustri	72	0	28	49	20	7	5	2
8 Järn-, stål- och metallverk	492	+ 249	192	386	154	20	19	8
9 Verkstadsindustri	763	+ 109	94	437	175	135	126	50
10 Annan tillverkningsindustri	11	— 3	2	5	2	0	0	0
11 Byggnadsindustri	76	— 5	27	34	14	4	3	1
12 Parti- och detaljhandel, restaurang och hotellrörelse	834	— 19	220	313	125	8	8	3
13 Bank- och försäkringsverksamhet, fastighetsförvaltning	1 017	+ 11	109	265	106	1	1	1
14 Samfärdsel	71	+ 2	27	32	13	0	0	0
15 Övrigt	103	— 11	31	53	21	0	0	0
Totalt	**4 792**	**+1 097**	**1 395**	**2 349**	**940**	**266**	**209**	**84**
Därav företag med mer än 1 000 anställda	2 485	1 092	749	1 435	574	169	158	63

som avsättningen är avdragsgill vid statlig och kommunal taxering. Med hänsyn tagen till enkätmaterialet samt till den särskilda investeringsfonden förväntar RRV att företagens taxerade inkomster kommer att vara *oförändrade* gentemot föregående år.

I nedan beräknade värden, som är baserade på enkätmaterialet, har ej hänsyn tagits till lagen om den särskilda investeringsfonden. Förändringar kan därför komma att inträffa i siffrorna på grund av reviderade bokslutsdispositioner av företagen, beroende på t. ex. likviditetsplaneringen, aktieägarintressen m. m.

Enligt enkäten beräknas företagens avsättningar till arbetsmiljöfond (SFS 1974: 325) uppgå till 2 350 milj. kr. Av detta belopp har redan ca 700 milj. kr. inbetalats till Riksbanken intill den 1 oktober 1974. Minskningen av den statliga bolagsskatten på grund av tillkomsten av arbetsmiljöfonden beräknas till ca 950 milj. kr.

Det särskilda forsknings- och utvecklingsavdraget uppskattas av företagen till totalt 266 milj. kr. Utnyttjat avdrag beräknas till 209 milj. kr., vilket betyder en minskning av den statliga bolagsskatten med 84 milj. kr. Den ej utnyttjade delen av avdraget kan via statligt förlustavdrag komma att utnyttjas vid framtida taxeringar.

Tabellen på s. 15 visar branschvis och totalt beräknad taxerad inkomst för verksamhetsåret 1974 samt storleken på fyllnadsinbetalningar, avsättning till arbetsmiljöfond och det särskilda forsknings- och utvecklingsavdraget.

Vid analys av enkätmaterialet framgår, som visas i tabellen, att ökningen i taxerad inkomst framför allt hänför sig till bolag med mer än 1 000 anställda. Av branscherna är det trävaru-, massa- och pappersindustrin m. m., som visar den i absoluta tal kraftigaste ökningen. Den största beräknade avsättningen till arbetsmiljöfond görs av verkstadsindustrin, vilken också beräknas göra det största avdraget för forsknings- och utvecklingskostnader.

Resultaten av de senaste årens taxeringsutfall ävensom enkäten med svenska aktiebolag m. fl. i november 1974 framgår av nedanstående sammanställning:

Verksamhetsår	Taxerad inkomst, milj. kr.	Förändring från föregående år %
1968	3 653	+18
1969	3 836	+ 5
1970	3 805	− 1
1971	2 810	−26
1972	3 474	+24
1973	3 919	+13
1974 prognos	3 920	± 0

Riksrevisionsverket bedömer att bolagens taxerade inkomster för verksamhetsåret 1974 kommer att vara oförändrade i förhållande till 1973 års taxering. För de två följande verksamhetsåren har antagits att bolagens taxerade inkomster ökar med 10 %.

Resultatet av riksrevisionsverkets inkomstberäkning återges i den härvid fogade tabellen (bilaga C) med specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1975/76.

Beträffande de för budgetåret 1975/76 beräknade beloppen för de särskilda inkomsttitlarna får riksrevisionsverket anföra följande.

DRIFTBUDGETENS INKOMSTER

A. Skatter, avgifter, m. m.

I. Skatter

1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter

Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.

Allmänt

Riksstatstiteln uppförs i riksstaten med det belopp som kan beräknas utgöra statens behållna inkomst av under budgetåret inflytande inkomst- och förmögenhetsskatt samt socialförsäkringsavgifter till folkpensioneringen. Denna titel intar en särställning i förhållande till beräkningen av övriga riksstatstitlar på grund av att titeln är ett samlingskonto för redovisningen av den allmänna skatteuppbörden. Skatter och avgifter debiteras på de slutliga skattsedlarna var för sig men uppbärs gemensamt.

Som bruttoinkomst på titeln redovisas i första hand vad som i enlighet med gällande uppbördsförfarande inflyter i form av preliminär skatt, fyllnadsbetalningar, kvarstående skatt, tillkommande skatt och indrivna restantier. Uppbördsförfarandet förutsätter även uppkomsten av s. k. överskjutande preliminär skatt. Utbetalningen av denna redovisas som utgift på titeln.

Som utgifter på titeln redovisas vidare de restitutioner av skatt som föranleds av taxeringsändringar m. m.

De största utgifterna på titeln är de utbetalningar av kommunalskattemedel som länsstyrelserna enligt särskilt givna regler har att göra till kommunerna på grund av att kommunalskatterna ingår i den samfällda statligt administrerade skatteuppbörden. Av samma skäl utbetalas från titeln medel motsvarande avgifter av olika slag som ingår i skatteuppbörden.

Den större delen av socialförsäkringsavgifterna uppbärs av praktiska skäl enligt alternativa metoder på så sätt att avgifterna för större arbetsgivare direkt debiteras av riksförsäkringsverket, medan avgifterna för mindre arbetsgivare debiteras på skattsedeln. Oberoende av om socialförsäkringsavgifter sålunda debiteras direkt av riksförsäkringsverket eller ingår i skatteuppbörden har man ansett redovisningen böra passera över förevarande skattetitel. Till följd härav ingår även upp-

börden av socialförsäkringsavgifter från "direktdebiterade" arbetsgivare på titelns inkomstsida och utbetalningarna till de allmänna försäkringskassorna m. m. bland titelns utgifter. Ett undantag från denna princip är direktdebiterade tilläggspensionsavgifter som inte redovisas över titeln.

Till de särskilda inkomsterna på titeln hör sjömansskatten och bland utgifterna ingår de omföringar till andra riksstatstitlar som enligt särskilda regler skall göras ifråga om vissa till beloppet relativt obetydliga skatter, som ingår i den allmänna uppbörden.

De in- och utbetalningar resp. omföringar som redovisas på titeln har sammanfattats i följande uppställning:

Inbetalningar

Preliminär A-skatt
Preliminär B-skatt
Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt
Kvarstående skatt (jämte ränta)
Tillkommande skatt
Sjömansskatt
Sjömansskattens andel i sjukförsäkringsmedel
Restantier
Medel från skattereklamationskontot
Skattetillägg och förseningsavgifter
Avgifter från direktdebiterade arbetsgivare till sjukförsäkring, folkpensionering, yrkesskadeförsäkring, byggnadsforskning, lönegarantifond, arbetarskydd, arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd (arbetsgivaravgifter)
Statens avgifter till sjukförsäkringen, folkpensioneringen, lönegarantifond, arbetarskydd, arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet
Viss ersättning från allmänna pensionsfonden
Eventuell återföring av medel från allmänna sjukförsäkringsfonden

Utbetalningar och omföringar

Överskjutande skatt (jämte ränta)
Övriga restitutioner
Utbetalda kommunalskattemedel (inklusive förskotterade skattebortfallsbidrag)
Utbetalningar till de allmänna försäkringskassorna
Utbetalning till allmänna pensionsfonden (skattedebiterade avgifter och egenavgifter)
Yrkesskadeförsäkringsavgifter
Byggnadsforskningsavgifter
Lönegarantiavgifter
Arbetarskyddsavgifter
Utbetalningar till erkända arbetslöshetskassor
Allmän arbetsgivaravgift (skattedebiterade avgifter och egenavgifter)
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt
Skogsvårdsavgifter
Annuiteter på avdikningslån
Eventuell avsättning av medel till allmänna sjukförsäkringsfonden

Skillnaden mellan titelns sammanlagda inkomster och utgifter utgör den nettoinkomst för statsverket, som motsvarar den i budgetredovisningen upptagna inkomsten på titeln.

Nedan följer en genomgång av de skatter och avgifter som ingår i slutlig skatt. Därefter behandlas uppbördssystemet och de poster som finns redovisade på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.

Slutlig debitering av skatter och avgifter som berör inkomstskattetiteln

Debiteringen av de olika skatterna och avgifterna framgår av debetsedeln för slutlig skatt. De skatter och avgifter som finns specificerade på debetsedeln är:

Statlig inkomstskatt
Kommunal inkomstskatt
Statlig förmögenhetsskatt
Folkpensionsavgift (t. o. m. taxeringsåret 1974)
Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen
(fr. o. m. taxeringsåret 1975)
Tilläggspensionsavgift
Sjukförsäkringsavgift (t. o. m. taxeringsåret 1975)
Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen
Arbetsgivaravgifter
Allmän arbetsgivaravgift
Skogsvårdsavgift
Annuiteter på avdikningslån
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt
Skattetillägg och förseningsavgifter
Skattereduktion
Särskild skattereduktion (fr. o. m. 1976 års taxering)

Den sammanställning och kortfattade redogörelse över innehållet i gällande författningar och bestämmelser avseende ovannämnda skatter och avgifter som föregående år redovisats i verkets inkomstberäkning har överförts till den av RRV utgivna inkomstliggaren.

Statlig inkomstskatt för fysiska personer

Den statliga skatten bestäms enligt en enda skatteskala, avsedd för alla kategorier fysiska personer. Grundbeloppet 1974 utgör 7 % av den beskattningsbara inkomsten, om denna inte överstiger 15 000 kr. Vid högre beskattningsbara inkomster än 15 000 kr. utgår skatten enligt en

progressiv skattesats, vilken är maximerad till 54 % för den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger 150 000 kr.

Fr. o. m. 1972 års taxering och t. o. m. 1975 års taxering utgår ett grundavdrag på maximalt 4 500 kr. för varje individ. Grundavdrag medgives med 4 500 kr. under förutsättning att den skattskyldiges till statlig inkomstskatt taxerade inkomst uppgår till högst 30 000 kr. Om den taxerade inkomsten överstiger detta belopp reduceras grundavdraget med 20 % av inkomst överstigande 30 000 kr. Enligt denna avtrappningsregel utgår således inget grundavdrag när den taxerade inkomsten överstiger 52 500 kr.

Fr. o. m. 1976 års taxering slopas avtrappningsregeln för grundavdraget. Grundavdraget uppgår således till 4 500 kr. oavsett taxerade inkomstens storlek. Samtidigt justeras skatteskalan för statlig skatt. Grundbeloppet är oförändrat 7 % av den beskattningsbara inkomsten upp till 15 000 kr. Såväl skatten som marginella skatten sänks på inkomster upp till 30 000 kr. i beskattningsbar inkomst. (Se skattereduktion nedan). På inkomster däröver höjs den marginella beskattningen i skatteskalan men tillsammantaget med det nya enhetliga grundavdraget blir marginella beskattningen lägre än i det tidigare systemet för inkomster upp till ca 70 000 kr. i årsinkomst. På inkomster däröver höjs den marginella beskattningen medan den totala skatten räknad i antal kronor blir lägre än i det tidigare systemet på inkomster upp till 150 000 kr. i årsinkomst.

Tillämpningen av en enda skatteskala och individuella grundavdrag innebär individuell beskattning. Principen om sambeskattning tillämpas dock i ett avseende, nämligen vad avser beskattningen av kapitalinkomster överstigande 2 000 kr., dvs. i huvudsak inkomst av fastighet, tillfällig förvärvsverksamhet och kapital. Härvid gäller att för gifta som båda haft taxerad inkomst skall beskattningsbar A-inkomst och beskattningsbar B-inkomst beräknas. Med A-inkomst avses inkomst av tjänst, utom periodiskt understöd, inkomst av jordbruksfastighet och inkomst av rörelse. Med B-inkomst, eller kapitalinkomst, förstås övriga inkomster. Vid skatteberäkningen av B-inkomsten påförs dessa inkomster den av makarna, som har den högsta A-inkomsten.

För vissa kategorier skattskyldiga med hemmavarande barn under 16 år medgives förvärvsavdrag. Förvärvsavdrag medgives fr. o. m. 1972 års taxering med 25 % av inkomst av tjänst eller rörelse, dock högst 2 000 kr., och med 1 000 kr. i fråga om inkomst av jordbruksfastighet. Avdraget medgives den av makarna som har den lägsta A-inkomsten. Om gift skattskyldig med minderårigt barn haft A-inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse och maken utfört arbete i förvärvskällan, får den skattskyldige åtnjuta förvärvsavdrag med värdet av makens arbetsinsats, dock med högst 1 000 kr. För ensamstående med hemmavarande barn under 16 år och A-inkomst medgives förvärvsavdrag med 25 % av

inkomst av tjänst, jordbruksfastighet eller rörelse, dock med högst 2 000 kr.

Vidare medgives avdrag för underhåll av icke hemmavarande barn under 18 år med högst 2 500 kr. fr. o. m. 1974 års taxering. Avdrag för övriga periodiska understöd är maximerade till 5 000 kr.

Dessutom medgives t. o. m. 1975 års taxering avdrag för faktisk påförd sjukförsäkringsavgift vid föregående års taxering. Vid 1976 års taxering får avdrag för sjukförsäkringsavgift uppgå till högst 500 kr.

I mitten av femtio-talet infördes vissa schablonmässigt beräknade minimiavdrag bl. a. för utgifter för fullgörande av tjänsten för skattskyldiga som haft inkomst av tjänst. Vidare infördes vissa extra avdrag för fysiska personer, som haft inkomst av kapital eller inkomst av annan fastighet än jordbruksfastighet. Även inkomster av sådan fastighet beräknas enligt schablonmetod.

Fysiska personer som har att erlägga socialförsäkringsavgifter till sjukförsäkringen eller folkpensioneringen, tilläggspensionsavgift samt allmän arbetsgivaravgift för inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet, åtnjuter avdrag för sådana avgifter som påförts året näst före taxeringsåret.

Under budgetåret 1974/75 tillämpas i likhet med föregående budgetår en uttagningsprocent av 100.

Statlig inkomstskatt för fysiska personer, oskifta dödsbon och familjestiftelser redovisas på den s. k. A-längden. De för taxeringsåren 1970—1974 uträknade skattebeloppen framgår av följande sammanställning (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1970	1971	1972	1973	1974
Statlig inkomstskatt, A-längden	11 691	13 862	13 394	15 254	14 667

Statlig inkomstskatt för bolag, ekonomiska föreningar m. m.

Statlig inkomstskatt för juridiska personer redovisas på de s. k. B- och C-längderna. Den uträknade skatten uppgick taxeringsåren 1970—1974 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1970	1971	1972	1973	1974
Statlig inkomstskatt, B- och C-längderna	1 582	1 534	1 128	1 383	1 561

Kommunal inkomstskatt

De kommunala skatterna utgörs av allmän kommunalskatt med däri ingående församlingsskatt och landstingsmedel i form av inkomstskatt beräknad på grundval av inkomst av garantibelopp för fastighet.

De fr. o. m. 1972 års taxering gällande avdragsreglerna vad avser förvärvsavdrag, underhållsavdrag, avdrag för sjukförsäkringsavgift samt

grundavdrag vid taxering till statlig skatt äger motsvarande tillämpning vid taxering till kommunal beskattning.

Debiterad kommunal inkomstskatt uppgick taxeringsåren 1970—1974 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1970	1971	1972	1973	1974
Kommunal inkomstskatt:					
A-längd	15 249	17 842	19 467	22 694	24 934
B- och C-längd	1 427	1 522	1 653	2 058	2 421

Statlig förmögenhetsskatt

Förmögenheter under 200 000 kr. är befriade från förmögenhetsskatt fr. o. m. 1975 års taxering. Skattesatsen är 1 % för förmögenheter mellan 200 000 kr. och 275 000 kr. Den högsta skattesatsen uppgår till 2,5 % för förmögenheter överstigande 1 000 000 kr. Dessutom finns vissa begränsningsregler för att minska totala skatten, som tillämpas utan särskild ansökan av den skattskyldige. Förmögenhetsskatt beräknas på den sammanlagda förmögenheten tillhörande föräldrar och barn under 20 år, som bor hos föräldrarna.

Debiterad förmögenhetsskatt uppgick taxeringsåren 1970—1974 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1970	1971	1972	1973	1974
Förmögenhetsskatt	447	492	459	482	515

Det bör observeras att förmögenhetsskatten t. o. m. 1971 års taxering debiterades utan att hänsyn tagits till spärreglerna.

Folkpensionsavgift

Folkpensionsavgiften ersätts fr. o. m. verksamhetsåret 1974 (taxeringsåret 1975) av en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen som erläggs av arbetsgivaren och egenföretagare.

De debiterade folkpensionsavgifterna uppgick taxeringsåren 1970—1974 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1970	1971	1972	1973	1974
Folkpensionsavgift	2 386	2 669	3 246	3 500	3 709

Tilläggspensionsavgift och allmän arbetsgivaravgift

Endast de försäkrades egna avgifter och avgifter från mindre s. k. skattedebiterade arbetsgivare debiteras på skattsedeln. Övriga avgifter för tilläggspensioneringen och den allmänna arbetsgivaravgiften debiteras och uppbärs direkt av riksförsäkringsverket.

Avgiftsunderlaget till allmän arbetsgivaravgift för egenföretagare kommer fr. o. m. 1976 års taxering att begränsas till endast den del av inkomsterna som överstiger 10 000 kr.

De skattedebiterade avgifterna uppgick taxeringsåren 1970—1974 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1970	1971	1972	1973	1974
Tilläggspensionsavgift	397	432	411	424	453
Allmän arbetsgivaravgift	70	75	137	141	287

Sjukförsäkringsavgift

Sjukförsäkringen finansieras förutom genom statsbidrag av avgifter från de försäkrade (t. o. m. 1974) och arbetsgivarna. Avgifterna från de försäkrade uppbärs i samband med den allmänna skatteuppbörden och avgifterna från direktdebiterade arbetsgivare uppbärs direkt av riksförsäkringsverket, som överför de under budgetåret inflytande avgifterna till titeln. Fr. o. m. 1974 infördes tandvårdsförsäkringen och föräldraförsäkringen samtidigt som sjukpenningförmånerna höjdes. I samband härmed höjdes egenavgifterna till sjukförsäkringen och fick en ändrad utformning. Avgiften består av dels en fast del på 300 kr. för varje försäkrad med minst 4 500 kr. i årsinkomst och dels en rörlig del som skall utgöra en viss procentandel av den sjukpenninggrundande inkomsten. För riket uppgick den rörliga delen för inkomst av anställning till i genomsnitt 1,6 % 1974. Den totala sjukförsäkringsavgiften får inte överstiga 10 % av den till statlig skatt beskattningsbara inkomsten. För egna företagare gäller andra förmåner och avgiftsregler än för anställda. Avgifterna till den obligatoriska sjukförsäkringen varierar mellan olika orters försäkringskassor.

Fr. o. m. 1975 slopas de försäkrades egna avgifter och ersätts med höjda arbetsgivaravgifter. De debiterade sjukförsäkringsavgifterna uppgick taxeringsåren 1970—1974 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1970	1971	1972	1973	1974
Sjukförsäkringsavgift	1 681	1 791	1 658	2 004	2 150

Arbetsgivaravgifter

Arbetsgivare skall för varje år erlägga socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen, folkpensioneringen (fr. o. m. 1974) och till tilläggspension. Härutöver uttas av arbetsgivaren yrkesskadeförsäkringsavgift, lönegarantiavgift och arbetarskyddsavgift, avgift till arbetslöshetsförsäkring och det kontanta arbetsmarknadsstödet samt för vissa arbetsgivare byggnadsforskningsavgift. Dessa avgifter, vilka tillsammans kallas

arbetsgivaravgifter, debiteras på debetsedeln å slutlig skatt endast i sådana fall då summan av dem uppgår till högst 1 000 kr. Arbetsgivaravgifter som överstiger nämnda belopp uppbärs som regel direkt av riksförsäkringsverket.

De sammanlagda skattedebiterade arbetsgivaravgifterna uppgick taxeringsåren 1970—1974 till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår				
	1970	1971	1972	1973	1974
Arbetsgivaravgifter	29	28	29	26	22

Skattereduktion

Vissa kategorier skattskyldiga skall fr. o. m. 1972 års taxering medgivas reduktion av skatten. För gifta skattskyldiga medgives skattereduktion med högst 1 800 kr. av den ena makens skatt så länge den andre makens grundavdrag inte är fullt utnyttjat, dvs. så länge andre maken har en statlig taxerad inkomst understigande 4 500 kr. Så snart även andre maken får taxerade inkomster minskar reduktionsbeloppet med 40 % av dessa inkomster, vilket innebär att rätten till skattereduktion upphör då andre makens taxerade inkomst nått 4 500 kr. För ensamstående med barn under 18 år utgör skattereduktionen 1 800 kr. utan reducering. Skattereduktion sker vid debitering av den slutliga skatten genom reducering av statlig inkomstskatt, kommunal inkomstskatt, landstingsmedel, skogsvårdsavgift, folkpensionsavgift (t. o. m. 1974 års taxering) eller sjukförsäkringsavgift. Skattereduktion medgives således inte i fråga om statlig förmögenhetsskatt, socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen (fr. o. m. 1975 års taxering) tilläggspensionsavgift, arbetsgivaravgift, allmän arbetsgivaravgift, förseningsavgift, annuitet på avdikningslån eller på förskott för avlösning av frälseränta. Vad som ger skattereduktion bortfaller vid debiteringen skall helt bäras av staten, vilket innebär att staten gottgör kommuner och andra för eventuellt reducerade belopp.

Fr. o. m. taxeringsåret 1976 kommer en särskild skattereduktion att medgivas på 250 kr. för statligt taxerade inkomster upp till 30 000 kr. Avtrappning av avdraget sker med tio procent av den del av den statligt taxerade inkomsten som överstiger 36 000 kr. Den särskilda skattereduktionen är helt avtrappad då inkomsten uppgår till 38 500 kr.

Den särskilda skattereduktionen sker genom reducering av samma skatter och avgifter som gäller för skattereduktion.

Den skattereduktion som medgivits taxeringsåren 1972—1974 uppgick till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår		
	1972	1973	1974
Skattereduktion	1 413	1 349	1 296

Skattetillägg och förseningsavgift

Särskilda avgifter, s. k. skattetillägg och förseningsavgift, debiteras vid överträdelser mot skatte- och avgiftsförfattningar. Skattetillägg påförs skattskyldig som lämnat oriktig uppgift vilken skulle kunna leda till för lågt beskattningsresultat. Förseningsavgift tas ut vid försummelse att i rätt tid avge deklaration.

Skattetilläggets storlek är i fråga om inkomst- och förmögenhetsskatterna 50 % av undandragen skatt eller avgift.

Förseningsavgiften är vad avser inkomst- och förmögenhetsskatterna 1 % av den högsta beskattningsbara inkomsten och 0,3 % av den beskattningsbara förmögenheten till den del den överstiger skattefritt belopp. Förseningsavgiften är maximerad till 300 kr. eller i de fall då deklaration inte inkommit trots anmaning 600 kr.

Den nya lagstiftningen omfattar flertalet skatter och allmänna avgifter samt arbetsgivaravgifterna till socialförsäkringens finansiering. Bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1972.

De debiterade skattetillägg och förseningsavgifter som bokförts på inkomstskattetiteln taxeringsåren 1972—1974 uppgick till följande belopp (milj. kr.):

	Taxeringsår		
	1972	1973	1974
Skattetillägg	85	84	95
Förseningsavgift	7	12	12

Övriga skatter och avgifter på debetsedeln för slutlig skatt

Skogsvårdsavgifter, annuiteter på avdikningslån, utskiftningsskatt och ersättningsskatt debiteras i samband med slutlig skatt men omförs eller utbetalas till andra inkomsttitlar eller anslag.

Uppbördsförfarandet för skatter och avgifter som berör inkomstskattetiteln

Preliminär A- och B-skatt

Enligt uppbördsförordningen skall skattskyldig erlägga preliminär skatt med det belopp, vilket så nära som möjligt kan antas motsvara i den slutliga skatten ingående skatter och avgifter.

Den preliminära skatten utgår dels i form av preliminär A-skatt, dels i form av preliminär B-skatt. A-skatten utgår enligt skattetabeller eller efter viss procent av uppburen löneinkomst. B-skatten debiteras normalt med det belopp som enligt senaste taxering påförts som slutlig skatt.

Preliminärskattetabellerna grundas på följande förutsättningar, nämligen

att inkomsten samt grundavdraget är oförändrade under inkomståret

att den skattskyldige inte kommer att taxeras för annan inkomst än som i tabellen angives, ej heller för garantibelopp för fastighet eller för förmögenhet

att den skattskyldige inte har att erlägga socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen eller tilläggspensionsavgift

att skattskyldig, som avses i 2 mom. första stycket 2) och 4) erhåller skattereduktion samt

att vid taxeringen för inkomsten inte andra avdrag medges än dels grundavdrag och såvitt gäller kolumnerna 3 och 4 s. k. förvärvsavdrag.

Fr. o. m. år 1973 beräknas skatteavdragen med hänsyn till skatten på beloppet i mitten av varje inkomstskikt emot tidigare på det högsta beloppet i varje inkomstskikt.

För inkomst av tjänst, som inte avser bestämd tidsperiod eller som inte uppbärs vid regelbundet återkommande tillfällen skall preliminär A-skatt utgå med 30 % av inkomsten. I vissa fall som t. ex. vid utbetalning av retroaktiva lönebelopp, ackordsersättningar o. dyl. skall preliminär A-skatt utgå enligt grunder som fastställts av riksskatteverket.

Överlämnar arbetstagare inte debetsedel på preliminär A-skatt till arbetsgivaren skall avdrag för preliminär A-skatt göras enligt förhöjda skatteskalor. Uppvisar vidare arbetstagare inte debetsedel på slutlig skatt för arbetsgivaren skall under tid, då avdrag för kvarstående skatt skall verkställas, avdrag för sådan skatt göras vid varje avlöningstillfälle med lika stort belopp som avdraget för preliminär A-skatt.

Preliminär A-skatt skall utgå även för annan inkomst än sådan som utgör den skattskyldiges huvudsakliga inkomst av tjänst, om det är särskilt påkallat ur uppbördssynpunkt. Preliminär A-skatt skall utgå för artistersättning som uppgår till minst 200 kr., sedan avdragen för särskild reseersättning gjorts, även om ersättningen ej utgör huvudsaklig inkomst av tjänst.

Arbetsgivares skyldighet att verkställa löneavdrag för skatt avser såväl preliminär skatt som kvarstående skatt, varvid gäller, att preliminär skatt utgår i första hand.

De lokala skattemyndigheterna kan på framställning av den skattskyldige eller på eget initiativ under uppbördsåret vidtaga jämkning av den preliminärskatt som skall utgå, om jämkningen kan förväntas medföra bättre anpassning mellan preliminär och slutlig skatt.

Preliminärskatten förfaller till betalning under mars, maj, juli, september, november och januari under uppbördsåret, vilket omfattar tiden fr. o. m. mars det ena året t. o. m. februari påföljande år. På titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. ingår under ett budgetår uppbörden under juli, september och november det ena året och uppbörden januari, mars och maj påföljande år. Titeln redovisar sålunda inte uppbördsårets preliminärskatt. Preliminär A-skatt företer vissa skillnader mellan olika skatteterminer på grund av att in-

komstunderlaget varierar under året. Preliminär B-skatt erläggs däremot som regel med en sjättedel av det debiterade årsbeloppet varje termin och är därför i stort sett stabil under uppbördsårets terminer.

Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt

Den skattskyldige kan frivilligt inbetala högre preliminärskatt än som följer av skattetabeller eller debetsedel å preliminär B-skatt. I regel görs detta genom fyllnadsbetalningar efter uppbördsårets utgång, dvs. under våren. Syftet är att undvika eller minska kvarstående skatt, som i vissa fall är räntebelagd (se nedan).

Kvarstående och överskjutande skatt

Sedan taxering verkställts och den slutliga skatten uträknats, sker en avräkning, varvid den skattskyldige gottskrivs i fråga om A-skatt det under uppbördsåret influtna beloppet jämte i förekommande fall s. k. särskilt uppdebiterat belopp samt i fråga om B-skatt det debiterade beloppet. Dessutom gottskrivs den skattskyldige fyllnadsbetalning av preliminärskatt. Understiger vid avräkningen den gottskrivna preliminära skatten motsvarande slutliga skatt, förfaller skillnaden, om denna är 10 kr. eller större, till betalning såsom kvarstående skatt under uppbördsterminerna i mars och maj året efter taxeringsåret. Om den kvarstående skatten uppgår till minst en tiondel av den slutliga skatten eller minst 5 000 kr., skall den skattskyldige erlägga ränta för den kvarstående skatten efter avdrag för 1 000 kr. Överstiger däremot den preliminära skatten motsvarande slutliga skatt, återbetalas det överskjutande beloppet, om detta är 10 kr. eller större, till den skattskyldige. Dessutom utgår ränta på den del av det överskjutande beloppet, som överstiger 1 000 kr., dock ej om räntebeloppet understiger 5 kr. Räntesatsen utgör för kvarstående skatt 12 % och för överskjutande skatt 7 %. På preliminär skatt som erlagts efter den 18 januari året näst efter inkomståret men senast den 30 april samma år, uppgår räntan till endast 3,5 %. Räntebeloppet på överskjutande skatt är maximerat till 100 000 kr. Kvarstående och överskjutande skatt på titeln avser inkomståret som avslutas ett halvt år före budgetårets ingång.

Tillkommande skatt

Tillkommande skatt är skatt som skall erläggas i huvudsak på grund av beslut om ändrad taxering sedan slutlig skatt påförts eller till följd av eftertaxering.

Sjömansskatt och sjömansskattens andel i sjukförsäkringsmedel

Sjömansskatten är en definitiv källskatt, som tillfaller staten, men kommunerna skall, liksom de allmänna försäkringskassorna, för varje år beredas ersättning av statsmedel för minskade skatteintäkter resp.

sjukförsäkringsavgifter. Sjömansskattens andel i sjukförsäkringsmedel inbetalas av sjömansskattekontoret till riksförsäkringsverket, som överför medlen till inkomstskattetiteln.

Restantier och medel från skattereklamationskontot

Restantier är de restförda belopp, som drivs in via kronofogdemyndigheterna och avser skatter från olika år tillbaka. Medel från skattereklamationskontot är skatt som influtit men som till följd av identifieringssvårigheter ej har kunnat krediteras vederbörande skattskyldig.

Avgifter från direktdebiterade arbetsgivare till sjukförsäkring, folkpensionering, yrkesskadeförsäkring, byggnadsforskning, arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd

Dessa avgifter uppbärs av riksförsäkringsverket som gottskriver inkomstskattetiteln. Avgifterna som inflyter under året är dels preliminära avgifter, dels slutlig reglering av avgifter. De preliminära avgifterna fastställs genom uppräkning av avgiftsunderlaget två år tillbaka. Avgiften för 1972 beräknades som om avgiftsunderlaget för 1970 höjts med 14 % och för 1973 som om avgiftsunderlaget för 1971 höjts med 14 %. På samma sätt har uppräkningsfaktorn 1974 och 1975 av 1972 respektive 1973 års avgiftsunderlag fastställts till 15 respektive 20 %.

I proposition 1974: 138 föreslås en ändring av uppbördsförfarandet av arbetsgivaravgiften med övergångsbestämmelser för år 1975. Förslaget innebär att de slutregleringsavgifter som hittills debiterats jämnt över året med en sjättedel varannan månad fr. o. m. 1975 skall debiteras under första hälften av kalenderåret.

Socialförsäkringsavgifterna till sjukförsäkringen höjdes 1974 från 3,2 % till 3,8 % av lön eller ersättning som ej överstiger 7,5 gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet enligt lag om allmän försäkring. Höjningen skedde i samband med införandet av beskattad sjukpenning, allmän tandvårdsförsäkring samt föräldrapenning. I och med att försäkringstagarnas egna avgifter slopas fr. o. m. 1975 och för att skapa ett statsfinansiellt utrymme för en sänkning av den statliga skatten 1975 höjs avgiften 1975 till 7 %. För att staten skall tillföras de medel av avgiftshöjningen som motiveras av skattesänkningen minskas samtidigt statens bidrag till sjukförsäkringen från en tredjedel av utgifterna till en fjärdedel.

För att finansiera slopandet av folkpensionsavgiften 1974 infördes en socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen. Avgiften debiteras arbetsgivare och egenföretagare. Avgiften uppgick 1974 till 3,3 % av avgiftsunderlaget till sjukförsäkringen. Avgiften uppbärs av riksförsäkringsverket på samma sätt som avgifterna till sjukförsäkringen.

Olycksfallsförsäkringen, vars uppgifter delvis övertagits av sjukför-

säkringen, ersattes fr. o. m. den 1 januari 1955 av en ny yrkesskadeförsäkring. Yrkesskadeförsäkringen finansieras genom avgifter från arbetsgivarna. Under budgetåret inflytande avgifter gottskrivs titeln.

Fr. o. m. 1974 infördes en lag om arbetslöshetsförsäkring och lag om kontant stöd vid arbetslöshet. För finansieringen av arbetslöshetsersättningen enligt dessa lagar skall arbetsgivare erlägga en avgift som motsvarar 0,4 % av avgiftsunderlaget till sjukförsäkringen. Arbetslöshetsersättning utbetalas av erkända arbetslöshetskassorna eller av de allmänna försäkringskassorna.

För vissa arbetsgivare utgår sedan 1955 särskild byggnadsforskningsavgift.

Statens avgifter till sjukförsäkringen m. m.

Statliga myndigheter och affärsverk betalar socialförsäkringsavgifter till sjukförsäkringen och fr. o. m. 1975 till folkpensioneringen samt lönegarantiavgift, arbetarskyddsavgift och avgift till arbetslöshetsförsäkringen, vilka gottskrivs inkomstskattetiteln. Avgifterna omföres från inkomsttiteln Pensionsmedel m. m.

Riksförsäkringsverket bestämmer avgiftsunderlaget för avgifter, som staten med undantag av affärsverken skall erlägga enligt lagen om allmän försäkring och förordningen om allmän arbetsgivaravgift. Avgifterna fastställs av riksförsäkringsverket före viss bestämd tidpunkt. Beträffande avgifterna till den allmänna tilläggspensioneringen tillämpas dessutom preliminärdebitering av avgifter.

Viss ersättning från allmänna pensionsfonden

Allmänna pensionsfonden ersätter de allmänna försäkringskassorna för deras kostnader för administration av den allmänna tilläggspensioneringen. Ersättningen görs till riksförsäkringsverket som gottskriver inkomstskattetiteln.

Återföring av medel från eller avsättning av medel till allmänna sjukförsäkringsfonden

Allmänna sjukförsäkringsfonden har till syfte att utgöra en reserv vid tillfälliga påfrestningar på försäkringens finanser. Riksförsäkringsverket beräknar, enligt särskilda regler, om återföring eller avsättning bör komma ifråga, och riksdagen beslutar för varje särskilt år om fondmedlen skall tas i anspråk eller avsättning skall göras till fonden.

Överskjutande skatt och övriga restitutioner

Från titeln utbetalas överskjutande skatt och övriga restitutioner. Beträffande överskjutande skatt se ovan. Övriga restitutioner är återbetalningar som i allmänhet beror på nedsättning i taxering.

Utbetalda kommunalskattemedel

Den mest betydande posten på utgiftssidan utgörs av *utbetalningarna av kommunalskattemedel.* Staten emottar primärt hela källskatteuppbörden. Kommunerna erhåller för varje kalenderår förskott grundat på senast kända taxering och den aktuella utdebiteringen. Förskottsutbetalningarna baseras fr. o. m. den 1 januari 1972 på ett skatteunderlag som räknas upp i förhållande till en konstaterad ökning i kommunernas invånarantal. Uppräkning av förskott skall därvid ske endast om befolkningsökningen i kommunen mellan vissa angivna tidpunkter överstiger vad avser förskott för 1972 och 1973 4 %, för 1974 och 1975 2 % samt för 1976 och 1977 1 %. När taxeringsresultatet för ett kalenderår föreligger sker slutavräkning, varvid saldot mellan slutligt uträknade belopp och uppburna förskott tillgodoräknas kommunerna eller statsverket allteftersom förskotten understiger eller överstiger de slutligt uträknade beloppen. I kommunernas fordran på statsverket, som framräknats per den 1 januari varje kalenderår, ingår sålunda vid stigande skatteunderlag såväl förskott som slutavräkningsmedel. Kommunernas fordran utbetalas varannan månad med i princip en sjättedel av årsbeloppet vid varje tillfälle. Fr. o. m. 1973 utökades utbetalningarna av kommunalskattemedel med förskott av skattebortfallsbidrag i anledning av 1970 års skattereform. Förskottet avräknas under andra året (första gången 1975) efter bidragsåret mot det förskotterade bidraget för bidragsåret. Slutreglering av bidraget sker via anslag. Det förskotterade skattebortfallsbidraget för 1973 är större än motsvarande förskott 1975 varför nettoavräkningen av skattebortfallsbidraget 1975 kommer att påverka utbetalningarna till kommunerna i negativ riktning.

Förskott och slutavräkningsbelopp till de allmänna försäkringskassorna

Från titeln utbetalas förskott och slutavräkningsbelopp på sjukförsäkringsavgifter och till apotekare utgående ersättningar, som avses i gällande förordning angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel. Förskottet är beräknat med hänsyn till att viss del av sjukförsäkringen finansieras med statsbidrag och avgifter för frivillig försäkring och tilläggsförsäkring.

Utbetalning till allmänna pensionsfonden

Skattedebiterade arbetsgivares tilläggspensionsavgifter och skattedebiterade egenavgifter utbetalas från titeln till allmänna pensionsfonden.

Yrkesskadeförsäkringsavgifter och byggnadsforskningsavgifter

Från titeln utbetalas de yrkesskadeförsäkrings- och byggnadsforskningsavgifter som influtit från direktdebiterade arbetsgivare. Skattedebiterade arbetsgivares avgifter förskotteras av statsverket och utbetalas över titeln.

Arbetsgivaravgift

Den arbetsgivaravgift som debiteras skattedebiterad arbetsgivare och fysisk person som haft inkomst av annat förvärvsarbete (inkomst av i riket bedriven rörelse eller inkomst av här belägen jordbruksfastighet, som brukas av honom) omförs fr. o. m. budgetåret 1970/71 från inkomstskattetiteln till riksstatstiteln allmän arbetsgivaravgift.

Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, skogsvårdsavgifter, annuiteter på avdikningslån och annuiteter på förskott för avlösning av frälseräntor

De debiterade beloppen av ovanstående skatter och avgifter omförs till andra inkomsttitlar.

Inkomstskattetitelns utveckling budgetåren 1969/70—1973/74

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	17 100,0	18 400,0	19 500,0	20 600,0	21 300,0	29 800,0
Redovisat	17 047,6	18 441,0	19 772,2	18 265,8	20 957,5	.

Efterföljande uppställning är avsedd att belysa utvecklingen av de inkomster och utgifter på inkomstskattetiteln som tillsammans resulterat i de behållna inkomsterna på titeln. Vissa av beloppen är approximativa.

	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74
Inkomster:					
Prel. A-skatt under terminerna	29 134	32 657	37 367	41 122	43 361
Prel. B-skatt under terminerna	5 402	5 662	5 719	5 953	6 361
Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt	2 022	2 034	1 923	2 408	3 178
Kvarstående skatt	2 069	2 203	2 389	1 568	1 751
Socialförsäkringsavgifter från direktdebiterade arbetsgivare m. m.	2 289	2 661	3 448	3 543	5 815
Tillkommande skatt, sjömansskatt, restantier m. m.	745	881	1 182	705	1 048
Summa inkomster	**41 661**	**46 098**	**52 030**	**55 299**	**61 514**
Utgifter:					
Kommunalskattemedel[1]	17 332	19 474	23 177	26 063	27 881
Överskjutande skatt	2 549	2 808	3 148	4 616	4 699
Övriga restitutioner	235	314	436	393	381
Utbetalningar till allmänna försäkringskassorna, m. m.	4 106	4 598	4 983	5 415	7 031
Utbetalningar till allmänna pensionsfonden	358	381	425	396	411
Omföringar	32	81	88	150	154
Summa utgifter	**24 612**	**27 656**	**32 258**	**37 033**	**40 557**
Inkomster utöver utgifter	17 048	18 441	19 772	18 266	20 957

[1] Inkl. förskotterat skattebortfallsbidrag fr. o. m. budgetåret 1972/73.

Beräkning av titelns inkomster

Beräkningarna av utfallet på titeln görs i princip i tre etapper med sinsemellan olika utgångspunkter. Dessa utgångspunkter bestäms av institutionella faktorer som t.ex. beskattningsregler och uppbördssystemets utformning. Vidare påverkas de av konjunkturutvecklingen och därmed sammanhängande faktorer som löner, sysselsättnings- och prisutveckling. Dessutom ingår i beräkningarna erfarenhetsmässiga bedömningar av vissa företeelser som t. ex. av inflytande andel av debiterad kvarskatt. Resultaten av beräkningarna jämförs och analyseras. I den mån resultaten inte överensstämmer med varandra visar detta med den beräkningsmodell som används att de ursprungliga antagandena är inkonsistenta. Dessa omprövas successivt och ger upphov till nya beräkningar som upprepas till dess resultaten överensstämmer.

I den första etappen beräknas preliminära skatterna med hjälp av antaganden om inkomstutveckling och förändringar i den totala makroekonomiska marginalskattekvoten. Dessa antaganden är avhängiga av löne- och sysselsättningsutvecklingen samt av den allmänna konjunkturutvecklingen. För bedömningen av preliminärskatteuppbörden under innevarande budgetår lämnar uppbördsstatistiken vägledning. Denna statistik omfattar uppgifter om influtna belopp av preliminär A- och B-skatt. Med hjälp av denna statistik har uppbörden kunnat följas t. o. m. uppbördsterminen i september 1974.

I den andra etappen beräknas den slutligt påförda skatten med utgångspunkt från antaganden om inkomstutveckling och förändringen av avdrag och underskott. Som hjälpmedel för dessa beräkningar används de tidigare nämnda taxeringsstatistiska uppgifterna avseende taxeringsåret 1974 som RRV insamlat. På dessa uppgifter tillämpas en prognosmodell som innebär att för varje enskild individ i urvalet beräknas inkomsten, underskott och avdrag enligt gjorda antaganden för prognosperioden. Påförda skatter och avgifter beräknas därefter enligt gällande beskattningsregler. Dessa skatter och avgifter summeras och uppräknas till totalnivå. Under förutsättning att inkomstfördelningen varit oförändrad mellan basåret och prognosåret dvs. att inkomstförändringarna fördelat sig likformigt mellan inkomstgrupperna ger beräkningsmodellen förhållandevis goda estimat för prognosåren. Sett över en längre tidsperiod förändras inkomstfördelningen och därmed följer även att estimaten blir osäkrare.

I den tredje etappen av beräkningarna görs vissa överväganden om förändringar i skatteuttaget dvs. förändringar av skillnaden mellan preliminär och slutlig skatt. De senaste årens omläggningar av skattesystemet har tillsammans med drastiska förändringar av inkomsterna för främst egna företagare och företag bidragit till kraftiga omslag i skatteuttaget. Beräkningarna av storleken på dessa förändringar är mycket svåra att göra och har därför närmast karaktär av allmänna övervägan-

den i anslutning till kalkylerna.

Preliminärskatteinkomsterna utgör de dominerande posterna bland inkomsttitelns bruttoinkomster. De har utvisat en oavbruten stegring under budgetåren 1969/70—1973/74.

Vad beträffar den *preliminära A-skatten* låg uppbörden under uppbördsåret 1974—75 t. o. m. uppbördsterminen i september 13,6 % över samma 4 uppbördsterminer året innan. För uppbördsterminerna i november 1974 och januari 1975 visar riksrevisionsverkets kalkyl på en stegring av 19,8 % jämfört med samma terminer året före. Totalt beräknas således ökningen uppgå till 15,8 % mellan inkomståren 1973 och 1974. Detta är i förhållande till löneökningen på 12,5 % en förhållandevis låg ökning. Skatteinbetalningarna har påverkats i neddragande riktning av att folkpensionsavgiften för löntagare slopades fr. o. m. 1974. Avgiften beräknas motsvara ett belopp på knappt 9 procentenheter av preliminärskattenivån 1973. Skatteinbetalningarna har å andra sidan drivits upp av att den kommunala utdebiteringen höjdes med i genomsnitt 9 öre och att vissa förmåner vid sjukdom och arbetslöshet beskattas fr. o. m. 1974. Den sammanlagda effekten av detta kan beräknas till ca 7 procentenheter av den preliminära A-skatten.

Vid beräkningen av uppbörden av preliminär A-skatt under nästkommande uppbördsår har riksrevisionsverket utgått från den förutsedda stegringen av lönesumman under 1975 (jfr s. 12). I höjande riktning påverkas uppbörden även av en höjning av den kommunala utdebiteringen — enligt preliminära uppgifter med 1,20 kr. per inkomstskattekrona från den under 1974 gällande medelutdebiteringen av 24: 03. I sänkande riktning påverkas uppbörden 1975 av att sjukförsäkringsavgiften slopas samt att grundavdragen görs enhetliga och att den statliga skatteskalan justeras. Detta beräknas medföra ett preliminärskattebortfall på 6 100 milj. kr. De begränsningar i avdragsrätten för sjukförsäkringsavgiften 1974 som beslutats av riksdagen förutses inte påverka preliminärskatteinflödet 1975. I preliminärskattetabellerna har hänsyn aldrig tagits till avdragsrätten varför preliminärskatten ej kan påverkas av att avdragsrätten begränsas.

Inkomsterna av *preliminär B-skatt* under de fyra första uppbördsterminerna av innevarande uppbördsår är 16,7 % högre än under motsvarande terminer uppbördsåret 1973—74. Preliminär B-skatt debiteras normalt med det belopp som senast påförts som total slutlig skatt. Detta betyder, att de kända resultaten av 1973 års taxering legat till grund för den debiterade B-skatten för innevarande uppbördsår. På samma sätt kommer det nu kända resultatet av 1974 års taxering att ligga till grund för den debiterade B-skatten för nästkommande uppbördsår och taxeringsresultatet vid 1975 års taxering för den debiterade B-skatten för uppbördsåret 1976—77. De skattskyldiga, som erlägger preliminär B-skatt, har emellertid möjlighet att begära jämkningar i den prelimi-

nära B-skatten. Av denna anledning har den debiterade B-skatten brukat avvika från senast kända slutliga skatt.

Jämsides med beräkningarna av preliminärskatteuppbörden har RRV uppskattat vad som kommer att påföras de skattskyldiga i slutlig skatt vid 1975 och 1976 års taxeringar. Som underlag för kalkylerna har använts den taxeringsstatistiska undersökning som omnämnts ovan. Basårets (1973) inkomster och avdrag har framskrivits med de tidigare nämnda inkomstantagandena. Med tillämpning av respektive års beskattningsregler har motsvarande slutliga skatter och avgifter för fysiska personer kunnat beräknats för inkomståren 1974 och 1975. De förmåner vid sjukdom och arbetslöshet m. m. som fr. o. m. 1974 beskattas, kommer ej att tillföras det kommunala beskattningsunderlaget. Motsvarande kommunala skatt kommer i stället att ingå i den statliga skatten. I de kalkyler som ligger till grund för verkets beräkningar har den påförda statliga skatten, kommunalskatten och förmögenhetsskatten för fysiska personer beräknats till följande belopp för taxeringsåren 1975 och 1976. Som jämförelse har även motsvarande skatter enligt 1974 års taxering medtagits.

	Taxeringsår 1974 Milj. kr.	1975	1976
Statlig skatt	14 667	21 860	24 610
Kommunal skatt	24 932	29 190	33 125
Förmögenhetsskatt	506	546	590

Den påförda skatten reduceras för vissa skattskyldiga, som framgått ovan, av skattereduktion samt fr. o. m. 1976 års taxering av en särskild skattereduktion för låginkomsttagare. De beräknade värdena för dessa båda skatteavdrag uppgår till följande belopp.

	Taxeringsår 1974 Milj. kr.	1975	1976
Skattereduktion	1 296	1 265	1 215
Särskild skattereduktion	—	—	640

Vid beräkningen har, förutom med påförda inkomst- och förmögenhetsskatter, räknats med påförda folkpensionsavgifter, debiterade sjukförsäkrings- och tilläggspensionsavgifter samt allmän arbetsgivaravgift till följande belopp. Som jämförelse har även de påförda avgifterna enligt 1974 års taxering medtagits.

	Taxeringsår 1974 Milj. kr.	1975	1976
Folkpensionsavgifter	3 709	230	300
Sjukförsäkringsavgifter	2 150	3 150	380
Tilläggspensionsavgifter	453	460	470
Allmän arbetsgivaravgift	287	300	235

De svenska aktiebolagens statligt taxerade inkomster förväntas, som redovisats ovan, ligga kvar på samma nivå 1974 som 1973. Avsättningar till arbetsmiljöfond och investeringsfond liksom forsknings- och utvecklingsavdraget förutses dämpa tillväxten av den statligt taxerade inkomsten. Den kommunalt taxerade inkomsten beräknas däremot öka något eftersom kostnaderna för forskning och utveckling inte är avdragsgilla vid den kommunala taxeringen. Aktiebolagens statliga och kommunala skatter beräknas taxeringsåren 1975 och 1976 uppgå till följande belopp. Utfallet för 1974 års taxering redovisas som jämförelse.

	Taxeringsår 1974 Milj. kr.	1975	1976
Statlig skatt	1 494	1 494	1 681
Kommunal skatt	2 018	2 115	2 251

En jämförelse mellan preliminärskatteuppbörden och den slutliga skatten avseende ett visst inkomstår belyser preliminärskatteinbetalningarnas bristande anpassning till de slutligt debiterade skatterna. Skillnaden mellan dessa båda belopp benämns uttag. Om preliminärskatteuppbörden överstiger den slutliga skatten har det varit ett överuttag av skatt. Om förhållandena är de omvända har det varit ett underuttag av skatt. I nedanstående tablå redovisas uttaget för den senaste sexårsperioden.

Inkomstår	Preliminär skatt			Slutlig skatt			Uttag
	Prel. A-skatt	Prel. B-skatt	Summa	A-längd	B, C och D-längd	Summa	Skillnad
1968	24 495	4 997	29 492	28 406	2 811	31 217	−1 725
1969	27 613	5 351	32 964	31 945	3 029	34 974	−2 010
1970	32 380	5 681	38 061	37 187	3 078	40 265	−2 204
1971	35 007	5 689	40 696	37 461	2 824	40 285	411
1972	40 467	6 121	46 588	43 257	3 481	46 737	− 149
1973	42 126	6 176	48 302	45 520	4 122	49 642	−1 340
1974 P	48 880	7 200	56 080	54 530	4 280	58 810	−2 730
1975 P	51 950	8 220	60 170	58 170	4 670	62 840	−2 670

Av tablån framgår att överuttaget 1971, inklusive ett kraftigt överuttag för löntagare, successivt har förändrats. Överuttaget reducerades till ett underuttag. Underuttaget uppgick 1973 till 1 340 milj. kr. och förutses växa 1974 till drygt det dubbla, vilket sammanhänger med beskattningen av vissa förmåner vid sjukdom och arbetslöshet. Tidigare när dessa förmåner inte beskattades var preliminärskatteavdraget på lön för stort om man var sjuk och uppbar sjukpenning någon del av året. I och med att detta överuttag minskat har totala uttaget således sjunkit.

Slutregleringen av skatten sker, efter frivilliga fyllnadsinbetalningar av skatt, via utbetalningar av överskjutande skatt samt debitering av

kvarstående skatt. Fyllnadsbetalningarna och den inflytande kvarstående skatten ingår bland inkomstskattetitelns inkomster; medan utbetalningarna av överskjutande skatt upptas bland titelns utgifter.

Omfattningen av fyllnadsbetalningarna, den kvarstående och den överskjutande skatten framgår av följande sammanställning.

Inkomstår	Fyllnadsbetalningar Summa	Kvarstående skatt			Överskjutande skatt		
		A-längd	B, C- och D-längd	Summa	A-längd	B, C- och D-längd	Summa
1968	1 670	2 357	246	2 603	2 279	269	2 548
1969	2 022	2 520	269	2 790	2 539	263	2 802
1970	2 034	3 007	290	3 297	2 776	352	3 127
1971	1 923	1 890	332	2 222	4 170	387	4 556
1972	2 408	2 065	316	2 381	4 314	326	4 641
1973	3 178	2 244	394	2 638	4 174	301	4 475
1974 P	3 350	2 850	336	3 186	3 500	300	3 800
1975 P	3 200	2 935	287	3 222	3 450	300	3 750

Som framgår av tablån var den kvarstående skatten ungefär av samma storleksordning som överskjutande skatten 1968 till 1970. Därefter har överskjutande skatten varit betydligt större än kvarskatten. För 1974 och 1975 väntas skillnaden minska vilket sammanhänger med ökningen av underuttaget.

Fyllnadsbetalningarna ökade kraftigt våren 1974, avseende inkomsterna 1973, främst till följd av sänkningen av preliminärskatteuttaget. Av totalt 3 178 milj. kr. härrörde knappt hälften av inbetalningarna (1 443 milj. kr.) från aktiebolag. Våren 1975 förutses en mindre ökning av fyllnadsbetalningarna. Aktiebolagens avsättningar till arbetsmiljöfonden och investeringsfonden förväntas ha en viss dämpande effekt på bolagens fyllnadsbetalningar.

Den kvarstående skatt, som påförs enligt taxeringarna 1974 och 1975, skall erläggas under budgetåren 1974/75 resp. 1975/76. Under dessa budgetår utbetalas även den överskjutande skatten enligt nämnda taxeringar. Vid beräkningen av de belopp, varmed kvarstående skatt kommer att inflyta, får hänsyn tas till att en del av de påförda beloppen icke erläggs i rätt tid utan blir restförda. Den inflytande kvarstående skatten uppskattas för budgetåret 1974/75 till 1 980 milj. kr. och för budgetåret 1975/76 till 2 460 milj. kr.

Såsom framgått av det föregående redovisas även *vissa socialförsäkringsavgifter* från direktdebiterade arbetsgivare över inkomstskattetiteln. Med ledning av de uppgifter, som lämnats av riksförsäkringsverket till riksrevisionsverket, kan dessa bidrag och avgifter beräknas komma att uppgå till 11 390 milj. kr. för innevarande och till 16 030 milj. kr. för nästföljande budgetår. I dessa belopp har medräknats statliga ar-

betsgivaravgifter. Den kraftiga ökningen av direktdebiterade arbetsgivaravgifter beror på de från 1975 höjda socialförsäkringsavgifterna till folkpensioneringen och till sjukförsäkringen. Skattereformen 1975 finansieras som nämnts genom höjda socialförsäkringsavgifter. Dessa höjningar beräknas öka de inflytande avgifterna med 1 780 milj. kr. innevarande budgetår och 4 450 milj. kr. för nästa budgetår.

Slutligen beräknar riksrevisionsverket inflytande restantier, sjömansskatt, tillkommande skatt m. m. till 1 100 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och till 1 200 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Under hänvisning till det anförda beräknar riksrevisionsverket, på sätt framgår av på s. 40 intagen sammanfattning, samtliga inflytande inkomster på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. under budgetåret 1974/75 till 75 820 milj. kr. och under budgetåret 1975/76 till 85 210 milj. kr.

Beräkning av titelns utgifter

Inkomstskattetiteln har under första delen av budgetåret 1974/75 belastats med utbetalningar till kommunerna med ca 14 590 milj. kr. I detta belopp ingår även ett förskott för 1974 av det skattebortfallsbidrag som utgår till kommuner, landstingskommuner och församlingar med anledning av att skatteunderlaget minskade till följd av 1970 års skattereform. Till grund för bidragsgivningen ligger ett beräknat skattebortfall för kommunerna på 1 250 milj. kr. för år 1971. Bidragen utbetalades första gången 1973 och avses utgå i form av tillskjutet skatteunderlag. Förskottet för inkomståret 1974 regleras över inkomsttiteln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. medan det slutliga bidraget för inkomståret 1972 betalas över utgiftsanslag. Härtill kommer kommunernas andel av sjömansskatten på knappt 100 milj. kr.

För kalenderåret 1975 skall utbetalningarna av förskott grundas på skatteunderlaget enligt 1974 års taxering. Enligt uppgifter från statistiska centralbyrån om den beskattningsbara inkomstens storlek och om den kommunala utdebiteringen har riksrevisionsverket beräknat utbetalningarna av förskott på kommunal inkomstskatt under kalenderåret 1975 till ca 29 190 milj. kr. Slutavräkningen på det under kalenderåret 1973 utbetalade förskottet på kommunal inkomstskatt har beräknats till omkring 4 800 milj. kr. Det förskotterade skattebortfallsbidraget beräknas uppgå till 1 226 milj. kr., men från detta belopp dras det förskotterade skattebortfallsbidrag som utbetalades 1973. Eftersom detta uppgick till 1 342 milj. kr. blir nettoeffekten av de förskotterade skattebortfallsbidragen negativ under 1975. Slutreglering av bidraget sker via anslag. Sammanlagt skulle sålunda utbetalningarna under kalenderåret 1975 kunna beräknas till omkring 33 870 milj. kr. (exkl. sjömansskatt på knappt 100 milj. kr.). Hälften av beloppet skall utbetalas under

senare hälften av budgetåret 1974/75. Utbetalningarna av kommunalskattemedel under budgetåret 1974/75 kan sålunda beräknas till ca 31 620 milj. kr.

Motsvarande utbetalningar under budgetåret 1975/76 skulle enligt det föregående för budgetårets första hälft uppgå till omkring 17 040 milj. kr. (inkl. sjömansskatt på drygt 100 milj. kr.). För senare hälften av samma budgetår kan utbetalningarna med utgångspunkt från den antagna inkomstutvecklingen under år 1974 samt under förutsättning av en kommunal medelutdebitering på 25: 50 kr. per inkomstskattekrona beräknas till omkring 20 230 milj. kr. Statens utbetalningar av kommunalskattemedel under budgetåret 1975/76 skulle enligt dessa beräkningar komma att uppgå till ca 37 270 milj. kr. De beräknade utbetalningarna av kommunalskattemedel under kalenderåren 1974, 1975 och 1976 samt budgetåren 1974/75 och 1975/76 har sammanställts i följande tablå (milj. kr.).

	Kalenderår			Budgetår	
	1974	1975	1976	1974/75	1975/76
1:a halvåret	14 600	16 930	20 230	14 690	17 040
2:a halvåret	14 690	17 040	20 335	16 930	20 230
Summa	**29 290**	**33 970**	**40 565**	**31 620**	**37 270**

Från riksstatstiteln skall vidare återbetalas *överskjutande preliminärskatt*. Såsom framgått av det föregående uppgår denna för budgetåret 1974/75 till ca 4 480 milj. kr. För budgetåret 1975/76 har den beräknats till 3 800 milj. kr. Härtill kommer *restitutioner* på grund av nedsättning i taxering m. m., vilka uppskattas till 400 milj. kr. för vartdera budgetåret.

Till de allmänna försäkringskassorna skall utbetalas *förskott och slutavräkningsbelopp* avseende avgifter från direktdebiterade och skattedebiterade arbetsgivare samt skattedebiterade egenavgifter. Med ledning av uppgifter från riksförsäkringsverket beräknar riksrevisionsverket ifrågavarande utbetalningar till 9 380 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och till 10 670 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Riksförsäkringsverket framhåller i sin skrivelse att avgiftsinkomsterna kan komma att avvika från de beräknade kostnaderna för försäkringskassorna. Under nästkommande budgetår förutses därför en återföring av medel från allmänna sjukförsäkringsfonden med ca 100 milj. kr.

Under budgetåren 1974/75 och 1975/76 kommer vid 1974 och 1975 års taxeringar *skattedebiterade avgifter till tilläggspensioneringen* att utbetalas till allmänna pensionsfonden. Med ledning av uppgifter från riksförsäkringsverket beräknar riksrevisionsverket ifrågavarande utbetalningar till 420 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och till 430 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Titeln skall slutligen belastas med *omföringar* av utskiftnings- och ersättningsskatt, skogsvårdsavgifter och vissa annuiteter samt allmän arbetsgivaravgift. Sammanlagt kan de ifrågavarande omföringarna beräknas uppgå till omkring 310 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och till 320 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Enligt det föregående har riksrevisionsverket på sätt framgår av nedan intagen sammanfattning beräknat titelns utgifter för budgetåret 1974/75 till 46 610 milj. kr. samt för budgetåret 1975/76 till 52 890 milj. kr.

Avsättningar till och återföringar från budgetutjämningsfonden av kommunalskattemedel

Genom beslut av 1952 års riksdag inrättades en fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel. Fonden ingår som en del av budgetutjämningsfonden och avsättningar och återföringar berör sålunda icke de redovisade inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m.

I riksstaten för budgetåret 1974/75 har räknats med en nettoavsättning till budgetutjämningsfonden på 1 575 milj. kr. De avsättningar och återföringar, som enligt nu föreliggande beräkningar bör verkställas under budgetåren 1974/75 och 1975/76 framgår av följande sammanställning:

	1974/75 Milj. kr.	1975/76
Avsättning	7 000	5 450
Återföring	4 000	5 700
Nettoavsättning	2 950	—250

Sammanfattning av beräkningarna

De beräkningar av inkomsterna och utgifterna på inkomstskattetiteln, för vilka redogjorts i det föregående, kan sammanfattas på följande sätt. Som jämförelse har även medtagits motsvarande belopp för det avslutade budgetåret 1973/74. Beloppen anges i milj. kr.

	1973/74	1974/75	1975/76
Inkomster:			
Prel. A-skatt under terminerna	43 361	50 640	53 970
Prel. B-skatt under terminerna	6 361	7 360	8 350
Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt	3 178	3 350	3 200
Kvarstående skatt	1 751	1 980	2 460
Socialförsäkringsavgifter från direktdebiterade arbetsgivare m. m.	5 815	11 390	16 030
Tillkommande skatt, sjömansskatt, restantier m. m.	1 048	1 100	1 200
Summa inkomster	**61 514**	**75 820**	**85 210**

Utgifter:	1973/74	1974/75	1975/76
Kommunalskattemedel[1]	27 881	31 620	37 270
Överskjutande skatt	4 699	4 480	3 800
Övriga restitutioner	381	400	400
Utbetalningar till allmänna försäkringskassorna, m. m.	7 031	9 380	10 670
Utbetalningar till allmänna pensionsfonden	411	420	430
Omföringar	154	310	320
Summa utgifter	**40 557**	**46 610**	**52 890**
Inkomster utöver utgifter	20 957	29 210	32 320

[1] Inklusive förskotterade skattebortfallsbidrag.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. till 29 200 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 32 300 000 000 kr. för 1975/76.

Kupongskatt

Ny kupongskatteförordning den 20 november 1970 (nr 624) tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1971. Bestämmelserna är avpassade till lagen den 20 november 1970 (nr 596) om förenklad aktiehantering. Kupongskatt skall erläggas för utdelning på aktie i svenskt aktiebolag av i utlandet bosatta och vissa med dem likställda aktieägare. Kupongskatt utgår med trettio procent av utdelningen, då särskilt avtal med berört land inte föreligger. Skatten innehålls när utdelningen lyfts och inbetalas av bolagen till riksskatteverket. I kupongskattekungörelse den 26 februari 1971 (nr 49) meddelas vissa föreskrifter om utländsk förvaltare av aktier.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	23,0	22,0	24,0	20,0	26,0
Redovisat	20,5	17,3	29,0	18,1	.

I skrivelse till riksrevisionsverket den 8 november 1974 har riksskatteverket beräknat inkomsten av kupongskatt till 29 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och till 30 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln kupongskatt till 29 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 30 000 000 kr. för 1975/76.

Utskiftningsskatt och ersättningsskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	1,0	1,0	2,0	2,0	1,0
Redovisat	1,5	2,1	0,8	1,9	.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln utskiftningsskatt och ersättningsskatt till 1 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 1 500 000 kr. för 1975/76.

Skogsvårdsavgifter

Enligt förordning den 28 juni 1946 (nr 324) om skogsvårdsavgift skall sådan avgift erläggas för jordbruksfastighet, vilken vid fastighetstaxering åsatts särskilda värden för skogsmark och växande skog, dock med vissa undantag. Avgiften utgår i förhållande till nämnda taxeringsvärden, dock med högst en och en halv promille. För varje år bestäms med vilket promilletal avgiften för det året skall utgå.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	10,2	11,7	11,7	11,7	11,7
Redovisat	9,6	11,2	11,1	11,3	.

I skrivelse till riksrevisionsverket den 9 oktober 1974 har skogsstyrelsen anfört följande:

"Genom kungörelsen (1974: 78) om uttagande av skogsvårdsavgift för år 1974 har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut förordnat att det promilletal, med vilket skogsvårdsavgift enligt förordningen (1946: 324) om skogsvårdsavgift skall utgå för år 1974 skall vara 0,9 promille.

Enligt inhämtad uppgift från Er uppgår underlaget för beräkning av skogsvårdsavgift år 1974 till 12 431 milj. kr.

Den i riksstaten för budgetåret 1974/75 upptagna inkomsten av skogsvårdsavgifter är 11,7 milj. kr. Vid tillämpning av promilletalet 0.9 på underlagssumman 12 431 milj. kr. skulle inkomsten för detta budgetår bli 11,188 milj. kr. Det verkliga inkomstutfallet avviker emellertid alltid något från det utifrån teoretiska utgångspunkter beräknade beloppet. Skogsstyrelsen finner därför inte skäl beräkna inkomsten av skogsvårdsavgifter för budgetåret 1974/75 till annat belopp än det i riksstaten upptagna, 11,7 milj. kr.

För att inkomsten av skogsvårdsavgifter budgetåret 1975/76 skall uppgå till 11,7 milj. kr. — vilket skogsstyrelsen i sin anslagsframställning för det budgetåret räknat med att den skall göra — skulle vid samma underlagssumma 1975 som 1974 avgiften för år 1975 rent matematiskt behöva tas ut med 0,941 promille. Skogsstyrelsen föreslår emellertid oförändrat promilletal — 0,9 promille — för år 1975 och beräknar inkomsterna för budgetåret 1975/76 till 11,7 milj. kr.

Med anledning av 1975 års allmänna fastighetstaxering förutses skogsbruksvärdena komma att kraftigt höjas bl. a. av den orsaken att nya beräkningsmetoder används. Härigenom kommer underlagssumman för beräkning av skogsvårdsavgifter år 1976 att öka. Skogsstyrelsen har vid

undersökningar kommit fram till att — även om kalkylerna är mycket osäkra i nuläget — en trolig höjning för hela riket i genomsnitt torde ligga på 90—110 %. Detta skulle medföra approximativt en dubblering av inkomsten från skogsvårdsavgifter vid oförändrat uttag, 0,9 promille, till ca 23,4 milj. kr. Alternativt bibehålls nuvarande inkomstnivå 11,7 milj. kr eller något därutöver, i gengäld mot att en viss sänkning sker av gällande promilletal. Styrelsen förutsätter att nämnda spörsmål kommer att behandlas av utredningen rörande den statliga administrationen på skogsbrukets område."

Riksrevisionsverket ansluter sig till skogsstyrelsens beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln skogsvårdsavgifter till 11 700 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 11 700 000 kr. för 1975/76.

Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Redovisat	2,4	2,4	2,2	2,3	.

Bevillningsavgift för särskilda förmåner och rättigheter utgår för i utlandet bosatt person, som anordnar eller medverkar vid offentlig föreställning i Sverige.

Enligt förordning den 17 december 1969 (nr 791) har avgiften för anordnare höjts från 10 till 15 % av bruttoinkomsten. Bestämmelsen gäller fr. o. m. den 1 mars 1970. För medverkande höjdes avgiften från 20 till 30 % den 1 januari 1971.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter till 2 500 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 2 500 000 kr. för 1975/76.

Arvsskatt och gåvoskatt

Arvs- och gåvoskatt utgår enligt förordning den 6 juni 1941 (nr 416) med därefter senast genom förordning den 31 maj 1974 (nr 312) företagna ändringar. Skattskyldig är den som genom arv eller testamente eller genom gåva förvärvar egendom. Befriade från skyldighet att erlägga arvs- och gåvoskatt är staten och vissa stiftelser samt från att erlägga gåvoskatt dessutom bl. a. kyrka, landsting, kommuner och hushållningssällskap. Uppbörden av arvsskatt och gåvoskatt ombesörjs av länsstyrelserna.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	270,0	300,0	270,0	280,0	300,0
Redovisat	235,1	262,1	269,5	286,5	.
Därav influten gåvoskatt ca	42,3	28,9	27,1	26,1	.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln arvsskatt och gåvoskatt till 300 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 320 000 000 kr. för 1975/76.

Lotterivinstskatt

Enligt förordning den 28 september 1928 (nr 376) utgår skatt på vinst i svenskt lotteri och på vinst vid dragning på premieobligationer om vinstens värde överstiger 100 kr. i fråga om varu- eller tombolalotteri och 25 kr. i fråga om penninglotteri. Fr. o. m. den 1 juli 1966 utgår skatt om vinstens värde överstiger 200 kr. i fråga om varu- eller tombolalotteri och 50 kr. i fråga om annat lotteri enligt förordningen den 27 maj 1966 (nr 219). Skatten utgår för närvarande med 20 % på premieobligationsvinst och med 30 % av vinstens värde på annan vinst. På annan vinst än sådan i varu- eller tombolalotteri skall skatt dock ej erläggas med högre belopp än att därefter återstår femtio kronor. Vid beräkning av skattebeloppet skall i vinstens värde inräknas den på vinsten belöpande skatten. Lotteriets anordnare eller premieobligationens utfärdare skall innehålla så stor del av vinsten, som motsvarar den stadgade skatten på densamma. Det åligger lotteriarrangör att erlägga den på vinsterna belöpande skatten genom insättning på postgirokonto hos riksskatteverket som är beskattningsmyndighet.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	100,0	105,0	135,0	135,0	145,0
Redovisat	107,7	126,5	[1]137,2	142,2	.

[1] Därav 9,0 milj. kr. på skatt på spel.

I skrivelse till riksrevisionsverket har riksskatteverket beräknat inkomsterna av lotterivinstskatt till 160 milj. kr. för innevarande budgetår och till 170 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln lotterivinstskatt till 160 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 170 000 000 kr. för 1975/76.

Stämpelskatt och stämpelavgift

Stämpelskatt utgår enligt stämpelskatteförordningen den 21 maj 1964 (nr 308) med därefter senast genom förordning den 14 december 1973 (nr 1164) företagna ändringar, och omfattar förvärv av fast egendom och tomträtt, inteckning för fordran, förvärv av registreringspliktigt fartyg, emission av aktier, obligationer och vissa andra svenska värdepapper, insatser i svenska kommanditbolag, vissa transaktioner med utländska värdepapper samt lotterier. Inom det skattepliktiga området utgår stämpelskatt med vissa undantag (bl. a. för stat och kommun) enligt följande beräkningsgrunder.

Vid förvärv av fast egendom och tomträtt skall stämpelskatt erläggas med en krona för varje fullt hundratal kronor av egendomens värde dock lägst tio kronor. Förvärvas egendom av juridisk person utgår skatten i regel med dubbelt belopp. Då inteckning för fordran beviljas eller då ansökan om sådan inteckning förklaras vilande skall stämpelskatt utgå med fyra kronor för varje fullt tusental kronor av det kapitalbelopp, för vilket inteckning beviljas eller ansökan om inteckning förklaras vilande. Vid förvärv av registreringspliktigt fartyg med ett värde av minst 25 000 kr. skall stämpelskatt erläggas med en krona för varje fullt hundratal kronor av fartygets värde vid tiden för förvärvet. Vid emission av aktier, obligationer och vissa andra svenska värdepapper utgår stämpelskatt vad avser aktier med tio öre för varje fullt tiotal kronor av aktiens nominella belopp eller, om högre belopp skall betalas för aktierna, av det högre beloppet och vad avser obligationer och andra skuldebrev med 60 öre för varje påbörjat hundratal kronor av skuldebrevets nominella belopp. För lotteri skall under vissa förutsättningar stämpelskatt utgå med fem kronor för varje fullt hundratal kronor av insatsbeloppet i den mån detta överstiger 15 000 kr.

Stämpelavgift utgår enligt förordning den 21 maj 1964 (nr 309) om ändring i förordningen den 6 november 1908 (nr 129) vid köp och byte av fondpapper.

Enligt stämpelkungörelsen skall influtna stämpelmedel inlevereras till riksskatteverket resp. sjöfartsverket, som är uppbördsmyndigheter.

De beräknande och redovisade inkomsterna på titeln stämpelskatt och stämpelavgift framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	260,0	254,0	329,0	344,0	406,5
Redovisat	252,1	326,0	336,8	380,1	.

Riksskatteverket har i skrivelse till riksrevisionsverket beräknat inkomsterna av stämpelskatt och stämpelavgift till 400 milj. kr. för innevarande budgetår och till 420 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

I skrivelse till riksrevisionsverket den 14 oktober 1974 har domstolsväsendets organisationsnämnd anfört följande:

"Inom domstolsväsendet pågår sedan den 17 december 1973 viss försöksverksamhet i fråga om stämpelmedelsredovisning vid sex tingsrätter. Under försöket fungerar domstolarnas organisationsnämnd (DON) som centralmyndighet för försöksdomstolarna och svarar för redovisning av intäkterna. En proposition om att avsluta försöksverksamheten och införa det nya systemet vid samtliga allmänna domstolar kommer under hösten att prövas av riksdagen. Om riksdagen godkänner förslaget kan det nya stämpelredovisningssystemet vara i produktion ca tre månader efter riksdagens beslut. Med hänsyn till den osäkerhet som råder beträffande produktionsstarten har DON och riksskatteverket kommit överens om att i avvaktan på riksdagsbeslutet riksskatteverket skall svara för prognosen."

Sjöfartsverket uppskattar inkomsterna av stämpelskatt vid förvärv av registreringspliktiga fartyg till 8 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1974/75 och 1975/76. Genomgripande ändringar av stämpelskatteförordningen och mervärdeskatteförordningen har föreslagits av arbetsgruppen för skeppsregistrering i PM daterad juni 1974 (stencil). Ändringarna avses träda i kraft den 1 april 1975.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets och sjöfartsverkets beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln stämpelskatt och stämpelavgift till 408 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 428 000 000 kr. för 1975/76.

2. Automobilskattemedel

Bensin- och brännoljeskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	2 005,0	2 038,0	2 104,0	2 052,0	1 800,0
Redovisat	1 990,5	2 050,5	2 093,5	2 009,1	·
Därav					
bensinskatt	1 625,6	1 690,1	1 728,3	1 740,7	·
brännoljeskatt	378,7	374,0	378,3	283,4	·
restitutioner	13,8	13,6	13,6	15,1	

Gällande bestämmelser för bensinskatt återfinns i förordning den 7 april 1961 (nr 372), vilken ändrades senast genom förordning den 14 december 1973 (nr 993). Enligt bestämmelserna i denna förordning skall bensinskatt erläggas för bensin och andra motorbränslen, som innehåller minst 70 viktprocent bensin, samt för alkohol och alkoholblandningar avsedda för användning till motordrift. Den som inom riket tillverkar bensin är skyldig att vara registrerad hos riksskatteverket. Den som i

större omfattning återförsäljer eller förbrukar bensin eller håller bensin i lager må efter ansökan registreras hos riksskatteverket. Skattskyldighet inträder för bensin, som av den som är registrerad, levereras till köpare som icke är registrerad, eller tas i anspråk för annat ändamål än försäljning samt för bensin, som av annan än registrerad införs till riket, när införseln sker. Skattskyldig är den registrerade eller eljest den för vars räkning införseln äger rum. När skatt skall utgå vid införsel är generaltullstyrelsen beskattningsmyndighet. I fråga om skatt som skall utgå i andra fall är riksskatteverket beskattningsmyndighet. Enligt förordning den 9 april 1965 (nr 78) utgår bensinskatt med 43 öre för liter fr. o. m. den 1 juli 1965.

Enligt förordning den 29 maj 1964 (nr 352), vilken trädde i kraft den 1 juli 1964, skall särskild skatt (gasolskatt) erläggas för gasol och annan vara, som helt eller till huvudsaklig del består av gasformiga kolväten och som används till drift av motor i motorfordon. Skattskyldig är ägare av motorfordon som är inrättat för att drivas med gasol. Den som är skattskyldig enligt denna förordning skall vara registrerad hos riksskatteverket, som även är beskattningsmyndighet. Skatten utgår med 29 öre för liter utom i fråga om buss, vars tjänstevikt överstiger 3 000 kilogram, då skatten utgör 22 öre för liter. Enligt förordning den 23 maj 1969 (nr 303) utgår fr. o. m. den 1 januari skatt även för gasol som förbrukas för drift av traktor och motorredskap tillhörande klass I.

Brännoljeskatt utgick enligt förordning den 15 december 1961 (nr 653), vilken ändrades senast genom förordning den 17 december 1971 (nr 1222), för brännolja, som är ägnad att användas till drift av motor i motorfordon. Förordningen om brännoljeskatt upphörde att gälla den 1 januari 1974, då vägtrafikskatteförordningen (1973: 601) trädde i kraft.

Skatt utgår icke för mineraloljeprodukt, som införs till riket för att vid oljeraffinaderi användas uteslutande såsom råvara vid tillverkning av bensin. Dessutom är från beskattning undantagen bensin och motorsprit, som används för järnvägsdrift, civil och militär luftfart, avprovning av motorer och annat tekniskt ändamål än motordrift. Vidare är efter särskild prövning av riksskatteverket bensin, som förbrukats eller försålts för förbrukning vid produktion av skattepliktig elkraft, undantagen från beskattning.

Riksskatteverket har i skrivelse till riksrevisionsverket den 8 november 1974 anfört följande:

"Bensinskatt

Influten bensinskatt under januari 1973—oktober 1974 samt prognos för tiden november 1974—juni 1975 har fördelats enligt följande (milj. kr.).

Beskattnings-period	Inbetalnings-månad	1973	1974	1975
oktober	januari	145	159	159[2]
november	februari	135	148	148[2]
december	mars	137	153	153[2]
januari	april	128	115[1]	128[2]
februari	maj	117	83[1]	117[2]
mars	juni	141	112[1]	141[2]
april	juli	150	135[1]	
maj	augusti	156	158	
juni	september	169	148	
juli	oktober	183	185	
augusti	november	174	176[2]	
september	december	138	135[2]	
		1 773	1 707	

[1] oljekris [2] prognos

Bensinskatt inflöt under budgetåret 1973/74 med 1 740,7 milj. kr. Under tiden juli—oktober 1973 inflöt 658,1 milj. kr. men under motsvarande tid 1974 inflöt endast 626,2 milj. kr. Minskningen beror framför allt på oljekrisen som drog ner förbrukningen under januari—april 1974 och som sedan fortsatt att dämpa ökningen i förbrukningen. En tendens till återhämtning synes dock föreligga.

Enligt inhämtade uppgifter från oljeföretag torde under november och december 1974 inkomsten av bensinskatt bli ungefär (176+135 =) 311 milj. kr., vilket är lika mycket som under motsvarande tid 1973 (173,7+137,7 =) 311,4 milj. kr. Under tiden juli—december 1974 beräknas därför inkomsten bli ca 935 milj. kr.

Under tiden januari—mars 1974 inflöt 460,7 milj. kr. Sannolikt kan man räkna med minst samma inkomst under motsvarande tid 1975.

Skatteinkomsten under april—juni 1974 var starkt påverkad av oljekrisen och kan därför inte bilda prognosunderlag. I stället får antas att inkomsten under april—juni 1975 inte väsentligt avviker från inkomsten under motsvarande tid 1973, vilken uppgick till 386,5 milj. kr.

Inkomsten under budgetåret 1974/75 skulle alltså bli (935+460+385 =) 1 780 milj. kr.

Under antagande om en årlig ökning av bensinkonsumtionen av 2,5 % (före oljekrisen räknades med en årlig ökning av 5 %) kan inkomsten under budgetåret 1975/76 beräknas bli 1 825 milj. kr.

Brännoljeskatt (inkl. gasolskatt)

Brännoljeskatten upphörde vid 1973 års utgång.

Under tiden juli—oktober 1974 inflöt brännoljeskatt (brutto) med 0,9 milj. kr. på grund av dels efterbeskattning dels redovisning av skatt från kronofogdemyndigheter. Viss återbetalning av skatt har skett till bl. a. oljeföretag för i efterhand redovisade försäkringar över skattefri försäljning samt kundförluster. Återbetalningarna har uppgått till 1,9 milj. kr. Under tiden juli—oktober 1974 har inte någon gasolskatt influtit.

Riksskatteverkets uppbörd under budgetåret 1974/75 kan förmodas bli 3,0 milj. kr. och 1,0 milj. kr. under budgetåret 1975/76.

Den sammanlagda inkomsten av bensin- och brännoljeskatt kan följ-

aktligen anges till (1 780+3 =) 1 783 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och (1 825+1 =) 1 826 milj. kr. för budgetåret 1975/76."

Statens jordbruksnämnd har i skrivelse till riksrevisionsverket den 14 oktober 1974 uppskattat utbetalningarna på titeln till 2,1 milj. kr. för budgetåret 1974/75. Fr. o. m. den 1 januari 1975 görs dessa utbetalningar av riksskatteverket.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets och statens jordbruksnämnds beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln bensin- och brännoljeskatt till 1 781 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln benämns bensinskatt fr. o. m. 1975/76 och uppförs med 1 826 000 000 kr. för 1975/76.

Vägtrafikskatt

Fr. o. m. den 1 januari 1974 utgår vägtrafikskatt enligt förordning den 5 juni 1973 (nr 601) i form av fordonsskatt och kilometerskatt. Fordonsskatt utgår för motorfordon, traktor, motorredskap eller släpvagn, om fordonet är eller bör vara registrerat och ej avställt (skattepliktigt fordon). Kilometerskatt utgår för skattepliktig personbil, lastbil eller buss, om fordonet är inrättat för att drivas med annat drivmedel än bensin eller gasol (kilometerskattepliktigt fordon).

Fordonsskatt beräknas för personbilar, traktorer och motorcyklar efter tjänstevikt och för lastbilar, släpvagnar och bussar efter totalvikt.

Fordonsskatten utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp för varje påbörjat 100-tal kilogram av skattevikten över en mot grundbeloppet svarande skattevikt. Storleken på grundbeloppet är för lastbilar och bussar beroende på drivmedelsslag och totalviktsintervall samt för lastbilar dessutom antal hjulaxlar och förekomsten av anordning för påhängsvagn. För släpvagnar bestäms tilläggsbeloppet av antal hjulaxlar, totalviktsintervall, huruvida släpvagnen är påhängsvagn eller annan släpvagn samt huruvida den dras av kilometerskattepliktigt fordon eller trafiktraktor.

Kilometerskatten beräknas efter antal körda kilometrar och utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp för varje påbörjat 100-tal kilogram över en mot grundbeloppet svarande skattevikt.

Den ordinarie uppbörden av fordonsskatt, som tidigare ägde rum under tiden 10 februari—4 mars, sker fr. o. m. 1974 enligt ett rullande system. Rullande skatteuppbörd innebär att slutsiffran i fordonets registreringsnummer anger i vilken månad fordonsägaren skall betala skatten. Skatten omfattar ett år fr. o. m. den följande månaden. Varje månad utom juli blir uppbördsmånad för någon del av fordonsbeståndet.

Enligt vägtrafikskattekungörelsen den 19 oktober 1973 (nr 776), som ersätter uppbördskungörelsen den 17 november 1972 (nr 644) och

tidigare förordningar om betalningsanstånd, uppdelas skatten för fordon med en årsskatt överstigande 1 500 kr. i fyra lika delbetalningar. För sådana fordon finns fyra uppbördsmånader, vilka i likhet med fordon med odelad uppbörd är beroende av slutsiffran i registreringsnumret.

Kilometerskatt betalas i efterhand för skatteperiod, som normalt omfattar tre kalendermånader men som i vissa fall kan omfatta två eller fyra kandermånader. Uppbörden av kilometerskatt sker i anslutning till uppbörden av fordonsskatt.

Enligt förordning den 19 oktober 1973 (nr 778) uppbär tullverket vägtrafikskatt för här i riket icke registrerad bil, motorcykel eller släpvagn som införs från utlandet för tillfälligt brukande här i Sverige. Fordonsskatten utgår med visst belopp för varje påbörjad dag. Den uttas i regel endast för fordon som används för kommersiell transport och som ej är hemmahörande i land med vilket Sverige avtalat om ömsesidig skattebefrielse. Kilometerskatten utgår — oberoende av hemland — för brännoljedriven lastbil och buss samt för vissa släpvagnar.

Utvecklingen av beståndet (netto) av olika fordonsslag under de senaste åren enligt centrala bilregistret belyses av följande uppställning.

Antal fordon vid utgången av resp. år samt nettoförändringen av fordonsbeståndet under året

	1969	1970	1971	1972	1973
Personbilar	2 193 634	2 287 709	2 356 581	2 456 940	2 502 627
	+ 122 331	+ 94 075	+ 68 872	+ 100 359	+ 45 687
Lastbilar	142 603	144 514	142 319	145 403	147 976
	+ 3 834	+ 1 911	− 2 195	+ 3 084	+ 2 573
Släpfordon	123 083	136 321	144 312	159 415	175 315
	+ 15 703	+ 13 238	+ 7 991	+ 15 103	+ 15 900
Bussar	13 580	14 253	14 182	15 630	16 160
	+ 983	+ 673	− 71	+ 1 448	+ 530
Traktorer	248 184	243 451	243 817	247 978	252 078
	− 9 749	− 4 733	+ 366	+ 4 161	+ 4 100
Motorcyklar	42 938	41 305	40 132	37 198	32 390
	− 1 317	− 1 633	− 1 173	− 2 934	− 4 808

Under de tio första månaderna 1974 nyregistrerades 223 739 personbilar. Under samma tid 1973 var antalet 186 923.

I riksstaten för budgetåret 1974/75 har titeln uppförts med 1 745 milj. kr.

Generaltullstyrelsen har i skrivelse till riksrevisionsverket den 18 oktober 1974 beräknat sin uppbörd av vägtrafikskatt för budgetåren 1974/75 och 1975/76 till 27 milj. kr. resp. 28 milj. kr.

I prop. 1974:164 föreslås vissa ändringar i vägtrafikskattekungörelsen fr. o. m. den 1 januari 1975. För flertalet bussar och bensindrivna lastbilar samt för lättare brännoljedrivna lastbilar föreslås skattesänkningar. För tyngre brännoljedrivna lastbilar och för släpvagnar innebär förslaget i allmänhet högre skatt. I propositionen föreslås vidare att kilometerskatten för brännoljedrivna personbilar höjs så att den

kommer i nivå med bensinskatten för likvärdiga bensindrivna personbilar.

Med ledning av tabeller från bilregisternämnden beträffande de olika fordonsslagens fördelning på skattevikter har genomsnittliga och totala vägtrafikskatter beräknats för de i landet registrerade fordonsslagen. I nedanstående tablåer visas resultaten för fordonsskatt och kilometerskatt.

Fordonsskatt	1974/75 Genomsnittlig årsskatt per fordon, kr.	Total skatt, milj. kr.	1975/76 Genomsnittlig årsskatt per fordon, kr.	Total skatt, milj. kr.
Personbilar	267	710	268	745
Lastbilar	2 880	445	2 824	445
Släpvagnar	945	45	1 000	45
Bussar	2 625	195	2 533	220
Traktorer	161	40	161	40
Motorcyklar	60	2	60	2
Summa		1 437		1 497

Kilometerskatt (milj. kr.)

	1974/75	1975/76
Personbilar	75	110
Lastbilar	250	260
Bussar	25	25
Summa	350	395

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln vägtrafikskatt till 1 800 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 1 900 000 000 kr. för 1975/76.

3. Allmän arbetsgivaravgift

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	880,0	1 905,0	3 150,0	4 715,0	5 190,0
Redovisat	1 202,4	1 944,1	3 086,5	4 554,6	.

Enligt förordning den 6 juni 1968 (nr 419) med därefter senast genom förordning den 2 juni 1972 (nr 376) företagna ändringar skall allmän arbetsgivaravgift erläggas till staten fr. o. m. den 1 januari 1969. Avgiften skall erläggas av arbetsgivare och av fysisk person vilken haft inkomst av här i riket bedriven rörelse eller av här belägen jordbruksfastighet som han själv brukar. Även staten och kommunerna är skyldiga att erlägga avgift.

För arbetsgivare utgår avgiften t. o. m. år 1972 med 2 % och därefter med 4 % av summan av vad han under året utgivit som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. För vissa redare beräknas dock allmän arbetsgivaravgift efter en lägre procentsats. Vid beräkning av arbetsgivaravgiften skall hänsyn ej tas till arbetstagare vars lön under året ej uppgått till 300 kr. eller till arbetstagare som ej är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkeskadeförsäkring.

För fysisk person som haft inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet som brukas av honom utgår allmän arbetsgivaravgift (s. k. egenavgift) t. o. m. år 1972 med 2 % och därefter med 4 % av sådan inkomst i den mån arbetsgivare ej skall erlägga allmän arbetsgivaravgift för inkomsten. Inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet som ej uppgår till 500 kr. per år och förvärvskälla skall ej tas med vid beräkning av egenavgift.

Beträffande debitering och uppbörd av allmän arbetsgivaravgift gäller i stort sett vad som föreskrivits för avgifter till sjukförsäkring och till försäkring för tilläggspension.

I skrivelse till riksrevisionsverket den 11 november 1974 har riksförsäkringsverket beräknat inkomsterna på riksstatstiteln allmän arbetsgivaravgift till 5 370 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och till 5 985 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Riksförsäkringsverket har beaktat den i prop. 1974: 138 föreslagna ändringen i förordningen (1959: 552) angående uppbörd av direktdebiterade arbetsgivaravgifter med övergångsbestämmelser för år 1975. För år 1975 har dessutom uppräkningsfaktorn för preliminärt debiterade avgifter satts till 20 %.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksförsäkringsverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln allmän arbetsgivaravgift till 5 370 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 5 985 000 000 kr. för 1975/76.

4. Tullar och acciser

Tullmedel

Förändringarna i de beräknade och redovisade inkomsterna av tullmedel under de senaste budgetåren framgår av nedanstående sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	1 070,0	1 060,0	970,0	880,0	1 090,0
Debiterad uppbörd	1 133,0	1 062,5	1 080,7	1 185,4	.
Influten bruttouppbörd	1 127,5	1 051,7	1 086,5	1 119,7	.
Utbetalade restitutioner	91,1	96,1	107,0	98,1	.
Redovisad nettouppbörd	1 036,4	955,6	979,5	1 021,6	.

Importvärde och debiterad uppbörd i procent av importvärdet de senaste fyra budgetåren var:

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74
Importvärde (milj. kr.)	36 101	37 175	40 854	56 524
Debiterad uppbörd i procent av importvärdet	3,1	2,9	2,6	2,1

I skrivelse till riksrevisionsverket den 8 november 1974 har generaltullstyrelsen beträffande beräkningen av inkomsterna av tullmedel framhållit följande:

"Värdet av importen under de tre första kvartalen år 1974 uppgick till 50 020 milj. kr. mot 32 452 milj. kr. under motsvarande period år 1973, vilket innebär en ökning med 54,1 %. Exporten har under de tre första kvartalen i år ökat värdemässigt med 34,7 % jämfört med år 1973.

Konjunkturinstitutets bedömning av konjunkturläget hösten 1974 har beaktats vid beräkningen. Importvärdet, som år 1973 uppgick till 46 336 milj. kr. väntas under åren 1974 och 1975 öka med respektive 54,6 % (+11,9 % i volym och 38,2 % i pris) till 71 635 milj. kr. och 12,4 % (+4,6 % i volym och 7,4 % i pris) till 80 510 milj. kr. Konjunkturinstitutets uppgifter om importens storlek bygger på importsiffror, som av statistiska centralbyrån justerats med hänsyn till vissa tidsmässiga förskjutningar i tullverkets registrering av importen.

Den slutliga avvecklingen av tull för varor, som är berättigade till områdesbehandling enligt *EFTA-konventionen* genomfördes 1966-12-31. Vid denna tidpunkt var Danmark och Storbritannien anslutna till EFTA-konventionen. Dessa länder är numera medlemmar av de europeiska gemenskaperna (EG).

I begränsad omfattning utgår alltjämt tull för varor från EFTA-länder, bl. a. i fall då varorna ej uppfyller konventionens villkor.

Med *de europeiska gemenskaperna* undertecknade Sverige 1972-07-22 avtal om bildande av ett frihandelsområde för i första hand industrivaror, dvs. i huvudsak alla varor i tulltaxans kapitel 25—99 samt vissa livsmedelsindustriprodukter inom kapitlen 1—24. Avtalen trädde i kraft 1973-01-01. För huvuddelen av varorna skall den tullfria handeln vara genomförd 1977-07-01.

Enligt huvudregeln avvecklas de importtullar, som gällde 1972-01-01 mellan Sverige å ena sidan och EG-länderna (de sex och Irland) å andra sidan i fem steg om vardera 20 % vid följande tidpunkter, nämligen 1973-04-01, 1974-01-01, 1975-01-01, 1976-01-01 och 1977-07-01.

För vissa produkter, bl. a. specialstål, metaller m. m., avvecklas tullarna i åtta steg. Vid de tre första tillfällena, 1973-04-01, 1974-01-01 och 1975-01-01, avtrappas tullarna med 5 % och vid de därpå följande två tillfällena 1976-01-01 och 1977-01-01 med respektive 10 och 15 %.

Jordbruksvaror enligt den definition som tillämpas inom EG omfattas ej av frihandelsavtalet. För dessa varor utgår således tull i den mån de är tullbelagda enligt tulltaxan.

Frihandeln mellan de ursprungliga EFTA-länderna inklusive Finland består i princip. Mellan de nuvarande EFTA-länderna är frihandeln säkerställd av EFTA-konventionen. Mellan Danmark och Storbritannien och de kvarstående EFTA-länderna är frihandeln reglerad i frihandelsavtal. För varor, som är upptagna under B i bil. 3 till frihandelskungörelsen (1973: 1140), bl. a. spritdrycker och tobaksvaror, och som har ursprung i Danmark eller Storbritannien utgår tull från och med 1974-01-01 med 40 %, från och med 1975-01-01 med 60 % och

från och med 1976-01-01 med 80 % av tullen enligt tulltaxan. Fr. o. m. 1977-07-01 utgår tull enligt tulltaxan. Det stegvisa införandet av dessa tullar beräknas ge en ökad uppbörd i förhållande till budgetåret 1973/74 med ca 2 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och 4 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

För att de varor, som omfattas av avtalen mellan Sverige och de utvidgade gemenskaperna, skall komma i åtnjutande av tullförmånerna krävs, att de har ursprung i gemenskaperna eller i vissa fall i något EFTA-land.

Tullpreferenser i form av tullfrihet infördes 1972-01-01 för import av halvfabrikat och färdigvaror från *vissa utvecklingsländer.* De varor för vilka preferens då erbjöds omfattade år 1969 en import om totalt 147 milj. kr. inklusive importen från Hongkong. Tulluppbörden för denna import uppgick samma år till omkring 17 milj. kr. En utvidgning av varuområdet till förmån för utvecklingsländerna genomfördes 1973-01-01. Tullbortfallet beror på i vilken utsträckning utvecklingsländerna kan utnyttja preferenserna för sin export. För år 1972 beräknas tullbortfallet ha uppgått till ca 9 milj. kr. och för år 1973 till ca 15 milj. kr. Styrelsen räknar med att tullbortfallet i förhållande till budgetåret 1973/74 ökar med 4 milj. kr. under budgetåret 1974/75 och med ytterligare 3 milj. kr. under budgetåret 1975/76.

Uppbörden av tull för varor som ej redovisas i utrikeshandelsstatistiken (t. ex. resgods och gåvoförsändelser) samt av vissa avgifter och ersättningar som redovisas som tullmedel beräknas till 12 milj. kr. för budgetår.

Enligt de redovisade utfallssiffrorna för budgetåret 1973/74 var den influtna uppbörden av tullmedel ca 65 milj. kr. lägre än den debiterade. Tillkomsten av ny tullprocedur 1974-01-01 medförde bl. a. förlängd kredittid för vissa importörer och en försening av den influtna uppbörden.

I nedanstående sammanställning har importvärden och debiterad uppbörd av tull m. m. för budgetåren 1972/73 och 1973/74 redovisats för varor från EFTA-länder, Danmark och Storbritannien, EG-länder (de sex och Irland) samt övriga länder. Dessa uppgifter är hämtade från utrikeshandelsstatistiken.

Importvärde och debiterad uppbörd av tull (milj. kr.)

	1972/73	1973/74
EFTA-länder, Danmark och Storbritannien		
Importvärde	16 030,1	20 790,7
Tull	21,9	46,9
Tull/Importvärde, procent	0,1	0,2
EG-länder exkl Danmark och Storbritannien		
Importvärde	13 822,1	20 378,1
Tull	682,3	702,3
Tull/Importvärde, procent	4,9	3,4
Övriga länder		
Importvärde	11 001,7	15 354,9
Tull	351,8	426,2
Tull/Importvärde, procent	3,2	2,8
Summa		
Importvärde	40 853,9	56 523,7
Tull	1 056,0	1 175,4
Tull för varor som ej redovisas i utrikeshandelsstatistiken samt annan tullmedelsuppbörd än tull	14,8	11,5

Som framgår av sammanställningen var värdet av importen under budgetåren 1972/73 och 1973/74 respektive 40 854 och 56 524 milj. kr. Enligt utrikeshandelsstatistiken uppgick den debiterade tullen för denna import till respektive 1 056 och 1 175 milj. kr.

Den beräknade uppbörden av tullmedel under budgetåren 1974/75 och 1975/76 framgår nedan.

Beräknad uppbörd av tullmedel (milj.. kr.)

	1974/75	1975/76
EFTA-länder, Danmark och Storbritannien	55	61
EG-länder exkl Danmark och Storbritannien	678	476
Övriga länder	540	556
Summa	**1 273**	**1 093**
Tull för varor som ej redovisas i utrikeshandelsstatistiken samt annan tullmedelsuppbörd än tull	12	12
Beräknad bruttouppbörd av tullmedel	**1 285**	**1 105**
Beräknade restitutioner av tullmedel	100	90
Beräknad nettouppbörd av tullmedel	**1 185**	**1 015**

Som förut nämnts har konjunkturinstitutet beräknat importvärdet för åren 1974 och 1975 till respektive 71 635 och 80 510 milj. kr. Med ledning härav har det importvärde, som registreras i utrikeshandelsstatistiken, beräknats till 78 000 milj. kr. för budgetåret 1974/75. Utifrån konjunkturinstitutets prognos för utrikeshandeln under år 1975 och under förutsättning av en återgång till en normal pris- och importutveckling har styrelsen uppskattat importvärdet för budgetåret 1975/76 till 82 400 milj. kr. På grundval härav beräknar styrelsen bruttouppbörden av tull till 1 285 respektive 1 105 milj. kr. för budgetåren 1974/75 och 1975/76.

Från uppbördsbeloppen avgår restitutioner av tullmedel. Under budgetåren 1972/73 och 1973/74 uppgick dessa restitutioner till respektive 107 och 98 milj. kr. Den successiva avtrappningen av tullarna mot EG medför efter hand en begränsning av möjligheterna att erhålla tullrestitution för varor och material, som importerats från EG. För budgetåren 1974/75 och 1975/76 uppskattar styrelsen restitutionerna av tullmedel till respektive 100 och 90 milj. kr.

Styrelsen beräknar nettouppbörden av tullmedel för budgetåren 1974/75 och 1975/76 till respektive 1 185 och 1 015 milj. kr."

Riksrevisionsverket ansluter sig till generaltullstyrelsens beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln tullmedel till 1 185 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 1 015 000 000 kr. för 1975/76.

Mervärdeskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	8 900,0	12 200,0	13 000,0	14 150,0	14 030,0
Redovisat	9 088,3	11 625,8	13 096,0	13 929,6	.

De redovisade inkomsternas fördelning på tvåmånadersperioder och ingående komponenter för budgetåret 1973/74 och de fyra första månaderna 1974/75 framgår av nedanstående tablå.

Influten mervärdeskatt, tvåmånadersperioder, milj. kr.

	Tullverkets uppbörd	Länsstyrelsernas nettouppbörd	Summa
1973			
Juli—aug.	1 278	1 176	2 454
Sept.—okt.	1 231	869	2 100
Nov.—dec.	1 274	863	2 137
1974			
Jan.—febr.	1 251	1 594	2 845
Mars—april	1 549	764	2 313
Maj—juni[1]	1 543	538	2 081
Summa budgetår	8 126	5 804	13 930
Juli—aug.[1]	1 427	725	2 152
Sept.—okt.[1]	1 592	510	2 102

[1] Dessa uppbördsperioder har påverkats av den tillfälliga mervärdeskattesatsens sänkning 1 april—15 sept. 1974.

Enligt förordning den 27 maj 1970, utgår fr. o. m. 1 januari 1971 mervärdeskatten med 15 procent av beskattningsvärdet för samtliga skattepliktiga varor och tjänster med undantag för monteringsfärdiga hus m. m. för vilka skattesatsen är 9 procent. Skatteskyldig är den som inom landet i yrkesmässig verksamhet omsätter skattepliktig vara byggnad eller tjänst eller till landet importerar mervärdeskattepliktig vara. Mervärdeskatt utgår ej vid export, men skattskyldighet föreligger likväl för exportörer i syfte att undanröja en skattebelastning på exporterade varor och tjänster.

Länsstyrelse är beskattningsmyndighet vid försäljning eller annan omsättning inom landet. Vid import är tullverket beskattningsmyndighet. Den som är skattskyldig skall vara registrerad hos länsstyrelsen i resp. län. Den till tullverket erlagda mervärdeskatten är avdragsgill vid den skattskyldiges redovisning till länsstyrelsen. Tabellen nedan visar länsstyrelsernas nettoinkomster av mervärdeskatt m. m. fördelat branschvis för redovisningsåret 1973.

Under perioden 1 april 1974 till 15 september 1974 har mervärdeskattesatsen varit tillfälligt sänkt från 15 till 12 procent av gällande beskattningsvärde (SFS 1974: 89). Med verkan fr. o. m. 1974 års början utgår också kompensation för mervärdeskatt på bostadsbyggande. Kompensationen utgår för ny- till- eller ombyggnad av en- och flerfamiljshus avsedda som stadigvarande bostad. Detta gäller bostadsobjekt som färdigställs under 1974 samt sådana som påbörjats under detta år och som slutförs under 1974 eller 1975 (SFS 1974: 113). Kompensation utgår i fråga om enfamiljshus med maximalt 13 500 kr. och beträffande

Beskattningsvärde samt mervärdeskatt deklarerad till länsstyrelserna redovisningsåret 1973. Miljoner kronor. Fördelning på branscher.

SNI Bransch	Totalt beskattningsvärde	Utgående mervärdeskatt	Ingående mervärdeskatt	Mervärdeskatt nettoinbetalning
1 Jordbruk, skogsbruk, jakt och fiske	14 060	2 422	1 563	859
2 Gruvor och mineralier	710	116	175	−59
3 Tillverkningsindustri	97 356	16 818	16 288	530
4 El- gas värme och vattenverk	671	76	434	−358
5 Byggnadsindustri	29 424	2 912	2 768	144
6 Partihandel, detaljhandel, restaurant o. hotellverksamhet	135 573	23 475	20 719	2 756
7 Samfärdsel	28 385	4 912	4 256	656
8 Uppdragsverksamhet, bank o försäkring	6 709	878	662	216
9 Offentlig förvaltning, konsumenttjänster	8 420	1 432	1 275	157
Summa	**321 308**	**53 041**	**48 140**	**4 901**

flerfamiljshus med maximalt 100 kr. per kvadratmeter bostadsyta. Genom ändring i ovannämnda kungörelse har möjligheterna till kompensation utvidgats i fråga om enfamiljshus som ingår i gruppbebyggelse och vidare i fråga om vissa större byggnadsarbeten avseende flerfamiljshus (SFS 1974: 665). Beloppen som kommer att återbetalas uppgår till 1 200 milj. kr. under vartdera budgetåret 1974/75 resp. 1975/76. Redovisningen sker på titeln mervärdeskatt vid länsstyrelserna.

Riksrevisionsverket har vid beräkningen av titelns inkomster haft tillgång till generaltullstyrelsens beräkning av mervärdeskatten på importvaror. Generaltullstyrelsen framför bl. a. följande:

"Vid införsel utgörs beskattningsvärdet av varans tullvärde (cif-värde) med tillägg av tull och annan skatt eller avgift, som tas ut vid importtillfället, inklusive mervärdeskatt. Skattsatserna 15 och 12 % motsvarar respektive 17,65 och 13,64 % när skatten beräknas på en varas pris före pålägget av mervärdeskatt.

Under budgetåren 1972/73 och 1973/74 uppgick importvärdet till 41 071 respektive 56 551 milj. kr. Av dessa belopp avsåg ca 10 respektive ca 13 % icke skattepliktiga varor. Den debiterade uppbörden av mervärdeskatt uppgick under samma budgetår till 6 808,6 respektive 8 494,2 milj. kr., vilket motsvarar 16,58 och 15,02 % av importvärdet.

Ökningen av andelen icke skattepliktiga varor från budgetåret 1972/73 till budgetåret 1973/74 föranleddes främst av prishöjningar på importerade raffinerade oljeprodukter som inte är skattepliktiga.

Mervärdeskatt utgår på importerad råolja, som raffineras i Sverige. För år 1975 räknar konjunkturinstitutet med kraftigt ökad import av råolja och med minskad import av raffinerade oljeprodukter.

Importvärdet för sista halvåret 1974 och för första halvåret 1975 beräknar styrelsen till respektive 37 900 och 40 100 milj. kr (1974/75 =

78 000 milj. kr.). För samma tidsperioder beräknas andelen icke skattepliktiga varor till respektive 15,6 och 8,7 % av importvärdet samt beskattningsvärdet till respektive 32 700 och 37 300 milj. kr.

Mervärdeskatt erläggs f. n. till tullverket i medeltal ca 60 dagar från det att skattesatsen bestämts.

På grundval av dessa uppgifter har styrelsen beräknat uppbörden av mervärdeskatt för budgetåret 1974/75 till (4 700+6 600 =) 11 300 milj. kr.

Enligt de gjorda beräkningarna kommer andelen icke skattepliktiga varor för första halvåret 1975 att utgöra 8,7 % av importvärdet, en procentandel som nära ansluter sig till den, som gällde före oljekrisen. Mervärdeskatten under detta halvår beräknas motsvara 16,44 % av importvärdet.

Om förhållandet mellan värdet av skattepliktiga och icke skattepliktiga varor förutsätts bli detsamma under budgetåren 1975/76 och 1976/77 som under första halvåret 1975 kan mervärdeskatten antas komma att motsvara 16,44 % av värdet av den totala importen för dessa budgetår.

Med utgångspunkt från de tidigare nämnda importvärdena för budgetåren 1975/76 och 1976/77 kan uppbörden av mervärdeskatt för dessa budgetår beräknas till respektive 13 500 och 14 800 milj. kr.

Med hänsyn till att konjunkturinstitutets prognos beträffande utrikeshandeln endast omfattar tiden t. o. m. år 1975 även som till svårigheten att bedöma den internationella konjunktur- och prisutvecklingen vill styrelsen understryka osäkerheten i inkomstberäkningen för tullmedel och mervärdeskatt under budgetåren 1975/76—1976/77."

Riksrevisionsverket ansluter sig till generaltullstyrelsens beräkningar av den mervärdeskatt, som uppbärs av generaltullstyrelsen och understryker liksom generaltullstyrelsen osäkerhetsmoment vid beräkningen för budgetåret 1975/76.

Utgångspunkt för riksrevisionsverkets beräkning beträffande länsstyrelsernas uppbörd har varit nettoinflödet av mervärdeskatt per 2-månadersperiod. Länsstyrelsernas uppbörd kan uppdelas på moms på försäljningsvärde för slutlig förbrukning, *minus* moms på importvaror, *minus* moms på exportvaror. För försäljningsvärdet för slutlig förbrukning har antagits samma utveckling som för privat konsumtion 14,4 % för 1974 och för import respektive exportvaror 43 % respektive 32 %. Sammantaget medför detta att länsstyrelsernas uppbörd beräknas minska med 20 procent 1974. För 1975 förutsättes en ökning i privata konsumtionen med 13,5 %. Importutvecklingen förväntas öka med 12,3 %. Exportutvecklingen förväntas bli 12,6 %. Detta implicerar en beräknad ökningstakt på länsstyrelsernas uppbörd med 13,5 %. Den ovan antagna ökningen av privat konsumtion för 1974 och 1975 är justerad för prisnedsättningen p. g. a. mervärdeskattesatsens tillfälliga sänkning tiden 1 april—15 september 1974. För 1976 har ökningen schablonmässigt antagits till 8 %. Korrigering har därefter gjorts av respektive uppbördsperiod för kompensationen av mervärdeskatt på bostadsbyggande och den sänkta mervärdeskattesatsen.

Månad för skatteinflöde	Utfall 1973/74			Beräknat 1974/75			Beräknat 1975/76		
	Tull-verkets uppbörd	Länsstyrelsernas uppbörd (netto)	Totalt	Tull-verkets uppbörd	Länsstyrelsernas uppbörd (netto)	Totalt	Tull-verkets uppbörd	Länsstyrelsernas uppbörd (netto)	Totalt
juli—aug.	1 278	1 176	2 454	1 427[1]	725[1]	2 152	2 120	834	2 954
sept.—okt.	1 231	869	2 100	1 593[1]	510[1]	2 103	2 045	440	2 485
nov.—dec.	1 274	863	2 137	1 680	420	2 100	2 115	600	2 715
jan.—febr.	1 251	1 594	2 845	1 995	970	2 965	2 080	1 310	3 390
mars—april	1 549	764	2 313	2 380	440	2 820	2 580	710	3 290
maj—juni	1 543	538	2 081	2 225	315	2 540	2 560	426	2 986
Summa	8 126	5 804	13 930	11 300[2]	3 380	14 680	13 500[2]	4 320	17 820

[1] Utfall.
[2] Generaltullstyrelsens prognos.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln mervärdeskatt för 1974/75 till 14 700 000 000 kr. och föreslår att titeln uppförs med 17 800 000 000 kr. för 1975/76.

Särskilda varuskatter

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	415,0	385,0	336,0	436,0	406,0
Redovisat	388,9	373,5	342,7	401,3	.
Därav					
Skatt på choklad och konfektyrvaror (Riksskatteverket)	214,9	206,4	205,3	196,4	.
Skatt på tekniska preparat (Riksskatteverket)	95,9	102,5	105,0	106,7	.
Avgift på vissa dryckesförpackningar	—	—	6,2	80,1	.
Försäljningsskatt	45,6	41,0	5,0	1,2	.
Pälsvaruskatt[1]	9,3	3,7	0,0	0,0	.
Särskild varuskatt på importerade varor[2] (Generaltullstyrelsen)	23,3	20,3	21,2	17,3	.

[1] Omfattar även importerade pälsvaror.
[2] Exkl. pälsvaror.

Särskild varuskatt utgår enligt förordning den 25 maj 1941 (nr 251), som omtrycktes i förordning den 25 november 1960 (nr 612) med därefter företagna ändringar, senast genom förordning den 17 maj 1974 (nr 444).

Enligt förordning den 9 april 1965 (nr 76) utgår särskild varuskatt fr. o. m. den 1 juli 1965 med 50 % på choklad- och konfektyrvaror,

puder, nagellack och likartade skönhetsmedel samt på parfymer, hårvatten etc.

I samband med den provisoriska lösningen av vissa problem för livsmedelsindustrin till följd av Sveriges anslutning till EFTA infördes genom förordning den 3 juni 1960 (nr 258) utjämningsskatt på vissa choklad- och konfektyrvaror samt på wafers och biscuits. Fr. o. m. den 1 juli 1966 höjdes utjämningsskatten enligt förordning den 27 maj 1966 (nr 224) från 50 öre till 60 öre för kilogram av de skattepliktiga varorna.

Enligt förordning den 15 december 1972 (nr 800) sänktes skatten till 50 öre för kilogram fr. o. m. den 1 april 1973. Enligt förordning den 7 december 1974 (nr 961) sänktes utjämningsskatten till 40 öre för kilogram fr. o. m. den 1 januari 1974. Fr. o. m. den 1 juli 1974 är utjämningsskatten 25 öre per kilogram, enligt förordning den 17 maj 1974 (nr 443).

Genom förordning den 16 december 1966 (nr 656) infördes fr. o. m. den 1 januari 1967 utjämningsskatt på öl av typ B och starköl. För öl av typ B utgick skatten med 4 öre per liter och för starköl med 5 öre per liter. Under 1974 utgår inte utjämningsskatt för öl av typ B och starköl, förordning den 7 december 1973 (nr 961).

Enligt förordning den 23 februari 1973 (nr 37), som trädde i kraft den 1 mars 1973, skall avgift utgå på vissa dryckesförpackningar. Avgift skall erläggas till staten vid omsättning inom landet av förpackning för konsumtionsfärdig dryck och vid införsel av sådan förpackning om förpackningens volym överstiger 0,2 men ej 3 liter. Avgiften utgår med 10 öre för varje förpackning.

De särskilda varuskatterna uppbärs av riksskatteverket vid tillverkning resp. försäljning inom riket samt vid import av hos riksskatteverket registrerad importör och av generaltullstyrelsen vid import av annan än hos riksskatteverket registrerad importör.

I skrivelse till riksrevisionsverket har riksskatteverket beträffande beräkningen av inkomsterna på titeln anfört följande:

"a) Särskild varuskatt och utjämningsskatt på choklad- och konfektyrvaror samt biscuits och wafers inflöt under budgetåret 1973/74 med 196,4 milj. kr. Under juli—oktober 1974 inflöt särskild varuskatt och utjämningsskatt på här avsedda varor med 54,1 milj. kr. Under motsvarande period under 1973 inflöt 57,6 milj. kr., eller 3,5 milj. kr. mera. Skattesatsen för utjämningsskatt utgjorde under denna tid 50 öre/kg. De skatteintäkter som inflöt under juli och augusti 1974 hänförde sig delvis till leveranser under 2:a kvartalet 1974, då skattesatsen var 40 öre/kg. För att få jämförelsetal vid beräkningen bör intäkterna juli—oktober 1973 reduceras med i runt tal 5 milj. kr., eller till (57,6—5,0 =) 52,6 milj. kr. Ökningen av omsättningen av skattepliktiga varor för motsvarande tid i år kan alltså anges till (54,1—52,6 =) 1,5 eller till ca 3 procent. Under november 1973—juni 1974 inflöt 138,8 milj. kr. Om utjämningsskatten under denna tid skulle ha utgått med 25 öre/kg skulle intäk-

terna blivit i runt tal 125 milj. kr.

Förutsättes samma ökning, 3 procent, för återstoden av budgetåret 1974/75 skulle detta ge 129,4 milj. kr. för november 1974—juni 1975 och för hela budgetåret sammanlagt (54,1+129,4 =) 183,5 eller avrundat 184 milj. kr. Med bibehållna skattesatser torde samma skatteintäkter kunna påräknas för budgetåret 1975/76.

b) Särskild varuskatt på tekniska preparat inflöt under budgetåret 1973/74 med 106,7 milj. kr. Under juli—oktober 1974 inflöt 33,7 milj. kr. mot 30,5 milj. kr. året dessförinnan, vilket innebär en ökning med ca 10 %. Under november 1973—juni 1974 inflöt 76,3 milj. kr. Under förutsättning av motsvarande ökning för november 1974—juni 1975 kan (33,7+83,9 =) 117,6 eller i runt tal 118 milj. kr. beräknas inflyta under budgetåret 1974/75. För budgetåret 1975/76 synes inkomsterna kunna anges till 125 milj. kr.

c) Avgift på vissa dryckesförpackningar inflöt under budgetåret 1973/74 med 68,0 milj. kr. Under juli—oktober 1974 inflöt 26,0 milj. kr. mot 24,9 milj. kr. året dessförinnan, vilket innebär en ökning med drygt 4 procent. Under november 1973—juni 1974 inflöt 43,0 milj. kr. Under förutsättning av motsvarande ökning för november 1974—juni 1975 kan (26,0+44,7 =) 70,7 eller avrundat 71 milj. kr. beräknas inflyta under budgetåret 1974/75. För budgetåret 1975/76 torde intäkterna kunna anges till 73 milj. kr.

I enlighet med ovanstående (a—c) beräknar riksskatteverket inkomsten av särskilda varuskatter under budgetåret 1974/75 till (184+118+71 =) 373 milj. kr. och under budgetåret 1975/76 till (184+125+73 =) 382 milj. kr."

Generaltullstyrelen har i skrivelse till riksrevisionsverket den 8 november 1974 beräknat sin nettouppbörd av särskilda varuskatter till följande belopp (milj. kr.).

	Utfall 1973/74	Prognos 1974/75	1975/76
Särskild varuskatt	11,6	13,0	13,5
Utjämningsskatt	5,2	3,5	4,0
Chokladutjämningsavgift	0,4	0,5	0,5
Dryckesförpackningsavgift	12,1	13,5	14,0
Summa	**29,3**	**30,5**	**32,0**

De av riksskatteverket och generaltullstyrelsen gjorda beräkningarna innebär en sammanlagd inkomst på titeln särskilda varuskatter under budgetåren 1974/75 och 1975/76 på 403 resp. 414 milj. kr.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln särskilda varuskatter till 403 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 414 000 000 kr. för 1975/76.

Omsättningsskatt på motorfordon

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	525,0	461,0	450,0	610,0	616,0
Redovisat	407,0	465,1	531,2	572,8	.

Omsättningsskatt på motorfordon utgår enligt förordning den 23 november 1956 (nr 545), som trädde i kraft den 1 december 1956, i vissa fall när fordonet av tillverkare eller registrerad importör levereras till köpare eller uttas från rörelse utan samband med försäljning. För skattepliktigt fordon som införts till riket av annan än registrerad importör utgår omsättningsskatt, när fordonet införs i riket. Skattepliktiga fordon är personbilar, sådana med skåp-, stationsvagns- eller personbilskarosseri utrustade lastbilar, vilkas tjänstevikt ej överstiger 1 800 kg, samt motorcyklar, allt i den mån fordonen icke tidigare är eller varit upptagna i bilregister.

För personbilar och lastbilar skall omsättningsskatten utgå med det antal kronor som motsvarar viss procent av det tal, vilket anger fordonets tjänstevikt uttryckt i kilogram. Detta procenttal höjdes genom förordning den 2 februari 1973 (nr 14) till 230 % fr. o. m. den 6 februari 1973. För bilar med högre tjänstevikt än 1 600 kg skall därjämte tillägg göras med visst belopp för varje fullt femtiotal kilogram, varmed tjänstevikten överstiger 1 600 kg. Detta belopp höjdes genom nyssnämnda förordning från 240 kr. till 290 kr. Skatten avrundas i förekommande fall till närmast lägre helt tiotal kronor. Genom förordning den 18 april 1969 (nr 71) höjdes skatten för motorcyklar fr. o. m. den 1 maj 1969 från 225 till 350 kr. om tjänstevikten ej överstiger 75 kg, från 335 till 460 kr. för tjänstevikt mellan 75 och 160 kg samt eljest från 505 till 700 kr.

Inkomsterna på titeln redovisas av riksskatteverket och generaltullstyrelsen.

I sin förenämnda skrivelse beräknar riksskatteverket inkomsterna på titeln till 645 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1974/75 och 1975/76. Generaltullstyrelsen beräknar inkomsterna till 6,5 milj. kr. för vart och ett av budgetåren.

Riksskatteverket uppskattar nyregistreringen av personbilar till 245 000 st. under såväl 1974/75 som 1975/76.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln omsättningsskatt på motorfordon till 651 500 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 651 500 000 kr. för 1975/76.

Tobaksskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	1 760,0	1 673,0	1 638,0	1 817,0	1 847,0
Redovisat	1 650,9	1 638,2	1 692,4	1 878,8	

Enligt förordning den 16 juni 1961 (nr 394) med därefter senast genom förordning den 21 december 1973 (nr 988) företagna ändringar utgår tobaksskatt med vissa efter varans myckenhet bestämda belopp. För cigarrer och cigariller samt cigarretter utgår skatt enligt följande sammanställning.

	Vikt för 1 st. gram	Skatt för 1 st. öre
Cigarrer och cigariller		
grupp I.....	t. o. m. 1,7	12,0
" II.....	över 1,7 t. o. m. 3,0	15,7
" III.....	» 3,0 » 5,0	18,6
" IV.....	» 5,0	26,0
Cigarretter		
grupp I.....	t .o. m. 0,85	13,9
" II.....	över 0,85 t. o. m. 1,20	18,9
" III.....	» 1,20 » 1,55	23,4
" IV.....	» 1,55 » 1,90	27,4
" V.....	» 1,90	31,4

Tobaksskatt för röktobak, tuggtobak och snus utgår med 64: 00, 21: 60 resp. 9: 10 kr. för kilogram. För cigarrettpapper och cigarretthylsor utgår skatt med 5 öre för varje påbörjad längd av 100 mm av ett blad eller en hylsa för framställning av en cigarrett.

Den som inom riket tillverkar tobaksvaror, cigarrettpapper eller cigarretthylsor för försäljning är skyldig att vara registrerad hos riksskatteverket och den som för återförsäljning till riket inför tobaksvaror må efter ansökan registreras hos riksskatteverket. Beskattningsmyndigheter är ifråga om vara som av annan än registrerad införts till riket generaltullstyrelsen och i övriga fall riksskatteverket.

Riksskatteverket har i skrivelse till riksrevisionsverket anfört följande angående sin beräkning av inkomsterna på titeln:

"Tobaksskatt inflöt under budgetåret 1973/74 med 1 848,3 milj. kr. Under juli—oktober 1974 inflöt 649,0 milj. kr. mot 603,2 milj. kr. året dessförinnan, vilket innebär en ökning med 7,6 procent. Under förutsättning av motsvarande ökning för november 1974—juni 1975 skulle skatteutfallet för budgetåret 1974/75 kunna beräknas till (649,0 + 1 339,7 =) 1 988,7 eller avrundat 1 990 milj. kr.

Konsumtionen av cigarretter framgår av nedanstående tabell.

Budgetår	Cigarretter av grupp I		Cigarretter av grupp II—V	
	Antal (milj. st.)	Procentuell andel av totala konsumtionen	Antal (milj. st.)	Procentuell andel av totala konsumtionen
1967/68	1 400	15,6	7 600	84,4
1968/69	2 400	24,5	7 400	75,5
1969/70	3 300	31,7	7 100	68,5
1970/71	4 100	40,9	5 900	59,1
1971/72	4 800	47,1	5 400	52,9
1972/73	5 200	50,5	5 100	49,5
1973/74	5 500	51,4	5 200	48,6

Riksskatteverket beräknar inkomsten av tobaksskatt under budgetåret 1974/75 till 1 990 milj. kr. och under budgetåret 1975/76 till 2 010 milj. kr."

Under budgetåret 1973/74 uppgick generaltullstyrelsens uppbörd av tobaksskatt till 937 000 kr. Generaltullstyrelsen beräknar uppbörden under vart och ett av budgetåren 1974/75 och 1975/76 till 700 000 kr. Fr. o. m. år 1974 har viss tobaksimport från Danmark upphört.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln tobaksskatt till 1 990 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 2 010 000 000 kr. för 1975/76.

Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	30,0	30,0	30,0	40,0	35,0
Redovisat	40,1	40,6	41,2	28,9	.

Inkomsterna från partihandelsbolag hänför sig i första hand till aktiebolaget Vin- & Spritcentralen jämte vissa agentbolag.

Riksskatteverket har meddelat att enligt uppgift från AB Vin- & Spritcentralen kan bolagets vinstinleverans till statsverket, med hänsyn tagen till avsättning till arbetsmiljöfond men ej till särskild fond för investering, under budgetåret 1974/75 väntas komma att uppgå till 20 milj. kr. För budgetåret 1975/76 räknar bolaget preliminärt med 30 milj. kr.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag till 20 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 30 000 000 kr. för 1975/76.

Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	50,0	53,0	50,0	51,0	51,0
Redovisat	52,6	50,4	50,7	56,5	.

Detaljhandeln med rusdrycker handhas av ett för hela riket gemensamt företag, Systembolaget AB.

Riksskatteverket har meddelat att enligt uppgift från Systembolaget AB kan bolagets vinstinleverans till statsverket, med hänsyn tagen till avsättning till arbetsmiljöfond men ej till särskild fond för investering under budgetåret 1974/75 väntas komma att uppgå till ca 50 milj. kr. För budgetåret 1975/76 räknar bolaget med ca 51 milj. kr.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag till 50 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 51 000 000 kr. för 1975/76.

Skatt på sprit

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	1 935,0	2 000,0	2 170,0	2 200,0	2 805,0
Redovisat	1 971,8	2 100,0	2 178,2	2 244,1	.

Skatt på sprit utgår enligt förordning den 24 maj 1957 (nr 209) med däri senast genom förordning den 22 maj 1974 (nr 230) företagna ändringar.

För spritdrycker utgår omsättningsskatt dels med en grundavgift för liter dels ock med en procentavgift. Grundavgiften utgör 50 öre för varje hel volymprocent alkohol. Procentavgiften motsvarar 50 % av utminuteringspriset, vilket utgörs av det belopp, som, skatten inräknad, betingas vid varornas utminutering.

I skrivelse till riksrevisionsverket har riksskatteverket anfört följande:

"Vin- & Spritcentralens försäljning av sprit under perioden maj—oktober utgör underlag för skatteinkomsten under perioden juli—december 1974. För denna period kommer skatt att inflyta med 1 426 milj. kr. Jämfört med föregående års motsvarande försäljning, som inbringade 1 170 milj. kr. innebär det en ökning med 22 %. Därav svarar skattehöjningen för 11 % och volymökningen för 10 %. Den senaste skattehöjningen trädde i kraft i slutet av maj 1974 varför skatteeffekten blir 11 % för 11 av budgetårets månader och 0 % för den 12:e månaden, liksom för de följande budgetåren. Vidare får man räkna med en indirekt skatteeffekt som en följd av prisökningar och förändringar i konsumenternas preferenser mot dyrare varor. Denna indirekta skatteeffekt har uppskattats till 2 % per år. Konsumtionen av sprit har under de senaste 15 åren ökat med i genomsnitt 1,5 % per år. Utvecklingen hittills under 1974 pekar dock på att ökningen skulle bli 10 % detta kalenderår. Mot bakgrund av den tidigare utvecklingen får det dock antas att ökningstakten under de följande kalenderåren återgår till 1,5 % per år. För budgetåren 1974/75 och 1975/76 skulle skatteeffekten således bli 12 % och 2 % medan volymeffekten skulle bli 6 % och 1,5 %. I enlighet härmed beräknar riksskatteverket inkoms-

ten av skatt på sprit under budgetåret 1974/75 till 2 900 milj. kr. och under budgetåret 1975/76 till 3 000 milj. kr."

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln skatt på sprit till 2 900 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 3 000 000 000 kr. för 1975/76.

Skatt på vin

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	235,0	265,0	335,0	390,0	430,0
Redovisat	256,7	297,7	340,6	356,3	

Enligt förordning den 24 maj 1957 (nr 209) utgår omsättningsskatt för vin dels med en grundavgift för liter dels ock med en procentavgift. Grundavgiften utgår senast genom förordning den 2 juni 1972 (nr 379) med 5 kr. 20 öre för vin med en alkoholhalt överstigande 14 volymprocent (starkvin) samt med 1 kr. 60 öre för annat vin (lättvin). Procentavgiften motsvarar 36 % av utminuteringspriset, vilket utgörs av det belopp, som, skatten inberäknad, betingas vid varornas utminutering. För inom landet tillverkat vin utgår dessutom en särskild tillverkningsavgift, 50 öre för liter, om vinets alkoholhalt överstiger 14 volymprocent eller vinet är mousserande eller därmed jämförligt, eljest 20 öre för liter.

I skrivelse till riksrevisionsverket har riksskatteverket i fråga om beräkning av skatt på vin anfört följande:

"Under en längre följd av år har konsumtionen av vin varit kraftigt ökande. Under tioårsperioden t. o. m. 1972 var den genomsnittliga ökningen 12 % per år. Under 1973 inträffade dock en nedgång i konsumtionen med 8 %. Orsaken härtill torde ha varit skattehöjningen 1 januari 1973 som tillsammans med kraftiga importprisökningar medförde att prisskillnaden mellan sprit och vin minskade, vilket i sin tur bidrog till en ökad spritkonsumtion och minskad vinkonsumtion. Genom skattehöjningen på spritdrycker den 23 maj 1974 torde dock försäljningen av vin återigen gynnas. Den senaste tidens utveckling tyder på en volymökning under 1974 på 4 % och under budgetåret 1974/75 på 6 %. Under 1974 har vidare inträffat mindre prishöjningar som tillsammans med en viss förskjutning mot dyrare varor väntas medföra en ökning av skatteinkomsterna med 6 %.

Vin- & Spritcentralens försäljning under perioden maj 1973—april 1974 utgör underlag för skatteinkomsterna under ett budgetår. Under 1973/74 medförde denna försäljning en inkomst av 387,6 milj. kr. Riksskatteverket beräknar under antagande av en årlig inkomstökning av 12 % inkomsten av skatt på vin under budgetåret 1974/75 till 435 milj. kr. och under budgetåret 1975/76 till 485 milj. kr."

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln skatt på vin till 435 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 485 000 000 kr. för 1975/76.

Skatt på malt- och läskedrycker

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	625,0	640,0	645,0	649,0	695,0
Redovisat	580,2	607,8	631,1	680,7	.
Därav					
Maltdrycker	482,0	508,3	533,3	578,1	.
Läskedrycker	98,2	99,5	97,8	102,6	.

Skatt på malt- och läskedrycker utgår enligt förordning den 27 maj 1960 (nr 253) med ändring den 14 december 1973 (nr 987) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker. Enligt förordning den 4 juni 1971 (nr 249) omfattar skatt på malt- och läskedrycker från den 1 juli 1971 även importerade drycker, varvid tullen på maltdrycker sänks med skattens belopp och tullen på läskedrycker, som är lika med skatten, slopas. Allt efter alkoholstyrkan indelas maltdryckerna i fyra grupper enligt följande sammanställning.

Maltdryck	Viktprocent alkohol		Skatt per liter
	Över	Högst	Kr.
Lättöl		1,8	0: 12
Öl typ A	1,8	2,8	0: 75
Öl typ B	2,8	3,6	1: 50
Starköl	3,6		2: 50

Skatt på läskedrycker utgår med 33 öre för liter.

I skrivelse till riksrevisionsverket har riksskatteverket i fråga om beräkningen av skatt på malt- och läskedrycker anfört följande:

"Skatt på malt- och läskedrycker inklusive utjämningsskatt inflöt under budgetåret 1973/74 med 639,8 milj. kr. Under tiden juli—oktober 1974 inflöt 219,8 milj. kr. mot 248,6 milj. kr. under samma tid 1973, vilket innebär en minskning med 12 %.

Den skattepliktiga utlämningen av malt- och läskedrycker under de fyra senaste tolvmånadersperioderna har uppgått till följande kvantiteter i milj. liter.

Tid	Stark-öl	Öl typ B	Öl typ A	Lagrat lättöl	S:a malt-drycker	Läske-drycker
4 kv 1970—3 kv 1971	25,6	288,9	68,8	30,0	413,3	293,7
4 kv 1971—3 kv 1972	24,3	282,7	63,5	45,1	415,6	295,5
4 kv 1972—3 kv 1973	22,9	279,8	55,1	67,3	425,1	305,0
4 kv 1973—3 kv 1974	22,3	274,8	42,1	88,2	427,4	290,7

Efterfrågan på starkare maltdrycker är sedan några år tillbaka vikande. Å andra sidan ökar kvantiteten lagrat lättöl mycket starkt. Den totala volymen utlämnade lagrade maltdrycker ökar något från år till år.

Av viss betydelse för skatteutfallet är vidare, att utjämningsskatten på starköl och öl typ B, som inbringat omkring 1 milj. kr. i månaden, är suspenderad under år 1974.

De kvantiteter malt- och läskedrycker som ovan redovisats för tiden 4 kv. 1973—3 kv. 1974 motsvarar med nuvarande skattesatser en sammanlagd skatteinkomst av 606 milj. kr.

Man får även i fortsättningsvis räkna med en viss förskjutning från i vart fall öl typ A till lagrat lättöl, medan utlämningen av starköl, öl typ B och läskedrycker torde förbli konstant.

Riksskatteverket beräknar inkomsten av skatt på malt- och läskedrycker under förutsättning av att utjämningsskatten fortfar att vara suspenderad under vart och ett av budgetåren 1974/75 och 1975/76 till 600 milj. kr."

Generaltullstyrelsen redovisade under budgetåret 1973/74 39,9 milj. kr. i skatt på maltdrycker och 1,0 milj. kr. i skatt på läskedrycker. Tillkomsten av ny tullag m. m. år 1974 medförde förlängd kredittid med ca 20 dagar för importörer av malt- och läskedrycker. Den influtna uppbörden för 1973/74 försenades i motsvarande mån. Generaltullstyrelsen har beräknat sin uppbörd av skatt på malt- och läskedrycker till 45 milj. kr. under 1974/75 och 46 milj. kr. under 1975/76.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln skatt på malt- och läskedrycker till 645 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 646 000 000 kr. för 1975/76.

Energiskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	1 010,0	1 116,0	1 078,0	1 255,0	1 945,0
Redovisat	1 011,3	1 073,1	1 066,5	1 222,4	.
Därav på					
Elektrisk kraft	255,7	326,7	369,3	392,8	.
Bensin och gasol[1]	340,9	354,7	363,5	496,0	.
Andra bränslen	413,9	390,9	333,7	333,6	.

[1] Exklusive tullverkets uppbörd.

Allmän energiskatt utgår enligt förordning den 31 maj 1957 (nr 262), som i sin helhet med vissa ändringar omtrycktes i förordningen den 29 maj 1964 (nr 350). Förordningen ändrades dels genom förordning den 30 oktober 1970 (nr 573) och dels senast genom förordning den

21 december 1973 (nr 994). Allmän energiskatt skall erläggas för bensin och gasol, vissa bränslen såsom kol, koks, motorbrännolja och eldningsolja samt elektrisk kraft. Med bensin avses härvid samtliga i förordningen om bensinskatt angivna skattepliktiga varuslag och med gasol vara, för vilken skatt skall erläggas enligt förordningen om gasolskatt. Energiskatt för bensin utgår med 27 öre för liter och för gasol med 19 öre för liter. Skatten utgår för elektrisk kraft för gatu- eller vägbelysning med 0,5 öre för kilowattimme och för annan kraft med 10 % av kraftens beskattningsvärde. Beskattningsvärdet är lika med summan av de avgifter, som förbrukaren har att erlägga för den elektriska kraften.

För andra bränslen gällande skattesatser framgår av nedanstående sammanställning.

Bränsle	Skattesats
Stenkol	12 kr. för ton
Stenkolsstybb samt stenkolsbriketter m. m.	6 » » »
Brunkolsbriketter	6 » » »
Koks och koksbriketter	14 » » »
Koksstybb	6 » » »
Motorbrännoljor, eldningsoljor och bunkeroljor, skatteklass I, samt fotogen med tillsats som möjliggör drift av snabbgående dieselmotor	25 » » m³
Motorbrännoljor, eldningsoljor och bunkeroljor, skatteklass II	16 » » »

Beträffande energiskatt på bensin och gasol gäller i fråga om skattskyldighet och beskattningsmyndighet samma bestämmelser som för bensinskatt och gasolskatt. Övrig energiskatt redovisas av riksskatteverket samt av generaltullstyrelsen beträffande skatt på bränslen som införts till riket av annan än den som är registrerad hos riksskatteverket. Enligt förordning den 10 december 1971 (nr 928) kan Konungen i konjunkturstimulerande syfte förordna om nedsättning eller befrielse från allmän energiskatt. Den tillfälliga nedsättningen av energiskatten föreslås i proposition 1974: 177 upphöra vid utgången av 1974.

I skrivelse till riksrevisionsverket har riksskatteverket anfört följande:

"a) Energiskatt på elektrisk kraft

Nettoinkomsten i milj. kr. under de sex senaste budgetåren framgår av följande sammanställning.

Budgetår	Energiskatt på elkraft, milj. kr.	Procentuell förändring från föregående budgetår
1968/69	216,3	—
1969/70	230,6	+ 6,6
1970/71	255,7	+10,9
1971/72	326,7	+27,8
1972/73	369,3	+13,1
1973/74	392,8	+ 6,4

Till följd av de kraftiga oljeprishöjningarna har de flesta elkraftdistributörerna fr. o. m. februari 1974 höjt priset på elkraft genom ett oljepristillägg i storleksordningen 15 %. Trots att den årliga ökningen av elkraftförbrukningen stannat upp i år har oljepristillägget medfört

att inkomsten ökat kraftigt i början av innevarande budgetår. Under tiden juli—oktober 1974 har inkomsten ökat med 25 % jämfört med samma period 1973. Förbrukningen av elkraft kan beräknas öka med 3 % under innevarande budgetår. Oljepristillägg och indextillägg beräknas öka prisnivån med 15 % under budgetåret 1974/75. För budgetåret 1975/76 kan den årliga förbrukningsökningen beräknas bli 6 %. Prishöjningar på grund av indextillägg beräknas bli 6 % under budgetåret 1975/76.

Den tillfälliga nedsättningen av energiskatten som infördes den 1 december 1971 föreslås i proposition 1974: 177 upphöra vid utgången av 1974. Om riksdagen bifaller förslaget beräknas inkomsten öka med 25 milj. kr. under innevarande budgetår (ett kvartal kommer med) och med ytterligare 80 milj. kr. under budgetåret 1975/76.

Riksskatteverket beräknar i enlighet med det anförda uppbörden till [0,75 (393×1,03×1,15)+0,25((393+25)×1,03×1,15) =] 473 milj. kr. under budgetåret 1974/75 och [(473+80)×1,06×1,06 =] 621 milj. kr. under budgetåret 1975/76.

b) Energiskatt på bensin och gasol

I detta sammanhang kan bortses från energiskatten på gasol. Inkomsten av energiskatt på bensin förhåller sig till inkomsten av bensinskatt som 27/43 (= 62,79 %). Med utgångspunkt härifrån och med tillägg av 1,0 milj. kr. för den energiskatt på lättbensin, som inlevereras av gasverk och för vilken bensinskatt inte utgår, kan inkomsten under budgetåret 1974/75 beräknas till (0,6279×1780+1 =) 1 119 milj. kr. och under budgetåret 1975/76 till (0,6279×1825+1 =) 1 147 milj. kr.

c) Energiskatt på andra bränslen än bensin och gasol

Nettoinkomsten i milj. kr. under de sex senaste budgetåren framgår av nedanstående sammanställning.

Budgetår	Fasta bränslen	Motorbrännolja	Eldningsolja 1—2 (skatteklass I)	Eldningsolja 3 och högre (skatteklass II)	Summa
1968/69	10,0	40,7	181,8	142,8	375,3
1969/70	9,2	44,1	199,6	155,4	408,3
1970/71	7,7	46,9	203,7	155,6	413,9
1971/72	5,2	46,3	209,3	130,1	390,9
1972/73	1,4	46,8	200,5	85,0	333,7
1973/74	1,8	50,3	194,2	87,3	333,6

Procentuell förändring från föregående budgetår.

Budgetår	Fasta bränslen	Motorbrännolja	Eldningsolja 1—2 (skatteklass I)	Eldningsolja 3 och högre (skatteklass II)	Summa
1969/70	− 8,0	+8,4	+9,8	+ 8,8	+ 8,8
1970/71	−16,3	+6,3	+2,1	+ 0,1	+ 1,4
1971/72	−32,5	−1,3	+2,7	−16,4	− 5,6
1972/73	−73,1	+1,1	−4,2	−34,7	−14,6
1973/74	+28,6	+7,5	−3,1	+ 2,7	− 0,0

Influten skatt under tiden juli 1968—september 1974 och beräknad skatteinkomst fjärde kvartalet 1974.

Redovisningsperiod	Inbetalningskvartal	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
april—juni	juli—sept.	70,0	81,9	86,8	84,1	71,2	77,8	64,2
juli—sept.	okt.—dec.	55,9	56,7	67,4	60,5	51,0	48,7	53,0
okt.—dec.	jan.—mars	114,0	121,6	121,6	121,1	99,1	116,7	
jan.—mars	april—juni	135,4	148,1	138,1	125,3	112,4	90,4	
	Summa	375,3	408,3	413,9	390,9	333,7	333,6	

Under tiden juli—december 1973 inflöt 126,5 milj. kr. Under motsvarande tid 1974 beräknas skatteinkomsten bli 117 milj. kr.

Under januari—mars 1974 inflöt 116,7 milj. kr. Beloppet var på grund av lagerinköp inför oljekrisen något större än väntat. Inkomsten under denna period 1975 beräknas bli ca 110 milj. kr. Under april—juni 1974 inflöt 90,4 milj. kr. Om inte oljekrisen varit borde ca 120 milj. kr. influtit. Om den tillfälliga nedsättningen av energiskatten upphör kan detta antas medföra en höjning av skatten på bränslen med 20 milj. kr. för resten av budgetåret och 80 milj. kr. för helt budgetår. Skatteinkomsten under budgetåret 1974/75 kan alltså beräknas till (117+110+120+20 =) 367 milj. kr.

Med hänsyn till planerade energibesparande åtgärder bör man räkna med oförändrade intäkter under de närmast följande budgetåren. Inkomsten under budgetåren 1975/76 kan beräknas till (367+60 =) 427 milj. kr. Ökningen jämfört med budgetåret 1974/75 är 60 milj. kr. beroende på att den tillfälliga nedsättningen förutsatts upphöra.

Den sammanlagda energiskatten skulle i enlighet med det anförda uppgå till (473+1 119+367 =) 1 959 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och (621+1 147+427 =) 2 195 milj. kr. för budgetåret 1975/76."

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln energiskatt till 1 959 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 2 195 000 000 kr. för 1975/76.

Särskild skatt på motorbränslen

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	250,0	741,0	763,0	770,0	1,0
Redovisat	422,5	744,3	776,5	715,7	.

Enligt förordning den 5 juni 1973 (nr 604) upphörde förordningen om särskild skatt på motorbränslen att gälla vid utgången av år 1973. Vid samma tidpunkt trädde istället förordning den 5 juni 1973 (nr 602) om särskild vägtrafikskatt i kraft.

I skrivelse till riksrevisionsverket har riksskatteverket anfört följande:

"Under tiden juli—oktober 1974 inflöt motorbränsleskatt på brännolja med brutto 0,3 milj. kr. Inkomsten av särskild skatt på motorbränslen förhåller sig till inkomsten av brännoljeskatt som 13 till 31,5 (= ca 40 %).

Riksskatteverkets uppbörd under budgetåret 1974/75 kan förmodas bli 1,0 milj. kr. och under budgetåret 1975/76 0,5 milj. kr."

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln särskild skatt på motorbränslen till 1 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att inkomsterna från särskild skatt på motorbränslen redovisas på titeln övriga diverse inkomster budgetåret 1975/76.

Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter

En särskild beredskapsavgift för oljeprodukter gäller under tre år fr. o. m. den 1 juli 1974. I riksstat för budgetåret 1974/75 benämns titeln oljelagringsavgift. En beredskapslagring av råolja på 3 milj. kubikmeter skall byggas upp så att det av OECD rekommenderade målet om ett 90-dagarslager skall kunna uppnås. Kostnaden för lagringen, som beräknas till ca 485 milj. kr. skall täckas med denna avgift. Avgiften tas ut för bensin med två öre per liter samt för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja med 3 kr. per kubikmeter. Avgiftsskyldigheten följer samma regler som gäller för skattskyldighet för bensin respektive allmän energiskatt på flytande bränslen.

Riksskatteverket har i skrivelse till riksrevisionsverket anfört följande:

"Inkomsten av särskild beredskapsavgift för bensin förhåller sig till inkomsten av bensinskatt som 2 till 43 (= 4,65 %). Eftersom avgift hänförlig till juli i princip inbetalas först i oktober, kommer under budgetåret 1974/75 avgift att inflyta endast under 9 månader. Med utgångspunkt från dessa förhållanden beräknas inkomsten av den särskilda beredskapsavgiften för bensin under budgetåret 1974/75 till 62 milj. kr. och under budgetåret 1975/76 till 85 milj. kr.

Betydligt svårare är det att beräkna utfallet av den särskilda beredskapsavgiften för motorbrännolja, eldningsolja och bunkerolja. Överslagsberäkningar tyder emellertid på att inkomsten av avgiften torde bli omkring 22 % av inkomsten från energiskatten. Om den tillfälliga nedsättningen av energiskatt upphör beräknas andelen bli 17 %. Inkomsten under tiden fram till årsskiftet 1974/75 kan beräknas till 11 milj. kr. Inkomsten under första kvartalet 1975 beräknas bli 24 milj. kr. Andra kvartalet 1975 väntas ge 25 milj. kr. För budgetåret 1974/75 blir då inkomsten (11+24+25 =) 60 milj. kr. Inkomsten av avgiften för oljor under budgetåret 1975/76 beräknas bli 68 milj. kr.

Den sammanlagda inkomsten av särskild beredskapsavgift för oljeprodukter skulle i enlighet med det anförda bli för budgetåret 1974/75 (62+60 =) 122 milj. kr. och för budgetåret 1975/76 (85+68 =) 153 milj. kr."

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln särskild beredskapsavgift för oljeprodukter till 122 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 153 000 000 kr. för 1975/76.

Särskild vägtrafikskatt

Fr. o. m. den 1 januari 1974 utgår enligt förordning den 5 juni 1973 (nr 602) särskild vägtrafikskatt i form av särskild fordonsskatt och särskild kilometerskatt. Skatten har införts som ersättning för den särskilda skatten på motorbränslen.

Särskild fordonsskatt utgår för trafiktraktor och registrerat motorredskap, som inrättats för brännoljedrift, samt för släpvagn över tre tons skattevikt, som dragcs av fordon som är kilometerskattepliktigt enligt vägtrafikskatteförordningen (1973: 601) eller enbart av traktor eller motorredskap, om fordonet är fordonsskattepliktigt enligt nämnda förordning.

Särskild kilometerskatt utgår för motorfordon, som är inrättat för brännoljedrift och som är kilometerskattepliktigt enligt vägtrafikskatteförordningen (1973: 601).

Särskild fordonsskatt utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp. Tilläggsbeloppet bestäms av fordonsslag, totalviktsintervall samt för släpvagn huruvida den är påhängsvagn som drages av kilometerskattepliktigt fordon eller annan släpvagn. Särskild kilometerskatt beräknas efter antal körda kilometrar och utgår med ett grundbelopp och ett tilläggsbelopp.

Särskild vägtrafikskatt uppbärs enligt vägtrafikskattekungörelsen den 19 oktober 1973 (nr 776) på samma sätt som vägtrafikskatt.

I riksstaten för budgetåret 1974/75 har titeln uppförts med 166 milj. kr.

Antalet brännoljedrivna personbilar utgör drygt 3 % av totala antalet bilar. För lastbilar och bussar är motsvarande procentandelar ca 56 resp. 66 %. Antalet trafiktraktorer och registrerade motorredskap som berörs av den särskilda fordonsskatten är ca 4 500 st. Antalet påhängsvagnar som dras av kilometerskattepliktigt fordon samt andra släpvagnar med totalvikt över 3 ton uppgår till ca 29 000 st. Med ledning av dessa uppgifter har den särskilda vägtrafikskatten för budgetåren 1974/75 och 1975/76 framräknats enligt nedanstående tablå (milj. kr.).

	1974/75	1975/76
Särskild fordonsskatt	18	19
Därav släpvagnar	17	18
Särskild kilometerskatt	152	156
Därav lastbilar	120	122
Summa	**170**	**175**

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln särskild vägtrafikskatt till 170 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 175 000 000 kr. för 1975/76.

Skatt på annonser och reklam

Enligt förordning den 2 juni 1972 (nr 266) utgår skatt på annonser och reklam. Skatten utgår på vederlaget exklusive skatt, och utgör 6 % för annons i allmän nyhetstidning, annars 10 %. Skattskyldig är den som i yrkesmässig verksamhet inom landet offentliggör skattepliktig annons eller skattepliktig reklam i annan form än annons eller framställer skattepliktig reklamtrycksak. Den som är skattskyldig skall anmäla sig för registrering hos riksskatteverket. Skatten redovisas vanligen för perioder om 2 månader, och den skattskyldige skall utan anmaning inge deklaration för varje redovisningsperiod. Till skattskyldig som redovisat reklamskatt för annonser i självständig periodisk publikation återbetalar riksskatteverket så stor del av den erlagda skatten för ett kalenderår som svarar mot en skattepliktig omsättning om högst 3 miljoner kronor för helt år.

Beskattningsmyndighet för reklamskatt är riksskatteverket eller, i fråga om reklamskatt vid införsel, generaltullstyrelsen.

I skrivelse till riksrevisionsverket har riksskatteverket i fråga om beräkningen av skatt på annonser och reklam anfört följande:

"Nettouppbörden av denna skatt uppgick under budgetåret 1973/74 till 82,7 milj. kr. och för tiden juli—oktober 1974 till 28,0 milj. kr. Det senare beloppet innebär en ökning med 9 milj. kr. eller med ca 47 procent jämfört med motsvarande period föregående budgetår. Den tid som beloppet hänför sig till är alltför kort för att ökningstakten skall kunna läggas till grund för en beräkning av inkomsterna under resten av budgetåret. Det finns skäl anta att den relativa ökningen *blir mindre.*

Prishöjningar på arbetskraft och papper har i betydande omfattning påverkat priserna på annonser och reklamtrycksaker. Volymökningarna är totalt sett måttliga. Den 1 september 1974 trädde vissa ändringar i reklamskatteförordningen i kraft. Dessa väntas dock inte påverka nettouppbörden.

Under tiden november 1973—juni 1974 uppgick nettouppbörden av denna skatt till knappt 64 milj. kr. Vid i stort sett oförändrad volym och prishöjningar på i genomsnitt 10 % skulle nettouppbörden för resten av innevarande budgetår kunna anges till drygt 70 milj. kr.

Riksskatteverket beräknar nettoinkomsten av skatt på annonser och reklam under budgetåret 1974/75 till 100 milj. kr. och under budgetåret 1975/76 till 105 milj. kr."

Generaltullstyrelsen beräknar sin uppbörd av skatt på annonser och reklam till 5,5 milj. kr. under budgetåret 1974/75 och 6 milj. kr. under budgetåret 1975/76.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets och generaltullstyrelsens beräkningar och beräknar således inkomsterna på titeln skatt på annonser och reklam till 105 500 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 111 000 000 kr. för 1975/76.

Skatt på spel

Enligt förordning den 28 december 1972 (nr 820) utgår fr. o. m. den 1 april 1973 spelskatt på sådant automat-, roulett- eller bingospel, som kräver tillstånd enligt 1a, 1b eller 3 § lotteriförordningen (1939: 207). Beskattningsmyndighet är riksskatteverket.

Skatten på automat- och roulettspel har formen av en fast avgift för varje kalendermånad då skattskyldighet råder. För automatspel utgår avgiften med 100 kr. per automat om automaten är konstruerad uteslutande för spel med tjugofemöresmynt och med 500 kr. per automat i annat fall. I fråga om roulettspel utgår avgiften med 3 500 kr. per tillstånd som innebär rätt till spel minst tre dagar varje vecka och med 1 500 kr. för annat tillstånd. Skatt på bingospel utgår med 5 % av värdet av erlagda spelinsatser och entréavgifter.

I skrivelse till riksrevisionsverket har riksskatteverket beträffande skatt på spel anfört följande:

"Uppbörden under budgetåret 1973/74 uppgick till 58,7 milj. kr. Under innevarande budgetår har t. o. m. oktober influtit 23,9 milj. kr. Under motsvarande tid 1973/74 inflöt 17,8 milj. kr. Ökningen utgör 34,3 %. Ökningstakten torde dock inte kunna läggas till grund för prognosen eftersom tillståndsgivningen torde komma att stabilisera sig på nuvarande nivå. Inkomsterna redovisas kvartalsvis. Med utgångspunkt från intäkten under budgetårets första kvartal, 15,6 milj. kr., beräknar riksskatteverket inkomsten av skatt på spel under budgetåret 1974/75 till 65 milj. kr. och under budgetåret 1975/76 till 70 milj. kr."

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln skatt på spel till 65 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 70 000 000 kr. för 1975/76.

II. Uppbörd i statens verksamhet

Riksrevisionsverket har erhållit uppgifter om nettoinkomster på samtliga inkomsttitlar under uppbörd i statens verksamhet utom bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m., vattendomstolsavgifter, ersättning för visst värderingsförfarande och pensionsmedel m. m. från de myndigheter som redovisar uppbörd i statens verksamhet.

Med stöd av dessa uppgifter beräknar riksrevisionsverket inkomsterna av uppbörd i statens verksamhet till 1 326 252 000 kr. för 1974/75 och föreslår att dessa inkomster uppförs med 1 562 066 000 kr. för år 1975/76. Utfall, beräkning i riksstat och rikrevisionsverkets beräkning framgår nedan (milj. kr.).

	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76
Riksstat	1 140,8	1 266,4	1 321,4	.
Redovisat	1 288,2	1 313,1	.	.
Riksrevisionsverkets beräkning	.	.	1 326,3	1 562,1

Redovisade nettoinkomster under 1973/74 på resp. uppbördstitel framgår av bilaga A. I bilaga B redovisas riksrevisionsverkets beräkning för 1974/75 och i bilaga C riksrevisionsverkets förslag till beräkning av uppbörd i statens verksamhet för 1975/76.

Riksrevisionsverket har vid beräkningen funnit anledning göra särskilda uttalanden beträffande följande inkomsttitlar.

Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.

På inkomsttiteln redovisas bidrag från kommuner till staten för kostnader för pensionering av personal inom det förstatligade polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m. (SFS 1966: 681). För 1974/75 beräknas bidragen för pensionering uppgå till 67,5 milj. kr. och för 1975/76 till 66,4 milj. kr.

Fr. o. m. 1970/71 redovisas även kostnadsbidrag till lokalhållningen för de allmänna underrätterna på titeln. Kommun som vid utgången av 1970 hade lokalhållningsskyldighet för rådhusrätt skall betala kostnadsbidrag till staten (SFS 1970: 390). Kostnadsbidraget fastställs av byggnadsstyrelsen. 1974/75 och 1975/76 beräknas de uppgå till 7,8 milj. kr. under resp. budgetår. Riksrevisionsverket ansluter sig till byggnadsstyrelsens beräkning.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m. till 75 284 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 74 157 000 kr. för 1975/76.

Inkomster vid kriminalvården. Utfallet för 1973/74 samt kriminalvårdsstyrelsens beräkning av inkomsterna under 1974/75 och 1975/76 framgår nedan (tusental kr.).

Redovisat	Kriminalvårdsstyrelsens beräkning	
1973/74	1974/75	1975/76
−1 943	1 800	10

Underskottet budgetåret 1973/74 beror till största delen på prishöjningar på råvaror, samtidigt som en lageruppbyggnad ägde rum med ca 9 milj. kr.

I riksstaten uppfördes inkomsterna med 2 600 000 kr. för 1974/75. Kriminalvårdsstyrelsen räknar dock med svårigheter att nå det beräknade överskottet av jordbruks- och verkstadsdriften om antalet arbetstimmar i produktiv verksamhet sjunker. Detta förhållande har inträffat under hösten 1974 då antalet arbetstimmar sjunkit med 25 procent vid jämförelse med 1973. För budgetåret 1975/76 avser kriminalvårdsstyrelsen föreslå vissa kostnadskrävande förändringar avseende de intagna. Om förändringarna beslutas, beräknas jordbruks- och verkstadsdriften ej lämna något överskott.

Riksrevisionsverket ansluter sig till kriminalvårdsstyrelsens beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomster vid kriminalvården till 1 800 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 10 000 kr. för 1975/76.

Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen. Kostnader för den statliga läkemedelskontrollen skall täckas genom avgifter enligt läkemedelsförordningen (SFS 1962: 701). När ett läkemedel anmäls till registrering uttas en anmälningsavgift. Därefter erläggs årsavgift kalenderårsvis. Sedan den 1 januari 1973 är anmälningsavgiften 6 000 kr. och årsavgiften 3 300 kr. Socialstyrelsens beräkning av inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen bygger på antagandet att antalet nyanmälningar blir ca 160 för år 1975/76 och en ytterligare ökning under 1976/77. Avregistreringarna väntas ligga på en konstant nivå. I förslaget till organisation, finansiering m. m. av socialstyrelsens läkemedelsavdelning förutsattes att läkemedelsproducenterna skulle svara för 80 % av kontrollkostnaderna.

Riksrevisionsverket ansluter sig till socialstyrelsens beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen till 9 098 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 9 398 000 kr. för 1975/76.

Inkomster vid karolinska sjukhuset. 1973/74 uppgick inkomsterna till 277,4 milj. kr. Direktionen för karolinska sjukhuset beräknar inkomsterna under 1974/75 till 228,1 milj. kr. Inkomstökningen är i allt väsentligt en följd av att Stockholms läns landstingsavgifter till sjukhuset för sluten vård beräknas öka. För 1975/76 beräknar direktionen inkomsterna till samma belopp. Vid beräkningen av vårdavgifterna har hänsyn ej tagits till den minskning av inkomsterna som kan bli en följd av minskad sjukvårdsproduktion i samband med den planerade upprustningen av sjukhusets lokaler.

Riksrevisionsverket ansluter sig till karolinska sjukhusets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomster vid karolinska sjukhuset till 228 100 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 228 100 000 kr. för 1975/76.

Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet. Enligt lag (SFS 1971: 282) om arbetarskyddsavgift skall fr. o. m. den 1 januari 1972 arbetsgivaravgift erläggas som bidrag till arbetarskydd. Den årliga avgiften höjdes fr. o. m. den 1 januari 1974 från 0,05 till 0,1 % av under året utgiven avlöningssumma (SFS 1973: 835). Även de statliga arbetsgivarna skall betala arbetarskyddsavgift. En del av arbetarskyddsavgiften används som bidrag till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet och redovisas som inkomster på denna inkomsttitel. Fr. o. m. den 1 januari 1974 sänktes detta bidrag från 40 till 25 % av arbetarskyddsavgiften (SFS 1973: 835).

Riksförsäkringsverket har beräknat inkomsterna på titeln till nedan angivna belopp i milj. kr.

Budgetår	Skattedebiterade arbetsgivare	Direktdebiterade arbetsgivare	Statliga avgifter	Summa
1974/75	0,06	27,0	3,5	30,6
1975/76	0,06	29,5	3,8	33,4

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksförsäkringsverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet till 30 600 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 33 400 000 kr. för 1975/76.

Inkomster vid statens vägverk. Vägverket har beräknat inkomsterna under titeln till 800 000 kr. för 1974/75. Minskningen i inkomster med 1,2 milj. kr. i förhållande till beloppet i riksstaten beror på ändrade föreskrifter för redovisningen av omkostnadspålägget. För budgetåret 1975/76 beräknas inkomsterna uppgå till samma belopp som budgetåret 1974/75.

Riksrevisionsverket ansluter sig till statens vägverks beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomster vid statens vägverk till 800 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 800 000 kr. för 1975/76.

Körkortsavgifter. I början av 1973 inrättades ett nytt centralt körkortsregister (SFS 1972: 592). Statens trafiksäkerhetsverk är central körkortsmyndighet. Gamla körkort skall utbytas mot nya före utgången av 1976 (SFS 1972: 605). Gamla trafikkort skall bytas före utgången av 1974. Vid utfärdande av körkort och trafikkort på grund av körkorts-

eller trafikkortstillstånd samt förnyelse eller utbyte av körkort och trafikkort uttas avgift enligt taxa för statens trafiksäkerhetsverk (SFS 1972: 648). Avgifterna är av två slag, kortavgift och registerhållningsavgift.

Utfallet för 1973/74 samt statens trafiksäkerhetsverks beräkning av inkomsterna av körkortsavgifter för 1974/75 och 1975/76 framgår nedan (tusental kr.).

Redovisat	Statens trafiksäkerhetsverks beräkning	
1973/74	1974/75	1975/76
36 296	44 000	44 000

Riksrevisionsverket ansluter sig till statens trafiksäkerhetsverks beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln körkortsavgifter till 44 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 44 000 000 kr. för 1975/76.

Avgifter för registrering av motorfordon. Bilregisternämnden är central registreringsmyndighet. Under budgetåret 1974/75 har registreringsplikt för terrängfordon och bestämmelser rörande bevis om avställnings upphörande trätt i kraft (SFS 1973: 765). Följande beräkning har gjorts av nämnden på respektive underlag för de olika avgifterna som uppbärs under budgetåret 1974/75.

Registerhållningsavgifter	3 500 000 á 16 kr.	= 56 000 000 kr.
Registreringsavgifter terrängfordon	4 000 á 40 "	= 150 000 "
Bevis om avställnings upphörande	420 000 á 20 "	= 8 400 000 "
Körtillstånd	8 000 á 25 "	= 200 000 "
Totalt		64 750 000 kr.

I kalkylerna har räknats med en nettoökning av fordonsbeståndet med ca 100 000 per år. Vad gäller körtillstånd och bevis om avställnings upphörande förväntas inga betydande förändringar äga rum. Nämnden beräknar därmed inkomsterna till 66 350 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Riksrevisionsverket ansluter sig till bilregisternämndens beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln avgifter för registrering av motorfordon till 64 750 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 66 350 000 kr. för 1975/76.

Fyravgifter. Fyravgifterna är av tre slag: allmän, lokal och inrikes fyravgift. Den 1 januari 1972 höjdes avgiftsnivån generellt med 20 %. I fråga om allmän och inrikes fyravgift höjdes antalet avgiftspliktiga resor från 7 till 9 per år.

Fyravgifterna omfattar fr. o. m. 1974 av tullordningens bestämmelser om kredittidens längd. Den del av allmän och lokal fyravgift, som erläggs med kredit inflyter ca 20 dagar senare (Sjöfartsverkets kungörelse 1973: A 42). Sjöfartsverket har i sin anslagsframställning för budgetåret 1975/76 räknat med en höjning av fyravgifterna fr. o. m. 1 januari 1975. Generaltullstyrelsen som är uppbördsmyndighet har ej beaktat en

eventuell höjning av fyravgifterna i avvaktan på Kungl. Maj:ts ställningstagande.

	Redovisat	Generaltullstyrelsens beräkning	
	1973/74 milj. kr.	1974/75	1975/76
Allmän fyravgift	64,8	70,5	72,5
Lokal fyravgift	14,9	15,5	16,0
Inrikes fyravgift	3,1	3,5	4,0
Fyravgifter, totalt	**82,8**	**89,5**	**92,5**

Riksrevisionsverket ansluter sig till generaltullstyrelsens beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln fyravgifter till 89 500 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 92 500 000 kr. för 1975/76.

Pensionsmedel m. m. Överskottet på denna titel uppgick till 218 milj. kr. för budgetåret 1973/74, vilket var 21 milj. kr. lägre än i riksstaten.

Vid beräkning av titelns inkomster för innevarande budgetår och det nästkommande har uppgifter inhämtats från riksförsäkringsverket och statens personalpensionsverk. Inkomster och utgifter under inkomsttiteln redovisas fördelade på tre program.

Programindelning

Program 1 avser lönekostnadspålägg och de sociala utgifter lönekostnadspåläggen är avsedda att täcka i de fall oreducerat lönekostnadspålägg utgår.

Program 2 avser lönekostnadspålägg och de sociala utgifter lönekostnadspåläggen är avsedda att täcka i de fall reducerat lönekostnadspålägg utgår.

Program 3 avser avsättningar till framtida pensioner och utbetalning av utgående personalpensionsförmåner.

Flertalet statliga myndigheter redovisar lönekostnadspålägg i program 1. De myndigheter m. fl. och de anslag för vilka reducerat lönekostnadspålägg utgår och som således redovisas i program 2 framgår av nedanstående förteckning.

Anslag med reducerat lönekostnadspålägg (LKP) budgetåret 1974/75

Anslag				Myndighet	LKP
III	A	1	Utrikesförvaltningen lokalanställd personal	Utrikesdepartementet	21
III	D	1	Svenska institutet	Utrikesdepartementet	11,6
III	E	4	Bidrag till Stockholms internationella freds-forskningsinstitut	Utrikesdepartementet	11,6
V	K	5	Bidrag till driften av särskolor m m	Skolöverstyrelsen Socialstyrelsen	12,0
VII	B	4	Statistiska centralbyrån: Teknisk uppdragsverksamhet	Kammarkollegiet	[1]
VII	C	10	Revision av sparbankernas förvaltning	Kammarkollegiet	[1]

Anslag med reducerat lönekostnadspålägg (LKP) budgetåret 1974/75 forts.

Anslag		Myndighet	LKP
VII E 14	Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering	Statsdep. org. avd. Statens personalnämnd	[4]
VIII B 8	Bidrag till Operan och Dramatiska teatern	Kammarkollegiet	11,6
VIII B 9	Bidrag till Svenska riksteatern	Kammarkollegiet	11,6
VIII B 11	Rikskonsertverksamhet	Kammarkollegiet	11,6
VIII B 42	Bidrag till vissa muséer och arkiv:		
	Hallwylska muséet	Kammarkollegiet	10 000 kr
	Stiftelsen Dansmuseifonden	Kammarkollegiet	18 000 kr
	Stiftelsen Drottningholms teatermuseum	Kammarkollegiet	19 000 kr
	Stiftelsen Musikhistoriska museet	Kammarkollegiet	25 000 kr
	Stiftelsen Thielska galleriet	Kammarkollegiet	5 000 kr
VIII B 55	Bidrag till Central förbundet för alkohol- och narkotikaupplysning	Skolöverstyrelsen	11,6
VIII D 9	Bidrag till driften av grundskolor m m	Skolöverstyrelsen Samtliga länsstyrelser[3]	10,3
VIII D 18	Bidrag till driften av gymnasieskolor	Skolöverstyrelsen Samtliga länsstyrelser[3]	[3]10,7
VIII D 22	Bidrag till driften av riksinternatskolor	Skolöverstyrelsen	10,7
VIII D 29	Bidrag till Bergsskolan i Filipstad	Länsstyrelsen i Värmlands län	10,7
VIII D 30	Bidrag till driften av vissa privatskolor	Skolöverstyrelsen	10,7
VIII E 60	Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut	Kammarkollegiet	12,0
VIII G 5	Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna	Skolöverstyrelsen Samtliga länsstyrelser[3]	7
VIII G 8	Bidrag till driften av folkhögskolor	Skolöverstyrelsen	10,7
IX D 2	Bidrag till Skogsvårdsstyrelserna	Skogsstyrelsen	—
IX G 18	Bidrag till Sveriges utsädesförening	Lantbrukshögskolan	11,6
IX H 7	Stöd till idrotten: Organisationsstöd m m	Kammarkollegiet	11,6
	Dessutom skall Statens Järnvägar tillföra titeln Pensionsmedel m m ett belopp motsvarande 16 % av verkets lönesumma		

[1] Lönekostnadspålägg beräknas i enlighet med tillämpliga bestämmelser om arbetsgivaravgift i lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

[2] Medlen utbetalas av dels samtliga länsstyrelser utom länsstyrelserna i Östergötlands och Västerbottens län dels högskolan i Linköping och universitetet i Umeå efter utbetalningsbesked från länsstyrelserna i Östergötlands resp Västerbottens län.

[3] För personal vid skola med skogsvårdsstyrelse som huvudman beräknas ej lönekostnadspålägg.

[4] Lönekostnadspålägg beräknas beroende på huvudman.

De största redovisningsbeloppen i program 2 kommer från bidragsanslagen till driften av grundskolor och gymnasieskolor samt från statens järnvägar.

Gemensamt för program 1 och 2 gäller att under inkomstposterna personalsjukpenningar redovisas ersättningar från de allmänna försäkringskassorna på grund av statens arbetsgivarinträde enligt lagen om allmän försäkring.

De olika arbetsgivaravgifterna på utgiftssidan fastställs för staten med undantag för de affärsdrivande verken, riksbanken och dess industrier samt riksdagens ledamöter. Beloppen som redovisas för budgetåret avser avgifterna för det kalenderår som avslutas under budgetåret. De lönekostnadspålägg däremot som redovisas under budgetåret motsvarar den under samma tid utbetalade lönesumman. Vissa arbetsgivaravgifter omförs vidare till andra inkomsttitlar. Som exempel kan nämnas avgifterna till den allmänna sjukförsäkringen som förs över till inkomsttiteln skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. och den allmänna arbetsgivaravgiften som förs över till titeln allmän arbetsgivaravgift.

Utgiftsposterna avsättningar till framtida kompletteringspensioner utgör saldoposter. Motsvarande medel redovisas som inkomst i program 3.

Under utgiftsposten personalpensionsförmåner m. m. redovisas pensioner åt f. d. statstjänstemän m. fl. som utbetalas av försvarets civilförvaltning, riksförsäkringsverket, sjöfartsverket och statens personalpensionsverk.

Överskottet i program 3 är en saldopost och utgör det totala överskottet på inkomsttiteln.

För budgetåret 1974/75 uppgår det oreducerade lönekostnadspålägget till 29 % vilket är tre procentenheter högre än under det närmast föregående budgetåret. Höjningen förorsakades av införandet av socialförsäkringsavgifterna till folkpensioneringen och arbetslöshetsförsäkringen 1974. Nettot på titeln beräknas till 285 milj. kr. vilket är 8 milj. kr. lägre än i riksstaten. I den föreliggande beräkningen har vissa lönekostnadspålägg omfördelats från program 2 till program 1 med anledning av utfallet för budgetåret 1973/74.

I beräkningarna för budgetåret 1975/76 har lönekostnadspålägget antagits uppgå till 33 %. Höjningen föranleds av att socialförsäkringsavgifterna till sjukförsäkringen, allmänna tilläggspensioneringen och folkpensioneringen höjs 1975. Nettot beräknas till 474 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln pensionsmedel m. m. till 285 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 474 000 000 kr. för 1975/76.

Pensionsmedel (milj. kr.)

	1973/74		1974/75		1975/76
	Riksstat	Utfall	Riksstat	Ny beräkning	Beräkning
Program 1					
Inkomster[1]					
1 Lönekostnadspålägg	2 100	2 413	2 670	2 990	3 710
2 Personalsjukpenningar m. m.	160	164	243	250	275
Summa kr	2 260	2 577	2 913	3 240	3 985
Utgifter[1]					
1 Arbetsgivaravgifter till den allmänna tilläggspensioneringen	720	740	850	798	883
2 Arbetsgivaravgifter till den allmänna sjukförsäkringen	240	240	323	308	621
3 Allmän arbetsgivaravgift	320	313	354	338	371
4 Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	—	—	280	268	372
5 Lönegarantiavgift	1	1	1	1,5	2
6 Vissa yrkesskadeersättningar m. m.	8	9	8	9,5	10
7 Ersättning från grupplivförsäkring	—	—	50	35	35
8 Arbetarskyddsavgift	—	—	8	8	9
9 Arbetslöshetsförsäkring	—	—	33	32	35
10 Avsättningar till framtida kompletteringspensioner	971	1 274	1 006	1 442	1 647
Summa kr	2 260	2 577	2 913	3 240	3 985
Program 2					
Inkomster[1]					
1 Lönekostnadspålägg	1 127	754	1 178	838	914
2 Personalsjukpenningen m. m.	3	0	2	0	0
Summa kr	1 130	754	1 180	838	914
Utgifter[1]					
1 Arbetsgivaravgifter till den allmänna tilläggspensioneringen	5	7	7	7	8
2 Arbetsgivaravgifter till den allmänna sjukförsäkringen	1	2	3	2	4
3 Allmän arbetsgivaravgift	1	2	3	2	2
4 Socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	—	—	3	2	3
5 Lönegarantiavgift	0,5	0	0,5	0	0
6 Vissa yrkesskadeersättningar m. m.	0,5	—	0,5	0	0
7 Ersättning från grupplivförsäkring	—	—	0,5	0,5	0,5
8 Arbetarskyddsavgift	—	—	0,5	0	0
9 Arbetslöshetsförsäkring	—	—	0,5	0,5	0,5
10 Avsättningar till framtida kompletteringspensioner	1 122	743	1 162	824	896
Summa kr	1 130	754	1 180	838	914
Program 3					
Inkomster[1]					
1 Avsättningar till framtida kompletteringspensioner	2 093	2 017	2 168	2 266	2 543
2 Vissa pensionsavgifter	13	15	15	15	15
Summa kr	2 106	2 032	2 183	2 281	2 558
Utgifter[1]					
1 Personalpensionsförmåner	1 867	1 814	1 890	1 996	2 084
2 Överskott	239	218	293	285	474
Summa kr	2 106	2 032	2 183	2 281	2 558

[1] Utöver angivna belopp redovisas över denna titel vissa personalpensionsförmåner med samma belopp på både inkomst- och utgiftstitlar.

Inkomster av myntning m. m. Utfallet för 1973/74 och myntverkets beräkning av inkomsterna under 1974/75 och 1975/76 framgår nedan (milj. kr.).

Redovisat	Myntverkets beräkning	
1973/74	1974/75	1975/76
32,2	32,0	56,0

Det i riksstaten uppförda beloppet är 50 milj. kr. för 1974/75. Minskningen beror till största delen på att efterfrågan på 5-kronemyntet varit dålig. Då riksbanken 1974-08-31 förfogade över ett lager på 10 milj. st. 5-kronemynt har myntverket bedömt att någon produktion ej är nödvändig under budgetåret 1974/75. Inkomsterna 1975/76 är i hög grad beroende på om förslaget om myntets nya utformning hinner inverka på produktionen detta budgetår.

Riksrevisionsverket ansluter sig till myntverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomst av myntning m. m. till 32 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 56 000 000 kr. för 1975/76.

Inkomster vid statens lantbrukskemiska laboratorium. Riksstatsbeloppet för 1974/75 uppgår till 1,5 milj. kr. Statens lantbrukskemiska laboratorium har övertagit ett vattenlaboratorium från statens institut för företagsutveckling (rskr 1974: 227). Inkomsterna beräknas bl. a. därför öka till 2,4 milj. kr. 1974/75 och beräknas uppgå till samma belopp 1975/76.

Riksrevisionsverket ansluter sig till statens lantbrukskemiska laboratoriums beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomster vid statens lantbrukskemiska laboratorium till 2 400 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 2 400 000 kr. för 1975/76.

Inkomster vid statens gruvegendom. Inkomsterna under titeln inkomster av statens gruvegendom uppbärs av nämnden för statens gruvegendom vad avser gruvarrenden och inkomster från Adakentreprenaden, medan avgifterna för täkttillstånd enligt kontinentalsockellagen uppbärs av statens industriverk.

Statens industriverk har beräknat inkomsterna för budgetåren 1974/75, 1975/76 och 1976/77 enl. följande (tusental kr.).

	1974/75	1975/76	1976/77
Adakentreprenaden	23 000	24 000	12 300
Gruvarrenden	10 000	16 000	11 000
Täkttillstånd	1 000	1 000	1 000
Summa	34 000	41 000	24 300

Minskningen i inkomster från Adakentreprenaden 1976/77 beror på att gruvan kommer att läggas ned och därav följer successivt en minskad brytning.

Riksrevisionsverket ansluter sig till statens industriverks beräkningar, men föreslår att titeln för budgetåret 1975/76 uppdelas på titlarna inkomster vid statens gruvegendom resp. inkomster vid bergsstaten. Under den senare inkomsttiteln bör redovisas avgifter, som uppbärs vid bergsstaten på grundval av bestämmelserna i gruv- och mineralagstiftningen (SFS: 1974: 342 prop 1974: 146) som f. n. redovisas över titeln övriga diverse inkomster. Dessutom bör på titeln inkomster vid bergsstaten redovisas avgifter för täkttillstånd.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln inkomster vid statens gruvegendom till 34 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 40 000 000 kr. för 1975/76. Riksrevisionsverket föreslår dessutom att titeln inkomster vid bergsstaten uppförs med 3 000 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Inkomster vid patent- och registreringsväsendet. Utfallet för 1973/74 samt patent- och registreringsverkets beräkning av inkomsterna under 1974/75 och 1975/76 framgår nedan (milj. kr.)

Redovisat	Patent- och registrerings-verkets beräkning	
1973/74	1974/75	1975/76
43,1	46,8	48,2

I beräkningarna har verket tagit hänsyn till de avgiftshöjningar inom programmet varumärkesärenden (fr. o. m. 1974-01-01) samt för programmet patentärenden (fr. o. m. 1974-07-01).

Riksrevisionsverket ansluter sig till patent- och registreringsverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomster vid patent- och registreringsväsendet till 46 755 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 48 230 000 kr. för 1975/76.

Inkomst av justering och ädelmetallkontroll. Justerings- och ädelmetallkontrollverksamheten ingår fr. o. m. 1974-07-01 i statens provningsanstalts programbudget. Statens provningsanstalt uppskattar inkomsterna till 952 000 kr. för budgetåret 1974/75 och till 0 kr. för budgetåret 1975/76.

Riksrevisionsverket ansluter sig till statens provningsanstalts beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln inkomster av justering och ädelmetallkontroll till 952 000 kr. och föreslår att titeln utgår för budgetåret 1975/76.

Ersättning för komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m. Vissa myndigheter, som deltar i försöksverksamheten med programbudgetering, får medel anvisade i programtermer. Kostnader för verksamheten skall i princip täckas av intäkter. Kostnader för utrustning

får emellertid periodiseras. Särskilda utrustningsanslag har införts vid dessa myndigheter. Avskrivning och förräntning på utrustning inlevereras till statsverket på denna inkomsttitel.

Försöksverksamheten började 1970/71 vid statens bakteriologiska laboratorium, lantmäteristyrelsen, rikets allmänna kartverk, statens provningsanstalt och statens skeppsprovningsanstalt. 1971/72 tillkom styrelsen för teknisk utveckling och 1972/73 arbetsmarknadsstyrelsen och statens väg- och trafikinstitut. Fr. o. m. 1973/74 ingår även allmänna advokatbyråer och statens institut för företagsutveckling bland dessa myndigheter. Den 1 juli 1974 sammanslogs lantmäteristyrelsen och rikets allmänna kartverk till statens lantmäteriverk. Statens institut för företagsutveckling integrerades fr. o. m. den 1 juli 1974 med statens industriverk.

Utfallet för 1973/74 och myndigheternas beräkning för 1974/75 och 1975/76 framgår av nedanstående tablå (tusental kr.).

	Redovisat	Myndigheternas beräkning	
	1973/74	*1974/75*	*1975/76*
Allmänna advokatbyråer	147	249	287
Arbetsmarknadsstyrelsen	27 152	26 500	20 300
Statens baktriologiska laboratorium	1 310	2 395	2 630
Statens industriverk	260	233	295
Statens lantmäteriverk	5 593	6 387	6 587
Statens provningsanstalt	801	952	1 138
Statens väg- och trafikinstitut	—	170	350
Statens skeppsprovningsanstalt	1 064	840	1 150
Statistiska centralbyrån	—	550	869
Styrelsen för teknisk utveckling	2 158	6 400	7 700
Totalt	**38 486**	**44 676**	**41 306**

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln ersättning för komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m. till 44 676 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 41 306 000 kr. för 1975/76.

III. Diverse inkomster

Bötesmedel. De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.)

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	95,0	90,0	85,0	87,0	95,0
Redovisat	80,2	82,8	93,5	104,2	.

Enligt av riksrevisionsverket från länsstyrelserna, rikspolisstyrelsen och generaltullstyrelsen infordrade uppgifter beräknas inkomsterna av

bötesmedel för budgetåren 1974/75 och 1975/76 till 105,1 resp. 106,3 milj. kr.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln bötesmedel till 105 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 106 000 000 kr. för 1975/76.

Totalisatoravgift. De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	108,0	103,0	103,0	90,0	95,0
Redovisat	100,6	102,5	89,7	93,5	.

I skrivelse till riksrevisionsverket har riksskatteverket uppskattat inkomsterna av totalisatoravgift till 110 milj. kr. för innevarande budgetår och till 115 milj. kr. för budgetåret 1975/76. I skrivelsen anförs följande:

"Totalisatoravgiften utgör fr. o. m. den 1 januari 1974 12 procent av totalisatoromsättningen. Denna uppgick under kalenderåret 1972 till 726,7 milj. kr. och under 1973 till 748,8 milj. kr., dvs. en ökning med ca 3 procent. Med oförändrad procentuell ökning skulle totalisatoromsättningen kunna antas uppgå till 770 milj. kr. år 1974, 795 milj. kr. år 1975 och 818 milj. kr. år 1976. Till dessa omsättningssummor bör emellertid läggas omsättningen av det i augusti 1974 startade rikstotospelet V65. Med hänsyn till den relativt korta tid som spelet bedrivits är omsättningen svår att prognosticera men den synes på grundval av hittillsvarande omsättningssiffror kunna uppskattas till ca 125 milj. kr. årligen. Spelet har såvitt f. n. kan bedömas relativt obetydligt påverkat omsättningen av övrigt totospel."

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksskatteverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln totalisatoravgift till 110 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 115 000 000 kr. för 1975/76.

Tipsmedel. De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	152,0	182,0	272,0	287,0	295,0
Redovisat	204,8	265,3	285,5	291,8	.

Aktiebolaget Tipstjänst har i skrivelse till riksrevisionsverket anfört följande:

"För budgetåret 1974/75

Under förutsättning, att s. k. Intertotomatcher kunna arrangeras även nästa sommar beräknas antalet tävlingsveckor uppgå till 51 st., vilket är en vecka mindre än under budgetåret 1973/74.

Veckoomsättningen varierar betydligt, varför inget bestämt kan sägas om den slutgiltiga årsomsättningen.

De 12 ordinarie tävlingsveckorna — veckorna 32—43 — under budgetåret 1974/75 uppvisar i influtna tipsinsatser ett belopp av kr. 138 692 435: 35. Tipsinsatserna för motsvarande tävlingsveckor föregående år uppgick till kr. 131 548 940: 95. Insatsbeloppets ökning utgör kr. 7 143 494: 40 eller 5,4 %.

Om denna ökningsprocent tillämpas för resterande 33 ordinarie tävlingsveckor under budgetåret 1974/75, ger detta att föregående års tipsomsättning för motsvarande veckor var kr. 431 581 692: 15, vilket innebär för budgetåret 1974/75 ett till kr. 454 887 103: 55 uppgående belopp. Till detta belopp kommer sedan omsättningen under de första 17 tävlingsveckorna med kr. 182 016 248: 75, samt beräknad omsättning för en tävlingsomgång med Intertotofotboll under juni 1975 med kr. 8 000 000: —, varför totalomsättningen skulle komma att uppgå till kr. 644 903 352: 30. Med samma nettovinstprocent som föregående år — 32,76 % — skulle nettovinsten approximativt komma att utgöra kr. 211 270 000: —. Härtill kommer den av riksdagen beslutade extra skatten om 5 öre för varje 35-öresrad eller — uttryckt i procent — ca 14,3 % på tipsinsatsbeloppet. Radskatten på den ovan beräknade högre omsättningen skulle därför komma att uppgå till approximativt kr. 92 129 000: —.

Tillsammans skulle inleveransen för detta budgetår således belöpa sig till kr. 303 399 000: —.

För budgetåret 1975/76

För detta år torde tävlingsveckornas antal komma att uppgå till 51 st. eller samma antal som under innevarande budgetår. Att redan nu beräkna omsättningen är emellertid svårt, varför det torde vara lämpligast att tills vidare räkna med samma inleverans för 1975/76 som för 1974/75 eller i vinst ca kr. 211 270 000: — och i radskatt ca kr. 92 129 000: — eller tillsammans kr. 303 399 000: —. För samtliga budgetår måste bolaget reservera sig för oförutsedda händelser, som helt kunna förändra det ekonomiska resultatet."

Riksrevisionsverket ansluter sig till Aktiebolaget Tipstjänsts beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln tipsmedel till 304 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 304 000 000 kr. för 1975/76.

Lotterimedel. De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
Riksstat	152,0	171,0	190,0	189,0	181,0
Redovisat	167,5	181,1	195,3	185,4	.

I skrivelse till riksrevisionsverket har Svenska Penninglotteriet AB för budgetåret 1974/75 beräknat kunna inleverera ett belopp av 188,7 milj. kr. att tillgodoföras titeln lotterimedel. Även under budgetåret 1975/76 beräknar penninglotteriet kunna inleverera 188,7 milj. kr.

Riksrevisionsverket ansluter sig till Svenska Penninglotteriet AB:s beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln lotterimedel till 189 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 189 000 000 kr. för 1975/76.

Övriga diverse inkomster. De på denna titel redovisade inkomsterna uppgick för budgetåret 1971/72 till netto 55,5 milj. kr., för budgetåret 1972/73 till 81,2 milj. kr. och för budgetåret 1973/74 till 86,6 milj. kr. De största inkomstposterna redovisas i följande tabell (milj. kr.):

Övriga diverse inkomster

	Redovisade belopp		
	1971/72	1972/73	1973/74
Försäljningsmedel för lös egendom m. m.	5,3	4,1	5,1
Särskild rättsverkan	0,9	1,9	3,4
Expeditionsavgifter	1,5	1,7	1,7
Intressemedel	6,9	5,7	7,6
Återbetalning av lån från anslag på driftbudgeten	7,6	10,4	14,6
Överskottsmedel på militärapotekets förrådstitel	—	—	7,8
Outnyttjat belopp av för subvention av värnpliktsresor disponibla medel	—	—	2,4
Återbetalning av kostnader för svenska FN-styrkor	1,8	21,0	15,4
Ersättning för datamaskindrift m. m.	1,2	3,3	2,0
Allmän varuskatt	14,4	9,0	4,4
Förlusttäckningsavgifter	1,1	1,4	1,1
Återbetalning, U-landsunderstöd	5,0	4,3	6,5
Uppsala läns landsting: Inbetalt enligt avtal om Akademiska sjukhuset	—	4,0	4,0
Stiftelsen Oskar och Lili Lamms Minne insatt belopp för tillsättande av en professur i ekologisk miljövård	—	—	1,7
Diverse i övrigt	9,8	14,4	8,9
Summa	**55,5**	**81,2**	**86,6**

Titeln har i riksstaten för budgetåret 1974/75 uppförts med 85 milj. kr.

Sveriges fordran på FN för kostnader för svenska FN-trupper uppgår f. n. till 48 milj. kr.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln övriga diverse inkomster till 90 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 85 000 000 kr. för 1975/76.

B. Inkomster av statens kapitalfonder

I. Statens affärsverksfonder

De statliga affärsverken redovisar i skrivelse till riksrevisionsverket de beräknade inkomsterna för Statens affärsverksfonder. Enligt en av RRV upprättad PM som utgått till samtliga affärsverk anmodas dessa att följa en enhetlig linje i sina prognoser. Konjunkturinstitutets senaste rapport bör tjäna som vägledning vad beträffar den allmänna utvecklingen för löner, produktion, import, export, konsumtion och priser. Sambandet mellan den allmänna konjunkturutvecklingen och verkets utgifts- och intäktssituation bör redovisas i resp. affärsverks inkomstberäkning.

Affärsverken anmodas att presentera sina beräkningar på följande sätt. I en huvudtabell, som följer samma uppställning för samtliga affärsverk, redovisas det förväntade resultatet av rörelsen, speciella bokslutsdispositioner samt beräkning av överskott och inleveranser. Uppdelning av intäkter på rörelsegrenar och av kostnader på huvudgrupper redovisas i specialtabeller. Övriga faktorer av väsentlig betydelse för bedömning av det förväntade ekonomiska resultatet skall anges i noter.

Nedan följer en sammanställning av affärsverkens skrivelser samt riksrevisionsverkets beräkningar och förslag till inkomster på affärsverksfonderna för budgetåren 1974/75 och 1975/76. Dessutom redovisas överskott och inleveranser på inkomsttitlarna för den senaste femårsperioden.

Postverket

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade överskotten för postverket för de senast förflutna fem budgetåren framgår av efterföljande uppställning, i vilken även medtagits de i riksstaten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Drift-inkomster[1]	Drift-kostnader[1]	Ränta på postbankens statsverkslån	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i riksstaten
1969/70	1 437,7	1 428,0	0,7	10,4	12,9	19,0
1970/71	1 592,3	1 582,8	2,1	11,6	5,8	12,0
1971/72	1 754,8	1 815,6	3,2	−57,6	12,7	13,1
1972/73	2 060,0	1 938,4	4,8	126,4	95,0	11,5
1973/74	2 245,3	2 231,7	6,0	19,6	47,6	68,8

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av postverket redovisade belopp förklaras av att vissa salderingar vidtagits vid upprättandet av statens bokslut.

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
		1969/70	70/71	71/72	72/73	73/74
1969/70	10,4	6,7	3,7	·	·	·
1970/71	11,6	·	2,1	9,5	·	·
1971/72	−57,6	·	·	3,2	·	·
1972/73	126,4	·	·	·	95,0	31,4
1973/74	19,6	.	.	·	·	16,2

I riksstaten för innevarande budgetår har såsom inkomst av postverket upptagits ett belopp av 3,4 milj. kr.

Poststyrelsen har i skrivelse till riksrevionsverket den 14 november 1974 beräknat överskotten för budgetåren 1974/75 och 1975/76 till 24,7 milj. kr. resp. 27,6 milj. kr.

Beträffande de genomförda beräkningarna har poststyrelsen anfört följande:

"På samma sätt redovisas också dels det faktiska utfallet för budgetåret 1973/74, satt i relation till fastställd driftstat för budgetåret, dels den fastställda driftstaten för budgetåret 1974/75. Förbättringen av rörelseresultatet för 1973/74 i jämförelse med driftstaten sammanhänger med att postvolymen utvecklades gynnsammare än vad som beräknades när driftstatsförslaget upprättades i maj 1973. Det berodde främst på den allmänna konjunkturuppgången under budgetåret och fortsatta försäljningsansträngningar. Rörelsekostnaderna ökade sammanlagt mindre än rörelseintäkterna, trots att prisstegringarna på personalkostnadssidan under år 1974 blev kraftigare än beräknat, bl. a. till följd av den nya folkpensionsavgift som infördes under året. En viss reducering av inventariekostnaderna kunde ske i samband med att en aktivering av vissa större investeringsutgifter inleddes under budgetåret.

För budgetåret 1974/75 förutses en fortsatt gynnsam trafikutveckling under i första hand andra halvåret 1974. Utvecklingen under första halvåret 1975 och under budgetåret 1975/76 förutses bli dämpad till följd av en väntad konjunkturavmattning samt på grund av en beräknad allmän portohöjning. Mätt i portointäkter i fast pris och bortsett från intäkter av engångskaraktär torde trafikökningen för innevarande budgetår komma att uppgå till drygt 3 %, medan någon ökning inte är att vänta under budgetåret 1975/76. Lönekostnadernas volymutveckling har i prognosen anpassats till bl. a. den väntade trafik- och rationaliseringsutvecklingen, vilket innebär en ökning med 1 % under innevarande budgetår och en minskning med 1 % under nästa budgetår. Effekten av beslutade och kommande löneavtal förutsätts för Postverket motsvara en löneökning med ca 10 1/2 % år 1974, 12 1/2 % år 1975 och 9 1/2 % år 1976, vartill kommer effekten av beslutade och föreslagna höjningar av olika socialförsäkringsavgifter. Personalkostnadsökningarna väntas därmed bli större än vad som förutsattes i Postverkets driftstatsförslag för budgetåret 1974/75. En prisuppräkning har samtidigt skett på sakkostnadssidan. Nu gällande diskonto, 7 %, har förutsatts bibehållas under perioden.

En nu beslutad höjning av avgifterna för mass- och gruppkorsband från och med den 1 januari 1975 har beräknats medföra en intäktsökning med ca 11 milj. kr. 1974/75 och 22 milj. kr. 1975/76. I skrivel-

sen till Riksrevisionsverket i mars 1974 angående inkomstberäkning för budgetåret 1974/75 framhöll Postverket att en allmän portohöjning beräknades kunna uppskjutas till budgetåret 1975/76 om verkets hemställan hos Kungl. Maj:t om en portoutjämningsfond bifölls så att bl. a. 49,2 milj. kr. kunde tillföras fonden över statens driftbudget budgetåret 1974/75. Något ställningstagande till frågan om en portoutjämningsfond har ännu ej gjorts från statsmakternas sida. Postverket räknar därför nu med, att en allmän portohöjning måste ske under innevarande budgetår.

Bedömningen av frågan om den fortsatta allmänna portonivån är osäker och kommer att främst vara beroende av kostnadsutvecklingen. Det kan i sammanhanget nämnas att 1 % ytterligare ökning av personalkostnaderna år 1975 beräknas motsvara en resultatförsämring med ca 9 milj. kr. 1974/75 och 20 milj. kr. 1975/76. Till detta kommer den osäkerhet för verkets ekonomi, som betingas av eventuella förändringar i diskontoläget. En höjning eller sänkning av diskontot med 1 % beräknas innebära en förbättring resp. försämring av resultatet med ca 36 milj. kr. per år. Till bilden hör också den belastning på verkets ekonomi som sammanhänger med underskotten för vissa av verkets rörelsegrenar, där full kostnadstäckning hittills ej kunnat erhållas. Som exempel kan nämnas att tidningsrörelsen uppvisade ett särkostnadsunderskott för budgetåret 1973/74 på ca 75 milj. kr. En förbättring av Postverkets ekonomi, främst när det gäller tidningsrörelsen och postgirorörelsen, förutsätter snara åtgärder från statsmakternas sida. Någon påverkan härvidlag för de två aktuella budgetåren har inte inlagts i de nu slutförda beräkningarna.

För budgetåren 1974/75 och 1975/76 har avkastningen anpassats till sedvanligt avkastningskrav, vilket innebär att överskotten för budgetåren beräknas till 24,7 resp. 27,6 milj. kr.. Av sammanställningen framgår i vad mån inleveranserna beräknas ansluta sig till de bokförda överskotten.

En allmän beskrivning av Postverkets utveckling, målsättning m. m. lämnas bl. a. i Postverkets verksamhetsberättelse för budgetåret 1973/74 samt i verkets anslagsframställning för budgetåret 1975/76."

Resultaträkningar budgetåren 1973/74—1975/76 (milj. kr.)

Postverket	1973/74		1974/75		1975/76
	Driftstat[1]	Utfall	Driftstat[1]	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter[2]	*2 469,8*	*2 537,9*	*2 711,7*	*2 803,0*	*3 133,1*
Rörelsekostnader[3]	*—2 394,0*	*—2 418,3*	*—2 653,4*	*—2 737,7*	*—3 064,3*
Driftbidrag[4]	2,5	2,3	5,0	5,6	8,0
Rörelseresultat före avskrivningar[5]	78,3	121,9	63,3	70,9	76,8
Kalkylmässiga avskrivningar	—34,7	—34,2	—37,7	—41,6	—49,5
Rörelseresultat[5]	43,6	87,7	25,6	29,3	27,3
Finansiellt netto	—	—	—	—	—
Vinst vid försäljning av anläggningstillgångar[6]	0,3	0,4	0,2	0,7	0,3
Avsättning för upplupen semesterskuld[7]		—38,4		—5,3	
Avsättning för upplupen kompensationsledighet[8]		—11,4			
Resultat före bokslutsdispositioner[5]	43,9	38,3	25,8	24,7	27,6
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar[9]		—20,0			
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift[10]	—	—	—	—	—
Övriga bokslutsdispositioner[11]	—	—4,7	—	—	—
Kommunala skatter	—	—	—	—	—
Årets överskott	*43,9*	*13,6*	*25,8*	*24,7*	*27,6*
(Därav normal avkastning)	(13,1)	(13,6)	(25,8)	(24,7)	(27,6)
Inleverans		47,6		21,9	25,5
Därav:					
Från föregående år		31,4		3,4	6,2
Av årets överskott		10,2		18,5	19,3
Ränta på statsverkslån, Postbanken		6,0			
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital[12]		5,9		8,0	7,8

Notförklaringar

1 Fastställd driftstat har omdisponerats bl. a. för att anpassas till redovisad uppställning.

2 Rörelseintäkter specificeras i tabell 1. I rörelseintäkterna ingår t. o. m. budgetåret 1973/74 av Postbankens ränteintäkter endast så stor del som tas i anspråk för att täcka saldot av bankens driftkostnader (inkl. ränta på statsverkslån) och driftintäkter. Härav följer att Postbankens rörelseresultat ej redovisas i sammanställningen för budgetåret 1973/74.

Ovannämnda saldobelopp, som också motsvarat Postbankens räntenetto (exkl. ränta på statsverkslån) minus rörelseresultat, bortfaller från redovisningen fr. o. m. budgetåret 1974/75 till följd av PK bankens bildande den 1 juli 1974. I stället ingår fr. o. m. 1974/75 bland rörelseintäkterna preliminärt beräknade ersättningsbelopp från PK banken, enligt beslutade ersättningsprinciper, för räntegottgörelse för Postverkets tillgodohavande i PK banken samt för entreprenadverksamhet för PK bankens räkning.
Fr. o. m. budgetåret 1974/75 har vissa ersättningar som tidigare ingått under posten Uppdrag åt staten (befordran av debetsedlar, deklarationsblanketter och delgivningsförsändelser) överförts till posten Tjänstepost. Ersättningarna för nämnda uppdrag och för befordran av militärbrev uttas i stället genom en höjning av den generella avgiften för tjänstepost från tidigare 14 % till 15,5 % av frankoteckensuppbörden.

3 Rörelsekostnaderna specificeras i tabell 2. Dessa innefattar bokförda pensionsutgifter. I avvaktan på resultatet av en pågående utredning om storleken av Postverkets faktiska pensionskostnad har denna ej kunnat anges. Se i övrigt kommentar till not 9.

4 Avser statliga och kommunala bidrag för olönsamma linjer i diligenstrafiken.

5 Se kommentar not 2 angående Postbankens rörelseresultat i sammanställningen för budgetåret 1973/74.

6 Beloppen inkluderar ej Övriga kapitalmedel. Nämnda post, som ingår i investeringsstaten för Postverkets fond, redovisas ej i verkets resultaträkning.

7—8 Postverkets skuld den 30 juni 1974 för intjänade men ej uttagna semestrar och kompensationsledigheter har beräknats till 48,9 resp. 11,4 milj. kr., dvs. sammanlagt 60,3 milj. kr. Inklusive avsättningarna budgetåret 1973/74 har hittills 55,0 milj. kr. av dessa skulder kunnat kostnadsföras. Resterande avsättning för semesterskuld, 5,3 milj. kr., beräknas kunna ske 1974/75.

9 Budgetåret 1973/74 skedde med Kungl. Maj:ts tillstånd en extra avskrivning på kapitalmedelstillgångarna med 20 milj. kr. Beloppet utgjorde i princip skillnaden mellan årets överskott och gällande förräntningskrav. I övrigt anses kalkylmässiga och bokförda avskrivningar i Postverket beloppsmässigt överensstämma. Ökningen av avskrivningsbeloppen jämfört med tidigare beräkningar sammanhänger med att aktivering av vissa större investeringar avseende maskinanskaffning och byggnadsarbeten inom den allmänna poströrelsen avses ske fr. o. m. budgetåret 1974/75.

10 Jämför kommentaren till not 3.

11 Avser en avsättning till lagerreserv i bokslutet för budgetåret 1973/74.

12 För budgetåret 1973/74 inkluderas här räntan på Postbankens statsverkslån.

Tabell 1

Rörelseintäkter (milj. kr.)	1973/74		1974/75		1975/76
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Porton	1 261,5	1 291,3	1 417,0[1]	1 437,2	1 644,1
Tjänstepost	239,4	259,9	257,9	285,7	326,0
Tidningar	150,1	164,5	176,4	187,4	200,4
Transitersättning m. m.	11,8	18,9	21,3	20,4	16,2
Uppdrag åt staten	96,7	82,6	93,4	88,9	105,1
För driftkostnader ianspråktagna ränteintäkter	571,1	567,6			
Ränteintäkter samt ersättning från PK banken			592,4	633,3	666,3
Industrierna	3,5	4,4	3,5	4,6	5,2
Diligenstrafiken	22,8	23,4	23,4	23,2	24,4
Fastighetsförvaltningen m. m.	5,4	6,9	6,8	7,1	8,1
Centralupphandlingen	41,0	46,7	44,1	51,1	58,5
Ersättning från Tidningstjänst AB	5,0	4,6	5,9	4,4	4,6
Övriga intäkter	61,5	67,1	69,6	59,7	74,2
Summa rörelseintäkter	*2 469,8*	*2 537,9*	*2 711,7*	*2 803,0*	*3 133,1*

[1] Beloppet inkluderar de 49,2 milj. kr., som i föregående inkomstberäkning till Riksrevisionsverket (vårberäkningen mars 1974) förutsattes anslås över statens driftbudget till en portoutjämningsfond. Något ställningstagande till Postverkets förslag om bildandet av en portoutjämningsfond har ännu ej skett från statsmakternas sida.

Tabell 2

Rörelsekostnader (milj. kr.)	1973/74		1974/75		1975/76
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Personalkostnader					
Löner m. m.	1 437,8	1 438,3	1 577,3	1 608,5	1 768,3
Övriga avlöningsförmåner	127,6	131,4	143,0	147,5	164,5
Sjukförsäkringsavgift	52,8	53,2	62,6	92,3	129,8
Utbetalade pensioner m. m.	93,9	91,9	98,2	105,4	113,6
ATP-avgift	127,1	126,3	137,5	143,2	162,6
Folkpensionsavgift	—	25,7	54,5	63,5	82,8
Grupplivförsäkring m. m.	5,2	5,3	5,7	5,7	6,4
Allmän arbetsgivaravgift m. m.	64,0	65,1	74,6	76,3	84,0
Summa personalkostnader	1 908,4	1 937,2	2 153,4	2 242,4	2 512,0
Sakkostnader					
Transporter	131,6	133,9	142,4	135,1	151,1
Fastigheter och förhyrda lokaler	102,0	100,5	123,3	118,7	127,8
Inventarier och förbrukningsartiklar	140,6	126,7	130,2[1]	133,5	155,3
Centralupphandlingens inköp för andra myndigheter	34,4	39,6	37,2	43,3	49,7
Övriga sakkostnader	71,1	74,4	66,9	64,7	68,4
Ränta på statsverkslån, Postbanken	5,9	6,0			
Summa sakkostnader	485,6	481,1	500,0	495,3	552,3
Summa rörelsekostnader	*2 394,0*	*2 418,3*	*2 653,4*	*2 737,7*	*3 064,3*

[1] Beloppet har reducerats med 30 milj. kr. avseende i driftstaten beräknad effekt av aktivering av inventarier.

Riksrevisionsverket ansluter sig till postverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln postverkets fond till 21 900 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 25 500 000 kr. för 1975/76.

Televerket

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade överskotten för televerket för de senast förflutna fem budgetåren framgår av efterföljande uppställning, i vilken även medtagits de i riksstaten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Drift-inkomster	Drift-kostnader	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i riksstaten
1969/70	2 981,8	2 876,2	105,5	150,0	176,3
1970/71	[1]3 369,0	[1]3 284,1	85,0	156,8	145,0
1971/72	[1]3 904,1	[1]3 654,6	249,5	230,0	150,0
1972/73	[1]3 876,0	[1]3 520,7	355,3	193,0	230,0
1973/74	4 010,7	3 797,5	213,2	237,0	158,0

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av televerket redovisade belopp förklaras av att vid upprättandet av statens bokslut bruttoredovisning tillämpats.

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Balanserade överskott av radiolicensmedel	Netto att inleverera	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
				1969/70	70/71	71/72	72/73	73/74
1969/70	105,5	−40,4	145,9	101,6	44,3	·	·	·
1970/71	85,0	−65,0	150,0	·	112,5	37,5	·	·
1971/72	249,5	39,5	210,0	·	·	192,5	17,5	·
1972/73	355,3	60,3	295,0	·	·	·	175,6	119,4
1973/74	213,2	55,5	157,7	·	·	·	·	117,6

Den 1 juli 1974 återstod 40,1 milj. kr. av 1973/74 års överskott att inleverera.

I riksstaten för innevarande budgetår har såsom inkomst av televerket upptagits ett belopp av 159,3 milj. kr.

Televerket har i skrivelse till riksrevisionsverket den 8 november 1974 beräknat överskottet för budgetåret 1974/75 till 180 milj. kr. och för budgetåret 1975/76 till 150 milj. kr.

Beträffande de genomförda beräkningarna har televerket anfört följande:

"Televerkets beräknade intäkter, driftkostnader och överskott för ifrågavarande budgetår framgår av bifogad sammanställning med kommentarer. Sammanställningen omfattar även av Kungl. Maj:t fastställda driftstater för budgetåren 1973/74 och 1974/75 samt utfall för budgetåret 1973/74. Beräkningarna bygger på budgeterade (realistiska) intäkter och kostnader under den aktuella perioden. Beträffande intäkterna har hänsyn tagits till de beräknade effekterna av införandet av utökade huvudortstaxor samt slopande av avståndsklass 6. Beträffande televerkets utveckling hänvisas till verkets petita för budgetåret 1975/76, främst avsnitten 1 och 2 samt bilaga 3."

Televerkets driftstat (milj. kr.)

	1973/74		1974/75		1975/76
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter[1]	*3 666,1*	*4 010,7*	*4 053,4*	*4 142,0*	*4 247,4*
Rörelsekostnader[2]	*−2 564,0*	*−2 569,1*	*−2 726,6*	*−2 760,4*	*−3 060,5*
Driftbidrag[3]	—	—	—	—	—
Rörelseresultat före avskrivningar	1 102,1	1 441,6	1 326,8	1 381,6	1 186,9
Kalkylmässiga avskrivningar	−867,8	−1 041,1	−1 129,0	−1 170,2	−994,5
Rörelseresultat	234,3	400,5	197,8	211,4	192,4
Finansiellt netto	−32,7	−16,6	−32,8	−23,5	−34,4
Extraordinära poster[4]	−5,8	−7,2	−5,0	−7,9	−8,0
Resultat före bokslutsdispositioner	195,8	376,7	160,0	180,0	150,0
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar	—	—	—	—	—
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift[5]	—	—	—	—	—
Övriga bokslutsdispositioner	—	−219,0	—	—	—
Kommunala skatter	—	—	—	—	—
Årets överskott/ underskott	*195,8*	*157,7*	*160,0*	*180,0*	*150,0*
Inleverans:		237,0		175,1	157,5
därav från föregående år		119,4		40,1	45,0
av årets överskott		117,6		135,0	112,5
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital	8,7 %	7,3 %	7,9 %	8,8 %	8,3 %

[1] Fördelning av rörelseintäkter på rörelsegrenar (milj. kr.).

Telefon	3 310,9	3 509,7	3 526,2	3 640,3	3 740,2
Telegraf	48,9	59,7	64,3	55,2	55,1
Telex	70,1	83,8	93,7	91,0	98,2
Rundradio	160,8	157,2	168,6	161,6	167,1
Övrig radio	20,4	23,2	22,1	23,4	26,6
Diverse inkomster	55,0	177,1	178,5	170,5	160,2
S:a rörelseintäkter	3 666,1	4 010,7	4 053,4	4 142,0	4 247,4

[2] I televerkets driftstat upptages sedan budgetåret 1972/73 endast de samlade rörelsekostnaderna, utan någon specificering på delposter. Anledningen härtill är att televerket internt budgeterar de samlade utgifterna uppdelade på utgiftsslag för verksamheten inklusive anläggningsverksamheten.

[3] Televerket har ej några driftbidrag.

[4] Extraordinära poster redovisas exklusive övriga kapitalmedel eftersom dessa medel ej är resultatpåverkande.

[5] Televerket budgeterar ej särskilt den faktiska pensionskostnaden. Rörelsekostnaderna i tablån redovisas därför inklusive bokförd pensionsavgift.

Riksrevisionsverket ansluter sig till televerkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln televerkets fond till 175 100 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 157 500 000 kr. för 1975/76.

Statens järnvägar

De redovisade resultaten för statens järnvägar för de senast förflutna fem budgetåren framgår av efterföljande uppställning, i vilken även medtagits de i riksstaten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Drift-inkomster	Drift-kostnader	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i riksstaten
1969/70	2 537,1	2 484,6	52,5	40,7	140,0
1970/71	[1]2 469,1	[1]2 469,1	0,0	17,5	103,0
1971/72	[1]2 643,7	[1]2 643,7	0,0	0,0	80,0
1972/73	[1]2 810,9	[1]2 810,9	0,0	0,0	0,0
1973/74	3 257,0	3 130,0	127,0	100,0	15,0

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av statens järnvägar redovisade belopp förklaras av att vissa salderingar vidtagits vid upprättandet av statens bokslut.

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
		1969/70	70/71	71/72	72/73	73/74
1969/70	52,5	35,0	17,5	.	.	.
1970/71	0,0	.	.	.	.	.
1971/72	0,0		.	.	.	.
1972/73	0,0	.	.	.	.	.
1973/74	127,0	.	.	.	.	100,0

I riksstaten för innevarande budgetår har såsom inkomst av statens järnvägar upptagits ett belopp av 35 milj. kr.

I skrivelse till riksrevisionsverket den 11 november 1974 har järnvägsstyrelsen anfört följande:

"De prognoserade trafikintäkterna, som redovisas i följande tabell, bygger på bl. a. konjunkturinstitutets senaste bedömning av den ekonomiska utvecklingen i samhället. De har framräknats med beaktande av Kungl. Maj:ts beslut om taxehöjning 74-11-01. Den statliga ersättningen för drift av olönsamma järnvägslinjer m. m. uppgår budgetåret 1974/75 till 435 milj. kr. Med anledning av Kungl. Maj:ts beslut om olönsam busstrafik på Gotland under 1974/75 och om ändrad pensionärsrabatt har SJ i skrivelser 74-05-03 och 74-08-02 begärt tilläggsanslag om sammanlagt 15,8 milj. kr. för detta budgetår. För rabattförsök, berörande inre stödområdet, har 5,5 milj. kr. begärts (skr 74-08-16) och dessutom har anslag om totalt 3 milj. kr. äskats för driftvärn och utbildning av vapenfria värnpliktiga (skr 74-03-21 och 74-05-20). Prognosen förutsätter att samtliga dessa anslag beviljas. För 1975/76 upptas ersättningen för drift av olönsamma järnvägslinjer m. m. till 644 milj. kr. Den i årets anslagsframställning begärda ersättningen

(668 milj. kr) har reducerats för beräknad minskning av ersättningsbehovet genom taxehöjningen 74-11-01 som ej var beslutad då anslagsframställningen utarbetades. För övriga ekonomiska belastningar, som saknar motsvarighet hos konkurrerande företag, förutsätts ersättning komma att utgå 1975/76 med belopp som redovisas i årets anslagsframställning.

Kostnaderna har beräknats med beaktande av föreliggande rationaliseringsplaner. Lönenivån har beräkningsmässigt förutsatts komma att stiga med 12 % 1975 och med 10 % 1976. Förutsebara höjningar av arbetsgivaravgifter m. m. har beaktats. Sakkostnadsnivån har antagits stiga med 8 % per år utom i de fall då priserna regleras genom särskilda avtal.

Om SJ erhåller angivna ersättningar för särskilda ekonomiska belastningar som saknar motsvarighet hos konkurrerande transportföretag, kommer företaget enligt dessa beräkningar att efter planenliga avskrivningar lämna överskott med ca 75 milj. kr. för 1974/75, medan resultatet för 1975/76 blir ett underskott om ca 50 milj. kr. Beräknat överskott för innevarande budgetår motsvarar 4,1 % av det förräntningspliktiga statskapitalet.

Inleveranserna skulle vid angivna förutsättningar komma att uppgå till ca 85 milj. kr. 1974/75 och ca 20 milj. kr. 1975/76."

I avvaktan på att statsmakterna tar ställning till statens järnvägars begäran om tilläggsanslag, specificerad i skrivelsen, beräknar riksrevisionsverket inkomsterna på titeln statens järnvägar till 70 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 10 000 000 kr. för 1975/76.

Statens järnvägars driftstat (milj. kr.)

	1973/74		1974/75		1975/76
	Driftstat[4]	Utfall	Driftstat[5]	Nyberäkning	Beräkning
Rörelseintäkter[1]	*3 016*	*3 257*	*3 558*	*3 592*	*3 833*
Rörelsekostnader[2]	*2 730*	*2 823*	*3 227*	*3 224*	*3 559*
Driftbidrag	—	—	—	—	—
Rörelseresultat före avskrivningar	286	434	331	368	274
Kalkylmässiga avskrivningar	259	285	288	307	340
Rörelseresultat	27	149	43	61	−66
Finansiellt netto	12	14	12	12	12
Extraordinära poster[3]	4	2	4	4	4
Resultat före bokslutsdispositioner	43	165	59	77	−50
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar	—	38	—	—	—
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift	—	—	—	—	—
Övriga bokslutsdispositioner	—	—	—	—	—
Kommunala skatter	—	—	—	—	—
Årets överskott/underskott	*43*	*127*	*59*	*77*	*−50*
Inleverans:	—	100	—	85	19
därav från föregående år	—	—	—	27	19
av årets överskott	—	100	—	58	—
Överskott i % av i medeltal disponerat statskapital	2,3	7,0	3,1	4,1	.
1) Specifikation					
Intäkter					
Järnvägs-, färje- och busstrafik					
Gods- och posttrafik	1 702	1 821	2 048	2 023	2 026
Persontrafik	852	953	988	1 026	1 054
Ersättning för drift av olönsamma järnvägslinjer, m. m.	380	380	438	459	667
Ersättning för försvarsberedskap	5	6	6	6	6
Övriga intäkter	77	97	78	78	80
2) Specifikation					
Kostnader					
Löner för drift och underhåll	1 710	1 715	1 886	1 881	2 048
Pensionskostnader inkl. ATP	423	424	473	471	517
Andra personalkostnader	113	134	230	228	293
Övrigt	484	540	638	644	701

3) Övriga kapitalmedel redovisas i balansräkning, 73/74 utfall 11,3 mkr, 74/75 och 75/76 beräkn. 8 mkr
4) Justerad med beaktande av taxehöjningen 74-01-01.
5) Justerad med beaktande av taxehöjningen 74-11-01.

Luftfartsverket

De i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade resultaten för luftfartsverket för de senast förflutna fem budgetåren framgår av efterföljande uppställning (milj. kr.).

Budgetår	Drift-inkomster	Drift-kostnader	Överskott (+) resp. underskott (−)	Inlevererat till statsverket	Beräknat i riksstaten
1969/70	[1] 125,0	[1] 110,0	[1] + 15,1	15,1	14,9
1970/71	130,2	112,5	+ 17,7	15,0	17,0
1971/72	157,0	138,1	+ 18,9	13,7	23,9
1972/73	177,7	152,6	+ 25,2	23,0	23,1
1973/74	191,2	173,8	+ 17,4	11,5	25,5

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter samt överskott och de av luftfartsverket redovisade beloppen förklaras av att vissa bokslutstransaktioner tillkommit vid upprättande av riksbokslutet för budgetåret 1969/70.

I riksstaten för innevarande budgetår har såsom inkomst av luftfartsverket upptagits 18,7 milj. kr.

Luftfartsverket har i skrivelse till riksrevisionsverket den 13 november 1974 beräknat överskotten för budgetåren 1974/75 och 1975/76 till 29,8 milj. kr. resp. 24,6 milj. kr. I skrivelsen anför luftfartsverket följande:

"Som grund för intäktsbedömningen för 1975/76 har trafikvolymen uttryckt i antal landningar beräknats öka med ca 4 % och i antal passagerare med ca 7 %.

I intäktsberäkningarna för 1975/76 har hänsyn inte tagits till eventuella taxehöjningar på trafikavgifter under detta år.

Som grund för kostnadsbedömningen för 1975/76 gäller följande.

Personalkostnaderna har antagits öka med ca 16 %. Av denna kostnadsökning beror ca 7 % på generella löneökningar, ca 5 % på volymökningar och ca 4 % på ökade sociala kostnader. Hänsyn har inte tagits till konsekvenserna av den beslutade samordningen av den civila och militära flygtrafikledningen. Motivet härför är att denna åtgärd inte bör påverka luftfartsverkets resultat.

Sakkostnaderna har antagits öka med ca 8 % på grund av prishöjningar och med ca 2 % i volym.

Vid beräkningen för 1975/76 liksom för 1974/75 har räntedelen på de kommunala investeringslånen samt förräntningen av det statliga kapitalet avseende investeringarna i Arlanda nya utrikesområde och i Göteborg-Landvetters flygplats aktiverats.

Under de angivna förutsättningarna beräknas överskottet för 1975/76 uppgå till 24,6 milj. kr. Överskottskravet har beräknats efter 7,25 % på i medeltal disponerat statskapital. Det på så sätt framräknade förräntningskravet utgör 31,7 milj. kr. Enligt luftfartsverkets bedömning torde det inte vara möjligt att uppnå ett överskott av motsvarande storlek utan vissa taxehöjningar. Verket har därför för avsikt att aktualisera en viss höjning av nuvarande kostnadstäckningsgrad (40 %) i en route-taxan. Avgiftshöjningens storlek och tidpunkten för ikraftträdande måste dock bestämmas med ledning av utvecklingen under innevarande år. Den redovisade totalintäkten för 1974/75 är identisk med totalintäkten i den fastställda driftstaten. I de budgeterade intäkterna för 1974/75 ingår en beräknad effekt av föreslagna avgiftshöj-

ningar i flygplatstaxan fr. o. m. 1974-11-01. Dessa höjningar kommer emellertid sannolikt inte att träda i kraft förrän tidigast 1974-12-01. Detta i kombination med en relativt svag trafikutveckling under de första månaderna av 1974/75 kan leda till att de budgeterade intäkterna inte kommer att uppnås till fullo. Nu angivna förhållanden bör dock enligt verkets mening inte föranleda en ny beräkning av intäktsutfallet för 1974/75."

Riksrevisionsverket ansluter sig till luftfartsverkets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln luftfartsverkets fond till 26 100 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 27 800 000 kr. för 1975/76.

Luftfartsverkets driftstat (milj. kr.)

	1973/74		1974/75	1975/76
	Drift-stat	Utfall	Drift-stat	Beräk-ning
Rörelseintäkter	*193,4*	*186,2*	*228,3*	*252,6*
Rörelsekostnader	*150,7*	*153,8*	*174,8*	*201,1*
Driftbidrag	—	—	—	—
Rörelseresultat före avskrivning	42,7	32,4	53,5	51,5
Avskrivningar[1]	20,8	20,0	23,7	26,9
Rörelseresultat	21,9	12,4	29,8	24,6
Finansiellt netto	—	—	—	—
Extraordinära poster	3,6	5,0	—	—
Resultat före bokslutsdispositioner				
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar	—	—	—	—
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift	—	—	—	—
Övriga bokslutsdispositioner	—	—	—	—
Kommunala skatter	—	—	—	—
Årets överskott	*25,5*	*17,4*	*29,8*	*24,6*
Inleverans:				
därav från föregående år	10,1	10,2	16,1	19,8
av årets överskott	25,5	1,3	10,0	8,0
Överskott i procent av disponerat statskapital	7,0	4,9	8,0	5,6
[1] Härav avskrivning på kommunalt kapital	2,1	2,0	2,6	2,9
Intäkter				
Flygplatserna				
Trafikintäkter:				
Landningsavgifter	51,2	48,4	49,3	51,2
En route-avgifter	3,0	2,7	15,5	16,1
Passageraravgifter	64,6	61,1	65,7	70,3
Parkerings- och hangaravgifter	1,4	1,7	1,7	1,8
Stationstjänstavgifter	18,5	16,7	20,0	22,2
Övriga intäkter	48,7	48,7	55,0	61,1
Centralförvaltningen exkl. luftfartsinspektionen	1,5	2,4	2,7	2,7
Luftfartsinspektionens avgifter	4,5	4,5	4,9	5,4
Extraordinära intäkter	3,6[2]	5,0[3]	—	—
Beräknad effekt av föreslagna taxeåtgärder under 1974/75	—	—	13,5	21,8
Summa intäkter	*197,0*	*191,2*	*228,3*	*252,6*

	1973/74		1974/75	1975/76
	Drift-stat	Utfall	Drift-stat	Beräkning
Kostnader				
Ledning och gemensamt	1,8	1,7	1,7	1,9
Driftavdelningen				
Centralt	19,9	23,1	21,2	24,3
Flygplatserna:				
Ledn och gemensamt (administrationsprogrammet)	7,3	6,4	6,5	7,6
Avskrivning	20,8	20,0	23,7	26,9
Flygsäkerhetstjänst (flygtrafiktjänstprogrammet)	42,5	41,8	54,3	63,4
Marktjänst (marktjänstprogrammet)	37,1	40,7	47,2	53,0
Stationstjänst (terminaltjänstprogrammet)	16,6	16,2	17,1	20,2
Ersättning till kommunerna	6,4	5,0	5,3	6,5
Ekonomiavdelningen	3,1	3,6	3,9	4,4
Administrativa avdelningen	9,0	8,3	9,5	10,6
Luftfartsinspektionen	7,0	7,0	8,1	9,2
Summa kostnader	*171,5*	*173,8*	*198,5*	*228,0*

[2] Återstod av köpeskilling för mark vid Malmö-Sturups flygplats (enl Kbr 1973-09-28)

[3] Återstod av köpeskilling för mark vid Malmö-Sturups flygplats 4,5 milj. kr. Uppskrivning av förrådsbehållning 0,5 milj. kr.

Förenade fabriksverken

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade överskotten för försvarets fabriksverk (fr. o. m. den 1 januari 1970 förenade fabriksverken) för de senast förflutna fem budgetåren framgår av efterföljande uppställning, i vilken även medtagits de i riksstaten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Driftinkomster	Driftkostnader	Därav: Avsättning av vinstmedel för särskilda dispositioner	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i riksstaten
1969/70	491,4	475,2	4,8	16,2	16,2	15,0
1970/71	[1]555,2	[1]536,3	0,0	18,9	0,7	16,8
1971/72	[1]695,0	[1]712,7	0,0	—17,7	0,6	10,6
1972/73	[1]670,2	[1]684,6	0,0	—14,4	0,5	0,6
1973/74	[1]720,9	[1]720,6	0,0	0,3	0,3	0,5

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter samt överskott och av fabriksverken redovisade belopp förklaras av att fabriksverken vidtagit vissa salderingar mellan diverse driftkostnader och särskilda uppbördsmedel.

I riksstaten för innevarande budgetår har såsom inkomst av förenade fabriksverken upptagits 0,5 milj. kr.

I skrivelse till riksrevisionsverket den 13 november 1974 har förenade fabriksverken anfört följande:

"Beräkningarna för 1975/76 har gjorts i 1974/75 års penningvärde. Resultatet 1974/75 och 1975/76 förväntas bli positivt. Den nya beräkningen för 1974/75 är gjord efter resultatprognos grundad på första redovisningskvartalet 1974/75. Eftersom den balanserade förlusten i 1973/74 års årsredovisning överstiger förväntad vinst 1974/75 torde någon inleverans av överskottsmedel ej ske 1974/75.

Rörelseintäkterna förväntas vara i stort sett oförändrade 1975/76 i 1974/75 års penningvärde."

Förenade fabriksverkens driftstat (milj. kr.)

	1973/74		1974/75		1975/76
	Drift-stat	Utfall	Drift-stat	Ny beräk-ning	Beräk-ning
Rörelseintäkter[1]	*726,6*	*745,7*	*846,6*	*840,3*	*850,0*
Rörelsekostnader	*686,3*	*701,0*	*798,7*	*792,4*	*801,6*
Driftbidrag	—	—	—	—	—
Rörelseresultat före avskrivningar	+40,3	+44,7	+47,9	+47,9	+48,4
Kalkylmässiga avskrivningar	−22,8	−23,8	−28,7	−28,7	−29,0
Rörelseresultat	+17,5	+20,9	+19,2	+19,2	+19,4
Finansiellt netto	+0,4	+1,0	+0,4	+0,4	+0,4
Extraordinära poster	—	+5,1	—	—	—
Resultat före bokslutsdispositioner	+17,9	+27,0	+19,6	+19,6	+19,8
Skillnad mellan kalkylmässiga och bokförda avskrivningar	+1,8	+4,3	+5,7	+5,7	+5,7
Skillnad mellan faktisk pensionskostnad och bokförd pensionsutgift	—	—	—	—	—
Övriga bokslutsdispositioner	—	—	—	—	—
Kommunala skatter	−0,7	−0,8	−0,7	−0,7	−0,7
Årets överskott/underskott	*+19,0*	*+30,5*	*+24,6*	*+24,6*	*+24,8*
Inleverans:				—	+24,8
därav från föregående år av årets överskott	—	—	—	—	—
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital	5,8	9,0	7,25	7,25	7,25
[1] Fördelning av rörelseintäkterna per rörelsegren					
Försvarsmaterielsektorn	236,6	232,5	284,4	285,1	294,8
Underhållsverksamhet	287,3	284,3	324,0	317,0	317,0
Tvätteriverksamhet	140,7	137,2	161,0	161,0	161,0
Överskottsförsäljningen	54,0	59,7	63,0	63,0	63,0
Diverse	8,0	32,0	14,2	14,2	14,2
Summa	**726,6**	**745,7**	**846,6**	**840,3**	**850,0**

De resultatprognoser som FFV redovisar i inkomstberäkningarna har under de senaste åren präglats av stor osäkerhet. Betydande avvikelser föreligger mellan beräknat resultat och redovisat utfall. FFV har för 1973/74 redovisat ett överskott på 30,5 milj. kr. Bedömningen av detta överskott, sådant det framkommer i FFVs redovisning, bör enligt RRVs uppfattning också göras med viss försiktighet. En av orsakerna härtill är att vissa förluster på tvätterirörelsen inte belastat

detta överskott. Tvätteriernas underskott har aktiverats som igångsättningskostnader och redovisats som kortfristiga fordringar. De aktiverade igångsättningskostnaderna utgjorde vid 1973/74 års utgång 44,7 milj. kr. Mot detta belopp står endast 7,6 milj. kr. i värderegleringsreserv. Tillgångsposten är icke ostridig. I konsekvens härmed borde den enligt RRV ha nedskrivits. Nedskrivningsbehovet torde vara av storleksordningen över 30 milj. kr.

I FFVs räkenskaper balanseras till 1974/75 en förlust på 23,7 milj. kr. Lägger man härtill det ovan nämnda nedskrivningsbehovet finns det skäl att anta att den balanserade förlusten skulle komma att överstiga 50 milj. kr.

Beträffande inleverans för 1974/75 anger FFV att det förväntade överskottet om 24,6 milj. kr. skall avräknas mot den inbalanserade förlusten. Någon inleverans torde således ej kunna ske 1974/75. RRV delar denna uppfattning.

Enligt RRVs bedömning torde den till 1975/76 inbalanserade förlusten överskrida även det av FFV för detta år förväntade överskottet. Inte heller för 1975/76 synes således någon inleverans komma till stånd.

Riksrevisionsverket beräknar inga inkomster på titeln förenade fabriksverken för budgetåret 1974/75, och föreslår att några inkomster ej heller uppförs för budgetåret 1975/76.

Statens vattenfallsverk

De till statsverket inlevererade samt i räkenskaperna och i rikshuvudboken redovisade överskotten för statens vattenfallsverk för de senast förflutna fem budgetåren framgår av efterföljande uppställning, i vilken även medtagits de i riksstaten beräknade överskotten (milj. kr.).

Budgetår	Driftinkomster	Driftkostnader	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i riksstaten
1969/70	1 203,1	924,6	278,5	277,9	350,0
1970/71	1 315,7	968,5	347,2	343,5	368,0
1971/72	1 436,0	1 017,6	418,4	400,2	370,0
1972/73	1 606,6	1 114,6	492,1	480,4	460,0
1973/74	2 084,3	1 548,2	536,1	530,2	530,0

Överskotten har redovisats enligt följande (milj. kr.).

Budgetår	Överskott	Därav inlevererat till statsverket under budgetåret				
		1969/70	70/71	71/72	72/73	73/74
1969/70	278,5	175,0	103,5	·	·	·
1970/71	347,2	·	240,0	107,2	·	·
1971/72	418,4	·	·	293,0	125,4	·
1972/73	492,1	·	·	·	355,0	137,2
1973/74	536,1	·	·	·	·	393,0

Den 1 juli 1974 återstod 143,0 milj. kr. av 1973/74 års överskott att inleverera.

I riksstaten för innevarande budgetår har såsom inkomst av statens vattenfallsverk upptagits ett belopp av 570 milj. kr.

I skrivelse till riksrevisionsverket den 13 november 1974 har statens vattenfallsverk beräknat överskotten för budgetåren 1974/75 och 1975/76 till 645 milj. kr. resp. 720 milj. kr. I skrivelsen anför statens vattenfallsverk bl. a. följande:

"I Vattenfalls förslag till driftstat för innevarande budgetår anmälde verket att såväl intäkts- som kostnadsberäkningarna innefattade stora osäkerhetsfaktorer. Pågående förhandlingar beträffande bränslepristillägg, verklig utveckling av kostnaderna för såväl bränsle i värmekraftstationer som för tillfälliga kraftköp liksom vattentillrinningen m. m. kunde väsentligt ändra den framlagda kalkylen. Till bilden hörde också att verkets produktionsapparat för första gången tillfördes två stora kärnkraftaggregat, vilkas drifttillgänglighet var av stor betydelse för det ekonomiska resultatet. Som framgår av det följande har de förutsättningar som driftstatens beräkningar byggde på i stora delar förändrats.

Budgetåret 1974/75

Den totala försäljningsvolymen beräknas bli cirka 2 000 GWh lägre än vad som förutsattes vid driftstatens upprättande. De nya förutsättningarna baserar sig dels på andra kraftföretags mindre inköp av elkraft på grund av god egen vattenkrafttillgång och dels på besparingseffekter i allmänhet.

Rörelseintäkterna beräknas nu bli 155 Mkr lägre än vad som anges i driftstaten. Utöver intäktsminskningen beroende på lägre försäljningsvolym påverkas intäkterna också av tariffhöjningar och av bränslepristilläggets storlek.

En beslutad tariffhöjning som avses träda i kraft under första halvåret 1975 beräknas ge ett visst begränsat intäktstillskott under budgetåret.

Bränslepristillägget för abonnenter, som enligt gällande kontrakt skall följa prisnoteringarna för kolinköp, fastställes på basis av medelvärdet under perioden januari—september av till SCB inrapporterade köp från ett antal kraftproducenter. Det beräknade medelvärdet har väsentligt understigit det förutsatta. Intäkterna innevarande budgetår påverkas samtidigt av för höga preliminära uttag avseende första halvåret 1974.

En viss försening av den kommersiella idrifttagningen av Ringhals två första kärnkraftaggregat har medfört att motsvarande produktionsbortfall kompenserats med andra kraftslag. Totalt beräknas kostnaderna för bränsle och inköpt kraft dock minska med 145 Mkr beroende på i det föregående angiven minskad belastning.

Rörelseresultatet före avskrivningar, finansiella poster och kommunalskatter blir härigenom 10 Mkr lägre än vad som förutsattes i driftstaten.

Det i driftstaten bedömda avskrivningsbehovet för anläggningar beräknades i prisnivå våren 1974. Nu aktuell beräkning för budgetåret med samtidigt beaktande av förskjutningen av idrifttagningstidpunkterna för Ringhalsaggregaten ger ett ökat avskrivningsbehov med 45 Mkr.

För att fastställt förräntningskrav skall kunna uppfyllas har avskrivningarna minskats med 55 Mkr., motsvarande det beräknade lägre ut-

fallet. Avskrivningsbeloppet överstiger dock även efter justeringen vad som erfordras vid avskrivning på historiskt anskaffningsvärde. Verket förutsätter att eftersläpningen får inhämtas under senare budgetår.

Budgetåret 1975/76

Beräkningarna för budgetåret 1975/76 har redovisats i verkets anslagsframställning från augusti 1974. Några nya förutsättningar vad gäller prisnivå, bränslepris etc. föreligger för närvarande ej. Däremot beräknas den tidigare nämnda tariffhöjningen ge 50 Mkr högre rörelseintäkter.

De ökade rörelseintäkterna beräknas i stort kompensera ett ökat avskrivningsbehov för anläggningar beroende på högre nuanläggningsvärde än vad som tidigare förutsattes.

Som vi redan tidigare framhållit innehåller beräkningar för framtiden flera osäkerhetsfaktorer avseende allmän kostnadsutveckling, ränteläge, bränsleprisutveckling m. m. samt dessa faktorers inverkan på tariffnivån. Därtill kommer den osäkerhet om den framtida utvecklingen som följer av den intensiva kärnkraftdebatten och pågående elbesparingskampanjer. Sammantaget medför dessa faktorer att verket, i avvaktan på den till vårriksdagen aviserade energidebatten, inte finner det meningsfullt att nu bearbeta föreliggande prognoser."

Riksrevisionsverket ansluter sig till statens vattenfallsverks beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln statens vattenfallsverks fond till 570 000 000 kr. för 1974/75 och förtslår att titeln uppförs med 700 000 000 kr. för 1975/76.

Statens vattenfallsverks driftstat (milj. kr.)

	1973/74		1974/75		1975/76
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter	*1 780,0*	*2 068,2*	*2 460,6*	*2 305,6*	*2 680*
Driftkostnader	*−776,3*	*−1 118,1*	*−1 253,9*	*−1 108,9*	*−1 237*
Rörelseresultat före avskrivning	1 003,7	950,1	1 206,7	1 196,7	1 443
Avskrivningar	−425,0	−436,2	−528,7	−518,7	−677
Rörelseresultat	578,7	513,9	678,0	678,0	766
Finansiella intäkter	19,0	14,4	22,0	22,0	18
Finansiella kostnader	−12,7	−18,9	−23,0	−23,0	−25
Realisationsvinster	—	1,7	—	—	—
Extraordinära kostnader	—	−0,9	—	—	—
Resultat före bokslutsdispositioner	585,0	510,2	677,0	677,0	759
Bokslutsdispositioner	—	51,0	—	—	—
Resultat före skatter	585,0	561,2	677,0	677,0	759
Kommunalskatt	−25,0	−25,2	−32,0	−32,0	−39
Årets överskott	*560,0*	*536,0*	*645,0*	*645,0*	*720*
Årets överskott i % av i medeltal disponerat kapital		7,00	7,25	7,25	7,2
Inleverans	530,0	530,2	570,0	570,0	700
därav från föregående år	137,2	137,2	143,0	143,0	218
av årets överskott	392,8	393,0	427,0	427,0	482
Specifikation:					
Kraftverken					
Rörelseintäkter					
Kraftförsäljning					
engrosförsäljning	1 419,0	1 709,0	2 031,4	1 889,4	
detaljförsäljning	192,0	186,5	241,8	228,8	
Transitering	126,2	130,9	143,5	143,5	
Övriga rörelseintäkter	27,6	27,3	28,3	28,3	
Summa	1 764,8	2 053,7	2 445,0	2 290,0	2 664
Driftkostnader					
Drift och underhåll av förvaltningsobjekt:					
fastigheter och bostäder	7,5	8,5	9,8		
vattenkraftanläggningar	78,9	83,8	88,4		
värmekraftanläggningar	53,2	47,8	81,8		
ledningar 400—50 kV	25,6	28,7	43,0		
transformatorstationer 400—50 kV	34,2	35,8	39,8	oförändrat	
ledningar 40—20 kV, transformatorstationer 40—20 kV, fördelningsledningar och detaljnät	46,5	47,7	54,8		
diverse distributionsanläggningar	3,5	3,5	3,8		
driftadministrativa kostnader	57,1	57,6	61,4		
Säger	306,5	313,4	382,8	382,8	402
Stamnäts- och transiteringsavgifter	20,3	20,1	18,5	18,5	20
Bränsle	89,2	219,3	372,9	157,9	388
Inköpt kraft	189,9	403,4	288,0	358,0	241
Projektering, utveckling och standardisering	63,7	52,9	70,3	70,3	59

	1973/74		1974/75		1975/76
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Administrativa kostnader:					
central administration	30,4	30,3	36,0		
lokal administration	13,0	13,8	14,3		
representation	0,3	0,3	0,3		
utbildning	10,8	10,1	12,3		
försvars- och säkerhetsverksamhet	3,9	3,4	3,6	oförändrat	
driftvärn	0,1	0,1	0,1		
idrotts- och fritidsverksamhet	0,2	0,2	0,2		
pensionskostnader	30,2	31,3	35,3		
övriga omkostnader	6,0	7,0	6,4		
Säger	94,9	96,5	108,5	108,5	114
Summa	764,5	1 105,6	1 241,0	1 096,0	1 224
Avskrivningar					
Bedömt behov av avsättning för förnyelse av anläggn.	415,7	427,0	518,0	508,0	666
Avskrivning av inventarier	8,2	8,6	10,0	10,0	10
Summa	423,9	435,6	528,0	518,0	676
Finansiella intäkter					
Utdelning på aktier i dotterbolag	0,9	0,8	0,9		
Utdelning på aktier och andelar i utomstående företag	0,0	0,0	0,0	oförändrat	
Räntor från dotterbolag	13,1	9,8	16,1		
Övriga ränteintäkter	5,0	3,8	5,0		
Summa	19,0	14,4	22,0	22,0	18
Finansiella kostnader					
Ränta på rörlig kredit	12,0	17,5	22,0	oförändrat	
Övriga räntekostnader	0,7	1,4	1,0		
Summa	12,7	18,9	23,0	23,0	25
Realisationsvinster Summa	—	1,7	—	—	—
Extraordinära kostnader Summa	—	0,9	—	—	—
Bokslutsdispositioner					
Förändring av lagerreserv Summa	—	51,0	—	—	—
Kommunalskatt Summa	25,0	25,2	32,0	32,0	39
Årets överskott Summa	557,7	534,6	643,0	643,0	718
Kanalverken					
Rörelseintäkter					
Kanaltrafik	14,8	14,0	15,2		
Övriga rörelseintäkter	0,4	0,5	0,4		
Summa	15,2	14,5	15,6		16
Driftkostnader					
Farleden med anläggningar	5,4	6,3	6,2	oförändrat	
Lotsning	3,0	2,8	3,0		
Fastigheter och bostäder	0,1	0,2	0,1		
Driftadministrativa kostnader	0,9	0,9	1,0		
Säger	9,4	10,2	10,3		10

		1973/74		1974/75		1975/76
		Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning
Administrativa kostnader:						
central administration		0,1	0,1	0,1		
lokal administration		0,6	0,6	0,7		
pensionskostnader		1,6	1,5	1,7		
övriga omkostnader		0,1	0,1	0,1		
	Säger	2,4	2,3	2,6		3
	Summa	11,8	12,5	12,9	oförändrat	13
Bedömt behov av avsättning för förnyelse av anläggningar	Summa	1,1	0,6	0,7		1
Kommunalskatt	Summa	0,0	0,0	0,0		0
Årets överskott	Summa	2,3	1,4	2,0		2

Domänverket

De bokförda inkomsterna och utgifterna för domänverket samt överskotten för de senast förflutna fem kalenderåren jämte de i rikshuvudboken redovisade och det till statsverket inlevererade överskotten för motsvarande budgetår framgår av efterföljande uppställning, i vilken även medtagits de i riksstaten beräknade överskotten (milj. kr.).

Räkenskapsår	Driftinkomster	Driftkostnader	Överskott	Budgetår	Överskott	Inlevererat till statsverket	Beräknat i riksstaten
1969	636,4	620,5	15,9	1969/70	20,1	12,0	6,0
1970	[1]740,9	[1]707,8	33,1	1970/71	34,8	34,2	23,0
1971	[1]832,3	[1]804,1	28,2	1971/72	26,6	22,7	23,0
1972	[1]792,2	[1]777,8	14,4	1972/73	21,8	21,8	23,0
1973	670,5	582,1	88,4	1973/74	22,9	22,9	23,0

[1] Skillnaden mellan här upptagna inkomster och utgifter och av domänverket redovisade belopp förklaras av att vid upprättandet av statens bokslut bruttoredovisning tillämpats.

Under budgetåret 1973/74 inlevererades 22,9 milj. kr. I riksstaten för innevarande budgetår har såsom inkomst av domänverket upptagits ett belopp av 23 milj. kr.

I skrivelse till riksrevisionsverket den 11 november 1974 har domänverket rörande beräkningen av ifrågavarande titel för budgetåren 1974/75 och 1975/76 anfört följande:

"Utfallet av 1973 års verksamhet visar god överensstämmelse med den prognos för 1973 som lämnades i skrivelse till RRV den 23 mars 1974.

Verksamheten under 1974 beräknades i november 1973 ge en årsvinst av 75 milj. kr. I prognosen i mars 1974 upptogs årsvinsten till 120 milj. kr och nu beräknas vinsten bli 160 milj. kr. Det förbättrade

resultatet sammanhänger helt med den nuvarande goda konjunkturen på skogsprodukterna.

Enligt 1968 års riksdagsbeslut skall Kungl. Maj:t fastställa ett avkastningskrav grundat på en flerårsbudget. För femårsperioden 1970—1974 har detta avkastningskrav fastställts till 23 milj. kr. årligen. Det genomsnittliga resultatet för perioden 1970—73 ligger något över den i femårsplanen för 1970—74 prognostiserade nivån. Beräknat utfall för år 1974 ligger väsentligt högre. Domänverket har till Kungl. Maj:t resp. affärsverksdelegationen anmält att resultatsförbättringen är av den storleksordningen att det finns anledning att ompröva avkastningskravet för år 1974. Verket har dock förordat att denna förändring i avkastningskravet görs i samband med att avkastningskravet för perioden 1975—79 fastställs.

För perioden 1975—1979 har verket upprättat en ny ekonomisk femårsplan. Den inges till Kungl. Maj:t under november 1974. I förslaget har bl. a. gjorts en avsättning till arbetsmiljöfond.

Beträffande resultatutvecklingen för de två närmaste åren har verket förutsatt att konjunkturutvecklingen kommer att leda till sänkta virkespriser. Den snabba internationella inflationen förutsättes även innebära att kostnadsstegringen endast delvis kan kompenseras av rationaliseringsinsatser. Löner och maskinpriser antages stiga med 10—13 procent per år.

För investeringar i verksamheten har beräknats 83 milj. kr. under 1975 och 105 milj. kr. under 1976. Härtill kommer förvärv av skogsfastigheter.

Antalet anställda var 1973 6 050 och väntas minska med 300 årligen under de närmaste åren."

Domänverket har i sin skrivelse inte angivit något belopp för sin inleverans.

Domänverkets driftstat (milj. kr.)

	1973		1974		1975	1976
	Driftstat	Utfall	Driftstat	Ny beräkning	Beräkning	Beräkning
Rörelseintäkter[1]	*549,0*	*670,5*	*650,0*	*832,0*	*888,5*	*866,4*
Rörelsekostnader[2]	*476,0*	*508,7*	*500,0*	*572,0*	*651,5*	*708,6*
Rörelseresultat före avskrivningar	73,0	161,8	150,0	260,0	237,0	157,8
Bokförda avskrivningar	47,5	46,4	50,0	48,0	52,7	66,1
Rörelseresultat	25,5	115,4	100,0	212,0	184,3	91,7
Finansiellt netto	−0,5	−1,7	—	0,0	13,0	12,0
Resultat före bokslutsdispositioner	25,0	113,7	100,0	212,0	197,3	103,7
Övriga bokslutsdispositioner[3]	—	4,7	—	—	−42,0	—
Kommunala skatter	10,0	30,0	25,0	52,0	39,3	30,7
Årets vinst	*15,0*	*88,4*	*75,0*	*160,0*	*116,0*	*73,0*
Inleverans	—	22,9	—	..	..	..
Överskott i procent av i medeltal disponerat statskapital		12,3		21,3	13,4	7,8

Kommentar till domänverkets överskottsberäkningar

	Utfall 1973	Beräkningar av		
		1974	1975	1976
1. Rörelseintäkter				
Virke	615,9	775,0	826,9	800,8
Nyttjanderätter	47,1	47,0	51,6	55,6
Övr. verksamheter	7,5	10,0	10,0	10,0
	670,5	*832,0*	*888,5*	*866,4*
2. Rörelsekostnader				
Avverkningskostnader	344,3	382,0	446,9	490,4
Drift- o. underhåll av nyttjanderätter	13,8	10,0	10,9	11,9
Gemensamma förvaltnings o. andra kostnader	150,6	180,0	193,7	206,3
	508,7	*572,0*	*651,5*	*708,6*
Rörelseresultat före avskrivningar	161,8	260,0	237,0	157,8

[3] Minskning av lagerreserv 4,7 milj. kr. 1973. Avsättning till miljöfond 42 milj. kr. 1975.

Riksrevisionsverket beräknar, i avvaktan på att nya avkastningskrav fastställs, inkomsterna på titeln domänverkets fond till samma belopp som det nu gällande avkastningskravet, 23 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 23 000 000 kr. även för 1975/76.

II. Riksbanksfonden

Ifrågavarande inkomsttitel är i gällande riksstat uppförd med 250 milj. kr. I en från riksbanken till riksrevisionsverket avlåten skrivelse har förevarande inkomsttitel beräknats till 250 milj. kr. för såväl 1974/75 som för 1975/76.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksbankens beräkning och beräknar sålcdes inkomsterna på titeln riksbanksfonden till 250 000 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 250 000 000 kr. för 1975/76.

III. Statens allmänna fastighetsfond

Statens allmänna fastighetsfond omfattar sju delfonder, nämligen slottsbyggnadernas, kriminalvårdsstyrelsens, beskickningsfastigheternas, karolinska sjukhusets, akademiska sjukhusets, byggnadsstyrelsens och generaltullstyrelsens delfonder. Allmänna fastighetsfonden tillkommande ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler skall fr. o. m. 1 juli 1971 fastställas med ledning av de kalkylerade hyresvärdena för olika fastigheter, varefter överskottet beräknas såsom skillnaden mellan de på delfondens stat upptagna inkomsterna och utgifterna för delfonden.

I skrivelse den 4 december 1974 har riksrevisionsverket avgivit utlåtande över de av de särskilda förvaltningsmyndigheterna avgivna förslagen till stater för de olika delfonderna av allmänna fastighetsfonden samt därvid framlagt förslag till stat för fonden för 1974/75. I enlighet med detta förslag skulle överskotten på de särskilda delfonderna upptas till de i följande sammanställning angivna beloppen (tusental kr.).

	1974/75	1975/76
Slottsbyggnadernas delfond	1	1
Kriminalvårdsstyrelsens delfond	8 893	9 968
Beskickningsfastigheternas delfond	8 795	10 490
Karolinska sjukhusets delfond	40 359	39 901
Akademiska sjukhusets delfond	9 379	13 468
Byggnadsstyrelsens delfond	364 839	432 195
Generaltullstyrelsens delfond	239	163
Summa	**432 505**	**506 186**

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln statens allmänna fastighetsfond till 432 505 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 506 186 000 kr. för 1975/76.

IV. Försvarets fastighetsfond

Fonden består av tre delfonder, nämligen kasernbyggnaders och befästningars delfonder samt försvarets forskningsanstalts delfond. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 11 december 1970 skall fr. o. m. den 1 juli 1971 såsom överskott på vardera delfonden redovisas det belopp som erfordras för balans i staten.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln försvarets fastighetsfond till 129 417 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 135 054 000 kr. för 1975/76.

V. Statens utlåningsfonder

I särskilda skrivelser har nedanstående myndigheter uppskattat inkomsterna från de av dem förvaltade hithörande fonderna för 1974/75 och 1975/76 enligt följande (tusental kr.).

	1974/75	1975/76
Utrikesdepartementet	110	110
Styrelsen för internationell utveckling	45	50
Kammarkollegiet	64 425	68 150
Lantbruksstyrelsen	1 600	1 600
Bostadsstyrelsen	1 878 348	2 358 013
Riksbanken	10 807	10 703
Summa	**1 955 335**	**2 438 626**

Bostadsstyrelsens här redovisade inkomster hänför sig huvudsakligen till lånefonden för bostadsbyggande. Inkomsterna av denna fond beräknas för 1974/75 till 1 855 milj. kr. och för 1975/76 till 2 325 milj. kr.

Räntan på bostadslån är 7,25 % för 1974. Bostadsstyrelsen räknar med 8,25 % fr. o. m. 1975.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln statens utlåningsfonder till 1 955 335 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 2 438 626 000 kr. för 1975/76.

VI. Fonden för låneunderstöd

Enligt inhämtade upplysningar har kammarkollegiet, arbetsmarknadsstyrelsen, bostadsstyrelsen, riksbanken och riksgäldskontoret uppskattat avkastningen av resp. delfonder för 1974/75 och 1975/76 till följande belopp (tusental kr.).

	1974/75	1975/76
Kammarkollegiets delfond	16 500	28 000
Arbetsmarknadsstyrelsens delfond	65 000	75 000
Bostadsstyrelsens delfond	250	240
Riksbankens delfond	33	25
Riksgäldskontorets delfond	820	770
Summa	**82 603**	**104 035**

Riksrevisionsverket ansluter sig till myndigheternas beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln fonden för låneunderstöd till 82 603 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 104 035 000 kr. för 1975/76.

VII. Fonden för statens aktier

Utfallet för 1973/74 samt beräknade inkomster (utdelning) för 1974/75 och 1975/76 enligt aktiebolagens uppgifter framgår av nedanstående sammanställning (tusental kr.).

	Utfall	Aktiebolagens beräkning	
	1973/74	1974/75	1975/76
AB Aerotransport	4 113	—	—
AB Apoteksbolaget	1 500	1 500	1 500
AB Företagskredit	120	120	120
AB Gullhögens Bruk	589	—	—
AB Industrikredit	560	560	560
AB Svensk Bilprovning	29	29	29
AB Svensk Exportkredit	3 000	4 000	5 000
AB Tipstjänst	5	2	2
AB Vin- och Spritcentralen	—	876	876
Lantbruksnäringarnas Primärkredit AB	150	150	150
Lantbruksnäringarnas Sekundärkredit AB	150	150	150
Post- och Kreditbanken	12 664	19 008	25 400
Statsföretag AB	22 000	36 000	50 000
Statskonsult AB	36	36	36
Svenska Penninglotteriet AB	4	4	4
Sveriges Investeringsbank AB	5 000	35 000	35 000
Systembolaget AB	25	25	25
Totalt	**49 945**	**97 460**	**118 852**

AB Aerotransport har ej kunnat lämna uppgift om eventuell utdelning. Inleveransen till statsverket kan beräknas till 4 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1974/75 och 1975/76. De av staten innehavda aktierna i AB Gullhögens Bruk har under år 1974 överlåtits till Cementa AB.

Något beslut föreligger ännu inte om Post- och Kreditbankens (tidigare Sveriges Kreditbank AB) utdelning. Post- och Kreditbanken räknar med att dela ut 8 % på aktiekapitalet. Inleveransen till statsverket blir då 19 milj. kr. under 1974/75 och 25,4 milj. kr. under 1975/76.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln fonden för statens aktier till 101 460 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 122 850 000 kr. för 1975/76.

VIII. Fonden för beredskapslagring

Fonden består av två delfonder nämligen statens jordbruksnämnds delfond som förvaltas av statens jordbruksnämnd samt överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond som förvaltas av överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Såsom inkomst på vardera delfonden skall bokföras ett belopp motsvarande statens normalränta på kapitalbehållningen på resp. delfond vid budgetårets ingång.

I skrivelse till riksrevisionsverket den 14 oktober 1974 har statens jordbruksnämnd beräknat inkomsterna från delfonden till 19,0 milj. kr. för 1974/75 och till 27,5 milj. kr. för 1975/76.

I skrivelse till riksrevisionsverket den 18 oktober 1974 har överstyrelsen för ekonomiskt försvar beräknat inkomsterna från delfonden till 62,4 milj. kr. för 1974/75 och till 65,8 milj. kr. för 1975/76.

Riksrevisionsverket ansluter sig till myndigheternas beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln fonden för beredskapslagring till 81 410 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 93 254 000 kr. för 1975/76.

IX. Statens pensionsfonder

I särskilda skrivelser har nedanstående myndigheter uppskattat inkomsterna från de av dem förvaltade hithörande fonderna för 1974/75 och 1975/76 enligt följande (tusental kr.):

	1974/75	1975/76
Riksförsäkringsverket	72 000	72 500
Kammarkollegiet	9 260	9 370
Statens personalpensionsverk	16 000	16 000
Riksgäldskontoret	47	47
Summa	**97 307**	**97 917**

Riksrevisionsverket ansluter sig till myndigheternas beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln staten pensionsfonder till 97 307 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 97 917 000 kr. för 1975/76.

X. Diverse kapitalfonder

Fonden för kreditgivning till utlandet. I skrivelse till riksrevisionsverket den 16 oktober 1974 har riksgäldskontoret beräknat avkastningen av denna fond till 2 715 tkr. för 1974/75 och till 2 360 tkr. för 1975/76.

Riksrevisionsverket ansluter sig till riksgäldskontorets beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln fonden för kreditgivning till utlandet till 2 715 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 2 360 000 kr. för 1975/76.

Övriga diverse kapitalfonder. I skrivelser från riksgäldskontoret, statens vägverk, sjöfartsverket, statskontoret, lantbruksstyrelsen och överstyrelsen för ekonomiskt försvar har lämnats de uppgifter beträffande avkastningen av övriga diverse kapitalfonder, som framgår av följande sammanställning (tusental kr.).

	1974/75	1975/76
Fonden för förlag till statsverket (riksgäldskontoret)	6 000	6 000
Statens vägverks förrådsfond (statens vägverk)	17 500	18 500
Fonden för Södertälje kanalverk (sjöfartsverket)	186	300
Sjöfartsverkets fond (sjöfartsverket)	24 500	32 139
Statens datamaskinfond (statskontoret)	8 588	16 800
Jordfonden (lantbruksstyrelsen)	4 000	4 000
Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap (överstyrelsen för ekonomiskt försvar)	676	599
Summa	**61 450**	**78 338**

Riksrevisionsverket ansluter sig till myndigheternas beräkning och beräknar således inkomsterna på titeln övriga diverse kapitalfonder till 61 450 000 kr. för 1974/75 och föreslår att titeln uppförs med 78 338 000 kr. för 1975/76.

KAPITALBUDGETENS INKOMSTER

För finansiering av viss del av investeringarna på kapitalbudgeten används dels medel som blir tillgängliga genom årliga avskrivningar inom kapitalfonderna (avskrivningsmedel inom fonden) dels övriga inom fon-

Avskrivningsmedel inom fonden (1 000 kr.)

Fond		1973/74 Utfall	1974/75	1974/75	1975/76
			Riksstat	Enligt riksrevisionsverkets beräkning	
I. *Statens affärsverksfonder*					
A. Postverkets	fond	39 327	19 700	19 700	23 000
B. Televerkets	”	1 102 246	817 900	1 029 400	840 500
C. Statens järnvägars	”	336 846	275 000	312 000	342 000
D. Luftfartsverkets	”	19 976	20 400	21 100	24 000
E. Fabriksverkens	”	24 389	21 300	23 000	23 000
F. Statens vattenfallsverks	”	427 597	520 000	508 700	661 000
	Summa	1 950 381	1 674 300	1 913 900	1 913 500
II. *Statens allmänna fastighetsfond*					
Kriminalvårdsstyrelsens	delfond	2 996		3 116	3 566
Beskickningsfastighernas	”	935		973	985
Karolinska sjukhusets	”	2 680		2 857	2 900
Akademiska sjukhusets	”	4 551		4 668	6 503
Byggnadsstyrelsens	”	43 736		46 661	52 305
Generaltullstyrelsens	”	67		70	72
	Summa	54 965	58 346	58 345	66 331
III. *Försvarets fastighetsfond*					
Kasernbyggnaders och befästningars delfonder		26 285		27 753	26 720
Försvarets forskningsanstalts delfond		991		1 032	1 026
	Summa	27 276	29 440	28 785	27 746
IX. *Diverse kapitalfonder*					
Statens vägverks förrådsfond		60 952	59 600	59 000	60 500
Sjöfartsverkets fond		18 607	22 608	22 778	29 461
Statens datamaskinfond		32 416	51 600	41 800	50 500
Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap		1 062	1 062	1 062	1 062
	Summa	113 037	134 870	124 640	141 523
	Totalt	**2 145 660**	**1 896 956**	**2 125 670**	**2 149 100**

Övriga kapitalmedel (1 000 kr.)

Fond		1973/74 Utfall	1974/75 Riksstat	1974/75 Enligt riksrevisionsverkets beräkning	1975/76
I. *Statens affärsverksfonder*					
A. Postverkets	fond	—	1	1	1
B. Televerkets	”	882	1 000	1 000	1 000
C. Statens järnvägars	”	11 303	8 000	8 000	8 000
D. Luftfartsverkets	”	13 015	1	1	1
E. Fabrikverkens	”	10	—	—	—
F. Statens vattenfallsverks	”	6 602	10 000	10 000	10 000
	Summa	31 812	19 002	19 002	19 002
II. *Statens allmänna fastighetsfond*					
Slottsbyggnadernas	delfond	300		—	—
Beskickningsfastigheternas	”	—		8 000	—
Karolinska sjukhusets	”	250		—	—
Akademiska sjukhusets	”	283		—	—
Byggnadsstyrelsens	”	16 240		8 000	15 000
Generaltullstyrelsens	”	3		—	50
	Summa	17 076	10 001	16 000	15 050
III. *Försvarets fastighetsfond*					
Kasernbyggnaders och befästningars delfonder		20 279		17 000	18 000
	Summa	20 279	17 000	17 000	18 000
V. *Fonden för låneunderstöd*					
Kammarkollegiets	delfond	22 601		19 000	20 000
Arbetsmarknadsstyrelsens	”	53 803		65 000	75 000
Bostadsstyrelsens	”	529		400	300
Riksbankens	”	184		70	45
Riksgäldskontorets	”	2 647		2 525	2 565
	Summa	79 764	71 160	86 995	97 910
VII. *Fonden för förlag till statsverket*		47 648	55 000	50 000	65 000
IX. *Diverse kapitalfonder*					
Statens vägverks förrådsfond		2 303	700	1 500	1 500
Sjöfartsverkets fond		49	50	50	50
Statens datamaskinfond		21	—	—	—
	Summa	2 373	750	1 550	1 550
	Totalt	**198 952**	**172 913**	**190 547**	**216 512**

derna för reinvestering disponibla medel (övriga kapitalmedel och övrig kapitalåterbetalning). Dessa medel redovisas på totalbudgetens inkomstsida i riksstaten under rubriken C: Beräknad övrig finansiering.

Riksrevisionsverket har i skrivelser från myndigheterna inhämtat uppgifter om avskrivningsmedel, övriga kapitalmedel och övrig kapitalåterbetalning under 1974/75 och 1975/76.

Övrig kapitalåterbetalning (1 000 kr.)

Fond	1973/74 Utfall	1974/75	1974/75	1975/76
		Riksstat	Enligt riksrevisionsverkets beräkning	
Statens utlåningsfonder	19 503		13 229	11 759
Fonden för kreditgivning till utlandet	11 416		11 760	12 116
Summa	**30 919**	**26 724**	**24 989**	**23 875**

Övrig kapitalåterbetalning på statens utlåningsfonder redovisas i budgetredovisningen som inkomst på investeringsanslag. De beräknade inkomsterna på kapitalbudgeten framgår av nedanstående sammanställning (1 000 kr.).

Kapitalbudgetens inkomster	1973/74 Utfall	1974/75	1974/75	1975/76
		Riksstat	Enligt riksrevisionsverkets beräkning	
Avskrivningsmedel inom fonden	2 145 660	1 896 956	2 125 670	2 149 100
Övriga kapitalmedel	198 952	172 913	190 547	216 512
Övrig kapitalåterbetalning	11 416	26 724	24 989	23 875
Summa	**2 356 028**	**2 096 593**	**2 341 206**	**2 389 487**

Riksrevisionsverket beräknar kapitalbudgetens inkomster för 1974/75 till 2 341 206 000 kr. och föreslår att inkomsterna för 1975/76 uppförs med 2 389 487 000 kr.

Sammanfattning

Riksrevisionsverkets förslag till beräkning av drift- och kapitalbudgetens inkomster under budgetåret 1975/76 och den nu företagna uppskattningen av inkomsterna under innevarande budgetår har utförts under antagande av en uppgång av 12,5 % för den totala lönesumman under 1974 och av 10 % under 1975. För de första månaderna under 1976 har schablonmässigt räknats med en uppgång av 8 %. Bolagens taxerade inkomster har förutsatts ligga kvar på samma nivå 1973 och 1974. De två följande åren räknas med en ökning med 10 %.

Slutresultatet av riksrevisionsverkets beräkning av statsinkomsterna under innevarande och nästkommande budgetår framgår av de såsom

Totalbudgetens inkomster (milj. kr.)

	1973/74 Utfall	1974/75		1975/76 Beräkning	Förändring från 1973/74 till ny ber. 1974/75	Förändring från ny ber. 1974/75 till 1975/76
		Riksstat	Ny beräkning			
Driftbudgetens inkomster						
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m.m.	20 957	29 800	29 200	32 300	+8 243	+3 100
Övriga skatter på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter	843	893	912	964	+ 69	+ 52
Automobilskattemedel	3 616	3 545	3 581	3 726	— 35	+ 145
Fordonsskatt	300	—	—	—	— 300	—
Bensin- och brännoljeskatt	2 009	1 800	1 781	1 826	— 228	+ 45
Vägtrafikskatt	1 307	1 745	1 800	1 900	+ 493	+ 100
Allmän arbetsgivaravgift	4 555	5 190	5 370	5 985	+ 815	+ 615
Tullar och accise	23 311	24 382	25 402	28 807	+2 091	+3 405
Tullmedel	1 022	1 090	1 185	1 015	+ 163	— 170
Mervärdeskatt	13 930	14 030	14 700	17 800	+ 770	+3 100
Särskilda varuskatter	401	406	403	414	+ 2	+ 11
Omsättningsskatt på motorfordon	573	616	652	652	+ 79	—
Tobaksskatt	1 879	1 847	1 990	2 010	+ 111	+ 20
Skatt på sprit	2 244	2 805	2 900	3 000	+ 656	— 100
Skatt på vin	356	430	435	485	+ 79	+ 50
Skatt på malt- och läskedrycker	681	695	645	646	— 36	+ 1
Energiskatt	1 222	1 945	1 959	2 195	+ 737	+ 236
Särskild skatt på motorbränslen	716	1	1	—	— 715	— 1
Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter	—	115	122	153	+ 122	+ 31
Särskild vägtrafikskatt	56	166	170	175	+ 114	+ 5
Skatt annonser och reklam	88	90	105	111	+ 17	+ 6
Skatt på spel	59	60	65	70	+ 6	+ 5
Övriga	85	86	70	81	— 15	+ 11

	1973/74 Utfall	1974/75 Riks-stat	1974/75 Ny be-räkning	1975/76 Beräk-ning	Förändring från 1973/74 till ny ber. 1974/75	Förändring från ny ber. 1974/75 till 1975/76
Uppbörd i statens verksamhet	1 313	1 321	1 326	1 562	+ 13	+ 236
Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m.m.	75	75	75	74	—	— 1
Inkomster vid karolinska sjukhuset	277	216	228	228	— 49	—
Pensionsmedel m.m.	218	293	285	474	+ 67	+ 189
Övriga	744	737	738	786	— 6	+ 48
Diverse inkomster	762	751	798	799	+ 36	+ 1
Totalisatoravgift	94	95	110	115	+ 16	+ 5
Tipsmedel	292	295	304	304	+ 12	—
Lotterimedel	185	181	189	189	+ 4	—
Övriga	191	180	195	191	+ 4	— 4
Statens affärsverksfonder	950	810	886	944	— 64	+ 58
Televerket	237	159	175	158	— 62	— 17
Statens järnvägar	100	35	70	10	— 30	— 60
Statens vattenfallsverk	530	570	570	700	+ 40	+ 130
Övriga	82	46	71	76	— 11	+ 5
Riksbanksfonden	250	250	250	250	—	—
Statens allmänna fastighetsfond	346	433	433	506	+ 87	+ 73
Försvarets fastighetsfond	138	129	129	135	— 9	+ 6
Statens utlåningsfonder	1 748	1 965	1 955	2 439	+ 207	+ 484
Lånefonden för bostads-byggande	1 655	1 865	1 855	2 325	+ 200	+ 470
Övriga	92	100	100	114	+ 8	+ 14
Fonden för låneunderstöd	72	71	83	104	+ 11	+ 21
Fonden för statens aktier	52	111	101	123	+ 49	+ 22
Fonden för beredskapslagring	70	79	81	93	+ 11	+ 12
Statens pensionsfonder	96	96	97	98	+ 1	+ 1
Diverse kapitalfonder	55	69	64	81	+ 9	+ 17
Säger för driftbudgeten	*59 133*	*69 896*	*70 670*	*78 915*	*+ 11 537*	*+ 8 245*
Kapitalbudgetens inkomster						
Avskrivningsmedel och övriga kapitalmedel inom fonderna	2 345	2 070	2 316	2 366	— 29	+ 50
Statens affärsverksfonder	1 982	1 693	1 933	1 933	— 49	—
Övriga kapitalfonder	362	377	383	433	+ 21	+ 50
Övrig kapitalåterbetalning	11	27	25	24	+ 14	— 1
Säger för kapitalbudgeten	*2 356*	*2 097*	*2 341*	*2 389*	*— 15*	*+ 48*
Totalbudgetens inkomster	**61 489**	**71 992**	**73 011**	**81 304**	**+ 11 522**	**+ 8 293**

bilaga B resp. bilaga C fogade specifikationerna samt av den sammanfattade tabellen ovan, i vilken även de redovisade inkomsterna under budgetåret 1973/74 och riksstatssiffrorna för budgetåret 1974/75 medtagits för jämförelse.

Enligt nu föreliggande beräkningar skulle *inkomsterna på driftbudgeten* under budgetåret 1974/75 komma att uppgå till 70 670 milj. kr., vilket är 774 milj. kr. mer än i riksstaten upptaget belopp. För bud-

getåret 1975/76 skulle inkomsterna komma att uppgå till 78 915 milj. kr., vilket skulle innebära en uppgång med 8 245 milj. kr. i jämförelse med de nu beräknade inkomsterna för budgetåret 1974/75.

De totala *inkomsterna på kapitalbudgeten* beräknas uppgå till sammanlagt 2 341 milj. kr. under budgetåret 1974/75 mot 2 097 milj. kr. i riksstaten. För budgetåret 1975/76 skulle inkomsterna uppgå till 2 389 milj. kr., vilket innebär en uppgång med 48 milj. kr. i jämförelse med de nu beräknade inkomsterna för budgetåret 1974/75.

Totalbudgetens inkomster beräknas för budgetåret 1974/75 till 73 011 milj. kr. mot i riksstaten upptagna 71 992 milj. kr. och för budgetåret 1975/76 till 81 304 milj. kr.

Vid handläggningen av detta ärende har närvarit avdelningschefen Sanell, byrådirektörerna Dalmo, Hansson, Nilsson och Vereide samt förste revisorn Apelblat varjämte revisionsdirektören Cederblad varit föredragande.

Stockholm den 13 december 1974.

Underdånigst

G RUNE BERGGREN

CARL OLOF CEDERBLAD

BILAGOR

Bilaga A

Inkomster på driftbudgeten budgetåren 1969/70—1973/74

Tusental kronor

	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74
Skatter, avgifter, m. m.					
Skatter:					
Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:					
Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.	17 047 625	18 441 021	19 772 222	18 265 807	20 957 464
Kupongskatt	21 400	20 540	17 296	29 017	18 105
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt	1 262	1 486	2 091	829	1 941
Skogsvårdsavgifter	9 677	9 609	11 206	11 145	11 342
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	1 973	2 370	2 396	2 232	2 342
Arvsskatt och gåvoskatt	236 565	235 093	262 080	269 489	286 491
Lotterivinstskatt	97 472	107 733	126 513	[1]137 187	142 210
Stämpelskatt och stämpelavgift	255 101	252 120	326 005	336 805	380 144
Säger för skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse	*17 671 075*	*19 069 974*	*20 519 810*	*19 052 513*	*21 800 038*
Automobilskattemedel:					
Fordonsskatt	1 129 572	1 231 971	1 278 431	1 356 778	299 952
Bensin- och brännoljeskatt	1 914 305	1 990 548	2 050 491	2 093 491	2 009 089
Vägtrafikskatt	—	—	—	—	1 306 597
Säger för automobilskattemedel	*3 043 877*	*3 222 520*	*3 328 921*	*3 450 269*	*3 615 638*
Allmän arbetsgivaravgift	*698 058*	*1 202 428*	*1 944 143*	*3 086 464*	*4 554 627*
Tullar och acciser:					
Tullmedel	1 045 960	1 036 397	955 615	979 483	1 021 554
Mervärdeskatt	6 741 077	9 088 346	11 625 767	13 095 953	13 929 574
Särskilda varuskatter	393 115	388 866	373 490	342 685	401 314
Omsättningsskatt på motorfordon	469 154	406 978	465 071	531 217	572 822
Tobaksskatt	1 606 727	1 650 947	1 638 248	1 692 390	1 878 845
Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag	36 164	40 123	40 570	41 248	28 872
Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag	53 097	52 634	50 397	50 702	56 509
Skatt på sprit	1 900 243	1 971 784	2 100 010	2 178 240	2 244 103
Skatt på vin	225 158	256 739	297 733	340 570	356 282
Skatt på malt- och läskedrycker	474 785	580 181	607 786	631 091	680 708
Energiskatt	971 028	1 011 288	1 073 071	1 066 534	1 222 408
Särskild skatt på motorbränslen	238 984	422 481	744 336	776 480	715 660
Särskild vägtrafikskatt	—	—	—	—	55 723
Skatt på annonser och reklam m. m.	—	—	38 235	48 375	87 812
Skatt på spel	—	—	—	—	58 669
Investeringsavgift	—	4 494	2 008	—	—
Säger för tullar och acciser	*14 155 492*	*16 911 259*	*20 012 337*	*21 774 968*	*23 310 857*
Säger för skatter	*35 568 502*	*40 406 181*	*45 805 211*	*47 364 213*	*53 281 161*
Uppbörd i statens verksamhet:					
Expeditionsavgifter	69 703	69 908	68 972	108 283	102 108
Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	99 739	84 135	83 438	74 546	75 243

[1] Därav skatt på spel 8 984 tkr.

	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74
Vattendomstolsavgifter	600	891	2 505	330	1 322
Inkomster vid kriminalvården	—13 411	7 787	4 634	15 586	—1 943
Inkomster vid flygtekniska försöksanstalten	11 310	13 202	15 872	—	—
Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	9 536	8 451	11 271	13 895	15 408
Inkomster vid statens bakteriologiska laboratorium	20 445	—	—	—	—
Inkomster vid statens farmacevtiska laboratorium	2 205	6 170	—	—	—
Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	—	—	7 815	9 192	9 149
Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 205	1 296	1 245	1 589	1 444
Inkomster vid karolinska sjukhuset	135 560	146 294	185 068	208 050	277 366
Inkomster vid Vipeholms sjukhus m. m.	193	—	—	—	—
Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	436	519	470	589	2 015
Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	—	—	78	2 737	1 085
Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	—	—	—	1 826	2 305
Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet	—	—	—	16 028	20 661
Inkomster vid arbetsmedicinska institutet	237	567	779	—	—
Inkomster till arbetarskyddsverkets och arbetsmedicinska institutets verksamhet	—	—	7 365	—	—
Inkomster vid statens vägverk	1 697	1 875	1 183	2 487	695
Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk	18 322	18 669	18 536	20 797	25 700
Körkortsavgifter	—	—	—	5 044	36 296
Avgifter för registrering av motorfordon	16 917	16 697	29 377	47 867	60 906
Försäljning av sjökort m. m.	1 835	2 043	2 157	2 291	2 465
Fyravgifter (fyr- och båkmedel)	44 115	48 456	65 217	79 988	82 808
Lotsavgifter (lotspenningar)	30 340	28 452	21 119	25 552	24 358
Skeppsmätningsavgifter m. m.	1 553	1 427	1 990	1 560	2 419
Fartygsinspektionsavgifter m. m.	—	—	2 497	3 399	3 520
Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	15 268	16 117	18 543	17 672	16 380
Inkomster vid statens geotekniska institut	2 772	2 948	3 404	4 145	4 109
Pensionsmedel m. m.	179 153	237 627	251 372	316 449	218 186
Inkomst av myntning m. m.	42 366	29 455	105 737	76 900	32 170
Kontrollstämpelmedel	1 278	1 206	1 121	—	—
Bidrag till statens bränslekontrollerande verksamhet	148	— 31	—	—	—
Bidrag till bankinspektionen	3 775	4 356	4 630	4 859	5 593
Bidrag för revision av sparbankerna	884	882	895	934	917
Bidrag till försäkringsinspektionen	2 390	2 335	2 836	3 093	3 497
Ersättning för kilometerräknarapparatur	—	—	—	—	34 509
Avgifter för granskning av biograffilm	234	217	205	203	301
Inkomster vid riksantikvarieämbetet	3 150	2 964	5 911	3 144	4 293
Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	—	—	—	473	566
Inkomster vid statens maskinprovningar	698	600	626	701	1 088
Inkomster vid lantbruksnämnderna	2 767	2 972	3 594	3 697	4 562
Inkomster vid statens hingstdepå och stuteri	867	910	974	1 172	—
Inkomster vid statens jordbruksnämnd	554	696	889	1 041	1 204

	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74
Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	5 233	5 034	5 962	5 613	6 395
Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	1 748	1 627	1 907	2 000	2 159
Inkomster vid statens lantbrukskemiska laboratorium (kontrollanstalt)	937	1 341	1 341	1 501	1 823
Avgifter vid köttbesiktning	7 492	7 118	7 173	6 947	7 589
Inkomster vid statens livsmedelsverk	—	—	658	1 169	1 447
Inkomster vid statens institut för folkhälsan	1 215	1 435	777	—	—
Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	3 817	3 492	4 067	4 841	5 297
Inkomster vid veterinärhögskolan	1 180	1 346	1 558	2 029	—
Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	167	131	138	156	181
Inkomster av statens gruvegendom	17 886	12 640	29 415	29 401	49 851
Inkomster vid statens institut för konsumentfrågor	1 402	1 305	1 409	10	—
Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	40 826	37 716	37 798	44 119	43 138
Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	1 078	1 102	2 017	3 289	3 572
Exekutionsavgifter	12 518	15 440	17 718	14 769	14 008
Restavgifter	39 727	46 365	53 372	53 460	53 260
Inkomster vid statens planverk	895	1 308	796	503	2 318
Inkomster vid lantmäteriväsendet	48 257	—	—	—	—
Inkomster vid rikets allmänna kartverk	7 396	—	—	—	—
Inkomster vid Sveriges geologiska undersökning	638	521	515	785	2 102
Inkomst av justering och ädelmetallkontroll	—	—	—	5 781	7 458
Inkomster vid statens provningsanstalt	8 594	—	—	—	—
Inkomster vid statens skeppsprovningsanstalt	4 368	—	—	—	—
Tillsyn av atomenergianläggningar m. m.	—	138	1 036	1 152	1 291
Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	—	6 303	7 339	34 593	38 486
Säger för uppbörd i statens verksamhet	*914 214*	*904 455*	*1 107 317*	*1 288 238*	*1 313 080*
Diverse inkomster:					
Bötesmedel	80 699	80 168	82 765	93 528	104 225
Totalisatoravgift	102 226	100 588	102 490	89 738	93 533
Tipsmedel	152 473	204 834	265 324	285 473	291 847
Lotterimedel	148 139	167 459	181 135	195 310	185 361
Övriga diverse inkomster	148 675	76 749	55 454	81 221	86 620
Säger för diverse inkomster	*632 211*	*629 799*	*687 169*	*745 270*	*761 586*
Säger för skatter, avgifter, m. m.	**37 114 928**	**41 940 434**	**47 599 696**	**49 397 722**	**55 355 827**
Inkomster av statens kapitalfonder					
Statens affärsverksfonder:					
Postverket	12 912	5 780	12 719	95 003	47 603
Televerket	150 029	156 802	230 017	193 000	237 012
Statens järnvägar	40 668	17 458	—	—	100 000
Luftfartsverket	15 050	15 000	13 678	22 969	11 525
Förenade fabriksverken	16 172	684	561	550	330
Statens vattenfallsverk	277 922	343 495	400 240	480 401	530 174
Domänverket	12 000	34 166	22 725	21 843	22 889

	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74
Säger för statens affärsverksfonder	*524 753*	*573 385*	*679 940*	*813 766*	*949 533*
Riksbanksfonden	*200 000*	*200 000*	*200 000*	*200 000*	*250 000*
Statens allmänna fastighetsfond	*72 630*	*125 634*	*117 545*	*286 384*	*345 588*
Försvarets fastighetsfond	*82 691*	*94 417*	*93 488*	*109 481*	*138 452*
Statens utlåningsfonder:					
Utrikesförvaltningens lånefond	71	83	83	100	111
Biståndsförvaltningens lånefond	21	22	30	33	30
Statens bosättningslånefond	7 244	8 313	9 021	9 130	8 820
Vattenkraftslånefonden	338	291	285	329	213
Luftfartslånefonden	3 621	3 617	3 331	3 157	2 909
Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	1 912	2 239	1 857	2 447	2 756
Statens lånefond för universitetsstudier	1 218	1 011	829	665	510
Allmänna studielånefonden	9 196	14 545	9 086	39 825	33 775
Lånefonden för inventarier i studentbostäder	1 334	1 705	—	—	—
Lånefonden för studentkårlokaler	33	114	60	190	184
Jordbrukets lagerhusfond	199	156	111	79	55
Jordbrukets maskinlånefond	1 116	733	557	292	234
Statens sekundärlånefond för jordbrukare	26	22	18	14	7
Fonden för supplementär jordbruckskredit	4	4	5	4	14
Kraftledningslånefonden	141	116	102	89	76
Egnahemslånefonden	2 327	1 614	1 468	1 191	970
Statens avdikningslånefond	1 764	1 679	1 751	1 659	1 569
Fiskerilånefonden	962	1 506	2 272	1 344	2 612
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	82	75	74	72	105
Skogsväglånefonden	47	37	52	53	55
Lånefonden för insamling av skogsfrö	66	82	—	—	—
Statens hantverks- och industrilånefond	15 700	19 926	19 640	17 880	19 058
Statens sekundärlånefond för rederinäringen	39	28	8	—	—
Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	1 649	1 549	1 251	1 084	919
Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden	13	5	2	1	0
Lånefonden för bostadsbyggande	645 688	1 102 044	1 274 878	1 450 387	1 655 486
Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	—	—	2 036	2 308	2 269
Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin	1 152	1 513	2 079	1 441	1 096
Lånefonden för kommunala markförvärv	1 387	2 443	5 892	8 074	12 004
Lånefonden för allmänna samlingslokaler	2 033	2 097	2 328	2 347	1 881
Övriga utlåningsfonder	19	22	144	140	105
Säger för statens utlåningsfonder	*699 400*	*1 167 591*	*1 339 248*	*1 544 334*	*1 747 823*
Fonden för låneunderstöd	*33 136*	*46 736*	*43 038*	*52 607*	*72 178*
Fonden för statens aktier	*19 371*	*18 291*	*19 787*	*28 460*	*51 947*
Fonden för beredskapslagring	.	*66 558*	*65 485*	*70 589*	*70 366*

	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74
Statens pensionsfonder:					
Folkpensioneringsfonden	68 276	68 326	68 223	67 166	70 896
Civila tjänstepensionsfonden	2 029	2 150	2 173	2 026	2 193
Militära tjänstepensionsfonden	233	240	223	252	267
Allmänna familjepensionsfonden	6 123	6 569	6 668	6 689	6 784
Statens pensionsanstalts pensionsfond	13 571	14 609	14 654	15 046	15 598
Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	41	43	44	45	45
Säger för statens pensionsfonder	*90 272*	*91 937*	*91 986*	*91 224*	*95 784*
Diverse kapitalfonder	*49 933*	*52 784*	*52 849*	*52 171*	*55 122*
Säger för inkomster av statens kapitalfonder	**1 772 187**	**2 437 332**	**2 703 367**	**3 249 016**	**3 776 793**
Summa	**38 887 114**	**44 377 767**	**50 303 063**	**52 646 738**	**59 132 620**

Bilaga B

Beräkning rörande utfallet av driftbudgetens inkomstsida för budgetåret 1974/75

	I riks-staten beräknat belopp	Beräknat utfall
	Tusental kr.	Tusental kr.
A. Skatter, avgifter, m. m.		
I. *Skatter:*		
1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:		
a) Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m., *bevillning*	29 800 000	29 200 000
b) Kupongskatt, *bevillning*	26 000	29 000
c) Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, *bevillning*	1 000	1 000
d) Skogsvårdsavgifter, *bevillning*	11 700	11 700
e) Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, *bevillning*	3 000	2 500
f) Arvsskatt och gåvoskatt, *bevillning*	300 000	300 000
g) Lotterivinstskatt, *bevillning*	145 000	160 000
h) Stämpelskatt och stämpelavgift, *bevillning*	406 500	408 000
2. Automobilskattemedel:		
a) Bensin- och brännoljeskatt, *bevillning*	1 800 000	1 781 000
b) Vägtrafikskatt, *bevillning*	1 745 000	1 800 000
3. Allmän arbetsgivaravgift, *bevillning*	5 190 000	5 370 000
4. Tullar och acciser:		
a) Tullmedel, *bevillning*	1 090 000	1 185 000
b) Mervärdeskatt, *bevillning*	14 030 000	14 700 000
c) Särskilda varuskatter, *bevillning*	406 000	403 000
d) Omsättningsskatt på motorfordon, *bevillning*	616 000	651 500
e) Tobaksskatt, *bevillning*	1 847 000	1 990 000
f) Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag, *bevillning*	35 000	20 000
g) Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag, *bevillning*	51 000	50 000
h) Skatt på sprit, *bevillning*	2 805 000	2 900 000
i) Skatt på vin, *bevillning*	430 000	435 000
j) Skatt på malt- och läskedrycker, *bevillning*	695 000	645 000
k) Energiskatt, *bevillning*	1 945 000	1 959 000
l) Särskild skatt på motorbränslen, *bevillning*	1 000	1 000
m) Oljelagringsavgift, *bevillning*	115 000	122 000
n) Särskild vägtrafikskatt, *bevillning*	166 000	170 000
o) Skatt på annonser och reklam, *bevillning*	90 000	105 500
p) Skatt på spel, *bevillning*	60 000	65 000
Säger för skatter	*63 810 200*	*64 465 200*

	I riks-staten beräknat belopp	Beräknat utfall
	Tusental kr.	Tusental kr.
II. *Uppbörd i statens verksamhet:*		
1. Expeditionsavgifter	107 700	105 000
2. Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	75 300	75 284
3. Vattendomstolsavgifter	1 000	1 000
4. Inkomster vid kriminalvården	2 600	1 800
5. Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	16 200	18 000
6. Inkomster vid den statliga läkemedels-kontrollen	8 975	9 098
7. Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 713	1 600
8. Inkomster vid karolinska sjukhuset	216 320	228 100
9. Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	250	300
10. Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	70	65
11. Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	1 825	1 825
12. Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskydds-styrelsen och yrkesinspektionens verksamhet	29 700	30 600
13. Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	2 000	800
14. Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	23 500	23 800
15. Körkortsavgifter	44 350	44 000
16. Avgifter för registrering av motorfordon	54 500	64 750
17. Försäljning av sjökort	2 430	2 430
18. Fyravgifter	89 000	89 500
19. Lotsavgifter	25 000	25 000
20. Skeppsmätningsavgifter	1 800	2 000
21. Fartygsinspektionsavgifter m. m.	3 770	3 600
22. Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	20 100	22 116
23. Inkomster vid statens geotekniska institut	4 000	4 200
24. Ersättning för visst värderingsförfarande	40	40
25. Pensionsmedel m. m.	293 000	285 000
26. Inkomst av myntning m. m.	50 000	32 000
27. Bidrag till bankinspektionen	5 970	6 373
28. Bidrag för revision av sparbankerna	920	922
29. Bidrag till försäkringsinspektionen	3 575	3 734
30. Ersättning för kilometerräknarapparatur	1	1
31. Avgifter för granskning av biograffilm	275	285
32. Inkomster vid riksantikvarieämbetet	4 890	4 890
33. Avgifter för särskild prövning och fyllnads-prövning inom skolväsendet	510	587
34. Inkomster vid statens maskinprovningar	800	800
35. Inkomster vid lantbruksnämnderna	4 000	4 500
36. Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 300	1 300
37. Inkomster vid statens centrala frökontroll-anstalt	6 400	7 100
38. Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	2 445	3 760
39. Inkomster vid statens lantbrukskemiska laboratorium	1 500	2 400
40. Avgifter vid köttbesiktning	8 300	8 850
41. Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 150	2 000

	I riks-staten beräknat belopp Tusental kr.	Beräknat utfall Tusental kr.
42. Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	4 800	5 500
43. Avgifter för statskontroll av krigsmateriel-tillverkningen	196	196
44. Inkomster av statens gruvegendom	33 000	34 000
45. Inkomster vid patent- och registrerings-väsendet	44 700	46 755
46. Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	3 460	3 651
47. Exekutionsavgifter	17 100	15 227
48. Restavgifter	55 200	54 285
49. Inkomster vid statens planverk	2 000	1 600
50. Inkomst av justering och ädelmetall-kontroll	7 900	952
51. Ersättning för vissa komplementkostna-der vid vissa myndigheter m. m.	35 837	44 676
Säger för uppbörd i statens verksamhet	*1 321 372*	*1 326 252*
III. *Diverse inkomster:*		
1. Bötesmedel	95 000	105 000
2. Totalisatoravgift	95 000	110 000
3. Tipsmedel	295 000	304 000
4. Lotterimedel	181 000	189 000
5. Övriga diverse inkomster	85 000	90 000
Säger för diverse inkomster	*751 000*	*798 000*
Säger för skatter, avgifter, m. m.	*65 882 572*	*66 589 452*
B. Inkomster av statens kapitalfonder		
I. *Statens affärsverksfonder:*		
1. Postverket	3 400	21 900
2. Televerket	159 300	175 100
3. Statens järnvägar	35 000	70 000
4. Luftfartsverket	18 700	26 100
5. Förenade fabriksverken	500	—
6. Statens vattenfallsverk	570 000	570 000
7. Domänverket	23 000	23 000
Säger för statens affärsverksfonder	*809 900*	*886 100*
II. *Riksbanksfonden*	*250 000*	*250 000*
III. *Statens allmänna fastighetsfond*	*432 505*	*432 505*
IV. *Försvarets fastighetsfond*	*129 417*	*129 417*
V. *Statens utlåningsfonder*	*1 964 857*	*1 955 335*
VI. *Fonden för låneunderstöd*	*71 260*	*82 603*
VII. *Fonden för statens aktier*	*111 115*	*101 460*
VIII. *Fonden för beredskapslagring*	*79 250*	*81 410*

	I riks-staten beräknat belopp	Beräknat utfall
	Tusental kr.	Tusental kr.
IX. *Statens pensionsfonder:*		
1. Folkpensioneringsfonden	71 000	72 000
2. Civila tjänstepensionsfonden	2 150	2 200
3. Militära tjänstepensionsfonden	275	260
4. Allmänna familjepensionsfonden	6 800	6 800
5. Statens pensionsanstalts pensionsfond	15 300	16 000
6. Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	45	47
Säger för statens pensionsfonder	*95 570*	*97 307*
X. *Diverse kapitalfonder:*		
1. Fonden för kreditgivning till utlandet	2 715	2 715
2. Övriga diverse kapitalfonder	66 467	61 450
Säger för diverse kapitalfonder	*69 182*	*64 165*
Säger för inkomster av statens kapitalfonder	*4 013 056*	*4 080 302*
Tillsammans	**69 895 628**	**70 669 754**

Bilaga C

Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1975/76

	Tusental kr.	Tusental kr.	Tusental kr.
A. Skatter, avgifter, m. m.			
I. *Skatter:*			
1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:			
a) Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m., *bevillning*	32 300 000		
b) Kupongskatt, *bevillning*	30 000		
c) Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, *bevillning*	1 500		
d) Skogsvårdsavgifter, *bevillning*	11 700		
e) Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, *bevillning*	2 500		
f) Arvsskatt och gåvoskatt, *bevillning*	320 000		
g) Lotterivinstskatt, *bevillning*	170 000		
h) Stämpelskatt och stämpelavgift, *bevillning*	428 000	33 263 700	
2. Automobilskattemedel:			
a) Bensinskatt, *bevillning*	1 826 000		
b) Vägtrafikskatt, *bevillning*	1 900 000	3 726 000	
3. Allmän arbetsgivaravgift, *bevillning*		5 985 000	
4. Tullar och acciser:			
a) Tullmedel, *bevillning*	1 015 000		
b) Mervärdeskatt, *bevillning*	17 800 000		
c) Särskilda varuskatter, *bevillning*	414 000		
d) Omsättningsskatt på motorfordon, *bevillning*	651 500		
e) Tobaksskatt, *bevillning*	2 010 000		
f) Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag, *bevillning*	30 000		
g) Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag, *bevillning*	51 000		
h) Skatt på sprit, *bevillning*	3 000 000		
i) Skatt på vin, *bevillning*	485 000		
j) Skatt på malt- och läskedrycker, *bevillning*	646 000		
k) Energiskatt, *bevillning*	2 195 000		
l) Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter, *bevillning*	153 000		
m) Särskild vägtrafikskatt, *bevillning*	175 000		
n) Skatt på annonser och reklam, *bevillning*	111 000		
o) Skatt på spel, *bevillning*	70 000	28 806 500	71 781 200

	Tusental kr.	Tusental kr.
II. *Uppbörd i statens verksamhet:*		
1. Expeditionsavgifter	110 000	
2. Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	74 157	
3. Vattendomstolsavgifter	1 000	
4. Inkomster vid kriminalvården	10	
5. Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	19 200	
6. Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	9 398	
7. Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 612	
8. Inkomster vid karolinska sjukhuset	228 100	
9. Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	250	
10. Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	65	
11. Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	2 065	
12. Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionens verksamhet	33 400	
13. Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	800	
14. Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	24 000	
15. Körkortsavgifter	44 000	
16. Avgifter för registrering av motorfordon	66 350	
17. Försäljning av sjökort	2 630	
18. Fyravgifter	92 500	
19. Lotsavgifter	25 500	
20. Skeppsmätningsavgifter	2 100	
21. Fartygsinspektionsavgifter m. m.	3 700	
22. Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	22 983	
23. Inkomster vid statens geotekniska institut	4 000	
24. Ersättning för visst värderingsförfarande	40	
25. Pensionsmedel m. m.	474 000	
26. Inkomst av myntning m. m.	56 000	
27. Bidrag till bankinspektionen	6 800	
28. Bidrag för revision av sparbankerna	975	
29. Bidrag till försäkringsinspektionen	3 753	
30. Ersättning för kilometerräknarapparatur	1	
31. Avgifter för granskning av biograffilm	285	
32. Inkomster vid riksantikvarieämbetet	4 958	
33. Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	590	
34. Inkomster vid statens maskinprovningar	800	
35. Inkomster vid lantbruksnämnderna	5 000	
36. Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 400	
37. Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	7 400	
38. Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	3 895	
39. Inkomster vid statens lantbrukskemiska laboratorium	2 400	
40. Avgifter vid köttbesiktning	9 500	
41. Inkomster vid statens livsmedelsverk	2 500	
42. Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	5 700	
43. Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	230	

	Tusental kr.	Tusental kr.
44. Inkomster av statens gruvegendom	40 000	
45. Inkomster vid bergsstaten	3 000	
46. Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	48 230	
47. Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	3 698	
48. Exekutionsavgifter	15 373	
49. Restavgifter	55 212	
50. Inkomster vid statens planverk	1 200	
51. Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	41 306	1 562 066
III. *Diverse inkomster:*		
1. Bötesmedel	106 000	
2. Totalisatoravgift	115 000	
3. Tipsmedel	304 000	
4. Lotterimedel	189 000	
5. Övriga diverse inkomster	85 000	799 000
		74 142 266
B. Inkomster av statens kapitalfonder		
I. *Statens affärsverksfonder:*		
1. Postverket	25 500	
2. Televerket	157 500	
3. Statens järnvägar	10 000	
4. Luftfartsverket	27 800	
5. Statens vattenfallsverk	700 000	
6. Domänverket	23 000	943 800
II. *Riksbanksfonden*		250 000
III. *Statens allmänna fastighetsfond:*		
1. Slottsbyggnadernas delfond	1	
2. Kriminalvårdsstyrelsens "	9 968	
3. Beskickningsfastigheternas "	10 490	
4. Karolinska sjukhusets "	39 901	
5. Akademiska sjukhusets "	13 468	
6. Byggnadsstyrelsens "	432 195	
7. Generaltullstyrelsens "	163	506 186
IV. *Försvarets fastighetsfond*		135 054
V. *Statens utlåningsfonder:*		
1. Utrikesförvaltningens lånefond	110	
2. Biståndsförvaltningens lånefond	50	
3. Statens bosättningslånefond	10 000	
4. Vattenkraftslånefonden	250	
5. Luftfartslånefonden	2 600	
6. Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	3 200	
7. Statens lånefond för universitetsstudier	400	
8. Studiemedelsfonden	38 000	
9. Lånefonden för studentkårlokaler	190	
10. Jordbrukets lagerhusfond	40	
11. Jordbrukets maskinlånefond	100	
12. Kraftledningslånefonden	40	
13. Egnahemslånefonden	700	
14. Statens avdikningslånefond	1 600	

		Tusental kr.	Tusental kr.
15.	Fiskerilånefonden	2 100	
16.	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	105	
17.	Skogsväglånefonden	45	
18.	Statens hantverks- och industrilånefond	21 000	
19.	Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	670	
20.	Lånefonden för bostadsbyggande	2 325 000	
21.	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	2 100	
22.	Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin	643	
23.	Lånefonden för kommunala markförvärv	26 900	
24.	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	2 700	
25.	Övriga utlåningsfonder	83	2 438 626
VI.	*Fonden för låneunderstöd:*		
1.	Kammarkollegiets delfond	28 000	
2.	Arbetsmarknadsstyrelsens ”	75 000	
3.	Bostadsstyrelsens ”	240	
4.	Riksbankens ”	25	
5.	Riksgäldskontorets ”	770	104 035
VII.	*Fonden för statens aktier*		122 850
VIII.	*Fonden för beredskapslagring*		93 254
IX.	*Statens pensionsfonder:*		
1.	Folkpensioneringsfonden	72 500	
2.	Civila tjänstepensionsfonden	2 250	
3.	Militära tjänstepensionsfonden	270	
4.	Allmänna familjepensionsfonden	6 850	
5.	Statens pensionsanstalts pensionsfond	16 000	
6.	Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	47	97 917
X.	*Diverse kapitalfonder:*		
1.	Fonden för kreditgivning till utlandet	2 360	
2.	Övriga diverse kapitalfonder	78 338	80 698
			4 772 420
	Summa		**78 914 686**

Anm. I riksstaten upptas som lägsta belopp 1 000 kr. I specifikationerna (Bil. B och C) har beloppen uppförts i tusental kr.

Innehåll

Inledning

Totalbudgetens utfall budgetåren 1969/70—1973/74 s. 2. — Totalbudgetens utfall budgetåret 1973/74 s. 3. — Driftbudgetens inkomster budgetåret 1974/75 s. 5. — Utvecklingen av skatteunderlaget verksamhetsåren 1968—1973 s. 6. — Taxeringsstatistik avseende 1974 års taxering s. 11. — Utvecklingen av skatteunderlaget verksamhetsåren 1974, 1975 och 1976 s. 12.

Driftbudgetens inkomster

A. Skatter, avgifter, m. m. 18

I. Skatter 18

1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter 18
Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m. 18
Kupongskatt 41
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt 41
Skogsvårdsavgifter 42
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter 43
Arvsskatt och gåvoskatt 43
Lotterivinstskatt 44
Stämpelskatt och stämpelavgift 45
2. Automobilskattemedel 46
Bensin- och brännoljeskatt 46
Vägtrafikskatt 49
3. Allmän arbetsgivaravgift 51
4. Tullar och acciser 52
Tullmedel 52
Mervärdeskatt 55
Särskilda varuskatter 59
Omsättningsskatt på motorfordon 61
Tobaksskatt 62
Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag 64
Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag 64
Skatt på sprit 65
Skatt på vin 66
Skatt på malt- och läskedrycker 67
Energiskatt 68
Särskild skatt på motorbränslen 71
Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter 72
Särskild vägtrafikskatt 73
Skatt på annonser och reklam 74
Skatt på spel 75

II. Uppbörd i statens verksamhet 75

III. Diverse inkomster 86

Bötesmedel 86
Totalisatoravgift 87
Tipsmedel 87
Lotterimedel 88
Övriga diverse inkomster 89

Bilaga 2 Riksrevisionsverkets inkomstberäkning 141

B. Inkomster av statens kapitalfonder 90

I. Statens affärsverksfonder 90

Postverket 90
Televerket 97
Statens järnvägar 99
Luftfartsverket 102
Förenade fabriksverken 104
Statens vattenfallsverk 106
Domänverket 111

II. Riksbanksfonden 113

III. Statens allmänna fastighetsfond 113

IV. Försvarets fastighetsfond 114

V. Statens utlåningsfonder 114

VI. Fonden för låneunderstöd 115

VII. Fonden för statens aktier 115

VIII. Fonden för beredskapslagring 116

IX. Statens pensionsfonder 116

X. Diverse kapitalfonder 117

Kapitalbudgetens inkomster 118

Sammanfattning 121

Bilaga A. Inkomster på driftbudgeten budgetåren 1969/70—1973/74 127

Bilaga B. Beräkning rörande utfallet av driftbudgetens inkomstsida för budgetåret 1974/75 132

Bilaga C. Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1975/76 136

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740621

Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1975/76

Bilaga 3

Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1975/76

A Skatter, avgifter, m. m.

I *Skatter:*

1	Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse samt socialförsäkringsavgifter:		
	a Skatt på inkomst och förmögenhet samt socialförsäkringsavgifter m. m., *bevillning*	32 230 000 000	
	b Kupongskatt, *bevillning*	30 000 000	
	c Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, *bevillning*	1 500 000	
	d Skogsvårdsavgifter, *bevillning*	11 700 000	
	e Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, *bevillning*	2 500 000	
	f Arvsskatt och gåvoskatt, *bevillning*	320 000 000	
	g Lotterivinstskatt, *bevillning*	188 000 000	
	h Stämpelskatt och stämpelavgift, *bevillning*	428 000 000	33 211 700 000
2	Automobilskattemedel:		
	a Bensinskatt, *bevillning*	1 826 000 000	
	b Vägtrafikskatt, *bevillning*	1 900 000 000	3 726 000 000
3	Allmän arbetsgivaravgift, *bevillning*		5 985 000 000
4	Tullar och acciser:		
	a Tullmedel, *bevillning*	1 015 000 000	
	b Mervärdeskatt, *bevillning*	17 800 000 000	
	c Särskilda varuskatter, *bevillning*	414 000 000	
	d Omsättningsskatt på motorfordon, *bevillning*	651 500 000	
	e Tobaksskatt, *bevillning*	2 010 000 000	
	f Rusdrycksförsäljningsmedel av partihandelsbolag, *bevillning*	30 000 000	
	g Rusdrycksförsäljningsmedel av detaljhandelsbolag, *bevillning*	51 000 000	
	h Skatt på sprit, *bevillning*	3 000 000 000	
	i Skatt på vin, *bevillning*	485 000 000	
	j Skatt på malt- och läskedrycker, *bevillning*	646 000 000	
	k Energiskatt, *bevillning*	2 195 000 000	
	l Särskild beredskapsavgift för oljeprodukter, *bevillning*	153 000 000	

m Särskild vägtrafikskatt, *bevillning*	175 000 000		
n Skatt på annonser och reklam, *bevillning*	111 000 000		
o Skatt på spel, *bevillning*	70 000 000	28 806 500 000	71 729 200 000

II *Uppbörd i statens verksamhet:*

1	Expeditionsavgifter	110 000 000
2	Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	74 157 000
3	Vattendomstolsavgifter	1 000 000
4	Inkomster vid kriminalvården	10 000
5	Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	19 200 000
6	Inkomster vid den statliga läkemedelskontrollen	12 635 000
7	Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 612 000
8	Inkomster vid karolinska sjukhuset	232 000 000
9	Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	250 000
10	Inkomster under anslaget kostnader för viss utbildning av handikappade	65 000
11	Inkomster vid arbetarskyddsstyrelsen	2 065 000
12	Inkomster av arbetsgivaravgifter till arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet	33 400 000
13	Inkomster vid statens vägverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	800 000
14	Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, *att tillföras automobilskattemedlen*	28 500 000
15	Körkortsavgifter	44 000 000
16	Avgifter för registrering av motorfordon	66 350 000
17	Försäljning av sjökort	2 630 000
18	Fyravgifter	105 500 000
19	Lotsavgifter	25 500 000
20	Skeppsmätningsavgifter	2 100 000
21	Fartygsinspektionsavgifter m. m.	3 700 000
22	Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	22 983 000
23	Inkomster vid statens geotekniska institut	4 000 000
24	Ersättning för visst värderingsförfarande	40 000
25	Pensionsmedel m. m.	474 000 000
26	Inkomst av myntning	65 000 000
27	Bidrag till bankinspektionen	6 900 000
28	Bidrag för revision av sparbankerna	975 000
29	Bidrag till försäkringsinspektionen	3 753 000
30	Ersättning för kilometerräknarapparatur	1 000
31	Avgifter för granskning av biograffilm	285 000
32	Inkomster vid riksantikvarieämbetet	4 958 000
33	Avgifter för särskild prövning och fyllnadsprövning inom skolväsendet	590 000
34	Inkomster vid statens maskinprovningar	800 000
35	Inkomster vid lantbruksnämnderna	5 000 000
36	Inkomster vid statens jordbruksnämnd	1 400 000

37	Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	7 400 000	
38	Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	3 895 000	
39	Avgifter vid köttbesiktning	9 500 000	
40	Inkomster vid statens livsmedelsverk	1 500 000	
41	Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	5 700 000	
42	Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkningen	230 000	
43	Inkomster av statens gruvegendom	40 000 000	
44	Inkomster vid bergsstaten	3 000 000	
45	Inkomster vid patent- och registreringsväsendet	48 230 000	
46	Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	3 698 000	
47	Exekutionsavgifter	15 373 000	
48	Restavgifter	55 212 000	
49	Inkomster vid statens planverk	1 200 000	
50	Ersättning för vissa komplementkostnader vid vissa myndigheter m. m.	41 393 000	1 592 490 000
III	*Diverse inkomster:*		
1	Bötesmedel	106 000 000	
2	Totalisatormedel	115 000 000	
3	Tipsmedel	345 800 000	
4	Lotterimedel	189 000 000	
5	Övriga diverse inkomster	85 000 000	840 800 000
			74 162 490 000

B Inkomster av statens kapitalfonder

I	*Statens affärsverksfonder:*		
1	Postverket	25 500 000	
2	Televerket	157 500 000	
3	Statens järnvägar	10 000 000	
4	Luftfartsverket	27 800 000	
5	Statens vattenfallsverk	700 000 000	
6	Domänverket	23 000 000	943 800 000
II	*Riksbanksfonden*		250 000 000
III	*Statens allmänna fastighetsfond:*		
1	Slottsbyggnadernas delfond	1 000	
2	Kriminalvårdsstyrelsens ”	9 968 000	
3	Beskickningsfastigheternas ”	10 490 000	
4	Karolinska sjukhusets ”	39 901 000	
5	Akademiska sjukhusets ”	13 468 000	
6	Byggnadsstyrelsens ”	432 195 000	
7	Generaltullstyrelsens ”	163 000	506 186 000
IV	*Försvarets fastighetsfond*		130 354 000
V	*Statens utlåningsfonder:*		
1	Utrikesförvaltningens lånefond	110 000	
2	Biståndsförvaltningens lånefond	50 000	
3	Statens bosättningslånefond	10 000 000	
4	Vattenkraftslånefonden	250 000	

5	Luftfartslånefonden	2 600 000	
6	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	3 200 000	
7	Statens lånefond för universitetsstudier	400 000	
8	Studiemedelsfonden	38 000 000	
9	Lånefonden för studentkårlokaler	190 000	
10	Jordbrukets lagerhusfond	40 000	
11	Jordbrukets maskinlånefond	100 000	
12	Kraftledningslånefonden	40 000	
13	Egnahemslånefonden	700 000	
14	Statens avdikningslånefond	1 600 000	
15	Fiskerilånefonden	2 100 000	
16	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	105 000	
17	Skogsväglånefonden	45 000	
18	Statens hantverks- och industrilånefond	21 000 000	
19	Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer	670 000	
20	Lånefonden för bostadsbyggande	2 325 000 000	
21	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	2 100 000	
22	Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin	643 000	
23	Lånefonden för kommunala markförvärv	26 900 000	
24	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	2 700 000	
25	Övriga utlåningsfonder	83 000	2 438 626 000
VI	*Fonden för låneunderstöd:*		
1	Kammarkollegiets delfond	28 000 000	
2	Arbetsmarknadsstyrelsens ”	75 000 000	
3	Bostadsstyrelsens ”	240 000	
4	Riksbankens ”	25 000	
5	Riksgäldskontorets ”	770 000	104 035 000
VII	*Fonden för statens aktier*		122 850 000
VIII	*Fonden för beredskapslagring*		87 599 000
IX	*Statens pensionsfonder:*		
1	Folkpensioneringsfonden	72 500 000	
2	Civila tjänstepensionsfonden	2 250 000	
3	Militära tjänstepensionsfonden	270 000	
4	Allmänna familjepensionsfonden	6 850 000	
5	Statens pensionsanstalts pensionsfond	16 000 000	
6	Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	47 000	97 917 000
X	*Diverse kapitalfonder:*		
1	Fonden för kreditgivning till utlandet	2 360 000	
2	Övriga diverse kapitalfonder	78 538 000	80 898 000
			4 762 265 000
		Summa kr.	**78 924 755 000**

MARCUS BOKTR. STOCKHOLM 1975

Preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1975/76

Bilaga 4

Preliminärt förslag till investeringsplan för budgetåret 1975/76

I. Statens affärsverksfonder:		
A. Postverkets fond	— 3 002 000	
B. Televerkets fond	—33 800 000	
C. Statens järnvägars fond	114 100 000	
D. Luftfartsverkets fond	261 998 000	
E. Fabriksverkens fond	9 199 000	
F. Statens vattenfallsverks fond	977 899 000	
G. Domänverkets fond	17 001 000	1 343 395 000
II. Statens allmänna fastighetsfond		326 707 000
III. Försvarets fastighetsfond		59 354 000
IV. Statens utlåningsfonder		1 875 469 000
V. Fonden för låneunderstöd		306 577 000
VI. Fonden för statens aktier		141 620 000
VII. Fonden för förlag till statsverket		—5 000 000
VIII. Fonden för beredskapslagring		40 000 000
IX. Diverse kapitalfonder:		
A. Statens vägverks förrådsfond	3 899 000	
B. Sjöfartsverkets fond	43 888 000	
C. Fonden för Södertälje kanalverk	8 000 000	
D. Statens datamaskinfond	9 501 000	
E. Jordfonden	1 000	
F. Förrådsfonden för ekonomiskt försvar	—1 062 000	64 227 000
	Summa	**4 152 349 000**
Avgår kapitalåterbetalning:		
Avsättning till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000	
Övrig kapitalåterbetalning	23 875 000	24 875 000
	Summa	**4 127 474 000**

PRELIMINÄRT FÖRSLAG TILL INVESTERINGSSTATER FÖR BUDGETÅRET 1975/76

I. Statens affärsverksfonder

A. Postverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	20 000 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	23 000 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	—3 002 000		
	20 000 000		**20 000 000**

B. Televerkets fond

Avskrivningsmedel: Teleanläggningar m. m.		Investeringsanslag: Teleanläggningar m. m.	773 700 000
från statsbudgeten	6 000 000	Televisions- och	
inom fonden	800 500 000	ljudradioanläggningar	40 100 000
Avskrivningsmedel: Televisions- och ljudradioanläggningar			
inom fonden	40 100 000		
Övriga kapitalmedel:			
Teleanläggningar m. m.	1 000 000		
Investeringsbemyndigande:			
Teleanläggningar m. m.	—33 800 000		
	813 800 000		**813 800 000**

C. Statens järnvägars fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	488 700 000
från statsbudgeten	24 600 000		
inom fonden	342 000 000		
Övriga kapitalmedel	8 000 000		
Investeringsbemyndigande	114 100 000		
	488 700 000		**488 700 000**

D. Luftfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	286 000 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	24 000 000		
Övriga kapitalmedel	1 000		
Investeringsbemyndigande	261 998 000		
	286 000 000		**286 000 000**

E. Fabriksverkens fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	32 200 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	23 000 000		
Investeringsbemyndigande	9 199 000		
	32 200 000		**32 200 000**

F. Statens vattenfallsverks fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	1 648 900 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	661 000 000		
Övriga kapitalmedel	10 000 000		
Investeringsbemyndigande	977 899 000		
	1 648 900 000		**1 648 900 000**

G. Domänverkets fond

Investeringsbemyndigande	**17 001 000**	Summa investeringsanslag	**17 001 000**

Summa investeringsbemyndiganden för statens affärsverksfonder	1 343 395 000

II. Statens allmänna fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	649 126 000
från statsbudgeten	241 038 000		
inom fonden	66 331 000		
Övriga kapitalmedel	15 050 000		
Investeringsbemyndigande	326 707 000		
	649 126 000		**649 126 000**

III. Försvarets fastighetsfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	297 801 000
från statsbudgeten	192 701 000		
inom fonden	27 746 000		
Övriga kapitalmedel	18 000 000		
Investeringsbemyndigande	59 354 000		
	297 801 000		**297 801 000**

IV. Statens utlåningsfonder

Utrikesförvaltningens lånefond			
Investeringsbemyndigande	**100 000**	Investeringsanslag	**100 000**
Biståndsförvaltningens lånefond			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Statens bosättningslånefond			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Statens lånefond för den mindre skeppsfarten			
Investeringsbemyndigande	**25 000 000**	Investeringsanslag	**25 000 000**
Studiemedelsfonden			
Avskrivningsmedel från statsbudgeten	**510 000 000**	Investeringsanslag	**510 000 000**
Lånefonden för studentkårlokaler			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Fiskerilånefonden			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.			
Avskrivningsmedel från statsbudgeten	338 000	Investeringsanslag	700 000
Investeringsbemyndigande	362 000		
	700 000		**700 000**
Statens fiskredskapslånefond			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Statens hantverks- och industrilånefond			
Investeringsbemyndigande	**30 000 000**	Investeringsanslag	**30 000 000**
Lånefonden för bostadsbyggande			
Investeringsbemyndigande	**1 670 000 000**	Investeringsanslag	**1 670 000 000**
Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder			
Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**
Lånefonden för kommunala markförvärv			
Investeringsbemyndigande	**150 000 000**	Investeringsanslag	**150 000 000**

Lånefonden för allmänna samlingslokaler

Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**

Summa investeringsbemyndiganden för statens utlåningsfonder	1 875 469 000

V. Fonden för låneunderstöd

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	460 607 000
från statsbudgeten	56 120 000		
Övriga kapitalmedel	97 910 000		
Investeringsbemyndigande	306 577 000		
	460 607 000		**460 607 000**

VI. Fonden för statens aktier

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanlag	191 620 000
från statsbudgeten	50 000 000		
Investeringsbemyndigande	141 620 000		
	191 620 000		**191 620 000**

VII. Fonden för förlag till statsverket

Övriga kapitalmedel	65 000 000	Investeringsanslag	60 000 000
Investeringsbemyndigande	—5 000 000		
	60 000 000		**60 000 000**

VIII. Fonden för beredskapslagring

Investeringsbemyndigande	**40 000 000**	Investeringsanslag	**40 000 000**

IX. Diverse kapitalfonder

A. Statens vägverks förrådsfond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	65 900 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	60 500 000		
Övriga kapitalmedel	1 500 000		
Investeringsbemyndigande	3 899 000		
	65 900 000		**65 900 000**

Bil. 4. Preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater

B. Sjöfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanlag	73 400 000
från statsbudgeten	1 000		
inom fonden	29 461 000		
Övriga kapitalmedel	50 000		
Investeringsbemyndigande	43 888 000		
	73 400 000		**73 400 000**

C. Fonden för Södertälje kanalverk

Investeringsbemyndigande	**8 000 000**	Investeringsanslag	**8 000 000**

D. Statens datamaskinfond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	63 001 000
inom fonden	53 500 000		
Investeringsbemyndigande	9 501 000		
	63 001 000		**63 001 000**

E. Jordfonden

Investeringsbemyndigande	**1 000**	Investeringsanslag	**1 000**

F. Förrådsfonden för ekonomiskt försvar

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag	77 100 000
från statsbudgeten	77 100 000		
inom fonden	1 062 000		
Investeringsbemyndigande	—1 062 000		
	77 100 000		**77 100 000**
Summa investeringsbemyndiganden för diverse kapitalfonder	64 227 000		

SUMMA INVESTERINGSSTATER

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	7 678 964 000
från statsbudgeten	1 157 903 000		
inom fonden	2 152 200 000		
Övriga kapitalmedel	216 512 000		
Investeringsbemyndigande	4 152 349 000		
	7 678 964 000		**7 678 964 000**

MARCUS BOKTR. STHLM 1975 740648

Vissa tabeller rörande den statsfinansiella utvecklingen m.m.

Bilaga 5

Tab. 1. Totalbudgetens utveckling 1966/67—1975/76

Milj. kr.

	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75		1975/76
									Riksstat	Ny ber.	
Inkomster	**31 747**	**33 416**	**36 236**	**40 404**	**45 637**	**51 830**	**54 513**	**61 489**	**71 993**	**73 033**	**81 318**
Driftbudgeten	30 441	32 101	34 836	38 887	44 378	50 303	52 646	59 133	69 896	70 691	78 925
Kapitalbudgeten	1 306	1 315	1 400	1 516	1 259	1 527	1 867	2 356	2 097	2 342	2 394
Utgifter	**33 378**	**36 347**	**38 883**	**44 221**	**48 269**	**55 497**	**60 718**	**70 881**	**81 620**	**84 886**	**93 224**
Driftbudgeten (exkl. avskrivningar)	29 061	31 724	33 743	37 487	41 240	47 992	53 475	62 745	[1]72 120	[3]74 430	[5]84 845
Kapitalbudgeten (bruttoinvestering)	4 253	4 466	5 068	6 559	7 413	7 578	7 719	8 183	[2]9 300	[4]10 156	[6]8 179
Rörliga krediter (— = minskad disposition)	64	157	72	175	— 384	— 73	— 476	— 47	200	300	200
Totalbudgetens saldo	**— 1 631**	**— 2 931**	**— 2 648**	**— 3 817**	**— 2 632**	**— 3 667**	**— 6 205**	**— 9 393**	**— 9 627**	**— 11 853**	**—11 906**

[1] Beräkningsmässigt har förutsatts en minskning av anslagsbehållningarna med 550 milj. kr.
[2] ” ” ” ” ” ” ” ” 550 ” ”
[3] ” ” ” ” ” ” ” ” 300 ” ”
[4] ” ” ” ” ” ” ” ” 600 ” ”
[5] ” ” ” ” ” ” ” ” 400 ” ”
[6] ” ” ” ” ” ” ” ” 500 ” ”

Tab. 2. Statsbudgetens realekonomiska utveckling 1969/70—1975/76

Beloppen avrundade till närmaste 10-tal milj. kr. Löpande priser.

	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75 Riksstat	1975/76
Inkomster	**40 400**	**45 640**	**51 830**	**54 510**	**61 490**	**71 990**	**81 320**
Direkta skatter	17 670	19 070	20 520	19 050	21 800	30 690	33 210
Indirekta skatter	17 900	21 340	25 290	28 310	31 480	33 120	38 520
Övriga inkomster	4 830	5 230	6 030	7 150	8 210	8 180	9 590
Utgifter	**44 220**	**48 270**	**55 500**	**60 720**	**70 880**	**81 620**	**93 220**
Konsumtion	20 540	21 770	25 170	28 510	31 670	34 920	40 130
Statlig	13 140	13 770	16 070	17 460	19 330	21 730	25 560
Kommunbidrag	7 400	8 000	9 100	11 050	12 340	13 190	14 570
Investeringar	4 930	5 380	6 060	7 220	7 580	7 590	8 100
Statliga	3 820	4 250	4 780	5 590	6 050	6 180	6 550
Kommunbidrag	1 110	1 130	1 280	1 630	1 530	1 410	1 550
Transfereringar	14 450	16 830	20 000	21 570	27 590	33 410	40 810
Till hushåll inkl. socialförsäkringssektorn	10 940	12 560	14 970	15 960	20 570	23 480	26 230
Övriga transfereringar	3 510	4 270	5 030	5 610	7 020	9 930	14 580
Övriga utgifter (inkl. rörliga krediter)	4 290	4 300	4 270	3 420	4 040	5 700	4 180

Tab. 3. Statsskulden under budgetåren 1963/64—1973/74

Milj. kr.

Budget-år	Fonderad stats-skuld	Tillfällig stats-skuld	Totala stats-skulden Summa (2—3)	Därav placerat i				
				Räntelöpande obligationslån	Premieobligationslån	Statsskuldförbindelser	Lån hos statsinstitutioner och fonder m. m.	Skattkammarväxlar
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Totalt								
1963/64	16 080	3 190	19 270	14 553	2 448	1 252	658	71
1964/65	16 141	3 110	19 252	14 246	2 425	1 207	679	181
1965/66	15 967	3 655	19 622	12 853	2 425	1 152	777	2 073
1966/67	17 029	4 406	21 435	13 005	2 724	1 117	819	3 120
1967/68	18 420	6 614	25 034	14 915	2 925	1 102	861	4 115
1968/69	21 256	5 745	27 001	16 640	3 375	1 065	854	3 148
1969/70	24 380	6 580	30 960	18 249	3 550	1 225	902	5 243
1970/71	25 800	7 602	33 402	18 122	3 850	1 355	963	7 573
1971/72	28 511	8 698	37 209	22 992	4 050	1 140	726	6 737
1972/73	31 803	11 408	43 211	28 406	4 725	1 989	764	5 048
1973/74	37 282	15 393	52 675	34 805	6 000	2 109	928	6 095
Förändr. under budgetåret								
1963/64	+ 607	− 412	+ 195	+ 1 614	+ 196	− 30	+ 16	− 1 413
1964/65	+ 61	− 79	− 18	− 307	− 23	− 45	+ 21	+ 110
1965/66	− 174	+ 544	+ 370	− 1 393	—	− 55	+ 97	+ 1 892
1966/67	+ 1 062	+ 751	+ 1 813	+ 152	+ 299	− 35	+ 42	+ 1 047
1967/68	+ 1 391	+ 2 208	+ 3 599	+ 1 910	+ 201	− 15	+ 42	+ 995
1968/69	+ 2 836	− 869	+ 1 967	+ 1 725	+ 450	− 37	− 7	− 967
1969/70	+ 3 124	+ 835	+ 3 959	+ 1 609	+ 175	+ 160	+ 48	+ 2 095
1970/71	+ 1 420	+ 1 022	+ 2 442	− 127	+ 300	+ 130	+ 61	+ 2 330
1971/72	+ 2 711	+ 1 096	+ 3 870	+ 4 870	+ 200	− 215	− 237	− 836
1972/73	+ 3 292	+ 2 710	+ 6 002	+ 5 414	+ 675	+ 849	+ 38	− 1 689
1973/74	+ 5 479	+ 3 985	+ 9 464	+ 6 399	+ 1 275	+ 120	+ 164	+ 1 047

MARCUS BOKTR. STOCKHOLM 1975

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning

Finansplanen

1. Den internationella ekonomiska utvecklingen 1
2. Konjunktur och ekonomisk politik i Sverige 1974 7
3. Den ekonomiska politiken 1975 12
3.1 De internationella förutsättningarna 12
3.2 Målen för den ekonmiska politiken 16
3.3 Investeringspolitiken 16
3.4 Sysselsättningspolitiken 20
3.5 Finanspolitiken 21
3.6 Prispolitiken 25
3.7 Försörjningsbalans och bytesbalans 27
4. Budgetförslaget 1975/76 30
4.1 Inkomster, utgifter och budgetsaldo 1973/74—1975/76 30
4.2 Utgiftsprogrammet 32
5. Avslutning 40

Särskilda frågor 43
Totalbudgetens utgiftsanslag 43
Totalbudgetens inkomster samt investeringsplan 44
Beräkning av anslagsbehållningarnas utveckling 51
Beräkning av dispositionen av rörliga krediter 52
Beräkning av totalbudgeten 55

Hemställan 55

Tabellförteckning 57

Bilaga 1: Preliminär nationalbudget för år 1975
Innehållsförteckning *Bil. 1* 188
Tabellförteckning *Bil. 1* 189
Diagramförteckning *Bil. 1* 191

Bilaga 2: Riksrevisionsverkets inkomstberäkning
Innehållsförteckning *Bil. 2* 140

Bilaga 3: Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1975/76

Bilaga 4: Preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1975/76

Bilaga 5: Vissa tabeller rörande den statsfinansiella utvecklingen m. m.
Tab. 1 Totalbudgetens utveckling 1966/67—1975/76
Tab. 2. Statsbudgetens realekonomiska utveckling 1969/70—1975/76
Tab. 3 Statsskulden under budgetåren 1964/65—1973/74

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975

För flera huvudtitlar gemensamma frågor

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Löfberg såvitt avser frågor under punkterna 1—11;

statsrådet Sträng såvitt avser punkten 12.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76, såvitt avser för flera huvudtitlar gemensamma frågor

1 Den allmänna lönenivån för statsanställda m. m.

För flertalet statstjänstemän och vissa andra tjänstemän i offentlig verksamhet tillämpas f. n. de lönevillkor som framgår av allmänt avlöningsavtal den 20 juni 1974 för statliga och vissa andra tjänstemän (AST) samt senare träffade ändringsavtal. Avtalen — som har träffats mellan statens avtalsverk (SAV) samt Statsanställdas förbund (SF), Statstjänstemännens riksförbund SR (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S) — har godkänts av riksdagens lönedelegation och Kungl. Maj:t.

För vissa statligt anställda läkare har förmånerna bestämts genom avtal mellan SAV och Sveriges läkarförbund. Den samordning som behövs mellan stat och kommun i läkarförhandlingarna sker genom statens och kommunernas samarbetsnämnd i lönefrågor. F. n. tillämpas för denna personal de lönevillkor som sammanfattats i avtal den 9 oktober 1974 om allmänna bestämmelser för vissa statliga läkare m. fl. (ABL).

SAV samt SF, SR, SACO och TCO-S har den 9 december 1974 träffat allmänt pensionsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän. Avtalet har godkänts av riksdagens lönedelegation och Kungl. Maj:t. Enligt avtalet gäller statens allmänna tjänstepensionsreglemente (1959: 287) —

SPR — med anslutande föreskrifter i väsentliga delar som kollektivavtal i den omfattning de avser berörda tjänstemän.

Förhandlingar om avtal för tiden fr. o. m. den 1 januari 1975 pågår. Intill dess förhandlingarna slutförts tillämpas de äldre avtalen.

Det är inte möjligt att ange vad som skall gälla i fråga om anställningsvillkor för år 1975 förrän förhandlingarna därom slutförts. Dessa frågor torde senare få anmälas för regeringen och underställas riksdagens lönedelegation.

Till grund för beräkningen av anslagsmedlen till avlöningar och till pensioner under nästa budgetår har lagts de löne- och pensionsbelopp som gällt fr. o. m. den 1 januari 1974.

I enlighet med vad chefen för finansdepartementet redovisat i finansplanen har medel emellertid schablonmässigt beräknats för en ökning av de statsanställdas löner i takt med den förutsedda prisstegringen år 1975 och en beräknad prisstegring år 1976. För detta ändamål begärs preliminärt 1 200 milj. kr. på täckningsanslag under finansdepartementets huvudtitel.

Vid 1974 års riksdag har beslut fattats om en höjning av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen från 3,3 % till 4,2 % för år 1975 (prop. 1974: 129, SfU 1974: 32, rskr 1974: 332) och av socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen från 3,8 % till 7 % den 1 januari 1975 (prop. 1974: 132, SfU 1974: 33, rskr 1974: 329). Vidare innebär lagen (1973: 477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975—1979 till försäkringen för tilläggspension att denna procentsats stiger från 10,50 % till 10,75 % för år 1975. Dessa höjningar bör påverka det lönekostnadspålägg, som enligt kungörelsen (1969: 54) om beräkning och redovisning av lönekostnadspålägg beräknas på statens löner m. m. På grund härav har anslagsberäkningen för nästa budgetår både vid redovisningen av myndigheternas yrkanden och i regeringens förslag till riksdagen gjorts med utgångspunkt i att lönekostnadspålägget höjs från 29 % till 33 % den 1 juli 1975.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle
att ta del av vad jag nu har anfört.

2 Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

I allmänna tjänsteförteckningsavtalet (ATF) den 14 juni 1974 har statens avtalsverk (SAV) samt Statsanställdas förbund (SF), Statstjänstemännens riksförbund SR (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S) kommit överens om placering i lönegrad resp. lönetariffklass och avlöningsförstärkning för tjänst. Enligt avtalet skall en gång årligen ske en översyn av anställningsvillkoren för tjänstemän vid varje myndighet. Vid denna översyn får anställningsvillkoren för tjäns-

terna ändras bl. a. om vissa i avtalet preciserade villkor är uppfyllda. Ändring av anställningsvillkoren för tjänst under avtalsperioden får i övrigt ske vid bl. a. större organisationsförändring. När ny myndighet inrättas och vid större organisationsförändring eller årlig översyn skall personalorganisationerna beredas tillfälle till förhandling om anställningsvillkoren. I andra fall prövas frågan om anställningsvillkoren för nyinrättad tjänst av arbetsgivaren. Personalorganisation kan dock alltid påkalla förhandling i dessa fall. Sådan förhandling förs mellan arbetsgivaren och berörd huvudorganisation, om inte parterna kommer överens om annat. Förhandlingarna förs under fredsplikt. Enligt särskilda föreskrifter som SAV har meddelat utövas arbetsgivarens befogenhet i fråga om placering i lönegrad resp. lönetariffklass och avlöningsförstärkning i stor utsträckning av den myndighet som får inrätta tjänsten. Begär personalorganisation förhandling med anledning av myndighetens beslut, bestämmer SAV i varje särskilt fall om förhandling får föras av annan myndighet än SAV.

Enligt tjänsteförteckningsavtalet den 29 april 1974 för undervisningsområdet (TFU) och tjänsteförteckningsavtalet den 14 juni 1974 för kyrkliga tjänster (TFK) gäller i huvudsak motsvarande regler när ny tjänst skall inrättas. Den årliga översynen i ATF motsvaras dock i TFU och TFK av en översyn en gång under avtalsperioden, om inte parterna kommer överens om annat.

I tjänsteförteckningsavtalet den 9 oktober 1974 för vissa statliga läkare m. fl. (TFL) har parterna kommit överens om att, om tjänst nyinrättas eller direkt berörs av ändrad förvaltningsorganisation, förhandling skall tas upp om anställningsvillkoren för tjänsten på parts begäran. Sådan förhandling förs under fredsplikt.

ATF, TFU, TFK och TFL har upphört att gälla med utgången av år 1974. Förhandlingar om nya avtal pågår. Tills vidare tillämpas de äldre bestämmelserna.

Lönegradsplaceringen av de tjänster som regeringen begär riksdagens bemyndigande att inrätta har skett enligt de regler som gäller enligt avtalen. Även när det gäller tjänster som kan inrättas utan riksdagens medverkan men för vilka regeringen beräknar medel under de olika huvudtitlarna har anslagsberäkningen skett med utgångspunkt i lönegradsplacering enligt gällande regler.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag nu har anfört.

3 Statens avtalsverks befattning med arbetstvister

I tvist om avtal angående anställnings- eller arbetsvillkor för statstjänsteman eller i tvist om påföljd för otillåten stridsåtgärd är det i allmänhet statens avtalsverk (SAV) som företräder staten-arbetsgivaren,

dock inte riksdagen eller dess myndigheter (10 § kungörelsen 1965: 465 om vissa statliga kollektivavtal m. m.). Detta gäller både vid domstol, t. ex. inför arbetsdomstolen, och utom rätta. SAV kan dock lämna över ställföreträdarskapet till annan statlig myndighet.

I samband med 1965 års förhandlingsrättsreform uttalade föredragande departementschefen härom bl. a. att det skall åligga SAV att föra eller låta föra arbetsgivarens talan inför arbetsdomstolen (prop. 1965:77 s. 25). Som regel torde det enligt departementschefen få anses lämpligt att SAV för arbetsgivarens talan även i mål vid allmän domstol om en oorganiserad tjänstemans tjänsteavtal, som hämtar sitt innehåll från kollektivavtal slutet av SAV. I övrigt skall staten i sådana mål vid allmän domstol som rör anställds rätt till förmån på grund av anställning m. m. företrädas av vederbörande myndighet. Departementschefen anförde emellertid också att myndigheten i sådana mål skall samråda med SAV före rättegångens början.

Genom lagen (1974: 371) om rättegången i arbetstvister (ändrad 1974: 1012) har införts en ny ordning för handläggningen av de tvister som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Nämnda lag gäller i allmänhet också på det statliga området. Sålunda skall tvister om avtalsbara frågor handläggas enligt lagen, om frågan inte är reglerad i annan författning än lag. F. n. träffar undantaget bl. a. frågor om reseko stnadsersättning och traktamente.

Även vissa grupper av tvistefrågor på det avtalsförbjudna området handläggs enligt lagen om rättegången i arbetstvister. Hit hör bl. a. tvister om tidsbegränsning av förordnande på tjänst och tvister om uppsägning från tjänst (51 § statstjänstemannalagen 1965: 274, ändrad senast 1974: 1009).

Enligt lagen om rättegången i arbetstvister skall arbetsdomstolen som enda instans pröva bl. a. arbetstvister mellan arbetsgivare och arbetstagarförening eller medlem i sådan förening. Andra arbetstvister prövas av tingsrätt i första instans och av arbetsdomstolen i andra instans.

I anslutning till den nya lagstiftningen bör enligt min mening SAV:s behörighet att företräda staten som arbetsgivare utvidgas. SAV bör sålunda befullmäktigas att företräda staten, dock inte riksdagen och dess myndigheter, i de arbetstvister som enligt nu gällande bestämmelser kan prövas av arbetsdomstolen i första eller andra instans. Härifrån bör emellertid göras en del undantag. SAV:s uppdrag bör t. ex. inte avse tvister om återkrav av felaktigt utbetald lön eller annan förmån på grund av anställning (s. k. condictio indebiti; jfr prop. 1974: 77 s. 235, avskrivningskungörelsen 1965: 921). Vidare bör SAV ges möjlighet att lämna över uppdraget att företräda staten åt annan statlig myndighet. Det får förutsättas att så kan ske i stor utsträckning.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle
att ta del av vad jag nu har anfört.

4 U-landsuppdrags meritvärde m. m.

Sedan 1968 års riksdag hemställt om utredning av frågan om meritvärdet av anställning inom biståndsverksamheten i u-länder m. m. (mot. 1968: I: 522 och 864, 1968: II: 653 och 1124, SU 1968: 165, rskr 1968: 349) bemyndigade Kungl. Maj:t mig att tillkalla sakkunniga för att pröva frågan. De sakkunniga fick också i uppdrag att gå igenom och analysera gällande bestämmelser och praxis i fråga om tillgodoräkning av u-landstjänstgöring i löne- och pensionshänseende. De sakkunniga[1] avlämnade den 10 december 1973 betänkandet (Ds Fi 1973: 16) U-landsuppdragets meritvärde.

Yttranden över betänkandet har avgetts av rikspolisstyrelsen, styrelsen för internationell utveckling (SIDA), överbefälhavaren, riksförsäkringsverket, socialstyrelsen, statens bakteriologiska laboratorium (SBL), karolinska sjukhuset, nämnden för läkares vidareutbildning, televerket, statens vägverk, luftfartsverket, statens avtalsverk (SAV), statens personalpensionsverk (SPV), skolöverstyrelsen (SÖ), lantbruksstyrelsen, skogsstyrelsen, statens livsmedelsverk, statens veterinärmedicinska anstalt, lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan, lantmäteristyrelsen, rikets allmänna kartverk, domänverket, statens vattenfallsverk, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Stockholms skoldirektion, Göteborgs allmänna skolstyrelse, skolstyrelsen i Malmö, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Kooperativa förbundet, Lantbrukarnas riksförbund, Statsanställdas förbund (SF), Statstjänstemännens riksförbund SR (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S), Svenska röda korset, Rädda barnens riksförbund och Svenska läkaresällskapet. En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till detta protokoll som *bilaga.*

De sakkunniga behandlar i betänkandet frågor om tillgodoräkning i såväl merithänseende som löne- och pensionshänseende, om tjänstledighet och om förbättrad dokumentation. Vad utredningen föreslagit har i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag kan i allt väsentligt ansluta mig till huvuddelen av utredningens förslag. När det gäller förslagen om tillgodoräkning i pensionshänseende är jag dock inte beredd att nu ta ställning. Förslagen i övrigt är inte av den beskaffenheten att de för sitt genomförande kräver riksdagens medverkan. Eftersom utredningen kommit till stånd på riksdagens begäran anser jag dock att förslagen bör redovisas för riksdagen.

I det allt mer ökande internationella utvecklingssamarbetet medverkar Sverige genom insatser av olika slag. Enligt de riktlinjer som gäller för det statliga svenska utvecklingsbiståndet tillmäts därvid personalbiståndet

[1] Regeringsrådet Bengt Wieslander, tillika ordförande, direktören Magnus Huss och avdelningschefen Torgil Ringmar.

stor betydelse. Rekryteringsbehovet av svensk personal för u-landsinsatser, vilket för innevarande budgetår beräknas uppgå till 475 personer, väntas för återstående del av 1970-talet stiga med 5 % årligen för att därefter befinna sig på samma nivå under de första åren av 1980-talet.

Utredningen som enligt sitt uppdrag har gått igenom och analyserat gällande bestämmelser och praxis i hithörande frågor konstaterar att nuvarande förhållanden inte är tillfredsställande. Bristen på bestämmelser i fråga om meritvärdering och tillgodoräkning i lönehänseende samt den ofullständiga regleringen på övriga områden har enligt utredningens uppfattning försvårat rekryteringen till anställningar inom biståndsverksamheten. Jag delar denna uppfattning. I det följande redovisar jag de åtgärder som bör vidtas för att komma till rätta med de otillfredsställande förhållanden som nu råder.

Vad beträffar *området* för den biståndsverksamhet som reformerna bör omfatta har utredningen begränsat sina förslag till att avse anställning inom biståndsverksamhet som sker genom eller med bidrag av svenska staten. Jag anser detta vara en riktig bedömning. De lösningar jag i det följande skisserar berör liksom utredningens förslag endast statligt löne reglerade tjänster. Jag delar även utredningens uppfattning att skyldighet att medverka i biståndsverksamheten med personalinsatser inte bör föreskrivas inom det rent kommunala området eller inom den enskilda sektorn. Det är dock min förhoppning att riktlinjer som utfärdas för det statligt reglerade området också i huvudsak kommer att tillämpas inom dessa områden.

Utredningen har föreslagit att myndighet skall vara skyldig att i största möjliga utsträckning meddela generella beslut om tillgodoräkning i *merithänseende* av anställning inom sådan biståndsverksamhet som sker genom eller med bidrag av svenska staten. Vidare har utredningen föreslagit dels att myndighet på begäran av anställd hos myndigheten före utgången av ansökningstid för anställning inom sådan biståndsverksamhet i den mån det är möjligt lämnar besked om ifrågavarande anställnings meritvärde, dels att myndigheten lämnar sådant besked även till annan som begär det. Förslaget har godtagits av flertalet remissinstanser. Några remissinstanser har dock framhållit att det är förenat med vissa svårigheter att genomföra utredningens förslag i denna del. Jag är medveten om de svårigheter som kan uppkomma att lämna sådana besked som utredningen föreslår. Trots detta anser jag att förslaget bör genomföras. Enligt min mening är det nämligen väsentligt såväl för biståndsverksamheten som för den berörda personalen att sådana besked lämnas, när det över huvud taget är möjligt. Möjligheterna att lämna besked bör också bli större allteftersom dokumentationen angående biståndsanställning förbättras.

Även när det gäller tillgodoräkning i *lönehänseende* av an-

ställning inom biståndsverksamhet har utredningen föreslagit att förhandsbesked skall lämnas i den mån det är möjligt.

På denna punkt är läget något annorlunda än när det gäller tillgodoräkning i merithänseende. Möjligheten att i lönehänseende tillgodoräkna anställning i biståndsverksamhet är beroende på vad parterna bestämmer i avtal. Av den anledningen kan det vara svårt för myndigheterna att lämna några bindande besked om hur anställningen kommer att tillgodoräknas. SAV har i sitt remissyttrande framhållit att det inte annat än i undantagsfall kommer att vara möjligt att ge besked i dessa frågor men förklarat sig berett att om det är möjligt ge förtur åt ärenden av detta slag. Med hänsyn till betydelsen för den enskilde att få de upplysningar om en eventuell lönetillgodoräkning som är möjliga att lämna anser jag dock — i medvetande om de svårigheter som finns — att förslaget även i denna del bör genomföras.

Med verkan fr. o. m. den 1 januari 1974 har möjlighet öppnats att träffa avtal om rätt till tjänstledighet. De förutsättningar som gällde under utredningsarbetet har därför ändrats när det gäller denna fråga. Det naturligaste vore därför att det överlämnades till avtalsparterna på den offentliga sektorn att i avtal ange i vilken utsträckning rätt till tjänstledighet för anställning inom biståndsverksamhet bör föreligga. Jag anser dock att det är lämpligt att frågan regleras av regeringen i avvaktan på att avtal kan komma att träffas. Vad utredningen har föreslagit på denna punkt har i huvudsak tillstyrkts av remissinstanserna. En del remissinstanser har emellertid ansett att tiden för sådan tjänstledighet bör begränsas. Jag är inte beredd att ansluta mig till den ståndpunkten. Det skulle innebära en skärpning av nuvarande regler. Även jag anser sålunda att utredningens förslag kan läggas till grund för bestämmelser i ämnet. Myndighet, vid vilken finns tjänst med avlöningsförmåner fastställda under medverkan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, bör sålunda bevilja innehavare av sådan tjänst tjänstledighet för anställning inom här avsedd biståndsverksamhet, om det inte föreligger synnerliga skäl däremot. Under den tid en tjänsteman har tjänstledigt från statligt reglerad tjänst, får denna uppehållas endast med vikariat. Eftersom jag är medveten om att det är olägligt med vikariat under alltför lång tid avser jag, som jag närmare skall utveckla i ett senare avsnitt, att föreslå att regeringen begär bemyndigande att i vissa fall få föra sådan tjänst över stat.

Utredningen föreslår vidare att tjänstledighet skall beviljas också för den som är gift, trolovad eller stadigvarande sammanboende med anställd inom biståndsverksamheten och som innehar statligt reglerad tjänst. Även på denna punkt ansluter jag mig i huvudsak till utredningens uppfattning. Jag anser dock i likhet med vissa remissinstanser att en maximitid bör införas i dessa fall. Tjänstledighet bör sålunda enligt min

mening inte kunna medges för längre tid än sammanlagt fyra år i sådant fall. Svenska arbetsgivareföreningen har i sitt remissyttrande förklarat sig negativt inställd till frågan om tjänstledighet för trolovad eller stadigvarande sammanboende på grund av att annan samlevnadsform än äktenskap kan medföra allvarliga störningar i tjänstgöringslandet. Jag utgår från att bl. a. den aspekten kommer att beaktas när SIDA skall sända ut anställda i biståndsverksamhet.

I detta sammanhang vill jag också ta upp frågan om tjänstledighet för den som är gift med sådan tjänsteman inom utrikesförvaltningen, för vilken det ingår i tjänsten att vara stationerad på utrikes ort. Om sådan anhörig innehar statligt lönereglerad tjänst och begär tjänstledighet för vistelse i utlandet tillsammans med tjänstemannen finns det enligt min mening skäl för något längre tjänstledighetstid än jag föreslagit för anhöriga till anställda inom biståndsverksamheten eftersom tjänstemännen inom utrikesförvaltningen är utlandsstationerade under så stor del av sin aktiva tid. I sådana fall är det enligt min mening lämpligt med en maximitid av sammanlagt sex år.

Jag avser att senare föreslå regeringen att ändra nuvarande regler om tjänstledighet enligt vad jag nu har förordat.

I fråga om regleringar i pensionshänseende har utredningen lagt fram förslag i olika hänseenden. Jag är inte beredd att ta ställning till dessa frågor utan vissa ytterligare överväganden. Jag får här nämna att Landstingsförbundet i sitt remissyttrande särskilt har uppehållit sig vid de kostnadskonsekvenser som skulle bli följden av utredningens förslag i dessa hänseenden. Jag avser att ta upp överläggningar med landstings- och kommunförbunden i dessa frågor och senare återkomma till regeringen med de förslag som dessa överläggningar och mina fortsatta överväganden föranleder.

Utredningen har lagt fram vissa förslag till förbättrad dokumentation. Jag delar utredningens uppfattning att det är nödvändigt med förbättringar i detta avseende. Förutsättning för en riktigt avvägd bedömning av varje anställning i biståndsverksamheten för tillgodoräkning såväl i merit- som i löne- och pensionshänseende och för beslut om tjänstledighet är att tillfredsställande kunskap finns om innehållet i anställningen. Denna kunskap inhämtas främst genom dokumentation. Det är därför angeläget att ett system finns för dokumentation om anställningar i biståndsverksamhet. Utredningen föreslår att SIDA skall få i uppdrag att försöksvis pröva om det system för befattningsvärdering, som f. n. används inom SIDA:s lönedelegation, kan användas för förbättrad dokumentation. Något sådant uppdrag behövs inte enligt min mening. Det torde ankomma på berörda myndigheter att åstadkomma alla de förbättringar i dokumentationen som är möjliga att genomföra. Det torde därför ligga i SIDA:s intresse att även utan formellt uppdrag undersöka olika möjligheter att förbättra dokumentationen. Utredningen

har vidare föreslagit, att någon form av dokumentationscentral för all biståndsverksamhet skall inrättas hos SIDA. Även jag anser att lämpliga former för att förbättra dokumentationen bör övervägas. Jag förutsätter att SIDA efter att ha undersökt olika vägar att förbättra dokumentationen kommer in till regeringen med förslag härom.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag nu har anfört.

5 Förande över stat av vissa tjänster

Riksdagen har bemyndigat Kungl. Maj:t (prop. 1949: 132 s. 35, SU 1949: 172, rskr 1949: 342 och prop. 1960: 1, bil. 2 s. 14, SU 1960: 14, rskr 1960: 14) att meddela beslut eller bestämmelser om att föra över stat sådan ordinarie eller extra ordinarie tjänst, som är förenad med ordinarie tjänst, som tillsatts med förordnande tills vidare. Eftersom regeringen numera utan riksdagens medverkan kan inrätta ordinarie och extra ordinarie tjänster i lägre lönegrad än F 24 gäller bemyndigandet sådana tjänster i lägst denna lönegrad.

Det är vanligt att innehavare av domartjänst beviljas tjänstledighet från sin domartjänst för att uppehålla annan tjänst i statsförvaltningen eller tjänstgöra i internationell tjänst. Med stöd av nämnda bemyndigande kan regeringen föra domartjänst över stat, när innehavaren med tjänsten förenar ordinarie tjänst med förordnande tills vidare. Så är fallet bl. a. när domare förordnas på tjänst för chefstjänsteman eller huvudman i statsdepartement. Om domartjänsten förts över stat kan regeringen återbesätta domartjänsten. Härigenom undviks olägenheten att domartjänsten under avsevärd tid får uppehållas endast med vikariat.

Den nya regeringsformen föreskriver bl. a. att ordinarie domare skall finnas även i annan domstol än högsta domstolen och regeringsrätten. I fråga om vissa domstolar får dock i lag göras undantag från denna regel (11 kap. 1 § tredje stycket). I prop. 1973: 90, som ligger till grund för regeringsformen, anför chefen för justitiedepartementet i denna fråga (s. 381) att det rimmar bäst med domstolarnas självständiga ställning att domstolarnas dömande tjänstemän i största möjliga utsträckning utgörs av domare som åtnjuter ett sådant anställningsskydd som nu tillkommer ordinarie domare. Vid flertalet domstolar skall därför finnas ordinarie domare, vilket innebär att vid den organisatoriska enhet som ifrågavarande domstol utgör måste finnas minst en tjänsteman som har ställningen av ordinarie domare. Departementschefen understryker också att även om man nu grundlagsfäster principen, att det räcker med en ordinarie domare per domstol som organisatorisk enhet, avsikten är att domstolarna i all den utsträckning som är organisatoriskt möjlig skall utrustas med ordinarie domare.

Om en ordinarie domare, som ofta är fallet, blir innehavare av och

skall utöva högre, icke ordinarie statlig tjänst får han förena sin domartjänst med den högre tjänsten. Han blir då enligt statstjänstemannastadgan (1965: 601) automatiskt tjänstledig från domartjänsten. Statstjänstemannastadgan medger också bl. a. att statstjänsteman samtidigt får inneha ordinarie tjänst och arvodestjänst eller lika hög eller lägre extra tjänst, om tjänstledighet beviljas från den ordinarie tjänsten. Sådan tjänsteförening är inte ovanlig när det gäller ordinarie domare. Som exempel kan nämnas domare som förordnas på arvodestjänst i kommitté eller som sakkunnig i departement. I vissa fall har slutligen ordinarie domare förordnats att fullgöra internationellt uppdrag och har i enlighet med riksdagens rekommendation (prop. 1964: 145, SU 1964: 118, rskr 1964: 253) beviljats tjänstledighet för uppdraget.

Eftersom regeringen saknar bemyndigande att föra domartjänst över stat i sådana fall som nu nämnts kan tjänsterna endast uppehållas med vikariat. För att det i förarbetena till regeringsformen uppställda målet lättare skall kunna uppnås bör möjligheterna att föra domartjänster över stat utsträckas utöver vad som f. n. gäller. Regeringen bör därför begära riksdagens bemyndigande att föra över stat även ordinarie domartjänst som är förenad med högre statlig icke ordinarie tjänst eller vilkens innehavare är tjänstledig för att fullgöra internationellt uppdrag. En förutsättning bör dock vara att den ordinarie domartjänsten annars under avsevärd tid kan uppehållas endast med vikariat. Beträffande högsta domstolens och regeringsrättens ledamöter har sedan gammalt gällt att vikarier inte skall kunna förordnas. Det föreslagna bemyndigandet bör därför inte gälla tjänster för justitieråd och regeringsråd.

Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) har i sin anslagsframställning för budgetåret 1975/76 redovisat att 18 av SIDA:s tjänstemän under juni månad 1974 tjänstgjorde i fältarbete eller vid FN-organ. För tre av dessa tjänstemän synes en återkomst till tjänst hos SIDA osannolik. Det gäller bl. a. två tjänstemän med tjänstledighet sedan 1966 resp. 1970 från byråchefstjänst i SIDA för anställning i Världsbanken. SIDA hemställer att byråchefstjänsterna skall få föras över stat så att de inte längre behöver uppehållas med vikarie.

Enligt min mening är det inte lyckligt om SIDA eller annan myndighet blir hänvisad till att under mycket lång tid ha vissa tjänster uppehållna endast med vikariat. De ökade möjligheterna till tjänstledighet för biståndsverksamhet som öppnas, om regeringen godtar mina förslag under punkten 4 kommer troligen att öka antalet sådana tjänster. Det skulle vara lämpligt om regeringen hade möjlighet att föra tjänsterna över stat i de fall när tjänsterna annars under avsevärd tid skulle kunna uppehållas endast med vikariat. Regeringen bör därför begära riksdagens bemyndigande att i sådana fall föra över stat ordinarie och extra ordinarie tjänst i lägst lönegrad F 24, om tjänstens innehavare är tjänstledig för att fullgöra internationellt uppdrag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att bemyndiga regeringen att enligt vad jag har förordat i det föregående föra de tjänster som nämns där över stat.

6 Praktikplatser hos statsmyndigheterna

Sedan arbetsmarknadsstyrelsen hemställt om åtgärder för att statsmyndigheterna skall kunna ställa fler praktikplatser till förfogande, uppdrog Kungl. Maj:t år 1971 åt statens personalnämnd (SPN) att undersöka förekomsten av praktikplatser hos statsmyndigheterna och att föreslå lämpliga åtgärder för att öka antalet sådana platser.

SPN redovisade år 1972 resultatet av en inventering av praktikplatser inom statsförvaltningen avseende kalenderåret 1971. Inventeringen kompletterades år 1973 med en slutrapport med förslag till åtgärder för att öka antalet praktikplatser.

Enligt SPN:s undersökning tjänstgjorde 2 852 praktikanter hos statsmyndigheterna år 1971. Av dessa var drygt 60 % män och knappt 40 % kvinnor. För knappt hälften av det totala antalet praktikanter utgjorde praktiken ett obligatoriskt led i utbildningen. Drygt en tredjedel av de statliga myndigheterna hade inte någon praktikant år 1971. Den helt övervägande delen av all praktikverksamhet omfattade högst sex månader och var förlagd till sommarhalvåret.

Av samtliga praktikanter erhöll cirka 40 % praktikantanställning efter personlig förfrågan och knappt lika många efter anvisning från sin utbildningsanstalt. Ungefär 20 % av praktikanterna fick anställning efter anvisning från arbetsförmedling.

Omkring 3 000 studerande sökte år 1971 statlig praktik utan att sådan kunde beredas dem. Även om talet 3 000 är osäkert med hänsyn till att viss sökande kan ha registrerats vid flera myndigheter, visar det enligt SPN:s uppfattning på behov av fler praktiktillfällen inom statsförvaltningen.

De myndigheter som uppgett hinder föreligga för att bereda praktikplatser åt fler studerande har ofta motiverat detta med bristande resurser, framför allt av ekonomisk art.

I slutrapporten år 1973 betonar SPN vikten av att de statliga myndigheterna får medel för att kunna ta emot ett större antal praktikanter än som hittills varit möjligt. Vidare föreslår SPN att myndigheterna kartlägger lämpliga praktikuppgifter. Enligt SPN är det angeläget att ett system utvecklas för att snabbare och fullständigare än hittills kartlägga arbetsmarknadens möjligheter att ta emot praktikanter. SPN finner det med hänsyn till rådande efterfrågeöverskott odiskutabelt att fler praktiktillfällen behövs och förordar därför att den statliga praktikverksamheten utvidgas. Huvudansvaret för praktikverksamheten åvilar varje myndighet, medan SPN:s uppgifter bör vara av samordnande och komplet-

terande natur. En fortlöpande förmedling av information i praktikfrågor till statsmyndigheterna genom rekommendationer och anvisningar från SPN kan enligt nämnden vara ett verkningsfullt medel att påverka myndighetens attityder till praktikverksamhet.

SPN definierar praktik som tillfällig korttidsanställning med väsentliga inslag av utbildning. Praktiktjänstgöring bör innehålla arbetsuppgifter som utgör en del av myndighetens löpande verksamhet. Detta är väsentligt för att praktiken skall kunna ge praktikanten tillräcklig erfarenhet av ett visst yrkesområde. Praktik skall vara förenad med handledning.

Inte endast studerande kan behöva praktik utan även personer som avser att återinträda i förvärvsverksamhet, t.ex. hemarbetande. Studerande och färdigutbildade bör ha möjlighet till statlig praktik på lika villkor, anser SPN.

I syfte att öka antalet statliga praktikplatser föreslår SPN att praktikverksamheten styrs via budgetprocessen och att planeringen för verksamheten äger rum i de olika myndigheterna. Denna teknik bör tillämpas som en mer långsiktig handlingslinje. Kortsiktigt torde ca 200 helårsplatser kunna skapas genom utvidgade ekonomiska resurser för statsmyndigheterna. Detta skulle innebära en ökning med 400 praktikplatser vid en genomsnittlig praktiktid av ett halvt år. Kostnaden härför beräknas till 2 milj. kr.

Förslag till slutrapporten har utan erinringar annat än i detaljfrågor granskats av kriminalvårdsstyrelsen, försvarets materielverk, socialstyrelsen, statens järnvägar, statens vägverk, statens avtalsverk, arbetsmarknadsstyrelsen och karolinska sjukhuset.

För egen del vill jag anlägga följande synpunkter.

Praktik är av väsentlig betydelse för de personer som ännu inte — på grund av t. ex. studier eller hemarbete — har vunnit inträde på arbetsmarknaden. Det bör vara en uppgift för alla arbetsgivare att lämna sitt bidrag till att behovet av praktikplatser fylls. Olika åtgärder av planerings- och samverkanskaraktär torde i sin mån underlätta att detta mål uppnås. Mot denna bakgrund är det tillfredsställande att flera berörda intressenter, däribland arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen och universitetskanslersämbetet, i en arbetsgrupp f. n. behandlar olika allmänna frågor som rör praktikverksamheten på arbetsmarknaden. Som företrädare för staten som arbetsgivare deltar SPN i detta arbete.

Man torde ha anledning att räkna med att resultatet av arbetsgruppens verksamhet efter hand kommer att öka utbudet av praktikplatser och göra praktikverksamheten effektivare. Även andra och mera kortsiktiga åtgärder bör dock vidtas för att bättre tillgodose behovet av praktikplatser. Staten som arbetsgivare har härvid en viktig uppgift att fylla. SPN:s undersökning visar att de statliga myndigheterna i hög grad är medvetna om sitt samhällsansvar när det gäller att ställa praktikplat-

ser till förfogande. Jag förutsätter att statsmyndigheterna även framdeles utnyttjar anvisade medel för att så långt möjligt tillgodose behovet av praktikplatser. Myndigheter som anser sig kunna ta emot fler praktikanter än tidigare och som saknar medel härför bör ta upp frågan om ökad medelstilldelning i sina anslagsframställningar. För den händelse verksamheten redan under nästa budgetår får sådan omfattning att anvisade medel visar sig otillräckliga kan regeringen efter särskild prövning medge överskridanden för ändamålet.

SPN:s slutrapport innehåller utöver vad jag nu har behandlat även vissa förslag som inte är av den arten att de påkallar riksdagens ställningstagande ävensom förslag som kräver ytterligare överväganden, innan de eventuellt underställs riksdagen.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle
att ta del av vad jag nu har anfört.

7 Bostadsanskaffningslån

Enligt kungörelsen (1973: 499) om bostadsanskaffningslån med statlig garanti till statsanställd m.m. (ändrad 1974: 265) kan i samband med flyttning lån medges för förvärv av bostadsrätt eller av eget hem. Lån får beviljas med högst det belopp som svarar mot kostnaden för bostadsrätten eller mot kontantinsatsen vid köp av eget hem. Högsta lånebelopp är f.n. 20 000 kr. och längsta amorteringstid 10 år. Lånemöjligheten står öppen för statstjänstemän vid omstationering som föranleds av omlokalisering av statlig verksamhet eller som annars sker utan att tjänstemannen har uttryckt önskan därom. En förutsättning är dock att omstationeringen påkallar flyttning till den nya orten eller dess närhet. Även vid annan omstationering kan lån utgå om tjänstemannen i samband därmed har fått eller kunnat få anstånd med omstationeringen. Låneansökan prövas av Post- och Kreditbanken.

Syftet med kungörelsen är tvåfaldigt. Dels kan de som skall placeras om lättare lösa sin bostadsfråga på den nya orten med hjälp av lånet. Dels minskar lånen statens kostnad för traktamenten i samband med omplaceringen.

Statsanställdas förbund och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 10 december 1973 hemställt att kungörelsens tillämpningsområde utsträcks till att gälla alla anställda med statligt reglerade avlöningsförmåner. De båda organisationerna anser att det är otillfredsställande att lånemöjligheten står öppen bara för en del av deras medlemmar. I skrivelsen framhålls vidare att åtgärder som medför omplacering av arbetstagare utan egen ansökan eller begäran har blivit allt vanligare. Detta aktualiserar enligt organisationerna kravet att samtliga medlemmar skall kunna få bostadsanskaffningslån.

Vad organisationerna anför till stöd för sin framställning motiverar enligt min mening att också de tjänstemän, som utan att vara anställda hos staten får sina avlöningsförmåner fastställda under medverkan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, bereds möjlighet att få bostadsanskaffningslån av det slag som avses här. En sådan utvidgning av lånemöjligheterna kommer alltså att omfatta t.ex. skolledare och lärare inom det kommunala skolväsendet. Det kan anmärkas att kostnaden för rektorers, studierektorers och lärares omstationeringstraktamenten bestrids av statsmedel, såvitt rör grundskolan.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag

att regeringen föreslår riksdagen att godkänna vad jag har förordat i fråga om utvidgning av kretsen av dem som är berättigade till bostadsanskaffningslån.

8 Frågor om ledigkungörande av tjänster m. m.

Inledning

Den 26 april 1974 överlämnade lönesystemutredningen[1] (C 1968: 17) till mig en promemoria (Ds Fi 1974: 6) om det statliga löne- och tjänstesystemet.

Efter remiss av promemorian i vad den rör tjänstesystemet har yttranden avgetts av hovrätten för Västra Sverige, kammarrätten i Stockholm, rikspolisstyrelsen (RPS), försvarets civilförvaltning (FCF), socialstyrelsen, postverket, televerket, statens järnvägar (SJ), statens vägverk, generaltullstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statens avtalsverk (SAV), universitetskanslersämbetet (UKÄ), skolöverstyrelsen (SÖ), arbetsdomstolens (AD:s) ordförande, arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), statens vattenfallsverk, länsstyrelserna i Stockholms och i Göteborgs och Bohus län, Statsanställdas förbund (SF), Statstjänstemännens riksförbund SR (SR), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion (TCO-S).

Lönesystemutredningens överväganden och förslag beträffande tjänstesystemet

I enlighet med direktiven har utredningen undersökt möjligheterna att ur tjänstemannalagstiftningen mönstra ut begreppet tjänst för att på så sätt åstadkomma ett i förhållande till lönesystemet helt neutralt regelsystem. Utredningen har emellertid inte funnit skäl att nu förorda en revidering av det nuvarande tjänstesystemet. Till denna ståndpunkt har i väsentlig grad bidragit att tjänstesystemet i princip visat sig kunna fungera

[1] Generaldirektören Karl-Lennart Uggla, tillika ordförande, byggnadsrådet Harry Bertman, avdelningschefen Åke Gustafsson, rättschefen Börje Hårdefelt, organisationsdirektören Per-Elof Nyrén, personaldirektören Nils Ragnå och byråchefen Stig Salomonson.

oberoende av vilket lönesystem som väljs. På en punkt, som avser frågan om tjänsts identitet efter höjning i lönegrad och om ledigkungörande av sådan tjänst, har utredningen dock funnit anledning att lägga fram vissa riktlinjer till ledning vid den praktiska tillämpningen. Dessa riktlinjer innebär i korthet att ledigkungörande skall kunna underlåtas i större utsträckning än hittills.

Gällande ordning

Enligt 6 § första stycket statstjänstemannalagen (1965: 274, StjL) skall tjänst som myndighet tillsätter kungöras ledig till ansökan, om regeringen inte bestämmer annat. I tredje stycket av samma paragraf föreskrivs att bestämmelser om förfarandet i övrigt vid tjänstetillsättning meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Av de nu återgivna bestämmelserna följer att avtal inte får träffas i fråga som rör ledigkungörande av tjänst. Lagen reglerar däremot inte frågan när tjänst skall anses ha blivit ledig. Även denna fråga torde emellertid vara undandragen avtalsmässig reglering.

När befintliga tjänster höjs i lönegrad uppkommer frågan om tjänsterna härvid förändrar karaktär och — om så är fallet — om förändringen är så genomgripande att de bör betraktas som nya tjänster eller om de är att anse som identiska med de tidigare tjänsterna. Är de att betrakta som nya, skall de enligt huvudregeln i 6 § StjL kungöras lediga.

Enligt den ordning som Kungl. Maj:t har tillämpat alltsedan 1965 års förhandlingsrättsreform har tjänst, som efter avtalsförhandlingar flyttats upp i lönegrad, i regel kungjorts ledig om inte annat följer av statstjänstemannastadgan (1965: 601) eller myndighets instruktion. Undantag har dock gjorts för tjänster, vilka — utan att arbetsuppgifterna ändrats — har höjts generellt på grund av omprövning av gällande normer för lönegradsplacering (B-listeförhandlingar). Där särskilda skäl har förelegat, har även enstaka tjänster, som höjts i lönegrad efter B-listeförhandlingar, fått tillsättas utan ledigkungörande. För det fall att förhandlingarna har resulterat i att bara en del tjänster tillhörande samma kategori har lyfts, har tjänsterna däremot ledigkungjorts om inte annat följer av statstjänstemannastadgan eller myndighets instruktion.

Tjänster som efter årliga översynsförhandlingar flyttats upp i lönegrad, vilket förekommer där tjänsterna har fått ändrade arbetsuppgifter eller ändrad ställning i organisationen under löpande avtalsperiod, har brukat kungöras lediga utom i de fall där vederbörande tjänsteman har fått en personlig placering i högre lönegrad.

Frågan om en tjänst som höjs i lönegrad skall anses vara identisk med den gamla tjänsten eller om en helt ny tjänst därvid skall anses uppkomma får aktualitet främst när tjänsten tillförs nya eller ändrade arbetsuppgifter eller på annat sätt ändrar karaktär i samband med or-

ganisationsförändring (AB-förhandlingar). Svaret på frågan blir beroende av i vilken omfattning tjänsten ändrar karaktär.

Lönesystemutredningens förslag

Lönesystemutredningens överväganden utmynnar i följande förslag till riktlinjer för ledigkungörande av tjänster som höjs i lönegrad.

Tjänst som höjs i lönegrad efter B-listeförhandlingar skall inte ledigkungöras. Detta skall gälla även där bara en del av tjänsterna i en och samma grupp flyttas upp. Något ledigkungörande är här inte betingat av offentligrättsliga skäl, eftersom lönegradsändringen helt ligger på det lönetekniska planet. Utredningen rekommenderar parterna att i avtalet ange de kriterier som bör gälla för att tjänstinnehavare inom gruppen skall komma i fråga till de uppflyttade tjänsterna (tjänstetidens längd osv.). Om en sådan ordning kommer till stånd, anser utredningen att det i avtalet bör slås fast att fördelningen av de höjda tjänsterna bör ske efter förhandlingar på det lokala planet. I händelse av tvist får frågan gå vidare till centrala förhandlingar.

I anslutning till vad som nu gäller enligt 10 § StjL anser utredningen vidare att tjänst som i samband med årliga översynsförhandlingar eller AB-förhandlingar ändras bara såtillvida, att i vart fall de viktigaste tjänstefunktionerna även efter höjningen i lönegrad ryms inom ramen för tjänsteavtalet, bör betraktas som identisk med den gamla tjänsten. Från dessa utgångspunkter blir enligt utredningen kriteriet på en helt ny tjänst att den gamla tjänsten ändrar karaktär och innehåll i sådan omfattning att arbetsuppgifter och övriga tjänstefunktioner enligt 10 § StjL inte längre ryms inom ramen för tjänsteavtalet, dvs. att tjänstens beskaffenhet blir i grund ändrad. Denna måttstock skall dock inte få fattas som ett absolut krav på att tjänstefunktionerna överlag har ersatts med nya eller mera kvalificerade uppgifter. Presumtionen för en ny tjänst bör enligt utredningen vara för handen så snart som de ursprungliga arbetsuppgifterna har bytts ut mot nya i en sådan omfattning att tjänsten framstår som en i väsentliga delar nyinrättad tjänst. Klart står härvid, framhåller utredningen, att arbetsuppgifter av mera kvalificerad beskaffenhet måste väga tungt vid den samlade bedömningen.

Slutsatsen av det förda resonemanget blir enligt lönesystemutredningen att ledigkungörande av tjänst allmänt sett bör ske i de fall, där arbetsuppgifterna har bytts ut i sådan omfattning att tjänsten framstår som i väsentliga delar eller helt nyskapad — efter AB-förhandlingar eller översynsförhandlingar — men inte i andra fall.

Remissyttrandena

Remissinstanserna uppehåller sig ganska ingående vid frågan om tjänsts identitet efter höjning i lönegrad och om ledigkungörande av sådan tjänst. De flesta instanserna är i princip positiva till lönesystemut-

redningens uppläggning av frågan. Hit hör *kammarrätten i Stockholm, FCF, socialstyrelsen, postverket, televerket, SJ, statens vägverk, byggnadsstyrelsen, SAV, UKÄ, AD:s ordförande, AMS, statens vattenfallsverk* samt *SF* och *TCO-S*. En del av dessa remissinstanser har emellertid också framfört speciella synpunkter och önskemål. Några remissinstanser anser till skillnad från lönesystemutredningen att ledigkungörande bör ske i de fall, där bara en del av tjänsterna inom en och samma grupp flyttas upp efter B-listeförhandlingar. Hit hör *hovrätten för Västra Sverige, RPS, generaltullstyrelsen, SÖ* samt *länsstyrelserna i Stockholms* och *i Göteborgs och Bohus län.*

Som har nämnts tidigare har vissa av de remissinstanser som i princip ställer sig bakom lönesystemutredningens riktlinjer och förslag framfört en del speciella synpunkter och önskemål.

SAV — som förordar att den tilltänkta ordningen genomförs genom ändring i 6 § StjL eller genom att regeringen med stöd av nämnda lagrum beslutar om vidsträcktare undantag från ledigförklaring än hittills — framhåller att en lönegradshöjning i B-lista av en del tjänster inom samma grupp i vissa fall torde ha varit betingad inte bara av lönetekniska utan även av organisatoriska skäl. I en sådan situation anser SAV att frågan om ledigförklaring bör bedömas efter de allmänna principerna beträffande ledigförklaring.

UKÄ understryker i likhet med rektorsämbetet vid Uppsala universitet vikten av att höjd tjänst i avtalstexten anges på sådant sätt att tjänstinnehavaren utan svårighet kan identifieras.

AD:s ordförande finner det angeläget att ett genomförande av lönesystemutredningens förslag tar sig formen av en ändring eller av ett tillägg till StjL.

Statens vattenfallsverk ifrågasätter om själva lönegradsförändringen skall utgöra grund för ledigförklaring. I allmänhet förändras tjänstens innehåll successivt. Logiskt borde ledigförklaring ske vid den tidpunkt när tjänsten till slut bedömdes ha ändrats så att en "ny tjänst" konstituerats. Därefter skulle löneprövningen ske.

SF framhåller att det av lönesystemutredningen förordade systemet — som allmänt sett förutsätter ledigförklaring bara i de fall där arbetsuppgifterna har bytts ut i sådan omfattning att tjänsten framstår som i väsentliga delar eller helt nyskapad — kräver att B-listeresultatet blir väsentligt klarare utformat i avtalsuppgörelserna, så att avsedda tjänster kan identifieras. Varje avsteg från grundregeln att ledigförklaring inte skall ske bör dessutom vara avklarat mellan parterna vid förhandlingstillfället. Vid översyns- och AB-förhandlingar bör därför av överenskommelsen framgå vilka tjänster som skall ledigförklaras eller ej.

TCO-S anser att parterna bör vidareutveckla förhandlingsformerna i enlighet med lönesystemutredningens principiella synsätt. Även om frågorna således faller inom det avtalsbara området vill TCO-S redan nu

understryka betydelsen av att tjänsterna i väsentligt högre grad än som skett i det senaste ALS-avtalet klart identifieras eller blir föremål för central eller lokal överenskommelse om identifiering. Varje avsteg från en grundregel om att ledigförklaring inte skall ske måste förankras i överenskommelse mellan berörda centrala eller lokala parter. I händelse av tvist vid lokal förhandling skall frågan gå vidare till central förhandling.

De remissinstanser, som inte har kunnat instämma i lönesystemutredningens uppfattning att ledigkungörande kan underlåtas även där bara en del av tjänsterna inom en och samma grupp flyttas upp efter B-listeförhandlingar, har i den mån de särskilt motiverat sin ståndpunkt anfört i huvudsak.

Hovrätten för Västra Sverige anser att det krävs ett urvalsförfarande, som av offentligrättsliga skäl bör lösas efter ledigförklaring och inte avtalsvägen.

RPS stöder sin uppfattning på exempel som utvisar vilka identifikationssvårigheter som föreligger när bara en del tjänster i samma grupp flyttas upp. Enligt styrelsens mening torde det även vara svårt för de avtalsslutande parterna att fastställa vilka kriterier som bör gälla för att komma i fråga till de höjda tjänsterna. En mera rationell förhandlingsordning skulle vara att för de större myndigheternas del centralt avtal träffades om "potter" myndighetsvis, varefter fördelning av resp. "pott" fick ske efter förhandling mellan myndigheten och de lokala personalorganisationerna.

Generaltullstyrelsen framhåller att B-listeförhandlingar av praktiska skäl inte sällan har använts för att höja en tjänst vars innehåll mer eller mindre förändrats. Därför finns det ofta saklig anledning att ledigförklara en sådan tjänst för att få innehavarens kompetens prövad i konkurrens med andra sökande. Styrelsen förordar att huvudregeln i nuvarande praxis behålls. Vid tillsättning av tjänst som har höjts vid B-listeförhandling bör dock hänsyn kunna tas till, förutom förtjänst och skicklighet i traditionell mening, långvarigt innehav av tjänsten samt risk för "övertalighet" eller förflyttning till annan ort. Från huvudregeln om ledigförklaring bör undantag kunna göras om parterna i resp. avtal eller vid lokal förhandling har kommit överens om att viss tjänst eller viss grupp av tjänster skall tillsättas utan ledigförklarande.

SÖ anser att det föreligger ett offentligrättsligt intresse av att den mest meriterade får den högre tjänsten i de fall där bara en del av tjänsterna i samma grupp flyttas upp. SÖ ställer vidare frågan i vilken utsträckning det är möjligt att avtala om frågor av här berört slag. Det synes SÖ tveksamt om man kan avtala om att exempelvis tjänstgöringstidens längd skall utgöra det avgörande kriteriet vid urval till de höjda tjänsterna. (Fyra representanter för personalorganisationer inom SÖ ut-

talar emellertid uppfattningen att SÖ borde ha anslutit sig till lönesystemutredningens förslag på förevarande punkt.) SÖ anser vidare att omständigheterna i samband med översynsförhandling i regel är sådana att därav berörda tjänster inte bör ledigförklaras.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser att även tjänster som höjs i B-lista bör i fråga om ledigförklarande bedömas på samma sätt som utredningen föreslår beträffande tjänster som ändras i samband med AB-förhandlingar eller översynsförhandlingar. En tjänsts innehåll kan nämligen efter hand ändras med hänsyn till innehavare. Ändringen kan vara önskvärd efter en lönegradsändring men svår att genomföra med "nuvarande" innehavare.

Slutligen kan nämnas att *SR* och *SACO* ger uttryck för uppfattningen att när en tjänst ändrar karaktär och innehåll i sådan omfattning att arbetsuppgifter och tjänstefunktioner inte längre ryms inom ramen för tjänsteavtalet, bör denna förändring leda till indragning av en tjänst med visst innehåll och inrättande av en ny tjänst med annat innehåll. Om lönegradsplaceringen av denna nya tjänst får förhandling föras i särskild ordning. Innehavaren av den gamla tjänsten skall normalt beredas fortsatt anställning, vilket får ske med beaktande av hans önskemål och kvalifikationer. Frågan om ledigförklaring av tjänst som höjts i lönegrad blir därför enligt SR och SACO inte beroende av vilken typ av förhandling och avtal som har föranlett lönegradsändringen utan den blir beroende av om indragning och nyinrättande sker.

Föredraganden

Lönesystemutredningens analys av frågorna om tjänsts identitet och om ledigkungörande av tjänst som höjs i lönegrad efter avtalsförhandlingar har vidgat synen på dessa frågor. Problemställningarna har därefter ytterligare belysts vid remissbehandlingen av utredningens överväganden och slutsatser. Detta aktualiserar frågan om vilka normer som bör tillämpas vid ledigkungörande av här avsedda tjänster.

Som redogörelsen i det föregående visar, iakttas f.n. den ordningen att tjänst som höjs i lönegrad efter avtalsförhandlingar regelmässigt utlyses ledig, om inte annat följer av statstjänstemannastadgan (1965: 601) eller myndighets instruktion. Från huvudregeln har dock undantag gjorts för tjänster som i B-listeförhandlingar höjs generellt på grund av omprövning av gällande normer för lönegradsplacering. I några fall har också enstaka tjänster som höjts i lönegrad utan ändring av arbetsuppgifterna fått tillsättas utan ledigkungörande. Där förhandlingarna resulterar i att bara en del av tjänsterna inom samma grupp har lyfts, brukar dessa däremot kungöras lediga.

Lönesystemutredningen föreslår nu att ledigkungörande skall kunna underlåtas även när bara en del av tjänsterna inom samma grupp flyttas

upp efter B-listeförhandlingar. Utredningen motiverar sitt förslag med att lönegradsändringen helt ligger på det lönetekniska planet och att därför något ledigkungörande inte betingas av offentligrättsliga skäl. Utredningen rekommenderar parterna att i avtalet ange de kriterier som skall gälla för att tjänstinnehavare inom gruppen skall komma i fråga till de höjda tjänsterna (tjänstetidens längd osv.). För det fall en sådan ordning kommer till stånd anser utredningen att det i avtalet bör slås fast att fördelningen av de höjda tjänsterna skall ske efter förhandlingar på det lokala planet. I händelse av tvist skulle frågorna få gå vidare till central förhandling.

Vad utredningen sålunda förordar har vunnit de flesta remissinstansernas gillande. Såsom SF och TCO-S framhåller, kräver dock förslagets genomförande längre gående preciseringar i avtalen än som hittills har brukat förekomma. I och med det skapas de praktiska förutsättningarna för att avtalsresultatet kan effektueras utan ledigkungörande av tjänsterna. Jag anser att en sådan ändrad ordning är ändamålsenlig och bör kunna användas fr. o. m. 1975 års avtalsrörelse.

Vad så angår frågan om ledigkungörande av tjänst som höjs i lönegrad i samband med att arbetsuppgifterna ändras, innebär utredningens ställningstagande i korthet att ledigkungörande allmänt sett bör ske i fall där arbetsuppgifterna byts ut i sådan omfattning att tjänsten framstår som väsentligen eller helt nyskapad men inte i andra fall. Jag delar i princip detta synsätt. Det är alltså inte själva lönegradsändringen som skall anses konstituera en ny tjänst. Vad jag nu har sagt gäller i första hand tjänster vilkas arbetsuppgifter ändras i samband med omorganisation.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle
att ta del av vad jag nu har anfört.

9 Vissa pensionsfrågor m. m.

Det nyligen träffade allmänna pensionsavtalet gäller som nämnts (s. 1) statstjänstemän och andra innehavare av statligt reglerade tjänster. Frågor om pension till innehavare av ordinarie tjänster som tillsätts med förordnande för bestämd tid eller tills vidare regleras ej närmare i avtalet. Detsamma gäller pensionsförmånerna för de icke-statliga arbetstagare med statlig pensionsrätt som faller utanför avtalsverkets (SAV) förhandlingsområde.

Med stöd av bemyndigande av 1960 års riksdag (prop. 1960: 151, SU 1960: 143, rskr 1960: 323) beslutar regeringen vidare i frågor om förmåner av pensions natur åt statsanställda utan statlig pensionsrätt och deras efterlevande. Bemyndigandet är emellertid inte generellt tillämpligt. Vissa frågor måste därför hänskjutas till riksdagen.

Genom det s. k. trygghetsavtalet har de tjänstemän inom SAV:s förhandlingsområde som har skadats i sin anställning tillförsäkrats rätt till ersättning som tillsammans med eventuell ersättning från annat håll avses skola kompensera dem helt för såväl ekonomisk som ideell skada. Ersättningsfrågorna prövas av trygghetsnämnden. Ett särskilt olycksfallsskydd har införts också för värnpliktiga. Regeringen har efter dessa regleringar att ta befattning med ärenden om ersättning av skadeståndsnatur främst när tredje man berörs. I fråga om ersättning i form av livsvarig livränta beslutar dock riksdagen.

De frågor om pensionsförmåner som gäller enskilda personer och om periodiska ersättningar av skadeståndsnatur som regeringen underställer riksdagen har förhållandevis ringa räckvidd. Men frågorna är ofta av den naturen att ett snabbt avgörande är önskvärt. Regeringen bör därför begära riksdagens bemyndigande att själv avgöra dessa frågor i huvudsaklig överensstämmelse med de allmänna normer som hittills har varit vägledande vid bedömningen av sådana frågor. Gäller det beslut av större principiell betydelse, bör dock frågan avgöras av riksdagen.

Regeringen bör också begära riksdagens bemyndigande att besluta om ändringar i SPR i den omfattning de rör enbart icke-statliga anställningar utanför SAV:s förhandlingsområde. Frågor om anslutning till reglementet av personal vid icke-statliga inrättningar bör däremot fortfarande underställas riksdagen.

I anslutning till dessa frågor vill jag anmäla en fråga som har samband med lagen (1974: 12) om anställningsskydd. Enligt 7 § andra stycket statstjänstemannalagen föreskrivs bl.a. att förordnande på tjänst meddelas för bestämd tid eller tills vidare samt att förordnande tills vidare får meddelas att gälla längst till viss tidpunkt. Enligt tredje stycket gäller numera som huvudregel att förordnande för bestämd tid eller tills vidare längst till viss tidpunkt får meddelas endast om det föranleds av arbetsuppgifternas särskilda beskaffenhet eller om anställningen gäller provtjänstgöring, praktikarbete eller vikariat.

Inom det statligt löne reglerade området finns ett stort antal ordinarie tjänster med beteckningen p. Förordnande på sådan tjänst meddelas för bestämd tid. På grund av de ändrade reglerna i statstjänstemannalagen torde det bli aktuellt att förändra vissa av dessa tjänster till tjänster med förordnande tills vidare. Eftersom tjänsterna nu är ordinarie torde det ligga närmast till hands att behålla dem som ordinarie. Ordinarie tjänster med förordnande tills vidare har beteckningen r. De tjänster som förändras bör därför inrättas som ordinarie tjänster med denna beteckning. Om sådan tjänst är lönegradsplacerad lägst i F 24, krävs riksdagens medverkan för ett utbyte. Med hänsyn till att utbytet kommer till stånd som en följd av riksdagens beslut om förstärkt anställningsskydd är det naturligt att regeringen får riksdagens bemyndigande att i sådant fall byta ut ordinarie tjänst i F 24 och högre lönegrader med beteckningen

p mot lika hög tjänst med beteckningen r. Sådant bemyndigande bör därför begäras.

Vissa ordinarie tjänster med beteckningen p är förenade med rätt till förordnandepension enligt förordnandepensionskungörelsen (1959: 288). Något liknande pensionsarrangemang gäller inte för ordinarie tjänster med beteckningen r. Ett utbyte mellan dessa tjänstetyper torde dock i allmänhet inte vålla något problem, eftersom innehavaren av ett löpande förordnande på bestämd tid självfallet får behålla detta om han så önskar och alltså bevara sin rätt till förordnandepension. Det kan dock uppkomma situationer när det från såväl den enskildes som statsförvaltningens synpunkt kan vara till fördel om regeringen har möjlighet att besluta om pension till innehavare av ordinarie tjänst med förordnande tills vidare. Sådana situationer som jag här avser kan uppkomma beträffande såväl tjänsteman som tidigare varit innehavare av ordinarie tjänst med förordnande för bestämd tid som annan ordinarie tjänsteman med förordnande tills vidare. Regeringen bör därför begära riksdagens bemyndigande att efter prövning i varje särskilt fall få besluta om pension åt sådan tjänsteman. Som förutsättning för beslut om pension bör dock gälla att tjänstemannen ansökt därom eller förklarat sig inte ha någon erinran däremot.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att bemyndiga regeringen att

1. avgöra frågor om pensionsförmåner för enskilda personer och om periodiska ersättningar av skadeståndsnatur i huvudsaklig överensstämmelse med de allmänna riktlinjer som hittills varit vägledande vid bedömningen av sådana frågor,
2. besluta om ändringar i statens allmänna tjänstepensionsreglemente i den omfattning de rör enbart icke-statliga anställningar utanför det statligt lönereglerade området,
3. byta ut tjänst i Fp 24 och högre tjänst mot lika hög tjänst med beteckningen r,
4. efter prövning i varje särskilt fall besluta om pension åt innehavare av ordinarie tjänst med beteckningen r.

10 Nämnden för psykologiska undersökningar

Med stöd av riksdagens beslut (prop. 1972: 1, bil. 2, InU 1972: 4, rskr 1972: 33) har Kungl. Maj:t den 1 juli 1972 försöksvis inrättat nämnden för psykologiska undersökningar (här kallad nämnden). Denna är i administrativt hänseende knuten till statens personalnämnd (SPN).

Nämnden har redovisat erfarenheterna av verksamheten. I redovisningen konstaterar nämnden att det för myndigheter, som i sin verksamhet utnyttjar eller överväger att utnyttja psykologiska urvalsmetoder,

även i fortsättningen bör finnas möjlighet att från centralt, sakkunnigt håll erhålla upplysningar och råd i frågor som sammanhänger med uppläggning och genomförande av psykologiska undersökningar. Behovet av en sådan upplysnings- och rådgivningsverksamhet är emellertid enligt nämnden f.n. inte av en sådan art och omfattning att ett fristående centralt organ behövs. Nämnden föreslår därför att dess verksamhet upphör vid utgången av budgetåret 1974/75 och att arbetsuppgifterna förs över på annan statlig myndighet, närmast SPN. Nämnden förutsätter härvid att, då så kan visa sig behövligt, psykologisk expertis tillkallas.

Nämndens tjänster har tagits i anspråk i relativt ringa omfattning. Det råder f. n. en viss osäkerhet om i vilken utsträckning psykologiska urvalsmetoder i fortsättningen kommer att utnyttjas inom statsförvaltningen och därmed också om behovet av rådgivande och vägledande verksamhet av det slag som nämnden i dag bedriver. Jag delar nämndens uppfattning att ett särskilt centralt organ f.n. inte behövs. Myndigheter som använder eller överväger att använda psykologiska urvalsmetoder bör dock även fortsättningsvis ha möjlighet att få upplysningar och råd från centralt, sakkunnigt håll. I enlighet med nämndens förslag anser jag därför att regeringen bör besluta att de uppgifter som hittills försöksvis avlat nämnden förs över till SPN och att nämndens verksamhet upphör den 1 juli 1975. SPN har därvid möjlighet att vid behov tillkalla psykologisk expertis.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle
att ta del av vad jag nu har anfört.

11 Inrättande av personliga tjänster för vissa tjänstemän som garanteras fortsatt anställning i Stockholm

Anställd som har tillräckligt vägande skäl mot en flyttning från Stockholm i samband med myndighets utlokalisering garanteras enligt beslut av 1971 års riksdag fortsatt anställning i Stockholm (prop. 1971: 29 s. 139, InU 1971: 15, rskr 1971: 196). Nämnden för vissa omplaceringsfrågor (NOM) har att ta ställning till om åberopade skäl mot flyttning är att anse som tillräckligt vägande. Om NOM finner att så är fallet meddelar NOM ett beslut att tjänstemannen "bör" undantas från flyttning från Stockholmsområdet (s. k. NOM-garanti).

Statens personalnämnd (SPN) har ålagts att centralt svara för rekryterings- och omplaceringsfrågor i samband med omlokaliseringen. SPN har också tilldelats särskilda medel för denna verksamhet.

Enligt omplaceringsförordningen (1974: 1006) gäller vissa kompletterande regler vid myndigheternas personalrekrytering. Härigenom har skapats möjlighet för SPN att till tjänst anvisa bl. a. person som inte önskar flytta. SPN har härvid gett omplacering av personer med NOM-garanti hög prioritet.

Med utgångspunkt i det arbete som hittills har bedrivits inom NOM kan antas att av de ca 11 000 anställda som berörs av omlokaliseringens båda etapper omkring 1 500 kommer att beviljas NOM-garanti.

I första hand undersöks möjligheterna att omplacera anställda med NOM-garanti till ledigblivna eller nyinrättade tjänster vid de myndigheter som skall vara kvar i Stockholm. Trots de stora insatser som SPN gör för att omplacera anställda med NOM-garanti torde det övergångsvis uppstå problem att bereda dem sysselsättning. Det bör med hänsyn härtill öppnas en möjlighet för regeringen att utanför personalstaten inrätta nya personliga tjänster vid myndigheter i Stockholm för anställda med NOM-garanti. Detta innebär att myndigheterna tillförs personalförstärkningar varvid möjligheterna att fullgöra angelägna arbetsuppgifter förbättras. Vid valet mellan olika tjänster som kan bli aktuella bör den omplaceringssökandens individuella förutsättningar vara styrande. Det bör, i enlighet med vad jag tidigare anfört, eftersträvas att vid första lämpliga tillfälle placera vederbörande på en reguljär tjänst hos myndigheten.

Riksdagens medverkan behövs i allmänhet för att inrätta ordinarie och extra ordinarie tjänster i F 24 och högre lönegrader. Med stöd av 1972 års riksdags bemyndigande (prop. 1972: 1, bil. 2, s. 13, InU 1972: 4, rskr 1972: 33) har regeringen möjlighet att inrätta personliga sådana tjänster om det behövs för att infria garanti om fortsatt anställning i Stockholmsområdet. Erfarenheterna numera talar således för att detta bemyndigande kan behöva utnyttjas i större utsträckning än som förutsågs när det lämnades. Härom bör riksdagen underrättas. Personliga tjänster i övrigt inrättas av regeringen.

På grund av här avsedda personalförstärkningar kommer också anslagen för vissa myndigheter i Stockholm att belastas med större utgifter än som beräknas i budgetpropositionen. I allmänhet berör detta förslagsvis betecknade anslag som i så fall kan behöva merbelastas. I vissa fall kan de ökade utgifterna komma att belasta reservationsanslag eller obetecknade anslag eller affärsverk. Jag avser att föreslå regeringen att i kommande proposition med förslag till anslag till täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m. begära att i sådana fall få möjlighet att anvisa de medel som behövs från täckningsanslaget.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag nu har anfört.

12 Programbudgetering

Försöksverksamheten med programbudgeteringen inleddes år 1968 efter ett flerårigt utredningsarbete. Insatser har därvid gjorts såväl vad gäller försvarsdepartementets verksamhetsområde som inom den civila delen av statsförvaltningen.

Redogörelser för utrednings- och försöksverksamheten har sedan år 1969 lämnats till riksdagen i förevarande sammanhang.

Inom försvarsdepartementets verksamhetsområde tillämpas enligt statsmakternas beslut (prop. 1970:97, SU 1970:203, rskr 1970:420) fr. o. m. budgetåret 1972/73 ett nytt system för planering och budgetering. Huvudelementen i det nya systemet utgörs av perspektivplanering, systemplanering, programplanering och programbudgetering.

I det nya systemet följer planering, budgetering och redovisning m.m. en indelning av försvaret och dess verksamhet i program och produktionsområden. Anslagen i statsbudgeten samt de s.k. uppdragen från regeringen till centrala myndigheter och mellan olika myndigheter är anpassade till denna indelning. Delvis nya regler tillämpas för rollfördelningen mellan olika nivåer, för ekonomiska relationer mellan myndigheterna och för redovisning av prestationer och kostnader.

Inom den civila delen av statsförvaltningen berörs numera närmare 30 myndigheter av arbetet med programbudgetering. Av dessa har 19 fått anslag anvisade i programtermer, nämligen fr.o.m. budgetåret 1970/71 statens bakteriologiska laboratorium, sjöfartsverket, statistiska centralbyrån, statskontoret, riksrevisionsverket, patent- och registreringsverket, statens lantmäteriverk (dåvarande lantmäteristyrelsen resp. rikets allmänna kartverk), statens provningsanstalt, statens skeppsprovningsanstalt, styrelsen för teknisk utveckling, fr.o.m. budgetåret 1971/72 vissa enheter inom polisväsendet, vissa enheter inom kriminalvården, Chalmers tekniska högskola, fr.o.m. budgetåret 1972/73 statens väg- och trafikinstitut, enheten för företagsutveckling vid statens industriverk (dåvarande statens institut för företagsutveckling), arbetsmarknadsverket, konsumentverket, fr. o. m. budgetåret 1973/74 teknisk utbildning och forskning vid högskolan i Linköping samt fr. o. m. innevarande budgetår Sveriges geologiska undersökning och filosofisk utbildning samt medicinsk utbildning och forskning vid högskolan i Linköping. För budgetåret 1975/76 föreslås överstyrelsen för ekonomiskt försvar få anslag anvisade i programtermer.

Övergången till programbudgetering har inneburit en övergång från utgiftsslagsinriktade till ändamålsinriktade anslag. Budgetering på myndighetsnivå sker på program. För varje program skall målen diskuteras och kostnaderna anges. Där så är möjligt skall även förväntade prestationer anges. Försöken har också gällt myndigheternas interna styrsystem, främst rutiner för planering, löpande styrning, uppföljning och kontroll. Huvudsyftet med programbudgeteringen är att förbättra förutsättningarna att träffa mera medvetna val och därmed främja en bättre hushållning med knappa resurser.

Kungl. Maj:t uppdrog den 1 oktober 1971 åt riksrevisionsverket att med biträde av berörda myndigheter utvärdera försöksverksamheten rörande programbudgetering. Resultatet från de tre första delrapporterna

har tidigare redovisats för riksdagen (prop. 1972: 1 bil. 2, prop. 1973: 1 bil. 2, prop. 1974: 1 bil. 2). Inom riksrevisionsverket pågår f.n. arbete med en slutrapport avseende denna utvärdering.

Programbudgetering har hittills införts efter utredning och prövning i varje särskilt fall. Jag finner det naturligt att så sker även framdeles. Jag torde i annat sammanhang få återkomma till regeringen med de förslag som kan föranledas härav.

Jag vill erinra om att försöksverksamheten hittills i första hand avsett programbudgetering på myndighetsnivå. Frågan hur budgeten skall göras till ett mer effektivt instrument på statsmaktsnivå för att fördela och styra samhällets resurser har behandlats av budgetutredningen. Budgetutredningens förslag (SOU 1973: 43—46) rör bl.a. rollfördelningen i budgetarbetet, ändamålsindelning av budgeten, planering, beslutsunderlag i fråga om investeringar, förmögenhetsredovisning och kapitalkostnader samt anslagssystem. Betänkandet har remissbehandlats och bereds f.n. inom finansdepartementet.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag nu har anfört.

Bilaga

Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds Fi 1973 16) U-landsuppdragets meritvärde

Utredningens förslag har i stort fått ett positivt mottagande av remissinstanserna.

Vissa myndigheter framför dock synpunkter på området för den biståndsverksamhet som de föreslagna nya reglerna bör omfatta. *SBL* anser att området för generella direktiv borde ha vidgats till att omfatta biståndsarbete i nordisk regi. Därutöver bör tillskapas former för att tillgodoräkna nämnda förmåner även för övriga slag av u-landsuppdrag (t.ex. för frivilliga hjälporganisationer) efter prövning i varje särskilt fall. Liknande synpunkter framförs av *statens veterinärmedicinska anstalt*. Även *SACO* och *SR* anser att efter prövning i det enskilda fallet tjänstledighet skall kunna beviljas respektive tillgodoräkning i merit-, löne- och pensionshänseende medges för anställning i biståndsverksamhet som inte uppfyller nyss angivna krav, åtminstone i fråga om meritvärdering och rätten till tjänstledighet.

Televerket erinrar om att tjänstemän hos televerket brukar rekryteras genom den internationella teleunionen (ITU) till expertuppdrag hos utvecklingsländer. Tid varunder tjänstemännen varit tjänstlediga för sådana uppdrag har hittills kunnat tillgodoräknas dem i pensionshänseende. Televerket finner det vara angeläget, att de nya reglerna också omfattar sådana expertuppdrag. Motsvarande bör enligt televerket gälla den konsultverksamhet inom området telekommunikationsteknik och telekommunikationsförvaltning, som svenska staten genom televerkets dotterföretag Swedish Telecommunication Consulting AB (Swedtel) utför för teleadministrationer i utvecklingsländer. Denna verksamhet är att betrakta som ett komplement till och samtidigt en utveckling av formerna för televerkets och SIDA:s medverkan i den tekniska biståndsverksamheten. Den personal, som Swedtel temporärt anställer för uppdrag i u-länder, bör beträffande tillgodoräkning i merit-, löne- och pensionshänseende behandlas på samma sätt som exempelvis SIDA:s utlandspersonal.

Några remissinstanser tar upp frågan om vilka villkor som skall gälla för anställda inom den kommunala och den enskilda sektorn av arbetsmarknaden. *Göteborgs allmänna skolstyrelse* finner sålunda det angeläget att stat och kommun så långt det är möjligt får likartade regler beträffande tjänstledighet och tillgodoräkning i merit-, löne- och pensionshänseende av anställning inom biståndsverksamheten. *Svenska sparbanksföreningen* anser det önskvärt att både kommunala och enskilda

arbetsgivare i tillämpliga delar söker följa en praxis liknande den som gäller inom den statliga sektorn. *Lantbrukshögskolan* anför att alla åtgärder som är möjliga och genomförbara bör vidtas för att stimulera kvalificerad personal från den kommunala och privata sektorn att ta anställning i biståndsverksamheten. *Svenska kommunförbundet* påpekar att det måste ankomma på de enskilda arbetsgivarna — inom förbundets intresseområde primärkommunerna — att i varje särskilt fall bedöma ledighetsfrågor och värdering av de meriter ett u-landsuppdrag kan ge.

Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker i huvudsak eller lämnar utan erinran utredningens förslag i fråga om bedömning av meritvärdet av u-landstjänstgöring. Några remissinstanser har därutöver redovisat särskilda synpunkter som betingas av myndighetens speciella verksamhet.

När det gäller läkartjänstgöring anför sålunda *socialstyrelsen* att det inte är möjligt att utan noggranna detaljuppgifter om det aktuella sjukhuset i tjänstgöringslandet vare sig meddela generella beslut eller förhandsbesked om meritvärdet av tjänstgöringen. I avvaktan på sådana uppgifter bör styrelsen tillämpa hittillsvarande praxis, dvs. att på ansökan pröva meritvärdet av tjänstgöringen från fall till fall.

Karolinska sjukhuset och *SBL* anser att det bör ankomma på socialstyrelsen att meddela generella beslut om tillgodoräkning av anställning med sjukvårdande uppgifter inom biståndsverksamhet beträffande sjukvårdspersonal. Meritvärdet för andra yrkeskategorier bör enligt SBL bestämmas av SIDA efter samråd med myndigheten. Från personalens synpunkt garanteras en någorlunda likformig bedömning om ett organ — i samverkan med berörd myndighet — ansvarar för bedömningen av meritvärdet.

Nämnden för läkares vidareutbildning är obenägen att uttala sig på förhand om utbildningsvärdet av enskild läkares tjänstgöring. Däremot är nämnden beredd att i positiv anda pröva inkomna ansökningar efter generella riktlinjer.

Veterinärhögskolan anser att en förhandsbedömning av en u-landstjänstgöring kan innebära viss risk för underskattning av uppdragets meritvärde, speciellt i sådana fall där uppdraget är nytt och dokumentation från tidigare verksamhet saknas. Det bör därför alltid vara möjligt att erhålla förnyad prövning hos myndighet av meritvärdet sedan viss erfarenhet om uppdraget vunnits eller uppdraget slutförts. Vid bedömning av förtjänst bör i princip all tjänstgöring som sker genom eller med bidrag av svenska staten bedömas likvärdig med tjänstgöring i Sverige. Vad avser skicklighet bör däremot bedömningen få avgöras från fall till fall av berörd myndighet. Liknande synpunkter som högskolan i fråga om bedömningen av förtjänst framförs av *SACO* och *SR*.

Flera remissorgan anser att bedömning av meritvärdet ej bör ske med stöd av generella beslut eller är tveksamma härtill. En del av dem anser

att sådan bedömning i stället bör göras efter prövning i varje särskilt fall. Sådana synpunkter anförs av *rikets allmänna kartverk, domänverket, statens vattenfallsverk, televerket, statens vägverk, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet* och *Kooperativa förbundet.*

Luftfartsverket har en kritisk inställning till utredningens förslag rörande meritvärdet. Åläggandena synes enligt verkets mening kunna medföra betydande svårigheter, även om — som utredningen förutsätter — dokumentationen rörande innehållet i anställningarna inom biståndsverksamheten avsevärt förbättras. Möjligheterna att i förväg uttala sig om en viss anställnings framtida meritvärde blir av naturliga skäl starkt begränsade. Allmänt sett bör en anställning inom biståndsverksamhet i princip vara av allmänt positivt värde. Verket pekar dock även på risken för att ett uppdrag inom biståndsverksamhet kan få ett "negativt meritvärde". Om man är tjänstledig något eller några år från exempelvis en operativ specialtjänstgöring som flygtrafikledningstjänst, riskerar man en fackmässig tillbakagång och att bli "överspelad" rent praktiskt.

Även *SIDA* har kritiska synpunkter på utredningsförslaget. Verket anser att även om tillfredsställande dokumentation är för handen vid beslutstillfället torde generella beslut emellertid inte alltid kunna lämnas för vissa yrkesområden, beroende på den mångfasetterade verksamheten inom skilda områden av arbetslivet inom Sverige och biståndsverksamheten.

Enahanda svårigheter torde enligt SIDA föreligga för myndigheter i fråga om att lämna besked i merithänseende av viss tjänst inom biståndsverksamheten. Det förekommer, och det torde finnas skäl för antagandet att så även framdeles kommer att ske, att den ursprungliga arbetsbeskrivningen ändras under biståndsarbetets gång. Ett slutligt ställningstagande av myndigheten torde därför kunna göras först sedan anställningen inom biståndsverksamheten avslutats. Denna svårighet föreligger självfallet även i fråga om generella beslut.

Utredningen anser att de reformer som föreslagits, i avvaktan på att förslagen till förbättrad dokumentation erhållit full effekt, bör kunna genomföras redan på grundval av den dokumentation som nu finns tillgänglig. Mot bakgrunden av tidigare nämnda svårigheter att lämna besked även på grundval av en förbättrad information bör enligt SIDA föreskrifter om att lämna besked på grundval av nu tillgänglig dokumentation ges den utformningen att besked lämnas då så bedöms möjligt.

En övervägande majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller lämnar utan erinran utredningens förslag i fråga om tillgodoräkning i lönehänseende. Några betonar samtidigt vikten av att dokumentationen förbättras.

I fråga om skyldigheten att lämna förhandsbesked på begäran av anställd föreslår *SBL* att detta bör åvila SIDA med undantag för vissa spe-

cialkategorier såsom läkare. Läkartjänster bör handläggas av socialstyrelsen. SBL anser vidare att när det gäller frågor som tillgodoräkning för löneklassplacering enligt AST och för lönegradsplacering enligt TFU bör SAV meddela tillämpliga bestämmelser. Även *karolinska sjukhuset* framför liknande synpunkter. *Skogsstyrelsen* uttalar dock tvcksamhet beträffande de praktiska möjligheterna för SAV att i rimlig utsträckning kunna lämna förhandsbesked om tillgodoräkning i lönehänseende av anställning inom biståndsverksamhet.

SIDA framhåller att tillgodoräkning för lönegradsplacering bör ske inte blott i befordringsgång enligt ATF utan även inom andra av myndigheten tillämpade befordringsgångar. En förutsättning är självfallet, att innehållet i anställningen inom biståndsverksamheten ligger inom ramen för de tjänster som omfattas av vederbörande myndighets ämbetsområde. SIDA framhåller vidare önskvärdheten av att tjänstledighet för anställning inom biståndsverksamheten även omfattar förordnande att med långtidsvikariat inneha tjänst. Därest SIDA:s förslag ej vinner bifall, föreslår SIDA, att rätt till tillgodoräkning i lönehänseende vid anställning inom biståndsverksamheten omfattar även här nämnd kategori befattningshavare.

SAV redovisar i sitt yttrande skälen för att verket inte anser att förhandsbesked kan ges i fråga om tillgodoräkning i lönehänseende och anför härom bl.a. att det inte annat än i undantagsfall kommer att vara möjligt för SAV att i fråga om tillgodoräkning i lönehänseende ge besked av det slag som avses i utredningens förslag. Beskeden kommer i allmänhet inte att kunna innehålla mer än allmänna upplysningar om hur SAV i princip brukar bedöma fall av ifrågavarande slag. Däremot är SAV berett att ge förtur åt ärenden som innefattar frågor av här avsett slag i den mån så är möjligt med hänsyn till andra inneliggande ärenden.

Utredningens förslag angående t j ä n s t l e d i g h e t biträds av så gott som samtliga av de remissinstanser som yttrat sig i frågan. Flera av dem tillstyrker dock under vissa villkor. *Riksförsäkringsverket, SBL, SÖ, rikets allmänna kartverk* och *Stockholms skoldirektion* föreslår sålunda med olika motiveringar en fixerad gräns för tjänstledighetens längd, varierande mellan ett och fyra år.

SIDA anser att det är önskvärt, att möjlighet ges att åtnjuta tjänstledighet inte bara från tjänst utan även från långtidsvikariat för anställning inom biståndsverksamheten. Sådan möjlighet till tjänstledighet bör omfatta även medföljande make, trolovad och den med vilken den anställde stadigvarande sammanbor.

Lantbruksstyrelsen framhåller att svårighet i vissa fall kan uppstå att bereda tillfälligt anställda vikarier fortsatt anställning inom organisationen, när den tjänstledige återinträder i tjänst. Liknande synpunkter framförs av *Svenska kommunförbundet.*

Luftfartsverket avstyrker utredningens förslag och föreslår i stället att tjänstledighet för ifrågavarande biståndsverksamhet bör prövas i positiv anda. Verket anser det nödvändigt att myndighet även fortsättningsvis skall ha möjlighet att utan närmast tvingande föreskrifter kunna göra en avvägning mellan tjänstemannens intresse av att få den begärda ledigheten och myndighetens intresse av att tjänstemannen utövar sin tjänst. Härvid bör beaktas bl.a. arbetsläget hos myndigheten samt möjligheterna att erhålla lämplig vikarie.

SF och *TCO-S* anser inte att nackdelar med vikarier under längre perioder eller personalbrist skall betraktas som synnerliga skäl att vägra tjänstledighet. Organisationerna förutsätter att möjligheterna att vägra tjänstledighet i stället ytterligare skärps.

Några remissinstanser, däribland *karolinska sjukhuset,* påpekar att frågan om tjänstledighet kommer att kunna regleras genom kollektivavtal, sedan statsmakterna beslutat att avtal i princip skall kunna träffas om bl.a. rätt till annan ledighet än semester.

Frågan om tjänstledighet för den som är gift, trolovad eller stadigvarande sammanboende med anställd inom biståndsverksamheten och som avser att följa med denne under u-landstjänstgöringen har berörts i många remissyttranden. De flesta remissinstanserna har därvid redovisat en positiv inställning till utredningens förslag.

Vissa invändningar mot utredningsförslaget görs dock från några håll. *Luftfartsverket* anser att en begränsning är befogad i form av en rekommendation att ansökan om sådan tjänstledighet bör prövas i positiv anda. Rekommendationen bör begränsas att gälla hos staten anställd tjänsteman, som är innehavare av ordinarie eller extra ordinarie tjänst och som är gift, trolovad eller sammanboende med annan statsanställd som temporärt placeras till tjänstgöring utom landet, dock endast i fall då utlandsvistelsen är begränsad till en period om högst tre år. Enligt *statens vattenfallsverk* bör föreskrifterna om tjänstledighet omfatta endast den som erhållit u-landsuppdraget. *Landstingsförbundet* anser inte att beviljande av tjänstledighet för åtföljande make/motsvarande kan omfattas av en generell rekommendation från förbundets sida. *Svenska arbetsgivareföreningen* är negativt inställd till frågan om tjänstledighet för trolovad eller stadigvarande sammanboende som avser att följa med anställd inom biståndsverksamheten. Utredningen synes ha bortsett ifrån att inställningen till samlevnadsformerna praktiskt taget genomgående är annorlunda än i Sverige. Annan samlevnadsform än äktenskap kan medföra allvarliga störningar i tjänstgöringslandet. Denna syn återspeglas i de svenska företagens praxis beträffande den utlandsstationerade personalen. Liknande synpunkter framförs av *Svenska röda korset* i fråga om den som sammanbor med anställd som skall tjänstgöra i u-landsuppdrag.

Utredningens förslag i fråga om tillgodoräkning i pensionshänseende tillstyrks eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanserna.

SPV kan med hänsyn till det stora administrativa merarbetet inte tillstyrka att — utöver den samordning som följer av gällande bestämmelser — ett organiserat samordningssystem införes för sådan pensionsrätt som tjänats in hos enskild svensk biståndsorganisation. Verket anser att utredningens förslag, som man i övrigt inte avvisar, kan genomföras med enklare medel genom att det införes en rätt att efter ansökning tillgodoräkna tid för vissa utlandsanställningar i förekommande fall efter avräknande av pensionsförmån på grund av dessa anställningar. SPV har vidare ingenting att erinra mot att den av verket föreslagna anordningen skulle tillämpas även i fråga om anställning inom den multilaterala biståndsverksamheten.

SACO och *SR* tar upp utredningens förslag att inte tillgodoräkna tid för anställning inom multilateral biståndsverksamhet som är förenad med rätt till pension eller motsvarande förmån. Man delar inte utredningens uppfattning att tillgodoräkning inte bör ske eftersom en samordning inte kan göras obligatorisk. Det bör enligt SACO och SR i stället ankomma på den anställde att själv avgöra om han vill underkasta sig en samordning med därav följande tillgodoräkning. Den anställde kan annars, om den rätten inte föreligger, komma i ett sämre läge än en anställd utan sådan pensionsrätt.

Statens veterinärmedicinska anstalt samt *SF* och *TCO-S* konstaterar liksom utredningen att det skulle vara värdefullt från rekryteringssynpunkt om medföljande make som är ledig från anställning med statlig pensionsrätt fick tillgodoräkna ledighetstiden i pensionshänseende. Denna uppfattning delas inte av *Stockholms skoldirektion* som anser en sådan bestämmelse otänkbar från rättvisesynpunkt så länge tjänstledighetstid för enskild angelägenhet i hemlandet inte är pensionsgrundande.

Svenska kommunförbundet anser att kostnadsaspekten särskilt måste beaktas. Även om förbundet är införstått med angelägenheten av att erforderliga personalresurser för biståndsarbetet i u-länder kan åstadkommas, har man den principiella uppfattningen att kostnaderna för Sveriges engagemang i det internationella biståndsarbetet huvudsakligen bör bäras av staten. Även *Landstingsförbundet* tar upp kostnadsfrågan. Förbundet konstaterar att en motsvarande tillämpning av utredningsförslaget skulle i pensionshänseende innebära långtgående ekonomiska åtaganden. Sjuk- och hälsovården torde enligt förbundet inta en mycket väsentlig del av biståndsverksamheten. Inom denna sektor skulle alltså landstingen och inte staten få avsevärt ökade kostnader i pensionshänseende. Med hänsyn härtill förutsätter förbundet att direkta överläggningar kommer att äga rum innan förslaget läggs till grund för proposition.

De remissinstanser som yttrat sig över dokumentationen har genomgående haft en positiv inställning till utredningsförslagen i denna del. Vad den tilltänkta försöksverksamheten beträffar anser *luftfartsverket* och *statens vattenfallsverk* att den först bör genomföras och avslutas, innan myndigheterna åläggs att lämna förhandsbesked om anställnings värde i merit- och lönehänseende. *Socialstyrelsen* ställer sig tveksam till om det system för befattningsvärdering som prövas inom SIDA:s lönedelegation kan användas för bedömning av meritvärdet. När det gäller läkartjänstgöring bör vissa särskilda uppgifter ingå i dokumentationen, t.ex. om sjukhuset, olika tjänsters ställning i organisationen, antal patientbesök och operationer m.m.

Några remissinstanser, däribland *SACO* och *SR*, anser att det inte bör ankomma på enskilda personer att införskaffa kompletterande dokumentation från biståndskontor eller myndigheter i olika delar av världen. Denna uppgift bör åvila den föreslagna dokumentationscentralen vid SIDA. Personalorganisationerna anser vidare att för dokumentering måste skapas kontakter mellan de offentliga myndigheterna och den enskilda sektorn, där stor erfarenhet finns att hämta. Man bör sålunda skapa ett samarbetsorgan rörande dokumentation som täcker såväl de enskilda som de statliga och kommunala sektorerna. Det är vidare angeläget att arbetet med en förbättrad dokumentation sker i kontakt med arbetsmarknadens parter. Liknande synpunkter anförs av *Kooperativa förbundet* som föreslår att en kommitté bestående av representanter för SIDA samt arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna bildas och får i uppdrag att utveckla ett system för bedömning av värdet av anställning inom biståndsverksamheten.

SIDA anför att inom ramen för SIDA:s normala verksamhet pågår ett kontinuerligt arbete med att söka få mer detaljerad och systematiserad information angående de befattningar, till vilka svensk biståndspersonal rekryteras. Detta arbete innefattar också åtgärder för uppföljning av biståndsuppdragen efter i stort sett samma principer som beskrivs i utredningens betänkande.

Ett led i denna uppföljning utgörs av viss försöksverksamhet som bedrivs av biståndskontoret i Tanzania i samråd med de inhemska myndigheterna. Ett annat uttryck för det behov av en mer systematisk belysning av befattningarnas innehåll som SIDA i likhet med utredningen känner, är det system för befattningsvärdering, som f.n. på försök tillämpas i första hand som ett hjälpmedel vid lönesättning av personal som kontraktsanställts av SIDA. En utvärdering av försöksverksamheten kommer att genomföras i början av hösten 1974.

SIDA poängterar slutligen vikten av att en förbättring i fråga om information rörande de biståndsuppdrag som administreras av FN-organen kommer till stånd och kommer för sin del att söka påverka de mellanstatliga organisationerna i denna riktning.

Innehållsförteckning

		Sid.
1.	Den allmänna lönenivån för statsanställda m. m.	1
2.	Lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.	2
3.	Statens avtalsverks befattning med arbetstvister	3
4.	U-landsuppdrags meritvärde m. m.	5
5.	Förande över stat av vissa tjänster	9
6.	Praktikplatser hos statsmyndigheterna	11
7.	Bostadsanskaffningslån	13
8.	Frågor om ledigkungörande av tjänster m. m.	14
9.	Vissa pensionsfrågor m. m.	20
10.	Nämnden för psykologiska undersökningar	22
11.	Inrättande av personliga tjänster för vissa tjänstemän som garanteras fortsatt anställning i Stockholm	23
12.	Programbudgetering	24
Bilaga.	Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds Fi 1973: 16) U-landsuppdragets meritvärde	27

MARCUS BOKTR. STOCKHOLM 1975 740502

Kungl. hov- och slottsstaterna

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser de kungl. hov- och slottsstaterna

DRIFTBUDGETEN

Första huvudtiteln

A. KUNGL. HOVSTATEN

A 1. Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning. Anslaget är för innevarande budgetår uppfört i riksstaten med 4,5 milj. kr. Riksdagen har (prop. 1974: 98, SkU 1974: 38, rskr 1974: 259) beslutat att skatte- och tullförmånerna för kungahusets medlemmar skall avskaffas. I propositionen uttalade jag att frågan om de ekonomiska förutsättningarna för kungahusets möjligheter att fylla sina statsrättsliga funktioner lämpligen borde prövas i samband med övervägandet av det statliga anslaget till hovhållningen. Detta anslag borde av praktiska skäl inte beskattas. Jag anförde vidare att avsikten inte var att åstadkomma en standardförsämring i fråga om de villkor varunder medlemmarna hade att fullgöra sina offentliga uppgifter. Vad jag sålunda hade anfört föranledde ingen erinran från riksdagens sida.

Jag förordar att anslaget för nästa budgetår förs upp med 5,3 milj. kr. Jag har därvid tagit hänsyn till de förändrade skatteförhållandena, inträffade löne- och prisstegringar, gjorda rationaliseringar samt vissa överföringar till anslaget De kungl. slotten: Administration. En utgångs-

punkt har vidare varit att de i staten för riksgäldsfonden upptagna räntorna till kungahuset, bl. a. den s. k. Guadeloupe-räntan, i beskattningshänseende likställs med anslag till hovhållningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 5 300 000 kr.

A 2. Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten. Detta anslag är i riksstaten för budgetåret 1974/75 uppfört med 940 000 kr. *Riksmarskalksämbetet* har — i anslutning till en av husgerådskammaren gjord framställning — hemställt att till ifrågavarande ändamål anvisas ett anslag för budgetåret 1975/76 av 1 165 000 kr.

Riksmarskalksämbetet har därvid bl. a. begärt medel för ytterligare biträde för snickerigöromål. Ämbetet har vidare anfört att ansvaret för visning för allmänheten av de kungliga slotten och Riddarholmskyrkan är uppdelat på flera olika instanser, vilket från såväl servicesynpunkt som administrativt och ekonomiskt innebär olägenheter. En central visningsenhet föreslås inrättad. Denna skulle samordnas med husgerådskammaren och t. v. bestå av en tjänst som museilektor, en tjänst som byråassistent och en halv biträdestjänst. Kostnaderna för denna personal under nästa budgetår uppgår till 163 000 kr. Riksmarskalksämbetet anser dock att hälften av kostnaderna bör kunna bekostas av inflytande visningsmedel, varför i statsanslag skulle erfordras ca 80 000 kr.

Föredraganden

Jag är f. n. inte beredd att förorda någon särskild medelsuppräkning för den visningsverksamhet som äger rum vid de kungliga slotten m. m.

Anslaget bör, med beaktande av till 33 % höjt lönekostnadspålägg, beräknas till 1 090 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 1 090 000 kr.

B. KUNGL. SLOTTSSTATEN

B 1. De kungl. slotten: Administration

1973/74	Utgift	3 310 933
1974/75	Anslag	3 547 000
1975/76	Förslag	4 319 000

Från anslaget avlönas 65 lönegradsplacerade anställda, varav 25 i park- och trädgårdsvård och 11 för lokalvård. Härtill kommer ett tiotal arvodister med uppdrag av deltids- eller bisysslekaraktär och viss övrig personal. Från anslaget bestrids vidare övergångsvis understöd till ett fåtal förmånstagare samt andra omkostnader än för uppvärmning och fastighetsunderhåll för de kungl. slotten.

Stockholms slott används som bostad åt konungen samt som representations- och kontorslokaler. *Drottningholms slott* begagnas av konungen som bostad under vissa tider av året. I fråga om *Ulriksdals slott* pågår överläggningar om ett eventuellt upplåtande för allmännyttigt ändamål. *Haga slott* används som bostad för prominenta personer från utlandet, vilka är den svenska regeringens gäster. *Gripsholms slott* utnyttjas som museum och för utställning av en del av svenska statens porträttsamling. Användningen av *Strömsholms slott* utreds av riksmarskalksämbetet i samråd med livrustkammaren, byggnadsstyrelsen, länsstyrelsen i Västmanlands län m. fl. *Rosersbergs slott* disponeras sedan år 1966 till större delen av civilförsvarsstyrelsen för civilförsvarsändamål. De två övervåningarna i slottet har dock fått behålla sin karaktär av kunglig bostad och visas för allmänheten. *Tullgarns slott* är upplåtet för visning vissa tider.

Riksmarskalksämbetet

Riksmarskalksämbetet hemställer, med anledning av en av ståthållarämbetena vid de kungl. slotten gjord framställning, att anslaget för nästa budgetår tas upp med 4 319 000 kr.

Lönekostnaderna på Stockholms slott ökar med anledning av att städningen av slottet har lagts under ståthållarämbetets samlade ledning. Slottsförvaltningen på Stockholms slott har därvid tillförts fem heltidstjänster och fem halvtidstjänster som lokalvårdare, vilket medför en ökad lönekostnad om ca 335 000 kr. Kostnaderna för den städning som har tillförts slottsförvaltningen på Stockholms slott åvilar f. n. övriga anslag under första huvudtiteln. Genom rationaliseringen av städningsverksamheten kan två heltidstjänster och tre halvtidstjänster dras in. Ökningarna i övrigt beror på automatiska pris- och löneförändringar. Ämbetet redovisar vidare konsekvenserna av en minskning av anslaget med 5 %. Denna skulle i huvudsak komma att drabba parkvården, vilket vore olyckligt med hänsyn till att besöksfrekvensen ständigt stiger med ökat slitage på parkerna som följd.

Av följande sammanställning framgår de förändringar i medelsanvisningarna för de olika slotten, som beräknats för nästa budgetår, i jämförelse med de belopp, som anvisats för budgetåret 1974/75 enligt den av Kungl. Maj:t fastställda staten. Beloppen har därvid omräknats till de för resp. budgetår tillämpliga lönekostnadspåläggen.

	Enligt staten för 1974/75	Enligt statförslaget för 1975/76	Ökning
Stockholms slott	964 000	1 427 000	+ 463 000
Drottningholms slott	870 000	1 017 000	+ 147 000
Ulriksdals slott	627 000	664 000	+ 37 000
Haga slott	244 000	249 000	+ 5 000
Gripsholms slott	421 000	496 000	+ 75 000
Strömsholms slott	106 000	120 000	+ 14 000
Rosersbergs slott	58 000	68 000	+ 10 000
Tullgarns slott	257 000	278 000	+ 21 000
Summa	**3 547 000**	**4 319 000**	**+ 772 000**

Sammanfattningsvis kan förändringarna under de olika posterna mellan den fastställda staten för budgetåret 1974/75 och det framlagda statförslaget för budgetåret 1975/76 anges på följande sätt.

	Enligt staten för 1974/75	Enligt statförslaget för 1975/76	Förändring
Avlöningar och arvoden	3 069 600	3 827 300	+ 757 700
Understöd	21 000	22 400	+ 1 400
Lyse och vatten	159 500	187 000	+ 27 500
Parkers underhåll	268 300	278 700	+ 10 400
Trädgårdars underhåll	153 000	163 000	+ 10 000
Övriga omkostnader	257 600	255 600	— 2 000
Summa utgifter	**3 929 000**	**4 734 000**	**+ 805 000**
Uppbördsmedel	382 000	415 000	+ 33 000
Summa nettoutgifter	**3 547 000**	**4 319 000**	**+ 772 000**

Riksmarskalksämbetet har vidare i särskild skrivelse gjort framställning rörande konungens dispositionsrätt till vissa av de kungl. slotten och därvid hemställt att Rosersbergs och Tullgarns slott får disponeras av Hans Maj:t Konungen under samma villkor som de varmed slotten innehafts av Konung Gustaf VI Adolf.

Föredraganden

Jag vill först ta upp frågan om konungens dispositionsrätt till vissa av de kungl. slotten. Beträffande Rosersbergs och Tullgarns slott har konungens dispositionsrätt underställts statsmakternas prövning i samband med inträffade tronskiften.

I prop. 1974: 1 (bil. 3 s. 3) anförde jag att eventuella förslag till förändringar i dispositionsrätten till de kungl. slotten senare skulle få underställas riksdagen. I likhet med riksmarskalksämbetet finner jag inga förändringar i dispositionsförhållandena påkallade, varför Rosersbergs slott och Tullgarns slott även i fortsättningen bör stå till konungens förfogande och förvaltas av ståthållarämbetena. Upplåtelserna bör ske på samma villkor som gällde under Konung Gustaf VI Adolfs livstid.

Eftersom förevarande anslag till större delen upptas av lönekostnader

för personal, vars löneförmåner regleras genom avtal med personalorganisation, finner jag det lämpligt att anslaget uppförs som förslagsanslag i statsbudgeten. Det ankommer på regeringen att fastställa inkomst- och utgiftsstater för slottens administration.

Med beaktande av höjningen av lönekostnadspålägget och med godtagande av riksmarskalksämbetets förslag i övrigt hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att Rosersbergs slott och Tullgarns slott får disponeras av Konung Carl XVI Gustaf,
2. till *De kungl. slotten: Administration* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 319 000 kr.

B 2. De kungl. slotten: Uppvärmning

1973/74	Utgift	1 029 434
1974/75	Anslag	1 095 000
1975/76	Förslag	1 325 000

Från anslaget bestrids kostnader för löner till tio anställda — värmeskötare, reparatörer m. fl. — och för inköp av bränsle.

Riksmarskalksämbetet har på grundval av ståthållarämbetenas beräkningar hemställt om ett anslag för budgetåret 1975/76 av 1 325 000 kr. Ökningen är av automatisk karaktär och beror huvudsakligen på höjda priser på eldningsolja.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot riksmarskalksämbetets förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *De kungl. slotten: Uppvärmning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 325 000 kr.

Vid bifall till de av mig framställda förslagen kommer första huvudtitelns slutsumma för budgetåret 1975/76 att uppgå till 12 034 000 kr., vilket innebär en ökning i jämförelse med det för budgetåret 1974/75 anvisade beloppet med 1 952 000 kr.

Register

A. Kungl. hovstaten

Sid.		kr.
1	Hans Maj:t Konungens och det Kungl. Husets hovhållning	5 300 000
2	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten	1 090 000
	Summa för kungl. hovstaten	**6 390 000**

B. Kungl. slottsstaten

2	De kungl. slotten: Administration	4 319 000
5	De kungl. slotten: Uppvärmning	1 325 000
	Summa för kungl. slottsstaten	**5 644 000**
	Totalt för kungl. hov- och slottsstaterna	**12 034 000**

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740503

Justitiedepartementet

ÖVERSIKT

Till justitiedepartementet hör bl. a. polis- och åklagarväsendet, de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna, kriminalvården, bostadsdomstolen, hyresnämnderna och arrendenämnderna, rättshjälpsnämnderna och de allmänna advokatbyråerna. Departementet svarar också för beredning av lagstiftningsärenden på ett flertal områden av samhällslivet.

Utredningar pågår inom flera centrala lagstiftningsområden. Konsumentpolitiska frågor utreds sålunda av bl. a. kreditköpkommittén, konsumenttjänstutredningen och hemförsäljningskommittén. De multinationella företagens verksamhet uppmärksammas av utredningen om utländska övertaganden av svenska företag. Frågor om åtgärder på grund av brott utreds av bl. a. utredningen om behandling av psykiskt avvikande, åtalsrättskommittén och ungdomsfängelseutredningen. Frågor om grundlagsreglering av medborgerliga fri- och rättigheter utreds av en särskild kommitté. För omfattande lagstiftningsuppgifter på var sitt rättsområde svarar vidare köplagsutredningen, vattenlagsutredningen, familjelagssakkunniga, konkurslagskommittén och försäkringsrättskommittén.

En rad lagstiftningsförslag torde komma att lämnas till 1975 års riksmöte, bl. a. förslag till ändringar i konkurslagen, lagstiftning om ersättning för personskada, räntelag, trafikskadelag, ny steriliseringslag, lagstiftning om förmögenhetsrättens generalklausuler, ny aktiebolagslag och ny bokföringslag.

Utgifterna inom justitiedepartementets område beräknas under budgetåret 1975/76 komma att öka med 333,0 milj. kr. Därmed omsluter verksamheten 3 265,3 milj. kr.

Antalet tjänster inom justitiedepartementets område ökar med sammanlagt 580.

Samhällets åtgärder mot brott

Brottsligheten är ett allvarligt samhällsproblem. Många faktorer medverkar till att så är förhållandet. Kampen mot brottsligheten måste föras på bred front. På lång sikt är det en fråga om att bota brister och orättvisor och utjämna ekonomiska och sociala skillnader. Därigenom skapas bl. a. förutsättningar för en ökad förståelse mellan människorna

vilket i sin tur bör leda till ökad respekt för medmänniskors liv och hälsa, integritet och rättigheter.

I syfte att förbättra samordningen av insatserna mot brott inrättades brottsförebyggande rådet (BRÅ) den 1 juli 1974. Rådet verkar för att såväl samhällets egna organ som enskilda medborgare, politiska organisationer, fackföreningar, arbetsgivare m. fl. aktiveras i kampen mot brottsligheten. Arbetsgrupper inom BRÅ med företrädare för olika områden har under år 1974 lagt fram rapporter med förslag till en del åtgärder. En kriminalpolitisk arbetsgrupp har i rapporten (BRÅ 1974: 3) Kriminalpolitiskt utvecklingsarbete bl. a. föreslagit en översyn av strafflagstiftningen, i första hand lagstiftningen om förmögenhetsbrott, vissa oaktsamhetsbrott och vissa stadganden i 15 kap. brottsbalken. Gruppen har också föreslagit en undersökning av bristerna i det nuvarande sanktionssystemet. En arbetsgrupp för anpassningsstöd åt straffade har lagt fram två rapporter, (BRÅ 1974: 4) Anpassningen i arbetslivet och (BRÅ 1974: 5) Stödåtgärder för straffade utlänningar.

En arbetsgrupp för kriminalitetsprognoser med representanter för rättsväsendet och vetenskapliga experter har avgett en rapport (BRÅ 1974: 2) om brottsutvecklingen 1974—1979. Gruppen har gjort trendberäkningar baserade på anmälda brottsbalksbrott under åren 1968—1973. Hänsyn har inte i något fall kunnat tas till s. k. dold brottslighet. Trendberäkningarna grundar sig på vissa antaganden om utvecklingen av den registrerade brottsligheten under senare år och i stort sett oförändrad kriminalpolitik under prognosperioden. Gruppen har förklarat att prognoserna är mycket osäkra. För att illustrera osäkerheten har gruppen beräknat s. k. 95 % konfidensintervall. Exempelvis innebär detta i fråga om de registrerade tillgreppsbrotten, som var omkring 400 000 år 1973, att de kan komma att uppgå till mellan 300 000—800 000 år 1979. Vidare att antalet registrerade våldsbrott inbegripet rån, som uppgick till omkring 45 000 år 1973, kan bli mellan 42 500—50 700 år 1979. Som framgår av dessa exempel kan prognoserna inte läggas till grund för bedömningar rörande tilldelning av resurser till rättsväsendet.

Åtgärderna mot brott kan indelas på olika sätt beroende på syftet med indelningen. Sett från resursfördelningssynpunkt kan åtgärderna mot brott grupperas på följande sätt.

Förebyggande åtgärder riktade mot personer som inte är föremål för rättsväsendets åtgärder på grund av brott. Det är här fråga även om sådana åtgärder som är avsedda att förbättra miljön i samhället i förebyggande syfte. Åtgärder av detta slag ankommer främst på andra än rättsväsendets myndigheter, bl. a. skolväsendet och socialvårds- och arbetsmarknadsmyndigheterna.

Övervakning av regelefterlevnaden. Den syftar till att dels förhindra brott, dels upptäcka brott. Hit hör polisens övervakande verksamhet. Gruppen omfattar även exempelvis tull- och beskattningsmyndigheternas

kontroll av att straffsanktionerade bestämmelser inom deras resp. verksamhetsområden efterlevs.

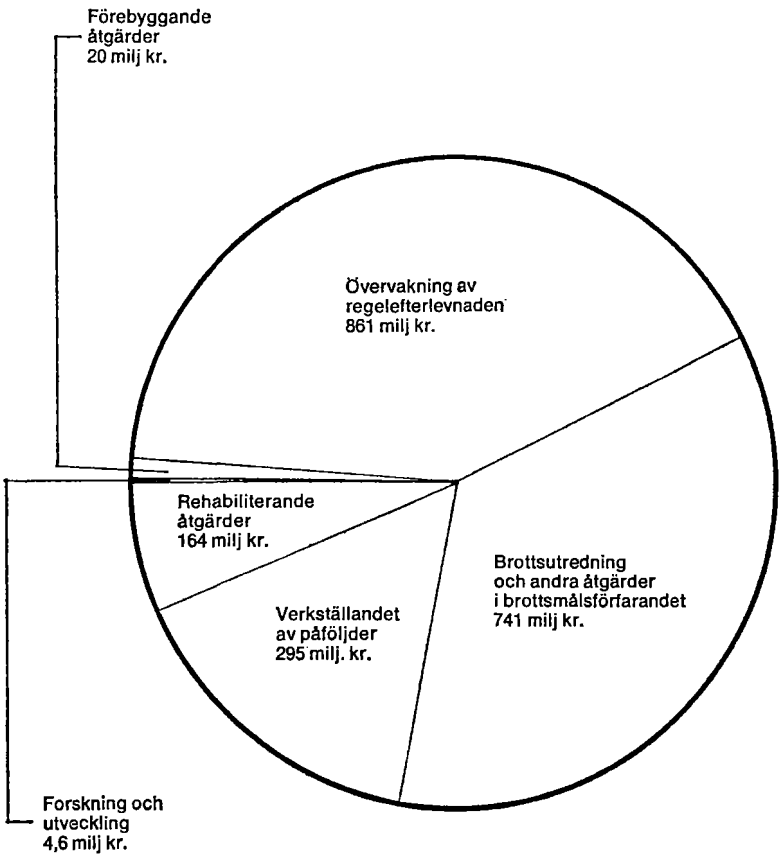
Brottsutredning och andra åtgärder i brottmålsförfarandet som krävs för att fatta beslut om reaktion mot brott.

Verkställandet av påföljder. Åtgärder av detta slag hör hemma i kriminalvården. Även andra organ har uppgifter på området, t. ex. exekutionsväsendet i fråga om böter.

Rehabiliterande åtgärder. Härmed avses åtgärder som syftar till att ge personer som begått brott bättre förutsättningar till anpassning i samhället. Åtgärder av detta slag vidtas av kriminalvårdsmyndigheterna och av organ inom socialvårds-, arbetsmarknads- och utbildningsområdena.

Forskning och utveckling som är direkt målinriktad mot problem som rör åtgärder mot brott.

Samhället satsar stora belopp på åtgärder mot brott. Det är dock inte möjligt att presentera någon beräkning av de totala kostnaderna för åtgärder av detta slag.

Figur 1. Anslagen för *rättsväsendets* åtgärder mot brott budgetåret 1974/75 fördelade på åtgärdsgrupper

Kostnaderna för sådana åtgärder inom polis- och åklagarväsendet, de allmänna domstolarna och kriminalvården har emellertid beräknats. De har fördelats på nämnda åtgärdsgrupper. I vissa fall har schabloner använts eftersom beräkningsunderlaget är osäkert.

All polisverksamhet utom den som har samband med tillståndsgivning, passärenden och andra uppgifter av servicekaraktär kan ses som ett led i samhällets åtgärder mot brott. Hit hör också åklagarväsendets och kriminalvårdens funktioner liksom den del av domstolsväsendets verksamhet som rör brottmål. Den del av anslagen inom rättsväsendet som är avsedd för åtgärder mot brott uppgår till ca 2,1 miljarder kr. för budgetåret 1974/75. I figur 1 är detta belopp fördelat på åtgärdsgrupper. Beloppet omfattar inte medel som förbrukas inom departementet och statliga kommittéer eller anslag på kapitalbudgeten.

De medel på andra huvudtitelns driftbudget för budgetåret 1974/75 vilka här inte hänförts till samhällets åtgärder mot brott uppgår till 667,9 milj. kr. Anslagen till rättsväsendet på kapitalbudgeten uppgår till 179,7 milj. kr. för budgetåret 1974/75.

Som framgår av figur 1 uppgår kostnaderna för de förebyggande åtgärderna till 20 milj. kr. Största posten utgör kostnaderna för polisens undervisning i skolorna i lag och rätt samt i trafik.

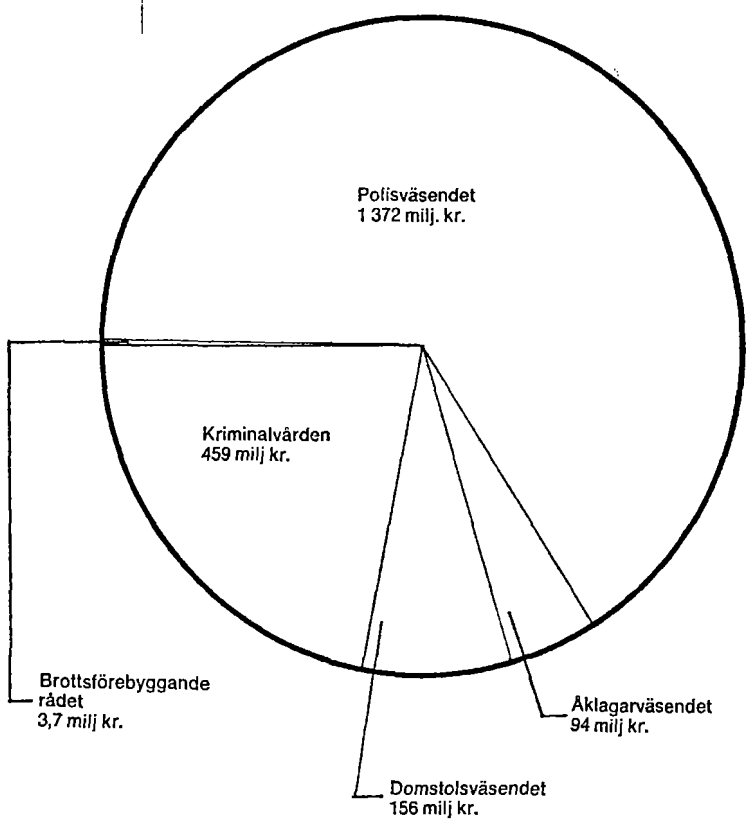
Övervakningen av regelefterlevnaden avser polisens övervakningsverksamhet och beräknas till 861 milj. kr.

Det redovisade beloppet för brottsutredning och andra åtgärder i brottmålsförfarandet omfattar åtgärder inom polis- och åklagarväsendet samt domstolarna. Av beloppet, 741 milj. kr., faller 94 milj. kr. på åklagarväsendet och 156 milj. kr. på domstolsväsendet.

Kriminalvården svarar för de kostnader som i figuren har redovisats som verkställandet av påföljder och rehabiliterande åtgärder. Verkställandet av påföljder omfattar främst kostnader för förplägnad, beklädnad, bevakning samt arvoden till övervakare och uppgår till 295 milj. kr. De rehabiliterande åtgärderna omfattar i den i figur 1 redovisade beräkningen dels arbetsvård, industriellt arbete, fritidssysselsättning och andra allmänna behandlingsåtgärder, dels studier och yrkesutbildning, bostads- och arbetsanskaffning och andra åtgärder som är direkt inriktade på den dömdes anpassning i det enskilda fallet.

Forskning och utveckling inom rättsväsendet beräknas till sammanlagt 4,6 milj. kr. varav omkring 3,3 milj. kr. avser BRÅ:s verksamhet. I beloppet ingår inte den forskning och utveckling som är knuten till kommittéer inom departementet.

De anslag under budgetåret 1974/75 som avser rättsväsendets åtgärder mot brott har fördelats på brottsförebyggande rådet, polis- och åklagarväsendet, domstolarna och kriminalvården på sätt figur 2 visar.

Figur 2. Anslagen för *rättsväsendets* åtgärder mot brott budgetåret 1974/75 fördelade på verksamhetsgrenar

Det är angeläget att samhällets insatser mot brottsligheten hålls på en hög nivå.

Insatser som indirekt har betydelse för att förebygga brottslighet föreslås ske på många områden. Av förslagen under andra huvudtitlar i årets budgetproposition kan särskilt nämnas stödet till idrotten. Ökade insatser föreslås också i kampen mot narkotikamissbruket.

Även under andra huvudtitlar föreslås åtgärder som har direkt betydelse för att förebygga brottslighet. Sålunda förutsätts riksskatteverket och länsstyrelserna få förstärkta resurser för kontroll och revision på skatteområdet.

Rättsväsendet föreslås få 353 milj. kr. mer än för innevarande budgetår för åtgärder mot brott. Även om en stor del av detta belopp beräknas gå åt till kostnadsökningar, bereds det utrymme för ökade insatser. Polisen får ytterligare resurser för främst övervaknings- och utredningsverksamhet. En ökad satsning sker även på kriminalvården samt forskning och utveckling. Hur den föreslagna budgeten fördelar sig på grupper av åtgärder framgår av nedanstående tabell.

	Budgetåret 1974/75		Budgetåret 1975/76		
	1 000-tal kr	%	1 000-tal kr	%	%[1]
Förebyggande åtgärder	19 800	0,9	23 200	0,9	16,9
Övervakning av regelefterlevnaden	860 700	41,3	1 004 400	41,2	16,7
Brottsutredning och andra åtgärder i brottmålsförfarandet	740 900	35,5	867 600	35,6	17,1
Verkställandet av påföljder	294 800	14,2	347 600	14,3	17,9
Rehabiliterande åtgärder	163 900	7,9	189 400	7,8	15,6
Forskning och utveckling	4 600	0,2	5 600	0,2	20,4
Rättsväsendets åtgärder mot brott	2 084 700[2]	100,0	2 437 800[2]	100,0	—

[1] Procentuell ökning mellan budgetåren inom resp. grupp av åtgärder.
[2] Avser kostnader som belastar driftbudgeten med undantag av kostnader för justitiedepartementet och statliga kommittéer.

I detta sammanhang bör framhållas att en fortlöpande rationalisering pågår inom rättsväsendet. Som ett led i detta arbete pågår uppbyggnaden av rättsväsendets informationssystem (RI), som baseras på automatisk databehandling av framför allt data inom brottmålsförfarandet och kriminalvården. Praktiska försök med programbudgetering pågår inom polisväsendet och kriminalvården. Även i övrigt pågår ett omfattande arbete i syfte att effektivisera och förenkla de rättsvårdande organens arbete.

Polis- och åklagarväsendet

Utgifterna inom polisväsendets område beräknas komma att öka med 218 milj. kr. till 1 907 milj. kr.

Statsmakternas beslut med anledning av prop. 1973: 115 med förslag till åtgärder för att bekämpa brottsligheten och förbättra den allmänna ordningen har därvid följts. Medel beräknas för sammanlagt 506 tjänster, varav 400 polismanstjänster. Av polismanstjänsterna avses bl. a. 185 för övervakningsverksamhet och 110 för spanings- och utredningsverksamhet. Förslagen möjliggör bl. a. en fortsatt utbyggnad av kvartersorganisationen.

Medel beräknas för en ny åklagartjänst.

Domstolsväsendet

Enligt riksdagens beslut skall en central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet m. m. inrättas i Jönköping den 1 juli 1975. I prop. 1974: 149 har Kungl. Maj:t bl. a. föreslagit riksdagen att godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för den nya domstolsförvaltningen

m. m. För centralmyndigheten beräknas nu medel för sammanlagt 114 tjänster. I gengäld kan kostnaden för 112 tjänster inbesparas vid domstolsväsendets organisationsnämnd (DON), hovrätterna och justitiedepartementet.

En för hela landet gemensam bostadsdomstol inrättas den 1 juli 1975 som slutinstans för de ärenden som handläggs vid hyresnämnderna (prop. 1974: 151, LU 1974: 36, rskr 1974: 375).

Tillströmningen av mål och ärenden till domstolarna fortsätter att öka. Balanserna ligger på vissa håll på en alltför hög nivå.

För kammarrätterna föreslås en förstärkning av föredragandeorganisationen.

På hovrättssidan föreslås en viss förstärkning genom att ytterligare en extra avdelning inrättas vid Svea hovrätt och ytterligare två ordinarie domartjänster vid hovrätten över Skåne och Blekinge.

Vid olika tingsrätter föreslås sammanlagt fem nya rådmanstjänster, i ett par fall i utbyte mot fiskalstjänster. Tingsrätterna tillförs vidare ytterligare tjänster för tingsnotarier och domstolsbiträden, i första hand på grund av en kraftig ökning av antalet ärenden vid inskrivningsmyndigheterna.

Rättshjälp

Reformen om samhällets rättshjälp trädde i kraft den 1 juli 1973. Arbete pågår f. n. med utvärdering av reformen.

Antalet allmänna advokatbyråer, som vid reformens genomförande den 1 juli 1973 var 16, har numera utökats till 29. Byråerna befinner sig ännu i ett uppbyggnadsskede. Lönsamheten har efter hand förbättrats. DON räknar inte med att byråerna sammantaget skall nå full kostnadstäckning förrän budgetåret 1977/78.

Medel beräknas för en utökning av personalen vid rättshjälpsnämnderna.

Kriminalvården

Antalet platser på kriminalvårdsanstalterna är f. n. 5 101. Medelbeläggningen har under år 1974 varit 3 840. Den högsta beläggningen under år 1974 registrerades den 1 mars, då antalet intagna var 4 585.

På grund av den sjunkande beläggningen vid kriminalvårdsanstalterna kommer platsantalet att reduceras med omkring 300 platser. Reduktionen kommer att vara genomförd senast den 30 juni 1976.

Under budgetåret 1974/75 har en frigångsavdelning till kriminal-

vårdsanstalten Roxtuna med tio platser tagits i bruk i Linköping. Under samma budgetår öppnas lokalanstalten Ljustadalen i Sundsvall.

Övergången till det av statsmakterna beslutade nya regionala systemet inom kriminalvården påbörjades under budgetåret 1974/75 och fortsätter under nästa budgetår.

En lokalanstalt med 40 platser föreslås bli uppförd i Stockholmsområdet.

Frivårdsfallen som den 1 oktober 1973 uppgick till 23 339 utgjorde 17 317 vid samma tidpunkt år 1974. Nedgången beror till huvudsaklig del på att övervakningstiden avkortats från tre år till två år för personer som dömts till skyddstillsyn.

Frivården föreslås få ytterligare 64 tjänster under budgetåret 1975/76.

Personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter är föremål för översyn av en särskilt tillkallad sakkunnig. Likaledes har en sakkunnig tillkallats för att utreda övervakningsnämndernas och de centrala nämndernas uppgifter och organisation. De framtida indelnings- och arbetsformerna inom frivårdsdistrikten i Stockholm, Göteborg och Malmö utreds särskilt.

Framtidsstudier

Sekretariatet för framtidsstudier som är knutet till statsrådsberedningen studerar nu tre problemområden, nämligen arbetslivet, resurser och råvaror samt Sveriges roll i världssamhället. En parlamentariskt sammansatt grupp är knuten till sekretariatet för kontakt och information i denna verksamhet. För budgetåret 1975/76 beräknas 2 milj. kr. för denna projektverksamhet.

För långsiktsmotiverad grundforskning beräknas 2 milj. kr. För denna forskning har en särskild samarbetskommitté tillsatts. Grundforskningen planeras i samråd med forskningsråden och styrelsen för teknisk utveckling.

Sammanfattning

Förändringarna inom justitiedepartementets område i förhållande till statsbudgeten för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning. Anslagens fördelning på olika avsnitt har för budgetåret 1974/75 justerats för att motsvara statsbudgetförslaget för 1975/76. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
Andra huvudtiteln			
A. Justitiedepartementet m. m.	42,2	53,1	+ 10,9
B. Polisväsendet	1 614,5	1 859,2	+ 244,7
C. Åklagarväsendet	93,7	108,2	+ 14,5
D. Domstolsväsendet m. m.	422,4	472,9	+ 50,5
E. Rättshjälp m. m.	80,0	107,0	+ 27,0
F. Kriminalvården	459,0	537,3	+ 78,3
G. Diverse	40,8	45,6	+ 4,8
Summa för driftbudgeten	**2 752,6**	**3 183,3**	**+ 430,7**
KAPITALBUDGETEN			
Statens affärsverksfonder (Domänverket)			
Förvärv av jorbruksfastigheter för kriminalvården	—	—	—
Statens allmänna fastighetsfond			
Polishus m.m.	75,0	48,0	— 27,0
Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	17,0	8,0	— 9,0
Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	17,7	—	— 17,7
Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm	70,0	26,0	— 44,0
Summa för kapitalbudgeten	**179,7**	**82,0**	**— 97,7**
Totalt för justitiedepartementet	**2 932,3**	**3 265,3**	**+ 333,0**

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Geijer

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser justitiedepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Andra huvudtiteln*

A. JUSTITIEDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Statsrådsberedningen

1973/74	Utgift	3 852 354
1974/75	Anslag	4 033 000
1975/76	Förslag	4 547 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	22	—
Övrig personal	17	—
	39	—
Anslag		
Lönekostnader	3 767 000	+ 427 000
Reseersättningar	60 000	+ 15 000
Expenser	177 000	+ 64 000
Representationsbidrag	29 000	+ 8 000
	4 033 000	**+ 514 000**

Jag beräknar medel för pris- och löneomräkning med 514 000 kr., varav 126 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 4 547 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statsrådsberedningen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 547 000 kr.

A 2. Justitiedepartementet

1973/74 Utgift	12 458 235
1974/75 Anslag	14 666 000
1975/76 Förslag	14 779 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	80	− 2
Övrig personal	72	+ 1
	152	**− 1**
Anslag		
Lönekostnader	13 256 000	− 78 000
Reseersättningar	300 000	—
Expenser	1 110 000	+191 000
	14 666 000	**+113 000**

Jag beräknar medel för pris- och löneomräkning med 1 430 000 kr., varav 393 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg, samt för ytterligare två biträdestjänster med 104 000 kr. Genom att domstolsverket inrättas kan posten lönekostnader minskas.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 14 779 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Justitiedepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 14 779 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1973/74 Utgift	9 909 222	Reservation	4 428 353
1974/75 Anslag	[1]9 500 000		
1975/76 Förslag	15 750 000		

[1] På tilläggsstat I har dessutom anvisats 4 000 000 kr.

Ett antal nya utredningar har tillsatts under år 1974. Till dessa hör utredningen om anonymitetsskydd vid beslag och husrannsakan, utredningen angående brottsbalkens bestämmelser om brott mot rikets säkerhet, energirådet, utredningen om förfarandet vid brott i tjänsten av polismän, trafikskadeutredningen, fastighetsdatakommittén, utredningen om telefonavlyssning, försäkringsrättskommittén, varumärkesutredningen, samarbetskommittén för långsiktsmotiverad forskning m. m.[2], bostadsförvaltningsutredningen, massmediekoncentrationsutredningen, utredningen om reklam i videogram, ordningsvaktsutredningen, ungdomsfäng-

[2] Jfr. anslaget A 12. Framtidsstudier

elseutredningen, utredningen angående översyn av häktningsbestämmelserna, brottsskadeutredningen, utredningen om ändrad valkretsindelning och ökat inslag av personval vid val till riksdagen, utredningen om justitiekanslerns uppgifter m. m. och utredningen angående översyn av lagstiftningen om handelsbolag m. m.

Flera kommittéer med omfattande uppdrag fortsätter sin verksamhet, bl. a. köplagsutredningen, integritetsskyddskommittén, skadeståndskommittén, samarbetsorganet för ADB inom rättsväsendet, vattenlagsutredningen, offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén, familjelagssakkunniga, massmedieutredningen, nordiska upphovsrättskommittén, kreditköpkommittén, konkurslagskommittén, namnlagsutredningen, konsumenttjänstutredningen, delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor, sekretariatet för framtidsstudier[1], produktansvarskommittén, hemförsäljningskommittén, övervakningsnämndutredningen, utredningen om utländska övertaganden av svenska företag, 1973 års fri- och rättighetsutredning, utredningen om personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter och energipolitiska delegationen.

Under år 1974 har följande utredningar slutfört sina uppdrag, nämligen domkretsutredningen för Stockholms län, sakkunnig angående lagstiftningen om skifte av dödsbo, mutansvarskommittén, 1968 års brottmålsutredning, kommittén för kriminologisk behandlingsforskning, generalklausulutredningen, 1972 års domarutredning, steriliseringsutredningen, värmeanläggningsutredningen, hyresprocesskommittén, brottsförebyggande rådet (i egenskap av kommmitté), utredningen angående åtgärder för att minska personalomsättningen inom polisväsendet, häktesutredningen för Stockholms län m. m., domstolsstyrelseutredningen och trafikskadeutredningen.

Jag beräknar högst 1,2 milj. kr. under anslaget för fortsatt utredning om ett enhetligt och samordnat informationssystem för rättsväsendet (RI). Med hänsyn till den beräknade omfattningen av utredningsverksamheten bör anslaget föras upp med 15 750 000 kr. för nästa budgetår. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 15 750 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1973/74	Utgift	756 587	Reservation	308 333
1974/75	Anslag	700 000		
1975/76	Förslag	900 000		

Från anslaget bör fr. o. m. budgetåret 1975/76 bestridas även kostnader för kurser och annan utbildningsverksamhet för sådan personal inom justitiedepartementets verksamhetsområde som inte hör till dom-

[1] Jfr. anslaget A 12. Framtidsstudier

stols- och rättshjälpsområdet (del av anslaget för innevarande budgetår A 6. Efterutbildning inom justitiedepartementets verksamhetsområde). Med hänsyn till detta och till kostnadsutvecklingen bör anslaget räknas upp med 200 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.

A 5. Information om lagstiftning m. m.

1973/74	Utgift	719 266	Reservation	530 733
1974/75	Anslag	820 000		
1975/76	Förslag	820 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Information om lagstiftning m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 820 000 kr.

A 6. Svensk författningssamling

1973/74	Utgift	2 202 683
1974/75	Anslag	2 050 000
1975/76	Förslag	2 750 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för bl. a. tryckning av Svensk författningssamling.

Med hänsyn till kostnadsutvecklingen bör anslaget räknas upp med 700 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Svensk författningssamling* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 750 000 kr.

A 7. Justitiekanslern

1973/74	Utgift	1 214 968
1974/75	Anslag	1 268 000
1975/76	Förslag	1 365 000

JK bevakar statens rätt och har tillsyn över att domare och andra som är underkastade ämbetsansvar efterlever författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		JK	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	8	—	—
Övrig personal	3	—	—
	11	—	—
Anslag			
Lönekostnader	1 143 100	+ 87 500	+ 87 500
Sjukvård	1 700	—	—
Reseersättningar	10 000	+ 10 000	+ 10 000
(därav utrikes resor)	(5 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	73 800	+ 5 500	+ 5 500
Expenser	39 400	+ 2 600	— 6 000
	1 268 000	**+ 105 600**	**+ 97 000**

JK

1. Pris- och löneomräkning m. m. 68 000 kr., varav 36 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar JK att en tjänst som extra föredragande dras in (−121 000 kr.) och ersätts av tillfällig extra föredragande (+54 400 kr.). Konsekvenserna för verksamheten beräknas bli att JK:s möjligheter att företa inspektionsresor eller att igångsätta ärenden på eget initiativ minskar. Handläggningstiden för inkomna ärenden beräknas också bli längre varvid antalet balanserade ärenden kommer att öka.

3. En förstärkning av biträdespersonalen behövs med ett kvalificerat biträde (+51 600 kr.). Medel motsvarande arvode till ett extra biträde som tjänstgör på deltid kan därvid sparas in (−18 300 kr.).

4. För att JK skall kunna öka sin inspektionsverksamhet föreslås ökade medel för resor (+9 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 365 000 kr. Jag har därvid beräknat 33 300 kr. för ytterligare biträdespersonal (3). Vidare har jag räknat med ett ökat medelsbehov för resor (4).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Justitiekanslern* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 365 000 kr.

A 8. Fideikommissnämnden

1973/74 Utgift	225 479
1974/75 Anslag	263 000
1975/76 Förslag	279 000

Fideikommissnämnden handlägger ärenden enligt lagen (1963: 583) om avveckling av fideikommiss och permutationslagen (1972: 205). Nämnden består av ordförande och fyra andra ledamöter. För nämndens kansli finns en kanslichef.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	1	—	—
Övrig personal	1	—	—
	2	—	—
Anslag			
Lönekostnader	230 000	+16 000	+16 000
Sjukvård	1 200	—	—
Reseersättningar	13 000	—	—
Lokalkostnader	7 000	—	—
Expenser	11 800	—	—
	263 000	**+16 000**	**+16 000**

Fideikommissnämnden

1. Löneomräkning 16 000 kr., varav 8 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar fideikommissnämnden ett minskat antal sammanträden med nämnden och en inskränkning av nämndens reseverksamhet samt besparingar av expensmedel. Konsekvenserna beräknas bli helt otillräckliga marginaler för nämndens verksamhet. Nämndens möjligheter att vid behov besöka fideikommiss skulle också i hög grad begränsas.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fideikommissnämnden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 279 000 kr.

A 9. Datainspektionen

1973/74 Utgift	2 008 298
1974/75 Anslag	2 776 000
1975/76 Förslag	3 318 000

Datainspektionen, som inrättades den 1 juli 1973, har som central förvaltningsmyndighet att pröva frågor om tillstånd och utöva tillsyn enligt datalagen (1973: 289), kreditupplysningslagen (1973: 1173) och inkassolagen (1974: 182).

Datainspektionen leds av en styrelse. Chef för inspektionen är en generaldirektör. Inom inspektionen finns en enhet för tillståndsärenden, en enhet för tillsynsärenden samt ett sekretariat för information, intern utbildning samt ekonomi- och personaladministrativa uppgifter.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Data-inspektionen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	17	—	—
Övrig personal	7	+ 1	+ 1
	24	**+ 1**	**+ 1**
Anslag			
Utgifter			
1. Tillståndsverksamhet	1 895 000	+ 220 000	+ 114 000
2. Tillsynsverksamhet	756 000	+ 475 000	+ 414 000
3. Information	125 000	+ 23 000	+ 15 000
	2 776 000	**+ 718 000**	**+ 543 000**
Uppbördsmedel			
Inkomster vid datainspektionen	—	—	— 1 000
Nettoutgift	**2 776 000**	**+ 718 000**	**+ 542 000**

Datainspektionen

Inom programmet tillståndsverksamhet sker tillståndsprövningen enligt datalagen, kreditupplysningslagen och inkassolagen samt prövningen av anmälningsärenden som avses i 1 § andra stycket datakungörelsen (1973: 291).

Programmet tillsynsverksamhet omfattar tillsyn enligt de tre nämnda lagarna. Informationsprogrammet omfattar information främst om innebörden av de tre lagarna, dels till de registeransvariga, dels till allmänheten och dels till utlandet, där datalagen och datainspektionen tilldrar sig ett mycket stort intresse.

Datainspektionen kommer därutöver att fortlöpande ha två förhållandevis omfattande arbetsuppgifter. Den ena består i att lämna råd till och besvara remisser från statsdepartement och myndigheter. Antalet remisser uppgick till 41 under budgetåret 1973/74. Den andra arbetsuppgiften omfattar sådana utredningar som inte kan hänföras till

visst tillstånds- eller tillsynsärende. Dessa utredningar föranleds framför allt av datainspektionens behov av att förutse hur den datatekniska utvecklingen påverkar integritetsfrågorna.

Den 31 december 1974 utgår enligt de tre lagarna tidsfristen för att söka tillstånd till redan befintliga personregister samt kreditupplysnings- och inkassoverksamheter. Datainspektionens tidigare bedömning att den uppkommande balansen av tillståndsärenden borde avarbetas under budgetåren 1974/75 och 1975/76 får fortfarande anses gälla. I detta läge yrkas inte medel för ytterligare handläggartjänster. Däremot yrkas viss uppräkning av beloppet för konsultarvoden m. m., främst med hänsyn till behovet av utredningar, samt medel för utökad biträdeshjälp.

Programmet tillståndsverksamhet

Tillståndsreglerna i *datalagen* trädde i kraft den 1 juli 1974. Med stöd av övergångsbestämmelserna i datalagen och datakungörelsen har inspektionen dock redan under det första verksamhetsåret haft att meddela tillstånd och föreskrifter eller vidta andra åtgärder. Bl. a. skulle registeransvariga myndigheter senast den 1 januari 1974 göra anmälan beträffande personregister, om vilkas inrättande Kungl. Maj:t eller riksdagen beslutat före den 1 juli 1973.

Under det första verksamhetsåret utfärdades föreskrifter och anvisningar för tillämpning av datalagen, avsedda både för den offentliga och den privata sektorn. I dessa ingår ett för vissa typer av register förenklat tillståndsförfarande.

Sammanlagt anmäldes under det första verksamhetsåret 180 personregister. Ansökningar gavs in beträffande 640 personregister, därav 599 enligt det förenklade förfarandet. Tio ansökningar om principgodkännande kom in. Datainspektionen meddelade 30 beslut i ärenden om tillstånd och anmälningar, varav flertalet enligt det förenklade förfarandet.

Hur många personregister som är i drift kan inte anges förrän den 31 december 1974. Flertalet av de stora statliga datasystem som anmälts till inspektionen beräknas kunna slutligt handläggas under innevarande budgetår. I fråga om den återstående ärendebalansen bör resurserna främst koncentreras till övriga register på den offentliga sektorn. Även budgetåret 1975/76 kommer att på tillståndssidan domineras av att balansen avarbetas.

Enligt *kreditupplysningslagen* får kreditupplysningsverksamhet i princip bedrivas endast efter tillstånd av datainspektionen. Det antal företag och enskilda personer som bedriver tillståndspliktig kreditupplysningsverksamhet här i landet är inte känt för datainspektionen. Utöver de egentliga kreditupplysningsföretagen, som inte torde överstiga 50 till antalet, finns ett antal föreningar och branschorganisationer, som för

medlemmars räkning bedriver verksamhet som är tillståndspliktig enligt kreditupplysningslagen. Datainspektionen har emellertid som mål att slutbehandla flertalet tillståndsärenden under budgetåret 1974/75. Tillståndsfrågorna under budgetåret 1975/76 kommer därför att omfatta i huvudsak dispensärenden, medgivanden att överlåta eller upplåta register som används i kreditupplysningsverksamhet samt ärenden om avveckling av sådan verksamhet.

Liksom beträffande kreditupplysningsverksamheten saknar datainspektionen möjlighet att före årsskiftet 1974/75 avgöra hur många enligt *inkassolagen* tillståndspliktiga inkassoföretag som f. n. finns i landet. En försiktig beräkning visar emellertid på 300—500 företag, varvid medräknats de företag som vid sidan av annan verksamhet bedriver inkassoverksamhet för vilken tillstånd krävs. Inom inkassobranschen sker också ständigt en viss omsättning på det sättet att verksamheter läggs ned och nya företag bildas.

Programmet tillsynsverksamhet

Under det första verksamhetsåret har tillsynen enligt *datalagen* inriktats på initiativverksamhet, bl. a. inspektioner, och ombudsmannaverksamhet, dvs. handläggning av förfrågningar och klagomål, samt övrig tillsynsverksamhet. Tillsynsenheten har under året genomfört ett tio-tal inspektioner. Dessa har avsett såväl statlig som kommunal och enskild verksamhet. Tillsynsenheten har vidare handlagt ett 30-tal klagoärenden som föranlett utredning. Dessutom har förekommit ett stort antal förfrågningar.

Under innevarande budgetår kommer initiativverksamheten att inriktas på inspektioner av sådana dataanläggningar, där integritetsfrågorna kan antas ha särskild betydelse. Ett viktigt område utgör därvid hälso- och sjukvården. En förutsättning för tillämpning av det förenklade tillståndsförfarandet för de mindre känsliga registren är vidare att inspektioner företas stickprovsvis av de anläggningar där sådana register förs. I fråga om ombudsmannaverksamheten har allmänheten genom information om datalagen och datainspektionen gjorts mera uppmärksam på möjligheterna att genom inspektionens försorg få hjälp och råd vid obehörigt intrång i personlig integritet.

Tillsynsverksamheten under budgetåret 1975/76 kommer att bedrivas på i huvudsak samma sätt och i samma omfattning som under innevarande budgetår.

Antalet företag som omfattas av tillsynen enligt *kreditupplysningslagen* är visserligen begränsat. Å andra sidan kommer säkerligen tillsynen att bli krävande genom att verksamheten i flera fall bedrivs i kombination med inkassoverksamhet. Användning av ADB-medium förekommer också i några fall. Tillsynsverksamheten kommer under innevarande budgetår att i möjligaste mån samordnas med handläggningen av till-

ståndsärendena. En strävan bör därvid vara att snabbt avgöra sådana tillsynsfrågor som aktualiseras genom klagomål och förfrågningar från allmänheten. Inspektioner torde kunna ske i större omfattning först budgetåret 1975/76, då tillsynen måste omfatta både ombudsmannaverksamhet och initiativverksamhet.

Även tillsynen enligt *inkassolagen* måste under budgetåret 1975/76 omfatta både ombudsmannaverksamhet och initiativverksamhet. Under innevarande budgetår är det angeläget att inom rimlig tid behandla klagomål och förfrågningar från enskilda och företag angående god inkassosed.

Programmet information

Kungl. Maj:t godkände den 25 januari 1974 ett av datainspektionen efter samråd med nämnden för samhällsinformation framlagt förslag till informationsplan för förstagångsinformation om datalagen, kreditupplysningslagen och datainspektionen. Informationen, som i huvudsak genomfördes i maj 1974, riktade sig dels till allmänheten (annonsering i pressen, information genom radio och TV m. m.), dels till de registeransvariga enligt datalagen (informationskonferens och annonsering i viss branschfackpress). Under det löpande budgetåret kommer allmänheten att informeras om personregistrering med ADB. Denna information kommer att innefatta bl. a. en förteckning över vissa viktigare register med uppgift om registeransvarig och ändamål samt en kort handledning om hur man konkret utnyttjar sina rättigheter enligt datalagen och kreditupplysningslagen. Vidare kommer inkassolagens bestämmelser att presenteras för allmänheten.

För nästa budgetår bör medel beräknas för information till dem som är föremål för indrivningsåtgärder genom inkassoföretag. En bearbetning och komplettering bör ske av informationen under innevarande budgetår om befintliga större personregister och kreditupplysningsregister. Vidare planeras en tämligen utförlig redovisning av inspektionens ställningstaganden i principfrågor och av övrig praxis.

Föredraganden

Med hänsyn till de ökade arbetsuppgifterna till följd av inkassolagens ikraftträdande beräknar jag medel för ytterligare en biträdestjänst.

Den inkomst under budgetåret 1975/76 som avgifterna enligt kungörelsen (1973: 1209) om avgift hos datainspektionen ger kan inte närmare beräknas. Inkomsten bör redovisas som uppbörd under anslaget.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 3 318 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Datainspektionen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 318 000 kr.

A 10. Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader

1974/75 Anslag 1 550 000
1975/76 Förslag 1 936 000

Brottsförebyggande rådet, som inrättades som fristående myndighet den 1 juli 1974, har till uppgift att främja brottsförebyggande insatser inom olika områden av samhällsverksamheten samt att verka för en samordning av samhällets och enskildas insatser mot brott.

Brottsförebyggande rådet leds av en styrelse. Hos rådet finns ett kansli, som förestås av en kanslichef. Inom kansliet finns en utredningsenhet och en utvecklingsenhet. Till rådet är knutet en vetenskaplig grupp samt ett varierande antal arbetsgrupper.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Brottsförebyggande rådet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	10	—	—
Övrig personal	4	+ 3	+ 1
	14	**+ 3**	**+ 1**
Anslag			
Lönekostnader	1 215 000	+ 561 000	+ 284 000
Sjukvård	5 000	+ 1 000	—
Reseersättningar	85 000	+ 20 000	—
därav utomnordiska	20 000	+ 10 000	—
Lokalkostnader	100 000	+ 97 000	+ 87 000
Expenser	145 000	+ 90 000	+ 15 000
	1 550 000	**+ 769 000**	**+ 386 000**

Brottsförebyggande rådet

1. Löne- och prisomräkning 336 000 kr. varav 44 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Personalen behöver förstärkas med två biträden och en expeditionsvakt. Ytterligare medel begärs för arvoden till ledamöter, experter och sekreterare i arbetsgrupper. (+325 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 936 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en tjänst som biträde (2).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 936 000 kr.

A 11. Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader

1974/75	Anslag	2 150 000
1975/76	Förslag	2 630 000

Från anslaget bestrids kostnader för informationsverksamhet och forskning inom det kriminalpolitiska området.

Brottsförebyggande rådet yrkar en höjning av anslaget med 770 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1975/76 till 2 630 000 kr. Jag har därvid beräknat 200 000 kr. för en utvärdering av bl. a. de reformer på kriminalvårdens område, som beslutats av 1973 års riksdag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 630 000 kr.

A 12. Framtidsstudier

1974/75	Anslag	4 000 000
1975/76	Förslag	4 000 000

Från detta anslag bestrids utgifter för dels viss projektverksamhet som sekretariatet för framtidsstudier initierar och samordnar i samarbete med berörda departement, dels viss långsiktsmotiverad forskning.

Sekretariatet för framtidsstudier har satt igång arbete kring långsiktiga aspekter på tre problemområden, nämligen arbetslivet, resurser och råvaror samt Sveriges roll i världssamhället. Till sekretariatet har, som förutskickades i prop. 1974: 1 bil. 4 s. 54, knutits en parlamentariskt sammansatt referensgrupp för kontakt och information rörande projektverksamheten.

För att planera den långsiktsmotiverade grundforskningen har en särskild samarbetskommitté tillsatts. Kommitténs verksamhet bedrivs i samverkan med forskningsråden och styrelsen för teknisk utveckling.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Liksom f. n. bör av anslaget hälften användas för att bekosta den projektverksamhet som bedrivs i framtidsstudiesekretariatets regi och hälf-

ten användas för den verksamhet som bedrivs av samarbetskommittén för långsiktsmotiverad forskning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Framtidsstudier* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

B POLISVÄSENDET

Utvecklingen under de senaste åren i fråga om de brott som har kommit till polisens kännedom framgår av följande sammanställning.

Brott som kommit till polisens kännedom m. m.

År	Brotts-balks-brott	varav			
		inbrotts-stöld (även annan stöld än inbrotts-stöld såvitt avser skjutvapen o. d.)	motor-fordons-tillgrepp	mord och dråp (även försök), barnadråp, misshandel, varav döden följt, övriga misshandelsbrott och rån	skade-görelse
1965	393 660	80 584	46 717	12 936	22 995
1966	410 904	80 520	44 861	14 341	22 393
1967	437 042	85 469	48 899	14 889	24 721
1968	493 926	98 450	49 840	18 237	28 815
1969	480 979	90 885	51 164	19 349	29 933
1970	563 138	108 626	57 740	20 121	33 882
1971	613 162[1]	135 008	62 777	19 498	37 063
1972[2]	572 073	125 028	53 168	19 251	35 684
1973[2]	522 427	112 302	46 406	18 873	38 207
1973-01-01-1973-10-31[2]	449 731	96 142	40 381	15 882	32 550
1974-01-01-1974-10-31[2]	457 453	93 845	38 671	17 165	36 531

[1] Antalet brottsbalksbrott för 1971 uppgick till 585 937 enligt statistiska centralbyråns månadsstatistik.

[2] Siffrorna för åren 1972 och 1973 har hämtats från statistiska centralbyråns månadsstatistik, som erfarenhetsmässigt visar lägre siffror än årsstatistiken.

Av sammanställningen framgår att antalet brottsbalksbrott som har kommit till polisens kännedom ökat under tiden 1965—1971 med undantag för 1969. Enligt den preliminära statistiken har antalet registrerade brottsbalksbrott minskat under 1972—1973 jämfört med år 1971. För 1974 finns ännu ingen uppgift för hela året. Då statistiken över anmälda brott är en dålig mätare av den verkliga brottsligheten kan man inte av den dra några säkra slutsatser om brottslighetens omfattning och utveckling.

Trafikövervakningen kräver betydande insatser från polisens sida. Omfattningen av polisens arbete i detta avseende kan i viss mån belysas av de uppgifter om fordonsparkens storlek och antalet personskador vid

trafikolyckor som lämnas i följande sammanställning. Som framgår av tabellen har antalet dödade i trafikolyckor trots fordonsparkens ökning minskat kontinuerligt de senaste åren. Antalet skadade har däremot ökat under år 1973.

År	Antalet registrerade motorfordon vid årets utgång	Antalet personskador vid polisundersökta trafikolyckor			
		dödade	svårt skadade	lindrigt skadade	summa
1965	1 998 939	1 313	3 158	20 460	24 931
1966	2 084 714	1 313	4 700	16 730	22 743
1967	2 173 831	1 077	5 304	15 697	22 078
1968	2 266 909	1 262	6 111	16 917	24 290
1969	2 392 763	1 275	6 529	16 670	24 474
1970	2 487 789	1 307	6 614	15 616	23 537
1971	2 553 221	1 213	7 031	14 841	23 085
1972	2 655 171	1 194	6 657	14 599	22 450
1973	2 699 153	1 177	7 264	15 287	23 728

Genom beslut den 29 juni 1973 bemyndigade Kungl. Maj:t mig att tillkalla sakkunniga för att utreda frågan om personalomsättningen inom polisväsendet. Den tillsatta utredningen har den 20 september 1974 överlämnat betänkandet (Ds Ju 1974: 15) Personalomsättningen inom polisväsendet. De lösningar på olika problem som föreslås är dels av organisatorisk, dels av löneteknisk art. Betänkandet har remissbehandlats. Beredning pågår inom departementet.

Polisen på storflygplatserna

I anslagsframställningen för 1975/76 återkommer rikspolisstyrelsen med sina tidigare framförda förslag om en särskild flygplatspolis vid våra internationella flygplatser Arlanda, Landvetter och Sturup. Beträffande situationen på de olika flygplatserna lämnar styrelsen följande uppgifter.

Arlanda

Rikspolisstyrelsen finner det uppenbart olämpligt att arbetsgruppen på Arlanda ingår i ett polisdistrikt med så begränsade personalresurser som Märsta polisdistrikt. Detta framstår numera allt tydligare mot bakgrunden av utvecklingstendenserna i fråga om den år från år expanderande flygtrafiken.

På Arlanda uppehåller sig eller passerar årligen ett mycket stort antal personer. Under 1973 torde antalet ha uppgått till ca 4,4 milj.

Utvecklingen av resandetrafiken på Arlanda till och från utlandet framgår av följande.

År	Ank. och avr. passagerare	Passagerare i transit	Totalt
1970	1 984 152	65 530	2 049 682
1971	2 208 435	68 779	2 277 214
1972	2 480 888	70 581	2 551 469
1973	2 588 097	95 795	2 683 892
1976	3 650 000	105 000	3 755 000 (prognos)
1980	5 430 000	110 000	5 540 000 (prognos)

Antalet inrikespassagerare på Arlanda under 1973 uppgick till 753 846. Motsvarande antal under 1976 och 1980 beräknas till 1 050 000 respektive 1 500 000.

Antalet anställda på Arlanda var under år 1973 ca 3 500 och väntas öka i takt med trafikutvecklingen.

De allmänna polisiära uppgifterna på Arlanda har enligt styrelsen aktualiserats allt mer. Behov föreligger praktiskt taget ständigt av ordningshållning på områden inom och utom stationsbyggnaden som är allmän plats. Ofta och med kort varsel måste särskild övervakning organiseras i samband med vissa officiella och andra personers ankomst och avresa.

Inom flygplatsområdet och dess tillfartsvägar behövs kontinuerlig trafikövervakning.

Rikspolisstyrelsen har vid sin planläggning av den framtida polisverksamheten på Arlanda — utan att ta slutlig ställning till organisationen härvidlag — funnit att de polisiära arbetsuppgifterna inom flygplatsområdet sedan den permanenta stationsbyggnaden tagits i bruk den 1 november 1976 blir av en sådan omfattning att en särskild flygplatspolis behövs liknande den som i dag finns på internationella flygplatser ute i världen. Arbetsuppgifterna skulle omfatta förutom den egentliga passkontrollen såväl spanings- och utredningstjänst som övervaknings- och trafikövervakningstjänst.

Vid arbetsgruppen på Arlanda fanns den 1 juli 1974 följande tjänster inrättade:

för passkontroll	25 tjänster för polismän och 11 för bitr. passkontrollanter
för särskild kontroll och allmän polisiär verksamhet	18 tjänster för polismän
för kontorspersonal	7 tjänster

Vid polisdistriktets huvudstyrka i Märsta finns vidare 2 polismän för vikariats- och förstärkningstjänstgöring vid i första hand arbetsgruppen på Arlanda.

Landvetter

Den 1 oktober 1977 kommer Torslanda flygplats, som ligger i Göteborgs polisdistrikt, att ersättas av en ny flygplats belägen i Härryda

kommun inom Mölndals polisdistrikt, ca 35 km från Göteborg. Den nya flygplatsen, benämnd Landvetter, kommer enligt uppgift att användas i större utsträckning än Torslanda flygplats gör f. n.

Inom luftfartsverket har utarbetats följande prognoser för flygtrafiken på Landvetter.

År	Ank. och avr. passagerare	Passagerare i transit	Totalt
1977	1 200 000	200 000	1 400 000
1980	1 600 000	240 000	1 840 000

Antalet inrikespassagerare på Landvetter under 1977 och 1980 beräknas till 485 000 respektive 620 000.

Härutöver och i relation till förestående kan följande uppgifter beträffande Torslanda tjäna till ledning vid uppskattning av trafikens m. m. framtida omfattning på Landvetter.

Torslanda

På Torslanda uppehåller sig eller passerar årligen ett stort antal personer. Under 1973 torde antalet ha uppgått till ca 2,8 milj.

Utvecklingen av resandetrafiken till och från utlandet framgår av följande.

År	Ank. och avr. passagerare	Passagerare i transit	Totalt
1970	518 140	96 960	615 100
1971	617 120	107 131	724 251
1972	695 643	130 287	825 930
1973	773 223	117 126	890 349
1976	1 100 000	190 000	1 290 000 (prognos)

Antalet inrikespassagerare på Torslanda under 1973 uppgick till 325 771. Motsvarande antal under 1976 beräknas till 440 000.

Antalet anställda på Torslanda var under 1973 ca 975 personer och väntas öka i takt med trafikutvecklingen.

På Torslanda är inte särskild passkontrollgrupp eller arbetsgrupp organiserad. Personal tillhandahålls i första hand av Göteborgs polisdistrikts utlänningssektion och ordningsavdelning.

Sedan den 1 juli 1973 är följande polispersonal knuten till Torslanda:

för passkontroll	9 polismän
för särskild kontroll och allmän polisiär verksamhet	12 polismän

När Landvetter framdeles kommer att ersätta Torslanda anser sty-

relsen det olämpligt att ett polisdistrikt med så begränsade personalresurser som Mölndals polisdistrikt handhar polisverksamheten på Landvetter. Skälen härtill får anses helt motsvara dem som förut anförts beträffande Arlanda och Märsta polisdistrikt och väga lika tungt. De polisiära arbetsuppgifterna på Landvetter blir desamma som på Arlanda.

Sturup

Sedan den 1 december 1972 ersätter Sturups flygplats inom Malmö polisdistrikt Bulltofta flygplats.

På Sturup uppehåller sig eller passerar årligen ett stort antal personer. Under 1973 torde antalet sådana personer ha uppgått till ca 1,5 milj.

I fråga om trafikens utveckling anges nedan dels antalet utrikespassagerare på Bulltofta t. o. m. den 30 november 1972 och dels antalet utrikespassagerare på Sturup fr. o. m. den 1 december 1972.

År	Ank. och avr. passagerare	Passagerare i transit	Totalt
1970	314 745	106 963	421 708 (Bulltofta)
1971	310 830	74 841	385 671 (Bulltofta)
1972	334 493	69 817	404 310 (Bulltofta/Sturup)
1973	222 012	116 824	338 836 (Sturup)
1976	370 000	130 000	500 000 (Sturup, prognos)
1980	505 000	140 000	645 000 (Sturup, prognos)

Antalet inrikespassagerare på Sturup under 1973 uppgick till 249 041. Motsvarande antal under 1976 och 1980 beräknas till 386 000 respektive 440 000.

Antalet anställda på Sturup var under år 1973 ca 850 och väntas öka i takt med trafikutvecklingen.

De polisiära arbetsuppgifterna på Sturup är i princip samma som på Arlanda och Torslanda och motiverar sålunda enligt styrelsen särskild flygplatspolis.

På Sturup är inte särskild passkontrollgrupp eller arbetsgrupp organiserad. Personal tillhandahålls i första hand av Malmö polisdistrikts utlänningssektion och ordningsavdelning.

Sedan den 1 juli 1973 är följande polispersonal knuten till Sturup:

för passkontroll	6 polismän
för särskild kontroll och allmän polisiär verksamhet	6 polismän

Styrelsen föreslår att en särskild flygplatspolis, omfattande personal för passkontroll, spaning och utredning, övervakning och trafikövervakning samt särskild flygplatskontroll inrättas.

Flygplatspolisen bör ställas till styrelsens förfogande för riksomfattande verksamhet och uppföras på personalplan för Stockholms, Göte-

borgs respektive Malmö polisdistrikt alternativt läggas under dessa distrikt.

Föredraganden

Frågan om polisverksamheten på våra tre största flygplatser har diskuterats under en följd av år. Rikspolisstyrelsens första framställning i ämnet år 1967 överlämnades till 1967 års polisutredning som i sitt betänkande (SOU 1970: 32) Polisen i samhället bl. a. uttalade att man för att kunna genomföra rikspolisstyrelsens förslag om en flygplatspolis, som står till styrelsens förfogande, måste ge begreppet riksomfattande verksamhet en ny och vidare innebörd. Jag delade då och delar fortfarande denna uppfattning. Det är enligt min uppfattning av flera skäl inte lämpligt att inrätta en särskild flygplatspolis direkt under styrelsen. Detta kom bl. a. till uttryck i 1973 års statsverksproposition, där jag inte heller ansåg att polisen på flygplatserna borde läggas under de tre storstadsdistrikten.

Även om det inte har förflutit särskilt lång tid från detta ställningstagande finner jag mig nu ändå föranlåten att på nytt ta upp frågan.

En anledning härtill är den ökande flygtrafiken. Som framgår av de siffror som rikspolisstyrelsen redovisar är det en ansenlig mängd människor som av olika skäl vistas på de tre största flygplatserna. Prognoserna för trafikutvecklingen, som säkert kan ifrågasättas, kan man bortse från i detta sammanhang.

En annan anledning är de terroraktioner eller hot om sådana som förekommer med jämna mellanrum utomlands. De förhoppningar som man möjligen kunde hysa att terroraktioner skulle minska eller upphöra har inte infriats. Under sådana omständigheter är det nödvändigt även i vårt land att vidta åtgärder för att förebygga och om möjligt förhindra aktioner mot den civila flygtrafiken.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt är det förståeligt att ett polisdistrikt med så relativt begränsade personalresurser som Märsta polisdistrikt har svårigheter att svara för den största internationella flygplatsen i landet. Även om arbetsgruppen på Arlanda kontinuerligt har förstärkts blir det ändå omöjligt för distriktet att med egna resurser svara för tillfälliga toppar i trafiken och inträffade oväntade händelser. Redan i dagens läge måste övriga polisdistrikt i Stockholms län låta personal tjänstgöra på Arlanda. Detta är till nackdel för polisverksamheten i dessa distrikt. Om verksamheten på Arlanda däremot läggs under Stockholms polisdistrikt blir situationen en annan. Storleken på Stockholms polisdistrikt gör att det inte bör bereda några större svårigheter att vid behov tillfälligt placera personal på Arlanda.

Torslanda flygplats ligger i dag inom Göteborgs polisdistrikt. Den nya flygplatsen för göteborgsområdet, Landvetter, ligger inom Mölndals polisdistrikt. Den beräknas vara klar den 1 oktober 1977. Samma

skäl som talar mot att Märsta polisdistrikt svarar för polisverksamheten på Arlanda talar också mot Mölndals polisdistrikt när det gäller Landvetter.

Sturups flygplats ligger inom Malmö polisdistrikt.

Frågan har även behandlats i riksdagen under hösten 1974. Justitieutskottet (Ju 1974: 36) har ansett att organisationsfrågorna liksom effektivitets- och samordningsfrågorna rörande polisverksamheten vid våra större internationella flygplatser bör ses över. Under hänvisning till att frågan övervägdes inom Kungl. Maj:ts kansli har utskottet hemställt att riksdagen ger Kungl. Ma:jt tillkänna vad utskottet anfört om översyn av polisverksamheten vid landets tre största flygplatser. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets hemställan.

Jag har alltså kommit till den slutsatsen att det är lämpligt att polisverksamheten på Arlanda läggs under Stockholms polisdistrikt. Likaledes anser jag att polisverksamheten på den nya flygplatsen Landvetter bör läggas under Göteborgs polisdistrikt. Med hänsyn till den pågående planeringen är det lämpligt att detta slås fast redan nu. Det ankommer på regeringen att besluta om de ändringar i polisdistriktsindelningen och fördelningen av personal som blir nödvändiga.

Överföringen av ansvaret för polisverksamheten på Arlanda flygplats från Märsta polisdistrikt till Stockholms polisdistrikt bör genomföras den 1 juli 1975.

B 1. Rikspolisstyrelsen

1973/74	Utgift	86 385 911
1974/75	Anslag	[1]99 960 000
1975/76	Förslag	122 160 000

[1] Av anslaget skall 5 897 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för polisväsendet. Ledamöter av styrelsen är rikspolischefen, överdirektören och sex andra ledamöter som utses av regeringen. Inom styrelsen finns *dels* under överdirektören en avdelning med två polisbyråer, en avdelning med en teknisk byrå och en utbildningsbyrå samt en avdelning med en personalbyrå, en kanslibyrå, en registerbyrå och en enhet för datafrågor och *dels* en säkerhetsavdelning med två byråer.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Rikspolis-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	279	+30	+10
Övrig personal	297	+52	+30
	576	[1] **+82**	[2] **+40**
Anslag			
Lönekostnader	41 650 000	+ 6 745 000	+ 4 585 000
Sjukvård	126 000	+ 39 000	+ 39 000
Reseersättningar	800 000	+ 400 000	+ 375 000
Därav utrikes resor	(150 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	18 065 000	+ 9 522 000	+ 9 522 000
Expenser	4 537 000	+ 1 646 000	+ 553 000
Radioförbindelser med utlandet	55 000	+ 10 000	+ 10 000
Passformulär m. m.	2 500 000	+ 300 000	+ 300 000
Kostnader för polisväsendets arbetstidsnämnd m. m.	30 000	+ 5 000	+ 5 000
Centralt anordnad utbildning	1 637 000	+ 625 000	+ 600 000
Central löneuträkning	430 000	+ 35 000	+ 35 000
Avgifter till datamaskinfonden m. m.	25 130 000	+ 3 560 000	+ 737 000
Bidrag till kostnader för gemensam kontorsdrift m.m. i kvarteret Kronoberg	—	+ 5 439 000	+ 5 439 000
	99 960 000	**+28 326 000**	**+22 200 000**

[1] 49 av tjänsterna avses för gemensam kontorsdrift inom kvarteret Kronoberg.
[2] 35 tjänster förs över från den lokala polisorganisationen och avses för gemensam kontorsdrift inom kvarteret Kronoberg.

Rikspolisstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 20 349 000 kr., varav 1 646 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Behov föreligger av en tjänst som fotograf vid informationsenheten (+51 600 kr.).

3. Tekniska byråns telesektion bör tillföras en förste byråingenjör (+68 300 kr.).

4. Behov föreligger vid utbildningsbyråns utbildningssektion av en byrådirektör för planering, utformning av kursplaner, utbildning av lärare och val av utbildningshjälpmedel m. m. (+82 300 kr.) och en byrådirektör för bl. a. uppföljning av ekonomiska frågor beträffande all central, regional och lokal utbildning (+82 300 kr.) samt ett kontorsbiträde (+ 45 900 kr.).

5. Styrelsen föreslår att en tjänst som garagebiträde inrättas vid polisskolan Ulriksdal (+45 900 kr.) och en tjänst som expeditionsvakt vid polisskolan Solna (+45 900 kr.).

6. Spaningsregistret vid registerbyrån bör förstärkas med en förste byråsekreterare (+75 000 kr.). Styrelsen föreslår vidare att fyra radio-

assistenter vid försvarets radiostation i Solna överförs till registerbyråns sambandscentral (+231 000 kr.).

7. För en fortsatt uppbyggnad av personalvårdsorganisationen föreslår styrelsen att personalbyråns personalvårdssektion tillförs ytterligare tre tjänster, varav en avdelningsdirektör (+108 200 kr.) och två tjänster för biträdespersonal (+101 400 kr.).

8. Statskontoret har tidigare gjort en organisationsutredning om arbetsläge, resursbehov m. m. vid styrelsens dataenhet varvid en kraftig utökning av dataenheten föreslogs. Av 25 av styrelsen begärda tjänster för enheten erhölls 11 fr. o. m. den 1 juli 1974. Styrelsen yrkar nu med stöd av statskontorets förslag att medel anvisas för ytterligare nio tjänster vid systemsektionen (+747 000 kr.) och åtta tjänster vid driftsektionen (+447 000 kr.).

9. Medelsbehovet till expenser beräknas öka med totalt 2 566 000 kr., varav 1 375 000 kr. avser informationsverksamheten och 1 063 000 kr. kostnader för flyttning från nuvarande lokaler till nya lokaler i kvarteret Kronoberg.

10. Posten till centralt anordnad utbildning föreslås ökad med 625 000 kr., varav ca 425 000 kr. avser inköp av kurslitteratur m. m. till följd av ökat antal elever. Styrelsen föreslår att grundkursen för polismän utökas med tre veckor.

11. Av kostnadsökningen till avgifter till datamaskinfonden m. m. hänför sig 850 000 kr. till extra kostnader i samband med flyttningen till kvarteret Kronoberg och ca 2,6 milj. kr. fondavgifter för utökning av datautrustningen och underhåll av densamma.

12. Inom kvarteret Kronoberg föreslås en för rikspolisstyrelsen, delar av Stockholms polisdistrikt, kriminalvårdsverkets allmänna häkte i Stockholm och vissa avdelningar av Stockholms tingsrätt samt byggnadsstyrelsens fastighetsdrift gemensam organisation för kontorsdrift m. m. Organisationen skall svara för gemensam reproduktionscentral och telefonväxel, tele- och svagströmsservice, lokalvård, central post- och godsmottagning, adressering, sport- och simhall, bevakning, garage och parkering, hör- och filmsalar, restaurang, konditori samt förvaltning och vård av till byggnaderna hörande inventarier och utrustning. Av berörda myndigheter kommer rikspolisstyrelsen och Stockholms polisdistrikt att vara de största nyttjarna. Organisationen föreslås ingå som enhet i rikspolisstyrelsens kanslibyrå. Sådan personal från övriga myndigheter som är sysselsatta med arbetsuppgifter av gemensam karaktär föreslås därför böra överföras till rikspolisstyrelsen.

Tillsammans med berörda nyttjare har rikspolisstyrelsen beräknat personalbehovet till 128 tjänster av vilka 49 föreslås nyinrättade. Flertalet av dessa tjänster utgörs av personal för lokalvård och telefontjänst. Kostnaderna för kontorsdriften utom reproduktionsservice beräknas till

sammanlagt ca 15,7 milj. kr. och föreslås fördelade i förhållande till den lokalyta som varje myndighet kommer att disponera. Kostnaderna för reproduktionsservice föreslås debiteras nyttjarna i förhållande till utfört arbete. Den del av nämnda ca 15,7 milj. kr. som skall belasta rikspolisstyrelsens myndighetsanslag beräknas till 5 439 000 kr. Av beloppet kan 4 683 000 kr. täckas genom överföring av medel från posterna lönekostnader, lokalkostnader och expenser.

Föredraganden

4. Jag beräknar medel för en ny tjänst vid utbildningsbyråns utbildningssektion för planering och utformning av kursplaner m. m.

6. Jag beräknar medel för att överföra fyra tjänster som radioassistent från försvarets radiostation i Solna till rikspolisstyrelsen.

För att ytterligare förbättra urvalsförfarandet vid antagning av polisaspiranter har jag beräknat 175 000 kr. Dessa kostnader bör rymmas inom tillgängliga medel för ersättning för konsultuppdrag.

För att ge polismännen ökade kunskaper i samhällsorienterande ämnen, psykologi och kriminologi har jag beräknat medel till utökning av grundkursen för polismän med en vecka.

12. Jag ansluter mig i huvudsak till rikspolisstyrelsens förslag om gemensam kontorsdrift inom kvarteret Kronoberg. Ett förvaltningskontor bör organiseras som skall höra till rikspolisstyrelsens kanslibyrå. Kostnaden för verksamheten beräknar jag preliminärt till ca 17 milj. kr. Jag har därvid räknat med ett behov av ca 121 tjänster för förvaltningskontoret. Av dessa är 49 avsedda för lokalvård. 53 tjänster kan överföras till kontoret från nyttjarna. För ytterligare tio tjänster beräknar jag medel. Av dessa avses en tjänst som chef för förvaltningskontoret.

Beträffande avtalsbara anställnings- och arbetsvillkor avser jag att ge statens avtalsverk det förhandlingsuppdrag som behövs.

Jag avser i det följande att förorda att ett särskilt förslagsanslag benämnt Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg förs upp på statsbudgeten nästa budgetår. Bidragen från övriga myndigheter till organisationen för kontorsdriften bör tillföras detta anslag. Bidragen från rikspolisstyrelsens myndighetsanslag till kontorsdriften har jag beräknat till 5 439 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 122 160 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rikspolisstyrelsen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 122 160 000 kr., varav 7 207 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 2. Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.

1973/74 Utgift	27 655 474	Reservation	19 982 505
1974/75 Anslag	[1]23 772 000		
1975/76 Förslag	27 822 000		

[1] Av anslaget skall 16 521 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

	1974/75	Beräknade kostnader 1975/76	
		Rikspolis-styrelsen	Före-draganden
Bilar och motorcyklar m. m.	19 844 000	23 905 000	23 255 000
Radioutrustning m. m.	2 868 000	7 642 000	2 444 000
Hästar och hundar	1 400 000	1 563 000	1 563 000
Trafikövervakningsmateriel m. m.	1 160 000	681 000	560 000
Reserverade medel	— 1 500 000	—	—
	23 772 000	**33 791 000**	**27 822 000**

Rikspolisstyrelsen

1. För den lokala polisorganisationen föreslår styrelsen att 14 nya bilar anskaffas (524 000 kr.), varav 9 bilar är en följd av föreslagna personalförändringar. Styrelsen föreslår även inköp av en lastbil till polisskolan Ulriksdal för 35 000 kr.

Sammanlagt 660 bilar och 100 motorcyklar bör bytas ut. Kostnaderna beräknas till 23 521 000 kr.

För utbyte av 7 släpvagnar för transport av terrängskotrar yrkar styrelsen 56 000 kr.

Styrelsen yrkar vidare ca. 348 000 kr. för anskaffning och utbyte av terrängskoterpaket.

2. För utbyggnad av personradiosystemet i Stockholm, Göteborg och Malmö begär styrelsen 2 620 000 kr. För att kunna beställa ytterligare utrustning till systemet begär styrelsen vidare ett beställningsbemyndigande på 13,2 milj. kr. att betalas under budgetåren 1976/77 och 1977/78.

Försvarsstabens radiostation i Solna som ombesörjer bl. a. interpolradiotrafiken kommer att läggas ned den 1 juli 1975. Styrelsen begär därför medel för uppförande av en egen radioanläggning för interpolradiotrafik (1,9 milj. kr.).

Styrelsen yrkar 300 000 kr. för inköp av talkrypteringsutrustningar.

För modernisering samt komplettering av fjällradionätet med hjälptelefon i Jämtlands län yrkar styrelsen 400 000 kr.

För inköp av särskild mikrofonutrustning till motorcyklar begär styrelsen 175 000 kr.

TV-övervakningsanläggningen i tunnelbevakningscentralen bör över-

föras till ledningscentralen i Stockholm. Styrelsen beräknar kostnaderna härför till 900 000 kr.

För inköp av radioutrustning till fordon yrkar styrelsen ca. 1,3 milj. kr.

3. Styrelsen yrkar vidare 1 563 000 kr. för anskaffning av 5 hundar, för utbyte av 80 hundar och 10 hästar samt för utrustning till hundar m. m.

4. För komplettering, utökning och utbyte av trafikövervakningsmateriel såsom bilvågar, radarutrustningar, traffipaxutrustningar samt alkoholprovningsutrustningar m. m. begär styrelsen 681 000 kr.

Föredraganden

1. Jag beräknar medel för inköp av 14 nya bilar, varav en lastbil för polisskolan Ulriksdal, 7 bilar för trafikövervakning och andra övervakningsändamål och 6 bilar som avses för utrednings- och spaningspersonal. Vidare beräknar jag medel för inköp av 3 terrängskoterpaket. För utbyte av ca 660 bilar och ca 100 motorcyklar beräknar jag ca 22,2 milj. kr. och för utbyte av terrängskotrar och släpvagnar ca 315 000 kr.

2. För inköp av mottagarutrustning till interpolradioverksamheten beräknar jag 600 000 kr. För radioutrustning till fordon beräknar jag ca 1,3 milj. kr. Vidare beräknar jag 300 000 kr. för upprustning av fjällradionätet i Jämtlands län och 100 000 kr. för inköp av särskild mikrofonutrustning till motorcyklar samt 100 000 kr. för anskaffning av talkrypteringsutrustningar.

4. Under posten till trafikövervakningsmateriel m. m. beräknar jag 560 000 kr. för utbyte och anskaffning av traffipax- och radarutrustningar och för inköp av fordonsvågar och alkoholprovningsutrustningar m. m.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 27 822 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 27 822 000 kr., varav 19 336 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 3. Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.

1973/74	Utgift	54 083 373
1974/75	Anslag	[1]67 310 000
1975/76	Förslag	76 520 000

[1] Av anslaget skall 37 290 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Rikspolis-styrelsen	Före-draganden
Underhåll och drift av motorfordon m. m.	36 330 000	+9 455 000	+9 364 000
Underhåll och drift av helikoptrar m. m.	7 250 000	+ 30 000	+ 30 000
Underhåll och drift av båtar	1 090 000	+ 760 000	+ 644 000
Underhåll och vård av radioanläggningar m. m.	9 700 000	+1 355 000	—
Försäkring av motorfordon	1 050 000	—	—
Underhåll och vård av fordonsutrustning m. m.	2 130 000	— 380 000	— 380 000
Underhåll och vård av hästar m. m.	480 000	+ 45 000	+ 45 000
Underhåll och vård av hundar m. m.	2 800 000	+1 020 000	+ 287 000
Underhåll och vård av personlig utrustning m. m.	4 400 000	— 400 000	— 400 000
Underhåll och vård av trafikövervakningsmateriel m. m.	750 000	—	—
Underhåll och vård av kriminalteknisk utrustning m. m.	700 000	— 150 000	— 150 000
Underhåll och vård av speciell materiel m. m.	630 000	— 230 000	— 230 000
	67 310 000	**+11 505 000**	**+9 210 000**

Föredraganden

Under posten till underhåll och vård av hundar m. m. har jag beräknat 700 000 kr. till driftbidrag för försvarets hundskola i Sollefteå.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 76 520 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 76 520 000 kr., varav 42 392 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 4. Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.

1973/74	Utgift	47 539 848
1974/75	Anslag	46 970 000
1975/76	Förslag	54 100 000

Rikspolisstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 55 070 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 54 100 000 kr. Ökningen av anslaget beror till största delen på automatiska kostnadsökningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 54 100 000 kr.

B 5. Polisverket: Diverse utgifter

1973/74	Utgift	2 976 288
1974/75	Anslag	1 900 000
1975/76	Förslag	2 100 000

Från detta anslag betalas bl. a. bidrag till internationella kriminalpolisorganisationen i Paris (Interpol), till enskilda tjänstemän för studier av betydelse för polisväsendet och till föreningar för tjänstemän vid polisväsendet. I övrigt bestrids från anslaget bl. a. kostnader för efterspaning av försvunna personer och för stängsel kring övergivna gruvhål. Kostnader för polisverksamhet som inte skall bestridas från annat anslag betalas från anslaget efter beslut av regeringen.

Rikspolisstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 2 700 000 kr.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Polisverket: Diverse utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 100 000 kr.

B 6. Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	1 204 563 000
1974/75	Anslag	[1] 1 331 220 000
1975/76	Förslag	1 547 593 000

[1] Av anslaget skall 306 180 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Rikspolisstyrelsen utövar som central förvaltningsmyndighet högsta inseendet över polisväsendet. Länsstyrelsen är högsta polismyndighet i länet. I varje län, utom Gotlands län, finns hos länsstyrelsen en länspolischef och i vissa län dessutom en biträdande länspolischef. Varje län är indelat i polisdistrikt. Antalet polisdistrikt är 118. I varje polisdistrikt finns en polisstyrelse.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76			
		Rikspolis-styrelsen		Föredra-ganden	
Personal					
Tjänstemän i polischefs-karriären	262	+	1		—
Övriga polismän exklusive personal i rekryterings-kåren	14 380	+	400	+	400
Annan personal	[1] 3 108,5	+	100	+	[2]100
	17 750,5	+	**501**	+	**500**
Anslag					
Lönekostnader till tjänstemän	1 042 871 000	+	160 912 000	+	157 787 000
Lönekostnader till extra polismän (polis-aspiranter) m. fl.	80 150 000	+	23 105 000	+	23 105 000
Lönekostnader till övrig extra personal och till tillfällig arbetskraft	6 000 000	+	1 786 000	+	186 000
Ersättning till sakkunniga	7 127 000		—		—
Sjukvård	1 655 000	+	445 000	+	445 000
Reseersättningar	35 400 000	+	1 000 000	+	1 000 000
Lokalkostnader	116 483 000	+	23 656 000	+	23 656 000
Expenser	33 234 000	+	3 608 000	+	2 300 000
Kostnader för förpassning och för kost och sjukvård för omhändertagna personer m.m.	1 300 000	+	600 000	+	600 000
Kostnader för regionalt och lokalt anordnad utbildning	1 800 000	+	250 000	+	200 000
Särskilda utgifter i polistjänsten	940 000	+	30 000	+	30 000
Ersättning för skador vid flygande inspektion	20 000		—		—
Kostnader för framkallning och kopiering av film m.m.	500 000		—		—
Ersättning för skador på polismans lösa egendom	100 000		—		—
Ersättning till enskilda för biträde åt ordningsmakten	50 000		—		—
Kostnader för inköp av uniform till polischefspersonal	50 000		—		—
Kostnader för polititransporter	1 200 000	+	400 000	+	400 000
Kostnader för trafiknämnder	150 000		—		—
Kostnader för företagsnämnder	250 000		—		—
Vissa kostnader för förundersökning m.m.	1 450 000	+	350 000	+	350 000

[1] 25 av dessa tjänster skall fr.o.m. den 1 juli 1975 föras över till rikspolisstyrelsen för tjänstgöring vid förvaltningskontoret inom kv. Kronoberg.

[2] Tio av dessa tjänster skall föras över till rikspolisstyrelsen och tas i anspråk för tjänster vid förvaltningskontoret.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra-ganden
Övriga utgifter	490 000	+ 60 000	+ 60 000
Bidrag till kostnader för gemensam kontorsdrift m.m. i kvarteret Kronoberg		+ 6 254 000	+ 6 254 000
	1 331 220 000	**+222 456 000**	**+216 373 000**

Rikspolisstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 183 177 000 kr., varav 39 117 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Polisstyrelserna har yrkat sammanlagt 1 418 nya tjänster och länsstyrelserna 1 407. Rikspolisstyrelsen föreslår att 501 nya tjänster inrättas. Av dessa är en avsedd för personal i polischefskarriären, 400 för polismän och 100 för annan personal. Fördelningen av de föreslagna tjänsterna framgår av följande sammanställning.

Personal i polischefskarriären	1
Övriga polismanstjänster	
Polismästarnas kanslier	10
Ordningsavdelningar	
Övervakningssektioner	185
Trafiksektioner och länstrafikgrupper	25
Kriminalavdelningar	110
Vikariats- och förstärkningspersonal	70
Övriga tjänster	
Kontorspersonal	100

3. *Personal i polischefskarriären*

Styrelsen föreslår att ytterligare en tjänst som polissekreterare inrättas.

4. *Polispersonal*

a) *Polismanstjänster vid polismästarnas kanslier*

För fortsatt uppdelning av polismästarens kansli i vissa större polisdistrikt i en kansli- och en kameralsektion bör tio polismanstjänster inrättas.

b) *Övervakningsverksamhet*

Styrelsen föreslår att 185 polismanstjänster inrättas för i huvudsak följande ändamål.

En viktig del av polisverksamheten är den preventiva uppgiften och kontakten med allmänheten. Erfarenhetsmässigt fullgörs detta effektivast genom fotpatrullerande polismän. Styrelsen anser därför att huvuddelen av antalet tjänster bör tilldelas polisdistrikten för sådan övervakning.

Erfarenheterna av kvarterspolisverksamheten är goda. Styrelsen föreslår därför att ett relativt stort antal tjänster inrättas för ändamålet.

I ett mindre antal polisdistrikt råder alltjämt brist på vakthavande befäl. Styrelsen föreslår att återstående behov av sådana tjänster tillgodoses.

Erfarenheterna av att inrätta tjänster som yttre befäl för ledningen av den yttre verksamheten är goda. Styrelsen föreslår därför att ytterligare polisdistrikt tillförs polismanstjänster i sådan omfattning att tjänster som yttre befäl kan inrättas eller utökas.

Trafikövervakningsverksamhet

Brottskommissionen föreslog att sammanlagt 25 polismanstjänster skulle inrättas för trafikundervisning i skolorna. Av tjänsterna har 20 tillförts polisorganisationen budgetåren 1973/74 och 1974/75. Styrelsen föreslår att resterande fem polismanstjänster tilldelas trafiksektionerna för denna verksamhet.

Styrelsen föreslår vidare att fyra tjänster inrättas som ställföreträdande chef vid länstrafikgrupper i län som saknar sådana tjänster.

För förstärkning av arbetsledningen med befäl i den yttre tjänsten vid länstrafikgrupper och trafiksektioner föreslår styrelsen att 16 tjänster inrättas.

d) *Utrednings- och spaningsverksamhet*

På grund av otillräckliga personalresurser har polisdistrikten under budgetåret 1973/74 tvingats till mycket kraftiga prioriteringar, varvid den grövre brottsligheten getts förtur. Detta har bl. a. fått till följd att andra angelägna arbetsuppgifter inte kunnat utföras med tillräcklig skyndsamhet och att ett mycket stort antal ärenden lags ned utan att någon åtgärd kunnat vidtagas eller nedlagts på grund av uteblivet spaningsresultat. Styrelsen föreslår därför att 110 tjänster inrättas för spanings- och utredningsverksamhet.

e) *Personal för vikariats- och förstärkningstjänstgöring*

Förslaget bygger på normen en extra ordinarie polisman på fem ordinarie polismän.

5. *Annan personal*

Styrelsen föreslår att 100 nya tjänster inrättas. Tjänsterna skall huvudsakligen disponeras för ett fortsatt överförande av arbetsuppgifter från polispersonal till annan personal.

6. *Bidrag till kostnader för gemensam kontorsdrift m. m. i kvarteret Kronoberg*

Styrelsen föreslår att anslagsposten förs upp med 6 254 000 kr., som utgör Stockholms polisdistrikts andel i kostnaderna. Av beloppet kan 5 465 000 kr. täckas genom överföring av medel från posterna lönekostnader till tjänstemän, lokalkostnader och expenser.

7. Driftskostnader för verksamheten inom vissa polisdistrikt som deltar i försök med programbudgetering har sedan budgetåret 1971/72 redovisats under ett särskilt anslag benämnt Polisenheter med särskild budget. Styrelsen har under den tid systemet hittills tillämpats vunnit en rad erfarenheter rörande de problem som sammanhänger med beräkning av utgifts- och kostnadsramar för polisdistrikten jämte tillhörande redovisning. Styrelsen anser emellertid att ytterligare erfarenheter knappast står att vinna inom nuvarande anslagskonstruktion och med hittillsvarande redovisningssystem. Styrelsen föreslår därför att anslaget inte vidare uppförs. I samband därmed har styrelsen lagt fram en plan för det fotsatta arbetet med programbudgetering. Försöksdistrikten kommer därvid att utgöra referensgrupp.

8. *Ändrad organisation för intern och extern utbildning och brottsförebyggande verksamhet i Stockholms polisdistrikt*

Den interna utbildningen samordnas och genomförs sedan förstatligandet av administrativa byrån under medverkan av respektive avdelning. Medverkan i skolundervisningen sker genom trafikavdelningen (trafikundervisning) och ordnings- och kriminalavdelningen (lag och rätt). Ansvaret för den brottsförebyggande informationen och samordningen av de brottsförebyggande insatserna har under senare decennier vandrat mellan olika avdelningar inom polisdistriktet utan att en helt tillfredsställande lösning kunnat erhållas. Under hela den aktuella perioden har synsättet på hur polisen skall arbeta förändrats vilket bl. a. medfört successivt ökade krav på insatser inom det brottsförebyggande arbetet, bl. a. medverkan i det allmänna skolväsendet. Kraven på polismännens kunnande har också ökat genom samhällets förändring. Insatserna för att utbilda och informera kräver därför nu väsentligt mera tid och betydligt större resurser än tidigare.

Ett förslag till organisation har presenterats av polisstyrelsen i Stockholms polisdistrikt för att kunna genomföra dels den utökade medverkan i lag- och rättsundervisningen i skolan som ålagts polisen, dels den

utvidgade brottsförebyggande verksamheten bland barn och ungdom, dels aktiveringen av kvarterspolisorganisationen genom att framställa hjälpmedel och åskådningsmaterial och dels ombesörja den ökade utbildning och information som krävs för polisdistriktets personal. Förslaget innebär att den nuvarande undervisningsgruppen vid trafikavdelningen och samordningsgruppen vid kriminalavdelningen sammanförs med rekryterings- och utbildningssektionen. Den nya enheten placeras vid administrativa byrån.

Förslaget har tillstyrkts av såväl länsstyrelsen i Stockholms län som rikspolisstyrelsen.

En provisorisk organisation har på försök tillämpats i distriktet fr. o. m. den 1 augusti 1974 med hittills gott resultat. Inom området för brottsförebyggande information och samordning av brottsförebyggande verksamhet har organisationen redan fått konkreta uppgifter i samband med en intensifierad ungdomsverksamhet i Farsta och Skärholmen och kartläggningen av behoven av hjälpmedel m. m. för kvarterspoliserna. Samarbetet med andra myndigheter har utvecklats och främst med brottsförebyggande rådet sker ett fortlöpande utbyte av information för att initiera och utvärdera olika insatser.

För att genomföra organisationen i sin helhet krävs bl. a. ytterligare fem polismanstjänster, varav en kommissarietjänst för den interna utbildningen.

Föredraganden

Jag beräknar medel för 500 tjänster i den lokala polisorganisationen, varav 400 polismanstjänster och 100 tjänster för annan personal.

Av polismanstjänsterna avses 10 för tjänstgöring vid polismästarkanslier, 185 för övervakningstjänst, 25 för trafikövervakningsverksamhet, 110 för spanings- och utredningsverksamhet samt 70 för vikariats- och förstärkningstjänstgöring.

Jag har därvid räknat med att Stockholms polisdistrikt skall tillföras 5 polismanstjänster, varav en kommissarietjänst för att en ny organisation av utbildningssektionen skall kunna genomföras.

Tjänsterna för annan personal än polispersonal bör användas främst för att anställa ytterligare kontorspersonal och för att möjliggöra ett fortsatt överförande av arbetsuppgifter från polispersonal till annan personal. Det ankommer på regeringen att besluta om fördelningen av tjänsterna på polisdistrikten.

Jag delar styrelsens bedömning att ett särskilt anslag för Polisenheter med särskild budget inte vidare behöver föras upp på statsbudgeten.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 547 593 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 547 593 000 kr., varav 355 946 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 7. Lokala polisorganisationen: Utrustning

1973/74	Utgift	14 153 605	Reservation	7 930 404
1974/75	Anslag	[1]19 200 000		
1975/76	Förslag	13 200 000		

[1] Av anslaget skall 3 763 000 kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

	1974/75	Beräknade kostnader 1975/76	
		Rikspolis-styrelsen	Före-draganden
Inventarier och annan utrustning till nya polislokaler	13 900 000	15 546 000	7 870 000
Utrustning till nybyggnad i kvarteret Kronoberg	1 000 000	—	—
Inventarier och utrustning till polisskolorna Solna och Ulriksdal	350 000	439 000	340 000
Möbler, kontorsmaskiner och andra inventarier	1 850 000	3 452 000	2 100 000
Personlig utrustning	1 300 000	1 930 000	1 415 000
Övrig utrustning			
a) förvaringsskåp och utrustning för larmskydd	100 000	582 000	125 000
b) kriminalteknisk materiel	650 000	1 282 000	760 000
c) utrustning för fjällräddningstjänst	—	100 000	—
d) kartutrustning	—	100 000	—
e) utbildningsmateriel	50 000	150 000	60 000
f) speciell materiel	—	1 055 000	530 000
	19 200 000	**24 636 000**	**13 200 000**

Rikspolisstyrelsen

3. För fortsatt utbyggnad av polisskolan Ulriksdal samt för iordningställande av en specialutrustad lektionssal (ledningssal) vid polisskolan Solna beräknar styrelsen 439 000 kr.

4. För inköp av möbler och andra inventarier samt av kontorsmaskiner till följd av föreslagna personalökningar beräknar styrelsen 1 391 000 resp. 685 000 kr. För komplettering av möbler och andra inventarier beräknas 326 000 kr. För fortsatt upprustning av polisdistriktens utrustning i fråga om kontorsmaskiner yrkas 1 050 000 kr.

5. För personlig utrustning avseende dels uniform till polisaspiranter

och dels viss speciell utrustning till annan polispersonal beräknar styrelsen 1 796 000 kr. För anskaffning av polisuniformer till fyra musikkårer inom polisväsendet yrkas 134 000 kr.

Styrelsen har gjort en beräkning av kostnaderna för fri uniform till all uniformspliktig polispersonal och hemställt om ett principbeslut i frågan. Om de rent ekonomiska problem som gäller denna fråga kan lösas tillstyrker styrelsen att fri uniform införs.

6a. Styrelsen yrkar 132 000 kr. för säkerhetsskåp, vapenskåp och larmskyddsanordningar. För fortsatt upprustning av manöverbord på sambands- och förbindelsecentraler samt till manöverbord i centralorter och arbetsgrupper beräknar styrelsen 350 000 kr. För TV-kameror för övervakning av arrestintag och garageinfarter beräknas 100 000 kr.

6b. Styrelsen beräknar 1 282 000 kr. för anskaffning av kriminalteknisk materiel, varav 923 000 kr. till utrustning för bombhotsundersökningar.

6c. För utrustning till fjällräddningspatruller och fjällräddningsdepåer beräknar styrelsen 100 000 kr.

6d. Kostnaderna för komplettering och utbyte av kartutrustning beräknas till 100 000 kr.

6e. För inköp av utbildningsmateriel yrkar styrelsen 150 000 kr.

6f. För skydds- och räddningsutrustning beräknar styrelsen sammanlagt 1 055 000 kr., varav bl. a. 100 000 kr. för framryckningsskydd, 400 000 kr. för klorskyddsutrustning samt 100 000 kr. för fem räddningsbåtar med trailer.

Föredraganden

Beklädnadsersättning i form av bl. a. ekiperingshjälp och ekiperingsbidrag utgår f. n. till polismän som är skyldiga att inneha uniform. Formen för ersättning och ersättningens storlek bestäms genom avtal. Frågan om fri uniform till polispersonalen är en avtalsfråga som således får lösas genom förhandlingar i vanlig ordning mellan arbetsgivaren och berörda personalorganisationer.

Under posten till övrig utrustning (kriminalteknisk materiel) beräknar jag medel bl. a. för inköp av två röntgenanläggningar till Arlanda flygplats och viss annan utrustning för bombhotsundersökningar.

Under delposten till speciell materiel har jag beräknat medel bl. a. för klorskyddsutrustning och räddningsutrustning.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 13,2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 13 200 000 kr., varav 2 587 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 8. Statens kriminaltekniska laboratorium

1973/74 Utgift	4 872 640
1974/75 Anslag	6 160 000
1975/76 Förslag	7 915 000

Rikspolisstyrelsen är chefsmyndighet för laboratoriet.

Chef för laboratoriet är en professor. Laboratoriet är organiserat på tre avdelningar.

Laboratoriets arbetsuppgifter består huvudsakligen i att utföra kriminaltekniska undersökningar åt polis- och åklagarmyndigheter samt domstolar och att bedriva självständig forskning inom sitt verksamhetsområde.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Rikspolis-styrelsen	Föredra ganden
Personal			
Handläggande personal	37	+ 2	+ 1
Övrig personal	27	+ 2	—
	64	**+ 4**	**+ 1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	4 327 000	+ 770 000	+ 664 000
Sjukvård	14 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	97 000	+ 337 000	+ 316 000
Därav utrikes resor	(14 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	1 092 000	+ 675 000	+ 675 000
Expenser	270 000	+ 125 000	+ 78 000
Övriga utgifter (inköp av förbrukningsmateriel för laboratorieverksamheten m. m.)	70 000	+ 20 000	+ 20 000
Forskning	—	+ 154 000	—
Utrustning	300 000	+ 418 000	—
	6 170 000	**+2 501 000**	**+1 755 000**
Uppbördsmedel			
Ersättning för utförda undersökningar m. m.	—10 000	—	—
	6 160 000	**+2 501 000**	**+1 755 000**

Rikspolisstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 500 000 kr., varav 145 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I samband med omlokaliseringen av laboratoriet till Linköping avser styrelsen att överföra vissa personal- och ekonomiadministrativa göromål från styrelsen till laboratoriet. Därvid bör kansliet omorganiseras. Styrelsen föreslår därför att en tjänst som byrådirektör, en tjänst som byråassistent och en tjänst som telefonist inrättas vid laboratoriets kansli (+194 000 kr.). Arbetsuppgifterna vid vapensektionen har ökat

avsevärt under de senaste åren. Styrelsen föreslår att en tjänst som laboratorieassistent vid sektionen inrättas (+50 800 kr.).

3. Bl. a. till följd av omlokaliseringen till Linköping yrkar styrelsen att 434 000 kr. anvisas för reseersättningar.

4. För forskning inom forensisk naturvetenskap m. m. beräknar styrelsen 154 000 kr.

5. För anskaffning av viss utrustning som erfordras på grund av laboratoriets omlokalisering yrkar styrelsen 718 000 kr., varav 540 000 kr. för inköp av ett svepelektronmikroskop.

Föredraganden

Jag beräknar medel för en ny tjänst som byrådirektör vid laboratoriets kansli. För att möjliggöra visst utvecklingsarbete inom området för avancerad kriminalteknik har jag beräknat medel för arvodesanställning av en forskningsingenjör och en laboratorieassistent. Jag anser att kostnader för förhyrning av ett svepelektronmikroskop ryms inom posten till utrustning.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 7 915 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens kriminaltekniska laboratorium* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 915 000 kr.

B 9. Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg

Nytt anslag (förslag) 1 000

I januari 1975 påbörjas inflyttningen i kvarteret Kronoberg i Stockholm. I kvarteret kommer följande myndigheter att inrymmas: rikspolisstyrelsen, delar av Stockholms polisdistrikt, kriminalvårdsverkets allmänna häkte i Stockholm, åklagarmyndigheten i Stockholm, Stockholms tingsrätt samt byggnadsstyrelsens fastighetsdrift. Antalet tjänstemän inom kvarteret kommer att uppgå till ca 3 000.

Utformningen av lokalerna förutsätter ett samgående mellan lokalnyttjarna i fråga om anlitande av vissa kontorsdriftsfunktioner såsom telefontjänst, lokalvård, central post- och godsmottagning, bevakning m. m. samt gemensam reproduktionscentral. Gemensamma lokaler utgörs av sport- och simhallar, konferensrum och personalrestaurang.

Rikspolisstyrelsen

För samordning och ledning av kontorsdriften föreslår styrelsen att en särskild organisationsenhet — förvaltningskontor — inrättas vid styrelsens kanslibyrå. Förvaltningskontoret skall vidare svara för förvaltning och vård av till byggnaderna hörande inredning och utrustning.

Kostnaderna för kontorsdriften utom reproduktionscentralen beräknas av styrelsen till sammanlagt ca 15,7 milj. kr. och föreslås fördelade i förhållande till den lokalyta som varje myndighet kommer att disponera. Den ersättning myndigheterna betalar skall bestridas från särskilda anslagsposter hos dessa.

För reproduktionscentralen som föreslås bli självbärande skall tillämpas internprissättning och kostnaderna skall debiteras nyttjarna i förhållande till utfört arbete.

De beräknade kostnaderna för förvaltningskontoret och reproduktionscentralen framgår av följande sammanställning.

Utgifter	*Beräknad kostnad 1975/76*	
Lönekostnader	4 273 000	
Sjukvård	15 000	
Resersättningar	5 000	
Lokalkostnader	*7 340 000*	
Expenser	4 095 000	15 728 000
Kostnader för reproduktionscentral		
Lönekostnader	734 000	
Sjukvård	2 000	
Lokalkostnader	133 000	
Expenser	778 000	1 647 000
Summa		**17 375 000**
Inkomster		
Bidrag till kontorsdrift från lokalnyttjarna		15 728 000
Ersättning för vid reproduktionscentralen utfört arbete		1 647 000
Summa		**17 375 000**

Föredraganden

Som jag anfört under anslaget B 1. Rikspolisstyrelsen ansluter jag mig i huvudsak till rikspolisstyrelsens förslag om gemensam kontorsdrift inom kvarteret Kronoberg. Kostnaderna för kontorsdriften utom reproduktionscentralen beräknar jag preliminärt till sammanlagt ca 15,7 milj. kr. För ändamålet bör ett förslagsanslag benämnt Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg anvisas. Bidragen för den gemensamma kontorsdriften får bestridas från särskilda anslagsposter hos nyttjarna och tillföras detta anslag. Reproduktionscentralens utgifter och inkomster bör redovisas på en särskild anslagspost under anslaget och utgifterna täckas genom ersättning från nyttjarna i förhållande till utfört arbete. Ersättning till reproduktionscentralen för utförda tjänster skall dock utgå från nyttjarnas expensposter. Jag avser att föreslå regeringen att i regleringsbrev fastställa en stat för verksamheten under förevarande anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensam kontorsdrift m. m.* inom kvarteret Kronoberg för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 10. Inredning av nybyggnad i kvarteret Kronoberg

1973/74	Utgift	783 958	Reservation	1 716 042
1974/75	Anslag	18 000 000		
1975/76	Förslag	7 800 000		

Anslaget är avsett för inredning av nybyggnad inom kvarteret Kronoberg i Stockholm. Redogörelse för byggnadsprojektet har lämnats i prop. 1970: 1 (bil. 4 s. 91).

Byggnadsstyrelsen

I gällande inredningsplan är en definitiv kostnadsram om 20,5 milj. kr. uppförd. På grund av prishöjningar som skett föreslår styrelsen att kostnadsramen höjs till 21 milj. kr. Vissa inträffade programändringar förutses kunna inrymmas i denna kostnad.

För att anskaffa telefonväxel med direktvalsutrustning behövs 6,1 milj. kr. Styrelsen föreslår vidare att snabbtelefoner bör köpas för 1,5 milj. kr. och att övrig teleteknisk materiel såsom mikrofoner, högtalare, projektorer, personsökaranläggning m. m. anskaffas för sammanlagt 400 000 kr.

Med anledning härav föreslår styrelsen att en till 29 milj. kr. förhöjd ram förs upp i inredningsplanen. Styrelsen föreslår att 8 milj. kr. anvisas för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Jag föreslår att kostnadsramen för inredning av den aktuella nybyggnaden bestäms till 28,8 milj. kr. Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget till 7,8 milj. kr. Jag har därvid beräknat 6,1 milj. kr. för inköp av telefonväxel med direktvalsutrustning och 1,7 milj. kr. för inköp av övrig nödvändig teleteknisk materiel.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inredning av nybyggnad i kvarteret Kronoberg* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 7 800 000 kr.

C. ÅKLAGARVÄSENDET

C 1. Riksåklagaren

1973/74	Utgift	3 429 829
1974/75	Anslag	3 770 000
1975/76	Förslag	4 120 000

Riksåklagaren (RÅ) är den högste åklagaren och leder åklagarväsendet i landet. RÅ:s kansli är organiserat på två byråer, kanslibyrån och tillsynsbyrån. Vid sidan härav finns viss personal för RÅ:s egen åklagarverksamhet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		RÅ	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	18	—	—
Övrig personal	22	—	—
	40	—	—
Anslag			
Lönekostnader	3 065 000	+ 321 500	+ 335 000
Sjukvård	14 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	95 000	—	—
Därav utomnordiska resor	(10 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	293 000	+ 16 500	+ 14 000
Expenser	303 000	—	—
	3 770 000	**+ 339 000**	**+ 350 000**

Riksåklagaren

1. Pris- och löneomräkning m. m. 339 000 kr., varav 102 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksåklagaren* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 120 000 kr.

C 2. Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna

1973/74	Utgift	85 929 636
1974/75	Anslag	89 906 000
1975/76	Förslag	104 030 000

Sammanlagt finns i landet 21 länsåklagarmyndigheter. Tre av dessa är gemensamma för vardera två län. Länsåklagare fullgör åklagaruppgiften bl. a. när denna är särskilt krävande. Chef för länsåklagarmyndighet utövar ledningen av åklagarverksamheten inom myndighetens verksamhetsområde. Förutom länsåklagarmyndigheterna i länen finns tre länsåklagare för speciella mål.

Landet är indelat i 87 åklagardistrikt. Stockholms, Göteborgs och Malmö åklagardistrikt ingår inte i länsåklagarmyndighets verksamhetsområde. Chef för åklagarmyndigheten i dessa tre distrikt är en överåklagare som har motsvarande uppgifter som chefen för länsåklagarmyndighet. Åklagarmyndigheterna i de övriga 84 åklagardistrikten lyder under länsåklagarmyndighet och har som chef en chefsåklagare.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76			
		RÅ		Föredraganden	
Personal					
Länsåklagare och överåklagare	37	+	1		—
Chefsåklagare, kammaråklagare och distriktsåklagare	379	+	1	+	1
Assistentåklagare	147	—	1	—	1
Åklagaraspiranter	35		—		
Övrig personal	559		—		
	1 157	+	**1**	±	**0**
Anslag					
Lönekostnader	77 280 000	+10 751 000		+10 624 000	
Sjukvård	100 000	+	10 000	+	10 000
Reseersättningar	2 462 000	+	123 000	+	197 000
Därav utomnordiska resor	(60 000)		(—)		(—)
Lokalkostnader	6 995 000	+	1 939 000	+	1 916 000
Expenser	3 069 000	+	1 482 000	+	477 000
Därav engångsutgifter	(—)		(1 200 000)		(395 000)
Gemensamma kostnader för rättsväsendet	—	+	900 000	+	900 000
	89 906 000	**+15 205 000**		**+14 124 000**	

Riksåklagaren

1. Pris- och löneomräkning m. m. 12 978 000 kr., varav 2 642 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. För att avlasta överåklagaren i Stockholms åklagardistrikt vissa arbetsuppgifter behövs en biträdande chef för myndigheten (+127 000 kr.). Det förutsätts därvid att myndigheten kommer att bibehållas som en enhet.

3. Vid åklagarmyndigheten i Lunds åklagardistrikt behövs på grund av hög arbetsbelastning ytterligare en fast distriktsåklagartjänst (+86 400 kr.), varvid en tjänst som assistentåklagare i Malmöhus län kan dras in (—82 400 kr.).

4. För nyanskaffning av inventarier till och flyttning av åklagarmyn-

digheten i Stockholms åklagardistrikt till nya lokaler i kvarteret Kronoberg behöver anslagsposten expenser ökas med 1,2 milj. kr.

5. För åklagarväsendets andel av gemensamma kostnader för rättsväsendet inom kvarteret Kronoberg i Stockholm och vid Rättscentrum i Sundsvall krävs en särskild anslagspost (+900 000 kr.).

Föredraganden

Jag har beräknat medel för ytterligare en distriktsåklagartjänst i Lunds åklagardistrikt. Jag har därvid räknat med att en tjänst som assistentåklagare i Malmöhus län kan dras in.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 104 030 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 104 030 000 kr.

D DOMSTOLSVÄSENDET M. M.

Vissa data rörande domstolarna

(I uppgifterna rörande tingsrätterna är antal över 1000 avrundade i jämna hundratal).

	1971	1972	1973	1.1—30.6.73	1.1—30.6.74
Högsta domstolen					
Inkomna mål och ärenden	1 603	1 824	1 752	947	[1] 1 103
Avgjorda mål och ärenden	1 628	1 938	1 676	796	[1] 1 036
Utgående balans	1 007	900	985	1 056	[1] 1 005
Regeringsrätten					
Inkomna mål	5 026	2 872	3 509	1 691	1 818
Avgjorda mål	4 705	3 677	4 634	1 956	2 356
Utgående balans	6 196	5 537	4 386	5 262	3 844
Kammarrätterna[3]					
Stockholm					
Inkomna mål	11 399	12 679	10 891	5 767	6 430
Avgjorda mål	9 692	9 221	10 797	5 545	5 380
Utgående balans	12 355	11 974	12 105	12 221	13 204
Göteborg					
Inkomna mål		7 464	7 629	3 967	4 215
Avgjorda mål		4 070	6 359	3 069	3 501
Utgående balans		7 354	8 647	8 268	9 409
Hovrätterna					
Svea (utom vattenöverdomstolen)					
Inkomna mål	3 946	4 791	5 003	2 558	2 504
Avgjorda mål	3 795	4 411	4 817	2 432	2 715
Utgående balans	1 409	1 796	1 997	1 748	1 563
Göta					
Inkomna mål	1 153	1 314	1 269	697	671
Avgjorda mål	1 074	1 265	1 256	704	713
Utgående balans	397	446	459	436	411
Skåne och Blekinge					
Inkomna mål	1 412	1 541	1 532	781	831
Avgjorda mål	1 316	1 492	1 487	731	868
Utgående balans	590	640	685	617	629
Västra Sverige					
Inkomna mål	1 605	1 823	1 824	934	967
Avgjorda mål	1 560	1 730	1 774	933	989
Utgående balans	412	505	556	514	524
Nedre Norrland					
Inkomna mål	560	629	603	328	287
Avgjorda mål	548	588	632	349	311
Utgående balans	213	256	228	183	191
Övre Norrland					
Inkomna mål	598	673	671	340	364
Avgjorda mål	537	657	608	328	399
Utgående balans	244	272	307	291	271

		1971	1972	1973	1.1—30.6.73	1.1—30.6.74[1]
Tingsrätterna						
Inkomna allmänna mål tingsrätter	(tr)	154 300	165 300	156 000	—[4]	86 400
Avgjorda allmänna mål	tr	146 300	159 400	164 100	—[4]	80 700
Utgående balans allmänna mål	tr	50 300	55 200	47 400	—[4]	50 500
Inkomna expropriationsmål	tr	306				
Inkomna mål hos ägodelningsrätt och ägodelningsdomare	tr	10 100				
Inkomna mål, fastighetsdomstol	tr		3 600	3 600	—[4]	1 834
Avgjorda mål, "	tr		2 100	3 300	—[4]	1 877
Utgående balans, "	tr		1 900	2 200	—[4]	2 128
Inkomna mål om lagsökning och betalningsföreläggande	tr	211 200	213 300	217 200	108 900	105 500
Tillkomna konkurser	tr	4 300	4 300	4 500	2 300	2 200
Inskrivningsärenden	tr	1 233 000	1 350 100	1 448 300	705 800	760 300
Gravations- och äganderättsbevis	tr	482 600	531 200	562 000	275 000	296 700

[1] inkl. 20 skrifter
[2] utom skrifter
[3] fr. o. m. 1.7.1974 har ytterligare en kammarrätt inrättats, kammarrätten i Sundsvall
[4] uppgift saknas p. g. a. företagen statistikomläggning för tingsrätternas del

Ny anslagskonstruktion med anledning av den föreslagna nya domstolsförvaltningen

Föredraganden

Förslag har nyligen förelagts riksdagen om en ny organisation för domstolsförvaltningen i riket (prop. 1974: 149). Med anledning därav har övervägts frågan om lämpligt system för anslag till domstolsväsendet m. m. Jag har därvid kommit till den uppfattningen att ett anslag bör föras upp för de allmänna domstolarna och ett för de allmänna förvaltningsdomstolarna. För bostadsdomstolen, som fr. o. m. den 1 juli 1975 är fullföljdsinstans från hyresnämnderna, och för arrende- och hyresnämnderna bör föras upp ett gemensamt anslag. Medel för verksamheten vid centralnämnden för fastighetsdata bör liksom hittills tas upp under ett särskilt anslag. Under anslaget till den nya centralmyndigheten bör bl. a. föras upp särskilda anslagsposter för vissa gemensamma utgiftsändamål. För utrustning och inventarier bör dock liksom hittills finnas ett särskilt anslag. Enligt min mening bör på statsbudgeten tas upp de anslag för domstolsväsendet som framgår av följande tabell. I tabellen redovisas också motsvarande anslag på riksstaten för innevarande budgetår.

Anslag på statsbudgeten budgetåret 1975/76	*Anslag på riksstaten budgetåret 1974/75*
D 1. Domstolsverket	D 8. Domstolsväsendets organisationsnämnd
	del av A 2. Justitiedepartementet
	del av A 6. Efterutbildning inom justitiedepartementets verksamhetsområde
	D 3. Regeringsrättens årsbok
	del av D 5. Hovrätterna
	D 10. Blanketter m. m. för domstolsväsendet
	del av anslaget B 3. under tolfte huvudtiteln till statens hyresråd
D 2. Allmänna domstolarna	D 1. Högsta domstolen
	del av D 5. Hovrätterna
	del av D 6. Tingsrätterna
	D 11. Ersättning till nämndemän m. m.
	E 2. Rättshjälpsnämnderna
D 3. Allmänna förvaltningsdomstolarna	D 2. Regeringsrätten
	D 4. Kammarrätterna
D 4. Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m.	del av D 6. Tingsrätterna
	D 7. Hyresnämnderna
	del av anslaget B 3. under tolfte huvudtiteln till statens hyresråd
D 5. Utrustning till domstolar m. m.	D 9. Utrustning till domstolar m. m.
D 6. Centralnämnden för fastighetsdata	D 12. Centralnämnden för fastighetsdata

D 1. Domstolsverket

Nytt anslag (förslag) 18 600 000

Enligt riksdagens beslut (prop. 1972: 1 bil. 4 s. 60, JuU 1972: 8, rskr 1972: 159, JuU 1973: 24, rskr 1973: 221, JuU 1974: 6, rskr 1974: 128) skall en central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet m. m. inrättas i Jönköping den 1 juli 1975.

Kungl. Maj:t har i prop. 1974: 149 bl. a. föreslagit riksdagen att godkänna i propositionen förordade riktlinjer för den nya domstolsförvaltningen m. m. I propositionen har bl. a. förordats att centralmyndigheten skall ledas av en styrelse med inslag av lekmän. Det har vidare förordats att centralmyndigheten skall vara indelad i — förutom ett revisionskontor — fyra enheter, varav en för ekonomiadministrativa uppgifter, en för personaladministrativa uppgifter, en för organisationsfrågor och en för juridiska ärenden.

Personal	
Handläggande personal	48
Övrig personal	66
	114
Anslag	
Lönekostnader	8 950 000
Sjukvård	20 000
Reseersättningar	600 000
Lokalkostnader	700 000
Expenser	1 550 000
Efterutbildning inom domstolsverkets verksamhetsområde	350 000
Blanketter m.m. inom domstolsverkets verksamhetsområde	3 640 000
Datorbearbetning	2 550 000
Regeringsrättens årsbok m.m.	240 000
	18 600 000

Föredraganden

I propositionen (1974: 149) med förslag till riktlinjer för den nya domstolsförvaltningen förutskickade jag att kostnaderna för den föreslagna centralmyndigheten skulle uppgå till ca 14 milj. kr. Härtill kommer dels kostnader som hittills belastat anslagen D 10. Blanketter m. m. för domstolsväsendet och D 3. Regeringsrättens årsbok, dels de ökade kostnader för centralmyndigheten som föranleds av bostadsdomstolen. Sammanlagt kan medelsbehovet för de ändamål som avses med de under anslaget till domstolsverket upptagna anslagsposterna beräknas uppgå till 18,6 milj. kr.

Under hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Domstolsverket* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 18 600 000 kr.

D 2. Allmänna domstolarna

1973/74	Utgift	[1]329 731 875
1974/75	Anslag	[2]340 360 000
1975/76	Förslag	376 500 000

[1] Anslagen	D	1. Högsta domstolen	11 819 803
	D	5. Hovrätterna	43 451 223
	D	6. Tingsrätterna	254 027 071
	D	11. Ersättningar till nämndemän m.m.	15 896 017
	E	2. Rättshjälpsnämnderna	4 537 761
[2] Anslagen	D	1. Högsta domstolen	12 126 000
	D	5. Hovrätterna	45 768 000
	D	6. Tingsrätterna	258 754 000
	D	11. Ersättningar till nämndemän m.m.	18 600 000
	E	2. Rättshjälpsnämnderna	5 112 000

Allmänna domstolar är tingsrätter, hovrätter och högsta domstolen.

Tingsrätt är allmän underrätt. Det finns f. n. 100 tingsrätter.

Hovrätt är överrätt i mål som fullföljs från tingsrätt. Hovrätterna är Svea hovrätt (14 avdelningar, varav tolv för allmänna mål och två för i första hand vattenmål), Göta hovrätt (tre avdelningar), hovrätten över Skåne och Blekinge (fyra avdelningar), hovrätten för Västra Sverige (fem avdelningar), hovrätten för Nedre Norrland (två avdelningar) och hovrätten för Övre Norrland (två avdelningar).

Högsta domstolen är överrätt i mål som fullföljs från hovrätt. Domstolen är delad på tre avdelningar med tillsammans 25 justitieråd. Fem justitieråd tjänstgör i lagrådet som f. n. har två avdelningar. För högsta domstolen finns ett särskilt kansli till vilket revisionssekreterarna är knutna.

Vid varje hovrätt finns ett kansli för en rättshjälpsnämnd med hovrättens domkrets som verksamhetsområde. Rättshjälpsnämnd handlägger ärenden om rättshjälp.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		HD, hovrätterna och DON	Föredraganden
Personal			
HD			
Justitieråd, kanslichef och revisionssekreterare	62	+ 2	—
Övrig personal	52	—	—
Hovrätterna			
Domare och fiskaler	290	+ 16	—
Övrig personal	228	+ 21	−35
Rättshjälpsnämnderna			
Handläggande personal	21	+ 4	—
Övrig personal	50	+ 14	+13
Tingsrätterna			
Domare	684	+ 9	+ 2
Tingsnotarier	614	+ 16	+15
Övrig personal	2 303	+ 40	+25
	4 304	**+122**	**+20**
Anslag			
Lönekostnader	[1]262 463 000	[3]+38 026 000	+28 557 000
Sjukvård	[1] 491 000	[3]+ 46 000	+ 39 000
Reseersättningar	[1] 3 017 000	[3]+ 359 000	+ 83 000
Lokalkostnader	[1] 42 508 000	[3]+ 6 794 000	+ 5 892 000
Expenser	[1] 13 281 000	[3]+ 1 543 000	− 31 000
Därav engångsutgifter	(—)	[2](+ 121 000)	(—)
Ersättningar till nämndemän	18 600 000	—	+ 1 600 000
	340 360 000	**+46 768 000**	**+36 140 000**

Beträffande not 1 och 2, se nästa sida.

[1] Anslagen D 1. Högsta domstolen, D 5. Hovrätterna, D 6. Tingsrätterna och E 2. Rättshjälpsnämnderna; se följande tabell.

	HD	Hovrätterna	Tingsrätterna	Rättshjälpsnämnderna
Anslag				
Lönekostnader	10 118 000	38 974 000	209 061 000	4 310 000
Sjukvård	20 000	60 000	396 000	15 000
Reseersättningar	150 000	830 000	1 890 000	147 000
Lokalkostnader	1 414 000	4 381 000	36 343 000	370 000
Expenser	424 000	1 523 000	11 064 000	270 000
Summa	**12 126 000**	**45 768 000**	**258 754 000**	**5 112 000**

[2] Fördelningen av yrkandena mellan högsta domstolen, hovrätterna, tingsrätterna och rättshjälpsnämnderna framgår av följande tabell

	HD	Hovrätterna	Tingsrätterna	Rättshjälpsnämnderna
Anslag				
Lönekostnader	+1 966 000	+7 097 000	+27 360 000	+1 603 000
Sjukvård	—	+ 7 000	+ 35 000	+ 4 000
Reseersättningar	+ 25 000	+ 185 000	+ 134 000	+ 15 000
Lokalkostnader	+ 57 000	+ 601 000	+ 6 096 000	+ 40 000
Expenser	+ 18 000	+ 231 000	+ 1 174 000	+ 120 000
Därav engångsutgifter	(—)	(—)	(+ 121 000)	(—)
Summa	**+2 066 000**	**+8 121 000**	**+34 799 000**	**+1 782 000**

HD

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 834 000 kr., varav 356 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordas en indragning av två justitierådstjänster, en revisionssekreterartjänst samt vissa andra tjänster m. m. (−680 000 kr.). Genomförandet av en sådan anslagsminskning skulle innebära minskad möjlighet att nedbringa målbalansen.

3. HD yrkar två ytterligare tjänster för revisionssekreterare (+232 000 kr.).

Hovrätterna (för egen del och för tingsrätterna)

4. Löne- och prisomräkning m. m. 32 176 000 kr., varav 8 250 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

5. I 0-alternativet förordar Svea hovrätt minskning med en avdelning vid hovrätten (−964 000 kr.). Övriga hovrätter förordar en minskning främst av antalet fiskaler och biträden (−1,3 milj. kr.). Vid tingsrätterna förordar hovrätterna i första hand indragning av vissa tjänster för rådmän, tingsfiskaler, tingsnotarier, biträden och expeditionsvakter (−12,8 milj. kr.). Detta skulle medföra längre handläggningstider och en ökning av antalet oavgjorda mål.

6. Svea hovrätt och Göta hovrätt yrkar att en extra avdelning inrättas vid var och en av dessa hovrätter (+698 000 kr.).

7. Hovrätten över Skåne och Blekinge yrkar att en ordinarie avdelning inrättas vid hovrätten (+980 000 kr.).

8. Hovrätten för Västra Sverige begär att nuvarande avdelningsorganisation vid hovrätten får ändras, bl. a. genom inrättande av en tjänst för hovrättslagman och en tjänst för hovrättsråd, tillika vice ordförande på avdelning, i utbyte mot två hovrättsrådstjänster.

9. Hovrätten för Västra Sverige begär vidare att avdelningsorganisationen vid hovrätten förstärks med en lagman, två hovrättsassessorer, två hovrättsfiskaler och ett biträde (+516 000 kr.).

10. Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Övre Norrland begär att en lagmanstjänst tillförs var och en av dessa hovrätter, i ett fall i utbyte mot en tjänst för adjungerad ledamot och i ett fall i utbyte mot tjänst för hovrättsråd (+191 000 kr.). På detta sätt skulle varje avdelning vid dessa hovrätter få en lagman och presidentens lagskipningsarbete kunna fördelas på samtliga avdelningar.

11. Svea hovrätt yrkar en förstärkning av biträdesorganisationen vid hovrätten med sex tjänster (+288 000 kr.).

12. Hovrätten över Skåne och Blekinge yrkar två expeditionsvaktstjänster (+90 000 kr.).

13. Fyra tjänster för chefsrådman yrkas för olika tingsrätter i utbyte mot tre tjänster för rådman (+165 000 kr.).

14. Sammanlagt 15 nya rådmanstjänster begärs för olika tingsrätter, i vissa fall i utbyte mot förordnande för tingsfiskal (+1 003 000 kr.).

15. Fyra tjänster för tingsfiskal begärs för vissa tingsrätter (+311 000 kr.).

16. Svea hovrätt begär en tjänst för byrådirektör vid var och en av Södertörns, Södra Roslags, Uppsala, Eskilstuna och Västerås tingsrätter (+452 000 kr.). Hovrätten över Skåne och Blekinge begär en tjänst för avdelningsdirektör vid Malmö tingsrätt och en tjänst för byrådirektör vid Helsingborgs tingsrätt (+207 000 kr.).

17. För olika tingsrätter yrkas sammanlagt 16 tingsnotarie-, 30 biträdes- och tre expeditionsvaktstjänster (+2 485 000 kr.).

18. Göta hovrätt och hovrätten för Västra Sverige yrkar medel för kostnader för tillsyn m. m. av vissa tingshus (+102 000 kr.).

DON (för rättshjälpsnämnderna)

19. Löne- och prisomräkning 673 000 kr., varav 148 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

20. I 0-alternativet förordar DON att personalen vid rättshjälpsnämnderna minskas med två handläggare och ett biträde (−252 000 kr.).

21. Personalen vid rättshjälpsnämnderna behöver förstärkas med 3,5 handläggartjänster och 14 biträdestjänster (+995 000 kr.).

Föredraganden

6. För Svea hovrätt beräknar jag medel för ytterligare ett förordnande att bestrida på hovrättslagman och ytterligare ett förordnande att bestrida på hovrättsråd, tillika vice ordförande på avdelning, ankommande göromål. Härigenom kan ytterligare en extra avdelning inrättas vid hovrätten. Medel för två extra ledamöter kan dras in. (+33 000 kr.)

7. I hovrätten över Skåne och Blekinge bör inrättas två tjänster för hovrättsråd i utbyte mot två extra ledamöter (+41 000 kr.).

14. I var och en av Svartlösa, Sollentuna och Färentuna, Kalmar, Stenungsunds och Kristianstads tingsrätter bör inrättas en tjänst för rådman, i Kalmar tingsrätt och Kristianstads tingsrätt i utbyte mot en tingsfiskal. I Karlshamns tingsrätt kan en rådmanstjänst dras in. (+308 000 kr.)

17. Jag beräknar medel för ytterligare 15 tingsnotarier och 25 biträden, i första hand på grund av en kraftig ökning av antalet inskrivningsärenden (+2 080 000 kr.).

21. För rättshjälpsnämnderna beräknar jag medel för en utökning med 13 biträdestjänster (+657 000 kr.).

Dagarvode enligt kungörelsen (1967: 358) om ersättning till nämndemän m. fl. (ändrad 1971: 1075) utgår f. n. med 100 kr. Jag avser att senare föreslå regeringen att beloppet höjs till 130 kr. fr. o. m. den 1 juli 1975.

Medelsbehovet vid hovrätterna minskar bl. a. med 2,4 milj. kr. på grund av överföringen av administrativa uppgifter till domstolsverket och medelsbehovet vid tingsrätterna bl. a. med 400 000 kr. till följd av överföring av arbetsuppgifter från fastighetsdomstolarna till bostadsdomstolen (prop. 1974: 151) och med 500 000 kr. genom införandet av ett nytt uppbörds- och redovisningssystem för stämpelskattemedel (prop. 1974: 171).

I ett betänkande av Domkretsutredningen för Stockholms län (Ds Ju 1974: 1) har bl. a. föreslagits att området för Stockholms kommun delas upp på flera domkretsar samt att vissa förändringar görs beträffande domkretsindelningen i den norra delen av Stockholms län. Efter remissbehandling har betänkandet och remissyttrandena däröver övervägts inom justitiedepartementet. Dessa överväganden har lett till att jag inte avser att lägga fram något förslag om en uppdelning av Stockholms kommun på flera domkretsar. Utredningens övriga förslag bereds f. n. inom justitiedepartementet.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 376 500 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta de ordinarie tjänster för hovrättsråd i Fo 24 och de ordinarie tjänster för rådman i Fo 24 som jag har förordat i det föregående,

2. till *Allmänna domstolarna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 376 500 000 kr.

D 3. Allmänna förvaltningsdomstolarna

1973/74 Utgift [1]32 846 625
1974/75 Anslag [2]38 090 000
1975/76 Förslag 42 950 000

[1] D 2. Regeringsrätten 11 098 540
D 4. Kammarrätterna 21 748 085
[2] D 2. Regeringsrätten 11 422 000
D 4. Kammarrätterna 26 668 000

Allmänna förvaltningsdomstolar är kammarrätterna och regeringsrätten.

Kammarrätterna är överrätt bl. a. i mål som fullföljs från länsrätt och länsskatterätt. Det finns tre kammarrätter, kammarrätten i Stockholm (sju avdelningar), kammarrätten i Göteborg (sju avdelningar) och kammarrätten i Sundsvall (tre avdelningar).

Regeringsrätten är högsta förvaltningsdomstol. Regeringsrätten är överrätt i mål som fullföljs från kammarrätterna. Domstolen är uppdelad på fyra avdelningar med tillsammans 23 regeringsråd. Två regeringsråd tjänstgör f. n. i lagrådet. För regeringsrätten finns ett särskilt kansli till vilket regeringsrättssekreterarna är knutna.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Regeringsrätten och kammarrätterna	Föredraganden
Personal			
Regeringsrätten			
Regeringsråd, kanslichef och regeringsrättssekreterare	61	–	–
Övrig personal	47	–	–
Kammarrätterna			
Domare och fiskaler	183	+20	+8
Övrig personal	101	+ 8	+1
	392	**+28**	**+9**
Anslag			
Lönekostnader	[1]32 307 000	[2]+6 311 000	+3 863 000
Sjukvård	[1]62 000	[2]+ 20 000	+ 18 000
Reseersättningar	[1]382 000	[2]+ 73 000	+ 68 000
Lokalkostnader	[1]4 125 000	[2]+ 624 000	+ 625 000
Expenser	[1]1 214 000	[2]+ 534 000	+ 286 000
	38 090 000	**+7 562 000**	**+4 860 000**

Beträffande not 1 och 2, se nästa sida.

[1] Anslagen D 2. Regeringsrätten och D 4. Kammarrätterna; se följande tabell

	Regeringsrätten	*Kammarrätterna*
Anslag		
Lönekostnader	9 807 000	22 500 000
Sjukvård	25 000	37 000
Reseersättningar	60 000	322 000
Lokalkostnader	1 099 000	3 026 000
Expenser	431 000	783 000
Summa	11 422 000	26 668 000

[2] Fördelningen av yrkandena mellan regeringsrätten och kammarrätterna framgår av följande tabell

	Regeringsrätten	*Kammarrätterna*
Anslag		
Lönekostnader	+1 574 000	+4 737 000
Sjukvård	+ 10 000	+ 10 000
Reseersättningar	+ 31 000	+ 42 000
Lokalkostnader	+ 86 000	+ 538 000
Expenser	+ 43 000	+ 491 000
Summa	+1 744 000	+5 818 000

Regeringsrätten

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 744 000 kr., varav 372 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar regeringsrätten en indragning av tre föredragandetjänster och vissa andra tjänster, m. m. (−640 000 kr.). En sådan anslagsminskning skulle motverka syftet med 1972 års förvaltningsrättsreform.

Kammarrätterna

3. Löne- och prisomräkning m. m. 3 159 000 kr., varav 744 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

4. I 0-alternativet förordar kammarrätterna minskning av antalet tjänster för domare och fiskaler, m. m. (−1,4 milj. kr.).

5. Envar av kammarrätten i Stockholm och kammarrätten i Göteborg yrkar att ytterligare en avdelning inrättas vid kammarrätten (+2,4 milj. kr.).

6. Kammarrätten i Stockholm yrkar att en telefonisttjänst och en expeditionsvaktstjänst inrättas vid kammarrätten (+92 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 42 950 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för bl. a. ytterligare åtta fiskalstjänster vid kammarrätterna och ytterligare en biträdestjänst vid kammarrätten i Stockholm.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Allmänna förvaltningsdomstolarna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 42 950 000 kr.

D. 4. Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m.

1973/74 Utgift	[1]10 999 209
1974/75 Anslag	[1]12 569 000
1975/76 Förslag	15 500 000

[1] Anslaget D 7. Hyresnämnderna m. m.

Hyresnämnderna har till uppgift bl. a. att medla och vara skiljenämnd i hyrestvister samt att pröva vissa typer av sådana. Arrendenämnderna har motsvarande uppgifter i arrendetvister. Arrendenämnd och hyresnämnd finns i samtliga län. De har gemensamt kansli. Sådant kansli, som i vissa fall är gemensamt för två eller flera län, finns på tolv orter. Chef för kansli är det hyresråd som utnämns eller förordnas till det.

Fr. o. m. den 1 juli 1975 skall finnas en för hela riket gemensam bostadsdomstol som är fullföljds- och slutinstans i de ärenden som avgörs av hyresnämnd (prop. 1974: 151, LU 1974: 36, rskr 1974: 375).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Hovrätterna	Föredraganden
Personal			
Bostadsdomstolen			
Domare och föredragande	—		+10
Övrig personal	—		+ 7
Hyresnämnderna m. m.			
Ordförande	32	+ 2	—
Övrig personal	91	+ 7	—
	123	**+ 9**	**+17**
Anslag			
Lönekostnader	10 003 000	+1 258 000	+2 477 000
Sjukvård	29 000	—	+ 6 000
Reseersättningar	282 000	+ 4 000	+ 148 000
Lokalkostnader	1 668 000	+ 106 000	+ 257 000
Expenser	587 000	+ 8 000	+ 43 000
	12 569 000	**+1 376 000**	**+2 931 000**

Hovrätterna (för arrende- och hyresnämnderna)

1. Löne- och prisomräkning m. m. 877 000 kr., varav 324 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar hovrätterna en indragning av tjänster för hyresråd, i visst fall i utbyte mot en byråassistenttjänst, protokollförare

och biträden. Vidare förordas en minskning av medel för ersättning till intresserepresentanter samt en minskning av antalet sammanträden och resor (−640 000 kr.). Detta skulle medföra längre handläggningstider och en ökning av antalet oavgjorda ärenden.

3. En ordförandetjänst yrkas för hyresnämnderna för Kronobergs län, Kalmar län och Blekinge län samt medel för en extra ordförandetjänst i hyresnämnderna för Kristianstads län och Malmöhus län (+232 000 kr.).

4. Ordinariesättning yrkas av en ordförandetjänst i hyresnämnderna för Hallands län, Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län.

5. För olika kanslier yrkas dels två notarietjänster i utbyte mot en protokollförartjänst, dels en byråassistenttjänst, en protokollförartjänst och fyra biträdestjänster (+357 000 kr.).

Föredraganden

Jag har beräknat medel för fem ämbetsledamöter, fem föredragande, sex biträden och en expeditionsvakt i bostadsdomstolen. Kostnaderna för denna domstol kan beräknas till 2 050 000 kr. inkl. höjt lönekostnadspålägg. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 15,5 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 500 000 kr.

D 5. Utrustning till domstolar m. m.

1973/74	Utgift	3 462 889	Reservation	2 840 794
1974/75	Anslag	3 510 000		
1975/76	Förslag	3 350 000		

Från anslaget bestrids kostnader för inköp av utrustning och inventarier till nya och ombyggda lokaler för myndigheterna inom domstolsverkets förvaltningsområde och konsultkostnader i samband därmed samt kostnader för flyttning.

Domstolsväsendets organisationsnämnd beräknar medelsbehovet till 4 600 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet till 3 350 000 kr. I enlighet härmed hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustning till domstolar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 3 350 000 kr.

D 6. Centralnämnden för fastighetsdata

1973/74 Utgift	14 164 903
1974/75 Anslag	15 000 000
1975/76 Förslag	16 000 000

Centralnämnden för fastighetsdata (CFD) har till uppgift att förbereda uppbyggnad av centrala fastighets- och inskrivningsregister, baserade på automatisk databehandling (ADB).

Nämnden leds av en styrelse. Till styrelsen är knutet ett råd med uppgift att verka för en samordning av nämndens verksamhet med verksamheten hos kommunala organ som kan komma att lämna uppgifter till eller utnyttja registren.

Chef för nämnden är en överdirektör. Inom nämnden finns fem enheter, en teknisk enhet, en fastighetsregisterenhet, en inskrivningsenhet, en utvecklingsenhet och en administrativ enhet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		CFD	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	45	+ 3	—
Övrig personal	30	+ 1	—
	75	**+ 4**	—
Anslag			
1. Förberedelser för genomförandet av beslutade reformer	6 320 000	− 1 325 000	
2. Försöksverksamhet	6 095 000	− 2 742 000	
3. Reformgenomförande	2 535 000	+ 205 000	
4. Produktion	181 000	+ 6 131 000	
5. Kostnader för omlokalisering	50 000	− 50 000	+ 1 000 000
	15 181 000	**+ 2 219 000**	
Avgår intäkter under anslaget	− 181 000	− 30 000	
	15 000 000	**+ 2 189 000**	

Sedan riksdagen beslutat om nya system för fastighetsregistreringen (prop. 1968: 1 bil. 4 s. 10, SU 1968: 2, 3LU 1968: 5, rskr 1968: 80) och inskrivningsväsendet (prop. 1970: 1 bil. 4 s. 44, SU 1970: 2, 3LU 1970: 8, rskr 1970: 96) i riket, innebärande central registrering med hjälp av ADB-teknik, föreslogs i 1973 års statsverksproposition att ett första driftsystem — driftsystem 1 — skulle införas för begränsade delar av landet samt att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om vilka områden systemet skulle omfatta. Riksdagen godtog förslaget (prop. 1973: 1 bil. 4 s. 24, CU 1973: 8, rskr 1973: 79).

Riksdagen har år 1974 beslutat om ändrade riktlinjer för den år 1968 beslutade fastighetsregisterreformen (prop. 1974: 48, CU 1974: 30, rskr 1974: 252).

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1974 har jag tillkallat sakkunniga för utredning av ett riksomfattande system för fastighetsregistreringen. Kommittén har antagit namnet fastighetsdatakommittén (FADAK).

CFD har i skrivelser den 21 augusti 1974 bl. a. lagt fram en verksamhetsplan för budgetåret 1974/75 med sikte på drift med rättsverkan i Uppsala län under hösten 1975. I en kompletterande anslagsframställning har CFD begärt att få disponera 16 203 000 kr. under budgetåret 1974/75 för planens genomförande. Kungl. Maj:t har genom beslut den 22 november 1974 medgett CFD att disponera högst 16 milj. kr. för sin verksamhet under budgetåret 1974/75. I beslutet föreskrivs bl. a. att CFD skall koncentrera sitt arbete till frågor som gäller uppbyggnad av driftsystem 1 i Uppsala län och ägna sig åt andra frågor endast i den mån tillgängliga medel medger detta.

CFD

CFD lämnar i sin anslagsframställning förslag på tre alternativa anslagsnivåer.

Anslagsalternativ 2 innebär att driftsystem 1 ges rättsverkan i Uppsala län under hösten 1975 och att systemet utvidgas att omfatta även Gävle kommun under budgetåret 1975/76. Medelsbehovet beräknar CFD till 17 189 000 kr.

Alternativ 1 — som stannar vid 16 156 000 kr — innebär att systemet inte kan utvidgas till Gävle kommun under budgetåret 1975/76. Detta är inte heller möjligt enligt alternativ 0, som uppgår till 15 150 000 kr. 0-alternativet innebär dessutom att driftsystem 1 inte kan utvecklas i den omfattning CFD planerat.

CFD hemställer att medel anvisas i enlighet med alternativ 2 enligt följande programindelning.

1 Förberedelser för reformgenomförande

Inom programmet Förberedelser för reformgenomförande utvecklas informationssystemets olika delar. Verksamheten omspänner dels den utveckling av överföringssystem, handläggnings- och ajourföringssystem m. m. som är grundläggande i driftsystem 1, dels det mera långsiktiga arbetet med att ta fram tillämpningar av informationssystemets register för bl. a. samhällsplanerande verksamhet.

Kostnaderna under programmet beräknas till 1 283 000 kr. för överföringssystem, 1 487 000 kr. för driftsystem 1, 408 000 kr. för biträde åt FADAK i dess utredning av ett riksomfattande system, 1 817 000 kr. för registrens innehåll och användning. Sistnämnda belopp avser system för koordinatutnyttjande, användningsmetoder och utvecklingsverksamhet.

2 Reformgenomförande

Programmet Reformgenomförande omfattar CFD:s medverkan när informationssystemet förs in hos olika myndigheter. Denna verksamhet omfattar bl. a. strukturering och annan beredning av de manuella registren, överföring av dessa till maskinläsbart medium samt redigering, samkörning och laddning av det överförda materialet.

Kostnaderna under programmet beräknas till 853 000 kr. för registeröverföring, 1 548 000 kr. för koordinatregistrering, 8 000 kr. för namnregister till beteckningsreformen och 331 000 kr. för utbildning och information.

3 Produktion

Programmet Produktion avser driften av informationssystemet. Programmet omfattar även det fortlöpande underhållet av system och program.

Kostnaderna under programmet beräknas till 6 312 000 kr. Inkomsterna av produktionen uppskattas till 211 000 kr.

4 Försöksverksamhet

Under programmet Försöksverksamhet prövas system och metoder i full skala under längre tid i användarmiljö. Först efter sådana prov kan säkra bedömningar göras av t. ex. säkerhet, tillgänglighet och rationalitet.

Kostnaderna under programmet uppskattas till 3 353 000 kr.

Föredraganden

Riksdagen har genom beslut under år 1974 ändrat riktlinjerna för den av riksdagen år 1968 beslutade fastighetsregisterreformen (prop. 1974: 48, CU 1974: 30, rskr 1974: 252). Jag anser att CFD bör koncentrera sin verksamhet till frågor som gäller driftsystem 1 i Uppsala län under budgetåret 1975/76 och i mindre utsträckning än planerat ägna sig åt koordinatregistrering, utveckling av överföringssystem och annan utvecklingsverksamhet. Jag förordar att anslaget förs upp med 16 milj. kr. Jag har därvid räknat med oförändrat antal tjänster vid CFD. Det ankommer på regeringen att fastställa fördelningen av anslaget på programmen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

till *Centralnämnden för fastighetsdata* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 16 000 000 kr.

E RÄTTSHJÄLP M. M.

E 1. Rättshjälpskostnader

1973/74	Utgift	56 747 486
1974/75	Anslag	75 000 000
1975/76	Förslag	90 000 000

Från anslaget bestrids de rättshjälpskostnader (förmåner) som enligt rättshjälpslagen (1972: 429; omtryckt 1973: 247, senast ändrad 1974: 321) skall betalas av allmänna medel, d. v. s. framför allt ersättning till offentlig försvarare och biträde vid allmän rättshjälp.

Domstolsväsendets organisationsnämnd

Endast en del av de under budgetåret 1973/74 inkomna ärendena om allmän rättshjälp har slutavräknats under samma tid. Först någon gång i början av år 1975 kommer antalet slutavräkningar i nivå med antalet inkommande ansökningar. Belastningen på anslaget kommer därför att successivt öka. Medelsbehovet för budgetåret 1975/76 beräknas till 93 750 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till beräknad ökning av belastningen på anslaget bör detta räknas upp med 15 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rättshjälpskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 90 000 000 kr.

Verksamheten vid de allmänna advokatbyråerna

Den 1 juli 1973 trädde reformen om samhällets rättshjälp i kraft. Reformen innebar bl. a. att allmänna advokatbyråer med staten som huvudman inrättades.

De allmänna advokatbyråernas främsta uppgift är att lämna rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1972: 429; omtryckt 1973: 247, senast ändrad 1974: 321). Bl. a. skall juristerna kunna åta sig uppdrag som offentlig försvarare. Om det kan ske utan hinder för den verksamhet som bedrivs enligt rättshjälpslagen skall byråerna även lämna annat biträde i rättslig angelägenhet. De allmänna advokatbyråerna skall i princip vara självbärande och konkurrera på lika villkor med enskilda advokatbyråer.

F. n. finns 29 allmänna advokatbyråer. Ytterligare en byrå kommer att starta sin verksamhet i början av år 1975.

Vid de allmänna advokatbyråerna finns 275 tjänster, varav 134 för advokater och annan juristpersonal och 141 för övrig personal.

Domstolsväsendets organisationsnämnd (DON) är centralmyndighet för rättshjälpen.

Medel för de allmänna advokatbyråernas verksamhet anvisas innevarande budgetår under följande anslag.

1. Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet
2. Bidrag till allmänna advokatbyråer
3. Allmänna advokatbyråer m. m.: Utrustning

Anslag 1 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för verksamheten vid de allmänna advokatbyråerna. Som inkomst under anslaget redovisas medel som tagits i anspråk från anslaget Bidrag till allmänna advokatbyråer. Medel som svarar mot avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet samt medel som svarar mot värdet av de tjänster som de allmänna advokatbyråerna erhåller från DON:s redovisningscentral levereras in till särskilda inkomsttitlar på riksstaten.

Anslag 2 är ett förslagsanslag från vilket utgår driftbidrag till de allmänna advokatbyråerna för vissa särskilt angivna kostnader.

Anslag 3 är ett reservationsanslag som i inledningsskedet skulle finansiera de allmänna advokatbyråernas och rättshjälpsnämndernas investeringar i utrustning. I samband med behandlingen senare denna dag av frågan om utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75 föreslås att ytterligare 500 000 kr. ställs till förfogande innevarande budgetår. Om det ytterligare medelsbehov som f. n. föreligger täcks genom tilläggsstat innevarande budgetår behövs inte några medel på anslaget efter utgången av budgetåret.

Anslag 1 får i princip inte belastas. För att lösa likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att tillgodose behov av rörelsekapital disponerar de allmänna advokatbyråerna en rörlig kredit i riksgäldskontoret som f. n. uppgår till 11,5 milj. kr.

E 2. Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet

1973/74 Utgift	—
1974/75 Anslag	1 000
1975/76 Förslag	1 000

	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknar	1975/76	
		DON	DON	Föredraganden
Resultat				
Intäkter	13 749 000	20 080 000	26 910 000	26 910 000
Kostnader	18 135 000	23 949 000	28 078 000	28 078 000
Resultat	**−4 386 000**	**−3 869 000**	**−1 168 000**	**−1 168 000**
Driftbidrag	101 000	350 000	500 000	500 000

DON

I prop. 1972: 4 med förslag till rättshjälpslag m. m. uttalas att det allmänna skall driva advokatverksamhet över hela landet. Riktpunkten för utbyggnaden skall vara att en allmän advokatbyrå skall finnas i varje län. Vid riksdagsbehandlingen av proposition 1973: 74 med förslag till organisation av samhällets rättshjälp m. m. uttalades dock att något ställningstagande beträffande behovet av ytterligare allmänna advokatbyråer utöver de trettio beslutade inte bör göras innan ett betydande erfarenhetsmaterial av reformen föreligger (JuU 1973: 19 s 4). Den statliga advokatverksamheten har hittills pågått endast under drygt ett år. DON anser att tillräckliga erfarenheter ännu inte finns för att framlägga förslag om utbyggnad. DON avser emellertid att utreda om en allmän advokatbyrå bör inrättas i Kiruna.

De allmänna advokatbyråerna visade underskott i rörelsen budgetåret 1973/74. Det nominella underskottet ter sig dock avsevärt större än det verkliga eftersom ett betydande belopp härav motsvaras av värdet av det arbete som nedlagts i ärenden vilka ännu ej fakturerats. Resultatet under det första verksamhetsåret torde kunna förklaras bl. a. av omställningsproblem vid de advokatbyråer som ersatt rättshjälpsanstalt och problem i samband med etablering av nya byråer. Vidare har den timkostnadsnorm som gällt för ersättning under en del av året inte motsvarat de allmänna advokatbyråernas verkliga kostnader. Härtill kommer att de allmänna advokatbyråerna håller en delvis olönsam mottagningsverksamhet på annan ort samt att advokaterna på byråerna tagits i anspråk som ledamöter i rättshjälpsnämnder, DON:s styrelse och besvärsnämnd vilket likaså förorsakat visst intäktsbortfall.

Även under innevarande budgetår och budgetåren 1975/76 och 1976/77 kommer det att bli svårt att nå full kostnadstäckning vid byråerna. Den främsta förklaringen till svårigheterna är de betydande kostnader som är förenade med etableringen av de nystartade byråerna. DON räknar med full kostnadstäckning fr. o. m. budgetåret 1977/78.

De allmänna advokatbyråernas rörelsekapital bör i fortsättningen inte finansieras genom rörlig kredit. DON föreslår att ett investeringsanslag i stället anvisas för att finansiera rörelsekapitalet fr. o. m. budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Då jämförelsevis kort tid har förflutit sedan rättshjälpsreformen trädde i kraft och de allmänna advokatbyråerna inrättades är det ännu alltför tidigt att dra några mer vittgående slutsatser av verksamheten vid byråerna. Jag noterar emellertid med tillfredsställelse att DON i anslutning till utvärderingen av rättshjälpsreformen påbörjat en analys av kostnadsutvecklingen samt att man räknar med att kunna uppnå

full kostnadstäckning fr. o. m. budgetåret 1977/78. Mot denna bakgrund finns det inte någon anledning att nu förändra förutsättningarna för byråernas verksamhet. Inte heller föreligger f. n. anledning att ta upp frågan om att tillföra de allmänna advokatbyråerna rörelsekapital genom ett särskilt investeringsanslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 3. Bidrag till allmänna advokatbyråer

1973/74	Utgift	100 920
1974/75	Anslag	350 000
1975/76	Förslag	500 000

DON

Med hänsyn till att antalet ärenden för vilka bidrag utgår beräknas öka bör driftbidraget för budgetåret 1975/76 höjas med 150 000 kr.

Föredraganden

Jag delar DON:s uppfattning att driftbidraget bör räknas upp med 150 000 kr. Jag hemställer i enlighet härmed att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till allmänna advokatbyråer* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

E 4. Ersättning åt vittnen m. m.

1973/74	Utgift	11 463 354
1974/75	Anslag	4 500 000
1975/76	Förslag	16 500 000

Från anslaget bestrids en mångfald olika kostnader för rättegångsväsendet, däribland ersättningar av allmänna medel till vittne, målsägande och tolk, kostnad för personundersökning i brottmål samt domstols eller åklagarmyndighets kostnad enligt kungörelsen (1972: 792) om ersättning för vissa delgivningar m. m. (ändrad 1974: 402). I vissa fall bestrids från detta anslag utgifter för rättegångar där staten är part. Från anslaget betalas också ersättning av allmänna medel enligt 19 § lagen (1973: 188) om arrendenämnder och hyresnämnder samt ersättning till den som anlitas som tolk vid arrendenämnd och hyresnämnd. Vidare betalas från anslaget ersättning till särskilt förordnad vigselförrättare enligt kungörelsen (1964: 678) med närmare föreskrifter om

borgerlig vigsel (ändrad 1969: 121, 1970: 695, 1973: 694) och bidrag till kommunernas kostnader för borgerlig medling enligt kungörelsen (1973: 697) om medling mellan samlevande.

Föredraganden

Statsmakterna har antagit nya bestämmelser om rättegångskostnad i bostadssaneringsmål (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372) och i tvångsförvaltningsmål (prop. 1974: 151, LU 1974: 36, rskr 1974: 375). Dessa innebär att fastighetsägare i vissa fall kan få ersättning för vissa kostnader av statsverket. Sådan ersättning torde få belasta förevarande anslag.

Ersättning kan f. n. enligt vittnesersättningskungörelsen (1973: 262) utgå för tidsspillan med högst 85 kr/dag. Jag avser att senare föreslå regeringen att beloppet höjs till högst 100 kr/dag fr. o. m. den 1 juli 1975. Anslaget bör på grund härav räknas upp med 500 000 kr.

Med hänsyn till utfallet budgetåret 1973/74, som föranletts i första hand av att fullgjord återbetalningsskyldighet för vittneslöner i större utsträckning än beräknat flutit in på anslaget E 1. Rättshjälpskostnader i stället för på detta anslag, och med hänsyn till förväntade belastningsökningar bör anslaget räknas upp med ytterligare 11,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt vittnen m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 16 500 000 kr.

F KRIMINALVÅRDEN

Vissa data rörande kriminalvården

Genomsnittligt antal klienter	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Anstaltsklientel (intagna på kriminalvårdsanstalter, allmänna häkten och med häkten samordnade polisarrester)	5 530	5 250	5 004	5 004	4 972	4 266
Därav						
gripna och anhållna	105	106	123	118	115	92
häktade för brott:						
ej undersökningsfall	530	540	534	490	521	480
undersökningsfall	176	141	101	105	118	94
dömda till fängelse	3 311	3 195	3 040	3 232	3 243	2 808
— ungdomsfängelse	505	452	444	390	359	313
— internering	758	684	609	526	495	378
— skyddstillsyn (BrB 28:3)	75	67	86	86	71	54
överlämnade till särskild vård	21	20	11	12	11	14
förvandlingsstraff för böter	20	15	13	13	11	7
övriga intagna	29	30	43	32	28	26
Frivårdsklientel	22 775	23 078	22 818	23 114	23 349	19 376
Därav						
dömda till skyddstillsyn	18 933	19 167	19 052	19 332	19 736	15 608
villkorligt frigivna	2 582	2 636	2 521	2 513	2 439	2 670
överlämnade till vård utom anstalt:						
internerade	685	728	730	750	688	665
ungdomsfängelseelever	575	547	515	519	486	433
Hela kriminalvårdsklientelet	28 305	28 328	27 822	28 118	28 321	23 642

Högsta beläggningen på kriminalvårdsanstalterna under år 1974 var 4 585 mot 5 251 under år 1973 och 5 008 under år 1972.

Antalet klienter inom frivården var den 1 oktober 1974 17 317 mot 23 339 vid samma tidpunkt år 1973. Nedgången beror till huvudsaklig del på att övervakningstiden avkortats från tre år till två år för personer som dömts till skyddstillsyn.

Kriminalvården hade den 1 juli 1974 5 095 platser på kriminalvårdsanstalterna, varav 3 194 slutna och 1 901 öppna. Antalet platser i de allmänna häktena och i de polisarrester som är samordnade med dessa häkten var 849.

Under år 1974 har ett nytt häkte med 36 platser tagits i bruk i Kalmar. I samband med att ett nytt häkte med 30 platser togs i bruk i Jönköping under första halvåret 1974 lades kriminalvårdsanstalten Jönköping ned.

Under budgetåret 1974/75 har en frigångsavdelning till kriminalvårdsanstalten Roxtuna med tio platser tagits i bruk i Linköping. Under budgetåret 1974/75 öppnas lokalanstalten Ljustadalen i Sundsvall.

Nya allmänna häkten tas i bruk under första halvåret 1975 i kvarteret Kronoberg i Stockholm och i Uppsala.

Övergången till det av statsmakterna beslutade nya regionala systemet som påbörjades under budgetåret 1974/75 fortsätter.

Den sjunkande beläggningen på kriminalvårdsanstalterna gör det nödvändigt med en reducering av anstalternas platsantal. Med hänsyn till uttalandet av 1974 års riksdag vid behandlingen av 6 § lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt att målsättningen bör vara att straffverkställigheten även för korttidsklientelet skall ske i lokalanstalt nära hemorten (JuU 1974: 2 s. 37—39, rskr 1974: 99) bör reduceringen av platsantalet göras vid några öppna och slutna riksanstalter. Kungl. Maj:t har därför den 13 december 1974 förordnat att följande anstalter skall reduceras med angivet antal platser: Kumla 140 platser, Lärbro 60 platser, Tidaholm 40 platser, Ulriksfors 33 platser och Kalmar 20 platser. Därjämte har förordnats att den slutna riksanstalten Ulriksfors fr. o. m. den 1 januari 1976 skall vara öppen riksanstalt. Reduceringen skall vara avslutad senast den 30 juni 1976.

En ny lokalanstalt med 40 platser föreslås bli uppförd i Stockholmsområdet.

Frivården föreslås få ytterligare 64 tjänster under budgetåret 1975/76.

Personalens arbetsuppgifter vid kriminalvårdens anstalter är föremål för en översyn av en särskilt tillkallad sakkunnig. Likaledes har en sakkunnig tillkallats för att utreda övervakningsnämndernas och de centrala nämndernas uppgifter och organisation. De framtida indelnings- och arbetsformerna inom frivårdsdistrikten i Stockholm, Göteborg och Malmö utreds särskilt. Den andliga vården vid bl. a. kriminalvårdens anstalter är föremål för utredning av särskilt tillkallade sakkunniga.

F 1. Kriminalvårdsstyrelsen

1973/74	Utgift	26 793 749
1974/75	Anslag	27 375 000
1975/76	Förslag	37 125 000

Kriminalvårdsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om kriminalvård. Styrelsen är chefsmyndighet för kriminalvårdsanstalterna, de allmänna häktena och skyddskonsulentorganisationen. Styrelsen tillhandahåller personal och annan service för den verksamhet som bedrivs av kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden. Dessa nämnder är centrala organ som handlägger vissa ärenden rörande dem som har dömts till fängelse, ungdomsfängelse resp. internering.

Kriminalvårdsstyrelsen leds av en styrelse. Styrelsen består av en generaldirektör, som är styrelsens ordförande, och minst sex andra, av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter. Inom kriminalvårdsstyrelsen finns två avdelningar, en för vård och tillsyn och en för arbete och utbildning.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Kriminalvårdsstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	110	+ 34	+ 4
Övrig personal	135	+ 20	+ 1
	245	**+ 54**	**+ 5**
Anslag			
Lönekostnader	20 352 000	+ 8 200 000	+3 629 000
Sjukvård	34 000	+ 51 000	+ 37 000
Reseersättningar	897 000	+ 3 349 000	+2 824 000
Därav utrikes resor	22 000	—	—
Lokalkostnader	1 990 000	+ 1 767 000	+1 428 000
Expenser	1 531 000	+ 2 464 000	+1 375 000
Förhyrd datamaskintid m. m.	2 571 000	+ 1 282 000	+ 457 000
	27 375 000	**+17 113 000**	**+9 750 000**

Kriminalvårdsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 3 909 000 kr., varav 709 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Personalen behöver förstärkas med 32 handläggare och 22 biträden (+2 906 000 kr.).

3. Ytterligare arvodesmedel yrkas för förstärkning av registerenheten samt för utvecklings- och rationaliseringsverksamhet m. m. (+1 637 000 kr.).

4. För dubblering av tjänster, flyttnings- och omstationeringskostnader m. m. i samband med kriminalvårdsstyrelsens flyttning till Norrköping yrkas 5 071 000 kr.

Föredraganden

För att möjliggöra en vidgad informationsverksamhet såväl externt som inom kriminalvårdsverket har jag beräknat medel under ett halvt budgetår för en tjänst som förste byråsekreterare och ett biträde (2). För samma ändamål har jag beräknat en höjning av posten för expenser med 300 000 kr.

För handläggning av vissa ärenden som rör utbildningen av de intagna har jag beräknat medel för en tjänst som förste byråsekreterare. Därvid kan en tjänst som ingenjör under anslaget F 2. Kriminalvårdsanstalterna dras in (2).

För viss personalförstärkning av registerenheten har jag beräknat 250 000 kr. (3).

En tjänst som fångvårdspastor och en tjänst som psykolog har överförts till detta anslag från anslaget F 2. Kriminalvårdsanstalterna (2).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 37 125 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

till *Kriminalvårdsstyrelsen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 37 125 000 kr.

F 2. Kriminalvårdsanstalterna

1973/74 Utgift [1]352 931 216
1974/75 Anslag [1]355 965 000
1975/76 Förslag 410 335 000

[1] Tidigare anslagsbeteckning F 2. Fångvårdsanstalterna.

Den 1 juli 1974 fanns inom kriminalvården 23 riksanstalter med 2 125 slutna och 682 öppna platser, 49 lokalanstalter med 1 069 slutna och 1 219 öppna platser samt 20 häkten med 849 platser. Riksanstalterna är direkt underställda kriminalvårdsstyrelsen, medan häktena, lokalanstalterna och skyddskonsulentdistrikten är organiserade i sju regioner. I ledningen för varje region finns en kriminalvårdsdirektör.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Kriminalvårdsstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Styresmän m. fl.	263	+ 18	— 6
Läkare, psykologer	41		— 10
Tillsynspersonal	2 747	+260	— 40
Personal i arbetsdrift	612	+ 8	— 29
Kontorspersonal	272	+ 28	— 6
Maskinpersonal	59	—	—
Förråds- och ekonomipersonal	240	+ 18	— 9
	4 234	**+332**	**— 100**
Anslag			
Lönekostnader	252 878 000	+50 863 000	+ 30 118 000
Sjukvård m. m. för personal	449 000	+ 207 000	+ 163 000
Reseersättningar	2 570 000	+ 360 000	+ 233 000
Lokalkostnader	47 382 000	+22 371 000	+ 16 956 000
Expenser	4 109 000	+ 879 000	+ 168 000
Inköp och underhåll av bilar	1 612 000	+ 161 000	+ 129 000
Utspisning	21 339 000	+ 2 347 000	+ 1 455 000
Beklädnad och sängkläder	4 590 000	+ 1 377 000	+ 339 000
Hälso- och sjukvård	5 825 000	+ 932 000	+ 667 000
Idrotts- och bildningsverksamhet	1 004 000	+ 518 000	+ 217 000
Bibliotek vid fångvårdsanstalter	429 000	+ 287 000	+ 46 000
Omkostnader för permitterade, frigivna m. fl.	4 349 000	+ 1 922 000	+ 989 000
Transport av intagna m. fl.	7 237 000	+ 1 303 000	+ 700 000
Tjänstedräkt	425 000	+ 1 560 000	+ 134 000
Bidrag till intagnas familjer	259 000	+ 26 000	+ 20 000
Underhåll av tekniska hjälpmedel för bevakning	280 000	+ 227 000	+ 20 000
Ersättning för vård på anstalter som ej tillhör kriminalvården	507 000	+ 22 000	+ 63 000
Frivillig kontaktverksamhet	—	—	+ 100 000
Gemensamma funktioner i kvarteret Kronoberg	—	+ 1 800 000	+ 1 737 000
Diverse utgifter	721 000	+ 171 000	+ 116 000
	355 965 000	**+87 333 000**	**+ 54 370 000**

Kriminalvårdsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 70 389 000 kr., varav 8 946 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. För genomförande av den nya regionala indelningen yrkas tjänster för två regionchefer, två ställföreträdande regionchefer, två inspektörer och tre biträden. Därvid kan en tjänst som kriminalvårdsdirektör dras in (+327 000 kr.).

3. Sex tjänster som assistent och sex som biträde bör tillföras kriminalvårdsanstalter med psykiatrisk avdelning (+367 000 kr.).

4. För en lokalanstalt i Helsingborg beräknas 30 tjänster (+946 000 kr.).

5. Tre tjänster som arbetsledare samt arvodesmedel begärs för att bereda sysselsättning åt intagna i allmänna häkten (+180 000 kr.).

Yrkandena under 2.—5. avser halvt budgetår.

6. En avdelning för kvinnliga häktade vid Malmöanstalten beräknas vara färdigställd i juni 1975. Tjänster yrkas för två tillsynsmän och fyra vårdare (+374 000 kr.).

7. Styrelsen föreslår att platsantalet vid riksanstalterna Kumla och Ulriksfors minskas med 60 resp. 33 platser samt att Ulriksforsanstalten förändras från sluten till öppen anstalt. De medel som anvisats för ombyggnad av den stängda interneringsanstalten Karlstad bör i stället användas för att uppföra en lokalanstalt i något av storstadsområdena. Sammanlagt kan 66 tjänster dras in, varav 26 tidigare har beräknats för Karlstadsanstalten (−2 839 000 kr.).

8. Fyra tjänster som ekonomibiträde vid allmänna häktet i Stockholm bör överföras till rikspolisstyrelsens förvaltningskontor för kvarteret Kronoberg (−205 000 kr.).

9. För genomförande av arbetstidsförkortning för tillsynspersonal fr. o. m. den 1 januari 1976 beräknas tjänster för 20 tillsynsmän och 110 vårdare (+3 910 000 kr.).

10. Styrelsen föreslår att 100 tjänster som vårdare inrättas för att bereda s. k. årsvikarier fast anställning. Samtidigt kan posten till vikariemedel minskas med ett belopp som motsvarar lönekostnaderna för de begärda tjänsterna.

11. För utbildnings- och arbetsvårdande verksamhet begärs tjänster för tio studiehandledare, tio studietillsynsmän, en chefsterapeut samt arvodesmedel. Därvid kan 17 tjänster för arbetsledare dras in. (+344 000 kr.)

12. Inom arbetsdriften behövs tjänster för fem ingenjörer, tre assistenter och tre skogsförmän (+769 000 kr.).

13. För fritidsverksamhet yrkas sex tjänster som fritidsassistent samt arvodesmedel (+992 000 kr.).

14. Personalen vid kriminalvårdsanstalterna behöver förstärkas med tjänster för en bevakningsföreståndare, sex tillsynsmän, 47 vårdare, två

förrådsförmän, en förman, tre hantverkare, femton ekonomibiträden och 20 biträden. Ytterligare arvodesmedel begärs för skrivhjälp. I enlighet med yrkanden under kriminalvårdsstyrelsens anslag bör dels en ingenjörstjänst på kriminalvårdsanstalternas stat bytas ut mot en tjänst som förste byråsekreterare hos styrelsen, dels tjänster för en fångvårdspastor och en psykolog överföras till styrelsen. (+4 797 000 kr.)

15. Ytterligare arvodesmedel beräknas för nämnder vid kriminalvårdsanstalter för arbetsmarknads- och fackliga frågor (+144 000 kr.).

16. Under anslagsposten Omkostnader för permitterade, frigivna m. fl. yrkas ytterligare medel för besöks- och permissionsverksamhet, frigivningsutrustning samt för generellt frigivningsunderstöd (+1 400 000 kr.).

Föredraganden

För ett fortsatt successivt genomförande av det av statsmakterna beslutade nya regionala systemet inom kriminalvården har jag beräknat medel under halvt budgetår för två tjänster som kriminalvårdsdirektör, två tjänster som kriminalvårdsinspektör, två tjänster som inspektör och tre tjänster som biträde (2). Regeringen bör begära riksdagens bemyndigande att inrätta två tjänster som kriminalvårdsdirektör.

Jag har beräknat medel under halvt budgetår för tre tjänster som verkmästare samt 80 000 kr. i arvodesmedel för att bereda intagna på de allmänna häktena sysselsättning (5).

Jag har likaledes beräknat medel för sex tjänster för en avdelning för kvinnliga häktade vid kriminalvårdsanstalten Malmö (6).

För ett halvt budgetår har jag beräknat medel för tre tjänster som assistent vid vissa anstalter med psykiatriska avdelningar (3).

Jag har beräknat medel under halvt budgetår för tio tjänster som biträde samt 165 000 kr. i arvodesmedel för skrivhjälp vid anstalterna (14).

Den sjunkande beläggningen på kriminalvårdsanstalterna gör det nödvändigt med en reducering av anstalternas platsantal. Med hänsyn till uttalandet av 1974 års riksdag vid behandlingen av 6 § lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt att målsättningen bör vara att straffverkställigheten även för korttidsklientelet skall ske i lokalanstalt nära hemorten (JuU 1974: 2 s. 37—39, rskr. 1974: 99) bör reduceringen av platsantalet göras vid några öppna och slutna riksanstalter. Kungl. Maj:t har därför den 13 december 1974 förordnat att följande anstalter skall reduceras med angivet antal platser: Kumla 140 platser, Lärbro 60 platser, Tidaholm 40 platser, Ulriksfors 33 platser och Kalmar 20 platser. Därjämte har förordnats att den slutna riksanstalten Ulriksfors fr. o. m. den 1 januari 1976 skall vara öppen riksanstalt. Reduceringen skall ske successivt och vara avslutad senast den 30 juni 1976. Såvitt gäller Ulriksfors och 60 platser vid Kumla skall dock reduktionen vara avslutad senast den 31 december 1975. I likhet med kriminalvårds-

styrelsen anser jag också att anledning inte föreligger att öppna kriminalvårdsanstalten Karlstad, vilket innebär att medel, som beräknats för 26 tjänster ej behöver tas i anspråk. I övrigt kan den beslutade förändringen av anstaltsorganisationen leda till att omkring 80-talet tjänster dras in. En viss del av den personal, som berörs av förändringen bör kunna beredas anställning vid andra anstalter i samband med den arbetstidsförkortning som genomförs den 1 januari 1976 och för vilken jag beräknat medel för tio tjänster som tillsynsman och 82 tjänster som vårdare (7, 9).

Den 1 juli 1975 övergår huvudmannaskapet för rättspsykiatriska kliniken vid kriminalvårdsanstalten Långholmen från kriminalvårdsstyrelsen till socialstyrelsen. Därvid kan omkring 105 tjänster utgå ur kriminalvårdsverkets organisation.

Vidare har jag under anslaget beräknat en höjning av posten Omkostnader för permitterade, frigivna m. fl. med 650 000 kr. (16).

För att bereda de intagna en mera planmässigt inriktad teoretisk utbildning har jag beräknat medel för tio tjänster som studieledare. Därvid kan tre tjänster som verkmästare och sex tjänster som verkstadsförman dras in (11). Vidare har jag beräknat en höjning av posten Idrotts- och bildningsverksamhet med 150 000 kr. för läromedel. Jag har likaledes beräknat medel för en chefsarbetsterapeut. Därvid kan en tjänst som verkstadsförman dras in (11).

En tjänst som psykolog och en tjänst som fångvårdspastor har överförts till anslaget F 1. Kriminalvårdsstyrelsen. Vidare har fyra tjänster som ekonomibiträde vid Allmänna häktet i Stockholm överförts till anslaget B 1. Rikspolisstyrelsen (8).

I 1974 års statsverksproposition (prop. 1974: 1 bil. 4 sid. 107) upptogs under reservationsanslaget F 7. Frivillig kontaktverksamhet m. m. 100 000 kr. Anslaget, som tillkom under budgetåret 1969/70, har därefter varje budgetår uppförts med oförändrat belopp. I enlighet med uttalande av 1969 års riksdag står anslaget till kriminalvårdsstyrelsens förfogande för lokala konkreta insatser för frivillig fritids- och kontaktverksamhet vid kriminalvårdsanstalterna och inom frivården. Riksdagen har vidare uttalat, att Kungl. Maj:t vid kommande förslag till medelsanvisning för kriminalvården fick ta ställning till anslagsformerna för ett fortsatt stöd i detta syfte samt, sedan erfarenheter hade vunnits, redovisa resultatet av verksamheten för riksdagen (statsutskottets utl. 52/1969, rskr. 1969: 156). Ur anslaget har under budgetåret 1969/70 Riksförbundet för kriminalvårdens humanisering (KRUM) erhållit bidrag med 40 000 kr., medan 60 000 kr. har ställts till räjongchefernas förfogande för fördelning på både anstalts- och frivårdssidan. Ur anslaget har under budgetåren 1970/71—1972/73 KRUM erhållit bidrag med 38 000 kr. för ettvart av åren medan Röda Korset erhållit 12 000, 15 000 resp. 22 000 kr. varefter resterande belopp fördelats till räjongcheferna. Under bud-

getåret 1973/74 har KRUM erhållit 24 000 kr. och Röda Korset 20 000 kr. Därutöver har Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL), Riksförbundet för sexuell upplysning (RFSU) och Föreningen Verdandi erhållit mindre belopp. För budgetåret 1974/75 har kriminalvårdsstyrelsen anvisat 27 000 kr. till vardera Röda Korset och KRUM samt 8 000 kr. till RFHL. Resterande belopp har fördelats till regioncheferna och styresmännen vid riksanstalterna. Under senare år har kriminalvårdsstyrelsen vid fördelningen av anslaget föreskrivit att de organisationer som erhåller bidrag skall inkomma med redovisning för den verksamhet som har bedrivits med anlitande av de anvisade medlen samt för dessa medels fördelning på olika utgiftsändamål.

De frivilliga insatser som görs av skilda organisationer för att främja positiva kontakter mellan kriminalvårdsklientelet och personer utanför kriminalvården är av stort värde och förtjänta av statligt ekonomiskt stöd. Det arbete som utförs på detta område står väl i överensstämmelse med kriminalvårdsreformen. Jag anser därför att bidrag till frivillig kontaktverksamhet bör utgå även i fortsättningen. Eftersom medlen nästan uteslutande har kunnat utnyttjas för verksamhet inom anstalterna och då ett motsvarande belopp numera finns upptaget som särskild anslagspost under anslaget F 3. Frivården anser jag att beloppet bör upptas under anslaget F 2. Kriminalvårdsanstalterna under en ny anslagspost benämnd Frivillig kontaktverksamhet. Jag vill emellertid understryka att någon ändrad inriktning av utnyttjandet av medlen inte har avsetts genom den ändrade anslagskonstruktionen. Kriminalvårdsstyrelsen bör även i fortsättningen begära redovisning för de anvisade medlens användning.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 410 335 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta två tjänster som kriminalvårdsdirektör i Fc 24
2. till *Kriminalvårdsanstalterna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 410 335 000 kr.

F 3. Frivården

1973/74	Utgift	58 092 401
1974/75	Anslag	63 810 000
1975/76	Förslag	79 695 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för frivårdsorganisationens och övervakningsnämndernas verksamhet samt ersättningar till övervakare.

Frivårdsorganisationen består av 46 distrikt med lika många skyddskonsulenter. Till föreningen Skyddsvärnet i Stockholm utgår ersättning till löner m. m. för 18 tjänstemän.

Antalet övervakningsnämnder är 48. De är lokala organ för kriminalvården i frihet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Kriminal-vårds-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Konsulent- och assistentpersonal	380	+ 45	+ 42
Läkare, psykologer	4	—	—
Sjukvårdspersonal	6	—	+ 5
Kontorspersonal	193	+ 11	+ 11
Personal på akutvårdsavdelning	6	- -	—
Personal på hotell	16	+ 4	—
Personal på inackorderingshem	7	+ 8	+ 6
Övrig personal	—	+ 1	—
	612	**+ 69**	**+ 64**
Anslag			
Lönekostnader	37 911 000	+11 851 000	+12 177 000
Sjukvård	47 000	+ 62 000	+ 63 000
Reseersättningar	1 353 000	+ 349 000	+ 316 000
Därav nordiska resor	3 000	—	—
Lokalkostnader	3 717 000	+ 1 805 000	+ 1 771 000
Expenser	1 679 000	+ 451 000	+ 331 000
Driftkostnader för frivårds-anläggningar m. m.	423 000	+ 145 000	+ 67 000
Ersättningar till övervakare	12 222 000	+ 95 000	— 85 000
Behandlings- och stödåtgärder	4 436 000	+ 1 182 000	+ 705 000
Bildnings- och kontaktverksamhet	100 000	+ 10 000	—
Bidrag till enskild frivårds-verksamhet	1 922 000	+ 656 000	+ 370 000
	63 810 000	**+16 606 000**	**+15 885 000**

Kriminalvårdsstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 11 490 000 kr., varav 1 883 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. För övervakningsverksamhet och för arbete på häkten och lokalanstalter yrkas tjänster för 45 assistenter och elva biträden (+1 795 000 kr.).

3. Ett nytt inackorderingshem i Uppsala bör tillföras tjänster för en föreståndare, två vårdare, en husmor och ett ekonomibiträde. För befintliga frivårds- och bostadshotell samt inackorderingshem begärs tjänster för en föreståndare och sex vårdare samt arvodesmedel. En tjänst som vårdare föreslås vid frivårdsdistriktet för internerade i Stockholm (+800 000 kr.).

4. För behandlings- och stödåtgärder bland frivårdsklientelet och för bidrag till enskild frivårdsverksamhet m. m. yrkas ytterligare 1 217 000 kr.

Föredraganden

Jag har beräknat medel under ett halvt budgetår för ytterligare 35 tjänster som assistent och elva tjänster som biträde för att bereda ett ökat antal dömda med svår missanpassning möjlighet att erhålla frivårdstjänstemän som övervakare (2).

Jag har likaledes för ett halvt budgetår beräknat medel för sju tjänster som assistent för förstärkning av frivårdens kurativa verksamhet vid häkten och lokalanstalter (2) samt för fem tjänster som översköterska. Medel har också beräknats för ett helt budgetår för en tjänst som vårdare vid inackorderingshemmet i Västerås (3).

För arvoden till psykiatrisk konsultation vid frivårdsdistrikt, allmänna häkten och lokalanstalter har jag beräknat ytterligare 325 000 kr.

För ett nytt inackorderingshem i Uppsala har jag beräknat medel för fem tjänster (3). Vidare har jag beräknat en höjning av posten för behandlings- och stödåtgärder med 350 000 kr. (4).

Från anslagsposten Bidrag till enskild frivårdsverksamhet utgår i statsbidrag för budgetåret 1974/75 90 000 kr. till Övervakarnas riksförbund. 1974 års riksdag har för samma budgetår under anslaget E. 1. Socialstyrelsen under socialdepartementets huvudtitel anvisat medel för ytterligare statsbidrag med 90 000 kr. till riksförbundet. Riksdagen har vid behandlingen av anslaget (SoU 1974: 5 sid. 13 och rskr 1974: 112) uttalat att bidrag till riksförbundet framdeles borde utgå från ett och samma anslag. Efter samråd med chefen för socialdepartementet har jag för budgetåret 1975/76 beräknat bidraget till Övervakarnas riksförbund till 200 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 79 695 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Frivården* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 79 695 000 kr.

F 4. Maskin- och verktygsutrustning m. m.

1973/74	Utgift	1 236 097	Reservation	1 820 162
1974/75	Anslag	3 300 000		
1975/76	Förslag	1 650 000		

Kriminalvårdsstyrelsen

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår en uppräkning av den totala kostnadsramen från 12 768 000 kr. till 15 721 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för budgetåren 1974/75 och 1975/76 beräknas av styrelsen till (4 371 000+3 651 000) 8 022 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1975/76 till 1 650 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Maskin- och verktygsutrustning m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 650 000 kr.

F 5. Engångsanskaffning av inventarier m. m.

1973/74 Utgift	3 099 172	Reservation	2 066 438
1974/75 Anslag	5 000 000		
1975/76 Förslag	5 000 000		

Kriminalvårdsstyrelsen

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår en uppräkning av den totala kostnadsramen från 16 504 000 kr. till 25 790 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget för budgetåren 1974/75 och 1975/76 beräknas av styrelsen till (7 066 000+10 239 000) 17 305 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1975/76 till 5 milj. kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Engångsanskaffning av inventarier m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

F 6. Utbildning av personal m. fl.

1973/74 Utgift	2 507 981	Reservation	50 352
1974/75 Anslag	3 420 000		
1975/76 Förslag	3 510 000		

Från anslaget bestrids vissa utgifter för utbildning av kriminalvårdsverkets personal, personundersökare och övervakare samt utgifter för praktikcentra för studerande vid socialhögskola.

Kriminalvårdsstyrelsen begär en höjning av anslaget med 2 624 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar behovet av ytterligare medel under anslaget för budgetåret 1975/76 till 3 510 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbildning av personal m. fl.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 3 510 000 kr.

F 7. Kriminalvårdsenheter med särskild budget

1973/74 Utgift	42 341 597
1974/75 Anslag	1 000
1975/76 Förslag	1 000

Försök med programbudgetering pågår vid kriminalvårdsanstalterna Båtshagen, Hinseberg och Kumla samt vid Stockholms södra skyddskonsulentdistrikt för unga och Örebro skyddskonsulentdistrikt. Verksamheten vid nämnda kriminalvårdsenheter regleras för innevarande budgetår genom särskilda budgetar inom en av Kungl. Maj:t totalt reglerad ram. F. n. redovisas verksamheten på delprogrammen tillsyn, särskild vårdverksamhet, industriell verksamhet, arbetsterapeutiskt inriktad verksamhet och utbildning.

Kriminalvårdsstyrelsen anser att programbudgetering bör genomföras i takt med att nya kriminalvårdsregioner organiseras. Styrelsen räknar med att omläggningen till programbudgetering för hela verket kan vara genomförd tidigast budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Kriminalvårdens regionala system ersätts fr. o. m. budgetåret 1974/75 successivt med en ny regional indelning. Denna förändring samt resultaten av den översyn av anstaltspersonalens arbetsuppgifter som görs av en särskild sakkunnig torde komma att medföra ändrade förutsättningar även för försöksverksamheten med programbudgetering. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till frågan om utvidgad försöksverksamhet. Jag vill erinra om att det ankommer på regeringen att bestämma försöksområdet och meddela föreskrifter för försöksverksamheten.

Anslaget bör liksom för innevarande budgetår tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. De utbetalningar som skall belasta anslaget skall leda till motsvarande besparingar på andra statsbudgetsanslag för kriminalvården.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kriminalvårdsenheter med särskild budget* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

G Diverse

G 1. Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter

1973/74	Utgift	72 072
1974/75	Anslag	72 000
1975/76	Förslag	74 000

Från anslaget bestrids arvoden för tryckfrihetsombuden, som har till uppgift att vaka över tryckfrihetsförordningens efterlevnad. F. n. finns 104 sådana ombud.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 2 000 kr. som avser höjt lönekostnadspålägg. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 74 000 kr.

G 2. Ersättning för personskador på grund av brott

1973/74	Utgift	199 050
1974/75	Anslag	1 000 000
1975/76	Förslag	1 000 000

Från anslaget betalas ersättning av statsmedel enligt kungörelsen (1971: 505) om ersättning av allmänna medel för personskada på grund av brott (ändrad 1974: 355).

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1974 bemyndigat chefen för justitiedepartementet att tillkalla sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om vidgad ersättning till brottsoffer m. m. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för personskador på grund av brott* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

G 3. Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.

1973/74	Utgift	72 152	Reservation	9 276
1974/75	Anslag	70 000		
1975/76	Förslag	65 000		

Från anslaget betalas bidrag till nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer. Nämnden skall främja tillkomsten av vägledande litteratur på förvaltningsrättens område enligt instruktionen

(1946: 412) för nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer. Statsverkets inkomster av verk, som har utarbetats eller utgetts med bidrag från detta anslag, avräknas från anslaget.

Nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer beräknar medelsbehovet till 65 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet under anslaget till 65 000 kr. för nästa budgetår. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 65 000 kr.

G 4. Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.

1973/74	Utgift	74 198
1974/75	Anslag	160 000
1975/76	Förslag	195 000

Från anslaget utgår bidrag till Världsorganisationen för intellektuella äganderätten (Bernunionen), till internationella institutet i Rom för unifiering av privaträtten och till permanenta byrån för Haagkonferensen för internationell privaträtt. Från anslaget betalas även Sveriges kostnader med anledning av FN:s konvention om avskaffande av rasdiskriminering.

De för Sveriges del fastställda bidragen torde komma att höjas. Anslaget för nästa budgetår bör med hänsyn härtill räknas upp med 35 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 195 000 kr.

G 5. Stöd till politiska partier

1973/74	Utgift	38 828 500
1974/75	Anslag	39 000 000
1975/76	Förslag	39 300 000

Medelstilldelningen sker enligt lagen (1972: 625) om statligt stöd till politiska partier (ändrad senast 1974: 733). Ändring i lagen medför att anslaget för nästa budgetår bör räknas upp med 300 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till politiska partier* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 39 300 000 kr.

G 6. Vissa kostnader i anledning av allmänna val

1973/74	Utgift	12 921 778
1974/75	Anslag	500 000
1975/76	Förslag	5 000 000

Från anslaget bestrids statsverkets del av kostnaderna för valsedlar, valkuvert och andra valtillbehör samt utbetalas ersättning till vissa myndigheter och verk för biträde i samband med allmänna val.

Riksskatteverket, som är central valmyndighet, föreslår att anslaget för budgetåret 1975/76 tas upp med 4 940 000 kr. Avseende främst kostnader för förberedelser av 1976 års val.

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till 5 000 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa kostnader i anledning av allmänna val* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I Statens affärsverksfonder

G Domänverket

1. Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården

1973/74	Utgift	—	Reservation	25 024
1974/75	Anslag	1 000		
1975/76	Förslag	1 000		

Från anslaget bestrids utgifter för köp av jordbruksfastigheter, lämpliga att nyttjas som anstalter för kriminalvårdsklientelet.

Kriminalvårdsstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 1 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder kriminalvårdsstyrelsens förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

II. Statens allmänna fastighetsfond

1. Polishus m. m.

1973/74	Utgift	104 520 642	Reservation	27 656 371
1974/75	Anslag	[1]79 000 000		
1975/76	Förslag	48 000 000		

[1] Varav på tilläggsstat I har anvisats 4 milj. kr.

Anslaget är avsett för inlösen av polishus och för nybyggnad i statlig regi.

Byggnadsstyrelsen

Efter polisväsendets förstatligande den 1 januari 1965, då staten i princip åtog sig att svara för lokaler till polisväsendet, har ett stort antal polishus uppförts efter kommunala och enskilda åtaganden. Denna del av polishusbyggandet, som har skett i samarbete med byggnadsstyrelsen, håller nu på att avvecklas. Staten har löst in ett antal av dessa hus. Enligt beslut av Kungl. Maj:t får styrelsen träffa köpeavtal avseende förvärv av färdigställda polishus enligt vilka betalningen av köpe-

skillingen delas upp på flera budgetår. Avtal som träffas under budgetåret 1974/75 samt under tidigare budgetår träffade avtal, får medföra kostnader om tillsammans högst 15 milj. kr. per budgetår. Avtalen skall godkännas av Kungl. Maj:t. Anslaget för budgetåret 1974/75 har hittills disponerats för slutlikvider för polishusen i Östersund, Lidköping och Tierp. Styrelsen framhåller att ytterligare ett antal polishus till en sammanlagd beräknad produktionskostnad av ca 70 milj. kr. bör lösas in av staten. Därutöver kan det bli aktuellt att successivt inköpa före förstatligandet uppförda kommunala polishus i samband med ombyggnader eller väsentliga tillbyggnader. Styrelsen föreslår att 15 milj. kr. får disponeras för budgetåret 1975/76 för förvärv av färdigställda enskilt och kommunalt byggda polishus.

Kostnadsramarna för vissa polishusbyggen har höjts beroende på den allmänna byggnadskostnadsstegringen. Å andra sidan har kostnadsramarna för 17 projekt kunnat hållas oförändrade och för fem projekt kunnat sänkas.

Styrelsen föreslår att kostnadsramar för följande objekt förs upp i investeringsplanen för nästa budgetår, nämligen polishus i Värnamo, Sollentuna, Avesta, Ludvika, Örebro, Lindesberg, Ljungby och Mjölby samt elevbostäder till polisskolan Ulriksdal och polislokaler på Arlanda flygplats. Vidare föreslår byggnadsstyrelsen att följande två objekt tas upp.

Nybyggnad i kvarteret Pennfäktaren i Stockholm

Genom nybyggnaden kan lokalfrågan lösas för såväl första polisvaktdistriktet som tunnelbanegruppen och en centralarrestenhet i Stockholms polisdistrikt. Totalytan är 14 100 m^2. Kostnaden beräknas till 24,5 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974. Byggstart beräknas ske i mars månad 1975 med färdigställande i februari månad 1978.

Om- och tillbyggnad av restaurangen vid polisskolan i Solna

Om- och tillbyggnaden medför att restaurangen kan betjäna ett ökat antal matgäster och att kökets inredning och utrustning kan kompletteras. Kostnaderna beräknas till 500 000 kr. i prisläget den 1 april 1974. Byggstart planeras till juli månad 1975 med färdigställande i december månad samma år.

Styrelsen beräknar medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1975/76 till 90 milj. kr.

Föredraganden

Under budgetåren 1965/66—1973/74 har sammanlagt 431,2 milj. kr. anvisats under detta anslag. Av dessa medel har intill utgången av budgetåret 1973/74 ca 194,7 milj. kr. disponerats för inlösen av polishus och för inköp av tomtmark för polishus. Ca 208,9 milj. kr. har använts

för byggande av polishus i statlig regi. De återstående medlen, ca 27,6 milj. kr., utgjorde reservation till budgetåret 1974/75.

De polishus som efter förstatligandet har uppförts efter kommunala eller enskilda åtaganden bör lösas in av staten. För nästa budgetår beräknar jag 15 milj. kr. för detta ändamål.

Jag har inget att erinra mot de av byggnadsstyrelsen föreslagna ändringarna av kostnadsramarna för pågående byggnadsobjekt.

Genom beslut den 25 oktober 1974 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera ombyggnad av vissa äldre byggnader inom kvarteret Kronoberg t. o. m. bygghandlingar inom en kostnadsram av 16,9 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974. Projektering bedrivs så att byggstart skall vara möjlig under mars månad 1975.

Genom beslut den 6 december 1974 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera nybyggnad i kvarteret Pennfäktaren i Stockholm inom en preliminär kostnadsram av 24,5 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974 t. o. m. bygghandlingar. Projektering bedrivs så att byggstart skall vara möjlig under mars månad 1975.

Genom beslut den 6 december 1974 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera om- och tillbyggnad av restaurangen vid polisskolan i Solna t. o. m. bygghandlingar. Projektering bedrivs så att byggstart skall vara möjlig under mars månad 1975.

I investeringsplanen bör föras upp en kostnadsram av 24,5 milj. kr. för en nybyggnad i kvarteret Pennfäktaren i Stockholm. Genom nybyggnaden kan lokalfrågan lösas för såväl polisvaktdistriktet 1 som tunnelbanegruppen och en centralarrestenhet i Stockholm. Vidare bör en kostnadsram av 500 000 kr. föras upp i investeringsramen för om- och tillbyggnad av restaurangen vid polisskolan i Solna .

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt m.m.	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån	Färdigställande år/mån
	73-04-01	74-04-01	Faktisk t.o.m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76		
Ej slutredovisade objekt, färdigställda före 1973-07-01	107 045	106 065	99 992	8 123	326	—	—
Polishus i Falköping	6 600	6 700	6 454	246	—	72-01	73-07
Polishus i Skövde	13 500	14 100	12 574	1 400	126	72-04	74-02
Polishus i Kalmar	22 900	23 800	20 844	2 800	156	72-03	74-04
Polishus i Uppsala	21 000	21 000	10 177	8 000	1 800	73-03	75-02
Polishus i Landskrona	10 350	11 250	7 680	3 300	270	72-10	74-09
Ledningscentral i Göteborg	2 350	2 410	1 164	1 100	140	73-11	74-10
Polishus i Kiruna	11 500	11 000	7 219	3 600	181	72-12	74-06
Polishus i Borlänge	9 800	9 800	7 718	1 900	180	73-02	74-07
Polishus i Motala	12 000	12 000	6 592	5 200	200	73-03	74-08
Polishus i Ystad	9 700	9 700	5 172	4 400	120	73-04	74-10
Polishus i Söderhamn	8 500	9 000	4 818	4 100	82	73-03	74-09
Polishus i Sollefteå	9 600	9 600	3 265	6 100	200	73-10	74-12
Polishus i Skellefteå	13 000	13 000	3 657	8 700	600	73-10	75-02
Polishus i Arvika	11 150	10 800	3 385	7 000	400	73-09	75-04
Polishus i Hudiksvall	11 550	11 550	1 186	8 000	2 000	73-11	75-09
Polishus i Kristinehamn	13 850	12 000	3 816	7 000	900	73-09	75-02
Polishus i Kristianstad	16 000	18 300	0	5 000	9 000	74-12	76-06
Polishus i Trollhättan	11 800	13 500	1 609	6 500	5 000	73-12	75-08
Polishus i Luleå	23 500	26 900	0	0	5 000	76-06	78-08
Övningsbyggnad i Malmö	550	630	79	500	50	74-04	74-10
Övningsbyggnad i Kungälv	150	170	146	24	0	74-02	74-04
Övningsbyggnad i Stockholm	1 075	1 230	528	600	92	74-02	74-09
Kv. Pennfäktaren i Stockholm	—	24 500	0	0	4 000	75-03	78-02
Kv. Kronoberg i Stockholm, ombyggnad	—	16 900	0	2 000	7 000	75-03	77-03
Polisskolan Ulriksdal, ombyggnad av kompanihus 7	1 400	1 600	732	600	200	73-11	74-09
Polisskolan Solna, om- och tillbyggnad av restaurang	—	500	0	0	500	75-07	75-12
Inköp av polishus	—	—	28 146	15 000	15 000	—	—
Erfarenhetsmässig reduktion av medelsbehovet				−4 537	−5 523		
Summa				**106 656**	**48 000**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	27 656	1974/75	106 656
Anslag för 1974/75	75 000	1975/76	48 000
Tilläggsstat I	4 000		
Anslag för 1975/76 (förslag)	48 000		
	154 656		**154 656**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för polishus m. m. inom i investeringsplanen uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,
2. till *Polishus m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 48 000 000 kr.

2. Byggnadsarbeten för domstolsväsendet

1973/74	Utgift	4 835 133	Behållning	5 783 915
1974/75	Anslag	17 000 000		
1975/76	Förslag	8 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter för investeringar i byggnader för domstolsväsendet.

I min redovisning i det följande kommer jag inte att närmare redogöra för sådana objekt som tidigare har redovisats för riksdagen och för vilka byggnadsstyrelsen föreslagit sänkta eller oförändrade kostnadsramar eller ramhöjningar som föranleds enbart av den allmänna byggnadskostnadsstegringen. För tiden den 1 april 1973—den 1 april 1974 beräknar styrelsen denna kostnadsstegring till 17,3 %. Till följd av effekterna av produktivitetsutvecklingen beräknar styrelsen kostnadsstegringen under samma period för objekt som då ännu inte påbörjats till 14,6 %.

Byggnadsstyrelsen har redovisat en investeringsplan som utöver de i planen tidigare upptagna projekten även upptar nybyggnader för Halmstads och Sandvikens tingsrätter.

Föredraganden

Kungl. Maj:t har genom beslut den 22 mars 1974 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera nybyggnad för tingsrätt, läns- och distriktsåklagarmyndigheter samt lokal skattemyndighet inom kvarteret Slottet i Halmstad med en sammanlagd rumsyta av ca 3 100 m². Byggnadsstyrelsen beräknar kostnaderna för nybyggnaden till 9,2 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974.

Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 juni 1974 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera nybyggnad för tingsrätt, lokal skattemyndighet och kronofogdemyndighet i kvarteret Bredmosstorpet i Sandviken med en sammanlagd rumsyta av 2 730 m². Byggnadsstyrelsen beräknar kostnaderna för nybyggnaden till 7,7 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974.

I investeringsplanen bör föras upp dels en kostnadsram av 9,2 milj. kr. för nybyggnad för tingsrätt m. m. i Halmstad och dels en kostnadsram av 7,7 milj. kr. för nybyggnad för tingsrätt m. m. i Sandviken.

I investeringsplanen för innevarande budgetår finns upptagen en kostnadsram av 5,7 milj. kr. för om- och tillbyggnad för Falu tingsrätt. Denna om- och tillbyggnad var föranledd huvudsakligen av ett beslut om att Nedansiljans tingsrätt skulle läggas samman med Falu tingsrätt. Sedan detta beslut numera har upphävts har Kungl. Maj:t genom beslut den 15 november 1974 återkallat det byggduppdrag som tidigare givits byggnadsstyrelsen att utföra om- och tillbyggnad av tingshuset i Falun. Kostnadsramen bör därför föras bort från investeringsplanen och några medel behöver inte anvisas för projektet.

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
	1973-04-01	1974-04-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	Beräknad för 1975/76		
Kammarrätten i Stockholm. Ombyggnad	8 200	8 850	5 821	2 900	129	71-12	74-06
Sollentuna och Färentuna tingsrätt. Tillbyggnad	500	575		550	25	74-01	74-06
Lidköpings tingsrätt. Om- och tillbyggnad	910	910	844	66		73-04	74-01
Eksjö tingsrätt. Om- och tillbyggnad	2 300	2 675	448	1 300	850	74-03	75-05
Norrköpings tingsrätt. Om- och tillbyggnad	7 000	7 000		3 500	2 900	74-05	75-11
Lunds tingsrätt. Om- och tillbyggnad	3 600	4 125	32	2 500	1 000	75-04	76-06
Karlstads tingsrätt. Om- och tillbyggnad	7 800	7 800	428	6 000	1 300	74-04	75-07
Halmstads tingsrätt. Nybyggnad		9 200			4 000	75-09	76-12
Sandvikens tingsrätt. Nybyggnad		7 700			4 500	75-09	76-11
Erfarenhetsgrundad reducering av medelsbehovet				−316	−420		
	30 310	**48 835**	**7 573**	**16 500**	**14 284**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	5 784	1974/75	16 500
Anslag för 1974/75 riksstat	17 000	1975/76	14 284
Anslag för 1975/76 (förslag)	8 000		
	30 784		**30 784**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för domstolsväsendet inom i investeringsplanen uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,
2. till *Byggnadsarbeten för domstolsväsendet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kr.

3. Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården

1973/74	Utgift	19 607 657	Reservation	10 824 935
1974/75	Anslag	17 750 000		
1975/76	Förslag	1 000		

Från anslaget bestrids utgifter för större byggnadsföretag inom kriminalvården.

Kriminalvårdsstyrelsen beräknar det sammanlagda medelsbehovet för budgetåren 1974/75 och 1975/76 till 51 milj. kr. och begär en höjning av anslaget med 4 250 000 kr.

Föredraganden

Kriminalvårdsberedningen, som beräknade behovet av nya lokalanstalter till cirka 25, föreslog att dessa skulle uppföras under en 15-årsperiod. Beläggningsutvecklingen på kriminalvårdens anstalter tyder dock på att behovet torde bli mindre. Frågan om uppförande av nya lokalanstalter måste därför kontinuerligt prövas. Som jag anfört under anslaget F 2 Kriminalvårdsanstalterna bör därför i enlighet med kriminalvårdsstyrelsens förslag kostnadsramen för Karlstad (lokalanstalt) utgå. I investeringsplanen bör däremot, bl. a. med hänsyn till att det är angeläget med ytterligare lokalanstaltsplatser i Stockholmsområdet, föras upp en kostnadsram av 7,2 milj. kr. för ny lokalanstalt i detta område.

Frågan om en fortsatt utbyggnad av inackorderingshem och frivårdshotell bör enligt min uppfattning anstå i avvaktan på att kriminalvårdsstyrelsen, i enlighet med förslag av kriminalvårdsberedningen (SOU 1972: 64 Kriminalvård s. 167—168), har gjort en samlad bedömning av behovet av de olika bostadsformer som kan komma i fråga för frivårdsklientelet. Tidigare beräknade medel för ett nytt frivårdshotell under objekten Frivårdshotell (byggnader) och Frivårdshotell (mark) bör i avvaktan härpå inte tas i anspråk.

Jag har i övrigt inget att erinra mot de av kriminalvårdsstyrelsen föreslagna ändringarna av kostnadsramarna för pågående byggnadsobjekt.

Jag föreslår att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och kostnadsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	1973-04-01	1974-04-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76		
Äldre objekt							
Fastighetsförvärv	9 485	9 485	2 566	2 000	2 000		
Frigångshem, norra räjongen	374	558	241	133	184	73-10	74-12
Frivårdshotell (byggnader)	5 865	3 848	3 598	250	—	69-06	75-06
Frivårdshotell (mark)	644	348	348	—	—		
Hall	18 030	—	12 827	—	—	65-12	—
Hall (samlingssal, garage, panncentral)	—	5 490	3 884	1 403	203	70-04	74-10
Hall (matsals- och fritidsbyggnader)	935	1 021	698	237	86	73-08	74-08
Helsingborg	6 250	7 200	—	500	4 115	76-01	77-07
Hinseberg (förläggningsbyggnad)	975	1 060	786	189	85	73-09	74-08
Håga (personal- och besöksrum)	700	775	374	326	75	73-10	74-05
Härlanda (garagebyggnad)	500	552	293	207	52	73-12	74-10
Inackorderingshem för frivårdsklientel	1 085	750	375	325	50	74-10	75-04
Karlskrona (besökslokaler m.m.)	1 436	1 669	1 488	—	181	72-10	74-02
Karlstad	5 200	—	—	—	—		
Kumla (TV- och radarutrustning)	1 600	2 200	—	1 600	600		
Malmö (ombyggnad av verkstad)	1 500	1 715	55	1 445	215	74-01	75-04
Malmö (häktesavdelning för kvinnor m.m.)	1 625	1 862	—	1 625	237	74-10	75-06
Personalbyggnader m.m.	3 393	3 747	2 932	567	248		
Projekteringskostnader	800	800	718	82	—		
Reningsverk m.m.	1 650	1 830	839	796	195		
Skenäs (kök, matsal)	1 575	1 575	1 455	100	20	71-12	73-06
Skogome (etapp II)	12 890	12 890	12 819	71	—	67-08	69-11
Smälteryd (förläggnings- och verkstadsbyggnader)	1 593	1 833	1 631	—	202	72-10	73-10
Svartsjö (reningsverk m. m.)	2 800	2 800	715	1 800	277	74-01	74-12
Sörbyn (förläggningsbyggnad)	651	709	507	144	58		
Uppsala (skyddsplantering)	210	—	199	—	—	69-03	
Viskan	14 850	14 915	14 772	143	—	69-10	72-06
Ödevata (förläggningsbyggnad och mekanisk verkstad)	1 855	1 937	1 656	199	82	74-02	74-06
Österåker (etapp II A)	28 528	—	26 677	—	—	66-11	72-12
Österåker (kompletteringsarbeten)	—	1 490	1 460	30	—	72-09	72-12
Slutförande av övriga äldre objekt	11 028	11 698	10 289	885	524		
Nya objekt							
Djupvik (förrådsbyggnad)	—	130	—	—	130	75-09	76-01
Stockholm (lokalanstalt)	—	7 200	—	—	3 500	75-08	78-01
Projekteringskostnader	—	200	—	—	200		
	138 027	**102 287**	**104 202**	**15 057**	**13 519**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	10 825	1974/75	15 057
Anslag för 1974/75	17 750	1975/76	13 519
Anslag för 1975/76 (förslag)	1		
	28 576		28 576

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om vissa byggnadsarbeten för kriminalvården inom i investeringsplanen uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,
2. till *Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

4. Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm

1973/74 Utgift	87 889 770	Reservation	1 214 903
1974/75 Anslag	70 000 000		
1975/76 Förslag	26 000 000		

En redogörelse för byggnadsobjektet har lämnats senast i prop. 1974: 1 (bil 4 s. 124).

Genom beslut den 27 september 1974 har Kungl. Maj:t efter förslag av byggnadsstyrelsen meddelat beslut om fördelning av lokalerna i kvarteret Kronoberg på olika myndigheter samt uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utföra ombyggnad av ett hus i kvarteret Kronoberg inom en kostnadsram av 1,2 milj. kr.

Byggnadsstyrelsen föreslår att kostnadsramen med anledning av den allmänna byggnadskostnadsstegringen höjs från 250 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973 till 270 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974. Vissa inträffade programändringar förutses inrymmas i denna kostnadsram.

Byggnadsstyrelsen beräknar medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1975/76 till avrundat 26 milj. kr.

Föredraganden

Jag förordar att medel för budgetåret 1975/76 anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
	73-04-01	74-04-01	Faktisk t.o.m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76		
Nybyggnad i kvarteret Kronoberg	250 000	270 000	171 786	70 000	27 000	[1] 70-10	75-06
	250 000	**270 000**	**171 786**	**70 000**	**27 000**		

[1] Rivnings- och schaktningsarbeten

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	1 215	1974/75	70 000
Anslag för 1974/75	70 000	1975/76	27 000
Anslag för 1975/76 (förslag)	25 785		
	97 000		**97 000**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 26 000 000 kr.

Register

Sid.

1 Översikt

DRIFTBUDGETEN

A. Justitiedepartementet m. m.

10	Statsrådsberedningen	4 547 000
11	Justitiedepartementet	14 779 000
11	Kommittéer m. m.	15 750 000
12	Extra utgifter	900 000
13	Information om lagstiftning m. m.	820 000
13	Svensk författningssamling	2 750 000
13	Justitiekanslern	1 365 000
15	Fideikommissnämnden	279 000
16	Datainspektionen	3 318 000
20	Brottsförebyggande rådet: Förvaltningskostnader	1 936 000
21	Brottsförebyggande rådet: Utvecklingskostnader	2 630 000
21	Framtidsstudier	4 000 000
		53 074 000

B. Polisväsendet

29	Rikspolisstyrelsen	122 160 000
33	Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.	27 822 000
34	Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.	76 520 000
35	Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.	54 100 000
36	Polisverket: Diverse utgifter	2 100 000
36	Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader	1 547 593 000
42	Lokala polisorganisationen: Utrustning	13 200 000
44	Statens kriminaltekniska laboratorium	7 915 000
45	Gemensam kontorsdrift m. m. inom kvarteret Kronoberg	1 000
47	Inredning av nybyggnad i kvarteret Kronoberg	7 800 000
		1 859 211 000

C. Åklagarväsendet

48	Riksåklagaren	4 120 000
48	Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna	104 030 000
		108 150 000

D. Domstolsväsendet m. m.

53	Domstolsverket	18 600 000
54	Allmänna domstolarna	376 500 000
59	Allmänna förvaltningsdomstolarna	42 950 000
61	Bostadsdomstolen och hyresnämnderna m. m.	15 500 000
62	Utrustning till domstolar m. m.	3 350 000
63	Centralnämnden för fastighetsdata	16 000 000
		472 900 000

E. Rättshjälp m. m.

66	Rättshjälpskostnader	90 000 000
67	Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet	1 000
69	Bidrag till allmänna advokatbyråer	500 000
69	Ersättning åt vittnen m. m.	16 500 000
		107 001 000

Sid.

F. Kriminalvården

72	Kriminalvårdsstyrelsen	37 125 000
74	Kriminalvårdsanstalterna	410 335 000
78	Frivården	79 695 000
80	Maskin- och verktygsutrustning m. m.	1 650 000
81	Engångsanskaffning av inventarier m. m.	5 000 000
81	Utbildning av personal m. fl.	3 510 000
81	Kriminalvårdsenheter med särskild budget	1 000
		537 316 000

G. Diverse

83	Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter	74 000
83	Ersättning för personskador på grund av brott	1 000 000
83	Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.	65 000
84	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.	195 000
84	Stöd till politiska partier	39 300 000
85	Vissa kostnader i anledning av allmänna val	5 000 000
		45 634 000
	Summa för driftbudgeten	**3 183 286 000**

KAPITALBUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder: G. Domänverket

86	Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården	1 000
		1 000

II. Statens allmänna fastighetsfond

86	Polishus m. m.	48 000 000
90	Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	8 000 000
92	Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	1 000
94	Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm	26 000 000
		82 001 000
	Summa för kapitalbudgeten	**82 002 000**
	Totalt för justitiedepartementet	**3 265 288 000**

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1974 740504

Utrikesdepartementet

ÖVERSIKT

Utrikesdepartementets verksamhetsområde omfattar ärenden som rör förhållandet till och överenskommelser med andra stater, Sveriges deltagande i internationella organisationer, internationellt utvecklingssamarbete, skydd av svenska medborgares intressen i främmande länder, information om Sverige i utlandet m. m. Dessa ärenden spänner över ämnesområden av allmänpolitisk, handelspolitisk, biståndspolitisk, rättslig, social, kommersiell, humanitär och kulturell natur. Hithörande frågor av större vikt redovisas bl. a. i utrikesdepartementets årliga publikation "Utrikesfrågor" och i månatliga meddelanden angående vissa utrikesärenden.

Till utrikesdepartementet hör utrikesrepresentationen med 98 lönade utlandsmyndigheter och omkring 500 olönade konsulat samt styrelsen för internationell utveckling (SIDA). Svenska institutet samt vissa statsunderstödda organ såsom Stockholms internationella fredsforskningsinstitut och Utrikespolitiska institutet erhåller anslag över tredje huvudtiteln.

Utrikesförvaltningen

För att tillgodose de särskilda krav som Sveriges ökade ekonomiska förbindelser med oljeproducentländerna ställer på utrikesförvaltningen, föreslås en förstärkning av beskickningarna i vissa av dessa länder. Vidare avses en ambassad upprättas i Pyongyang under ledning av en t.f. chargé d'affaires.

Internationellt utvecklingssamarbete

De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete föreslås budgetåret 1975/76 uppgå till 2 860 milj. kr. Detta innebär en ökning på 760 milj. kr. eller med ca 36 % i förhållande till innevarande budgetår. Härigenom beräknas de totala biståndsanslagen motsvara 1 % av bruttonationalprodukten till marknadspris.

De multilaterala bidragen redovisas under anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram. De direkta svenska biståndsinsatserna är sammanförda under anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete.

Utgifterna för rekrytering, utbildning och information redovisas under anslaget C 3. Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet. Utgifterna för SIDA:s administration belastar anslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA).

Fr. o. m. budgetåret 1975/76 föreslås vidare utgifterna för biståndsutbildningsnämnden (BUN) överföras från försvarsdepartementets anslag H 9. BiståndS- och katastrofutbildning till ett nytt anslag C 5. Biståndsutbildningsnämnden under tredje huvudtiteln.

Anslaget Bidrag till internationella biståndsprogram föreslås för budgetåret 1975/76 uppgå till 1 050 milj. kr. och anslaget Bilateralt utvecklingssamarbete till 1 736 milj. kr.

Biståndsanslagens utveckling och fördelning på verksamhetsformer framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1971/72	Anvisat 1972/73	Anvisat 1973/74	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76
1. Bidrag till internationella biståndsprogram	427,2	493,7	550,0	750,0	1 050,0
FN:s utvecklingsprogram (UNDP)	119,6	128,0	157,4	175,0	225,0
FN:s barnfond (UNICEF)	30,0	40,0	45,0	50,0	65,0
Internationella utvecklingsfonden (IDA)	175,9	177,7	177,7	274,8	252,1
Regionala utvecklingsbanker	—	—	7,4	5,0	32,5
Internationellt livsmedelsbistånd	42,9	51,0	56,0	85,0	136,5
U-landsforskning	—	—	—	—	75,0[2]
Övriga multilaterala bidrag	58,8	97,0	106,5	160,2	263,9[3]
2. Bilateralt utvecklingssamarbete	541,0	707,0	960,0	1 297,8	1 736,3
3. Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet	10,0	16,3	18,7	17,2	27,9
4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)	20,8	27,6	28,1	28,8	32,8
5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN)[1]	—	—	—	—	5,9
6. Utredningsverksamhet	0,8	—	—	—	—
7. Biståndsförvaltningens lånefond	0,2	0,4	—	—	—
8. Utrikesdepartementets avdelning för internationellt utvecklingssamarbete m. m.	—	5,0[4]	5,7[4]	6,2[4]	7,1[4]
	1 000,0	**1 250,0**	**1 562,5**	**2 100,0**	**2 860,0**

[1] Utgifterna för denna verksamhet har budgetåren 1972/73—1974/75 bestridits från anslag under fjärde huvudtiteln.

[2] Bidragen till u-landsforskning redovisades under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag och anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete budgetåren 1971/72—1974/75.

[3] Av detta belopp utgör 115,0 milj. kr. bidrag till Övriga organisationer m. m.

[4] Beräknat belopp. Medelsanvisningen sker på anslaget A 1. Utrikesförvaltningen.

Information om Sverige i utlandet

För information i utlandet anvisas under tredje huvudtiteln medel för informationsverksamhet bedriven av utrikesförvaltningen, Svenska institutet, Svensk-internationella pressbyrån, Ingenjörsvetenskapsakademien samt Sveriges Radios utlandsprogram.

Föreslagna anslag uppgår till drygt 32 milj. kr.

Sammanställning

Förändringarna inom utrikesdepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning. Beloppen har avrundats och anges i milj. kr.

	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Utrikesdepartementet m. m.	201,9	230,6	+ 28,7
B. Bidrag till vissa internationella organisationer	33,7	40,6	+ 6,9
C. Internationellt utvecklingssamarbete	2 093,8	2 852,9	+ 759,1
D. Information om Sverige i utlandet	28,0	32,7	+ 4,7
E. Diverse	8,7	11,0	+ 2,3
Summa för driftbudgeten	**2 366,1**	**3 167,8**	**+ 801,7**
KAPITALBUDGETEN			
Statens allmänna fastighetsfond	12,0	7,0	− 5,0
Utrikesförvaltningens lånefond	0,3	0,1	− 0,2
Biståndsförvaltningens lånefond	—	—	—
Summa för kapitalbudgeten	**12,3**	**7,1**	**− 5,2**
Totalt för utrikesdepartementet	**2 378,4**	**3 174,9**	**+ 796,5**

UTRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: Statsrådet Andersson såvitt gäller littera A, B, D och E på driftbudgeten och kapitalbudgeten utom anslaget Biståndsförvaltningens lånefond och statsrådet Sigurdsen såvitt gäller littera C på driftbudgeten och anslaget Biståndsförvaltningens lånefond på kapitalbudgeten.

Anmälan till statsbudget för budgetåret 1975/76 såvitt gäller utrikesdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Tredje huvudtiteln*

A. UTRIKESDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Utrikesförvaltningen

1973/74 Utgift 169 016 000
1974/75 Anslag 180 418 000
1975/76 Förslag 205 785 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal		
Handläggande personal	574	+ 5
Övrig personal	543	+ 7
	1 117	+ **12**
Anslag		
Lönekostnader	82 683 000	+ 13 086 000
Representationsbidrag till ministern för utrikes ärendena	30 000	—
Representations- och hyresbidrag till vissa tjänstemän i utrikesdepartementet	87 000	—
Utlandstillägg m. m.	12 391 000	+ 2 583 000
Skatter, avgångsvederlag m. m. för av vederbörande utlandsmyndigheter anställd personal	1 872 000	—
Sjukvård m. m.	1 170 000	+ 100 000
Reseersättningar	9 020 000	+ 980 000
Fraktkostnader	2 444 000	+ 358 000
Lokalkostnader	57 035 000	+ 6 400 000
Automatisk databehandling	350 000	+ 50 000
Expenser	12 898 000	+ 1 760 000
Utbildningsverksamhet	438 000	+ 50 000
	180 418 000	+ **25 367 000**

Sveriges lönade utlandsmyndigheter och olönade konsulat med utsänd tjänsteman redovisas i en förteckning som bifogas som *bilaga* till protokollet i detta ärende.

Utrikesdepartementet

F. n. utreds departementets organisation och personalpolitik. Förslag från dessa utredningar beräknas avlämnas i år. Med hänsyn härtill förordar jag för budgetåret 1975/76 en förstärkning av utrikesförvaltningens hemmaorganisation med två tjänster.

För den personaladministrativa verksamheten beräknar jag därvid medel för en handläggande tjänsteman vid departementets administrativa avdelning.

Vidare beräknar jag medel för en tjänst vid departementets sambandscentral.

Sedan år 1964 har årligen antagits en aspirantgrupp för utbildning enligt en av Kungl. Maj:t fastställd tvåårig utbildningsplan. Antalet aspiranter i den grupp som antogs innevarande budgetår fastställdes till tolv. För 1975/76 års grupp beräknar jag antalet aspiranter till tio. Härigenom kommer det sammanlagda antalet aspiranter, som f. n. uppgår till 20, att under nästa budgetår öka till 22.

Utlandsmyndigheterna

Sveriges ekonomiska förbindelser med oljeproducentländerna har under det gångna året intensifierats. Med hänsyn härtill bör vissa beskickningar i Nordafrika och Mellersta Östern förstärkas. Jag beräknar därför medel för en tjänst som förste ambassadsekreterare i Jeddah, en tjänst som vicekonsul i Teheran samt förstärkning med administrativ och kommersiell personal i, förutom ovannämnda orter, Alger och Kuwait. Chefen för handelsdepartementet kommer senare denna dag att föreslå en betydande förstärkning av de exportfrämjande insatserna i oljeproducerande länder.

Med hänsyn till det avsevärt ökade behovet av ekonomisk och politisk rapportering samt kommersiella insatser i Demokratiska Folkrepubliken Korea (Nordkorea) avses en ambassad under ledning av ett ambassadråd som t. f. chargé d'affairs upprättas där redan innevarande budgetår.

Sverige är fr. o. m. årsskiftet under en period av två år medlem av FN:s säkerhetsråd. För att säkerhetsrådsarbetet skall kunna handhas på ett tillfredsställande sätt framstår en förstärkning av FN-representationen i New York som oundgängligen nödvändig. Jag avser därför föreslå regeringen att för en tid av två år inrätta en extra tjänst som kansliråd med placering vid förhandlings- och utredningsgruppen men med tjänstgöring vid FN-representationen.

På grund av den aktuella råvarusituationen i världen samt med hänsyn till behovet av ökad bevakning av bl. a. energipolitiska frågor bör OECD-delegationen i Paris tillföras en tjänst som förste ambassadsekreterare. Jag beräknar medel för en sådan tjänst.

Den inflatoriska utveckling som är för handen i stora delar av världen

jämte den instabila valutasituationen har medfört behov av en uppräkning av kostnaderna för redan anställd lokal personal vid utlandsmyndigheterna med 2 528 000 kr. samt för delposten utlandstillägg med 2 583 000 kr.

Till följd av främst kraftigt höjda hyror beräknar jag en ökning av delposten lokalkostnader med 6 400 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en ökning av anslaget med 25 367 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrikesförvaltningen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 205 785 000 kr.

A 2. Utlandstjänstemännens representation

1973/74	Utgift	3 771 649
1974/75	Anslag	4 050 000
1975/76	Förslag	4 600 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för representation, som utövas av utomlands stationerade tjänstemän i utrikesförvaltningen och tjänstemän i utrikesdepartmentet som, utan att omstationeras, tas i anspråk för tjänstgöring utomlands. Bidragen fastställs av departementschefen på förslag av utrikesförvaltningens lönenämnd.

Anslaget bör höjas med 550 000 kr., varav 50 000 kr. avser bidrag i anledning av nya tjänster och 500 000 kr. kostnadsökningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utlandstjänstemännens representation* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 600 000 kr.

A 3. Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat

1973/74	Utgift	5 796 187	Reservation	798 596
1974/75	Anslag	5 593 000		
1975/76	Förslag	6 881 000		

Under detta anslag anvisade medel används för ersättning, underhåll och nyanskaffning av kansli- och bostadsinventerarier för utrikesrepresentationen samt viss beredskapsutrustning. Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 1 288 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 6 881 000 kr.

A 4. Kursdifferenser

1973/74	Inkomst	197 461
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

I samband med utlandsmyndigheternas valutaförsörjning uppkommer kursförluster och kursvinster som redovisas under detta anslag. Anslaget bör föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursdifferenser* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

A 5. Ersättning åt olönade konsuler

1973/74	Utgift	2 616 811
1974/75	Anslag	2 060 000
1975/76	Förslag	2 630 000

Anslaget används för att betala s. k. kontorskostnadsbidrag till vissa olönade konsuler samt utrustning, som enligt författningar och praxis skall finnas på svenska olönade konsulat.

Det finns f. n. omkring 500 svenska olönade konsulat. De olönade konsulerna gör en värdefull insats för Sverige antingen det gäller bistånd till sjöfolk och andra svenska medborgare, informationsverksamhet eller andra aktiviteter. De erhåller ingen ersättning för sitt arbete. Blott ett mindre antal erhåller kontorskostnadsbidrag. Med hänsyn till automatiska kostnadsökningar torde anslaget räknas upp med 460 000 kr. Förändringar av konsulaten i Förbundsrepubliken Tyskland medför bl. a. ökade kostnader med 110 000 kr. Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 570 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt olönade konsuler* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 630 000 kr.

A 6. Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation

1973/74	Utgift	8 758 599
1974/75	Anslag	7 800 000
1975/76	Förslag	9 000 000

Anslaget, som används för att bestrida kostnader för förhandlingar och överläggningar med andra stater och svenskt deltagande i internationella konferenser och möten, bör främst med hänsyn till automatiska kostnadsökningar höjas med 1 200 000 kr. till 9 000 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 000 000 kr.

A 7. Kostnader för vissa nämnder m. m.

1973/74	Utgift	158 502
1974/75	Anslag	255 000
1975/76	Förslag	200 000

Anslaget kan minskas med 55 000 kr.
Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kr.

A 8. Kommittéer m. m.

1973/74	Utgift	540 940	Reservation	576 423
1974/75	Anslag	365 000		
1975/76	Förslag	150 000		

Anslaget kan minskas med 215 000 kr.
Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kr.

A 9. Extra utgifter

1973/74	Utgift	308 997	Reservation	200 098
1974/75	Anslag	305 000		
1975/76	Förslag	315 000		

Anslaget bör höjas med 10 000 kr.
Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 315 000 kr.

A 10. Kostnader för officiella besök m. m.

1973/74	Utgift	1 126 732
1974/75	Anslag	1 000 000
1975/76	Förslag	1 000 000

Detta anslag utnyttjas huvudsakligen för att bestrida vissa kostnader av representationskaraktär, som uppstår i samband med besök i Sverige av statschefer, regeringsmedlemmar och andra personer, som bör visas uppmärksamhet och gästfrihet från officiellt svenskt håll. Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för officiella besök m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

B. BIDRAG TILL VISSA INTERNATIONELLA ORGANISATIONER

B 1. Förenta Nationerna

1973/74	Utgift	20 265 746
1974/75	Anslag	20 200 000
1975/76	Förslag	23 000 000

Sveriges ordinarie medlemsbidrag till FN:s reguljära budget för kalenderåret 1974 uppgick till drygt 14 milj. kr.

Det ordinarie bidraget för kalenderåret 1975 har ännu inte fastställts men beräknas till omkring 16,8 milj. kr.

Generalsekreterarens budgetförslag för budgetåret 1975/76 — FN:s räkenskapsår 1975 — skulle medföra en ökning av Sveriges andel med ca 2,8 milj. kr.

Kostnaden för vaktstyrka i Mellersta Östern (UNEF), som på FN:s säkerhetsråds beslut upprättades i oktober 1973, har beräknats till 60 milj. dollar per år. Sveriges andel av kostnaderna utgör 1,30 %. Om vaktstyrkan kommer att hållas kvar i Mellersta Östern och kostnaderna kan behållas på från början förutsedd nivå, skulle detta för Sveriges vidkommande innebära ett bidrag för 1975 på ca 3,5 milj. kr.

Finansieringen av FN:s verksamhet på Cypern (UNFICYP) är otillfredsställande och trots frivilliga bidrag från vissa länder, däribland Sverige, har FN under en följd av år haft underskott. För Cypern bör under detta anslag beräknas ett i stort sett oförändrat belopp.

Anslaget bör räknas upp med 2,8 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förenta Nationerna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 23 000 000 kr.

B 2. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)

1973/74	Utgift	4 295 564
1974/75	Anslag	6 000 000
1975/76	Förslag	9 065 000

I OECD:s budget redovisas utgifter under två huvudavdelningar. Del I upptar kostnader för organisationens sekretariat samt arbetet i dess olika kommittéer angående ekonomiskt och handelspolitiskt samarbete, miljövård och biståndsfrågor m. m. och del II kostnader för verksamheten inom vissa till OECD anslutna organ såsom OECD:s utvecklingsinstitut (Development Centre), atomenergiorganet (NEA) samt dess pro-

grambibliotek och centrum för sammanställning av neutrondata, Europeiska bolaget för kemisk behandling av bestrålat atombränsle (Eurochemic), centrum för pedagogisk utveckling (CERI) och Europeiska transportministerkonferensen (ECMT) samt vissa program såsom vägforskningsprogrammet, undervisningsbyggnadsprogrammet och programmet för mätning av långväga luftföroreningar.

Sveriges ordinarie bidrag till OECD för år 1975 — vilket utbetalas under innevarande budgetår — kan uppskattas till omkring 4,1 milj. kr. I detta belopp är då inte inräknat kostnaderna för nedläggningen av Eurochemic-projektet vilka beräknas för Sveriges del komma att uppgå till ca 43.4 milj. belgiska francs, eller ca 4,9 milj. kr. I anslagsberäkningen har hänsyn inte kunnat tas till eventuellt ökade kostnader som kan komma att uppstå till följd av OECD:s ökade engagemang på energiområdet.

Anslaget bör höjas med 3 065 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 065 000 kr.

B 3. Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)

1973/74	Utgift	2 449 058
1974/75	Anslag	2 750 000
1975/76	Förslag	3 500 000

EFTA:s budget för innevarande budgetår har bestämts till drygt 7 milj. sfrcs. Enligt gällande bidragsskala skall Sverige betala 30 % härav, vilket motsvarar ca 3 150 000 kr.

Organisationens budget för 1975/76 har ännu inte fastställts. Med hänsyn till förväntade kostnadsökningar synes en uppräkning av anslaget med 750 000 kr. att behövas.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 500 000 kr.

B 4. Europarådet

1973/74	Utgift	4 445 979
1974/75	Anslag	4 700 000
1975/76	Förslag	5 000 000

Storleken av det ordinarie bidraget budgetåret 1975/76 kan bestämmas först då rådets budget för kalenderåret 1976 fastställts, vilket beräknas ske på senhösten 1975.

Det svenska bidraget till den ordinarie budgeten har dock beräknats till ca 4,8 milj. franska francs, ca 4,6 milj. kr.

Enligt rådet uppskattar man härefter en 12-procentig årlig ökning som realistisk. Förutom den ordinarie budgeten tillkommer utgifter för byggnadslån resp. bidrag till European Foundation vilka kostnader för 1975 beräknas till 0,45 milj. franska francs ca 415 000 kr. Anslaget bör höjas med 300 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europarådet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kr.

B 5. Övriga internationella organisationer m. m.

1973/74	Utgift	26 673
1974/75	Anslag	55 000
1975/76	Förslag	65 000

Under detta anslag beräknas bidrag till bl. a. Permanenta skiljedomstolens internationella byrå i Haag, det internationella institutet för de mänskliga rättigheterna i Strasbourg (Fondation René Cassin) och Haagakademien för internationell rätt. Vidare utgår ersättning för vissa kostnader för det s. k. COST-samarbetet (europeiskt tekniskt-vetenskapligt samarbete). Anslaget bör höjas med 10 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Övriga internationella organisationer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 65 000 kr.

C. INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE

Den internationella ekonomiska situationen har förändrats drastiskt under de senaste åren. De stora prishöjningarna på olja gav ökad fart åt en redan kraftig internationell inflation. Priserna på viktiga livsmedel som vete och ris började stiga snabbt redan år 1972, och även andra råvaror och industrivaror som u-länderna behöver importera blev betydligt dyrare. Prishöjningarna innebar också att bytesförhållandena mellan grupper av länder försköts påtagligt. För nästan alla icke oljeproducerande u-länder innebär den ekonomiska krisen ett hot inte bara mot deras långsiktiga utveckling utan också mot deras möjligheter att täcka de omedelbara behoven av livsnödvändiga varor. Det är de fattigaste u-länderna och inom dessa de fattigaste människorna som drabbas hårdast.

De oljeexporterande u-ländernas bytesbalansöverskott beräknas under år 1974 ha uppgått till ca 60 miljarder dollar. De icke oljeproducerande u-länderna som grupp beräknas å andra sidan ha fått en försämring av sin bytesbalans med 15 miljarder dollar år 1974 och beräknas år 1975 få en ytterligare försämring med 3—5 miljarder dollar. De fattiga u-länderna saknar möjlighet att själva finansiera dessa underskott.

Världsbanken konstaterar i sin senaste årsrapport att "utan en betydande insats från det internationella samfundet kan 800 milj. människor runtom i världen knappast vänta sig att deras ekonomiska situation alls skall förbättras under resten av detta årtionde".

Kravet på en ny ekonomisk världsordning

Den dramatiskt försämrade situationen för flertalet u-länder har understrukit deras beroende av den internationella ekonomin. Samtidigt har oljeproducerande och andra råvarurika u-länder stärkt sin ställning och därmed sina möjligheter att påverka utvecklingen av relationerna mellan rika och fattiga länder. Dessa skilda utvecklingstendenser för olika grupper av u-länder har hittills samverkat och gett ny skärpa åt u-landsgruppens gemensamma krav på ekonomiskt självbestämmande och ett större inflytande i internationella ekonomiska frågor. Dessa krav sammanfattades i FN:s särskilda generalförsamling våren 1974 i form av en deklaration om en ny internationell ekonomisk ordning och ett handlingsprogram för hur denna ordning skall komma till stånd.

Deklarationen och handlingsprogrammet speglar u-ländernas gemensamma syn på hur samarbetet mellan världens stater bör utformas. Grundläggande skall således vara staternas suveränitet och jämställdhet, alla folks rätt till självbestämmande samt varje stats fulla rätt att förfoga över sina naturresurser och självständigt styra alla ekonomiska

aktiviteter. U-ländernas strävan att frigöra sig från utländsk dominans belyses i handlingsprogrammets uttalanden om rätten att nationalisera utländsk egendom och om kontroll av de multinationella företagens verksamhet. Deklarationen betonar vidare att ingen stat får utsättas för ekonomiska, politiska eller andra påtryckningar som syftar till att hindra utövandet av den nationella suveräniteten.

U-ländernas krav på ett större inflytande över beslutsprocessen inom de internationella organisationerna konkretiseras bl. a. i förhållande till världsbanksgruppen där röstfördelningen baseras på insatt kapital och där u-länderna endast har ca 1/3 av den totala röststyrkan. Man begär samtidigt att FN:s roll i det internationella ekonomiska samarbetet skall stärkas.

Deklarationen och handlingsprogrammet antogs av FN:s generalförsamling utan omröstning. De omfattande reservationer som framför allt de stora i-länderna samtidigt gjorde pekar dock på de svårigheter som kommer att uppstå när principerna skall omsättas i handling. För svensk del betraktas den extra generalförsamlingens beslut som ett framsteg i strävandena att skapa större jämställdhet mellan världens stater. Vissa av handlingsprogrammets avsnitt har Sverige dock inte helt kunnat godta. Detta gäller exempelvis tanken på att skapa ett fast samband mellan u-ländernas exportpriser och priserna på deras import från i-länderna. Som uttryck för en strävan mot en rättvisare och mer demokratisk världsordning stöder emellertid Sverige aktivt den extra generalförsamlingens beslut.

Handlingsprogrammet innefattar ett särskilt program för bistånd till de av den ekonomiska krisen hårdast drabbade u-länderna. Detta program har emellertid hittills endast erhållit ett begränsat stöd från de stora i-länderna. Dessas motstånd har framför allt gällt beslutet att upprätta en särskild fond som skulle bistå de av den ekonomiska krisen hårdast drabbade u-länderna under resten av 1970-talet. Flera i-länder har även gjort motstånd mot strävandena att stärka FN:s roll som centralt organ för internationellt utvecklingssamarbete. I stället märks en strävan att förlägga den internationella debatten om uppföljning av besluten vid den extra generalförsamlingen till organisationer över vilka de stora västliga i-länderna har större kontroll än vad som är fallet i de centrala FN-organen.

Beslutsprocessen inom dessa FN-organ innebär i princip att varje land har samma möjlighet att påverka verksamheten. Det inflytande detta ger u-länderna när det gäller utformning och inriktning av FN-biståndet har varit ett viktigt motiv för att lämna en stor del av det svenska biståndet genom multilaterala kanaler. Det finns därför anledning till oro när utvecklingen synes gå mot att undandra FN:s centrala organ viktiga uppgifter och koncentrera debatt och beslut till institutioner där de stora

i-länderna dominerar. Sverige söker motverka denna utveckling mot minskat internationellt inflytande för de många små och medelstora staterna.

En ny kommitté för utvecklingsfrågor med ett mycket brett arbetsfält har skapats i anslutning till Världsbanken och Internationella valutafonden. Kommitténs sammansättning överensstämmer med Världsbankens exekutivstyrelse, där de industrialiserade länderna i kraft av sina kapitalinsatser i banken har majoritet. Även om formella omröstningar inte avses förekomma inom kommittén torde u-länderna få en relativt tillbakaskjuten plats jämfört med vad som gäller i de centrala FN-organen. Inför världslivsmedelskonferensen i Rom framlades flera andra förslag om att upprätta institutioner som bl. a. skulle diskutera livsmedelsförsörjning på längre sikt där deltagarkretsen skulle vara begränsad och där de stora livsmedelsexporterande länderna skulle få en påtaglig övervikt. I stort sett avvisades dessa förslag av konferensen, men de kan åter komma att aktualiseras under den fortsatta debatten.

U-länderna har i vissa fall ställt sig bakom förslag om sådana nya institutioner, t. ex. i fråga om den nämnda kommittén för utvecklingsfrågor. Detta skall sannolikt inte ses som ett tecken på att de inte står fast vid sin grundläggande kritik av maktstrukturen inom världsekonomin och av beslutsreglerna inom de internationella finansiella organisationerna. Förklaringen torde i stället vara att de upplever den akuta bristen på resurser som så allvarlig att de är beredda att pröva alla vägar för att öka biståndsflödet. F. n. finns emellertid inget som tyder på att de länder som aktivt arbetat på att upprätta nya institutioner med begränsad deltagarkrets är beredda att medverka till att öka biståndet till u-länderna.

FN:s program för de hårdast drabbade u-länderna

Det särskilda biståndsprogrammet för de u-länder som har drabbats hårdast av den ekonomiska krisen består av två delar. För att tillgodose de omedelbara biståndsbehoven åtminstone under tiden fram till mitten av år 1975 genomförs en s. k. katastrofaktion. Generalförsamlingen fattade vidare principbeslut om att upprätta en särskild fond för bistånd på längre sikt.

Inom FN har utarbetats en preliminär lista över 32 u-länder[1] som bedöms vara de som drabbats hårdast av den ekonomiska krisen. Till följd av försämringen av bytesförhållandet beräknas dessa länders

[1] *Afrika:* Centralafrikanska Republiken, Dahomey, Elfenbenskusten, Etiopien, Ghana, Guinea, Kamerun, Kenya, Lesotho, Madagaskar, Mali, Mauretanien, Niger, Senegal, Sierra Leone, Somalia, Sudan, Tanzania, Tchad, Övre Volta. *Asien och Mellanöstern:* Arabrepubliken Jemen, Bangladesh, Demokratiska Folkrepubliken Jemen, Indien, Kambodja, Laos, Pakistan, Sri Lanka. *Latinamerika:* El Salvador, Guyana, Haiti och Honduras.

hjälpbehov öka med ca 21 miljarder kr. under åren 1974 och 1975. Insatser inom ramen för katastrofaktionen kan göras antingen genom direkta bidrag till dessa länder eller i form av multilaterala bidrag bl. a. till ett för ändamålet inrättat FN-konto. Hittills har utfästelser till aktionen gjorts till ett belopp av drygt 12 miljarder kr. Merparten har kommit från de oljeexporterande u-länderna och till stor del bestått av krediter på varierande villkor. Från i-länder har hittills 2,5 miljarder kr. utlovats. Ytterligare bidrag har ställts i utsikt. Större delen av bidragen lämnas bilateralt och över varierande perioder. Bidrag till det särskilda FN-kontot till ett sammanlagt belopp på knappt 1 miljard kr. har hittills lämnats av Algeriet, Iran, Island, Norge, Saudiarabien, Sverige och Venezuela samt EG. Sverige var det första land som gav ett positivt svar på FN:s generalsekreterares vädjan om bidrag till katastrofaktionen. Hittills har Sverige totalt bidragit med ca 235 milj. kr. Ungefär en fjärdedel har lämnats som multilaterala bidrag.

Mer långsiktiga insatser för att bistå de krisdrabbade u-länderna skulle enligt den extra generalförsamlingens beslut ske genom den särskilda fonden. Det visade sig emellertid att de stora bidragsgivarna bland i-länderna inte avsåg lämna bidrag till fonden. De länder som ursprungligen hade ställt sig bakom beslutet om att upprätta fonden — bl. a. vissa oljeexporterande länder — hade förutsatt att verksamheten skulle få en multilateral förankring genom att flertalet industriländer, i första hand de största, skulle lämna betydande bidrag. När denna förutsättning inte visade sig föreligga var inget land berett att lämna en fast utfästelse trots intensiva förhandlingar inom en särskild kommitté under FN:s generalförsamling. Jag har tidigare klargjort att Sverige är berett att lämna bidrag till fonden så snart en samlande lösning har uppnåtts. Det förefaller nu osannolikt att fonden kommer till stånd som en betydande kanal för multilateralt bistånd. Den kraftiga ökning av de svenska biståndsanslagen som jag senare kommer att föreslå får därför i första hand överföras till u-länderna genom existerande kanaler. Några av förslagen om de multilaterala bidragen får ses mot denna bakgrund. Även den omständigheten att flera av de svenska programländerna drabbats hårt av höjda olje- och livsmedelspriser har naturligen påverkat förslagen om biståndets fördelning. I sammanhanget kan nämnas att av de föreslagna biståndsanslagen för budgetåret 1975/76 beräknas över hälften komma de mest drabbade u-länderna till del, bilateralt eller genom existerande multilaterala organ. Av det länderinriktade direkta biståndet kommer över 80 % att gå till mycket fattiga u-länder. Flertalet därav hör till de länder som har drabbats hårt av de internationella prisökningarna.

Det internationella biståndet

Det samlade offentliga biståndet från medlemmarna i OECD:s biståndskommitté (DAC) uppgick år 1973 till 43 miljarder kr. Räknat som andel av DAC-ländernas samlade produktion innebär detta att biståndet minskade från mer än 0,5 % år 1963 till ca 0,3 % år 1973. Det finns ingen anledning att vänta sig att denna utveckling skall vändas inom den närmaste framtiden. Flera i-länder har minskat sina utfästelser om bistånd eller utlovar endast oförändrad volym. Detta uppvägs inte av att några av de andra givarländerna — Canada, Nederländerna, Norge och Sverige — ökar biståndsflödet i snabb takt. Flera av de oljeexporterande länderna förefaller dock vara beredda att göra betydande biståndsinsatser. Under år 1974 beräknas denna ländergrupp ha lämnat utfästelser om offentligt bistånd på totalt ca 44 miljarder kr. Iran och Saudiarabien svarade ensamma för ungefär tre fjärdedelar av dessa utfästelser. Ungefär 14 miljarder kr. av de oljeexporterande ländernas biståndsutfästelser avsåg u-länder som tillhör de hårdast drabbade. Biståndsflödet från oljeländerna torde komma att fortsätta att öka under de närmaste åren. För flertalet av dessa länder innebär detta att biståndet räknat som andel av BNP kommer att ligga klart över det internationella 0,7 %-målet.

Om DAC-länderna skulle lämna ett offentligt bistånd som motsvarar 0,7 % av bruttonationalprodukten skulle biståndsflödet från dessa länder år 1975 komma i närheten av 130 miljarder kr. Detta skulle innebära att u-länderna nästan helt kompenserades för de beräknade kortsiktiga effekterna av den ekonomiska krisen. Det är emellertid orealistiskt att hysa förhoppningar om en biståndsvolym av denna omfattning. Endast Nederländerna, Norge och Sverige bland DAC-länderna kan väntas nå 0,7 %-målet år 1975 i enlighet med rekommendationen i FN:s utvecklingsstrategi. Före år 1980 kan endast ett fåtal ytterligare DAC-länder väntas nå målet. Sverige har sedan flera år tillbaka ökat biståndsanslagen snabbare än något annat jämförbart land. Den anslagsökning som föreslås för budgetåret 1975/76 torde även i absoluta tal bli större än för något annat DAC-land.

Resurser och resursfördelning

Den ekonomiska krisen har återverkat på fördelningen av resurserna inom de fattiga länderna. I flertalet av dessa har den snabba inflationen drabbat de fattigaste folkgrupperna hårdast. De redan tidigare stora inkomstklyftorna tenderar att öka. Makten hos de grupper som vill bevara en orättfärdig samhällsordning befästs ytterligare. Dessa problem har

under senare år uppmärksammats i den internationella diskussionen om utvecklingssamarbetet och länderfördelningen av biståndet. FN:s utvecklingsprogram (UNDP) beslutade sålunda i januari år 1974 att länder som vidtar strukturella reformer till förmån för de fattigaste folkgrupperna bör ges visst företräde till organisationens resurser. Världsbankschefen slog fast i sitt tal vid bankens senaste årsmöte att u-ländernas egna insatser är avgörande för om situationen för de fattigaste folkgrupperna skall kunna förbättras: "Framsteg blir möjliga endast om dessa länder själva är villiga att aktivt satsa på program för landsbygdsutvecklingen som siktar på att skapa nya inkomster och sysselsättningstillfällen för de fattigaste grupperna".

Jag pekade i förra årets statsverksproposition på att internationella organisationer har inskränkt eller inställt sin kreditgivning till länder som genomfört strukturreformer till förmån för befolkningens flertal. Sådana länder borde i stället ha särskilt företräde vid fördelningen av det multilaterala biståndet. De uttalanden och ställningstaganden som nu gjorts från de stora multilaterala biståndsorganen måste ses som ett tecken på att principen om att u-ländernas egna insatser avgör om biståndet effektivt når de breda folkgrupperna allt mera godtas även internationellt. Från svensk sida bör vi fortsätta verka för att detta synsätt också kommer till uttryck i organisationernas praktiska biståndsverksamhet.

Livsmedelsförsörjning

Världens livsmedelssituation är kritisk. Produktionen av livsmedel har under senare år inte kunnat hålla jämna steg med efterfrågan. Detta har medfört höga spannmålspriser och en mycket låg internationell lagernivå. Prisstegringar och knapphet på handelsgödsel har samtidigt undergrävt u-ländernas möjligheter att vidmakthålla och öka sin jordbruksproduktion.

I ett skede då följaktligen behovet av internationell livsmedelshjälp är större än någonsin har den totala volymen bistånd i denna form sjunkit. Detta har orsakats dels av minskade biståndsanslag, dels av kraftigt höjda priser på livsmedel. Sedan början av år 1973 har livsmedelshjälpen volymmässigt minskat till hälften av genomsnittet under de senaste tio åren. Det är mot denna bakgrund som världslivsmedelskonferensen i november 1974 skall ses.

Under konferensen slogs fast att en tillfredsställande livsmedelsförsörjning på längre sikt kan uppnås endast genom en ökning av u-ländernas egen livsmedelsproduktion. Denna måste tillgodose de stora massornas behov av föda och förbättrad näringsstandard samtidigt som grupper

som hittills inte engagerats i utvecklingsarbetet får sysselsättning. Åtgärderna för att öka livsmedelsproduktionen förutsätter således långtgående ekonomiska och sociala reformer för en utveckling av landsbygden.

Under överskådlig tid kommer emellertid många u-länder att vara beroende av omfattande livsmedelsbistånd för att kunna upprätthålla en någorlunda tillfredsställande livsmedelsförsörjning.

På konferensen krävde u-länderna mot bakgrund av de kraftigt höjda livsmedelspriserna att länder som har spannmålsöverskott i ökad utsträckning skall göra volymmässiga i stället för värdemässiga utfästelser om livsmedelsbistånd. För att ge mottagarländerna bättre möjligheter att använda sig av livsmedelsbiståndet i sin utvecklingsplanering borde givarländerna vidare göra fleråriga biståndsutfästelser på detta område. U-länderna framförde därutöver önskemål om upprättande av en särskild internationell katastrofreserv på 500 000 ton spannmål.

Konferensen rekommenderade en internationell samordning av den nationella lagringspolitiken i syfte att nå fram till en tillfredsställande global livsmedelsberedskap. Uppbyggnaden av nationella spannmålslager är avsedd att ge en relativ säkerhet mot normala minskningar av tillgången på spannmål. Dessa lager är emellertid inte — framför allt inte i u-länderna — avsedda att täcka de särskilda behov som kan uppstå genom naturkatastrofer eller missväxt av oförutsebar omfattning i ett enskilt land. För att täcka behoven i sådana situationer rekommenderades därför i-länderna att i görlig mån avsätta en viss del av sina nationella lager för användning i internationella katastrofsituationer.

Konferensen fattade principbeslut om att upprätta en fond för jordbruksutveckling i u-länderna. Fondens resurser skall utnyttjas för finansiering av insatser som genomförs av Världsbanken, de regionala utvecklingsbankerna och UNDP. De närmare riktlinjerna för fondens verksamhet samt frågan om bidragsutfästelser kommer att behandlas vid möten under ledning av FN:s generalsekreterare. Konferensen beslöt vidare att ett världslivsmedelsråd skall upprättas. Detta råd, som skall tillsättas av FN:s generalförsamling och avge rapporter via FN:s ekonomiska och sociala råd, skall bidra till en bättre samordning av medlemsstaternas och de internationella organisationernas politik när det gäller livsmedelsproduktion, bistånd, lagring samt handel med livsmedelsprodukter.

Sverige hörde till de få i-länder som under världslivsmedelskonferensen tillmötesgick u-ländernas krav på att i ökad utsträckning göra både fleråriga och volymmässiga utfästelser om livsmedelsbistånd. Vidare kan konstateras att av i-länderna endast Norge och Sverige var beredda att under konferensen utfästa bidrag till uppbyggandet av en internationell spannmålsreserv för katastrofändamål. De svenska utfästelserna på

detta område under konferensen bör infrias genom att ett livsmedelslager läggs upp för internationella katastrofaktioner. Jag återkommer härtill under anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram.

Genom betydande bidrag till bl. a. Internationella utvecklingsfonden (IDA) och FN:s utvecklingsprogram (UNDP) stöder Sverige en rad långsiktiga insatser för jordbruks- och landsbygdsutveckling i u-länderna. Ett växande stöd lämnas även till jordbruksforskning vid internationella forskningsinstitut i u-länderna.

Av det direkta svenska utvecklingsbiståndet utnyttjas i enlighet med mottagarländernas prioriteringar en betydande andel för landsbygdsutveckling. Detta bistånd koncentreras ibland till geografiskt begränsade områden och lämnas då inom ramen för integrerade projekt såsom CADU i Etiopien eller liknande verksamhet i Kenya, Zambia och Botswana. Andra gånger avser stödet landsomfattande program som ingår i mottagarlandets totala ansträngning för att åstadkomma landsbygdsutveckling. Totalt kan inemot 30 % av de biståndsresurser som Sverige kanaliserar multilateralt och bilateralt beräknas utnyttjas för landsbygdsutveckling i u-länderna.

Direkt svenskt livsmedelsbistånd i form av vete har under budgetåret 1973/74 lämnats till Bangladesh, Pakistan, Etiopien och till de s. k. Sahelländerna[1]. Under innevarande budgetår har hittills 180 milj. kr. anvisats för upphandling och frakt av vete för dylika katastrofinsatser. Därutöver har svenska livsmedel, främst vete, kommit att bli ett viktigt inslag i det varubistånd som ställs till förfogande inom ramen för det normala utvecklingssamarbetet.

Det sammanlagda värdet av det svenska livsmedelsbiståndet för budgetåret 1973/74 var ca 115 milj. kr. Häri inräknas både det bistånd som lämnas direkt till mottagarländerna och det bistånd som kanaliseras genom multilaterala organ. Motsvarande belopp för hittills under innevarande budgetår beslutat livsmedelsbistånd är ca 245 milj. kr.

Katastrofbistånd

Under budgetåret 1973/74 fattades beslut om katastrofbistånd och extraordinära biståndsinsatser till ett sammanlagt belopp av 180,4 milj. kr. Kostnaderna för motsvarande insatser som hittills beslutats under budgetåret 1974/75 uppgår till ca 140 milj. kr. Till detta belopp kommer åtgärder som föranleds av riksdagens beslut (UU 1974: 17, rskr 1974: 383) om katastrofinsatser för 100 milj. kr. i form av vete eller andra insatser som mottagarländerna prioriterar för att kunna förbättra sin livsmedelsförsörjning.

[1] Dessa länder är Gambia, Mali, Mauretanien, Niger, Senegal, Tchad och Övre Volta.

Katastrofinsatser under tiden 1 juli 1973—31 december 1974 (milj. kr.)

	1973/74	1974/75
FN		
Bidrag till FN:s särskilda konto för hårdast drabbade u-länder		50,0
AFRIKA		
Etiopien		
Bistånd till de av torka drabbade områdena (vete 3,5 milj. kr., Lutherhjälpen 1 milj. kr., Etiopiska näringsinstitutets program 1 milj. kr., jordbruksutvecklingsprogrammet EPID:s katastrofprogram 7.5 milj. kr.)	8,7	4,3
Sahel		
Bidrag till FN:s och enskilda organisationers hjälpprogram (vete 6 milj. kr.)	15,6	
Tanzania		
Bistånd för livsmedelsimport (vete 18 milj. kr.)	40,0	18,0
Somalia		
Bistånd med anledning av torka (vete)		7,0
Guinea-Bissau		
Bistånd för livsmedelsimport	2,0	
ASIEN		
Bangladesh		
Bistånd med anledning av översvämning och livsmedelsbrist (vete 38 milj. kr., importstöd 5 milj. kr., bidrag genom enskilda organisationer 4 milj. kr.)	14,0	33,0
Bangladesh och Pakistan		
Bidrag till luftbro organiserad av UNHCR	3,0	
Pakistan		
Bistånd med anledning av översvämning (vete 10 milj. kr., Röda Korset 1 milj. kr.)	11,0	
Indien		
Importstöd (vete 24 milj. kr.)	25,0	[1]24,0
Sri Lanka		
Bistånd för livsmedels- och konstgödselimport	17,0	
Indokina		
Bidrag till UNICEF (2 milj. kr.), UNHCR (2 milj. kr.), Röda Korset (1 milj. kr.), flyktinghjälp i Sydvietnam via Frikyrkan Hjälper (1,5 milj. kr.)	4,5	2,0
PRR		
Återuppbyggnadsbistånd	20,0	
DRV		
Bidrag till riksinsamlingen för Bach-Mai-sjukhuset	10,6	

[1] Beräknat belopp.

	1973/74	1974/75
Mellersta Östern		
Bidrag till Röda Korset för Internationella Röda Korskommitténs program för krigsdrabbade	1,0	
Cypern		
Bidrag till Röda Korset för Internationella Röda Korskommitténs program för krigsdrabbade		0,5
LATINAMERIKA		
Chile		
Stöd till offer för statskuppen i Chile genom enskilda organisationer och UNHCR samt i form av stipendier	7,5	
Honduras		
Bidrag genom Röda Korset och Pingstmissionen med anledning av översvämning		0,3
ÖVRIGT	0,5	0,2
SUMMA	180,4	139,3

För budgetåret 1975/76 föreslår SIDA upp till 200 milj. kr. för katastrofbistånd. De senaste årens utveckling, inte minst den aktuella försörjningssituationen i många av de fattiga u-länderna, motiverar att det på biståndsanslagen finns en reserv av denna storleksordning för icke förutsedda biståndsinsatser. Ett belopp på 110 milj. kr. har beräknats för nya biståndsfonder som nu diskuteras inom FN. För den händelse dessa medel inte tas i anspråk för någon av dessa fonder bör de vid behov kunna utnyttjas för katastrofändamål.

I linje med riksdagens uttalande (UU 1974: 17, rskr 1974: 383) kommer en del av de medel som står till förfogande för katastrofbistånd att användas för upphandling av vete. Det finns särskild anledning räkna med ett fortsatt behov av katastrofinsatser för bl. a. Indokina, Sydasien och de torkdrabbade länderna i Afrika. Medel kan också behövas för fortsatta humanitära hjälpinsatser för offren för utvecklingen i Chile.

Liksom under de närmast föregående budgetåren bör katastrofreserven få utnyttjas med stor flexibilitet. Den bör således inte vara förbehållen åtgärder för att lindra akut nöd orsakad av krigshändelser eller naturkatastrofer, utan bör också kunna utnyttjas som extra bistånd till länder med vilka Sverige har utvecklingssamarbete när dessa länders försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser.

Sedan ett antal år har Sverige aktivt engagerat sig för att öka FN-organens katastrofberedskap. Under senare tid har främst två frågor uppmärksammats. Det gäller för det första FN-systemets roll beträffande internationell beredskap i fråga om livsmedelsförsörjning. Detta var en

central fråga på världslivsmedelskonferensen. För det andra har Sverige verkat för ett starkare FN-engagemang när det gäller katastrofförebyggande åtgärder. Sådana åtgärder bör ses som en naturlig del av den långsiktiga utvecklingsplaneringen i alla de länder som ligger i katastrofhotade områden. Det är särskilt angeläget att FN:s katastrofkontor (UNDRO) får resurser att hjälpa enskilda u-länder att skapa en beredskap för katastrofsituationer. FN:s generalförsamling antog hösten 1974 en resolution, som på svenskt initiativ bl. a. innehåller en uppmaning till FN:s generalsekreterare att undersöka möjligheterna att öka UNDRO:s resurser härför. Sverige har ställt i utsikt ett särskilt bidrag till UNDRO för verksamheten.

I en utredning om det svenska katastrofbiståndet som SIDA har företagit understryks vikten av åtgärder för att förebygga katastrofer och skapa effektiva katastroforganisationer i u-länderna. Detta svarar väl mot de initiativ som Sverige har tagit vid FN:s generalförsamling år 1974 för att stärka UNDRO:s verksamhet. Utredningen diskuterar också SIDA:s roll när det gäller katastrofbiståndets administration. SIDA förordas ha ett nära och omfattande samarbete med enskilda organisationer och myndigheter verksamma på katastrofhjälpens område. Jag delar denna uppfattning. Därtill framhåller utredningen att SIDA borde medverka aktivare i beredningen av ärendena i katastrofgruppen inom utrikesdepartementet. Liksom hittills finner jag det angeläget att gruppens sammanträden förbereds i nära samarbete mellan UD och SIDA och att gruppen behåller sin karaktär av forum för informellt samråd inför beslut i katastrofärenden.

Befolkningsfrågor

FN:s befolkningskonferens i Bukarest var den första mellanstatliga konferensen om befolkningsfrågans globala aspekter. Konferensen präglades av samma anda som FN:s extra generalförsamling vilken kort tid dessförinnan konstaterat att grundläggande förändringar i förhållandet mellan u- och i-länder är väsentliga för den ekonomiska och sociala utvecklingen i u-länderna.

Orsaken till u-världens fattigdom skall enligt den aktionsplan som antogs av befolkningskonferensen inte sökas i höga födelsetal. Dessa är i stället en följd av fattigdomen. På sikt kan de sänkas i u-länderna endast genom ekonomiska och sociala förändringar. Den av bl. a. Sverige företrädda ståndpunkten att befolkningsfrågan inte endast rör u-länderna utan hör samman med den globala tillgången och fördelningen av jordens resurser vann gehör vid konferensen.

Sverige har varit pådrivande när det gäller att ge familjeplanering en framträdande roll i det internationella utvecklingssamarbetet. Under senare år har Sverige också engagerat sig för att sätta in befolkningsfrågan

i dess större politiska och sociala sammanhang. Erfarenheten har allt klarare visat att en sänkning av födelsetalen sällan kan uppnås isolerat utan måste föregås av en förbättring av människors sociala villkor. En förändring av kvinnans situation är härvidlag av särskild betydelse.

Familjeplaneringsbistånd utgör ett viktigt inslag i samarbetet med flera av Sveriges programländer. Det kan även lämnas utanför kretsen av programländer. Förberedelser har t. ex. påbörjats för ett samarbete med Mexico på sexualundervisningens område. När det gäller insatser i nya mottagarländer är det, som riksdagen har framhållit, väsentligt att beakta att familjeplaneringen är inordnad i en allmän och social omvårdnadspolitik. Denna uppfattning överensstämmer väl med den syn på familjeplaneringens roll i ländernas breda utvecklingssträvanden som kom till uttryck i befolkningskonferensens aktionsplan.

Under en följd av år har en gradvis förskjutning ägt rum av det svenska familjeplaneringsbiståndet till förmån för internationella program. För budgetåret 1975/76 beräknas ungefär två tredjedelar av stödet lämnas via internationella organisationer, främst FN:s befolkningsfond (UNFPA) och Internationella familjeplaneringsförbundet (IPPF). Forskning på den mänskliga fortplantningens område stöds genom bidrag till Världshälsovårdsorganisationen (WHO).

Det totala stödet till familjeplaneringsverksamhet uppgår för innevarande budgetår till ca 105 milj. kr. För budgetåret 1975/76 beräknar jag, i linje med SIDA:s förslag, ca 145 milj. kr. för ändamålet.

Det internationella kvinnoåret

FN har proklamerat år 1975 som det internationella kvinnoåret. En världskonferens i FN-regi skall äga rum i Mexico City i sommar. Konferensen skall behandla olika aspekter av kvinnans deltagande i samhällsutvecklingen i både rika och fattiga länder.

Från biståndspolitiska utgångspunkter är det naturligt att Sverige verkar för att konferensen ägnar stor uppmärksamhet åt kvinnans situation i u-länderna och bidrar till att öka möjligheterna för kvinnorna att på lika villkor delta i utvecklingsprocessen. Konferensen bör söka belysa hur politiska, ekonomiska och teknologiska förändringar främjar eller motverkar strävanden till jämställdhet mellan könen och en förändring av traditionella könsroller.

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor har i uppgift att samordna och stimulera aktiviteter i Sverige med anknytning till kvinnoåret. Inom ramen för bidrag till FN:s generalsekreterare för verksamhet med anknytning till strategin för det andra utvecklingsårtiondet har Sverige med 2,2 milj. kr. stött förberedelserna för det internationella kvinnoåret.

Regionalt samarbete

Vid FN:s extra generalförsamling år 1974 slogs fast att fördjupad och utvidgad regional samverkan mellan u-länderna stärker deras roll i den internationella ekonomin. Sådan samverkan, som förekommer i olika former, kan bidra till ett minskat ekonomiskt beroende av de rika länderna. Det kan underlätta arbetsfördelning mellan länderna och ge behövligt underlag för kostnadskrävande samhällsinvesteringar.

Regionalt samarbete som syftar till att stärka de medverkande u-ländernas möjligheter att självständigt utforma en utvecklingspolitik till förmån för folken ligger i linje med det svenska utvecklingssamarbetet. Utifrån denna grundsyn har svenskt bistånd, efter prövning i varje enskilt fall, lämnats till olika ändamål under en följd av år.

De bidrag till olika regionala verksamheter som jag senare kommer att föreslå för budgetåret 1975/76 uppgår till sammanlagt över 50 milj. kr. Mer än hälften av detta belopp avser bidrag till Afrikanska utvecklingsbanken och Afrikanska utvecklingsfonden. Bidrag lämnas vidare till ett projekt på råvaruhandelns område som ingår i de alliansfria staternas handlingsprogram för ekonomiskt samarbete mellan u-länderna. För bistånd till Östafrikanska gemenskapen beräknar jag 15 milj. kr. Detta bistånd innefattar såväl krediter som personalbistånd. Vidare lämnas stöd till ett forskningsinstitut för utveckling och ekonomisk planering i Dakar samt till en östafrikansk mellanstatlig organisation för gräshoppsbekämpning. Sverige finansierar också regionala konferenser och seminarier på bl. a. befolknings-, utbildnings- och sysselsättningsområdena.

U-landsforskning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 april 1971 tillkallade dåvarande statsrådet Sven Moberg sakkunniga med uppdrag att utreda frågor rörande inriktning och organisation av forskning med anknytning till u-landsproblem. U-landsforskningsutredningen avlämnade sitt betänkande (SOU 1973: 41) Forskning för utveckling i september 1973. Betänkandet har därefter remissbehandlats.[1]

[1] Följande myndigheter och organisationer har efter remiss yttrat sig över betänkandet: styrelsen för internationell utveckling (SIDA), socialstyrelsen, nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden, statskontoret, riksrevisionsverket, universitetskanslersämbetet, skolöverstyrelsen, svenska UNESCO-rådet, statens livsmedelsverk, statens naturvårdsverk, svenska FAO-kommittén, kommerskollegium, arbetsmarknadsstyrelsen, statens råd för byggnadsforskning, styrelsen för teknisk utveckling, statens råd för vetenskaplig information och dokumentation, nordiska afrikainstitutet, Latinamerika-institutet, statens medicinska forskningsråd, statens naturvetenskapliga forskningsråd, statens humanistiska forskningsråd, statens råd för samhällsforskning, statens råd för atomforskning, samarbetsnämnden för jordbrukets högskolor, statens veterinärmedicinska anstalt, statens råd för skogs- och jordbruksforskning, statens industriverk, biståndspolitiska utredningen, nationalkommittén för FN:s befolkningskonferens, forskningsrådsutredningen, Svenska röda korset, direktionen för Handelshögskolan i Stockholm, Sveriges exportråd, Vetenskapsakademin, Ingenjörsvetenskapsakademin, Rädda barnens riksförbund, Sveriges industriförbund, Svenska arbetsgivareföreningen,

U-landsforskningsutredningens betänkande rör i huvudsak frågor som har anknytning till utvecklingssamarbetet och till pågående stöd för u-landsforskning. Chefen för utbildningsdepartementet har därför överlåtit åt mig att bereda regeringens ställningstagande till utredningens förslag. Förslagen i det följande har utarbetats i samråd med utbildningsministern.

Utredningen

Utredningen framhåller att utvecklingsforskning täcker ett mycket stort fält och skiljer därför mellan olika typer av forskningsinsatser. *Utvecklingsteoretisk* forskning analyserar underutveckling och utveckling som samhälleliga förändringsprocesser, medan *kartläggande* utvecklingsforskning ger nödvändig kunskap om t. ex. fysiska, sociala och politiska miljöer i vilka förändringsprocesserna äger rum. *Sektoriell* utvecklingsforskning slutligen avser konkreta problemområden av betydelse för utvecklingen och försöken att påverka denna i önskad riktning.

Inom alla typer av utvecklingsforskning måste enligt utredningen vissa principer upprätthållas för att insatserna skall komma u-länderna till del. Forskningen bör vara *problemorienterad,* dvs. föranledd av att det finns ett samhällsproblem som den kan bidra till att lösa. Underutveckling är ett sammansatt problem. Det måste därför studeras och angripas genom *mång- och tvärvetenskapliga* insatser. Utvecklingsforskning bör också vara *värderelevant,* vilket innebär att den skall syfta till att underutvecklingens tillstånd bryts. En fjärde princip är *u-landscentrering* som innebär att u-ländernas egen roll inom forskningen skall stärkas.

Utredningen belyser i sitt betänkande forskningssituationen i u-länderna. Dessa satsar förhållandevis små resurser på forskning och den forskning som förekommer utgår mera sällan från en självständig identifiering av de egna problemen. Utredningen har vidare funnit att de få u-länder som har en självständig politik på detta område i första hand satsar på tillämpad forskning som snabbt kan bidra till att lösa akuta utvecklingsproblem. Denna undervärdering av grundforskningen medför enligt utredningen en fara för att u-länderna avskär sig från källorna till vetenskapliga innovationer.

Utredningen avvisar tanken att de stora bristerna i fråga om kapacitet för forskning i u-länderna skulle kunna leda till slutsatsen att u-länderna bör avstå från självständiga insatser på detta område. En egen kapacitet

Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska uppfinnarföreningen, Folkbildningsförbundet, Svenska Missionsrådet, Sveriges förenade studentkårer, Svenska FN-förbundet och Centralinstitutet för nordisk asienforskning, Köpenhamn. Flera av remissinstanserna har bifogat yttranden från olika myndigheter, organ och sammanslutningar. Härutöver har ett yttrande inkommit från Sveriges sociologförbund.

behövs för att länderna skall kunna följa och dra nytta av relevant forskning på annat håll och för att forskning överhuvud taget skall komma till stånd om frågor som gäller den egna speciella situationen. Insatser för att höja forskningskapaciteten behövs därför.

Som ytterligare bakgrund till förslag om ökat svenskt stöd för u-landsforskning redovisar utredningen hur de internationella organisationerna i växande utsträckning stöder och samordnar utvecklingsforskning. De internationella organisationernas viktiga men hittills delvis försummade roll som samordnare framhävs. Tidigare svenskt stöd för utvecklingsforskning och några andra givarländers insatser berörs också i betänkandet.

U-landsforskningsutredningen framhåller att det svenska stödet till utvecklingsforskning bör grundas på en genomtänkt syn på utvecklingsproblemen och inriktas på bestämda utvecklingspolitiska mål. Tillgång på svensk forskningskapacitet och möjligheter till internationell samordning bör också beaktas vid utformningen av insatserna.

Något eller några av följande fem kriterier anser utredningen bör uppfyllas för att ett projekt skall kunna stödjas.

— Området täcks av berörda u-länders utvecklings- och forskningsprioriteringar. Detta gäller särskilt i de fall då forskningsinsatsen skall utföras i berörda u-länder.
— Området är av så grundläggande betydelse i utvecklingsprocessen att en svensk insats bör göras oavsett vad som redan gjorts eller görs på andra håll.
— Området har svensk forskningskapacitet och erfarenhet.
— Området rymmer viktig, men ännu föga uppmärksammad, forskning som kräver pionjärinsatser.
— Området har en sådan karaktär att forskningssamarbete mellan Sverige och berörda u-länder underlättas av Sveriges internationella ställning.

Utredningen anser att huvudansvaret när det gäller val av områden för forskningsstöd bör falla på en framtida organisation för utvecklingsforskning. I betänkandet ges dock exempel på områden där man redan nu kan säga att insatser är angelägna. För att förbättra kunskapen om utvecklingsprocessen bör utvecklingsteoretisk forskning liksom fortlöpande kartläggande forskning ges ökat stöd. Den övervägande delen av det svenska stödet för u-landsforskning förutsätts dock som hittills gå till väl avgränsad forskning inom några viktiga problemområden. Sådana områden är bl. a. fortplantningsforskning, näringsforskning, jordbruksforskning och u-landsinriktad ekologi, medicin, gruvhantering, skogsforskning samt också regional utveckling och regional planering. Andra viktiga områden är u-landsanpassad teknologi, utbildning, kommunikation, resultatvärdering och kunskapsöverföring, folkrörelser, folk-

lig mobilisering och deltagande i utvecklingsansträngningar samt samspelet inom utvecklingssamarbetet mellan forskning, politik, förvaltning och projektadministration.

Utformningen av alla u-landsforskningsinsatser bör enligt utredningen ta sikte på:

att höja u-ländernas forskningskapacitet;

att utbilda forskare i u-land;

att så långt möjligt förlägga forskning till u-land;

att på ett effektivt sätt sprida forskningsresultat till främst beslutsfattare i u-land;

att förankra utvecklingsforskningen i forskarsamhället.

En viktig del av forskningsbiståndet bör utgöras av stöd till utbildning av forskare i u-länder. Denna utbildning bör knytas till konkret forskningsverksamhet. Utredningen anser att forskarutbildning i i-land bör komma i fråga endast om inga andra möjligheter förcligger. Utredningen framhåller riskerna för bristande integration med utvecklingsansträngningarna om utbildningen förläggs till en miljö som i väsentliga avseenden skiljer sig från den i vilken forskaren förutsätts arbeta i fortsättningen.

Stödet bör i möjligaste mån gå till sådan forskning som bedrivs i u-land. Utredningen påpekar dock att åtskillig forskning ställer krav på basresurser som u-länderna saknar.

Ansvaret för planering och genomförande av insatser bör, enligt utredningen, i så stor utsträckning som möjligt ligga på forskarna själva. Resultaten bör ges god spridning inte bara till forskarkolleger utan också till beslutsfattare och planerare i u-länderna.

Utredningen behandlar i sitt betänkande också organisationen för svenskt stöd för utvecklingsforskning. Utredningen anser inte att någon existerande organisation kan ges ansvaret för ökade svenska insatser på detta område utan föreslår att en *nämnd för utvecklingsforskning* inrättas.

Nämnden för utvecklingsforskning föreslås ligga under utrikesdepartementet och vara självständigt beslutande och medelsdisponerande. Utredningen föreslår vidare att den skall få elva av regeringen utsedda ledamöter. Sex av dessa förutsätts vara forskare med erfarenhet av u-landsforskning och tvär- och mångvetenskaplig samverkan och fem företrädare för biståndsförvaltningen och det allmänna. För samråd i principfrågor föreslår utredningen att nämnden skall knyta till sig en *referensgrupp* bestående av företrädare för u-länder och internationell utvecklingsforskning.

Nämnden för utvecklingsforskning skall enligt utredningen ha till uppgift att aktivt stödja insatser inom olika problemområden. Den skall också kunna stödja projekt utanför det egna forskningsprogrammet.

Utredningen föreslår att nämnden får tillgång till ett eget *kansli,* med en forskare som leder verksamheten och en administrativ chef. Ett antal — från början minst fem — sektoransvariga forskare bör också knytas till kansliet. I fråga om kansliets arbete anges särskilt i betänkandet att det bör ha en projektadministrativ enhet och en informationsenhet. Möjligheter skall finnas för nämnden att arvodesanställa experter för olika uppdrag. Utredningen utgår ifrån att administrativa tjänster till största delen skall kunna köpas från SIDA.

Ansvaret för att genomföra olika insatser bör enligt utredningen i första hand förläggas till existerande forskningsorgan. Detta gäller för forskning både i Sverige och något u-land. Nämnden skall kunna ställa personal till förfogande för forskning i u-land, lämna stöd till forskarutbildning samt finansiera forskning i Sverige och deltagande i internationella insatser på detta område. Nämnden för utvecklingsforskning bör enligt utredningen samarbeta nära med SIDA som liksom hittills förutsätts stödja insatser som krävs för planering och genomförande av biståndsprogram. Nämndens uppgifter skulle ha mer långsiktig karaktär. På samma sätt som nämnden härmed blir ett komplement till biståndsförvaltningen skulle den också som specialorgan för utvecklingsforskning bli ett komplement till forskningsrådsorganisationen. Utredningen förutsätter ett nära samarbete mellan nämnden och forskningsråden.

Utredningen föreslår avslutningsvis att 5 % av de totala biståndsanslagen skall avsättas för utvecklingsforskning. För nämndens första verksamhetsår, vilket utredningen förutsåg bli budgetåret 1974/75, föreslogs 100 milj. kr.

Remissyttranden

Nästan samtliga remissinstanser som yttrat sig över u-landsforskningsutredningens betänkande kommer med positiva omdömen om den diskussion och analys av begrepp och problem inom u-landsforskningen som utredningen gör. Remissinstanserna delar också i allmänhet utredningens uppfattning om att det finns ett behov av ökat stöd till u-landsforskning. *LO* finner att forskningen har en viktig roll att spela för att underutvecklingens problem skall kunna övervinnas men anser att dess självständiga betydelse inte får överbetonas. Man kan enligt LO inte förvänta sig att en u-landsregim som har en svag allmän utvecklingspolitik skall kunna övervinna underutvecklingens problem med en intelligent forskningspolitik. En viss tvekan inför att fastställa att ett bestämt belopp skall utnyttjas för forskning anmäls också av bl. a. *biståndspolitiska utredningen (BPU)* och *riksrevisionsverket (RRV). SIDA* anser att det kan vara en konflikt mellan att låta u-ländernas önskemål styra inriktningen av det svenska biståndet och att anslå särskilda medel för u-landsforskning. *Statskontoret,* som bl. a. framhåller att

forskningsinsatsernas betydelse inte kan hänföras till ett enda u-land, anser att forskningsstöd bör utgå också vid sidan av det länderfördelade biståndet. I flera remissvar bl. a. från institutioner som har anknytning till forskning betonas att utbyggnaden av det svenska stödet för u-landsforskning bör ske successivt. Utredningens förslag om att 5 % av biståndsanslagen skall anslås för utvecklingsforskning tillstyrks bara av ett fåtal remissinstanser.

I fråga om inriktningen och utformningen av stödet för u-landsforskning betonar de remissinstanser som har yttrat sig om detta att verksamheten bör inriktas på att stärka u-ländernas egen roll inom forskningen. *SIDA* framhåller att u-ländernas forskningskapacitet måste höjas och att forskningen måste utformas så att u-länderna kan tillgodogöra sig resultaten. Denna uppfattning får odelat stöd i nästan alla remissyttranden. En samverkan mellan svensk forskning och institutioner och forskare i u-land förutsätts samtidigt i flera svar. I detta sammanhang pekar flera forskningsinstitutioner på behovet av utbildning av u-landsforskare.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ansluter sig i princip till uppfattningen att u-landsforskningen skall vara u-landscentrerad. Praktiska problem kan dock förhindra att forskning i nuläget lokaliseras till u-länderna. UKÄ anser vidare att u-landsforskning bedriven av svenska forskare eller vid svenska institutioner har stor betydelse också för möjligheterna att internationalisera svensk forskning och undervisning. *Forskningsrådsutredningen* ger uttryck för en liknande uppfattning när den framhåller att det är ett angeläget mål att också öka i-ländernas förmåga att utföra relevant forskning inom detta område. *Sveriges Exportråd, Sveriges Industriförbund* och *Svenska arbetsgivareföreningen* framhåller att t. ex. anpassning av teknologi till u-landsförhållanden med fördel kan göras till en uppgift för det svenska näringslivet.

I flera remissyttranden från forskningsinstitutioner ges exempel på forskningsuppgifter som är av betydelse för u-länderna. Från samhällsvetenskapligt håll och från forskningsrådsutredningen betonas särskilt att stöd skall kunna utgå också till forskning som ifrågasätter rådande principer inom utvecklingssamarbetet och som upplevs som kontroversiell av något u-land.

Utredningens förslag om att inrätta en fristående nämnd för utvecklingsforskning får stöd av ett antal remissinstanser som representerar undervisning och forskning. Det angelägna i att en självständig organisation kommer till stånd framhävs särskilt starkt av bl. a. *statens råd för samhällsforskning, Svenska sociologförbundet* och *statskontoret.* Andra remissorgan som framfört en uppfattning i organisationsfrågan anser dock att organisationen för svenskt stöd för u-landsforskning bör ha en nära anknytning till SIDA. *SIDA, socialstyrelsen, RRV, skolöverstyrelsen, statens livsmedelsverk, Svenska FAO-kommittén, kom-*

merskollegium, statens råd för byggnadsforskning, styrelsen för teknisk utveckling m. fl. anser att ett nytt organ behövs men att detta bör vara anknutet till biståndsmyndigheten.

Biståndspolitiska utredningen framhåller att den har i uppdrag att se över biståndets administration och att något definitivt beslut om hur stödet till u-landsforskning skall vara organiserat inte bör tas förrän denna översyn gjorts.

FN:s och andra internationella organisationers roll som lämplig kanal för och samordnare av stöd för u-landsforskning framhävs särskilt i yttrandena från *RRV, Svenska FN-förbundet, UNESCO-rådet, FAO-kommittén, nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden* m. fl.

Föredraganden

U-landsforskningsutredningen har i sitt betänkande (SOU 1973: 41) Forskning för utveckling lagt fram förslag om organisation och inriktning för ökat stöd till u-landsforskning.

F. n. svarar u-länderna endast för ca 1—2 % av världens samlade utgifter för teknisk och naturvetenskaplig forskning. I sitt utvecklingsarbete är u-länderna därför hänvisade till att importera kunskap och teknologi. Detta är för ett u-land förenat med en rad problem och kostnader. Ibland finns inte kunskap att få därför att frågor som är angelägna för u-landet inte intresserat dem som har kapacitet för forskning och utvecklingsarbete. Den teknik och det kunnande som finns är för det mesta inte anpassade till produktionsmöjligheterna i u-länderna. I de fall den önskade teknologiska kunskapen existerar är den ofta tillgänglig endast på hårda villkor. Säljaren av teknologi kan t. ex. föreskriva var och till vilket pris ett u-landsföretag får köpa sina råvaror och halvfabrikat och i vilken utsträckning företaget som använder teknologin får tillverka för export. I en del fall görs teknologi tillgänglig bara i samband med utländska investeringar vilket också kan medföra ett ökat beroende för u-landet. U-ländernas svårigheter förstärks av att de saknar kapacitet att tillgodogöra sig också allmänt tillgängliga forskningsresultat.

Det är u-länder som är inriktade på att öka sitt ekonomiska oberoende som upplever sitt underläge inom forskningen som mest besvärande. Med de mål, som gäller för svensk biståndspolitik blir det därför en angelägen uppgift att stödja u-ländernas åtgärder för att bygga upp en egen forskningskapacitet och en egen teknologisk bas.

Under de senaste åren har forskning och teknik, bl. a. på initiativ av u-länderna, ägnats ökad uppmärksamhet i den internationella diskussionen om utveckling och underutveckling. FN:s kommitté för vetenskap och teknologi för utveckling har särskilt framhållit betydelsen av att u-länderna får egen kapacitet för forskning. I praktiken har

dock u-länderna ofta svårt att satsa på forskning. Detta beror dels på att de har brist på utbildad personal, dels på att det är svårt att dra knappa budgetmedel från omedelbart produktiva projekt. I flera fall skulle det också vara slöseri med resurser om varje land försökte skaffa sig forskningskapacitet på alla viktiga områden. För resurskrävande forskning av intresse för grupper av u-länder förefaller mellanstatligt samarbete vara den rimliga lösningen.

Ett annat väsentligt motiv för svenska insatser inom u-landsforskningen är att de kan öka vår egen förmåga att förstå underutveckling och utveckling och vår roll i sammanhanget. Genom att svenska forskare och institutioner engageras i u-landsforskning ofta i direkt samarbete med forskare från u-länder eller andra i-länder underlättas också en internationalisering av svensk utbildning och forskning. Jag vill i detta sammanhang också framhålla att man vid sidan av den särskilda u-landsforskningen bör eftersträva en sådan allmän vidgning av forskningen på olika områden att den mera än hittills beaktar u-ländernas behov.

U-landsforskningsutredningen framhåller att svenskt stöd för u-landsforskning bör utgå från en genomtänkt syn på underutvecklingens natur och orsaker och underordnas allmänna mål för utvecklingssamarbetet. Tillgänglig forskningskapacitet och behovet av att samordna forskningen internationellt anges också som förutsättningar. Jag delar utredningens mening på denna punkt. Den syn på utvecklingsprocessen som präglar hela biståndspolitiken bör också bilda utgångspunkt för insatser på forskningsområdet. Forskningsstödet skall vara inriktat på att uppfylla de allmänna målen för Sveriges utvecklingssamarbete. Av effektivitetsskäl bör också Sveriges insatser på u-landsforskningsområdet så långt som möjligt samordnas med vad som görs av andra länder eller av internationella organisationer. Utifrån dessa allmänna principer vill jag anföra följande om *u-landsforskningens inriktning och utformning.*

Forskningsbehov som aktualiseras av u-länder som i sin utvecklingspolitik strävar mot ekonomisk och social rättvisa och ökat självbestämmande bör prioriteras. En självklar förtur har önskemål om forskningssamarbete från programländer. Utredningen ger i betänkandet en rad exempel på områden där forskningsinsatser kan bidra till att underutveckling hävs. Jag ser inte anledning att göra något generellt uttalande om hur forskningsstödet bör fördelas på olika områden. Tyngdpunkten i forskningsstödet ligger nu på fortplantningsforskning, hälso- och jordbruksforskning. Dessa områden är väsentliga. Samtidigt är det klart att även andra områden kan vara angelägna. De probleminventeringar som diskuterats bl. a. i samband med FN-konferenserna om miljö, befolkning och livsmedel har visat på forskningsuppgifter som är av intresse både för u- och i-länder. Valet av områden som skall få forsk-

ningsstöd bör i betydande mån göras beroende av vilka insatser som efterfrågas direkt av u-länderna. Möjligheterna till internationell samordning genom exempelvis en särskild grupp som i fråga om jordbruksforskning bör också spela in vid val av områden. I detta sammanhang vill jag peka på att det nyligen bildade FN-universitetet kan komma att underlätta samordning av forskning inom olika områden.

Jag delar utredningens uppfattning om att stöd för alla slag av u-landsforskning skall kunna komma i fråga. Liksom LO finner jag det dock naturligt att tonvikt läggs på forskning om konkreta problem, som kan ge resultat på relativt kort sikt. Även olika slag av utvecklingsteoretisk forskning och kartläggande forskning bör dock kunna stödjas. Särskilda svenska insatser på dessa områden är också motiverade för att öka vår egen kunskap om och förståelse av u-ländernas situation och behov liksom av Sveriges roll i ett internationellt samarbete.

I fråga om forskningsstödets utformning bör u-landsforskningsutredningens förslag få vägleda den framtida verksamheten. I enlighet med de grundläggande principerna för det svenska utvecklingssamarbetet bör stödet till u-landsforskning vara starkt u-landscentrerat. Åtgärder som bidrar till att höja u-ländernas egen forskningskapacitet skall prioriteras.

Den forskning som får stöd skall i så stor utsträckning som möjligt bedrivas vid u-landsinstitutioner och av u-landsforskare. Aktiv u-landsmedverkan i forskningen tjänar det dubbla syftet att utveckla u-landets forskningskapacitet och att bidra till att sprida forskningsresultat i berörda länder.

Kravet att u-landsforskningen skall vara u-landscentrerad gäller också där svensk forskning engageras. Verksamheten kan exempelvis genomföras i samarbete mellan en svensk institution och en u-landsinstitution så att svenska forskare kan hjälpa till med forskarutbildning eller med institutionsuppbyggnad i ett u-land. Principen om att forskningsstödet skall vara u-landscentrerat innebär i första hand att u-länderna själva bör ange de behov av insatser som finns. Detta hindrar emellertid inte att det statliga stödet samtidigt främjar en fritt kunskapssökande forskning. Jag finner det sålunda helt naturligt att de forskningsresultat som kommer fram kan vara kontroversiella både vad avser den svenska biståndspolitiken och för enskilda u-länder.

I likhet med utredningen och flera remissinstanser vill jag avslutningsvis understryka att förekomsten av svensk forskningskapacitet inom ett område inte kan vara ett tillräckligt kriterium för att stödja en viss forskningsinsats. Däremot kan naturligtvis tillgången på svenska forskare med intresse för u-landsforskning vara en viktig förutsättning för forskningsinsatser som av andra skäl bedöms angelägna.

Vad gäller frågan om hur u-landsforskningen skall administreras vill

jag erinra om att enligt sina direktiv skall biståndspolitiska utredningen göra en översyn av den svenska biståndsförvaltningen och avge förslag till eventuella förändringar. Denna översyn bör naturligtvis innefatta frågan om hur stödet till u-landsforskning skall inordnas i utvecklingssamarbetet. Jag är därför inte beredd att föreslå att en fristående organisation för u-landsforskning inrättas. I avvaktan på att biståndspolitiska utredningen slutför sitt arbete avser jag att tillkalla en särskild *beredning för u-landsforskning.*

Beredningen för u-landsforskning avses få en rådgivande och initierande ställning i förhållande till de instanser som nu beslutar i forskningsärenden dvs. regeringen och SIDA. Den bör avge rekommendationer om omfattning, inriktning och fördelning av det totala svenska stödet för u-landsforskning liksom om enskilda forskningsinsatser. Den skall också på eget initiativ och efter egna utredningar kunna föra fram förslag om forskningsinsatser. Till ledamöter i beredningen avser jag kalla representanter för forskningen och för det allmänna. Beredningen för u-landsforskning bör få ett eget sekretariat. Av administrativa skäl och för att kravet om u-landscentrering av forskningen lättare skall kunna uppfyllas föreslår jag att sekretariatet förläggs till SIDA. Jag kommer senare att beräkna medel för två nya tjänster vid SIDA för detta ändamål. I sekretariatet bör vidare finnas en medverkan från utrikesdepartementet. Därmed underlättas strävandena att samordna det svenska stödet till u-landsforskning med vad som sker internationellt.

Beredningen för u-landsforskning förutsätts genom sin sammansättning och genom sekretariatet få goda kontakter med den aktiva forskningen och med andra forskningsorgan. Det är särskilt angeläget att de statliga forskningsrådens kompetens att bedöma forskningsprojekt också utnyttjas inom u-landsforskningen där detta är praktiskt möjligt.

Det ankommer på regeringen att närmare utforma principer och anvisningar för beredningens arbete.

Sverige lämnar sedan flera år ett betydande stöd till olika former av u-landsforskning. Utbetalningar av biståndsmedel för forskningsinsatser uppgick sålunda under budgetåret 1973/74 till ca 38 milj. kr. Härtill kommer utgifter på minst 10 milj. kr. inom ramen för det reguljära samarbetet med programländerna. Under innevarande budgetår beräknas kostnader för de forskningsinsatser som ligger utanför landprogrammen till drygt 60 milj. kr. Innan jag tar ställning till den samlade medelsramen under budgetåret för stöd till u-landsforskning utanför landprogrammen finner jag det angeläget att redogöra för inriktning, utformning och planer beträffande pågående insatser på forskningens område.

Svenskt stöd för u-landsforskning budgetåren 1973/74 och 1974/75 (milj. kr.)
(Forskning inom ramen för samarbetet med programländerna upptas inte)

Insats	Utgift 1973/74	Beräknat 1974/75
WHO:s fortplantningsforskning	21,5	25,0
Konsultativa gruppen för jordbruksforskning	7,2	10,0
WHO:s forskning om närings- och hälsofrågor m. m.		5,0
ILO:s världssysselsättningsprogram	2,1	3,0
FN:s forskningsinstitut för social utveckling (UNRISD)	1,0	1,3
Övrigt	6,1	17,7
varav genom SIDA	4,9	16,3
Summa	**37,9**	**62,0**

En betydande del av Sveriges stöd till u-landsforskning har avsett bidrag till WHO:s forskningsprogram om mänsklig fortplantning. Det svenska stödet till programmet under budgetåren 1971/72—1974/75 uppgick till sammanlagt 85 milj. kr. vilket motsvarade 60 % av de totala kostnaderna. För budgetåret 1974/75 har 25 milj. kr. anvisats. Forskningen bedrivs i huvudsak vid centra i Stockholm, Moskva, New Delhi och Buenos Aires. Särskilda kliniker och projektgrupper bl. a. i u-länder är också knutna till programmet. Syftet med forskningen är att utveckla preventivmedelsteknik som främst skall lämpa sig för användning i u-länderna. Befolkningskonferensen i Bukarest uttryckte stöd för WHO:s forskning. Mot bakgrund av att verksamheten riskerar att hämmas av brist på resurser beräknar jag det svenska bidraget till WHO för fortplantningsforskning till 30 milj. kr. för budgetåret 1975/76. I syfte att möjliggöra en fortsatt långsiktig planering förordar jag att en utfästelse lämnas om fortsatt stöd till programmet med ett belopp om lägst 30 milj. kr. per år för budgetåren 1976/77 och 1977/78.

Överläggningar pågår med WHO om en utökning av det svenska stödet till att även omfatta forskning om närings- och hälsofrågor, parasitära sjukdomar samt utvecklingen av hälso- och sjukvårdssystem i u-länderna. Dessa insatser kan komma att kosta sammanlagt ca 5 milj. kr. per år under en försöksperiod på tre till fem år. Jag beräknar ett medelsbehov härför om 5 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Budgetåret 1974/75 stödjer Sverige med 10 milj. kr. u-landsforskningsinsatser på jordbruksområdet genom den konsultativa gruppen för internationell jordbruksforskning. Denna grupp, som leds av UNDP, Världsbanken och FN:s jordbruksorganisation (FAO) och har 19 medlemmar, samordnar och fördelar bistånd för jordbruksforskning. Medlemsländernas totala bidrag till verksamheten uppgår till 34,5 milj. dollar under år 1974. För budgetåret 1975/76 beräknar jag ett oförändrat medelsbehov på 10 milj. kr. för detta ändamål.

Sverige har utfäst sig att lämna finansiellt stöd om sammanlagt

360 000 kr. under en treårsperiod till en studie som utförs av Världsbanken om arbetsintensiva metoder vid anläggningsarbeten. För budgetåret 1975/76 uppgår medelsbehovet för detta ändamål till 120 000 kr.

Sverige har under budgetåret 1974/75 bidragit med 3 milj. kr. till den verksamhet som äger rum inom ramen för FN:s arbetsorganisations (ILO) världssysselsättningsprogram (WEP). WEP omfattar såväl forskningsverksamhet som biståndsinsatser. De svenska bidragen har utnyttjats för forskning avseende sambanden mellan sysselsättning och teknologi och mellan sysselsättning och inkomstfördelning. Även ett forskningsprojekt avseende sysselsättning på landsbygden avses få svenskt stöd.

Mot bakgrund av u-ländernas intresse för programmet och ILO:s svårigheter att erhålla tillräckliga bidrag för finansiering av ovannämnda projekt föreslår jag att det svenska bidraget till WEP höjs till 4 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

FN:s forskningsinstitut för social utveckling (UNRISD) bedriver forskning om ekonomiska, sociala och andra faktorer i utvecklingsprocessen. För budgetåret 1975/76 beräknas ett oförändrat bidrag om 1,3 milj. kr.

FN:s utbildnings- och forskningsinstitut (UNITAR) bedriver forskning inom olika områden av betydelse för FN:s verksamhet, bl. a. om samordning av FN-organens aktiviteter, utflöde av utbildad personal från u-länderna och metoder för tekniskt samarbete. Det svenska bidraget till UNITAR var budgetåret 1973/74 300 000 kr. och höjdes budgetåret 1974/75 till 400 000 kr. Dessutom lämnade Sverige under budgetåret 1974/75 ett bidrag om 200 000 kr. av biståndsmedel till UNITAR:s kommission för framtidsforskning. För budgetåret 1975/76 beräknas ett oförändrat bidrag till UNITAR:s ordinarie verksamhet om 400 000 kr. Frågan om fortsatt stöd till kommissionen för framtidsforskning för budgetåret 1975/76 får först prövas av beredningen för u-landsforskning innan slutlig ställning tas.

FN har beslutat att upprätta ett internationellt universitet, FN-universitetet. Avsikten är att FN-universitetet skall identifiera forskningsbehov och kanalisera resurser för forskning av globalt intresse. Utsikterna förefaller goda att verksamheten i hög grad inriktas på forskning av intresse för u-länderna. FN-universitetet har ännu inte utformat några projekt, varför svenskt stöd till forskning i dess regi inte är aktuellt f. n. Ett bidrag på 1 milj. kr. kommer emellertid att lämnas till universitetets grundfond.

Större delen av det hittills lämnade svenska stödet för u-landsforskning har i enlighet med vad jag här har redovisat utgjorts av bidrag till internationella organisationers forskningsprogram. Medel för dessa bidrag har beräknats under anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram. Ett växande forskningsstöd utanför landprogrammen

har finansierats från anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete. Dessa insatser som beretts av SIDA har avsett bl. a. hälsovård, jordbruk och undervisning. Flera av insatserna har genomförts i samarbete med internationella organisationer. SIDA har därutöver av medlen för u-landsinformation lämnat forskningsstipendier till samhällsvetare.

För att underlätta en samlad bedömning kommer medel för allt svenskt stöd för u-landsforskning utanför de bilaterala landprogrammen fr. o. m. budgetåret 1975/76 att anvisas från en särskild anslagspost under anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram. Jag föreslår att 75 milj. kr. anvisas för stöd till u-landsforskning budgetåret 1975/76. Drygt 60 milj. kr. av detta belopp avser redan planerade åtaganden. Utrymme finns således också för nya u-landsforskningsinsatser i enlighet med de riktlinjer jag tidigare angett.

Anslagsutveckling, planeringsramar m. m.

För budgetåret 1975/76 förordar jag en total ökning av biståndsanslagen med 760 milj. kr. eller med ca 36 %. De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete skulle därmed uppgå till 2 860 milj. kr. Härigenom beräknas de totala biståndsanslagen motsvara 1 % av bruttonationalprodukten till marknadspris.

Sverige har under första hälften av 1970-talet procentuellt sett ökat biståndet till u-länderna snabbare än något annat industriland. Sverige kommer också att uppfylla FN-åtagandet att i mitten av 1970-talet betala ut 0,7 % av bruttonationalprodukten till marknadspris i bistånd.[1] Endast Sverige, Norge och Nederländerna kan, som jag tidigare har nämnt, väntas uppfylla detta åtagande.

Beräkningen av planeringsramarna för biståndsanslagen har tidigare gjorts med utgångspunkt i riksdagens beslut att anslagen skall öka i absoluta tal minst lika mycket som under löpande budgetår. Denna planeringsmetod är nu inte längre tillämplig. Jag förordar därför att planeringsramarna för budgetåren 1976/77 och 1977/78 beräknas till 2 950 milj. kr. resp. 3 050 milj. kr. Härigenom erhålls ett tillfredsställande underlag för planeringen av utvecklingsbiståndet.

Av de 8 860 milj. kr. som enligt förslaget skulle utgöra den samlade planeringsramen för perioden 1975/76—1977/78 beräknas 3 265,0 milj. kr. disponeras för bidrag till internationella biståndsprogram medan 5 367,3 milj. kr. skulle utgöra planeringsram för det direkta samarbetet med i första hand programländerna.

För förvaltning, utbildning, rekrytering och information beräknas 73,7 milj. kr. för budgetåret 1975/76, 76,0 milj. kr. för budgetåret 1976/77 och 78,0 milj. kr. för budgetåret 1977/78.

[1] Det internationella 0,7 %-målet avser utbetalningar av bistånd till skillnad från det svenska 1 %-målet som gäller budgetanslag. Utbetalningarna släpar vanligen efter p. g. a. att de sker i takt med de olika projektens genomförande.

Planeringsramar för budgetåren 1975/76—1977/78

	Budgetår, milj. kr.				1975/76—1977/78
	1974/75 Anslag	1975/76 Förslag	1976/77 Planeringsramar	1977/78	Summa
Bidrag till internationella biståndsprogram	750,0	1 050,0	1 090,0	1 125,0	3 265,0
Bilateralt utvecklingssamarbete	1 297,8	1 736,3	1 784,0	1 847,0	5 367,3
Förvaltning, utbildning, rekrytering och information m. m.	52,2	73,7	76,0	78,0	227,7
Totalt	**2 100,0**	**2 860,0**	**2 950,0**	**3 050,0**	**8 860,0**

Fördelningen av planeringsramarna på anslag är liksom tidigare år att anse som indikativ. Förskjutningar i den ena eller andra riktningen mellan andelarna för anslagen Bidrag till internationella biståndsprogram och Bilateralt utvecklingssamarbete måste nämligen kunna ske för att ta hänsyn till omständigheter som nu inte kan förutses.

En prognos för bruttonationalproduktens storlek budgetåret 1975/76 är naturligtvis högst osäker. För år 1976 görs överhuvud taget ingen bedömning i finansplanen och beräkningen får därför grundas på ett schablonantagande för detta år. För att underlätta beräkningen av de totala biståndsanslagen anser jag att de i fortsättningen bör baseras på den BNP-prognos som görs i finansplanen för det kalenderår under vilket förslagen framläggs. Anslagen för internationellt utvecklingssamarbete för budgetåret 1976/77 kommer således att motsvara 1 % av den bruttonationalprodukt som beräknas för år 1976.

Regeringen har också erhållit riksdagens bemyndigande (prop. 1972: 1, bil. 5 sid. 41, UU 1972: 6, rskr 1972: 135) att göra bilaterala biståndsutfästelser för fem framförliggande budgetår till ett belopp som förutom ingående ointecknad reservation svarar mot högst fyra gånger det bilaterala anslaget för det löpande budgetåret. Detta skulle med utgångspunkt i nuvarande förslag till anslag ge regeringen fullmakt att göra bilaterala biståndsutfästelser om totalt 6 945 milj. kr. för perioden 1975/76—1979/80.

I anslagen för budgetåret 1975/76 samt i planeringsramarna ingår medel för biståndsutbildningsnämnden (BUN), som har till uppgift att leda och samordna biståndS- och katastrofutbildning av värnpliktiga och andra som bedöms lämpliga för sådan utbildning. Nämnden inledde sin verksamhet budgetåret 1972/73. Utgifterna för verksamheten har t. o. m. budgetåret 1974/75 bestridits från anslag under fjärde huvudtiteln. Jag anser efter samråd med chefen för försvarsdepartementet och med hänvisning till den samhörighet som råder mellan nämndens arbetsuppgifter och biståndsverksamheten att ansvaret för nämndens verksamhet fr. o. m. budgetåret 1975/76 bör överföras till utrikesdeparte-

mentet. Detta innebär inte någon ändring i vad avser de värnpliktigas krigsplacering eller i fråga om ansvaret för den författning som reglerar biståndS- och katastrofutbildningen. Verksamheten bör finansieras över ett nytt anslag C 5. Biståndsutbildningsnämnden. Kostnaderna för biståndsutbildningsnämnden beräknas för budgetåret 1975/76 till ca 5,9 milj. kr.

SIDA anför i årets anslagsframställning att den nuvarande anslagsuppdelningen inom biståndet inte är ändamålsenlig. Styrelsen föreslår därför att alla medel till biståndsverksamhet uppförs under ett biståndsanslag, som sedan delas upp i anslagsposter så att medelsanvändningen mera konsekvent än hittills fördelas på olika ändamål.

Den nuvarande uppdelningen av biståndsmedlen motsvarar inte entydigt inriktningen av biståndsverksamheten på olika ändamål. Anslagsmässigt delas biståndet in i verksamhet som har internationell organisation som huvudman och sådan där Sverige mera direkt är med och beslutar om den slutliga användningen av biståndsmedlen. I stort gäller nu att bidrag till mellanstatliga organisationer förs upp under anslaget för bidrag till internationella biståndsprogram medan direkt bistånd och samarbete med internationella organisationer om särskilda projekt redovisas under anslaget för det bilaterala utvecklingssamarbetet. Ansvaret för att bereda ärenden rörande bidrag till de internationella organisationerna faller på UD medan SIDA svarar för beredningen av det bilaterala biståndet och samarbete med internationella organisationer i fråga om särskilda projekt, s. k. *multibiprojekt*. Det nuvarande sättet att presentera biståndsverksamheten under olika anslag ger viktig information om biståndets inriktning. Det är också en fördel att verksamhet som administreras på olika sätt redovisas under olika anslag. Att denna huvudprincip tillämpas får inte hindra att beredningen av enskilda insatser sker på ett sådant sätt att tillgänglig sakkunskap både inom UD och SIDA tas tillvara. För att ett enhetligt svenskt uppträdande gentemot de internationella organisationerna skall kunna garanteras är ett samarbete mellan UD och SIDA i beredningen av multibiprojekten angeläget.

Den nuvarande anslagsuppdelningen av biståndsmedlen fyller således vissa väsentliga syften. En allsidig prövning av frågan om en förändring av anslagsindelningen bör emellertid kunna göras när biståndspolitiska utredningen har avslutat sitt arbete. I det följande kommer jag enbart att föreslå mindre ändringar av anslagsindelningen. Viss del av kostnaderna för biståndskontoren vid vissa ambassader i mottagarländerna kommer fr. o. m. budgetåret 1975/76 att föras från anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete till anslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling. Vidare föreslår jag att medel för svenskt stöd för u-landsforskning utanför de bilaterala landprogrammen skall redovisas inom en anslagspost på anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram.

C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram

1973/74	Utgift	408 029 791	Reservation	521 465 741
1974/75	Anslag	750 000 000		
1975/76	Förslag	1 050 000 000		

Sverige kanaliserar f. n. drygt 35 % av biståndsanslagen genom multilaterala organisationer. Detta speglar, som jag framhöll i prop. 1974: 1, bil. 5 (s. 24–25), vår positiva inställning till multilateralt bistånd. Den svenska andelen av medlemsstaternas bidrag till organisationerna är också betydande — t. ex. 11 % inom UNDP, nästan 18 % inom UNICEF och 4 % inom IDA. De svenska åtagandena inom de olika institutionerna utgår från en värdering av i vilken utsträckning verksamheten överensstämmer med de grundläggande målen för den svenska biståndspolitiken. Hänsyn tas även till andra länders beredvillighet att öka sina bidrag till organisationerna enligt principen att det bör finnas en rimlig balans mellan de olika givarländernas insatser. I dagens läge är biståndsbehoven osedvanligt stora och angelägna, samtidigt som flera i-länder visat en återhållsam attityd till ökning av sina multilaterala bidrag. Under dessa förhållanden finns det skäl att i mindre utsträckning än tidigare göra de svenska bidragen avhängiga av andra länders bidrag. Sverige bör således vara berett att öka sin andel av bidragen till de organisationer som främjar mål som ligger i linje med den svenska biståndspolitiken. Beträffande bidragsgivning till organisationer som i mindre utsträckning främjar dylika mål är en mer avvaktande hållning motiverad.

Flertalet internationella organisationer budgeterar sin verksamhet i amerikanska dollar. Minskningen av dollarns värde i förhållande till flertalet andra valutor har ofta inneburit att en nominellt oförändrad bidragsnivå har tvingat fram en begränsning av verksamheten. Samtidigt har den internationella inflationen medfört att bidragen har urholkats. Möjligheten har därmed minskat för de multilaterala biståndsorganen att möta de mest drabbade u-ländernas ökade biståndsbehov. Som jag tidigare anfört förefaller det idag inte sannolikt att den särskilda fonden inom FN till förmån för de mest drabbade u-länderna kommer till stånd som en betydande kanal för multilateralt bistånd. De medel, som har beräknats för särskilda fonder under detta anslag bör, om så bedöms lämpligt, i så fall utnyttjas för att på annat sätt stödja de hårdast drabbade u-länderna.

FN:s utvecklingsprogram (UNDP)

UNDP:s verksamhet syftar till att genom tekniskt bistånd och förinvesteringsverksamhet påskynda de fattiga ländernas utveckling. Biståndsinsatserna finansieras gemensamt av UNDP och vederbörande mottagarland och genomförs av mottagarlandet under medverkan fram-

för allt av FN:s fackorgan och andra institutioner inom FN-systemet. UNDP:s resurser utgörs av frivilliga bidrag från FN-medlemmarna. Dessa bidrag anmäls vid årliga bidragskonferenser.

Det reformprogram för UNDP:s verksamhet som antogs år 1970 har som hörnstenar en femårig programperiod, landprogrammering med direkt anknytning till mottagarländernas utvecklingsplanering, decentralisering av programmeringsarbetet till fältet och omorganisation av UNDP-sekretariatet. Inom ramen för den första programperioden (1972—76) har UNDP:s styrelse nu godkänt ett drygt hundratal landprogram.

Även om reformprogrammet hittills har varit framgångsrikt är ytterligare åtgärder påkallade för att genomföra projekten snabbare och förbättra expertrekryteringen. De allvarligaste bristerna ligger hos de verkställande organen, dvs. främst FN:s fackorgan. Sverige har i ett flertal fackorgan tagit initiativ för att UNDP-projekten skall genomföras snabbare och effektivare.

Efter drygt två års förhandlingar beslöt UNDP-styrelsen i januari 1974 att för nästa programperiod (1977—81) lägga ökad tonvikt på stödet till de fattigare u-länderna. Huvudkriterierna för fördelningen skall vara bruttonationalprodukt per invånare samt befolkningens storlek. De länder som för en utvecklingspolitik inriktad på ekonomisk och social utjämning skall vidare erhålla extra resurser.

För verksamhetsåret 1974 uppgick medlemsländernas sammanlagda UNDP-bidrag till drygt 360 milj. dollar, eller ca 1,6 miljarder kr. Härav svarade Sverige, som är programmets näst största bidragsgivare, för 175 milj. kr., eller omkring 11 %. Det svenska bidraget är uppdelat på dels ett ordinarie bidrag om 160 milj. kr., dels ett bidrag om 15 milj. kr. till programmet för de minst utvecklade länderna. De fem nordiska länderna, som tillsammans är programmets största bidragsgivare, svarade under år 1974 för nära en fjärdedel av bidragen till UNDP.

För år 1975 räknar UNDP-sekretariatet med bidrag om ca 410 milj. dollar, en ökning med omkring 13 % från föregående år. UNDP:s finansiella planering under programperioden 1972—76 bygger på förutsättningen att bidragen årligen skall öka med minst 9,6 %. Detta mål har vissa år inte kunnat nås. Från u-ländernas sida kräver man därför att särskilt de länder som har halkat efter i bidragsgivningen skall öka sina bidrag med minst 15 % om året. Frågan om UNDP:s finansiella långtidsplanering för nästa programperiod (1977—81) kommer i år att diskuteras i UNDP-styrelsen.

De snabba prisstegringarna under senare år innebär att UNDP-biståndets reala värde urholkas. Inom de givna finansiella ramarna för programperioden 1972—76 kommer mottagarländerna härigenom att tvingas senarelägga eller helt avstå från projekt som i princip har godkänts, såvida inte medlemsländerna genom väsentligt ökade bidrag kan

vidga den totala ramen för den aktuella planeringsperioden. Det är angeläget att FN:s roll i det globala biståndssamarbetet inte minskar. Den planerade biståndsvolymen, särskilt i de u-länder som har drabbats hårdast av den ekonomiska krisen, bör därför uppnås. UNDP-chefen har vädjat till FN:s medlemsländer om stöd härför. Riksdagen har tidigare godkänt en ökning av det ordinarie UNDP-bidraget från 160 milj. kr. år 1974 till 180 milj. kr. år 1975. Av skäl som nu har anförts finner jag det motiverat att ytterligare höja det svenska bidraget för verksamhetsåret 1975 till 200 milj. kr.

För att redan under innevarande programperiod öka biståndsflödet till de minst utvecklade u-länderna beslöt UNDP-styrelsen i januari 1973 att särskilda åtgärder till ett belopp av minst 35 milj. dollar skall genomföras för dessa länder under åren 1973—76. Ett antal länder, däribland Sverige, har anmält extra bidrag för detta ändamål. Sverige har hittills bidragit med sammanlagt ca 30 milj. kr. I enlighet med en av riksdagen godkänd utfästelse beräknar jag för år 1975 (budgetåret 1975/76) ytterligare ett bidrag om 15 milj. kr. Finansieringen av de av UNDP-styrelsen beslutade särskilda åtgärderna för de minst utvecklade länderna under innevarande programperiod torde därmed vara säkerställd.

Under år 1974 har UNDP-styrelsen, bl. a. på svenskt initiativ, beslutat att ge bistånd till befrielserörelserna i södra Afrika. Beslutet innebär att UNDP:s reguljära resurser skall kunna utnyttjas för sådana insatser. Medlemsländerna har också uppmanats att ge extra bidrag till UNDP för ändamålet.

För att underlätta för UNDP att påbörja biståndsverksamheten till förmån för befrielserörelserna i södra Afrika ställdes för budgetåret 1974/75 ett särskilt svenskt bidrag i utsikt för sådana insatser på detta område som UNDP:s styrelse kunde komma att besluta. UNDP:s bistånd till befrielserörelserna har hittills varit synnerligen begränsat. Frågan om utbetalning av det särskilda svenska bidraget har därför ännu inte aktualiserats.

Från svensk sida kommer man att verka för att UNDP påskyndar denna verksamhet. Om programmets resurser visar sig otillräckliga för insatser som kan genomföras under budgetåret 1975/76 bör ett särskilt svenskt bidrag kunna lämnas. Utrymme härför har beretts under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag.

FN:s kapitalutvecklingsfond är underställd UNDP:s styrelse. Syftet med fonden har varit att finansiera investeringsprojekt i u-länderna på förmånliga villkor eller på gåvobasis. Fonden har hittills endast erhållit begränsade resurser, huvudsakligen i icke-konvertibel valuta.

Hösten 1973 beslöt FN:s generalförsamling att ändra kapitalfondens inriktning. Fonden skall i fortsättningen inriktas på insatser främst i de minst utvecklade u-länderna och i dessa länder på sådana insatser som

direkt kommer folkflertalet till del. Fonden avses vidare finansiera projekt av sådan karaktär att de normalt inte kommer i fråga för bistånd från andra multilaterala finansieringskällor. Generalförsamlingen betonade särskilt behovet av att stödja landsbygdsutveckling och småindustri. Som första i-land anmälde Nederländerna för år 1974 ett bidrag till fonden om 4,5 milj. dollar. För år 1975 har hittills lämnats utfästelser om ca 3 milj. dollar. Förutom Nederländerna har nu även Danmark och Norge anmält bidrag till fonden. Jag finner det motiverat att Sverige under år 1975 (budgetåret 1975/76) bidrar med 10 milj. kr. till denna fond.

Totalt beräknar jag för budgetåret 1975/76 225 milj. kr. under denna anslagspost, varav 200 milj. kr. utgörs av det ordinarie bidraget till UNDP. Jag förordar att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att lämna utfästelser om ordinarie bidrag på 215 milj. kr. för verksamhetsåret 1976 (budgetåret 1976/77) och 230 milj. kr. för verksamhetsåret 1977 (budgetåret 1977/78).

FN:s barnfond (UNICEF)

UNICEF:s verksamhet är främst inriktad på långsiktiga utvecklingsprogram för barn och mödrar i u-länder. Ett viktigt inslag i fondens arbete är sjukdomsbekämpning och hälsovård. I ökande utsträckning har fonden kommit att genomföra insatser för utbildning och förbättrad näringsstandard. UNICEF har vidare en väsentlig uppgift som förmedlare av katastrofbistånd.

UNICEF:s verksamhet finansieras huvudsakligen genom frivilliga bidrag från medlemsregeringar. Det totala bidragsflödet uppgick år 1973 till 87 milj. dollar, dvs. nära 400 milj. kr. Medlemsregeringar svarade för drygt 70 % av UNICEF:s inkomster och nationalkommittéer och andra privata bidragsgivare för återstoden. Sveriges bidrag år 1973 utgjorde ca 18 % av de statliga bidragen. I absoluta tal var Sverige med ett bidrag på 45 milj. kr. den näst största bidragsgivaren efter Förenta staterna. UNICEF:s första bidragskonferens ägde rum hösten 1974. Resultatet av bidragskonferensen blev en 10-procentig ökning av regeringsbidragen. Denna ökning är inte tillräcklig för att uppnå bidragsmålet på 100 milj. dollar för år 1975.

FN:s ekonomiska och sociala råd (ECOSOC) har fäst det internationella samfundets uppmärksamhet på den svåra situationen för barnen i de hårdast drabbade länderna. Rådet har uppmanat i-länder och andra potentiella bidragsgivare att stärka FN:s möjligheter att bistå barnen i dessa länder.

UNICEF:s styrelse beslöt våren 1974 att genomföra insatser till förmån för barn och mödrar i de krigshärjade områdena i Indokina. Fonden har vid utformningen av programmet sökt fördela stödet med hänsyn till samtliga parters behov. UNICEF har vänt sig till medlemsrege-

ringarna med en vädjan om särskilda bidrag för ändamålet. Sverige har tidigare bidragit med 2 milj. kr. till programmet. Fondens styrelse har vidare beslutat att genomföra ett program till förmån för folken i områden i södra Afrika som nyligen har uppnått självständighet eller fortfarande är under kolonialt styre. För dessa program har UNICEF vädjat om särskilda bidrag.

I enlighet med riksdagens beslut har utfästelser gjorts om svenska bidrag under verksamhetsåren 1975 och 1976 (budgetåren 1975/76 och 1976/77) på 55 milj. kr. vartdera året. Med hänsyn till de ökade hjälpbehov som föranletts av den ekonomiska krisen och till att UNICEF har administrativ kapacitet som överstiger de nuvarande finansiella resurserna förordar jag att regeringen begär riksdagens bemyndigande att höja bidraget för verksamhetsåret 1975 (budgetåret 1975/76) till 65 milj. kr. Jag inbegriper i detta belopp också medel till UNICEF:s insatser i Indokina och i södra Afrika.

Jag förordar vidare att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att för vart och ett av verksamhetsåren 1976 och 1977 (budgetåren 1976/77 och 1977/78) utfästa bidrag på 65 milj. kr.

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

Under verksamhetsåret 1973/74 ingick Världsbanken/IDA avtal om utlåning till u-länderna på sammanlagt ca 4 miljarder dollar. Härav svarade IDA för ca 1,1 miljarder dollar. De totala utbetalningarna uppgick under samma tid till ca 2,1 miljarder dollar, medan nettoutlåningen, dvs. utbetalningar minus räntor och amorteringar, endast motsvarade 1,1 miljarder dollar. Av detta belopp avsåg 0,7 miljarder dollar nettoutlåning från IDA.

IDA:s utlåning sker på synnerligen förmånliga villkor — lånen har en löptid på 50 år, varav de 10 första är amorteringsfria, och löper utan ränta bortsett från en administrationsavgift på 3/4 %. Merparten av IDA-krediterna går till u-länder med en bruttonationalprodukt som understiger 120 dollar per invånare och år. Under kommande femårsperiod torde dessa länders andel av utlåningen ytterligare öka. Ökad uppmärksamhet har ägnats en förbättring av de fattigare befolkningsgruppernas situation.

Överenskommelsen om en fjärde påfyllnad av IDA:s resurser innebar att de deltagande regeringarna åtog sig att föreslå sina lagstiftande församlingar nya bidrag till IDA på totalt 4 500 milj. dollar under åren 1974/75—1976/77. Bidragen skall inbetalas i nationella valutor enligt de växelkurser som gällde den 27 september 1973. Det svenska bidraget uppgår till 252 102 000 kr. för vart och ett av de tre budgetåren. Överenskommelsen, som avsågs träda i kraft före halvårsskiftet 1974, har ännu inte ratificerats av Förenta staterna, vilket är en förutsättning för att den skall bli giltig. För att möjliggöra IDA:s fortsatta verksamhet

har regeringen, med stöd av riksdagens bemyndigande, utbetalat det svenska bidraget för budgetåret 1974/75 under den fjärde påfyllnaden, trots att överenskommelsen inte hade trätt i kraft. Även en rad andra länder har gjort liknande förhandsinbetalningar. Totalt har härigenom 800 milj. dollar hittills ställts till IDA:s förfogande under budgetåret 1974/75.

Regeringen bör ha möjlighet att utbetala bidraget också för budgetåret 1975/76, även om den nämnda överenskommelsen inte träder i kraft. Jag förordar att regeringen hos riksdagen begär ett sådant bemyndigande, som liksom under innevarande budgetår får utnyttjas om så bedöms lämpligt med hänsyn till bl. a. andra bidragsgivares inställning och till IDA:s olika engagemang. Medelsbehovet för IDA uppgår därmed till 252 102 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Världsbanksgruppens verksamhet har under senare år tilldragit sig ökad uppmärksamhet. Bl. a. har frågan om bankgruppens utlåningspolitik fått förnyad aktualitet genom de diskussioner som har ägt rum under Världsbankens och Asiatiska utvecklingsbankens ledning om samordning av bistånd till Saigon-regimen i Sydvietnam. Från bl. a. svensk och övriga nordiska länders sida har stark kritik riktats mot ett eventuellt engagemang av världsbanksgruppen till förmån för Saigon-regimen och utnyttjande av IDA-medel för ändamålet. Något beslut i världsbanksgruppen om sådant bistånd har hittills inte fattats.

Regionala utvecklingsbanker

Afrikanska utvecklingsbanken (ADB). Medlemskap i ADB är begränsat till afrikanska länder. Bankens tecknade kapital uppgår f. n. till 440 milj. dollar. Enligt bankens stadga skall hälften av detta kapital inbetalas, vilket kan förutses ske till fullo först under år 1977.

De kapitalresurser som nu är tillgängliga har nästan helt utnyttjats för finansiering av utvecklingsprojekt i medlemsländerna. För att banken skall kunna fullfölja sin planerade verksamhet krävs att ytterligare ca 200 milj. dollar kan mobiliseras under de närmaste två åren.

Jag anmälde i prop. 1974: 1 bilaga 5 att svenskt finansiellt stöd till ADB kunde aktualiseras under innevarande budgetår. Vissa medel för detta ändamål beräknades för budgetåret 1974/75 under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag. Förhandlingar med banken resulterade i november 1974 i ett avtal om en svensk kredit på 25 milj. kr. Krediten, som lämnas på IDA-villkor, skall utbetalas med 12,5 milj. kr. under vartdera av budgetåren 1974/75 och 1975/76. Medelsbehovet för ADB uppgår således till 12,5 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Afrikanska utvecklingsfonden (ADF). Det svenska bidraget till ADF uppgår för bidragsperioden 1973/74—1975/76 till ca 25 milj. kr., varav den sista inbetalningen på ca 5 milj. kr. belastar anslaget för budgetåret 1974/75.

Fondens stadga har förutom av ADB hittills ratificerats av fjorton bidragsgivande länder, representerande sammanlagda bidrag på ca 100 milj. dollar. Utlåningen uppgick vid slutet av år 1974 till ca 40 milj. dollar. ADF:s utlåning, som sker på IDA-villkor, har särskilt inriktats på de länder i Afrika som har drabbats av torka. Den har framför allt avsett projekt inom jordbruks- och transportsektorerna.

Mer än hälften av de länder som av FN definierats som hårdast drabbade av den ekonomiska krisen återfinns i Afrika. Deras behov av finansiella resurser på förmånliga villkor har ökat kraftigt. Mot bakgrund härav beslutades vid ADF:s årsmöte att förhandlingar skulle inledas om att öka bidragsvolymen redan under innevarande verksamhetsperiod. Flera av fondens nuvarande bidragsgivare har ställt sig positiva till att öka bidragen till ADF. Även länder som nu står utanför fonden har uttryckt intresse för medverkan.

De afrikanska staternas allmänna uppslutning kring verksamheten, röstfördelningen i fonden — där jämvikt råder mellan bidragsgivare och låntagare — och verksamhetens allmänna inriktning har utgjort grund för ett aktivt svenskt stöd för fonden. ADF:s verksamhet har kommit igång snabbt och dess kapacitet överstiger tillgängliga finansiella resurser. Mot bakgrund härav bör det finnas möjlighet för Sverige att i förhandlingarna om ökning av fondens resurser öka det svenska bidraget till ADF redan under innevarande bidragsperiod. Jag har för ett dylikt bidrag till ADF beräknat 20 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Det samlade medelsbehovet för regionala utvecklingsbanker uppgår därmed till 32,5 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Internationellt livsmedelsbistånd

Sveriges utfästelser till *Internationella livsmedelsprogrammet (WFP)* uppgår i enlighet med riksdagens bemyndigande till 43 milj. kr. årligen under budgetåren 1974/75—1976/77. Bidraget utgår till två tredjedelar i form av svenska livsmedelsprodukter.

Härutöver har under budgetåren 1973/74 och 1974/75 lämnats extra bidrag om 5 milj. kr. för proteinberikning av de svenska vetemjölsleveranser, som utgör det svenska bidraget inom ramen för 1971 års konvention om livsmedelshjälp (FAC) och som kanaliseras genom WFP. Med tanke på WFP:s positiva erfarenheter av proteinberikning föreslår jag att ca 5 milj. kr. anslås för detta ändamål även för budgetåret 1975/76. Det totala medelsbehovet för det ordinarie bidraget till WFP beräknar jag således till 48 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Som jag tidigare redovisat förklarade den svenska regeringen vid världslivsmedelskonferensen att man avsåg föreslå riksdagen att skapa ett särskilt katastroflager av livsmedel i Sverige.

Mot bakgrund härav förordar jag att regeringen begär riksdagens bemyndigande att ställa upp till 40 000 ton svenskt vete till förfogande år-

ligen under tre år för katastrofändamål. Detta lager bör förutom vete även kunna inbegripa vissa mindre kvantiteter av andra livsmedel. Med tanke på konferensens rekommendationer att givarländer och multilaterala biståndsorgan i ökad utsträckning utarbetar program för att öka proteintillförseln till u-länderna anser jag det angeläget att leveranserna av vete ur detta katastroflager kan proteinberikas.

För uppläggning av detta katastroflager och för att täcka lagrings- och fraktkostnader förutser jag ett medelsbehov om 50 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Sveriges bidrag inom ramen för *1971 års konvention om livsmedelshjälp (FAC)* har uppgått till 35 000 ton vete per år under perioden 1971/72—1974/75. Sverige har dessutom åtagit sig att täcka frakt- och administrationskostnaderna för dessa leveranser som enligt särskilt avtal kanaliseras genom WFP.

Internationella förhandlingar om en förlängning av FAC, som nu gäller till utgången av budgetåret 1974/75, har inletts. Om dessa förhandlingar ger positivt resultat bör Sverige biträda förlängningen med utfästelse om ytterligare ett bidrag om 35 000 ton att kanaliseras via WFP. Oavsett utgången av förhandlingarna vill jag emellertid med tanke på behoven av mer långsiktiga utfästelser om livsmedelsbistånd förorda att regeringen begär riksdagens bemyndigande att under treårsperioden 1975/76—1977/78 till WFP utfästa att 35 000 ton vete årligen ställs till förfogande.

Ett sådant svenskt åtagande beräknas tillsammans med kostnader för frakt och eventuell förmalning av vetet motsvara ett medelsbehov av 38,5 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Det samlade medelsbehovet för internationellt livsmedelsbistånd beräknas därmed öka med 51,5 milj. kr. till 136,5 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Skulle kostnaderna komma att överstiga det för inköp av angivna kvantiteter vete beräknade beloppet kan ytterligare medel disponeras från katastrofreserven under detta anslag.

Övriga organisationer m. m.

FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) har till uppgift att ge internationellt skydd åt flyktingar, medverka till frivillig repatriering samt underlätta flyktingars bosättning och integrering i asyllandet. Kommissarien samarbetar med regeringar och frivilliga organisationer. Programmet, som finansieras med frivilliga bidrag, beräknas för verksamhetsåret 1975 omfatta över 12 milj. dollar. En kraftig ökning av kostnaderna för det reguljära programmet inträffade under år 1974 framför allt beroende på den stora strömmen av flyktingar från Chile.

Utöver de ordinarie uppgifterna har UNHCR vid upprepade tillfällen fått i uppgift att svara för ledningen av större katastrofoperationer inom FN-systemets ram. F. n. samordnar UNHCR FN-hjälpen till flykting-

arna på Cypern. Därutöver har flyktingkommissarien i samråd med FN:s generalsekreterare inlett ett omfattande program för att bistå flyktingar och hemlösa i de krigshärjade länderna i Indokina. Sverige har bidragit med 2 milj. kr. till detta program.

Dessa särskilda hjälpaktioner har under senare år kommit att bli ett nästan permanent inslag i UNHCR:s verksamhet och har i en del fall sträckt sig över flera år. Sverige har utöver sitt ordinarie årliga bidrag regelbundet ställt betydande belopp till förfogande för UNHCR:s särskilda aktioner. Mot denna bakgrund finner jag det befogat att inom ramen för Sveriges årliga bidrag också inrymma ett belopp för UNHCR:s särskilda verksamhet.

Sverige lämnar treåriga utfästelser till UNHCR. Enligt riksdagens bemyndigande uppgår dessa till ca 6,4 milj. kr. för verksamhetsåret 1975 (budgetåret 1974/75) samt 6,9 resp. 7,5 milj. kr. för verksamhetsåren 1976 och 1977. I enlighet med vad jag nyss har anfört om UNHCR:s särskilda aktioner och med tanke på den effektivitet som organisationen visat i sin verksamhet till förmån för flyktingar och hemlösa förordar jag att regeringen begär riksdagens bemyndigande att höja utfästelsen för verksamhetsåret 1976 (budgetåret 1975/76) till 12,0 milj. kr. Jag inbegriper i detta belopp de ytterligare bidrag som kan bli aktuella bl. a. för UNHCR:s Indokina-program.

Jag förordar vidare att regeringen begär riksdagens bemyndigande att höja utfästelsen för verksamhetsåret 1977 (budgetåret 1976/77) till 12,5 milj. kr. samt att avge utfästelse för verksamhetsåret 1978 (budgetåret 1977/78) om 13,0 milj. kr.

FN:s hjälpprogram för Palestinaflyktingar (UNRWA) inriktas på livsmedelshjälp, hälsovård och utbildning. Utbildningsprogrammet svarar för den största delen av utgifterna. För verksamhetsåret 1974 beräknas det totala programmet ha uppgått till ca 85 milj. dollar. Sveriges bidrag till UNRWA uppgår för samma verksamhetsår till 18,5 milj. kr., vilket innebär ca 5 % av det totala programmet.

Under flera års tid har UNRWA haft finansiella svårigheter. Ett kraftigt budgetunderskott för år 1974 kunde undvikas tack vare stora extra bidrag från framför allt EG och i viss mån Förenta staterna. Sverige lämnade ett extra bidrag på ca 1,5 milj. kr. Det torde bli mycket svårt att på motsvarande sätt täcka det stora budgetunderskott som väntas uppstå år 1975. Sverige har mot denna bakgrund med förbehåll för riksdagens godkännande utfäst ett förhöjt svenskt bidrag på 20 milj. kr. för verksamhetsåret 1975 (budgetåret 1975/76). Jag förordar att regeringen begär att riksdagen godkänner denna utfästelse. Därutöver bör ett extra bidrag kunna lämnas om situationen skulle påkalla detta. Medel härför har beräknats under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag.

FN:s befolkningsfond (UNFPA) finansierar FN-systemets biståndsverksamhet på befolkningsområdet. Merparten av biståndsprojekten

verkställs av FN:s fackorgan. Mindre än hälften av verksamheten avser familjeplaneringsprojekt. Betydande resurser anslås till utbildning, folkräkningar och demografisk forskning. En stor del av fondens resurser utnyttjas fortfarande för att täcka administrationskostnader i andra internationella organisationer för program på befolkningsområdet. Verksamheten bygger på frivilliga bidrag från FN:s medlemsländer. Under år 1974 uppgick dessa bidrag till sammanlagt ca 54 milj. dollar eller omkring 245 milj. kr. Sveriges bidrag var 20 milj. kr., vilket motsvarade ca 8 % av de totala bidragen.

Fonden har numera inordnats under UNDP:s styrelse. Medlemsländerna har härigenom erhållit ett tillfredsställande inflytande över fondens verksamhet. På sikt bör det vara möjligt att också få till stånd en samordning av biståndet på befolkningsområdet med annat FN-bistånd. UNDP:s styrelse har hittills godkänt femton i princip femåriga överenskommelser om fondinsatser i olika mottagarländer, däribland Pakistan, Indien, Bangladesh och Indonesien. I avvaktan på bl. a. styrelsens behandling av riktlinjerna för den fortsatta fördelningen av fondens resurser har styrelsen år 1974 för de senaste fem programmen endast godkänt utgifterna för en inledande tvåårsperiod. Sverige avser att i UNDP:s styrelse aktivt verka för en fortgående effektivisering av UNFPA:s verksamhet.

Fondens finansiella planering bygger på rullande fyraårsplaner. Den nu aktuella planen — avseende åren 1974—77 — pekar på en fortsatt snabb expansion av fondens verksamhet. Med tanke på att denna plan avspeglar önskemål från u-ländernas sida om ökat multilateralt bistånd på befolkningsområdet, och på den betydelsefulla roll som FN-systemet och UNFPA har tilldelats i befolkningskonferensens handlingsplan, finner jag det motiverat att såsom SIDA föreslår öka det svenska bidraget för verksamhetsåret 1975 (budgetåret 1975/76) från 20 till 25 milj. kr.

Jag förordar vidare att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att, om den fortsatta utvecklingen motiverar det, lämna utfästelse om bidrag på 25 milj. kr. för vartdera av verksamhetsåren 1976 och 1977 (budgetåren 1976/77 och 1977/78).

Sveriges stöd till u-ländernas exportfrämjande verksamhet kanaliseras huvudsakligen via *UNCTAD/GATT:s Internationella handelscentrum (ITC)*. Sverige är den största enskilda bidragsgivaren och svarar ensam för ca 30 % av ITC:s samlade resurser. Av det svenska bidraget är en del avsedd för projekt av global eller regional karaktär. För budgetåret 1975/76 beräknar jag för sådana insatser ett bidrag på 7 milj. kr. Härutöver sker samarbete med ITC inom ramen för landprogrammen för det direkta svenska utvecklingssamarbetet.

Genom beslut av 1974 års riksdag har ett särskilt organ inrättats med uppgift att främja import till Sverige från u-länderna. Detta organ, som

benämns *Importkontoret för u-landsprodukter (IKU),* beräknas inleda sin verksamhet i början av år 1975. Budgetåret 1974/75 har 700 000 kr. anslagits för detta ändamål. För budgetåret 1975/76 beräknar jag efter samråd med chefen för handelsdepartementet medelsbehovet till 1 010 000 kr.

De senaste årens katastrofer i u-länderna har visat ett ökande behov av att medel finns disponibla för omedelbara insatser. Medel för detta ändamål har därför regelbundet och i ökande omfattning anslagits både för bilaterala och multilaterala insatser. Under budgetåret 1974/75 uppgår anslaget för *multilateralt katastrofbistånd* till 30 milj. kr. För budgetåret 1975/76 räknar jag med ett sammanlagt medelsbehov om 50 milj. kr. Som jag tidigare har berört i anslutning till de principiella riktlinjerna för det svenska agerandet på katastrofområdet kan det bli aktuellt att fortsätta stödja åtgärder i syfte att förebygga katastrofer i u-länderna och höja deras katastrofberedskap. Bidrag till FN:s katastrofkontor (UNDRO) och andra internationella och regionala program i detta syfte kan vid behov lämnas av medel som anslagits för katastrofändamål.

Medelsbehovet för denna anslagspost, dvs. bidragen till UNHCR, UNRWA, UNFPA, ITC, IKU samt multilateralt katastrofbistånd, uppgår till 115,0 milj. kr.

U-landsforskning

Jag har tidigare utvecklat min principiella syn på u-landsforskningens inriktning och utformning. I enlighet med vad jag då anförde beräknar jag ett medelsbehov om 75 milj. kr. för u-landsforskning under budgetåret 1975/76.

Övriga multilaterala bidrag

Jag har tidigare redogjort för de olika beslut som fattades under förra året om *nya biståndsfonder,* dvs. FN:s särskilda fond för de av den ekonomiska krisen hårdast drabbade u-länderna, samt världslivsmedelskonferensens principbeslut att upprätta en jordbruksutvecklingsfond. Det är i dagens läge svårt att bedöma både om dessa fonder kommer till stånd och i vilka former de i så fall kommer att bedriva sin verksamhet. Om någon av dessa fonder får ett så brett stöd att den synes kunna bli en betydande kanal för multilateralt bistånd bör även Sverige bidra till verksamheten. Jag har för detta ändamål beräknat 110 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Liksom under tidigare budgetår kan ytterligare multilaterala bidrag aktualiseras under budgetåret 1975/76. Sålunda kan bidrag komma i fråga till UNDP för särskilda insatser för befrielserörelser. Som jag tidigare har framhållit kan vidare ett extra bidrag till UNRWA komma ifråga om det visar sig befogat på grund av organisationens finansiella

svårigheter. I likhet med tidigare år kan ett extra bidrag om 4,5 milj. kr. komma att utbetalas för verksamhet med anknytning till FN:s strategi för det andra utvecklingsårtiondet och till aktionsprogrammet från FN:s sjätte extra generalförsamling. Av det bidrag som lämnas budgetåret 1974/75 utnyttjas en avsevärd del till förberedelser för det internationella kvinnoåret. Bidraget för budgetåret 1975/76 bör kunna omfatta stöd till UNCTAD:s generalsekreterare för uppföljning av det tidigare nämnda handlingsprogrammet och förberedelser inför den fjärde världskonferensen om handel och utveckling. Ett eventuellt bidrag till FN:s enhet för ekonomisk och social information (CESI) bör även rymmas inom denna allmänna ram. Fortsatta bidrag kan komma att utgå via FN till det projekt för regionalt samarbete mellan u-länder som Sverige har stött under budgetåren 1973/74 och 1974/75. För sådana ändamål som

Bidrag till internationella biståndsprogram budgetåren 1972/73—1975/76 (milj. kr.)

	1972/73 Anslag	1973/74 Anslag	1974/75 Anslag	1975/76 Förslag
UNDP	128,0	157,4	175,0	225,0
UNICEF	40,0	45,0	50,0	65,0
IDA	177,7	177,7	274,8	252,1
Regionala utvecklingsbanker	—	7,4	5,0	32,5
Internationellt livsmedelsbistånd	51,0	56,0	85,0	136,5
Övriga organisationer m. m.[1]	36,4	41,2	80,4	115,0
U-landsforskning[2]				75,0
Övriga multilaterala bidrag	22,8	65,3	79,8	148,9
	455,9	**550,0**	**750,0**	**1 050,0**

[1] Bidragen till Övriga organisationer m. m. beräknades under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag t. o. m. budgetåret 1974/75.
[2] Bidragen till U-landsforskning beräknades under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag resp. anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete t. o. m. budgetåret 1974/75.

jag nu har gett exempel på bör 38 888 000 kr. stå till förfogande. Tillsammans med andra redovisade medelsbehov beräknar jag anslagsposten Övriga multilaterala bidrag till sammanlagt 148 888 000 kr.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig i det föregående angivna riktlinjerna för multilateralt utvecklingssamarbete,
2. medge att regeringen lämnar utfästelser om bidrag till FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s barnfond (UNICEF), FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) och FN:s befolkningsfond (UNFPA) samt utfästelse om svenskt livsmedelsbistånd i form av vete till Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) för budgetåren 1976/77 och 1977/78, i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,
3. medge att regeringen, om så bedöms lämpligt i enlighet med

vad jag angivit i det föregående, utbetalar det andra svenska bidraget till Internationella utvecklingsfonden (IDA) under den fjärde påfyllnaden vid förutsedd tidpunkt, även om överenskommelsen härom då inte skulle ha trätt i kraft,

4. medge att regeringen lämnar utfästelser om svenskt bidrag till Världshälsovårdsorganisationens (WHO) forskningsprogram om mänsklig fortplantning för budgetåren 1976/77 och 1977/78, i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
5. till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 050 000 000 kr.

C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete

1973/74	Utgift	848 652 440	Reservation	788 509 447
1974/75	Anslag	1 297 778 000		
1975/76	Förslag	1 736 331 000		

SIDA

SIDA utgår från att det totala biståndsanslaget under budgetåret 1975/76 kommer att motsvara 1 % av bruttonationalprodukten. Detta skulle enligt styrelsen innebära ett totalt biståndsanslag på 3 000 milj. kr. SIDA har inte gjort någon anslagsuppdelning av detta belopp.

Som nya programländer föreslår SIDA Lesotho, Swaziland och Sri Lanka. Styrelsen förbereder ett vidare utvecklingssamarbete med Guinea-Bissau och räknar med att ett biståndsengagemang i Angola och Moçambique kan komma ifråga när dessa länder uppnår politiskt oberoende. Styrelsen anger vidare att den avser att utarbeta analyser som underlag för ställningstagande till ett svenskt engagemang i Sudan och Pakistan. Med avseende på Indokina anför SIDA att undersökningar pågår beträffande biståndet till Provisoriska Revolutionära Regeringen (PRR) i Sydvietnam och till Laos. SIDA erinrar om riksdagens upprepade uttalanden om försiktighet vid utvidgningen av antalet länder samt understryker att bistånd till ytterligare länder kräver personalförstärkning utöver vad som begärts.

Med hänvisning till berörda u-länders ekonomiska läge och skuldsituation förordar SIDA att krediternas andel av det svenska direkta biståndet fortsätter att minska till förmån för gåvobiståndet. Styrelsen föreslår att alla programländer utom Cuba, Indien, Tunisien och Zambia får allt sitt bistånd från Sverige som gåva.

SIDA konstaterar att förseningar i leveranserna av varubistånd under budgetåret 1973/74 medfört att en åtagandevolym på 204 milj.kr. kommit att svara mot faktiska utbetalningar på endast 62 milj. kr. För budgetåret 1974/75 beräknas en varubiståndsvolym på ca 250 milj. kr. Ett varubistånd under 1975/76 som enligt SIDA skulle motsvara samma an-

del av det totala biståndet skulle innebära en volym på 300 milj. kr. Enligt styrelsen kommer varubistånd främst att ingå i biståndet till Bangladesh, Cuba, Demokratiska Republiken Vietnam (DRV), Indien, PRR, Sri Lanka och Zambia. Därtill förutses fortsatt varubistånd inom ramen för katastrofbiståndet.

SIDA anför att det för biståndsmedel sker en betydande upphandling av svenska varor som inte inräknas i varubiståndet, och räknar med att denna upphandling kommer att fortsätta att öka. Med hänvisning härtill anser SIDA det mindre nödvändigt med ett särskilt mål för den del av upphandlingen som är formellt förhandsbestämd till uppköp i Sverige.

SIDA föreslår att upp till 200 milj. kr. avsätts för katastrofbistånd. Dessa medel bör utnyttjas med stor flexibilitet och användas för såväl räddningsaktioner och återuppbyggnadsarbete som katastrofförebyggande insatser.

Föredraganden

Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete som enligt mitt förslag ökar från 1 298 milj. kr. budgetåret 1974/75 till 1 736 milj. kr. för budgetåret 1975/76 ger utrymme för en väsentlig utbyggnad av verksamheten. Sedan medel har beräknats för tidigare planerat samarbete med enskilda länder och befrielserörelser samt för katastrofreserv och sedvanliga övriga ändamål återstår betydande belopp. En del därav förcslås användas för att öka ramarna för flertalet programländer. Därutöver finns utrymme för ökat bistånd även till andra länder.

Frågan om långsiktigt utvecklingssamarbete med nya länder har prövats mot bakgrund av de riktlinjer för länderfördelningen av det direkta biståndet som riksdagen fastställt. Utvecklingssamarbete bör således sökas med fattiga länder som arbetar för ekonomiskt oberoende och som själva för en aktiv utvecklingspolitik inriktad på ekonomisk och social rättvisa. Mot denna bakgrund föreslår jag att Guinea-Bissau blir programland. Det tidigare biståndet till befrielserörelsen PAIGC övergår därmed till ett långsiktigt samarbete inom en vidgad finansiell ram. Likaså beräknas för Moçambique en betydlig ökning av biståndet i förhållande till det tidigare lämnade stödet till befrielserörelsen FRELIMO. En ökad medelsram beräknas för samarbetet med PRR. Vidare föreslår jag ett vidgat utvecklingssamarbete med Sri Lanka som bör bli programland.

Mer än 70 % av det direkta biståndet till enskilda länder går under innevarande budgetår till de fattigaste u-länderna. Den föreslagna fördelningen av biståndet kommer att medföra en ytterligare kraftig förskjutning till förmån för denna ländergrupp. För budgetåret 1975/76 kan andelen sålunda beräknas bli minst 80 %.

Varubistånd

Med varubistånd avses gåvobistånd som genom regeringens beslut är förhandsbestämt till upphandling i Sverige. Det ingår som en del av det långsiktiga utvecklingssamarbetet med enskilda länder och befrielserörelser. I varubiståndet inräknas även katastrofbistånd i form av svenska livsmedel och andra svensktillverkade produkter. För att ge en rättvisande bild av upphandling under biståndsanslagen som är bunden till Sverige inkluderas även svenska bidrag in natura till internationella livsmedelsprogram.

Budgetåret 1972/73 uppgick avtalade leveranser av varubistånd till ca 130 milj. kr. och budgetåret 1973/74 till ca 265 milj. kr. För bud-

Bilateralt bistånd budgetåren 1974/75 och 1975/76

Fördelning på mottagarländer och andra ändamål

Land	Beräknat medelsbehov 1974/75		Planeringsram 1975/76[1]	
	milj. kr.	%	milj. kr.	%
Bangladesh	85[2]	6,5	100	5,8
Botswana	30	2,3	40	2,3
Cuba	45	3,5	60	3,5
Demokratiska Republiken Vietnam	170	13,1	225	13,0
Etiopien	40	3,1	50	2,9
Guinea-Bissau	22[2]	1,7	40	2,3
Indien	200[2]	15,4	230	13,2
Kenya	60	4,6	65	3,7
Sri Lanka	28[2]	2,2	35	2,0
Tanzania	185[2]	14,2	250	14,4
Tunisien	40	3,1	40	2,3
Zambia	45	3,5	55	3,2
Övriga länder	88	6,8	195	11,2
Befrielserörelser och flyktingar	30[3]	2,3	30	1.7
Biståndskontor	13	1,0	12[4]	0,7
Katastrofer m. m.	100	7,7	169	9,7
Övrigt[5]	117	9,0	140	8,1
	1 298	**100,0**	**1 736**	**100,0**

[1] Dessa belopp för de enskilda länderna kan, beroende på medelstillgång, extraordinära händelser etc., ändras i de årliga överläggningarna om samarbetsavtal. Medel som kan utnyttjas för ökning av planeringsramarna finns upptagna under posten Katastrofer m. m. Beloppet för budgetåret 1975/76 under posten Övriga länder är en preliminär beräkning.

[2] Beloppen innefattar de extra bidrag som beslutades i maj 1974 med anledning av FN:s vädjan om stöd till de hårdast drabbade u-länderna.

[3] Bistånd till FRELIMO på 15 milj. kr. ingår i detta belopp, medan biståndet till Moçambique från budgetåret 1975/76 upptas under posten Övriga länder.

[4] Kostnaden för tio tjänster vid biståndskontoren upptas på anslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA).

[5] Denna post avser främst bidrag till enskilda organisationer och internationella familjeplaneringsorganisationer samt till regionala projekt. Dessutom omfattar posten kostnader för stipendiat- och kursverksamhet samt biträdande experter.

getåret 1974/75 tar planeringen sikte på ca 330 milj. kr. SIDA räknar i sin anslagsframställning med att komma upp i 250 milj. kr. i bilateralt varubistånd vartill kommer naturabidrag till internationella livsmedelsprogram.

Tidigare bilateralt varubistånd bestod främst av konstgödsel och papper. Under de senaste åren har varusortimentet kommit att vidgas till att omfatta även rapsolja, pappersmassa, sjukhusutrustning, läromedel, stål och diverse verkstadsprodukter. En betydande del av katastrofbiståndet lämnas numera i form av svenskt vete.

Planeringen av varubiståndet inom det bilaterala utvecklingssamarbetet bör även fortsättningsvis ske i enlighet med riksdagens uttalande år 1973 (UU 1973: 3, rskr 1973: 139) innebärande att mottagarlandet ges möjlighet att inom en överenskommen finansiell ram fritt välja svenska varor.

För budgetåret 1975/76 förordar jag en varubiståndsvolym på ca 500 milj. kr.

AFRIKA

Tunisien

De svenska åtagandena för budgetåret 1973/74 uppgick till 35 milj. kr. och utbetalningarna till 54 milj. kr. För innevarande budgetår har avtal tecknats om 40 milj. kr., varav en tredjedel i form av krediter. Planeringsramen för budgetåret 1975/76 beräknas till 40 milj. kr.

Mot bakgrund av bl. a. Tunisiens snabba ekonomiska tillväxt som underlättats av höjda priser på landets exportråvaror petroleum, fosfat och olivolja, konstaterar SIDA att det kan visa sig önskvärt att infoga biståndet i ett bredare svensk-tunisiskt samarbete, som innefattar dels visst bistånd — inom vilket kunskapsöverföring torde komma att spela en särskilt stor roll — dels kulturutbyte, institutionssamarbete, handel m. m. Den av SIDA förespråkade utvecklingen bör bli föremål för diskussioner med den tunisiska regeringen.

Det svenska biståndet till Tunisien har under budgetåret avsett fortsatt stöd till landsbygdsutveckling, utbildning, industri och utbyggnad av landets infrastruktur.

I samarbete med FAO lämnas stöd till en rad olika projekt och program: skogsplantering, markvård, integrerad landsbygdsutveckling i olivodlingsområden, boskapsuppfödning, bevattningsrådgivning samt kreditgivning till småbönder. På jordbruksområdet planeras direkt bistånd till ett regionalt landsbygdsutvecklingsprogram i nordvästra Tunisien.

Det tunisiska utbildningsväsendet stöds med bidrag genom ILO till en yrkesskola för kvinnor samt genom personalbistånd till en skola för telekommunikation. Dessa båda insatser beräknas kunna avslutas under innevarande budgetår. Under budgetåret 1973/74 inleddes ett samarbete

avseende uppförandet av två lärarhögskolor och tre tekniska gymnasier. Ett nytt skolfartyg kommer att levereras till den svenskstödda fiskeskolan i Kelibia. Genom bidrag till ILO bekostas expertis på sysselsättningsstatistik och regional planering för det tunisiska planeringsministeriet och arbetsmarknadsmyndigheten.

Sedan budgetåret 1967/68 stöds en tunisisk utvecklingsbank med svenska utvecklingskrediter. Totalt kommer 60 milj. kr. att ha ställts till förfogande när det löpande avtalet upphör vid utgången av budgetåret 1975/76. Medlen har främst gått till turistnäring och industriutveckling.

En utbyggnad av landets vattenförsörjning finansieras i samarbete med Världsbanken. Sveriges andel utgör sammanlagt 44,5 milj. kr. Tunisien har begärt fortsatt bilateralt stöd till dricksvattenprogram på landsbygden och till avloppsutbyggnad i vissa städer. Den tunisiska bostadssektorn stöds bl. a. genom bistånd till ett bostadsprogram för lägre inkomsttagare. Under budgetåret 1973/74 inleddes upprensning av den starkt förorenade Tunis-sjön med hjälp av svensk expertis och utrustning.

Guinea-Bissau

Befrielserörelsen PAIGC i Guinea-Bissau mottog under budgetåren 1969/70—1973/74 sammanlagt drygt 30 milj. kr. i svenskt bistånd. Innevarande budgetår utgör åtagandena 22 milj. kr. Samarbetet mellan Sverige och befrielserörelsen har efter hand fått formen av reguljärt utvecklingssamarbete. Vid årligen återkommande gemensamma överläggningar har man kommit överens om hur den finansiella ramen för samarbetet skulle utnyttjas i rörelsens civila verksamhet. Det svenska biståndet har huvudsakligen bestått av varor till de sjukstugor, skolor och s. k. folkaffärer som PAIGC byggde upp inom de befriade områdena.

PAIGC har nu slutfört befrielsekampen och blivit statsbärande parti i den nya självständiga staten Guinea-Bissau. Partiet har förklarat att utvecklingsansträngningarna även i fortsättningen i första hand skall inriktas på att höja levnadsstandarden för folket på landsbygden.

Det är naturligt att Sverige nu utvidgar sitt stöd till Guinea-Bissau för att bidra till en konsolidering och utveckling av det samhälle som PAIGC under befrielsekampen började bygga. Jag föreslår därför att Guinea-Bissau blir programland för svenskt bistånd och beräknar för budgetåret 1975/76 en finansiell ram om 40 milj. kr. för samarbetet.

Etiopien

Budgetåret 1973/74 utbetalades 38 milj. kr. i svenskt bistånd till Etiopien, varav 6 milj. kr. avsåg utbetalningar under tidigare ingångna kreditavtal. Planeringsramen för innevarande budgetår är 40 milj. kr. Katastrofbistånd för totalt 8,7 milj. kr. under budgetåret 1973/74 och 4,3 milj. kr. under innevarande budgetår har därtill lämnats med anledning

av torkan och hungersnöden i landet. Planeringsramen för budgetåret 1975/76 har beräknats till 50 milj. kr. Den senaste utvecklingen i Etiopien gör förutsättningarna för ett utvecklingssamarbete av denna omfattning osäkra.

SIDA framhåller svårigheterna att mer i detalj fastställa utvecklingssamarbetets utformning under budgetåret 1975/76 och de båda följande budgetåren på grund av den politiska och ekonomiska situationen i landet. Den fjärde femårsplanen, vilken skulle ha gällt från juli 1974 har blivit försenad. Flera av de projekt i vilka Sverige har engagerats kommer troligen att fördröjas. De etiopiska myndigheterna kan också komma att företa omprioriteringar som påverkar samarbetets villkor och innehåll.

Liksom tidigare koncentreras det svenska biståndet under innevarande budgetår till insatser på hälsovårdens, utbildningens och landsbygdsutvecklingens områden. Det svenska personalbiståndet uppgår f. n. till ca 100 personer.

Samarbetet avseende hälsovård omfattar bl. a. stöd till ett institut för näringsfrågor (ENI) samt till hälsocentraler i några landsbygdsområden. ENI bedriver forskning och upplysningsverksamhet rörande kosthåll och näringsfrågor, samt tillverkar och säljer proteinrik barnmat. En stor del av institutets produktion av barnmat levereras nu till de torkdrabbade områdena. Sveriges samlade stöd till ENI uppgår hittills till 24 milj. kr.

Det svenska stödet till skolbyggnadsprogrammet ESBU har för andra året i rad förlängts med ytterligare ett år efter det första femårsavtalets utgång i juni 1973. Vid utgången av budgetåret 1974/75 beräknas ca 7 500 klassrum ha uppförts, vartill kommer ett antal hälsostationer samt sädesförråd i de svältdrabbade områdena. Den totala kostnaden för programmet uppgår för svensk del till ca 80 milj. kr. I samband med de politiska omvälvningar som inträffade i landet under år 1974 minskade ESBU:s verksamhet i omfattning.

Stödet fortsätter till den enhet inom jordbruksministeriet, EPID, som är ansvarig bl. a. för de integrerade jordbruksprojekten på den etiopiska landsbygden. Genom EPID har huvuddelen av det svenska katastrofbiståndet kanaliserats: utsädesdistribution, vägbyggen och förstärkning av transportorganisationen. Stödet fortsätter likaledes till det regionala landsbygdsprojektet CADU i Chilaloprovinsen. När gällande avtal om EPID och CADU utlöper i juli 1975 kommer Sveriges sammanlagda bidrag till de båda projekten att vara ca 75 milj. kr.

EPID och CADU-projekten har under år 1974 bedömts av en internationell expertgrupp, vari ingick två medlemmar tillsatta av det etiopiska jordbruksministeriet. Trots en bitvis allvarlig kritik mot vissa delar av de båda projektens verksamhetsfält förordar gruppen en fortsättning av verksamheten. Denna anses bl. a. ha bidragit till förbättrade in-

komster för stora grupper av befolkningen. Därtill har den gett vägledning för framtida utformning av utvecklingsverksamhet på den etiopiska landsbygden. SIDA utreder nu förutsättningarna för fortsatt stöd till den integrerade landsbygdsutvecklingen i Etiopien.

Kenya

De svenska åtagandena för budgetåret 1973/74 uppgick till 60 milj. kr. och utbetalningarna till 74 milj. kr., varav ca 37 milj. kr. hänförde sig till åtaganden under tidigare budgetår. För innevarande budgetår har avtal ingåtts om 60 milj. kr. Planeringsramen för budgetåret 1975/76 beräknas till 65 milj. kr.

Den kenyanska regeringen har förklarat att den i det fortsatta utvecklingssamarbetet med Sverige önskar ge ökad tyngd åt insatser för utveckling av landsbygden. Vattenförsörjning väntas under en femårsperiod ta i anspråk ca 110 milj. kr. Tidigare inlett samarbete på en rad andra områden fortsätter, däribland bekämpning av mul- och klövsjuka, integrerad landsbygdsutveckling i Migori, elektrifiering på landsbygden samt utveckling av småindustri i västra Kenya. Den gemensamma nordiska insatsen på kooperationsområdet som administreras av den danska biståndsmyndigheten kommer att fortsätta. Under år 1974 har avtalats om en insats för att upprätta ett medicinskt utbildningsinstitut i Nairobi. Insatsen beräknas kosta 12 milj. kr. under fyra år. Vidare har avtal träffats om stöd som beräknas till ca 33 milj. kr. till utbyggnad av hälsovården på landsbygden under den närmaste fyraårsperioden. Stöd planeras till bl. a. en nyinrättad statlig bank för kooperationen samt ett omfattande program för förbättring av vägar på landsbygden.

På utbildningsområdet läggs tonvikten i biståndet numera på yrkesinriktad utbildning i tekniska ämnen, där ett par större insatser nyligen avtalats. Stödet till sekreterarutbildning fortsätter. En av de första svenska biståndsinsatserna i Kenya avsåg upprättandet av en högskola i Nairobi för utbildning av sekundärskolelärare i naturvetenskapliga ämnen samt slöjdlärare. Skolans administration har övertagits av Kenya och Sverige bidrar nu endast med lärare till skolan. Årligen utexaminerar skolan nu 150 lärare. Totalt har den svenska insatsen uppgått till drygt 50 milj. kr. i investerings- och driftkostnader.

Tidigare har importstöd inte lämnats till Kenya. För innevarande budgetår har avtalats att 10 milj. kr. av årsramen får användas för import till jordbruket och landsbygdens utveckling. Inför budgetåret 1975/76 kan importstöd i form av varubistånd komma att aktualiseras.

Personalinslaget i det svenska biståndet består under innevarande budgetår av närmare 90 personer, varav ett tiotal är fredskårsdeltagare.

Tanzania

De svenska åtagandena för budgetåret 1973/74 uppgick till 120 milj. kr. och utbetalningarna till 132,4 milj. kr. För innevarande budgetår har avtal tecknats om 145 milj. kr. för det reguljära utvecklingsbiståndet. Härutöver har som tidigare nämnts 40 milj. kr. lämnats som särskilt bidrag för att finansiera en del av Tanzanias kraftigt ökade livsmedelsimport. Detta bidrag motiverades av den svåra ekonomiska situation som uppstått genom de internationella prishöjningarna på ett flertal viktiga importvaror i kombination med brist på livsmedel till följd av torkan i landet under hösten 1973. Ett ytterligare bidrag i form av 15 000 ton svenskt vete beslutades i december 1974.

Genomförandet av Tanzanias utvecklingsplaner försvåras allvarligt av akut brist på finansiella resurser. Med anledning härav beräknas en höjning av planeringsramen till 250 milj. kr. för nästa budgetår.

Under budgetåret 1975/76 förfaller den första amorteringen under vattenkrediten från år 1965. Det belopp som skulle återbetalas kommer att avskrivas.

Tyngdpunkten i det svenska biståndet till Tanzania kommer även fortsättningsvis att ligga på insatser för landsbygdens utveckling i enlighet med de prioriteringar som görs av den tanzaniska regeringen. Insatserna för landsbygdens vattenförsörjning och för skogssektorns utveckling fortsätter. Det sammanlagda finansiella bidraget till vattenförsörjningsprogrammet uppgår hittills till 186 milj. kr., vartill kommer kostnader för ett stort antal kontraktsanställda och fredskårsdeltagare. Hittills har över 1,3 miljoner människor fått tillgång till dricksvatten genom programmet. Sverige stöder verksamhet inom skogssektorn som omfattar plantering, utbildning, forskning och informationsverksamhet. En utvidgning planeras. På sikt avses insatsen skapa förutsättningar för ett mer produktivt utnyttjande av Tanzanias skogstillgångar.

Som ett led i ansträngningarna att säkra en jämnare tillgång på livsmedel har den tanzaniska regeringen beslutat påskynda sitt program för förbättrad spannmålslagring. Detta kan föranleda nya svenska insatser på området. Stödet till den tanzaniska banken för krediter till projekt på landsbygden väntas bli förlängt. Den gemensamma nordiska insatsen för jordbruksutbildning i Mbeya och ett program för artificiell insemination fortsätter.

Utbyggnaden av hälsovården på landsbygden, särskilt uppförandet av hälsocentraler, får fortsatt svenskt bistånd. Sedan hösten 1974 medverkar Sverige i ett livsmedelscentrum och i en landsomfattande kampanj för bättre kosthållning. Fortsatt bistånd i betydande omfattning lämnas också till vuxenutbildning och utbildning i tekniska ämnen. Sverige beräknas bidra med ytterligare 41 milj. kr. till alfabetiseringskampanjen i landet.

Under år 1974 har avtal ingåtts om förlängning av stödet till ett kraftverksbygge i Kidatu, som kommer att bli den största energikällan i Tanzania.

Under våren 1975 beräknas avtal ingås om fortsatt stöd till Tanzania Investment Bank som ger krediter främst till mindre industrier. Direkt finansiellt importstöd som lämnas sedan år 1972 fortsätter liksom det genom ITC kanaliserade stödet till Tanzanias exportansträngningar. Bistånd planeras till en nyligen inrättad bostadsbank avsedd att finansiera lågkostnadsbostäder.

Under innevarande budgetår omfattar personalbiståndet ca 150 personer, varav knappt hälften är fredskårsdeltagare. Drygt en tredjedel av dessa arbetar inom vattenförsörjningsprogrammet. Som ett nytt inslag i personalbiståndet har nyligen kvalificerade svenska experter ställts till regionala planeringsorgans förfogande för att bl. a. medverka i arbetet på långtidsplaner. Regionernas verksamhet stöds också genom finansiella bidrag till fonder för regionala utvecklingsprojekt.

Zambia

De svenska biståndsåtagandena för budgetåret 1973/74 uppgick till 30 milj. kr. och utbetalningarna till ca 12,8 milj. kr. För innevarande budgetår utgör ramen 45 milj. kr. Planeringsramen för budgetåret 1975/76 beräknas till 55 milj. kr.

Zambia tillhör tack vare sina koppartillgångar inte de fattigaste länderna i Afrika och inte heller dem som har drabbats hårdast av den senaste tidens internationella prisutveckling. Landets ansträngningar att för sina transporter göra sig oberoende av de av vita befolkningsminoriteter styrda grannländerna har emellertid varit kostsamma och motiverat särskilda internationella biståndsinsatser.

Det svenska biståndet inriktas främst på kommunikationer och på andra av Zambia prioriterade områden som landsbygdsutveckling, kooperation, hälso- och sjukvård samt kraftförsörjning. Under år 1974 har avtal tecknats om bl. a. svenskt stöd till ett kooperativt utbildningscentrum i Lusaka och till den lantbrukskooperativa föreningsrörelsen i Luapulaprovinsen.

Samtliga svenska insatser i Zambia har ett betydande inslag av utbildning. Det svenska personalbiståndet till Zambia består f. n. av 130 kontraktsanställda och fredskårsdeltagare.

Sedan budgetåret 1973/74 ingår varubistånd i utvecklingssamarbetet. Det har bl. a. bestått av lastbilar som begärts i samband med stängningen av gränsen till Sydrhodesia år 1973. Ramen för varubistånd utgör 13,5 milj. kr. Den förutses huvudsakligen bli utnyttjad för inköp i Sverige av teleutrustning.

Bland nya insatser i samarbetet med Zambia kan nämnas en förstudie till ett vägprojekt i västra Zambia samt utrustning till en avdelning vid

gruvskolan vid universitetet i Lusaka. Zambia har också begärt konsulthjälp för en fortsatt utbyggnad av kraftverket i Kafue samt transportutrustning för den statliga järnvägen.

Botswana

De svenska åtagandena för budgetåret 1973/74 uppgick till 20 milj. kr. och utbetalningarna till 22 milj. kr., varav ca 9 milj. kr. i form av tidigare beviljade krediter. För innevarande budgetår har avtal tecknats om 30 milj. kr. Planeringsramen för budgetåret 1975/76 beräknas till 40 milj. kr.

Det svenska biståndet lämnas i första hand som stöd till Botswanas utvecklingsprogram för landsbygden. Tyngdpunkten i detta program ligger på vattenförsörjning, vägbyggen, byutveckling och boskapskötsel. Inom ramen för det samarbetsavtal som tecknades år 1974 har nya insatser inletts avseende elektrifiering av landsbygden, byutveckling i Kalahari, utnyttjande av Okavango-deltats vattenresurser samt stöd till småindustrisektorn.

Under år 1973 påbörjades ett vattenförsörjningsprogram för stora och mellanstora byar på landsbygden. Sveriges finansiella stöd till detta program beräknas uppgå till sammanlagt 13 milj. kr. för perioden 1972/73—1976/77. I samfinansiering med IDA lämnas en kredit på 20,5 milj. kr. för förbättring av vägen mellan Gaborone och Lobatse, som är landets mest trafikerade vägsträcka. Likaså i samarbete med IDA stödjer Sverige ett projekt avseende boskapsskötsel.

En väsentlig insats för att stödja landets strävanden att uppnå ekonomiskt och politiskt oberoende, i första hand i förhållande till Sydafrika och Sydrhodesia, görs genom stödet till utbildningssektorn. Landets målsättning är att snarast besätta tjänsterna inom förvaltningen med egna medborgare. Sverige bidrar till yrkesutbildning, till utbyggnaden av biblioteksfilialer och till planering och utbyggnad av primärskolor. Dessutom finansieras vidareutbildning av botswaner i andra afrikanska länder. Även stödet till småindustriutvecklingen innehåller ett viktigt undervisningsmoment i form av utbildning av botswanska företagsledare. Det svenska personalbiståndet uppgår f. n. till ett femtiotal kontraktsanställda och fredskårsdeltagare.

Övriga länder i Afrika m. m.

FRELIMO i *Moçambique* är den afrikanska befrielserörelse som längst erhållit svenskt bistånd. Samarbetet inleddes år 1964, då Sverige började stödja utbildning av moçambikaner vid Moçambique Institute i Tanzania. Samarbetet har sedan successivt vidgats. Svenskt stöd har utgått dels i form av varor och förnödenheter till sjukstugor, skolor och handel i befriade områden i Moçambique, dels som driftsbidrag till Moçambique Institute och till ett barnläger i södra Tanzania. I huvud-

staden Lourenço Marques har en övergångsregering dominerad av FRELIMO nu avlöst den portugisiska kolonialregimen. Makten överlämnas successivt till FRELIMO, som deklarerat sin avsikt att fullfölja utvecklingsmobiliseringen av befolkningen och ett samhällsbygge, främst inriktat på landsbygdens utveckling. Till stöd för dessa ansträngningar kan svenskt bistånd komma att spela en viktig roll.

Den finansiella ramen för biståndet till FRELIMO för budgetåret 1974/75 hade tidigare beräknats till 15 milj. kr. Försörjningssituationen och resursbehoven har aktualiserat en ökning av biståndet redan under innevarande budgetår. För bistånd under budgetåret 1975/76 beräknar jag 50 milj. kr.

Utbetalningarna av svenskt bistånd till *Lesotho* uppgick budgetåret 1973/74 till ca 1 milj. kr. För innevarande budgetår beräknas ett medelsbehov av 6,5 milj. kr. För budgetåret 1975/76 räknar jag med en ökning till 8 milj. kr.

Biståndet till Lesotho lämnas i nära samarbete med FN, oftast i form av s. k. multibiprojekt. Under budgetåret 1973/74 avtalades om en treårig förlängning av ett program för av FN rekryterad förvaltningspersonal. Vidare avtalades om stöd till ett markvårdsprojekt genom FAO. Sedan år 1972 stöder Sverige genom ILO ett kooperativt hantverkscentrum i Thabana-li-Mele. Under budgetåret 1974/75 väntas avtal tecknas om stöd till Lesothos telefonväsen, till ett gymnasium med praktiskt inriktad utbildning samt till ett projekt för kartläggning av landets vattenresurser.

Utbetalningarna av svenskt bistånd till *Swaziland* uppgick budgetåret 1973/74 till ca 3 milj. kr. För innevarande budgetår beräknas ett medelsbehov på 7 milj. kr. För budgetåret 1975/76 räknar jag med en ökning till 8 milj. kr.

Biståndet till Swaziland lämnas liksom till Lesotho i nära samarbete med FN. Under budgetåret 1973/74 tecknades avtal om utbildning i husdjursskötsel och huslig ekonomi genom FAO. Bidraget till FN:s program för rekrytering av förvaltningspersonal förlängdes genom ett nytt treårsavtal. Sedan år 1971 stöder Sverige dessutom genom UNESCO en sekundärskola i Matsapa. Samarbete har inletts med ILO avseende ett kooperativt utvecklingscenter. Planer föreligger också på ett program för utveckling av småindustri.

SIDA anför att samarbetet med Lesotho och Swaziland redan har pågått i flera år och att förutsättningar för ett utvidgat utvecklingssamarbete enligt landprogrammeringsprincipen kan anses föreligga. Jag finner det emellertid angeläget att biståndet till Lesotho och Swaziland alltjämt ses som ett stöd till FN:s insatser i länderna och planeras i anslutning till FN:s landprogram. Därmed är särskilda svenska landprogram obehövliga. Omfattningen av det svenska biståndet till Lesotho och Swaziland motiverar inte heller upprättandet av landprogram.

Två svenska utvecklingskrediter på sammanlagt 50 milj. kr. lämnades år 1966 resp. år 1970 till *Sudan*. Krediterna avsåg att bidra till landsbygdens vattenförsörjning och beräknas komma att helt utnyttjas under innevarande budgetår. Återbetalning skulle börja ske under budgetåret 1975/76. Amorteringarna under budgetåret kommer att avskrivas.

Till FN:s hjälpprogram för flyktingar och hemlösa i södra Sudan har Sverige bidragit med sammanlagt 7 milj. kr. Detta särskilda program som framgångsrikt bidragit till att lösa de akuta humanitära problemen i landet har nu avslutats.

Som en fortsättning på det humanitära biståndet till södra Sudan har 10 milj. kr. anvisats för innevarande budgetår. Utnyttjandet av dessa medel har diskuterats med den sudanesiska regeringen och med FN:s representanter i Khartoum och Juba. En del av medlen kommer att ställas till FN:s förfogande för att genom konsulttjänster, utbildningsinsatser och leveranser av utrustning tillgodose några av den regionala administrationens mest akuta behov. Planering pågår beträffande användningen av återstoden av resurserna. Dessa kan väntas bli utnyttjade under innevarande och nästa budgetår. De planer som utarbetas kan komma att motivera vissa ytterligare medel under budgetåret 1975/76.

Det svenska biståndet till *Östafrikanska gemenskapen* har främst avsett den Östafrikanska utvecklingsbanken för dess kreditgivning till industrier i regionen samt det Östafrikanska post- och telebolaget för dess utbyggnad av ett gemensamt telefonnät. Konsulter har också ställts till förfogande bl. a. för kontroll vid uppförandet av nya byggnader för gemenskapens centrala förvaltning i Arusha.

Utbetalningarna uppgick budgetåret 1973/74 till 17 milj. kr. varav 0,9 milj. kr. avsåg personalbistånd. Under innevarande budgetår beräknas utbetalningarna, inklusive reserverade medel från tidigare budgetår, till knappt 20 milj. kr. Sverige har mottagit framställning om bl. a. varubistånd i form av järnvägsvagnar till Östafrikanska järnvägsbolaget. För budgetåret 1975/76 beräknar jag ett belopp på högst 15 milj. kr. i nya medel.

Södra Afrika: Flyktingar och befrielserörelser

Regimförändringen i Portugal förändrade med ett slag situationen i de portugisiska kolonierna i Afrika. Jag har tidigare behandlat Sveriges samarbete med Guinea-Bissau och Moçambique. För fortsatta insatser i Angola, Sydafrika, Namibia och Sydrhodesia och för övriga ändamål under denna anslagspost beräknar jag preliminärt sammanlagt 30 milj. kr. under budgetåret 1975/76. Stödet till motsvarande verksamhet uppgår innevarande budgetår till 15 milj. kr. Det ankommer på beredningen för studiestöd och humanitärt bistånd till afrikanska flyktingar och nationella befrielserörelser att föreslå hur medlen skall fördelas.

Till MPLA i Angola har Sverige lämnat ett bidrag genom UNESCO

avsett för utrustning av en skola för angoleser i Kongo. I enlighet med tidigare åtaganden ges vidare stöd till MPLA:s sociala och ekonomiska utvecklingsarbete i Angola. Det utgår som förut huvudsakligen i form av utrustning till skolor, sjukstugor och transporter. Åtagandena för innevarande budgetår uppgår till sammanlagt ca 4 milj. kr.

Regeringen har prövat frågan om bistånd även till FNLA i Angola. Under pågående förhandlingar om Angolas självständighet har det inte ansetts motiverat med en ändring av det svenska biståndet till befolkningen i landet. Till angolaflyktingarna i Zaire utgår svenskt bistånd genom FN:s flyktingkommissarie och FN:s utbildningsprogram för södra Afrika. Flyktingkommissarien har under året slutit ett avtal med FNLA om utökat stöd till flyktingarna i Zaire. Ett särskilt studiestödsprogram för angoleser genomförs av ambassaden i Kinshasa i samarbete med UNDP.

Det är svårt att för dagen bedöma situationen i Angola och möjligheterna för framtida svenska insatser. Regeringen följer utvecklingen och är beredd att stödja en utveckling som främjar oberoende och social och ekonomisk rättvisa för det angolesiska folket.

Motsättningarna i de av vita befolkningsminoriteter styrda Sydafrika, Namibia och Sydrhodesia har tilltagit under året. Antalet flyktingar från dessa länder har ökat. Den namibiska befrielserörelsen SWAPO har under året erhållit svenskt stöd för insatser inom utbildning, hälsovård och jordbruk med 600 000 kr. Ytterligare insatser kan behövas för det ökande antalet namibiska flyktingar i Zambia. Efter vädjan från kommissarien för FN:s Namibiaråd har Namibiafonden fått ett första svenskt bidrag på 100 000 kr. Vad avser de sydrhodesiska befrielserörelserna har ZANU under året fått ett bidrag på omkring 1 milj. kr. för sin civila verksamhet, medan ZAPU fått ett bidrag på 50 000 kr. för sin välfärdsfond. Den sydafrikanska befrielserörelsen ANC har erhållit kläder och andra civila förnödenheter för medlemmar i Tanzania och Zambia. Utvecklingen i Sydrhodesia och Namibia kan komma att motivera betydligt ökade insatser under budgetåret 1975/76.

För bistånd till afrikanska flyktingar samt för bidrag till försvar av politiska fångar och hjälp till deras familjer beräknas under innevarande budgetår ca 8 milj. kr.

ASIEN

Indien

De svenska biståndsåtagandena för budgetåret 1973/74 uppgick till 135 milj. kr. och utbetalningarna till 130 milj. kr. Härutöver deltog Sverige under året i en ettårig internationell överenskommelse om skuldkonsolidering för Indien genom att skriva av räntor på utvecklingskrediter till ett belopp av 2,7 milj. kr.

För innevarande budgetår har avtal tecknats om 175 milj. kr., varav 100 milj. kr. som obunden kredit, 35 milj. kr. som varubistånd och 40 milj. kr. som projektbistånd. I avsikt att öka Indiens importförmåga har som tidigare nämnts därutöver avtalats om en ökning med 25 milj. kr. av den obundna krediten. 20 000 ton svenskt vete inkl. frakt har lämnats som gåva. Liksom föregående budgetår avskrivs skuldtjänsterna — ca 3,5 milj. kr. — på utvecklingskrediterna.

Indien tillhör de länder som har drabbats hårdast av den internationella prisutvecklingen. Felslagna skördar tvingar därtill Indien att importera stora mängder spannmål. Indiens biståndsbehov har därför ökat kraftigt. Planeringsramen för budgetåret 1975/76, tidigare beräknad till 210 milj. kr., höjs därför till 230 milj. kr. Med tanke på att nuvarande påfrestningar på Indiens ekonomi kan förutses fortsätta kan det bli aktuellt med extrainsatser med utnyttjande av katastrofmedel.

Inom ramen för det treåriga biståndsavtalet med Indien har utfästelser redan gjorts för budgetåren 1975/76 och 1976/77 om sammanlagt 300 milj. kr. i importstöd, varav 155 milj. kr. som obunden kredit och 145 milj. kr. som varubistånd.

Importstöd utgör under innevarande budgetår liksom tidigare det dominerande inslaget i det svenska biståndet till Indien. Ett tillskott till landets begränsade valutatillgångar lämnas i form av en räntefri kredit på 50 år. Dessutom lämnas svenska varugåvor av papper, massa, järn och specialstål samt transport-, el- och gruvutrustning. Diskussioner pågår om fortsatta leveranser av papper och konstgödsel. Ett betydande belopp kan väntas bli utnyttjat för svenskt vete.

Mer än hälften av projektstödet utnyttjas för familjeplaneringsinsatser. Huvuddelen därav används för preventivmedelsleveranser till det indiska familjeplaneringsprogrammet. Ett familjeplaneringsprojekt som Sverige stöder sedan år 1973 i samarbete med IDA fortsätter.

I juli 1974 avtalades om ett bidrag på 12,3 milj. kr. till WHO:s kampanj för bekämpning av smittkoppor i Indien. Resterande medel för projektbistånd används för huvudsakligen fleråriga multibi-projekt på yrkesutbildningens, hälsovårdsforskningens och kooperationens områden. Sverige lämnar också bidrag till grundvattenprojekt och skogsutvecklingsprogram, båda i södra Indien. Slutligen mottar Indien bidrag för exportfrämjande åtgärder, som tar sikte på en diversifiering och ökning av exporten, bl. a. till Sverige.

Till följd av landets ökande skuldtjänst har det totala nettobiståndet till Indien minskat under de senaste åren trots höjda bruttoanslag. Skuldkonsolidering har därför blivit ett viktigt och ändamålsenligt biståndsinstrument för att motverka denna utveckling och öka nettobiståndet. Sverige kommer att fortsätta sina ansträngningar att inom ramen

för det av Världsbanken ledda Indienkonsortiet verka för en långsiktig internationell skuldkonsolideringsöverenskommelse som avsevärt lättar Indiens skuldbörda.

Bangladesh

De svenska åtagandena för budgetåret 1973/74 uppgick till 75 milj. kr. och utbetalningarna till 58 milj. kr. För innevarande budgetår uppgår det reguljära utvecklingsbiståndet till 80 milj. kr. Utöver detta belopp avtalades i juni 1974 om det tidigare omnämnda särskilda bidraget på 14 milj. kr. bestående av veteleveranser till ett värde av nio milj. kr. och obundet importstöd om fem milj. kr. Detta extrabistånd motiverades av den svåra ekonomiska situation som Bangladesh råkat in i främst till följd av den internationella prisutvecklingen. Dessutom beslöt regeringen under hösten 1974 med anledning av livsmedelsbristen i landet att lämna katastrofhjälp för ca 33 milj. kr. i form av veteleveranser och kontantbidrag till svenska hjälporganisationer. Planeringsramen för budgetåret 1975/76 beräknas till 100 milj. kr.

Det löpande avtalet omfattar importstöd och projektinsatser. Av importstödet på 63,5 milj. kr. utgör 34 milj. kr. varubistånd. De viktigaste varugrupperna är pappersmassa, gödningsämnen och rapsolja. Leveranserna av rapsolja motsvarar ett värde av 15 milj. kr. och bidrar liksom vetet och finansiering av spannmålstransporter till livsmedelsförsörjningen. I varubiståndet ingår även vissa råvaror till industrin såsom tackjärn och kullager samt reservdelar.

Projektbiståndet har hittills huvudsakligen bestått av konsultstudier. Andra större insatser avser bidrag till WHO för utrotning av smittkoppor i landet samt stöd till växtodlingsforskning, ett oljeväxtprojekt och exportfrämjande åtgärder. Projektstöd planeras även för utveckling av kooperationen, yrkesutbildningen och småindustrin.

Efterverkningarna av kriget och dåliga skördar under en följd av år har i förening med interna distributions- och fördelningsproblem lett till att delar av Bangladeshs befolkning befinner sig i en akut nödsituation. Därtill har nu kommit den internationella ekonomiska krisen som minskat Bangladeshs importförmåga kraftigt. Mot denna bakgrund finns det anledning att räkna med att de svenska resurserna även fortsättningsvis kommer att utnyttjas för importfinansiering. Livsmedelsleveranser kan även för framtiden väntas ta i anspråk en del av medlen inom samarbetsprogrammet. Med tanke på att försörjningsläget kan befaras bli besvärligt även nästa budgetår kan det visa sig påkallat att, utöver det reguljära utvecklingssamarbetet, även ta katastrofmedel i anspråk för insatser i Bangladesh.

Sri Lanka

Under budgetåret 1973/74 utbetalades 14,2 milj. kr. i svenskt bistånd till Sri Lanka. För innevarande budgetår beräknas 18 milj. kr. Därutöver har Sri Lanka mottagit katastrofbistånd i form av svenskt vete till ett värde av 7 milj. kr. Ett särskilt bidrag på 10 milj. kr. har utnyttjats för import av handelsgödsel.

Mot bakgrund av den akuta betalningsbalanskris som landet befinner sig i prioriteras importstöd framför andra biståndsformer. Den största delen av det svenska biståndet har därför hittills lämnats i form av varubistånd. Utöver fortsatta leveranser av kraftpapper har Sri Lanka uttryckt intresse för leveranser av bl. a. mjölkpulver, skolbokspapper och pappersmassa.

Stöd till familjeplaneringsverksamheten i Sri Lanka har lämnats sedan år 1958. Sammanlagt 10,2 milj. kr. har utbetalats hittills. Enligt det senaste avtalet om fortsatt svenskt stöd förbinder sig Sverige att under perioden 1974/75—1976/77 bidra med sammanlagt 13 milj. kr. Den svenska insatsen omfattar rådgivare och preventivmedelsleveranser samt bidrag till uppförandet av ett familjehälsovårdscentrum. Vidare fortsätter multibiinsatser avseende bl. a. exportfrämjande åtgärder och ett kooperativt ledarinstitut. Ett avtal om stöd till en FAO-insats avseende husdjursforskning och seminavel förbereds.

Den internationella prisutvecklingen har under många år varit ogynnsam för Sri Lanka genom att priserna på landets främsta exportprodukter te, gummi och kokos sjunkit samtidigt som priserna på importvarorna stigit. Det senaste årets prishöjningar på den internationella marknaden har ytterligare försämrat landets betalningsbalans. Därigenom begränsas regeringens möjligheter att fullfölja sina utvecklingsansträngningar som syftar till att åstadkomma ökad produktion, särskilt inom jordbruket, ökad sysselsättning och jämnare inkomstfördelning.

Sveriges erfarenheter av det successivt växande utvecklingssamarbetet med Sri Lanka är positiva. Jag föreslår att Sri Lanka blir programland. Planeringsramen för budgetåret 1975/76 beräknas till 35 milj. kr. En del därav bör kunna utgå som obundet importstöd.

Demokratiska Republiken Vietnam (DRV)

De svenska åtagandena för budgetåret 1973/74 uppgick till 120 milj. kr. och utbetalningarna till 78 milj. kr. För innevarande budgetår står 170 milj. kr till förfogande. Planeringsramen för budgetåret 1975/76 beräknas till 225 milj. kr.

Det svenska biståndet till DRV under budgetåret 1973/74 avsåg främst finansiering av import av metaller och textil. Av det lämnade importstödet bestod 50 milj. kr. av svenskt varubistånd.

Den sedan år 1971 pågående planeringen av Sveriges bistånd till åter-

uppbyggnaden av DRV har under innevarande budgetår resulterat i avtal om ett skogsindustriprojekt och ett barnsjukhus samt om förprojektering av ett allmänsjukhus. Det svenska bidraget till skogsindustriprojektet beräknas uppgå till 770 milj. kr. Av detta belopp är 150 milj. kr. en reserv för prisökningar. Projektet kommer att genomföras under en femårsperiod och beräknas vara avslutat under budgetåret 1978/79. Det utgörs av en industri för framställning av pappersmassa och papper och ett program för skogsplantering, avverkning och transporter. Den kombinerade massa- och pappersindustrin beräknas vid full utbyggnad framställa 55 000 ton papper, huvudsakligen av skriv- och tryckkvalitet, och avsett i första rummet för undervisningsändamål.

Projektet, som är lokaliserat till området Bai Bang ca 7 mil nordväst om Hanoi, innefattar även samhällsinvesteringar som skolor, vägar, sjukstugor och bostäder. Ca 5 000 vietnameser beräknas erhålla arbete inom projektet, varav huvuddelen inom skogsbruksdelen. Projektet rymmer ett stort mått av teknisk kunskapsöverföring. Några hundra svenska experter kommer att anställas. Därtill anordnas utbildning i Sverige för vietnamesiska experter inom skogsindustri och skogsbruk. Projektet väntas resultera i en betydande upphandling i Sverige.

Barnsjukhuset kommer att förläggas till Hanoi. Det skall rymma ett flertal specialavdelningar och kommer att utgöra ett centrum för utbildning och forskning inom landets barnavård. Byggandet beräknas kunna påbörjas i början på år 1975 och vara slutfört år 1977. Det svenska bidraget har beräknats till ca 55 milj. kr.

Uppförandet av ytterligare ett sjukhus, ett allmänsjukhus i gruvdistriktet norr om Haiphong, beräknas kunna påbörjas år 1975 och vara avslutat år 1977.

Det under budgetåret 1971/72 inledda stödet till DRV:s familjeplaneringsprogram fortsätter. För budgetåret 1974/75 beräknas ca 5 milj. kr. för ändamålet.

Övriga Indokina

Under budgetåret 1973/74 lämnades 20 milj. kr. i bistånd till återuppbyggnaden av de områden i Sydvietnam som kontrolleras av den *Provisoriska Revolutionära Regeringen (PRR).* Det svenska stödet avsåg hälso-, skogs- och vägtransportsektorerna och lämnades i form av varor.

För innevarande budgetår uppgår biståndet till PRR till 30 milj. kr. Stödet utgörs av varor med användning inom bl. a. jordbruk, vägbyggnad och hälsovård samt för att avminera bombade områden.

Inom PRR:s utvecklingsplanering ges en avgörande betydelse åt självförsörjning inom livsmedelsområdet. Stora samhällsinvesteringar avses även göras i bl. a. vägar, broar, skolor, hälsocentraler. Landets egna resurser för återuppbyggnaden av samhällets infrastruktur är fortfarande begränsade. Jag förordar därför för budgetåret 1975/76 att det svenska

biståndet till PRR ökas till 50 milj. kr. och att det i möjligaste mån utformas som ett långsiktigt utvecklingssamarbete.

Under budgetåret 1973/74 lämnades fortsatt bidrag om 1,5 milj. kr. genom Frikyrkan Hjälper till de Förenade Buddistkyrkorna i *Sydvietnam* för hjälp till flyktingar. De sammanlagda svenska bidragen till denna verksamhet uppgår därmed till 3 milj. kr.

I *Laos* bildades i april 1974 en unionsregering med lika representation för den tidigare regeringen i Vientiane och Patriotiska fronten. Sverige har inlett biståndssamarbete med den nybildade regeringen. För innevarande budgetår lämnas ett humanitärt bistånd om 10 milj. kr. inriktat på de grupper och områden som drabbats hårdast av kriget. Det utgörs av bl. a. mediciner, livsmedel och jordbruksredskap. När erfarenheter har vunnits av det samarbete som inletts med Laos är regeringen beredd att överväga en utvidgning av det svenska biståndet. Medel härför finns under anslagsposten för katastrofer m. m.

I *Kambodja* fortsätter kriget. Av de samtal som förts med företrädare för befrielserörelsen FUNK har framgått att det ännu inte är praktiskt möjligt att lämna ett direkt humanitärt bistånd till den majoritet av landets befolkning som bor på landsbygden och som f. n. inte nås av de internationella hjälpprogrammen. Regeringen är dock beredd att bistå dessa befolkningsgrupper så snart förutsättningar härför skapats.

Sverige har under innevarande budgetår lämnat ett bidrag på 2 milj. kr. till det av FN:s flyktingkommissarie inledda programmet avseende Vietnam och Laos. En fortsättning av denna bidragsgivning kan bli aktuell under budgetåret 1975/76. Vidare avses för budgetåret 1975/76 ett fortsatt stöd utgå till UNICEF:s särskilda program avseende hela Indokina.

Övriga länder i Asien

Budgetåret 1973/74 utbetalades 11,5 milj. kr. i svenskt bistånd till *Pakistan*, varav 11 milj. kr. utgjorde katastrofbistånd. För innevarande budgetår står 11,5 milj. kr. till förfogande. Därav används 1,5 milj. kr. för en teleinsats, medan 10 milj. kr. på pakistansk begäran utnyttjats för import av svenskt vete. Dessutom har Sverige inom ramen för en internationell skuldkonsolidering avskrivit de räntor och amorteringar på utvecklingslån till Pakistan som skulle ha förfallit till betalning under perioden 1974/75—1977/78. Skuldlättnaden motsvarade 1,74 milj. kr.

För budgetåret 1975/76 räknar jag med ett bistånd till Pakistan på 20 milj. kr. Bl. a. kan fortsatta leveranser av vete bli aktuella.

Sverige stöder sedan år 1968 tillsammans med FAO ett kooperativt jordbruksprojekt i *Afghanistan*. Projektet är ett försöks- och demonstrationsprojekt för integrerad landsbygdsutveckling. Det har i efterhand byggts ut med en alfabetiseringsdel. Sveriges kostnad under den första avtalsperioden t. o. m. år 1973 uppgick till 11 milj. kr. Av de totala kost-

naderna för den andra fasen t. o. m. år 1978 skall Sverige bidra med 16 milj. kr. Åtagandet för budgetåret 1975/76 uppgår till 2,8 milj. kr. Därutöver fortsätter Sverige att lämna bidrag till en insats i ITC:s regi på exportfrämjandets område. Anslagsbelastningen för dessa två insatser beräknas till 4 milj. kr. under budgetåret 1975/76.

LATINAMERIKA

Cuba

De svenska åtagandena för budgetåret 1973/74 uppgick till 35 milj. kr. och utbetalningarna till 19 milj. kr. För innevarande budgetår har avtal tecknats om 45 milj. kr. Planeringsramen för budgetåret 1975/76 beräknas till 60 milj. kr.

Svenskt bistånd till Cuba har huvudsakligen utgått i form av importstöd på gåvobasis, varav för innevarande budgetår 20 milj. kr. lämnas som varubistånd. Enligt tidigare träffade avtal används de svenska resurserna huvudsakligen för finansiering av utrustning och tjänster inom program för hälsovård, utbildning, livsmedelsforskning och exportfrämjande åtgärder.

Under en treårsperiod har sammanlagt 45 milj. kr. satsats i svenskt bistånd på hälsovårdens utbyggnad. På utbildningsområdet har bistånd lämnats genom UNESCO till två tekniska institut som togs i bruk under hösten 1973. De skall enligt planerna utexaminera 4 000 elever per år för att möta Cubas behov av tekniker och yrkesarbetare inom sektorerna kyl- och frysteknik samt industriell elektronik. Därtill medverkar Sverige med utrustning och konsulter till Cubas snabba utbyggnad av ett sekundärskolesystem vari teoretiska och praktiska studier kombineras.

Industriutveckling utgör ett nytt samarbetsområde i årsavtalet för budgetåret 1974/75. Den kubanska regeringen har därutöver begärt fortsatt svenskt bistånd under de närmaste åren till utbyggnad av hälsovården och undervisningen. En stor del av den finansiella ramen kommer på kubansk önskan att utnyttjas för varuimport från Sverige. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 kommer en del av biståndet att lämnas som kredit.

Humanitärt bistånd, Chile

Förutom genom att ta emot politiska flyktingar och deras anhöriga från Chile har Sverige lämnat humanitärt bistånd till människor som drabbats av utvecklingen i landet efter militärkuppen i september 1973. Bidrag har bl. a. utgått till Internationella Rödakorskommitténs och Världskyrkorådets verksamhet i Chile. Genom FN:s flyktingkommissarie har medel ställts till förfogande för hjälp åt flyktingar från Chile som befinner sig i andra latinamerikanska länder. Ett stipendieprogram har satts igång för forskare och studerande som på grund av situa-

tionen i Chile saknar möjlighet att fortsätta sitt arbete där. Den humanitära hjälpen uppgår sedan september 1973 till sammanlagt 7,5 milj. kr. Regeringen är beredd att fortsätta denna verksamhet och prövar fortlöpande möjligheter att humanitärt bistå Chiles folk.

Övrigt bilateralt bistånd

De sammanlagda bidragen till internationella och svenska *enskilda organisationer* uppgick under budgetåret 1973/74 till drygt 50 milj. kr. För innevarande och nästa budgetår beräknas denna bidragsgivning öka kraftigt.

Bidrag till internationella enskilda organisationer för i huvudsak verksamhet inom befolkningsområdet uppgick under budgetåret 1973/74 till 21 milj. kr. och beräknas för innevarande budgetår uppgå till 30 milj. kr. För budgetåret 1975/76 föreslår SIDA ett ökat bidrag till Internationella familjeplaneringsförbundet (IPPF). Denna organisation förmedlar bistånd till familjeplaneringsverksamhet som bedrivs av medlemsorganisationer i u-länder. Enligt SIDA:s förslag har en utfästelse gjorts till IPPF om ett svenskt bidrag på 25 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1975/76—1977/78. Inom ramen för en treårig utfästelse på 4,5 milj. kr. för budgetåren 1973/74—1975/76 kommer bidrag att lämnas till Världskyrkorådets befolkningsprogram.

Under budgetåret 1973/74 lämnades bidrag på ca 16 milj. kr. till svenska enskilda organisationer för katastrofinsatser, för stöd till offren för rasförtryck och kolonialism i Södra Afrika samt för informationsverksamhet i Sverige. Mot bakgrund av de enskilda organisationernas viktiga roll på dessa områden räknar jag med ett ökat medelsbehov för denna biståndsgivning under innevarande och nästa budgetår.

Bidragen till de svenska enskilda organisationernas utvecklingsfrämjande verksamhet har ökat kraftigt under de senaste åren. Under innevarande budgetår står 30 milj. kr. till förfogande för detta ändamål. En växande andel av stödet har lämnats till missionssamfunden. Denna andel uppgick budgetåret 1973/74 till ca 80 %. Under perioden 1962/63—1973/74 har bidragen fördelats regionalt med 60 % till Afrika, 30 % till Asien och 10 % till Latinamerika. Huvuddelen av bidragen har lämnats för verksamhet i Sveriges programländer. Stödet har inriktats på undervisning, sjuk- och hälsovård samt landsbygdsutveckling.

Vid prövning av bidrag till enskilda organisationers verksamhet är det angeläget att försäkra sig om att projekten är väl förankrade i mottagarlandets allmänna utvecklingssträvanden. Bidragen bör i första rummet avse stöd till det utvecklingssamarbete som bedrivs av u-ländernas egna enskilda organisationer. Även i framtiden bör gälla att de statliga bidragen skall stödja verksamhet till vilken de enskilda svenska organisationerna själva ger betydande bidrag. Liksom hittills skall bidrag även kunna lämnas för verksamhet i länder utanför programländernas krets.

Denna bidragsgivning bör också kunna avse nya former för utbildningsstöd. För budgetåret 1975/76 beräknar jag i enlighet med SIDA:s förslag 35 milj. kr. för bidrag till enskilda organisationer. En betydande del av dessa medel kan även fortsättningsvis väntas gå till missionssamfundens verksamhet. Jag finner det dock angeläget att den inledda bidragsgivningen för stöd till fackligt arbete får ökad omfattning.

För *kurs- och stipendieverksamhet* beräknar jag för budgetåret 1975/76 ett medelsbehov om totalt högst 35 milj. kr. Verksamheten har ökat kraftigt under de senaste åren och har nu nått en nivå som framstår som försvarlig i ett längre perspektiv.

Kurser arrangeras i samarbete med företrädesvis FN-organen eller andra internationella organisationer och förläggs i stor utsträckning till u-länderna. Insatserna grundar sig på u-ländernas egna prioriteringar och avser ämnesområden som exempelvis naturvetenskap, jord- och skogsbruk, facklig utbildning, kooperation, befolkningsfrågor och kvinnans ställning.

För övrigt bilateralt bistånd, vilket även innefattar kostnader för biträdande experter inom FN-systemet och förberedelse och kontroll av projekt samt kostnader för den biståndspolitiska utredningen, beräknar jag för budgetåret 1975/76 ett sammanlagt medelsbehov på ca 140 milj. kr.

Biståndskontor finns f. n. som integrerade delar av de svenska ambassaderna i nio av programländerna. En av SIDA utsänd tjänsteman är dessutom placerad vid ambassaden i Rom. Under innevarande budgetår har SIDA möjlighet att ha högst 66 utsända tjänstemän samt 3 kvalificerade lokalanställda vid kontoren. För att kunna täcka eventuella behov av biståndskontor i nya länder begär SIDA bemyndigande att få ha högst 69 utsända tjänstemän samt 3 kvalificerade lokalanställda. SIDA föreslår också att extra ordinarie tjänster skall inrättas för utsänd biståndskontorspersonal och att utgifterna för biståndskontoren skall redovisas tillsammans med övriga utgifter för SIDA:s administration.

Personalramen för biståndskontoren har hittills inte fullt utnyttjats. Antalet utsända tjänstemän uppgick i slutet av år 1974 till 57. Mot denna bakgrund anser jag att en förstärkning av SIDA:s organisation i första hand bör ske vid hemmamyndigheten. Antalet utsända tjänstemän vid biståndskontoren bör sålunda kunna begränsas till ett 60-tal. SIDA har därutöver liksom hittills rätt att ha tre kvalificerade lokalanställda vid biståndskontoren. I linje med SIDA:s förslag har jag under förslagsanslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling beräknat medel för tjänster för tio anställda vid biståndskontoren.

Jag beräknar behovet av medel för biståndskontoren från anslaget III C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete till 12,3 milj. kr. budgetåret 1975/76.

För det bilaterala utvecklingssamarbetet beräknar jag ett samlat me-

delsbehov om ca 1 736 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Därav beräknar jag en reserv på 169 milj. kr. för katastrofinsatser.

Den slutliga fördelningen av medlen inom ramen för anslaget torde få ske genom regeringens beslut. Under hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig i det föregående angivna riktlinjerna för bilateralt utvecklingssamarbete,
2. till *Bilateralt utvecklingssamarbete* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 736 331 000 kr.

C 3. Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet

1973/74	Utgift	17 149 155	Reservation	9 249 196
1974/75	Anslag	17 250 000		
1975/76	Förslag	27 920 000		

Från anslaget finansieras rekrytering och utbildning av personal för det direkta personalbiståndet samt för internationella organisationers personalbistånd. Dessutom finansieras information i Sverige om u-landsfrågor.

SIDA

För rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet beräknar SIDA ett sammanlagt medelsbehov om 28 795 000 kr. för budgetåret 1975/76. Av detta belopp beräknas 15 100 000 kr. för rekrytering och utbildning medan 13 695 000 kr. tas upp för informationsverksamhet. För budgetåret 1974/75 anvisades endast 6,5 milj. kr. för rekrytering och utbildning av fältpersonal med hänsyn till de betydande reservationsbelopp som fanns vid ingången av budgetåret. Utgifterna beräknas till omkring 15 milj. kr. varför reservationen på anslaget till stor del kommer att vara förbrukad vid utgången av innevarande budgetår.

Personalbistånd

Rekrytering av fältpersonal: Personalbiståndet innebär att arbetskraft direkt eller via en internationell organisation ställs till ett u-lands förfogande. Omfattningen av det svenska personalbiståndet bestäms i första hand av i vilken utsträckning u-länderna vill få det svenska biståndet i denna form. Tillgängliga uppgifter tyder på att programländerna kommer att begära personalbistånd av ungefär oförändrad omfattning under de närmaste åren. Flera av de länder som mottar svenskt bistånd strävar emellertid till att på sikt befria sig från behovet

av utländska experter. SIDA framhåller att det ligger i linje med målen för det svenska utvecklingssamarbetet att stödja denna strävan efter oberoende i mottagarländerna.

SIDA rekryterade budgetåret 1973/74 460 personer för anställning i fältverksamhet. Under innevarande budgetår väntas en ökning av antalet rekryterade till 500. Denna ökning faller nästan helt på kategorin kontraktsanställd fältpersonal medan efterfrågan på personal ur fredskåren minskar något. Rekrytering av kontraktsanställd fältpersonal är särskilt resurskrävande. Genom att i ökad utsträckning anlita konsulter och institutioner för rekryteringsarbetet räknar SIDA med att kunna möta efterfrågan.

Utbildning av fältpersonal: SIDA:s utbildning i Sverige av rekryterade för SIDA och FN-tjänst omfattar allmän utbildning om u-länder och bistånd samt utbildning i arbetsspråk och lokalt talade språk. I programländerna deltar SIDA-rekryterad personal i introduktionsverksamhet, språkträning samt seminarier och veckoslutskurser. SIDA anordnar också viss rekryteringsfrämjande utbildning.

Föredraganden

Jag delar de principiella synpunkterna i SIDA:s anslagsframställning på personalbiståndets roll i det svenska utvecklingssamarbetet och vill särskilt understryka att omfattningen av detta bistånd i första hand bestäms av u-ländernas efterfrågan. Rekrytering och utbildning av personal som direkt eller genom mellanstatliga organisationer ställs till u-ländernas förfogande är en viktig serviceuppgift för SIDA. Bland de åtgärder SIDA föreslår för att ytterligare effektivisera sin rekryterings- och utbildningsverksamhet vill jag särskilt framhålla betydelsen av att metoder för förbättrad personalbedömning kommer till användning både för SIDA:s egen rekrytering och för den som sker genom konsulter och institutioner.

Jag beräknar liksom SIDA ett medelsbehov om 15 100 000 kr. för rekrytering och utbildning budgetåret 1975/76.

Information

SIDA

Fyraårsplanen för information som presenterades hösten 1971 har nu kommit till praktisk tillämpning över hela fältet av informationsåtgärder. Bidragen till folkrörelsernas egen u-landsinformation har ökat successivt så att de innevarande budgetår är större än de beräknade utgifterna för SIDA:s egen information. Styrelsen framhåller att frågan allt oftare ställs hur gränsdragningen skall göras mellan verkets egen information och den som folkrörelserna bedriver. Denna fråga prövas inom

beredningen för u-landsinformation. SIDA anför att organisationernas integritet och självständighet i fråga om hur de växande bidragen används måste respekteras. Å andra sidan strävar styrelsen i enlighet med sitt eget informationsuppdrag att nå ut med information om det statliga utvecklingssamarbetet även till medlemmar i de olika folkrörelserna. SIDA anser inte att det finns någon motsättning mellan dessa båda ambitioner. Organisationernas ökade u-landsinformation i egen regi förväntas tvärtom leda till stigande efterfrågan riktad till SIDA på t. ex. bakgrundsfakta och trycksaker. Mot bl. a. denna bakgrund föreslår verket att de direkta bidragen till folkrörelsernas u-landsinformation ökas från 6 milj. kr. budgetåret 1974/75 till 7,7 milj. kr. budgetåret 1975/76. Utgifterna för SIDA:s samarbete med enskilda organisationer beräknas öka från 760 000 kr. budgetåret 1974/75 till 1 070 000 kr. budgetåret 1975/76.

I den övriga informationsverksamheten har SIDA under år 1974 särskilt uppmärksammat de möjligheter till direktkontakt med allmänheten som U-forum i verkets nya lokaler erbjuder. SIDA avser att komplettera samarbetet med press, radio och TV med ett projektstöd till främst landsorts- och fackpress för reportage om utvecklingssamarbetet. I samverkan med skolmyndigheter på olika nivåer stödjer styrelsen åtgärder för internationalisering av undervisningen. Man framhåller också att en serie återkommande opinionsundersökningar inletts och att vissa utvärderingsprojekt skall påbörjas inom kort.

Karibu-projektet, där en rad institutioner och organisationer samverkar kring information om Tanzania, kommer att genomföras under innevarande budgetår. SIDA vill också i fortsättningen ha möjlighet att underlätta för u-länder att presentera sig själva i Sverige. Detta kan ske inom ramen för ett vidgat kulturutbyte med u-länderna. Verkets uppgift skulle härvid vara att komplettera insatser som görs dels av officiella organ för Sverige-information och internationellt kulturutbyte, dels direkt av folkrörelser. SIDA beräknar också medel för särskilda informationsaktiviteter i samarbete med bl. a. Svenska FN-förbundet om aktuella FN-frågor.

Styrelsen föreslår att totalt 5 995 000 kr. anvisas för SIDA:s egen informationsverksamhet budgetåret 1975/76. Detta är en ökning med 26 % från innevarande budgetår. Frånräknas engångsbeloppet för Karibu-projektet budgetåret 1974/75 uppgår den föreslagna ökningen till mer än en tredjedel.

Föredraganden

Beredningen för u-landsinformation har varit verksam under något mer än ett arbetsår. Den har i enlighet med sitt uppdrag diskuterat frågor som bl. a. rör arbetsfördelningen mellan SIDA och folkrörelserna på

informationsområdet samt principer för fördelningen av de statliga bidragen inom och mellan grupper av organisationer. Beredningen har i sina diskussioner betonat att folkrörelserna bör få ett växande ansvar för att självständigt informera om och bilda opinion i u-landsfrågor.

De direkta bidragen till folkrörelserna för u-landsinformation har i och med innevarande budgetår utgått under tre år. Efter en inledande uppbyggnadsperiod märks nu en påtaglig ökning av genomförda informationsaktiviteter. Jag finner det angeläget att löntagarorganisationer och studieförbund får möjligheter att tillmötesgå ett växande intresse bland lokalavdelningar och medlemsorganisationer för internationell information och föreslår därför att bidragen till de enskilda organisationernas informationsverksamhet ökas med 2 milj. kr. till 8 milj. kr. under budgetåret 1975/76. Detta belopp ger också utrymme för en ökning av de medel som efter ansökan utdelas för särskilda informationsprojekt.

Med den föreslagna kraftiga ökningen nästa budgetår av medelsanvisningen till enskilda organisationer anser jag att dessa bidrag nu har nått en nivå som med mindre ökningar är försvarlig också i ett längre perspektiv. Jag finner det riktigt att stödet till folkrörelser för u-landsinformation i första hand utgår som bidrag för självständig verksamhet.

Totalt för informationsverksamhet under budgetåret 1975/76 beräknar jag 12 820 000 kr. Detta ger ett utrymme om 4 820 000 kr. för SIDA:s egen informationsverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 27 920 000 kr.

C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)

1973/74	Utgift	29 978 447
1974/75	Anslag	28 772 000
1975/76	Förslag	32 794 000

SIDA är central myndighet för det direkta utvecklingssamarbete som Sverige bedriver med u-länderna. I den omfattning regeringen föreskriver samarbetar styrelsen dessutom med mellanstatliga organisationer. SIDA leds av en styrelse. Chef för SIDA är en generaldirektör. Verksamheten i Stockholm bedrivs inom tio byråer: länderbyrån, industribyrån, lantbruksbyrån, undervisningsbyrån, befolkningsbyrån med sektionen för hälso- och näringsfrågor, utredningsbyrån, ekonomibyrån, rekryterings- och utbildningsbyrån, personaladministrativa byrån samt informationsbyrån. SIDA har därutöver biståndssektioner vid nio u-landsambassader och vid ambassaden i Rom.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		SIDA	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	164	+18	+ 6
Övrig personal	143	+14	+ 8
	307[1]	+32	+14
Biståndskontor[2]	—	+69	+10
Anslag			
Lönekostnader	20 651 000	+ 4 201 636	+ 2 414 000
Sjukvård	55 000	of.	of.
Reskostnader	1 950 000	+ 50 000	+ 50 000
Lokalkostnader	4 254 000	+ 238 000	+ 238 000
Expenser	1 512 000	+ 242 000	+ 90 000
Personalutbildning	350 000	+ 100 000	+ 30 000
Biståndskontor	—	+15 000 000	+ 1 200 000
Summa	**28 772 000**	**+19 831 636**	**+ 4 022 000**

[1] SIDA har härutöver givits rätt att inrätta 6 tjänster. Dessutom tillkommer viss personal som avlönas med medel som anvisats för expertis, liksom av arbetsmarknadsstyrelsen anvisade vapenfria tjänstepliktiga.

[2] Personal vid och utgifter för biståndskontoren har tidigare budgetår helt redovisats under reservationsanslaget III C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete.

SIDA

Sambandet mellan SIDA:s kapacitet och biståndets mål ägnas stor uppmärksamhet i anslagsframställningen för 1975/76. Kapacitetsbehovet påverkas starkt av biståndsanslagens storlek och antalet mottagare av bistånd. SIDA anför vidare att mottagarländernas utvecklingspolitik och effektiviteten hos deras förvaltningar påverkar arbetsbelastningen inom biståndsadministrationen. Administrativ effektivitet på mottagarsidan och samstämmighet mellan mottagarlandets mål för utvecklingspolitiken och målen för det svenska biståndet gör det möjligt för SIDA att hålla nere sin arbetsinsats.

En annan faktor som påverkar personalbehovet är effektiviteten i organisationen. Brister i detta avseende under de gångna åren har samband med de kraftiga anslagsökningarna. Organisationen har inte kunnat anpassas tillräckligt snabbt. När de stora ökningarna av biståndsanslagen upphör anser sig SIDA kunna skapa ökad kapacitet på skilda områden genom interna organisationsförändringar och utbildningsinsatser. Detta bör bl. a. kunna ske genom fortsatt delegering inom verket, till ambassader och inte minst till mottagarländer.

Påfrestningarna på SIDA:s organisation har till en del klarats genom att SIDA i stor utsträckning har anlitat konsulter och extra arbetskraft.

En del av dessa extra anställningar har fått permanent karaktär med följd att ett antal personer inom SIDA varit anställda på arvodesbefattningar under lång tid. Personalen vid SIDA:s biståndskontor har inga egna tjänster utan anställs genom särskilda förordnanden. De som är lediga från SIDA för anställning vid biståndskontor behåller därför sina tjänster vid hemmamyndigheten och ger där upphov till ett stort antal vikariatsförordnanden. Av dessa skäl upplever ett stort antal tjänstemän inom SIDA att de har otrygga anställningsvillkor.

För att öka sin kapacitet och förbättra personalens anställningstrygghet begär SIDA 31 nya tjänster budgetåret 1975/76 samt en personlig tjänst. 17 av de nya tjänsterna avser redan inrättade och med s. k. löneplansmedel finansierade extra tjänster och arvodesbefattningar. De övriga 14 är helt nya tjänster. Av dessa är 10 för handläggande personal och 4 för biträdespersonal. SIDA:s förslag innebär att utredningsbyrån skulle förstärkas med bl. a. en handläggare av FN-frågor, att länderbyrån, industribyrån, befolkningsbyrån och hälsosektionen skall få ökad handläggarkapacitet och att ledningsfunktionerna vid lantbruks- och undervisningsbyråerna skulle utökas.

SIDA föreslår också att extra ordinarie tjänster skall inrättas för från Sverige utsänd biståndskontorspersonal. Enligt SIDA behövs 69 tjänster för detta ändamål.

Vidare hemställer styrelsen om att 3 tjänster för långvarigt tjänstlediga tjänstemän skall föras över stat.

SIDA räknar med att genom denna ökning av antalet tjänster få den kapacitet som 1 %-nivån kräver.

I en särskild skrivelse har SIDA hemställt att sektionen för hälso- och näringsfrågor skall få ställning som självständig byrå. Organisationsförändringen medför att en tjänst för en avdelningsdirektör i lönegrad F 21 behöver ersättas med en tjänst för en byråchef i lönegrad F 24.

I fråga om omkostnader för verksamheten föreslår SIDA bl. a. en ökning av posten för personalutbildning från 350 000 kr. till 450 000 kr.

Föredraganden

SIDA redovisar i sin anslagsframställning hur personalen upplever en rad brister i sin anställningstrygghet.

Som ersättning för redan inrättade arvodes- och extra tjänster kommer SIDA att tillföras sju nya tjänster. Detta medger att sedan lång tid anställd biträdespersonal samt handläggare inom ekonomibyrån och informationsbyrån kan få extra ordinarie tjänst. För att SIDA skall kunna öka sin kapacitet har jag härutöver beräknat medel för sju nya tjänster vid hemmamyndigheten, varav en personlig. Två tjänster avses utnytt-

jas för att ge den föreslagna beredningen för u-landsforskning tillfredsställande kansliresurser. Övriga nya tjänster avser dels biträdespersonal dels en handläggare vid länderbyrån och en vid lantbruksbyrån.

Jag delar SIDA:s uppfattning att biståndskontoren bör ses som en del av verkets administration. I linje med SIDA:s förslag beräknar jag medel för extra ordinarie tjänster för tio anställda vid biståndskontoren. Jag beräknar kostnaderna för tio extra ordinarie tjänster för biståndskontorspersonal till 1 200 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 32 794 000 kr.

C 5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN)

1973/74	Utgift	5 250 000
1974/75	Anslag	5 515 000
1975/76	Förslag	5 854 000

Biståndsutbildningsnämnden leder och samordnar biståndS- och katastrofutbildning för värnpliktiga och andra som bedöms lämpliga för sådan utbildning. Nämnden beslutar om särskild urvalsprövning och om antagning till utbildning. Nämnden sköter vidare administrationen av en beredskapskår för biståndsinsatser samt biträder vid den planering som behövs för att komplettera den s. k. teknikerkontingenten i beredskapsstyrkan för FN-tjänst.

Till nämndens förfogande står ett kansli. Chef för kansliet är en avdelningsdirektör. Verksamheten är organiserad på tre enheter, varav en sköter samordning och planering av olika verksamheter, en svarar för urvalsprövning och personaladministration och en har ansvaret för nämndens utbildningsarbete.

Från anslaget utbetalas löne-, sjukvårds- och resekostnader för personal samt ersättningar till elever enligt de bestämmelser som gäller för ersättningar åt värnpliktiga m. fl. Till civilförsvarsstyrelsen betalas hyra för lokaler och utbildningsmateriel samt ersättning för tjänster och transporter. Från anslaget bekostas vidare inköp av utbildningsmateriel m. m.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		BUN	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3	+1	of.
Lärarpersonal	8,5	of.	of.
Arvodesanställd lärarpersonal	6	of.	of.
Övrig personal	4,5	of.	of.
Arvodesanställd övrig personal	—	+1	of.
Totalt	**22**	**+2**	**0**
Anslag			
Lönekostnader	1 642 423	+ 279 274	+ 263 217
Värnpliktskostnader	1 024 250	— 35 000	— 35 000
Hyror m. m.	1 970 175	+ 24 825	+ 24 825
Övriga kostnader	878 152	+ 115 901	+ 85 958
Totalt	**5 515 000**	**+ 385 000**	**+ 339 000**

Biståndsutbildningsnämnden

Beträffande utvecklingen och inriktningen av den framtida verksamheten anför biståndsutbildningsnämnden bl. a. att antalet sökande under de tre första utbildningsåren har ökat från drygt 500 personer till närmare 900. Nämnden väntar en ytterligare ökning då informationen om utbildningsmöjligheterna sprids. Regeringen har angett att elevantalet skall ökas till 125 elever budgetåret 1975/76 och därefter till 150 elever under vart och ett av budgetåren 1976/77 och 1977/78.

Skollokaler och förläggningskapacitet medger f. n. inte ett elevantal som överstiger 100. En ökning av elevantalet kräver att den av civilförsvarsstyrelsen och byggnadsstyrelsen gjorda ombyggnadsplanen är genomförd. Tidpunkten för om- och nybyggnad har förskjutits och de nya lokalerna beräknas kunna tas i anspråk först fr. o. m. utbildningsåret 1976/77. Nämnden föreslår av denna anledning att elevantalet under budgetåret 1975/76 bibehålls oförändrat för att under de två följande åren successivt ökas till 150.

Organisationen för det administrativa arbetet är enligt nämndens uppfattning utbyggd för att svara mot en utbildningskapacitet på 150 elever. Därvid förutsätts att de två tjänster som f. n. innehas av nämnden på arvodesbasis kan inrättas som fasta tjänster. Den planerade ökningen av elevantalet kommer dock att medföra ett ökat behov av lärarpersonal.

Omfattningen av arbetsuppgifter inom ansvarsområdet intern ledning och administration har medfört att arvodestjänster för en handläggande tjänsteman och en expeditionsvakt inrättats av nämnden. Kostnaderna bestrids med s. k. löneplansmedel. Detta utrymme kommer att minska under budgetåret 1975/76 p. g. a. löneklassuppflyttningar. Detta innebär att nämnden inte räknar med att ha utrymme för dessa tjänster.

För att även i fortsättningen kunna lösa dessa uppgifter på ett tillfredsställande sätt föreslår nämnden att en tjänst inrättas som amanuens/

byråsekreterare i befordringsgång F 5—9 och en tjänst som expeditionsvakt i lönegrad F 1.

Nämnden har under budgetåren 1972/73 och 1973/74 genom socialstyrelsen bedrivit särskild utbildning för hälso- och sjukvårdspersonal. Nämnden avser dock att fr. o. m. utbildningsåret 1974/75 ge dessa elever samma utbildning som övriga elever. Denna förändring medför att kostnaderna minskar med 230 000 kr. varav 50 000 kr. utgör ersättningar till elever under nämnda utbildning.

Nämnden föreslår att en informationsfolder om verksamheten utarbetas. Kostnaden beräknas för budgetåret 1975/76 till ca 30 000 kr. Foldern avses utformas så att den är aktuell och kan användas under ett flertal år.

Totalt föreslår nämnden en anslagsökning på 385 000 kr.

Föredraganden

Jag godtar biståndsutbildningsnämndens planer på att elevantalet bör inriktas på 125 elever under budgetåret 1976/77 och därefter på 150 elever under vart och ett av budgetåren t. o. m. budgetåret 1979/80.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 854 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Biståndsutbildningsnämnden (BUN)* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 854 000 kr.

D. INFORMATION OM SVERIGE I UTLANDET

D 1. Svenska institutet

1973/74	Utgift	8 196 311	Reservation	3 823 516
1974/75	Anslag	11 233 000		
1975/76	Förslag	12 950 000		

Svenska institutet är en stiftelse, för vilken staten år 1970 övertagit det ekonomiska ansvaret. Enligt de av Kungl. Maj:t fastställda stadgarna skall stiftelsen främja kultur- och erfarenhetsutbytet med utlandet samt genom upplysningsarbete i utlandet sprida kännedom om svenskt samhällsliv. Stiftelsen får inom sitt verksamhetsområde mot ersättning utföra uppdrag och tillhandahålla produkter och tjänster.

Stiftelsen leds av en styrelse. Ledamöter av denna är stiftelsens direktör och tio andra ledamöter, som utses av Kungl. Maj:t. Bland ledamöterna ingår företrädare för utrikes- och utbildningsdepartementen samt för kulturlivet. För kontakt med samhällsinstitutioner och andra organ, som har beröring med stiftelsens verksamhet, finns rådgivande referensgrupper som tillsätts av styrelsen. Stiftelsen har ett utlandskontor i Paris.

Svenska institutet begär för budgetåret 1975/76 ett anslag på 15 254 000 kr., vilket skulle innebära en ökning av innevarande års anslag med 4 021 000 kr. Löne- och prisomräkning beräknas till 1 534 000 kr. Återstående del av den begärda ökningen avser främst institutets tre huvudprogram. Bl. a. äskas 203 000 kr. för bilaterala stipendier och 295 000 kr. för gäststipendieverksamhet under huvudprogram 2 liksom 313 000 kr. för huvudprogram 3 (stöd åt presentation av svensk konstnärlig verksamhet). Vidare begärs medel för vissa nya tjänster samt för administrativa kostnader.

Föredraganden

Riksdagen hade våren 1974 även nya krav på insatser från Svenska institutets sida. Ett av målen för de kulturpolitiska insatserna angavs vara att "främja ett utbyte av erfarenheter och idéer inom kulturområdet över språk- och nationsgränserna". Det är härvid väsentligt att institutet samverkar med andra institutioner och organisationer och underlättar för dessa att i egen regi uppehålla internationella kontakter.

Växande krav har även ställts på institutet i det öst-västliga samarbetet. Förutom att åtaganden följer av formella överenskommelser (s. k. kulturprogram) som träffats med Albanien, Bulgarien, Jugoslavien, Polen, Rumänien, Sovjetunionen och Ungern har diskussioner inletts om liknande överenskommelser med andra länder.

För förstärkning av institutets verksamhet — särskilt beträffande

öststatsutbytet — beräknar jag inom dess huvudprogram för stöd till information om det svenska samhället en ökning med 100 000 kronor, inom huvudprogrammet för stöd till studier och forskning en ökning med 150 000 kronor och inom huvudprogrammet för stöd till presentation i utlandet av svensk konstnärlig verksamhet en ökning med 50 000 kronor.

För ökade lönekostnader beräknar jag 525 000 kronor, för övriga pris- och kostnadsökningar 892 000 kronor, varav 124 000 kronor avser ökade lokalkostnader för Svenska kulturhuset i Paris.

Anslaget bör således räknas upp med (100 000+150 000+50 000+525 000+892 000) 1 717 000 kronor.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Svenska institutet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 12 950 000 kr.

D 2. Sveriges Radios programverksamhet för utlandet

1973/74	Utgift	11 762 000
1974/75	Anslag	12 177 000
1975/76	Förslag	14 547 000

Sveriges Radio, Utlandsprogrammet (UTP), är den enhet inom Sveriges Radio som omhänderhar rubricerade verksamhet. UTP skall dels själv sända radioprogram, dels producera för utländska radio- och TV-stationer avsedda bandade program.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
	Anslag	Sveriges Radio och Televerket	Föredraganden
Ersättning för Sveriges Radios programverksamhet för utlandet	12 177 000	+ 3 750 000	+2 370 000
Sveriges Radios kostnader	8 477 000	(+ 3 130 000)	(+1 770 000)
Televerkets kostnader	3 700 000	(+ 620 000)	(+ 600 000)

Av den yrkande bidragsökningen till *Sveriges Radio* avser 1 298 000 kr. pris- och löneomräkning medan 370 000 kr. anses utgöra det belopp som erfordras för att behålla verksamheten på 1974/75 års nivå utan tillskott av licensmedel. Återstående del av begärd ökning avser medel bl. a. för en lyssnarundersökning, inrättande av ett filmsekvensarkiv, utökad nyhetsservice och utökad programexport av radio och film.

Televerket begär en uppräkning av anslaget med 620 000 kr. för att kunna tillgodose dels ökade driftskostnader dels avskrivningar och inköp av reservdelar för tre nya sändare.

Föredraganden

Inom Sveriges Radios utlandsprogram pågår interna utredningar i syfte att belysa utlandsprogrammens målinriktning samt öka kunskapen om särskilt kortvågsprogrammens effekt och lyssnarunderlag. En värdering kan påbörjas innevarande budgetår, men undersökningen måste följas upp även under 1975/76 i syfte att närmare fastställa den roll radiosändningar på utländska språk och andra grenar av utlandsprogrammet skall tillmätas i upplysningsverksamheten i enlighet med den översyn som företogs 1972.

För pris- och löneomräkningar beräknar jag en ökning av anslaget med 1 695 000 kronor, varav 340 000 kronor utgör kompensation för bortfall av tillskott med licensmedel. Vidare beräknar jag 75 000 kronor för att fullfölja och avsluta inledda lyssnarundersökningar. Televerkets del av anslaget bör uppräknas med 600 000 kronor.

Anslaget bör således räknas upp med (1 695 000+75 000+600 000) 2 370 000 kronor.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges Radios programverksamhet för utlandet* budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 14 547 000 kronor.

D 3. Övrig information om Sverige i utlandet

1973/74	Utgift	4 578 813	Reservation	1 086 410
1974/75	Anslag	4 599 000		
1975/76	Förslag	5 237 000		

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
	Anslag	Anslags-framställning	Föredraganden
1. Samordnad informationsverksamhet	3 298 000	—	+ 559 000
2. Bidrag till Svensk-internationella pressbyrån	801 000	+163 000	+ 79 000
3. Bidrag till ingenjörsvetenskapsakademien	500 000	+145 000	—
	4 599 000	**+308 000**	**+ 638 000**

Föreningen Bernadottemusects vänner har begärt ett bidrag på 10 000 kr. för *Bernadottemuseet i Pau,* vilket är samma belopp som utgår innevarande budgetår. *Utlandssvenskarnas förening* hemställer om statsbidrag med 50 000 kr.

Ingenjörsvetenskapsakademien begär bidrag med sammanlagt 645 000 kr. för forskarutbyte mellan Sverige och nationella vetenskapsakademier i östeuropeiska länder och Kina, innebärande en ökning med 145 000 kr.

Svensk-internationella pressbyrån (SIP) distribuerar nyhetsbulletiner på ett tiotal språk till cirka 7 000 utländska tidningar och facktidskrifter. Bulletinerna innehåller dels produkt- och företagsinformation, dels allmänna nyheter från Sverige. Sveriges allmänna exportförening begär för budgetåret 1975/76 ett bidrag till Svensk-internationella pressbyrån med 964 000 kr. Staten för 1975/76 beräknas till 1 244 000 kr. Bidrag från enskilda samt diverse inkomster beräknas till 280 000 kr.

Föredraganden

Informationsverksamheten i vid bemärkelse är ett viktigt led i en aktiv svensk utrikespolitik. Utrikesdepartementet utövar en samordnande och ledande funktion när det gäller den samlade, med statsmedel finansierade allmänna informationsverksamheten om Sverige i utlandet.

Den allmänna kostnadsutvecklingen, särskilt i utlandet, medför behov av kompensation för prisökningar för att den nuvarande ambitionsnivån skall säkerställas. Jag beräknar kostnadsökningen under detta anslag till totalt 538 000 kronor, varav för Svensk-internationella pressbyrån 79 000 och för den samordnade informationsverksamheten 459 000 kronor.

För Bernadottemuseet i Pau beräknar jag ett oförändrat bidrag med 10 000 kronor.

Likaså beräknas bidraget till Ingenjörsvetenskapsakademien för forskarutbyte mellan Sverige och nationella vetenskapsakademier i Östeuropa och Kina till oförändrat 500 000 kronor.

För förstärkning av den samordnade informationsverksamheten beräknar jag en ökning med 100 000 kronor. Härigenom avser jag bl. a. utvidga de kvalificerade personutbytesprogrammen.

Anslaget bör alltså räknas upp med (79 000 + 459 000 + 100 000) 638 000 kronor.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Övrig information om Sverige i utlandet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 5 237 000 kronor.

E. DIVERSE

E 1. Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m.

1973/74	Utgift	627 942
1974/75	Anslag	400 000
1975/76	Förslag	500 000

Från anslaget bestrids bl. a. vissa kostnader för sjöfolk, andra svenska medborgare och vissa statslösa, som råkat i nödställd belägenhet utomlands.

Anslaget bör höjas med 100 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

E 2. Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater

1973/74	Utgift	18 600	Reservation	9 102
1974/75	Anslag	22 000		
1975/76	Förslag	10 000		

Anslaget kan minskas med 12 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kr.

E 3. Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor

1973/74	Utgift	1 630 000
1974/75	Anslag	1 705 000
1975/76	Förslag	2 065 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
	Anslag	Anslags-framställning	Före-draganden
Utrikespolitiska institutet	1 095 000	+ 690 000	+ 287 000
Svenska FN-förbundet	490 000	+ 430 000	+ 50 000
Svenska UNICEF-kommittén	33 000	+ 7 000	+ 4 000
Svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet	21 000	+ 61 000	+ 4 000
Svenska freds- och skiljedoms-föreningen	21 000	+ 39 000	+ 4 000
Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund	15 000	+ 15 000	—
Europarörelsens svenska råd	15 000	+ 35 000	+ 7 000
Svenska sektionen av Amnesty International	15 000	+ 25 000	+ 4 000
	1 705 000	**+1 302 000**	**+ 360 000**

Utrikespolitiska institutet begär statsbidrag från tredje huvudtiteln med sammanlagt 1 785 000 kr. Av detta belopp avser 794 000 kr. lönekostnader och 535 000 kr. kostnader för lokalhyror. Vidare äskas 23 000 kr. för institutets bibliotek, och 25 000 kr. för tidskriften "Internationella studier". I samband med flyttning till nya, större lokaler äskar institutet bidrag för flyttningskostnader 90 000 kr. och nya inventarier 185 000 kr. Slutligen begär man två nya tjänster till en kostnad av 133 000 kr.

Svenska FN-förbundet, som enligt sin stadga är det centrala organet för FN-information i Sverige, beräknar sina kostnader för den löpande verksamheten under budgetåret 1975/76 till 1 365 000 kr. Inkomster utom statsbidrag beräknas till 445 000 kr. medan återstoden, 920 000 kr., begärs som statsbidrag. Av den föreslagna bidragsökningen avser 132 000 kr. ökade löne-, hyres-, kanslikostnader o. d.

För publikationer, informationsmaterial, medlemskontakter m. m. har beräknats en ökning av 18 000 kr. Inkomsterna anges i budgetförslaget komma att stiga med 13 000 kr. medan det balanserade underskottet beräknas öka från 121 000 till 226 000 kr.

Svenska UNICEF-kommitténs budgetförslag för 1975/76 innefattar utgifter på 145 000 kr. varav 45 500 kr. avser administrationskostnader och 99 500 kr. kostnader för upplysningsverksamhet. Inkomster utöver statsbidrag beräknas till 105 000 kr. (UNICEF-kortförsäljning och räntor). Återstående del, 40 000 kr., äskas som bidrag över tredje huvudtiteln.

Svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet beräknar sina utgifter under budgetåret 1975/76 till 109 000 kr. Härav äskas 82 000 kr. i statsbidrag, varav 36 000 kr. avser kostnaderna för två planerade informationsprogram.

Svenska freds- och skiljedomsföreningen begär ett statsbidrag på

60 000 kr. för sin informationsverksamhet. Den föreslagna anslagsökningen, 39 000 kr., motiveras främst av allmän kostnadsstegring och expanderande verksamhet.

Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund anhåller om ett med 15 000 kr höjt statsbidrag. Innevarande budgetårs bidrag över tredje huvudtiteln uppgår till 15 000 kr. Visst bidrag erhålls även från skolöverstyrelsen. Begärda medel avses bl. a. användas för kontakt med andra organisationer såväl inom som utanför Sverige.

Europarörelsens svenska råd anhåller om ett bidrag över tredje huvudtiteln med 50 000 kr., vilket skulle innebära en höjning av innevarande budgetårs bidrag med 35 000 kr. Den äskade ökningen avser främst att täcka delar av kostnaderna för en reviderad upplaga av den allmänna Europarådsbroschyren (drygt 20 000 kr.).

Svenska sektionen av Amnesty International begär för informationsverksamhet om förhållanden i vad gäller de mänskliga rättigheterna i andra länder ett anslag för budgetåret 1975/76 på 40 000 kr. Medlen avses användas för fortlöpande utgivning av skrifter, utställningsverksamhet, Amnesty-bulletinen, faktablad samt diabildserie och ljudband.

För 1974 beräknas utgifterna uppgå till 574 000 kr. medan intäkterna, vilka främst utgörs av medlemsavgifter, gruppavgifter, gåvor samt viss försäljning, beräknas till 490 000 kr.

Föredraganden

För Utrikespolitiska institutet beräknar jag en ökning av anslaget för budgetåret 1975/76 med 287 000 kr. Härav utgör pris- och löneomräkning 152 000 kr. medan 60 000 kr. utgör ett engångsbidrag för flyttning till nya lokaler. För den i samband med ianspråktagande av de nya lokalerna betingade hyreshöjningen beräknas 75 000 kr. Svenska FN-förbundet, som bör vara det organ som i samråd med andra berörda institutioner har huvudansvaret för allmän information i Sverige om FN:s och fackorganens verksamhet, bör erhålla ett med 50 000 kr. höjt bidrag. För Svenska UNICEF-kommittén, Svenska sektionen av Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, Svenska freds- och skiljedomsföreningen samt Svenska sektionen av Amnesty International beräknar jag en ökning av bidraget med 4 000 kr. för vardera. Europarörelsens svenska råd bör erhålla ett extra bidrag med 7 000 kr. för tryckning av en reviderad upplaga av den allmänna Europarådsbroschyren. För Utrikespolitiska föreningarnas FN-förbund beräknar jag oförändrat bidrag.

Med hänvisning till den inledande sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 2 065 000 kr.

E 4. Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut

1973/74	Utgift	3 499 000
1974/75	Anslag	3 867 000
1975/76	Förslag	4 167 000

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) är en stiftelse, för vilken Kungl. Maj:t fastställt stadgar den 29 juni 1966. Stiftelsen har till ändamål att i enlighet med de grunder för bidrag riksdagen godkänt med anledning av prop. 1966: 76 (SU 1966: 88, rskr 1966: 203) bedriva vetenskaplig forskning i konflikt- och samarbetsfrågor av betydelse för internationell fred och säkerhet i syfte att söka ge bidrag till förståelsen av betingelserna för fredliga lösningar av mellanstatliga konflikter och för en stabil fred.

Stiftelsen leds av en styrelse. Hos stiftelsen finns en institutsdirektör och andra tjänstemän i enlighet med en personalförteckning som Kungl. Maj:t fastställer samt, som rådgivande organ, ett vetenskapligt råd.

Personal enligt personalförteckning

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Institutet	Föredraganden
Handläggande personal	4	+ 1	—
Övrig personal	6	+ 1	—
	10	+ **2**	—

SIPRI begär ett statsbidrag med 4 308 000 kr., vilket innebär en ökning med 441 000 kr. i förhållande till budgetåret 1974/75. Av det anslag institutet begär utgör 2 765 000 kr. kostnader för avlöningar, 640 000 kr. administrativa kostnader samt 970 000 kr. särskilda projektkostnader. Resterande del, 83 000 kr., utgörs av lönekostnadspålägg och vissa kostnadsersättningar.

Av den äskade ökningen anges pris- och löneomräkning uppgå till 200 000 kr. För två nya tjänster beräknas 120 000 kr. medan särskilda projektkostnader och administrativa kostnader föreslås ökade med 120 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till pris- och löneökningar samt visst utökat forskningsprogram förordar jag att anslaget räknas upp med 300 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 167 000 kr.

E 5. Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll

1973/74 Utgift	2 000 000
1974/75 Anslag	2 746 000
1975/76 Förslag	4 272 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
	Anslag	FOA	Föredraganden
1. Seismologiska multipelstationen i Hagfors	2 011 000	+1 851 000	+1 346 000
2. Viss radiaövervakning m. m.	470 000	+ 150 000	+ 100 000
3. Teknisk-vetenskapliga utredningar	265 000	+ 215 000	+ 80 000
	2 746 000	**+2 216 000**	**+1 526 000**

Den seismologiska multipelstationen i Hagfors har till uppgift att bedriva detektionsseismologisk forskning och internationellt datautbyte. Verksamheten leds av försvarets forskningsanstalt.

Viss radiaövervakning m. m. och teknisk-vetenskapliga utredningar avser av försvarets forskningsanstalt för utrikesdepartementets räkning bedriven verksamhet och omfattar dels radiaövervakning för provstoppskontroll, dels utredningar i samband med förhandlingar om rustningsbegränsning och kontroll.

Försvarets forskningsanstalt

För *Hagforsanläggningen* medför pris- och löneomräkning en kostnadsökning med 225 000 kr. För det tidigare i program- och långtidsplan anmälda behovet av ersättning av det digitala datainsamlingssystemet vid mätstationen i Hagfors (tillkommen 1969) beräknas en kostnad av 1 380 000 kr. För inrättande av en ny tjänst vid Hagfors-stationen beräknas 29 000 kr.; för omregleringar av tjänster begärs 17 000 kr.; för underhåll 200 000 kr. För att förbättra observations- och forskningsmöjligheterna genom att utbygga det internationella datautbytet genom överenskommelser med därför särskilt lämpade utländska observatorier om leverans av speciella data samt vid behov, om bistånd i form av utrustning, driftskostnader och expertis beräknas 300 000 kr.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		FOA	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	6	+1	—
Övrig personal	5	—	—
	11	**+1**	**—**

För *viss radiaövervakning m. m.* beräknas pris- och löneomräkningen uppgå till 50 000 kr., medan föreslagna nya undersökningar anges kosta 100 000 kr.

Pris- och löneomräkning under delposten *teknisk-vetenskapliga utredningar* uppgår till 30 000 kr. Nya utredningsinsatser bl. a. inom området kemiska stridsmedel föreslås till en kostnad av 185 000 kr.

Föredraganden

För pris- och löneomräkningar beräknar jag 326 000 kr. (246 000 + 50 000 + 30 000) samt som engångskostnad för ersättning av datainsamlingssystemet vid den *seismologiska multipelstationen* 1 200 000 kr. Kostnaderna för ersättningsutrustning till Hagforsstationen kan minskas med 100 000 kr. Vidare bör delposten viss *radiaövervakning* m. m. räknas upp med 50 000 kr. för att möjliggöra en studie för detektering och karakterisering av underjordiska kärnexplosioner. För att möta det ökade behovet av utredningar inom området kemiska stridsmedel beräknar jag 50 000 kr. som tillföres delposten *teknisk-vetenskapliga utredningar.*

Totalt bör anslaget således ökas med (326 000 + 1 200 000 − 100 000 + 50 000 + 50 000) 1 526 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 272 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

5. Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen

Ambassadanläggningen i *Paris* har tagits i bruk under hösten 1974. En höjning av kostnadsramen på grund av indexmässig kostnadsstegring från 15 milj. kr. till 15,3 milj. kr. bedöms erforderlig.

Byggnadsarbetena för ambassadanläggningen i *Brasilia* har avslutats under sommaren 1974. Fördelaktigare växlingskurser under 1973/74 har uppvägt indexbundna kostnadsökningar varför kostnadsramen inte torde behöva höjas.

Ambassadanläggningen i *Kairo* beräknas vara färdig under sommaren 1975. Med hänsyn till prisstegringar till följd av det rådande läget i regionen bedöms en höjning av kostnadsramen från 6 milj. kr. till 7,2 milj. kr. erforderlig.

Under rubriken *Diverse projekt* har viss medelsförbrukning reserverats för förberedande arbeten på den tomt i *Hanoi* som erbjudits av den vietnamesiska sidan för uppförande av en ambassadanläggning. Med hänsyn till de svåra lokalmässiga förhållandena är snart igångsättning av byggnadsarbetena erforderlig. Projekteringen inriktas på byggstart under senare delen av 1976. Som anmäldes i prop. 1968: 1, (bil. 5 s. 23) har uppförandet av ny chefsbostad på av staten ägd tomt i *Teheran* uppskjutits med hänsyn till andra trängande investeringsbehov. Projektering av bostaden enligt redan godkänt byggnadsprogram inriktas nu på byggstart 1976.

På den av staten ägda tomten i *Bonn* avses uppföras en chefsbostad. Projekteringen tar sikte på en beräknad byggstart under 1975/76. Kostnadsram kommer att anmälas vid senare tillfälle.

I prop. 1969: 1 (bil. 5 s. 57) anmäldes senareläggning av arbetena på den planerade ambassadanläggningen i *Lagos*. Sedan lokalfrågan för ambassadens kansli kunnat lösas genom förhyrning avses projekteringen i första hand att inriktas på uppförandet av en chefsbostad på den disponerade tomten med beräknad byggstart under 1976.

Här beräknas också medel för viss ombyggnad av kanslilokalerna och nybyggnad av personalbostad i Warszawa, tillbyggnad av ambassadanläggningen i New Delhi samt för viss ombyggnad av chefsbostäderna i Bukarest och Lusaka. Utrymme har också beräknats för förvärv av bostäder för personal utsänd av utrikesdepartementet och styrelsen för internationell utveckling, mindre upprustningsarbeten m. m.

Avtal har tecknats om försäljning av de statsägda tomterna i *Berlin* till ett pris av omkring 8,1 milj. kr.

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år–mån	Färdigställande år–mån
			Faktisk t. o. m	Beräknad för			
	1973–04–01	1974–04–01	1973/74	1974/75	1975/76		
Paris, amb. anl.	14 950	15 300	10 575	4 725	—	72–01	74–09
Brasilia, amb. anl.	9 900	9 900	7 001	2 899	—	72–08	74–09
Kairo, amb. anl.	6 000	7 200	3 195	3 200	805	73–03	75–06
Färdigställda, ej slutredovisade projekt	2 295	2 295	1 835	460	—		
Diverse projekt	11 700	16 500	163	6 345	9 740		
Summa	**44 845**	**51 195**	**22 769**	**17 629**	**10 545**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974–07–01	9 174	1974/75	17 629
Anslag för 1974/75	12 000	1975/76	10 545
Anslag för 1975/76 (förslag)	7 000		
	28 174		**28 174**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

1. Utrikesförvaltningens lånefond

Fonden uppgår f. n. till 2 025 000 kr. (prop. 1974: 1 bil. 5 s. 79, UU 1974: 1, rskr 1974: 43). Av fonden disponeras 1 725 000 kr. för s. k. allmänna lån på högst 20 000 kr. i samband med tjänstemans förflyttning. Om särskilda omständigheter föreligger kan lån beviljas med högre belopp. Då synnerliga skäl föreligger får lån beviljas även för medelsbehov som uppkommit under löpande stationering utomlands utan samband med förflyttning. Lånen skall amorteras inom tre år.

Återstoden av fonden, dvs. 300 000 kr., disponeras för särskilda lån på högst 5 000 kr. till tjänstemän vid utrikesförvaltningen för inköp av möbler och andra inventarier (möbellån). Längsta amorteringstid är fem år, men i övrigt gäller samma villkor som för de s. k. allmänna lånen.

Utlandslönesystemet förutsätter att tjänstemännens behov av kredit i samband med omstationering skall kunna tillgodoses genom lånefonden (prop. 1963: 75 s. 100, SU 1963: 125, rskr 1963: 298).

Antalet låneberättigade jämte pris- och kostnadsutvecklingen orsakar dock att det uppkommande lånebehovet, oaktat att det enligt fondbestämmelserna borde tillgodoses, inte i sin helhet kan tillgodoses med nu tillgängliga resurser. Utlåning får därför ske i en omfattning som ofta inte svarar mot kreditbehovet. Med hänsyn härtill bör fonden tillföras ytterligare 100 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrikesförvaltningens lånefond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 100 000 kr.

2. Biståndsförvaltningens lånefond

Fondens medel används främst för långivning till SIDA:s bilaterala experter. Fondens kapitalbelopp uppgår f. n. till 1 300 000 kr.

Enligt SIDA:s bedömning behövs inget kapitaltillskott för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Jag förordar att anslaget förs upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Biståndsförvaltningens lånefond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Bilaga 5.1

Förteckning över Sveriges lönade utlandsmyndigheter och olönade konsulat med utsänd lönad tjänsteman den 1 januari 1974

I. Beskickningar med angivande inom parentes av subsidiära ackrediteringsorter

Addis Abeba
(Aden, Tananarive)
Alger
Ankara
Athen
Bagdad
Bangkok
(Kuala Lumpur, Rangoon, Singapore, Vientiane)
Beirut
(Amman, Damaskus)
Belgrad
(Tirana)
Berlin
Bern
Bogotá
(Panamá, Quito)
Bonn
Brasilia
Bryssel
(Luxemburg)
Budapest
Buenos Aires
Bukarest
Canberra
Caracas
(Georgetown, Port-of-Spain. Santo Domingo)
Dacca*
Dar es Salaam (Mogadiscio)
Damaskus**
Dublin
Gaborone*
Guatemala
(Managua, San José, San Salvador, Tegucigalpa)
Haag
Hanoi
Havanna
(Kingston)
Helsingfors
Islamabad
Jakarta
(Manila)
Jeddah
(Abu Dhabi, Doha, Dubai, Kuwait, Manama, Muscat, Sana)
Kairo
(Khartoum, Nicosia)
Kinshasa
(Brazzaville, Libreville, Malabo, Yaoundé)
Kuala Lumpur*
Kuwait*
Köpenhamn
Lagos
(Accra, Niamey, Ouagadougou, Porto Novo)
Lima
(La Paz)
Lissabon
London
Lusaka
(Gaborone, Zomba)
Madrid
Manila**
Mexico
Monrovia
(Abidjan Bamako, Bissau, Conakry, Freetown)
Montevideo
(Asunción)
Moskva
(Ulan Bator)
Nairobi
(Bujumbura, Kampala, Kigali)
New Delhi
(Colombo, Dacca, Kathmandu)
Oslo

Med * betecknad beskickning förestås av en t. f. chargé d'affaires.
Med ** betecknad myndighet avses ambassadkansli.

Ottawa
Paris
Peking
(Phnom-Penh, Pyongyang)
Prag
Pretoria
(Maseru, Mbabane)
Pyongyang*
Quito*
Rabat
(Banjul, Dakar, Nouakchott)
Reykjavik
Rom
(Valletta)
Santiago de Chile*
Seoul**
Singapore**
Sofia
Teheran
(Kabul)
Tel Aviv
Tokio
(Seoul)
Tripoli
Tunis
Warszawa
Washington
Wellington
Wien

II. Delegationer

Sveriges ständiga representation vid Förenta Nationerna i New York
Sveriges ständiga delegation hos de internationella organisationerna i Genève
Sveriges delegation hos Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) i Paris
Sveriges delegation hos de europeiska gemenskaperna i Bryssel

III. Lönade konsulat

a) Generalkonsulat
Antwerpen
Berlin
Chicago
Genua
Hamburg
Hongkong
Houston
Istanbul
Leningrad
Minneapolis
Montreal
New York
Rio de Janeiro
San Francisco

b) Konsulat
Marichamn
Marseille
Rotterdam
Santa Cruz de Tenerife
Sydney
Szczecin

IV. Olönade konsulat med utsänd lönad tjänsteman i icke-chefsställning (gk = generalkonsulat, k = konsulat)

Frankfurt a. M., k
Las Palmas, k
Los Angeles, k
München, k
Palma de Mallorca, k
São Paulo, gk
Stuttgart, k

Register

Sid.		Kr.
1	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
4	**A. Utrikesdepartementet m. m.**	
4	Utrikesförvaltningen	205 785 000
6	Utlandstjänstemännens representation	4 600 000
6	Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat	6 881 000
7	Kursdifferenser	1 000
7	Ersättning åt olönade konsuler	2 630 000
7	Särskilda förhandlingar med annan stat eller inom internationell organisation	9 000 000
8	Kostnader för vissa nämnder m. m.	200 000
8	Kommittéer m. m.	150 000
8	Extra utgifter	315 000
8	Kostnader för officiella besök m. m.	1 000 000
		230 562 000
10	**B. Bidrag till vissa internationella organisationer**	
10	Förenta Nationerna	23 000 000
10	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)	9 065 000
11	Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)	3 500 000
11	Europarådet	5 000 000
12	Övriga internationella organisationer m. m.	65 000
		40 630 000
13	**C. Internationellt utvecklingssamarbete**	
40	Bidrag till internationella biståndsprogram	1 050 000 000
52	Bilateralt utvecklingssamarbete	1 736 331 000
73	Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet	27 920 000
76	Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)	32 794 000
79	Biståndsutbildningsnämnden	5 854 000
		2 852 899 000
82	**D. Information om Sverige i utlandet**	
82	Svenska institutet	12 950 000
83	Sveriges Radios programverksamhet för utlandet	14 547 000
84	Övrig information om Sverige i utlandet	5 237 000
		32 734 000
86	**E. Diverse**	
86	Ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m. m.	500 000
86	Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater	10 000
86	Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor	2 065 000
89	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut	4 167 000
90	Vissa åtgärder för rustningsbegränsning och kontroll	4 272 000
		11 014 000
	Summa för driftbudgeten	**3 167 839 000**

Sid.		Kr.
	KAPITALBUDGETEN	
92	*II Statens allmänna fastighetsfond*	
92	Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen	7 000 000
		7 000 000
93	*IV Statens utlåningsfonder*	
93	Utrikesförvaltningens lånefond	100 000
94	Biståndsförvaltningens lånefond	1 000
		101 000
	Summa för kapitalbudgeten	**7 101 000**
	Totalt för utrikesdepartementet	**3 174 940 000**

95 Bilaga 5.1

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740505

Försvarsdepartementet

Översikt

Till försvarsdepartementet hör det militära försvaret, civilförsvaret och det psykologiska försvaret. Departementet svarar dessutom för de samordningsfrågor som rör totalförsvaret.

Planerad utveckling under perioden 1975/76–1979/80

Planeringen för perioden 1975/76–1979/80 grundas på de principer och den inriktning som angavs i 1972 års försvarsbeslut. Detta omfattade perioden 1972/73–1976/77. En parlamentarisk utredning har tillkallats för att överväga och lämna förslag om totalförsvarets fortsatta utveckling m. m. Utredningens överväganden avses ligga till grund för förslag till riksdagen år 1977.

Det militära försvaret

Planeringen för det militära försvaret föreslås för den närmaste femårsperioden ske i en planeringsram om 40 750 milj. kr. i prisläge februari 1974. Bortsett från vissa justeringar av teknisk art innebär detta att planeringsramen i fast prisläge är oförändrad i förhållande till motsvarande ram för perioden 1972/73–1976/77. Kompensation för pris- och löneförändringar förutsätts som f. n. ske enligt nettoprisindex. Planeringen innebär att tidigare planer i huvudsak fullföljs. Vissa reformer och förändringar föreslås dock. Bl. a. lämnas förslag om betydande förbättringar av de värnpliktigas förmåner m. m. Tjänstereglementet för försvarsmakten ses över. Detta beräknas medföra bl. a. att tjänstgöringsförhållandena för både fast anställda och värnpliktiga demokratiseras ytterligare och anpassas till de förhållanden som råder i samhället i övrigt.

Inom arméstridskrafterna har brigaderna genom hittills genomförda förbättringar nått en tillfredsställande kvalitet och organisation. Planeringen innebär att tio infanteribrigader behålls på sikt. Brigaderna får en ny organisation och deras eldkraft och rörlighet förbättras.

De infanteribrigader som inte tillförs modernare materiel benämns skytteregementen och behåller t. v. nuvarande organisation och utrustning. Vidare organiseras ett antal fristående skyttebataljoner.

Nuvarande norrlandsbrigader behålls och deras eldkraft och rörlighet förbättras.

Två pansarbrigader utgår under programplaneperioden. Stridsfordons- och understödsdelarna ur de brigader som utgår behålls emellertid i annan organisationsform.

Försök med avkortad grundutbildning av värnpliktiga och modifierad repetitionsutbildning fortsätter under programplaneperioden.

Betydande materielförnyelser planeras under femårsperioden. Bl. a. förnyas terrängbilsbeståndet. Vidare kommer en ny infanterikanonvagn att levereras. Nytt brigad- och fördelningsluftvärn samt nytt fältartilleri börjar anskaffas.

Hemvärnet genomgår en betydande materiell förnyelse.

Byggnadsinvesteringarna inriktas i första hand på att tillgodose omorganisationen i lägre regional och lokal instans och på åtgärder för att effektivisera grundutbildningen.

Marinförbandens utveckling karaktäriseras främst av den pågående övergången till lättare fartygsenheter samt moderniseringen av det fasta och rörliga kustartilleriet.

Helikopterförbanden tillförs tidigare beställda tunga helikoptrar som ersättning för äldre enheter. Försvarets tunga helikoptrar förs samman i en gemensam organisation.

Inom ytattackförbanden minskar antalet större fartyg. Anskaffning pågår av torpedbåtar av typ Norrköping (Spica) som tillförs organisationen under perioden. Anskaffningen av patrullbåtar påbörjas. Ytterligare ett minfartyg beställs.

Ubåtsförbanden kommer att minska i antal under perioden. Handlingsfriheten att utveckla och tillverka ubåtar inom landet behålls bl. a. genom att ubåtar av typ A 14 anskaffas och genom att studier bedrivs.

Minröjningsförbanden behålls i huvudsak under perioden.

Inom de fasta kustartilleriförbanden fortsätter utbyggnaden av lätta batterier och den påbörjade anskaffningen av 12 cm tornbatterier. Den pågående uppsättningen av moderna rörliga spärrförband och kustjägarförband fullföljs under perioden. Likaså fullföljs uppsättningen av lätta robotbatterier.

Inom flygvapenförbanden karaktäriseras utvecklingen av ombeväpningen till system 37 Viggen och moderniseringen av stridsledningssystemet.

Utvecklingen av jaktflygplanet JA 37 beräknas i stora drag följa tidigare uppgjorda planer. Ett antal jaktdivisioner utrustade med flygplan J 35 Draken avvecklas under perioden.

Antalet omedelbart insatsberedda luftvärnsrobotförband minskar. I samband härmed ändras förbandens organisation.

Ombeväpning till attackflygplanet AJ 37 Viggen samt uppsättningen av divisioner med lätta attackflygplan SK 60 äger rum under programplaneperioden.

Medel sätts av för studier av nästa flygplanstyp efter 37 Viggen. Studierna inriktas så att handlingsfrihet i fråga om utveckling m. m. behålls till mitten av år 1977.

Fredsorganisationen genomgår stora förändringar. Omorganisationen på lägre regional och lokal nivå genomförs planenligt. Antalet flygflottiljer minskar. Föreskrivna personalminskningar fullföljs. Inom fredsorganisationsområdet pågår ett antal viktiga utredningar. Av dessa kan nämnas försvarets fredsorganisationsutredning, som har fått kompletterande direktiv samtidigt som antalet sakkunniga utökats till sex, samt utredningen om det militära försvarets centrala och högre regionala ledning i fred.

Civilförsvaret

För civilförsvarets planering för perioden 1975/76–1979/80 föreslås en planeringsram om 742 milj. kr. i prisläge februari 1974. Detta innebär att planeringsramen i fast prisläge frånsett vissa tekniska justeringar är oförändrad i förhållande till motsvarande ram för perioden 1972/73–1976/77. Kompensation för pris- och löneförändringar under perioden förutsätts som f. n. utgå enligt nettoprisindex.

Civilförsvarets verksamhet under den närmaste femårsperioden kännetecknas av fortsatt strävan att förbättra det förebyggande skyddet för befolkningen. Jämsides med att skyddsrum fortlöpande anordnas för de nya skyddsbehov som uppkommer efter hand som tätorter byggs ut bör största möjliga utrymme inom planeringsramen användas för att avhjälpa påtagliga brister främst i de större städerna. Flera tiotals milj. kr. beräknas kunna användas för sådana åtgärder under perioden. Förslag om skyddsrummens finansiering och ändrade regler för skyddsrumsbyggandet kommer att läggas fram i särskild proposition.

Målen för civilförsvarets verksamhet under de närmaste åren är i övrigt i stort sett oförändrade. Lednings- och undsättningsorganisationen görs om efter tidigare anvisade riktlinjer och produktionsberedskap upprätthålls för anskaffning av skyddsmasker.

Förändringar till budgetåret 1975/76

De rambundna anslagen för det militära försvaret ökar för nästa budgetår med 1 383,3 milj. kr. till 9 574,3 milj. kr. och för civilförsvaret med 23,9 milj. kr. till 177,8 milj. kr. För övriga ändamål föreslås anslag om 29,4 milj. kr. De totala anslagen inom departementets verksamhetsområde blir härigenom 9 781,5 milj. kr., vilket är 1 406,6 milj. kr. mer än för budgetåret 1974/75.

Fördelningen av de föreslagna anslagen för budgetåret 1975/76 på huvudprogram m. m. och huvudproduktionsområden framgår av följande sammanställning (milj. kr.). Som jämförelse anges med kursiv stil i sammanställningen även motsvarande uppgifter för budgetåret 1974/75.

Huvudprogram m. m.	Huvudproduktionsområde				Summa
	Ledning och förbands-verksamhet	Materiel-anskaffning	Anskaffning av anläggningar	Forskning och utveckling	
Utgiftsramen för det militära försvaret					
Försvarsdepartementet m. m.	*24*	–	–	–	*24*[1]
	27	–	–	–	27[1]
Arméförband	*1 824*	*599*	*146*	*50*	*2 619*
	2 018	736	162	60	2 976
Marinförband	*593*	*327*	*86*	*30*	*1 036*
	691	353	98	31	1 173
Flygvapenförband	*1 011*	*985*	*93*	*399*	*2 488*
	1 185	1 089	98	450	2 822
Central och högre regional ledning	*274*	*22*	*32*	–	*328*
	303	22	31	–	356
Gemensamma myndigheter och funktioner	*544*	*38*	*16*[2]	*129*	*726*
	605	32	16[2]	147	800
Prisreglering	*605*[3]	*280*[3]	–	*85*[3]	*970*
	855[3]	425[3]	–	140[3]	1 420
Summa	*4 874*	*2 251*	*373*	*693*	*8 191*
	+ 5 684	2 657	405	828	9 574
Utgiftsramen för civilförsvaret					
Civilförsvaret	*77*	*29*	*29*[4]	*1*	*136*
	81	31	39	1	152
Prisreglering	*10*[3]	*4*[3]	*4*[3]	–	*18*
	16[3]	5[3]	5[3]		26
Summa	*87*	*33*	*33*	*1*	*154*
	97	36	44	1	178
Utanför utgiftsramarna					
Övrig verksamhet	*20*	*5*	*3*	*2*	*30*
	21	4	3	2	30
Totalt	*4 981*	*2 289*	*409*	*696*	*8 375*
	5 802	2 697	452	831	9 782

[1] Exkl. anslagen till prisreglering
[2] Inkl. anskaffning av datamaskiner för försvaret
[3] Preliminär fördelning
[4] Härutöver får vid behov förbrukas högst 20 milj. kr.

Det militära försvaret

Inom huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet fortsätter försöken med avkortad grundutbildning och modifierad repetitionsutbildning. Den sedan länge pågående förbättringen av värnpliktsförmånerna fortsätter även under budgetåret 1975/76. Sammanlagt ökar förmånerna med 55 milj. kr. Bl. a. höjs utryckningsbidraget med 600 kr till 1 000 kr. Vidare höjs dagpenningen med 1 kr. för alla

värnpliktiga. Den lägsta dagpenningen blir därmed 9 kr. På familjebidragssidan ökar hustrupenningen med 4 kr. till 21 kr. per dag och vidare skapas möjlighet att i fortsättningen få familjebidrag till en månad efter utryckningen. Slutligen vidgas möjligheterna för ensamstående värnpliktiga att få bostadsbidrag.

Beslutad omorganisation av armé-, marin- och flygvapenmyndigheter på lägre regional och lokal nivå genomförs.

Inom huvudproduktionsområdet Materielanskaffning planeras för armén beställning av nytt fältartilleri, spaningsradar för luftvärnsrobotsystem 70, motorcyklar och ammunition. Leveranserna av lätta terrängbilar och infanterikanonvagn 91 fortsätter. Tunga terrängbilar börjar levereras. För marinen anskaffas patrullbåtar. Ett tredje minfartyg kommer att beställas. Leveranserna av torpedbåtar av modifierad Spicatyp fortsätter. För flygvapnet planeras beställning av bl. a. radarmateriel och sambandsutrustningar för att modernisera stridsledningssystemet. Leverans av attack-, spanings- och skolflygplansversionerna av flygplan 37 fortsätter.

För iståndsättning av befästningar och kaserner tas inom huvudproduktionsområdet Anskaffning av anläggningar upp sammanlagt 107,7 milj. kr. för nästa budgetår. Härav beräknas i likhet med för innevarande budgetår 35 milj. kr. för kasernrenoveringar. För investeringar i mark, byggnader och anläggningar tas upp investeringsanslag om sammanlagt 296,6 milj. kr.

Beträffande huvudproduktionsområdet Forskning och utveckling inriktas verksamheten inom armén främst på att studera framtida sambands-, luftvärns- och pansarvärnssystem. Försök med ny bandvagn påbörjas och försöken med artilleriammunition fortsätter. Inom marinen fortsätter studierna av ubåtar. Vidare fortsätter tidigare påbörjad utveckling av vapensystem för ytattackförband, ubåtsförband och rörliga kustartilleriförband samt studierna av ledningsfunktionen för ytattackförband. Inom flygvapnets område studeras bl. a. olika alternativ avseende ett framtida nytt attacksystem. Utvecklingen av flygplan JA 37 fullföljs enligt tidigare beslut.

Civilförsvaret

Omfattningen av utbildnings- och övningsverksamheten kommer i huvudsak att vara oförändrad. En successiv övergång till den beslutade nya utbildningsorganisationen (prop. 1974:25, FöU 1974:20, rskr 1974:181) beräknas kunna påbörjas.

Materielanskaffningen inriktas bl. a. på att fortsätta anskaffningen av skyddsmasker.

Forskning, försök och utveckling kommer att bedrivas i samma omfattning som innevarande år.

Skyddsrumsbyggandet fortsätter enligt oförändrade principer i avvaktan på att reglerna för denna verksamhet prövas om. Särskild uppmärksamhet ägnas möjligheterna att förbättra tillgången på skydds-

rum i bristområden. Anläggningar för lednings- och undsättningsorganisationen och förråd för mobiliseringsmateriel ställs i ordning i huvudsak enligt tidigare planer.

Sammanfattning

Förändringarna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
Driftbudgeten			
A. Försvarsdepartementet m. m.[1]	1 011,9	1 473,1	+ 461,2
B. Arméförband	2 516,8	2 860,1	+ 343,3
C. Marinförband	968,6	1 097,3	+ 128,7
D. Flygvapenförband	2 420,6	2 750,8	+ 330,2
E. Central och högre regional ledning	304,1	335,4	+ 31,3
F. Gemensamma myndigheter och funktioner	714,9	787,2	+ 72,3
G. Civilförsvar	127,4	144,5	+ 17,1
H. Övrig verksamhet	27,0	26,1	− 0,9
Summa driftbudgeten	8 091,3	9 474,5	+1 383,2
Kapitalbudgeten			
II Statens allmänna fastighetsfond	10,9	9,2	− 1,7
III Försvarets fastighetsfond	272,7	297,8	+ 25,1
IX Diverse kapitalfonder	0,0	0,0	± 0,0
Summa kapitalbudgeten	283,6	307,0	+ 23,4
Totalt för försvarsdepartementet	8 374,9	9 781,5	+1 406,6

[1] Inkl. 1 446,3 milj. kr. för beräknade pris- och lönehöjningar till medelprisläge för budgetåret 1975/76.

FÖRSVARSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Holmqvist

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser försvarsdepartementets verksamhetsområde

---

Säkerhetspolitiska överväganden

Överbefälhavaren

Överbefälhavaren bedömer att de grundläggande olikheterna och motsättningarna mellan supermakterna består. Båda parter har dock visat en vilja att söka samförstånd på vissa områden av gemensamt intresse och att ta steg i riktning mot en dämpning av den politiska spänningen dem emellan. Samförståndet har framför allt gällt strävan att undvika krig och krigsrisker som direkt berör de båda supermakterna.

Båda supermakterna har agerat med stor försiktighet i konflikter som har berört för motparten vitala intresseområden. De har även i andra konflikter undvikit militära åtgärder som på ett avgörande sätt kunnat störa de inbördes relationerna.

Supermakterna bedöms även fortsättningsvis försöka utnyttja gynnsamma tillfällen för att nå sina politiska mål eller för att allmänt förbättra sin politiska och ekonomiska ställning. Ekonomiska och politiska påtryckningsmedel – t. ex. vapenleveranser eller vägran att leverera vapen – kan komma att användas i större utsträckning än hittills.

Supermakternas strävan mot politisk avspänning har inte lett till annat än mycket små resultat på rustningsbegränsningens område. Upprustningen verkar snarare fortsätta. Förhandlingarna om regionala styrkereduktioner i Centraleuropa bedöms inte få några väsentliga konsekvenser för nuvarande styrkenivåer mellan Atlantpakten (NATO) och Warszawapakten (WP) inom den närmaste femårsperioden.

Utvecklingen på det militärpolitiska området bedöms allmänt medföra att Nordens strategiska betydelse kommer att öka.

Civilförsvarsstyrelsen

Enligt civilförsvarsstyrelsens uppfattning är de väsentligaste händelserna i det senaste årets internationella utveckling Mellanösternkriget, oljekrisen och Cypernkonflikten. Dessa händelser har utsatt de mellanfolkliga relationerna för svåra påfrestningar.

Trots de akuta kriserna har relationerna mellan de båda supermakterna inte försämrats. Många bedömare karaktäriserar umgänget dem emellan som avspänning. Andra hävdar mera pessimistiskt att avspänningen är

mera skenbar än verklig. Någon rustningsminskning har inte skett. Tvärtom ökar militärutgifterna.

Erfarenheterna från Vietnamkriget och i viss mån även från kriget i Mellanöstern ger anledning att dra vissa för civilförsvaret viktiga slutsatser om den vapentekniska utvecklingen. Denna innehåller såväl negativa som positiva drag. Det negativa består i att förmågan till urskillningslös och yttäckande bekämpning ökar. Det positiva i utvecklingen är främst att tekniken ger möjlighet till precisionsanfall med begränsade sidoverkningar.

Föredraganden

Min bedömning av innebörden av den avspänningspolitik som under senare år har förts mellan främst supermakterna redovisade jag förhållandevis ingående vid anmälan av prop. 1974:1 (bil. 6 s. 8). De grundläggande dragen i vad som där anfördes torde vara giltiga även idag. De kan sammanfattas så att supermakterna av både strategiska och ekonomiska skäl för en politik som medfört dels att vissa av efterkrigstidens svåraste politiska problem i viss utsträckning har kunnat regleras, dels att en serie förhandlingar om bl. a. rustningskontroll har kunnat inledas. De grundläggande motiven bakom supermakternas politiska strävanden förefaller mig vara sådana att dessa stater inte utan vidare kan väntas överge den inslagna vägen. Vi kan sålunda enligt min uppfattning vänta att avspänningspolitiken kommer att fortsätta i en eller annan form under de kommande åren. Härav får vi naturligtvis inte, som jag i flera sammanhang har betonat, dra den slutsatsen att de tidigare växlingarna mellan perioder av avspänning och perioder av spänning kommer att avlösas av en genomgående fredlig utveckling. Men växlingarna kommer med all sannolikhet att bli mindre dramatiska än under det kalla kriget.

Somliga bedömare har velat dra slutsatsen att avspänningen skulle lida mot sitt slut. De som har hävdat denna åsikt har då grundat sin analys på förra höstens krig i Mellersta Östern och dess följder, sommarens Cypernkris och till slut frånvaron av mera konkreta resultat i förhandlingarna om rustningskontroll. Redan vid anmälan av prop. 1974:1 (bil. 6) anförde jag att det var svårt att se oktoberkriget som ett exempel på att avspänningspolitiken saknade reellt innehåll. Jag hävdade att supermakterna trots ofrånkomliga intressemotsättningar verksamt bidrog till att bringa kriget till ett slut och söka åstadkomma en reglering av de mycket svårlösta problemen i området.

Utvecklingen har därefter gått trögt, men vissa steg mot någon form av reglering har dock tagits och lett bl. a. till att svenska förband har ställts till FN:s förfogande för fredsbevarande operationer. Den nuvarande stagnationen i förhandlingsansträngningarna ger anledning till förnyad oro. Supermakterna synes dock vara inställda på att verksamt bidra till att förhindra en ny väpnad konflikt i området.

Cypernkrisen som ibland också har anförts som exempel på avspänningens bräcklighet kan enligt min mening inte ha haft tillnärmelsevis lika stora internationella återverkningar som krisen i Mellersta Östern. I den senare var båda supermakterna invecklade. I Cypernkrisen var däremot endast den ena inblandad, och då bara indirekt.

Det förhållandet att varken förhandlingarna i Genève om begränsning av de strategiska vapnen i den nu pågående andra omgången (SALT), förhandlingarna i Wien om ömsesidiga reduktioner av styrkorna i Centraleuropa (MFR) eller den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen i Genève (ESK) ännu har lett till påtagliga resultat, får enligt min uppfattning inte leda till slutsatsen att avspänningspolitiken håller på att förlora i betydelse. SALT-förhandlingarna har redan i sin förra omgång lett till resultat. Nyligen har mötet mellan de sovjetiska och amerikanska ledarna resulterat i en överenskommelse om visst tak för upprustningen när det gäller strategiska vapen. Konferenserna behandlar säkerhetsintressen som är mycket väsentliga för berörda parter och det skulle, som jag i andra sammanhang har framhållit, vara orealistiskt att räkna med snabba och dramatiska resultat. Samtidigt tror jag att de deltagande staterna har satsat alltför mycket prestige och alltför markerat bundit sig i politiskt hänseende för att låta konferenserna rinna ut i sanden.

Ett dominerande inslag i den internationella utvecklingen under det gångna året representeras av den betydande inflation som bl. a. de höjda oljepriserna har medverkat till. Denna ekonomiska utveckling har medfört att vårt eget land liksom övriga västeuropeiska stater har fått en försvagad betalningsbalans. Detta ledde till vissa problem i samarbetet mellan NATO-staterna. Problemen har emellertid nu delvis eliminerats. Det är dock möjligt att de ekonomiska svårigheterna i många av de västeuropeiska NATO-staterna kan leda till en relativt mindre satsning på försvarssektorn. Framför allt har utvecklingen medfört att diskussionen om rationalisering och en partiell omstrukturering av NATO-styrkorna har intensifierats.

Bilden av det internationella läget är alltså inte entydig. Å ena sidan har vi fortsatt avspänningspolitik och minskade krigsrisker främst i vår världsdel. Å andra sidan finns risker för ökad supermaktsdominans och därmed förbundna risker för de mindre staterna och fortsatta svårigheter att utesluta lokala konflikter utanför Europa. Däremot kan det antas att supermakterna söker förhindra att sådana konflikter sprids till Europa.

Vårt land är beläget mellan Centraleuropa och områden kring Norska havet. Utvecklingen har visat att dessa båda områden har så stor strategisk och ekonomisk betydelse för supermakterna att de har allt intresse att hindra konflikter där. Varken vi själva eller omvärlden kan därför vara betjänta av några drastiska ändringar i vår försvarspolitik. Det kan inte ligga i vårt eller någons intresse att vi genom ensidiga åtgärder förändrar den militära balans och stabilitet som råder i Norden.

I maj förra året blev Indien den sjätte staten som utförde en kärnexplosion. Den indiska regeringen har visserligen förklarat att provet avser enbart utveckling av metoder för fredligt utnyttjande av kärnkraft

– en förklaring som det inte finns anledning att ifrågasätta. Mot bakgrund av det allmänna önskemålet att hindra ytterligare spridning av kärnvapen är emellertid den indiska kärnexplosionen ytterst beklaglig. Provet är ett brott mot icke-spridningsavtalets anda, låt vara att Indien inte har undertecknat avtalet. Det indiska exemplet kan lätt smitta av sig. Det finns ingen principiell skillnad mellan kärnladdningar avsedda för fredliga ändamål och militära laddningar. En stat som själv har utvecklat kärnladdningar för ett fredligt syfte har alltså väsentligt lättare att senare anskaffa kärnvapen, om den skulle bestämma sig för det.

Med tanke på de stora mängder av kärnsprängämnet plutonium, som redan under det närmaste decenniet kommer att uppstå som biprodukt i kärnkraftverk i en rad länder, skulle en minskad respekt för icke-spridningsavtalet vara mycket allvarlig. Man kan dock redan nu skönja ett starkt ökat internationellt intresse för att skynda på anslutningen till avtalet och genomförandet av dess bestämmelser och för att vidta ytterligare åtgärder för att hindra användning av det växande plutoniumöverskottet för kärnladdningar. Den översynskonferens som icke-spridningsavtalets parter skall hålla i Genève i maj i år kan leda till överenskommelse i denna riktning. Sannolikt blir det en viktig uppgift för nedrustningskonferensen i Genève (CCD) att söka hindra vidare spridning.

Även om man således inte kan bortse från möjligheten att ytterligare stater i framtiden skaffar sig kärnladdningar, bedömer jag dock att denna risk är mindre i Europa, där flertalet länder har anslutit sig eller står i begrepp att ansluta sig till icke-spridningsavtalet, än på en del andra håll i världen.

Med hänsyn till det starka önskemålet att undvika användning av kärnvapen och vikten av att upprätthålla en klar åtskillnad mellan dessa och konventionella vapen, har spekulationerna om s. k. minikärnvapen väckt särskild oro. Det är därför glädjande att såväl USA:s som Sovjets representanter vid nedrustningskonferensen i Genéve som svar på frågor av Sveriges representant har framhållit att ingen uppmjukning av reglerna för användningen av kärnvapen förutses och att de båda supermakternas folkrättsliga åtaganden att förhindra kärnvapenkrig innefattar även användning av kärnladdningar med liten styrka. Dessa uttalanden utgör inte någon garanti på lång sikt men är ett glädjande steg i rätt riktning.

Jag följer noga utvecklingen vid havsrättsförhandlingarna. Några överenskommelser om de för vår försvarspolitik viktiga frågorna om territorialhavets utsträckning, rätt till genomfart för främmande staters krigsfartyg i territorialhavet och genom internationella sund samt om s. k. ekonomisk zon nåddes inte för förra sommarens möte i Caraças utan förhandlingarna fortsätter i år.

Mot denna allmänna bakgrund tar jag i det följande upp några principiella frågor beträffande vårt försvars fortsatta utveckling.

Överbefälhavaren har anfört att nu gällande planeringsförutsättningar leder till fortsatta kvalitativa och kvantitativa reduceringar i krigsorganisationen. Reduceringarna blir enligt överbefälhavaren omfattande mot

slutet av programplaneperioden och åren närmast därefter, dvs. i början av 1980-talet. Samtidigt kommer enligt överbefälhavarens bedömning stora militära resurser att finnas i omvärlden. Till följd härav kommer försvarsmaktens krigsavhållande förmåga att gå ner.

Min företrädare har bl. a. i samband med 1972 års försvarsbeslut (prop. 1972:75 s. 110) och vid anmälan av prop. 1973:1 (bil. 6 s. 27) anfört att kostnadsutvecklingen i fråga om kvalificerad krigsmateriel skärper kraven på prioriteringar vid ställningstaganden till olika vapensystem. Jag delar denna uppfattning och finner det oundvikligt att den snabba kostnadsstegringen medför att vi inte kan förnya och modernisera vårt materielbestånd i samma höga takt som tidigare. Detta leder till att antalet går ned i fråga om vissa kvalificerade förband där en hög materiell nivå måste upprätthållas, t. ex. brigader och flygdivisioner. Nytillförd materiel har dock genomgående högre standard och ökar därigenom försvarsmaktens slagkraft. Genom den allmänna värnplikten kommer också försvarsmaktens totala personal i krigsorganisationen att vara oförändrad. Antalet förband för vilka materielförnyelsen sker i en lägre takt kommer följaktligen att öka.

Vårt försvars krigsavhållande förmåga bestäms av en presumtiv angripares överväganden om behovet av att utnyttja svenskt territorium för vissa syften och de insatser som krävs för att nå nödvändig kontroll över landet. Dessa överväganden påverkas av en mängd faktorer av bl. a. politisk och militär art. En av dessa faktorer gäller hur stora militära resurser som kan avdelas för angreppet mot Sverige med hänsyn till bl. a. en huvudmotståndares resurser och dispositioner. En annan och lika viktig faktor är vilka fördelar som en presumtiv angripare vill uppnå med ett angrepp mot Sverige. En bedömning av våra möjligheter att fullfölja vår säkerhetspolitiska målsättning att avhålla från angrepp måste grundas på en sammanvägning av dessa faktorer. Mot bakgrund av min tidigare redovisade syn på avspänningspolitiken och utvecklingen i vår del av världen anser jag att krigsriskerna under överblickbar tid har minskat i sådan utsträckning att jag inte kan dela den syn som överbefälhavaren enbart på grundval av en bedömning av framtida styrkeförhållanden har redovisat på utvecklingen av vårt försvars fredsbevarande förmåga.

Enligt min mening har vi idag ett starkt försvar. Denna bedömning delas av överbefälhavaren som emellertid menar att vår relativa försvarseffekt kommer att vara lägre i början av 1980-talet till följd av att vi inte kan förnya och modernisera vårt materielbestånd i samma takt som tidigare. Frågan är då om de militära styrkorna i vår omvärld kommer att både behålla nuvarande kvantitativa omfattning och få en snabbare materielförnyelse än den som är möjlig i Sverige.

De ekonomiska resurser som har ställts till dessa styrkors förfogande har under senare år inte utvecklats snabbare än våra försvarsutgifter, åtminstone inte i fråga om NATO-staterna. Samtidigt synes kostnadsstegringarna vara minst lika stora i dessa länder. Det finns därför enligt min mening anledning att tro att man har ungefär samma problem i vår omvärld i fråga om försvarets utveckling som vi har även om andra länder inte

redovisar sin försvarsplanering lika öppet som vi gör. Självfallet måste vi dock noga följa utvecklingen inom detta område och vara beredda att vidta åtgärder om så skulle befinnas vara nödvändigt. Det är därför angeläget att vi i största möjliga utsträckning behåller handlingsfriheten. Vi bör därför enligt min mening bevara vår förmåga att vidmakthålla en hög organisatorisk numerär och att inom landet utveckla och producera viss krigsmateriel. Härigenom blir det möjligt att skapa den handlingsfrihet som en anpassning till händelseutvecklingen kräver.

Mot denna bakgrund finner jag att den nuvarande inriktningen av vårt militära försvar är väl anpassad till våra säkerhetspolitiska mål. Några ändringar i resurstilldelningen är därför f. n. inte motiverade.

I detta sammanhang vill jag redogöra något för de förberedelser som f. n. pågår inför nästa större beslut om försvarets inriktning. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande har jag nyligen tillkallat sju sakkunniga för att överväga och lämna förslag om totalförsvarets fortsatta utveckling m. m. De sakkunniga arbetar under benämningen 1974 års försvarsutredning.

Ett viktigt underlag för försvarsutredningens överväganden kommer att vara det militära försvarets och civilförsvarets perspektivplaner samt motsvarande studieresultat inom det ekonomiska försvaret och övrigt totalförsvar. Tidsplanerna för studiearbetet inom totalförsvarets olika delar är samordnade och inriktade på att ett samlat underlag skall föreligga för slutliga ställningstaganden av statsmakterna år 1977. Tidsplanerna innebär sammanfattningsvis att perspektivplaneringen inom det militära försvaret och civilförsvaret resp. perspektivstudierna för det ekonomiska försvaret liksom de särskilda studierna för övrigt totalförsvar skall avslutas och redovisas hösten 1975. I början av år 1976 skall anvisningar meddelas för myndigheternas programplanering avseende perioden 1977/78–1981/82. Programplaner för denna period skall redovisas hösten 1976 i samband med att myndigheternas anslagsframställningar lämnas in till regeringen.

Det militära försvarets och civilförsvarets perspektivplanering är uppdelad i två faser. Överbefälhavaren och civilförsvarsstyrelsen redovisade i juni 1974 perspektivplaner del 1. I dessa skisseras olika principer för försvarets framtida utformning under skilda förutsättningar. Genom att de ekonomiska och andra förutsättningarna som har angetts för studierna har omfattat en stor spännvidd har grunden lagts för att ge ett tillräckligt brett underlag för kommande beslut om försvarets inriktning.

Studierna under perspektivplaneringens andra fas syftar till att kartlägga hur olika handlingsvägar under de närmaste 5–10 åren påverkar möjligheterna att förverkliga alternativa framtida försvarsutformningar. I oktober 1974 meddelade jag anvisningar för dessa studier. Jag var därvid angelägen om att även arbetet under fas 2 skall resultera i ett brett beslutsunderlag. Det ekonomiska studieintervallet för det militära försvaret omspänner sålunda fyra studienivåer, nämligen ungefär 39 500, 40 750, 42 000 resp. 43 750 milj. kr. för femårsperioden 1977/78–

1981/82 i prisläge februari 1974. Studienivåernas exakta lägen skall väljas så att intressanta omslagspunkter blir belysta.

För civilförsvaret anvisas för samma period tre ekonomiska studienivåer för den verksamheten som f. n. finansieras över fjärde huvudtiteln exkl. statsbidrag till skyddsrum avseende skydd för allmänheten. Studienivåerna är uttryckta i prisläge februari 1974 ungefär 575, 675 resp. 775 milj. kr. för den nämnda femårsperioden. Det exakta läget skall även här väljas så att intressanta omslagspunkter blir belysta.

Angivna ekonomiska studienivåer för civilförsvaret kompletteras med ett studieintervall i fråga om antalet årligen byggda skyddsrumsplatser. Intervallet i fråga omspänner 150 000 till 300 000 nytillkommande platser per år.

Enligt de principer som har fastlagts av statsmakterna (prop. 1972:103, FöU 1972:23, rskr 1972:309) skall riksdagens utrikes- och försvarsutskott fortlöpande informeras om studie- och planeringsarbetets inriktning och resultat. Sådan information har lämnats vid flera tillfällen under åren 1973 och 1974. För närmare kännedom om perspektivplanerna och anvisningarna torde jag därför få hänvisa till de handlingar som har överlämnats till utskotten.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört hemställer jag att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att avge yttrande över vad jag har anfört om säkerhets- och försvarspolitiken.

Programplaner för det militära försvaret

Chefen för armén

Chefen för armén är programmyndighet för huvudprogrammet Arméförband som omfattar följande delprogram.

1.1 Fördelningsförband m. m.
1.2 Infanteribrigad m. m.
1.3 Norrlandsbrigad m. m.
1.4 Pansarbrigad m. m.
1.5 Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband
1.6 Lokalförsvarsförband
1.7 Hemvärnet
1.99 Gemensamma produktionsresurser

Chefen för armén har i enlighet med överbefälhavarens direktiv sänt in programplan för huvudprogrammet Arméförband i en ekonomisk planeringsram enligt följande (prisläge februari 1974; milj. kr.).

	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
Planeringsram	2 984	2 990	2 943	2 946	2 950	14 813

Chefen för armén anför i sin grundsyn att landets stora yta samt inriktningen mot ökad uthållighet och djupförsvar över territoriet kräver ett stort antal förband. Av det skälet bör enligt arméchefen kvantiteten i krigsorganisationen upprätthållas medan kvaliteten får anpassas till förbandens huvuduppgifter. Arméchefen framhåller i detta sammanhang den allmänna värnpliktens betydelse. Grundläggande för uthålligheten är tillgång till ett stort antal förband som är så utbildade och utrustade att de under lång tid kan lösa stridsuppgifter under skilda terräng- och klimatförhållanden. Enligt arméchefens mening bör den personella och organisatoriska handlingsfriheten principiellt prioriteras före den materiella handlingsfriheten.

Chefen för armén anför vidare att förband med strid som huvuduppgift bör prioriteras mera markant än tidigare i syfte att åstadkomma största möjliga stridseffekt inom tilldelade resursramar. Det innebär bl. a. att lednings- och stödförband anpassas till minimibehovet. Planerade reduceringar av dessa förband avser såväl antalet förband som deras materiella kvalitet.

Arméchefen framhåller att de allsidigt användbara förbanden – brigadförband och vissa fristående bataljoner – bör prioriteras beträffande kvaliteten på både personal och materiel. Dessa förbands eldkraft och rörlighet måste enligt arméchefen utvecklas i takt med de krav som utvecklingen i omvärlden ställer.

De förband som i första hand är avsedda för fördröjnings- och

avvärjningsstrid där god tid för förberedelser står till förfogande – skytteregementen och fristående bataljoner – bör enligt chefen för armén med hänsyn till uppgifterna i krig ges samma personella kvalitet som de allsidigt användbara förbanden. Däremot kan omsättning av materiel för dessa förband ske endast i begränsad omfattning. Arméchefen framhåller emellertid också att man på sikt bör anpassa förbanden organisatoriskt till de allsidigt användbara förbanden. Därigenom behålls handlingsfriheten att ombilda dem till allsidigt användbara förband genom att tillföra materiel.

Lokalförsvarsförbanden slutligen består dels av förband som kan grupperas om med egna resurser, dels av stationära förband. Dessa förband skall i huvudsak ha personal och materiel som förs över från övriga förbandstyper. Arméchefen bedömer att lokalförsvarsförbanden ger ett betydande tillskott till försvarseffekten trots att de är utrustade med äldre materiel.

Chefen för armén anför att avsikten att behålla största möjliga stridseffekt i krigsorganisationen kräver särskilda och kraftfulla åtgärder för att minska driftkostnaderna för fredsorganisationen. Det innebär enligt arméchefen en långt driven och fortlöpande rationalisering av administration, förrådsverksamhet samt underhåll och drift i övrigt. Den nu inledda fredsorganisationsutvecklingen syftar till att halvera antalet självständiga administrationer. En förutsättning för nödvändiga rationaliseringar och övriga större förändringar är dock enligt arméchefen att medel för investeringar tillförs utanför den militära utgiftsramen eller i form av långsiktiga krediter.

Personalminskningar måste enligt arméchefen genomföras för att inte personalkostnadernas andel av de tillgängliga resurserna skall bli oacceptabelt hög. Med hänsyn till krigsorganisationens personalbehov måste minskningarna avse fredsanställda som inte har kvalificerade befattningar i krigsorganisationen. Arméchefen anför att han inom ramen för nuvarande uppgifter och handlingsregler inte har funnit det möjligt att under programplaneperioden nå det mål som överbefälhavaren har angett beträffande personalreduceringar inom armén.

Materielanskaffningen inriktas mot att i första hand tillgodose de allsidigt användbara förbandens behov av organisationsbestämmande materiel. Arméchefen anser att befintlig materiel genom renovering och modifiering bör behållas i organisationen så länge detta är lämpligt från effektmässiga och ekonomiska utgångspunkter. Det civila samhällets resurser bör utnyttjas i krigsorganisationen i största möjliga utsträckning.

Inom mark- och byggnadssektorn är enligt arméchefen bristerna f. n. stora. Med hänsyn till resurserna krävs en mycket noggrann och framsynt prioritering samt en kritisk granskning av tillämpade ambitioner och normer. Byggnadsverksamhet som är en förutsättning för kostnadsminskande rationaliseringar eller som syftar till att effektivisera utbildningen prioriteras.

Beträffande delprogrammens utveckling anför chefen för armén bl. a.

följande.

Delprogrammet Fördelningsförband m. m. omfattar huvudsakligen lednings- och understödsförband samt jägarförband. Prioriteringen av förband med strid som huvuduppgift innebär att antalet lednings- och understödsförband samt resurserna för dessa minskar under programplaneperioden. Minskningen inträffar emellertid huvudsakligen först efter perioden.

Utredning om den framtida ledningsorganisationen pågår med inriktning mot att minska personal och materiel. Antalet fördelningsstaber och ledningsorgan för indirekt eld avses minska.

Mot bakgrund av behovet av flera förband för att kunna genomföra ett uthålligt försvar över stort djup har chefen för armén planerat in en utökning av jägarförbanden, eftersom dessa är särskilt lämpade för strid inom områden som har tagits av en angripare.

Antalet luftvärnsbataljoner med modern materiel minskar. Eftersom robot 70 tillförs och äldre materiel behålls där detta är stridsekonomiskt lämpligt ökar emellertid det totala antalet eldenheter. Bataljoner med äldre eldledningsutrustning som inte kan tillföras robot 70 organiseras efter hand om till luftvärnskompanier utan eldledningsutrustning. Luftvärnsbataljoner med robot 67 står efter renovering kvar till 1980-talets början.

Arméchefen anför att underlag f. n. inte finns för att ta ställning till den framtida underhållsorganisationen. Arméchefen avser att påskynda utredningsarbetet för att kunna ta principiell ställning i frågan i nästa programplan. Som riktlinje för arbetet gäller bl. a. att en ökad integrering och samordning mellan den militära och civila sektorn bör eftersträvas.

Beträffande delprogrammet Infanteribrigad m. m. anför arméchefen att brigadernas eldkraft och rörlighet måste förbättras med hänsyn till utvecklingen i omvärlden. Endast därigenom kan enligt arméchefen förbanden lösa förutsatta kvalificerade stridsuppgifter. Materielomsättning och förbättring av den materiella kvaliteten planeras in för tio infanteribrigader.

Brigadernas eldkraft förbättras genom att huvuddelen av brigadartilleriet tillförs haubits 77. Luftvärnet förbättras genom att robot 70 tillförs. Rörligheten ökar genom tillförsel av bandvagnar. Arméchefen har vidare i förhållande till föregående programplan nu funnit det möjligt att i planeringsramarna inrymma en begränsad anskaffning av särskilda terrängfordon för personaltransport. Därmed skulle kravet på taktisk och operativ rörlighet bättre tillgodoses och behovet av cykeltolkning i fredsutbildningen minska. Infanteribrigaderna bedöms av arméchefen, med den kvalitetsnivå som är inplanerad, bli väl anpassade till utvecklingen i omvärlden.

De infanteribrigader som av ekonomiska skäl inte kan ges motsvarande materielomsättning förs över till skytteregementen med början under programplaneperiodens senare år.

Chefen för armén avser vidare att sätta upp ett antal fristående

skyttebataljoner. De organiseras ur de pansarförband som utgår under och efter programplaneperioden och ur de resurser som frigörs genom att personalen i infanteribrigadernas skyttebataljoner minskar samt genom reduceringar inom bl. a. ledningS- och stödfunktioner.

Inom delprogrammet Norrlandsbrigad m. m. behålls nuvarande antal brigader och bataljoner. Liksom för infanteribrigaderna planeras en förbättring av eldkraften genom att omsätta artilleri med haubits 77 och stormkanonvagnar med infanterikanonvagn 91 samt genom att tillföra robot 70. Vidare omsätts bandvagnar och terrängbilar.

Nuvarande fältjägarbataljoner organiseras om till norrlandsskyttebataljoner.

Brigader och fristående norrlandsskyttebataljoner inom delprogrammet bedöms av arméchefen kunna behålla erforderlig kvalitetsnivå genom planerad materielanskaffning.

För delprogrammet Pansarbrigad m. m. gäller att två brigader utgår i enlighet med tidigare planering. Av dessa behålls stridsfordonsdelarna i form av fristående pansarbataljoner och stridsvagnskompanier. Vidare behålls vissa lednings- och underhållsresurser.

Arméchefen har planerat in renovering och modifiering av ca hälften av de äldre stridsvagnarna. Därmed skulle dessa enligt arméchefens mening behålla rimlig stridseffekt fram till omkring år 1995.

För delprogrammet Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband innebär planeringen att ledningsförbanden enligt arméchefen godtagbart svarar mot aktuella krav. Underhållsförbandens organisation och antal kan enligt arméchefen komma att förändras som resultat av pågående utredningar.

Delprogrammet Lokalförsvarsförband tillförs under programplaneperiodens senare del och åren närmast därefter tio skyttebataljoner från delprogrammet Infanteribrigad m. m. Detta sker fortlöpande när materielens kvalitet gör att förbanden inte längre uppfyller de krav som utvecklingen i omvärlden kommer att ställa på förband avsedda för rörlig strid. Skytteregementena behåller under programplaneperioden den nuvarande krigsorganisationen.

Antalet cykelskyttebataljoner planeras öka med början vid programplaneperiodens slut. Därigenom kan enligt arméchefen förutsättningar skapas för den av statsmakterna prioriterade uthålligheten i krigsorganisationen.

Inom delprogrammet Hemvärnet avses organisation, förmåga och beredskap behållas. I syfte att förbättra förbandens stridseffekt planeras tillförsel av bl. a. kulsprutor, pansarskott och automatkarbiner. Även en förbättring av beklädnadsutrustningen planeras.

Fördelningen av kostnaderna på delprogram framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; milj. kr.).

Delprogram	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
Fördelningsförband m. m.	465	438	461	451	453	2 268
Infanteribrigad m. m.	564	558	547	564	520	2 753
Norrlandsbrigad m. m.	177	189	211	196	177	950
Pansarbrigad m. m.	250	306	271	242	204	1 237
Centrala och högre regionala ledningS- och underhålls-förband	57	47	49	48	36	237
Lokalförsvarsförband	213	209	171	170	179	942
Hemvärnet	42	41	42	42	42	209
Gemensamma produktionsresurser	1 345	1 327	1 277	1 283	1 292	6 524
Kostnader	3 113	3 115	3 029	2 996	2 903	15 156
Justering på grund av överplanering m. m.	−129	−125	−86	−50	+47	−343
Betalningsmedel	2 984	2 990	2 943	2 946	2 950	14 813

Betalningsmedlens fördelning på anslag framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; milj. kr.).

Anslag	1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
B 1. Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet	1 824	1 990	1 988	1 968	1 965	1 977	9 888
B 2. Arméförband: Materielanskaffning	599	760	766	741	746	744	3 757
B 3. Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	44	46	57	55	57	58	273
B 4. Arméförband: Forskning och utveckling	50	60	55	60	65	65	305
III 1. Arméförband: Anskaffning av anläggningar	102	128	124	119	113	106	590
	2 619	2 984	2 990	2 943	2 946	2 950	14 813

[1] Prisläge februari 1973

Chefen för marinen

Chefen för marinen är programmyndighet för huvudprogrammet Marinförband som omfattar följande delprogram.

2.1 För flera delprogram gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband m. m.
2.2 Helikopterförband
2.3 Ytattackförband m. m.

2.4 Ubåtsförband
2.5 Minröjningsförband
2.6 Fasta kustartilleriförband
2.7 Rörliga kustartilleriförband
2.99 Gemensamma produktionsresurser

Chefens för marinen programplan för huvudprogrammet Marinförband grundas på en ekonomisk planeringsram som följer överbefälhavarens direktiv. Härutöver har chefen för marinen anmält behov av ytterligare medel för viss verksamhet och ersättningsanskaffning. Planeringsramen och det av chefen för marinen föreslagna tillägget framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; milj. kr.).

	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
Planeringsram	1 161	1 137	1 117	1 180	1 181	5 839
Tillägg	24	59	48	58	50	239

Chefen för marinen redovisar i programplanen sin syn på de krav som mot bakgrund av den säkerhetspolitiska målsättningen bör styra försvarsmaktens utformning. Marinchefen anför bl. a. att försvarsmakten måste byggas upp för att kunna lösa uppgifter i olika konfliktnivåer från krissituationer i fredstid, neutralitet och begränsade militära operationer till – som högsta ambitionsnivå – invasion (storanfall) med konventionella stridskrafter. Försvarsmakten måste enligt marinchefen ha resurser som är lämpliga att sätta in på olika konfliktnivåer och som har förmåga att verka mot sannolika angrepp. Trovärdigheten i vår säkerhetspolitik kräver ett väl sammansatt försvar som är krigsavhållande och utformat med hänsyn till de militärgeografiska betingelserna. Marinchefen utvecklar i programplanen de krav som generellt måste ställas på ett försvar i dessa hänseenden och redovisar mot denna bakgrund de marina stridskrafternas uppgifter och utnyttjande. De marina stridskrafternas uppgifter sammanfattas på följande sätt.

– Övervaka vårt sjöterritorium och omgivande havsområden.
– Under fred och neutralitet hävda vårt oberoende och fullgöra våra internationellrättsliga förpliktelser genom att bevaka vårt sjöterritorium och avvisa kränkningar.
– Vid krig samverka med övriga stridskrafter för att i det längsta förhindra att angriparen får fast fot på svensk mark. Sjöförsvaret skall börja så långt utanför våra kuster som det är stridsekonomiskt lämpligt. Angriparen skall mötas, fördröjas och tillfogas förluster som hindrar eller försvårar hans företag.
– Skydda kustsjöfart i egna farvatten, sjötransporter till och från Gotland samt importsjöfart så långt ut som resurserna gör det möjligt.

Beträffande planeringens avvägning och inriktning framhåller chefen för marinen att han har följt en planeringsinriktning som bygger på det senaste försvarsbeslutet. Med hänsyn till de militärgeografiska betingel-

serna och strävan efter ett uthålligt försvar krävs att antalet enheter och förband hålls uppe. Det är också av stor vikt att de stridande förbandens materiella kvalitet på rimligt sätt anpassas till utvecklingen i omvärlden.

Fram till mitten av 1980-talet behöver av åldersskäl ett stort antal enheter ersättas. Enligt marinchefen är det därför nödvändigt att nu fullfölja och påbörja anskaffning och utveckling så att erforderlig ersättning inte fördröjs.

Chefen för marinen har i de senaste programplanerna framhållit att den av överbefälhavaren anvisade planeringsramen för marinen har varit för liten och inte motsvarat det säkerhetspolitiska målets krav och försvarsbeslutets inriktning. Marinchefen vidhåller i årets programplan denna uppfattning och yrkar att den anvisade planeringsramen höjs med 239 milj. kr. under femårsperioden för att tillgodose de mest angelägna behoven som inte kan rymmas inom ramen. Tilläggsmedlen är avsedda för en fjärde ubåt av typ Näcken (A 14), tidigare anskaffning av sjörobot till patrullbåtar, utökad anskaffning av minor och telemotmedel samt för utveckling av sjö- och kustrobotsystem och luftoberoende ubåtsmaskinerier.

Chefen för marinen anför att som grund för planeringen inom huvudproduktionsområdet Ledning och förbandsverksamhet ligger en strävan att behålla största möjliga stridseffekt i krigsorganisationen. Detta förutsätter enligt marinchefen fortlöpande rationaliseringar så att fredsorganisationens driftkostnader reduceras. Trots dessa rationaliseringar blir det nödvändigt att minska verksamheten.

Minskning av antalet anställda har planerats in enligt överbefälhavarens direktiv. Marinchefen anser att all hänsyn måste tas till personalens trygghet och att minskningar kan ske endast till en viss gräns. Han framhåller vidare att det är nödvändigt att eventuella personalminskningar på sikt noga analyseras innan nya minskningsmål ställs upp.

Utbildningen till och av fast anställd personal prioriteras. De ekonomiska förutsättningarna gör det emellertid nödvändigt att begränsa antalet rustade fartyg, vilket enligt marinchefen försvårar befälsutbildningen. Chefen för marinen anför att personalläget för militär och civilmilitär personal är besvärande. Han planerar att behålla rekryteringen på samma nivå som tidigare, vilket kommer att leda till att vakansläget långsamt förbättras.

Chefen för marinen har i samarbete med försvarets materielverk utrett möjligheterna att begränsa kostnaderna för materielunderhåll. Besparingar har kunnat ske. Undersökningarna fortsätter. Vissa översyner har inställts eller lagts senare, andra har begränsats till sitt innehåll. Genom dessa åtgärder har, framhåller marinchefen, uppstått ett underhållsbehov som påverkar mobiliseringsberedskapen för berörda enheter. Av ekonomiska skäl planeras inte någon återgång till tidigare nivå.

Beträffande delprogrammens utveckling under programplaneperioden anför chefen för marinen bl. a. följande.

Förbanden inom delprogrammet Gemensamma ledningsbas- och underhållsförband skall säkerställa övriga förbands insats. Åtgärder för att öka ledningssäkerheten har planerats in. Möjligheterna att verka i telestörd miljö förbättras i begränsad omfattning.

Modernisering av luftvärnet för försvar av baserna påbörjas. Under perioden påbörjas omorganisation till ny basorganisation i vilken ökad rörlighet hos underhållsförbanden eftersträvas.

Befintlig organisation inom delprogrammet Helikopterförband vidmakthålls under planeringsperioden. Dimensionerande för förbandens verksamhet och inriktning skall främst vara ubåtsjaktuppgifterna.

Inom delprogrammet Ytattackförband m. m. utrangeras ett antal äldre torpedbåtar. Två äldre jagare förs över till fregatter. De återstående enheterna av torpedbåt av typ Norrköping levereras till krigsorganisationen under perioden. De nuvarande jagarflottiljerna organiseras om till ytattackflottiljer. Fregattflottiljen behålls under perioden. Motortorpedbåtarna ersätts genom anskaffning av 16 patrullbåtar. Beslutsunderlag för att anskaffa lämpliga enheter för de framtida ytattackförbanden tas fram under programplaneperioden. Marinchefen anser att utveckling av en sjö- och kustrobot med medellång räckvidd bör ske inom landet och genomföras under programplaneperioden. Ett nytt minfartyg beställs budgetåret 1975/76.

Antalet enheter inom delprogrammet Ubåtsförband minskar eftersom samtliga ubåtar av typ Abborren utrangeras under programplaneperioden. Anskaffning av ubåtar av typ Näcken har påbörjats. Enligt chefen för marinen bör en fjärde ubåt beställas snarast. Utveckling av nästa ubåtsserie (A 17) påbörjas budgetåret 1975/76 med seriebeställning budgetåret 1979/80. I samband härmed studeras olika framdrivningsmaskinerier.

Delprogrammet Minröjningsförband behålls i huvudsak under programplaneperioden. Projektering av minjaktfartyg har påbörjats. Seriebeställning planeras ske budgetåret 1976/77.

I delprogrammet Fasta kustartilleriförband ingår spärrbataljoner och spärrkompanier samt minutläggningsdivisioner. Antalet fasta artilleriförband minskas något under perioden. Pjäser för ett antal nya fasta 12 cm tornbatterier anskaffas f. n. och börjar tillföras krigsorganisationen under programplaneperioden. Chefen för marinen har planerat in anskaffning av ytterligare batterier. Prototyp till en ny minutläggare har planerats in. Modernisering av närluftvärnet för de fasta förbanden avses påbörjas budgetåret 1975/76.

Delprogrammet Rörliga kustartilleriförband hålls i huvudsak vid makt. Påbörjad uppsättning av lätta kustrobotbatterier fullföljs. Utveckling och anskaffning av ett nytt rörligt kustartillerisystem påbörjas under programplaneperioden. Modernisering av närluftvärnet för de rörliga förbanden planeras in. Chefen för marinen anser att uveckling

inom landet av en sjö- och kustrobot bör genomföras under programplaneperioden.

Inom delprogrammet Gemensamma produktionsresurser prioriteras utbildningen till och av fast anställd personal varvid bl. a. utbildningen av kompaniofficerare förbättras. Vissa rationaliseringsfrämjande iståndsättningsarbeten genomförs. Kasernrenoveringar fortsätter planenligt. Inom sjöfartssektorn tillkommer två isbrytare.

Fördelningen av kostnaderna på delprogram framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; milj. kr.).

Delprogram	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
För flera delprogram gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband m. m.	96	86	87	90	90	449
Helikopterförband	21	18	15	15	15	84
Ytattackförband m. m.	207	175	145	115	112	754
Ubåtsförband	56	61	89	65	67	338
Minröjningsförband	30	40	48	60	43	221
Fasta kustartilleriförband	160	160	153	155	144	772
Rörliga kustartilleriförband	45	47	43	44	54	233
Gemensamma produktionsresurser	677	642	642	629	623	3 213
Kostnader	1 292	1 229	1 222	1 173	1 148	6 064
Justering på grund av överplanering m. m.	−128	−92	−45	+7	+33	−225
Betalningsmedel	1 164	1 137	1 177	1 180	1 181	5 839

Betalningsmedlens fördelning på anslag framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; milj. kr.).

Anslag	1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
C 1. Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet	594	674	669	664	661	659	3 327
C 2. Marinförband: Materielanskaffning	327	360	344	390	396	410	1 900
C 3. Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	18	22	22	22	21	21	108
C 4. Marinförband: Forskning och utveckling	30	31	31	30	31	31	154
Ill 2. Marinförband: Anskaffning av anläggningar	68	77	71	71	71	60	350
	1 036	1 164	1 137	1 177	1 180	1 181	5 839

[1] Prisläge februari 1973

Chefen för flygvapnet

Chefen för flygvapnet är programmyndighet för huvudprogrammet Flygvapenförband som omfattar följande delprogram.

3.1 För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband
3.2 Jaktförband
3.3 Luftvärnsrobotförband
3.4 Attackförband
3.5 Spaningsförband
3.6 Flygtransportförband
3.7 Basförband
3.99 Gemensamma produktionsresurser

Chefen för flygvapnet har i enlighet med överbefälhavarens direktiv sänt in programplan för huvudprogrammet Flygvapenförband. Utöver den anvisade planeringsramen redovisar chefen för flygvapnet behov av betalningsmedel för de ökade priserna på bränsle och drivmedel. Planeringsramen och det redovisade behovet därutöver framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; milj. kr.).

	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
Planeringsram	2 841	2 866	2 873	2 879	2 882	14 341
Behov för ökade priser på bränsle- och drivmedel	85	94	85	93	89	446
	2 926	**2 960**	**2 958**	**2 972**	**2 971**	**14 787**

Chefen för flygvapnet anför att förutsättningarna för årets programplanearbete i huvudsak har varit gynnsamma. Direktiv och anvisningar har kunnat utgå från tidigare väl genomarbetade programplaner. I dessa påvisade flygvapenchefen brister och obalans inom och mellan delprogrammen som en följd av minskade resurser. Dessa brister finns kvar i årets planering. Chefen för flygvapnet betonar emellertid att programplanen i allt väsentligt är en balanserad plan och att flygvapnet med denna planering lämnar ett betydande bidrag till försvarsmaktens operativa effekt.

Som exempel på brister och obalans anför flygvapenchefen att utbyggnaden av stridsledningen har försenats samt att uthålligheten i stridslednings- och bassystemen inte kan ges tillräcklig prioritet. Flygvapenchefen framhåller också att planeringen innebär att IR-robot inte kan utvecklas inom landet samt att taktiska förbättringar av flygplan 35 för att öka luftförsvarets effekt på låg höjd inte kan genomföras. Planerad anskaffning av åtta divisioner med flygplan JA 37 understiger den av luftförsvarsutredningen rekommenderade nivån på tio divisioner. Den sistnämnda nivån bör enligt flygvapenchefens mening fortfarande

eftersträvas som ett minimum.

Chefen för flygvapnet har planerat in sammanlagt 618 milj. kr. under femårsperioden för att utveckla ett nytt attackflygplan men anmäler att den summa som har satts av inte täcker kostnaderna under perioden för det alternativ som innebär modifiering av flygplan JA 37 för attackuppgifter och modifiering av nuvarande skolflygplan SK 60. Chefen för flygvapnet är inte beredd att godta hela kostnaden för att behålla den industrikompetens m. m. som ingår i detta alternativ. Han anser sig inte kunna ta ställning till detta förrän studierna har slutförts under första delen av år 1975. Flygvapenchefen anser det möjligt att i nästa programplan redovisa en fullständig finansiering av det alternativ som utvärderingen av studierna leder fram till. Planeringen av ett nytt attacksystem innebär emellertid svåra ställningstaganden i flera avseenden. Det gäller att med utgångspunkt i tillgängliga resurser för försvarsmakten föreslå dels den ambitionsnivå som ger bäst effekt i invasionsförsvaret, dels hur svensk flygindustri på lämpligaste sätt kan bidra till att målet förverkligas. I denna avvägning måste ekonomiska men också politiska synpunkter läggas på behovet av svensk flygindustri för att bl. a. ge trovärdighet åt vår säkerhetspolitik. Flygindustrins ansträngningar att få en internationell marknad för sina produkter bör som hittills uppmuntras och stödjas.

Chefen för flygvapnet anmäler att prisutvecklingen för bränsle och drivmedel utgör en mycket stor osäkerhetsfaktor i planeringen. Prishöjningarna har varit så stora att materielplanerna kraftigt rubbas om de totala kostnaderna måste finansieras inom den anvisade planeringsramen. Förbrukningen av bränsle och drivmedel kan nämligen inte minskas utan att det uppstår operativa konsekvenser i form av kraftigt minskad effekt och sämre flygsäkerhet.

Beträffande delprogrammens utveckling under programplaneperioden anför chefen för flygvapnet bl. a. följande.

Inom delprogrammet F ö r f l e r a d e l p r o g r a m g e m e n s a m m a l e d n i n g s - o c h s t r i l f ö r b a n d inriktas verksamheten på att med moderna informationssystem förbättra presentationsmöjligheterna för regionala stabsorgan och strilförband. Möjligheterna att tillgodose civilförsvarets behov av förvarning och alarmering beaktas i största möjliga utsträckning.

En del äldre luftförsvarscentraler modifieras. Sambandssystemen byggs ut och förbättras. Viss äldre radarmateriel byts ut mot ny materiel med högre kvalitet. Skyddet för radarmaterielen förbättras.

Inom delprogrammet J a k t f ö r b a n d utgår under programplaneperioden sju divisioner och en flottiljadministration. Ombeväpning till flygplan JA 37 påbörjas enligt tidigare planläggning budgetåret 1978/79 och sker med hänsyn till den leveranstakt som de ekonomiska resurserna medger. Under perioden utrangeras i huvudsak äldre modeller av flygplan J 35 Draken. Medel för att modifiera denna flygplantyp saknas. Nödvändiga modifieringar som främjar flygsäkerheten kommer dock att

utföras.

För delprogrammet Luftvärnsrobotförband gäller i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut att förbanden skall vara avvecklade vid ingången av budgetåret 1978/79. Till denna tidpunkt kommer ett antal robotar och viss övrig systemmateriel att ställas i förråd.

Delprogrammet inriktas mot att intill avvecklingstidpunkten behålla kvaliteten på förbanden och att kunna utnyttja de ökade möjligheterna till snabbare omgruppering som tillförd materiel medför.

Delprogrammet Attackförband inriktas mot att i krig omfatta en attackeskader bestående av en stab, fem attackdivisioner och en attackenhet med flygplan AJ 37 samt fem attackdivisioner SK 60.

Inom delprogrammet Spaningsförband minskas antalet divisioner med två under perioden. Ombeväpning sker från flygplantyperna S 32 Lansen och S 35 Draken till S 37 Viggen. Två S 35 Draken-divisioner behålls.

Personalläget i spaningsflygdivisionerna fortsätter att förbättras genom att långtidsanställda fältflygare tillkommer. I takt härmed minskas antalet värnpliktiga och reservpersonal i krigsdivisionerna vilket innebär att förbandens effekt ökar. Denna personalförbättring kommer främst S 37-divisionerna tillgodo.

Delprogrammet Flygtransportförband inriktas på att sätta upp sambandsflygdivisioner, sambandsflyggrupper och transportflyggrupper enligt den nya organisation som har börjat tillämpas för dessa förband fr. o. m. budgetåret 1974/75. Antalet förband ökar och innehållet i förbanden ändras. Utnyttjandet av civila flygplan ökas avsevärt. Flygplan SK 60 A tillförs huvuddelen av sambandsflyggrupperna.

De två flygplan av typ Tp 83 Pembroke som ännu står kvar i den nya krigsorganisationen utrangeras i början av perioden. Flygplan av typ Tp 79 Douglas DC 3 behålls i drift. På grund av flygplanens höga ålder kan dock avgångar betingade av hållfasthets- eller underhållsproblem befaras under periodens senare del. Flygplan av typ Tp 84 Hercules och Tp 85 Caravelle står kvar i organisationen under perioden. En tredje Tp 84 tillförs under budgetåret 1975/76. Det stora antal civila flygplan som tillförs krigsorganisationen, bl. a. som ersättning för flygplanen av typ Tp 83 Pembroke, utgörs till ca 90 % av tvåmotoriga affärsflygplan.

Som en följd av omorganisationen av transportflyggrupperna och sambandsflygförbanden ökar behovet av värnpliktiga förare och mekaniker i krigsorganisationen. Chefen för flygvapnet anför att detta behov till stor del måste tillgodoses genom överföring från andra försvarsgrenar.

Helikopterförbandens personaltillgång planeras bli bättre genom att långtidsanställda fältflygare tillförs och omskolas.

Inom delprogrammet Basförband anpassas antalet krigsbaser till den reducerade krigsorganisationen. En balansering av bassystemet eftersträvas. Detta innebär emellertid en fortlöpande förändring tills hela system 37-Viggen har levererats.

I servicehänseende anpassas baserna till 37-systemet. En studie

beträffande skyddet vid baserna beräknas föreligga hösten 1975. Resultatet av studien kommer att påverka investeringarna i materiel och anläggningar under programplaneperiodens senare del.

Om beslut fattas enligt ingivet förslag kommer förbanden F 11 och F 12 inom delprogrammet Gemensamma produktionsresurser att dras in under budgetåren 1978/79 och 1979/80. Investeringar i byggnader och anläggningar prioriteras till förband som tillförs flygplan 37. Investeringar vid förband som planeras bli nedlagda hålls tillbaka i största möjliga utsträckning.

Viss militär och civil verksamhet vid kontrollcentralen i Sturup samordnas under budgetåret 1975/76.

Antalet anställda minskas i enlighet med utfärdade direktiv och anvisningar. Chefen för flygvapnet strävar samtidigt efter att eliminera vakanserna under perioden.

Flygvapnet har i dag personalbrist inom flera sektorer i förhållande till förelagda uppgifter. Detta gäller främst militär personal. Den ogynnsamma åldersfördelningen för civilmilitär personal i teknisk tjänst medför stora pensionsavgångar efter perioden. Detta måste mötas med begränsad överrekrytering under programplaneperioden.

Fördelningen av kostnaderna på delprogram framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; milj. kr.).

Delprogram	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
För flera delprogram gemensamma ledningS- och strilförband	340	332	377	347	358	1 454
Jaktförband	748	685	690	896	1 019	4 038
Luftvärnsrobotförband	9	8	4	–	–	21
Attackförband	478	442	356	354	372	2 002
Spaningsförband	412	294	224	145	113	1 188
Flygtransportförband	35	33	30	35	55	188
Basförband	423	429	418	404	408	2 082
Gemensamma produktionsresurser	681	674	707	730	728	3 520
Kostnader	3 126	2 897	2 806	2 912	3 053	14 794
Justering på grund av överplanering m. m.	– 200	63	152	60	– 82	– 7
Betalningsmedel	2 926	2 960	2 958	2 972	2 971	14 787

Betalningsmedlens fördelning på anslag framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; milj. kr.).

Anslag	1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet	1 012	1 214	1 206	1 211	1 216	1 213	6 060

Anslag	1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning	985	1 151	1 162	1 193	1 208	1 238	5 952
D 3. Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	25	26	23	31	32	24	136
D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling	399	457	491	441	435	411	2 235
III 3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar	67	78	78	82	81	85	404
	2 488	2 926	2 960	2 958	2 972	2 971	14 787

[1] Prisläge februari 1973

Överbefälhavaren

Överbefälhavaren har i enlighet med Kungl. Maj:ts direktiv sänt in programplan för det militära försvaret. Planeringsramen framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; milj. kr). Som tillägg redovisas medel för ökade kostnader för bränsle, drivmedel, vissa investeringar m. m. vilka enligt överbefälhavaren bör tillföras utanför den anvisade planeringsramen.

	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
Planeringsram	8 141	8 141	8 141	8 141	8 141	40 705
Tillägg	101	98	89	96	93	477
	8 242	8 239	8 230	8 237	8 234	41 182

Överbefälhavaren anför inledningsvis att stadgan i planeringen nu har befästs ytterligare. Fortfarande finns dock betydande osäkerhet som enligt överbefälhavarens mening framför allt beror på gällande prisregleringssystem. Osäkerheterna begränsar programplanernas funktion som faktiska handlingsprogram för verksamheten under programperioden.

Beträffande de ekonomiska utgångspunkterna anser överbefälhavaren att urholkningen av ramarna på grund av bristande pris- och lönekompensation har varit och alltjämt är så stor att ambitionsnivån enligt 1972 års försvarsbeslut inte kan uppnås. Under nu aktuell planeringsperiod har mer än 1 000 milj. kr. planerats in för att täcka skillnaden mellan faktisk prisökning på materiel och underhåll och den kompensation som utgår enligt nettoprisindex (priskil). Någon motsvarande reserv för löneökningar har inte satts av. De kraftigt ökade priserna på bränsle och drivmedel har medfört kostnadsökningar för försvarsmakten om ca 230 milj. kr. per år. Genom olika åtgärder har ca 145 milj. kr. kunnat inrymmas inom anvisad ram. Enligt överbefälhavaren bör återstoden

skjutas till genom en ramhöjning om inte ambitionsivån i 1972 års försvarsbeslut skall frångås ytterligare.

Överbefälhavaren anför att följande utgångspunkter har gällt som allmän inriktning av planeringen.

- Avvägningen mellan huvudprogrammen behålls.
- Åtgärder för att skapa effekt och handlingsfrihet på sikt i krigsorganisationen prioriteras.
- Materielanskaffningen inriktas så att handlingsfrihet bevaras att på sikt i krigsorganisationen behålla väsentliga system och funktioner.
- Inom samtliga produktionsområden skall strävan vara att hålla nere kostnaderna.

Beträffande försvarsmaktens förmåga år 1974 anger överbefälhavaren att effekten har minskat sedan föregående år i förhållande till den hårdnande stridsmiljön och en angripares ökande operativa handlingsfrihet. I fråga om överbefälhavarens värdering och syn i övrigt på försvarsmaktens nuvarande förmåga och de operativa konsekvenserna av nu genomförd planering hänvisas till programplanen för det militära försvaret som har överlämnats till riksdagens försvarsutskott i särskild ordning.

Överbefälhavaren konstaterar beträffande planeringen att förberedande utredningar har genomförts inom vissa särskilt betydelsefulla områden och att kunskapsläget således förbättrats sedan föregående år. Med de förutsättningar för planeringen som nu gäller finner överbefälhavaren efter granskning av programplanerna ingen anledning till förskjutning av resurser mellan huvudprogrammen.

Överbefälhavaren framhåller att myndigheterna i sina programplaner på olika sätt har belyst resp. programs allvarligaste brister. Chefen för marinen har därvid valt att som tillägg till planeringsramen redovisa behov av resurser för angelägna åtgärder som inte har kunnat planeras in. Överbefälhavaren anser att samtliga brister och behov — oavsett presentationsform — måste övervägas i en för försvarsmakten samlad form. I programplanen lämnar överbefälhavaren exempel på viktiga funktioner inom försvarsmakten där det behövs ökade resurser under programplaneperioden men där behoven inte kan rymmas inom anvisad planeringsram. Beträffande huvudprogrammen 4 och 5 avstyrker överbefälhavaren de förslag som överstiger anvisade planeringsramar med undantag för vissa oundvikliga kostnadsökningar och uppgiftsförändringar.

I fråga om krigsorganisationen, som redovisas i avvägningsprogram, godtar överbefälhavaren inledningsvis den föreslagna planeringen i stort. Beträffande avvägningsprogrammen Rörliga markstridsförband och Lokalt bundna markstridsförband fäster överbefälhavaren stor vikt vid att minst hälften av nuvarande antal infanteribrigader kan moderniseras och behållas på sikt. I avvaktan på resultaten av pågående studier rörande uthållighet, underhållssystem m. m. tar han inte ställning till underhållstjänstens framtida organisation och resursbehov. Överbefälhavaren anser

att beslut om fortsatt beställning av tunga kustartilleribatterier bör fattas först när det av produktionstekniska skäl är nödvändigt och när underlag finns för att avgöra frågan om anskaffning av tungt, rörligt kustartilleri.

I fråga om avvägningsprogrammet Övervattensstridsförband godtar överbefälhavaren att anskaffning av ett minfartyg planeras in under perioden men anmäler att han inte ser någon möjlighet att inom försvarsmaktens ram planera om medel för att täcka en sådan tidigareläggning.

Beträffande avvägningsprogrammet Fjärrstridsförband anser överbefälhavaren att handlingsfrihet för utveckling av ett nytt attack- och skolflygplansystem bör behållas inom landet intill år 1977. Överbefälhavaren godtar den av chefen för flygvapnet föreslagna planeringsinriktningen.

Inom avvägningsprogrammet Luftförsvarsförband anser överbefälhavaren att minst åtta divisioner av flygplan JA 37 bör anskaffas.

Avvägningsprogrammen Allmän försvarsforskning och Gemensamma myndigheter och funktioner kan inte enligt överbefälhavaren få tillåtas öka sin andel av försvarsmaktens totala kostnader. Denna inriktning skall tillgodoses främst genom fortsatt rationalisering. Härutöver anser överbefälhavaren att ambitionsnivån inom flera områden bör prövas om.

Överbefälhavaren anmäler att han under hösten 1975 avser lägga fram sin helhetssyn på fredsorganisationens utveckling på sikt. I avvaktan härpå godtar han den inriktning av fredsorganisationen som försvarsgrenscheferna redovisar för huvudprogrammen 1–3.

I avvaktan på resultatet av den påbörjade översynen av den centrala och högre regionala ledningsorganisationen i fred tar överbefälhavaren inte nu ställning till fredsorganisationsutvecklingen inom huvudprogram 4.

Inom huvudprogram 5 har i flera fall organisationsöversyner beslutats eller aviserats. Överbefälhavaren anmäler att han efter hand avser att komma in med yttranden över dessa organisationsförändringar.

Överbefälhavaren har i sina direktiv för programplaneringen ställt krav på personalminskningar under perioden 1975/76–1979/80 med 2 775 anställda (netto). Den planerade personalminskningen som den avspeglas i myndigheternas programplaner understiger det uppställda målet med ca 750 anställda. Hänsyn har då tagits till att vissa minskningar kunnat genomföras snabbare än beräknat före budgetåret 1975/76. Överbefälhavaren anser att konsekvenserna av att behålla minskningsmålen ytterligare behöver undersökas. I avvaktan härpå och mot bakgrund av de ekonomiska förutsättningarna vidhåller överbefälhavaren i stort de mål som han i sina direktiv har satt upp för personalminskningarna. Vidare anförs att en avsevärd del av de personalminskningar som nu redovisas kan hänföras till förändringar i freds- och krigsorganisationen och innebär ambitionssänkningar. Dessa personal-

minskningar har av olika skäl inte gett de ekonomiska besparingar som ursprungligen förväntades. Detta visar enligt överbefälhavaren att metoden med antalsmässiga personalminskningsmål inte är en lämplig styrmetod för kostnadsbesparingar. Metoden bör därför prövas om och överbefälhavaren anmäler att han i särskild ordning kommer in med förslag i denna fråga.

För att besparingsmålen skall kunna nås är det viktigt, framhåller överbefälhavaren, att beslut i organisationsfrågor fattas utan dröjsmål. De planerade organisationförändringarna och därav följande personalminskningar förutsätter också investeringar i byggnader med ganska stora belopp. Överbefälhavaren anser att dessa medel bör tillföras utanför den militära utgiftsramen, t. ex. i form av långsiktiga krediter.

Överbefälhavaren framhåller att befälsläget fortfarande är besvärande inom samtliga försvarsgrenar. Vakanssituationen under programplaneperioden anses mycket allvarlig, främst för armén och marinen. Huvudanledningen härtill anges vara den sedan flera år tillbaka otillräckliga rekryteringen av kompani- och plutonsofficerare. Även personalutvecklingen efter programplaneperioden inger oro, främst beträffande regementsofficerare. Anledningen härtill är enligt överbefälhavaren att antalet pensionsavgångar per år åter blir normalt efter den genomförda pensionsåldersreformen. Överbefälhavaren anser att det totala befälsbehovet inte kommer att minska under planeringsperioden eller på längre sikt. Han bedömer vidare att kvalitetskraven kommer att öka på allt kvalificerat befäl, främst stambefälet. Såväl de kvalitativa som antalsmässiga behoven på lång sikt innebär enligt överbefälhavarens mening att den rekrytering av kvalificerad militär personal som försvarsgrenscheferna föreslår bör godtas. Överbefälhavaren anför vidare att det är nödvändigt med en god rekrytering i nuläget för att kunna möta de problem som annars uppstår på längre sikt.

Försök med avkortad grundutbildning fortsätter under perioden. Utvärdering av försöken pågår vilket innebär att förslag till förändringar av försöksverksamheten fortlöpande kan komma att aktualiseras.

Hur de värnpliktiga skall fördelas och användas har angetts i den nyligen reviderade och av överbefälhavaren fastställda Värnpliktsplan för krigsmakten. Av denna framgår att antalet värnpliktiga som årligen kan kallas in till grundutbildning minskar under perioden. Försvarsgrenschefernas planering av grundutbildningens omfattning baseras på värnpliktsplanen och överbefälhavaren godtar den redovisade planeringen.

Beträffande repetitionsutbildningen framhåller överbefälhavaren att han av ekonomiska skäl starkt måste begränsa repetitionsutbildningen i förhållande till målsättningen i 1966 års riksdagsbeslut trots de operativa risker detta medför. Endast de högst prioriterade förbanden kan ges en repetitionsutbildning som möjliggör att de kan vara allsidigt användbara omedelbart efter mobilisering. Överbefälhavaren anser dock att den inplanerade repetitionsutbildningen har en

sådan omfattning att planeringen kan gälla ännu någon tid innan ställning måste tas till utbildningens fortsatta omfattning och inriktning.

Överbefälhavaren redovisar i programplanen de bindningar som med angivna förutsättningar kommer att finnas efter budgetåret 1979/80, om de verksamheter som har planerats in i myndigheternas programplaner beslutas och genomförs. Överbefälhavaren framhåller att redovisningen är mycket osäker men att den trots detta ger en god bild av storleksordningen av bindningarna efter programplaneperioden.

I överbefälhavarens bedömning av det militära försvarets utveckling föreslås bl. a. att vissa medel och bemyndiganden reserveras utanför den militära ramen för att skapa förutsättningar att behålla handlingsfrihet avseende robotutveckling inom landet till mitten av år 1977.

Föredraganden

Grundläggande riktlinjer för det militära försvarets inriktning har fastställts av 1972 års riksdag (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231). Riktlinjerna har i allt väsentligt bekräftats av 1973 och 1974 års riksdagar (prop. 1973:1 bil. 6, FöU 1973:16, rskr 1973:195 resp. prop. 1974:1 bil. 6, FöU 1974:19, rskr 1974:190). Principerna i dessa beslut är enligt min mening alltjämt giltiga. Mot bakgrund av den redogörelse jag tidigare har lämnat för den säkerhetspolitiska utvecklingen och med hänsyn till det statsfinansiella läget anser jag att det inte finns anledning att ändra planeringsinriktningen eller planeringsramen för det militära försvaret. Planeringen bör alltså ske enligt en horisontell planeringsram, som med vissa budgettekniska justeringar stämmer överens med den i försvarsbeslutet 1972 fastställda ramen för perioden 1972/73–1976/77. Med utgångspunkt i basbeloppet i den utgiftsram för budgetåret 1975/76, som jag kommer att förorda i det följande (s. 62) bör således planeringsramen för femårsperioden vara avrundat 40 750 milj. kr. i prisläge februari 1974. I planeringen bör förutsättas att kompensation för pris- och löneförändringar skall ske enligt nettoprisindex.

Programplaner för det militära försvaret för perioden 1975/76–1979/80 har utarbetats i en planeringsnivå som i huvudsak överensstämmer med den angivna. Överbefälhavaren har emellertid i sin planering förutsatt att försvarsmakten tillförs medel utöver ramen för ökade bränsle- och drivmedelskostnader och vissa investeringar samt att finansiering av vissa andra investeringar får ske genom långsiktiga krediter. Jag återkommer till dessa frågor.

Jag anser i likhet med överbefälhavaren att den stadga i planeringen som kunde konstateras redan föregående år nu ytterligare har befästs. Vidare är motiveringar etc. för den föreslagna planeringen mera utförliga än tidigare, främst beroende på att programplanernas analytiska avsnitt har förbättrats avsevärt. Planeringen innehåller trots detta osäkerheter

betingade av svårigheter att bedöma den framtida utvecklingen.

I likhet med föregående år har en reserv planerats in för att möta eventuella prisökningar på materiel och underhåll utöver den kompensation som nettoprisindex beräknas ge. Denna s. k. priskil har beräknats av resp. programmyndighet i samarbete med försvarets materielverk och har godkänts av överbefälhavaren. För egen del anser jag att planeringen i detta avseende bör kunna godtas. Någon reserv för att möta eventuella lönestegringar som går utöver den genomsnittliga prisutvecklingen har däremot inte planerats in. Vidare har i planeringen förutsatts, som tidigare anförts, att större ekonomiska resurser står till förfogande än vad jag anser mig kunna förorda. Dessa förhållanden medför krav på omplaneringar. Sådana omplaneringar kommer vidare att bli nödvändiga för att skapa utrymme för ökade ambitioner inom vissa områden, bl. a. för att förbättra de värnpliktigas förmåner, vilket jag återkommer till i det följande.

Slutsatsen av de angivna förhållandena blir enligt min mening att alla de anskaffningsprogram m. m. som redovisas i programplanerna svårligen kan genomföras inom angiven planeringsram. Jag anser därför att stor återhållsamhet måste iakttas när det gäller beslut som leder till långsiktiga ekonomiska bindningar. Av myndigheterna föreslagna ambitionsökningar i förhållande till föregående års planer bör i princip inte godtas. Varje möjlighet till besparing och rationalisering måste tas till vara. Kraven härvidlag kan behöva skärpas ytterligare.

Innan jag går in på riktlinjerna för den fortsatta planeringen finner jag det angeläget att något beröra utvecklingen i fråga om de förhållanden som gäller på försvarets arbetsplatser m. m.

Vi lever i ett samhälle som genomgår ständiga förändringar och förnyelser. Medborgarnas värderingar styr denna samhällsutveckling. I dag präglas den politiska och sociala utvecklingen av strävandena att praktiskt förverkliga gemensamma demokratiska ideal. Vi kan se många exempel på dessa strävanden. Inom utbildningsväsendet förs fram nya idéer som berör organisationsformer, pedagogiska metoder, relationerna mellan lärare och elever. Inom arbetslivet växer kraven på ett ökat medinflytande – den enskilde måste ges möjlighet att delta i beslutsprocesser som påverkar hans nuvarande och framtida arbetsförhållanden och livsbetingelser. Exemplen kan göras flera. Trots de särpräglade förhållanden som i vissa avseenden gäller för verksamheten inom försvaret finner jag det självklart att dessa strävanden också måste prägla de normer och förhållanden i övrigt inom försvaret som gäller för den fast anställda personalens och de värnpliktigas arbetsvillkor. Den nyligen beslutade översynen av Tjänstereglemente för försvarsmakten ser jag som ett led häri. Moderniseringen av tjänsteföreskrifter etc. är en nödvändig förutsättning för att förverkliga demokratiseringen av arbetsförhållandena inom försvaret men är i sig inte tillräcklig. Det krävs även en aktiv och gemensam insats i det dagliga arbetet av all personal, anställda såväl som värnpliktiga. Jag räknar med att studier och överväganden rörande

arbetsförhållanden m. m. inom det militära försvaret och därmed också personalfrågor i vidaste bemärkelse kommer att tillmätas allt större vikt. Jag får anledning att återkomma till dessa frågor i samband med att jag senare i år kommer att föreslå regeringen proposition till riksdagen om de värnpliktigas förmåner m. m.

Jag går därefter över till avvägningsprogrammens inriktning. Förändringar av dessa riktlinjer kan komma att aktualiseras bl. a. med hänsyn till resultaten av pågående studier och utredningar.

De rörliga markstridsförbanden skall kunna kraftsamlas i olika angreppsriktningar för avvärjande strid. Höga kvalitetskrav ställs både på personal och materiel. Den av arméchefen föreslagna och av överbefälhavaren godtagna inriktningen tillgodoser enligt min mening dessa krav. Jag biträder därför i huvudsak planeringen för avvägningsprogrammet men delar inte överbefälhavarens och arméchefens syn på vissa delfrågor. Jag återkommer till detta i det följande.

Arméchefen har i årets programplan fullföljt och ytterligare konkretiserat sin grundsyn att förband med strid som huvuduppgift bör prioriteras. Jag biträder denna prioritering. För att kunna behålla ett så stort antal stridande förband som möjligt blir det nödvändigt att överväga begränsningar inom olika stödfunktioner. Det civila samhällets resurser bör härvid utnyttjas i största möjliga utsträckning. Ett sådant utnyttjande måste dock samordnas inom hela samhället och främst inom områden där resurserna är knappa. Jag anser därför att underhållstjänstens framtida utformning bör studeras ytterligare. I avvaktan härpå är jag i likhet med överbefälhavaren inte beredd att nu ta ställning till denna fråga.

Planeringen innebär att tio infanteribrigader behålls på sikt. Brigaderna organiseras om och deras rörlighet och eldkraft förbättras. Sålunda byts terrängfordonen, fältartilleriet, luftvärnet och infanterikanonvagnarna ut varjämte bandvagnar tillförs. Genom dessa åtgärder bedöms infanteribrigaderna bli väl anpassade till utvecklingen i omvärlden. Arméchefen har planerat in anskaffning av särskilda terrängfordon för personaltransporter samt en ökad anskaffning av infanterikanonvagnar. Denna anskaffning ansågs föregående år inte kunna inrymmas i planerna. Mot bakgrund av vad jag inledningsvis har anfört om överinteckningar räknar jag inte med att den nu föreslagna terrängfordonsanskaffningen kan rymmas inom planeringsramen.

Antalet norrlandsbrigader behålls och deras organisation anpassas till infanteribrigadernas nya organisation. Motsvarande förbättringar som för infanteribrigaderna har planerats in vilket innebär att även norrlandsbrigadernas eldkraft och rörlighet ökar.

De pansarbrigader som skall behållas på sikt tillförs nya terrängfordon. Av de utgående brigaderna planerar arméchefen att behålla stridsfordonsdelarna samt vissa lednings- och underhållsresurser i annan organisationsform fram till mitten av 1980-talet. Arméchefen har föreslagit renovering och modifiering av ca halva antalet stridsvagnar typ 101/102 som därigenom skulle kunna behållas fram till mitten av 1990-talet. Den

pansarbrigad och de självständiga stridsvagnsbataljoner i vilka dessa vagnar ingår skulle då stå kvar i krigsorganisationen under motsvarande tid. Dessa frågor torde behöva övervägas ytterligare och jag är därför inte beredd att nu ta ställning till den föreslagna renoveringen och modifieringen.

Beträffande de rörliga kustartilleriförbanden slutförs uppbyggnaden av spärrförbanden under perioden. Studier av ett nytt rörligt kustartillerisystem pågår, varvid såväl artilleri- som robotlösningar övervägs. Utveckling och anskaffning av rörligt kustartilleri har planerats in under perioden. Jag anser att planeringen i dessa avseenden t. v. bör godtas.

De lokalt bundna markstridsförbanden bör med hänsyn till vårt lands storlek omfatta förhållandevis många enheter. Den nuvarande planeringen tillgodoser detta önskemål och jag biträder i huvudsak inriktningen av avvägningsprogrammet.

De infanteribrigader som inte tillförs modern materiel benämns skytteregementen. De avses t. v. behålla nuvarande infanteribrigaders organisation och utrustning. Vidare innebär planeringen att ett antal fristående skyttebataljoner organiseras.

Jag delar arméchefens uppfattning att äldre materiel bör behållas inom organisationen så länge den ger väsentliga tillskott till den samlade stridseffekten. Jag vill emellertid understryka att noggrann uppmärksamhet måste ägnas åt underhållskostnaderna för främst den tyngre materielen. Det förhållandet att materiel behålls får inte ge organisatoriska eller andra bindningar som begränsar handlingsfriheten för framtiden.

Enligt arméchefens planering moderniseras hemvärnets utrustning. Jag anser det angeläget att de föreslagna åtgärderna genomförs.

Anskaffning av fasta kustartilleribatterier av typ ERSTA pågår. Chefen för marinen har planerat att beställningen skall utökas med ytterligare ett antal batterier. Jag räknar inte med någon ytterligare anskaffning av kustartilleribatterier av denna typ. Studier av olika vapensystem för att ersätta det äldre lätta fasta sjöfrontsartilleriet har inletts. Jag anser att dessa studier bör fullföljas. Tillsammans med studieresultat m. m. avseende nytt rörligt kustartilleri erhålls härigenom underlag för hur kustartilleriets krigsorganisation bör inriktas på längre sikt.

För övervattensstridsförbanden är antalet förband av grundläggande betydelse. För att de enskilda enheterna skall ge avsedd effekt i invasionsförsvaret måste de tillförsäkras en jämförelsevis hög teknisk kvalitet. Jag anser att den nuvarande planeringen tillgodoser dessa krav och att avvägningsprogrammets inriktning i huvudsak kan godtas.

Ytattackförbanden tillförs torpedbåtar av typ Norrköping (Spica), som slutlevereras under programplaneperioden. Jag räknar med att patrullbåtar beställs under innevarande budgetår. Patrullbåtarna bör utrustas med sjörobotar som bör beställas under budgetåret 1975/76 för att leverans skall kunna ske samtidigt som fartygen färdigställs.

Studier pågår av olika alternativ för ytattackförbandens utveckling på

sikt, varvid olika bestyckningsalternativ m. m. övervägs. Som huvudbestyckning på fartygen kan bl. a. robot- och torpedsystem bli aktuella. Jag anser att dessa studier liksom tidigare bör inriktas mot lätta fartygstyper för kustnära insatser.

Chefen för marinen har planerat att behålla vissa äldre fartyg längre än vad ursprungligen har avsetts främst för att upprätthålla antalet enheter. Ställning härtill behöver inte tas nu men jag vill hänvisa till vad jag har anfört i frågan om att behålla äldre materiel under avvägningsprogrammet lokalt bundna markstridskrafter.

De nuvarande kustminsveparna kommer att utrangeras i början av 1980-talet. Som ersättning för dessa har planerats in anskaffning av minjaktfartyg. Jag godtar t. v. denna planering.

Jag räknar med att ett nytt minfartyg kommer att beställas under budgetåret 1975/76.

Den av mig här förordade anskaffningen kräver viss omplanering. Jag anser att denna bör kunna genomföras inom den av överbefälhavaren anvisade planeringsramen för huvudprogrammet Marinförband.

Antalet fjärrstridsförband minskar i överensstämmelse med intentionerna i 1972 års försvarsbeslut. Tre ubåtar av typ Näcken (A 14) levereras under programplaneperioden. Jag räknar inte med någon ytterligare anskaffning av denna ubåtstyp. Studier och utveckling av nästa ubåtstyp har planerats in och seriebeställning har förutsatts ske sista året i programplaneperioden. Det är angeläget att behålla handlingsfriheten att inom landet utveckla och tillverka ubåtar. Jag anser därför att fortsatta studier bör bedrivas inom detta område men är inte beredd att ta ställning till de föreslagna utvecklings- och anskaffningsprogrammen.

Flygplan AJ 37 Viggen levereras planenligt och ombeväpning av attackflygdivisionerna slutförs under perioden. Detta innebär en avsevärd kvalitativ förbättring av attackkapaciteten.

Medel för studier och utveckling av ett nytt flygplansystem efter 37 Viggen har planerats in. Jag är inte nu beredd att ta ställning till utvecklingsprogrammet. Jag anser emellertid att handlingsfrihet i fråga om fortsatt utveckling och produktion av militära flygplan inom landet bör finnas intill juni 1977. För att detta skall vara möjligt måste vissa studier bedrivas. Jag återkommer i det följande (s. 120) till kostnaderna för dessa. Kungl. Maj:t har genom beslut den 30 april 1971, den 26 april 1972, den 25 maj 1973, den 14 december 1973 och den 4 oktober 1974 gett anvisningar för sådana studier. Jag avser att även i fortsättningen noga följa studiernas inriktning.

Luftförsvarsförbanden genomgår stora förändringar under perioden. Förbandens materiella kvalitet kommer att förbättras avsevärt.

För arméns del börjar luftvärnsrobot 70 tillföras krigsorganisationen. En del av nuvarande luftvärnskanoner moderniseras och behålls på sikt. Ett stort antal luftvärnskanoner förs över till lokalförsvarsluftvärnet

utan modernisering.

Anskaffningen av JA 37 Viggen sker enligt tidigare planer. Planeringen bör inriktas mot åtta jaktdivisioner samt mot att serieleverans skall börja år 1978.

Luftvärnsrobotförbanden med robot 68 avvecklas under perioden i enlighet med tidigare beslut.

Organisationen av luftförsvarssektorerna ses över. Stridsledningsfunktionen förbättras genom att ny radarmateriel tillförs. Planerade förbättringar är enligt min mening angelägna för både flygvapnet och civilförsvaret.

Inom central och högre regional ledning ombeväpnas spaningsförbanden till S 37 Viggen. Detta innebär en avsevärd kvalitetshöjning för dessa förband. Spaningsdivisioner med S 32 Lansen och S 35 Draken avvecklas i huvudsak i takt med att S 37 Viggen tillförs krigsorganisationen.

Försvarsmaktens tunga helikoptrar kommer att föras samman i en organisation vilket bör leda till att de kan utnyttjas effektivare.

Antalet flygplan i transportorganisationen minskar under programplaneperioden. Detta innebär att civila transportflygplan måste kunna tas i anspråk i krig i ökad utsträckning.

Jag delar överbefälhavarens syn på avvägningsprogrammen allmän försvarsforskning och gemensamma myndigheter och funktioner. Jag vill särskilt understryka kraven på rationalisering.

Jag går därefter över till att behandla fredsorganisationen. Mot bakgrund av de senaste årens pris- och löneutveckling måste försvarets kostnadsstruktur ägnas särskild uppmärksamhet. Lönekostnadernas andel av den årliga utgiftsramen för försvarsmakten har under senare år haft en stigande tendens. Det är därför nödvändigt att ta till vara alla möjligheter att begränsa utgifterna för administration och för freds- och förvaltningsorganisationen. En större del av tillgängliga resurser kan därigenom sättas av för materielanskaffning och utbildning.

Kostnaderna för den tekniskt mest avancerade materielen har också stigit mycket kraftigt. För att upprätthålla ett rimligt antal förband måste vi därför enligt min mening avstå från att i varje situation utnyttja alla de möjligheter som den moderna tekniken erbjuder.

Inom fredsorganisationsområdet pågår ett antal utredningar som alla syftar till att få fram en mer rationell och mindre resurskrävande fredsorganisation än dagens. Jag anser att dessa utredningar och de omorganisationer de kan leda till bör tillmätas stor betydelse. Jag avser att senare i år föreslå regeringen proposition om indragning av två flottiljadministrationer vid flygvapnet.

Omorganisation pågår av lägre regionala och lokala myndigheter inom armén och marinen. Arbetet härmed har redan resulterat i ett minskat behov av personal och ytterligare minskningar förutses. I planeringen har de för omorganisationen nödvändiga investeringarna prioriterats.

Försvarets fredsorganisationsutredning har erhållit kompletterande

direktiv för sin verksamhet och samtidigt har jag tillkallat ytterligare fem sakkunniga.

Tidigare aviserad översyn av den centrala och högre regionala ledningsorganisationen i fred har nyligen inletts. Enligt direktiven för utredningen skall principiella överväganden beträffande ledningsförhållandena och dessas organisatoriska konsekvenser kunna redovisas senast den 1 december 1976. Utredningen har även att behandla frågan om lekmannainflytande i fred inom försvarsmaktens centrala och regionala ledning.

Beträffande samordningen av pågående utredningar vill jag hänvisa till vad jar har anfört härom i direktiven för 1974 års försvarsutredning. Jag anger där bl. a. att jag anser det angeläget att utredningsarbetet samordnas i största möjliga utsträckning både i sak och tidsmässigt. Det bör enligt min mening ankomma på försvarsutredningen att utöva en ledande roll härvidlag.

Antalet anställda inom försvarsmakten styrs bl. a. av Kungl. Maj:ts uppdrag till överbefälhavaren att i samråd med försvarets rationaliseringsinstitut genomföra vissa personalreduceringar. I prop. 1974:1 (bil. 6 s. 35) lämnade jag en utförlig beskrivning om uppdragets innebörd samt den organisation (LEMA) och det ADB-system (system LEMA) som skapats för att genomföra uppdraget. Nu gällande mål för minskningen har angetts till 3 900 anställda netto under perioden september 1972–september 1979. Antalet anställda minskade under perioden september 1972–september 1974 med ca 1 550 enligt redovisningen i system LEMA.

Överbefälhavaren har för programplaneperioden 1975/76–1979/80 angett en minskning med 2 775 anställda netto. De av programmyndigheterna inplanerade personalminskningarna för samma period understiger angivna minskningsmål med ca 750 anställda. De myndigheter som inte har ansett sig kunna nå minskningsmålen anför skiftande motiv härför.

Det är nödvändigt att begränsa personalkostnaderna inom försvaret. Försvarets samtliga myndigheter måste solidariskt och aktivt medverka till att alla möjligheter till personalminskningar tas till vara inom ramen för naturliga avgångar och en effektiv omplaceringsverksamhet. Jag anser därför att de uppställda minskningsmålen bör gälla och att kraven i vissa fall kan behöva skärpas. Detta innebär att vakanser måste accepteras. Jag vill i detta sammanhang framhålla att en myndighets personalbehov måste bestämmas med utgångspunkt i planerad verksamhet och aktuella förhållanden och inte på grundval av en organisation, som har fastställts vid en tidigare tidpunkt. I fråga om militär personal motiveras inom vissa områden en begränsning av rekrytering för vakansfyllnad av att krigsorganisationen på sikt går ner.

Försöken med avkortad grundutbildning fortsätter under programplaneperioden. Utvärdering av försöken pågår men ännu föreligger inte tillräckligt underlag för att bedöma konsekvenserna av den kortare utbildningstiden.

Överbefälhavaren har sett över behovet av och tillgången på värnpliktig

personal. Antalet värnpliktiga som årligen kan kallas in till grundutbildning minskar under perioden. Försvarsgrenschefernas planering av grundutbildningens omfattning grundas på överbefälhavarens direktiv och jag godtar t. v. denna planering.

Beträffande repetitionsutbildningen anser jag i likhet med överbefälhavaren att den nu har en sådan omfattning och inriktning att planeringen kan gälla t. v.

Jag vill även ta upp vissa speciella planeringsfrågor.

Överbefälhavaren har anmält att ytterligare utvecklingsarbete inom robotområdet måste påbörjas om handlingsfriheten och kompetensen skall behållas att inom landet ta fram kvalificerade robotsystem. Både jakt-, attack- och sjömålsrobotar kan därvid komma ifråga. F. n. finns inte beslutsunderlag som gör det möjligt att ta ställning till vilken handlingsväg som bör väljas om utvecklingskapaciteten vid svensk robotindustri skall behållas. Beslut i dessa frågor måste dock fattas under våren 1975. Överbefälhavaren föreslår att omkring 50 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1975/76 och 1976/77 och däremot svarande beställningsbemyndiganden reserveras utanför den militära utgiftsramen. För egen del är jag inte beredd att föreslå att extra medel ställs till försvarsmaktens förfogande för detta ändamål.

Av överbefälhavarens programplan framgår att vissa investeringar förutsätts bestridas med särskilda medel utanför försvarsmaktens ram. De avser sådana investeringar som enligt överbefälhavaren är att hänföra till lokaliseringspolitiska åtgärder och som inte medför rationaliseringsvinster. Jag vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen (prop. 1973:135, FöU 1973:26, rskr 1973:382) har beslutat att 100 milj. kr. skall anvisas utanför det militära försvarets utgiftsram för etablering av ett fredsförband i Arvidsjaur som dessutom avses finansieras genom medel som kan komma att inflyta vid försäljning av mark och byggnader i Uppsala. Jag räknar vidare med att den del av investeringarna för en planerad förvaltningshögskola i Östersund som avser omlokalisering kommer att finansieras utanför den militära utgiftsramen. Jag anser inte att ytterligare medel bör tillskjutas ramen för de investeringar som i detta sammanhang anmälts av överbefälhavaren.

Beträffande sådana investeringar som är en förutsättning för att anbefallda personalminskningar skall kunna genomföras anser överbefälhavaren att erforderliga medel bör tillföras försvarsmakten i form av långsiktiga krediter, som återbetalas i takt med erhållna rationaliseringsvinster. Riksdagens försvarsutskott (FöU 1974:19) har uttalat att Kungl. Maj:t bör beräkna behovet av en rörlig kredit för investeringar i rationaliseringssyfte och lämna förslag härom till riksdagen. Enligt inlämnade programplaner föreligger inga behov av sådana krediter under budgetåret 1975/76. Jag vill i detta sammanhang erinra om avsikten med den rörliga kredit som ställs till vissa myndigheters förfogande. Krediten skall användas för att täcka kassamässiga underskott som kan föreligga vid budgetårsskifte på grund av av att myndigheten inte helt får betalning

för sina tjänster under det budgetår de lämnas samt för att utjämna tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsfluktuationer under ett löpande budgetår (prop. 1970:1 bil. 2 s. 18, SU 1970:18, rskr 1970:16).

Under senare år har systemet för prisreglering av de militära försvarets utgifter varit en central planeringsfråga. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande har jag tillkallat tre sakkunniga med uppgift att utvärdera erfarenheterna av nuvarande system för prisreglering av det militära försvarets och civilförsvarets utgifter samt att analysera nuvarande och alternativa system. I direktiven anges att utredningens resultat bör föreligga vid ingången av år 1975 och utgöra grund för försvarsutredningens övervägande och ställningstagande till metod för prisreglering av försvarsutgifterna.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för det militära försvarets fortsatta inriktning som jag angett i det föregående.

Civilförsvarets programplan

Civilförsvarsstyrelsen

Civilförsvarsstyrelsen har i enlighet med Kungl. Maj:ts anvisningar lämnat in programplan för civilförsvaret för perioden 1975/76–1979/80. Programplanen har utarbetats inom anvisad planeringsram. Planeringsramen framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; milj. kr.).

	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
Planeringsram	148,4	148,4	148,4	148,4	148,4	742,0

Civilförsvarsstyrelsen redovisar som bakgrund till planen sin syn på utvecklingen av vapen och insatsmetoder och de erfarenheter i detta avseende som kan dras från senare krig. Vapenutvecklingen innebär enligt styrelsens bedömning såväl negativa som positiva drag ur civilförsvarets synvinkel, negativa i den meningen att förmåga till urskillningslös och yttäckande bekämpning ökar och positiva främst genom att tekniken ger möjlighet till precisionsanfall med begränsade sidoverkningar. Stridsmedel och stridsmetoder är sådana att det från skade- och verkanssynpunkt är svårt att dra en gräns mellan civila och militära mål.

Av betydelse för civilförsvaret är också den svenska samhällsutvecklingen. Civilförsvarsstyrelsen pekar här bl. a. på de regler som numera gäller för den fredstida räddningstjänsten och kommunernas ansvar för denna. Utvecklingen på detta område påverkar planeringen för civilförsvaret.

Uppbyggnaden av civilförsvarets organisation enligt 1972 års riksdagsbeslut har i personellt och materiellt hänseende kunnat fullföljas till omkring 90 %. Organisationen uppvisar obalans i uppbyggnadsläget mellan personal och materiel å ena sidan och anläggningar å andra sidan. Vidare har grundutbildning och övningsverksamhet inte kunnat genomföras i nödvändig omfattning.

Antalet platser i enskilda skyddsrum uppgår till ca 5 milj., varav ca 3,5 milj. i bostadsbebyggelse. Det innebär att ca 225 000 platser har tillkommit under budgetåret 1973/74. Fortfarande saknar mellan 1,5–2 milj. människor i tätorter med mer än 5 000 invånare skyddsrumsplats i anslutning till bostäderna. Allvarligast är bristerna i de största städernas inneområden, där tillgången på skyddsrumsplatser också i anslutning till arbetsplatser är ringa. Även i övrigt är fördelningen över ytan av befintliga skyddsrum inte tillfredsställande.

I det konventionella angreppsfallet innebär tillgången på skyddsrum att utrymningar i huvudsak kan begränsas till slutlig utrymning av närområdena runt angriparens troliga bekämpningsmål och av hotade invasionsområden. Utrymningarna får stor omfattning om större tätorter innefattas av invasionshot och i den mån man på grund av bekämpningens

inriktning tvingas utrymma inneområden i de största städerna. Undsättningsorganisationen bedöms totalt sett vara kvantitativt tillräcklig i det konventionella angreppsfallet.

I övriga angreppsfall inbegrips användning av ABC-stridsmedel. Vid hot om insats av kärnladdningar är omfattande utrymningar bl. a. av de största städerna ofrånkomliga. Planläggningen och insatsberedskapen för detta är god. Det är dock väsentligt att statsmakterna fattar beslut tidigt så att provisoriska skydd kan ställas i ordning där brist på skyddsrum föreligger. Den lokala undsättningsorganisationen är helt otillräcklig för detta angreppsfall. Bistånd behövs i stor omfattning från regionalt civilförsvar och från samhället i övrigt, bl. a. från det militära försvaret. Vid insatser av C-stridsmedel (och B-aerosoler) är befolkningsskyddet otillfredsställande framför allt i områden som saknar skyddsrum.

Generellt gäller för samtliga de angreppsfall som har studerats att organisationens kvalitet och beredskap inte är tillfredsställande på grund av bristande utbildning och övning samt bristande enhetlighet i organisationens sammansättning och vissa materiel- och anläggningsbrister. Vidare är uthålligheten hos organisationen otillräcklig på grund av att personal- och materielersättningsreserver saknas.

Verksamheten under perioden bör enligt civilförsvarsstyrelsen ha följande i n r i k t n i n g.

Så stor del som möjligt av det fria planeringsutrymmet bör användas för att förbättra allmänhetens skydd i bristområden, främst i de s. k. inneområdena. Principerna och planläggningen för utrymning ses över och kalender för beredskapshöjande åtgärder utarbetas. En balanserad produktionsberedskap för skyddsmasker (ca 300 000 skyddsmasker och 20 000 av övriga typer per år) skall t. v. upprätthållas.

Lednings- och undsättningsorganisationen organiseras om till en enhetligare, rörligare och uthålligare organisation, som fyller kraven i främst det konventionella angreppsfallet. Personalförsörjningen till krigsorganisationen ses över och materiel och anläggningar kompletteras.

Det nya utbildnings- och övningssystemet införs successivt för att förbättra befälsutbildning och övningsverksamhet. Ca 30 % av manskapet grundutbildas i fred. En mindre del av undsättningsorganisationen utbildas och förrådsställs som snabbt mobiliserbara enheter, s. k. S-enheter. Härigenom ökar beredskapen och möjligheterna att utnyttja civilförsvarsorganisationen för katastrofhjälp i fred.

Vid planeringen och genomförandeverksamheten är det av stor vikt att handlingsfrihet finns att inom den av statsmakterna angivna målsättningen optimalt unyttja tilldelade resurser. Styrelsen har därför i programplanen ökat överplaneringen jämfört med tidigare år. Sålunda har överplaneringen ökat inom områdena matericlanskaffning och produktion av anläggningar till 10–20 % av tilldelade ramar. Med hänsyn till tidigare års erfarenheter har medelstilldelningen inom utbildningsområdet begränsats.

Kostnaderna för att hålla nuvarande organisation vid makt beräknas

till ca 370 milj. kr. under perioden. Häri inräknas bl. a. kostnader för förvaltning, underhålls- och förrådsverksamhet, produktionsberedskap för skyddsmasker samt omsättning av materiel. Ytterligare planeringsutrymme binds av beställningar vid periodens ingång av materiel och anläggningar samt av statsbidrag till skol- och trafikantskyddsrum. För att täcka befintliga brister och tillföra nya civilförsvarsresurser och för att investera i fredsorganisationen samt genomföra forskningsverksamhet återstår under perioden ca 170 milj. kr. av planeringsutrymmet.

Inom delprogrammet Skydd för allmänheten har styrelsen under budgetåret 1973/74 låtit en arbetsgrupp studera metoder för att kartlägga bristen på skyddsrum i innerområdena och för att inventera skyddstillgångar och projektera provisoriska skydd. Utredningen redovisas särskilt i anslutning till programplanen.

För att på sikt förbättra skyddet i utpräglade bristområden behöver det fortlöpande skyddsrumsbyggandet kompletteras. Styrelsen tänker sig att detta kan gå till på följande sätt. Ekonomiskt fördelaktigt är att i samband med nybyggnad inrymma skyddsrum av sådan storlek att behovet inom tillåtet gångavstånd täcks. I vissa områden kan bristen inte hävas inom rimlig tid med denna metod. Friliggande skyddsrum kan då projekteras och eventuellt läggas i en projektbank för att användas i konjunktur- och arbetsmarknadspolitiskt syfte. I områden där dessa åtgärder inte väntas ge tillräckligt resultat kan slutligen planläggning av provisoriska skydd genomföras. Bergtunnlar och andra underjordiska utrymmen ger goda skyddsmöjligheter som dock kräver tämligen omfattande åtgärder för att kunna utnyttjas. Av det fria planeringsutrymmet avsätts 31 milj. kr. under perioden för att förbättra skyddet i innerområden. Medlen avses i första hand bli utnyttjade för att kartlägga bristområden, provbygga provisoriska skydd, komplettera det fortlöpande skyddsrumsbyggandet, modernisera befolkningsskyddsrum och vissa äldre skyddsrum samt vidta åtgärder i bergtunnlar.

Den avsedda nya krigsorganisationen för civilförsvarets ledning och undsättning m. m. senareläggs. Den nya organisationen börjar enligt programplanen att införas under budgetåret 1977/78. Omorganisationen beräknas vara genomförd under budgetåret 1980/81.

Senareläggningen medför också att det nya grundutbildnings- och övningssystemet som har antagits av 1974 års riksdag (prop. 1974:75, FöU 1974:20, rskr 1974:191) börjar tillämpas under budgetåret 1977/78. När det nya utbildnings- och övningssystemet har kommit i tillämpning under periodens senare del beräknas antalet utbildningsdagar uppgå till 167 000 och antalet övningsdagar till 118 000 per år. En ny fredsorganisation för utbildnings- och förrådsverksamhet enligt de grunder som riksdagen har antagit genom nyssnämnda beslut beräknas vara införd under budgetåret 1976/77.

Under perioden blir de sista ledningscentralerna av typ A/B färdiga. Äldre sådana anläggningar börjar moderniseras. Utbyggnaden av ledningscentraler av typ C avslutas under perioden. Centraler av typ D byggs med

en takt av två centraler per år. Vid periodens slut återstår åtta sådana anläggningar att bygga. 30 ledningscentraler av typ F kommer till under perioden.

Under perioden kommer sambandsutrustning för ledningsstaber att installeras i takt med att nya anläggningar kommer till. Radioutrustning i provisoriska ledningscentraler skall vara klar under år 1978. Samplanering med andra radiosystem som är väsentliga för totalförsvaret eftersträvas. Samordningen av radiosystemen bör enligt styrelsen särskilt utredas.

För att utveckla och anpassa civilförsvarets alarmeringssystem genomförs under perioden flera studier. Viss alarmeringsutrustning kompletteras för att öka säkerheten i alarmeringsfunktionen. Bl. a. moderniseras utrustningen i försvarets luftförsvarscentraler efter hand som dessa ses över.

I fråga om delprogrammet Utrymning anför styrelsen att arbetet med att ta fram operativa principer för beslut om utrymningar slutförs under budgetåret 1975/76. Nuvarande omfattning av planläggningen behålls så att den operativa handlingsfriheten i olika situationer tillgodoses.

Forsknings- och försöksverksamheten under perioden inriktas främst på att få fram underlag för studier och planering. I första hand skall man söka få underlag för att beskriva framtida verksamhetsmiljöer för civilförsvaret.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller att programplanen för perioden 1975/76–1979/80 i huvudsak är en rullning av närmast föregående programplan. Några avgörande förändringar beträffande målet för huvudprogrammet och inriktningen av delprogrammen föreslås inte i den nu inlämnade planen.

Betalningsmedlens fördelning inom huvudprogrammet på produktionsområden i nivån 148,4 milj. kr. under perioden 1975/76–1979/80 framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; milj. kr.; överplanering och intäkter frårdragna)

Produktionsområde	Summa
Förvaltning	138,2
Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.	140,5
Civilförsvarsutbildning av allmänheten	18,6
Underhåll och förrådsverksamhet	108,8
Materielanskaffning m. m.	136,5
Anskaffning av förråds- och utbildningsanläggningar	40,1[1]
Anskaffning av skyddsrum m. m.	153,0
Forskning, försök och utveckling	6,7
	742,4

[1] I beloppet ingår inte investeringar för biståndsutbildningsnämnden

Kostnadernas fördelning i nivån 148,4 milj. kr. efter deras tidsmässiga effekt framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; milj. kr.; överplanering och intäkter frårdragna).

Vidmakthållande på kort sikt av befintliga resurser	246,9
Omsättning av äldre och tillförsel av nya resurser	488,8
Forskning och utveckling	6,7
	742,4

Föredraganden

Inriktningen av civilförsvarets utveckling har på grundval av 1972 års försvarsbeslut (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231) behandlats senast av 1974 års riksdag (prop. 1974:1 bil. 6, FöU 1974:19, rskr 1974:190).

Sammanfattningsvis innebär de av riksdagen anvisade riktlinjerna för verksamheten att så stor del som möjligt av civilförsvarets resurser skall användas till skyddsåtgärder i förebyggande syfte och att beroendet av att genomföra omfattande utrymningar i möjlig mån bör begränsas. Ramar har anvisats för den organisation som i krig skall finnas för ledning av civilförsvarsverksamheten och för undsättning m. m. Vidare har riktlinjer för ett nytt utbildnings- och övningssystem och grunder för en ny utbildnings-, övnings- och förrådsorganisation godkänts. De här nämnda riktlinjerna för civilförsvarets utveckling bör gälla för den fortsatta planeringen.

Av civilförsvarsstyrelsens programplan framgår att antalet platser i enskilda skyddsrum f. n. uppgår till ca 5 milj. Civilförsvarsstyrelsen framhåller att skydd ännu saknas för 1,5–2 milj. människor i de tätorter som f. n. berörs av skyddsrumsbyggandet, dvs. i huvudsak orter med mer än 5 000 invånare. Allvarligast är bristerna i de största städernas innerområden och i villa- och radhusområden och delar av annan låghusbebyggelse.

Skyddsrumsfrågorna övervägs f. n. i försvarsdepartementet på grund av bl. a. det förslag (SOU 1972:50) som 1969 års skyddsrumsutredning har lagt fram. Beredningen är inte avslutad ännu. Jag avser emellertid att inom kort lägga fram förslag i ämnet. Sammanfattningsvis kommer mina förslag att innebära att skyddsrumsbyggandet i fortsättningen får en fastare anknytning till den allmänna bebyggelseplaneringen i kommunerna och att reglerna i civilförsvarslagen (1960:74) om skyddsrum anpassas härtill. Avsikten är att få så goda förutsättningar som möjligt för att ändamålsenligt fördela och utnyttja de resurser som ställs till förfogande. Jag räknar med att skyddsrum även i fortsättningen skall komma till i samband med den fortlöpande byggnadsproduktionen.

I enlighet med 1972 års försvarsbeslut avser jag vidare att föreslå att det generella undantaget från att bygga skyddsrum i de största städernas innerområden upphör. På sikt blir det härigenom möjligt att förbättra skyddet för befolkningen i dessa områden. I fråga om områden med

låghusbebyggelse kan emellertid situationen inte nämnvärt förbättras förrän nya regler för skyddsrumsbyggandet har införts efter en övergångstid och de tekniska förutsättningarna finns för att bygga skyddsrum i dessa områden. I ett senare sammanhang bör den nuvarande förteckningen över skyddsrumsorter ses över.

Civilförsvarsstyrelsen redovisar i programplanen ett flertal åtgärder som är möjliga att vidta under perioden för att förbättra skyddet i utpräglade bristområden, dvs. de största städernas inneromräden. En första åtgärd är att kartlägga bristernas omfattning i de berörda orterna. För att fortlöpande avhjälpa bristerna föreslår styrelsen att skyddsrum som tillkommer enligt nuvarande regler i nya byggnader och anläggningar görs större så att de rymmer fler personer än vad som svarar mot byggnadens eget behov. Härigenom tillgodoses även kringliggande skyddsbehov inom lämpligt avstånd från byggnaden. Styrelsen pekar också på möjligheten att projektera friliggande skyddsrum, dvs. skyddsrum som uppförs utan samband med annat byggnadsobjekt, och att vidta åtgärder för att ta till vara skyddstillgångar i bergtunnlar och liknande utrymmen. Slutligen föreslås att s. k. provisoriska skydd planläggs. Styrelsen räknar i programplanen med att ca 30 milj. kr. inom den anvisade planeringsramen används under perioden 1975/76–1979/80 för nämnda åtgärder.

Civilförsvarsstyrelsen har också behandlat frågan om bristsituationen i en särskild rapport över provplanläggning av provisoriska allmänna skydd Provplanläggningen har omfattat kartläggning av bristsituationer, inventering av skyddstillgångar och projektering av s. k. provisoriska skydd. Styrelsen framhåller att skyddet av befolkningen i första hand bör tillgodoses genom att skyddsrum ställs i ordning i fredstid. Planläggning av provisoriska skydd som avses tillkomma först i en beredskapssituation bör begränsas till områden där bristerna inte kan avhjälpas med permanenta skyddsrum inom överskådlig tid. I rapporten föreslås att de lokala bristerna i skyddsrumsläget kartläggs under budgetåren 1974/75–1976/77 och att provisoriska skydd i några fall utförs för att få erfarenheter av de praktiska möjligheterna att i en krissituation anordna sådant skydd i befintliga byggnader m. m.

Med utgångspunkt häri har civilförsvarsstyrelsen i samband med rapporten redovisat en plan för produktion av skydd i bristområden med hänsyn till den gjorda avvägningen i programplanen. Åtgärderna avser tidigare nämnda kompletteringsbyggande av skyddsrumsplatser i anslutning till nya normalskyddsrum samt åtgärder för att ställa i ordning befintliga bergtunnlar och andra underjordiska utrymmen till skyddsrum som i huvudsak motsvarar normalskyddsrum. Civilförsvarsstyrelsen förutsätter att kostnaderna för åtgärderna betalas av statsmedel. I produktionsplanen redovisas översiktliga tidsplaner för att genomföra åtgärderna och beräknat betalningsutfall. I planen ingår också den nämnda kartläggningen av brister och försöksverksamheten avseende provisoriska skydd i befintliga byggnader.

Som framgår av den lämnade redogörelsen finns f. n. i landet ett

ansenligt antal skyddsrumsplatser iordningställda. I vissa tätorter är emellertid skyddsrumsläget otillfredsställande, bl. a. i inneområden i de större städerna. Om inte åtgärder vidtas för att förbättra situationen kommer dessa brister att bestå under lång tid även sedan det nuvarande undantaget från skyldighet att anordna skyddsrum i nya byggnader upphört. I anvisningarna för civilförsvarets programplanering har jag därför tagit upp frågan om att som komplettering till skyddsrummen ta vara på skyddstillgångar av annat slag. Främst gäller detta bergtunnlar och andra underjordiska utrymmen som i sig själva eller efter förbättringar kan ge rimligt skydd. Underjordiska delar i befintliga byggnader kan också i vissa fall vara sådana skyddstillgångar. I nämnda anvisningar har också angetts att en utbyggnad av provisoriska skydd skall vara förberedd så att skyddssituationen kan förbättras när beslut härom fattas.

Att döma av civilförsvarsstyrelsens undersökning och redovisning i nämnda rapport är det möjligt att vidta eller förbereda åtgärder för att förbättra befolkningens skydd i bristområdena. Jag anser det vara angeläget att dessa möjligheter tas till vara inom det planeringsutrymme som finns jämsides med att skyddsrum fortlöpande anordnas för de nya skyddsbehov som uppkommer efter hand som tätorter byggs ut. De nya regler för skyddsrumsbyggandet som jag kommer att föreslå innebär bl. a. att en fysisk planering för skyddsrumsförsörjningen genomförs i de berörda kommunerna. Denna planering är väl ägnad att ligga till grund både för det fortlöpande skyddsrumsbyggandet och för åtgärder som behöver vidtas eller förberedas på grund av att skyddet i befintlig bebyggelse är otillräckligt.

Jag vill här något beröra värdet av det skydd som kan nås genom de avsedda kompletterande åtgärderna. Det är önskvärt att skyddsrum och övriga skyddstillgångar har likvärdig skyddsförmåga inom ett och samma område. I princip bör skydd som ställs i ordning för befolkningen uppfylla krav som gäller för normalskyddsrum. Av olika skäl kan inte detta mål nås i full utsträckning. Redan befintliga skyddsrum är olika ifråga om utförande och skyddsförmåga. Skyddsrum som anordnas i bergtunnlar och liknande utrymmen och provisoriska skydd som förbereds för en beredskapssituation får en varierande skyddseffekt beroende på de tekniska, ekonomiska och tidsmässiga förutsättningarna i varje särskilt fall. Som riktlinje för de krav på skyddets beskaffenhet som bör gälla har i anvisningarna för programplaneringen angetts att skyddet i första hand skall avse konventionella vapen. I detta hänseende bör den skyddsförmåga eftersträvas som gäller för normalskyddsrum. Skyddet skall stå emot verkan av brand och byggnadsras och ha reservutgång. Mot bakgrund av statsmakternas bedömning att riskerna är små för att ABC-stridsmedel sätts in mot civilbefolkningen i terrorsyfte ställs inte särskilda krav på skydd mot dessa stridsmedel utöver vad som följer av skyddet mot verkan av konventionella vapen och skäligt skydd mot radioaktiv strålning. Luftförsörjningen bör i huvudsak tillgodoses enligt de funktionskrav som gäller för normalskyddsrum.

Skydd som i fredstid ställs i ordning i bergtunnlar och jämförliga underjordiska utrymmen med skyddsförmåga enligt nämnda normer bör anses vara egentliga skyddsrum och tas in i planerna som sådana. Skydd som kan åstadkommas genom att åtgärder förbereds till utförande först i en beredskapssituation när beslut fattas om att förstärka beredskapen bör benämnas provisoriska skydd. I detta sammanhang uppkommer frågan vilken omfattning förberedelserna bör ha i fredstid för att provisoriska skydd skall kunna ställas i ordning inom den tid och med de resurser som kan bedömas stå till förfogande i en krissituation. Den tid som kan stå till buds bör förutsättas vara två år. Omfattningen av tillgängliga produktionsresurser, t. ex. organisationen för byggnads- och reparationsberedskapen i krig, får bedömas med hänsyn till samhällets övriga behov av sådana resurser i en krissituation. De provisoriska skydden blir mot denna bakgrund enbart en dellösning av skyddsproblemet.

Civilförsvarets verksamhet under den närmaste programplaneperioden bör kännetecknas av den nämnda strävan att förbättra det förebyggande skyddet för befolkningen. Vid avvägningen av de tillgängliga resurserna inom planeringsramen bör största möjliga utrymme ges åt sådana åtgärder. Jag finner den avvägning som civilförsvarsstyrelsen har gjort i detta hänseende vara rimlig med hänsyn till de förutsättningar som f. n. finns för att vidta konkreta åtgärder och de förhållanden i övrigt som nu kan överblickas. Jag kan således i huvudsak godta vad civilförsvarsstyrelsen har föreslagit i fråga om produktion m. m. under perioden av skydd i bristområden. Omfattningen av åtgärderna bör närmare prövas vid den årliga budgetbehandlingen av anslagen till civilförsvaret.

Civilförsvarsstyrelsen räknar med att en ny utbildnings-, övnings- och förrådsorganisation enligt de grunder som riksdagen har godkänt (prop. 1974:75, FöU 1974:20, rskr 1974:191) införs under programplaneperioden. Jag har inte något att erinra mot vad civilförsvarsstyrelsen har anfört härom i programplanen. Jag vill dock erinra om att omfattningen av utbildnings- och övningsverksamheten kommer att övervägas ytterligare när underlag har tagits fram som grund för de utbildnings- och övningsbestämmelser m. m. som skall gälla för den nya lednings- och undsättningsorganisationen (Org. 80).

Programplanen för 1975/76–1979/80 är i huvudsak en ytterligare genomarbetning av föregående plan. Målet för huvudprogrammet och inriktningen av delprogrammen är i stort oförändrade. Verksamheten är nu planerad helt inom den anvisade planeringsramen. Jag kan t. v. godta den inriktning som civilförsvarsstyrelsen har redovisat. Åtgärdernas omfattning får dock övervägas närmare i samband med den årliga budgetprövningen.

Planeringen för civilförsvarets utveckling under perioden 1975/76–1979/80 bör ske enligt en planeringsram som utgår horisontellt från basbeloppet i den utgiftsram som jag förordar i det följande. Basbeloppet uppgår till 148,4 milj. kr. Det innebär en total planeringsram under perioden 1975/76–1979/80 om avrundat 742 milj. kr. i prisläget februari

1974. I planeringen bör förutsättas att kompensation för pris- och löneförändringar kommer att ske enligt nettoprisindex. Ramen avser endast sådan verksamhet som finansieras från fjärde huvudtiteln enligt nuvarande regler för fördelningen av civilförsvarets kostnader mellan stat, kommuner och enskilda. Den fortsatta planeringen bör ske från denna förutsättning.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för civilförsvarets fortsatta inriktning som jag har angett i det föregående.

Årsredovisningar för budgetåret 1973/74

Myndigheterna har enligt utfärdade anvisningar lämnat in årsredovisning avseende budgetåret 1973/74. Årsredovisningarna skall utgöra en återredovisning av de i regleringsbrevet angivna uppdragen m. m. De påverkas därför i hög grad av den utformning och precisering som uppdragen har fått i regleringsbrevet. Arbete pågår med att förbättra förutsättningar och metoder för att ange mål (uppgifter) samt värdera och analysera de genomförda prestationerna. Systemet med årsredovisningar har således ännu inte funnit sin slutliga form. Det kan dock konstateras att årets redovisningar är avsevärt bättre än föregående års. Främst har de analytiska inslagen byggts ut.

Det är angeläget att statsmakterna får en redogörelse för hur ställda uppgifter har genomförts och tilldelade resurser använts under budgetåret samt orsakerna till eventuella störningar i den planerade verksamheten. Jag vill därför anföra följande.

Det militära försvaret

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet L e d n i n g o c h f ö r b a n d s v e r k s a m h e t har i huvudsak genomförts enligt fastställda planer. Den första etappen av omorganisationen i lägre regional och lokal instans inom armén och marinen har slutförts. Även beslutade förbandsindragningar inom flygvapnet har i allt väsentligt genomförts. Organisationsändringarna innebar bl. a. för armén ökad samordning inom fem försvarsområden, för marinen organisationsförändringar inom stabs- och förvaltningstjänsten vid örlogsbaser och kustartilleriförsvar samt för flygvapnet avveckling av tre flottilj- och kåradministrationer. I den mån målen inte helt har kunnat nås beror detta främst på att förutsatt utbyggnad av skollokaler, förråd m. m. inte har kunnat slutföras. Omorganisationen av försvarets materielverk har genomförts. Vidare har omorganisation av fortifikationsförvaltningen och försvarets forskningsanstalt förberetts.

Antalet anställda inom försvarsmakten har minskat i huvudsak planenligt. Överbefälhavaren anför att rekryteringen av regementsofficerare har varit tillfredsställande medan kompaniofficers- och plutonofficersrekryteringen inom flera sektorer inte har motsvarat målen. Samma förhållanden gäller i stort för den civilmilitära personalen. Ett speciellt och akut problem utgör avgången av flygförare från flygvapnet till den civila luftfarten.

De kvalitativa målen för utbildningen av och till fast anställd personal m. fl. har i allt väsentligt uppnåtts med undantag för delar av den utbildning som skall genomföras vid förbanden. Orsakerna härtill är främst att övningstrupp inte har kunnat ställas till förfogande i erforderlig utsträckning. Enligt överbefälhavaren är det kvantitativa resultatet vid

reservofficerskurserna 1 och 2 inom armén otillfredsställande och tillgodoser inte krigsorganisationens behov. En viktig orsak härtill är att kurser vid universiteten pågår under juni månad eller påbörjas före den 1 september, dvs. under tid som f. n. tas i anspråk för reservofficersutbildning. Chefen för armén avser att genomföra en särskild utbildningsstudie i vilken även dessa frågor kommer att övervägas.

Grundutbildningen av värnpliktiga avsågs omfatta drygt 15 milj. tjänstgöringsdagar. Det verkliga utfallet blev något mer än 14,7 milj. eller i stort lika med föregående års resultat. Avgångarna under utbildningstiden fortsätter att sjunka och uppgick för budgetåret till 11,3 % av hela grundutbildningskontingenten. Motsvarande siffra för budgetåret 1972/73 var 12,7 %.

Det kvalitativa resultatet kan inte utvärderas helt. Försöken med avkortad grundutbildning måste pågå ännu någon tid innan definitiva slutsatser kan dras och mer omfattande åtgärder aktualiseras. Trots vissa brister i utbildningsresultaten redovisar försvarsgrenscheferna att huvuddelen av förbanden har nått en godtagbar utbildningsnivå i huvudfunktionen.

Repetitionsutbildning har genomförts med 88 000 värnpliktiga. Av dessa har ca 82 000 genomfört krigsförbandsövningar medan övriga deltagit i särskild övning eller mobiliseringsövning. Inom armén och flygvapnet har en differentierad och avkortad repetitionsutbildning tillämpats på försök för ett antal förband. Inom marinen inställdes krigsförbandsövningarna nästan helt. För flera av de förband – främst lokalförsvarsförband inom armén – som har genomfört avkortad krigsförbandsövning har utbildningsmålet inte nåtts. En avkortad och/eller differentierad repetitionsutbildning medför dock, framhåller överbefälhavaren, att ett större antal förband kan övas i sina huvuduppgifter. Försöken med sådan repetitionsutbildning bör därför fortsätta tills tillräckliga erfarenheter har vunnits.

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Materielanskaffning har i huvudsak följt uppgjorda planer.

Materielleveranserna har varit betydande. Av viktigare materiel har till armén levererats bl. a. ett nytt centralinstrument för del av det tunga fältartilleriet. Beställning har tidigare lagts ut avseende revidering av tändrör. Revideringen medför ökad säkerhet vid artilleriskjutningar och de första reviderade tändrören har börjat levereras. Av övrig levererad materiel kan nämnas handeldvapen, ammunition och beklädnadsutrustningar. Till marinen har levererats ytterligare tre av tidigare beställda tolv torpedbåtar av typ Norrköping (Spica). Tre minsvepare av fiskebåtstyp har färdigställts och beställda tunga helikoptrar har slutlevererats. Montering av det första tunga kustartilleribatteriet av typ ERSTA har påbörjats. Till flygvapnet pågår leveranser av attackversionen av flygplan 37 Viggen. Flygplan 35 Draken har kompletterats med viss spaningsutrustning och åtgärder för att förbättra flygsäkerheten på denna flygplantyp har börjat vidtas. Inom stridsledningsområdet har en ny spaningsradar slutlevererats. En avancerad flygträningssimulator för utbildning av förare på flygplan

37 Viggen har tagits i bruk.

Beställningsverksamheten har inriktats på att fullfölja och komplettera tidigare beställda viktigare vapensystem. Endast ett fåtal större nya materielobjekt har beställts. Förnyelsen av arméns terrängbilar fortsätter och en ny lastterrängbil har beställts till en kostnad av ca 230 milj. kr. På fordonssidan har även vissa special- och standardfordon beställts. Av övrig materiel som beställts för armén kan nämnas specialammunition och radiomateriel. För marinen har beställning skett av bl. a. en räddningsubåt, materiel för ubåt av typ Näcken (A 14) och viss vapenmateriel för modernisering av marinens luftvärn. Inom flygvapnet domineras beställningsverksamheten av sådan materiel m. m. som hänger samman med ombeväpningen till system 37 Viggen.

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Anskaffning av anläggningar m. m. har i allt väsentligt kunnat genomföras på det sätt som var planerat.

Totalt har i runt tal 2 700 ha mark anskaffats. Markanskaffningen för armén har inte helt kunnat genomföras i planerad omfattning. Detta beror främst på de ökade svårigheter som numera av olika skäl möter vid planering och genomförande av markanskaffning för försvaret. Svårigheterna har varit särskilt påtagliga i fråga om den beslutade utvidgningen av Remmene skjutfält.

Beträffande anskaffning av befästningar m. m. har samtliga planerade 21 större objekt börjat byggas. I fråga om anskaffning av kaserner m. m. har 23 större objekt påbörjats av de 26 som var planerade. De objekt som av olika skäl inte har kunnat påbörjas är en tygverkstad vid I 13, en värmecentral vid P 4/K 3 och en personal- och verkstadsbyggnad vid F 10.

Verksamheten avseende iståndsättning av befästningar och kaserner m. m. har bl. a. resulterat i att 22 kaserner blivit färdigrenoverade under budgetåret 1973/74 och att renovering av 17 kaserner påbörjats under samma tid. Av arbetsmarknadsskäl har byggstarten för renovering av det s. k. slutvärnet vid S 2 och för ombyggnad av en skolbyggnad vid A 6 uppskjutits till innevarande budgetår. Övrig verksamhet inom detta delproduktionsområde har i huvudsak genomförts i enlighet med planerna.

Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Forskning och utveckling har i fråga om tillämpad objektbunden forskning samt utveckling och försöksverksamhet i stort genomförts enligt uppgjorda planer. I likhet med föregående år har huvuddelen av resurserna använts för att utveckla JA 37 Viggen med tillhörande utrustning. Provflygning för att prova ut styrsystemet till jaktversionen av Viggen har inletts under budgetåret. Flygutprovning av andra delsystem har redan tidigare påbörjats. Beträffande flygplansutrustningen kan nämnas att typarbete och typutveckling av radar för JA 37 Viggen och räddningssystem till flygplan 37 Viggen har beställts. Arbetet med räddningssystemet syftar till att förbättra förarens möjligheter att vid haveri kunna frigöra sig från flygplanet. För arméns vidkommande har verksamheten

huvudsakligen omfattat vapenmateriel och fordon. Det första försöksexemplaret av arméns nya fältartilleripjäs, haubits 77, har levererats och truppförsök har påbörjats. Även försöksmateriel för luftvärnsrobotsystem 70 har börjat levereras. På fordonssidan har försöksfordon för en ny bandvagnsgeneration beställts. För marinens vidkommande har viss projektering och utveckling samt försök beträffande fartygs- och kustartilleriobjekt genomförts. På vapenområdet har beställts modifiering av det norska sjörobotsystemet Pingvin. Härutöver har löpande försök inom vapenmaterielområdet genomförts.

Tillämpad, ej objektbunden forskning samt kunskapsuppbyggande forskning har främst bedrivits av försvarets forskningsanstalt och i huvudsak kunnat genomföras planenligt.

Sammanfattningsvis anser jag att det redovisade resultatet av verksamheten inom det militära försvaret under budgetåret 1973/74 svarar mot de krav som bör ställas mot bakgrund av lämnade uppdrag och tilldelade resurser.

Jag går därefter över till det ekonomiska utfallet för budgetåret 1973/74. Om man undantar prisregleringsanslaget uppgick utgiftsramen för det militära försvaret till 6 856,9 milj. kr. i prisläge februari 1972 (prop. 1973:1 bil. 6 s. 41. FöU 1973:16, rskr 1973:195). På grund av prisstegringar skall ramen räknas upp enligt nettoprisindex med 15,2 %. I medelprisläge för budgetåret 1973/74, dvs. efter kompensation för prisökningarna, gick alltså ramen upp till (1,152 · 6 856,9) avrundat 7 899,2 milj. kr. Detta belopp bör dock minskas med 97,6 milj. kr. enligt följande.

Avgår		
Överutnyttjande av utgiftsramen för 1972/73 (prop. 1974:1 bil. 6 s. 50)	101,5	
Investeringar för flygtrafikledarskolan i Sturup	1,1	
Vissa avskrivningar	1,2	103,8
Tillkommer		
Höjd hyra vid försvarets forskningsanstalt	– 3,8	
Återbetalning från SJ	– 2,4	– 6,2
		97,6

Till posterna i sammanställningen vill jag lämna följande kommentarer.

Överskridandet av utgiftsramen för budgetåret 1972/73 skall enligt gällande regler dras av på ramen för budgetåret 1973/74. Detta har skett genom att prisregleringsmedlen har minskats i motsvarande mån.

Investeringarna för flygtrafikledarskolan i Sturup finansieras från anslag utanför den militära utgiftsramen. Eftersom ca 50 % av skolans kapacitet utnyttjas för flygvapnet, skall emellertid hälften av investeringskostnaderna belasta försvaret. Avdraget motsvarar försvarets andel av kostnaderna under budgetåret 1972/73.

Avdraget för vissa avskrivningar avser avskrivning av vissa baracker inom försvarets fastighetsfond (jfr prop. 1974:1 bil. 21 s. 2). I beloppet ingår också projekteringskostnader för ett laboratorium för försvarets forskningsanstalt. Med hänsyn till forskningsanstaltens omlokalisering skall laboratoriet enligt beslut av Kungl. Maj:t inte byggas och projekteringskostnaderna, som har förskotterats från fonden för förlag till statsverket, bör därför täckas genom avdrag på utgiftsramen.

Försvarets forskningsanstalt debiteras sedan budgetåret 1972/73 hyra enligt de normer som gäller för statens allmänna fastighetsfond. I likhet med föregående år bör utgiftsramen kompenseras för den kostnadsökning detta innebär.

Återbetalningen från SJ avser medel som har förskotterats men inte utnyttjats för värnpliktigas resor. Medlen har tillförts inkomsttiteln Övriga diverse inkomster i riksstaten.

Enligt den redogörelse jag har lämnat i det föregående blir den tillgängliga utgiftsramen för det militära försvaret (7 899,2 – 97,6) 7 801,6 milj. kr. Enligt riksrevisionsverkets budgetredovisning uppgick utgifterna inom den militära ramen inkl. ianspråktagna prisregleringsmedel till avrundat 7 816 milj. kr. Utgifterna var alltså (7 816 – 7 801,6) 14,4 milj. kr. högre än utgiftsramen. Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1974:1 bil. 6 s. 68, FöU 1974:19, rskr 1974:190) kommer detta överskridande att beaktas i samband med att utgifterna för det militära försvaret för innevarande budgetår prisregleras.

I följande sammanställning redovisas en jämförelse för budgetåret 1973/74 mellan å ena sidan budgeterade utgifter och å andra sidan av Kungl. Maj:t medgiven medelsförbrukning efter prisreglering m. m. resp. verkligt utfall. De redovisade budgeterade värdena har i förhållande till riksstaten justerats med hänsyn till planerad förbrukning av outnyttjade anslagsmedel under kapitalbudgeten. Vid jämförelsen bör observeras att budgeterade värden är angivna i prisläge februari 1972, medan medgiven medelsförbrukning och utfall redovisas i löpande priser. Som jag tidigare har nämnt steg prisnivån enligt nettoprisindex med 15,2 % från februari 1972 till medelprisläge 1973/74.

Huvudprogram/huvudproduktionsområde	Budget (milj. kr.; prisläge februari 1972)	Medgiven medelsförbrukning (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)	Utfall (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)
Försvarsdepartementet m. m.					
Ledning och förbandsverksamhet	22,0	24,2	+ 10,0	22,1	+ 0,5
Arméförband					
Ledning och förbandsverksamhet	1 731,0	1 908,0	+ 10,2	1 917,0	+ 10,7
Materielanskaffning	535,9	698,6	+ 30,4	701,6	+ 30,9
Anskaffning av anläggningar m. m.	131,2	131,2	–	131,2	–
Forskning och utveckling	51,1	64,3	+ 25,8	64,3	+ 25,8
	2 449,2	**2 802,1**	**+ 14,4**	**2 814,1**	**+ 14,9**

Huvudprogram/huvudproduktionsområde	Budget (milj. kr.; prisläge februari 1972)	Medgiven medelsförbrukning (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)	Utfall (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)
Marinförband					
Ledning och förbandsverksamhet	533,7	620,2	+ 16,2	638,7	+ 19,7
Materielanskaffning	364,0	421,5	+ 15,8	421,5	+ 15,8
Anskaffning av anläggningar m. m.	88,5	88,5	–	88,3	– 0,2
Forskning och utveckling	29,0	31,6	+ 9,0	31,6	+ 9,0
	1 015,2	**1 161,8**	**+ 14,4**	**1 180,1**	**+ 16,2**
Flygvapenförband					
Ledning och förbandsverksamhet	961,2	1 061,6	+ 10,4	1 072,2	+ 11,5
Materielanskaffning	880,6	1 036,0	+ 17,6	1 036,1	+ 17,7
Anskaffning av anläggningar m. m.	115,2	115,2	–	115,2	–
Forskning och utveckling	391,6	491,4	+ 25,5	491,4	+ 25,5
	2 348,6	**2 704,2**	**+ 15,1**	**2 714,9**	**+ 15,6**
Central och högre regional ledning					
Ledning och förbandsverksamhet	254,4	276,7	+ 8,8	272,6	+ 7,2
Materielanskaffning	26,3	30,0	+ 14,1	29,9	+ 13,7
Anskaffning av anläggningar m. m.	32,9	32,9	–	32,8	– 0,3
	313,6	**339,6**	**+ 8,3**	**335,3**	**+ 6,9**
Gemensamma myndigheter och funktioner					
Ledning och förbandsverksamhet	513,4	559,7	+ 9,0	555,2	+ 8,1
Materielanskaffning	33,5	37,7	+ 12,5	37,2	+ 11,0
Anskaffning av anläggningar m. m.[1]	35,6	35,6	–	24,4	– 31,5
Forskning och utveckling	125,8	132,7	+ 5,5	132,7	+ 5,5
	708,3	**765,7**	**+ 8,1**	**749,5**	**+ 5,8**
Militära utgiftsramen					
Ledning och förbandsverksamhet	4 015,7	4 450,4	+ 10,8	4 477,8	+ 11,5
Materielanskaffning	1 840,3	2 223,8	+ 20,8	2 226,3	+ 21,0
Anskaffning av anläggningar m. m.[1]	403,4	403,4	–	391,9	– 2,9
Forskning och utveckling	597,5	720,0	+ 20,5	720,0	+ 20,5
Överskridande under åttonde huvudtiteln för regionmusiken, kompensation för FOA:s hyra m. m.	–	4,0	–	–	–
	6 856,9	**7 801,6**	**+ 13,8**	**7 816,0**	**+ 14,0**

[1] Inkl. anskaffning av datamaskiner.

Som sammanställningen visar varierar de procentuella avvikelserna mellan budgeterade värden och medgiven resp. verklig medelsförbrukning inom ganska vida gränser. Den främsta anledningen till detta är att prisregleringsmedlen inte har fördelats jämnt över alla anslag utan satts in där behovet har visat sig vara störst. Som jag anförde redan vid anmälan av motsvarande avsnitt i prop. 1974:1 (bil. 6) måste denna princip tillämpas även i fortsättningen med hänsyn till den varierande prisutvecklingen mellan olika produktionsområden. Nyssnämnda princip är orsaken till att man i fråga om fördelningen av medelsförbrukningen kan konstatera en förskjutning mot materielanskaffning samt forskning och utveckling på bekostnad av övriga huvudproduktionsområden. Uttryckt i programtermer har en motsvarande förskjutning skett till fördel för huvudprogrammen Arméförband, Marinförband och Flygvapenförband.

I följande tabell redovisas den verkliga medelsförbrukningens procentuella fördelning på huvudproduktionsområden för budgetåren 1972/73 och 1973/74.

Huvudproduktionsområde	1972/73 (%)	1973/74 (%)
Ledning och förbandsverksamhet	56,8	57,3
Materielanskaffning	28,8	28,5
Anskaffning av anläggningar m. m.	5,3	5,0
Forskning och utveckling	9,1	9,2
	100,0	100,0

Civilförsvaret

Av civilförsvarsstyrelsens årsredovisning framgår att produktionsresultatet under budgetåret 1973/74 i huvudsak motsvarar den verksamhet som har varit planerad. Avvikelser har gjorts i fråga om utbildningsverksamhet och anskaffning av skyddsrum. Dessa områden har tagit i anspråk en något större del av resurserna än vad som varit avsett. Utgifterna för anskaffning av materiel och anläggningar har i motsvarande mån varit lägre än beräknat.

Verksamheten under uppdraget förvaltning har genomförts i avsedd omfattning. Utbildnings- och övningsproduktionen har under verksamhetsåret släpat efter på grund av rekryteringssvårigheter. Vad gäller utbildning av personal har det uppställda *målet nåtts. Övningsproduktionen har däremot uppgått till 75 %* av angivet mål. I avsikt att förbättra rekryteringen av personal till civilförsvarets ledningS- och undsättningsorganisation m. m. har civilförsvarsstyrelsen beslutat att skriva in betydligt flera kvinnor i befattningar som tidigare har ansetts som typiskt manliga befattningar. Vidare har styrelsen beslutat att hittillsvarande möjlighet att från inskrivningen befria män och kvinnor som har vårdnadsplikt om barn under 16 år i fortsättningen skall avse vårdnadsplikt av barn under tre år. Överläggningar har vidare ägt rum med 1972 års värnpliktsutredning för att få ett ökat antal

värnpliktiga till civilförsvaret. Målet är att tillföra civilförsvaret så ung personal som möjligt och att härigenom öka tjänstetiden vilket i sin tur sänker rekryterings- och utbildningskostnaderna. Antalet utbildade under budgetåret uppgår till ca 14 000 personer och antalet övade till ca 40 000 personer. Antalet elevdagar var sammanlagt 171 000.

Civilförsvarsutbildning av allmänheten har omfattat ca 184 000 personer, varav i personligt skydd 69 000, brandförsvar 52 000 och olycksfallsvård 63 000. Omfattningen av verksamheten har ökat med ca 7 000 personer jämfört med närmast föregående budgetår.

Underhåll och förrådsverksamhet har genomförts planenligt. Verksamheten har kunnat rationaliseras genom att nya förråd har anskaffats och förhyrts under budgetåret.

Materielleveranser och installationer av larmaggregat m. m. har likaledes i huvudsak fullföljts enligt planerna.

Anskaffningen av skyddsrum m. m. genom kommunernas försorg med bidrag av statsmedel motsvarar uppgjorda produktionsplaner. Bl. a. har ett femtiotal branddammar för civilförsvarets vattenförsörjning tillkommit. Tolv av dem har byggts som konjunkturstimulerande objekt. Grundläggande utredningar har vidare utförts för modernisering av äldre skyddsrum för befolkningen.

Forskning, försök och utveckling har bedrivits inom ramen för tilldelade resurser. Huvuddelen av forskningen för civilförsvaret har utförts av försvarets forskningsanstalt.

Vad civilförsvarsstyrelsen har anfört i årsredovisningen om verksamheten under budgetåret 1973/74 ger mig inte anledning till erinran.

I fråga om det ekonomiska utfallet för budgetåret 1973/74 vill jag anföra följande.

Basbeloppet för civilförsvarets utgiftsram var i prisläge februari 1972 (prop. 1973:1 bil. 6 s. 43) avrundat 125,6 milj. kr., vilket efter omräkning till medelprisläge för budgetåret enligt nettoprisindex motsvarar 144,7 milj. kr. Till detta belopp kommer 1,6 milj. kr. för investeringar för bistånds- och katastrofutbildningen och 1 milj. kr. som får tillgodoräknas på grund av att utgiftsramen för budgetåret 1972/73 underutnyttjades (prop. 1974:1 bil. 6 s. 55). Det tillgängliga utrymmet inom civilförsvarsramen var alltså 147,3 milj. kr.

Enligt budgetredovisningen uppgick utgifterna inom civilförsvarsramen till avrundat 149,1 milj. kr. Utgifterna var alltså (149,1 – 147,3) 1,8 milj. kr. högre än den tillgängliga ramen. Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1974:1 bil. 6 s. 68, FöU 1974:19, rskr 1974:190) kommer detta överskridande att beaktas i samband med att utgifterna för civilförsvaret för innevarande år prisregleras. Enligt riksdagens bemyndigande (prop. 1973:1 bil. 6 s. 49) fick vid behov 8 milj. kr. utnyttjas under budgetåret för att fullfölja gjorda åtaganden beträffande bidrag till skyddsrumsbyggande m. m. Något sådant behov har inte förelegat under budgetåret 1973/74. Av de 30 milj. kr. som har beräknats för detta ändamål för perioden 1972/73–1974/75 togs 10 milj. kr. i anspråk under budgetåret 1972/73.

I följande sammanställning redovisas en jämförelse mellan budgeterade och verkliga utgifter för budgetåret 1973/74. Vid jämförelsen bör observeras att budgeterade värden är angivna i prisläge februari 1972, medan utfallet redovisas i löpande priser. Som jag tidigare har redovisat steg prisnivån enligt nettoprisindex med 15,2 % från februari 1972 till medelprisläge 1973/74.

Huvudprogram/produktionsområde	Budget (milj. kr.; prisläge februari 1972)	Utfall (milj. kr.; löpande priser)	Förändring jämfört med budget (%)
Civilförsvar			
Förvaltning	28,1	30,5	+ 8,5
Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.	16,7	24,1	+ 44,3
Utbildning av allmänheten	2,4	3,3	+ 37,5
Underhåll och förrådsverksamhet	18,7	20,8	+ 11,2
Materielanskaffning m. m.	29,2	33,2	+ 13,7
Anskaffning av förråds- och utbildningsanläggningar	9,9[1]	4,1	– 41,4
Anskaffning av skyddsrum m. m.	21,1	31,6	+ 49,8
Forskning, försök och utveckling	1,1	1,3	+ 18,2
	127,2	148,9	+ 17,1

[1] Inkl. 1,6 milj. kr. för investeringar för biståndS- och katastrofutbildning.

Som sammanställningen visar varierar de procentuella avvikelserna mellan budgeterade värden och verklig medelsförbrukning kraftigt också för civilförsvaret. Liksom för det militära försvaret beror detta bl. a. på att vissa omplaneringar har visat sig nödvändiga och att prisregleringsmedlen inte har fördelats jämnt över produktionsområdena utan har tagits i anspråk på de områden där behoven har varit störst. Genom dessa åtgärder har en förskjutning inträtt till förmån för utbildningsverksamhet och anskaffning av skyddsrum.

Medelsförbrukningens procentuella fördelning på produktionsområden under budgetåren 1972/73 och 1973/74 framgår av följande tabell.

Produktionsområde	1972/73 (%)	1973/74 (%)
Förvaltning	21,3	20,5
Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.	10,6	16,2
Utbildning av allmänheten	2,1	2,2
Underhåll och förrådsverksamhet	13,2	14,0
Materielanskaffning m. m.	20,3	22,3
Anskaffning av förråds- och utbildningsanläggningar	3,9	2,7
Anskaffning av skyddsrum m. m.	27,9	21,2
Forskning, försök och utveckling	0,7	0,9
	100,0	100,0

Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag har anfört om verksamheten inom det militära försvaret och civilförsvaret under budgetåret 1973/74.

Ramberäkningar för budgetåret 1975/76 m. m.

Överbefälhavaren

Särskilda planeringsfrågor

I sitt yttrande över myndigheternas anslagsframställningar för nästa budgetår tar överbefälhavaren upp bl. a. vissa särskilda planeringsfrågor. En del av dessa behandlas även i programplanen för det militära försvaret. I dessa delar, som berör bl. a. organisationsöversyner och rationalisering, får jag hänvisa till den redogörelse jag tidigare har lämnat för programplanen.

Överbefälhavaren framhåller att priserna på bränsle och drivmedel har ökat mycket kraftigt under budgetåret 1973/74 som följd av den s. k. oljekrisen. Ökningen täcks inte av den priskompensation som erhålls enligt nettoprisindex och den kan inte utan mycket allvarliga konsekvenser rymmas inom den anvisade utgiftsramen. Överbefälhavaren anser därför att en ökning av utgiftsramen är ofrånkomlig. Mot denna bakgrund har prisökningarna på bränsle och drivmedel delvis redovisats utanför den anvisade ramen.

Överbefälhavaren anmäler att kostnaderna för att förbereda omlokalisering av vissa myndigheter inom försvarsmakten i enlighet med planeringsanvisningar har budgeterats inom utgiftsramen för det militära försvaret. I vissa fall behövs under nästa budgetår även medel för att börja genomföra omlokaliseringen. Dessa medel har enligt anvisningarna beräknats utanför ramen. För inventarier m. m. för de myndigheter som skall omlokaliseras behövs dessutom 10,7 milj. kr. Också detta belopp bör enligt överbefälhavaren tillföras utanför utgiftsramen.

I enlighet med lämnade anvisningar har överbefälhavaren planerat för att under budgetåret 1975/76 kunna öka eller minska medelsförbrukningen för byggnadsverksamhet och materielanskaffning med 200 milj. kr., om det bedöms nödvändigt av konjunkturskäl. Överbefälhavaren framhåller i detta sammanhang att det kan uppstå svårigheter att i planerad omfattning öka medelsförbrukningen för stora och redan inplanerade byggnadsobjekt. Han bedömer det dock möjligt att i stället välja vissa standardiserade objekt som i och för sig är lågt prioriterade eller ligger utanför programplaneperioden. Om sådana objekt skall utföras, förutsätter överbefälhavaren att erforderliga medel tillförs utgiftsramen utan återbetalningsskyldighet.

För att förbereda ett nytt system för finansiering av tjänster från regionmusiken angavs i planeringsanvisningarna till överbefälhavaren att behovet av sådana tjänster skulle budgeteras i antal konserter, musikertimmar e. d. Samtidigt minskades planeringsramen med 15 milj. kr. I sitt yttrande förutsätter överbefälhavaren att ramen tillförs de medel som behövs för att den budgeterade musikverksamheten skall kunna genomföras.

Överbefälhavaren anmäler slutligen att han i enlighet med planeringsanvisningarna har satt av 1 milj. kr. som driftbidrag till försvarets hundskola. Han anser det dock inte rimligt att medel för detta ändamål skall belasta den militära utgiftsramen.

Ramberäkning

Med utgångspunkt i planeringsanvisningarna och gällande planeringsram beräknar överbefälhavaren utgiftsramen för det militära försvaret för budgetåret 1975/76 till 8 141 206 000 kr., enligt följande.

Planeringsram (prisläge februari 1973)	7 260 000 000
Avgår:	
Regionmusiken	−15 000 000
Justerad planeringsram	7 245 000 000
Tillkommer:	
Prisomräkning februari 1973–februari 1974	896 206 000
Utgiftsram (prisläge februari 1974)	8 141 206 000

Utanför den på detta sätt beräknade ramen begär överbefälhavaren sammanlagt 100,9 milj. kr. Härav avses 85,6 milj. kr. för de ökade bränsle- och drivmedelskostnaderna, 2,4 milj. kr. för att genomföra beslutad omlokalisering av vissa myndigheter, 10,7 milj. kr. för inventarier till omlokaliseringsmyndigheterna och 2,2 milj. kr. för viss sjömätning åt sjöfartsverket.

Myndigheternas anslagsframställningar

Enligt överbefälhavaren överskrider myndigheternas anslagsframställningar anvisad medelsram med sammanlagt ca 129,6 milj. kr. Överskridandet motsvaras delvis av de medel som överbefälhavaren begär utanför utgiftsramen. Överskridandet i övrigt beror bl. a. på att kostnaderna för att driva och underhålla vissa databehandlingssystem har budgeterats dubbelt. Detta har rättats till av överbefälhavaren.

I detta sammanhang berör överbefälhavaren också vissa frågor i myndigheternas anslagsframställningar som har behandlats i det föregående i samband med redogörelsen för programplanen för det militära försvaret. Dessa frågor som berör grundutbildningen av värnpliktiga, repetitionsutbildningen och personalminskningarna samt materielanskaffning, forskning och utveckling tas därför inte upp i detta avsnitt.

Beträffande försvarets materielverk anför överbefälhavaren att verkets anslagsframställning överskrider anvisad medelsram med ca 29,8 milj. kr. Av detta belopp är överbefälhavaren beredd att godta 13,5 milj. kr. Återstående 16,3 milj. kr. avser i huvudsak ökade lönekostnader och beror enligt överbefälhavaren dels på att genomförda personalreduceringar inte har gett beräknade kostnadsminskningar, dels på att den av

riksdagen fastställda nya organisationen vid s. k. AB-förhandlingar har lönesatts på en nivå som väsentligt överstiger tidigare lönenivå. Överbefälhavaren anser sig med nuvarande ekonomiska förutsättningar inte kunna inrymma materielverkets ökade personalkostnader inom den militära utgiftsramen. Mot detta anmälde chefen för försvarets materielverk avvikande mening, när frågan behandlades i militärledning.

I övrigt tar överbefälhavaren upp en rad detaljfrågor under de olika anslagen. Beträffande dessa får jag hänvisa till överbefälhavarens yttrande som i kopia har överlämnats till riksdagens försvarsutskott.

Civilförsvarsstyrelsen

Med utgångspunkt i gällande planeringsram beräknar civilförsvarsstyrelsen utgiftsramen för civilförsvaret till 153 640 000 kr. enligt följande.

Planeringsram (prisläge februari 1973)	132 100 000
Tillkommer:	
Prisomräkning februari 1973–februari 1974	+ 16 340 000
Investeringar för biståndS- och katastrofutbildning	+ 5 200 000
Utgiftsram (prisläge februari 1974)	**153 640 000**

Civilförsvarsstyrelsen erinrar om att styrelsen i föregående programplan föreslog vissa ramjusteringar och tillägg till ramen med hänsyn till metoden för hyressättning samt för ersättning till civilförsvarspliktiga vid övning och för vissa investeringar. Styrelsen anmäler nu att dessa poster genom rationaliseringar, senareläggning av investeringar och viss överplanering har kunnat inrymmas inom den anvisade ramen.

Civilförsvarsstyrelsen utgår från att utgiftsramen höjs med ett belopp som motsvarar planerade investeringar för biståndS- och katastrofutbildningen i Sandö.

I enlighet med planeringsanvisningarna har civilförsvarsstyrelsen gjort vissa förberedelser för att kunna öka eller minska medelsförbrukningen, om det skulle behövas av konjunkturskäl. Styrelsen anmäler dock att någon tidigare- eller senareläggning av så stora belopp som förutsätts i anvisningarna – 10 milj. kr. – inte är praktiskt möjlig under det första budgetåret av programplaneperioden.

Föredraganden

Ramberäkningar

I enlighet med den metod som 1974 års riksdag har godkänt för ramberäkningarna och med utgångspunkt i basbeloppet för gällande planeringsram (prop. 1974:1 bil. 6 s. 60 resp. 30 och 61, FöU 1974:19,

rskr 1974:190) beräknar jag utgiftsramen för det militära försvaret till 8 154 285 000 kr. i prisläge februari 1974. Till detta belopp kommer beräknad kompensation för pris- och löneökningar med 1 420 milj. kr. Beräkningarna framgår av följande sammanställning.

Basbelopp (prop 1974:1 bil. 6 s. 61; prisläge februari 1973)		7 259 500 000
Tillkommer:		
Prisomräkning februari 1973–februari 1974		+ 898 000 000
Höjd hyra för försvarets forskningsanstalt		+ 3 800 000
Avgår:		
Ändrad budgetering av kostnader för signalskyddsutbildning	– 520 000	
Vissa personalkostnader vid Öst Ekonomiska Byrån	– 120 000	
Ändrad metod för köp av tjänster från regionmusiken	–10 340 000	– 10 980 000
Basbelopp (prisläge februari 1974)		8 150 320 000
Tillkommer:		
Omlokaliseringskostnader för vissa myndigheter		+ 3 965 000
Utgiftsram (prisläge februari 1974)		8 154 285 000
Tillkommer:		
Beräknad priskompensation februari 1974 – medelprisläge 1975/76		+ 1 420 000 000
Beräknat utfall den 30 juni 1976		9 574 285 000

I anslutning till ramberäkningen vill jag anföra följande:

I samband med att principerna för hyressättningen inom statens allmänna fastighetsfond ändrades budgetåret 1972/73, ökades hyran för försvarets forskningsanstalt med ca 3,8 milj. kr. Utgiftsramarna har hittills kompenserats för hyreshöjningen i samband med att försvarsutgifterna prisregleras under löpande budgetår. Jag förordar att kompensationen fr. o. m. budgetåret 1975/76 i stället sker genom att ramen höjs med ett belopp som motsvarar hyreshöjningen.

Kostnaderna för att utbilda viss personal inom totalförsvaret i signalskydd förs fr. o. m. budgetåret 1975/76 över från arméns anslag till ledning och förbandsverksamhet till anslaget H 5 Signalskydd. Eftersom detta anslag ligger utanför den militära utgiftsramen, bör denna minskas med ett belopp som svarar mot de budgeterade kostnaderna.

Försvarsutskottet (FöU 1973:25) har uttalat att verksamheten vid Öst Ekonomiska Byrån inte i första hand är ett försvarsintresse och att den

speciella kompetens som byrån representerar därför inte bör ges statligt stöd som innebär organisatorisk anknytning till försvaret. Med anledning av detta uttalande bör lönekostnaderna för en byråchefstjänst, som f. n. belastar den militära ramen, föras över till kommerskollegium. Ramen bör därvid minskas med 120 000 kr.

Från anslaget F18 Bidrag till regionmusiken inom den militära utgiftsramen bestrids f. n. ca 40 % av kostnaderna för regionmusiken. Efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet förordar jag att detta system avvecklas och fr. o. m. budgetåret 1975/76 ersätts med att försvarsmaktens behov av musiktjänster budgeteras under försvarsgrenarnas anslag till ledning och förbandsverksamhet och betalas från dessa anslag. Det för nästa budgetår budgeterade musikbehovet innebär med nu överenskomna taxor att försvarsmakten kommer att köpa tjänster från regionmusiken för 8 milj. kr. Detta bör jämföras med de kostnader som enligt det nuvarande systemet skulle ha fallit på försvarsmakten för budgetåret 1975/76. Dessa uppgår till 18 340 000 kr. Skillnaden mellan detta belopp och de budgeterade kostnaderna för nästa budgetår – 10 340 000 kr. – bör dras från den militära ramen och föras över till regionmusikens anslag under åttonde huvudtiteln.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1972:1 bil. 6 s. 11, FöU 1972:17, rskr 1972:231) skall kostnaderna för planerings- och utredningsarbete samt andra förberedelser i samband med omlokalisering av vissa myndigheter inom försvarsmakten belasta den militära utgiftsramen, medan kostnaderna för investeringar, flyttningar och särskilda förmåner till personalen i samband med att omlokaliseringen genomförs skall beräknas utanför ramen. För nästa budgetår har kostnader av sistnämnda art budgeterats för försvarets civilförvaltning, försvarets sjukvårdsstyrelse, försvarets materielverk, försvarets forskningsanstalt och värnpliktsverket till ett sammanlagt belopp av 1 965 000 kr. Till kostnaderna för att genomföra omlokaliseringarna bör vidare föras 2 milj. kr. för inventarier för de myndigheter som skall flytta till Karlstad. För omlokaliseringskostnader bör alltså ramen tillfälligt höjas med 3 965 000 kr. Jag räknar vidare med att kostnaderna för teleteknisk utrustning i den nya förvaltningsbyggnaden i Karlstad skall bestridas från anslag under sjunde huvudtiteln.

Som jag har redovisat i det föregående har överbefälhavaren budgeterat 85,6 milj. kr. utanför utgiftsramen för höjda bränsle- och drivmedelspriser. För egen del anser jag att de prisstegringar som har ägt rum på petroleumprodukter får kompenseras genom den uppräkning av utgiftsramen i sin helhet som görs på basis av nettoprisindex.

Medel för sysselsättningsstimulerande åtgärder under elfte huvudtiteln har under en följd av år i vissa fall ställts till förfogande för att betala byggnadsarbeten, materiel m. m. för försvarsmakten. Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet förutsätter jag att sådana medel får disponeras utöver utgiftsramen till ett belopp av högst 15 milj. kr. under nästa budgetår. Detta är 5 milj. kr. mindre än under innevarande budgetår, vilket beror på att vissa utgifter kommer att bestridas med

underhållsmedel inom försvarets fastighetsfond.

Utgiftsramen för civilförsvaret beräknar jag med utgångspunkt i basbeloppet för den planeringsram som fastställdes av 1974 års riksdag (prop. 1974:1 bil. 6 s. 45 och 62, FöU 1974:19, rskr 1974:190) till 151 470 000 kr. Till detta kommer beräknad kompensation för pris- och löneökningar med 26,3 milj. kr.

Basbelopp (prop. 1974:1 bil. 6 s. 62; prisläge februari 1973)		132 125 000
Tillkommer: Prisomräkning februari 1973–februari 1974	+	16 345 000
Basbelopp (prisläge februari 1974)		**148 470 000**
Tillkommer: Investeringar för biståndsoch katastrofutbildningen	+	3 000 000
Utgiftsram (prisläge februari 1974)		**151 470 000**
Tillkommer: Beräknad priskompensation februari 1974 – medelprisläge 1975/76	+	26 300 000
Beräknat utfall den 30 juni 1976		**177 770 000**

Medel för investeringar i byggnader och anläggningar för biståndsoch katastrofutbildningen i Sandö anvisas av praktiska skäl under civilförsvarets investeringsanslag men skall enligt riksdagens beslut (prop. 1973:1 bil. 6 s. 44, FöU 1973:16, rskr 1973:195) inte belasta civilförsvarets utgiftsram. Investeringarna för detta ändamål under nästa budgetår beräknas till 3 milj. kr. Liksom under innevarande budgetår bör civilförsvarsramen kompenseras genom en tillfällig höjning som svarar mot den planerade investeringen.

För innevarande budgetår har riksdagen (prop. 1974:1 bil. 6, FöU 1974:19, rskr 1974:190) bemyndigat Kungl. Maj:t att justera utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex. Jag förordar att regeringen inhämtar ett motsvarande bemyndigande för budgetåret 1975/76.

Genom nyssnämnda beslut har riksdagen vidare bemyndigat Kungl. Maj:t att justera utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret på grund av över- eller underutnyttjande av ramarna för budgetåret 1973/74 enligt de regler som antogs av 1972 års riksdag. Ett motsvarande bemyndigande för regeringen behövs för budgetåret 1975/76.

Enligt samma beslut har riksdagen slutligen bemyndigat Kungl. Maj:t

att av konjunkturskäl medge överskridande av utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret. Sådana överskridanden regleras genom motsvarande justering av resp. utgiftsram för ett eller flera efterföljande budgetår. Ett motsvarande bemyndigande för regeringen behövs också för budgetåret 1975/76 och bör därför inhämtas.

I anslagsberäkningarna ingår att behållningar under anslag på kapitalbudgeten tas i anspråk med ca 17,4 milj. kr., varav 11,7 milj. kr. under anslag inom den militära utgiftsramen och 5,7 milj. kr. under civilförsvarets rambundna investeringsanslag. För att det totala utfallet skall rymmas inom de tidigare angivna utgiftsramarna kommer den samlade medelsförbrukningen att regleras i samband med prisregleringen för budgetåret 1975/76.

Utöver utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret bör anslag om 29 467 000 kr. beräknas för följande ändamål.

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	1 390 000
Beredskapsstyrka för FN-tjänst	10 900 000
Viss anskaffning av militära anläggningar m. m.	2 000 000
Flygtekniska försöksanstalten	2 000 000
Signalskydd	3 120 000
Vissa teleanordningar	2 562 000
Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar	3 590 000
Identitetsbrickor	505 000
Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	2 200 000
Anskaffning av vissa militära anläggningar	1 200 000
	29 467 000

För ändamål inom försvarsdepartementets verksamhetsområde bör alltså – bortsett från anslagen till reglering av prisstegringar för det militära försvaret och civilförsvaret – anvisas anslag om (8 154 285 000 + 151 470 000 + 29 467 000) 8 335 222 000 kr. Till detta belopp kommer prisregleringsanslagen om (1 420 000 000 + 26 300 000) 1 446 300 000 kr. Den totala anslagssumman blir härigenom 9 781 522 000 kr.

I följande sammanställning (intagen på s. 66) redovisas summan av anslagen exkl. prisregleringsanslagen för budgetåren 1973/74, 1974/75 och 1975/76 fördelade på huvudprogram m. m. och huvudproduktionsområden (milj. kr.).

Huvudprogram m. m.	Huvudproduktionsområden												Summa		
	Ledning och förbandsverksamhet			Materielanskaffning			Anskaffning av anläggningar m. m.			Forskning och utveckling					
	1973/74[1]	1974/75[2]	1975/76[3]	1973/74[1]	1974/75[2]	1975/76[3]	1973/74[1]	1974/75[2]	1975/76[3]	1973/74[1]	1974/75[2]	1975/76[3]	1973/74[1]	1974/75[2]	1975/76[3]
Utgiftsramen för det militära försvaret															
Försvarsdepartementet m. m.	22	24	27	–	–	–	–	–	–	–	–	–	22	24	27
Arméförband	1 917	1 824	2 018	702	599	736	131	146	162	64	50	60	2 814	2 619	2 976
Marinförband	639	593	691	421	327	353	88	86	98	32	30	31	1 180	1 036	1 173
Flygvapenförband	1 072	1 011	1 185	1 036	985	1 089	115	93	98	492	399	450	2 715	2 488	2 822
Central och högre regional ledning	272	274	303	30	22	22	33	32	31	–	–	–	335	328	356
Gemensamma myndigheter och funktioner	555	544	605	37	38	32	25[4]	16	16	133	129	147	750	726	800
Prisreglering[5]	-	605	855	–	280	425	–	–	–	-	85	140	–	970	1 420
	4 477	4 874	5 684	2 226	2 251	2 657	392	373	405	721	693	828	7 816	8 191	9 574
Utgiftsramen för civilförsvaret															
Civilförsvaret	65	77	81	47	29	31	36	29[6]	39	1	1	1	149	136	152
Prisreglering[5]	–	10	16	-	4	5	–	4	5	–	–	–	–	18	26
	65	87	97	47	33	36	36	33	44	1	1	1	149	154	178
Utanför utgiftsramarna															
Övrig verksamhet	18[7]	20	21	5	5	4	22	3	3	3	2	2	48	30	30
Totalt	4 560	4 981	5 802	2 278	2 289	2 697	450	409	452	725	696	831	8 013	8 375	9 782

[1] Verkligt utfall (löpande priser)
[2] Beräknat utfall (prisläge februari 1973)
[3] Fördelning av föreslagna anslag (prisläge februari 1974)
[4] Inkl. 4,7 milj. kr. för anskaffning av datamaskiner
[5] Preliminär fördelning
[6] Härutöver får 20 milj. kr. förbrukas för äldre åtaganden angående skyddsrum
[7] Härutöver har 54,8 milj. kr. förbrukats av medel som har ställts till förfogande på tilläggsstat I och III för bl. a. FN-styrkors verksamhet utomlands

Den ungefärliga fördelningen på avvägningsprogram m. m. framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Avvägnings-program m. m.	Vidmakthållande på kort sikt av befintliga försvarsresurser	Omsättning av äldre och tillförsel av nya försvarsresurser	Forskning och utveckling	Summa
Militära försvaret				
Rörliga markstridsförband	664	1 604	62	2 330
Lokalt bundna markstridsförband	442	440	4	886
Övervattensstridsförband	295	361	14	670
Fjärrstridsförband	295	517	115	927
Luftförsvarsförband	611	532	337	1 480
Central och högre regional ledning	489	626	20	1 135
Allmän försvarsforskning	–	–	144	144
Gemensamma myndigheter och funktioner	506	73	3	582
Prisreglering[1]	600	680	140	1 420
Summa	**3 902**	**4 833**	839	9 574
Civilförsvaret[2]	54	123	1	178
Övrig verksamhet	18	11	1	30
Totalt	**3 974**	**4 967**	841	9 782

[1] Preliminär fördelning
[2] Inkl. prisreglering

Förbättrade värnpliktsförmåner

En arbetsgrupp inom försvarsdepartementet har med utgångspunkt i de av utredningen rörande systemet för förmåner åt värnpliktiga m. fl. avgivna betänkandena (SOU 1972:68 och 69) Värnpliktsförmåner och (SOU 1973:40) Civilförsvarsförmåner och remissutlåtandena över dessa samt synpunkter från politiska ungdomsförbund, värnpliktskonferenser m. m. arbetat fram principiella förslag om ersättningar åt värnpliktiga m. fl. Förslaget har remissbehandlats och arbete med proposition pågår. Jag avser föreslå regeringen att under innevarande riksmöte lägga fram en principproposition i frågan.

I avvaktan på denna proposition har 55 milj. kr. beräknats för att redan från budgetåret 1975/76 förbättra de värnpliktigas förmåner.

Med hänsyn till det allmänna kostnadsläget förordar jag att penningbidraget höjs med en krona för dag för alla värnpliktiga under alla former av tjänstgöring. Detta innebär att penningbidragen kommer att utgå med följande belopp.

Tjänstegrad	Penningbidrag under grundutbildning och repetitionsutbildning i omedelbar anslutning till grundutbildning	Penningbidrag under annan tjänstgöring enligt värnpliktslagen
	A	B
Menig	9:–	12:–
Korpral (gruppbefäl)	10:75	12:–
Korpral (plutons- och kompanibefäl)	12:75	12:–
Furir	14:–	14:–
Överfurir	–	15:50
Sergeant	16:25	18:25
Fänrik, fanjunkare	19:–	21:50
Löjtnant	–	25:–
Kapten och högre	–	29:50

Jag förordar vidare att uttryckningsbidraget för värnpliktig höjs från 400 kr. till 1 000 kr. för att underlätta återgången från grundutbildning till civil verksamhet. För att ytterligare underlätta omställningen från militär till civil verksamhet för värnpliktiga, som t. ex. har familj och därmed särskilt stora ekonomiska behov, förordar jag vidare att de som under grundutbildningen har erhållit familjebidrag får behålla detta under en månad efter utryckningen. Jag förordar också att maximibeloppet för dag för familjepenning för hustru, frånskild hustru och för sådan familjemedlem som i vissa fall föreståt den värnpliktiges hushåll höjs från 17 till 21 kr. Slutligen förordar jag att 1 milj. kr. sätts av för att ytterligare förbättra möjligheterna för ensamstående värnpliktiga att få bostadsbidrag inom ramen för familjebidragsförordningens bestämmelser.

De föreslagna förbättringarna bör genomföras den 1 juli 1975 och i tillämpliga delar gälla också vissa civilförsvarspliktiga och andra som avlönas enligt samma grunder som de värnpliktiga. Beträffande utryckningsbidraget åt värnpliktig förordar jag dock att föreslagen höjning får träda i kraft räknat fr. o. m. den 1 januari 1975. Förbättringarna kräver ändring i familjebidragsförordningen (1946:99) samt i värnpliktsavlöningskungörelsen (1970:676), kungörelsen (1966:414) med vissa bestämmelser om vapenfria tjänstepliktiga och kungörelsen (1962:619) om avlöning m. m. till civilförsvarspliktiga. Jag avser att i annat sammanhang återkomma med förslag till de författningsändringar som behövs.

Prisreglering av beställningsbemyndiganden

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande har min företrädare i juni 1973 utfärdat föreskrifter för redovisning och uppräkning av beställningsbemyndiganden. Av föreskrifterna framgår bl. a. att beställningsbemyndiganden för materielanskaffning m. m. samt forskning och utveckling i anslagsframställning för visst budgetår skall räknas om till det beräknade medelkostnadsläget för budgetåret, dvs. prisläget i februari under budgetåret. Bemyndiganden för att täcka skillnaden mellan den prisutveckling som på detta sätt har beräknats och den verkliga prisutvecklingen skall enligt föreskrifterna tas upp i anslagsframställning för nästkommande budgetår.

Beträffande vissa anslag har prisutvecklingen från februari 1972 till februari 1974 blivit avsevärt kraftigare än vad försvarets materielverk beräknat i anslagsframställningar för budgetåren 1973/74 och 1974/75. Underskottet av prisregleringsbemyndiganden har därigenom blivit så stort att beställningsverksamheten under budgetåret 1974/75 inte kan genomföras enligt upprättade planer, om inte ett tillskott av bemyndiganden erhålls. Jag avser att senare denna dag hemställa att regeringen föreslår riksdagen att reglera del av ifrågavarande underskott i samband med tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75.

Med anledning av de stora underskotten av prisregleringsbemyndiganden har försvarets materielverk hemställt att regeringen inhämtar riksdagens tillstånd att i samband med slutreglering av anslag i prisregleringssyfte i förekommande fall få lämna erforderliga beställningsbemyndiganden för prisreglering. För egen del anser jag att uppkommande underskott av prisregleringsbemyndiganden bör regleras i samband med tilläggsbudgeter i de sällsynta fall då underskotten blir så stora att beställningsverksamheten inte kan genomföras under löpande budgetår.

Beredskapsåtgärder

För budgetåret 1974/75 har riksdagen (prop. 1974:1 bil. 6, FöU 1974:19, rskr 1974:190) bemyndigat Kungl. Maj:t att överskrida utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret om beredskapsstaten för försvarsväsendet sätts i kraft, dvs. vid krigsfara eller krig.

Bemyndigandet att överskrida utgiftsramarna omfattar också beredskapsåtgärder i andra situationer än direkt krigsfara eller krig. Här avses sådana åtgärder som att värnpliktiga av beredskapsskäl kallas in till krigsförbandsövning eller beredskapsövning eller att andra särskilda åtgärder måste vidtas av samma skäl.

Ett motsvarande bemyndigande för regeringen behövs för budgetåret 1975/76 och det bör då i fråga om förhållandena vid krigsfara eller krig knytas till den beredskapsbudget för totalförsvaret som ersätter nuvarande beredskapsstat. Jag förordar alltså att regeringen inhämtar riksdagens

bemyndigande att överskrida utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret, om det behövs av beredskapsskäl.

Huvudtitelns utformning

I huvudtitelns utformning bör följande ändringar genomföras fr. o. m. nästa budgetår.

Delprogrammet 5.18 (anslaget F 18) Bidrag till regionmusiken bör som jag har anfört i anslutning till ramberäkningen för det militära försvaret utgå. I samband därmed bör delprogrammet 5.24 (anslaget F 24) Försvarets datacentral flyttas till den lucka som uppstår efter delprogrammet och anslaget för regionmusiken. Delprogrammet och anslaget för försvarets datacentral bör alltså i fortsättningen ha beteckningen 5.18 (F 18).

Anslaget H 5 Viss signalskyddsmateriel bör i fortsättningen kallas H 5 Signalskydd. Skälet härtill är att anslaget ändrar karaktär genom den överföring av vissa utbildningskostnader som jag har förordat i ramberäkningen för det militära försvaret.

Efter samråd med chefen för utrikesdepartementet förordar jag vidare att anslaget H 9 Biståndsoch katastrofutbildning förs över till tredje huvudtiteln.

Jag vill här också anmäla att personalredovisningen under de olika anslagen i det följande grundas på uppgifter från det datasystem som utnyttjas av ledningsgruppen för minskning av antalet anställda inom försvarsmakten (LEMA). Redovisningen bör därigenom kunna bli noggrannare än tidigare. Samtidigt bör dock observeras att årets personalredovisning inte kan användas för jämförelser med tidigare års beroende på vissa skillnader i redovisningsprinciperna.

Som statsrådet Löfberg har anmält tidigare idag kommer lönekostnadspålägget att höjas till 33 % fr. o. m. den 1 juli 1975. Kostnadsökningen på grund av höjningen av lönekostnadspålägget redovisas i det följande som pris- och löneomräkning under berörda anslag.

Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. för budgetåret 1975/76 fastställa utgiftsramen för det militära försvaret till 8 154 285 000 kr. i prisläge februari 1974 och för civilförsvaret till 151 470 000 kr. i samma prisläge,
2. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret för budgetåret 1975/76 med hänsyn till prisutvecklingen enligt nettoprisindex,
3. bemyndiga regeringen att justera utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret för budgetåret 1975/76 på grund av

över- eller underutnyttjande av utgiftsramarna för budgetåret 1974/75,

4. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1975/76 medge överskridande av utgiftsramarna för det militära försvaret och civilförsvaret om det behövs av konjunktur- eller beredskapsskäl,
5. godkänna vad jag har förordat beträffande förmåner åt värnpliktiga.

DRIFTBUDGETEN *Fjärde huvudtiteln*

A Försvarsdepartementet m. m.

A 1. Försvarsdepartementet

1973/74	Utgift	11 733 914
1974/75	Anslag	11 925 000
1975/76	Förslag	13 500 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	82	of.
Övrig personal	38	of.
	120	**of.**
Anslag		
Lönekostnader	9 310 000	+ 1 410 000
Reseersättningar, *förslagsvis*	312 000	+ 18 000
Lokalkostnader, *förslagsvis*	1 410 000	+ 50 000
Expenser	893 000	+ 97 000
	11 925 000	**+ 1 575 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 13 500 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarsdepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 13 500 000 kr.

A 2. Vissa nämnder m. m.

1973/74	Utgift	6 951 817
1974/75	Anslag	7 302 000
1975/76	Förslag	9 145 000

Från anslaget bestrids utgifter för vapenfrinämnden, värnpliktsnämnden, försvarets centrala företagsnämnd, försvarets centrala arbetarskyddsnämnd, totalförsvarets upplysningsnämnd, försvarets fastighetsnämnd, försvarets personalnämnd, försvarets personalvårdsnämnd, militära arbetstidsdelegationen, försvarets arbetstidsnämnd, totalförsvarets chefsnämnd, fiskeskyddsnämnder inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, försvarets haverikommission, försvarets skolnämnd, försvarets skaderegleringsnämnd, riksvärderingsnämnden, de lokala värderingsnämnderna och sakkunniga för rådgivning i publicitetsfrågor.

Från anslaget utgår vidare bidrag till Centralförbundet Folk och Försvar och Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Vapenfrinämnden		
Handläggande personal	19	of.
Övrig personal	6	of.
Värnpliktsnämnden		
Handläggande personal	2	of.
Övrig personal	3,5	+ 0,5
Försvarets centrala företagsnämnd och försvarets centrala arbetarskyddsnämnd		
Handläggande personal	3	of.
Övrig personal	4	of.
Försvarets fastighetsnämnd		
Handläggande personal	1	of.
Övrig personal	1	of.
Försvarets personalnämnd		
Handläggande personal	2	of.
Övrig personal	1	of.
	42,5	+0,5
Anslag		
Vapenfrinämnden	2 948 000	+ 227 000
Värnpliktsnämnden	510 000	+ 100 000
Försvarets centrala företagsnämnd och försvarets centrala arbetarskyddsnämnd	750 000	+ 90 000
Totalförsvarets upplysningsnämnd	670 000	+ 45 000
Försvarets fastighetsnämnd[1]	336 000	+ 4 000
Försvarets personalnämnd[1]	251 000	+ 24 000
Övriga nämnder	17 000	+ 398 000
Bidrag till		
Centralförbundet Folk och Försvar	775 000	+ 200 000
Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum	1 045 000	+ 755 000
varav engångsanvisning	150 000	+ 550 000
	7 302 000	**+1 843 000**

[1] Ingår i regleringsbrev för budgetåret 1974/75 i posten Övriga nämnder

Vapenfrinämnden

1. Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 335 000 kr., varav 85 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. På grund av ökat antalet sammanträden ökar kostnaderna med 10 000 kr.

Värnpliktsnämnden

3. Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 68 000 kr., varav 15 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

4. Som förstärkning av kansliet behövs en halvtidstjänst som amanuens (+ 31 000 kr.).

Försvarets centrala företagsnämnd och försvarets centrala arbetarskyddsnämnd

5. Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 90 000 kr., varav 15 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

6. Som förstärkning av kansliet behövs en tjänst för kontorist (+ 45 000 kr.).

7. Ersättningarna till ledamöter beräknas öka (+ 7 000 kr.) medan reseersättningarna och kostnaden för expenser beräknas minska (– 47 000 kr.).

Totalförsvarets upplysningsnämnd

8. Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 25 000 kr.

9. För att genomföra en enkät om utbildningsmaterielen i skolorna behövs 30 000 kr. och för konferensmateriel 15 000 kr.

Försvarets fastighetsnämnd

10. Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 35 000 kr., varav 8 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Samtidigt kan hyreskostnaderna tas upp med lägre belopp (– 31 000 kr.).

Försvarets personalnämnd

11. Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 26 000 kr., varav 7 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Övriga nämnder

12. Pris- och löneomräkningen samt anpassning till belastningen medför en ökning av kostnaderna med 398 000 kr., varav 8 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Centralförbundet Folk och Försvar

13. Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 135 000 kr., varav 20 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

14. På grund av större antal konferenser ökar kostnaderna med 15 000 kr.

Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum

15. Pris- och löneomräkningen medför att kostnaderna ökar med 135 000 kr., varav 19 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

16. På grund av beslutad anslutning av personal till statens allmänna

tjänstepensionsreglemente ökar kostnaderna med 70 000 kr.

17. För personalförstärkning för utbildningsverksamheten och administrationen behövs ytterligare en utbildningsintendent samt ökad täckning av den del av förvaltningsintendentens lön som f. n. belastar kursgårdens driftkostnader (+ 115 000 kr.).

18. På grund av ökade kostnader för resor och traktamenten, för inköp av facklitteratur och för intern utbildning behöver 13 000 kr. tillföras.

19. På grund av utökning av kursantalet ökar kostnaderna med 19 000 kr.

20. För att följa upp och analysera resultatet av genomförd utbildning, för försöksverksamhet med utbildning av viss personal samt för utveckling av bl. a. metoder för nya kurstyper samt för utvecklingsråd behövs 57 000 kr.

21. För nybyggnad av hotellflyglar och kurslokaler, ombyggnad av kursgården och administrationsbyggnaden, omisolering av administrationsbyggnaden, nybyggnad av reningsverk samt installation av dusch i hotellrummen behövs som engångsanvisning 1 910 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 9 145 000 kr. För värnpliktsnämnden har medel beräknats för förstärkning av kansliets resurser. För totalförsvarets upplysningsnämnd har medel beräknats för enkät och konferensmateriel. För Centralförbundet Folk och Försvar har jag beräknat ett engångsbelopp om 100 000 kr. för information om 1974 års försvarsutredning. För Stiftelsen Gällöfsta kurscentrum har jag beräknat ett engångsbelopp om 700 000 kr. för vissa ny- och ombyggnadsarbeten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 145 000 kr.

A 3. Kommittér m. m.

1973/74	Utgift	2 329 307
1974/75	Anslag	3 250 000
1975/76	Förslag	3 250 000

Med hänsyn till den beräknade utredningsverksamheten bör anslaget föras upp med 3 250 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 250 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1973/74	Utgift	1 042 191[1]	Reservation	164 002
1974/75	Anslag	1 200 000		
1975/76	Förslag	900 000		

[1] Varav 142 191 kr. på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1973/74.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 900 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.

A 5. Reglering av prisstegringar för det militära försvaret

1973/74	Utgift	—[1]
1974/75	Anslag	970 000 000
1975/76	Förslag	1 420 000 000

[1] Utgifterna har redovisats under övriga anslag inom utgiftsramen för det militära försvaret

Anslaget är avsett att täcka sådana pris- och löneökningar under anslag inom utgiftsramen för det militära försvaret som inträffar från den tidpunkt i vars prisläge anslagen har beräknats intill utgången av det budgetår för vilket de har anvisats. Anslaget är ett s. k. täckningsanslag som inte skall belastas.

Prisregleringen för budgetåret 1973/74

Riksdagen har för budgetåret 1973/74 anvisat 570 milj. kr. till reglering av prisstegringar för det militära försvaret. Beloppet avsåg kompensation för prisstegringar enligt nettoprisindex (NPI) från prisläget februari 1972 till medelprisläget för budgetåret 1973/74.

Prisregleringen av de ramreglerade utgifterna för det militära försvaret sker i enlighet med riksdagens beslut (prop. 1969:1 bil. 6 s. 14, SU 1969:4, rskr 1969:4) fr. o. m. budgetåret 1969/70 på grundval av NPI. Prisregleringen skall motsvara 1/100 av summan av de på driftbudgeten och kapitalbudgeten uppförda anslagen med undantag av prisregleringsanslaget och anslag som har beräknats utöver ramen multiplicerad med skillnaden mellan NPI i februari 1972 och genomsnittsindex för budgetåret 1973/74. I pris- och löneläge februari 1972 var summan av dessa anslag 6 856,9 milj. kr.

Resultatet av beräkningarna av NPI för budgetåret 1973/74 framgår av följande sammanställning (februari 1972 = 100).

Augusti 1973	November 1973	Februari 1974	Maj 1974	Medeltal 1973/74
108,99	112,12	118,17	121,52	115,20

För prisreglering av de rambundna anslagen disponerades alltså [(6 856,9 x 15,20) : 100] 1 042 256 000 kr. Från detta belopp skall emellertid dras 103 039 000 kr. enligt följande sammanställning.

Överutnyttjande av utgiftsramen för 1972/73 (jfr. prop. 1973:1 bil. 6 s. 44 och 49)		101 533 000
Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster		
a) enligt prop. 1974:1 bil. 21 s. 2	686 000	
b) Projekteringskostnader för laboratorium för FOA (äs 1974-02-07)	520 000	1 206 000
Flygtrafikledarskolan i Sturup		1 055 000
Överskridande av förslagsanslagen		
A 2. Vissa nämnder m. m.	30 000	
F 10. Militärhögskolan	44 000	
F 23. Försvarets hundskola	1 050 000	
H 1. Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	60 000	1 184 000
Medel på tilläggsstat III till riksstaten 1973/74 avseende reservationsanslaget A 4. Extra utgifter		300 000
Medelsförbrukning utöver anslag på kapitalbudgeten		194 000
		105 472 000
Avgår		
Återbetalning från SJ av medel som inte utnyttjats för värnpliktigas resor 1970/71 - 1972/73, netto		- 2 433 000
		103 039 000

För prisreglering disponerades alltså totalt (1 042 256 000 – 103 039 000) 939 217 000 kr.

Kungl. Maj:t har i mars, maj och juni 1974 beslutat om överskridanden av vissa anslag på grund av pris- och löneökningar m. m. Genom besluten har sammanlagt 939 659 000 kr. ställts till förfogande för ändamål som avses med resp. anslag.

Skillnaden mellan det totalt medgivna överskridandet och det för prisreglering disponibla beloppet, 442 000 kr., beror på att det exakta beloppet för den i sammanställningen upptagna återbetalningen från SJ inte har kunnat fastställas förrän efter budgetårets utgång. Det överutnyttjande av prisregleringsmedel som härigenom har uppstått kommer att regleras i samband med prisregleringen för innevarande budgetår.

Utvecklingen under budgetåret 1974/75

Hittills beräknade indextal för NPI (februari 1973 = 100) utgör för augusti 1974 118,50 och för november 1974 122,16. Under budgetåret skall indextal beräknas även för februari och maj 1975.

Det tillgängliga materialet beträffande prisutvecklingen pekar mot att de anslagsöverskridanden som kommer att behöva medges på grund av förändringen av NPI kommer att överstiga det för innevarande budgetår anvisade prisregleringsanslaget.

Hemställan

Under avsnittet Ramberäkningar för budgetåret 1975/76 m. m. har jag angett hur jag beräknat kompensationen för pris- och lönestegringar för nästa budgetår. Med hänvisning till vad jag anfört där hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Reglering av prisstegringar för det militära försvaret* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 420 000 000 kr.

A 6. Reglering av prisstegringar för civilförsvaret

1973/74	Utgift	–[1]
1974/75	Anslag	18 200 000
1975/76	Förslag	26 300 000

[1] Utgifterna har redovisats under anslaget G 1

Anslaget avses för att täcka sådana pris- och löneökningar under anslag inom utgiftsramen för civilförsvaret som inträffar från den tidpunkt i vars prisläge anslagen har beräknats intill utgången av det budgetår för vilket de har anvisats. Anslaget är ett s. k. täckningsanslag som inte skall belastas.

Prisregleringen för budgetåret 1973/74

Riksdagen har för budgetåret 1973/74 anvisat 9,6 milj. kr. till reglering av prisstegringar för civilförsvaret. Prisregleringen skall enligt riksdagens beslut (prop. 1972:75, s. 195, FöU 1972:17, rskr 1972:231) ske enligt samma metod som tillämpas för anslagen inom den militära ramen, dvs. under löpande budgetår och på grundval av nettoprisindex (NPI). Metoden och beräkningen av NPI för budgetåret 1973/74 har närmare redovisats under föregående anslag.

Bortsett från prisregleringsanslaget och investeringarna för biståndsoch katastrofutbildningen under anslaget II 6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar var summan av de rambundna anslagen till civilförsvaret för budgetåret 1973/74 125 640 000 kr. För prisreglering av anslagen

inom civilförsvarets utgiftsram disponerades alltså [(125 640 000 x 15,20): 100] 19 097 000 kr. Från detta belopp skall emellertid dras 3 948 000 kr. enligt följande sammanställning.

Medelsförbrukning utöver anslag på på kapitalbudgeten	4 948 000
Avgår:	
Underutnyttjande av utgiftsramen för 1972/73 (jfr prop. 1973:1 bil. 6 s. 44 och 49)	- 1 000 000
	3 948 000

För prisreglering disponerades alltså totalt (19 097 000 – 3 948 000) avrundat 15 150 000 kr.

Kungl. Maj:t har i mars, maj och juni 1974 beslutat om överskridande av anslaget G 1. Civilförsvar på grund av pris- och löneökningar m. m. Genom besluten har sammanlagt 15 150 000 kr. ställts till förfogande för ändamål som avses med anslaget.

Utvecklingen under budgetåret 1974/75

Beräkningen av NPI under innevarande budgetår har jag behandlat under föregående anslag. Det tillgängliga materialet beträffande prisutvecklingen tyder på att de anslagsöverskridanden som kommer att behöva medges på grund av förändringen av NPI kommer att överstiga det för innevarande budgetår anvisade prisregleringsanslaget.

Hemställan

Under avsnittet Ramberäkningar för budgetåret 1975/76 m. m. har jag angett hur jag har beräknat kompensationen för pris- och lönestegringar för nästa budgetår. Med hänvisning till vad jag anfört där hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Reglering av prisstegringar för civilförsvaret* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 26 300 000 kr.

B Arméförband

Verksamheten under huvudprogrammet Arméförband budgeteras på ett antal primäruppdrag inom huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet, Materielanskaffning, Anskaffning av anläggningar m. m. samt Forskning och utveckling. Verksamheten finansieras från följande anslag.

B 1. Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet
B 2. Arméförband: Materielanskaffning
B 3. Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner
B 4. Arméförband: Forskning och utveckling
III 1. Arméförband: Anskaffning av anläggningar

B 1. Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet

1973/74	Utgift	1 916 990 982
1974/75	Anslag	1 824 000 000
1975/76	Förslag	2 018 110 000

Under anslaget bedrivs dels allmän ledning och förbandsverksamhet, operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt grundutbildning och repetitionsutbildning av värnpliktiga inom armén, dels allmän ledning och förbandsverksamhet inom hemvärnet.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för armén	Föredraganden
Arméförband:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	616 315	725 359	696 899
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	84 609	80 445	79 800
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	178 280	203 350	200 095
Grundutbildning av värnpliktiga	765 053	831 269	834 359
Repetitionsutbildning av värnpliktiga	232 288	245 653	245 313
Allmän ledning och förbandsverksamhet, hemvärnet	39 550	43 283	42 803
Kostnader	1 916 095	2 129 359	2 099 269
Avgår:			
Överplanering	– 74 939	– 105 629	– 80 629
Utbetalningar	1 841 156	2 023 730	2 018 640

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för armén	Föredraganden
Tillkommer:			
Utbetalningar föranledda av före budgetåret genomförd motsvarande verksamhet	+ 18 037	+ 17 050	+ 17 050
Avgår:			
Avlöningar till viss personal i verkstadsdrift	– 16 702	–	–
Beräknade utbetalningar efter budgetåret	– 18 491	– 17 580	– 17 580
Medelsbehov	**1 824 000**	**2 023 200**	**2 018 110**

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Chefen för armén	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	2 750	+ 78	+ 78
Kompaniofficerare	1 871	– 1	– 1
Plutonsofficerare m. fl.	4 507	+ 115	+ 115
Civilmilitär personal			
Teknisk personal	1 100	+ 28	+ 28
Läkare (veterinärer)	30	of.	of.
Övrig personal	7	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	100	– 26	– 26
Kompaniofficerare	212	of.	of.
Civil personal			
Handläggande personal	79	+ 4	+ 4
Övrig personal	8 534[1]	– 275	–275
	19 190	– 77	– 77

[1] Härav 2 851 extra anställda utöver fastställd personalförteckning

Chefen för armén

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 229 126 000 kr., varav 32,2 milj. kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) För driften av försvarets personalserveringar behövs ca tio nya ekonomibiträden. Pensionsåldershöjningen för viss militär personal medför att ca 160 nya tjänster tillkommer under budgetåret (+ 5 087 000 kr.).

b) Kostnaderna för f. d. fälttygkårsstaben har förts över till annat anslag (– 1 100 000 kr.).

2. Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Överföring av elevkostnader vid totalförsvarets signalskyddsskola till andra anslag innebär att kostnaderna under primäruppdraget minskar med 540 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) För organisationsförändringar vid vissa skolor och för vissa nya tjänster beräknar chefen för armén 461 000 kr.

b) För vakansuppfyllnad begärs 2 milj. kr.

c) Pågående rationalisering av fredsorganisationen beräknas medföra att antalet civilanställda minskar (– 15 466 000 kr.).

d) För åtgärder rörande övertalig personal beräknar arméchefen en ökning med 5 392 000 kr.

e) Vissa personalkostnader föreslås bli överförda till andra primäruppdrag under anslaget (– 8 436 000 kr.).

f) Medel för utökade värnpliktsförmåner rörande familjebidrag och resor förs över till aktuella primäruppdrag (– 8 000 000 kr.).

g) För hyror för nytillkomna byggnader och anläggningar m. m. begärs ytterligare 4,5 milj. kr.

h) Genomförandet av ny organisation i lägre regional och lokal instans (OLLI) ökar kostnaderna med 3 milj. kr. För ökade förrådskostnader i samband därmed behövs ytterligare ca 1,7 milj. kr.

i) Övriga förändringar medför att kostnaderna ökar med 8 462 000 kr., varav 4 milj. kr. utgör bilskattemedel som förts över från andra primäruppdrag.

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

Med hänsyn till att de krigsorganisatoriska förändringarna minskar och att den sänkta ambitionsnivån för mobiliseringsberedskap behålls kan kostnaderna minskas med 14 538 000 kr.

3. Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

a) Lönekostnaderna ökar bl. a. på grund av förbättrad fördelning mellan primäruppdragen och ökat antal kurser för anställda vid förvaltningar inom OLLI-projektet (+ 5 473 000).

b) Minskat antal elev- och tjänstgöringsdagar för värnpliktiga medför

minskade kostnader (– 4 233 000 kr.). Ökad utbildning på ny materiel medför att ammunitionskostnaderna ökar (+ 933 000 kr.).

4. Grundutbildning av värnpliktiga

Genom ett ökat utnyttjande av befäl inom primäruppdraget ökar lönekostnaderna. Antalet inryckande värnpliktiga minskar med 2 500 till 37 800 bl. a. på grund av att omsättningsbehovet för krigsorganisationen ändras. Sammanlagt minskar kostnaderna med 15 417 000 kr.

5. Repetitionsutbildning av värnpliktiga

Antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga beräknas uppgå till 1 666 000 (+ 167 000), vilket innebär att repetitionsutbildningen kommer att omfatta ca 105 000 (+ 5 000) värnpliktiga. Ungefär 3/5 av dessa genomför försöksvis avkortad krigsförbandsövning. På grund av att kvalitativa förbättringar av repetitionsutbildningen har bedömts vara nödvändiga vid vissa förband minskas avkortningen av krigsförbandsövningar för 11 000 värnpliktiga vid främst lokalförsvarsförband från två veckor till en vecka. Vidare planeras en återgång till särskild övning av tidigare omfattning för plutonsbefälsvärnpliktiga vid brigadförband. Av den angivna ökningen av antalet tjänstgöringsdagar är 111 000 hänförliga till den minskade avkortningen. Åtgärden beräknas utöver personallöner kosta 10 milj. kr. Sammanlagt minskar kostnaderna med 992 000 kr.

6. Allmän ledning och förbandsverksamhet, hemvärnet

Övningsverksamheten beräknas bli något större än under föregående budgetår. På grund av fortsatt rationalisering beräknas dock kostnaderna kunna minska ytterligare (– 362 000 kr.).

Föredraganden

Under primäruppdraget för allmän ledning och förbandsverksamhet kan jag godta arméchefens beräkningar av medelsbehovet för ekonomibiträden. Jag har även räknat medel för de ytterligare kostnader som enligt min bedömning föranleds av den beslutade pensionsåldershöjningen för viss militär personal (B 1 a). Jag har vidare beräknat medel för vissa nya tjänster m. m. som bedömts nödvändiga (C 1 a). I likhet med chefen för armén räknar jag med att antalet anställda inom armén minskar samt att åtgärder för övertalig personal är nödvändiga. Jag godtar de kostnadsberäkningar arméchefen har gjort i dessa avseenden (C 1 c–d). Under primäruppdraget har jag vidare beräknat medel för att täcka förluster i marketenterirörelser och för arméns behov av tjänster från regionmusiken.

Jag har däremot inte beräknat medel för att täcka prisstegringar för underhåll av arméemateriel.

Under primäruppdragen för grundutbildning av värnpliktiga kan jag godta chefens för armén kostnadsberäkning som bygger på ett något minskat antal tjänstgöringsdagar, totalt ca 10 milj. dagar. Jag har dessutom beräknat medel för den förbättring av värnpliktsförmånerna

som jag har redogjort för i det föregående.

Jag har inte något att erinra mot arméchefens förslag beträffande primäruppdragen för operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, för utbildning till och av fast anställd personal m. fl., för repetitionsutbildning av värnpliktiga samt för hemvärnet.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 018 110 000 kr.

B 2. Arméförband: Materielanskaffning

1973/74	Utgift	701 567 607
1974/75	Anslag	598 800 000
1975/76	Förslag	736 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar sådant materielunderhåll som inte är en direkt följd av materielens förrådshållning eller utbildning och övningar vid förbanden, anskaffning av alla förnödenheter för krigsorganisationens utrustnings- och ersättningsbehov samt anskaffning av viss materiel för fredsbruk.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1974 924 384 324 kr. För budgetåret 1974/75 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 780 milj. kr. och anvisat ett anslag av 598,8 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 blir (924 384 324 + 780 000 000 – 598 800 000) 1 105 584 324 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Arméförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammen						
Fördelningsförband m. m.	28 800		23 000	40 900		
Infanteribrigad m. m.	5 900		3 100	4 600		
Norrlandsbrigad m. m.	2 400		1 400	1 900		
Pansarbrigad m. m.	7 900		12 700	11 900		
Centrala och högre regio-		84 200			85 300	85 600

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
nala lednings- och underhållsförband	1 700		1 900	1 900		
Lokalförsvarsförband	3 500		12 700	11 100		
Gemensamma produktionsresurser	15 700[1]		50 500[2]	13 300		
Arméförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammen						
Fördelningsförband m. m.	325 000		255 100	176 300		
Infanteribrigad m. m.	139 000		371 000	195 500		
Norrlandsbrigad m. m.	58 000		135 200	72 700		
Pansarbrigad m. m.	36 000		84 200	68 900		
Centrala och högre regionala ledningsförband och underhållsförband	14 000	649 200	34 300	27 600	1 371 400	747 600
Lokalförsvarsförband	70 000		135 800	105 100		
Hemvärnet	1 000		2 600	1 800		
Gemensamma produktionsresurser	180 900[3]		618 200[4]	99 700		
Arméförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammen						
Fördelningsförband m. m.	6 570		8 900	5 900		
Infanteribrigad m. m.	970		4 480	4 120		
Norrlandsbrigad m. m.	400		1 590	1 460		
Pansarbrigad m. m.	340		1 680	1 540		
Centrala och högre regionala ledningsförband och underhållsförband	3 370	20 520	5 010	4 600	37 500	29 000
Lokalförsvarsförband	5 770		9 290	8 530		
Gemensamma produktionsresurser	2 800		6 550[5]	2 850		
Kostnader	910 020	753 920	1 779 200	862 200	1 494 200	862 200
Reducering på grund av överplanering	- 130 020	– 155 120	– 209 200	– 102 200	– 294 200	– 126 200
Medelsbehov	–	598 800	–	760 000	–	736 000
Bemyndigandebehov	780 000	–	1 570 000	–	1 200 000	–

[1] I beloppet ingår 8,1 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden

[2] I beloppet ingår 41,2 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 20 milj. kr. utgör korrektion för saldo

[3] I beloppet ingår 113,9 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden

[4] I beloppet ingår 535,3 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 265 milj. kr. utgör korrektion för saldo

[5] I beloppet ingår 3,7 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden

Chefen för armén

Anslaget bör föras upp med 760 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 1 570 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandena för fördelningsförband m. m. är avsedda främst för att anskaffa spaningsradar som ingår i luftvärnsrobotsystem 70, vindviseringsradar till artilleriet, ammunition främst till artilleriet, infanterikanonvagn 91, vissa standardfordon och motorcyklar. Vidare avses bemyndiganden för att fortsätta renoveringen av luftvärnets 40 mm-pjäser och moderniseringen av sjukvårdsutrustningen för förbandsplatsgrupper.

För infanteribrigader m. m. och norrlandsbrigader m. m. begärs bemyndiganden främst för att anskaffa ny brigadartilleripjäs med centralinstrument, spaningsradar för luftvärnsrobotsystem 70, ammunition till infanterikanonvagn 91, lysraketer och motorcyklar. Vidare avses bemyndiganden för en fortsatt modernisering av utrustningen för förbandsplatsplutoner.

Beställningsbemyndigandena för pansarbrigader m. m. avses främst för fortsatta renoveringsåtgärder för stridsvagn 101/102 och 103 och för anskaffning av lysraketer och motorcyklar samt för en fortsatt modernisering av sjukvårdsutrustningen för förbandsplatsgrupper och -plutoner.

För centrala och högre regionala ledningsoch underhållsförband begärs beställningsbemyndiganden främst för att anskaffa personbilar och motorcyklar samt för att fortsätta moderniseringen av krigssjukhusen.

Beställningsbemyndigandena för lokalförsvarsförbanden är avsedda främst för person- och lastbilar, motorcyklar samt kortvågsstationer. Vidare avses bemyndiganden för att fortsätta moderniseringen av förbandsplatsgrupper.

För gemensamma produktionsresurser begärs beställningsbemyndiganden främst för fasta signalanläggningar samt materiel för fredssjukvård.

För samtliga delprogram avses beställningsbemyndiganden för intendenturmateriel användas främst för att anskaffa beklädnadsmateriel för bl. a. kvinnlig personal samt viss förplägnadsmateriel.

Av begärda bemyndiganden avses 580,2 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1975/76 från prisläge februari 1974 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 196,1 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 99,1 milj. kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 och beräknat underskott av sådana bemyndiganden från budgetåret 1974/75 till ett belopp av 285 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Vid beräkningen har jag utgått från att det beräknade underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 enligt gällande föreskrifter skall tas upp i anslagsframställning för budgetåret 1976/77. Jag kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 regleras i samband med tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75.

Av beställningsbemyndigandet avses ca 235 milj. kr. för att anskaffa nytt fältartilleri (haubits 77) och ca 180 milj. kr. för spaningsradar till luftvärnsrobotsystem 70.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 1 569 584 324 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till underskottet av prisregleringsbemyndiganden från tidigare budgetår samt till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1974/75 och 1975/76. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 blir ca 1 600 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för arméförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 200 000 000 kr.,
2. till *Arméförband: Materielanskaffning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 736 000 000 kr.

B 3. Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1973/74	Utgift	42 230 000
1974/75	Anslag	44 000 000
1975/76	Förslag	46 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för armén. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för armén	Föredraganden
Befästningars delfond			
Arméförband: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	200	300	300
Kasernbyggnaders delfond			
Arméförband: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	43 800	45 700	45 700
Kostnader = medelsbehov	**44 000**	**46 000**	46 000

Chefen för armén

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	300
	300
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
1. Kasernrenoveringar	20 000
2. Iståndsättning av matinrättningar	3 500
3. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	7 700
4. Iståndsättning av förråd och stabs- och förvaltningslokaler till följd av organisationsändringar	4 500
5. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	10 000
	45 700
Totalt	**46 000**

Befästningars delfond

1. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 300 000 kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1. F. n. pågår renovering av kaserner vid P 1, P 6, P 7, Ing 2 och S 2. Av totalt 21 kaserner som är aktuella att renovera vid dessa förband har hittills sju kaserner färdigställts. Ytterligare fem kaserner beräknas bli färdiga under innevarande budgetår. För fortsatta renoveringsarbeten vid

angivna förband beräknas ett medelsbehov av 20 milj. kr. för nästa budgetår.

2. Behovet av att iståndsätta matinrättningar vid arméns förband har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 84). För nästa budgetår beräknas ett medelsbehov av 3,5 milj. kr. för detta ändamål.

3. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 7,7 milj. kr. för nästa budgetår. Organisationsförändringar m. m., vars omfattning inte nu kan förutses, kräver omdisponering, anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m.

4. För iståndsättning av förråd och stabs- och förvaltningslokaler till följd av organisationsändringar i lägre regional och lokal instans beräknas ett medelsbehov av 4,5 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att fullfölja de iståndsättningsarbeten som ingår i etapperna 2 och 3 av omorganisationen.

5. För vissa tekniska försörjningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 10 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att modernisera och förnya installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta äldre vägar och planer samt byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 46 000 000 kr.

B 4. Arméförband: Forskning och utveckling

1973/74	Utgift	64 299 544
1974/75	Anslag	50 000 000
1975/76	Förslag	60 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar tillämpad, objektbunden forskning, utveckling och försök beträffande materiel för armén.

Verksamheten inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1974 45 700 456 kr. För budgetåret 1974/75 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 55 milj. kr. och anvisat ett anslag av 50 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 blir (45 700 456 + 55 000 000 – 50 000 000) 50 700 456 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.).

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76			
			Chefen för armén		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Arméförband: Tillämpad objektbunden forskning, utveckling och försök för delprogrammen						
Fördelningsförband m. m.	16 000		14 500	19 200		
Infanteribrigad m. m.	13 000		12 000	16 400		
Norrlandsbrigad m. m.	3 000		3 400	6 000		
Pansarbrigad m. m.	8 000		19 700	14 900		
Centrala och högre regionala lednings- och underhållsförband	2 300	62 300	3 500	2 100	91 000	77 000
Lokalförsvarsförband	3 000		2 200	2 700		
Hemvärnet	100		100	100		
Gemensamma produktionsresurser	22 200[1]		54 000[2]	15 600		
Kostnader	**67 600**	**62 300**	**109 400**	**77 000**	**91 000**	**77 000**
Reducering på grund av överplanering	– 12 600	– 12 300	– 20 000	– 17 000	– 21 000	– 17 000
Medelsbehov	–	**50 000**	–	**60 000**	–	**60 000**
Bemyndigandebehov	***55 000***	–	***89 400***	–	***70 000***	–

[1] I beloppet ingår 7,2 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden

[2] I beloppet ingår 34,4 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 18,4 milj. kr. för korrektion av saldo

Chefen för armén

Anslaget bör föras upp med 60 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 89,4 milj. kr. inhämtas.

Under budgetåret 1975/76 inriktas forsknings- och utvecklingsverksamheten i huvudsak på utveckling av komponenter för att modifiera befintliga stridsfordon och på att studera framtida sambands-, luftvärns- och pansarvärnssystem. Försök utförs med bl. a. ny bandvagn och artilleriammunition. Framställning enligt det s. k. tvåstegsförfarandet kommer att ges in om att utveckla komponenter för modifiering av stridsfordon.

Av begärda bemyndiganden är 34,4 milj. kr. avsedda för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under 1975/76 från prisläge februari 1974 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 11,5 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 4,5 milj. kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 och beräknat underskott av sådana bemyndiganden från budgetåret 1974/75 till ett belopp av 18,4 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Vid beräkningen har jag utgått från att det beräknade underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 enligt gällande föreskrifter skall tas upp i anslagsframställning för budgetåret 1976/77. Jag kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 regleras i samband med tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 60 700 456 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till underskottet av prisregleringsbemyndiganden från tidigare budgetår samt till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1974/75 och 1975/76. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 blir också ca 55 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilken forskning m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att forskning och utveckling för arméförband får beställas inom en kostnadsram av 70 000 000 kr.,
2. till *Arméförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 60 000 000 kr.

C Marinförband

Verksamheten under huvudprogrammet Marinförband budgeteras på ett antal primäruppdrag inom huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet, Materielanskaffning, Anskaffning av anläggningar m. m. samt Forskning och utveckling. Verksamheten finansieras från följande anslag.

C 1. Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet
C 2. Marinförband: Materielanskaffning
C 3. Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner
C 4. Marinförband: Forskning och utveckling
III 2. Marinförband: Anskaffning av anläggningar

C 1. Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet

1973/74	Utgift	638 734 210
1974/75	Anslag	593 460 000
1975/76	Förslag	691 350 000

Under anslaget bedrivs allmän ledning och förbandsverksamhet, operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt grundutbildning och repetitionsutbildning av värnpliktiga inom marinen.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för marinen	Föredraganden
Marinförband:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	260 900	306 200	306 700
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	54 290	62 700	62 550
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	61 800	75 100	75 600
Grundutbildning av värnpliktiga	237 170	274 000	274 550
Repetitionsutbildning av värnpliktiga	25 200	29 500	29 250
Kostnader	639 360	747 500	748 650
Avgår:			
Överplanering m. m.	-35 900	-20 000	-20 000
Utbetalningar	603 460	727 500	728 650
Tillkommer:			
Utbetalningar föranledda av före budgetåret genomförd motsvarande verksamhet	+14 200	+14 200	+14 200

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för marinen	Föredraganden
Avgår:			
Isbrytarverksamhet	-10 000	-10 000	-10 000
Beräknade utbetalningar efter budgetåret	-14 200	-18 800	-18 800
Intäkter för tjänster till annan myndighet		- 1 600	-1 600
För höga internpriser m. m.		-21 100	-21 100
Medelsbehov	593 460	690 200	691 350

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Chefen för marinen	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	683	+ 13	+ 13
Kompaniofficerare	1 016	- 21	- 21
Plutonsofficerare och meniga	1 886	+ 7	+ 7
Civilmilitär personal			
Teknisk personal	125	- 6	- 6
Läkare	7	of.	of.
Övrig personal	11	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	9	of.	of.
Kompaniofficerare	17	- 1	- 1
Civil personal			
Handläggande personal	122	- 2	- 2
Övrig personal	3 614	- 52	- 52
	7 490	- 62	- 62

Chefen för marinen

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 73 700 000 kr., varav 12 milj. kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) Vissa personalkostnader fördelas om till andra primäruppdrag (– 4 000 000 kr.).

b) Pjäsverkstaden vid Sydkustens örlogsbas blir s. k. förbandsbunden verkstad fr. o. m. budgetåret 1975/76. Härigenom minskar personalkostnaderna med 2,1 milj. kr.

c) Överföring av fasta maskintjänster vid sjökrigsskolan till fortifikationsförvaltningen med anledning av omorganisation minskar kostnaderna med 200 000 kr.

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

Kostnaderna för materielunderhåll ökar med 1,1 milj. kr.

3. Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Budgetteknisk överföring av lönekostnader till primäruppdraget Grundutbildning av värnpliktiga minskar kostnaderna med 400 000 kr.

4. Grundutbildning av värnpliktiga

a) Budgetteknisk överföring av lönekostnader från primäruppdraget Utbildning till och av fast anställd personal m. fl. ökar kostnaderna med 400 000 kr.

b) Kostnaderna för materielunderhåll ökar med 1 milj. kr.

C. Uppgiftsförändringar

1. Allmän ledning och förbandsverksamhet

a) Överföring av viss personal från armén ökar kostnaderna med 300 000 kr.

b) Överföring av personal från försvarets materielverk ökar kostnaderna med 1 milj. kr.

c) Felaktigt budgeterade löner för armépersonal ökar kostnaderna med 700 000 kr.

d) Tillkomsten av nya isbrytare ökar värnpliktskostnaderna m. m. med 400 000 kr.

e) Kostnaderna för bränsle, el och drivmedel ökar med 10,1 milj. kr. Överföring av lönekostnader till primäruppdraget Grundutbildning av värnpliktiga minskar kostnaderna med 1,7 milj. kr.

Härutöver begär chefen för marinen inom ramen för tillgängliga resurser nya tjänster för bl. a. isbrytarpersonal. Dessutom begär marinchefen 2,2 milj. kr. för att bestrida kostnaderna för viss sjömätningsverksamhet.

2. Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

a) Kostnaderna för personal minskar med 300 000 kr.

b) Krigsorganisatoriska förändringar ökar kostnaderna med 500 000 kr.

c) Större omfattning av krigsförbandsövningar innebär ökade kostnader för övningsledning m. m. med 200 000 kr.

d) De sammanlagda kostnaderna för underhåll av minutläggare och torpeder minskar med 100 000 kr.

e) Materielunderhållskostnader har på grund av förändringar i rustningsvolymen förts över från primäruppdraget Grundutbildning av värnpliktiga (+ 500 000 kr.).

3. Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

a) Kostnaderna för rekrytering av plutonsofficerselever bedöms minska med 300 000 kr. Den ökade repetitionsutbildningen medför att författningsenlig tjänstgöring för reservofficerare minskar. (– 200 000 kr.).

b) Ett lägre antal elever på vissa kurser medför minskning av övningskostnaderna med 100 000 kr.

c) Omfördelning från primäruppdraget Grundutbildning av värnpliktiga medför en kostnadsökning med 200 000 kr.

4. Grundutbildning av värnpliktiga

a) Rationaliseringar i jour- och beredskapstjänsten samt minskning av tillfälligt anställd personal medför en kostnadsminskning med 800 000 kr.

b) Värnpliktskostnaderna minskar med 800 000 kr. på grund av minskat antal inkallade värnpliktiga.

c) På grund av ändrat internpris för värnpliktiga bör vissa lönekostnader föras över från primäruppdraget Allmän ledning och förbandsverksamhet (+ 5 800 000 kr.).

d) Kostnaderna för bränsle, el och drivmedel ökar med 9,8 milj. kr.

e) Rationaliseringar av fartygsunderhållet medför kostnadsbesparingar på 2 milj. kr.

f) Övningskostnaderna minskar med 1,5 milj. kr. på grund av färre tjänstgöringsdagar, mindre kostnadskrävande utbildning samt vissa ambitionssänkningar i vad avser utbildningen.

g) Omföring mellan primäruppdrag minskar kostnaderna med 400 000 kr.

5. Repetitionsutbildning

Verksamhetens omfattning har utökats i förhållande till 1974/75 års repetitionsutbildning. Detta innebär en kostnadsökning med 1,4 milj. kr. Repetitionsutbildningen genomförs huvudsakligen i form av särskild övning för befäl samt krigsförbandsövning för prioriterade förband.

Föredraganden

Antalet anställda inom marinen skall i enlighet med överbefälhavarens direktiv minska. Det är angeläget att de föreskrivna personalminskningarna kan genomföras i planerad omfattning.

Under primäruppdraget för allmän ledning och förbandsverksamhet har jag i huvudsak godtagit chefens för marinen förslag. Jag har därvid räknat med att en ny isbrytare bemannas i enlighet med marinchefens förslag. I min beräkning ingår kostnader med anledning av pensionsåldersförändringar. Jag har vidare beräknat medel för regionmusik och för förluster m. m. i marketenterirörelser. Jag är däremot inte beredd att nu godta chefens för marinen förslag om överföring av löner för viss personal.

Under primäruppdraget för grundutbildning av värnpliktiga har jag beräknat medel för den förbättring av värnpliktsförmånerna som jag har redogjort för tidigare.

Jag har inte något att erinra mot marinchefens förslag beträffande primäruppdragen för operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, för utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt för repetitionsutbildning av värnpliktiga.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 691 350 000 kr.

C 2. Marinförband: Materielanskaffning

1973/74	Utgift	421 489 011
1974/75	Anslag	327 100 000
1975/76	Förslag	353 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar dels underhåll på grund av generalöversyner av stridsfartyg, haverier m. m. samt sådant materielunderhåll som regleras genom centrala direktiv, dels anskaffning och modernisering av fartygsmateriel m. m., anskaffning av vissa maskiner m. m. samt anskaffning av intendentur- och sjukvårdsmateriel för marinförband.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1974 954 010 989 kr., varvid hänsyn har tagits till Kungl. Maj:ts beslut att bemyndiganden om 5,5 milj. kr. inte har fått utnyttjas under budgetåret 1973/74. Motsvarande bemyndigandebelopp har i stället fått utnyttjas under anslaget Marinförband: Forskning och utveckling. För budgetåret 1974/75 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 581,7 milj. kr. och anvisat ett anslag av 327,1 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 blir (954 010 989 + 581 700 000 – 327 100 000) 1 208 610 989 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Marinförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammen						
Helikopterförband	8 500		8 400	8 400		
Ytattackförband m. m.	10 500		16 200	14 400		
Ubåtsförband	7 300	47 800	7 200	7 600	70 700	52 200
Minröjningsförband	4 800		4 500	4 000		
Gemensamma produktionsresurser	24 900[1]		34 400[2]	19 000		
Marinförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammen						
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhålls-förband m. m.	27 150		19 600	19 000		
Helikopterförband	12 850		5 150	9 750		
Ytattackförband m. m.	195 750		259 750	140 500		
Ubåtsförband	17 150	296 400	15 300	33 400	594 700	360 300
Minröjningsförband	4 500		7 250	6 950		
Fasta kustartilleriförband	85 700		41 250	58 700		
Rörliga kustartilleriförband	13 000		35 100	19 000		
Gemensamma produktionsresurser	183 500[3]		296 000[4]	73 000		
Marinförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammen						
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhålls-förband m. m.	3 300	3 600	3 600	3 400	4 550	3 900
Gemensamma produktionsresurser	400		950[5]	500		
Kostnader	599 300	347 800	754 650	417 600	669 950	416 400
Reducering på grund av överplanering	−17 600	− 20 700	−15 850	−57 600	−69 950	−63 400
Medelsbehov	–	327 100	–	360 000	–	353 000
Bemyndigandebehov	581 700	–	738 800	–	600 000	–

[1] I beloppet ingår 8,5 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[2] I beloppet ingår 15,7 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[3] I beloppet ingår 134,8 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[4] I beloppet ingår 241,4 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[5] I beloppet ingår 450 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden

Chefen för marinen

Anslaget bör föras upp med 360 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 738,8 milj. kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandena för gemensamma ledningsbas- och underhållsförband m. m. är avsedda bl. a. för fortsatt anskaffning av främst transportfartyg och transportbåtar samt bogserbåtar och övrig båtmateriel.

Beträffande vapenmateriel behövs bemyndiganden främst för att anskaffa materiel till basförband, viss ammunition, förrådsutrustning för torpeder, materiel för avmagnetiseringsstation och kabelnät i baser samt för att modifiera marinens kustspaningsradar. Vidare behövs bemyndiganden för anskaffning av materiel för modernisering av luftvärn, revidering av ammunition, modifiering av radiomateriel, anskaffning av diverse telemateriel och anskaffning av ABC-skyddsmateriel.

Beträffande sjukvårdsmateriel begärs bemyndiganden främst för att se över sjukvårdsplutonernas utrustningar, modernisera läkemedelsutrustningen, täcka brister i fråga om krigsutrustningen och ersättningsmaterielen samt för att beredskapslagra vaccin.

Beställningsbemyndigandena för helikopterförband är avsedda för anskaffning av helikoptermateriel och testutrustning samt reservdelar för vapenmateriel till helikopter.

Bemyndigandena avses även för att underhålla marinens helikoptermateriel.

Beställningsbemyndigandena för ytattackförband m. m. avses för att anskaffa materiel till patrullbåtarna samt för att anskaffa ytterligare ett minfartyg. Därjämte har för torpedbåt av typ Spica T 131 planerats in ett ytterligare bemyndigande för vissa från säkerhetssynpunkt m. m. nödvändiga kompletteringsarbeten samt för att täcka ökade provturskostnader (bränsle m. m.). Vidare är bemyndigandena avsedda för fortsatt anskaffning av ny ammunition till automatpjäser, revidering av ammunition till automatpjäser, modifiering och inköp av reservdelar till torpeder, nyanskaffning av minmateriel, radarvarnare och övrig motmedelsmateriel samt anskaffning av radiomateriel.

Bemyndigandena avses även för att genomföra generalöversyner av ytattackfartyg och för underhåll av motorer och gasturbiner.

Beställningsbemyndigandena för ubåtsförband avses för räddningsubåten och för smärre moderniseringsarbeten samt för att fortsätta anskaffningen av torpeder, teleutrustning och ersättningsbatterier för ubåtar.

Bemyndigandena avses även för att genomföra generalöversyner av ubåtar.

Beställningsbemyndigandena för minröjningsförband behövs bl. a. för konstruktion av minjaktfartyg.

Beträffande vapenmateriel är bemyndigandena avsedda för anskaffning av ny ammunition till automatpjäser, fortsatt anskaffning av minröjningsmateriel och anskaffning av radiomateriel.

Bemyndigandena avses även för att genomföra generalöversyner av flottans minröjningsfartyg.

Beställningsbemyndigandena för fasta kustartilleriförband avses främst för att anskaffa materiel till 12 cm tornbatterier

(ERSTA) som t. ex. viss eldledningsmateriel, ammunition och telemateriel. Bemyndiganden behövs vidare för modernisering av kustartilleriets luftvärn, installation av artilleri- och telemateriel, störtning av ammunition, anskaffning av minmateriel för fasta minspärrtroppar, modernisering av närspaningsradar samt anskaffning av diverse telemateriel.

Beställningsbemyndigandena för rörliga kustartilleriförband är avsedda främst för anskaffning av terrängfordon, ljuddämpning av elverk, installation i stabskärror, revidering av ammunition, modifiering av radiomateriel och anskaffning av diverse robot- och trådsignalmateriel. Vidare behövs bemyndiganden för att fortsätta anskaffningen av transport- och bogserbåtar samt minarbetsbåtar.

Beställningsbemyndigandena för gemensamma produktionsresurser avses bl. a. för att modernisera övervattensfartyg och ställa i ordning hjälpfartyg. Bemyndiganden begärs också för att anskaffa skeppsteknisk materiel som inte är hänförd till speciellt delprogram samt för att täcka diverse gemensamma kostnader.

Beträffande vapenmateriel är bemyndigandena avsedda för störtning av föråldrad ammunition samt för att täcka diverse gemensamma kostnader.

Vidare behövs bemyndiganden för att anskaffa viss fordonsmateriel, utbildningsmateriel samt för att täcka diverse gemensamma kostnader.

Bemyndiganden avses även för att anskaffa vissa maskiner m. m. som exempelvis arbetsmaskiner och verkstadsutrustning m. m. för marinens verkstäder och baser, vissa lyftanordningar och hanteringsredskap, omformaraggregat för fartygsanslutning vid kaj samt utrustning för vissa krigsreparationsanstalter.

Beträffande intendenturmateriel avses bemyndiganden för att anskaffa bl. a. beklädnad, kaserninventarier, renhållningsmateriel och övriga intendenturförnödenheter. Bemyndiganden avses vidare för att anskaffa förplägnadsmateriel och livsmedel samt för att täcka brister i fråga om krigsförplägnadsmateriel.

Bemyndigandena för sjukvårdsmateriel avses för utrustning till läkar- och tandläkarmottagningar samt för utbildning och övningar.

Bemyndigandena avses även för vissa kostnader vid verkstäder och för övriga centralt föreskrivna underhållsåtgärder på vapen- och skeppsteknisk materiel samt för att bestrida kostnader för haverier, dataproduktion m. m.

Av begärda bemyndiganden är 257,6 milj. kr. avsedda för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under 1975/76 från prisläge februari 1974 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 109,6 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 128 milj. kr.

c) underskott på prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 med 20 milj. kr.

Utöver de i sammanställningen redovisade beställningsbemyndigandena och betalningsmedlen begär chefen för marinen ett beställningsbemyndigande om 65,4 milj. kr. för att anskaffa en fjärde ubåt i Näckenserien. Till detta kommer ett beställningsbemyndigande om 15,2 milj. kr. för prisreglering.

Försvarets materielverk

Försvarets materielverk har som produktions- och fackmyndighet lämnat bl. a. följande synpunkter.

För att minska underhållskostnaderna har olika rationaliseringsåtgärder vidtagits såväl på central som regional nivå. Fortlöpande pågår verksamhet med att öka systematiseringen av underhållsrutinerna, tillämpa utbytessystem med hela komponenter samt öka ett förebyggande och förenklat underhåll genom att utveckla testrutiner och kontrollåtgärder.

För att på sikt minska underhållskostnaderna är vissa åtgärder under utveckling. Bland dessa kan nämnas utökning av översynsintervaller utan allvarlig sänkning av tillgänglighet och säkerhet samt utveckling av registrering, insamling, bearbetning och distribution av information om materielen vilket väntas öka tillgången på hjälpmedel för att planera och styra materielunderhållet.

Kostnadsutvecklingen inom underhållsområdet under 1960-talet har studerats särskilt. Kostnaderna vid de två största underhållsverkstäderna som anlitats för fartygsunderhåll har under perioden 1962–1970 ökat med 140 % (Karlskronavarvet AB) resp. 100 % (Ostkustens örlogsbas), samtidigt som försvarsindex ökat med endast drygt 40 %. Försvarsindex har sålunda inte tillnärmelsevis gett full kompensation för kostnadsökningarna vid underhållsverkstäderna. Samma förhållande gäller beträffande nettoprisindex som numera tillämpas. Även vid de förbandsbundna verkstäderna har avsevärda kostnadsökningar uppstått.

Genom att redovisningssystemet vid de förbandsbundna verkstäderna har ändrats fr. o. m. den 1 juli 1972 i anslutning till införandet av det nya planerings- och programbudgetsystemet tillämpas numera totalkostnadsprincipen. Detta innebär att kostnader för bl. a. lokalhyror och lönekostnadspålägg skall bestridas av underhållsmedel. Under budgetåret 1972/73 har produktionskostnaderna för materielunderhåll ökat med ca 18 %.

Som tidigare har nämnts vidtas rationaliseringsåtgärder på förvaltnings- och verkstadssidan men det har inte varit och bedöms inte heller i fortsättningen vara möjligt att täcka de ökade underhållskostnaderna genom rationaliseringar. Underhållsarbeten kan inte beräknas få motsvarande rationaliseringstakt som nyproduktion.

Den återhållsamma medelstilldelningen de senaste budgetåren har tvingat fram avsteg i den långsiktiga underhållsplaneringen. Begränsningen av medel har gjort det nödvändigt att sänka ambitionsnivån bl. a. genom att generalöversyner har måst inställas eller reduceras för vissa strids-

fartyg.

Beträffande intendenturmaterielen kännetecknas utvecklingen inom beklädnadsområdet av en fortgående anpassning till standarden inom samhället i övrigt. Strävan är att fortlöpande standardisera utrustningen i fråga om såväl utseende som konstruktion. Samma slags persedlar kan härigenom användas inom hela krigsmakten, vilket bl. a. medför ekonomiska besparingar.

Strävan beträffande kaserninventarier är att modernisera beståndet och successivt anpassa det till samhället i övrigt, varvid lokaler för likartade ändamål så långt möjligt förses med enhetlig utrustning.

Större och tyngre maskinell städutrustning anskaffas för att effektivisera den inre renhållningen. Detta medför bl. a. bättre hygien och på sikt minskade städkostnader.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Med utnyttjande av dessa belopp blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 1 455 610 989 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till beräknat underskott av prisregleringsbemyndiganden för budgetåret 1974/75 samt till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1974/75 och 1975/76. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 blir ca 1 400 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det bemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för marinförband får läggas ut inom en kostnadsram av 600 000 000 kr.,
2. till *Marinförband: Materielanskaffning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 353 000 000 kr.

C 3. Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1973/74	Utgift	17 500 000
1974/75	Anslag	18 000 000
1975/76	Förslag	22 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för flottan och kustartilleriet. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för marinen	Föredraganden
Befästningars delfond			
Marinförband: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammen			
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	2 035	650	650
Fasta kustartilleriförband	1 965	2 350	2 350
Kasernbyggnaders delfond			
Marinförband: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	14 000	19 000	19 000
Kostnader = medelsbehov	18 000	22 000	22 000

Chefen för marinen

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	650
Fasta kustartilleriförband	
2. Ombyggnad av vissa anläggningar för ett kustartillericbatteri (totalkostnad 700 000 kr.)	350
3. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	2 000
	3 000
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
1. Kasernrenoveringar	8 050
2. ÖrlB S. Ombyggnad av mönstersalsbyggnaden (totalkostnad 2,3 milj. kr.)	800
3. ÖrlB S. Ombyggnad av artilleriverkstaden (totalkostnad 5,6 milj. kr.)	4 000
4. ÖrlB S. Ombyggnad av en stabsbyggnad (totalkostnad 2 760 000 kr.)	1 600
5. KA 5. Ombyggnad av marketenteribyggnaden	1 110
6. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	1 390
7. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	2 050
	19 000
Totalt	22 000

Befästningars delfond

1 och 3. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. behövs (650 000 + 2 000 000) 2 650 000 kr. för nästa budgetår.

2. Behovet av att bygga om vissa äldre befästningsanläggningar i samband med nybyggnad för ett kustartilleribatteri har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 99). Kungl. Maj:t uppdrog den 5 juni 1973 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 1,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1972. Arbetenas omfattning har kunnat reduceras. De beräknas numera kunna utföras inom en kostnadsram av 700 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

Kasernbyggnaders delfond

1. För renovering av kaserner beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till 8 050 000 kr., varav ca 3,5 milj. kr. hänför sig till tidigare startade kasernrenoveringar. Med hänsyn till svårigheterna att nu ange vilka kasernrenoveringar som kan komma att utföras under nästa budgetår tas hela detta belopp upp i en post.

2. Behovet av att bygga om mönstersalsbyggnaden (byggnad nr 210) vid ÖrlB S har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 99). Kungl. Maj:t uppdrog den 31 maj 1974 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1973, vilket motsvarar 2,3 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

3. Behovet av att bygga om artilleriverkstaden (byggnad nr 355) vid ÖrlB S har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 99). Kungl. Maj:t uppdrog den 31 maj 1974 år fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 4,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 febaruari 1973, vilket motsvarar 5,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

4. En stabsbyggnad (byggnad nr 601) vid ÖrlB S behöver byggas om för att tillgodose lokalbehovet för en bataljonsstab, cheferna för yrkes- och rekrytskolorna, personaluttagningsdetaljen, dagbefäl, vakt m. m. Fortfikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Kungl. Maj:t uppdrog den 13 september 1974 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 2 760 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

5. Marketenteribyggnaden vid KA 5 behöver byggas om. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Förslaget innebär bl. a. att vissa fritidslokaler inreds i byggnaden. Dessutom görs nya el- och vvs-installationer. Kungl. Maj:t uppdrog den 28 juni 1974 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 1 110 000 kr. enligt prisläget den 1

februari 1974.

6. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 1 390 000 kr. för nästa budgetår. Organisationsändringar m. m., vars omfattning inte nu kan förutses, kräver omdisponering, anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m.

7. För vissa tekniska försörjningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 2 050 000 kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att modernisera och förnya installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta äldre vägar och planer samt byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 22 000 000 kr.

C 4. Marinförband: Forskning och utveckling

1973/74	Utgift	31 609 903
1974/75	Anslag	30 000 000
1975/76	Förslag	31 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar tillämpad, objektbunden forskning, utveckling och försök beträffande fartygsmateriel m. m.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1974 61 690 097 kr. Som anmälts under anslaget Marinförband: Materielanskaffning har bemyndiganden om 5,5 milj. kr. enligt Kungl. Maj:ts beslut fått utnyttjas under budgetåret 1973/74 utöver de av riksdagen beviljade. Hänsyn härtill har tagits vid beräkning av bemyndigandeskulden. För innevarande budgetår har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 24,3 milj. kr. och anvisat ett anslag av 30 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 blir (61 690 097 + 24 300 000 – 30 000 000) 55 990 097 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76			
			Chefen för marinen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Marinförband: Tillämpad objektbunden forskning, utveckling och försök för delprogrammen						
För flera delprogram gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m.	300		800	700		
Helikopterförband	700		1 550	1 300		
Ytattackförband m. m.	4 550		9 350	11 150		
Ubåtsförband	5 300		35 600	8 800		
Minröjningsförband	50	33 100	–	600	49 250	32 500
Fasta kustartilleriförband	1 550		3 550	1 900		
Rörliga kustartilleriförband	2 250		1 150	1 400		
Gemensamma produktionsresurser	9 800[1]		22 250[2]	6 650		
Kostnader	24 500	33 100	74 250	32 500	49 250	32 500
Reducering på grund av överplanering	– 200	– 3 100	– 2 700	– 1 500	– 4 250	– 1 500
Medelsbehov	–	30 000	–	31 000	–	31 000
Bemyndigandebehov	24 300	–	71 550	–	45 000	–

[1] I beloppet ingår 5,75 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[2] I beloppet ingår 18,8 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden

Chefen för marinen

Anslaget bör föras upp med 31 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 71 550 000 kr. inhämtas.

Beställningsbemyndigandet för gemensamma lednings-, bas- och underhållsförband m. m. avses för att projektera olika typer av trängfartyg och utveckla stridsledningssystem.

Beställningsbemyndigandet för helikopterförband behövs för fortsatt utveckling av torped av typ 42 och för utveckling av helikoptermateriel.

Beställningsbemyndigandet för ytattackförband m. m. avses för att påbörja studier för flottiljledare, projektera ett nytt minfartyg samt projektera, utveckla och göra försök med s. k. övriga fartygsobjekt. Beträffande vapenmateriel avses bemyndigandet bl. a. för att fortsätta utveckla torped av typ 61 och s. k. IR-materiel, dvs. instrument m. m. där infraröd strålning utnyttjas.

Beställningsbemyndigandet för ubåtsförband avses för projektering av ubåtar av typ A 17, utveckling av Stirlingmotor för ubåtar av typ A 17, konstruktion av ubåtsräddningsfarkost, allmän ubåtsutveckling och fortsatt utveckling av torped av typ 61.

Beställningsbemyndigandet för fasta kustartilleriförband är avsett för utveckling av eldledningssystem och för allmän

utveckling inom ammunitions-, min- och telematerielområdet.

Beställningsbemyndigandet för rörliga kustartilleriförband avses för utveckling av ett nytt rörligt tungt artilleri- eller robotsystem (KARIN), utveckling av radio av typ Ra 800, allmän utveckling inom robot-, eldlednings-, ammunitions-, min- och telematerielområdet samt för projektering av fartyg och båtar för kustartilleriet.

Beställningsbemyndigandet för gemensamma produktionsresurser avses beträffande skeppsteknisk materiel för sådana smärre utredningar och försök som kan hänföras till flera delprogram samt för forskning och utveckling inom underhållsområdet. Bemyndigandet avses beträffande vapenmateriel för fortsatt allmän uppföljning och utveckling samt för diverse truppförsök och utveckling av mätteknik.

Av begärda bemyndiganden är 18,8 milj. kr. avsedda för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under 1975/76 från prisläge februari 1974 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 12 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 5,6 milj. kr.

c) underskott på prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 med 1,2 milj. kr.

Utöver de i sammanställningen redovisade beställningsbemyndigandena och betalningsmedlen begär chefen för marinen ett beställningsbemyndigande om 150 milj. kr. och betalningsmedel om 24 milj. kr. för att utveckla en ny sjö- och kustrobot. Beloppen fördelas med hälften på vardera ytattackförband m. m. och rörliga kustartilleriförband. För prisreglering av denna robotutveckling tillkommer gemensamt för flottan och kustartilleriet ett beställningsbemyndigande om 34,8 milj. kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Med utnyttjande av dessa belopp blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 69 990 097 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till beräknat underskott av prisregleringsbemyndiganden för budgetåret 1974/75 samt till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1974/75 och 1975/76. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 blir ca 60 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilken forskning m. m. som bör ske inom ramen för det bemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att forskning och utveckling för marinförband får beställas inom en kostnadsram av 45 000 000 kr.,
2. till *Marinförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 31 000 000 kr.

D Flygvapenförband

Verksamheten under huvudprogrammet Flygvapenförband budgeteras på ett antal primäruppdrag inom huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet, Materielanskaffning, Anskaffning av anläggningar m. m. samt Forskning och utveckling. Verksamheten finansieras från följande anslag.

D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet
D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning
D 3. Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner
D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling
III 3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar

D 1. Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet

1973/74	Utgift	1 072 172 327
1974/75	Anslag	1 010 820 000
1975/76	Förslag	1 185 300 000

Under anslaget bedrivs allmän ledning och förbandsverksamhet, operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt grundutbildning av värnpliktiga och repetitionsutbildning inom flygvapnet.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Flygvapenförband:			
Gemensamma lednings- och strilförband	136 400	155 209	152 980
Jaktförband	166 700	237 725	221 540
Luftvärnsrobotförband	8 200	9 045	8 800
Attackförband	79 300	117 802	109 644
Spaningsförband	45 800	65 641	61 510
Flygtransportförband	23 900	29 221	27 890
Basförband	258 600	302 289	298 350
Gemensamma produktionsresurser	316 064	342 148	337 360
Kostnader	1 034 964	1 259 080	1 218 074
Avgår:			
Skillnad mellan budgeterade kostnader och behov av betalningsmedel	−24 144	−32 774	−32 774
Medelsbehov	1 010 820	1 226 306	1 185 300

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	591	+ 19	+ 19
Kompaniofficerare	805	+ 15	+ 15
Plutonsofficerare m. fl.	605	+ 20	+ 20
Civilmilitär personal			
Teknisk personal	2 355	+ 17	+ 17
Läkare	2	+ 1	+ 1
Övrig personal	460	+ 10	+ 10
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	29	of.	of.
Kompaniofficerare	11	of.	of.
Civil personal			
Handläggande personal	207	of.	of.
Övrig personal	4 371	−157	−157
	9 436	− 75	− 75

Chefen för flygvapnet

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 274 293 000 kr., varav 15 280 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

1. Gemensamma lednings- och strilförband

a) Genom omorganisation av fortifikations- och byggnadsförvaltningen beräknas antalet anställda kunna minskas (−1 081 000 kr.).

Pensionsåldershöjningen för viss militär personal medför ökade kostnader (+ 641 000 kr.).

b) Överföring av vissa kostnader från andra primäruppdrag under anslaget innebär att kostnaderna ökar med 9 794 000 kr.

2. Jaktförband

Överföring av vissa kostnader från andra primäruppdrag under anslaget innebär att kostnaderna ökar med 930 000 kr.

3. Luftvärnsrobotförband

Överföring av vissa kostnader från andra primäruppdrag under anslaget innebär att kostnaderna ökar med 235 000 kr.

4. Attackförband

Överföring av vissa kostnader från andra primäruppdrag under anslaget innebär att kostnaderna ökar med 695 000 kr.

5. Spaningsförband

Överföring av vissa kostnader från andra primäruppdrag under anslaget innebär att kostnaderna ökar med 11 000 kr.

6. Flygtransportförband

Överföring av vissa kostnader från andra primäruppdrag under anslaget innebär att kostnaderna ökar med 377 000 kr.

7. Basförband

a) Pensionsåldershöjningen för viss militär personal medför att personalkostnaderna stiger (+ 1 200 000 kr.).

b) Minskad basorganisation medför ett minskat behov av tjänstgöringsdagar för värnpliktiga (– 640 000 kr.).

c) Överföring av vissa kostnader från andra primäruppdrag under anslaget medför att kostnaderna ökar med 19 725 000 kr.

8. Gemensamma produktionsresurser

a) Pensionsåldershöjningen för viss militär personal medför att personalkostnaderna stiger (+ 1 200 000 kr.).

b) Hälften av kostnaderna för flygtrafikledarskolan i Sturup skall bestridas av flygvapnet (+ 2 390 000 kr.).

c) Överföring av vissa kostnader till andra primäruppdrag medför att kostnaderna minskar med 30 567 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

1. Gemensamma lednings- och strilförband

Repetitionsutbildningen ökar något (+ 340 000 kr.).

2. Jaktförband

Flygtidsuttaget för flygplan J 35 F minskar medan uttaget för flygplan J 35 AC ökar något (– 4 447 000 kr.).

3. Luftvärnsrobotförband

Repetitionsutbildningen ökar något (+ 120 000 kr.).

4. Attackförband

Den pågående ombeväpningen medför att flygtidsuttaget på flygplan A 32 minskar medan uttaget på flygplan AJ 37 ökar (– 548 000 kr.).

5. Basförband

Repetitionsutbildningen ökar något (+ 640 000 kr.).

6. Gemensamma produktionsresurser

a) Strävan att minska antalet anställda beräknas medföra att personalkostnaderna kan minskas med 2 340 000 kr.

b) Flygplan J 29 kommer inte längre att utnyttjas för målflygning (– 644 000 kr.).

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta flygvapenchefens beräkningar av medelsbehovet under primäruppdragen. Jag har vid min medelsberäkning dock tagit hänsyn dels till den aktuella prisutvecklingen för flygdrivmedel, dels till att prisstegringarna för underhåll av flygmateriel under tidigare budgetår har överskattats samt förutsatt en något snabbare personalminskning än vad chefen för flygvapnet har gjort. Jag har dessutom beräknat medel för den förbättring av värnpliktsförmånerna som jag tidigare har redogjort för samt för köp av musiktjänster och för förluster i marketenteriernas verksamhet. Jag har vidare tagit hänsyn till det medelsbehov som uppstår då skjututbildningen vid Flygvapnets Södertörnsskolor förläggs till civil skjutbana. Jag har inte något att erinra mot flygvapenchefens beräkningar av kostnaderna för värnpliktsutbildning, som innebär ett i stort oförändrat antal tjänstgöringsdagar jämfört med föregående budgetår.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygvapenförband: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 185 300 000 kr.

D 2. Flygvapenförband: Materielanskaffning

1973/74	Utgift	1 036 142 255
1974/75	Anslag	985 122 000
1975/76	Förslag	1 088 805 000

Verksamheten under anslaget omfattar sådant materielunderhåll som inte är en direkt följd av materielens förrådshållning eller utbildning och övningar vid förbanden, anskaffning av materiel för krigsorganisationens behov samt viss materiel för fredsbruk.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1974 1 833 426 404 kr. För budgetåret 1974/75 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 1 348 000 000 kr. och anvisat ett anslag av 985 122 000 kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 blir (1 833 426 404 + 1 348 000 000 – 985 122 000) 2 196 304 404 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76			
			Chefen för flygvapnet		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Flygvapenförband: Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. för delprogrammen						
Gemensamma ledningsoch strilförband	4 900		5 200	4 800		
Jaktförband	100		200	200		
Luftvärnsrobotförband	500		600	600		
Attackförband	1 400		1 400	1 400		
Spaningsförband	–	23 500	600	200	25 600	20 800
Flygtransportförband	200		600	600		
Basförband	1 400		900	900		
Gemensamma produktionsresurser	11 900		16 300	12 200		
Flygvapenförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., utom av viss sjukvårdsmateriel, för delprogrammen						
Gemensamma ledningsoch strilförband	117 800		268 200	161 300		
Jaktförband	779 600		72 400	254 300		
Luftvärnsrobotförband	600		–	–		
Attackförband	69 400		63 800	270 400		
Spaningsförband	30 400	1 043 700	74 500	332 500	1 171 800	1 185 405
Flygtransportförband	3 700		2 000	5 600		
Basförband	77 300		93 900	92 900		
Gemensamma produktionsresurser	246 300[1]		702 000[2]	130 200		
Flygvapenförband: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. av viss sjukvårdsmateriel för delprogrammen						
Basförband	2 100		2 200	2 100		
Gemensamma produktionsresurser	400	2 600	400	400	2 600	2 500
Kostnader	1 348 000	1 069 800	1 305 000	1 270 500	1 200 000	1 208 705
Reducering på grund av överplanering	–	–84 678	–	–119 900	–	–119 900
Medelsbehov	–	985 122	–	1 150 600	–	1 088 805
Bemyndigandebehov	1 348 000	–	1 305 000	–	1 200 000	–

[1] I beloppet ingår 191 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[2] I beloppet ingår 557 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden.

Chefen för flygvapnet

Anslaget bör föras upp med 1 150,6 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 1 305 milj. kr. inhämtas.

Betalningsmedlen under anslaget används för att betala materiel och underhåll som har beställts med stöd av lämnade beställningsbemyndiganden.

Beställningsbemyndigandena för gemensamma ledningsoch strilförband avser fortsatt anskaffning, installation och underhåll av utrustning för radarspaning, sambands- och ledningscentraler.

Inom delprogrammet jaktförband används beställningsbemyndigandena för nödvändiga underhållsåtgärder på flygplan 35, för ammunition till automatkanon för flygplan 35 samt för vissa kompletteringar till första seriebeställningen av flygplan JA 37.

Beställningsbemyndigandena för attackförband behövs för att göra smärre kompletterande anskaffningar till flygplan AJ 37 och anskaffa ammunition till såväl detta flygplan som flygplan SK 60.

För spaningsförband begärs beställningsbemyndiganden främst för att beställa reservdelar till flygplan S 37.

Basförbandens beställningsbemyndiganden behövs för att anskaffa beredskapsaggregat, vissa specialfordon och ljuddämpningsanordningar för provkörning av flygplan. Vidare planeras installation av markradio för flygtrafikledning och anskaffning av viss sjukvårdsmateriel.

Inom flygtransportförband planeras endast verksamhet av mindre omfattning, främst underhåll av befintlig materiel.

Under gemensamma produktionsresurser redovisas bl. a. materielanskaffningskostnader för skolflygverksamheten samt kostnader för viss utbildnings- och normalieverksamhet. Större delen av verksamheten inom delproduktionsområdet Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. bedrivs inom detta delprogram.

Av begärda bemyndiganden avses 557 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under 1975/76 från prisläge februari 1974 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 139 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 280 milj. kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 med 138 milj. kr.

Personal som är anställd på anslag till materielanskaffning eller forskning och utveckling redovisas i anslagsframställning för försvarets materielverk. Följande sammanställning redovisar antal och utgifter för den personal som enligt nuvarande planering beräknas bli utnyttjad för primäruppdrag under detta anslag.

Antal		Personalutgifter	
1974/75	1975/76	1974/75	1975/76
61	61	4 400 000	4 400 000

Försvarets materielverk

Som produktions- och fackmyndighet påpekar försvarets materielverk att beräkningen av erforderliga betalningsmedel för att täcka skillnaden mellan materielens prisindex och nettoprisindex har grundats på att anslaget kommer att kompenseras enligt nettoprisindex fram till medelkostnadsläget för genomförandeåret. Materielverket påpekar vidare att inplanerade resurser för delproduktionsområdet Centralt vidtaget materielunderhåll inte i sin helhet har kunnat fördelas på delprogram.

För budgetåren 1974/75 och 1975/76 har vidare inte redovisats någon överplanering av bemyndiganden. Den överplanering som behövs inom anslaget för att tilldelade bemyndiganden skall kunna förbrukas finns i stället redovisad under outnyttjade beställningsbemyndiganden den 30 juni 1974.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Av beställningsbemyndigandet avses ca 190 milj. kr. för att anskaffa radar- och sambandsmateriel för stridsledningssystemet.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 2 307 499 404 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till beräknat underskott av prisregleringsbemyndiganden för budgetåret 1974/75 och till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1974/75 och 1975/76. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 blir ca 2 175 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för flygvapenförband får läggas ut inom en kostnadsram av 1 200 000 000 kr.,
2. till *Flygvapenförband: Materielanskaffning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 088 805 000 kr.

D 3. Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1973/74	Utgift	27 000 000
1974/75	Anslag	25 400 000
1975/76	Förslag	26 700 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar, flygfält och byggnader för flygvapnet. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Befästningars delfond			
Flygvapenförband: Iståndsättning av flygfält för delprogrammet Basförband	1 500	1 500	1 500
Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	1 000	1 500	1 500
Kasernbyggnaders delfond			
Flygvapenförband: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammet Gemensamma produktionsresurser	22 900	23 700	23 700
Kostnader = medelsbehov	25 400	26 700	26 700

Chefen för flygvapnet

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Basförband	
1. Iståndsättning av flygfält	1 500
Gemensamma produktionsresurser	
2. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	1 500
	3 000
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
1. Kasernrenoveringar	7 000
2. F 7. Ombyggnad av en flygverkstad (totalkostnad 3 320 000 kr.)	1 320

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
3. F 14. Ombyggnad av en hangar (totalkostnad 2 160 000 kr.)	660
4. F 15. Ombyggnad av en flygverkstad (totalkostnad 2 970 000 kr.)	1 470
5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	8 250
6. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	5 000
	23 700
Totalt	26 700

Befästningars delfond

1. För iståndsättning av flygfält beräknas ett medelsbehov av 1,5 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att iståndsätta en rullbana på flygfältet vid F 10. Rullbanan har bl. a. omfattande yt- och fogskador i betongbeläggningen. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för iståndsättningen. Kostnaderna angavs därvid till 1,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974. Kungl. Maj:t uppdrog den 29 november 1974 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta bygghandlingar för byggnadsföretaget.

2. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 1,5 milj. kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1. F. n. pågår renovering av kaserner vid F 6 och F 13. Av de åtta kaserner som skall renoveras vid dessa förband har hittills fyra kaserner färdigställts. Ytterligare två kaserner beräknas bli färdiga under innevarande budgetår då dessutom arbetet med renovering av fem kaserner vid F 7 beräknas bli påbörjat. Medelsbehovet för nästa budgetår beräknas till 7 milj. kr. Med hänsyn till svårigheterna att nu ange vilka kasernrenoveringar som kan komma att utföras under nästa budgetår tas hela detta belopp upp i en post.

2. Behovet av att bygga om flygverkstaden (byggnad nr 111) vid F 7 har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 113). Kungl. Maj:t uppdrog den 31 maj 1974 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 2 870 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1973, vilket motsvarar 3 320 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

3. Behovet av att bygga om en hangar (byggnad nr 81) vid F 14 har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 113). Kungl. Maj:t uppdrog den 31 maj 1974 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 1 860 000 kr. enligt prisläget den

1 februari 1973, vilket motsvarar 2 160 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

4. Behovet av att bygga om flygverkstaden (byggnad nr 111) vid F 15 har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 114). Kungl. Maj:t uppdrog den 31 maj 1974 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 2 560 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1973, vilket motsvarar 2 970 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

5. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 8 250 000 kr. för nästa budgetår. Organisationsändringar m. m., vars omfattning inte nu kan förutses, kräver omdisponering, anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m.

6. För vissa tekniska försörjningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 5 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att modernisera och förnya installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta äldre vägar och planer samt byta ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 26 700 000 kr.

D 4. Flygvapenförband: Forskning och utveckling

1973/74	Utgift	491 373 987
1974/75	Anslag	399 200 000
1975/76	Förslag	450 000 000

Verksamheten under anslaget omfattar tillämpad, ej objektbunden forskning, utveckling och försök beträffande materiel för flygvapnet.

Verksamheten under anslaget inriktas med beställningsbemyndiganden, medan takten i beställningsverksamheten bestäms av medelstilldelningen. Bemyndigandeskulden under anslaget var den 30 juni 1974 1 132 892 013 kr. För budgetåret 1974/75 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 687,7 milj. kr. och anvisat ett anslag av 399,2 milj. kr. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 blir (1 132 892 013 + 687 700 000 – 399 200 000) 1 421 392 013 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76			
			Chefen för flygvapnet		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Flygvapenförband: Objektbunden forskning, utveckling och försök för delprogrammen						
Gemensamma ledning- och strilförband	10 400	490 600	10 900	11 700	450 000	490 900
Jaktförband	419 800		73 800	257 000		
Attackförband	44 700		153 900	89 200		
Spaningsförband	4 700		4 900	15 100		
Basförband	100		300	300		
Gemensamma produktionsresurser	208 000[1]		260 600[2]	124 075		
Kostnader	687 700	490 600	504 400	497 375	450 000	490 900
Reducering på grund av överplanering	–	–91 400	–	–40 900	–	–40 900
Medelsbehov	–	399 200	–	456 475	–	450 000
Bemyndigandebehov	687 700	–	504 400	–	450 000	–

[1] I beloppet ingår 141 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[2] I beloppet ingår 174 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden
[3] I beloppet ingår 3,9 milj. kr. för att täcka bränslekostnadsökning utöver 11,2 %

Chefen för flygvapnet

Anslaget bör föras upp med 456,5 milj. kr. och ett beställningsbemyndigande om 504,4 milj. kr. inhämtas.

Betalningsmedlen under anslaget används för att betala forskning, försök och utveckling som har beställts med stöd av lämnade beställningsbemyndiganden.

Beställningsbemyndiganden för gemensamma ledning- och strilförband avses bl. a. för försöksverksamhet för att förbättra befintlig materiel och för utvecklingsarbete för framtida ersättning av äldre markradarutrustning.

Inom delprogrammet jaktförband fortsätter utvecklingen av jaktversionen av flygplan 37. Utvecklingen avser grundflygplanet samt viss elektronik- och underhållsutrustning.

För attackförbanden avses beställningsbemyndigandena bl. a. användas för typförbättringar av flygplan AJ 37, dess elektronikutrustning och beväpning. Studier i avsikt att definiera olika alternativ för framtida ersättning av flygplan AJ 37 planeras också inom delprogrammet.

För spaningsförbanden kommer beställningsbemyndigandet att utnyttjas för kompletterande beställningar i fråga om typutveck-

lingen av flygplan S 37.

Beställningsbemyndigandet för gemensamma produktionsresurser är främst avsett för verksamheten vid försöksplatserna samt för utredningsverksamhet, försöksverksamhet och viss objektbunden forskning.

Av begärda bemyndiganden avses 174 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under 1975/76 från prisläge februari 1974 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 48 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 75 milj. kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 med 51 milj. kr.

Personal som är anställd på anslag till materielanskaffning eller forskning och utveckling redovisas i anslagsframställning för försvarets materielverk. Följande sammanställning redovisar antal och utgifter för den personal som beräknas utnyttjas för berörda primäruppdrag under förevarande anslag.

Antal		Personalutgifter	
1974/75	1975/76	1974/75	1975/76
87	87	4 000 000	4 000 000

Försvarets materielverk

Materielverket påpekar att handlingslinjen vid anskaffning av ett nytt attackflygplan efter flygplan AJ 37 bör bestämmas senast juni 1977. Denna fråga bedöms därför bli en av huvudfrågorna för kommande försvarsutredning, vars betänkande väntas föreligga våren 1977. För att vid tidpunkten för beslutet ha erforderligt taktiskt, tekniskt och ekonomiskt underlag och kunna beställa ett väl definierat typarbete behöver materielverket genomföra relativt grundliga systemstudier och ganska omfattande teknisk försöksverksamhet under budgetåren 1975/76 och 1976/77. Den erforderliga handlingsfriheten skall säkerställas genom att studier och försök bedrivs efter fyra alternativa men inte likvärdiga handlingslinjer, nämligen en begränsad modifiering av flygplan JA 37, utveckling av ett nytt lätt attackflygplan, såväl modifiering av flygplan JA 37 som utveckling av ett nytt lätt attackflygplan och, som fjärde alternativ, licenstillverkning av en utländsk flygplantyp.

Föredraganden

Verksamheten under anslaget kommer under programplaneperiodens första år att i stor utsträckning präglas av typutvecklingen av jaktversio-

nen av flygplan 37. I enlighet med riksdagens beslut (prop. 1972:75, FöU 1972:12, rskr 1972:231) har Kungl. Maj:t uppdragit åt försvarets materielverk att genomföra denna typutveckling. Arbetet pågår planenligt och första etappen av utvecklingen beräknas vara avslutad under innevarande budgetår. Visst ställningstagande beträffande robotbeväpningen kommer också att ske under budgetåret 1974/75. Som jag tidigare har anfört är planeringen inriktad på att serieleverans av flygplan JA 37 skall börja under budgetåret 1978/79.

För studier av ett eventuellt nytt flygplan efter flygplan 37 har Kungl. Maj:t t. o. m. budgetåret 1974/75 ställt 15,1 milj. kr. till materielverkets förfogande. Bland de studerade alternativen utgör enligt regeringens beslut en i viss utsträckning moderniserad version av flygplan 37 det mest kvalificerade alternativet. I övrigt är det fråga om studier av flygplan med lägre prestanda. I anvisningar för perspektivplanering avseende det militära försvarets utveckling efter år 1977 har jag, vad avser studier beträffande nytt attacksystem, bl. a. angett att planeringen skall utgå från att handlingsfrihet i fråga om fortsatt utveckling och produktion av militära flygplan inom landet skall föreligga t. o. m. juni 1977.

I avsikt att säkerställa en sådan handlingsfrihet bör påbörjade studier av olika alternativ för utveckling och anskaffning av flygplan fortsätta. Chefen för flygvapnet har för de kommande två åren begärt ett belopp av 100 milj. kr. för dessa studier som bl. a. omfattar fördjupade taktiska, tekniska och ekonomiska analyser av olika flygplan- och vapensystem, undersökningar av olika lösningar för bl. a. motor- och målinmätningsfunktionerna och studier av vad som kan vinnas genom att utnyttja nya material, komponenter och produktionsmetoder. Kostnaderna har under den hittillsvarande studietiden hållits inom en begränsad ram. Utgångspunkterna för beslut om medelsanvisning för den tid som återstår innan ett nytt försvarsbeslut fattas år 1977 måste vara att studierna, även om de bör bedrivas i mer intensifierad form, inte skall binda statsmakterna för ett beslut i någon viss riktning. Det måste också finnas ett klart samband mellan å ena sidan de för ett kommande försvarsbeslut behövliga studierna och å andra sidan de medel som ställs till förfogande. För att säkerställa den eftersträvade handlingsfriheten beräknar jag att studieverksamhet till ett belopp av 30 milj. kr. bör få beställas under budgetåret 1975/76. Omfattningen av studierna och behövliga beställningsbemyndiganden under budgetåret 1976/77 avser jag återkomma till i budgetpropositionen för detta budgetår.

Med utnyttjande av de belopp som har tagits upp i sammanställningen blir bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 1 421 392 013 kr. Detta belopp bör emellertid justeras med hänsyn till beräknat underskott av prisregleringsbemyndiganden för budgetåret 1974/75 samt till den beräknade fördelningen av prisregleringsmedel för budgetåren 1974/75 och 1975/76. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1976 blir ca 1 375 milj. kr.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till

vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att forskning och utveckling för flygvapenförband får beställas inom en kostnadsram av 450 000 000 kr.,
2. till *Flygvapenförband: Forskning och utveckling* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 000 kr.

E Central och högre regional ledning

Försvarsstaben

Försvarsstaben är överbefälhavarens stab. I stabens uppgifter ingår bl. a. att biträda överbefälhavaren med ledningen av den operativa verksamheten inom försvarsmakten. Staben handhar därvid det operativa krigsförberedelsearbetet samt sådan verksamhet rörande mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal som har direkt samband med den operativa verksamheten. Under överbefälhavaren leder och samordnar försvarsstaben vidare långsiktsplaneringen, budgetarbetet, underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningsverksamheten inom försvarsmakten.

Försvarsstaben är organiserad på en operationsledning och fyra sektioner för i huvudsak samverkansfrågor (sektion 1), underrättelse- och säkerhetstjänst (sektion 2), personal- och organisationsfrågor m. m. (sektion 3) samt studie- och planeringsverksamhet (sektion 4). Dessutom finns en personalvårdsbyrå, en kommendanturavdelning och en befästningsinspektion. I sektion 1 ingår totalförsvarets signalskyddsavdelning.

Verksamheten under delprogrammet Försvarsstaben budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarsstaben.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Delprogrammet skall främst inriktas mot att klarlägga konsekvenserna på kort och lång sikt av den för försvarsmakten angivna planeringsnivån och att anpassa planering och organisation med hänsyn till dessa konsekvenser.

Underrättelse- och säkerhetstjänstens förmåga skall hållas på en hög nivå. Resurser skall skapas så att erforderligt underlag för studier och försvarsförberedelser kan lämnas och så att ledningen av försvarsmaktens underrättelse- och säkerhetstjänst säkerställs.

De administrativa insatserna för att kunna tillämpa försvarets planerings- och ekonomisystem måste ökas under programplaneperioden.

Upplysningsverksamheten skall bedrivas så att en allsidig debatt om säkerhetspolitik, totalförsvar och försvarsmakten främjas.

Villkoren för försvarsmaktens personal skall förbättras. De anställdas och värnpliktigas möjlighet till samverkan och medinflytande för en förbättrad produktion skall vidgas.

Frivilligverksamheten skall stödjas så att såväl medlemsantalet som aktiviteten ökar under perioden.

Beträffande verksamhetens genomförande skall delegeringen till försvarsgrenarna, de centrala förvaltningarna och militärbefälhavarna ökas.

Strävan skall vara att under perioden stimulera och stärka samarbetet mellan försvarsstaben, försvarsgrensstaberna och de centrala förvaltningarna.

För att stärka samarbetet inom totalförsvaret skall främst samverkan på regional nivå rörande bl. a. den fysiska riksplaneringen stimuleras och övningar för centrala och regionala staber m. m. ökas.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Försvarsstaben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
39 535	45 779	45 429	45 429	45 079	45 079	226 795

[1] Prisläge februari 1973

E 1. Försvarsstaben

1973/74	Utgift	40 493 928
1974/75	Anslag	39 535 000
1975/76	Förslag	45 780 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Överbefäl-havaren	Föredra-ganden
Försvarsstaben: Allmän ledning och förbandsverksamhet	41 669 000	48 273 000	48 094 000
Kostnader	41 669 000	48 273 000	48 094 000
Avgår:			
Utgifter som belastar andra anslag	−2 134 000	−2 494 000	−2 314 000
Utbetalningar = medelsbehov	39 535 000	45 779 000	45 780 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Överbefäl-havaren	Föredra-ganden
Militär personal			
Regementsofficerare	170	+6	+6
Kompaniofficerare	7	+3	+3
Plutonsofficerare	12	of.	of.

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Överbefälhavaren	Föredraganden
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	26	−2	−2
Kompaniofficerare	7	+1	+1
Civil personal			
Handläggande personal	52	+1	of.
Övrig personal	141	+4	+4
	415	+13	+12

Överbefälhavaren

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 5 651 000 kr., varav 1 329 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

Som en följd av beslutet att föra över utbetalningsansvaret till försvarsstabens personalvårdsbyrå för bidrag avseende särskild hjälpverksamhet till förmån för värnpliktiga och deras anhöriga behövs en kvalificerad handläggare (+ 73 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Antalet anställda vid försvarsstaben minskar med fem. Vid försvarets intendentkårstab utgår vidare en tjänst (− 213 000 kr.).

2. Personal förs över från arméstaben till försvarsstaben för en gemensam reprocentral (+ 593 000 kr.).

3. För utveckling och drift av datorstödda informationssystem för operativ ledning behövs ökade resurser (+ 500 000 kr.).

D. Alternativ 0

Detta alternativ innebär att 1 935 000 kr. skulle behöva sparas in, vilket huvudsakligen måste göras på lönekostnaderna. Försvarsstabens personal måste därmed reduceras med ca 34 personer av olika kategorier. Med hänsyn till försvarsstabens ökade uppgifter men också till beredskapsskäl anser överbefälhavaren att en sådan minskning av försvarsstabens personal inte lämpligen kan genomföras.

Föredraganden

Vad överbefälhavaren har anfört om utvecklingen av delprogrammet Försvarsstaben kan jag i huvudsak godta.

Den i prop. 1973:1 (bil. 6 s. 30) aviserade översynen av den centrala stabsorganisationen har påbörjats hösten 1974. Resultatet av denna översyn kan få betydelse för försvarsstabens organisation och verksamhet under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarsstaben* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 45 780 000 kr.

Arméstaben

Arméstaben är chefens för armén stab. I stabens uppgifter ingår bl. a. att biträda chefen för armén med ledningen av arméns mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal i den mån denna verksamhet inte har direkt samband med den operativa verksamheten. Under chefen för armén svarar staben vidare för arméns långsiktiga planering, leder och samordnar budgetarbetet samt handhar enligt överbefälhavarens bestämmande personalvårds- och upplysningsverksamheten inom armén.

Arméstaben är under en stabschef organiserad på tre sektioner, sex truppslagsavdelningar och en administrativ avdelning. Kungl. Maj:t har genom beslut i september 1973 medgett att stabens interna organisation i avvaktan på översyn av den centrala stabsorganisationen får provisoriskt anpassas till de krav som ställs av planerings- och programbudgetsystemet.

Verksamheten inom delprogrammet Arméstaben budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Arméstaben.

Programplan för perioden 1975/76—1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *chefen för armén* bl. a. följande.

Under programplaneperiodens första del inriktas stabens verksamhet på att fortsätta utvärderingen av försvarsbeslutets konsekvenser. Därvid tas underlag fram för beslut om krigs- och fredsorganisatoriska förändringar samt utbildning och materielanskaffning.

Underlag för perspektivplan avseende försvarets utveckling efter år 1977 tas fram.

Studier och utredningar beträffande utbildningsorganisationens utformning på sikt fortsätter. Planering och genomförande av eventuella förändringar i utbildningsorganisationen måste ges förtur under perioden. Även genomförandet av omorganisationen i lägre regional och lokal instans prioriteras högt under större delen av perioden. Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas de personalfrågor som blir en följd av fredsorganisatoriska förändringar.

Arbetet med att effektivisera verksamheten under grund-, repetitions- och frivilligutbildning fullföljs med hög prioritet. Uppmärksamhet avses därvid ägnas åt bl. a. utvecklingen av metoder för trupputbildning och system för ledarskapsträning.

Befälsläget kräver under hela perioden åtgärder för att förbättra rekryteringen av kompani- och plutonsofficerare. Principbeslut om en ny befälsordning kommer att kräva en betydande arbetsinsats från arméstabens sida.

Den av chefen för armén beräknade utvecklingen av anslaget Arméstaben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
32 240	35 960	35 556	35 356	35 156	35 156	177 184

[1] Prisläge februari 1973

E 2. Arméstaben

1973/74	Utgift	31 661 023
1974/75	Anslag	32 240 000
1975/76	Förslag	34 896 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för armén	Föredraganden
Arméstaben: Allmän ledning och förbandsverksamhet	34 993 000	38 963 000	37 899 000
Kostnader	34 993 000	38 963 000	37 899 000
Avgår:			
Kostnader som belastar andra anslag	−2 403 000	−2 753 000	−2 753 000
Utbetalningar	32 590 000	36 210 000	35 146 000
Avgår:			
Inkomster	− 350 000	− 250 000	−250 000
Medelsbehov	32 240 000	35 960 000	34 896 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Chefen för armén	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	164	+ 18	+ 2
Kompaniofficerare	12	+ 1	of.
Plutonsofficerare	6	of.	of.
Civilmilitär personal			
Läkare	2	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	15	of.	of.
Civil personal			
Handläggande personal	64	– 4	– 4
Övrig personal	161	– 16	– 16
	424	– 1	– 18

Chefen för armén

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 4 278 000 kr., varav 846 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

Nio tjänster för regementsofficer och tre tjänster för plutonsofficer har tillkommit och åtta arvodestjänster för pensionsavgången regementsofficer samt tre arvodestjänster för pensionsavgången kompaniofficer har dragits in i samband med pensionsåldershöjningen (+ 268 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

Inom ramen för den pågående minskningen av försvarsmaktens personal föreslås att fyra tjänster för förste byråsekreterare dras in (– 260 000 kr.).

Stabens tryckeri- och reproduktionsavdelning bör föras över till försvarsstaben. Därvid förs elva civila tjänstemän och en plutonsofficer över till försvarsstaben (– 593 000 kr.).

D. Alternativ 0

Alternativet innebär att medelstilldelningen minskas med 1 784 000 kr. och medför att t. ex. 35 kontorister eller 23 regementsofficerare

måste rationaliseras bort. Stabens verksamheter måste därvid ändras helt. Arméchefen anser att regeringen bör ange vilka uppgifter som skall utgå om alternativet skall genomföras.

Föredraganden

Chefen för armén anser att arméstabens verksamhet under programplaneperiodens större del bör inriktas på att genomföra omorganisationen i lägre regional och lokal instans. Han räknar vidare med att staben under perioden bl. a. skall ägna uppmärksamhet åt olika frågor rörande utbildningsorganisationen och i stor utsträckning syssla med befäls- och andra personalfrågor. Jag godtar i huvudsak denna inriktning.

Som jag har nämnt i det föregående har den i prop. 1973:1 (bil. 6 s. 30) aviserade översynen av den centrala stabsorganisationen påbörjats hösten 1974. Resultatet av denna översyn kan få betydelse för arméstabens organisation och verksamhet under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméstaben* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 34 896 000 kr.

Marinstaben

Marinstaben är chefens för marinen stab. I stabens uppgifter ingår bl. a. att biträda chefen för marinen med ledningen av marinens mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal i den mån denna verksamhet inte har direkt samband med den operativa verksamheten. Under chefen för marinen svarar staben vidare för marinens långsiktiga planering, leder och samordnar budgetarbetet samt handhar enligt överbefälhavarens bestämmande ledningen av underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningsverksamheten inom marinen.

Marinstaben är organiserad på en planeringsavdelning, fyra sektioner, en kassaavdelning och en chefsexpedition. Inom staben finns en provisoriskt inrättad budgetenhet. Under chefen för marinen lyder chefen för sjövärnskåren som i sin allmänna ledning av kåren biträds av sjövärnskårens stab.

Verksamheten under delprogrammet Marinstaben budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Marinstaben.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *chefen för marinen* bl. a. följande.

Verksamheten vid marinstaben inriktas under programplaneperioden i huvudsak mot nu kända större uppgifter och anpassas till de fasta rutiner som planerings- och programbudgetsystemet kräver. Väsentliga och kostnadsbegränsande verksamheter ges förtur. Personal- och organisationsfrågor studeras.

Förutsättningarna att närmare ange verksamhetens inriktning under periodens senare del är starkt begränsade. Bland de större och särskilt resurskrävande uppgifter som skall genomföras eller övervägas kan nämnas ledningen av den löpande förbandsproduktionen. Förberedelser för en ny befälsordning och utformningen av ett fredsorganisatoriskt informationssystem kräver också resurser. Beslutade fredsorganisatoriska förändringar och personalminskningar kräver vidare marinstabens medverkan. Under större delen av programplaneperioden kommer krigsorganisationen för olika typer av förband inom marinen att ses över. Marinens medverkan inom havsforskningens område övervägs.

Den av chefen för marinen beräknade utvecklingen av anslaget Marinstaben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
25 257	28 079	27 879	27 629	27 429	27 429	138 445

[1] Prisläge februari 1973

E 3. Marinstaben

1973/74	Utgift	25 196 980
1974/75	Anslag	25 257 000
1975/76	Förslag	27 656 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för marinen	Föredraganden
Marinstaben: Allmän ledning och förbandsverksamhet	25 384 000	28 206 000	27 783 000
Kostnader	25 384 000	28 206 000	27 783 000
Avgår:			
Inbetalningar avseende betjäning av flygstaben i kassatjänst	– 127 000	– 127 000	– 127 000
Medelsbehov	25 257 000	28 079 000	27 656 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Chefen för marinen	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	111	of.	of.
Kompaniofficerare	38	of.	of.
Plutonsofficerare	22	of.	of.
Civilmilitär personal			
Teknisk personal	1	of.	of.
Läkare	1	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	11	of.	of.
Kompaniofficerare	2	of.	of.
Civil personal			
Handläggande personal	7	of.	of.
Övrig personal	145	−4	−4
	338	− 4	−4

Chefen för marinen

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 2 822 000 kr., varav 606 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Alternativ 0

Alternativ 0 innebär för marinstaben en minskning av anslaget med 1 380 000 kr., vilket motsvarar en personalminskning med 25–30 anställda. Detta medför att vissa av stabens uppgifter måste tas bort helt eller delvis. Eftersom marinstaben direkt leder marinens förbandsproduktion medför alternativet särskilt svåra följder för stabens arbete.

Föredraganden

Chefen för marinen anser att marinstabens verksamhet under programplaneperioden bör inriktas mot att fortlöpande anpassa staben till förelagda uppgifter och till de fasta rutiner planerings- och programbudgetsystemet kräver. Jag kan godta denna inriktning.

Som jag har nämnt i det föregående har den i prop. 1973:1 (bil. 6 s. 30) aviserade översynen av den centrala stabsorganisationen påbörjats hösten 1974. Resultatet av denna översyn kan få betydelse för marinstabens organisation och verksamhet under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marinstaben* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 27 656 000 kr.

Flygstaben

Flygstaben är chefens för flygvapnet stab. I stabens uppgifter ingår bl. a. att biträda chefen för flygvapnet med ledningen av flygvapnets mobilisering, utbildning, taktik, organisation, utrustning och personal i den mån denna verksamhet inte har direkt samband med den operativa verksamheten. Under chefen för flygvapnet svarar staben vidare för flygvapnets långsiktiga planering, leder och samordnar budgetarbetet samt handhar enligt överbefälhavarens bestämmande dels ledningen av underrättelse-, säkerhets-, väder- och trafikledningstjänsten, dels den militärmeteorologiska forskningen samt personalvårds- och upplysningsverksamheten inom flygvapnet.

Flygstaben är organiserad på en planeringsavdelning, två sektioner, en flygsäkerhetsavdelning, en systemgrupp, en chefsexpedition och ett centralorgan för den militära vädertjänsten.

Verksamheten under delprogrammet Flygstaben budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Flygstaben.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *chefen för flygvapnet* bl. a. följande.

Verksamheten skall mot bakgrund av utvecklingen inom huvudprogrammet Flygvapenförband inriktas på studier och utredningar för att rationalisera och effektivisera freds- och krigsorganisationen inom flygvapnet. Vidare skall rekrytering och utbildning anpassas till organisationens framtida utveckling. Dessutom skall beslutade organisationsförändringar inom huvudprogram 3 genomföras. Flygstabens organisation skall härutöver fortlöpande anpassas till förelagda uppgifter.

Den av chefen för flygvapnet beräknade utvecklingen av anslaget Flygstaben framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000 tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
32 400	35 600	35 300	35 300	35 300	35 300	176 800

[1] Prisläge februari 1973

E 4. Flygstaben

1973/74	Utgift	31 875 573
1974/75	Anslag	32 400 000
1975/76	Förslag	35 300 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Flygstaben: Allmän ledning och förbandsverksamhet	32 400 000	35 600 00	35 300 000
Kostnad = medelsbehov	**32 400 000**	**35 600 00**	**35 300 000**

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Chefen för flygvapnet	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	99	+ 1	+1
Kompaniofficerare	17	of.	of.
Plutonsofficerare	6	of.	of.
Civilmiltär personal			
Teknisk personal	7	of.	of.
Läkare	5	of.	of.
Övrig personal	34	– 3	–3
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	7	– 2	–2
Kompaniofficerare	1	– 1	–1
Civil personal			
Handläggande personal	24	of.	of.
Övrig personal	146	of.	of.
	346	– 5	–5

Chefen för flygvapnet

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 3 320 000 kr., varav 900 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

Två tjänster för civil personal utgår (– 120 000 kr.).

C. Alternativ 0

Alternativet innebär att medelstilldelningen minskar med 1,7 milj. kr. vilket medför att ca 20 anställda måste friställas och att ADB-verksamheten får skäras ned med 595 000 kr.

Föredraganden

Chefen för flygvapnet anser att flygstabens verksamhet under programplaneperioden bör inriktas bl. a. på att rationalisera och effektivisera freds- och krigsorganisationen inom flygvapnet och att genomföra beslutade organisationsförändringar. Jag kan godta denna inriktning.

Som jag har nämnt i det föregående har den i prop. 1973:1 (bil. 6 s. 30) aviserade översynen av den centrala stabsorganisationen påbörjats hösten 1974. Resultatet av denna översyn kan få betydelse för flygstabens organisation och verksamhet under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygstaben* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 35 300 000 kr.

Militärområdesstaber m. m.

Militärområdesstaberna och Gotlands militärkommandostab är militärbefälhavarnas resp. militärkommandochefens stabsorgan. I stabernas uppgifter ingår bl. a. att biträda militärbefälhavaren (militärkommandochefen) med förberedelser för och ledning av militärområdets (militärkommandots) försvar. Staberna svarar i fred för operativa krigsförberedelser m. m. samt biträder med ledningen av utbildnings- och mobiliseringsverksamheten, underrättelse- och säkerhetstjänsten samt personalvårds- och upplysningstjänsten m. m. inom militärområdet (militärkommandot).

Militärområdesstaberna är organiserade på fem sektioner (militärkommandostaben på fyra sektioner) och en stabsavdelning. Vid vissa militärområdesstaber finns dessutom en flygsektion.

Intendenturförvaltningarna är militärbefälhavarnas (militärkommandochefens) organ för den verkställande intendenturförvaltningstjänsten. Förvaltningarna är vardera organiserade på ett ledningsorgan och underlydande förråd m. m.

Tygförvaltningarna är militärbefälhavarnas (militärkommandochefens) organ för den verkställande tygförrådstjänsten. Förvaltningarna är varde-

ra organiserade på ett ledningsorgan och underlydande förråd.

Tygverkstadsförvaltningarna är militärbefälhavarnas (militärkommandochefens) organ för att leda driften vid arméns förbandsbundna verkstäder.

Verksamheten under delprogrammet Militärområdesstaber m. m. budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet samt Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Militärområdesstaber m. m.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Under de närmaste åren förutses inte några förändringar i fråga om organisation och uppgiftsfördelning i stort inom den högre regionala ledningsnivån. Strävan är att minska personalkostnaderna inom delprogrammet. Organisationen för Gotlands militärkommando har utretts särskilt. Som resultat härav väntas stabens organisation komma att ändras.

Militärområdesstaberna medverkar i arbetet med att genomföra beslutad omorganisation i lägre regional och lokal instans. Övrig verksamhet får bedrivas med sänkt ambitionsgrad till förmån för detta arbete.

Förbandsomsättningsplanerna skall revideras och försöken med förkortad grund- och repetitionsutbildning skall följas upp.

Krigsförberedelsearbetet för krigssjukvården kommer att kräva ökade insatser under perioden.

Inom förvaltningsområdet fortsätter rationaliseringen av främst förrådsverksamheten.

De operativa och krigsorganisatoriska uppgifterna, dvs. krigsplanläggning, tillämpningsövningar, underrättelse- och säkerhetstjänst, krigsorganisationsändringar, mobiliseringsberedskap och truppförsök, förutsätts få oförändrad omfattning.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Militärområdesstaber m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
128 000	153 800	152 600	151 500	150 350	150 350	758 600

[1] Prisläge februari 1973

E 5. Militärområdesstaber m. m.

1973/74	Utgift	129 577 578
1974/75	Anslag	128 000 000
1975/76	Förslag	151 000 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Överbefälhavaren	Föredraganden
Militärområdesstaber m. m.:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	92 534 000	116 700 000	113 845 000
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	38 166 000	40 500 000	40 520 000
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	1 300 000	1 300 000	1 335 000
Kostnader	**132 000 000**	**158 500 000**	**155 700 000**
Avgår:			
Inkomster		– 2 300 000	– 2 300 000
Utgifter som belastar andra anslag	– 870 000	–	–
Skillnad mellan internpriser och beräknat behov av betalningsmedel	– 3 130 000	–	–
Reducering på grund av överplanering		– 2 400 000	– 2 400 000
Medelsbehov	**128 000 000**	**153 800 000**	**151 000 000**

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Överbefälhavaren	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	258	+ 8	+ 8
Kompaniofficerare	120	+ 2	+ 2
Plutonsofficerare	28	of.	of.
Civilmilitär personal			
Teknisk personal	52	of.	of.
Läkare (veterinärer)	17	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	41	– 8	– 8
Kompaniofficerare	21	– 2	– 2
Civil personal			
Handläggande personal	30	of.	of.
Övrig personal	1 278	– 20	– 20
	1 845	**– 20**	**– 20**

Överbefälhavaren

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 15 492 000 kr., varav 3 200 000 kr., avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Höjningen av pensionsåldern för viss militär personal till 60 år beräknas öka kostnaderna med 410 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

Allmän ledning och förbandsverksamhet

1. Ammunitionstransporter föranledda av vissa operativa uthållighetsstudier ökar i omfattning (+ 1 000 000 kr.).
2. Betalningsmedel för förrådshanteringsmateriel förs över till andra primäruppdrag (– 750 000 kr.).
3. Huvuddelen av hyreskostnaderna inom delprogrammet 4.6 Krigsorganisation för vissa staber m. m. bör föras över till förevarande anslag (+ 10 303 000 kr.).

D. Alternativ 0

Alternativet medför att medelstilldelningen minskar med ca 7 milj. kr., varav ca 5,2 milj. kr. avser lönekostnader och ca 1,8 milj. kr. materiel m. m. Alternativet innebär att ca 100 helårsanställda måste friställas.

Föredraganden

Överbefälhavaren anser att verksamheten inom delprogrammet Militärområdesstaber m. m. i stort bör behålla nuvarande omfattning under programplaneperioden. Strävan bör dock vara att minska personalkostnaderna inom delprogrammet. Jag kan godta denna inriktning.

Som jag har nämnt i det föregående har den i prop. 1973:1 (bil. 6 s. 30) aviserade översynen av den centrala stabsorganisationen påbörjats hösten 1974. Översynen kommer även att omfatta försvarsmaktens högre regionala ledning. Resultatet av översynen kan få betydelse för militärområdesstabernas organisation och verksamhet under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Militärområdesstaber m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 151 000 000 kr.

Krigsorganisation för vissa staber m. m.

Delprogrammet Krigsorganisation för vissa staber m. m. berör huvudproduktionsområdena Ledning och förbandsverksamhet samt Materielanskaffning. Inom det förra huvudproduktionsområdet har överbefälhavaren budgeterat verksamheten på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet samt Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet. Verksamheten inom huvudproduktionsområdet Materielanskaffning budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtagen materielanskaffning. Primäruppdraget avser centralt vidtagen anskaffning och utbyggnad av teleteknisk signalmateriel samt anskaffning av vissa inventarier för fasta stabsplatser.

Verksamheten finansieras från förslagsanslagen Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet resp. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Den av *överbefälhavaren* beräknade utvecklingen av anslagen Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet samt Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

Anslag	1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
E 6. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet	16 400	8 884	9 363	9 363	9 363	9 363	46 336
E 7. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning	22 010	21 800	19 400	15 750	15 750	15 750	88 450
	38 410	30 684	28 763	25 113	25 113	25 113	134 785

[1] Prisläge februari 1973

Det beräknade behovet av beställningsbemyndiganden samt bemyndigandeskuldens storlek under programplaneperioden under anslaget Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning framgår av följande sammanställning (1 000-tal kr.).

	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
Bemyndigandebehov	21 000	40 400[1]	19 000	16 000	16 000	16 000	107 400
Bemyndigandeskuld vid utgången av resp. budgetår	27 635[2]	42 045[2]	41 645	41 895	42 145	42 395	–

[1] I beloppet ingår 18,4 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 10,1 milj. kr. för korrektion av saldo
[2] Justerat med hänsyn till beräknad fördelning av prisregleringsmedel

I övrigt är programplanen av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar torde få inhämtas av de handlingar som kommer att tillhandahållas riksdagens försvarsutskott.

E 6. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet

1973/74	Utgift	13 858 280
1974/75	Anslag	16 400 000
1975/76	Förslag	8 700 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Överbefälhavaren	Föredraganden
Krigsorganisation för vissa staber m. m.			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	15 970 000	8 134 000	7 950 000
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	430 000	750 000	750 000
Kostnader = medelsbehov	16 400 000	8 884 000	8 700 000

Överbefälhavaren

A. Pris- och löneomräkning m. m.

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 1 951 000 kr.

B. Uppgiftsförändringar

Allmän ledning och förbandsverksamhet

1. Huvuddelen av hyreskostnaderna förs över till delprogrammet 4.5 Militärområdesstaber m. m. (– 10 674 000 kr.).

2. Genom att sex nya signalannex tas i bruk ökar driftkostnaderna med 360 000 kr.

3. Kostnaderna för underhåll av sambandsmateriel ökar med 527 000 kr.

Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet

Genomförande av bl. a. en mindre stabstjänstövning med högkvarterets förvaltningsdelar och en större ledningsövning för Gotlands militärkommandostab ökar kostnaderna med 320 000 kr.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta den inriktning som överbefälhavaren har angett för verksamheten under programplaneperioden.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Ledning och förbandsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 8 700 000 kr.

E 7. Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning

1973/74	Utgift	29 924 746
1974/75	Anslag	22 010 000
1975/76	Förslag	21 800 000

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76			
			Överbefälhavaren		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	21 000	22 010	40 400	21 800	30 300	21 800
Medelsbehov	–	22 010	–	21 800	–	21 800
Bemyndigandebehov	21 000	–	40 400[1]	–	30 300[2]	–

[1] I beloppet ingår 18,4 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 10,1 milj. kr. för korrektion av saldo

[2] Varav 8,3 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden.

Överbefälhavaren

Prisomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 3 739 000 kr.

Av begärda bemyndiganden avses 18,4 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1975/76 från prisläge februari 1974 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 4 950 000 kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 3 350 000 kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/

74 och beräknat underskott av sådana bemyndiganden från budgetåret 1974/75 till ett belopp av 10 100 000 kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Vid beräkningen har jag utgått från att det beräknade underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 enligt gällande föreskrifter skall tas upp i anslagsframställningen för budgetåret 1976/77. Jag kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 regleras i samband med tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av materiel m. m. för vissa staber får läggas ut inom en kostnadsram av 30 300 000 kr.
2. till *Krigsorganisation för vissa staber m. m.: Materielanskaffning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 21 800 000 kr.

E 8. Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1973/74	Utgift	9 910 000
1974/75	Anslag	8 280 000
1975/76	Förslag	10 250 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för central och högre regional ledning. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Överbefäl-havaren	Föredragan-den
Befästningars delfond			
Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammen			
Militärområdesstaber m. m.	1 050	–	–
Krigsorganisation för vissa staber m. m.	3 830	5 120	5 120
Kasernbyggnaders delfond			
Central och högre regional ledning: Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammen			
Försvarsstaben	1 400	700	700
Militärområdesstaber m. m.	2 000	4 430	4 430
Kostnader = medelsbehov	8 280	10 250	10 250

Överbefälhavaren

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt		Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond		
Krigsorganisation för vissa staber m. m.		
1. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 4 milj. kr.)		320
2. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 1 815 000 kr.)		1 200
3. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 4,1 milj. kr.)		1 600
4. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.		2 000
		5 120
Kasernbyggnaders delfond		
Försvarsstaben		
1. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.		700
Militärområdesstaber m. m.		
2. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.		3 500
3. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.		930
		5 130
	Totalt	10 250

Befästningars delfond

1. Behovet av att bygga om en stabsplats har senast anmälts för riksdagen i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 135). Kungl. Maj:t uppdrog den 5 juni 1973 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 3 220 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1972, vilket motsvarar 4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

2. Ytterligare en stabsplats behöver byggas om. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Kungl. Maj:t uppdrog den 27 april 1973 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 1 815 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

3. Även en tredje stabsplats behöver byggas om. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden. Kostnaderna angavs därvid till 4,1 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

4. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. behövs 2 milj. kr. för nästa budgetår.

Kasernbyggnaders delfond

1 och 2. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m. beräknas ett medelsbehov av sammanlagt 4,2 milj. kr. för nästa budgetår. Organisationsändringar m. m., vars omfattning inte nu kan förutses, kräver omdisponering, anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m.

3. För vissa tekniska försörjningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av 930 000 kr. för nästa budgetår. Medlen behövs för att modernisera och förnya installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta vägar och planer samt bygga ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 10 250 000 kr.

F Gemensamma myndigheter och funktioner

Försvarets civilförvaltning

Försvarets civilförvaltning leder och övervakar försvarsmaktens avlönings-, kassa- och räkenskapsväsende. I verkets uppgifter ingår också bl. a. att svara för skaderegleringar, indrivningar och andra rättsliga angelägenheter inom försvaret samt att vara försvarets patentorgan och tillsynsmyndighet för familjebidragsverksamheten.

Chef för civilförvaltningen är en generaldirektör. Verket är organiserat på fyra byråer. Dessa är kanslibyrån, kameralbyrån, revisionsbyrån och juridiska byrån. Dessutom finns en administrativ sektion.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets civilförvaltning budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets civilförvaltning. Som uppbördsmedel redovisas inkomster av viss avlöningsuträkning.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets civilförvaltning* bl. a. följande.

Delprogrammet ges en i förhållande till programplanen för 1974/75–1978/79 något ändrad inriktning på grund av statsmakternas beslut om att inrätta försvarets datacentral, beslutet om organisation av ekonomisk redovisning och redovisningsrevision inom försvaret och beslutet om omlokalisering av civilförvaltningen. Vidare påverkas inriktningen av Kungl. Maj:ts beslut om översyn av civilförvaltningens uppgifter och organisation.

Förberedelserna för civilförvaltningens omlokalisering till Karlstad ges hög prioritet. Inom internprogrammet Gemensam administration ges ökad tyngd åt personaladministrativa åtgärder. Inom internprogrammet Löne- och värnpliktsförmåner förutses en ökning av antalet ärenden om löneförmåner och familjebidrag. Inom internprogrammet Redovisning utvecklas system, metoder och organisationer. En för försvaret anpassad redovisningsteknisk lösning av system S, benämnd system FS, införs. Extern och intern utbildning och information kommer att bedrivas. Inom internprogrammet Revision bedrivs verksamheten under budgetåret 1975/76 som traditionell kameral revision samtidigt som försöksverksamheten med intern revision enligt den s. k. SEA-modellen fortsätter och vidareutvecklas. Fr. o. m. budgetåret 1976/77 förutsätts SEA-modellen med eventuella modifieringar bli tillämpad inom hela försvaret. Inom internprogrammet Allmän juridisk verksamhet kommer verksamheten att bedrivas som hittills. Inom internprogrammet Patentverksamhet uppmärksammas patentpolicy och den internationella utvecklingen. Inom internprogrammet Intern revision bedrivs redovisningsrevision vid myn-

digheter inom försvaret med redovisningssystem S.

Krigsorganisationen under programelementet Krigsorganisation för försvarets civilförvaltning hålls aktuell.

Den av civilförvaltningen beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets civilförvaltning framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
21 350	24 418	25 118	24 314	24 314	24 153	122 317

[1] Prisläge februari 1973

F 1. Försvarets civilförvaltning

1973/74	Utgift	18 215 318
1974/75	Anslag	21 350 000
1975/76	Förslag	23 893 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets civilförvaltning	Föredraganden
Försvarets civilförvaltning:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	22 770 000	25 938 000	25 533 000
Kostnader	**22 770 000**	**25 938 000**	**25 533 000**
Avgår:			
Inbetalningar			
a) avlöningsuträkning för vissa myndigheter	– 1 380 000	– 1 380 000	– 1 500 000
b) externa tjänster	– 140 000	– 140 000	– 140 000
Medelsbehov	**21 250 000**	**24 418 000**	**23 893 000**

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försvarets civilförvaltning	Föredraganden
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	1	– 1	– 1
Civil personal			
Handläggande personal	101	+ 6	–1
Övrig personal	153	of.	of.
	255	+ 5	–2

Försvarets civilförvaltning

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 3 312 000 kr., varav 485 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

Indragning av en arvodestjänst för regementsofficer medför en kostnadsminskning på 36 000 kr.

Omlokaliseringen till Karlstad ökar medelsbehovet med 25 000 kr.

Kostnaderna för anställdas och anhörigas resor till Karlstad ökar med 45 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

Utökad reseverksamhet för försök med intern revision innebär en kostnadsökning med 50 000 kr.

Indragning, vakanthållning m. m. av tjänster medför att medelsbehovet minskar med 626 000 kr.

Dubblering av tjänster med anledning av verkets omlokalisering ökar medelsbehovet med 398 000 kr. Dubbleringen är nödvändig för att kunna minska balansen på ärenden som rör enskildas rätt m. m.

D. Alternativ 0

Alternativ 0 innebär för försvarets civilförvaltning att anslaget minskar med 2 036 000 kr. Detta medför att vissa verksamheter vid civilförvaltningen måste läggas ned omedelbart.

Föredraganden

Försvarets civilförvaltning anser att verksamheten under programplaneperioden skall ha en något ändrad inriktning med hänsyn till de beslut som har fattats rörande civilförvaltningens fortsatta verksamhet. Jag har inte något att erinra häremot.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid räknat med att civilförvaltningens inkomster av avlöningsuträkning för vissa myndigheter bör kunna ökas något. I beräkningen ingår inte medel för dubbelbemanning av tjänster med anledning av civilförvaltningens omlokalisering. Frågan härom får prövas i särskild ordning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets civilförvaltning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 23 893 000 kr.

Försvarets sjukvårdsstyrelse

Försvarets sjukvårdsstyrelse leder försvarsmaktens hälso- och sjukvård och är central förvaltningsmyndighet för sjukvårdsförvaltningen inom försvaret. Styrelsen är chefsmyndighet för de centrala sjukvårdsförråden.

Chef för försvarets sjukvårdsstyrelse är en generalläkare. Styrelsen är organiserad på en centralplanering, en hälsovårdsbyrå, en sjukvårdsbyrå, en materielbyrå, en specialmedicinsk sektion och en administrativ sektion. Inom styrelsen finns en medicinalkårexpedition. Denna lyder under generalläkaren i hans egenskap av chef för försvarets medicinalkår.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets sjukvårdsstyrelse budgeteras på fyra primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Utbildning till och av fast anställd personal m. fl., Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. samt Tillämpad objektbunden forskning, utveckling och försök.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets sjukvårdsstyrelse.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *sjukvårdsstyrelsen* bl. a. följande.

Verksamheten inom programelementet Försvarets sjukvårdsstyrelse planeras och genomförs så att styrelsens tillsyns- och ledningsfunktion inom försvarsmaktens hälso- och sjukvård i fred och krig tillgodoses. Verksamheten inriktas i första hand på att genomföra förväntade beslut beträffande försvarsmaktens förbandssjukvård och tandvård och att ta fram underlag för och medverka i planeringen av krigssjukvården. De negativa effekterna av styrelsens omlokalisering måste motverkas och vakanserna av medicinalpersonal inom försvarsmakten så långt möjligt fyllas.

De värnpliktigas och anställdas ökande krav på medicinsk och socialpsykiatrisk vård tillgodoses. Arbetsmiljöns medicinska problem beaktas särskilt. Värnpliktiga och fast anställd personal ges tandvård i enlighet med lagen om allmän tandvårdsförsäkring. Den militära läkemedelstjänsten inordnas i organisationen med anledning av att viss del av den militära läkemedelsförvaltningen har förts över till Apoteksbolaget. Formerna för styrelsens tillsyn av inskrivningsverksamhetens medicinska innehåll utvecklas.

För programelementet Krigsorganisation för försvarets sjukvårdsstyrelse gäller att styrelsens mobiliserings- och krigsplanläggning hålls aktuell samt att mobiliserings- och stabstjänstövningar genomförs med viss personal inom styrelsen. Verksamheten inom programelementet Gemensam hälsoupplysning inriktas bl. a. på att framställa bildband om hygien, buller, miljövård m. m.

Den av sjukvårdsstyrelsen beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets sjukvårdsstyrelse framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76[2]	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
14 980	17 751	16 366	16 366	16 366	16 366	83 215

[1] Prisläge februari 1973
[2] Inkl. medel för att genomföra omlokalisering

F 2. Försvarets sjukvårdsstyrelse

1973/74	Utgift	14 402 706
1974/75	Anslag	14 980 000
1975/76	Förslag	17 201 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets sjukvårds-styrelse	Föredraganden
Försvarets sjukvårdsstyrelse:			
Allmän ledning och förbands-verksamhet	11 569 600	13 893 400	13 343 200
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	738 700	807 600	807 600
Centralt vidtaget materiel-underhåll m. m.	2 047 600	2 370 200	2 370 200
Tillämpad objektbunden forskning, utveckling och försök	624 100	680 000	680 000
Kostnader = medelsbehov	**14 980 000**	**17 751 200**	**17 201 000**

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försvarets sjukvårds-styrelse	Föredraganden
A. Försvarets sjukvårdsstyrelse			
Militär personal			
Regementsofficerare	5	of.	of.
Kompaniofficerare	2	of.	of.
Civilmilitär personal			
Läkare, veterinärer, tandläkare	18	of.	of.

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försvarets sjukvårds-styrelse	Föredraganden
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	3	of.	of.
Civil personal			
Handläggande personal	20	of.	of.
Övrig personal	79	of.	of.
B. Centrala sjukvårdsförråd			
Militär personal			
Kompaniofficerare	4	+ 1	+ 1
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Kompaniofficer	1	– 1	– 1
Civil personal			
Övrig personal	26	of.	of.
	158	of.	of.

Försvarets sjukvårdsstyrelse

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna sammanlagt ökar med 1 643 400 kr., varav 278 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

Kostnaderna för att genomföra sjukvårdsstyrelsens omlokalisering till Karlstad beräknas uppgå till 1 220 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

Allmän ledning och förbandsverksamhet

Kostnaderna för tjänsteresetillägg och förberedelser för styrelsens omlokalisering minskar med 24 800 kr. resp. 29 000 kr.

Centralt vidtaget materielunderhåll m. m.

Kostnaderna för tjänsteresetillägg minskar med 18 400 kr.

Tillämpad objektbunden forskning, utveckling och försök

Kostnaderna för projektet Hälso- och kapacitetsundersökningar minskar med 20 000 kr.

D. Alternativ 0

Alternativet minskar medelstilldelningen under anslaget med ca 815 000 kr. Detta innebär att bl. a. underlaget för bedömning av styrelsens lednings- och planeringsarbete skulle försämras på både central och lokal nivå. Vidare kan bl. a. hälso- och sjukvården komma att försämras liksom beredskapen. Sämre service till förbanden ifråga om tillförsel av sjukvårdsmateriel är en annan följd av en sådan nedskärning.

Föredraganden

Jag kan t. v. i huvudsak godta den inriktning av verksamheten som sjukvårdsstyrelsen har föreslagit i programplanen. Sjukvårdsstyrelsen har överlämnat ett förslag om förbandssjukvårdens organisation vilket f. n. behandlas i försvarsdepartementet. Resultatet av denna utredning kan få betydelse för verksamheten under perioden.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Jag har därvid inte beräknat medel för dubbelbemanning av tjänster med anledning av sjukvårdsstyrelsens omlokalisering. Frågan härom får prövas i särskild ordning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets sjukvårdsstyrelse* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 17 201 000 kr.

Fortifikationsförvaltningen

Fortifikationsförvaltningen är central förvaltningsmyndighet för fortifikations- och byggnadsväsendet inom försvarsmakten. I förvaltningens uppgifter ingår också att för försvarsmaktens räkning svara för markfrågor. Fortifikationsförvaltningen skall i fred organisera byggnads- och reparationsberedskapen.

Chef för fortifikationsförvaltningen är en generaldirektör. Verket är organiserat på åtta enheter, befästningsenheten, kasernenheten, drift- och fackenheten, forskningsenheten, markenheten, administrativa enheten, byggenheten och enheten för central planering. I fortifikationsförvaltningen ingår även chefen för byggnads- och reparationsberedskapen samt byggnads- och reparationsberedskapens centralkontor. Sju byggnadskontor, ett i varje militärområde och ett inom Gotlands militärkommando, är beträffande bl. a. byggledning och kontroll vid större ny-, till- och ombyggnadsarbeten direkt underställda fortifikationsförvaltningen.

Verksamheten under delprogrammet Fortifikationsförvaltningen budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet och Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Fortifikationsförvaltningen.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *fortifikationsförvaltningen* bl. a. följande.

Verksamheten inom delproduktionsområdet Markanskaffning bedöms under programplaneperioden få i stort sett oförändrad omfattning. Planerade markanskaffningar bedöms dock bli svårare och mera tids- och arbetskrävande genom att markägare och andra blir allt mer obenägna att medverka till att mark avstås till försvaret. Under senare år har det vidare blivit alltmer påtagligt att försvarets framtida behov av mark måste beaktas vid den civila planläggningen på skilda nivåer. Denna utveckling kommer säkerligen att betonas ytterligare under programplaneperioden och medföra merarbete med att följa upp och medverka i den civila planeringen. Redan slutförda och pågående utredningar om försvarets fredsorganisation kan medföra att vissa förband dras in. Detta kan i sin tur medföra omfattande och arbetskrävande försäljningar av mark m. m.

Utvecklingen inom delproduktionsområdena Anskaffning av befästningar m. m., Anskaffning av kaserner m. m. och Iståndsättning av befästningar och kaserner m. m. samt inom facket Fastighetsförvaltning är oklar. Den årliga investerings- och underhållsvolymen bedöms emellertid bli ungefär oförändrad under hela programplaneperioden. Anskaffningsverksamheten kommer dock i betydande grad att påverkas av förändringarna i fredsorganisationen och den föreskrivna minskningen av antalet anställda inom försvaret genom att ganska stora investeringar kan behöva göras för att nå avsedd rationaliseringseffekt. General- och utbyggnadsplaner måste arbetas om.

Den fortlöpande övergången till flygplan 37 föranleder byggnadsåtgärder vid flottiljer och baser, bl. a. för att tillgodose behovet av verkstäder, hangarer, elkraft m. m. Vidare behövs byggnadsåtgärder för att tillgodose behovet av drivmedel för den nya flygplantypen och för att komplettera och förbättra uppställningsplatser och flygplanvägar m. m.

På uppdrag av Kungl. Maj:t utarbetas inom fortifikationsförvaltningen normer för byggnadsobjekt inom försvarsmakten. Förvaltningen strävar därvid efter att standardisera objekten för att minska projekteringsomfång och kostnader.

Fortifikationsförvaltningen räknar med att det under programplaneperioden kan komma att behövas åtgärder i konjunkturstimulerande syfte och avser därför att i den utsträckning det är möjligt upprätthålla en investeringsreserv.

Verksamheten inom facket Fastighetsförvaltning har studerats vid den översyn som försvarets rationaliseringsinstitut gjort av den regionala och lokala organisationen för fortifikations- och byggnadsförvaltningen. I detta arbete har ingått även en tidigare påbörjad översyn av försvarets fasta maskinanläggningar. Parallellt härmed har fortifikationsförvaltningen fortlöpande minskat antalet anställda vid bl. a. de s. k. egen

regi-styrkorna och inom maskintjänsten, i första hand genom naturliga avgångar. Verksamheten inom facket Fastighetsförvaltning kan under programplaneperioden komma att påverkas av statsmakternas beslut med anledning av resultatet av rationaliseringsinstitutets översyner.

Utvecklingen inom delproduktionsområdet Tillämpad ej objektbunden forskning tyder på ett större intresse för verkan av konventionella vapen. Forskningen med inriktning på problemen med koncentrerad lagerhållning av ammunition i bergförråd ökas. Programansvaret för verksamheten åligger försvarets forskningsanstalt.

Anskaffningen av materiel för byggnads- och reparationsberedskapen har under de senaste åren varit inriktad på inköp av elkraftaggregat. Under programplaneperioden inriktas verksamheten på att köpa in betongblandare samt skydds-, maskerings- och drivmedelsmateriel.

Fortifikationsförvaltningen räknar med att få svårigheter i sin verksamhet beroende på personalminskningar i samband med redan beslutade och förutsedda omorganisationer inom fortifikations- och byggnadsförvaltningen. Ökad personalomsättning och svårigheter med personalrekrytering m. m. väntas på grund av förvaltningens beslutade omlokalisering till Eskilstuna. En viss nedgång i förvaltningens effektivitet anses därför trolig under hela programplaneperioden. Det är ytterst angeläget att verksamheten på allt sätt underlättas av de myndigheter som förvaltningen samarbetar med, främst förvaltningens uppdragsgivare. Den föreskrivna minskningen av antalet anställda med ca 100 personer beräknas vara genomförd i slutet av programplaneperioden. Den måste dock delvis kompenseras genom att öka köpen av konsulttjänster. Merkostnaderna för detta redovisas t. v. inte på delprogrammet.

Den av fortifikationsförvaltningen beräknade utvecklingen av anslaget Fortifikationsförvaltningen framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.)

1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
38 546[1]	39 542[2]	37 392	37 492	37 592	36 942	188 960

[1] Prisläge februari 1973

[2] Inkl. medel för att förbereda omlokalisering

F 3. Fortifikationsförvaltningen

1973/74	Utgift	43 078 345
1974/75	Anslag	38 546 000
1975/76	Förslag	39 192 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Fortifikationsförvaltningen	Föredraganden
Fortifikationsförvaltningen:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	36 220 000	38 765 000	38 415 000
Centralt vidtagen materielanskaffning	2 950 000	1 675 000	1 675 000
Kostnader	**39 170 000**	**40 440 000**	**40 090 000**
Avgår			
Ersättning från försvarets civilförvaltning och försvarsområdesstaben vid Stockholms försvarsområde för lönekostnader m. m. vid gemensamt intendentkontor	– 624 000	– 898 000	– 898 000
Medelsbehov	**38 546 000**	**39 542 000**	**39 192 000**

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Fortifikationsförvaltningen	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	18	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	4	of.	of.
Kompaniofficerare	1	of.	of.
Civil personal			
Handläggare	376	– 1	– 1
Övrig personal	790	– 1	– 1
Utom löneplan	105	– 1	– 1
	1 294	– 3	– 3

Fortifikationsförvaltningen

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 5 854 000 kr., varav 892 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

1. Fortifikationsförvaltningen

Kostnaderna minskar genom att flera tjänster hålls vakanta (– 4 110 000 kr.).

Kostnaderna för att förbereda omlokaliseringen till Eskilstuna beräknas öka (+ 100 000 kr.).

På grund av organisationsförändringar har vissa tjänster för maskinpersonal förts över till fortifikationsförvaltningen från värnpliktsverket, krigsskolan och sjökrigsskolan (+ 975 000 kr.).

2. Byggnads- och reparationsberedskapen, materiel

Upphandlingen av elkraftaggregat upphör i huvudsak under budgetåret 1974/75. Planerad upphandling av annan billigare materiel fr. o. m. budgetåret 1975/76 minskar kostnaderna (– 1 275 000 kr.).

C. Alternativ 0

Kostnaderna enligt det s. k. 0-alternativet skulle uppgå till 41 332 000 kr. vilket överstiger det begärda anslaget för nästa budgetår. Någon särskild redovisning för detta alternativ har därför inte ansetts nödvändig.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad fortifikationsförvaltningen har anfört om inriktningen av verksamheten under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 39 192 000 kr.

Försvarets materielverk

Försvarets materielverk är central förvaltningsmyndighet för materielförvaltningen inom försvarsmakten utom i fråga om sjukvårdsmateriel och fortifikatorisk materiel. Materielverket svarar vidare för anskaffning av vissa förnödenheter till myndigheter utanför försvarsmakten.

Materielverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Verksamheten är organiserad på en enhet för central planering och fem huvudavdelningar, nämligen huvudavdelningarna för armémateriel, marinmateriel och flygmateriel, huvudavdelningen i Karlstad samt huvudavdelningen för administration.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets materielverk budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets materielverk.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets materielverk* bl. a. följande.

Överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna har bedrivit utredningar för att klarlägga konsekvenserna på kort och lång sikt av 1972 års försvarsbeslut. Resultaten av dessa utredningar och de direktiv och anvisningar som har lämnats inför programplanearbetet har gett vid handen att det bestånd av krigs- och fredsmateriel som verket skall anskaffa och vidmakthålla inte har förändrats nämnvärt och att de givna ekonomiska ramarna tillsammans med otillräcklig priskompensation kommer att leda till ständigt minskande köpkraft. Den minskade köpkraften för forskning, utveckling, anskaffning och underhåll av materiel ställer ökade krav på underlag för prioriteringar vid ställningstaganden till framtida materielsystem.

1972 års försvarsbeslut förutsätter vidare att beredskap skall upprätthållas för att öka materielanskaffningen i ett skärpt läge. Överbefälhavaren har i särskild ordning granskat möjligheterna att åstadkomma detta. I avvaktan på överbefälhavarens ställningstagande utgår materielverket från att nuvarande förutsättningar gäller.

Försvarets materielverk har program- och produktionsansvar för delprogrammet Försvarets materielverk samt produktionsansvar för materielanskaffning och för forskning och utveckling inom materielområdet. Verket har vidare fackansvar för materielunderhåll, förrådsverksamhet, verkstadsdrift och förplägnad. Mot bakgrund av dessa ansvarsförhållanden och av Kungl. Maj:t givna riktlinjer har försvarets materielverk följande grundsyn.

Materielanskaffning samt forskning och utveckling omfattar ett stort antal produkter från allmänna förbrukningsvaror till unika, tekniskt komplicerade vapensystem. Detta ger verksamheten en spännvidd över flertalet teknikområden. Verksamheten innebär framför allt att utarbeta tekniskt underlag som grund för att beställa tillverkning vid industrin. I verksamheten ingår dessutom att granska och ta ställning till offerter från tillfrågade industriföretag. Härutöver ingår det som ett viktigt inslag att ta fram idéer till tekniska lösningar att användas i överbefälhavarens och försvarsgrenschefernas studie-, perspektiv- och systemplanearbete.

Inom ramen för programansvaret skall målet vara att avpassa och disponera resurserna så att de samlade kostnaderna för försvarets materiel blir så låga som möjligt under materielens livslängd (totaloptimeringsprincipen). För att detta skall kunna ske krävs bl. a. att resurserna inom delprogrammet fördelas mellan och inom funktionerna på sätt som är mest gynnsamt med hänsyn till produktionsinriktningen. Den viktigaste resursen är därvid personalen. En ändrad inriktning av personalens kompetens och utnyttjande kan emellertid ske endast på lång sikt, bl. a. därför att hittillsvarande produktion har krävt en stark specialisering.

Förändringar i verkets produktionsinriktning påverkar i första hand den tekniska beredningsfunktionen och fackfunktionerna, främst ma-

terielunderhållet. Med hänsyn till att dessa funktioner har central betydelse för att verket skall kunna fullgöra sin uppgift skall de prioriteras så att kompetens för anskaffning och underhåll säkerställs. Resurserna för övriga funktioner skall minskas så mycket som möjligt.

De uppgifter som materielverket har under programplaneperioden måste i huvudsak lösas med nuvarande personal. För den begränsade nyrekrytering som kan påräknas skall särskilt beaktas att kompetens tillförs inom viktiga nya områden där sådan saknas eller är otillräcklig och där det inte finns möjligheter till omfördelning. Inom områden där verket har otillräcklig kompetens får uppgifterna lösas genom utnyttjande av externa resurser. Avvägningen mellan interna och externa resurser skall under verkets fortsatta utveckling – inom ramen för totaloptimeringsprincipen – syfta till att upprätthålla förmågan att följa och leda försvarets tekniska utveckling genom medverkan i försvarets studieverksamhet och genom en kompetent projektledning.

Materielverkets fackansvar är huvudsakligen riktat mot regional och lokal nivå. Syftet med fackverksamheten är att främja förrådsverksamhet, verkstadsdrift, förplägnad och materielunderhåll.

För programplaneperioden anger materielverket vidare följande mål.

Ledningssystemet utvecklas för att bättre kunna avväga och disponera verkets resurser inom ramen för totaloptimeringsprincipen.

Inom ramen för fackfunktionerna underlättas verksamheten på regional och lokal nivå genom bl. a. ökad decentralisering, medverkan i utbildning och förbättrade föreskrifter.

Uppföljning av verkets organisation, grundad främst på den freds- och krigsorganisatoriska utvecklingen inom försvaret, skall ske fortlöpande för att erforderlig anpassning skall kunna genomföras.

Den av Kungl. Maj:t och överbefälhavaren föreskrivna minskningen av verkets personal med minst 400 anställda i förhållande till läget den 1 oktober 1971 skall vara genomförd den 1 juli 1976. Möjligheterna att nå det personalminskningsmål om ytterligare 80 anställda under budgetåret 1979/80 som överbefälhavaren har ställt upp skall klarläggas liksom konsekvenserna härav.

Omlokalisering av huvudavdelningen i Karlstad till Karlstad och del av provningsenheten i huvudavdelningen för flygmateriel till Linköping samt viss mindre utflyttning till försöksplatserna i Karlsborg och Vidsel skall genomföras under år 1976.

Påbörjade försök med fördjupad förvaltningsdemokrati genomförs för att uppnå högre effektivitet och bättre arbetstillfredsställelse. Den totala insatsen för år skall understiga 1 % av materielverkets personalkostnader (motsvarande ca 40 manår). Härutöver planeras resurser in för att utvärdera och följa upp försöken så att bl. a. utvärderingsresultat kan överlämnas till regeringen den 1 april 1976.

Verkets produktionsplaneringssystem sätts i sin helhet slutligt i drift under tredje kvartalet 1975.

Nya principer för förvaltningsrevision kan komma att införas under

perioden till följd av den utredning som har tillsatts i frågan.

Verkets krigsorganisation ses över i anslutning till överbefälhavarens utredning om ledning av underhållstjänsten i krig.

Utbildningsverksamheten skall främst tillgodose behovet av omskolning och vidareutbildning till följd av omorganisation, omlokalisering och personalminskning. På lång sikt skall en allmän vidareutbildning på i genomsnitt fem utbildningsdagar för anställd och år planeras in.

Den av materielverket beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets materielverk under planeringsperioden framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
254 500[1]	317 426	306 661	305 356	308 141	301 921	1 539 505

[1] Prisläge februari 1973

Materielverkets behov av medel har beräknats med utgångspunkt i den personal och de övriga resurser som verket disponerar och med de restriktioner som har angetts. Vid beräkningen av medelsbehovet under programplaneperioden konstaterar materielverket att de samlade kostnaderna överstiger den ram som har angetts av överbefälhavaren med 28–36 milj. kr. för vart och ett av budgetåren i perioden 1975/76–1979/80. Skälet härtill är bl. a. att överbefälhavaren i sin ramfördelning inte har tagit hänsyn till löneförhandlingarna i samband med omorganisationen och att chefen för försvarsdepartementet i juni 1974 har ändrat de allmänna anvisningarna för programplanering vad beträffar kostnader för drift och underhåll av administrativa datasystem.

Materielverket har studerat möjligheterna att anpassa sig till den av överbefälhavaren angivna anslagsramen. Konsekvenserna härav blir att personal måste avskedas och ett antal funktioner helt eller delvis måste läggas ned. Detta innebär att man skulle frångå den organisation som nyligen har beslutats av Kungl. Maj:t. Verket har bedömt detta som orealistiskt och vid beräkningen av anslaget utgått från de reella förutsättningar som är en följd av nuvarande antal anställda, instruktionsenliga åligganden, föreliggande programplaner för huvudprogrammen 1–3 samt personalminskningen om 400 anställda under perioden 1971/72–1976/77 och 80 anställda under budgetåret 1979/80.

F 4. Försvarets materielverk

1973/74	Utgift	266 479 096
1974/75	Anslag	254 500 000
1975/76	Förslag	298 800 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets materielverk	Föredraganden
Försvarets materielverk:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	259 675 000	317 426 000	298 800 000
Kostnader = medelsbehov	259 675 000[1]	317 426 000[2]	298 800 000

[1] 5 175 000 kr. härav utgör medgivet överskridande av anslaget för att betala drift av vissa administrativa datasystem och för att färdigställa materielverkets produktionsplaneringssystem

[2] Inkl. omlokaliseringskostnader, vissa kostnader för statens transportkontor och del av kostnadsökningar för bränsle

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försvarets materielverk	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	166	of.	
Kompaniofficerare	25	of.	
Civilmilitär personal			
Teknisk personal	103	of.	
Läkare och veterinärer	2	of.	– ca 250
Övrig personal	4	of.	
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	3	of.	
Civil personal			
Handläggande personal	1 385	– 65	
Övrig personal	2 309		
	3 997	– 65	– 250

Försvarets materielverk

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 34 965 000 kr., varav 7 800 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg och 340 000 kr. kostnadsökningar utöver det normala för bränsle.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

1. Genom 1973 års fördelningsförhandlingar har statens avtalsverk och personalorganisationerna träffat avtal om tjänsteresetillägg (+ 2 600 000 kr.).

2. Genom beslut den 23 november 1973 har Kungl. Maj:t bl. a. bemyndigat försvarets materielverk att medge att tjänsteman som med anledning av verkets omorganisation tillträder tjänst i lägre lönegrad än som gäller för den tjänst han innehar omedelbart före avtalets ikraftträdande får behålla den högre lönegradsplaceringen. Motsvarande gäller tjänsteman som innehar ej tidsbegränsat långtidsvikariat (+ 360 000 kr.).

3. Kungl. Maj:t har genom beslut den 29 juni 1973 föreskrivit att försvarsverkens arbetsstudiekommitté skall upphöra med utgången av juni 1973. De arbetsuppgifter som utförts av kommittén har förts över till försvarets materielverk. För uppgifterna behövs en ny tjänst (+ 80 000 kr.).

4. För drift och underhåll av administrativa datasystem, som tidigare till stor del har bekostats från försvarsgrenarnas materielanslag, bör föras över ytterligare medel (+ 6 353 000 kr.).

5. I skrivelse den 20 november 1973 har materielverket hemställt att motorreparationsledare erhåller ett arvode av 150 kr. för dag för förlorad arbetsförtjänst. Om förslaget bifalls behövs en uppräkning av utbildningskostnaderna (+ 140 000 kr.).

6. Enligt Kungl. Maj:ts beslut bedrivs från den 1 oktober 1973 försök med rationaliserad drift av militära körcentraler i Stockholmsområdet. Försvarsområdesbefälhavaren för Stockholms försvarsområde är förvaltningsmyndighet för verksamheten. För att kunna driva och utnyttja den gemensamma körcentralen har försvarets rationaliseringsinstitut föreslagit att medel disponeras om vid berörda myndigheter. Materielverket föreslår därför att medel förs över från anslaget Arméstaben (+ 499 000 kr.).

7. Förberedelserna för att omlokalisera del av materielverket till Karlstad kostar under budgetåret 1974/75 400 000 kr. Motsvarande kostnader för budgetåret 1975/76 beräknas till 345 000 kr. För att omlokalisera del av materielverket till Linköping beräknas kostnaderna för förberedelser under budgetåret 1975/76 uppgå till 35 000 kr. (– 20 000 kr.).

8. För inredning och utrustning i den nya förvaltningsbyggnaden Karolinen i Karlstad behövs medel utanför materielverkets anslagsram (+ 10 700 000 kr.).

9. För flyttning och omstationering av personal till Karlstad beräknas för budgetåret 1975/76 600 000 kr. utanför materielverkets anslagsram.

10. Kungl. Maj:t har genom beslut den 4 oktober 1974 föreskrivit att kostnaderna för statens transportkontors arbete med att ge råd och upplysningar för upphandling av flyttningstjänster och att sluta centrala prisavtal för sådana tjänster skall betalas från förevarande anslag. För nästa budgetår behövs 225 000 kr. för dessa ändamål.

C. Uppgiftsförändringar

1. För att tillgodose utbildningsbehovet för personal som har placerats om inom verket samt för militär och civilmilitär personal som har förts

över till verket och som tidigare har utbildats på bekostnad av försvarsgrenarnas anslag till ledning och förbandsverksamhet behövs ytterligare medel. Omlokaliseringen och den utvidgade företagsdemokratiska verksamheten ställer vidare krav på ökad medelstilldelning för utbildning (+ 150 000 kr.).

2. Fr. o. m. budgetåret 1973/74 tar byggnadsstyrelsen ut ersättning för tillhandahållen service av de olika lokalnyttjarna inom kvarteret Garnisonen. Ersättningen beräknas i förhållande till disponerad lokalyta. För budgetåret 1975/76 beräknas 30 000 kr.

3. Representationsmedlen har inte räknats upp sedan budgetåret 1972/73 fastän kostnaderna har ökat och utlandssamarbetet intensifierats (+ 9 000 kr.).

4. Försvarets materielverk har i februari 1973 föreslagit ändrad organisationstillhörighet av försvarets bok- och blankettförråd. Förrådet har därför inte räknats in i materielverkets nya organisation. Eftersom Kungl. Maj:t ännu inte har beslutat i frågan beräknas för budgetåret 1975/76 löner för personal vid bok- och blankettförrådet (+ 700 000 kr.).

5. Under budgetåret 1974/75 kommer att installeras över 40 dataterminaler vid materielverket för att få rationellare och tillförlitligare datasystem inom förnödenhets- och materieluppföljningsområdet. Det ökade utnyttjandet av terminalsystem kräver särskild personal. En tjänst för systemman och två tjänster för terminalprogrammerare bör därför inrättas (+ 200 000 kr.).

6. Materielverket bedömer att sjuk- och hälsovården kan bedrivas rationellare och till lägre kostnad om anvisningsläkarna till viss del ersätts av en heltidsanställd verksläkare. Kostnaderna för läkaren bedöms bli begränsade om ersättning erhålls från allmän försäkringskassa. Den totala kostnaden för läkaren beräknas till 200 000 kr. för budgetår, varav 50 % bedöms bli ersatt av försäkringskassan (+ 100 000 kr.).

7. Omlokaliseringen till Karlstad av viss del av verket krävet ytterligare en tjänst för personalkonsulent (+ 60 000 kr.).

D. Alternativ 0

Materielverket framhåller att personalutgifterna utgör närmare 90 % av anslaget. En omräkning av anslaget enligt alternativ 0 skulle därför innebära att en ytterligare personalminskning med ca 300 anställda utöver tidigare planerad minskning skulle behöva genomföras redan under budgetåret 1974/75 för att med önskad effekt påverka medelsbehovet för budgetåret 1975/76.

E. Bemyndiganden för vissa förnödenheter

1. I regleringsbrev för budgetåret 1974/75 har Kungl. Maj:t medgett att förnödenheter för fredsutbildningen inom det militära försvaret vid behov får beställas på ett sådant sätt att vid varje tillfälle utestående

skuld inte överstiger 250 milj. kr. På grund av snabba prisstegringar, särskilt på bränsle och drivmedel, bör beloppet höjas till 400 milj. kr. fr. o. m. budgetåret 1975/76.

2. Materielverket bör bemyndigas att under budgetåren 1974/75 och 1975/76 lägga ut erforderliga beställningar med anledning av omlokaliseringen och att utnyttja tilldelade medel över budgetårsgränser.

Föredraganden

Enligt försvarets materielverk har den tekniska beredningsfunktionen och fackfunktionerna, främst materielunderhållet, central betydelse för att materielverket skall kunna fullgöra sina uppgifter. Materielverket anser därför att dessa funktioner skall prioriteras så att kompetens för anskaffning och underhåll av materiel säkerställs. Resurserna för övriga funktioner skall enligt verket minskas så mycket som möjligt. Jag kan godta denna grundsyn på fördelningen av tillgängliga resurser.

Materielverket anser vidare att de uppgifter som verket har under programplaneperioden i huvudsak måste lösas med nuvarande personal, men att en begränsad nyrekrytering kan påräknas så att kompetens tillförs viktiga nya områden. Inom områden där kompetensen är otillräcklig bör uppgifterna enligt materielverket få lösas genom utnyttjande av externa resurser. Som jag har anfört tidigare (s. 37) måste emellertid vakanser godtas inom försvarets samtliga myndigheter för att personalkostnaderna skall kunna begränsas. Detta gäller även försvarets materielverk. En försiktig minskning av antalet anställda vid materielverket får inte heller leda till en ökning i fråga om utnyttjandet av externa resurser, så att besparingarna på personalsidan går förlorade. Materielverket bör kunna lösa sina uppgifter genom omfördelning mellan olika funktioner inom ramen för tillgängliga personalresurser samt genom ytterligare rationalisering av verksamheten.

Riksdagen har bemyndigat Kungl. Maj:t att fr. o. m. budgetåret 1973/74 medge att förnödenheter för fredsutbildningen inom det militära försvaret får beställas fortlöpande så att vid varje tillfälle en kostnadsram av 250 milj. kr. inte överskrids. Enligt försvarets materielverk bör beloppet fr. o. m. budgetåret 1975/76 höjas till 400 milj. kr. Som skäl härför har materielverket angett de snabba prisstegringarna, särskilt på bränsle och drivmedel. Jag tillstyrker materielverkets förslag. Det torde få ankomma på regeringen att bestämma i vilken mån bemyndigandet behöver ställas till verkets förfogande.

Jag är inte beredd att tillstyrka materielverkets begäran om särskilda beställningsbemyndiganden m. m. med anledning av att delar av verket omlokaliseras.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. I beräkningen ingår följande engångsbelopp, nämligen 180 000 kr. för att förbereda omlokaliseringen av delar av materielverket (B 7), 800 000 kr. för att genomföra delar av

omlokaliseringen (B 9) och 2 milj. kr. för att inreda och utrusta den nya förvaltningsbyggnaden i Karlstad (B 8). Materielverket får därutöver disponera de intäkter som kan erhållas genom försäljning av nuvarande inventariebestånd för att skaffa nya inventarier. Som jag har anfört tidigare (s. 63) räknar jag med att kostnaderna för teleteknisk utrustning i den nya förvaltningsbyggnaden i Karlstad skall bestridas från anslag under sjunde huvudtiteln. Jag har vidare beräknat medel för bl. a. tjänsteresetillägg (B 1), bibehållen högre lönegrad för vissa tjänstemän (B 2), drift och underhåll av ytterligare administrativa datasystem (B 4), arvoden till motorreparationsledare (B 5), den anslagsfinansierade verksamheten vid statens transportkontor (B 10), viss utbildning (C 1), ersättning till byggnadsstyrelsen (C 2) samt löner till personalen vid försvarets bok- och blankettförråd (C 4).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att fr. o. m. budgetåret 1975/76 förnödenheter för fredsutbildningen inom det militära försvaret fortlöpande får beställas så att vid varje tillfälle en kostnadsram av 400 000 000 kr. inte överskrids,
2. till *Försvarets materielverk* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 298 800 000 kr.

Gemensam försvarsforskning

Delprogrammet Gemensam försvarsforskning omfattar forskning för totalförsvarsändamål inom de naturvetenskapliga, tekniskt-vetenskapliga, beteendevetenskapliga och medicinska forskningsgrenarna. Försvarets forskningsanstalt är programansvarig myndighet för delprogrammet och har också produktionsansvar för huvuddelen av den forskning som bedrivs inom delprogrammet. Anstalten leder den tillämpade psykologiska verksamheten hos de myndigheter som hör till försvarsdepartementet. Fortifikationsförvaltningen har produktionsansvaret för den fortifikatoriska forskningen och försvarets materielverk har motsvarande ansvar för övrig försvarsteknisk forskning.

Försvarets forskningsanstalt leds av en styrelse. Chef för forskningsanstalten är en generaldirektör. Verksamheten är organiserad på ett centralt kansli för planering och administration och fem huvudavdelningar. Huvudavdelning 1 svarar för forskning avseende planeringsmetodik m. m. samt för samordning av forskningsanstaltens medverkan i studier och utredningar inom totalförsvaret. Forskningen vid huvudavdelning 2 avser huvudsakligen konventionella vapensystem samt vissa frågor rörande skyddet mot kärnvapen, vid huvudavdelning 3 system och metoder för teknisk informationsbehandling, vid huvudavdelning 4 skydd mot ABC-vapen och vid huvudavdelning 5 människans betingelser i totalförsvaret.

Verksamheten under delprogrammet Gemensam försvarsforskning budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdet Tillämpad, ej objektbunden forskning.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Gemensam försvarsforskning.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets forskningsanstalt* bl. a. följande.

Genomförandet av den av 1973 års riksdag beslutade omorganisationen av forskningsanstalten beräknas vara i huvudsak klar vid programplaneperiodens början. Vissa smärre organisationsförändringar som hänger samman med omlokaliseringen av delar av anstalten kan dock komma att anstå till periodens senare del eller efter densamma.

Det har ännu inte varit möjligt att närmare bedöma konsekvenserna under programplaneperioden av beslutet om omlokalisering av delar av forskningsanstalten. Storleken av de engångskostnader och årliga merkostnader som en omlokalisering innebär kommer därför att redovisas senare, liksom de ambitionsändringar och personalökningar beslutet om omlokalisering kommer att medföra.

Teknisk prognos 1974 har gett ett omfattande underlag för att bedöma den framtida tekniska utvecklingen. Härigenom finns en bättre grund för inriktning av verksamheten och särskilt den kunskapsuppbyggande forskningen liksom ett säkrare underlag för försvarets studier och planering.

Ny stor rullning av planerna avseende delprogrammet Gemensam försvarsforskning beräknas äga rum under budgetåret 1975/76. Härvid kommer verksamheten att samordnas med bl. a. den robottekniska forskningen inom försvarets materielverk. Forskningen inom tillämpningsområdet Människan som objekt för vapenverkan jämte anknytande vetenskapsområden skall beaktas särskilt.

För att möta den ökande personalavgången inom de delar av forskningsanstalten som skall omlokaliseras planeras större satsning på omplaceringsåtgärder och därmed sammanhängande utbildningsinsatser.

Studier och forskning beträffande säkerhetspolitiskt betydelsefull utveckling i omvärlden och i det svenska samhället har planerats in under perioden i enlighet med anvisningar från chefen för försvarsdepartementet.

Delprogrammets inriktning innebär en mindre ökning inom programelementet Övergripande studier och utredningar, minskningar inom delprogrammen A-skyddsteknik, Ammunitions- och vapenteknik, Stridsledningss-, informations- och styrteknik samt i stort sett oförändrad omfattning av övriga programelement.

För programplaneperioden har forskningsanstalten vidare angett bl. a. följande.

Av överbefälhavaren angiven planeringsram för programplaneperioden kommer att följas utom beträffande budgetåret 1979/80. Den av överbefälhavaren för detta budgetår angivna personalminskningen och därmed sammanhängande minskning av anslaget medför att försvarsforskningens inriktning och omfattning under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet måste prövas om. Forskningsanstalten räknar därför t. v. med oförändrat antal anställda och oförändrat anslag för budgetåret

1979/80 i förhållande till budgetåret 1978/79.

Den av Kungl. Maj:t och överbefälhavaren föreskrivna minskningen av anstaltens personal med minst 150 anställda i förhållande till läget i mars 1973 skall vara genomförd den 1 juli 1979.

Omlokalisering av huvudavdelning 3 till Linköping beräknas ske under år 1978. Huvudavdelning 4 beräknas bli omlokaliserad till Umeå under år 1979 och delar av huvudavdelning 5 till Karlstad under år 1976.

Särskilda insatser planeras inom områdena personalplanering, personalrörlighet och kompetensutveckling. Utbildningsverksamheten skall främst tillgodose behoven av omskolning och vidareutbildning till följd av omorganisation, personalminskning och den snabba tekniska utvecklingen.

Personalinflytandet kommer att utvidgas, främst inom det personalpolitiska området. Tonvikten skall härvid främst läggas på den enskildes möjligheter att påverka sin arbetssituation och därmed sammanhängande frågor.

Inom forskningsanstalten finns ett särskilt databehandlingsråd som följer utvecklingen inom datorområdet i syfte att verka för att utnyttjandet av datorer underlättas och utvecklas på ett rationellt och ekonomiskt sätt.

Den av forskningsanstalten beräknade utvecklingen av anslaget Gemensam försvarsforskning framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
127 000	145 726	145 476	145 926	145 876	146 376	729 380

[1] Prisläge februari 1973

F 5. Gemensam försvarsforskning

1973/74	Utgift	128 493 363[1]
1974/75	Anslag	127 000 000
1975/76	Förslag	144 220 000

[1] Anslagen Försvarets forskningsanstalt, Militärpsykologiska institutet och Försvarsmedicinska forskningsdelegationen.

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets forsknings-anstalt	Föredraganden
Gemensam försvarsforskning: Tillämpad ej objektbunden forskning			
Forskning vid försvarets forskningsanstalt	123 900 000	137 256 000	135 750 000
Fortifikatorisk forskning	3 100 000	3 470 000	3 470 000
Övrig försvarsteknisk forskning	–	5 000 000	5 000 000
Kostnader = medelsbehov	127 000 000	145 726 000	144 220 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försvarets forsknings-anstalt	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	2	– 1	– 1
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Kompaniofficerare	1	– 1	– 1
Frivillig tjänstgörande militär personal			
Regementsofficerare	1	– 1	– 1
Civil personal			
Handläggande personal	665	– 7	– 7
Övrig personal	811	– 11	–11
	1 480[1]	– 21	–21

[1] Härutöver är 142 personer sysselsatta inom utrikesdepartementets verksamhetsområde och med intäktsfinansierad verksamhet

Försvarets forskningsanstalt

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär en kostnadsökning med 13 836 000 kr., varav 3 066 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

1. Antalet anställda beräknas successivt minska med ca 30 personer under budgetåret 1974/75 och med ca 25 personer under budgetåret 1975/76 (– 2 360 000 kr.).

2. Som en följd av beslutet att i anstalten inordna flygmedicinska institutionen vid försvarets materielverks försöksanstalt bör fyra tjänster föras över till anslaget (+ 410 000 kr.).

3. Förberedelser för att omlokalisera delar av forskningsanstalten till Karlstad, Linköping och Umeå medför höjda kostnader (+ 760 000 kr.).

4. Delar av anstalten påbörjar omlokaliseringen till Karlstad under budgetåret, vilket medför kostnader för flyttning, omstationering och dubbelhyror (+ 200 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

1. Som en följd av att forskningsanstalten tar över ansvaret för övrig försvarsteknisk forskning bör resurser föras över från anslagen Marinförband: Forskning och utveckling och Flygvapenförband: Forskning och utveckling (+ 5 000 000 kr.).

2. Anskaffningen av materiel för forskningsändamål har släpat efter under de senaste åren. Detta bör till viss del avhjälpas under nästa budgetår (+ 880 000 kr.).

Forskningsanstalten bör få bemyndigande att utöver anvisade medel lägga ut beställningar av materiel för forskningsändamål inom en kostnadsram av 6 milj. kr.

D. Alternativ 0

En minskning av anslaget enligt alternativet 0 skulle innebära att ca 100 personer fick entledigas. Detta skulle i sin tur medföra att verksamhetens inriktning måste ses över, vilket kräver en ny omfattande planeringsomgång tillsammans med totalförsvarets perspektivplaneansvariga myndigheter och andra avnämare av forskningsresultat. Denna omplanering måste dessutom ske under den period då också omorganisationen ställer stora krav på personalresurserna.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta vad forskningsanstalten har anfört om verksamhetens inriktning under programplaneperioden. I avvaktan på ett bättre underlag beträffande försvarsforskningens framtida inriktning anser jag emellertid att de mål för personalminskning som överbefälhavaren har angett bör gälla t. v.

Det centrala kansliets och de fem huvudavdelningarnas interna organisation är t. v. provisorisk. I september 1974 föreslog forskningsanstalten i

samråd med försvarets rationaliseringsinstitut en detaljorganisation och en plan för omorganisationens genomförande. De nu aktuella omorganisationsåtgärderna ligger inom ramen för de beslut som har fattats av riksdagen (prop. 1973:88, FöU 1973:17, rskr 1973:17 och 196 resp. prop. 1974:75, FöU 1974:19, rskr 1974:190). Det ankommer på regeringen att meddela närmare föreskrifter för dessa organisationsändringar. Omorganisationen bör i huvudsak vara genomförd den 1 juli 1975.

Beträffande avtalsbara anställnings- och arbetsvillkor avser jag att ge statens avtalsverk det förhandlingsuppdrag som behövs.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att medge beställningar av materiel för forskningsändamål utöver anvisade medel. Kostnadsramen bör bestämmas till 6 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Gemensam försvarsforskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 144 220 000 kr.
2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1975/76 medge att materiel för forskningsändamål beställs inom en kostnadsram av 6 000 000 kr.

Försvarets radioanstalt

Försvarets radioanstalt leds av en generaldirektör. Anstalten är organiserad på en produktionsavdelning, en administrativ enhet, en teknisk enhet och en utbildningsenhet samt ett planeringssekretariat.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets radioanstalt budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet och Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets radioanstalt.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Försvarets radioanstalt har sänt in programplan för delprogrammet i en ekonomisk planeringsram som motsvarar överbefälhavarens direktiv. Utöver den av överbefälhavaren angivna planeringsramen har radioanstalten anmält behov av ytterligare medel för förrekrytering av viss personal m. m. Planeringsramen och det av radioanstalten föreslagna tillägget framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

	1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
Planeringsram	62 140	69 276	70 426	71 576	71 576	71 576	354 430
Tillägg	–	571	1 068	1 518	1 910	2 248	7 315

[1] Prisläge februari 1973

I övrigt är programplanen av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar torde få inhämtas av de handlingar som kommer att tillhandahållas riksdagens försvarsutskott.

F 6. Försvarets radioanstalt

1973/74	Utgift	63 822 054
1974/75	Anslag	62 140 000
1975/76	Förslag	69 276 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets radioanstalt	Föredraganden
Försvarets radioanstalt:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	49 140 000	56 347 000	55 776 000
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	13 000 000	13 500 000	13 500 000
Kostnader = medelsbehov	62 140 000	69 847 000	69 276 000

Försvarets radioanstalt

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 7 361 000 kr., varav 1 376 000 kr., avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

Upplysningar beträffande föreslagna uppgiftsförändringar torde få inhämtas av de handlingar som kommer att tillhandahållas riksdagens försvarsutskott. Totalt innebär uppgiftsförändringarna att kostnaderna ökar med 346 000 kr.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets radioanstalt* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 69 276 000 kr.

Värnpliktsverket

Värnpliktsverket är centralt organ för inskrivning och personalredovisning inom försvarsmakten. I verkets uppgifter ingår bl. a. att leda andra inskrivnings- och personalredovisningsmyndigheters verksamhet, att efter samråd med berörda myndigheter ansvara för och meddela föreskrifter om tillhörighet, uttagning, fördelning och inkallelse av värnpliktiga, att i samråd med berörda myndigheter samordna personalprövning och bedömning av värnpliktiga, att samordna personalredovisningen inom försvarsmakten och ansvara för den centrala registreringen av försvarsmaktens personal, att föreslå överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna sådana anvisningar om krigsplacering som har samband med personalredovisningen, att besluta i ärenden om befrielse från eller anstånd med värnpliktstjänstgöring samt att i övrigt biträda försvarsmaktens myndigheter i frågor om inskrivning och personalredovisning.

Verket är organiserat på ett huvudkontor i Solna och tre värnpliktskontor, nämligen Södra värnpliktskontoret i Kristianstad med Västra inskrivningscentralen i Säve, Östra värnpliktskontoret i Solna med Bergslagens inskrivningscentral i Karlstad och Norra värnpliktskontoret i Östersund med Övre Norrlands inskrivningscentral i Boden. Huvudkontoret består av en värnpliktssektion, en administrativ sektion och ett datakontor.

Verksamheten under delprogrammet Värnpliktsverket budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Värnpliktsverket.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *värnpliktsverket* bl. a. följande.

Resultaten av den i prop. 1973:1 (bil. 6 s. 30) aviserade översynen av värnpliktsverkets organisation kan komma att påverka inriktning och verksamhet under programplaneperioden.

Under perioden fortsätter arbetet med projektering för värnpliktsplaneringsrutiner och översyn av personalredovisningsrutiner som inkallelse, enskilda värnpliktsärenden och krigsplacering. Uttagningsförfarandet vid inskrivning skall följas upp och utvecklas vidare. Förberedelser för att vid ett eventuellt beslut införa hälsoundersökningar för äldre värnpliktiga, s. k. Hälso 70-undersökningar, fortsätter. Värnpliktsverkets omlokalisering till Karlstad förbereds och genomförs under perioden. Vissa organisationsändringar i samband härmed kommer bl. a. att beröra truppregistreringsmyndighet 9.

Den av värnpliktsverket beräknade utvecklingen av anslaget Värnpliktsverket framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
34 190	37 837	37 837	37 837	37 837	37 837	189 185

[1] Prisläge februari 1973

F 7. Värnpliktsverket

1973/74	Utgift	33 965 155
1974/75	Anslag	34 190 000
1975/76	Förslag	37 245 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Värnpliktsverket	Föredraganden
Värnpliktsverket: Allmän ledning och förbandsverksamhet	34 190 000	37 837 000	37 245 000
Kostnader = medelsbehov	37 190 000	37 837 000	37 245 000

Personal

	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Värnpliktsverket	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	39	+ 2	+ 2
Kompaniofficerare	24	+ 1	+ 1
Plutonsofficerare	10	of.	of.
Civilmilitär personal			
Övrig personal	5	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	13	− 1	− 1
Kompaniofficerare	3	of.	of.
Civil personal[1]			
Handläggande personal	29	+ 1	of.
Övrig personal	165	of.	− 4
Deltidsanställd personal	103	of.	of.
	391	+ 3	− 2

[1] Inkl. 35 personer utöver personalförteckning

Värnpliktsverket

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 2 978 000 kr., varav 552 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

Viss maskinpersonal förs över till fortifikationsförvaltningen (−344 000 kr.).

Kostnaderna för huvudkontorets omlokalisering till Karlstad beräknas till 392 000 kr.

I samband med att försvarets datacentral inrättades fördes tre anställda över till värnpliktskontorens dataarkiv (+ 134 000 kr.).

C. Uppgiftsförändringar

En arvodestjänst för pensionerad militär personal föreslås bli omvandlad till tjänst för aktiv personal (+ 48 000 kr.). För att föra samman verkets läkarhandlingsregister föreslås fyra nya tjänster (+ 184 000 kr.).

Truppregistreringsmyndighet 9 bör föras över till Östra värnpliktskontoret. Tre nya tjänster behövs för detta medan en tjänst kan dras in (+ 142 000 kr.).

En tjänst som chef för huvudkontoret föreslås inrättas (+ 113 000 kr.).

D. Alternativ 0

Detta alternativ innebär att besparingar på drygt 1,8 milj. kr. måste uppnås. Olika alternativ eller kombinationer av alternativ för att uppnå denna besparing kan tänkas. Samtliga har dock det gemensamt att verkets uppgifter och arbetssätt måste omvärderas helt. Följden av en besparing i denna storleksordning blir med nödvändighet att verkets kapacitet och service gentemot andra myndigheter och enskilda väsentligt försämras.

Föredraganden

Regeringen har i särskilt beslut angett riktlinjerna för värnpliktsverkets fortsatta organisationsöversyn. Resultaten av denna översyn kommer att påverka värnpliktsverkets inriktning och verksamhet under programplaneperioden. Jag avser att senare återkomma med förslag till de ändringar som bör komma till stånd mot bakgrund av översynen.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. I beräkningen ingår medel för att omvandla en arvodestjänst till tjänst för aktiv personal, tre nya tjänster för truppregistreringsmyndighet 9 samt tre nya tjänster för värnpliktskontorens dataarkiv.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att
till *Värnpliktsverket* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 37 245 000 kr.

Försvarets rationaliseringsinstitut

Försvarets rationaliseringsinstitut är central förvaltningsmyndighet för rationaliseringsverksamheten inom den del av statsförvaltningen som hör till försvarsdepartementets verksamhetsområde. I institutets uppgifter ingår bl. a. att följa och samordna rationaliseringsverksamheten samt att ta initiativ till rationaliseringsåtgärder, planlägga och utföra eller medverka vid rationaliseringsverksamhet, utbilda personal i rationaliseringsverksamhet, medverka vid bedömning av lokalbehov samt att gentemot statskontoret svara för samordning i fråga om anskaffning och utnyttjande av datamaskiner.

Institutet leds av en styrelse. Chef för institutet är en överdirektör.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets rationaliseringsinstitut budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets rationaliseringsinstitut. Som uppbördsmedel under anslaget redovisas ersättningar från försvarets delfond av statens datamaskinfond.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets rationaliseringsinstitut* bl. a. följande.

Kravet på rationaliseringsverksamheten har under de senaste åren skärpts. Kraftfulla åtgärder måste vidtas om uppsatta mål skall kunna nås. Arbetet koncentreras till åtgärder som snabbt leder till minskat utnyttjande av produktionsfaktorer med ogynnsam kostnadsutveckling. Pågående utredningar som bedöms leda till reducering av personalkostnaderna måste fullföljas. Erforderliga kostnadsminskningar kan emellertid inte nås enbart genom rationalisering av fredsorganisationen. Förändringar i krigsorganisationens kvantitativa och kvalitativa innehåll kan bli nödvändiga. För att minska personalkostnaderna bör rationaliseringsverksamheten inriktas på en fortsatt avveckling av etablissement och övergång till större utbildnings- och förvaltningsenheter.

Vidare måste ytterligare minskningar i den centrala och regionala ledningsorganisationen genomföras. En översyn av utbildningsfunktionernas resursbehov måste också göras. Effektivare produktionsenheter kan fortfarande åstadkommas och gemensamt utnyttjande av lokaler, materiel och tjänster både inom och mellan försvarsgrenarna måste eftersträvas i större utsträckning än f. n. Institutet finner det angeläget att studier beträffande fredsorganisationens utformning bedrivs skynd-

samt så att förutsättningar skapas för en mer rationell organisation av utbildnings- och förvaltningsenheter. En stor del av rationaliseringsresurserna måste sättas av för utveckling av informationssystem.

Den av rationaliseringsinstitutet beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets rationaliseringsinstitut framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
13 200	14 750	14 000	14 000	14 000	14 000	70 750

[1] Prisläge februari 1973

F 8. Försvarets rationaliseringsinstitut

1973/74	Utgift	11 889 091
1974/75	Anslag	13 200 000
1975/76	Förslag	14 750 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets rationaliseringsinstitut	Föredraganden
Försvarets rationaliseringsinstitut: Allmän ledning och förbandsverksamhet	15 400 000	15 070 000	15 070 000
Kostnader	**15 400 000**	**15 070 000**	**15 070 000**
Avgår:			
Uppbördsmedel från försvarets delfond av statens datamaskinfond	–2 200 000	– 320 000	– 320 000
Medelsbehov	**13 200 000**	**14 750 000**	**14 750 000**

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försvarets rationaliseringsinstitut	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	5	of.	of.
Civilmilitär personal	1	of.	of.
Civil personal			
Handläggande personal	42	of.	of.
Övrig personal	34	of.	of.
	82	**of.**	**of.**

Försvarets rationaliseringsinstitut

A. Pris- och löneomräkning

Sammanlagt innebär pris- och löneomräkningen att kostnaderna ökar med 1 550 000 kr., varav 145 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Pris- och löneomräkning som finansieras av uppbördsmedel har beräknats till 20 000 kr.

B. Alternativ 0

Alternativ 0 innebär att anslaget minskas med 830 000 kr. Detta medför att planerad verksamhet inte kan fullföljas och att ingen ny utredningsverksamhet kan påbörjas.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta den inriktning av rationaliseringsverksamheten som försvarets rationaliseringsinstitut har redovisat. Institutets medverkan i denna verksamhet bör ha ungefär samma omfattning som hittills.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets rationaliseringsinstitut* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 14 750 000 kr.

Försvarshögskolan

Försvarshögskolan har till uppgift att ge högre militär, civilmilitär och civil personal utbildning för verksamhet i ledande befattningar inom totalförsvaret. Deltagarna i högskolans kurser skall undervisas om totalförsvarets uppgifter, organisation och verksamhet samt ges insikter i det totala krigets problem. Särskild vikt skall fästas vid samverkan inom totalförsvaret. Det åligger vidare försvarshögskolan att enligt föreskrifter, som överbefälhavaren utfärdar efter samråd med berörda myndigheter, studera frågor som rör totalförsvaret. Försvarshögskolan skall slutligen, om det kan ske utan att den egna verksamheten eftersätts, biträda andra myndigheter i frågor som rör utbildning och studier inom totalförsvaret.

Försvarshögskolan är organiserad på en chef, en lärarstab och en administrativ enhet.

Verksamheten under delprogrammet Försvarshögskolan budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarshögskolan.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarshögskolan* bl. a. följande.

Elevantalet vid kurserna under budgetåret 1974/75 och det beräknade antalet elever för vart och ett av läsåren 1975/76–1979/80 framgår av följande tabell.

	Elever per läsår					
	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80
Chefskurser	30	30	30	30	30	30
Allmänna kurser	80	80	80	80	80	80
Kompletterings- och specialkurser	120	120	120	120	120	120
	230	230	230	230	230	230

Försvarshögskolan har tidigare anordnat en chefskurs och två allmänna kurser varje budgetår samt en kompletteringskurs vartannat budgetår. Behovet av kompletteringskursen har visat sig mindre angeläget. Denna kurs har därför bytts ut mot specialkurser för företrädesvis icke-statlig krigsplacerad personal inom det ekonomiska och det psykologiska försvaret.

Behovet av specialkurser styrs inte av försvarshögskolan utan av andra myndigheter, främst civilbefälhavarna. Antalet specialkurser per år bedöms därför komma att variera mellan två och fyra. I programplanen förutsätts att tre specialkurser per år genomförs.

Delprogrammet skall under perioden inriktas på att utbilda ca 1 150 personer som är krigsplacerade inom totalförsvaret. Kursplanerna anpassas vid behov till utvecklingen inom olika områden av totalförsvaret.

Den av försvarshögskolan beräknade utvecklingen av anslaget Försvarshögskolan framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
1 395	1 485	1 485	1 485	1 485	1 485	7 425

[1] Prisläge februari 1973

F 9. Försvarshögskolan

1973/74	Utgift	1 451 711
1974/75	Anslag	1 395 000
1975/76	Förslag	1 490 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvars-högskolan	Föredraganden
Försvarshögskolan: Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	1 395 000	1 485 000	1 490 000
Kostnader = medelsbehov	1 395 000	1 485 000	1 490 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försvars-högskolan	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	4	of.	of.
Plutonsofficerare	1	of	of
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	1	of.	of.
Kompaniofficerare	1	of.	of.
Civil personal			
Lärare	3	of.	of.
Övrig personal	3	of.	of.
	13	of.	of.

Försvarshögskolan

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 90 000 kr., varav 35 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Alternativ 0

Med hänsyn till lönekostnadernas stora andel av anslaget skulle en reducering behöva göras av övriga kostnader t. ex. för föreläsararvoden eller materiel och tjänster. Detta skulle innebära att en av skolans allmänna kurser måste utgå vilket medför att utbildning av 40 kursdeltagare faller bort eller att chefskursen och de tre specialkurserna vid skolan måste utgå vilket medför att utbildningen för 150 kursdeltagare faller bort.

Föredraganden

Försvarshögskolan anser att högskolans verksamhet under programplaneperioden skall ha i huvudsak samma inriktning som f. n. Jag har inte något att erinra mot detta.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarshögskolan* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 490 000 kr.

Militärhögskolan

Militärhögskolan har till uppgift att meddela regementsofficerare på aktiv stat de kunskaper som behövs för tjänstgöring i regementsofficersbefattningar (obligatoriska kurser) och i kvalificerade befattningar vid högre staber och förvaltningar, i särskilt kvalificerade lärarbefattningar eller som chefer för högre förband (högre kurser). Militärhögskolan genomför också annan högre utbildning som beordras av överbefälhavaren, t. ex. administrativ chefsutbildning. Militärhögskolan åtar sig vidare uppdrag från andra myndigheter, t. ex. kurser för brigadchefer, försvarsområdesbefälhavare, meteorologer och trafikledare. Militärhögskolan svarar slutligen för den militärhistoriska forskningen inom försvarsmakten.

Militärhögskolan är organiserad på en stab och tre linjer, nämligen armé-, marin- och flyglinjerna. Arméinjens allmänna kurser bildar en särskild enhet direkt under chefen för militärhögskolan. Till högskolan är knuten en militärhistorisk avdelning.

Verksamheten under delprogrammet Militärhögskolan budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Utbildning till och av fast anställd personal m. fl. samt Kunskapsuppbyggande forskning.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Militärhögskolan.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *militärhögskolan* bl. a. följande.

Antalet elever vid de allmänna kurserna ökades kraftigt budgetåret 1972/73 och kommer att vara högt under hela programplaneperioden. Behov av att öka antalet elever i högre kurs finns på grund av nuvarande vakanssituation för befattningar i krigsorganisationen där högre utbildning är ett krav. Den stora avgången från försvarsmakten av regementsofficerare som har genomgått högre kurs förstärker behovet.

Det elevantal som nu kan förutses vid de ordinarie högre och allmänna kurserna redovisas närmare i följande sammanställning.

	Elevantal per den 1 november					
	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80
Högre kurser						
Armélinjen	117	118	125	125	120	115
Marinlinjen	31	33	37	38	38	38
Flyglinjen	30	35	40	40	38	34
	178	**186**	**202**	**203**	**196**	**187**
Allmänna kurser						
Armélinjen	141	150	150	160	165	160
Marinlinjen	38	42	44	45	42	41
Flyglinjen	32	34	38	37	33	40
	211	**226**	**232**	**242**	**240**	**241**

Med reservation för vad de betänkanden som har lämnats av 1968 års personalkategoriutredning och krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning kan komma att medföra och med hänsyn till den allmänt ökande verksamheten vid militärhögskolan kan någon principiell ändring i högskolans utveckling under programplaneperioden inte förutses.

Den av militärhögskolan beräknade utvecklingen av anslaget Militärhögskolan framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
13 250	15 076	14 584	14 679	14 574	14 569	73 492

[1] Prisläge februari 1973

F 10. Militärhögskolan

1973/74	Utgift	13 128 722
1974/75	Anslag	13 250 000
1975/76	Förslag	14 840 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Militärhögskolan	Föredraganden
Militärhögskolan:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	–	4 433 000	–
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	12 396 000	9 606 000	13 829 000
Kunskapsuppbyggande forskning	854 000	1 011 000	1 011 000
Kostnader = medelsbehov	13 250 000	15 050 000	14 840 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Militär-högskolan	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	59	of.	of.
Kompaniofficerare	2	of.	of.
Plutonsofficerare	8	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	3	of.	of.
Kompaniofficerare	1	of.	of.
Civil personal			
Lärare	2	of.	of.
Övrig personal	31[1]	of.	of.
	106	of.	of.

[1] Varav sex tjänster är fördelade på elva deltidsanställda

Militärhögskolan

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 1 472 000 kr., varav 278 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

Kostnader i samband med utgivande av den s. k. beredskapsboken beräknas till 75 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

Den administrativa verksamheten, hyror m. m. bör budgeteras på ett nytt primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet. En offsetmaskin behöver bytas (+ 100 000 kr.). Detta medför lägre driftskostnader (– 43 000 kr.).

För engångsanskaffning av inventarier m. m. i samband med ombyggnad av personalserveringen behövs 275 000 kr. Vissa smärre variationer i verksamheten medger kostnadsbesparingar om 79 000 kr.

D. Alternativ 0

Detta alternativ innebär att besparingar på 774 000 kr. måste uppnås. En besparing av denna storleksordning måste ske genom begränsning av de rörliga utbildningskostnaderna som totalt uppgår till 4,5 milj. kr.

Besparingen skulle exempelvis kunna åstadkommas genom att minska antalet fält- och stabstjänstövningar. Sådana ingrepp är dock uteslutna om målet för verksamheten skall behållas.

Föredraganden

Militärhögskolan anser att dess verksamhet i avvaktan på resultatet av pågående utredningar skall ha i princip samma inriktning som hittills. Jag delar denna uppfattning.

Med hänvisning till sammanställningen över kostnader och medelsbehov beräknar jag anslaget till 14 840 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för att bygga om personalserveringen vid skolan samt för att ge ut den s. k. beredskapsboken.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Militärhögskolan* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 14 840 000 kr.

Försvarets gymnasieskola

Försvarets gymnasieskola har till uppgift att meddela fast anställd militär eller civilmilitär personal och värnpliktiga den kompletterande allmänna skolutbildning som krävs för anställning i militär eller civilmilitär tjänst på aktiv stat. Efter regeringens bestämmande får även annan undervisas vid skolan.

Gymnasieskolan leds av en styrelse. Undervisningen vid skolan bedrivs på tvåårig social samt på treårig naturvetenskaplig och samhällsvetenskaplig linje.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets gymnasieskola budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Försvarets gymnasieskola.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets gymnasieskola* bl. a. följande.

Fr. o. m. läsåret 1974/75 sker all undervisning vid skolan enligt 1971 års stadga för försvarets gymnasieskola. Detta medför att lärarbehovet minskar.

Elevtillströmningen har minskat under senare år vilket tillsammans med genomförda eller beslutade reduceringar av försvarsmakten medför att organisationen kan behöva minskas. Detta innebär att skolan inte bör återbesätta ledigblivna ordinarie lärartjänster.

Styrelsen räknar med att skolans framtida organisation och storlek kommer att utredas, bl. a. på grund av att nuvarande nära samband med

arméns kompaniofficersskola upphör, när denna enligt riksdagens beslut (prop. 1973:135, FöU 1973:26, rskr 1973:382) flyttas från Uppsala.

I vad mån en ny befälsordning kommer att påverka skolans förhållanden kan styrelsen ännu inte överblicka. Detta gäller även konsekvenserna av pågående översyn av olika gällande behörighetsbestämmelser.

Den av skolan beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets gymnasieskola framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
3 310	3 023	3 023	2 898	2 898	2 898	14 740

[1] Prisläge februari 1973

F 11. Försvarets gymnasieskola

1973/74	Utgift	3 913 396
1974/75	Anslag	3 310 000
1975/76	Förslag	3 025 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets gymnasieskola	Föredraganden
Försvarets gymnasieskola: Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	3 310 000	3 023 000	3 025 000
Kostnader = medelsbehov	**3 310 000**	**3 023 000**	**3 025 000**

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försvarets gymnasieskola	Föredraganden
Civil personal			
Lärare	31	– 4	– 4
Övrig personal	5	of.	of.
	36	– 4	– 4

Försvarets gymnasieskola

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna minskar med 90 000 kr. I beloppet ingår 78 000 kr. för höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

Elevantalet på olika linjer sjunker vilket medför att behovet av lärarpersonal minskar (– 313 000 kr.).

För anskaffning av elevskåp behövs 35 000 kr.

C. Alternativ 0

Eftersom alternativet skulle innebära ett större belopp än det som har begärts för nästa budgetår har någon redovisning inte ansetts nödvändig.

Föredraganden

Försvarets gymnasieskola anmäler en viss minskning av lärarbehovet och räknar med en mindre organisation. Gymnasieskolan förutsätter även att dess framtida organisation och storlek utreds i särskild ordning. Jag kan i huvudsak godta den inriktning av verksamheten som gymnasieskolan har angett men är inte beredd att nu ta ställning till gymnasieskolans framtida organisation. Jag utgår dock från att den hittillsvarande verksamheten kan minska i omfattning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets gymnasieskola* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 025 000 kr.

Intendenturförvaltningsskolan

Intendenturförvaltningsskolan har till uppgift att anordna och genomföra kurser som ger regementsofficerare grundläggande kompetens för befattningar i försvarets intendentkår. Vid skolan bedrivs även kurser för att utbilda kompaniofficerare inom försvarsmakten till befattningar i förråds- och kameraltjänst. På uppdrag av försvarsgrenschef genomförs viss fackutbildning.

Intendenturförvaltningsskolan är organiserad på en chef, en stabs- och förvaltningsavdelning samt en utbildningsavdelning.

Verksamheten under delprogrammet Intendenturförvaltningsskolan har tidigare budgeterats på två primäruppdrag. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 budgeteras verksamheten på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Utbildning till och och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Intendenturförvaltningsskolan.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *intendenturförvaltningsskolan* bl. a. följande.

Utbildningen vid intendenturförvaltningsskolan har i samråd med representanter för krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning fortlöpande anpassats till den inom försvarsgrenarna fastställda organisationen på lägre regional nivå.

En enhetlig förvaltningsutbildning har skapats med helt integrerade kurser oberoende av tidigare förvaltningsgrenar.

Utvecklingen mot ökad fackinriktning kräver att lärare från berörda fackmyndigheter kan ställas till förfogande vid tidpunkter som passar utbildningen.

Delprogrammet inriktas mot att utbilda personal som tillhör eller rekryteras till försvarets intendentkår i integrerad förvaltning (tyg- och intendenturtjänst) samt kameral tjänst.

Den av skolan beräknade utvecklingen av anslaget Intendenturförvaltningsskolan framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
1 100	1 211	1 211	1 211	1 211	1 211	6 055

[1] Prisläge februari 1973

F 12. Intendenturförvaltningsskolan

1973/74	Utgift	1 195 685
1974/75	Anslag	1 100 000
1975/76	Förslag	1 205 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Intendentur-förvaltnings-skolan	Föredraganden
Intendenturförvaltningsskolan:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	487 000	605 500	-
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	613 000	605 500	1 205 000
Kostnader = medelsbehov	**1 100 000**	**1 211 000**	**1 205 000**

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Intendentur-förvaltnings-skolan	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	2	of.	of.
Kompaniofficer	1	of.	of.
Civil personal			
Övrig personal	4	of.	of.
	7	of.	of.

Intendenturförvaltningsskolan

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 111 000 kr., varav 11 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Alternativ 0

Detta alternativ skulle innebära att den del av utbildningsverksamheten som är förlagd utanför skolan, t. ex. fältövningar, studiebesök och förbandstjänstgöring, skulle få läggas ner helt eller delvis. Ett sådant ingrepp är uteslutet om målet för verksamheten skall behållas.

Föredraganden

Krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning har lämnat betänkandet (SOU 1974:51) Utbildning i förvaltning inom försvaret. Intendenturförvaltningsskolan anser att dess verksamhet i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till detta betänkande skall ha i princip samma inriktning som hittills men fortlöpande anpassas till försvarsgrenarnas organisation på lägre regional nivå. Jag delar denna uppfattning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Intendenturförvaltningsskolan* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 205 000 kr.

Försvarets brevskola

Försvarets brevskola har till uppgift att ge befäl på aktiv stat och i reserven m. fl. korrespondensundervisning i militära och tekniska ämnen,

språk, totalförsvarsfrågor, ämnen som behandlar samhällsfrågor och utrikespolitiska frågor m. m. Skolan skall vidare utveckla och framställa utbildningshjälpmedel för försvaret och i samband härmed bedriva tillämpad forskning inom det utbildningsteknologiska området.

Försvarets brevskola är organiserad på en skolledning, en produktionsavdelning, en administrativ avdelning samt en avdelning för forskning, utveckling m. m.

Verksamheten under delprogrammet Försvarets brevskola budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet samt Tillämpad objektbunden forskning. En stor del av verksamheten vid försvarets brevskola avser s. k. uppdragsverksamhet, som har budgeterats under primäruppdraget inom det förstnämnda delproduktionsområdet.

Uppdragsverksamheten skall i huvudsak vara självbärande. Verksamheten i övrigt finansieras från förslagsanslaget Försvarets brevskola.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets brevskola* bl. a. följande.

Den i föregående års programplan angivna utvecklings- och omstruktureringsverksamheten inom utbildningsområdet fortsätter. Motivation till utbildning är en fråga som får allt större betydelse och som kräver ökad satsning på forskning.

Nuvarande samverkan med olika statliga och privata utbildningsinstanser bör utvecklas. Utvecklingen inom det utbildningsteknologiska området går mot ökad allmängiltighet av nådda resultat, vilket ger möjligheter till rationaliseringsvinster. Skolans relativt sett gynnsamma ställning bland landets utbildningsteknologiska institutioner bör behållas och om möjligt förstärkas.

Den av brevskolan beräknade utvecklingen av anslaget Försvarets brevskola framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
1 410	*1 686*	*1 686*	*1 686*	*1 686*	*1 686*	*8 430*

[1] Prisläge februari 1973

F 13. Försvarets brevskola

1973/74	Utgift	1 865 017
1974/75	Anslag	1 410 000
1975/76	Förslag	1 595 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets brevskola	Föredraganden
Försvarets brevskola:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	3 983 000	4 121 000	4 035 000
Tillämpad objektbunden forskning	60 000	65 000	60 000
Kostnader	4 043 000	4 186 000	4 095 000
Avgår:			
Intäkter för uppdragsverksamhet	-2 633 000	- 2 500 000	-2 500 000
Medelsbehov	1 410 000	1 686 000	1 595 000

Personal

Personalkategori	Antal[1]		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försvarets brevskola	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	2	of.	of.
Reservofficerare	2	of.	of.
Värnpliktiga kompaniofficerare	5	of.	of.
Civil personal			
Lärare m. fl.	6	of.	of.
Övrig personal	29	of.	of.
	44	of.	of.

[1] Inkl. personal för uppdragsverksamheten

Försvarets brevskola

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 280 000 kr., varav 34 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

En adjunktstjänst föreslås bli omvandlad till lektorstjänst (+ 10 500 kr.).

Lektorns deltidstjänstgöring vid krigsskolan beräknas minska kostnaderna med 14 500 kr.

C. Alternativ 0

Detta alternativ skulle minska medelstilldelningen med 80 000 kr. En sådan minskning kan genomföras endast på personalsidan. Detta skulle innebära att en kvalificerad handläggande tjänsteman entledigades och att dennes verksamhet lades ned. En sådan åtgärd är olämplig med hänsyn till skolans uppgifter.

Föredraganden

Försvarets brevskola anser att skolans verksamhet i huvudsak skall ha samma inriktning som tidigare. Jag har inte något att erinra mot detta.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets brevskola* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 595 000 kr.

Försvarets hundskola

Försvarets hundskola har till uppgift att mot ersättning tillhandahålla dresserade hundar och att meddela utbildning i hundtjänst. I den mån det kan ske utan att övriga arbetsuppgifter eftersätts får skolan meddela veterinärvård och tillhandahålla andra tjänster som är förenliga med verksamheten.

Hundskolan leds av en styrelse. Chef för skolan är en direktör. Skolan är organiserad på fyra enheter, ekonomi-, produktions-, veterinär- och serviceenheterna.

Produktionen av tjänstehundar skall täcka försvarsmaktens, polisväsendets, tullverkets m. fl. statliga och kommunala myndigheters samt De Blindas Förenings behov. Skolan skall i mån av resurser även tillgodose den privata marknaden. Utbildning i hundtjänst sker genom kursverksamhet för personal från försvarsmakten, tullverket, frivilliga försvarsorganisationer, De Blindas Förening m. fl. Djursjukvården tillgodoser myndigheters och enskildas behov.

Verksamheten inom delprogrammet Försvarets hundskola budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets hundskola* bl. a. följande.

Under en uppbyggnadsperiod med ekonomiska, personella och materiella igångsättningsproblem har skolan inte lyckats och kommer under de närmaste åren inte att lyckas att skapa balans mellan kostnader och

intäkter. Skolan bör därför få ett oförändrat driftbidrag under hela programplaneperioden.

Skolans mål är att producera hundar med hög kvalitet. Skolan kan idag inte producera det antal hundar som främst polisväsendet och De Blindas Förening behöver. Den vid skolan pågående forskningen på avelsområdet för att öka hundarnas kvalitet beräknas ge visst resultat under budgetåret 1974/75. Det bedöms dock ta minst fem år innan avelsarbetet ger det resultat skolan eftersträvar.

Djursjukvården vid skolan inriktas särskilt på hälsokontroll av olika djur, främst hundar. Avelsarbetet inriktas på att höja kvaliteten på skolans hundar. Ett gynnsamt utfall av avelsarbetet påverkar direkt antalet kasserade hundar. För att nå lönsamhet i verksamheten måste avelsarbetet intensifieras under perioden så att antalet kassationer kan minska.

Den bedömda utvecklingen av driftbidraget framgår av följande tabell (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
2 100	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100	10 500

[1] Prisläge februari 1973

Den av hundskolan beräknade årsomslutningen under delprogrammet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
7 064	7 509	7 748	8 101	8 334	8 558	40 250

[1] Prisläge februari 1973

F 14. Försvarets hundskola

1973/74	Utgift	1 050 272
1974/75	Anslag	1 100 000
1975/76	Förslag	1 100 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets hundskola	Föredraganden
Försvarets hundskola: Allmän ledning och förbandsverksamhet	7 064 000	7 509 000	7 509 000
Kostnader	7 064 000	7 509 000	7 509 000
Avgår:			
Intäkter av skolans verksamhet	−4 964 000	−5 409 000	−5 409 000
Uppbördsmedel	−1 000 000	− 1 000 000	− 1 000 000
Medelsbehov	1 100 000	1 100 000	1 100 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försvarets hundskola	Föredraganden
Civilmilitär personal			
Veterinärer	4	of.	of.
Civil personal			
Handläggande personal	3	of.	of.
Övrig personal	87	− 2	− 2
	94	− 2	− 2

Försvarets hundskola

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 445 000 kr., varav 152 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

Kostnaderna för skolans vakttjänst minskar (− 140 000 kr.).

Föredraganden

I prop. 1974:1 (bil. 6 s. 177) anmälde jag att det var nödvändigt att stabilisera hundskolans ekonomi. Riksdagen (FöU 1974:19, rskr 1974: 190) godkände sedermera att ett driftbidrag skulle utgå till skolan. Bidraget har haft stor betydelse för driften av skolans verksamhet. Skolans ekonomi har vidare förbättrats genom vissa rationaliseringar.

Stora ansträngningar måste dock göras för att öka produktionen av hundar med god kvalitet. Med hänsyn till bl. a. att arbetet med att förbättra aveln ännu inte har gett önskvärd effekt måste dock enligt min mening ett driftbidrag utgå även under nästa budgetår. Bidraget bör utgå med oförändrat belopp.

Efter samråd med cheferna för justitie- och socialdepartementen förordar jag att, i likhet med föregående år, till försvarets hundskola utgår ett driftbidrag om 2,1 milj. kr., varav försvarshuvudtiteln bidrar med 1,1 milj. kr. och justitie- och socialhuvudtitlarna med 700 000 resp. 300 000 kr. Verksamheten bör dock inriktas på att snarast bli självbärande.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets hundskola* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 100 000 kr.

Krigsarkivet

Krigsarkivet leder och övervakar arkivtjänsten hos myndigheter inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Arkivet är arkivmyndighet och arkivdepå. Det skall verka för en tidsenlig organisation och utveckling av arkivväsendet, främja en ändamålsenlig gallring av arkiv, främja vetenskaplig forskning m. m.

Chef för krigsarkivet är en krigsarkivarie. Arkivet är organiserat på sex sektioner, nämligen fyra för arkivmyndighets- och depåärenden, en för administration samt forskningsservice och utredningsverksamhet m. m. och en för gallringsutredningar. Vidare finns ett bibliotek.

Verksamheten under delprogrammet Krigsarkivet budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Krigsarkivet. Som uppbördsmedel redovisas inkomster av kopieringsverksamhet.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *krigsarkivet* bl. a. följande.

Verksamheten inom programelementet Krigsarkivet som omfattar depåverksamhet inkl. biblioteksverksamhet, gallring av de i depån förvarade arkiven, forskningsservice och utredningsverksamhet åt allmänhet och myndigheter m. m. beräknas under programplaneperioden bedrivas på oförändrad ambitionsnivå.

Programelementet Gemensam arkivverksamhet omfattar utfärdande av

gallringsbestämmelser m. m. och rådgivning i arkivfrågor åt försvarets myndigheter. Verksamheten bör under perioden inriktas mot en förbättrad service åt myndigheterna i dessa avseenden.

Den av arkivet beräknade utvecklingen av anslaget Krigsarkivet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
2 072	2 557	2 469	2 581	2 713	2 823	13 143

[1] Prisläge februari 1973

F 15. Krigsarkivet

1973/74	Utgift	2 128 459
1974/75	Anslag	2 072 000
1975/76	Förslag	2 355 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Krigsarkivet	Föredraganden
Krigsarkivet: Allmän ledning och förbandsverksamhet	2 081 000	2 566 000	2 364 000
Kostnader	2 081 000	2 566 000	2 364 000
Avgår:			
Inbetalningar för kopieringsverksamhet	−9 000	−9 000	−9 000
Medelsbehov	2 072 000	2 557 000	2 355 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Krigsarkivet	Föredraganden
Civil personal			
Handläggande personal	11	of.	of.
Övrig personal	15	+3,5	of.
	26	+3,5	of.

Krigsarkivet

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 199 000 kr., varav 52 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

Medel för vissa nya tjänster bör beräknas under anslaget (+157 000 kr.).

Vissa expenskostnader ökar (+1 000 kr.).

För ökad säkerhetsfilmning av arkivhandlingar behövs 6 000 kr. För innevarande budgetår utnyttjas 24 500 kr. för engångsanskaffningar. För nästa budgetår behövs 146 000 kr. för engångsutgifter, bl. a. för att modernisera belysningen i krigsarkivets lokaler.

C. Alternativ 0

Alternativet innebär att anslaget minskar med 111 000 kr. Huvuddelen av detta belopp skulle behöva tas från lönekostnaderna med bl. a. vissa avskedanden som följd. Ständigt ökade krav på krigsarkivet har inte kompenserats genom ökad personal. Att i en sådan situation drabbas av personalminskning måste betecknas som ytterst allvarligt.

Föredraganden

Krigsarkivet anser att arkivets verksamhet under programplaneperioden i ökad utsträckning bör inriktas mot att komplettera gallringsbestämmelser m. m. och att förbättra rådgivningen i arkivfrågor åt försvarets myndigheter. Jag kan i huvudsak godta denna inriktning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. I beräkningen ingår medel för att modernisera belysningen i arkivets lokaler.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Krigsarkivet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 355 000 kr.

Militärhistoriska museer

Armémuseum skall bevara föremål av betydelse för kunskapen om det svenska lantförsvarets verksamhet och utveckling genom tiderna, främst i fråga om dess beväpning och utrustning. Museet har också hand om statens trofésamlingar. I uppgifterna ingår bl. a. att ordna utställningar och att främja forskning inom museets verksamhetsområde.

Armémuseum leds av en nämnd om sex ledamöter och har som chef en styresman. Museet är organiserat på administrativ avdelning, allmän avdelning, vapen- och fordonsavdelning, troféavdelning, bibliotek och bildarkiv, tygförråd, textilförråd, verkstäder, vaktavdelning samt excerperingsavdelning.

Marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona har till uppgift att bevara föremål som belyser utvecklingen av förutvarande Karlskrona örlogsvarv m. m. och den verksamhet som har bedrivits där.

Museet leds av en styrelse och har som chef en museiföreståndare. Det är organiserat på administrativ avdelning, konserveringsavdelning, monterverkstad, fotolaboratorium, arkiv, bibliotek, skådesamling m. m.

Verksamheten under delprogrammet Militärhistoriska museer budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Militärhistoriska museer. Som uppbördsmedel redovisas inkomster av inträdesavgifter.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *armémuseum* bl. a. följande.

Samarbetet mellan marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona och Blekinge läns museum kommer att fortlöpande utvidgas under programplaneperioden.

Det är väsentligt att det skapas kapacitet för att bevara, vårda och förevisa den flygmateriel som har militärhistorisk betydelse. Denna fråga bör närmare prövas varefter det kan bli aktuellt att inrätta ett flygvapenmuseum. Detta museum bör ingå som ett programelement i delprogrammet.

Museernas speciella form av anskaffningsverksamhet bör utvecklas efter enhetliga linjer för försvarsmakten i dess helhet. För att garantera att erforderlig fackkunskap blir företrädd bör för arméns och flygvapnets del inrättas museikommittéer med direkt anknytning till den centrala materielförvaltande myndigheten. Motsvarande funktion har den nuvarande marinens museikommitté.

För de militärhistoriska museerna har utvecklingen under senare tid medfört att allt större vikt läggs vid den utåtriktade informationsverksamheten. För att denna skall kunna genomföras krävs som bakgrund militärhistorisk forskning. Inom detta område har datateknisk registrering av föremål börjat förberedas.

Viss höjning av ambitionsnivån samt andra förändringar bör inledas och genomföras under programplaneperioden i enlighet med 1965 års musei- och utställningssakkunnigas betänkande (SOU 1973:5).

De militärhistoriska museerna är f. n. placerade inom det militära försvarets ekonomiska ram. Verksamheten är dock inte militär utan kulturell och inriktad på traditionsvård m. m. Delprogrammet föreslås

därför fr. o. m. budgetåret 1975/76 bli placerat utanför det militära försvarets ekonomiska ram. De militärhistoriska museerna bör samtidigt få full kompensation för prisutvecklingen.

Den av armémuseum beräknade utvecklingen av anslaget Militärhistoriska museer framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
2 690	3 328	3 291	3 291	3 291	3 291	16 492

[1] Prisläge februari 1973

F 16. Militärhistoriska museer

1973/74	Utgift	2 654 482
1974/75	Anslag	2 690 000
1975/76	Förslag	2 985 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Armé-museum	Föredraganden
Militärhistoriska museer: Allmän ledning och förbandsverksamhet			
Arméмuseum	1 997 000	2 466 000	2 245 000
Marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona	721 000	834 000	769 000
Kostnader	2 718 000	3 300 000	3 014 000
Avgår:			
Inträdesavgifter vid			
a) arméмuseum	−3 000	−3 000	−4 000
b) marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona	−25 000	−25 000	−25 000
	2 690 000	3 328 000	2 985 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Armémuseum	Föredraganden
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficer	1	of.	of.
Civil personal			
Handläggande personal	5	+ 3	of.
Övrig personal	30	+ 1	of.
	36	+ 4	of.

Armémuseum

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 306 000 kr., varav 56 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

1. Armémuseum

För att höja ambitionsnivån för utställningsverksamheten enligt förslag av 1965 års musei- och utställningssakkunniga (MUS 65) behövs 50 000 kr.

För vård och tillsyn av samlingarna behöver personalen enligt MUS 65 utökas (+ 104 000 kr.). Museets forsknings- och dokumentationsarbete bör enligt MUS 65 utvidgas vilket skulle kosta 61 000 kr.

För allmän administration behövs en tjänst för byrådirektör (+ 73 000 kr.).

2. Marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona

Enligt MUS 65 föreslås informationsverksamheten öka i samband med olika utställningsverksamheter. För att sköta detta behövs en amanuens (+ 57 000 kr.).

För fördyringar i samband med renoveringen av ubåten Hajen (UB nr 1) behövs ett engångsbelopp av 37 000 kr.

C. Alternativ 0

Detta alternativ skulle innebära att kostnaderna för armémuseum måste minskas med ca 112 000 kr. och för marinmuseet och modellkam-

maren i Karlskrona med ca 39 000 kr. Olika alternativ kan tänkas för att uppnå dessa besparingar. Ingreppen skulle i samtliga fall bli så stora att museerna skulle få svårt att fylla sina funktioner enligt gällande instruktioner.

Föredraganden

Armémuseum anser att viss höjning av ambitionsnivån och andra förändringar bör inledas och genomföras under programplaneperioden i enlighet med 1965 års musei- och utställningssakkunnigas betänkande (SOU 1973:5). Enligt min mening bör en viss ökning av utställningsverksamheten ske.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Militärhistoriska museer* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 985 000 kr.

Anskaffning av viss fortifikatorisk materiel m. m.

Verksamheten under delprogrammet Anskaffning av viss fortifikatorisk materiel m. m. omfattar borttagande av pansarhinder, anskaffning av speciell fortifikatorisk materiel och gemensamma fältarbeten. Verksamheten budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. och Anskaffning av befästningar m. m. Av primäruppdragen finansieras de två förstnämnda från förslagsanslaget Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m. och det sistnämnda från investeringsanslaget Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Planeringsramen för borttagande av pansarhinder innebär att verksamheten får en i huvudsak oförändrad omfattning under programplaneperioden.

Planeringsramen för anskaffning av speciell fortifikatorisk materiel innebär en ökad anskaffning under programplaneperioden. Verksamheten omfattar anskaffning av materiel för krigsutbyggnad av befästningar och anskaffning av fältarbetssatser samt förrådshållning och vård av anskaffad materiel.

Verksamheten avseende gemensamma fältarbeten omfattar anskaffning av truppbefästningar samt åtgärder för att förbereda förbindelse- och förstöringsarbeten i krig. Planeringsramen innebär att verksamheten får en oförändrad omfattning under programplaneperioden.

Behovet av betalningsmedel och dessas fördelning på anslag under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.)

Anslag	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
F 17. Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.	2 980[1]	4 650	4 300	4 300	4 300	4 300	21 850
III 5. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar	3 220[1]	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500	32 500
	6 200[1]	11 150	10 800	10 800	10 800	10 800	54 350

[1] Prisläge februari 1973

Det av 1973 års riksdag medgivna beställningsbemyndigandet om 12 250 000 kr. för anskaffning av speciell fortifikatorisk materiel beräknas bli utnyttjat under programplaneperioden enligt följande sammanställning (1 000-tal kr.).

1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
1 870	3 070	2 770	2 670	–	–	8 510

F 17. Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.

1973/74	Utgift	3 075 399
1974/75	Anslag	2 980 000
1975/76	Förslag	4 650 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Överbefälhavaren	Föredraganden
Anskaffning av viss fortifikatorisk materiel m. m.:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	355 000	350 000	350 000
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	2 625 000	4 300 000	4 300 000
Kostnader = medelsbehov	2 980 000	4 650 000	4 650 000

Överbefälhavaren

Till grund för anskaffningen av speciell fortifikatorisk materiel ligger en långsiktsplan som har upprättats av chefen för försvarsstaben. Enligt denna plan motsvaras ökningen av betalningsmedlen till budgetåret 1975/76 för att anskaffa denna materiel av minskade betalningsmedel för att anskaffa materiel för byggnads- och reparationsberedskapen.

Föredraganden

Jag godtar överbefälhavarens förslag till inriktning av verksamheten under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 650 000 kr.

Försvarets datacentral

Försvarets datacentral skall på uppdrag utföra främst administrativ databehandling åt myndigheter inom försvarsdepartementets verksamhetsområde. Datacentralen skall vidare svara för beredskaps- och krigsplanläggning i fråga om driften av den datamaskinutrustning som ställs till centralens förfogande. I den mån det kan ske utan att övriga arbetsuppgifter eftersätts får datacentralen även åtaga sig uppdrag från uppdragsgivare utanför försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Datacentralen leds av en styrelse. Chef för centralen är en direktör. Inom datacentralen finns ett centralt organ som utgörs av en enhet för administration, en enhet för teknik och en enhet för produktion samt produktionsorgan för datainsamling och databehandling.

Verksamheten inom delprogrammet Försvarets datacentral budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten redovisas som självbärande under förslagsanslaget Försvarets datacentral.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets datacentral* bl. a. följande.

Förseningar i leveranser av ny datamaskinutrustning medför särskilda planerings- och prioriteringsproblem. Detta minskar bl. a. möjligheterna att överblicka datacentralens behov av personal under programplane-

periodens första del. Behovet av teknisk sakkunskap och utbildning kommer troligen att öka. Enligt nuvarande planer skall en ny driftenhet tillkomma i Karlstad under budgetåret 1975/76.

Under programplaneperiodens senare del kommer datacentralens arbetsuppgifter, organisation och ekonomi att i betydande omfattning påverkas av de beslut som kan komma att fattas med anledning av utvärdering av Informationssystemplan 82, vilken beskriver inriktningen på lång sikt av informationssystemutvecklingen inom försvaret.

Frågor som rör säkerheten vid databehandling kräver särskild uppmärksamhet och kan komma att påverka organisation, rutiner och ekonomi.

Den beräknade årsomslutningen under delprogrammet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
24 200	25 271	26 651	28 301	29 101	29 101	138 425

[1] Prisläge februari 1973

F 18. Försvarets datacentral

1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets datacentral	Föredraganden
Försvarets datacentral:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	24 200 000	25 271 000	25 271 000
Kostnader	24 200 000	25 271 000	25 271 000
Avgår:			
Intäkter av datacentralens verksamhet	−24 199 000	−25 270 000	−25 270 000
Medelsbehov	1 000	1 000	1 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försvarets datacentral	Föredraganden
Civil personal			
Handläggande personal	25	of.	of.
Övrig personal	175	of.	of.
	200	of.	of.

Försvarets datacentral

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 1 071 000 kr., varav 312 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Jag kan t. v. i huvudsak godta vad datacentralen har anfört om verksamhetsinriktningen under programplaneperioden. En utvärdering av nuvarande planer för informationssystemutvecklingen på lång sikt inom försvaret kan emellertid komma att ändra inriktningen av verksamheten i slutet av programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försvarets datacentral* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

De frivilliga försvarsorganisationerna har till uppgift att i samråd med berörda myndigheter bedriva upplysnings- och rekryteringsverksamhet, medverka vid utbildning av frivillig personal som leds av myndighet, leda sådan utbildning av frivillig personal som inte anordnas av myndighet samt teckna avtal med och svara för registrering och krigsplacering av personal som står till förfogande för tillfällig tjänstgöring inom totalförsvaret (B-personal).

Verksamheten under delprogrammet Frivilliga försvarsorganisationer m. m. budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena

Allmän ledning och förbandsverksamhet samt Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Av tidigare programplaner framgår att vakanserna inom försvarsmakten i fråga om A- och B-personal så långt möjligt bör täckas. En ökad utbildning av dessa personalkategorier kan redovisas för budgetåret 1973/74. Särskild uppmärksamhet ägnas åt att repetitionsutbilda personalen, bl. a. genom att ordna särskild repetitionsutbildning i form av kurser och liknande.

Utbildning m. m. sker huvudsakligen enligt de grundlinjer som har föreslagits av 1966 års värnpliktskommitté. Organisationernas bidrag bör i stort behållas på nuvarande nivå. Medel bör dock beräknas för att täcka kostnader för tidigare gratistjänster, t. ex. körmilskostnader, blankett- och datakostnader, samt för nybyggnader av frivilligorganisationernas kursgårdar.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Frivilliga försvarsorganisationer m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
19 340	23 360	23 360	23 360	23 360	23 360	116 800

[1] Prisläge februari 1973

F 19. Frivilliga försvarsorganisationer m. m.

1973/74	Utgift	18 171 365
1974/75	Anslag	19 340 000
1975/76	Förslag	23 140 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Överbefäl-havaren	Föredraganden
Frivilliga försvarsorganisationer m. m.:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	3 663 700	5 013 000	4 793 000

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Överbefäl-havaren	Föredraganden
Utbildning till och av fast anställd personal m. fl.	15 676 300	18 347 000	18 347 000
Kostnader = medelsbehov	19 340 000	23 360 000	23 140 000

Överbefälhavaren

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 1 770 000 kr., varav 60 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

För tjänster som tidigare har erhållits utan kostnad av försvarsgrenarna behövs 1 450 000 kr.

För nybyggnad och restaurering av kursgårdar behövs 800 000 kr.

Föredraganden

Jag kan i stort godta vad överbefälhavaren har anfört.

Vid beräkningen av medelsbehovet har jag tagit hänsyn till att frivilligorganisationerna i fortsättningen skall betala för vissa tidigare gratistjänster från försvarsgrenarna. Dessutom har jag beräknat medel för bidrag till nybyggnad och restaurering av kursgårdar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Frivilliga försvarsorganisationer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 23 140 000 kr.

Insatsberedskap m. m.

Verksamheten under delprogrammet Insatsberedskap m. m. budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet och Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Insatsberedskap m. m.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Insatsberedskap m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
32 000	35 900	37 350	38 850	38 850	38 850	189 800

[1] Prisläge februari 1973

I övrigt är programplanen av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar torde få inhämtas av de handlingar som kommer att tillhandahållas riksdagens försvarsutskott.

F 20. Insatsberedskap m. m.

1973/74	Utgift	32 887 538
1974/75	Anslag	32 000 000
1975/76	Förslag	35 900 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Överbefälhavaren	Föredraganden
Insatsberedskap m. m.:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	11 170 000	12 460 000	12 460 000
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet	20 830 000	23 440 000	23 440 000
Kostnader = medelsbehov	32 000 000	35 900 000	35 900 000

Överbefälhavaren

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 3 964 000 kr., varav 570 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:t beslut

Upplysningar beträffande föreslagna uppgiftsförändringar torde få inhämtas av de handlingar som kommer att tillhandahållas riksdagens försvarsutskott. Totalt innebär uppgiftsförändringarna en kostnadssänkning med 318 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

Upplysningar beträffande föreslagna uppgiftsförändringar torde få inhämtas av de handlingar som kommer att tillhandahållas riksdagens försvarsutskott. Totalt innebär uppgiftsförändringarna en kostnadsökning med 254 000 kr.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta den inriktning som överbefälhavaren har angett för verksamheten under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Insatsberedskap m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 35 900 000 kr.

Viss gemensam verksamhet

Delprogrammet Viss gemensam verksamhet får fr. o. m. budgetåret 1975/76 ändrat innehåll. Kostnader för krigsproduktionsförberedelser under programelementet Beredskapsåtgärder för krigsproduktion har förts över till huvudprogrammen 1–3. Programelementet Beredskapsåtgärder vid försvarets datacentral tillkommer.

Verksamheten under delprogrammet Viss gemensam verksamhet budgeteras på åtta primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet, Centralt vidtaget materielunderhåll m. m., Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. och Tillämpad objektbunden forskning, utveckling och försök.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Viss gemensam verksamhet.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Verksamheten inom programelementen Beredskapsåtgärder vid statens järnvägar och vissa enskilda järnvägar samt Anskaffning och utveckling av viss gemensam signalskyddsmateriel är av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar torde få inhämtas av de handlingar som kommer att tillhandahållas riksdagens försvarsutskott. Beträffande utvecklingen av delprogrammet i övrigt anför *överbefälhavaren* bl. a. följande

Under programelementet Vissa besök m. m. tas upp kostnader för resor och transporter m. m. vid försvarsmakten. Endast besök som kan kostnadsberäknas med någorlunda säkerhet har tagits med i planeringen. Dit hör honnörsbesök, örlogsbesök och flygbesök, besök av skolor som

motsvarar försvarshögskolan samt besök i samband med s. k. växeltjänstgöring.

Under programelementet Beredskapsåtgärder vid försvarets datacentral saknas f. n. underlag för redovisning av verksamheten under programplaneperioden.

Planeringsarbetet inom programelementet Publikationer har visat att nya publikationer och omarbetningar av äldre publikationer behövs i större omfattning än som angavs i programplanen för perioden 1974/75–1978/79.

I fråga om programelementet Anskaffning av krigskartor och krigssjökort bedöms kartor av konventionell typ även i fortsättningen bli dominerande för krigskarttjänsten. Överbefälhavaren har hos dåvarande rikets allmänna kartverk begärt att verket träder in som sammanhållande för kartografiska databanker. Beträffande krigskarttjänsten bör försvarets intressen bevakas i fråga om information av primärt geografisk och topografisk karaktär. Utvecklingen inom områdena programstyrd framställning av reprooriginal, ortofototeknik och automatisk tolkning av flygbilder bör särskilt uppmärksammas.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Viss gemensam verksamhet framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
20 600	18 731	27 641	26 861	26 861	27 721	127 815

[1] Prisläge februari 1973

Det beräknade behovet av beställningsbemyndiganden samt bemyndigandeskuldens storlek under programplaneperioden för signalskyddsmateriel framgår av följande sammanställning (1 000-tal kr.).

	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
Bemyndigandebehov	3 110	7 310[1]	65 300	2 220	58 350	2 950	136 130
Bemyndigandeskuld vid utgången av resp. budgetår	18 170[2]	14 670[2]	52 329	27 688	59 177	34 406	–

[1] I beloppet ingår 5,8 milj. kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 3,9 milj. kr. för korrektion av saldo

[2] Justerat med hänsyn till beräknad fördelning av prisregleringsmedel

F 21. Viss gemensam verksamhet

1973/74	Utgift	20 524 648[1]
1974/75	Anslag	20 600 000[1]
1975/76	Förslag	18 731 000

[1] Delvis andra primäruppdrag

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76			
			Överbefälhavaren		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Viss gemensam verksamhet:						
Allmän ledning och förbandsverksamhet						
Tjänster vid vissa besök	–	136	–	150	–	150
Operativ och krigsorganisatorisk verksamhet						
Beredskapsåtgärder vid SJ och vissa enskilda järnvägar	–	5 604	–	6 100	–	6 100
Beredskapsåtgärder vid försvarets datacentral	–	–	–	–	–	–
Centralt vidtaget materielunderhåll m. m.						
Beredskapsåtgärder för krigsproduktion	–	3 630	–	–	–	–
Anskaffning och utveckling av viss gemensam signalskyddsmateriel	1 130	370	360	300	360	300
Centralt vidtagen materielanskaffning						
Publikationer	–	1 228	–	525	–	525
Anskaffning av krigskartor och krigssjökort	670	2 547	810	2 195	810	2 195
Beredskapsåtgärder för krigsproduktion	–	1 355	–	–	–	–
Anskaffning och utveckling av viss gemensam signalskyddsmateriel	970	5 000	5 870	7 250	1 970	7 250
Tillämpad objektbunden forskning, utveckling och försök						
Anskaffning och utveckling av viss gemensam signalskyddsmateriel	1 000	730	1 080	1 530	1 080	1 530
Hyror till FortF	–	–	–	681	–	681
Medelsbehov	–	20 600	–	18 731	–	18 731
Bemyndigandebehov	3 770	–	8 120[1]	–	4 220[2]	–

[1] I beloppet ingår 5 830 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 3 900 000 kr. för korrektion av saldo

[2] Varav 1 930 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden

Överbefälhavaren

Av begärda bemyndiganden för signalskyddsmateriel avses 5 830 000 kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1975/76 från prisläge februari 1974 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 300 000 kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 1 630 000 kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 och beräknat underskott av sådana bemyndiganden från budgetåret 1974/75 till ett belopp av 3 900 000 kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Vid beräkningen har jag utgått från att det beräknade underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 enligt gällande föreskrifter skall tas upp i anslagsframställningen för budgetåret 1976/77. Jag kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 regleras i samband med tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar m. m. av signalskyddsmateriel samt krigskartor och krigssjökort får läggas ut inom en kostnadsram av 4 220 000 kr.,
2. till *Viss gemensam verksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 18 731 000 kr.

Vissa ersättningar m. m.

Verksamheten under delprogrammet Vissa ersättningar m. m. budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet, nämligen ett för familjebidrag och ett för vissa ersättningar m. m. Primäruppdraget avseende familjebidrag finansieras från försvarsgrenarnas anslag till ledning och förbandsverksamhet utom beträffande särskild hjälpverksamhet till förmån för värnpliktiga och deras familjer som, i likhet med övrig verksamhet inom delprogrammet, finansieras från anslaget Vissa ersättningar m. m.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *försvarets civilförvaltning* bl. a. följande.

Utgifterna för verksamheten under programelementet Familjebidrag är bl. a. beroende av de förmånsgrunder som kan komma att gälla sedan ställning har tagits till det av utredningen rörande systemet för förmåner åt värnpliktiga m. fl. avlämnade betänkandet (SOU 1972:68) Värnpliktsförmåner. De totala utgifterna för verksamheten beräknas f. n. enligt följande sammanställning (belopp i 1 000-tal kr.).

1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	*Summa 1975/80*
84 000	84 400	86 000	84 400	85 100	423 900

I avvaktan på att ställning tas till förslagen i nyssnämnda betänkande beräknas utgifterna för den del av verksamheten under programelementet Familjebidrag som avser särskild hjälpverksamhet till förmån för de värnpliktiga och deras familjer till oförändrat 400 000 kr. för vart och ett av budgetåren under programplaneperioden.

Med hänsyn till svårigheten att förutse den framtida omfattningen av verksamheten under programelementet Skadeersättningar föreslår civilförvaltningen med utgångspunkt i medelsförbrukningen under tidigare budgetår att för vart och ett av budgetåren under programplaneperioden beräknas 3,2 milj. kr. för denna verksamhet.

På grundval av basbeloppets värde i juli 1974 motsvarande prisnivån i februari 1974 beräknas utfallet under programelementet Ersättning i anledning av kroppsskada för budgetåret 1974/75 bli 25 milj. kr. Riksförsäkringsverket beräknar medelsbehovet vid konstant basbeloppsnivå till 25 milj. kr. även för vart och ett av budgetåren under programplaneperioden. Den bedömda kostnadsfördelningen framgår av följande sammanställning.

Livränta till invalider	16 200 000
Livränta till efterlevande	4 800 000
Sjukpenning	3 300 000
Övriga förmåner	700 000
	25 000 000

Enligt försvarets centrala arbetarskyddsnämnds förslag beräknas medelsbehovet för verksamheten under programelementet Gemensam utbildning i arbetarskydd enligt följande sammanställning.

1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	*Summa 1975/80*
126 000	150 000	150 000	150 000	150 000	726 000

De faktorer som påverkar utvecklingen under programelementet Förslagsverksamhet är osäkra. Förslagen i fråga om medelstilldelning grundar sig på ändrade riktlinjer för beräkning av ersättning och på att försvarets centrala företagsnämnd med början hösten 1974 avser att genomföra en serie kurser för ledamöter i förslagskommittéer och förslagsdelegationer. Behovet av betalningsmedel för verksamheten under vart och ett av budgetåren 1975/76–1979/80 beräknas bli 191 000 kr.

Programelementet Täckande av vissa medelsbrister omfattar sådana brister som försvarets civilförvaltning i sina räkenskaper har redovisat som propriebalanser. Det budgeterade resursbehovet för 1974/75 är 30 000 kr. Några större förändringar väntas inte under programplaneperioden.

Den av försvarets civilförvaltning beräknade utvecklingen av anslaget Vissa ersättningar m. m. framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
27 706	28 947	28 971	28 971	28 971	28 971	144 831

[1] Prisläge februari 1973

F 22. Vissa ersättningar m. m.

1973/74	Utgift	26 854 196
1974/75	Anslag	27 706 000
1975/76	Förslag	28 947 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets civilförvaltning	Föredraganden
Vissa ersättningar m. m.: Allmän ledning och förbandsverksamhet			
Familjebidrag	82 800 000	84 000 000	84 000 000
Vissa ersättningar m. m.	27 334 000	28 575 000	28 575 000
Kostnader	110 134 000	112 575 000	112 575 000
Avgår:			
Medel för familjebidrag från andra anslag	–82 400 000	–83 600 000	–83 600 000
Ersättning från diverse-medelskonton	– 28 000	– 28 000	–28 000
Medelsbehov	27 706 000	28 947 000	28 947 000

Försvarets civilförvaltning

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär en kostnadsökning med 2,7 milj. kr., varav för familjebidrag 1,2 milj. kr. och för vissa ersättningar m. m. 1,5 milj. kr. Kostnadsökningen för familjebidrag belastar inte anslaget eftersom medel tillförs från andra anslag.

B. Uppgiftsförändringar

Kostnaderna för skadeersättningar beräknas minska med 300 000 kr. För vissa ersättningar m. m. i övrigt erfordras ytterligare 41 000 kr.

Föredraganden

Vad försvarets civilförvaltning har anfört om utvecklingen under delprogrammet föranleder inte någon erinran från min sida.

Med hänvisning till sammanställningen över kostnader och medelsbehov beräknar jag anslaget till 28 947 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa ersättningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 28 947 000 kr.

F 23. Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner

1973/74	Utgift	3 100 000
1974/75	Anslag	4 300 000
1975/76	Förslag	2 700 000

Verksamheten under anslaget omfattar iståndsättning av befästningar och byggnader för gemensamma myndigheter och funktioner. Anslaget skall tillgodoföras inkomstsidan i staten för försvarets fastighetsfond för att balansera utgifter inom staten för fonden.

Kostnader och medelsbehov (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Överbefäl-havaren	Föredraganden
Befästningars delfond			
Gemensamma myndigheter m. m.:			
Iståndsättning av befästningar m. m. för delprogrammen			
Försvarets materielverk	1 700	–	–
Försvarets radioanstalt	–	300	300
Viss gemensam verksamhet	800	100	100
Kasernbyggnaders delfond			
Gemensamma myndigheter m. m.:			
Iståndsättning av kaserner m. m. för delprogrammen			
Försvarets materielverk	450	800	800
Försvarets radioanstalt	200	–	–
Värnpliktsverket	200	–	–
Militärhögskolan	–	500	500
Försvarets hundskola	300	150	150
Krigsarkivet	450	250	250
Militärhistoriska muséer	200	600	600
Kostnader = medelsbehov	4 300	2 700	2 700

Överbefälhavaren

Följande dispositionsplan föreslås för anslaget.

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Försvarets radioanstalt	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	300
Viss gemensam verksamhet	
2. Ombyggnad av ett ammunitionsförråd (totalkostnad 1,5 milj. kr.)	100
	400
Kasernbyggnaders delfond	
Försvarets materielverk	
1. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, tekniska försörjningsanordningar m. m.	800
Militärhögskolan	
2. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, tekniska försörjningsanordningar m. m.	500
Försvarets hundskola	
3. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, tekniska försörjningsanordningar m. m.	150
Krigsarkivet	
4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, tekniska försörjningsanordningar m. m.	250

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Militärhistoriska muséer	
5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, tekniska försörjningsanordningar m. m.	600
	2 300
Totalt	2 700

Befästningars delfond

1. För mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m. behövs 300 000 kr. för nästa budgetår.

2. Behovet av att bygga om ett ammunitionsförråd har senast anmälts för riksdagen i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 198). Kungl. Maj:t uppdrog den 5 juni 1973 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra ombyggnaden inom en kostnadsram av 1 225 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1972, vilket motsvarar 1,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

Kasernbyggnaders delfond

1–5. För mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, vissa tekniska försörjningsanordningar m. m. beräknas ett medelsbehov av (800 000 + 500 000 + 150 000 + 250 000 + 600 000) 2,3 milj. kr. för nästa budgetår. Organisationsändringar m. m., vars omfattning inte nu kan förutses, kräver omdisponering, anpassning och ändrat utnyttjande av befintliga lokaler, ändring av värme- och installationssystem samt elektriska installationer m. m. Medlen behövs också för att modernisera och förnya installationer och anläggningar för värme- och elförsörjning, iståndsätta vägar och planer samt bygga ut eller komplettera vattenlednings- och avloppsnät.

Föredraganden

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 kr.

G Civilförsvar

G 1. Civilförsvar

1973/74	Utgift	149 930 332
1974/75	Anslag	127 425 000
1975/76	Förslag	144 470 000

Bemyndigandeskulden för anskaffning av civilförsvarsmateriel var den 30 juni 1974 40 123 000 kr. För budgetåret 1974/75 har riksdagen lämnat ett beställningsbemyndigande om 25 milj. kr. och anvisat 31 922 000 kr. i betalningsmedel. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 blir (40 123 000 + 25 000 000 – 31 922 000) 33 201 000 kr.

Tidigare åtaganden beträffande statsbidrag till byggande av skyddsrum m. m. motsvarade en bemyndigandeskuld den 30 juni 1974 av 45 125 000 kr. För budgetåret 1974/75 har bemyndigande lämnats till ett belopp av 56 502 000 kr. För samma budgetår har 20,5 milj. kr. anvisats i betalningsmedel. Enligt riksdagens beslut (prop. 1974:1 bil. 6 och 1974:75, FöU 1974:19, rskr 1974:190) får anslaget för innevarande budgetår vid behov dessutom överskridas med högst det belopp som motsvarar återstående del av de 30 milj. kr. som enligt riksdagens tidigare beslut (prop. 1972:75 s. 195, FöU 1972:17, rskr 1972:231) vid behov får användas under perioden 1972/73–1974/75 för att betala genom beslut av Kungl. Maj:t före den 1 juli 1972 gjorda åtaganden beträffande statsbidrag till skyddsrum m. m. Ett belopp av 10 milj. kr. beräknas tas i anspråk för detta ändamål. Den på detta sätt beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 blir (45 125 000 + 56 502 000 – 20 500 000 – 10 000 000) 71 127 000 kr.

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag	1974/75		1975/76			
			Civilförsvarsstyrelsen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Civilförsvar:						
Förvaltning	–	25 837	–	27 708	–	26 608
Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.	–	27 831	–	32 115	–	26 910
Civilförsvarsutbildning av allmänheten	–	2 514	–	3 720	–	3 720
Underhåll och förrådsverksamhet	–	20 758	–	22 431	–	22 431
Materielanskaffning m. m.	19 155[1]	32 639	56 690[2]	33 779	42 000	32 753
Anskaffning av skyddsrum m. m.	45 502[3]	31 727	49 645[4]	38 354	49 645	36 354
Forskning, försök och utveckling	–	1 200	–	1 348	–	1 348
Kostnader	–	142 506		159 455	–	150 124

Primäruppdrag	1974/75		1975/76			
			Civilförsvarsstyrelsen		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Tillkommer:						
Till regeringens disposition	16 845	1 713[5]	–	–	–	–5 700[5]
Avgår:						
Reducering på grund av överplanering	–	–1 944[6]	–4 445[7]	–9 133[8]	–4 445	–6 154[9]
Reducering av rörliga kostnader	–	–	–	–3 178	–	–
Beräknat belopp utöver civilförsvarets utgiftsram för att täcka tidigare åtaganden beträffande statsbidrag till skyddsrum m. m.	–	–10 000	–	–	–	–
Intäkter		–4 850	–	–5 200	–	–5 200
Medelsbehov	–	127 425	–	141 944	–	144 470
Bemyndigandebehov	81 502	–	101 890	–	87 200	–

[1] Därav 5,7 milj. kr. i prisregleringsbemyndigande
[2] Därav 2,65 milj. kr. i prisregleringsbemyndigande
[3] Därav 21,6 milj. kr. i prisregleringsbemyndigande
[4] Därav 13 milj. kr. i prisregleringsbemyndigande
[5] Motsvarar beräknad medelsförbrukning utöver anslag på kapitalbudgeten
[6] Varav 1,2 milj. kr. avser anskaffande av skyddsrum m. m.
[7] Avser anskaffning av skyddsrum m. m.
[8] Varav 6,2 milj. kr. avser anskaffning av skyddsrum m. m.
[9] Varav 4 154 000 kr. avser anskaffning av skyddsrum

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Civilförsvarsstyrelsen	Föredraganden
Civil personal			
Handläggande personal	117	of.	of.
Lärare	70	of.	of.
Övrig personal	399	–20	–20
	586	–20	–20

Civilförsvarsstyrelsen

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär en kostnadsökning med 17 244 000 kr., varav 1 004 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

1. Förvaltning

Kostnaderna för utrymningsannonsering i rikstelefonkatalogen bör föras till primäruppdragsgruppen Civilförsvarsutbildning av allmänheten (– 895 000 kr.)

Kostnaderna för förrådsmän vid civilförsvarsskolorna i Rosersberg bör föras till primäruppdragsgruppen Underhåll och förrådsverksamhet (– 936 000 kr.).

Civilförsvarsstyrelsen behöver ytterligare medel för att täcka sitt behov av konsulttjänster (+ 403 000 kr.).

Intäkterna under primäruppdragsgruppen är så små att de i fortsättningen inte bör påverka medelsbehovet (+ 10 000 kr.).

2. Utbildning av civilförsvarspersonal m. m.

Lokalkostnader för garage- och verkstadsbyggnaden i Rosersberg bör föras till primäruppdragsgruppen Underhåll och förrådsverksamhet (– 190 000 kr.).

Vissa förskjutningar i utbildningsvolymerna mellan olika utbildningsanstalter minskar kostnaderna med 661 000 kr.

För kompensation för ökade drivmedelspriser utöver nettopriskompensation behövs 22 000 kr.

Intäkterna ökar med totalt 360 000 kr.

3. Underhåll och förrådsverksamhet

Införandet av den nya organisationen för förrådshållning och utbildning (prop. 1974:75, FöU 1974:20, rskr 1974:191) minskar personalbehovet för förrådsverksamheten (– 1 693 000 kr.).

4. Materielanskaffning

Materielanskaffningen bör inriktas på andra materielgrupper än under innevarande budgetår (– 2 898 000 kr.).

Av begärda bemyndiganden avses 2 650 000 kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under 1975/76 från prisläge februari 1974 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 2 029 000 kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 621 000 kr.

5. Anskaffning av skyddsrum m. m.

För budgetåret 1975/76 behövs bemyndiganden att medge statsbidrag till byggande av skyddsrum m. m. till ett belopp av 45,2 milj. kr. och betalningsmedel till ett belopp av 32,2 milj. kr. Bemyndigandena avses för att bygga och modernisera ledningscentraler, modernisera befolkningsskyddsrum, bygga observationsplatser, skyddsrum för framskjutna

enheter och krigsbranddammar samt för åtgärder för att minska bristen på skyddsrumsplatser i vissa områden. Därutöver innefattar det begärda bemyndigandebeloppet täckning för beräknade utbetalningar för statsbidrag till skyddsrum i undervisningsanstalter och trafikantskyddsrum samt för vissa kostnader i samband med kontroll av enskilda skyddsrum.

Av begärda bemyndiganden avses 13 milj. kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1975/76 från prisläge februari 1974 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 6 milj. kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 7 milj. kr.

Betalningsmedlen avses för att betala statsbidrag för den produktion av anläggningar som har beställts med stöd av lämnade bemyndiganden.

Föredraganden

Jag har i det föregående redogjort för de riktlinjer efter vilka civilförsvaret bör utvecklas i fortsättningen. Beträffande medelsbehovet för budgetåret 1975/76 och de bemyndiganden som behövs för verksamheten vill jag anföra följande.

Vid beräkningen av kostnaderna under primäruppdragsgrupperna har jag beaktat civilförsvarsstyrelsens förslag till ändrad redovisning av vissa kostnader. Jag har inte beräknat medel för ökad konsultverksamhet.

För omlokaliseringsförberedelser avses 150 000 kr.

För budgetåret 1975/76 beräknar jag att det för materielanskaffning behövs ett beställningsbemyndigande av 42 milj. kr., varav 2 650 000 kr. är avsedda för prisreglering. Behovet av betalningsmedel för detta ändamål beräknar jag till 30 753 000 kr.

Vid bifall till vad jag har förordat kommer bemyndigandeskulden för materielbeställningar den 30 juni 1976 att uppgå till 44 448 000 kr. Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilken anskaffning som bör ske inom ramen för det bemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Beträffande anskaffning av allmänna skyddsrum m. m. vill jag erinra om att kommunerna inte är skyldiga att vidta statsbidragsberättigande åtgärder innan medel finns tillgängliga för beräknat statsbidrag eller riksdagen har lämnat bemyndigande till sådant bidrag.

Tidigare åtaganden beträffande statsbidrag till skyddsrum m. m. kan beräknas motsvara en bemyndigandeskuld om 71 127 000 kr. vid ingången av budgetåret 1975/76. Jag beräknar att bemyndiganden att medge statsbidrag dels till kommuner för att anordna allmänna skyddsrum m. m., dels till kostnaderna för enskilda trafikant- och skolskyddsrum m. m. för budgetåret 1975/76 behövs till ett belopp av 45,2 milj. kr., varav 13 milj. kr. avses för prisreglering. Jag beräknar medels-

behovet för dessa ändamål för nästa budgetår till 32,2 milj. kr.

Med utnyttjande av angivna belopp blir bemyndigandeskulden för statsbidrag till skyddsrum m. m. den 30 juni 1976 (71 127 000 + 45 200 000 – 32 200 000) 84 127 000 kr.

För forskning, försök och utveckling har jag beräknat medel för en oförändrad ambitionsnivå i förhållande till innevarande budgetår.

Mina beräkningar av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att civilförsvarsmateriel beställs inom en kostnadsram av 42 000 000 kr.
2. bemyndiga regeringen att medge att statsbidrag utgår för anskaffning av skyddsrum m. m. inom en kostnadsram av 45 200 000 kr.
3. till *Civilförsvar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 144 470 000 kr.

H Övrig verksamhet

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar leder och samordnar planläggningen av landets psykologiska försvar och ombesörjer – i den mån det inte ankommer på andra organ – själv att behövliga förberedelser vidtas.

Beredskapsnämnden består av ordföranden och 15 ledamöter. Till nämnden är knutet ett kansli som leds av en kanslichef.

Verksamheten under delprogrammet Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar budgeteras på två primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet m. m. anför *beredskapsnämnden för psykologiskt försvar* bl. a. följande.

Planläggnings- och utbildningsarbetet tar under programplaneperioden främst sikte på att kontinuerligt bygga upp och utveckla en ändamålsenlig organisation för statens upplysningscentral samt att biträda pressen, folkrörelserna och de regionala myndigheterna i deras krigsplanläggning för det psykologiska försvaret.

Inom forskningssektorn studeras opinionsutvecklingen i Sverige rörande försvarsvilja, attityder till försvar och vissa aktuella samhällsproblem samt massmedia. Vidare studeras främmande propaganda, psykologisk krigföring i vissa internationella konflikter samt masskommunikation och andra problem inom det psykologiska försvarets område.

Under programplaneperiodens första år kommer verksamheten att inriktas på en fortsatt undersökning av främmande propaganda i samarbete med Göteborgs universitet (Propan-projektet), en riksomfattande opinionsundersökning rörande attityder till försvaret, en specialundersökning av metoder vid de s. k. försvarsviljeundersökningarna, en massmedieundersökning samt en studie av psykologisk krigföring.

Den av nämnden beräknade utvecklingen av anslaget Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar framgår av följande sammanställning (prisläge maj 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
1 266	1 688	1 758	1 853	1 986	2 069	9 354

[1] Prisläge maj 1973

H 1. Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

1973/74	Utgift	1 197 145
1974/75	Anslag	1 266 000
1975/76	Förslag	1 390 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	Föredraganden
Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar: Allmän ledning och förbandsverksamhet			
Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar inkl. beredskapsåtgärder	810 700	1 058 500	889 000
Dokumentation och forskning	455 300	630 200	501 000
Kostnader = medelsbehov	1 266 000	1 688 700	1 390 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad förändring 1975/76	
		Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	Föredraganden
Handläggande personal	6	of.	of.
Övrig personal	3	of.	of.
	9	of.	of.

Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 133 400 kr., varav 23 300 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

1. Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar inkl. beredskapsåtgärder

Kostnaderna för reseersättningar och extra skrivhjälp ökar med 4 000 kr. resp. 2 600 kr.

För sitt planläggningsarbete behöver beredskapsnämnden ytterligare medel för att köpa utredningar och tjänster (+ 6 500 kr.). Kostnaderna

för att bygga ut och effektivisera nämndens utbildningsverksamhet beräknas till 145 000 kr.

2. Dokumentation och forskning

Ytterligare 6 200 kr. behövs för arvoden till sakkunniga. För att kunna genomföra pågående och planlagda forskningsprojekt behöver beredskapsnämnden ytterligare 125 000 kr.

C. Alternativ 0

Alternativet minskar medelstilldelningen med ca 70 000 kr. Det innebär i första hand att kursverksamheten och planläggningsarbetet måste inskränkas. Dessutom måste ett av de föreslagna projekten begränsas åtskilligt.

Föredraganden

Nämnden avser att under programplaneperioden bygga upp och utveckla en ändamålsenlig organisation för statens upplysningscentral samt biträda pressen, folkrörelserna och de regionala myndigheterna vid deras krigsplanläggning för det psykologiska försvaret. Vidare avser nämnden att bl. a. studera opinionsutvecklingen i Sverige rörande försvarsviljan, attityder till försvar och främmande propaganda. Jag kan i huvudsak godta att verksamheten ges denna inriktning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 390 000 kr.

FN-styrkor m. m.

Verksamheten under delprogrammet FN-styrkor m. m. omfattar bl. a. organisation och utbildning i Sverige av beredskapsstyrkan för FN-tjänst. Denna verksamhet budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet och finansieras från förslagsanslaget Beredskapsstyrka för FN-tjänst. Delprogrammet omfattar vidare FN-styrkors tjänstgöring utomlands m. m. Denna verksamhet finansieras från reservationsanslagen FN-styrkors verksamhet utomlands och Övervakningskontingenten i Korea, som anvisas på tilläggsstat.

Verksamheten under delprogrammet leds av chefen för armén.

H 2. Beredskapsstyrka för FN-tjänst

1973/74	Utgift	8 682 228
1974/75	Anslag	9 100 000
1975/76	Förslag	10 900 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Chefen för armén	Föredraganden
Beredskapsstyrka för FN-tjänst: Allmän ledning och förbandsverksamhet	9 100 000	10 900 000	10 900 000
Kostnader = medelsbehov	9 100 000	10 900 000	10 900 000

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Chefen för armén	Föredraganden
Militär personal			
Regementsofficerare	2	of.	of.
Kompaniofficerare	1	of.	of.
Pensionerad militär personal i arvodestjänst			
Regementsofficerare	1	of.	of.
Kompaniofficerare	2	of.	of.
Civil personal			
Handläggande personal	8	of.	of.
Övrig personal	14	of.	of.
	28	of.	of.

Chefen för armén

Under budgetåret 1973/74 sattes svenska FN-styrkor in i Mellersta Östern. Fr. o. m. augusti 1974 har den svenska FN-styrkan i Republiken Cypern antalsmässigt kraftigt ökats. Personalomsättningen kommer under budgetåret 1974/75 därför att bli dubbelt så stor som under budgetåret 1973/74. Härigenom ökar kostnaderna för beredskapsstyrkans utbildning och uppsättning. Det kan f. n. inte avgöras om nuvarande åtaganden kommer att stå kvar även under budgetåret 1975/76. Kostnaderna har dock beräknats under förutsättning att nuvarande verksamhet fortsätter och att samtliga enheter kallas in till FN-utbildning.

Föredraganden

Chefen för armén har förutsatt att verksamheten i Sverige beträffande beredskapsstyrka för FN-tjänst skall bedrivas i enlighet med tidigare fastställda riktlinjer. Med hänsyn till att några väsentliga förändringar i Sveriges åtaganden gentemot FN inom detta verksamhetsområde f. n. inte kan förutses kan jag i huvudsak godta den inriktning av verksamheten som chefen för armén har angett.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställning över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Beredskapsstyrka för FN-tjänst* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 10 900 000 kr.

Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål

Verksamheten under delprogrammet Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål omfattar sådana ändamål som bekostas utanför utgiftsramen för det militära försvaret. I verksamheten ingår f. n. dels den projektilröjning som enligt avtal ankommer på staten inom de delar av Järvafältet som har överlåtits till Stockholms m. fl. kommuner, dels anskaffning av mark i anslutning till pansarövningsfältet vid Skövde som kompensation för övningsmark som har överlåtits till Skövde kommun, dels viss komplettering av befästningsanläggningar vid Borlänge flygfält till följd av viss markförsäljning till Borlänge kommun. För projektilröjningen har t. o. m. innevarande budgetår anvisats sammanlagt 11 720 000 kr. utanför det militära försvarets utgiftsram.

Under programplaneperioden 1975/76–1979/80 beräknas verksamheten komma att utökas och omfatta bl. a. nybyggnad av expeditions- och laboratorielokaler för en provningsenhet i Linköping för försvarets materielverk och för delar av försvarets teletekniska laboratorium samt markförvärv och nybyggnad för en teknisk skola för armén och en för krigsmakten gemensam förvaltningsskola i Östersund.

Av verksamheten under delprogrammet budgeteras projektilröjningen på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtagen materielanskaffning m. m., markanskaffning på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Markanskaffning samt nybyggnad av lokaler på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Anskaffning av kaserner m. m.

Primäruppdraget för projektilröjningen på Järvavältet finansieras från förslagsanslaget Viss anskaffning för militära anläggningar m. m. Övriga primäruppdrag inom delprogrammet finansieras från investeringsanslaget Anskaffning av vissa militära anläggningar.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen av delprogrammet anför *överbefälhavaren* bl. a. följande.

Enligt avtalet mellan staten och Stockholms m. fl. kommuner om överlåtelse av vissa delar av Järvafältet skall s. k. blindgångare inom de överlåtna områdena tas bort genom statens försorg. Röjningen som sker enligt en av chefen för armén uppgjord plan skall bedrivas skyndsamt och anpassas till exploateringen inom områdena. Röjningen beräknas kunna avslutas under budgetåret 1976/77.

Genom beslut i maj 1970 godkände Kungl. Maj:t en mellan försvarets fastighetsnämnd och dåvarande Skövde stad träffad överenskommelse om försäljning till staden av ett område om ca 27 ha i anslutning till K 3:s kasernområde och om framtida framdragande av en större trafikled över P 4:s övningsområde. Ersättningen för den försålda marken m. m. uppgick till avrundat 2,7 milj. kr. Beslut har fattats (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231) att P 4 och K 3 skall få kompensation för de genom överlåtelsen försämrade övningsmöjligheterna. Kompensationsmarken omfattar ca 188 ha i anslutning till pansarövningsfältet i Skövde med en beräknad anskaffningskostnad av 2 milj. kr. Förvärv av denna mark får dock ske endast genom frivilliga uppgörelser med markägarna.

Riksdagen (prop. 1971:124, FöU 1971:22, rskr 1971:292) har godkänt riktlinjer för organisation m. m. av försvarets materielverk. Beslutet innebär bl. a. att en provningsenhet inrättas inom huvudavdelningen för flygmateriel. Provningsenheten skall med undantag för försöksplatserna i Karlsborg och Vidsel lokaliseras till Linköping (Malmslätt). Riksdagen (prop. 1974:75, FöU 1974:19, rskr 1974:190) har vidare godkänt vissa organisationsförändringar inom försvarets forskningsanstalt som innebär bl. a. att delar av försvarets teletekniska laboratorium skall föras över till den del av materielverket som omlokaliseras till Linköping. För angivna ändamål behöver nya expeditions- och laboratorielokaler byggas. Byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas under budgetåret 1977/78.

Riksdagens beslut år 1971 (prop. 1971:29, InU 1971:15, rskr 1971:196) om flyttning av viss statlig verksamhet från Storstockholmsområdet till särskilt angivna orter innebär bl. a. att en teknisk skola för armén och en för försvarsmakten gemensam förvaltningsskola skall förläggas till Östersund om skolorna inrättas. Överbefälhavaren har till Kungl. Maj:t överlämnat förslag till organisation av den tekniska skolan. Enligt de anvisningar Kungl. Maj:t därefter har lämnat skall den tekniska skolan i största möjliga utsträckning samlokaliseras med den planerade gemensamma förvaltningsskolan. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att vidta åtgärder för att skaffa lokaler för skolorna och att snarast lämna förslag till byggnadsprogram. Överbefälhavaren utgår från att nödvändig markanskaffning för skolorna kan behöva genomföras under budgetåret 1975/76.

Riksdagen (prop. 1973:135, FöU 1973:26, rskr 1973:382) har beslutat att ett nytt fredsförband skall etableras i Arvidsjaur. I avvaktan på

närmare beslut om verksamheten vid det nya förbandet och om nödvändig markanskaffning räknar överbefälhavaren med att markanskaffningen för förbandet kan behöva påbörjas under budgetåret 1975/76.

Riksdagens beslut (prop. 1973:55, InU 1973:22, rskr 1973:220) om att genomföra en andra etapp av omlokalisering av statlig verksamhet innebär bl. a. att fortifikationsförvaltningen skall flytta till Eskilstuna. Nödvändig markanskaffning för att uppföra förvaltningsbyggnad för förvaltningen i Eskilstuna beräknas komma att genomföras budgetåret 1976/77.

Riksdagen (FöU 1974:25, rskr 1974:270) har godkänt vad föredragande departementschefen anfört i prop. 1974:50 om lokalisering av Upplands signalregemente m. m. Riksdagens beslut innebär att huvuddelen av den verksamhet som idag bedrivs vid Upplands signalregemente skall flyttas till Göta livgardes etablissement i Enköping. Beslutet medför behov av investeringar vid Göta livgarde. Nödvändiga byggnadsarbeten beräknas påbörjas under budgetåret 1977/78.

Överbefälhavarens bedömning av behovet av betalningsmedel och dessas fördelning på anslag under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.)

Anslag	1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
H 3. Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.	2 000	2 000	500	–	–	–	2 500
III 7. Anskaffning av vissa militära anläggningar	730	2 600	41 800	132 800	157 300	61 000	395 500
	2 730	4 600	42 300	132 800	157 300	61 000	398 000

[1] Prisläge februari 1973

H 3. Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.

1973/74	Utgift	1 996 290
1974/75	Anslag	2 000 000
1975/76	Förslag	2 000 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Överbefälhavaren	Föredraganden
Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Kostnader = medelsbehov	2 000 000	2 000 000	2 000 000

Överbefälhavaren

Behovet av betalningsmedel under budgetåret 1975/76 uppgår till oförändrat 2 milj. kr.

Föredraganden

Röjningsarbetet på Järvafältet har visat sig vara mera arbetskrävande än vad som har kunnat förutses. Arbetet beräknas därför kunna slutföras först under hösten 1976.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.

Flygtekniska försöksanstalten

Flygtekniska försöksanstalten har till uppgift att främja utvecklingen av flygtekniken inom landet. Det åligger anstalten att mot ersättning bedriva flygteknisk forsknings- och försöksverksamhet, att följa utvecklingen av den flygtekniska forskningen i länder som intar en ledande ställning på detta område samt att systematiskt samla, ordna, bearbeta och offentliggöra forskningsresultat och andra rön inom dess verksamhetsområde. Anstalten skall vidare vara riksmätplats för mätstorheten tryck.

Förutom den s. k. uppdragsforskningen bedriver försöksanstalten egen, främst grundläggande forskning av allmän flygteknisk karaktär.

Flygtekniska försöksanstalten leds av en styrelse. Chef för anstalten är en generaldirektör. Försöksanstalten är organiserad på ett kansli och fyra avdelningar. Dessa är aerodynamiska avdelningen, hållfasthetsavdelningen, mättekniska avdelningen och driftavdelningen.

Den del av verksamheten under delprogrammet Flygtekniska försöksanstalten som inte avser s. k. uppdragsverksamhet budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet samt två primäruppdrag inom huvudproduktionsområdet Forskning och utveckling. Denna verksamhet finansieras från förslagsanslaget Flygtekniska försöksanstalten. Uppdragsverksamheten redovisas som självbärande verksamhet under detta anslag.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen under delprogrammet anför *flygtekniska försöksanstalten* bl. a. följande.

Den flygtekniska industrin och dess bakgrund i form av vetenskapligt arbetande forsknings- och försöksinstitutioner är på många håll i världen av utomordentligt hög kvalitet. Möjligheten för Sverige att i denna

konkurrens föra ett eget projekt till framgång är därför starkt beroende av att högtstående svensk teknologi tas till vara och att satsning sker på sådana resurser, både personella och materiella, som är betydelsefulla för utveckling, forskning och försöksverksamhet.

För den aerodynamiska utprovningen och optimeringen behövs vindtunnelprov inom alla aktuella hastighetsområden. Det är nu mer än 20 år sedan vindtunnlar byggdes inom landet för flygplanutprovning inom det transsoniska fartområdet och mer än 30 år sedan låghastighetstunneln vid försöksanstalten kom till. Dessa anläggningar är i tekniskt avseende helt otillräckliga och en växande volym forskning och provning måste därför förläggas till utländska vindtunnlar. Försöksanstalten anser det med hittillsvarande anskaffningspolitik och uppgiftsfördelning nödvändigt att anstalten ges möjligheter att förverkliga tidigare aviserade planer för främst en transsonisk vindtunnel. En sådan anläggning borde vara klar att användas under typarbete för en kommande flygplansutveckling inom landet för att ge fullt utbyte och för att minska beroendet av utländska vindtunnlar.

Beträffande personalresurserna är möjligheten att behålla – och helst förstärka – den vetenskapliga kompetensen i hög grad beroende av tillgången på adekvat försöksteknisk utrustning.

Den flygtekniska verksamhetens cykliska karaktär kan bedömas bli ännu mera påtaglig i framtiden. De stora fördelar som ligger i att utnyttja mellanperioder med lägre intensitet i materielutvecklingen enligt industriellt mönster med kunskaps- och resursutveckling bör därvid bättre tas till vara än som hittills skett.

Den flygtekniska forskningen bör ha följande mål för de två huvudområdena aerodynamisk forskning och hållfasthetsteknisk forskning.

Den flygtekniska aerodynamiska forskningen bör medverka till att skapa kunskaper och förutsättningar för att ta fram optimala flygplan- och robotsystem, konstruera och tillverka civila flygplan samt öka flygsäkerheten.

Den icke-flygtekniska aerodynamiska forskningen bör göra det möjligt att utnyttja försöksanstaltens resurser och kompetens för uppdragsverksamhet främst inom områdena industriell strömningsteknik och byggnadsaerodynamik.

Den hållfasthetstekniska forskningen bör medverka till att skapa förutsättningar för att bedöma och/eller ta fram viktsoptimala robot- och flygplanskonstruktioner och konstruktioner i allmänhet, att öka flygsäkerheten samt att beräkna, kontrollera och minimera miljöstörningar som förorsakas av flygtrafik.

Den flygtekniska forskningen omfattar även mätteknisk forskning vars mål bör vara att i tillräcklig grad vidareutveckla en mätteknisk kompetens som är nödvändig för den experimentella flygtekniska forskningen och att i rimlig grad tillgodose den icke-flygtekniska verksamhetens behov av mättekniska baskunskaper.

Uppdragsverksamheten beräknas under programplaneperioden få en

omslutning av ca 25 milj. kr. för budgetår.

Den beräknade utvecklingen av anslaget flygtekniska försöksanstalten exkl. investeringsbehov för nya vindtunnlar framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
2 000	4 770[2]	4 770	4 770	4 770	4 770	23 535

[1] Prisläge februari 1973

[2] För myndighetsuppgifter och forskningsverksamhet avses 3 270 000 kr. Återstoden avses för materielförnyelse.

H 4. Flygtekniska försöksanstalten

1973/74	Utgift	3 031 408
1974/75	Anslag	2 000 000
1975/76	Förslag	2 000 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Flygtekniska försöksanst.	Föredraganden
Flygtekniska försöksanstalten:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	619 000	759 000	619 000
Tillämpad objektbunden forskning (uppdragsverksamhet)	19 901 000	21 751 000	21 751 000
Tillämpad ej objektbunden forskning	1 380 000	1 710 000	1 380 000
Kunskapsuppbyggande forskning	–	2 300 000	–
Kostnader	21 900 000	26 520 000	23 750 000
Avgår:			
Intäkter för uppdragsverksamhet	–19 900 000	–21 750 000	–21 750 000
Medelsbehov	2 000 000	4 770 000	2 000 000

Personal

Personalkategori	Antal[1]		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Flygtekniska försöksanst.	Föredraganden
Handläggande personal	134	+1	of.
Övrig personal	111	–1	of.
	245	of.	of.

[1] Inkl. personal för uppdragsverksamheten

Flygtekniska försöksanstalten

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen ökar kostnaderna med 470 000 kr., varav 70 000 kr. för höjt lönekostnadspålägg.

B. Uppgiftsförändringar

Kunskapsuppbyggande forskning och materielförnyelse

Till följd av att forskningsbidraget för ej objektbunden forskning har minskat avsevärt har den yttre, taxebelagda uppdragsverksamheten fått indirekt subventionera forskningsverksamheten till men för taxans konkurrensförmåga. Mot bl. a. denna bakgrund föreslås att ett nytt primäruppdrag för kunskapsuppbyggande forskning tillkommer fr. o. m. budgetåret 1975/76. För detta ändamål behövs 800 000 kr., vartill kommer 1,5 milj. kr. för att anskaffa verktygsmaskiner för modelltillverkning, likriktare och modellupphängningsanordning för låghastighetstunneln samt mätsträcka och modellvagn för transsoniska tunneln.

Föredraganden

Jag anser att flygtekniska försöksanstalten förutom på uppdragsverksamhet bör inrikta sin verksamhet på att erbjuda tillräcklig kompetens inom anstaltens verksamhetsområde.

I likhet med vissa andra myndigheter som bedriver uppdragsverksamhet disponerar flygtekniska försöksanstalten en rörlig kredit om 3 milj. kr. i riksgäldskontoret.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygtekniska försöksanstalten* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.

Signalskydd

Som jag tidigare har redovisat får det nuvarande delprogrammet Viss signalskyddsmateriel fr. o. m. budgetåret 1975/76 ändrat innehåll och ny benämning, Signalskydd. Programelementet Viss signalskyddsmateriel för andra delar av totalförsvaret än krigsmakten motsvarar det tidigare delprogrammet Viss signalskyddsmateriel. Programelementet Viss signalskyddsutbildning för andra delar av totalförsvaret än krigsmakten och civilförsvaret har tillkommit.

Verksamheten under delprogrammet Signalskydd budgeteras på tre primäruppdrag inom delproduktionsområdena Allmän ledning och förbandsverksamhet, Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. och Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. Primäruppdragen avser kostnader för

resor och traktamenten för elever vid totalförsvarets signalskyddsskola samt anskaffning och underhåll av särskild signalskyddsmateriel för totalförsvarets civila sektor.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Signalskydd.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Verksamhetens planerade omfattning och inriktning är av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar torde få inhämtas av de handlingar som kommer att tillhandahållas riksdagens försvarsutskott.

Den av överbefälhavaren beräknade utvecklingen av anslaget Signalskydd framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
2 140[1]	3 120	3 490	4 050	3 830	4 200	18 690

[1] Prisläge februari 1973

Det beräknade behovet av beställningsbemyndiganden för signalskyddsmateriel samt bemyndigandeskuldens storlek under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (1 000-tal kr).

	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
Bemyndigandebehov	930	1 350[1]	13 630	350	4 430	480	20 240
Bemyndigandeskuld vid utgången av resp. budgetår	3 244	1 994	12 634	9 454	10 554	7 354	–

[1] I beloppet ingår 1 150 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 800 000 kr. för korrektion av saldo

H 5. Signalskydd

1973/74	Utgift	1 899 356[1]
1974/75	Anslag	2 140 000[1]
1975/76	Förslag	3 120 000

[1] Delvis andra primäruppdrag

Beställningsbemyndiganden och betalningsmedel (1 000-tal kr.)

Primäruppdrag m. m.	1974/75		1975/76			
			Överbefälhavaren		Föredraganden	
	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.	Bem.	Bet.
Viss signalskyddsmateriel:						
Allmän ledning och förbandsverksamhet	–	–	–	520	–	520
Centalt vidtaget materielunderhåll m. m.	310	260	240	200	240	200
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	620	1 880	1 110	2 400	310	2 400
Kostnader = medelsbehov	–	2 140	–	3 120	–	3 120
Bemyndigandebehov	930	–	1 350[1]	–	550[2]	–

[1] I beloppet ingår 1 150 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden, varav 800 000 kr. för korrektion av saldo

[2] Varav 350 000 kr. i prisregleringsbemyndiganden

Överbefälhavaren

Av begärda bemyndiganden avses 1 150 000 kr. för prisreglering. Beloppet har beräknats enligt följande.

a) omräkning av bemyndiganden för nya beställningar under budgetåret 1975/76 från prisläge februari 1974 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 40 000 kr.

b) omräkning av den beräknade bemyndigandeskulden den 30 juni 1975 till prisläge februari 1976 enligt bedömd prisutveckling med 310 000 kr.

c) underskott av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 och beräknat underskott av sådana bemyndiganden från budgetåret 1974/75 till ett belopp av 800 000 kr.

Föredraganden

Min beräkning av det totala bemyndigande- och medelsbehovet framgår av sammanställningen över beställningsbemyndiganden och betalningsmedel. Vid beräkningen har jag utgått från att det beräknade underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1974/75 enligt gällande föreskrifter skall tas upp i anslagsframställningen för 1976/77. Jag kommer senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att underskottet av prisregleringsbemyndiganden från budgetåret 1973/74 regleras i samband med tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75.

Liksom tidigare bör det få ankomma på regeringen att ta ställning till vilka anskaffningar m. m. som bör ske inom ramen för det beställningsbemyndigande som riksdagen kan komma att lämna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att beställningar av signalskyddsmateriel får läggas ut inom en kostnadsram av 550 000 kr.,
2. till *Signalskydd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 120 000 kr.

Vissa teleanordningar

Delprogrammet Vissa teleanordningar får fr. o. m. budgetåret 1975/76 ändrat innehåll. Till det tidigare programelementet Teleanordningar för den civila försvarsberedskapen i länen har också förts programelementet Teleteknisk utrustning för vissa statliga myndigheter, som f. n. ingår i delprogrammet Vissa skyddsrumsanläggningar.

Verksamheten under delprogrammet Vissa teleanordningar budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. Primäruppdraget avser vidmakthållande och nyanskaffning av vissa teleanordningar för den civila försvarsberedskapen i länen och för teleanläggningar inom hälso- och sjukvården samt anskaffning av viss teleteknisk utrustning.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Vissa teleanordningar.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Verksamheten under programelementet Teleteknisk utrustning för vissa statliga myndigheter är av sådan natur att närmare redogörelse inte bör lämnas till regeringsprotokollet. Ytterligare upplysningar torde få inhämtas av de handlingar som kommer att tillhandahållas riksdagens försvarsutskott.

Beträffande utvecklingen av programelementet Teleanordningar för den civila försvarsberedskapen i länen anför *televerket* bl. a. följande.

Televerket fördelar anslagna medel mellan länsstyrelserna och utför inkomna beställningar av teleanordningar. Fyra centrala myndigheter är närmast berörda, nämligen socialstyrelsen, rikspolisstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och vägverkets centralförvaltning. De behov som f. n. kan förutses är i allt väsentligt tillgodosedda, varför huvuddelen av anslaget går åt till abonnemangsavgifter.

Den av televerket beräknade utvecklingen av anslaget Vissa teleanordningar framgår av följande sammanställning (prisläge juli 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
1 420[1]	3 420	2 330	1 415	1 415	1 390	9 970

[1] Prisläge juli 1973

H 6. Vissa teleanordningar

1973/74	Utgift	874 121
1974/75	Anslag	1 420 000
1975/76	Förslag	2 562 000[1]

[1] Delvis ändrat innehåll i primäruppdraget

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Televerket	Föredraganden
Vissa teleanordningar: Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	1 420 000	3 420 000	2 562 000
Kostnader = medelsbehov	**1 420 000**	**3 420 000**	**2 562 000**

Televerket

För budgetåret 1975/76 föreslås att anslaget förs upp med 3 420 000 kr. Av beloppet utgör ca 1,2 milj. kr. abonnemangsavgifter för tidigare utförda teleanläggningar eller sådana som avses bli utförda under budgetåret 1974/75, och ca 2 milj. kr. kostnader för anskaffning av teleteknisk utrustning.

Föredraganden

Jag kan i huvudsak godta televerkets förslag till inriktning av verksamheten under programplaneperioden.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov. Anskaffning av viss teleteknisk utrustning har därvid senarelagts.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa teleanordningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 562 000 kr.

Vissa skyddsrumsanläggningar

Verksamheten under delprogrammet Vissa skyddsrumsanläggningar omfattar under innevarande budgetår dels utbetalning av lokalhyror för sådana utrymmen i civilförsvarets allmänna skyddsrum som disponeras av andra statliga myndigheter än myndigheter inom civilförsvaret och försvarsmakten, anskaffning och underhåll av viss sambandsutrustning samt anskaffning av inventarier för vissa gemensamma stabsplatser, dels anskaffning av andelar i civilförsvarets allmänna skyddsrum för tidigare

nämnda statliga myndigheter och teleteknisk utrustning m. m. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 förs anskaffningen av teleteknisk utrustning m. m. över till delprogrammet Vissa teleanordningar.

Utbetalningarna av lokalhyror budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet, underhållet av sambandsutrustning på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtaget materielunderhåll m. m. och anskaffningen av sambandsutrustning och inventarier på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Centralt vidtagen materielanskaffning m. m. Dessa tre primäruppdrag finansieras från förslagsanslaget Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar.

Anskaffningen av andelar i civilförsvarets allmänna skyddsrum budgeteras på ett primäruppdrag inom delproduktionsområdet Anskaffning av befästningar m. m. Detta primäruppdrag finansieras från investeringsanslaget Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Civilförsvarsstyrelsen anför att omfattningen och inriktningen av verksamheten under delprogrammet helt är beroende av den avvägning mellan delprogrammen som är gjord inom huvudprogrammet Civilförsvar samt andra myndigheters programmässiga mål.

Behovet av betalningsmedel och dessas fördelning på anslag under programplaneperioden framgår av följande sammanställning (prisläge juni 1974; 1 000-tal kr.).

Anslag	1974/[1] 75	1975/ 76	1976/ 77	1977/ 78	1978/ 79	1979/ 80	Summa 1975/80
H 7. Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar	3 190	3 590	3 600	3 710	3 760	3 840	18 500
II 7. Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	6 245	2 200	1 600	800	1 200	700	6 500
	9 435	**5 790**	**5 200**	**4 510**	**4 960**	**4 540**	**25 000**

[1] Prisläge juni 1973

H 7. Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar

1973/74	Utgift	2 754 887
1974/75	Anslag	3 190 000
1975/76	Förslag	3 590 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Civilförsvarsstyrelsen	Föredraganden
Vissa skyddsrumsanläggningar:			
Allmän ledning och förbandsverksamhet	3 100 000	3 440 000	3 440 000
Centralt vidtaget materielunderhåll m. m.	50 000	50 000	50 000
Centralt vidtagen materielanskaffning m. m.	40 000	100 000	100 000
Kostnader = medelsbehov	3 190 000	3 590 000	3 590 000

Civilförsvarsstyrelsen

A. Pris- och löneomräkning

Prisomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 28 000 kr.

B. Förändringar enligt Kungl. Maj:ts beslut

Överföring av kostnader för anskaffning av viss sambandsutrustning från investeringsanslaget Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar medför att kostnaderna ökar med 60 000 kr.

C. Uppgiftsförändringar

Kostnaderna för lokalhyror för statliga myndigheters utrymmen i civilförsvarets allmänna skyddsrum ökar med 312 000 kr. på grund av nytillkommande anläggningar.

Föredraganden

Vad civilförsvarsstyrelsen har anfört om inriktningen av verksamheten under programplaneperioden kan jag i huvudsak godta.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 590 000 kr.

Identitetsbrickor

Länsstyrelsen i Kristianstads län svarar för framställning och distribution m. m. av identitetsbrickor som kostnadsfritt tilldelas nyfödda eller

mot självkostnadspris tillhandahålls andra personer, allt enligt riktlinjer som har godkänts av riksdagen (prop. 1962:1 bil. 13, SU 1962:11, rskr 1962:11).

Verksamheten under delprogrammet Identitetsbrickor budgeteras på ett primäruppdrag under delproduktionsområdet Allmän ledning och förbandsverksamhet.

Verksamheten finansieras från förslagsanslaget Identitetsbrickor.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen och inriktningen av delprogrammet föreslår länsstyrelsen i Kristianstads län inga förändringar under programplaneperioden. Någon beräkning av anslagsbehovet för budgetåren 1976/77–1979/80 har inte lagts fram.

H 8. Identitetsbrickor

1973/74	Utgift	362 512
1974/75	Anslag	406 000
1975/76	Förslag	505 000

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Länsstyrelsen i Kristianstads län	Föredraganden
Identitetsbrickor: Allmän ledning och förbandsverksamhet	406 000	505 000	505 000
Kostnader = medelsbehov	**406 000**	**505 000**	**505 000**

Personal

Personalkategori	Antal		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Länsstyrelsen i Kristianstads län	Föredraganden
Civil personal			
Övrig personal	7	of.	of.
	7	**of.**	**of.**

Länsstyrelsen i Kristianstads län

A. Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen innebär att kostnaderna ökar med 99 000 kr., varav 9 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Jag biträder länsstyrelsens uppfattning att verksamheten bör bedrivas med oförändrad inriktning.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen över kostnader och medelsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Identitetsbrickor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 505 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

Försvarsdepartementet

II 6. Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar

1973/74	Utgift	4 137 185	Behållning	7 622 513
1974/75	Anslag	8 200 000		
1975/76	Förslag	7 000 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av förråd för civilförsvarets mobiliseringsmateriel och centrala förrådsverksamhet samt nybyggnad av lokaler m. m. vid statens civilförsvarsskolor.

Civilförsvarsstyrelsen

Medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 beräknas till 12,7 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Primäruppdrag m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar för delprogrammet Undsättning	
Företag påbörjade före 1974-07-01	
1. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	131
2. Rosersberg. Nybyggnad av förläggningsbyggnad och försörjningsbyggnad	3 000
3. Revingeby. Utbildningsanläggning	700
4. Sandö. Utbildningsanläggning (etapp 1)	23
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
5. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	1 020
6. Sandö. Utbildningsanläggning (etapp 2)	4 227
7. Sandö. Förläggningsbyggnad för BUN	1 500
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
8. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	1 749
9. Sandö. Fritidslokaler för BUN m. m.	650
Summa	13 000
Reducering på grund av överplanering	–300
Beräknat medelsbehov	12 700

1, 5 och 8. För fortsatt utbyggnad av förråd för civilförsvarsmateriel behövs 2,9 milj. kr. för nästa budgetår, varav ca 1,2 milj. kr. för att slutföra nybyggnad av förråd som har påbörjats före eller under budgetåret 1974/75.

2. Behovet av en ny förläggningsbyggnad och en ny försörjningsbyggnad m. m. vid statens civilförsvarsskola i Rosersberg har senast anmälts för riksdagen i prop. 1974:75 (s. 50). Kungl. Maj:t uppdrog den 20 oktober 1972 åt byggnadsstyrelsen att låta utföra byggnadsföretaget inom en kostnadsram av 7 440 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1971, vilket motsvarar 8 955 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1974.

3. För att slutföra den pågående utbyggnaden av utbildningsanläggningen i Revingeby behövs 700 000 kr.

4. Behovet av ny- och ombyggnadsarbeten (etapp 1) vid utbildningsanläggningen i Sandö har senast anmälts för riksdagen i prop. 1973:1 (bil. 6 s. 214). Kungl. Maj:t uppdrog den 10 mars 1972 åt byggnadsstyrelsen att låta utföra byggnadsföretaget. För att slutreglera företaget behövs 23 000 kr. för nästa budgetår.

6. Behovet av fortsatt utbyggnad (etapp 2) för utbildningsverksamheten vid statens civilförsvarsskola i Sandö har senast anmälts för riksdagen i prop. 1974:75 (s. 50). Kungl. Maj:t uppdrog den 20 december 1974 åt byggnadsstyrelsen att låta utföra byggnadsföretaget inom en kostnadsram av 8,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 april 1974. Av den för budgetåret 1975/76 beräknade medelsförbrukningen för detta ändamål avser 3 350 000 kr. kostnader för lokaler för den biståndsoch katastrofutbildning som biståndsutbildningsnämnden bedriver vid civilförsvarsskolan. Dessa kostnader bör inte belasta utgiftsramen för civilförsvaret.

7 och 9. Behov föreligger av en ny förläggningsbyggnad för elever vid den biståndsoch katastrofutbildning som biståndsutbildningsnämnden bedriver vid civilförsvarsskolan i Sandö. Byggnadsstyrelsen har redovisat förslag till byggnadsprogram för detta byggnadsföretag. Dessutom behöver fritidslokaler ställas i ordning för dessa elever. Kostnaderna för byggnadsföretagen har uppskattats till (1 900 000 + 700 000) 2,6 milj. kr. enligt prisläget den 1 april 1974. Kostnaderna bör inte belasta utgiftsramen för civilförsvaret.

Föredraganden

Jag beräknar i likhet med civilförsvarsstyrelsen medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 12,7 milj. kr. I enlighet med vad jag har förordat under avsnittet Ramberäkningar för budgetåret 1975/76 m. m. bör 3 milj. kr. som avser anskaffning av lokaler för biståndsoch katastrofutbildningen inte belasta utgiftsramen för civilförsvaret. Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån	Färdigställande år-mån
	1973-04-01	1974-04-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	Beräknad för 1975/76		
A. Företag påbörjade före 1974-07-01							
1. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	9 333	9 586	8 766	570	131	–	–
2. Rosersberg. Förläggningsbyggnad	1 260	1 260	1 233	27	–	70-05	71-08
3. Rosersberg. Anslutning till Käppalatunneln	1 650	1 650	1 553	97	–	70-01	72-05
4. Rosersberg. Nybyggnad av förläggningsbyggnad m. m. (etapp 4 a)	7 950	8 955	2 453	3 376	3 000	73-08	75-02
5. Revingeby. Utbildningsanläggning	6 300	6 200	5 223	277	700	70-02	76-06
6. Sandö. Utbildningsanläggning (etapp 1)	2 660	2 660	2 512	125	23	72-04	73-04
Summa A	29 153	30 311	21 740	4 472	3 854	–	–
B. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75							
7. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	1 970	2 570	–	1 420	1 020	–	–
8. Sandö. Utbildningsanläggning (etapp 2)	8 500	8 700	–	3 941	4 227	74-12	75-12
9. Sandö. Förläggningsbyggnad för BUN	–	1 900	–	400	1 500	75-05	76-02
Summa B	10 470	13 170	–	5 761	6 747	–	–
C. Företag avsedda att påbörjas 1975/76							
10. Standardförråd för civilförsvarsmateriel	–	2 700	–	–	1 749	–	–
11. Sandö. Fritidslokaler för BUN m. m.	–	700	–	50	650	75-06	76-02
Summa C	–	3 400	–	50	2 399	–	–
Summa A–C	39 623	46 881	21 740	10 283	13 000	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 370	–300	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	9 913	12 700	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	7 623	1974/75	9 913
Anslag för 1974/75	8 200	1975/76	12 700
Anslag för 1975/76 (förslag)	7 000	Beräknad behållning 1976-06-30	210
	22 823		22 823

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kr.

II 7. Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar

1973/74	Utgift	5 790 663	Behållning	3 626 893
1974/75	Anslag	2 700 000		
1975/76	Förslag	2 200 000		

Verksamheten under anslaget omfattar anskaffning av andelar i civilförsvarets allmänna skyddsrum för statliga myndigheter som inte ingår i civilförsvaret eller försvarsmakten.

Civilförsvarsstyrelsen

Medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 beräknas till 2,2 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Primäruppdrag m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Vissa skyddsrumsanläggningar: Anskaffning av befästningar m. m.	2 200
Beräknat medelsbehov	2 200

För att betala kostnaderna för statliga myndigheters utrymmen i nya ledningscentraler och för instruktioner m. m. för befintliga anläggningar behövs (1 870 000 + 330 000) 2,2 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag beräknar i likhet med civilförsvarsstyrelsen medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 2,2 milj. kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	3 627	1974/75	6 245
Anslag för 1974/75	2 700	1975/76	2 200
Anslag för 1975/76 (förslag)	2 200	Beräknad behållning 1976-06-30	82
	8 527		8 527

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 2 200 000 kr.

III. Försvarets fastighetsfond

III 1. Arméförband: Anskaffning av anläggningar

1973/74	Utgift	88 985 352	Behållning 4 725 175
1974/75	Anslag	102 000 000	
1975/76	Förslag	116 000 000	

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m., befästningar och ammunitionsförråd för armén samt markförvärv härför och för övnings- och skjutfält m. m.

Chefen för armén

För budgetåret 1974/75 har beräknats en medelsförbrukning av 102 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1975/76 beräknas till 128 milj. kr. Betalningsmedlens fördelning på primäruppdrag framgår av följande sammanställning.

Primäruppdrag m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Arméförband:	
Markanskaffning för delprogrammen	
Lokalförsvarsförband	100
Gemensamma produktionsresurser	15 400
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen	
Infanteribrigad m. m.	70
Lokalförsvarsförband	2 450
Gemensamma produktionsresurser	150
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet	
Gemensamma produktionsresurser	119 865
Summa	138 035
Reducering på grund av överplanering	−10 035
Beräknat medelsbehov	128 000

Av den beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 avses 15 milj. kr. för markanskaffning, 2,5 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 110,5 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Lokalförsvarsförband	

Objekt	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
1. Mark för förråd samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	100
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
2. I 11/Fo 16–18. Utvidgning av övningsfältet vid Växjö	700
3. I 15. Utvidgning av Remmene skjutfält	1 000
4. I 17. Nytt skjutfält vid Uddevalla	3 000
5. P 6. Utvidgning av övningsfältet vid Rinkaby	500
6. Bodens garnison. Utvidgning av skjutfältet vid Kusträsk	2 800
7. P 18. Nytt pansarövningsfält vid Visby	2 000
8. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	5 400
	15 500
Reducering på grund av överplanering	–500
Summa	**15 000**

1. För att uppföra ammunitionsförråd kan i vissa fall mark behöva förvärvas med äganderätt. Den närmare omfattningen av sådana förvärv kan f. n. inte bestämmas. Medel har beräknats för erforderlig markanskaffning för ammunitionsförråd och andra anläggningar för samtliga delprogram inom huvudprogrammet samt för smärre kompletteringar av arméns befästningsfastigheter.

2. 1974 års riksdag (prop. 1974:50, FöU 1974:25, rskr 1974:270) fattade beslut om utvidgning av I 11:s övningsfält vid Växjö med ca 300 ha. Markanskaffningen kommer att påbörjas under innevarande budgetår.

3. 1971 års riksdag (prop. 1971:110, FöU 1971:9, rskr 1971:140) fattade beslut om utvidgning av Remmene skjutfält med ca 1 000 ha. För att genomföra erforderliga markförvärv m. m. har utsetts en särskild delegation, Skjutfältsdelegationen Remmene. Hittills har ca 250 ha förvärvats.

4. 1974 års riksdag (prop. 1974:50, FöU 1974:25, rskr 1974:270) fattade beslut om anskaffning av ett nytt skjutfält för I 17 norr om Uddevalla. Skjutfältet omfattar ca 1 500 ha. För att genomföra erforderliga markförvärv m. m. har utsetts en särskild delegation, Skjutfältsdelegationen Uddevalla, som kommer att påbörja markanskaffningen under innevarande budgetår.

5. 1971 års riksdag (prop. 1971:110, FöU 1971:9, rskr 1971:140) fattade beslut om utvidgning av övningsfältet vid Rinkaby med ca 600 ha. Genomförandet av erforderliga markförvärv m. m. sköts av en särskild delegation, Rinkabydelegationen. Inom det beslutade utvidgningsområdet återstår endast smärre delar att förvärva. Dessa förvärv beräknas

kunna genomföras under innevarande budgetår. I enlighet med riksdagens beslut förvärvar delegationen även sådan mark som ligger i omedelbar anslutning till utvidgningsområdet och frivilligt bjuds ut till salu. Hur stor omfattning dessa förvärv kommer att få kan f. n. inte bedömas.

6. 1973 års riksdag (prop. 1973:75, FöU 1973:16, rskr 1973:195) fattade beslut om utvidgning av Bodens garnisons skjutfält vid Kusträsk med ca 1 750 ha. Hittills har ca 130 ha förvärvats.

7. Chefen för armén har lagt fram förslag till nytt övningsfält för P 18 vid Martille söder om Visby. Fältet föreslås få en areal av ca 700 ha. Förslaget utreds f. n. av försvarets fastighetsnämnd. Kostnaderna för erforderliga markförvärv kan inte beräknas förrän fastighetsnämnden har slutfört sin utredning. För att påbörja markförvärven under nästa budgetår beräknas ett medelsbehov av 2 milj. kr.

8. För diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter beräknar chefen för armén ett medelsbehov av 5,4 milj. kr. Medlen avses för vissa mindre förvärvsobjekt som i varje särskilt fall beräknas kosta högst 300 000 kr. Medlen avses vidare för smärre kompletteringar av arméns fastighetsbestånd, oförutsedda utgifter i samband med genomförandet av beslutade förvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade markförvärv m. m. Kompletteringar av fastighetsbeståndet planeras bl. a. för skjutfältet på Väddö samt för övnings- och skjutfälten i Ystad.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Infanteribrigad m. m.	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
1. Betongförråd för ammunition	70
Lokalförsvarsförband	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
2. Betongförråd för ammunition	370
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
3. Betongförråd för ammunition	2 080
Gemensamma produktionsresurser	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
4. Betongförråd för ammunition	150
	2 670
Reducering på grund av överplanering	−170
Summa	**2 500**

1 -4. För fortsatt utbyggnad av ammunitionsförråd behövs för nästa budgetår 2,5 milj. kr., varav cirka 590 000 kr. för att slutföra arbetena vid de förråd som avses bli påbörjade under budgetåret 1974/75.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
Företag påbörjade före 1974-07-01	
1. Byggnadsåtgärder för att effektivisera värnpliktsutbildningen	8 000
2. Utbyggnad av förråd till följd av organisationsförändringar (etapp 2)	5 000
3. Utbyggnad av läger	8 000
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
4. I 13. Nybyggnad av tygverkstad	3 200
5. P 4/K 3. Nybyggnad av värmecentral	1 500
6. Utbyggnad av förråd till följd av organisationsförändringar (etapp 3)	40 000
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
7. I 4/InfSS. Nybyggnad av motionshall	970
8. I 4/InfSS. Nybyggnad av sjukhus	2 000
9. I 4/InfSS. Tillbyggnad av matinrättning	2 500
10. I 4/InfSS. Tillbyggnad av stödfunktioner till förläggningsbyggnader	1 500
11. I 11. Nybyggnad av sjukhus	3 000
12. I 11. Nybyggnad av garage och motorsalar	2 000
13. I 19. Nybyggnad av kallgarage	3 000
14. I 19/P 5. Nybyggnad av kallgarage	1 500
15. I 21. Nybyggnad av kallgarage	1 000
16. P 7 R. Om- och tillbyggnad av motorverkstad	4 500
17. A 4. Nybyggnad av värmecentral	2 300
18. Ing 3. Nybyggnad av förläggningskasern	3 500
19. Fo 66/JS. Nybyggnad av varm- och kallgarage	2 500
20. Mobiliseringsförråd	8 500
21. Tekniska försörjningsanordningar	5 000
22. Nybyggnad av skjutbanor	1 650
23. Diverse smärre byggnadsföretag	8 745
	119 865
Reducering på grund av överplanering	–9 365
Summa	110 500

1. Behov av byggnadsåtgärder för att effektivisera värnpliktsutbildningen inom armén har senast anmälts i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 226). För att slutföra tidigare påbörjade gymnastiksalar, övnings- och vårdhallar samt rälsmålbanor behövs 8 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

2 och 6. Behovet att bygga ut fredsförråd till följd av organisationsför-

ändringar (etapperna 2 och 3) har senast anmälts i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 227). Kostnaderna för etapp 2 beräknas till 35 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974. Den fortsatta utbyggnaden av fredsförråd (etapp 3) uppskattas dra en kostnad av 70 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974, varav 40 milj. kr. behövs under budgetåret 1975/76.

3. För fortsatt utbyggnad av läger vid skjutfält behövs 8 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

4. Behovet av ny tygverkstad m. m. vid I 13 har senast anmälts i prop. 1973:1 (bil. 6 s. 222). Kungl. Maj:t uppdrog den 5 juni 1973 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra byggnadsföretaget inom en kostnadsram av 5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1972. Byggnadsobjektet har ännu inte påbörjats. Med hänsyn till att försvarets materielverk har begärt att lokaler för fordonskontroll skall inrymmas i verkstadsbyggnaden har fortifikationsförvaltningen nu redovisat nytt förslag till huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Kostnaderna beräknas till 9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

5. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga en värmecentral för P 4 och K 3.

7. Vid infanteriets stridsskola (Inf SS) behövs en ny motionshall. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av en motionshall vid skolan. Kungl. Maj:t uppdrog den 7 december 1973 åt fortifikationsförvaltningen att upprätta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 970 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

8. Vid InfSS behövs en ny sjukvårdsavdelning. De lokaler som f. n. disponeras som sjukvårdsavdelning för öppen vård är små och otidsenliga samt ofullständigt inredda och utrustade. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av sjukvårdsavdelning vid skolan. Kungl. Maj:t uppdrog den 12 oktober 1973 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 2 330 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1973, vilket motsvarar 2,7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

9. Vid InfSS behöver nuvarande matinrättning byggas om och utökas. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för om- och tillbyggnad av matinrättningen vid skolan. Enligt förslaget skall nuvarande matinrättning byggas om. Vidare skall byggnaden byggas till med utrymmen för marketenteri- och fritidslokaler. Kungl. Maj:t uppdrog den 30 november 1973 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 3 950 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

10. Vid InfSS behöver tre förläggningsbyggnader kompletteras med lokaler för stödfunktioner. Förläggningsbyggnaderna, som uppfördes under åren 1963–64, försågs därvid inte med alla de stödfunktioner som

normalt bör finnas i en sådan byggnad. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för byggnadsföretaget. Enligt förslaget skall var och en av de tre förläggningsbyggnaderna byggas till med rum för kompanichef, kompaniexpedition, befäls- och instruktionsrum samt vissa vård- och förrådslokaler m. m. Kungl. Maj:t uppdrog den 30 november 1973 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 1 840 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

11. Vid I 11 behövs en ny sjukvårdsavdelning. Den nuvarande sjukvårdsavdelningen vid regementet är inrymd i en kasernbyggnad. Lokalerna är otidsenliga och fyller inte hygieniska och sjukvårdstekniska krav. Dessutom behövs lokalerna i kasernen för förläggningsändamål. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av sjukvårdsavdelning vid regementet. Enligt förslaget skall avdelningen inrymma lokaler för öppen vård och tandvård samt en sjukrumsavdelning för sluten vård med 38 vårdplatser. Kungl. Maj:t uppdrog den 7 december 1973 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 4 850 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

12. Vid I 11 behövs ett nytt varmgarage med motorsal. Regementet har f. n. en brist på nio varmgaragefack. Vidare är nuvarande motorlektionssal olämpligt belägen i vindsvåningen i en kasernbyggnad. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ett nytt varmgarage (fyra dubbelfack) med motorsal. Kungl. Maj:t uppdrog den 17 maj 1974 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 2 220 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

13. Vid I 19 behövs två nya kallgarage. Regementet har f. n. en brist på 46 kallgaragefack. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av två kallgarage med sammanlagt 24 dubbelfack. Kungl. Maj:t uppdrog den 29 juni 1973 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 3 830 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1973, vilket motsvarar 4 450 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

14. Vid I 19/P 5 behövs ett nytt kallgarage. Förbandet har f. n. en brist på 23 kallgaragefack. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för nybyggnad av ett kallgarage med 12 dubbelfack. Kungl. Maj:t uppdrog den 22 februari 1974 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra byggnadsföretaget inom en kostnadsram av 1 640 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1973, vilket motsvarar 1,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

15. Vid I 21 behövs ett nytt kallgarage. Regementet har f. n. en brist

på 72 kallgaragefack. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar till nybyggnad av ett kallgarage med 5 dubbelfack. Kungl. Maj:t uppdrog den 25 januari 1974 åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra byggnadsföretaget inom en kostnadsram av 985 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1973, vilket motsvarar 1 140 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

16. Vid P 7 R behövs viss om-, till- och nybyggnad av militärområdesverkstaden. Verkstadsfunktionen vid förbandet inryms f. n. i två förråd, en motorverkstad och en måleriverkstad. Lokalerna är små och otidsenliga. De två förråden är i sådant skick att de bör rivas medan de två andra byggnaderna bör om- och tillbyggas för verkstadsändamål. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram. Enligt förslaget skall motorverkstaden byggas till med sju platser för reparation av stridsvagnar. Vidare skall måleriverkstaden byggas till med lokaler för fordonskontroll m. m. Slutligen föreslås ett nytt kallförråd. Kostnaderna för byggnadsföretaget har uppskattats till 12 150 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1973, vilket motsvarar 13,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

17. Värmeförsörjningen vid A 4 samt arméns tekniska skola (ATS) och försvarets förvaltningshögskola (FFHS) i Östersund avses bli tillgodosett antingen genom nybyggnad av värmecentral eller genom anslutning till Östersunds kommuns fjärrvärmenät. Förhandlingar med kommunen om anslutning till fjärrvärmenätet pågår. Beroende av resultatet härav kommer fortifikationsförvaltningen att teckna avtal om värmeleverans eller projektera en värmecentral. I det senare fallet uppskattar fortifikationsförvaltningen kostnaderna till ca 6,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

18. Vid Ing 3 behövs en ny kasern. Förbandet har f. n. en brist på 252 förläggningsplatser. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för en ny kasern med 240 förläggningsplatser. Kungl. Maj:t uppdrog den 29 juni 1973 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 7 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

19. Vid Fo 66/JS behövs två garage. Motorfordonen vid förbandet är f. n. uppställda i åtta byggnader, varav sex är rivningsobjekt. Utbyggnadsbehovet är 28 varm- och 23 kallgaragefack. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för ett nytt varmgarage med 12 dubbelfack och ett kallgarage med 11 dubbelfack. Kungl. Maj:t uppdrog den 7 december 1973 åt fortifikationsförvaltningen att upprätta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 4 240 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

20–23. För nya mobiliseringsförråd, tekniska försörjningsanordningar, nybyggnad av skjutbanor och diverse smärre byggnadsarbeten behövs för nästa budgetår resp. 8,5 milj. kr., 5 milj. kr., 1 650 000 kr. och 8 745 000 kr.

Föredraganden

Chefen för armén har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 128 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 116 milj. kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Av medelsförbrukningen beräknas 12,5 milj. kr. för att anskaffa mark. Som nytt markförvärvsobjekt utöver sådana som har beslutats tidigare har chefen för armén föreslagit ett nytt övningsfält om ca 700 ha för P 18 vid Martille söder om Visby. Behovet av ett sådant fält har senast anmälts i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 227). Förslaget utreds på mitt uppdrag av försvarets fastighetsnämnd. Jag räknar inte med att frågan om den föreslagna markanskaffningen skall kunna underställas riksdagen under innevarande riksmöte och beräknar därför inte några medel för ett nytt övningsfält för P 18 för nästa budgetår.

Med anledning av riksdagens beslut att förlägga ett nytt fredsförband i Arvidsjaur har Kungl. Maj:t uppdragit åt överbefälhavaren att redovisa förslag rörande verksamheten vid det nya förbandet och till den markanskaffning som behövs för detta. Överbefälhavaren har redovisat ett sådant förslag som f. n. utreds av försvarets fastighetsnämnd till den del det avser erforderlig markanskaffning. Jag räknar med att fastighetsnämnden skall kunna avsluta och redovisa sin utredning så snabbt att frågan om markanskaffningen för det nya förbandet kan underställas riksdagen i särskild proposition under våren 1975. I avvaktan härpå beräknar jag för nästa budgetår ett medelsbehov av 1 milj. kr. för att påbörja markförvärven för det nya förbandet.

För anskaffning av befästningar m. m. och anskaffning av kaserner m. m. beräknas medelsförbrukningen till 2,5 milj. kr. resp. 101 milj. kr. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för flertalet nya byggnadsobjekt som finns intagna i investeringsplanen. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade företagen skall utföras. Skulle något objekt med hänsyn till pågående översyn av försvarets fredsorganisation eller av andra skäl inte anses böra utföras bör regeringen vidare kunna ersätta detta med annat objekt trots att detta inte har tagits upp i investeringsplanen.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
A. Markanskaffning							
Befästningars delfond							
Delprogram 1.6							
1. Mark för förråd samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	200	–	100	100	–	–
Kasernbyggnaders delfond							
Delprogram 1.99							
2. I 11/Fo 16–18. Utvidgning av övningsfältet vid Växjö	3 500	3 500	–	2 800	700	–	–
3. I 15. Utvidgning av Remmene skjutfält	5 000	6 500	1 877	3 623	1 000	–	–
4. I 17. Nytt skjutfält vid Uddevalla	7 000	7 000	–	500	3 000	–	–
5. P 6. Utvidgning av övningsfältet vid Rinkaby							
a) Utvidgning enligt 1971 års riksdagsbeslut	18 600	17 700	17 195	505	–	–	
b) Medgiven komplettering genom förvärv av salubjuden mark	–	ej beräknad	3 447	2 900	500	–	–
6. Bodens garnison. Utvidgning av skjutfältet vid Kusträsk	4 000	5 000	180	2 020	2 800	–	–
7. Förvärv av mark för nytt fredsförband i Arvidsjaur	–	ej beräknad	–	–	1 000	–	–
8. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	9 902	–	4 502	4 400	–	–
Summa A	38 100	49 802	22 699	16 950	13 500	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–950	– 1 000	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	16 000	12 500	–	–
B. Anskaffning av befästningar m. m.							
a. Företag påbörjade före 1974-07-01							
Delprogram 1.6							
1. Betongförråd för ammunition	2 900	2 776	1 891	885	–	–	–
Summa a	2 900	2 776	1 891	885	–	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75							
Delprogram 1.2							
2. Betongförråd för ammunition	360	420	–	350	70	–	–
Delprogram 1.6							
3. Betongförråd för ammunition	1 860	1 420	–	1 050	370	–	–
Delprogram 1.99							
4. Betongförråd för ammunition	–	500	–	350	150	–	–
Summa b	2 220	2 340	–	1 750	590	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1975/76							
Delprogram 1.6							
5. Betongförråd för ammunition	–	2 080	–	–	2 080	–	–
Summa c	–	2 080	–	–	2 080	–	–
Summa B (a-c)	5 120	7 196	1 891	2 635	2 670	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 135	– 170	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	2 500	2 500	–	–
C. Anskaffning av kaserner m. m.							
a. Företag påbörjade före 1974-07-01							
Delprogram 1.99							
1. I 21. Nybyggnad av parkeringsplatser för värnpliktiga	–	760	170	590	--	74-04	74-12
2. P 18. Nybyggnad av truppserviceförråd	3 060	3 060	1 742	1 158	–	73-10	74-10
3. S 2. Tillbyggnad av matinrättning	1 600	1 850	1 098	542	–	73-10	74-10
4. I.vSS. Utbyggnad av motorområde	1 900	1 600	792	608	–	74-04	74-12
5. Ing 2. Nybyggnad av kasern	4 900	4 500	4 322	130	–	72-02	74-08
6. Ing 3. Nybyggnad av markenteri	3 900	3 500	1 629	1 527	–	74-01	75-06
7. T 3. Om- och tillbyggnad av markenteri	2 200	2 700	2 496	151	–	73-01	74-09
8. Byggnadsåtgärder för effektivisering av värnpliktsutbildningen	37 500	49 300	24 060	17 240	8 000	–	–
9. Utbyggnad av förråd till följd av organisationsförändringar (etapp 1)	17 000	14 500	13 307	848	–	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start	Färdig-ställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
10. Utbyggnad av förråd till följd av organisationsförändringar (etapp 2)	33 100	28 500	7 893	14 500	5 000	–	–
11. Utbyggnad av läger	7 700	22 000	7 321	6 000	7 000	–	–
12. Smärre kompletteringsarbeten	–	300	–	300	–	–	–
Summa a	112 860	132 570	64 830	43 594	20 000	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75							
Delprogram 1.99							
13. I 13. Nybyggnad av tygverkstad	5 350	9 000	–	3 800	3 200	74-12	76-06
14. I 19/P 5. Nybyggnad av kallgarage	–	1 900	–	1 500	400	75-01	76-01
15. I 21. Nybyggnad av kallgarage	–	1 140	–	1 000	140	75-01	76-01
16. P 4/K 3. Nybyggnad av värmecentral	4 650	10 250	900	3 000	1 500	74-07	76-06
17. P 7 Y. Nybyggnad av drivmedelsanläggning	910	910	–	910	–	74-10	75-06
18. Mobiliseringsförråd	4 000	6 000	–	6 000	–	–	–
19. Tekniska försörjningsanordningar	2 000	4 000	–	4 000	–	–	–
20. Diverse smärre byggnadsobjekt	2 000	4 000	–	4 000	–	–	–
21. Utbyggnad av förråd till följd av organisationsförändringar (etapp 3)	63 500	70 000	–	20 500	41 960	–	–
Summa b	82 410	107 200	900	44 710	47 200	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1975/76							
Delprogram 1.99							
22. I 4/InfSS. Nybyggnad av motionshall	–	970	–	–	970	75-10	76-10
23. I 4/InfSS. Nybyggnad av sjukhus	–	2 700	–	–	2 000	75-10	76-10
24. I 4/InfSS. Tillbyggnad av matinrättning	–	3 950	–	–	2 500	75-10	76-12
25. I 4/InfSS. Tillbyggnad av stödfunktioner till förläggningsbyggnader	–	1 840	–	–	1 500	75-10	76-10
26. I 11. Nybyggnad av sjukhus	–	4 850	–	–	3 000	75-10	77-06
27. I 19. Nybyggnad av kallgarage	–	4 450	–	–	3 000	75-10	76-10
28. A 4. Nybyggnad av värmecentral	–	6 500	–	–	2 300	75-10	77-10
29. Ing 3. Nybyggnad av förläggningskasern	–	7 000	–	–	3 500	75-10	77-06

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start	Färdig-ställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
30. Fo 66/JS. Nybyggnad av varm- och kallgarage	–	4 240	–	–	2 500	75-10	76-10
31. Mobiliseringsförråd	–	8 500	–	–	6 500	–	–
32. Tekniska försörjnings-anordningar	–	5 000	–	–	5 000	–	–
33. Nybyggnad av skjut-banor	–	1 650	–	–	1 650	–	–
34. Diverse smärre bygg-nadsföretag	–	8 745	–	–	8 745	–	–
Summa c	–	60 395	–	–	43 165	–	–
Summa C (a–c)	195 270	300 165	65 730	88 304	110 365	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 4 804	– 9 365	–	–
Beräknat medels-behov	–	–	–	83 500	101 000	–	–
Totalt A–C	238 490	357 163	90 320	107 889	126 535	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 5 889	–10 535	–	–
Beräknat medels-behov	–	–	–	102 000	116 000	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	4 726	1974/75	102 000
Anslag för 1974/75	102 000	1975/76	116 000
Anslag för 1975/76 (förslag)	116 000	Beräknad behållning 1976-06-30	4 726
	222 726		222 726

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arméförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 116 000 000 kr.

III 2. Marinförband: Anskaffning av anläggningar

1973/74	Utgift	70 791 588	Behållning	2 807 661
1974/75	Anslag	67 800 000		
1975/76	Förslag	75 500 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m., befästningar och ammunitionsförråd för flottan och kustartilleriet samt markförvärv härför och för övnings- och skjutfält m. m.

Chefen för marinen

För budgetåret 1974/75 har beräknats en medelsförbrukning av 67,8 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1975/76 beräknas till 77 milj. kr. Betalningsmedlens fördelning på primäruppdrag framgår av följande sammanställning.

Primäruppdrag m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Marinförband:	
Markanskaffning för delprogrammen	
Fasta kustartilleriförband	700
Gemensamma produktionsresurser	500
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen	
För flera delprogram gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband m. m.	13 000
Fasta kustartilleriförband	38 700
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet	
Gemensamma produktionsresurser	31 466
Summa	84 366
Reducering på grund av överplanering	−7 366
Beräknat medelsbehov	77 000

Av den beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 avses 1,1 milj. kr. för markanskaffning, 47,9 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 28 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Fasta kustartilleriförband	
1. Mark för kustartilleribatterier samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	700
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
2. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	500
	1 200
Reducering på grund av överplanering	−100
Summa	1 100

1. För att anlägga kustartilleribatterier behöver i vissa fall mark förvärvas med äganderätt. Den närmare omfattningen av sådana förvärv

kan f. n. inte bestämmas. Medel har vidare beräknats för erforderliga markanskaffningar för befästnings- och andra anläggningar inom övriga delprogram inom huvudprogrammet samt för smärre kompletteringar av marinens befästningsfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade markförvärv m. m.

2. Medel har beräknats för smärre kompletteringar av marinens kasernfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade markförvärv m. m.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
För flera delprogram gemensamma ledningS-, bas- och underhållsförband m. m.	
Företag påbörjade före 1974-07-01	
1. Ammunitionsförråd	13 000
Fasta kustartilleriförband	
Företag påbörjade före 1974-07-01	
2. Kustartilleribatterier	14 200
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
3. Kustartilleribatterier	11 500
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
4. Kustartilleribatterier	9 000
5. Smärre objekt	4 000
	51 700
Reducering på grund av överplanering	–3 800
Summa	**47 900**

1–3. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga ett ammunitionsförråd i berg och fyra kustartilleribatterier.

4. Ytterligare ett kustartilleribatteri behövs. Kungl. Maj:t uppdrog den 5 april 1974 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för denna nybyggnad. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 29,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

5. För smärre objekt behövs för nästa budgetår 4 milj. kr.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Företag påbörjade före 1974-07-01	
1. ÖrlB O. Nybyggnad av hamnanläggning för ubåtsbas vid Vitså (etapp 1 b)	1 656
2. KA 2. Nybyggnad av fredsförråd	800
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
3. ÖrlB S. Nybyggnad av drivmedelsanläggning	1 500
4. ÖrlB S. Nybyggnad av torpedverkstad	2 810
5. BÖS. Nybyggnad av förläggningskasern	2 400
6. SK. Nybyggnad av förråd för tygmateriel	1 300
7. KA 1. Nybyggnad av hall för marinmotorutbildning	100
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
8. ÖrlB S. Nybyggnad av skjutledartorn, Torhamn	1 000
9. ÖrlB O. Nybyggnad av dykericentral, Vitså	4 000
10. ÖrlB O. Nybyggnad av plastverkstad	700
11. ÖrlB V. Nybyggnad av fredsförråd	3 000
12. SK. Nybyggnad av fredsförråd	2 000
13. KA 1. Nybyggnad av fredsförråd	2 200
14. KA 2. Nybyggnad av skjutbana, Rosenholm	1 500
15. KA 4. Nybyggnad av gymnastikhall med bastu	1 500
16. KA 4. Nybyggnad av fredsförråd	3 000
17. Tekniska försörjningsanordningar	1 000
18. Diverse smärre byggnadsföretag	1 000
	31 466
Reducering på grund av överplanering	−3 466
Summa	28 000

1–7. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att bygga hamnanläggning för ubåtsbas vid Vitså, fredsförråd vid KA 2, drivmedelsanläggning och torpedverkstad vid Sydkustens örlogsbas, förläggningskasern vid Berga örlogsskolor, förråd för tygmateriel vid Stockholms kustartilleriförsvar samt hall för marinmotorutbildning vid KA 1.

8. Skjutplatsen vid Torhamns udde utnyttjas av artillerisektionen vid Sydkustens örlogsbas för provskjutningar av teknisk art. Nuvarande anläggningar på skjutplatsen är provisoriska med bristfälliga och otillräckliga lokaler. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad vid Torhamn av skjutledartorn, servicebyggnad, apterings- och ammunitionsförvaringsbyggnad samt pjäsfundament. Kungl. Maj:t uppdrog den 22 februari 1974 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget. Sådana handlingar har sedermera redovisats. Kostnaderna har därvid beräknats till 2 020 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

9. Behovet av dykericentral vid Ostkustens örlogsbas har tidigare anmälts i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 236). Fortifikationsförvaltningen har uppskattat kostnaderna till 10,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

10. Vid Ostkustens örlogsbas behövs en ny plastverkstad. Kostnaderna har uppskattats till 700 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

11–13 och 16. Behovet av att bygga ut fredsförråd till följd av organisationsändringar har senast anmälts i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 237). Vid Västkustens örlogsbas, Stockholms kustartilleriförsvar, KA 1 och KA 4 behövs nya fredsförråd. Kostnaderna har uppskattats till sammanlagt 19,8 milj. kr.

14. Vid KA 2 Rosenholm behövs en ny skjutbana. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för nybyggnad av en sådan. Kostnaderna har uppskattats till 1 650 000 kr.

15. Vid KA 4 saknas gymnastikbyggnad. För gymnastik används f. n. en provisoriskt inredd pjäshall. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för en gymnastik- och bastubyggnad vid förbandet. Kostnaderna har uppskattats till 3,5 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974. Kungl. Maj:t uppdrog den 30 augusti 1974 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget.

17 och 18. För tekniska försörjningsanordningar och diverse smärre byggnadsföretag behövs sammanlagt 2 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Chefen för marinen har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 77 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 75,5 milj. kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknas 1,1 milj. kr. för markanskaffning, 47,9 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 26,5 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för flertalet nya byggnadsobjekt som finns intagna i investeringsplanen. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade företagen skall utföras. Skulle något objekt med hänsyn till pågående översyn av försvarets fredsorganisation eller av andra skäl inte anses böra utföras, bör regeringen vidare kunna ersätta detta med annat objekt trots att detta inte har tagits upp i investeringsplanen.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	Beräknad för 1975/76	år-mån	år-mån
A. Markanskaffning							
Befästningars delfond							
Delprogram 2.6							
1. Mark för kustartilleribatterier samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	1 300	–	600	700	–	–
Kasernbyggnaders delfond							
Delprogram 2.99							
2. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	1 000	–	500	500	–	–
Summa A	–	2 300	–	1 100	1 200	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	– 100	– 100	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	1 000	1 100	–	–
B. Anskaffning av befästningar m. m.							
a. Företag påbörjade före 1974-07-01							
Delprogram 2.1							
1. Ammunitionsförråd	30 480	36 600	10 825	12 000	13 000	–	
2. Stabsplatser	3 520	3 520	3 086	434	–	–	–
3. Torpedinskjutningsstation	2 015	2 330	1 734	596	–	–	–
Delprogram 2.6							
4. Kustartilleribatterier	89 030	92 500	45 900	26 000	14 200	–	–
5. Minstationer	1 405	1 550	250	1 300	–	–	–
Summa a	126 450	136 500	61 795	40 330	27 200	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75							
Delprogram 2.1							
6. Ammunitionsförråd	1 155	700	–	700	–	–	–
Delprogram 2.6							
7. Kustartilleribatterier	30 500	30 500	–	7 000	11 500	–	–
8. Smärre objekt	–	1 000	–	1 000	–	–	–
Summa b	31 655	32 200	–	8 700	11 500	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1975/76							
Delprogram 2.6							
9. Kustartilleribatterier	–	29 900	–	–	9 000	–	–
10. Smärre objekt	–	4 000	–	–	4 000	–	–
Summa c	–	33 900	–	–	13 000	–	–
Summa B (a–c)	158 105	202 600	61 795	49 030	51 700	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	Beräknad för 1975/76	år-mån	år-mån
Reducering av medelsbehovet	–		–	–4 030	–3 800	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	45 000	47 900	–	–
C. *Anskaffning av kaserner m. m.*							
a. *Företag påbörjade före 1974-07-01*							
Delprogram 2.99							
1. ÖrlB S. Nybyggnad av förvaltningsbyggnad	6 200	6 500	5 708	618	–	72-08	74-08
2. ÖrlB O. Nybyggnad av hamnanläggning för ubåtsbas vid Vitså (etapp 1b)	4 960	4 960	1 104	2 200	1 656	73-03	75-12
3. ÖrlB O. Nybyggnad av drivmedelsanläggning vid Gålöbasen	1 050	1 230	706	524	–	74-02	74-12
4. ÖrlB O. Nybyggnad av fredsförråd	3 100	2 565	2 385	180	–	73-09	74-08
5. KA 2. Utbyggnad vid Rosenholm (etapp 1a och 1b)	28 800	28 800	25 886	1 382	–	71-08	74-08
6. KA 2. Nybyggnad av fredsförråd	3 900	4 600	750	3 050	800	74-04	75-10
7. KA 5. Utbyggnad av fredsförråd	5 200	4 500	2 263	1 972	–	74-04	75-06
Summa a	53 210	53 155	38 802	9 926	2 456	–	–
b. *Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75*							
Delprogram 2.1							
8. Mobiliseringsförråd	500	500	–	500	–	–	–
Delprogram 2.7							
9. Mobiliseringsförråd	500	500	–	500	–	–	–
Delprogram 2.99							
10. ÖrlB S. Nybyggnad av drivmedelsanläggning	3 020	3 500	–	2 000	1 500	74-10	75-10
11. ÖrlB S. Nybyggnad av torpedverkstad	4 150	6 450	–	2 000	2 810	74-10	75-10
12. BÖS. Nybyggnad av förläggningskasern	4 600	5 400	–	3 000	2 400	74-10	76-06
13. SK. Nybyggnad av förråd för tygmateriel	1 830	2 100	–	800	1 300	74-10	75-12
14. KA 1. Nybyggnad av hall för marinmotorutbildning	800	900	–	800	100	74-10	75-09
15. Tekniska försörjningsanordningar	2 000	2 000	–	2 000	–	–	–
16. Diverse smärre byggnadsföretag	2 300	2 300	–	2 300	–	–	–
Summa b	19 700	23 650	–	13 900	8 110	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
c. Företag avsedda att påbörjas 1975/76							
Delprogram 2.99							
17. ÖrlB S. Nybyggnad av skjutledartorn vid Torhamn	–	2 020	–	–	1 000	75-10	76-10
18. ÖrlB O. Nybyggnad av dykericentral vid Vitså	–	10 500	–	–	4 000	75-10	77-10
19. ÖrlB O. Nybyggnad av plastverkstad	–	700	–	–	700	75-10	76-06
20. ÖrlB V. Nybyggnad av fredsförråd	–	4 500	–	–	3 000	75-12	76-12
21. SK. Nybyggnad av fredsförråd	–	4 500	–	–	2 000	75-12	76-12
22. KA 1. Nybyggnad av fredsförråd	–	4 800	–	–	2 200	75-12	76-12
23. KA 4. Nybyggnad av gymnastikhall med bastu	–	3 500	–	–	1 500	75-12	76-12
24. KA 4. Nybyggnad av fredsförråd	–	6 000	–	–	3 000	75-12	76-12
25. Tekniska försörjningsanordningar	–	1 000	–	–	1 000	–	–
26. Diverse smärre byggnadsföretag	–	1 000	–	–	1 000	–	–
Summa c	–	38 520	–	–	19 400	–	–
Summa C (a–c)	72 910	115 325	38 802	23 826	29 966	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–2 026	–3 466	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	21 800	26 500	–	–
Totalt A–C	231 015	320 225	100 597	73 956	82 866	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–6 156	–7 366	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	67 800	75 500	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	2 807	1974/75	67 800
Anslag för 1974/75	67 800	1975/76	75 500
Anslag för 1975/76 (förslag)	75 500	Beräknad behållning 1976-06-30	2 807
	146 107		146 107

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Marinförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 75 500 000 kr.

III 3. Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar

1973/74	Utgift	88 174 277	Behållning	10 585 290
1974/75	Anslag	67 500 000		
1975/76	Förslag	71 700 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler m. m., befästningar, flygfält och ammunitionsförråd för flygvapnet samt markförvärv härför samt för övnings- och skjutfält. Verksamheten omfattar vidare kompletteringsarbeten m. m. på eller i anslutning till befintliga baser, anläggningar för el- och teleutrustning vid baserna samt inlösen av flygbullerstörda fastigheter.

Chefen för flygvapnet

För budgetåret 1974/75 har beräknats en medelsförbrukning av 70,5 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1975/76 beräknas till 80,8 milj. kr. Betalningsmedlens fördelning på primäruppdrag framgår av följande sammanställning.

Primäruppdrag m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Flygvapenförband:	
Markanskaffning för delprogrammen	
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	200
Basförband	500
Gemensamma produktionsresurser	1 000
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen	
För flera delprogram gemensamma lednings- och strilförband	8 500
Basförband (befästningar)	3 965
Basförband (flygfält)	23 300
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet	
Gemensamma produktionsresurser	50 350
Summa	87 815
Reducering på grund av överplanering	−7 015
Beräknat medelsbehov	80 800

Av den beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 avses 1,5 milj. kr. för markanskaffning, 32,3 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 47 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
För flera delprogram gemensamma ledningsoch strilförband	
1. Mark för strilanläggningar m. m.	200
Basförband	
2. Mark för krigsflygfält samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	500
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
3. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	1 000
	1 700
Reducering på grund av överplanering	−200
Summa	1 500

1. För att uppföra strilanläggningar bedöms det i vissa fall vara nödvändigt att förvärva mark med äganderätt.

2. För att komplettera befintliga krigsflygfält kan det i vissa fall bli nödvändigt att förvärva mark med äganderätt. Behov av medel kan även uppkomma för att anskaffa mark för befästnings- och andra anläggningar inom övriga delprogram inom huvudprogrammet samt för smärre kompletteringar av flygvapnets befästningsfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade förvärv.

3. Medel har beräknats för inlösen av flygbullerstörda fastigheter, smärre kompletteringar av flygvapnets kasernfastigheter, oförutsedda utgifter i samband med redan beslutade markförvärv samt för mindre utgiftsrester för vissa inte helt avslutade förvärv.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Befästningar m. m.	
För flera delprogram gemensamma ledningsoch strilförband	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
1. Radiolänkstationer och utpunkter	325
2. Radiostation	1 200
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
3. Radiolänkstationer och utpunkter	1 175
4. Komplettering av strilanläggningar	600
5. Luftbevakningstorn	500
6. Radaranläggning	3 700
7. Smärre objekt	1 000

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Basförband	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
8. Kommandocentraler	465
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
9. Betongförråd för ammunition	1 000
10. Splitterskydd på flygbaser	1 000
11. Kommandocentraler	500
12. Smärre objekt	1 000
Flygfält	
Basförband	
Företag påbörjade före 1974-07-01	
13. Utbyggnad av nya flygbaser	900
14. Lagringsanläggningar för tjära	200
15. Fälthangarer	500
16. Uppställningsplatser för flytsyre-anläggningar	300
17. Maskeringsanläggningar	800
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
18. Kompletteringsarbeten på befintliga baser	1 300
19. Nybyggnad av uppställningsområde för flygplan SK 60	650
20. Lagringsanläggningar för drivmedel	700
21. Baracker	600
22. Smärre objekt	500
23. El- och teleanläggningar	3 270
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
24. Kompletteringsarbeten på befintliga baser	2 400
25. Komplettering av flygbaser för anpassning till flygplan 37	3 050
26. Lagringsanläggningar för drivmedel	2 800
27. Fälthangarer	800
28. Maskeringsanläggningar	300
29. Hangarplattor	2 000
30. El- och teleanläggningar	2 230
	35 765
Reducering på grund av överplanering	– 3 465
Summa	32 300

Befästningar m. m.

1. Behovet av utbyggnad av radiolänkstationer och utpunkter har senast anmälts i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 243). Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga en sändarutpunkt inom en kostnadsram av 1 260 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

2. Behovet av att bygga en radiostation har tidigare anmälts i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 244). Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga radiostationen inom en kostnadsram av 2 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1973, vilket motsvarar 2,3 milj. kr. enligt

prisläget den 1 februari 1974.

3. För att utföra mindre utbyggnader och kompletteringar vid radiostationer och utpunkter behövs 1 175 000 kr. under nästa budgetår.

4. För mindre kompletteringsarbeten vid vissa stridsledningsradaranläggningar behövs 600 000 kr.

5. För luftbevakningstorn beräknas ett medelsbehov av 500 000 kr.

6. En stridsledningsradaranläggning behöver byggas som prototyp för en serie nya radarstationer. Kostnaderna för anläggningen beräknas preliminärt till 6,8 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974. Kungl. Maj:t uppdrog den 11 oktober 1974 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretaget.

7 och 12. För smärre objekt som vart och ett beräknas kosta högst 500 000 kr. behövs sammanlagt 2 milj. kr.

8. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att bygga en kommandocentral inom en kostnadsram av 835 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1973.

9. För betongförråd för ammunition behövs 1 milj. kr.

10. För splitterskydd på flygbaser beräknas ett medelsbehov av 1 milj. kr.

11. Ytterligare en kommandocentral behöver byggas. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för företaget. Kostnaderna beräknas till 870 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

13. För att bygga nödvändiga basanordningar vid nya flygbaser beräknas en medelsförbrukning av 900 000 kr.

14, 16, 17, 20, 21, 26 och 28. För att vid befintliga baser bygga ut lagringsanläggningar för tjära och drivmedel, uppställningsplatser för flytsyreanläggningar samt baracker och maskeringsanläggningar behövs sammanlagt 5,7 milj. kr.

15, 27 och 29. För fälthangarer samt hangarplattor i anslutning till hangarer och verkstäder behövs sammanlagt 3,3 milj. kr.

18, 24 och 25. På befintliga flygbaser utförs efter hand arbeten för att komplettera baserna till normerad standard. Arbetena är delvis föranledda av att flygplan 37 kommer att tillföras attackbaserna. För kompletteringsarbeten beräknas en medelsförbrukning av sammanlagt 6 750 000 kr.

19. För att bygga ett uppställningsområde för lätta attackflygplan vid en flygbas behövs 650 000 kr.

22. För mindre arbeten vid flygbaserna behövs 500 000 kr.

23 och 30. För att fortsätta utbyggnaden av el- och teleanläggningar vid flygbaserna behövs 5,5 milj. kr.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Gemensamma produktionsresurser	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
1. F 4. Nybyggnad av flygverkstad	9 200
2. F 4. Nybyggnad av värmecentral	1 100
3. F 4. Utökning av flygdrivmedelsanläggningen	1 000
4. F 7. Nybyggnad av två hangarer	11 300
5. F 14. Nybyggnad av skolbyggnad för basbefälsskolan	3 700
6. F 14. Nybyggnad av huvudställverk	1 350
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
7. F 13. Nybyggnad av kontrolltorn (Malmslätt)	3 200
8. F 5. Utbyggnad av flygdrivmedelsanläggningen	1 500
9. F 10. Utbyggnad av flygdrivmedelsanläggningen	2 000
10. Tekniska försörjningsanordningar	6 000
11. Miljöskyddsåtgärder vid befintliga drivmedelsanläggningar	2 000
12. Diverse smärre byggnadsföretag	8 000
	50 350
Reducering på grund av överplanering	−3 350
Summa	47 000

1—6. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta utföra nybyggnad av flygverkstad och värmecentral samt utökning av drivmedelsanläggning vid F 5, nybyggnad av två hangarer vid F 7 samt nybyggnad av huvudställverk och av skolbyggnad för flygvapnets basbefälsskola vid F 14.

7. Vid F 13:s detachement, Malmslätt, behövs ett nytt kontrolltorn för flygkontrolltjänsten samt för väder- och sambandstjänsten. De befintliga lokalerna fyller inte de krav som måste ställas på en nära och fortlöpande samverkan mellan de olika avdelningarna och på tillgång till avancerade tekniska hjälpmedel. Kostnaderna för objektet har uppskattats till 6 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

8 och 9. Efter särskild utredning i fråga om fredsförsörjningen av bl. a. F 5 och F 10 med reabensin 77 har förslag lagts fram att förbandens drivmedelsförsörjning skall ske via import över Helsingborg. Försvarets materielverk har bedömt att genomförande av detta förslag skulle innebära en årlig kostnadsbesparing av ca 300 000 kr. Detta förutsätter att befintliga anläggningar vid förbanden läggs om och kompletteras. Dessa arbeten beräknas även öka funktionssäkerheten och på ett bättre sätt tillgodose miljöskyddskraven. Kostnaderna för objekten har uppskattats till sammanlagt 3 415 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

Kungl. Maj:t uppdrog den 30 augusti 1974 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för byggnadsföretagen.

10. För tekniska försörjningsanordningar behövs 6 milj. kr. för nästa budgetår. Medlen avses främst för avloppsreningsanläggningar m. m. samt för komplettering av distributionsnät för el, värme och vatten vid förbanden m. m.

11. För miljöskyddsåtgärder vid befintliga drivmedelsanläggningar behövs 2 milj. kr.

12. För diverse smärre byggnadsföretag, främst utbyggnad av drivmedelsutrustningsverkstäder och räddningsstationer, behövs 8 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Chefen för flygvapnet har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 80,8 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 75 milj. kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknas 1,5 milj. kr. för markanskaffning, 30,7 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 42,8 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för flertalet nya objekt som finns intagna i investeringsplanen och som är underkastade det s. k. tvåstegsförfarandet. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade företagen skall utföras. Skulle något objekt med hänsyn till pågående översyn av försvarets fredsorganisation eller av andra skäl inte anses böra utföras, bör regeringen vidare kunna ersätta detta med annat objekt trots att detta inte har tagits upp i investeringsplanen.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
A. Markanskaffning							
Befästningarnas delfond							
Delprogram 3.1							
1. Mark för stridsanläggningar m. m.	–	400		200	200	–	–
Delprogram 3.7							
2. Mark för krigsflygfält samt diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	1 000	–	500	500	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
Kasernbyggnaders delfond							
Delprogram 3.99							
3. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	2 000	–	1 000	1 000	–	–
Summa A	–	3 400	–	1 700	1 700	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–200	–200	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	1 500	1 500	–	–
B. Anskaffning av befästningar m. m.							
1. Befästningar							
a. Företag påbörjade före 1974-07-01							
Delprogram 3.1							
1. Radiolänkstationer och utpunkter	3 195	3 395	2 450	945	–	–	–
2. Luftbevakningstorn	700	700	595	105	–	–	–
3. Stridsledningsradaranläggningar (kompl. åtgärder)	500	500	20	480	–	–	–
Delprogram 3.7							
4. Kommandocentraler	1 670	1 670	860	810	–	–	–
Delprogram 3.99							
5. Terminalradaranläggning PS 810	2 500	2 600	1 800	800	–	–	–
Summa a	8 565	8 865	5 725	3 140	–	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75							
Delprogram 3.1							
6. Radiolänkstationer och utpunkter	1 890	1 990	35	1 630	325	–	–
7. Luftbevakningstorn	500	500	–	500	–	–	–
8. Stridsledningsradaranläggningar (kompl. åtgärder)	700	700	–	700	–	–	–
9. Radiostation	2 000	2 300	–	1 100	1 200	–	–
10. Smärre objekt	500	500	–	500	–	–	–
Delprogram 3.7							
11. Betongförråd för ammunition	1 500	1 000	–	1 000	–	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	Beräknad för 1975/76	år-mån	år-mån
12. Splitterskydd på flygbaser	1 000	1 000	–	1 000	–	–	–
13. Kommandocentraler	835	965	–	500	465	–	–
14. Smärre objekt	500	500	–	500	–	–	–
Summa b	9 425	9 455	35	7 430	1 990	–	–
c. *Företag avsedda att påbörjas 1975/76*							
Delprogram 3.1							
15. Radiolänkstationer och utpunkter	–	1 175	–	–	1 175	–	–
16. Stridsledningsradaranläggningar (kompl. åtgärder)	–	600	–	–	600	–	–
17. Radaranläggning	–	6 800	–	100	3 700	–	–
Delprogram 3.7							
18. Betongförråd för ammunition	–	1 000	–	–	1 000	–	–
19. Splitterskydd på flygbaser	–	1 000	–	–	500	–	–
20. Kommandocentraler	–	870	–	–	500	–	–
21. Smärre objekt	–	2 000	–	–	2 000	–	–
Summa c	–	13 445	–	100	9 475	–	–
Summa B I (a–c)	17 990	31 765	5 760	10 670	11 465	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–1 370	–1 165	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	9 300	10 300	–	–
II. Flygfält							
a. *Företag påbörjade före 1974-07-01*							
Delprogram 3.7							
1. Utbyggnad av nya flygbaser	9 500	9 800	7 870	1 030	900	71-11	76-06
2. Kompletteringsarbeten på befintliga baser	3 500	3 650	920	2 730	–	74-04	74-11
3. Lagringsanläggningar för tjära	2 100	2 100	1 660	240	200	69-07	76-06
4. Fälthangarer	1 600	1 700	700	500	500	70-09	76-06
5. Komplettering av flygbaser för anpassning till flygplan 37	1 100	1 100	420	680	–	74-05	74-11
6. Nybyggnad av bakom för flygplan SK 60	1 900	1 930	830	1 100	–	73-08	74-10
7. Lagringsanläggningar för drivmedel	1 500	1 500	800	700	–	73-07	74-06

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start	Färdig-ställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
8. Uppställnings-platser för flyt-syreanläggningar	1 000	1 000	400	200	300	73-07	76-06
9. Maskerings-anläggningar	1 500	2 200	600	800	800	73-08	76-06
10. Baracker	800	900	250	650	–	73-08	75-06
11. Hangarplattor	2 000	2 350	300	2 050	–	74-06	74-11
12. El- och teleanläggningar	6 580	7 050	3 780	3 270	–	73-07	75-06
Summa a	33 080	35 280	18 530	13 950	2 700	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75 Delprogram 3.7							
13. Kompletterings-arbeten på befintliga baser	2 600	2 400	–	1 090	1 300	74-08	75-10
14. Komplettering av flygbaser för anpassning till flygplan 37	500	500	–	500	–	74-07	75-06
15. Nybyggnad av uom för flyg-plan SK 60	800	950	–	300	650	75-05	76-06
16. Lagringsanlägg-ningar för driv-medel	3 000	3 000	–	2 300	700	74-07	76-06
17. Baracker	800	900	–	300	600	74-09	76-06
18. Smärre objekt	1 000	1 000	–	430	500	74-07	76-06
19. El- och tele-anläggningar	–	4 900	–	1 630	3 270	74-07	76-06
Summa b	8 700	13 650	–	6 550	7 020	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1975/76 Delprogram 3.7							
20. Kompletterings-arbeten på befintliga baser	–	5 700	–	–	2 400	75-09	77-06
21. Komplettering av flygbaser för anpassning till flygplan 37	–	6 300	–	–	3 050	75-08	77-06
22. Lagringsanlägg-ningar för drivmedel	–	4 000	–	–	2 800	75-07	77-06
23. Fälthangarer		800	–	–	500	75-08	76-06
24. Maskeringsan-läggningar	–	900	–	–	300	75-09	77-06
25. Hangarplattor	–	2 000	–	–	2 000	75-08	76-06
26. El- och tele-anläggningar	–	5 500	–	–	1 930	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start	Färdig-ställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
Summa c	–	25 200	–	–	12 980	–	–
Summa B II (a–c)	41 780	74 130	18 530	20 500	22 700	–	
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–2 300	–2 300	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	18 200	20 400	–	–
Summa B I–II	59 770	105 895	24 290	31 170	34 165	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–3 670	–3 465	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	27 500	30 700	–	–
C. Anskaffning av kaserner m. m.							
a. Företag påbörjade före 1974-07-01							
Delprogram 3.99							
1. F 6. Tillbyggnad för terminalområdeskontrollcentral	650	650	531	116	–	73-06	74-11
2. F 7. Utökning av flygdrivmedelsanläggningen	4 000	4 500	3 232	1 107	–	73-10	75-02
3. F 10. Nybyggnad av huvudställverk	3 850	2 000	1 420	416	–	74-01	74-08
4. F 14. Om- och tillbyggnad av matinrättningen	3 650	4 700	3 687	1 013	–	73-04	75-02
5. F 15. Nybyggnad av tillsynsverkstad	7 500	7 000	6 026	544	–	73-06	74-08
6. F 15. Utökning av flygdrivmedelsanläggningen	5 050	5 500	2 508	2 558	–	73-10	75-05
7. F 16. Nybyggnad av flygverkstad	8 800	8 800	2 094	6 066	–	74-04	75-05
8. F 16. Nybyggnad av värmecentral	5 800	5 892	5 814	78	–	73-03	74-08
9. F 17. Nybyggnad av simulatoranläggning	2 350	2 120	2 010	110	–	74-01	74-10
10. F 17. Om- och tillbyggnad av huvudställverk	3 550	3 200	2 188	847	–	74-02	74-10
11. F 18. Nybyggnad för utbildningsverksamheten	23 000	28 000	23 863	3 367	–	71-11	75-03

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
12. F 21. Nybyggnad av intendentur- och sjukvårdsmaterielförråd	2 400	2 000	1 588	315	–	73-10	74-12
13. F 21. Nybyggnad av flygdrivmedelsanläggning	1 765	2 000	1 640	180	–	73-10	74-12
14. F 21. Nybyggnad av värmecentral	5 850	6 000	5 939	63	–	72-06	74-08
Summa a	**78 215**	**82 362**	**62 540**	**16 780**	–	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda påbörjas 1974/75							
15. F 4. Nybyggnad av flygverkstad	11 460	13 200	–	4 000	9 200	74-10	76-06
16. F 4. Nybyggnad av värmecentral	2 700	3 100	–	2 000	1 100	74-10	75-10
17. F 4. Utökning av flygdrivmedelsanläggningen	3 455	4 000	–	3 000	1 000	74-10	75-10
18. F 7. Nybyggnad av två hangarer	23 700	27 500	–	8 000	11 300	74-10	77-10
19. F 14. Nybyggnad av skolbyggnad för BBS	5 800	6 700	–	3 000	3 700	74-10	76-06
20. F 14. Nybyggnad av huvudställverk	3 125	3 600	–	2 250	1 350	74-10	75-12
21. Tekniska försörjningsanordningar	4 500	4 500	–	4 500	–	–	–
22. Miljöskyddsåtgärder vid befintliga drivmedelsanläggningar	5 000	1 000	–	1 000	–	–	–
23. Diverse smärre byggnadsföretag	5 000	5 000	–	5 000	–	–	–
Summa b	**64 740**	**68 600**	–	**32 750**	**27 650**	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1975/76							
24. F 5. Utbyggnad av flygdrivmedelsanläggningen	–	1 500	–	–	1 500	75-10	76-10
25. F 10. Utbyggnad av flygdrivmedelsanläggningen	–	2 000	–	–	2 000	75-10	76-10
26. Tekniska försörjningsanordningar	–	6 000	–	–	6 000	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
27. Miljöskyddsåtgärder vid befintliga drivmedelsanläggningar	--	2 000	--	--	2 000	--	--
28. Diverse smärre byggnadsföretag	--	7 000	--	--	7 000	--	--
Summa c	--	18 500	--	--	18 500	--	--
Summa C (a–c)	142 955	169 462	62 540	49 530	46 150	--	--
Reducering av medelsbehovet	--	--	--	-8 030	-3 350	--	--
Beräknat medelsbehov	--	--	--	41 500	42 800	--	--
Totalt A–C	202 725	278 757	86 830	82 400	82 015	--	--
Reducering av medelsbehovet	--	--	--	-11 900	-7 015	--	--
Beräknat medelsbehov	--	--	--	70 500	75 000	--	--

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	10 586	1974/75	70 500
Anslag för 1974/75	67 500	1975/76	75 000
Anslag för 1975/76 (förslag)	71 700	Beräknad behållning 1976-06-30	4 286
	149 786		149 786

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 71 700 000 kr.

III 4. Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar

1973/74	Utgift	22 853 818	Behållning	2 484 540
1974/75	Anslag	23 500 000		
1975/76	Förslag	20 500 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler, stabsplatser, förråd m. m. för gemensamma ändamål för försvaret samt markförvärv härför.

Överbefälhavaren

För budgetåret 1974/75 har beräknats en medelsförbrukning av 23,5 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1975/76 beräknas till 20,5 milj. kr. Betalningsmedlens fördelning på primäruppdrag framgår av följande sammanställning.

Primäruppdrag m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Central och högre regional ledning:	
Markanskaffning för delprogrammet	
Militärområdesstaber m. m.	440
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen	
Militärområdesstaber m. m.	10 200
Krigsorganisation för vissa staber m. m.	7 000
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammen	
Försvarsstaben	3 500
Militärområdesstaber m. m.	1 300
Summa	22 440
Reducering på grund av överplanering	–1 940
Beräknat medelsbehov	20 500

Av den beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 avses 400 000 kr. för markanskaffning, 15,6 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 4,5 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Militärområdesstaber m. m.	
1. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	440
Reducering på grund av överplanering	–40
Summa	400

1. För att utföra befästningsanläggningar kan i vissa fall mark behöva förvärvas med äganderätt. Medel kan också behövas för att anskaffa mark för befästnings- och liknande anläggningar inom andra delprogram inom huvudprogrammet.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Militärområdesstaber m. m.	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
1. Militärområdesförråd för drivmedel	3 125
2. Militärområdesförråd för ammunition	1 075
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
3. Militärområdesförråd för drivmedel	6 000
Krigsorganisation för vissa staber m. m.	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
4. Stabsplatser och utpunkter	3 500
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
5. Smärre objekt	3 500
	17 200
Reducering på grund av överplanering	−1 600
Summa	15 600

1–2. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga fyra militärområdesförråd för drivmedel och ett militärområdesförråd för ammunition.

3. Ytterligare tre militärområdesförråd för drivmedel behöver byggas. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för nybyggnad av dessa förråd. Kostnaderna har beräknats till 8,4 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

4. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga två utpunkter till gemensamma stabsplatser.

5. För smärre objekt behövs för nästa budgetår 3,5 milj. kr.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Militärområdesstaber m. m.	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
1. ByÖN m. fl. Nybyggnad av garage	1 300
Försvarsstaben	
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
2. Tekniska försörjningsobjekt	500
3. Diverse smärre objekt	3 000
	4 800
Reducering på grund av överplanering	−300
Summa	4 500

1. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att bygga garagebyggnad för Övre Norrlands militärområdes byggnadskontor m. fl.

2–3. För tekniska försörjningsobjekt och diverse smärre byggnadsobjekt behövs sammanlagt 3,5 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Överbefälhavaren har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa bugetår till 20,5 milj. kr. Jag biträder förslaget och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknas 400 000 kr. för markanskaffning, 15,6 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 4,5 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för flertalet nya byggnadsobjekt som finns intagna i investeringsplanen. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade företagen skall utföras. Skulle något objekt anses inte böra utföras bör regeringen vidare kunna ersätta detta med annat objekt trots att detta inte har tagits upp i investeringsplanen.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
A. Markanskaffning Befästningars delfond Delprogram 4.5							
1. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	880	–	440	440	–	–
Summa A	–	880	–	440	440	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–		–40	–40	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	400	400	–	–
B. Anskaffning av befästningar m. m.							
a. Företag påbörjade före 1974-07-01 Delprogram 4.5							
1. Militärområdesförråd för drivmedel Delprogram 4.6	13 380	13 380	9 575	3 805	–	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
2. Stabsplatser och utpunkter	4 000	4 550	1 243	3 287	–	–	–
3. Smärre objekt	1 000	1 000	600	400	–	–	–
Summa a	**18 380**	**18 930**	**11 418**	**7 492**	–	–	–
b. *Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75* Delprogram 4.5							
4. Militärområdesförråd för drivmedel	8 314	9 625	–	6 500	3 125	–	–
5. Militärområdesförråd för ammunition Delprogram 4.6	3 170	3 675	–	2 600	1 075	–	–
6. Stabsplatser och utpunkter	6 310	7 310	–	3 500	3 500	–	–
7. Smärre objekt	3 400	3 400	–	3 400	–	–	–
Summa b	**21 194**	**24 010**	–	**16 000**	**7 700**	–	–
c. *Företag avsedda att påbörjas 1975/76* Delprogram 4.5							
8. Militärområdesförråd för drivmedel Delprogram 4.6	–	8 400	–	–	6 000	–	–
9. Smärre objekt	–	3 500	–	–	3 500	–	–
Summa c	–	**11 900**	–	–	**9 500**	–	–
Summa B (a–c)	**39 574**	**54 840**	**11 418**	**23 492**	**17 200**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–3 792	–1 600	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**19 700**	**15 600**	–	–
C. *Anskaffning av kaserner m. m.*							
a. *Företag påbörjade före 1974-07-01* Delprogram 4.1							
1. Tillbyggnad för totalförsvarets signalskyddsavdelning	–	3 415	1 015	2 400	–	74-05	75-06
2. Diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram	620	620	470	150	–		–
Summa a	**620**	**4 035**	**1 485**	**2 550**	–	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75							
Delprogram 4.1							
3. Diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram	–	1 000	–	200	–	–	–
Delprogram 4.5							
4. ByÖN m. fl. Nybyggnad av garage	2 390	2 800	500	1 000	1 300	74-10	75-06
Summa b	**2 390**	**3 800**	**500**	**1 200**	**1 300**	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1975/76							
Delprogram 4.1							
5. Tekniska försörjningsobjekt	–	500	–	–	500	–	–
6. Diverse smärre byggnadsföretag för samtliga delprogram	–	3 000	–	–	3 000	–	–
Summa c	–	**3 500**	–	–	**3 500**	–	–
Summa C (a–c)	**3 010**	**11 335**	**1 985**	**3 750**	**4 800**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–350	–300	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**3 400**	**4 500**	–	–
Totalt A–C	**42 584**	**67 055**	**13 403**	**27 682**	**22 440**	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–4 182	–1 940	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**23 500**	**20 500**	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	2 484	1974/75	23 500
Anslag för 1974/75	23 500	1975/76	20 500
Anslag för 1975/76 (förslag)	20 500	Beräknad behållning 1976-06-30	2 484
	46 484		**46 484**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 20 500 000 kr.

III 5. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar

1973/74	Utgift	15 997 112	Behållning	821 133
1974/75	Anslag	11 600 000		
1975/76	Förslag	12 900 000		

Verksamheten under anslaget omfattar nybyggnad av lokaler och befästningar m. m. för gemensamma myndigheter och funktioner samt markförvärv härför.

Överbefälhavaren

För budgetåret 1974/75 har beräknats en medelsförbrukning av 11,6 milj. kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1975/76 beräknas till 12,9 milj. kr. Betalningsmedlens fördelning på primäruppdrag framgår av följande sammanställning.

Primäruppdrag m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Gemensamma myndigheter m. m.: Markanskaffning för delprogrammet Försvarets radioanstalt	220
Anskaffning av befästningar m. m. för delprogrammen Försvarets radioanstalt	3 700
Anskaffning av viss fortifikatorisk materiel m. m.	6 500
Anskaffning av kaserner m. m. för delprogrammet Försvarets radioanstalt	3 900
Summa	14 320
Reducering på grund av överplanering	−1 420
Beräknat medelsbehov	12 900

Av den beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 avses 200 000 kr. för markanskaffning, 9,1 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 3,6 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. enligt följande sammanställningar.

A. Markanskaffning

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond Försvarets radioanstalt	
1. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	220
Reducering på grund av överplanering	−20
Summa	200

1. För att utföra befästningsanläggningar o. d. kan i vissa fall mark behöva förvärvas med äganderätt. Medel kan också behövas för att anskaffa mark för befästnings- och liknande anläggningar inom andra delprogram inom huvudprogrammet.

B. Anskaffning av befästningar m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Befästningars delfond	
Försvarets radioanstalt	
Företag påbörjade före 1974-07-01	
1. FRA-anläggningar	100
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
2. FRA-anläggningar	2 250
3. Smärre objekt	1 350
Anskaffning av viss fortifikatorisk materiel m. m.	
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
4. Truppbefästningar	6 000
5. Förbindelsearbeten	300
6. Förstöringsarbeten	200
	10 200
Reducering på grund av överplanering	−1 100
Summa	9 100

1. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att låta bygga en anläggning för försvarets radioanstalt.

2. Ytterligare två anläggningar för försvarets radioanstalt behöver byggas. Fortifikationsförvaltningen har redovisat förslag till byggnadsprogram för dessa anläggningar. Kostnaderna har uppskattats till 4 550 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974. Kungl. Maj:t uppdrog den 30 augusti 1974 åt fortifikationsförvaltningen att utarbeta huvudhandlingar för anläggningarna.

3. För smärre objekt för försvarets radioanstalt behövs 1 350 000 kr. för nästa budgetår.

4–6. För truppbefästningar, förbindelsearbeten och förstöringsarbeten behövs resp. 6 milj. kr., 300 000 kr. och 200 000 kr.

C. Anskaffning av kaserner m. m.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Försvarets radioanstalt	
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75	
1. FRA. Nybyggnad av garage m. m. för militärsektionen	3 150

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
2. Diverse smärre byggnadsföretag för flera delprogram	750
	3 900
Reducering på grund av överplanering	–300
Summa	3 600

1. Behovet av nya lokaler för militärsektionen m. m. vid försvarets radioanstalts centrala del har tidigare anmälts i prop. 1972:75 (s. 352). Genom beslut den 23 februari 1973 uppdrog Kungl. Maj:t åt fortifikationsförvaltningen att bygga en skol- och förläggningsbyggnad för militärsektionen m. m. inom en kostnadsram av 8,8 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1972. Fortifikationsförvaltningen har sedermera redovisat huvudhandlingar dels för nybyggnad för militärsektionen av varm- och kallgarage (10 dubbelfack) samt kallförråd m. m., dels för ombyggnad av en befintlig byggnad till varmförråd. Kostnaderna för byggnadsföretaget har beräknats till 4,9 milj. kr. enligt prisläget den 1 februari 1974.

2. För diverse smärre byggnadsföretag behövs 750 000 kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Överbefälhavaren har beräknat medelsförbrukningen under anslaget för nästa budgetår till 12,9 milj. kr. Jag biträder förslaget och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknas 200 000 kr. för markanskaffning, 9,1 milj. kr. för anskaffning av befästningar m. m. och 3,6 milj. kr. för anskaffning av kaserner m. m. Fortifikationsförvaltningen har redovisat huvudhandlingar för flertalet nya byggnadsobjekt som finns intagna i investeringsplanen. Om riksdagen inte har något att erinra torde det få ankomma på regeringen att efter prövning av huvudhandlingarna och inom ramen för det anslag som anvisas av riksdagen besluta om de redovisade företagen skall utföras. Skulle något objekt anses inte böra utföras, bör regeringen vidare kunna ersätta detta med annat objekt trots att detta inte har tagits upp i investeringsplanen.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	Beräknad för 1975/76	år-mån	år-mån
A. Markanskaffning Befästningars delfond							
Delprogram 5.6							
1. Diverse mindre markförvärv och oförutsedda utgifter	–	440	–	220	220	–	–
Summa A	–	440	–	220	220	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–20	–20	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	200	200	–	–
B. Anskaffning av befästningar m. m.							
a. Företag påbörjade före 1974-07-01							
Delprogram 5.6							
1. FRA-anläggningar	8 845	9 325	4 010	5 215	100	–	–
Summa a	8 845	9 325	4 010	5 215	100	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75							
Delprogram 5.6							
2. FRA-anläggningar	300	300	–	300	–	–	–
Delprogram 5.17							
3. Truppbefästningar	2 720	2 720	–	2 720	–	–	–
4. Förbindelsearbeten	300	300	–	300	–	–	–
5. Förstöringsarbeten	200	200	–	200	–	–	–
Summa b	3 520	3 520	–	3 520	–	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1975/76							
Delprogram 5.6							
6. FRA-anläggningar	–	4 550	–	–	2 250	–	–
7. Smärre objekt	–	1 350	–	–	1 350	–	–
Delprogram 5.17							
8. Truppbefästningar	–	6 000	–	–	6 000	–	–
9. Förbindelsearbeten	–	300	–	–	300	–	–
10. Förstöringsarbeten	–	200	–	–	200	–	–
Summa c	–	12 400	–	–	10 100	–	–
Summa B (a–c)	12 365	25 245	4 010	8 735	10 200	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	–435	–1 100	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	8 300	9 100	–	–

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Bygg-start	Färdig-ställande
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
C. Anskaffning av kaserner m. m.							
a. Företag påbörjade före 1974-07-01							
Delprogram 5.6							
1. FRA. Nybyggnad för militärsektionen	–	7 400	5 898	1 502	–	73-05	74-12
2. FRA. Tekniska försörjningsobjekt	–	1 325	1 042	283	–	73-11	74-08
Summa a	–	8 725	6 940	1 785	–	–	–
b. Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75							
Delprogram 5.6							
3. FRA. Nybyggnad av garage m. m.	–	4 900	–	1 750	3 150	74-12	76-10
4. Diverse smärre byggnadsföretag för flera delprogram	–	1 000	–	100	–	–	–
Summa b	–	5 900	–	1 850	3 150	–	–
c. Företag avsedda att påbörjas 1975/76							
Delprogram 5.6							
5. Diverse smärre byggnadsföretag för flera delprogram	–	750	–	–	750	–	–
Summa c	–	750	–	–	750	–	–
Summa C (a–c)	–	15 375	6 940	3 635	3 900	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	-535	-300	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	3 100	3 600	–	–
Totalt A–C	12 365	41 060	10 950	12 590	14 320	–	–
Reducering av medelsbehovet	–	–	–	-990	-1 420	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	11 600	12 900	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	821	1974/75	11 600
Anslag för 1974/75	11 600	1975/76	12 900
Anslag för 1975/76 (förslag)	12 900	Beräknad behållning 1976-06-30	821
	25 321		25 321

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 12 900 000 kr.

III. 6. Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt

1973/74	Utgift	599 386	Behållning 1 765 737
1974/75	Anslag	1 000	
1975/76	Förslag	1 000	

Verksamheten under anslaget omfattar byggnadsarbeten för försvarets forskningsanstalt.

Försvarets forskningsanstalt

För budgetåret 1974/75 har beräknats en medelsförbrukning av 1 145 000 kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1975/76 beräknas till 550 000 kr. enligt följande sammanställning.

Primäruppdrag m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Försvarets forskningsanstalt delfond	
Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för delprogrammet Gemensam försvarsforskning	
Företag avsedda att påbörjas 1975/76	
1. Smärre objekt	550
Beräknat medelsbehov	550

1. För smärre objekt behövs 550 000 kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Försvarets forskningsanstalt har beräknat medelsförbrukningen under anslaget till 550 000 kr. Jag biträder förslaget och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
	1973-04-01	1974-04-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	år-mån	år-mån
Anskaffning av anläggningar m. m.							
Delprogram 5.5							
A. *Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75*							
Smärre objekt	1 145	1 145	–	1 145	–	–	–
Summa A	**1 145**	**1 145**	–	**1 145**	–	–	–
B. *Företag avsedda att påbörjas 1975/76*							
Smärre objekt	–	550	–	–	550	–	–
Summa B	–	**550**	–	–	**550**	–	–
Summa A–B	**1 145**	**1 695**	–	**1 145**	**550**	–	–
Beräknat medelsbehov	–	–	–	**1 145**	**550**	–	–

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	1 766	1974/75	1 145
Anslag för 1974/75	1	1975/76	550
Anslag för 1975/76 (förslag)	1	Beräknad behållning 1976-06-30	73
	1 768		1 768

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

III 7. Anskaffning av vissa militära anläggningar

1973/74	Utgift	7 425	Behållning	820 787
1974/75	Anslag	310 000		
1975/76	Förslag	1 200 000		

Verksamheten under anslaget omfattar anskaffning av sådana anläggningar som helt eller delvis finansieras utanför utgiftsramen för det militära försvaret.

Överbefälhavaren

För budgetåret 1974/75 har beräknats en medelsförbrukning av 730 000 kr. Medelsförbrukningen under budgetåret 1975/76 beräknas till 2,6 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Primäruppdrag m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål	
Markanskaffning	2 600
Beräknat medelsbehov	2 600

Den beräknade medelsförbrukningen avses för anskaffning av följande markobjekt.

Objekt m. m.	Medelsförbrukning (1 000-tal kr.)
Kasernbyggnaders delfond	
Anläggningar m. m. för vissa militära ändamål	
1. Förvärv av kompensationsmark i Skövde	400
2. Förvärv av mark för nybyggnad för en teknisk skola för armén och en för försvarsmakten gemensam förvaltningsskola i Östersund	1 200
3. Förvärv av mark för ett nytt fredsförband i Arvidsjaur	1 000
Summa	2 600

1. Frågan om att anskaffa kompensationsmark vid Skövde har senast anmälts i prop. 1974:1 (bil. 6 s. 264). För fortsatta markförvärv beräknas en medelsförbrukning av 400 000 kr. under budgetåret 1975/76. De totala kostnaderna för markförvärven beräknas numera till 2 milj. kr.

2. Om en teknisk skola för armén och en för försvarsmakten gemensam förvaltningsskola inrättas skall dessa förläggas till Östersund enligt riksdagens beslut (prop. 1971:29, InU 1971:15, rskr 1971:196) om flyttning av viss statlig verksamhet från Storstockholmsområdet.

Överbefälhavaren har till Kungl. Maj:t överlämnat förslag till organisation av den tekniska skolan. Förslaget förutsätter bl. a. att skolan i största möjliga utsträckning samlokaliseras med den planerade gemensamma förvaltningsskolan. Kungl. Maj:t har uppdragit åt fortifikationsförvaltningen att i samråd med överbefälhavaren, krigsmaktens förvaltningsutbildningsutredning och Östersunds kommun vidta åtgärder för att skaffa lokaler för de båda skolorna och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till byggnadsprogram. Kostnaderna för nödvändig markanskaffning på ca 4,7 ha uppskattas till 1,2 milj. kr. Överbefälhavaren utgår från att

markanskaffningen kan behöva genomföras under budgetåret 1975/76.

3. 1973 års riksdag (prop. 1973:135, FöU 1973:26, rskr 1973:382) har fattat beslut om att ett nytt fredsförband skall förläggas till Arvidsjaur. I avvaktan på beslut om verksamheten vid det nya förbandet och om den markanskaffning som blir nödvändig uppskattar överbefälhavaren kostnaderna för erforderlig markanskaffning till ca 5 milj. kr. Överbefälhavaren utgår från att markanskaffningen kan behöva påbörjas under budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Överbefälhavaren har beräknat medelsförbrukningen under anslaget till 2,6 milj. kr. Jag beräknar medelsförbrukningen till 1,6 milj. kr. och förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning. Av medelsförbrukningen beräknar jag 400 000 kr. för att förvärva kompensationsmark i Skövde och 1,2 milj. kr. för att anskaffa ett område om ca 4,7 ha i anslutning till A 4:s område i Östersund. I fråga om förvärv av kompensationsmark i Skövde har riksdagen tidigare fattat beslut (prop. 1972:75, FöU 1972:17, rskr 1972:231). Marken i Östersund är avsedd för nybyggnad av lokaler för en teknisk skola för armén och en för försvarsmakten gemensam förvaltningsskola. Jag räknar med att förslag om att inrätta dessa skolor skall kunna underställas riksdagen under innevarande riksmöte. Om beslut fattas om att inrätta skolorna skall dessa förläggas till Östersund enligt riksdagens beslut (prop. 1971:29, InU 1971:15, rskr 1971:196) om flyttning av viss statlig verksamhet från Storstockholmsområdet. För att ge plats för nybyggnad av lokaler för skolorna behövs en mindre utökning av A 4:s markområde. Medel bör under budgetåret 1975/76 stå till förfogande under detta anslag så att markförvärvet kan genomföras under nästa budgetår. Frågan om hur kostnaderna för erforderliga investeringar i Östersund slutligt skall fördelas på anslag inom resp. utom utgiftsramen för det militära försvaret kan bedömas först efter prövning av förslag till byggnadsprogram.

Överbefälhavaren har vidare under anslaget beräknat att 1 milj. kr. behövs för att påbörja förvärv av mark för det beslutade nya fredsförbandet i Arvidsjaur. I likhet med överbefälhavaren anser jag att medel bör ställas till förfogande för detta ändamål under nästa budgetår. Erforderliga medel bör dock inte beräknas under detta anslag. Som framgår av vad jag har anfört i det föregående har jag beräknat 1 milj. kr. för ändamålet under anslaget Arméförband: Anskaffning av anläggningar.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Objekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning		
	1973-02-01	1974-02-01	Faktisk t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76
A. Markanskaffning					
Kasernbyggnaders delfond					
Delprogram H 3					
1. P 4/K 3. Förvärv av kompensationsmark vid Skövde	1 800	2 000	79	400	400
2. Förvärv av mark för nybyggnad för en teknisk skola och en förvaltningsskola i Östersund	–	1 200	–	–	1 200
Summa A	1 800	3 200	79	400	1 600
B. Anskaffning av befästningar m. m.					
Befästningars delfond					
Företag påbörjade eller avsedda att påbörjas 1974/75					
Delprogram H 3					
Komplettering av befästningsanläggningar vid Borlänge flygplats	330	330	–	330	–
Summa B	330	330		330	
Summa A–B	2 130	3 530	79	730	1 600
Beräknat medelsbehov	–	–	–	730	1 600

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	821	1974/75	730
Anslag för 1974/75	310	1975/76	1 600
Anslag för 1975/76 (förslag)	1 200	Beräknad behållning 1976-06-30	1
	2 331		2 331

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffning av vissa militära anläggningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kr.

IX Diverse kapitalfonder

Statens datamaskinfond: Försvarets delfond

Anskaffning av datamaskiner

Försvarets rationaliseringsinstitut skall gentemot statskontoret svara för samordning i fråga om anskaffning och utnyttjande av datamaskiner för försvaret. Upphandling av datamaskinutrustning m. m. för försvaret handhas av statskontoret i samråd med institutet.

För finansiering och redovisning av generellt användbar datamaskinutrustning finns statens datamaskinfond inrättad. Fonden har två delfonder, varav en för försvaret. Statskontoret förvaltar båda delfonderna. Från investeringsanslagen till fonden bestrids dels utgifter för förvärv av datamaskinutrustning, dels andra utgifter av investeringskaraktär i samband med anskaffning av utrustning, vilka är av sådan art att de bör periodiseras. Utrustning som redovisas på fonden ställs mot avgift till förfogande för de myndigheter som skall svara för driften av anläggningarna. Avgifterna fastställs av statskontoret efter samråd med riksrevisionsverket och försvarets rationaliseringsinstitut. Utöver normal avskrivning eller hyra för utrustning m. m. skall avgifterna täcka kostnaderna för fondens administration.

Anskaffningen av datamaskiner kan inte hänföras till visst huvud- eller delprogram utan täcker hela försvaret. Verksamheten budgeteras på ett primäruppdrag och finansieras från investeringsanslaget Anskaffning av datamaskiner.

Programplan för perioden 1975/76–1979/80

Beträffande utvecklingen under programplaneperioden anför *försvarets rationaliseringsinstitut* bl. a. följande.

Leveransförseningarna av datamaskiner för centrala staber och förvaltningar (Bertil och Cecilia) har rubbat uppbyggnaden av datamaskinkapaciteten inom försvaret och medfört merkostnader både för förhyrning av ersättningsmaskiner och för systemomläggning. Eftersom det fortfarande är osäkert om Bertil och Cecilia uppfyller avtalade prestationskrav, kan det inte uteslutas att åtgärder för att höja maskinernas arbetsförmåga m. m. måste tillgripas sedan leveransprov har genomförts.

För att tillgodose främst försvarets forskningsanstalts behov av datamaskinkapacitet har anskaffats utrustningen DEC-System 10 (Simon). Driften av Simon handhas av styrelsen för universitetens datamaskincentraler. Utrustningen redovisas dock på försvarets delfond av statens datamaskinfond, vilket medför vissa administrativa och kostnadsmässiga olägenheter. Vissa planer på ett ökat utnyttjande av anläggningen av övriga försvarsmyndigheter föreligger. Detta kan emellertid kompliceras av att driften sköts av organ utanför försvaret.

Omlokaliseringen av vissa centrala förvaltningsmyndigheter till Karlstad och andra orter kommer att inverka på placeringen av datamaskinkapacitet. Bl. a. krävs sådan kapacitet i Karlstad för värnpliktsverket, försvarets civilförvaltning, delar av försvarets materielverk och civilförsvarsstyrelsen. Det finns flera skäl som talar för att en datamaskinanläggning i Karlstad skall vara lika stor som Bertil och Cecilia och kompatibel med dessa. Institutet avser att under budgetåret 1974/75 kartlägga kraven på denna utrustning (Berta).

Enligt nuvarande planer kommer Bertil att installeras i Stockholm under budgetåret 1974/75. Datamaskinen är avsedd i första hand för de centrala stabernas behov. Andelen sekretessbelagda körningar kommer att bli stor. Med de säkerhetsbestämmelser som gäller f. n. blir det därför svårt att utnyttja terminaler. Utrustningen kommer att vara i drift under hela programplaneperioden. Anläggningen behöver utökas för att tillgodose systemutvecklingens krav.

I Arboga installeras Cecilia vid årsskiftet 1974–75 för främst de centrala förvaltningsmyndigheternas behov. Till utrustningen planeras terminalanslutning i relativt stor omfattning. Det är emellertid osäkert om datamaskinen är lämplig för omfattande terminalanslutningar. Sannolikt kommer viss komplettering att behövas. Utrustningen kommer att vara i drift under hela programplaneperioden.

I Solna, Kristianstad och Östersund finns tre Burroughs-maskiner installerade. Dessa anskaffades åren 1969 och 1970 och är avsedda främst för värnpliktsverkets personalredovisnings- och inskrivningssystem. I samband med en pågående översyn av värnpliktsverkets organisation kommer försöksverksamhet att bedrivas med terminaler anslutna till datamaskinen i Kristianstad. Det är sannolikt att försöksverksamheten resulterar i att även de båda övriga datamaskinerna kompletteras med terminaler. De tre maskinerna beräknas vara avskrivna budgetåret 1978/79. Ersättning blir aktuell i slutet av programplaneperioden.

Institutet beräknar att Berta installeras i Karlstad sommaren 1976. Den skall främst tillgodose de till Karlstad omlokaliserade myndigheternas behov av datamaskinkapacitet. Behov av terminaler till maskinen har anmälts till institutet.

På uppdrag av Kungl. Maj:t har institutet i samråd med berörda myndigheter och ledningsgruppen för fortsatt utveckling av försvarets planerings- och programbudgetsystem tagit fram förslag till en långsiktig inriktning av informationssystemutvecklingen (Infosystemplan 82). I Infosystemplan 82 redovisas ett antal alternativ för att tillgodose datamaskinstöd på olika nivåer. Olika tekniska datakraftalternativ beskrivs och kostnadskalkyleras. Datakraftens omfattning och innehåll bestäms av vilken ambitionsnivå informationssystemutvecklingen inriktas mot. I informationssystemplanen förordas ett alternativ som innebär att datamaskinstöd utvecklas för samtliga nivåer i krig och fred. De förslag till uppbyggnad av regional datakraft som institutet lägger fram är anpassade till de förslag som framförs i Infosystemplan 82.

Rationaliseringsinstitutet anger två möjliga lösningar för att tillgodose behovet av datakraft för den inriktning av systemutvecklingen som föreslås i Infosystemplan 82. Det ena alternativet innebär att terminaler ansluts till ett antal regionala datamaskiner. Datalagringskapacitet finns vid de regionala maskinerna. Terminalernas uppgift är att ge datamaskinstöd på lokal nivå vid datainsamling, frågeverksamhet, dialogbearbetning och fjärrstyrd satsvis bearbetning. De regionala datamaskinerna skall dels utföra satsvisa bearbetningar, dels administrera terminalverksamheten. Behov av kommunikation mellan de regionala och centrala maskinerna bedöms föreligga.

Det andra alternativet innebär att till ett antal regionala datamaskiner är anslutna mindre, lokala maskiner. I förhållande till det första alternativet är delar av de regionala datamaskinernas kapacitet, främst lagringskapacitet, utflyttade till de lokala maskinerna. Till dessa är anslutna terminaler. De lokala maskinerna har bearbetnings- och lagringskapacitet för reelltidsmiljö och ger möjlighet till dialogbearbetning.

Innan ställning kan tas till om datakraften skall inriktas mot samlad eller lokalt spridd datalagring måste ett antal faktorer ytterligare utredas. Dessa faktorer är dels sådana som kan härledas ur beredskapsskäl (skyddsaspekter), dels tekniska och ekonomiska.

Under programplaneperioden beräknar institutet att anskaffning av fyra regionala datamaskiner (Regina 1–4) påbörjas. De regionala maskinerna skall tillgodose de nya krav på datamaskinstöd som redovisas i Infosystemplan 82. Härutöver bör de ersätta befintliga Burroughsdatorer.

Anskaffning av datamaskiner till försvaret har hittills skett genom offertinfordran från olika leverantörer avseende kompletta system som saluförs på den allmänna marknaden. Ett alternativ till detta förfaringssätt kan vara att genom utvecklingssamarbete med lämplig leverantör eller konsult ta fram datamaskiner som är särskilt anpassade för försvaret. För programplanen har antagits ett upphandlingsförfarande enligt den senare modellen, eftersom detta ger de tidigaste betalningsutfallen.

En fortlöpande anskaffning av terminaler alternativt minidatamaskiner har förutsatts. Anskaffningen bör ske i takt med att nya system utvecklas. Institutet bedömer att underlag för att ta ställning till en större anskaffning av terminaler eller minidatamaskiner bör föreligga mot slutet av programplaneperioden.

Inom försvarsstaben pågår f. n. försöksverksamhet med kryptering. Problemen med datakrypto bör kunna vara lösta mot slutet av programplaneperioden.

För att förverkliga riktlinjerna i Infosystemplan 82 krävs förutom maskinvara även tillgång till högt utvecklad programvara. Ett alternativ till inköp av färdig programvara är enligt institutet att utveckla en generell programutrustning. I enlighet härmed har institutet påbörjat specifikationsarbete avseende ett operativsystem benämnt Gent.

Omlokalisering av försvarets forskningsanstalt medför behov av data-

maskinkapacitet på de nya lokaliseringsorterna Umeå, Linköping och möjligen också i Karlstad. Hur dessa behov skall tillgodoses beror bl. a. på i vilken utsträckning de utlokaliserade delarna av forskningsanstalten kan utnyttja redan befintlig utrustning, t. ex. universitetens datamaskiner.

Under programplaneperioden beräknar institutet att minst en större datamaskin för forskningsändamål och tekniska beräkningar behöver anskaffas. Denna utgör delvis ersättning för Simon som beräknas bli avvecklad mot slutet av programplaneperioden.

Flygtekniska försöksanstalten utnyttjar f. n. en datamaskin för i huvudsak tekniska beräkningar. Denna utrustning beräknas behöva ersättas under programplaneperioden.

I slutet av programplaneperioden beräknas anskaffning av ersättningsutrustning för datamaskinerna vid försvarets radioanstalt och försvarsstaben (totalförsvarets signalskyddsavdelning) påbörjas.

Den av rationaliseringsinstitutet beräknade utvecklingen av betalningsmedlen under anslaget Anskaffning av datamaskiner framgår av följande sammanställning (prisläge februari 1974; 1 000-tal kr.).

1974/75[1]	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	Summa 1975/80
28 000	8 000	20 000	17 000	21 000	21 000	87 000

[1] Prisläge februari 1973

IX 1. Anskaffning av datamaskiner

1973/74	Utgift	4 722 809	Behållning 41 120 884
1974/75	Anslag	1 000	
1975/76	Förslag	1 000	

Kostnader och medelsbehov

Primäruppdrag m. m.	1974/75	1975/76	
		Försvarets rationaliseringsinstitut	Föredraganden
Anskaffning av datamaskiner	15 000 000	8 000 000	8 000 000
Kostnader	**15 000 000**	**8 000 000**	**8 000 000**
Avgår:			
Förbrukning av anslagsbehållning	–14 999 000	–7 999 000	–7 999 000
Medelsbehov	**1 000**	**1 000**	**1 000**

Försvarets rationaliseringsinstitut

Medelsförbrukningen under anslaget bör fastställas till 8 milj. kr. Av anslagsbehållningen bör 7 999 000 kr. få förbrukas. Anslaget bör alltså föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Tidigare erhållna bemyndiganden bör få utnyttjas till ett belopp av 8 milj. kr.

De begärda betalningsmedlen är avsedda för att betala datamaskinutrustning m. m. som har beställts med stöd av lämnade beställningsbemyndiganden. Under budgetåret 1975/76 skall beställas och betalas bl. a. vissa kompletteringar till Bertil och Cecilia, utrustning för mikrofilmning av utdata, s. k. COM-utrustning, datamaskinutrustning för forskning och utveckling, terminaler och registreringsutrustning.

Föredraganden

Försvarets rationaliseringsinstitut har tagit fram ett förslag till långsiktig inriktning av informationssystemutvecklingen inom försvaret, Infosystemplan 82. Enligt planen bestäms datamaskinskapacitetens utveckling och innehåll av den ambitionsnivå som informationssystemutvecklingen inriktas mot. Infosystemplan 82 bereds f. n. i försvarsdepartementet. I avvaktan på ställningstagande till planen är jag inte beredd att nu föreslå hur anskaffningen av datamaskinutrustning skall inriktas under programplaneperioden. Jag anser dock att datamaskiner som är särskilt anpassade för försvaret inte bör utvecklas, utan att anskaffningen bör inriktas på datamaskinanläggningar som saluförs på den allmänna marknaden. Eventuellt samarbete med leverantör bör endast avse program m. m. för att med standardmaskiner kunna tillgodose försvarets tillämpningar.

I likhet med rationaliseringsinstitutet beräknar jag medelsbehovet under anslaget till 8 milj. kr. för nästa budgetår. Medelsbehovet kan täckas genom att anslagsbehållningen tas i anspråk. Anslaget bör därför föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Tidigare lämnade bemyndiganden att beställa datamaskinutrustning kan utnyttjas under budgetåret 1975/76. Några nya bemyndiganden behövs därför inte.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffning av datamaskiner* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Register

Sid.

1 Översikt
7 Säkerhetspolitiska överväganden
14 Programplaner för det militära försvaret
40 Civilförsvarets programplan
49 Årsredovisningar för budgetåret 1973/74
59 Ramberäkningar för budgetåret 1975/76 m. m.

DRIFTBUDGETEN

A Försvardepartementet m. m.

72	Försvarsdepartementet	13 500 000
72	Vissa nämnder m. m.	9 145 000
75	Kommittéer m. m.	3 250 000
76	Extra utgifter	900 000
76	Reglering av prisstegringar för det militära försvaret	1 420 000 000
78	Reglering av prisstegringar för civilförsvaret	26 300 000
		1 473 095 000

B Arméförband

	Arméförband:	
80	Ledning och förbandsverksamhet	2 018 110 000
84	Materielanskaffning	736 000 000
87	Iståndsättning av befästningar och kaserner	46 000 000
89	Forskning och utveckling	60 000 000
		2 860 110 000

C Marinförband

	Marinförband:	
92	Ledning och förbandsverksamhet	691 350 000
96	Materielanskaffning	353 000 000
101	Iståndsättning av befästningar och kaserner	22 000 000
104	Forskning och utveckling	31 000 000
		1 097 350 000

D Flygvapenförband

Flygvapenförband:	
108 Ledning och förbandsverksamhet	1 185 300 000
111 Materielanskaffning	1 088 805 000
115 Iståndsättning av befästningar och kaserner	26 700 000
117 Forskning och utveckling	450 000 000
	2 750 805 000

E Central och högre regional ledning

122 Försvarsstaben	45 780 000
125 Arméstaben	34 896 000
128 Marinstaben	27 656 000
131 Flygstaben	35 300 000
133 Militärområdesstaber m. m.	151 000 000
Krigsorganisation för vissa staber m. m.:	
138 Ledning och förbandsverksamhet	8 700 000
139 Materielanskaffning	21 800 000
140 Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner	10 250 000
	335 382 000

F Gemensamma myndigheter och funktioner

143 Försvarets civilförvaltning	23 893 000
146 Försvarets sjukvårdsstyrelse	17 201 000
149 Fortifikationsförvaltningen	39 192 000
153 Försvarets materielverk	298 800 000
161 Gemensam försvarsforskning	144 220 000
166 Försvarets radioanstalt	69 276 000
168 Värnpliktsverket	37 245 000
171 Försvarets rationaliseringsinstitut	14 750 000
173 Försvarshögskolan	1 490 000
176 Militärhögskolan	14 840 000
179 Försvarets gymnasieskola	3 025 000
181 Intendenturförvaltningsskolan	1 205 000
183 Försvarets brevskola	1 595 000
186 Försvarets hundskola	1 100 000
189 Krigsarkivet	2 355 000
191 Militärhistoriska museer	2 985 000
195 Anskaffning av fortifikatorisk materiel m. m.	4 650 000
197 Försvarets datacentral	1 000
199 Frivilliga försvarsorganisationer m. m.	23 140 000
201 Insatsberedskap m. m.	35 900 000

203	Viss gemensam verksamhet	18 731 000
206	Vissa ersättningar m. m.	28 947 000
209	Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner	2 700 000
		787 241 000

G Civilförsvaret

212	Civilförsvar	144 470 000
		144 470 000

H Övrig verksamhet

217	Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar	1 390 000
219	Beredskapsstyrka för FN-tjänst	10 900 000
223	Viss anskaffning för militära anläggningar m. m.	2 000 000
224	Flygtekniska försöksanstalten	2 000 000
227	Signalskydd	3 120 000
230	Vissa teleanordningar	2 562 000
232	Hyror m. m. för vissa skyddsrumsanläggningar	3 590 000
233	Identitetsbrickor	505 000
		26 067 000
	Summa för driftbudgeten	**9 474 520 000**

KAPITALBUDGETEN

II Statens allmänna fastighetsfond

236	Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	7 000 000
239	Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	2 200 000
		9 200 000

III Försvarets fastighetsfond

241	Arméförband: Anskaffning av anläggningar	116 000 000
252	Marinförband: Anskaffning av anläggningar	75 500 000
260	Flygvapenförband: Anskaffning av anläggningar	71 700 000
271	Central och högre regional ledning: Anskaffning av anläggningar	20 500 000
277	Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar	12 900 000
282	Gemensamma myndigheter m. m.: Anskaffning av anläggningar för försvarets forskningsanstalt	1 000
283	Anskaffning av vissa militära anläggningar	1 200 000
		297 801 000

IX Diverse kapitalfonder

Statens datamaskinfond: Försvarets delfond		
287	Anskaffning av datamaskiner	1 000
		1 000
	Summa för kapitalbudgeten	**307 002 000**
	Totalt för försvarsdepartementet	**9 781 522 000**

Socialdepartementet

ÖVERSIKT

Till socialdepartementet hör den allmänna sjukförsäkringen och tandvårdsförsäkringen, folkpensioner och ATP, yrkesskadeförsäkring, föräldraförsäkring, barnbidrag och annat stöd åt barnfamiljerna, sociala serviceåtgärder, hälso- och sjukvården, de sociala vårdområdena och vissa åtgärder för handikappade m. m.

De förslag till utgifter inom socialdepartementets verksamhetsområde som läggs fram för budgetåret 1975/76 omfattar 26,4 miljarder kr., varav omkring 15 miljarder kr. avser folkpensionerna. Insatserna för den verksamhet som redovisas i socialhuvudtiteln ökar härigenom med ca 3 000 milj. kr. jämfört med riksstaten för innevarande budgetår.

Ökningen av socialhuvudtiteln innesluter viktiga socialpolitiska reformbeslut under förra året som nu förs ut i praktisk tillämpning. Samtidigt fortsätter det socialpolitiska reformarbetet. Regeringen lägger under våren fram förslag om ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder med utgångspunkt i den nya allmänna pensionsgränsen vid 65 år. En betydande höjning av statsbidragen till daghem och fritidshem föreslås. I pågående utredningsarbete om föräldraförsäkringens utbyggnad prövas även frågan om en uppdelning av ersättningstiden mellan föräldrarna. Rätten till bidragsförskott för barn med ensamstående förälder föreslås utvidgad till att gälla också för invandrarbarn. Ökade insatser föreslås till hälsovårdsupplysning. En informationskampanj om tobakens skadeverkningar förbereds, liksom frågan om förbud mot tobaksreklam och frågan om varningstext på tobaksförpackningar. En försöksverksamhet sätts igång för att ge praktiska erfarenheter för reformarbetet inom socialvården. De sociala insatserna för äldre och handikappade ökas.

Folkpensionsanslaget höjs för budgetåret 1975/76 med 2 840 milj. kr. Folkpensionens årsbelopp beräknas under loppet av år 1975 öka med omkring 1 400 kr. för en ensam pensionär och med ca 3 100 kr. för pensionärspar. Av dessa belopp utgör standardhöjningen ca 720 kr. för ensam pensionär och 1 890 kr. för pensionärspar.

För att göra det möjligt för kommunerna att fortsätta utbyggnaden av samhällets barnomsorg genomförs en betydande höjning av statsbidragen till daghem och fritidshem. Det gällande byggnadsbidraget för daghem och fritidshem höjs redan fr. o. m. den 1 januari 1975 med 1 500 kr. till

7 500 kr. per plats. En ny höjning av det statliga driftbidraget för daghem och fritidshem sker fr. o. m. den 1 juli 1975. Driftbidraget till daghem ökas då med 1 000 kr. till 7 500 kr. per plats och år. Det statliga stödet på socialhuvudtiteln till barnomsorgen i förskolor och familjedaghem beräknas nästa budgetår öka med ca 230 milj. kr. till 855 milj. kr.

På det familjepolitiska området i övrigt pågår ett omfattande utredningsarbete som bl. a. gäller föräldraförsäkringens fortsatta utbyggnad och en kartläggning av barnens levnadsförhållanden.

Hälso- och sjukvårdens uppbyggnad inriktas på den öppna decentraliserade sjukvården vid vårdcentraler och läkarstationer och på åldringssjukvården. Ökad samverkan mellan hälso- och sjukvården och socialvården eftersträvas. Särskilda medel beräknas till kompletterande utbildning för allmänläkare i den öppna hälso- och sjukvården. Överläggningar pågår mellan socialdepartementet och landstingsförbundet om bl. a. den allmänna försäkringens ersättningsregler för läkarvård och sjukvårdande behandlingar inom den offentliga öppna sjukvården. Ökade resurser för hälsovårdsupplysning skall bl. a. användas till information om tobakens skadeverkningar och till fortsatt upplysning om abortförebyggande åtgärder och preventivmedel. Försöksverksamhet med olika hälsoundersökningar fortsätter.

En kartläggning pågår av de äldres situation då det gäller social omvårdnad och andra levnadsbetingelser. Ökade medel föreslås för en fortsatt utbyggnad av den sociala hemhjälpen.

De anslag på socialhuvudtiteln som avser direkta insatser för handikappade ökar med ca 87 milj. kr. Statsbidraget till handikapporganisationerna höjs med 1 milj. kr. till 4,5 milj. kr. Statsbidraget till kommunernas färdtjänst fr. o. m. den 1 januari 1975 underlättar utbyggnaden av denna viktiga sociala service för handikappade.

Inom ungdomsvård och nykterhetsvård förstärks de öppna och frivilliga vårdformerna. Platsantalet kan minskas på ungdomsvårdsskolorna och nykterhetsvårdens anstalter. Ungdomsvårdsskolornas anslag på driftbudgeten höjs med ca 8 milj. kr. till ca 112 milj. kr. För nykterhetsvården beräknas en ökning med ca 24 milj. kr. till ca 291 milj. kr. för nästa budgetår. 3 milj. kr. beräknas för försöksverksamhet inom socialvården.

Det pågående reformarbetet på det socialpolitiska området ställer krav på ökad information till allmänheten. I årets socialhuvudtitel föreslås därför att en ny upplaga av socialkatalogen skall ges ut i början av nästa år.

För att få en fullständig bild av samhällets insatser på det sociala området bör man till socialhuvudtitelns utgifter lägga vissa socialpolitiska anslag som redovisas under andra huvudtitlar, de kostnader för allmän försäkring som inte belastar statsbudgeten samt landstingens och kommunernas kostnader för sjukvård och olika sociala insatser. I följande sammanställning återges de sammanlagda samhällsutgifterna för socialpolitiken under åren 1970 och 1975 (utom vad som avser arbetsmarknad och bostadsproduktion).

	Utgifter i milj. kr.		Ökning 1970–1975	
	1970	1975[1]	milj. kr.	%
Sjukvård och sjukförsäkring	12 900	26 500	13 600	105
Åldringar och handikappade	10 600	23 400	12 800	120
Barnfamiljer	5 000	10 300	5 300	106
Övrigt	775	1 400	625	81
Sammanlagt	29 275	61 600	32 325	110

[1] Beräknat

Utgifterna för den sociala tryggheten har således under femårsperioden från år 1970 t. o. m. år 1975 mer än fördubblats. Det innebär räknat i fast penningvärde en ökning med ca 45 %. Samhällets sammanlagda årskostnader för social omvårdnad och trygghet för medborgarna år 1975 kan beräknas till ca 61 miljarder kr. Den satsning som görs för medborgarnas trygghet motsvarar ett belopp som räknat i andel av bruttonationalprodukten stiger från 17 % år 1970 till 22 % år 1975.

Allmän försäkring

Ett omfattande reformarbete kännetecknar de senaste årens utveckling inom socialförsäkringen. Det reformprogram på pensionsområdet som nyligen antagits av riksdagen innebär att en rad betydande pensionsreformer träder i kraft under åren 1975 och 1976.

Redan den 1 januari i år höjdes folkpensionens grundbelopp för ensam pensionär från 90 till 95 % av basbeloppet och för pensionärspar från 140 till 155 % av basbeloppet. Vid nuvarande basbelopp på 9 000 kr. betyder det en höjning av folkpensionens årsbelopp med 450 kr. för en ensam pensionär och 675 kr. för var och en av två makar. Genom att höjningen är större för makar utjämnas skillnaden mellan giftas och ogiftas folkpensionsförmåner. Kostnaderna för genomförandet av dessa beloppshöjningar beräknas till 775 milj. kr. Från den 1 januari i år gäller också mildare inkomstprövningsregler för kommunala bostadstillägg till folkpensionärer, vilket får särskild betydelse för dem som har mindre sidoinkomster utöver folkpensionen bl. a. många ATP-pensionärer. Kommunernas kostnader ersätts av statsmedel i särskild ordning. Motsvarande förbättring genomförs samtidigt för hustrutilläggen till folkpension.

Den 1 juli i år förbättras handikappförmånerna inom folkpensioneringen. De nuvarande invaliditetsersättningarna och invaliditetstilläggen förs samman till en ny förmånsform, kallad handikappersättning, som utgår enligt gynnsammare regler. Fler handikappade får då möjlighet till ersättning för vårdinsatser och merkostnader på grund av handikappet. Från samma tidpunkt genomförs också mildare regler för vårdbidraget till föräldrar som vårdar handikappade barn i hemmet. Kostnaderna för dessa beslutade reformer beräknas till 100 milj. kr. per år.

De nyligen godkända pensionsreformerna omfattar vidare en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år den 1 juli 1976. Samtidigt genomförs ytterligare förbättringar av pensionsförmånerna för

folkpensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp genom att den årliga höjningen av pensionstillskotten ändras från 3 till 4 % av basbeloppet. Den garantinivå som pensionstillskotten skall ge höjs därvid successivt från 30 till 45 % av basbeloppet. De förtidspensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp får därutöver en kraftig pensionshöjning genom att pensionstillskotten fr. o. m. den 1 juli 1976 kommer att utgå med fördubblade belopp till förtidspensionärer. Denna reform får särskild betydelse för dem som invalidiserats i unga år. De sammanlagda kostnadsökningarna för sänkningen av pensionsåldern och de höjda pensionstillskotten uppgår till ca 1 400 milj. kr. per år för folkpensioneringen och 775 milj. kr. för ATP.

I en proposition under våren kommer pensionsreformen att fullföljas genom förslag om ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder. Avsikten är att de nya reglerna om rörlig pensionsålder skall träda i kraft samtidigt med sänkningen av den allmänna pensionsåldern till 65 år den 1 juli 1976. Pensionsålderskommittén beräknas inom kort lägga fram sitt betänkande i denna fråga.

På sjukförsäkringens område gäller från den 1 januari i år nya ersättningsregler för läkarvård som lämnas av privatpraktiserande läkare. Ersättningen från sjukförsäkringen utgår nu direkt till läkaren och patienten behöver endast betala ett enhetligt belopp på högst 20 kr. eller i vissa fall 25–30 kr. per besök. Patientavgiften berättigar också till de röntgen- och laboratorieundersökningar som kan behövas. De privatpraktiserande läkare som är anslutna till försäkringssystemet är genom taxebindning skyldiga att hålla sig inom de arvodesbelopp som anges i den av regeringen fastställda läkarvårdstaxan.

Överläggningar pågår mellan socialdepartementet och landstingsförbundet om bl. a. den allmänna försäkringens ersättningsregler för läkarvård och sjukvårdande behandlingar inom den offentliga öppna sjukvården. Avsikten är att resultatet av dessa överläggningar skall redovisas i en särskild proposition.

Den allmänna tandvårdsförsäkringen trädde i kraft i sin helhet vid ingången av år 1974. Tandvårdsförsäkringens syfte är att göra en god tandvård tillgänglig till en för alla medborgare överkomlig kostnad. Av stor betydelse är också att landstingen samtidigt fick ett lagfäst ansvar för barntandvården. Det innebär att alla barn har fått rätt till avgiftsfri tandvård genom folktandvårdens försorg. Erfarenheterna från tandvårdsförsäkringens första år visar att stora grupper fått betydligt bättre möjligheter till tandvård. Redan under försäkringens första verksamhetsår har omkring 2,5 miljoner vuxna försäkrade fått en slutförd tandvårdsbehandling. Härtill kommer att ca 1,1 miljoner barn beräknas ha fått fullständig tandbehandling under år 1974 inom ramen för den avgiftsfria barntandvården i folktandvården.

Inom socialförsäkringen pågår ett omfattande utredningsarbete. Bl. a. väntas yrkesskadeförsäkringskommittén under första halvåret i år lägga fram förslag till en ny lagstiftning om yrkesskadeförsäkringen. Inom kort

kommer vidare socialpolitiska bidragsutredningen att redovisa en kartläggning av de övergripande frågorna om samordning mellan olika bidragsformer inom socialpolitiken. Dessa frågor skall därefter tas upp till behandling i en parlamentariskt sammansatt kommitté.

Antalet folkpensionärer ökar fortlöpande och är i början av år 1975 1 572 000. Av dessa är 1 060 000 ålderspensionärer och 295 000 förtidspensionärer. Det ökande antalet pensionärer liksom genomförda och beslutade reformer på pensionsområdet medför kraftigt ökade kostnader för folkpensioneringen. Samtidigt ökar folkpensionskostnaderna betydligt genom årliga standardhöjningar av folkpensionen och genom kompensation till pensionärerna för prisstegringar.

Som tidigare nämnts får alla folkpensionärer en betydande standardhöjning av folkpensionen från januari månad i år. Folkpensionens årsbelopp - inräknat pensionstillskott men frånsett kommunala bostadstillägg - blir då vid nuvarande basbelopp 10 170 kr. för ensam pensionär och 17 190 kr. för ett pensionärspar. Vidare genomförs den 1 juli 1975 en ny etapp av det tidigare beslutade utbyggnadsprogrammet för pensionstillskotten. En pensionär som inte kunnat förvärva ATP eller som har låg ATP får därigenom en ny standardhöjning av sin folkpension med 270 kr. för ensam pensionär och med 540 kr. för makar räknat på nuvarande basbelopp. Av landets ca 1,6 miljoner folkpensionärer beräknas i år ca 1 miljon uppbära pensionstillskott. Utöver de nämnda beloppen kommer de pensionshöjningar som genom indexreglerna automatiskt följer av förändringar i konsumentpriserna. Sammanlagt beräknas folkpensionens årsbelopp (inkl. pensionstillskotten) under loppet av år 1975 öka med ca 1 400 kr. för en ensam pensionär och med ca 3 100 kr. för pensionärspar. Av dessa belopp utgör standardhöjningen ca 720 kr. för ensam pensionär och ca 1 890 kr. för pensionärspar.

Statens sammanlagda folkpensionskostnader beräknas stiga med ca 2 840 milj. kr. under nästa budgetår jämfört med anslaget för innevarande budgetår. Därav utgör 1 885 milj. kr. beräknade kostnader för värdesäkringen av folkpensionerna. 535 milj. kr. avser den nyligen beslutade höjningen av folkpensionens grundbelopp och förbättring av handikappförmånerna. 160 milj. kr. avser höjningen av pensionstillskotten till pensionärer som inte kunnat förvärva ATP eller har låga ATP-belopp och 260 milj. kr. beror på ökningen av antalet folkpensionärer.

Folkpensionsanslaget för budgetåret 1975/76 beräknas därmed uppgå till 15 310 milj. kr. Kommunernas kostnader för de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärer beräknas till ca 1 500 milj. kr. De sammanlagda folkpensionskostnaderna för nästa budgetår beräknas alltså till ca 16 810 milj. kr. ATP-utbetalningarna under samma tid beräknas till ca 5 600 milj. kr. för ca 770 000 ATP-pensionärer, varav 420 000 är ålderspensionärer. Tillsammans kommer utbetalningarna från den allmänna pensioneringen således att uppgå till över 22 miljarder kr. för budgetåret 1975/76.

De sammanlagda kostnaderna för sjukförsäkringen (inkl. föräldrapenning) beräknas år 1975 till ca 11 900 milj. kr., varav drygt hälften är sjukpenning och återstoden kostnader för främst föräldrapenning, läkemedel, läkarvård och tandvård.

Den allmänna försäkringens samlade utgifter kan för år 1975 beräknas till ca 21 600 milj. kr. för folkpension och ATP och ca 11 900 milj. kr. för sjukförsäkringen, dvs. tillsammans i runt tal 33 500 milj. kr.

En ADB-anläggning för den allmänna försäkringen har successivt byggts upp vid riksförsäkringsverkets tekniska byrå i Sundsvall. Den nya ADB-tekniken innebär att omfattande manuella rutiner ute på försäkringskassorna kan slopas och att servicen till de försäkrade förbättras. För den ökade verksamheten vid dataanläggningen och förstärkning av insatserna för rådgivning och tillsyn beräknas medel för ett 60-tal nya tjänster vid riksförsäkringsverket.

Familjepolitiska åtgärder

Samhällets familjepolitiska åtgärder syftar till att skapa social trygghet för barnfamiljerna genom ekonomiskt stöd och social service.

Barnbidraget ger alla barnfamiljer ett grundläggande ekonomiskt stöd. Barnbidragsbeloppet uppgår efter höjning senast den 1 januari 1974 till 1 500 kr. per barn och år. Barnbidragsanslaget beräknas för budgetåret 1975/76 till 2 700 milj. kr. Barnbidraget utgår till omkring 1 miljon barnfamiljer med ca 1,8 miljoner barn. Administrationen av barnbidragen har fr. o. m. 1974 förts över från kommunerna till försäkringskassorna.

De inkomstprövade bostadstilläggen utgör ett betydelsefullt komplement till barnbidragen för familjer med lägre inkomster och familjer med flera barn. Bostadstillägg utgår till ca 500 000 familjer med omkring 1 miljon barn. Från den 1 januari 1974 har de statskommunala bostadstilläggen utvidgats så att de omfattar även låginkomsttagare utan barn. Anslaget för bostadstillägg till barnfamiljer m. m. redovisas under bostadshuvudtiteln.

Familjepolitiska kommittén har i sitt slutbetänkande lagt fram ett omfattande program för utbyggnad av det ekonomiska familjestödet. Huvuddelen av kommitténs utbyggnadsprogram har genomförts. Den nya föräldraförsäkringen som trädde i kraft den 1 januari 1974 med en föräldrapenning på minst 25 kr. per dag ger en betydligt förbättrad grundtrygghet för de grupper som hittills haft det svagaste försäkringsskyddet vid barns födelse. Ersättningstiden har fr. o. m. den 1 januari i år förlängts till sju månader. Kostnaderna för föräldrapenningen beräknas för nästa budgetår till 1 040 milj. kr. För dem som har sjukpenning över garantinivån utgår föräldrapenningen med samma belopp som sjukpenningen, dvs. med 90 % av inkomsten. Förälder som för omvårdnad av barnet minskar sitt förvärvsarbete med hälften har rätt till halv föräldra-

penning. Föräldrapenningen, som är ATP-grundande, innebär även ett betydelsefullt steg i strävandena för jämställdhet mellan män och kvinnor genom att även männen nu har möjlighet att stanna hemma och vårda barnet under den första tiden efter barnets födelse. Föräldraförsäkringen är ett viktigt medel för att bryta det traditionella könsrollsmönstret när det gäller föräldrarnas omvårdnad av barnen. Familjepolitiska kommitténs förslag innefattade en utbyggnad av ersättningstiden för föräldrapenningen till åtta månader. Sedan föräldraförsäkringen genomfördes har i den familjepolitiska debatten förts fram förslag om att en förlängning av föräldrapenningens ersättningstid utöver nuvarande sju månader skulle förenas med en bestämmelse om viss uppdelning av ersättningstiden mellan föräldrarna. Denna fråga skall nu prövas närmare av familjestödsutredningen.

Genom familjestödsutredningen görs samtidigt en analys av erfarenheterna av de nya förmånsreglerna inom föräldraförsäkringen. Utredningen har också i uppdrag att pröva frågan om en förlängning av ersättningstiden för föräldrapenningen med utgångspunkt i familjepolitiska kommitténs förslag. Utredningen skall bl. a. undersöka om ersättningstiden kan förlängas på ett sådant sätt att försäkringen underlättar för föräldrar att förvärvsarbeta med reducerad arbetstid under en viss period efter det att rätten till hel föräldrapenning upphört.

En annan viktig reform för barnfamiljerna som genomfördes förra året är rätten till sjukpenning vid vård av sjukt barn. Förvärvsarbetande föräldrar med barn under tio år har nu möjlighet att under tio dagar per år och familj vara hemma och ta hand om sina barn när de är sjuka i hemmet och i vissa fall då barnet vistas på sjukhus. Försäkringen ger också fadern möjlighet att använda dessa tio dagar för att ta hand om barn i hemmet i samband med att ytterligare barn föds i familjen.

Vårdbidraget till föräldrar med svårt handikappade barn i hemmet höjdes den 1 januari 1974 till samma nivå som förtidspension inkl. pensionstillskott. Vårdbidraget beskattas som inkomst och blir ATP-grundande för den förälder som svarar för omvårdnaden av barnet. Enligt beslut vid förra årets riksdag kommer möjligheterna att få vårdbidrag att utvidgas den 1 juli i år. Vidare kommer vårdbidragens nivå att höjas kraftigt den 1 juli 1976 i anslutning till att förtidspensionerna höjs.

Även barnpensionerna förbättrades förra året genom att åldersgränsen höjdes från 16 till 18 år och beloppsnivån höjdes till en garantinivå på 40 % av basbeloppet i de fall då inte änkepension eller barnpension från ATP utgår.

Genom bidragsförskotten ges ett ekonomiskt grundskydd åt barn vars föräldrar lever åtskilda. Den ekonomiska tryggheten för dessa barn är därför inte beroende av den underhållsskyldige förälderns förmåga att betala underhållsbidrag. Bidragsförskottet utgör 40 % av basbeloppet och uppgår till 300 kr. per månad eller 3 600 kr. per år vid nuvarande basbelopp. I årets socialhuvudtitel föreslås att bidragsförskott även skall

kunna utgå till invandrarbarn enligt liknande grunder som gäller för barnbidrag. Riksförsäkringsverket och statskontoret har i en utredning föreslagit att administrationen av bidragsförskotten förs över från barnavårdsnämnderna till försäkringskassorna. Denna fråga har samband med kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna och har därför överlämnats till kommunalekonomiska utredningen.

Genom bosättningslånen ges ekonomiskt stöd åt familjer att ordna sin bosättning. Maximibeloppet för bosättningslånen har från den 1 juli 1974 höjts till 7 000 kr. Frågan om bosättningslånesystemets omfattning och utformning är föremål för särskild utredning. Utredningen väntas lägga fram sina förslag inom kort.

En fortsatt utbyggnad av barnomsorgen är en viktig del av familjepolitiken. En rad åtgärder har vidtagits under senare år för att underlätta en snabb utbyggnad av kommunernas barnomsorg. Bland de konjunkturpolitiska åtgärder som på regeringens förslag beslutades vid 1973 års riksdag ingick en tillfällig fördubbling av gällande statliga anordningsbidrag till daghem och fritidshem. Samtidigt beslutades om en höjning av det statliga driftbidraget fr. o. m. den 1 juli 1974. Driftbidraget höjdes då med 1 500 kr. till 6 500 kr. per plats och år för daghem och med 750 kr. till 3 250 kr. per plats och år för fritidshem. Dessa åtgärder har lett till en kraftig igångsättning av nya daghems- och fritidshemsbyggen under år 1974.

De uppgifter som kommunerna lämnat till socialstyrelsen i augusti 1974 visar en lägre utbyggnadstakt för år 1975 och framåt. För att ge kommunerna ökade möjligheter att fortsätta utbyggnaden av detta viktiga område inom familjepolitiken föreslås därför nya betydande höjningar av det statliga stödet. Det gällande anordningsbidraget till daghem och fritidshem på 6 000 kr. föreslås redan den 1 januari 1975 höjt till 7 500 kr. per plats. Vidare föreslås att driftbidragen för daghem från den 1 juli i år höjs med 1 000 kr. till 7 500 kr. per plats och år och för fritidshem med 500 kr. till 3 750 kr. per plats och år. Dessa åtgärder bör göra det möjligt att få till stånd en uppgång av daghemsbyggandet i förhållande till de av kommunerna redovisade utbyggnadsplanerna.

Av betydelse i detta sammanhang är också de planer för förskoleverksamheten som enligt förskolelagen skall utarbetas i kommunerna för att få till stånd en bättre utbyggnadsplanering. Sammanlagt 28 000–30 000 nya platser i daghem och fritidshem beräknas bli påbörjade under innevarande och nästa budgetår. Platsantalet beräknas i år uppgå till ca 95 000. Inom de kommunala familjedaghemmen kan platsantalet för i år beräknas till ca 54 000. Det statliga stödet till kommunernas familjedaghemsverksamhet har förbättrats fr. o. m. den 1 januari i år. Statsbidrag utgår nu med 35 % av bruttokostnaderna inkl. omkostnadsersättning.

Den allmänna förskolan skall genomföras under år 1975. Enligt det beslut som föreligger i denna fråga får kommunerna fr. o. m. den 1 juli i år en lagfäst skyldighet att anvisa plats i förskola för alla barn i kommunen från höstterminen det år barnet fyller sex år. Särskilda

insatser skall vidtas för yngre barn, främst fyra- och femåringar, som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra skäl har särskilt behov av stöd och stimulans för sin utveckling. Särskilda statsbidrag utgår för utbyggnaden av den allmänna förskolan.

Det statliga stödet till hela förskole- och fritidshemsverksamheten kan för nästa budgetår beräknas till sammanlagt 855 milj. kr. på socialhuvudtiteln, vilket jämfört med innevarande budgetår innebär en anslagsökning med ca 230 milj. kr. Härtill kommer statliga bostadslån till förskolor och fritidshem från bostadshuvudtiteln.

Socialstyrelsen bedriver omfattande utvecklingsarbete och försöksverksamhet inom förskoleområdet i anslutning till de reformer som nyligen beslutats. Försöksverksamheten avser förskolans organisatoriska utformning, utbyggnadsplaneringen för den allmänna förskolan och daghemmen samt den uppsökande verksamheten för barn med särskilda behov av stöd och stimulans. En särskild arbetsgrupp har i uppdrag att i anslutning till försöksverksamheten närmare utreda formerna för den uppsökande verksamheten för förskolebarnen och frågan om ansvaret för de handikappade barnens förskoleverksamhet. Arbetsgruppen har också i uppdrag att göra en övergripande utredning rörande föräldrautbildning. Förslag från arbetsgruppen väntas under år 1975.

Barnstugeutredningen har i betänkandet Barns Fritid lagt fram förslag om fritidsverksamheten för barn i åldern 7–12 år. Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds nu i socialdepartementet. Socialstyrelsen skall genom försöksverksamhet praktiskt pröva utredningens förslag. För att få till stånd en barnvänligare boendemiljö har hittills anslagits 45 milj. kr. i bidrag till kommuner och bostadsföretag. Medel för fortsatta insatser anvisas under bostadshuvudtiteln.

Barnmiljöutredningen har till uppgift att belysa de långsiktiga förändringarna i barnens levnadsförhållanden. Inom utredningen görs en analys av barnens levnadsförhållanden och pågående förändringar av dessa. Redovisningen av utredningens resultat, som väntas föreligga under första halvåret 1975, skall ge underlag för en åtgärdsinriktad diskussion när det gäller barnens uppväxtmiljö.

Åldringsvård

Kraftigt ökade resurser har under de senaste åren satts in på en utbyggnad av de sociala serviceåtgärderna för de äldre. Det ökade antalet äldre i befolkningen och behovet av vårdinsatser och olika former av serviceåtgärder gör det angeläget att denna utbyggnad fortsätter.

En särskild utredning har tillsatts för att göra en kartläggning av de äldres situation då det gäller social omvårdnad och andra levnadsbetingelser. Kartläggningen skall bl. a. gälla samhällets möjligheter att underlätta övergången och anpassningen till livet som pensionär och att ge de äldres tillvaro ett sådant innehåll att pensionstiden blir meningsfull och positiv.

Den skall belysa hur en utbyggnad av vård och service kan genomföras för att svara mot de behov som följer av befolkningsutvecklingen och hur de äldre kan tillförsäkras en social omvårdnad som är anpassad till samhällsförändringar, standardutveckling och pensionärernas förbättrade ekonomiska förhållanden.

Utbyggnaden av den sociala hemhjälpen till åldringar och handikappade har medfört att antalet hjälpta personer ökat kraftigt från ca 145 000 år 1965 till ca 325 000 under år 1974. Under år 1975 beräknas hemhjälpen omfatta 335 000 personer. Dessutom pågår en utbyggnad även av andra åtgärder inom kommunernas öppna åldrings- och handikappvård.

Nya statsbidragsregler för den sociala hemhjälpen har införts fr. o. m. den 1 januari i år. De innebär att statsbidrag utgår med 35 % av kommunernas bruttokostnader för social hemhjälp. Bidragsunderlaget för hemhjälpen har vidgats så att statsbidrag lämnas inte bara för hemvårdare och hemsamariter utan också för särskilda kostnader som avser hårvård och fotvård, badservice, matdistribution, snöröjning och hemhjälpsledare. Av stor betydelse för de äldre är vidare beslutet om ett nytt statsbidrag till kommunernas färdtjänst för handikappade fr. o. m. den 1 januari i år. Statsbidraget, som utgår med 35 % av bruttokostnaderna, underlättar utbyggnaden av kommunernas färdtjänstservice.

Upprustningen av de äldres bostäder fortsätter som ett viktigt led i den öppna åldringsvårdens utbyggnad. Det statliga stödet i form av räntefria förbättringslån utgår ur anslag från bostadsdepartementet. Sedan år 1964 har förbättringslån beviljats för ca 126 000 åldringsbostäder.

Programmet för åldringsvårdens utbyggnad går ut på att jämsides med insatserna inom den öppna vården också öka vårdmöjligheterna inom långtidssjukvården. Sjukhem för långtidssjukvård, huvudsakligen för äldre, tillhör de områden som har förtur inom sjukhusbyggandet. Byggandet av sjukhem inom långtidssjukvården har under åren 1973–1975 omfattat ett 70-tal sjukhem med över 5 000 nya vårdplatser. Den pågående moderniseringen av ålderdomshemmen har också tillförsäkrats erforderligt investeringsutrymme. Utöver sjukhusens platser för akutsjukvård förfogar åldringsvården nu över sammanlagt mer än 110 000 platser på sjukhem och ålderdomshem mot knappt 80 000 platser år 1965.

Hälso- och sjukvård m. m.

Hälso- och sjukvårdspolitiken inriktas på en snabb utbyggnad av den öppna decentraliserade sjukvården och av långtidssjukvården. En ökad integration av organisation och insatser kännetecknar den pågående utvecklingen inom såväl hälso- och sjukvården som socialvården liksom mellan dessa båda verksamhetsområden. Utgångspunkten för detta arbete är att förebyggande insatser och social omvårdnad bör grundas på en helhetssyn.

Socialstyrelsens strukturprogram för hälso- och sjukvården inför

80-talet har nu remissbehandlats och kommer inom kort att redovisas. Programmet går bl. a. ut på att de mänskliga kontakterna mellan patienten och sjukvården skall underlättas och att kontinuiteten mellan patient och läkare så långt som möjligt skall upprätthållas. Genom en utbyggnad av primärvården, som bör omfatta hälsovård och all sjukvård som kan bedrivas utanför sjukhus, bedöms mer än fyra femtedelar av de problem som föranleder kontakt med sjukvården kunna klaras i närheten av patientens egen miljö.

Att på sikt enbart möta befolkningens hälso- och sjukvårdsbehov med en alltmer specialiserad sjukhusservice är sannolikt inte möjligt. Det framstår allt tydligare att problemen måste angripas genom åtgärder som skyddar individen i dennes totala miljö och genom primärt förebyggande åtgärder.

En betydande utbyggnad av den öppna sjukvården utanför sjukhus har nu kommit igång. Under åren 1973–1975 har utbyggnaden omfattat närmare 100 nya läkarstationer och vårdcentraler. Samtidigt har läkarutbildningen kraftigt inriktats på allmänläkarna med hänsyn till deras ökade betydelse i den framtida hälso- och sjukvården. Genom en ändring av sjukvårdslagstiftningen, som trädde i kraft år 1973, har sjukvårdshuvudmännen också fått de formella förutsättningarna att föra ut mer kvalificerade vårduppgifter till den öppna sjukvården. Större och välutrustade öppenvårdsenheter kan därmed skapas och erbjuda både allmänläkarvård och viss specialistvård i läkardistrikten. Det är också viktigt att få till stånd en ökad samverkan mellan hälso- och sjukvården och socialvården för att kunna förverkliga den sociala helhetssynen.

Försöksverksamhet med nya arbetsformer för samverkan mellan socialvård och hälso- och sjukvård pågår på flera håll. Försöksverksamhetens målsättning är att finna lämpliga former för en organiserad och systematiskt bedriven social samverkan mellan olika myndigheter och organ.

Det ökande antalet äldre ställer nya krav på samhällsinsatser inom långtidssjukvården. Detta nödvändiggör en omstrukturering av den nuvarande vårdorganisationen för långtidssjukvården från en tidigare i huvudsak sjukhusanknuten verksamhet till en primärvårdsförankrad omvårdnad så nära den långtidssjukes egen hemmiljö som möjligt. Detta medför i fråga om nya vårdplatser en prioritering av sjukhem för god personlig omvårdnad och av hemsjukvården.

Utvecklingen på det psykiatriska vårdområdet innebär också en utbyggnad av de öppna vårdformerna. En minskning av vårdplatserna på lasarett för psykiatrisk vård kan märkas i sjukvårdshuvudmännens planer.

Läkarutbildningskapaciteten i landet har mer än fördubblats under 1960-talet. Den totala intagningskapciteten vid de medicinska läroanstalterna i landet uppgår f. n. till mer än 1 000 platser per år. Under tiden 1974–1977 beräknas antalet läkare i landet öka från omkring 14 000 till mer än 18 000. Antalet yrkesverksamma läkare beräknas vara över 23 000 år 1985. Den genomförda reformeringen av läkarutbildningen och

ett läkarfördelningsprogram för åren 1973–1977 som utarbetats av socialstyrelsen på uppdrag av socialdepartementets sjukvårdsdelegation möjliggör en stark prioritering av den offentliga öppna läkarvården tillsammans med långtidssjukvården och psykiatrin.

Socialdepartementets sjukvårdsdelegation har i anslutning till sysselsättningsutredningen tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta material som underlag för alternativa bedömningar av personalbehovet inom hälso- och sjukvården och socialvården under den närmaste tioårsperioden. Arbetsgruppens första rapport, som beräknas föreligga inom kort, kommer att omfatta hithörande frågor beträffande långtidssjukvården och barnomsorgen.

Förberedelser pågår för ett nytt läkarfördelningsprogram gällande perioden 1975–1980. Det skall redovisas för socialdepartementets sjukvårdsdelegation i juni 1975. Olika åtgärder vidtas för att öka rekryteringen av allmänläkare. I socialhuvudtiteln tas upp 800 000 kr. till kursverksamhet och andra insatser på detta område.

Inom sjukvårdens investeringsramar prioriteras byggnadsföretag som avser bl. a. vårdcentraler och läkarstationer för den öppna hälso- och sjukvården och sjukhem och kliniker för långtidssjukvård. Investeringsramen för igångsättning av nya byggnadsföretag inom främst dessa områden av sjukvården omfattar för år 1975 en total byggnadskostnad på 700 milj. kr. Därutöver har för åren 1976–1977 beräknats en särskild investeringsram för vissa större sjukhusprojekt vilken omfattar en sammanlagd byggnadskostnad på 250 milj. kr. Den sammanlagda investeringsvolymen för sjukvårdsinvesteringar under år 1975 beräknas uppgå till över 1 100 milj. kr.

Insatserna för sjukdomsförebyggande åtgärder ökas i årets socialhuvudtitel. Anslaget till hälsoupplysning ökar från 5,5 milj. kr. till 7,5 milj. kr. Medlen skall bl. a. användas till fortsatt information om abortförebyggande åtgärder och preventivmedel samt till upplysning i narkotikafrågan. Informationen om kost och motion avses också fortsätta. En särskild informationskampanj om tobakens skadeverkningar skall förberedas av socialstyrelsen. Även frågan om förbud mot tobaksreklam och frågan om varningstext på tobaksförpackningar skall tas upp till behandling. Avsikten är att under året skall läggas fram en särskild proposition härom.

Försöksverksamhet med olika former av hälsoundersökningar fortsätter. Det tidigare beslutade vaccinationsprogrammet mot polio och röda hund fullföljs.

Ett förslag om kontroll av fabrikssteriliserade engångsartiklar för hälso- och sjukvårdsändamål har överlämnats av socialstyrelsen. Förslaget överarbetas f. n. och avsikten är att förslag i denna fråga därefter skall läggas fram i en särskild proposition.

Flera för den framtida sjukvården betydelsefulla utredningar har tillsatts under förra året. Det gäller bl. a. en utredning om regionsjukvårdens innehåll och verksamhetsformer, regionindelningen samt frågan om samverkan inom och mellan sjukvårdsregionerna m. m. En annan utredning har tillsatts med uppgift att se över den nuvarande ansvars-

nämndens verksamhet och reglerna för samhällets tillsyn över personalen inom hälso- och sjukvården. Denna utredning skall även föreslå åtgärder för att förbättra kontakterna mellan de för vården ansvariga och patienterna och för att stärka patienternas rättssäkerhet och integritet. Helt nyligen har också tillsatts en utredning för att allsidigt belysa de frågor av olika slag som är förbundna med sjukvård i livets slutskede. Den grundläggande utgångspunkten för utredningens arbete är att allmänheten skall kunna känna förtroende för sjukvården och att varje patient skall ges den behandling som hans tillstånd fordrar och som överensstämmer med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Ungdomsvård

Samhällets omsorg och vård av barn och ungdom skall främja en gynnsam utveckling och goda uppväxtförhållanden för de unga. Här är samhällets insatser inte minst på förskoleområdet och genom barnavårdscentralerna av stor vikt. Vid sidan av de kommunala barnavårdsnämnderna och den kommunala socialvården i övrigt har familjerådgivningen, den psykiska barna- och ungdomsvården och de psykiatriska barn- och ungdomsklinikerna också viktiga uppgifter. Härtill kommer skolans stora betydelse för att främja en gynnsam utveckling för barn och ungdom. Ett organiserat samarbete mellan barnavårdsnämnd, skola och polis har nu också kommit igång i praktiskt taget alla kommuner.

Socialutredningens och fosterbarnsutredningens betänkanden berör viktiga delar av gällande lagstiftning och organisation på det sociala området liksom betydelsefulla huvudmannaskapsfrågor. Det är därför angeläget att få till stånd en försöksverksamhet som kan ge praktiska erfarenheter för reformarbetet inom socialvården. I socialhuvudtiteln tas upp 3 milj. kr. för nästa budgetår till en sådan försöksverksamhet i en region med tillräckligt underlag av institutionella behandlingsresurser. Försöksverksamheten skall främst avse barna- och ungdomsvården men även gälla nykterhetsvården och narkomanvården. Den skall utformas så att primärkommunerna ges möjlighet att som huvudmän för vården pröva nya behandlingsmetoder och att ta det sammanhållna vårdansvaret för såväl den öppna som den institutionella vården oavsett om den är allmänt förebyggande eller utgör ett direkt led i behandlingen. Försöksverksamheten skall, förutom primärkommunernas resurser, omfatta landstingskommunala och statliga institutionsresurser i form av barnhem, ungdomsvårdsskolor och nykterhetsvårdsanstalter. Dessutom är det meningen att genom försöksverksamheten kunna belysa en rad frågor som gäller samordningen mellan primärkommunernas sociala verksamhet och landstingens hälso- och sjukvård. Försöken skall innefatta sådana åtgärder som kan stimulera till lösning av individuella vård- och behandlingsproblem i närmiljö och som kan minska behovet av institutionsplaceringar.

Fritidsverksamheten för barn är en angelägen uppgift för att förebygga uppkomsten av sociala problem. Från allmänna arvsfonden har ca 20 milj. kr. anvisats till försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn, företrädesvis i åldrarna 7–12 år. Försöken har utvidgats att även omfatta nya former av sommarkoloni- och lägerverksamhet samt annan ferieverksamhet m. m. För att bl. a. underlätta för invandrarbarnen att lära sig svenska och få kontakt med svenska barn har från allmänna arvsfonden även anvisats ca 1,4 milj. kr. till försök med olika former av förskoleverksamhet för invandrarbarn.

Utbyggd öppen vård utanför ungdomsvårdsskolorna och ökad samordning mellan skolornas och kommunernas verksamhet ingår som viktiga mål i samhällets strävanden på ungdomsvårdsskolesektorn. Den öppna vårdformen innebär att eleverna är inskrivna vid ungdomsvårdsskola men bor i enskilda hem eller i speciella mindre enheter och är inordnade i ortens skol- eller arbetsliv. Sedan några år tillbaka är antalet elever i den öppna vården större än elevantalet inom skolorna. Nya vårdformer prövas. Vid ungdomsvårdsskolorna pågår sedan några år tillbaka också en omfattande försöksverksamhet för att förbättra behandlingsmetoderna. Försöksverksamheten avser olika åtgärder för att förbättra undervisningen och möjligheterna till arbetsträning och arbetsprövning. Vidare pågår försök med bl. a. ökat personligt stöd till eleverna vid placering utom skola och intensiv social träning före utplaceringen. Försöksverksamheten omfattar även frivillig vård samt vård av pojkar och flickor på samma skola.

Utbyggnaden av den öppna vården har medfört att ungdomsvårdsskoleorganisationen har kunnat minskas under senare år. Den nuvarande beläggningssituationen gör det möjligt att minska antalet skolor med en och att dessutom på vissa skolor något minska antalet vårdavdelningar.

Anslagen för ungdomsvårdsskolorna och vården utom skola beräknas för nästa budgetår till 112 milj. kr.

Nykterhetsvård och narkomanvård

Under de senaste åren har nykterhetsvården präglats av en ökad samordning och integration med den övriga socialvården, arbetsvården och sjukvården. De grundläggande principerna för den framtida nykterhetsvården kommer att tas upp i samband med behandlingen av socialutredningens betänkande och prövas bl. a. i den förut nämnda försöksverksamheten inom socialvården.

Kännetecknande för den pågående utvecklingen inom nykterhetsvården är att de öppna och frivilliga vårdformerna byggs ut. För år 1973 redovisas vid omkring 140 alkoholpolikliniker och rådgivningsbyråer med läkarexpeditioner ca 200 000 besök hos läkare, 70 000 hos kurator eller psykolog samt 560 000 besök hos sjuksköterska. Antalet platser vid de allmänna vårdanstalterna kan minskas med ca 150 under nästa budgetår. I en utredning som beräknas vara klar under året görs en översyn av

vårdanstalternas personalorganisation.

För vissa byggnadsarbeten vid vårdanstalterna beräknas ett medelsbehov på 4,8 milj. kr. för nästa budgetår. Det statliga driftbidraget föreslås höjt med 13 kr. till 117 kr. per dag för nästa budgetår. Särskilda medel beräknas för vissa andra ändamål vid vårdanstalterna. Anslaget för statsbidrag till de sociala centralnämndernas verksamhet i fråga om nykterhetsvård och vården av narkotikamissbrukare höjs med 12 milj. kr. till ca 133 milj. kr. För bidrag till länkrörelsen och andra organisationer föreslås en ökning av anslaget med 800 000 kr. till 4,8 milj. kr.

Kampen mot narkotikamissbruket pågår ständigt genom insatser av berörda samhällsorgan. Socialstyrelsen följer fortlöpande vården av narkotikamissbrukare genom nära kontakter med behandlingsenheter och huvudmän. Polisen och tullen har, i nära samarbete med utländska polis- och tullmyndigheter, sin uppmärksamhet särskilt riktad mot den internationellt organiserade narkotikahandeln. Viss tillförsel av heroin till Stockholmsområdet har därvid uppdagats och beivrats. Att heroin kommit in på den svenska illegala marknaden är oroande och föranleder ytterligare skärpt vaksamhet.

Samhällets insatser i narkotikabekämpningen samordnas bl. a. i brottsförebyggande rådet. En arbetsgrupp inom rådet följer utvecklingen på narkotikaområdet. Rådet disponerar medel för frekvensundersökningar om narkotikamissbrukets omfattning.

Ett mer exakt mått på narkotikamissbrukets omfattning är svårt att ange. De senaste frekvensundersökningarna tyder dock på att någon ökning av missbrukets omfattning inte har skett. Snarare tycks antalet missbrukare ha minskat. Socialstyrelsens och övriga myndigheters lägesrapporter och bedömning av den aktuella situationen pekar i samma riktning. Vidgad information och ett ökat utbud av olika vård- och behandlingsformer anses tillsammans med polisens och tullens insatser ha medverkat till denna utveckling. Fler missbrukare än tidigare tycks nu söka kvalificerad vård.

Sverige deltar aktivt i det internationella arbetet mot narkotikamissbruket bl. a. inom FN och dess organ. I socialhuvudtiteln föreslås att 200 000 kr. tillförs FN:s narkotikafond även under nästa budgetår. Mellan de nordiska länderna förekommer täta kontakter om narkotikaproblemen. För fortsatt socialkurativ verksamhet för svenska ungdomar i Köpenhamn beräknas medel under socialstyrelsens anslag.

För statsbidrag till olika insatser i vården av narkotikamissbrukare beräknas ca 27 milj. kr. En översyn av de statsbidragsbestämmelser som avser vård av narkotikamissbrukare pågår inom socialdepartementet. I avvaktan på resultatet av översynen föreslås att ytterligare medel anvisas främst för fortsatta försök med social jourverksamhet och för försök med olika projekt som berör uppsökande verksamhet och eftervård bland narkotikamissbrukare.

Åtgärder för handikappade

Grundsatserna om integration och normalisering är vägledande för arbetet på handikappområdet. Det innebär att insatserna har till syfte att göra samhällsmiljön och den verksamhet som bedrivs i samhället tillgänglig för handikappade. Insatserna förstärks fortlöpande, och statens kostnader beräknas under nästa budgetår öka med ca 735 milj. kr. i förhållande till riksstaten för innevarande budgetår.

Eftersom de behov som handikapp medför är mångskiftande, måste samhällets insatser göras på en rad områden. De avser rehabilitering, förskola, skola, övrig undervisning och utbildning, vårdartjänst, arbete, bostäder, hemhjälp, färdtjänst, hjälpmedel, kulturell verksamhet, institutionsvård, stöd till handikapporganisationerna samt förtidspensioner och handikappersättningar inom folkpensioneringen och förtidspensioner inom ATP.

Statens kostnader för det stöd som mer direkt avser handikappade beräknas för budgetåret 1975/76 till 5 290 milj. kr. För tio år sedan var motsvarande kostnader 1 070 milj. kr. Vidare kan under budgetåret 1975/76 beräknas utgå förtidspension från ATP till handikappade med 1 975 milj. kr. Utbyggnaden av de statliga insatserna gör det möjligt att alltmer tillgodose de skiftande behoven. Den uppsökande verksamheten i kommunerna uppdagar och tillgodoser också enskildas behov i ökande utsträckning. Kommunerna och landstingen svarar även i övrigt för väsentliga och växande insatser på handikappområdet, bl. a. beträffande bostäder, färdtjänst, hemhjälp, annan service och rehabilitering. Handikapporganisationerna har stor betydelse både för enskilda handikappade och för utbyggnaden och inriktningen av samhällets insatser på handikappområdet. Handikapprörelsen samarbetar med samhällets myndigheter och organ bl. a. i statens handikappråd och i handikappråden i kommunerna och landstingen.

Den viktiga verksamheten med hjälpmedel åt handikappade förbättras fortlöpande. Fr. o. m. den 1 januari 1975 gäller vidgade regler om statsbidrag till reparation av hjälpmedel och till starrglasögon för barn och ungdom. Vidare har statsbidrag införts för underhåll av vissa hjälpmedel. Statsbidragen till landstingens hjälpmedelsverksamhet beräknas öka från 135 milj. kr. till 147 milj. kr. Insatserna för psykiskt utvecklingsstörda byggs ut ytterligare och statsbidragen till landstingen för dessa ändamål beräknas stiga med ca 32 milj. kr. till ca 187 milj. kr. Kostnaden för omvårdnad och vårdartjänst åt handikappade i vissa gymnasieskolor och folkhögskolor samt i eftergymnasial studiesituation beräknas öka från ca 8,8 milj. kr. till ca 9,5 milj. kr. För utbildning av ledarhundar, befordran av blindskriftsförsändelser och vissa andra åtgärder för blinda sker en uppräkning med ca 860 000 kr. För handikappinstitutet beräknas ökade medel med 615 000 kr. Statsbidraget till handikapporganisationernas verksamhet föreslås höjt med 1 milj. kr. till 4,5 milj. kr.

Av särskild betydelse för handikappade är de nya regler som nyligen beslutats för pensionstillskott till förtidspensionärer som saknar ATP

eller har låga ATP-belopp samt för handikappersättning och vårdbidrag. De nya reglerna om pensionstillskott innebär en kraftig ökning av nuvarande pensioner för dem som har blivit handikappade i unga år. Genom de nya bestämmelserna om handikappersättning och vårdbidrag får väsentligt fler handikappade möjlighet till ersättning för merkostnader och vårdinsatser på grund av handikapp.

Fr. o. m. den 1 januari 1975 får kommunerna enligt ett nyligen fattat beslut statsbidrag med 35 % till kostnaderna för färdtjänst för att möjliggöra en utbyggnad av denna viktiga sociala service till handikappade. Statens kostnader för bidrag till färdtjänst och social hemhjälp för handikappade ökar för nästa budgetår med ca 40 milj. kr. till ca 100 milj. kr.

Handikapputredningen fortsätter sitt arbete och behandlar närmast frågor om hur kulturlivet kan göras bättre tillgängligt för handikappade och hur flerhandikappades situation kan förbättras.

Anslagsbehovet i socialhuvudtiteln för särskilda åtgärder för handikappade beräknas för nästa budgetår uppgå till ca 460 milj. kr. Det innebär en ökning med ca 87 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. De kostnader under folkpensionsanslaget som avser förtidspensioner till handikappade och handikappersättningar m. m. kan beräknas stiga med 480 milj. kr. till 2 985 milj. kr. På andra anslag som innefattar stöd åt handikappade, främst under utbildnings-, arbetsmarknads- och bostadsdepartementen för utbildning, arbetsvård och bostadsanpassning, beräknas för nästa budgetår insatserna för handikappade öka med 170 milj. kr. till 1 845 milj. kr. Jämfört med innevarande budgetår uppgår den sammanlagda anslagsökningen för olika åtgärder avseende handikappade till ca 735 milj. kr.

Internationell samverkan

Det internationella samarbetet på det socialpolitiska området är av stor omfattning. I anslagen till internationell samverkan ingår bl. a. kostnaderna för Sveriges deltagande i världshälsovårdsorganisationen (WHO), för det nordiska socialpolitiska samarbetet samt för socialattachéer.

WHO:s insatser avser främst bistånd till olika länder för bekämpning av sjukdomar och för annat hälsovårdsarbete.

Socialattachéer finns i Washington, London, Bryssel och Bonn. Deras huvuduppgift är att förse såväl myndigheter som arbetsmarknadens parter med upplysningar i socialpolitiska och arbetsmarknadspolitiska frågor.

Mellan de nordiska länderna pågår ett nära socialpolitiskt samarbete med utgångspunkt i Nordiska rådet, ministerrådsmöten och den nordiska socialpolitiska kommittén. En översyn av den nordiska konventionen om social trygghet pågår. I anslutning till de regelbundna nordiska socialpolitiska ministermötena publiceras bl. a. en statistisk redovisning över de sociala trygghetsanordningarna.

Sverige deltar även i ett omfattande socialpolitiskt samarbete, som på det europeiska planet äger rum inom Europarådet och inom ramen för FN:s europeiska program för social utveckling. En aktiv svensk medverkan i det internationella socialpolitiska samarbetet sker vidare inom organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och inom internationella arbetsorganisationen (ILO). Arbetet med konventionsförhandlingar på det socialpolitiska området har också betydande omfattning.

Sammanställning

Anslagsförändringarna inom socialdepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1975/76 i förhållande till riksstaten för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning (milj. kr.)

	Riksstat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
Femte huvudtiteln			
A. Socialdepartementet m.m.	32,0	38,2	+ 6,2
B. Allmän försäkring m.m.	15 863,4	18 168,1	+ 2 304,7
C. Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.	3 333,5	3 242,9	– 90,6[1]
D. Sociala serviceåtgärder	1 018,8	1 280,8	+ 262,0
E. Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.	123,0	146,4	+ 23,4
F. Öppen hälso- och sjukvård	42,5	43,9	+ 1,4
G. Universitetssjukhus m. m.	699,4	836,4	+ 137,0
H. Övrig sjukhusvård m. m.	1 552,5	1 797,2	+ 244,7
I. Ungdomsvård m. m.	144,8	162,5	+ 17,7
J. Nykterhetsvård m. m.	267,3	291,0	+ 23,7
K. Vissa åtgärder för handikappade	314,9	361,6	+ 46,7
L. Internationell samverkan	7,7	7,5	– 0,2
Summa för driftbudgeten	23 399,7	26 376,5	+ 2 976,8
KAPITALBUDGETEN			
Statens allmänna fastighetsfond	20,7	38,1	+ 17,4
Statens utlåningsfonder	–	–	–
Fonden för låneunderstöd	4,5	4,5	–
Summa för kapitalbudgeten	25,2	42,6	+ 17,4
Totalt för socialdepartementet	23 424,9	26 419,1	+ 2 994,2

[1] Minskningen beror på ändrade finansieringsregler för sjukförsäkring, inkl. föräldraförsäkringen.

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Aspling.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN Femte huvudtiteln

A. Socialdepartementet m. m.

A 1. Socialdepartementet

1973/74	Utgift	6 840 695
1974/75	Anslag	7 855 000
1975/76	Förslag	8 555 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	52	–
Övrig personal	39	–
	91	–
Anslag		
Lönekostnader	7 325 000	+ 660 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	115 000	+ 20 000
Expenser	350 000	+ 20 000
Publikationstryck	65 000	–
	7 855 000	**+ 700 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 8 555 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialdepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 8 555 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1973/74	Utgift	12 065 147	Reservation 660 985
1974/75	Anslag	8 700 000	
1975/76	Förslag	13 200 000	

Socialdepartementet har senast under år 1974 gett ut en social informationsbroschyr, den s. k. socialkatalogen, som distribuerats till samtliga hushåll. Erfarenheterna har visat att denna form av samlad översiktlig information om sociala rättigheter och förmåner fyller en viktig uppgift. Den snabba utvecklingen på socialpolitikens område gör det nödvändigt att efter relativt kort tid förnya informationsmaterialet. En ny upplaga av socialkatalogen bör därför utarbetas och distribueras i början av år 1976. För detta ändamål beräknar jag 3,5 milj. kr. under förevarande anslag. För kommittéverksamheten m. m. under nästa budgetår beräknar jag 9,7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 13 200 000 kr.

A 3. Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet

1973/74	Utgift	2 614 996[1]	Reservation 658 817
1974/75	Anslag	15 000 000	
1975/76	Förslag	16 000 000	

[1] Anslaget Försöksverksamhet m. m.

Från anslaget utgår bidrag dels till undersökningar, utvecklingsarbete och försöksverksamhet på det sociala området, dels till särskild försöksverksamhet med olika insatser för vård och service i glesbygdsområden.

Bidrag kan utgå bl. a. för prövning och utvärdering av nya metoder inom det sociala området liksom för undersökningar som tar sikte på en utveckling av sociala insatser på ett visst område i fråga om såväl mål och metoder som organisation och resursanvändning. F. n. pågår med bidrag från detta anslag bl. a. ett omfattande utvecklingsarbete avseende socialvårdens organisation och samarbetsformerna mellan olika myndigheter och organ som handlägger frågor av social karaktär på det lokala planet. Vidare har ett omfattande utvecklingsarbete kommit igång på förskolans område med stöd från detta anslag. Andra projekt som fått bidrag från anslaget berör åtgärder för handikappade, åldringsvård, barn- och ungdomsvård, nykterhets- och narkomanvård samt olika former av social service i övrigt.

Den särskilda försöksverksamheten i glesbygdsområden tar främst sikte på åtgärder för vård och service åt åldringar och handikappade samt aktiviteter för barn och ungdomar. Verksamheten syftar till att underlätta för kommunerna att tillförsäkra invånarna i glesbygdsområden en tillfredsställande vård och service. Det gäller bl. a. att finna organisatoriska lösningar som gör det möjligt att få till stånd en fungerande service

inom ramen för rimliga ekonomiska insatser. Bidrag har utgått för bl. a. uppsökande och kartläggande verksamhet, olika former av rörliga vård- och serviceanordningar, anordningar för fritidsverksamhet, varudistribution och transportservice. Vidare har en omfattande försöksverksamhet med lekskolor i glesbygder pågått med bidrag från detta anslag. Denna bidragsgivning har i samband med genomförandet av den allmänna förskolan ersatts av det nya statsbidrag till förskoleverksamheten som utgår från den 1 januari i år.

En särskild delegation för social forskning har knutits till socialdepartementet med uppgift att svara för bedömning och samordning av pågående och planerade projekt avseende forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet. I delegationens uppgifter ingår också att initiera forsknings- och utvecklingsarbete av betydelse för socialpolitiken. I delegationen ingår representanter för kommunerna och landstingen, socialvårdspersonalen samt närmast berörda ämbetsverk och forskningsinstitutioner.

Resurserna för forskning, utvecklingsarbete och försöksverksamhet på det sociala området ökades väsentligt för innevarande budgetår och samordnades samtidigt under förevarande anslag. Anslaget bör för nästa budgetår ökas med 1 milj. kr. och tas upp med 16 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 16 000 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1973/74	Utgift	405 654	Reservation	211 782
1974/75	Anslag	450 000		
1975/76	Förslag	450 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat 450 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 kr.

B. Allmän försäkring m. m.

Det pågående reformarbetet

Flera viktiga pensionsreformer har nyligen beslutats av riksdagen (prop. 1974:129, SfU 1974:32, rskr 1974:332). Reformerna kommer att träda i kraft i tre etapper.

Redan den 1 januari i år höjs folkpensionens grundbelopp för ensam pensionär från 90 till 95 % av basbeloppet och för pensionärspar från 140 till 155 % av basbeloppet. Vid nuvarande basbelopp 9 000 kr. betyder det en höjning av folkpensionens årsbelopp med 450 kr. för en ensam pensionär och 675 kr. för var och en av två makar. Genom att höjningen är större för makar minskar skillnaden mellan giftas och ogiftas folkpensionsförmåner. Kostnaderna för genomförandet av dessa pensionshöjningar kan beräknas till 775 milj. kr. Från den 1 januari i år gäller också mildare inkomstprövningsregler för kommunala bostadstillägg till folkpensionärer, vilket får särskild betydelse för dem som har mindre sidoinkomster utöver folkpensionen, bl. a. många ATP-pensionärer. Kommunernas kostnader härför ersätts av statsmedel i särskild ordning. Motsvarande förbättring genomförs samtidigt för hustrutilläggen till folkpension.

Den 1 juli i år förbättras handikappförmånerna inom folkpensioneringen. De nuvarande invaliditetsersättningarna och invaliditetstilläggen förs samman till en ny förmånsform, kallad handikappersättning, som utgår enligt gynnsammare regler. Fler handikappade får då möjlighet till ersättning för vårdinsatser och merkostnader på grund av handikappet. Från samma tidpunkt genomförs också mildare regler för vårdbidraget till föräldrar som vårdar handikappade barn i hemmet. Kostnaderna för dessa reformer beräknas till 100 milj. kr. per år.

En lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år genomförs den 1 juli 1976. Samtidigt genomförs ytterligare förbättringar av pensionsförmånerna för folkpensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp genom att den årliga höjningen av pensionstillskotten ändras från 3 till 4 % av basbeloppet. Den garantinivå som pensionstillskotten skall ge höjs därvid successivt från 30 till 45 % av basbeloppet. De förtidspensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp får därutöver en kraftig pensionshöjning genom att pensionstillskotten fr. o. m. den 1 juli 1976 kommer att utgå med fördubblade belopp till förtidspensionärer. Denna reform får särskild betydelse för dem som invalidiserats i unga år. De sammanlagda kostnadsökningarna för sänkningen av pensionsåldern och de höjda pensionstillskotten uppgår till ca 1 400 milj. kr. per år för folkpensioneringen och 775 milj. kr. för ATP.

I en proposition till riksdagen i år kommer pensionsreformen att fullföljas genom förslag om ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder. Avsikten är att de nya reglerna om rörlig pensionsålder skall träda i kraft samtidigt med sänkningen av den allmänna pensionsåldern till 65 år den 1

juli 1976. Pensionsålderskommittén beräknas inom kort lägga fram förslag i denna fråga.

På sjukförsäkringens område gäller från den 1 januari i år nya ersättningsregler för läkarvård som lämnas av privatpraktiserande läkare. Ersättningen från sjukförsäkringen utgår nu direkt till läkaren och patienten behöver endast betala ett enhetsbelopp på högst 20 kr. eller i vissa fall 25–30 kr. per besök. Patientavgiften berättigar också till de röntgen- och laboratorieundersökningar som kan behövas. De privatpraktiserande läkare som är anslutna till försäkringssystemet är genom taxebindning skyldiga att hålla sig inom de arvodesbelopp som anges i den av regeringen fastställda läkarvårdstaxan.

I detta sammanhang vill jag nämna att överläggningar pågår mellan socialdepartementet och landstingsförbundet rörande bl. a. försäkringens ersättningsregler för läkarvård och sjukvårdande behandlingar inom den offentliga öppna sjukvården. Avsikten är att resultatet av dessa överläggningar skall redovisas i en särskild proposition under innevarande år.

Löntagarnas egenavgifter till sjukförsäkringen har slopats fr. o. m. i år. De finansieringsregler som gäller från årsskiftet innebär att 75 % av sjukförsäkringens kostnader skall täckas genom socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och egenföretagare medan 25 % av kostnaderna täcks av statsbidrag. Socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen uppgår för år 1975 till 7 % av löneunderlaget.

Jag vill här också erinra om ett par betydelsefulla reformer som trädde i kraft förra året, nämligen den allmänna tandvårdsförsäkringen och omläggningen av sjukpenningförsäkringen. Sjukpenningförsäkringen fick vid ingången av år 1974 en väsentligt ändrad utformning. Sjukpenningförmånerna höjdes och blev samtidigt skattepliktiga och pensionsgrundande för ATP. Den samtidigt införda föräldraförsäkringen återkommer jag till under avsnitt C.

Den allmänna tandvårdsförsäkringen trädde i kraft i sin helhet vid ingången av år 1974 efter en inledningsperiod med reducerad ersättning under fjärde kvartalet 1973. Tandvårdsförsäkringen ingår i den allmänna sjukförsäkringen och omfattar alla försäkrade över 19 års ålder, i ett inledningsskede även åldersgruppen 17–19 år. Samtidigt har landstingen fått ett lagfäst ansvar för barntandvården, vilket innebär att alla barn får rätt till avgiftsfri tandvård genom folktandvårdens försorg. Denna rätt gäller tills vidare barn och ungdomar som är yngre än 17 år. Syftet med tandvårdsförsäkringen är att göra en god tandvård tillgänglig till en för alla medborgare överkomlig kostnad. Erfarenheterna från tandvårdsförsäkringens första år visar att stora grupper fått betydligt bättre möjligheter till tandvård. Redan under försäkringens första verksamhetsår har ca 2,5 miljoner vuxna försäkrade fått en slutförd tandvårdsbehandling. Härtill kommer att ca 1,1 miljoner barn beräknas ha fått fullständig tandbehandling år 1974 inom ramen för den avgiftsfria barntandvården i folktandvården.

Inom socialförsäkringen pågår ett omfattande utredningsarbete. Pen-

sionsålderskommittén kommer i sitt fortsatta arbete att behandla en rad frågor som gäller förmånsreglerna inom pensionssystemet, bl. a. frågan om standardsäkringen av förmånerna, pensionsförmåner för deltidsarbetande och hemarbetande med barn samt hela frågan om efterlevandepensionens framtida utformning. Vidare skall kommittén göra en översyn av reglerna för beräkning av de olika arbetsgivaravgifterna till socialförsäkringen bl. a. i syfte att åstadkomma ett enhetligt avgiftsunderlag.

Även på yrkesskadeförsäkringens område pågår en genomgripande översyn av förmånsreglerna. Yrkesskadeförsäkringskommittén väntas under första halvåret i år lägga fram förslag till en ny lagstiftning om yrkesskadeförsäkringen.

En kartläggning av de övergripande frågorna om samordningen mellan olika bidragsformer inom socialpolitiken kommer inom kort att redovisas av socialpolitiska bidragsutredningen. Med utgångspunkt i detta material kommer hithörande frågor att tas upp till behandling i en parlamentariskt sammansatt kommitté.

Försäkringens omfattning och kostnader

Antalet folkpensionärer och kostnadsutvecklingen för *folkpensionerna* framgår av följande sammanställning. Beräkningarna för åren 1975 och 1980 utgår från nuvarande lagstiftning.

Antalet folkpensionärer

I början av år	Ålders-pension	Förtids-pension	Hustru-tillägg	Änke-pension	Barn-pension	Summa[2]	Kommunalt bost. tillägg
1960	738 800	143 100	33 700	55 000	27 000	997 600	538 000
1965	827 200	150 600	41 700	84 400	35 900	1 139 800	580 700
1970	946 600	187 900	53 700	100 700	34 300	1 323 200	657 900
1975[1]	1 060 000	295 000	66 000	106 400	46 000	1 573 400	730 000
1980[1]	1 360 000	280 000	60 000	94 000	46 000	1 840 000	800 000
Genomsnittlig årlig ökning							
1960–65	17 700	1 500	1 600	5 900	1 800	28 500	8 500
1965–70	23 900	7 450	2 400	3 250	– 300	36 700	15 450
1970–75[1]	22 700	21 400	2 450	1 150	2 350	50 050	14 400
1975–80[1]	60 000	– 3 000	– 1 200	– 2 500	–	53 300	14 000

[1] Beräknat. Utvecklingen 1975–80 beror till stor del på den beslutade sänkningen av pensionsåldern till 65 år den 1 juli 1976.

[2] Härtill kommer personer med invaliditetsersättning, fr. o. m. den 1 juli 1975 handikappersättning.

Folkpensionskostnaderna i milj. kr.

År	Ålders-pension	Förtids-pension	Änke- och barn-pension	Övrigt	Summa	Kommunalt bost. tillägg
1960	2 001	378	115	84	2 578	275
1965	3 146	577	345	131	4 199	449
1970	5 180	1 040	590	244	7 054	849
1971	5 905	1 350	660	310	8 225	991
1972	6 691	1 598	732	364	9 385	1 074
1973	7 188	1 865	770	395	10 218	1 161
1974[1]	8 730	2 320	935	525	12 510	1 335
1975[1]	10 010	2 710	1 030	650	14 400	1 550

[1] Beräknat.

Kostnadsutvecklingen beror främst på standardhöjningar av pensionerna och en anpassning av pensionsbeloppen till förändringar i penningvärdet. Den betydande kostnadsökningen beror också på den fortlöpande förändringen av befolkningsstrukturen med ett ökande antal åldringar. Vidare har antalet personer med förtidspension ökat kraftigt sedan år 1970, då förbättrade möjligheter infördes för äldre förvärvsarbetande med tungt eller pressande arbete att få förtidspension i form av folkpension och ATP. Möjligheterna att få förtidspension utökades ytterligare år 1972. Äldre förvärvsarbetande som inte kan få nytt arbete har nu rätt till förtidspension i omedelbar anslutning till att förmånerna från arbetslöshetsförsäkringen eller det kontanta arbetsmarknadsstödet upphör att gälla. Den kraftiga kostnadsökningen under åren 1974 och 1975 hänför sig huvudsakligen till de särskilda och extra pensionstilläggen år 1974, höjningen av folkpensionens grundbelopp den 1 januari 1975 och de från den 1 juli 1975 förbättrade handikappersättningarna.

Som tidigare nämnts får alla folkpensionärer en betydande standardhöjning av folkpensionen i januari månad. Folkpensionens årsbelopp – inräknat pensionstillskott men frånsett kommunala bostadstillägg – blir då vid nuvarande basbelopp (9 000 kr.) 10 170 kr. för ensam pensionär och 17 190 kr. för ett pensionärspar. Vidare genomförs den 1 juli 1975 en ny etapp av det tidigare beslutade utbyggnadsprogrammet för pensionstillskotten. En pensionär som inte kunnat förvärva ATP eller som har låg ATP får därigenom en ny standardhöjning av sin folkpension med 270 kr. resp. 540 kr. för makar räknat på nuvarande basbelopp. Av landets ca 1,6 miljoner folkpensionärer beräknas i år ca 1 miljon uppbära pensionstillskott. Utöver de nämnda beloppen kommer de pensionshöjningar som genom indexreglerna automatiskt följer av förändringar i konsumentpriserna. Sammanlagt beräknas folkpensionens årsbelopp (inkl. pensionstillskotten) under loppet av år 1975 öka med ca 1 400 kr. för ensam pensionär och med ca 3 100 kr. för pensionärspar. Av dessa belopp utgör standardhöjningen ca 720 kr. för ensam pensionär och 1 890 kr. för pensionärspar.

Jag beräknar att statens sammanlagda folkpensionskostnader under nästa budgetår kommer att öka med 2 840 milj. kr. jämfört med anslaget för innevarande budgetår. Av denna kostnadsökning avser 535 milj. kr. den nyligen beslutade höjningen av folkpensionens grundbelopp och förbättringar av handikappförmånerna, 160 milj. kr. avser höjningen av pensionstillskotten, 260 milj. kr. beror på ökningen av antalet folkpensionärer och 1 885 milj. kr. utgör beräknade kostnader för värdesäkring av folkpensionerna.

Jag beräknar anslagsbehovet för folkpensioner under budgetåret 1975/76 till 15 310 milj. kr. Kommunernas kostnader för de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärerna beräknas för samma tid till drygt 1 500 milj. kr.

Utbetalningen av *ATP-pensioner* får för varje år allt större betydelse. F. n. får ca 770 000 personer pension från ATP, varav ca 420 000 får ålderspension. Såväl antalet pensionärer som genomsnittsbeloppet för utgående pensioner ökar kraftigt varje år.

Antalet ATP-pensionärer och kostnadsutvecklingen för ATP-utbetalningarna framgår av följande sammanställning. Beräkningarna för åren 1975 och 1980 utgår från nuvarande lagstiftning och nuvarande basbelopp 9 000 kr.

ATP:s utveckling

Antal pensionärer i början av år	Ålders-pension	Förtids-pension	Änke-pension	Barn-pension	Summa
1963	2 500	4 500	6 400	4 200	17 600
1965	51 300	17 600	19 600	12 700	101 200
1970	224 600	70 300	68 100	30 000	393 000
1975[1]	420 000	175 000	135 000	40 000	770 000
1980[1]	740 000	165 000	210 000	45 000	1 160 000
Genomsnittlig årlig ökning					
1965–70	34 650	10 550	9 700	3 450	58 350
1970–75	39 100	20 900	13 400	2 000	75 400
1975–80[1]	64 000	– 2 000	15 000	1 000	78 000
Pensionskostnader milj kr/år					
1963	7	9	14	5	35
1965	57	47	48	16	168
1970	560	359	195	52	1 166
1975[1]	2 320	1 780	590	110	4 800

[1] Beräknat. Utvecklingen 1975–80 beror till stor del på den beslutade sänkningen av pensionsåldern till 65 år den 1 juli 1976.

Sjukförsäkringen har genomgått en kontinuerlig utveckling med betydelsefulla reformer praktiskt taget varje år sedan mitten av 1960-talet. Flera omfattande reformer inom sjukförsäkringens ram trädde i kraft den 1 januari 1974. Kostnadsutvecklingen för sjukförsäkringen framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

År	Sjukpenning[1]	Läkarvård, tandvård	Läkemedel	Övriga sjukhjälpsutgifter	Föräldrapenning[2]	Förvaltningsutgifter	Summa
1960	600	178	86	135	62	70	1 131
1965	1 139	267	176	188	229	166	2 165
1970	2 662	526	516	407	367	316	4 794
1971	2 861	575	607	445	425	372	5 285
1972	2 980	576	740	507	466	420	5 689
1973	3 156	829	902	628	498	513	6 526
1974[3]	6 355	1 540	1 040	699	911	674	11 219
1975[3]	6 506	1 706	1 175	796	1 047	710	11 940

[1] Inkl. barntillägg före år 1974.
[2] Moderskapshjälp före år 1974.
[3] Beräknat.

Den kraftiga kostnadsökningen år 1974 hänför sig till större delen till höjningen av sjukpenningförmånerna i samband med att dessa blev skattepliktiga. Vidare beror de ökade kostnaderna detta år på den nya tandvårdsförsäkringen och bidraget till folktandvårdens utbyggnad. För år 1975 tillkommer bl. a. kostnaderna avseende det nya ersättningssystemet för privatpraktiserande läkare.

De senaste årens omfattande reformarbete på socialförsäkringsområdet har ställt stora krav på riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna, vars arbete dessutom i hög grad påverkats av den fortgående omläggningen till ADB-baserade handläggningsrutiner. Genom denna omläggning till registrering och bearbetning inom ett nytt ADB-system skapades administrativa förutsättningar för genomförandet av förra årets sjukpenningreform. Den nya ADB-tekniken har även i övrigt kommit att medverka till att det omfattande sociala trygghetssystemet fungerar effektivt. I enlighet med den redovisning som bl. a. lämnats i prop. 1973:46 angående utformningen av beskattad sjukpenning m. m. (SfU 1973:21, rskr 1973:197) har en ny central ADB-anläggning successivt byggts upp vid riksförsäkringsverkets tekniska byrå i Sundsvall. Nya ADB-system har där tagits i bruk för registrering, beräkning och utbetalning av pensioner, barnbidrag, sjukpenning, föräldrapenning och kontant arbetsmarknadsstöd. F. n. pågår utbyggnaden av terminaler vid försäkringskassornas lokalkontor, varigenom direktkontakt kan nås med datacentralen i Sundsvall. Därvid kan omfattande manuella rutiner med registerföring, utskrifter och uträkningar m. m. slopas samtidigt som servicen till de försäkrade kan förbättras.

Datainspektionen har i juni 1974 med godkännande av nämnda

ADB-system utfärdat föreskrifter för de pensions-, barnbidrags- och sjukförsäkringsregister som ingår i riksförsäkringsverkets dataanläggning.

Utbyggnaden av verksamhetsområdet för riksförsäkringsverkets dataanläggning förutsätter ökade personalinsatser för bl. a. systemutformning och maskindrift. Det utbyggda försäkringssystemet ställer också ökade krav på centrala insatser för rådgivning och tillsyn. Jag kommer i det följande att beräkna medel för ett 60-tal nya tjänster hos riksförsäkringsverket jämte ökad medelsanvisning för dataanläggningen. Övergången till automatisk databehandling kommer samtidigt att medföra betydande rationaliseringsvinster när det gäller försäkringskassornas administrativa arbete. Bl. a. kommer verkets dataanläggning att överta arbetsuppgifter som nu utförs hos kassorna. För att i detta sammanhang bibehålla tidigare kostnadsfördelning kommer jag i det följande att föreslå att försäkringskassorna debiteras för vissa kostnader vid riksförsäkringsverket.

B 1. Försäkringsdomstolen

1973/74	Utgift	2 994 843
1974/75	Anslag	3 080 000
1975/76	Förslag	3 342 000

Försäkringsdomstolen är högsta prövningsinstans för socialförsäkringen. Den har att pröva sådana beslut av riksförsäkringsverket, försäkringsrådet eller tillsynsmyndigheten för erkända arbetslöshetskassor, över vilka besvär anförts eller vilka underställts domstolens prövning. Domstolen utgörs f. n. av nio lagfarna och nio icke lagfarna ledamöter.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försäkringsdomstolen	Föredraganden
Personal			
Domare	9	–	–
Föredragande	9	–	–
Övrig personal	13	–	–
	31	–	–
Anslag			
Lönekostnader	2 690 000	+ 244 000	+ 244 000
Sjukvård	4 000	–	–
Reseersättningar	17 000	+ 1 000	+ 1 000
Lokalkostnader	258 000	+ 7 000	+ 7 000
Expenser	111 000	+ 11 000	+ 10 000
	3 080 000	+ 263 000	+ 262 000

Försäkringsdomstolen

1. Pris- och löneomräkning + 263 000 kr., varav 92 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära personalminskning, t. ex. med en föredragande och ett kvalificerat biträde, och leda till en ökad väntetid för ärenden hos domstolen.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försäkringsdomstolen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 342 000 kr.

B 2. Försäkringsrådet

1973/74	Utgift	1 542 545
1974/75	Anslag	1 630 000
1975/76	Förslag	1 650 000

Försäkringsrådet har att följa yrkesskadeförsäkringens tillämpning och utveckling och utgör första besvärsinstans i vissa yrkesskadeärenden m. m. Rådet består av minst sju ledamöter, varav två representerar arbetsgivarna och två arbetstagarna.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försäkringsrådet	Föredraganden
Personal			
Domare	6	– 2	– 2
Föredragande	6	–	–
Övrig personal	7	–	–
	19	– 2	– 2
Anslag			
Lönekostnader	1 514 000	– 37 000	– 37 000
Sjukvård	2 500	–	–
Reseersättningar	1 000	–	–
Lokalkostnader	76 900	+ 57 000	+ 56 000
Expenser	35 600	+ 2 000	+ 1 000
	1 630 000	+ 22 000	+ 20 000

Försäkringsrådet

1. Pris- och löneomräkning + 264 000 kr., varav 54 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. På grund av att försäkringsrådet inte längre är besvärsinstans för vissa sjukersättningsärenden inom yrkesskadeförsäkringen och arbetsbelastningen därigenom minskat kan två tjänster som försäkringsråd dras in i samband med pensionering. Vidare kan behovet av medicinskt sakkunniga minskas (– 242 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 1 650 000 kr. Jag har därvid räknat med att två tjänster som försäkringsråd kan dras in i samband med nuvarande tjänsteinnehavares pensionering. Vidare har jag räknat med ett minskat medelsbehov för ersättning till medicinskt sakkunniga.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Försäkringsrådet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 650 000 kr.

B 3. Riksförsäkringsverket

1973/74	Utgift	62 483 071
1974/75	Anslag	73 490 000
1975/76	Förslag	65 365 000

Riksförsäkringsverket är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör den allmänna försäkringen, dvs. sjukförsäkring, folkpensionering och tilläggspensionering samt för ärenden som rör allmänna barnbidrag. I verkets uppgifter ingår bl. a. att utöva tillsyn över de allmänna försäkringskassorna, som är lokala organ för den allmänna försäkringen. Utbetalning av förmånerna sker i huvudsak genom verkets försorg. Verket bedriver vidare försäkringsverksamhet enligt lagstiftning om yrkesskadeförsäkring och krigsförsäkring för sjömän m. fl. samt handlägger ärenden om ersättning vid kroppsskada under militärtjänstgöring. I verket handläggs även ärenden angående debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter. Verket är första besvärsinstans enligt lagen om allmän försäkring. Verket är vidare redovisningscentral och har ett revisionskontor för ett antal statsmyndigheter.

Riksförsäkringsverkets styrelse utgörs av en generaldirektör och en överdirektör samt fem särskilt förordnade ledamöter. Verket är organiserat på en administrativ avdelning, en försäkringsavdelning, en besvärsavdelning, en yrkesskadeavdelning och en fristående utredningsbyrå. Avdelningarna är organiserade på sammanlagt tretton byråer och två fristående sektioner samt ett revisionskontor. Verkets tekniska byrå med datacentral är placerad i Sundsvall.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Riksförsäk-ringsverket	Före-draganden
Personal			
Sektionschefer och högre personal	55	+ 6	+ 4
Handläggande personal	240	+ 32	+ 23
Övrig personal	628	+ 34	+ 30
	923	+ 72	+ 57

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Riksförsäk-ringsverket	Före-draganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	56 492 000	+ 9 599 000	+ 8 115 000
Sjukvård	180 000	+ 40 000	+ 40 000
Reseersättningar	620 000	+ 300 000	+ 300 000
därav för resor till andra länder än de nordiska	(7 000)	(+ 33 000)	(+ 23 000)
Lokalkostnader	6 785 000	+ 692 000	+ 590 000
Kostnader för drift av datamaskin-anläggning m. m.	24 200 000	+ 2 550 000	+ 2 500 000
Övriga expenser	3 770 000	+ 1 345 000	+ 1 128 000
därav engångsutgifter	(35 000)	(– 35 000)	(– 35 000)
Summa utgifter	92 047 000	+ 14 526 000	+ 12 673 000
Inkomster			
Försäljning av publikationer m. m.	20 000	–	–
Ersättning från allmänna pensions-fonden	18 537 000	+ 3 259 000	+ 2 798 000
Ersättning från de allmänna försäkringskassorna	–	–	+ 18 000 000
Nettoutgift	**73 490 000**	**+ 11 267 000**	**– 8 125 000**
Bidrag till riksförsäk-ringsverket och försäkrings-rådet som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	16 200 000	+ 3 000 000	+ 3 000 000

Riksförsäkringsverket

1. Pris- och löneomräkning m. m. + 6 749 000 kr., varav 1 961 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. 0-alternativet skulle innebära ständigt ökande ärendebalans och att av statsmakterna beslutade reformer inom socialförsäkringen inte kan genomföras planenligt.
3. De nya ADB-systemen inom den allmänna försäkringen, som successivt sätts i drift hos riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna, ställer stora krav på underhåll och vidareutveckling av systemen samt i fråga om tillsyns- och uppföljningsåtgärder. För att få ett effektivare utnyttjande av personalresurserna på tillsynsområdet bör nuvarande tillsynsbyrån och organisationssektionen omorganiseras. En särskild tillsynsavdelning bör inrättas bestående av två tillsynsbyråer och en organisationsbyrå. Personalförstärkning på den nybildade avdelningen behövs med sammanlagt 20 tjänster, nämligen två byråchefer, 16 handläggare och två kvalificerade biträden (+ 1 621 000 kr.). Inom den s. k. RAFA-utredningen kan härvid personalen minskas med 16 personer.
4. Det nya ADB-systemet för sjukförsäkringen med terminaler vid de

allmänna försäkringskassornas lokalkontor medför att ADB-anläggningen vid tekniska byrån kommer att överta ett flertal arbetsuppgifter från försäkringskassorna. För den ökade datadriften i samband härmed föreslår verket 44 nya tjänster (+ 2 620 000 kr.). Inom RAFA-utredningen minskar härvid personalbehovet med sex personer.

5. Matematisk-statistiska byrån behöver på grund av nya arbetsuppgifter i samband med tandvårds- och privatläkarreformerna förstärkas med en byrådirektör (+ 100 000 kr.).
6. Till följd av bl. a. riksskatteverkets anslutning till redovisningscentralen behövs ytterligare sex biträden varav ett kvalificerat (+ 279 000 kr.).
7. Yrkesskadeavdelningen behöver för ökade arbetsuppgifter bl. a. till följd av övertagandet fr. o. m. år 1974 av socialförsäkringsbolagens verksamhet ökade medel för tillfällig personal motsvarande 12 biträdestjänster (+ 567 000 kr.). På avgiftsbyrån behövs ytterligare 220 000 kr. av medel för tillfällig personal för ökad revisionsverksamhet.

Föredraganden

Det omfattande reformarbetet inom socialförsäkringen jämte införandet av ADB-baserade handläggningsrutiner ställer stora krav på riksförsäkringsverket som central förvaltningsmyndighet. Som jag nämnt i inledningen till detta avsnitt har nya ADB-system för registrering, beräkning och utbetalning av bl. a. pensioner, barnbidrag och sjukpenning tagits i bruk vid verkets ADB-anläggning vid tekniska byrån i Sundsvall. F. n. pågår utbyggnaden av terminaler vid försäkringskassornas lokalkontor för direkt kontakt med datacentralen i Sundsvall. Terminalsystemet, som främst berör sjukförsäkringen, beräknas bli klart för hela landet under år 1976. Det omfattande administrativa omläggningsarbetet har förberetts av RAFA-utredningen.

Det utbyggda försäkringssystemet och de vidgade arbetsuppgifterna för riksförsäkringsverket i samband med omläggningen till ADB-anknutna handläggningsrutiner ställer krav på ökade resurser för rådgivning och tillsyn samt för uppföljning och vidareutveckling av olika tillämpningsfrågor inom riksförsäkringsverkets verksamhetsområde. I likhet med verket anser jag att tillsyns- och organisationsfrågorna bör sammanföras till en särskild tillsynsavdelning omfattande två tillsynsbyråer och en organisationsbyrå. Den nya avdelningen, som ersätter nuvarande tillsynsbyrån och organisationssektionen, bör tillföras ökade personalresurser. Samtidigt räknar jag med att RAFA-utredningens personalbehov minskar genom att vissa arbetsuppgifter övertas av tillsynsavdelningen. Ökade personalresurser krävs för bl. a. tillsyn och uppföljning av försäkringskassornas verksamhet, för rationaliseringsåtgärder samt för systemutveckling. Två nya tjänster som byråchef bör inrättas och dessutom beräknar jag medel för ytterligare åtta byrådirektörer, en förste byråsekreterare och två biträden, varav ett kvalificerat (3). Antalet tjänster som

avdelningschef vid verket kan genom omdisposition hållas oförändrat.

Överföringen av sjukförsäkringens administration till det terminalorienterade ADB-systemet medför att dataanläggningen i Sundsvall övertar vissa arbetsuppgifter från försäkringskassorna. Huvudsakligen till följd härav krävs personalökningar vid teknska byrån. På systemenheten behövs ytterligare tjänster framför allt för system- och programmeringsarbete och på driftenheten behövs personalförstärkning för ökad maskindrift. Jag beräknar medel för sammanlagt ytterligare 40 tjänster, nämligen nio byrådirektörer, sju förste byråsekreterare, två byråassistenter, fem assistenter, en förste operatör, sex operatörer, en expeditionsvakt och nio biträden (4).

I övrigt beräknar jag medel för ytterligare fyra biträden, varav ett kvalificerat vid redovisningscentralen (6). Vidare beräknar jag ökade medel med 400 000 kr. för tillfällig personal på yrkesskadeavdelningen och ytterligare 200 000 kr. för ökad revisionsverksamhet när det gäller arbetsgivaravgifterna (7). Den ökade verksamheten vid dataanläggningen medför ökade maskinkostnader och jag beräknar medel härför. För RAFA-utredningens arbete beräknar jag sammanlagt 2,8 milj. kr.

Övergången till automatisk databehandling vid riksförsäkringsverkets ADB-anläggning innebär betydande rationaliseringsvinster vid försäkringskassorna därigenom att omfattande manuella rutiner kan slopas. För att i detta sammanhang bibehålla nuvarande kostnadsfördelning bör den del av kostnaderna för tekniska byråns verksamhet som avser sjukförsäkringen påföras försäkringskassornas administrationskostnader. Jag beräknar denna kostnadsandel till 18 milj. kr. för nästa budgetår. Det ankommer på regeringen att utfärda närmare bestämmelser angående debiteringen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 65 365 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid riksförsäkringsverket inrätta två tjänster som byråchef i Fe 24,
2. till *Riksförsäkringsverket* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 65 365 000 kr.

B 4. Folkpensioner

1973/74	Utgift	10 987 931 510
1974/75	Anslag	12 470 000 000
1975/76	Förslag	15 310 000 000

Från detta anslag bekostas folkpension i form av ålderspension, förtidspension, änkepension och barnpension samt hustrutillägg och barntillägg till den som uppbär ålders- eller förtidspension. Härifrån bekostas också handikappersättning samt vårdbidrag för handikappade barn.

Ålderspension liksom hel förtids- eller änkepension utgår fr. o. m. den 1 januari 1975 för år räknat med 95 % av fastställt basbelopp för ensam pensionär och med sammanlagt 155 % för två pensionsberättigade makar. För den som inte kunnat förvärva ATP eller som har lågt ATP-belopp kompletteras folkpensionen med pensionstillskott, som innevarande budgetår utgår med 18 % av basbeloppet för en ensam pensionär och med 36 % av basbeloppet för ett pensionärspar. Basbeloppet fastställs för varje månad och har för januari 1975 fastställts till 9 000 kr.

Från anslaget bekostas även vissa läkarundersökningar m. m. vid riksförsäkringsverkets sjukhus i Nynäshamn, Tranås och Åre avseende undersökningsfall för den allmänna försäkringens behov.

Bestämmelserna om de nämnda folkpensionsförmånerna återfinns i lagen (1962:381) om allmän försäkring (ändrad senast 1974:977), lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension (ändrad senast 1974:786) och lagen (1969:205) om pensionstillskott (ändrad senast 1974:785).

Riksförsäkringsverket

Vid beräkningen av folkpensionskostnaderna under budgetåret 1975/76 har riksförsäkringsverket utgått från ett uppskattat antal pensionstagare i januari 1976 vilken månad ansetts representativ för hela budgetåret. Verket har därvid gjort följande uppskattning beträffande antalet pensionärer med olika slag av pensionsförmåner.

Pensionsförmån	Antal personer	Uppskattat antal personer		
	Jan. 1974	Jan. 1975	Jan. 1976	Förändring under 1975
Ålderspension	1 037 500	1 060 000	1 085 000	+ 25 000
Förtidspension	281 000	295 000	305 000	+ 10 000
Hustrutillägg	66 000	66 000	66 000	–
Änkepension, huvudfall	92 600	95 000	97 000	+ 2 000
övergångsfall	13 600	11 400	9 500	– 1 900
Handikappersättning*	17 300	17 800	34 000	+ 16 200
Vårdbidrag (antal barn)	8 700	8 800	14 000	+ 5 200
Barnpension	46 000	46 000	46 000	–
Barntillägg (antal barn)	17 000	17 500	18 000	+ 500
Summa	1 579 700	1 617 500	1 674 500	+ 57 000

* För Jan. 1974 och Jan. 1975 redovisas här invaliditetsersättning och invaliditetstillägg.

På grundval av gällande lagstiftning med de förändringar som föreslagits i prop. 1974:129 och ett basbelopp på 9 000 kr. beräknar riksförsäkringsverket anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 till 14 230 milj. kr.

Kostnaderna för vård på riksförsäkringsverkets sjukhus i Nynäshamn, Tranås och Åre täcks från förevarande anslag till den del vårdkostnaderna

avser undersökningsfall för den allmänna försäkringens behov. Antalet vårdplatser på riksförsäkringsverkets tre sjukhus beräknas under nästa budgetår vara i stort sett oförändrat (600). Av dessa beräknas en tredjedel komma att avse undersöknings- och utredningsfall för den allmänna försäkringen. Kostnaderna härför skall ersättas av statsmedel. Ökade driftkostnader medför en höjning av kostnaden per vårddag. Medelsbehovet beräknas till 12,4 milj. kr.

Föredraganden

Som jag nämnt i avsnittsinledningen har en rad betydande förbättringar av folkpensionsförmånerna beslutats vid 1974 års riksdag (prop. 1974:129, SfU 1974:32, rskr 1974:332). Reformerna kommer att träda i kraft etappvis och påverkar i flera avseenden anslagsbehovet för nästa budgetår.

Fr. o. m. den 1 januari i år höjs folkpensionens grundbelopp för ensamstående pensionär från 90 till 95 % av basbeloppet och för pensionärspar från 140 till 155 % av basbeloppet. Årsbeloppet för folkpensionen höjs därigenom vid nuvarande basbelopp med 450 kr. för ensamstående pensionär och med 675 kr. för var och en av två makar. Genom att höjningen är större för makar utjämnas skillnaden mellan giftas och ogiftas folkpensionsförmåner. Kostnaderna under budgetåret 1975/76 för genomförandet av dessa beloppshöjningar beräknas till 775 milj. kr., varav 350 milj. kr. motsvarar på innevarande budgetårs anslag beräknade kostnader för särskilt pensionstillägg år 1974.

Den 1 juli i år genomförs en ny etapp av det tidigare beslutade programmet för årliga folkpensionshöjningar genom pensionstillskott. De pensionärer som inte kunnat förvärva ATP eller som har ATP-belopp som understiger en garantinivå får då en ny standardhöjning av sin folkpension. Denna standardhöjning utgör 3 % av basbeloppet och blir 270 kr. för en ensam pensionär och 540 kr. för ett pensionärspar om man utgår från det nuvarande basbeloppet 9 000 kr. Pensionstillskotten uppgår därmed till 21 % av basbeloppet eller 1 890 kr. om året för en ensam pensionär och 3 780 kr. för ett pensionärspar räknat på nuvarande basbelopp. Kostnaden för höjningen av pensionstillskotten beräknas till 160 milj. kr. för nästa budgetår.

Härutöver kommer folkpensionen att höjas automatiskt vid förändringar i konsumentprisindex. Jag beräknar att folkpensionens årsbelopp – inkl. pensionstillskott men frånsett kommunalt bostadstillägg – under loppet av detta år kommer att öka med sammanlagt ca 1 400 kr. för ensam pensionär och med ca 3 100 kr. för pensionärspar. Därav utgör standardhöjningar ca 720 kr. för ensam pensionär och ca 1 890 kr. för pensionärspar.

Folkpensionens årsbelopp (inkl. pensionstillskott) är f. n. 10 170 kr. för en ensam pensionär och 17 190 kr. för ett pensionärspar. Därutöver

utgår kommunalt bostadstillägg till pensionärer som inte har några nämnvärda inkomster vid sidan av folkpensionen. I flertalet kommuner är bostadstillägget helt eller delvis anknutet till pensionärens faktiska bostadskostnad. Kommunalt bostadstillägg utgår f. n. till 730 000 pensionärer.

Vid 1974 års riksdag har fattats beslut om gynnsammare inkomstprövningsregler för hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension (prop. 1974:132, SfU 1974:32, rskr 1974:331). Fr. o. m. år 1975 reduceras sålunda hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg med endast en tredjedel - mot tidigare hälften -- av den sidoinkomst som överstiger de avdragsfria inkomstbeloppen på 2 000 kr. för ensamstående pensionär och 3 000 kr. för pensionärspar. Kostnadsökningen till följd härav för de kommunala bostadstilläggen ersätts av statsmedel i särskild ordning.

Den 1 juli i år förbättras vidare handikappförmånerna inom folkpensioneringen. De nuvarande invaliditetsersättningarna och invaliditetstilläggen förs samman till en gemensam förmånsform som kallas handikappersättning. Samtidigt vidgas förmånsreglerna såväl för denna handikappersättning som för vårdbidraget till föräldrar som vårdar handikappade barn i hemmet, vilket innebär att ett ökat antal handikappade kommer att få ersättning för vårdinsatser och merkostnader på grund av handikappet. Kostnaden för dessa förbättringar beräknas till 100 milj. kr. för nästa budgetår.

Antalet personer med folkpension beräknas öka med närmare 60 000 under år 1975. En stor del av ökningen utgörs av ålderspensionärer. Vidare beräknas den nya förmånsformen handikappersättning komma att utgå till närmare 35 000 personer eller i runt tal dubbelt så många som f. n. uppbär invaliditetsersättning eller invaliditetstillägg. Även förtidspensionärerna beräknas öka i antal.

Jag beräknar statens sammanlagda folkpensionskostnader under nästa budgetår till 15 310 milj. Det innebär en ökning med 2 840 milj. kr. jämfört med anslaget för innevarande budgetår. Denna kostnadsökning hänför sig till följande faktorer.

Höjning av pensionens grundbelopp	425 milj. kr.
Handikappersättning och vårdbidrag	100 milj. kr.
Ändrade inkomstprövningsregler för hustrutillägg	10 milj. kr.
Höjning av pensionstillskotten den 1 juli 1975	160 milj. kr.
Ökning av antalet pensionärer	260 milj. kr.
Kostnader för värdesäkring av pensionerna	1 885 milj. kr.
	2 840 milj. kr.

Kostnaderna för de olika pensionsförmånerna framgår av följande sammanställning.

Pensionsförmån	Beräknade kostnader, milj. kr.	
	1975/76	Förändring jämfört med 1974/75
Ålderspension	10 609	+1 929
Förtidspension	2 873	+ 531
Hustrutillägg	446	+ 101
Änkepension, huvudfall	882	+ 142
övergångsfall	73	– 5
Handikappersättning	137	+ 84
Vårdbidrag	134	+ 38
Barnpension	125	+ 20
Barntillägg	19	+ 1
Vissa undersökningar m. m.	12	– 1
	15 310	+2 840

Kommunernas kostnader för de kommunala bostadstilläggen till folkpensionärer beräknas för nästa budgetår uppgå till drygt 1 500 milj. kr. Samhällets totala folkpensionskostnader under nästa budgetår kommer därmed att utgöra ca 16 800 milj. kr. Till detta belopp skall läggas ATP-utbetalningarna, som för nästa budgetår beräknas uppgå till i runt tal 5 600 milj. kr. Tillsammans kommer utbetalningarna från den allmänna pensioneringen därmed att uppgå till över 22 000 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Folkpensioner* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 310 000 000 kr.

B 5. Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar

1973/74	Utgift	20 393 452
1974/75	Anslag	23 600 000
1975/76	Förslag	25 900 000

Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna pensioner erläggs halvårsvis i efterskott. Anslaget för budgetåret 1975/76 avser alltså kostnader för pensionsutbetalningar under kalenderåret 1975.

Riksförsäkringsverket

Pensionsutbetalningarna genom postverket fr. o. m. budgetåret 1971/72 framgår av följande tablå.

Budgetår	Antal utbetalningar	Ersättn. kr./utbet.	Totalkostnad, milj. kr.	Därav på statsverket, milj. kr.
1971/72	12 474 512	1:53	19,1	15,9
1972/73	12 746 403	1:76	22,4	18,3
1973/74	12 929 521	1:98	25,6	20,4
1974/75 (beräknat)	13 100 000	2:26	29,6	23,1
1975/76 (beräknat)	13 300 000	2:26	30,1	23,0

För kalenderåret 1975 har verket räknat med omkring 13,3 miljoner utbetalningar genom pensionsanvisningar. Av dessa har 6,15 miljoner eller i runt tal 46 % antagits komma att innefatta antingen folkpension jämte tilläggspension eller - en obetydlig andel enbart tilläggspension.

Ersättning till postverket för utbetalning och viss ur kontrollsynpunkt erforderlig databehandling av pensionsanvisningar har för år 1974 bestämts till sammanlagt 2:26 kr. per utbetald anvisning. I fråga om pensionsanvisningar, som förutom folkpension även innefattar tilläggspension, har verket förutsatt att halva ersättningen till postverket kommer att bekostas av medel ur allmänna pensionsfonden. Riksförsäkringsverket har utifrån en oförändrad ersättning under år 1975 beräknat anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 till 23 milj. kr.

Postverket har därefter i en framställning begärt att ersättningen för pensionsutbetalningar under år 1975 skall höjas till 2:54 kr. per utbetald pensionsanvisning.

Riksrevisionsverket har yttrat sig över postverkets framställning.

Föredraganden

Jag har inte något att erinra mot den av postverket föreslagna ersättningsgrunden. Med tillämpning av det föreslagna ersättningsbeloppet beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 25,9 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för postverket för pensionsutbetalningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 25 900 000 kr.

B 6. Bidrag till sjukförsäkringen

1973/74	Utgift	2 310 421 482
1974/75	Anslag	3 290 000 000
1975/76	Förslag	2 760 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till försäkringskassornas utgifter för sjukförsäkringsförmåner m. m. (utom föräldrapenning, som redovisas under anslaget C 3).

Statsbidrag utgick för åren 1971–1973 med 55 % av kassornas utgifter för grundsjukpenning, barntillägg och moderskapspenning samt för sjukvårdsersättning (utom sjukvård). Vidare utgick statsbidrag till läkemedelsersättning med 1:15 kr. för varje inskriven försäkrad.

Finansieringsreglerna för sjukförsäkringen (inkl. föräldraförsäkringen) fick vid 1974 års ingång en enklare och i förhållande till de olika förmånsslagen enhetlig utformning. Under år 1974 finansierade sålunda staten en tredjedel, arbetsgivarna ca 40 % och de försäkrade själva återstoden av de totala kostnaderna för försäkringsförmånerna, inberäknat utgifter för läkemedel samt för förvaltning.

Fr. o. m. år 1975 finansieras sjukförsäkringen till en fjärdedel genom statsbidrag och till tre fjärdedelar genom avgifter från arbetsgivare och egenföretagare. Dessa betalar sin andel genom en socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen som uppgår till 7 % av avgiftsunderlaget. Bidragsbestämmelserna återfinns i lagen (1962:381) om allmän försäkring (ändrad senast 1974:977) och förordningen (1954:519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel (omtryckt 1962:405, ändrad senast 1973:471).

Statsbidrag utgår vidare med i regel 20 % av kassornas utgifter för frivillig sjukpenningförsäkring enligt kungörelsen (1962:402) om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa (ändrad senast (1974:806) och lagen (1954:774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa (ändrad senast 1970:144).

Riksförsäkringsverket

Verkets kostnadsberäkningar för nästa budgetår utgår från de för år 1974 gällande bestämmelserna. Därvid har beaktats en registrerad ökning av det genomsnittliga antalet sjukdagar. Befolkningsutvecklingen har vidare antagits medföra en årlig ökning av huvuddelen av försäkringskassornas utgifter med omkring 1 %. Härutöver beräknas en viss ökning av utgifterna för sjukvårdsersättningar och läkemedelsersättning m. m.

Riksförsäkringsverkets beräkningar slutar på en total kostnad för sjukförsäkringen på ca 11 000 milj. kr. för år 1975.

Föredraganden

Vid årsskiftet infördes, som jag berört i inledningen till detta avsnitt, nya ersättningsregler inom sjukförsäkringen för läkarvård hos privatpraktiserande läkare. Patientavgiften utgör normalt högst 20 kr. eller i vissa fall 25 eller 30 kr. Den högre avgiften utgår förutom vid läkarhusen endast efter prövning om individuell taxebindning. De till sjukförsäkringen anslutna läkarna är skyldiga att i sin arvodessättning hålla sig inom de

belopp som anges i en av regeringen fastställd läkarvårdstaxa.

Från sjukförsäkringen ersätts fr. o. m. årsskiftet också kostnader för rådgivning i födelsekontrollerande syfte som vid personligt besök meddelas den som omfattas av sjukförsäkringen, samt för rådgivning angående abort. Detta innebär att sådan rådgivning och i anslutning därtill utlämnade preventivmedel är kostnadsfria för den försäkrade.

Genom beslut vid 1974 års riksdag (prop. 1974:132, SfU 1974:33, rskr 1974:331) har reglerna om finansiering av den allmänna sjukförsäkringen ändrats. Fr. o. m. årsskiftet finansieras således sjukförsäkringen till en fjärdedel av statsbidrag och till tre fjärdedelar genom den socialförsäkringsavgift för sjukförsäkringen som erläggs av arbetsgivare och egenföretagare.

Med ledning av riksförsäkringsverkets uppgifter och med utgångspunkt i 1974 års löne- och prisnivå beräknar jag sjukförsäkringens totala kostnader för åren 1975 och 1976 till resp. 10 882 milj. kr. och 11 186 milj. kr. Därvid har den av verket registrerade ökningen av det genomsnittliga antalet sjukdagar beräknats till avrundat 10 %. Fördelningen av de beräknade kostnaderna på olika förmånsslag framgår av följande sammanställning.

Förmånsslag	Beräknade utgifter, milj. kr.		
	1974	1975	1976
Sjukpenning	6 355	6 505	6 610
Läkarvård	840	936	975
Tandvård	700	770	770
Läkemedel	1 040	1 175	1 328
Resor	153	157	159
Sjukhusvård	336	357	364
Övriga sjukhjälpskostnader	190	262	260
Förvaltningsutgifter	674	700	700
Summa för obligatorisk försäkring	10 288	10 862	11 166
Frivillig sjukpenningförsäkring	20	20	20
Summa statsbidrag	3 430	2 721	2 797
Därav för budgetåret 1975/76		1 334	1 426

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 2 760 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till sjukförsäkringen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 760 000 000 kr.

B 7. Vissa yrkesskadeersättningar m. m.

1973/74	Utgift	1 551 175
1974/75	Anslag	1 600 000
1975/76	Förslag	1 800 000

Från anslaget bekostas tillägg på vissa äldre livräntor samt ersättning i anledning av skadefall, där ersättning på grund av speciella författningar eller särskilda beslut helt eller delvis utgår av statsmedel.

Riksförsäkringsverket

Av medelsförbrukningen under budgetåret 1973/74 avser ca 555 000 kr. uppräkning och värdesäkring av vissa äldre livränteförmåner från yrkesskadeförsäkrings- resp. fiskarförsäkringsfonden. Ca 995 000 kr. avser ersättningar enligt vissa särskilda författningar, exempelvis yrkesskadeersättningar åt intagna på anstalt m. fl. samt ersättning i anledning av skada under tjänstgöring i civilförsvaret eller vid brandsläckning.

För budgetåret 1975/76 beräknas medelsbehovet för uppräkning av äldre livräntor till 500 000 kr. och för ersättningar enligt särskilda författningar till 1 300 000 kr. eller tillsammans 1,8 milj. kr.

Föredraganden

Jag har inte något att erinra mot riksförsäkringsverkets anslagsberäkning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa yrkesskadeersättningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 800 000 kr.

C. Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.

Samhällets direkta ekonomiska stöd åt barnfamiljerna utgörs främst av allmänna barnbidrag, bostadstillägg, föräldrapenning, bidragsförskott och bosättningslån samt sjukpenning vid vård av sjukt barn, bidrag för vård av handikappat barn och barnpensioner inom den allmänna försäkringen.

Genom de allmänna barnbidragen får alla barnfamiljer ett grundläggande ekonomiskt stöd. Barnbidragen utgår till omkring 1 miljon barnfamiljer med ca 1,8 miljoner barn under 16 år. Barnbidraget utgör 1 500 kr. per barn och år. Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknas till 2 700 milj. kr. Administrationen av barnbidragen har fr. o. m. den 1 januari 1974 förts över från kommunerna och socialstyrelsen till försäkringskassorna och riksförsäkringsverket.

De inkomstprövade bostadstilläggen utgör ett betydelsefullt komplement till barnbidragen för familjer med lägre inkomster och familjer med flera barn. Bostadstillägg utgår till ca 500 000 familjer med omkring 1 miljon barn. Från den 1 januari 1974 har de statskommunala bostadstilläggen utvidgats så att de omfattar även låginkomsttagare utan barn. Anslaget för bostadstillägg för barnfamiljer m. m. redovisas under bostadshuvudtiteln.

Familjepolitiska kommittén har i sitt slutbetänkande Familjestöd (SOU 1972:34) lagt fram ett omfattande program för utbyggnad av det ekonomiska familjestödet. Huvuddelen av kommitténs utbyggnadsprogram har genomförts.

Den nya föräldraförsäkringen som trädde i kraft den 1 januari 1974 med en föräldrapenning på minst 25 kr. per dag ger en betydligt förbättrad grundtrygghet för de grupper som hittills haft det svagaste försäkringsskyddet vid barns födelse. För dem som har sjukpenning över garantinivån utgår föräldrapenningen med samma belopp som sjukpenningen, dvs. med 90 % av inkomsten. Förälder som för omvårdnad av barnet minskar sitt förvärvsarbete med hälften har rätt till halv föräldrapenning. Föräldrapenningen, som är ATP-grundande, innebär även ett betydelsefullt steg i strävandena för jämställdhet mellan män och kvinnor genom att männen nu har möjlighet att stanna hemma och vårda barnet under den första tiden efter dess födelse. Föräldraförsäkringen är ett viktigt medel för att bryta det traditionella könsrollsmönstret när det gäller föräldrarnas omvårdnad av barnen.

Enligt beslut vid förra årets riksdag (prop. 1974:15, SfU 1974:5, rskr 1974:37) har ersättningstiden för föräldrapenningen nu från årsskiftet förlängts från sex till sju månader i anslutning till barns födelse. Kostnaderna för denna reform uppgår till ca 150 milj. kr. De totala kostnaderna för föräldrapenningen beräknas för nästa budgetår till 1 040 milj. kr. Enligt de nya finansieringsregler som gäller från årsskiftet täcks 75 % av kostnaderna genom arbetsgivarnas socialförsäkringsavgifter och 25 % genom statsbidrag.

Familjepolitiska kommittén har föreslagit en utbyggnad av ersättningstiden för föräldrapenningen till åtta månader. Sedan föräldraförsäkringen genomfördes har i den familjepolitiska debatten förts fram förslag om att en förlängning av föräldrapenningens ersättningstid utöver nuvarande sju månader skulle förenas med en bestämmelse om viss uppdelning av ersättningstiden mellan modern och fadern. Jag har funnit det lämpligt att denna fråga prövas närmare av familjestödsutredningen. Utredningen har genom beslut den 30 december 1974 fått i uppdrag att snarast möjligt redovisa sina överväganden i denna fråga.

Genom familjestödsutredningen görs samtidigt en analys av erfarenheterna av de nya förmånsreglerna inom föräldraförsäkringen. Utredningen har också i uppdrag att med utgångspunkt i familjepolitiska kommitténs förslag pröva frågan om en förlängning av ersättningstiden för föräldrapenningen. Utredningen skall därvid undersöka om ersättningstiden kan förlängas på ett sådant sätt att försäkringen underlättar för föräldrar att förvärvsarbeta med reducerad arbetstid under en viss period efter det att rätten till hel föräldrapenning upphört.

En annan viktig reform för barnfamiljerna som genomfördes förra året är rätten till sjukpenning vid vård av sjukt barn. Förvärvsarbetande föräldrar med barn under tio år har nu möjlighet att under tio dagar per år och familj vara hemma och ta hand om sina barn när de är sjuka i hemmet och i vissa fall då barnet vistas på sjukhus. Försäkringen ger också fadern möjlighet att använda dessa tio dagar för att ta hand om barn i hemmet i samband med att ytterligare barn föds i familjen.

Vårdbidraget till föräldrar med svårt handikappade barn i hemmet höjdes den 1 januari 1974 till samma nivå som folkpensionen inkl. pensionstillskott (f. n. 113 % av basbeloppet 9 000 kr.). Vårdbidraget beskattas som inkomst och blir ATP-grundande för den förälder som svarar för omvårdnaden av barnet. Enligt beslut vid förra årets riksdag (prop. 1974:129, SfU 1974:32, rskr. 1974:332) kommer möjligheterna att få vårdbidrag att utvidgas den 1 juli i år. Vidare kommer vårdbidragens nivå att höjas kraftigt den 1 juli 1976 i anslutning till att förtidspensionerna höjs.

Även barnpensionerna förbättrades förra året genom att åldersgränsen höjdes från 16 till 18 år och beloppsnivån höjdes till en garantinivå på 40 % av basbeloppet i de fall då inte änkepension eller barnpension från ATP utgår.

Genom bidragsförskotten ges ett ekonomiskt grundskydd för barn vars föräldrar lever åtskilda. Den ekonomiska tryggheten för dessa barn är därför inte beroende av den underhållsskyldige förälderns förmåga att betala underhållsbidrag. Bidragsförskottet utgör 40 % av basbeloppet och uppgår f. n. till 300 kr. per månad eller 3 600 kr. per år vid nuvarande basbelopp 9 000 kr. Enligt nuvarande regler utgår bidragsförskott enbart om barnet eller vårdnadshavaren är svensk medborgare. Jag kommer i det följande att föreslå att bidragsförskott fr. o. m. den 1 januari 1976 skall kunna utgå även till barn som inte är svensk medborgare om barnet eller

vårdnadshavaren sedan minst sex månader vistas i riket. Kostnaderna för denna utvidgning av kretsen bidragsberättigade beräknas till ca 8 milj. kr. per år.

Riksförsäkringsverket och statskontoret har på grundval av utredningsarbete som utförts inom den s. k. RAFA-utredningen föreslagit att administrationen av bidragsförskotten förs över från barnavårdsnämnderna till försäkringskassorna. Med hänvisning till vad familjepolitiska kommittén anfört i sitt slutbetänkande föreslår verken samtidigt en ändrad finansiering av bidragsförskotten i samband med omläggningen av administrationen. Därvid förutsätts att konsekvenserna av den ändrade finansieringen tas i beaktande i ett större sammanhang där kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna är aktuell. Denna fråga har genom beslut av Kungl. Maj:t den 30 december 1974 överlämnats till kommunalekonomiska utredningen.

Genom bosättningslånen ges ekonomiskt stöd åt familjer att ordna sin bosättning. Maximibeloppet för bosättningslånen har från den 1 juli 1974 höjts till 7 000 kr. Frågan om bosättningslånesystemets omfattning och utformning är föremål för särskild utredning. Utredningen väntas lägga fram sina förslag inom kort.

Följande sammanställning visar omfattningen och utvecklingen av samhällets direkta ekonomiska stöd åt barnfamiljerna (milj. kr.)

År	Allm. barn-bidrag	Bostads-tillägg	Föräldra-penning[1]	Bidrags-förskott	Barn-pensioner	Summa
1965	1 387	220	229	68	43	1 947
1970	1 611	580	367	131	53	2 742
1971	2 152	620	425	257	56	3 510
1972	2 165	1 060	466	308	59	4 058
1973	2 380	1 100	498	332	62	4 372
1974[2]	2 700	1 280	910	367	105	5 362
1975[2]	2 700	1 400	1 050	390	115	5 655

[1] Före år 1974 förmåner från moderskapsförsäkringen.
[2] Beräknat.

C 1. Allmänna barnbidrag

1973/74	Utgift	2 878 351 267[1]
1974/75	Anslag	2 720 000 000
1975/76	Förslag	2 700 000 000

[1] Varav 357 526 400 kr. för extra tillägg till barnbidrag.

Allmänna barnbidrag utgår fr. o. m. den 1 januari 1974 med 1 500 kr. per år och barn under 16 års ålder. Kostnaderna täcks helt av statsmedel. Administration och utbetalning av barnbidragen handhas av riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. Bidragsbestämmelserna återfinns i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag (ändrad senast 1973:955).

Riksförsäkringsverket beräknar medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till 2 700 milj. kr. Beräkningarna grundas på statistiska centralbyråns befolkningsprojektion (information i prognosfrågor nr 1974:7, tabell 4). Med ledning härav beräknas antalet bidragsberättigade barn till ca 1 802 000.

Föredraganden

I enlighet med riksförsäkringsverkets förslag beräknar jag anslagsbehovet för barnbidragen under nästa budgetår till 2 700 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Allmänna barnbidrag* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 700 000 000 kr.

C 2. Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag

1973/74	Utgift	7 806 013
1974/75	Anslag	8 000 000
1975/76	Förslag	7 400 000

Från anslaget utgår ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag. Ersättningen erläggs halvårsvis i efterskott. Anslaget för budgetåret 1975/76 avser alltså kostnader för utbetalningar under kalenderåret 1975.

Riksförsäkringsverket

Ersättningen till postverket har för år 1974 utgjort 1:93 kr. för varje utbetald barnbidragsanvisning. Med utgångspunkt i den för år 1974 tillämpade ersättningen beräknar riksförsäkringsverket anslagsbehovet för nästa budgetår till 5,6 milj. kr. Nedgången i anslagsbehovet beror enligt riksförsäkringsverket på omläggning av vissa rutiner i samband med överföring av barnbidrag till bankkonto.

Postverket har därefter i framställning begärt att ersättningen för utbetalning av barnbidragen under år 1975 skall höjas till 2:64 kr. för varje utbetald barnbidragsanvisning. Med den högre ersättningen beräknar postverket medelsbehovet till 7,5 milj. kr.

Riksrevisionsverket har i yttrande över postverkets framställning funnit att kostnaderna kan begränsas till 2:62 kr. för varje utbetald barnbidragsanvisning.

Föredraganden

Jag beräknar ersättningen till postverket för nästa budgetår till 2:62 kr. per utbetald barnbidragsanvisning. Anslagsbehovet för nästa budgetår uppgår därmed till 7,4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 400 000 kr.

C 3. Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen

1973/74	Utgift	130 000 000[1]
1974/75	Anslag	355 000 000
1975/76	Förslag	260 000 000

[1] Del av anslaget Bidrag till sjukförsäkringen.

Från anslaget utgår statsbidrag till försäkringskassornas utgifter för föräldrapenning.

Den nya föräldraförsäkringen som gäller fr. o. m. den 1 januari 1974 innebär att föräldrapenning utgår med en garantinivå av 25 kr. per dag under sju månader i anslutning till barns födelse. Till försäkrad som har rätt till högre sjukpenning än nämnda belopp utgår föräldrapenningen med samma belopp som sjukpenningen, dvs. med 90 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. Föräldrapenningen utgår till den av föräldrarna som stannar hemma och vårdar barnet. Föräldraförsäkringen är en integrerad del av sjukförsäkringssystemet såväl vad gäller finansieringen som administrationen av försäkringen. Kostnaderna för föräldrapenningen finansieras således fr. o. m. år 1975 till 25 % genom statsbidrag och till 75 % genom socialförsäkringsavgifter från arbetsgivare och egenföretagare.

Bestämmelserna om föräldrapenning återfinns i lagen (1962:381) om allmän försäkring (ändrad senast 1974:977).

Riksförsäkringsverket

Med utgångspunkt i gällande lagstiftning beräknar riksförsäkringsverket de totala kostnaderna för föräldrapenningen till 1 047 milj. kr. för år 1975 och till 1 038 milj. kr. för år 1976.

Föredraganden

Som jag nämnt i avsnittsinledningen har ersättningstiden för föräldrapenningen fr. o. m. den 1 januari i år förlängts från sex till sju månader. Kostnaderna för denna reform beräknas till ca 150 milj. kr. per år. De totala kostnaderna för föräldrapenning under nästa budgetår beräknas uppgå till ca 1 040 milj. kr. Enligt de vid förra årets riksdag beslutade

finansieringsreglerna skall 75 % av kostnaderna täckas genom arbetsgivarnas socialförsäkringsavgifter och 25 % genom statsbidrag. Med tillämpning av dessa regler beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 260 milj. kr.

Som jag redovisat i avsnittsinledningen har familjestödsutredningen i uppdrag att pröva de frågor som gäller den fortsatta utbyggnaden av föräldraförsäkringen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 260 000 000 kr.

C 4. Ersättning för bidragsförskott

1973/74	Utgift	234 003 231
1974/75	Anslag	250 000 000
1975/76	Förslag	275 000 000

Från anslaget bekostas ersättning till kommunerna för utgivna bidragsförskott. Bidragsförskott utgår till barn under 18 år som endast en av föräldrarna har vårdnaden om eller som står under vårdnad av annan än föräldrarna. Dessa barn garanteras ett generellt ekonomiskt bidrag, som i regel motsvarar 40 % av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Bidragsbestämmelserna återfinns i lagen (1964:143) om bidragsförskott (ändrad senast 1974:143).

I den mån ersättning för bidragsförskott inte kunnat tas ut av den underhållsskyldige, bekostas bidragsförskotten till tre fjärdedelar av staten och till en fjärdedel av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat bidragsförskottet. Statsbidrag söks av kommunerna för kalenderår i efterskott. Anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 bestäms således i huvudsak av kommunernas nettokostnader för bidragsförskott under kalenderåret 1974.

Socialstyrelsen

Styrelsen beräknar antalet barn med bidragsförskott under år 1974 till ca 185 000 vilket motsvarar ca 9,2 % av totala antalet barn under 18 år. Medelbeloppet per barn beräknas för år 1974 uppgå till 3 021 kr. De underhållsskyldiga beräknas betala tillbaka ca 28 % av utbetalda bidragsförskott. Kommunernas nettokostnader för år 1974 beräknas till ca 402 milj. kr. varav staten skall svara för 75 %. På grundval härav föreslår socialstyrelsen att anslaget för budgetåret 1975/76 förs upp med 300 milj. kr.

Föredraganden

Enligt uppgifter från statistiska centralbyrån uppgick antalet barn med bidragsförskott år 1973 till ca 190 000, vilket är en ökning med ca 5 000 jämfört med föregående år. Den del av bidragsförskotten som återbetalades av de underhållsskyldiga föräldrarna ökade år 1973 till närmare 32 % av det utgivna beloppet. Med ledning av dessa uppgifter beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 275 milj. kr.

Familjepolitiska kommittén har i sitt slutbetänkande (SOU 1972:34) Familjestöd föreslagit att det nuvarande kravet på svenskt medborgarskap för rätt till bidragsförskott skall slopas. Förslaget har mött ett positivt mottagande bland remissinstanserna. Genom konvention med de övriga nordiska länderna är nordiska medborgare redan nu likställda med svenska medborgare i fråga om rätt till bidragsförskott. Jag förordar att bidragsreglerna ändras så att bidragsförskott kan utgå även till här i landet bosatta personer som inte är svenska medborgare och inte omfattas av nämnda konventioner. I likhet med vad som gäller för de allmänna barnbidragen bör därvid krävas en viss anknytning till det svenska samhället innan bidragsförskott utgår. Jag föreslår därför att bidragsförskott skall kunna utgå till barn som inte är svensk medborgare om barnet eller vårdnadshavaren sedan minst sex månader vistas i riket. Som framgått av det föregående innebär bidragsförskottsreglerna att den underhållsskyldige föräldern i princip är återbetalningsskyldig för utbetalat bidragsförskott. Den här föreslagna utvidgningen av kretsen förmånsberättigade kan aktualisera behov av närmare regler för prövning av bidragsförskott resp. återkrav av utgivet bidragsförskott när den underhållsskyldige är bosatt i annat land. Det ankommer på socialstyrelsen att noggrant följa tillämpningen av de nya reglerna och om så behövs utfärda särskilda bestämmelser.

De nya bestämmelserna bör gälla fr. o. m. den 1 januari 1976. De ökade kostnaderna, som beräknas till ca 8 milj. kr. för helt år, påverkar anslagsbehovet fr. o. m. budgetåret 1976/77. Förslaget förutsätter vissa ändringar i lagen (1964:143) om bidragsförskott. Inom socialdepartementet utarbetat förslag till lagändring torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende som *bihang*.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. antaga inom socialdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
2. till *Ersättning för bidragsförskott* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 275 000 000 kr.

C 5. Omkostnader för statens bosättningslån

1973/74	Utgift	434 021
1974/75	Anslag	455 000
1975/76	Förslag	450 000

Från anslaget bekostas ersättningar till riksbankens ortsombud och till riksbanken för arbetet med bosättningslån. Ersättning till ortsombud utgår med i regel 10 kr. för varje låneansökan, som ortsombud yttrar sig över. Ersättningen till riksbanken utgör 6 kr. för varje lån som utestår den 31 december det budgetår ersättningen avser. Ersättningsgrunderna återfinns i kungörelsen (1937:810) angående ersättning åt ortsombud för yttrande över ansökningar om statliga bosättningslån (ändrad senast 1968:171) och i brev den 26 april 1972.

Fullmäktige i riksbanken

Med utgångspunkt i oförändrade ersättningsregler beräknar riksbanksfullmäktige anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 till 450 000 kr. Därav utgör ersättningen till ortsombuden 150 000 kr. och ersättningen till riksbanken 300 000 kr.

Föredraganden

Anslagsbehovet under nästa budgetår beräknar jag i likhet med fullmäktige i riksbanken till 450 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Omkostnader för statens bosättningslån* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kr.

D. Sociala serviceåtgärder

Kraftigt ökade resurser har under de senaste åren satts in på en utbyggnad av sociala serviceåtgärder för åldringar, handikappade och barnfamiljer. Inom *åldringsvården* sker utbyggnaden främst inom den öppna vården. Det ökade antalet äldre i befolkningen och behovet av vårdinsatser och olika former av serviceåtgärder för de äldre gör det angeläget att denna utbyggnad fortsätter. En särskild utredning har tillkallats för att göra en kartläggning av de äldres situation då det gäller social omvårdnad och andra levnadsbetingelser. Kartläggningen skall bl. a. gälla samhällets möjligheter att underlätta övergången och anpassningen till livet som pensionär och att ge de äldres tillvaro ett sådant innehåll att pensionstiden blir meningsfull och positiv. Det skall belysas hur en utbyggnad av vård och service kan genomföras för att svara mot de behov som följer av befolkningsutvecklingen och hur de äldre kan tillförsäkras en social omvårdnad som är anpassad till samhällsförändringar, standardutveckling och pensionärernas ekonomiska förhållanden.

På regeringens förslag har 1974 års höstriksdag (prop. 1974:141, SoU 1974:41, rskr 1974:345) fattat beslut om ett nytt statsbidrag till kommunernas kostnader för färdtjänst för handikappade fr. o. m. den 1 januari i år. Statsbidraget utgår med 35 % av kommunernas bruttokostnader för färdtjänsten. Genom det nya statsbidraget underlättas utbyggnaden av en god färdtjänst i hela landet. Samtidigt infördes nya statsbidragsregler för den sociala hemhjälpen. De innebär att statsbidrag fortsättningsvis utgår med 35 % av kommunernas bruttokostnader för hemhjälpsverksamheten. Samtidigt har bidragsunderlaget för hemhjälpen vidgats så att statsbidrag lämnas inte bara för hemvårdare och hemsamariter utan även för särskilda kostnader som avser hår- och fotvård, badservice, matdistribution, snöröjning och hemhjälpsledare. De nya bidragsreglerna för hemhjälpen beräknas medverka till en ytterligare utbyggnad av samhällets sociala åtgärder för äldre och handikappade.

Den sociala hemhjälpens utveckling sedan år 1960 framgår av följande sammanställning.

År	Åldringar och handikappade		Antal hemsamariter och hemvårdare	Barnfamiljer	Totala årskostnader, milj. kr.
	Antal hjälpta	Antal arbetstim. (milj.)		Antal hjälpta	
1960	79 000	8,4	11 500	64 000	85,0
1965	144 000	17,2	23 400	69 800	178,3
1970	252 000	40,2	65 600	84 000	520,0
1972	292 500	46,4	80 800	88 000	717,8
1973	303 000	45,9	86 100	94 128	809,8
1974[1]	325 000	49,0	90 000	95 000	950,0
1975[1]	335 000	51,0	92 000	97 000	1 080,0

[1] Beräknat.

Upprustningen av åldringarnas bostäder ingår som ett viktigt led i den öppna åldringsvårdens utbyggnad. Det statliga stödet i form av räntefria förbättringslån utgår från anslag under bostadshuvudtiteln. Sedan år 1964 har sådana förbättringslån hittills beviljats för ca 126 000 åldringsbostäder.

Jämsides med de nämnda insatserna inom den öppna åldringsvården pågår en utbyggnad av vårdmöjligheterna inom åldringssjukvården. Inom ramen för byggnadsregleringen har getts förtur åt utbyggnaden av bl. a. långtidssjukvården. Byggandet av sjukhem för långtidssjukvården omfattar under åren 1973–1975 ca 70 sjukhem och beräknas – förutom modernare vård- och behandlingsmöjligheter – innebära ett nytillskott av över 5 000 vårdplatser. Den pågående moderniseringen av ålderdomshemmen har också tillförsäkrats erforderligt utrymme inom ramen för byggnadsregleringen. Det sammanlagda antalet platser vid sjukhem och ålderdomshem beräknas i år överstiga 110 000. En arbetsgrupp inom socialdepartementets sjukvårdsdelegation utarbetar f. n. material för bedömningar av personalbehovet bl. a. inom långtidssjukvården.

En fortsatt utbyggnad av *barnomsorgen* är en viktig del av familjepolitiken.

Följande sammanställning visar utbyggnaden av barnomsorgen sedan år 1960.

År	Antal platser i daghem	fritidshem	familjedaghem	Sammanlagt antal platser	Antal barn i deltidsgrupp
1960	10 300	2 400	4 000	16 700	38 400
1965	11 900	3 000	8 000	22 900	52 100
1970	33 000	6 500	32 000	71 500	86 000
1972	46 400	11 900	43 500	101 800	96 000
1973	51 900	13 400	45 100	110 400	110 000
1974[1]	58 300	16 400	53 800	128 500	117 800
1975[1]	72 500	22 400	54 000	148 900	129 000

[1] Beräknat.

En rad åtgärder har vidtagits under senare år för att underlätta en snabb utbyggnad av kommunernas barnomsorg. Bland de konjunkturpolitiska åtgärder som på regeringens förslag beslutades vid 1973 års riksdag ingick en tillfällig fördubbling av de gällande statliga anordningsbidragen till daghem och fritidshem. Samtidigt beslutades om en kraftig höjning av det statliga driftbidraget fr. o. m. den 1 juli 1974. Driftbidraget höjdes då med 1 500 kr. till 6 500 kr. per plats och år för daghem och med 750 kr. till 3 250 kr. per plats och år för fritidshem. Dessa åtgärder har lett till en kraftig igångsättning av nya daghems- och fritidshemsbyggen under år 1974.

De uppgifter som kommunerna lämnat till socialstyrelsen i augusti 1974 visar en lägre utbyggnadstakt för år 1975 och framåt. Jag finner det i hög grad angeläget att daghemsbyggandet kan hållas på en fortsatt hög nivå. För att ge kommunerna ökade möjligheter att fortsätta

utbyggnaden av detta viktiga område inom familjepolitiken kommer jag därför i det följande att föreslå nya höjningar av det statliga stödet på barnomsorgsområdet. Det gällande anordningsbidraget till daghem och fritidshem på 6 000 kr. föreslås höjt till 7 500 kr. per plats redan fr. o. m. den 1 januari 1975. Vidare föreslås att driftbidragen till daghem från den 1 juli i år höjs med 1 000 kr. till 7 500 kr. per plats och år och till fritidshem med 500 kr. till 3 750 kr. per plats och år. Dessa åtgärder bör kunna leda till en uppgång av daghemsbyggandet i förhållande till de av kommunerna redovisade utbyggnadsplanerna. I detta sammanhang vill jag också peka på att varje kommun enligt den nya förskolelagen skall upprätta en plan för utbyggnaden av förskoleverksamheten. Planen skall avse en femårsperiod och innefatta en redovisning av behovet av förskoleverksamhet och på vilket sätt och i vilken utsträckning kommunen avser att tillgodose detta behov i form av daghem, deltidsgrupp, familjedaghem m. m. De nya bestämmelserna, som träder i kraft den 1 juli i år, är avsedda att medverka till ett bättre underlag för planeringen av förskoleverksamheten från kommunernas sida och ge bättre möjligheter för de lokala organisationerna m. fl. att påverka denna planering.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till de föreslagna ökade statsbidragen kan 28 000–30 000 nya platser i daghem och fritidshem beräknas bli påbörjade under innevarande och nästa budgetår. Kostnaderna för de föreslagna nya bidragshöjningarna beräknas till ca 90 milj. kr. för helt år. Det sammanlagda anslagsbehovet för nästa budgetår till daghem och fritidshem uppgår till ca 665 milj. kr.

Det statliga stödet till kommunernas familjedaghemsverksamhet har förbättrats genom beslut vid 1974 års höstriksdag (prop. 1974:141, SoU 1974:41, rskr 1974:345). Statsbidrag utgår fortsättningsvis med 35 % av kommunernas bruttokostnader för verksamheten inkl. omkostnadsersättning. Den tidigare kvotregeln i bidragssystemet har samtidigt slopats. Det statliga stödet till familjedaghemsverksamheten kan för nästa budgetår beräknas till 150 milj. kr.

Den allmänna förskolan skall genomföras under år 1975. Fr. o. m. den 1 juli i år har kommunerna en lagfäst skyldighet att anvisa plats i förskola för alla barn i kommunen från höstterminen det år barnet fyller sex år. Särskilda insatser skall vidtas för yngre barn, främst fyra- och femåringar, som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra skäl har särskilt behov av stöd och stimulans för sin utveckling. Särskilda statsbidrag utgår till kostnaderna för den allmänna förskolan. Anslagsbehovet för dessa statsbidrag beräknas för nästa budgetår till ca 42 milj. kr.

Det statliga stödet till hela förskole- och fritidshemsverksamheten kan för nästa budgetår beräknas till sammanlagt 855 milj. kr. på socialhuvudtiteln, vilket jämfört med innevarande budgetår innebär en anslagsökning med ca 230 milj. kr. Härtill kommer medel som utgår i direkta statliga bostadslån till förskolor och fritidshem från bostadshuvudtiteln. Därutöver garanteras inom ramen för överenskom-

melser mellan staten och kreditföretagen den resterande långivningen för dem som bygger förskolor och fritidshem. Jag vill i detta sammanhang också nämna att medel för att öka förskollärarutbildningen med ytterligare 384 intagningsplatser under nästa budgetår beräknas under utbildningshuvudtiteln. Därmed beräknas 3 048 intagningsplatser finnas disponibla under nästa budgetår.

Statens kostnader under de senaste budgetåren samt anslagen för innevarande och nästa budgetår framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	Driftbidrag	Anordnings-bidrag	Familjedaghem	Summa
1964/65	17,7	3,2	–	20,9
1970/71	77,0	54,4	23,0	154,4
1972/73	216,0	70,0	38,0	324,0
1973/74	303,0	100,0	82,0	485,0
1974/75	413,0	120,0	90,0	623,0
1975/76	605,0	100,0	150,0	855,0

Socialstyrelsen bedriver ett omfattande utvecklingsarbete och försöksverksamhet inom förskoleområdet i anslutning till de reformer som beslutats under den senaste tiden. Försöksverksamheten avser bl. a. utformningen av verksamheten inom den allmänna förskolan och daghemmen, utbyggnadsplanering samt den uppsökande verksamheten för barn med särskilda behov av stöd och stimulans.

En särskild arbetsgrupp, barnomsorgsgruppen, har i uppdrag att i anslutning till nämnda försöksverksamhet närmare utreda formerna för den uppsökande verksamheten för förskolebarnen och frågan om ansvaret för de handikappade barnens förskoleverksamhet. Barnomsorgsgruppen har också fått i uppdrag att göra en övergripande utredning rörande föräldrautbildning. Arbetsgruppen väntas redovisa en del av sitt uppdrag under år 1975.

Barnstugeutredningen har i betänkandet Barns fritid (SOU 1974:42) föreslagit en ny form av fritidsverksamhet för barn i åldern 7–12 år. Enligt förslaget skall basen för fritidsverksamheten vara ett utvidgat fritidshem, där verksamheten för de inskrivna barnen kombineras med en öppen fritidsverksamhet för både inskrivna barn och andra barn i bostadsområdet. Inskrivna i fritidshemmet skall vara de barn som har behov av heldagsomsorg, dvs. barn som har förvärvsarbetande föräldrar eller barn med särskilda behov. Den öppna fritidsverksamheten skall bedrivas under medverkan av föreningslivet i kommunen. Utredningen föreslår att varje kommun skall upprätta en fritidsplan på liknande sätt som redan införts i fråga om förskoleverksamheten. Socialstyrelsen har i juli 1974 fått i uppdrag att starta en försöksverksamhet vars syfte är att praktiskt pröva en del av utredningens förslag. Remissbehandlingen av utredningens betänkande har nyligen avslutats och beredningen av hithörande frågor pågår f. n. inom socialdepartementet.

I detta sammanhang bör även nämnas de särskilda insatser som gjorts för att få till stånd en barnvänligare boendemiljö. Sammanlagt har hittills 45 milj. kr. anvisats för bidrag till kommuner och bostadsföretag för åtgärder som syftar till att göra befintliga bostads- och fritidsområden mera barnvänliga och stimulerande för ungdomsaktiviteter. Fortsatta insatser på detta viktiga område kommer att ske med särskilda bidrag för miljöförbättrande åtgärder i befintliga bostadsområden. Medel härför har på anmälan av chefen för bostadsdepartementet beräknats inom ramen för bostadslångivningen.

Barnstugeutredningen kommer i sitt fortsatta arbete att utreda vissa utbildningsfrågor för personal i förskolor och fritidshem. Genom tilläggsdirektiv har utredningen vidare fått i uppdrag att göra en allsidig översyn av formerna för en organiserad sommarbarnsverksamhet. Översynen skall bl. a. syfta till en närmare samordning av koloniverksamheten dels med den lokala kommunala fritidsverksamheten för barn och ungdom, dels med den verksamhet som i olika former bedrivs av ungdomsorganisationer.

Barnmiljöutredningen har till uppgift att belysa de långsiktiga förändringarna i barnens levnadsförhållanden. Inom utredningen görs en analys över barnens levnadsförhållanden och pågående förändringar av dessa. Redovisningen av utredningens resultat, som väntas föreligga redan första halvåret 1975, skall ge underlag för en bred åtgärdsinriktad diskussion när det gäller barnens uppväxtmiljö.

D 1. Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst

1973/74	Utgift	332 281 519[1]
1974/75	Anslag	390 000 000[1]
1975/76	Förslag	420 000 000

[1] Anslaget Bidrag till social hemhjälp.

Från anslaget utgår statsbidrag till kommunernas kostnader för social hemhjälp samt färdtjänst för handikappade.

Statsbidraget till den sociala hemhjälpen utgår med 35 % av kommunernas bruttokostnader för hemvårdare, hemsamariter, barnvårdare och därmed jämförlig personal, som har till huvudsaklig uppgift att hjälpa åldringar, handikappade och barnfamiljer som bor i egna bostäder. Samma bidrag utgår också för vissa särskilda kostnader som avser hår- och fotvård, badservice, matdistribution, snöröjning samt hemhjälpsledare. Statsbidrag enligt samma grunder utgår även för kommuns kostnader för bidrag till enskild sammanslutning, som bedriver social hemhjälpsverksamhet.

Statsbidraget till färdtjänsten för handikappade utgår med 35 % av kommunernas driftkostnader brutto för verksamheten, inberäknat kost-

naderna för den arbetsledande personalen. Kostnader för resor som sker i anslutning till den allmänna förskolan, grundskolan eller gymnasieskolan inräknas inte i bidragsunderlaget.

Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1964:427) om statsbidrag till social hemhjälp (ändrad senast 1974:841) och i kungörelsen (1974:840) om statsbidrag till färdtjänst. Statsbidragen till hemhjälp och färdtjänst utbetalas för kalenderår i efterskott. Anslaget för budgetåret 1975/76 avser alltså bidrag till verksamheten under kalenderåret 1975.

Socialstyrelsen

Styrelsen räknar med en fortsatt ökning av den sociala hemhjälpsverksamheten.

Föredraganden

1974 års riksdag har nyligen på regeringens förslag beslutat om nya regler för statsbidragen till kommunernas sociala hemhjälp, färdtjänst för handikappade och familjedaghem (prop. 1974:141, SoU 1974:41 rskr 1974:345). Beslutet innebär att ett nytt statsbidrag införs till kommunernas färdtjänst för handikappade. Bidrag skall utgå med 35 % av kommunens driftkostnader brutto för färdtjänsten.

Även beträffande den sociala hemhjälpen innebär beslutet att statsbidrag utgår med 35 % av kommunernas bruttokostnader. Bidragsunderlaget för den sociala hemhjälpen har vidare utvidgats så att statsbidrag utgår också för vissa särskilda kostnader som avser hår- och fotvård, badservice, matdistribution, snöröjning samt hemhjälpsledare.

De nya bidragsreglerna gäller fr. o. m. den 1 januari 1975. Med beaktande härav beräknar jag kostnaderna under anslaget för nästa budgetår till 420 milj. kr., varav 380 milj. kr. för social hemhjälp och 40 milj. kr. för färdtjänst.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 420 000 000 kr.

D 2. Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem

1973/74	Utgift	77 115 769[1]	Reservation	52 073 077[1]
1974/75	Anslag	120 000 000		
1975/76	Förslag	100 000 000		

[1] Anslaget Bidrag till anordnande av barnstugor.

Från anslaget utgår statsbidrag till anordnande av förskolor (daghem och deltidsgrupper) och fritidshem. Statsbidraget utgår med högst 6 000 kr. per plats för nybyggnad, om- eller tillbyggnad eller inköp av byggnad

för daghem eller fritidshem, som anordnas så att lokalen kan användas för omvårdnad under hela dagen eller i varje fall minst fem timmar per barn och dag. Bidrag för anordnande av förskolelokaler som utnyttjas enbart för deltidsgrupper utgår med 3 000 kr. per plats. Förskott med 90 % av beviljat anordningsbidrag kan betalas ut när byggnadsarbetena påbörjats. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1973:1207) om statsbidrag till förskolor och fritidshem.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen beräknar med hänsyn till befintlig reservation anslagsbehovet för nästa budgetår till 56 milj. kr.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i inledningen till detta avsnitt föreslår jag en höjning av det gällande anordningsbidraget till daghem och fritidshem från 6 000 kr. till 7 500 kr. per plats. För att underlätta en fortlöpande utbyggnad av verksamheten bör det nya bidragsbeloppet ges giltighet från den 1 januari i år.

Med ledning av kommunernas utbyggnadsplaner och med beaktande av de föreslagna nya statsbidragshöjningarna bör man kunna räkna med att sammanlagt 28 000–30 000 nya daghems- och fritidshemsplatser kommer att påbörjas under innevarande och nästa budgetår. Jag beräknar anslagsbehovet för statsbidragen till anordnande av daghem, fritidshem och deltidsgrupper för budgetåret 1975/76 till sammanlagt 100 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade grunderna för statsbidrag till anordnande av förskolor och fritidshem,
2. till *Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.

D 3. Bidrag till driften av förskolor och fritidshem

1973/74	Utgift	265 758 604[1]
1974/75	Anslag	413 000 000
1975/76	Förslag	605 000 000

[1] Anslaget Bidrag till driften av barnstugor.

Från anslaget utgår statsbidrag till driften av daghem, fritidshem och deltidsgrupper. Driftbidrag utgår f. n. med 6 500 kr. per år och plats i daghem för barn under skolåldern, där minst två tredjedelar av antalet platser utnyttjas minst fem timmar per barn och dag. För fritidshem för barn i skolåldern utgår f. n. driftbidrag med 3 250 kr. per år och plats för

sådana platser som hålls öppna under minst fem timmar per dag. Statsbidrag till deltidsgrupper utgår med 1 200 kr. per barn och år för det ökade antal sexåringar som är inskrivna i förskolan i förhållande till platsantalet i maj 1973. Till kommuner som i maj 1973 kunde anvisa plats till samtliga sexåringar utgår bidraget för det antal inskrivna sexåringar som överstiger 90 % av antalet sexåringar i kommunen. Samma bidrag utgår för fyra- och femåringar som bereds förskoleverksamhet i deltidsgrupper på grund av särskilda behov av stöd och stimulans, dock för högst 10 % av antalet fyra- och femåringar i kommunen.

Driftbidrag utbetalas i efterskott för budgetår. Förskott kan utgå med högst hälften av beräknat bidrag för budgetåret. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1973:1207) om statsbidrag till förskolor och fritidshem.

Från anslaget avses för nästa budgetår också utgå statsbidrag till förskolor, skolhem och hemundervisning för döva och hörselskadade barn i förskoleåldern. Medel för dessa bidrag har för innevarande budgetår anvisats under åttonde huvudtiteln. Statsbidrag utgår i efterskott med 2 000 kr. för varje barn som fått undervisning vid förskola, samt därutöver med 1 000 kr. för varje barn som också vistats på skolhem eller annars genom huvudmannens försorg fått vård och underhåll. Vidare utgår statsbidrag med 1 000 kr. för varje barn som – utan att ha varit inskrivet vid förskola – under redovisningsåret fått regelbunden hemundervisning. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1956:252) angående statsbidrag till förskolor, skolhem och hemundervisning för döva och hörselskadade barn (omtryckt 1962:458, ändrad 1967:820). Utöver vad som följer av nämnda kungörelse kan efter prövning i varje enskilt fall bidrag utgå till personell assistans inom förskoleverksamheten åt synskadade barn inom en kostnadsram av 100 000 kr. för budgetåret 1974/75.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen beräknar medelsbehovet för driftbidrag till daghem, fritidshem och deltidsgrupper enligt gällande bidragsgrunder till 572 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Styrelsen föreslår liksom tidigare att statsbidrag efter särskild prövning skall kunna utgå till extrakostnader för skjutsar i samband med verksamhet i deltidsgrupp. Styrelsen föreslår vidare att 2 milj. kr. anvisas för fortsatt utbildningskomplettering för förskolans personal m. m.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen beräknar medelsbehovet för bidrag till förskoleverksamhet m. m. för vissa handikappade barn till 1,2 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Statsbidragen till daghem och fritidshem ökades kraftigt den 1 juli 1974. Driftbidraget till daghem höjdes då från 5 000 kr. till 6 500 kr. per plats och år. Driftbidraget till fritidshem höjdes samtidigt från 2 500 kr. till 3 250 kr. per plats och år. Denna höjning har, tillsammans med den temporära fördubbling av de statliga anordningsbidragen som i form av en konjunkturpolitisk åtgärd beslutades vid 1973 års höstriksdag, bidragit till en ökad utbyggnad under år 1974 av antalet daghems- och fritidshemsplatser.

För att ge kommunerna möjlighet att genomföra en fortsatt snabb utbyggnad av daghems- och fritidshemsverksamheten förordar jag nu en ytterligare höjning av driftbidragen den 1 juli 1975. Bidraget till daghem bör då höjas med 1 000 kr. till 7 500 kr. per plats och år. Bidraget till fritidshem bör samtidigt höjas med 500 kr. till 3 750 kr. per plats och år. Statens kostnader för bidragshöjningen kan beräknas till 90 milj. kr. för helt år. Anslagsbehovet för driftbidragen till daghem och fritidshem under nästa budgetår beräknar jag till ca 565 milj. kr.

Fr. o. m. den 1 januari 1975 utgår också statsbidrag till driften av deltidsgrupper. Anslagsbehovet härför beräknar jag till ca 37 milj. kr. för nästa budgetår. I likhet med innevarande budgetår har jag vidare under anslaget beräknat 2 milj. kr. för viss fortbildning av förskolans personal.

Jag har vidare beräknat medel i enlighet med skolöverstyrelsens förslag för bidrag till förskoleverksamhet m. m. för vissa handikappade barn. Medel för detta ändamål har tidigare redovisats under åttonde huvudtiteln men bör för nästa budgetår tas upp under förevarande anslag.

Jag beräknar det sammanlagda anslagsbehovet för nästa budgetår till 605 milj. kr. I förhållande till innevarande budgetår innebär det en ökning med 192 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade grunderna för statsbidrag till driften av förskolor och fritidshem,
2. till *Bidrag till driften av förskolor och fritidshem* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 605 000 000 kr.

D 4. Bidrag till kommunala familjedaghem

1973/74	Utgift	91 140 440
1974/75	Anslag	90 000 000
1975/76	Förslag	150 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till kostnader för kommunala familjedaghem. Statsbidrag utgår med 35 % av kommunens bruttokostnader för lön, sociala förmåner och omkostnadsersättning åt dagbarnvårdare. Samma bidrag utgår också för kommunens kostnader för föreskrivna hälsokontroller av dagbarnvårdare och dennes familj.

Statsbidrag betalas ut i efterskott för kalenderår. Anslaget för

budgetåret 1975/76 avser alltså bidrag till verksamheten under kalenderåret 1975. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1968:236) om statsbidrag till kommunal familjedaghemsverksamhet (ändrad senast 1974:842).

Socialstyrelsen

Socialstyrelsern räknar med att antalet platser i kommunala familjedaghem kommer att öka med ca 3 000 per år.

Föredraganden

Som tidigare nämnts har 1974 års riksdag nyligen fattat beslut om nya regler för bl. a. statsbidragen till kommunernas familjedaghemsverksamhet (prop. 1974:141, SoU 1974:41, rskr 1974:345). Beslutet innebär att statsbidrag skall utgå med 35 % av kommunernas bruttokostnader för verksamheten inkl. omkostnadsersättning. Den tidigare kvotregeln i bidragssystemet slopades samtidigt.

De nya bidragsreglerna gäller fr. o. m. den 1 januari 1975. Med beaktande härav beräknar jag anslagsbehovet för nästa budgetår till 150 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunala familjedaghem* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 000 kr.

D 5. Bidrag till ferievistelse för barn

1973/74	Utgift	3 323 700
1974/75	Anslag	4 000 000
1975/76	Förslag	4 000 000

Statsbidrag utgår till kommun med 100 kr. för varje barn under 15 år, som av kommun eller genom kommuns förmedling under året beretts vistelse på barnkoloni eller i feriehem. För barn, som är handikappat eller sjukt, utgör bidraget 200 kr. Bidrag utgår för kalenderår i efterskott. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1967:473) om statsbidrag till ferievistelse för barn.

Socialstyrelsen

För budgetåret 1973/74 utgick bidrag avseende 14 600 barn som vistats på koloni och 17 875 barn som vistats i feriehem. Antalet barn som vistats på koloni har minskat under senare år. Antalet barn i feriehem, som tidigare ökat något, visar också en minskning.

Kostnaderna för verksamheten har ökat under senare år. Med hänsyn härtill föreslår socialstyrelsen att bidragsbeloppen höjs till 125 kr. per

barn som vistats på barnkoloni eller i feriehem. För handikappat eller sjukt barn föreslår styrelsen en höjning till 250 kr.

Föredraganden

1968 års barnstugeutredning har genom tilläggsdirektiv fått i uppdrag att göra en översyn av den organiserade sommarbarnsverksamhetens mål och innehåll. Med hänsyn härtill bör de nuvarande bidragsgrunderna inte ändras.

Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till ferievistelse för barn* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

D 6. Bidrag till semesterhem m. m.

1973/74	Utgift	1 715 490
1974/75	Anslag	1 800 000
1975/76	Förslag	1 800 000

Statsbidrag till driften av semesterhem utgår till semesterhemsanordnare med 4 kr. per dag och plats som utnyttjas av personer, som med hänsyn till sina sociala och ekonomiska förhållanden anses behöva hjälp för att få tillfälle till vila och rekreation. Statsbidrag betalas ut av socialstyrelsen i efterskott för kalenderår. Förskott kan utgå med högst tre fjärdedelar av det beräknade bidragsbeloppet för kalenderår.

Statsbidrag utgår även för resor till semesterhem eller resor i samband med annan form av semestervistelse. Socialstyrelsen fördelar därvid för detta ändamål avsedda medel mellan semesterhemsnämnderna i landstingsområdena varefter det ankommer på dessa nämnder att bevilja och betala ut resebidragen. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1967:472) om statsbidrag till driften av semesterhem m. m. (ändrad senast 1969:782). I brev 1974-04-26 har socialstyrelsen bemyndigats att av anslaget för budgetåret 1974/75 disponera 1,1 milj. kr. för resebidrag i samband med semestervistelse under år 1975.

Socialstyrelsen

År 1973 söktes statsbidrag för ca 8 400 gäster vid semesterhem. Jämfört med föregående år innebär detta en minskning med ca 1 300 gäster. Styrelsen framhåller att en översyn av bestämmelserna om resebidrag är angelägen. Styrelsen föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat 1,8 milj. kr.

Föredraganden

Jag biträder socialstyrelsens förslag till medelsberäkning för nästa budgetår. Med hänsyn till kommunalekonomiska utredningens arbete är jag inte beredd förorda någon särskild översyn av de nuvarande bidragsbestämmelserna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till semesterhem m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 800 000 kr.

E. Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.

Den sjukvårdspolitiska målsättningen har i allt högre grad inriktats på att få till stånd en förändrad struktur av den svenska sjukvården. Den viktigaste utvecklingslinjen är att bygga ut den öppna decentraliserade sjukvården och långtidssjukvården. En ökad integration av organisation och insatser kännetecknar också den pågående utvecklingen inom såväl hälso- och sjukvården som socialvården liksom mellan dessa båda verksamhetsområden. Utgångspunkten för detta arbete är att förebyggande insatser och social omvårdnad bör grundas på en helhetssyn.

Socialutredningen har lagt fram ett principbetänkande (SOU 1974:39) Socialvården, mål och medel. Utredningens betänkande är nu föremål för en omfattande remissbehandling som avslutas inom kort. På grundval av principbetänkandet och de synpunkter som kommer fram vid remissbehandlingen skall utredningen därefter lägga fram förslag till utformningen av en helt ny socialvårdslag.

Inom hälso- och sjukvården kommer helhetssynen till uttryck framför allt i ökade insatser när det gäller medicinskt förebyggande åtgärder och i en kraftig utbyggnad av närhetsservicen i den decentraliserade öppna hälso- och sjukvården. Att på sikt möta befolkningens hälso- och sjukvårdsbehov enbart med en alltmer specialiserad sjukhusservice är sannolikt inte möjligt. Det framstår allt tydligare att problemen måste angripas genom åtgärder som skyddar individen i dennes totala miljö och genom primärt förebyggande åtgärder. Landstingsförbundets skrift Från sjukvårdspolitik till hälsopolitik utgör här ett värdefullt debattunderlag.

En betydande utbyggnad av den öppna sjukvården utanför sjukhus har nu kommit igång. Under åren 1973–1975 tillkommer närmare 100 läkarstationer och vårdcentraler. Samtidigt har läkarutbildningen kraftigt inriktats på allmänläkarna med hänsyn till deras ökade betydelse i den framtida hälso- och sjukvården. Genom den ändring av sjukvårdslagstiftningen, som trädde i kraft den 1 januari 1973, har sjukvårdshuvudmännen också fått de formella förutsättningarna att föra ut mer kvalificerade vårduppgifter till den öppna sjukvården. Större och välutrustade öppenvårdsenheter kan därmed skapas och erbjuda både allmänläkarvård och viss specialistvård ute i läkardistrikten. Det är viktigt att här också få till stånd en ökad samverkan mellan hälso- och sjukvården och socialvården för att kunna förverkliga den sociala helhetssynen. I socialstyrelsens strukturprogram Hälso- och sjukvården inför 80-talet – som nu remissbehandlats och inom kort kommer att redovisas – har sjukvårdsorganisationen utformats på sådant sätt att de mänskliga kontakterna mellan patienter och sjukvården underlättas samt att kontinuiteten mellan patient och läkare så långt som möjligt kan upprätthållas. Genom en utbyggnad av primärvården, som bör omfatta hälsovård och all sjukvård som kan bedrivas utanför sjukhus, bedöms mer än fyra femtedelar av de problem som för människan i kontakt med sjukvården kunna klaras i närheten av patientens egen miljö. Härigenom skall också en kontinuitet

i vården kunna tillgodoses. För den specialiserade medicinska verksamheten skall primärvården kunna repliera på länssjukvårdens och regionsjukvårdens resurser.

Den pågående befolkningsutvecklingen med ett ökat antal äldre ställer nya krav på samhällsinsatser inom långtidssjukvården. Detta nödvändiggör en omstrukturering av den nuvarande vårdorganisationen för långtidssjukvården från en tidigare i huvudsak sjukhusanknuten verksamhet till en primärvårdsförankrad omvårdnad så nära den långtidssjukes egen hemmiljö som möjligt. Detta medför i fråga om nya vårdplatser en prioritering av sjukhem för god personlig omvårdnad och av hemsjukvården. Även inom det psykiatriska vårdområdet sker en utveckling mot öppna vårdformer. En minskning av vårdplatserna på lasarett för psykiatrisk vård kan märkas i sjukvårdshuvudmännens planer.

Jag vill i detta sammanhang erinra om de viktiga ändringar i sjukförsäkringslagstiftningen som trätt i kraft den 1 januari i år i enlighet med förslag i prop. 1974:104 (SfU 1974:23, rskr 1974:260). Genom nya ersättningsregler för den läkarvård som lämnas av privatpraktiserande läkare ökas samhällets inflytande över privatläkarvården samtidigt som försäkringsskyddet för patienterna förstärks. De privatpraktiserande läkarnas verksamhet knyts genom det nya sjukförsäkringssystemet närmare samman med den av samhället organiserade sjukvården. Med en bindande taxa för de till sjukförsäkringen anslutna läkarna blir det nu möjligt att inom praktiskt taget hela den öppna sjukvården erhålla läkarvård till en i förväg bestämd patientavgift.

Försöksverksamhet med nya arbetsformer för samverkan mellan socialvård och hälso- och sjukvård pågår på flera håll. Socialstyrelsen fick år 1971 i uppdrag att bedriva försöksverksamhet med social samverkan. Försöksverksamhetens målsättning är att finna lämpliga former för en organiserad och systematiskt bedriven social samverkan mellan olika myndigheter och organ. Samverkan gäller tre huvudområden, nämligen planering, behandling och information till allmänheten. Försöksverksamhet har bedrivits i Falun och en preliminär rapport har avgivits. En liknande verksamhet pågår nu i Ljusdal och Linköping. Försöksverksamhet med främst samordnad hälso- och sjukvård, socialvård och skolans elevvård pågår vidare i Tierp i samarbete med Tierps kommun, Uppsala läns landsting, socialmedicinska institutionen vid Uppsala universitet, socialhögskolan i Stockholm och sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri). Ett annat exempel kan hämtas från Skaraborgs län, där landstinget i samverkan med kommunerna planmässigt börjat bygga upp en vårdorganisation efter nya riktlinjer. Målsättningen är att skapa en långtgående integration dels inom hälso- och sjukvårdsorganisationen, dels mellan denna organisation samt den primärkommunala socialvården och övriga organ, främst apotek, försäkringskassa och arbetsvård. Som centrum för den integrerade hälso-, sjuk- och socialvårdsorganisationen skall i princip finnas en vårdcentral i varje kommun. Det finns också anledning att erinra om det betydelsefulla forsknings- och utvecklingsarbete som sedan flera år bedrivs vid läkar-

stationen i Dalby, där en integration med socialvården nu också genomförs.

Den genomförda reformeringen av läkarutbildningen och det läkarfördelningsprogram för åren 1973–1977 som utarbetats av socialstyrelsen på uppdrag av socialdepartementets sjukvårdsdelegation möjliggör en stark prioritering av den offentliga öppna läkarvården tillsammans med långtidssjukvården och psykiatrin. I anslutning till den av chefen för arbetsmarknadsdepartementet förra året tillkallade sysselsättningsutredningen har socialdepartementets sjukvårdsdelegation tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta material som underlag för alternativa bedömningar av personalbehovet inom hela hälso-, sjuk- och socialvårdssektorn under den närmaste tioårsperioden. Arbetsgruppens första rapport, som beräknas föreligga inom kort, kommer att omfatta hithörande frågor beträffande långtidssjukvården och barnomsorgen. Inom ramen för det fastställda läkarfördelningsprogrammet (LP 77) har vidare kompletterande utredningar påbörjats. Förberedelser har startats för ett nytt läkarfördelningsprogram för perioden 1975–1980 (LP 80) som skall redovisas för sjukvårdsdelegationen i juni detta år. Vidare görs på uppdrag av sjukvårdsdelegationen en utredning om möjligheterna att underlätta övergång för läkare verksamma inom specialiserad vård till allmänläkarvård. För att ytterligare öka rekryteringen av allmänläkare har socialstyrelsen tillsatt en arbetsgrupp med representanter för sjukvårdshuvudmännen och Sveriges läkarförbund.

Inrättandet av läkartjänster grundar sig på det av sjukvårdsdelegationen fastställda läkarfördelningsprogrammet. Genom den hittills begränsade tillgången på vidareutbildade läkare har socialstyrelsen tvingats till stor restriktivitet vid medgivande av tjänster inom vissa medicinska verksamhetsområden. Ett mål vid medgivande av tjänsterna är att åstadkomma en balanserad fördelning av läkarresurserna mellan landets sjukvårdsregioner och mellan sjukvårdsområden med jämförbar sjukvårdsstruktur. Utöver befolkningsunderlaget beaktar socialstyrelsen vid fördelningen av läkartjänster även sjukvårdsorganisationens uppbyggnad, glesbygdsförhållanden, regionsjukvårdsuppgifter, planmässig utbyggnad enligt framlagd sjukvårdsplan samt förhållanden vid enskilda sjukvårdsenheter.

Det pågående arbetet med att genomföra ett system med enhetligt uppbyggda sjukvårdsplaner, för vilket riktlinjerna har dragits upp av socialdepartementets sjukvårdsdelegation, har nu lett till att samtliga sjukvårdshuvudmän utarbetar sådana sjukvårdsplaner. Dessa planer beräknas bli redovisade till socialstyrelsen i början av detta år.

Som ett led i den pågående och planerade utbyggnaden av folktandvården har socialstyrelsen fått i uppdrag att genomföra ett system för tandläkarresursernas fördelning inom folktandvården. Målet härför är att åstadkomma en jämnare fördelning av de totala tandläkarresurserna i olika delar av landet. I enlighet med statsmakternas beslut i samband med den vid 1973 års riksdag beslutade tandvårdsreformen skall utgångspunkten för detta arbete vara att volymen privattandläkarvård skall hållas på oförändrad nivå. Riksförsäkringsverket har i samråd med

socialstyrelsen med stöd av gällande lagbestämmelser infört en reglerad etablering för privattandläkarvården. Syftet därmed är att hela nettotillskottet av nya tandläkare skall tillföras folktandvården.

Av det anförda framgår att socialstyrelsen har viktiga uppgifter i det pågående utvecklingsarbetet på hälso- och sjukvårdens och socialvårdens område. Inte minst det strukturprogram för hälso- och sjukvården som utarbetats av socialstyrelsen är enligt min mening av stor betydelse för den fortsatta utvecklingen. Inom socialstyrelsen har nyligen påbörjats en översyn av styrelsens verksamhetsformer och organisation för att bl. a. analysera och precisera de övergripande och mera långsiktiga målen för verksamheten.

Jag vill här också erinra om några för den framtida sjukvården betydelsefulla utredningar som nyligen tillsatts. Sålunda har under år 1974 mot bakgrund av utvecklingen inom sjukvården tillkallats särskilda sakkunniga för att utreda regionsjukvårdens innehåll och verksamhetsformer, regionindelningen samt frågan om samverkan inom och mellan sjukvårdsregionerna m. m. En annan utredning har tillsatts med uppgift att se över den nuvarande ansvarsnämndens verksamhet och reglerna för samhällets tillsyn över personalen inom hälso- och sjukvården. Utredningen skall även överväga åtgärder för att förbättra kontakterna mellan de för vården ansvariga och patienterna och för att stärka patienternas rättssäkerhet och integritet. Helt nyligen har också tillsatts en utredning för att allsidigt belysa de viktiga frågor av olika slag som är förbundna med sjukvård i livets slutskede. Den grundläggande utgångspunkten för utredningens arbete är att varje patient skall ges den behandling som hans tillstånd fordrar och som överensstämmer med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Jag vill i detta sammanhang också nämna att socialstyrelsen överlämnat ett förslag om kontroll av fabrikssteriliserade engångsartiklar för hälso- och sjukvårdsändamål. Över förslaget har yttrande avgivits av ett flertal myndigheter, organisationer m. m. Med hänsyn till vad som anförts vid remissbehandlingen kommer förslaget att överarbetas. Avsikten är att förslag i denna fråga därefter skall läggas fram i en särskild proposition under år 1975.

Centrala och regionala myndigheter m. m.

E 1. Socialstyrelsen

1973/74	Utgift	49 123 844
1974/75	Anslag	51 102 000
1975/76	Förslag	58 562 000

Socialstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör socialvård, hälso- och sjukvård samt läkemedelsförsörjning. Styrelsen

utgörs av generaldirektören och åtta särskilt förordnade ledamöter. Inom verket finns sex avdelningar, en för tandvård, social barna- och ungdomsvård m. m., en för långtidsvård, åldringsvård m. m., en för hälsovård, akutsjukvård, nykterhetsvård m. m., en planerings- och beredskapsavdelning, en administrativ avdelning samt en läkemedelsavdelning. Avdelningarna är i sin tur uppdelade på totalt 21 byråer. Läkemedelsavdelningen bekostas från anslaget E 12. Statlig läkemedelskontroll.

	1974/75[1]	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	243	+48	+6
Övrig personal	237	+11	−1
	480	+59	+5
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	36 625 000	+ 10 433 000	+ 4 420 000
Sjukvård	107 000	+ 43 000	+ 43 000
Reseersättningar	1 031 000	+ 381 000	+ 165 000
därav utomnordiska resor	(22 000)	(+ 64 000)	(+ 50 000)
Traktamenten åt vissa befattningshavare inom socialstyrelsen	105 000		
Lokalkostnader	5 717 000	+ 753 000	+ 753 000
Expenser			
a) expenser för eget behov	1 806 000	+ 1 062 000	+ 194 000
b) expenser för annat än eget behov	406 000	- 90 000	- 90 000
c) kostnader för flyttning av verket	–	+ 140 000	+ 125 000
Kostnader för redovisningscentral	688 000	+ 81 000	+ 71 000
Kontorsdrift m. m. i kvarteret Garnisonen	1 496 000	+ 1 149 000	+ 1 167 000
Databearbetning	1 055 000	+ 295 000	+ 185 000
Informationsverksamhet m. m.	1 746 000	+ 821 000	+ 259 000
Undersöknings- och informationsverksamhet rörande lekmaterial m. m.	496 000	+ 823 000	+ 150 000
Reglering av trafikskador	20 000	–	–
Anlagsprövning av vårdpersonal	129 000	– 80 000	– 80 000
Kurser för ledamöter i lokala företagsnämnder	63 000	+ 73 000	+ 30 000
Kostnader för patientförsäkring	–	–	+ 68 000
Summa utgifter	51 490 000	+ 15 884 000	+ 7 460 000
Inkomster			
Försäljning av publikationer	388 000	–	–
Nettoutgift	51 102 000	+ 15 884 000	+ 7 460 000

[1] Exkl. läkemedelsavdelningen.

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 6 581 000 kr., varav 1 242 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle medföra reduceringar över hela verket. Arbetsuppgifter skulle i vissa fall få helt åsidosättas och i en del fall få flyttas över till andra myndigheter.

3. Styrelsen föreslår att sammanlagt 19 tjänster förs över från sakanslag inom styrelsens verksamhetsområde till styrelsens löneanslag. (+ 1 224 000 kr.)

4. Styrelsen föreslår en delning av barnavårdsbyrån och en samtidig förstärkning med fem tjänster för intensifierat utvecklingsarbete inom förskoleområdet. För administration av försöksverksamheten med fritidsaktiviteter för barn behövs en byrådirektörstjänst. (+ 550 000 kr.)

5. Införandet av tandvårdsförsäkringen har inneburit en kraftig ökning av arbetsuppgifterna för tandvårdsbyrån. Styrelsen föreslår därför att tjänsten som specialföredragande tandläkare på halvtid omändras till en heltidstjänst. (+ 67 000 kr.)

6. På medicinal- och hälsovårdsbyrån krävs ytterligare insatser av kvalificerad arbetskraft, varför en byrådirektörstjänst bör inrättas. Samhällets starka engagemang inom miljövårdsområdet medför krav på en förstärkning av byrån med två byrådirektörer. Förskoleverksamhetens utbyggnad medför att byrån bör tillföras en föredragande läkare. För insatser inom det trafikmedicinska området behövs en halvtidstjänst som föredragande läkare. (+ 513 000 kr.)

7. För ärenden rörande sjuksköterskor och annan sjukvårdspersonals tjänstgöring i sluten kroppssjukvård behöver sjukhusbyrån en halvtidstjänst för en byrådirektör. För planerings- och utvecklingsarbete behöver byrån för psykiatrisk sjukvård förstärkas med en byrådirektörstjänst. Vidare föreslås en halvtidstjänst för psykolog. Nykterhetsvårdsbyrån bör tillföras en tjänst för utarbetande av riktlinjer för vård- och utbildningsfrågor. (+ 346 000 kr.)

8. Långtidsvårdsbyrån behöver förstärkning med en halvtidstjänst för sjuksköterska samt en heltidsföredragande läkare inom området medicinsk rehabilitering. För kvalificerade administrativa uppgifter begärs en byrådirektör. Byrån för omsorger om utvecklingsstörda behöver en tjänst för tillsyn av förskoleverksamheten för psykiskt utvecklingsstörda. För insatser inom åldringsvårds- och socialvårdsområdet behöver socialvårdsbyrån förstärkning med en avdelningsdirektör, två byrådirektörer och ett biträde. (+ 776 000 kr.)

9. Byrån för personal- och utbildningsplanering behöver en ny tjänst för handläggning av ärenden rörande läkares vidareutbildning. För övriga uppgifter behöver byrån två nya tjänster. Vårdplaneringsbyrån behöver två tjänster för utvärdering och dokumentation av försöksverksamheten beträffande samverkan mellan socialvård och hälso- och sjukvård. För bearbetning av registren om utvecklingsstörda barn m. m. föreslår styrel-

sen att statistikbyrån förstärks med en deltidsanställd medicinsk föredragande. Vid beredskapsplaneringsbyrån föreslås en tjänst för planering av försörjningen med förbrukningsartiklar för hälso- och sjukvården under kris- och krigsförhållanden. (+ 613 000 kr.)

10. På grund av den stora ansvällningen av arbetsuppgifter som ägt rum inom lagbyråverksamheten begärs ytterligare två tjänster. Byrån för kansli- och personalärenden behöver en tjänst för organisations- och rationaliseringsfrågor, en tjänst för intern personalutbildning och en tjänst för personalvårdsärenden. För nödvändig samordning mellan den personaladministrativa planeringen och verksamhetsplaneringen krävs en tjänst. Dessutom begär styrelsen 300 000 kr. för personalvårdande åtgärder. (+ 958 000 kr.)

11. Vid kameralbyrån begär styrelsen två tjänster bl. a. för utbildning inom system S samt en ny tjänst för handläggning av statsbidragsärenden inom socialvården. Vid byrån för information och internationellt samarbete föreslås två tjänster för redigering av socialstyrelsens skrifter. (+452 000 kr.)

12. För att styrelsen skall kunna anlita experter i erforderlig utsträckning och biträdeshjälp till dessa begärs en uppräkning av medelstilldelningen för ändamålet (+ 630 000 kr.)

Föredraganden

Vid riksdagens behandling av prop. 1972:5 med förslag till skadeståndslag m. m. framhölls bl. a. (LU 1972:10 s. 143–144) att Landstingsförbundet tillsammans med en arbetsgrupp från olika försäkringsbolag utredde möjligheterna att utforma en försäkring som tillgodoser behovet av ett förbättrat ekonomiskt skydd för patienter som skadas i samband med sjukvård. Riksdagen förutsatte, att staten med avseende på den statliga sjukvården skulle göra åtaganden som svarade mot det ersättningssystem som kunde komma att gälla beträffande vården inom den kommunala sektorn. Landstingsförbundet har nu slutfört nämnda utredning och på grundval därav rekommenderat landstingen att dels med början den 1 januari 1975 åta sig ett ersättningsansvar vid skada som drabbar patient i samband med den inom landstingskommunerna bedrivna hälso- och sjukvården, dels träffa avtal om patientförsäkring med ett för detta ändamål särskilt bildat försäkringskonsortium (Folksam, Länsförsäkringsbolagen, Skandia och Trygg-Hansa). Under hösten 1974 har samtliga landstingskommuner och de tre kommuner som står utanför landstingen anslutit sig till denna försäkring. Det är därför naturligt att motsvarande ersättningsansvar för behandlingsskada vid statliga sjukvårdsinrättningar m. m. genomförs från samma tidpunkt. De sjukvårdsinrättningar m. m. som här kan komma i fråga är främst karolinska sjukhuset och akademiska sjukhuset i Uppsala, men bl. a. även rättspsykiatriska stationer och kliniker, statens rättsläkarstationer, statens rättskemiska laboratorium samt viss klinisk odontologisk verksamhet vid tandläkarhögskolorna.

Karolinska sjukhuset och akademiska sjukhuset samt vissa andra institutioner omfattas av vederbörande landstingskommuns försäkringar. Mellan socialdepartementet och försäkringskonsortiet har förhandlingar förts om hur det vidgade ersättningsansvaret för behandlingsskada skall införas vid övriga statliga inrättningar med uppgifter inom hälso- och sjukvård. Dessa förhandlingar har resulterat i ett av Kungl. Maj:t den 13 december 1974 godkänt avtal av motsvarande innebörd som övriga sjukvårdshuvudmäns avtal. Avtalet innebär att staten skall erlägga en försäkringspremie om ca 68 000 kr. per år. Medel för ändamålet har jag beräknat under en ny anslagspost under detta anslag.

För att pröva svårbedömda eller tvistiga fall av behandlingsskador har inrättats en särskild skadenämnd. I enlighet med bestämmelserna för försäkringen har Kungl. Maj:t utsett ordförande och en ledamot som företrädare för allmänheten. Övriga ledamöter i nämnden utses av sjukvårdshuvudmännen och försäkringsgivarna.

Ökade krav beträffande förskolans utbyggnad och organisation ställs på socialstyrelsen som central tillsynsmyndighet för förskoleverksamheten (prop. 1973:136, SoU 1973:30, rskr 1973:372). Jag beräknar därför medel för en tjänst som föredragande i förskolepedagogiska frågor (4). Vidare föreslår jag att en tjänst som konsulent för handläggning av frågor angående rörelsehindrade barn och ungdomar förs över från karolinska sjukhusets anslag (3). Den allmänna tandvårdsförsäkringen och folktandvårdens planerade utbyggnad medför att tillsynsresurserna inom tandvårdsbyrån behöver förstärkas. Jag beräknar därför medel för tjänst som föredragande (tandläkare) mot avräkning av de medel som tidigare beräknats för en deltidsföredragande på halvtid (5). Utvecklingen under senare år inom miljövårdsområdet medför ökade krav på socialstyrelsen som tillsynsmyndighet över den allmänna hälsovården. Jag beräknar därför medel för ytterligare en tjänst som byrådirektör (6). De nya statsbidragsreglerna för kommunernas färdtjänst, hemhjälp och familjedaghem (prop. 1974:141, SoU 1974:41, rskr 1974:345) ställer ökade krav på insatser från socialstyrelsen. En förstärkning behövs därför med ytterligare en tjänst som byrådirektör och jag beräknar medel härför. Vidare beräknar jag medel för ytterligare en tjänst som byrådirektör för handläggning av ärenden rörande invandrare, bl. a. finska zigenare.

För bidrag till föreningen Adoptionscentrum beräknar jag 50 000 kr. Anslagsmedlen för lekmiljörådet bör vidare räknas upp med 150 000 kr. I enlighet med riksdagens uttalande (SoU 1974:5, rskr 1974:112) kommer medel för bidrag till Övervakarnas riksförbund att i sin helhet tas upp under justitiedepartementets huvudtitel.

Flyttningen till kontorshuset Garnisonen av socialstyrelsens verksamhet innebär ett visst minskat personalbehov för styrelsen. Jag har beaktat detta vid beräkningen av medelsbehovet.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 58 562 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialstyrelsen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 58 562 000 kr.

E 2. Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader

1973/74	Utgift	307 122
1974/75	Anslag	362 000
1975/76	Förslag	407 000

Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader har huvudsakligen till uppgift att pröva byggnadsritningar för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader. Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri) lämnar därvid biträde med den byggnadstekniska granskningen m. m. Nämndens verkställande tjänsteman är samtidigt chef för Spris byggnadsavdelning.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	2	–	–
Övrig personal	2	–	–
	4	–	–
Anslag			
1. Lönekostnader	306 000	+43 000	+43 000
2. Reseersättningar	8 000	+ 4 000	–
3. Lokalkostnader	34 000	+ 1 000	+ 1 000
4. Expenser	14 000	+ 7 000	+ 1 000
	362 000	+55 000	+45 000

Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader

Pris- och löneomräkning 47 000 kr., varav 11 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 407 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 407 000 kr.

E 3. Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut

1973/74	Utgift	6 350 000
1974/75	Anslag	6 500 000
1975/76	Förslag	7 700 000

Från anslaget utgår bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut (Spri). Institutet har till uppgift att främja, samordna och medverka i huvudmännens planerings- och rationaliseringsverksamhet inom hälso- och sjukvården samt socialvården. Huvudmän för institutet är staten och en särskild stiftelse, i vilken tills vidare ingår Landstingsförbundet och de två landstingsfria kommunerna Göteborg och Malmö (prop. 1967:68, SU 1967:105, rskr 1967:251).

Föredraganden

Den 28 juni 1974 godkände Kungl. Maj:t ett mellan staten och Stiftelsen för sjukvårdens och socialvårdens planering och rationalisering träffat avtal angående finansieringen av institutet för åren 1975–1977. Med utgångspunkt i att institutets verksamhet under dessa år totalt kostar 24,5 resp. 27,0 och 28,5 milj. kr. skall staten enligt överenskommelse med nämnda stiftelse under åren 1975–1977 svara för ett bidrag på 7,4 resp. 8,0 och 8,4 milj. kr. För nästa budgetår bör anvisas 7,7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 700 000 kr.

E 4. Länsläkarväsendet

1973/74	Utgift	6 847 024
1974/75	Anslag	9 190 000
1975/76	Förslag	9 420 000

Länsläkarorganisationen, som är underställd socialstyrelsen, har till huvudsaklig uppgift att som rådgivande och inspekterande organ främja den allmänna hälsovårdens utveckling. Vidare skall organisationen följa planeringen av den allmänna sjukvården och ha uppsikt över den öppna sjukvården samt tillsyn över vissa inrättningar och över personer, som yrkesmässigt utövar hälso- och sjukvårdande verksamhet. I organisationen ingår länsläkare, biträdande länsläkare och länshälsovårdskonsulenter.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Länsläkare	25	–	–
Bitr. länsläkare	15	–	–
Länshälsovårdskonsulenter	24	+ 4	–
Provinsialläkare	2	–	– 2
	66	+ 4	– 2
Anslag			
Lönekostnader	7 972 000	+ 857 000	+ 165 000
Sjukvård	12 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	612 000	+ 78 000	+ 28 000
Lokalkostnader	534 000	+ 30 000	+ 30 000
Ersättning för kemiska analyser m. m.	5 000	+ 5 000	+ 5 000
Expenser, apparat- och instrumentutrustning	50 000	–	–
Ersättning för vissa läkarundersökningar enligt arbetarskyddslagen	5 000	–	–
	9 190 000	+ 972 000	+ 230 000

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 654 000 kr., varav 248 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för länsläkarorganisationens del en reducering med fyra biträdande länsläkare vilket innebär att mindre tid kan ägnas åt uppgifterna inom de olika programmen.

3. För att förbättra möjligheterna för länsläkarorganisationen att bedriva sin verksamhet behövs fyra tjänster för länshälsovårdskonsulenter med placering i Stockholms, Kristianstads, Malmöhus och Älvsborgs län (+ 414 000 kr.).

4. Medel behövs för kemiska analyser och databehandling i samband med expertutredningar (+ 5 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 9 420 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Länsläkarväsendet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 420 000 kr.

E 5. Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder

1973/74	Utgift	8 634 060
1974/75	Anslag	9 638 000
1975/76	Förslag	10 784 000

Socialvårdskonsulenterna, som är underställda socialstyrelsen, är 18 till antalet med var sitt verksamhetsområde. Två verksamhetsområden omfattar två län, övriga ett län. I konsulenternas arbetsuppgifter ingår bl. a. att biträda länsstyrelserna i frågor om socialhjälp och barnavård samt socialstyrelsen med viss tillsynsverksamhet. Vidare skall de bistå de sociala centralnämnderna m. fl. med råd och upplysningar.

Länsnykterhetsnämnderna har i likhet med de kommunala nykterhetsnämnderna och de sociala centralnämnderna till uppgift att övervaka nykterhetstillståndet och vidta åtgärder för dess förbättrande. Länsnykterhetsnämnderna verkar för en enhetlig tillämpning av bestämmelserna på området och skall i övrigt vägleda och bistå de kommunala nämnderna.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Konsulenter och assistenter	66	+ 6	–
Övrig personal	52	–	– 1
	118	+ 6	– 1
Anslag			
Lönekostnader	7 844 000	+ 1 709 000	+ 1 013 000
Sjukvård	15 000	+ 3 000	+ 1 000
Rescersättningar	576 000	+ 76 000	+ 28 000
Lokalkostnader	779 000	+ 95 000	+ 92 000
Expenser	424 000	+ 45 000	+ 12 000
	9 638 000	**+ 1 928 000**	**+ 1 146 000**

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 209 000 kr., varav 270 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär att organisationen skulle minskas med fem assistenttjänster jämte omkostnader, tillhopa 529 000 kr.

3. Ytterligare skrivpersonal behövs hos konsulenterna (+ 70 000 kr.).

4. För att minska arbetsbördan för de socialvårdskonsulenter vars verksamhetsområden omfattar två län behövs ytterligare sex konsulenter (+ 572 000 kr.).

Föredraganden

Socialvårdskonsulenternas, länsnykterhetsnämndernas och länsstyrelsernas barnavårdskonsulenters verksamhet skall fr. o. m. den 1 maj 1975 – inom ramen för befintlig organisation – samordnas i 17 län. I samband därmed överflyttas en tjänst som kansliskrivare till länsstyrelsen i Gotlands län. Det ankommer på regeringen att pröva frågan om en ytterligare samordning av den statliga regionala konsulentverksamheten. Utgångspunkten är därvid att en sådan samordning sker inom ramen för befintlig organisation.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 10 784 000 kr.

Vissa laboratorier m. m.

E 6. Statens strålskyddsinstitut

1973/74	Utgift	5 752 776
1974/75	Anslag	7 005 000
1975/76	Förslag	7 671 000

Statens strålskyddsinstitut är strålskyddsmyndighet enligt strålskyddslagen (1958:110). Institutet har vidare till uppgift att vara centralt samordnande organ för olika strålskyddsintressen i landet samt att stå till förfogande för arbeten inom sjukvård, undervisning och forskning vid karolinska sjukhuset.

Institutet leds av en styrelse. Denna utgörs av institutets föreståndare, tillika professor, samt sex andra särskilt förordnade ledamöter. Inom institutet finns fyra avdelningar, nämligen röntgenkontrollavdelningen, kärnfysikaliska avdelningen, avdelningen för strålskyddsmedicin samt avdelningen för klinisk radiofysik. Vidare finns inom institutet laboratorier för dosimetri och radioaktivitetsmätningar, en administrativ sektion, en sektion för informations- och undervisningsverksamhet samt en verkstad.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Strålskydds-institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	24	–	–
Övrig personal	56	–	–
	80	–	–

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Strålskydds-institutet	Föredraganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	5 417 000	+993 000	+918 000
Sjukvård	8 000	–	–
Reseersättningar	158 000	+ 15 800	+ 13 000
därav utrikes resor	(24 000)	(+ 3 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	1 080 000	–	–
Expenser	180 000	+ 18 000	+ 10 000
Kostnader för drift av stationer för mätning av joniserande strålning m. m.	38 000	+ 10 200	+ 10 000
Kostnader för vissa beredskapsfunktioner inom atomreaktorområdet	200 000	+ 20 000	+ 17 000
Övriga utgifter	358 000	+ 65 900	+ 28 000
därav inköp och underhåll av inventarier och instrument	(203 000)	(+ 20 300)	(+ 13 000)
Summa utgifter	7 439 000	+1 122 900	+996 000
Uppbördsmedel			
Inkomst av strålskyddsverksamhet m. m.	234 000	–	–
Ersättning för kostnader för beredskapsfunktioner inom atomreaktorområdet	200 000	–	–
Avgift för koncession för uppförande eller innehav av energiproducerande reaktor	–	+330 000	+330 000
Nettoutgift	7 005 000	+792 900	+666 000

Statens strålskyddsinstitut

1. Pris- och löneomräkning 717 479 kr., varav 179 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle i första hand innebära en reducering med ca fem tjänster på i huvudsak röntgenkontrollavdelningen och kärnfysikaliska avdelningen. Konsekvenserna av en sådan reducering blir dock att institutet inte kan fullgöra sina strålskyddsuppgifter på ett tillnärmelsevis godtagbart sätt.

3. I avvaktan på resultatet av statskontorets utredning angående institutets framtida organisation och arbetsuppgifter behöver institutet extra medel för vissa personalförstärkningar. Vid avdelningen för klinisk radiofysik behövs minst en fysiker för medverkan vid planering och genomförande av strålbehandlingar vid karolinska sjukhuset. Vidare behövs personalförstärkningar för att kunna möta ökade krav på institutets tjänster rörande dels den kraftiga utbyggnaden av kärnkraften, dels

undersökningar av människans strålmiljö. Dessutom begär institutet ökade resurser för att – i avvaktan på slutligt ställningstagande till en nyligen avlämnad rapport angående icke-joniserande strålning – kunna lämna råd och upplysningar inom detta område till myndigheter, företag m. fl. (+ 375 000 kr.)

4. Institutet behöver medel för att ersätta en tjänstebil (+ 30 000 kr.).

Föredraganden

Statskontoret har den 7 februari 1974 fått i uppdrag att göra en översyn av strålskyddsinstitutets arbetsuppgifter och organisation. I avvaktan på resultatet av denna översyn har strålskyddsinstitutet inte begärt några nya tjänster eller ytterligare utrustning men däremot ökade medel för tillfällig personal.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 7 671 000 kr. Jag har därvid beräknat 300 000 kr. som extra medel för anlitande av konsulter och extra personal. I beloppet ingår 75 000 kr. för att institutet, i avvaktan på slutligt ställningstagande till en nyligen avlämnad rapport angående icke-joniserande strålning, skall kunna ge viss service inom detta område till myndigheter, företag m. fl.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens strålskyddsinstitut* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 671 000 kr.

E 7–11. Statens bakteriologiska laboratorium

Statens bakteriologiska laboratorium (SBL) är i samverkan med socialstyrelsen landets centrala organ för epidemiologiskt befolkningsskydd.

Dess dominerande uppgift består i att förebygga infektionssjukdomar, speciellt epidemiska, och i detta syfte utför laboratoriet diagnostik, framställer bakteriologiska preparat och utövar epidemiologisk övervakning. En speciell gren av verksamheten är upprätthållandet av civil och militär beredskap mot epidemier.

SBL leds av en styrelse och under denna av en föreståndare. Laboratoriet är organiserat på åtta avdelningar, nämligen bakteriologiska avdelningen, virologiska avdelningen, immunologiska avdelningen, produktionsavdelningen, epidemiologiska avdelningen, kemiska avdelningen, tekniska avdelningen och ekonomiavdelningen. En självständig parasitologisk sektion är direkt underställd föreståndaren.

Den 1 juli 1974 fanns vid SBL 569 tjänster, varav sju professorer (motsvarande), 13 laboratorer, 31 laboratorieläkare, förste mikrobiologer, förste kemister och mikrobiologer, tre veterinärer samt 23 ingenjörer, laboratorieingenjörer och forskningsingenjörer. Till den administrativa personalen hör bl. a. en ekonomidirektör, tre avdelningsdirektörer och fyra byrådirektörer.

SBL har de senaste åren fått anslag i programtermer. Följande programindelning gäller.

1. Programmet *Diagnostiska undersökningar* omfattar diagnostiska undersökningar av prov från människa samt från läkemedel, livsmedel, vatten eller annat material. I programmet ingår även forsknings- och utvecklingsarbete för att utveckla och rationalisera metoder för diagnostiska undersökningar.

2. Programmet *Preparatförsörjning* innefattar tillhandahållande av bakteriologiska preparat (vacciner, immunglobuliner m. fl.) och vissa hjälpprodukter för laboratoriearbete genom egen produktion eller inköp från annan tillverkare. Här ingår även leveranser till civila och militära beredskapslager. Programmet innefattar även forsknings- och utvecklingsarbete för produktutveckling och rationellare framställningsmetoder.

3. Programmet *Centrallaboratorieuppgifter* omfattar funktioner för bekämpning av och beredskap mot infektionssjukdomar, speciellt epidemiska. I uppgifterna ingår verifikation av epidemiologiskt viktiga diagnoser som smittkoppor, kolera m. fl., fagtypningar för att spåra smittkällor, introduktion, standardisering och utprovning av nya metoder, framställning och standardisering av laboratoriereagens, konferenser för att främja enhetlighet i teknik och tolkning av diagnostiska undersökningar och för avancerad fortbildning.

4. Programmet *Försvarsmedicinsk verksamhet* omfattar utveckling av diagnostiska undersökningar resp. bakteriologiska preparat av betydelse för totalförsvaret.

5. Programmet *Epidemiologisk verksamhet* omfattar bevakning av epidemiläget i Sverige och utomlands, informations- och rådgivningsverksamhet av olika slag (inkl. undervisning), epidemiologiskt fältarbete vid utbrutna epidemier, utprövningar av nya vacciner samt undersökningar för att följa det immunologiska läget hos befolkningen mot vissa sjukdomar, t. ex. polio.

6. Programmet *Service till utomstående* omfattar service till karolinska institutets institution för virologi (lokalkostnader, substrat, diskgods, djur m. m.) och polisskolan i Solna (värme och varmvatten).

Medel för laboratoriets verksamhet anvisas under följande anslag:

Statens bakteriologiska laboratorium:	Uppdragsverksamhet
”	Driftbidrag
”	Centrallaboratorieuppgifter
”	Försvarsmedicinsk verksamhet
”	Utrustning

Epidemiberedskap m. m. (vissa anslagsposter).

Anslaget Uppdragsverksamhet är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 6. En mot komplementkostnaderna svarande del av intäkterna levereras in till särskild inkomsttitel på riksstaten. Kostnaderna för uppdragsverksamheten skall täckas genom

avgifter så att full kostnadstäckning för verksamheten som helhet i princip uppnås. Anslaget Driftbidrag är ett reservationsanslag från vilket utgår statens bidrag till kostnaderna för sådant forsknings- och utvecklingsarbete inom program 1 och 2 som inte kan täckas genom taxeinkomster. Anslaget Centrallaboratorieuppgifter är ett förslagsanslag som finansierar program 3. Anslaget Försvarsmedicinsk verksamhet är ett förslagsanslag som finansierar program 4. Utrustningsanslaget är ett reservationsanslag som skall finansiera laboratoriets investeringar i utrustning. Anslagsposterna under anslaget Epidemiberedskap står till SBL:s förfogande för epidemibekämpning och civil beredskapslagring av vaccin.

Anslaget Uppdragsverksamhet får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att tills vidare tillgodose behovet av rörelsekapital disponerar SBL en rörlig kredit i riksgäldskontoret på f. n. 7 milj. kr.

SBL

Mål och prioriteringsdiskussion

SBL:s verksamhet inriktas på att förebygga och bekämpa infektionssjukdomar, speciellt epidemiska, och att på riksplanet upprätthålla viss civil och militär beredskap för detta ändamål. SBL:s arbete gäller sjukdomar hos människa vilka kan påvisas eller påverkas med mikrobiologiska eller immunologiska metoder. Arbetsområdet omfattar inte bara epidemiska, veneriska och övriga smittsamma sjukdomar utan också reumatiska, allergiska och andra sjukdomstillstånd föranledda av immunologiska rubbningar utan känd infektiös orsak samt vissa ämnesomsättningssjukdomar.

För SBL:s uppdragsverksamhet gäller i princip att full kostnadstäckning för verksamheten i dess helhet skall uppnås, även om enskilda sektorer kan uppvisa över- eller underskott. Sådana över- eller underskott bör dock vara tillfälliga. Viss verksamhet som sammanhänger med SBL:s ställning som centrallaboratorium finansieras från särskilt anslag. Statens bidrag till SBL:s driftkostnader avser kostnader för sådant forsknings- och utvecklingsarbete som inte kan täckas genom taxeinkomster.

Vid prioritering måste programmet Centrallaboratorieuppgifter, samt det inom programmen Diagnostiska undersökningar och Preparatförsörjning ingående forsknings- och utvecklingsarbetet sättas främst. Centrallaboratorieuppgifterna är grunden för SBL:s viktigaste funktion: bekämpning av och beredskap mot infektionssjukdomar, speciellt epidemiska. De är också basen för SBL:s funktion som fackinstans till departement och socialstyrelsen i epidemiologiska och mikrobiologiska frågor.

Forsknings- och utvecklingsarbetet inom programmet Diagnostiska undersökningar tar bl. a. sikte på att förbättra diagnostiska metoder för odling och identifiering, öka kunskapen om dels sjukdomars uppkomst och utveckling i kroppen, dels antibiotikas verkningsmekanism, dels framställning av vacciner.

Forsknings- och utvecklingsarbetet omfattar även bl. a. områdena tumörvirologi, hepatit och utveckling av snabba och arbetsbesparande testmetoder samt immunologiska reaktioner vid bindvävssjukdomar (reumatiska sjukdomar m. fl.), lever- och sköldkörtelsjukdomar.

När det gäller programmet Preparatförsörjning syftar forsknings- och utvecklingsverksamheten till kvalitetsförbättring av nuvarande vaccinsortiment men också till att fortlöpande i fältprövningar undersöka egentillverkade samt importerade vacciners effektivitet.

E 7. Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet

1973/74	Utgift	–
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Uppdragsverksamheten omfattar tjänster och tillhandahållande av olika preparat till andra statliga myndigheter, enskilda kunder, kommuner och landsting samt en viss export av preparat. För undersökningar och preparat uppbär SBL ersättning enligt taxa som SBL fastställer efter samråd med riksrevisionsverket.

SBL

Produktion

Program 1. Diagnostiska undersökningar

Antalet diagnostiska undersökningar väntas under budgetåret 1974/75 uppgå till ca 505 000. Detta innebär ett oförändrat antal undersökningar jämfört med utfallet budgetåret 1973/74. Efter en markant ökning av diagnostiska undersökningar under budgetåren 1970/71–1971/72 har trenden brutits. Detta gäller även övriga mikrobiologiska laboratorier i landet. Antalet virologiska undersökningar har sjunkit kraftigt till följd av att diagnostik av serumhepatit fr. o. m. budgetåret 1972/73 delvis övertagits av landstingen.

Program 2. Preparatförsörjning

Utvecklingen inom programmet Preparatförsörjning framgår av följande sammanställning. Då något entydigt gemensamt begrepp för volym av de många olika preparaten och produkterna som ingår i programmet saknas har i stället försäljningsvärde (1 000-tal kr.) angivits.

	1971/72	1972/73	1973/74		1974/75
	Utfall	Utfall	Budget	Utfall	Budget
SBL-tillverkade preparat	11 037	11 090	13 150	14 635	18 190
Inköpta preparat	13 063	10 701	10 775	11 100	12 675
Hjälpprodukter	2 028	2 512	2 700	3 460	4 110
Summa	26 128	24 303	26 625	29 195	34 975

Produktionsvolymen av SBL-tillverkade preparat undergick inga väsentliga förändringar under budgetåret 1973/74.

En mer aktiv marknadsföring utvecklas successivt vid SBL. Denna omfattar såväl egentillverkade produkter som importerade. Bristen på lokaler utgör dock ett hinder för ökning av vissa delar av produktionen. En övergång till odling i större tankar har emellertid medfört ökad kapacitet inom den bakteriella vaccintillverkningen.

Inom delprogrammet *SBL-tillverkade preparat* torde den icke-reguljära försäljningen kunna öka till följd av att svenskt utvecklingsbistånd i framtiden till större del än f. n. skall avse varubistånd. SBL:s målsättning är likaså att vidga exportsektorn genom bearbetning av framför allt den nordiska marknaden i syfte att nå en mer kontinuerlig avsättning av vissa vacciner.

Delprogrammet *inköpta preparat* väntas expandera under prognosperioden. Genom att marknadsföringen av influensavaccin blir en årlig företeelse kommer variationerna från år till år av utfallet att bli mindre. Under epidemiår kommer givetvis extremvärden alltjämt att redovisas. Gammaglobulinförsäljningen väntas stagnera på grund av det minskande antalet utlandsresor, medan allergipreparaten däremot ökar kontinuerligt. Resultatmässigt har delprogrammet stor betydelse för SBL.

Inom delprogrammet *hjälpprodukter* är efterfrågan på substrat, blod, provtagningskärl m. m. förhållandevis stabil men väntas öka i takt med utbyggnaden av landets laboratorieväsende.

Taxepolitik

För uppdragsverksamheten eftersträvas i princip full kostnadstäckning. Varje tjänst eller produkt behöver dock inte helt bära sina kostnader. Huvudsaken är att kostnadstäckning för verksamheten som helhet uppnås. Det är på vissa områden där forsknings- och utvecklingsarbetet är särskilt omfattande inte möjligt att ta ut alla kostnader. Sådan verksamhet finansieras därför delvis med ett driftbidrag.

SBL:s officiella taxa betraktas som normgivande för andra laboratorier inom landet. Bidragskalkylering tillämpas t. ex. vid export av preparat och utförsäljning av restlager. I fråga om diagnostiska undersökningar har SBL möjlighet att medge rabatter eller bonus för större kunder eller för kvantitativt betydelsefulla prov.

Personal

	1972/73	1973/74	1974/75	Beräknat 1975/76
Laboratoriepersonal	284	283	289	296
Teknisk personal	45	46	48	49
Administrativ personal	95	96	96[1]	96
Ekonomipersonal	135	135	135	135
Summa	559	560	568	576

[1] Därav 59 vid ekonomiavdelningen.

SBL beräknar att personalresurserna för centrallaboratorieuppgifter behöver öka med sju tjänster samt att en ny tjänst behövs för det nya djurhuset.

Dessutom hemställs om extra-ordinariesättning av tre tjänster.

Resultatutveckling

Resultatutvecklingen för program 1 och 2 framgår av följande tabell.

	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74		1974/75		1975/76
	Utfall	Utfall	Utfall	Budget	Utfall	SBL petita	Rev. budget	SBL
Program 1 (exkl. central-laboratorie-uppgifter)								
Intäkter	11 255	14 066	15 314	16 300	16 513	17 236	15 910	17 840
Särkostnader	9 229	10 385	12 934	12 700	13 504	13 781	16 035	17 650
Täckningsbidrag	2 026	3 681	2 380	3 600	3 009	3 455	−125	190
Program 2								
Intäkter	20 262	26 128	24 351	26 625	29 226	30 500	34 975	38 360
Särkostnader	14 301	18 977	17 427	17 770	19 175	19 900	22 110	23 765
Täckningsbidrag	5 961	7 151	6 924	8 855	10 051	10 600	12 865	14 595
Täckningsbidrag totalt	7 987	10 832	9 304	12 455	13 060	14 055	12 740	14 785
Samkostnader	9 083	11 543	12 275	13 570	17 107	15 925	17 565	18 785
Resultat totalt	−1 096	711	−2 971	−1 115	−4 047	1 870	−4 825	−4 000

Föredraganden

För SBL:s uppdragsverksamhet gäller i princip att full kostnadstäckning för verksamheten i dess helhet skall uppnås, även om enskilda sektorer kan uppvisa över- eller underskott. Sådana över- eller underskott bör dock vara tillfälliga.

Beträffande program 1 Diagnostiska undersökningar kan konstateras att programmet lämnar ett lågt täckningsbidrag i förhållande till programmets andel av samkostnaderna, medan däremot program 2 Preparatförsörjning lämnar ett mycket gott täckningsbidrag. Sammantaget har dock uppdragsverksamheten under de senaste budgetåren redovisat underskott. SBL räknar för budgetåret 1975/76 med att underskottet – inkl. kostnader för forskning och utveckling – kommer att uppgå till 4,0 milj. kr., vilket i huvudsak hänför sig till program 1. För program 2 Preparatförsörjning beräknas omslutningen under budgetåret 1975/76 uppgå till 38,4 milj. kr., vilket innebär en betydande höjning jämfört med närmast föregående budgetår. Jag återkommer under följande anslag till statens bidrag till SBL:s driftkostnader för sådant forsknings- och utvecklingsarbete som under budgetåret 1975/76 inte helt kan täckas genom taxeinkomster.

För uppdragsverksamheten bör tas upp ett formellt belopp av 1 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 8. Statens bakteriologiska laboratorium: Driftbidrag

1973/74	Utgift	1 954 000	Reservation	3 010 000
1974/75	Anslag	1 000		
1975/76	Förslag	750 000		

SBL:s driftbidrag avser att täcka kostnader för forsknings- och utvecklingsarbete inom programmen 1 och 2 som inte kan täckas genom taxeinkomster.

SBL

Anslagsberäkningen framgår av följande sammanställning.

Disponibelt 1974/75	2 261 000
Beräknat behov 1974/75	4 225 000
Beräknad utgående reservation 1975-06-30	0
Beräknat behov 1975/76	3 400 000
Anslagsbehov 1975/76	3 400 000

Föredraganden

Jag beräknar ett driftbidrag till SBL för budgetåret 1975/76 till 750 000 kr. Därvid har jag utgått från att SBL kommer att se över gällande taxor med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Driftbidrag* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kr.

E 9. Statens bakteriologiska laboratorium: Centrallaboratorieuppgifter

1973/74	Utgift	5 535 500
1974/75	Anslag	6 225 000
1975/76	Förslag	7 425 000

Detta anslag finansierar SBL:s centrallaboratorieuppgifter.

SBL

SBL begär att anslaget räknas upp med 1 965 000 kr. till 8 190 000 kr. Av uppräkningen avser 1 200 000 kr. automatiska kostnadsökningar, medan 765 000 kr. avser resursförstärkningar som erfordras på grund av ökade krav utifrån på SBL:s centrallaboratoriefunktioner.

Föredraganden

Jag beräknar anslaget för budgetåret 1975/76 till 7 425 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Centrallaboratorieuppgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 425 000 kr.

E 10. Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet

1973/74	Utgift	1 971 738
1974/75	Anslag	1 370 000
1975/76	Förslag	2 070 000

Detta anslag finansierar programmet Försvarsmedicinsk verksamhet.

SBL

SBL begär att anslaget räknas upp med 1 005 000 kr. till 2 375 000 kr. Uppräkningen är i sin helhet föranledd av automatiska kostnadsökningar, bl. a. beroende på att uppbyggnaden av den försvarsmedicinska verksamheten har skett successivt. Allt efter det att tjänsterna tillsatts har utrymmet för materialkostnader m. m. minskat inom den medgivna anslagsramen. Sålunda har under budgetåret 1973/74 vissa för uppdragsverksamheten avsedda resurser måst tas i anspråk för försvarsmedicinsk verksamhet.

Föredraganden

Jag föreslår att anslaget tas upp med 2 070 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Försvarsmedicinsk verksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 070 000 kr.

E 11. Statens bakteriologiska laboratorium: Utrustning

1973/74	Utgift	1 562 045	Reservation 3 519 393
1974/75	Anslag	1 630 000	
1975/76	Förslag	700 000	

SBL:s anskaffning av utrustning finansieras dels genom utnyttjande av ett särskilt reservationsanslag för anskaffning av utrustningsobjekt, vars värde överstiger 10 000 kr., dels genom anlitande av resp. programanslag för utrustningsobjekt, vars värde inte uppgår till nämnda belopp.

SBL

För nästa budgetår behövs 2,1 milj. kr. för ett 20-tal kostnadskrävande utrustningsobjekt. Av detta belopp avser 1,1 milj. kr. ytterligare utrustning för det nya djurhuset. För ändamålet har tidigare anvisats 3,4 milj. kr. Resterande 1 milj. kr. är avsett för rationaliseringar inom produktionen och diagnostiken samt för erforderlig ersättningsanskaffning, vilket innebär att anskaffningen av utrustning i övrigt – trots inträffade prishöjningar – kommer att ligga på oförändrad nivå.

Föredraganden

För utrustning av det nya djurhuset har tidigare anvisats sammanlagt 3,4 milj kr. SBL anmälde i anslagsframställningen för budgetåret 1974/75 att djurhusets utrustning beräknades kosta sammanlagt 3,8 milj. kr. Med hänsyn bl. a. till inträffade prisstegringar beräknar jag för ändamålet ytterligare 600 000 kr., dvs. totalt 4 milj. kr. Vidare beräknar jag 375 000 kr. för ersättningsanskaffning av försliten utrustning. Med hänsyn till föreliggande reservation bör anslaget tas upp med 700 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bakteriologiska laboratorium: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kr.

E 12. Statlig läkemedelskontroll

1973/74	Utgift	12 178 121
1974/75	Anslag	13 757 000
1975/76	Förslag	15 448 000

Farmacevtisk specialitet får i regel inte säljas utan att vara registrerad hos socialstyrelsen. Registrerad farmacevtisk specialitet skall fortlöpande kontrolleras genom socialstyrelsens försorg. Inom socialstyrelsen handhas denna granskning och analys av en särskild läkemedelsavdelning. Avdelningen består av en allmän läkemedelsbyrå, en registreringsbyrå och fyra laboratorieenheter, en farmacevtisk, en farmakologisk, en farmakoterapevtisk och en enhet för klinisk läkemedelsprövning.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	47	+ 5 ½	–
Teknisk personal	33	+ 4 ½	–
Kontorspersonal	27	+ 1	–
Övrig personal	7		–
	114	+ 11	–
Anslag			
Lönekostnader	9 378 000	+1 909 000	+1 119 000
Sjukvård	35 000	+ 3 000	+ 3 000
Reseersättningar	147 000	+ 602 000	+ 435 000
därav utomnordiska resor	(20 000)	(+ 20 000)	(+ 3 000)
Lokalkostnader	1 114 000	+ 254 000	+ 254 000
Expenser	447 000	+ 99 000	+ 43 000
Kostnader för undersökningar utanför den statliga läkemedelskontrollens organisation	339 000	+ 26 000	+ 26 000
Sveriges kostnader för nordiska farmakopénämnden	89 000	+ 6 000	+ 6 000
Övriga utgifter	1 332 000	– 182 000	– 261 000
därav för inköp och underhåll av inventarier och instrument	(954 000)	(– 290 000)	(– 300 000)
Information m. m.	876 000	+ 66 000	+ 66 000
Summa utgifter	13 757 000	+2 783 000	+1 691 000
Inkomster för den statliga läkemedelskontrollen som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	9 929 000	–	+ 2 706

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 748 000 kr., varav 362 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle för avdelningen innebära en kraftig kvantitativ nedgång i antalet utförda utredningar med åtföljande ökade väntetider för industrin och försenad introduktion av nya läkemedel på marknaden.

3. Styrelsen föreslår att medel anvisas för elva nya tjänster.

4. Kostnaderna för åtgärder inför avdelningens flyttning till Uppsala beräknas till 726 000 kr.

Föredraganden

Enligt riksdagens beslut år 1970 (prop. 1970:74, SU 1970:98, rskr 1970:223) skall staten svara för en viss baskostnad för läkemedelskontrollen som beräknats till ca 20 %. Återstoden eller ca 80 % skall läkemedelsproducenterna svara för genom avgifter. För åren 1973 och

1974 utgjordes dessa av en ansökningsavgift på 6 000 kr. och en årsavgift på 3 300 kr. Med hänsyn till inträffade kostnadsökningar har genom beslut den 6 december 1974 fastställts en ansökningsavgift på 6 500 kr. och en årsavgift på 4 400 kr. fr. o. m. den 1 januari 1975.

Socialstyrelsen har överlämnat ett förslag om kontroll av fabriksteriliserade engångsartiklar för hälso- och sjukvårdsändamål. Över förslaget har yttrande avgivits av ett flertal myndigheter, organisationer m. fl. Med hänsyn till vad som anförts vid remissbehandlingen kommer förslaget att överarbetas. Som jag nämnt i avsnittsinledningen är avsikten att förslag i denna fråga därefter skall läggas fram i en särskild proposition.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 15 448 000 kr. Jag har därvid beräknat 590 000 kr. för kostnader i samband med att socialstyrelsens läkemedelsavdelning nästa budgetår flyttar till Uppsala.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statlig läkemedelskontroll* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 448 000 kr.

E 13. Socialstyrelsens läkemedelsavdelning: Inredning och utrustning

1975/76 Nytt anslag (förslag) 6 500 000

Socialstyrelsen

Omlokaliseringen av socialstyrelsens läkemedelsavdelning till Uppsala beräknas genomföras under budgetåret 1975/76. Styrelsen har i samråd med utrustningsnämnden för universitet och högskolor beräknat utrustningskostnaderna för avdelningens lokaler i Uppsala till 6 975 000 kr.

Föredraganden

Enligt beslut av 1970 års riksdag skall socialstyrelsens läkemedelsavdelning omlokaliseras till Uppsala (prop. 1970:74, SU 1970:98, rskr 1970:223). Läkemedelsavdelningen beräknas enligt gällande planer flytta under sommaren 1976. I prop. 1974:85 (bil. 4 s. 13) angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1973/74 förordade jag en nybyggnad för ändamålet på Artillerifältet i Uppsala och att en kostnadsram av 2,5 milj. kr. skulle föras upp för schakt och grund för denna byggnad. Byggnadsstyrelsen har den 28 juni 1974 fått i uppdrag att projektera nybyggnad med tillhörande försörjningsåtgärder m. m. för

socialstyrelsens läkemedelsavdelning. I prop. 1974:170 (bil. 3 s. 11–13) angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1974/75 förordade jag med hänsyn till gällande tidsplan att mer omfattande arbeten än som ryms inom nyssnämnda kostnadsram får påbörjas med anlitande av tillgängliga medel, innan kostnadsram för hela projektet kan redovisas för riksdagen. Riksdagen hade inget att erinra häremot (SoU 1974:42, rskr 1974:346).

För anskaffning av utrustning förordar jag att 6,5 milj. kr. tas upp under ett reservationsanslag benämnt Socialstyrelsens läkemedelsavdelning: Inredning och utrustning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialstyrelsens läkemedelsavdelning: Inredning och utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 6 500 000 kr.

E 14. Statens rättskemiska laboratorium

1973/74	Utgift	7 223 472
1974/75	Anslag	8 327 000
1975/76	Förslag	9 246 000

Statens rättskemiska laboratorium (SRL) har till uppgift att utföra undersökningar av rättskemisk och blodgruppsserologisk art, att vara referenslaboratorium för toxikologiska analyser och klinisk blodgruppsserologi samt att utöva viss kontrollverksamhet. Laboratoriet är underställt socialstyrelsen och är uppdelat på en kemisk och en blodgruppsserologisk avdelning.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Läkarpersonal	6	–	–
Teknisk personal	63	+ 5	–
Kontorspersonal	13	+ 1	–
Övrig personal	8	–	–
	90	**+ 6**	**–**
Anslag			
Lönekostnader	5 809 000	+ 1 042 000	+ 722 000
Sjukvård	13 000	–	–
Reseersättningar	9 000	+ 2 000	+ 1 000
därav nordiska resor	(4 000)	(+ 2 000)	(–)
Lokalkostnader	603 000	+ 20 000	+ 20 000
Expenser	105 000	+ 41 000	+ 15 000
Ersättning åt blodgivare	750 000	+ 150 000	+ 60 000
Övriga utgifter	1 038 000	+ 431 000	+ 101 000
därav engångsutgifter	(75 000)	(+ 265 000)	(– 75 000)
Summa utgifter	**8 327 000**	**+ 1 686 000**	**+ 919 000**

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredraganden
Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	1 713 000	−100 000	−100 000

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 712 000 kr., varav 193 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär att två tjänster dras in på den kemiska avdelningen och att tre tjänster dras in på den blodgruppsserologiska avdelningen. Alternativet innebär en minskning av anslaget med 446 000 kr. Laboratoriet skulle då inte kunna fullgöra sina arbetsuppgifter på ett fullgott sätt och det skulle medföra en ständigt ökande ärendebalans, risk för att till laboratoriet insänt provmaterial blev förstört etc.

3. Kemiska avdelningen behöver ytterligare personalförstärkning på grund av verksamhetens ökande omfattning och laboratoriets förestående utflyttning till Linköping. Särskilda extra medel behöver anvisas härtill. Ytterligare medel behövs även för kemiska avdelningens arbete med narkotika- och läkemedelsanalyser liksom till avdelningens kostnader för resor, expenser, provtagningsmateriel för alkoholprov, inventarier och instrument samt förbrukningsartiklar (+ 168 000 kr.).

4. För att kunna bemästra den ökande arbetsmängden vid blodgruppsserologiska avdelningen, som framför allt föranleds av den nya lagstiftningen om barn födda utom äktenskapet, begärs extra medel för personalförstärkning. En uppräkning behövs av medelsanvisningen till avdelningens kostnader för expenser, ersättning åt blodgivare, inventarier och instrument samt förbrukningsartiklar (+ 238 000 kr.).

5. För utveckling av laboratoriets kemiska verksamhet föreslås ytterligare medel för personal och viss utrustning (+ 213 000 kr.).

6. Den blodgruppsserologiska avdelningen är sedan länge i behov av en upprustning med modern apparatur. Ett belopp av 200 000 kr. föreslås härför. För vidareutveckling av avdelningens verksamhet krävs dessutom ytterligare medel till extra personal samt till blod och testsera (+ 355 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 9 246 000 kr. Jag har därvid beräknat 100 000 kr. som extra medel för personalförstärkningar vid laboratoriet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens rättskemiska laboratorium* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 246 000 kr.

E 15. Statens rättsläkarstationer: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	6 740 284
1974/75	Anslag	7 241 000
1975/76	Förslag	9 759 000

Statens rättsläkarstationer har till huvudsaklig uppgift att utföra rättsmedicinska undersökningar av olika slag såsom obduktioner, undersökningar av misshandlade och för brott misstänkta personer samt utföra laboratorieundersökningar.

Rättsläkarstationer finns i Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg, Umeå och Linköping.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Läkarpersonal	19	+ 2	–
Laboratoriepersonal	8	+ 4	+ 1
Kontorspersonal	11 ½	+ 5 ½	+ ½
Övrig personal	18	+ 4	+ 1
	56 ½	+ 15 ½	+ 2 ½
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	4 884 000	+3 267 000	+2 234 000
Sjukvård	7 500	–	–
Reseersättningar	21 500	+ 12 000	+ 8 000
därav nordiska resor	(1 500)	(–)	(–)
Lokalkostnader	1 198 000	+ 1 000	+ 1 000
Expenser	423 000	+ 92 000	+ 70 000
Övriga utgifter	742 000	+ 318 000	+ 210 000
därav inköp av inventarier och instrument	(223 000)	(+ 26 000)	(+ 21 000)
engångsutrustning för rättsläkarstationen i Umeå	(–)	(+ 210 000)	(+ 150 000)
Vissa rättsmedicinska undersökningar	5 000	– 5 000	– 5 000
Summa utgifter	7 281 000	+3 685 000	+2 518 000
Inkomster			
Ersättningar för antropologiska undersökningar i faderskapsärenden	40 000	–	–
Nettoutgift	7 241 000	+3 685 000	+2 518 000

Socialstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 2 161 000 kr., varav 199 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle leda till en minskning av antalet rättsmedicinska undersökningar. Med hänsyn till den enligt lag och författningar påbjudna verksamheten att utföra rättsmedicinska obduktioner, rättsmedicinska undersökningar av olika slag samt rättsmedicinska laboratorieundersökningar skulle en sådan minskning av resurserna leda till att rättssäkerheten i detta hänseende sätts i fara.

3. Den ökande rättsmedicinska verksamheten kräver att ytterligare en tjänst som laboratorieassistent inrättas i Göteborg (+ 54 000 kr.).

4. Vid vardera stationen i Uppsala, Lund, Göteborg och Linköping behövs en assistent för administrativa uppgifter. Härvid kan en halvtidstjänst som kontorsbiträde dras in vid vardera stationen i Uppsala och Linköping (174 600 kr.).

5. Antalet undersökningar vid stationen i Uppsala har ökat från 143 år 1966 till 1 766 år 1973. Trots denna ökning har stationen inte tillförts någon ytterligare biträdestjänst sedan starten. Styrelsen yrkar förstärkning med en obduktionsassistent och en kansliskrivare (+ 114 400 kr.).

6. Vid stockholmsstationen föreslås en tjänst som kansliskrivare och en tjänst som laboratorieingenjör för bl. a. histologiskt och biokemiskt arbete. Dessutom behövs en tjänst som fotograf (+ 172 300 kr.).

7. Den kraftigt ökande verksamheten vid rättsläkarstationen i Umeå medför att en förstärkning behövs med en laboratorieassistent, en obduktionsassistent och en kansliskrivare. Härvid kan en halvtidstjänst som kontorsbiträde dras in (+ 144 700 kr.).

8. För att möjliggöra rekrytering av blivande rättsläkare behövs en tjänst som underläkare vid vardera stationen i Uppsala och Umeå. Dessutom föreslås att en tjänst som biträdande överläkare i Stockholm dras in och ersätts med en tjänst som överläkare (+361 600 kr.).

9. För försöksarbetet vid stationen i Uppsala angående utveckling av förebyggande åtgärder mot trafikolyckor och skador i samband därmed behövs en tjänst som laboratorieingenjör, en halvtidstjänst som psykolog samt en halvtidstjänst som kurator (+ 137 600 kr.).

10. Den ökande verksamheten medför att ytterligare medel behövs för reseersättningar, städning m. m., expenser, transporter, fotografering (+ 155 000 kr.).

11. I särskild framställning begärs medel för upprustning av inventariebeståndet vid stationen i Umeå (+ 210 000 kr.).

Föredraganden

Den rättsmedicinska verksamheten vid rättsläkarstationerna har ökat. De rättsmedicinska undersökningarna tenderar också att gå från enklare mot mer arbetskrävande undersökningar. Även detta har medfört en ökad belastning på personalen vid rättsläkarstationerna.

Fr. o. m. den 1 juli 1974 finns en ny rättsläkarstation inrättad i Linköping.

För att ytterligare förbättra arbetssituationen inom rättsläkarorganisationen föreslår jag att rättsläkarstationen i Uppsala förstärks med en obduktionsassistent och en kansliskrivare. Härvid kan en kontorsbiträdestjänst med halvtidstjänstgöring dras in. Vidare föreslår jag att rättsläkarstationen i Umeå förstärks med en laboratorieassistent. Jag beräknar medel för dessa tjänster. För att möjliggöra en nödvändig upprustning av rättsläkarstationen i Umeå beräknar jag vidare under anslaget 150 000 kr. som en engångsanvisning för utrustningsanskaffning.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 9 759 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens rättsläkarstationer: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 759 000 kr.

F. Öppen hälso- och sjukvård

Mot bakgrund av bl. a. den allmänna kostnadsutvecklingen inom hälso- och sjukvården är det angeläget med ökade insatser på det sjukdomsförebyggande området. Hälsovårdsupplysningen har här en viktig uppgift. Inom socialstyrelsen har en nämnd till uppgift att planera, leda och samordna socialstyrelsens hälsoupplysningsverksamhet och att verka för regional och lokal verksamhet på detta område.

En av de informationsuppgifter nämnden f. n. bedriver avser en saklig information i kost- och motionsfrågor. Informationen om kost och motion har tidigare främst riktats till storhushåll, organisationer m. m. Under nästa budgetår kommer informationen att inriktas särskilt på betalningssvaga grupper och på sjuka personer med speciella kostproblem, såsom diabetiker, personer med mag- och tarmsjukdomar m. fl.

Socialstyrelsen har under våren 1974 överlämnat en utredning angående tobakens skadeverkningar med förslag till åtgärder för att nedbringa tobakskonsumtionen. Remissbehandlingen har nyligen avslutats. I enlighet med vad utredningen framhållit finner jag det angeläget att få till stånd ökade informationsinsatser om tobakens skadeverkningar. En informationskampanj skall förberedas av socialstyrelsen. Jag kommer i det följande att beräkna medel härför. Som riksdagens socialutskott framhållit i sitt betänkande SoU 1974:5 behöver olika åtgärder vidtas för att begränsa tobakens skadeverkningar. Med utgångspunkt i socialstyrelsens nyss nämnda utredning kommer därför utöver informationskampanjen även andra frågor på detta område att aktualiseras. Det gäller i första hand frågan om förbud mot tobaksreklam och frågan om skyldighet för tillverkare och importörer att förse tobaksvaror med varningstext. Förslag om de närmare formerna härför kommer att utarbetas av en särskild sakkunnig som genom beslut den 20 december 1974 har tillkallats av chefen för handelsdepartementet. Efter remissbehandling är avsikten att under innevarande år lägga fram en proposition om dessa frågor och om den nämnda informationskampanjen.

I samband med riksdagens beslut om den nya abortlag som gäller fr. o. m. den 1 januari i år anvisades för innevarande budgetår medel för informationsverksamhet om abortförebyggande åtgärder och om preventivmedel. Jag anser det angeläget att denna informationsverksamhet kan fortsätta även under nästa budgetår. I det följande beräknas därför fortsatta medel för såväl socialstyrelsens informationsverksamhet som upplysningsverksamheten i dessa frågor från bl. a. kvinno- och ungdomsorganisationer.

Av det sagda följer att ökade resurser behövs för socialstyrelsens insatser på hälsovårdsupplysningens område under nästa budgetår. Utöver de redan nämnda områdena finner jag det angeläget med fortsatt upplysning i narkotikafrågan. För hälsovårdsupplysningen beräknar jag en höjning av nuvarande anslag på 5,5 milj. kr. till 7,5 milj. kr.

Rätt utformade hälsoundersökningar har också en viktig roll i den

förebyggande hälsovården. På uppdrag av Kungl. Maj:t utreder socialstyrelsen hur hälsoundersökningar och annan förebyggande hälsovård kan samordnas och författningsmässigt och organisatoriskt inordnas i det system som gäller för den av samhället bedrivna sjukvården. I samband härmed har socialstyrelsen också att i samråd med riksförsäkringsverket överväga avgränsningen av de sjukvårdsåtgärder som ersätts från den allmänna försäkringen. Resultatet av socialstyrelsens arbete med dessa frågor beräknas föreligga inom kort.

En grundläggande fråga för den förebyggande hälsovården är att kunna upptäcka sjukdomssymtom så tidigt som möjligt. I den försöksverksamhet med allmän hälsokontroll som ägt rum i Gävleborgs län ingick bl. a. en blodkemisk undersökning. Man har därvid hos vissa personer konstaterat avvikande blodkemiska värden utan att aktuella sjukdomstillstånd kunnat påvisas. Jag kommer i det följande att beräkna medel för en uppföljning av undersökningsprogrammet i denna del. Medel har under innevarande budgetår beräknats för en uppföljning av försöksverksamheten med allmän hälsokontroll bl. a. vad gäller en röntgenmetod för upptäckt av bröstcancer. Resultatet härav väntas föreligga under nästa budgetår.

Ett av den förebyggande hälsovårdens allra viktigaste områden är skyddsympningar. Genomförandet av allmänna vaccinationer mot t. ex. smittkoppor, difteri och polio har så gott som helt utrotat dessa sjukdomar i landet. Det är självfallet viktigt att immunitetsskyddet mot dessa sjukdomar vidmakthålls. Ett nytt ympningsprogram för personer födda under åren 1948–1959 med en kostnadsfri femte injektion mot polio har påbörjats under budgetåret 1973/74. Genomförandet av detta ympningsprogram bör fortsätta under nästa budgetår. Jag räknar vidare med att det under innevarande budgetår påbörjade vaccinationsprogrammet mot röda hund i syfte att förebygga fosterskador kommer att fortsätta under nästa budgetår.

F 1. Läkemedel åt vissa kvinnor och barn

1973/74	Utgift	4 671 552
1974/75	Anslag	4 650 000
1975/76	Förslag	4 900 000

Kvinnor och barn kan i anslutning till mödra- och barnhälsovård samt skolhälsovård kostnadsfritt få vissa skyddsläkemedel. Kvinna som får avgiftsfri sjukdomsbehandling inom ramen för mödrahälsovården kan vidare kostnadsfritt få nödvändiga läkemedel. Bestämmelserna finns i kungörelsen (1939:461) om kostnadsfritt tillhandahållande av skyddsläkemedel åt vissa kvinnor och barn (omtryckt 1962:444, ändrad senast 1972:687) samt i kungörelsen (1944:397) om kostnadsfritt tillhandahållande av läkemedel åt vissa kvinnor, lidande av havandeskapssjukdomar m. m. (ändrad senast 1970:733).

Socialstyrelsen

Utvecklingen visar en stegring av kostnaderna från 3,1 milj. kr. budgetåret 1971/72 till 4,6 milj. kr. budgetåret 1972/73. Även för budgetåret 1973/74 visar belastningen på anslaget en ökning av kostnaderna i jämförelse med föregående budgetår. Ökningen beror bl. a. på höjda läkemedelskostnader och en fortsatt utbredning av den under föregående budgetår inträffade rubellaepidemin (röda hund), som föranlett en starkt ökad förskrivning av gammaglobulin åt gravida kvinnor för att förhindra fosterskador.

Socialstyrelsen föreslår med hänsyn till kostnadsutvecklingen och belastningen under budgetåret 1973/74 att anslaget förs upp med 4,9 milj. kr.

Föredraganden

Jag beräknar i enlighet med socialstyrelsens förslag medelsbehovet under nästa budgetår till 4,9 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Läkemedel åt vissa kvinnor och barn* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 900 000 kr.

F 2. Bidrag till familjerådgivning, psykisk barna- och ungdomsvård m. m.

1973/74	Utgift	2 581 438[1]
1974/75	Anslag	2 660 000[1]
1975/76	Förslag	2 850 000

[1] Anslagen Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning, Bidrag till psykisk barna- och ungdomsvård och Bidrag till S:t Lukasstiftelsen.

Landstingskommun eller kommun, som inte ingår i landstingskommun, kan få statsbidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning samt för sådan psykisk barna- och ungdomsvård, som bedrivs vid central i anslutning till sjukhus med barn- och ungdomspsykiatrisk verksamhet eller vid fristående centraler eller filialer. Föreligger särskilda skäl, kan bidrag utgå även till familjerådgivning som försöksvis bedrivs av kommun som ingår i landstingskommun eller av enskild. Bidragen utgår till vissa kostnader för läkare, kuratorer m. fl. Bestämmelserna finns i kungörelsen (1960:710) om statsbidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning samt i kungörelsen (1960:619) om statsbidrag till psykisk barna- och ungdomsvård (ändrad 1973:491).

S:t Lukasstiftelsen är en ekumenisk sammanslutning med uppgift att hjälpa människor, vilkas svårigheter och nedsatta hälsa har sin grund i psykiska konflikt- och svaghetstillstånd.

Socialstyrelsen

Hittills beviljade statsbidrag till familjerådgivning utgår för 31 byråer. En ytterligare utbyggnad av verksamheten kan väntas under budgetåret 1974/75. Med hänsyn härtill föreslår socialstyrelsen att medel för denna verksamhet beräknas med 600 000 kr.

Statsbidrag till avlönings- och resekostnader för befattningshavare inom den öppna psykiska barna- och ungdomsvården uppgår f. n. till drygt 2 milj. kr. Statsbidragsberättigad barn- och ungdomspsykiatrisk verksamhet bedrivs numera inom samtliga sjukvårdsområden. Socialstyrelsen räknar med att verksamheten under budgetåret 1974/75 kommer att utökas med fyra nya fristående centraler i Varberg, Örebro, Karlskoga och Mora. Medelsbehovet för nämnda centraler beräknar styrelsen till ca 72 000 kr. För konferenser för psykologer och kuratorer inom den psykiska barna- och ungdomsvården beräknar styrelsen sammanlagt 6 000 kr. Det totala medelsbehovet för denna verksamhet beräknas till 2 140 000 kr.

S:t Lukasstiftelsen hemställer om bidrag med 200 000 kr.

Föredraganden

I avvaktan på ställningstagande till socialutredningens slutliga förslag i fråga om familjerådgivningens framtida utformning och organisation beräknar jag statsbidragsbehovet för nästa budgetår till 600 000 kr.

Medelsbehovet under nästa budgetår till psykisk barna- och ungdomsvård beräknar jag till 2 130 000 kr. Jag har därvid räknat med att de av socialstyrelsen föreslagna konferenserna för psykologer och kuratorer inom den psykiska barna- och ungdomsvården ersätts med de kurser för samma personalkategorier som jag i det följande kommer att beräkna medel för under anslaget G 9. Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m.

Jag förordar vidare att statsbidraget till S:t Lukasstiftelsen höjs från 100 000 kr. till 120 000 kr. Det sammanlagda medelsbehovet, 2 850 000 kr., bör tas upp under ett gemensamt anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till familjerådgivning, psykisk barna- och ungdomsvård m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 850 000 kr.

F 3. Allmän hälsokontroll

1973/74	Utgift	1 185 454
1974/75	Anslag	1 630 000
1975/76	Förslag	1 170 000

Anslaget är avsett dels för viss försöksverksamhet med allmänna hälsoundersökningar och dels för statens bakteriologiska laboratoriums (SBL) kostnader för viss hälsokontroll.

Socialstyrelsen

För slutförande av den under budgetåret 1974/75 påbörjade datamaskinella utvärderingen av en EKG-undersökning som ingått i försöksverksamheten med allmänna hälsoundersökningar i Gävleborgs län beräknas 80 000 kr. Styrelsen beräknar likaledes 80 000 kr. för bearbetning av resultaten och redovisning av en under innevarande budgetår pågående uppföljning av den i samma hälsokontroll ingående bröstcancerundersökningen. Vidare beräknar styrelsen 70 000 kr. för avslutande redovisning av resultaten från försöksverksamheten med hälsokontroll av 69-åringar i Stockholm.

Försöksverksamheten med allmänna hälsoundersökningar i Gävleborgs län har inte gett svar på frågan om personer med avvikande blodkemiska värden men utan påvisbara tecken till aktuella sjukdomstillstånd är att betrakta som en riskgrupp beträffande sjuklighet och dödlighet. Socialstyrelsen anser det angeläget att en uppföljning görs för att belysa denna frågeställning och beräknar 100 000 kr. för ändamålet.

Styrelsen föreslår vidare att en försöksverksamhet med undersökningar av samma typ som använts vid hälsokontrollen i Gävleborgs län genomförs på sjukvårdssökande till en medicinsk klinik. Styrelsen anser det möjligt att man genom ett sådant undersökningsförfarande kan få ett säkrare underlag för prioritering av vårdsökande till adekvat omhändertagandenivå inom den öppna och slutna invärtesmedicinska och allmänmedicinska vården. Möjligheterna till en medicinskt korrekt bedömning av det aktuella vårdbehovet för varje enskild person bör därigenom förbättras och förutsättningar skapas för ett mera rationellt omhändertagande än vad som i dag kan åstadkommas. Styrelsen beräknar kostnaderna för en sådan försöksverksamhet till 800 000 kr.

För arvode till en specialföredragande (läkare) i vissa frågor rörande allmän hälsokontroll beräknas slutligen 56 000 kr.

Statens bakteriologiska laboratorium (SBL)

Vissa ärftliga ämnesomsättningssjukdomar hos nyfödda kan diagnostiseras med hjälp av enkla bakteriologiska metoder, lämpliga för urvalsundersökningar i stor skala. Om förebyggande behandling sätts in på ett tidigt stadium kan barnen räddas från invaliditet till ett normalt liv. Dessa undersökningar beräknas nästa budgetår fortgå efter ungefär samma mönster som förut.

SBL begär 785 000 kr. för laboratoriets hälsokontrollverksamhet som avser s. k. PKU-undersökningar. Detta innebär i stort sett oförändrat anslag.

Föredraganden

Anslaget för innevarande budgetår avser bl. a. en upprepning med annan undersökningsmetod av den bröstcancerundersökning som ingick i

försöksverksamheten med allmänna hälsoundersökningar i Gävleborgs län. För bearbetning av resultaten av denna undersökning beräknar jag under nästa budgetår 80 000 kr. För slutförande av den under innevarande budgetår påbörjade datamaskinella utvärderingen av i samma hälsokontroll ingående EKG-undersökning beräknar jag likaledes 80 000 kr. Den av socialstyrelsen föreslagna uppföljningen av hälsokontrollen avseende personer med avvikande blodkemiska värden men utan påvisbara tecken på aktuella sjukdomstillstånd bör genomföras och jag beräknar medel härför med 100 000 kr. Vidare beräknar jag 70 000 kr. för avslutande bearbetning och publicering av resultaten från försöksverksamheten med hälsokontroll av 69-åringar i Stockholm. För arvode till föredragande hos socialstyrelsen i vissa frågor rörande allmän hälsokontroll beräknas 56 000 kr.

För s. k. PKU-undersökningar vid SBL beräknar jag 785 000 kr. Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget beräknar jag således till 1 170 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Allmän hälsokontroll* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 170 000 kr.

F 4. Skyddsympningar

1973/74	Utgift	7 943 724
1974/75	Anslag	17 600 000
1975/76	Förslag	22 100 000

Från anslaget utgår ersättning för kostnader i samband med frivillig skyddsympning mot difteri, kikhosta, stelkramp, mässling, polio och röda hund samt obligatorisk smittkoppsvaccinering och frivillig revaccinering av skolbarn mot smittkoppor.

Socialstyrelsen

Styrelsen beräknar kostnaderna för ympningar under budgetåret 1975/76 enligt följande sammanställning.

Skyddsympning mot:	Ersättning till ympare, resor m. m.	Steril engångs-materiel	Vaccin	Immunitetsprov	Summa
1. Difteri, difteri + stelkramp, difteri + stelkramp + kikhosta	74 500	196 000	2 475 000		2 745 500
2. Smittkoppor	33 800		900 000		933 800
3. Polio	1 860 400	500 000	8 462 500		10 822 900
4. Mässling	129 000	40 000	1 400 000		1 569 000
5. Röda hund	83 800	26 000	1 300 000	6 000 000	7 409 800
Summa kr.	2 181 500	762 000	14 537 500	6 000 000	23 481 000

1. Under budgetåret 1973/74 uppgick totalantalet ympningar inom denna grupp till ca 480 000. För budgetåret 1974/75 beräknar styrelsen antalet ympningar till 490 000.

2. Styrelsen beräknar att 100 000 barn ympas mot smittkoppor. För viss klinisk prövning av vaccinet beräknas 25 800 kr.

3. Frivillig skyddsympning mot polio med avdödat vaccin erbjuds numera alla i Sverige. Under budgetåret 1973/74 uppgick antalet ympningar med fyra injektioner till 850 000. Styrelsen beräknar samma antal för budgetåret 1974/75.

Styrelsen begär medel för fortsättning av det under budgetåret 1973/74 påbörjade ympningsprogrammet med en femte poliospruta för personer födda åren 1948–1959. Under budgetåret 1975/76 beräknas ytterligare fyra årsklasser, dvs. 400 000 personer komma att ympas.

4. En allmän skyddsympning av barn mot mässling har startats under budgetåret 1969/70. Styrelsens målsättning är att denna skyddsympning så snabbt som möjligt skall genomföras för åldrarna upp till 12 år, varvid i första hand de yngsta årskullarna bör ifrågakomma. Då intresset för denna ympning till en början var stort från föräldrahåll beräknade socialstyrelsen att i genomsnitt kunna ympa 100 000 barn per år. Ympningsfrekvensen har hittills blivit mindre. Styrelsen räknar dock med att efterfrågan på skyddsympning mot mässling åter skall stiga och uppskattar antalet ympningar under budgetåret 1975/76 till 100 000.

5. Den under innevarande budgetår påbörjade skyddsympningen mot röda hund för att förebygga fosterskador beräknas också under budgetåret 1975/76 komma att omfatta dels ca 15 000 nyförlösta kvinnor efter immunitetsprövning av ca 120 000 gravida kvinnor och dels ca 50 000 skolflickor i grundskolans sjätte årskurs.

Föredraganden

Jag förordar att ympningsprogrammet för nästa budgetår ges den omfattning som socialstyrelsen föreslagit. Med beaktande av inträffade höjningar av vaccinkostnader m. m. beräknar jag medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår till 22,1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skyddsympningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 22 100 000 kr.

F 5. Hälsovårdsupplysning

1973/74	Utgift	4 590 000	Reservation	242 836
1974/75	Anslag	5 500 000		
1975/76	Förslag	7 500 000		

Från anslaget bekostas viss upplysningsverksamhet i syfte att ge allmänheten information om förebyggande hälsovård. Inom socialstyrelsen handhas denna upplysningsverksamhet av socialstyrelsens nämnd för

hälsoupplysning. Nämnden har till uppgift att planera, leda och samordna socialstyrelsens hälsoupplysningsverksamhet och att verka för regional och lokal verksamhet på detta område.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsens aktivitet för kost och motion går under budgetåret 1975/76 in på sitt sjätte verksamhetsår. Under budgetåret 1973/74 har bedrivits information om frukostmålet och morgonmotionen. Under nästa budgetår kommer informationen att inriktas särskilt mot socioekonomiskt svaga grupper. Detta kräver stora insatser i form av utbildning av personal inom den öppna hälso- och sjukvården, socialvården och fritidssektorn.

Ökade insatser krävs för informationen om tobak och andra beroendeframkallande medel. Socialstyrelsen har under våren 1974 överlämnat en utredning angående tobakens skadeverkningar med förslag till åtgärder för att nedbringa tobakskonsumtionen. Bl. a. föreslås ökade informationsinsatser.

Inom området sexual- och samlevnadsfrågor krävs – bl. a. mot bakgrund av den nya abortlag som gäller fr. o. m. den 1 januari i år – fortsatta, kraftiga insatser för information om olika abortförebyggande åtgärder m. m. Socialstyrelsen framhåller att den yttersta målsättningen med informationsarbetet är att förmedla kunskaper om och motivera till preventiva åtgärder. Metodiken för arbetet kommer att successivt utformas genom olika försök och genom fortlöpande utvärdering av projekten.

Föredraganden

Som framgår av vad jag anfört i avsnittsinledningen anser jag det angeläget att ökade resurser kan ställas till förfogande för hälsovårdsupplysning. Jag förordar därför en höjning av anslaget för nästa budgetår till 7,5 milj. kr.

Upplysningsarbetet bör inriktas på särskilt angelägna områden. Hit hör upplysningsverksamheten om abortförebyggande åtgärder och om preventivmedel samt informationen om tobakens skadeverkningar. Det är också angeläget att kunna fortsätta upplysningen i narkotikafrågan och den pågående informationen i kost- och motionsfrågan. Inom ramen för anslaget bör socialstyrelsen genom attitydundersökningar och på annat sätt regelbundet mäta effekten av den upplysning som ges.

Regeringen äger besluta om den närmare fördelningen av tillgängliga medel under anslaget.

Som nämnts i avsnittsinledningen är avsikten att under år 1975 lägga fram en särskild proposition med förslag om olika åtgärder för att begränsa tobakens skadeverkningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Hälsovårdsupplysning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

F 6. Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård

1973/74	Utgift	250 900	Reservation	49 139
1974/75	Anslag	150 000		
1975/76	Förslag	50 000		

Statsbidrag utgår till landstingskommun för utrustning av varje distriktstandpoliklinik som ingår i folktandvårdsplanen med 3 000 kr. och – om mer än en tandläkare skall vara anställd där – med 1 300 kr. för varje ytterligare sådan tandläkare, samt beträffande annextandpolikliniker och ambulatoriska tandpolikliniker med 1 000 kr. för varje sådan poliklinik. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1961:278) om statsbidrag till folktandvård (upphävd 1973:462). Kungörelsen gäller dock alltjämt i fråga om statsbidrag som avser utrustning av nämnda polikliniker före utgången av år 1973.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med 50 000 kr.
Anslagsberäkningen framgår av följande sammanställning.

Disponibelt 1974/75	199 139
Beräknade utbetalningar 1974/75	199 000
Anslagsbehov 1975/76	50 000

Föredraganden

Jag biträder socialstyrelsens förslag och beräknar anslagsbehovet till 50 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kr.

F 7. Bidrag till nordiskt institut för odontologisk materialprovning

1973/74	Utgift	522 320	Reservation	885 764
1974/75	Anslag	500 000		
1975/76	Förslag	500 000		

Enligt avtal mellan de deltagande nordiska länderna har det nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM) till uppgift att genom materialprovning och därtill hörande målinriktad forskning,

utvecklings- och upplysningsverksamhet samt genom andra lämpliga medel arbeta för att material, förbrukningsartiklar och viss utrustning, som används inom tandvården i de nordiska länderna, uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till utvecklingen inom hälsovård och teknik.

Föredraganden

Rekrytering av personal för institutets verksamhet har pågått under år 1974. Med hänsyn till den försening som skett beträffande institutets start beräknar jag medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till oförändrat 500 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till nordiskt institut för odontologisk materialprovning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.

F 8. Epidemiberedskap m. m.

1973/74	Utgift	2 508 436
1974/75	Anslag	4 655 000
1975/76	Förslag	4 780 000

Anslaget kan betecknas som ett allmänt beredskapsanslag för hälso- och sjukvården såvitt avser smittsamma sjukdomar.

Från anslaget utbetalas ersättning för vissa kostnader och förluster som uppkommit på grund av myndighets ingripande för att förhindra spridning av smittsam sjukdom (kungörelsen 1956:296 om ersättning i vissa fall vid ingripanden i hälsovårdens intresse och lagen 1956:293 om ersättning till smittbärare). Från anslaget bekostas vidare planläggning av epidemiberedskap inom riket, medicinsk katastrofberedskap och viss kursverksamhet m. m. samt vissa ersättningar enligt kungörelsen (1970:160) angående läkarintyg för sjöfolk.

Från anslaget bekostas även den epidemiologiska verksamhet, som bedrivs vid statens bakteriologiska laboratorium (SBL).

Socialstyrelsen

Styrelsen beräknar följande medelsbehov för sin verksamhet på området under budgetåret 1975/76.

Planläggning av epidemiberedskap inom riket	26 000
Medicinsk katastrofberedskap	39 000
Kursverksamhet	39 000
Vissa läkarundersökningar av personer, som söker anställning på fartyg	26 000
Diverse kostnader, främst för epidemiförebyggande åtgärder med avseende på den internationella trafiken	65 000
	195 000

Statens bakteriologiska laboratorium (SBL)

SBL beräknar kostnaderna för den epidemiologiska verksamheten under budgetåret 1974/75 till 3 450 000 kr. Härav utgör 1 200 000 kr. kostnader för civil beredskapslagring och 2 250 000 kr. kostnader för epidemiologisk verksamhet.

Föredraganden

Den epidemiologiska verksamheten vid SBL avser epidemibekämpning, rapportering samt rådgivning och information. Jag beräknar anslagsbehovet härför till 3 085 000 kr. under nästa budgetår.

Vidare beräknar jag medelsbehovet för ersättning till smittbärare m. m. till 1,5 milj. kr. och för socialstyrelsens planerings- och kursverksamhet till 195 000 kr.

Anslaget bör således föras upp med 4 780 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Epidemiberedskap m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 780 000 kr.

G. Universitetssjukhus m. m.

Läkarutbildningskapaciteten i landet har mer än fördubblats under 1960-talet. Den totala intagningskapaciteten vid de medicinska läroanstalterna i landet uppgår f. n. till mer än 1 000 platser per år. Under åren 1974–1977 beräknas antalet läkare i landet öka från omkring 14 000 till mer än 18 000. Antalet yrkesverksamma läkare beräknas vara över 23 000 år 1985.

Den kliniska delen av läkarutbildningen i Stockholmsområdet är i huvudsak förlagd till karolinska sjukhuset, Huddinge, S:t Görans, Sabbatsbergs och Danderyds sjukhus, Södersjukhuset samt Serafimerlasarettet. Intagningskapaciteten vid karolinska institutet är 370 platser per år.

I Göteborgsområdet finns de kliniska utbildningsplatserna främst vid Sahlgrenska sjukhuset. Vidare utnyttjas bl. a. Östra sjukhuset i Göteborg för den kliniska läkarutbildningen.

Den kliniska läkarutbildningen är i övrigt huvudsakligen förlagd till akademiska sjukhuset i Uppsala, lasarettet i Lund, Malmö allmänna sjukhus, lasarettet i Umeå och regionsjukhuset i Linköping.

Kungl. Maj:t har den 20 december 1974 med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1974:93, SoU 1974:26, rskr 1974:239) godkänt nya avtal om läkarutbildning och forskning vid kommunala undervisningssjukhus för åren 1974–1976.

Karolinska sjukhuset lämnar sjukvård inom ramen för sina resurser som ett centralsjukhus inom Stockholms läns landstingskommuns sjukvårdsområde med delar av detta område som upptagningsområden. Sjukhusets åtaganden i framtiden beror på resultatet av pågående förhandlingar med landstingskommunen om ett nytt avtal om samarbetet för sjukhusets drift m. m.

Direktionen för karolinska sjukhuset har överlämnat en på regeringens uppdrag upprättad dispositionsplan och utnyttjandeplan för sjukhuset, benämnd Plan 74. En föreslagen första upprustningsetapp omfattar bl. a. ombyggnad av befintliga vårdavdelningar och nybyggnad för akutmottagning och operationsverksamhet m. m. I och med att denna plan har lagts fram har skapats förutsättningar för en fortlöpande upprustning av karolinska sjukhuset. Remissinstanserna har i stora drag godtagit Plan 74 som underlag för den första upprustningsetappen. De olika byggnadsåtgärderna kommer att prövas närmare när byggnadsprogram föreligger.

Överenskommelsen med Uppsala läns landstingskommun om fortsatt samarbete för drift av akademiska sjukhuset i Uppsala m. m. upphörde att gälla med utgången av år 1973. Förhandlingar om nytt samarbetsavtal pågår. I förhandlingsarbetet skall också tas upp bl. a. den angelägna frågan om inrättande av ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium vid sjukhuset.

Den systematiska undervisningen för läkare under vidareutbildning beräknas omfatta 300 kurser under nästa budgetår. För att samhällets

tillgång på allmänläkare i den öppna hälso- och sjukvården under de närmaste åren skall kunna tryggas bör särskilda åtgärder vidtas. Bl. a. bör lämpliga utbildningskurser anordnas för att övergången för läkare från verksamhet inom specialiserad vård till allmänläkarvård skall underlättas. För denna kursverksamhet och för socialstyrelsens åtgärder i övrigt i dessa frågor beräknas särskilda medel under anslaget till vidareutbildning av läkare.

Socialdepartementets sjukvårdsdelegation har i juni 1974 bl. a. uppdragit åt socialstyrelsen att medge sjukvårdshuvudmännen att inrätta vissa blockförordnanden för läkare under fortsatt vidareutbildning för åren 1974 och 1975. Därvid beräknades 956 sådana blockförordnanden kunna påbörjas under år 1975. Antalet blockförordnanden beräknas bli drygt 200 inom stockholmsregionen under nämnda år, varav omkring 50–60 kan beräknas falla på karolinska sjukhuset. Inom Uppsalaregionen beräknas omkring 125 blockförordnanden påbörjas år 1975 varav 30–40 vid akademiska sjukhuset.

Kungl. Maj:t har i december 1974 meddelat föreskrifter om byggnadstillstånd under år 1975 för byggnadsarbeten inom sjukvården. En allmän investeringsram omfattar 1. vårdcentraler m. m. samt sjukhem och kliniker för långtidsvård, 2. sjukhem och kliniker för psykiskt sjuka, vårdhem och specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda samt 3. mindre upprustnings- och ombyggnadsarbeten vid övriga sjukhus. För år 1975 kommer byggnadstillstånd inom denna investeringsram att lämnas för en total byggnadskostnad av 700 milj. kr. Till ledning för huvudmännens planering finns för denna del av sjukvårdsbyggandet även en garanterad minimiram för vart och ett av åren 1976 och 1977. För större sjukhusprojekt har fastställts en särskild investeringsram för byggnadstillstånd under åren 1976 och 1977. Den sammanlagda investeringsvolymen för sjukvårdsinvesteringarna under år 1975 beräknas uppgå till över 1 100 milj. kr.

G 1. Karolinska sjukhuset: Driftkostnader

1973/74	Utgift	398 175 119
1974/75	Anslag	396 791 000
1975/76	Förslag	455 137 000

Vid karolinska sjukhuset meddelas klinisk utbildning för medicine kandidater. Vidare är sjukhuset regionsjukhus för stockholmsregionen och skall svara för viss sjukvård inom storstockholmsområdet. Vid sjukhuset bedrivs forskarutbildning och forskning.

Karolinska sjukhuset har 1 766 vårdplatser. Omkring 90 % av totala antalet vårddagar vid sjukhuset utnyttjas av patienter från Stockholms län. År 1973 var antalet läkarbesök i sjukhusets öppna vård omkring 497 000.

Under sjukhusdirektionen leds sjukhuset av en sjukhusdirektör, som

vid sin sida har en chefsläkare. Vidare finns en biträdande sjukhusdirektör. Sjukhuset har ca 50 kliniker och andra fristående avdelningar. Sjukhusets sjukvårdsenheter är sammanförda i sex block, nämligen kirurg-, medicin- och laboratorieblocken, barn- och kvinnoblocket, psykiatriskt-socialmedicinska blocket samt blocket för radioterapi. Administrationen vid sjukhuset är uppdelad på fyra byråer, nämligen en administrativ byrå, en personalbyrå, en driftbyrå och en planeringsbyrå.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Direktionen	Föredraganden
Personal			
Läkarpersonal	367	+ 5	+ 1
Administrativ personal	438	+ 2	–
Psykologer, kuratorer och rehabiliteringspersonal	99	+ 3	–
Sjuksköterskepersonal m. fl.	1 541	+ 2	+ 1
Laboratorie- och sjukvårdsteknisk personal	198	+ 4	+ 1
Övrig vårdservicepersonal	871	–	–
Ekonomipersonal	593	+ 6	+ 6
Vissa tjänstemän vid ortopediska verkstäder	50	–	–
	4 157	+ 22	+ 9
Anslag			
Lönekostnader	275 231 000	+ 49 134 000	+ 46 751 000
Sjukvård	260 000	–	–
Reseersättningar	105 000	+ 10 000	+ 10 000
därav utrikes resor	(17 000)	(+ 3 000)	(+ 3 000)
Lokalkostnader	63 537 000	+ 5 889 000	+ 4 295 000
Expenser	54 925 000	+ 7 975 000	+ 6 190 000
därav			
a) inventarier	(6 500 000)	(+ 700 000)	(+ 700 000)
b) representation	(10 000)	(–)	(–)
Skadeersättningar	100 000	–	100 000
Automatisk databehandling	2 631 000	–	+ 1 200 000
Datamaskinanläggningen	1 000	–	–
Hjälpmedelsverksamheten	1 000	–	–
	396 791 000	+ 63 008 000	+ 58 346 000
Inkomster vid sjukhuset, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida	216 320 000	+ 15 680 000	+ 15 680 000

Direktionen för karolinska sjukhuset

Chefsläkarna vid karolinska sjukhuset och Huddinge sjukhus samt prorektorn vid karolinska institutet har i maj 1974 lämnat förslag till inriktning och omfattning – s. k. profilering – av skilda specialiteter vid karolinska sjukhuset och Huddinge sjukhus m. m. Direktionen har också utarbetat en översiktlig plan för en fortgående upprustning av karolinska

sjukhuset, Plan 74, i samarbete med företrädare för Stockholms läns landsting, nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) och karolinska institutet. Inriktningen och omfattningen av den slutna vården år 1985 redovisas i Plan 74 i en preliminär stomplan för sluten vård som upptar ca 1 470 vårdplatser vid karolinska sjukhuset. Sjukhusets framtida roll i sjukvården inom Stockholms läns landstingsområde har härigenom belysts och preciserats i vissa avseenden.

Avtal har träffats om vissa förändringar av arbetstidens längd för speciella grupper av tjänstemän med särskilt betungande eller oregelbundna tjänstgöringsförhållanden. Denna minskning av arbetstiden gör det nödvändigt att öka antalet tjänster vid sjukhuset.

Vid sjukhusets klinik för alkoholsjukdomar skall fr. o. m. den 1 juli 1974 under två år genomföras försök med samordning av vård och behandlingsinsatser för alkoholskadade. Alkoholkliniken beräknas kunna öka sin insats i den sjukvårdande verksamheten. Bl. a. bör övervägas att ordna en bättre övervakning av inneliggande patienter vid alkoholkliniken, vilket kräver ett resurstillskott av främst läkare.

Direktionen utvecklar i samråd med riksrevisionsverket ett nytt ekonomisystem vid sjukhuset, vilket beräknas ge bättre möjligheter att följa upp hur resurser tas i anspråk i förhållande till planerade och utförda prestationer. Det nya ekonomisystemet skall också ge underlag för att debitera ersättning för sjukhusets prestationer på grundval av självkostnaden. Begränsad försöksdrift beräknas ske under budgetåret 1975/76. Det nya ekonomisystemet avses komma att tas i drift fr. o. m. budgetåret 1977/78.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 51 163 000 kr., varav 9 749 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet, som innebär en utgiftsminskning med ca 22 milj. kr., måste sjukvårdsverksamheten minskas med antingen ca 30 000 vårddagar eller ca 170 000 besök i öppen vård. Åtgärderna skulle förutsätta bl. a. att avtalet med Stockholms läns landstingskommun får ändrat innehåll.

3. Två överläkartjänster bör inrättas i utbyte mot två tjänster som biträdande överläkare vid kirurgiska kliniken resp. ögonkliniken. Härigenom kan klinikcheferna avlastas arbetsuppgifter inom klinikernas öppna vård, vilket är angeläget på grund av klinikernas omfattande verksamhet inom sjukvård, utbildning och forskning. Foniatri är en specialitet vid öron-, näs- och halskliniken, som bör företrädas av en överläkare. För ändamålet bör en överläkartjänst inrättas i utbyte mot en tjänst som biträdande överläkare vid kliniken. En tjänst som biträdande överläkare vid kliniskt-mikrobiologiska centrallaboratoriet är avsedd för sjukhushygieniker. Då kraven på sjukhushygieniker har ökat bör tjänsten ändras till överläkare.

Sammanlagt föreslås att fyra överläkartjänster inrättas i utbyte mot tjänster som biträdande överläkare (+ 86 332 kr.).

4. För att behoven av kvalificerad anestesiservice skall kunna tillgodoses bör centrala anestesiavdelningen förstärkas med en biträdande överläkare. Vid urologiska kliniken har tidigare funnits en extra tjänst som biträdande överläkare. Medgivandet att ha tjänsten inrättad gällde så länge klinikens överläkare var biträdande chefsläkare och upphörde i början av år 1974. Sjukvårdsarbetet bör vara uppdelat på sektioner för öppen vård och operationsverksamhet. Direktionen föreslår därför att ännu en tjänst som biträdande överläkare inrättas vid kliniken. För att behovet av reumatologisk expertis för dels behandling av reumatiskt sjuka barn, dels konsultation inom sjukhuset skall kunna tillgodoses bör en tjänst som biträdande överläkare inrättas vid den reumatologiska kliniken. Tillkomsten av högvoltstationen har medfört ökade arbetsuppgifter bl. a. för radiumhemmets gynekologiska avdelning. Radiumhemmet avses bli ett onkologiskt centrum med ansvar även för den gynekologiska cancervården inom regionen, vilket medför nya arbetsuppgifter för avdelningen. En ny tjänst som biträdande överläkare bör därför inrättas vid den gynekologiska avdelningen.

Sammanlagt bör sålunda fyra biträdande överläkare tillföras sjukhuset (+ 792 286 kr.).

5. Behovet av psykiatrisk och gynekologisk konsultation tillgodoses f. n. genom särskild expertis. För detta ändamål bör inrättas två tjänster för biträdande personalläkare, förenade med halvtidstjänstgöring (+ 156 454 kr.).

6. En utredning om den medicinskt tekniska tjänsten visar att en väl fungerande sådan kan ge rationaliseringsvinster. Enligt utredningen har chefen för karolinska institutets institution för medicinsk teknik, som mot särskilt arvode också är chef för karolinska sjukhusets medicinskt tekniska sektion, inte möjlighet att ägna sektionens löpande verksamhet erforderlig tid. Därför bör sektionen få en tjänsteman, som kan ha ansvaret för viss löpande verksamhet. Direktionen föreslår att en avdelningsdirektörstjänst inrättas vid sektionen i utbyte mot en befintlig byrådirektörstjänst. På sektionschefen kvarstår därvid ledningen av sektionen och dess utvecklingsarbete samt planeringen av viktigare utrustningsanskaffning m. m. Under avdelningsdirektören bör den medicinskt tekniska funktionen organiseras i fem grupper för olika utrustningstyper. Direktionen föreslår, att en tjänst som byrådirektör (gruppchef), fyra tjänster som ingenjör och en tjänst som kansliskrivare inrättas för ändamålet vid driftbyrån (+ 397 722 kr.).

Direktionen erinrar i detta sammanhang om sin tidigare framställning om tjänster vid driftbyrån under viss tid för att avhjälpa allvarliga akuta säkerhetsrisker.

7. Den nya arbetarskyddslagstiftningen medför ökade krav på handläggningen av personalskydds- och arbetsmiljöfrågor. Skyddsverksamheten vid sjukhuset bör byggas ut genom inrättande av en skyddsingenjörstjänst och en kansliskrivartjänst (+ 118 103 kr.).

8. Barn som vistas på sjukhus skall enligt förskolelagen så långt möjligt

få tillfälle att delta i verksamhet som motsvarar den som erbjuds i förskola. För en successiv utbyggnad av förskoleverksamheten vid sjukhuset föreslås att – utöver befintliga sex förskollärartjänster vid sjukhuset – tre tjänster för förskollärare inrättas vid barnmedicinska kliniken (+ 159 917 kr.).

9. För att tillgodose ökade krav på kurativa insatser bör en tjänst som kurator tillföras kuratorsorganisationen. Samtidigt kan en kuratorstjänst, som utnyttjas av socialstyrelsen för ärenden om rörelsehindrade barn och ungdomar, föras över till socialstyrelsens personalstat.

Följande personalförstärkningar behövs också vid karolinska sjukhuset, nämligen en sjuksköterska vid centrala anestesiavdelningen, en sjuksköterska för abortutredningar vid kvinnoklinikens mottagning, en oftalmologassistent för synfältsundersökningar vid ögonkliniken, en laboratorieassistent för mammografiska undersökningar vid röntgendiagnostiska avdelningen och två radioterapiassistenter vid radiumhemmets allmänna avdelning (+ 298 771 kr.).

10. Det är en komplicerad uppgift att i samråd med bl. a. företrädare för Stockholms läns landstingskommun administrera ett stort antal blockförordnanden för läkare under vidareutbildning – s. k. FV-block. För ändamålet bör beräknas 82 480 kr. för anställning av erforderlig handläggande personal vid personalbyrån.

För inventeringen av medicinsk-teknisk materiel inom ramen för det s. k. materielprojektet samt för upprättandet av lokalregister inom det s. k. fastighetsprojektet erfordras 51 550 kr.

11. De medel som beräknats för utbildning av personal samt anställning av tillfällig personal för patientövervakning, räcker inte till för att täcka de faktiska kostnaderna. Sålunda har för budgetåret 1974/75 beräknats 1 750 000 kr. för nämnda ändamål under det att de verkliga kostnaderna härför uppgått till 13 milj. kr. under budgetåret 1973/74. För att sjukvårdsverksamheten skall kunna behållas i oförändrad omfattning bör ytterligare 8 815 050 kr. beräknas under lönekostnadsposten.

12. Under expensposten behövs – utöver prisomräkningen – 1 085 000 kr. för nya aktiviteter, vari bl. a. ingår 450 000 kr. för utbildning i personalledning och förvaltningsdemokrati m. m. och 360 000 kr. för ökade soptransporter av bl. a. hygieniska skäl. Å andra sidan minskar telefonkostnaderna med 200 000 kr.

Remissyttranden

Socialstyrelsen tillstyrker föreslagen omvandling av fyra tjänster som biträdande överläkare vid kirurgiska kliniken, ögonkliniken, öron-, näs- och halskliniken resp. kliniskt mikrobiologiska centrallaboratoriet till överläkartjänster för allmän kirurgi, ögonsjukdomar, foniatri resp. klinisk bakteriologi.

Vidare tillstyrks inrättande av tjänster som biträdande överläkare för urologisk kirurgi och gynekologisk radioterapi samt tjänster som biträ-

dande personalläkare (halvtidstjänstgöring) för gynekologi resp. allmän psykiatri. En ny tjänst som biträdande överläkare vid centrala anestesiavdelningen tillstyrks inte mot bakgrund av den bristande tillgången på vidareutbildade anestesiologer. Inte heller föreslagen tjänst som biträdande överläkare vid den reumatologiska kliniken tillstyrks mot bakgrund av den bristande tillgången på vidareutbildade läkare och behovet av en utbyggnad av specialiteten även utanför de stora undervisningssjukhusen.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) erinrar om att ämbetet i sin anslagsframställning föreslagit att en professur i barnkirurgi inrättas i anslutning till att N. O. Eriksson, som innehar en personlig tjänst som biträdande professor i pediatrisk urologi, förenad med befattning som biträdande överläkare vid karolinska sjukhuset, uppnår pensioneringsperiodens nedre gräns vid utgången av innevarande budgetår. Placeringen av tjänsten till fakultet och dess sjukvårdsanknytning kan påverka sjukhusets organisation.

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) tillstyrker att en tjänst inrättas för en enhetschef med ansvar för den löpande medicinskt tekniska tjänsten vid karolinska sjukhuset. Nämnden delar sjukhusets syn på betydelsen av en väl fungerande medicinskt teknisk serviceorganisation.

Föredraganden

Som jag har nämnt i inledningen till detta avsnitt har direktionen för karolinska sjukhuset upprättat en dispositionsplan och utnyttjandeplan för sjukhuset, benämnd Plan 74. Jag återkommer till denna fråga vid min anmälan av sjukhusets byggnadsanslag. Jag vill i detta sammanhang också erinra om att förhandlingar pågår om ett nytt avtal mellan staten och Stockholms läns landstingskommun beträffande det fortsatta samarbetet för karolinska sjukhusets drift m. m.

Riksdagen bör underrättas om att Kungl. Maj:t för vissa anslagsposter under sjukhusets stat för budgetåret 1973/74 medgett överskridanden, nämligen under anslagsposten Lönekostnader med högst 6 260 000 kr. och under anslagsposten Expenser med högst 6 365 000 kr. Som jag anförde i prop. 1974:1 (bil. 7 s. 114) får det större medelsbehovet ses mot bakgrunden av att karolinska sjukhuset fått ta på sig en ökande andel av sjukvården inom landstingsområdet i avvaktan på att Stockholms läns landstingskommun skall hinna bygga ut övriga sjukvårdsresurser. Kraven på sjukhuset har inte kunnat tillgodoses utan vissa tillfälliga personalförstärkningar och driftkostnadsökningar. I samband med framtida strukturella förändringar i sjukhusets verksamhet kommer behovet av befintlig extra personal att ses över. Jag räknar med att denna översyn kommer att slutföras snarast möjligt och helst redan under innevarande budgetår.

Kungl. Maj:t har också, i avvaktan på prövning av ADB-rutinerna vid sjukhuset, medgett att anslagsposten Automatisk databehandling i sjukhusets stat för budgetåret 1973/74 får överskridas med högst 950 000 kr. En tillkallad sakkunnig har överlämnat en promemoria (Ds S 1974:9) om automatisk databehandling vid karolinska sjukhuset. I utredningen har föreslagits att sjukhuset ansluts till Stockholms läns landstingskommuns medicinska informationssystem, att viss administrativ databehandling sker med anlitande av datamaskincentralen för administrativ databehandling samt att verksamheten vid sjukhusets datamaskinanläggning läggs ner. De flesta remissinstanserna har i huvudsak tillstyrkt förslagen. Direktionen för karolinska sjukhuset har dock lagt fram ett alternativ för samordningen mellan landstingskommunens och sjukhusets ADB-verksamhet, som förutsätter att sjukhusets datamaskinanläggning finns kvar åtminstone övergångsvis. Kungl. Maj:t har den 13 december 1974 meddelat vissa föreskrifter, som innebär att utredningsförslaget skall genomföras. Jag har vid medelsberäkningen tagit hänsyn till att de sammantagna utgifterna för databehandlingen vid sjukhuset härigenom kommer att kunna minskas.

Vid ögonkliniken föreligger svårigheter att klara klinikens omfattande verksamhet inom sjukvård, utbildning och forskning. Om ögonkliniken får ännu en överläkartjänst kan klinikens arbete göras effektivare. Jag förordar att en tjänst som överläkare i SKBe 3 inrättas vid ögonkliniken i utbyte mot en där befintlig tjänst som biträdande överläkare (3). Jag beräknar också medel för ytterligare läkarinsats för vården vid sjukhusets klinik för alkoholsjukdomar. Härigenom stöds även den försöksverksamhet vid kliniken som har till syfte att pröva olika möjligheter till samordnad vård och behandling av alkoholskadade personer. Jag har i prop. 1974:1 (bil. 7 s. 114) närmare redogjort för denna försöksverksamhet, som har beräknats pågå under budgetåren 1974/75 och 1975/76.

Direktionen har redogjort för vissa tekniska brister i sjukhusets utrustning. Jag beräknar medel för en tjänst för ingenjör och en tjänst för tekniker vid sjukhusets medicinskt tekniska sektion, som med denna förstärkning bör kunna snabbt avhjälpa dessa brister (6).

Viss förkortning av betungande eller oregelbunden tjänstgöring kommer att genomföras vid sjukhuset i enlighet med gällande löneavtal. För ändamålet bör fem nya tjänster inrättas den 1 januari 1976.

Ännu en tjänst som förskollärare bör tillföras den barnmedicinska kliniken för att förskoleverksamhet m. m. skall kunna anordnas för barn, som vårdas vid karolinska sjukhuset (8). Mot bakgrund av att en ny apparat för megavoltterapi installeras vid radiumhemmet beräknar jag också medel för ytterligare en radioterapiassistenttjänst (9).

Jag tar vid medelsberäkningen hänsyn till att en kuratorstjänst för handläggning av ärenden rörande rörelsehindrade barn och ungdomar bör föras över till socialstyrelsens personalstat (9).

Vid beräkningen av medelsbehovet har jag också tagit hänsyn till att

kostnaderna för anlitande av extra övervakningspersonal ökat kraftigt (11). Vid medelsberäkningen har jag även beaktat det förslag som chefen för utbildningsdepartementet senare denna dag kommer att lägga fram vid sin anmälan av förslagsanslaget Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal om inrättande av en professur i barnkirurgi vid karolinska institutet. Tjänsten föreslås förenad med överläkartjänst vid karolinska sjukhusets barnkirurgiska klinik och inrättad vid den tidpunkt då en personlig tjänst som biträdande professor i pediatrisk urologi vid institutet dras in. Jag har sålunda beräknat medel till visst överläkararvode i stället för till nuvarande lönekostnad för en överläkartjänst.

Socialdepartementets sjukvårdsdelegation har i juni 1974 bl. a. uppdragit åt socialstyrelsen att medge sjukvårdshuvudmännen att inrätta vissa blockförordnanden för läkare under fortsatt vidareutbildning för åren 1974 och 1975. Antalet påbörjade blockförordnanden beräknas bli drygt 200 inom Stockholmsregionen under år 1975, varav omkring 50–60 kan beräknas falla helt eller delvis på karolinska sjukhuset.

Sedan budgetåret 1972/73 har särskilda medel för skadeersättningar beräknats under förevarande anslag (prop. 1972:1 bil. 7 s. 109, SoU 1972:5, rskr 1972:57). Som jag närmare redogjort för under anslaget E 1. omfattas patienter vid de statliga sjukhusen fr. o. m. den 1 januari 1975 av vederbörande landstingskommuns patientförsäkring. Medel för nämnda ändamål behöver därför inte längre beräknas under förevarande anslag.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en ökning av anslaget med sammanlagt 58 346 000 kr. till 455 137 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid karolinska sjukhuset inrätta en tjänst som överläkare i SKBe 3,
2. till *Karolinska sjukhuset: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 455 137 000 kr.

G 2. Karolinska sjukhuset: Utrustning

1973/74	Utgift	6 251 351	Reservation	5 767 008
1974/75	Anslag	6 500 000		
1975/76	Förslag	6 500 000		

Direktionen för karolinska sjukhuset

Medelsbehovet för anskaffning av utrustning till karolinska sjukhuset framgår av följande sammanställning.

1. Utrustning till befintliga kliniker m. m.	6 500 000
2. Övervakningsutrustning	350 000
3. Rectilinjär scanner för helkroppsscintigrafi	525 000
4. Pelletugnar till köket	250 000
5. Termovisionsapparat	225 000
6. Automatisk analysapparat (Fast analyzer)	525 000
7. Databehandlingsutrustning för laboratorierutiner	150 000
8. Bandstation och terminal till gammakamerans dator vid thoraxklinikernas kliniskt-fysiologiska laboratorium	175 000
9. Utrustning till kliniken för alkoholsjukdomar	100 000
10. Utrustning till köks- och matsalsbyggnaden	200 000
	9 000 000

1. En inventering av befintlig medicinsk-teknisk utrustning har gjorts. Utrustningen värderas till totalt 78 030 000 kr., varav på kirurgblocket faller 10 365 000 kr., på medicinblocket 7 852 000 kr., på barn- och kvinnoblocket 3 071 000 kr., på psykiatriskt-socialmedicinska blocket 1 480 000 kr., på laboratorieblocket 44 137 000 kr., samt på blocket för radioterapi 11 125 000 kr.

Hittills anvisade medel för ersättningsanskaffning av utrustning har visat sig otillräckliga.

2. Inom centrala anestesiavdelningen samt inom den för kirurgiska kliniken, plastikkirurgiska kliniken samt urologiska kliniken gemensamma operationsavdelningen installerade apparater för övervakning av hjärtverksamhet är omoderna och slitna och bör ersättas.

3. Isotopavdelningen är sjukhusets central för all terapi med radioaktiva isotoper och måste ha tillgång till en modern väl fungerande scintigraf. Befintliga apparater bör ersättas.

4. Ett nytt uppvärmningssystem med nya ugnar och nya tallrikar med inbyggda pellets behöver anskaffas under budgetåret 1975/76.

5. Den neurologiska rehabiliteringskliniken behöver en termovisionsapparat för att enligt en ny metod bestämma omfattningen av störningar inom det sympatiska nervsystemet.

6. Den tekniska utvecklingen av automatiska analysapparater har resulterat i nya system, som rationaliserat arbetet vid de kliniskt kemiska laboratorierna. En modern analysapparat bör anskaffas till sjukhusets kliniskt-kemiska centrallaboratorium.

7. En vidare utbyggnad av databehandlingsrutinerna vid laboratorierna kan förutses för att bättre utnyttjande och lönsamhet skall nås. Medel behövs för kompletterande utrustning, bl. a. kablar och terminaler till det s. k. laboratoriesystemet.

8. Datasystemet till gammakameran inom thoraxklinikernas kliniskt-fysiologiska laboratorium bör kompletteras med en magnetbandstation och terminal.

9. I samband med genomförandet av den beslutade försöksverksamheten vid kliniken för alkoholsjukdomar behövs utrustning till vissa tjänsterum och viss utrustning för laboratorieverksamheten.

10. Kostnaderna för utrustning i samband med ombyggnad och upprustning av köks- och matsalsbyggnaden har tidigare beräknats till 500 000 kr. Beloppet bör nu räknas upp med 200 000 kr. för därefter inträffade prisstegringar och behövlig ombyggnad av matvagnar.

Remissyttrande

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) framhåller att direktionens i annat sammanhang framlagda dispositionsplan och utnyttjandeplan (Plan 74) förstärker motiven för att införa samma system med utrustningsplaner som finns för universiteten m. m. Sjukhusets inventering av befintlig utrustning, som beräknas bli avslutad under innevarande budgetår, ger ett bra underlag för planering av underhålls- och reparationsåtgärder liksom av ny- och återanskaffningar. En plan för ny- och återanskaffningar omfattande en längre tid behöver upprättas.

NUU har ingen erinran mot att medel anvisas för övervakningsutrustning, rectilinjär scanner, pelletugnar och en automatisk analysapparat. Beloppen för scannern och analysapparaten bör dock kunna minskas. Utrustning till alkoholkliniken bör anskaffas inom ramen för utrustning till befintliga kliniker m. m. Slutlig ställning till ramen för utrustning till köks- och matsalsbyggnaden bör inte tas i detta sammanhang. Enligt sjukhusets uppgifter kan medelsförbrukningen härför t. o. m. budgetåret 1975/76 hållas inom hittills för ändamålet anvisat belopp av 500 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar 6,5 milj. kr. för anskaffning av utrustning till karolinska sjukhuset.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Karolinska sjukhuset: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 6 500 000 kr.

G 3. Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare

1973/74	Utgift	48 253 157
1974/75	Anslag	47 106 000
1975/76	Förslag	56 282 000

Akademiska sjukhuset i Uppsala har uppförts av staten i samarbete med Uppsala läns landstingskommun för läkarutbildningen och länssjukvården. Sjukhuset ägs av staten men drivs enligt avtal mellan staten och

landstingskommunen i nära samarbete med landstingskommunen, som lämnar driftbidrag m. m. (prop. 1951:123, 1953:161, 1961:79, 1967: 105, 1968:71, 1973:20). Akademiska sjukhuset är enligt avtal även regionsjukhus för Uppsalaregionen (prop. 1963:1 bil. 7 s. 461; 1967:105). Förhandlingar om nytt samarbetsavtal pågår med landstingskommunen. Den senast träffade överenskommelsen med landstingskommunen innebar fortsatt samarbete för drift av akademiska sjukhuset m. m. för tiden t. o. m. år 1973 (prop. 1973:20, SoU 1973:7, rskr 1973:103). Enligt planerna för sjukhusets utbyggnad – till vilka dock inte slutlig ställning tagits – skall antalet vårdplatser ökas från f. n. omkring 1 470 till ca 1 700.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Direktionen	Föredraganden
Personal			
Läkare	212	+ 87,5	+ 5
Anslag			
Lönekostnader	47 106 000	+ 30 252 000[1]	+ 9 176 000

[1] Häri ingår medel för läkartjänster m. m. för patologi och klinisk bakteriologi m. m.

Direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala

1. Löneomräkning 12 672 000 kr., varav 1 797 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en nedskärning av utgifterna under detta anslag och driftkostnadsanslaget (punkten G 4) med sammanlagt ca 11,3 milj. kr. För att åstadkomma denna utgiftsminskning skulle tre vårdavdelningar behöva stängas.

3. Uppsalaregionens patienter med yrkesdermatologiska sjukdomar remitteras till Stockholm. I det nya neuroblocket kan en yrkesdermatologisk enhet inrymmas. En tjänst som överläkare i yrkesdermatologi bör inrättas vid hudkliniken. (+ 219 747 kr.)

4. För att innehavarna av tjänst som professor/överläkare skall kunna avlastas vissa arbetsuppgifter – och då särskilt med hänsyn till klinikernas omfattande öppna vård – föreslås att sex överläkartjänster inrättas i utbyte mot tjänst som biträdande överläkare vid envar av de psykiatriska, barnmedicinska, medicinska, kirurgiska och ortopediskt kirurgiska klinikerna samt kvinnokliniken. Vidare bör av samma skäl en överläkartjänst inrättas vid lungmedicinska kliniken i utbyte mot en avdelningsläkartjänst. Medel som motsvarar lönekostnaden för en halv överläkarbefattning bör också tillkomma för att direktionen skall kunna i sjukvårdsarbetet kompensera den klinik där chefsläkaren har sin tjänst. Sammanfattningsvis skulle sjukhuset enligt förslaget tillföras sju och en halv överläkartjänst (+ 259 463 kr.).

5. Barnkirurgiska kliniken har under en övergångstid fått ett tillskott

av vårdplatser i nya kirurgblocket och därigenom möjligheter att öka klinikens slutna och öppna vård, vilket behövs för att Uppsalaregionens vårdbehov skall kunna tillgodoses enligt avtal. En förutsättning är ytterligare läkartjänster. En biträdande överläkare bör tillföras kliniken. – Inte heller den kardiologiska avdelningen inom medicinska kliniken förmår uppfylla åtagandena inom regionvården och bör därför få ännu en biträdande överläkare. – En tjänst som biträdande överläkare bör inrättas vid anestesiavdelningen för att den anestesiologiska verksamheten vid centraloperationsavdelningen, och då särskilt barnanestesiologin, skall kunna förstärkas. – Vårdbehovet vid den ortopediskt kirurgiska kliniken har ökat och motiverar en ny tjänst som biträdande överläkare vid kliniken. – Underläkartjänsterna vid röntgendiagnostiska avdelningen har tidigare i stor utsträckning innehafts av specialistutbildade läkare. Detta är inte längre möjligt. För att nuvarande subspecialisering skall kunna behållas och för att de genom utbyggnaden ökade kraven skall kunna tillgodoses bör en biträdande överläkare tillföras röntgendiagnostiska avdelningen. – Det kliniskt fysiologiska centrallaboratoriet behöver förstärkas med en tjänst som biträdande överläkare, vilket ger större stadga i rutinsjukvården och ett bredare register i laboratoriets verksamhet. – Neurologiska kliniken ökar antalet vårdplatser från 46 till 69 i neuroblocket och bör därför få ännu en biträdande överläkare.

Sammanlagt föreslår direktionen i denna del inrättande av sju tjänster som biträdande överläkare (+ 1 414 633 kr.).

6. Den socialmedicinska institutionen vid Uppsala universitet har vissa rekryteringssvårigheter, som skulle undanröjas om den liksom andra sådana institutioner i landet integreras i undervisningssjukhuset. Den bör dock inte behöva åta sig sjukvårdsuppgifter i egentlig mening. Institutionen har redan i dag lokaler inom sjukhuset. Professorn i socialmedicin vid universitetet bör bli tillika överläkare i socialmedicin vid akademiska sjukhuset. En tjänst som biträdande överläkare bör inrättas vid institutionen i utbyte mot viss befintlig tjänst som lärare vid universitetet (+ 202 090 kr.).

7. Utbildning av sjukgymnaster och arbetsterapevter avses bedrivas inom Uppsala läns landstingskommuns vårdskola och förläggas till byggnaden A 1 inom akademiska sjukhusets område i vad avser den teoretiska delen. Den praktiska delen av utbildningen kommer att ske vid sjukhuset, varvid den nya rehabiliteringskliniken är betydelsefull. Sjukgymnastutbildningen skall börja hösten 1975 och arbetsterapevtutbildningen vid en senare tidpunkt. Inledningsvis intas 24 elever per termin. För utbildningen behövs tjänster som läkare/lärare. Med beaktande av såväl sjukvårdens som sjukgymnastutbildningens behov föreslås att sex tjänster som klinisk lärare inrättas, varav fyra vid envar av de medicinska, neurologiska, ortopediskt kirurgiska och psykiatriska klinikerna samt två vid rehabiliteringskliniken för allmän medicinsk rehabilitering resp. fysioterapi. Vidare föreslås av samma skäl att en tjänst som biträdande överläkare inrättas vid Uppsala universitets patologiska institution (+ 1 414 633 kr.).

8. Förhandlingar pågår mellan statens förhandlingsnämnd och Uppsala läns landstingskommun m. fl. om inrättande av ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium vid akademiska sjukhuset. Om laboratorierna inrättas skall ett antal läkartjänster och arvoden m. m. vid laboratorierna bekostas från detta anslag. Samtidigt minskar sjukhusets kostnader för laboratorieundersökningar. Uppsala universitet kan också vid en integration mellan nuvarande institutioner för patologi och klinisk mikrobiologi med sjukhusets verksamhet dra in viss personal vid institutionerna. Direktionen beräknar medel för omorganisationen, som förutsätts kunna genomföras den 1 juli 1975 (+ 3 916 893 kr.).

9. Den utökade verksamheten vid de i det följande upptagna sjukhusenheterna motiverar härutöver enligt direktionen inrättande av 22 avdelningsläkartjänster, nämligen tre vid neurologiska kliniken, två vid envar av medicinska, barnmedicinska och neurokirurgiska klinikerna, vid rehabiliteringskliniken samt vid anestesiavdelningen, en vid envar av de plastikkirurgiska, ortopediskt kirurgiska, thoraxkirurgiska, urologiska och barnkirurgiska klinikerna, en vid envar av ögon-, kvinno- och hudklinikerna samt en vid kliniskt neurofysiologiska centrallaboratoriet (+ 3 874 176 kr.).

10. Vid vissa kliniker finns underläkartjänster som inte kan besättas därför att tjänsterna inte ingår i blockförordnanden för fortsatt vidareutbildning för läkare. Sådana underläkartjänster bör bytas ut mot avdelningsläkartjänster. Med hänsyn härtill föreslås att 15 avdelningsläkartjänster inrättas i utbyte mot befintliga underläkartjänster. Direktionen kan med hänsyn till rådande osäkerhet om hur vidareutbildningssystemet kommer att praktiskt genomföras inte nu närmare ange vid vilka kliniker sådant utbyte bör ske (+ 90 066 kr.).

11. Fortsatt vidareutbildning skall anordnas vid akademiska sjukhuset såväl för läkare, som fullgör specialistutbildning enligt tidigare utbildningssystem, som för läkare som fullgjort allmäntjänstgöring och vill få blockförordnande (FV-block). Läkare skall också beredas möjlighet till medicinsk forskarutbildning på underläkartjänst. En utredning visar att antalet underläkartjänster vid sjukhuset är otillräckligt. Under budgetåret 1975/76 behöver ytterligare 49 helårsbefattningar för underläkare finnas tillgängliga vid sjukhuset. Medel bör anvisas motsvarande kostnaderna för detta antal underläkartjänster (+ 6 733 739 kr.).

Remissyttranden

Socialstyrelsen tillstyrker inrättande av en överläkartjänst för yrkesdermatologi och omvandling av sex tjänster som biträdande överläkare till tjänster som överläkare i barnaålderns invärtes sjukdomar, allmän internmedicin, allmän kirurgi, ortopedisk kirurgi, kvinnosjukdomar och förlossningar resp. allmän psykiatri. Även förslaget om ändring av en tjänst som avdelningsläkare till överläkartjänst för lungsjukdomar tillstyrks. Vidare tillstyrks föreslagna tjänster som biträdande överläkare för hjärtsjukdomar, barnkirurgi och socialmedicin. I detta sammanhang tillstyrks

inordnandet av socialmedicinska institutionen i sjukhuset i form av en socialmedicinsk avdelning och därav föranledda tjänsteförändringar. Socialstyrelsen tillstyrker också inrättandet av sammanlagt tio nya avdelningsläkartjänster, nämligen två tjänster för ettvart av verksamhetsområdena neurokirurgi resp. medicinsk rehabilitering samt en tjänst för ettvart av verksamhetsområdena barnkardiologi, njursjukdomar, handkirurgi, thoraxkirurgi, urologisk kirurgi resp. nervsjukdomar. Socialstyrelsen ser med tillfredsställelse att direktionen begär läkartjänster så att planerad utbildning av sjukgymnaster och arbetsterapevter kan komma till stånd. Det finns dock ingen anledning till att en ny kategori läkartjänster, nämligen tjänster som kliniska lärare, nu införs vid akademiska sjukhuset. Samtliga föreslagna tjänster bör tills vidare vara för biträdande överläkare. Socialstyrelsen tillstyrker medel motsvarande en halv överläkartjänst att användas som kompensation för klinik där chefsläkaren har sin tjänst. Styrelsen saknar underlag för en analys av direktionens beräkning att medel motsvarande 49 underläkartjänster bör ställas till förfogande för blockförordnanden inom fortsatt vidareutbildning (FV-block). Fördelningen och administrationen av FV-block inom Uppsalaområdet förutsätts ske i samråd mellan berörda parter. Styrelsen prövar i detta sammanhang inte förslaget om medel för 15 avdelningsläkartjänster vid kliniker, vars underläkartjänster inte tas i anspråk för vidareutbildning, eftersom närmare fördelning av tjänsterna på medicinskt verksamhetsområde saknas. Socialstyrelsen tillstyrker inordnandet av universitetsinstitutionerna för patologi och klinisk mikrobiologi i sjukhuset i form av vissa centrallaboratorier och därav föranledda tjänsteförändringar.

Mot bakgrund av behovet av att i första hand förstärka ifrågavarande specialitet vid vissa andra sjukvårdsenheter tillstyrks inte inrättande av två tjänster som biträdande överläkare för ortopedisk kirurgi resp. röntgendiagnostik samt fem tjänster som avdelningsläkare för barnålderns invärtes sjukdomar, hudsjukdomar, ortopedisk kirurgi, kvinnosjukdomar och förlossningar resp. allmän internmedicin. Sistnämnda avdelningsläkartjänst tillstyrks inte heller mot bakgrund av den relativt ringa tillgången på vidareutbildade läkare inom specialiteten. Samma skäl åberopas för att styrelsen inte tillstyrker fem tjänster som biträdande överläkare, varav två för anestesiologi, en för klinisk fysiologi, en för klinisk neurofysiologi och en för nervsjukdomar, samt tjänster som avdelningsläkare, varav två för nervsjukdomar, en för anestesiologi, en för barnkirurgi och en för ögonsjukdomar.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) anser det välmotiverat från utbildnings- och forskningssynpunkt att den socialmedicinska verksamheten ges en fastare anknytning till sjukvården. UKÄ framhåller det angelägna i att föreslagen omorganisation genomförs så att frågan härigenom får en lösning i enlighet med vad som gäller för socialmedicin vid övriga undervisningssjukhus.

UKÄ framhåller också betydelsen av att sjukgymnastutbildningen, som planeras kunna igångsättas hösten 1975, kommer till stånd. UKÄ för fram vissa förslag om denna utbildning.

Föredraganden

Den senast träffade överenskommelsen med Uppsala läns landstingskommun om samarbete för drift av akademiska sjukhuset m. m. reglerade villkoren för samarbetet för tiden t. o. m. år 1973 (prop. 1973:20, SoU 1973:7, rskr 1973:103). Förhandlingar pågår f. n. om ett nytt samarbetsavtal. Jag räknar med att i en särskild proposition kunna redovisa samarbetsavtal för tiden fr. o. m. den 1 januari 1974.

Kungl. Maj:t har den 5 november 1971 även uppdragit åt statens förhandlingsnämnd att förhandla med landstingskommunen och andra av frågan berörda landstingskommuner om inrättande av ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium vid akademiska sjukhuset jämte därmed sammanhängande frågor. Förhandlingarna om nämnda centrallaboratorier förs i samband med förhandlingarna om samarbetsavtalet. Jag finner det vara angeläget att frågan om centrallaboratorierna får en snar lösning och avser att återkomma härtill när resultatet av de pågående förhandlingarna med landstingskommunerna föreligger.

Kungl. Maj:t har den 6 december 1974 uppdragit åt statens förhandlingsnämnd att i anslutning till pågående förhandlingar beträffande akademiska sjukhuset ta upp förhandlingar om en socialmedicinsk avdelning vid sjukhuset. Jag avser att återkomma till även denna fråga i annat sammanhang.

Det bör även nämnas att socialdepartementets sjukvårdsdelegation i juni 1974 bl. a. uppdragit åt socialstyrelsen att medge sjukvårdshuvudmännen att inrätta vissa blockförordnanden för läkare under fortsatt vidareutbildning för åren 1974 och 1975. Antalet påbörjade blockförordnanden beräknas bli omkring 125 inom Uppsalaregionen under år 1975, varav omkring 30—40 kan beräknas falla helt eller delvis på akademiska sjukhuset i Uppsala.

Vid den psykiatriska kliniken har verksamheten inom sjukvård, utbildning och forskning ökat. Om kliniken får ännu en överläkartjänst kan klinikens arbete göras effektivare. Jag förordar, att en tjänst som överläkare i SKBe 3 inrättas vid den psykiatriska kliniken i utbyte mot en där befintlig tjänst som biträdande överläkare (4).

Barnkirurgiska kliniken har f. n. vissa svårigheter att tillgodose Uppsalaregionens vårdbehov inom denna specialitet enligt härom träffat avtal. Kliniken bör därför tillföras ännu en tjänst som biträdande överläkare (5). Under ett antal år har en extra tjänst som biträdande överläkare varit inrättad vid lungkliniken. En underläkartjänst har inte fått uppehållas samtidigt med den extra läkartjänsten. Anordningen har varit av värde för klinikens arbete och bör bli stadigvarande. Jag beräknar medel för en tjänst som biträdande överläkare vid lungkliniken (4). Kostnaderna för underläkartjänsten bortfaller samtidigt.

I det kirurgiska blocket vid sjukhuset inryms en ny urologiskt kirurgisk klinik. Klinikens verksamhet har successivt ökat. En avdelningsläkartjänst bör därför inrättas vid kliniken (6). I nämnda nya neuroblock har den neurokirurgiska kliniken fått ytterligare vårdplatser och utökad verksam-

het. Även denna klinik bör tillföras en avdelningsläkartjänst (6). Jag beräknar härutöver medel för en avdelningsläkartjänst för njurmedicin vid den medicinska kliniken och en avdelningsläkartjänst för handkirurgi vid den plastikkirurgiska kliniken (6).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en ökning av anslaget med sammanlagt 9 176 000 kr. till 56 282 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid akademiska sjukhuset i Uppsala inrätta en tjänst som överläkare i SKBe 3,
2. till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 56 282 000 kr.

G 4. Akademiska sjukhuset i Uppsala: Driftkostnader

1973/74	Utgift	33 674 381
1974/75	Anslag	40 155 000
1975/76	Förslag	55 355 000

Från anslaget bekostas statens andel av driftkostnaderna – bortsett från läkarlöner och vissa utrustningskostnader – vid akademiska sjukhuset i Uppsala. Enligt förutvarande avtal med Uppsala läns landsting angående samarbete för driften av akademiska sjukhuset har landstinget erlagt ersättning till staten, motsvarande en på visst sätt beräknad kostnad för sjuka från Uppsala län jämte vissa belopp som ersättning för läkarkostnader (prop. 1951:123, 1953:161, 1961:79, 1967:105, 1968:71 och 1973:20). Beträffande s. k. löpande utrustningsanskaffning har landstingets kostnadsandel beräknats enligt en formel, som innebär, att landstinget svarar för ca 38 % av kostnaderna. Samarbetsavtalet med vissa tillägg gällde till utgången av år 1973 men tillämpas på visst sätt i avvaktan på resultatet av de förhandlingar som pågår om nytt samarbetsavtal.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Direktionen	Föredraganden
1. Bidrag till driftkostnader enligt avtal	20 390 000	+ 9 880 000	+ 8 791 000
2. Bidrag till löpande anskaffning av utrustning	3 100 000[1]	– 434 000[2]	– 434 000[2]
3. Sjukvård åt mindre bemedlade från ort utom Uppsala län	10 000	–	–
4. Hyreskostnader	16 655 000	+ 6 843 000	+ 6 843 000
Totalt	40 155 000	+ 16 289 000	+ 15 200 000

[1] Motsvarande en beslutad utrustningsram för budgetåret 1974/75 om 5 000 000 kr.

[2] Motsvarande en utrustningsram för budgetåret 1975/76 om 4 300 000 kr.

Direktionen för akademiska sjukhuset i Uppsala

1. Bortsett från läkarna finns 2 906 tjänster vid akademiska sjukhuset Direktionen föreslår att 106 nya tjänster inrättas samt att medel beräknas, motsvarande 17 tjänster vid arbetsterapi- och sjukgymnastikavdelningarna fr. o. m. år 1976. Genomförande av dessa förslag beräknas kosta ca 4 milj. kr. Statens förhandlingsnämnd förhandlar med Uppsala läns landstingskommun och andra berörda landstingskommuner om inrättande av ett patologiskt och ett kliniskt mikrobiologiskt centrallaboratorium vid akademiska sjukhuset. Direktionen förutser att laboratorierna kommer att inrättas och beräknar därför ca 3 milj. kr. för ändamålet, vilket motsvarar ca 80 tjänster för organiserandet av dessa nya centrallaboratorier. Av förutnämnda 106 tjänster avser 38 tjänster etablering av rehabiliteringsklinikens slutna vård samt utbyggnad av den urologiska, neurokirurgiska och neurologiska verksamheten. Av övriga 68 tjänster som avser befintlig verksamhet är ca 34 redan inrättade som extra. Kostnaderna för utbildning och extra patientövervakare beräknas öka med ca 400 000 kr.

Utgifterna för löner till annan personal än läkare vid sjukhuset beräknas sammanfattningsvis stiga från 128,4 milj. kr. för budgetåret 1974/75 till ca 137 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Allmän arbetsgivaravgift med 4 % av lönesumman för budgetåret 1975/76 har inräknats.

Omkostnaderna beräknas öka mellan budgetåren 1974/75 och 1975/76 från ca 63,2 milj. kr. till ca 68,2 milj. kr. Utbyggnaden av verksamheten beräknas sålunda öka omkostnaderna med drygt 2 milj. kr., varav ca 1 320 000 kr. faller på klinisk bakteriologi och patologi. Samtidigt bortgår sjukhusets kostnader för laboratorieundersökningar vid nuvarande institutioner för bakteriologi och patologi om ca 3 240 000 kr. Prisökningarna beräknas uppgå till 10 %, vilket motsvarar en ökning med ca 6,2 milj. kr.

Antalet vårddagar beräknas öka från ca 428 000 för budgetåret 1974/75 till ca 453 000 för budgetåret 1975/76. Det fastställda antalet vårdplatser beräknas öka från 1 471 till 1 542 mellan dessa budgetår.

Vårddagkostnaden beräknas öka från 526:64 till 576:90 kr.

Totalkostnaden för driften av sjukhuset – bortsett från läkarlönerna – har beräknats till 205 213 000 kr. Uppsala läns landstings bidrag beräknas till 110 848 000 kr. och övriga inkomster till 101 349 000 kr. Sedan totalkostnaden dragits från landstingets bidrag och inkomsterna återstår en nettoinkomst för staten under anslagsposten av 6 984 000 kr.

Att statsverket får en nettoinkomst under sjukhusets driftstat beror i hög grad på att ersättningar för patienter från andra län än Uppsala län tillgodoförs statsverket i sin helhet. Regionlandstingskommunernas driftdagersättningar omfattar emellertid ersättning för fastighetsunderhåll, utrustningsanskaffning och pensionskostnader. Dagersättningen enligt utomlänsavtalet skall härutöver ge gottgörelse även för lokalhyror. För detta har statsverket utgifter under andra anslagsposter.

Från anslagsposten Bidrag till driftkostnader utgår enligt avtal emeller-

tid visst lönekostnadspålägg, som utgör 29 % av den beräknade totala lönesumman för sjukhusets personal – bortsett från läkarpersonalen – vilken lönesumma beräknas bli omkring 128,5 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Beloppet innefattar inte några medel för allmän arbetsgivaravgift. Lönekostnadspålägget beräknas till 37 252 240 kr. Härav avser 5 140 000 kr. höjt lönekostnadspålägg.

Totalt behöver sålunda 30 270 000 kr. tas upp under anslagsposten.

2. Sjukhuset behöver enligt direktionen anskaffa löpande utrustning inom en totalram av 4,3 milj. kr.

Remissyttranden

Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut föreslår att en modell utarbetas, som anger förväntat behov av ersättningsutrustning på längre sikt, varvid bl. a. prisutveckling och teknisk utveckling medräknas. Den årliga nyanskaffningen av utrustning bör ligga utanför modellen. En sådan modell ger säkrare beslutsunderlag för bedömningen av hur stora anslag som behövs för utrustning. En inventering av befintlig utrustning skulle bl. a. underlätta en redovisning av årskostnaden, inkl. driftkostnaderna, vilket kan inverka på valet av utrustning.

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande anser det önskvärt att anslagsframställningen i vad avser löpande utrustningsanskaffning grundas på en inventering av befintlig utrustning och på en plan för erforderliga ny- och återanskaffningar.

Föredraganden

Som jag nämnt under anslaget G 3. pågår förhandlingar med Uppsala läns landstingskommun om ett nytt avtal om samarbete för drift av akademiska sjukhuset att gälla fr. o. m. den 1 januari 1974. Förhandlingar pågår också i frågan om inrättande av nya patologiska och kliniskt mikrobiologiska centrallaboratorier m. m. vid sjukhuset. I avvaktan på resultatet av nämnda förhandlingar utgår jag i det följande från hittillsvarande avtalsgrunder.

Direktionen har – under förutsättning att centrallaboratorierna inrättas under nästa budgetår – dels tagit upp medel för ett antal nya tjänster vid laboratorierna och dels tagit hänsyn till att kostnaderna för laboratorieundersökningar minskar. I överensstämmelse med vad jag nyss anfört avser jag återkomma till dessa frågor när resultatet av pågående förhandlingar föreligger.

Jag beräknar medel under anslaget för statens andel av kostnaderna för löpande anskaffning av utrustning till akademiska sjukhuset inom en total ram av 4,3 milj. kr. Med hänsyn till att de kommunala sjukvårdshuvudmännens andel i kostnaderna för den under budgetåret 1974/75

medgivna utrustningsanskaffningen enligt gällande avtal kan fastställas först efter budgetårets slut, kan anslaget under budgetåret 1975/76 även komma att belastas av vissa kostnader för utrustning som anskaffats för budgetåret 1974/75.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 55 355 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 55 355 000 kr.

G 5. Akademiska sjukhuset i Uppsala: Utrustning

1973/74	Utgift	2 490 000	Reservation	145 891
1974/75	Anslag	140 000		
1975/76	Förslag	100 000		

Från anslaget bekostas statens andel av kostnader för utrustning till akademiska sjukhuset i Uppsala i samband med byggnadsåtgärder. Enligt avtal med Uppsala läns landstingskommun m. fl. svarar staten i regel för 40 % av kostnaderna för utbyggandet av sjukhuset, inkl. utrustningskostnaderna.

Kommittén för akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande

Medelsbehovet för anskaffning av utrustning till akademiska sjukhuset i Uppsala under budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning.

	Totalt	Statens andel
1. Utrustning till socialmedicin m. m. (byggnad A 1)	370 000	150 000
2. Kommitténs verksamhet	250 000	100 000
	620 000	250 000

1. Utrustning till skollokaler för sjukgymnast- och arbetsterapevututbildning som avses inrymmas i f. d. medicinbyggnaden A 1 skall helt bekostas av Uppsala läns landstingskommun. För anskaffning av utrustning till de i byggnaden A 1 planerade lokalerna för socialmedicin och sjukhusets internundervisning beräknar kommittén ett medelsbehov av 370 000 kr.

2. Från anslagsposten bekostas löner, vissa konsultarvoden och andra arvoden, resor, hyror m. m. samt utredningar. Lönekostnaderna beräknas till 200 000 kr. Härtill kommer kostnaderna för kommitténs egen verksamhet i vad den avser utrustning med 50 000 kr.

Remissyttranden

Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut har inte något att erinra mot förslaget om utrustning till socialmedicin m. m. under förutsättning att befintlig materiel tillvaratas på optimalt sätt.

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU) framhåller, att i kostnaderna för föreslagen utrustning till lokaler för socialmedicin och internundervisning på 370 000 kr. ingår såväl ca 44 000 kr. för renovering av befintliga möbler som vissa kostnader för förbrukningsmateriel. Sådana kostnader godtas inte i utrustningsförslag, som NUU prövar enligt överenskommelser om statlig investeringsersättning med kommunala sjukvårdshuvudmän. NUU utgår från att beloppet för kommitténs verksamhet inte avser att täcka kostnader för utrustning av de utbildningslokaler, som Uppsala läns landstingskommun avses disponera.

Föredraganden

Jag är inte beredd att nu ta ställning till behovet av medel för utrustning av lokaler för socialmedicin m. m. i förutvarande medicinbyggnaden (A 1). Jag beräknar i enlighet med byggnadskommitténs förslag 100 000 kr. för statens andel av kostnaderna för kommitténs utrustningsverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Akademiska sjukhuset i Uppsala: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr.

G 6. Bidrag till kommunala undervisningssjukhus

1973/74	Utgift	195 762 127
1974/75	Anslag	190 000 000
1975/76	Förslag	240 000 000

Från anslaget utgår ersättningar till berörda kommunala sjukvårdshuvudmän för upplåtelse för läkarutbildning m. m. av vissa sjukvårdsresurser.

Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1974:93, SoU 1974:26, rskr 1974:239) har Kungl. Maj:t den 20 december 1974 godkänt

a) sju avtal om läkarutbildning och forskning i Stockholms län (LUA Stockholm), vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala (LUA Ulleråker), i Linköping (LUA Linköping), i Lund (LUA Lund), vid S:t Jörgens sjukhus i Göteborg (LUA S:t Jörgen), i Umeå (LUA Umeå) resp. i Göteborg (LUA Göteborg),

b) fem överenskommelser - betecknade nr 1 – om statlig investeringsersättning enligt 5 § 1. LUA Stockholm, Linköping, Lund, S:t Jörgen resp. Göteborg,

c) två avtal om upplåtelse av lokaler för medicinsk teknik i Linköping resp. lokaler i mikrobiologibyggnaderna i Göteborg,

d) två avtal om lokaler för statens rättspsykiatriska klinik i Umeå och samarbete beträffande kliniken m. m.

Vidare har träffats

a) ett avtal om läkarutbildning och forskning i Malmö (LUA Malmö),

b) två överenskommelser om statlig investeringsersättning enligt 5 § 1. LUA Umeå resp. Malmö,

c) två avtal om upplåtelse av vissa lokaler i bakteriologibyggnaden i Lund resp. lokaler för mikrobiologi vid universitetet i Umeå,

d) ett avtal om överlåtelse av bakteriologi- och patologibyggnaderna i Lund.

Dessa sex avtal har ännu inte godkänts. Kungl. Maj:t har emellertid den 28 juni 1974 medgett att avtalen och överenskommelserna får i tillämpliga delar gälla tills vidare.

Från anslaget utgår också vissa bidrag för byggnads- och utrustningsåtgärder som föranleds av praktisk utbildning av sjukgymnaster i Stockholm, Lund och Malmö. Vidare utgår bidrag enligt avtal med Uppsala läns landstingskommun om anordnande av forskning och utbildning i geriatrik vid Kungsgärdets sjukhus i Uppsala (prop. 1966:1 bil. 10 s. 395) samt bidrag till viss dispensärverksamhet vid karolinska sjukhuset (prop. 1946:101).

Riksdagen har bemyndigat Kungl. Maj:t att godkänna avtal med Östergötlands läns landstingskommun om investeringsersättning för anordnande av vissa lokaler vid regionsjukhuset i Linköping åt statens rättskemiska laboratorium och att betala ut ifrågakommande investeringsersättningar från detta anslag (prop. 1974:93).

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU)

Statens förhandlingsnämnd har träffat vissa upplåtelseavtal i fråga om rättsmedicinsk verksamhet i Lund och Umeå samt avtal med Västerbottens läns landstingskommun om upplåtelse av lokaler vid Umeå lasarett för viss odontologisk verksamhet. Vidare pågår förhandlingar om revision av vissa servicebestämmelser rörande odontologilokaler vid lasarettet.

Investeringsersättningar har under budgetåren 1970/71–1973/74 utbetalats med sammanlagt ca 54 resp. ca 57, ca 55 och ca 52 milj. kr. Härav har ca 27 resp. ca 23, ca 27 och ca 17 milj. kr. avsett Huddinge sjukhus, som är det största pågående projektet. Uppförandet av huvudblocket vid regionsjukhuset i Linköping och det s. k. huvudsjukhuset vid Östra sjukhuset i Göteborg måste emellertid särskilt beaktas vid en bedömning av medelsbehovet för nästa budgetår. I övrigt föreligger betydande svårigheter att bedöma i vilken takt huvudmännen kommer att realisera de större byggnads- och utrustningsobjekt, som kan påverka medelsförbrukningen under nästa budgetår. Trots ökade byggnadskostnader tyder de bedömningar som NUU f. n. kan göra på ett anslagsbehov av samma storleksordning som under de senaste fyra åren, dvs. ca 55 milj. kr.

De statliga *driftersättningarna* uppgår enligt läkarutbildningsavtalen

m. m. till 186 250 000 kr. i 1974 års kostnadsläge.

NUU räknar med ett anslagsbehov för budgetåret 1975/76 av i runt tal 240 milj. kr. NUU har därvid beaktat bl. a. medelsbehovet för investeringsersättningar avseende anordnande av lokaler för statens rättskemiska laboratorium i Linköping samt om- och tillbyggnadsarbeten för rättsmedicinsk verksamhet i Linköping, Lund och Umeå. Däremot räknar NUU inte med att kostnader för inredning och utrustning av de i upplåtelseavtalen avsedda lokalerna för statliga verksamheter – med undantag för den rättspsykiatriska kliniken i Umeå – skall täckas från förevarande anslag.

Föredraganden

Kungl. Maj:t har genom beslut den 20 december 1974 godkänt nya avtal om läkarutbildning och forskning i Stockholm, Linköping, Lund, Umeå och Göteborg samt vid S:t Jörgens sjukhus i Göteborg och Ulleråkers sjukhus i Uppsala med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1974:93, SoU 1974:26, rskr 1974:239). Enligt avtalen, som gäller för åren 1974–1976, utgår vissa statliga driftersättningar till Stockholms, Östergötlands, Malmöhus och Västerbottens läns landstingskommuner, Göteborgs kommun samt Uppsala läns och Göteborgs och Bohus läns landstingskommuner. Kungl. Maj:t har samma dag också godkänt fem överenskommelser om statlig investeringsersättning enligt läkarutbildningsavtalen.

Jag vill här nämna, att Göteborgs kommunfullmäktige den 22 februari 1973 godkände ett stomplaneförslag för Östra sjukhuset i Göteborg, som innebär att sjukhuset får karaktär av centrallasarett och att utbyggnaden reduceras jämfört med tidigare planering. Mot bakgrund av denna ändrade sjukvårdsplanering träffades samma år en överenskommelse om ändring av och tillägg till tidigare överenskommelse om statlig investeringsersättning enligt då gällande samarbetsavtal angående läkarutbildning i Göteborg. Den nya investeringsöverenskommelsen godkändes av Kungl. Maj:t den 23 augusti 1973. Den överenskommelse om statlig investeringsersättning enligt avtalet om läkarutbildning m. m. i Göteborg, vilken enligt vad jag nyss nämnde godkänts av Kungl. Maj:t den 20 december 1974, bygger också på förutsättningen att Östra sjukhuset anordnas enligt ifrågavarande stomplan.

Såsom jag redogjorde för i prop. 1974:93 omfattar de nya läkarutbildningsavtalen alla kliniska ämnesområden. Sålunda ingår ersättning för ämnesområdet patologi och de kliniska delarna av medicinsk mikrobiologi m. m. nu på alla orter i driftersättningsbeloppen. Mot denna bakgrund har statens förhandlingsnämnd slutit avtal med Malmöhus läns landstingskommun om att landstingskommunen skall överta äganderätten och förvaltningen av de byggnader, som uppförts för patologisk och mikrobiologisk verksamhet. Kostnaderna för byggnadernas uppförande har delats lika mellan staten och landstingskommunen (prop. 1957:1 bil. 29 s. 9, SU 1957:92, rskr 1957:248). Marken som hör till byggnaderna läggs till lasarettsområdet och upplåts med nyttjanderätt på samma

villkor som gäller för lasarettsmarken.

Staten skall enligt avtalet bekosta en till- och ombyggnad av patologibyggnaden varigenom den rättsmedicinska verksamheten får ökade utrymmen. Byggnadsarbetena, som skall utföras av landstingskommunen, brådskar eftersom vissa anmärkningar mot nuvarande lokaler framställts från yrkesinspektionen. Särskilt avtal skall träffas om detta byggnadsobjekt.

Avtalet innehåller också en föreskrift om att en särskild investeringsersättning med högst 500 000 kr. skall utgå för ersättningsanskaffning av viss utrustning till patologin. Kungl. Maj:t har den 28 juni 1974 medgett att bl. a. detta avtal får i tillämpliga delar gälla tills vidare i avvaktan på ett slutligt beslut i ärendet, vilket bl. a. inneburit att landstingskommunen tillträdde byggnaden den 1 juli 1974. Förekommande ersättningar utbetalas à conto från förslagsanslaget Bidrag till kommunala undervisningssjukhus. Riksdagens bemyndigande bör inhämtas att godkänna avtalet om överlåtelse av bakteriologi- och patologibyggnaderna i Lund m. m. Kungl. Maj:t har den 28 juni 1974 också medgett, att träffat avtal om upplåtelse av vissa lokaler i bakteriologibyggnaden i Lund får i tillämpliga delar gälla tills vidare. Avtalet kan godkännas av regeringen först när berörda överlåtelseavtal kan godkännas.

Avtal med Malmö kommun om läkarutbildning och forskning i Malmö samt den i anslutning till avtalet träffade investeringsöverenskommelsen bör godkännas av regeringen när kommunens godkännande föreligger i lagakraftvunnet skick. Avtal om upplåtelse av lokaler för mikrobiologi vid universitetet i Umeå och överenskommelsen om statlig investeringsersättning enligt avtalet om läkarutbildning m. m. i Umeå har ännu inte slutbehandlats.

Kungl. Maj:t har den 20 december 1974 också godkänt avtal om upplåtelse av lokaler för medicinsk teknik i Linköping och av lokaler i mikrobiologibyggnaderna i Göteborg. Samtidigt har Kungl. Maj:t föreskrivit, att ersättningar för driftkostnader enligt avtalen skall utgå med anlitande av de anslag som disponeras av berörda läroanstalter och att kostnader för investeringsersättningar får utgå från anslaget Bidrag till kommunala undervisningssjukhus. Motsvarande bör gälla ersättningar enligt upplåtelseavtalen i Lund och Umeå.

Jag vill i detta sammanhang ta upp en fråga som berör statens rättsläkarstationer. Kungl. Maj:t har bl. a. den 3 juni 1960 godkänt avtal angående lokaler för patologisk avdelning vid Vasa sjukhus samt för statens rättsläkarstation i Göteborg (prop. 1960:71, SU 1960:123, rskr 1960:299). Kungl. Maj:t ställde samtidigt ett reservationsanslag till dåvarande medicinalstyrelsens förfogande att disponeras för utbetalning av byggnads- och utrustningsbidrag enligt avtalet. Jag finner det ändamålsenligt att – om det blir fråga om ytterligare statliga investeringsbidrag till denna eller andra av statens rättsläkarstationer som är inrymda i lokaler tillhöriga kommunal sjukvårdshuvudman – sådana investeringsbidrag utgår från förevarande anslag. Däremot bör driftersättningarna liksom tidigare betalas från rättsläkarstationernas förvaltningskostnadsanslag.

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande har angett anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 under detta anslag till 240 milj. kr. Jag har inte något att erinra mot denna medelsberäkning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna avtal mellan staten och Malmöhus läns landstingskommun om överlåtelse av bakteriologi- och patologibyggnaderna i Lund m. m., i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag har angett i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att godkänna avtal mellan staten och Malmöhus läns landstingskommun om investeringsersättning för anordnande av utökade lokaler vid lasarettet i Lund åt rättsmedicinsk verksamhet i Lund,
3. till *Bidrag till kommunala undervisningssjukhus* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 240 000 000 kr.

G 7. Forsknings- och utbildningsverksamhet vid vårdcentralen i Dalby

1973/74	Utgift	2 004 314[1]	Reservation 496 582[1]
1974/75	Anslag	2 428 000[1]	
1975/76	Förslag	2 649 000	

[1] Anslaget Utbildnings- och forskningsverksamhet vid läkarstationen i Dalby läkardistrikt.

Från anslaget bekostas forsknings- och utbildningsverksamheten vid vårdcentralen i Dalby. Verksamheten regleras genom ett mellan staten och Malmöhus läns landstingskommun år 1964 träffat avtal om samarbete för uppförande och drift av en läkarstation i Dalby läkardistrikt. Enligt avtalet bidrar staten till kostnaderna för uppförande av läkarstationen samt svarar för den personal som är avsedd uteslutande för utbildnings- eller forskningsändamål och för anskaffning av löpande utrustning, förbrukningsartiklar m. m., som hänför sig till nämnda verksamhet (prop. 1965:1 bil. 7 s. 168).

Socialstyrelsen

Baspersonalen består f. n. av en forskningsledare, som är professorn i medicin – särskilt öppen hälso- och sjukvård – vid universitetet i Lund, en distriktsläkare med tillsynsuppgifter, en instruktionssköterska med laboratorieutbildning, en byrådirektör, två assistenter, en amanuens, tre kansliskrivare, en deltidsanställd laboratorieassistent, en laboratoriekonsult, en psykiatrisk konsult, konsulter för andra speciella ändamål och ytterligare en distriktsläkare. Kostnaderna härför jämte kostnaden för en sociolog-konsult beräknas till 795 000 kr.

För arvoden till ledamöter i den rådgivande nämnden för verksamheten vid vårdcentralen och till experter samt för resekostnader och

traktamenten beräknas sammanlagt 90 000 kr. Kostnader för material, elektricitet, telefon, dataregistrering m. m. beräknas till 306 000 kr. Vidare behöver basutrustningen kompletteras för 20 000 kr. Härtill kommer kostnader för etableringsstudier av nya projekt med 75 000 kr.

Utöver 1 286 000 kr. till berörda baskostnader behövs enligt socialstyrelsen 1 616 000 kr. till forskningsverksamheten under budgetåret 1975/76 vid vårdcentralen enligt följande sammanställning.

Forskningsprojekt	Kostnad kr.
Beslutade forskningsprojekt	
a) undersökning av urinvägsinfektioner	145 000
b) undersökningar av 67-åringar (medicinsk och psykologisk del)	211 000
c) undersökning av kostvanor, varvid man avser att belysa sambandet mellan kostvanor och hälsotillstånd	366 000
d) hypertonidiagnostik med hjärt- och kärlsjukdomar	118 000
e) gastroenterologisk undersökning	98 000
f) sekundär prevention av glaukom	121 000
g) hälsokontroll av 7–10-åringar, uppföljning av tidigare utförd utvidgad hälsokontroll av 7-åringar	92 000
h) forskning inom socialvårdsfältet	144 000
i) ekonomisk analys av sjukdom och pensionering	91 000
j) social åldersforskning (tidigare sociologisk del inom 67-åringsundersökningen)	95 000
Nytt forskningsprojekt	
a) psykiatrisk undersökning (utveckling av projektet Organisation av psykiatrisk vård vid vårdcentral)	135 000
Summa	1 616 000

Kostnaderna för viss baspersonal och vetenskaplig basutrustning m. m. samt nämnda forskningsprojekt uppgår sålunda till sammanlagt 2 902 000 kr.

Löne- och prisomräkning 151 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör tas upp med 2 649 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ökad personalinsats för den socio-ekonomiska delen av projektet social åldringsforskning (67-åringsundersökningen) samt för projektet hälsokontroll av 7–10-åringar med sammanlagt 70 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forsknings- och utbildningsverksamhet vid vårdcentralen i Dalby* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 649 000 kr.

G 8. Vidareutbildning av läkare

1973/74	Utgift	4 150 977
1974/75	Anslag	12 100 000
1975/76	Förslag	15 700 000

Från anslaget bekostas utgifter i samband med vidareutbildning av läkare (prop. 1969:35, SU 1969:83, rskr 1969:215; prop. 1972:104, SoU 1972:37, rskr 1972:286).

Enligt kungörelsen (1972:678) med tillämpningsföreskrifter till lagen (1960:408) om behörighet att utöva läkaryrket skall den som avlagt läkarexamen inom riket och vill få legitimation som läkare genomgå allmäntjänstgöring som läkare under ett år och nio månader, varav i princip sex månader inom allmän kirurgi, sex månader inom allmän internmedicin, tre månader inom allmän psykiatri eller barn- och ungdomspsykiatri samt sex månader inom allmänläkarvård. Utbyte mot vissa andra tjänstgöringar kan ske. Prov avläggs i allmän kirurgi, allmän internmedicin och psykiska sjukdomar.

Den som vill förvärva allmänläkarkompetens skall sedan han fått legitimation som läkare genomgå viss vidareutbildning under 3 1/2 år. Den som vill förvärva specialistkompetens, skall sedan han fått legitimation som läkare genomgå vidareutbildning, som består av viss huvudutbildning samt sidoutbildning inom verksamhetsområde av betydelse för sökt kompetens. Under allmänläkar- och specialistutbildning skall läkaren delta i systematisk undervisning med kunskapsprov.

Nämnden för läkares vidareutbildning skall bl. a. anordna dels prov för läkare som fullgör allmäntjänstgöring, dels systematisk undervisning med kunskapsprov för läkare som genomgår allmänläkar- eller specialistutbildning. Nämnden meddelar också beslut om godkänd allmäntjänstgöring samt bevis om allmänläkar- och specialistkompetens. Socialstyrelsen tillhandahåller nämnden behövlig sekreterar- och biträdeshjälp. Nämndens verksamhet bekostas från detta anslag.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nämnden	Föredraganden
1. Arvoden och ersättningar till ledamöter hos nämnden för läkares vidareutbildning m. m.	413 000	+ 141 000	+ 37 000
2. Omkostnader för nämndens verksamhet	60 000	+ 20 000	+ 6 000
3. Prov under läkares allmäntjänstgöring	647 000	+ 178 000	+ 82 000
4. Systematisk undervisning och kunskapsprov	9 850 000	+ 4 011 000	+ 3 417 000
5. Sekretariat hos regionkommittéer	323 000	+ 317 000	+ 65 000
6. Kurs i tropikmedicin	57 000	+ 18 000	– 57 000
7. Allmänläkarkurser m. m.	750 000	– 750 000	+ 50 000
	12 100 000	**+ 3 935 000**	**+ 3 600 000**

Nämnden för läkares vidareutbildning

Pris- och löneomräkning 575 000 kr., varav 259 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. 0-alternativet innebär en anslagsminskning av 46 000 kr. vilket skulle bl. a. innebära ett otillräckligt antal prov för läkare som fullgör allmäntjänstgöring och en minskning av antalet kurser för den systematiska undervisningen.

1. Resekostnaderna beräknas öka. Pedagogisk expertis behöver anlitas.

2. Nämnden avser delta i kostnaderna för ett dataregister hos socialstyrelsen över läkare som fullgör allmäntjänstgöring.

3. Antalet deltagare i kunskapsproven beräknas uppgå till 3 030. Nämnden vill också samla provuppgifter i en s. k. databank och databehandla materialet.

4. Medel beräknas för 300 kurser om vardera en vecka med i genomsnitt ca 20 deltagare i varje kurs.

En arbetsgrupp inom nämnden har föreslagit att vissa lärar/läkartjänster tillkommer försöksvis under budgetåret 1974/75 vid Sahlgrenska sjukhuset. Malmö allmänna sjukhus, lasarettet i Lund och akademiska sjukhuset i Uppsala. Kostnaderna för tjänsterna vid de kommunala undervisningssjukhusen skall enligt särskilda avtal härom delas lika mellan staten och sjukvårdshuvudmannen. Tjänsteinnehavarna skall få ett omfattande ansvar för vidareutbildningen. Nämnden har för avsikt att pröva en sådan försöksverksamhet innevarande budgetår.

5. Med hänsyn till ökat antal kurser och ökat antal prov under allmäntjänstgöringen bör regionkommittéernas sekretariat förstärkas.

6. Nämnden avser att senare komma in med en preciserad kostnadsberäkning för en ny typ av kurs i tropikmedicin.

7. För budgetåret 1974/75 har för allmänläkarkurser m. m. anvisats 750 000 kr. Då dessa speciella kurser snarast är att hänföra till efterutbildning, föreslår nämnden i samråd med socialstyrelsen att anslagsposten förs över till en ny anslagspost 8 Allmänläkarkurser m. m. under anslaget G 9. Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m.

Remissyttranden

Statskontoret, universitetskanslersämbetet och *socialstyrelsen* har inte något att erinra mot försöksverksamheten med särskilda tjänster för vidareutbildningen.

Föredraganden

Jag räknar med att ca 300 kurser för systematisk undervisning med kunskapsprov skall anordnas under budgetåret 1975/76 för läkare under allmänläkar- och specialistutbildning.

Nämnden har redovisat ett förslag om försöksverksamhet med vissa

tjänster där tjänsteinnehavarna avses få särskilt ansvar för vidareutbildningsverksamhet. Jag har inte någon erinran mot att nämnden prövar en sådan anordning på försök inom ramen för två tjänster, varav en för vidareutbildning inom allmän internmedicin och en för vidareutbildning inom allmän kirurgi.

Som jag tidigare har framhållit är det angeläget att vidta särskilda åtgärder för att under de närmaste åren trygga tillgången på allmänläkare i den öppna hälso- och sjukvården. Bl. a. bör lämpliga utbildningskurser anordnas för att övergången för läkare från verksamhet inom specialiserad vård till allmänläkarvård skall underlättas. Mot denna bakgrund beräknar jag för budgetåret 1975/76 i huvudsaklig överensstämmelse med socialstyrelsens förslag 800 000 kr. under anslaget G 9 för sådan kursverksamhet och för socialstyrelsens åtgärder i övrigt i dessa frågor.

Nämnden för läkares vidareutbildning har föreslagit viss medelsanvisning till en kurs i tropikmedicin under detta anslag. Medel till detta ändamål bör i stället beräknas under följande anslag G 9.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en ökning av anslaget med 3,6 milj. kr. till 15,7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vidareutbildning av läkare* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 700 000 kr.

G 9. Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m.

1973/74	Utgift	1 671 916[1]
1974/75	Anslag	2 104 000
1975/76	Förslag	2 530 000

[1] Anslagen Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m. och Kurser för vissa utländska läkare och tandläkare m. m.

Från detta anslag bekostas viss efterutbildning av läkare, tandläkare, barnmorskor, kuratorer, sjukgymnaster, arbetsterapevter, farmacevter, m. fl. Från anslaget bekostas också kompletterande utbildning av medicinalpersonal med utländsk examen, vilka har för avsikt att arbeta i Sverige.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
1. Kurser i socialmedicin för distriktsläkare m. m.	36 000	+ 35 000	+ 5 000
2. Efterutbildning av läkare m. fl. inom den psykiska barna- och ungdomsvården	53 000	+ 5 000	+ 5 000
3. Kurs i socialodontologi och författningskunskap för klinikchefer inom folktandvården	79 000	+ 4 000	+ 4 000
4. Kurser för läkare m. fl. inom mödra- och barnhälsovården	14 000	+ 2 000	+ 2 000
5. Vidareutbildning av legitimerade sjukgymnaster inom rehabiliteringsvård samt kurser för kuratorer inom hälso- och sjukvård	270 000	+ 22 000	+ 22 000
6. Specialkurser för farmaceuter	17 000	+ 2 000	+ 2 000
7. Kurser i antikonception och preventivmedelsrådgivning för läkare, barnmorskor m. fl.	71 000	+ 28 000	+ 19 000
8. Kurser i svenska språket för utländsk medicinalpersonal	550 000	+ 146 000	+ 50 000
9. Prov i svenska språket för utländsk medicinalpersonal	63 000	+ 22 000	+ 6 000
10. Kurser i svenska medicinalförfattningar för utländska läkare	130 000	+ 30 000	+ 11 000
11. Viss vidareutbildning m. m. för läkare med utländsk examen	345 000	+ 35 000	–
12. Viss kunskapsprövning av utländska läkare som önskar tjänstgöra inom sitt yrke i Sverige	21 000	-	–
13. Kurs i svenska medicinalförfattningar för utländska tandläkare	13 000	+ 3 000	+ 3 000
14. Kompletteringskurs för utländska sjuksköterskor	158 000	+ 6 000	+ 6 000
15. Kompletteringskurs för utländska barnmorskor	40 000	+ 29 000	+ 4 000
16. Kurs i medicinalförfattningar för sjuksköterskor med utbildning i Danmark, Finland, Norge eller Island	35 000	+ 7 000	+ 3 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
17. Viss vidareutbildning för sjukgymnaster och arbetsterapevter med utländsk utbildning	56 000	+ 13 000	+ 5 000
18. Speciell prövning av viss utländsk medicinalpersonal	25 000	+ 2 000	+ 2 000
19. Efterutbildning av vissa utländska tandläkare m. m.	128 000	– 8 000	– 8 000
20. Kurs i tandreglering och barntandvård för klinikchefer inom folktandvården	–	+ 225 000	+ 225 000
21. Allmänläkarkurser m. m.	–	+ 810 000	
22. BiståndS- och katastrofutbildning av läkare m. fl.	213 000	+ 237 000	+ 17 000
23. Kurs i tropikmedicin			+ 60 000
Summa utgifter	2 317 000	+ 1 655 000	+ 443 000
Inkomster			
Ersättning för kostnader för biståndS- och katastrofutbildning	213 000	+ 237 000	+ 17 000
Nettoutgifter	2 104 000	+ 1 418 000	+ 426 000

Socialstyrelsen

Pris- och löneomräkning 163 000 kr.

0-alternativet skulle innebära en nedskärning av antalet kurser eller en minskning av antalet kursdeltagare.

1. Antalet kurser i socialmedicin för distriktsläkare bör utökas från en till två kurser. För två sådana kurser beräknas 60 000 kr. För stipendier m. m. beräknas 11 000 kr.

2. För två kurser för läkare m. fl. inom den psykiska barna- och ungdomsvården beräknas 58 000 kr.

3. En kurs i socialodontologi och författningskunskap för klinikchefer inom folktandvården bör anordnas även under nästa budgetår.

4. För en konferens i mödra- och barnhälsovård för överläkare och biträdande överläkare vid kvinno- och barnkliniker beräknas 8 000 kr. samt för en konferens avseende hälsokontroll av fyraåringar likaledes 8 000 kr.

5. För en gemensam fortbildningskurs i habilitering för arbetsterapevter, förskollärare, kuratorer och sjukgymnaster beräknas 24 000 kr. För gemensam fortbildningskurs avseende samarbetsmetodik för arbetsterapevter, sjukgymnaster, kuratorer, läkare och sjuksköterskor i aktiv långvårdsmedicin i öppen vård beräknas 48 000 kr. För en kurs för

sjukgymnaster i habilitering av barn med cerebral pares eller likartade rörelsehinder beräknas 30 000 kr. För sju kurser för arbetsterapevter, kuratorer, läkare, sjukgymnaster och sjuksköterskor avseende information om hjälpmedel för handikappade beräknas 69 000 kr. För åtta kursveckor, inkl. uppföljningskonferenser för rehabiliteringspersonal från olika vårdområden och med inriktning på samarbetets metodik och socialarbetarens roll inom rehabiliteringsteamet och i samordningen mellan sjuk- och socialvård beräknas 121 000 kr.

6. En kurs för farmacevter som inspekterar läkemedelsdistributionen och förvaringen av läkemedel vid sjukvårdsinrättningar bör anordnas även under nästa budgetår.

7. Socialstyrelsen finner det angeläget att kurser anordnas även under budgetåret 1975/76 i antikonception och preventivmedelsrådgivning dels för läkare med gynekologisk utbildning, dels för barnmorskor. Erfarenheterna från de hittills hållna kurserna har visat att det föreligger ett stort utbildningsbehov i ämnet. Socialstyrelsen finner det därför angeläget att medel anvisas för genomförande av ett ökat antal sådana kurser under budgetåret 1975/76. Socialstyrelsen beräknar kostnaderna för en kurs för läkare och fyra kurser för barnmorskor till 99 000 kr.

8. Socialstyrelsens nämnd för utländsk medicinalpersonal fick år 1969 i uppdrag att anordna tre kurser i svenska språket m. m. för läkare med utländsk examen. Denna språkundervisning har därefter öppnats även för andra kategorier medicinalpersonal. Styrelsen avser att under budgetåret 1975/76 anordna två kurser om vardera ca fyra månader i svenska språket m. m. för utländsk medicinalpersonal.

9. Socialstyrelsen avser att under budgetåret 1975/76 anordna prov i svenska språket för utländsk medicinalpersonal, främst för dem som avser att delta i de för dessa personalkategorier anordnade kurserna under 10–11 och 13–17. Socialstyrelsen – som i detta ärende samrått med dess nämnd för utländsk medicinalpersonal – räknar med att ca 325 läkare, tandläkare, sjuksköterskor m. fl. med utländsk utbildning skall genomgå sådant prov. Kostnaden per deltagare beräknas till 260 kr. eller totalt 85 000 kr.

10. Genomgång av kurs i svenska medicinalförfattningar är obligatorisk för de läkare med utländsk examen, som önskar förvärva svensk legitimation. Styrelsen beräknar att ca 150 läkare önskar genomgå sådan kurs under budgetåret 1975/76. Styrelsen avser därför att anordna sex kurser i ämnet om vardera högst en månad och med ca 25 deltagare i varje kurs. Kostnaden för varje kurs beräknas till 26 000 kr.

11. Socialstyrelsens nämnd för utländsk medicinalpersonal avser att under budgetåret 1975/76 anordna två vidareutbildningskurser för läkare med utländsk medicinsk examen med högst 30 deltagare i varje kurs. Kostnaderna för varje kurs beräknas till 190 000 kr.

14–16. Under budgetåret 1975/76 behövs två kompletteringskurser för sjuksköterskor med utländsk examen som begärt svensk legitimation som sjuksköterska. Kompletteringskursen för utländska barnmorskor beräknas omfatta tio deltagare per år.

Fem barnmorskor med nordisk utbildning beräknas årligen erhålla praktik och genomgå en kortare teoretisk kompletteringskurs.

Tre kurser i svenska medicinalförfattningar bör anordnas för sjuksköterskor som utbildats i annat nordiskt land och som ansökt om svensk legitimation som sjuksköterska. Socialstyrelsen begär dessutom 18 000 kr. för stipendier till de sjuksköterskor som vid kurstillfället inte har anställning.

17. Kostnaderna för anordnande av fyra kurser i socialmedicin för sjukgymnaster och arbetsterapevter med utländsk utbildning samt för åtta prov i klinisk fysioterapi under budgetåret 1975/76 beräknar styrelsen till sammanlagt ca 69 000 kr.

18. Socialstyrelsen föreslår att viss sjukvårdspersonal som på grund av sin ställning som politiska flyktingar saknar handlingar som verifierar deras utbildning får möjlighet till speciell prövning för att bekräfta deras utbildning. För prövning av tio sjuksköterskor, barnmorskor, sjukgymnaster, medicinsk-tekniska assistenter, laboratorieassistenter och skötare i psykiatrisk vård beräknas 27 000 kr.

19. Socialstyrelsens nämnd för utländsk medicinalpersonal föreslår en kompletteringskurs för tandläkare från Västeuropa, USA eller Australien samt viss handledning för bl. a. tandläkare med examen från östeuropeiskt land. Kostnaderna härför beräknas till sammanlagt 120 000 kr.

20. Med hänsyn till bristande vårdresurser inom barn- och ungdomstandvården anser socialstyrelsen det angeläget att en försökskurs för klinikchefer inom ämnesområdena tandreglering och barntandvård får anordnas under budgetåret 1975/76.

21. Med anledning av ändrade övergångsbestämmelser för behörighet till distriktsläkartjänst inom allmänläkarvården föreslår socialstyrelsen att anslagsposten Allmänläkarkurser m. m. flyttas från anslaget Vidareutbildning av läkare till ifrågavarande anslag och att 810 000 kr. anvisas för detta ändamål budgetåret 1975/76.

22. Sedan budgetåret 1972/73 har styrelsen i samråd med biståndsutbildningsnämnden genomfört en gemensam specialutbildning (ca 10 veckor) av läkare och sjuksköterskor för biståndS- och katastroftjänst. Specialutbildningen utgör en del av en ett-årig biståndS- och katastrofutbildning, som anordnas av biståndsutbildningsnämnden. Den är utformad på sådant sätt att den även kan tjäna som underlag för läkares och sjuksköterskors insatser inom ramen för SIDA:s, den svenska FN-styrkans, Röda korsets, Rädda barnens och missionsorganens biståndS- och katastrofverksamhet. Med hänsyn till det stora utbildningsbehov som föreligger under de närmaste åren beräknar socialstyrelsen att ytterligare en kurs bör anordnas under budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Socialstyrelsen har för nästa budgetår föreslagit en ny kurs, nämligen en försökskurs för klinikchefer inom folktandvården i tandreglering och

barntandvård. Med hänsyn till behovet av ökade resurser inom barn- och ungdomstandvården finner jag – i likhet med socialstyrelsen – det synnerligen angeläget att denna kurs genomförs.

Socialstyrelsen har behandlat allmänläkarkurserna under detta anslag. Jag har ansett det lämpligt att i stället beräkna medel till detta ändamål under föregående anslag G 8. Vidareutbildning av läkare. Nämnden för läkares vidareutbildning har föreslagit viss medelsanvisning för en kurs i tropikmedicin under föregående anslag. Medel för ändamålet bör i stället beräknas under nu förevarande anslag. Likaledes bör under detta anslag medel beräknas för kurser i biståndS- och katastrofutbildning av sjukvårdspersonal. Medel för sistnämnda ändamål har tidigare anvisats under anslaget H 8. Viss krigssjukvårdsutbildning m. m.

Kurserna i tropikmedicin och i biståndS- och katastrofutbildning är, liksom övriga under detta anslag upptagna kurser, en fortsättning av förut bedriven kursverksamhet. Jag kan i huvudsak biträda socialstyrelsens förslag till kursverksamhet.

Genom beslut den 15 november 1974 har Kungl. Maj:t bemyndigat mig att tillkalla en sakkunnig att utreda vissa frågor rörande utbildningen av läkare med utländsk examen, innefattande dels utbildningsverksamhetens framtida inriktning, organisation och omfattning, dels den framtida förläggningen av verksamheten. I avvaktan på resultat av denna utredning upptas kostnaderna för viss vidareutbildning m. m. för läkare med utländsk examen till oförändrat 345 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet under anslaget till sammanlagt 2 530 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 530 000 kr.

G 10. Nordiska hälsovårdshögskolan

1973/74	Utgift	1 861 461
1974/75	Anslag	2 032 000
1975/76	Förslag	2 151 000

Vid nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg anordnas kurser för läkare, tandläkare, ingenjörer verksamma inom den allmänna hälsovården, hälsovårdsinspektörer och sjukhusadministratörer.

Skolans verksamhet regleras genom avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige (prop. 1962:1 bil. 13, SU 1962:11, rskr 1962:11 samt prop. 1965:1 bil. 7, SU 1965:5, rskr 1965:5). Sverige svarar förskottsvis för samtliga utgifter under löpande budgetår. Efter räkenskapsårets slut betalar övriga stater sina andelar av kostnaderna. Dessa fördelas på länderna proportionellt i förhållande till det antal kursmånader, som faller på de av varje land under året utnyttjade elevplatserna.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Hälsovårds-högskolan	Föredraganden
Personal	8	–	–
Anslag			
Lönekostnader	997 500	+ 85 000	+ 85 000
Sjukvård	1 000	–	–
Reseersättningar	147 000	+ 9 000	+ 9 000
Lokalkostnader	260 000	+ 10 000	+ 10 000
Expenser	246 500	+ 16 000	+ 15 000
Stipendier till elever	380 000	+ 50 000	–
	2 032 000	+ 170 000	+ 119 000

Styrelsen för nordiska hälsovårdshögskolan

Verksamheten vid högskolan har de senaste budgetåren omfattat 12,5 kursmånader. Fördelningen av antalet kurs- och elevmånader för budgetåret 1973/74 framgår av följande tablå.

	Kurs-månader	Elev-månader
3 två-månaderskurser för läkare m. fl.	6	116
1 sex-veckorskurs för ingenjörer	1,5	33
1 fyra-veckorskurs för ingenjörer[1]	1	20
2 två-veckorskurser för hälsovårdsinspektörer	1	20
1 två-månaderskurs för sjukhusadministratörer	2	49
1 en-månadskurs i social-odontologi	1	21
Summa	12,5	259

[1] Tillfällig minskning från sex till fyra veckor enligt Kungl. Maj:ts medgivande.

En av styrelsen tillsatt arbetsgrupp, som utrett frågan om skolans framtida verksamhet, har sommaren 1973 avlämnat betänkandet Nordiska hälsovårdshögskolan, Mål och riktlinjer för dess fortsatta verksamhet. Förslaget har efter remissbehandling överlämnats till socialdepartementet för vidare handläggning. Med hänsyn till bl. a. vad som anförts vid remissbehandlingen har de berörda nordiska ländernas regeringar under våren 1974 utsett ledamöter i en nordisk arbetsgrupp med uppgift att lägga fram definitivt förslag till utbyggnad av högskolan.

I avvaktan på slutligt ställningstagande till kommande förslag från den nordiska arbetsgruppen föreslår styrelsen endast ett bibehållande av

nuvarande kursverksamhet under budgetåret 1975/76.

1. Löne- och prisomräkning 170 000 kr., varav 29 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär att skolans nuvarande kursverksamhet inte skulle kunna bibehållas och att kvaliteten på kvarvarande kursverksamhet inte skulle kunna upprätthållas.

Föredraganden

Styrelsen för den nordiska hälsovårdshögskolan har under hösten 1973 avlämnat en utredning med förslag till ändrad inriktning och utbyggnad av verksamheten vid högskolan. Utredningen har tillkommit efter rekommendation av Nordiska rådet. Med hänsyn bl. a. till vad som framkom vid styrelsens behandling av förslaget och vid remissbehandlingen har därefter tillsatts en nordisk arbetsgrupp med uppgift att lägga fram ett slutligt förslag om den fortsatta verksamheten vid högskolan. Det gällande avtalet mellan de berörda nordiska länderna om hälsovårdshögskolans verksamhet har sagts upp fr. o. m. den 1 juli 1975. Den nu tillsatta arbetsgruppen torde kunna presentera sitt förslag tidigast under hösten 1975. Det ankommer på regeringen att i avvaktan härpå träffa överenskommelse med de övriga berörda nordiska länderna om erforderlig förlängning av nu gällande avtal.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för nästa budgetår till 2 151 000 kr.

Förslaget om anslag för budgetåret 1975/76 har godkänts av de övriga berörda nordiska länderna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nordiska hälsovårdshögskolan* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 151 000 kr.

H. Övrig sjukhusvård m. m.

H 1. Rättspsykiatriska stationer och kliniker

1973/74	Utgift	18 719 899
1974/75	Anslag	21 193 000
1975/76	Förslag	33 632 000

Från anslaget bekostas verksamhet vid de rättspsykiatriska stationerna i Stockholm, Norrköping, Jönköping, Växjö, Örebro, Sundsvall och Umeå samt de rättspsykiatriska klinikerna i Uppsala, Lund och Göteborg. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 redovisas även den rättspsykiatriska kliniken i Stockholm under anslaget.

Enligt riktlinjerna för den framtida organisationen av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet skall detta få en enhetlig uppbyggnad med socialstyrelsen som chefsmyndighet (prop. 1961:185, 1LU 1961:49, rskr 1961:398; prop. 1967:69, SU 1967:106, rskr 1967:252).

Av de fem nya kliniker, som avses ersätta rättspsykiatriska kliniker och avdelningar vid vissa fängvårdsanstalter, har klinikerna i Uppsala, Lund och Göteborg tagits i bruk. Kliniken i Umeå beräknas tas i bruk tidigast under budgetåret 1976/77 och kliniken i Stockholm tidigast under budgetåret 1977/78.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Stationer			
Läkarpersonal	11	+ 1	–
Psykologer, kuratorer	11	+ ½	+ ½
Övrig personal	11	+ 1	–
Kliniker			
Läkarpersonal	17	–	+ 8
Psykologer, kuratorer	22 ½	+ 1 ½	+ 11 ½
Övrig vårdpersonal m. m.	87	–	+ 56
Övrig personal	40 ½	+ 3	+ 15 ½
	200	+ 7	+ 91 ½
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	16 554 000	+ 2 590 000	+ 10 106 000
Sjukvård	–	+ 25 000	+ 31 000
Reseersättningar	–	+ 90 000	+ 49 000
Lokalkostnader	3 444 000	+ 246 000	+ 1 363 000
Expenser	1 220 000	+ 792 000	+ 890 000
Summa utgifter	**21 218 000**	+ 3 743 000	+ 12 439 000
Inkomster			
Försäljning av terapialster	25 000	–	–
Nettoutgift	**21 193 000**	+ 3 743 000	+ 12 439 000

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning 3 331 030 kr., varav 600 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en minskning av anslaget med 1 100 000 kr. Detta innebär att vänte- och undersökningstider för rättspsykiatriska undersökningsfall skulle öka avsevärt, eftersom indragning av läkartjänster inte kan undvikas vid detta alternativ.

3. Som en följd av omfördelning av arbetsuppgifter m. m. kan arvodestjänsterna som redogörare dras in. Den ekonomiska förvaltningen bör framdeles i större utsträckning handhas av klinikernas egen personal för vilket behövs tre assistenter. (+ 180 000 kr.)

4. Ur arbetsfördelningssynpunkt är antalet psykologtjänster i relation till antalet läkartjänster vid klinikerna otillräckligt. Ytterligare 1 ½ tjänst som biträdande psykolog behövs. (+ 140 000 kr.)

5. Vid stationen i Umeå, vilken är den härdast belastade, behövs en tjänst för biträdande överläkare, en halvtidstjänst för psykolog och en tjänst för kansliskrivare. (+ 317 000 kr.)

6. För teckning och målning inom terapiverksamheten begärs tre lärare i teckning med fyra timmars undervisning per vecka. För kommande arbetstidsförkortning beräknas ett ökat medelsbehov motsvarande fyra tjänster som skötare och vaktmästare vid klinikerna. (+ 309 000 kr.)

7. Den rättspsykiatriska kliniken i Stockholm, som f. n. är inrymd inom kriminalvårdsanstalten Långholmen, avses fr. o. m. den 1 juli 1975 övergå från kriminalvårdsstyrelsens till socialstyrelsens huvudmannaskap. Verksamheten kommer härigenom att bekostas från detta anslag.

Socialstyrelsen föreslår följande personalstat för kliniken: tio tjänster för läkare, varav två för överläkare, 69 tjänster för övrig sjukvårdspersonal, 13 ½ tjänster för kontorspersonal samt 9 tjänster för vakt- och ekonomipersonal. Detta innebär en ökning av antalet tjänster i förhållande till det nuvarande antalet med 15 tjänster, främst beroende på att vissa funktioner som nu fullgörs av kriminalvårdsanstalten upphör i samband med nedläggningen av anstalten.

Kostnaderna för kliniken har beräknats till 10 845 000 kr., varav 7 814 000 kr. utgör personalkostnader.

Föredraganden

Kungl. Maj:t har genom beslut den 2 februari 1973 uppdragit åt statens förhandlingsnämnd att på grundval av ett av socialstyrelsen upprättat förslag till lokalprogram föra förhandlingar med Stockholms läns landstingskommun om förläggning av den rättspsykiatriska kliniken i Stockholm till Huddinge sjukhus.

Förhandlingsnämnden har anmält att enighet föreligger om att kliniken skall förläggas till sjukhusområdet och även om platsen för kliniken. Förhandlingarna fortsätter om överlåtelse till staten av erforderlig mark och om olika samarbetsfrågor.

Kungl. Maj:t har därför den 6 december 1974 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att i samråd med socialstyrelsen projektera en rättspsykiatrisk klinik vid Huddinge sjukhus. Denna klinik beräknas bli färdigställd tidigast under budgetåret 1977/78.

Kriminalvårdsstyrelsens verksamhet på Långholmen skall, med undantag för den rättspsykiatriska kliniken, den 1 juli 1975 flyttas till nya lokaler i kvarteret Kronoberg, Stockholm. Huvudmannaskapet för kliniken bör därför redan under övergångstiden till dess Huddingekliniken färdigställts överföras från kriminalvårdsstyrelsen till socialstyrelsen. Genom beslut av Kungl. Maj:t den 6 december 1974 har socialstyrelsen fått i uppdrag att vidta erforderliga planeringsåtgärder härför. Samtidigt har föranstaltats om behövliga upprustningsarbeten för klinikens nuvarande lokaler.

I enlighet med vad som nu anförts tar jag upp kostnaderna för verksamheten vid den rättspsykiatriska kliniken på Långholmen under detta anslag. Jag har därvid beräknat medel för sammanlagt 91 tjänster vid kliniken, varav 8 tjänster för läkare, 67 ½ tjänster för övrig sjukvårdspersonal, 11 ½ tjänster för kontorspersonal och 4 tjänster för vakt- och ekonomipersonal. I nämnda läkartjänster ingår en överläkare i SKBe 3 och en läkare med göromålsförordnande som överläkare. Den sammanlagda kostnaden för kliniken uppgår till 10 159 000 kr.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 20 december 1974 godkänt två avtal om lokaler för en ny rättspsykiatrisk klinik i Umeå och om samarbete beträffande kliniken m. m. (prop. 1974:93, SoU 1974:26, rskr 1974:239). Avtalen innebär att kliniken förläggs i direkt anslutning till den psykiatriska kliniken vid Umeå lasarett och att verksamheten vid dessa båda kliniker samordnas.

Med hänvisning till sammanställningen, vari inräknats medel för en halvtidstjänst som biträdande psykolog vid den rättspsykiatriska stationen i Umeå och medel motsvarande 4 ½ tjänster till följd av arbetstidsförkortning, föreslår jag att anslaget tas upp med sammanlagt 33 632 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid den rättspsykiatriska kliniken i Stockholm inrätta en tjänst som överläkare i SKBe 3,
2. till *Rättspsykiatriska stationer och kliniker* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 33 632 000 kr.

H 2. Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m.

1973/74	Utgift	1 123 816[1]	Reservation	1 905 150[1]
1974/75	Anslag	1 000[1]		
1975/76	Förslag	1 000		

[1] Anslaget Utrustning av vissa kliniker för psykiskt sjuka m. m.

Från detta anslag bekostas utrustning av nya rättspsykiatriska kliniker. Vidare bekostas från anslaget sådan utrustning av kliniker för psykiskt sjuka som staten skall fullfölja enligt avtalen med landstingen om övertagande av huvudmannaskapet för den psykiatriska sjukvården.

Socialstyrelsen

De kvarstående utrustningsåtgärderna beträffande de rättspsykiatriska klinikerna i Uppsala, Lund och Göteborg beräknas bli slutförda under budgetåret 1974/75. Utrustningsåtgärderna beträffande vissa kliniker för psykiskt sjuka har slutförts under budgetåret 1973/74. Vissa objekt, för vilka medel anvisats, har inte kommit till utförande, och beträffande vissa objekt, som färdigutrustats enligt lämnade utrustningsförslag, kvarstår outnyttjade medel. Dessa överskjutande medel kan användas för utrustning av bl. a. planerade rättspsykiatriska kliniker. För bibehållandet av anslaget bör tas upp ett formellt belopp på 1 000 kr.

Föredraganden

Anslaget för här avsedda ändamål bör benämnas Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m. För nästa budgetår bör anslaget med hänsyn till befintlig reservation tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

H 3. Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m.

1973/74	Utgift	88 373 115	Reservation 54 471 316
1974/75	Anslag	120 000 000	
1975/76	Förslag	143 000 000	

Från anslaget bekostas byggnadsbidrag till landstingskommunerna samt Göteborgs, Malmö och Gotlands kommuner för anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m. Bidragen utgår enligt avtal mellan staten och landstingskommunerna om landstingens övertagande av den psykiatriska sjukvården (prop. 1966:64, SU 1966:94, rskr 1966:220) samt mellan staten och Stockholms, Göteborgs och Malmö kommuner om dessa kommuners övertagande av huvudmannaskapet för hela sin psykiatriska sjukvård m. m. (prop. 1967:69, SU 1967:106, rskr 1967:252) samt tilläggsavtal till dessa avtal (prop. 1972:50, SoU 1972:17, rskr 1972:169).

Socialstyrelsen

För byggnadskostnader som omfattas av de för perioden 1967–1971 fastställda investeringsplanerna skall bidrag utgå enligt den före den 1 januari 1972 gällande ordningen. Fr. o. m. den 1 januari 1972 skall bidrag utgå till av socialstyrelsen prioriterade objekt, som omfattas av avtalen.

Framställning har gjorts av Västmanlands läns landstingskommun om bidrag med 3 milj. kr. till uppförande av verkstadsbyggnader vid Salbohedsskolan. Detta bidrag skall utgå enligt mentalsjukvårdsavtalen.

Beslut rörande prioritering av investeringar inom hälso- och sjukvården föreligger ännu inte för åren 1975 och 1976. Dessutom skall nya förhandlingar tas upp om de ekonomiska villkoren fr. o. m. år 1975 i huvudavtalen och 1972 års tilläggsavtal i den mån det inte framgår av avtalen att dessa villkor äger fortsatt giltighet. En säker beräkning av anslagsbehovet kan därför inte göras. Med hänsyn härtill och Västmanlands läns landstingskommuns hemställan föreslår socialstyrelsen att anslaget tas upp med 143 milj. kr.

Föredraganden

I överensstämmelse med socialstyrelsens förslag beräknar jag 143 milj. kr. under anslaget för budgetåret 1975/76.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 143 000 000 kr.

H 4. Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m.

1973/74	Utgift	1 387 844 817
1974/75	Anslag	1 382 000 000
1975/76	Förslag	1 597 000 000

Från anslaget utgår bidrag till landstingskommunerna samt Göteborgs, Malmö och Gotlands kommuner för driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m. Bidragen utgår enligt avtal mellan staten och landstingskommunerna om landstingens övertagande av den psykiatriska sjukvården (prop. 1966:64, SU 1966:94, rskr 1966:220) samt mellan staten och Stockholms, Göteborgs och Malmö kommuner om dessa kommuners övertagande av huvudmannaskapet för hela sin psykiatriska sjukvård m. m. (prop. 1967:69, SU 1967:106, rskr 1967:252) samt tilläggsavtal till dessa avtal (prop. 1972:50, SoU 1972:17, rskr 1972:169; prop. 1974:134, SoU 1974:39, rskr 1974:320).

Avtalen innebär sammanfattningsvis att staten till sjukvårdshuvudmännen skall lämna bidrag till driftkostnaderna för den psykiatriska sjukvården med 1 415 milj. kr. för år 1974. Vidare skall bidrag utgå för avskrivning av sjukhusbyggnader, för utrustningskostnader, kostnader för markförvärv m. m. och pensionskostnader. Beträffande ersättning för driften av den psykiatriska sjukvården fr. o. m. år 1975 skall parterna ta upp nya förhandlingar om de ekonomiska villkoren i huvudavtalen och 1972 års tilläggsavtal i den mån det inte framgår av avtalen att dessa villkor äger fortsatt giltighet.

Socialstyrelsen

Då överenskommelse om storleken av bidragen för åren 1974 och därefter i den del de avser driftkostnaderna vid tidpunkten för anslagsframställningen var beroende av då pågående och kommande förhandlingar mellan parterna har socialstyrelsen vid sina beräkningar utgått från den överenskomna ersättningen för år 1973. Avskrivningsersättningarna som påverkas av byggnadskostnadernas förändring har beräknats efter 1974 års kostnadsläge. Utöver bidraget till sjukvårdshuvudmännen skall från anslaget utbetalas lokalhyror för sjukhusfastigheter som står kvar i statens ägo. Dessa lokalhyror tas upp till oförändrat belopp, 2,5 milj. kr.

Styrelsen beräknar utgifterna under anslaget till följande belopp.

1. Driftbidrag	1 236 600 000
2. Avskrivningsersättningar	96 775 000
3. Bidrag till utrustning	13 000 000
4. Bidrag till kostnader för markförvärv	3 000 000
5. Lokalhyror för vissa sjukhusfastigheter	2 271 000
6. Vissa pensionskostnader	70 656 000
(avrundat)	**1 422 000 000**

1. Socialstyrelsen har beräknat driftbidraget med utgångspunkt i det för år 1973 gällande beloppet på 1 240 milj. kr. efter avdrag med 3,4 milj. kr. för följande avgående poster, nämligen hyror m. m. enligt nyttjanderättsavtal 1 358 000 kr., vårddagavgift för platser vid Salberga sjukhus 1 027 000 kr. och statsbidrag till rektors- och lärarlöner 980 000 kr.

2. Avskrivningsersättningarna är beroende av byggnadskostnadsutvecklingen och kan med hänsyn till nuvarande kostnadsläge uppskattas till 96 775 000 kr.

3. Med hänsyn till storleken av beräknade investeringar med byggnadsbidrag enligt avtal uppskattas behovet av medel till 13 000 000 kr.

4. För kostnader för markförvärv, lagfartskostnader m. m. tas upp 3 000 000 kr.

5. För de sjukhusfastigheter, som fortfarande är i statens ägo, beräknas lokalhyror med sammanlagt 2 271 000 kr. Beloppet skall tillgodoföras statens allmänna fastighetsfond.

6. Enligt 1972 års tilläggsavtal skall en engångsavlösning ske av statens ansvar för pensionskostnaderna för den personal som övergick i kommunal tjänst vid kommunernas övertagande av psykiatriska sjukvården till den del de avser tjänstetid hos staten. Kapitelbeloppet skall slutamorteras på 22 år. Under vart och ett av åren 1975–1993 skall annuitet av avlösningsbeloppet utbetalas med 70 656 000 kr.

Föredraganden

De tilläggsavtal till mentalsjukvårdsavtalen som numera träffats mellan staten och sjukvårdshuvudmännen och som godkänts av Kungl. Maj:t den 20 december 1974 innebär att statens driftbidrag till huvudmännen utgår med 1 415 milj. kr. för år 1974. Med utgångspunkt i detta belopp beräknar jag på grundval av nu gällande bidragsregler det sammanlagda anslagsbehovet för nästa budgetår till 1 597 milj. kr.

Som förut nämnts är storleken av statens bidrag fr. o. m. år 1975 beroende av förhandlingar mellan avtalsparterna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 597 000 000 kr.

H 5. Bidrag till anordnande av radioterapevtiska kliniker

1973/74	Utgift	551 382
1974/75	Anslag	405 000
1975/76	Förslag	1 000 000

Från anslaget utgår bidrag till uppförande och utrustning av radioterapevtiska kliniker vid regionsjukhusen i Linköping, Örebro och Umeå. Enligt av riksdagen antagna riktlinjer för regionsjukvårdens utbyggande m. m. (prop. 1960:159, SU 1960:189, rskr 1960:381) skall bidrag utgå med 25 % av kostnaderna för uppförande och utrustning av ifrågavarande kliniker.

Örebro läns landsting beräknar att investeringarna i radioterapevtiska kliniker vid regionsjukhuset i Örebro för budgetåret 1975/76 motsvarar ett statsbidrag på ca 1 milj. kr.

Östergötlands läns landsting beräknar investeringarna i radioterapevtiska kliniker vid regionsjukhuset i Linköping för budgetåret 1975/76 till 570 000 kr. Statsbidrag beräknas utgå med ca 140 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör tas upp med 1 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av radioterapevtiska kliniker* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

H 6. Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m.

1973/74	Utgift	3 137 697
1974/75	Anslag	3 069 000
1975/76	Förslag	3 583 000

Från anslaget bekostas förvaring och underhåll av beredskapsutrustning för den civila sjukvårdens krigsorganisation.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
1. Arvoden till redogörare			
a) för centrala förråd	28 000	– 6 000	– 11 000
b) för lokala förråd	138 200	+ 71 800	+ 3 800
2. Arvoden till inventeringsförrättare	14 500	+ 15 500	+ 500
3. Ersättning för handräckning, semester- och sjukvikarier	653 300	+ 296 700	+ 153 700
4. Hyror, frakter m. m.	1 695 000	+ 415 000	+ 99 000
5. Reparation och underhåll m. m. av materiel	440 000	+ 375 000	+ 253 000
6. Kostnader för central materielredovisning	100 000	+ 15 000	+ 15 000
Summa	**3 069 000**	**+1 183 000**	**+ 514 000**

Socialstyrelsen

1. Socialstyrelsen föreslår att arvodesbeloppen för redogörare höjs till 2 400 kr. per år för centralförrådsredogörare och till 1 200 kr. per år för redogörare vid lokala förråd.

2. Styrelsens beredskapsförråd skall inventeras minst vart femte år. Begärda medel räcker till inventering av ca 30 förråd.

3. Anpassningen av förrådsväsendet till gällande organisation, genomgång av beredskapssjukhusens vårdavdelningsutrustning samt erforderlig materielvård innebär att handräckningsverksamheten kommer att ligga på en högre nivå än tidigare. Detta tillsammans med högre timersättning till förrådspersonalen bidrar till ett kraftigt ökat medelsbehov.

4. Huvuddelen av utgifterna utgörs av hyror och frakter. Härtill kommer icke obetydliga kostnader för värme, el, telefon, inredning, förrådsutensilier m. m.

5. Behovet av materielvård beror på anskaffningstidpunkt, materielens tekniska och ekonomiska livslängd, säkerhetsföreskrifter, lagringsförhållanden etc. Härtill kommer kraven på att materielen är i ett sådant skick att en snabb omställning till krigsförhållanden är möjlig. Materielvården är eftersatt och angivet medelsbehov har därför hög prioritet.

6. Socialstyrelsens informationssystem för beredskapslagring beräknas vara i drift under innevarande budgetår, vilket innebär att medel behövs under budgetåret 1975/76 för löpande produktion.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 583 000 kr.

H 7. Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara

1973/74	Utgift	2 213 992	Reservation	2 998 536
1974/75	Anslag	2 755 000		
1975/76	Förslag	1 555 000		

Från anslaget bekostas ny- och återanskaffning av utrustning m. m. för beredskapssjukhus samt vissa stödfunktioner för dessa. Vidare bekostas ersättningar till sjukvårdshuvudmännen för beredskapsplanläggning och ändringsarbeten inom byggnader planlagda för användning inom den civila krigssjukvården.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredraganden
Beräknade bruttoutgifter			
1. Täckande av förluster vid omsättning av utrustning för beredskapssjukhus	530 000	+1 720 000	–
2. Ersättning till sjukvårdshuvudmännen m. fl. för utförda ändringsarbeten	700 000	– 450 000	450 000
3. Ersättning till sjukvårdshuvudmännen för vissa planläggningskostnader	1 600 000	– 750 000	– 750 000
4. Kompletterande utrustning för krigsblodcentraler	–	+ 700 000	–
5. Reparation av förrådsbyggnader	25 000	+ 75 000	–
	2 855 000	+1 295 000	– 1 200 000
Beräknade omsättningsinkomster	100 000	–	–
Beräknade nettoutgifter	**2 755 000**	**+1 295 000**	**– 1 200 000**

Socialstyrelsen

1. Till styrelsens förfogande ställda medel för att täcka förluster vid omsättning av utrustning för beredskapssjukhus har sedan budgetåret 1969/70 reducerats med beräknade omsättningsinkomster. Återanskaffningsvärdet på försåld utrustning överskrider kraftigt försäljningsvärdet på motsvarande utrustning. Ett materielunderskott har därför uppkommit, vilket snarast bör täckas.

2.–3. Ersättningar till sjukvårdshuvudmännen för utförda ändringsarbeten och för vissa planläggningskostnader baseras på uppgifter som

inhämtats från huvudmännen. Styrelsen ämnar från kalenderårsskiftet 1974/75 gå över till kalenderårsvisa utbetalningar till sjukvårdshuvudmännen, vilket innebär en tillfällig nedgång i medelsbehovet för budgetåret 1975/76.

4. Den år 1972 fastställda krigsorganisationen för krigsblodcentraler innebär en ökning av den erforderliga tappningskapaciteten. För denna organisation behövs materiel för mobila tappningsenheter.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 555 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 555 000 kr.

H 8. Viss krigssjukvårdsutbildning m. m.

1973/74	Utgift	1 460 420
1974/75	Anslag	2 355 000
1975/76	Förslag	2 413 000

Från anslaget bekostas utbildningen av personal som avses tjänstgöra inom den allmänt civila hälso- och sjukvårdens krigsorganisation.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredraganden
1. Centrala kurser/konferenser i försvars- och katastrofmedicin	126 000	+ 50 000	+ 12 000
2. Efterutbildningskurser i försvars- och katastrofmedicin för läkare	610 000	+352 000	+ 57 000
3. Försvarsmedicinsk tjänstgöring	660 000	+ 53 000	
4. Utbildning av vapenfria tjänstepliktiga för vilka socialstyrelsen är utbildningsmyndighet	75 000	+ 5 000	–
5. Kurser i hälsovårdsberedskap för ledamöter i hälsovårdsnämnder m. fl.	57 000	+ 86 000	+ 2 000
6. Pedagogiskt utvecklingsarbete	37 000	+ 3 000	–
7. Bidrag till Svenska röda korset för utbildning av samariter	590 000	– 13 000	– 113 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredraganden
8. Bidrag till Svenska röda korset för utbildning av administrativ personal för krigsblodcentralorganisationen	–	+100 000	+ 100 000
9. Bidrag till Sveriges kvinnliga bilkärers riksförbund för utbildning av bilförare	200 000	+ 14 000	–
Summa	2 355 000	+650 000	+ 58 000

Socialstyrelsen

1. De av socialstyrelsen anordnade centrala kurserna och konferenserna i försvars- och katastrofmedicin beräknas fortsätta även under budgetåret 1975/76. Två veckokurser och ett flertal kortare konferenser kommer att anordnas.

2. För budgetåret 1975/76 planeras tolv veckokurser med sammanlagt 360 deltagare. Kurserna avses få ett mera differentierat innehåll för olika läkarkategorier med hänsyn till deras skilda uppgifter inom den försvars- och katastrofmedicinska beredskapen.

3. Det är en strävan från socialstyrelsens sida att den försvarsmedicinska tjänstgöringen för läkare skall fullgöras inom sådana discipliner där läkaren kan komma att verka under beredskap och krig. Tjänstgöringen avses kunna omfatta öppen vård, psykiatri, akutsjukvårdens olika discipliner, mikrobiologi och beredskapsplanering på olika administrativa nivåer. Antalet tjänstgöringsmånader per år beräknas till ca 240.

4. Vapenfri tjänst planeras dels i form av två á tre 23-veckors vårdbiträdeskurser med efterföljande tjänstgöring inom sjukvården, dels i form av en kurs för sjukhuskontorister, som avses tjänstgöra i expeditionstjänst vid beredskapssjukhus.

Utbildningen vid ungdomsvårdsskolor planeras som hittills med en sjuveckorskurs. Viss medicinalpersonal kommer även att fullgöra vapenfri tjänst. Totalt torde ca 125 vapenfria genomgå utbildning.

5. Fem tredagarskurser planeras för ledamöter i hälsovårdsnämnder och för hälsovårdsinspektörer.

7.–8. Styrelsen planerar i samarbete med Svenska röda korset utbildning av rödakorspersonal för administrativa uppgifter inom krigsblodcentralorganisationen. Ca 650 personer beräknas behöva tillföras organisationen från Röda korset. Utbildningen planeras bli genomförd under en treårsperiod. Utbildningen av civilsamariter kan under motsvarande tid minskas.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 413 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss krigssjukvårdsutbildning m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 413 000 kr.

H 9. Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare

1973/74	Utgift	20 703 032
1974/75	Anslag	20 700 000
1975/76	Förslag	15 025 000

Från anslaget utgår ersättning till landstingskommunerna och Gotlands kommun enligt överenskommelse mellan staten och dessa kommuner om deras övertagande av statens ansvar för provinsialläkarnas pensionering (prop. 1972:50, SoU 1972:17, rskr 1972:169).

Överenskommelsen innebär sammanfattningsvis, att berörda sjukvårdshuvudmän räknat fr. o. m. den 1 januari 1969 tar över ansvaret för provinsialläkarnas pensionering utom för vissa provinsialläkare som fått behålla pensionsrätt enligt statens allmänna pensionsreglemente. Staten ersätter huvudmännen för deras åtaganden genom utbetalning av dels ett engångsbelopp motsvarande pensionsskulderna, dels årliga bidrag.

Socialstyrelsen

Engångsbeloppet har fastställts till 78 383 870 kr. per den 1 juli 1971 och skall fördelas på 19 annuiteter, som skall erläggas fr. o. m. år 1975.

De årliga bidragen har fastställts till 8 milj. kr. för vart och ett av åren 1969–1974 och skall utbetalas med 16 milj. kr. den 1 juli under vart och ett av åren 1972–1974. Frågan om storleken av de årliga bidragen fr. o. m. år 1975 skall tas upp vid förhandlingar mellan parterna.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknas till följande preliminära belopp.

Annuitet		7 024 830
Årligt belopp		8 000 000
	Summa (avrundat)	15 025 000

Föredraganden

Frågan om storleken av de årliga bidragen för år 1975 och följande år skall tas upp till förhandlingar mellan staten och berörda sjukvårdshuvud-

män. I avvaktan härpå utgår jag från oförändrade anslagsgrunder. Anslaget för nästa budgetår bör tas upp med 15 025 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 025 000 kr.

I. Ungdomsvård m. m.

Socialutredningen och fosterbarnsutredningen har i sina under år 1974 avlämnade betänkanden föreslagit omfattande förändringar inom socialvården bl. a. när det gäller vård och behandlingsformer, huvudmannaskap, vårdansvar m. m.

Socialutredningen drar i sitt principbetänkande (SOU 1974:39) upp riktlinjer för en kommunal socialvård, som har ett primärt ansvar för människors sociala välfärd med betoning av helhetssyn och integrering mellan institutionell vård och behandling i mera öppna former. Socialutredningens betänkande är f. n. föremål för en omfattande remissbehandling som inom kort avslutas.

Fosterbarnsutredningen formulerar i betänkandet (SOU 1974:07) sina utgångspunkter för vård och behandling i begreppen normalisering, närhet, frivillighet och medinflytande. För att skapa förutsättningar för en verksamhet efter dessa riktlinjer är det enligt utredningen angeläget att ett odelat vårdansvar åläggs den nämnd, som svarar för barn och ungdom. Utredningen föreslår att primärkommunerna skall vara huvudmän för alla delar av den sociala barna- och ungdomsvården, inkl. de nu landstingsdrivna barnhemmen.

Fosterbarnsutredningens förslag har remissbehandlats. Flertalet remissinstanser ställer sig i princip bakom huvudtankarna i utredningens förslag. Man framhåller emellertid önskvärdheten av att vissa av utredningens förslag kan bli föremål för praktisk försöksverksamhet innan ny lagstiftning skapas på området. Man framhåller också att vissa av utredningens förslag har ett direkt samband med de frågeställningar socialutredningen berört i sitt principbetänkande.

Socialutredningens och fosterbarnsutredningens betänkanden berör viktiga delar av gällande lagstiftning och organisation på det sociala området liksom betydelsefulla huvudmannaskapsfrågor. Det är därför angeläget att få till stånd en försöksverksamhet som kan ge praktiska erfarenheter för reformarbetet inom socialvården. En sådan försöksverksamhet bör främst avse barna- och ungdomsvården men även beröra nykterhetsvården och narkomanvården. Försöksverksamheten bör utformas så att primärkommunerna ges möjlighet att som huvudmän för vården pröva nya behandlingsmetoder och att ta det sammanhållna vårdansvaret för såväl den öppna som den institutionella vården, oavsett om den är allmänt förebyggande eller utgör ett direkt led i behandlingen. Försöksverksamheten bör, förutom primärkommunernas resurser, omfatta landstingskommunala och statliga institutionsresurser i form av barnhem, ungdomsvårdsskolor och nykterhetsvårdsanstalter. Dessutom bör genom försöksverksamheten kunna belysas en rad frågor som gäller samordningen mellan primärkommunernas sociala verksamhet och landstingens hälso- och sjukvård. Försöken bör innefatta sådana åtgärder som

kan stimulera till lösning av individuella vård- och behandlingsproblem i närmiljö och som så långt möjligt onödiggör behovet av institutionsplaceringar. Syftet med försöksverksamheten är att ge underlag för ställningstaganden i hithörande frågor.

En försöksverksamhet med en sådan inriktning bör påbörjas nästa budgetår och genomföras i en region med tillräckligt underlag av institutionella behandlingsresurser. En arbetsgrupp har tillsatts för att planera verksamheten. Jag föreslår i det följande att 3 milj. kr. tas i anspråk för en sådan försöksverksamhet inom ramen för de medel som anvisas under anslaget I 1. Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader.

Som jag förut nämnt (s. 53) har barnstugeutredningen lagt fram ett betänkande om fritidsverksamhet för 7–12-åringar (SOU 1974:42), vilket efter avslutad remissbehandling nu är under beredning inom socialdepartementet. Jag vill i detta sammanhang understryka att fritidsverksamheten för barn är en angelägen uppgift för att förebygga uppkomsten av sociala problem. Socialstyrelsen fick redan år 1971 i uppdrag av Kungl. Maj:t att i samråd med bl. a. skolöverstyrelsen, barnstugeutredningen och Svenska kommunförbundet utarbeta förslag till riktlinjer för försöksverksamhet på detta område. Efter förslag av bl. a. socialstyrelsen har ca 20 milj. kr. anvisats från allmänna arvsfonden till försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn, företrädesvis i åldrarna 7–12 år. Försöken har utvidgats att även omfatta nya former av sommarkoloni- och lägerverksamhet samt annan ferieverksamhet m. m. Bidrag har hittills beviljats för ca 330 olika projekt, varav ca 230 har olika organisationer som huvudman. För att bl. a. underlätta för invandrarbarnen att lära sig svenska och få kontakt med svenska barn har från allmänna arvsfonden även anvisats ca 1,4 milj. kr. till försök med olika former av förskoleverksamhet för invandrarbarn.

Arbetsgruppen rörande försöksverksamhet inom barna- och ungdomsvården (AFBU) har medverkat vid startandet och genomförandet av olika försöksprojekt. Bl. a. har arbetsgruppen tillsammans med socialstyrelsen tagit initiativ till försöksverksamhet med placering i föräldrahemmet av ungdomar som är inskrivna vid ungdomsvårdsskola. Vidare har arbetsgruppen initierat och slutfört försöksverksamhet med fosterföräldrautbildning i fyra kommuner, initierat försöksverksamhet med vidgat socialt arbete på ungdoms- och fritidsgårdar i två kommuner samt påbörjat arbetet med en kursplan för försöksvis utbildning av personal inom den sociala hemhjälpen för uppgifter som hemterapevter.

Jag vill i detta sammanhang anmäla att socialstyrelsen, som haft Kungl. Maj:ts uppdrag att i samarbete med Allmänna barnhuset undersöka bl. a. omfattningen av barnmisshandel, nyligen avlämnat en rapport i denna fråga. I rapporten redovisas resultatet av en enkät år 1971 till barnavårdsnämnderna i landets samtliga kommuner avseende uppgifter om misshandelsfall under åren 1969 -1970. Vidare lämnas förslag om bl. a. information om samhällets hjälpåtgärder, föräldrautbildning och andra former av

förebyggande åtgärder. Rapporten remissbehandlas f. n. och kommer därefter att tas upp till behandling.

Brottsförebyggande rådet har tre arbetsgrupper som arbetar med frågor rörande barn och ungdom. En arbetsgrupp sysslar med samarbetet mellan socialvård, skola och polis. En annan arbetar med skolundervisningen i lag och rätt och den tredje arbetsgruppen med olika brottsförebyggande åtgärder för barn och ungdom.

Vid *ungdomsvårdsskolorna* – skolhem eller yrkesskolor – ges vård, fostran och utbildning åt barn och ungdomar som på grund av sociala störningar bedöms vara i behov av den behandling som kan ges vid dessa skolor. De vid skolorna intagna har antingen skrivits in som elever eller tagits in för utredning eller observation. Vid skolhemmen, som är avsedda för skolpliktiga elever, ges grundskoleutbildning. Vid yrkesskolorna ges huvudsakligen arbetsträning samt förberedande yrkesutbildning.

Socialstyrelsen tillämpar alltmer närhetsprincipen vid placering av ungdomar på skolorna. Försöksverksamhet med frivillig vård – numera även för vissa s. k. överåriga elver – samt vård av pojkar och flickor på samma skola pågår vid några institutioner.

Vid ungdomsvårdsskolorna pågår sedan några år tillbaka en omfattande försöksverksamhet med syfte att förbättra behandlingsmetoderna. Förutom de tidigare nämnda försöken pågår vid Johannisberg försök med bl. a. ökat personligt stöd till eleverna i samband med placering av eleverna utom skola. Vid samma skola pågår försöksverksamhet med förlängd yrkesutbildning. Vid Fagared pågår försök med en intensiv social träning före utplaceringen av eleverna.

Den försöksverksamhet med olika åtgärder för att förbättra den teoretiska undervisningen och möjligheterna till arbetsträning och arbetsprövning som påbörjats främst vid yrkesskolorna har enligt socialstyrelsen utfallit väl. Dessa försök bör i avvaktan på utvärdering fortsätta även nästa budgetår.

Antalet ungdomsvårdsskolor utgör f. n. 19, varav 14 för manliga och 5 för kvinnliga elever. Antalet aktuella elevplatser är ca 650. Utvecklingen av elevantalet och vårdtiderna framgår av följande sammanställning.

	1960	1965	1971	1972	1973
Antalet den 31 dec. vårdade elever					
inom skola	941	887	727	682	610
utom skola	586	819	867	817	747
Antal placeringar för vård utom skola	1 220	1 166	2 284	2 066	1 800
Vårdtidens längd i genomsnitt för elever som skrivits ut resp. år:					
Hela vårdtiden, antal dagar	1 003	682	920	1 012	1 001
Därav:					
a) vårdtid inom skola	456	359	394	374	410
varav första vårdtid	328	246	212	161	175
b) vårdtid utom skola	547	323	526	638	591

Intagningar på grund av narkotikamissbruk är av betydande omfattning. Hos närmare en tredjedel av de år 1973 nyintagna pojkarna och hos närmare hälften av flickorna har sådant missbruk angetts som en av orsakerna till intagningen. Alkoholmissbruk som intagningsorsak har angetts till ca 30 % för pojkar och 40 % för flickor.

Utbyggnaden av den öppna vården har medfört att ungdomsvårdskoleorganisationen har kunnat minskas under senare år. Den 1 maj 1974 var antalet inskrivna elever vid ungdomsvårdsskola 1 277 mot 1 454 ett år tidigare. Socialstyrelsen har under år 1974 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda behovet av kvalitativa och kvantitativa institutionsresurser inom barnhems-, ungdomsvårdsskole- och nykterhetsvården med syfte att bl. a. undersöka alternativa användningsområden för övertaliga institutioner. En av arbetsgruppen utförd inventering visar att det f. n. finns ett överskott på ungdomsvårdsskoleplatser i Västsverige, Skåne och Norrland. Den nuvarande beläggningssituationen gör det möjligt att minska antalet skolor med en. Mot bakgrund av de uppgifter som socialstyrelsens arbetsgrupp redovisat om överskottet på platser anser jag det möjligt att lägga ned en skola i västsverige, nämligen Forsane.

För att möjliggöra genomförandet av den tidigare nämnda försöksverksamheten inom ramen för anslaget till Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader bör vidare en viss omfördelning av resurser ske inom ungdomsvårdsskoleorganisationen. Med hänsyn till föreliggande platsöverskott bör ett antal vårdavdelningar kunna stängas. Dessutom räknar jag med att en reducering av personalen kan ske vid de skolor som skall delta i försöksverksamheten.

I 1. Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader

1973/74	Utgift	94 104 792
1974/75	Anslag	102 619 000
1975/76	Förslag	111 283 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Ledningspersonal	124	–1	– 7
Vård- och tillsynspersonal	517 ½	–	– 21 ½
Ekonomipersonal	146	–	– 9
Personal för utbildning och sysselsättning	153	–3	–12
Kontorspersonal	44 ½	–	– 2
	985	**–4**	**–51 ½**[1]

[1] Dessutom beräknas en minskning ske med 39 tjänster genom stängning av vårdavdelningar m. m.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredraganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	65 557 000	+ 10 336 000	+ 4 049 000
Sjukvard	160 000	–	– 20 000
Reseersättningar	1 005 000	+ 85 000	+ 64 000
Lokalkostnader	9 846 000	+ 464 000	+ 694 000
Expenser	1 503 000	+ 153 000	+ 25 000
Tjänstebilar och bussar	782 000	+ 94 000	+ 65 000
därav för anskaffning	(135 000)	(+ 14 000)	(+ 14 000)
Övriga utgifter för den egentliga skolverksamheten	7 855 000	+ 702 000	+ 160 000
därav för			
a) inventarier m. m.	(801 000)	(– 50 000)	(- 50 000)
b) lägerverksamhet	(260 000)	(+ 76 000)	(+ 76 000)
c) övrigt	(6 794 000)	(+ 676 000)	(+ 134 000)
Sjukvård m. m. åt elever	1 606 000	–	– 67 000
Utgifter för arbetsträning m. m.	4 126 000	+ 659 000	+ 410 000
därav för anskaffning av inventarier	(607 000)	(+ 97 000)	(+ 70 000)
Försöksverksamhet med särskilda former av undervisning m. m.	900 000	+ 126 000	+ 126 000
Praktikcentra	70 000	–	–
Ersättning till övervakare m. m. (ca 800 elever)	480 000	– 80 000	– 80 000
Placering i enskilda hem (ca 350 elever)	6 476 000	– 1 000 000	– 1 100 000
Kurser, utbildningsanstalter m. m. (ca 300 elever)	2 672 000	+ 767 000	+ 691 000
Inackorderingshem (ca 25 elever)	742 000	+ 118 000	+ 110 000
Arbetsmarknadsstyrelsens arbetsplatser (ca 20 elever)	25 000	– 5 000	– 5 000
Vissa bidrag till IOGT-NTO m. m.	10 000	–	–
Viss försöksverksamhet i samarbete med sjukvårdsförvaltningen i Göteborg	194 000	+ 27 000	+ 27 000
Kurser, konferenser, kontaktverksamhet m. m. för föräldrar (enskilda hem) och övervakare	15 000	+ 10 000	+ 10 000
Urval och rekrytering av personal	–	+ 80 000	+ 80 000
Försöksverksamhet inom bl. a. barna- och ungdomsvården	–	–	+ 3 000 000
Summa utgifter	104 024 000	+ 12 536 000	+ 8 239 000
Inkomster			
Uppbördsmedel	1 405 000	– 375 000	– 425 000
Nettoutgift	102 619 000	+ 12 911 000	+ 8 664 000

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning + 11 868 000 kr., varav 2 281 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En minskad efterfrågan av platser vid ungdomsvårdsskolorna har under senare år föranlett nedläggning av ett antal skolor. Nedgången av beläggningen vid skolorna liksom vid andra institutioner har föranlett socialstyrelsen att tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppgift att bl. a. diskutera platsbehovet och en eventuell omstrukturering av institutionsvården. Mot denna bakgrund har socialstyrelsen inte ansett sig kunna föreslå någon begränsning av organisationen enligt de anvisningar som gäller för 0-alternativet.

3. Med anledning av nedläggning av Hornö yrkesskola vid årsskiftet 1974/75 sker följande minskningar (halvårskostnader):

Lönekostnader	805 000 kr.
Lokalkostnader	96 000 kr.
Kostnader för expenser	10 000 kr.
Kostnader för tjänstebilar och bussar	7 000 kr.
Kostnader för övriga utgifter för den egentliga skolverksamheten	3 000 kr.
Kostnader för arbetsträning m. m.	1 000 kr.
	922 000 kr.

På grund av pensionering kan en tjänst för rektor, en befallningsman och en yrkeslärare avföras från personalförteckningen. Dessutom kan en tjänst som ladugårdsförman vid Forsane yrkesskola dras in (-- 280 000 kr.).

4. Genom tillämpning av avtal om arbetstidsförkortning för tjänstemän med särskilt betungande arbeten och oregelbunden arbetstid kommer en betydande del av vårdpersonalen att få kortare arbetstid. Socialstyrelsen beräknar preliminärt medelsbehovet för arbetstidsförkortningen till 2 052 000 kr., vilket motsvarar 27 tjänster inom vård- och tillsynsmannakarriären.

5. För ökat lokalinnehav beräknas kostnaderna stiga med 335 000 kr. Överflyttning av inkomster från uppbördsmedel till lokalkostnader medför minskade lokalkostnader med 50 000 kr. (+ 285 000 kr.).

6. Behov av engångsanskaffning av telefonväxlar finns inte längre och minskar kostnaderna för expenser med 25 000 kr. Ökning av personal med datalöner medför en merkostnad av 10 000 kr. Omläggning av datalöner medför en ytterligare kostnad av 28 000 kr. Kostnaden för förhyrning av bilar beräknas öka med 15 000 kr. Omfördelning av kostnader bör ske på så sätt att medel till inventarier minskas med 50 000 kr. och medel till lägerverksamhet ökas med 50 000 kr. (+28 000).

7. Minskat antal övervakare betyder lägre kostnader (-- 80 000 kr.).

8. Ett minskat antal placeringar i enskilda hem beräknas minska

medelsbehovet med 1 milj. kr. Samtidigt beräknas ett ökat antal placeringar på kurser, utbildningsanstalter m. m. öka medelsbehovet med 500 000 kr. (– 500 000 kr.).

9. Antalet elever på arbetsmarknadsstyrelsens arbetsplatser beräknas minska. Behovet av verksamhet med kurser, konferenser, kontakter m. m. för föräldrar (enskilda hem) och övervakare beräknas öka. Från anslaget E 1. överförs 80 000 kr. för anlagsprövning av personal. Medlen skall användas vid rekrytering och urval av personal vid ungdomsvårdsskolorna (+85 000 kr.).

10. Inkomsterna av försäljning av produkter m. m. beräknas minska med 300 000 kr. och inkomsterna av ersättning för elektrisk energi, hyror, tvätt m. m. beräknas minska med 75 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag en höjning av anslaget för ungdomsvårdsskolorna med 8 664 000 kr. till 111 283 000 kr.

Som jag nämnt i inledningen till detta avsnitt har utbyggnaden av den öppna vården medfört att ungdomsvårdsskoleorganisationen har kunnat minskas under senare år. Beläggningssituationen medger nu att antalet skolor kan minskas med ytterligare en under budgetåret 1975/76. Mot bakgrunden av de uppgifter beträffande överskott på platser i vissa regioner som redovisats av socialstyrelsens arbetsgrupp om behovet av institutionsvårdsresurser, anser jag det möjligt att lägga ned en skola i Västsverige, nämligen Forsane.

Som jag nämnt i avsnittsinledningen berör de förslag som lagts fram av fosterbarnsutredningen och socialutredningen viktiga delar av gällande lagstiftning och organisation på det sociala området. Det är därför angeläget att en försöksverksamhet påbörjas för att ge praktiska erfarenheter för reformarbetet inom socialvården. Som jag tidigare angett bör försöksverksamheten, förutom primärkommunernas resurser, omfatta institutionsresurser i form av barnhem, ungdomsvårdsskolor och nykterhetsvårdsanstalter. Jag anser att en försöksverksamhet med en sådan inriktning bör påbörjas nästa budgetår och genomföras i en region med tillräckligt underlag av institutionella behandlingsresurser. Förutom de institutionsresurser som ställs till förfogande bör 3 milj. kr. få tas i anspråk för ändamålet inom ramen för de medel som anvisas under detta anslag. Jag räknar därvid med att ett antal vårdavdelningar bör kunna stängas med hänsyn till föreliggande platsöverskott och att en reducering kan ske av personalen vid de skolor som skall delta i försöksverksamheten. Frågan om vilka vårdavdelningar som skall stängas får övervägas med beaktande av bl. a. den aktuella beläggningssituationen. För genomförande av arbetstidsförkortning för viss vårdarpersonal har jag räknat med personalförstärkningar med sammanlagt $8\frac{1}{2}$ tjänster. Totalt sett

innebär de föreslagna förändringarna inom ungdomsvårdsskolesektorn en minskning av personalen med ca 90 tjänster.

Den frivilliga vård som skall ges inom ramen för den nämnda försöksverksamheten bör få ske utan hinder av bestämmelserna i barnavårdslagen (1960:97), ungdomsvårdsskolestadgan (1960:728) och tillämpningskungörelsen till nykterhetsvårdslagen (1955:528).

Försöksverksamheten med individuellt utformade metoder för undervisning samt arbetsprövning och arbetsträning, i första hand vid yrkesskolorna, bör fortsätta. Verksamheten avser bl. a. anställning av speciallärare samt arvodering av studierektorer. För nästa budgetår har jag beräknat 1 026 000 kr. för sådan verksamhet vid minst tio skolor. Jag har vidare beräknat 183 000 kr. för förhyrning av tjänstebilar och 149 000 kr. för nyanskaffning av fordon.

Under anslagsposten Övriga utgifter för den egentliga skolverksamheten har jag beräknat 336 000 kr. för lägerverksamhet. Jag har vidare under denna anslagspost beräknat 165 000 kr. för anskaffning av materiel till upprustning av lokaler i egen regi.

För kurser, konferenser, kontaktverksamhet m. m. för föräldrar och övervakare har jag beräknat 25 000 kr. Slutligen har jag för urval och testning av personal beräknat 80 000 kr.

Jag hemställer att regeringen förslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att påbörja och genomföra försöksverksamhet inom socialvården i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Ungdomsvårdsskolorna: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 111 283 000 kr.

I 2. Ungdomsvårdsskolorna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.

1973/74	Utgift	217 605	Reservation	580 526
1974/75	Anslag	700 000		
1975/76	Förslag	1 000		

Från anslaget bekostas inventarier i samband med nybyggnad eller större ombyggnad vid ungdomsvårdsskolorna. Vidare bekostas anskaffning av undervisningsmateriel och andra skolinventarier i anslutning till anordnande av grundskoleundervisning vid vissa skolor m. m.

Socialstyrelsen

Medelsbehovet framgår av följande sammanställning.

Disponibelt 1974/75	1 280 526
Beräknade utbetalningar 1974/75	930 526
Beräknad utgående reservation 1975-06-30	350 000
Beräknade utbetalningar 1975/76	690 000
Anslagsbehov 1975/76	340 000

Kostnaderna för inventarier till ett antal byggnadsobjekt uppskattas till 290 000 kr.

För nyanskaffning av maskiner och undervisningsmateriel för arbetsträning vid skolorna beräknar socialstyrelsen medelsbehovet under budgetåren 1974/75–1976/77 till sammanlagt 1 360 000 kr., varav 510 000 kr. för 1974/75 och 300 000 kr. för 1975/76.

De 12 skolkliniker som finns f. n. behöver kompletterande utrustning för 50 000 kr. Två nya skolkliniker skall inrättas, vilket kräver en grundutrustning på sammanlagt 50 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till befintlig reservation och antalet nya byggnadsprojekt vid skolorna bör anslaget för nästa budgetår föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ungdomsvårdsskolorna: Engångsanskaffning av inventarier m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

I 3. Ungdomsvårdsskolorna: Personalutbildning

1973/74	Utgift	508 621	Reservation	342 094
1974/75	Anslag	848 000		
1975/76	Förslag	572 000		

Från anslaget bekostas viss utbildning av personal vid ungdomsvårdsskolorna, däribland den grundutbildning som nyanställd vårdpersonal skall genomgå.

Socialstyrelsen

Medelsbehovet framgår av följande sammanställning.

Disponibelt 1974/75	1 181 000
Beräknade utbetalningar 1974/75	844 000
Beräknad utgående reservation 1975-06-30	337 000
Beräknade utbetalningar 1975/76	1 181 000
Anslagsbehov 1975/76 (avrundat)	844 000

För introduktionskurser under budgetåret 1975/76 för nyanställda vårdare, assistenter, psykologer, sjuksköterskor m. fl. har beräknats 227 000 kr. Vidare har styrelsen beräknat 166 000 kr. för fortbildnings-

kurser och konferenser. Gemensamma kostnader för centrala kurser beräknas uppgå till 296 000 kr.

Skolornas personal bör ges möjlighet att delta i kurser anordnade av skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, RFSU m. fl. För detta ändamål beräknar styrelsen 92 000 kr. För intern personalutbildning samt s. k. punktkurser vid skolorna beräknas 250 000 kr. Socialstyrelsen anser vidare att 150 000 kr. behövs för utbyggd undervisning på det regionala planet. Socialstyrelsen har i sin anslagsberäkning utgått ifrån att förutvarande ungdomsvårdsskolan Bistagården får användas som kursgård längst fram till den 30 juni 1976 då anläggningen beräknas kunna avvecklas.

Föredraganden

Jag beräknar anslagsbehovet för kursverksamheten under nästa budgetår till 572 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ungdomsvårdsskolorna: Personalutbildning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 572 000 kr.

I 4. Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl.

1973/74	Utgift	598 021
1974/75	Anslag	650 000
1975/76	Förslag	700 000

Från anslaget utbetalas ersättning för skador som vållats av personer intagna på ungdomsvårdsskolor, allmänna vårdanstalter för alkoholmissbrukare, kriminalvårdsanstalter m. m. Ersättning utgår för skada som orsakats av intagen som avvikit från skolan eller anstalten eller som lämnat denna som frigångare eller efter permission. Ersättning utgår också för skada vållad av ungdomsvårdsskoleelev som vårdas utom skola samt av person som intagits på allmän vårdanstalt men bor på inackorderingshem eller åtnjuter familjevård.

Socialstyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget med hänsyn till väntad ökad belastning höjs till 700 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör i enlighet med socialstyrelsens förslag för nästa budgetår tas upp med 700 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kr.

I 5. Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m. m.

1973/74	Utgift	49 625 228
1974/75	Anslag	40 000 000
1975/76	Förslag	50 000 000

Från anslaget utgår ersättning till kommunerna dels enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna för viss vård som meddelats huvudsakligen icke svenska medborgare, dels enligt särskilda åtaganden av staten för understöd åt renskötande samer. Ersättningen utbetalas till kommunerna genom länsstyrelserna. Från anslaget utgår ersättning även för kostnader för sjuka och socialt handikappade flyktingar m. m., liksom för kommunernas kostnader för vissa kategorier zigenare, vissa flyktingar som inte kan försörja sig själva samt för utlandssvenskar som återvänder till Sverige. Dessa ersättningar betalas av socialstyrelsen. Slutligen bekostas understöd som av utrikesdepartementets understödsnämnd beviljas nödställda svenskar i utlandet.

Socialstyrelsen

Med hänsyn till den ökade belastningen på anslaget och till anpassningsåtgärder som behövs för de flyktingar som medgivits resa in i landet beräknar styrelsen kostnaderna för ekonomiskt bistånd till flyktingar och zigenare m. m. under budgetåret 1975/76 till 12 milj. kr.

Utrikesdepartementets understödsnämnd beräknar kostnaderna för understöd till nödställda svenskar i utlandet till 900 000 kr.

Föredraganden

Under år 1972 utbetalades ersättningar till kommunerna för socialhjälp och barnavård åt utländska medborgare med ca 40 milj. kr. i ca 15 000 ärenden, varav ca 10 000 avsåg personer från de nordiska länderna. För hjälp till flyktingar utbetalades under budgetåret 1973/74 ca 8 977 000 kr. Ersättningarna till kommuner för understöd till zigenare utgjorde under samma budgetår ca 2 055 000 kr.

Under de senaste åren har över ett hundratal svenska medborgare bosatta på utrikes ort fått understöd från detta anslag. Kostnaderna för budgetåret 1973/74 uppgick till ca 867 000 kr.

Anslaget bör med hänsyn till belastningen under budgetåret 1973/74 samt beräknade ökade utbetalningar till kommunerna föras upp med 50 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 000 kr.

J. Nykterhetsvård m. m.

Under de senaste åren har nykterhetsvården präglats av en ökad samordning och integration med den övriga socialvården, arbetsvården och sjukvården. De grundläggande principerna för den framtida nykterhetsvården kommer att tas upp i samband med behandlingen av socialutredningens betänkande och prövas bl. a. i den försöksverksamhet inom socialvården som jag närmare har redogjort för under det föregående avsnittet I. Ungdomsvård m. m.

De öppna och frivilliga vårdformerna inom nykterhetsvården fortsätter att öka och tvångsåtgärderna minskar kraftigt. Antalet fall med vilka nämnderna tagit befattning har successivt minskat från ca 79 000 år 1965 till ca 65 000 år 1973. Tvångsåtgärderna enligt nykterhetsvårdslagen har under samma tid minskat med över 50 %. Vad gäller den slutna vården har antalet resolutioner om tvångsintagning på allmänna vårdanstalter också minskat successivt från 2 615 år 1965 till 1 255 år 1973. Antalet frivilliga intagningar på allmänna och enskilda vårdanstalter har ökat avsevärt samtidigt som vårdtiderna har kunnat förkortas. Av det sammanlagda antalet intagningar på allmänna och enskilda anstalter var tvångsintagningarna år 1973 endast 12,5 %, vilket innebär en nedgång med drygt hälften jämfört med år 1968.

Den öppna och halvöppna nykterhetsvårdens resurser har samtidigt ökat. För år 1973 redovisar socialstyrelsen vid ca 140 alkoholpolikliniker och rådgivningsbyråer med läkarexpeditioner, omkring 200 000 besök hos läkare, 70 000 hos kurator eller psykolog samt 560 000 hos sjuksköterska. Antalet platser vid inackorderingshemmen var år 1963 ca 260 och uppgick den 1 juli 1974 till ca 1 440 fördelade på 78 kommuner.

Nykterhetsvårdens anstaltsutredning avlämnade i december 1972 sitt betänkande (Ds S 1972:9) om platsbehovet vid de allmänna vårdanstalterna. Efter remissbehandling har förslaget övervägts i socialdepartementet. För innevarande budgetår har det bedömts möjligt att med hänsyn till beläggningen minska platsantalet med ca 100. På grundval av nu föreliggande uppgifter om anstalternas utnyttjande är det möjligt att minska antalet platser med ytterligare ca 150 under nästa budgetår.

Anstaltsutredningen har nu i uppdrag att närmare undersöka även den halvöppna vårdform som inackorderingshemmen utgör inom nykterhetsvården. Utredningen beräknas slutföra detta uppdrag under innevarande år. Förhållandena vid vårdanstalterna har både vad gäller klientelets sammansättning och vårdens innehåll förändrats under senare år. Detta innebär bl. a. andra krav på personalen vid vårdinstitutionerna. I anledning härav har en utredning tillsatts med uppdrag att företa en översyn av personalorganisationen vid erkända och enskilda vårdanstalter. Även denna utredning beräknas kunna slutföra sitt arbete under innevarande år.

Statens bidrag till driftkostnaderna för vårdanstalter utgörs för innevarande budgetår av ett garanti- och beläggningsbidrag med sammanlagt högst 104 kr. per dag. För budgetåret 1975/76 kommer i det följande att föreslås en höjning av detta driftbidrag med 13 kr. till 117 kr. per dag. Vidare beräknas särskilda medel för vissa andra ändamål vid vårdanstalterna. Det föreslagna bidragsbeloppet för nästa budgetår är beräknat på grundval av lönenivån och arbetstidsreglerna för år 1974.

Anslagsbehovet för byggnadsarbeten vid allmänna och enskilda vårdanstalter beräknas för nästa budgetår till sammanlagt 4,8 milj. kr.

Till de sociala centralnämndernas verksamhet för nykterhetsvård och vården av narkotikamissbrukare beräknar jag för nästa budgetår en ökning av statsbidragen med ca 12 milj. kr. till ca 133 milj. kr. Jag har därvid beräknat medel för försöksverksamhet under ytterligare ett år med social jourverksamhet m. m. En utvärdering av försöksverksamheten har satts igång för redovisning under året. För bidrag till Länkrörelsen m. m. föreslås en ökning av anslaget med 800 000 kr. till 4,8 milj. kr.

För statsbidrag till olika insatser i vården av narkotikamissbrukare beräknas sammanlagt ca 27 milj. kr. Medlen avser bidrag till anordnande och drift av behandlings- och inackorderingshem, bidrag till kommuners kostnader för vårdcentraler, vård i enskilt hem av narkotikamissbrukare och försök med social jourverksamhet. Vidare avser medlen bidrag till sammanslutningar för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare och till olika organisationers verksamhet för rehabilitering av narkotikaskadade personer m. m.

En översyn av de statsbidragsbestämmelser som avser vård av narkotikamissbrukare har påbörjats inom socialdepartementet. Översynen görs i anslutning till bl. a. den försöksverksamhet som skall påbörjas med anledning av socialutredningens och fosterbarnsutredningens betänkanden och som tidigare redovisats i inledningen till avsnittet I. Ungdomsvård m. m. Pågående försöksverksamhet med social jourverksamhet skall också beaktas i detta sammanhang. I avvaktan på resultatet av översynen beräknas ytterligare medel främst för försök med social jourverksamhet och för försök med olika projekt som berör uppsökande verksamhet och eftervård bland narkotikamissbrukare. Vidare föreslås en ökning av högsta driftbidraget till inackorderings- och behandlingshem för narkotikamissbrukare från 35 000 kr. till 40 000 kr. per plats och år.

Samhällets insatser i narkotikabekämpningen samordnas bl. a. i brottsförebyggande rådet. En arbetsgrupp inom rådet följer utvecklingen på narkotikaområdet. Rådet disponerar medel från anslag under andra huvudtiteln för att finansiera berörda myndigheters frekvensundersökningar om narkotikamissbrukets utbredning.

Ett mer exakt mått på narkotikamissbrukets omfattning är svårt att ange. De senaste frekvensundersökningarna tyder dock på att någon ökning av missbrukets utbredning inte har skett. Snarare tycks antalet missbrukare ha minskat. Socialstyrelsens och övriga myndigheters lägesrapporter och bedömning av den aktuella situationen pekar i samma

riktning. Vidgad information och ett ökat utbud av olika vård- och behandlingsformer anses tillsammans med polisens och tullens insatser ha medverkat till denna utveckling. Fler missbrukare än tidigare tycks nu söka kvalificerad vård.

Kampen mot narkotikamissbruket pågår ständigt genom insatser av berörda samhällsorgan. Socialstyrelsen följer fortlöpande vården av narkotikamissbrukare genom nära kontakter med behandlingsenheter och huvudmän. Polisen och tullen har, i nära samarbete med utländska polis- och tullmyndigheter, sin uppmärksamhet särskilt riktad mot den internationellt organiserade narkotikahandeln. Viss tillförsel av heroin till Stockholmsområdet har därvid uppdagats och beivrats. Att heroin kommit in på den svenska illegala marknaden föranleder ytterligare skärpt vaksamhet.

Sverige deltar aktivt i det internationella arbetet mot narkotikamissbruket bl. a. inom FN och dess underorgan. Under anslaget L 2. förordar jag att 200 000 kr. tillförs FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel även under nästa budgetår. Mellan de nordiska länderna förekommer täta kontakter om narkotikaproblemen. För socialkurativ verksamhet för svenska ungdomar i Köpenhamn beräknar jag medel under socialstyrelsens anslag.

J 1. Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Driftkostnader

1973/74	Utgift	23 682 144
1974/75	Anslag	25 755 000
1975/76	Förslag	29 597 000

F. n. finns fyra statliga vårdanstalter, nämligen Gudhem, Runnagården med vårdavdelningen Brotorp, Venngarn samt vårdanstalten vid Frösöklinikerna. Anstalterna har sammanlagt 307 platser.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Vårdledning	24	+ 2½	–
Vårdpersonal	94	+ 15	+ 4
Arbetsledarpersonal	33	– 1	–
Ekonomipersonal	29	+ 2	– 2
Övrig personal	22	+ 1	–
	202	**+ 19½**	**+ 2**
Anslag			
Lönekostnader	13 420 000	+ 4 241 000	+ 2 390 000
Sjukvård	44 000	+ 8 000	–
Reseersättningar	103 000	+ 25 000	+ 15 000
Lokalkostnader	3 371 000	+ 762 000	+ 762 000
Expenser	288 000	+ 77 000	+ 40 000
Övriga utgifter	2 769 000	+ 407 000	+ 275 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Social-styrelsen	Föredraganden
Hälso- och sjukvård för intagna	760 000	+ 76 000	+ 60 000
Vårdanstalten vid Frösö-klinikerna	5 000 000	+ 500 000	+ 300 000
	25 755 000	**+6 096 000**	**+ 3 842 000**

Inkomster vid vårdanstalterna, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida, beräknas till 250 000 kr. (1974/75 250 000 kr.).

Socialstyrelsen

1. Löne- och prisomräkning m. m. + 3 088 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära en minskning av anslaget med ca 1,4 milj. kr. Härvid förutsätts bl. a. en minskning med 25 vårdplatser och 13 tjänster.

3. För den arbetstidsförkortning som enligt avtal skall börja genomföras år 1975 beräknas en ökning av medelsbehovet med 687 000 kr. motsvarande lönekostnader till nio tjänster för vårdare och tillsynsmän.

4. Vid Gudhem fordras en förstärkning av anstaltens sjukvårdsresurser med en tjänst som översköterska. En vårdartjänst kan därvid dras in. Då fastighetsdriften vid anstalten fr. o. m. år 1974 handhas av byggnadsstyrelsen kan två tjänster för maskinpersonal dras in (– 123 000 kr.).

5. Hornö ungdomsvårdsskola föreslås bli en vårdavdelning med 20 platser till Venngarn. Sammanlagt föreslås 21 1/2 tjänster inrättade vid vårdavdelningen. Vid huvudanstalten, där platsantalet minskas till 70, föreslås att sju tjänster dras in. Lönekostnaden för Hornö beräknas under budgetåret 1975/76 till 1 626 000 kr. Samtidigt minskas Venngarns lönekostnader med 533 000 kr. Vid huvudanstaltens nyinrättade akutavdelning behövs en förstärkning med en tillsynsman och två vårdare (+ 229 000 kr.). Styrelsen har i särskild ansökan hemställt att vårdavdelningen får inrättas fr. o. m. år 1975 och att anslaget för budgetåret 1974/75 får överskridas med sammanlagt 700 000 kr.

6. Vid Runnagården–Brotorp föreslås ytterligare fyra tjänster, varav en assistent vid Runnagården samt en assistent för fritidsverksamhet och två vårdare vid Brotorp (+ 312 000 kr.).

7. För rehabilitering och bibehållande av partiellt arbetsföra befattningshavare samt för tillfälliga förstärkningar vid samtliga vårdanstalter med anledning av verksamhetsplanering begärs sammanlagt 300 000 kr.

8. Av omkostnader beräknas en höjning av anslagsposten till lokalkostnader med 762 000 kr., varav 437 000 för befintliga lokaler, 123 000 för fastighetsdriften vid Gudhem och 202 000 för vårdavdelningen vid Hornö. Av den totala omkostnadsökningen beräknas 387 000 kr. för utvidgad verksamhet.

Socialstyrelsen föreslår att samtliga inkomster avseende vårdanstalterna för budgetåret 1975/76 redovisas under förevarande anslag i stället för som hittills på driftbudgetens inkomstsida. Styrelsen beräknar 1 500 000 kr. i inkomster av arbetsträningen. Utgifterna beräknas till samma belopp. Övriga inkomster vid vårdanstalterna för budgetåret 1975/76 beräknas uppgå till oförändrat 2 500 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder socialstyrelsens förslag att inrätta en avdelning med ett 20-tal platser till vårdanstalten Venngarn vid Hornö förutvarande ungdomsvårdsskola. Betydande fördelar i vårdarbetet kan härigenom vinnas. Det sammanlagda antalet platser vid anstalten och vårdavdelningen bör uppgå till 70, vilket innebär en minskning med 20 platser jämfört med nuvarande platsantal vid Venngarn. Personella och andra resurser som frigörs vid Venngarn bör därigenom kunna tas i anspråk i samband med att vårdavdelningen inrättas. Verksamheten vid vårdavdelningen på Hornö kommer att sättas igång redan under innevarande budgetår. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att i samråd med anstaltsstyrelsen vidta ändringar i personalorganisationen och andra åtgärder för att inrätta vårdavdelningen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 29 597 000 kr. Jag har därvid bl. a. beräknat ytterligare medel motsvarande fyra tjänster för vårdpersonal i anledning av arbetstidsförkortning. Vidare har jag godtagit socialstyrelsens förslag i fråga om tjänsteutbyte vid Gudhem samt om personalförändringar på grund av ändrad fastighetsskötsel vid anstalten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 29 597 000 kr.

J 2. Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Utrustning m. m.

1973/74	Utgift	209 676	Reservation 658 194
1974/75	Anslag	30 000	
1975/76	Förslag	100 000	

Från anslaget bekostas inventarier i samband med ny-, till- och ombyggnadsarbeten samt upprustning av arbetsdriften m. m. vid vårdanstalterna.

Socialstyrelsen

Under budgetåret 1974/75 beräknas 336 000 kr. för inköp av inventarier till vårdanstalten vid Frösöklinikerna och till Venngarn.

För budgetåret 1975/76 beräknas ca 75 000 kr. för inventarier samt 75 000 kr. till anstalternas arbetsdrift. Styrelsen föreslår ett anslag på 150 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Jag beräknar anslagsbehovet nästa budgetår för utrustning m. m. vid samtliga anstalter till 100 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare: Utrustning m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr.

J 3. Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

1973/74	Utgift	1 305 200	Reservation	3 548 121
1974/75	Anslag	800 000		
1975/76	Förslag	900 000		

Från anslaget utgår bidrag för att anordna erkänd eller enskild vårdanstalt eller inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt till s. k. övergångshem. Bidrag utgår också för att anordna behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare. Bidrag utgår med högst 18 000 kr. per plats. Bidraget får som regel inte överstiga vad som skjuts till från annat håll. Bidragsbestämmelserna för erkända och enskilda vårdanstalter samt för inackorderingshem för alkoholmissbrukare återfinns i kungörelsen (1957:144) om statsbidrag till anordnande av vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (ändrad senast 1970:123). För anordningsbidrag till behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare gäller bestämmelserna i brev den 7 juni 1974 avseende anslag för budgetåret 1974/75 till nykterhetsvård m. m.

Socialstyrelsen

Styrelsen föreslår att bidragsbestämmelserna ändras så, att fr. o. m. budgetåret 1975/76 statsbidrag kan utgå med högst 20 000 kr. eller, om särskilda skäl föreligger, med högst 30 000 kr. per plats.

På grundval av detta förslag beräknas medelsbehovet budgetåret 1975/76 för 250 nya platser vid inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt vid behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare till 5,5 milj. kr.

Föredraganden

Nästa budgetår beräknar jag anslagsbehovet till 900 000 kr. för att anordna ytterligare 50 platser vid inackorderingshem och behandlings-

hem. Vid anslagsberäkningen har jag utgått från oförändrade bestämmelser.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.

J 4. Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

1973/74	Utgift	96 500 118
1974/75	Anslag	115 100 000
1975/76	Förslag	121 900 000

Från anslaget utgår bidrag till driftkostnader vid erkända och enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare, inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare.

Bidrag till vårdanstalter utgår med vissa maximibelopp i form av dels garantibidrag (per dag och vårdplats), dels beläggningsbidrag (för dag och vårdad person). Om särskilda skäl föreligger kan statsbidrag utgå med högre belopp. Statsbidrag till inackorderings- och behandlingshem utgår med ett belopp motsvarande högst 75 % av de styrkta nettokostnaderna för hemmets drift. Bidraget till hem för narkotikamissbrukare får dock inte överstiga 35 000 kr. per plats och år. Bestämmelserna angående vårdanstalter och inackorderingshem för alkoholmissbrukare återfinns i kungörelsen (1955:426) om statsbidrag till driftkostnader vid vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (ändrad senast 1974:290). För statsbidrag till driften av behandlingshem och inackorderingshem för narkotikamissbrukare gäller bestämmelserna i brev den 7 juni 1974 avseende anslag för budgetåret 1974/75 till nykterhetsvård m. m.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Socialstyrelsen	Föredraganden
Driftbidragens maximibelopp			
Garantibidrag kr.	70	+40	+ 7
Beläggningsbidrag kr.	34	– 7	+ 6
	104	**+33**	**+ 13**

Socialstyrelsen

Styrelsen föreslår att driftbidraget beräknas så att anstalternas fasta kostnader täcks av garantibidrag och rörliga kostnader av beläggningsbi-

drag. De fasta kostnaderna för de erkända anstalterna beräknas under budgetåret 1974/75 utgöra 80 %, medan garantibidraget uppgår till ca 67 % av totala driftbidraget.

En höjning av driftbidraget med sammanlagt 33 kr. föreslås, varav 26 kr. i huvudsak för löne- och prisomräkning samt arbetstidsförkortning, 4 kr. för personalförstärkning och 3 kr. för vissa standardförbättringar. Driftbidraget bör därför höjas med sammanlagt 33 kr. till 137 kr. På grund av de fasta kostnadernas andel (80 %) av totalkostnaderna bör dock garantibidraget bestämmas till högst 110 kr. och beläggningsbidraget till högst 27 kr.

Anstalter, som på grund av utgifter för särskilda vårdanordningar prövas vara i behov därav, får f. n. ytterligare 1 kr. i garantibidrag. I första hand gäller detta anstalter med egna sjukavdelningar. Kostnaderna för sådana avdelningar har under senare år ökat kraftigt. Socialstyrelsen hemställer att detta extra bidrag fastställs till högst 3 kr. Dessutom förutsätter styrelsen att möjlighet skall finnas för regeringen att, när särskilda skäl föreligger, bevilja ytterligare statsbidrag utöver nämnda maximibelopp. Då alla anstalter inte är i behov av maximalt bidrag, behövs inte ytterligare medel för detta ändamål. Styrelsen räknar vidare med att särskilda medel, 0,5 milj. kr., anvisas för upprustning av anstalternas inventarier. Tidigare genomfört beslut om borttagande av avgift till den statliga personalpensioneringen för de privata vårdanstalterna medför att ca 3,5 milj. kr. skall inlevereras till inkomsttiteln Pensionsmedel m. m. Vidare begär socialstyrelsen särskilda medel, sammanlagt 3,5 milj. kr., för rehabilitering av vissa befattningshavare vid vårdanstalter, täckning av driftunderskott samt driftkostnader för anstalternas redovisningscentral.

Vid beräkningen av medelsbehovet utgår socialstyrelsen från ett garantibidrag på 110 kr. samt ett beläggningsbidrag på 27 kr. för erkända anstalter och 20 kr. för enskilda anstalter. Styrelsen uppskattar antalet vårdplatser under budgetåret 1975/76 till 1 336 vid erkända anstalter och 897 vid enskilda anstalter. Antalet vårddagar beräknas på grundval av sistnämnda uppgifter till 487 640 för erkända och 327 405 för enskilda anstalter. Med en beläggningsfrekvens som uppskattas till 90 % vid erkända och 95 % vid enskilda anstalter beräknas medelsbehovet till 71,1 milj. kr. för erkända anstalter och 44,1 milj. kr. för enskilda anstalter.

Medelsbehovet för bidrag till driften av inackorderingshem och behandlingshem uppskattas till 35,1 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Hänsyn har därvid tagits till förutsedd ökning av platsantalet vid hemmen och till kostnadsutvecklingen.

Föredraganden

Driftbidraget till erkända och enskilda vårdanstalter bör höjas med 13 kr. per dag, varav 7 kr. i garantibidrag och 6 kr. i beläggningsbidrag. För anstalt, som på grund av utgifter för särskilda vårdanordningar prövas vara i behov därav, bör garantibidraget liksom nu kunna utgå med

ytterligare 1 kr. De ändrade bidragsbestämmelserna bör tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1975. Dessa bidragsbelopp är beräknade på grundval av lönenivån och arbetstidsreglerna för år 1974. Avsikten är att genom särskilda beslut beakta de förändringar i lönekostnaderna som avtalsmässigt kan uppkomma för åren 1975 och 1976.

Jag beräknar anslaget till 121,9 milj. kr., varav 52,8 milj. kr. för bidrag till erkända vårdanstalter och 34,8 milj. kr. till enskilda anstalter. Jag beräknar också särskilda medel, 4 milj. kr., för pensionsavgifter och inköp av inventarier till anstalterna. I inledningen till detta avsnitt har jag framhållit att det bör vara möjligt att under innevarande och nästa budgetår minska antalet platser vid vårdanstalterna med sammanlagt ca 250. Antalet vårdplatser kommer därigenom i genomsnitt under budgetåret 1975/76 att uppgå till ca 1 280 vid erkända och 890 vid enskilda vårdanstalter. Antalet vårddagar under budgetåret kan uppskattas till ca 467 000 resp. 324 000. Under anslaget beräknas vidare 30,3 milj. kr. för bidrag till inackorderingshem för alkoholmissbrukare samt inackorderingshem och behandlingshem för narkotikamissbrukare. Jag har därvid räknat med en ökning av högsta bidragsbeloppet för inackorderings- och behandlingshem för narkotikamissbrukare från 35 000 kr. till 40 000 kr. per plats och år.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.,
2. till *Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 121 900 000 kr.

J 5. Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.

1973/74	Utgift	106 389 520
1974/75	Anslag	121 300 000
1975/76	Förslag	133 400 000

Statsbidrag utgår till kostnaderna för sådan verksamhet, som enligt gällande författningar ankommer på kommunernas nykterhetsnämnder. Bidraget utgör 75 % av de godkända kostnaderna för sådan verksamhet till vilken ersättning eller bidrag av statsmedel inte utgår i särskild ordning. Bidrag betalas ut för kalenderår i efterskott. Bestämmelserna återfinns i kungörelsen (1954:431) om statsbidrag till de kommunala nykterhetsnämndernas verksamhet (ändrad senast 1971:121). De i kungörelsen angivna grunderna för statsbidrag tillämpas även beträffande kostnaderna för vård på alkoholpoliklinik av narkotikamissbrukare. Från anslaget utgår bidrag till vårdcentraler för narkotikamissbrukare, till kommuns kostnad för vård i enskilt hem av narkotikamissbrukare samt för ersättning till kommunerna för försök med social jourverksamhet. Härvid gäller bestämmelserna i brev den 7 juni 1974 avseende anslag för budgetåret 1974/75 till nykterhetsvård m. m.

Socialstyrelsen

De statsbidragsgrundande kostnaderna för nykterhetsnämndernas verksamhet beräknas för nästa budgetår till 158,4 milj. kr., vilket motsvarar ett statsbidrag på 118,8 milj. kr. Anslagsberäkningen utgår därvid från dels en schablonmässig uppräkning av nykterhetsnämndernas löne- m. fl. administrativa kostnader i överensstämmelse med nuvarande föreskrifter i regleringsbrev, dels en utvidgad schablonberäkning som omfattar flertalet av nykterhetsnämndernas övriga kostnader. Styrelsen har dock räknat med att 75 % bidrag fortfarande efter granskning skall utgå till driftkostnader för alkoholpolikliniker och föreslår dessutom att bidrag utgår till särskilda förebyggande och eftervårdande insatser. 0,5 milj. kr. har beräknats för förebyggande och eftervårdande insatser av socialvårdsutbildad personal i anslutning till i kommunal regi bedriven fritidsverksamhet, till vilken statsbidrag inte utgår i annan ordning. Vidare har beräknats 7,3 milj. kr. för vårdcentraler för narkotikamissbrukare, 1,8 milj. kr. för vård i enskilt hem av narkotikamissbrukare samt 3 milj. kr. för ersättning till kommunerna för försök med social jourverksamhet. Av sistnämnda belopp avser 2,6 milj. kr. bidrag till kommunernas kostnader fram till försöksperiodens slut 1975-12-31 och 0,4 milj. kr. socialstyrelsens egna kostnader.

Nykterhetsnämndernas statsbidragsgrundande utgifter samt kostnader för driften av vårdcentraler för narkotikamissbrukare och härpå belöpande statsbidrag m. m. framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	1969	1970	1971	1972	1973
Statsbidragsgrundande kostnader:					
1. Förebyggande och eftervårdande åtgärder	4,3	4,4	3,7	3,2	3,4
2. Alkoholpolikliniker	17,1	16,0	19,4	23,2	26,7
3. Läkarvård	1,2	1,0	1,0	1,0	1,1
4. Familjevård	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3
5. Vård på enskild anstalt och hem	0,3	0,4	0,4	0,6	0,6
6. Transporter	1,9	2,1	2,3	2,4	2,5
7. Övriga statsbidragsgrundande kostn.	67,0	78,8	86,3	96,6	104,3[1]
Summa kostnader	92,0	103,0	113,3	127,3	138,9
Statsbidrag	69,0	77,3	84,9	95,5	104,2
De statsbidragsgrundande kostnadernas ökning i förhållande till närmast föregående år					
a) milj. kr.	8,8	11,0	10,3	14,0	11,6
b) procent	10,6	12,0	10,0	12,4	9,1

[1] Därutöver ca 0,7 milj. kr. till följd av ändrade bidragsgrunder för vårdcentraler för narkotikamissbrukare vilket belastar annat anslag.

Föredraganden

Det schablonmässiga bidragsförfarandet som avser kommunernas administrativa kostnader för nykterhetsvård bör tillämpas även under nästa budgetår. Vad gäller övriga kostnader för nykterhetsvården bör socialstyrelsen fördela tillgängliga statsbidragsmedel mellan kommunerna efter en samlad bedömning av samtliga ansökningar. Jag beräknar för dessa ändamål sammanlagt 119,7 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag har under anslaget även beräknat 6,9 milj. kr. enligt gällande bestämmelser för bidrag till vårdcentraler för narkotikamissbrukare. Vidare har jag beräknat 1,8 milj. kr. för bidrag till kommuns kostnad för vård i enskilt hem av narkotikamissbrukare. Som jag framhållit i inledningen till detta avsnitt bör medel anvisas för en fortsatt försöksverksamhet under ytterligare ett år med social jourverksamhet och för försök med olika projekt som berör uppsökande verksamhet och eftervård bland narkotikamissbrukare. Jag beräknar 5 milj. kr. för dessa ändamål. Jag räknar med att den påbörjade utvärderingen av försöksverksamheten skall ge underlag för bedömning av verksamheten.

I enlighet härmed beräknar jag anslaget till 133 400 000 kr., vilket innebär en ökning med 12,1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 133 400 000 kr.

J 6. Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården

1973/74	Utgift	306 520	Reservation	210 552
1974/75	Anslag	300 000		
1975/76	Förslag	350 000		

Från anslaget bekostas kurser och konferenser för personal vid länsnykterhetsnämnder och vårdanstalter för alkoholmissbrukare, konferenser rörande narkomanvård samt konferenser i eftervårds- och samarbetsfrågor m. m. Vidare disponeras visst belopp för anordnande av konferenser med nykterhetsnämnder m. m. och för understöd åt sammanslutningar av sådana nämnder.

Socialstyrelsen

Styrelsen beräknar kostnaderna för kurs- och konferensverksamheten nästa budgetår till 625 000 kr. För konferenser med nykterhetsnämnder m. m. och för understöd åt sammanslutningar av sådana nämnder beräknas 130 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar kostnaderna för kurs- och konferensverksamheten under nästa budgetår till 350 000 kr. samt för konferenser med nykterhetsnämnder m. m. till 100 000 kr.

Med hänsyn till beräknad reservation bör anslaget föras upp med 350 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 kr.

J 7. Bidrag till Länkrörelsen m. m.

1973/74	Utgift	3 156 500
1974/75	Anslag	4 000 000
1975/76	Förslag	4 800 000

Från anslaget utgår bidrag till sammanslutningar av förutvarande alkoholmissbrukare (Sällskapet Länkarna m. fl.), till organisationer för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare m. m. samt till kommuner och till andra organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- eller narkotikaskadade personer m. fl. för såväl pågående verksamhet som försök med nya vård- och behandlingsformer.

Socialstyrelsen

Sammanslutningar av förutvarande alkoholmissbrukare har till verksamheten 1974/75 ansökt om bidrag med ca 2 950 000 kr. F. n. finns i landet ca 200 bidragssökande föreningar och två riksorganisationer inom Länkrörelsen. Vidare finns Alkoholproblematikernas Riksorganisation (ALRO), som utgör riksorganisation för vårdanstalternas patientföreningar samt ytterligare några sammanslutningar. Socialstyrelsen beräknar för nästa budgetår 2 200 000 kr. till dessa sammanslutningar.

Under budgetåret 1973/74 har 14 organisationer för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare fått bidrag. Av anslaget har medel bl. a. tilldelats Riksförbundet för hjälp åt läkemedelsmissbrukare (RFHL) som haft den mest omfattande verksamheten med 18 lokalavdelningar. Några av föräldraföreningarna mot narkotika har bildat ett riksförbund (RFMN). Socialstyrelsen föreslår att 1 600 000 kr. beräknas för nästa budgetår till sammanslutningar för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare och liknande sammanslutningar.

Vidare föreslår styrelsen bidrag med 500 000 kr. till andra organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- eller narkotikaskadade personer samt personer som sniffar thinner eller andra lösningsmedel.

Socialstyrelsen beräknar 600 000 kr. för försök med nya vård- och behandlingsformer inom nykterhets- och narkomanvården. Bidrag före-

slås utgå till såväl kommuner som frivilliga organisationer till försöksverksamhet med rehabilitering av alkohol- eller narkotikamissbrukare.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår höjas till 4,8 milj. kr. Härvid beräknar jag 3,8 milj. kr. för bidrag till länksammanslutningar samt sammanslutningar för stöd och hjälp åt läkemedelsmissbrukare m. m. För bidrag till kommuner och till andra organisationer som ägnar sig åt rehabilitering av alkohol- eller narkotikaskadade personer m. fl. beräknar jag 1 milj. kr. för såväl pågående verksamhet som försök med nya vård- och behandlingsformer.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Länkrörelsen m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 4 800 000 kr.

K. Vissa åtgärder för handikappade

Grundsatserna om integration och normalisering är vägledande för arbetet på handikappområdet. Det innebär att insatserna har till syfte att göra samhällsmiljön och den verksamhet som bedrivs i samhället tillgänglig för handikappade. Insatserna förstärks fortlöpande, och statens kostnader beräknas under nästa budgetår öka med 735 milj. kr. i förhållande till riksstaten för innevarande budgetår.

Eftersom de behov som handikapp medför är mångskiftande, måste samhällets insatser göras på en rad områden. De avser rehabilitering, förskola, skola, övrig undervisning och utbildning, vårdartjänst, arbete, bostäder, hemhjälp, färdtjänst, hjälpmedel, kulturell verksamhet, institutionsvård, stöd till handikapporganisationerna samt förtidspensioner och handikappersättningar inom folkpensioneringen och förtidspensioner inom ATP.

Statens kostnader för det stöd som mer direkt avser handikappade beräknas för budgetåret 1975/76 till 5 290 milj. kr. För tio år sedan var motsvarande kostnader 1 070 milj. kr. Vidare kan under budgetåret 1975/76 beräknas utgå förtidspension från ATP till handikappade med 1 975 milj. kr. Den fortgående utbyggnaden av de statliga insatserna gör det möjligt att alltmer tillgodose de skiftande behoven. Den uppsökande verksamheten i kommunerna uppdagar och tillgodoser också enskildas behov i ökande utsträckning. Kommunerna och landstingen svarar även i övrigt för väsentliga och växande insatser på handikappområdet, bl. a. beträffande bostäder, färdtjänst, hemhjälp, annan service och rehabilitering. Handikapporganisationerna har stor betydelse både för enskilda handikappade och för utbyggnaden och inriktningen av samhällets insatser på handikappområdet. Handikapprörelsen samarbetar med samhällets myndigheter och organ bl. a. i statens handikappråd och i handikappråden i kommunerna och i landstingen.

Den viktiga verksamheten med hjälpmedel åt handikappade förbättras fortlöpande och fr. o. m. den 1 januari 1975 gäller vidgade regler om statsbidrag till reparation av hjälpmedel och till starrglasögon för barn och ungdomar. Vidare har statsbidrag införts för underhåll av vissa hjälpmedel. Statsbidragen till landstingens hjälpmedelsverksamhet beräknas öka från 135 milj. kr. till 147 milj. kr. Insatserna för psykiskt utvecklingsstörda fortsätter att byggas ut i fråga om undervisning, bostäder, vård och övriga omsorger. Statsbidragen till landstingen för dessa ändamål beräknas stiga med ca 32 milj. kr. till ca 187 milj. kr. Kostnaderna för omvårdnad och vårdartjänst åt handikappade i vissa gymnasieskolor och folkhögskolor samt i eftergymnasial studiesituation beräknas öka från ca 8,8 milj. kr. till ca 9,5 milj. kr. För utbildning av ledarhundar, befordran av blindskriftsförsändelser och vissa andra åtgärder för blinda förordar jag en uppräkning med ca 860 000 kr. För handikappinstitutet beräknar jag ökade medel med 615 000 kr. Statsbidraget till handikapporganisationernas verksamhet föreslås höjt med 1 milj. kr. till 4,5 milj. kr.

Som jag tidigare nämnt genomförs under åren 1975 och 1976 viktiga reformer i fråga om folkpensionsförmånerna. Av särskild betydelse för handikappade är de nya reglerna om pensionstillskott för förtidspensionärer som saknar ATP eller har låga ATP-belopp samt om handikappersättning och vårdbidrag. De nya reglerna om pensionstillskott innebär en kraftig ökning av nuvarande pensioner för dem som har blivit handikappade i unga år. Genom de nya bestämmelserna om handikappersättning och vårdbidrag får väsentligt fler handikappade möjlighet till ersättning för merkostnader och vårdinsatser på grund av handikapp.

Fr. o. m. den 1 januari 1975 får kommunerna statsbidrag med 35 % till kostnaderna för färdtjänst för handikappade, vilket bör underlätta kommunernas finansiering av denna angelägna verksamhet.

Handikapputredningen fortsätter sitt arbete och behandlar närmast frågor om hur kulturlivet kan göras bättre tillgängligt för handikappade och hur flerhandikappades situation kan förbättras.

Inom föreliggande avsnitt Vissa åtgärder för handikappade beräknar jag för nästa budgetår ett anslagsbehov av ca 362 milj. kr. Det innebär en ökning med ca 47 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Vidare har under avsnittet D. Sociala serviceåtgärder beräknats medel för social hemhjälp och färdtjänst för handikappade. Kostnaderna för statsbidrag till dessa insatser för handikappade beräknas till ca 100 milj. kr. för nästa budgetår, vilket innebär en ökning med ca 40 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. De kostnader under folkpensionsanslaget som avser förtidspensioner m. m. till handikappade kan beräknas stiga med 480 milj. kr. till 2 985 milj. kr. På andra anslag som innefattar stöd åt handikappade, främst under utbildnings-, arbetsmarknads- och bostadsdepartementen för utbildning, arbetsvård och bostadsanpassning, beräknas för nästa budgetår insatserna för handikappade i förhållande till riksstaten för innevarande budgetår öka med 170 milj. kr. till 1 845 milj. kr. Jämfört med innevarande budgetår uppgår den sammanlagda anslagsökningen för olika åtgärder avseende handikappade till 735 milj. kr.

K 1. Bidrag till handikappinstitutet

1973/74	Utgift	5 080 000
1974/75	Anslag	5 380 000[1]
1975/76	Förslag	6 010 000

[1] Därutöver har 130 000 kr. anvisats på tilläggsstat.

Av anslaget disponerar handikappinstitutet 5 255 000 kr. och professor Sven-Olof Brattgård 125 000 kr. för den av honom bedrivna verksamheten vid avdelningen för handikappforskning vid universitetet i Göteborg.

Handikappinstitutet, som drivs gemensamt av staten och Svenska centralkommittén för rehabilitering (SVCR), är centralt organ på hjälp-

medelsområdet. Dess uppgifter avser bl. a. planering och samordning av forsknings- och utvecklingsarbete. Institutet prövar hjälpmedels lämplighet för handikappade och bedömer skäligheten av deras kostnad. Institutet verkar också som informationsorgan på hjälpmedelsområdet och bistår sjukvårdshuvudmännen, som svarar för hjälpmedelsverksamheten.

Institutet leds av en styrelse med nio ledamöter, varav sju utses av regeringen och två av SVCR. Chef för institutet är en direktör och verksamheten är under direktören uppdelad på tre avdelningar, nämligen en teknisk avdelning, en informationsavdelning och en allmän avdelning. Antalet anställda vid institutet uppgick den 1 juli 1974 till 88 personer.

Styrelsen för handikappinstitutet

Styrelsen beräknar pris- och löneomräkning m. m. till 644 000 kr., varav 154 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Utöver detta föreslår styrelsen att anslaget till institutet ökas med 560 000 kr. I första hand begär styrelsen 100 000 kr. för arbetstekniska hjälpmedel. Därutöver begär styrelsen medel för ökade insatser avseende synhjälpmedel och hjälpmedel för psykiskt utvecklingsstörda samt till utvidgad försöksverksamhet med enhetligt register över bidragsberättigade hjälpmedel. SVCR:s bidrag till institutet anges till oförändrat 100 000 kr. Institutets inkomster av teknisk rådgivning, information m. m. beräknas utgöra 1 835 000 kr.

Brattgård hemställer om bidrag med 225 000 kr. till handikappforskningen i Göteborg.

Föredraganden

Handikappinstitutet har en central ställning inom hjälpmedelsområdet. Institutet prövar hjälpmedel samt främjar och samordnar utvecklingsarbete, så att bra hjälpmedel kommer fram och kan ställas till handikappades förfogande. Viktig service och information lämnas åt landsting, kommuner och handikapporganisationer. Verksamheten har efter hand vidgats. Statens direkta bidrag till institutet under förevarande anslag har sedan dess tillkomst år 1968 ökat med drygt 50 %. Därutöver har institutet inkomster i sin uppdragsverksamhet för konsultationer, service, information m. m.

Jag beräknar institutets medelsbehov under detta anslag för nästa budgetår till 5 870 000 kr. Den verksamhet som institutet bedriver i fråga om hjälpmedel som är avsedda att användas på handikappades arbetsplatser bör som hittills finansieras genom bidrag från arbetsmarknadsstyrelsen inom ramen för dess löpande verksamhet.

För handikappforskningen i Göteborg beräknar jag under anslaget 140 000 kr. Sammanlagt bör anslaget höjas med 630 000 kr. till 6 010 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Bidrag till handikappinstitutet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 6 010 000 kr.

K 2. Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade

1973/74	Utgift	125 252 328
1974/75	Anslag	135 000 000
1975/76	Förslag	147 000 000

Från anslaget utgår statsbidrag till sjukvårdshuvudmännen och vissa enskilda institutioner för hjälpmedel som på ordination tillhandahålls handikappade. De statsbidragsberättigade hjälpmedlen är upptagna i den s. k. hjälpmedelsförteckningen som förs av socialstyrelsen. Bidraget utbetalas halvårsvis i efterskott. Anslaget för budgetåret 1975/76 avser alltså kostnaderna under kalenderåret 1975. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1968:238) om statsbidrag till vissa hjälpmedel för handikappade (ändrad senast 1972:774).

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen framhåller att sjukvårdshuvudmännen ställer allt mer resurser till förfogande för hjälpmedelsverksamheten och att den tekniska utvecklingen leder till effektivare men därför också i vissa fall dyrare hjälpmedel. Befolkningsförskjutningen mot större antal personer i de högre åldrarna ökar efterfrågan på hjälpmedel. Styrelsen anför vidare, att sjukvårdshuvudmännen till följd av de statliga åtgärderna med samordnad upphandling av hjälpmedel numera kan anskaffa vissa hjälpmedel till en lägre kostnad än tidigare och att detta motverkar ökningen av statsbidragsbehovet. Försöksverksamheten med tolkar åt döva, som betalas från förevarande anslag, har pågått i alla sjukvårdsområden sedan några år. Socialstyrelsen har påbörjat en utvärdering av försöksverksamheten. I avvaktan på dess resultat bör verksamheten fortsätta i försöksformer och som hittills bekostas från anslaget.

Föredraganden

Samhällets insatser för att tillhandahålla handikappade hjälpmedel för olika ändamål har ökat kraftigt under den senaste tioårsperioden. Enbart det statliga stöd till sjukvårdshuvudmännens hjälpmedelsverksamhet som utgår från detta anslag har stigit från 23 milj. kr. till 135 milj. kr. Huvudmännens egna insatser har förstärkts på motsvarande sätt. Särskilt har deras utbyggnad av hjälpmedelscentraler för ordination, information, utprovning och anpassning av hjälpmedel ökat handikappades möjligheter att erhålla hjälpme-

del. Överföringen år 1972 av ett stort antal för vardagstillvaron viktiga hjälpmedel från hjälpmedelsförteckningen till landstingens s. k. L-lista har vidare medfört en avsevärd förenkling. Dessa hjälpmedel bekostas numera av landstingen som ersätts i annan ordning. Handikappades behov av vissa förbrukningsartiklar tillgodoses numera genom apoteken och betalas av sjukförsäkringen. Jag erinrar vidare om att vissa hjälpmedel i handikappades bostäder finansieras genom statligt bostadsanpassningsbidrag. Arbetsmarknadsverket tillhandahåller arbetstekniska hjälpmedel. Hjälpmedel åt handikappade i skolor och annan utbildning finansieras av medel som skolöverstyrelsen och universitetskanslersämbetet disponerar. Som jag nyss har anfört under anslaget K 1 intar handikappinstitutet en central ställning på hjälpmedelsområdet. Forskning och utveckling på området äger i väsentlig utsträckning rum med stöd av statliga medel, bl. a. från styrelsen för teknisk utveckling.

Bestämmelserna för statsbidrag till sjukvårdshuvudmännens hjälpmedelsverksamhet ses över fortlöpande. De senaste förbättringarna har skett genom beslut av Kungl. Maj:t den 29 november 1974 med anledning av två betänkanden som hjälpmedelsgruppen avgav tidigare under året, nämligen (Ds S 1974:2) Reparation och drift av hörapparater och (Ds S 1974:3) Reparation av handikapphjälpmedel. De nya reglerna, som gäller fr. o. m. den 1 januari 1975, innebär att statsbidrag för reparation av hjälpmedel numera utgår för praktiskt taget alla hjälpmedel som är uppförda i hjälpmedelsförteckningen och att statsbidragsgivningen har sträckts ut till att även omfatta underhåll av hjälpmedel. De nya reglerna får enligt min mening stor betydelse genom att hjälpmedlen kan hållas i gott skick utan kostnad för den enskilde. Detta torde få särskild betydelse för landets ca 150 000 innehavare av hörapparat. Den 1 juli 1973 vidgades statsbidragsgivningen för synhjälpmedel till att omfatta glasögon för personer som har opererats för grå starr. På förslag från hjälpmedelsgruppen har detta stöd ytterligare förstärkts för barn och ungdom fr. o. m. den 1 januari i år.

Försöksverksamheten med statlig kostnadstäckning för tolkhjälp åt döva pågår nu i alla sjukvårdsområden och jag noterar med tillfredsställelse att socialstyrelsen har börjat en värdering av verksamheten.

Jag beräknar i huvudsaklig överensstämmelse med socialstyrelsens anslagsframställning de hjälpmedelskostnader som under nästa budgetår skall betalas från anslaget till 147 milj. kr. Det innebär en ökning med 12 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Jag har därvid räknat med en kostnadsökning med 2 milj. kr. för nyssnämnda utvidgningar av statsbidragsreglerna. Vidare har jag beräknat medel för fortsatt försöksverksamhet med tolkar åt döva samt 1 milj. kr. för viss tillverkning av hjälpmedel. Dessutom har jag beräknat 631 000 kr. för den verksamhet med upphandling av hjälpmedel som handhas av utrustningsnämnden för universitet och högskolor samt 250 000 kr för socialstyrelsens hjälpmedelsråd.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 147 000 000 kr.

K 3. Kostnader för viss utbildning av handikappade

1973/74	Utgift	6 431 193
1974/75	Anslag	8 890 000
1975/76	Förslag	9 630 000

Från anslaget betalas kostnaderna för försöksverksamhet med omvårdnad och därmed sammanhängande verksamhet för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade elever i Ingemundskolan i Solna och i Skärholmens gymnasium i Stockholm. Vidare betalas kostnaderna för vårdartjänst åt svårt handikappade som studerar vid universitet, högskolor och folkhögskolor.

Verksamheten leds av styrelsen för vårdartjänst. Den består av sju ledamöter, som utses av regeringen.

Från anslaget betalas även vissa räntekostnader.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Styrelsen för vårdartjänst	Föredraganden
1. Omvårdnad och därmed sammanhängande verksamhet för elever i Ingemundskolan och Skärholmens gymnasium	6 157 000	+ 1 158 000	+ 371 000
2. Vårdartjänst för elever vid universitet, högskolor och folkhögskolor	2 250 000	+ 686 000	+ 321 000
3. Styrelsen för vårdartjänst m. m.	378 000	+ 261 000	+ 38 000
4. Vissa räntekostnader	105 000	–	+ 10 000
	8 890 000	**+ 2 105 000**	**+ 740 000**
Inkomster redovisade på driftbudgetens inkomstsida	70 000	–	– 5 000

Styrelsen för vårdartjänst

Pris- och löneomräkning m. m. 680 000 kr., varav 254 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

1. Styrelsens omvårdnadsverksamhet avser ca 85 elever höstterminen 1974. De får sin undervisning dels i Ingemundskolan, som är belägen på karolinska sjukhusets område i Solna, dels i Skärholmens gymnasium i Stockholm, vilket togs i bruk vid terminens början. Styrelsen ordnar bostäder för 49 elever, medan övriga är externa. Av de 49 eleverna bor 23 på Ingemundskolans internat och 26 i särskilda elevhushåll. Styrelsen har

fr. o. m. hösten 1974 elevhushåll för 20 elever i ett bostadshus i Skärholmens centrum. De elever som bor där och går i Skärholmens gymnasium är således integrerade både i fråga om undervisning och boende.

Styrelsen framhåller att det totala antalet elever som behöver dess boende- och omvårdnadsresurser har minskat under senare år, vilket torde bero på att rörelsehindrade elever har fått ökade möjligheter till skolgång på hemorten. Alla elever i skolinternatet kan fr. o. m. höstterminen 1974 bo i eget rum. Styrelsen tillmäter elevernas integrerade boende i vanliga miljöer stor betydelse för deras sociala träning och anpassning. Styrelsen räknar med att försöksverksamheten med integrerad undervisning i Skärholmens gymnasium kommer att utvärderas under innevarande budgetår, och att statsmakterna därefter tar ställning till det av skolöverstyrelsen och styrelsen hösten 1973 framlagda förslaget om gymnasieskola för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade.

Styrelsen beräknar ett ökat medelsbehov av 1 158 000 kr. för omvårdnadsverksamheten vid Ingemundskolan och i Skärholmen. I första hand behövs bl. a. viss personalförstärkning vid elevhushållen och ytterligare medel för elevresor och fritidsverksamhet (470 000 kr.).

2. Under läsåret 1973/74 erhöll 123 handikappade vårdartjänst. Av dessa studerade 22 vid universitet och högskolor samt 101 vid folkhögskolor. Styrelsen räknar med att 140 studerande, varav 30 vid universitet och högskolor och 110 vid folkhögskolornas vinterkurser, kommer att behöva vårdartjänst under budgetåret 1975/76. Styrelsen framhåller, att folkhögskolornas ämneskurser är betydelsefulla för handikappade, som vill pröva sin studieförmåga eller förbereda sig för längre kurser. Hittills har behovet av vårdartjänst vid ämneskurser kunnat tillgodoses endast för en del av eleverna. Styrelsen beräknar ett ökat medelsbehov av 200 000 kr. för vårdartjänst under sådana kurser och i samband med studieresor som ingår i utbildningen vid folkhögskolor.

3. För styrelsens kansli beräknas i första hand ökat medelsbehov för viss information m. m. (45 000 kr.). Vidare bör två tjänster som f. n. bekostas från anslagsposten 1 föras över till kansliet (135 000 kr.).

Föredraganden

Antalet elever i gymnasieskolan som behöver omvårdnad genom styrelsen för vårdartjänst har minskat under senare år. Jag noterar med tillfredsställelse att gymnasieskolorna i landet i ökande utsträckning synes ta emot handikappade elever. Jag finner det likaså tillfredsställande att mer än hälften av de elever som styrelsen bereder bostad åt nu bor i elevhushåll utanför skolinternatet i Ingemundskolan. Därvid har de nya anordningarna i Skärholmen, vilka från början har utformats för sitt ändamål, särskild betydelse. Liksom styrelsen anser jag det angeläget att verksamheten där fortlöpande följs och utvärderas. Kungl. Maj:t har den 22 november 1974 uppdragit åt skolöverstyrelsen att i samråd med sty-

relsen för vårdartjänst företa sådan utvärdering beträffande försöksverksamheten med gymnasial utbildning vid Skärholmens gymnasium. I avvaktan på att erfarenhet har vunnits av försöksverksamheten i Skärholmen anstår frågan om ställningstagande till de båda styrelsernas förslag om den framtida organisationen av gymnasieutbildningen för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade elever.

För verksamheten med omvårdnad åt handikappade elever i gymnasieskolan beräknar jag ett ytterligare medelsbehov av 746 000 kr. under nästa budgetår. Eftersom 375 000 kr. av årets medelsanvisning avser viss engångsanskaffning, innebär detta att anslagsposten ökas med 371 000 kr. Vid min bedömning av medelsbehovet har jag bl. a. beaktat att antalet elever i skolinternatet, som förra läsåret var 40, har minskat avsevärt mer än vad styrelsen tidigare räknade med och nu utgör ca 20, medan antalet externa elever har ökat något.

Vårdartjänst är en viktig förutsättning för att svårt handikappade skall kunna studera vid universitet, högskolor och folkhögskolor. Verksamheten har utvecklats snabbt under de senare åren. Liksom styrelsen räknar jag med ett visst ökat behov av vårdartjänst vid folkhögskolorna. Jag beräknar det ytterligare medelsbehovet under anslagsposten till 321 000 kr.

Anslagsposten till styrelsen för vårdartjänst bör tas upp med 416 000 kr. För räntor som staten har att betala enligt avtal år 1971 med vissa vanföreföreningar beräknar jag 115 000 kr.

Anslaget bör enligt vad jag sålunda har förordat tas upp med 9 630 000 kr. Jämfört med innevarande budgetår, då vissa medel under anslaget har engångskaraktär, innebär det en ökning med 1 115 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för viss utbildning av handikappade* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 630 000 kr.

K 4. Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda

1973/74	Utgift	12 767 352	Reservation	2 204 504
1974/75	Anslag	13 000 000		
1975/76	Förslag	13 000 000		

Statsbidrag utgår i form av byggnadsbidrag till landsting och kommun som inte hör till landsting för att anordna särskola och vårdinrättning som avses i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda (ändrad senast 1974:582) och stadgan (1968:146) i samma ämne (omtryckt 1972:456, ändrad 1973:709). Om särskilda skäl föreligger kan statsbidrag utgå även till enskild, förening eller stiftelse. Statsbidrag utgår med 12 000 kr. per plats i särskola med elevhem, med högst 9 000 kr. per plats i annan särskola, daghem för barn eller sysselsättningshem samt med 9 000 kr. per plats i vårdhem eller i

specialsjukhus. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1968:350) angående statsbidrag till omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda (ändrad senast 1972:789).

Socialstyrelsen och *skolöverstyrelsen* anger anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 till sammanlagt 13 milj. kr.

Föredraganden

Integrations- och normaliseringssträvandena präglar i allt högre grad arbetet på handikappområdet. För skolans del innebär detta att handikappade elever i ökande utsträckning går i vanliga skolor och så långt det är möjligt deltar i samma undervisning som andra barn och ungdomar. Klasser inom särskolan förs alltmera över till grundskolans och gymnasieskolans anläggningar. Fristående särskolor byggs inte numera utan skolformen integreras lokalmässigt i andra skolanläggningar. Statsbidrag till byggnadsarbeten för skolanläggningarna utgår även för särskoldelen från det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. Statsbidrag för särskolor utgår således i princip inte längre från förevarande anslag.

En ökad integration och normalisering kännetecknar också handikappades boende. Alltfler handikappade har egna bostäder i vanliga miljöer och får där service och tillsyn. Inackorderingshem för vuxna psykiskt utvecklingsstörda har under senare år tillkommit i betydande antal för dem som ännu inte känner sig mogna för ett helt eget boende. Barn och ungdomar kan genom omsorgsverksamhetens utbyggnad i långt högre grad än förr bo kvar i sitt föräldrahem under skoltiden. Många äldre vårdhem med institutionell prägel har försvunnit och ersatts av elevhem för de barn och ungdomar som på grund av handikapp inte kan bo i sitt föräldrahem eller i annat enskilt hem. Den ökade integrationen både i undervisning och boende medför att otidsenliga skolinternat läggs ner.

Socialstyrelsens och skolöverstyrelsens beräkning av anslagsbehovet för nästa budgetår bör godtas. Jag förordar således att anslaget förs upp med 13 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 13 000 000 kr.

K 5. Bidrag till driften av särskolor m. m.

1973/74	Utgift	107 591 079
1974/75	Anslag	142 700 000
1975/76	Förslag	174 200 000

Statsbidrag utgår till landsting och kommuner som inte hör till landsting med 95 % av lönekostnaderna för särskolechefer, rektorer,

studierektorer och lärare vid särskolan. Bidraget utbetalas i princip efterskottsvis för varje läsår, men huvudmännen erhåller under läsåret ett förskott som utgör hälften av bidraget för det föregående läsåret. Om det föreligger särskilda skäl, kan statsbidrag även utgå till enskild, förening eller stiftelse. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1968:350) angående statsbidrag till omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda (ändrad senast 1972:789).

Skolöverstyrelsen

Antalet psykiskt utvecklingsstörda barn och ungdomar i särskolpliktig ålder är tämligen konstant och utgjorde hösten 1973 ca 14 000. Av dessa gick drygt 12 600 i särskola. Ytterligare nära 800 deltog i annan verksamhet som anordnades inom omsorgerna. År 1968, då omsorgslagen infördes, var antalet elever i särskolan knappt 6 000. Antalet lärare har under perioden ökat från knappt 1 200 till ca 2 600. Utvecklingen har lett till en motsvarande ökning av statsbidragskostnaderna. För statsbidrag till lönekostnader inom särskolan för nästa budgetår beräknar skolöverstyrelsen en ökning med 31,1 milj. kr. Styrelsen anser att försöksverksamheten med undervisning av psykiskt utvecklingsstörda vuxna, vilken inleddes läsåret 1970/71, bör överföras i fasta former. Det ytterligare medelsbehovet för ändamålet anges till 6,5 milj. kr. För vissa konferenser begär styrelsen ökade medel med 3 000 kr. Styrelsen beräknar det totala medelsbehovet under anslaget till 180 milj. kr.

Socialstyrelsen

Till kostnaderna för vissa kurser m. m. begärs oförändrat 90 000 kr.

Föredraganden

Omsorgerna om psykiskt utvecklingsstörda har utvecklats snabbt sedan de nuvarande bestämmelserna på området började tillämpas år 1968. Särskolans utbyggnad med träningsskola innebär att stora grupper barn och ungdomar, som tidigare stod utanför reguljär undervisning, nu får social träning och anpassning. Särskolans förskola och yrkesskola har också byggts ut kraftigt.

Statsbidragen till särskolorna har ökat i motsvarande mån och under perioden stigit från 25 milj. kr. till 143 milj. kr. Till detta medverkar bl. a. den översyn av bidragsreglerna som gjordes år 1972. Den innebär att de totala lönekostnaderna för skolledar- och lärartjänster i särskolan numera är bidragsgrundande.

Skolöverstyrelsens medelsberäkning för statsbidrag till driften av särskolor bör godtas. Liksom styrelsen anser jag att vuxenundervisningen för psykiskt utvecklingsstörda är en angelägen insats. Den har även utanför den pågående försöksverksamheten en avsevärd omfattning. Tillsammans

med den ökande studiecirkelverksamheten, andra aktiviteter som vissa studieförbund genomför och kurser vid folkhögskolor har den stor betydelse för icke skolpliktigas kunskapsinhämtande, sociala anpassning och träning. Som skolöverstyrelsen framhåller visar erfarenheter från folkbildningsarbetet att psykiskt utvecklingsstörda i stor utsträckning kan delta i samhällets ordinarie vuxenutbildningsformer. I avvaktan på att ytterligare erfarenhet vinns och att förhållandet mellan olika former av vuxenutbildning närmare klarläggs anser jag att den av skolöverstyrelsen bedrivna verksamheten fortfarande bör ha försöksform. Jag finner det angeläget att försöksverksamheten byggs ut ytterligare och beräknar för nästa budgetår en ökning av medlen för detta ändamål med 400 000 kr. För socialstyrelsens och skolöverstyrelsens kurs- och konferensverksamhet beräknar jag 117 000 kr. Anslaget bör tas upp med 174,2 milj. kr. Det innebär en ökning med 31,5 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av särskolor m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 174 200 000 kr.

K 6. Bidrag till handikapporganisationer

1973/74	Utgift	2 500 000
1974/75	Anslag	3 500 000
1975/76	Förslag	4 500 000

Från anslaget utgår bidrag till handikapporganisationernas allmänna verksamhet. Regeringen beslutar om fördelningen av anslagsbeloppet mellan organisationerna efter förslag av statens handikappråd.

Innevarande budgetår har bidrag tillerkänts följande 24 organisationer, nämligen De blindas förening, De handikappades riksförbund, Föreningen för blödarsjuka i Sverige, Föreningen för de neurosedynskadade, Föreningen Sveriges dövblinda, Hörselfrämjandets riksförbund, MS-förbundet riksorganisation för neurologiskt sjuka och handikappade, P-club förening för stammare, Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka, Riksförbundet för njursjuka, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar, Riksförbundet för social och mental hälsa, Riksförbundet för svensk epileptikervård, Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, Riksförbundet mot allergi, Riksförbundet mot reumatism, Riksföreningen för cystisk fibros, Riksföreningen för ileo- och colostomiopererade, Riksföreningen för laryngectomerade, Riksföreningen för trafik- och polioskadade, Svenska diabetesförbundet, Svenska psoriasisförbundet, Sveriges dövas riksförbund och Handikappförbundens centralkommitté.

Föredraganden

Handikapporganisationerna är en folkrörelse som genom sin mångskiftande struktur på ett sakkunnigt sätt tillvaratar de olika handikappgruppernas intressen. Organisationerna har haft stor betydelse vid utformningen av målen för samhällets insatser på handikappområdet och i det fortlöpande reformarbetet. Handikapprörelsens medverkan är av stor betydelse även i det fortsatta arbetet med handikappfrågorna. Samarbetet mellan handikapprörelsen och samhällets myndigheter har utvecklats och fördjupats under det senaste årtiondet. Genom tillkomsten av statens handikappråd och inrättande av handikappråd i kommunerna och i länen har skapats fasta former för sådant samarbete. Det ger samhället betydelsefulla möjligheter att ta del av handikapprörelsens erfarenhet och kännedom om handikappades situation, problem och behov.

Samhället stöder på olika sätt handikapprörelsens verksamhet. De flesta kommuner och landsting har de senaste åren avsevärt ökat sina ekonomiska bidrag till handikappförbundens lokala och regionala organisationer. Det statliga stödet avser handikapprörelsens riksorganisationer. Bidrag för vissa kulturella ändamål utgår från det under åttonde huvudtiteln uppförda anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet. Från förevarande anslag utgår bidrag till förbundens allmänna verksamhet. Bidragsgivningen har utvecklats snabbt och anslaget har mer än fördubblats sedan budgetåret 1970/71. Vidare har Kungl. Maj:t under de senaste tre åren beviljat handikapporganisationerna bidrag från allmänna arvsfonden med sammanlagt ca 4,2 milj. kr. till olika insatser. Jag räknar med att stödet genom arvsfondsbidrag skall kunna utvidgas.

Jag anser det angeläget att samhället ger handikapprörelsen ett verkningsfullt ekonomiskt stöd så att organisationerna var för sig och tillsammans kan fortsätta sin viktiga verksamhet och ytterligare bygga ut den. Det statliga bidraget till riksförbundens verksamhet har för innevarande budgetår höjts med 1 milj. kr. Härigenom har samtliga organisationer kunnat tillerkännas avsevärda bidragsökningar, och relativt sett har de största höjningarna kommit bl. a. yngre organisationer och Handikappförbundens centralkommitté till del. Vid min bedömning av medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår har jag räknat med en fördelning av det totala bidragsbeloppet mellan organisationerna enligt samma principer som för innevarande budgetår. Jag förordar att anslaget för nästa budgetår räknas upp med 1 milj. kr. Anslaget bör således föras upp med 4,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till handikapporganisationer* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

K 7. Kostnader för viss verksamhet för blinda

1973/74	Utgift	2 810 000
1974/75	Anslag	2 830 000
1975/76	Förslag	3 172 000

Från anslaget utgår bidrag till De blindas förening (DBF) till kostnaderna för dels den genom De blindas förenings försäljningsaktiebolag bedrivna depåverksamheten för försäljning av arbetsmaterial till blinda hantverkare samt försäljning av deras hantverksprodukter, dels utbildning vid försvarets hundskola i Sollefteå av ledarhundar för blinda och därmed sammanhängande åtgärder.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		DBF	Föredraganden
1. Depåverksamheten	1 712 500	+ 292 000	+ 292 000
2. Utbildning av ledarhundar	1 117 500	+ 75 500	+ 50 000
	2 830 000	**+ 367 500**	**+ 342 000**

De blindas förening

1. Det ökade medelsbehovet avser lönekostnader med 245 400 kr., därav 41 500 kr. höjt lönekostnadspålägg, lokalkostnader 20 600 kr. och övriga kostnader 26 000 kr.

2. DBF räknar med att det även under nästa budgetår behöver utbildas 25 ledarhundar. För denna verksamhet samt för samträning, fortbildningskurser och viss konsulentservice beräknar DBF ett ökat medelsbehov med 75 500 kr.

Föredraganden

DBF:s beräkning av medelsbehovet för depåverksamheten bör godtas. Bidraget till utbildning av ledarhundar bör tas upp med 1 167 500 kr. Jag har därvid beräknat 50 000 kr. för ökad konsulentservice och liksom för innevarande budgetår beräknat särskilda medel med 300 000 kr. till försvarets hundskola för dess kostnader för utbildning av ledarhundar för blinda. För utgivande av De blindas veckoblad och övrig allmän verksamhet erhåller DBF bidrag från anslaget K 6.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för viss verksamhet för blinda* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 172 000 kr.

K 8. Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser

1973/74	Utgift	3 426 000
1974/75	Anslag	3 573 000
1975/76	Förslag	4 090 000

Från anslaget utgår ersättning till postverket för befordran av portofria blindskriftsförsändelser. Ersättningen betalas halvårsvis i efterskott. Anslaget för budgetåret 1975/76 avser alltså kostnaderna under kalenderåret 1975.

Postverket

Enligt postverkets beräkning bör anslaget för budgetåret 1975/76 tas upp med 4 180 000 kr.

Riksrevisionsverket

Riksrevisionsverket har i yttrande över postverkets framställning anfört att postverket tillkommande ersättning för år 1975 bör utgöra 4 090 000 kr.

Föredraganden

I likhet med riksrevisionsverket anser jag att anslaget bör tas upp med 4 090 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 090 000 kr.

L. Internationell samverkan

Under detta avsnitt anvisas medel bl. a. för Sveriges medverkan i världshälsovårdsorganisationen (WHO), för socialattachéer och för det nordiska socialpolitiska samarbetet.

WHO:s insatser avser främst bistånd till olika länder för bekämpning av sjukdomar och för annat hälsovårdsarbete.

Socialattachéernas huvuduppgift är att förse såväl myndigheter som arbetsmarknadens parter med upplysningar i socialpolitiska och arbetsmarknadspolitiska frågor. Som exempel på de ämnen som behandlas i socialattachéernas rapporter kan nämnas redogörelser för socialförsäkringsfrågor, utvecklingen inom hälso- och sjukvård, arbetarskyddsfrågor, samarbetet mellan arbetsmarknadens parter samt förhållanden inom det fackliga området.

Mellan de nordiska länderna pågår ett nära socialpolitiskt samarbete med utgångspunkt i Nordiska rådet, ministerrådsmöten och den nordiska socialpolitiska kommittén. I detta sammanhang bör särskilt nämnas att en översyn av den nordiska konventionen om social trygghet pågår. I anslutning till de regelbundna nordiska socialpolitiska ministermötena publiceras bl. a. en statistisk redovisning över de sociala trygghetsanordningarna.

Sverige deltar vidare i ett omfattande socialpolitiskt samarbete, som äger rum inom Europarådet och inom ramen för FN:s europeiska program för social utveckling. En aktiv svensk medverkan i det internationella socialpolitiska samarbetet sker vidare inom organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och inom internationella arbetsorganisationen (ILO). Arbetet med konventionsförhandlingar på det socialpolitiska området har också betydande omfattning.

L 1. Socialattachéer

1973/74	Utgift	924 521
1974/75	Anslag	1 025 000
1975/76	Förslag	1 102 000

F. n. finns fyra socialattachéer som är stationerade i Washington, London, Bryssel och Bonn.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal	4	–
Anslag		
Lönekostnader	536 000	+ 48 000
Bostadskostnader	159 000	+ 26 000
Sjukvård	4 000	

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Reseersättningar (resor till och från Sverige vid tjänsteuppdrag och semester)	51 000	–
Expenser (och reseersättningar inom verksamhetsområdena)	82 000	+ 3 000
Vissa kostnader för biträde m. m.	193 000	–
	1 025 000	+ 77 000

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 102 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialattachéer* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 102 000 kr.

L 2. Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m.

1973/74	Utgift	5 485 247[1]
1974/75	Anslag	6 410 000
1975/76	Förslag	6 101 000

[1] Anslaget Bidrag till världshälsovårdsorganisationen m. m. samt del av anslaget Internationellt socialpolitiskt samarbete.

Från anslaget bekostas bl. a. Sveriges deltagande i världshälsovårdsorganisationens (WHO) verksamhet, bilateralt samarbete på hälsovårdens område, internationellt – särskilt nordiskt – socialpolitiskt samarbete, nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden (NIH) samt riksförsäkringsverkets medlemskap i International Social Security Association (ISSA).

Nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden (NIH) beräknar löne- och prisomräkning med 15 000 kr. för bilateralt samarbete på hälsovårdens område och 4 000 kr. för nämndens verksamhet. Nämnden föreslår därutöver en ökning med 42 000 kr. för vidgat bilateralt samarbete på hälsovårdens område.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Bidrag till WHO	5 475 000	– 337 000
Bilateralt samarbete på hälsovårdens område	148 000	+ 30 000
Nordiskt socialpolitiskt samarbete	213 000	+ 10 000
Bidrag till FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel	200 000	–
Nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden (NIH)	58 000	+ 2 000
Riksförsäkringsverkets medlemskap i ISSA	65 000	+ 5 000
Övrigt	251 000	– 19 000
	6 410 000	– 309 000

Föredraganden

Sveriges andel i kostnaderna för WHO:s verksamhet, som för år 1974 beräknats till 5 449 000 kr., beräknas för år 1975 minska med 207 000 kr. till 5 242 000 kr. Den årliga svenska avgiften till WHO betalas för varje kalenderår i två poster, som erläggs i januari och juli under det år bidraget avser. Medelsbehovet för budgetåret 1975/76 bör beräknas till ca 5 138 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag det sammanlagda anslagsbehovet till 6 101 000 kr. Jag har därvid även för nästa budgetår beräknat 200 000 kr. för Sveriges bidrag till FN:s fond för kontroll av beroendeframkallande medel.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 6 101 000 kr.

L 3. Vissa internationella resor

1973/74	Utgift	95 895	Reservation	0
1974/75	Anslag	95 000		
1975/76	Förslag	105 000		

Från anslaget bekostas deltagande i vissa internationella konferenser och sammanträden m. m. av personal inom socialstyrelsens verksamhetsområde.

Nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden föreslår att anslaget räknas upp med 27 000 kr., varav 17 000 kr. för prisomräkning m. m. och 10 000 kr. med hänvisning till det stora behovet av resebidrag.

Föredraganden

Jag beräknar anslaget till 105 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa internationella resor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 105 000 kr.

L 4. Vissa internationella kongresser i Sverige

1973/74	Utgift	113 000	Reservation	61 017
1974/75	Anslag	150 000		
1975/76	Förslag	150 000		

Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat 150 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa internationella kongresser i Sverige* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

8. Utbyggande av karolinska sjukhuset

1973/74	Utgift	3 383 158	Behållning	7 524 939
1974/75	Anslag	7 700 000		
1975/76	Förslag	13 000 000		

Från anslaget bekostas byggnadsinvesteringar för karolinska sjukhuset. Det ankommer på regeringen att besluta i vilken omfattning byggnadsåtgärder för sjukhusets upprustning skall sättas i gång inom en kostnadsram av 30 milj. kr. för innevarande budgetår.

Direktionen för karolinska sjukhuset

Direktionen föreslår att 17,5 milj. kr. anvisas för budgetåret 1975/76 i enlighet med följande sammanställning.

1. Beslutade byggnadsföretag	1 390 000
2. Övriga byggnadsåtgärder	21 370 000
3. *Avgår* på grund av vissa fördröjningar	– 860 000
4. Tekniska utredningar m. m.	500 000
5. Administration	600 000
6. *Avgår* behållning den 1 juli 1975	– 5 500 000
	17 500 000

1. Medelsberäkningen för budgetåret 1975/76 för beslutade byggnadsföretag har skett enligt följande sammanställning.

	Beräknad totalkostnad	Medelsförbrukning 1975/76
Byte av panna	3 730 000	175 000
Upprustning av vårdavdelningar inom kirurgisk-ortopediska kliniken	1 584 000	1 090 000
Byggnadsåtgärder för linjäraccelerator	1 173 000	125 000
	6 487 000	**1 390 000**

2. Direktionen redovisar i särskild ordning en översiktlig plan för en fortgående upprustning av sjukhuset (Plan 74). Med utgångspunkt i detta planeringsunderlag föreslås upprustningen till en början omfatta enheter, som är särskilt hårt nedslitna eller som har fått sina uppgifter avsevärt förändrade eller vilkas funktionella samband med sjukhuset i övrigt behöver förbättras. Som en första etapp av den fortgående upprustningen

föreslås sålunda åtgärder som hänger samman med flyttning av ortopedisk-kirurgiska kliniken från Norrbackainstitutets byggnad till huvudkomplexet, upprustning av akutmottagningen med intagningsvårdavdelning, upprustning och viss omstrukturering av kvinnokliniken samt upprustning av vissa vårdavdelningar i huvudkomplexet. Etappen omfattar också följdverkningar av nämnda åtgärder, bl. a. försörjningsåtgärder och omflyttningar av verksamheter.

Denna första etapp kan tillgodose endast en del av ombyggnadsbehoven vid sjukhuset. I avvaktan på att återstående etapper skall kunna genomföras bör punktvisa åtgärder samtidigt och oberoende av åtgärderna i etapp 1 utföras i andra delar av sjukhuset. Nybyggnadsvolymen kan härigenom begränsas till i huvudsak lokaler för operativ verksamhet och akutsjukvård.

T. o. m. utgången av budgetåret 1975/76 beräknas i första hand den del av etapp 1 som omfattar vårdavdelningsupprustningen kunna igångsättas. Härutöver bör åtgärder påbörjas, som möjliggör omflyttningar som behövs för etappens genomförande. Nybyggnaden av en akutbyggnad (F1) beräknas inte kunna påbörjas förrän efter budgetåret 1975/76. Det är särskilt önskvärt att en upprustning av köksbyggnaden samt begränsade åtgärder i barnklinikernas, radiumhemmets och thoraxklinikernas byggnader påbörjas före eller under budgetåret 1975/76.

Kostnadsramarna har i erforderlig utsträckning räknats upp från prisläget den 1 april 1973 till prisläget den 1 april 1974 med 17,3 % enligt de principer som tillämpas av byggnadsstyrelsen.

Direktionen anser att 21 370 000 kr. för budgetåret 1975/76 bör disponeras för planerade objekt enligt följande sammanställning.

	Beräknad totalkostnad	Medelsförbrukning 1975/76
a. Flyttning av den endokrinologiska mottagningen	570 000	520 000
b. Upprustning av entréhall m. m.	2 700 000	2 150 000
c. Upprustning av Nya Hemmet	700 000	220 000
d. Upprustning inom kliniskt-patologiska centrallaboratoriet (byggnad P 2)	2 252 000	1 950 000
e. Ombyggnad inom barnklinikerna, etapp I	7 150 000	1 350 000
f. Reservkraftaggregat m. m. vid neurokliniken	1 000 000	830 000
g. Upprustning inom köksbyggnaden	12 900 000	5 200 000
h. Upprustning inom thoraxklinikerna	5 100 000	1 400 000
i. Upprustning av vårdavdelningar m. m. inom norra längan av huvudblocket	7 000 000	3 750 000
j. Övrig upprustning inom huvudblocket m. m.	15 000 000	1 000 000
k. Upprustning av teknisk försörjning (värme, el, tele, vatten, avlopp, vägar och kulvertar)	10 000 000	3 000 000
	64 372 000	21 370 000

a. För att samtliga till den endokrinologiska klinikens mottagning hörande funktioner skall kunna ligga samlade bör mottagningen flyttas till f. d. elevhemmet (H 1--2), där tillräckliga lokaler kan anordnas.

b. Hälsovårdsnämnden i Solna kräver en hygienisk upprustning av cafeterian intill sjukhusets huvudentré. Ökade utrymmen härför kan åstadkommas genom flyttningen av endokrinologiska mottagningen. Hela entréhallen bör ses över i ett sammanhang varvid patientbiblioteket bör få nya lokaler i anslutning till entréhallen och cafeterian. Kostnaden för ombyggnaden av cafeterian uppskattas till 750 000 kr. vilket tills vidare beräknas belasta investeringsanslaget. Entreprenören, som driver cafeterian, kan emellertid komma att finansiera ombyggnaden av denna.

c. Tidigare verksamhet i Nya Hemmet inom Eugeniahemmets byggnad har avvecklats. I lokalerna bör inrymmas barnparkering, utbildningsverksamhet, större sammanträdesrum och expeditioner för fackliga förtroendemän. En upprustning av lokalerna för dessa nya ändamål erfordras.

d. Kungl. Maj:t har uppdragit åt direktionen att projektera upprustningsåtgärder inom vissa lokaler (byggnad P 2) vid sjukhusets kliniskt-patologiska laboratorium. Projekteringsarbetet slutförs under våren 1975.

e. Sedan Eugeniahemmet upprustats och den barnpsykiatriska vården m. m. överförts dit möjliggörs vissa angelägna ombyggnadsåtgärder inom barnklinikerna. I en första etapp kan betingelserna förbättras för bl. a. den öppna vården och då särskilt akutmottagningen. Upprustning av vårdavdelningarna planeras i en andra etapp.

f. Nuvarande reservkraftförsörjning medger inte distribution av reservelkraft till samtliga de enheter inom sjukhuset som behöver prioriteras vid strömbortfall, t. ex. operations- och intensivvårdsenheter. Direktionen anser med hänsyn till verksamhetens art och omfattning vid neuroklinikerna samt till distributionsnätets utsträckning att ett reservkraftaggregat inom detta område bäst säkerställer elkraftförsörjningen. Samtidigt kan anordnas en solterrass för rörelsehämmade patienter.

g. Direktionen har fått i uppdrag att utföra projektering av kök och förråd inom botten- och souterrängvåningarna i sjukhusets köksbyggnad. Även en upprustning av matsalsplanet är nödvändig. Upprustning av matsalsplanet bör ske i anslutning till övriga byggnadsarbeten för att minska störningar av driften.

h. Hissarna inom thoraxklinikernas byggnad är omoderna och har mindre god driftsäkerhet. Direktionen räknar med att vårdavdelningar kommer att finnas i byggnaden under överskådlig framtid. För vissa patienter kan snabba transporter vara av livsavgörande betydelse. En upprustning av hissarna bör snarast komma till stånd. Vidare behövs en utbyggnad av journalarkiven samt upprustning av vänthallen inkl. cafeterian. Även vissa åtgärder för modernisering av operationsavdelningen föreslås.

i. Direktionen har fått i uppdrag att utföra projektering för en första etapp av upprustning av vårdavdelningar m. m. inom norra längan av sjukhusets huvudblock – såsom vårdavdelningar inom kvinnokliniken –

inom en kostnadsram av 7 milj. kr. Denna första etapp föreslås nu omfatta vårdavdelningar inom ögon-, öron- och kvinnoklinikerna. Större delen av en behövlig upprustning av kvinnokliniken kommer emellertid att utföras i en etapp 2 av vårdavdelningsupprustningen.

j. Behovet av upprustning och modernisering av sjukhusets lokaler, främst inom huvudblocket, är stort. Punktvisa insatser måste göras. Härvid kan bl. a. intensivvårds- och brännskadeavdelningarna behöva upprustas. För att tillgodose angelägna behov som inte nu kan närmare preciseras i konkreta byggnadsobjekt, beräknar direktionen medel för budgetåret 1975/76.

k. En försörjningsutredning (försörjningsplan 74) visar att en genomgripande successiv upprustning av distributionsnäten och den tekniska mediaförsörjningen vid sjukhuset bör snarast påbörjas i samband med sjukhusets övriga upprustning. Direktionen räknar med att medel för ändamålet erfordras under budgetåret 1975/76 för åtgärder inom värme-, elkraft-, tele-, vatten- och avloppsförsörjning samt för vägar och kulvertar.

5. Direktionen har i slutet av år 1971 gjort en framställning beträffande bl. a. en stadigvarande organisation för byggnads- och utrustningsverksamheten vid sjukhuset. I avvaktan på beslut i ärendet har direktionen fr. o. m. den 1 april 1973 försöksvis organiserat denna verksamhet enligt i framställningen angivna riktlinjer. Direktionen utgår för nästa budgetår från samma medelstilldelning för administrationskostnader under investeringsanslaget som för budgetåret 1974/75, dock med viss uppräkning för löneökningar.

Remissyttranden

Byggnadsstyrelsen framhåller att styrelsen tills vidare använt ett reducerat index om 14,6 % för ännu inte igångsatta projekt.

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande anser att karolinska sjukhusets kostnadsramar skall räknas upp enligt samma principer som byggnadsstyrelsen tillämpar. Nämnden tillstyrker att kostnadsramar tas upp i investeringsplanen dels för upprustning av byggnad P 2 för patologisk verksamhet med belopp, som i prisläget den 1 april 1974 motsvarar tidigare beräknat belopp om 1 950 000 kr. i prisläget den 1 april 1973, dels för ombyggnad av köks- och matsalsbyggnaden med 12,9 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974. Nämnden saknar underlag för att bedöma kostnader m. m. för övriga objekt, för vilka kostnadsram ännu inte fastställts.

Föredraganden

Direktionen för karolinska sjukhuset har upprättat en dispositionsplan och utnyttjandeplan för sjukhuset, benämnd Plan 74, som utformats i

samråd med Stockholms läns landstingskommun. Som jag tidigare nämnt kommer de olika byggnadsåtgärderna som ingår i Plan 74 att prövas närmare när byggnadsprogram föreligger.

Jag förordar att medel för budgetåret 1975/76 anvisas enligt den investeringsplan och anslagsberäkning, som jag lägger fram i det följande.

För att angelägna byggnadsföretag, som inte nu kan redovisas i investeringsplanen, skall kunna sättas igång inom ramen för tillgängliga medel, har jag i investeringsplanen tagit upp en kostnadsram på 30 milj. kr. Denna ram bör stå till regeringens förfogande. Det bör ankomma på regeringen att besluta i vilken omfattning byggnadsåtgärder för sjukhusets upprustning skall sättas igång inom denna ram.

I de byggnadsobjekt som tas upp i Plan 74 ingår om- och tillbyggnad av köks- och matsalsbyggnaden. Med hänsyn till att det är angeläget att byggnadsåtgärderna snabbt kommer igång har direktionen i december 1974 fått i uppdrag att utföra dem. Vidare har direktionen tidigare under år 1974 fått i uppdrag att låta utföra upprustning av vissa värdavdelningar m. m. inom sjukhusets ortopedisk-kirurgiska klinik och installation av en apparat för megavoltterapi i sjukhusets högvoltstation. Nämnda byggnadsobjekt bör nu tas upp i investeringsplanen.

Jag vill här också nämna att direktionen har fått i uppdrag att utföra projektering till bygghandlingar av upprustningsåtgärder inom vissa lokaler (byggnad P 2) vid kliniskt-patologiska centrallaboratoriet och en första etapp av upprustning av vårdavdelningar m. m. inom norra längan av sjukhusets huvudblock, vilka byggnadsobjekt ingår i Plan 74.

Liksom tidigare har jag i investeringsplanen beräknat medel för administration av byggnadsverksamheten vid karolinska sjukhuset i avvaktan på en slutlig prövning av ett förslag från direktionen om en ny organisation bl. a. för denna verksamhet.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning				
	1973-04-01	1974-04-01	Faktisk t.o.m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
1. Ej slutredovisade objekt, färdigställda före 73-07-01	51 630	51 848	49 214	2 302	–		
2. Avlopp, etapp I	2 320	2 400	2 305	95	–	68-10	74-06
3. Lokaler för audiologi och foniatri m. m.	738	778	681	97	–	72-09	73-09
4. Pannbyte	3 200	3 730	555	2 945	175	74-05	75-02

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning				
	1973-04-01	1974-04-01	Faktisk t.o.m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76	Byggstart år/mån	Färdigställande år/mån
5. Högvoltstation och lokaler för stereotaktisk strålutrustning	8 655	8 655	8 637	18	–	74-02	74-11
6. Ombyggnad av Eugeniahemmet	400	400	400	–	–	71-11	75-03
7. Upprustning av vissa ortopediskkirurgiska vårdavdelningar m. m.	1 350	1 547	–	310	1 090	75-06	76-07
8. Installation av en megavoltterapiapparat	1 000	1 146	–	1 000	125	75-05	76-06
9. Om- och tillbyggnad av köks- och matsalsbyggnaden	–	12 900	–	2 415	5 200	75-03	77-01
10. Utredningar m. m.	–	–	3 839	350	350		
11. Administration	–	–	2 444	500	550		
12. Till regeringens disposition	–	30 000	–	800	11 010		
13. Reducering av medelsförbrukningen	–	–	–	–1 107			
Summa	69 293	113 404	68 075	9 725	18 500		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång			Beräknad medelsförbrukning	
Behållning	1974-07-01	7 525	1974/75	9 725
Anslag för	1974/75	7 700	1975/76	18 500
Anslag för (förslag)	1975/76	13 000		
		28 225		28 225

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbyggande av karolinska sjukhuset* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 13 000 000 kr.

9. Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala

1973/74	Utgift	7 011 222	Behållning	796 640
1974/75	Anslag	3 520 000		
1975/76	Förslag	2 480 000		

Enligt avtal med Uppsala läns landstingskommun och andra berörda landstingskommuner svarar staten för 40 % av kostnaderna för viss utbyggnad av akademiska sjukhuset i Uppsala. Övriga behövliga medel för utbyggnaden tillskjuts av landstingskommunerna. På Uppsala läns landstingskommun faller 30 % av kostnaderna.

Kommittén för akademiska sjukhusets i Uppsala utbyggande

Kommittén föreslår, att staten anvisar 5 630 000 kr. för nästa budgetår.

Kommitténs anslagsframställning till huvudmännen beträffande investeringsmedel för budgetåret 1975/76 resp. år 1975 framgår av följande sammanställning.

Ändamål	Totalt	Av Uppsala läns landsting år 1975		Av staten 1975/76
		för egen del	för regionlandstingens del	
1. Barnkliniker (etapp 4A)	4 200 000	1 000 000	1 000 000	2 200 000
2. Ombyggnad (A1) för				
a. skollokaler	1 190 000	1 190 000	–	–
b. socialmedicin, internundervisning, apotek	895 000	300 000	195 000	400 000
3. Yttre arbeten vid byggnad A1	385 000	115 000	115 000	155 000
4. Patologi m. m.	1 400 000	280 000	280 000	840 000
5. Administrationslokaler m. m. (T-området)	280 000	–	–	280 000
6. Installation av ångpanna	480 000	–	–	480 000
7. Reningsanläggning i ångcentralen	175 000	50 000	50 000	75 000
8. Förberedande arbeten XII (driftkontrollanläggning m. m.)	1 390 000	415 000	415 000	560 000
9. Åtgärder i personalmatsal m. m.	330 000	100 000	100 000	130 000
10. Kommitténs egen verksamhet	1 200 000	345 000	345 000	510 000
	11 925 000	3 795 000	2 500 000	5 630 000

1. Planerade nybyggnader för en barnmedicinsk klinik och en barnkirurgisk klinik – som avses utföras som etapp 4 A av sjukhusets fortlöpande utbyggnad – utgörs av en vårdbyggnad i sju plan i omedelbar anslutning

till en behandlingsbyggnad i fem plan. Vårdbyggnaden kommer att inrymma två barnmedicinska vårdavdelningar, en barnkirurgisk vårdavdelning samt en intensivobservationsavdelning. Här skall även finnas barnkirurgisk mottagning samt skol- och terapiavdelningar. Norr om vårdbyggnaden ansluter barnklinikernas behandlingsbyggnad. Hit förläggs i markplanet en huvudentré – gemensam även för en eventuell senare ny kvinnoklinik – samt flertalet mottagningar. I behandlingsbyggnaden placeras även en nyföddhetsavdelning, läkarexpeditioner samt lokaler för undervisning och forskning. Nyföddhetsavdelningen placeras nära en kommande förlossningsavdelning inom kvinnokliniken. Slutligen ingår också en barnkardiologisk och en klinisk-fysiologisk enhet.

Förutsättningarna är goda att anlägga ett parkeringsgarage för 200 bilplatser på området.

Enligt nuvarande planering skall projektering till bygghandlingar kunna ske under år 1975 och byggnadsarbetena – som kräver omkring två års byggtid – kunna utföras under åren 1976–1978. Kommittén beräknar en medelsåtgång t. o. m. budgetåret 1975/76 på ca 10 milj. kr. T. o. m. budgetåret 1974/75 har huvudmännen reserverat tillsammans 5 660 000 kr., varav staten 1 880 000 kr. För budgetåret 1975/76 bör staten anvisa 2,2 milj. kr.

2 a. Uppsala läns landstingskommun har beslutat anordna sjukgymnast- och arbetsterapevtutbildning i Uppsala. En ombyggnad för utbildningslokaler samt utrustning av dessa skall bekostas av Uppsala läns landsting, varvid statsbidrag för gymnasieutbildningen beräknas utgå enligt gällande föreskrifter.

2 b. Den socialmedicinska institutionen vid Uppsala universitet är förlagd till byggnad A 11 inom sjukhusområdet. Institutionen behöver utvidgade lokaler, som kan erhållas vid flyttning till byggnad A 1. Planerade åtgärder för lokaler för socialmedicin, internundervisning och sjukhusapotek inom A 1 bör ske samtidigt som utbildningslokalerna anordnas. Kostnaden för iordningställande av berörda lokaler under vinterhalvåret 1974/75 har på grundval av inkomna anbud beräknats till 1,5 milj. kr. Huvudmännen har t. o. m. budgetåret 1974/75 reserverat 605 000 kr., varav staten 200 000 kr.

3. Vid projekteringen av ombyggnaden av byggnad A 1 har bl. a. från skolöverstyrelsens sida framförts önskemål om åtgärder för att begränsa trafikföringen öster om byggnaden och samtidigt med enkla åtgärder skapa en tillfredsställande yttre miljö runt byggnaden. Till dessa åtgärder hänförs även iordningställande av mark- och grönområden m. m. Vidare har aktualiserats frågan om restaurering av en fontän, vissa terrasseringsarbeten i sjukhusparken och förbättringar av en stentrappa upp mot byggnaden. Kommittén har hos länsarbetsnämnden i Uppsala ansökt om bidrag för aktuella åtgärder, som beräknats kosta 200 000 kr., såsom beredskapsarbete. Då huvuddelen av byggnaderna i den norra delen av sjukhusområdet får bibehållas längre än vad man tidigare räknat med bedömer kommittén att samtliga föreslagna yttre arbeten kring byggnaden A 1 är angelägna. Totalt kostar dessa 385 000 kr., av vilket belopp

således 200 000 kr. utgör arbeten för vilka bidrag söks på annat sätt. Om bidrag utgår reduceras beloppet till 185 000 kr., varav staten skall betala 75 000 kr.

4. Patologin föreslås få permanenta lokaler på det nuvarande området för arméns kompaniofficerskola (AKS). Även den rättsmedicinska institutionen samt statens rättsläkarstation i Uppsala bör lokaliseras till AKS-området. Det föreligger riksdagsbeslut att AKS skall flyttas från Uppsala. Enligt vad kommittén erfarit kan utflyttningen genomföras tidigast år 1980. Med hänsyn till bristerna i befintliga lokaler behöver dock arbeten med nya byggnader för angivna verksamheter påbörjas under år 1977 för att en överflyttning av verksamheten till AKS-området skall kunna ske med början år 1979. Ett byggnadsprogram är under utarbetande.

T. o. m. budgetåret 1974/75 har huvudmännen tillsammans anvisat 600 000 kr., varav staten 120 000 kr. För projektering under budgetåret 1975/76 beräknar kommittén härutöver ett medelsbehov på 1,4 milj. kr. Statens andel av beloppet blir 840 000 kr., varvid hänsyn har tagits till att investeringskostnaderna för den rättsmedicinska verksamheten och statens rättsläkarstation helt täcks av staten. Kommittén uppskattar sistnämnda investering till 1/3 av kostnaden för det totala byggnadsprogrammets genomförande.

5. En successiv förnyelse under perioden 1975–1983 av byggnadsbeståndet inom området för nuvarande administrationsbyggnad (T-området) föreslås. Till området avses förläggas bl. a. lokaler för adminsitration och serviceinrättningar för personal och patienter. För utredningar rörande T-området och projektering av vissa åtgärder för att förbättra administrationslokalerna m. m. har huvudmännen för budgetåret 1974/75 ställt till förfogande 300 000 kr. varav staten anvisat 120 000 kr. För projektering under budgetåret 1975/76 beräknar kommittén ett ytterligare medelsbehov på 700 000 kr.

6. Kommittén avvaktar regeringens beslut i fråga om installation av en ångpanna, vilken bör ske senast under budgetåret 1975/76. I kommitténs ursprungliga medelsbegäran har ångpannan inkl. montagearbeten beräknats kosta 800 000 kr. i prisläget den 31 december 1970. I prisläget i april 1974 uppgår kostnaden till 1,2 milj. kr. För objektets genomförande erfordras sålunda att statens andel anvisas senast för budgetåret 1975/76 med 480 000 kr. I samband med beställning erläggs likvid med en tredjedel av själva pannans kostnad, vilken uppgår till ca 750 000 kr.

7. Uppsala kommuns hälsovårdsförvaltning har påtalat de olägenheter som råder genom att sot- och syrekontaminerat vatten släpps ut från ångcentralen via ett öppet dike till Fyrisån. Avloppsvattnet uppkommer i samband med regelbunden vattensotning eller kemisk rengöring av ångpannorna i centralen. Kommittén föreslår att installationerna i ångcentralen kompletteras med en sluten sotvattenutrustning.

8. Huvudmännen har tidigare ställt medel till förfogande för installa-

tion av en driftkontrollanläggning och en partialavsaltningsanläggning. I kommitténs medelsframställning för budgetåret 1969/70 bedömdes kostnaderna för dessa anläggningar till 1,4 milj. kr. resp. 700 000 kr. i prisläget den 1 juli 1968.

Partialavsaltningsanläggningen är till väsentlig del utförd. Slutkostnaden kan i dag bedömas till ca 900 000 kr. i prisläget den 1 januari 1974.

Driftkontrollanläggningen beräknas vara färdig under budgetåret 1975/76. Slutkostnaden för den del för vilken medel anvisats bedöms nu uppgå till 2 590 000 kr. i prisläget den 1 januari 1974. Kostnadsökningen kan till övervägande del hänföras till förhöjt index, ökad mervärdeskatt samt ändring i valutakurser. I slutkostnaden ingår dessutom 155 000 kr. för särskilda larmanordningar. Med hänsyn till kostnadsförhöjningen erfordras för budgetåret 1975/76 ytterligare 1 390 000 kr. varav staten bör anvisa 560 000 kr.

9. Huvudmännen har tidigare uppdragit åt kommittén att låta utföra viss ombyggnad inom personalmatsal m. m. och därvid anvisat 1 253 600 kr. i kostnadsläget den 1 juli 1972. Byggnadskostnaderna kan nu bedömas till 1 583 600 kr. i kostnadsläget den 1 april 1974, vilket innebär ett ytterligare medelsbehov för budgetåret 1975/76 av 330 000 kr. Ca 240 000 kr. är indexmässig kostnadsökning.

10. För allmänna utredningar och kommitténs egen verksamhet har huvudmännen för budgetåret 1974/75 tillsammans anvisat 1,2 milj. kr., varav landstingen 600 000 kr. och staten 600 000 kr. Från anslagsposten bekostas dels löner, vissa konsultarvoden och andra arvoden samt resor, dels omkostnader såsom hyror, expenser m. m., dels utredningskostnader. Sistnämnda kostnader berör ekonomiskt-organisatoriska och tekniska utredningar, som avser sjukhusets utbyggnad i stort.

Kommittén beräknar för budgetåret 1975/76 totalt 1,2 milj. kr. för ändamålet. För arvoden till statliga ledamöter i kommittén har därvid beräknats 50 000 kr., vilket belopp helt skall bekostas av staten. För lönekostnader beräknas 650 000 kr. och för utredningar och kommitténs egen verksamhet 500 000 kr.

Remissyttrande

Nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande finner det realistiskt att räkna med att huvuddelen av byggnaderna i norra delen av sjukhusområdet behålls en längre tid. En plan för dispositionen av området och byggnaderna bör upprättas som underlag för prövning av förslag till åtgärder inom detta område. I avvaktan på en sådan plan bör åtgärder inom området undvikas.

Nämnden förordar att byggnadskommittén åläggs att redovisa investeringsplaner.

Kostnadsramen för nybyggnaden för barnklinikerna bör även innefatta

kostnader för rivnings- och schaktningsarbeten samt kulvert- och avloppsdragningar, vilka åtgärder byggnadskommittén redovisat under rubriken Förberedande arbeten XVI tillsammans med åtgärder för att ge psykiatriska kliniken ett tillskott av lokaler. Nämnden har ingen erinran mot att ytterligare 2,2 milj. kr. anvisas till barnklinikerna. Nämnden har inte heller någon invändning mot att ytterligare 400 000 kr. anvisas till ombyggnaden av byggnaden A 1 för lokaler för socialmedicin, internundervisning och sjukhusapotek. Däremot saknar nämnden underlag för att ta ställning till föreslagna yttre arbeten vid byggnad A 1. Skäl talar för att arbetena bekostas med underhållsmedel. Åtgärder inom denna norra del bör dock tills vidare undvikas. Nämnden kan inte heller bedöma vilka åtgärder inom T-området som kan vara motiverade. Skäl finns att pröva frågan om lokaler inom T-området tillsammans med frågan om dispositionen av byggnaderna i norra delen av sjukhusområdet.

Nämnden har ingen erinran mot att medel vid behov kan disponeras för projektering av en nybyggnad för patologi och rättsmedicin.

Nämnden har inte övertygats om att en ytterligare ångpanna måste installeras för att normala krav på försörjningssäkerhet skall vara uppfyllda. Sjukhusets framtida energibehov och frågan hur detta bör tillgodoses bör utredas förutsättningslöst. Möjligheterna att dämpa energiförbrukningen bör uppmärksammas särskilt vid planeringen av ny- och ombyggnader. Resultatet av en översyn bör avvaktas innan ytterligare investeringar görs i ångcentralen. Anordnandet av föreslagen reningsanläggning i ångcentralen tillstyrks dock. Skäl talar för att installationen bekostas med underhållsmedel.

Det är enligt nämndens mening otillfredsställande, att betydande tillkommande medelsbehov nu redovisas för partialavsaltnings- och driftkontrollanläggningarna, sedan de i allt väsentligt slutförts. Underlag saknas för bedömning av kostnaden av 155 000 kr. för vissa larmanordningar.

Föredraganden

Till grund för pågående utbyggnad av akademiska sjukhuset i Uppsala ligger en av 1957 års riksdag godkänd reviderad generalplan för sjukhuset (prop. 1958:B 1, SU 1958:B 40, rskr 1958:B 60). Översyn av generalplanen gjordes år 1965 (prop. 1965:1 bil. 7 s. 396, SU 1965:5, rskr 1965:5). Byggnadskommittén har därefter redovisat en förnyad översyn – 1971 års generalplaneöversyn. Med hänsyn till att nya sjukvårdsplaner f. n. upprättas inom Uppsala läns landstingskommun kan ställning emellertid ännu inte tas till denna generalplaneöversyn. En arbetsgrupp med företrädare för landstingskommunen, byggnadskommittén, socialstyrelsen och nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande följer sjukvårdsplanearbetet för att klarlägga utgångspunkterna för ett ställningstagande till generalplaneöversynen.

Kungl. Maj:t har den 20 december 1973 uppdragit åt byggnadskommittén att utföra projektering till förslagshandlingar av en nybyggnad för barnkliniker, som skall omfatta sammanlagt 100 vårdplatser. Byggnadskommittén har därefter överlämnat förslagshandlingar rörande uppförandet av de nya barnklinikerna och hemställt om fortsatt projekteringsuppdrag, som också skulle omfatta viss parkeringsanläggning under mark.

Byggnadsföretaget innefattas i det mellan staten och Uppsala läns landstingskommun träffade avtalet angående utbyggnad av akademiska sjukhuset i Uppsala m. m. (prop. 1961:79, SU 1961:97, rskr 1961:265; prop. 1967:105 bil. 2 s. 11, SU 1967:73, rskr 1967:185), samt i avtal med berörda landstingskommuner om samarbete beträffande regionsjukvård vid sjukhuset (prop. 1963:1, bil. 7 s. 461, SU 1963:5, rskr 1963:5; prop. 1967:105). Statens andel uppgår till 40 % av kostnaderna.

Jag avser att i ett senare sammanhang återkomma till frågan om byggnadsarbetena för barnklinikerna.

För statens andel av projekteringskostnader m. m. för nya barnkliniker m. m. har hittills sammanlagt beräknats 1 880 000 kr., vilket motsvarar en total medelsram av 4,7 milj. kr. För den fortsatta projekteringen och eventuella byggnadsåtgärder under budgetåret 1975/76 bör denna ram för medelsförbrukningen höjas till 7,7 milj. kr. Jag beräknar 1,2 milj. kr. för statens andel av höjningen av medelsramen. Jag beräknar också medel för statens andel av kostnaderna dels för fortsatt utredning av åtgärder inom det s. k. T-området med 80 000 kr., dels för slutförande av ombyggnaden av personalmatsalen m. m. med 130 000 kr.

Byggnadskommittén har fått i uppdrag att installera en driftkontrollanläggning och en partialavsaltningsanläggning. Den totala kostnaden beräknades till 2,1 milj. kr. i prisläget den 1 juli 1968. Statens andel härav eller 840 000 kr. har anvisats (prop. 1969:1 bil. 7, SU 1969:5, rskr 1969:5). Uppdrag om arbetenas utförande lämnades dock först i juni 1972. Kostnaderna beräknades då på grundval av anbud till 2 410 000 kr. i det prisläge, som rådde i slutet av år 1971. Partialavsaltningsanläggningen är i stort sett klar. Driftkontrollanläggningen beräknas vara färdig under budgetåret 1975/76. Slutkostnaden för de båda byggnadsobjekten anges nu av byggnadskommittén till 3 490 000 kr. i prisläget den 1 juli 1974. Kommittén begär medel motsvarande statens andel av merkostnaden 1 390 000 kr. i förhållande till ursprungligen beräknade 2,1 milj. kr. I den totala slutkostnaden ingår också 155 000 kr. för vissa larmanordningar vars utförande inte prövats. Liksom NUU finner jag det vara otillfredsställande att betydande tillkommande medelsbehov redovisas för byggnadsobjekten sedan de i allt väsentligt slutförts. Jag beräknar 560 000 kr. för statens andel av merkostnaden i enlighet med byggnadskommitténs förslag.

Föreslagen installation av en reningsanläggning i ångcentralen är av sådan natur att kostnaden för densamma – om den kommer till stånd – bör täckas av medel för reparations- och underhållskostnader m. m. på

staten för statens allmänna fastighetsfond.

Statens andel av kostnaderna för allmänna utredningar och kommitténs egen verksamhet bör för budgetåret 1975/76 beräknas till 510 000 kr.

Sammanlagt bör för budgetåret 1975/76 anvisas 2 480 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 2 480 000 kr.

10. Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde

1973/74	Utgift	13 357 482	Behållning	7 017 555
1974/75	Anslag	9 500 000		
1975/76	Förslag	22 645 000		

Medel beräknas under detta anslag för följande ändamål.

1. Vissa byggnadsarbeten vid kliniker för psykiskt sjuka m. m.
2. Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker
3. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna.
4. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare.
5. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens bakteriologiska laboratorium.
6. Vissa byggnadsarbeten vid statens rättsläkarstationer.
7. Vissa byggnadsarbeten vid socialstyrelsens läkemedelsavdelning.

I det följande lämnas för vart och ett av dessa ändamål en redogörelse för anslagsframställningarna och för beräkningen av de medelsbehov som tillsammantagna bör ligga till grund för beräkningen av förevarande investeringsanslag.

I min redovisning i det följande kommer jag inte att närmare redogöra för sådana objekt som tidigare redovisats för riksdagen och för vilka byggnadsstyrelsen föreslagit sänkta eller oförändrade kostnadsramar eller ramhöjningar som föranleds enbart av den allmänna byggnadskostnadsstegringen. För tiden den 1 april 1973–den 1 april 1974 beräknar styrelsen denna kostnadsstegring till 17,3 %. Till följd av effekterna av produktivitetsutvecklingen beräknar styrelsen kostnadsstegringen under samma period för objekt som då ännu inte påbörjats till 14,6 %.

10.1 Vissa byggnadsarbeten vid kliniker för psykiskt sjuka m. m.

Enligt avtalen med landstingen om övertagandet av huvudmannaskapet för den psykiatriska sjukvården skall staten svara för slutförandet av pågående byggnadsarbeten. För innevarande budgetår har för detta ändamål i investeringsplanen beräknats en medelsförbrukning av 769 000 kr. och för budgetåret 1975/76 100 000 kr.

Redogörelse för omläggning av avloppsledningsnätet vid det till Sundby sjukhus hörande lantbruket lämnades i prop. 1973:1 (bil. 7 s. 246). Eftersom förhandlingarna mellan Strängnäs kommun och statens förhandlingsnämnd inte slutförts, föreslår byggnadsstyrelsen att kostnadsramen räknas upp till prisläget 1974-04-01, men att någon medelsförbrukning tills vidare inte beräknas.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
	73-04-01	74-04-01	Faktisk t. o. m. 74-06-30	Beräknad för 74/75	75/76		
Ej slutredovisade projekt färdigställda före 1973-07-01	30 524	30 535	30 206	329	0	–	–
Olofsfors							
Sekundäravdelning							
Omläggning av avlopp m. m.	470	540	–	440	100	74-01	74-11
Sundby							
Omläggning av avloppsledningsnätet vid lantbruket	375	425	–	–	–		
Summa	31 369	31 500	30 206	769	100		

Föredraganden

Jag förordar att den investeringsplan som jag här redovisat läggs till grund för beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår. Medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 beräknas således till 100 000 kr.

10.2 Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker

Enligt principbeslut vid 1961 års riksdag (prop. 1961:185, 1LU 1961:49, rskr 1961:398) skulle nya rättspsykiatriska kliniker uppföras i Stockholm, Uppsala, Göteborg, Lund och Umeå. För innevarande budgetår har för detta ändamål i investeringsplanen beräknats en medelsförbrukning av 410 000 kr.

Byggnadsarbetena för klinikerna i Uppsala, Lund och Göteborg har numera slutförts. I fråga om kliniken i Umeå har avtal träffats med Västerbottens läns landstingskommun som innebär att landstingskommunen svarar för erforderliga byggnadsarbeten (jfr. prop. 1974:93). Beträffande kliniken i Stockholm pågår förhandlingar om förläggning av kliniken till Stockholms läns landstings sjukhus i Huddinge.

Till följd härav räknar jag inte med något behov av medel för byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker under nästa budgetår.

10.3 Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna

Byggnadsstyrelsen

Efter samråd med socialstyrelsen föreslår byggnadsstyrelsen olika byggnadsföretag för vilka det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1975/76 beräknas till 6,6 milj. kr.

De i investeringsplanerna för innevarande budgetår angivna kostnadsramarna har i flertalet fall ökats beroende på den allmänna byggnadskostnadsstegringen. Å andra sidan har det visat sig möjligt att för ett fåtal objekt sänka kostnadsramarna. Vidare slutredovisas ett antal byggnadsföretag med en förbrukning som med 44 000 kr. understiger gällande kostnadsramar.

Under budgetåret 1975/76 föreslås utbyggnad av mekanisk verkstad vid Johannisberg samt ny elevförläggning vid Stigby. Styrelsen föreslås även ombyggnad av Herrgården vid Fagared, etapp II. Vidare föreslås utbyte av gallerförsedda fönster vid en sluten avdelning på vardera Hammargården, Fagared, Brättegården, Forsane och Råby.

I investeringsplanen för innevarande budgetår har anslagsposten Vägar och markplanering tagits upp med en kostnadsram av totalt 1 455 000 kr. För budgetåret 1975/76 föreslås att medel anvisas för vatten- och avloppsanläggning vid Hammargården.

Föredraganden

Jag förordar att byggnadsarbeten för tillbyggnad av mekanisk verkstad vid Johannisberg påbörjas under nästa budgetår. För att vissa angelägna byggnadsarbeten skall kunna påbörjas under löpande budgetår efter regeringens bestämmande har i investeringsplanen för innevarande budgetår (prop. 1974:1 bil. 7 s. 210) tagits upp en kostnadsram på ca 3,6 milj. kr. för diverse om- och tillbyggnadsarbeten. Vidare har under gemensamma kostnadsramar beräknats ca 0,6 milj. kr. för idrottsplaner, ca 1,2 milj. kr. för markarbeten och ca 1,9 milj. kr. för vatten- och avloppsanläggningar. De sammanlagda kostnadsramarna för dessa arbeten uppgår således till ca 7,3 milj. kr. Medel för dessa ändamål bör i fortsättningen beräknas under en gemensam kostnadsram. Jag förordar samtidigt att ramen höjs med ca 2,7 milj. kr. för att ett ytterligare antal objekt skall kunna påbörjas. Bland byggnadsobjekt som beräknas bli aktuella är bl. a. om- och tillbyggnad av personalmatsal vid Johannisberg, nybyggnad av mekanisk verkstad vid Stigby och ombyggnad av Herrgården, Fagared. Det bör ankomma på regeringen att slutligt besluta om dispositionen av den totala kostnadsramen.

Jag förordar att den investeringsplan som jag här redovisar läggs till grund för beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår. Av investeringsplanen framgår att medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 för vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna beräknas uppgå till 4,6 milj. kr.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
	73-04-01	74-04-01	Faktisk t. o. m. 74-06-30	Beräknad för 74/75	Beräknad för 75/76		
Ej slutredovisade projekt färdigställda före 1973-07-01	10 858	10 860	10 059	801	–	–	–
Gräskärr Specialavd. Höjden, tillbyggnad, etapp I	840	840	701	100	39	73-09	74-05
Bärby Gymnastikbyggnad	755	865	0	475	100	75-04	76-01
Brättegården Centralkök, ombyggnad	570	660	77	510	73	74-08	75-02
Eknäs Administration	1 005	1 035	825	160	50	73-09	74-05
Ryagården Centralkök	1 450	1 665	0	750	100	75-03	76-01
Hammargården Centralkök	1 675	1 920	0	500	700	75-03	76-01
Vemyra Administration	1 025	1 175	0	150	700	75-08	76-06
Johannisberg Mekanisk verkstad, tillbyggnad	–	760[1]	0	0	300	75-09	76-06
Olika skolor Diverse objekt	7 285	10 000	2 848	3 275	2 538	–	–
Summa	25 463	29 780	14 510	6 721	4 600	–	–

[1] Uppskattad kostnad.

10.4 Vissa byggnadsarbeten vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare

Byggnadsstyrelsen

Medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 beräknas till 315 000 kr. De i investeringsplanen för innevarande budgetår angivna kostnadsramarna har i några fall höjts med anledning av den allmänna byggnadskostnadsstegringen. Samtidigt har det visat sig möjligt att för vissa objekt sänka kostnadsramarna med sammanlagt 317 000 kr. Beträffande avloppsreningsanläggning vid Venngarn pågår utredning om anslutning till Märsta kommuns avloppsnät.

Föredraganden

Jag har inget att erinra mot de av byggnadsstyrelsen föreslagna ändringarna av kostnadsramarna.

Jag förordar att den investeringsplan som jag här redovisar läggs till

grund för beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår. Av planen framgår att medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 beräknas uppgå till ca 300 000 kr.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
	73-04-01	74-04-01	Faktisk t. o. m. 74-06-30	Beräknad för 74/75	75/76		
Ej slutredovisade projekt färdigställda före 1973-07-01	3 450	3 441	3 309	132	–	–	–
Venngarn							
Ombyggnad av kök	1 320	1 515	200	1 000	290	74-04	74-10
Avloppsreningsanläggning	450	510	39	471	0		
Snickeriverkstad m. m.	500	500	300	200	0	73-03	73-09
Gudhem							
Diverse verkstäder m. m.	3 000	2 947	2 808	139	0	72-06	73-12
Brotorp							
Avloppsrening	385	175	–	150	25	74-08	75-01
Summa	9 105	9 088	6 656	2 092	315		

10.5 Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens bakteriologiska laboratorium

Byggnadsstyrelsen

Nybyggnad för smådjurhus. Redogörelse för projektet lämnades senast i prop. 1973:1 (bil. 7 s. 253). Kungl. Maj:t uppdrog genom beslut den 14 september 1972 åt byggnadsstyrelsen att utföra nybyggnaden inom en kostnadsram om 14,4 milj. kr. i prisläget den 1 april 1971. I den i prop. 1974:1 intagna investeringsplanen har ramen angivits till 16 705 000 kr. i prisläget den 1 april 1973, vilket motsvaras av 18 150 000 kr. i prisläget den 1 april 1974.

Under det fortsatta arbetet har det visat sig att omfattande förstärkningsarbeten fått vidtas på grund av icke förutsedd dålig bergkvalitet. Byggnadsstyrelsen avser att återkomma om merkostnaden för detta som inte beräknas kunna rymmas inom gällande kostnadsram.

Föredraganden

Jag förordar att den investeringsplan som jag redovisar i det följande läggs till grund för beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår. Av investeringsplanen framgår att medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 beräknas uppgå till sammanlagt 1 630 000 kr.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
	73-04-01	74-04-01	Faktisk t. o. m. 74-06-30	Beräknad för 74/75	75/76		
Statens bakteriologiska laboratorium							
Nybyggnad för destruktionsanläggning	4 760	4 950	4 332	400	50	72-10	74-01
Nybyggnad för tuberkulossektionen	2 670	2 670	2 653	17	–	71-03	72-06
Nybyggnad för smådjurhus m. m.	16 705	18 150	9 690	7 500	1 580	72-10	75-01
Om- och tillbyggnad för televäxel	340	390	25	365	–	74-05	74-09
Summa	**24 475**	**26 160**	**16 700**	**8 282**	**1 630**		

10.6 Vissa byggnadsarbeten vid statens rättsläkarstationer

Ombyggnad för statens rättsläkarstation i Solna

Redogörelse för projektet lämnades senast i prop. 1972:1 (bil. 7 s. 233). Gällande kostnadsram utgör 1,9 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån.	Färdigställande år/mån.
	73-04-01	74-04-01	Faktisk t. o. m. 74-06-30	Beräknad för 74/75	75/76		
Solna							
Ombyggnad för statens rättsläkarstation	1 900	1 900	1 890	10	–	71-11	72-07
Summa	**1 900**	**1 900**	**1 890**	10	–		

Föredraganden

Som framgår av den redovisade investeringsplanen föreligger inte något medelsbehov under nästa budgetår för ifrågavarande ändamål.

10.7 Vissa byggnadsarbeten för socialstyrelsens läkemedelsavdelning

Som jag redovisat senast i prop. 1974:170 (bil. 3 s. 12) projekteras f. n. en nybyggnad för socialstyrelsens läkemedelsavdelning i Uppsala. Jag

avser att återkomma med en redovisning av bl. a. förslag till kostnadsram för nybyggnaden när tillförlitligt kostnadsunderlag föreligger. Vid min beräkning av medelsbehovet under detta anslag, vilken redovisas i det följande, har jag beaktat att uppskattningsvis ca 16 milj. kr. kan komma att behövas för detta objekt under nästa budgetår.

Sammanfattning

Föredraganden

Med hänvisning till vad som förut nämnts under redogörelsen för medelsbehov för de ändamål, vilka ingår i förevarande investeringsanslag, förordar jag att följande sammanfattande investeringsplan läggs till grund för beräkning av anslagsbehovet.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

	Beräknad medelsförbrukning	
	1974/75	1975/76
1. Vissa byggnadsarbeten vid kliniker för psykiskt sjuka m. m.	769	100
2. Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker	410	...
3. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna	6 721	4 600
4. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	2 092	315
5. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens bakteriologiska laboratorium	8 282	1 630
6. Vissa byggnadsarbeten vid statens rättsläkarstationer	10	–
7. Vissa byggnadsarbeten vid socialstyrelsens läkemedelsavdelning	–	16 000
Erfarenhetsmässig reduktion av medelsbehovet	–1 766	
Summa	**16 518**	**22 645**

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång			Medelsförbrukning	
Behållning	1974-07-01	7 018	1974/75	16 518
Anslag för	1974/75	9 500	1975/76	22 645
Anslag för (förslag)	1975/76	22 645		
Summa		**39 163**		**39 163**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde inom i investeringsplanerna uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 22 645 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

3. Statens bosättningslånefond

Från fonden lämnas bosättningslån med högst 7 000 kr. till äkta makar, ensamstående föräldrar samt till personer som stadigvarande sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden. Lånen lämnas utan säkerhet. Bestämmelserna återfinns i kungörelsen (1946:570) om statliga bosättningslån (ändrad senast 1974:193).

För innevarande budgetår har anvisats ett formellt belopp av 1 000 kr. Sedan låneverksamheten började har hittills anvisats sammanlagt ca 183 milj. kr.

Fullmäktige i riksbanken

Utvecklingen av låneverksamheten framgår av följande sammanställning.

Budgetår	Nya lån Antal	Medelbelopp kr.	Totalbelopp milj. kr.	Avbetalningar milj. kr.
1965/66	10 829	4 177	45,2	21,2
1971/72	9 059	4 916	44,5	45,2
1972/73	7 798	4 879	38,0	45,7
1973/74	7 471	5 101	38,1	46,1
1974/75[1]	8 000	5 200	41,6	46,0
1975/76[1]	8 000	5 500	44,0	47,0

[1] Beräknat.

Under budgetåret 1973/74 uppgick amorteringarna på tidigare lån till ca 8 milj. kr. mer än utbetalningarna av nya lån. För innevarande budgetår räknar fullmäktige med att amorteringarna skall överstiga utbetalningarna med ca 4,4 milj. kr. För budgetåret 1975/76 räknar fullmäktige med 8 000 nya lån och ett medelbelopp av ca 5 500 kr. per lån. Under nästa budgetår skulle därmed, som framgår av följande sammanställning, amorteringarna överstiga utbetalningarna med 3 milj. kr.

Behållning den 1 juli 1974		48,5
Anslag 1974/75		0,0
Disponibelt 1974/75		48,5
Utbetalningar 1974/75	41,6	
Amorteringar på tidigare lån	46,0	4,4
Behållning den 1 juli 1975		52,9
Utbetalningar 1975/76	44,0	
Amorteringar på tidigare lån	47,0	3,0
Behållning den 1 juli 1976		55,9

Med hänvisning till beräkningarna föreslår riksbanksfullmäktige att anslaget för budgetåret 1975/76 förs upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Föredraganden

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1973 har jag tillkallat en utredningsman för att göra en allsidig översyn av verksamheten med statliga bosättningslån och lägga fram förslag till de ändrade regler för bosättningslånen som översynen kan ge anledning till. Utredningsmannen beräknas lägga fram sina förslag inom kort.

I likhet med riksbanksfullmäktige förordar jag att anslaget för nästa budgetår förs upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens bosättningslånefond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

1. Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

1973/74	Utgift	8 148 365	Behållning 3 758 635
1974/75	Anslag	4 500 000	
1975/76	Förslag	4 500 000	

Socialstyrelsen

Styrelsen tillstyrker lån med sammanlagt 11,1 milj. kr. för byggnadsföretag m. m. vid vissa erkända och enskilda vårdanstalter.

Föredraganden

För lån till byggnadsföretag m. m. under innevarande budgetår beräknar jag ca 6,8 milj. kr. Vidare beräknar jag ca 1,4 milj. kr. för tidigare beviljade, ännu ej utbetalade lån.

För nästa budgetår beräknar jag medelsåtgången för lån till fortsatt upprustning av anstalterna till 4,5 milj. kr.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång			Beräknad medelsförbrukning	
Behållning	1974-07-01	3 759	1974/75	8 259
Anslag för	1974/75	4 500	1975/76	4 500
Anslag för (förslag)	1975/76	4 500		
	Summa	**12 759**		**12 759**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 4 500 000 kr.

2. Lån till utländska läkare för viss efterutbildning

1973/74	Utgift	20 000	Behållning 320 518
1974/75	Anslag	1 000	
1975/76	Förslag	1 000	

Från anslaget bekostas lån till utländska läkare, som vistas i Sverige och är i behov av ekonomisk hjälp under tid för provtjänstgöring eller efterutbildning i syfte att erhålla behörighet att utöva läkaryrket inom riket.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen anser att medel behövs för ifrågavarande ändamål även i fortsättningen. Med hänsyn till behållningen på anslaget föreslås att endast ett formellt belopp av 1 000 kr. anvisas för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Jag biträder socialstyrelsens förslag. Med hänsyn till föreliggande reservation under anslaget förordar jag att 250 000 kr. av reservationen förs över till budgetutjämningsfonden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till utländska läkare för viss efterutbildning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Bihang 1.

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1964:143) om bidragsförskott[1]
dels att 1 § skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i 9, 20, 22, 24 och 25 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

1 §[2]

Tillkommer vårdnaden om barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, endast en av föräldrarna eller står barnet icke under föräldramas vårdnad, utgår enligt vad nedan stadgas av allmänna medel bidragsförskott till barnet i förhållande till fader eller moder, som ej har vådnaden om barnet.

Utan hinder av att barnet saknar svenskt medborgarskap, må bidragsförskott utgå, därest vårdnadshavaren är svensk medborgare och bosatt i riket.	*Bidragsförskott utgår även till här i riket bosatt barn som icke är svensk medborgare om vårdnadshavaren är bosatt i riket och antingen barnet eller vårdnadshavaren sedan minst sex månader vistas i riket.*

Fader eller moder, som ej har vårdnaden om barnet, benämnes i denna lag underhållsskyldig.

Denna lag träder i kraft såvitt gäller 9, 20, 22, 24 och 25 §§ en vecka efter den dag, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling och i övrigt den 1 januari 1976.

[1] Senaste lydelse av 22 § 1971:594.
[2] Senaste lydelse 1971:902.

Register

Sid.		Kronor
1	Översikt	
	Driftbudgeten	
	Femte huvudtiteln	
	A. Socialdepartementet m.m.	
19	1. Socialdepartementet, förslagsanslag	8 555 000
20	2. Kommittéer m.m., reservationsanslag	13 200 000
20	3. Forsknings- och utvecklingsarbete samt försöksverksamhet, reservationsanslag	16 000 000
21	4. Extra utgifter, reservationsanslag	450 000
		38 205 000
	B. Allmän försäkring m.m.	
	Inledning	
28	1. Försäkringsdomstolen, förslagsanslag	3 342 000
29	2. Försäkringsrådet, förslagsanslag	1 650 000
30	3. Riksförsäkringsverket, förslagsanslag	65 365 000
33	4. Folkpensioner, förslagsanslag	15 310 000 000
37	5. Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar, förslagsanslag	25 900 000
38	6. Bidrag till sjukförsäkringen, förslagsanslag	2 760 000 000
41	7. Vissa yrkesskadeersättningar m.m., förslagsanslag	1 800 000
		18 168 057 000
	C. Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m.m.	
	Inledning	
44	1. Allmänna barnbidrag, förslagsanslag	2 700 000 000
45	2. Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag, förslagsanslag	7 400 000
46	3. Bidrag till sjukförsäkringen för föräldraförsäkringen, förslagsanslag	260 000 000
47	4. Ersättning för bidragsförskott, förslagsanslag	275 000 000
49	5. Omkostnader för statens bosättningslån, förslagsanslag	450 000
		3 242 850 000
	D. Sociala serviceåtgärder	
	Inledning	
54	1. Bidrag till social hemhjälp och färdtjänst, förslagsanslag	420 000 000
55	2. Bidrag till anordnande av förskolor och fritidshem, reservationsanslag	100 000 000
56	3. Bidrag till driften av förskolor och fritidshem, förslagsanslag	605 000 000
58	4. Bidrag till kommunala familjedaghem, förslagsanslag	150 000 000
59	5. Bidrag till ferievistelse för barn, förslagsanslag	4 000 000
60	6. Bidrag till semesterhem m.m., förslagsanslag	1 800 000
		1 280 800 000
	E. Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m.m.	
	Inledning	
	Centrala och regionala myndigheter m.m.	
65	1. Socialstyrelsen, förslagsanslag	58 562 000
70	2. Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader, förslagsanslag	407 000

Sid.		Kronor
71	3. Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, förslagsanslag	7 700 000
71	4. Länsläkarväsendet, förslagsanslag	9 420 000
73	5. Socialvårdskonsulenter och länsnykterhetsnämnder, förslagsanslag	10 784 000
	Vissa laboratorier m.m.	
74	6. Statens strålskyddsinstitut, förslagsanslag	7 671 000
	Statens bakteriologiska laboratorium:	
79	7. Uppdragsverksamhet, förslagsanslag	1 000
82	8. Driftbidrag, reservationsanslag	750 000
83	9. Centrallaboratorieuppgifter, förslagsanslag	7 425 000
83	10. Försvarsmedicinsk verksamhet, förslagsanslag	2 070 000
84	11. Utrustning, reservationsanslag	700 000
84	12. Statlig läkemedelskontroll, förslagsanslag	15 448 000
86	13. Socialstyrelsens läkemedelsavdelning: Inredning och utrustning, reservationsanslag	6 500 000
87	14. Statens rättskemiska laboratorium, förslagsanslag	9 246 000
89	15. Statens rättsläkarstationer: Förvaltningskostnader, förslagsanslag	9 759 000
		146 443 000
	F. Öppen hälso- och sjukvård	
	Inledning	
93	1. Läkemedel åt vissa kvinnor och barn, förslagsanslag	4 900 000
94	2. Bidrag till familjerådgivning, psykisk barna- och ungdomsvård m.m., förslagsanslag	2 850 000
95	3. Allmän hälsokontroll, förslagsanslag	1 170 000
97	4. Skyddsympningar, förslagsanslag	22 100 000
98	5. Hälsovårdsupplysning, reservationsanslag	7 500 000
100	6. Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård, reservationsanslag	50 000
100	7. Bidrag till nordiskt institut för odontologisk materialprovning, reservationsanslag	500 000
101	8. Epidemiberedskap m.m., förslagsanslag	4 780 000
		43 850 000
	G. Universitetssjukhus m.m.	
	Inledning	
	Karolinska sjukhuset:	
104	1. Driftkostnader, förslagsanslag	455 137 000
111	2. Utrustning, reservationsanslag	6 500 000
	Akademiska sjukhuset i Uppsala:	
113	3. Avlöningar till läkare, förslagsanslag	56 282 000
119	4. Driftkostnader, förslagsanslag	55 355 000
122	5. Utrustning, reservationsanslag	100 000
123	6. Bidrag till kommunala undervisningssjukhus, förslagsanslag	240 000 000
127	7. Forsknings- och utbildningsverksamhet vid vårdcentralen i Dalby, reservationsanslag	2 649 000
129	8. Vidareutbildning av läkare, förslagsanslag	15 700 000
131	9. Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m.m., förslagsanslag	2 530 000
136	10. Nordiska hälsovårdshögskolan, förslagsanslag	2 151 000
		836 404 000
	H. Övrig sjukhusvård m. m.	
139	1. Rättspsykiatriska stationer och kliniker, förslagsanslag	33 632 000
141	2. Utrustning av rättspsykiatriska kliniker m. m., reservationsanslag	1 000

Sid.		Kronor
142	3. Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m.m., reservationsanslag	143 000 000
143	4. Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m.m., förslagsanslag	1 597 000 000
145	5. Bidrag till anordnande av radioterapevtiska kliniker, förslagsanslag	1 000 000
145	6. Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m.m., förslagsanslag	3 583 000
147	7. Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara, reservationsanslag	1 555 000
148	8. Viss krigssjukvårdsutbildning m.m., förslagsanslag	2 413 000
150	9. Bidrag till pensioner för vissa provinsialläkare, förslagsanslag	15 025 000
		1 797 209 000
	I. Ungdomsvård m.m.	
	Inledning	
	Ungdomsvårdsskolorna:	
155	1. Driftkostnader, förslagsanslag	111 283 000
159	2. Engångsanskaffning av inventarier m.m., reservationsanslag	1 000
160	3. Personalutbildning, reservationsanslag	572 000
161	4. Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m.fl., förslagsanslag	700 000
162	5. Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälps- och barnavårdslagarna m.m., förslagsanslag	50 000 000
		162 556 000
	J. Nykterhetsvård m.m.	
	Inledning	
	Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare:	
166	1. Driftkostnader, förslagsanslag	29 597 000
168	2. Utrustning m.m., reservationsanslag	100 000
169	3. Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m.m., reservationsanslag	900 000
170	4. Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m.m., förslagsanslag	121 900 000
172	5. Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m.m., förslagsanslag	133 400 000
174	6. Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården, reservationsanslag	350 000
175	7. Bidrag till Länkrörelsen m.m.	4 800 000
		291 047 000
	K. Vissa åtgärder för handikappade	
	Inledning	
178	1. Bidrag till handikappinstitutet	6 010 000
180	2. Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade, förslagsanslag	147 000 000
182	3. Kostnader för viss utbildning av handikappade, förslagsanslag	9 630 000
184	4. Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda, reservationsanslag	13 000 000
185	5. Bidrag till driften av särskolor m.m., förslagsanslag	174 200 000
187	6. Bidrag till handikapporganisationer, reservationsanslag	4 500 000
189	7. Kostnader för viss verksamhet för blinda, förslagsanslag	3 172 000

Sid.		Kronor
190	8. Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser, förslagsanslag	4 090 000
		361 602 000
	L. Internationell samverkan	
	Inledning	
191	1. Socialattachéer, förslagsanslag	1 102 000
192	2. Bidrag till världshälsovårdsorganisationen samt internationellt socialpolitiskt samarbete m.m., förslagsanslag	6 101 000
193	3. Vissa internationella resor, reservationsanslag	105 000
193	4. Vissa internationella kongresser i Sverige, reservationsanslag	150 000
		7 458 000
	Summa för driftbudgeten	26 376 481 000
	Kapitalbudgeten	
	II. Statens allmänna fastighetsfond	
194	8. Utbyggande av karolinska sjukhuset	13 000 000
200	9. Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	2 480 000
206	10. Vissa byggnadsarbeten m.m. inom socialdepartementets verksamhetsområde	22 645 000
214	*IV. Statens utlåningsfonder*	
	3. Statens bosättningslånefond	1 000
	V. Fonden för låneunderstöd	
216	1. Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m.m.	4 500 000
216	2. Lån till utländska läkare för viss efterutbildning	1 000
	Summa för kapitalbudgeten	42 627 000
	Totalt för socialdepartementet	26 419 108 000

Kommunikationsdepartementet

ÖVERSIKT

Kommunikationsdepartementets verksamhet är i huvudsak inriktad på frågor som rör transportverksamhet, trafiksäkerhet samt post- och telekommunikationer.

Den statliga trafikpolitiken syftar till att för landets olika delar trygga en tillfredsställande transportförsörjning till samhällsekonomiskt lägsta kostnad i driftsmässigt och trafiktekniskt rationella former. I denna målsättning ligger att de statliga insatserna inom transportsektorn skall planeras i nära kontakt med samhällsplaneringen i övrigt.

Statsmakternas trafikpolitiska strävanden har således inriktats på olika slag av åtgärder för att successivt skapa bättre betingelser för en samhällsekonomiskt riktig utveckling av transportsektorn. Som led i dessa strävanden ingår att i olika hänseenden ge SJ förbättrade möjligheter att hävda sig inom olika delar av transportmarknaden. Detta har skett bl. a. genom att olika hämmande regleringar för SJ slopats. Genom de investeringsanslag som årligen anvisas ges SJ möjlighet att anpassa och bygga ut sin verksamhet för de transporttjänster där företaget har de bästa möjligheterna att göra sig gällande. Både i fråga om gods- och persontrafiken inriktas härvidlag intresset i första hand på de mera långväga och trafikstarka relationerna. De stora investeringar som de senaste åren gjorts vid SJ i syfte att effektivisera järnvägssystemet har lett till en förbättrad kvalitet av järnvägstransporterna i fråga om snabbhet, regularitet m. m. Investeringsramen under budgetåret 1974/75 ökade med 72 milj. kr. till 422 milj. kr.

Det nu framlagda förslaget till investeringsram för nästa budgetår om 480 milj. kr. innebär en ökning med nära 60 milj. kr. jämfört med den för innevarande budgetår gällande investeringsramen.

Från trafikpolitisk synpunkt är det angeläget att verka för en större marknads- och kostnadsmässig rättvisa i förhållandet mellan trafikgrenarna och trafikföretagen. Från denna synpunkt är statsmakternas ställningstagande till de av bilskatteutredningen avgivna förslagen av betydelse. På grundval av förslag från denna utredning har riksdagen beslutat om ändrade fordonsskattebestämmelser som sedan den 1 januari 1971 medför ett successivt ökat kostnadsansvar för de tyngsta fordonen inom

ramen för ett oförändrat skatteuttag. Reformen beräknas vara helt genomförd år 1979.

Olika åtgärder har också vidtagits för att främja trafikpolitiskt sunda verksamhetsbetingelser inom vägtrafiken och stödja utvecklingen i fråga om företagsstrukturen inom den yrkesmässiga vägtrafiken. Kraven har sålunda skärpts från såväl trafikpolitisk som trafiksäkerhetsmässig synpunkt på fordonsägare och trafikföretagare, bl. a. när det gäller att genom planläggning av transporterna förhindra överträdelser av bestämmelserna om fordons belastning och fordonsförares arbets- och vilotid. Av särskild betydelse när det gäller att komma till rätta med det allvarliga överlastproblemet är den särskilda överlastavgift, som fr. o. m. den 1 april 1973 tas ut av ägare till fordon som framförs i strid mot bestämmelserna om axel- och boggitryck, maximilast eller bruttovikt. Bland åtgärder som syftar till att främja en sund utveckling inom den yrkesmässiga lastbilsnäringen kan nämnas den utbyggda ekonomiska lämplighetsprövningen som införts som ett led i tillståndsprövningen. Särskilda åtgärder har också vidtagits mot olaga yrkesmässig godstrafik.

För att ytterligare förbättra de trafikpolitiska förutsättningarna för en samhällsekonomiskt riktig utveckling av transportsektorn har särskilda sakkunniga tillkallats för utredning av olika trafikpolitiska frågor — den trafikpolitiska utredningen (K 1972: 07).

Direktiven utgår från att man — för att kunna fullfölja den samhällsekonomiska målsättningen — måste i vidare utsträckning än som förutsattes vid 1963 års trafikpolitiska beslut förena den marknadsmässiga rörelsefriheten med en planmässig samordning och styrning. I sammanhanget framhålls den betydelse, som i ökad utsträckning måste tillmätas en övergripande och fortlöpande trafikplanering, som ger underlag för bedömning av möjliga transportalternativ. I utredningsuppdraget ingår bl. a. att överväga i vilken utsträckning och under vilka förutsättningar en ändrad innebörd bör ges åt kostnadsansvarighetsprincipen. Övervägandena förutsätts härvidlag resultera i förslag till konkreta handlingsnormer. Ett direkt samband finns mellan den omprövning av kostnadsansvarighetsprincipens utformning och innebörd som tas upp av trafikpolitiska utredningen och frågan om vägtrafikens kostnadsansvar som behandlas i vägkostnadsutredningens år 1973 avlämnade betänkande (SOU 1973: 32) Vägtrafiken — kostnader och avgifter. Med tanke bl. a. på behovet av en samordning av utredningsuppgifterna har den trafikpolitiska utredningen genom tilläggsdirektiv fått i uppdrag att fortsätta arbetet rörande vägtrafikens kostnadsansvar. Därmed har också det parlamentariska inflytandet säkrats i fråga om sistnämnda uppgift.

Trafikpolitiska utredningen skall ägna särskild uppmärksamhet åt järnvägstrafiken och dess möjligheter att utvecklas i marknads- och servicehänseende. Utredningen har i denna del att närmare överväga frågan om lämplig konstruktion av SJ:s taxor. Målet bör vara att utforma dessa

så att de i önskvärd utsträckning stöder marknadsföringen av SJ:s transporttjänster och i högre grad medverkar till ett effektivt utnyttjande av SJ:s kapacitet. Angeläget är också att övervägandena omfattar möjligheterna att anpassa SJ:s taxor på längre avstånd så att de dels i större utsträckning kommer att ligga i linje med samhällets allmänna regional- och näringspolitiska mål, dels förbättrar SJ:s möjligheter att hävda sig i fråga om persontrafik, godsslag och sändningsstorlekar som SJ har naturliga förutsättningar att handha. I anslutning till behandlingen av kostnadsansvarigheten skall utredningen också ägna uppmärksamhet åt frågan om SJ:s trafiksvaga bandelar och SJ:s separatredovisning av dessa. Härvidlag kan det enligt direktiven finnas anledning att, mot bakgrund av hittills vunna erfarenheter, överväga en ändrad prövnings- och handläggningsordning. I fråga om godstrafiken på landsväg ankommer det på utredningen att överväga de ytterligare åtgärder, som krävs för att främja en rationell och sund utveckling inom denna transportnäring.

I anslutning till behandlingen av de allmänna trafikpolitiska frågeställningar som anges i direktiven skall utredningen även beakta sjöfartens roll i trafikpolitiken.

En planmässig samordning och prioritering av insatserna inom trafiksektorn är en grundläggande förutsättning för att en tillfredsställande trafikservice till lägsta samhällsekonomiska kostnader skall kunna tillhandahållas. Det är därför angeläget att som grund för det trafikpolitiska handlandet och investeringsverksamheten ha tillgång till en övergripande trafikplanering som tar hänsyn till samspelet och arbetsfördelningen mellan de olika trafikgrenarna.

Ett viktigt led i det trafikpolitiska reformarbetet under de senaste åren har därför varit att utveckla planeringsinstrumenten. Kungl. Maj:t har sålunda — som en utbyggnad av tidigare planeringsverksamhet — gett länsstyrelserna i uppdrag att i anslutning till trafikplaneringsutredningens (K 1970: 41) arbete genomföra en hela landet omfattande regional trafikplanering.

Inom ramen för den regionala trafikplaneringen har länsstyrelserna haft att söka uppställa en målsättning för resp. läns trafikförsörjning samt ge förslag till hur trafiken skall bedrivas. Länsstyrelserna har under november och december månader 1974 avgett sina slutliga förslag till trafikplaner.

I fråga om den fortsatta behandlingen av länsstyrelsernas trafikplaner är avsikten att dessa skall utvärderas och avstämmas för att kunna nyttiggöras i det fortsatta trafikpolitiska utrednings- och utvecklingsarbetet.

För att öka kunskapen om och stimulera till en bred samhällsdebatt om olika former av regional och lokal planering har en informationsverksamhet benämnd Planeringsinformation 1974 genomförts. Denna har omfattat planeringsformerna regional utvecklingsplanering, regional och lokal trafikplanering samt fysisk riksplanering. Ett basmaterial om på-

gående verksamheter inom dessa planeringsformer har distribuerats till samtliga partiers kommunfullmäktiggrupper samt erbjudits politiska partier, studieförbund och vissa intresseorganisationer. I kommunernas regi har under hösten anordnats över 700 utställningar för allmänheten.

För att stödja tätortskommunerna i deras strävanden att få till stånd bättre lokala trafikförhållanden arbetar en särskild utredning — kollektivtrafikutredningen (K 1971: 01). Utredningen har till uppgift bl. a. att ange hur kommunerna genom åtgärder på stadsbyggnadsområdet, inom gatu- och vägbyggandet samt genom trafiktekniska m. fl. åtgärder kan förbättra den kollektiva trafikservicen. Inom ramen för utredningens arbete med att försöka ange innebörden av det trafikpolitiska kravet på en tillfredsställande transportförsörjning utvecklas metoder som beskriver trafiksystemets funktion och standard.

Med hänsyn till vikten av att få en prissättning som medverkar till att de kollektiva trafikmedlen i ökad utsträckning kommer till användning har särskilda sakkunniga tillkallats för att utreda frågan om regionalt gällande generella trafikrabatter (K 1974: 01). Utredningen, som innefattar företrädare för stat, landsting och kommuner, skall på grundval av den lokala och regionala trafikplaneringens resultat framlägga förslag om regionala rabattkort.

I utredningsuppdraget ingår bl. a. att närmare överväga rabatternas geografiska täckning, utformning och storlek. Detta skall ske med hänsyn till omfattningen och inriktningen av trafiken och kostnaderna för denna. Utredningen skall belysa hur olika alternativ i fråga om utformning och storlek av rabatterna kan väntas påverka utnyttjandet av de kollektiva trafikmedlen och vilka fördelar de väntas ge med hänsyn till framkomlighet i trafik, samhällsbyggande och serviceutnyttjande. De administrativa och tekniska aspekter som sammanhänger med rabatterna skall också närmare belysas.

Med beaktande av den effekt rabatterna kan väntas få på resandet skall deras inverkan i intäkts- och kostnadshänseende bedömas. I den mån det blir fråga om underskott har utredningen att behandla frågan om fördelningen och finansieringen härav.

För att främja de regionalpolitiska strävandena att utveckla näringslivet i Norrland och övriga delar av det allmänna stödområdet infördes år 1971 ett transportstöd i syfte att minska de kostnadsmässiga olägenheterna som följer med de långa avstånden i nämnda områden.

Transportstödet omfattade järnvägs- och lastbilstransporter i yrkesmässig trafik och avsåg i sin första etapp sådana transporter från och inom stödområdet på sträckor över 300 km. Av regional- och näringspolitiska skäl inriktades stödet på helfabrikat och mera bearbetade halvfabrikat samt på livsmedels- och jordbruksprodukter. Stödet skulle i första hand utgå under en försöksperiod om tre år.

Den utvärdering av stödet, som gjordes under försöksperioden, vi-

sade att stödet väl fyllt sin regionalpolitiska uppgift att utjämna transportkostnaderna och därmed verksamt bidragit till att främja näringslivets utveckling i berörda delar av landet. Resultaten av utvärderingen redovisades i prop. 1973: 95 (TU 1973: 14, rskr 1973: 250), i vilken föreslogs en utbyggnad och i ett par hänseenden anpassning av det dåvarande stödet fr. o. m. bidragsåret 1974. I enlighet härmed kom stödet även att omfatta transporter in till stödområdet av vissa råvaror och halvfabrikat. Vidare skedde en anpassning av stödet bl. a. i fråga om bestämning av minsta transportsträcka och lägsta sändningsvikt.

En ytterligare utbyggnad av transportstödet bl. a. till att även omfatta transporter in till stödområdet av vissa kemiska råvaror föreslås i årets budgetproposition. För nästa budgetår föreslås en ökad medelstilldelning med ca 13 milj. kr. för att tillgodose näringslivets efterfrågan på transportstöd.

För att skapa gynnsammare betingelser för den näringsgeografiska utveckling som Gotlands inlemmande i stödområdet syftar till infördes den 1 februari 1972 för en treårig försöksperiod ett fraktstöd avseende de från Gotland utgående godstransporterna i Gotlandsbolagets färjetrafik med fastlandet (prop. 1971: 154, TU 1971: 28, rskr 1971: 350). Samtidigt vidtogs en reducering av bolagets personbilstaxa. En förstärkning av godstransportstödet genomfördes den 1 juli 1973 (prop. 1973: 95, TU 1973: 14, rskr 1973: 250).

År 1973 infördes vidare i flygtrafiken mellan Gotland och fastlandet vissa specialpriser och rabattarrangemang, vilka särskilt gynnade gotlänningarna samt turismen.

En utvärdering av det hittillsvarande godstransportstödet visar att stödet väl fyllt sin regionalpolitiska uppgift att reducera de kostnadsmässiga olägenheter som Gotland har.

I enlighet med förslag från Kungl. Maj:t har riksdagen beslutat om en kraftig förstärkning av stödet till Gotlandstrafiken fr. o. m. den 1 februari 1975 (prop. 1974: 140, TU 1974: 27, rskr 1974: 347). Med hänsyn till det värde transportstödet visat sig ha och för att ytterligare gynna det gotländska näringsliv som är beroende av råvaror och halvfabrikat från fastlandet har godstransportstödet utvidgats att även avse transporter i färjetrafiken till Gotland.

Som ett led i strävandena att förbättra betingelserna för befolkningen på Gotland, att öka landsdelens lokaliseringspolitiska attraktivitet och för att även gynna turismen införs vidare ett transportstöd till persontrafiken med Gotlandsbolagets färjor. Detta stöd innebär i förhållande till nu gällande taxor en sänkning av biljettpriserna på olika relationer med 25—40 %. I anslutning till nu gällande specialpriser och rabattarrangemang i flyget mellan Gotland och fastlandet sker en viss relativ förbättring.

Den totala årskostnaden för de olika transportstödsåtgärderna för Gotland beräknas till ca 21 milj. kr.

För att närmare överväga huvudmannaskaps- och ägandeförhållandena i färjetrafiken mellan Gotland och fastlandet kommer en särskild sakkunnig att tillkallas.

För att förbättra betingelserna för den kollektiva trafikförsörjningen inom landsbygds- och glesbygdsområdena har i enlighet med ett av riksdagen år 1973 godtaget förslag (prop. 1973: 53, TU 1973: 13, rskr 1973: 203) bussbidragssystemet reviderats och kraftigt byggts ut fr o. m. bidragsåret 1974/75. Reformen avsåg den lokala trafikförsörjningen, för vilken kommunerna har ett primärt ansvar. En allmän strävan har varit att utforma ett system som främjar en samordning av trafikbehov och trafikresurser samt en rationell utformning av den kollektiva trafikapparaten.

I årets budgetproposition framläggs förslag om ett förstärkt statligt stöd till olönsam regional busstrafik. Det nya regionala bussbidragssystemet som innebär kraftigt ökade statliga insatser är provisoriskt i avvaktan på bl. a. förslag från utredningen om regionalt gällande trafikrabatter och ställningstaganden i anslutning härtill. För nästa budgetår föreslås i bidrag till olönsam lokal och regional busstrafik en medelstilldelning av ca 36 milj. kr.

Riksdagen har (TU 1974: 9, rskr 1974: 111) hos Kungl. Maj:t begärt utredning och förslag angående stöd till kollektivtrafiken i skärgårdarna. Bl. a. denna fråga bereds av en interdepartemental arbetsgrupp som tillsatts för att göra en allmän översyn av vilka åtgärder som kan vara ägnade att förbättra skärgårdarnas villkor.

Till de regionalpolitiska insatserna inom kommunikationsområdet kan även räknas den av Kungl. Maj:t beslutade kraftiga sänkningen av telefonavgifterna. Taxereformen gynnar i särskilt hög grad företag och enskilda i Norrland som får sänkningar av samtalsavgifterna på mellan 20 och 50 %. De beslutade åtgärderna utjämnar större delen av skillnaden i telefonkostnader mellan landets olika delar.

Regeringen har vidare medverkat till att få till stånd en omläggning av taxestrukturen inom inrikesflyget. Förändringen innebär att biljettpriserna på de långa avstånden relativt sett sänkts. En sådan taxekonstruktion skall ses som ett väsentligt inslag i strävandena att successivt skapa ökad balans i befolkningens och näringslivets möjligheter i olika delar av landet.

Anslagen till drift av statliga vägar — liksom till bidrag till drift av kommunala och enskilda vägar — föreslås öka. Detsamma gäller anslagen till byggande av statliga vägar och till bidrag till byggande av kommunala vägar och gator. För att bibehålla handlingsberedskapen i sysselsättningsavseende föreslås att anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar bibehålls även för budgetåret 1975/76.

Totalt uppgår härmed väganslagen till ca 3 014 milj. kr. att jämföra med ca 2 763 milj. kr. innevarande budgetår. Sammantaget innebär denna medelsförstärkning att servicenivån på vägnätet upprätthålls, att beläggningsarbetena kan utökas och att en fortsatt ny- och ombyggnad samt förstärkning av vägnätet kan ske. Härutöver tillkommer de vägarbeten som finansieras med beredskapsmedel och som för innevarande budgetår beräknas till 235 milj. kr.

Beredskapen på drivmedelsområdet har hittills i första hand varit inriktad på att säkerställa behovet av bl. a. transporter i s. k. avspärrnings- eller krigssituationer. Den minskning i oljetillförseln som skedde hösten och vintern 1973—1974 har framtvingat en skärpt beredskap i vad avser s. k. fredskriser. Transportnämnden, som är central myndighet för bl. a. ransoneringsfrågor inom transportsektorn, föreslås få ökade resurser för bl. a. informations- och utbildningsverksamhet.

I anslutning till remissbehandlingen av energiprognosutredningens och energiprogramkommitténs betänkanden och inom ramen för regeringens sparundersökning har trafikverken redovisat lämpliga konkreta åtgärder för att åstadkomma energibesparingar. Inom transportforskningsdelegationen pågår utarbetandet av ett handlingsprogram för ytterligare forskningsinsatser inom energiområdet.

Det nordiska samarbetet på transport- och kommunikationsområdet har vidareutvecklats. Bland pågående samarbetsprojekt kan nämnas undersökningar om trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen och om framtida kollektivtrafiksystem för tätorter. Andra frågor som behandlas gäller telehjälpmedel åt handikappade, flygförbindelserna på Nordkalotten och transportproblem med anknytning till den s. k. Trondheimsleden. På trafiksäkerhetsområdet har i nordiskt samarbete utretts bl. a. lagstiftning om bältesanvändning och om användning av skyddshjälm vid färd med motorcykel eller moped. Andra utredningsprojekt — t. ex. om fotgängarreflexer och varselljus — pågår.

Inom trafiksäkerhetsområdet görs insatser av olika slag för att successivt förbättra betingelserna för trafiksäkerhetsarbetet. Strävandena inriktas också på att uppnå en allt bättre samordning av de aktiviteter, som bedrivs av olika myndigheter, organisationer och andra.

Den parlamentariskt sammansatta trafiksäkerhetsutredningen (K 1973: 07) fortsätter sitt arbete. Genom tilläggsdirektiv har utredningen fått i uppdrag att närmare utreda bl. a. frågan om en minskning av högsta tillåtna längd för motordrivna fordon och fordonståg. Utredningen har också fått i uppdrag att före den 1 mars 1975 inkomma med förslag rörande särskilda utbildnings- och kompetenskrav för rätt att föra motorcykel.

Regeringen har tillsatt en särskild utredning (K 1974: 03) som skall överväga bl. a. frågorna om trafiknämndernas organisation och uppgifter.

I fråga om skyddet för åkande har regeringen, i enlighet med av riksdagen godkända riktlinjer, beslutat en lagstiftning som innebär skyldighet att använda bilbälte vid färd med personbil. Enligt huvudprincipen gäller användningsplikt för sittplatser i framsäte, där bilbälte är monterat. Vissa undantag medges dock av praktiska och tekniskt-medicinska skäl. Bilbältcslagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1975.

Riksdagen har vidare på förslag av regeringen godkänt en revision av bestämmelserna om medicinska körkortskrav, varigenom en fortlöpande modernisering av kraven blir möjlig.

Den 1 januari 1975 trädde — enligt tidigare principbeslut — nya regler i kraft som innebär krav på kvalificerat körkort för rätt att föra lastbil med tung släpvagn eller buss.

Utbytet av äldre körkort till nya differentierade körkort har fortsatt under år 1974 och hittills har ca 1,3 milj. kort bytts ut.

Från ingången av år 1974 skall fordon vara försedda med nya reflekterande registreringsskyltar. I samband härmed infördes ett nytt kontrollmärkessystem, varigenom kontrollen över fordonsbeståndet har kunnat förstärkas i väsentliga avseenden.

Inom handelsflottan och hamnväsendet fortsätter utvecklingen mot större enheter och rationellare godshantering. Den totala sjöburna godskvantiteten över svenska hamnar har ökat betydligt under senare år. För perioden fram till år 1980 beräknas ökningen fortsätta. Det färjetransporterade godsets andel har ökat markant.

Betydande insatser görs i det statliga farledssystemet. Den statliga isbrytarkapaciteten förstärks väsentligt dels genom den hösten 1974 levererade isbrytaren Atle på 22 000 hkr, dels genom leveransen hösten 1975 av isbrytaren H, likaledes på 22 000 hkr. Förslag läggs fram om anskaffande av ytterligare en kapacitetsstark statsisbrytare.

För budgetåret 1975/76 föreslås driftanslagen till sjöfartsverkets verksamhet öka med ca 39 milj. kr. till ca 211 milj. kr.

Den svenska handelsflottans höga nybyggnadstakt fortsätter. Kända beställningar för svenska redare omfattar 66 handelsfartyg om sammanlagt 5,9 milj. dwt, motsvarande ca 3,1 milj. ton brutto.

Utvecklingen inom sjöfarten ägnas ökad uppmärksamhet i internationella sammanhang och samarbetet med andra sjöfartsländer utvecklas.

Den snabba tillväxttakten för flygtrafiken har medfört stora statliga investeringar i flygplatser och flygsäkerhetsanläggningar. På Arlanda flygplats pågår arbeten avseende en ny utrikesterminal som planeras kunna tas i bruk i slutet av år 1976. Beträffande Göteborg/Landvetter flygplats har markarbetena igångsatts och överenskommelse har träffats mellan staten och AB Härryda flygplats om utbyggnadsplan m. m. Flygplatsen är planerad att tas i drift år 1977. Inom ramen för de s. k. ATCAS-projekten pågår arbeten för att genomföra en långt gående automatisering av trafikledningsprocessen, som bl. a. medger yttäckande flygkontroll.

Inom postverket fortsätter de senaste årens omfattande rationaliseringsåtgärder innefattande bl. a. fortsatt automatisering av postbehandlingen, införandet av särskilda redovisningscentraler och utvecklingsarbete för automatisering av kassaarbetet.

De försök med utökad service genom lantbrevbärare som tidigare påbörjats har givit goda resultat. Genom överenskommelse år 1974 mellan socialstyrelsen och postverket är det möjligt för alla kommuner att anlita lantbrevbärarna för serviceuppdrag av social karaktär, t. ex. hembesök hos åldringar och distribution av varor. Kostnaderna härför betalas av kommunerna.

Inom televerket fortsätter arbetet med att vidmakthålla och förbättra servicen åt kunderna. Automatiseringen av den inrikes telefontrafiken är sedan några år helt genomförd. Vidare kan nu mer än 90 % av utlandstrafiken kopplas automatiskt. Den första delen av ett landsomfattande manuellt mobiltelefonsystem har öppnats. Telenätet utnyttjas i växande omfattning för datakommunikation. Televerket har även påbörjat ett prov med ett mindre, separat datanät. Planerna omfattar vidare ett allmänt separat datakommunikationsnät att tas i bruk under år 1978, varvid de olägenheter som följer av att telenätet används för datakommunikation skulle bortfalla.

Anslagen för nästa budgetår inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde föreslås uppförda med ca 6 131 milj. kr. Detta innebär en ökning i förhållande till riksstaten för budgetåret 1974/75 med ca 549 milj. kr.

Kostnaderna i affärsverken täcks av verkens intäkter. Kostnaderna (exkl. avsättning till värdeminskningskonto) för postverket, televerket, statens järnvägar och luftfartsverket beräknas enligt driftstaterna för innevarande budgetår till ca 8,8 miljarder kr.

Antalet statligt anställda inom departementets verksamhetsområde motsvarade vid mitten av år 1974 ca 139 000 helårsarbetande.

Transportsektorn

Investeringar och underhåll inom samfärdselsektorn inberäknat post- och teletjänster uppgick under år 1973 till ca 10,9 miljarder kr. I detta belopp ingår inte till privat konsumtion och firmabilstrafik hänförliga fordonsinvesteringar. Av samtliga nyinvesteringar i landet svarade samfärdselsektorn för ca 17 %.

Det inrikes persontransportarbetet beräknas under perioden 1960—1973 ha ökat med i genomsnitt ca 5 % per år till närmare 76 miljarder personkm (fig. 1). Med hänsyn till nya uppgifter beträffande beläggningen per personbil har persontransportarbetet nedjusterats jämfört med tidigare beräkningar. Av det kollektiva transportarbetet år 1973 svarade busstrafiken för hälften och järnvägen för en

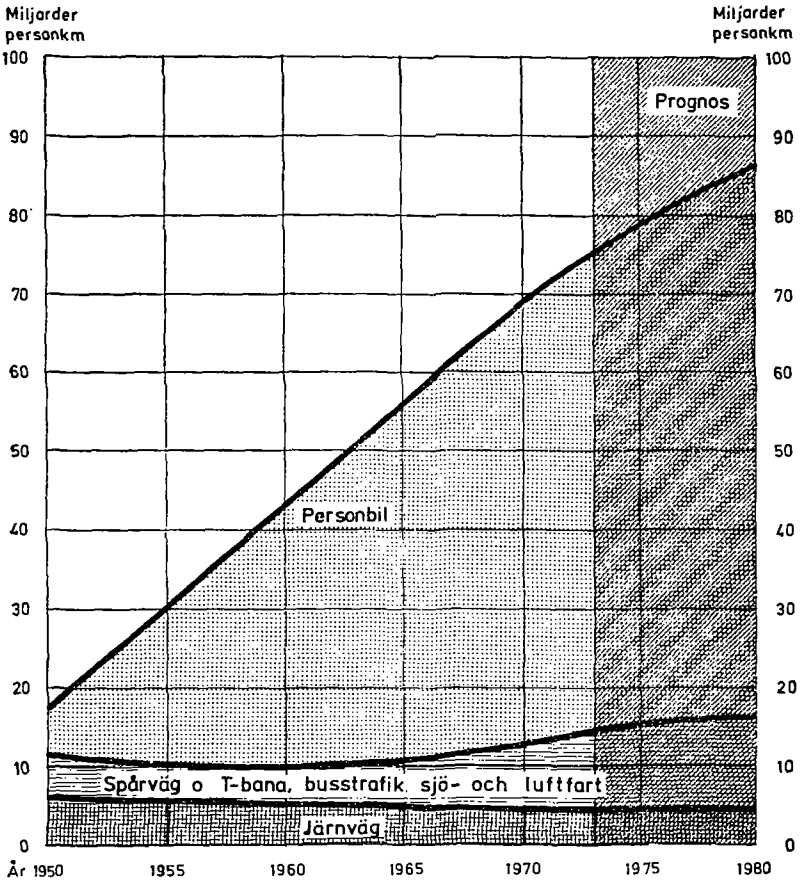

Fig. 1. Det inrikes persontransportarbetet under perioden 1950—1980 (schematiserade värden).

tredjedel. Den övriga spårbundna trafikens samt luftfartens andelar av det kollektiva persontransportarbetet är däremot relativt begränsade.

Under 1970-talets senare del väntas en successiv dämpning av ökningstakten för det totala persontransportarbetet, vilket bl. a. sammanhänger med en förväntad minskning av nettotillskottet av personbilar. De kollektiva trafikmedlen väntas öka sin andel av det totala persontransportarbetet.

Det totala inrikes godstransportarbetet beräknas ha ökat med i genomsnitt ca 5 % per år under perioden 1960—1973 till ca 46 miljarder tonkm (fig. 2).

Av det faktaunderlag som framtagits av trafikplaneringsutredningen (Ds K 1972: 4) framgår bl. a. att av det landtransporterade godset (exkl. lapplandsmalm), mätt i ton, svarar lastbilarna för den övervägande delen — 98 % — av de s. k. lokala transporterna (< 100 km). Även i fråga om fjärrtrafiken har lastbilstrafiken en stark ställning och svarar för ca

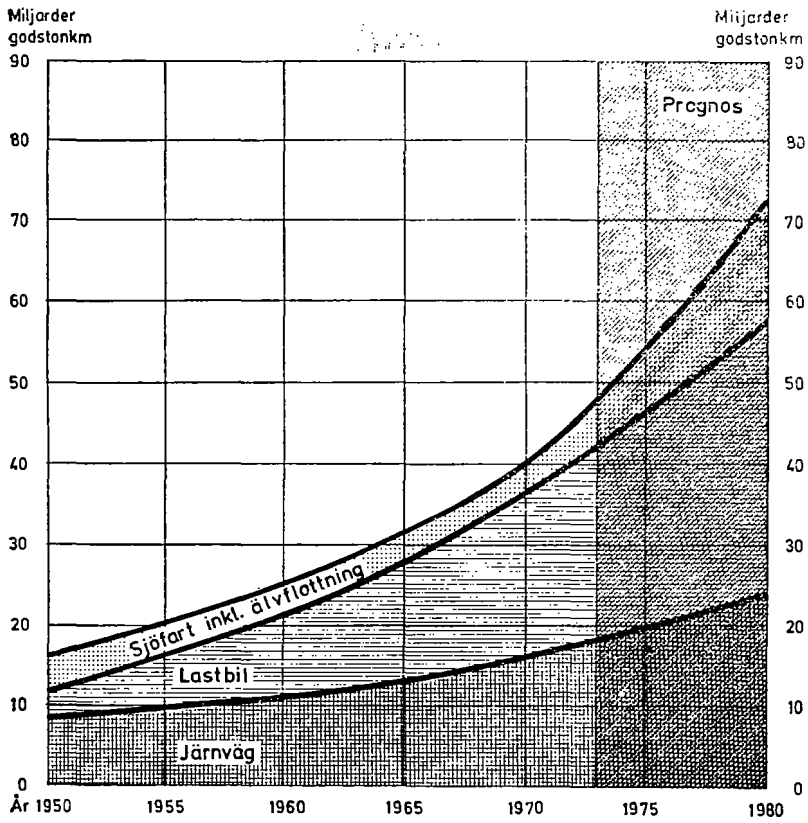

Fig. 2. Det inrikes godstransportarbetet under perioden 1950—1980 (schematiserade värden).

60 % av den transporterade godsmängden. De mera långväga lastbilstransporterna hänför sig i första hand till avstånd upp till 300 km. Järnvägens konkurrenskraft ökar vid avstånd över 200 km.

Enligt nu gjorda bedömningar väntas det totala godstransportarbetet år 1980 komma att uppgå till storleksordningen 72—75 miljarder tonkm, en ökning med drygt 50 % från år 1973. Av ökningen hänför sig huvudparten till kortväga transporter, vilket innebär att lastbilstransporternas andel av det landtransporterade godset även fortsättningsvis kommer att öka även om detta sker i något långsammare takt än vad som tidigare har antagits.

Transportarbetet i inrikes sjöfart beräknas öka kraftigt fram till år 1980 genom den ökade raffinaderikapaciteten på västkusten samt den kraftiga industriella expansionen i Luleåregionen.

Vägtrafik

Den genomsnittliga årliga trafikökningen på det allmänna vägnätet (exkl. delar inom tätbebyggelse) beräknas under 1960-talet

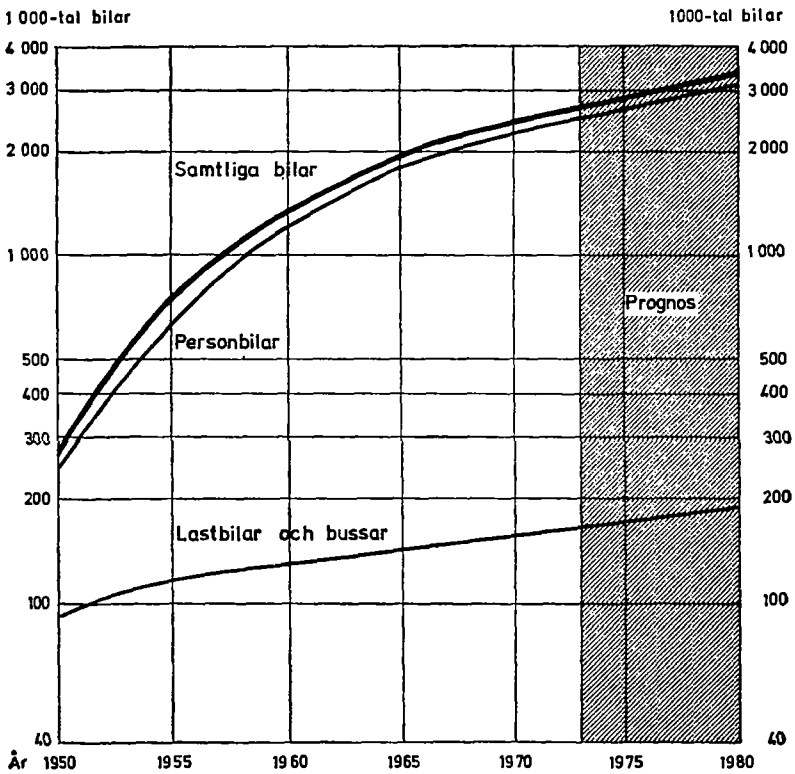

Fig. 3. Fordonsbeståndets utveckling (logaritmisk skala) under perioden 1950—1980.

ha uppgått till ca 7 % på riksvägar, ca 6 % på genomgående länsvägar och ca 4 % på övriga länsvägar. Under år 1973 beräknas trafiken på vägnätet som helhet ha ökat med 2 à 3 % mot 4 à 5 % år 1972.

Av vägverkets trafikräkningar framgår att bilanvändningen varit mindre under första halvåret 1974 än under motsvarande period 1973. Fr. o. m. sensommaren 1974 tycks personbilen åter användas i samma omfattning som år 1973.

Persontransportarbetet på väg som enligt nämnda reviderade beräkningar uppgår till 69 miljarder personkm beräknas öka till närmare 76 miljarder personkm år 1980. En successivt långsammare ökning av persontransportarbetet förutses som nämnts under 1970-talet jämfört med utvecklingen under perioden 1960—1973 då ökningen uppgick till i genomsnitt ca 5 % per år. Prognosen bygger bl. a. på antagandet att antalet personbilar ökar från f. n. ca 2,5 till ca 3,1 milj. år 1980 (fig. 3).

Lastbilarnas godstransportarbete kan för år 1973 beräknas till ca 23 miljarder tonkm, vilket motsvarar knappt 50 % av det totala inrikes godstransportarbetet. Vad gäller det framtida transportarbetet är detta svårbedömbart, vilket bl. a. sammanhänger med osäkerhet rörande

dels byggnadsverksamhetens omfattning, dels förbrukningen och transporterna av petroleumprodukter, dels skogsbruket och skogsindustrins produktion. Föreliggande bedömningar visar att lastbilarnas transportarbete kan väntas öka med ca 50 % fram till år 1980.

Längden av riksvägarna och länsvägarna var i början av år 1974 ca 12 600 km resp. 84 900 km eller totalt ca 97 500 km. Den totala vägstandarden har successivt förbättrats, vilket bl. a. framgår av att andelen väg med varaktigare slitlager än grus år 1974 var ca 50 % mot ca 18 % år 1960. Även bärigheten har höjts vilket lett till att år 1974 90 % av det statliga vägnätet och hela riksvägnätet var upplåtna för 10 tons axeltryck och 16 tons boggitryck.

De statliga insatserna i fråga om byggande och drift av vägar och gator har sedan länge hållits på en hög nivå för att tillgodose de krav som den ökande trafiken ställer. Även de kommunala och enskilda väghållningsinsatserna har ökat kraftigt.

För budgetåret 1975/76 föreslås en ökning av väganslagen under driftbudgeten med ca 251 milj. kr. till ca 3 014 milj. kr. Totalt föreslås att ca 1 142 milj. kr. investeras i allmänna och enskilda vägar. Driftanslagen föreslås öka med ca 231 milj. kr. till ca 1 654 milj. kr. Härvid har de statliga och kommunala driftanslagen räknats upp med ca 200 milj. kr. resp. ca 21 milj. kr. Bidragen till enskild väghållning föreslås öka med 10 milj. kr. till 93 milj. kr. Under kapitalbudgeten föreslås en ökning av medelsförbrukningen med ca 9 milj. kr. till 65 milj. kr. för investeringar i vägverkets förrådsfond.

Järnvägstrafik

Godstrafiken på järnväg omfattade år 1973 totalt 72,2 milj. ton. Transportarbetet uppgick under samma år till 18,3 miljarder tonkm (SJ 17,2 miljarder tonkm), en ökning med ca 13 % jämfört med föregående år. Härav utgjordes 17,9 miljarder tonkm av vagnslastgods och resten av styckegods. Medeltransportlängden vid SJ uppgick till 262 km för vagnslastgods och 412 km för styckegods.

Under senare år har den trendmässiga tillväxten av SJ:s godstransportarbete varit nära 5 % per år. Fr. o. m. andra hälften av år 1972 har ökningen varit betydligt snabbare. Generellt sett har godstrafiken ökat snabbare vad gäller tonkm än ton, dvs. godset transporteras över allt längre sträckor. Detta beror bl. a. på den växande andelen utlandsgods. År 1973 uppgick utlandsgodsets andel av godstransportarbetet till 41 %.

Av vagnslasttrafiken ökade transporter av malm, järn och skogsprodukter snabbast under år 1973. Exporttrafiken var hela året mycket expansiv, medan importgodset efter en svag utveckling under första halvåret började öka under hösten. Totalt sett svarade utlandstrafiken för omkring två tredjedelar av transportarbetets ökning under år 1973.

Styckegodset utgör en begränsad men resurskrävande del av SJ:s tra-

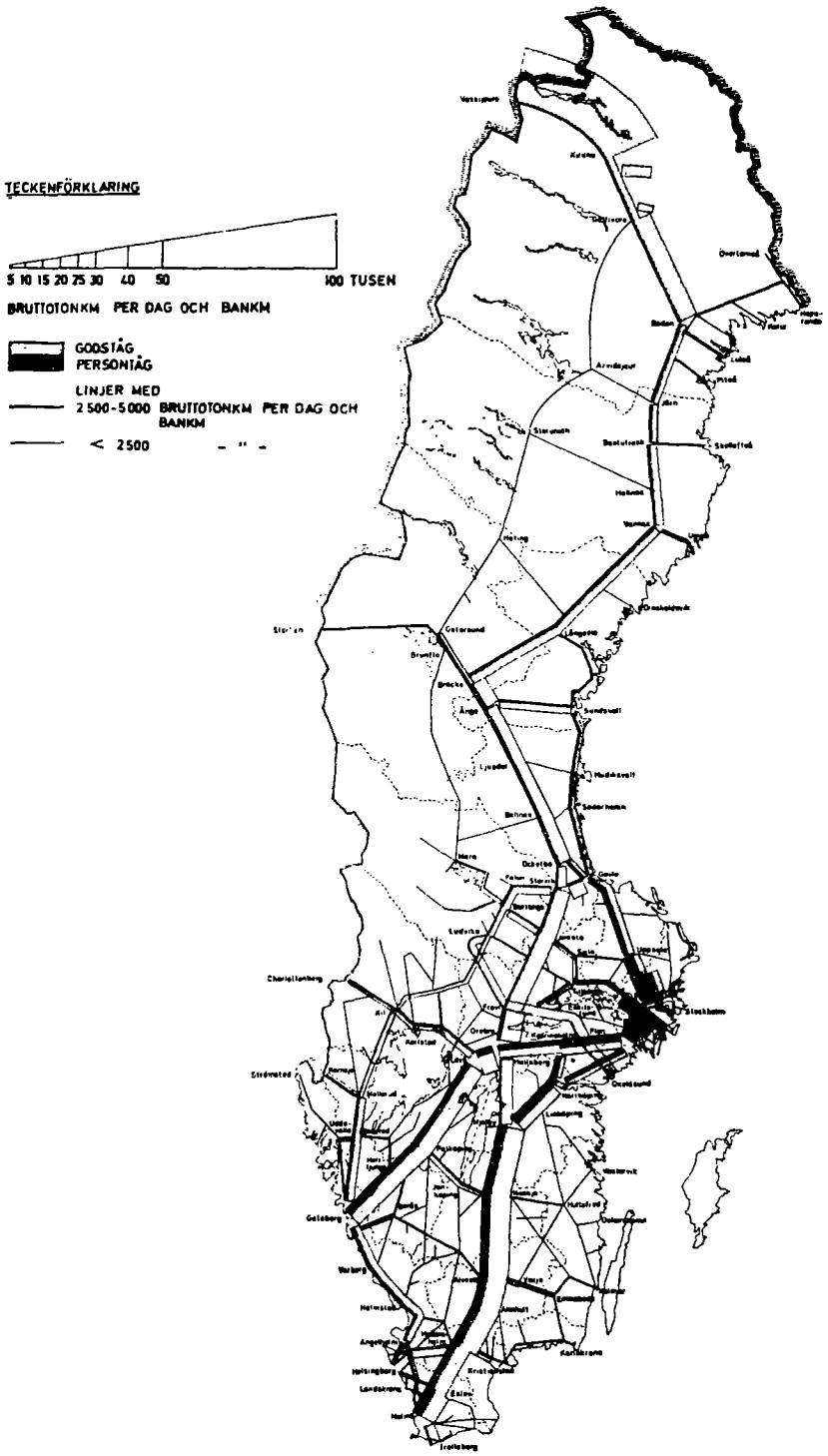

Fig. 4. Transportarbetet på de svenska järnvägarna år 1973.

fikarbete. En tidigare trendmässig nedgång har under senare år förbytts i en uppgång som till en del förklaras av att ett tåg-bil-godssystem infördes år 1970. Till volymökningen under år 1973 har även konjunkturutvecklingen bidragit.

SJ beräknar att företagets totala godstransportarbete under de närmaste fem åren kommer att i genomsnitt öka med nära 5 % per år, dvs. i ungefär samma takt som under senare år. Liksom tidigare kommer en stor del av ökningen att avse utlandsgods.

Persontrafikens omfattning på järnväg har successivt minskat under större delen av 1960-talet. En vändpunkt i resandetrafikutvecklingen inträffade år 1967 och sammanhänger med tillkomsten av pendeltrafiken i Storstockholmsområdet.

Under år 1973 ökade antalet järnvägsresor inom alla avståndsintervall. Den relativt största ökningen noterades på avstånd över 200 km. År 1973 uppgick det totala antalet resor på järnväg till 69 milj., varav vid SJ 58 milj. Resorna i avståndsintervallet 1—49 km utgjorde ca 78 % av totala antalet resor. Persontransportarbetet på järnväg uppgick år 1973 till ca 4,7 miljarder personkm, varav SJ svarade för ca 4,5 miljarder personkm.

Den gynnsamma utvecklingen av resandetrafiken på järnväg har fortsatt under år 1974.

Transportarbetets fördelning i stort på de svenska järnvägarna år 1973 framgår av fig. 4.

För budgetåret 1975/76 föreslås för SJ en investeringsram om 480 milj. kr., varav 210 milj. kr. beräknas för fasta anläggningar och 230 milj. kr. för rullande materiel. Föreslagen investeringsram bör göra det möjligt för SJ att öka kapaciteten för att möta den förväntade ökningen av transportefterfrågan. Till kapacitetshöjande investeringar hör bl. a. ny- och ombyggnad av järnvägslinjer, bangårdsutbyggnader, fjärrblockeringsanläggningar, eldrift- och teleanläggningar samt anskaffning av moderna lok och vagnar.

Ersättning till SJ för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. ökas från 435 milj. kr. till 545 milj. kr. Den kraftiga ökningen av driftersättningen ("kollektivbiljetten"), orsakad i första hand av kostnadsutvecklingen, styrker behovet att på olika sätt motverka denna.

Sjöfart

Godsomsättningen med lastfartyg i utrikes sjöfart över de svenska hamnarna ökade mellan åren 1972 och 1973 från 70,4 milj. ton till 78,4 milj. ton, dvs. med 11 % (fig. 5). Importen av mineraloljor och exporten av järnmalm ökade med 800 000 ton resp. 2,5 milj. ton. Färjegodset ökade under samma period från 10,8 till 12,2 milj. ton, dvs. med 13 %.

Godstransporterna i inrikes sjöfart omfattade år 1973 12,9 milj. ton.

Världshandelsflottan utgjordes vid halvårsskiftet 1974 av fartyg om

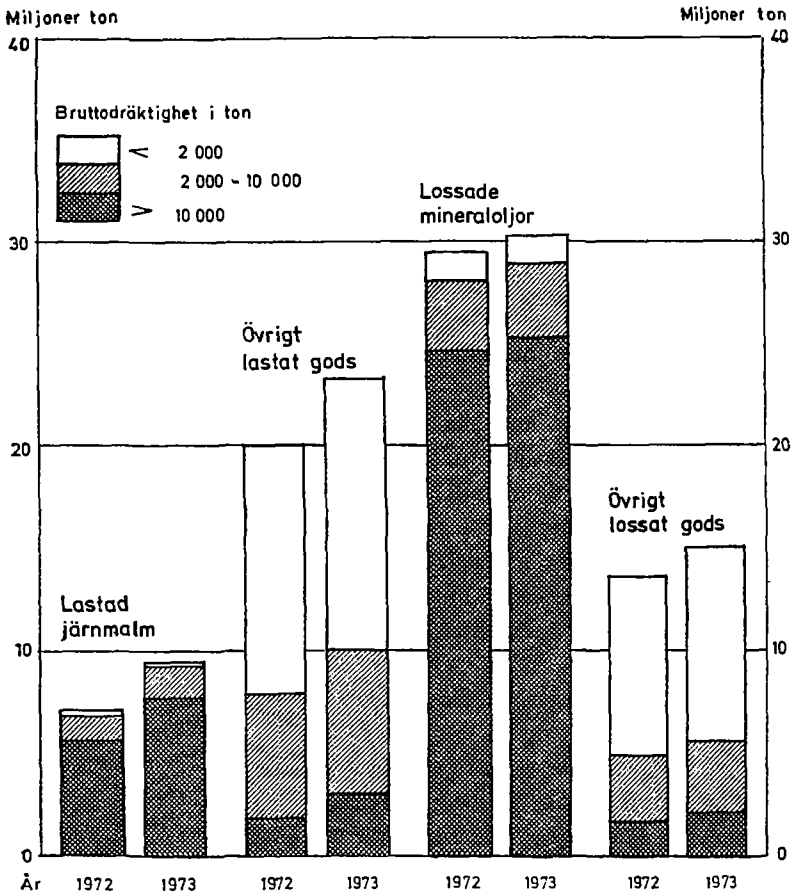

Fig. 5. Med lastfartyg i utrikes fart transporterat gods på svenska hamnar år 1972 och år 1973.

tillsammans ca 311 milj. ton brutto och hade från föregående halvårsskifte ökat med ca 21 milj. ton, dvs. med 7 %. Den svenska handelsflottans tonnage uppgick vid halvårsskiftet 1974 till 6,14 milj. ton brutto.

De svenska rederiernas intäkter i utrikes fart — sedan utgifter på utrikes ort dragits ifrån — utgjorde 2 550 milj. kr. år 1973 att jämföras med 2 103 milj. kr. föregående år.

För budgetåret 1975/76 beräknas för sjöfartsändamål på driftbudgeten 212 milj. kr. Under sjöfartsverkets fond föreslås en investeringsram om 67 milj. kr. Under Fonden för Södertälje kanalverk beräknas medelsförbrukningen för att fortsätta utbyggnaden av kanalen till 8 milj. kr.

Statens insatser för vintersjöfarten på Norrlandshamnarna utgör ett komplement till det regionalpolitiskt motiverade stödet till landtransporterna. Statens kostnader för isbrytningsverksamheten ökar nästa budgetår med 16,9 milj. kr. till 63,6 milj. kr. Förslag läggs fram om byggande av ytterligare en kapacitetsstark statsisbrytare för havsisbrytning.

Luftfart

Totala antalet passagerare på de statliga flygplatserna ökade år 1973 med 3 % till drygt 5,5 milj. Den kraftigaste ökningen — 9 % — uppvisade den inrikes linjetrafiken. I utrikes chartertrafik minskade antalet passagerare jämfört med föregående år. Den utrikes linjefarten och chartertrafiken uppvisade år 1973 en viss minskning i antalet landningar (fig. 6). Persontransportarbetet i inrikes linjefart ökade under år 1973 med ca 7 %.

För budgetåret 1975/76 beräknas luftfartsverkets investeringar till 411 milj. kr., varav 280 milj. kr. faller på staten och resten, 131 milj. kr., utgörs av kommunala bidrag. Av de statliga investeringsutgifterna avser ca 106 milj. kr. arbeten på den nya utrikesbyggnaden på Arlanda flygplats och 86 milj. kr. projekterings- och anläggningsarbeten på Göteborg/Landvetter flygplats. Bland övriga investeringar kan nämnas en fortsatt upprustning av säkerhetsanläggningarna i luftleder m. m.

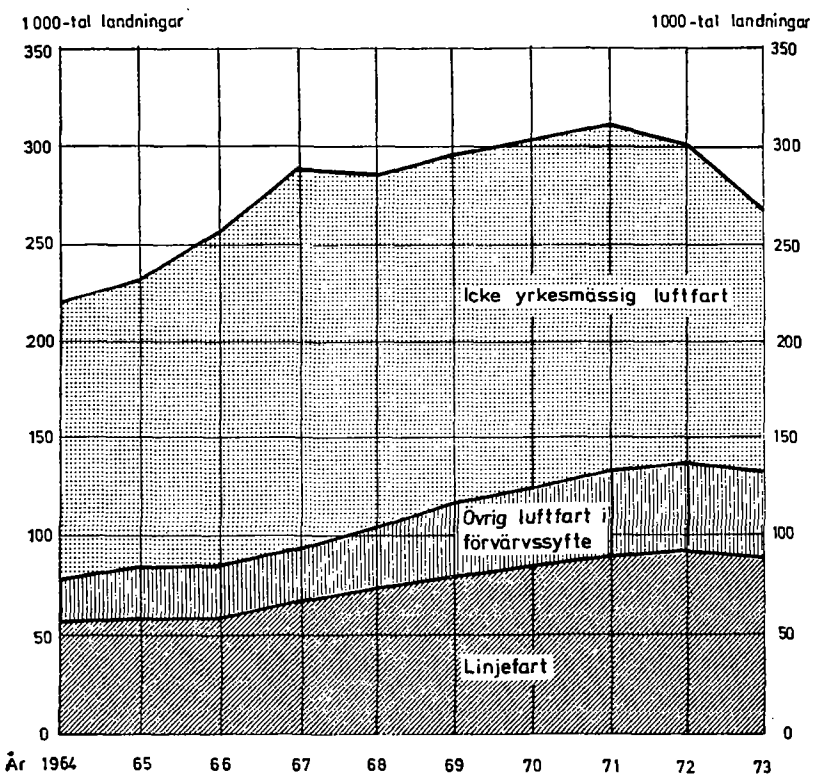

Fig. 6. Antalet landningar på luftfartsverkets flygplatser (inkl. militära flygplatser med reguljär civil trafik) under perioden 1964—1973.

Det internationella samarbetet

Inom Europeiska transportministerkonferensen (CEMT) fortsätter ansträngningarna att liberalisera internationell buss- och lastbilstrafik och samordna vägtrafikreglerna. Under år 1974 har principbeslut fattats som syftar till enhetliga normer för hastighetsbegränsningar inom medlemsländerna.

Under år 1974 har undertecknats avtal med Tyska demokratiska republiken och Spanien om landsvägstrafik.

Landtransportkommittén inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE) fortsätter sitt arbete med trafik- och bilsäkerhetsfrågor och med harmonisering av de nationella reglerna för landtransporter.

Sverige har ratificerat 1970 års internationella fördrag om godsbefordran med järnväg (CIM) och om befordran med järnväg av resande och resgods (CIV). Fördragen trädde i kraft den 1 januari 1975. Inom Centralbyrån för internationella järnvägstransporter fortsätter bl. a. översynen av reglerna om transport av farligt gods. Sverige är medlem i administrativa kommittén för byrån.

Inom ECE, CEMT, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO) och världshandelskonferensen (UNCTAD) fortsätter arbetet för en bättre samordning av land- och sjötransporter av containers.

Sverige deltar i OECD:s vägforskningsprogram.

FN-konferensen om en kod för linjekonferensernas handlande avslutades i Genève i april 1974. Den konvention som lades fram för undertecknande biträddes inte av Sverige, eftersom den inte är förenlig med Sveriges strävan att främja en fri och effektiv internationell sjöfart med hänsynstagande till utvecklingsländernas intressen.

Sverige har under år 1974 fortsatt denna strävan inom UNCTAD:s sjöfartskommitté, OECD:s sjötransportkommitté och den s. k. Consultative Shipping Group.

Efter förhandlingar under år 1974 har ett sjöfartsavtal med Kina paraferats.

Vid en av IMCO hösten 1974 anordnad konferens har antagits en ny konvention om säkerhet för människoliv till sjöss, avsedd att ersätta 1960 års konvention i ämnet. Inom IMCO pågår även diskussioner om att etablera ett satellitsystem för sjöfarten. En IMCO-kommitté för skydd av havets miljö har under år 1974 inlett sitt arbete. På det sjöfartstekniska och nautiska området fortsätter arbetet bl. a. inom IMCO.

Sverige har under år 1974 invalts i Internationella civila luftfartsorganisationens (ICAO) råd för en period av tre år.

Det av de skandinaviska trafikministrarna tillsatta arbetsutskottet för översyn av de skandinaviska charterbestämmelserna har avslutat sitt arbete. Trafikministrarna godkände i juni 1974 arbetsutskottets förslag, som innebär en ytterligare liberalisering av charterbestämmelserna.

Förhandlingar under år 1974 om ett luftfartsavtal mellan Sverige och Tyska demokratiska republiken har resulterat i att ett sådant avtal paraferats. Förhandlingar om tillämpningen av gällande luftfartsavtal har förts med bl. a. Sovjetunionen, Brasilien, Canada och USA.

Sverige fortsätter sitt deltagande i det inom Europeiska gemenskapen (EG) initierade västeuropeiska vetenskapliga och teknologiska samarbetet på kommunikationsområdet.

Det nordiska samarbetet på transport- och kommunikationsområdet sker inom ramen för Nordiska ministerrådet och Nordisk ämbetsmannakommitté för transportfrågor (NÄT). Flera olika gemensamma utvecklings- och samarbetsprojekt har redan inletts eller beslutats. De två projekt som påbörjades under år 1973 — STINA-projektet ang. trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen och NORDKOLT-projektet ang. framtida kollektivtrafiksystem för nordiska tätorter — fortskrider enligt fastställda arbetsprogram. I NORDKOLT-projektet har presenterats en delrapport, vari behandlas dagens och framtidens resbehov, resstandarden i nordiska tätorter, miljöfaktorer med anknytning till transportsystem i tätorter och säkerhetsproblem rörande sådana system. En särskild arbetsgrupp utreder frågor om telehjälpmedel åt handikappade enligt beslutat program. På ministerrådets uppdrag förbereder NÄT ett projekt för harmonisering av transportstatistiken. En väsentlig del av samarbetet rör regionalpolitiska frågor. Den arbetsgrupp som undersöker flygförbindelserna på Nordkalotten och i övriga inlandsområden i norr väntas avsluta inventeringsfasen omkring årsskiftet 1974—1975. Beträffande mellanriksförbindelserna har NÄT gjort en översikt över det aktuella läget och de närmaste planerna. NÄT har också beslutat tillsätta en expertgrupp för att undersöka transportproblem med anknytning till den s. k. Trondheimsleden.

På trafiksäkerhetsområdet sker det nordiska samarbetet inom ramen för Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR). Som exempel på gemensamt utredningsarbete kan nämnas frågorna om bilbältesanvändning, användning av skyddshjälm vid färd med motorcykel och moped, användning av reflexanordningar för fotgängare, barns säkerhet i bil, varselljus, säkerheten för motorcyklister och mopedister m. m. NTR har upprättat ett handlingsprogram för det nordiska trafiksäkerhetssamarbetet. Stor vikt har lagts vid att täcka in såväl fortlöpande bevakning av olika trafiksäkerhetsspörsmål som arbetsuppgifter i form av projekt och utredningar på längre resp. kortare sikt.

Vid en av Meteorologiska världsorganisationen (WMO) i samarbete med ICAO under år 1974 anordnad konferens har antagits en ny överenskommelse om väderleksstationer i Nordatlanten. Denna överenskommelse är avsedd att ersätta den nuvarande som upphör att gälla den 30 juni 1975.

Trafiksäkerhet

Även under det gångna året har ett omfattande och vittförgrenat arbete utförts för att främja trafiksäkerheten.

Arbetet med körkortsreformen har fortgått planenligt. De nya centrala ADB-baserade bil- och körkortsregistren, som byggts upp under ledning av bilregisternämnden, är nu i drift och kommer att inordnas i trafiksäkerhetsverket den 1 juli 1975, vid vilken tidpunkt bilregisternämndens förordnande upphör.

Från ingången av år 1974 gäller att fordon skall vara försedda med nya reflekterande registreringsskyltar. I samband härmed infördes ett nytt kontrollmärkessystem, som visar att fordonsskatt och trafikförsäkring har betalats samt att fordonet har godkänts vid kontrollbesiktning. Härigenom har kontrollen över fordonsbeståndet förstärkts i väsentliga avseenden.

Under året har även rullande skatteuppbörd och kilometerskatt införts för dieseldrivna motorfordon.

Utbytet av äldre körkort till nya differentierade körkort har fortsatt under året och hittills har ca 1,3 milj. kort bytts ut.

En ny etapp av körkortsreformen inleddes den 1 januari 1975. Från denna tidpunkt gäller högre behörighetskrav för rätt att föra buss eller fordonskombination i vilken tung släpvagn ingår. Utbildningen för de nya behörigheterna sker främst inom gymnasieskolans ram men även inom arbetsmarknadsutbildningen. Ett ökat behov av utbildningskapacitet kan förutses på ifrågavarande område. Detta behov bör i första hand tillgodoses inom gymnasieskolans ram. I den mån det bedöms arbetsmarknadsmässigt motiverat kommer, enligt vad jag har erfarit från chefen för arbetsmarknadsdepartementet, en ökning att kunna ske av utbildningen inom ramen för arbetsmarknadsverkets bristyrkesutbildning.

För att öka framkomligheten och säkerheten på riksvägarna har liksom föregående sommar förbud gällt mot trafik med tyngre lastbilar under vissa mer trafikbelastade veckoslut sommaren 1974.

Fr. o. m. ingången av år 1975 gäller lagstadgad skyldighet att använda bilbälte. Användningsplikten gäller för sittplatser i framsäte där bilbälte är monterat. Av praktiska skäl medges undantag bl. a. vid backning, vid färd inom parkeringsplats eller under liknande förhållanden. Undantagna från skyldigheten att använda bilbälte är även barn under 15 år och personer som inte har sådan längd (150 cm) att bilbälte lämpligen kan användas. Vidare undantas bl. a. taxitrafiken i ett inledningsskede.

Nordiska trafiksäkerhetsrådet har föreslagit obligatorisk skyldighet för motorcyklister och mopedister att använda skyddshjälm. Remissbehandlingen av rådets rapport har just avslutats.

Trafiksäkerhetsrådet utreder även frågan om placering av barn som

inte kan använda bilbälte vid färd med bil samt frågan om obligatorisk användning av varselljus. Rådet överväger också de särskilda trafiksäkerhetsproblem som gäller motorcyklister och mopedister, varvid frågor som sammanhänger med fordonens konstruktion och prestanda undersöks särskilt.

Vissa bestämmelser om körkort och trafikkort har reviderats. Bl. a. har öppnats möjlighet till en fortlöpande anpassning av de medicinska syn- och hörselkraven till vetenskapliga rön.

För att förbättra nykterheten i trafiken har vid ingången av år 1975 startats en försöksverksamhet med rutinmässiga alkoholutandningsprov vid trafikkontroller.

Den parlamentariskt sammansatta trafiksäkerhetsutredningen (K 1973: 07) fortsätter sitt arbete och har genom tilläggsdirektiv fått i uppdrag att utreda bl. a. frågan om en minskning av högsta tillåtna längd för motordrivna fordon och fordonståg. Vidare har uppdragits åt utredningen att före den 1 mars 1975 inkomma med förslag rörande särskilda utbildnings- och kompetenskrav för rätt att föra motorcykel. För att kunna överväga flera olika åtgärder för att minska antalet motorcykelolyckor har trafiksäkerhetsutredningen även tillsatt en särskild arbetsgrupp för motorcykelfrågor.

Regeringen har tillsatt en utredning (K 1974: 03) avseende vissa kommunala trafik- och trafiksäkerhetsfrågor, som skall överväga bl. a. frågorna om trafiknämndernas organisation och arbetsuppgifter.

Trafiksäkerhetsverket har under det gångna året utfärdat tillämpningsanvisningar inom skilda områden. Närmare föreskrifter har sålunda utfärdats när stopp- resp. väjningsplikt bör förekomma vid infart på huvudled. I samband med genomförandet av de ändrade reglerna härför har utbyte skett av äldre stoppmärken vid vägkorsning mot det nya åttakantiga märket.

Försöken med användning av omställbara vägmärken för angivande av särskild hastighetsbegränsning vid skolor och liknande har fortsatt och utvidgats. Även andra lösningar har studerats inom ramen för uppdraget att meddela anvisningar om hastighetsbegränsningar till skydd för särskilt utsatta trafikantkategorier.

Arbetet med utformning av anvisningar för trafiksanering har under våren resulterat i en gemensam rapport i ämnet från statens planverk, statens vägverk och trafiksäkerhetsverket.

Arbetsgruppen för utarbetande av normer för trafiknät med representanter för planverket, vägverket och trafiksäkerhetsverket har fortsatt sitt arbete. Häri ingår bl. a. uppgiften att skapa bättre förutsättningar för cykeltrafiken.

Arbetet med bestämmelser om fordon har under år 1974 resulterat i nya föreskrifter om terrängskoter, terrängvagn på band, belysning på cyklar, styraxel för påhängsvagn samt anordningar för begränsning av

föroreningar i avgaserna från bensindrivna bilar. Arbete pågår med föreskrifter om mopeder, cyklar, draganordningar för bil och släpvagn som kopplas till bil samt om typgodkännande av skyddsanordningar för barn i bil.

Informationsverksamheten har under året varit betydande. Huvudaktiviteten har varit "Trafikkunskapens år" som utgjort en gemensam satsning på ökad fortbildning genomförd av de myndigheter och organisationer som aktivt arbetar med trafiksäkerhet. En brett upplagd informationskampanj har genomförts om bilbälteslagstiftningen. Kampanjen kommer att följas upp under år 1975. Omfattande förberedelser har även gjorts inför 1975 års huvudaktivitet "Trafiknykterhet".

Sverige har under året tagit del i det inom CEMT och ECE m. fl. internationella samarbetsorgan pågående arbetet med frågor avseende trafiklagstiftning och trafiksäkerhet i övrigt.

För budgetåret 1975/76 föreslås anslag till trafiksäkerhetsverkets förvaltnings- och uppdragsverksamhet om tillsammans ca 43 milj. kr., vilket innebär en ökning med ca 5,6 milj. kr. Ökningen medger anställning av viss ny personal för uppdragsverksamhet samt ytterligare aktiviteter i fråga om bl. a. informations- och typbesiktningsverksamheten. För verkets kostnader i samband med de nya bil- och körkortsregistren samt för framställning av körkort föreslås ett anslag om ca 60 milj. kr.

Postverket

Den allmänna konjunkturuppgången, oförändrade postavgifter och energiska marknadsföringsåtgärder medförde att kundernas efterfrågan på postverkets tjänster utvecklades gynnsamt under budgetåret 1973/74. Portointäkterna, inkl. avgifterna för befordran av tjänstcförsändelser, ökade under budgetåret med 128,8 milj. kr. till 1 715,7 milj. kr. Postvolymen, mätt i portointäkter i fasta priser, ökade med ca 7 % — den största ökning postverket haft på många år — jämfört med en minskning på 2 % under föregående budgetår.

Antalet brev ökade under budgetåret 1973/74 med 6 %. Ökningen utgjordes främst av försändelser från näringslivet, men även den statliga tjänsteposten bidrog till den gynnsamma utvecklingen.

Postverkets distribution av tidningar ökade med 1 % under budgetåret. Antalet tidningar med 2—7 nummer per vecka minskade något medan antalet tidningar med mindre än 2 nummer per vecka ökade.

Utvecklingen av antalet postförsändelser under den senaste tioårsperioden framgår av fig. 7.

Budgetåret 1973/74 var Postbankens sista verksamhetsperiod. Den 1 juli 1974 sammanfördes enligt riksdagens beslut (prop. 1973: 145, NU 1973: 63, rskr 1973: 326) Postbanken och Sveriges Kreditbank till Post-

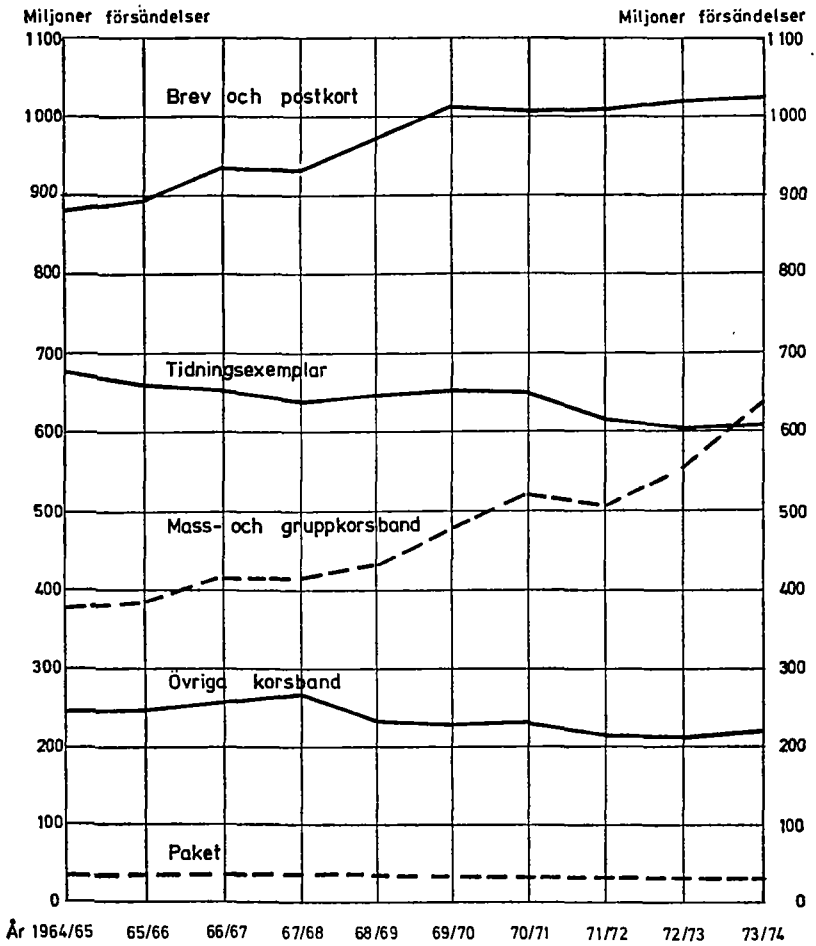

Fig. 7. Antalet postförsändelser under perioden 1964/65—1973/74.

och Kreditbanken (PK-banken). Den totala inlåningen i Postbanken steg under budgetåret med nära 11 % till 20 miljarder kr. Vid budgetårsskiftet fördelade sig inlåningen med 6,2 miljarder kr. på postgirokonton, 2,2 miljarder kr. på personkonton och 11,6 miljarder kr. inom den egentliga sparrörelsen. Räntenettot i Postbanken steg under budgetåret med 15 % till 647,8 milj. kr.

Postverkets personalkostnader ökade under budgetåret med 12 % till 1 937,2 milj. kr. Ökningen kan så gott som helt hänföras till höjningar av löner och sociala avgifter. Rationaliseringsverksamheten inom verket har nämligen lett till att antalet årsanställda kunnat hållas på en oförändrad nivå.

I januari 1974 träffade postverket och socialstyrelsen en ramöverenskommelse som öppnade möjligheter för kommunerna att lämna social service genom lantbrevbärare. Servicen kan t. ex. omfatta hembesök hos äldre personer och distribution av varor.

Sedan augusti 1974 medverkar postverket, tills vidare på försök, i det nya rikstotospelet, det s. k. V 65-spelet. Alla postanstalter och lantbrevbärare förmedlar spelkuponger och insatser.

Fusionen mellan Postbanken och Kreditbanken innebar vissa nya uppgifter för postverket. Bl. a. kan kunder med sparkonton i förutvarande Kreditbanken göra insättningar och uttag på postens anstalter och genom alla lantbrevbärare. Från den 1 september 1974 kan även kunder med bankböcker i övriga affärsbanker, sparbanker och föreningsbanker göra uttag på dessa böcker.

Vid årsskiftet 1973—1974 var installationen av en maskinell brevsorteringsanläggning vid Stockholms bangårdspostkontor klar, och anläggningen togs i bruk i januari 1974. Sorteringen är helt baserad på utnyttjande av postnumren.

Vid utgången av maj 1974 var det s. k. RC-systemet infört i hela organisationen. Systemet innebär att arbetet med granskning och sammanställning av postkassörernas dagliga redovisningar utförs vid redovisningscentraler, RC, i stället för vid postkontor och postexpeditioner.

Arbetet med utformningen av ett kassamaskinsystem för postverket avslutades planenligt under budgetåret 1973/74. Efter anbudsförfarande tecknade postverket avtal med Svenska AB Philips om leverans av 2 600 kassamaskiner, som skall installeras på ca 750 större postanstalter under åren 1975—1978. Postverket får därmed det största kassaterminalsystemet i landet. Systemet är det första i världen som utvecklats för ett postverk.

Övergången till ett nytt, ytterligare automatiserat, system för postgirots bokföring fortsatte under budgetåret i den takt nya blanketter för girering och utbetalning togs i bruk. De nya blanketterna är nämligen en förutsättning för systemet, som bygger på central kodning för optisk läsning av betalningsblanketterna. För kodningen har anskaffats 300 kodningsmaskiner. Vidare har installerats ett antal optiska lässystem, ett maskinsystem för dataregistrering via bildskärm i anslutning till den optiska läsningen och en s. k. COM-utrustning (Computer Output Microfilm).

En rad skyddsåtgärder har vidtagits eller håller på att genomföras för att förbättra postverkets säkerhetsanordningar. Som exempel kan nämnas att införandet av nya rånsäkrare kassadiskar med s. k. schalter av okrossbart glas fortsätter planenligt. T. o. m. augusti 1974 hade disk- eller schalterbyten skett vid mer än 200 postanstalter. Interna temakonferenser om postverkets säkerhetsproblem har sedan våren 1974 anordnats över hela landet.

Postverkets bilar i Stockholmsområdet är sedan hösten 1973 utrustade med kommunikationsradio med särskild larmkanal. Ytterligare installationer av kommunikationsradio planeras liksom omfattande utbyggnader av postanstalternas larmanordningar.

Postverkets dotterbolag, Tidningstjänst AB, ökade under budgetåret 1973/74 sin omsättning exklusive moms med 17 % till 94,2 milj. kr. Antalet med bolagets egna bud utdelade tidningsexemplar per utgivningsdag ökade med 8 % och antalet distributionsorter med 7 %. Bolaget förmedlade 11,2 milj. kr. till tidningsföretagen i statlig samdistributionsrabatt, en ökning med 11 %.

Postverket har för budgetåret 1973/74 redovisat ett överskott efter avskrivningar av nära 20 milj. kr.

Investeringarna för Postverket avser huvudsakligen byggnader samt bussar för diligensrörelsen. För budgetåret 1975/76 föreslås en investeringsram på 24 milj. kr.

Televerket

Televerkets expansion har inom alla verksamhetsgrenar utom telegrafrörelsen fortsatt även under det senaste budgetåret. Vad gäller telefontrafiken har den uppåtgående trenden förstärkts ytterligare. Antalet beställda nya telefonapparater uppgick budgetåret 1973/74 till 332 000 (föregående budgetår 291 000), och antalet apparater i televerkets nät var den 1 januari 1974 ca 5 milj. Detta innebär en ökning av telefontätheten under år 1973 från 594 till 612 apparater per 1 000 invånare och Sverige håller alltjämt ställningen som det telefontätaste landet i världen efter USA. I fig. 8 visas antalet samtalsmarkeringar för olika kundkategorier.

De telefonsamtal som utväxlades under budgetåret 1973/74 motsvarade omkring 17 miljarder samtalsmarkeringar, en ökning med 4,7 % från föregående budgetår. Den inländska telefontrafiken är sedan några år fullständigt automatiserad. Telefontrafiken till utlandet beräknas år 1980 vara automatiserad till alla i telefonhänseende viktiga nationer.

Antalet telexanslutningar i televerkets nät ökade under budgetåret 1973/74 från 9 250 till 9 940, en ökning med ca 8 %. Det totala antalet markeringar för telexskrivningar ökade under samma tid med ca 7 % till 122 milj.

Den starka expansion, som kännetecknat datakommunikationsrörelsens utveckling hittills, bedöms komma att fortsätta. Televerket tillhandahåller sedan ett tiotal år tillbaka dataöverföringsutrustning, s. k. modemer, för abonnemang. Den 1 januari 1974 uppgick antalet installerade modemer till ca 3 500 — en ökning under år 1973 med ca 53 %. Som en första etapp på vägen till ett separat dataöverföringsnät har ett försöksnät med centraler (s. k. koncentratorer) i Stockholm, Göteborg markeringar för telexskrivningar ökade under samma tid med ca 7 % till och Malmö byggts upp under år 1974. Ett permanent datanät beräknas vara tillgängligt för kommersiell drift under år 1978.

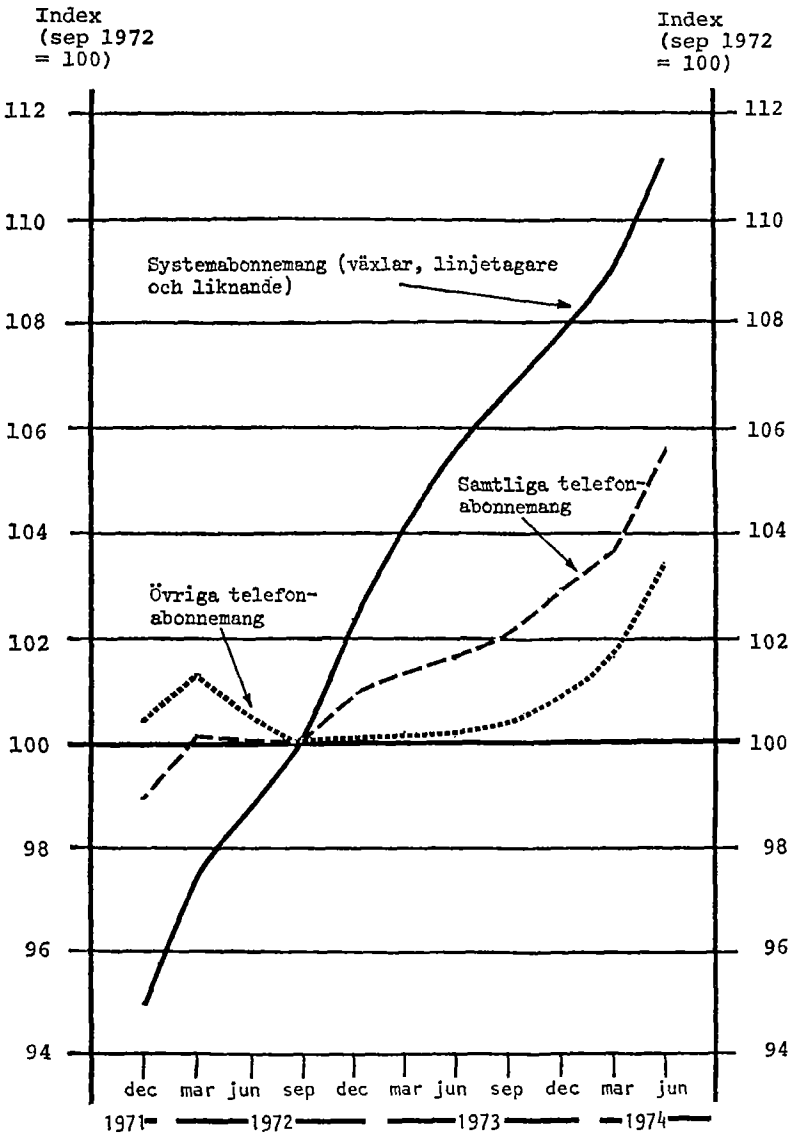

Fig. 8. Antalet samtalsmarkeringar för olika kundkategorier (index för glidande 12-månadersperiod).

Under budgetåret 1973/74 har televerkets manuella landstäckande mobiltelefonsystem (MTD) samt mobiltelefonsystemet för televerkets fältorganisation (MRT) byggts ut programenligt.

Växande kommunikationsbehov karaktäriserar fartygsradiorörelsen. Televerket kommer att göra en ökad satsning på marknadsföring av radionavigationsutrustning. I år kommer kommunikationssatelliter att utnyttjas för maritim radiokommunikation över världshaven som komplement till de hittills använda kortvågsförbindelserna.

Den påbörjade omstruktureringen och moderniseringen av kustradionätet och de tre kustradioexpeditionerna i Stockholm, Göteborg och Härnösand kommer att fortsätta under de närmaste budgetåren.

Upprustningen av mottagarstationen i Enköping för den fasta radiotrafiken avses fortsätta. Under nästa budgetår kommer främst moderniseringen av de delar som avser kommunikation för luftfarten på långa avstånd att genomföras.

Televerkets rörelse domineras av telefonverksamheten. Inom denna är nya typer av tjänster aktuella. Principbeslut har fattats om införandet av knappvalsapparater. Införandet av knappar i stället för fingerskiva på telefonapparaten underlättar införandet av nya automatiska tjänster samt gör att man kan använda telefonapparaten som en enkel dataterminal. Vidare kan kopplingstiden för samtal minskas, vilket är särskilt betydelsefullt vid internationella samtal. Knappvalsapparater beräknas kunna erbjudas kunderna i begränsad utsträckning redan år 1978.

I samarbete mellan televerket och Telefon AB LM Ericsson har fältprov för bildtelefon inletts. Bildtelefonen är ett medium för t. ex. delgivning av dokument, röntgenfotografier och mikrofilm. Under senare tid har dock även faksimil- och stillbildöverföringen vidareutvecklats, vilket gör att prognoserna för bildtelefonens användning är något osäkra.

Bland övriga tjänster och utrustningar som utvecklats av televerket kan nämnas vägtelefoner, av vilka de hittillsvarande erfarenheterna är goda, larmöverföringssystem (MULTILARM) för brand-, inbrotts- och driftlarm m. m., konferensutrustningar (bl. a. konferens-TV) samt kommunikationssystem för sjukhus.

Televerket har för budgetåret 1973/74 redovisat ett överskott efter avskrivningar av nära 158 milj. kr.

Förutsättningar för en ytterligare ökad effektivitet inom televerket har skapats genom den av riksdagen beslutade nya organisationen för televerket (prop. 1973: 171, TU 1973: 26, rskr 1973: 335). Kungl. Maj:t har den 11 oktober 1974 givit televerket närmare föreskrifter för genomförandet av omorganisationen.

I fråga om investeringar i teleanläggningar föreslås för budgetåret 1975/76 en investeringsram av 798 milj. kr.

Sammanställning

Anslagen för nästa budgetår inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde beräknas till sammanlagt 6 130,6 milj. kr. — en ökning med 549,3 milj. kr. jämfört med riksstaten för budgetåret 1974/75. Av totalbeloppet hänför sig 4 374,9 milj. kr. till driftbudgeten och 1 755,7 milj. kr. till kapitalbudgeten. Investeringsutrymmet under kapitalbudgeten beräknas öka med ca 181 milj. kr. jämfört med beräkningarna i

prop. 1974: 1. I följande sammanställning har en grov specifikation gjorts av anslagen och förändringarna på olika anslagsgrupper.

	[1]Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
		milj. kr.	
DRIFTBUDGETEN			
Sjätte huvudtiteln			
A. Kommunikationsdepartementet m. m.	11,5	13,3	+ 1,8
B. Vägväsendet	2 763,5	3 014,4	+250,9
C. Trafiksäkerhet	98,9	112,4	+ 13,5
D. Sjöfart	173,4	212,2	+ 38,8
E. Institut m. m.	207,5	248,8	+ 41,3
F. Diverse	644,2	773,7	+129,6
	3 899,0	**4 374,9**	**+475,9**
KAPITALBUDGETEN			
I. *Statens affärsverksfonder*			
A. Postverket	71,8	20,0	— 51,8
B. Televerket	833,8	773,7	— 60,1
C. Statens järnvägar	452,8	488,7	+ 35,9
D. Luftfartsverket	167,2	286,0	+118,8
IV. *Statens utlåningsfonder*	8,0	25,0	+ 17,0
V. *Fonden för låneunderstöd*	15,0	15,0	—
IX. *Diverse kapitalfonder*			
Statens vägverks förrådsfond	55,8	65,9	+ 10,1
Sjöfartsverkets fond	69,2	73,4	+ 4,2
Fonden för Södertälje kanalverk	8,7	8,0	— 0,7
	1 682,3	**1 755,7**	**+ 73,4**
Totalt för kommunikationsdepartementet	**5 581,3**	**6 130,6**	**+549,3**

[1] Exkl. belopp på tilläggsstat.

För att komplettera bilden av kommunikationsdepartementets verksamhetsområde bör nämnas, att driftkostnaderna för statens affärdrivande verk inte tas upp på statsbudgeten utan i särskilda driftstater som regeringen fastställer. De sammanlagda kostnaderna — exkl. avsättning till värdeminskningskonton — för postverket, televerket, statens järnvägar och luftfartsverket — har i driftstaterna för innevarande budgetår beräknats till ca 8,8 miljarder kr. Kostnaderna täcks av verkens intäkter.

Antalet statligt anställda, uttryckt i helårsarbetande, inom departementets verksamhetsområde utgör i genomsnitt ca 138 700 under innevarande budgetår. Därav hänför sig ca 123 900 till de fyra affärsverken.

KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Norling.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Sjätte huvudtiteln*

A. KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Kommunikationsdepartementet

1973/74	Utgift	6 016 000
1974/75	Anslag	6 601 000
1975/76	Förslag	7 790 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	42	—
Övrig personal	39	—
	81	—
Anslag		
Lönekostnader	6 121 000	+1 099 000
Reseersättningar m. m.	120 000	+ 50 000
Expenser	360 000	+ 40 000
	6 601 000	**+1 189 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 7 790 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommunikationsdepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 790 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1973/74	Utgift	4 332 000	Reservation	1 492 000
1974/75	Anslag	4 500 000		
1975/76	Förslag	5 100 000		

Med hänsyn till den beräknade omfattningen av utredningsverksamheten bör anslaget föras upp med 5,1 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 5 100 000 kr., därav hälften att avräknas mot automobilskattemedlen.

A 3. Extra utgifter

1973/74	Utgift	219 000	Reservation	427 000
1974/75	Anslag	430 000		
1975/76	Förslag	430 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 430 000 kr.

B. VÄGVÄSENDET

Statens vägverk

Statens vägverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden rörande allmänna vägar och gator samt statsbidrag m. m. till den kommunala och enskilda väghållningen. Verket utövar även viss tillsyn över enskilda järnvägar, spårvägar och tunnelbanor.

I sin verksamhet har verket omfattande samråd och kontakter med bl. a. planerande, naturvårdande och trafiksäkerhetsfrämjande myndigheter och organ på såväl central som regional nivå.

Den centrala verksamheten är fördelad på driftavdelningen, byggnadsavdelningen, tekniska avdelningen, ekonomiavdelningen, administrativa avdelningen och revisionssektionen. På det regionala planet finns en vägförvaltning i varje län, sju byggnadsdistrikt samt två projekteringskontor. De lokala enheterna är drift- och arbetsområden. I planeringshänseende är verksamheten fördelad på sju planläggningsområden. Väg- och trafiklagstiftningen innehåller de grundläggande bestämmelserna om väghållningen, vilken omfattar byggande och drift av väg.

Statens vägverk har i skrivelse den 12 augusti 1974 lagt fram förslag till anslag för budgetåret 1975/76 (verksamhetsåret 1976) m. m. Vidare har verksamhetsberättelse lämnats för verksamhetsåret 1973.

1. Allmän översikt över utvecklingen

1.1. Efterfrågan på vägtjänster

Samhällets trafikförsörjning kan kvantitativt beskrivas med utgångspunkt från utförda transportprestationer. Transportprestationerna består dels av persontransportarbete mätt i personkm, dels av godstransportarbete mätt i tonkm. Persontransporterna kan vidare indelas i kollektiva och individuella transporttjänster.

Över 90 % av persontransportarbetet och omkring 50 % av godstransportarbetet i Sverige sker på väg. Vägtrafikens dominerande ställning förklaras inte minst av den tillgänglighet väg- och gatunätet ger till bostäder, arbetsplatser, service- och fritidsanläggningar. Detta nät om sammanlagt ca 350 000 km vägar och gator utgör basen i landets utan jämförelse mest förgrenade trafiksystem, med vilket så gott som all bebyggelse kan nås från dörr till dörr.

Den geografiska spridningen av befolkningen och de olika samhällsfunktionerna såsom boende, förvärvsarbete, service- och fritidsverksamheter skapar efterfrågan på p e r s o n t r a n s p o r t e r. Persontrans-

portutvecklingen styrs därför till stor del av hur detta lokaliseringsmönster av bostäder, arbetsplatser, service- och fritidsanläggningar förändras.

På riksnivå har den starka tillväxten under 1960-talet av befolkningen i storstadslänen dämpats. På länsnivå har under de senaste decennierna befolkningsökningen begränsats till ett fåtal kommuner i varje län. På kommunnivå är det i allmänhet huvudsakligen centralorternas folkmängd som vuxit på bekostnad av invånarantalet i övriga delar av kommunerna. Totalt sett ökade inte folkmängden i Sverige nämnvärt under år 1973. Vid slutet av detta år uppgick den till drygt 8,1 miljoner invånare.

Vid utgången av år 1973 utgjorde det sammanlagda bilantalet ca 2 667 000 fordon fördelat på ca 2 503 000 personbilar, 148 000 lastbilar och 16 000 bussar. Biltätheten uttryckt i antalet invånare per bil för år 1973 var därmed 3,1, vilket motsvarar ca 327 bilar per 1 000 invånare.

Den stora ökningen av reskonsumtionen under de senaste tjugo åren beror så gott som uteslutande på det stigande bilinnehavet. Skillnaden i personbilstäthet mellan de olika länen är inte stor. Kristianstads län hade år 1973 den högsta med 340 personbilar per 1 000 invånare medan Stockholms län hade den lägsta med 280 personbilar per 1 000 invånare.

Den länsvisa variationen i genomsnittlig körlängd per personbil och år är måttlig. Stockholms län och de nordligaste länen hade år 1973 den största årliga körlängden med omkring 1 500 mil medan vissa syd- och mellansvenska län uppvisade den minsta med omkring 1 300 mil.

De förhållandevis små skillnaderna i biltäthet och bilutnyttjande mellan länen innebär att fördelningen av personbilarnas trafikarbete länsvis väl överensstämmer med befolkningens fördelning.

Det inrikes godstransportarbetet har för år 1973 beräknats till ca 46 miljarder tonkm, varav ca 50 % eller 23 miljarder tonkm hänförde sig till lastbilstrafik. Av det totala inrikes godstransportarbetet till lands på sträckor under tio mil svarade lastbilarna för hela 96 %, medan motsvarande marknadsandel på sträckor över tio mil (exkl. transporter av lapplandsmalm) var 48 %.

Enligt vägverkets prognos beräknas år 1985 biltätheten till 2,3 invånare per bil, vilket skulle motsvara ca 430 bilar per 1 000 invånare. Persontransportarbetet väntas till år 1980 öka till ca 84 miljarder personkm, vilket innebär en väsentligt lägre tillväxttakt än under föregående decennium. Andelen vägtrafik år 1980 bedöms bli oförändrad, dvs. drygt 90 % av persontransportarbetet. Vad gäller godstrafiken pekar utvecklingen på ett totalt transportarbete om 72—75 miljarder tonkm år 1980, varav lastbilarna skulle svara för en något minskad andel jämfört med i dag. Det skulle dock innebära en närmare 50 %-ig ökning av lastbilarnas transportarbete fram till år 1980. Genom den fortgående struk-

turförändringen av lastbilsparken väntas inte lastbilarnas andel av det totala trafikarbetet öka utan snarare minska något.

Den genomsnittliga årliga trafikökningen på det statliga vägnätet (exkl. delar inom tätbebyggelse) beräknas under perioden 1964—1970 ha uppgått till ca 7 % på riksvägar, ca 6 % på genomgående länsvägar och ca 4 % på övriga länsvägar. Under år 1973 beräknas trafiken på vägnätet som helhet ha ökat med 2 à 3 % mot 4 à 5 % år 1972.

Vägkategoriindelningen i genomgående och övriga länsvägar har under det senaste decenniet visat sig vara mindre ändamålsenlig, då den inte helt sammanfaller med skillnader i vägarnas trafikvolym eller trafikuppgifter. För att erhålla en funktionell indelning av vägnätet använder vägverket i sin planering i stället en indelning av länsvägarna i primära resp. övriga länsvägar. Övriga länsvägar indelas vidare i sekundära och tertiära länsvägar. Till gruppen primära länsvägar har förts de länsvägar som har de största trafikvolymerna och/eller de viktigaste trafikuppgifterna. På riksvägarna, som utgör 13 % av det statliga vägnätet, utfördes år 1973 inte mindre än 58 % av trafikarbetet.

Höjningen av drivmedelskostnaderna under det senaste året har stimulerat debatten om kollektivtrafiken. Av naturliga skäl minskade bilutnyttjandet avsevärt under bensinransoneringen i början av år 1974. För närvarande finns ett alltför begränsat underlag för att göra mer tillförlitliga bedömningar om de bestående konsekvenserna för bilinnehav och bilanvändning med anledning av de ökade drivmedelspriserna. Utvecklingen av bilinnehavet i länder som i dag har väsentligt högre drivmedelspriser än Sverige tyder enligt vägverket på att ett höjt drivmedelspris ofta mer påverkar intresset för bensinsnålare bilar än intresset för utvidgning och tekniska förbättringar av kollektivtrafiken. De skärpta miljökraven och de ökade råvarupriserna har medfört en intensifierad forskning och utveckling avseende den konventionella förbränningsmotorn och alternativa motortyper. Kraven på de framtida motortyperna är stora och innebär bl. a. att upprätthålla goda prestanda med låg bränsleförbrukning, miljövänlighet, låga tillverkningskostnader och inte minst alternativa bränslen. En framtida energiknapphet kan därför verka mer i riktning mot en utveckling av energisnåla bilar och ett effektivt utnyttjande av dessa än mot en ökning av kollektivtrafikens andel. De höjda oljepriserna kan dock få större genomslag på kostnaderna per personkm för privatbilism än för kollektiv väg- och järnvägstrafik och därigenom verka för en ökad andel kollektivtrafik.

Det är emellertid inte enbart energisituationen som påverkar kollektivtrafikens utveckling. Det ökade intresset beträffande förbättringar av dels de billösas rörlighet, dels den yttre miljön genom minskningar av buller och föroreningar bör vara stimulerande faktorer för en ökad kol-

lektiv trafik. De höga gatubyggnadskostnaderna framför allt i storstäderna synes också kunna medföra en ökad satsning på kollektiv trafik.

Intresset för ett godstransportsystem där hela lastbilsekipage eller del därav transporteras på järnväg över längre sträckor ökar i Sverige liksom i flera andra länder. Ett sådant system torde för Sveriges del under överskådlig framtid knappast få sådan omfattning att kraven på väghållningen påtagligt förändras.

Sammanfattningsvis konstaterar vägverket att några dramatiska förändringar i den pågående utvecklingen av vägtrafiken knappast kan förväntas för den närmaste 10—15-årsperioden. Detta gäller såväl persontrafiken som godstrafiken. Höjda drivmedelspriser, en från samhällets sida ökad satsning på kollektiv persontrafik och på järnvägstransporter för gods, kan möjligen innebära skäl för ytterligare dämpning av prognoserna för biltrafikens utveckling. En sådan dämpning innebär emellertid inte att väghållningen i framtiden nämnvärt påverkas till sin inriktning och omfattning. I förhållande till de tillämpade standardkriterierna vid den nyligen avslutade behovsinventeringen föreligger enligt vägverket ett behov av vägbyggnad på tillsammans 15 miljarder kr. med hänsyn enbart till dagens trafik. Dessutom är det sannolikt att kraven på väghållningen från trafiksäkerhets- och miljösynpunkt kommer att öka ytterligare.

1.2. Vägnätets omfattning och standard

Den 1 januari 1974 omfattade den del av rikets vägnät som helt eller delvis finansieras av statliga medel sammanlagt 166 733 km. Vägnätets fördelning på olika kategorier och förändringen under år 1973 framgår av följande sammanställning.

Vägkategori	Väglängd	
	1974-01-01 Km	Förändring 1973 Km
Allmänna statliga vägar	97 490	+1 039
därav		
riksvägar	12 554	+ 271
genomgående länsvägar	12 592	+ 223
övriga länsvägar	72 344	+ 545
Allmänna kommunala vägar och gator med statsbidrag	5 603	+ 144
Enskilda vägar med statsbidrag	63 640	+ 931
	[1]166 733	+2 114

[1] Härtill kommer ca 12 000 km gator i kommuner eller kommundelar som är belägna inom statens väghållningsområden, ca 10 000 km ej bidragsberättigade gator inom områden där kommuner svarar för väghållningen samt ca 160 000 km enskilda vägar utan statsbidrag.

År 1973 innefattade det allmänna vägnätet på landsbygden 80 färj- och båtleder med en total längd av 59 km.

Att mäta standarden på vägnätets tjänster och dess utveckling i skilda delar av landet och för olika vägkategorier är förenat med åtskilliga svårigheter. Vägtjänsternas kvalitet kommer främst till uttryck i den transportstandard som olika vägar erbjuder vägtrafikanter och vägtransportörer. De viktigaste komponenterna i transportstandarden är reshastigheten, trafiksäkerheten och lastförmågan eller bärigheten.

Reshastighetens utveckling är inte möjlig att närmare ange förrän regelbundna mätningar av denna utförts på vägarna. Enligt vägverket har emellertid hastighetsstandarden under senare år sänkts på flertalet av de mest trafikerade och från vägkvalitetssynpunkt otillfredsställande sträckorna i landet.

Vad gäller trafiksäkerhetsläget uttryckt som antal dödsolyckor per miljoner fordonskm kan enligt vägverket en förbättring konstateras under perioden 1958—1970. Förhållandet mellan antalet polisrapporterade olyckor på vägnätet och trafikarbetet visar också att en förbättring av trafiksäkerhetsstandarden skett under perioden. Ser man däremot till antalet olyckor per år och längdenhet eller ytenhet av vägnätet kan inte någon egentlig förändring konstateras under den aktuella perioden.

Antalet olyckor per km väg (olyckstäthet) är enligt vägverket i medeltal ca fem gånger större på riksvägnätet än på länsvägnätet, vilket huvudsakligen förklaras av att trafikvolymen är ungefär tio gånger större per km på det förra vägnätet. Detta innebär emellertid att antalet olyckor per fordonskm (olyckskvot) är ca 50 % mindre på riksvägarna. Det sagda framhäver den motsättning som finns mellan två synsätt på trafiksäkerhetsproblemet, nämligen det ena som betraktar olyckstätheten och det andra som betraktar olyckskvoten (eller olycksrisken) som relevant kriterium för fördelningen av väghållningsresurserna.

I begreppet transportstandard ryms begreppet vägstandard som vägverket genom kvalitetsgradering försöker belysa på riksvägarna och de genomgående länsvägarna. Vägstandarden beskriver i första hand kvaliteten på vägens fysiska egenskaper såsom kondition och kapacitet med hänsyn till trafikvolymen. Indirekt ger den även upplysning om framkomligheten. Den 1 januari 1970 hade enligt vägverket 38,5 % av riksvägnätet fullgod, 26,5 % godtagbar och 35 % ej godtagbar standard. Eftersläpningen som framgår av den sistnämnda siffran, berör ca 4 500 km riksväg. Vid samma tidpunkt hade 24 % av de genomgående länsvägarna fullgod, 28,5 % godtagbar och 47,5 % (6 200 km) ej godtagbar standard.

Vägstandardens förändringar för landet som helhet under 1960-talet kännetecknas av en klar förbättring av standarden för genomgående

länsvägar medan endast en marginell höjning av standarden för riksvägarna kan noteras. Det senare hänger samman med att trafiktillväxten på riksvägarna ligger betydligt över genomsnittet.

Förbättringar av beläggningen (slitbanan) kan ses som ett led i strävandena att höja vägstandarden. Den 1 januari 1974 var 50 % av de allmänna vägarna på landsbygden belagda eller oljegrusbehandlade. Motsvarande andel var för bidragsberättigade kommunala vägar och gator 93 % samt för enskilda vägar med statsbidrag 7 %. Andelen beläggning och oljegrus var för riksvägar 97 %, för genomgående länsvägar 80 % och för övriga länsvägar 37 %.

Bärigheten uttryckt i det tillåtna axel- och boggitrycket utgör en betydelsefull komponent i transportstandarden. En successiv utökning av det tunga vägnätet (10/16 ton) har skett i hela landet. År 1963 gällde för hela riket ett tillåtet axeltryck av 8 ton på 80 % av vägnätet och 6 ton på resterande delar, medan år 1974 ca 90 % av vägnätet var upplåtet för 10 tons axeltryck och ca 10 % för 8 tons axeltryck. Enbart mellan åren 1972 och 1974 kunde det för tung trafik upplåtna vägnätet utvidgas med hela 57 %. En betydande höjning av transportstandarden, mätt på detta sätt, har således möjliggjorts för den tunga lastbilstrafiken under perioden. Många viktiga vägar måste dock fortfarande stängas av för tung trafik under tjällossningen. Underhållskostnaden har ökat på en stor del av vägnätet, som utsätts för en snabbare förslitning genom den växande trafiken med tunga fordon.

1.3. Planeringssystem

Inom vägverket har utvecklats ett planeringssystem för väghållningen såväl på kort som på lång sikt med förankring på regional och lokal nivå. Planeringssystemet introducerades i sina första delar år 1967.

Den statliga väghållningen utgår från en behovsinventering för en 15-årsperiod grundad bl. a. på av vägverket preciserade kriterier för den vägstandard, som bedöms vara en förutsättning för att nå statsmakternas mål, dvs. en rimlig transportförsörjning i olika delar av landet. Inventeringen ger en uppfattning om de byggnads- och förbättringsåtgärder som enligt vägverket bör komma ifråga under den kommande 15-årsperioden på statsvägnätet. De erforderliga åtgärderna listas utan prioritering och de uppskattade kostnaderna anges.

Den inbördes tidsordningen mellan åtgärderna behandlas i en långtidsplan för planering och projektering av vägbyggandet. Denna innesluter även planer för förbättringsarbeten. Planen omfattar tio år. På grundval av det generella trafikpolitiska målet och trafikutvecklingen sker en prioritering av objekten med hänsyn till angelägenhetsgraden inom ramen för den medelstilldelning som bedöms trolig under perioden.

Enligt de direktiv och inom de ekonomiska ramar som anges av

regeringen upprättas författningsenligt flerårsplaner för byggande av statliga vägar. Planerna omfattar vägobjekt som beräknas bli utförda under angiven femårsperiod.

För drift av statliga vägar upprättas en driftplan, som omfattar fem år, där prioritering av olika åtgärder sker.

För byggande och drift av statliga vägar upprättas slutligen programbudgeter som omfattar den närmaste treårsperioden. De fastställs för ett år i sänder.

Behovsinventeringen, långtidsplanen, flerårsplanen och driftplanen revideras vart tredje år. Programbudgeterna revideras årligen.

Även bidragsgivningen till byggande av kommunala vägar och gator baseras på en behovsinventering som görs av de kommuner som är väghållare. Inventeringen, som utförs vart tredje år, ger en uppfattning om de statsbidragsberättigade byggnadsobjekt som anses nödvändiga att genomföra under den kommande 15-årsperioden. På grundval av denna inventering sammanställer kommunerna långtidsplaner. Dessa långtidsplaner genomgås av vägverket och objekten prioriteras i vägverkets långtidsplan för bidrag till byggande av vägar och gator inom kommuner som är väghållare. Denna långtidsplan för kommunala vägar och gator omfattar tio år och revideras vart tredje år.

Enligt de direktiv och inom de ramar som anges av regeringen upprättas slutligen författningsenligt fördelningsplan. Planen upptar väg- och gatuobjekt som väntas bli utförda under angiven femårsperiod och som skall bekostas gemensamt av staten och resp. kommun. Fördelningsplanen revideras vart tredje år.

Bidragsgivningen till drift av kommunala vägar och gator baserar sig på driftkostnadsberäkningar som utförs av vägverket vartannat år.

År 1971 avslutades en inventering och standardbedömning av det enskilda statsbidragsvägnätet. Inventeringen omfattade även övriga enskilda vägar, som med ledning av gällande statsbidragsbestämmelser kunde anses bidragsberättigade. Fr. o. m. år 1972 har ett enhetligt planeringssystem införts även för bidragen till byggande av enskilda vägar. Som grund för detta ligger den slutförda inventeringen och standardbedömningen. Bidragsgivningen har tidigare inte helt kunnat styras till de mest angelägna vägobjekten, utan inkomna ansökningar har fått behandlas från fall till fall.

Bidragsgivningen till drift av enskilda bidragsberättigade vägar baserar sig på vart femte år återkommande driftkostnadsberäkningar som utförs av vägförvaltningen i resp. län. Med hänsyn till kostnadsutvecklingen kan dock årliga jämkningar göras. Uppföljning av att anvisade medel utnyttjas för avsett ändamål sker genom årliga besiktningar.

Samordningen med den regionala utvecklingsplaneringen och den fy-

siska samhällsplaneringen tillmäts stor vikt vid vägplaneringen. Denna samordning kräver informationsutbyte som avser dels lokalisering av verksamheter som ger upphov till vägtrafik, dels reservering av lämpliga terrängkorridorer för vägsystemets framtida utbyggnad framför allt i anslutning till tätorter.

För att så väl som möjligt anpassa utbudet av vägtjänster till efterfrågan måste bl. a. byggnadsåtgärderna styras av en planering på lång sikt. Ett vägobjekt tar lång tid att planera och har mycket lång livslängd. Det råder dessutom ett ömsesidigt beroende mellan vägarnas och gatornas sträckning och bebyggelsens lokalisering. När väl ett väg- eller gatusystem är utbyggt har det låst lokaliseringen av bebyggelsen i ett mönster som är mycket dyrbart eller i det närmaste omöjligt att ändra.

För en framgångsrik vägplanering behövs därför information på riks- och länsnivå om statsmakternas mål för den geografiska fördelningen av befolkning samt närings- och fritidsliv och på kommunal nivå om kommunernas program för markanvändningen och bebyggelsens lokalisering.

På riks- och länsnivå lämnar den regionala utvecklingsplaneringen information framför allt i form av prognoser och målsättningar för kommunernas folkmängd år 1980, ortsklassificering samt befolkningsramar för planeringen i länen. Den fysiska riksplaneringen har hittills huvudsakligen varit inriktad på att ange de områden som skall bevaras eller exploateras för fritidsbebyggelse eller omgivningspåverkande industri. Den fortsatta fysiska riksplaneringen och den regionala utvecklingsplaneringen torde komma att beröra faktorer som i hög grad kan förbättra underlaget för vägplaneringen. Ett förbättrat underlag för den framtida vägplaneringen kommer också att successivt erhållas från den pågående regionala trafikplaneringen.

Ett vägbyggnadsobjekt har som nämnts att passera en lång kedja av aktiviteter från dess aktualiserande i samband med t. ex. kommunernas generalplanearbete fram till dess färdigställande. Den fysiska planeringen av vägobjekten eller den s. k. projekteringen omfattar tre huvudfaser — lokalisering, utredning och detaljplanering — som bör vara samordnade med den kommunala översiktliga och detaljerade bebyggelseplaneringen.

Även om byggnadsstarten ligger långt fram i tiden måste många objekt drivas fram till och med utredningsskedet på grund av deras roll i samhällsplaneringen. Parallellt med denna fysiska vägplanering sker en ekonomisk vägplanering som fördelar väghållningsresurserna på olika väghållningsändamål och objekt som redovisats i det föregående.

Såväl den fysiska som den ekonomiska vägplaneringen har en stark regional och lokal förankring. Enligt väglagstiftningens föreskrifter skall vid byggande av väg hänsyn tas till näringspolitiska, sociala, ekonomiska och tekniska faktorer. Denna planeringsuppgift innebär sådana kom-

plicerade avvägningar av olika samhällsintressen på olika nivåer att den ansetts böra ombesörjas gemensamt av vägverket och länsstyrelserna. Härigenom blir det möjligt att vid den ekonomiska vägplaneringen koppla de generella trafik- och vägpolitiska riktlinjerna med väglagstiftningens föreskrifter avseende de regionala och lokala intressena som vägverket har att följa.

1.4. Beredskapsarbeten

I den statliga sysselsättningspolitiken ingår att säkra en hög och jämn sysselsättning. Till de sysselsättningsskapande åtgärderna hör beredskapsarbetena, där vägarbetena utgör en betydande del. Beredskapsarbeten på det statliga vägnätet har under femårsperioden 1969—1973 utförts till en kostnad av ca 1 700 milj. kr. i löpande priser, vilket motsvarar ca 36 % av de totala väginvesteringarna på detta vägnät under samma tid. Av beloppet hänför sig 560 milj. kr. till Västerbottens och Norrbottens län motsvarande ca 79 % av de totala väginvesteringarna i dessa län. Omfattningen av beredskapsarbetena under perioden 1969—1973 har varit följande.

År	Vägbyggande i vägverkets regi	Vägbyggande i arbetsmarknadsverkets regi	Totalt	Därav	
				riksvägar	länsvägar
		milj. kr.			
1969	214	68	282	84	198
1970	174	78	252	105	147
1971	191	83	274	124	150
1972	389	126	515	229	286
1973	285	120	405	158	247

Beredskapsarbeten drivs i såväl vägverkets som arbetsmarknadsverkets regi. Vägverket svarar i båda fallen för projektering, planering och marklösen. Vägverket väljer i samråd med arbetsmarknadsverket ut lämpliga vägobjekt som beredskapsarbeten i huvudsak bland sådana som finns upptagna i långtids- och flerårsplaner. Önskvärdheten av att ha tillgång till lämpliga vägobjekt som beredskapsarbeten har varit speciellt markant vid den utökning av verksamheten som påkallats av sysselsättningsläget under senare år. Arbetsmarknadsverkets önskemål har även vid dessa tillfällen kunnat tillgodoses trots att en mycket begränsad tid stått till förfogande för att påbörja arbetena.

Under år 1973 har genom beredskapsarbeten i vägverkets regi en sammanlagd väglängd av 342 km öppnats för trafik. Samtidigt har arbeten med ca 275 km, som påbörjats tidigare år, pågått. Dessutom har under år 1973 påbörjats objekt motsvarande en väglängd av ca 309 km. Mindre omläggnings- och förbättringsarbeten har utförts till en kostnad av ca 99 milj. kr.

1.5 Utvecklingen inom vägverket samt aktuella arbetsuppgifter inom vägväsendets område

Antalet fast anställda vid vägverket uppgick den 1 januari 1974 till 11 543. Minskningen sedan den 1 januari 1973 utgör 372 anställda. Om tillfälligt anställda, beredskapsarbetare och personal anställd hos verkets entreprenörer medräknas var den i direkt produktion engagerade personalstyrkan i början av år 1974 ca 15 750. Jämfört med samma tid förra året innebär det en minskning med ca 450 personer.

Vägverket fortsätter de under senare år redovisade ansträngningarna att balansera personalbehov och personaltillgång mot bakgrund av framför allt anslagstilldelning, rationaliseringar och stigande personalkostnader. Utan att ge avkall på sin grundläggande strävan att värna om anställningstryggheten har verket kunnat minska sin personalstyrka. Detta har resulterat i att bättre balans mellan behov och tillgång har uppnåtts för verket totalt sett. Dock kvarstår för såväl drift- som byggnadsorganisationen vissa speciella problem, t. ex. viss regional överkapacitet i fråga om ledningspersonal inom byggnadsorganisationen.

För samtliga personalkategorier är avgången med ålderspension under den närmaste tioårsperioden betydande. Till bilden hör också att senare års rekryteringsbegränsningar har orsakat en oförmånlig åldersammansättning av personalen. Med hänsyn härtill måste tidigare års rekryteringsbegränsningar successivt ersättas med en aktivare rekryteringsverksamhet. Det blir därvid angeläget att planera återbesättningen av personal mycket noga både vad avser krav på utbildning och åldersammansättning för att därmed åstadkomma en mera gynnsam personalstruktur för framtiden.

Inom det personaladministrativa området pågår arbete rörande personalplanering, utbildning, företagshälsovård och företagsnämndsverksamhet.

Ett nytt personalredovisningssystem har delvis tagits i bruk. Detta kommer bl. a. att resultera i ett basregister omfattande samtliga personalkategorier.

Beträffande utbildningssidan kan framhållas att en total översyn av den administrativa och tekniska utbildningen pågår som skall leda till nya kurser under åren 1975 och 1976 med en klarare inriktning mot separata ämneskurser än tidigare.

Inom ramen för företagsnämndsverksamheten har vägverket i enlighet med de riktlinjer som utformats av delegationen för förvaltningsdemokrati (DEFF) efter Kungl. Maj:ts medgivande påbörjat försöksverksamhet med medbestämmanderätt för de anställda. Försöksverksamheten omfattar utbildnings- och företagshälsovårdsområdena där medbestämmanderätten utövas genom partssammansatta utskott inom företagsnämnderna.

Förberedelser för den beslutade omlokaliseringen av centralförvaltningen till Borlänge pågår under ledning av en för ändamålet bildad organisationskommitté. Kommittén, som består av ledamöterna i centralförvaltningens företagsnämnd, har tillsatt en särskild projektorganisation för det direkta förberedelsearbetet.

I fråga om organisationsutveckling kan framhållas att vägverket i januari 1973 beslutat om en översyn av verkets huvudorganisation. Detta arbete bedrivs i samarbete med statskontoret. Målsättningen är att verkets regionala funktioner i stor utsträckning bör bli styrande även för organisation och omfattning av enheterna på central nivå. Principiellt eftersträvas att den centrala nivån begränsas till funktioner för verksledning och övergripande styrnings-, planerings- och utvecklingsverksamhet.

En utredning om verkets lokala driftorganisation pågår. Resultatet av denna avses behandlas samordnat med den nyss nämnda översynen av verkets huvudorganisation.

Det ekonomiskt administrativa informations- och styrsystem som används eller är under utveckling inom vägverket omfattar rutiner för planering och budgetering, kostnads- och prestationsredovisning inkl. rapportering, efterkalkylering, lönsamhetsbedömning, produktivitetsmätning och internprissättning m. m. Dessutom ingår som integrerad del av ekonomisystemet rutiner för stödfunktioner såsom löneuträkning, löneredovisning, lagerredovisning, maskinstatistik samt kassabokföring. Informations- och styrsystemet ger underlag för ett decentraliserat beslutsfattande.

I vidareutvecklingen av systemet intar effektivitets- och produktivitetsmätning samt resultatanalys av internprestationer en central plats. Den successivt ökade centralisering som sker av databehandlingen ger härvid bättre analysmöjligheter och ger dessutom tillsammans med en ökad decentralisering av dataregistreringen rationellare redovisningsrutiner.

Som ett led i vidareutvecklingen av vägverkets ekonomisystem har utvärdering av nuvarande system gjorts samt en kravanalys genomförts i syfte att fastställa utformningen av vägverkets framtida ekonomisystem, System 1975—1980. Kravanalysen omfattar kartläggning av såväl interna som externa informationsbehov. Med utgångspunkt från resultatet av dessa åtgärder skall bl. a. grundprinciper utvecklas för t. ex. budgetering, rapportering, periodicering, värdering och fördelning som skall gälla åren 1975—1980. Vissa delar av detta utvecklingsarbete beräknas pågå även under år 1975.

Preliminär tidpunkt för vägverkets anslutning till det gemensamma statliga redovisningssystemet — System S — är satt till den 1 juli 1975. Inom vägverket har en arbetsgrupp tillsatts med uppgift att finna för vägverket lämplig anslutningsform till detta system. Hittills nedlagt ut-

redningsarbete som bedrivits i samarbete med riksrevisionsverket har lett till att en enklare anslutningsform bestämts för vägverkets del.

Inom vägverket pågår fortlöpande ett tekniskt utvecklingsarbete som kan indelas i två huvuddelar, nämligen forskning och utveckling (FoU) och produktionsteknisk utveckling. Verkets FoU-arbete sker i huvudsak genom forskningsinstitut och konsulter medan den produktionstekniska utvecklingen till största delen utförs genom utnyttjande av egna resurser vid såväl centrala som regionala enheter.

För att kunna välja de väghållningsåtgärder som står i samklang med samhällsutvecklingen krävs bl. a. en ingående kunskap om vägtrafiksystemets uppbyggnad och egenskaper. I detta arbete ingår bl. a. att fastställa de egenskaper som beskriver vägtrafikens och vägomgivningens standard samt att kartlägga olika former av inverkan på samhället i övrigt. En rad olika projekt pågår som rör nyssnämnda område och som syftar till att bestämma olika väghållningsåtgärders effekter i fråga om restid. säkerhet m. m. De flesta av dessa projekt är av övergripande och långsiktig natur.

Frågor i samband med restidsberäkningar har visat sig vara av komplicerad natur. Det har ansetts nödvändigt att utveckla en simuleringsmodell för beräkning i dator av de sökta sambanden. Uppdraget har lämnats till statens väg- och trafikinstitut.

En av vägverkets angelägnaste uppgifter är att klarlägga hur vägarnas utformning och drift påverkar trafiksäkerheten samt att på grundval därav utföra trafiksäkerhetsfrämjande väghållningsåtgärder. Som ett led i detta arbete pågår ett projekt som syftar till anvisningar för trafiksäkerhetsarbete på regional nivå. Vidare har igångsatts ett projekt rörande viltolyckor.

Med utgångspunkt från sambanden mellan olika väghållningsåtgärder och deras effekter samt kostnaderna för åtgärderna utarbetas normer och anvisningar för vägars och gators trafiktekniska utformning. Bland pågående projekt kan nämnas revidering och komplettering av normalbestämmelser för vägars geometriska utformning. Det långsiktiga arbetet inom detta område avses inriktas på en samordning av normer och anvisningar för alla typer av vägar och gator.

Inom området vägbyggnadsteknik pågår ett flertal projekt. Under senare år har flera provvägar utförts för att bl. a. studera möjligheterna att genom isoleringsåtgärder minska olägenheterna av ojämn tjällyftning och av den uppträdande bärighetsnedsättningen under tjällossningsperioden. Förhållandevis goda resultat har uppnåtts genom att i vägkroppen införa lager av bark eller cellplast. Arbete pågår vidare beträffande dimensioneringssystemet för vägars överbyggnad, varvid även utländska system avses studeras.

Användningen av dubbade däck har successivt tilltagit. Slitaget av beläggningar har därigenom ökat och blivit av sådan omfattning att den

traditionellt uppbyggda beläggningsstandarden visat sig helt otillräcklig och ställt beläggningstekniken inför svårlösta problem. Samtidigt har ökad trafik förorsakat omfattande skador inte enbart i beläggningsskiktet utan även i underliggande bärlager. Dessa problem, jämsides med krav på trafiksäkerhet och körkomfort, har ökat behovet av fortsatt forskning inom området bituminösa beläggningar, dvs. asfaltbeläggningar. Även om slitageproblemet inte helt kan lösas genom innovationer inom beläggningstekniken bör slitaget kunna minskas genom att man successivt tillgodogör sig resultaten från forskningsprojekt vad gäller såväl produktions- och beläggningsteknik som fortlöpande produktions- och kvalitetskontroll.

Inom området för produktionsteknik följer vägverket kontinuerligt utvecklingen på den maskintekniska sidan för att tillvarata möjliga rationaliseringseffekter.

Genom egna metodundersökningar och i samband med dessa utförda kostnadskalkyler söker verket att nedbringa kostnaderna för produktionen vid såväl byggnads- som driftverksamheten. Ansträngningarna inriktas i första hand på de mer kostnadskrävande aktiviteterna som bergsprängning, massförflyttning, materialframställning, transporter, dammbindning, oljegrus- och beläggningsarbeten, trafiklinjemålning samt arbete med snö och is.

I samband med metodutvecklingen ägnas miljöproblemen stort intresse. För att uppfylla kraven på dammbekämpning vid bergborrning har vägverket kompletterat tidigare undersökningar av förekommande dammbekämpningsutrustningar och till de olika förvaltningsenheterna lämnat rekommendationer på för närvarande bästa utrustningar.

2. Vägverkets anslagsframställning för budgetåret 1975/76 m. m.

Statens vägverk är en av de myndigheter, som deltar i pågående försöksverksamhet med programbudgetering. Vägverkets verksamhet har under senare år uppdelats på följande programinriktade anslag på driftbudgeten, nämligen Ämbetsverksuppgifter, Drift av statliga vägar, Byggande av statliga vägar, Bidrag till drift av kommunala vägar och gator, Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator, Bidrag till drift av enskilda vägar m. m., Bidrag till byggande av enskilda vägar samt Tjänster till utomstående. Budgetåret 1974/75 fördes dessutom ett nytt anslag upp, benämnt Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar, som skall kunna användas för ökade väghållningsåtgärder som motiveras av konjunkturpolitiska eller andra skäl. Utöver de nämnda anslagen finns på kapitalbudgeten investeringsanslaget Vägmaskiner m. m. I anslagsframställningen för budgetåret 1975/76 har vägverket förutsatt att de nämnda anslagen bibehålls.

För fem av anslagen redovisar vägverket tre programnivåer A, B och C. Innehåll, inriktning och kostnad anges för varje anslag och nivå. Dessutom anges inom resp. anslag ett från budgetåret 1974/75 reellt oförändrat anslag och detta anslag minskat med 5 %, vilka motsvarar de två lägsta alternativen enligt Kungl. Maj:ts anvisningar för myndigheternas anslagsframställningar.

Vid beräkning av programnivå A för anslagen Byggande av statliga vägar och Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator har vägverkets utgångspunkt varit att målsättningen enligt gällande flerårsplaner och fördelningsplan bör fullföljas. Detta innebär likväl en sänkt produktionsvolym jämfört med år 1975. För anslaget Bidrag till byggande av enskilda vägar innebär programnivå A i stort en oförändrad byggnadsvolym. Nivåerna B och C ger för de nämnda byggnadsanslagen utrymme för ytterligare behövliga åtgärder av bl. a. regionalpolitisk karaktär.

Vid beräkning av programnivå A för anslaget Drift av statliga vägar har utgångspunkten varit att hejda nedslitningen av vägnätet, medan nivå B ger möjlighet till viss återhämtning av det enligt vägverket ackumulerade behovet av underhållsarbeten. Nivå C medger därutöver utrymme för att på sikt åtgärda det redan existerande behovet av förbättringsarbeten på de sekundära och tertiära vägarna. Nivåerna A, B och C för anslaget Bidrag till drift av enskilda vägar m. m. täcker i olika grad redovisat behov.

För anslagen Ämbetsverksuppgifter, Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar, Bidrag till drift av kommunala vägar och gator samt Tjänster till utomstående redovisas på grund av anslagens karaktär endast en nivå för resp. anslag.

Då verksamheten för vägverket skall bestämmas bör resursfördelningen till de olika anslagen enligt vägverket övervägas med hänsyn till önskad inriktning av verkets totala verksamhet inom varierande anslagsramar för verket som helhet. På grundval av de överväganden och bedömningar, som åligger vägverket, framlägger verket tre verksamhetsalternativ som således utgör olika kombinationer av de redovisade programnivåerna. I samtliga alternativ prioriteras driftanslagen.

Vid bedömningen av vägverkets totalanslag bör även verkets personalsituation beaktas. Kostnadsstegringarna satta i relation till beviljade anslag har under senare år krävt neddragning av personal och maskinella resurser i snabb takt. Personalantalet har sålunda sedan år 1966 minskat från omkring 13 700 till omkring 11 550 eller med ca 2 150 fast anställda. Denna förhållandevis stora personalminskning har kunnat ske utan friställning bl. a. genom stor pensionsavgång samt att särskilda åtgärder vidtagits för omplacering vid alla uppkommande vakanser. Vad gäller verkets maskinpark har denna sedan år 1967 successivt minskats med bl. a. omkring 400 lastbilar och 300 väghyvlar och har nu i stort

nått den storlek som enligt vägverket svarar mot driftverksamhetens krav på service och beredskap.

Sammanfattningsvis vill vägverket understryka vikten av en resurstilldelning som gör det möjligt att fortlöpande utföra de driftåtgärder som är nödvändiga för att vidmakthålla vägnätet i ett från framkomlighets- och trafiksäkerhetssynpunkt tillfredsställande skick och att planmässigt minska det ackumulerade behovet av underhålls- och förbättringsarbeten. Vägverkets starka understrykande av driftverksamhetens krav vid en snäv medelstilldelning, innebär emellertid inte att vägverket bortser från de stora samhällsekonomiska vinster som erhålls genom en långsiktigt planerad byggnadsverksamhet. De existerande behov som finns inom vägsektorn framgår av gjorda behovsinventeringar. Detta dokumenterade behov kan, trots ökad rationalitet vid vägbyggandet, även verksamt bidra till att i viss utsträckning balansera de tendenser till minskad sysselsättningsgrad som finns inom samhällets industriella sektor.

De av vägverket begärda anslagsökningarna enligt de tre verksamhetsalternativen framgår av följande sammanställning, som även anger pris- och löneomräkningens storlek samt i förekommande fall programnivå.

Program	Anvisat 1974/75	Föreslagen ändring till budgetåret 1975/76 totalt			Därav pris- och löneomräkning
		Alt. I	Alt. II	Alt. III	
	milj. kr.				
B 1. Ämbetsverksuppgifter	[1]8,7	−1,2	−1,2	−1,2	−2,2
B 2. Drift av statliga vägar	1 155,0	B 344,1	C 544,1	C 544,1	183,8
B 3. Byggande av statliga vägar	745,0	A 93,0	A 93,0	B 183,0	146,1
B 4. Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar	200,0	200,0	200,0	200,0	—
B 5. Bidrag till drift av kommunala vägar och gator	184,6	21,1	21,1	21,1	20,4
B 6. Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator	343,6	A 36,1	A 36,1	B 71,1	58,2
B 7. Bidrag till drift av enskilda vägar m.m.	83,0	B 22,2	C 27,2	C 27,2	10,8
B 8. Bidrag till byggande av enskilda vägar	26,8	A 5,3	A 5,3	B 8,3	3,4
B 9. Tjänster till utomstående	[1]16,8	−4,2	−4,2	−4,2	−4,2
	2 763,5	**716,4**	**921,4**	**1 049,4**	**416,3**

[1] Avser perioden 1974-07-01—1975-12-31.

Vägverket föreslår således för budgetåret 1975/76 enligt sitt lägsta verksamhetsalternativ (I) en total ökning med 716,4 milj. kr., vilket skulle innebära en anslagstilldelning på driftbudgeten av 3 479,9 milj. kr. Enligt alt. II och III begär verket ytterligare 205 milj. kr. resp. 333 milj. kr. Pris- och löneomräkningen har beräknats till 416,3 milj. kr. eller 16,2 % på de pris- och löneomräknade anslagen, varav 22,9 milj. kr. avser ökningen av lönekostnadspålägget. Det är att notera att av den totala ökningen hänför sig 200 milj. kr. till det särskilda, konjunkturpolitiskt betingade anslaget.

I syfte att skapa förutsättningar för ökad rationalitet i planering och budgetering hemställer vägverket i likhet med tidigare år, att de anslag som f. n. avser verksamhet under samma kalenderår som anslagen beviljas av riksdagen — bidragsdelarna av anslagen Bidrag till kommunala vägar och gator och Bidrag till enskilda vägar m. m. — anvisas för samma period som övriga anslag, nämligen kalenderåret efter det anslagen beviljas av riksdagen. Detta medför en nominell uppräkning för att täcka anslagsbehovet under kalenderåret 1976 som för den kommunala bidragsdelen beräknats till 255 milj. kr. och för den enskilda bidragsdelen till 124 milj. kr. utöver vad som framgår av den nyss redovisade sammanställningen.

På kapitalbudgeten disponeras som nämnts investeringsanslaget Vägmaskiner m. m. som avser investeringar i vägverkets förrådsfond. Vägverket föreslår en medelsförbrukning av 91 milj. kr. under budgetåret 1975/76, vilket innebär en ökning med 34,8 milj. kr. jämfört med budgetåret 1974/75. Vägverket framhåller det nära sambandet mellan investeringarna i fonden och servicearbetena inom den statliga vägdriften. I likhet med vad som gäller för anslagen till statlig väghållning hemställer vägverket att investeringsanslaget ändras från att avse utgiftsram för budgetår till att avse kostnadsram för kalenderåret efter det anslaget beviljats av riksdagen. Detta medför en nominell uppräkning för att täcka anslagsbehovet under tiden 1 juli—31 december 1976 som beräknats till 47 milj. kr.

2.1. Ämbetsverksuppgifter

Anslaget är fr. o. m. budgetåret 1975/76 ett kalenderårsanslag och verkets äskande avser år 1976. Anslaget omfattar delposterna central administration (andel), översiktlig vägplanering, fastställande av arbetsplaner, försvarsuppgifter och järnvägsärenden.

Målet för den översiktliga vägplaneringen är att ta fram, analysera och ställa samman underlag för statsmakternas utformning av samhällets vägpolitik samt att utreda och formulera de såväl långsiktiga som mera aktuella förutsättningarna för verkets konkreta planläggning.

De efterfrågefaktorer som studeras kontinuerligt är framtida folk-

mängdsfördelning i landet med särskild hänsyn till regionalpolitiska målsättningar, bostadsbyggandets följdinvesteringar i väg- och gatubyggandet, arbetskraftspendlingens inverkan på trafikutvecklingen, fordonsbeståndets utveckling per kommunblock, genomsnittlig körlängd per bil och år sett ur regional synvinkel samt lastbilstrafikens transportarbete och struktur.

Under den kommande femårsperioden väntas ökade krav komma att ställas på beslutsunderlaget för olika trafik- och vägpolitiska ställningstaganden. Arbetet inriktas till stor del på utveckling av metoder för planering och uppföljning av väghållningsåtgärderna och deras effekter. För att kunna uppfylla de nämnda ökade kraven behövs en förstärkning av personalen med en person motsvarande en kostnad av 78 000 kr. Sammanlagt uppgår medelsbehovet till 1 380 000 kr. för år 1976.

Vägverkets uppgifter vid fastställande av arbetsplaner regleras bl. a. i väglagen (1971: 948), i förvaltningslagen (1971: 290) och i vägkungörelsen (1971: 954). Efterfrågan inom detta område är beroende av omfattningen, lokaliseringen och svårighetsgraden av vägbyggandet. Med stöd av de erfarenheter som vunnits under senare år har konstaterats att de nya administrativa rutiner, som föranleds av framför allt förvaltningslagen men även av väglagstiftningen, innebär påtagligt merarbete vid fastställelseförfarandet, varför en kostnadsökning med 76 000 kr. utöver pris- och löneomräkning beräknas för år 1976. Medelsbehovet för detta år för angivna verksamhetsområde uppgår därmed till 433 000 kr.

Under delposten försvarsuppgifter är målet att bl. a. genom åtgärder beträffande fredstida arbetsplaner och förändringsärenden, krigsvägsplaner, tillgodoseende av personal och materialbehov, försvarsutbildning och säkerhetsskydd initiera och samordna vägverkets krigs- och beredskapsplanläggning samt förbereda dess försvarsorganisation.

Verkets reservbromateriel är avsedd att vid broskador i både krig och fred snabbt ge trafiksäkra reservförbindelser med stor kapacitet.

Verket begär för år 1976 för försvarsuppgifter 4 160 000 kr. vilket innefattar en volymökning med 723 000 kr. för att kunna fortsätta rekryteringen till och genomföra erforderlig utbildning av det frivilliga driftvärnet. Vidare krävs förstärkning av försvarssektionen till en kostnad av 71 000 kr.

För järnvägsärenden m. m. väntas för den kommande femårsperioden i stort sett samma arbetsuppgifter som tidigare. Ärendenas omfattning ökar dock på grund av snabbspårvägs- och tunnelbaneutbyggnader samt av att Roslagsbanan blivit kommunal järnväg och därmed kommit under verkets tillsyn. För år 1976 beräknas anslagsbehovet till 257 000 kr., vilket belopp innebär oförändrad reell nivå jämfört med år 1975.

Sammanlagt begärs för år 1976 under anslaget Ämbetsverksuppgifter 7 430 000 kr. innebärande en ökning med 1 630 000 kr., varav pris- och löneomräkningen utgör 670 000 kr., jämfört med beräknat belopp för verksamhetsåret 1975. Nominellt minskar dock anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 jämfört med budgetåret 1974/75 med ca 1,2 milj. kr. på grund av att omläggningen av anslagsperioden under budgetåret 1974/75 medförde att medelsbehovet beräknades för en tid av ett och ett halvt år.

2.2 Drift av statliga vägar

Anslaget är ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår. Vägverkets äskande avser således år 1976.

Drift av statliga vägar omfattar dels åtgärder för trafikens framkomlighet och säkerhet, dels åtgärder för att bibehålla standarden på vägnätet, dels vissa förbättrings- och ombyggnadsarbeten av främst de sekundära och tertiära vägnäten. Av dessa tre grupper har de två första, benämnda servicearbeten och underhållsarbeten, av naturliga skäl fått sättas i främsta rummet vid dispositionen av tillgängliga medel.

En utgångspunkt för planeringen av driftåtgärderna på det statliga vägnätet har varit ambitionen att bibehålla en i förhållande till trafikutvecklingen i stort oförändrad servicenivå. Det torde inte vara möjligt att i någon märkbar utsträckning minska omfattningen av snöröjning, halkbekämpning, hyvling av grusvägar, färjedrift etc. utan att detta skulle få menlig inverkan på framkomlighet och trafiksäkerhet. En tillfredsställande servicenivå torde vara en förutsättning för att såväl person- som godstransporter kan ske någorlunda planmässigt även vid svåra väderleksförhållanden, vilket är av väsentlig betydelse för övriga samhällsfunktioner. Servicearbetena måste således enligt verket, vid samtliga planeringsnivåer, betraktas som fasta och motsvarar för år 1976 en kostnad av 665 milj. kr. exkl. ökningen av lönekostnadspålägget.

Oförändrad service förutsätter vidare viss nivå för underhållsarbetena vad beträffar behov som måste tillgodoses med både kortsiktiga och mera långsiktiga åtgärder, t. ex. beläggnings-, oljegrus- och grusvägsarbeten. Behovet bestäms med ledning av underhållsinventeringar som utförs genom besiktning av vägnätet. Inventeringarna ger möjlighet att beräkna behov av två skilda slag, nämligen periodiskt och ackumulerat behov. Det periodiska behovet kan i stort sägas motsvara det behov som uppstår till följd av den årliga förslitningen av vägnätet. Förslitningen på varje vägavsnitt bör inte tillåtas ske i större omfattning än att vägkapitalet bibehålles och därmed mer genomgripande och kostsamma åtgärder kan undvikas. Om medelsutrymmet inte medger att det periodiska behovet åtgärdas uppstår ett ackumulerat behov av underhållsarbete.

Vägverket har beräknat att det periodiska behovet av underhållsarbeten under år 1976 medför en kostnad av 575 milj. kr. exkl. ökat lönekostnadspålägg. Behovet består av ersättning av 4 300 km asfaltbeläggningar till en kostnad av 255 milj. kr., ersättning av 2 800 km oljegrusslitlager för 76 milj. kr. samt dikning, grusning och övrigt underhåll för 126 milj. kr. Till detta skall läggas gemensamma kostnader som av vägverket har beräknats till 118 milj. kr. Dessa arbeten kan emellertid inte i sin helhet utföras innan viss del av det ackumulerade behovet har åtgärdats. Vidare förutsätter en återhämtning av det ackumulerade behovet av underhållsarbeten genom i vissa fall nödvändiga förstärkningsåtgärder även att insatser görs under delprogrammet Förbättringsarbeten. Det ackumulerade behovet av underhållsarbeten och det därav följande behovet av förbättringsarbeten beräknas enligt vägverket i början av år 1976 uppgå till sammanlagt 1 650 milj. kr., varav 910 milj. kr. faller på underhållsarbeten och resterande 740 milj. kr. avser förbättringsarbeten. Av totalbeloppet hänför sig 870 milj. kr. till undermåliga asfaltbeläggningar motsvarande en väglängd av 12 000 km eller ca 40 % av det asfaltbelagda vägnätet. Vidare ingår 290 milj. kr. för att åtgärda 5 400 km väg med slitlager av oljegrus. Dikning och övriga arbeten svarar mot en kostnad av 490 milj. kr.

Som första steg i den under åren 1974—1975 pågående revideringen av vägverkets långtidsplanläggning har en ny behovsinventering av de statliga vägarna avseende perioden 1976—1990 genomförts. Inventeringen kommer att närmare beröras under avsnittet om byggande av statliga vägar. Vid inventeringen framkommande behov av förbättringsarbeten på de sekundära och tertiära vägarna hänförs till anslaget Drift av statliga vägar. De preliminära resultaten av inventeringen visar ett förbättringsbehov på de sekundära och tertiära vägarna relaterat till 1990 års förväntade trafik av totalt 5 700 milj. kr. motsvarande en väglängd av 18 900 km eller ca 25 % av det aktuella vägnätet. Begränsas inventeringen till att avse behovet relaterat till 1972 års trafik minskar kostnaden till 4 000 milj. kr. och väglängden till 12 800 km eller ca 17 % av det sekundära och tertiära vägnätet. I detta redan idag existerande behov ingår bl. a. 630 km grusväg som förbinder tätorter och kommuncentra. Kostnaden för att förbättra och förse dessa vägar med varaktigt slitlager har beräknats till ca 250 milj. kr. Vidare finns förstärkningsbehov på 2 750 km väg för att höja den tillåtna belastningen från 8/12 till 10/16 tons axel- och boggitryck, vilket medför en kostnad av ca 930 milj. kr. Kostnaden för att på 6 450 km väg upplåten för 10/16 tons axel- och boggitryck kunna bibehålla denna belastning uppgår enligt verket till ca 1 820 milj. kr. Slutligen anges att 3 000 km grusväg med en trafik år 1972 på mer än 400 fordon per årsmedeldygn bör förbättras och förses med varaktigt slitlager till en kostnad av ca 750 milj. kr.

Sammanfattningsvis uppgår således kostnaden för att åtgärda redan existerande behov till 4 000 milj. kr. Detta kräver en årlig insats på 270 milj. kr. exkl. gemensamma kostnader under femtonårsperioden fram till år 1990. Denna satsning täcker ca 70 % av det inventerade förbättringsbehovet relaterat till 1990 års förväntade trafik.

Vägverket framhåller att i ett betydande antal fall medför förstärknings- och andra förbättringsarbeten, som insättes på ett tidigt stadium, att i och för sig angelägna nybyggnadsåtgärder kan senareläggas. Detta gäller såväl huvudvägnätet som de sekundära och tertiära vägnäten. Det är därför angeläget att medelstilldelningen till väghållningen blir sådan att utrymme finns för förbättringsåtgärder. Därtill kommer att dessa åtgärder är av stor betydelse för att skapa en balanserad sysselsättning. Arbetena utförs i stor utsträckning under vintermånaderna, då alternativ sysselsättning ofta saknas.

Vägverkets programnivå A för år 1976 uppgår till 1 380 milj. kr. (exkl. 14 milj. kr. till följd av ökat lönekostnadspålägg) med en fördelning på delprogrammen som framgår av följande sammanställning.

Delprogram	Till delprogram direkt hänförbara kostnader	Gemensamma kostnader — kalkylmässigt fördelade	Summa kostnader
	milj. kr.		
Servicearbeten	504	161	665
Underhållsarbeten	410	118	528
Förbättringsarbeten	113	31	144
Administration	43	—	43
	1 070	**310**	**1 380**

Ett från år 1975 reellt oförändrat anslag innebär ca 1 339 milj. kr. Av pris- och löneomräkningen, som uppgår till ca 184 milj. kr., kan ca 87 milj. kr. hänföras till högre asfalt- och oljegruspriser m. m. som följd av energikrisen. Den reella volymökningen begränsar sig till 55 milj. kr. i programnivå A.

Denna nivå är enligt vägverket ett minimialternativ och kan sägas utgöra ett vidmakthållandeprogram för driftverksamheten. Någon inhämtning av det ackumulerade behovet är inte möjlig. I huvudsak innebär nivå A att

— servicenivån upprätthålls;
— underhållsarbeten utförs som i princip svarar mot det årliga behovet;
— förbättringsarbeten utförs i den omfattning som krävs för att uppnå en balanserad driftverksamhet.

Programnivå B, som utgör verkets alt. I, innebär utöver nivå A en kostnadsökning med 105 milj. kr., varav 48 milj. kr. fördelas på under-

hållsarbeten och återstående 57 milj. kr. på förbättringsarbeten. Nivån karaktäriseras av vägverket som ett återhämtningsprogram och möjliggör en planmässig återhämtning under en tioårsperiod av det tidigare redovisade ackumulerade behovet av underhållsarbeten och därav följande förbättringsarbeten.

Programnivå C, som utgör verkets alt. II och III, kan betecknas som ett regionalpolitiskt inriktat program och medger att ytterligare 200 milj. kr. kan satsas på förbättringsarbeten för att under en femtonårsperiod kunna åtgärda det tidigare redovisade, redan existerande behovet på det sekundära och tertiära vägnätet.

Verket framhåller att man från år 1967 till år 1974 minskat driftpersonalen med ca 1 400 personer, vilket motsvarar en lönekostnad på ca 90 milj. kr. per år i 1974 års lönenivå. Samtidigt har en nedskärning av den egna maskinparken skett med bl. a. ca 400 lastbilar och ca 300 väghyvlar. En viss överkapacitet vad gäller driftpersonalen, dock med regionala avvikelser, beräknas föreligga även för år 1976. Svårigheterna att i nödvändig omfattning omstationera personalen har likväl medfört ett visst rekryteringsbehov inom vissa län under år 1974.

Vägverkets begäran om investeringar i fordons- och maskinparken, som redovisas i det följande under kapitalbudgeten, har enligt verket ett nära samband med framför allt servicearbetena inom den statliga vägdriften. Detta beror på att servicenivån är dimensionerande för den egna maskinparken liksom i huvudsak för den fasta personalen. Efter den under senare år kraftiga neddragningen av maskinparken krävs enligt verket betydande ökningar av investeringsanslaget för att genom ersättningsanskaffningar kunna bibehålla maskinparken vid nuvarande nivå. Vid en oförändrad reell anslagsnivå måste verket påbörja en ytterligare minskning av maskinparken med ca 150 lastbilar, 250 väghyvlar, 300 lastmaskiner och 300 paketbilar. För att bevara en rimlig fördelning mellan de personella och maskinella resurserna skulle detta på sikt nödvändiggöra en minskning av driftpersonalen med ca 900 personer.

2.3. Byggande av statliga vägar

Detta anslag, som i likhet med föregående anslag är ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår, omfattar ny- och ombyggnadsåtgärder på det statliga vägnätet. Under de senaste åren har dessa åtgärder i huvudsak fått inriktas på huvudvägnätet och övriga vägar med stor såväl kollektiv som individuell trafik.

Som tidigare nämnts pågår planenligt en revidering av vägverkets långtidsplanläggning för investeringar på det statliga vägnätet. Som ett första steg i planläggningen har vägverket under år 1974 genomfört en behovsinventering avseende perioden 1976—1990. Inventeringen har omfattat dels vilka åtgärder som erfordras på vägnätet för att tillgodose 1990 års prognostiserade trafik, dels vilka åtgärder som erfordras redan

med hänsyn till 1972 års trafik för att landets olika delar skall få en i förhållande till trafikbehoven likvärdig transportstandard.

Behovet av åtgärder på befintliga vägar har bedömts med utgångspunkt från ett antal urvalskriterier. Dessa kriterier har förändrats så till vida att en lägre standard accepterats i jämförelse med föregående inventering.

Av urvalskriterierna framgår om åtgärd skall utredas. Vid val av åtgärd övervägs i första hand förbättring som kan avse förstärkning, breddning och punktförbättring och i andra hand om- eller nybyggnad. Behov av både förbättring av befintlig väg och byggande av ny väg kan föreligga under tiden fram till år 1990. Förbättring av befintlig väg kan därvid i vissa fall möjliggöra en senareläggning av ombyggnad.

För att få ett mått på investeringsbehovet under perioden 1976—1990 har således åtgärder och kostnader satta i relation till en prognostiserad årsdygnstrafik år 1990 framtagits. För att dessutom erhålla ett mått på vilka åtgärder som redan borde varit vidtagna har åtgärderna relaterats till årsdygnstrafiken år 1972.

De av vägverket redovisade preliminära resultaten framgår av följande tabeller. Den första tabellen anger kostnaderna för ombyggnads- och förbättringsarbeten för olika vägkategorier relaterade till 1990 års trafik och den andra det redan existerande behovet med hänsyn till 1972 års trafik.

Kostnader för åtgärder enligt behovsinventeringen relaterade till 1990 års trafik.

Planläggnings-område (län)	Huvudvägar		Sekundära länsvägar	Tertiära länsvägar	Summa
	Riksvägar	Primära länsvägar			
			milj. kr.		
Östra (B C D I U)	2 809	1 489	1 099	314	**5 711**
Sydöstra (E F G H)	1 813	423	825	378	**3 439**
Södra (K L M)	1 429	640	688	215	**2 972**
Västra (N O P R)	2 604	945	1 323	473	**5 345**
Nordvästra (S T W)	1 241	502	541	287	**2 571**
Nedre norra (X Y Z)	1 134	374	893	488	**2 889**
Övre norra (AC BD)	498	176	499	335	**1 508**
	11 528	**4 549**	**5 868**	**2 490**	**24 435**

Som framgår av tabellen uppgår det totala beloppet under perioden 1976—1990 till ca 24 400 milj. kr., varav ca 16 100 milj. kr. på huvud-

vägnätet och ca 8 300 milj. kr. på de sekundära och tertiära länsvägarna. Förbättringsåtgärder på det sekundära och tertiära vägnätet hänförs till drift av statliga vägar och har i det föregående angetts till ca 5 700 milj. kr. Det inventerade behovet under femtonårsperioden som avser byggande av statliga vägar uppgår således till ca 18 700 milj. kr.

Kostnader för åtgärder enligt behovsinventeringen relaterade till 1972 års trafik

Planläggnings-område (län)	Huvudvägar				
	Riksvägar	Primära länsvägar	Sekundära länsvägar	Tertiära länsvägar	Summa
	milj. kr.				
Östra (B C D I U)	1 150	654	654	155	**2 613**
Sydöstra (E F G H)	1 227	214	550	218	**2 209**
Södra (K L M)	648	275	294	139	**1 356**
Västra (N O P R)	1 508	570	958	453	**3 489**
Nordvästra (S T W)	680	399	464	240	**1 783**
Nedre norra (X Y Z)	814	334	794	419	**2 361**
Övre norra (AC BD)	322	89	322	158	**891**
	6 349	**2 535**	**4 036**	**1 782**	**14 702**

Som framgår av tabellen motsvarar redan existerande behov en kostnad av ca 14 700 milj. kr., varav ca 8 900 milj. kr. på huvudvägnätet och ca 5 800 milj. kr. på de sekundära och tertiära länsvägarna. Till den statliga driften hänförliga förbättringsarbeten har beräknats till ca 4 000 milj. kr., vilket betyder att ca 10 700 milj. kr. avser byggnadssidan med hänsyn enbart till dagens trafik.

Den årliga medelstilldelningen under perioden 1976—1990 för att uppfylla den gjorda behovsinventeringen, inkl. gemensamma kostnader om ca 350 milj. kr. per år, uppgår till ca 1 600 milj. kr. Motsvarande medelsbehov för att enbart tillgodose de i inventeringen redan existerande behoven kan beräknas till ca 950 milj. kr. per år, varav ca 250 milj. kr. avser gemensamma kostnader.

Utöver ordinarie medelstilldelning har de insatser, som AMS gör, inflytande på hur behovet kan tillgodoses under perioden som helhet. För att en ombyggnad eller förbättring av en väg skall kunna genomföras som beredskapsarbete gäller att

— objektet skall ingå i behovsinventering och i princip vara av sådan angelägenhet att det är upptaget i flerårsplaner eller långtidsplaner;

— behovet av sysselsättning skall föreligga i regionen;
— objektet inte skall vara planerat att utföras med ordinarie medel under den tid då det är aktuellt att utföra det som beredskapsarbete.

Det andra av de tre kraven har medfört att beredskapsarbeten tidigare företrädesvis varit lokaliserade till skogslänen. De senaste åren har dock kraftiga insatser gjorts även i andra län.

Det tredje kravet medför att ett beredskapsarbete inte ändrar behovet av ordinarie medelsbehov i motsvarande grad under samma år. Större beredskapsarbeten resulterar som regel i en avlastning av ordinarie medelsbehov tidigast efter ca tre till fem år beroende på beredskapsarbetets storlek. För sådana beredskapsarbeten som endast pågår under ett år kan dock avlastningen ske tidigare. Koncentreras insatserna i form av mindre objekt till ett fåtal län blir den kortsiktiga minskningen av ordinarie medelsbehov emellertid förhållandevis liten i landet som helhet.

Omfattningen av de insatser som AMS kommer att göra under åren 1975 och 1976 kan nu inte förutses, men även vid stora insatser på AMS-sidan finns enligt vägverket en nedre gräns för anslag av ordinarie medel beroende på dels att kostnader alltid är bundna i pågående objekt, dels att total flexibilitet inte rimligen kan åstadkommas när det gäller personal och maskiner.

Programnivå A, som utgör verkets alt. I och II, utgår ifrån att fastställda flerårsplaner skall kunna fullföljas och uppgår till 838 milj. kr. inkl. 8 milj. kr. för ökat lönekostnadspålägg. Detta innebär en anslagsökning med 93 milj. kr. men medför likväl en minskad byggnadsvolym med ca 53 milj. kr. jämfört med ordinarie anslag för år 1975 räknat före energikrisen. Det ordinarie anslaget år 1975 om 745 milj. kr. uppräknat med pris- och löneomräkningen uppgår nämligen till ca 891 milj. kr.

Förklaringen till att man kan minska det reella anslaget för programnivå A jämfört med år 1975 räknat före energikrisen och ändå fullgöra flerårsplanerna trots stora kostnadsökningar åren 1974 och 1975 beror dels på AMS-insatserna under tidigare år, dels på tilläggsanslaget om 115 milj. kr. till byggnadsverksamheten år 1974 och dels på de ca 117 milj. kr. av anslaget särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar på totalt 200 milj. kr. som tillförs byggandet för verksamhetsåret 1975.

Programnivån innebär att pågående arbeten kan bedrivas utan avbrott och att nystarter kan ske enligt de antagna flerårsplanerna. För att godtagbar sysselsättning skall upprätthållas krävs att ca 50 personer av vägverkets fast anställda ledningspersonal omplaceras till annat byggnadsdistrikt än där de nu är verksamma. Problemen är störst i östra och nordvästra byggnadsdistrikten.

Programnivån innebär att objekt för en byggnadskostnad av högst 115 milj. kr. kan utföras helt på entreprenad. Av denna volym är redan 75 milj. kr. bundna i objekt som påbörjas före år 1976.

Fördelningen av resurserna vid programnivå A (exkl. 8 milj. kr. för ökat lönekostnadspålägg) framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Resurser bundna i pågående objekt inkl. tunnelbanor, projektering, moms m.m. samt regional och central administration	665
Resurser till pågående objekt för att förhindra försening i förhållande till flerårsplanerna	30
Resurser till starter av nya objekt	135
	830

Nivå B, som utgör verkets alt. III, innebär ett anslag av 928 milj. kr. dvs. en ökning med 90 milj. kr. utöver nivå A. Nivån karaktäriseras av vägverket som ett länsvägsinriktat program. De ökade medlen avses användas till att fortsätta det påbörjade programmet med att förstärka sådana broar på länsvägnätet som på en längre sträcka begränsar bärigheten. För detta ändamål satsas 30 milj. kr. Vidare framhålls att flera länsvägsobjekt i flerårsplanerna är så angelägna att byggstart om möjligt bör tidigareläggas. För att starta ett flertal sådana objekt ett år tidigare än planerat avses 40 milj. kr. användas. Slutligen satsas 10 milj. kr. på att ersätta vissa färjor med broar samt 10 milj. kr. till gemensamma kostnader m. m. för den utökade verksamheten.

Nivå B ger enligt vägverket utrymme för ökade satsningar på objekt av stor regionalpolitisk och samhällsekonomisk betydelse. Samtidigt skapas möjigheter till bättre kapacitetsutnyttjande av vägverkets egna resurser.

Nivå C innebär en ytterligare uppräkning med 95 milj. kr. till 1 023 milj. kr. och betecknas av vägverket som ett riksvägsinriktat program. Till följd av verkets prioritering av driftverksamheten ingår inte denna nivå i något av de tre föreslagna verksamhetsalternativen.

2.4. Särskilda byggnads- och förrättringsåtgärder avseende statliga vägar

Från anslaget bestrids kostnaderna för de särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar som kan aktualiseras av konjunkturmässiga eller andra skäl. Planeringen av ifrågakommande åtgärder, som i första hand bör inriktas på arbeten, som på en gång är från sysselsättningssynpunkt värdefulla och vägpolitiskt angelägna, sker i samråd med arbetsmarknadsverket. Anslaget står till regeringens disposition för att vid behov användas efter förslag beträffande fördelningen mellan drift- och byggnadsåtgärder som upprättas i samråd mellan vägverket och AMS.

För år 1975 har riksdagen anvisat 200 milj. kr. som av Kungl. Maj:t fördelats med 117 milj. kr. till byggande av statliga vägar och 83 milj. kr. till drift av statliga vägar.

Vägverket anser det angeläget att hålla de ordinarie anslagen och det

särskilda anslaget åtskilda. Då det är svårt att förutse läget på arbetsmarknaden under verksamhetsåret 1976 är det även svårt att ange det belopp för särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder som bör ställas till förfogande för att öka sysselsättningen totalt, regionalt och lokalt. Vägverket eftersträvar emellertid att hålla en projekteringsreserv av storleksordningen 800—1 000 milj. kr. för att snabbt kunna göra de insatser som statsmakterna kan kräva i vissa arbetsmarknadslägen. Då avsikten med det särskilda anslaget är, att detta endast skall utnyttjas då arbetsmarknadspolitiska skäl föreligger och då endast i den omfattning som läget kräver, bör detta anslag, för att skapa nödvändig handlingsfrihet, kunna höjas till 400 milj. kr.

2.5. Bidrag till drift av kommunala vägar och gator

Anslaget är ett kalenderårsanslag, där bidragsdelen avser det löpande kalenderåret. För budgetåret 1975/76 begärs således bidragsmedel för kalenderåret 1975 medan administrationsdelen avser år 1976.

Under anslaget redovisas bidragsgivningen till drift av allmänna vägar och gator som är nödvändiga för den allmänna samfärdseln inom de kommuner som är väghållare.

Bidrag utgår i mån av tillgång på medel med 95 % av det belopp, vartill kostnaderna för drift av de bidragsberättigade vägarna och gatorna beräknas skäligen böra uppgå. Driftkostnaderna fastställs för en tvåårsperiod av statens vägverk med utgångspunkt från av kommunerna lämnade uppgifter.

Under våren 1974 har författningsenligt en driftkostnadsberäkning för tvåårsperioden 1974—1975 genomförts och fastställts. Vid omprövningen av driftkostnaderna har beaktats prisutvecklingen och trafikökningen fr. o. m. år 1972 samt de ändringar i väghållningen som vissa kommuner fått bl. a. genom skilda beslut av regeringen rörande kommunsammanläggningar.

Enligt driftkostnadsberäkningen — som i hög grad påverkats av fördyringar på grund av energikrisen — uppgår den beräknade skäliga årliga driftkostnaden för åren 1974 och 1975 till 215 milj. kr., vilket motsvarar ett statsbidrag av 204,3 milj. kr. Verket finner det angeläget att för budgetåret 1975/76 (kalenderåret 1975) bidragsmedel anvisas i den omfattning som erfordras för att täcka den fastställda kostnaden. Detta kräver sålunda ett bidragsbelopp på 204,3 milj. kr.

En eventuell ökad driftkostnad till följd av väsentliga förändringar i väghållningen kan påkalla en mindre jämkning av de för år 1974 fastställda driftkostnaderna varför bidragsbeloppet har höjts till 205 milj. kr.

På grund av bidragsbestämmelsernas utformning har endast en programnivå angivits.

Till bidragsbeloppet skall läggas kostnaderna för vägverkets administ-

ration av bidragsgivningen, som avser framförliggande kalenderår och för år 1976 beräknas till 700 000 kr.

Vägverket hemställer slutligen att — såsom är fallet för bl. a. anslaget Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator — även bidragsdelen av förevarande anslag anvisas för framförliggande kalenderår och inte som f. n. för det löpande kalenderåret. För att redan budgetåret 1975/76 erhålla medel avsedda att användas år 1976 krävs en engångsuppräkning med 255 milj. kr.

2.6. Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator

Detta anslag är ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår. Vägverkets äskande avser således år 1976.

Under anslaget redovisas bidragsgivningen till byggande av allmänna vägar och gator som är nödvändiga för den allmänna samfärdseln i kommuner som är väghållare samt till byggande av tunnelbanor. Målet för programmet är att medverka vid den utbyggnad av kommunernas trafikledssystem som erfordras för att tillgodose såväl de individuella som kollektiva trafikbehoven.

För fördelning av bidragen fastställer vägverket en fördelningsplan för fem år, som förnyas vart tredje år. Gällande fördelningsplan avser femårsperioden 1973—1977.

Från anslaget lämnas bidrag med 95 % av kostnad för bidragsberättigade byggnadsföretag, dels till byggande av väg, dels till byggande av gata mot vilken enligt gällande stadsplan utfart eller annan utgång från tomt eller annan fastighet inte får anordnas. Dessutom utgår bidrag med 95 % till utförande av större s. k. konstarbete eller trafikanordning som ingår i gata. Till annat bidragsberättigat gatubyggnadsarbete utgår bidrag med 85 %. Bidrag med 95 % av kostnaderna för tunnelbanors underbyggnad kan under vissa förutsättningar också utgå från anslaget. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Kommunerna och Stockholms läns landsting (SLL) gjorde under år 1971 en behovsinventering avseende åren 1973—1985 och framlade förslag till långtidsplan för åren 1973—1982.

De av kommunerna och SLL redovisade behoven och de därpå grundade långtidsplanerna omfattar principiellt de trafikleder som ingår eller skall ingå i huvudtrafiksystem enligt generalplan, dispositionsplan eller trafikledsplan. Detta innebär att behovs- och långtidsplaner innefattar fjärrleder, primärleder, viktigare sekundärleder samt tunnel- och stadsbanor.

I kommunernas och SLL:s behovsplaner har anmälts objekt motsvarande en sammanlagd byggnadsvolym av ca 9 600 milj. kr. i 1973 års pris- och lönenivå. Vid den granskning av ingivna behovsplaner som gjorts inom vägverket har beloppet reducerats till 6 150 milj. kr.

Under början av år 1972 upprättade vägverket ett preliminärt förslag

till långtidsplan för åren 1973—1982. Denna plan låg till grund för upprättande av den numera fastställda fördelningsplanen för åren 1973—1977. Den preliminära långtidsplanen har sedermera reviderats och anpassats till den nya fördelningsplanen.

På grund av statsmakternas uttalade ekonomiska restriktivitet har vägverket intagit en stram hållning då verkets långtidsplan för åren 1973—1982 upprättats. Vägverket har utgått ifrån den för år 1973 fastställda medelstilldelningen på 329,3 milj. kr. exkl. administrationskostnader och därefter en årlig anslagsökning på 4 % t. o. m. år 1981. Ökning har gjorts i steg vart tredje år, vilket bedömts lämpligt med hänsyn till den vart tredje år återkommande omprövningen av fördelningsplanen. Mot bakgrund av lämnade direktiv för upprättande av fördelningsplan för åren 1973—1977 har även långtidsplanen upprättats i löpande priser. Den på detta sätt uppgjorda långtidsplanen ger en anslagsram för åren 1973—1982 på totalt 3 904 milj. kr., vilket med den kommunala andelen motsvarar en byggnadsvolym på ca 4 150 milj. kr. Fördelningen av medel framgår av följande sammanställning.

	Storstadsområdena		Övriga kommuner		Totalt	
	Procentuell andel	Statsbidrag milj. kr.	Procentuell andel	Statsbidrag milj. kr.	Procentuell andel	Statsbidrag milj. kr.
Förbifarts-, genomfarts- och infartsleder	18,1	707,5	28,1	1 097,2	**46,2**	**1 804,7**
Centrumomgripande leder och huvudtrafikleder inom centrumområden	19,5	760,7	11,3	440,3	**30,8**	**1 201,0**
Övriga väg- och gatuobjekt	0,1	5,1	—	2,3	**0,1**	**7,4**
Tunnelbanor och stadsbanor	13,0	507,9	—	—	**13,0**	**507,9**
Ofördelat					**9,9**	**383,3**
	50,7	**1 981,2**	**39,4**	**1 539,8**	**100,0**	**3 904,3**

Som framgår av sammanställningen beräknas ca 46 % av ramen på 3 904 milj. kr. falla på förbifarts-, genomfarts- och infartsleder och ca 31 % på leder inom centrala stadsområden. Ca 26 % av de medel som avsatts för storstadsområdena har förutsatts gå till tunnelbanor i Stockholm och stadsbanor i Göteborg. Av det totala beloppet faller 32,2 % på storstockholmsområdet, inkl. SLL, 12,5 % på Göteborg-Mölndal och 6 % på Malmö.

Enligt direktiv för fördelningsplanen för åren 1973—1977 har denna upprättats från förutsättningen av en nominellt oförändrad årlig bidragsnivå av 330 milj. kr. Detta har medfört att vägverket måste avsätta en viss del av det angivna årliga anslaget för att täcka fortskri-

dande allmänna kostnadsökningar, vilket innebär en varje år gradvis sjunkande byggnadsvolym.

För år 1975 har anvisats ca 340 milj. kr. i bidrag, vilket jämfört med året innan innebär en ökning med 10 milj. kr. Ökningen medger en viss täckning av normalt förekommande merkostnader. På grund av de kostnadsökningar som orsakats av energikrisen kan det dock enligt vägverket under åren 1974 och 1975 bedömas ske en volymminskning av byggandet som motsvarar 35 milj. kr. för resp. år. Vid utebliven kompensation för dessa merkostnader måste denna byggnadsvolym flyttas framåt i tiden.

Under hösten 1974 har kommunerna genomfört en ny behovsinventering för perioden 1976—1990 och sammanställt långtidsplan för åren 1976—1985. Dessa uppgifter, som inte har kunnat presenteras i vägverkets petita, skall ligga till grund för den nya fördelningsplanen avseende perioden 1976—1980 som vägverket skall fastställa år 1975. Vägverket får då möjlighet att mer ingående analysera det aktuella behovet och framföra detta till statsmakterna.

I förevarande sammanhang begränsar sig därför vägverket till att ange tre programnivåer som endast delvis kompenserar de minskningar i byggandevolymen som uppkommer åren 1974 och 1975 till följd av energikrisen. Ingen av de tre nivåerna inrymmer de betydande följdinvesteringar i de lokala trafiksystemen som uppkommer genom stora industrisatsningar av typ Stålverk 80 i Luleå. Vägverket förutsätter att exploateringsleder liksom hittills förblir en ren kommunal angelägenhet, men understryker vikten av att kostnaderna för vägutbyggnader observeras i samband med planeringen av olika regionalpolitiska satsningar.

Programnivå A för år 1976, som utgör verkets alt. I och II, medför ett bidragsbelopp om 375 milj. kr. och innebär att fördelningsplanens byggnadsvolym för år 1976 kan fullföljas. Härvid har endast beaktats de helt oförutsedda kostnadsstegringarna på grund av energikrisen som beräknas till ca 35 milj. kr.

Nivå B, som utgör verkets alt. III, möjliggör en ökning av bidraget med 35 milj. kr., vilket motsvarar halva den volymminskning som beräknas ske i förhållande till fördelningsplanen under åren 1974—1975.

Nivå C, som inte ingår i något av verkets föreslagna verksamhetsalternativ, innebär en ytterligare ökning med 40 milj. kr. Till de nyss nämnda beloppen skall i samtliga fall läggas ca 4,7 milj. kr. för administration av bidragsgivningen.

2.7. *Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.*

Anslaget är ett kalenderårsanslag, där bidragsdelen avser det löpande kalenderåret. Vägverkets äskande avser således beträffande bidragsdelen år 1975 och beträffande administrationsdelen år 1976. Från anslaget ut-

går statsbidrag till det enskilda vägnätets driftkostnader. Bidragen utbetalas i efterskott.

Bidragsgivningen baserar sig på vart femte år återkommande driftkostnadsberäkningar som utförs av vägförvaltningarna. Dessa beräkningar sker med utgångspunkt från av vägverket framräknade standardvärden och av väghållarna lämnade uppgifter. Den beräknade totala driftkostnaden omfattar såväl barmarksunderhåll som vinterväghållning och jämkas årligen med hänsyn till förändringar i det allmänna kostnadsläget.

Från anslaget utgår även bidrag till iståndsättningsarbeten som anses nödvändiga från framkomlighets- och trafiksäkerhetssynpunkt. Bidrag lämnas i mån av tillgång på medel i normalfallet med 70 % och om synnerliga skäl föreligger med 85 % av beräknad bidragsgrundande kostnad. Bidrag kan även utgå till anskaffning av redskap för vägunderhållet samt till kostnader för viss passbåtstrafik, m. m.

Uppföljningen av att statsbidragsvägarna hålls i ett tillfredsställande skick sker genom årlig besiktning av vägarna. I samband med denna besiktning förekommer även i stor omfattning konsultationer. Väghållarna önskar bl. a. råd och anvisningar i fråga om väghållningen. Denna rådgivning, som utgör en del av administrationen, har stor betydelse för ett rationellt vägunderhåll och bidrar till att underhållskostnaderna kan hållas på en rimlig nivå.

Vid den behovs- och standardinventering som har genomförts har framkommit ett stort behov av iståndsättningsarbeten på det bidragsberättigade vägnätet.

Det totala behovet av medel för iståndsättningsbidrag uppgår enligt behovsinventeringen till ca 200 milj. kr. under tioårsperioden 1972—1981 eller ca 20 milj. kr. per år i 1972 års pris- och lönenivå. Årskostnaden omräknad till nu aktuell pris- och lönenivå motsvarar 24 milj. kr. Enligt standardinventeringen uppgår den totala väglängden av enskilda vägar vartill statsbidrag hittills inte utgått men anses böra medgivas under samma period till 10 316 km. Detta motsvarar ett årligt tillskott av ca 1 000 km väg. För iståndsättning av dessa tillkommande vägar erfordras ett bidrag på 3 milj. kr. per år och för underhåll ett årligt ökningsbelopp om 1,5 milj. kr.

Anslagen för åren 1974 och 1975 har medgivit — förutom bidrag till redan intagna statsbidragsvägar — att den tidigare år inneliggande balansen av bidragsansökningar kunnat avvecklas och att målsättningen om intagning av ca 1 000 km väg kunnat uppfyllas. Därutöver har iståndsättningsbidrag utgått med sammanlagt ca 20 milj. kr.

Programnivå A för år 1975 uppgår till 100,2 milj. kr. med följande fördelning.

	1 000-tal kr.
Administration	7 200
Bidrag till barmarks- och vinterväghållning	80 000
Bidrag till iståndsättningsarbeten	11 000
Bidrag till redskapsanskaffning	1 000
Bidrag till särskilda kommunikationsändamål	1 000
	100 200

Av totalbeloppet utgör ca 10,8 milj. kr. pris- och löneomräkning. Oförändrat reellt anslag uppgår således till ca 93,8 milj. kr. Programnivå A ger möjlighet att bevilja bidrag till samtliga inneliggande och under året inkomna bidragsberättigade ansökningar motsvarande en väglängd av ca 1 000 km. Bidrag till barmarks- och vinterväghållning kan totalt ges med 80 milj. kr. Iståndsättningsbidrag kan utgå med sammanlagt 11 milj. kr., varav 8 milj. kr. till äldre bidragsvägar.

Nivå B, som utgör verkets alt. I, innebär en ökning utöver Nivå A med 5 milj. kr., vilken fördelas med 4,5 milj. kr. till iståndsättning av äldre bidragsvägar och 500 000 kr. till redskapsanskaffning.

Programnivå C — 110,2 milj. kr. — som ingår i verksamhetsalternativ II och III innebär att bidraget till barmarks- och vinterväghållning kan höjas till 82,5 milj. kr. Detta ger utrymme för intagning av ytterligare ett antal vägar, som till sin funktion är att hänföra till enskilda statsbidragsvägar. Slutligen kan bidraget till iståndsättningsarbeten på äldre bidragsvägar ökas med ytterligare 2,5 milj. kr.

I likhet med vad vägverket hemställt om under anslaget Bidrag till drift av kommunala vägar och gator föreslås att bidragsdelen läggs om till att avse framförliggande kalenderår. För bidrag avseende år 1976 kräver detta en engångsuppräkning med 124 milj. kr. enligt verkets högsta alternativ.

2.8. Bidrag till byggande av enskilda vägar

Detta anslag är ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår. Vägverkets äskande avser således år 1976.

Under anslaget redovisas bidragsgivningen till byggande av enskilda vägar. Bidrag lämnas till byggande av enskild väg av väsentlig betydelse för en bygds befolkning. Fr. o. m. år 1966 lämnas bidrag även till byggande av enskild väg som utgör tillfartsväg till naturområde för rekreation och friluftsliv eller av annat skäl är av särskild betydelse för fritidsändamål. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel i normalfallet med 70 % av den beräknade bidragsgrundande kostnaden.

Av den tidigare nämnda inventeringen, som utförts för perioden 1972—1981, framgår att ca 20 % av det totala enskilda statsbidragsvägnätet om sammanlagt ca 63 000 km är i behov av ombyggnad. Det totala investeringsbehovet uppgår till ca 687 milj. kr. i fasta priser motsva-

rande ett statsbidrag av ca 480 milj. kr. eller ca 48 milj. kr. per år. Omräknat till nu aktuell pris- och lönenivå utgör medelsbehovet ca 60 milj. kr. per år.

För år 1975 har ett anslag av 23 milj. kr., exkl. administrationskostnader om 3,8 milj. kr., anvisats. Anslaget beräknas fördelas med drygt 15 milj. kr. till fortsättnings- och slutbidrag för tidigare påbörjade byggnadsobjekt och med ca 8 milj. kr. till objekt som avses påbörjas under år 1975.

För år 1976 begär vägverket enligt programnivå A, som utgör verkets alt. I och II, ett bidragsbelopp om 27,6 milj. kr. Nivån grundar sig på en i stort sett oförändrad byggnadsvolym. De starkt ökade kostnaderna för vägbyggandet har medfört att planerad byggnadsvolym för åren 1974 och 1975 inte synes kunna hållas. Förutom täckning av pris- och löneomräkningen medger nivån en återhämtning med ca 1,5 milj. kr. av det tidigare minskade vägbyggandet. Fortsättnings- och slutbidrag kan därvid utgå med ca 15 milj. kr. och bidrag till nystarter med ca 12,5 milj. kr.

Programnivå B, som är lika med verksamhetsalternativ III, innebär en ökning av bidragsdelen med 3 milj. kr.

Programnivå C — 33,6 milj. kr. — ingår inte i något av verkets tre verksamhetsalternativ.

Administrationskostnaderna tas i samtliga alternativ upp med 4,6 milj. kr. Av ökningen om 900 000 kr. avser 300 000 kr. förstärkning av vägverkets planerings- och rådgivningsfunktion beträffande den enskilda väghållningen. Totalt uppgår kostnaden för denna utökade verksamhet till 600 000 kr. och har fördelats lika mellan drift- och byggandeanslagen.

2.9 Tjänster till utomstående

Detta anslag är fr. o. m. budgetåret 1974/75 ett kalenderårsanslag och avser framförliggande kalenderår. Vägverkets äskande avser således år 1976.

Programmet för anslaget, som för innevarande budgetår uppgår till 16,8 milj. kr., varav 5,6 milj. kr. för andra halvåret 1975 på grund av ändrad anslagsperiod, inrymmer tjänster till utomstående och vissa kostnader i samband med beredskapsarbeten. Den förstnämnda posten avser den taxe- och avgiftsbelagda verksamheten, huvudsakligen byggande och drift på entreprenad av vägar åt kommuner och enskilda väghållare.

Den principiella målsättningen för vägverkets taxe- och avgiftssättning är full kostnadstäckning. Härmed avses täckning av såväl bokförings- som kalkylmässiga kostnader. Verksamheten beräknas av vägverket under perioden 1975—1980 vara självbärande med en omslutning av ca 60 milj. kr. per år.

Posten beredskapsarbeten avser vägverkets interna planering för

AMS' räkning. Mot bakgrund av verkets målsättning och med hänsyn till omfattningen av egna resurser samt efter samråd med AMS planerar vägverket en årlig omslutning av beredskapsarbeten i egen regi motsvarande en ersättning från AMS med ca 200 milj. kr. för perioden 1975—1980. Härtill kommer särredovisade administrationskostnader för den interna planeringen om 12,6 milj. kr. årligen som inte ersätts av AMS. För år 1976 begär vägverket sistnämnda belopp för verksamheten.

3. Remissyttrande över vägverkets, sjöfartsverkets och affärsverkens anslagsframställningar

Arbetsmarknadsstyrelsen har, i likhet med i sina yttranden över tidigare års anslagsframställningar, framhållit betydelsen av att planeringen inom resp. verk fortlöpande bedrivs på sådant sätt att investeringarna snabbt kan anpassas efter konjunktur- och arbetsmarknadsläge. Det är angeläget att det inom verken finns en snabbt aktualiserbar projektreserv. I sitt yttrande understryker AMS vidare att en tidig kännedom om arbetskraftsåtgången för varje investeringsobjekt är en förutsättning för en effektiv sysselsättningsplanering. I övrigt har anslagsframställningarna inte föranlett några erinringar från AMS' sida.

4. Föredraganden

I prop. 1972: 1 (bil. 8) framlades förslag till allmänna riktlinjer för den fortsatta vägplaneringen i landet. Enligt förslaget — som enhälligt godtogs av riksdagen — skulle bl. a. den av vägverket vid planeringen tillämpade kalkylmodellen ses över. Ett utvecklingsarbete skulle sålunda bedrivas för att få fram underlag som gör det möjligt att bättre än hittills bestämma den vikt, som rimligen bör ges vissa av de i kalkylmodellen ingående komponenterna, som trafikanternas tidskostnad, trafikolyckskostnaden och kalkylräntan.

I sammanhanget underströk jag emellertid också angelägenheten av att utvecklingsarbetet vidgades. Den angivna kalkylmodellen är sålunda i första hand ett hjälpmedel för att bestämma de trafikekonomiska vinsterna — dvs. besparingen som vägtrafikanterna gör vid viss inriktning av väginvesteringarna. Det föreligger härvidlag — som jag betonade — ett behov av att man i det fortsatta mera långsiktiga utvecklingsarbetet eftersträvar att väga in olika samhällsekonomiska effekter, vilka inte ryms inom den nuvarande modellen. Behovet härav ökar med de vidgade regional- och näringspolitiska aspekter, som läggs på samhällets investeringar i olika hänseenden. Vinsterna kan i ett sådant perspektiv inte enbart bestämmas med hänsyn till trafikanterna utan bör även härledas ur bebyggelse- och näringslivsutvecklingen.

För att i enlighet med statsmakternas ställningstaganden dra upp de

närmare, mera konkreta riktlinjerna för det ifrågavarande utrednings- och utvecklingsarbetet har jag efter Kungl. Maj:ts bemyndigande tillsatt en särskild kommitté, kommittén (K 1972: 04) för den långsiktiga vägplaneringen (KLV). KLV beräknas redovisa sina ställningstaganden under år 1975.

För den framtida väghållningen är också trafikpolitiska utredningens (K 1972: 07) arbete av stor betydelse. Som jag anmälde i föregående års statsverksproposition har utredningen under år 1974 getts tilläggsdirektiv att fullfölja det utvecklingsarbete om vägtrafikens kostnadsansvar som hittills skett inom ramen för vägkostnadsutredningen och som resulterat bl. a. i betänkandet (SOU 1973: 32) Vägtrafiken — kostnader och avgifter. Resultatet av arbetet inom vägkostnadsutredningen — vilken var en expertutredning — fullföljs därmed inom en parlamentariskt sammansatt utredning.

Innan jag går över till att behandla anslagsfrågorna vill jag redovisa rapporten Översyn av arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) och vägverkets verksamhet beträffande beredskapsarbeten på vägar (Stencil K 1974: 4), avgiven av en arbetsgrupp inom KLV.

Beredskapsarbeten på statliga vägar utförs dels i vägverkets, dels i AMS regi. Med de medel som AMS ställer till vägverkets förfogande svarar vägverket för genomförandet av huvuddelen av beredskapsarbetena på vägar. AMS svarar emellertid för genomförandet av vissa beredskapsarbeten, t. ex. de arbeten som är avsedda för s. k. specialanvisad arbetskraft, dvs. personer som omfattas av alkoholistvård samt kriminal-, ungdoms- och mentalvård. Även för de vägar som utförs i AMS regi svarar vägverket för projektering samt för marklösenfrågor.

Principen att vägverket normalt skall utföra beredskapsarbetena har arbetsgruppen funnit vara riktig. Vägverket har genom sin ordinarie vägbyggnadsvolym möjlighet att tillfälligt öka sin omsättning med beredskapsarbeten utan att exempelvis den fast anställda personalstyrkan för arbetsledning i motsvarande mån behöver ökas. Arbeten med specialanvisad arbetskraft bör dock enligt gruppens uppfattning även fortsättningsvis drivas i AMS regi. Den kurativa verksamheten är omfattande och av stor betydelse vid dessa arbetsplatser. AMS är — med en fast anställd arbetsledarkader som har särskild utbildning för de speciella uppgifter en sådan arbetsplats har jämfört med vanliga vägarbetsplatser — särskilt lämpad att svara för genomförandet av dessa, inte direkt konjunkturberoende arbeten.

Arbetsgruppen föreslår att även de vägarbeten som är ett komplement till en arbetsplats som drivs i AMS regi, där det bedrivs omfattande kommunala eller andra arbeten — vatten- och avloppsanläggningar, husbyggen osv. — bör kunna drivas i AMS regi om så är lämpligt, såvida inte vägarbetena har så stor volym att särskild arbetsledningsgrupp för dessa arbeten behövs.

Arbetsgruppens rapport har varit föremål för remissbehandling. Yttranden har avgetts av AMS, vägverket, riksrevisionsverket och statskontoret. Samtliga remissinstanser tillstyrker arbetsgruppens förslag.

För egen del kan jag instämma i de slutsatser som arbetsgruppen kommit fram till och som remissinstanserna biträder. Allmänt bör beredskapsarbeten i första hand utföras i resp. huvudmans regi. Det innebär avseende beredskapsarbeten på statliga vägar ett utförande i vägverkets regi. Undantag bör därvid göras bl. a. för vägarbeten avsedda för specialanvisad arbetskraft.

Jag utgår från att, som tidigare varit fallet, vägverket och AMS i fortsättningen i samförstånd kommer överens om regiformen för beredskapsarbetena på vägar.

I prop. 1974: 1 beräknades väganslagen till sammanlagt ca 2 763 milj. kr. för budgetåret 1974/75. Det innebar en medelsanvisning som med drygt 400 milj. kr. översteg anslagen i statsverkspropositionen för budgetåret 1973/74. För detta budgetår tillfördes sedermera vägväsendet ytterligare 200 milj. kr. efter beslut av riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition (1973: 165) med förslag till vissa ekonomiskpolitiska åtgärder (FiU 1973: 40, rskr 1973: 344).

Genom den ökade satsningen på väganslagen, vilken kommit såväl byggnads- som driftsanslagen till godo, har man kunnat tillgodose väsentliga trafikbehov. Inte minst anser jag det värdefullt att en betydande del av anslagsökningen använts för vägförbättringar och broförstärkningar m. m. på från regionalpolitisk synpunkt viktiga länsvägar. Jag vill i detta sammanhang peka på att det s. k. tunga vägnätet har kunnat utvecklas på ett väsentligt sätt. På 90 % av det allmänna vägnätet har under år 1974 tillåtits ett axeltryck av 10 ton och ett boggitryck av 16 ton. År 1973 tilläts motsvarande axel- och boggitryck på ca 79 % av vägnätet. Den påtagliga standardförbättring, som den ökade tillåtna belastningen är ett uttryck för, avser så gott som helt länsvägar och innebär tillsammans med de ytterligare förstärkningsarbeten som kan genomföras under år 1975 ett betydelsefullt stöd åt de regional- och näringspolitiska strävandena. I sammanhanget kan nämnas att genom en ändring i vägtrafikkungörelsen kommer fr. o. m. den 1 april 1975 på allmän väg i normalfallet att tillåtas 10 tons axeltryck och 16 tons boggitryck. Undantag härifrån får meddelas genom lokala trafikföreskrifter. Beslutade undantag kommer att anges genom skyltning längs berörda vägar, vilket får anses utgöra en väsentlig förbättring när det gäller att informera trafikanterna om den för vägen aktuella bärigheten. Vidare tillämpas från ingången av år 1975 ändrade regler för beräkning av högsta tillåtna bruttovikt vid färd på 10/16 tonsvägnätet. De nya bestämmelserna — vilka möjliggjorts genom dels de nämnda vägförbättringarna och broförstärkningarna, dels den förbättrade efterlevnad av belastningsföreskrifterna som följt av systemet med överlastavgift —

medger ett effektivare utnyttjande av den tunga fordonsparken och leder till en från trafiksäkerhetssynpunkt värdefull förkortning av fordonstågen.

Innevarande budgetår har tillskapats ett nytt anslag, benämnt Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar. Som motiv härför anförde jag i föregående års statsverksproposition att vägbyggnadsverksamhet och även vissa slag av åtgärder som hänför sig till driftsidan, i första hand förstärknings- och andra förbättringsarbeten, väl lämpar sig för insatser i sysselsättningsfrämjande syfte. Utan att ändra på det förhållandet att vägarbeten även i fortsättningen kunde antas komma att utgöra en betydelsefull del av beredskapsarbetena skulle ett särskilt konjunkturpolitiskt betingat anslag medverka till att ytterligare höja handlingsberedskapen och säkerställa en så ändamålsenlig användning som möjligt av från sysselsättningssynpunkt nödvändiga insatser. Detta anslag skulle för vägverkets del fylla ungefär samma uppgift som de för olika anslag på kapitalbudgeten beräknade konjunkturmarginalerna. En lämplig ordning ansågs vara att anslaget ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande och att planeringen av ifrågakommande åtgärder skulle ankomma på vägverket i samråd med arbetsmarknadsverket. Anslaget fördes upp med 200 milj. kr.

Sedan statens vägverk inkommit med ett i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen upprättat förslag till fördelning av ifrågavarande anslag, har Kungl. Maj:t beslutat om anslagets fördelning mellan byggande och drift av statliga vägar samt, vad gäller byggande av statliga vägar, om rambelopp för länen. Av de 200 milj. kr. som anslaget omfattar kommer ca 70 milj. kr. att användas till att förbättra det statliga vägnätet i skogslänen. Utöver särskilt angivna projekt har länen vidare anvisats medel att användas efter egen prioritering.

Jag förordar en fortsatt kraftig satsning på väganslagen även för nästa budgetår och tillstyrker en höjning av drift- och byggandeanslagen med totalt nära 260 milj. kr. i förhållande till anslagen innevarande budgetår. Om man bortser från det nyssnämnda, konjunkturpolitiskt betingade anslaget, innebär detta en större höjning av väganslagen än vad som föreslogs i föregående års statsverksproposition.

Inom ramen för de resurser som sålunda förordas bör även i fortsättningen en ingående angelägenhetsbedömning ske. Insatserna på det statliga vägnätet bör därvid i första hand inriktas på att genom ändamålsenliga driftåtgärder till lägsta möjliga kostnad säkerställa funktionen hos de olika delarna av det befintliga vägnätet. Vidare bör de investeringsplaner fullföljas som avser att genom mera punktvisa insatser åstadkomma förbättringar på längre sammanhängande vägsträckor eller som siktar till att på olika delar av vägnätet avhjälpa brister som är till påtagliga olägenheter för trafiken.

En sådan ingående prövning och prioritering av väghållningsåtgär-

derna — och det gäller särskilt byggnadssidan — är angelägen så att önskvärt utrymme kan skapas för regionalpolitiskt betydelsefulla insatser. Jag vill i detta sammanhang erinra om att under år 1975 flerårsplanerna för vägbyggandet samt fördelningsplanen avseende bidragsgivningen till det kommunala byggandet skall författningsenligt revideras. Regeringen avser att, liksom vid tidigare revideringar, lämna vägverket och länsstyrelserna anvisningar som skall ligga till grund för upprättandet av planerna.

I fråga om den statliga vägdriften förutsätter jag att möjligheterna att bibehålla eller höja standarden på vägnätet genom olika åtgärder — t. ex. oljegrusning, beläggning eller förstärkning — tas till vara och att valet mellan de vägar som kan komma i fråga för åtgärder i möjlig utsträckning grundas på den samhällsekonomiska lönsamheten. Uppmärksamhet bör även ägnas frågan att skapa skäligt utrymme för förbättringsarbeten på det sekundära vägnätet.

Jag går nu över till att redovisa mina ställningstaganden till anslagsberäkningarna och kommer senare att hemställa om medelsanvisning under resp. anslag.

Vad gäller väg- och gatudriften anser jag i likhet med vägverket att driftåtgärder, som syftar till att upprätthålla servicestandarden och vidmakthålla det i vägarna nedlagda kapitalet, skall prioriteras vid en bedömning av olika möjliga väghållningsinsatser inom ramen för de totalt tillgängliga vägmedlen. Jag är i enlighet härmed beredd att föreslå kraftiga uppräkningar av samtliga driftanslag.

Anslaget Drift av statliga vägar avses täcka kostnaderna för servicearbeten, underhållsarbeten — tidigare kallat egentligt vägunderhåll — samt vissa förbättringsarbeten inom de olika delarna av det statliga vägnätet. För innevarande budgetår är anslaget 1 155 milj. kr. Av anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar har därjämte 83 milj. kr. fördelats till drift av statliga vägar. Av det ordinarie anslaget Drift av statliga vägar beräknas ca 100 milj. kr. falla på förbättringsarbeten. Betydande insatser i form av beredskapsarbeten har även avsett förbättringsåtgärder. Under den senaste femårsperioden har således för detta ändamål sammanlagt ca 400 milj. kr. anvisats över elfte huvudtiteln. Dessa arbeten, som primärt tillkommit från allmän sysselsättningssynpunkt, har bidragit till att påskynda genomförandet av vägverkets långsiktiga program för upprustning av de sekundära och tertiära vägarna.

Med hänsyn till de angelägna behov av olika driftåtgärder som föreligger är jag beredd att föreslå en anslagsökning med 200 milj. kr. i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. För den statliga vägdriften skulle därmed under kalenderåret 1976 komma att disponeras (1 155+200) 1 355 milj. kr. Inom denna ram räknar jag med att vägverket vid normal omfattning av servicearbete kan utföra omfattande

slitlager- och torrläggningsarbeten samt därutöver förbättringsarbeten i minst samma omfattning som under de senaste åren.

För anslaget Bidrag till drift av kommunala vägar och gator beräknar jag i likhet med vägverket att en höjning med ca 21,1 milj. kr. av det för innevarande budgetår anvisade anslaget om ca 184,6 milj. kr. är nödvändig med hänsyn till pris- och trafikutvecklingen m. m. Jag förordar således för nästa budgetår ett anslag av 205,7 milj. kr. Jag är inte beredd att förorda en sådan omläggning av anslagsperioden för bidragsdelen till att avse framförliggande kalenderår som vägverket har föreslagit.

Under anslaget Bidrag till drift av enskilda vägar m. m. har under de senaste två budgetåren väsentligt ökade medel ställts till förfogande. För innevarande budgetår är anslaget upptaget med 83 milj. kr. Av beloppet kan drygt 7 milj. kr. beräknas avse iståndsättningsarbeten, vilket möjliggör en väsentlig standardförbättring av det enskilda vägnätet. Jag är beredd att föreslå en fortsatt kraftig satsning på detta från flera synpunkter viktiga vägnät och förordar en medelsanvisning för nästa budgetår med 93 milj. kr., dvs. en ökning jämfört med innevarande budgetår med 10 milj. kr. Den balans av inneliggande ansökningar om statsbidrag till i och för sig statsbidragsberättigade enskilda vägar som uppkommit under senare år beräknas under åren 1974 och 1975 helt kunna avvecklas. Därtill beräknas från anslaget statsbidrag kunna lämnas även till iståndsättningsarbeten på vägar som redan uppbär statsbidrag till barmarksunderhåll och vinterväghållning.

Jag är inte beredd att förorda en sådan omläggning av anslagsperioden för bidragsdelen till att avse framförliggande kalenderår som föreslagits av vägverket.

Under år 1974 har de sakkunniga med uppdrag att verkställa översyn av lagen om enskilda vägar — 1969 års vägutredning — avgivit betänkandet (Ds K 1974: 7) Kommunal och enskild väghållning. I betänkandet, som av utredningen karaktäriserats som ett principbetänkande, föreslås bl. a. lagstadgade former för kommunal väghållning. Betänkandet har remissbehandlats. Genom beslut den 8 november 1974 har Kungl. Maj:t till vägutredningen överlämnat remissyttrandena att övervägas i det fortsatta utredningsarbetet.

I anslutning till detta vill jag även nämna att vägverket i november 1974 har lämnat en lägesrapport för det av Kungl. Maj:t lämnade uppdraget att genomföra en översyn av statsbidragssystemet för enskilda vägar. Arbetet utförs av en inom verket särskild tillsatt arbetsgrupp. I arbetsgruppen ingår även en representant för Svenska kommunförbundet.

I sin lägesrapport anför vägverket, att man i utredningsarbetet eftersträvar en samordning med pågående lagstiftningsarbete inom näraliggande områden — närmast i fråga om lagen om enskilda vägar, an-

läggningslagen och byggnadslagen. De problemkomplex som vägverket därmed har att ta ställning till är i flera fall av invecklad natur. Verket har koncentrerat utredningsarbetet till sådana problem, som är oberoende av förslagen i 1969 års vägutrednings betänkande Kommunal och enskild väghållning och bygglagutredningens betänkande (SOU 1974: 21) Markanvändning och byggande. Vägverkets avsikt är dock att även söka belysa de båda utredningarnas konsekvenser för statsbidragssystemet.

Vägverket bedömer att arbetet med översynen av statsbidragssystemet skall kunna slutföras under första halvåret 1975.

Vad gäller väg- och gatubyggandet vill jag i följande tabell inledningsvis redovisa det ungefärliga utfallet av investeringarna inom denna sektor under perioden 1969—1973 samt de beräknade kostnaderna under åren 1974 och 1975. I de angivna beloppen för beredskapsarbeten, som avser statsbidragsdelen för alla kategorier vägar, ingår även kostnaderna för vissa förbättringsarbeten av driftkaraktär.

År	Ordinarie statliga vägbyggnadsarbeten	Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder	Ordinarie kommunala vägbyggnadsarbeten	Byggande av enskilda vägar	Beredskapsarbeten	Summa
	milj. kr.					
1969	657		270	22	300	**1 249**
1970	693		300	23	260	**1 276**
1971	684		325	23	315	**1 347**
1972	685		330	23	589	**1 627**
1973	725		331	23	468	**1 547**
1974[1]	[2]840		331	25	400	**1 596**
1975[1]	745	200	344	27	235	**1 551**

[1] Beräknade belopp.
[2] Varav på tilläggsstat 115.

Vid sidan av de ordinarie vägbyggnadsanslagen har, som framgår av tabellen, betydande belopp årligen anvisats av beredskapsmedel som kommit vägnätet tillgodo. Dessa insatser har primärt motiverats av sysselsättningspolitiska skäl. Det har dock ansetts viktigt att som beredskapsarbeten välja ut vägföretag som ingår i gällande flerårs- och långtidsplaner. Därigenom har det varit möjligt att förutom den egentliga sysselsättningseffekten även uppnå en positiv effekt från trafiksäkerhets- och framkomlighetssynpunkt. Beredskapsarbetena har därjämte speciellt för norrlandslänen inneburit en allmän förbättring av vägnätet, vilket stöder strävandena mot en bättre regional balans i fråga om bebyggelse- och näringslivsutveckling. Jämfört med den normala fördelning på riks- och länsvägar av de ordinarie vägbyggnadsmedlen kan det vidare konstateras att en större andel av beredskapsmedlen är att hänföra till den senare vägkategorin.

Som jag tidigare nämnt, togs innevarande budgetår upp ett konjunkturbetingat väganslag, Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar. Hela anslaget för innevarande budgetår, 200 milj. kr., har ställts till vägverkets förfogande. För att bibehålla handlingsberedskapen i sysselsättningsavseende och samtidigt ha möjlighet att då sysselsättningsläget så kräver påskynda och tidigarelägga angelägna vägföretag samt utföra förbättringar på bl. a. regionalpolitiskt viktiga länsvägar, förordar jag att ett motsvarande anslag tas upp även för nästa budgetår. Anslaget bör därvid anvisas med samma belopp som för innevarande budgetår, dvs. 200 milj. kr. Anslaget bör ställas till regeringens förfogande att disponeras för särskilda insatser i fråga om drift och byggande av statliga vägar, när detta är motiverat av konjunkturpolitiska eller andra skäl. Planeringen av ifrågakommande åtgärder, som i första hand bör inriktas på arbeten, som på en gång är från sysselsättningssynpunkt värdefulla och vägpolitiskt angelägna, bör ske i samråd med AMS.

Anslaget Byggande av statliga vägar är för innevarande budgetår 745 milj. kr. Av anslaget Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar har härjämte för innevarande budgetår fördelats 117 milj. kr. till byggande av statliga vägar. Utöver den förstärkning som på detta sätt kommit det statliga vägbyggandet till godo, är jag beredd att föreslå, att det ordinarie byggnadsanslaget för nästa budgetår förs upp med 765 milj. kr., dvs. en höjning av anslaget med 20 milj. kr.

Anslaget Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator bör för nästa budgetår tas upp med ett belopp av 350 milj. kr., dvs. en höjning med drygt 6 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Anslaget Bidrag till byggande av enskilda vägar bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat belopp, dvs. med 26,8 milj. kr.

Kostnadsramarna för år 1976 för anslagen Drift av statliga vägar resp. Byggande av statliga vägar bör i princip bestämmas till samma belopp som anslagen. Det bör ingå i regeringens befogenheter att i den mån arbetsmarknadsläget, kravet på en ändamålsenlig planering av verksamheten eller andra särskilda skäl motiverar det bemyndiga vägverket att under år 1975 resp. 1976 jämka de föreskrivna kostnadsramarna för dessa år, t. ex. genom att under andra halvåret 1975 i förväg ta i anspråk behövliga belopp av de medel under de kalenderårsberäknade anslagen, som kan bli anvisade för verksamhetsåret 1976.

Jag hemställer att regeringen ger riksdagen tillkänna vad jag har anfört i det föregående om vägväsendet.

B 1. Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter

1973/74	Utgift	4 954 000
1974/75	Anslag	[1]8 700 000
1975/76	Förslag	6 560 000

[1] Avser perioden 1974–07–01—1975–12–31.

Från detta anslag bestrids kostnaderna för central administration (andel), översiktlig vägplanering, fastställande av arbetsplaner samt försvars- och järnvägsärenden.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 7 430 000 kr. för budgetåret 1975/76 avseende verksamheten under år 1976. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Jag bedömer att kostnaderna för år 1976, som jag beräknar till 6,56 milj. kr., ungefärligen kommer att fördela sig på följande sätt.

Plan	Kr.
Central administration	1 200 000
Översiktlig vägplanering	1 380 000
Fastställande av arbetsplaner	360 000
Försvarsfrågor	3 365 000
Järnvägsärenden m. m.	255 000
	6 560 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 6 560 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 2. Drift av statliga vägar

1973/74	Utgift	1 030 864 000	Reservation	585 828 000
1974/75	Anslag	1 155 000 000		
1975/76	Förslag	1 355 000 000		

Från detta anslag bestrids kostnaderna för de delar av vägverkets verksamhet som är hänförliga till driften av de statliga vägarna samt vissa förbättrings- och ombyggnadsarbeten, vilka avser främst de sekundära och tertiära vägnäten.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 1 699,1 milj. kr. resp. 1 499,1 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1975/76 avseende verksamheten under år 1976. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Kostnadsramen för år 1975 har fastställts till 1 155 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att kostnadsramen för år 1976 bestäms till 1 355 milj. kr. och att anslag begärs med samma belopp. Förslaget innebär en ökning av anslaget för nästa budgetår med 200 milj. kr.

I följande sammanställning redovisas hur kostnaderna för vägdriften beräknas i stort fördela sig under år 1976. Sammanställningen visar även de ungefärligen beräknade kostnaderna för innevarande år (milj. kr.).

Plan	1975	1976	
		Vägverket	Föredraganden
Central administration	18,0	20,0	20,0
Regional administration	21,5	24,0	24,0
Servicearbeten	605,0	673,8	660,0
Underhållsarbeten	401,0	579,1	506,1
Förbättringsarbeten	109,5	402,2	144,9
	1 155,0	**1 699,1**	**1 355.0**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Drift av statliga vägar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 355 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 3. Byggande av statliga vägar

1973/74 Utgift	755 914 000	Reservation	494 507 000
1974/75 Anslag	745 000 000		
1975/76 Förslag	765 000 000		

Från detta anslag bestrids kostnaderna för de delar av vägverkets verksamhet som är hänförliga till byggande av statliga vägar samt vissa mindre omläggnings- och förbättringsarbeten.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag om 928 milj. kr. resp. 838 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1975/76 avseende

verksamheten under år 1976. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Kostnadsramen för år 1975 har fastställts till 745 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att kostnadsramen för år 1976 bestäms till 765 milj. kr. och att anslag begärs med samma belopp. Förslaget innebär en ökning av anslaget för nästa budgetår med 20 milj. kr.

I följande sammanställning redovisas hur kostnaderna för vägbyggandet beräknas i stort fördela sig under år 1976. Sammanställningen visar även de ungefärligen beräknade kostnaderna för innevarande år (milj. kr.).

Plan	1975	1976 Vägverket	1976 Föredraganden
Central administration	23,2	25,9	25,9
Regional administration	18,3	20,4	20,4
Byggande av riksvägar	493,5	575,0	500,0
Byggande av tunnelbanor	35,0	44,0	40,0
Byggande av länsvägar	167,0	254,7	170,7
Utrednings- och utvecklingsverksamhet	8,0	8,0	8,0
	745,0	**928,0**	**765,0**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Byggande av statliga vägar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 765 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 4. Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar

1974/75	Anslag	[1]200 000 000
1975/76	Förslag	200 000 000

[1] Nytt anslag

Från detta anslag bestrids kostnaderna för de särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar som kan aktualiseras av konjunkturmässiga eller andra skäl.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag om 400 milj. kr. för budgetåret 1975/76 avseende verksamheten under år 1976. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att kostnadsramen för år 1976 bestäms till 200 milj. kr. och att anslag begärs med samma belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 5. Bidrag till drift av kommunala vägar och gator

1973/74	Utgift	158 530 000	Reservation	220 000
1974/75	Anslag	184 550 000		
1975/76	Förslag	205 700 000		

Från detta anslag lämnas bidrag till kommun med 95 % av det belopp vartill de skäliga kostnaderna för drift av de bidragsberättigade vägarna och gatorna beräknas uppgå. Driftkostnaden fastställs för en tvåårsperiod av statens vägverk efter kommunens hörande. Beräkningen kan justeras under löpande tvåårsperiod, om väsentligt ändrade förhållanden inträder. Bidragsgivningen regleras genom kungörelsen (1971: 955, ändrad 1972: 186) om statsbidrag till väg- och gatuhållning i vissa kommuner. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 205,7 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Vidare begär verket att 255 milj. kr. för bidragsgivning avseende år 1976 anvisas redan budgetåret 1975/76. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag, att anslaget tas upp med 205,7 milj. kr., innebärande en uppräkning med ca 21,1 milj. kr. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	700 000
Bidragsbelopp	205 000 000
	205 700 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till drift av kommunala vägar och gator* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 205 700 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 6. Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator

1973/74	Utgift	323 548 000	Reservation	198 032 000
1974/75	Anslag	343 600 000		
1975/76	Förslag	350 000 000		

Från detta anslag lämnas bidrag till kommuns kostnad för byggnadsföretag med 95 % till byggande av väg samt till byggande av gata mot vilken enligt gällande stadsplan utfart eller annan utgång från tomt eller annan fastighet inte får anordnas. Dessutom utgår bidrag med 95 % till utförande av större konstarbete eller trafikanordning, som ingår i gata. Till annat bidragsberättigat gatubyggnadsarbete utgår statsbidrag med 85 %. I kostnaden för byggnadsföretag får inräknas skälig ersättning för mark och för intrång, som föranleds av vägs eller gatas byggande eller användande.

Bidrag utgår i mån av tillgång på medel och enligt av statens vägverk fastställd fördelningsplan för fem år. Fördelningsplanen skall förnyas vart tredje år. Bidragsgivningen regleras genom kungörelsen (1971: 955, ändrad 1972: 186) om statsbidrag till väg- och gatuhållning i vissa kommuner. Statsbidrag till byggande av tunnelbana kan under vissa förutsättningar utgå från detta anslag till kommun, landstingskommun och kommunalförbund. Denna bidragsgivning regleras genom kungörelsen (1971: 956) om statsbidrag till byggande av tunnelbana. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 414,7 resp. 379,7 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1975/76. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att anslaget tas upp med 350 milj. kr., dvs. en ökning av drygt 6 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	4 700 000
Bidragsbelopp	345 300 000
	350 000 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 7. Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.

1973/74	Utgift	69 726 000	Reservation	10 784 000
1974/75	Anslag	83 000 000		
1975/76	Förslag	93 000 000		

Från detta anslag lämnas bidrag till drift av enskild väg av väsentlig betydelse för en stor allmänhet. Bidrag kan även utgå om vägen är utfart för en bebyggelse och av betydande längd eller om vägens drift är synnerligen betungande för väghållaren. Bidrag utgår med 70 % av beräknad kostnad för väghållningen. Bidrag kan beviljas med 85 % om synnerliga skäl föreligger. Vidare kan s. k. iståndsättningsbidrag beviljas med 70 % för åtgärder som bedöms nödvändiga från trafiksäkerhetssynpunkt. Från anslaget lämnas även bidrag till anskaffning av redskap för driften. Slutligen utgår från anslaget bidrag till kostnader för viss passbåtstrafik m. m. Huvuddelen av bidragsgivningen regleras genom kungörelsen angående statsbidrag till enskild väghållning (1952: 793, ändrad senast 1971: 958) och kungörelsen (1952: 417, ändrad 1963: 102) angående statligt stöd till anskaffning av maskiner och redskap för rationalisering av underhållsarbetet på vissa enskilda vägar. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av ca 110,2 resp. 105,2 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1975/76. Vidare begär verket att 124 milj. kr. för bidragsgivning avseende år 1976 anvisas redan budgetåret 1975/76. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att anslaget för budgetåret 1975/76 tas upp med 93 milj. kr., innebärande

en ökning med 10 milj. kr. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	7 200 000
Bidragsbelopp	85 800 000
	93 000 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1975/76 statlig lånegaranti för lån avseende inköp av vägunderhållsmaskiner för vissa enskilda vägar beviljas intill ett belopp av 120 000 kr.;
2. till *Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 93 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 8. Bidrag till byggande av enskilda vägar

1973/74	Utgift	24 224 000	Reservation	17 786 000
1974/75	Anslag	26 800 000		
1975/76	Förslag	26 800 000		

Från anslaget lämnas bidrag till byggande av enskild väg av väsentlig betydelse för en bygds befolkning. Bidrag lämnas till kostnad för arbetsplan med 70 % samt till beräknad övrig kostnad för företaget med högst 70 %. Föreligger synnerliga skäl kan sistnämnda bidrag höjas till högst 85 %. Bidragsgivningen regleras genom kungörelsen angående statsbidrag till enskild väghållning (1952: 793, ändrad senast 1971: 958). Fr. o. m. den 1 januari 1966 lämnas bidrag från detta anslag även till byggande av enskild väg som utgör tillfartsväg till naturområde för rekreation och friluftsliv eller av annat skäl är av särskild betydelse för fritidsändamål. Även för denna bidragsgivning gäller i tillämpliga delar nämnda kungörelse. Bidrag utgår i mån av tillgång på medel.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 35,1 resp. 32,1 milj. kr. enligt sitt högsta resp. lägsta alternativ för budgetåret 1975/76. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående förordar jag att anslaget tas upp med 26,8 milj. kr. Förbrukningen beräknas fördela sig på ungefär följande sätt.

Plan	Kr.
Central och regional administration	4 100 000
Bidragsbelopp	22 700 000
	26 800 000

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till byggande av enskilda vägar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 26 800 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 9. Tjänster till utomstående

1973/74	Utgift	10 700 000
1974/75	Anslag	[1]16 800 000
1975/76	Förslag	12 300 000

[1] Avser perioden 1974–07–01—1975–12–31.

Från anslaget bestrids vissa kostnader inom vägverket för planering m. m. av beredskapsarbeten åt arbetsmarknadsstyrelsen.

Statens vägverk

Verket hemställer om ett anslag av 12 575 000 kr. för budgetåret 1975/76 avseende verksamheten under år 1976. Motiveringen för verkets förslag i denna del har redovisats under redogörelsen för vägverkets anslagsframställning i det föregående.

Föredraganden

Jag beräknar anslaget för budgetåret 1975/76 till 12,3 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tjänster till utomstående* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 12 300 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 10. Avsättning till statens automobilskattemedelsfond

I vägtrafikskatteförordningen (1973: 601, ändrad senast 1974: 869) återfinns de grundläggande bestämmelserna för beskattning av bilismen.

I följande sammanställning redovisas det faktiska utfallet av automobilskattemedlens specialbudget för de senaste fem budgetåren (milj. kr.)

Budgetår	Nettoinkomster	Nettoutgifter	Överskott	Behållning på fonden	Reservationer
1969/70	3 064,0	2 512,0	552,0	1 796,0	1 039,1
1970/71	3 243,1	2 634,1	609,0	2 453,7	990,3
1971/72	3 348,6	2 830,1	518,5	2 754,0	1 208,5
1972/73	3 474,6	3 169,8	303,8	3 003,4	1 262,9
1973/74	3 615,6	3 323,6	292,0	3 180,0	1 342,4

De sammanlagda utgifterna under de olika väganslagen m. m. för budgetåret 1975/76 har jag beräknat till 3 014 milj. kr.

För trafiksäkerhet, vissa bidrag m. m. beräknar jag för andra anslag under sjätte huvudtiteln sammanlagt ca 116 milj. kr., att avräknas mot automobilskattemedlen. Under andra, åttonde, nionde och elfte huvudtitlarna föreslås därjämte att ca 659 milj. kr. skall avräknas mot dessa medel. Totalt bör alltså för dessa ändamål ca 775 milj. kr. avräknas mot automobilskattemedlen.

Enligt den sålunda redovisade beräkningen skulle det totalbelopp som avses täckas av automobilskattemedlen för budgetåret 1975/76 uppgå till sammanlagt (3 014+116+659) 3 789 milj. kr., vilket innebär en ökning i förhållande till motsvarande på riksstaten för innevarande budgetår uppförda anslagsbelopp med ca 322 milj. kr.

Chefen för finansdepartementet har beräknat inkomsterna på automobilskattemedlens specialbudget för budgetåret 1975/76 till sammanlagt 3 755 milj. kr.

Hela sistnämnda belopp disponeras för att täcka anslag på driftbudgeten. Därutöver får 34 milj. kr. tas ur budgetutjämningsfonden och där redovisas under särskild titel.

Anslaget bör föras upp med endast ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till statens automobilskattemedelsfond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

C. TRAFIKSÄKERHET

C 1. Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	15 041 000
1974/75	Anslag	16 118 000
1975/76	Förslag	18 525 000

Trafiksäkerhetsverket är central myndighet för uppgifter rörande trafikreglering, fordonskontroll, förarutbildning och körkort samt information och allmänt trafiksäkerhetsarbete. Vid ingången av budgetåret 1975/76 planeras även den centrala bil- och körkortsregistreringsverksamheten komma att inordnas i verket, varvid bilregisternämndens förordnande således upphör.

Trafiksäkerhetsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns fyra byråer, nämligen trafik- och informationsbyrån, fordonsbyrån, körkortsbyrån samt kanslibyrån. I avvaktan på den översyn av verkets organisation, som f. n. utförs av trafiksäkerhetsutredningen, planeras den centrala bil- och körkortsregistreringsverksamheten komma att anslutas till verket som en enhet. För förarprov, fordonsbesiktning m. m. finns en regional organisation med sju distrikt.

Från förevarande anslag bestrids kostnaderna för verkets styrelse, verkschefens sekreterare, trafik- och informationsbyrån, kanslibyråns allmänna sektion, en avdelningsdirektör på körkortsbyrån för viss utredningsverksamhet samt — inom den regionala organisationen — sju förste byråingenjörer för viss tillsynsverksamhet, sju byråassistenter för allmän informationsverksamhet, sju byråassistenter för uppgifter i samband med trafikundervisning i skolorna, sju bilinspektörer för arbete med bl. a. buller- och avgaskontroll samt fyra kontorister.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Verket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	55	+ 7	—
Övrig personal	16	+ 5	—
	71	+ **12**	—
Anslag			
Lönekostnader	4 918 000	+ 1 458 000	+ 599 000
Sjukvård	14 000	+ 2 000	—
Reseersättningar	482 000	+ 259 000	+ 48 000
därav utrikes resor	(25 000)	(—)	(—)

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Verket	Föredraganden
Lokalkostnader	606 000	+ 368 000	+ 150 000
Expenser	477 000	+ 221 000	+ 80 000
därav representation	(3 000)	(+ 1 000)	(—)
därav engångsutgifter	(5 000)	(+ 24 000)	(— 5 000)
Informationsverksamhet	8 550 000	+ 3 850 000	+ 1 500 000
Materialundersökningar m. m.	470 000	+ 230 000	+ 30 000
Utredningsuppdrag	600 000	—	—
Övriga utgifter	2 000	—	—
	16 119 000	**+ 6 388 000**	**+ 2 407 000**
Uppbördsmedel			
Ersättningar för uppdrag m. m.	— 1 000	—	—
Nettoutgift	**16 118 000**	**+ 6 388 000**	**+ 2 407 000**

Statens trafiksäkerhetsverk

Trafiksäkerhetsverket hemställer att i anslutning till slutligt beslut om den centrala bil- och körkortsregistreringens inordnande i verket principbeslut fattas om viss i anslagsframställningen närmare angiven förändring av verkets organisation.

Till budgetåret 1975/76 erfordras följande förändringar av anslaget.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 691 000 kr., varav 166 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle nödvändigtvis komma att betyda minskad informationsverksamhet. Vidare måste uppdragen åt utomstående att utföra materialprovningar, utredningar och undersökningar skäras ned.

3. Trafiksäkerhetsverket blir vid ingången av budgetåret 1975/76 central registermyndighet för bil- och körkortsregistren och därmed ansvarigt för uppbörden av vägtrafikskatt. För intern revision av bl. a. denna omfattande verksamhet erfordras en avdelningsdirektör (+109 209 kr.).

4. Inom trafik- och informationsbyråns informationssektion sker bl. a. produktion av informations- och kampanjmaterial. Även om verket i möjligaste mån anlitar reklambyråer för produktion av sådant material krävs ett omfattande arbete inom informationssektionen för den kontinuerliga kontakten med byråerna och för uppföljning av deras arbete. Många produkter måste också med hänsyn till innehållet, t. ex. information om nya lagar och förordningar, tas fram inom sektionen. För produktionen av informationsmaterial erfordras ytterligare en byrådirektör. Vidare erfordras inom informationssektionen ytterligare ett kvalificerat biträde (+135 485 kr.).

5. Trots brister i det nuvarande trafikolycksstatistiksystemet utgör olycksdata en fundamental utgångspunkt för trafiksäkerhetsarbetet och verket måste ha möjlighet att fortlöpande följa, analysera och bedöma olycksläget. För kontinuerliga studier av olycksutvecklingen vilka bl. a. tjänar som bedömningsunderlag för verksledningen erfordras ytterligare en amanuens/byråsekreterare (+63 303 kr.).

6. För övervakning av tillämpningen av bestämmelserna i vägmärkeskungörelsen och de av verket utfärdade föreskrifterna rörande olika trafikreglerande anordningar erfordras förstärkning av verkets regionala organisation med tre trafikingenjörer. Vidare har genom den nya trafiklagstiftningen ytterligare arbetsuppgifter ålagts den regionala organisationen, varför ytterligare tre kvalificerade biträden erfordras (+395 123 kr.).

7. Kostnaderna för verkets pressombudsman och ett biträde i denna verksamhet bör överflyttas till förevarande anslag från anslaget till verkets uppdragsverksamhet. Vidare föreslås att vissa extra tjänster ändras till extra ordinarie (+155 174 kr.).

8. Informationsverksamheten siktar till att öka allmänhetens kunskaper om trafik och trafikregler och att ge rekommendationer om uppträdandet i trafiken. Verksamheten planeras i detalj för längre tidsperioder med närmare precisering av målsättning, innehåll, media etc. Aktiviteterna följs upp genom undersökningar för att mäta effekten av dem och få underlag för det fortsatta arbetet. Informationen sprids med hjälp av massmedia samt genom kursverksamhet och via trafiksäkerhetskommittéer och organisationer m. m.

Under år 1975 koncentreras trafiksäkerhetsverkets informationsinsatser främst på kampanjen "Trafiknykterhet" — som är en gemensam satsning på ökad trafiknykterhet av olika myndigheter, organisationer bl. a. inom det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet samt företag. Kampanjen har planerats så att tyngdpunkten i de aktiviteter som skall genomföras lokalt ligger under hösten 1975 med bl. a. omfattande mötes- och upplysningsverksamhet. I denna lokala verksamhet innefattas också särskilda aktiviteter inom bl. a. skolans område.

I den långtidsplan för informationsverksamheten som verket fastställt har för år 1976 upptagits huvudaktiviteten "Barn i trafiken". Detta angelägna område avses att belysas ur flera olika aspekter och ett grundligt förberedelsearbete har redan startats med insamling av fakta, såväl från Sverige som från utlandet. Kampanjen skall planeras av arbetsgrupper med representanter för berörda myndigheter och organisationer samt av erforderlig marknadsföringsexpertis. För att nå positiva resultat av kampanjen är det väsentligt att kraftfulla insatser görs i massmedia. För bl. a. detta ändamål erfordras medelsförstärkningar. Totalt beräknas för informationsverksamheten ett ytterligare medelsbehov av 2 150 000 kr.

9. För sjukvård beräknas ett medelsbehov av 2 000 kr. för nytillkommande personal. Under anslagsposten Reseersättningar erfordras ytterligare 160 000 kr. till resor för den till förevarande anslag hänförda personalen, som har inspekterande arbetsuppgifter eller uppgifter inom informationsverksamheten, skolan eller trafikregleringsområdet samt 48 000 kr. med hänsyn till begärd personalökning.

10. För nytillkommande personal beräknas lokalkostnader om 69 000 kr.

11. Under anslagsposten Expenser erfordras ytterligare 100 000 kr. för ökade telefonkostnader samt 79 000 kr. med hänsyn till begärd personalökning.

12. Från anslagsposten Materialundersökningar m. m. utgår bidrag till Sveriges Mekanförbund för visst standardiseringsarbete på fordonsområdet. För detta ändamål erfordras ytterligare 30 000 kr. Verkets eget behov av materialundersökningar för föreskrifter av olika slag blir allt större både i vad avser fordons utrustning och material till vägmärken och vägmarkeringar o. d. Ytterligare 200 000 kr. behöver ställas till verkets förfogande för sådana undersökningar.

Föredraganden

De av trafiksäkerhetsverket i anslagsframställningen framförda förslagen avseende verkets framtida organisation bör övervägas vidare inom trafiksäkerhetsutredningen (K 1973: 07). I dess uppdrag ligger bl. a. att bedöma behovet av organisatorisk anpassning av verksamheten. Till frågan om inordningen av den centrala bil- och körkortsregistreringsverksamheten i verket återkommer jag under anslaget C 3.

För trafiksäkerhetsverket förordar jag under förvaltningskostnads- och uppdragsanslagen en uppräkning med 5,6 milj. kr. till 42,7 milj. kr. för att möjliggöra bl. a. viss personalförstärkning och en utvidgad informations- och typbesiktningsverksamhet. För bil- och körkortsregistrering samt framställning av körkort föreslås en uppräkning med 7,4 milj. kr. till 59,5 milj. kr.

Under förvaltningskostnadsanslaget beräknar jag en höjning med 2,4 milj. kr. till 18 525 000 kr. Härvid har jag bl. a. beräknat ytterligare 1,5 milj. kr. för informationsverksamhet, för vilket ändamål därmed disponeras 10 050 000 kr.

Med hänvisning till det anförda och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens trafiksäkerhetsverk: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 18 525 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 2. Statens trafiksäkerhetsverk: Uppdragsverksamhet

1973/74	Utgift	21 251 000
1974/75	Anslag	20 990 000
1975/76	Förslag	24 139 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för fordonsbyrån, körkortsbyrån, kanslibyråns chef och förvaltningssektion, den regionala organisationen

med under C 1. angivna undantag, anskaffning och underhåll av utrustning för fordonsbesiktning samt utbildning.

Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas för budgetåret 1975/76 till 28,5 milj. kr. (1974/75 till 26,0 milj. kr.).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Verket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	77	+ 8	+ 5
Övrig personal	176	+ 4	+ 2
	253	+ **12**	+ **7**
Anslag			
Lönekostnader	14 406 000	+ 2 575 000	+ 2 308 000
Sjukvård	47 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	1 920 000	+ 392 000	+ 275 000
Lokalkostnader	2 699 000	+ 191 000	+ 302 000
Expenser	1 331 000	+ 348 000	+ 198 000
därav engångsutgifter	(6 000)	(+ 36 000)	(+ 15 000)
Utrustning	350 000	+ 50 000	+ 50 000
därav engångsutgifter	(250 000)	(+ 50 000)	(+ 50 000)
Övriga utgifter	237 000	+ 20 000	+ 14 000
	20 990 000	+ **3 578 000**	+ **3 149 000**

Statens trafiksäkerhetsverk

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 010 000 kr., varav 489 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En minskning av anslaget enligt 0-alternativet skulle medföra dels att mindre tid kunde ägnas åt prövning av körkortssökandena genom att antalet sökande i prövningsgrupperna måste ökas, dels att möjligheterna för verket att genom flygande inspektion kontrollera fordon i trafik skulle minska.

3. Fordonsbyråns inspektionssektion svarar bl. a. för redigeringen av verkets tekniska handböcker, som används av bilinspektörer, besiktningsmän och polismän i arbetet med besiktning av fordon samt av tillverkare, verkstäder och andra verksamma inom fordonsbranschen. Handböckerna spelar en viktig roll såsom informationskälla om nya och ändrade bestämmelser, och det är därför angeläget att dessa snabbt kan införas i handböckerna. På grund av arbetsuppgifternas omfattning erfordras förstärkning med en byråingenjör och ett kvalificerat biträde på sektionen (+ 116 391 kr.).

4. Fordonsbyråns utredningssektion handlägger frågor angående typgodkännande av fordon och fordonsutrustning och har vidare att verkställa eller leda utredningar inom detta område. Ett stort antal problem behandlas även internationellt, vilket gör det angeläget att Sverige be-

vakar och aktivt deltar i detta arbete. Årligen tillkommer ett antal nya internationella reglementen eller standarder, som har stor betydelse från säkerhetssynpunkt. Verket har enligt föreskrifter i fordonskungörelsen befogenhet att föreskriva att viss utrustning skall vara av typ som godkänts av verket. Förstärkning erfordras med en förste byråingenjör (+76 012 kr.).

5. Fordonsbyråns typbesiktningssektion kommer att få nya och utökade arbetsuppgifter i samband med typbesiktning av fordon. Den hittills gjorda kontrollen av bilarnas konstruktion med avseende på luftföroreningar från motorn kommer att utökas avsevärt på fordon av 1976 och senare års modeller, då dessa fordon skall kontrolleras enligt de skärpta bestämmelserna i bilavgaskungörelsen (1972: 596). Genom terrängtrafikkungörelsens (1972: 594) tillkomst har typbesiktningsverksamheten utökats till att även omfatta terrängfordon. Typbesiktningssektionen behöver således förstärkas med två bilinspektörer (+144 321 kr.).

6. Till följd av en fortlöpande ökning av dispensärenden i körkortsfrågor, en ökad omfattning av tillsynen över den militära förarprovsverksamheten, en betydande ökning av telefonförfrågningar om körkort samt ett ökat antal ärenden rörande utländska körkort m. m. erfordras en förstärkning av körkortsbyråns körkortssektion med en amanuens/byråsekreterare och ett biträde (+109 298 kr.).

7. Registrering och arkivering av inkommande och utgående handlingar sker inom centralförvaltningen hos en för samtliga byråer gemensam registrator. I takt med de ökade anspråken på verket har registratorns arbetsbörda också ökat. Under de senaste åren har korrespondensen som passerar registratorn i det närmaste fördubblats. Bl. a. genom att verket blivit central körkortsmyndighet har också telefonfrekvensen i centralförvaltningens växel ökat, vilket medför att långa väntetider uppstår, innan samtalen kan kopplas ned. Även verkets reproduktionsverksamhet ökar i omfattning. För dessa uppgifter erfordras förstärkningar av kanslibyråns förvaltningssektion med ett kvalificerat biträde, en telefonist och en expeditionsvakt (+141 725 kr.).

8. Den nya trafiklagstiftningen ställer ökade krav på den interna kursverksamheten med avseende på fort- och vidareutbildning av verkets egen personal och genomförande av utbildning av medarbetare i kommunernas trafiksäkerhetsarbete m. fl. För kursadministration jämte utformning av undervisningsmaterial, kursprogram m. m. behöver kanslibyrån förstärkas med en byråsekreterare (+69 809 kr.).

9. Den i fordonskungörelsen förutsatta kontrollen av fordons beskaffenhet och utrustning kräver en kontinuerlig och planerad verksamhet för att nå effekt. Under våren 1974 gjorda kontroller av tunga fordon och släpvagnar vid vissa gränsstationer har givit mycket nedslående erfarenheter beträffande vissa fordons beskaffenhet. Tidigare gjorda inspektioner av tankfordon har också gett besked om svåra bristfälligheter

på fordonen. Verkets resurser för denna verksamhet är emellertid inte tillräckliga, utan kontrollerna har fått ske med åsidosättande av andra angelägna tekniska arbetsuppgifter. En förstärkning med tre bilinspektörer erfordras därför inom den regionala organisationen (+225 162 kr.).

10. Kostnaderna för verkets pressombudsman och ett biträde i denna verksamhet bestrids från förevarande anslag. Verkets informationsverksamhet bör dock i sin helhet betraktas som en förvaltningsuppgift, varför samtliga kostnader för pressombudsmannen bör överföras till verkets förvaltningskostnadsanslag. Vidare föreslås att vissa extra tjänster ändras till extra ordinarie (−155 174 kr.).

11. För sjukvård beräknas ett medelsbehov av 2 000 kr. för nytillkommande personal.

12. För resor bl. a. i samband med flygande inspektion av fordon erfordras ytterligare 130 000 kr. Under anslagsposten Reseersättningar erfordras även ytterligare 59 000 kr. med hänsyn till begärd personalökning. För lokalkostnader erfordras ytterligare 73 000 kr. för nytillkommande personal.

13. Den nya trafiklagstiftningen och verkets även i övrigt ökade verksamhet har medfört en väsentlig ökning av reproduktionsverksamheten. För att undvika onödiga kostnadsökningar genom externa reproduktionsförfaranden har verket anskaffat en egen kontorsoffsetanläggning. På grund av verksamhetens omfattning behöver anslagsposten Expenser räknas upp med 200 000 kr. För nytillkommande personal erfordras ytterligare 77 000 kr.

14. I bilavgaskungörelsen (1972: 596) har fastställts maximivärden för föroreningshalter, vilka inte får överskridas för att godkännande av anordning för rening av bilavgaser skall kunna ges på fordon av 1976 och senare års modeller. I kungörelsen har också angivits en principiell provmetod för mätning av föroreningarna. För att kunna verkställa provning av fordonen vid typbesiktning behöver en ny chassidynamometer anskaffas varjämte viss kompletterande utrustning erfordras för avgaskontrollen (+300 000 kr.).

Föredraganden

För budgetåret 1975/76 förordar jag en uppräkning av uppdragsanslaget med drygt 3,1 milj. kr. till ca 24,1 milj. kr. Härvid har jag beräknat medelsutrymme för sju nya tjänster, nämligen en förste byråingenjör och två bilinspektörer inom fordonsbyrån, ett kvalificerat biträde och en telefonist inom kanslibyrån samt två bilinspektörer inom den regionala organisationen.

Utrymme har även beräknats för att tillgodose verkets ökade medelsbehov för bl. a. resor och expenser. Vidare beräknar jag medel för sådan komplettering av nuvarande utrustning för avgaskontroll vid fordonsbyråns typbesiktningssektion, som behövs till följd av skärpta krav på avgasrening hos fordon fr. o. m. 1976 års modeller.

Med hänvisning härtill och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens trafiksäkerhetsverk: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 24 139 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 3. Statens trafiksäkerhetsverk: Bil- och körkortsregister m. m.

1973/74	Utgift[1]	97 553 000	Reservation	311 000
1974/75	Anslag[1]	52 058 000		
1975/76	Förslag	59 494 000		

[1] Anslagen Registrering av motorfordon, Kostnader för nytt bilregister m. m. och Kostnader för framställning av körkort m. m.

Under förevarande anslag föreslås bli sammanförda dels de nuvarande anslagen Registrering av motorfordon och Kostnader för framställning av körkort m. m. som bl. a. disponeras av statens trafiksäkerhetsverk, dels det nuvarande anslaget Kostnader för nytt bilregister m. m., vilket disponeras av bilregisternämnden.

Den centrala bil- och körkortsregistreringsverksamheten som fr. o. m. den 1 januari 1971 byggts upp under bilregisternämndens ledning skall

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Myndigheterna	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	46	+11	
Övrig personal	64	+22	
	110	**+33**	[1]
Anslag			
Lönekostnader	7 969 000	+3 486 000	+2 970 000
Sjukvård	22 000	+ 9 000	+ 9 000
Reseersättningar	205 000	+ 60 000	+ 60 000
Lokalkostnader	1 705 000	+ 568 000	+ 568 000
Expenser	2 485 000	+1 200 000	+1 200 000
Datamaskinkostnader	12 680 000	+1 369 000	+1 369 000
Utbildning och information	550 000	— 340 000	— 340 000
Utgifter för framställning av kontrollmärken]	1 600 000	+1 140 000	+1 140 000
Utgifter för framställning och distribution av registreringsskyltar	1 000	—	—
Uppdragsverksamhet m. m.	1 000	—	—
Ersättning till postverket	9 840 000	+ 160 000	+ 160 000
Ersättning till AB ID-kort	15 000 000	+ 300 000	+ 300 000
	52 058 000	**+7 952 000**	**+7 436 000**

[1] Enligt trafiksäkerhetsverkets bestämmande inom ramen för tillgängliga medel.

den 1 juli 1975 inordnas i trafiksäkerhetsverket som en enhet, varvid bilregisternämndens förordnande således upphör. Till samma organisatoriska enhet avses även verkets kontroll av körkortstillverkningen komma att föras.

Från anslaget bör bestridas trafiksäkerhetsverkets kostnader för den centrala bil- och körkortsregistreringsverksamheten. Vidare bör därifrån täckas kostnaderna för verkets handhavande av körkortstillverkning m. m. samt de direkta ersättningar som för varje körkort skall utgå till postverket och AB ID-kort för deras medverkan i körkortsframställningen.

Kostnaderna för bil- och körkortsregistrering och körkortsframställning m. m. täcks av bl. a. registerhållnings- och skyltavgifter från bil- och körkortsinnehavarna och av särskilda kortavgifter för körkort.

Bil- och körkortsregister

Bilregisternämnden

I anslagsframställning den 26 augusti 1974 och i anslutning därtill lämnade kompletterande uppgifter har bilregisternämnden hemställt om anslag till bil- och körkortsregistren.

Bilregisternämnden, som inrättades den 1 januari 1971, har haft till uppgift att genomföra omläggningen av bil- och körkortsregistren. Nämnden är central myndighet för bil- och körkortsregistrering och är sedan den 1 juli 1973 lokaliserad till Örebro.

På Kungl. Maj:ts uppdrag har bilregisternämnden i samråd med trafiksäkerhetsverket utrett frågan om sättet för den organisatoriska inordningen av den centrala bil- och körkortsregistreringsverksamheten i trafiksäkerhetsverket med riktpunkt i tiden till den 1 juli 1975. Bilregisternämnden, som i utredningsarbetet biträtts av Statskonsult AB, föreslår bl. a. följande åtgärder.

Nämndens nuvarande verksamhet bör inordnas i trafiksäkerhetsverket som en enhet direkt underställd chefen för verket. Ett särskilt rådgivande organ, registerrådet med representanter för olika intressenter i registren, bör inrättas. Ansvaret för körkortsregistrering och körkortstillverkning m. m. bör sammanföras till en nyinrättad enhet i Örebro. Trafiksäkerhetsverkets kontrollverksamhet för körkortstillverkningen bör således inordnas i denna nya enhet.

Den centrala bil- och körkortsregistermyndighetens verksamhet regleras av vägtrafik- och vägtrafikskattelagstiftningen. Inom ramen för denna skall den centrala myndigheten detaljutforma, genomföra och vidareutveckla bil- och körkortsregistersystemen. I uppdraget ingår, förutom ansvar för datamaskindrift, dataregister och centrala rutiner för kontrollbesiktning, försäkring, körkort, skyltar m. m., även ansvar för bl. a. uppbörden av vägtrafikskatt, utbytet av körkort, samordning av

det regionala arbetet vid länsstyrelserna samt information till allmänheten och särskilt berörda grupper.

Bilregisternämndens arbete med omläggningen av bilregistret har avslutats med utbytet av registreringsskyltar, och efter den 1 januari 1974 är endast de nya reflekterande skyltarna tillåtna. I anslutning till omläggningen av registret genomfördes bl. a. ett omfattande utredningsarbete hos försäkringsbolagen och nämnden, vilket bl. a. resulterade i att antalet oförsäkrade fordon kunde minskas från 145 000 i augusti 1973 till 65 000 i mars 1974. Drivmedelsransoneringen torde därvid också haft en pådrivande effekt.

Med utgångspunkt i det nya bilregistersystemet har ett särskilt kontrollmärkessystem kunnat införas, vilket innebär att kontrollmärke tillhandahålls vid ordinarie bilskatteuppbörd för samtliga fordon som uppfyller gällande bestämmelser i fråga om vägtrafikskatt, trafikförsäkring och kontrollbesiktning. Kontrollmärken sändes ut första gången i samband med skatteuppbörden i januari—februari 1974. I mars månad 1974 togs ett nytt system med rullande vägtrafikskatteuppbörd i bruk. Skatt debiteras, uppbärs och redovisas av nämnden för länsstyrelsernas räkning. Under år 1973 debiterades ca 1 500 milj. kr. i fordonsskatt och tillkommande avgifter.

Nämndens arbete med kilometerskatten som infördes den 1 januari 1974 för bilar som drivs med annat drivmedel än bensin eller gasol har pågått sedan slutet av år 1972. Bl. a. har ett register över kilometerräknare byggts upp, vilket vid ingången av år 1974 bestod av uppgifter om ca 160 000 räknare.

Produktionen inom bil- och körkortsregistret kan belysas genom några sifferuppgifter:

Bestånd	*1973-07-31*	*1974-07-31*	*Ändring*
Antal registerförda fordon	3 418 000	3 749 000	+ 10 %
— varav avställda	137 000	197 000	+ 44 %
— varav avregistrerade	106 000	239 000	+ 125 %
— varav förregistrerade	13 000	38 000	+ 192 %
Antal registerförda juridiska personer ca	130 000	200 000	+ 54 %
Antal registerförda fysiska personer ca	4 050 000	4 287 000	+ 6 %
— varav körkortsinnehavare	3 350 000	3 700 000	+ 10 %
Utgående dokument	*1973-01-01—06-30*	*1974-01-01—06-30*	
Antal postbefordrade dokument	9 500 000	11 258 000	+ 18 %
— varav registr.bevis	1 285 000	1 828 000	+ 42 %
— varav skatteavier	3 351 000	4 450 000	+ 33 %
— varav anmodan om kontrollbesiktning	823 000	971 000	+ 18 %
Transaktioner			
Antal transaktioner	21 708 000	28 058 000	+ 29 %
— varav frågor via terminal	5 850 000	7 020 000	+ 20 %
— varav uppdaterings-transaktioner och övr. registerförändringar	15 858 000	21 038 000	+ 33 %

Under budgetåret 1974/75 uppnås ett stabilare driftskede i nämndens arbete. Detta innebär att angelägna förbättringar i rutinerna för främst skatte- och körkortssystemen kan genomföras. Vidare pågår utbytet av körkort t. o. m. år 1976. Vissa nya uppgifter kan dock komma att tillföras myndigheten, bland vilka kan nämnas registrering av saluvagnslicenser, ny märkning av diplomatfordon samt ett nytt beteckningsmärkessystem för den yrkesmässiga trafiken. Inom ramen för redan befintliga arbetsområden försiggår hela tiden en expansion. Inte minst gäller detta informationsuttagsverksamheten, som av kapacitetsskäl har varit koncentrerad på de typer av uttag som tidigare lämnats från de gamla registren. Denna uppdragsverksamhet tillförs under året ökade resurser vad avser både systemarbete och kundkontakt.

Den fortsatta utvecklingen av systemet kan endast till en del förutses. Vad som nu är känt är att bl. a. olika berörda myndigheter undersöker hur det nya registret på bästa sätt skall utnyttjas. Vidare vidtas nu förberedelser för en utvidgning av kilometerskatten till att även gälla tunga släpvagnar. Motorredskapsutredningens nyligen avlämnade betänkande (SOU 1974: 26) Motorredskap innehåller förslag, som — om de genomförs — innebär betydande utökningar av registreringsverksamheten. Andra utredningar av intresse i sammanhanget är leasingutredningen (K 1972: 06) och översynen av drivmedelsransoneringssystemet.

Det nya bil- och körkortsregistersystemets fördelar och möjligheter har nu på allvar börjat utnyttjas bl. a. inom andra myndigheter. De potentiella vinsterna är stora utanför det administrativa område där direkta rationaliseringseffekter kan mätas. Aktiviteter har startats eller övervägs t. ex. på skattesidan, inom den yrkesmässiga trafiken, trafikförsäkringssidan, polisens brottsbekämpande verksamhet etc. Även i andra avseenden medför det nya systemet fördelar och rationaliseringsvinster.

Till budgetåret 1975/76 erfordras följande förändringar av anslaget.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 5 676 000 kr., varav 256 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Alternativ 0 innebär att anslaget skulle uppgå till 29 940 000 kr., vilket medför att verksamhetens omfattning skulle begränsas samtidigt som nya arbetsuppgifter tillförs och transaktionsvolymerna ökar. Kostnaderna är till mycket stor del — ca 90 % — att betrakta som systemberoende. Eftersom arbetet inom systemet successivt ökar främst beroende på fordonsparkens tillväxt och ökningen av antalet körkortsinnehavare, finns en inbyggd automatik i kostnaderna liksom i intäkterna. En nedskärning kan således inte genomföras utan en betydande sänkning av ambitionsnivån, vilket i realiteten innebär att anslagsminskningen på detta område leder till kostnadsökningar för länsstyrelserna och andra myndigheter med avsevärt högre belopp.

3. Med anledning av bilregisternämndens inordning i trafiksäkerhets-

verket har konstaterats ett behov att skapa en gemensam enhet för körkortsregistrering och körkortsframställning och därmed sammanhängande frågor. Detta innebär att verksamheten vid trafiksäkerhetsverkets enhet i Strängnäs i fortsättningen bör hänföras till den nya enheten för körkortsregistrering m. m. Såsom chef för denna enhet erfordras en avdelningsdirektör (+104 698 kr.).

4. De administrativa göromålen i Örebro kräver en förstärkning med en byrådirektör som skall svara för de löpande juridiska ärendena. Denna tjänst ersätter den särskilda juridiska expert som nämnden hittills disponerat. Vidare krävs en förste byråsekreterare för löpande personaladministrativa och kamerala frågor samt ett kontorsbiträde inom funktionerna kassa, registratur, växel och vaktmästeri (+208 836 kr.).

5. Inom den nuvarande samordningsenheten handläggs frågor rörande bl. a. debitering, uppbörd, avräkning och redovisning av vägtrafikskatt. Detta arbete har under omläggningsskedet till stor del utförts av extraanställd personal. I avvaktan på att omfattningen och inriktningen av arbetsuppgifterna skulle kunna slutligt bestämmas har medel hittills endast anvisats för tillfällig personal. En del av denna personal avvecklas nu successivt varvid vissa nya tjänster måste inrättas för arbetsuppgifter som konstaterats vara av permanent natur. För kontroll och avstämning av inkommande avstämplingskort för kilometerskatt samt för redovisning, felutredningar, avstämning och telefonservice bl. a. beträffande avräkning av vägtrafikskatt för utlandskörning erfordras tre byråsekreterare. Vidare behövs en kansliskrivare till gruppen för telefonservice och allmänna kontorsgöromål (+225 115 kr.).

6. Inmatning av data till registersystemet sköts till största delen av länsstyrelserna. Emellertid finns ett antal rutiner som sköts centralt beroende på att maskinell utrustning till viss del används, t. ex. optisk läsning. Härvid måste dock viss registrering ske manuellt vilket till stor del hittills har skötts av utomstående serviceföretag. För att minska kostnaderna för denna verksamhet samt för att få ett snabbare och säkrare resultat är det angeläget att utöka den nuvarande registreringsenheten med sex kansliskrivare. Vidare har mikrofilmarbetet ökat till följd av de ökade registreringsvolymerna samt genom ett ökat behov av kopior av arkiverade handlingar, varför ytterligare ett kvalificerat biträde erfordras som biträdande arbetsledare (+340 988 kr.).

7. Inom systemutvecklingsenheten erfordras med anledning av de utökade arbetsuppgifterna ytterligare en systemman för underhållsprogrammering. Vidare krävs en byrådirektör för utformning av arbetsmetodik och blanketter samt för allmän AR-verksamhet. För dokumentation av systemet enligt de nya krav som ställs från olika myndigheter krävs en byrådirektör (+279 778 kr.).

8. Inom datadriftenheten erfordras två driftassistenter för magnetbandsvård resp. för arbete på driftexpeditionen. Vidare krävs två opera-

törer till efterbehandlingsgruppen till följd av de ökade volymerna och för att kunna klara uppställda tidskrav. Eftersom arbetsvolymerna kan antas fortsätta att öka som hittills kommer även den optiska läsaren att behöva användas i kontinuerlig drift vilket kräver ytterligare två operatörer (+350 484 kr.).

9. Medelsbehovet för konsultinsatser beräknas minska med 200 000 kr. Under budgetåret 1975/76 kan bl. a. viss reformverksamhet förutses då t. ex. kilometerskattesystemet skall utökas till att även gälla tyngre släpvagnar, varvid en helt ny typ av räknare med andra avstämplingskort kommer att införas. Därtill kommer erfarenhetsmässigt verksamheten att åläggas nya arbetsuppgifter samt uppdrag och undersökningar, vilka ofta kräver experthjälp.

10. För arbetet med rutinerna för kilometerbeskattning, rullande skatteuppbörd, kontrollmärkessystem och körkort kan medelsbehovet för tillfällig personal beräknas minska med 100 000 kr.

11. För begärd personalökning beräknas för sjukvård ett medelsbehov av 6 000 kr. Anvisat belopp under anslagsposten Reseersättningar medger inte att länsstyrelserna besöks i den omfattning som ansvaret för samordningen och övervakningen av de länsvisa körkorts- och bilregisterenheterna kräver. För bl. a. dessa resor erfordras ytterligare 25 000 kr.

12. Under anslagsposten Expenser erfordras främst med hänsyn till nytillkommande personal en engångsanvisning för inventarier om 85 000 kr. För utbildning av datadrift- och systempersonal erfordras ytterligare 15 000 kr.

Framställning av körkort m. m.

Statens trafiksäkerhetsverk

1. Pris- och löneomräkning m. m. +577 000 kr., varav 37 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. I detta belopp ingår, förutom bl. a. löneomräkning, prisomräkning av anslagsposten Ersättning till AB ID-kort med 300 000 kr. Enligt löpande avtal med däri gjorda tillägg beräknas ersättningen uppgå till i genomsnitt 10: 85 kr. per körkort under budgetåret 1975/76.

2. Kostnaderna för bl. a. emballage för körkort samt transportkostnaderna har ökat väsentligt, varför en ökning av anslagsposten Expenser erfordras med 200 000 kr.

3. Ersättning till postverket utgår f. n. med ca 7 kr. per körkort. Med hänsyn till antalet tillverkade körkort erfordras ytterligare 160 000 kr. Genom att gällande avtal upphör med utgången av år 1974 kan en eventuell höjning av ersättningen till postverket bli aktuell för åren 1975 och 1976.

Registrering av motorfordon

Statens trafiksäkerhetsverk

Det nuvarande anslaget Registrering av motorfordon föreslås slopat fr. o. m. budgetåret 1975/76. Till följd av bilregisterreformen beräknas anslaget i fortsättningen komma att få en ringa omsättning varför trafiksäkerhetsverket bl. a. föreslår att verkets inkomster och utgifter för blanketter och utgifter för vissa registreringsskyltar redovisas på det nuvarande anslaget Kostnader för nytt bilregister m. m.

Föredraganden

Bilregisternämnden inrättades den 1 januari 1971 för att genomföra omläggningen och uppbyggnaden av de nya bil- och körkortsregistersystemen. Sedan systemen nu införts är nämnden central myndighet för de nya bil- och körkortsregistren. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1970: 165, SU 1970: 213, rskr 1970: 428) borde nämnden vara verksam till dess registeromläggningen var genomförd och den nya organisationen visat sig fungera tillfredsställande. Beträffande den definitiva organisationen har statsmakterna (prop. 1969: 30, SU 1969: 42, rskr 1969: 136 resp. prop. 1971: 65, TU 1971: 12, rskr 1971: 209) beslutat att trafiksäkerhetsverket skall vara central registermyndighet.

De nya bil- och körkortsregistersystemen är nu i drift och bilregisternämnden har i samråd med trafiksäkerhetsverket på Kungl. Maj:ts uppdrag utrett frågan om sättet för den organisatoriska inordningen av den centrala bil- och körkortsregistreringsverksamheten i trafiksäkerhetsverket. Med utgångspunkt i av nämnden redovisat förslag förordar jag att nämndens nuvarande verksamhet vid ingången av budgetåret 1975/76 inordnas i trafiksäkerhetsverket som en särskild enhet. Vidare bör för en effektiv samordning och avvägning av verksamheten inrättas ett särskilt rådgivande organ, registerrådet, med representanter för olika intressenter i registren. Till den föreslagna enheten för bil- och körkortsregistren bör organisatoriskt även hänföras verksamheten vid trafiksäkerhetsverkets kontrollenhet för körkortstillverkning m. m. i Strängnäs.

Under skedet för omläggningen av bil- och körkortsregisterverksamheten har man inte fullt ut kunnat tillgodose efterfrågan på sådan information, som tidigare lämnades genom länsstyrelsernas kommissionärsverksamhet. När nu registreringsverksamheten går in i ett stabilare driftskede bör det finnas möjligheter att genom uppdragsverksamhet på kommersiella grunder tillgodose denna efterfrågan.

Jag finner det ändamålsenligt att medlen för de verksamheter, som f. n. bestrids från anslagen Registrering av motorfordon, Kostnader för nytt bilregister m. m. och Kostnader för framställning av körkort m. m., samlas under ett enda anslag. I statsbudgeten bör därför fr. o. m. budgetåret 1975/76 föras upp ett särskilt förslagsanslag, benämnt Statens tra-

fiksäkerhetsverk: Bil- och körkortsregister m. m. i stället för de tre nämnda anslagen. Inkomster och utgifter, motsvarande dem som f. n. redovisas på dessa anslag, bör fr. o. m. budgetåret 1975/76 redovisas på det nya anslaget.

Jag vill i detta sammanhang nämna att bilregisternämnden i skrivelse den 26 augusti 1974 anmält behov av ytterligare medel för budgetåret 1974/75. Nämnden anför att en höjning av anslaget med 3,4 milj. kr. behövs för att verksamheten skall kunna drivas med oförändrad ambitionsnivå under detta budgetår. Med hänsyn härtill kommer jag att senare denna dag — beträffande den del av behövligt belopp som inte avser täckning av merkostnader för löner — hemställa att regeringen föreslår riksdagen att till Kostnader för nytt bilregister m. m. anvisa ett reservationsanslag av 2 090 000 kr.

För budgetåret 1975/76 förordar jag en uppräkning inom det föreslagna anslaget Statens trafiksäkerhetsverk: Bil- och körkortsregister m. m. med ca 7,4 milj. kr. till ca 59,5 milj. kr.

I och med att bil- och körkortsregistreringsverksamheten går över i ett stabilare driftskede har olika arbetsuppgifter nu kunnat urskiljas. Jag har beräknat medelsutrymme för bl. a. handhavandet av körkortsfrågor, juridiska ärenden, uppgifter i anslutning till uppbörden av skatter och avgifter, underhållsprogrammering och administrativ rationalisering samt för olika arbetsuppgifter i samband med driften av datamaskinanläggningen. Vidare har medel beräknats för att tillgodose behovet av tillfällig personal för olika uppgifter samt för bl. a. reseersättningar och expenser.

Mot trafiksäkerhetsverkets beräkning av kostnaderna för framställningen av körkort har jag ingen erinran.

Med hänvisning härtill och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens trafiksäkerhetsverk: Bil- och körkortsregister m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 59 494 000 kr.

C 4. Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar

1973/74	Utgift	6 499 916	Reservation	186
1974/75	Anslag	7 000 000		
1975/76	Förslag	7 500 000		

Från anslaget utgår statsbidrag till järnvägar för sådana säkerhetsanordningar, som huvudsakligen betingas av vägtrafikens säkerhetskrav. Statsbidrag utgår med högst 90 % av beräknad skälig engångskostnad

för kryssmärke och annan säkerhetsanordning som vidtagits på grund av bestämmelserna i kungörelsen (1959: 50) angående säkerhetsanordningar vid plankorsningar mellan järnväg och väg, annan trafiksäkerhetsfrämjande åtgärd till fördel för vägtrafiken såsom siktförbättring eller vägomläggning vid plankorsning inklusive marklösen och ersättning för skada och intrång samt med högst 45 % av engångskostnad för automatisering av befintlig säkerhetsanordning. Principerna för bidragsgivningen framgår av prop. 1964: 1 (bil. 8, p. 25). Genom Kungl. Maj:ts beslut den 14 maj 1970 har utfärdats bestämmelser för anslagets användning, vilka ersatt tidigare, den 29 april 1964 meddelade bestämmelser.

Statens trafiksäkerhetsverk

Vid början av budgetåret 1973/74 förelåg godkända planer för åtgärder till en bidragsberättigad kostnad av sammanlagt ca 12 milj. kr. Under budgetåret 1973/74 har trafiksäkerhetsverket godkänt liknande planer för vilka den bidragsberättigade kostnaden beräknats till ca 5,4 milj. kr. Härvid har med hänsyn till medelsläget godkännande av vissa i och för sig nödvändiga säkerhetsåtgärder senarelagts. Under budgetåret har statsbidrag utbetalats med sammanlagt 6,5 milj. kr. Vid ingången av budgetåret 1974/75 fanns obetalda räkningar för utförda åtgärder till ett sammanlagt bidragsberättigat belopp av ca 2,8 milj. kr., varjämte godkända planer för ännu inte utförda åtgärder fanns till en bidragsberättigad kostnad av ca 8,1 milj. kr.

Under det senaste budgetåret har kostnadsfördyringar inträffat för här ifrågavarande slag av arbeten med ca 10 %. Med hänsyn till eftersläpningen i utförandet av redan beslutade åtgärder och behovet av nya eller förbättrade säkerhetsanordningar vid ytterligare ett stort antal järnvägskorsningar föreslås att anslaget höjs med 2,2 milj. kr.

Föredraganden

Utöver den uppräkning med 500 000 kr. som gjorts för innevarande budgetår förordar jag för nästa budgetår en ytterligare lika stor uppräkning av anslaget, som därmed kommer att uppgå till 7,5 milj. kr. Härvid skapas förutsättningar att tillgodose behovet av säkerhetsåtgärder vid ytterligare ett flertal järnvägskorsningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 5. Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

1973/74	Utgift	2 550 000
1974/75	Anslag	2 750 000
1975/76	Förslag	2 750 000

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)

För budgetåret 1974/75 har föreningen anvisats statsbidrag om 2 750 000 kr. och bidrag från trafikförsäkringsbolagen om 4 128 000 kr. Härutöver beräknar NTF att genom medlemsavgifter, försäljningsverksamhet samt bidrag från företag och enskilda m. m. tillföra verksamheten ca 3,8 milj. kr. Totalt skulle för innevarande budgetår disponeras ca 10,7 milj. kr.

Medelsbehovet för budgetåret 1975/76 redovisas i det följande med utgångspunkt i den för innevarande budgetår fastställda budgeten. De automatiska kostnadsökningarna för löner, sociala kostnader, distributions- och produktionskostnader har beräknats till sammanlagt 520 000 kr. och ingår i de under de olika punkterna angivna kostnaderna.

	Budget 1974/75	Beräknad ökning 1975/76
1. Utbildningsverksamhet för allmänheten	1 365 000	+ 200 000
2. Fältverksamhet	1 580 000	+ 635 000
3. Praktisk utbildningsverksamhet för handledare och instruktörer	675 000	+ 100 000
4. Skolverksamhet	1 770 000	+ 160 000
5. Hem- och förskolverksamhet	675 000	+ 100 000
6. Barnens Trafikklubb	3 240 000	+ 200 000
7. PR-verksamhet	170 000	+ 25 000
8. Gemensamma adm. och neutrala kostnader	1 270 000	+ 125 000
	10 745 000	**+ 1 545 000**

1. Utbildningsverksamhet för allmänheten. För ändamålet används filmer, diabildserier, bildband, ljudband, foldrar, vägmärkeskort, affischer m. m. både för den riksomfattande och den regionala och lokala utbildningsverksamheten för allmänheten. Nyproduktion och omarbetningar av materialet måste ske fortlöpande. NTF genomför egna omfattande årstidsbundna insatser. Därtill kommer att det ankommer på föreningen att genomföra en betydande del av de olika aktiviteter som ingår i de tillsammans med trafiksäkerhetsverket uppgjorda planerna. Dessa aktiviteter genomförs i samarbete med länsförbunden och lokala trafiksäkerhetskommittéer, motororganisationer, Sveriges Kvinnliga Bilkårers Riksförbund, företag m. fl. Till denna post hänförs även den kursverksamhet som bedrivs dels för mopedister, dels för bilister och dels för

andra trafikantkategorier. Totalt erfordras för utbildningsverksamheten för allmänheten 1 565 000 kr.

2. Fältverksamhet. Den av NTF uppbyggda fältorganisationen består av trafiksäkerhetsförbund i varje län samt trafiksäkerhetsföreningar i Stockholm, Göteborg och Malmö. Genom denna organisation, vilken samverkar med de lokala trafiksäkerhetskommittéerna i kommunerna, är det möjligt att nå ut till de enskilda trafikanterna med centralt igångsatta aktiviteter av olika slag och med regionalt och lokalt initierade aktiviteter. Utöver att länsförbunden gör omfattande insatser när det gäller NTF:s aktiviteter har stora krav ställts på deras medverkan i de av trafiksäkerhetsverket anordnade kampanjerna. NTF:s nuvarande bidrag till länsförbunden bör höjas. Verksamheten med NTF:s yrkesförarråd har tilldragit sig stort intresse och en fortsatt utökning av verksamheten beräknas till följd av de regionala yrkesförarrådens arbete. Verksamheten med det av NTF bildade centrala ungdomsrådet har igångsatts. Länens trafiksäkerhetsförbund har rekommenderats att bilda regionala ungdomsråd och sådana har också redan bildats i en del län. Sammanlagt erfordras för fältverksamheten 2 215 000 kr.

3. Praktisk utbildningsverksamhet för handledare och instruktörer. Sedan ett flertal år tillbaka har NTF utbildat handledare för demonstrationer och körövningar för allmänheten i mörker- och landsvägskörning samt körning på halt väglag. I kurserna har deltagit företrädare för det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet, försvaret, motororganisationerna m. fl. Sammanlagt erfordras för den praktiska utbildningsverksamheten 775 000 kr.

4. Skolverksamhet. NTF samarbetar med skolöverstyrelsen bl. a. genom att NTF medverkar i TRUSK, skolöverstyrelsens arbetsgrupp för trafikundervisningen i skolan. I samarbete med skolöverstyrelsen arrangerar och finansierar NTF även kurser för lärare. NTF genomför också i samarbete med Sveriges Radio, skolöverstyrelsen, rikspolisstyrelsen, Cykel- och Mopedfrämjandet och trafiksäkerhetsverket trafikkunskapstävlingar för eleverna i skolornas mellan- och högstadier. Anslutningen från skolorna har de senaste läsåren varit nästan hundraprocentig, vilket innebär att omkring 550 000 elever deltagit varje läsår. För tävlingarna producerar NTF tävlingshandlingar och anvisningar för lärarna samt anordnar i samarbete med länsförbund och länsskolnämnder läns- och riksfinaler. En omfattande del av NTF:s stöd åt trafikundervisningen i skolan utgörs av de läromedel för undervisningen, som NTF, delvis mot ersättning, tillhandahåller skolorna. Totalt erfordras för skolverksamheten 1 930 000 kr.

5. Hem- och förskolverksamhet. Efterfrågan på de kurser för förskolornas lärare och för ledare av barntrafikskolor som NTF bedriver fortsätter att öka, varför en ökning av antalet kurser planeras. Detta ansluter till trafiksäkerhetsverkets önskan om att NTF ytterligare skall öka sina

insatser avseende barn före skolåldern. För hem- och förskolverksamheten erfordras totalt 775 000 kr.

6. Barnens Trafikklubb. Syftet med Barnens Trafikklubb, som f. n. har ca 170 000 medlemmar, är att ge föräldrarna råd, anvisningar och material för en för förskolebarnen lämpligt utformad trafikundervisning. Det material barnen får är så upplagt att de behöver hjälp och ledning av någon vuxen och man kan därför räkna med att ett mycket stort antal människor berörs av klubbverksamheten. Det är angeläget att NTF kan fortsätta med den f. n. intensifierade ackvisitionen för medlemskap i Barnens Trafikklubb, så att så många barn som möjligt på detta sätt kan få en grundläggande trafikutbildning. Kostnaderna för verksamheten beräknas för budgetåret 1975/76 till 3 440 000 kr.

7. PR-verksamhet. För information om för det frivilliga trafiksäkerhetsarbetet aktuella frågor m. m. samt för olika PR-åtgärder beräknas ytterligare medel. NTF beräknar kostnaderna för denna verksamhet till 195 000 kr.

8. Gemensamma administrativa kostnader, skatter m. m. Posten bör med hänsyn till vissa kostnadsstegringar ökas till 1 395 000 kr.

NTF beräknar de sammanlagda kostnaderna för verksamheten under budgetåret 1975/76 till 12 290 000 kr. Genom förlagsverksamhet och genom bidrag och avgifter beräknar NTF att få in ett belopp av 3 867 000 kr. Härefter skulle återstå ett medelsbehov av 8 423 000 kr.

Under förutsättning att NTF från trafikförsäkringsbolagen kan påräkna samma bidrag som för budgetåret 1974/75, dvs. 4 128 000 kr., erfordras således ett statsbidrag med sammanlagt 4 295 000 kr., vilket innebär en ökning med 1 545 000 kr. jämfört med innevarande budgetår.

Föredraganden

Det statliga stödet till NTF har höjts under vartdera av de två senaste budgetåren. För nästa budgetår föreslår jag ett oförändrat bidrag till NTF om 2 750 000 kr. Jag förutsätter att verksamheten planeras och bedrivs i nära samverkan med statens trafiksäkerhetsverk.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 2 750 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

D. SJÖFART

Sjöfartsverket

Sjöfartsverket är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör sjöfarten i den mån handläggningen inte ankommer på annan myndighet. Verksamheten skall drivas med huvudsaklig inriktning på handelssjöfarten. I verkets uppgifter ingår bl. a. att ha tillsyn över sjösäkerheten, handha statlig lots- och farledsverksamhet och sjökarteverksamheten, leda statens isbrytning, samordna arbetet för sjöräddning samt att pröva ekonomiska frågor som har betydelse för sjöfartsnäringen och bl. a. frågor om sjöfartsavgifter.

Sjöfartsverket leds av en styrelse. Inom verkets centralförvaltning finns fem avdelningar, driftavdelningen, sjökarteavdelningen, sjöfartsinspektionen, ekonomiavdelningen och administrativa avdelningen. Vidare finns en revisionssektion.

För den regionala verksamheten finns fem lotsdistrikt, sju sjöfartsinspektionsdistrikt samt ett sjöfartsinspektionskontor i Rotterdam.

Den 30 juni 1974 fanns vid sjöfartsverket 1 428 anställda.

Sjöfartsverket har de senaste åren fått anslag i programtermer. För verksamheten gäller följande programindelning.

— Farledsverksamhet
— Fartygsverksamhet
— Övrig verksamhet

Programmet Farledsverksamhet är uppdelat i två anslag; Farledsverksamhet, exkl. isbrytning samt Isbrytning. De övriga programmen motsvaras av två anslag med samma namn som programmen.

Sjöfartsverket har i skrivelse den 21 augusti 1974 lagt fram förslag till anslag för budgetåret 1975/76. I skrivelse den 16 oktober 1974 har verket avgett verksamhetsberättelse för budgetåret 1973/74. Slutligen har televerket i skrivelse den 30 augusti 1974 hemställt om ersättning för vissa radiotjänster åt sjöfarten.

1. Allmän översikt över utvecklingen

1.1. Sjöfartens utveckling

Världshandelsflottan mätt i bruttodräktighet kom vid halvårsskiftet 1974 upp i 311 milj. ton, en ökning på ett år om 21 milj. ton eller 7 %. Av orderstocken vid budgetårets ingång, totalt 105 milj. ton, bestod 75 milj. ton av tankfartyg och 20 milj. ton av bulkfartyg, inberäknat kombinerade tank- och torrlastfartyg. Under budgetåret 1973/

74 tillfördes handelsflottan i nybyggen 31 milj. ton, varav tankfartyg 17 och bulkfartyg 9 milj. ton.

Den uppgång av frakterna som började senare delen av år 1972 och vann i styrka under första halvåret 1973 kulminerade strax före oktoberkriget mellan arabstaterna och Israel med den radikala förändring i oljeförsörjningen som skedde i samband härmed. Oljeutlastningen sjönk kraftigt. Kring årsskiftet rådde brist på drivmedel vilket skapade stora svårigheter för sjöfarten. De kraftigt höjda bunkerpriserna fortsatte, även sedan skeppningsrestriktionerna släppt, att driva upp fartygens driftkostnader. Inom oljetransportsektorn kom efterfrågan på fartyg att understiga utbudet. Frakterna sjönk starkt och kom under år 1974 ned till en nivå som förde med sig uppläggningar. De låga tankfrakterna innebar att de kombinerade fartygen mer och mer kom att transportera varor som järnmalm, kol och spannmål. Härigenom påverkades också torrlastfrakterna och då främst i de relationer där de stora fartygen kom till användning. Det medelstora och mindre tonnaget hävdade sig bättre. Inom nord- och östersjöområdena kunde frakterna hållas väl uppe.

Den försämrade allmänkonjunkturen förde med sig osäkerhet om utvecklingen de närmaste åren. För tankfartens del utbyttes den starka framtidstro, som förelåg för drygt ett år sedan och som lett till mycket stora nybeställningar, allt mer mot bedömningar som gick ut på ett växande tonnageöverskott av framför allt stora enheter och därmed en fortsatt stark press på frakterna. Den samlade orderstocken vilken varit som högst under början av år 1974 började sjunka men låg dock vid halvårsskiftet vid 131 milj. ton brutto, varav tankfartygen svarade för 98 milj. ton eller 75 %.

Den svenska handelsflottan (enheter om minst 100 ton brutto) minskade under femårsperioden 1969—1973 från 819 till 657 fartyg. Samtidigt steg det sammanlagda bruttotonnaget från 4,75 milj. ton till 5,79 milj. ton brutto. Under första halvåret 1974 gick antalet fartyg ned med ytterligare 25 enheter till 632 medan tonnaget steg med 343 000 ton till 6,14 milj. ton. Minskningen av antalet enheter gick till stor del ut över det mindre tonnaget, främst fartyg i storleksklassen 450—499 ton brutto, s. k. paragrafbåtar.

Kända beställningar vid mitten av år 1974 omfattar 66 handelsfartyg om sammanlagt 5,9 milj. ton dödvikt eller ca 3,1 milj. ton brutto. Av dessa förutsätts 48 enheter om sammanlagt 2,0 milj. ton brutto bli levererade före utgången av år 1975. För leverans år 1976 finns beställda 13 enheter om sammanlagt 0,6 milj. ton. Av kända kontrakt faller alltså enbart 5 på leveranser åren 1977 och 1978. Bruttotonnaget för dessa utgör 0,5 milj. ton. Av de totalt beställda 66 fartygen är 10 passagerarfärjor, varav 9 byggs vid västtyska och ett vid franskt varv. 20 av de 56

lastfartygen, huvudsakligen tanktonnage om sammanlagt 2,6 milj. ton, är beställda vid svenska varv.

Med den beläggning varven i dag har torde ytterligare beställningar i huvudsak få avse leverans åren 1977 och senare. Detta betyder att leveranserna av nybyggen år 1976 kommer att ligga betydligt lägre än närmast tidigare år.

Vid slutet av år 1975 torde den svenska handelsflottan omfatta 7,0—7,5 milj. ton brutto. Antalet enheter beräknas utgöra något under 600. För år 1976 är att förvänta en fortsatt minskning av antalet fartyg medan tonnaget sannolikt förblir oförändrat.

En tid med mycket höga frakter har brutits och förtjänstmöjligheterna för fartyg på den öppna marknaden är på förhösten 1974 svaga. Enligt vissa bedömningar är att emotse en lång period med överskott på tonnage, främst vad gäller stora tankfartyg. Skulle så bli fallet kan i det något längre perspektivet den svenska handelsflottans sammansättning ändras. Detta kan få som följd ett än mer differentierat tonnage med ytterligare satsning på specialiserade, per ton kapitalintensiva fartyg, bl. a. enheter inriktade på svensk kustfart och annan närtrafik.

Verkets planering är inriktad på att antalet nybyggen per år skall i medeltal ligga vid 30 à 40. Andrahandsförvärven beräknas bli färre än 10.

De svenska rederiernas bruttointäkter i utrikes fart utgjorde 5 528 milj. kr. år 1973. Kostnaderna i utlandet var 2 978 milj. kr. Den inseglade nettointäkten år 1973 blev således 2 550 milj. kr. Motsvarande belopp år 1970 var 1 893 milj. kr., år 1971 2 055 milj. kr. och år 1972 2 103 milj. kr.

Anspråken på sjöfartsverkets tjänster bestäms i huvudsak av följande faktorer.

1. Det sjötransporterade godsets vikt och volym, varvid uppdelning bör ske mellan från transportsynpunkt farligt gods (mineraloljor, vissa kemikalier m. m.) och övrigt gods.
2. Fartygens lastförmåga och djupgående med uppdelning efter last enligt punkt 1.
3. Fartygens nautiska utrustning, fartresurser, lämplighet för gång i is etc.
4. Fördelning av trafiken på kuststräckor och hamnar.
5. Antalet hamnanlöp per fartygsresa.
6. Andelen fartygsanlöp som faller på fartyg i tät, regelbunden trafik.
7. Målsättningen för vintersjöfarten.
8. Den svenska handelsflottans sammansättning med avseende på åldersfördelning och typ av fartyg samt fartygens bemanning, verksamhet och fartområden.

9. Trafik-, miljö- och regionalpolitiska ställningstaganden från statsmakternas sida.

Bedömningarna får ske mot bakgrund av att sjöfart är en i hög grad internationell näring. Vad som kan befinnas optimalt från svensk synpunkt kan visa sig mindre eftersträvansvärt i ett vidare perspektiv. Svenska fartyg och av svenska företag på långtidskontrakt disponerade utländska fartyg svarar för enbart en mindre del av sjöfarten på Sverige. Olika länders betingelser för sjötransporter i form av kostnadsnivå, kapitaltillgång och teknisk standard är i hög grad skiljaktiga. Detta påverkar beskaffenheten av de fartyg som sätts in på svenska hamnar. Flaggdiskriminering och också bekvämlighetsflagg — båda företeelser i ökning — påverkar därtill fartygssammansättningen. Fartygen måste vidare utformas med hänsyn till kapacitet och utrustning också i de utländska hamnar som tar emot den svenska utförseln och där importvarorna lastas ut.

I det medellånga perspektiv som den av sjöfartsverket framlagda verksamhetsplanen täcker — fram till ungefär år 1980 — får bedömningen vad avser punkterna 2—6 i huvudsak ske med ledning av nuvarande tendenser. Den starka utveckling som pågår ger i och för sig utrymme för en betydande dynamik. Erfarenheten visar emellertid, att det är betydligt lättare att ange troliga utvecklingslinjer än att bestämma dessas genomslagskraft. Nytt och gammalt kommer under alla förhållanden att finnas sida vid sida, vilket ökar kraven på sjöfartsverkets insatser.

I fråga om utvecklingen av det sjötransporterade godset kan följande framhållas.

Under perioden 1965—1973 har den totala sjöburna kvantiteten av inrikes och utrikes gods ökat från 68,1 milj. ton till 103,5 milj. ton, dvs. med 52 %. Efter konjunkturnedgången som påverkat volymen för åren 1971 och 1972 har volymen år 1973 visat en kraftig ökning. Ökningen jämfört med år 1972 är nära 10 % och jämfört med år 1970 omkring 6 %. Ökningen föll helt på exporten. Inberäknat färjetransporterna gick det lastade godset upp från 32,2 milj. ton år 1970 till 40 milj. ton år 1973, alltså med 7,8 milj. ton eller 24 %. Importen kom inte över 1970 års nivå. Införseln av råolja och petroleumprodukter låg t. o. m. 2,3 milj. ton lägre än år 1970 trots tillkommande transitskeppningar. Övrigt gods ökade med ca 2 milj. ton. För år 1980 beräknar sjöfartsverket att den totala sjöburna kvantiteten skall bli 150 milj. ton, varav oljeskeppningarna beräknas utgöra 67 milj. ton.

Den med lastfartyg i utrikes fart transporterade godsmängden har under perioden 1965—1973 ökat från 53,6 till 78,4 milj. ton, dvs. med ca 46 %.

Färjegodset i utrikes trafik ökade under samma period från 4,5 till

12,2 milj. ton, dvs. med 171 %. Ökningen mellan åren 1972 och 1973 uppgick till 1,4 milj. ton. Sjöfartsverkets prognos förutsätter att den med lastfartyg i utrikes fart transporterade godsmängden år 1980 blir 97 milj. ton och att det utrikes färjegodset blir 25 milj. ton.

De inrikes godstransporterna har under perioden 1965—1973 ökat från 10,0 till 12,9 milj. ton. För år 1980 räknar verket med en total volym av 28 milj. ton, varav petroleumprodukter beräknas svara för 19 milj. ton.

I fråga om utvecklingen av fartygens lastförmåga och djupgående gäller att under de senare åren har skett en betydande ökning av laststorlekarna hos de fartyg som trafikerar svenska hamnar även om konjunkturläge och isförhållanden påverkat utvecklingen mellan olika år. För lastfartygen i utrikes fart ökade sålunda medellasten mellan åren 1965 och 1973 från 1 740 till 2 649 ton, eller med 52 %. Förutsatt en fortsatt relativ årlig ökning av samma storlek kommer medellasten år 1980 att vara ca 3 900 ton. Vid tillämpning av den av sjöfartsverket använda definitionen på begreppet färja — i allmän trafik insatt fartyg anpassat för enhetslaster och med en turlista som innebär anlöp av svensk hamn minst en gång per vecka — kommer medellasten för lastfartyg, exkl. färjor, år 1980 att ligga ännu högre eller vid drygt 5 000 ton, vilket betyder en minskning av antalet ingående resor i direkt utrikes fart från 29 600 år 1973 till 18 600 år 1980.

Sjöfartsverket räknar med en accelererad förskjutning mot de högre storleksklasserna. Inom den svenska handelsflottan sker en snabb utmönstring av befintliga mindre enheter. En betydande del av det stycke- och partigods som nu skeppas i små fartyg kommer vidare att föras över till färjorna. Av det beräknade totala utrikes lastfartygsgodset år 1980 utgör hälften råolja och petroleumprodukter som redan nu transporteras i stora enheter. En förskjutning mot än större fartyg beräknas ske.

Råoljeimporten beräknas öka från ca 11 milj. ton år 1973 till ca 29 milj. ton år 1980. I transporterna på västkusthamnarna lär huvudsakligen sättas in skepp i storleksklasserna 200 000 till 300 000 ton dödvikt och med ett djupgående upp till 22 meter. Ostkustraffinaderierna beräknas på sikt kunna få sin råoljeförsörjning med tankfartyg i 100 000 tonsklassen. Även för produkttransporterna sker en förskjutning mot större fartyg. Standardstorleken beräknas öka till 25 000—35 000 ton, med ett djupgående med full last intill 11 meter.

Fram till slutet av 1970-talet bör järnmalmsexporten ligga kring 10 milj. ton per år med huvuddelen av utlastningen över Luleå. Det tillåtna maximala djupgåendet i Sandöleden utgör 11,5 meter, vilket svarar mot fullastade fartyg om ca 40 000 ton. Betydligt större fartyg — upp till drygt 70 000 ton dödvikt — avgår från hamnen med dellast. Då Stålverk 80 tas i drift minskar förmodligen malmutlastningen över Luleå betyd-

ligt. Eventuellt faller den helt bort. För utskeppningarna av stålämnen, totalt ca 4 milj. ton, lär komma att utnyttjas huvudsakligen fartyg i storleksklassen 20 000—25 000 ton dödvikt. På uppgående transporterar dessa bl. a. kol. Innan förutsättningar finns för systemtransport lär betydande kvantiteter kokskol skeppas till Luleå i fartyg med en för hamnen maximal storlek. Liknande förutsättningar gäller för transporterna till bl. a. Oxelösund.

Av återstående massgodstransporter lär huvuddelen av transporterna komma att begränsas till nord- och östersjöområdena med utnyttjande av fartyg mellan 3 000 och 10 000 ton dödvikt. Skogsprodukterna kommer till ökad del att transporteras med färjor eller i annan reguljär trafik.

Utbyggnaderna av Trollhätte och Södertälje kanaler gör det möjligt att också på inlandsvattnen utnyttja mera lastdryga fartyg. Bl. a. får detta betydelse för de inrikes oljeskeppningarna. I fråga om de snabbt växande oljeskeppningarna längs kusten lär dessa — åtminstone vad gäller transporterna från västkustraffinaderierna — huvudsakligen ske med tankfartyg i de nya standardklasserna, alltså enheter kring 30 000 ton dödvikt med i de flesta fall anlöp av minst två lossningshamnar. De i genomsnitt betydligt kortare skeppningsdistanserna kan göra det motiverat att utnyttja mindre fartyg vid transport från raffinaderier vid Östersjön. De ökade transporterna av inrikes torrlastgods bör komma att ske med betydligt större fartyg än f. n. Sjöfartsverket räknar för lastfartyg om 500 ton brutto och däröver med ca 4 000 lastfartygsresor i inrikes fart år 1980.

Vad avser de kombinerade last- och passagerarfärjorna liksom de rena lastfärjorna tyder de senaste årens leveranser och utestående beställningar på ökning av både lastförmåga och fart. Den förutsatta starka ökningen av transporterade kvantiteter gör dock att till skillnad mot vad som gäller för lastfartygen en uppgång av antalet resor bör ske.

I fråga om fartygens utrustning m. m. torde allmänt gälla, att ju större och nyare ett fartyg är, desto bättre är dess nautiska utrustning liksom dess förutsättningar för fart under svåra väderleksförhållanden. Prognosen tyder på en starkt positiv utveckling i detta avseende under de närmaste åren.

Specialiseringen inte enbart efter last och hanteringssystem utan också efter trade ger tillgång till bl. a. lastdryga, isförstärkta och därmed för vintersjöfart väl lämpade fartyg. De senare åren har den ökade tillgången på sådana fartyg betydligt förbättrat förutsättningarna för kontinuerliga transporter av mera kvalificerat gods på såväl bottenhavs- som bottenvikshamnarna. Olika rederiers nybyggnadsprogram liksom uttalanden från större avlastare tyder på en ytterligare ökad tillgång till isförstärkta fartyg under de närmaste åren.

Den geografiska fördelningen av trafiken på kuststräckorna var för det ut- och inrikes lastfartygsgodset under år 1973 sådan att Strömstad—Malmö, inkl. Vänern hade 43 %, Trelleborg—Hallstavik, inkl Mälaren, 35 % och Gävle—Haparanda 22 %. Inräknas färjetrafiken ökar västkustens andel ytterligare.

Främst utbyggnaden av raffineringskapaciteten i Göteborg har sedan mitten av 1960-talet ökat västkustens del av lastfartygstrafiken. Härtill har också bidragit koncentrationen av den långväga linjefarten och utbyggnaden av rorolinjerna i närtrafik. Tillkomsten av lysekilsraffinaderiet för med sig en ytterligare förskjutning. Skäl föreligger att räkna med en brytning av denna tendens under slutet av 1970-talet. Huvuddelen av senare tillkommande raffinaderikapacitet kan förläggas till ostkusten. Stålverk 80 ökar betydligt skeppningskvantiteterna över Luleå även om malmutlastningen minskar. Regionalpolitiska satsningar kan komma att ytterligare stärka norrlandshamnarnas godsunderlag.

I fråga om hamnarna har koncentrationen av styckegodset redan kommit mycket långt. De ca 35 allmänna hamnar som i dag är av betydelse för den regionala transportförsörjningen torde med kanske något undantag ha åtminstone oförändrat godsunderlag fram till år 1980. Vissa av industrins lastageplatser kan falla bort eller få en starkt reducerad godsomsättning. I samband med nyetableringar kan andra industrihamnar komma till.

I fråga om utvecklingen av antalet hamnanlöp per resa kan framhållas att på en och samma resa i direkt utrikes trafik faller ofta flera hamnanlöp. Fartyget kan lossa i en svensk hamn och därefter anlöpa en annan för lastning. Lossning och/eller lastning kan också ske i två eller flera hamnar. Under de senaste åren har skett en påtaglig minskning av antalet anlöp. Sjöfartsverket räknar nu med att utvecklingen under de närmaste åren skall bli den motsatta på grund av den av drivmedelsekonomin ytterligare förstärkta övergången till större fartyg tillsammans med önskan att hålla nere relativt sett fördyrade landtransportkostnader, vilket bör leda till lossning och lastning i flera hamnar.

När det gäller utvecklingen av trafiken med fartyg i tät reguljär trafik förutses hela kvantitetsökningen i fråga om parti- och styckegods tas om hand av färjor i allmän trafik. Till den del skeppningarna fortfarande ombesörjs med lastfartyg har man att räkna med en fortsatt övergång till specialfartyg och systemtransporter, vilket får till följd att fartygen i ökad utsträckning får ett regelbundet trafikmönster. Samma bör gälla tankfartygen genom förskjutningen av produkttransporterna till inrikes fart. Även för vissa andra massgodstransporter kan resultatet bli detsamma efter övergång till specialfar-

tyg. Totalt sett finns anledning räkna med att en allt större del av fartygstrafiken kommer att ske med enheter som kontinuerligt anlöper samma hamnar.

1.2. Utvecklingen inom sjöfartsverket

Under budgetåret 1973/74 förde programbudgetarbetet fram till ett reviderat budget- och redovisningssystem och en på databearbetning upplagd lotsningsstatistik. Förberedelserna för centralförvaltningens omlokalisering fortsatte. Flyttningen till Norrköping sker i oktober 1975. De resurser förberedelserna har tagit i anspråk har tillsammans med en stor personalavgång begränsat möjligheterna till administrativt utvecklingsarbete och också negativt påverkat den löpande verksamheten.

Beträffande den verksamhet som faller inom programmet Farledsverksamhet kan nämnas följande.

Betydande investeringar gjordes för farleden till Brofjorden. De båda stora fyrarna Dynabrott och Brandskärsflak jämte ett antal mindre fyrar har satts på plats. Arbetena med den nya lotsstationen vid Fiskebäcksvik pågick hela budgetåret. Fyren Farstugrundet utanför Luleå blev färdig och bl. a. en ytterligare fyrkassun för samma område började byggas. Upprustningen av fyrbeståndet på Västkusten fortsatte.

Sjöfartsverket hade tillgång till fem lotsdistriktsfartyg och två gasningsjakter, dvs. fartyg för gasning av fyrar.

Antalet utryckningar i sjöräddningsverksamheten av de i verksamheten samarbetande myndigheterna m. fl. utgjorde 1 113 år 1973 mot 915 året före.

Utsjömätningarna var huvudsakligen inriktade på farvattnen ost och syd om Gotland. Mätningarna i Vänern och Mälaren fortsatte. Åtskilliga grundklackar etc. upptäcktes, vilka visar att tillförlitligheten i nuvarande sjömätningsunderlag inte alltid är tillfredsställande.

Lotsningsorganisationen var oförändrad under verksamhetsåret. Antalet lotsningar som ökat under budgetåret 1972/73 sjönk på nytt och utgjorde ca 45 700, vilket var ca 1 100 mindre än föregående budgetår. Antalet lotsplatschefer och lotsar minskade med en, medan antalet båtmän ökade med nio.

Liksom vintern 1972/73 var vintern 1973/74 extremt mild. Bottenviken kunde för fjärde året i följd hållas öppen hela året. Antalet lastdryga, isvärdiga fartyg ökade betydligt. Samtliga fem havsisbrytare var insatta i assistansverksamheten. Antalet fartygsassistanser utgjorde 711 mot 247 föregående år och 1 989 i medeltal för femårsperioden 1967/68—1971/72. Den för Vänern avsedda isbrytaren Ale levererades, men behövde inte sättas in i isbrytarverksamheten. Havsisbrytaren Atle sjösattes.

Beträffande programmet Fartygsverksamhet kan följande framhållas.

Sjöfartsverket gav ut bestämmelser, anvisningar m. m. om lyftinrättningar på fartyg, arbete med tankar m. m. på fartyg, skydd mot buller på fartyg samt en ny fribordskungörelse. Dessutom utgavs översättningar av publikationer utgivna av IMCO m. fl.

Den fortsatt höga nybyggnadstakten inom den svenska handelsflottan band betydande personalresurser för de lagstadgade besiktningarna. Antalet nybyggnadsbesiktningar ökade med drygt hälften jämfört med budgetåret 1972/73. Totalt gjordes under verksamhetsåret ca 2 800 besiktningar och inspektioner av svenska och utländska fartyg.

Verksamheten inom arbetsmiljöområdet omfattade — förutom utarbetande av olika bestämmelser — en breddad informations- och utbildningsverksamhet i samråd med främst Sjöfartens arbetarskyddsnämnd (SAN). En projektstudie på femton fartyg inleddes för att undersöka förutsättningarna att med förebild från skyddsarbetet i land få till stånd en systematisk registrering av olyckstillbud.

I fråga om den frivilliga typprovningen av fritidsbåtar utformades i samarbete med bl. a. sjöfartsadministrationerna i Danmark, Finland och Norge gemensamma nordiska normer för fritidsbåtar. Dessa trädde i kraft den 1 juli 1974. Arbetsbelastningen ökade genom att tidigare prövade båttyper fick omprövas enligt de nordiska reglerna.

Sammanlagda antalet skeppsmätningar på svenska och utländska fartyg utgjorde 233 kalenderåret 1973 mot 254 föregående år. Minskningen gällde utländska fartyg.

Ca 2 020 yrkesskadefall inom sjöfartsyrket år 1973 blev behandlade inom sjöfartsinspektionens säkerhetssektion. I svenska farvatten rapporterade grundstötningar utgjorde under året 118 och antalet kollisioner mellan fartyg 26. Jämfört med år 1972 innebar detta en viss ökning.

I verksamhetsplanen för budgetåren 1974/75 — 1979/80 redogör sjöfartsverket för verksamhetens inriktning under innevarande budgetår och den närmaste femårsperioden.

Som överordnat mål för den samlade verksamheten anger sjöfartsverket fartygens säkerhet till skydd för människor och yttre miljö. I målet ligger vad beträffar verkets uppgifter säkerheten såväl på sjövägarna som ombord.

Genom att medverka i ett allt vidare internationellt samarbete tar verket del av insatserna för att öka säkerheten såväl på olika nationers fartyg som i de farvatten vilka utnyttjas av den internationella sjöfarten. Strävan är att komma fram till gemensamma, av alla länder godtagna normer och garantier för att dessa efterlevs.

Verksamhetens inriktning har som tidigare nämnts föranlett en uppdelning på två ändamålsinriktade program, nämligen Farledsverksamhet

och Fartygsverksamhet. Som medel för att nå det för farledsverksamheten uppställda målet svarar sjöfartsverket för olika nautisk-tekniska funktioner, dvs. främst sjömätning och utgivning av sjökort med kompletterande farledsbeskrivningar, farledsutmärkning, anordningar för lägesbestämning, lotsning, isbrytning och som sista åtgärd sjöräddning. Dessa funktioner kompletteras med normgivning, information, inspektion och annan kontroll samt regleringar och förbud, åtgärder som bortsett från isbrytningen främst ankommer på sjöfartsinspektionen. De utnyttjas för inspektionens normerande och övervakande uppgifter inom farledsverksamheten och är de medel som står till buds för inspektionens huvuduppgift, säkerheten ombord på svenska fartyg oberoende av geografisk fart.

I verkets målsättning ingår att i svenska farvatten ge sjöfarten sådana betingelser att den tillsammans med kompletterande transportmedel bidrar till ekonomisk tillväxt och regional balans. En påtaglig utvecklingslinje är ett allt längre gående samspel mellan fartyg, farleder och hamnar. Utvecklingen mot större, mera maskinstarka och bättre utrustade fartyg ger totalt sett en säkrare sjöfart. Kapitalvärdet hos dessa fartyg stiger emellertid genom specialisering och annan teknisk utveckling betydligt utöver vad som följer med den i och för sig starka allmänna uppgången av varvspriserna. Dyrare fartyg ställer krav på ökad effektivitet hos såväl sjövägar som terminalanläggningar. Hamnarna anpassar sig till de nya fartygen. Ofrånkomligt är att också den statliga farledsservicen gör detsamma. Resultatet blir annars lägre sjösäkerhet och onödigt dyra sjötransporter.

Sjöfartsverket söker att få de olika medlen att samverka så att en fastlagd standard går att nå och uppehålla med minsta möjliga resurser. Olika tekniska begränsningar söker verket övervinna genom forsknings- och utvecklingsarbete. Bedömningarna måste emellertid gå utöver det egna verksamhetsområdet. Övriga parters uppoffringar måste också föras in i övervägandena. Verket har därtill att ta hänsyn till olika restriktioner, bl. a. dem som följer med de regionalpolitiska målsättningarna liksom med de bindningar som beror på sjöfartens internationella karaktär och Sveriges på en fri världssjöfart inriktade sjöfartspolitik.

I fråga om verksamhetsplanen anför verket översiktligt följande.

År 1971 avlöstes en ordning med en under ett antal år successivt uppmjukad lotsavgiftsplikt av ett system med principiell lotsfrihet kombinerad med straffsanktionerat lotstvång. Hittills har lotstvång införts i mycket begränsad utsträckning och omfattat enbart större fartyg med last av mineraloljor och annat farligt gods. Den nedgång av lotsningsbenägenheten som skett har gått betydligt längre än sjöfartsverket anser förenligt med säkerheten i farled och skyddet av miljön. Verket har därför föreslagit en utvidgning av lotstvånget att införas i två etapper.

Sjöfartsverkets medelsberäkningar i det följande är grundade på att förslagen blir genomförda. Detta påverkar såväl personalbehov som uppassningsorganisation.

Verket lägger liksom tidigare år stor vikt vid att kunna hålla underhåll och ersättningsinvesteringar på en långsiktigt godtagbar nivå. Vidare föreslås satsningar på sjömätningen och på sjökortsutgivningen. Ökade satsningar föreslås på områden som utvecklingsverksamhet och arbetarskydd.

Verket återkommer till sitt förslag om anskaffning av ytterligare en havsisbrytare. Tillgången till denna anges som en minimiförutsättning för att möta bl. a. de starkt ökade skeppningsbehov som följer vid tillkomsten av det nya stålverket i Luleå.

Relativt stora volymökningar föreslår sjöfartsverket inom programmet Fartygsverksamhet. I likhet med personer med arbete i land har ombordanställda rätt till en betydligt bättre inte bara arbets- utan också fritidsmiljö. Bådadera skall fartygen kunna ge. Även för det yttre miljöskyddet, hindrandet av föroreningar m. m. och den löpande inspektionsverksamheten krävs resursförstärkningar.

I fråga om de övergripande funktionerna planering och utveckling vill verket betydligt höja ambitionsnivån. Avdelningarnas planeringsresurser bör byggas ut. Därtill bör inrättas en funktion för att hålla samman planeringen inom verket, svara för metodfrågor etc. Stor vikt lägger sjöfartsverket vid personalplaneringen och utbildningen. Utvecklingen inom navigation, fartygsbyggnad, elektro- och byggnadsteknik etc. går fort och förutsätter kontinuerlig vidareutbildning av verkets olika specialister. Stor vikt bör även läggas vid utbildning som befrämjar personalens administrativa färdigheter liksom den allmänna orienteringen i sjöfartsverkets uppgifter.

Efter den tillfälliga nedgången under åren 1971 och 1972 stiger sjötransportvolymen på nytt och därigenom också sjöfartsverkets avgiftsinkomster. Räknat från år 1970 bör godsvolymen år 1975 ha ökat med ca 23 milj. ton och kommit upp i drygt 120 milj. ton. Under återstoden av 1970-talet beräknar sjöfartsverket ökningen till i medeltal sex milj. ton per år. De kraftiga löne- och prisstegringarna tillsammans med bl. a. uppdämda underhållsbehov gör dock att den inkomstförstärkning som följer med den ökade sjötrafiken inte är tillräcklig. Efter tre år med oförändrade taxor ser sjöfartsverket det som nödvändigt att avgifterna räknas upp.

Program Farledsverksamhet

För de olika delprogrammen under programmet Farledsverksamhet anför sjöfartsverket bl.a. följande.

Delprogrammet Utvecklingsverksamhet innefattar sådant tekniskt utvecklingsarbete som syftar till produktivitetshöjning inom sjöfartsverket och förbättrad sjösäkerhet. Den inom farledsverksamheten utnyttjade tekniken är ofta mycket speciell. Genom att tillämpningen normalt sker i liten skala har den ringa kommersiellt intresse. Verket får därför ta på sig en stor del av utvecklingsarbetet. Goda resultat har kommit fram. Den medelsförstärkning som erhållits för innevarande budgetår ger möjlighet att något öka ambitionsnivån. Sjöfartsverket räknar med ytterligare resursförstärkningar under planperioden för satsning både på vidareutveckling av befintlig teknologi och på ny sådan.

Utvecklingsverksamheten är numera fördelad på fyra huvudgrupper, nämligen fyr-, el- och teleteknisk, byggnadsteknisk, fartygsteknisk samt sjömätnings- och kartografisk utveckling. Till de aktuella projekten hör utveckling av en för svenska förhållanden lämplig elektronisk utrustning för det system med trafikinformation som sjöfartsverket räknar med att efter hand bygga ut vid vissa större lotsplatser.

En väsentligt ökad satsning på tekniskt utvecklingsarbete för sjöfartsverkets fartygs- och båtmateriel är angelägen. Häri ingår nya konstruktioner och framdrivningsarrangemang för lotsbåtar. Ett annat projekt är att vidareutveckla hydrokopterns driftsfunktioner och på så sätt göra den mer lämpad för både sommar- och vintertransporter. Förprojektering m. m. bör ske av nykonstruktioner för att ersätta nuvarande distrikts- och arbetsfartyg.

I farledsutmärkningen för handelssjöfarten ingår dels fasta anläggningar som fyrar och kummel och dels flytande sjömärken, bojar och prickar. Särskilda småfyrar och prickar tjänar fritidssjöfarten och fisket. Kostnaderna för dessa bestrids genom särkostnadsbidrag från nionde huvudtiteln.

Under den tid som nu går att överblicka kvarstår behovet av konventionell farledsutmärkning. Såsom sjöfartsverket redovisat i tidigare verksamhetsplaner finns en strävan att övergå från flytande till fasta markeringar. Det nu avslutade utbytet av fyrskepp mot fasta fyrar är en viktig etapp i denna utveckling. Såväl säkerhet som driftsekonomi har förbättrats väsentligt. En annan utvecklingslinje är att byta ut bojar mot fyrar i norrlandsfarvattnen till gagn för vintersjöfarten. Enbart i relativt grunda farvatten är emellertid ett sådant utbyte ekonomiskt rimligt. Med de nya kraven på trafikseparering m. m. går det inte att för kustfarvattnen totalt sett minska antalet bojstationer. Utvecklingsarbetet får inriktas på att komma fram till billigare och mer lätthanterliga anordningar.

Genom de särskilda medel i sysselsättningsfrämjande syfte som verket erhållit under en följd av år har det gått att tidigarelägga olika angelägna fyrprojekt. Detta gör det möjligt att i viss utsträckning hålla nere

de kommande årens investeringar. Vissa belopp krävs dock för att kunna tillgodose nya trafikbehov. Som exempel kan nämnas att mer djupgående fartyg kan kräva utmärkning av ytterligare grundområden eller ändrad leddragning. Vidare behövs medel för ersättning av fyrar, som av åldersskäl och också i viss mån bristande underhåll måste helt eller delvis förnyas.

Ett nytt program finns upprättat för att möjliggöra avbemanning av samtliga fyrar. Arbetet beräknas slutfört under år 1980. Tillkommande investeringar beräknas till 6,9 milj. kr. och den slutliga årliga besparingen utgör 2,4 milj. kr. I vissa fall kan andra statliga myndigheter ha intresse av en åtminstone begränsad fortsatt bemanning. En sådan kan också ha betydelse för handelssjöfarten. Överläggningar pågår med olika myndigheter.

Vad avser radionavigeringsstationerna nämner verket att avtal träffats under våren 1974 om leverans av utrustning för övergång till s. k. multipulssändning (Mark X) av deccakedjorna i Norrland. Genom konverteringen kommer dessa upp till dagens tekniska nivå och blir användbara också för handelsfartyg med moderna mottagare. Inte minst får detta betydelse för vintersjöfarten. I investeringsprogrammet ingår också att modernisera styrstativen på norra östersjökedjan.

Sjöfartsverket anger lotsningsorganisationen som ryggraden i det svenska sjösäkerhetssystemet. Uppgifterna är inte begränsade till enbart lotsning utan omfattar också andra viktiga säkerhetsfunktioner. Säkerheten i farled och risken för miljöförstöring kräver att en hög andel av fartygen har lots eller annan person med god kännedom om förhållandena i leden ombord. För fartyg vars befäl har ingen eller begränsad sådan kännedom går lotsens medverkan inte att kompensera med andra åtgärder från sjöfartsverkets sida som ökad utmärkning, fler storskaliga sjökort etc. Det system med principiell lotsfrihet som gällt sedan år 1971 har fört lotsningsbenägenheten ned till en från sjösäkerhetssynpunkt låg nivå. Sjöfartsverket har därför som förut nämnts hos Kungl. Maj:t hemställt om ett utvidgat lotstvång. Räknat efter 1973 års siffror bör detta — vid de modifikationer sjöfartsverket anger i det följande — öka antalet lotsningar med ca 35 % till ungefär 63 000 per år.

I målsättningen för lotsningsverksamheten ingår att denna liksom för närvarande skall täcka hela kusten jämte Mälaren. Till målsättningen hör också att i väsentliga avseenden förbättra servicestandarden så att denna svarar mot den moderna sjöfartens behov och förutsättningar. Fartygen skall i mindre utsträckning få sina resor fördröjda av mörker och dimma. Detta förutsätter en anpassning av såväl farledsutmärkning som lotsningstjänst. Sjöfartsverket understryker därvid behovet av resur-

ser för att påbörja en vidareutbildning av lotsarna. En annan viktig åtgärd för att höja servicenivån utgör trafikinformation som komplement till lotsningen i farleder med hög trafikintensitet. Vidareutbildning av lotsar har hittills haft relativt liten omfattning. Mot bakgrund av utvecklingen mot större och dyrbarare fartyg samt nya mer avancerade navigeringshjälpmedel är detta en påtaglig brist. Den ytterligt begränsade nyrekryteringen under den senaste tioårsperioden för med sig att flertalet lotsar brister i rutin i fråga om fartyg med avancerad navigationsutrustning. Inom jämförbara verksamheter har gjorts betydande insatser för vidareutbildning med goda resultat både för arbetseffektivitet och trivsel. Utbildningen syftar i första hand till att göra lotsarna väl förtrogna med den teknik som kommit fram de senaste åren för fartygens säkra navigering också under ogynnsamma väderleksförhållanden. En modifierad utbildningsplan har lagts upp för nyrekryterade lotsar.

Trafikinformationen kan ses som ett första steg i en utveckling där lotsning kompletteras med trafikledning från land för att ytterligare öka säkerheten i tättrafikerade leder. Syftet är inte att ersätta lotsar utan att förbättra förutsättningarna för deras verksamhet. Trafikledning kräver en systematiserad samverkan mellan kompetent, samtränad personal ombord och i land. De ökade resurser trafikinformationen inledningsvis förutsätter ligger främst på investeringssidan i form av elektroniska hjälpmedel för att upptäcka, identifiera och följa upp fartyg m. m. I en första etapp anordnas en informationscentral med begränsade uppgifter vid Göteborgs lotsplats. Med ledning av erfarenheterna från denna byggs centralen ut och liknande system införs vid andra platser, bl. a. Lysekil, Helsingborg, Oxelösund, Furusund/Söderarm och Luleå. Helsingborg och Furusund är aktuella med hänsyn till den intensiva färjetrafiken. Särskild framställning om att omedelbart få till stånd trafikledning har gjorts av Helsingborgs hamn. Detta har föranlett tillsättande av en dansk-svensk arbetsgrupp för att överväga åtgärder rörande öresundstrafiken.

Den vid 1974 års löneförhandlingar överenskomna arbetstidsförkortningen ökar personalbehovet också för lotsar och båtmän. I princip minskar ordinarie arbetstid för den del av personalen, som i viss omfattning har tjänstgöringen förlagd till obekväm arbetstid, med 10 %, vilket för lotsningsverksamhetens del svarar mot 60 à 65 årsanställda. Vid nuvarande utveckling av antalet lotsningar och med de kapacitetsreserver som finns på framför allt medelstora och mindre platser räknar sjöfartsverket med en begränsad ökning av antalet lotsar. I fråga om båtmännen går en relativt betydande förstärkning inte att undvika främst för att uppehålla servicenivån på de större lotsplatserna.

Sjöfartsverket har att svara för samordningen mellan de organ som ingår i sjöräddningsväsendet och därtill med egen perso-

nal delta i räddningsuppdrag. Vid sjöolyckor omkommer årligen 150 à 200 personer. Till helt övervägande del avser olyckorna fritidsbåtar. Antalet fritidsbåtar fortsätter att öka. Skall olycksfrekvensen hållas nere krävs en kraftig satsning på information till allmänheten och andra olycksförebyggande åtgärder. Till de senare hör bl. a. sjöfartsinspektionens typprovning av fritidsbåtar.

Sjöräddningsresurserna i kustfarvattnen bedömer verket vara i stort sett tillfredsställande. Den ökade färjetrafiken kan dock föra med sig behov av speciella åtgärder inom vissa kustavsnitt.

Under budgetåret 1973/74 anordnade sjöfartsverket på försök en rapportplats för att kontinuerligt följa upp tillgängliga räddningsresurser. Därtill skedde en systematiserad genomgång av olika sjöräddningsinsatser för att med ledning av erfarenheterna ytterligare effektivisera räddningsorganisationen. Verksamheten visade sig värdefull. Resurser bör skapas för att fortsätta och utvidga denna. Även för andra aktiviteter än sjöräddningen ökar nämligen behovet av fortlöpande rapportering. Av vikt är bl. a. att få ett bättre grepp om färdvägar och positioner för fartyg som transporterar farlig last i svenska farvatten och då som ett första led fartyg vilka lämnar och hämtar sådan last i svenska hamnar. Rapportplatsen kan även registrera data för den på försök igångsatta partikelmärkningen av olja.

Sjöfartsverket förvaltar vissa smärre kanaler m. m., bl. a. Donsö ränna, Väddö kanal, Strömma kanal och Kolströms kanal. Underhållet i farlederna är eftersatt och i en del fall håller de inte längre föreskrivet djup. Under budgetåret 1975/76 bör förbättringsåtgärderna i första hand omfatta Strömma kanal, som främst används av fritidsbåtarna. Härutöver föreligger behov att spränga bort smärre grundklackar o. dyl. i leder som har betydelse för handelssjöfarten.

Målet för delprogrammet sjökartläggning är främst att tillhandahålla tillförlitliga sjökort av olika slag och i olika skalor över svenska och angränsande farvatten. Sjökortens främsta uppgift skall vara att möjliggöra en säker sjöfart, men korten skall även förse förvaltning, näringsliv, forskning, miljövård, fritidsverksamhet m. fl, med en för olika uppgifter ändamålsenlig information. I den mån sjökortens information inte är tillräcklig för vissa speciella ändamål skall utdrag ur detaljerade och storskaliga mätningskort tillhandahållas. Som komplement till sjökorten skall nautiska publikationer med godtagbar aktualitet tillhandahållas.

I de senaste årens verksamhetsplaner har sjöfartsverket fört fram krav på ökade resurser för sjökartläggningen vad gäller såväl sjömätning som utgivning av sjökort och nautiska publikationer. För sjömätningens del var målet i en första etapp begränsat till att återställa tidigare kapacitet i

fråga om i första hand fartygsmaterielen. Ett stort antal överåriga fartyg har fått utmönstras utan återanskaffning. Parallellt med denna kapacitetsminskning har behovet av sjömätningar ökat. Till en del beror detta på faktorer som handelsfartygens ökade djupgående och den utvidgade vintersjöfarten. Antalet avnämare utanför sjöfartssektorn visar emellertid också en ökning. Detta är ett av skälen för den mera preciserade målsättning som sjöfartsverket angivit. Enligt verkets mening är det inte realistiskt att längre upprätthålla principen om sjökartläggningen som en för handelssjöfarten och marinen exklusiv angelägenhet. Detta måste också få påverka verksamhetens finansiering.

Sjöfartsverkets planering går ut på att Östersjön om något år skall bli tillgänglig för fartyg med ett djupgående om 15 meter mot för närvarande ca 13 meter. De i första hand aktuella hamnarna är enligt verkets bedömning Nynäshamn och Oxelösund. De senaste årens till de s. k. tungtrafikkorridorerna begränsade mätningar ger efter vissa kompletteringar förutsättningar för mera djupgående fartyg att trafikera bl. a. dessa båda hamnar. Sett i ett längre perspektiv bör korridorerna breddas. Uppkommer önskemål att låta fartyg i samma storlek anlöpa också hamnar längs norrlandskusten blir läget ett annat. Mycket omfattande mätningar återstår då att göra. Härtill skall läggas de speciella krav vintersjöfarten ställer och detta gäller även fartyg i redan nu aktuella storleksklasser, dvs enheter med ett djupgående intill 11—12 meter. Skall vintersjöfarten kunna drivas effektivt måste enligt sjöfarsverket isläget få bestämma vägvalet. Fartygen kan inte hållas inom snäva korridorer.

Även i fråga om västkusthamnarna kan mera djupgående fartyg komma att ställa krav på nymätningar.

Sjöfartsverket understryker också sambandet mellan sjömätningar och olika industrietableringar. De senaste åren har gjorts betydande mätningsinsatser i t. ex. Brofjorden, Marviken, Forsmark, Torshamnen och Uddevalla. Dessa insatser har i många fall rubbat verkets långtidsplanering och genom splittring av resurserna inneburit vissa effektivitetsförluster. Det är nödvändigt att komma fram till en viss framförhållning. Särskilt gäller detta norrlandsfarvattnen. I annat fall kan resultatet bli att en nyetablerad tung industri under en följd av år får inrikta sina skeppningar på olönsamt små fartyg.

I en total bedömning av sjömätningsbehoven ingår också de behov som följer med de särskilda lederna för fritidsbåtarna även om finansieringen liksom redan är fallet kommer att ske med särskilda medel. Den starkt ökade fritidsbåttrafiken ger mätningarna hög prioritet. Sjöfartsverket tillägger att en avgränsning mellan olika avnämare i många fall knappast låter sig göra. Lika väl som fritidsbåtarna måste utnyttja farleder som i första hand är anordnade för handelssjöfarten kan olika typer av sjöfart inkl. yrkesfisket komma att använda leder som anordnats för fritidsbåtarna. Det svenska farledssystemet måste ses som en integrerad enhet.

Insatserna under den period som täcks av verksamhetsplanen skall i första hand inriktas på att slutföra mätningarna i Vänern och Mälaren samt i tungtrafikkorridorerna. Verket avser därtill att komma i gång med förnyade mätningar i norrlandsfarvattnen för vintersjöfarten, eftersom med Stålverk 80 aktualiseras betydligt mer djupgående fartyg än verksamhetsplaneringen hittills varit inriktad på.

Vad gäller de nu starkt urholkade mätningsresurserna sker en viss förbättring då det nya fartyg levereras, för vilket det nu föreligger principbeslut. Verket räknar vidare med att efter viss redan beslutad komplettering kunna utnyttja vänerisbrytaren Ale sommartid för begränsade sjömätningsuppgifter. Målsättningen förutsätter tillgång till minst tre kapacitetsstarka mätningsfartyg. Under planperioden måste därför förberedas ett nybygge för att ersätta det år 1941 levererade sjömätningsfartyget Gustaf af Klint.

Vad gäller sjökortsframställningen framhåller verket följande. Den svenska sjökortsportföljen omfattar — utom ett stort antal specialkort (hamnkort, deccakort, båtsportkort och fiskekort) — 9 översiktskort, 19 kustkort och 72 skärgårdskort. Av dessa 100 sjökort är bara ungefär 20 nyproducerade de senaste tjugo åren. Det finns fortfarande åtta kort som är från 1800-talet. Även om helt naturligt nya informationer om förhållanden som återges i ett sjökort — t. ex. efter nysjömätning — arbetas in i det gamla kortet blir ändå totalresultatet långt ifrån så tillfredsställande som om sjökortet nyproducerats i sin helhet efter moderna principer för sjökortsutformning. De senaste åren har förnyelsetakten svarat mot två à tre kort per år. Behov av nya typer av sjökort har uppkommit. Så har verket t. ex. måst börja ta fram särskilda radarnavigeringskort och också storskaliga specialkort för inseglingen till vissa hamnar. Starka önskemål har framförts om att båtsportkorten väsentligt förbättras. Bl. a. ställs krav på att korten förses med utökade topografiska uppgifter.

Det kan nämnas att antalet sålda sjökort (inkl. undervisningskort) mellan åren 1969 och 1973 gått upp med 18 %. Under samma period har försäljningen av båtsportkort ökat med 36 %.

Sjöfartsverket framhåller att om den ordinarie sjökortsportföljen skall kunna förnyas i en rimlig takt och nytillkommande behov åtminstone delvis kunna tillgodoses måste den under innevarande budgetår påbörjade resursökningen fortsätta. Detta är särskilt viktigt eftersom den produktionsminskning som utlokaliseringen till Norrköping kommer att medföra till större delen drabbar den kartografiska sidan. Av olika skäl, främst låg personalomsättning, har utbildningsverksamheten hittills haft en ringa omfattning. Omlokaliseringen innebär här ett helt nytt läge.

Sjöfartsverket tar på nytt upp sitt förslag från föregående år om att en ökad del av kostnaderna för sjömätningen skall täckas genom bidrag över budgeten. Motivet härför är att intressenterna enligt verkets mening blir allt fler och att de också i växande utsträckning tillgodogör sig den efter handelssjöfartens behov prioriterade sjökartläggningen.

Delprogrammet publikationer omfattar huvudsakligen utgivningen av Svensk lots, Svensk fyrlista, Underrättelser för sjöfarande (Ufs) och Underrättelser för båtsporten (Ufb). Utgivningen grundar sig på lagbestämmelser och internationella överenskommelser.

Svensk lots består av sju delar. Ingen del borde med hänsyn till aktualitetsvärdet få vara mer än tre år gammal. När del III kom ut år 1973 var den förra utgåvan 14 år gammal. Del I ersatte då den utgavs i år en nio år gammal utgåva. Del II är sju år gammal. Om målsättningen utgivning av varje del med tre års intervall skall kunna uppfyllas måste redaktionen förstärkas.

Målet för den statliga isbrytarverksamheten anges av sjöfartsverket vara att möjliggöra sjöfart året runt på bottenhavshamnarna och att avsevärt förlänga skeppningssäsongerna för de större hamnarna i Bottenviken. Under milda och normala vintrar skall för isförstärkt tonnage och vid viss koncentration av utlastningen sjöfart på bottenvikshamnarna kunna pågå året runt. Stränga vintrar bör skeppsningssäsongen förlängas så långt det går utan att övriga delar av landet eftersätts.

För att nå det uppställda målet har sjöfartsverket räknat med sex effektiva havsisbrytare och för begränsade uppgifter därjämte isbrytaren Thule. Anskaffningsprogrammet har omfattat de båda isbrytarna Atle och H med leverans i slutet av åren 1974 resp. 1975 och därtill en tredje enhet, isbrytaren I. Den nu 42 år gamla isbrytaren Ymer har inte förutsatts bli utnyttjad efter 1973/74. Den hålls dock i beredskap vintern 1974/75 med en rustningstid av sju dagar.

För Vänern är målsättningen sjöfart året runt på huvudhamnarna, sedan den för Vänern avsedda isbrytaren Ale levererats i december 1973 och åtgärder vidtagits för att medge trafik med större fartyg efter bl. a. fördjupning av Trollhätte kanal.

Vid behandling av hamnutredningens betänkande i prop. 1973: 1 ansåg föredragande departementschefen det nödvändigt med ett kompletterande utredningsarbete innan ställning kunde tas till frågan om isbrytarkapacitetens och isbrytarverksamhetens utformning på längre sikt. En mera preciserad målsättning för vintersjöfarten kunde inte fastläggas förrän resultatet förelåg. Som en del i utredningsarbetet borde ingå en värdering av betydelsen av handelsfartygens storlek och isvärdighet för behovet av isbrytarresurser för vintersjöfart på vissa norrlandshamnar. Också formerna för en eventuell prioritering av isbrytarassistanserna borde närmare övervägas.

Under de senaste åren har bedrivits en förhållandevis omfattande vintersjöfartsforskning. Det gångna året har lagts fram ytterligare utredningar som belyser olika frågor i samband med vintersjöfarten. Det gäller bl. a. två forskningsrapporter som getts ut inom ramen för den

svensk-finska vintersjöfartsforskningen, nämligen "Fartygs framdrivningsmotstånd i is" och "Vintersjöfart med stora fartyg i Bottenviken". Ytterligare en forskningsrapport är under tryckning och behandlar vintersjöfarten i norra Bottniska viken. Rapporten utgör en analys och resulterar bl. a. i ett dataprogram, som för olika tider under vintern lämnar uppgift på seglationstider, kostnader, behov av isbrytarassistans för fartyg av olika storlekar och vid olika alternativ för konvojering.

Vidare bör nämnas att sjöfartsverket tagit kontakt med försvarets forskningsanstalt (FOA) om vissa operations- och systemanalytiska studier av isbrytarverksamheten. FOA har nyligen avslutat en förstudie av projektet med förslag till uppläggningen av det fortsatta arbetet. Studien övervägs f. n. inom sjöfartsverket.

Under den gångna vintern har vid två resor till Luleå med ett fartyg på 23 000 ton dödvikt och svensk-finsk isklass 1A erhållits erfarenheter från assistans under svåra isförhållanden. Erfarenheterna är till nytta vid de fortsatta bedömningarna av kapacitetsbehov och användning av isbrytarresurserna.

Som belystes i fjolårets verksamhetsplan är anskaffningen av isbrytaren I en förutsättning för att under stränga vintrar uppehålla en godtagbar assistansverksamhet i Bottenhavet och under normala vintrar ge möjlighet till åretruntsjöfart på de stora bottenvikshamnarna. Det bör understrykas att de fyra senaste vintrarna med hänsyn till isutbredning m. m. varit milda, vilket skapat exceptionellt goda förutsättningar för vintersjöfarten. Isbrytaren I är enligt sjöfartsverkets mening motiverad redan av tidigare kända skeppningsbehov. Till dessa kommer nu Stålverk 80 med en beräknad årlig utlastning över Luleå av ca 4 milj. ton kvalificerat gods. Härtill kommer intransport, till övervägande del med samma fartyg, av en ungefär lika stor kvantitet huvudsakligen massgods som kol och kalksten. Utlastningen av kvalificerat gods främst från skogsindustri och stålverk över samtliga norrlandshamnar kommer därmed upp i 1,1—1,2 milj. ton per månad. De ökade kvantiteterna tillsammans med förlängda assistanssträckor innebär enligt sjöfartsverkets mening att behovet av särskilda utredningsinsatser för att motivera anskaffningen av isbrytaren I helt fallit bort. Denna bör därför beställas redan nästa år.

Övervägande skäl talar för att med Stålverk 80 och de transportbehov detta skapar en ytterligare utbyggnad behövs av isbrytarkapaciteten. Hur omfattande denna skall bli och hur eventuellt tillkommande isbrytare skall utformas bör bli beroende av resultaten av pågående och kompletterande utredningsarbete. En faktor är då vilka krav som i en samlad ekonomisk bedömning framdeles kan ställas på handelsfartygens storlek och isvärdighet i övrigt. Häremot står sett från avlastarnas synpunkt bl. a. konsekvenserna av skeppningsuppehåll under främst stränga vintrar. En bedömningsfaktor vid övervägande av vintersjöfarten i dess

helhet är graden av hamnkoncentration, varvid regionalpolitiska värderingar kommer in i bilden.

Genom det utredningsarbete som påbörjats i samarbete med försvarets forskningsanstalt (FOA) bör underlag ges för den framtida målsättningen för vintersjöfarten och också dimensioneringen av isbrytarkapaciteten i ett längre perspektiv. Utredningsarbetet syftar till att genom i första hand modellstudier söka ange de samhällsekonomiska konsekvenserna av olika alternativ för vintersjöfartens dimensionering och uppläggning samt därigenom belysa konsekvenserna i fråga om de krav som ställs på isbrytarkapacitet, handelsfartyg, hamnar etc. Härvid beaktas de närings- och regionalpolitiska målsättningar som statsmakterna fastlagt. Även för den framtida operativa ledningen av isbrytarverksamheten blir studierna av värde. Faktorer som skall kartläggas och värderas är främst varuflödets storlek och sammansättning, insatta handelsfartyg samt kompletterande och alternativa transportmedel, hamnväsendet liksom företagens transportplanering och förekommande systemtransporter. Vidare bör komplettering ske av sådant befintligt klimatologiskt material som belyser is- och andra påverkande väderförhållanden samt dessas inverkan på assistansverksamheten under olika typer av vintrar.

Det avtal mellan finska sjöfartsstyrelsen och sjöfartsverket att gemensamt bedriva vintersjöfartsforskning som våren 1971 träffades för en treårsperiod har förlängts att gälla under en period av ytterligare tre år. Enligt avtalet skall de båda myndigheterna i samverkan initiera och samordna sådant forsknings- och utvecklingsarbete, som kan främja vintersjöfarten i finska och svenska farvatten och på sjövägarna dit. Arbetet inriktas särskilt på förhållanden av meteorologisk, hydrologisk, teknisk och nautisk natur.

Statens delegation för rymdverksamhet arbetar inom området fjärranalys för att omsätta befintlig teknologi i operativa system. Sjöfartsverket är intresserat av att sådana system utvecklas för kartläggning av isutbredning och isfältens tjocklek och karaktär. Verket samarbetar i detta avseende med statens meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) och FOA. Ett dylikt operativt system kan vara användbart även för övervakning av oljeutsläpp. Också generaltullstyrelsen och naturvårdsverket har uttryckt intresse härför. Kostnaderna för experiment med utveckling av ett gemensamt operativt system uppbyggt kring en flygburen sidstrålande radar är betydande, varför samordning bör ske genom rymddelegationen.

Angående förhyrningar framhåller verket att det genom avtal bör vara möjligt att i viss utsträckning liksom skett tidigare vintrar säkerställa behovet av reservisbrytare. Denna möjlighet föreligger dock inte under högvintern under i varje fall stränga vintrar. De utländska statsisbrytare det är fråga om erfordras då inom det egna landets farvatten.

Verket har för ett antal svenska bogser- och bärgningsfartyg avtal om

förhyrning för isbrytning. Dessa fartyg som i stor utsträckning är lokalt bundna sätts främst in vid issvårigheter på västkusten och i Östersjön för att så länge som möjligt låta statsisbrytarna uppehålla assistanskapaciteten i norrlandsfarvattnen. I fråga om Vänern krävs förhyrningar av isbrytande bogserbåtar för att under normala och stränga vintrar uppehålla målsättningen oavbruten sjöfart på huvudhamnarna.

Spaning med flyg och helikopter sker genom förhyrning. Syftet är att då så erfordras klarlägga issituationen och därigenom bl. a. hålla nere isbrytarinsatsen vid rekognosering och dirigering av handelsfartyg. Helikopterspaning är ett värdefullt komplement till isbrytarsystemet då det gäller att finna den säkraste och lättaste vägen genom isen. Personal- och materieltransporter sker med helikoptrar så långt det behövs för att undvika resurskrävande förflyttningar med isbrytarna.

Sjöfartsverket har utfärdat riktlinjer för trafikanvisningar och trafikbegränsningar att gälla under vintersäsongen. Till grund för de utfärdade anvisningarna m. m. ligger den väntade is- och väderlekssituationen, tillgången på isbrytare och isvärdigt handelstonnage samt trafikvolymen. Som norm för de fartyg som kan påräkna assistans till olika kuststräckor och hamnar används de svensk-finska isklassregler som fastställts att gälla från år 1971. De utfärdade riktlinjerna, som kontinuerligt följs upp och årligen revideras, ger underlag för avlastare och befraktare att planera sina vinterskeppningar och anskaffa lämpligt tonnage. Det i det föregående nämnda forsknings- och utredningsarbetet bör ge ett breddat underlag för framtida trafikanvisningar och trafikbegränsningar.

Program Fartygsverksamhet

För programmet Fartygsverksamhet anger sjöfartsverket följande.

Dimensioneringen av sjöfartsinspektionens resurser påverkas av ett flertal faktorer. En är utvecklingen av antalet enheter och fartygstyper inom handelsflottan.

De från inspektionens synpunkt arbetsintensiva fartygen, som t. ex. passagerarfärjor och olika typer av specialfartyg, ökar. Överhuvud blir fartygen allt mer tekniskt komplicerade. Den snabba omsättningen inom handelsflottan för med sig att de speciellt arbetskrävande nybyggnadsbesiktningarna får stor omfattning. Den ändrade fartygsstrukturen tillsammans med en allt mer utbyggd säkerhetslagstiftning gör att för en fullständig sjövärdighetsbesiktning tidsåtgången per fartyg ligger tre till fyra gånger högre än för tio år sedan.

Som framgått av den allmänna översikten har antalet nybyggnader de senaste åren varit stort. Både år 1974 och år 1975 kommer att ge exceptionellt höga siffror. En viss avmattning kan möjligen ske år 1976. Ut-

vecklingen på längre sikt går inte att säkert bedöma. Huvudalternativet i verksamhetsplaneringen är att nuvarande tendenser kommer att bestå, dvs. en i genomsnitt hög byggnadsaktivitet och fortsatt satsning på tekniskt avancerade fartyg.

De nya arbetsuppgifter som tillkommit de senaste åren kräver ökade resurser. I första hand gäller detta de ombordanställdas arbets- och fritidsmiljö och skyddet av den yttre miljön. Transporterna av farligt gods till sjöss ökar. Skeppningar av sådant gods i enhetslaster på passagerarfärjorna skapar speciella övervakningsproblem som måste lösas av inspektionen.

Inspektionen måste omfatta också de fartyg som inte anlöper svensk hamn. Genom det nyinrättade sjöfartsinspektionskontoret i Rotterdam har möjligheterna för sådana inspektioner avsevärt förbättrats. Kontorets resurser bör förstärkas. Under planperioden bör vidtas åtgärder för att tillse också fartyg som inte går att nå från rotterdamkontoret.

Vid bestämmande av resursbehovet för arbetsmiljöfrågorna har sjöfartsverket som utgångspunkt bl. a. att ett vidgat och fördjupat samarbete med andra myndigheter skall medföra att de resurser som finns utanför sjöfartsverket utnyttjas även för sjöfartens behov. Insatser av främst utredningskaraktär bör ske genom anlitande av konsulter. Verksamheten bör byggas ut i etapper.

Det är med dessa utgångspunkter som verket för budgetåret 1975/76 planerat en utökning av personalen såväl vid centralförvaltningen som inom distriktsorganisationen.

Transporter av olja, kemikalier och andra miljöfarliga ämnen sker i ökad utsträckning med bilfärjor. Under sommaren 1974 fanns 42 olika linjer med trafik på Sverige. Enbart inom kustavsnittet mellan Ystad och Helsingborg förekom dagligen närmare 400 ankomster och avgångar. Någon detaljerad statistik över transporter av farligt gods till och från svenska hamnar föreligger för närvarande inte bortsett från mineralolja. Sjöfartsverket har givit ut föreskrifter om hur transporter av farligt gods skall äga rum. Stickprovsvisa inspektioner i färjehamnar visar att lastkontrollen inte är tillräcklig. Skyddet för passagerare och ombordanställda kräver betydligt tätare inspektioner, vilket ställer krav på ökade resurser inom distriktsorganisationen.

Genom åtaganden i Östersjökonventionen och 1973 års havsföroreningskonvention kommer det att krävas avsevärt ökade insatser för att förebygga förorening av den marina miljön genom fartyg. Under budgetåret 1975/76 kan dessa utföras efter en förstärkning av distriktsorganisationen. På längre sikt krävs bl. a. insatser inom det marintoxikologiska området.

Verksamheten vid inspektionskontoret i Rotterdam har slagit väl ut. Kontorets arbete har redan bedömts positivt av de ombordanställda och rederierna liksom av de svenska konsulaten i området. Verksamheten

har under de första nio månaderna i huvudsak fått inriktas på lagstadgade inspektioner och besiktningar. Sjöfartsverket räknar med att kontoret ges ökade resurser så att det kan fylla de tänkta uppgifterna.

Rörande verksamhetsplanerna inom olika områden nämner sjöfartsverket bl. a. följande.

Arbetslivets villkor har på senare tid fått stort utrymme i diskussionen om samhällsutvecklingen. Skyddsfrågorna ges en framträdande plats. Arbetarskyddslagen som gäller för de landanställda har reviderats och är under fortlöpande översyn. Tillsynsmyndigheten har som följd av de vidtagna ändringarna i arbetarskyddslagen och för att i övrigt öka effektiviteten i verksamheten omorganiserats och fått avsevärt ökade resurser. I görligaste mån bör arbetsvillkoren för land- och ombordanställda vara lika. Den av Kungl. Maj:t tillsatta fartygsmiljöutredningen (K 1973: 04) arbetar också för närvarande med att anpassa de genomförda reformerna för arbetslivet i land till sjöfartens förhållanden.

Från den 1 juli 1974 har sjöfartsverket inrättat en särskild enhet för arbetsmiljöfrågor. De mest angelägna uppgifterna för enheten blir

— att utarbeta föreskrifter och anvisningar inom arbetsmiljöområdet
— att svara för utbildning i arbetsmiljökunskap av skyddsombud och egen personal
— att handlägga frågor om skyddsverksamheten på fartyg samt inom rederierna.

Utöver dessa uppgifter har enheten att vidareutveckla det tekniska arbetarskyddet på fartygen samt att angripa problemområdet fartygshygien inbegripet yrkeshygien.

Även för övriga inspektionsenheter räknar sjöfartsverket som framgått av det föregående med ökade resurser. Härtill bidrar att de nya arbetstidsbestämmelserna medfört att inspektionspersonalen till följd av kompensationsledighet m. m. ej kan utnyttjas i samma utsträckning som tidigare.

I fråga om normativa uppgifter och information nämns att sjöfartsverket under de senaste åren har utarbetat ett stort antal författningar som en följd av 1965 års säkerhetslagstiftning. På det internationella planet sker emellertid ett fortlöpande arbete för att ytterligare stärka sjösäkerheten. Detta medför att de nationella bestämmelserna måste kontinuerligt omarbetas för att vara à jour. För en enhetlig tillämpning av säkerhetsnormer krävs vidare att prejudicerande beslut m. m. tillkännages berörda intressenter.

När det gäller information i sjösäkerhetsfrågor avser verket att skapa ett informationsorgan i sjösäkerhetsfrågor som på ett snabbare och lättillgängligare sätt än nuvarande meddelandeserie kan ge sjöfartens intressenter den information som behövs. Informationsinsatser, framför

allt under år 1975, krävs också med anledning av att 1972 års internationella sjövägsregler då sätts i kraft.

Utbildning är ett instrument för sjöfartsverket att nå de mål som anges i verksamhetsplanen. Utvecklingen inom teknologin, liksom sjöfartens snabba förändringar, leder till omställningar för personal på alla nivåer inom sjöfartsinspektionen. Utbildningsinsatser av olika slag blir nödvändiga för personalens anpassning till dessa förändringar. För att utbildningsinsatserna skall ge avsedd effekt kommer de att synkroniseras med verksamhetsplanering och operativa målsättningar för programmet Fartygsverksamhet. Samordning sker med utbildningsplaneringen inom sjöfartsverkets övriga program.

Vad gäller sjöfartssociala frågor m. m. anför verket att det enligt 1965 års lag om säkerheten på fartyg åligger sjöfartsverket att efter samråd med redarnas och de ombordanställdas organisationer för flertalet fartyg fastställa den minsta besättning som kan anses betryggande från sjösäkerhetssynpunkt. Arbetet härmed åvilar bemanningssektionen som emellertid inte har den personal som behövs för verksamheten. Bl. a. krävs förstärkning med maskinteknisk expertis. De komplicerade och tidsödande utredningar som ofta behövs avser till stor del maskintekniska frågor.

Program Övrig verksamhet

För programmet Övrig verksamhet gäller att det är indelat i delprogrammen Radiotjänst åt sjöfarten (transfereringspost), Försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening, Omlokaliseringskostnader samt Åtgärder mot vattenförorening från fartyg.

Delprogrammet Försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening har tillkommit budgetåret 1974/75 för den försöksverksamhet i större skala med partikelmärkning av olja i fartyg som skall bedrivas under ledning av särskilda sakkunniga. Även delprogrammet Åtgärder mot vattenförorening från fartyg har införts budgetåret 1974/75. Det är i första hand avsett för sådana tvångsåtgärder som sjöfartsverket med stöd av lagen (1972: 275) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg företar för att hindra eller begränsa utsläpp från fartyg av olja eller annat skadligt. I den mån kostnaderna för dylika åtgärder inte kan återföras på fartygets ägare eller redare får — efter beslut av regeringen — detta delprogram belastas.

Under delprogrammet Omlokalisering upptas kostnaderna för genomförandet av sjöfartsverkets flyttning till Norrköping. Kostnaderna för planerings- och utredningsarbete m. m. i samband med omlokaliseringen upptas liksom tidigare i särskild skrivelse till finansdepertementet för att belasta det särskilda förslagsanslaget för ändamålet under sjunde huvudtiteln.

2. Sjöfartsverkets anslagsframställning för budgetåret 1975/76 m. m.

2.1. Utfallet budgetåret 1973/74

Den anslagsmässiga belastningen under budgetåret 1973/74 blev 150,5 milj. kr. På riksstaten var upptaget 150,7 milj. kr.

Mot belastningen på anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning, om 109,3 milj. kr. skall ställas inkomster från sjöfarten i form av fyr- och lotsavgifter samt försäljning av sjökort m. m. om totalt 110 milj. kr. Överskottet blev alltså 700 000 kr. Mot belastningen på anslaget Fartygsverksamhet om 11,6 milj. kr. svarade inkomster i form av fartygsinspektions- och skeppsmätningsavgifter m. m. samt stämpelskatt om totalt 15,5 milj. kr. Överskottet blev således 3,9 milj. kr.

Belastningen på anslagen Isbrytning och Övrig verksamhet om tillsammans 29,6 milj. kr. — som faller utanför kravet på kostnadstäckning från sjöfarten — motsvaras av förslagsanslag om tillsammans 35,4 milj. kr. Besparingen om 5,8 milj. kr. beror på den milda vintern 1973/74.

2.2. Beräknat utfall budgetåret 1974/75

Sjöfartsverkets beräknade medelsbehov för innevarande budgetår visar en belastning på de anslag som redovisas under sjöfartsverket om 196,7 milj. kr. mot det på riksstaten upptagna beloppet 172,0 milj. kr. Det beräknade överskridandet om 24,7 milj. kr. faller med ca 8,4 milj. kr. på anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning, varav ca 6,3 milj. kr. avser löneomräkning, och med 13,6 milj. kr. på anslaget Isbrytning. För anslaget Fartygsverksamhet beräknas överskridandet till 859 000 kr. avseende löneomräkning och höjda lokalhyror och slutligen 1,8 milj. kr. på anslaget Övrig verksamhet där 1 milj. kr. avser dubblering av vissa tjänster i samband med omlokaliseringen och 774 000 kr. från budgetåret 1973/74 balanserade kostnader för bärgning av det västtyska fartyget Viggo Hinrichsen.

Mot den beräknade belastningen på anslagen Farledsverksamhet, exkl. isbrytning samt Fartygsverksamhet om 132,8 milj. kr. skall ställas inkomster från sjöfarten. Dessa har på riksstaten beräknats till 128,5 milj. kr. Inkomsterna beräknas nu av sjöfartsverket till 143,1 milj. kr. inkl. av verket föreslagen avgiftsändring. Överskottet beräknas således till 10,3 milj. kr.

2.3. Anslagsframställning för budgetåret 1975/76

Sjöfartsverkets verksamhet är liksom närmast föregående år uppdelad på tre huvudprogram, nämligen Farledsverksamhet, Fartygsverksamhet och Övrig verksamhet. Programmet Övrig verksamhet omfattar delprogrammet Radiotjänst åt sjöfarten, som är en transfereringspost, samt delprogrammen Omlokaliseringskostnader och Åtgärder mot vattenförorening från fartyg.

Beträffande det under programmet Farledsverksamhet, exkl. isbrytning redovisade delprogrammet Sjökartläggning föreslår sjöfartsverket på nytt att som inkomst under delprogrammet skall tas upp sådana inkomster av försäljningen av sjökort och publikationer, vilka för närvarande är upptagna på riksstatens inkomstsida. Det tidigare i programmet Fartygsverksamhet ingående delprogrammet Registrering av fartyg utgår från budgetåret 1975/76. Verksamheten övergår till annan myndighet.

Sjöfartsverket räknar med en total kostnad om 242,3 milj. kr. för budgetåret 1975/76, vilket innebär en ökning med 60,1 milj. kr. i förhållande till det anvisade beloppet för budgetåret 1974/75. I beloppet ingår särskilda kostnader föranledda av verkets omlokalisering med 4,1 milj. kr. Jämfört med alternativ 1 (kostnaderna för budgetåret 1974/75 omräknade till prisläget den 1 juli 1974 och 1974 års lönenivå samt med hänsyn tagen till höjt lönekostnadspålägg) innebär detta en volymökning inkl. omlokaliseringskostnader om 28,6 milj. kr. Härav faller 13,8 milj. kr. på anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning, 9,2 milj. kr. på anslaget Isbrytning, 2,7 milj. kr. på anslaget Fartygsverksamhet och 2,9 milj. kr. på anslaget Övrig verksamhet.

Nyssnämnda totala kostnader redovisade efter kostnadsslag fördelar sig enligt följande.

	milj. kr.	procent
Avlöningar och arvoden	110,7	45.7
Resor	4,5	1,9
Lokalhyra	3,8	1,6
Övriga omkostnader	61,6	25,4
Hyror och arrenden	0,3	0,1
Kapitalkostnader	61,4	25,3
	242,3	**100,0**

Kapitalkostnaderna fördelar sig med 32,1 milj. kr. på räntor och 29,3 milj. kr. på avskrivningar.

De intäkter som redovisas under anslag, sjöfartsverkets fond eller utgör bidrag beräknas till 17,7 milj. kr. Av detta belopp utgör 3,6 milj. kr. särkostnadsbidrag och 5,4 milj. kr. samkostnadsbidrag från nionde huvudtiteln avseende yrkesfisket och fritidsbåttrafiken samt 1,6 milj. kr. särkostnadsbidrag för militär sjökartläggning från fjärde huvudtiteln. 3,1 milj. kr. utgör föreslaget samkostnadsbidrag avseende sjökartläggning för andra intressenter än handelssjöfarten att avräknas mot allmänna budgetmedel. Detta innebär att anslagsbelastningen på driftbudgeten för budgetåret 1975/76 beräknas till 224,6 milj. kr. inkl. omlokaliseringskostnaderna och höjt lönekostnadspålägg (+52,9 milj. kr.). Av detta belopp avser 151,8 milj. kr. (+28,5 milj. kr.) det avgiftsfinansierade ansla-

get Farledsverksamhet, exkl. isbrytning och det i huvudsak avgiftsfinansierade anslaget Fartygsverksamhet.

I fråga om nyssnämnda särskilda intäktspost om 3,1 milj. kr. erinrar sjöfartsverket om att huvuddelen av kostnaderna för den allmänna sjökartläggningen för närvarande täcks genom avgifter från handelssjöfarten. Enligt sjöfartsverkets mening bör emellertid även andra intressenter — olika myndigheter, organisationer o. dyl. — som avnämare av verkets tjänster på detta område i samband med industrilokalisering, regionalpolitiska åtgärder i övrigt, forskning rörande miljöpåverkan m. m. delta i att täcka kostnaderna för verksamheten.

Nettoutgifterna enligt sjöfartsverkets beräkningar blir för anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning 136 milj. kr. Inkomsterna av fyr- och lotsavgifter beräknas till 134 milj. kr. inberäknat verkningarna av en föreslagen avgiftsförändring från den 1 januari 1975.

Nettoutgifterna under anslaget Fartygsverksamhet budgetåret 1975/76 beräknar sjöfartsverket till 15,8 milj. kr. Inkomsterna från sjöfarten genom fartygsinspektions- och skeppsmätningsavgifter m. m. samt från avgiftsbelagd typprovning av fritidsbåtar beräknas av sjöfartsverket till 13,9 milj. kr. Skillnaden mellan utgifter och inkomster blir 1,9 milj. kr.

Sjöfartsverket beräknar att genomförandet av dessa förslag under programmen kräver en personalstyrka om 1 525 personer vilket innebär en ökning med 97 personer jämfört med innevarande budgetår.

Utöver här redovisade medel på driftbudgeten begär verket investeringsanslag motsvarande en medelsförbrukning av 91,6 milj. kr. under sjöfartsverkets fond samt 8 milj. kr. under fonden för Södertälje kanalverk.

Sjöfartsverket lämnar i enlighet med givna anvisningar fram sina förslag om verksamhetens inriktning och omfattning inom ramen för olika alternativ.

Alternativ 0 förutsätter inom båda programmen avsevärda nedskärningar som i ett kort perspektiv är mycket svåra att genomföra på grund av att kapitalkostnaderna liksom personalkostnaderna, som följd av personalens ålderssammansättning och bestämmelserna om anställningstrygghet, på kort sikt är fasta. Sett i ett längre perspektiv understryker sjöfartsverket att det är dess uppgift att tillhandahålla tjänster i en sjötransportproduktion, där de tunga posterna består av fartygen och hamnarna, inberäknat stuveriverksamheten. Det är dessa båda parter som står för huvuddelen av såväl drifts- som investeringskostnader. Till besparingar är, framhåller verket, inte att hänföra åtgärder som enbart innebär att kostnaderna övervältras på de andra parterna med en samhällsekonomisk merkostnad som följd. I första hand skulle enligt alt. 0 inom programmet Farledsverksamhet lotsväsendet, sjökartläggningen, sjökortsutgivningen, utvecklingsverksamheten och hamnplaneringsverksamheten kraftigt inskränkas liksom isbrytningen. Inom programmet

Fartygsverksamhet skulle en kraftig förändring av sjöfartsinspektionens hela verksamhet ske samtidigt som målsättningarna måste sänkas väsentligt. Vidare skulle den påbörjade satsningen vad avser arbetsmiljö och miljöskydd omintetgöras.

I det följande redovisas de beräknade kostnadsförändringarna för budgetåret 1975/76 i förhållande till anvisade medel för budgetåret 1974/75 omräknade till prisnivån den 1 juli 1974 och lönenivån år 1974 för de olika programmen och tillhörande anslag, inkl. höjt lönekostnadspålägg.

Anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning

Inledningsvis lämnas en redogörelse för förslagen under delprogrammet Central administration. Från delprogrammet bekostas central administration för sjöfartsverket i sin helhet. Kostnaderna fördelas på olika anslag enligt särskilda fördelningsnycklar.

Central administration, totalt. Av den förutsatta volymökningen på delprogrammet, 1 761 000 kr., avser 611 000 kr. personalförstärkningar. Dessa avser till en del att frigöra resurser för den utbyggda verksamhets- och långtidsplaneringen. En annan orsak är den administrativa merbelastning som blivit resultatet av de under en följd av år utökade arbetsuppgifterna för verket i dess helhet. Sjöfartsverket tar därför på nytt upp en utökning av ekonomiavdelningen med två tjänstemän (132 000 kr.). Av samma skäl har verket beräknat medel för ytterligare en assistent på personalsektionen (55 000 kr.). Verket återkommer vidare till förstärkning av trafiksektionen för att ge sektionen möjlighet att utföra mera ingående utredningar i fråga om lotsningsverksamheten (90 000 kr.). Också för handläggning av interna arbetarskyddsfrågor behövs en kvalificerad tjänsteman (82 000 kr.).

Som framgått av verksamhetsplanen förbereder sjöfartsverket en kraftig satsning på vidareutbildning av olika personalgrupper. En särskild utbildningsenhet föreslås bli inrättad inom administrativa avdelningen. Personalkostnaderna blir 252 000 kr. För arvoden till lärare, utarbetande av kompendier och annan undervisningsmateriel etc. beräknas 340 000 kr. Vidareutbildningen av lotsar belastas härutöver med 100 000 kr. för hyra av distriktsfartyg.

För övriga ändamål räknar sjöfartsverket med totalt 710 000 kr., varav för utredningar i hamnplaneringsfrågor 55 000 kr., förbättrad biblioteksservice 22 000 kr., utökad extern och intern information 125 000 kr., ADB 49 000 kr. samt revidering av krigs- och neutralitetslednät m. m. 172 000 kr. För utrustning, hyra och administration av tjänsterum och konferenslokaler i Stockholm att användas i samband med tjänsteresor till Stockholm tar sjöfartsverket upp 135 000 kr. Lokalerna kan eventuellt utnyttjas även av personal som övergångsvis kommer att

stanna kvar i Stockholm. Härtill kommer 152 000 kr. för ökade omkostnader i övrigt.

För anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning i övrigt redovisas följande förändringar för de olika delprogrammen.

Utvecklingsverksamhet. Såsom framgått av verksamhetsplanen föreligger ett omfattande program för teknisk utveckling i syfte att främst effektivisera driften. Föreslagen volymökning utgör 387 000 kr.

Fyrar och andra säkerhetsanstalter. Personalminskningar som följd av fyrautomatisering innebär fortlöpande volymminskning, vilken för budgetåret 1975/76 dock begränsar sig till 225 000 kr. Underhållskostnaderna måste däremot höjas väsentligt över basförslagets belopp vilket för med sig ett utökat medelsbehov om 1 937 000 kr. Volymökningen blir netto 1 712 000 kr.

Radionavigeringsstationer. En godtagbar underhållsnivå förutsätter en volymökning om 93 000 kr.

Kanaler och fördjupade farleder. Basförslaget exkl. kapitalkostnader ligger inte högre än 44 000 kr. Stora insatser krävs för att återge farlederna deras tidigare standard. Volymökningen blir 392 000 kr., varav 300 000 kr. avses för att påbörja muddring av Strömma kanal (totalkostnad 500 000 kr.). Beloppet täcks med bidrag från nionde huvudtiteln.

Sjöräddning m. m. Av volymökningen avser 170 000 kr. kostnader för radiotjänsten. Som framgår av verksamhetsplanen räknar sjöfartsverket också med att förstärka rapportcentralen (310 000 kr.). Volymökningen i övrigt utgör 419 000 kr., varav huvuddelen faller på anslutning till positionssystemet AMVER, personalutbildning, information samt utrustning av lotsbåtar med enklare sjukvårds- och skyddsutrustning.

Sjökartläggning. Av volymökningen enligt ovan, totalt 1 707 000 kr., avser 1 031 000 kr. personalkostnader. Dessa fördelar sig på en byrådirektör, två hydrografer, en ingenjör, en kartredaktör, tre förste kartografer, en förste ritare, en assistent, fyra biträden och sjöförmåner. Underhållskostnaderna är uppräknade med 256 000 kr. Utbildning tas upp med 200 000 kr.

Volymökningen i övrigt är upptagen till 220 000 kr. Utgifterna utöver basförslaget förutsätts av sjöfartsverket bli kompenserade genom ett särskilt samkostnadsbidrag.

Lotsväsendet. Personalökningar vid Lysekils lotsplats (Brofjorden) samt för att klara arbetstidsförkortning och vidgat lotstvång medför ökade kostnader om 3 230 000 kr. För drivmedel och underhåll blir ökningen 1 109 000 kr.

Publikationer. Av volymökningen, 183 000 kr., utgör personalförstärkning med två redaktörer 143 000 kr.

Anslaget Isbrytning

För anslaget Isbrytning beräknar sjöfartsverket bruttoutgiften under budgetåret 1975/76 till 68,1 milj. kr., 21,4 milj. kr. mer än för budgetåret 1974/75. Av ökningen faller 11,9 milj. kr. på drift och underhåll samt 9,5 milj. kr. på avskrivningar och räntor. I det senare beloppet ingår kapitalkostnader räknade på anskaffningskostnaden för isbrytaren Atle som har levererats hösten 1974. Ett belopp om 1,1 milj. kr. avser ränta på dellikvid för den förutsatta nybeställningen, isbrytaren I. Sjöfartsverket framhåller särskilt att drivmedelskostnaderna har ökat kraftigt.

Beräkningarna är baserade på assistansbehoven en normal vinter men med ökade insatser i Bottenviken. För att betjäna sjöfarten på norrlandshamnarna utnyttjas fem havsisbrytare, nämligen — förutom Atle och det hösten 1975 levererade systerfartyget, isbrytaren H — de tre enheterna Oden, Tor och Njord. Ale sätts tillsammans med inhyrda bogserbåtar in på Vänern. Thule ligger i reserv för att om så påkallas assistera i norra Östersjön. Ett mindre belopp är avdelat för att kunna hålla också Ymer som reserv. Förhyrningarna är upptagna till 3,6 milj. kr., varav 3,2 milj. kr. avser hjälpisbrytare och 400 000 kr. flygplan och helikoptrar för isspaning.

Driftkostnaderna för statsisbrytarna, totalt 23 milj. kr., fördelar sig med 8,1 milj. kr. för löner och arvoden och 14,9 milj. kr. för drivmedel m. m. Underhållskostnaderna tar sjöfartsverket upp till 7 milj. kr. Kostnaderna för väderleksprognoser m. m. beräknas till 258 000 kr. och för administration till 655 000 kr. För vintersjöfartsforskning räknar sjöfartsverket med 350 000 kr.

Anslaget Fartygsverksamhet

För de olika delprogrammen under anslaget Fartygsverksamhet räknar sjöfartsverket med följande volymändringar.

Sjöfartsinspektion m. m. Av sjöfartsverkets verksamhetsplan framgår behovet av en kraftig satsning inom arbetsmiljöområdet. Även kontrollen av transport av farligt gods kräver större resurser för att tillsynen skall bli effektiv. Ökad effektivitet i tillsynen kräver välutbildad personal. Sjöfartsverket kommer under planeringsperioden att satsa på internutbildning av fartygsinspektörer.

Sjöfartsverket avser att gradvis bygga ut verksamheten inom arbetsmiljöområdet. Inom arbetsmiljöenheten vid centralförvaltningen räknar verket med ytterligare två handläggare för budgetåret 1975/76 främst för att lösa de tekniska arbetarskyddsfrågorna, men också för att tillsammans med konsulter ta upp psykologiska och yrkeshygieniska frågor. För verksamheten vid inspektionsdistrikten planerar sjöfartsverket att nyanställa fyra fartygsinspektörer. Utöver den kontroll inspektionen

företar av säkerheten på fartygen lämnas råd och upplysningar till de ombordanställda liksom till rederierna. Vidare företas olika åtgärder för att främja skyddsombudsverksamheten. Kostnaderna beräknas till totalt 646 000 kr.

För skyddet av den yttre miljön med dess inriktning främst på kontrollen av transport av farligt gods räknar sjöfartsverket med tre nya fartygsinspektörstjänster. Kostnaderna uppgår till 282 000 kr. Arbetsbelastningen inom sjöfartsinspektionen är hög. En utbyggnad av tillsynsverksamheten är nödvändig såväl inom landet som vid rotterdamkontoret. Sjöfartsverket har angett ett behov av sex nya fartygsinspektörer. Kostnaden blir 616 000 kr.

För normarbete och information räknar sjöfartsverket med ett ökat medelsbehov om 257 000 kr.

Av skäl som sjöfartsverket anger i sin verksamhetsplan behöver bemanningssektionen förstärkas med två kvalificerade tjänstemän. Sjöfartsverket tar upp 170 000 kr. för detta ändamål.

För intern utbildning beräknas slutligen 360 000 kr.

Sjöteknisk utredningsverksamhet. För information om nya sjövägsregler tar sjöfartsverket upp 50 000 kr.

Anslaget Övrig verksamhet

Vad slutligen avser delprogrammet *Omlokaliseringskostnader* under anslaget Övrig verksamhet föreslås dessa för budgetåret 1975/76 till 4 159 000 kr. som skall bestridas från sjöfartsverkets ordinarie anslag. Flyttningen av verket från Stockholm till Norrköping beräknas äga rum i oktober 1975.

Sjöfartsverket utgår ifrån att kostnaderna för omlokalisering inte till någon del skall täckas av verkets inkomster.

Med anledning av sjöfartsverkets omlokalisering har en utrustningsplan upprättats. Vid upprättande av denna plan har hänsyn tagits till utrustningens kvalitet, ålder, funktion och kostnad för flyttning. Detta innebär att föreslagna kostnader för utrustning är nödvändiga för att verket skall kunna utföra ålagda arbetsuppgifter på ett effektivt sätt i samband med och efter omlokaliseringen. Utrustningen är av typen ersättningsanskaffning. Utrustningsprogrammet har uppdelats i verksspecifik utrustning, kontorsdriftutrustning samt brand- och skyddsutrustning.

Den verksspecifika utrustning som angetts är ersättningsanskaffning och ersätter äldre hårt sliten utrustning, främst tryckpressar, övrig maskinell utrustning och fotografisk utrustning inom tryckeriet i sjökarteavdelningen (875 000 kr.).

Kostnaden för ersättning i samband med omlokaliseringen av centralförvaltningens kontorsdriftutrustning, dvs. skriv- och räknemaskiner,

adresseringsmaskin, transportvagnar, växter etc., beräknas till 221 000 kr. För brand- och skyddsutrustning beräknas 20 000 kr.

Vid upprättandet av utrustningsprogrammet har samråd skett med utrustningsnämnden för universitet och högskolor (UUH).

Utöver nämnda kostnader kommer UUH för sjöfartsverkets räkning att begära medel för teleteknisk, audio-visuell, restaurang- och pentry- samt städutrustning m. m.

I samråd med statens transportkontor har en bedömning gjorts av kostnader för flyttning av verket. Kostnaderna beräknas till sammanlagt 486 000 kr. för allmänna flyttningskostnader och till 53 000 kr. för speciella flyttningskostnader. Sjöfartsverket har i sin planering utgått från att byggnadsstyrelsen anskaffar kontorsmöbler till de nya lokalerna i Norrköping. Skulle kontorsmöblerna flyttas med ökar flyttkostnaderna med ca 50 000 kr.

Vidare beräknas att hyra under viss tid debiteras verket för förvaltningsbyggnaden i Norrköping samtidigt som hyra utgår i Stockholm. Denna dubbelhyra uppgår till ca 500 000 kr.

För driftkostnader under budgetåret 1975/76 föranledda av omlokaliseringen beräknar sjöfartsverket sammanlagt 2 004 000 kr. Härav uppskattar sjöfartsverket personalens flyttningskostnader till 600 000 kr. Kostnaderna för personalens fria resor till Norrköping beräknas uppgå till 34 000 kr. För övriga resor beräknas kostnaderna till 47 000 kr. Traktamenten och dubbelhyror beräknas till 893 000 kr. respektive 48 000 kr. under samma period. Sjöfartsverket har under hösten 1974 i samarbete med AMS bedrivit utbildning av kartritningspersonal i Norrköping för att ersätta den personal som väntas avgå. Efter utbildningen har myndigheten med början den 1 september 1974 förlagt viss kartritningsverksamhet till den nya lokaliseringsorten. Kostnaderna för denna verksamhet under budgetåret 1975/76 beräknas till 175 000 kr.

För övrig dubbelbemanning av nyckelbefattningar där nuvarande tjänsteinnehavare kommer att avgå i omedelbar anslutning till verkets flyttning beräknar verket 207 000 kr.

De sammanlagda kostnaderna under delprogrammet beräknas sålunda till 4 159 000 kr., varav för utrustningskostnader 1 116 000 kr., flyttningskostnader 1 039 000 kr. och för driftkostnader föranledda av omlokaliseringen 2 004 000 kr.

Föredraganden

Sjöfartsverkets verksamhet är uppdelad på tre program, nämligen Farledsverksamhet, Fartygsverksamhet och Övrig verksamhet. Medel till programmet Farledsverksamhet anvisas över två anslag benämnda Far-

ledsverksamhet, exkl. isbrytning, samt Isbrytning. Härigenom ges möjlighet att särredovisa den skattemedelsfinansierade isbrytningen i förhållande till de avgiftsfinansierade verksamhetsgrenarna under programmet Farledsverksamhet. De övriga programmen motsvaras av två anslag med samma benämning som programmen.

Sjöfartsverket har för sin verksamhet under nästa budgetår föreslagit en medelsanvisning av 224,6 milj. kr. på driftbudgeten, exkl. omlokaliseringskostnaderna, och en investeringsram av 91,6 milj. kr. på kapitalbudgeten. Därutöver räknar verket med en investeringsram om 8,0 milj. kr. under fonden för Södertälje kanalverk.

Jag vill börja med att redovisa mina ställningstaganden till sjöfartsverkets verksamhetsplan och till de till driftbudgeten hänförliga kostnads- och anslagsändamålen. I ett följande avsnitt kommer jag att hemställa om medelsanvisning under resp. anslag.

Under anslaget Farledsverksamhet, exkl. isbrytning beräknar jag bruttokostnaderna till 142,5 milj. kr. Bidrag och intäkter under anslaget och fonden beräknas till 10,7 milj. kr. Jag förordar därför en medelsanvisning av 131,8 milj. kr., vilket innebär en ökning med 20,3 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Den procentuellt sett kraftiga anslagsökningen är till större delen hänförlig till de löne- och prishöjningar som ägt rum under det gångna året. I synnerhet har drivmedels- och underhållskostnaderna för verkets anläggningar och fartyg ökat. Av den föreslagna ökningen beräknar jag således 9 milj. kr. för löneomräkning och höjning av lönekostnadspålägget, 5,7 milj. kr. för prisomräkning samt 5,5 milj. kr. för kapitalkostnadsökning till följd av ökade anläggningstillgångar under sjöfartsverkets fond. Sedan hänsyn tagits till bl. a. ökade bidrag och inkomster under anslaget på ca 1,1 milj. kr. ger den av mig förordade anslagsökningen ett utrymme på ca 1,2 milj. kr. för angelägna resursförstärkningar.

Jag räknar således med att 500 000 kr. kan användas för särskilda insatser i syfte att stärka och utveckla verkets planerings-, utvecklings- och ekonomifunktioner, för viss vidareutbildning av verkets personal och för andra åtgärder som syftar till att öka verkets effektivitet och utveckla förbättrade administrativa och tekniska metoder för verksamheten.

Under delprogrammet Sjöräddning beräknar jag en ökning av ersättningen till televerket med 170 000 kr. för förstärkning och effektivisering av sjöräddningstjänsten vid den nybyggda kustradiostationen i Härnösand.

För delprogrammet Lotsväsendet är jag beredd att förorda en ökning med 500 000 kr. för bl. a. kostnadsökningar som har samband med ett fullt utbyggt lots- och trafikledningssystem i Brofjordenområdet. Jag återkommer i det följande till det förslag som lagts fram av

sjöfartsverket om utökad skyldighet att anlita lots och därmed sammanhängande resurskrav för lotsväsendet.

Sjöfartsverket har föreslagit en ändring av finansieringsformerna för den allmänna sjökartläggningen innebärande bl. a. att delar av kostnaderna undantas från sjöfartens kostnadsansvar. Jag är f. n. inte beredd att tillstyrka förslaget.

Under anslaget Isbrytning föreslår jag en medelsanvisning av 63,6 milj. kr., vilket innebär en ökning med 16,9 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Det ökade behovet av medel sammanhänger dels med ökade driftkostnader — främst genom höjda drivmedelspriser — för den befintliga isbrytarflottan, dels med kostnadsökningar genom leveransen hösten 1975 av isbrytaren H. Vidare har jag beräknat medel för visst fortsatt forsknings- och utredningsarbete rörande vintersjöfarten. Frågan om anskaffande av ytterligare en isbrytare behandlas under sjöfartsverkets fond.

Under anslaget Fartygsverksamhet beräknar jag 13,3 milj. kr., vilket innebär en ökning med 1,3 milj. kr. I samband med att fartygsregisterverksamheten upphör hos sjöfartsverket fr. o. m. budgetåret 1975/76 uppstår en besparing under anslaget av 320 000 kr. Löne- och prisomräkning, höjt lönekostnadspålägg samt viss kapitalkostnadsökning beräknas till ca 1,4 milj. kr. På Kungl. Maj:ts uppdrag har sjöfartsverket överlämnat förslag till organisation och handläggningsordning för utredning av allvarligare sjöolyckor m. m. Förslag till ny organisation för utredning av civila och militära luftfartsolyckor har väckts i annan ordning. Dessa båda förslag är f. n. föremål för delvis gemensam remissbehandling. Framför allt med hänsyn till haveriutredningsverksamhetens stora betydelse för ett effektivt förebyggande sjösäkerhetsarbete har jag funnit lämpligt att — utan att avvakta prövningen av de nämnda förslagen — föreslå att medel anvisas för en inspektör för haveriutredning. Jag har för detta ändamål beräknat 100 000 kr. Jag har vidare beräknat 100 000 kr. för en personell förstärkning av sjöfartsinspektionskontoret i Rotterdam. En sådan förstärkning kan också skapa bättre förutsättningar för kontorets medverkan i sjöförklaringar inom kontorets område.

Under anslaget Övrig verksamhet beräknar jag 2,2 milj. kr., varav 605 000 kr. avser kostnader för radiotjänst åt sjöfarten. För de kostnader och intäkter som kan uppkomma vid av sjöfartsverket vidtagna tvångsåtgärder enligt lagen (1972: 275) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg har jag — med hänvisning till mina uttalanden i denna fråga i prop. 1974: 1 (s. 122) — upptagit formella belopp om vardera 1 000 kr. För vissa kostnader för sjöfartsverkets omlokalisering — som är planerad att äga rum i oktober 1975 — beräknar jag ca 1,6 milj. kr. I anslutning härtill vill jag nämna att en arbetsgrupp för närvarande bereder frågan om den framtida lokaliseringen av sjö-

fartsverkets centrala förråds- och verkstadsrörelse. Något slutligt ställningstagande har ännu inte redovisats från arbetsgruppens sida, men jag har erfarit att gruppen räknar med att lägga fram sitt förslag tidigt under år 1975.

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet räknar jag med ett särkostnadsbidrag från fjärde huvudtiteln om 1,6 milj. kr. för att täcka kostnaderna för den under programmet Farledsverksamhet ingående militära sjökartläggningen.

Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet beräknar jag bidragen från yrkesfisket och fritidsbåttrafiken för att täcka dessa intressegruppers andel av sjöfartsverkets kostnader till sammanlagt 8 393 000 kr., varav 5 400 000 kr. utgör samkostnadsbidrag och resterande 2 993 000 kr. utgör särkostnadsbidrag.

Trots inträffade kostnadsstegringar i sjöfartsverkets verksamhet har de statliga sjöfartsavgifterna kunnat hållas oförändrade under de tre senaste åren. Verksamheten har i de delar kostnadstäckningskrav föreligger väl uppfyllt detta.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t har den allmänna och den inrikes fyravgiften samt avgiften för bogserat gods höjts den 1 januari 1975. Jag beräknar efter denna höjning de intäkter som redovisas på rikstatens inkomstsida och som är hänförliga till programmet Farledsverksamhet till 133,6 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Motsvarande intäkter, hänförliga till programmet Fartygsverksamhet, beräknar jag i likhet med sjöfartsverket till 13,9 milj. kr.

Sammanlagt för de båda programmen beräknas sålunda intäkterna på riksstatens inkomstsida för budgetåret 1975/76 till 147,5 milj. kr.

Avslutningsvis vill jag ta upp det förslag angående utvidgad skyldighet att anlita lots som lagts fram av sjöfartsverket. Förslaget innebär i korthet, att lotsskyldighet skulle föreligga dels för lastade tankfartyg över 1 600 bruttoregisterton utefter i stort sett hela kusten, dels för fartyg över 1 200 bruttoregisterton i Mälaren och Vänern, dels för fartyg över 1 600 bruttoregisterton i livligt trafikerade farvatten. Utländska fartyg över 400 bruttoregisterton skulle överhuvud — med vissa begränsade undantag — vara skyldiga att anlita lots i inre vatten.

Sjöfartsverket redovisar i anslutning till förslaget en inom verket utarbetad promemoria med sammanställning av erfarenheterna av nu gällande bestämmelser om skyldighet att anlita lots. Promemorian innehåller bl. a. en analys av sjöolyckor i svenska och angränsade farvatten under åren 1970—1973. Av analysen framgår enligt verket att varken antalet eller karaktären av sjöolyckorna ändrats under de senaste fyra åren. Ett beslut om utvidgad lotsskyldighet bör emellertid enligt verket — med dess grundsyn att satsa på en förebyggade verksamhet — framför allt grundas på erfarenheterna hos trafikanterna i en led och deras bedömning av föreliggande risker.

Förslaget har varit föremål för en omfattande remissbehandling. Remissinstanserna vitsordar allmänt lotsens betydelse som säkerhetsfaktor, och flertalet av dem är positiva till en skärpning av bestämmelserna. I fråga om graden av skärpning har emellertid meningarna varit delade. En del remissinstanser — förutom vissa sjöfartsorganisationer bl. a. generaltullstyrelsen, ett antal länsstyrelser och Svenska hamnförbundet — har framhållit att vid övervägandena med sikte på en höjd sjösäkerhet även bör beaktas alternativa åtgärder. I stort sett samma remissinstanser liksom även riksrevisionsverket har vidare påtalat, att de betydande kostnader som följer med den föreslagna utvidgade skyldigheten att anlita lots kan medföra, att redan säkra sjötransporter överförs till landtransporter i inte önskvärd omfattning.

Åtskilliga remissinstanser ifrågasätter, om sjöfartsverkets analys av sjöolyckor kan läggas till grund eller tas till intäkt för den föreslagna utformningen av lotsskyldigheten. En del remissinstanser — bl. a. generaltullstyrelsen, riksrevisionsverket, några länsstyrelser och Svenska hamnförbundet — ifrågasätter eller ställer sig negativa till särbehandlingen av utländska fartyg. Vidare har kritiserats att förslaget inte gjorts mera differentierat med hänsyn till fartyg och farleder.

Bl. a. några myndigheter och sjöfartsorganisationer har hänvisat till den nuvarande betydande bristen på sjöbefäl och till att en nyrekrytering av lotsar i den omfattning sjöfartsverkets förslag förutsätter skulle få allvarliga återverkningar för handelsflottan och — genom avgången av kvalificerat seniorbefäl — även för den totala sjösäkerheten.

Av det anförda framgår att sjöfartsverkets förslag inte direkt kan läggas till grund för beslut. En översyn av det är nödvändig, därvid utredningsmaterialet i erforderlig utsträckning får kompletteras och de vid remissbehandlingen anförda synpunkterna närmare övervägas. Med hänsyn till frågans vikt finner jag det angeläget, att denna översyn sker utan dröjsmål. Jag avser att inhämta regeringens bemyndigande att för ändamålet få tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppgift att genomföra översynen under första halvåret 1975.

Jag hemställer att regeringen ger riksdagen till känna vad jag har anfört i det föregående om sjöfarten.

D 1. Farledsverksamhet, exkl. isbrytning

1973/74	Utgift	109 319 000
1974/75	Anslag	111 580 000
1975/76	Förslag	131 841 000

Från anslaget betalas den del av utgifterna under programmet Farledsverksamhet som är att hänföra till farledsutmärkning (fyrar, bojar,

prickar), radionavigering (decca), förvaltning av kanaler och fördjupade farleder, sjöfartsverkets insats inom sjöräddningsväsendet, sjökartläggning och lotsväsendet. Vidare betalas härifrån utgifterna för central administration, utvecklingsverksamhet, regional administration och publikationer till den del de är att hänföra till nämnda verksamhetsgrenar.

Delprogram	1973/74	1974/75	Beräknat 1975/76	
	Utfall	Anvisat	Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Central administration	8 455	8 470	11 003	10 082
2. Utvecklingsverksamhet	173	336	760	373
3. Regional administration	2 339	2 405	2 709	2 709
4. Fyrar och andra säkerhetsanstalter	27 267	28 036	35 925	33 845
5. Radionavigeringsstationer	4 321	4 714	5 780	5 687
6. Kanaler och fördjupade farleder	417	338	824	432
7. Sjöräddning m. m.	1 860	2 125	3 452	2 723
8. Sjökartläggning	13 073	14 096	18 838	17 081
9. Lotsväsendet	60 896	60 285	72 880	68 942
10. Publikationer	674	572	834	651
Summa kostnader	**119 475**	**121 377**	**153 005**	**142 525**
Avgår intäkter:				
Under anslaget	265	170	2 850	220
Bidrag	8 421	8 596	13 097	9 393
Under fonden	1 470	1 031	1 071	1 071
Summa utfall/anslag	**109 319**	**111 580**	**135 987**	**131 841**

Föredraganden

Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet och chefen för jordbruksdepartementet och med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 131 841 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Farledsverksamhet, exkl. isbrytning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 131 841 000 kr.

D 2. Isbrytning

1973/74	Utgift	29 034 000
1974/75	Anslag	46 680 000
1975/76	Förslag	63 565 000

Från anslaget betalas den del av utgifterna under programmet Farledsverksamhet som är att hänföra till statens isbrytningsverksamhet.

Delprogram	1973/74	1974/75	Beräknat 1975/76	
	Utfall	Anvisat	Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Administration	397	597	671	671
2. Isbrytning	28 647	46 133	67 454	62 944
Summa kostnader	**29 044**	**46 730**	**68 125**	**63 615**
Avgår intäkter:				
Under anslaget	10	50	50	50
Summa utfall/anslag	**29 034**	**46 680**	**68 075**	**63 565**

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 63 565 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Isbrytning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 63 565 000 kr.

D 3. Fartygsverksamhet

1973/74	Utgift	11 557 000
1974/75	Anslag	[1]11 985 000
1975/76	Förslag	13 257 000

[1] Varav 320 000 kr. för delprogrammet Registrering av fartyg, vilket förs över till annan myndighet med utgången av budgetåret 1974/75.

Från anslaget betalas utgifterna under programmet Fartygsverksamhet för sjöfartsinspektion m. m., skeppsmätning, sjöteknisk utredningsverksamhet och sjömansnämnden. Vidare betalas härifrån utgifterna för central administration till den del de är att hänföra till nämnda verksamhetsgrenar.

Delprogram	1973/74	1974/75	Beräknat 1975/76	
	Utfall	Anvisat	Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Central administration	781	786	1 315	981
2. Sjöfartsinspektion m. m.	8 939	9 273	12 576	10 330
3. Skeppsmätning	1 283	1 460	1 621	1 621
4. Sjöteknisk utredningsverksamhet	531	394	489	539
5. Sjömansnämnden	342	352	386	386
Summa kostnader	**11 876**	**12 265**	**16 387**	**13 857**
Avgår intäkter:				
Bidrag	600	600	600	600
Summa utfall/anslag	**11 276**	**11 665**	**15 787**	**13 257**

Föredraganden

Efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet och med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 13 257 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fartygsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 13 257 000 kr.

D 4. Övrig verksamhet

1973/74	Utgift	600 000
1974/75	Anslag	1 800 000
1975/76	Förslag	2 197 000

Från anslaget betalas utgifterna under programmet Övrig verksamhet för viss radiotjänst åt sjöfarten, vissa kostnader för sjöfartsverkets omlokalisering och åtgärder mot vattenförorening från fartyg.

Delprogram	1973/74	1974/75	Beräknat 1975/76	
	Utfall	Anvisat	Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
1. Radiotjänst åt sjöfarten	600	600	605	605
2. Försöksverksamhet avseende förebyggande åtgärder mot vattenförorening	—	500	—	—
3. Omlokaliseringskostnader	—	700	4 159	1 592
4. Åtgärder mot vattenförorening	—	—	1	1
Summa kostnader	**600**	**1 800**	**4 765**	**2 198**
Avgår intäkter:				
Under anslaget	—	—	0	1
Summa utfall/anslag	**600**	**1 800**	**4 765**	**2 197**

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört i det föregående under den allmänna sjöfartsöversikten och till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 197 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Övrig verksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 197 000 kr.

Övriga sjöfartsändamål

D 5. Handelsflottans pensionsanstalt

1973/74 Utgift	1 000
1974/75 Anslag	1 000
1975/76 Förslag	1 000

Handelsflottans pensionsanstalt (HPA) handlägger ärenden om pensionering av sjömän enligt kungörelsen (1972: 412) om sjömanspension.

Enligt lagen (1961: 300, ändrad senast 1973: 484) om redareavgift för sjöfolks pensionering skall redare betala avgift för beredande av pension åt sjömän, vilka som manskap varit påmönstrade svenskt handelsfartyg i utrikes fart.

Finansieringen av pensionsanstaltens administrationskostnader bestrids med redareavgifterna. Av dessa medel tas ett så stort belopp till uppbörd under anslaget till pensionsanstalten, som motsvarar summan av anstaltens avlöningar och omkostnader med avdrag för ett formellt belopp av 1 000 kr. Sistnämnda belopp utgör den anslagsmässiga nettoutgiften.

Pensionsanstalten leds av en direktion med företrädare för staten, Svenska sjöfolksförbundet och Sveriges redareförening. Dessutom ingår i direktionen pensionsanstaltens direktör, som har den omedelbara ledningen av verksamheten.

		Beräknad ändring 1975/76	
	1974/75	Anstalten	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	2	—	—
Övrig personal	5	—	—
	7	—	—
Anslag			
Lönekostnader	386 900	+50 300	+50 300
Sjukvård	500	+ 500	+ 500
Resecrsättningar	7 000	—	—
Lokalkostnader	30 000	+ 5 000	+ 5 000
Expenser	28 200	+ 4 000	+ 4 000
Utbetalningskostnader	50 000	—	—
	502 600	**+ 59 800**	**+59 800**

Handelsflottans pensionsanstalt

1. Löne- och prisomräkning m. m. 59 800 kr.

2. Summan av posterna till avlöningar och omkostnader blir enligt anstaltens förslag (502 600+59 800) 562 400 kr. Till uppbörd under

anslaget skulle således tas (562 400 – 1 000) 561 400 kr. och medelsanvisningen på riksstaten ske med oförändrat 1 000 kr.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Handelsflottans pensionsanstalt* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 1 000 kr.

D 6. Bidrag till vissa resor av sjöfolk

1973/74	Utgift	116 000
1974/75	Anslag	100 000
1975/76	Förslag	100 000

Anslaget används för att bereda sjöfolk i utrikes fart nedsättning i biljettkostnader i vissa fall för resor till och från hemorten.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa resor av sjöfolk* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kr.

D 7. Avsättning till handelsflottans välfärdsfond

1973/74	Utgift	505 000
1974/75	Anslag	600 000
1975/76	Förslag	500 000

Enligt lagen (1948: 495, ändrad senast 1966: 54) om avgifter till välfärdsanordningar för sjöfolk skall sjömän och redare erlägga en särskild välfärdsavgift med tio öre för dag och sjöman under den tid sjömannen är för utrikes fart påmönstrad svenskt handelsfartyg. Avgiften betalas till hälften av sjömannen och till hälften av redaren. Statens bidrag till löpande utgifter för välfärdsarbetet bestrids från förevarande anslag och skall uppgå till samma belopp, som inflyter i avgifter från sjömän och redare. Välfärdsarbetet för sjöfolk planläggs och samordnas av handelsflottans välfärdsråd.

I skrivelse den 3 september 1974 har handelsflottans välfärdsråd hemställt om anslag för budgetåret 1975/76. Med skrivelse den 11 oktober 1974 har välfärdsrådet avlämnat verksamhetsberättelse för budgetåret 1973/74.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Välfärds-rådet	Före-draganden
Personal			
Antal anställda	**14**	—	—
Utgifter			
Lönekostnader	1 010 000	+ 133 000	+ 133 000
Sjukvård	2 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	37 000	+ 8 000	+ 3 000
Lokalkostnader m. m.	74 000	+ 10 000	+ 10 000
Expenser	57 000	+ 6 000	+ 6 000
Bidrag till välfärdsverksamhet	1 000 000	+ 200 000	+ 200 000
Filmverksamhet	1 000 000	+1 000 000	+ 100 000
Tidningar, böcker m. m.	200 000	+ 70 000	+ 70 000
Videobandservice	1 700 000	+ 568 000	+ 541 000
	5 080 000	**+1 996 000**	**+1 064 000**
Inkomster			
Avgifter, räntor m. m.	1 900 000	— 290 000	— 290 000
Avsättning till handelsflottans välfärdsfond	600 000	— 100 000	— 100 000
	2 500 000	**— 390 000**	**— 390 000**
Beräknat underskott att utgå ur handelsflottans välfärdsfond	**2 580 000**	**+2 386 000**	**+1 454 000**

Överskott eller underskott av verksamheten tillförs resp. täcks av handelsflottans välfärdsfond. Från handelsflottans välfärdsfond får dessutom för budgetåret 1974/75 tas i anspråk högst 250 000 kr. för välfärdsanläggningar och för filmverksamheten.

Handelsflottans välfärdsråd

Välfärdsavgifterna och därmed också statens bidrag har minskat under en följd av år. Detta följer av den reducering av bemanningen på fartygen som blivit en följd av rationaliseringen inom handelssjöfarten. Denna utveckling kombinerad med ökade åtaganden — sedan den 1 juli 1974 även innefattande videobandservice, dvs. intern TV ombord på fartyg — har lett till att utgifterna för en efter hand allt större del av verksamheten har fått täckas genom att fondmedel tagits i anspråk. För budgetåret 1974/75 beräknas underskottet till 2 580 000 kr. Fondens ingående behållning den 1 juli 1975 beräknas uppgå till endast ca 400 000 kr.

Rådet har funnit angeläget ompröva grunderna för välfärdsavgifterna och i anslutning därtill se över välfärdsrådets organisation och verksamhetsområden och har därför i särskild framställning till chefen för kommunikationsdepartementet hemställt om att få ta i anspråk medel ur fonden härför.

För de olika verksamhetsgrenarna anför välfärdsrådet bl. a. att filmverksamhetens omfattning har ökat under senare år, trots att antalet fartyg anslutna till densamma gått ned något de två senaste budgetåren. Volymökningen visar enligt rådets mening verksamhetens värde. För att hålla filmstocken vid oförändrad nivå behövs för budgetåret 1975/76 en nyanskaffning av ca 575 filmkopior motsvarande en kostnad av 1 725 000 kr. räknat i 1974 års kostnadsnivå (ca 3 000 kr./kopia). Härutöver tillkommer kostnader för reparation av film och inköp av tillbehör m. m., beräknade till 150 000 kr. Enligt rådets uppfattning kommer videobandservicen inte inom den närmaste framtiden att ersätta filmverksamheten. Med stöd av ovanstående finner rådet därför angeläget att hålla filmstocken vid oförändrad nivå. Rådet föreslår därför 2 milj. kr. för filmverksamheten. Mot utgifterna svarar beräknade inkomster för verksamheten av 1,1 milj. kr.

Verksamheten med videobandservice påbörjades budgetåret 1974/75 enligt beslut av Kungl. Maj:t den 7 juni 1974. Beslutet innebär bl. a. att välfärdsrådet under budgetåret 1974/75 får disponera högst 1 700 000 kr. ur handelflottans välfärdsfond för videobandservicen. Beloppet avses för inköp av videokassetter och kassettväskor samt för inspelning, redigering och kopiering m. m. av program. Rederiföretagen bekostar installation och underhåll av utrustningen för videobandservice ombord i fartygen samt distribution av kassetter till och från fartygen. Dimensioneringen av servicen utgick från att verksamheten skulle inledningsvis omfatta 200 fartyg. Mot bakgrund av den hittills varande utvecklingen beräknar emellertid välfärdsrådet att under verksamhetsåret 1975/76 antalet fartyg med videobandservice kommer att ha stigit till minst 300.

Verksamheten avsågs ursprungligen omfatta nyhets- och aktualitetsprogram om ca 2 timmar per månad samt informations-, debatt- och underhållningsprogram om ca 20 timmar per månad. Välfärdsrådet finner det dock angeläget att öka sändningstiden för nyhets- och aktualitetsprogram till 1 timme per vecka. Välfärdsrådet beräknar kostnaderna för videobandservicen under budgetåret 1975/76 till 2,3 milj. kr.

För övriga verksamhetsgrenar är föreslagna ökningar i stort sett att hänföra till pris- och löneomräkningar.

Med åberopande av vad som anförts anhåller handelsflottans välfärdsråd om dels ett förslagsanslag om 500 000 kr. för statens ordinarie avsättning till handelsflottans välfärdsfond, dels ett extra anslag som beräknas till 4 966 000 kr. för att täcka beräknat driftunderskott, dels ett investeringsanslag för välfärdsverksamheten om 200 000 kr.

Föredraganden

Den löpande verksamhet som drivs genom handelsflottans välfärdsråd har under tidigare år i huvudsak finansierats genom dels välfärds-

avgifter från redare och ombordanställda, dels statliga bidrag med samma årliga belopp som välfärdsavgifterna, dels avkastningen från handelsflottans välfärdsfond.

Genom den successiva minskningen av antalet ombordanställda har välfärdsavgifterna och därmed också det statliga bidraget minskat varje år. Trots att antalet ombordanställda gått ned har — genom bl. a. utvecklingen i samhället i övrigt — kraven på en bättre arbets- och fritidsmiljö för denna arbetstagarkategori kommit att ställa ökade krav på välfärdsverksamheten. De successivt minskade intäkterna har därför under senare år inte kunnat täcka kostnaderna för verksamheten, utan medel för att täcka underskottet i den löpande verksamheten har måst tagas ur välfärdsfonden, vilket tillsammans med en viss avtappning av fonden för investeringsändamål fått till följd att även avkastningen från fonden minskat år från år.

För innevarande budgetår beräknas underskottet till ca 2,6 milj. kr. Det stora underskottet beror i första hand på den videobandservice (kassett-TV-verksamhet) som påbörjats under år 1974. Vid utgången av budgetåret 1974/75 beräknas fondens storlek till ca 400 000 kr.

Mot bakgrund av den nämnda utvecklingen anser jag det — i likhet med välfärdsrådet — motiverat att se över välfärdsrådets verksamhet. Översynen bör avse såväl omfattning och inriktning som organisation och finansiering av verksamheten på sikt. Jag avser därför föreslå regeringen att en särskild utredningsman tillkallas för att — i nära kontakt med företrädare för partsintressena — göra en sådan översyn. När det gäller finansieringsfrågan bör övervägandena inriktas på att framgent täcka kostnaderna för verksamheten genom arbetsgivarbidrag.

Vad avser verksamheten under budgetåret 1975/76 har jag som framgår av sammanställningen preliminärt räknat med ett medelsbehov av drygt 4 milj. kr. utöver det nämnda statliga bidraget, som beräknas till 500 000 kr. Jag har därvid förutsatt att sändningstiden för nyhets- och aktualitetsprogram inom kassett-TV-verksamheten i enlighet med välfärdsrådets förslag utökas från två timmar per månad till en timme per vecka. Genom att fondens storlek vid ingången av budgetåret 1975/76 som nämnts beräknas uppgå till endast ca 400 000 kr. krävs ett betydande fondtillskott. Härvidlag bör — lämpligen genom den nyss nämnde utredningsmannen — diskussioner snarast komma till stånd med företrädare för redare och ombordanställda om den kortsiktiga finansieringen av verksamheten för det kommande budgetåret.

Med hänsyn till det anförda hemställer jag, att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till handelsflottans välfärdsfond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

D 8. Understöd åt skärgårdsrederier m. m.

1973/74	Utgift	519 000
1974/75	Anslag	675 000
1975/76	Förslag	755 000

Från anslaget bestrids avtalsenligt vissa kostnader för upprätthållande av båttrafik i Stockholms skärgård.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Understöd åt skärgårdsrederier m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 755 000 kr.

E. INSTITUT M. M.

E 1. Transportnämnden

1973/74	Utgift	[1]6 904 217
1974/75	Anslag	[2]1 354 000
1975/76	Förslag	1 712 000

[1] Varav 1 307 414 kr. för ordinarie verksamhet och 5 596 803 kr. för utgifter i samband med drivmedelsransoneringen.
[2] Nu beräknad utgift 1 543 000 kr.

Transportnämnden är central myndighet för planläggningen av den civila transportregleringsverksamheten vid krig eller krigsfara. Nämnden svarar vidare för beredskapsplanläggningen i fråga om drivmedelsransonering samt transportledningen på landsväg, handhar tillståndsgivningen för internationella landsvägstransporter samt fastställer rikets indelning i lokalområden för beställningstrafik för godsbefordran. I nämndens arbetsuppgifter ingår även att fastställa allmänna grunder för uppställning av taxor för yrkesmässig biltrafik samt att meddela föreskrifter och anvisningar för sådan trafik.

Transportnämnden leds av en nämnd med fem ledamöter som utses av regeringen. Till sitt förfogande har nämnden en rådgivande delegation i vilken ingår nämndens ordförande samt företrädare för överbefälhavaren, civilförsvarsstyrelsen, postverket, statens järnvägar, statens vägverk, sjöfartsverket, luftfartsverket, statens jordbruksnämnd och överstyrelsen för ekonomiskt försvar.

Transportnämnden arbetar på två sektioner, en för beredskapsärenden och en för yrkestrafikärenden jämte administrativa ärenden.

Drivmedelsransoneringen i januari 1974

Beredskapen för en drivmedelsransonering höjdes successivt under hösten 1973 och transportnämnden tilldelades erforderliga resurser för att möta de krav som ställdes på nämnden för förberedelser och genomförande av en ransonering. Den 6 december meddelades allmänheten att drivmedelsransonering skulle införas den 8 januari 1974.

I mitten av december upprättades en ransoneringssektion vid nämnden. Den bestod av en administrativ avdelning, en besvärsavdelning, en utlandsavdelning samt en informationsavdelning. Sektionen hade som mest omkring 75 anställda, varav 7 tjänstemän från transportnämnden, 2 från domstolsväsendet, 6 beredskapsinkallade från näringslivet, 49 nyrekryterade och 11 personer inlånade från andra verk och myndigheter.

Länsstyrelse var tilldelningsmyndighet för flytande drivmedel beträf-

fande vägtransporter — med undantag för mopeder — skogsbruk samt motordrivna arbetsredskap och förbränningsmotorer.

Kommun var tilldelningsmyndighet för behovsransoner till förbrukare och maskinhållare inom jordbruks- och trädgårdsnäringen beträffande traktorer, motordrivna redskap och motorer. Kommun var vidare tilldelningsmyndighet beträffande mopeder, hemkörningsransoner till svenska och utlandsregistrerade fordon samt i gränskommuner även beträffande behovsransoner till i utlandet registrerade lastbilar som inkom till landet.

Det totala antalet behovsansökningar till länsstyrelserna uppgick till 1 263 000, och till kommunerna inkom 90 675 ansökningar. Till utlandsavdelningen vid transportnämndens ransoneringssektion inkom totalt 6 074 ärenden. I anledning av drivmedelsransoneringen inkom 15 265 ärenden till sektionens besvärsavdelning.

Från centrala bilregistret (CBR) sändes 2 738 545 standardkort ut. Antalet behovskort uppgick till 1 753 801. Sammanlagt skedde tilldelning av drivmedel via CBR med omkring 406 500 m³ bensin och 175 800 m³ motorbrännolja.

Den totala tilldelningen uppgick för bensin till ca 416 000 m³ och för motorbrännolja till ca 283 500 m³. Det av statsmakterna uppsatta sparmålet uppnåddes och till följd av den förbättring av försörjningssituationen som inträdde i början av året kunde ransoneringen upphöra redan den 29 januari 1974.

Transportnämnden har — i enlighet med Kungl. Maj:ts uppdrag den 15 februari 1974 — den 5 september 1974 inkommit med utvärderingsrapport rörande drivmedelsransoneringen av flytande drivmedel. Utvärderingsrapporten har av Kungl. Maj:t bl. a. överlämnats till energiberedskapsutredningen och ransoneringslagsutredningen.

		Beräknad ändring 1975/76	
	1974/75	Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	10	+ 3	+ 1
Övrig personal	5	+ 3	+ 1
	15	**+ 6**	+ 2
Anslag			
Lönekostnader	1 127 900	+749 392	+307 900
Sjukvård	2 600	—	—
Reseersättningar	38 800	+ 16 900	+ 15 400
Lokalkostnader	118 950	+ 38 600	+ 20 700
Expenser	65 750	+ 90 600	+ 14 000
därav engångsutgifter	(2 500)	(69 000)	—
Summa kr.	**1 354 000**	**+895 492**	**+358 000**

Transportnämnden

1. Pris- och löneomräkning för budgetåret 1975/76 utgör 148 000 kr., varav 37 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Ett realiserande av 0-alternativet (77 100 kr.) skulle till huvudsaklig del få förverkligas genom nedskärning av nämndens medel för löner, reseersättningar och expenser. En person skulle ej längre kunna beredas sysselsättning. Mot bakgrund av nämndens starkt ökande arbetsbelastning skulle en sådan utveckling innebära att nämnden ej på ett tillfredsställande sätt skulle kunna utföra sina arbetsuppgifter enligt instruktionen.

Transportnämnden kan redovisa en fortsatt starkt växande efterfrågan på nämndens tjänster. Detta gäller dels yrkestrafiksektionen, dels och i ännu större omfattning beredskapssektionen på vilken väsentligt stegrade anspråk ställs på flertalet av sektionens arbetsområden. Drivmedelsransoneringen vintern 1974 har fört med sig att nämndens kontaktytor breddats och nya anspråk på nämndens medverkan och produktion av tjänster tillkommit. Denna starkt stegrade efterfrågan kan inte tillgodoses utan att betydligt ökade resurser ställs till nämndens förfogande.

3. På sektionen för yrkestrafikärenden handläggs dels yrkestrafikärenden, dels för nämnden gemensamma ärenden till vilka även hör allmänna administrativa ärenden såsom anslagsframställningar, remisser, personal- och ekonomiärenden samt övrig service för nämnden som helhet. På samtliga dessa områden har arbetsvolymen sedan år 1968 ökat starkt. Till detta har också bidragit att personalstyrkan och arbetsvolymen ökat betydligt på nämndens beredskapssektion. Som mått på ökningen av arbetsvolymen beträffande yrkestrafikärenden kan nämnas att det antal utrikes resor med lastbil som sker med nämndens tillståndsgivning under tiden 1968—1973 har ökat med 80 procent och därmed även volymen statistikrapporter för bearbetning inom nämnden. Antalet lokalområdesärenden har fyrdubblats. Denna mycket starka ökning av antalet ärenden, liksom de starkt ökade kraven på sektionens administrativa service för nämnden som helhet har, trots vidtagna rationaliseringsåtgärder av olika slag, medfört att vissa arbetsuppgifter som skulle kunna skaffa nämnden bättre underlag för verksamheten fått eftersättas.

Hos nämnden finns ej någon vaktmästare anställd, vilket totalt sett inneburit mindre rationell användning av nämndens personella resurser. Behovet av personalförstärkning inom yrkestrafiksektionen gäller främst ett biträde och en expeditionsvakt. Redan tidigare har läget på biträdessidan varit helt otillfredsställande och nämnden har tvingats, för att erhålla tillfällig förbättring, hemställa hos Kungl. Maj:t om särskilda medel för avlöning av ett biträde. Nämnden framlägger därför förslag om förstärkning av de personella resurserna inom sektionen för yrkestrafikärenden och allmänna ärenden med en biträdestjänst (49 795 kr.) och en expeditionsvakt (49 795 kr.).

4. Under det gångna året har nya anspråk ställts på beredskapssektionen i olika avseenden. Detta gäller dels sektionens fortsatta arbete med

långsiktsplanering inom det ekonomiska försvaret, dels kraven på av sektionen bedriven utbildningsverksamhet, dels de behov av fortsatta utredningar och samråd med berörda myndigheter, organisationer m. m. som framkommit vid utvärderingen av vinterns drivmedelsransonering och som syftar till en förbättring och vidareutveckling av ransoneringssystemet. Dessa nya anspråk kan inte tillgodoses med befintliga personalresurser. Betydande ytterligare personalresurser måste ställas till nämndens förfogande för att de nya anspråken på nämnden skall kunna tillgodoses.

Arbetet med långsiktsplaneringen har inom nämnden tidigare organiserats så att dessa arbetsuppgifter handlagts av den tjänsteman som samtidigt varit ansvarig för drivmedelsransoneringsfrågorna. Från och med hösten 1973 har den tjänsteman som haft i uppdrag att handlägga frågor om drivmedelsransonering enbart fått ägna sig åt dessa frågor. Även andra tjänstemän inom beredskapssektionen har i stor utsträckning fått syssla med ransoneringsfrågorna. De nya arbetsuppgifterna inom långsiktsplaneringen är av den karaktären och omfattningen att det för dessa krävs en byrådirektör på heltid (100 149 kr.).

5. Erfarenheterna av den gångna vinterns ransonering påvisar behov av en kontinuerligt bedriven grundutbildning av ransoneringspersonal hos centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner för att tillgodose ett snabbt och effektivt inledningsskede vid införande av en drivmedelsransonering. Civilbefälhavarna har beslutat att antaga ett förslag enligt vilket den grundläggande fackutbildningen av krigsplacerad personal vid civilbefälhavarkanslis och länsstyrelses transportsektion (sektion E) skall planläggas och ledas av transportnämnden. Nämnden skall dessutom bl. a. även medverka vid särskilda kurser för vid länsstyrelse krigsplacerade chefer för regleringskontor och föreståndare för detta samt vid genomförandet av repetitionsutbildning.

För det kontinuerliga arbetet med utbildning på nämnda områden krävs dels en byrådirektör (100 149 kr.), dels en amanuens (68 309 kr.).

6. De ökade arbetsuppgifterna på beredskapssektionen har medfört en allt starkare belastning på expeditionssidan vid sektionen. En väsentlig del av arbetsuppgifterna på sektionen utgörs av registrering och mer kvalificerat kontorsarbete och ställer, framförallt beträffande sekretessbelagda ärenden, som förekommer i stor utsträckning, speciella krav på noggrannhet. För dessa arbetsuppgifter krävs att en särskild registratorstjänst inrättas och nämnden tar därför upp en tjänst härför (53 306 kr.).

7. Under den pågående ransoneringen liksom vid utvärderingen av erfarenheterna av ransoneringen har vissa problem aktualiserats inom ransoneringssystemet som enligt nämnens bedömning fordrar särskilda utredningar. För dessa utredningar finns ej personella eller finansiella resurser inom nämndens befintliga ramar. För utredningarna fordras

särskild expertis på olika områden, t. ex. datateknik, informationsteknik, juridik. Nämnden beräknar att för utförande av dessa utredningar krävs anlitande av expert- eller konsulttjänster för totalt minst 10 à 12 manmånader eller för en kostnad av ca 200 000 kr.

8. Transportnämndens anslag för utrikes resor utgör sedan budgetåret 1974/75 6 000 kr. Behovet av medel för utrikes resor har under de senaste åren varit större än vad resurserna medgivit och anslaget har varit helt ianspråktaget. Ransoneringen under vintern 1974 har skapat behov av fortsatta nära kontakter med andra länder för samråd och diskussion i frågor rörande planering för drivmedelsransonering liksom deltagande i av internationella organisationer bedrivet arbete på detta område.

Nämnden tar därför upp förslag om ökning av anslaget för utrikes resor med 2 000 kr. för utvidgad verksamhet. För inrikes resor tar nämnden upp 11 000 kr. för utvidgad verksamhet, främst föranlett av behovet av information och kontakter med länsstyrelser m. fl. för utbildningsändmål.

I det i mars 1974 av Motorredskapsutredningen framlagda betänkandet (SOU 1974: 26) Motorredskap föreslås bl. a. att i princip alla motorredskap skall bli registreringspliktiga från och med januari 1975. För att infoga motorredskapen i det på centrala bilregistret baserade systemet för drivmedelsransonering tar nämnden upp kostnader för automatisk databehandling och tryckning av erforderliga ransoneringshandlingar med 30 000 kr. för vardera ändamålet eller sammanlagt 60 000 kr. För framställning av kursmateriel, informationer, meddelanden osv. till följd av uppgifterna inom utbildningsområdet tar nämnden — under posten övriga expenser — upp ett belopp av 15 000 kr.

Föredraganden

Arbetet inom transportnämnden kom under det gångna budgetåret att starkt påverkas av ransoneringen av flytande drivmedel under januari 1974. Det av transportnämnden utarbetade ransoneringssystemet för transportsektorn prövades för första gången. Trots att bl. a. anpassningen av systemet till centrala bilregistret slutförts så sent som i oktober 1973, kunde ransoneringsarbetet — mycket tack vare uppoffrande personalinsatser på alla nivåer — genomföras med bra resultat och måluppfyllelse.

För att täcka kostnader till följd av ransoneringen har transportnämnden tilldelats ca 5,6 milj. kr. utöver av riksdagen beviljade medel för budgetåret 1973/74.

I samband med ransoneringen uppdrog Kungl. Maj:t åt nämnden att återställa grundberedskapen i fråga om ransoneringshandlingar. Visst arbete återstår för slutförandet av uppdraget.

Transportnämnden har — i enlighet med Kungl. Maj:ts uppdrag i februari 1974 — inkommit med utvärderingsrapport avseende drivmedelsransoneringen. I rapporten har redogjorts för erfarenheterna av ransoneringen hos centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner. Erfarenheterna är överlag goda. I rapporten redovisas dock vissa förslag till förbättringar av ransoneringssystemet. I fråga om transportnämndens organisation föreslås bl. a. att ett särskilt ransoneringsråd med rådgivande befogenheter inrättas vid nämnden. Rådet bör vara sammansatt av företrädare för industri-, kollektivtrafik-, kommun-, motor- och personalorganisationer m. fl. berörda organ samt centrala och regionala ransoneringsmyndigheter.

I vissa avseenden har redan förbättringar av ransoneringssystemet kunnat genomföras. Andra förslag kommer att bearbetas vidare, bl. a. inom energiberedskapsutredningen (H 1974: 3) och ransoneringslagsutredningen (H 1974: 2). För fortsatt systemutveckling och uppföljning av utvärderingsarbetet räknar nämnden med ett ytterligare medelsbehov under innevarande budgetår.

En byrådirektörstjänst för bl. a. utbildningsfrågor och en biträdestjänst som nämnden tagit upp i sin anslagsframställning har under hösten 1974 inrättats vid nämnden.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 712 000 kr. Jag har därvid beräknat 184 400 kr. för bl. a. nämnda tjänster.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Transportnämnden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 712 000 kr., därav tre fjärdedelar att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 2. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	26 700 109
1974/75	Anslag	34 166 000
1975/76	Förslag	37 552 000

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut har till uppgift att inhämta tillförlitlig kännedom om Sveriges meteorologi och hydrologi samt att delta i det internationella samarbetet på området. I institutets uppgifter ingår bl. a. att anordna och övervaka meteorologiska och hydrologiska observationer och mätningar inom landet samt att bearbeta insamlat material. Vidare svarar institutet för den allmänna väderlekstjänsten, stormvarningstjänsten och kustistjänsten samt den civila

flygväderlekstjänsten. Institutet utför undersökningar och utredningar på uppdrag av offentlig myndighet och enskild.

Institutet är organiserat på tre byråer — väderleksbyrån, klimatbyrån och hydrologiska byrån — vidare två fristående avdelningar — forsknings- och undervisningsavdelningen samt kansliavdelningen.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	68	+ 5	+ 1
Övrig personal	186	+ 9	+ 3
	254	**+ 14**	**+ 4**
Anslag			
Lönekostnader	20 414 000	+ 3 991 000	+ 3 172 000
Sjukvård	60 000	+ 6 000	+ 6 000
Reseersättningar	2 598 000	− 1 338 000	− 1 489 000
Lokalkostnader	3 200 000	+ 2 404 000	+ 2 397 000
Expenser	4 065 000	− 1 172 000	− 1 302 000
Biblioteket	16 000	+ 7 000	+ 2 000
Telegramkostnader	3 473 000	—	—
Europeiskt väderprognoscentrum	400 000	+ 600 000	+ 600 000
	34 226 000	**+ 4 498 000**	**+ 3 386 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	60 000	—	—
Nettoutgift	**34 166 000**	**+ 4 498 000**	**+ 3 386 000**

Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 23,0 milj. kr. (1974/75 22,2 milj. kr.).

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 081 000 kr., varav 734 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar institutet indragning av bidraget till europeiskt väderprognoscentrum. Vidare förordar institutet, inom klimatbyråns ansvarsområde, ändring av tio timobservationsstationer med observationer varje timme till stationer med observationer var tredje timme. Ändringen innebär ett allvarligt bortfall av observationer, varvid framför allt den civila och militära flygverksamheten drabbas. Slutligen har institutet inom ramen för 0-alternativet förordat bl. a. indragning av en förste hydrologassistent, en kansliskrivare samt två tryckare. Indragning av dessa tjänster skulle innebära en påtaglig försening inom ett flertal av institutets verksamhetsområden. Sammanlagt innebär 0-alternativet en minskning av anslaget med 1 659 000 kr.

3. Kostnaderna under budgetåret 1975/76 för institutets omlokalisering till Norrköping beräknas till 3 505 000 kr. Kostnaderna består av såväl engångskostnader som bestående kostnader. För samma ändamål anvisades för budgetåret 1974/75 ett engångsbelopp om 4 599 000 kr.

Lönekostnader m. m.	113 000
Reseersättningar	816 000
Lokalkostnader	2 321 000
Expenser	255 000
	Kr. 3 505 000

4. Till följd av omläggningen av handläggningsordningen vid prövning av tillstånd enligt vattenlagen samt på grund av nya lagbestämmelser i miljövårdande syfte prövas numera ett stort antal mål och ärenden enligt vattenlagen som tidigare avgjorts av vattendomstol och ett antal ärenden rörande fysisk riksplanering i övrigt, som förut ej varit föremål för reglering, av regeringen. Regeringen använder därvid institutet som remissmyndighet, vilket innebär att institutet inte som tidigare kan handha denna verksamhet inom ramen för sin uppdragsverksamhet. Med anledning härav anvisades för budgetåret 1974/75 medel för en tjänst som avdelningsdirektör i F 19 samt därutöver 30 000 kr. för tillfällig arbetshjälp. Med hänsyn till erfarenheterna från budgetåret 1973/74 är denna förstärkning otillräcklig, varför institutet begär ytterligare 124 000 kr.

5. Institutet påbörjade år 1971 en hydrologisk undersökning i Vänern, vilken samordnats med undersökningsverksamhet som bedrivs av naturvårdsverket och fiskeristyrelsen. Senare har länsstyrelserna i Värmlands, Skaraborgs och Älvsborgs län, fiskeristyrelsen, naturvårdsverket och institutet bildat den s. k. Vänernvattenkommittén, som har till uppgift att initiera, samordna och rapportera undersökningsverksamhet i Vänern. För den fortsatta kartläggningen av Vänerns hydrologi, vilket arbete är av mycket stor betydelse ur miljövårdssynpunkt, erfordras en förstärkning av anslaget för tillfällig arbetshjälp med 118 000 kr. Vidare äskar institutet för samma ändamål 55 000 kr. för resor.

6. Naturvetenskapliga forskningsrådet har framfört önskemål om att institutet skall överta ansvaret för ett nät av observationsstationer för bestämning av slamtransporter i rikets större älvar. Med anledning härav äskar institutet medel för 1 hydrolog i F5/9 (+61 605 kr.), 2 laboratorieassistenter i T1/F1 (+89 375 kr.) och 1 kontorsbiträde i T1/F1 (+44 688 kr.) samt för provtagningsarvoden (+41 240 kr.). För reseersättningar erfordras 21 000 kr.

7. Det hydrologiska vattenföringsstationsnätet samordnades och uppbyggdes under decenniet närmast efter hydrologiska byråns bildande år 1908 och är alltså nu minst 50 år gammalt. De mätresultat, som erhållits genom detta nät, var i stort sett tillfredsställande fram t. o. m.

tiden för vattenkraftutbyggnadens kulmination under 1950-talet. Under de senaste 10—15 åren har emellertid nätet i minskande grad kunnat tillgodose de anspråk på mätvärden som successivt framkommit. Under den senaste femårsperioden har bristerna t. o. m. blivit så påtagliga och besvärande att statens naturvårdsverk i skrivelse år 1969 till Kungl. Maj:t hemställt om upprustning av vattenföringsstationsnätet.

För upprustning av nätet krävs medel för 2 ingenjörer i högst F6 (+110 922 kr.), medel för arvoden till observatörer om 21 000 kr. samt medel för resor om 44 000 kr.

8. Ett stort behov av att införskaffa och bearbeta oceanografiska data från Sveriges kringliggande farvatten föreligger, vilket bl. a. har understrukits av havsresursutredningen. Erforderliga observationer kan på ett rationellt sätt göras i samarbete med kustbevakningen. Med anledning härav äskar institutet 140 112 kr. för tillfällig arbetshjälp och 6 000 kr. för reseersättning.

9. Efter flyttningen till Norrköping kommer kontakterna mellan institutet och universitetsinstitutionerna i Stockholm och Uppsala att försvåras. Det blir därför en viktig uppgift för institutet att genom vidgad verksamhet i så hög grad som möjligt kompensera de negativa effekter som utlokaliseringen eljest skulle medföra inom områdena forskning, utbildning och information. Detta gäller inte bara de för institutets verksamhet centrala ämnena meteorologi och hydrologi med oceanografi utan också matematik, numerisk analys och matematisk statistik. En förstärkning av forsknings- och undervisningsavdelningen med en laborator i F21 (+110 762 kr.), en forskningsassistent i högst F12 (+70 384 kr.), en undervisningsassistent i högst F12 (+70 384 kr.) och en kontorsskrivare i F3 (+52 030 kr.) är därför erforderlig. Vidare begärs ett belopp om 23 000 kr. för utökat antal elevarvoden. Till forsknings- och undervisningsavdelningen äskar institutet dessutom 77 000 kr. för produktion av undervisnings- och informationsmaterial.

10. För att förbättra det meteorologiska underlaget för den allmänna väderlekstjänstens och flygväderlekstjänstens prognosverksamhet erfordras en förstärkning av observationerna nattetid, kl. 22 och kl. 01. Institutet föreslår att denna förbättring tas ut under loppet av 3 år med en kostnad på 120 627 kr. under första budgetåret.

11. Eftersom Sverige ligger betydligt under WMO:s rekommenderade standard avseende frekvensen av inspektioner vid meteorologiska observationsstationer äskar institutet 10 000 kr. för reseersättningar som en följd av ökad inspektionsverksamhet.

12. I samråd med sjöfartsverket har institutet utarbetat en plan för uppbyggnad av ett automatiskt meteorologiskt stationsnät längs svenska kusten, avsett bl. a. att ersätta det bortfall av observationer, som eljest skulle uppkomma genom fyrväsendets automatisering och svårigheter

i övrigt att erhålla observatörer på mer isolerade platser i kustbandet. Institutet föreslår vidare att de automatiska meteorologiska stationerna kompletteras med utrustning för oceanografiska mätningar, vilket kan ske till låg kostnad. Härigenom kan data erhållas om ytvattentemperatur, vattentemperatur i flera nivåer, strömhastighet och strömriktning samt salthalt. Dessa data är av största betydelse för miljövård och fysisk riksplanering. Uppbyggnaden kräver bl. a. medel för reseersättningar, som för budgetåret 1975/76 beräknas till 37 000 kr. För expenser erfordras 7 000 kr.

13. För rekognocering, projektering och annat förberedelsearbete för uppförande av mareografstationer äskar institutet 3 000 kr.

14. För att tillgodose behovet av ökad biblioteksverksamhet, främst inom hydrologi-, oceanografi- och miljövårdsområdena samt för att kompensera för ökade prenumerationskostnader krävs en ökning av anslaget till biblioteket med 5 000 kr. Vidare äskas ytterligare 64 000 kr. för expenser, varav 60 000 kr. avser komplettering av datoranläggningen med utrustning för direkt insamling av avläsningar på automatiska observationsstationer.

I följande tabell sammanfattas institutets äskanden enligt alternativ 2 (punkterna 4—14) till anslagen Förvaltningskostnader E 2, Underhåll av materiel m. m. E 3 och Nyanskaffning av instrument m. m. E 4. Äskanden enligt alternativ 2 innebär i princip utökning av den nuvarande verksamheten.

Projekt	Förvaltningskostnader E 2	Underhåll av materiel m. m. E 3	Nyanskaffning av instrument m.m. E 4	Summa
Utökad remissverksamhet (4)	124 000	—	—	124 000
Undersökning av Vänerns hydrologi (5)	172 000	195 000	—	367 000
Observationsnät för mätning av slamtransporter (6)	258 000	44 000	18 000	320 000
Upprustning av vattenföringsstationsnätet (7)	175 000	14 000	1 040 000	1 229 000
Insamling av oceanografiska data genom kustbevakningen (8)	146 000	50 000	72 000	268 000
Förstärkning av forsknings- och undervisningsavdelningen (9)	403 000	—	—	403 000
Utökat antal nattobservationer (10)	121 000	—	—	121 000
Resor i samband med inspektion av meteorologiska observationsstationer (11)	10 000	—	—	10 000
Uppbyggnad av ett automatiskt meteorologiskt och oceanografiskt stationsnät (12)	44 000	97 000	1 476 000	1 617 000
Upprustning av mareografnätet (13)	3 000	3 000	22 000	28 000

Projekt	Förvaltnings-kostnader E 2	Underhåll av materiel m. m. E 3	Nyanskaffning av instrument m. m. E 4	Summa
Komplettering av dator m. m. (14)	69 000	—	—	69 000
Vindmätare vid fyrplatser	—	—	25 000	25 000
Summa kr.	**1 525 000**	**403 000**	**2 653 000**	**4 581 000**

Siffrorna inom parantes hänvisar till motsvarande punkt i texten.

Remissyttrandena

Universitetskanslersämbetet anser att den av institutet begärda resursförstärkningen för forskning inom ämnesområdena hydrologi och oceanografi är rimlig. Universitetskanslersämbetet anser vidare att begärd resursförstärkning för utbildning inom institutet är väl motiverad.

Statens naturvårdsverk anser det från naturvårdssynpunkt angeläget att tillräckliga resurser står till institutets förfogande för genomförande av meteorologiska och hydrologiska observationer och mätningar så att uppgifter om vindar, nederbörd och vattenföringar kan erhållas i önskad omfattning och utan onödig tidsutdräkt. Naturvårdsverket anger vidare som exempel på särskilt angelägna förslag i institutets anslagsframställning upprustning av vattenföringsstationsnätet, utgivning av mera utförliga publikationer, kartläggning av hydrologiska förhållanden i Vänern, arbeten i samband med miljövårdsärenden samt utarbetandet av lägesangivningssystem.

Miljödatanämnden framhåller att det torde vara värdefullt att bibehålla kontinuiteten avseende observationer för bestämning av slamtransporter i landets större älvar.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 37 552 000 kr. Jag har därvid bl. a. beräknat 124 000 kr. för ytterligare personal för remissverksamhet (4) samt 185 000 kr. för uppförande av en vindtunnel (3). Vidare har jag beräknat 260 000 kr. för fortsatt drift, i Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts regi, av det av statens naturvetenskapliga forskningsråd nu drivna stationsnätet för bestämning av slamtransport med svenska vattendrag till Östersjön och Västerhavet (6). Jag har i denna fråga samrått med chefen för utbildningsdepartementet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 37 552 000 kr.

E 3. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Underhåll av materiel m. m.

1973/74	Utgift	812 640
1974/75	Anslag	1 382 000
1975/76	Förslag	1 635 000

	Beräknad ändring 1975/76	
	Institutet	Föredragan-den
Prisomräkning m. m.	+ 140 000	+ 140 000
Kostnader för radiosonder	+ 73 000	+ 73 000
Underhåll av automatiska väderstationer	+ 40 000	—
Underhåll av manuella oceanografiska stationer	+ 50 000	—
Vattenföringsstationernas utbyggnad	+ 14 000	—
Underhåll av materiel som används vid mätning av slamtransporter	+ 44 000	+ 40 000
Underhåll av instrument och materiel som används vid de hydrologiska undersökningarna i Vänern	+ 195 000	—
Underhåll av mareografer	+ 3 000	—
Underhåll av automatiska oceanografiska mätstationer	+ 57 000	—
	+ 616 000	**+ 253 000**

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Underhåll av materiel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 635 000 kr.

E 4. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Nyanskaffning av instrument m. m.

1973/74	Utgift	281 070	Reservation	118 930
1974/75	Anslag	600 000		
1975/76	Förslag	600 000		

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Klimatbyrån	
1. Automatiska väderstationer	1 331 000
2. Vindmätare vid fyrplatser	25 000
Hydrologiska byrån	
3. Vattenföringsstationer	1 040 000
4. Mareografstationer	22 000
5. Oceanografisk automatisk station	145 000
6. Manuella oceanografiska observationsstationer	72 000
7. Instrument som används vid mätning av slamtransporter	18 000
	2 653 000

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Nyanskaffning av instrument m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kr.

E 5. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Uppdragsverksamhet

1973/74	Utgift	7 085 740
1974/75	Anslag	7 803 000
1975/76	Förslag	9 006 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	62	—	—
Övrig personal	88	— 5	— 5
	150	**— 5**	**— 5**
Anslag			
Lönekostnader	4 921 000	+ 388 000	+ 388 000
Ersättning till observatörer	280 000	—	—
Sjukvård	18 000	—	—
Reseersättningar	615 000	+ 62 000	+ 62 000
Lokalkostnader	823 000	+ 377 000	+ 377 000
Expenser	514 000	+ 312 000	+ 312 000
Utrustning	632 000	+ 64 000	+ 64 000
	7 803 000	**+ 1 203 000**	**+ 1 203 000**

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 166 000 kr., varav 168 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Genom rationalisering av kartritningsarbetet — övergång till automatisk kartritning — kan fem kartbiträdestjänster dras in (−230 000 kr.). Övergången till automatisk kartritning erfordrar ökade medel för datamaskinkostnader (+ 260 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen förcslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 006 000 kr.

E 6. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Väderlekstjänst för luftfarten

1973/74	Utgift	11 850 889
1974/75	Anslag	12 073 000
1975/76	Förslag	13 712 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	49	—	—
Övrig personal	133	—	—
	182	—	—
Anslag			
Lönekostnader	10 539 000	+ 1 481 000	+ 1 481 000
Sjukvård	11 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	165 000	+ 34 000	+ 34 000
Lokalkostnader	2 000	—	—
Expenser	701 000	+ 62 000	+ 62 000
Kostnader för underhåll av instrumentutrustning m. m.	272 000	+ 32 000	+ 32 000
Telekommunikationer	383 000	+ 29 000	+ 29 000
	12 073 000	**+ 1 639 000**	**+ 1 639 000**

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 481 000 kr., varav 365 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En tjänst som statsmeteorolog i F 12 dras in och föreslås blir ersatt med en tjänst som förste statsmeteorolog i F 15 (+11 570 kr.).

3. Enligt en principöverenskommelse som träffats mellan avtalsverket och personalorganisationerna skall fr. o. m. budgetåret 1975/76 viss arbetstidsförkortning medges för tjänstemän som har särskilt betungande och oregelbundna arbetstider. Kostnaden för arbetstidsförkortningen beräknas till 110 000 kr.

4. Som en följd av institutets omlokalisering till Norrköping ökas kostnaderna för resor med 14 000 kr. och kostnaderna för telekommunikationer med 29 000 kr.

5. Medel erfordras för drift av en ny molnhöjdsmätare vid Arlanda flygplats (+4 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut: Väderlekstjänst för luftfarten* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 13 712 000 kr.

E 7. Bidrag till väderleksstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m.

1973/74	Utgift	1 115 288
1974/75	Anslag	1 600 000
1975/76	Förslag	1 600 000

Den nuvarande överenskommelsen om väderleksstationer i Nordatlanten upphör att gälla den 30 juni 1975. Efter förhandlingar öppnades den 15 november 1974 en ny överenskommelse för undertecknande. Denna överenskommelse är avsedd att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1975 och skall gälla i första hand till den 31 december 1981. Kungl. Maj:t har den 6 december 1974 beslutat att Sverige skall underteckna den nya överenskommelsen med förbehåll för ratifikation.

Sveriges bidrag till väderleksstationer i Nordatlanten för budgetåret 1974/75 beräknas bli 1 330 000 kr. Den nya överenskommelsen beräknas för budgetåret 1975/76 medföra i huvudsak oförändrade kostnader för Sveriges del. Det torde få ankomma på regeringen att besluta om ratificering av överenskommelsen och om vidtagande av de åtgärder som kan komma att erfordras övergångsvis i avvaktan på den nya överenskommelsens formella ikraftträdande.

Anslaget till väderleksstationer på Grönland bör föras upp med oförändrat belopp, 270 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under detta anslag blir sålunda (1 330 000 + 270 000) = 1 600 000 kr.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till väderleksstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kr.

Verksamheten vid statens väg- och trafikinstitut

1. Uppgifter och organisation

Statens väg- och trafikinstitut (VTI) arbetar med forskning och utveckling (FoU) avseende vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet.

Institutet utför FoU-arbete avseende även andra transport- och trafikgrenar, om sådant arbete låter sig förena med övrig verksamhet vid institutet.

Närmare 60 % av FoU-verksamheten sker på uppdrag mot ersättning enligt grunder som fastställs av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av institutet.

Det åligger institutet särskilt att bedriva eget FoU-arbete, att bedriva systematisk informations- och dokumentationsverksamhet rörande

forskning och utveckling och därvid sprida kännedom om de resultat som nåtts i institutets verksamhet samt att samverka med universitet och högskolor för att främja undervisningen på de vetenskapliga och tekniska områden som omfattas av institutets verksamhet.

Institutet leds av en styrelse. Ledamöter av denna är en överdirektör — institutets chef — och nio andra ledamöter, som regeringen utser särskilt. Inom institutet finns fyra avdelningar samt en ledningsgrupp med sekretariat. Avdelningarna är vägavdelningen, trafikant- och fordonsavdelningen, trafikavdelningen och driftavdelningen.

Antalet anställda — omräknat till helårsarbetande — uppgick under budgetåret 1973/74 till 163.

2. Mål och programindelning

Statens väg- och trafikinstitut är en av de myndigheter som bedriver försöksverksamhet med programbudgetering. Verksamheten är indelad i sex olika program nämligen Myndighetsuppgifter, Vägtransportplanering, Väg, Fordon, Trafikant och Trafikprocess.

Institutets huvudmål är att ta fram och till beslutande och verkställande instanser vidarebefordra de FoU-resultat avseende vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet, som erfordras för uppfyllande av standardkrav, som bestäms av de trafikpolitiska och trafiksäkerhetspolitiska målen.

3. Anslag m. m.

Fr. o. m. budgetåret 1973/74 har dittillsvarande traditionella myndighetsanslag ersatts av följande anslag.

E 8. Statens väg- och trafikinstitut (förslagsanslag).

E 9. Bidrag till statens väg- och trafikinstitut (reservationsanslag)

E 10. Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning (reservationsanslag).

Under anslaget *Statens väg- och trafikinstitut* som uppförs med endast ett formellt belopp, redovisas institutets hela verksamhet — såväl inkomster och utgifter (kassamässigt) som intäkter och kostnader — på de olika programmen. Inom programmen särredovisas därvid dels den egna FoU-verksamheten, dels uppdragsverksamheten. Såsom intäkt redovisas vidare bl. a. det belopp som anvisas under anslaget Bidrag till statens väg- och trafikinstitut. Anslaget Statens väg- och trafikinstitut kombineras vidare med en rörlig kredit och behandlas i övrigt som motsvarande anslag för försöksmyndigheter med programbudgetering som bedriver uppdragsverksamhet.

Under anslaget *Bidrag till statens väg- och trafikinstitut* anvisas de medel som erfordras för institutets egen FoU-verksamhet samt för myndighetsuppgifter inom institutets verksamhetsområde.

Under anslaget *Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning* anvisas de medel som erfordras för utrustningsanskaffning vid institutet. Därvid

avses all utrustning och inte enbart sådan som används i den egna FoU-verksamheten. Kostnader för avskrivning och förräntning bestrids från resp. program.

E 8. Statens väg- och trafikinstitut

1973/74 Utgift	[1]80 000
1974/75 Anslag	1 000
1975/76 Förslag	1 000

[1] Kungl. Maj:ts beslut 1974-06-28 ang. reglering av merkostnader på grund av ingångna avtal.

I följande sammanställning redovisas den totala verksamheten vid statens väg- och trafikinstitut.

	1973/74	1974/75	Beräknat 1975/76	
	Utfall	Beräknat i prop. 1974: 1	Institutet	Föredraganden
	tusental kr.			
Kostnader				
Myndighetsuppgifter	1 630	660	1 445	1 100
Egen FoU	4 300	5 576	11 675	8 150
FoU på uppdrag	8 479	7 000	10 100	11 650
Div. försäljning	216	100	100	100
	14 625	**13 336**	**23 320**	**21 000**
Intäkter				
Myndighetsuppgifter	1 630	660	1 445	1 100
Egen FoU	4 300	5 576	11 675	8 150
FoU på uppdrag	8 505	7 000	9 100	11 650
Div. försäljning	241	100	100	100
	14 676	**13 336**	**22 320**	**21 000**
Resultat	**+ 51**	**0**	**− 1 000**	**0**

Kostnaderna för egen FoU-verksamhet och FoU på uppdrag för de olika forskningsprogrammen under budgetåren 1974/75 och 1975/76 beräknar institutet fördela sig på följande sätt.

Program	1974/75		1975/76	
	Egen FoU	FoU på uppdrag	Egen FoU	FoU på uppdrag
Myndighetsuppgifter	2 916	—	1 445	—
Vägtransportplanering	250	550	880	550
Väg	1 540	4 550	5 410	4 600
Fordon	660	1 550	2 320	1 550
Trafikant	260	1 150	915	1 150
Trafikprocess	610	2 250	2 150	2 250
	6 236	**10 050**	**13 120**	**10 100**

Under de hittillsvarande verksamhetsåren har institutet lyckats konsolidera verksamheten och öka omslutningen. Uppdragsverksamheten har ökat från 6,7 milj. kr. budgetåret 1971/72 till 8,7 milj. kr. budgetåret 1973/74. För innevarande budgetår beräknar institutet uppdragsverksamheten till 9,6 milj. kr.

Statens väg- och trafikinstitut

Program Myndighetsuppgifter

För budgetåret 1973/74 uppgick belastningen till 1 630 000 kr. mot beräknade 634 000 kr. Av belastningen svarade informations- och dokumentationsverksamheten för 770 000 kr och 500 000 kr. var föranlett av omlokaliseringsarbetet. För innevarande budgetår har anvisats 660 000 kr. Med hänsyn till belastningen budgetåret 1973/74 bör medelsutrymmet för programmet Myndighetsuppgifter räknas upp med 440 000 kr.

Enligt instruktionen åligger det som nämnts institutet särskilt att bedriva systematisk informations- och dokumentationsverksamhet rörande forskning och utveckling och därvid sprida kännedom om de resultat som nåtts i verksamheten. Sverige är genom institutet anslutet till ett inom ramen för OECD uppbyggt dokumentationssystem för väg- och trafikforskning, International Road Research Documentation (IRRD).

I föregående års anslagsframställning begärdes — med åberopande av en under våren 1973 gjord biblioteksutredning — resursförstärkning för en satsning på biblioteksverksamheten. Trots uteblivna förstärkningar har institutet ansett sig nödsakat att påbörja upprustningen av verksamheten. Under hösten 1973 har anställts en bibliotekarie med användande av medel som eljest skulle ha kommit dokumentationsverksamheten till godo. Följden blir för budgetåret 1975/76 att nya resurser i stället krävs för en satsning på denna verksamhetsgren för att institutet skall kunna uppfylla rimligt ställda krav på service härvidlag. Resursbehovet som beräknas till 130 000 kr. avses användas för att anställa ytterligare en litteraturingenjör. För litteraturinköp till biblioteket behövs ytterligare medel, 20 000 kr.

Institutet föreslår att informations- och dokumentationsverksamheten får bedrivas inom ramen för ett eget program eller delprogram inom programmet Myndighetsuppgifter.

Till de myndighetsuppgifter som kraftigt ökar hör bl. a. viss internationell verksamhet. Resurser bör skapas för att göra det möjligt med en verksamhet för gästforskare och annan utlandsverksamhet. Kostnaden härför beräknas till 65 000 kr.

Till myndighetsuppgifter är även hänförliga de kostnader som är föranledda av förberedelserna för institutets omlokalisering till Linköping till den del dessa ej täcks av för ändamålet särskilt anvisade medel.

Sammanlagt för programmet Myndighetsuppgifter erfordras sålunda

en uppräkning med 655 000 kr. Härtill kommer pris- och löneomräkning med 130 000 kr.

Program Vägtransportplanering

Programmet skall betraktas som överordnat och samlande i förhållande till institutets övriga FoU-program.

Det åligger som nämnts VTI att ta fram och till beslutande och verkställande instanser vidarebefordra de FoU-resultat avseende vägar, vägtrafik och vägtrafiksäkerhet som krävs för att uppfylla de standardkrav, som bestäms av de trafikpolitiska och trafiksäkerhetspolitiska målen. För att uppfylla detta huvudmål avses FoU-verksamheten inom programmet Vägtransportplanering närmast att inriktas på att klarlägga sambandet mellan transportplanering och övrig samhällsplanering, att belysa konsekvenserna av olika transportsystem och relatera dessa till de för systemen uppställda målen och funktionskraven samt att särskilt uppmärksamma frågor rörande prognoser och transportekonomi.

Enligt institutet föreligger ett stort behov av FoU-insatser. Till följd av konkurrensen från olika samhällssektorer om tillgängliga resurser, framstår det som nödvändigt att belysa konsekvenserna av tänkbara alternativa transportsystem med avseende på ekonomi, miljö, transportsäkerhet, framkomlighet, komfort etc. De senaste årens utveckling rörande t. ex. immissionsproblem understryker vikten av att uppmärksamhet ägnas konsekvenserna av skilda transportsystem.

Erfarenheterna från energikrisen understryker betydelsen av breddad och fördjupad forskning om hur transportefterfrågan — och därmed energiförbrukningen — ändras till följd av nya förutsättningar i form av tillgång och pris på drivmedel, ändrat utbud av kollektiva transportmedel etc. Att i samarbete med berörda instanser utveckla ett system för regelbundet återkommande resvaneundersökningar är en angelägen uppgift med tanke på dels möjligheten till uppföljningsstudier, dels att resvaneundersökningar är en nödvändig ingrediens i en fördjupad prognosforskning.

För att kunna påbörja forskningen enligt den angivna inriktningen bör institutets resurser utökas med två forskare/experter. Kostnaden härför har beräknats till 260 000 kr. Vidare behövs 36 000 kr. avseende kapitalkostnader för anskaffning av viss utrustning samt 125 000 kr. avseende programmets andel av avgifter till datamaskinfonden.

Program Väg

FoU-verksamheten inom programmet Väg avser att klarlägga i vilka avseenden och i vilken utsträckning naturmiljö och naturprocesser påverkar vägbyggandet, vidare att ta fram underlag för beslut om vilka undersökningsmetoder som med hänsyn härtill bör användas vid projektering och byggande av vägar, hur vägar bör konstrueras och tekniskt

utföras samt slutligen vilka olika slag av teknik som bör tillämpas vid driften av vägnätet.

Uppdragsvolymen beräknas under den närmaste femårsperioden vara i stort sett oförändrad.

Den egna FoU-verksamheten kan tills vidare bedrivas inom ramen för oförändrad ambitionsnivå. Yrkandet för budgetåret 1975/76 avser därför endast ökade resurser med 38 000 kr. för kapitalkostnader för anskaffning av viss utrustning.

Program Fordon

FoU-verksamheten inom programmet Fordon avser bl. a. att klarlägga fordons och fordonskomponenters funktion under olika betingelser, att ta fram och utveckla metoder för studier och bedömning av såväl komponentegenskaper som systemfunktion och fordon—miljö-interaktion samt att ta fram underlag för normer/föreskrifter rörande dels fordons konstruktion, utrustning och prestanda, dels utformningen av trafikmiljön i de delar denna är direkt avhängig av fordonets karakteristika.

Uppdragsvolymen inom programmet bedöms öka något under de närmaste åren.

Institutet bedömer det vara angeläget med en förstärkning av resurserna i fråga om teknisk utrustning. Den fortsatta inriktningen av egen FoU-verksamhet skall enligt planerna koncentreras på fortsatt utveckling av den befintliga fordonssimulatorn och av metoder och resurser för datorsimulering av fordonsrörelser samt vidareutveckling av påbörjade och planerade projekt avseende fordons köregenskaper. Vidare planerar institutet en breddning av den fordonstekniska FoU-verksamheten med anknytning till bl. a. miljöfrågor, tillförlitlighetsproblem samt informationssystem i trafiken och på längre sikt en successiv utveckling i syfte att ta upp problem med anknytning till framtida trafik- resp. fordonssystem, t. ex. automatiserade fordon.

Institutets resurser bör ökas med två forskare med inriktning på problemområdena datorsimulering och fordon—miljö-interaktion. Resursökningen beräknas kosta 310 000 kr., varav 50 000 kr. för utbildning. Härtill kommer 36 000 kr. avseende ökade kapitalkostnader och 100 000 kr. till datamaskinfonden.

Program Trafikant

Inom programmet Trafikant avser institutet att särskilt inrikta forskningen på de beteendevetenskapliga faktorerna beträffande sambandet mellan trafiksäkerheten och olika förhållanden rörande vägen, fordonet och trafikanten. FoU-verksamheten inom detta program avser sålunda bl. a. att ta fram och utveckla metoder för studier i syfte att såväl klarlägga människans prestationskarakteristik och beteende under olika tra-

fikbetingelser som att ta fram underlag för utformning av fordon och trafikmiljö med hänsyn till människans prestationsförmåga och möjligheter att klara trafikens krav.

Efterfrågan på FoU-tjänster bedöms öka under de närmaste fem åren.

Institutet bedömer det angeläget med en förstärkning inom det beteendevetenskapliga området med en forskare. Kostnaden för resursökningen beräknas till 130 000 kr. Härtill kommer 36 000 kr. avseende ökade kapitalkostnader och 100 000 kr. avseende fondavgifter till datamaskinfonden.

Program Trafikprocess

Vägen, fordonet och trafikanten är de komponenter, vilka sammantagna konstituerar trafikprocessen. I FoU-arbetet läggs inom programmet Trafikprocess särskild vikt vid att formulera modeller för beskrivning av trafikflödeskarakteristika såsom hastighet, omkörningsfrekvens, fördröjning, kölängd och för beräkning av antal olyckor vid givna trafik- och vägkarakteristika m. m. Vidare inriktas FoU-arbetet på att ge en beskrivande analys av trafikolyckor som grund för fortsatt trafiksäkerhetsforskning samt att beräkna effekten av olika vägbyggnads- och trafiktekniska åtgärder med avseende på trafiksäkerhet och framkomlighet.

Efterfrågan på FoU-tjänster inom programmet bedöms öka något under de närmaste fem åren.

Institutets resurser bör ökas med en forskare med statistisk inriktning. Resursökningen beräknas kosta 130 000 kr. Härtill kommer 36 000 kr. avseende ökade kapitalkostnader och 125 000 kr. avseende fondavgifter till datamaskinfonden.

Rörlig kredit

Institutets uppdragsverksamhet redovisas under ett förslagsanslag på 1 000 kr. På detta anslag får med visst undantag ingen belastning förekomma. För att lösa uppkommande likviditetsproblem disponerar institutet en rörlig kredit i riksgäldskontoret, som för budgetåret 1973/74 var beräknad till 1,1 milj. kr.

Budgetåret 1973/74 var institutets första verksamhetsår med rörlig kredit. Institutet har lyckats hålla en relativt bra likvid ställning, varför den rörliga krediten ej behövt utnyttjas till dess fulla belopp. Institutet föreslår dock att den rörliga krediten ökas till 2,5 milj. kr. till följd av omlokaliseringen till Linköping och det härmed beräknade underskottet i verksamheten.

Vissa omkostnadsfördyringar efter omlokaliseringen

De kostnadsslag och verksamheter som — såvitt institutet f. n. kan bedöma — i första hand utgör övergångsproblem för institutet efter omlokaliseringen är i huvudsak följande.

Institutets totala hyreskostnader i Stockholm uppgår idag till ca 1,5 milj. kr. Enligt meddelande från byggnadsstyrelsen kommer institutets hyreskostnader i Linköping att bli 4,6 milj. kr., dvs. en ökning med 3,1 milj. kr. Med den ringa omslutning institutet har, torde ifrågavarande hyresökning endast i mindre utsträckning kunna täckas av institutets uppdragsgivare. Merparten av hyreshöjningen kommer sålunda att belasta institutet. För det första året i Linköping bör institutet svara för hela hyreshöjningen.

I sin egenskap av uppdragsmyndighet är institutet givetvis mycket beroende av ett nära samarbete med de största uppdragsgivarna, företrädesvis vägverket och trafiksäkerhetsverket. Dessa kommer under de första åren efter VTI:s omlokalisering att fortfarande vara placerade i Stockholm, för att senare omlokaliseras till Borlänge. Detta innebär att ett betydande antal resor för forskningspersonalen kommer att få företas Linköping—Stockholm tur och retur och så småningom Linköping—Borlänge tur och retur. Kostnadssidan kommer att belastas inte endast med rese- och traktamentskostnader utan också med den tid, som åtgår för resorna. Sådana tidskostnader tillkommer även för medarbetare vid institutet som har uppdrag i kommittéer, föreningar och andra sammanslutningar.

Behovet av täta kontakter med institutets uppdragsgivare innebär att telefonkostnaderna kommer att fördyras väsentligt.

Institutet har f. n. gratis tillgång till vissa provbanor i Stockholmsområdet (Bromma och Barkarby) vilka välvilligt ställts till förfogande av ägarna. Det är för närvarande ovisst i vilken utsträckning samma ekonomiskt gynnsamma förhållande kan erhållas i Linköpingsområdet. Om verksamheten måste bedrivas på de nu tillgängliga banorna i Stockholmsområdet, så belastas verksamheten med betydande rese- och traktamentskostnader. Vad som nu sagts gäller intill dess frågan om en eventuell permanent provbana för institutet är löst.

VTI utför en relativt omfattande databehandling vid statens vägverk inom vissa av vägverket finansierade uppdrag. Efter omlokaliseringen kommer emellertid vägverkets datorkapacitet inte att kunna utnyttjas av VTI, som därför nödgas konvertera vissa vid vägverket befintliga datamängder och -program. Konverteringen avses ske till ett internt datorsystem, vars upphandling påbörjats i samråd med statskontoret.

De efter omlokaliseringen uppkommande kostnadsökningarna har sammanfattningsvis beräknats enligt följande.

Hyreshöjningar	3 100 000
Rese- och telefonkostnader	100 000
Kostnader för provbanor	400 000
Konverteringsarbete (engångsutgift)	190 000

Sammanlagt krävs således en medelsförstärkning med 3 790 000 kr. för vissa omkostnadsfördyringar efter omlokaliseringen.

Sammanfattning

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 813 000 kr., varav 760 000 kr. avser egen FoU, 100 000 kr. myndighetsuppgifter, 163 000 kr. höjt lönekostnadspålägg samt 3 790 000 kr. vissa omkostnadsfördyringar efter omlokaliseringen. Förslaget avser oförändrad ambitionsnivå.

2. 0-alternativet innebär en ökning av bidragsanslaget med 4 260 550 kr. och medför en minskning av nuvarande ambitionsnivå med ca 5 %. Det skulle för institutets del innebära betydande problem på främst personalsidan. Verksamheten vid VTI är mycket löneintensiv, ca 65—70 % av kostnaderna utgörs av direkta och indirekta personalkostnader.

En sänkt ambitionsnivå för institutets egen forskning betyder att den långsiktiga forskningen praktiskt taget läggs ned och att viss personal — uppskattningsvis fem personer — inte i fortsättningen kan sysselsättas.

För programmet Myndighetsuppgifter är konsekvenserna av 0-alternativet ytterst vanskliga att förutse. Troligtvis torde därvidlag i första hand en nedskärning få ske vad beträffar publiceringen av forskningsresultat vilket medför en effektivitetsminskning för institutets del.

3. För myndighetsuppgifterna fordras en uppräkning med 655 000 kr., varav 440 000 kr. med hänsyn till belastningen, 150 000 kr. till informations- och dokumentationsfunktionen samt biblioteksfunktionen och 65 000 kr. för internationell verksamhet och resor.

4. Den totala resursökningen för egen FoU-verksamhet resp. kapitalkostnader och fondavgifter framgår av nedanstående sammanställning.

Program	Egen FoU	Kapitalkostnader och fondavgifter	Summa
	tusental kr.		
Vägtransportplanering	260	161	421
Väg	—	38	38
Fordon	310	136	446
Trafikant	130	136	266
Trafikprocess	130	161	291
	830	**632**	**1 462**

Föredraganden

Statens väg- och trafikinstitut, som inrättades den 1 juli 1971 genom en omorganisation och utbyggnad av statens väginstitut och statens trafiksäkerhetsråds forskningsorgan, redovisar i sin anslagsframställning en plan för den egna forsknings- och utvecklingsverksamheten. Vidare redovisas bl. a. en bedömning av den sannolika utvecklingen av uppdragsverksamheten. Institutet omlokaliseras i enlighet med vad som förutsattes vid institutets bildande till Linköping i juni 1975.

Anslagsframställningen är utformad i programtermer med utgångspunkt i en indelning av verksamheten vid institutet i huvudprogrammen

Myndighetsuppgifter, Vägtransportplanering, Väg, Fordon, Trafikant och Trafikprocess. Programmet Vägtransportplanering är ett övergripande och samlande program för hela verksamheten.

Institutet föreslår att informations- och dokumentationsverksamheten får bedrivas inom ramen för ett eget program eller delprogram inom Myndighetsuppgifter. Jag anser att informations- och dokumentationsverksamheten t. v. bör bedrivas som ett delprogram inom programmet Myndighetsuppgifter. Övervägandena rörande den på sikt lämpligaste och mest ändamålsenliga programindelningen bör fortsätta i anslutning till utvecklingen av ett långsiktigt, rullande planeringssystem.

För budgetåret 1975/76 räknar institutet med en total verksamhetsvolym motsvarande en kostnad av ca 23,3 milj. kr., varav för den egna FoU-verksamheten och för myndighetsuppgifter ca 13,1 milj. kr. och för uppdragsverksamheten ca 10,1 milj. kr. Institutet har beräknat att ett produktionsbortfall i uppdragsverksamheten kommer att inträffa under budgetåret 1975/76 i samband med omlokaliseringen. Detta kommer att medföra ett underskott i verksamheten med ca 1 milj. kr.

I förhållande till planen för innevarande budgetår innebär institutets beräkning en total kostnadsökning med ca 10 milj. kr., varav ca 3,8 milj. kr. för vissa omkostnadsfördyringar efter omlokaliseringen och ca 1,5 milj. kr. för ökade personella och materiella resurser för den egna FoU-verksamheten.

Som framgår av sammanställningen i det föregående räknar jag med en verksamhetsvolym för institutet under nästa budgetår motsvarande ett belopp av 21 milj. kr. För institutets egen FoU-verksamhet och myndighetsuppgifter tar jag upp ca 9,3 milj. kr., vilket innebär en ökning med drygt 3 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Jag har därvid beräknat medel för konvertering av datorprogram samt viss resursförstärkning under en övergångsperiod i samband med omlokaliseringen.

För kostnader som sammanhänger med bl. a. genomförande av omlokaliseringen har medel beräknats under sjunde huvudtiteln.

Trots att verksamheten vid institutet sedan bildandet har fått bedrivas under provisoriska förhållanden i avvaktan på omlokaliseringen har verksamheten utvecklats på ett positivt sätt. Utvecklingen har visat att institutet har kunnat infria förväntningarna om en samordnad vägteknisk, fordonsteknisk och trafikteknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet, vilken integreras med en trafiksäkerhetsforskning.

Uppdragsverksamheten har ökat från 6,7 milj. kr. budgetåret 1971/72 till 8,7 milj. kr. budgetåret 1973/74. För innevarande budgetår beräknas uppdragsverksamheten till 9,6 milj. kr.

Omfattningen av uppdragsverksamheten är svår att beräkna för nästa budgetår som kommer att präglas av institutets omlokalisering. Jag räknar dock med i stort sett samma relation mellan det egna FoU-

arbetet och uppdragsverksamheten som innevarande budgetår. Jag har därvid förutsatt att en viss ändring av taxan för uppdragsverksamheten kommer att göras.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens väg- och trafikinstitut* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 9. Bidrag till statens väg- och trafikinstitut

1973/74	Utgift	5 930 000
1974/75	Anslag	6 236 000
1975/76	Förslag	9 250 000

Med hänvisning till vad jag anfört under anslaget Statens väg- och trafikinstitut hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens väg- och trafikinstitut* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 9 250 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 10. Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning

1973/74	Utgift	265 000	Reservation	336 000
1974/75	Anslag	[1]2 070 000		
1975/76	Förslag	1 000 000		

[1] Varav 300 000 kr skall överföras till budgetutjämningsfonden.

Över utrustningsanslaget finansieras utrustningsobjekt vars värde överstiger 10 000 kr. och vars livslängd är längre än tre år.

Statens väg- och trafikinstitut

För FoU-verksamheten behövs efter omlokaliseringen medel för sådan utrustning som antingen inte finns inom institutet i dag men måste ingå i de nya lokalerna i Linköping för att institutet skall kunna fungera, eller som visserligen finns i dag men av olika skäl inte skall föras med till Linköping bl. a. därför att den kan vara för gammal för att det skall löna sig att bekosta transport och ny inmontering av den. Under normala förhållanden — utan flyttning till nya lokaler — hade institutet varit hänvisat till att successivt under en längre tid komplettera sin utrustning. Nu när institutet skall flytta in i nya lokaler blir ifrågavarande utrustningsanskaffning med nödvändighet akut under det första verksamhetsåret på omlokaliseringsorten. För innevarande och nästa budget-

år har institutet för nämnda utrustning begärt 8,2 milj. kr., varav ca 3,1 milj. kr. över institutets utrustningsanslag och ca 5,1 milj. kr. via utrustningsnämnden för universitet och högskolor. För budgetåret 1975/76 beräknar institutet medelsbehovet på det egna utrustningsanslaget till 1 370 000 kr.

Föredraganden

För anskaffning av utrustning som är föranledd av omlokaliseringen till Linköping har statens väg- och trafikinstitut (VTI) för innevarande och nästa budgetår totalt begärt 8,2 milj. kr., varav ca 3,1 milj. kr. över institutets utrustningsanslag och ca 5,1 milj. kr via utrustningsnämnden för universitet och högskolor (UUH).

För innevarande budgetår har riksdagen efter förslag i förra årets statsverksproposition beslutat om medel för utrustning till VTI om sammanlagt 3 645 000 kr., varav 1 770 000 kr. över institutets utrustningsanslag och 1 875 000 kr. genom UUH.

Jag har i mina överväganden beträffande institutets medelsbehov stannat för att i samband med omlokaliseringen prioritera anskaffning av modern och ändamålsenlig utrustning till institutet framför en utökning av de personella resurserna. Därmed främjas enligt min mening möjligheterna att ytterligare utveckla institutets kompetens på väg- och trafikområdet samt skapas möjligheter för ett ännu rationellare och effektivare FoU-arbete. Jag förutsätter i övrigt att anskaffning av utrustning anpassas till efterfrågan på institutets tjänster.

För anskaffning av utrustning bör ett rambelopp av 2,2 milj. kr. anslås, varav 1 milj. kr. tas upp under institutets utrustningsanslag. Resterande 1,2 milj. kr. finansieras via UUH.

Utöver angivna belopp bör möjligheter föreligga för institutet att använda befintlig utrustning på högskolan i Linköping.

Institutet bör även fortsättningsvis samråda med UUH i frågor om utrustningsanskaffning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 11. Statens geotekniska institut: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	3 006 664
1974/75	Anslag	3 914 000
1975/76	Förslag	4 761 000

Statens geotekniska institut handlägger geotekniska ärenden i den mån handläggningen av dessa inte ankommer på annan statlig myndighet. I institutets uppgifter ingår bl. a. att bedriva forskning samt utföra vetenskapliga undersökningar och praktiska försök, att bearbeta och när det anses lämpligt offentliggöra resultat, som erhålls vid verksamheten, att utprova nya metoder för markförstärkning och att biträda statliga och kommunala myndigheter samt enskilda personer med geotekniska undersökningar och utredningar.

Institutet leds av en styrelse på sex personer, bland vilka institutets chef ingår. Institutet är organiserat på tre forsknings- och konsultationsavdelningar, en laboratorieavdelning och en mekanisk avdelning samt ett tekniskt och ett administrativt kameralt kansli.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Institutet	Föredragan-den
Personal			
Antal anställda	32	+ 3	—
Anslag			
Lönekostnader	2 398 000	+ 367 000	+ 214 000
Sjukvård	5 000	—	—
Reseersättningar	577 000	+ 293 000	+ 293 000
Lokalkostnader	575 000	+ 172 000	+ 172 000
Expenser	178 000	+ 35 000	+ 33 000
Geoteknisk verksamhet i Götaälvdalen	58 000	+ 12 000	+ 12 000
Övriga utgifter	127 000	+ 123 000	+ 123 000
a) underhåll och anskaffning av apparater och redskap för forskning	(83 000)	(+ 8 000)	(+ 8 000)
b) kostnader för provfält, förbrukningsmateriel m. m.	(18 000)	(+ 102 000)	(+ 102 000)
c) böcker och tidskrifter	(18 000)	(+ 4 000)	(+ 4 000)
d) utbildning och förslagsverksamhet	(8 000)	(+ 9 000)	(+ 9 000)
	3 918 000	**+ 1 002 000**	+ **847 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	4 000	—	—
Nettoutgift	**3 914 000**	**+ 1 002 000**	+ **847 000**

Inkomster vid statens geotekniska institut, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 4 milj. kr. (1974/75 4,2 milj. kr.).

Statens geotekniska institut

1. Pris- och löneomräkning m. m. 437 000 kr., varav 79 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar institutet minskad forskningsverksamhet inom området för grundläggnings- och förstärkningsmetoder med sammanlagt 186 000 kr.

3. Kostnader för resor m. m. i samband med institutets omlokalisering till Linköping beräknas till 795 000 kr. För innevarande budgetår har för samma ändamål anvisats 525 000 kr., varför anslagsposten behöver räknas upp med 270 000 kr.

4. Som en följd av omlokaliseringen till Linköping ökar behovet av medel för reseersättningar, telefonkostnader m. m. med totalt 30 000 kr. Vidare erfordras också som en följd av omlokaliseringen 100 000 kr. för anskaffning av ett provfält.

5. Behov föreligger sedan flera år tillbaka att på det tekniska kansliet inrätta en tjänst som biblioteksbiträde i F 1(+47 880 kr.). Vidare föreligger behov av två instrumentmakare i F 3 (+107 000 kr.).

6. Genom institutets karaktär av specialinstitut blir utbildningskostnaderna förhållandevis höga för den egna personalen jämfört med andra administrativa myndigheter. Andra myndigheter behöver inte betala kursavgifter o. dyl. då kurserna anordnas av annan statlig myndighet. En ökning med 7 000 kr. anser institutet motiverad för utbildningsverksamheten vid institutet.

7. För att följa och delta i den internationella utvecklingen av geotekniken behövs en ökning av anslagsposten för utrikes resor med 3 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens geotekniska institut: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 761 000 kr.

E 12. Statens geotekniska institut: Uppdragsverksamhet

1973/74 Utgift	3 380 975
1974/75 Anslag	3 777 000
1975/76 Förslag	4 222 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Institutet	Föredraganden
Personal			
Antal anställda	**46**	**−2**	—
Anslag			
Lönekostnader	2 649 000	+204 000	+304 000
Sjukvård	5 000	+ 5 000	+ 5 000
Reseersättningar	180 000	—	—
Lokalkostnader	381 000	+114 000	+114 000
Expenser	62 000	+ 22 000	+ 22 000
Övriga utgifter	500 000	—	—
	3 777 000	**+345 000**	**+445 000**

Statens geotekniska institut

1. Pris- och löneomräkning m. m. 430 000 kr., varav 90 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I enlighet med förslag under anslaget till Förvaltningskostnader kan — vid bifall därtill — uppdragsverksamhetens personalstat minskas med 2 tekniker (−100 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens geotekniska institut: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 222 000 kr.

E 13. Statens geotekniska institut: Utrustning

1973/74	Utgift	20 000	Reservation	80 000
1974/75	Anslag	[1]495 000		
1975/76	Förslag	100 000		

[1] Varav 395 000 kr. på tilläggsstat I (prop. 1974: 170 bil. 4, TU 1974: 28 rskr 1974: 339).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens geotekniska institut: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr.

E 14. Fraktbidragsnämnden

1973/74	Utgift	485 175
1974/75	Anslag	598 000
1975/76	Förslag	615 000

Fraktbidragsnämnden är central myndighet för ärenden enligt kungörelsen (1973: 895, ändrad senast 1974: 762) om statligt regionalpolitiskt transportstöd. Nämnden handlägger vidare ärenden enligt de särskilda föreskrifter om transportstöd för Gotland som meddelats av Kungl. Maj:t senast den 13 december 1974, i enlighet med riktlinjerna i prop. 1971: 154 och prop. 1974: 140. Nämnden består av tre ledamöter med ersättare. Hos nämnden finns ett kansli, som förestås av en kanslichef.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3	—	—
Övrig personal	2	—	—
	5	—	—
Anslag			
Lönekostnader	387 000	+24 000	+24 000
Sjukvård	1 000	—	—
Reseersättningar	20 000	—13 000	—13 000
Lokalkostnader	42 000	+ 7 000	+ 7 000
Expenser	148 000	+ 4 000	+ 4 000
	598 000	**+17 000**	**+17 000**

Fraktbidragsnämnden

1. Pris- och löneomräkning utgör 48 000 kr., varav 12 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en höjning av anslaget med 17 000 kr.

3. Målsättningen för den administrativa verksamheten är att effektuera de båda stödformerna rationellt och till så låga kostnader som möjligt. Antalet sökande har ökat med 22 procent och antalet fraktsändningar med 33 procent sedan fraktstödet infördes. Genom långtgående rationalisering av ansökningsförfarandet och handläggningsrutinerna samt förbättringar i dataprogrammet har det varit möjligt att utan personalförstärkning genomföra de arbetsuppgifter som åligger nämnden. För budgetåret 1975/76 begär nämnden 17 000 kr. i ökade medel, dvs. enligt 0-alternativet.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fraktbidragsnämnden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 615 000 kr.

E 15. Transportstöd för Norrland m. m.

1973/74	Utgift	63 208 417
1974/75	Anslag	87 000 000
1975/76	Förslag	100 000 000

Transportstödet till det norrländska näringslivet enligt kungörelsen (1973: 895, ändrad senast 1974: 762) om statligt regionalpolitiskt transportstöd omfattar fraktbidrag för transporter med järnväg och lastbil i

yrkesmässig trafik från och till ort inom stödområdet — utom Gotland och Öland — på sträckor över 250 km. Av regional- och näringspolitiska skäl har stödet inriktats på transporter av helfabrikat och mera bearbetade halvfabrikat inom och ut från stödområde. Malmer, metaller, ringa bearbetade halvfabrikat inom järn- och stålsektorn, träråvaror och pappersmassa samt oljor och bensin undantas. Transportstöd utgår även för transporter av vissa råvaror och halvfabrikat till orter inom stödområdet. Stödet som utgår i form av bidrag i efterskott till företagens fraktkostnader varierar mellan 15 och 35 % av erlagd frakt beroende på avsändnings- eller mottagningsortens geografiska belägenhet inom stödområdet.

Riksdagen har den 24 april 1974 (prop. 1974: 1 bil. 8, TU 1974: 6, rskr 1974: 143) funnit det erforderligt med en ytterligare översyn i vissa hänseenden beträffande vilka varor som skall omfattas av transportstödet samt har i fråga om viktgränsen önskat en närmare utredning om möjligheten att använda taxerad vikt i stället för verklig bruttovikt. Regeringens överväganden i dessa avseenden borde redovisas för riksdagen i nästkommande års budgetproposition.

Fraktbidragsnämnden

Det regionala transportstödet för Norrland m. m. uppgick för budgetåret 1973/74 till 63,2 milj. kr. För budgetåret 1974/75 har anvisats 87 milj. kr. Med en sannolik tioprocentig ökning av bidragssumman för budgetåret 1973/74 och med tillägg för det utvidgade transportstödet som uppskattats till 23 milj. kr. kan fraktbidraget för budgetåret 1974/75 förutses komma att uppgå till ca 92,5 milj. kr.

Med hänsyn till den fortgående volymökningen samt det förhållandet att många företag av skilda anledningar säkerligen inte utnyttjar möjligheterna till intransportstöd förrän år 1975, synes en tioprocentig ökning av bidraget för budgetåret 1975/76 realistisk. Behovet av bidragsmedel skulle då bli 100 milj. kr. Beräkningen utgår från den taxenivå inom transportsektorn som rådde i augusti 1974.

Föredraganden

För att främja de regionalpolitiska strävandena att utveckla näringslivet i Norrland och angränsande delar av det allmänna stödområdet infördes den 1 januari 1971 ett transportstöd i syfte att minska de kostnadsmässiga olägenheter som följer med långa avstånd inom stödområdet (prop. 1970: 84, SU 1970: 105, rskr 1970: 271).

Detta transportstöd omfattade järnvägs- och lastbilstransporter i yrkesmässig trafik från ort inom stödområdet på sträckor över 300 km. Av regional- och näringspolitiska skäl inriktades stödet på helfabrikat och mera bearbetade halvfabrikat samt på livsmedels- och jordbruks-

produkter. Stödet skulle i första hand utgå under en försöksperiod om tre år.

Den utvärdering av stödet, som gjordes under försöksperioden, visade att stödet väl fyllt sin regionalpolitiska uppgift att utjämna transportkostnaderna och därmed verksamt bidragit till att främja näringslivets utveckling i berörda delar av landet. Resultaten av utvärderingen redovisades i prop. 1973: 95, i vilken föreslogs en utbyggnad och i ett par hänseenden anpassning av det dåvarande stödet.

Med hänsyn till det värde som stödet visade sig ha haft som regionalpolitiskt instrument, föreslogs i den nämnda propositionen att stödet skulle utvidgas till att omfatta även transporter av vissa råvaror och halvfabrikat till orter inom stödområdet. Intransportstödet inriktades på sådana råvaror och halvfabrikat, som skall vidareförädlas inom stödområdet och för vilka en reducering av transportkostnaderna i särskild grad stimulerar produktionen och sysselsättningen inom berörda branscher i stödområdet. På så sätt erhölls en funktionell komplettering av det stöd som gällt tidigare.

Vidare föreslogs vissa anpassningar av transportstödet innebärande en sänkning av den minsta bidragsgrundande transportsträckan från 300 km till 250 km och en sänkning av den lägsta sändningsvikten från 500 kg till 300 kg verklig vikt. Härutöver föreslogs att utländsk transportsträcka i vissa fall skulle kunna beaktas i samband med bidragsprövningen. I enlighet med förslagen i propositionen beslöt riksdagen (TU 1973: 14, rskr 1973: 250) om en utbyggnad av transportstödet fr. o. m. bidragsåret 1974.

Den lägsta bidragsgrundande sändningsvikten har fr. o. m. den 1 september 1974 sänkts till 250 kg verklig vikt.

I anslutning till behandlingen i riksdagen av förslag i prop. 1974: 1 rörande anslaget Transportstöd för Norrland yrkades i motion 1974: 44 att dels transporter av vissa i motionen nämnda råvaror och kemiska produkter till stödområdet skulle kunna erhålla transportstöd, dels i fråga om uttransporter av förädlade varor en sådan tolkning av bestämmelserna skulle göras att transportstöd kunde lämnas även för transport av kisel.

Vidare yrkades i motionen 1974: 119 att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag om stöd till transporter in till stödområdet i fråga om förnödenheter som används inom jordbruket samt beträffande tillsatsämnen för pappersindustrin.

I motionen 1974: 775 hemställdes att fraktbidrag skulle utgå för transporter till ort inom stödområdet av returfibrer och avfall av papper och papp.

Vidare föreslogs i motionerna 1974: 311 och 1974: 503 att taxerad vikt skulle läggas till grund vid bestämning av lägsta bidragsgrundande sändningsvikt.

I anslutning härtill uttalade riksdagen för sin del (TU 1974: 6, rskr 1974: 143) att Kungl. Maj:t med beaktande av vad som anförts i ovannämnda motioner i här berörda delar närmare skulle överväga en anpassning i lämplig utsträckning av det transportstödsberättigade varuområdet, ävensom att frågan om taxerad vikt närmare borde utredas.

Vid mina överväganden rörande de nu nämnda varugrupperna och villkor för stödet vill jag inledningsvis erinra om den utvärdering som redovisades i prop. 1973: 95 och som visade att stödet — som det var utformat under de första tre åren — haft störst betydelse för företag, som i väsentlig utsträckning bearbetar inom stödområdet befintliga råvaror. Det gällde exempelvis den träbearbetande industrin, byggnadsmaterialindustrin, den kemiska industrin och livsmedelsindustrin. För sådana företag där kostnaderna för transport av råvaror och halvfabrikat utgör en mera betydande del av de totala transportkostnaderna och där dessa varor ofta måste transporteras över längre sträckor från orter utanför stödområdet visade utvärderingen att stödets transportkostnadsreducerande effekt visserligen var påtaglig men inte lika stor. Det gällde olika delar av verkstadsindustrin och annan lättare tillverkningsindustri som textil-, läder- och plastvaruindustrin.

Bl. a. mot denna bakgrund inriktades intransportstödet i första hand på sådana varor som vidareförädlas inom metall- och verkstads-, maskin-, elmaterial- och transportmedelsindustrin samt vidare inom sådan lättare tillverkningsindustri som textil-, beklädnads- och pälsberedningsindustrin, garveri-, läder- och skoindustrin samt gummi- och plastvaruindustrin.

Från intransportstödet undantogs i första hand sådana varor, där bl. a. prisbildning och transportförhållanden inte motiverar något transportstöd. Det gäller bl. a. bränsle och drivmedel, såsom oljor och bensin samt kol och koks. Härutöver undantogs sådana råvaror och halvfabrikat som finns tillgängliga inom stödområdet och där ett stöd till transporter från orter utanför stödområdet i åtskilliga fall skulle kunna ha negativa återverkningar på avsättningen av inom stödområdet producerade varor. Det gäller rundvirke, flis, sågade trävaror och pappersmassa. Även malmer och andra mineraliska råvaror, kemiska produkter och byggnadsmaterial undantogs.

Vad gäller den *kemiska industrin* i stödområdet visade den gjorda utvärderingen att denna får en betydande reducering av sina transportkostnader genom uttransportstödet. Vid de undersökta företagen inom den kemiska industrin uppgick transportstödets procentuella reducering av de totala transportkostnaderna till 10,5 %, vilket skall jämföras med 4 à 7 % för företag inom verkstadsindustri och annan lätt tillverkningsindustri.

Karaktäristiskt för många av de kemiska industrierna i stödområdet är att de utgör en del i en större industriell enhet, oftast i kombination

med metall- eller skogsindustri. Kemiska industrier i sådana kombinat är ofta baserade på råvaror som utvinnes i samband med annan tillverkning i kombinatet. Betydande mängder råvaror till den kemiska industrin finns alltså att tillgå inom stödområdet. Härtill kommer att av de mer betydelsefulla råvaror till den kemiska industrin som inte finns att tillgå inom stödområdet transporteras den övervägande delen med fartyg till industrierna i Norrland. Som exempel härpå kan nämnas koksalt. Ett generellt stöd till råvaror till den kemiska industrin framstår därför som omotiverat.

Efter en ingående kartläggning av den kemiska industrins betingelser i stödområdet har jag emellertid i fråga om vissa varor, vilka används som tillsatsmedel inom den kemiska industrin och som inte finns att tillgå inom stödområdet, funnit vissa skäl som kan tala för att de skall omfattas av intransportstödet. Det gäller främst sådana varor där transportkostnaderna spelar en betydande roll för de bedrivna verksamheterna. Jag tänker då på ammoniak, etylenoxid, etylklorid, kromsyra, melamin, natriumbikromat, paraffin av ljuskvalitet, propen, stearin, vinylklorid och teknisk urea. Jag förordar sålunda, att dessa varor i fortsättningen omfattas av fraktstödet.

Vad beträffar *tillsatsämnen till pappersindustrin* så består dessa till stor del av olika kemiska ämnen som i de fall de transporteras mellan orter i stödområdet eller ut ur stödområdet berättigar till transportstöd. Med tanke på angelägenheten av att även fortsättningsvis stimulera den kemiska industrin inom stödområdet och inte utsätta denna för ökad konkurrens bör inte transporter av sådana ämnen ges stöd vid transport till stödområdet.

Härtill kommer att vad gäller exempelvis koksalt som används som tillsatsmedel inom pappersindustrin transporteras detta huvudsakligen sjöledes varigenom — med de frakter som härvid är aktuella — något reellt behov av ett transportstöd för transporter till stödområdet inte föreligger.

Allmänt vill jag också framhålla att kostnaden för transporter av de tillsatsämnen det här är fråga om spelar en underordnad roll när det gäller de totala transportkostnaderna för pappersindustrin. Jag finner därför inga regionalpolitiska skäl som talar för ett stöd till sådana transporter.

Inom ramen för det nuvarande transportstödet erhåller alla slag av jordbruksprodukter oberoende av bearbetningsgrad transportstöd vid transport från ort inom stödområdet. Man kan alltså hävda att jordbrukssektorn som helhet är väl tillgodosedd inom ramen för det nuvarande transportstödet. Vad gäller de *förnödenheter som används inom jordbruket* kan konstateras att ett stöd till intransporter av sådana varor skulle kunna försvåra det norrländska jordbrukets egen avsättning av sådana förnödenheter. Från regionalpolitisk synpunkt är det givetvis

också angeläget med en ökad fodermedelstillverkning inom stödområdet. Det nuvarande stödet omfattar också transporter av exempelvis spannmål från ort inom stödområdet och transporter av färdiga fodermedel om vidareförädlingen inom stödområdet varit av påtaglig karaktär. När det gäller intransporter av jordbruksförnödenheter till stödområdet, t. ex. konstgödsel, transporteras betydande mängder härav sjöledes. Med hänsyn bl. a. härtill bortfaller behovet av ett transportstöd.

Beträffande frågan huruvida *returfibrer och avfall av papper och papp* skall omfattas av intransportstödet vill jag påpeka att skogsindustrin inom ramen för det nuvarande transportstödet, är i hög grad gynnad i förhållande till andra branscher. Ett utökat fraktstöd skulle inte heller stimulera sysselsättningen ytterligare. Härtill kommer att ingen annan råvara (t. ex. ved) som används inom pappersindustrin erhåller intransportstöd. Mot denna bakgrund är jag inte beredd att föreslå en sådan utvidgning av de stödberättigade varorna.

Vad beträffar frågan huruvida *kvarts* och *kalk* skall omfattas av transportstödet vill jag först konstatera att dessa är mineraliska råvaror. Allmänt gäller att transporter av mineraliska råvaror inte berättigar till transportstöd. Jag finner inte heller nu anledning att särbehandla kvarts och kalk i detta avseende. I sammanhanget kan nämnas att betydande mängder kalk bl. a. också används inom cellulosaindustrin, vars råvarutransporter det av regionalpolitiska skäl inte finns någon anledning att stödja.

När det gäller frågan huruvida *kisel* skall omfattas av uttransportstödet vill jag erinra om syftet med fraktstödet, nämligen att stimulera till vidareförädling av varor och att därigenom vidmakthålla och skapa sysselsättningstillfällen inom stödområdet. Denna grundsyn har varit avgörande vid gränsdragning av råvara, hel- resp. halvfabrikat. Detta förhållande avspeglas i fraktbidragskungörelsen bl. a. däri att metaller, järn och stål samt ringa bearbetade varor därav undantagits från stöd. Oavsett att kisel är en icke-metall har nämnden och Kungl. Maj:t vid prövning av framställan från det enda aktuella företaget funnit att kisel framställs i en process som i stort liknar dem som gäller vid framställning av vissa metaller. Med hänsyn härtill finner jag det uppenbart att kisel inte kan anses vara kvalificerat till transportstöd.

Beträffande frågan om taxerad eller verklig vikt skall läggas till grund vid bestämning av *lägsta bidragsgrundande sändningsvikt* har jag vid mina överväganden funnit att uppgifter om verklig bruttovikt är den enda säkra utgångspunkten då viktgräns skall sättas. Skälet härför är främst att uppgifter om verklig vikt alltid noteras på fraktsedeln av avsändaren före transport. Uppgifter om volym och beräknad vikt ifylls däremot enligt praxis hos transportföretagen endast i de fall då sändningarnas volym påverkar taxesättningen. Det finns här möjlighet att i efterhand föra in i fraktsedeln en beräknad vikt i därför avsedd

kolumn. Fraktbidragsnämnden kan inte med rimliga insatser klara den nödvändiga kontrollen av att uttagen frakt motsvaras av i fraktsedeln angiven beräknad vikt.

De föreslagna ändringarna bör gälla med början den 1 juli 1975.

Jag beräknar anslaget för budgetåret 1975/76 till 100 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för anpassning av det transportstödsberättigade varuområdet som jag har förordat,
2. till *Transportstöd för Norrland m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 000 kr.

E 16. Transportstöd för Gotland

1973/74	Utgift	3 383 114
1974/75	Anslag	3 300 000
1975/76	Förslag	17 100 000

För att skapa gynnsammare betingelser för den näringsgeografiska utveckling som Gotlands inlemmande i stödområdet syftar till infördes den 1 februari 1972 för en treårig försöksperiod ett fraktstöd avseende de från Gotland utgående godstransporterna i Rederi AB Gotlands färjetrafik med fastlandet (prop. 1971: 154, TU 1971: 28, rskr 1971: 350). Samtidigt vidtogs en reducering av bolagets personbilstaxa. En förstärkning av godstransportstödet genomfördes den 1 juli 1973 (prop. 1973: 95, TU 1973: 14, rskr 1973: 250).

I prop. 1974: 140 angående transportstöd till Gotlandstrafiken har redovisats en utvärdering av det hittillsvarande godstransportstödet. Härvid konstateras att stödet väl fyllt sin regionalpolitiska uppgift att reducera de kostnadsmässiga olägenheter som Gotland har.

Med hänsyn till det värde transportstödet visat sig ha och för att ytterligare gynna det gotländska näringslivet som är beroende av råvaror och halvfabrikat från fastlandet, har i sistnämnda proposition föreslagits en utvidgning av godstransportstödet att även avse transporter i färjetrafiken till Gotland. Förslaget innebär en nedsättning från den 1 februari 1975 av godstaxan (längdmetertaxan för godsfordon) för transporter till Gotland med 75 %, dvs. till samma djup som det redan befintliga transportstödet för transporter från Gotland. Med ett sådant stöd befrämjas även en prisutjämning i förhållande till fastlandet i fråga om olika slag av konsumtionsvaror, byggnadsmaterial etc.

Som ett led i strävandena att förbättra betingelserna för befolkningen på Gotland, att öka landsdelens lokaliseringspolitiska attraktivitet och för att även gynna turismen har vidare i propositionen föreslagits ett transportstöd till persontrafiken med Gotlandsbolagets färjor. Detta

stöd innebär i förhållande till nu gällande taxor en sänkning av biljettpriserna på olika relationer med 25—40 % från den 1 februari 1975.

Riksdagen har den 10 december 1974 (TU 1974: 27, rskr 1974: 347) beslutat om transportstöd för Gotland i enlighet med förslagen i prop. 1974: 140.

Kostnaderna för stödet för person- och godsbefordran i färjetrafiken har jag — med hänsyn tagen även till den redan gällande nedsättningen av befordringsavgiften för personbilar — beräknat till 17,1 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Av angivna belopp avser 8,5 milj. kr. godstransportstödet — varav hälften hänför sig till det tillkommande stödet — 8 milj. kr. det beslutade persontransportstödet samt 600 000 kr. kostnader för fortsatt nedsättning av personbilstaxan.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Transportstöd för Gotland* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 17 100 000 kr.

E 17. Transportforskningsdelegationen

1973/74	Utgift	7 421 141	Reservation	430 061
1974/75	Anslag	8 065 000		
1975/76	Förslag	9 115 000		

Transportforskningsdelegationen (TFD) — som bildades år 1971 (prop. 1971: 79, TU 1971: 7, rskr 1971: 190) — handhar uppgifter som avser planläggning, samordning och stöd i fråga om forskning och utveckling rörande transporter, trafik och trafiksäkerhet i den mån sådana uppgifter inte ankommer på annan statlig myndighet.

Delegationen består av fjorton ledamöter som företräder trafikverk, forskning och näringsliv. Till delegationen är knutna tre beredande expertnämnder — en för trafiksäkerhetsfrågor, en för transport- och trafiktekniska frågor och en för transport- och trafikekonomiska frågor.

Vid delegationen finns inrättad en professur i trafiksäkerhet med placering vid Chalmers tekniska högskola. Vidare finns ett kansli som föreståes av en kanslidirektör.

Planeringsarbetet inom TFD har under de första åren inriktats på att inventera behov och planera sådan FoU som krävt omedelbara insatser. För en mera planmässig bedömning av verksamheten krävs långsiktig planering. Ett förslag till program för perspektivplanering är därför under utarbetande.

Det översiktliga FoU-program som antogs av TFD år 1972 utvecklas kontinuerligt för att kunna återspegla förändringarna inom transportsektorn. Fortsatta insatser krävs även för att inom begränsade områden utarbeta delprogram och därigenom länka in FoU-arbetet mot

viktiga problem inom ramen för det översiktliga programmet. Till denna verksamhet kan även hänföras vissa projekt och planer rörande bl. a. barns, handikappades och äldres säkerhet i trafiken. Mot bakgrund av energiprognosutredningens och energiprogramkommitténs förslag avser TFD att lägga fram ett program för transportforskningsinsatser på energiområdet.

Verksamheten vid professuren i trafiksäkerhet bedrivs under budgetåret 1974/75 enligt ett av TFD godkänt program för en kostnad av 600 000 kr. Detta innebär studier rörande bl. a. arbetsresor och färdolycksfall.

Mot bakgrund av tidigare programarbete har TFD initierat FoU-arbete rörande bl. a. skogsindustrins uttransporter, den mindre skeppsfarten, trafiksanering och funktionssäkerheten hos bilkomponenter. Arbetena drivs i nära samarbete med företrädare för myndigheter och näringsliv. Resultaten av dubbdäckskommitténs arbete redovisas i början av år 1975 med utvärdering av dubbdäckens effekter på bl. a. trafiksäkerhet och vägslitage. Från olika håll inom näringslivet har understrukits behovet att studera standardisering av s. k. lösflakssystem. TFD har därför initierat ett sådant projekt.

I det följande ges exempel på några mera omfattande projekt, vilka stöds av TFD.

Under budgetåret 1974/75 avslutas två stora projekt vid Göteborgs och Lunds universitet. Arbetet rör bl. a. modeller och prognoser för interregional transportförsörjning resp. analys och samspel mellan individuella handlingsprogram och samhällets skilda verksamhetssystem.

Vid Göteborgs universitet studeras effekten av järnvägsnedläggningar och indragning av stationer. Vidare slutförs vid Göteborgs och Umeå universitet studier rörande interregionala persontransporter. Dessa studier kompletterar de nämnda transportgeografiskt inriktade interregionala studierna. Inom ramen för projektet Tendencies in liner shipping genomförs vid handelshögskolan i Stockholm en analys av linjesjöfartens organisation. I det samnordiska NORDKOLT-projektet bedrivs arbetet planenligt. Den andra etappen avser granskning av system och komponenter för kollektiv trafik.

Vid Chalmers tekniska högskola studeras karakteristika m. m. för olika typer av leder inom tätorter. SAAB-SCANIA AB, Linköping, fortsätter en studie som avser kontroll av slitagegrad hos olika fordonskomponenter. Under ledning av Forskningsstiftelsen Skogsarbeten undersöks möjligheterna att utveckla däcktyper med låga kontakttryck.

Inom området kollektivtransporter beräknas följande projekt vara avslutade senast under budgetåret 1975/76: Datorbaserade optimeringsmetoder för kollektivtrafik (OPTKOLT), Arbetstider och kollektivtrafik samt Samband mellan bebyggelsestruktur och kollektivtrafiksystem. Arbetena sker i samarbete med KOLT-utredningen och statens planverk.

Projektet Samhällsplanering med hänsyn till kollektivtrafik, som bedrivs vid Nordplan, integreras delvis med det samnordiska projektet NORD-KOLT. AB Storstockholms Lokaltrafik studerar prioritering av busstrafik vid samordnade trafiksignalanläggningar.

Inom trafiksäkerhetsområdet slutförs under budgetåret 1974/75 vid Linköpings högskola studier rörande den tunga trafikens inverkan på medelhastigheter och omkörningsfrekvens. Vidare undersöks vid Stockholms universitet möjligheterna att utveckla metoder för att upptäcka särskilt olycksbelastade platser (black-spots). Studier vid Uppsala universitet rörande trafikanters informationsselektion fortsätter bl. a. i samarbete med SAAB-SCANIA AB, Linköping. Ett projekt rörande utformning av bilars halvljus beräknas vara slutfört under budgetåret 1975/76. Vid Handikappinstitutet, Stockholm, kartläggs handikappades behov av och möjligheter till förflyttning utomhus.

Inom järnvägsområdet utvecklas beräkningsmetoder för utveckling av snabbtåg. I samarbete mellan Göteborgs universitet och handelshögskolan i Stockholm påbörjas två projekt rörande bl. a. utrikeshandelns framtida storlek och dess transportmässiga konsekvenser samt investeringsbedömningar och prissättningsprinciper inom hamn- och sjöfartsväsendet. Flygtekniska försöksanstalten kartlägger och analyserar utvecklingstendenser inom flygtekniken samt FoU-behoven på flygtransportsidan.

		Beräknad ändring 1975/76	
	1974/75	Delegationen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	4	—	—
Övrig personal	2	—	—
	6	—	—
Stat			
Utgifter			
Lönekostnader	800 000	+ 126 000	+ 126 000
Sjukvård	1 000	—	—
Reseersättningar	47 000	+ 10 000	+ 8 500
Lokalkostnader	110 000	—	—
Expenser	70 000	+ 20 000	+ 15 500
Forskning	7 037 000	+1 500 000	+ 900 000
Uppdragsforskning	100 000	—	—
Viss trafiksäkerhetsforskning m. m.	605 000	+ 60 000	+ 60 000
	8 770 000	**+1 690 000**	**+1 110 000**
Uppbördsmedel			
Viss trafiksäkerhetsforskning m. m.	605 000	+ 60 000	+ 60 000
Ersättningar för uppdrag m. m.	100 000	—	—
Nettoutgift	**8 065 000**	**+1 656 000**	**+1 050 000**

Transportforskningsdelegationen

1. Pris- och löneomräkning utgör 939 000 kr., varav 26 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för delegationens del ett starkt minskat stöd till FoU-verksamheten inom transportsektorn. Uppräkningen skulle endast bli 489 000 kr. En sådan utveckling är inte förenlig med de stora behov av ökade FoU-insatser som TFD konstaterat föreligga inom transportområdet.

3. En viktig förutsättning för delegationens verksamhet är att ha tillgång till utomstående expertis och sakkunskap av olika slag. Allteftersom verksamheten ökar i omfång krävs tidsbegränsade insatser för exempelvis utredningar inom olika specialområden, projektplanering, projektledning och resultatuppföljning. Det är därför av stor vikt att delegationen har tillräckliga medel till sådan expertis. Detta gäller bl. a. i fråga om perspektivplanearbetet samt informations- och dokumentationsverksamheten. TFD beräknar medelsbehovet till 43 000 kr. Det är vidare ett allmänt uttryckt önskemål att TFD samordningsverksamhet i form av bl. a. studiebesök, överläggningar och konferenser vidgas varför en uppräkning av posten reseersättningar måste ske med 4 000 kr. Den i olika avseenden intensifierade verksamheten ökar även behovet av expensmedel för bl. a. publikationstryck med 10 000 kr.

TFD kommer våren 1975 att besluta om bidrag för FoU-verksamhet under budgetåret 1975/76. Ett belopp om ca 2 milj. kr. är bundet för detta budgetår i och med redan beslutad och pågående FoU-verksamhet. Vidare är ca 2 milj. kr. bundna för viss trafikmedicinsk verksamhet m. m. vid statens väg- och trafikinstitut. Forskning rörande kollektiv lokaltrafik kräver fortsatta insatser, bl. a. inom ramen för det nordiska samarbetet. FoU rörande styr- och reglersystem är av stor betydelse för såväl trafiksäkerhet som kapacitetsutnyttjande inom både landsvägs- och spårbunden trafik. Inom trafiksäkerhetsforskningen krävs olika insatser i fråga om främst trafikanters prestationsförmåga, barns, äldres och handikappades olycksrisker i trafiken samt mörkertrafikproblem. Flera inom kort avslutade projekt avser kartläggning av FoU-behov inom olika områden. Detta gäller t. ex. vissa trafiksäkerhetsfrågor, trafiksanering och luftfart. Resultaten kommer att öka kraven på medel. Posten Forskning bör räknas upp med 1,5 milj. kr., varav 840 000 kr. krävs för att anslagspostens realvärde inte skall minskas.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Transportforskningsdelegationen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 9 115 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 18. Bussbidragsnämnden

1973/74 Utgift	398 421
1974/75 Anslag	485 000
1975/76 Förslag	542 000

Bussbidragsnämnden är central förvaltningsmyndighet för handläggning av ärenden enligt kungörelsen (1965: 201, omtryckt 1973: 640) om statsbidrag till viss linjetrafik på landsbygden och kungörelsen (1973: 639, ändrad 1974: 607) om statligt stöd till lokal landsbygdstrafik. Nämnden består av tre ledamöter med ersättare. Hos nämnden finns ett kansli, som förestås av en kanslichef.

		Beräknad ändring 1975/76	
	1974/75	Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3	—	—
Övrig personal	1	—	—
	4	—	—
Anslag			
Lönekostnader	381 000	+ 52 000	+ 52 000
Sjukvård	1 000	—	—
Reseersättningar	25 000	—	—
Lokalkostnader	33 000	+ 2 000	+ 2 000
Expenser	45 000	+ 3 000	+ 3 000
	485 000	+ **57 000**	+ **57 000**

Bussbidragsnämnden

1. Pris- och löneomräkning utgör 47 000 kr., varav 12 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet skulle uppräkningen endast bli 20 500 kr. Eftersom anslagsposterna lönekostnader, sjukvård och lokalkostnader på grund av anställningsförhållanden och ingångna avtal inte kan reduceras måste minskningen i förhållande till alternativ I avse reseersättningar och expenser med ca 36 %, vilket med tanke på verksamhetens karaktär skulle leda till avsevärda olägenheter.

3. Genom att arbetsstyrkan vid kansliet endast består av fyra tjänstemän uppstår behov av extra personal vid arbetstoppar och i vissa fall vid tjänstledigheter och semestrar. Hittills vunna erfarenheter av arbetsbelastningen vid kansliet har visat att utökade resurser för anlitande av extra personal är nödvändiga.

Nämnden begär för budgetåret 1975/76 en höjning av medlen för extra personal med 10 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bussbidragsnämnden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 542 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 19. Statligt stöd till icke lönsam busstrafik

1973/74	Utgift[1]	14 363 582	Reservation	4 762 920
1974/75	Anslag	33 000 000		
1975/76	Förslag	36 300 000		

[1] Tidigare anslagsbeteckning F 2. Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer.

Statligt stöd till icke lönsam busstrafik utgår enligt kungörelsen (1965: 201, omtryckt 1973: 640) om statsbidrag till viss linjetrafik på landsbygden och kungörelsen (1973: 639, ändrad 1974: 607) om statligt stöd till lokal landsbygdstrafik.

Bussbidragsnämnden utför den slutliga granskningen av ansökningar och meddelar beslut i bidragsfrågor enligt 1965 års kungörelse samt avger förslag till Kungl. Maj:t om fördelning av anslagsmedel mellan länen i form av medelsramar enligt 1973 års kungörelse.

Bidragsformer

Statsbidrag till olönsam busstrafik har utgått sedan år 1961. Stöd kan enligt 1965 års kungörelse utgå till reguljär trafik med kollektiva transportmedel på viss eller vissa sträckor på landsbygden, för vilken trafik kostnadstäckning med tillämpning av vanliga företagsekonomiska principer inte kan uppnås. Till grund för bestämmandet av bidragsbelopp för visst år ligger omfattningen av trafikarbetet under närmast föregående kalenderår (eller räkenskapsår). Det bidragsberättigade trafikarbetet är begränsat till vad som motsvarar en personförande dubbeltur om dagen på vederbörande sträcka. Till täckning av underskott i sådan trafik kan i normalfallet utgå ersättning med ett visst högsta belopp per vagnmil.

Ett nytt system för det statliga stödet till lokal landsbygdstrafik beslöts av 1973 års riksdag (prop. 1973: 53, TU 1973: 13, rskr 1973: 203) och framgår av förutnämnda 1973 års kungörelse. Det nya systemet tillämpas fr. o. m. det bidragsår som börjar den 1 augusti 1974 och avser sådan landsbygdstrafik som ingår i en i fråga om trafikens omfattning och inriktning av kommunen upprättad lokal trafikförsörjningsplan.

Statsbidrag till lokal landsbygdstrafik utgår enligt de nya bestämmelserna till kommunen som har att göra ansökan därom hos länsstyrelsen.

Till sådan trafik i kommun inom det inre stödområdet eller Gotlands län utgår statsbidrag med 75 % av bidragsgrundande underskott beräknat enligt i 1973 års kungörelse angivna grunder för högst två dagliga dubbelturer och med 50 % inom landet i övrigt.

Efter en allmän bedömning av de lokala trafikförsörjningsplanerna och en granskning av kommunernas bidragsansökningar skall länsstyrelsen till bussbidragsnämnden insända ett exemplar av ansökningshandlingarna jämte sammanställning över bidragsanspråken med eget yttrande. På grundval av bussbidragsnämndens granskning och beslut i vissa fall om undantag från allmänt gällande bestämmelser avger nämnden förslag hur det anslag, som av Kungl. Maj:t föreslagits i statsverkspropositionen, bör fördelas mellan länen i form av medelsramar.

Länsstyrelsen beviljar senare statsbidragen inom den medelsram för länet som fastställts av regeringen.

För den regionala trafiken tillämpas tills vidare, intill dess annan ordning kan komma att beslutas, 1965 års kungörelse, dock med den ändringen att bidragsåret ändrats till 1 augusti—31 juli med tillämpning fr. o. m. den 1 augusti 1974. Från samma tidpunkt har vidare den hittillsvarande vagnmilsersättningen höjts från 3: 00 kr. till 3: 50 kr. för trafik inom inre stödområdet och till 3: 25 kr. för trafik inom landet i övrigt.

Bussbidragsnämnden

1. 1965 års kungörelse

Behovet av bidragsmedel enligt 1965 års kungörelse är avhängigt av omfattningen av det bidragsgrundande trafikarbetet. Genom avfolkningen i glesbygderna och det ökade privatbilsinnehavet minskar trafikunderlaget fortlöpande. Sannolikt är att fler linjer blir olönsamma och att redan tidigare bidragsberättigade linjer, som ej uppnått maximalt statsbidragsbelopp, kommer att få alltmer försämrad lönsamhet och därigenom ställa anspråk på större bidrag.

Utgångspunkt för bedömning av anslagsbehovet till regional trafik enligt 1965 års kungörelse är bussbidragsutredningens beräkningar, dvs. 7 milj. kr. i 1972 års prisläge. Detta belopp synes — såvitt kunnat utrönas vid granskning av ansökningshandlingarna för bidragsåret 1973 ur denna särskilda synpunkt — vara väl avvägt.

Av ovan anförda skäl måste bedömas som sannolikt att viss ökning av det bidragsgrundande regionala trafikarbetet inträder. Med hänsyn härtill beräknas behovet av medel för bidrag enligt 1965 års kungörelse under budgetåret 1975/76 komma att uppgå till 8 milj. kr.

2. 1973 års kungörelse

Behovet av bidragsmedel enligt 1973 års kungörelse är avhängigt av

omfattningen och kvaliteten på den trafikservice som kommunerna bedömer som nödvändig för att tillfredsställande lokal trafikförsörjning skall kunna erbjudas samt av kostnadsutvecklingen för de trafikmedel, i första hand buss och taxi, som kommer att anlitas för utförande av trafiken.

De medelsramar, som Kungl. Maj:t tilldelat länen för innevarande bidragsår, medger en medelsförbrukning på 21,5 milj. kr. Enligt de beslut som länsstyrelserna fattat om ifrågavarande statsbidrag kommer härav att utnyttjas högst 20,8 milj. kr. För nästa budgetår får därtill läggas den ökning i anslagsbehovet som uppstår genom att kravet på kostnadstäckning slopats samt att i bidragshänseende Gotlands län jämställts med inre stödområdet. Nämnden har på grundval av genomgång av ansökningshandlingarna för bidragsåret 1974/75 beräknat denna ökning till 4,7 milj. kr. i 1974 års kostnadsläge.

För bidragsåret 1975/76 får därtill läggas ökade bidragsanspråk på grund av prishöjningar. I den mån kostnadsökningarna inte kan kompenseras av intäktsökningar, vilket inte torde kunna antas bli fallet, försämras därvid lönsamhetsläget ytterligare för trafikutövarna. Nämnden uppskattar ett ökat anslagsbehov av denna anledning till 5 % av förenämnda belopp 20,8 milj. kr. och 4,7 milj. kr., dvs. 1,3 milj. kr. Det må anmärkas att här är fråga om ett ökat underskott som ej korrigeras genom omräkning av intäkterna till referenstaxa.

Enligt den formulering som 12 § i 1973 års kungörelse givits genom 1974 års ändring (1974: 607) kan högre bidrag än i normalfallet utgå, om synnerliga skäl föreligger. Beslut i sådan fråga fattas av nämnden. Det kan inte nu fastställas hur stora bidragsanspråk som kommer att uppstå på grund härav eller vilka kriterier som kommer att gälla vid avgörandet av sådan fråga. Ett visst belopp måste dock finnas disponibelt för ändamålet och nämnden föreslår att 0,7 milj. kr. anslås härtill.

De sammanlagda anslagsbehoven för budgetåret 1975/76 blir således 27,5 milj. kr., varav 5,4 milj. kr. till följd av ändrade bestämmelser och 1,3 milj. kr. för försämrad lönsamhet.

3. Ändrad anslagsform

Med hänsyn till att bidragsgivningen enligt 1973 års kungörelse genom 1974 års ändring inte längre skall vara avhängig av tillgången på medel finner nämnden det nödvändigt att rubriceringen av anslaget E 19. ändras från reservationsanslag till förslagsanslag.

Föredraganden

I prop. 1973: 53 (TU 1973: 13, rskr 1973: 203) föreslogs ändrade bestämmelser för bidrag till olönsam linjetrafik med buss m. m. på landsbygden. Förslaget syftade till att förbättra betingelserna för den kollektiva trafikförsörjningen inom landsbygds- och glesbygdsområdena och

samtidigt till att få en bidragsordning som främjade en rationell och ändamålsenlig utformning av trafiken. Innebörden av förslaget var, att bidragsgivningen i fortsättningen skulle avse sådan linjetrafik som ingår i en i fråga om trafikens omfattning och inriktning preciserad lokal eller regional trafikförsörjningsplan. Med hänsyn till den då pågående regionala trafikplaneringen avsågs den ändrade ordningen genomföras i två etapper, varav den första gällde stödet till lokal trafikservice och den andra etappen stödet till regional trafikservice.

I fråga om bidragsgivningen avseende den lokala trafikservicen innebar riksdagens beslut år 1973 — i förening med riksdagens ställningstaganden år 1974 med anledning av vissa motioner (TU 1974: 9, rskr 1974: 111) — att bidrag skall utgå till högst två dagliga dubbelturer på en landsbygdslinje med 50 % av det bidragsgrundande underskottet. Till lokal trafikservice i kommuner inom det inre stödområdet skall utgå ett förstärkt stöd med 75 % av det bidragsgrundande underskottet. Där synnerliga skäl föreligger kan högre bidrag utgå. Det nya stödet till lokal landsbygdstrafik tillämpas fr. o. m. det bidragsår som börjar den 1 augusti 1974. Ifrågavarande bidragsbestämmelser återfinns i kungörelsen (1973: 639, ändrad 1974: 607) om statligt stöd till lokal landsbygdstrafik.

De medelsramar som tilldelats länen för bidragsåret 1974/75 representerar tillhopa ett medelsutrymme om 21,5 milj. kr. Enligt de beslut som länsstyrelserna fattat i fråga om bidrag till lokal landsbygdstrafik kommer härav att utnyttjas högst 20,8 milj. kr.

Bussbidragsnämnden har för budgetåret 1975/76 beräknat bidragsbehovet för ifrågavarande bidragsgivning till 27,5 milj. kr., innebärande en ökning med 6,7 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Av ökningen avser 1,3 milj. kr. försämrad lönsamhet för trafikutövarna och 5,4 milj. kr. merkostnader till följd av riksdagens år 1974 beslutade ändringar i bidragssystemet.

Jag beräknar behovet av bidragsmedel för budgetåret 1975/76 till 28,3 milj. kr. Jag har därvid — utöver bussbidragsnämndens förslag — beräknat 0,8 milj. kr. i ytterligare utrymme med anledning av den utformning som referenstaxan fått genom beslut av Kungl. Maj:t i september 1974 med anledning av riksdagens uttalanden.

I avvaktan på bidragssystemets anpassning i en andra etapp med hänsyn till den regionala trafiken beslutade riksdagen på förslag i 1973 års proposition en ordning att tillämpas tills vidare, innebärande att i fråga om den trafik som ej omfattas av de lokala trafikplanerna — och som alltså närmast har karaktären av regional trafik — hittillsvarande bidragsbestämmelser i tillämplig utsträckning skulle äga giltighet. Ifrågavarande bestämmelser återfinns i kungörelsen (1965: 201, omtryckt 1973: 640) om statsbidrag till viss linjetrafik på landsbygden. I enlighet härmed utgår till sådan trafik bidrag för högst

en dubbeltur om dagen med en vagnmilsersättning som normalt utgör 3: 25 kr. men som för trafik inom inre stödområdet höjts till 3: 50 kr. Bidraget söks av trafikföretagen hos länsstyrelsen och beviljas av bussbidragsnämnden. Bidraget utbetalas direkt till trafikföretagen.

Under budgetåret 1975/76 skall bidrag enligt sistnämnda bestämmelser utanordnas avseende bidragsåret 1 augusti 1974—31 juli 1975. Bussbidragsnämnden har beräknat behovet av bidragsmedel för budgetåret till 8 milj. kr. Jag godtar denna beräkning.

Jag skall härefter övergå till att behandla frågan om det fortsatta stödet till den regionala busstrafiken och vill i sammanhanget hänvisa till den regionala trafikplanering som nyligen — i en första omgång — avslutats av länsstyrelserna, vilka till kommunikationsdepartementet inlämnat slutliga förslag till trafikplaner.

Syftet med planeringen har varit att — med utgångspunkt i nuvarande och förväntad bebyggelsestruktur, näringslivsförhållanden osv. och med hänsyn till efterfrågan på transporttjänster — få underlag för bedömning, hur en regions behov av person- och godstransporter lämpligen kan tillgodoses. Planeringsarbetet har på persontransportsidan siktat till lösningar som kan genomföras i ett kortare tidsperspektiv. Avsikten har varit att planeringen skall få en rullande karaktär, innebärande att i detta fall persontrafikplanerna kan hållas aktuella och efter hand anpassas till ändrade förutsättningar.

Till grund för planeringen ligger en försöksplanering i två modellän — Norrbottens och Östergötlands län — där planeringen genomförts av resp. länsstyrelse under medverkan av trafikplaneringsutredningen (K 1970: 41). De anvisningar för planeringsarbetet som på förslag av trafikplaneringsutredningen meddelats övriga län har grundats på erfarenheterna från denna försöksplanering. Sådana anvisningar har lämnats i februari 1972 (Ds K 1972: 1) såvitt avser inventeringsskedet och i mars 1973 (Ds K 1973: 3) såvitt avser planeringsskedet. Som underlag för länsstyrelsernas arbete har utredningen vidare bl. a. publicerat en faktasamling (Ds K 1972: 4) över transportarbete, transportströmmar och trafikanläggningar.

De planer för den kollektiva trafikförsörjningen inom länen, som planeringen resulterat i, har utformats med tanke på att ge underlag för ställningstaganden och prioriteringar m. m., som kan medverka till en samhällsekonomiskt rationell utveckling av transporterna. De skall vidare ge utgångspunkter för kommunernas planering av den lokala trafikservicen.

Detta innebär mer konkret att persontrafikplanerna behandlar trafikalstrande faktorer, nuvarande transportförsörjning, målsättning och principer för trafikförsörjningen, resbehoven för olika resfunktioner utifrån regionala kontaktnät samt uppläggningen av den kollektiva trafiken och utformningen av ett regionalt stomlinjenät med angivande av bl. a. antal förbindelser och deras tidsmässiga förläggning.

Grundtanken i planeringsarbetet har i princip varit att med ett rationellt regionalt linjenät sammanbinda olika kommuncentra, mellan vilka uttalade regionala resbehov föreligger, att på befintliga linjer anpassa linjedragning och turtäthet med hänsyn till trafikunderlag, att i en del fall redovisa bussalternativ som bättre tillgodoser resbehoven än befintliga trafiksvaga bandelar, att öppna nya förbindelser där kontaktnäten pekar på behov av sådana men där rimliga förbindelser i dagens läge saknas, att vid behov — genom lämpliga arrangemang — snabba upp förbindelserna så att de blir attraktiva i förhållande till den individuella trafiken osv.

I planeringsarbetet behandlas olika slag av samordningsfrågor. Det gäller samordningen mellan olika trafikutövare i regional trafik, samordningen mellan lokal, regional och interregional trafik och samordningen mellan å ena sidan persontransporter och å andra sidan gods- och posttransporter. Även samordningen mellan järnvägstrafik — och särskilt då olönsam järnvägstrafik — och busstrafik behandlas, därvid i förekommande fall alternativa trafiklösningar redovisas.

Allmänt bör — som jag framhöll i 1973 års proposition — den grundläggande principen även framgent vara att linjetrafik på landsbygden primärt skall erbjudas i den omfattning som är möjlig från företagsmässiga utgångspunkter och som alltså kan drivas utan underskott och då givetvis i rationella former och med en väl avvägd taxa. I de fall där det inte är möjligt att vidmakthålla en rimlig trafikförsörjning med tillgodoseende av kravet på kostnadstäckning bör bidrag kunna utgå av allmänna medel. Detta är grundtanken i bidragsgivningen avseende den lokala trafikservicen. Det har också varit grundtanken i arbetet med de regionala trafikplanerna.

Det kan härvidlag konstateras att det stöd som f. n. utgår till den regionala trafiken inte förslår för att i rimlig utsträckning kunna fullfölja intentionerna i de persontrafikplaner som nu framlagts. Härför krävs ett förstärkt stöd.

Om de regionala trafikplanerna gäller att de under den närmaste tiden kommer att sammanställas och utvärderas, och bl. a. då för att kunna tjäna som underlag i det utredningsarbete som bedrivs av trafikpolitiska utredningen och utredningen om regionala trafikrabatter.

Jag har emellertid inte funnit det försvarligt att — i avvaktan på ett mera samlat ställningstagande till olika trafikpolitiska frågor — dröja med genomförandet redan på kortare sikt av förbättringar i den regionala landsbygds- och glesbygdstrafiken i anslutning till länsstyrelsernas förslag till regionala persontrafikplaner. Jag förordar en förstärkning och även en mera ändamålsenlig utformning av stödet till den regionala busstrafiken.

Innan jag närmare redovisar mitt förslag, vill jag något beröra vissa utredningar, som direkt kan påverka utformningen på sikt av stödet

till den regionala trafiken. Det gäller länsberedningen, som i sitt betänkande (SOU 1974: 84) Stat och kommun i samverkan har föreslagit att landstingskommunerna skall bli ansvariga för den regionala och lokala kollektivtrafiken inom resp. landstingsområde. Länsberedningens betänkande remissbehandlas f. n.

Det gäller vidare den nyssnämnda utredningen om regionala trafikrabatter i form av periodkort och liknande. Utredningen skall närmare överväga rabatternas geografiska täckning, utformning och storlek med hänsyn till omfattningen och inriktningen av ifrågavarande trafik och kostnaderna för denna. I sammanhanget skall bl. a. belysas hur olika alternativ i fråga om utformning och storlek av rabatterna kan väntas påverka utnyttjandet av de kollektiva trafikmedlen. Med beaktande av de effekter som rabatterna kan väntas få på resandet skall deras inverkan i intäkts- och kostnadshänseende bedömas. I den mån det blir fråga om underskott, har utredningen att behandla frågan om fördelningen och finansieringen härav. Slutligen skall de tekniska och administrativa aspekter som sammanhänger med rabatterna närmare övervägas. Med hänsyn till att såväl staten som primär- och landstingskommunerna är naturliga intressenter i den ifrågavarande trafiken, ingår företrädare för dessa tre parter i utredningen.

Det samband som dessa utredningar har med formerna och betingelserna för den regionala trafiken är också anledning till att mina förslag har fått en provisorisk karaktär.

En utgångspunkt för mina överväganden har varit att skapa större överensstämmelse mellan bidragsformerna för lokal och regional trafik. För stödet till lokal trafikservice på landsbygden gäller såsom nämnts enligt den av riksdagen år 1973 godtagna ordningen att trafik för att få stöd skall ingå i en av kommunen fastställd lokal trafikförsörjningsplan. Därmed har garantier skapats för att bidragen verkligen kommer från samhälleliga synpunkter mera angelägen trafik till godo. För den regionala trafiken har hittills — i avvaktan på genomförandet av den regionala trafikplaneringen — den äldre bidragsordningen gällt, innebärande att bidragsgivningen mera allmänt är inriktad på att stödja underskottstrafik. Detta betyder att stödet inte alltid kommer sådan trafik till godo som bäst tillgodoser en bygds eller regions krav på tillfredsställande trafikförsörjning. Med länsstyrelsernas nu ingivna slutliga förslag till planer har förutsättningar skapats för att även denna bidragsgivning kan göras planeringsanknuten. Som förutsättning för stöd kan sålunda uppställas kravet att ifrågavarande busslinje finns upptagen i en av länsstyrelse upprättad regional persontrafikplan.

Vad i övrigt avser karaktären hos den trafik som skall omfattas av regionalt stöd gäller enligt den hittillsvarande äldre bidragsordningen kravet att fyra femtedelar av trafikföretagets hela linjelängd skall ligga utanför stadsplanelagt område. Denna bestämmelse har visat sig mot-

verka en rationell uppläggning av trafiken. Med hänsyn härtill bör kravet bortfalla, liksom tidigare skett för stödet till den lokala trafikservicen. Enligt den nya bidragsordningen för sådan trafik krävs endast att den enskilda linjen till minst hälften av sin längd skall vara belägen utanför stadsplanelagt område. Motsvarande bör gälla för att regional trafikservice skall vara bidragsberättigad. Detta motiveras av att stödet i första hand bör inriktas på landsbygdslinjer och inte på de större städernas tätortstrafik. Det krav som uppställts för den lokala trafikservicen att även trafikarbetet till större delen skall avse resor som påbörjas eller avslutas utanför stadsplanelagt område är med hänsyn till den regionala trafikens karaktär inte aktuellt att överföra till det regionala bidragssystemet.

I de fall en regional trafikplan redovisar alternativa trafiklösningar som i huvudsak tillgodoser samma trafikbehov — exempelvis å ena sidan ett alternativ med en befintlig olönsam och bidragsberättigad järnvägstrafik och å andra sidan ett alternativ med en bidragskrävande busstrafik — bör givetvis vid en bibehållen järnvägstrafik regionalt bussbidrag inte utgå.

Allmänt bör även fortsättningsvis gälla att bidrag skall kunna utgå oberoende av trafikföretagens ägarförhållanden.

I fråga om bidragets storlek gäller som tidigare nämnts att bidrag till lokal trafikservice numera utgår för högst två dagliga dubbelturer och med viss andel av det bidragsgrundande underskottet. Det regionala stöd som f. n. utgår enligt den äldre bidragsordningen är begränsat till en dubbeltur per dag och ersättningen är i princip maximerad till visst högsta belopp — 3: 25 resp. 3: 50 kr. — per vagnmil.

Jag föreslår nu, att även den regionala bidragsgivningen skall kunna avse två dagliga dubbelturer på en linje. Samtidigt bör vagnmilsersättningen väsentligt förbättras. Till grund för bestämningen av ersättningens storlek bör läggas nuvarande driftkostnader i busstrafiken. Efter uppgången i drivmedelspriserna i början av år 1974 kan den genomsnittliga driftkostnaden i regional busstrafik anges till ca 28 kr. per vagnmil. Med hänsyn till en — på grundval av bl. a. material inom bussbidragsnämnden — beräknad ungefärlig kostnadstäckningsgrad av åtminstone 70 % kan med en vagnmilsersättning på upp till 8 kr. en rimlig kostnadstäckning i allmänhet uppnås.

Såväl enligt den nya bidragsordningen för lokal trafikservice som enligt den äldre bidragsordningen för regional trafik har ett högre bidrag medgetts för inre stödområdet. Med hänsyn till den sämre kostnadstäckningsgrad som i åtskilliga fall här möter är jag beredd att förorda en vagnmilsersättning på upp till 10 kr. Med hänsyn till att Gotland likställs med det inre stödområdet när det gäller bidrag till lokal trafikservice anser jag att den högre vagnmilsersättningen bör kunna utgå även för såsom regional betecknad trafik på Gotland.

Om synnerliga skäl föreligger bör bidrag liksom hittills kunna utgå med högre belopp.

Det bör få ankomma på regeringen att vid behov anpassa vagnmilsersättningen.

I likhet med vad som gäller för det nuvarande regionala bussbidraget bör även i fortsättningen den regionala bidragsgivningen grundas på trafikföretagens verkliga kostnader och företagsekonomiskt beräknade intäkter. Vid bedömningen av rimligheten av dessa senare kan den för den lokala trafikservicen gällande referenstaxan tjäna till allmän vägledning.

I fråga om handläggningsförfarandet bör gälla att länsstyrelserna i god tid inför ett bidragsår ser över och vid behov anpassar den regionala planen, som sedan inges till bussbidragsnämnden. Samtidigt överlämnas planen till berörda kommuner, med vilka ett samordningsbehov föreligger med hänsyn till samspelet i förekommande fall mellan den regionala och lokala trafiken.

Det ankommer på bussbidragsnämnden att granska stomlinjenäten i trafikplanerna och bl. a. då med hänsyn till avgränsningen mellan regional och lokal trafik och till den allmänna avvägningen mellan trafikutbud och trafikunderlag. En sådan granskning är nödvändig med hänsyn till den olika grad av konkretion och ambitionsnivå som kännetecknar olika trafikplaner. Det är härvid angeläget att i såväl själva planeringsarbetet som i bidragsgivningen skapa förutsättningar för en ur rättvisesynpunkt rimlig praxis i olika delar av landet. Besked om bussbidragsnämndens ställningstaganden skall lämnas i så god tid före trafikårets ingång att behövliga justeringar och förberedelseåtgärder kan vidtas. I fråga om granskningen av ansökningarna får bussbidragsnämnden sålunda i stort samma uppgift som enligt den nuvarande bidragsordningen. Liksom f. n. utbetalar bussbidragsnämnden de regionala bussbidragen direkt till trafikföretagen.

I detta sammanhang vill jag ta upp frågan om gränsdragningen mellan regional och lokal trafik. Enligt anvisningarna för trafikplaneringen avses med lokal trafik i princip trafik inom en och samma kommun. Till lokal trafik hänförs också sådan trafik mellan angränsande kommuner, som enligt det följande inte är av regional karaktär (exempelvis närtrafik över kommungräns). Regional trafik är — enligt anvisningarna — i regel trafik mellan kommuncentra inom ett län eller i län som gränsar till varandra. Med sådana centra jämställs sådana persontrafikterminaler som utgör betydelsefulla knutpunkter för särskilda trafikslag.

I propositionen om bidrag till lokal landsbygdstrafik (prop. 1973: 53) uttalade jag att gränsdragningen är av särskilt intresse med hänsyn till den innebörd, som därmed ges åt den lokala trafiken. I vad mån modifikationer i den ena eller andra riktningen senare kunde bli aktuella

i den i och för sig naturliga gränsdragningen fick enligt propositionen bl. a. bli beroende av de erfarenheter som successivt erhölls av såväl den regionala som den lokala trafikplaneringen och det inbördes samspel som denna bygger på.

Vid sin behandling av propositionen uttalade riksdagen att den t. v. kunde godta den föreslagna gränsdragningen mellan lokal och regional trafik. Frågan om hur lokaltrafiken planerings- och bidragsmässigt borde avgränsas från den regionala trafiken fick dock ytterligare övervägas. Med hänsyn till den storlek som vissa kommuner hade kunde det nämligen — enligt riksdagens uttalande — ifrågasättas om det var rimligt att beteckna all trafik inom en kommun som lokal.

Med hänsyn till riksdagens uttalande och till erfarenheterna från trafikplaneringsarbetet vill jag anföra följande.

Fråga om avgränsningen mellan regional och lokal trafik kommer närmast upp vad avser trafik mellan ett kommuncentrum och en i samma eller annan kommun belägen ort som inte är kommuncentrum (dvs. vad som kan innefattas i begreppet persontrafikknutpunkt).

Överväganden om vad som kan läggas in i begreppet persontrafikknutpunkt får i första hand göras med utgångspunkt i riksdagens uttalanden.

Inom ytstora kommuner förekommer det att ett centrum i viss kommundel — i det följande benämnt kommundelscentrum — har en utpräglad funktion av serviceort för en betydande del av kommunen. Kriterierna härför måste bli preliminära i avvaktan på ställningstaganden till länsplanering 1974, inom vilken val av kommundelscentra diskuteras från delvis andra utgångspunkter. Vissa rimliga krav får ställas i fråga om kommunens ytstorlek (linjens längd), ortens omland och serviceutbud samt reshastighet och resandestruktur i trafiken för att ett sådant kommundelscentrum skall kunna jämställas med kommuncentrum vid avgränsningen lokal — regional trafik.

Kommunens ytstorlek och ifrågavarande busslinjes längd skall vara av sådan omfattning att det kan förutsättas att trafikens inordnande i den lokala trafikplanen skulle bli särskilt betungande för kommunen. Ett kommundelscentrum bör ha ett omland i fråga om service och/eller arbetsmarknad som omfattar en relativt stor del av kommunen. I detta centrum bör finnas i stort sett samma serviceutbud som förutsatts för kommuncentrum enligt planen för utveckling av den regionala strukturen. Det bör vidare ha en klar funktion av knutpunkt för den lokala trafiken inom berörd del av kommunen.

Linjetrafiken mellan kommuncentrum och kommundelscentrum bör vidare uppfylla kraven vad exempelvis gäller reshastighet i den regionala trafikplanen. Slutligen bör resandestrukturen på linjen (turerna) i fråga vara sådan att trafiken i inte oväsentlig utsträckning tillgodoser resbehoven mellan kommuncentrum och kommundelscentrum.

Utifrån en sådan karakterisering får de orter bestämmas som skall anses som kommundelscentra i trafikplanerings- och bidragshänseende. I första hand kommer det givetvis att gälla orter inom det inre stödområdet.

Förutom angivna slag av kommundelscentra kan som persontrafikknutpunkter i bidragssammanhang betecknas vissa ytterligare orter, som utgör en naturlig knutpunkt för persontrafiken i stället för kommuncentrum.

Det ankommer på regeringen och, efter regeringens bemyndigande, bussbidragsnämnden att utfärda föreskrifter och anvisningar för handläggningen och tillämpningen av det regionala bussbidragssystemet.

Det nu föreslagna stödet avses tillämpas fr. o. m. det bidragsår som inleds den 1 augusti 1975. Medelsbehovet för ändamålet kan beräknas till 17 milj. kr. Eftersom bidragen liksom hittills kommer att utbetalas i efterskott, behöver erforderliga anslagsmedel upptas först i budgetproposition till 1975/76 års riksmöte.

I enlighet med det föregående beräknar jag anslaget — som bör ha formen av förslagsanslag — till den olönsamma busstrafiken under budgetåret 1975/76 till (28,3 + 8,0) 36,3 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för utökat stöd för den regionala busstrafiken;
2. bemyndiga regeringen att vid behov anpassa utgående vagnmilsersättningar;
3. till *Statligt stöd till icke lönsam busstrafik* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 36 300 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

F. DIVERSE

F 1. Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.

1973/74	Utgift	380 000 000
1974/75	Anslag	435 000 000
1975/76	Förslag	545 000 000

Från anslaget utgår sedan budgetåret 1964/65 ersättning till SJ för underskott för drift av icke lönsamma järnvägslinjer. Vidare skall från anslaget betalas dels SJ:s kostnader för drift av sådana icke lönsamma järnvägsstationer, som skall bibehållas enligt Kungl. Maj:ts beslut, dels ersättning för pensionärsrabattens utvidgning till förtidspensionärer m. fl.

Statens järnvägar

I skrivelse den 16 augusti 1974 framhåller SJ följande.

Icke lönsamma järnvägslinjer

Den totala banlängden vid SJ den 1 juli 1974 uppgick till 12 376 km, varav 6 555 km eller 53 % tillhörde det ersättningsberättigade bannätet.

Underskottet på det ersättningsberättigade bannätet under budgetåret 1975/76 har på grundval av 1972 års separatredovisning beräknats till 607 milj. kr. Vid framräkningen av separatredovisningens resultat har hänsyn i första hand tagits till kända och t. o. m. utgången av budgetåret 1975/76 förväntade ändringar i löne- och prisnivån. Taxan har antagits bli oförändrad efter den 1 januari 1974. Till det sålunda framräknade underskottet skall — liksom tidigare — läggas ersättning för inkomstbortfall genom nedsatta styckegodsfrakter i viss samtrafik järnväg—billinje. Denna ersättning beräknas för budgetåret 1975/76 till 2,7 milj. kr. Vidare beräknas behov av ersättning för viss trafik över Ystad med 1,2 milj. kr. Det sammanlagda behovet av driftersättning för olönsamma järnvägslinjer under budgetåret 1975/76 uppgår sålunda till (607,0+2,7+1,2) 610,9 milj. kr. I denna driftersättning har inte inräknats kostnader för erforderliga investeringar i det ersättningsberättigade bannätet.

Icke lönsamma järnvägsstationer

Under budgetåret 1973/74 lades 42 olönsamma järnvägsstationer ned, varav tre bemannade. Härutöver avbemannades 28 stationer. Ersättningsbehovet för sådana olönsamma stationer, som Kungl. Maj:t bestämt skall bibehållas, har — med utgångspunkt i förhållandena under

budgetåret 1973/74 — beräknats till 100 000 kr. under budgetåret 1975/76.

Museiverksamhet

Riksdagen har i enlighet med prop. 1974: 28 uttalat, att järnvägsmuseet bör utgöra en del av SJ:s verksamhet och organisatoriskt tillhöra verket. SJ anser dock att verksamheten vid järnvägsmuseet inte är företagsekonomiskt motiverad. Ersättning bör därför utgå till SJ för de drift-, underhålls- och kapitalkostnader som är hänförliga till järnvägsmuseet. Ersättningsbehovet för budgetåret 1975/76 uppgår till 1,8 milj. kr.

Landsvägstrafik

I skrivelser till Kungl. Maj:t har SJ vid olika tillfällen hemställt om särskild ersättning för olönsam landsvägstrafik. För budgetåret 1975/76 beräknar SJ behov av ersättning för trafik dels mellan centralorter i olika kommunblock med 13,7 milj. kr., dels på sträckan Övertorneå—Pajala med 1,3 milj. kr. och dels på Gotland med 0,1 milj. kr., dvs. sammantaget 15,1 milj. kr.

Pensionärsrabatt

SJ beslutade den 4 februari 1974 att 67-kortsrabatten fr. o. m. den 1 april 1974 skulle ersättas av en pensionärsbiljett som i stort innebar 25 % rabatt på ordinarie biljettpris vid resor i första och andra klass måndag—torsdag och lördag. Beslutet baserades på företagsekonomiska överväganden. Kungl. Maj:t beslutade den 22 februari 1974 om bibehållande i stort av dittills gällande pensionärsrabatt, som innebar 50 % nedsättning på ordinarie biljettpris och med giltighet vid veckoslut och helger i samma utsträckning som tidigare. Beslutet innebar vidare att — i enlighet med SJ:s förslag — det särskilda, avgiftsbelagda 67-kortet slopades samt att rabatten utvidgades att omfatta även resor i första klass.

SJ har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 april 1974 redovisat de ekonomiska konsekvenserna för SJ som den ytterligare utvidgningen av pensionärsrabatten innebär. Vidare har SJ i skrivelse den 2 augusti 1974 begärt ett tilläggsanslag om 15 milj. kr. för budgetåret 1974/75, utöver det anslag om 1,9 milj. kr. som — liksom tidigare år — beviljats för utvidgning av 67-kortsrabatten till förtidspensionärer m. fl. Tilläggsanslaget skulle utgöra ersättning för den resultatförsämring som Kungl. Maj:ts beslut innebar jämfört med SJ:s beslut. För budgetåret 1975/76 beräknar SJ ett ersättningsbehov av totalt 18,9 milj. kr. för pensionärsrabatten.

Studerandebatt

SJ har av Kungl. Maj:t fått i uppdrag att — med utgångspunkt i eget ekonomiskt ansvar — utarbeta förslag till lämplig utformning av stude-

randerabatter vid SJ och till handläggningsordning som medger en effektiv kontroll och är administrativt lätthanterlig. SJ lämnade ett sådant förslag i skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 juli 1973. I överensstämmelse härmed förutsatte SJ i fjolårets anslagsframställning att den föreslagna studerandcrabatten skulle beviljas elever med studiesociala förmåner och att rabattens giltighetstid skulle bli densamma som för flertalet andra tågreserabatter. För budgetåret 1975/76 beräknas den föreslagna rabatten medföra en resultatförsämring om 15,5 milj. kr. i taxenivån den 1 januari 1974.

Rabattförsök

Med hänvisning till SJ:s försök att uppnå förbättrat ekonomiskt resultat med sänkta biljettpriser har riksdagen uttalat (TU 1974: 8, rskr 1974: 230) att denna försöksverksamhet bör fortsätta i syfte inte minst att stimulera trafik på banor som anses nödvändiga av sociala och regionalpolitiska skäl, som exempelvis inlandsbanan, samt persontrafiken på de riktigt långa avstånden. Uttalandet avsåg också försöksverksamheten med charterresor per tåg. Kungl. Maj:t har överlämnat utskottets betänkande till SJ för kännedom och beaktande av vad utskottet anfört om försöksverksamhet med lämpliga rabatt- och charterformer.

SJ prövar fortlöpande olika prisnedsättningar. Även charterresor arrangeras. Prövning av möjligheterna till resultatförbättrande prisnedsättningar i förhållande till gällande taxor är en väsentlig del av SJ:s verksamhet. SJ har enligt sin instruktion inte befogenhet att ge avkall på det företagsekonomiska kravet att medge endast sådana nedsättningar i taxan som kan anses vara förenliga med SJ:s ekonomiska intresse.

SJ finner det motiverat att prisförsök, med de sociala och regionalpolitiska syften trafikutskottet anger, möjliggörs genom anslag motsvarande den företagsekonomiska resultatförsämring som beräknas uppstå i form av merkostnader och intäktsminskning för SJ.

Om riksdagen ställer sig positiv vill SJ pröva en rabatt för järnvägsresor till, från och inom det inre stödområdet under hela år 1975. SJ föreslår en rabatt om 25 % upp till 50 kr. på det vanliga priset för färdbiljetten.

SJ beräknar behovet av ersättning för det föreslagna prisförsöket under år 1975 till 11 milj. kr., varav hälften — 5,5 milj. kr. — på tilläggsstat för budgetåret 1974/75 och resterande 5,5 milj. kr. på driftbudgeten för budgetåret 1975/76.

Utbildning av vapenfria tjänstepliktiga

I anslagsframställning för budgetåret 1974/75 begärde SJ ersättning för utbildning av vapenfria tjänstepliktiga. Utbildningskostnaderna, som saknar motsvarighet hos konkurrerande företag, beräknades till 1 milj.

kr. I prop. 1974: 1 (bil. 8, s. 233) angavs att AMS under budgetåret 1974/75 inte hade för avsikt att kalla in vapenfria tjänstepliktiga för placering vid SJ. Särskild ersättning för ändamålet behövde därför inte utges till SJ.

AMS har sedermera meddelat sin avsikt att inkalla vapenfria tjänstepliktiga till SJ även i fortsättningen. I hemlig skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 mars 1974 har SJ redovisat konsekvenserna för reparationsberedskapen av ett avbrytande av ifrågavarande vapenfriutbildning samt i skrivelse den 20 maj 1974 för ändamålet begärt ett tilläggsanslag om 1 milj. kr. för budgetåret 1974/75. Kostnaderna för utbildning av vapenfria tjänstepliktiga vid SJ beräknas under budgetåret 1975/76 till 1,1 milj. kr.

Driftvärn

Enligt regleringsbrev den 30 mars 1973 till SJ för budgetåret 1973/74 skulle det ankomma på överbefälhavaren och SJ att gemensamt bl. a. pröva betydelsen från totalförsvarssynpunkt av att bibehålla driftvärnet vid SJ. Den begärda utredningen översändes till Kungl. Maj:t i hemlig skrivelse den 21 mars 1974. SJ:s kostnader för driftvärn, som angavs sakna motsvarighet hos konkurrerande företag, beräknades till 2 milj. kr. för budgetåret 1974/75. SJ har begärt ett tilläggsanslag på nämnda belopp för innevarande budgetår. Chefen för försvarsstaben har i skrivelse till bl. a. chefen för kommunikationsdepartementet den 8 mars 1974 givit uttryck för uppfattningen att kostnaderna för driftvärnet bör belasta SJ. Kostnaderna för driftvärnet under budgetåret 1975/76 beräknas till 2,3 milj. kr.

Plankorsningar

Enligt kungörelsen (1959: 50) angående säkerhetsanordningar vid plankorsningar mellan järnväg och väg m. m. åligger det innehavare av järnväg att vid plankorsningar anordna och underhålla kryssmärken och säkerhetsanordningar samt ordna den bevakning som kan komma i fråga enligt kungörelsen.

Sedan år 1941 kan järnväg erhålla statsbidrag till kostnaderna för anordnande av säkerhetsanläggning som beslutats enligt nämnda kungörelse. Bidrag utgår med 90 % av de beräknade kostnaderna. Genom Kungl. Maj:ts brev den 29 april 1964 har bestämmelserna ändrats såtillvida, att bidrag med 45 % av den beräknade kostnaden kan utgå även för automatisering av manuellt skött säkerhetsanläggning.

Statsbidrag kan däremot inte erhållas till kostnaderna för drift, underhåll och förnyelse av plankorsningar och säkerhetsanordningar och inte heller för det bantekniska underhållet vid plankorsningar. Kostnaderna, som saknar motsvarighet hos med järnväg konkurrerande transportföretag, bör enligt SJ:s mening behandlas med utgångspunkt i ett trafik-

politiskt betraktelsesätt och ses som för järnvägs- och vägtrafik gemensamma kostnader.

SJ anser att kostnaderna bör delas lika mellan vägtrafik och järnvägstrafik. De totala kostnaderna för drift och underhåll av plankorsningar på affärsbanenätet har av SJ för budgetåret 1975/76 beräknats till 38,4 milj. kr. SJ begär således ersättning med 19,2 milj. kr., svarande mot vägtrafikens kostnadsandel.

Sammanfattning

Det totala anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 för verksamheter av icke kommersiell karaktär uppgår därmed till (610,9+0,1+1,8+15,1+18,9+15,5+5,5+1,1+2,3+19,2) 690,4 milj. kr. SJ hemställer att detta belopp anvisas på statens driftbudget.

Föredraganden

Enligt de år 1963 meddelade riktlinjerna för den statliga trafikpolitiken (prop. 1963: 191, S3LU 1963: 1, rskr 1963: 424) skall SJ ersättas för driftunderskott på sådana icke lönsamma järnvägslinjer, vilkas trafikering utgör en ekonomisk belastning för SJ men på vilka trafiken bör bibehållas tills vidare av samhälleliga skäl. Ersättningens storlek skall grundas på en vart tredje år förnyad bandelsundersökning. För den senaste undersökningen, som genomfördes år 1972, lämnades en redogörelse i prop. 1973: 1 (bil. 8, s. 164).

För budgetåret 1975/76 har SJ begärt ersättning för underskottet på det ersättningsberättigade bannätet med 607 milj. kr. Beräkningen av ersättningens storlek bygger på SJ:s bedömning av hur bl. a. löne- och sakkostnader kan väntas utveckla sig intill budgetårets utgång. På intäktssidan har räknats med taxeläget den 1 januari 1974.

Jag har vid min bedömning av de olika faktorer, som kommer att påverka behovet av ersättning, i första hand beaktat effekten av taxehöjningen vid SJ den 1 november 1974. Genom denna minskar anslagsbehovet. I övrigt gäller att jag har använt en beräkningsmetodik som i vissa hänseenden avviker från SJ:s. Det är här att märka att relativt obetydliga procentuella förändringar vid framräkningen av vissa kostnadsposter kan innebära att det totala ersättningsbeloppet påverkas väsentligt. Med hänsyn härtill har jag funnit att ersättningen under budgetåret 1975/76 bör utgå med 540,2 milj. kr.

Det av mig förordade beloppet innebär en kraftig ökning jämfört med budgetåret 1974/75, nämligen med ca 110 milj. kr.

SJ bör vidare — liksom hittills — få 2,7 milj. kr. som ersättning för de övergångsvis tillämpade nedsättningar i styckegodstaxan som förekommer i samtrafik mellan järnvägsnätet och platser vid nedlagda järnvägslinjer.

På grundval av beslut av 1968 års riksdag (SU 1968: 9, rskr 1968:

113) har kommun, som med hänsyn till trafikförsörjningen anser att olönsam järnvägsstation bör bibehållas, sedan hösten 1968 möjlighet att göra framställning härom till Kungl. Maj:t. Med anledning av sådana framställningar har Kungl. Maj:t i en del fall ålagt SJ att bibehålla viss trafik eller att i övrigt vidta särskilda anordningar för trafikförsörjningen. För budgetåret 1975/76 föreslår SJ att ersättning för detta ändamål utgår med oförändrat 100 000 kr. Jag biträder detta förslag.

Jag övergår nu till att behandla SJ:s begäran om ersättning för vissa andra verksamheter.

I fråga om verksamheten vid järnvägsmuseet i Gävle bedömer SJ denna inte vara av den karaktären att den är företagsekonomiskt motiverad. Ersättningsbehovet anges till 1,8 milj. kr. I prop. 1974: 1 (bil. 8, s. 168) anförde jag bl. a., att museet bör ses som en naturlig del av SJ:s verksamhet. Samma ståndpunkt intogs i prop. 1974: 28 angående den statliga kulturpolitiken (KrU 1974: 15, rskr 1974: 28). Jag utgår då självfallet från att SJ — liksom televerket och postverket inom sina verksamhetsområden — utformar verksamheten på ett sådant sätt att den blir allmänt good-willskapande för SJ. Någon särskild ersättning är jag inte beredd att förorda för ändamålet.

Den av SJ yrkade ersättningen för olönsam landsvägstrafik mellan centralorter i olika kommunblock, på sträckan Övertorneå—Pajala samt på Gotland anser jag mig inte kunna tillstyrka. Jag hänvisar i sammanhanget till vad jag föreslagit under anslaget E19 om ett väsentligt förstärkt stöd till den regionala busstrafiken.

I fråga om pensionärsrabatten gäller att SJ sedan lång tid haft en kommersiellt betingad sådan rabatt. Inför en av SJ beslutad ändring av den dittillsvarande s. k. 67-kortsrabatten — innebärande en försämring i vissa hänseenden av rabattvillkoren — beslöt Kungl. Maj:t i februari 1974 att rabattmöjligheterna skulle bibehållas och även i vissa delar förbättras. Detta har givetvis allmänt varit betingat av omsorgen om pensionärerna. Samtidigt gäller emellertid att åtgärden rimligen även kan innebära fördelar från SJ:s synpunkt. Jag är inte beredd att tillstyrka medelsanvisning i vidare mån än som följer av den tidigare medgivna ersättningen för rabattens utvidgning till förtidspensionärer m. fl. Jag beräknar härvidlag ett belopp om 2 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Med anledning av SJ:s yrkande om ersättning för studeranderabatten kan följande konstateras. I december 1972 deklarerade SJ sin avsikt att fr. o. m. den 1 juli 1973 — med bibehållande av rabattens kommersiella karaktär — införa en 25-årsgräns för studeranderabatten. Bl. a. i syfte att finna andra former för avgränsning av rabattberättigade studerandekategorier gav Kungl. Maj:t i februari 1973 SJ i uppdrag att utarbeta ett nytt förslag till utformning av studeranderabatten. I beslutet angavs också att av SJ tillämpade rabatter för studerande tills vidare

skulle bibehållas i nuvarande omfattning. Av det förslag som SJ sedan framlagt framgår, att SJ inte längre till någon del anser studeranderabatten vara kommersiellt motiverad. En rabattering av föreslagen omfattning medför enligt SJ en resultatförsämring om 15,5 milj. kr. Ett belopp av denna storlek begärs för budgetåret 1975/76 i kompensation för rabatten.

För min del har jag samma uppfattning som kom till uttryck i SJ:s beslut i december 1972, nämligen att det finns kommersiella skäl för bibehållande av rabatten som sådan men att någon form av avgränsning bör ske för att motverka ett missbruk av rabattmöjligheten. Denna bör då inte — som SJ ursprungligen tänkt sig — anknyta till en åldersgräns. Den bör i stället lämpligen ha en studiesocial anknytning och därvid ta sikte på att förbehålla rabattmöjligheten sådana som har sin huvudsakliga sysselsättning i studier. Härvidlag avser jag att senare förelägga regeringen förslag som ger SJ möjligheter till en sådan avgränsning. Jag finner inte anledning att tillstyrka någon medelsanvisning för ändamålet.

Med hänsyn till riksdagens uttalande om önskvärdheten av en fortsatt försöksverksamhet med trafikstimulerande rabatter har SJ begärt särskilda medel för att kunna genomföra vissa rabattförsök. Jag finner det själv angeläget, att SJ — med en aktiv marknadsföring av sina tjänster och då även med anlitande av rabatter — söker stimulera till ökat utnyttjande av järnvägen. Särskilt viktigt är det givetvis att därvid påverka resbenägenheten så att den såvitt möjligt inriktas på den lediga kapacitet SJ kan ha. Detta bör vara en naturlig strävan inom ramen för SJ:s eget ekonomiska ansvar. Riksdagens angivna uttalande har också denna innebörd. Den av SJ begärda medelsanvisningen är jag inte beredd att tillstyrka.

Jag vill i anslutning till det föregående erinra om de generella reserabatter som SJ lämnar och då särskilt det andraklass årsrabattkort som SJ införde våren 1974 och som berättigar till köp av biljetter med 50 % rabatt. Årsrabattkortet synes — bl. a. genom en aktiv marknadsföring — ha blivit en kommersiell framgång.

I fjolårets statsverksproposition anmälde jag att SJ och AMS inte hade kunnat nå en uppgörelse om de ekonomiska betingelserna för utbildning av vapenfria tjänstepliktiga vid SJ. Någon inkallelse av vapenfria tjänstepliktiga till SJ har därför inte skett under vare sig budgetåret 1973/74 eller 1974/75. Jag vill i sammanhanget erinra om att 1973 års utredning (Fö 1973: 01) för översyn av lagen om vapenfri tjänst m. m. överväger bl. a. frågan om de vapenfrias tjänstgöringsområden. Därvid skall bl. a. prövas andra tjänstgöringsalternativ än de nuvarande inom sådan samhällsnyttig verksamhet som kan anses höra till totalförsvaret i allmän mening. I avvaktan på resultatet av dessa överväganden och efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepar-

tementet är jag inte beredd att tillstyrka någon särskild ersättning för en återupptagen vapenfriutbildning vid SJ.

Detta innebär självfallet inte något hinder för att — under förutsättning att vapenfriutbildningen alltjämt av SJ befinns vara ett lämpligt sätt att upprätthålla en tillfredsställande reparationsberedskap — AMS och SJ söker träffa en uppgörelse i ersättningsfrågan som kan ligga till grund för ett återupptagande av vapenfriutbildningen vid SJ.

Överbefälhavaren och SJ har gemensamt utrett och därvid markerat betydelsen från totalförsvarssynpunkt av ett bibehållande av driftvärnet vid SJ.

I likhet med vad som gäller för andra affärsdrivande verk anser jag att SJ bör bära kostnaderna för vissa åtgärder i fred för ett fullföljande av den fredsmässiga verksamheten i ett krigs- och avspärrningstillstånd. Den i och för sig frivilliga driftvärnsverksamheten är ett sätt att upprätthålla en viss sådan beredskap. I den mån SJ bedömer att beredskapen vid SJ kan bibehållas på ett mindre kostnadskrävande sätt än i dag står det SJ fritt att vidta de åtgärder som bedöms lämpliga. Någon särskild ersättning för driftvärnsverksamheten finner jag därför inte motiverad. I sammanhanget bör påpekas de fördelar från bl. a. kostnadssynpunkt, som det innebär för SJ att ett stort antal anställda är befriade från normala repetitionsövningar.

SJ har slutligen begärt ersättning med hälften av totalkostnaderna för drift, underhåll och förnyelse av vissa plankorsningar m. m. Kostnaderna skulle härigenom komma att bli lika fördelade mellan vägtrafiken och järnvägstrafiken. I överensstämmelse med uttalandena i fjolårets statsverksproposition förordar jag inte någon särskild ersättning för ändamålet.

Med de nämnda utgångspunkterna uppgår medelsbehovet för ersättning till SJ för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. för budgetåret 1975/76 till (540,2+2,7+0,1+2,0) 545 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 545 000 000 kr.

F 2. Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser

1973/74	Utgift	185 610 352
1974/75	Anslag	203 000 000
1975/76	Förslag	220 000 000

Postverket

Från anslaget utgår ersättning till postverket för tjänsteförsändelser i allmänhet, särskild postdelgivning och militärbrev, debetsedlar och deklarationsblanketter.

Postverket beräknar ersättningen för tjänstebrevsförsändelser för budgetåret 1974/75 till 225,2 milj. kr., vari ett engångsbelopp om 14,5 milj. kr. för extra utsändningar av ransoneringsbevis m. m. ingår.

Ersättning för befordran av tjänsteförsändelser i allmänhet utgår jämlikt 2 § tjänstebrevsförordningen (1945: 329) med viss procent av postverkets frankoteckensuppbörd. Ersättningen erläggs under kvartalet näst efter det, som ersättningen avser. Fr. o. m. budgetåret 1974/75 tills vidare har procenttalet bestämts till 15,5. Detta innebär en höjning i förhållande till tidigare procenttal (14) som är föranledd dels av att ersättningen för vissa tjänsteförsändelser — särskild postdelgivning, militärbrev, debetsedlar och deklarationsblanketter — vilken tidigare låg utanför procenttalet, numera är inkluderad i detsamma och dels av att nya tjänsteförsändelser tillkommit i samband med kilometerskatteuppbörden. Med utgångspunkt i procenttalet beräknar postverket ersättningen för befordran av tjänsteförsändelser under budgetåret 1975/76 till 220 000 000 kr.

Föredraganden

Från anslaget utgår fr. o. m. budgetåret 1974/75 ersättning för tjänsteförsändelser i allmänhet, särskild postdelgivning, militärbrev, debetsedlar och förtryckta deklarationsblanketter.

Från sjunde huvudtitelns anslag Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m. betalas fr. o. m. samma budgetår endast ersättning för postverkets arbete med uppbörd och redovisning av skatt m. m. samt uppgifter till kyrkobokföringsmyndigheterna då begäran gjorts om eftersändning av post på grund av definitiv avflyttning.

Postverket har beräknat ersättningen för befordran av tjänsteförsändelser under budgetåret 1975/76 till 220 milj. kr., motsvarande 15,5 % av postverkets beräknade portoinkomster. Postverkets beräkningar härvidlag har inte gett mig anledning till någon erinran.

Totalt krävs således ett anslag budgetåret 1975/76 av 220 milj. kr. Härav bör ett så stort belopp avräknas mot automobilskattemedlen, som svarar mot den del av ersättningen för befordran av tjänsteförsändelser, som beräknas falla på sådan verksamhet vid myndigheter, för vilken kostnaderna avräknas mot angivna medel. Med ledning av upplysningar från postverket kan denna del av ersättningen för nästa budgetår uppskattas till 3,6 milj. kr.

När det gäller förbrukningen under anslaget för innevarande budgetår förutser postverket en ökning av det beräknade beloppet på grund av de ökade portoinkomster som följer av höjda postgiroavgifter fr. o. m. den 1 april 1974 resp. den 1 oktober 1974 samt höjda avgifter för mass- och gruppkorsband fr. o. m. den 1 januari 1975. I det nu beräknade utgiftsbeloppet ingår 14,5 milj. kr. för utsändning av ransoneringsbevis.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 220 000 000 kr., därav 3 600 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

F 3. Bidrag till vissa internationella sammanslutningar

1973/74	Utgift	2 256 000
1974/75	Anslag	2 221 000
1975/76	Förslag	2 507 000

	Anvisat 1974/75	Beräknad ändring 1975/76
1. Meteorologiska världsorganisationen (WMO) m. m.	570 000	+ 132 000
2. Internationella föreningen för frågor rörande vägväsendet (PIARC) m. m.	10 300	—
3. Förhandlingar rörande luftfarten	199 300	—
4. Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa (ECE)	60 000	—
5. Europeiska transportministerkonferensen (CEMT)	80 000	—
6. Internationella järnvägsfördragen (CIM-CIV)	15 000	—
7. Vissa förhandlingar rörande vägtransporter	50 000	—
8. Visst internationellt trafiksäkerhetsarbete	50 000	—
9. Förhandlingar rörande vissa telefrågor	20 000	—
10. Internationella organisationen för fyrtekniska frågor	22 400	+ 3 000
11. Internationella hydrografiska byrån	52 000	+ 43 000
12. Förhandlingar rörande sjöfarten samt Mellanstatliga rådgivande sjöfartsorganisationen (IMCO)	750 000	+ 30 000
13. Bidrag till internationell ispatrulleringstjänst i Norra Atlanten	150 000	—
14. Bidrag till driften av livräddnings- och väderleksfartyg i Nordsjön	160 000	+ 70 000
15. Internationella föreningen i Bryssel för sjöfartskongresser (PIANC)	7 000	—
16. Bidrag till vissa fyrar i Röda Havet	25 000	+ 5 000
17. Internationella föreningen för järnvägskongresser	—	+ 3 000
	2 221 000	+ **286 000**

1. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut föreslår att kostnaderna föranledda av Sveriges anslutning till meteorologiska världsorganisationen för budgetåret 1975/76 beräknas till 702 000 kr. Årsavgiften för Sveriges anslutning till WMO förväntas öka med 120 000 kr. till totalt 500 000 kr. Till World Weather Watch föreslås utgå oförändrat 75 000 kr. Resor föranledda av svenskt deltagande i WMO:s verksamhet beräknas uppgå till 127 000 kr. Sammanlagt bör således anslagsposten föras upp med (500 000+75 000+127 000) = 702 000 kr.

10. Med hänsyn till bl. a. höjd medlemsavgift bör anslagsposten räknas upp med 3 000 kr.

11. Under anslagsposten har 33 000 kr. beräknats för deltagande i Internationella hydrografiska byråns kommittéer och arbetsgrupper av befattningshavare från sjöfartsverket samt för Sveriges deltagande i International Cartographic Association. Sveriges bidrag till IHO:s budget beräknas bli höjt med 30 % från och med 1975 och uppgå till 62 000 kr. Sammanlagt bör således anslagsposten föras upp med (33 000 + 62 000) = 95 000 kr.

12. Verksamheten inom IMCO beräknas ha samma omfattning som under föregående budgetår. Kostnadsökningen under denna anslagspost hänför sig till kostnader för sammanträden och resor i samband med möten inom den svensk-sovjetiska blandade kommissionen som upprättades under det svensk-sovjetiska sjöfartsavtalet. Sammanlagt bör anslagsposten föras upp med 780 000 kr.

14. Ökade kostnader för driften av livräddnings- och väderleksfartyg i Nordsjön innebär att anslaget måste höjas med 70 000 kr.

16. Ökade driftkostnader erfordrar en uppräkning av anslagsposten med 5 000 kr. till totalt 30 000 kr.

17. Medlemmar i föreningen är regeringar och järnvägsförvaltningar. Regeringens avgift har hittills betalats av statens järnvägar. Det synes lämpligt att avgiften redovisas under detta anslag, varför ett belopp om 3 000 kr. bör avsättas för ändamålet.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 507 000 kr.

F 4. Beredskap för civil luftfart

1973/74	Utgift	926 000	Reservation	608 000
1974/75	Anslag	1 500 000		
1975/76	Förslag	2 000 000		

Luftfartsverket

I skrivelse den 26 augusti 1974 har luftfartsverket beräknat medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till 3 300 000 kr. Med hänsyn till handlingarnas innehåll torde någon redogörelse inte böra lämnas till regeringsprotokollet. Handlingarna torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att de ställs till vederbörande utskotts förfogande.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anförde i prop. 1974: 1 (bil. 8 sid. 174) angående inriktningen av de beredskapsfrämjande åtgärderna för den civila luftfarten beräknar jag för budgetåret 1975/76 2 milj. kr. för detta ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Beredskap för civil luftfart* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

F 5. Kostnader för visst värderingsförfarande

1973/74	Utgift	770
1974/75	Anslag	40 000
1975/76	Förslag	40 000

Fr. o. m. den 1 januari 1970 finns en för hela landet gemensam buss- och taxivärderingsnämnd med uppgift att avgöra frågan om villkoren vid inlösen av rörelse eller tillgångar i samband med återkallelse av trafiktillstånd enligt förordningen (1940: 910) angående yrkesmässig biltrafik m. m.

Värderingsnämnden består av tre ledamöter med suppleanter som utses av regeringen. Kostnaderna för nämnden skall bestridas av staten men — genom utdebitering efter varje värderingsförfarande — slutligt belasta den som förvärvar tillståndet. På riksstatens inkomstsida finns därför en motsvarande inkomsttitel, benämnd Ersättning för visst värderingsförfarande.

Föredraganden

Kostnaderna för värderingsnämndens verksamhet beräknar jag till oförändrat 40 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för visst värderingsförfarande* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 40 000 kr.

F 6. Kostnader för riskgaranti till Scandinavian Airlines System

1973/74	Utgift	0
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Från anslaget bestrids eventuella utbetalningar i anledning av den garanti som regeringen kan ställa dels i fråga om ersättning för förlust av eller skada på SAS' luftfartyg till följd av flygplanskapning (prop. 1970: 165, SU 1970: 123, rskr 1970: 428), dels i fråga om ersättning för förlust av eller skada på SAS tillhöriga flygplan av typ Boeing 747 orsakad av krigshandling eller liknande handling (prop. 1971: 75 bil. 4, TU 1971: 4, rskr 1971: 115). Den närmare utformningen av garantierna förutsätts vid behov skola regleras genom överenskommelser mellan de tre skandinaviska staterna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Kostnader för riskgaranti till Scandinavian Airlines System* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

F 7. Kostnader för omläggning av flygtrafikledarutbildningen

1973/74 Utgift	1 000
1974/75 Anslag	1 000
1975/76 Förslag	1 000

Utbildningsverksamheten vid den nya flygtrafikledarskolan i Sturup påbörjades planenligt den 1 oktober 1974. Nämnden för flygtrafikledarskolan, som enligt sin instruktion haft att planlägga och leda arbetet med omläggning till den nya gemensamma utbildningen av civila och militära flygtrafikledare, svarar också under ett inledningsskede för ledningen av utbildningen.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	1	—	—
Övrig personal	0	—	—
	1	—	—
Utgifter			
Löneckostnader	3 636 600	+ 226 400	+ 226 400
Sjukvård	2 000	—	—
Resecrsättning	40 000	— 5 000	— 5 000
Lokalkostnader	392 000	+ 238 000	+ 238 000
Expenser	255 000	— 5 000	— 5 000
Ersättning till luftfartsverket	935 000	— 110 000	— 110 000
Rekryteringskostnader	125 000	—	—
Flygutbildning	140 000	+ 490 000	+ 490 000
Kapitalkostnader	—	+4 000 000	+4 000 000
	5 525 600	**+4 834 400**	**+4 834 400**
Inkomster			
från flygvapnet	2 762 300	+2 417 200	+2 417 200
från luftfartsverket	2 762 300	+2 417 200	+2 417 200
Nettoutgift	1 000	—	—
	5 525 600	**+4 834 400**	**+4 834 400**

I nämnden ingår företrädare för luftfartsverket och flygvapnet samt en från intressenterna fristående ordförande. Till nämndens förfogande finns ett kansli som förestås av en kanslichef. Därutöver kan experter för särskilda uppgifter knutas till nämnden.

Nämndens verksamhet finansieras genom bidrag från intressenterna. Efter avdrag med ett formellt belopp av 1 000 kr. — som utgör den

anslagsmässiga nettoutgiften — delas kostnaderna lika mellan luftfartsverket och flygvapnet.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för omläggning av flygtrafikledarutbildningen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

F 8. Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland

1974/75	Anslag	4 200 000
1975/76	Förslag	4 200 000

På tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1974/75 (prop. 1974: 140, TU 1974: 27, rskr 1974: 347) har uppförts ett förslagsanslag av 4,2 milj. kr. för rubricerat ändamål.

För budgetåret 1975/76 beräknar jag medelsbehovet till oförändrat 4,2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 200 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

I det följande lämnas för budgetåren 1973/74—1975/76 en redovisning för postverkets, televerkets (exkl. rundradio), statens järnvägars och luftfartsverkets fonder samt statens vägverks förrådsfond, sjöfartsverkets fond och fonden för Södertälje kanalverk. Vidare framläggs en sammanfattande redogörelse för investeringarna i övrigt såvitt avser kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten.

Investeringsutfall för budgetåret 1973/74

I följande tabell redovisas de anslagsmedel, som under det gångna budgetåret stått till förfogande, och i vilken omfattning de tagits i anspråk. Enligt beräkningarna i prop. 1974: 1 skulle medelsförbrukningen på investeringsanslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde uppgå till 1 645 milj. kr. under budgetåret 1973/74. De sammanlagda faktiska investeringsutgifterna har stannat vid 1 604,4 milj. kr. och således underskridit de beräknade utgifterna med 40,6 milj. kr.

Utfall budgetåret 1973/74

	Ing. behållning	Anvisade anslag	Medelsförbrukning		Utg. behållning
			beräknad i prop. 1974: 1	faktisk	
			milj. kr.		
Postverket	0,2	[1] 175,3	174,5	171,3	4,2
Televerket exkl. rundradio	42,2	803,6	815,0	790,0	55,8
Statens järnvägar	1,0	[2] 452,6	444,9	444,8	8,8
Luftfartsverket	36,9	75,7	95,0	89,2	23,4
Statens vägverk	10,1	52,1	56,2	56,2	6,0
Sjöfartsverket	0,9	[3] 52,7	50,0	50,0	3,6
Södertälje kanalverk	5,9	3,5	9,4	2,9	6,5
	97,2	**1 615,5**	**1 645,0**	**1 604,4**	**108,3**

[1] Varav 128,2 milj. kr. på tilläggsstat.
[2] Varav 70 milj. kr. på tilläggsstat.
[3] Varav 5,4 milj. kr. på tilläggsstat.

Beräknad medelsförbrukning för budgetåret 1974/75

I prop. 1974: 1 förordades för budgetåret 1974/75 ett totalt rambelopp av 1 540,4 milj. kr. för här berörda fonder, exkl. rundradioan-

läggningar under televerkets fond. Jämfört med motsvarande belopp för det föregående budgetåret innebar detta en ökning med 178,8 milj. kr.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 maj 1974 höjdes postverkets investeringsram med 3,8 milj. kr. för att möjliggöra dels teckning av aktier i Tidningstjänst AB, dels betalning av byggnadsobjekt som tidigarelagts till budgetåret 1973/74.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 6 december 1974 har televerkets investeringsram för innevarande budgetår höjts till 786,9 milj. kr. för att möjliggöra tidigareläggning av vissa investeringar i sysselsättningsfrämjande syfte.

I enlighet med riksdagens beslut har Kungl. Maj:t den 5 april 1974 utökat SJ:s investeringsram med 30 milj. kr.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 6 december 1974 höjdes investeringsramen för luftfartsverket med 360 000 kr. för att möjliggöra tidigareläggning av viss investering i sysselsättningsfrämjande syfte.

För att täcka vissa kostnader för bottenundersökningsarbeten i inloppen till Brofjorden har genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 april 1974 ramen för sjöfartsverkets investeringar höjts med ca 500 000 kr. Därutöver kan investeringsramen komma att behöva höjas med ytterligare 9,2 milj. kr. för bl. a. vissa tidigare beslutade investeringar i sysselsättningsstödjande syfte.

Arbetena på Södertälje kanals breddning och fördjupning har hittills kommit att bedrivas endast i begränsad omfattning. Sedan nu vattendom meddelats kommer arbetena att intensifieras. Investeringsramen beräknas behöva höjas med 6,5 milj. kr.

Den totala investeringsomslutningen för budgetåret 1974/75 beräknas därvid uppgå till 1 591,7 milj. kr. I följande tabell redovisas beräkningarna enligt prop. 1974: 1, de beräkningar som gjordes under våren 1974 samt den medelsförbrukning som följer av det nyss anförda.

Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1974/75

	Beräknad i prop. 1974: 1	Beräknad våren 1974	Beräknad hösten 1974
		milj. kr	
Postverket	66,2	70,0	70,0
Televerket, exkl. rundradio	786,0	786,0	786,9
Statens järnvägar	392,3	422,3	422,3
Luftfartsverket	168,0	168,0	168,4
Statens vägverk	56,2	56,2	56,2
Sjöfartsverket	63,0	63,5	[1]72,7
Södertälje kanalverk	8,7	8,7	[1]15,2
	1 540,4	**1 574,7**	**1 591,7**

[1] Preliminärt belopp.

Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1975/76

För budgetåret 1975/76 föreslår verken investeringar om sammanlagt 1 935,6 milj. kr., vilket jämfört med beräkningarna i prop. 1974: 1 för innevarande budgetår skulle innebära en ökning med 395,2 milj. kr. och i förhållande till nu verkställda beräkningar för samma budgetår en ökning med 343,9 milj. kr. När det gäller de olika verken föreslår dessa, jämfört med senaste beräkning för budgetåret 1974/75, ökningar för televerket med 24,6 milj. kr., för statens järnvägar med 187,7 milj. kr., för luftfartsverket med 119,8 milj. kr., för statens vägverk med 34,8 milj. kr. och för sjöfartsverket med 18,9 milj. kr. För postverket samt fonden för Södertälje kanalverk föreslås minskningar med 34,7 milj. kr. resp. 7,2 milj. kr.

Vid en avvägning från olika synpunkter har jag för nästa budgetår ansett mig böra för ifrågavarande fonder räkna med en total medelsförbrukning av 1 720,9 milj. kr., vilket innebär en ökning med 180,5 milj. kr. jämfört med motsvarande totalbelopp för innevarande budgetår enligt prop. 1974: 1. I förhållande till dessa beräkningar innebär mitt förslag beträffande televerkets, statens järnvägars, luftfartsverkets, statens vägverks och sjöfartsverkets investeringar höjningar med 11,5, 87,7, 112,0, 8,8 resp. 3,8 milj. kr. För postverket och för Södertälje kanalverk beräknar jag en minskning av investeringsramen med 42,6 milj. kr. resp. 700 000 kr.

I den inledande översikten har jag lämnat en sammanfattande redogörelse för investeringsbehovet inom de olika verken och i korthet berört inriktningen av investeringarna för nästa budgetår.

Den för budgetåret 1975/76 förordade investeringsverksamheten framgår av följande tabell. Som jämförelse har i denna även tagits upp beloppen för den hösten 1974 beräknade förbrukningen under budgetåret 1974/75.

Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1975/76

	1974/75	1975/76	
	Beräknad hösten 1974	Verkens förslag	Föredraganden
		milj. kr.	
Postverket	70,0	35,3	23,6
Televerket, exkl. rundradio	786,9	811,5	797,5
Statens järnvägar	422,3	610,0	480,0
Luftfartsverket	168,4	288,2	280,0
Statens vägverk	56,2	91,0	65,0
Sjöfartsverket	72,7	91,6	66,8
Södertälje kanalverk	15,2	8,0	8,0
	1 591,7	**1 935,6**	**1 720,9**

Under kommunikationsdepartementets kapitalbudget upptas vidare anslag med ett belopp om 25 milj. kr. till statens lånefond för den mindre skeppsfarten samt med 15 milj. kr. för garanti till Aktiebolaget Aerotransport.

Sammanfattning

En sammanfattning av anvisade resp. förordade anslag för affärsverksfonderna, statens vägverks förrådsfond, sjöfartsverkets fond och fonden för Södertälje kanalverk samt beräknad medelsförbrukning under budgetåren 1974/75 och 1975/76 ges i följande sammanställning.

Anslag och medelsförbrukning budgetåren 1974/75 och 1975/76

	Behålln. 1974-07-01	Anslag 1974/75	Medelsförbrukning 1974/75	Anslag 1975/76	Medelsförbrukning 1975/76
			milj. kr.		
Postverket	4,2	71,8	70,0	20,0	23,6
Televerket exkl. rundradio	55,8	833,8	786.9	773,7	797,5
Statens järnvägar	8,8	452,8	422,3	488,7	480,0
Luftfartsverket	23,4	167,2	168,4	286,0	280,0
Statens vägverk	6,0	55,8	56,2	65,9	65,0
Sjöfartsverket	3,6	69,2	72,7	73,4	66,8
Södertälje kanalverk	6,5	8,7	15,2	8,0	8,0
	108,3	**1 659,3**	**1 591,7**	**1 715,7**	**1 720,9**

Anslagsbehållningarna per den 1 juli 1974 uppgick till ca 108 milj. kr. Tillsammans med för innevarande budgetår anvisade anslag om 1 659,3 milj. kr. utgör den för budgetåret disponibla anslagssumman 1 767,6 milj. kr. Med nu beräknade investeringsramar kommer medelsförbrukningen under innevarande budgetår att uppgå till totalt ca 1 592 milj. kr. Behållningarna vid budgetårets slut kommer därmed att utgöra ca 176 milj. kr.

De beräknade anslagsbeloppen för nästa budgetår avser att jämte behållningarna för innevarande budgetår täcka den förutsatta medelsförbrukningen och därutöver ge en marginal om ca 10 % för att möjliggöra ökade investeringsramar om det skulle påkallas av konjunkturmässiga eller andra skäl. De förordade anslagen uppgår till sammanlagt 1 715,7 milj. kr. Tillsammans med de till budgetåret 1975/76 ingående behållningarna kommer de under samma budgetår tillgängliga anslagen att uppgå till 1 891,6 milj. kr. Då medelsförbrukningen uppskattas till 1 720,9 milj. kr. utgör anslagsreserven 171 milj. kr.

Medräknas även övriga anslag under kommunikationsdepartementets del av kapitalbudgeten, dvs. anslagen under statens utlåningsfonder och

fonden för låneunderstöd blir totalsumman för budgetåret 1975/76 enligt förslaget 1 755 700 000 kr. att jämföras med i riksstaten för budgetåret 1974/75 för motsvarande ändamål upptagna 1 682 300 000 kr. Anslagen ökar således totalt med 73,4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle

att avge yttrande med anledning av vad jag sålunda anfört om kommunikationsverkens investeringar.

I. Statens affärsverksfonder

A. POSTVERKET

Postverkets tillgångar uppgick den 30 juni 1974 till 22 797,6 milj. kr. Bokförda nettovärdet av fast egendom, huvudsakligen posthus, utgjorde 274,1 milj. kr., medan de bokförda nettovärdena av motorfordon m. m. uppgick till 25 milj. kr. samt av förråd och lager till 5,2 milj. kr. Övriga tillgångsposter på balansräkningen hänförde sig i huvudsak till Postbanken.

Statskapitalet i postverket inkl. stamkapital och statsverkslån i Postbanken uppgick den 30 juni 1974 — efter en extra avskrivning på kapitaltillgångarna med ca 20 milj. kr. enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 juni 1974 — till 462,7 milj. kr., vilket innebär en ökning under budgetåret med 141,6 milj. kr. Av ökningen motsvarar 121,2 milj. kr. det särskilda anslag över statsbudgeten för budgetåret 1973/74, som beviljats i syfte att motverka en reducering av Postbankens kapital vid föreskriven överföring av vissa av bankens fastigheter till den allmänna poströrelsen under detta budgetår.

Postverkets verksamhet under budgetåret 1973/74 resulterade i ett överskott på 13,6 milj. kr. vilket insatts på statsverkets checkräkning i riksbanken. Härutöver har inleverans av ränta på Postbankens statsverkslån skett med ca 6 milj. kr. avseende budgetåret 1973/74. Den sammanlagda avkastningen från postverket på disponerat statskapital utgjorde sålunda ca 19,6 milj. kr.

Postbankens överskott före avsättningar uppgick kalenderåret 1973 till 89,9 milj. kr. Postbankens överskott för perioden 1 januari—30 juni 1974, som var den sista bokslutsperioden före samgåendet med Sveriges Kreditbank, uppgick till ca 35 milj. kr. Av överskotten disponerades 10 milj. kr. för överföring till det risktäckande kapitalet och återstoden, ca 115 milj. kr., till avsättning för värdereglering för utlåning och obligationer.

Postverket

I skrivelse den 21 augusti 1974 och i anslutning därtill lämnade kompletterande uppgifter har postverket hemställt om investeringsanslag till posthus m. m. för budgetåret 1975/76.

Posthus m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1973/74	230 000	[1]175 300 000	171 295 000
1974/75	4 235 000	71 800 000	[2]70 000 000
1975/76 verket	6 035 000	32 800 000	35 300 000
föredraganden	6 035 000	20 000 000	[2]23 600 000

[1] Varav på tilläggsstat 128 200 000.
[2] Preliminärt belopp.

Utvecklingen av postverkets rörelse m. m.

Postvolymens utveckling påverkades under budgetåret 1973/74 av en efterfrågeökning till följd av oförändrade postavgifter, den allmänna konjunkturuppgången samt aktiva marknadsföringsåtgärder. Mätt i portointäkter i fasta priser och inklusive ersättningen för tjänsteförsändelser ökade postvolymen med 6,7 %. Exklusive intäkter av tjänsteförsändelser samt av massändningar föranledda av 1973 års val var volymökningen 4,7 %.

Under år 1973 ökade antalet brev och postkort med 2,3 % jämfört med föregående år. Till denna utveckling bidrog främst försändelser från näringslivet, men även distributionen av nya bilskyltar, ransoneringskort för drivmedel, inkomstförfrågningar samt nya försäkringsbesked i samband med sjukförsäkringsreformen den 1 januari 1974 spelade en viktig roll. Korsbanden ökade med 3,7 %, paketen — beroende främst på ökad inlämning från postorderföretagen — med 1,2 %, masskorsbanden med 14,2 % och gruppkorsbanden med 24 %. Mass- och gruppkorsbanden har således haft en bättre volymutveckling än övriga försändelseslag. Detta beror dels på valet år 1973 men även på en allmän ökning av samhällsinformationen, vidgad tillgång till datalagrade adresser samt förbättrade möjligheter till uppdelning på lämpliga målgrupper för information och reklam.

Antalet postdistribuerade tidningsexemplar ökade under år 1973 med drygt 1 %. Antalet tidningar med 2—7 nummer per vecka minskade något medan antalet tidningar med mindre än 2 nummer per vecka ökade.

Tidningsutgivare, som åtager sig att under år 1975 anlita postverket för befordran av tidning i minst samma omfattning som rådde vid utgången av augusti månad 1974, får rabatt.

Postbankens totala inlåning steg under budgetåret 1973/74 med 10,6 % eller med 1,9 miljarder kr. till 20 miljarder kr. Inlåningen fördelade sig med 6,2 miljarder kr. på postgirokonton, 2,2 miljarder kr. på personkonton och 11,6 miljarder kr. på konton inom den egentliga sparrörelsen. Den 30 juni 1974 uppgick bankens fasta placeringar till 19 miljarder kr. Ökningen under budgetåret var 1,6 miljarder kr. eller

9,5 %. Utlåningen till allmänheten uppgick vid samma tid till 12,7 miljarder kr., en ökning under budgetåret med 1,3 miljarder kr. eller 11,2 %. Drygt hälften av ökningen hänförde sig till näringslivssektorn.

Postgiroinlåningen i dagsmedeltal ökade med 10,9 % eller med 600 milj. kr. till 6,3 miljarder kr. under budgetåret 1973/74. Antalet postgirokonton ökade under samma tid med 19 000 och uppgick den 30 juni 1974 till 687 000. Personkontorörelsens snabba tillväxt fortsatte och inlåningen steg med 33,7 %, vilket dock är en ca 7 % lägre ökning än föregående år. Antalet personkonton ökade med 124 000 till 927 000, och vid budgetårets utgång använde 1 400 löngivare personkontosystemet.

Sparrörelsens inlåning steg med 9,6 %. Antalet sparkonton uppgick den 30 juni 1974 till 5,6 miljoner, vilket innebär en uppgång med 0,3 %.

Postgirot förmedlade under budgetåret 293 milj. betalningar till ett värde av 1 243 miljarder kr., vilket innebar att antalet betalningar ökade med 6,2 % och det förmedlade beloppet med 12,6 %.

Postverkets diligensrörelse omsatte under år 1973 31,8 milj. kr., vilket innebär en ökning med 6,2 % jämfört med 1972. Trafikunderlaget minskar fortfarande till följd av befolkningsminskningen på landsbygden och den ökande privatbilismen. Däremot har beställningstrafiken ökat. Genom det nya bussbidragssystemet väntas nedgången i efterfrågan på diligenstrafiktjänster upphöra om ett eller annat år.

Postverkets organisation, rationalisering m.m. Uttryckt i antal årsanställda ökade postverkets behov av personal under år 1973 med 400 till följd av den fortgående urbaniseringen. Genom rationaliseringsåtgärder kunde dock personalstyrkan hållas konstant vid 41 100 årsanställda. I sammanhanget kan nämnas att det totala antalet anställda under året ökade med ca 1 100 till ca 55 400.

Några exempel på aktuella projekt i den fortlöpande rationaliseringsverksamheten inom postverket lämnas i det följande.

I början av år 1974 togs den första fullständigt maskinella brevsorteringsanläggningen i bruk vid postkontoret Stockholm Ban. Vid senaste årsskifte var anläggningen fullt intrimmad. Sorteringen är helt baserad på postnumren.

Mekaniska paketsorteringsanläggningar finns f. n. i drift på åtta olika platser i landet och ytterligare tre anläggningar planeras.

För att underlätta postbehandlingsarbetet har postverket fortsatt att anskaffa mekaniska hjälpmedel. I sorteringsanläggningen vid Malmö Ban har sålunda installerats två paketsorteringsmaskiner samt band- och hängtransportörer, m. m. Under innevarande år beräknas låd- och bandtransportörsystem kunna tas i bruk i Göteborg, Linköping och Västerås.

Frågan om vilket fordon som skall ersätta brevbärarbilen Tjorven är ännu inte avgjord. Kontakt har tagits med postverket i USA för att ut-

röna om det där används något fordon som vore lämpligt för villabrevbäring även i Sverige.

Vid utgången av maj 1974 hade det s. k. RC-systemet genomförts i hela landet. Granskning och sammanställning av kassörernas dagliga redovisningar utförs nu vid någon av de nio redovisningscentralerna. Dagligen bearbetas ca 10 000 sådana redovisningar.

I februari förra året tecknade postverket avtal med Svenska AB Philips om leverans av 2 600 kassamaskiner att installeras vid ca 750 större postanstalter under åren 1975—1978.

Övergången till ett nytt system för postgirots centrala bokföring fortsätter. Förutom avancerade datorsystem för optisk läsning och samtidig mikrofilmning av blanketterna har installerats utrustning för direkt överföring av data från datorer till mikrofilm samt dataregistreringsutrustning med bildskärmar och maskiner för sortering av kontoutdragsförsändelser. Omläggningen beräknas vara genomförd under innevarande år.

Datatransmission utnyttjas för saldokontroll vid direktuttag från postgirokonton. Ett on-line-system för saldokontroll i personkontorörelsen utvecklas också.

Den mera långsiktiga ADB-utvecklingen inom postgirot är inriktad mot on-lineteknik vid uppbyggnad av centrala kund- och kontoregister. Utredning härom pågår.

M a r k n a d e n. För att främja användningen av brevet som kommunikationsmedel även på längre sikt har postverket under budgetåret 1973/74 gjort avsevärda marknadsföringsinsatser av skilda slag.

Postverket har numera infört en ny serviceform, "hämtning och utkörning av post". Det är en service som sker enligt avtal med kunden och som kan erbjudas på de orter där det finns praktiska möjligheter att ordna transporterna.

För att motverka effekterna av vikande trafikunderlag och kunna bibehålla en god service på landsbygden försöker postverket få nya distributionsuppdrag i de aktuella områdena. Försöksverksamhet med utökad service genom lantbrevbärare har därför bedrivits under några år. De erfarenheter som därvid vunnits har varit goda och de har lett till att sådan service, som bl. a. består i hembesök och distribution av matvaror och medicin, kan tillhandahållas i hela landet enligt en ramöverenskommelse mellan socialstyrelsen och postverket i januari 1974. Intresset för den nya servicen är stort.

Från mitten av augusti 1974 har postverket, tills vidare på försök, medverkat i det nya rikstotospelet, det s. k. V 65-spelet. Alla postanstalter och lantbrevbärare skall förmedla spelkuponger och insatser.

Mellan postförvaltningarna i Danmark, Norge och Sverige har en överenskommelse träffats som gör det möjligt för kunderna att skicka gruppkorsband över gränserna mellan de tre länderna. Möjligheten skall

tills vidare gälla mottagargrupperna hushåll, villaägare, jordbrukare, kontor och butiker.

Fusionen mellan Postbanken och Kreditbanken den 1 juli 1974 har inneburit vissa nya uppgifter för postverket. Numera kan kunder med sparkonton i förutvarande Kreditbanken göra insättningar och uttag på postanstalt och hos lantbrevbärare. Från den 1 september 1974 kan även kunder med bankböcker i övriga affärsbanker, sparbanker och föreningsbanker göra uttag på dessa böcker vid samtliga postanstalter och genom alla lantbrevbärare. Frågan om utvidgad checkinlösen genom postverket utreds för närvarande av verket.

Bedömningar av utvecklingen inom de närmaste åren. Under budgetåret 1974/75 förväntas postvolymen kunna öka med minst 3 % under förutsättning att en allmän portohöjning inte behöver genomföras.

Den fortsatta urbaniseringen beräknas under perioden 1975—1978 innebära ett ökat personalbehov med totalt ca 1 600 årsanställda medan rationaliseringsverksamheten under samma tid väntas minska behovet med sammanlagt ca 1 050 årsanställda. Härigenom skulle personalökningen således kunna begränsas till totalt ca 550 årsanställda under denna period.

Medelsförbrukning under budgetåren 1973/74—1975/76

För budgetåret 1973/74 medgavs ursprungligen en investeringsram av 43 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 mars och den 29 juni 1973 höjdes ramen med sammanlagt 3,6 milj. kr. för tidigareläggning av byggstart för postterminaler i Karlstad resp. Linköping. Efter anslag på tilläggsstat I har vidare investeringsramen höjts med 127,9 milj. kr. Av detta belopp har 121,2 milj. kr. använts för att öka det risktäckande kapitalet i Postbanken i samband med en överföring av Postbankens fastigheter till allmänna poströrelsen. Av resterande belopp har 3,5 milj. kr. använts för tidigareläggning av postterminaler i Spånga och Västerås samt vissa andra objekt. Totalt förbrukades under budgetåret 1973/74 171,3 milj. kr.

För budgetåret 1974/75 beräknades i prop. 1974: 1 en investeringsram på 66,2 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 maj 1974 höjdes ramen till 70 milj. kr. för att möjliggöra dels teckning av aktier i Tidningstjänst AB, dels betalning av byggnadsobjekt som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 12 oktober 1973 tidigarelagts till budgetåret 1973/74.

För budgetåret 1975/76 räknar postverket med en medelsförbrukning av 35,3 milj. kr. För finansieringen av de föreslagna investeringarna beräknas avskrivningsmedel på 23 milj. kr. inom postverkets fond komma att stå till förfogande under budgetåret, varför belastningen på statsbudgeten i form av nytt kapital skulle bli 12,3 milj. kr.

Investeringsprogram

I följande sammanställning redogörs för faktisk resp. beräknad medelsförbrukning budgetåren 1973/74—1975/76 med fördelning på olika objektsgrupper.

Objektsgrupp	Utgift	Beräknad utgift	
	1973/74	1974/75	1975/76
		milj. kr.	
Posthus			
Postgirohuset i Stockholm	1,4	6,7	3,8
Malmö Ban	29,8	19,5	4,6
Övriga posthus	10,9	11,5	9,1
Inköp av fastigheter	2,0	20,0	0,1
Anskaffning av bilar m. m.	5,8	7,5	11,2
Diligensrörelsen	—	1,9	3,5
Kapitaltäckning i Postbanken	121,2	—	—
Aktier i Tidningstjänst AB	—	1,9	—
Diverse och oförutsett	0,2	1,0	3,0
	171,3	**70,0**	**35,3**

Posthus

Den av postverket framlagda investeringsplanen för posthus återges i det följande.

Under budgetåret 1973/74 har 1,4 milj. kr. förbrukats för postgirohuset i Stockholm och 29,8 milj. kr. för terminalen Malmö Ban. För övriga posthus har förbrukats 10,9 milj. kr. Ny-, om- och tillbyggnader av posthus och postterminaler har utförts i bl. a. Karlstad, Södertälje och Umeå. Start har skett för nybyggnad av postterminal i Linköping i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1973.

Terminalbyggena i Spånga och Västerås har vidare startats och ombyggnad påbörjats av posthuset i Sandviken och ett bostadshus i kvarteret Hugin i Stockholm i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 12 oktober resp. den 14 december 1973 (tilläggsstat I).

Arbetet med postterminalerna i bl. a. Karlstad, Linköping, Spånga, Västerås och Malmö fortsätter under innevarande budgetår.

För igångsättning under budgetåret 1975/76 anmäler postverket tre nya byggnadsföretag, nämligen en tillbyggnad av postterminalen i Ånge samt om- och tillbyggnader av posthusen i Trelleborg och Enköping. Vidare anmäls behov av medel för projektering och igångsättning av tillbyggnad av postgirohuset i Stockholm, etapp III.

Postkontoret i Ånge fungerar bl. a. som en depå för uppsamling, hantering och lagring av tompåsar. De för ändamålet förhyrda lokalerna är otillfredsställande från miljö- och arbetssynpunkt. Andra för verksamheten lämpliga lokaler finns inte att tillgå i Ånge. Behovet av nya lokaler löses bäst genom en tillbyggnad av postterminalen.

Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för en sådan tillbyggnad till 1 450 000 kr.

De nu disponerade lokalerna för postkontoret i Trelleborg är otillräckliga. Detta gäller i första hand för kassa- och brevbäringsfunktionerna. Möjligheter saknas att genom ytterligare omdisponering inom det befintliga posthuset tillgodose det erforderliga lokalbehovet. Postkontorets ökade lokalbehov löses bäst genom om- och tillbyggnad av posthuset. Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för byggnadsföretaget till 4,4 milj. kr., varav 2 070 000 kr. avser kapitalmedel. Behovet av ökat gårdsutrymme har lösts genom att postverket — efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 12 december 1969 — förvärvat fastigheterna nr 19 och 20 i kvarteret Östrebro.

Även lokalerna för postkontoret i Enköping är numera otillräckliga. Detta gäller främst kassa- och brevbäringsexpeditionerna. Postkontorets ökade lokalbehov löses bäst genom om- och tillbyggnad av posthuset.

Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för byggnadsföretaget till 3,7 milj. kr., varav 2 190 000 kr. behöver tas i anspråk av kapitalmedel.

Byggnadsstyrelsen har med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juni 1973 påbörjat projekteringen av den tredje etappen av postgirohusets tillbyggnad i kvarteret Blåmannen i Stockholm. Planerna för kvarterets utnyttjande för postverkets räkning har tidigare varit föremål för förhandlingar mellan postverket och Stockholms kommun. Överenskommelse i denna fråga träffades i ett stadsplane- och markavtal med kommunen år 1969. Trafikfrågan för kvarteret Blåmannen har dock, med anledning av att kommunens planering för intilliggande område kunde komma att ändras, fått tas upp på nytt, vilket lett till att Byggnadsstyrelsen, postverket och Stadsbyggnadskontoret har tillstyrkt en ny lösning av frågan om tillfarterna till kvarteret. Byggnadsnämnden i Stockholm har den 18 april 1974 meddelat dispens från gällande stadsplan så att den nya lösningen av tillfarterna kan genomföras.

Ovissheten om tillfartsfrågans slutliga lösning har medfört att projekteringen av tillbyggnadsetappen har försenats. Till följd härav torde rivningsarbetena kunna sättas i gång först i början av år 1976 i stället för som tidigare planerats under oktober 1975.

På grund av den tidigare berörda fördröjningen av projekteringsarbetet beräknas färdiga förslagshandlingar föreligga först i december 1974 samt kostnadsberäknade huvudhandlingar i augusti 1975. Med ledning av hittills föreliggande skisser har byggnadsstyrelsen uppskattat byggnadskostnaden (exkl. evakueringskostnader 6 milj. kr.) till 74,2 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974. För rivning av på tomtområdet befintliga äldre byggnader tillkommer ett uppskattat belopp av 800 000

kr. Av totalkostnaden, 75 milj. kr., beräknas 3,5 milj. kr. erfordras under budgetåret 1975/76 för projektering, rivning och förberedande av schaktningsarbetena.

Följande tabell visar den aktuella investeringsplanen för posthus.

Investeringsplan för posthus (milj. kr.)

Byggnadsobjekt	Totalkostnad		Medelsförbrukning				
	Beräknad per		Faktisk t.o.m.	Beräknad för		Byggstart	Färdigställande
	1973-04-01	1974-04-01	1973/74	1974/75	1975/76	år/mån	år/mån
I. *Byggnader påbörjade före 1975-07-01*							
Äldre företag	—	—	—	0,2	—	—	—
Tillbyggnad av postgirohuset i Stockholm	52,7	52,4	51,4	0,7	0,3	68-10	72-04
Postterminal i Mellersta förstaden i Malmö	3,7	3,7	3,4	0,3	—	70-10	72-03
Postterminal i Kristianstad	3,2	3,1	2,9	0,2	—	71-04	72-07
Postterminal i Ystad	1,6	1,6	1,5	0,1	—	71-11	73-03
Postterminal i Helsingborg	10,2	9,7	9,2	0,4	0,1	71-10	73-03
Om- och tillbyggnad av posthus i Norrtälje	3,3	3,4	3,3	0,1	—	71-11	73-03
Postterminalen Malmö Ban	64,0	69,7	45,6	19,5	4,6	72-10	74-09
Postterminal i Umeå	7,0	6,0	5,6	0,3	0,1	72-09	73-11
Postterminal i Södertälje	2,7	2,7	2,3	0·3	0,1	72-10	74-02
Postterminal i Karlstad	4,5	4,2	2,7	0,8	0,7	73-05	74-12
Postterminal i Linköping	8,6	7,3	2,4	3,8	1,1	73-09	75-03
Postterminal i Spånga	2,7	3,1	0,4	1,8	0,9	74-06	75-09
Postterminal i Västerås	4,7	4,7	0,5	3,2	0,9	74-06	75-09
Summa I	**168,9**	**171,6**	**131,2**	**31,7**	**8,8**		
II. *Byggnader avsedda att påbörjas under år 1975/76*							
Om- och tillbyggnad av posthuset i Enköping	—	2,2	—	—	2,0	75-09	76-09
Om- och tillbyggnad av posthuset i Trelleborg	—	2,1	—	—	2,0	75-09	77-03
Tillbyggnad av postterminalen i Ånge	—	1,5	—	—	1,2	75-09	76-04
Tillbyggnad av postgirohuset i Stockholm (etapp III)	—	[1]81,0	—	[2]6,0	3,5	76-02	79-05
Summa II	—	**86,8**	—	**6,0**	**8,7**		
Summa I + II	**168,9**	**258,4**	**131,2**	**37,7**	**17,5**		

[1] Uppskattat belopp inkl. evakueringskostnader (6 milj. kr.) Kostnadsberäknade huvudhandlingar föreligger ännu ej.

[2] Endast evakueringskostnader.

Inköp av fastigheter

Under budgetåret 1973/74 har postverket enligt av Kungl. Maj:t den 12 oktober 1973 lämnat bemyndigande förvärvat ett markområde om ca 14 500 m² inom kvarteret Ängsgärdet i Västerås för 2 milj. kr., vilket utgjorde det totala beloppet för inköp av fastigheter under detta budgetår.

För innevarande budgetår disponerar postverket i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 maj 1974 20 milj. kr. för förvärv av tomterna nr 7 och 8 i kvarteret Blåmannen i Stockholm. Om emellertid detta förvärv försenas kommer medelsbehovet att falla på nästa budgetår. Postverket avser i så fall att inkomma med särskild framställning om medelsanvisning. Postverket begär för budgetåret 1975/76 100 000 kr. för vissa mindre markförvärv.

Anskaffning av bilar m. m.

Under budgetåret 1973/74 anskaffades bilar för 5,8 milj. kr. För budgetåret 1974/75 beräknas motsvarande utgifter till 7,5 milj. kr.

Det av postverket beräknade medelsbehovet för budgetåret 1975/76 uppgår till 11,2 milj. kr. Av detta belopp avser 5 milj. kr. anskaffning av 200 brevbärarbilar.

Diligensrörelsen

Under budgetåret 1973/74 har för diligensrörelsen endast använts ca 3 000 kr. för färdigställande av ett bussgarage i Sollefteå.

Någon ersättningsanskaffning av bussar och släpvagnar har inte skett under budgetåret 1973/74. Under budgetåret 1974/75 disponeras 1,9 milj. kr. för sådan anskaffning.

För budgetåret 1975/76 begär postverket 3,5 milj. kr., varav 3,1 milj. kr. beräknas för anskaffning av bussar och 400 000 kr. för anskaffning av släpvagnar.

Diverse och oförutsett

Under denna rubrik har under budgetåret 1973/74 använts 200 000 kr. för anordnande av en ny lastkaj vid posthuset i Eskilstuna.

Det för budgetåret 1974/75 tillgängliga beloppet på 1 milj. kr. beräknas komma att helt tas i anspråk.

För budgetåret 1975/76 anger postverket ett medelsbehov av 3 milj. kr. Postverket avser att i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 anmäla en postterminal i Örebro för igångsättning hösten 1976. Det för byggnationen aktuella markområdet tillhör SJ, som nu använder det för uppställning och rangering av järnvägsvagnar. För att marken skall kunna friläggas till hösten 1976 måste spåromläggning påbörjas under budgetåret 1975/76, vilket medför ett medelsbehov av 2 milj. kr. Postverket föreslår härutöver att 1 milj. kr. anvisas under posten Diverse och oförutsett. Sammanlagt uppgår alltså medelsbehovet för denna post under budgetåret 1975/76 till 3 milj. kr.

Remissyttrande

Över postverkets anslagsframställning för budgetåret 1975/76 har *arbetsmarknadsstyrelsen* avgett det yttrande som redovisats under rubriken Vägväsendet (s. 63).

Föredraganden

Investeringarna i postverket domineras av två stora posthusprojekt, dels byggandet av postterminalen i Malmö (Malmö Ban), dels tillbyggnaden av postgirohuset i kvarteret Blåmannen i Stockholm. Även under budgetåret 1973/74 har byggstart för flera projekt kunnat tidigarelägga i sysselsättningsfrämjande syfte. Efter det att anslag för ändamålet beviljats på tilläggsstat I för budgetåret 1973/74 har ca 121 milj. kr. använts i samband med en överföring av Postbankens fastigheter till den allmänna poströrelsen.

I prop. 1973: 1 (bil. 8, s. 184) beräknades investeringsramen för budgetåret 1973/74 till 43 milj. kr. Totalt förbrukades emellertid 171,3 milj. kr. enligt nedanstående sammanställning.

	milj. kr.
Investeringar enl. prop. 1973: 1	43,0
Tidigareläggning av postterminaler i Karlstad och Linköping	3,6
Tidigareläggning av postterminaler i Spånga och Västerås, m. m.	3,5
Ökning av risktäckande kapital i Postbanken	121,2
	171,3

Betalningen av de i sammanställningen upptagna två sista posterna möjliggjordes efter anslag på tilläggsstat I med 128,2 milj. kr.

I prop. 1974: 1 (bil. 8 s. 183) beräknades investeringsramen för budgetåret 1974/75 till 66,2 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 maj 1974 höjdes ramen till 70 milj. kr. för att möjliggöra dels teckning av aktier i Tidningstjänst AB med 1,9 milj. kr., dels betalning av byggnadsobjekt som tidigarelagts under närmast föregående budgetår.

För budgetåret 1975/76 har postverket föreslagit en medelsförbrukning av 35,3 milj. kr. Som framgår av den redovisade investeringsplanen för kommunikationsverken har jag tillstyrkt en medelsförbrukning av 23,6 milj. kr. I följande sammanställning redovisas hur inom ramen för detta belopp förbrukningen ungefärligt kan beräknas komma att fördela sig på olika objektgrupper. Av sammanställningen framgår även utfallet för budgetåret 1973/74 och den nu beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1974/75.

Objektsgrupp	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknat i prop. 1974: I	1974/75 Beräknat i dec. 1974	1975/76 Verket	1975/76 Föredraganden
			milj. kr.		
Posthus					
Postgirohuset i Stockholm	1,4	6,5	6,7	3,8	3,8
Malmö Ban	29,8	20,0	19,5	4,6	4,6
Övriga posthus	10,9	9,3	11,5	9,1	9,1
Inköp av fastigheter	2,0	20,0	20,0	0,1	0,1
Anskaffning av bilar m. m.	5,8	7,5	7,5	11,2	—
Diligensrörelsen	—	1,9	1,9	3,5	3,0
Diverse och oförutsett	0,2	1,0	1,0	3,0	3,0
Kapitaltäckning i Postbanken	121,2	—	—	—	—
Aktier i tidningstjänst AB	—		1,9	—	—
	171,3	**66,2**	**70,0**	**35,3**	**23,6**

I sammanställningen har för postgirohuset i Stockholm upptagits 3,8 milj. kr. Av detta belopp hänför sig 3,5 milj. kr. till projektering, rivning och förberedande schaktningsarbeten för den tredje tillbyggnaden. Postverkets strävan är att få denna färdig enligt uppgjord tidplan, varför projektet bör igångsättas med rivning i februari 1976 och fortsättas med schaktning och byggande i omedelbar följd. Byggnadsuppdrag bör lämnas byggnadsstyrelsen senast vid utgången av år 1975 sedan kostnadsberäkningen inkommit från byggnadsstyrelsen. Återstående belopp, 300 000 kr., hänför sig till en tidigare etapp av projektet.

I sammanställningen har för budgetåret 1974/75 under rubriken Inköp av fastigheter upptagits 20 milj. kr. Detta belopp är beräknat för inköp av tomterna nr 7 och 8 i kvarteret Blåmannen. Genom dessa tomtförvärv kommer postverket att äga all mark i kvarteret.

Arbetet med den nya stora postterminalen i Malmö (Malmö Ban) beräknas bli färdigt under budgetåret 1974/75. För slutbetalningar under budgetåret 1975/76 har upptagits 4,6 milj. kr.

Under budgetåret 1975/76 fortgår arbetena på postterminalerna i Spånga och Västerås. Härutöver avses om- och tillbyggnader bli igångsatta vad gäller posthusen i Trelleborg och Enköping samt postterminalen i Ånge.

För investeringar i diligensrörelsen och för diverse och oförutsett är i sammanställningen upptaget tillsammans 6 milj. kr. Beloppet beräknas möjliggöra främst ersättningsanskaffning av bussar i diligenstrafiken, bl. a. avsedda att ersätta ett antal högerstyrda bussar som ursprungligen byggts för vänstertrafik. Medel har också beräknats för vissa förberedande åtgärder för att möjliggöra en postterminal i Örebro för vilken postverket planerar igångsättning under hösten 1976 och till vilken verket avser återkomma i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77.

Vidare beräknas det angivna beloppet medge att ombyggnader kan

ske av vissa posthus för att göra dem mera anpassade för kunder med handikapp.

Den allmänna poströrelsens behov av biltransporter tillgodoses i huvudsak genom postverkets egna bilar. Per den 30 juni 1974 ägde postverket ca 1 100 brevbärarbilar samt lika många övriga fordon, huvudsakligen transportbilar men även gaffeltruckar och personbilar. Postverkets anskaffning av bilar har hittills skett genom investeringsanslaget. Jag förordar att postverket, i likhet med vad som gäller för televerket, i fortsättningen får använda sina driftinkomster för att köpa de bilar m. m. som behövs för verksamheten. För budgetåret 1975/76 har jag därför inte beräknat medel för anskaffning av bilar m. m.

Anslaget till posthus m. m. bör beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört förordar jag, att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1975/76	23,6
10 % marginal	2,4
Avgår beräknad ingående behållning 1975-07-01	—6,0
Behövligt anslag budgetåret 1975/76	**20,0**

Postverket har beräknat att för finansiering av investeringarna under budgetåret 1975/76 skall finnas avskrivningsmedel inom postverkets fond på 23 milj. kr. Postverket har då räknat med normala avskrivningar för verkets bilar m. m. Bilar m. m. vilka har anskaffats med investeringsanslag bör vara fullt avskrivna vid utgången av budgetåret 1977/78. De för budgetåret 1975/76 beräknade avskrivningarna innebär att den av mig förordade investeringsramen kommer att kräva ett kapitaltillskott från statsverket av 0,6 milj. kr.

I samband med sammanslagningen av Postbanken och Sveriges Kreditbank den 1 juli 1974 överfördes enligt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1974 till postverket (postgirot) vissa tjänster som Postbanken inrättat med stöd av kungörelsen (1969: 760) om ändring i kungörelsen (1965: 915) om inrättande av vissa statligt reglerade tjänster m. m. (prop. 1969: 158, BaU 1969: 53, rskr 1969: 430).

Av dessa tjänster har tio upptagits i avtal om lönegradsplacering, vilket har godkänts av riksdagens lönedelegation den 27 juni 1974 samt av Kungl. Maj:t den 28 juni 1974. Därutöver har följande tre extra-ordinarie tjänster vid postgirot upptagits i postverkets personalförteckning för innevarande budgetår, nämligen

en tjänst som chef för organisationsavdelningen i F 25
en tjänst som chef för driftavdelningen i F 25 samt
en tjänst som chef för redovisningskontoret i F 24.

Tjänsterna vilkas innehåll inte har förändrats, har förts över till postverket utan föregående avtalsförhandling.

Genom beslut den 12 juni 1936 förordnade Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens medgivande (prop. 1935: 78, rskr 1935: 74) om inrättandet av en skolsparfond förvaltad av dåvarande generalpoststyrelsen och redovisad av dåvarande postsparbanken. Till fonden fick avsättas medel som influtit till postsparbanken för sålda och ännu utelöpande sparmärken. Fondavkastningen skulle, enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter, användas för att till skolor där skolsparrörelse fanns lämna bidrag till ändamål som avsåg elevernas fostran och utbildning. Som exempel härpå nämndes skolresor, anskaffning av skioptikon- eller radioutrustning, skolbibliotek m. m. Ansökningar om bidrag ur fondmedlen skulle enligt Kungl. Maj:ts beslut prövas och avgöras av en postbankens skolsparnämnd med representanter för postsparbanken och skolöverstyrelsen. Efter år 1970 har fondens förvaltning övertagits av Postbanken.

Efter beslut av postverkets centralförvaltning med anledning av att postbankens verksamhet skulle upphöra per den 30 juni 1974 (prop. 1973: 145, NU 1973: 63, rskr 1973: 326), upphörde även postverkets skolsparverksamhet. Postverkets centralförvaltning har i skrivelse den 4 juli 1974 hemställt bl. a. att skolsparfonden i fortsättningen dels skulle förvaltas av postverket, dels vara placerad i Post- och Kreditbanken samt att skolsparnämnden skulle få en ändrad sammansättning och därefter utarbeta förslag till nya regler för användningen av fondens avkastning.

Över postverkets framställning har riksrevisionsverket och skolöverstyrelsen avgivit yttranden. Riksrevisionsverket erinrar om att verket redan år 1969 i en revisionsrapport till postverket hade uttalat att skolsparfonden med hänsyn till sin blygsamma storlek och avkastning borde upplösas. Skolöverstyrelsen framhåller mot bakgrund av fondens tillkomst, karaktär och begränsade storlek att dess användning för någon engångsinsats bland skolelever borde övervägas.

I skolsparfonden finns per den 31 december 1974 ca 94 000 kr. Den för utdelning disponibla avkastningen uppgår till ca 6 000 kr. Jag förordar mot den bakgrund jag här har lämnat och med hänvisning till att postverkets skolsparverksamhet numera upphört samt at fonden i dagens läge har en mycket begränsad betydelse i förhållande till den skolserviceverksamhet postverket bedriver, att skolsparfonden upplöses per den 30 juni 1975 och att dess behållna medel överförs till postverket att användas för ändamål som verket finner lämpligt. Jag har i denna fråga haft samråd med cheferna för finans- och utbildningsdepartementen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att skolsparfonden upplöses per den 30 juni 1975 och att dess behållna medel överförs till postverket
2. till *Posthus m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

B. TELEVERKET

Televerkets tillgångar uppgick den 30 juni 1974 till sammanlagt 3 628,4 milj. kr. Bruttovärdet av anläggningstillgångarna var 12 608,2 milj. kr. Återstoden av tillgångarna var av finansiell natur. Statskapitalet var 1 941 milj. kr., vilka innebar en minskning under budgetåret med 286,9 milj. kr. Att statskapitalet minskade berodde på att avskrivningsbeloppet översteg investeringsbeloppet, så att ett negativt investeringsbemyndigande uppstod samt på att en extra avskrivning i konsolideringssyfte gjordes med 201,9 milj. kr. Motsvarande belopp har av televerket inlevererats till statsverkets checkräkning i riksbanken. Överskottet för budgetåret 1973/74 uppgick efter avskrivningar till 157,7 milj. kr. mot 295 milj. kr. föregående budgetår. Vid beräkningen av överskottet har hänsyn inte tagits till resultatet av rundradiorörelsen, vilket avräknas mot rundradiofonden.

Av överskottet på 157,7 milj. kr. inlevererades 117,6 milj. kr. under budgetåret, vilket tillsammans med en inleverans på 119,4 milj. kr. — utgörande balans från budgetåret 1972/73 — innebar att till statsverket kunde inleveras 237 milj. kr. under budgetåret 1973/74.

Televerket

I skrivelse den 31 augusti 1974 och i anslutning därtill lämnade kompletterande uppgifter har televerket hemställt om investeringsanslag till teleanläggningar m. m. för budgetåret 1975/76.

I skrivelse den 30 augusti 1974 har verket hemställt om investerings- och driftanslag för ljudradio och television för budgetåret 1975/76. Skrivelsen har ingetts till utbildningsdepartementet och behandlas i bil. 10 till denna proposition.

Teleanläggningar m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1973/74	42 200 000	803 600 000	[1]790 000 000
1974/75	55 800 000	833 800 000	[2]786 900 000
1975/76 verket	103 600 000	789 100 000	811 500 000
föredraganden	103 600 000	773 700 000	[2]797 500 000

[1] Belopp inkl. tidigarelagda investeringar.
[2] Preliminärt belopp.

Utvecklingen av televerkets rörelse m. m.

För telefonrörelsen har expansionen under det senaste budgetåret fortsatt och den uppåtgående trend som började andra kvartalet 1973 har ytterligare förstärkts under början av år 1974. Under budgetåret 1973/74 beställdes 332 300 nya telefonapparater jämfört med 291 000 under föregående budgetår. Antalet nettobeställningar, dvs. skillnaden mellan antalet nybeställningar och antalet annulleringar, ökade med nära 20 %. Antalet telefonapparater i nätet ökade under år 1973 med 155 000 och antalet apparater var den 1 januari 1974 612 per 1 000 invånare mot 594 ett år tidigare. Antalet samtalsmarkeringar totalt i automatisk trafik ökade under budgetåret 1973/74 med 4,7 % jämfört med 0,7 % under föregående budgetår. Möjligheterna till automatisk telefontrafik med utlandet har under budgetåret ytterligare vidgats och vid utgången av budgetåret 1973/74 kunde mer än 90 % av utlandstrafiken kopplas automatiskt. Ökningen av den automatiskt kopplade utlandstrafiken var nära 25 % mot ca 18 % under föregående budgetår.

Den utveckling av antalet telefonapparater, vilken ligger till grund för televerkets beräknade behov av investeringsmedel under rubriken "Abonnentanläggningar", framgår av *tabell T 1*. Tabellen omfattar beställningar och effektueringar av telefonapparater och visar dels utfall för budgetåret 1973/74, dels prognos för budgetåren 1974/75—1978/80.

Tabell T 1. Beställda och installerade telefonapparater (1 000-tal)

Budgetår	Telefonapparater, nya			Telefonapparater, flyttn.		
	Beställda	Installerade	Orderstock vid resp. budgetårs slut	Beställda	Installerade	Orderstock vid resp. budgetårs slut
1973/74	332	328	50	596	585	93
1974/75	320	330	40	605	610	88
1975/76	310	320	30	615	620	83
1976/77	310	310	30	625	635	73
1977/78	300	300	30	630	645	58
1978/79	300	300	30	635	640	53
1979/80	300	300	30	640	640	53

Med de medel som under budgetåret 1973/74 stått till televerkets förfogande har ca 328 000 nya apparater kunnat inkopplas. Orderstocken beräknades den 1 juli 1974 ha uppgått till 50 000 beställningar mot 47 000 ett år tidigare. Ansträngningar har gjorts att anpassa inkopplingstakten till den ökade efterfrågan som noterats under budgetåret, men antalet ej effektuerade beställningar har trots detta inte kunnat reduceras som planerat. Leveranstiderna har dock i det närmaste kunnat bibehållas oförändrade under budgetåret.

Under budgetåret 1974/75 beräknas nybeställningarna uppgå till ca 320 000. Den för budgetåret 1974/75 fastställda investeringsramen beräknas medge installation av ca 330 000 apparater, vilket innebär att orderstocken per den 30 juni 1975 skulle bli 40 000.

Televerket räknar med att under budgetåret 1975/76 installera 320 000 apparater, vilket med av verket antagen beställningsingång skulle innebära en orderstock vid utgången av budgetåret på ca 30 000.

Leveranstiden för vanliga kundabonnemang har under senare år förkortats och var i genomsnitt för budgetåret 1973/74 knappt fem veckor. Målet för budgetåret 1975/76 är ca tre och en halv veckor.

Antalet flyttningar är — som framgår av tabell T 1 — betydligt flera än antalet beställda nya telefonapparater. Den resursinsats som krävs av televerket för att utföra en beställd flyttning är oftast lika stor som insatsen för att effektuera en beställning av ny telefonapparat.

Telegrafrörelsen har i Sverige, liksom i de flesta andra länder, under de senaste decennierna successivt minskat. Trafikminskningen fortsatte även under budgetåret 1973/74. Antalet inrikes telegram gick sålunda ned med ca 18 % och antalet telegram till utlandet med 4,9 %. Motsvarande minskning under närmast föregående budgetår var dock större, 21 resp. 10 %. En intern utredning har redovisat en prognos som visar en minskning av telegramtrafiken under perioden 1 juli 1974—30 juni 1976 med mellan 10 och 15 %. Av de inländska telegrammen utgjordes ca 76 % av lyxtelegram.

Telexrörelsen har i Sverige, liksom i andra länder, haft en mycket snabb utveckling. Den har kommit att överta en betydande del av den informationsöverföring som tidigare skett med hjälp av telegram. Antalet telexanslutningar ökade under år 1973 med 7,6 % till 9 540, vilket innebär en oförändrad ökningstakt jämfört med år 1972. Under budgetåret 1973/74 genomfördes en reklamkampanj i syfte att öka tillströmningen av nya telexabonnenter. Kampanjen fick avsedd effekt och ökningen av antalet nya abonnenter blev 40 % större än föregående budgetår. För år 1980 har prognoserats ca 16 000 telexanläggningar. Under budgetåret 1975/76 beräknas ca 1 000 nya anläggningar bli inkopplade.

Telextrafiken är fullständigt automatiserad inom Sverige samt till nästan samtliga europeiska länder och även till en rad länder utanför Europa. Telexmeddelanden kan f. n. utväxlas med 600 000 abonnenter i samtliga världsdelar. Det totala antalet telexmarkeringar för automatiskt expedierade inländska skrivningar ökade under budgetåret 1973/74 med 7,4 %.

Kraven på driftsäker datakommunikation med högre överföringshastigheter ökar i takt med att datortekniken tas i bruk på många områden i samhället. Därigenom har uppstått behov av att snabbt kunna överföra stora mängder data mellan skilda platser genom datakommunikation över telenätet. Sedan år 1962 har televerket tillhan-

dahållit dataöverföringsutrustning, s. k. modemer, på abonnemangsbasis. Ökningen av antalet modemer har gått mycket snabbt. Totala antalet installerade modemer den 1 januari 1974 uppgick till ca 3 500 — en ökning med ca 53 % från ett år tidigare jämfört med ca 43 % för närmast föregående år.

Telefonnätet — som byggts upp för ett helt annat ändamål — erbjuder inte en idealisk lösning för överföring av data. För att undvika de tekniska nackdelar som telenätet är behäftat med från datakommunikationssynpunkt har televerket år 1972 beslutat att i etapper bygga ut ett allmänt separat datanät. Som en första etapp har ett provnät byggts upp under år 1974 med tre s. k. koncentratorer i Stockholm, Göteborg och Malmö. Ett allmänt datanät beräknas vara tillgängligt för kommersiell drift omkring år 1978.

Av *tabell T 2* framgår utvecklingen av televerkets rörelse mellan budgetåren 1972/73 och 1973/74 mätt i antalet telefonapparater, telex- och modemanslutningar, samtalsmarkeringar, telegram och telexmarkeringar.

Tabell T 2. Televerkets rörelse

	1972/73	1973/74	Förändring i %
Telefonapparater (1 jan.)	4 829 000	4 984 400	+ 3,2
Telexanslutningar (1 jan.)	8 869	9 540	+ 7,6
Modemanslutningar för datakommunikation (1 jan.)	2 279	3 495	+53,4
Samtalsmarkeringar för telefon	16 233 000 000	17 001 000 000	+ 4,7
Telegram			
inländska	1 447 000	1 187 000	−18,0
till utlandet	755 000	718 000	− 4,9
Telexmarkeringar	114 000 000	122 000 000	+ 7,1

Antalet anställda i televerket uppgick den 1 januari 1974 till 41 272, vilket innebar en minskning under år 1973 med 846 personer.

Medelsförbrukning under budgetåren 1973/74—1975/76

För budgetåret 1973/74 beräknades medelsförbrukningen i prop. 1973: 1 till 770 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni, 12 oktober och 7 december 1973 har ramen höjts till 815 milj. kr., framför allt för att möjliggöra tidigareläggning av byggstart för telefonstationsbyggnader och arbetscentraler. Televerket har dock endast kunnat använda 790 milj. kr.

För budgetåret 1974/75 beräknades medelsförbrukningen i prop. 1974: 1 till 786 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 6 de-

cember 1974 har ramen höjts till 786,9 milj. kr. för att möjliggöra tidigareläggning av byggstart för bl. a. två arbetscentraler. Hela beloppet beräknas bli taget i anspråk.

För budgetåret 1975/76 räknar televerket med en medelsförbrukning av 811,5 milj. kr.

Televerket beräknar att helt finansiera investeringarna med avskrivningsmedel och därmed med rörelseinkomsterna. Den beräknade medelsförbrukningen är nominellt något högre än vad som föreslagits i föregående års långtidsbudget men avser dock en något lägre anskaffningsvolym än som avsetts i denna. Televerket har ålagt sig en hård restriktivitet vid bedömningen av erforderliga investeringar.

Investeringsprogram

Av *tabell T 3* framgår faktisk resp. beräknad medelsförbrukning budgetåren 1973/74—1975/76 med fördelning på objektsgrupper.

Tabell T 3. Medelsförbrukning budgetåren 1973/74—1975/76 (milj. kr.)

Objektgrupp	Utgift	Beräknad utgift	
	1973/74	1974/75	1975/76
Fastigheter och byggnader			
Telefonstationsbyggnader m. m.	67,1	42,0	34,7
Byggnader för arbetscentraler	30,5	28,9	26,8
Förrådsanläggningar	6,5	9,3	18,5
Verkstadsbyggnader	0,2	–	–
Övriga byggnader	1,2	1,4	6,0
Inköp av fastigheter	3,9	6,3	7,5
Summa	109,4	87,9	93,5
Telefon- och fjärrskriftanläggningar m. m.			
Abonnentanläggningar	242,7	350,0	404,0
Förbindelseanläggningar	204,9	175,0	152,0
Kopplingstekniska anläggningar	222,2	165,0	149,0
Summa	669,8	690,0	705,0
Försvarsberedskap	7,8	6,0	10,0
Diverse och oförutsett	3,0	3,0	3,0
Summa	**790,0**	**786,9**	**811,5**

Telefonstationsbyggnader

Televerket äger praktiskt taget samtliga de byggnader som inrymmer teleteknisk utrustning. Behovet av tillbyggnader och nybyggnader av verkets lokaler styrs av att nödvändiga stationsutökningar måste genomföras för att möta allmänhetens efterfrågan på teletjänster.

För telefonstationsbyggnader föreslår televerket 34,7 milj. kr., vilket belopp beräknas fördelat på objekt enligt *tabell T 4*.

Tab. T 4. Investeringsplan för telefonstationsbyggnader (milj. kr.)

N = Nybyggnad T = Tillbyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Totalkostnad beräknad per den 1 juli år		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån	Färdigställande år/mån
				Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
		1973	1974	1973/74	1974/75	1975/76		
I. Byggnader påbörjade före 1975-07-01								
Bjärred	N	0,9	0,9		0,6	0,3	74-09	75-06
Borlänge	T	1,2	1,4		0,6	0,8	74-10	75-09
Brunflo	N	0,8	0,8		0,3	0,5	74-11	75-09
Gävle	T	2,8	2,8		0,3	1,7	75-02	76-08
Lund, Värpinge	N	1,0	2,0		0,8	1,2	74-10	75-12
Malmö, Sparven	T	5,8	6,8	2,3	3,6	0,9	73-08	75-05
Nora	T	0,6	0,7		0,5	0,2	74-08	75-05
Stockholm, Söder	T	1,6	1,5	0,2	1,0	0,3	74-02	75-06
Sundsvall	T	3,0	5,4	0,3	3,4	1,7	74-03	75-08
Surahammar	T	0,6	0,8		0,6	0,2	74-09	75-05
Söderhamn	T	1,0	1,0			0,8	75-04	76-06
Uppsala, Gottsunda	N	1,0	1,5		0,6	0,9	74-10	75-10
Vara	T	0,6	0,7		0,4	0,3	74-09	75-06
Varberg	T	0,7	0,9		0,5	0,4	74-08	75-08
Div. byggnader med en beräknad kostnad av högst 0,5 milj. kr. per objekt			2,1			2,1		
Kostnadsökning juli 1974–juli 1975						1,7		
Summa I			**29,3**			**14,0**		
II. Byggnader avsedda att påbörjas under år 1975/76								
Mölnlycke	T		0,7			0,5	75-08	76-06
Tillbyggnad för utökning av stationens nummerkapacitet över 5 000 nummer								
Njurunda	N		0,6			0,4	75-08	76-06
Befintlig station kan ej utökas ytterligare								
Rättvik	T		0,7			0,4	75-09	76-06
Tillbyggnad erfordras för koaxialkabelanläggning Djurås-Leksand-Rättvik								
Stenungsund	T		1,3			0,7	75-09	76-08
Tillbyggnad erfordras för koaxialkabelanläggning Kungälv-Stenungsund-Trollhättan								

N = Nybyggnad T = Tillbyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Totalkostnad beräknad per den 1 juli år		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån	Färdigställande år/mån
				Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
		1973	1974	1973/74	1974/75	1975/76		
Stockholm, Östermalm Utökning av stationens nummerkapacitet över 50 000 nummer	T		3,3			0,9	75–10	77–06
Sävedalen Tillbyggnad erfordras för utökning av stationens nummerkapacitet över 9 000 nummer	T		1,2			0,8	75–09	76–06
Upplands Väsby Utökning av stationens nummerkapacitet över 19 500 nummer	T		0,9			0,6	75–09	76–06
Uppsala Utökning av stationens närtrafikdel och lokalbehov för förmedlings- samt överdragsstationerna	T		11,0			2,4	75–10	78–01
Värnamo Utökning av stationens nummerkapacitet över 10 000 nummer	T		1,0			0,5	75–09	76–08
Älvkarleby Lokalbehov för ny förbindelseanläggning Gävle-Älvkarleby samt för utökning av stationens nummerkapacitet över 1 200 nummer	N		0,6			0,3	75–09	76–08
Div. byggnader med en beräknad kostnad av högst 0,5 milj. kr. per objekt			10,6			10,6		
Kostnadsökning juli 1974–juli 1975						2,6		
Summa II			**31,9**			**20,7**		
Summa I + II			**61,2**			**34,7**		

Byggnader för arbetscentraler

Televerket har ett långsiktigt program, som syftar till att sammanföra televerkets ortsförråd med personalutrymmen och garage till arbetscentraler. För byggnad av arbetscentraler begär televerket 26,8 milj. kr. Fördelningen på objekt framgår av *tabell T 5.*

Förrådsanläggningar

Prov med ett nytt förråds- och distributionssystem har genomförts och utvärderats, vilket resulterat i beslut om förläggning av ett centralförråd till Nässjö. Beträffande förråd för försörjning av Stockholmsområdet med materiel planeras ett förråd för grövre utomhuslagrade artiklar att uppföras i Bålsta. Detta förråd skall även fungera som buffertförråd till en mindre plockterminal lokaliserad till Linaberg i Bromma. Buffertförrådet i Bålsta skall försörjas från centralförrådet i Nässjö. Byggnationerna i Bålsta och Linaberg är beroende av centralförrådets färdigställande. Det är angeläget att byggnadsarbetena vad gäller förråden i Nässjö och Stockholm kan påbörjas snarast och genomföras utan förseningar.

För att trygga materielförsörjningen i Norrland är det önskvärt att även byggnadsarbetet i Timrå påbörjas under budgetåret. Vid förråden i Uppåkra och Stenkullen avses komplettering ske med hus för lagring av reservkabel resp. hus för kabelavmätning. För förrådet i Fagersta avses uppförande av garage för förrådets bilar och erforderliga personalutrymmen för chaufförerna.

Inköp av fastigheter

För inköp av fastigheter har televerket använt 5,6 milj. kr. under budgetåret 1973/74. En fullständig redogörelse över förvärven lämnas i televerkets anslagsframställning.

För budgetåret 1974/75 beräknas inköpen till 6,3 milj. kr. För budgetåret 1975/76 begär televerket för ändamålet 7,5 milj. kr.

Tab. T 5. Investeringsplan för arbetscentraler

N = Nybyggnad T = Tillbyggnad

Byggnadsobjekt	Typ	Totalkostnad beräknad per den 1 juli år		Medelsförbrukning			Byggstart år/mån	Färdigställande år/mån
				Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
		1973	1974	1973/74	1974/75	1975/76		
I. Byggnader påbörjade före 1975-07-01								
Filipstad	N		1,2	0,1	0,8	0,3	74–06	75–07
Gävle	N	2,6	3,5	1,0	1,9	0,6	74–01	75–06
Göteborg, Partille	N	2,4	1,8		1,0	0,8	74–10	75–09

Byggnadsobjekt	Typ	Totalkostnad beräknad pnr den 1 juli år		Medelförbrukning			Byggstart år/mån	Färdigställande år/mån
				Faktisk t. o. m.	Beräknad för			
		1973	1974	1973/74	1974/75	1975/76		
Hallstavik	N		0,8	0,1	0,5	0,2	74–04	75–06
Hultsfred	N		1,5	0,2	1,0	0,3	74–04	75–06
Karlstad, Örsholmen	N		1,8	0,1	1,2	0,5	74–06	75–07
Köping	N		1,6	0,3	1,0	0,3	74–04	75–06
Rimbo	N		0,6	0,1	0,4	0,1	74–04	75–06
Säffle	N		1,6	0,3	1,0	0,3	74–04	75–06
Vimmerby	N		1,0	0,2	0,6	0,2	74–04	75–07
Västerås, Storseglet	T	0,4	0,6		0,4	0,2	74–09	75–06
Västervik	N		1,6	0,3	1,0	0,3	74–04	75–05
Ystad	N	1,4	1,7		1,0	0,7	74–09	75–09
Älmhult	N		0,9	0,1	0,6	0,2	74–04	75–06
Östhammar	T	0,7	0,8		0,5	0,3	74–10	75–09
Div. byggnader med en beräknad kostnad av högst 0,5 milj. kr. per objekt			0,5			0,5		
Kostnadsökning juli 1974–juli 1975						0,8		
Summa I			**21,5**			**6,6**		
II. Byggnader avsedda att påbörjas under år 1975/76								
Flen	N		1,1			0,7	75–09	76–09
Gamleby	N		0,9			0,5	75–09	76–09
Gislaved	N		0,8			0,5	75–09	76–07
Hisingen	N		0,6			0,6	75–08	76–01
Järpen	N		0,7			0,4	75–09	76–09
Kramfors	N		1,1			0,7	75–09	76–09
Luleå	N		0,9			0,5	75–09	76–09
Mora	N		1,1			0,8	75–08	76–06
Sandviken	N		1,3			0,8	75–09	76–09
Skara	N		1,2			0,9	75–08	76–06
Strömstad	N		1,1			0,8	75–08	76–06
Svenstavik	N		0,7			0,4	75–10	76–09
Södertälje	N		1,5			0,9	75–09	76–09
Sölvesborg	N		0,8			0,5	75–09	76–07
Torsås	N		0,6			0,4	75–12	76–06
Tranås	N		0,8			0,5	75–09	76–07
Ulricehamn	N		1,2			0,9	75–09	76–06
Uppsala II	N		3,0			1,8	75–09	76–09
Uppsala III	N		1,5			0,9	75–09	76–09
Vaggeryd	N		0,8			0,7	75–09	76–03
Västerås	N		2,6			1,5	75–09	76–09
Årjäng	N		0,7			0,5	75–08	76–06
Div. byggnader med en beräknad kostnad av högst 0,5 milj. kr. per objekt			1,4			1,4		
Kostnadsökning juli 1974–juli 1975						2,6		
Summa II			**26,4**			**20,2**		
Summa I+II			**47,9**			**26,8**		

Abonnentanläggningar

Under denna rubrik upptas dels inköp av de teleanläggningar som hyrs ut till abonnenter (telefonapparater, abonnentväxlar, fjärrskriftutrustning m. m.) samt kostnader för de arbeten som erfordras för installation av anläggningarna, dels — som största post — investeringar i lokalnät, dvs. förbindelseledningarna mellan abonnent och station.

För abonnentanläggningar begär televerket för budgetåret 1975/76 404,0 milj. kr. enligt följande sammanställning

	milj. kr.
Nya telefonapparater	35,1
Lokalnät	217,6
Abonnentväxlar	86,7
Fjärrskrift- och datautrustning	45,0
Flyttning av linjeanläggningar	6,5
Fartygsradio	6,6
Landmobil radio	5,5
Övrig utrustning	1,0
	404,0

Förbindelseanläggningar

Under denna rubrik redovisas behovet av medel för de förbindelseanläggningar som ingår i mellanortsnätet, dvs. anläggningar mellan olika telefonstationer, samt Sveriges del i de internationella förbindelseanläggningar som erfordras för trafik med utlandet.

Hittills har rikstelefontrafikens ökning i huvudsak varit bestämmande för utbyggnadstakten. Den framtida utbyggnadstakten kommer därutöver att bli beroende av den förväntade expansionen av datatrafik och på längre sikt även faksimil- och bildtelefontrafik.

För budgetåret 1975/76 har televerket beräknat det för förbindelseanläggningar erforderliga beloppet till 152 milj. kr., vilket belopp är avsett att fördelas enligt *tabell T 6.*

Tabell T 6. Förbindelseanläggningar (milj. kr.)

	Beräknad total kostnad	Återstående kostnad 1975-07-01	Därav under år 1975/76
Fjärrförbindelseanläggningar	188,8	68,3	36,3
Anläggningar för kortväga mellanortsförbindelser	77,4	51,0	44,8
Utökning av telefon- och telegrafutrustning på överdragsstationer	138,1	87,9	68,0
Utrustning för kustradio och fast radiotrafik	2,9	2,9	2,9
	407,2	**210,1**	**152,0**

En specifikation av fjärrförbindelseanläggningar lämnas i *tabell T 7*. För att de förväntade behoven skall kunna tillgodoses på ett tekniskt-ekonomiskt optimalt sätt förutsätts att en planmässig successiv utbyggnad sker enligt en långsiktig plan som sträcker sig in på 1980-talet för utbyggnad av det befintliga fjärrnätet. Utbyggnadsplanen är till stor del baserad på utnyttjande av koaxialkablar med 60 MHz-system som ger en kapacitet av 10 800 telefonförbindelser per tubpar. Planen har reviderats och anpassats till den lägre trafikökning som noterats, vilket innebär att några anläggningar senarelagts.

Tab. T 7. Investeringsplan för fjärrförbindelseanläggningar (milj. kr.)

Anläggningsobjekt	Beräknad totalkostnad den 1 juli år		Återstående kostnad 1975-07-01	Därav under år 1975/76
	1973	1974		
Anläggningar påbörjade före 1975-07-01				
Koaxialanläggningar				
(Luleå)—Boden—Murjek Gällivare—(Kiruna)	1,4	1,5	0,1	0,1
Göteborg—Gudhem—Örebro (60 MHz)	44,7	49,5	8,2	8,2
Malmö—Gudhem (60 MHz)	58,8	57,5	40,4	14,9
Malmö—Trelleborg	3,0	3,2	0,8	0,7
Stockholm—Västerås (60 MHz)	18,8	17,3	3,1	3,1
Sundsvall—Skellefteå—Luleå	36,3	40,6	13,7	4,0
Västerås—Örebro (60 MHz)	6,9	7,0	0,2	0,2
Internationella förbindelser				
Atlantkabeln TAT 6 SG Frankrike—USA	1,7	2,2	0,8	0,8
Sjökabeln Sverige—Västtyskland II	10,0	10,0	1,0	1,0
Kostnadsökning juli 1974—juli 1975				3,3
Summa	**181,6**	**188,8**	**68,3**	**36,3**

Kopplingstekniska anläggningar

Investeringsbehovet för kopplingstekniska utrustningar bestäms i huvudsak av trafik- och abonnentökningen. Då många stationsutrustningar är av äldre utförande, får man även räkna med att behovet av förnyelse och modernisering successivt kommer att öka. Efterfrågan på nya teletjänster samt övergång till telefonapparater med knappar i stället för fingerskiva kommer också att påskynda moderniseringen av stationerna.

För kopplingstekniska anläggningar beräknar televerket behovet för budgetåret 1975/76 till 149 milj. kr., varav 147,6 milj. kr. för utökning av telefonstationer och 1,4 milj. kr. för telegraf- och telexutrustning.

Försvarsberedskap

Televerket har beräknat behovet under denna rubrik för budgetåret 1975/76 till 10 milj. kr. Investeringarna för försvarsberedskap bör liksom tidigare år omedelbart avskrivas genom anslag på driftbudgeten.

Den närmare motiveringen till de föreslagna investeringarna har televerket lämnat i hemlig skrivelse den 31 augusti 1974. Med hänsyn till skrivelsens art torde någon närmare redogörelse för innehållet inte böra lämnas till statsrådsprotokollet. Skrivelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställs till vederbörande utskotts förfogande.

Diverse och oförutsett

Liksom tidigare år har televerket föreslagit en post för diverse och oförutsett. Denna post har upptagits till 3 milj. kr. eller samma belopp som verket enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t under budgetåret 1974/75 får ta i anspråk för sådana arbeten och anskaffningar som inte ingår i det av departementschefen förordade investeringsprogrammet.

Televerket har i sin anslagsframställning lämnat sedvanlig redogörelse för användningen av denna anslagspost under det gångna budgetåret.

Remissyttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande över bl. a. televerkets anslagsframställning som redovisats under rubriken Vägväsendet (s. 63).

Föredraganden

I prop. 1973: 1 (bil. 8, s. 194) beräknades investeringsramen för teleanläggningar m. m. för budgetåret 1973/74 till 770 milj. kr. Medelsförbrukningen kom att bli 790 milj. kr., sedan Kungl. Maj:t medgett ramhöjningar för att möjliggöra tidigarelagd byggstart för olika telefonstationsbyggnader och arbetscentraler.

Investeringsramen för budgetåret 1974/75 beräknades i prop. 1974: 1 (bil. 8, s. 195) till 786 milj. kr. Hela beloppet beräknas bli taget i anspråk. Genom Kungl. maj:ts beslut den 6 december 1974 har televerket medgivits rätt att utnyttja anslaget intill 786,9 milj. kr. för vissa tidigareläggningar i sysselsättningsfrämjande syfte.

För budgetåret 1975/76 har televerket föreslagit en medelsförbrukning av 811,5 milj. kr. Som framgår av den förut redovisade investeringsplanen för kommunikationsverken har jag tillstyrkt en medelsförbrukning av 797,5 milj. kr. I följande sammanställning redovisas hur inom ramen för detta belopp televerkets investeringar ungefärligt kan beräknas komma att fördela sig på olika objektsgrupper. Av samman-

ställningen framgår även utfallet för budgetåret 1973/74 och den i prop. 1974: 1 beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1974/75.

Objektsgrupp	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknad i prop. 1974: 1	1975/76 Verket	1975/76 Föredraganden
		milj. kr.		
Fastigheter och byggnader	109,4	67,0	93,5	90,5
Telefon- och fjärrskriftanläggningar m. m.	669,8	710,0	705,0	698,0
Försvarsberedskap	7,8	6,0	10,0	6,0
Diverse och oförutsett	3,0	3,0	3,0	3,0
		786,0	**811,5**	**797,5**

Genom de investeringsmedel som ställts till televerkets förfogande under senare år, bl. a. i samband med tidigareläggningar av byggnads- och anläggningsarbeten, har ett stort antal telebyggnader kunnat igångsättas. Under budgetåret 1975/76 beräknas ytterligare ett antal byggnadsobjekt kunna sättas igång. Ny- eller tillbyggnad av telefonstationsbyggnader avses sålunda bli påbörjade i Mölnlycke, Njurunda, Stockholm (Östermalm), Sävedalen, Upplands Väsby, Värnamo och Älvkarleby. Vidare planeras igångsättning av arbetscentraler i Flen, Gislaved, Göteborg (Hisingen), Järpen, Kramfors, Luleå, Mora, Skara, Strömstad, Svenstavik, Södertälje, Sölvesborg, Torsås, Ulricehamn, Uppsala, Vaggeryd, Västerås och Årjäng.

När det gäller investeringar i förrådsanläggningar planeras byggnader i Nässjö (centralförråd), Uppåkra, Stenkullen, Stockholmsområdet, Timrå samt Fagerstad.

För centralförrådet i Nässjö och för övriga förråd har upptagits ett belopp av totalt 15,5 milj. kr.

Den mest expansiva rörelsegrenen inom televerket är numera datakommunikation över telefonnätet. Telenätet är behäftat med vissa tekniska nackdelar från datakommunikationssypunkt. Frågan om en utbyggnad av ett separat datanät studeras därför. Ett provnät för preliminära abonnenter har byggts upp under år 1974 med tre s. k. koncentratorer i Stockholm, Göteborg och Malmö. Under innevarande år beräknas underlag föreligga för ett beslut om ett sådant nät. Ett allmänt datanät skulle med det valda förfaringssättet kunna finnas tillgängligt för kommersiell drift omkring år 1978.

Planeringsarbetet sker med sikte på att kunna ansluta ett eventuellt svenskt nät till det internationella och det avses därför utformas enligt internationell standard.

Beloppet för försvarsberedskap avser investeringar i försvarsberedskapsanläggningar vid televerket, vilka i enlighet med vad som skett tidigare år bör avskrivas omedelbart. Chefen för finansdepartementet

förordar därför denna dag ett avskrivningsanslag på driftbudgeten av 6 milj. kr. för ändamålet.

Anslaget till teleanläggningar m. m. bör beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört förordar jag att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1975/76	797,5
10 % marginal	79,8
Avgår beräknad ingående behållning 1975-07-01	—103,6
Erforderligt anslag budgetåret 1975/76	**773,7**

Den av mig förordade investeringsramen kommer att möjliggöra en fortsatt utbyggnad av telenätet i enlighet med förväntad efterfrågeutveckling och skapa förutsättningar för en ytterligare förbättring av televerkets service gentemot allmänheten.

Genom en intensiv rationaliseringsverksamhet bedriven av televerkets ledning under aktiv medverkan av personalen kunde verket för budgetåret 1973/74 redovisa ett överskott av ca 158 milj. kr. efter att bl. a. ha gjort betydande av- och nedskrivningar i konsolideringssyfte.

Sedan riksdagen den 4 december 1973 anmält sina beslut i anledning av prop. 1973: 171 angående ny organisation för televerket (TU 1973: 26, rskr 1973: 335), föreskrev Kungl. Maj:t i beslut den 14 december 1973 att televerket skulle lämna förslag till den närmare utformningen av verkets nya organisation. Televerket har den 5 september 1974 lämnat ett sådant förslag. Förslaget har utarbetats under personalorganisationernas medverkan.

Huvudmålet för arbetet med omorganisationen är att åstadkomma en effektivisering av televerkets totala verksamhet och att uppnå väsentliga kostnadsbesparingar. Förutsättningar har skapats för en långtgående delegering av befogenheter och ansvar i organisationen med bibehållande av verksledningens möjligheter att styra verksamheten i stort.

Kungl. Maj:t har den 11 oktober 1974 beslutat att den föreslagna organisationen skall införas vid televerket. Den nya organisationen väntas träda i kraft den 1 april 1975.

Kungl. Maj:t har vidare den 20 december 1974 bemyndigat televerket att försöksvis under tre år tillämpa ett system för personalinflytande vid teleområdena som tillsammans svarar för ca 70 % av verkets totala personal.

De för budgetåret 1975/76 beräknade avskrivningarna innebär att

den av mig förordade investeringsramen inte kommer att kräva något kapitaltillskott från statsverket i form av investeringsbemyndigande.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Teleanläggningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 773 700 000 kr.

C. STATENS JÄRNVÄGAR

Av balansräkningen per den 30 juni 1974 för SJ framgår att bruttovärdet av tillgångarna uppgår till sammanlagt 10 695 milj. kr. Efter avdrag av ackumulerade avskrivningar och budgetårets extra avskrivningar på anskaffningsvärdet uppgår tillgångarna till 5 021 milj. kr. Av detta nettovärde utgörs 4 257 milj. kr. av anläggningstillgångar fördelade inom affärsbanenätet med 1 682 milj. kr. på fast egendom, 1 634 milj. kr. på rullande materiel och 80 milj. kr. på inventarier samt inom det ersättningsberättigade bannätet med 150 milj. kr. på fast egendom och 1 milj. kr. på inventarier. Anläggningar för färjedrift uppgår till 108 milj. kr., för bussdrift till 10 milj. kr. och för hyresverksamhet till 19 milj. kr. Återstoden avser poster av finansiell natur. Utöver nämnda avskrivningar redovisas ackumulerade kollektiva avskrivningar på skillnaden mellan återanskaffningsvärde och anskaffningsvärde om sammanlagt 2 120 milj. kr.

SJ:s statskapital uppgick den 30 juni 1974 till 1 874 milj. kr. Under budgetåret 1973/74 har kapitalbehållningen på SJ:s fond minskat med 44 milj. kr. Driftöverskottet för budgetåret 1973/74 utgjorde 127 milj. kr. efter extra avskrivningar med 38 milj. kr.

Statens järnvägar

I skrivelse den 16 augusti 1974 och i anslutning därtill lämnad komplettering har statens järnvägar hemställt om investeringsanslag för budgetåret 1975/76.

Järnvägar m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1973/74	1 023 000	[1]452 600 000	[2]444 809 000
1974/75	8 814 000	452 800 000	[2]422 300 000
1975/76 statens järnvägar	39 314 000	631 686 000	[3]610 000 000
föredraganden	39 314 000	488 700 000	[3]480 000 000

[1] Varav på tilläggsstat 70 milj. kr.
[2] Inkl. tidigarelagda investeringar.
[3] Preliminärt belopp.

Utvecklingen av statens järnvägars rörelse m. m.

Trafikutveckling

Den under andra hälften av år 1972 inledda uppgången i SJ:s godstrafik fortsatte under år 1973 och har fortsatt även år 1974. Den trendmässiga tillväxten i godstransportarbetet (tonkm) har under senare år varit nära 5 % per år. Tillväxten under år 1973 var emellertid betydligt större eller ca 13 %. För godsmängden (ton) var motsvarande tillväxttal ca 11 %, dvs. något lägre än för godstransportarbetet, vilket återspeglar den tilltagande medeltransportlängden. Att medeltransportlängden ökar beror bl. a. på den växande andelen utlandsgods. Gods till och från utlandet transporteras i genomsnitt längre sträckor inom landet än det inländska godset. Utlandsgodsets andel av godstrafikarbetet uppgick år 1973 till 41 %.

Variationerna i godstrafikens omfattning från år till år är bl. a. uttryck för godstrafikens starka konjunkturberoende. Även andra förhållanden kan emellertid ge påtagliga utslag. Sålunda har t. ex. de båda senaste trafiktopparna av tillfälligheter inträffat ungefär ett år efter konjunkturtoppen. År 1966 berodde detta på en hård vinter, som krävde stora transporter från Norrland till isfria hamnar söderut. År 1970 var orsaken omfattande transporter av stormfällt virke från Västsverige till Norrland och Norge. Ett annat exempel är det låga värdet år 1971, då godstrafiken minskade inte bara som en följd av konjunkturnedgången utan också p. g. a. arbetskonflikten vid SJ detta år.

Godstrafiken omfattade år 1973 64,9 milj. ton. Transportarbetet uppgick under samma år till 17,2 miljarder tonkm. Härav utgjordes 16,8 miljarder tonkm av vagnslastgods och resten av styckegods.

I vagnslasttrafiken ökade malm, järn och skogsprodukter snabbast under år 1973. Exporttrafiken var mycket expansiv under hela året medan importgodset efter en svag utveckling under första halvåret började öka under hösten. Totalt sett svarade utlandstrafiken för omkring två tredjedelar av transportarbetets ökning under år 1973.

Efter årsskiftet 1973—74 har den totala ökningen fortsatt, dock med delvis nya strukturella inslag. Malmernas relativa betydelse har ökat, medan uppgången för skogssektorn samt järn- och stålverken dämpats. På importsidan har utvecklingen varit mycket expansiv, vilket bl. a. torde ha samband med konsumtionsökningen inom Sverige.

Styckegodset utgör en liten men mycket resurskrävande del av SJ:s trafikarbete. Den tidigare trendmässiga nedgången i styckegodstransporterna har förbytts i en uppgång som till en del förklaras av att tåg-bilgodssystemet infördes år 1970. Till volymökningen under år 1973 har även konjunkturutvecklingen bidragit. Fraktstyckegodset liksom det konjunkturkänsliga expressgodset ökade väsentligt under år 1973 och har ökat även under år 1974, medan paket- och ilstyckegodset fortsätter att gå tillbaka.

Med utgångspunkt från nu tillgängliga prognoser om produktionsutvecklingen inom landet, utrikeshandelns utveckling m. m. har SJ beräknat att företagets totala godstransportarbete kommer att öka trendmässigt under de närmaste fem åren i ungefär samma takt som under senare år. En stor del av ökningen förutsätts liksom tidigare år avse utlandsgodset. Vid investeringsplaneringen söker SJ anpassa kapacitetsutbyggnaden till trafikutvecklingen. Härvid beaktas möjligheterna att utnyttja materiel och anläggningar på ett effektivare sätt. För att i möjligaste mån begränsa kapacitetsbristen under topptrafikperioderna söker SJ att genom olika åtgärder frigöra vagnarna snabbare för nya transportuppdrag.

SJ:s persontrafik på järnväg har varit vikande under 1960-talet. Efter år 1967, då pendeltrafiken i stockholmsområdet tillkom, har dock trenden för det totala antalet resor varit uppåtgående. Denna uppgång har fram till år 1972 varit helt hänförlig till de kortväga pendelresorna. Under åren 1972 och 1973 har emellertid antalet järnvägsresor ökat inom alla avståndsintervall och den relativt största ökningen har noterats på avstånd över 200 km. Den gynnsamma utvecklingen har fortsatt under år 1974. Det totala antalet resor i SJ:s tåg uppgick år 1973 till drygt 58 milj. Persontransportarbetet uppgick samma år till ca 4,5 miljarder personkm.

Omfattningen av SJ:s busstrafik minskade endast obetydligt under år 1973. Den trafikerade väglängden minskade med ca 1 % medan antalet busskm var i det närmaste oförändrat.

Den lokala/regionala linjetrafiken med buss har utvecklats svagt under en lång följd av år beroende på trafikunderlagets successiva uttunning på landsbygden. Enligt SJ:s bedömning har möjligheten att där upprätthålla en tillfredsställande trafikförsörjning i allt högre grad blivit beroende av kommunala bidrag till trafik med bristande lönsamhet. Behovet av driftbidrag kan minskas genom en nära samordning av linjetrafikuppgifter och förekommande avtalstransporter — i huvudsak skolskjutsar. Sådan samordning har i ökad utsträckning kommit till stånd. Härigenom har avtalstransporternas andel av linjetrafikens intäkter ökat från knappt 20 % år 1969 till nära 30 % år 1973.

Fjärrtrafiken med snabbussar och veckoslutsbussar har byggts ut kraftigt. Under år 1973 kördes mer än dubbelt så många busskm som år 1969.

SJ:s och de samarbetande statsbanornas färjetrafik på Öresunds- och Östersjölederna har under senare år visat en stark ökning av godsmängderna, medan persontrafiken stagnerat eller avtagit.

Godstrafikens utveckling avspeglar utrikesgodsets allt större betydelse för SJ. Huvuddelen av trafikökningen faller på Sassnitzleden och har möjliggjorts bl. a. av den starkt ökade överföringskapacitet som de nya godsfärjorna "Götaland" och "Svealand" medfört för såväl godsvagnar som lastbilar.

Persontrafiken domineras av kortväga inköpsresor över Öresund och har påverkats av bl. a. de danska livsmedelsprisernas anpassning till EG-marknaden. Statsbanefärjorna har fått växande konkurrens från bilfärjeleder och andra båtleder.

Personal- och produktivitetsutveckling

Personalantalet har under de senaste fem åren minskat med i medeltal 1 570 personer eller 3,3 % per år. Bortses från den personal som åren 1969 och 1972 överförts till AB Storstockholms Lokaltrafik (SL) var personalminskningen i medeltal 1 345 personer eller 2,9 % per år.

År	Antal anställda i medeltal	Minskning från föregående år	
		Antal	%
1969	47 923	[1]2 209	[1]4,4
1970	46 598	1 325	2,8
1971	45 326	1 272	2,7
1972	43 746	[2]1 580	[2]3,5
1973	42 288	1 458	3,3

[1] Exkluderas busspersonal, som övergick till SL 1969-02-01, blir minskningen 1 259 anställda resp. 2,5 %.
[2] Exkluderas personal, som övergick till SL 1972-05-01, blir minskningen 1 418 anställda resp. 3,1 %.

För budgetåret 1973/74 uppgick medeltalet anställda till ca 41 800. Vissa nyanställningar blev nödvändiga under senare hälften av budgetåret 1973/74, bl. a. som en eftersläpande effekt av den senaste arbetstidsförkortningen. Mellan budgetåren 1972/73 och 1973/74 minskade antalet anställda med ca 1 100 personer. Under budgetåren 1974/75—1979/80 uppskattas den årliga personalminskningen komma att öka från ca 1 400 till ca 1 600 personer.

Mot bakgrund av den förväntade personalutvecklingen framstår det som utomordentligt betydelsefullt att rationaliseringsverksamheten intensifieras. SJ räknar med ökade investeringar för automatisering, mekanisering och annan personalbesparande upprustning för att ta till vara de möjligheter till produktivitetsförbättringar och därmed ökad konkurrenskraft som de årliga pensionsavgångarna under de närmaste åren erbjuder.

Prestationerna uttryckta i trafikenheter (personkm + tonkm) per anställd steg med i medeltal 5,7 % per år mellan åren 1969 och 1973. Mellan dessa år, som hade ganska likartade lägen i konjunkturförloppet, förbättrades också övriga prestationstal med anknytning till försäljningen. Mellan åren 1972 och 1973 ökade utnyttjandet av såväl gods- som personvagnarna. Även antalet busskm per buss fortsatte att öka.

Resultatutveckling

Intäkterna under budgetåret 1973/74 uppgick till 3 272,5 milj. kr., vilket innebar en ökning med 458 milj. kr. eller 16 % i jämförelse med budgetåret 1972/73. Av ökningen hänförde sig drygt hälften till godstrafiken. Intäkternas tillväxt avspeglar den trafikutveckling som tidigare beskrivits. Till intäktsökningen bidrog även taxehöjningen fr. o. m. den 1 januari 1974.

Kostnaderna, inkl. planenliga avskrivningar, uppgick budgetåret 1973/74 till 3 107,5 milj. kr., en ökning med 332 milj. kr. eller 12 % jämfört med föregående budgetår. Av ökningen avsåg drygt hälften personalkostnader inkl. arbetsgivaravgifter. Stegringen av dessa kostnader dämpades genom att det genomsnittliga personalantalet för drift och underhåll minskade med 840 personer (2,1 %). Vid oförändrat personalantal skulle SJ:s personalkostnader för drift och underhåll ha stigit med ca 240 milj. kr. Genom personalminskningen begränsades ökningen till ca 180 milj. kr.

Sakkostnadernas stegring beror bl. a. på starkt stigande priser för drivmedel och andra råvaror. Avskrivningarna, som tidigare baserats på avskrivningsunderlaget vid budgetårets början, beräknas fr. o. m. budgetåret 1973/74 även på objekt som färdigställts under budgetåret.

Resultatet för budgetåret 1973/74 efter planenliga avskrivningar blev ett överskott om 165 milj. kr. Överskottet motsvarar ca 9 % förräntning av det i SJ investerade statskapitalet. Förräntningskravet, som för budgetåret uppgick till 127 milj. kr., överskreds således med 38 milj. kr. Enligt SJ:s mening är det nödvändigt att överskotten under högkonjunkturår medger överförräntning om det av statsmakterna fastställda långsiktiga ekonomiska målet för SJ:s verksamhet skall kunna uppfyllas. Efter statsmakternas medgivande har SJ disponerat den del av överskottet som översteg förräntningskravet för extra avskrivningar för att konsolidera företagets ekonomi.

Vid en bedömning av resultatet för budgetåret 1973/74 bör enligt SJ:s mening beaktas att SJ endast delvis kompenserats för de underskott som orsakats av att Kungl. Maj:t ålagt SJ att utföra viss olönsam verksamhet. SJ hävdar också att verket inte till fullo kompenserats för vissa ekonomiska belastningar som saknar motsvarighet hos konkurrerande transportföretag. Med full kompensation skulle överskottet för budgetåret ha blivit mer än dubbelt så stort.

System- och produktutveckling

Kostnads- och konkurrensutvecklingen kräver att SJ med all kraft fortsätter att rationalisera sin verksamhet samt anpassar och bygger upp resurserna med hänsyn till efterfrågan. I denna effektiviserings- och ekonomiseringsverksamhet ingår en rad projekt, som förutsätter att fi-

nansiella medel ställs till förfogande. Verksamheten inriktas bl. a. på att stimulera system- och produktutveckling och skapa en ändamålsenlig grund för marknadsföringen.

Inom godstrafikområdet pågår för närvarande inom SJ ett omfattande utvecklingsarbete med att förbättra transportkvaliteten, anpassa kapaciteten efter den förväntade ökade transportefterfrågan och att rationalisera driften. Från såväl företagsekonomisk som samhällsekonomisk synpunkt är det angeläget att SJ ges möjligheter att utnyttja järnvägsteknikens fördelar vid stora transportvolymer.

De delar av transportmarknaden som SJ främst satsar på är:

— Systemtransporter, där transporterna planmässigt inordnas i företagens distributions- och produktionsprocess så att företagen når ett optimalt resultat. För SJ lämpar sig dessa transporter väl med hänsyn till planering, vagnutnyttjande m. m. Samordningen mellan transporterna och andra funktioner i företagen leder oftast till att kraven på transporternas kvalitet ökar — i första hand när det gäller punktlighet och rationell materialhantering.
— Utlandstransporter. Järnvägens möjligheter att under de närmaste åren värva nya transporter — främst av systemtyp — har förbättrats.
— Transporter av högförädlade produkter som är mindre konjunkturkänsliga än råvaror och halvfabrikat. Sändningar av dessa produkter är i regel mindre än en vagnslast och går i stor utsträckning till eller från storstadsområdena.

Den ökade satsningen på direkta järnvägstransporter till och från kontinenten kräver en hög transportkvalitet bl. a. i fråga om punktlighet och snabbhet. Utbyggnaden av färjetrafiken utgör ett led i denna strävan. Vidare krävs flera vagnar som är speciellt anpassade till modern lasthanteringsteknik. Särskilda storbäriga vagntyper, anpassade för kundernas speciella behov, tas fram för olika systemtransporter.

Skrymmande laster, som överskrider lastprofilen, har på senare år ökat. Särskild undersökning fordras för varje sådan transport. År 1973 tog SJ i bruk ett system där undersökningen utförs med hjälp av dataregister.

Kombinerade transporter järnväg/bil med enhetslaster ställer krav på förbättrade transportanordningar samt utbyggnad av vissa terminaler. SJ har för närvarande speciellt välutrustade terminaler för enhetslaster i Malmö, Helsingborg, Göteborg N, Göteborg—Skandiahamnen, Nässjö, Jönköping, Norrköping, Stockholm (Årsta), Solna, Västerås, Örebro, Karlstad, Gävle, Sundsvall och Luleå. Ytterligare några platser kommer att utrustas med moderna mobila omlastningshjälpmedel.

Transporterna på SJ av enhetslaster till och från svenska hamnar beräknas öka bl. a. genom nyöppnade containerlinjer på Fjärran Östern. Inrikestransporterna med stora enhetslaster i SJ:s regi ökar. Speciellt

gäller detta transporter av byggmaterial och bulkvaror. Även användningen av container och flak vid distribution av dagligvaror bedöms öka.

I Jönköping och Nässjö pågår prov med användning av container i SJ:s styckegodstrafik.

SJ har funnit vagnar med helt öppningsbara sidor vara ändamålsenliga. Dessa vagnar kombinerar flera fördelar hos öppna och slutna vagnar av konventionell typ. De är därför lämpliga och rationella för många godsslag. För närvarande finns ca 800 nya sådana vagnar i trafik och dessutom ca 300 ombyggda liknande vagnar. Under budgetåret 1974/75 beräknas 300 och under budgetåret 1975/76 500 nya vagnar bli levererade.

SJ har träffat ett avtal med en vagntillverkare om utveckling av en vagn med höga gavlar och ett lätt manövrerbart väderskydd. Den är avsedd att användas såväl öppen som sluten.

Inom persontrafikområdet sker en fortlöpande anpassning av tåg- och vagnplanerna till förändringar i trafikunderlaget. För att möta den under senare år ökande resandetillströmningen har vagninsatserna ökat och förstärkningståg satts in. Ytterligare en förbindelse har sålunda inrättats på sträckorna Stockholm—Dalarna och Stockholm—Gävle.

Efterfrågan på liggplatser har ökat. Som följd härav byggs 20 sittvagnar om till liggvagnar. Dessa kan även användas som sittvagnar på dagresesträckor. Förberedelser för anskaffning av nya motorvagnar pågår.

Planeringen för persontrafiken syftar till en produktdifferentiering för att tillgodose privatresenärernas resp. affärsresenärernas önskemål. I arbetet med en fortsatt marknadsanpassning ingår även en fortlöpande översyn av reserabatterna. Ett rabattkort för resor i andra klass infördes den 1 april 1974. Försök pågår med charterresor, bl. a. till Jämtland och Härjedalen.

Ett motorvagnståg byggs nu om för att provas vid högre hastigheter. Under år 1975 kommer provkörningar att utföras i samarbete med ASEA.

Kapaciteten i färjetrafiken har under senare år ökat genom insatser av moderna tågfärjor. I april 1973 levererades SJ:s nya femspåriga tåg- och bilfärja "Götaland", som sattes i trafik på leden Trelleborg—Sassnitz. Det chartrade systerfartyget "Svealand" sattes in på samma led i september 1973. Kapaciteten på land ökas genom ett nytt storfärjeläge i Trelleborg och utbyggnad av bangården. Anläggningarna tas i bruk under år 1975.

I juni 1974 öppnades den nya tågfärjeleden Ystad—Swinoujście. Trafiken, som avser transport av gods på järnvägsvagnar och lastbilar, ombesörjs med den nya, av de polska statsbanorna chartrade tåg- och bilfärjan "Mikolaj Kopernik".

Bangårdarnas spårsystem anpassas genom om- och nybyggnader till förändrade kapacitetsbehov m. m. I samband med att nya signalställverk installeras byggs bangårdar om även på stora stationer för att möjliggöra fjärrstyrning. En fortsatt mekanisering av arbetet på rangerbangårdar pågår genom utbyggnad av rangerautomatik och målbromsar. I Helsingborg provas en ny målbromsanläggning.

För att rationalisera hanteringen av den fasta egendom som SJ förvaltar planlägger SJ en terminalanslutning till fastighetsdatabanken för att kunna hämta uppgifter för internt bruk om såväl SJ:s fastigheter som andra fastigheter i landet. De senare uppgifterna underlättar utredningar om priser, äganderättsförhållanden m. m. i samband med förvärv eller försäljning av fast egendom.

Tågklarerartjänsten rationaliseras genom fjärrblockering. Under budgetåret 1973/74 har fjärrblockeringsanläggningar tagits i bruk på bansträckorna Jordbro—Västerhaninge, Kungsängen—Enköping, Ånge—Sundsvall, Laxå—Kil, Kornsjö—Mellerud och Mellerud—Åmål, en sammanlagd sträcka av 369 km. Totalt har nu ca 3 000 km försetts med fjärrblockering. Fram t. o. m. år 1979 beräknas ytterligare drygt 1 500 km ha fått fjärrblockeringsanläggningar.

Liksom i fråga om utbyggnaden av fjärrblockering har SJ en långsiktig plan för modernisering av ställverk på de större stationerna, vilket kommer att innebära ett minskat personalbehov. Ett stort antal mindre stationer är försedda med mekaniska ställverk som byggdes i början på 1900-talet. Underhållskostnaderna är höga. Det är också svårt att erhålla reservdelar. Arbetet med att konstruera en enkel helelektrisk anläggning beräknas vara färdigt år 1975. Sådana anläggningar är avsedda för stationer på linjer utan fjärr- och linjeblockering.

Möjligheterna att rationalisera SJ:s verksamhet genom att använda tele- och datateknik har haft och väntas komma att få fortsatt stor betydelse.

Televerksamheten anpassas successivt till nuvarande kommunikationssystem och övrig teleteknik så att dagens krav på modern informationsteknik kan uppfyllas. Därvid eftersträvas bl. a.

— successivt utbyte av föråldrad materiel till modern elektronisk utrustning så att driftsäkerheten förbättras och underhållskostnaderna minskas
— erforderlig kapacitetshöjning genom installation av bärfrekvenssystem
— lämpligt avvägt preventivt underhåll
— omläggning till nya datatekniska system i etapper med hänsyn till tillgängliga utvecklingsresurser och personalplanering.

Det automatiska platsbokningssystemet har utvidgats till att omfatta även försäljning av färdbiljetter. En utbyggnad för ytterligare biljetter, bl. a. rabatterade biljetter av olika slag och resgodsbiljetter, beräknas snart vara klar.

En stor del av intäktsredovisningen har under senare år flyttats från stationerna och centralförvaltningen till sex redovisningscentraler. Vid dessa registreras data på hålremsor, som sänds till datacentralen för bearbetning. Härigenom har behovet av personal för redovisnings- och statistikarbete successivt minskat, framför allt inom centralförvaltningen. För stationernas del beräknas utvecklingen gå i riktning mot en helt mekaniserad intäktsredovisning. Prov har börjat vid ett antal stationer.

Ett nytt datatekniskt system håller på att utformas för expedierings- och redovisningsrutinerna i inländsk styckegodstrafik. För detta behöver redovisningscentralerna förses med dataterminaler som ansluts till den centrala dataanläggningen via telenätet. Systemet väntas ge väsentligt lägre expedieringskostnader samt en snabb och ändamålsenlig information om styckegodsstrukturen. Kunderna kommer också att kunna betjänas på ett effektivare sätt än för närvarande.

En del större kunders order- och lagerrutiner har integrerats med SJ:s faktureringssystem.

Användandet av r a d i o t e k n i k vid tågledning och rangeringsarbeten blir allt vanligare.

Med tågorderradio kan meddelanden snabbt utväxlas mellan trafikledningscentral och lokpersonal. Tågorderradio finns sedan några år på sträckan Riksgränsen—Kiruna och togs under hösten 1974 i bruk inom stockholmsområdet. I början av år 1975 installeras tågorderradio på sträckan Kiruna—Luleå. SJ planerar att införa tågorderradio även för andra sträckor.

Radio i bangårdstjänst underlättar arbetsledningen, minskar väntetider och annat tidsspill samt eliminerar behovet av särskilda signalrepeterare på bangårdar med dåliga siktförhållanden. I de flesta fall kan växlingsarbetet dessutom utföras snabbare och säkrare. Allt fler bangårdar utrustas med radioanläggningar.

Utvecklingen av anordningar för radiostyrning av växlingslok fortsätter.

Driftradioanläggningar installeras för att möjliggöra direktkontakt mellan banavdelningens arbetslag och tågledningen. Erfarenheterna från de mindre anläggningar som redan är i bruk är goda. Driftradion ökar möjligheterna att utnyttja tiden mellan tåg för arbeten på eller intill spåret samt bidrar även till ett bättre arbetarskydd. Utbyggnaden av ett till SJ:s telefonnät direktanslutet driftradionät pågår vid de viktigaste linjerna.

Ett fortlöpande arbete pågår med att utöka den a u t o m a t i s e r a d e k o n t r o l l e n a v v a g n p a r k e n s f u n k t i o n s d u g l i g h e t.

Införandet av fjärrblockering, högre tåghastigheter och ökad trafik medför att den manuella kontrollen av tågen i ökad utsträckning måste ersättas av en kontroll som bygger på tekniska hjälpmedel. För detta än-

damål har konstruerats och används olika typer av detektoranläggningar för registrering av varmgång i hjullager samt för registrering av s. k. tjuvbromsning. Prov pågår med detektorer för registrering av lastförskjutningar i sidled samt för registrering av hjulplattor.

Den snabba tekniska utvecklingen med bl. a. mini- och mikrodatorer samt digitalteknik har skapat möjligheter att bygga rationella system för styrning av olika processer inom transportnäringen. Automatiserad vagnvägning, som bygger på elektronik, utgör ett exempel. Vagnarna vägs under rullning, varvid vikterna registreras automatiskt. SJ har för närvarande fem elektroniska vågar. Utrustningarna kan kompletteras med olika kontrollfunktioner, t. ex. övervakning av eventuell överlast och snedlast hos vagnar.

De fasta elektriska tågdriftanläggningarna byggs successivt ut på de flesta huvudlinjerna på grund av den ökande trafiken och utvecklingen mot större dragkraft, högre tågvikter och höjda hastigheter. I den s. k. triangeln Stockholm—Göteborg—Malmö har sålunda ca 30 % av kontaktledningen upprustats för högre tåghastighet och kompletterats med dubbel återledning för ökad belastning. Dubbel återledning har till 70 % färdigställts även på linjerna Mjölby—Hallsberg och Ånge—Boden.

Installation av nya omformaraggregat har medfört att den totala omformareffekten ökat med ca 20 % sedan år 1967. Några omformarstationer har försetts med reläer av statiskt utförande, vilket ger bättre driftsäkerhet och lägre underhållskostnader.

Införandet av fjärrstyrning av omformarstationer fortsätter. Härigenom minskas personalbehovet.

Parallellt med den fortlöpande koncentrationen av ban-, maskin- och trafiktjänsten till ett färre antal platser höjs standarden på personal- och arbetslokaler. Behovet av standardhöjande åtgärder på övriga personal- och expeditionslokaler har inventerats och vissa arbeten har påbörjats.

Maskinavdelningens nya organisation, som trädde i kraft den 1 juli 1973, har inneburit att de tidigare huvud- och driftverkstäderna förts samman till sex verkstadsregioner. I den nya organisationen kommer i rationaliseringssyfte underhållsarbetet i viss utsträckning att omfördelas mellan verkstäderna. Reglerna för översyn och tillsyn av rullande materiel vid de tidigare driftverkstäderna håller dessutom på att ses över.

De berörda europeiska järnvägsförvaltningarna har beslutat om införande av automatkoppel samt rekommenderat regeringarna ett genomförande år 1985.

SJ har sedan år 1969 provat olika slutna toalettsystem i personvagnar för att öka bekvämligheten för de resande och få en mer

miljövänlig konstruktion. Vakuumtoaletten har visat sig mest lämplig. Prov med detta system i enstaka vagnar har utfallit väl och utvidgas nu till att omfatta ett 50-tal vagnar.

Medelsförbrukning under budgetåren 1973/74—1975/76

I prop. 1973: 1 angavs en investeringsram om 350,3 milj. kr. för budgetåret 1973/74. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 26 januari och den 5 juli 1973 utökades ramen dels med 14,5 milj. kr. för ombyggnad av rullande materiel vid Kalmar Verkstads AB, dels med 5,1 milj. kr. för tidigarelagda byggnads- och anläggningsarbeten. För att möjliggöra för SJ att tidigarelägga investeringar i rullande materiel och fasta anläggningar medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 12 oktober och den 14 december 1973 en ytterligare utökning av ramen med 75 milj. kr. Härigenom kom den fastställda investeringsramen för budgetåret att uppgå till 444,9 milj. kr. Den av SJ för budgetåret redovisade medelsförbrukningen blev 444 809 000 kr. Av den nämnda investeringsökningen om 75 milj. kr. fördelades 12,9 milj. kr. på fasta anläggningar, 59,7 milj. kr. på rullande materiel och 2,4 milj. kr. på investeringsinventarier.

I prop. 1974: 1 har för budgetåret 1974/75 angetts en investeringsram om 392,3 milj. kr. I enlighet med riksdagens beslut om att höja SJ:s investeringsanslag med 30 milj. kr. för budgetåret 1974/75 har Kungl. Maj:t den 5 april 1974 fastställt investeringsramen för budgetåret till 422,3 milj. kr.

För budgetåret 1975/76 har SJ beräknat medelsförbrukningen till 610 milj. kr.

Investeringsprogram

Av följande sammanställning framgår faktisk resp. beräknad medelsförbrukning på investeringsanslaget Järnvägar m. m. under budgetåren 1973/74—1975/76. Planerade investeringar budgetåret 1975/76 som berör ersättningsberättigade banor redovisas särskilt.

	Faktisk utgift	Beräknad utgift		
	1973/74	1974/75	1975/76 Totalt	Varav för ersättningsberättigade banor
		milj. kr.		
Fasta anläggningar				
Bangårdar	29,9	23,2	33,8	4,0
Ny- och ombyggnad av järnvägslinjer	5,7	[2]—0,4	1,1	—
Spårstandard	32,5	36,0	49,5	7,6
Broar m. m.	6,6	9,4	8,8	0,3
Husbyggnader	6,9	12,2	7,4	0,9
Bussverkstäder och garage	0,2	0,7	10,4	—
Verkstäder	11,9	21,5	11,9	—
Centralförråd	0,1	1,5	0,2	—
Signalställverk m. m.	14,1	15,2	12,3	1,0
Fjärrblockering	29,1	30,8	36,3	—
Vägskydd	2,7	4,0	5,5	1,2
Tele	18,3	15,2	26,2	1,1
Eldrift	23,1	30,4	40,1	1,6
	181,1	**199,7**	**243,5**	**17,7**
Rullande materiel				
Lok och motorvagnar	83,3	67,6	137,6	—
Personvagnar	—	—	—	—
Godsvagnar	108,5	83,7	138,3	—
Tjänstefordon	0,2	2,9	10,1	—
Ombyggnad av rullande materiel	36,9	36,0	23,7	—
	228,9	**190,2**	**309,7**	
Färjor	0,1	0,3	—	—
Bussar	—	—	—	—
Försvarsberedskap	2,2	2,3	2,8	—
Investeringsinventarier	20,2	22,9	43,5	4,4
Diverse och oförutsett	12,3	6,9	10,5	0,2
Totalt	[1]**444,8**	**422,3**	**610,0**	**22,3**

[1] Varav 94,5 milj. kr. för tidigarelagda arbeten och beställningar.
[2] Bidrag från berörda kommuner.

SJ anför i huvudsak följande rörande de olika objektgrupperna.

Bangårdar

Medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 beräknas till 33,8 milj. kr., varav 9,6 milj. kr. avser nya objekt.

Tidigare anmälda större objekt avser nytt storfärjeläge i Trelleborg, ombyggnader av bangårdarna i Uddevalla och Sundsvall samt bangårdsarbeten för pendeltågstrafiken i stockholmsområdet.

Målbromsanläggningar planeras bli införda på de större rangerbangårdarna. Medelsbehovet härför har för budgetåret 1975/76 beräknats till 5 milj. kr. De fördelar som målbromsanläggningarna beräknas ge kan sammanfattas sålunda

— det riskfyllda skjutspassningsarbetet försvinner
— rationaliseringsvinster genom att personalen för skjutspassning kan överföras till annat arbete
— minskade godsskador.

Vid Ljusdal planeras en ombyggnad av bangården för högre tåghastigheter. Samtidigt med detta byggs ett nytt ställverk så att stationen kan inordnas i fjärrblockeringssystemet och fjärrstyras. Investeringen ger personalbesparingar samt minskade kostnader för elenergi och spårunderhåll. Investeringsbeloppet beräknas till 2,8 milj. kr. som helt faller på budgetåret 1975/76.

Vid Mellansel planeras bangårdsändringar, ett nytt infartsspår från Örnsköldsvik och ett nytt signalställverk. Stationen måste i viss utsträckning användas för uppställning av godsvagnar från och till Örnsköldsvik beroende på begränsade spårutrymmen och utbyggnadsmöjligheter där. Trafiken på Örnsköldsvik beräknas öka kraftigt. Det nya signalställverket, som planeras att byggas samtidigt, motiveras av att nuvarande ställverk är över 25 år gammalt och av udda typ. Investeringsbeloppet beräknas till 2,9 milj. kr., varav 1,1 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Vid Stockholm S (Årsta) planeras en ytterligare utbyggnad av containerterminalen. Utbyggnaden motiveras av den ökande trafiken. På grund av den stora angelägenhetsgraden måste arbetena börja redan budgetåret 1974/75. Investeringsbeloppet beräknas bli 2,7 milj. kr., varav 0,2 milj. kr. budgetåret 1974/75 och 2,5 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Ny- och ombyggnad av järnvägslinjer

Beräknad medelsförbrukning för budgetåret 1975/76 om 1,1 milj. kr. avser del av SJ:s kostnadsandel för anläggande av en ny normalspårig järnvägslinje mellan Hargshamn och Hallstavik. Linjen, som är 17 km lång, kommer att byggas med hjälp av AMS-medel.

Spårstandard

Den totala medelsförbrukningen budgetåret 1975/76 beräknas till 49,5 milj. kr., vilket innebär en inläggning av totalt ca 300 km räler, varav 210 km nya.

På huvudlinjerna ersätts slitna räler med nya kraftigare räler med högklassig befästning. Rälerna sammansvetsas till skarvfria spår. Den förbättrade banstandarden ger många fördelar. De viktigaste är ökad reskomfort och lägre banunderhållskostnader.

Frigjorda räler används efter justering för att förstärka spåröverbygg-

naden på mindre starkt trafikerade linjer. Härigenom minskar kostnaderna för banunderhållet samtidigt som den högre banstandarden utökar användningsområdet för de moderna tunga dieselloken.

Broar m. m.

Järnvägsbroarnas bärförmåga minskar med stigande ålder genom rostangrepp och utmattning. Det är därför nödvändigt av säkerhetsskäl att fortlöpande förnya äldre broar.

Medelsförbrukningen under budgetåret 1975/76 för detta ändamål beräknas till 8,8 milj. kr., varav 5,9 milj. kr. avser nya objekt.

Bland större nya objekt kan nämnas bron över Höje på sträckan Lund—Uppåkra. Bron byggdes år 1900 och är nu i sådant skick att tågens hastighet måste sättas ned. En ny fyrspannsbro vid sidan om nuvarande bro planeras. Investeringsbeloppet beräknas till 4,8 milj. kr., varav 2 milj. kr. budgetåret 1974/75 och 2,8 milj. kr. budgetåret 1975/76.

På malmbanan finns på sträckan Björkliden—Riksgränsen 18 snögallerier. De gallerier som är av trä är dyra att underhålla och ersätts efter hand med gallerier av stål. Ett av snögallerierna på delsträckan Kopparåsen—Vassijaure är av trä och i mycket dåligt skick. Ett nytt galleri utfört i profilerad plåt på stålbockar planeras. Investeringsbeloppet beräknas till 1,2 milj. kr., som faller helt på budgetåret 1975/76.

Husbyggnader

Den totala medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 beräknas till 7,4 milj. kr., varav 3,5 milj. kr. avser nya objekt.

Bland de planerade husbyggnadsarbetena kan nämnas upprustning av personal- och arbetslokaler på olika platser vid ban- och trafikavdelningarna för totalt 3,2 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Bussverkstäder och garage

SJ:s nuvarande bussverkstad i Norrköping skall enligt avtal med kommunen utrymmas om några år. Investeringsbeloppet för en ny bussverkstad i Norrköping beräknas till 4,2 milj. kr., varav 2 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Totalt avser medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 nya objekt om 2,2 milj. kr. och tidigare anmälda objekt om 8,2 milj. kr.

Verkstäder

Den nya verkstaden i Östersund tas i bruk i början av år 1975. Medelsbehovet under innevarande budgetår för verkstaden beräknas till 16,7 milj. kr. Det totala investeringsbeloppet inkl. markköp uppgår härmed till drygt 29 milj. kr.

Under budgetåret 1975/76 planeras om- och tillbyggnader m. m. av

olika verkstäder för totalt 11,9 milj. kr., varav 6 milj. kr. avser objekt som inte tidigare anmälts. Bland nya större objekt kan följande nämnas.

Vid huvudverkstaden i Örebro behöver lokverkstaden byggas ut för att skapa utrymme och bättre arbetsplatser för blästring och målning av boggier. Samtidigt byggs en del av taket om. Genom utbyggnaden erhålls också rationellare och bättre arbetsförhållanden vid hjularbeten. Investeringsbeloppet beräknas till 3,3 milj. kr., varav 0,8 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Lokunderhållet inom Malmö verkstadsregion kommer i stor utsträckning att förläggas till driftverkstaden i Malmö. För att på ett rationellt sätt utföra tunga arbetsmoment, t. ex. byte av boggier, hjulsatser och motorer, planeras en utbyggnad av lokverkstaden. Samtidigt anordnas fundament för undergolvsvarv samt lyftbockar. Investeringsbeloppet beräknas till 1,7 milj. kr., som helt faller på budgetåret 1975/76.

Centralförråd

Medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 beräknas till 0,2 milj. kr. avseende vissa mindre arbeten.

Signalställverk m. m.

Av den beräknade totala medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 om 12,3 milj. kr. avser 5,5 milj. kr. tidigare anmälda objekt. Bland dessa objekt kan nämnas åtgärder mot störningar på SJ:s signalanläggningar förorsakade av tyristorlok samt en ny typ av ställverk.

Av det beräknade beloppet för nya objekt — 6,8 milj. kr. — avser en större del investeringar i system för automatisk hastighetsövervakning.

Fjärrblockering

Totalt har hittills ca 3 000 km av SJ:s järnvägsnät försetts med fjärrblockering. T. o. m. år 1979 beräknas utbyggnaden fortsätta med följande sträckor.

Sträcka	Längd, km	Beräknas bli färdigställd år
Kil—Åmål	68	1975
Enköping—Köping, Tillberga—Sala	100	
Storvik—Borlänge	78	
Frövi—Hallsberg	50	
Falköping—Nässjö	113	
Gävle—Sundsvall	233	1976
Avesta—Borlänge	65	
Borlänge—Ställdalen	72	1977
Bräcke—Östersund	71	
Malmö—Katrineholm	484	1979
Uppsala—Avesta C	95	
Kil—Charlottenberg	83	
	1 512	

För budgetåret 1975/76 beräknas medelsförbrukningen till totalt 36,3 milj. kr., varav 16,5 milj. kr. avser tidigare inte anmälda arbeten på sträckorna Avesta C—Borlänge, Enånger—Sundsvall C och Bräcke—Östersund.

Vägskydd

Arbetena avser säkerhetsanordningar vid oskyddade plankorsningar mellan järnväg och väg samt förbättring av säkerhetsanordningar för att ge ökat skydd. Dessutom tillkommer arbeten för fortsatt automatisering av skyddsanordningar i samband med att fjärrblockering installeras på huvudlinjerna.

För vägskydd beräknas för budgetåret 1975/76 en medelsförbrukning om 5,5 milj. kr. Härtill kommer statsbidrag för ökat skydd och rationalisering om 90 % resp. 45 % av anläggningskostnaderna.

Tele

Inom objektgruppen tele ryms investeringar i bl. a. telekablar, telefonförstärkare, bärfrekvensanläggningar, bangårdsradio, drift- och tågorderradio, radiostyrning, utrustning för automatiserad färdbiljettförsäljning, fjärrskrivare, televäxlar, högtalaranläggningar, detektorer för registrering av tjuvbromsning, varmgång och hjulplattor samt vissa åtgärder mot störningar på SJ:s telekablar förorsakade av tyristorlok.

Behovet av att transportera data från en plats till en annan ökar genom att SJ har infört eller planerar att införa bl. a. fjärrblockering, automatiserad fjärrskrift, automatiska boknings- och biljettsystem samt vagnregistreringssystem. Att anlägga bärfrekvenssystem har bedömts vara det fördelaktigaste sättet att öka datanätets kapacitet. Under budgetåret 1975/76 planeras bärfrekvensanläggningar på sträckorna Hässleholm—Helsingborg, Katrineholm—Norrköping, Storvik—Borlänge, Sundsvall—Östersund och Österås—Hoting—Boden. Investeringsbeloppet för dessa sträckor beräknas till 2 milj. kr.

Tågorderradio finns sedan några år på sträckan Riksgränsen—Kiruna. Erfarenheterna av denna anläggning är goda. Hösten 1974 togs anläggningar i bruk inom stockholmsområdet. I början av år 1975 installeras tågorderradio på sträckan Kiruna—Luleå. Tågorderradio planeras även för andra sträckor. Medelsbehovet budgetåret 1975/76 beräknas till 5 milj. kr.

En ny automatisk telefonväxel planeras bli installerad i Norrköping. Den skall ersätta en äldre växel från 1940-talet. Genom den nya växeln erhålls en nödvändig kapacitetsökning. Investeringsbeloppet beräknas till 2,2 milj. kr., varav 1,1 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Som tidigare nämnts används olika detektorer för att förebygga och upptäcka skador på vagnar i rullande tåg. Hjulplattdetektorer har

provats med gott resultat. De närmaste utbyggnadsplanerna avser installation av detektorer på åtta platser. Investeringsbeloppet beräknas till 1,1 milj. kr., varav 0,5 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Installation av ytterligare varmgångs- och tjuvbromsdetektorer fortsätter planenligt. Medelsbehovet budgetåret 1975/76 beräknas till 1 milj. kr.

Den totala medelsförbrukningen för teleanläggningar budgetåret 1975/76 beräknas till 26,2 milj. kr., varav 10,9 milj. kr. avser nya objekt.

Eldrift

I tidigare anslagsframställningar anmälda arbeten beräknas budgetåret 1975/76 uppgå till 30 milj. kr. Härtill kommer nya objekt om 10,1 milj. kr., vilket innebär att den totala investeringsvolymen för budgetåret beräknas till 40,1 milj. kr.

Tidigare anmälda större arbeten avser bl. a. anskaffning av omriktare och omformare, modernisering av äldre omformaraggregat, nya omformarstationer och upprustning av äldre sådana samt fjärrstyrning av omformarstationer.

Upprustningen av matningsanläggningarna för den elektriska tågdriften, som motiveras av den ökande trafiken på huvudlinjerna samt behovet av standardförbättringar och rationaliseringar, fortsätter.

År 1970 började moderniseringen av omformaraggregat. Den första etappen omfattade nio aggregat. En andra etapp, också nio aggregat, började år 1973. Dessa arbeten beräknas vara klara år 1977, då den tredje och sista etappen på tio aggregat börjar. Material för den tredje etappen måste beställas redan under budgetåret 1975/76. Slitna komponenter och komponenter som orsakat driftstörningar byts ut. Det blir billigare att modernisera än att köpa nya aggregat. Investeringsbeloppet beräknas bli 4,5 milj. kr., varav 0,7 milj. kr. budgetåret 1975/76.

I fjolårets anslagsframställning anmäldes anskaffning av två transportabla roterande omformare om vardera 10 MVA (megavoltampere). Nu planeras inköp av ytterligare två omformare för att tillgodose det ökande effektbehovet på SJ:s huvudlinjer. Investeringsbeloppet beräknas till 10 milj. kr., varav 3,3 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Vid omformarstationerna i Nässjö, Ånge och Vännäs behöver omformareffekten ökas. I samband härmed måste ventilationsutrustningen kompletteras samt uppställningsspår, inmatningskablar och ställverk förstärkas. Investeringsbeloppet härför beräknas bli 2 milj. kr., varav 0,9 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Omformarstationen i Murjek, som är insprängd i berg, har två omformare. På grund av den ökande trafiken på sträckan Gällivare—Luleå planeras en utbyggnad för ytterligare en omformare. Investeringsbeloppet beräknas till 1,6 milj. kr., varav 0,7 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Fjärrstyrning av omformarstationer medför stora personalbesparingar. Från driftcentralerna i Göteborg och Hallsberg fjärrstyrs flera omformarstationer. Ytterligare fjärrstyrningar planeras, nämligen från Göteborg omformarstationerna i Sjömarken och Falköping samt från Hallsberg kopplingscentralen i Fagersta och omformarstationerna i Moholm, Frövi och Krylbo. Investeringsbeloppet beräknas för båda projekten tillsammans till 4,7 milj. kr., varav 0,8 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Kontrollutrustningarna i omformarstationerna i Sjömarken, Falköping, Frövi och Krylbo är omoderna och bör bytas ut, bl. a. för att driftsäkerheten skall förbättras. Kostnaderna blir väsentligt lägre om bytet och en del andra arbeten görs i samband med att fjärrstyrning införs. Investeringsbeloppet beräknas för de fyra omformarstationerna tillsammans bli 2,3 milj. kr., varav 0,5 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Förbättring av kontaktledningens standard planeras på sträckorna Laxå—Kil och Uppsala—Gävle samtidigt som spåret rustas upp. Kontakttråd och utliggaranordningar är hårt slitna på stora delar av sträckorna. Standarden på den nya kontaktledningen tillåter tåghastigheter upp till 160 km/tim. Investeringsbeloppet för de båda sträckorna beräknas till 3,9 milj. kr., varav 1,2 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Dubblering av kontaktledningens återledning planeras för sträckorna Alvesta—Emmaboda—Kalmar och Emmaboda—Karlskrona. Investeringen ger ett nödvändigt kapacitetstillskott och minskade störningar på telenät och signalsystem. Investeringsbeloppet beräknas till 1,5 milj. kr., varav 0,3 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Lok och motorvagnar

Många av SJ:s äldre lok har otillfredsställande prestationsförmåga för dagens trafikuppgifter. De flesta är också förslitna och dyra att hålla i driftdugligt skick. Det är därför nödvändigt att slopa de äldsta loken. Slopningsbehovet för sexårsperioden 1974/75—1979/80 har beräknats till 240 el- och diesellok.

De äldre loken ersätts av nya lok med betydligt högre prestanda. Nya lok behövs också för nytillkomna behov på grund av ökad godstrafik. De bättre loken gör det möjligt att höja godstågens kapacitet genom fler och tyngre vagnar varigenom kostnaden per transporterad enhet blir relativt sett lägre.

Till SJ har hittills levererats 120 standardlok av typ Rc. Dessutom återstår av beställda lok en leverans om 40. SJ planerar att under budgetåren 1974/75 och 1975/76 beställa ytterligare 20 Rc-lok. För Rc-loken beräknas under budgetåret 1975/76 åtgå 88,8 milj. kr.

Anskaffning av nya diesellok planeras som ersättning för äldre, slopningsmässiga lokomotorer och för nytillkomna transportuppgifter i tåg- och växlingstjänst. För diesellok beräknas under budgetåret 1975/76 åtgå 43,3 milj. kr.

För tidigare inte anmälda anskaffningar av motorvagnar beräknas ett

medelsbehov om 5 milj. kr. under vart och ett av budgetåren 1974/75 och 1975/76.

Godsvagnar

Som tidigare nämnts väntas en fortsatt trendmässig ökning av godstrafiken. Transportkapaciteten måste därför ökas genom ett tillskott av nya vagnar. Nya vagnar behövs även som ersättning för äldre vagnar som måste slopas därför att deras prestanda är otillräckliga för dagens trafik eller underhållskostnaderna så höga att det är oekonomiskt att behålla dem.

SJ försöker också att genom bättre vagnutnyttjande öka transportkapaciteten. Bl. a. vidtas åtgärder för att korta ner terminaltiderna. För att tillgodose större kunders önskemål om lastutrymmen, speciellt avpassade till deras godsslag, byggs vissa äldre godsvagnar om.

Medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för tidigare beställda slutna vagnar uppgår till 21,6 milj. kr. För nya beställningar av 600 vagnar beräknas åtgå 35,9 milj. kr. under budgetåret 1975/76.

Under budgetåret 1975/76 planeras vidare beställningar av drygt 900 öppna vagnar av standardtyp. Tillsammans med tidigare beställningar uppgår medelsbehovet budgetåret 1975/76 för öppna godsvagnar till 64,1 milj. kr.

För olika typer av specialvagnar beräknas under budgetåret 1975/76 en medelsförbrukning av 16,7 milj. kr.

Totalt beräknas således medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till 138,3 milj. kr., varav 47,3 milj. kr. avser nya beställningar.

Tjänstefordon

För banavdelningens transporter av grus och makadam krävs ett tillskott av 50 ballastvagnar, delvis som ersättning för äldre vagnar som måste slopas. Investeringsbeloppet beräknas till 12 milj. kr., varav 2,2 milj. kr. budgetåret 1974/75 och 9,8 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Som ersättning för äldre kranvagnar planeras en anskaffning av tre nya kranvagnar. Investeringsbeloppet beräknas till drygt 7 milj. kr., varav 0,7 milj. kr. faller på budgetåret 1974/75 och resterande del först på budgetåret 1976/77.

Den totala medelsförbrukningen under budgetåret 1975/76 beräknas till 10,1 milj. kr.

Ombyggnad av rullande materiel

Medelsförbrukningen under budgetåret 1975/76 beräknas till 23,7 milj. kr.

Ombyggnadsarbetena syftar till att minska underhållskostnaderna, öka kapaciteten och anpassa materielen till nya transporttekniska krav. Beloppet för budgetåret 1975/76 avser sålunda bl. a. ändring till gummilagrade hjul på vissa ellok, bullerdämpande åtgärder, varmhållnings-

aggregat och nya kylsystem på diesellok, boggieombyggnad på motorvagnar, ombyggnad av personvagnar till liggvagnar och ombyggnad för vakuumtoaletter, ombyggnad av öppna godsvagnar för specialtransporter samt ombyggnad av godsvagnar för att minska antalet reparationer.

Försvarsberedskap

SJ begär för budgetåret 1975/76 ett avskrivningsanslag om 2,8 milj. kr. för investeringar i försvarsberedskap.

Redogörelse för hur SJ planerar att använda de för budgetåret begärda medlen har lämnats i hemlig skrivelse den 16 september 1974. Innehållet i skrivelsen torde få bringas till riksdagens kännedom i samband med att handlingarna i ärendet ställs till vederbörande utskotts förfogande.

Investeringsinventarier

Medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 beräknas till 43,5 milj. kr., vilket utgör en ökning med 20,6 milj. kr. jämfört med budgetåret 1974/75.

Ökningen av investeringsbehovet fr. o. m. budgetåret 1975/76 är föranledd framför allt av planer på anskaffningar av container för godstransporter. För detta ändamål reserveras 9 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Vid SJ:s tvättinrättning i Hagalund planeras anskaffning av nya tvättmaskiner. Tvättningsarbetet kommer härigenom att kunna rationaliseras. Investeringsbeloppet beräknas bli 1,7 milj. kr., som helt faller på budgetåret 1975/76. Härtill kommer ett mindre belopp för ändring av lokalerna.

För datautrustning beräknas 0,1 milj. kr. budgetåret 1974/75 och 2,5 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för investeringar i maskiner och andra inventarier vid den nya verkstaden i Östersund beräknas till 1,5 milj. kr. Kungl. Maj:t har tidigare beviljat avskrivningsanslag med 50 % av investeringsbeloppet för den nya verkstadsbyggnaden i Östersund. Med hänvisning till vad som enligt kungörelsen (1973:552) om ändring i kungörelsen (1970: 180) om statligt regionalpolitiskt stöd gäller för andra företag, hemställer SJ att avskrivningsanslag om 50 %, dvs. 0,8 milj. kr. utgår även för inventarierna till verkstaden.

Övrig medelsförbrukning budgetåret 1975/76 för inventarier avser bl. a. övningsanläggningar vid den nya SJ-skolan i Ängelholm, bilar, arbetsmaskiner för spårunderhåll, personal- och verkstadsvagnar, truckar, traktorer, lastanordningar, radioutrustningar, servicebilar för lättare godsvagnsreparationer och maskiner till verkstäderna. Anskaffningarna gör det bl. a. möjligt att rationalisera driften samt ban- och maskinunderhållet.

Diverse och oförutsett

Den beräknade medelsförbrukningen budgetåret 1975/76 — 10,5 milj. kr. — avser dels återanskaffning eller reparation av anläggningar, som förstörs eller skadas genom olyckshändelser, dels oförutsedda arbeten och anskaffningar utanför investeringsprogrammet.

Avskrivningsanslag för investeringar i ersättningsberättigade järnvägslinjer

Investeringarna i ersättningsberättigade järnvägslinjer, som budgetåret 1975/76 beräknas uppgå till totalt 22,3 milj. kr., avser de i 1972 års separatredovisning ingående olönsamma järnvägslinjerna med de avgränsningar som de sakkunniga föreslagit och som 1973 års riksdag beslutat.

Av investeringsbeloppet hänför sig 20,2 milj. kr. till anläggningar, lokaliserade till det olönsamma nätet, vilka inte berör affärsbanenätet, och 2,1 milj. kr. till anläggningar, belägna vid gränsstationer mellan det olönsamma nätet och affärsbanenätet samt anläggningar, lokaliserade till det olönsamma nätet, vilka berör även affärsbanenätet.

Investeringarna i det ersättningsberättigade nätet har beräknats enligt de principer som närmare redovisats i 1964 och 1965 års anslagsframställningar. Således har investeringsutgifterna under rubrikerna Investeringsinventarier samt Diverse och oförutsett uppskattats med hjälp av rimliga procentsatser för de ersättningsberättigade linjernas andel av ifrågavarande totalbelopp.

Investeringar i försvarsberedskapsanläggningar, som är hänförliga till det ersättningsberättigade bannätet och för vilka avskrivningsanslag beräknas särskilt, har inte inräknats. Detsamma gäller den del av investeringarna i vägskyddsanläggningar som finansieras genom statsbidrag.

Med hänsyn till att investeringar i ersättningsberättigade järnvägslinjer inte skall förräntas har dessa investeringar under budgetåren 1967/68—1974/75 avskrivits genom att statsmakterna anvisat motsvarande belopp på statens driftbudget. SJ hemställer därför att ett avskrivningsanslag om 22,3 milj. kr. för detta ändamål tas upp på statens driftbudget för budgetåret 1975/76.

SJ räknar med att regeringen, med utgångspunkt från bl. a. den regionala trafikplaneringen, kommer att ange vilka trafiksvaga linjer som av andra än vanliga transportekonomiska skäl bör trafikeras även på längre sikt. Därefter avser SJ att aktualisera de investeringsbehov som bör tillgodoses för att upprätthålla och utveckla ifrågavarande trafik med en från restids- och komfortsynpunkt modern järnvägstrafik. Detta kommer att innebära förhållandevis omfattande upprustnings- och moderniseringsåtgärder både i fråga om rullande materiel samt bana och övriga fasta anläggningar.

Remissyttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande som redovisats under rubriken Vägväsendet (s. 63).

Föredraganden

Budgetåret 1973/74 uppgick SJ:s investeringar till 445 milj. kr. — en ökning i förhållande till föregående budgetår med 75 milj. kr. Den kraftiga ökningen sammanhänger med de ramhöjningar som av konjunkturmässiga skäl beviljades under budgetåret. Dessa ramhöjningar möjliggjorde tidigareläggning av i första hand anskaffning av rullande materiel.

Investeringarna för statens järnvägar budgetåret 1974/75 angavs i prop. 1974: 1 (bil. 8, s. 231) till 392,3 milj. kr. För att främst öka SJ:s möjligheter att anskaffa rullande materiel beslutade riksdagen att höja investeringsnivån med 30 milj. kr. Investeringsramen för innevarande budgetår uppgår därmed till 422,3 milj. kr.

För budgetåret 1975/76 har SJ föreslagit en medelsförbrukning för investeringar av 610 milj. kr. Av investeringsplanen för kommunikationsverken framgår att jag tillstyrker en investeringsram om 480 milj. kr. I förhållande till investeringsramen enligt förslaget i prop. 1974: 1 för innevarande budgetår innebär detta en ökning med nära 90 milj. kr. Ökningen bör — förutom kompensation för höjda priser på för SJ väsentliga investeringsvaror — även ge ett betydande utrymme för fortsatta rationaliseringar och för en av trafikökningen betingad utbyggnad av produktionskapaciteten.

Föreslagen investeringsram svarar i stort mot den investeringsnivå som SJ angett för budgetåret 1975/76 i den tioårsplan över investeringsbehovet som SJ på Kungl. Maj:ts uppdrag har upprättat.

Av följande sammanställning framgår hur investeringarna i stort beräknas bli fördelade under budgetåret 1975/76. Sammanställningen visar

	1973/74	1974/75 Beräknad		1975/76	
	Utfall	i prop. 1974: 1	dec. 1974	Verket	Föredraganden
			milj. kr.		
Fasta anläggningar	181,1	183,0	199,7	243,5	210,0
Rullande materiel	228,9	180,0	190,2	309,7	230,0
Färjor	0,1	—	0,3	—	—
Bussar	—	—	—	—	—
Försvarsberedskap	2,2	2,3	2,3	2,8	2,3
Inventarier	20,2	20,0	22,9	43,5	30,0
Diverse och oförutsett	12,3	7,0	6,9	10,5	7,7
	444,8	**392,3**	**422,3**	**610,0**	**480,0**

också utfallet för budgetåret 1973/74 och den beräknade medelsförbrukningen för innevarande budgetår. För detta budgetår redovisas såväl beräkningarna i prop. 1974: 1 som den förväntade fördelningen på objekthuvudgrupper.

Föreslagen investeringsnivå avseende fasta anläggningar väntas medge fortsatt kapacitetsutbyggnad av vissa bangårdar och terminaler, ytterligare förbättring av banstandarden, viss ut- och ombyggnad av huvudverkstäderna, fortsatt anskaffning och modernisering av signal- och fjärrblockeringsanläggningar, införande i större utsträckning av drift- och tågorderradio samt upprustning av eldriftanläggningarna för att bl. a. tillgodose det ökade effektbehovet på SJ:s huvudlinjer.

Jag vill i sammanhanget anmäla att Kungl. Maj:t den 8 november 1974 givit SJ i uppdrag att utföra projektering av ett nytt dubbelspår mellan Älvsjö station och den planerade pendeltågsstationen vid Flemingsberg på sträckan Stockholm—Södertälje. SJ skall därefter ta upp överläggningar med Stockholms läns landsting i syfte att nå en överenskommelse om de ekonomiska betingelserna för en sådan utbyggnad. Samråd skall vidare äga rum med arbetsmarknadsstyrelsen rörande förutsättningarna för att eventuellt låta någon del av arbetet komma till utförande i form av beredskapsarbete.

Det nya dubbelspåret, som planeras att anläggas parallellt med befintligt dubbelspår, föranleds av pendeltrafikens kapacitetsbehov. Nuvarande dubbelspår är i och för sig tillräckligt för SJ:s egna behov. Bansträckans längd är ca 9 km och totalkostnaden — inklusive den nya pendeltågsstationen vid Flemingsberg — har preliminärt beräknats till 125 milj. kr.

Riksdagen har den 20 november 1974 beslutat (TU 1974: 23, rskr 316), att järnvägslinjen Borlänge—Mora skall elektrifieras. Sedan SJ inkommit med en närmare redovisning av tidsplan och investeringskostnader för projektet avser jag att föreslå regeringen att ge SJ i uppdrag att genomföra den aktuella elektrifieringen.

Föreslagen investeringsnivå avseende rullande materiel innebär en uppräkning med ca 40 milj. kr. i förhållande till den för innevarande budgetår beräknade medelsförbrukningen. Detta bör göra det möjligt för SJ att bl. a. slopa viss äldre lok- och vagnmateriel och anskaffa nya, moderna lok och godsvagnar med högre prestanda. Härigenom erhålls, förutom ett kapacitetstillskott, även en förbättring av trafikekonomin. För anskaffning av motorvagnar har ca 5 milj. kr. beräknats för vartdera budgetåret 1974/75 och 1975/76.

I avvaktan på förestående praktiska prov med höghastighetståg är någon anskaffning av sittvagnar inte planerad. Däremot fortgår en successiv modernisering av den befintliga personvagnsparken genom förnyelse av vagnsinredningarna etc.

Föreslagen medelsförbrukning för investeringsinventarier väntas med-

ge anskaffning av maskiner m. m. för att rationalisera driften samt ban- och maskinunderhållet. Häri ingår bl. a. vissa maskininvesteringar vid den nya verkstaden i Östersund.

Av den av mig förordade totala medelsförbrukningen hänför sig investeringar om 22,3 milj. kr. till det ersättningsberättigade bannätet. För investeringar i försvarsberedskapsanläggningar vid SJ beräknar jag oförändrat 2,3 milj. kr. Chefen för finansdepartementet tillstyrker i annat sammanhang denna dag avskrivningsanslag för dessa ändamål om 22,3 resp. 2,3 milj. kr. Däremot är jag inte beredd att förorda särskilt avskrivningsanslag för de tidigare nämnda maskininvesteringarna vid verkstaden i Östersund.

Mina ställningstaganden till SJ:s begäran om ersättning över driftbudgeten har behandlats i anslutning till redogörelsen för anslaget F 1, Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m. (s. 201).

Anslaget Järnvägar m. m. bör beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört förordar jag att investeringsmedel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1975/76	480,0
10 % marginal	48,0
Avgår beräknad ingående behållning 1975-07-01	—39,3
Erforderligt anslag budgetåret 1975/76	**488,7**

Av föreslagna investeringar för budgetåret 1975/76 om totalt 480 milj. kr. beräknas ca 330 milj. kr. kunna finansieras med avskrivningsmedel inom statens järnvägars fond och ca 8 milj. kr. av övriga kapitalmedel. Självfinansieringsgraden skulle härigenom komma att uppgå till ca 70 %.

Statens järnvägar redovisar för budgetåret 1973/74 ett resultat före bokslutsdispositioner om 165 milj. kr. Förräntningskravet för budgetåret uppgick till 127 milj. kr., vilket innebär en överförräntning om 38 milj. kr. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande har detta överskott disponerats för extra avskrivningar.

Det goda resultatet sammanhänger dels med den allmänna konjunkturutvecklingen, dels med vissa för SJ positiva effekter på järnvägstrafiken av energikrisen. Personalens aktiva insatser för att utnyttja den gynnsamma marknadssituationen har härvid varit av stor betydelse.

I särskild skrivelse den 20 maj 1974 har SJ begärt att av överskottet för budgetåret 1973/74 få avsätta 20 % till en arbetsmiljöfond enligt

villkoren i lagen (1974: 325) om avsättning till arbetsmiljöfond. Bestämmelserna i lagen är inte tillämpliga på statens affärsdrivande verk. Behovet av investeringar i arbetsmiljöförbättrande åtgärder vid SJ skall på sedvanligt sätt tillgodoses inom den för resp. budgetår fastställda investeringsramen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Järnvägar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 488 700 000 kr.

D. LUFTFARTSVERKET

Balansräkningen per den 30 juni 1974 för luftfartsverket visar, att bokförda bruttovärdet av luftfartsverkets tillgångar uppgick till sammanlagt 834,8 milj. kr., varav 349,2 milj. kr. avsåg mark, fältområden m. m., 166,1 milj. kr. byggnader, 197,3 milj. kr. teleutrustning och belysningsanläggningar, 62,5 milj. kr. fordon, maskiner, redskap m. m., 30,4 milj. kr. kundfordringar, 2,6 milj. kr. förråd och 26,7 milj. kr. poster av finansiell natur.

Statskapitalet ökade med 55,9 milj. kr. under budgetåret 1973/74 och uppgick vid budgetårets utgång till 430,8 milj. kr.

Överskottet för budgetåret 1973/74 uppgick till 17,4 milj. kr.

Luftfartsverket

I skrivelse den 26 augusti 1974 och i anslutning därtill lämnad komplettering har luftfartsverket hemställt om investeringsanslag för budgetåret 1975/76.

Flygplatser m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1973/74	36 900 000	75 700 000	89 200 000
1974/75	23 400 000	167 200 000	[1]168 400 000
1975/76 verket	22 600 000	294 600 000	[2]288 200 000
föredraganden	22 200 000	286 000 000	[2]280 000 000

[1] Preliminärt belopp inkl. tidigarelagda investeringar.
[2] Preliminärt belopp.

Utvecklingen inom luftfarten

En sammanfattande redovisning av utvecklingen inom den reguljära världsluftfarten lämnas i följande tabell.

Linjefart bedriven av flygbolag inom ICAO-anslutna stater

	Antal 1973 milj.	Förändring i %	
		1972—1973	1971—1972
A. Passagerartrafik			
passagerare	483	7	10
personkm	617 000	10	13
B. Flygfrakt (tonkm)	17 450	16	14
C. Post (tonkm)	2 900	4	—3
D. Totalt (tonkm)	75 600	11	13

Som framgår av tabellen uppgick den reguljära luftfartens samlade transportarbete till 75,6 miljarder tonkilometer under år 1973. Jämfört med föregående år innebär detta en ökning med 11 %.

Antalet befordrade passagerare ökade från 450 milj. år 1972 till 483 milj. år 1973 medan antalet personkilometer ökade från 560 till 617 miljarder, vilket motsvarar ökningar med 7 resp. 10 %. Under år 1973 ökade antalet frakttonkilometer med 16 % och den flygbefordrade postmängden med 4 %.

Utvecklingen av flygtransportarbetet visar en mindre nedgång i ökningstakten för passagerarbefordran jämfört med föregående år samtidigt som en stigande ökningstakt konstateras för både frakt- och postbefordran. Flygbolag hemmahörande i Förenta staterna och Sovjetunionen svarar för ca 60 % av samtliga ICAO-anslutna staters produktion av passagerarkilometer.

Det totala persontransportarbetet i internationell chartertrafik beräknas under år 1973 ha uppgått till 102 miljarder passagerarkilometer, en ökning med 10 % jämfört med föregående år. För tredje året i rad konstateras därmed en avtagande ökningstakt i internationell chartertrafik.

En jämförelse med den internationella linjefarten under 1973 visar att chartertrafiken svarade för nära 1/3 av världens totala persontransportarbete inom internationell luftfart. Vidare noteras att ca 65 % av chartertrafiken utfördes av renodlade charterföretag medan linjeföretagen stod för återstående 35 %.

Antalet flygplan för kommersiell trafik (med max. startvikt överstigande nio ton) inom ICAO-länderna har under den senaste tioårsperioden ökat med ca 40 % och uppgick vid slutet av år 1973 till 7 623. Flygplansflottans sammansättning har emellertid kraftigt förändrats under denna period. Antalet propellerplan har sålunda under tioårsperioden minskat till knappt hälften av det antal som fanns i periodens början. Jetflygplanens relativa andel av den totala flygplansflottan har successivt ökat och uppgick vid slutet av år 1973 till 59 %. Sedan år 1966 har antalet turbo-propflygplan utgjort ungefär 20 % av den totala flygplansflottan.

Flygtrafikutvecklingen vid svenska statliga flygplatser kännetecknades under budgetåret 1973/74 av en tillbakagång för chartertrafiken jämfört med föregående budgetår. Antalet passagerare i utrikes chartertrafik uppgick således under budgetåret till 1,6 milj., vilket innebar en minskning med 3 % jämfört med budgetåret 1972/73. Denna situation är unik mot bakgrund av att antalet utrikes charterpassagerare tidigare varit i ständigt stigande alltsedan denna resandeform fick nämnvärd omfattning under slutet av 1950-talet. Sålunda uppgick den genomsnittliga årliga ökningen under 1960-talet till drygt 20 % och under perioden 1970—1973 till ca 18 %. För budgetåret 1973/74 var minskningen särskilt märkbar under budgetårets andra hälft, då charterpriserna steg kraftigt till följd av stigande bränslepriser.

Linjefartens passagerarutveckling under budgetåret visar ökningar för inrikes- och utrikestrafiken med 9 % resp. 3 % jämfört med de genomsnittliga årliga ökningarna på 9 % resp. 6 % under den senaste femårsperioden. För inrikestrafiken kan ökningen delvis tillskrivas Linjeflygs nyanskaffning av tre jetflygplan av typen Fokker F-28.

För den inrikes linjefarten minskade antalet flygtimmar under år 1973 med 5 % under det att antalet flygkilometer för detta trafikslag var oförändrat. Detta förhållande förklaras av att den inrikes jettrafiken har vuxit snabbare än övrig inrikes linjefart som bedrivs med betydligt långsammare kolvmotorplan.

En sammanfattande redogörelse för flygtrafiken på svenska statliga flygplatser lämnas i följande tabell.

	Antal 1973/74 (1000-tal)	Förändring i %		
		1971/72—1972/73	1972/73—1973/74	Genomsnitt 1967/68—1973/74
A. Passagerare[1]				
Linjefart				
utrikes	2 114	0	3	6
inrikes	1 740	0	9	9
Charter				
utrikes	1 637	13	−3	12
inrikes	26	7	−17	−7
Summa linjefart och charter	5 517	4	3	8
Bruksflyg				
utrikes	11	13	29	—
inrikes	41	19	46	—
Summa A	5 569	4	3	—
B. Fraktgods[1] (ton)				
utrikes linjefart	50	13	17	7
inrikes ”	11	6	−7	−1
Summa B	61	12	12	5
C. Post[1] (ton)	15	2	−1	2
D. Landningsfrekvens				
Linjefart				
utrikes	28	−4	−6	2
inrikes	62	−2	2	4
Charter				
utrikes	10	11	−5	8
inrikes	4	17	−13	2
Bruksflyg				
utrikes	3	−7	20	9
inrikes	28	−5	14	7
Övrig trafik (huvudsakligen privat- och skolflyg)	133	−2	−8	−3
Summa D	268	−2	−4	0

[1] Ankommande och avgående i utrikes trafik samt avgående i inrikes trafik.

Som framgår av tabellen uppgick ankommande och avgående passagerare i utrikes trafik och avgående i inrikes trafik vid statliga flygplatser till drygt 5,5 milj. under budgetåret 1973/74, vilket innebär en ökning med 3 % jämfört med föregående budgetår (1972/73 4 %).

Den starkaste ökningen faller på inrikes linjefart medan passagerarfrekvensen i såväl utrikes som inrikes chartertrafik minskade jämfört med föregående budgetår.

Godstransporterna uppgick budgetåret 1973/74 till 61 000 ton, vilket innebär en ökning med 12 % jämfört med föregående budgetår. Denna ökning, som överensstämmer med tillväxten under föregående budgetår, överstiger med 7 procentenheter den genomsnittliga årliga ökningstakten under den senaste femårsperioden.

Den flygbefordrade postmängden uppgick under budgetåret 1973/74 till 15 000 ton, vilket innebär en minskning med 1 % jämfört med föregående budgetår (1972/73 2 %).

Det totala antalet landningar på statliga flygplatser uppgick under budgetåret 1973/74 till 268 000, vilket innebär en minskning med 4 % jämfört med föregående budgetår (1972/73 — 2 %). Av de olika trafikkategorierna noteras minskningar i antalet landningar för samtliga kategorier utom för den inrikes linjefarten och bruksflyget. Av totala antalet landningar utgör allmänflygets andel ca 50 %.

Fördelningen på landets fyra största flygplatser av antalet landningar och passagerare under budgetåret 1973/74 framgår av nedanstående tabell.

Flygplats	Landningar 1 000-tal	Förändring %	Passagerare (ank+avr) 1 000-tal	Förändring %
Arlanda	40	−1	3 383	3
Bromma	53	−9	834	12
Torslanda	46	5	1 096	5
Sturup/Bulltofta	22	−13	433	−19
	161	**−4**	**5 746**	**3**

Bromma flygplats är fortfarande landets mest trafikerade flygplats med avseende på landningsfrekvensen trots en minskning under budgetåret 1973/74 på 9 %. Drygt 70 % av landningarna hänfördes till allmänflyget, vilket förklarar flygplatsens relativt låga passagerarandel. Den inrikes linjefarten på Bromma har under budgetåret utvecklats gynnsamt med en tillväxt på 12 % för antalet passagerare och 9 % för landningarna. Allmänflyget har dock under de senaste åren minskat i omfattning. Minskningen uppgick under budgetåret 1973/74 till 14 %.

Arlanda flygplats är landets mest trafikerade flygplats med avseende på passagerarfrekvens. Antalet ankommande och avresande passagerare uppgick under budgetåret 1973/74 till 3,4 milj., varav 1,0 milj. i chartertrafik. Torslanda har ökat sitt passagerarantal under budgetåret

1973/74. Ökningen faller på linjefarten som växte med 10 % i utrikes trafik och med 4 % i inrikes trafik.

Flygplatsen i Sturup togs i bruk den 1 december 1972. För budgetåret 1973/74 har Sturup fått vidkännas en trafikminskning jämfört med Sturup/Bulltofta 1972/73. Minskningen hänför sig i stor utsträckning till utrikes linjefart som en följd av att pendeltrafiken Malmö—Köpenhamn lades ned vid tidpunkten för Sturups öppnande. Fr. o. m. januari 1974 har pendeltrafiken åter tagits upp, dock med betydligt lägre passagerarbeläggning än tidigare och med färre antal turer. Den inrikes linjefarten på Sturup minskade under budgetåret med 6 % avseende antalet passagerare och med 13 % avseende antalet landningar.

Vid slutet av år 1973 uppgick antalet motordrivna svenskregistrerade flygplan till 1 098. Flygplanens fördelning på viktklasser framgår av nedanstående tabell.

Högsta tillåten startvikt (kg)	Antal 1973-12-31	Förändring i % 1972—1973
— 2 000	894	4
2 001— 10 000	140	9
10 001— 25 000	28	—7
25 001—100 000	28	—
100 001—	8	—
Summa	1 098	4

Den kontrollerade civila trafiken som trafikerar landets luftleder och informationsstråckor består till ca 75 % av linje- och chartertrafik. Resterande 25 % utgörs av allmänflyg. Kontrollerade överflygningar, dvs. trafik som varken startar eller landar inom riket men som trafikerar luftlederna i svenskt luftrum, beräknas uppgå till ca 15 % av den totala kontrollerade trafiken.

Verkets framtidsbedömningar

Den tekniska utvecklingen av transportflygplan har hittills i allt väsentligt styrts av flygföretagens krav på anpassning av flygmaterielen till de olika trafikområdenas struktur och behov samt på förbättrad drift- och underhållsekonomi, allt inom ramen för en tillfredsställande flygsäkerhetsnivå. Satsningen har framför allt inriktats på framtagning av större flygplanstyper samt utrustning för förbättrad regularitet.

Luftfartens utveckling kan komma i konflikt med den mänskliga miljön på ett sätt som nödvändiggör anpassning av flygtekniken. Luftfartens starka expansion har i allt högre grad aktualiserat miljövårdsaspekterna kring flygplatserna. I syfte att bättre kunna följa utvecklingen och ta erforderliga initiativ på området har luftfartsverket inrättat en särskild miljöskyddskommitté. I linje härmed har verket intensifierat kart-

läggningen av bullersituationen vid allt fler av de statliga flygplatserna. Ett databaserat bullermätningssystem har tagits i bruk vid Arlanda flygplats och avses även bli infört vid andra särskilt bullerkänsliga flygplatser för kontroll av bullernivå och för övervakning av att bullerbegränsande in- och utflygningsbestämmelser iakttas. Verket har även inventerat behovet av åtgärder till förebyggande av andra sanitära olägenheter som kan orsakas av verksamheten på flygplatserna. Härvid har förbättringar av avloppsanläggningar och åtgärder mot skador av petroleumprodukter prioriterats.

Den inrikes linjefarten torde i framtiden i allt större utsträckning komma att ske med jetplan med kapacitet för ca 100 passagerare. Som komplement till det inrikes primärnätet kan förutses tillkomsten av ett sekundärnät med trafik av matarkaraktär med propellerflygplan.

De moderna jetflygplanen blir mindre väderberoende genom utrustning för s. k. kategori II-operationer, innebärande operativa förhållanden under vilka inflygning för landning får ske ner till en beslutshöjd av lägst 30 m och en bansynvidd av minst 400 m.

De moderna jetflygplanen är undantagslöst utrustade med transponders — automatisk svarsstation för identifiering — som i allt större utsträckning även kommer att installeras i övriga flygplan. Allmänflygplanen utvecklas mot bättre prestanda och förbättrad utrustning. Antalet tvåmotoriga flygplan kan i framtiden förutses utgöra en utökad andel av den totala flygplansflottan, speciellt inom taxiflyget.

Luftfartsverket räknar med en genomsnittlig årlig tillväxt av antalet ankommande och avresande passagerare i utrikes linjefart med 6,5 % under perioden 1973—1980. Passagerarfrekvensen i utrikes chartertrafik beräknas under samma period öka med genomsnittligt 9 % per år.

Antalet avresande passagerare i inrikes linjefart bedöms öka med i genomsnitt 9,5 % per år fram till år 1980. Antalet avresande passagerare i inrikes chartertrafik bedöms komma att hålla sig på ungefär oförändrad nivå — omkring 30 000 per år — fram till år 1980. Antalet med taxiflyg befordrade passagerare väntas öka med i genomsnitt 3,5 % per år under perioden 1973—1980.

Antalet ankommande och avgående ton fraktgods i utrikes trafik på statliga flygplatser beräknas öka med i genomsnitt 8 % per år under perioden 1973—1980. Under samma period väntas den avgående postmängden i inrikes trafik öka med 5,5 % per år.

Landningsfrekvensen i linjefart på statliga flygplatser beräknas öka med i genomsnitt 4 % per år under perioden 1973—1980. Under samma period väntas landningsfrekvensen i utrikes chartertrafik öka med i genomsnitt 5 % årligen.

Medelsförbrukning under budgetåren 1973/74—1975/76

För budgetåret 1973/74 fastställdes investeringsramen till

90,0 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 oktober 1973 höjdes investeringsramen till 95,0 milj. kr. för tidigareläggning av vissa investeringar. I föregående års statsverksproposition beräknades betalningsutfallet till 95,0 milj. kr. inklusive tidigarelagda investeringar. På grund av vissa smärre förseningar uppgick medelsförbrukningen under budgetåret endast till 89,2 milj. kr.

För budgetåret 1974/75 fastställdes investeringsramen till 168,0 milj. kr. Luftfartsverket räknar f. n. med att medelsförbrukningen skall uppgå till detta belopp.

För budgetåret 1975/76 föreslår luftfartsverket en investeringsram av 288,2 milj. kr. efter avdrag av de kommunala bidrag som enligt riksdagens beslut skall utgå till investeringarna.

Investeringsprogram

Den nya stationsbyggnaden för utrikes trafik på Arlanda flygplats samt den nya flygplatsen i göteborgsregionen — Göteborg-Landvetter flygplats — dominerar investeringsverksamheten under budgetåret 1975/76. Dessa båda projekt svarar tillsammans för ca 3/4 av hela investeringsvolymen under budgetåret. Det nya utrikes stationsområdet på Arlanda flygplats beräknas bli färdigställt den 1 november 1976 och Göteborg-Landvetter flygplats beräknas kunna tas i bruk den 1 oktober 1977.

Den fortsatta snabba utvecklingen av flygmaterielen samt ökningen av passagerarantalet på flygplatserna har medfört att markorganisationen blivit hårt ansträngd.

Under de närmaste budgetåren kommer därför investeringsverksamheten att i första hand inriktas på sådana investeringsobjekt som är nödvändiga för att möta de krav som de nya flygplanstyperna ställer på markorganisationen. Detta gäller såväl verkets egna flygplatser som de militära flygplatser som upplåtits för linjefart. Dessutom erfordras en fortsatt utbyggnad av landningshjälpmedlen för att kraven för jettrafik skall uppfyllas och för att utvidgning av jettrafiken till att omfatta allt fler flygplatser skall möjliggöras.

Vid flygplatser med jettrafik i linjefart är s. k. svarta banor, dvs. landningsbanor som vintertid hålls helt fria från snö, slask och is, numera ett operativt krav. Detta medför omfattande nyinvesteringar i framför allt fordon, maskiner, redskap och garage.

I samband med idrifttagandet av den nya stationsbyggnaden för utrikes trafik på Arlanda flygplats erfordras utökad kapacitet för bilparkering samt ett garage för större fältfordon. Bilparkeringsfrågan avses bli löst genom uppförande av ett parkeringshus.

1973 års vårriksdag beslöt (prop. 1973: 27, TU 1973: 12, rskr 1973: 160) att på sikt ett yttäckande flygkontrollsystem skall införas i landet.

Vidare skall landet indelas i två flyginformationsregioner. Kontrollcentralen för den södra regionen skall lokaliseras till Sturup och för den norra till Luleå. Konkreta åtgärder som bl. a. syftar till en yttäckande kontroll har påbörjats sedan några år och projekten härför har fått benämningen ATCAS som svarar mot Air Traffic Control Automated System. För budgetåret 1975/76 erfordras inom ramen för ATCAS-projekten bl. a. investeringar i utrustning för trafikövervakning, radar m. m.

Luftfartsverkets förslag till investeringsprogram för budgetåret 1975/76 upptar arbeten och anskaffningar till ett sammanlagt belopp av 419,5 milj. kr. Härav hänför sig 367,1 milj. kr. till redan påbörjade eller beslutade objekt och resten 52,4 milj. kr. till icke påbörjade objekt.

Investeringsprogrammet domineras av investeringarna i Arlanda nya utrikesområde och Landvetter (307,2 milj. kr.). Investeringarna i övriga flygplatser, radio och tele en route, fordon, maskiner m. m. uppgår totalt till 112,3 milj. kr., varav i icke påbörjade objekt 52,4 milj. kr. Av följande sammanställning framgår total faktisk resp. beräknad medelsförbrukning budgetåren 1973/74—1975/76.

	Faktisk utgift 1973/74	Beräknad utgift	
		1974/75	1975/76
	1 000-tal kr.		
Arlanda	45 531	112 736	187 353
Bromma	601	325	860
Torslanda	78	130	110
Landvetter	25 533	71 000	137 500
Sturup	7 287	1 585	550
Kiruna	205	280	660
Luleå	1 107	5 810	2 225
Skellefteå	1 377	790	2 270
Umeå	375	4 290	8 065
Örnsköldsvik	1 202	1 358	199
Sundsvall/Härnösand	6 020	2 443	2 240
Östersund	550	795	1 175
Karlstad	395	75	100
Norrköping	232	1 280	2 265
Visby	113	—	540
Jönköping	99	—	550
Kalmar	362	1 335	1 520
Ronneby	77	—	—
Halmstad	22	100	2 590
Ängelholm	640	80	780
Radio och tele, en-route	11 912	19 408	48 685
Fordon, maskiner, redskap	6 954	7 000	12 400
Flygledarskolan i Sturup	10 568	8 840	476
Vissa byggnader	800	3 795	4 900
Diverse	389	1 000	1 500
	122 429	**244 455**	**419 513**
Avgår kommunala bidrag	33 255	76 273	131 334
Luftfartsverkets kostnadsandel	89 174	168 182	288 179

Investeringsprogrammet för Arlanda flygplats domineras av arbetena med den nya stationsbyggnaden för utrikes trafik. Byggnaden beräknas kunna tas i bruk hösten 1976. För budgetåret 1975/76 erfordras för utrikesområdet 169,7 milj. kr.

Som en följd av idrifttagandet av den nya utrikesterminalen på Arlanda flygplats och den därmed sammanhängande omdisponeringen av nuvarande lokaler erfordras vissa investeringar benämnda Arlanda -70, drift. Sålunda bör kapaciteten för bilparkering utökas genom uppförande av ett parkeringshus till en totalkostnad av 13,5 milj. kr., varav 8,0 milj. kr. belastar budgetåret 1975/76. Vidare erfordras ett garage för större fältfordon till en kostnad av 4,2 milj. kr.

För övriga investeringar på Arlanda erfordras 4,4 milj. kr., varav 4,0 avser nya objekt. Bland de nya investeringsobjekten kan nämnas förbättring av ILS (instrumentlandningssystem) för bana 01, oljeavskiljare, vidgning av Märstaån, markrörelseradar och kommunikationsutrustning för terminaltjänsten.

Investeringsutgifterna för den nya flygplatsen i göteborgsregionen — Göteborg-Landvetter flygplats — beräknas för budgetåret 1975/76 till 137,5 milj. kr.

För Sturups flygplats beräknar verket investeringsutgifterna under budgetåret 1975/76 till 600 000 kr. Utgifterna avser ett bullermätningssystem och ett bevakningssystem.

På Bromma flygplats planerar verket att under budgetåret 1975/76 genomföra redan beslutade investeringar för 900 000 kr.

Med hänsyn till att bortflyttning från Bromma flygplats skall ske senast under år 1978 planeras inga nya utbyggnader av flygplatsen utan endast slutförande av tidigare beslutade smärre arbeten samt insatser som är nödvändiga av säkerhets- och kapacitetsskäl.

Eftersom Göteborg-Landvetter flygplats kommer att ersätta Torslanda flygplats år 1977 planeras inte några nya investeringar på Torslanda. Under budgetåret 1975/76 genomförs redan beslutade investeringar för 100 000 kr.

För Kiruna flygplats erfordras 700 000 kr. för investeringar under budgetåret 1975/76. Härav erfordras 300 000 kr. för uppförande av en sandsilo, 100 000 kr. för uppförande av ett spolhus samt 200 000 kr. för utbyte av inflygningsfyrar.

För Luleå flygplats beräknar verket investeringsutgifterna under budgetåret 1975/76 till 2,2 milj. kr., varav 600 000 kr. avser nya objekt. De nya objekten omfattar utbyte av inflygningsfyr, utökning av bilparkeringen samt installation av inflygningsljus för bana 32.

På Skellefteå flygplats beräknas investeringsutgifterna under budgetåret 1975/76 uppgå till 2,3 milj. kr., varav 1,6 milj. kr. avser nya objekt. Häri ingår banförlängningen till 1 800 m., ny reflektoryta för ILS m. m. för att flygplatsen i framtiden skall kunna ta emot jetflygplan.

På Umeå flygplats pågår arbeten som belastar budgetåret 1975/76 med 6,3 milj. kr. Verket begär 1,8 milj. kr. för nya objekt av vilka kan nämnas gemensam brandövningsplats för Umeå, Skellefteå och Örnsköldsviks flygplatser, anläggande av utryckningsväg till den projekterade banförlängningen, uppförande av sandsilo samt installation av viss teleteknisk utrustning.

På Örnsköldsviks flygplats pågår arbeten som belastar budgetåret 1975/76 med 200 000 kr.

Utbyggnaden av Sundsvall/Härnösand flygplats fortgår planenligt. Under budgetåret 1975/76 beräknas investeringsutgifterna uppgå till 2,2 milj. kr. Häri ingår anläggandet av ett reningsverk till en kostnad av 600 000 kr., uppförande av en brandövningsplats, utökning av stationsplattan samt uppförande av ett spolhus.

På Östersunds flygplats och Karlstads flygplats planerar verket att under budgetåret 1975/76 genomföra redan beslutade investeringar för 1,2 milj. kr. resp. 100 000 kr.

Drift- och terminalområdet vid Norrköpings flygplats uppfyller varken kapacitets- eller kvalitetskrav. En snar upprustning av flygplatsen är därför oundgängligen nödvändig. Med anledning härav har förslag till utbyggnadsplan framtagits under första halvåret 1974. Förslaget remissbehandlas f. n. Planeringen omfattar åren fram till mitten av 1980-talet, då en ny regionflygplats i Östergötland beräknas kunna tas i bruk. I avvaktan på slutbehandlingen av utbyggnadsplanen får investeringsplanen betraktas som preliminär. För Norrköpings flygplats beräknar verket investeringsutgifterna under budgetåret 1975/76 till 2,3 milj. kr., varav 1,0 milj. kr. avser nya objekt. Av de nya objekten kan nämnas förprojektering av nytt stationsområde m. m. till en kostnad av 400 000 kr.

På Visby flygplats och Jönköpings flygplats planeras under budgetåret 1975/76 investeringar för 500 000 kr. resp. 600 000 kr.

På Kalmar flygplats beräknas investeringsutgifterna under budgetåret 1975/76 uppgå till 1,5 milj. kr., varav 800 000 kr. avser nya objekt. Häri ingår vissa markarbeten som är nödvändiga för idrifttagning av en ny ILS-anläggning. Dessutom kommer under budgetåren 1974/75 och 1975/76 en utredning att genomföras rörande ett helt nytt stationsområde, grundat på förutsättningen att Kalmar flygflottilj indras och flygplatsen nedläggs som fredsbas.

Totalt uppgår investeringsutgifterna på Halmstads flygplats under budgetåret 1975/76 till 2,6 milj. kr. Ett nytt kontrolltorn uppförs f. n. på flygplatsen. För investeringar i belysningspanel och ATS-utrustning till kontrolltornet erfordras därför 500 000 kr. under budgetåret 1975/76.

På Ängelholms flygplats planeras under budgetåret 1975/76 investeringar för 800 000 kr.

För radioanläggningar och teleutrustning en route erfordras under budgetåret 1975/76 48,7 milj. kr., varav 38,3 milj. kr. för redan påbörjade och kontrakterade arbeten och leveranser. Bland dessa objekt ingår bl. a. — i syfte att uppnå högre grad av automatisering av trafikledningsprocessen samt för övergång till yttäckande kontroll — nytt radarpresentationssystem, ATCAS 1, (Air Traffic Control Automated System) vid Stockholm ACC/TCC. Under budgetåret 1975/76 erfordras 27,1 milj. kr. för ATCAS 1. Arbetena med ATCAS 1 pågår f. n. och anläggningen blir klar att tas i drift kalenderårsskiftet 1976—77.

ATCAS 2 som avser den nya områdeskontrollen i Sturup och som planeras att tas i drift hösten 1978 kommer att påbörjas under budgetåret 1975/76. Investeringsutgifterna under detta budgetår beräknas bli 6,1 milj. kr. ATCAS 3 som avser en ny terminalkontroll för göteborgsområdet påbörjas också under budgetåret 1975/76. Kostnaderna under det första budgetåret beräknas till 3,8 milj. kr. ATCAS-projekten bildar tillsammans de första länkarna i en kedja som så småningom, i enlighet med 1973 års vårriksdags beslut, skall leda fram till ett yttäckande flygkontrollsystem.

Utöver ovan redovisade pågående och planerade ATCAS-projekt erfordras komplettering och förnyelse av navigeringshjälpmedel och radiokommunikationsutrustning. För att tillgodose informationen om flygplansrörelser erfordras fler primär- och sekundärradaranläggningar samt viss extraktorutrustning.

För anskaffning av fordon, maskiner och redskap beräknas 12,4 milj. kr. Härav erfordras 5,4 milj. kr. för nyanskaffning och 7,0 milj. kr. för ersättningsanskaffningar.

Utgifterna för brand- och räddningsmateriel avser ny- och ersättningsanskaffning av bandvagnar för flygplatser med besvärlig terräng. Vidare planeras anskaffning av brandbilar till flottiljflygplatser med civil linjefart för att släckningskapaciteten på dessa flygplatser skall öka.

Utgifterna för snöröjnings- och fältmateriel avser planenlig ny- och ersättningsanskaffning av snöslungor, sopmaskiner, lastmaskiner, traktorer m. m. bl. a. med hänsyn till behovet av snö- och isfria banor och de allmänt ökade kraven på fälthållningsstandard som en följd av jetflygplanens introduktion i inrikesflyget.

Under budgetåret 1975/76 erfordras viss anskaffning av fordon, maskiner och redskap avsett för det nya utrikesområdet på Arlanda flygplats.

Under posten vissa byggnader erfordras 4,9 milj. kr. under budgetåret 1975/76. Härav avser 2,7 milj. kr. den pågående utbyggnaden av lokaler vid Arlanda flygplats för ATCAS 1 och 2,2 milj. kr. för en byggnad som skall inrymma ATCAS 2.

För flygtrafikledarskolan i Sturup erfordras 500 000

kr. under budgetåret 1975/76. Den totala investeringsvolymen för flygtrafikledarskolan uppgår till 26,7 milj. kr., fördelade med 13,3 milj. kr. på byggnader och 13,4 milj. kr. på simulator och övningsteknisk utrustning. Projektet har väl följt uppgjorda tids- och kostnadsplaner. Utbildningsverksamheten vid skolan påbörjades planenligt under höstterminen 1974. Skolverksamheten vid trafikskolan i Bromma och flygtrafikskolan vid Hägernäs upphörde vid vårterminens slut.

De sammanlagda kostnaderna för här redovisade arbeten uppgår till 419,5 milj. kr. Härav avser 350,1 milj. kr. sådana objekt för vilka kommunala bidrag skall utgå. De kommunala bidragen beräknas uppgå till 131,3 milj. kr. utgörande 37,5 % av angivet belopp. Återstoden (419,5—131,3) = 288,2 milj. kr. faller på staten.

Remissyttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande som redovisas under rubriken Vägväsendet (s. 63).

Linjeflyg AB (LIN) konstaterar att om företagets planerade fortsatta introduktion av flygplanet Fokker F-28 skall kunna genomföras måste banan på Örnsköldsviks flygplats förlängas samt flygplatsfrågan i Karlstad lösas. LIN preciserar slutligen vissa investeringsbehov för budgetåret 1975/76, utöver de av luftfartsverket framlagda, för Bromma, Sundsvall/Härnösand, Visby, Halmstad och Ängelholm/Helsingborg flygplatser.

Scandinavian Airlines System (SAS) framhåller bl. a. att de planerade investeringarna på Norrköpings och Luleås flygplatser bör genomföras tidigare än vad som planerats.

Föredraganden

I prop. 1974: 1 (bil. 8 sid. 247) angavs investeringsramen för luftfartygsverket för budgetåret 1974/75 till 168,0 milj. kr. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 6 december 1974 höjdes ramen till 168,4 milj. kr. för att möjliggöra tidigareläggning av viss investering i sysselsättningsfrämjande syfte.

För budgetåret 1975/76 räknar luftfartsverket i sin anslagsframställning med en total investeringsomslutning om 419,5 milj. kr. Efter avdrag för kommunernas andel av kostnaderna uppgår statens del av det totala investeringsbeloppet till 288,2 milj. kr. Som framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag ansett mig böra förorda en investeringsram av 280,0 milj. kr. Detta motsvarar den statliga andelen av en total investeringsvolym av 410,6 milj. kr.

Innan avtal träffats om bidrag till de objekt, som kan rymmas inom den angivna ramen, kan någon exakt fördelning på flygplatser eller objektsgrupper av det tillgängliga medelsutrymmet inte göras. Av följande sammanställning framgår dock hur de totala investeringarna i stort beräknas komma att fördela sig under budgetåret 1975/76. Sammanställningen visar också utfallet för budgetåret 1973/74 och den i prop. 1974: 1 beräknade medelsförbrukningen för innevarande budgetår.

	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknad i prop. 1974:1	1975/76 Verket	1975/76 Föredraganden
	milj. kr.			
Arlanda nya stationsområde	35,9	111,3	169,7	169,7
Sturup	7,3	—	—	—
Landvetter	25,5	71,0	137,5	137,5
Övriga flygplatser	23,1	25,4	44,3	41,0
Radio och tele, en-route	11,9	17,6	48,7	47,0
Fordon, maskiner, redskap	7,0	7,0	12,4	8,5
Vissa byggnader	0,8	3,5	4,9	4,9
Diverse mindre arbeten	0,3	1,0	1,5	1,5
Flygledarskolan i Sturup	10,7	9,0	0,5	0,5
	122,5	**245,8**	**419,5**	**410,6**
Avgår kommunala bidrag	33,3	77,8	131,3	130,6
Statlig kostnadsandel	**89,2**	**168,0**	**288,2**	**280,0**

Arbetena med det nya utrikes stationsområdet på Arlanda flygplats fortgår planenligt med sikte på idrifttagning den 1 november 1976. För budgetåret 1975/76 beräknar jag för arbeten med det nya stationsområdet 169,7 milj. kr., varav 106,1 milj. kr. utgör statens andel.

I prop. 1974: 92 redogjorde jag för utbyggnadsplan och ramprogram m. m. för Göteborg-Landvetter flygplats samt för den överenskommelse som med anledning därav — under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande — träffats mellan företrädare för staten och AB Härryda flygplats. I propositionen påpekades också att om flygplatsen planenligt skall kunna tas i drift den 1 oktober 1977 måste de påbörjade arbetena fortgå utan avbrott. Sedan riksdagen förklarat sig inte ha något att erinra mot vad som anfördes i propositionen, medgav Kungl. Maj:t den 17 maj 1974 — i avvaktan på godkännande av överenskommelsen mellan staten och AB Härryda flygplats — att luftfartsverket fortsätter påbörjade arbeten och vidtar åtgärder för igångsättning av övriga för flygplatsens färdigställande nödvändiga arbeten i enlighet med överenskommelsen.

Luftfartsverket har senare till Kungl. Maj:t ingett tillägg till utbyggnadsplan, förslag till byggnadsprogram, programskisser, systemskisser och systembeskrivning. Den i propositionen angivna, preliminärt beräk-

nade utgiftsramen om 400 milj. kr. i prisläget den 1 januari 1973 har av luftfartsverket — efter prisomräkning och viss justering som en följd av det fortsatta planerings- och projekteringsarbetet — uppräknats till 420 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973.

Kungl. Maj:t har den 13 december 1974 godkänt överenskommelsen mellan staten och AB Härryda flygplats, byggnadsprogram och programskisser samt uppdragit åt luftfartsverket att färdigställa flygplatsen inom angivna tids- och utgiftsramar.

För arbeten med Göteborg-Landvetter flygplats beräknar jag för budgetåret 1975/76 137,5 milj. kr., varav 85,9 milj. kr. motsvarar statens andel.

Vad gäller övriga flygplatser — vari jag även innefattar sådana investeringar i Arlanda flygplats som inte ingår i det program för utbyggnad av nytt utrikes stationsområde som jag anmält i det föregående — har jag beräknat medel för viss upprustning av byggnader, banor, uppställningsplatser och säkerhetsanordningar i syfte att flygplatsernas standard skall kunna anpassas till de ökade krav som följer av trafiktillväxten och — i fråga om vissa inrikesflygplatser — av den övergång till jettrafik på linjenätet som Linjeflyg AB påbörjade våren 1973. Härvid har jag bl. a. räknat med viss fortsatt upprustning av Luleå, Umeå, Sundsvall/Härnösand och Skellefteå flygplatser. Jag har vidare räknat medel för uppförande — inom de tids- och kostnadsramar som föreslagits av luftfartsverket — av ett bilparkeringshus i anslutning till den nya stationsbyggnaden för utrikes trafik på Arlanda flygplats.

För investeringar i radio och tele, en-route, beräknar jag 47,0 milj. kr. Den angivna ramen bör medge planenlig ersättning och nyanskaffning av sådan utrustning.

1973 års riksdag har fattat beslut (prop. 1973: 27, TU 1973: 12, rskr 1973: 160), att de nuvarande civila och militära trafikledningsorganisationerna skall sammanföras i en gemensam organisation samt att på sikt ett yttäckande flygkontrollsystem skall införas i landet. Vidare skall landet indelas i två flyginformationsregioner. Kontrollcentralen för den södra regionen skall lokaliseras till Sturup och för den norra till Luleå. Projekt som — genom uppbyggande av bl. a. radarpresentationssystem — syftar till en yttäckande kontroll har pågått i några år. Projekten benämns ATCAS (Air Traffic Control Automated System). ATCAS 1 vid Stockholms områdeskontrollcentral blir klar att tas i drift kalenderårsskiftet 1976/77, medan ATCAS 2 och ATCAS 3 — som avser den nya områdeskontrollen i Sturup resp. ny terminalkontroll för Göteborgsområdet — kommer att färdigställas senare. Huvuddelen av de under posten Radio och tele, en-route beräknade medlen avser ATCAS-projekten.

För ersättnings- och nyanskaffningar av fordon, maskiner och red-

skap beräknar jag 8,5 milj. kr. Härigenom torde verkets investeringsplaner avseende denna objektsgrupp i stort kunna genomföras.

Under posten Vissa byggnader har jag tagit upp medel för utbyggnad av lokaler vid Arlanda flygplats för ATCAS 1 samt för en byggnad vid Malmö-Sturups flygplats som skall inrymma ATCAS 2.

För flygtrafikledarskolan i Sturup beräknar jag under budgetåret 1975/76 500 000 kr. Den totala investeringen i flygledarskolan uppgår då till 26,7 milj. kr., fördelade med 13,3 milj. kr. på byggnader och 13,4 milj. kr. på simulator och övrig teknisk utrustning. Projektet har väl följt uppgjorda tids- och kostnadsplaner. Utbildningen vid skolan kunde därför påbörjas planenligt under höstterminen 1974.

I detta sammanhang vill jag också anmäla att Luftfartsverksutredningen (K 1973: 05), som haft till uppgift att utarbeta förslag till ny organisation för luftfartsverket med utgångspunkt i de riktlinjer som anges i prop. 1973: 27 angående samordning av den civila och militära flygtrafikledningen i en organisation, m. m., har avlämnat sitt betänkande (DsK 1974: 14) i december 1974. Betänkandet remissbehandlas f. n. Proposition i ärendet kommer att föreläggas 1975 års riksmöte.

Anslaget till Flygplatser m. m. bör beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört förordar jag att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1975/76	280,0
10 % marginal	28,0
Avgår beräknad ingående behållning 1975-07-01 (avrundat)	22,0
Erforderligt anslag budgetåret 1975/76	**286,0**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Flygplatser m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 286 000 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten har till syfte att genom lånestöd främja en från allmän synpunkt önskvärd förnyelse av i första hand den mindre rederinäringens bestånd av fartyg. Lån ur fonden beviljas av lånenämnden för den mindre skeppsfarten. Låneverksamheten regleras genom kungörelsen (1971: 324) om lånefonden för den mindre skeppsfarten och instruktion (1971: 325) för lånenämnden för den mindre skeppsfarten.

Lånenämnden för den mindre skeppsfarten

I skrivelse den 30 augusti 1974 har lånenämnden för den mindre skeppsfarten hemställt om investeringsanslag för budgetåret 1975/76. I skrivelse samma dag har lånenämnden vidare anhållit om tilläggsanslag för budgetåret 1974/75 om 20 milj. kr.

Under budgetåret 1973/74 beviljade lånenämnden 11 lån om sammanlagt 20,1 milj. kr. Motsvarande belopp utgjorde under åren 1971/72 och 1972/73 12,7 resp. 12,8 milj. kr.

Kapitaltillgångarna i fonden uppgick den 30 juni 1974 till 52,8 milj. kr., varav 39,3 milj. kr. utgjorde utestående lån. För innevarande år beräknas ca 19 milj. kr. stå till förfogande för utlåning. Härav beräknas amorteringarna under budgetåret 1974/75 utgöra 8 milj. kr.

Intresset från de mindre rederiernas sida att beställa nya fartyg resp. inköpa andrahandstonnage har under budgetåret 1973/74 varit större än väntat. Fraktmarknaden för det aktuella tonnaget har under det senaste året varit god, vilket bl. a. har medfört ökade fartygspriser både på nybyggen och andrahandstonnage. Detta har ställt ökade anspråk på fondens medel men även möjliggjort försäljning till gynnsamma priser av äldre fartyg med efter dagens krav låg lastförmåga. Sålunda har under första halvåret 1974 ett 25-tal fartyg om tillsammans ca 17 000 dödviktston sålts till utlandet.

Nämnden väntar att det genom försäljningarna frigjorda kapitalet kommer att återinvesteras i större och modernare tonnage. En dylik omstrukturering av den mindre handelsflottan anser nämnden från många synpunkter vara önskvärd.

För att kunna möta de krav som väntas bli ställda på fonden bör enligt nämndens mening fondens resurser vara avpassade så att den mindre skeppsfarten får möjlighet att satsa på en förnyelse av det svenska kusttonnaget genom anskaffning av större och modernare fartyg.

Med åberopande av vad som anförts hemställer lånenämnden om ett investeringsanslag av 40 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Genom den delvis ändrade låneinriktning som lånenämnden fick fr. o. m. den 1 juli 1971 (prop. 1971: 1 bil. 8, TU 1971: 2, rskr 1971: 54) har lånegivningen mera generellt inriktats på den mindre företagsamheten inom rederinäringen och blivit mindre bunden till viss tonnagestorlek. Detta har lett till att lån nu ges även för större och mera kapitalkrävande fartyg än tidigare.

Efter förslag i föregående års statsverksproposition har lånefonden under innevarande budgetår förstärkts med 8 milj. kr. Det kapital som sålunda tillförts fonden har visat sig otillräckligt för att möta den mindre rederinäringens efterfrågan på lånemedel för förnyelse och ersättning av sitt tonnage.

Efter förslag i prop. 1974: 170 (bil. 4) har fonden därför tillförts ytterligare 10 milj. kr. för innevarande budgetår (prop. 1974: 170 bil. 4, TU 1974: 28, rskr 1974: 339).

För att tillgodose lånebehovet är jag beredd att därutöver förorda ett tillskott till fonden budgetåret 1975/76 med 25 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens lånefond för den mindre skeppsfarten* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1974/75

I enlighet med riksdagens bemyndigande (prop. 1970: 26, SU 1970: 57, rskr 1970: 162) har Kungl. Maj:t genom beslut den 20 november 1970 godkänt en överenskommelse mellan Sverige, Danmark och Norge om att för perioden den 1 oktober 1970—den 30 september 1975 förnya och höja den ekonomiska garanti som lämnats till de i konsortiet Scandinavian Airlines System samverkande skandinaviska luftfartsbolagen, dels genom överenskommelse den 20 augusti 1959, dels genom tilläggsöverenskommelsen den 18 juni 1963 till nämnda överenskommelse och vilka båda genom ny överenskommelse den 31 augusti 1966 förlängts att gälla intill den 30 september 1970. Överenskommelsen innebär för Sveriges del att Aktiebolaget Aerotransport under ifrågavarande period erhåller en årlig garanti intill högst 15 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1974/75* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kr.

IX. Diverse kapitalfonder

A. STATENS VÄGVERKS FÖRRÅDSFOND

Balansräkningen per den 30 juni 1974 för statens vägverks förrådsfond visar att bruttovärdet av fondens tillgångar uppgick till sammanlagt 685,1 milj. kr., varav 167,2 milj. kr. avsåg fastigheter m. m., 491,7 milj. kr. inventarier och förråd samt resterande 26,2 milj. kr. tillgångar av finansiell natur.

Efter avdrag av gjorda avskrivningar uppgick nettovärdet av tillgångarna inkl. balanserade medel till 244,2 milj. kr. Under budgetåret 1973/74 minskade behållningen med 6,6 milj. kr.

I enlighet med för fonden gällande bestämmelser har avkastning på fondens kapital beräknats efter 7 %, motsvarande statens normalränta för budgetåret. Den sålunda beräknade avkastningen har för budgetåret 1973/74 uppgått till 17,3 milj. kr., som tillgodoförts driftbudgetens inkomstsida under posten Övriga diverse kapitalfonder.

Med stöd av givna bemyndiganden har vägverket per den 30 juni 1974 iklätt sig betalningsansvar för beställningar om 29,9 milj. kr. för leverans under budgetåret 1974/75, om 21 milj. kr. för leverans under budgetåret 1975/76 och om 4,2 milj. kr. för leverans under budgetåret 1976/77.

Statens vägverk

I skrivelse den 12 augusti 1974 har statens vägverk hemställt om bl. a. investeringsanslag för budgetåret 1975/76 under statens vägverks förrådsfond.

Vägmaskiner m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1973/74	10 100 000	52 100 000	56 200 000
1974/75	6 000 000	55 800 000	[1]56 200 000
1975/76 verket	5 600 000	94 500 000	[1]91 000 000
föredraganden	5 600 000	65 900 000	[1]65 000 000

[1] Preliminärt belopp.

Medelsförbrukning under budgetåren 1973/74—1975/76

För budgetåret 1973/74 var investeringsramen 56,2 milj. kr. Ramen utnyttjades helt och medelsförbrukningen uppgick således till samma belopp.

För budgetåret 1974/75 är investeringsramen 56,2 milj. kr. och verket räknar med att ramen kommer att utnyttjas helt.

För budgetåret 1975/76 föreslår verket en medelsförbrukning av 91 milj. kr. Vägverket hemställer dessutom om att investeringsanslaget i likhet med vad som gäller för anslagen till statlig väghållning anvisas för kalenderår.

Vägverket framhåller allmänt nödvändigheten av att investeringsnivån höjs och hänvisar härvid till att investeringsramen sedan budgetåret 1969/70 varit praktiskt taget oförändrad samtidigt som väsentliga prisstegringar ägt rum på såväl byggnader som motorfordon och vägmaskiner. Dimensioneringen av vägverkets resurser i form av driftanläggningar och egen maskinpark bedöms mot bakgrund av de långsiktiga behov som föreligger i fråga om servicearbeten inom programmet Drift av statliga vägar. För att kunna bedriva denna verksamhet rationellt fordras enligt vägverket ett bestånd av driftanläggningar och en egen maskinpark som fr. o. m. budgetåret 1975/76 kräver en årlig investeringsnivå om ca 90 milj. kr. I förhållande till verkets egenregiverksamhet avseende drift och byggande av statliga vägar skulle likväl investeringarna begränsa sig till ca 9 %.

Vägverket hävdar att ett bibehållande av nuvarande investeringsnivå — ca 56 milj. kr. — framtvingar en ytterligare minskning av maskinparken som i första hand drabbar lastbilar, paketbilar, väghyvlar och lastmaskiner. Inhyrningen måste, där möjligheter föreligger, ökas samtidigt som den egna personalen måste minskas med sänkt beredskapsnivå och ökade kostnader för väghållningen som följd.

Investeringsprogram

Investeringsprogrammet under budgetåren 1973/74—1975/76 framgår av följande sammanställning (tusental kr.).

Objektgrupp	Faktisk utgift 1973/74	Beräknad utgift 1974/75	Förslag 1975/76
Driftanläggningar	12 000	10 500	18 000
Motorfordon och vägmaskiner	33 862	43 000	65 900
Färjor m. m.	10 320	2 500	6 800
Diverse och oförutsett	5	200	300
	56 187	**56 200**	**91 000**

Beträffande de olika objektgrupperna anför verket följande.

Driftanläggningar

För investeringar i driftanläggningar under budgetåren 1973/74 och 1974/75 beräknas genom vissa omdisponeringar inom fonden 12 resp. 10,5 milj. kr. kunna användas. Mot bakgrund av de långsiktiga behoven av driftanläggningar, rimlig användningstid för anläggningarna samt de anspråk på standard i fråga om arbetslokaler och personalutrymmen

som numera ställs räknar verket med ett årligt medelsbehov av 15 milj. kr. under perioden 1975/76—1979/80. Den planerade medelsnivån innebär att sex à sju vägstationer kan nybyggas och lika många byggas om och förbättras samt att en depåverkstad kan kompletteras per år.

Vad avser budgetåret 1975/76 medger de nämnda 15 milj. kr. att fem nya vägstationer kan byggas och fem à sex äldre vägstationer kan byggas om för en kostnad under budgetåret av 10,9 milj. kr. För fortsatta arbeten avseende pågående objekt beräknas 2,8 milj. kr. Kostnaden för tomtköp och projektering tas upp till ca 1,3 milj. kr.

Dessutom har upptagits 3 milj. kr. för verkets varvsanläggningar. Huvuddelen av vägverkets tyngre färjmateriel är koncentrerad till Stockholms samt Göteborgs och Bohus län. Då möjligheterna att köpa varvstjänster vid utomstående varv är både begränsade och kostsamma har inom dessa och angränsande län service-, underhålls- och inspektionsverksamhet sedan länge huvudsakligen utförts vid de egna varven i Lysekil och på Tenö utanför Vaxholm. För att kunna ta emot och torrsätta även de större färjor som numera ingår i vägverkets färjflotta och för att skapa acceptabla verkstads-, personal- och kontorsutrymmen planeras en helt ny verkstadsbyggnad med personal- och kontorsutrymmen samt slip alternativt flytdocka att uppföras vid varvsanläggningen i Lysekil. Vid Tenö-varvet är kompletteringar med propellerverkstad och utrustningskaj erforderliga.

Motorfordon och vägmaskiner

Den faktiska utvecklingen och det bedömda behovet av antalet motorfordon och vägmaskiner framgår av följande sammanställning.

Fordons-/maskinslag	Avskrivningstid år	Antal per den 30.6 år 1966	1974	1980
Lastbilar	8	1 307	933	870
Paketbilar	5	788	849	792
Terrängbilar	5	306	62	60
Väghyvlar	10	1 018	749	699
Vältar	8—10	334	301	272
Krossar	8—12	303	102	86
Sorterverk	6	339	75	59
Generatoraggregat	6	404	132	117
Lastmaskiner	6—8	597	679	625
Kompressorer	8	612	156	133

Under perioden 1966—1974 har således vägverkets maskinpark reducerats med bl. a. ca 375 lastbilar, 270 väghyvlar, 200 krossar, 270 generatoraggregat och 450 kompressorer. Denna minskning av maskinantalet har kunnat samordnas med en reducering av personalstyrkan som genomförts genom naturlig avgång.

Till följd av prisutvecklingen har maskinparkens återanskaffnings-

värde stigit trots den stora antalsmässiga minskningen som i hög grad berört de kapitalkrävande maskinslagen och beräknas vid halvårsskiftet 1975 uppgå till ca 530 milj. kr. Samtliga undersökningar som utförts avseende maskinparkens genomsnittliga avskrivningstid visar att denna under hela perioden sedan förrådsfonden inrättades legat kring åtta år, vilket överensstämmer med parkens genomsnittliga teknisk-ekonomiska livslängd. Det genomsnittliga anslagsbehovet per år för att bibehålla maskinparken har därför beräknats till en åttondel av återanskaffningsvärdet, dvs. ca 66 milj. kr.

I följande sammanställning redovisas verkets maskin- och fordonspark samt verkets anskaffningsprogram för budgetåret 1975/76.

Fordons-/maskinslag	Beräknat innehav 1975-06-30	Utrangering 1975/76	Anskaffning 1975/76	Beräknat innehav 1976-06-30	Investering 1975/76
			Antal		1 000-tal kr.
Lastbilar	886	126	105	865	9 475
Paketbilar	801	98	90	793	3 605
Terrängbilar	63	29	25	59	1 375
Väghyvlar	736	113	90	713	25 950
Vältar	278	16	10	272	552
Krossar	94	16	10	88	2 230
Sorterverk	71	14	10	67	950
Generatoraggregat	124	10	5	119	875
Lastmaskiner	636	133	130	633	10 550
Kompressorer	148	13	0	135	0
Diverse maskiner					10 338
					65 900

I gruppen diverse maskiner tar verket upp 3,7 milj. kr. för utrustning för beläggningsverk och asfaltutläggare, 4,5 milj. kr. för dammskyddsanordningar för krossanläggningar samt ca 2,1 milj. kr. för målningsmaskiner, grusmaskiner m. m.

Lastbilar. Bilparken beräknas i början av budgetåret 1975/76 bestå av 300—310 tvåaxliga och 580 treaxliga lastbilar. Av de tvåaxliga beräknas vid denna tidpunkt 140—150 ha överskridit den ekonomiska livslängden och ca 100 av dessa vara i sådant skick att de kräver reparationer i storleksordningen 20—25 000 kr. under budgetåret. I transportkapacitetshänseende är dessa äldre bilar avsevärt sämre än de boggibilar som verket under senare år anskaffat. Av dessa ca 100 bilar beräknas omkring 70 bli ersatta med boggibilar.

Paketbilar. Det långsiktiga behovet av paketbilar är ca 790. Antalet paketbilar beräknas i början av budgetåret 1975/76 uppgå till ungefär detta antal av vilka ca 120 beräknas vara överåriga. Som ersättning för de bilar som beräknas ha avsevärt överskridit den ekonomiska livslängden erfordras totalt 90 fördelade på 25 med 1-tons lastförmåga och 65 med 3-tons lastförmåga.

Terrängbilar. Det långsiktiga behovet av terrängbilar är ca 60, motsvarande det beräknade antalet den 1 juli 1975. I denna bilpark ingår ett 25-tal bilar levererade budgetåren 1963/64 och 1965/66. Dessa vagnar är redan nu i mycket dåligt skick. En lämplig ersättningsbil beräknas finnas på marknaden först under andra halvåret 1975. Med hänsyn härtill planeras anskaffning av 25 terrängbilar att levereras hösten 1975.

Väghyvlar. Vid ingången av budgetåret 1975/76 beräknas i väghyvelparken ingå ca 280 väghyvlar av kraftigare typ (vikt ca 16 ton). I den långsiktiga planen ingår en ytterligare utökning av antalet kraftiga hyvlar. Antalet av den svagare typen (vikt ca 12—13 ton) beräknas vid samma tidpunkt uppgå till ca 420. Den 1 juli 1975 beräknas ca 50 hyvlar av den svagare typen vara överåriga och under budgetåret 1975/76 beräknas ytterligare 100 bli överåriga. Av de överåriga beräknas 90 väsentligt överskrida den ekonomiska livslängden och fordra ersättningsanskaffning under budgetåret 1975/76. Av dessa beräknas 65 bli av kraftigare typ. Genom utförda undersökningar har framkommit att dessa i genomsnitt har ca 65 % högre kapacitet än den tidigare använda typen och att det i genomsnitt är 35 % dyrare att utföra arbetena med den äldre hyveltypen.

Vältar. Som ersättning för driftosäkra vältar som uppnått den ekonomiska livslängden erfordras 10 vältar varav 4 bogserade.

Krossar. I verkets krossanläggningar av tvåstegstyp har i huvudsak använts en rotationskross av 60-typ som förkross. Genom de prov som företagits har konstaterats att krossar av pendeltyp ger ett bättre produktionsresultat. Med anledning härav har tio pendelkrossar inköpts. Fem har redan levererats under budgetåret 1973/74 och fem kommer att levereras under budgetåret 1974/75. För budgetåret 1975/76 planeras ytterligare fem att beställas.

För dessa anläggningar erfordras också ersättning av fem konkrossar för att ersätta sådana som beräknas överskrida den ekonomiska livslängden budgetåret 1975/76.

Sorteringsverk. För sandsortering har verket ett långsiktigt behov av ca 60 sorteringsverk. Huvudparten av de befintliga verken är från början av 1960-talet. På marknaden har lanserats ett nytt sandsorteringsverk vilket skall provas under budgetåret 1974/75. För budgetåret 1975/76 planeras anskaffning av tio sådana verk.

Generatoraggregat. Behov föreligger av fem generatoraggregat i storleken 250 kVA för under år 1974 anskaffade beläggningsverk och nyuppsatta tvåstegs krossanläggningar.

Lastmaskiner. Den 1 juli 1975 beräknas lastmaskinparken bestå av ca 620 mindre och 20 större enheter. Vid samma tidpunkt beräknas ca 265 mindre och fem större lastare vara överåriga.

Det upptagna beloppet för lastmaskiner erfordras för utbyte av 130 mindre maskiner som under budgetåret 1975/76 beräknas överskrida

den ekonomiska livslängden och vilka ur kapacitetshänseende är sämre än de som skall anskaffas. Undersökningar visar en genomsnittlig kapacitetsskillnad på ca 10 %.

Färjor m.m.

Av vägverkets äskande om 6,8 milj. kr. är 6,4 milj. kr. bundna av tidigare gjorda beställningar. Resterande 400 000 kr. avser ombyggnadsarbeten. Under budgetåret 1975/76 planeras inte någon ny färja att beställas.

Diverse och oförutsett

För budgetåret 1975/76 beräknar verket att 300 000 kr. bör stå till förfogande för diverse smärre kostnader som nu inte kan förutses.

Beställningsbemyndigande

Vägverket anför att verket sedan budgetåret 1970/71 haft ett bemyndigande av oförändrad storlek, 30 milj. kr. per år. Ställt i relation till för maskincentralförrådet erhållna medel har bemyndigandet under 1970-talet varit av storleksordningen 60 %. Verket förutsätter att denna nivå minst skall kunna bibehållas vid en höjning av investeringsnivån för maskincentralförrådet till storleksordningen 75 milj. kr. Ett i förhållande till investeringsramen för lågt bemyndigande får till följd att beställningar i stor omfattning måste läggas ut i början av det budgetår ramen avser. Detta medför en koncentration av leveranser till budgetårets slut och därigenom stor risk för förskjutningar av utbetalningarna på grund av leveransstörningar. Detta framtvingar snabba uppgörelser med andra leverantörer för att tidigarelägga leveranser och betalningar som planerats för följande budgetår, vilket kan leda till ett handlande som inte helt fyller upphandlingskungörelsens krav på affärsmässighet.

Vidare måste hänsyn tas till dels prisnivåns förändring, dels förlängningen av leveranstiderna. Sålunda måste man numera för flera maskinslag lägga ut beställning upp till 18 månader före leverans. Därtill kommer en leveransperiod som beroende på maskinslag och beställningens storlek kan uppgå till 12 månader. För färjor måste beställning utläggas 30—36 månader före leverans. Dessa förhållanden har medfört att det nuvarande beställningsbemyndigandet om 30 milj. kr. är otillräckligt redan vid nuvarande investeringsnivå.

Beställningsbemyndigandena för perioden 1976/77—1978/79 har beräknats på grundval av långtidsbedömningen av erforderliga leveranser till maskincentralförrådet. Denna bedömning visar att bemyndiganden erfordras om ca 55 milj. kr. för vart och ett av budgetåren.

För leveranser under budgetåret 1975/76 har verket erhållit bemyndigande att ikläda sig betalningsansvar för leveranser till maskincentralförrådet intill 30 milj. kr. För att kunna genomföra planerade investe-

ringar budgetåret 1975/76 avser verket att utlägga de beställningar som därutöver erfordras under förutsättning att för ändamålet äskade medel beviljas.

Vägverket hemställer sålunda att erhållet beställningsbemyndigande om 30 milj. kr. för budgetåret 1976/77 måtte höjas så att verket under budgetåret 1975/76 får ikläda sig betalningsansvar för leveranser under budgetåret 1976/77 intill ett belopp av 55 milj. kr. Därjämte hemställer vägverket om att under budgetåret 1975/76 få ikläda sig betalningsansvar för leveranser under budgetåret 1978/79 intill ett belopp av 10 milj. kr. Erhållet bemyndigande för leveranser under budgetåret 1977/78 kvarstår sålunda oförändrat men verket avser att sedermera hemställa om höjning av beloppen för budgetåren 1977/78 och 1978/79.

Remissyttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgett det yttrande som redovisas under rubriken Vägväsendet (s. 63).

Föredraganden

Som framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag förordat en investeringsram för nästa budgetår av 65 milj. kr., vilket innebär en ökning med 8,8 milj. kr. i förhållande till innevarande års investeringsram. Jag har sålunda funnit anledning till en väsentlig uppräkning av medelsförbrukningen.

Av följande sammanställning framgår hur förrådsfondens investeringar under nästa budgetår i stort beräknas fördela sig på de olika objektgrupperna i jämförelse med utfallet för budgetåret 1973/74 och den beräknade medelsförbrukningen för innevarande budgetår (tusental kr.).

Objektgrupp	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknat	1975/76 Vägverket	1975/76 Föredraganden
Driftanläggningar	12 000	10 500	18 000	10 000
Motorfordon och vägmaskiner m. m.	33 862	43 000	65 900	48 000
Färjor m. m.	10 320	2 500	6 800	6 800
Diverse och oförutsett	5	200	300	200
	56 187	**56 200**	**91 000**	**65 000**

Betydande insatser i form av beredskapsarbeten — till en kostnad av ca 15 milj. kr. — har under senare år gjorts vid vägverkets driftanläggningar. Jag anser det dock angeläget att vägverket ges möjlighet att även fortsättningsvis genom om- och nybyggnad av vägstationer successivt förbättra såväl de driftsmässiga som arbetsmiljömässiga förhållandena. Den föreslagna medelstilldelningen bör vidare användas

för nödvändiga ersättningsanskaffningar och moderniseringar inom gruppen motorfordon och vägmaskiner samt täcka vägverkets åtaganden beträffande utlagda färjebeställningar.

Anslaget Vägmaskiner m. m. bör beräknas med hänsyn till att en marginal utöver investeringsramen bör finnas för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsförbrukningen under nästa budgetår.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört förordar jag att medel anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1975/76	65,0
10 % marginal	6,5
Avgår beräknad ingående behållning 1975-07-01	—5,6
Erforderligt anslag budgetåret 1975/76	**65,9**

Jag är inte beredd att förorda en sådan omläggning av anslagsperioden till att avse framförliggande kalenderår som vägverket föreslagit.

Vägverket har under senare år erhållit beställningsbemyndiganden gällande leveranser av vägmaskiner m. m. om 30 milj. kr. för vartdera av de tre budgetår som följer efter det budgetår för vilket investeringsmedel anvisas. I sin anslagsframställning hemställer vägverket att beställningsbemyndigandet för det första av dessa budgetår ökas, att bemyndigandet för det därpå följande året bibehålls vid 30 milj. kr. samt att, för det tredje budgetåret, bemyndigandet begränsas till 10 milj. kr.

Vägverket bör genom lämpligt avvägda beställningsbemyndiganden ges möjlighet att anskaffa de olika maskinslagen på ett så ekonomiskt sätt som möjligt. Mot bakgrund av ovan förordade anslag för budgetåret 1975/76 anser jag att en lämplig nivå för beställningsbemyndigandet bör vara 40 milj. kr. Vägverkets förslag till en avtrappning av bemyndigandet innebär att verket avser att sedermera hemställa om höjning av beloppen för det andra resp. det tredje årets bemyndigande.

Jag förordar, att verket erhåller ett beställningsbemyndigande om högst 40 milj. kr. gällande leveranser av vägmaskiner m. m. under budgetåret 1978/79 samt att tidigare beviljade beställningsbemyndiganden för budgetåren 1976/77 och 1977/78 ökas med högst 10 milj. kr. för vartdera budgetåret till högst 40 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att statens vägverk lämnas de beställningsbemyndiganden gällande leveranser av vägmaskiner m. m. som jag har förordat i det föregående;
2. till *Vägmaskiner m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 65 900 000 kr.

B. SJÖFARTSVERKETS FOND

Balansräkningen per den 30 juni 1974 för sjöfartsverkets fond visar att bruttoanskaffningsvärdet för tillgångarna uppgick till sammanlagt 474,4 milj. kr., varav 109,8 milj. kr. avsåg fastigheter, 267,2 milj. kr. fartyg m. m. och 97,4 milj. kr. inventarier.

Kapitalbehållningen, dvs. bruttovärdet av tillgångarna minus gjorda avskrivningar, uppgick till 250,7 milj. kr. Under budgetåret 1973/74 ökade behållningen med 29,5 milj. kr.

I enlighet med för fonden gällande bestämmelser beräknas avkastning på fondens kapital efter statens normalränta, vilken för budgetåret 1973/74 fastställts till 7 %. Överskottet uppgick för budgetåret 1973/74 till 16,6 milj. kr. som tillgodoförts driftbudgetens inkomstsida under posten Övriga diverse kapitalfonder.

Sjöfartsverket

I skrivelse den 21 augusti 1974 och i anslutning därtill lämnad komplettering har sjöfartsverket hemställt om bl. a. investeringsanslag för budgetåret 1975/76 under sjöfartsverkets fond.

Sjöfartsmateriel m. m.

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1973/74	900 000	[1]52 700 000	50 000 000
1974/75	3 600 000	69 200 000	[2]72 700 000
1975/76 verket	100 000	100 700 000	[2]91 600 000
föredraganden	100 000	73 400 000	[2]66 800 000

[1] Varav 5,4 milj. kr på tilläggsstat.
[2] Preliminärt belopp.

Medelsförbrukning under budgetåren 1973/74—1975/76

För budgetåret 1973/74 fastställdes investeringsramen genom Kungl. Maj:ts beslut den 10 maj 1974 slutligen till 51 250 000 kr., sedan riksdagen anvisat 2 milj. kr. på tilläggsstat I (prop. 1973: 165 bil. 2, TU 1973: 29, rskr 1973: 377) och 3,4 milj. kr. på tilläggsstat III (prop. 1974: 85 bil. 5, TU 1974: 13, rskr 1974: 145). Medelsförbrukningen stannade vid 50 milj. kr.

Av den utgående behållningen den 30 juni 1974 om 3,6 milj. kr. avsåg 3 milj. kr. nytt byggnadsfartyg för vilket — i avvaktan på ytterligare utredning av fartygets funktioner — beställningen har framflyttats.

För budgetåret 1974/75 beräknades investeringsramen i prop. 1974: 1 till 63 milj. kr. I detta belopp beräknades ingå 3,2 milj. kr. som en första delbetalning för ett nytt sjömätningsfartyg. Detta senare belopp har — i avvaktan på pågående utredningar inom verket — t. v. inte ställts till sjöfartsverkets förfogande. För att täcka vissa kostnader för bottenundersökningsarbeten i inloppen till Brofjorden har investeringsramen höjts med 500 000 kr. Nu gällande investeringsram är således 60,3 milj. kr. Kostnader för nytt byggnadsfartyg, nytt sjömätningsfartyg, vissa tidigare beslutade investeringar i sysselsättningsstödjande syfte och tidigareläggningar av industribeställningar i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen medför att sjöfartsverket räknar med att ramen kan behöva höjas med 12,4 milj. kr. till 72,7 milj. kr.

För budgetåret 1975/76 föreslår verket en medelsförbrukning av 91,6 milj. kr. exkl. investeringar i sysselsättningsstödjande syfte.

Investeringsprogram

Av sammanställningen framgår faktiskt resp. beräknad medelsförbrukning för budgetåren 1973/74—1975/76.

	Faktisk utgift 1973/74	Beräknad utgift 1974/75	Förslag 1975/76
		tusental kr.	
Sjösäkerhet	18 698	22 600	29 960
Sjökartläggning	2 712	5 600	10 660
Isbrytarfartyg	28 416	43 900	50 600
Statliga fiskehamnar och farleder	156	570	300
Utrustning för fartygsverksamhet	50	50	50
	50 032	**72 720**	**91 570**

Utöver vad som framgår av den allmänna sjöfartsöversikten (s. 99) anför verket följande beträffande sin långtidsbedömning och de olika objektgrupperna.

Långtidsbedömning

Sjöfartsverkets långtidsbedömning av investeringsbehoven under sexårsperioden 1974/75—1979/80 förutsätter en väsentlig volymökning för att få upp återanskaffningarna till en långsiktigt godtagbar nivå och samtidigt nå en från arbetsmiljösynpunkt tillfredsställande standard på fartyg och anläggningar. I fråga om rationaliseringsinvesteringar räknar verket med att slutföra fyrautomatiseringen. Det betydande återanskaffningsbehovet gör att verket inte ansett sig kunna ge ett mera väsentligt utrymme för nyinvesteringar. Vissa belopp har dock tagits upp för bl. a. nya fyrar liksom för den elektroniska sambandsutrustning som ingår i de planerade trafikinformationssystemen. Några medel har där-

emot inte beräknats för säkerhetsanstalter i nya och fördjupade farleder som kan bli följd av industrilokaliseringar o. dyl. av typ Brofjorden. Sjöfartsverket räknar med anskaffning av ännu en havsisbrytare, isbrytaren I. Ytterligare utökning av isbrytarkapaciteten kan enligt verket komma att aktualiseras under planperioden.

Sjösäkerhet

Enligt sjöfartsverket beräknas investeringarna under objektgruppen sjösäkerhet under perioden 1975/76—1979/80 ligga på i medeltal 23 à 24 milj. kr. per år, räknat efter 1974 års löne- och prisnivå, dvs. drygt 40 % högre än det för innevarande budgetår anvisade beloppet. Till sin huvuddel kan investeringarna finansieras med avskrivningsmedel. För budgetåret 1974/75 beräknas dessa till 11,7 milj. kr. Stigande fondkapital m. m. gör att avskrivningsbeloppet, räknat i fast penningvärde, enligt verket bör stiga till ca 21,2 milj. kr. budgetåret 1979/80.

Av det totala investeringsbeloppet under perioden 1975/76—1979/80, 117,8 milj. kr., utgör återanskaffningarna nära 70 %. I dessa ingår då huvuddelen av kostnaderna för fyrautomatiseringen. Apparaturen i berörda fyrar är hårt sliten och omodern. Även vid fortsatt bemanning krävs en förnyelse av materielen.

Nyinvesteringarna utgör för de fem budgetåren sammanlagt knappt 37 milj. kr. varav nybyggen av fyrar ca 27 milj. kr. och utrustning för trafikinformation 3 milj. kr. I totalbeloppet ingår 2,5 milj. kr. för att slutföra konverteringen av deccakedjorna för Bottenviken och Bottenhavet.

Sjöfartsverkets överväganden vad avser nybyggnad och automatisering av fyrar liksom modernisering av radionavigeringsstationerna och anskaffning av sjöräddningsmateriel framgår av verksamhetsplanen. Investeringarna i fyr- och telemateriel avser till nära 90 % återanskaffningar. Bristande förnyelse ger på sikt dryga reparationskostnader och bristande säkerhet i användningen. För nybyggnad av fyrar och för automatisering av befintliga fyrar tar verket upp 8,6 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Investeringarna beräknas för fyr- och telemateriel till 5 milj. kr., för radionavigeringsstationer (deccakedjorna) till 2,7 milj. kr. och för sjöräddning till 250 000 kr. för samma budgetår.

Återanskaffningsandelen är än högre i fråga om hamnar och tjänstelokaler samt lotsbåtar och distriktsfartyg. Många lotsbåtar har kommit upp i en ålder av 30 år. Underhåll och reparation blir väsentligt dyrare än räntor och avskrivningar för nybyggen. Från driftsynpunkt är båtarna därtill olämpliga. I fråga om motorerna är den ekonomiska nyttjandetiden betydligt kortare, 10 à 12 år. Snabba båtar med dessas kortare avskrivningstider krävs för bl. a. pricktillsyn vilket ökar investeringsbehoven. Med totalt ca 130 lotsbåtar bör återanskaffningen omfatta fyra à fem nya båtar per år. Härtill kommer mer än det dubbla antalet motorbyten. Vidare krävs medel för att öka ljudisoleringen, för-

bättra styrhytterna och anordna hydrauliska vinschar. Vissa förbättringar bör ske av distriktsfartygen. Sjöfartsverket beräknar investeringsbeloppet för budgetåret 1975/76 för lotsbåtar och tjänstefartyg till 11,8 milj. kr. Det höga beloppet hänger samman med slutlikviderna för det byggnadsfartyg som sjöfartsverket genom beslut av 1974 års riksdag bemyndigats beställa. För hamnar och tjänstelokaler tas upp 1,6 milj. kr. för samma budgetår.

För nyanskaffningar av bojar beräknar sjöfartsverket i genomsnitt ca 120 000 kr. per år. Nuvarande bojpriser och förnyelsebehov skulle föranleda drygt det dubbla beloppet. Verket räknar emellertid med att få fram en väsentligt billigare bojtyp.

Sjöfartsverket föreslår ett totalt investeringsbelopp om 30 milj. kr. för objektgruppen sjösäkerhet för budgetåret 1975/76.

Sjökartläggning

En väsentlig förbättring av materialläget är en förutsättning för den nödvändiga ökningen av såväl produktion som produktivitet inom sjökartläggningen. Den genom utrangeringar m. m. neddragna kapaciteten beskärs ytterligare av mindre väl fungerande material. Liksom vad gäller objektgruppen sjösäkerhet är investeringarna till helt övervägande del inriktade på återanskaffningar. I fråga om den beloppsmässigt tunga posten sjömätningsfartyg har sjöfartsverket redovisat sina överväganden i verksamhetsplanen. Budgetåret 1975/76 räknar verket med ett investeringsbehov för sjömätningsfartyg och sjömätningsbåtar om 8,9 milj. kr. samt för utrustning för sjömätning och sjökortsframställning om 1,8 milj. kr.

Under objektgruppen räknar verket med en ökning av investeringsvolymen från 5,6 milj. kr. budgetåret 1974/75 till 10,7 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Isbrytarfartyg

Som framgått av det föregående har sjöfartsverket i investeringsprogrammet på nytt tagit upp anskaffning av ytterligare en isbrytare (isbrytaren I). Under förutsättning att fartyget kan beställas under första halvåret 1975 bör leverans kunna ske under år 1978. Verket har övervägt typ och storlek av isbrytaren och funnit övervägande skäl tala för beställning av en tredje enhet av Atle-klassen.

Den totala kostnaden för isbrytarmateriel under perioden 1975/76—1979/80 uppgår till 133,7 milj. kr. För budgetåret 1975/76 tar sjöfartsverket upp 50,6 milj. kr., varav 20 milj. kr. avser likvider för isbrytaren I och 29,6 milj. kr. isbrytaren H.

Remissyttrande

Arbetsmarknadsstyrelsen har avgivit det yttrande som redovisas under rubriken Vägväsendet (s. 63).

Föredraganden

Sjöfartsverket har beräknat medelsförbrukningen under anslaget Sjöfartsmateriel m. m. för budgetåret 1975/76 till 91,6 milj. kr. Som framgår av investeringsplanen för kommunikationsverken har jag förordat en investeringsram av 66,8 milj. kr. Detta innebär en ökning av medelsförbrukningen med 3,8 milj. kr. i förhållande till det i prop. 1974: 1 beräknade beloppet för innevarande budgetår. Som framgått av den tidigare redogörelsen kan medelsförbrukningen för budgetåret 1974/75 som en följd av fartygsnybyggen och vissa tidigareläggningar behöva höjas till 72,7 milj. kr.

Av följande sammanställning framgår hur investeringarna under nästa budgetår i stort beräknas komma att fördela sig på de olika objektgrupperna. Sammanställningen visar även utfallet för budgetåret 1973/74 och den beräknade medelsförbrukningen enligt prop. 1974: 1.

	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknad i prop. 1974: 1	1975/76 Verket	Föredraganden
	tusental kr.			
Sjösäkerhet	18 700	13 400	29 960	12 800
Sjökartläggning	2 710	5 600	10 660	3 300
Isbrytarfartyg	28 420	43 900	50 600	50 600
Statliga fiskehamnar och farleder	160	50	300	50
Utrustning för fartygsverksamhet	50	50	50	50
	50 040	**63 000**	**91 570**	**66 800**

För objektgruppen sjösäkerhet beräknar jag en medelsförbrukning av sammanlagt 12,8 milj. kr. Det i prop. 1974: 1 beräknade beloppet för innevarande budgetår — 13,4 milj. kr. — beräknades innefatta ett belopp av 2,3 milj. kr. för det nya byggnadsfartyg som sjöfartsverket den 12 oktober 1973 bemyndigades beställa inom ramen för en kostnad av 5,3 milj. kr. i 1973 års prisläge. Eftersom den slutliga kostnaden för fartyget blir beroende av varvsprisutvecklingen fram till leveransdatum, har jag i den nu beräknade medelsförbrukningen för budgetåret 1975/76 inte räknat med ytterligare medel för fartyget. För övriga investeringar under objektgruppen har jag beräknat en ökning med 1,7 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår. Jag beräknar den ungefärliga fördelningen på olika ändamål enligt följande.

Beslutade tidigareläggningar av investeringar under budgetåret 1973/74 och anvisade medel under innevarande budgetår har möjliggjort påbörjandet av en långsiktig upprustning av sjöfartsverkets lotsbåtsbestånd. Det är enligt min mening angeläget att denna upprustning kan fortsätta och att därigenom äldre lotsbåtar, som drar dryga underhållskostnader, kan utrangeras. För lotsbåtar och tjänstefartyg beräknar jag 5 milj. kr.

För fullföljandet av konverteringen av deccakedjorna i Bottenviken och Bottenhavet och viss övrig utrustning till radionavigeringsstationerna beräknar jag 2,6 milj. kr.

Jag beräknar vidare medel för automation av fyrar m. m. samt för fyr- och telemateriel till sammanlagt 4,9 milj. kr. Beloppet bör bl. a. ge möjligheter för sjöfartsverket att, om så befinns lämpligt med hänsyn till tekniska och andra förutsättningar, påskynda fullföljandet av planerad automatisering av nu bemannade fyrar.

För hamnar och tjänstelokaler m. m. beräknar jag 300 000 kr.

För objektgruppen sjökartläggning räknar jag med en medelsförbrukning av 3,3 milj. kr., varav 700 000 kr. avser tryckeriutrustning för vilken beställning bör tidigareläggas på grund av verkets omlokalisering. Resterande belopp om 2,6 milj. kr. är beräknat för objektgruppens normala investeringsverksamhet, vilket jämfört med innevarande budgetår innebär en ökning med 200 000 kr. Jag har t. v. inte beräknat några ytterligare medel för det planerade nya sjömätningsfartyg för vilket i prop. 1974: 1 beställningsbemyndigade inhämtats och medel beräknats för en första delbetalning för innevarande budgetår. Jag vill i detta sammanhang avvakta resultatet av det utredningsuppdrag rörande den framtida sjömätningsverksamheten som getts sjöfartsverket den 7 juni 1974.

Under objektgruppen isbrytarfartyg har jag beräknat 50,6 milj. kr. Bl. a. mot bakgrund av det behov av statsisbrytarkapacitet, som följer av utbyggnaden av Norrbottens järnverk, har sjöfartsverket föreslagit anskaffande av ytterligare en kapacitetsstark isbrytare. Verket har därvid räknat med att den nya isbrytaren blir av samma typ som den hösten 1974 levererade Atle om 22 000 hkr och den för leverans hösten 1975 beställda isbrytaren H.

Jag delar sjöfartsverkets uppfattning att behov föreligger av ännu en kapacitetsstark isbrytare för att ytterligare förbättra isbrytarservicen i Bottenhavet och Bottenviken och för att möta de särskilda krav som följer med Stålverk 80-projektet. Jag förordar sålunda att hos riksdagen begärs bemyndigande att beställa ett sådant fartyg. Med hänsyn bl. a. till tidsplanen för Stålverk 80 bör beställningen kunna läggas ut redan innevarande budgetår. I möjlig mån bör man därvid ta tillvara erfarenheterna från isbrytaren Atles verksamhet under den nu inledda vintertjänsten.

Med hänsyn härtill har jag i det nämnda totalbeloppet för isbrytarfartyg under budgetåret 1975/76 räknat med 20 milj. kr. som en första delbetalning för en sådan ny isbrytare. Eventuellt kan ifrågakomma att av detta belopp disponera viss del för projekteringsarbete o. dyl.

Jag förordar att hos riksdagen begärs bemyndigande att under innevarande budgetår beställa en ny statsisbrytare av typ som senare bestäms av regeringen.

För isbrytaren H, som levereras hösten 1975, har jag räknat med 29,6 milj. kr. avseende slutbetalning för detta fartyg. För kontrollkostnader för den hösten 1974 levererade isbrytaren Atle och för utrustning till äldre isbrytare beräknar jag 1 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag sålunda anfört förordar jag att medel anvisas enligt följande anslagsberäkning.

	milj. kr.
Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1975/76	66,8
10 % marginal	6,7
Avgår beräknad ingående behållning 1975-07-01	0,1
Erforderligt anslag budgetåret 1975/76	**73,4**

Med hänsyn till omfattningen och karaktären av sjöfartsverkets investeringsverksamhet förordar jag att verket på motsvarande sätt som tidigare år ges ett beställningsbemyndigande om 5 milj. kr. gällande leveranser av sjöfartsmateriel under budgetåret 1977/78.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att sjöfartsverket lämnas de beställningsbemyndiganden gällande leveranser av sjöfartsmateriel som jag har förordat i det föregående,
2. till *Sjöfartsmateriel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 73 400 000 kr.

C. FONDEN FÖR SÖDERTÄLJE KANALVERK

Sjöfartsverket

I skrivelse den 21 augusti 1974 har sjöfartsverket hemställt om bl. a. investeringsanslag för budgetåret 1975/76 under Fonden för Södertälje kanalverk.

Södertälje kanalverk

	Ing. behållning	Anslag	Utgift
1973/74	5 900 000	3 500 000	2 900 000
1974/75	6 500 000	8 700 000	[1]15 200 000
1975/76 verket	—	8 000 000	[1]8 000 000
föredraganden	—	8 000 000	[1]8 000 000

[1] Preliminärt belopp.

I skrivelse den 15 mars 1972 (rskr 1972: 44) har riksdagen bl. a. godkänt förslag om utbyggnad av Södertälje kanal, som kostnadsberäknats till 23,5 milj. kr. i 1971 års prisnivå. För budgetåret 1974/75 har under Fonden för Södertälje kanalverk anvisats 8,7 milj. kr. Arbetena med kanalens breddning och fördjupning har i avvaktan på vattendom kunnat bedrivas endast i begränsad utsträckning. Sedan tillstånd givits i vattendom den 2 maj 1974 har muddring nu satts i gång. Sjöfartsverket avser att bedriva arbetena intensivt för att kunna slutföra projektet till år 1976 då även fördjupningsarbetena i Mälarfarlederna enligt avtal skall vara avslutade. Sjöfartsverket beräknar medelsförbrukningen budgetåret 1974/75 till 15,2 milj. kr.

För budgetåret 1975/76 räknar sjöfartsverket med ett medelsbehov om 8 milj. kr. Förskjutning av byggnadstiden torde enligt sjöfartsverket till följd av de allmänna kostnadsökningarna komma att medföra en höjning av den totala kostnaden.

Föredraganden

Utbyggnaden av Södertälje kanal och Mälarfarlederna behandlades i prop. 1972: 1 (bil. 8 s. 293). Medelsförbrukningen beräknar jag för budgetåret 1974/75 till 15,2 milj. kr. och för budgetåret 1975/76 till 8 milj. kr. Med hänsyn härtill beräknar jag anslaget för budgetåret 1975/76 till 8 milj. kr.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen.

att till *Fonden för Södertälje kanalverk* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
1	**Översikt**	
	DRIFTBUDGETEN	
	Sjätte huvudtiteln	
	A. Kommunikationsdepartementet m. m.	
29	Kommunikationsdepartementet	7 790 000
30	Kommittéer m. m., därav hälften att avräknas mot automobilskattemedlen	5 100 000
30	Extra utgifter	430 000
		13 320 000
	B. Vägväsendet	
31	Allmän översikt över utvecklingen	
71	Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter, att avräknas mot automobilskattemedlen	6 560 000
71	Drift av statliga vägar, att avräknas mot automobilskattemedlen	1 355 000 000
72	Byggande av statliga vägar, att avräknas mot automobilskattemedlen	765 000 000
73	Särskilda byggnads- och förbättringsåtgärder avseende statliga vägar, att avräknas mot automobilskattemedlen	200 000 000
74	Bidrag till drift av kommunala vägar och gator, att avräknas mot automobilskattemedlen	205 700 000
75	Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator, att avräknas mot automobilskattemedlen	350 000 000
76	Bidrag till drift av enskilda vägar m. m., att avräknas mot automobilskattemedlen	93 000 000
77	Bidrag till byggande av enskilda vägar, att avräknas mot automobilskattemedlen	26 800 000
78	Tjänster till utomstående, att avräknas mot automobilskattemedlen	12 300 000
78	Avsättning till statens automobilskattemedelsfond	1 000
		3 014 361 000
	C. Trafiksäkerhet	
	Statens trafiksäkerhetsverk:	
80	Förvaltningskostnader, att avräknas mot automobilskattemedlen	18 525 000
83	Uppdragsverksamhet, att avräknas mot automobilskattemedlen	24 139 000
87	Bil- och körkortsregister	59 494 000
94	Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägskorsningar, att avräknas mot automobilskattemedlen	7 500 000
96	Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, att avräknas mot automobilskattemedlen	2 750 000
		112 408 000

D. Sjöfart

Sjöfartsverket

99	Allmän översikt över utvecklingen	
134	Farledsverksamhet, exkl. isbrytning	131 841 000
135	Isbrytning	63 565 000
136	Fartygsverksamhet	13 257 000
137	Övrig verksamhet	2 197 000
	Övriga sjöfartsändamål	
138	Handelsflottans pensionsanstalt	1 000
139	Bidrag till vissa resor av sjöfolk	100 000
139	Avsättning till handelsflottans välfärdsfond	500 000
143	Understöd åt skärgårdsrederier m. m.	755 000
		212 216 000

E. Institut m. m.

144	Transportnämnden, därav tre fjärdedelar att avräknas mot automobilskattemedlen	1 712 000
	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:	
149	Förvaltningskostnader	37 552 000
155	Underhåll av materiel m. m.	1 635 000
155	Nyanskaffning av instrument m. m.	600 000
156	Uppdragsverksamhet	9 006 000
157	Väderlekstjänst för luftfarten	13 712 000
158	Bidrag till väderleksstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m.	1 600 000
160	Statens väg- och trafikinstitut	1 000
168	Bidrag till statens väg- och trafikinstitut, att avräknas mot automobilskattemedlen	9 250 000
168	Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning, att avräknas mot automobilskattemedlen	1 000 000
	Statens geotekniska institut:	
169	Förvaltningskostnader	4 761 000
171	Uppdragsverksamhet	4 222 000
172	Utrustning	100 000
172	Fraktbidragsnämnden	615 000
173	Transportstöd för Norrland m. m.	100 000 000
179	Transportstöd för Gotland	17 100 000
180	Transportforskningsdelegationen, att avräknas mot automobilskattemedlen	9 115 000
184	Bussbidragsnämnden, att avräknas mot automobilskattemedlen	542 000
185	Statligt stöd till icke lönsam busstrafik, att avräknas mot automobilskattemedlen	36 300 000
		248 823 000

F. Diverse

196	Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.	545 000 000
203	Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser, därav 3 600 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	220 000 000
205	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m.	2 507 000
206	Beredskap för civil luftfart	2 000 000
207	Kostnader för visst värderingsförfarande	40 000
207	Kostnader för riskgaranti till Scandinavian Airlines System	1 000
208	Kostnader för omläggning av flygtrafikledarutbildningen	1 000
209	Ersättning till Linjeflyg AB för särskilda rabatter vid flygtrafik på Gotland	4 200 000
		773 749 000
	Summa för driftbudgeten	**4 374 877 000**

KAPITALBUDGETEN

210 Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

I. Statens affärsverksfonder

A. Postverket

215	Posthus m. m.	20 000 000
224	Föredraganden	

B. Televerket

229	Teleanläggningar m. m.	773 700 000
240	Föredraganden	

C. Statens järnvägar

244	Järnvägar m. m.	488 700 000
265	Föredraganden	

D. Luftfartsverket

269	Flygplatser m. m.	286 000 000
280	Föredraganden	

IV. Statens utlåningsfonder

284	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	25 000 000
285	Föredraganden	

V. Fonden för låneunderstöd

286	Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1974/75	15 000 000

IX. Diverse kapitalfonder

287	Statens vägverks förrådsfond: Vägmaskiner m. m.	65 900 000
293	Föredraganden	
295	Sjöfartsverkets fond: Sjöfartsmateriel m. m.	73 400 000
299	Föredraganden	
302	Fonden för Södertälje kanalverk	8 000 000
302	Föredraganden	
	Summa för kapitalbudgeten	**1 755 700 000**
	Totalt för kommunikationsdepartementet	***6 130 577 000***

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740508

Finansdepartementet

ÖVERSIKT

Finansdepartementets verksamhet avser främst beredning av frågor om ekonomisk politik och skattepolitik samt samordning av frågor som rör statens budget. Vidare omfattar verksamheten frågor om arbets- och anställningsvillkor i allmän tjänst samt personaladministrativa och personalpolitiska frågor för statens arbetstagare. Till finansdepartementet hör ett antal förvaltningsmyndigheter med uppgifter som omfattar bl. a. rationalisering och revision, statistikproduktion, skatteadministration samt lokalförsörjning. Till departementets verksamhetsområde hör även skatteutjämningsbidrag till kommunerna och andra kommunalekonomiska frågor samt frågor om presstöd och samhällsinformation.

De förslag till utgifter inom finansdepartementets verksamhetsområde som läggs fram för budgetåret 1975/76 omfattar 6 704 milj. kr. Detta innebär en i stort sett oförändrad anslagsnivå i förhållande till innevarande budgetår.

För nästa budgetår utgör bidragen till kommunerna liksom under de senaste åren den största utgiftsposten. Utgifterna för bidragen ökar med 65 milj. kr. till sammanlagt 4 024 milj. kr. Skatteutjämningsbidragen ökar med 150 milj. kr. till sammanlagt 2 800 milj. kr. Skattebortfallsbidragen uppgår för innevarande budgetår till 1 185 milj. kr. Bidragen, som skall avtrappas successivt, minskar med 85 milj. kr. till nästa budgetår.

Riksskatteverket får ökade resurser för bl. a. anvisnings- och kontrollverksamhet samt utbildning inom skatteområdet. Klarare gränsdragning och bättre samarbetsformer föreslås mellan de statliga rationaliseringsorganen statskontoret, Statskonsult AB och DAFA. Den statliga statistiken byggs ut. Bl. a. avses förslag föreläggas riksdagen om en allmän folk- och bostadsräkning under hösten 1975. Myntverket får resurser för en väsentligt ökad myntproduktion.

Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.

Den 1 januari 1974 trädde en ny lag om skatteutjämningsbidrag i kraft. Den nya lagstiftningen medförde en betydande ökning av bidragen från staten till kommunerna.

Skatteutjämningsbidrag utgår till kommuner, landstingskommuner och kyrkliga kommunenheter. Syftet med bidragen är att neutralisera

skattekrafts- och kostnadsskillnader för olika kommuner och därmed utjämna skillnaderna i den kommunala skatteutdebiteringen i olika delar av landet. Skatteutjämningssystemet är ett av de främsta medlen för att skapa en i möjligaste mån likvärdig kommunal service i olika delar av landet. Den största betydelsen har skatteutjämningsbidragen för Gotland, för norrlandskommunerna och för glesbygdskommuner i andra delar av landet.

Genom utvecklingen av det kommunala skatteunderlaget och höjda kommunala utdebiteringar har statens utgifter för skatteutjämningsbidragen ökat kraftigt under senare år. Det sammanlagda beloppet under vart och ett av åren 1968—1975 för skatteutjämningsbidrag framgår av följande sammanställning.

Skatteutjämningsbidrag till kommunerna åren 1968—1975 (milj. kr.)

1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
1 307	1 460	1 608	1 781	1 938	2 047	2 553	2 658

Av bidragsbeloppet för år 1975 faller 1 648 milj. kr. på kommuner, 103 milj. kr. på församlingar och 907 milj. kr. på landstingskommuner.

Skatteutjämningsbidragen för år 1974 och 1975 fördelar sig på län enligt följande. Bidragen redovisas förutom i milj. kr. även fördelade

Skatteutjämningsbidrag år 1974 och 1975

Län	1974			1975		
	Milj. kr.	Kr./inv.	Kr./skr.	Milj. kr.	Kr./inv.	Kr./skr.
AB	29,2	20	0,11	28,5	19	0,10
C	44,6	197	1,66	47,6	209	1,61
D	33,9	136	1,15	27,7	111	0,84
E	69,9	181	1,53	72,9	189	1,46
F	71,5	238	2,11	62,4	207	1,64
G	56,1	334	3,07	56,1	334	2,75
H	112,9	470	4,53	115,3	480	4,15
I	78,2	1 450	15,91	86,4	1 597	15,99
K	52,5	340	3,12	54,3	351	2,92
L	89,2	333	3,10	90,4	336	2,81
M	69,5	95	0,72	69,0	94	0,65
N	71,0	334	3,12	69,1	322	2,67
O	84,0	118	0,85	84,8	119	0,78
P	102,7	249	2,23	112,6	272	2,20
R	97,2	372	3,50	108,1	413	3,50
S	134,1	438	4,33	147,0	519	4,32
T	73,8	270	2,27	64,7	237	1,81
U	33,1	127	1,03	33,2	128	0,95
W	122,4	439	4,01	109,4	393	3,14
X	149,2	511	4,60	150,8	516	4,17
Y	202,2	756	6,67	227,5	850	6,84
Z	187,9	1 418	13,96	212,1	1 597	14,20
AC	255,0	1 090	10,09	269,8	1 152	9,48
BD	333,2	1 286	10,92	358,0	1 375	10,50
Riket	**2 553,3**	**314**	**2,45**	**2 657,7**	**326**	**2,31**

på invånare samt omräknade till samma mått som den kommunala utdebiteringen, dvs. kronor per skattekrona (kr./skr.).

De relativt sett största beloppen för skatteutjämningsbidrag, räknat både per invånare och i kronor per skattekrona, utgår som framgår av tabellen till de fyra nordligaste länen och Gotlands län. Skatteutjämningsbidragen räknat i kronor per invånare har för hela landet ökat från 314 kr. till 326 kr. mellan åren 1974 och 1975. För både Gotlands och Jämtlands län uppgår bidragen för år 1975 till närmare 1 600 kr. per invånare. Närmast följer Norrbottens och Västerbottens län, där bidragen uppgår till 1 375 resp. 1 152 kr. per invånare. För länen i övrigt varierar beloppen mellan 19 och 850 kr. per invånare.

Även när man mäter bidragen i samma mått som kommunalskatten, dvs. i kronor per skattekrona, redovisas för år 1975 den högsta siffran, 15: 99 kr./skr., för Gotlands län och därefter följer Jämtlands län med 14: 20 kr./skr. Motsvarande tal för Norrbottens och Västerbottens län är 10: 50 resp. 9: 48 kr./skr. Det kan vara av intresse att notera att med hjälp av skatteutjämningsbidragen uppnår vissa norrlandskommuner en skattekraft som ligger i nivå med några av de kommuner som har den högsta skattekraften i landet. Således får för år 1975 Överkalix och Pajala en skattekraft av 214 resp. 213 skr. per invånare. Endast fyra kommuner i landet, nämligen Danderyd, Lidingö, Stockholm och Solna har en högre skattekraft per invånare. Vidare får Berg år 1975 en skattekraft av 199 skr. per invånare. Motsvarande tal är för Göteborg och Malmö 173 skr. För landet som helhet har bidragen räknat i kr. per skattekrona genomsnittligt minskat från 2: 45 till 2: 31 mellan åren 1974 och 1975. Detta förklaras av att skatteunderlagstillväxten varit snabbare i de bidragsmottagande kommunerna än i riket som helhet. Medelutdebiteringen i riket uppgick år 1974 till 24: 03 kr. per skattekrona och beräknas för år 1975 till 25: 23 kr. per skattekrona. Sett som ett genomsnitt för landet svarar skatteutjämningsbidragen alltså de båda senaste åren för 10 resp. 9 % av kommunernas inkomster angivna som medelutdebitering.

Rationalisering och revision

Uppgiftsfördelningen mellan tre av de centrala statliga organen inom rationaliseringsområdet, nämligen statskontoret, Statskonsult AB och datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA) har varit föremål för utredning. På grundval av utredningen föreslås klarare avgränsning mellan de nämnda organen och åtgärder för att förbättra samarbetet mellan dem.

Den av statskontoret bedrivna rationaliseringsverksamheten förutses fortsätta enligt tidigare riktlinjer med oförändrade reala resurser men inom en något förändrad organisation. Ny utredarutbildning föreslås.

Den utbyggnad av riksrevisionsverkets resurser som skett med anledning av statsmakternas beslut år 1967 om omorganisation av den statliga redovisnings- och revisionsverksamheten är nu avslutad. De ökade resurser som behövs för bl. a. redovisningsrevision tillskapas i huvudsak genom omprioriteringar och rationalisering inom verket.

Statistikproduktion

Efterfrågan på statistisk information har fortsatt att öka. Statistiken har under de senaste åren byggts ut och förbättrats i flera avseenden. Detta gäller såväl statistikens omfattning och innehåll som själva insamlings- och produktionsprocessen.

För nästa budgetår föreslås att den offentliga statistiken byggs ut ytterligare. Den kraftigaste resursförstärkningen, drygt 2 milj. kr., avser kostnader för sekretess och säkerhet i samband med statistikproduktionen. Vidare föreslås förbättringar av konsumentprisindex, centrala företagsregistret och nationalräkenskaperna, utbyggnad av energi- och bostadsstatistiken, utökad regional redovisning i arbetskraftsundersökningarna samt en ny statistik över sysselsättning och löner inom den offentliga sektorn. Statistiska centralbyrån får ytterligare medel för att bygga ut sin regionalstatistiska databas. En familjedaghemsundersökning föreslås bli utförd under nästa budgetår.

Förslag om en allmän folk- och bostadsräkning under år 1975 avses skola föreläggas riksdagen i särskild proposition. Räkningen föreslås bli utförd med ett nytt insamlingsförfarande i syfte att öka skyddet för den enskildes integritet. Totalkostnaden för räkningen beräknas uppgå till ca 63 milj. kr., varav 26,5 milj. kr. föreslås bli anvisade för nästa budgetår.

Skatte- och tullväsen m. m.

Riksskatteverket svarar för den centrala ledningen av beskattnings-, uppbörds- och folkbokföringsväsendet. Huvuduppgiften för verket inom skatteområdet är att verka för en effektiv, rättvis och likformig beskattning. Denna uppgift fullgör verket genom kontroller, genom råd, anvisningar och information till myndigheter och allmänhet samt genom en kontinuerlig anpassning av organisation och arbetsformer inom skatteväsendet till utvecklingens krav. För nästa budgetår föreslås ökade resurser för bl. a. anvisningsverksamhet, kontroll och revision samt utbildning. Allmänna ombudet får ökade resurser för granskning- och initiativverksamhet. För ledningen av exekutionsväsendet tillförs riksskatteverket ytterligare tjänster.

För tullverket gäller en ny distriktsorganisation fr. o. m. den 1 januari 1974. Den nya organisationen innebär bl. a. att ledningsorgan på regional nivå tillkommit under tullstyrelsen. Verksamheten för bekämpande av smuggling har gjorts mera slagkraftig genom att bevakningsarbetet

samordnats inom betydligt större områden än tidigare tulldistrikt. Den nya organisationen medför efterhand personalbesparingar.

Fr. o. m. den 1 januari 1974 tillämpas också en ny tullprocedur, som bl. a. innebär att tulltaxering sker med ledning av en av importören avlämnad deklaration. För nästa budgetår möjliggör den nya organisationen och den förändrade tullproceduren en minskning av personalen med sammanlagt 55 tjänster. Samtidigt förstärks bevakningspersonalen med 54 tjänster för nytillkommande arbetsuppgifter och ändringar i trafikstrukturen.

Myntverket får resurser för en väsentligt ökad myntproduktion. För myntverket sker vidare en anslagsteknisk omläggning i samband med att verkets medaljtillverkning i fortsättningen skall bedrivas som intäktsfinansierad uppdragsverksamhet.

Stöd till dagspressen

Ett direkt stöd till tidningsföretagens löpande verksamhet utgår i form av produktionsbidrag för s. k. andratidningar. För nästa budgetår föreslås att 97 milj. kr. anvisas. Vidare föreslås att 25 milj. kr. anvisas till samdistributionsrabatt för dagstidningar. Detta stöd syftar till att sänka distributionskostnaderna för tidningarna och samtidigt ge andratidningar bättre ekonomiska villkor då de distribueras tillsammans med en större tidning. Dagstidningsföretag kan också erhålla statliga lån på fördelaktiga villkor från pressens lånefond, bl. a. till investeringar. Under den femåriga försöksperiod som riksdagen beslutat om och som löpte ut i och med budgetåret 1973/74 tillfördes fonden sammanlagt 125 milj. kr. För nästa budgetår föreslås fortsatt låneverksamhet inom ramen för tillgängliga medel.

Personalpolitiska och personaladministrativa frågor

Anställningsskyddet för statsanställda har förstärkts. Fr. o. m. den 1 januari 1975 har de allmänna reglerna om turordning vid uppsägning på grund av arbetsbrist och om företrädesrätt till ny anställning i lagen (1974: 12) om anställningsskydd gjorts tillämpliga också inom det statliga området. Med hänsyn till den offentliga verksamhetens särskilda beskaffenhet har dock meddelats en del särbestämmelser för detta område, främst genom ändring i statstjänstemannalagen (1965: 274) och därtill anslutande författningar. De nya reglerna, som utformats mot bakgrunden av att 1974 års regeringsform har börjat tillämpas vid årsskiftet, innebär bl. a. att företräde till fortsatt anställning vid statlig myndighet skall lämnas åt de tjänstemän vid myndigheten som har längst anställningstid hos staten, oavsett vid vilken myndighet de har tjänstgjort tidigare. Detta skall gälla såväl vid uppsägning på grund av arbetsbrist som vid återanställning. Hur turordnings- och företrädesreglerna närmare skall utformas blir föremål för överläggning mellan

staten och de anställdas organisationer. Genom reformen har också en ny särskild överläggningsrätt skapats. Den gäller inför tvist i arbetsdomstolen både i uppsägningsfrågor och i alla andra frågor varom avtal inte får träffas.

En delvis ändrad ordning för ledigkungörande av tjänst som höjts vid avtalsförhandlingar avses bli genomförd. Som huvudregel har hittills gällt att sådan tjänst utlyses ledig. Den nya ordningen innebär att ledigkungörande allmänt sett bör ske endast i de fall arbetsuppgifterna ändrats i sådan omfattning att tjänsten framstår som väsentligen eller helt nyskapad. Detta innebär att avtalsresultaten på den statligt lönereglerade arbetsmarknaden i fortsättningen som regel kan genomföras utan att tjänsterna kungörs lediga.

Tjänstgöring inom biståndsverksamheten bör i ökad utsträckning kunna beaktas i fråga om meritvärdering och tillgodoräkning i lönehänseende för att underlätta rekryteringen till sådan tjänstgöring.

Försöksverksamheten med fördjupad förvaltningsdemokrati har utvidgats. Delegationen för förvaltningsdemokrati (DEFF) räknar med att pågående och planerade försök inom den försöksverksamhet som delegationen leder kommer att ge ett tillräckligt underlag för det fortsatta utvecklingsarbete som ingår i DEFF:s verksamhet. Nya försök med medbestämmanderätt skall påbörjas senast under första halvåret 1975.

Förutsättningarna för den statliga personalutbildningen har förändrats bl. a. genom omvandlingar inom den offentliga sektorn och genom reformarbetet inom det allmänna undervisningsväsendet. För att anpassa personalutbildningen till dessa förändrade förutsättningar har en utredning tillsatts med uppgift att göra en förnyad prövning och samlad bedömning av den statliga personalutbildningens inriktning och organisation.

Sammanfattning

Förändringarna inom finansdepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Finansdepartementet m. m.	59,4	67,2	+ 7,8
B. Allmänna centrala ämbetsverk m. m.	293,8	339,4	+ 45,5
C. Skatte- och kontrollväsen	491,9	545,4	+ 53,5
D. Bidrag och ersättningar till kommunerna	3 958,7	4 023,5	+ 64,8
E. Diverse	1 611,7	1 394,5	— 217,2
Summa driftbudgeten	**6 415,6**	**6 370,0**	**— 45,6**
KAPITALBUDGETEN			
II. Statens allmänna fastighetsfond	175,6	210,6	+ 35,0
V. Fonden för låneunderstöd	0,1	0,1	—
VII. Fonden för förlag till statsverket	80,0	60,0	— 20,0
IX. Diverse kapitalfonder	63,0	63,0	—
Summa kapitalbudgeten	**318,7**	**333,7**	**+ 15,0**
Totalt för finansdepartementet	**6 734,3**	**6 703,7**	**— 30,6**

De totala utgifterna beräknas minska med 30,6 milj. kr. Anslagen på driftbudgeten minskar därvid med 45,6 milj. kr. under det att anslagen på kapitalbudgeten ökar med 15 milj. kr. På driftbudgeten ökar främst bidrag och ersättningar till kommunerna med ca 65 milj. kr. Anslagen till statistiska centralbyrån ökar med över 37 milj. kr., varav större delen avser den allmänna folk- och bostadsräkningen under år 1975. Det under sjunde huvudtiteln redovisade anslaget till täckande av merkostnader för löner och pensioner är — i avvaktan på avtal om 1975 och 1976 års löner för de statsanställda — schablonmässigt beräknat till 1 200 milj. kr., vilket innebär en minskning med 220 milj. kr. På kapitalbudgeten ökar anslaget till byggnadsarbeten för statlig förvaltning med 35 milj. kr. Större delen av kostnaderna under anslaget avser uppförande av lokaler för omlokaliserade statliga myndigheter.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Sträng såvitt avser frågorna under littera A, B punkterna 1—16, C, D, E punkterna 1—11 på driftbudgeten samt kapitalbudgeten;
statsrådet Löfberg såvitt avser frågor under littera B punkterna 17—21 och E punkterna 12—18.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser finansdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Sjunde huvudtiteln*

A. FINANSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Finansdepartementet

1973/74	Utgift	14 961 063
1974/75	Anslag	15 850 000
1975/76	Förslag	18 696 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	126	+ 2
Övrig personal	70	—
	196	**+ 2**
Anslag		
Lönekostnader	14 650 000	+2 746 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	200 000	—
Expenser	1 000 000	+ 100 000
	15 850 000	**+2 846 000**

Genom kungörelse (1974: 75) om ändring i departementsinstruktionen (1965: 386) har sekretariatet för ekonomisk planering inom finansdepartementet omvandlats till en ekonomisk avdelning. Ekonomiska avdel-

ningen bereder bl. a. frågor rörande stabiliseringspolitiken och samhällsekonomins utveckling på längre sikt. Mot bakgrund av den ökande betydelsen av valutafrågorna och andra internationella ekonomiska frågor har vidare inom ekonomiska avdelningen inrättats en enhet för frågor rörande internationellt ekonomiskt samarbete. Vid tillkomsten av den internationella enheten har inom ramen för befintliga medel inrättats tre handläggartjänster och en biträdestjänst.

För nästa budgetår räknar jag medel för ytterligare två sakkunniga inom departementets rättsenheter för frågor om företagsbeskattning resp. indirekt beskattning.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Finansdepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 18 696 000 kr.

A 2. Gemensamma ändamål för departementen

1973/74	Utgift	30 834 814
1974/75	Anslag	34 290 000
1975/76	Förslag	38 250 000

Från anslaget bestrids kostnader för departementens organisationsavdelning och andra för departementen gemensamma anordningar. Från anslaget bestrids vidare departementens och kommittéernas sjukvårds- och lokalkostnader, utgifter för expenser avseende inredning och utrustning av lokaler, telefon m. m. samt kostnader för tjänstebilar, allt i den mån medel inte anvisas i annan ordning. Sjukvårds- och lokalkostnaderna för utrikesdepartementet samt hyreskostnaderna för försvarsdepartementet bestrids dock från vederbörande departementsanslag.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	20	+ 1
Övrig personal	106	+ 4
	126	**+ 5**
Anslag		
Lönekostnader	6 590 000	+ 1 127 000
Sjukvård	300 000	+ 25 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	40 000	+ 10 000
Lokalkostnader	21 850 000	+ 2 068 000
Kostnader för tjänstebilar	175 000	+ 5 000
Expenser	5 335 000	+ 725 000
Därav engångsutgifter	(841 000)	(+ 4 000)
	34 290 000	**+ 3 960 000**

För pris- och löneomräkning, varav 308 000 kr. avser förhöjt lönekostnadspålägg och 1 135 000 kr. ökade kostnader för befintliga lokaler, räknar jag 2 142 000 kr.

Jag beräknar vidare för revisionskontoret hos departementens organisationsavdelning medel för en handläggartjänst till följd av den ökade efterfrågan på revisionsinsatser inom kontorets granskningsområde. Härutöver beräknar jag medel för en biträdestjänst för arbetet med personaladministrativa frågor och för tre tjänster vid departementens offsetcentraler.

Med hänvisning till vad jag har anfört och till sammanställningen förordar jag att anslaget tas upp med 38 250 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gemensamma ändamål för departementen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 38 250 000 kr.

A 3. Ekonomiska attachéer

1973/74	Utgift	730 113
1974/75	Anslag	1 000 000
1975/76	Förslag	1 146 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för ekonomiska attachéer. Tjänster för sådana attachéer finns inrättade i Bryssel, Paris, Tokyo och Washington.

För nästa budgetår räknar jag inte med andra ökningar än pris- och löneomräkning. Anslagsbehovet beräknar jag till 1 146 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ekonomiska attachéer* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 146 000 kr.

A 4. Kommittéer m. m.

1973/74	Utgift	7 223 522	Reservation	3 371 046
1974/75	Anslag	8 000 000		
1975/76	Förslag	8 500 000		

Belastningen på anslaget under innevarande budgetår beräknar jag till ca 9,2 milj. kr. Med hänsyn till den förväntade omfattningen av kommittéverksamheten under nästa budgetår och med beaktande av den anslagsbehållning som väntas uppkomma förordar jag att anslaget förs upp med 8,5 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 8 500 000 kr.

A 5. Extra utgifter

1973/74	Utgift	481 416	Reservation	307 615
1974/75	Anslag	300 000		
1975/76	Förslag	600 000		

Med hänsyn till den hittillsvarande belastningen bör anslaget föras upp med 600 000 kr. för nästa budgetår. Jag har därvid räknat med att fortsatt bidrag till utgivningen av statskalendern skall bestridas från anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kr.

B. ALLMÄNNA CENTRALA ÄMBETSVERK M. M.

B 1. Kammarkollegiet

1973/74 Utgift	8 005 488
1974/75 Anslag	8 132 000
1975/76 Förslag	9 174 000

Kammarkollegiet är central förvaltningsmyndighet med uppgift att handlägga frågor rörande statlig och kyrklig egendom, rikets indelning och den prästerliga organisationen, handha medels- och fondförvaltning samt i vissa ärenden bevaka statens rätt och allmänna intressen.

Chef för kollegiet är en generaldirektör. Inom kollegiet finns sju enheter, nämligen en allmän avdelning, ett advokatfiskalskontor, en fondbyrå, en redovisningscentral, ett revisionskontor, ett arkivkontor och en administrativ sektion.

	1974/75	Beräknad ändring till 1975/76	
		Kammar-kollegiet	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	55	—	—
Övrig personal	65	+ 4	—
	120	**+ 4**	—
Anslag			
Lönekostnader	8 114 000	+ 1 098 000	+ 999 000
Sjukvård	20 000	+ 13 000	+ 13 000
Reseersättningar	73 000	—	—
Därav utrikes resor	(1 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	752 000	+ 211 000	+ 211 000
Kostnad för datamaskintid	955 000	—	— 55 000
Expenser	510 000	+ 40 000	+ 40 000
Summa utgifter	**10 424 000**	**+ 1 362 000**	**+ 1 208 000**
Avgår ersättningar för redovisningscentralens tjänster	2 292 000	+ 420 000	+ 166 000
Summa anslag	**8 132 000**	**+ 942 000**	**+ 1 042 000**

Kammarkollegiet

1. Pris- och löneomräkning 1 163 000 kr., varav 272 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Redovisningscentralen hos kollegiet behöver förstärkas med två assistenttjänster och två biträdestjänster för granskning och dataregistrering. Av tjänsterna beräknas en för den utökade verifikationsmängden och tre för att möjliggöra internutbildning och förkortning av genomloppstiden (+ 199 000 kr.).

3. Av kollegiets jordebok är ett femtiotal volymer mycket slitna och behöver repareras. Kostnaderna härför beräknas till ca 500 kr./band eller totalt 25 000 kr. För budgetåret 1975/76 räknar kollegiet med 10 000 kr. för ändamålet.

4. Inom ramen för 0-alternativet kan kollegiets processverksamhet i bl. a. vattenmål, ersättningsmål enligt naturvårdslagen och fiskeersättningsmål inte inskränkas genom någon åtgärd från kollegiets sida. Personalinskränkningar måste därför belasta den övriga verksamheten. Följden skulle bli förlängd handläggningstid och allmänt försämrad service samt reducerad granskningsverksamhet beträffande arvs- och gåvobeskattningen. Även revisionskontorets verksamhet skulle drabbas och få effekter på revisionen hos de 65 myndigheter kontoret har att revidera.

Föredraganden

Jag är inte beredd att under pågående utvärdering av ny registreringsutrustning tillstyrka de begärda tjänsterna vid redovisningscentralen.

Inom den nya statliga redovisnings- och revisionsorganisationen finns till kammarkollegiet knuten en redovisningsgrupp som f. n. omfattar ett sextiotal myndigheter. Redovisningsgruppen kommer att nästa budgetår utökas med ytterligare myndigheter, bl. a. statens trafiksäkerhetsverk. Med hänsyn härtill förordar jag att revisionskontoret hos kammarkollegiet tillförs ytterligare resurser. Jag beräknar 100 000 kr. för ändamålet.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 9 174 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kammarkollegiet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 174 000 kr.

Statistiska centralbyrån

Statistiska centralbyrån (SCB) är central förvaltningsmyndighet för den statliga statistikproduktionen och handhar huvuddelen av denna. Centralbyrån har dessutom en allmänt samordnande funktion inom statistikområdet. Det åligger vidare centralbyrån att utföra vissa intermittenta undersökningar och att göra långsiktiga yrkes- och utbildningsprognoser. Hos centralbyrån handhas äktenskapsregistret samt förs centralt företagsregister, lantbrukets företagsregister och i övrigt de register som behövs för verksamheten. SCB skall inom sitt kompetensområde i mån av resurser åtaga sig uppdrag från statliga och kommunala myndigheter. SCB får även åtaga sig sådana uppdrag från enskilda uppdragsgivare. Denna verksamhet skall vara ekonomiskt självbärande.

SCB leds av en styrelse. Chef för centralbyrån är en generaldirektör. Centralbyrån är organiserad på sju avdelningar, nämligen avdelningen för areell statistik, avdelningen för företagsstatistik, avdelningen för individstatistik, avdelningen för planering och samordning, avdelningen för administration och information, uppdragsavdelningen samt driftavdelningen. Avdelningarna är i sin tur organiserade på enheter. Till centralbyrån är också knutet ett vetenskapligt råd samt ett antal nämnder.

Verksamheten vid SCB bedrivs dels i Stockholm, dels i Örebro där centralbyrån har en produktionsfilial. Till filialen i Örebro är bl. a. huvudparten av driftavdelningen förlagd (datamaskincentralen och centralen för manuell databehandling). Den 1 juli 1974 fanns vid centralbyrån som helhet 1 844 anställda, varav 743 personer i Örebro. Därutöver fanns vid denna tidpunkt ca 390 lokalombud inom avdelningen för uppdragsverksamhet.

SCB har de senaste åren fått anslag i programtermer. Följande programindelning gäller fr. o. m. den 1 juli 1974.

1. Statistik, register och prognoser
2. Uppdragsverksamhet

Programmet Statistik, register och prognoser indelas i följande delprogram.

1. Extern samordning
2. Jordbruk och skördeskadeskydd m. m.
3. Industri- och byggnadsverksamhet
4. Handel, servicenäringar och priser
5. Bostäder, andra byggnader och fastigheter
6. Samhällsekonomi och offentlig förvaltning
7. Arbetsmarknad
8. Befolkning och hushåll
9. Rätts- och socialväsende
10. Utbildning, forskning och kultur
11. Befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser
12. Bibliotek och information m. m.
13. Arkiv
14. Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete.

Medel för statistiska centralbyråns verksamhet anvisas för budgetåret 1974/75 under följande anslag.

1. Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser.
2. Statistiska centralbyrån: Statistisk uppdragsverksamhet.
3. Statistiska centralbyrån: Teknisk uppdragsverksamhet.
4. Förberedelser för folk- och bostadsräkning 1975.

För budgetåret 1975/76 bör medel för centralbyråns verksamhet anvisas under följande anslag.

1. Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser.
2. Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet.
3. Statistiska centralbyrån: Utrustning.
4. Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975.

Anslag 1 är ett förslagsanslag för finansiering av program 1 med undantag för de delar av programmet som finansieras av anslag från IX:e huvudtiteln resp. anslag 4.

Anslag 2 är ett förslagsanslag som ersätter de båda anslagen till statistisk resp. teknisk uppdragsverksamhet. Anslaget bör tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas intäkter och kostnader för SCB:s uppdragsverksamhet. Anslaget får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten under programmet samt för att t. v. tillgodose behov av rörelsekapital disponerar centralbyrån en rörlig kredit i riksgäldskontoret på högst 7,5 milj. kr.

Anslag 3 är ett reservationsanslag för finansiering av SCB:s investeringar i utrustningsobjekt vars värde överstiger 10 000 kr. och vars livslängd överstiger tre år. Utrustning som anskaffas med anlitande av dessa medel skall så länge utrustningen inte har blivit helt avskriven ingå i SCB:s utrustningskapital. Medel motsvarande avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet skall omföras till särskild inkomsttitel för vissa komplementkostnader. Kostnaderna skall belasta de två programmen.

Anslag 4 är ett förslagsanslag för finansiering av den del av program 1 som berör folk- och bostadsräkningen 1975.

B 2. Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser

1973/74	Utgift	112 171 000
1974/75	Anslag	110 764 000
1975/76	Förslag	125 584 000

Programmet Statistik, register och prognoser avser statistikproduktion, samordning av den statliga statistiken, förande av vissa centrala register, prognos- och utvecklingsarbete inom statistikens område, m. m.

Statistiska centralbyrån har i sin anslagsframställning delat in verksamheten under programmet, förutom enligt delprogramindelningen, i löpande verksamhet, intermittenta undersökningar och utvecklingsarbete.

Under de olika delprogrammen redovisas den löpande verksamhet och de intermittenta undersökningar som hör till delprogrammet i fråga. Det projektbundna utvecklingsarbetet är samlat under delprogram 14. Den löpande verksamheten omfattar löpande statistikproduktion, registerarbete och prognosarbete. Till intermittenta undersökningar räk-

nar SCB större, som regel med viss periodicitet, återkommande undersökningar. Till utvecklingsarbete hänförs dels projekt som syftar till att planera utformningen av ny statistik och nya metoder, dels projekt som avser mera omfattande förändringar och anpassningar av den existerande statistikproduktionen. Utvecklingen inom programmet dels enligt denna indelning, dels enligt delprogramindelningen framgår av följande sammanställningar.

(1 000-tal kr.)

Delprogram	1973/74	1974/75	1975/76 Beräknar	
			SCB	Föredraganden
1) Extern samordning[1]	1 184	1 138	2 193	1 271
2) Jordbruk och skördeskadeskydd m.m.	20 512	19 723	26 791	23 339
Därav under IX:e huvudtiteln	(15 059)	(14 298)	(20 470)	(17 334)
3) Industri och byggnadsverksamhet	7 709	8 530	9 678	9 579
4) Handel, servicenäringar och priser	9 355	10 201	12 769	11 295
5) Bostäder, andra byggnader och fastigheter	6 876	6 502	9 331	7 271
6) Samhällsekonomi och offentlig förvaltning	20 170	12 268	15 660	13 647
7) Arbetsmarknad	12 794	13 065	17 416	15 796
8) Befolkning och hushåll	11 804	15 653	43 176	38 080
Därav 1975 års folk- och bostadsräkning	(1 320)	(4 876)	(26 500)	(26 500)
9) Rätts- och socialväsende	6 920	7 314	10 041	8 078
10) Utbildning, forskning och kultur	8 244	8 950	12 106	10 364
11) Befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser	3 510	4 129	5 034	4 485
12) Bibliotek och information m. m.	4 754	4 540	5 448	4 911
13) Arkiv	1 433	1 815	5 846	4 186
14) Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete[1]	11 965	15 884	25 563	17 116
Därav utvecklingsarbete	(7 378)	(10 630)	(18 663)	(11 425)
Ofördelade kostnader som motsvaras av intäkter	2 317	1 347	1 411	1 411
Summa kostnader	**129 547**	**131 059**	**202 463**	**170 829**
Avgår intäkter	17 376	20 295	48 381	[2]45 245
Tillkommer div. gemensamma kostnader	[3]—	[3]—	2 503	—
Summa anslag/utfall	**112 171**	**110 764**	**156 585**	**125 584**

[1] Det tidigare delprogrammet gemensam metodutveckling, intern och extern samordning har delats upp i två delprogram, ett avseende extern samordning och ett avseende standardisering och gemensam metodutveckling till vilket även det projektbundna utvecklingsarbetet har överförts från övriga delprogram.

[2] Härav utgör 26,5 milj. kr. medel från anslaget B 5. under VII:e huvudtiteln och 17 334 000 kr. medel från anslagen C 7. och C 9. under IX:e huvudtiteln. Vidare utgör 1 176 000 kr. ersättning till statistiska centralbyrån från socialstyrelsen, byggnadsstyrelsen och skolöverstyrelsen för vissa kostnader för det gemensamma biblioteket i kvarteret Garnisonen och 235 000 kr. intäkter från försäljning av publikationer.

[3] De gemensamma kostnaderna avseende budgetåren 1973/74 och1974/75 har fördelats på delprogrammen.

(1 000-tal kr.)

	1973/74	1974/75	1975/76 Beräknar	
			SCB	Föredraganden
Löpande verksamhet	90 759	97 928	132 128	112 856
Intermittenta undersökningar	14 034	2 206	5 794	1 303
Utvecklingsarbete	7 378	10 630	18 663	11 425
Summa anslag/utfall	**112 171**	**110 764**	**156 585**	**125 584**

SCB framhåller att efterfrågan på statistik med nuvarande resurser inte tillgodoses i den utsträckning som vore motiverad. En utbyggnad och förbättring av statistiken har dock skett under de senaste åren. Samhällsutvecklingen leder till ständigt ökade behov av statistik för planering, beslut, uppföljning och allmän information på en mängd nya fält. Ofta är statistiken på dessa områden karakteriserad av en ökad komplexitet i fråga om mätproblem och genomförande av produktionsprocessen. Ett viktigt sådant område är miljön. I fråga om statistik över markanvändning förutses efterfrågan öka.

Även på områden där det traditionellt har funnits en statistisk bevakning uppkommer enligt SCB ständigt behov av belysning av nya aspekter. Några exempel på sådana förändringar i efterfrågan under senare år gäller sysselsättnings- och arbetslöshetsfrågorna, bostadssektorn och skolväsendet. Det finns också exempel på mycket snabbt uppträdande nya konsumentbehov. Sålunda medförde förra vinterns oljekris bl. a. krav på snabbstatistik för att belysa energiförsörjningen.

SCB har fortsatt utvecklingsarbetet med det arkivstatistiska systemet (ARKSY). Detta system innefattar bl. a. uppbyggnad av statistiska datasystem och en teknisk och innehållsmässig samordning i insamlings-, bearbetnings- och uttagsleden av den statistiska produktionsprocessen. Den successiva övergången till en mer databasorienterad statistikproduktion utgör ett av de sätt på vilket centralbyrån söker minska uppgiftslämnandet för allmänheten.

De ökade tekniska möjligheterna att lagra och utnyttja information har medfört utbredda farhågor för intrång i den personliga integriteten. SCB betonar att uppmärksamheten liksom hittills ständigt måste vara riktad på de nödvändiga skyddsåtgärderna mot avsiktligt eller oavsiktligt missbruk av det insamlade materialet. I samband med SCB:s anpassning till den nya datalagen har verket etablerat kontakter med datainspektionen och räknar därvid med datainspektionens stöd i sin skärpta, kontinuerliga bevakning av uppgiftslämnarnas sekretessintressen och personliga integritet. Centralbyrån har som registerförande myndighet skyldighet att söka tillstånd hos datainspektionen och att efterleva dess

beslut. SCB framhåller att dessa skyldigheter medför kostnader som delvis f. n. är svåra att uppskatta men som kan bli avsevärda.

Både internt och externt går utvecklingen enligt SCB mot ett ökat behov av samverkan i olika avseenden för att nå gemensamma mål. Ett exempel på denna tendens är personalens ökade engagemang och informationsbehov. SCB framhåller vidare att verkets uppgifter som samordningsorgan för statistikproduktion i landet har ökat i betydelse. Bl. a. har en samordnad publicering av arbetsmarknadsverkets nya arbetsförmedlingsstatistik och SCB:s arbetskraftsundersökningar påbörjats i augusti 1974. Vidare har samarbetet med socialstyrelsen utvecklats inom ramen för det arbete som samordnas av hälso- och sjukvårdens statistikdelegation.

Centralbyrån har i sin anslagsframställning och i särskilda skrivelser i anslutning till denna redovisat förslag som skulle innebära en anslagsökning med 45,8 milj. kr. För pris- och löneomräkning beräknar verket för hela anslaget 12 817 000 kr. Av ökningen avser vidare 860 000 kr. stigande kostnader för personaladministrativ verksamhet och ökade medel för att bekosta fackligt arbete på betald arbetstid, 430 000 kr. ökat medelsbehov för förstärkning av verkets säkerhetsskydd, 250 000 kr. ökade kommunikationskostnader till följd av att en stigande andel av centralbyråns verksamhet förläggs till Örebro och 762 000 kr. kapitalkostnader.

Centralbyrån har i särskild skrivelse den 29 oktober 1974 föreslagit att dess ekonomi- och produktionsadministrativa verksamhet skall omorganiseras och att ytterligare 190 000 kr. ställs till verkets förfogande. Statskontoret och riksrevisionsverket har i huvudsak tillstyrkt förslaget men förordar att omläggningen sker inom ramen för tillgängliga resurser.

Det projektbundna utvecklingsarbetet redovisas fr. o. m. innevarande budgetår under delprogram 14) Standardisering, gemensamt metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete. I följande redogörelse för SCB:s förslag presenteras det projektbundna utvecklingsarbetet däremot under resp. delprogram i syfte att öka överskådligheten.
Under de olika delprogrammen begär centralbyrån utöver pris- och löneomräkning medel för bl. a. följande ändamål.

1) *Extern samordning*

Centralbyrån föreslår att ytterligare 531 000 kr. anvisas för ökad extern samordning och informationsspridning. För biträde åt forskare vid utnyttjande av SCB:s material behövs 375 000 kr. För utvecklingsarbete i syfte att utarbeta en plan för inlemmande av extern statistik i en ny SOS-serie begärs 95 000 kr.

2) *Jordbruk och skördeskadeskydd m. m.*

Genom minskade insatser i förhållande till innevarande budgetår nedgår medelsbehovet för deklarationsundersökningen för jordbrukare med 50 000 kr. Den tidigare beslutade utvidgningen av statistiken över saltsjöfiskets fångster och fiskestatistisk årsbok medför genom övergång till full årsproduktion en merkostnad på 155 000 kr. SCB föreslår att en växtföljdsinventering genomförs till en totalkostnad av 302 000 kr., varav 148 000 kr. behövs för nästa budgetår. För utvecklingsarbete begärs en nettoökning om 310 000 kr., avseende bl. a. markanvändningsstatistik och fjärranalysens användningsmöjligheter. Utöver de medel som föreslås under förevarande anslag begär SCB 20,5 milj. kr. under jordbruksdepartementets huvudtitel.

3) *Industri och byggnadsverksamhet*

Centralbyrån föreslår att bränslestatistiken läggs om från kvartals- till månadsredovisning, vilket medför en kostnadsökning på 111 000 kr. För utvecklingsarbete behövs ett medelstillskott på 335 000 kr. innefattande bl. a. inputstatistik för byggnadssektorn och en inventering beträffande storförbrukare av bränsle.

4) *Handel, servicenäringar och priser*

I syfte att förbättra konsumentprisindex begärs en ökning med 504 000 kr. Bl. a. föreslås utökad prisinsamling och en kvalitetskontrollundersökning. För att förbättra producentprisindex behövs ytterligare 207 000 kr. Om kvaliteten i utrikeshandelsstatistiken skall bibehållas behövs en medelsförstärkning med 45 000 kr. SCB föreslår vidare att hamnstatistiken byggs ut till en kostnad av 21 000 kr. och bilstatistiken enligt bilregistret till en kostnad av 15 000 kr. För att bygga upp en inkvarteringsstatistik fordras för ett halvt års produktion 167 000 kr.

SCB begär 500 000 kr. för att genomföra en undersökning om interregionala personbilsresor. Av en totalkostnad på 930 000 kr. föreslås resterande medelsbehov täckas genom en tillfällig begränsning av statistiken över varutransporter med lastbil. Kostnadsökningen för utvecklingsarbete, avseende bl. a. samfärdselstatistiken, beräknas till 110 000 kr.

5) *Bostäder, andra byggnader och fastigheter*

För att bygga upp en moderniseringsstatistik för flerfamiljshus begärs en medelsförstärkning med 278 000 kr. Centralbyrån föreslår att de nuvarande fastighetsomkostnadsundersökningarna, som avser privatägda flerfamiljshus på hyresreglerade orter, ersätts av en allmän intäkts- och driftkostnadsstatistik omfattande samtliga orter och ägarekategorier.

Kostnadsökningen till följd av denna omläggning skulle uppgå till 514 000 kr.

Vidare begärs ett medelstillskott på 1 217 000 kr. för att under nästa budgetår göra en intermittent utvidgning av bostads- och hyresundersökningarna. För statistik i samband med 1975 års allmänna fastighetstaxering behövs för nästa budgetår 408 000 kr. En medelsförstärkning med 340 000 kr. begärs för utvecklingsarbete, bl. a. för koordinatmetodens användning inom SCB:s statistik.

6) *Samhällsekonomi och offentlig förvaltning*

Centralbyrån föreslår att årliga registerkontroller av det centrala företagsregsitret genomförs innebärande en kostnadsökning på 940 000 kr. För att upprätta en mervärdeskattestatistik erfordras 100 000 kr. I syfte att på olika sätt förbättra nationalräkenskaperna begärs ett medelstillskott på sammanlagt 410 000 kr. Bl. a. föreslås att ett deflatorregister byggs upp, att kvartalsräkenskaperna utökas och att input-outputräkenskaperna byggs ut. För att öka den analytiska redovisningen och upprätta en återrapportering till uppgiftslämnarna beträffande finansstatistiken för företag behövs ytterligare 257 000 kr.

SCB har i särskild skrivelse den 1 november 1974 hemställt om överskridande för 1972 års allmänna företagsräkning med sammanlagt 4,8 milj. kr. Av detta belopp beräknas 800 000 kr. belasta budgetåret 1975/76.

Nettokostnaderna för utvecklingsarbete beräknas stiga med 110 000 kr. Häri innefattas bl. a. planering av en företagsdatabas, utnyttjande av administrativt material i statistikproduktionen och utvecklingsarbete inom nationalräkenskaperna.

7) *Arbetsmarknad*

Centralbyrån begär 392 000 kr. för att upprätta en kvartalsvis statistik över sysselsättning och lönesummor för personal i den offentliga sektorn. Vidare föreslår verket att arbetskraftsundersökningarna byggs ut med en sammanlagd kostnadsökning på 2 158 000 kr. som följd. Detta skulle bl. a. möjliggöra en utökad regional redovisning, kompletterande utbildningsfrågor och en undersökning om olika gruppers anknytning till arbetsmarknaden. För utvecklingsarbete inom arbetsmarknadsstatistiken, däribland en metodstudie beträffande arbetskraftsundersökningarna, behövs en medelsförstärkning med 445 000 kr.

8) *Befolkning och hushåll*

SCB begär ytterligare 648 000 kr. för att bygga ut befolkningsstatistiken, bl. a. genom ökad redovisning av utländska medborgare, genom redovisning av befolkningen i olika kommuntyper och med fördelning på tätorter och glesbygd. För invandrarstatistik behövs 524 000 kr. För

att bl. a. möjliggöra att tidsserier på individnivå införs i inkomst- och förmögenhetsstatistiken erfordras ytterligare 197 000 kr. Till statistiken över hushållens inköpsplaner behövs ett medelstillskott på 125 000 kr. Partisympatiundersökningarna ökar med 392 000 kr. främst på grund av att valåret 1976 medför en extra undersökning. För miniatyrdatabasen krävs ett medelstillskott på 359 000 kr. Genom övergång till full årsproduktion beträffande statistiken över levnadsförhållandena i samhället stiger kostnaden med 433 000 kr.

Den fortsatta planeringen inför en hushållsbudgetundersökning år 1978 medför ett medelsbehov på 276 000 kr., vilket innebär en minskning med 224 000 kr. För en ny provundersökning rörande levnadsförhållandena i samhället krävs en oförändrad medelstilldelning, dvs. 300 000 kr. Det totala medelsbehovet för 1976 års valstatistik beräknas till 1 820 000 kr., varav 184 000 kr. för budgetåret 1975/76.

SCB föreslår ett antal nya intermittenta undersökningar. För kvalitetskontroll av befolkningsstatistiken behövs 326 000 kr., för en tidsanvändningsundersökning 2 302 000 kr., varav 1 294 000 kr. under nästa budgetår, och för en språkundersökning 716 000 kr., varav 351 000 kr. under nästa budgetår.

För utvecklingsarbete begär centralbyrån ytterligare 1 405 000 kr., avseende bl. a. utveckling av inkomststatistiken och ett system för sociodemografisk statistik, vidare för samordnade individ- och hushållsurval, planering av en individdatabas samt analys av följderna av en framtida folkminskning.

Utöver här redovisade förslag begär SCB 26,5 milj. kr. under anslaget B 5. Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975.

9) *Rätts- och socialväsende*

Centralbyrån begär ökade resurser för kriminalstatistiken med tillhopa 292 000 kr. Häri ingår förbättringar av polisstatistiken, en nettokostnadsminskning till följd av viss integrering i rättsväsendets informationssystem samt en utökad redovisning av domstols- och åklagarstatistiken och av statistiken över återfall i brott. För socialvårdsstatistiken erfordras en medelsökning på totalt 1 274 000 kr. avseende bl. a. komplettering med basinformation från andra databaser, anpassning av statistiken över fosterbarn m. m. till förändrad lagstiftning samt statistik över handikapphjälpmedel.

Ett antal nya intermittenta undersökningar föreslås bli genomförda. För kriminalstatistik från 1850-talets början begärs 159 000 kr., varav 80 000 kr. för nästa budgetår. En undersökning rörande den dolda brottsligheten skulle kosta 568 000 kr. att genomföra, varav 286 000 kr. skulle belasta budgetåret 1975/76. SCB föreslår dessutom att en familjedaghemsundersökning genomförs, för vilken totalkostnaden skulle uppgå till 367 000 kr.

För utvecklingsarbete begär SCB en uppräkning av medlen med 805 000 kr., däribland för kvalitetskontroll av polisstatistiken och för ett rapporteringssystem över produkter som lett till olycksfall.

10) *Utbildning, forskning och kultur*

Till lärarregistret behövs ytterligare 546 000 kr. För ny statistik över deltagare i särskilda kurser för arbetsmarknadsutbildning erfordras 58 000 kr. Centralbyrån begär vidare sammanlagt 678 000 kr. för att på olika sätt bygga ut elevundersökningarna. Till högskolestatistikens integrerade informationssystem behövs en resursförstärkning med 211 000 kr., bl. a. för att utvidga statistiken till av U 68 föreslaget utbildningsområde. SCB önskar framställa en kulturstatistisk årsbok till en kostnad av 124 000 kr. För överföring av biblioteksstatistik från skolöverstyrelsen samt viss omläggning av denna statistik begärs 93 000 kr. Centralbyrån föreslår dessutom att ytterligare 197 000 kr. beviljas till forskningsstatistiken, varigenom denna kan utvidgas till att även omfatta universitet och högskolor. För utvecklingsarbete erfordras ett tillskott på 80 000 kr.

11) *Befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser*

Centralbyrån föreslår att ytterligare 73 000 kr. ställs till dess förfogande för demografisk analys. För utökade regionala analyser och prognoser behövs ett tillskott på 91 000 kr. Vidare föreslås en medelsförstärkning på 345 000 kr. för att studera anpassningsmekanismerna på arbetsmarknaden. För utvecklingsarbete med framtidsstudier begärs 175 000 kr.

12) *Bibliotek och information*

Centralbyrån begär 91 000 kr. för utgivande av en årlig publikationsförteckning. För statistisk årsbok nedgår medelsbehovet med 232 000 kr., bl. a. till följd av att tryckkostnaderna övergår till Allmänna Förlaget. SCB föreslår vidare att publikationen Allmän månadsstatistik utvidgas för 30 000 kr. och att en ny månatlig publikation, SCB-indikatorer, framställs till en kostnad av 84 000 kr. För utökad PR-verksamhet behövs 145 000 kr. Till utbildningsverksamhet begärs en medelsförstärkning med 194 000 kr. För utvecklingsarbete beräknas medelsbehovet för budgetåret 1975/76 bortfalla, vilket innebär en kostnadsminskning med 160 000 kr.

13) *Arkiv*

För arkivering av primärmaterial m. m. erfordras 120 000 kr, dvs. en oförändrad resurstilldelning.

SCB begär 510 000 kr. för mikrofilmning av primäruppgifter till 1960

års folk- och bostadsräkning. För fortsatt utbyggnad av den regionalstatistiska databasen begärs 1 074 000 kr. under delprogrammet, vilket innebär en ökning om 886 000 kr. För tidsseriedatabasen erfordras ökade insatser för löpande vård, vilket leder till önskemål om en resursförstärkning med 148 000 kr. Centralbyrån föreslår dessutom att 320 000 kr. anslås till miniatyrdatabasen för uppdatering och vård samt för tekniskt underhåll av programsystemet.

Den nya datalagen beräknas under budgetåret 1975/76 medföra kostnadsökningar på sammantaget 2 244 000 kr. för centralbyrån. Detta belopp kan uppdelas på följande poster. 100 000 kr. avser ökade centrala kostnader för tillståndsansöknings- och anmälningsförfarandet m. m., 130 000 kr. avser motsvarande kostnadsökning för de registeransvariga enheterna inom verket och 80 000 kr. avser avgifter till datainspektionen. Den återstående kostnadsökningen, uppgående till 1 934 000 kr., beräknas uppkomma till följd av att SCB enligt 10 § datalagen är skyldig att på begäran av registrerad inom en månad underrätta denne om innehållet i personuppgift som ingår i verkets personregister och innefattar upplysning om honom. Verket har f. n. cirka 130 register i datalagens mening. Den beräknade kostnaden baserar sig på antagandet att cirka 15 000 förfrågningar inkommer under nästa budgetår, vilket innebär en styckekostnad per förfrågan om 129 kr.

För utvecklingsarbete begärs totalt 1 075 000 kr., avseende dels utveckling av databashanteringssystemet ARKDABA, dels fortsatt utbyggnad av den regionalstatistiska databasen.

14) *Standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete*

Vad gäller den löpande verksamheten begär centralbyrån 170 000 kr. för regionalstatistisk produktionsberedskap, 125 000 kr. för metodarbete avseende kvalitetskontroll och 185 000 kr. för ökade insatser beträffande statistiska metoder för det arkivstatistiska systemet. För löpande metodarbete avseende mätteknik och datainsamlingsteknik vid intervjuundersökningar erfordras 205 000 kr. Till det centrala programbiblioteket krävs en resursförstärkning om sammanlagt 330 000 kr.

För det projektbundna utvecklingsarbetet som anslagsmässigt hör hemma under delprogram 14 har en redogörelse lämnats ovan under de 13 första delprogrammen. För det övriga utvecklingsarbetet, som avser standardisering och gemensam metodutveckling, begär SCB totalt 3 830 000 kr., vilket innebär en ökning med 1 870 000 kr.

För några av de i den föregående framställningen nämnda statistikprodukterna avser SCB att upprätta manuella register, nämligen för huvuddelen av den föreslagna invandrarstatistiken, för kvalitetskontroll av befolkningsstatistiken, för kriminalstatistik från 1850-talets början och för familjedaghemsundersökningen. Beträffande övriga statistik-

grenar som innefattar uppgifter om individer och för vilka registeruppbyggnad över huvud taget är aktuell innebär detta således att personregister i datalagens mening bildas.

Personal

	1973/74	1974/75	1975/76 Beräknar	
			SCB	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	595	691	785	703
Övrig personal	923	837	998	915
	1 518	**1 528**	**1 783**	**1 618**

Statistiska centralbyrån beräknar att ett genomförande av dess förslag under programmet leder till en ökning av den handläggande personalen med 94 och en ökning av biträdespersonalen med 161.

Föredraganden

För nästa budgetår föreslår statistiska centralbyrån en ökning av anslaget med 45,8 milj. kr. Härav avser 12,8 milj. kr. pris- och löneomräkning. Samtidigt redovisar centralbyrån inom ramen för det s. k. 0-alternativet förslag till besparingar på sammanlagt 5 milj. kr. De av besparingarna som enligt min mening kan genomföras redovisas under resp. delprogram.

Centralbyrån har under de senaste åren genomgått en kraftig expansion. Avsikten är att centralbyrån skall få i uppdrag att utföra en allmän folk- och bostadsräkning under år 1975, vilket medför en avsevärd resursförstärkning. Mot denna bakgrund förordar jag en begränsad medelsökning i övrigt. Strävan bör enligt min mening vara att centralbyrån konsoliderar sin verksamhet inom ramen för ett måttligt utökat anslag. Jag förordar en anslagsökning med 14,8 milj. kr. Av denna avser 11,2 milj. kr. pris- och löneomräkning, varav 2,5 milj. kr. höjt lönekostnadspålägg. Vidare avser 2,2 milj. kr. kostnader till följd av den nya datalagen, huvudsakligen för uttag av individuppgifter ur centralbyråns register.

Under delprogrammet extern samordning räknar jag inga ytterligare medel utöver pris- och löneomräkningen.

Under delprogrammet jordbruk m. m. räknar jag ned medlen beträffande deklarationsundersökningen för jordbrukare med 100 000 kr. Jag har räknat medel enligt centralbyråns förslag beträffande saltsjöfiskets fångster och fiskestatistisk årsbok. Härutöver räknar jag enligt centralbyråns förslag inom ramen för 0-alternativet ned medlen med 37 000 kr. avseende begränsning av vissa specialbearbetningar i samband med

de objektiva skördeuppskattningarna. Jag har inte räknat medel för den av centralbyrån föreslagna växtföljdsinventeringen.

För delprogrammet industri och byggnadsverksamhet räknar jag medel i huvudsak enligt centralbyråns förslag.

I fråga om delprogrammet handel, servicenäringar och priser har jag räknat med 100 000 kr. för förbättringar av konsumentprisindex genom övergång till kvartalsvisa hyresundersökningar och månatlig registrering av prisutvecklingen för motorfordon. Vidare har jag räknat medel enligt centralbyråns förslag vad gäller utrikeshandelsstatistiken, hamnstatistiken samt bilstatistiken enligt bilregistret. Jag har beräknat vissa medel för en undersökning om interregionala personbilsresor. Medelsbehovet bör i huvudsak täckas genom en begränsning av statistiken över varutransporter med lastbil. Övriga förslag till ökningar under löpande verksamhet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen.

Vad gäller centralbyråns förslag under delprogrammet bostäder, andra byggnader och fastigheter har jag beräknat 160 000 kr. för utvecklingsarbete för moderniseringsstatistik för flerfamiljshus. Jag räknar vidare 125 000 kr. för utbyggnad av den allmänna intäkts- och driftkostnadsstatistiken för bostadsfastigheter. Centralbyråns övriga förslag till ökningar under löpande verksamhet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen. För den allmänna fastighetstaxeringen 1975 räknar jag medel enligt centralbyråns förslag.

Under delprogrammet samhällsekonomi och offentlig förvaltning har jag räknat med 100 000 kr. för regional redovisning av arbetsställen ur centrala företagsregistret och 400 000 kr. för årliga registerkontroller av detta. För mervärdeskattestatistik har jag räknat medel enligt SCB:s förslag. Jag har vidare räknat med 150 000 kr. för en rad förbättringar av nationalräkenskaperna, nämligen för detaljstudier av prisbildningsprocessen, utökade analystabeller, utökning av kvartalsräkenskaperna samt utbyggnad av input-outputräkenskaperna. Härutöver har jag räknat medel enligt centralbyråns förslag för återrapportering inom finansstatistiken för företag, för en februarienkät beträffande investeringsstatistiken för kommunägda fastighetsförvaltande företag samt för kvartalsvis redovisning av obligationsstatistiken. De övriga ökningsförslagen under löpande verksamhet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen. Däremot räknar jag enligt centralbyråns förslag inom ramen för 0-alternativet ned medlen dels med 31 000 kr. genom att lägga ned SOS-publikationen Taxeringsutfallet, dels med 332 000 kr. genom att helt lägga ned uppgiftsinsamlingen inom finansstatistiken för företag i bolagsform med mindre än 20 anställda.

När det gäller den av SCB föreslagna höjningen av totalkostnaden för 1972 års allmänna företagsräkning är jag f. n. inte beredd att ta ställning. Jag återkommer i annat sammanhang till frågan.

I fråga om delprogrammet arbetsmarknad har jag räknat med 300 000

kr. för statistik över sysselsättning och lönesummor för personal inom den offentliga sektorn. För arbetskraftsundersökningarna har jag räknat upp medlen med sammanlagt 1 milj. kr. för regional stratifiering och för utökad redovisning inom de fem minsta riksområdena. Övriga förslag till ökningar under löpande verksamhet inom delprogrammet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen.

Under delprogrammet befolkning och hushåll räknar jag ned medlen för inkomst- och förmögenhetsstatistiken med 100 000 kr. Jag har räknat upp medlen för partisympatiundersökningarna i enlighet med centralbyråns förslag. Beträffande miniatyrdatabasen föreslår jag att medel i fortsättningen tas upp under delprogrammet arkiv. För undersökningarna rörande levnadsförhållandena i samhället räknar jag ytterligare 352 000 kr. för övergång till full årsproduktion. Centralbyråns övriga förslag till ökningar under löpande verksamhet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen.

Jag har vidare räknat med 184 000 kr. för 1976 års valstatistik och 200 000 kr. för planering av en hushållsbudgetundersökning. För övriga av centralbyrån föreslagna intermittenta undersökningar under delprogrammet befolkning och hushåll har jag inte räknat medel.

Under delprogrammet rätts- och socialväsende räknar jag medel för kriminalstatistiken enligt centralbyråns förslag vad gäller effekten av en integrering i rättsväsendets informationssystem, dvs. en minskning med 57 000 kr. Vidare räknar jag med 94 000 kr. för statistiken över fosterbarn m. m. Frågan om statistik över handikapphjälpmedel tas upp i annat sammanhang. Övriga förslag till ökningar under löpande verksamhet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen. För en familjedaghemsundersökning har jag räknat medel enligt centralbyråns förslag. Jag har inte räknat medel för övriga föreslagna intermittenta undersökningar under delprogrammet.

I fråga om delprogrammet utbildning, forskning och kultur räknar jag med 484 000 kr. för lärarregistret avseende dels en intermittent utvidgning med ämnesfördelning, dels anpassning till det kommunala personaladministrativa informationssystemet. Jag räknar även med 87 000 kr. för en intermittent utvidgning av statistiken över elevernas ålder och med 22 000 kr. för närvarouppgifter vid vissa läroanstalter. Dessutom räknar jag medel enligt SCB:s förslag rörande bibliotksstatistiken. För övriga förslag till ökningar under löpande verksamhet har jag inte beräknat medel. Däremot kan enligt centralbyråns förslag inom ramen för 0-alternativet medlen räknas ned med 22 000 kr. genom att bearbetningen av elevuppgifter beträffande särskolan begränsas.

För delprogrammet befolknings-, yrkes- och utbildningsprognoser har jag inte räknat ytterligare medel utöver pris- och löneomräkningen.

Under delprogrammet bibliotek och information räknar jag med

71 000 kr. för utgivande av en publikationsförteckning, 30 000 kr. för utvidgning av den allmänna månadsstatistiken samt 36 000 kr. för ökad PR-verksamhet. I samband med utgivningen av statistisk årsbok räknar jag enligt centralbyråns förslag med ett minskat anslagsbehov. De övriga förslagen till ökningar under löpande verksamhet har jag inte beaktat vid medelsberäkningen.

I fråga om delprogrammet arkiv räknar jag oförändrade medel för arkivering av primärmaterial. Beträffande den regionalstatistiska databasen föreslår jag att medel fortsättningsvis tas upp under projektbundet utvecklingsarbete. För tidsseriedatabasen har jag räknat upp medlen med 85 000 kr. Vad gäller miniatyrdatabasen har jag räknat med sammanlagt 320 000 kr.

Den av centralbyrån redovisade kostnadsökningen till följd av den nya datalagen uppgår till 2 244 000 kr., varav 1 934 000 kr. avser kostnader för personuppgifter som på begäran utlämnas till de registrerade. Styckekostnaden för uttag av individuppgifter blir enligt centralbyrån så hög som 129 kr., eftersom SCB:s register av sekretess- och integritetsskäl är upplagda på ett sätt som syftar till att försvåra samlade uttag av personuppgifter. Jag är mot denna bakgrund beredd att godta centralbyråns beräkning.

Under den del av delprogrammet standardisering, gemensam metodutveckling och projektbundet utvecklingsarbete som avser löpande verksamhet räknar jag inga ytterligare medel utöver pris- och löneomräkningen.

För det under programmet bedrivna utvecklingsarbetet räknar jag ned medlen med 485 000 kr. Om pris- och löneomräkning inkluderas innebär detta totalt en medelsökning om 795 000 kr. Regeringen bör liksom hittills efter förslag från statistiska centralbyrån fastställa dispositionsplan för verksamheten beträffande utvecklingsarbetet.

Jag har inte beräknat särskilda medel för att täcka gemensamma kostnader. Sådana kostnader bör enligt min mening täckas av de medel som jag räknat med under resp. delprogram. Jag tillstyrker i princip centralbyråns förslag till viss omorganisation av det ekonomi- och produktionsadministrativa systemet. Omorganisationen bör enligt min mening ske inom ramen för tillgängliga resurser.

I fråga om fördelningen av programmet på löpande verksamhet, intermittenta undersökningar och utvecklingsarbete hänvisar jag till den särskilda sammanställningen enligt denna indelning.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 125 584 000 kr.

B 3. Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet

1973/74	Utgift	[1]—
1974/75	Anslag	[1]2 000
1975/76	Förslag	1 000

[1] Anslagen Statistiska centralbyrån: Statistisk uppdragsverksamhet och Statistiska centralbyrån: Teknisk uppdragsverksamhet.

Enligt regleringsbrev för innevarande budgetår redovisas både statistisk och teknisk uppdragsverksamhet vid SCB under programmet Uppdragsverksamhet. För budgetåret 1975/76 bör i enlighet härmed anvisas endast ett anslag under vilket kostnader och intäkter för verksamheten redovisas. I fortsättningen omfattar programmet Uppdragsverksamhet bara arbeten till externa uppdragsgivare. Vidare redovisas fr. o. m. budgetåret 1974/75 den del av verksamheten som finansieras över anslag under IX:e huvudtiteln under anslaget B 2. Statistiska centralbyrån: Statistik, register och prognoser. Därför blir plansiffror för omslutningen av de verksamhetsgrenar som omfattas av programmet för budgetåren 1974/75 och 1975/76 icke jämförbara med siffror från tidigare år. Omslutningen beräknas under innevarande budgetår uppgå till 15,1 milj. kr. och under nästa budgetår till 16,8 milj. kr.

Budgetåret 1974/75 förväntas enligt centralbyrån inte ge några mer betydande förändringar av uppdragsverksamhetens struktur jämfört med tidigare år. Den ökning i efterfrågan på de tjänster som utförs av utredningsinstitutet och intervjuarenheten och som noterades under senare delen av budgetåret 1973/74 förväntas fortsätta under budgetåret 1974/75.

Den utvidgade konsumentkontaktverksamhet som verket bedriver genom uppdragscentralen har fått ett positivt mottagande. Växande krav på beslutsunderlag förutsätter allt mer speciell och i olika avseenden ny statistisk information.

En betydande del av uppdragsverksamheten består av standardiserade produkter i form av regionalstatistiska paket eller bearbetningar med hjälp av standardprogram. Under budgetåret 1973/74 har ett stort antal nya kommuner anslutit sig till det s. k. nyckelkodsystemet, dvs. produktionssystem som ger konsumenten möjlighet att själv fritt utforma de geografiska områden för vilka statistik skall produceras.

Engångsuppdrag i anslutning till ämnesstatistikmaterialen förväntas öka obetydligt i antal och omslutning.

Under budgetåret 1974/75 avses en långsiktig uppdragsplan utarbetas där analys av efterfrågeutveckling och SCB:s anpassning till denna skall redovisas. Såvitt nu kan bedömas förutses en relativt jämn utveckling där personalkostnaderna, genom att engångsuppdragen kräver relativt stort utredningsarbete, är det kostnadsslag som antas öka mest.

Under senare budgetår har uppdragsverksamheten uppvisat överskott.

I regleringsbrev för budgetåret 1974/75 föreskrev Kungl. Maj:t att av den t. o. m. budgetåret 1973/74 ackumulerade vinsten av uppdragsverksamheten 70 % skulle inlevereras till statsverket den 30 september 1974. Vidare fick högst 1,8 milj. kr. användas för anskaffning av utrustningsobjekt under budgetåret 1974/75 och återstoden av den ackumulerade vinsten skulle inleveras till statsverket vid utgången av budgetåret 1974/75. Enligt centralbyråns bokslut uppgick det ackumulerade överskottet till 10,5 milj. kr. Härav har 7,3 milj. kr. omförts till inkomsttiteln Övriga diverse inkomster.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 4. Statistiska centralbyrån: Utrustning

Nytt anslag (förslag) 700 000

Enligt av Kungl. Maj:t meddelade särskilda budgetdirektiv skall statistiska centralbyrån beräkna erforderligt utrustningsanslag för utrustning överstigande ett värde av 10 000 kr. och med en livslängd på mer än tre år. Dessutom skall såväl anslags- som uppdragsprogrammet belastas med enligt särskilda föreskrifter beräknade kapitalkostnader avseende ränta och avskrivning.

För budgetåret 1974/75 disponerar centralbyrån av tidigare överskottsmedel från uppdragsverksamheten högst 1,8 milj. kr. för ovanstående ändamål. Ingående värde per den 1 juli 1974 av utrustningskapital har fastställts till 1 065 000 kr.

För budgetåret 1975/76 beräknar centralbyrån ett anslagsbehov för utrustning om 700 000 kr. Anskaffningsplanen för nämnda utrustning avser såväl objekt vid driftavdelningen som övriga avdelningar inom centralbyrån.

Jag biträder statistiska centralbyråns förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statistiska centralbyrån: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kr.

B 5. Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975

I riksstaten för innevarande budgetår finns uppfört ett anslag till förberedelser för folk- och bostadsräkning 1975 med 4 650 000 kr. Jag kommer senare denna dag att anmäla frågan om genomförande av en

allmän folk- och bostadsräkning under år 1975. Förslag i detta hänseende bör föreläggas riksdagen i särskild proposition.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Statistiska centralbyrån: Folk- och bostadsräkning 1975* för budgetåret 1975/76 beräkna ett förslagsanslag av 26 500 000 kr.

B 6. Konjunkturinstitutet

1973/74	Utgift	[1] 3 618 015
1974/75	Anslag	[1] 4 144 000
1975/76	Förslag	4 365 000

[1] Anslagen Konjunkturinstitutet: Verksamheten i allmänhet och Konjunkturinstitutet: Särskilda undersökningar.

Konjunkturinstitutet är ett vetenskapligt forsknings- och utredningsorgan med uppgift att följa och analysera den ekonomiska utvecklingen inom och utom landet, utarbeta prognoser för den svenska ekonomin och bedriva forskning i anslutning härtill.

Chef för konjunkturinstitutet är en överdirektör. Institutets uppgifter är fördelade på tre verksamhetsområden: forskning, löpande verksamhet och administration.

Konjunkturinstitutets verksamhet finansieras f. n. från två anslag, förslagsanslaget Konjunkturinstitutet: Verksamheten i allmänhet och reservationsanslaget Konjunkturinstitutet: Särskilda undersökningar. Huvuddelen av institutets utgifter faller på det förra anslaget. Från anslaget till särskilda undersökningar bestrids vissa utgifter av tillfällig karaktär som sammanhänger med forskningsverksamheten.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Konjunktur-institutet	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	28	—	—
Övrig personal	16	—	—
	44	—	—
Anslag			
Löneckostnader	3 051 000	+ 296 000	+ 296 000
Sjukvård	6 500	—	+ 500
Reseersättningar (även utrikes resor)	6 500	+ 6 000	+ 5 500
Lokalkostnader	174 000	+ 7 000	+ 7 000
Expenser	481 000	+ 42 000	+ 42 000
Särskilda undersökningar	[1] 425 000	+ [2] 20 000	— 130 000
	4 144 000	**+ 371 000**	**+ 221 000**

[1] Reservationsanslaget Konjunkturinstitutet: Särskilda undersökningar.
[2] Avser den ökning i disponibla medel institutet begär.

Konjunkturinstitutet

1. Löne- och prisomräkning 343 000 kr.; varav 101 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar institutet i första hand upphörande med publiceringen av den engelska versionen av skriften Konjunkturläget — The Swedish Economy. Konsekvensen av detta skulle vara en betydande minskning av möjligheterna att utomlands och för de utländska representationerna i Sverige erhålla aktuell ekonomisk information om Sverige.

3. För särskilda undersökningar begär institutet totalt 445 000 kr. Härav avser 85 000 kr. konjunkturbarometerområdet, 40 000 kr. systemarbete och maskinella bearbetningar, 200 000 kr. arbetsuppgifter för långtidsutredningens behov och 120 000 kr. övriga undersökningar.

4. För ökad reseverksamhet och ökade kostnader för databearbetning begärs 8 000 kr.

Föredraganden

Konjunkturinstitutet omorganiserades budgetåret 1973/74, varvid forskningsverksamheten gavs en fastare organisatorisk förankring i institutet. Till följd härav överfördes för innevarande budgetår resurser till anslaget Verksamheten i allmänhet från anslaget Särskilda undersökningar. Härigenom kom endast vissa utgifter av tillfällig karaktär som sammanhänger med forskningsverksamheten att kvarstå på det senare anslaget. Mot denna bakgrund har jag funnit att skäl inte längre föreligger för en uppdelning av institutets utgifter på två anslag. Anslagen bör slås samman till ett, benämnt Konjunkturinstitutet, under vilket Särskilda undersökningar bör ingå som en anslagspost.

Konjunkturinstitutet disponerar för innevarande budgetår 200 000 kr. för arbetsuppgifter för långtidsutredningens behov. Institutet räknar för detta ändamål med en oförändrad medelsförbrukning under nästa budgetår. Med hänsyn till att huvuddelen av arbetet för långtidsutredningen skall vara slutfört under första halvåret 1975 räknar jag med att institutets anslagsbehov i denna del kan begränsas till 50 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 4 365 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konjunkturinstitutet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 365 000 kr.

Organisations- och anslagsfrågor rörande statskontoret, Statskonsult AB och datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA)

Inledning

Statskontoret

Statskontoret är central förvaltningsmyndighet för rationaliseringsverksamheten inom statsförvaltningen i den mån denna uppgift inte ankommer på annan myndighet. I verkets uppgifter ingår bl. a. att ta initiativ till och utföra rationaliseringsundersökningar, att utbilda personal för rationaliseringsverksamhet och att genom rådgivning verka för förenklingar och kostnadsbesparingar inom statsförvaltningen. Verket svarar vidare för samordning i fråga om anskaffning och utnyttjande av datamaskiner inom statsförvaltningen samt förvaltar statens datamaskinfond. Statskontoret är chefsmyndighet för datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA).

Statskontoret leds av en styrelse. Chef för statskontoret är en generaldirektör, som även är styrelsens ordförande. Denne har närmast under sig en överdirektör. Enligt instruktionen är verket organiserat på fyra utredningsavdelningar, en planerings- och utbildningsavdelning och en administrativ byrå. Vid statskontoret fanns den 1 juli 1974 266 anställda, uttryckt i årsarbetskrafter.

Statskonsult AB

Statskonsult AB är ett helstatligt konsultbolag. Bolaget åtar sig uppdrag inom större delen av området administrativ utveckling. Företaget leds under styrelsen av en företagsledning bestående av en verkställande och en vice verkställande direktör. Vid sidan av de administrativa stödfunktionerna är konsultverksamheten uppdelad i sektorer för organisationsutveckling, projektadministration, systemutveckling och utbildning. Sektorerna för systemutveckling och organisationsutveckling är de största och är underindelade efter de marknader där företaget har uppdragsgivare.

Statskonsult AB hade vid utgången av år 1973 ca 140 anställda. Därav utgörs ca 120 av konsulter.

Datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA)

DAFA har till uppgift att inom det statliga området på uppdrag utföra administrativ databehandling samt metod- och utvecklingsarbete i samband därmed. I mån av resurser får DAFA även åtaga sig uppdrag från annan än statlig uppdragsgivare.

DAFA skall vara ekonomiskt självbärande. Taxor för DAFA:s uppdrag fastställs av statskontoret efter samråd med riksrevisionsverket.

Statskontoret är chefsmyndighet för DAFA, som leds av en styrelse. Chef är en överdirektör. Inom centralen finns en kundserviceenhet, en driftenhet, en teknisk enhet och en administrativ enhet, en stabsenhet för planering och samordning samt härutöver en enhet omfattande datacentralen i Gävle. Vid DAFA fanns den 1 juli 1974 331 anställda, uttryckt i årsarbetskrafter.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 25 maj 1973 tillkallade chefen för finansdepartementet den 5 juni 1973 en sakkunnig[1] med uppdrag att se över uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA. Vidare skulle den sakkunnige pröva DAFA:s organisationsform och i anslutning därtill dess ställning i förhållande till statskontoret. Den sakkunnige har arbetat under benämningen SDS-utredningen.

Utredningen överlämnade den 2 oktober 1974 sitt betänkande Översyn av uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA m. m. (Ds Fi 1974: 11) med bl. a. förslag till gränsdragning mellan nämnda organisationer och ändrad organisationsform för DAFA. Efter remiss har yttranden över förslaget lämnats av centralnämnden för fastighetsdata, datainspektionen, försvarets rationaliseringsinstitut, riksförsäkringsverket, statens trafiksäkerhetsverk, statens väg- och trafikinstitut, statskontoret, statistiska centralbyrån, DAFA, riksrevisionsverket, riksskatteverket, universitetskanslersämbetet, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för ekonomiskt försvar, arbetsmarknadsstyrelsen, statens invandrarverk, statens industriverk, länsstyrelsen i Stockholms län, länsstyrelsen i Östergötlands län, samarbetsorganet för ADB inom rättsväsendet, datasamordningskommittén och Statskonsult AB. Särskild skrivelse har inkommit från I. Jonsson.

SDS-utredningen

Nuvarande organisationer

Statskontoret

Sedan statskontoret inrättades som centralt rationaliseringsorgan inom statsförvaltningen den 1 juli 1961 har verket berörts av ett flertal förändringar. Således utvidgades år 1963 verkets uppgifter till att omfatta centrala uppgifter rörande administrativ databehandling i statsförvaltningen. Dessa uppgifter hade tidigare till vissa delar fullgjorts av matematikmaskinnämnden och kommittén för maskinell databehandling. Under senare år har inriktningen och omfattningen av statskontorets verksamhet påverkats av inrättandet av statens datamaskinfond och försvarets rationaliseringsinstitut (1968), Statskonsult AB och AB Allmänna Förlaget (1969) samt datamaskincentralen för administra-

[1] Statssekreteraren Sven Andersson.

tiv databehandling (1970). Vidare har vissa verksamheter som övergångsvis handhafts av statskontoret förts över till andra myndigheter. Sålunda har driften av datamaskinanläggningen vid Karolinska sjukhuset överförts till sjukhuset år 1971 samt fond- och kameralförvaltningen vid fondbyrån med redovisningscentral och revisionskontor förts över till kammarkollegiet år 1973.

Vid 1965 års riksdag (prop. 1965: 42, SU 1965: 91, rskr 1965: 224) behandlades den närmare inriktningen av statskontorets verksamhet. Rationaliseringsverksamheten skulle i enlighet med de antagna riktlinjerna inriktas på större och mer vittomfattande undersökningar. En viss begränsning i remissverksamheten skulle ske. Utökning av verksamheten skulle ske inom metodutveckling, kontorsteknisk service, samordning av anskaffning och utnyttjande av datamaskiner samt central rationaliseringsutbildning. Statskontoret skulle vidare fungera som konsultorgan vid större rationaliseringsprojekt.

I samband med att Statskonsult AB bildades angavs i prop. 1969: 60 att statskontorets verksamhet borde koncentreras på utvecklings- och samordningsuppgifter inom rationaliseringsområdet, på initiering av rationaliseringsåtgärder samt på mera brett upplagda rationaliseringsundersökningar.

Statskonsult AB

Det statliga bolaget Statskonsult AB bildades år 1969. Företaget skulle bl. a. överta delar av statskontorets konsultinriktade verksamhet. Syftet var att tillgodose myndigheternas växande behov av rationaliseringskonsulter, som är väl insatta i förhållanden inom den statliga verksamheten. Grundvalen för verksamheten skulle utgöras av statskontorets dåvarande konsultverksamhet.

Tyngdpunkten i konsultföretagets uppgifter skulle ligga på system- och programmeringsarbete för ADB och sådan allmän kontorsrationalisering som är en följd därav. Det förutsattes dock att företaget på längre sikt skulle utvidga sin verksamhet till andra sektorer av administrativ rationalisering. Departementschefen underströk vikten av att konsultföretaget fick en sådan bred inriktning av sin verksamhet att det effektivt kunde betjäna myndigheterna vid skilda former av rationalisering. Företaget skulle vidare driva sin verksamhet i konkurrens med andra konsultföretag.

Under år 1970 präglades verksamheten av systemutveckling och programmering för ADB.

Från början av år 1971 utökades organisationen med en helt ny kompetens, projektadministration, samtidigt som kontorsrationaliseringsfunktionen ytterligare förstärktes.

Samma år tillfördes Statskonsult AB resurser inom utbildningsområdet, vilket ledde till en snabb etablering som utbildningsproducent.

Samtidigt påbörjades en uppbyggnad av sektorn för organisationsutveckling.

Den utbyggnad av Statskonsult AB som skett efter det att företaget bildades har medfört att företaget nu tillgodoser krav inom hela området administrativ utveckling.

DAFA

DAFA bildades i juli 1970 genom en omorganisation av statistiska centralbyrån (SCB), varvid databehandlingsverksamheten vid SCB uppdelades i två organisationer. Den ena, som inlemmades i SCB:s organisation, avsågs ha huvudinriktning mot statistisk databehandling. Den andra nya organisationen, DAFA, organiserades som en från SCB fristående myndighet med huvudinriktning mot administrativ databehandling. Till DAFA överfördes även vissa resurser för system- och programmeringsarbete.

DAFA:s verksamhet är till övervägande del hänförlig till ADB-området. Organisationen erbjuder sina uppdragsgivare bl. a. databeredning (hålkortsstansning, registrering på magnetband m. m.), datamaskinkapacitet, standardsystem (t. ex. för löneberäkning, redovisning), systemdrift, systemarbete, programmeringsarbete och ADB-tekniska konsulttjänster (t. ex. tekniska metoder, ADB-system, databaskonstruktioner).

Sedan de första verksamhetsåren har DAFA:s verksamhetsinriktning i viss mån ändrats. Datacentralen har vid sidan av den rena driftservicen i allt större utsträckning engagerat sig i utveckling av system. Förhållandet mellan avdelade resurser för systemutveckling resp. ADB-produktion är dock oförändrat.

Utredningens förslag

Utredningens grundläggande syn är att statskontoret, Statskonsult AB och DAFA, trots att de har olika organisations- och finansieringsformer, utgör delar av den centrala statliga organisationen för rationalisering, administrativ utveckling och databehandling. Utredningens överväganden och förslag tar sikte på att öka förutsättningarna för samverkan mellan de tre organisationerna.

Utredningen har kartlagt tänkbara problemområden mellan de tre organisationerna. De problem som framkommit anser utredningen vara av begränsad omfattning. Problemområdena har i huvudsak berört dels DAFA:s möjligheter att inom ramen för nuvarande yttre organisation uppfylla sitt ansvar för lönsamhet i verksamheten, dels vissa resursdubbleringar till följd av oklarheter i uppgiftsfördelningen mellan organisationerna inom områdena allmänutredande verksamhet och systemutveckling och programmering för ADB.

I frågan om *organisationsform för DAFA* konstaterar utredningen

att DAFA har begränsade möjligheter att själv fatta beslut i frågor som på ett avgörande sätt påverkar ekonomin i driften. Samtidigt har DAFA ålagts ansvar som uppdragsfinansierad myndighet att verksamheten ekonomiskt skall gå ihop. Framför allt begränsas DAFA:s beslutsrätt av statskontorets chefsmyndighetsskap, som bl. a. innebär följande.

— Statskontoret fastställer efter samråd med riksrevisionsverket de taxor som DAFA skall tillämpa.
— Statskontoret utvärderar och anskaffar den datautrustning som DAFA skall använda.
— Statskontoret avgör frågor om förslag till anslagsframställning och driftstat.
— Statskontoret träffar kollektivavtal för arvodesanställd personal.
— Statskontoret avgör större frågor av principiell natur.

SDS-utredningen anför att DAFA:s verksamhet i vissa avseenden skulle kunna underlättas om verksamheten bedrevs i bolagsform. DAFA:s konkurrenssituation i förhållande till andra servicebyråer skulle troligtvis därmed stärkas något. Möjligheterna till förbättrad samordning med Statskonsult AB skulle enligt utredningen kunna tala för bolagsformen.

Datasamordningskommittén (DASK) har att överväga frågan om samordning på dataområdet. Samordningen kan enligt direktiven avse kommunikationslösningar, säkerhets- och sekretessfrågor, organisationsfrågor avseende systemutveckling och drift, upphandlingspolitik etc. I avvaktan på DASK:s arbete vill utredningen inte förorda att DAFA ombildas till aktiebolag. Utredningen anser vidare att det inte finns tillräckliga skäl att låta DAFA arbeta i den renodlade konkurrensmiljö som normalt följer av bolagsformen. Detta motiveras dels av driftekonomiska skäl, dels av en önskan om att ge DAFA vissa begränsade normerande uppgifter. Mot denna bakgrund förordar utredningen att DAFA även i fortsättningen bedrivs i formen uppdragsfinansierad myndighet.

Inom ramen för formen uppdragsfinansierad myndighet föreslås dock vissa organisatoriska förändringar för att förbättra DAFA:s möjligheter till rationell drift. Sålunda konstateras att statskontorets chefsmyndighetsskap för DAFA i huvudsak har kommit att bli av formell innebörd. Statskontorets möjligheter att genomföra uppgiften att samordna rationaliseringsverksamheten i förvaltningen förutsätter inte en chefsmyndighetsfunktion. Chefsmyndighetsskapet torde numera enligt utredningen inte tillföra statskontoret eller DAFA något som är nödvändigt för resp. organisationers verksamhet. Oklarhet om vilken instans som äger fatta beslut i olika frågor och det förhållandet att vissa ärenden måste passera flera beslutsinstanser kan fördröja beslutsprocessen. Mot denna bakgrund och med beaktande av den ekonomiska omfattning DAFA:s verksamhet numera har, anser utredningen att DAFA bör bli

en självständig, direkt under regeringen lydande myndighet.

Utredningen föreslår vidare att DAFA:s styrelse med anledning av den föreslagna förändringen i organisationsform får en annorlunda sammansättning. Chefen för statskontoret föreslås bli ordförande i DAFA:s styrelse. I syfte att förbättra samordningsmöjligheterna med Statskonsult AB bör bolaget vara företrätt av en representant i DAFA:s styrelse. Av samma skäl föreslås en representant för DAFA vara ledamot av Statskonsult AB:s styrelse. Vissa ytterligare förändringar av styrelsesammansättningen föreslås av utredningen. Bl. a. bör i styrelsen ingå ledamot som representerar icke konkurrerande verksamhet.

För att vidare förbättra möjligheterna till samordning och en rationell arbetsfördelning mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA kan enligt utredningen *"produktionsråd"* inrättas där lämplig personal i de tre organisationerna träffas och informerar varandra om pågående och kommande projekt och diskuterar möjligheterna till samarbete i olika projekt.

Ett av motiven för utredningens förslag att statskontorets chefsmyndighetsskap bör upphöra är att stärka DAFA:s möjligheter att påverka faktorer som är styrande för DAFA:s ekonomi. En viktig faktor för DAFA:s ekonomi är dess datorutrustning. F. n. ligger ansvaret för *upphandling av datautrustning* för DAFA och DAFA:s statliga kunder på statskontoret genom förvaltningsansvaret för statens datamaskinfond. Utredningen föreslår att statskontoret ges möjlighet att till DAFA delegera beslutanderätten i upphandlingsfrågor rörande datorutrustning för DAFA och till DAFA ansluten utrustning intill ett värde av 300 000 kr.

Vad gäller den *allmänutredande verksamheten* finns vissa problem i fråga om gränsdragningen mellan statskontoret och Statskonsult AB. De två organisationernas marknadsuppdelning kan i princip sägas utgå från att statskontoret utreder frågor där verkets myndighetsstatus är en nödvändig förutsättning, medan Statskonsult AB kan utreda övriga frågor. Enligt utredningens mening är denna uppdelning inte helt känd av uppdragsgivarna eller har inte följts av dessa. Även om uppdelningen teoretiskt är ganska klar, är det oundvikligt att tolkningsfrågor blir aktuella i vissa fall.

Resurser för *systemutveckling och programmering för ADB* finns inom både statskontoret, Statskonsult AB och DAFA. De konkurrens- eller samordningsproblem som utredningen påvisat inom detta område kan delvis ledas tillbaka på de grundläggande villkoren för statskontorets och DAFA:s verksamhet. För att statskontoret skall kunna bevara sin kompetens och sin verklighetsanknytning, är det nödvändigt att personalen har viss praktisk erfarenhet av det administrativa utvecklings-

arbetets olika moment. Detta har av statskontoret hittills tillgodosetts genom att verket i viss utsträckning leder och med egna resurser genomför olika projekt från utvecklingsarbetets början till projektets införande. DAFA har inte något monopol på datadrift för statliga organ. För att datamaskincentralen skall kunna förbättra möjligheterna att få driftuppdrag och därigenom hålla en hög utnyttjandegrad på utrustning och personresurser krävs f. n. att datamaskincentralen bedriver en aktiv försäljning av sina tjänster. Detta har av DAFA hittills delvis tillgodosetts genom deltagande i systemutvecklingsprojekt. De problem som har sitt ursprung i de grundläggande förutsättningarna kan endast lösas om dessa förutsättningar ändras.

Det förhållandet att alla tre organisationerna har större eller mindre resurser på dessa områden kan medföra att myndigheter som önskar få uppdrag av dessa typer utförda inte vet till vilken organisation man i första hand skall vända sig. Bortsett från de olägenheter som själva osäkerheten innebär, leder detta enligt utredningen till en olämplig konkurrens mellan organisationerna. Resursdubbleringar hos de tre organisationerna kan medföra effektivitetsförluster. Med likartade resurser och verksamhetsinriktning samt en oklar uppgiftsfördelning är vidare risken stor att de tre organisationernas verksamhet delvis kommer att sammanfalla. Detta kan ge ett ineffektivt utnyttjande av de centrala rationaliseringsresurserna samt ge upphov till friktioner mellan de tre organisationerna, vilket i sin tur kan försvåra samarbetet dem emellan på olika områden. Nämnda problem och deras konsekvenser kan enligt utredningens mening bli allvarligare med tiden.

För att minska onödig resursdubblering, klargöra uppgiftsfördelningen, och för uppdragsgivarna förtydliga uppfattningen om rollfördelningen föreslås att följande *avgränsningar och handlingsregler* bekantgörs.

När det gäller den allmänutredande verksamheten bör större uppdrag där samordningen med statsförvaltningen i övrigt är betydelsefull på ett tidigt stadium anmälas till statskontoret. Det ankommer därvid på statskontoret att avgöra om och hur verket skall engagera sig i projektet. Projekt av denna typ kännetecknas bl. a. av att de

a) avser en hel myndighets verksamhet eller huvuddelen av den,

b) i väsentlig mån berör myndighetens kontakter med andra organisationer,

c) avser funktioner som förekommer i flera myndigheter och

d) avser en sektor där flera myndigheter verkar för måluppfyllelsen.

Uppdrag, som avser modifieringar av ADB-system i drift vid DAFA och som är av begränsad betydelse med avseende på organisation eller manuella rutiner hos berörd myndighet, bör lämnas till DAFA.

Övriga uppdrag bör av uppdragsgivaren lämnas till Statskonsult AB eller annat konsultföretag. Statskonsult AB skall ges tillfälle att inkomma med anbud.

Statskontoret, Statskonsult AB och DAFA bör verka för att projekt fördelas mellan organisationerna på ett sätt som svarar mot intentionerna i fråga om inriktningen.

Resursöverlappningen inom systemutveckling och programmering för ADB härleddes till en del från de grundläggande förutsättningarna för organisationernas verksamhet. För att påverka denna resursöverlappning krävs förändringar i förutsättningarna. Ett av skälen till att DAFA tillhandahåller resurser för systemutveckling och programmering är att driftaspekten bör tillgodoses redan i systemutvecklingsarbetet. Det är nödvändigt att drifttekniska restriktioner och möjligheter uppmärksammas på ett tidigt stadium av systemutvecklingsprojekt. Ett annat skäl för DAFA att ha resurser inom detta område är möjligheterna att få driftuppdrag och därigenom uppnå en god beläggningsgrad på datorutrustningen.

För att underlätta att driftaspekter uppmärksammas på ett tidigt stadium i systemutvecklingsprojekten kan man utarbeta anvisningar och rekommendationer i form av allmänna riktlinjer, föreskrifter om användning och tillämpning av standard, rekommenderade standardlösningar o. dyl. Dessa anvisningar kan indelas i två kategorier.

Den första kategorin av *anvisningar och rekommendationer* är av generell natur och kan gälla systemutvecklingen inom hela statsförvaltningen. Den andra kategorin är begränsad till att gälla enskilda datacentraler eller grupper av centraler. Enligt utredningens mening kan anvisningar och rekommendationer av här nämnda slag leda till kostnadsbesparande rationaliseringar vid utveckling och drift av ADB-system. Frågor om organisation av arbetet med anvisningar och rekommendationer av den första kategorin utreds f. n. av DASK. Med hänsyn härtill anser sig utredningen inte böra lägga fram förslag i fråga om denna kategori. Utredningen anser att alla datamaskincentraler som är av servicebyråkaraktär bör ha anvisningar och rekommendationer av den andra kategorin. DAFA bör därför intensifiera arbetet med utveckling av sådana anvisningar och rekommendationer för systemutvecklingsarbetet som är av betydelse för en rationell datadrift vid DAFA. Tillämpning av anvisningar och rekommendationer av denna kategori kan väntas ge rationaliseringsvinster för statsverket som helhet. Det är dock inte säkert att enskilda myndigheter får del i denna vinst. För att myndigheter som anmodas tillämpa vissa anvisningar och rekommendationer inte skall avstå från att anlita DAFA:s tjänster, torde det därför vara nödvändigt att stärka DAFA:s ställning i förhållande till uppdragsgivarna.

Om en resursmässigt rationell arbetsfördelning skall kunna uppnås mellan DAFA och framför allt Statskonsult AB i fråga om problemorienterad systemanalys samt utrustningsorienterad systemanalys och programmering, krävs enligt utredningen att DAFA inte behöver engagera sig på dessa områden i ett tidigt stadium av utvecklingsarbetet

med nya ADB-system för att öka möjligheterna att få nya driftuppdrag. Om DAFA på annat sätt kunde tillförsäkras för ekonomin nödvändiga driftuppdrag skulle DAFA inte behöva söka nya uppdrag genom att utbjuda konsulttjänster i form av systemutveckling.

Ett sådant sätt vore att föreskriva att *DAFA ges viss företrädesrätt* till drift av statliga ADB-system. En företrädesrätt kan variera från ett regelrätt monopol till endast en föreskrift om skyldighet för statlig myndighet att vid anbudsinfordran inhämta offert från DAFA. Vid val av alternativ i fråga om företrädesrätt bör beaktas att företrädesrätten anpassas till de uppgifter i fråga om anvisningar och rekommendationer m. m. som utredningen föreslår skall åvila DAFA. Med hänsyn till den omfattning utredningen föreslår att DAFA:s anvisningsgivande verksamhet bör få, förordar således utredningen att DAFA ges en företrädesrätt med innebörd att den som utarbetar ADB-system skall utgå från att driften skall ske vid DAFA om det inte är uppenbart att annan än av DAFA disponerad dator skall användas. Myndighet skall vid anbudsinfordran enligt utredningen alltid inhämta anbud från DAFA.

Åtager sig DAFA driften skall datacentralen anlitas om det ej medför väsentlig olägenhet för myndigheten. Om DAFA och berörd myndighet inte kan nå enighet i fråga om huruvida väsentlig olägenhet skulle uppstå, bör frågan hänskjutas till statskontoret för avgörande.

Särskilda yttranden

Särskilt yttrande har lämnats till utredningsbetänkandet av experten Bruno, som hävdar att DAFA:s rätt att utfärda anvisningar och normer endast bör vara bindande för de ADB-system där driften skall förläggas till DAFA. Särskilt yttrande har även lämnats av experten Persson i fråga om DAFA:s rätt att själv svara för viss upphandling av ADB-utrustning, uppgiftsfördelningen mellan organisationerna och DAFA:s företagsform. Persson hävdar att den av utredningen föreslagna uppgiftsfördelningen kan leda till effektivitetsförluster om DAFA ges sämre möjlighet att delta i systemutvecklingsprojekt redan vid projektets start. Personal för systemutveckling behövs enligt experten för att garantera att driftaspekter tillgodoses på ett tidigt stadium i utredningsarbetet även om DAFA ges anvisnings- och normgivningsrätt samt viss företrädesrätt. Härav följer expertens åsikt att utredningen närmare bort pröva frågan om hopslagning av Statskonsult AB och DAFA. För en sådan lösning talar även det förhållandet att aktiebolagsformen är lämpligare än myndighetsformen för en verksamhet av DAFA:s typ. I avvaktan på datasamordningskommitténs arbete avstår dock experten från att föreslå sådan sammanslagning. I fråga om DAFA:s rätt att självständigt svara för upphandling av ADB-utrustning föreslår experten att ansvaret primärt bör åvila DAFA, t. ex. genom inrättande av en särskild delfond inom statens datamaskinfond, för vilken DAFA ges ett förvaltningsansvar.

Remissyttrandena

Allmänna synpunkter

SDS-utredningens grundläggande syn att statskontoret, Statskonsult AB och DAFA skall ses som delar av den centrala statliga rationaliseringsorganisationen delas i huvudsak av de remissinstanser som uttalar sig i frågan. Samtidigt anges dock av flera remissinstanser ställningstagandets provisoriska karaktär i avvaktan på att datasamordningskommittén torde avge förslag som påverkar synsättet på de tre organisationerna.

Riksrevisionsverket framför synpunkten att utredningen i högre utsträckning borde ha beaktat konsekvenserna för de tre organisationernas omgivning, dels deras uppdragsgivare, dels statliga organisationer som bedriver med DAFA likartad verksamhet, t. ex. universitetens datamaskincentraler. Med hänsyn till detta och till datasamordningskommitténs arbete finner verket det svårt att nu ta slutlig ställning till vissa av utredningens förslag. Även *statens invandrarverk* anför liknande åsikter och anser att utredningen genom att koncentrera intresset till samverkansformer mellan de tre organisationerna förbisett uppdragsgivarnas behov av inflytande.

Organisationsform för DAFA

Förslaget att DAFA bör bibehållas som uppdragsfinansierad myndighet men ges ställning som självständig myndighet direkt underställd regeringen får stöd i remissyttrandena. *DAFA* delar utredningens syn i avvaktan på resultatet av datasamordningskommitténs arbete. Denna syn utvecklas närmare i en reservation till DAFA:s yttrande av överdirektören Rällfors. De bevekelsegrunder som utredningen baserat sitt ställningstagande på synes enligt reservationen ofullständiga och bör tas upp till behandling i datasamordningskommitténs arbete rörande samordning inom dataområdet. Reservanten anser dock att DAFA bör bibehållas som uppdragsfinansierad myndighet i avvaktan på detta arbete. Förslaget att ge DAFA ställning direkt under regeringen stöds. *Datasamordningskommittén* har ingen erinran mot utredningens förslag att göra DAFA till en självständig intäktsfinansierad serviceorganisation. Detta utesluter inte att andra organisationsformer kan aktualiseras senare. *Statskontoret, riksrevisionsverket, riksskatteverket* och *försvarets rationaliseringsinstitut* tillstyrker utredningens förslag i avvaktan på datasamordningskommitténs arbete. *Länsstyrelsen i Stockholms län* hänvisar till att skäl saknas att ge DAFA annan form än den nyinrättade försvarets datacentral och tillstyrker därför utredningens förslag. Samma argumentation för ett tillstyrkande återfinns i *länsstyrelsens i Östergötlands län* remissvar. *Statens industriverk* anser att bolagsformen för DAFA:s del avvisats av utredningen på ett inte helt övertygande sätt.

Om bolagsformen väljs skulle en närmare samordning med Statskonsult AB kunna undersökas. Vidare anser verket att aktiebolagsformen är den mest lämpliga för en renodlad serviceinstitution som DAFA genom den organisatoriska flexibilitet som bolagsformen medger. *Arbetsmarknadsstyrelsen* finner samordningsmöjligheterna genom en sammanslagning av Statskonsult AB och DAFA till ett bolag tala för ett val av bolagsformen.

Förslaget till ömsesidig styrelserepresentation för DAFA och Statskonsult AB samt till sammansättning av DAFA:s styrelse får stöd hos flertalet remissinstanser som uttalar sig i frågan. Även förslaget till inrättande av "produktionsråd" får stöd. *Statskontoret* är berett att närmare utforma de föreslagna produktionsråden. *Statens invandrarverk* anser att uppdragsgivarna bör ges ett betydligt större inflytande i driften av ADB-system. Svårigheter kan enligt verket föreligga att låta kunderna vara representerade i DAFA:s styrelse. I stället borde utredningens diskussion om "produktionsråd" ha gällt förhållandet mellan uppdragsgivare och driftorganisation och mellan de olika kunder som utnyttjar samma dataanläggning. Verket föreslår inrättande av råd där uppdragsgivare och DAFA kan diskutera bl. a. utbyten av maskinutrustning och programvara, tillgänglighetsfrågor, svarstider i realtidssystem och driftorganisationen hos DAFA. Liknande åsikter framförs av *samarbetsorganet för ADB inom rättsväsendet.*

Upphandling av datautrustning

Förslaget om att statskontoret bör ges möjlighet att delegera beslutanderätten till DAFA över upphandling av datautrustning tillstyrks av *DAFA.* I *reservanten Rällfors* yttrande till DAFA:s remissvar kritiseras utredningens förslag för att inte vara tillräckligt långtgående. Kritiken sammanfaller i stort med experten Perssons särskilda yttrande i denna fråga till utredningens betänkande. *Datasamordningskommittén* påpekar att kommittén i sitt fortsatta arbete avser att behandla bl. a. behovet av och formerna för samordning av upphandling av datautrustning i statsförvaltningen. Kommittén menar dock att även om det kan vara praktiskt att delegera vissa upphandlingsbeslut till DAFA, detta inte bör ske på bekostnad av fondförvaltningens möjlighet att styra investeringsverksamheten. *Försvarets rationaliseringsinstitut* framför liknande åsikter men tillstyrker uttryckligt förslaget. Om förslaget genomförs anser institutet att motsvarande delegering av beslutsrätten bör ske till försvarets datacentral. *Statistiska centralbyrån* som anser att centralbyråns inressen väl tillgodosetts inom ramen för rådande system finner inte anledning att kräva ändring av nuvarande ordning. Om en ändring i reglerna övervägs anser centralbyrån att generella regler för samtliga statliga datacentraler bör utformas i frågan. *Riksskatteverket* anser att förslaget försvårar statskontorets samordningsuppgifter och avstyrker

förslaget. *Länsstyrelserna i Stockholms län* och *Östergötlands län* ställer sig tveksamma till förslaget. *Statskontoret* anser att samordningsuppgifterna bäst tillgodoses om förslaget inte genomförs. Ytterligare utveckling av samarbetet mellan statskontoret, ansvariga organ för datamaskinanläggningar och användare kan ske inom ramen för nuvarande upphandlingsbestämmelser.

Uppgiftsfördelning

Utredningens förslag till regler för uppgiftsfördelningen mellan de tre organisationerna tillstyrks av flertalet remissinstanser. Enligt *statskontoret* bör de framlagda bestämmelserna i kombination med annan information från statskontoret, Statskonsult AB och DAFA ge förutsättningar för en lämplig fördelning av uppdrag mellan de tre organisationerna. *Riksrevisionsverket* tillstyrker föreslagen uppgiftsfördelning men anser att DAFA bör ha möjlighet att vidareutveckla även större system. *Statskonsult AB* tillstyrker förslaget i stort men anser att innebörden i statskontorets myndighetsroll inte tillräckligt klart definierats. *DAFA*, som tillstyrker förslaget, förutsätter att trots angiven uppgiftsfördelning organisationen bereds tillfälle att deltaga i systemutvecklingsprojekt på ett tidigt stadium. Denna syn markeras ytterligare av *reservanten Rällfors* som anser att den av utredningen förordade omfattningen av DAFA:s medverkan i systemutvecklingsprojekt kan medföra potentiella effektivitetsförluster för statsverket. Gränsdragningen mellan DAFA och Statskonsult AB:s uppgifter i ett utvecklingsprojekt bör enligt reservanten anpassas till de särskilda omständigheter som råder inom resp. projekt, varvid överenskommelse om arbetsfördelning bör träffas vid varje särskilt tillfälle. Av uppdragsgivande myndigheter tillstyrks förslaget av *arbetsmarknadsstyrelsen, statens trafiksäkerhetsverk, väg- och trafikinstitutet* samt *centralnämnden för fastighetsdata. Arbetsmarknadsstyrelsen* anser att förslaget till uppgiftsfördelning underlättar för uppdragsgivande myndighet att veta vilken organisation som skall anlitas. *Skolöverstyrelsen* anser dock att förslaget inte skall tolkas så att myndighet även vid mindre projekt eller projekt där annat konsultorgan uppenbart är mer lämpat att få uppdraget skall tvingas att ge Statskonsult AB möjlighet att inkomma med anbud. Även *riksrevisionsverket* anser att en alltför snäv tolkning av denna regel kan vara till förfång för ett rationellt utnyttjande av statens rationaliseringsresurser. Enligt *statens invandrarverk* är det väsentligt att personal från den som senare skall svara för driften aktivt deltar i systemutvecklingsarbetet. Om t. ex. driften av ett ADB-system skall ligga på DAFA bör DAFA ha möjligheter att medverka i förändringsprocessen i berörd organisation redan från början. *Statistiska centralbyrån* utgår från att gällande principer för uppgiftsfördelningen mellan centralbyråns datacentral och DAFA inte skall förändras.

DAFA:s utarbetande av anvisningar och rekommendationer

Utredningens förslag om att DAFA ges i uppdrag att utarbeta anvisningar och regler med betydelse för drift av ADB-system tillstyrks av *reservanten Rällfors* i DAFA:s remissvar. Reservanten framhåller de potentiella rationaliseringsvinsterna för systemutvecklingsarbetet i förvaltningen, men anser att detta inte leder till att DAFA:s behov av personal för systemutveckling minskar. Samtliga övriga remissinstanser som uttalar sig om förslaget finner utredningens förslag alltför långtgående. En majoritet av remissinstanserna ansluter sig till det särskilda yttrande experten Bruno har fogat till utredningens betänkande. Enligt *statskontorets* uppfattning bör DAFA utfärda sådana anvisningar och rekommendationer som är av betydelse för rationell datadrift vid DAFA. Skyldighet för myndighet att tillämpa av DAFA utfärdade anvisningar bör inträda först sedan beslut fattats om att systemet skall behandlas vid DAFA. Liknande åsikter framförs av *DAFA, riksrevisionsverket, datasamordningskommittén, centralnämnden för fastighetsdata, samordningsorganet för ADB inom rättsväsendet, försvarets rationaliseringsinstitut, riksförsäkringsverket, statistiska centralbyrån* samt *länsstyrelserna i Stockholms län* och *Östergötlands län. Riksskatteverket* anser det inte lämpligt att de förutsättningar som DAFA bör ge beträffande den drift som förläggs till DAFA får formen av myndighetsanvisningar. Verket finner det vidare inte lämpligt att DAFA ges rätten att ge instruktioner för ADB-drift som skall tillämpas av andra myndigheter med ADB-produktion.

Viss företrädesrätt för DAFA

Utredningens förslag att ge viss företrädesrätt för DAFA till drift av statliga ADB-system tillstyrks av *DAFA*. Företrädesrätten bör dock inte vara ovillkorlig utan knuten till en prövning i vad mån annat servicealternativ kan erbjuda uppenbara fördelar för staten. *Reservanten Rällfors* anför att de restriktioner som föreligger för DAFA i myndighetsformen nödvändiggör en företrädesrätt enligt utredningens förslag. *Samarbetsorganet för ADB inom rättsväsendet* ser från sin synpunkt som användare inget hinder att DAFA ges företrädesrätt i enlighet med utredningens förslag. Även *statens väg- och trafikinstitut* tillstyrker förslaget. *Statskontoret* delar utredningens uppfattning att DAFA bör ges viss företrädesrätt. Med hänsyn till att även andra statliga datamaskinanläggningar förekommer är dock valet av DAFA inte alltid självklart. Enligt statskontorets instruktion åligger det verket att ansvara för samordning i fråga om utnyttjande av datamaskiner inom statsförvaltningen. I detta ansvar ligger att statskontoret har att verka för att de faktiska kostnaderna för staten beaktas vid valet av driftalternativ. Statskontoret anser därför att myndigheter som planerar att utveckla ett mer omfattande ADB-system skall samråda med statskontoret i fråga om systemutveckling och anbud på driftuppdrag. Det bör

därvid ankomma på statskontoret att i samråd med myndigheten pröva frågan om DAFA eller annat serviceorgan är lämpligt för drift av det ifrågavarande systemet. I fråga om driftuppdrag av så ringa omfattning att något samråd med statskontoret ej befunnits erforderligt bör myndighet enligt statskontoret bereda DAFA tillfälle att inkomma med anbud. *Riksförsäkringsverket* har ingen erinran mot utredningsförslaget förutsatt att företrädesrätten sätts ur spel om drift vid DAFA skulle medföra betydande merkostnad för myndighet. *Statistiska centralbyrån* förutsätter att ADB-system för statistikproduktion inte omfattas av företrädesrätten till drift av administrativa ADB-system. Centralbyrån föreslår att anbud skall inhämtas från statistiska centralbyrån för uppdrag med inriktning på statistikproduktion. Förslaget till företrädesrätt avstyrks av *universitetskanslersämbetet, skolöverstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms län* och *Östergötlands län* samt *försvarets rationaliseringsinstitut*. *Riksskatteverket* förordar att myndighet vid anbudsinfordran skall sätta DAFA i möjlighet att avge anbud. Enligt verket bör statskontoret i samråd med myndigheten ta ställning till hur ADB-produktionen skall organiseras. *Riksrevisionsverket* anser att en företrädesrätt i den form utredningen föreslagit innebär en risk för att systemanvändarnas krav inte i tillräcklig grad beaktas vid systemutvecklingen. Vidare anser verket att frågan om DAFA:s företrädesrätt måste bedömas utifrån behovet och tillgängligheten av datorkapacitet för statsförvaltningen i sin helhet. Denna fråga är under utredning inom datasamordningskommittén. Av dessa skäl anser riksrevisionsverket att DAFA:s företrädesrätt inte f. n. bör sträcka sig längre än till att myndighet vid anbudsinfordran bör inhämta offert från DAFA. *Datasamordningskommittén* anmäler att kommittén avser att utreda frågor som bland annat rör den närmare innebörden och avgränsningen av en sådan företrädesrätt.

Föredraganden

Den 2 oktober 1974 överlämnade SDS-utredningen betänkandet Översyn av uppgifts- och ansvarsfördelningen mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA m. m. (Ds Fi 1974: 11). Betänkandet innehåller bl. a. förslag till gränsdragning mellan nämnda organisationer och om ändrad organisationsform för DAFA. Betänkandet har remissbehandlats.

SDS-utredningen har arbetat med det grundläggande synsättet att statskontoret, Statskonsult AB och DAFA är delar av den centrala statliga organisationen för rationalisering, administrativ utveckling och databehandling och att konkurrens dem emellan bör stå tillbaka för samarbete. Remissinstanserna delar detta synsätt. För egen del vill jag uttala att jag i mina överväganden har utgått från att ett förbättrat samarbete mellan organisationerna kan leda till bättre utnyttjande av statens centrala resurser för rattionalisering.

I frågan om organisationsform för DAFA föreslår utredningen att

DAFA bibehålls som uppdragsfinansierad myndighet. Statskontorets chefsmyndighetsskap föreslås upphöra och DAFA ges ställning som självständig myndighet direkt underställd regeringen. Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget. Statens industriverk och arbetsmarknadsstyrelsen anser dock att samarbetet mellan Statskonsult AB och DAFA kan förenklas om DAFA ombildas till aktiebolag. För egen del kan jag biträda utredningens förslag att bibehålla DAFA i formen uppdragsfinansierad myndighet. Jag vill dock erinra om att datasamordningskommittén (Fi 1971: 03) utreder bl. a. organisationsfrågor avseende utveckling och drift av ADB-system. Jag finner vidare utredningens motiv för att föreslå att statskontorets chefsmyndighetsskap kan upphöra välgrundade. DAFA:s verksamhet har tillvuxit i ekonomisk omfattning på ett sätt som gör de ursprungliga motiven för chefsmyndighetsskapet mindre tungt vägande. Samordningen av statens rationaliseringsverksamhet kräver inte heller ett chefsmyndighetsskap. Jag förordar därför att DAFA görs till en direkt under regeringen lydande myndighet. Till följd av en sådan förändring anser jag liksom utredningen att DAFA:s styrelse bör ombildas. Det ankommer på regeringen att fastställa styrelsens sammansättning.

I syfte att ytterligare öka DAFA:s möjligheter att besluta i frågor som påverkar centralens ekonomi föreslår utredningen att statskontoret ges möjlighet att delegera beslutanderätten över anskaffning av ADB-utrustning till DAFA. Detta skulle endast avse anskaffningar till ett värde understigande 300 000 kr. i varje enskilt fall. Bland remissinstanserna råder delade uppfattningar i frågan. Försvarets rationaliseringsinstitut tillstyrker förslaget och föreslår samtidigt att försvarets datacentral ges motsvarande rätt att upphandla ADB-utrustning. Statskontoret framför att intresset av samordning av statens anskaffning av ADB-utrustning bäst tillgodoses om förslaget inte genomförs. För egen del anser jag att det i vissa fall kan vara praktiskt att låta användarmyndigheter själva besluta om vissa anskaffningar av begränsat ekonomiskt värde. Jag vill dock inte nu förorda en förändring av rådande arbetsformer mot bakgrund av att datasamordningskommittén f. n. utreder frågan.

Utredningen har kartlagt tänkbara problem i anslutning till uppgiftsfördelningen mellan organisationerna och konstaterat att dessa problem f. n. är relativt få. När det gäller avgränsningen mellan organisationerna kan jag i likhet med flertalet remissinstanser biträda utredningens förslag. Således bör större uppdrag där samordningen med statsförvaltningen i övrigt är betydelsefull anmälas till statskontoret. Uppdrag av denna typ kan beröra en hel myndighet eller väsentliga delar av en myndighet, samverkansformer och kontakter med andra myndigheter, funktioner som förekommer i flera myndigheter, eller sektorer där fler myndigheter gemensamt verkar för måluppfyllelsen. Utredningen föreslår vidare att DAFA bör utnyttjas för systemutvecklingsuppdrag som

avser modifieringar av vid DAFA i drift varande system och som är av begränsad betydelse för berörd myndighets manuella rutiner eller organisation. Även detta förslag biträds av merparten av remissinstanserna. Både DAFA och vissa användarmyndigheter som riksrevisionsverket och statens invandrarverk anser dock att det kan leda till effektivitetsförluster vid systemutveckling om driftansvarig myndighet inte på ett tidigt stadium ges möjlighet att deltaga i utvecklingsarbetet. Jag delar utredningens grundläggande uppfattning om de uppdrag som bör ges DAFA. Jag anser dock att DAFA skall ha möjlighet att vid behov delta i systemutvecklingsprojekt på ett sådant sätt att driftsaspekterna tillgodoses i ett tillräckligt tidigt skede. I de fall DAFA kan erbjuda användare standardsystem eller liknande är det vidare naturligt att DAFA svarar för nödvändig anpassning av sådana system till användarnas krav. För övriga uppdrag inom administrativ utveckling och systemutveckling för ADB anser jag i likhet med utredningen att Statskonsult AB eller annat lämpligt konsultföretag bör anlitas. För statistisk databehandling bör även i fortsättningen gälla de principer för uppgiftsfördelningen mellan statistiska centralbyrån och DAFA som beslöts vid 1970 års riksdag (prop. 1970: 1 bil. 9 s. 37, SU 1970: 7, rskr 1970: 7).

I likhet med utredningen anser jag att den närmare uppgiftsfördelningen m. m. mellan organisationerna bör bekantgöras på lämpligt sätt för uppdragsgivande myndigheter. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen erforderliga åtgärder.

För att tillgodose intresset av att driftsaspekter uppmärksammas vid systemutveckling föreslår utredningen att DAFA utarbetar anvisningar och regler med betydelse för ADB-drift vid DAFA. Förslaget diskuteras av flertalet remissinstanser. Utredningens förslag beträffande omfattningen av DAFA:s rätt att fastställa bindande anvisningar och regler har uppfattats på olika sätt av remissinstanserna och föranlett majoriteten av dessa att föreslå begränsningar i denna rätt. Jag delar utredningens uppfattning att anvisningar och regler för utformningen av en rationell drift bör finnas vid en servicebyrå av DAFA:s slag. DAFA bör dock få meddela föreskrifter endast för de ADB-system vilkas drift förläggs till DAFA.

Utredningen föreslår att DAFA ges viss företrädesrätt till drift av statliga ADB-system. Enligt utredningens förslag bör myndigheterna utgå från att DAFA skall anlitas om det inte är uppenbart att driften bör förläggas till annan datacentral. Remissinstanserna har delade meningar i frågan, men flertalet avstyrker en företrädesrätt av den omfattning som utredningen föreslår. Jag delar utredningens uppfattning om vikten av att utnyttja de investeringar som gjorts i ADB-utrustning på DAFA. Beläggningsgraden på DAFA:s datoranläggningar bör öka. Ett optimalt utnyttjande av statens resurser för databehandling bör dock även ta i beaktande beläggningsgraden vid övriga statliga datacentraler.

Jag kan därför inte tillstyrka att DAFA ges en så omfattande företrädesrätt som utredningen har föreslagit. Statskontoret har idag samordningsansvar bl. a. för anskaffning och utnyttjande av statlig ADB-utrustning. Anskaffning av datorutrustning är ett sätt att täcka ett behov av ADB-kapacitet. Ett annat sätt kan vara att anlita privat eller statlig servicebyrå. Statskontoret besitter till följd av sitt samordningsansvar god kunskap om driftsituationen vid statliga datacentraler. Jag förordar därför att myndighet som önskar utnyttja privat servicebyrå för att tillgodose sitt behov av ADB-kapacitet skall samråda med statskontoret. Statskontoret skall därvid undersöka om dessa driftuppdrag med fördel kan placeras vid en statlig datacentral. Det ankommer på regeringen att närmare fastlägga formerna för samordningen av upphandling av driftuppdrag för statliga ADB-system. Som jag tidigare nämnt har datasamordningskommittén i uppdrag att utreda bl. a. frågor beträffande samordning av driften av statliga ADB-system, varför frågan om formerna för här aktuell upphandling av datatjänster kan få en mer definitiv lösning först när kommitténs förslag behandlas.

De förändringar som jag här har förordat bör genomföras den 1 juli 1975.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att statskontorets chefsmyndighetsskap för DAFA upphör,
2. godkänna vad jag i övrigt förordat beträffande uppgiftsfördelningen m. m. mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA.

Statskontoret

Kungl. Maj:t har medgivit att statskontoret, inom ramen för gällande tjänsteförteckning, försöksvis organiseras på fem enheter, nämligen en enhet för utredningar, en enhet för utbildning, en enhet för planering, en enhet för datamaskinfondförvaltning och en enhet för administration.

Statskontoret har utvärderat organisationsförsöken och på grundval härav utarbetat förslag till ny organisation för verket. Förslaget innebär att verksamheten under styrelse och verksledning organiseras på sju avdelningar, nämligen en planerings- och utbildningsavdelning, en teknisk avdelning, en administrativ avdelning samt fyra utredningsavdelningar. Till verksledningens förfogande bör finnas ett verksledningssekretariat som administrativt knyts till den administrativa avdelningen.

Till planerings- och utbildningsavdelningen förs enligt förslaget statskontorets uppgifter med framtagande av långsiktiga och övergripande planer dels för statskontorets verksamhet, dels för rationaliseringsverksamheten i allmänhet i civila statsförvaltningen. Vidare förs till denna avdelning statskontorets uppgifter inom central rationaliseringsutbild-

ning och utbildningskonsultation. Metodutvecklingsarbete avseende planerings- och utbildningsfrågor skall i förekommande fall ske inom planerings- och utbildningsavdelningen. Slutligen föreslås statskontorets informationstjänst vara placerad vid denna avdelning.

Den tekniska avdelningen får enligt förslaget i huvudsak följande uppgifter: förvaltning av statens datamaskinfond, upphandling och avyttring av datamaskinutrustning samt löpande samordning av utnyttjande av sådan utrustning, råd- och anvisningsverksamhet i tekniska frågor, service på det blankettekniska området, visst tekniskt inriktat standardiserings- och utvecklingsarbete samt kansliuppgifter åt statskontorets standardiseringsråd.

Den administrativa avdelningen bör, liksom hittills den administrativa byrån, svara för ekonomiadministration, personalfrågor, internjuridisk rådgivning, administration av samdistributionsrabatten och för uppgifter i samband med den centrala förslagsverksamheten. Nya uppgifter tillkommer enligt förslaget genom att det föreslagna verksledningssekretariatet i administrativt hänseende knyts till avdelningen och att ansvaret för den interna utbildningen samt den interna informations- och kontaktverksamheten förläggs till avdelningen.

Den egentliga utredningsverksamheten skall enligt förslaget fördelas på fyra utredningsavdelningar med inriktning i första hand på olika samhällssektorer. Tre av dessa avdelningar skall i princip ansvara för var sin sektor i vad avser kontakter med och rådgivning till de ingående myndigheterna samt den utrednings- och remissverksamhet som berör sektorn i fråga. Oavsett hur samhällssektorerna fördelas mellan utredningsavdelningarna kommer vissa projekt många gånger att gripa över flera sektorer. Det kan därför finnas skäl som talar för att — vid sidan av de tre sektorinriktade utredningsavdelningarna — även inrätta en "allmän" avdelning för vissa större, sektorövergripande projekt. Den närmare arbetsfördelningen mellan de tre sektorinriktade utredningsavdelningarna — sektorindelningen — bör prövas vidare mot bakgrund bl. a. av de slutsatser som den nyligen tillsatta utredningen angående gränsdragningen mellan förvaltningsrevision och rationaliseringsverksamhet i statsförvaltningen kommer till.

Det föreslagna verksledningssekretariatet skall fullgöra de uppgifter som normalt ankommer på sådant sekretariat, bl. a. ta emot förfrågningar, arrangera för besökare, inhämta upplysningar inom och utom verket, fördela remissärenden inom verket, samt administrera projektkort och andra mer formella planeringsdokument.

Statskontoret har de senaste åren fått anslag i programtermer. Följande programindelning gäller t. v. för statskontoret.

1. Rationalisering
2. Utbildning och information
3. Samordning av ADB

Programmen skall underindelas så långt möjligt i projekt och i övrigt med hänsyn till de krav som den interna budgeten ställer.

Statskontorets verksamhet under programmen 1—3 finansieras från ett förslagsanslag benämnt Statskontoret. Av de avgifter som inflyter till statens datamaskinfond skall anslaget tillgodoföras ett belopp som svarar mot de kostnader för program 3 som avser administrationen av datamaskinfonden. Beloppet skall redovisas som uppbördsmedel under anslaget.

Statskontoret föreslår att en ny programindelning tillämpas fr. o. m. budgetåret 1975/76. I huvudsak förs nuvarande program 1 och 2 samman med de uppgifter inom program 3 som inte är hänförliga till förvaltning av statens datamaskinfond i ett nytt program, benämnt Rationalisering. Fondförvaltningen hänförs till ett eget program benämnt Förvaltning av statens datamaskinfond.

Antalet budgeterade helårsbefattningar vid statskontoret var vid ingången av budgetåret 1974/75 267, varav 197 för handläggande personal.

B 7. Statskontoret

1973/74	Utgift	28 795 494
1974/75	Anslag	31 350 000
1975/76	Förslag	35 150 000

(1 000-tal kr.)

Program/verksamhet	1973/74	1974/75	1975/76 Beräknar	
			Statskontoret	Föredraganden
Rationalisering	26 760	23 924	26 455	26 180
Utbildning och information	2 722	3 283	4 195	4 150
Samordning av ADB	5 114	7 637	8 600	8 400
Driftfrämmande utgifter[1]	—	—	614	314
Summa kostnader	**34 596**	**34 844**	**39 864**	**39 044**
Avgår:				
Intäkter under anslaget	3 036	3 203	3 894	3 894
Bidrag från andra myndigheter	2 765	291	—	—
Summa anslag/utfall	**28 795**	**31 350**	**35 970**	**35 150**

[1] Blanketter, engångsanvisning inför flyttning.

Programmet Rationalisering

Programmet Rationalisering representerar den helt dominerande delen av statskontorets verksamhet. Inom detta program skiljer statskon-

toret i sin anslagsframställning på bl. a. projekt och konsultation. Projekt omfattar sådana utredningar som på grund av innehålls- och tidsmässig omfattning och med hänsyn till storleken av de beräknade kostnaderna bör särredovisas. Till konsultation hänförs bl. a. remissverksamhet och sådan mindre omfattande utredningsverksamhet som sammanhänger med besvarandet av direkta förfrågningar från myndigheter. Under budgetåret 1973/74 bedrevs sammanlagt 67 utredningsprojekt.

De största grupperna av projekt vad gäller antalet arbetsdagar har under budgetåret 1973/74 avsett den statliga personaladministrativa verksamheten, miljövård, skatteväsende samt utbildning och forskning.

I projektarbetet har liksom tidigare år konsulter anlitats i relativt betydande omfattning. Kostnaderna för konsultarvoden under 1973/74 inom programmet Rationalisering uppgick till 5 milj. kr. För statskontoret totalt uppgick konsultkostnaderna till 5,9 milj. kr. Härav avsåg 2,5 milj. kr. ersättning till Statskonsult AB.

Statskontoret förutser inte någon större förändring av verksamhetens inriktning. Generellt gäller således att utredningarna främst skall inriktas på projekt av horisontell typ eller berörande hela myndigheter. I budgetförslaget för 1975/76 tas inget nytt större projekt upp. Liksom tidigare är den statliga personaladministrativa verksamheten den största projektgruppen. Arbetet inriktas här på försöksverksamhet med en generell lönerutin.

Förslaget under programmet innefattar en odisponerad reserv på totalt 8 367 000 kr., som föreslås stå till verksledningens förfogande. Denna reserv är avsedd att tas i anspråk för bl. a. projekt som preliminärt studerats och som beräknas bli aktuella under budgetåret 1975/76.

Programmet Utbildning och information

Verksamheten inom programmet Utbildning och information avser utbildning av personal för rationaliseringsverksamhet samt information om rationaliseringsverksamheten och dess resultat. Till programmet hänförs även biblioteks- och dokumentationstjänst. Utvecklingen på det administrativa området har inneburit en viss förskjutning från traditionella, fristående informationsfunktioner till aktivt deltagande av informationsexperter redan på planeringsstadiet i det gängse rationaliserings- och utredningsarbetet.

Kursverksamheten inom programmet bedrivs i form av dels centrala kurser inom rationaliseringsområdet, dels s. k. myndighetsanpassad utbildning, varvid utbildningsinsatserna ofta har samband med av statskontoret föreslagna rationaliseringsåtgärder. Antalet deltagardagar var budgetåret 1973/74 5 649. Härtill kommer utbildning av egen personal.

För budgetåret 1975/76 föreslår statskontoret genom omfördelning av tillgängliga medel under anslaget en viss ökning av resurserna för utbildning. Bl. a. föreslås en ny utredarutbildning för att tillgodose dels

statskontorets behov av utbildning för nyrekryterade utredare/handläggare, dels andra myndigheters behov av utredarutbildning. Därutöver behövs enligt statskontoret en viss förstärkning av övrig intern utbildning för redan anställd personal.

Programmet Samordning av ADB

Verksamheten under programmet avser samordning i fråga om anskaffning och utnyttjande av datamaskiner inom statsförvaltningen samt förvaltning av statens datamaskinfond.

Tyngdpunkten i verksamheten inom programmet kommer under budgetåret 1974/75 att avse dels upphandling av datamaskinutrustning och förvaltning av statens datamaskinfond, dels utredningsverksamheten inom ADB-säkerhetsområdet. Sammanlagt föreslås för projektverksamheten 3,7 milj. kr., varav ca 490 000 kr. som reserv för nytillkommande projekt.

Personalfrågor

	1973/74	1974/75	1975/76 Beräknar	
			Statskontoret	Föredraganden
Personal[1]				
Handläggande personal	188	197	199	198
Övrig personal	79	70	70	70
	267	**267**	[2]**269**	[2]**268**

[1] Omräknat till helårsbefattningar.
[2] Tillkommer sex befattningar för personer under utbildning.

Ett genomförande av statskontorets förslag rörande verksamhetens omfattning budgetåret 1975/76 innebär att personalen ökar med två helårsbefattningar. Därutöver tillkommer sex befattningshavare under utbildning genom den föreslagna utredarutbildningen.

Statskontoret föreslår att verket inom ramen för nuvarande personalstat tillförs två tjänster som avdelningschef och fyra tjänster som organisationsdirektör.

Föredraganden

Statskontoret har utvärderat pågående organisationsförsök och på grundval härav utarbetat förslag till ny organisation för verket. Förslaget anknyter till den organisation statskontoret har enligt sin instruktion och innebär att verksamheten under styrelse och verksledning organiseras på sju avdelningar, nämligen en planerings- och utbildningsavdelning, en teknisk avdelning, en administrativ avdelning samt fyra utredningsavdelningar. Tre av de fyra utredningsavdelningarna föreslås, i likhet med vad som gäller för revisionsverksamheten vid riksrevisionsver-

ket, inriktade mot olika samhällssektorer. Den fjärde utredningsavdelningen föreslås svara för vissa större, sektorövergripande projekt. Till verksledningens förfogande bör vidare finnas ett verksledningssekretariat som i administrativt hänseende knyts till den administrativa avdelningen.

För egen del finner jag en uppdelning på tre utredningsavdelningar vara tillfyllest. Vidare anser jag att den av statskontoret föreslagna administrativa avdelningen bör bibehållas som en administrativ byrå. Jag föreslår således att statskontoret liksom f. n. organiseras på fem avdelningar, nämligen tre utredningsavdelningar, en teknisk avdelning, en planerings- och utbildningsavdelning samt en administrativ byrå. Vidare bör finnas ett verksledningssekretariat.

I samband med utarbetandet av nytt organisationsförslag har statskontoret tagit fram förslag till ny programindelning. Förslaget innebär att de nuvarande programmen Rationalisering samt Utbildning och information sammanslås med de delar av programmet Samordning av ADB som inte avser förvaltning av statens datamaskinfond till ett nytt program, benämnt Rationalisering. Uppgifterna med fondförvaltningen förs till ett nytt program, benämnt Förvaltning av statens datamaskinfond. Jag biträder statskontorets förslag till ny programindelning.

I samband med omorganisationen kan det bli nödvändigt att vidta vissa övergångsåtgärder. Riksdagens bemyndigande att vidta sådana åtgärder bör inhämtas.

Den förordade nya organisationen och programindelningen bör gälla fr. o. m. den 1 juli 1975. Jag avser att senare anmäla för regeringen de författningsändringar som blir nödvändiga till följd härav.

Min beräkning av det totala medelsbehovet för nästa budgetår framgår av programsammanställningen för statskontoret. Jag godtar i huvudsak statskontorets förslag beträffande verksamhetens inriktning. Anslaget bör endast räknas upp med medel motsvarande pris- och löneomräkning samt härutöver 200 000 kr. som en engångsanvisning i samband med verkets flyttning. Genom omprioriteringar mellan programmen kan därvid resurserna för utbildning ökas så att den av statskontoret föreslagna utredarutbildningen och förstärkningen av internutbildningen kan komma till stånd. Jag har vidare beräknat medel motsvarande en handläggartjänst för ökad verksamhet med upphandling av ADB-utrustning. Slutligen förordar jag att två tjänster för organisationdirektör inrättas inom ramen för tillgängliga resurser.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den av mig föreslagna organisationen för statskontoret,
2. bemyndiga regeringen att vidta de övergångsåtgärder som behövs med anledning av omorganisationen,
3. bemyndiga regeringen att vid statskontoret inrätta två tjänster för organisationsdirektör i Fc 21 eller Fe 24,

4. till *Statskontoret* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 35 150 000 kr.

B 8. Datamaskincentralen för administrativ databehandling

1973/74	Utgift	—
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Under anslaget redovisas kostnader och intäkter vid datamaskincentralen för administrativ databehandling (DAFA).

DAFA skall vara ekonomiskt självbärande. För dess drift har endast ett formellt anslag av 1 000 kr. anvisats. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem samt för att t. v. tillgodose behov av rörelsekapital disponerar DAFA en rörlig kredit i riksgäldskontoret på högst 12 milj. kr. Vid DAFA fanns den 1 juli 1974 331 anställda, uttryckt i årsarbetskrafter.

Den totala omslutningen för DAFA:s verksamhet uppgick under budgetåret 1973/74 till 44,7 milj. kr. Nettoresultatet blev ett underskott på 2,6 milj. kr. Härav svarar databeredningen för ett underskott på ca 1,5 milj. kr. och Gävleanläggningen för ett underskott på ca 1,4 milj. kr. Verksamheten i övrigt gav ett mindre överskott. De balanserade förlusterna från de två verksamhetsåren budgetåren 1970/71 och 1971/72 har ökat till 6,6 milj. kr. För budgetåret 1974/75 räknar DAFA fortfarande med ett visst underskott i verksamheten medan centralens intäkter och kostnader enligt DAFA kommer att balansera för budgetåret 1975/76. Verksamheten i Gävle för fastighetsregistreringsprojektet får väntas uppvisa underskott både innevarande och nästa budgetår.

Statskontoret föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. och att den av DAFA disponerade rörliga krediten i riksgäldskontoret tas upp oförändrat med 12 milj. kr. Jag biträder statskontorets förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Datamaskincentralen för administrativ databehandling* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 9. Bidrag till Datamaskincentralen för administrativ databehandling

Nytt anslag (förslag) 6 630 000

Under anslaget föreslås medel anvisas för reglering av DAFA:s balanserade underskott som en engångsanvisning för budgetåret 1975/76.

DAFA

DAFA föreslår att ett anslag om 1 397 000 kr. tillförs DAFA för täckning av underskottet för verksamheten i Gävle som uppkommit

budgetåret 1973/74. Vidare föreslår DAFA att den rörliga krediten hos riksgäldskontoret ökas med 4 milj. kr. till 16 milj. kr. såvida ingen åtgärd vidtas för att reglera det balanserade underskottet.

Statskontoret

Med hänsyn till att DAFA inte beräknar att verksamheten skall resultera i ett överskott budgetåren 1974/75 eller 1975/76 aktualiserar statskontoret frågan om hur DAFA:s ackumulerade driftunderskott skall täckas. Statskontoret har under år 1973 i samarbete med DAFA genomfört en kostnadsintäktsanalys av centralens olika verksamhetsområden för budgetåren 1971/72 och 1972/73. I rapporten anges vissa möjligheter att förbättra DAFA:s ekonomi. Det framgår av utredningen att underskottet i första hand kan härledas till verksamhetsgrenen dataregistrering. Frågan om dataregistreringens fortsatta omfattning och kostnadstäckning bör därför särskilt övervägas.

Statskontoret föreslår att DAFA anvisas ett anslag om 6 630 000 kr. för dels reglering av det driftunderskott som per den 1 juli 1974 belastar den rörliga kredit som DAFA disponerar i riksgäldskontoret, dels reglering av det underskott om 1 397 410 kr. som under budgetåret 1973/74 uppkommit vid Gävle-anläggningen.

Föredraganden

Under budgetåret 1973/74 resulterade DAFA:s verksamhet i ett underskott om inemot 2,6 milj. kr., varav 1,4 milj. kr. hänför sig till verksamheten i Gävle. Härigenom uppgick DAFA:s totala balanserade underskott per den 1 juli 1974 till drygt 6,6 milj. kr. Vid tidpunkten för DAFA:s anslagsframställning beräknades verksamheten ekonomiskt balansera budgetåren 1974/75 och 1975/76. Uppgifter avseende det tredje kvartalet 1974 pekar dock mot ett betydande underskott även budgetåret 1974/75, vari är inräknat det förväntade underskottet i Gävle-anläggningen.

Statskontoret har i samarbete med DAFA utfört en kostnadsintäktsanalys av centralens olika verksamhetsområden. I utredningen har vissa förslag framkommit som kan förbättra DAFA:s ekonomi. Inom DAFA pågår visst arbete för att genomföra förändringar i syfte att förbättra lönsamheten. Vissa åtgärder har vidtagits i detta syfte. Kostnaden för datamaskinutrustningen har sänkts genom övergång från hyra till köp av en av datamaskinerna i Stockholm, samt utbyte av datorutrustning i Gävle.

Det förefaller enligt min mening inte realistiskt att räkna med att verksamheten för den närmaste tidsperioden kommer att resultera i ett överskott av en omfattning som möjliggör en reglering av de balanserade underskotten inom rimlig tid. Ett uttag av avgifter för verksamheten på en nivå som möjliggör en reglering av de balanserade underskotten kan dessutom tänkas leda till en icke-optimal fördelning av driftupp-

drag för staten. Jag föreslår därför i likhet med statskontoret att de balanserade underskotten i DAFA:s verksamhet regleras med ett engångsanslag för budgetåret 1975/76 om 6 630 000 kr.

Beträffande den framtida ekonomiska utvecklingen för DAFA torde vad jag föreslagit i det föregående beträffande uppgiftsfördelning m. m. mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA komma att få vissa positiva effekter på DAFA:s verksamhet. Det kvarstår dock en del problem. DAFA har bl. a. i samband med remissbehandlingen av SDS-utredningen anmält att vissa frågor rörande DAFA:s ekonomiska situation, verksamhet m. m. behöver ytterligare utredas. Som jag redovisat i det tidigare pågår inom DAFA ett arbete för att förbättra lönsamheten. Vissa frågor i anslutning härtill bör dock utredas särskilt. Systemet för taxesättning av DAFA:s tjänster kan exempelvis utgöra ett hinder i konkurrensen med andra datacentraler. Vidare bör utredningen närmare lokalisera DAFA:s förluster så att eventuella saneringsåtgärder kan vidtas. Jag avser därför föreslå att en utredningsman tillkallas med uppgift att se över DAFA:s ekonomiska situation.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Datamaskincentralen för administrativ databehandling* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 6 630 000 kr.

B 10. Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet

1973/74	Utgift	780 000
1974/75	Anslag	4 000 000
1975/76	Förslag	4 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för rationaliseringsprojekt, administrativt utvecklingsarbete eller försöksverksamhet som bedrivs i rationaliseringssyfte. Anslaget tas i anspråk efter beslut av regeringen i varje särskilt fall. Anslaget står i första hand till förfogande för myndigheter som inte själva disponerar erforderliga resurser för rationaliseringsprojekt. Medelsbehovet kan t. ex. avse sådana konsulttjänster som Statskonsult AB tillhandahåller statliga myndigheter.

Under de senaste budgetåren har medel bl. a. disponerats för utvecklingsarbete inför genomförande av programbudgetering och system S, försöksverksamhet för bestämning av datamediers arkivbeständighet samt för översyn av centrala studiestödsnämndens kansliorganisation.

Med hänsyn till anslagets karaktär kan någon säker bedömning av medelsbehovet för nästa budgetår inte göras. Jag förordar att anslaget förs upp med oförändrat 4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

Riksrevisionsverket

Riksrevisionsverket är central förvaltningsmyndighet för revision och redovisning samt därmed sammanhängande frågor inom statsverksamheten.

I fråga om revision åligger det verket att bedriva förvaltningsrevision och därvid särskilt att granska den statliga verksamheten och tillse att den bedrivs effektivt. Verket skall även granska taxor och avgifter i statlig verksamhet samt granska hur den statliga upphandlingen bedrivs och verka för samordning av denna. Vidare skall verket utöva tillsyn över revisionskontor och meddela föreskrifter och anvisningar för revisionens utförande samt över den revisionsverksamhet som bedrivs inom andra enheter för intern revision inom statsförvaltningen. Verket skall tillse att redovisningsrevision bedrivs ändamålsenligt och i betryggande former och även självt bedriva redovisningsrevision i den mån detta är särskilt föreskrivet eller verket eljest finner det behövligt.

I fråga om redovisning och därmed sammanhängande frågor åligger det verket särskilt att utveckla metoder för verksamhetsplanering, budgetering och redovisning inom statsförvaltningen. Verket skall tillse att redovisningssystemen är ändamålsenliga samt meddela föreskrifter och anvisningar för den statliga redovisningen. Verket handhar den löpande riksbokföringen och skall för varje budgetår upprätta budgetredovisning och rikshuvudbok. Det åligger även verket att kontrollera statsverkets checkräkning i riksbanken och att utarbeta statistik över statens finanser.

Vidare skall verket anordna och medverka vid utbildning av personal för redovisnings- och revisionsverksamhet samt därmed sammanhängande uppgifter inom statsförvaltningen.

Riksrevisionsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör, som även är styrelsens ordförande. Inom verket finns fem avdelningar, nämligen tre revisionsavdelningar, en prognosavdelning samt en ekonomiadministrativ avdelning.

Vid riksrevisionsverket fanns under budgetåret 1973/74 i genomsnitt 239 anställda, varav 152 utgjorde handläggande personal.

Riksrevisionsverket har de senaste åren fått anslag i programtermer. Följande programindelning gäller tills vidare för riksrevisionsverket.

1. Programmet Revision underindelas i delprogrammen förvaltningsrevision, produktutveckling, utbildning, gemensamma funktioner samt särskilda uppdrag. Det dominerande delprogrammet är förvaltningsrevision. De övriga delprogrammen har karaktär av stödfunktioner till förvaltningsrevisionen. Under delprogrammet förvaltningsrevision är verksamheten indelad i sektorer för olika delar av statsverksamheten såsom försvar, rättsväsende osv.

2. Programmet Prognoser, budget, redovisning omfattar dels vissa uppgifter som följer av att verket har hand om den centrala riksbokfö-

ringen, dvs. central bokföring och kontroll under det löpande budgetåret, bokslutsarbete samt beräkningar och statistik rörande statens inkomster och utgifter, dels utveckling och genomförande av det ekonomiadministrativa systemet — SEA-systemet — inom statsförvaltningen. Till programmet hör vidare den utbildning som inte ingår i revisionsprogrammet. Programmet indelas i delprogrammen ekonomiadministrativ information, produktutveckling, SEA-genomförande och drift samt — liksom program 1 — utbildning, gemensamma funktioner och särskilda uppdrag.

Riksrevisionsverkets verksamhet under programmen finansieras från ett förslagsanslag benämnt Riksrevisionsverket.

Av grundläggande betydelse för riksrevisionsverkets verksamhet är det beslut som statsmakterna fattade år 1967 angående organisationen av den statliga redovisnings- och revisionsverksamheten (prop. 1967: 79, SU 1967: 82, rskr 1967: 194). I enlighet med detta beslut inrättas f. n. successivt s. k. redovisningscentraler, som skall svara för utbetalning och redovisning för ett antal myndigheter. För redovisningen införs ett nytt system byggt på ADB (system S). I anslutning till redovisningscentralerna organiseras revisionskontor. Den centrala revisionen genom riksrevisionsverket läggs samtidigt om till en effektivitetsinriktad förvaltningsrevision. Omläggningen av redovisnings- och revisionsverksamheten beräknas i huvudsak vara genomförd den 1 juli 1976, vilket innebär en förskjutning med två år jämfört med de ursprungliga planerna beroende bl. a. på omlokaliseringen av vissa myndigheter.

B 11. Riksrevisionsverket

1973/74	Utgift	25 893 419
1974/75	Anslag	31 090 000
1975/76	Förslag	33 930 000

(1 000-tal kr.)

Program	1973/74	1974/75	1975/76 Beräknar	
			Riksrevisionsverket	Föredraganden
Revision	14 938	17 793	20 500	20 166
Prognoser, budget, redovisning	11 338	13 610	14 261	14 135
Summa kostnader	**26 276**	**31 403**	**34 761**	**34 301**
Avgår:				
Resurser som tillhandahålles av statskontoret	644	713	713	713
Övrigt	89	—	—	—
Tillkommer:				
Blanketter m. m. för andra myndigheters behov	350	400	342	342
Summa anslag/utfall	**25 893**	**31 090**	**34 390**	**33 930**

Programmet Revision

Förvaltningsrevisionen syftar till att granska och främja effektivitet och produktivitet inom statsförvaltningen. Omfattningen av insatserna inom olika delar av den statliga verksamheten bedöms mot bakgrund av det bidrag som revisionen kan ge till en effektivitetshöjning.

Verksamheten under budgetåret 1973/74 har främst varit inriktad på revision inom sektorerna affärsverk, högre utbildning, forskning och kultur samt upphandling.

Under innevarande budgetår intensifieras insatserna framför allt på sektorerna försvar, industri, handel och jordbruk, upphandling, skatteväsen samt social verksamhet.

Riksrevisionsverket avser att under budgetåret 1975/76 fortsätta den förvaltningsrevision som syftar till att alla myndigheter och utgiftsområden av någon betydelse vid utgången av budgetåret 1977/78 skall ha granskats genom s. k. analysprojekt. Härvid beaktas även möjligheterna att uppnå besparingar i statlig och av staten finansierad verksamhet.

Verket föreslår att en ny specialistgrupp inrättas för att verket skall kunna upprätthålla och utveckla sin särskilda kompetens i fråga om redovisningsrevision. Gruppen skall tillhandagå verkets revisionsenheter med konsultationer samt ha huvudansvaret för metodutvecklingen inom området. För verksamheten fordras fyra tjänster, varav en tjänst för revisionsdirektör.

Totalt innebär verkets förslag en ökning av resurserna under revisionsprogrammet med 2,7 milj. kr., varav ca 2,1 milj. kr. utgör pris- och löneomräkning.

Programmet Prognoser, budget, redovisning

Målet för programmet är att skapa förutsättningar för bättre beslut inom det ekonomiadministrativa området på alla nivåer inom den statliga verksamheten för att därmed höja effektiviteten i statsförvaltningen.

För budgetåret 1975/76 föreslår verket en fortsatt inriktning på genomförande och utveckling av SEA-systemet. Verket framhåller dock att man i huvudalternativet i sin planering inte beaktat de konsekvenser ett eventuellt genomförande helt eller delvis av budgetutredningens förslag skulle medföra för verket. I händelse ett sådant genomförande skulle ställa krav på verket som ligger utanför verkets nuvarande ansvarsområden, eller som eljest inte kunnat förutses, anmäler verket att förnyade resursberäkningar erfordras.

Totalt föreslår riksrevisionsverket en ökning av resurserna under förevarande program med ca 650 000 kr. Pris- och löneomräkning uppgår till ca 1,4 milj. kr.

Verket genomför, i samarbete med statskontoret, statens personalutbildningsnämnd och statens personalnämnd, en särskild informations- och utbildningsverksamhet (INFO-ES) med syfte att öka kännedomen

om och möjligheterna att tillämpa de moderna metoder inom ekonomi och administration som de fyra myndigheterna utvecklar för statsförvaltningen. Planeringen av denna verksamhet inleddes budgetåret 1972/73 och avslutas under innevarande budgetår för att i stället övergå i ett genomförandeskede. Härvid sker en minskning av resursbehovet för riksrevisionsverkets del.

Som 0-alternativ föreslår verket i första hand minskning av resurserna under delprogrammet förvaltningsrevision.

Personalfrågor

	1973/74	1974/75	1975/76 Beräknar	
			Riksrevisionsverket	Föredraganden
Personal				
Handläggande personal	164	165	168	168
Övrig personal	99	99	100	100
	263	**264**	**268**	**268**

Föredraganden

Jag delar riksrevisionsverkets bedömning att programmet Revision bör prioriteras. Den föreslagna specialistgruppen för redovisningsrevision bör inrättas. Resursutrymme för detta bör dock delvis skapas genom minskning av konsultinsatser inom revisionsprogrammet.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av programsammanställningen för riksrevisionsverket.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid riksrevisionsverket inrätta en tjänst för revisionsdirektör i Fe 21 eller Fe 24,
2. till *Riksrevisionsverket* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 33 930 000 kr.

B 12. Byggnadsstyrelsen

1973/74	Utgift	—
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Byggnadsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om byggande för statens räkning och förvaltning av statliga fastigheter.

I styrelsens uppgifter ingår främst att anskaffa lokaler för statsmyndigheterna och utreda behovet av statliga byggnadsföretag, allt i den mån dessa uppgifter inte ankommer på annan myndighet, att efter upp-

drag projektera och utföra byggnadsföretag för statens räkning samt att genom utvecklings- och normeringsarbete verka för rationaliseringar och besparingar i fråga om byggande och fastighetsförvaltning för statens räkning. Styrelsen förvaltar vidare de delfonder av statens allmänna fastighetsfond som är ställda under styrelsen.

Chef för byggnadsstyrelsen är en generaldirektör. Denne har närmast under sig en teknisk direktör, en planeringsdirektör och en ekonomidirektör. Styrelsen är organiserad på nio byråer. Dessa är administrativa byrån, utredningsbyrån, intendentsbyrån, utrikesbyrån, ekonomibyrån, utvecklingsbyrån, två projekteringsbyråer och byggnadsbyrån. Vidare finns fem regionala byggnadsförvaltningar i Lund, Göteborg, Stockholm, Uppsala och Umeå.

Kostnaderna för byggnadsstyrelsens verksamhet bestrids från en förskottsstat som fastställs av regeringen. I bokslutet för budgetåret fördelas de kostnader som bestridits från förskottsstaten mellan dels delposterna till förvaltningskostnader under posterna Reparations- och underhållskostnader m. m. för slottsbyggnadernas, beskickningsfastigheternas och byggnadsstyrelsens delfonder av statens allmänna fastighetsfond, dels tillgängliga byggnadsanslag eller, om byggnadsanslag ännu ej anvisats för visst byggnadsobjekt, de särskilda projekteringsmedel som ställts till byggnadsstyrelsens förfogande, dels ock medel som ställts till styrelsens förfogande för inredning av lokaler. I statsbudgeten förs endast upp ett formellt anslag av 1 000 kr.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Byggnads-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	560	+13	+3
Övrig personal	321	+ 3	+2
	881	**+16**	**+5**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	67 427 000	+ 6 754 000	+ 5 890 000
Sjukvård	210 000	+ 70 000	+ 70 000
Reseersättningar	3 000 000	+ 150 000	+ 150 000
Därav utrikes resor	(120 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	6 600 000	+ 250 000	+ 250 000
Expenser	4 290 000	+ 450 000	+ 365 000
Bidrag till kontorsdrift m.m. i kv. Garnisonen	2 600 000	+ 35 000	+ 35 000
Summa utgifter	**84 127 000**	**+ 7 709 000**	**+ 6 760 000**
Inkomster			
Kostnadstäckning från statens allmänna fastighetsfond och byggnadsanslag m. fl. anslag	84 126 000	+ 7 709 000	+ 6 760 000
Nettoutgift	**1 000**	—	—

Byggnadsstyrelsen

Pris- och löneomräkning m. m. inom förskottsstaten beräknas till sammanlagt 7 552 000 kr., varav 1 960 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Byggnadsstyrelsen har redovisat verksamheten och behovet av resurser för nästa budgetår efter en fördelning på fem verksamhetsområden, nämligen lokalförsörjning, byggproduktion, inredning, utrikes verksamhet samt övrig verksamhet. I den följande redovisningen har styrelsens kostnader enligt förskottsstaten fördelats på de olika verksamhetsområdena.

1. *Lokalförsörjning* omfattar fastighetsförvaltning samt frågor som rör inhyrning och disposition av lokaler samt vidare utredningar om myndigheternas lokalbehov. Kostnaderna belastar slutligt statens allmänna fastighetsfond, delposterna till reparations- och underhållskostnader m. m. och hyres- och arrendeutgifter m. m., samt försvarets fastighetsfond.

Fastighetsförvaltningen omfattar fastigheter inom slottsbyggnadernas, akademiska sjukhusets och byggnadsstyrelsens delfonder av statens allmänna fastighetsfond samt försvarets forskningsanstalts delfond av försvarets fastighetsfond. Inom byggnadsstyrelsens delfond förvaltar styrelsen statsägda lokaler om sammanlagt ca 4 100 000 m^2, vilka budgetåret 1975/76 beräknas öka till 4 500 000 m^2. Styrelsen svarar f. n. för fastighetsdriften inom ca 43 % av detta lokalbestånd och räknar med att denna andel under nästa budgetår skall öka till ca 52 %. Styrelsen svarar vidare för fastighetsunderhåll och ombyggnader i de förvaltade lokalerna. Det inhyrda lokalbeståndet omfattar innevarande budgetår lokaler om ca 1 600 000 m^2, vilket beräknas minska med 100 000 m^2 under nästa budgetår.

Styrelsens direkta kostnader för fastighetsförvaltning beräknas innevarande budgetår uppgå till 155 milj. kr. för statsägda lokaler och till ca 305 milj. kr. för inhyrda lokaler. Styrelsens kostnader inom förskottsstaten beräknas till 32 milj. kr. För nästa budgetår beräknar styrelsen dessa kostnader till resp. 180 milj. kr., 285 milj. kr. och 33,7 milj. kr. Av den föreslagna ändringen inom förskottsstaten avser 2 809 000 kr. pris- och löneomräkning m. m., varav 744 000 kr. höjt lönekostnadspålägg. För den ökade verksamhetsvolymen erfordras enligt styrelsen en förstärkning med tre tjänster inom de regionala fastighetsförvaltningarna (+204 000 kr.). Vidare föreslår styrelsen två tjänster vid styrelsens centrala förvaltning (+157 000 kr.). Lönekostnaderna för viss maskinpersonal bestrids f. n. inom förskottsstaten. Styrelsen föreslår att dessa kostnader fortsättningsvis bestrids direkt över fastighetsfonden (—1 325 000 kr.).

2. *Byggproduktion* omfattar projektering och projektledning, kalkylering, upphandling, utförande, kontroll och besiktning av ny- och om-

byggnader samt fastighetsköp. För projektering anlitas utomstående konsulter. De regionala byggnadsförvaltningarna svarar för utförande, kontroll och besiktning. För utförandet anlitas entreprenörer eller de tre egen-regiavdelningarna i Stockholm, Uppsala och Lund. De senare omsätter sammanlagt ca 110 milj. kr.

Styrelsens byggproduktion har ökat från 439 milj. kr. budgetåret 1971/72 till beräknat 875 milj. kr. innevarande budgetår. Härav avser ca 300 milj. kr. förvaltningssektorn, ca 120 milj. kr. polis- och åklagarväsendet, ca 240 milj. kr. högre utbildning och forskning samt ca 145 milj. kr. uppdrag för affärsverken. Vidare tillkommer ca 50 milj. kr. för fastighetsköp. Byggproduktionen beräknas av styrelsen få totalt samma omfattning under nästa budgetår.

Kostnaderna för byggproduktionen bestrids slutligt från investeringsanslag under kapitalbudgeten, från posten till reparations- och underhållskostnader m. m. inom staten för statens allmänna fastighetsfond samt av uppdragsmedel. Styrelsens kostnader inom förskottsstaten beräknas innevarande budgetår till 48,6 milj. kr. För nästa budgetår beräknar styrelsen dessa kostnader till 50,3 milj. kr. Av den föreslagna ändringen avser 3 937 000 kr. pris- och löneomräkning m. m., varav 1 044 000 kr. höjt lönekostnadspålägg. Styrelsen beräknar vidare medel för en tjänst vid den centrala förvaltningen (+78 000 kr.). Eftersom verksamheten är beroende av investeringsvolymen kan dock resursbehovet inom förskottsstaten enligt styrelsen inte slutgiltigt bedömas förrän närmare ingången av budgetåret 1975/76.

3. *Inredning* omfattar planering och upphandling av inredning av lokaler inom sektorn högre utbildning och forskning samt inom övriga sektorer enligt regeringens särskilda beslut. Sålunda har styrelsen fått ansvaret för planering och anskaffning av inredning för de myndigheter som omlokaliseras från Storstockholmsområdet. I likhet med vad som gäller för byggproduktionen anlitas utomstående konsulter för projekteringen.

Verksamhetens volym har ökat från 46 milj. kr. föregående budgetår till beräknat 80 milj. kr. innevarande budgetår. Budgetåret 1975/76 beräknas volymen uppgå till 91 milj. kr. Ökningen hänger främst samman med omlokaliseringen av statlig verksamhet. Styrelsens kostnader inom förskottsstaten beräknas innevarande budgetår till 3,2 milj. kr. För nästa budgetår beräknar styrelsen dessa kostnader till 3,7 milj. kr. Av den föreslagna ändringen inom förskottsstaten avser 281 000 kr. pris- och löneomräkning m. m., varav 75 000 kr. höjt lönekostnadspålägg. För projektledning, kalkylering och upphandling beräknar styrelsen medel för ytterligare fyra tjänster (+267 000 kr.). Styrelsen förordar att inredningssektionen inom utvecklingsbyrån omvandlas till en byrå, varvid en tjänst för byggnadsråd bör inrättas i utbyte mot en tjänst för avdelningsdirektör.

4. *Utrikes verksamhet* omfattar förvaltning och anskaffning — inkl. byggproduktion — av kontorslokaler och personalbostäder för främst utrikesrepresentationen samt inredning för dessa lokaler.

Styrelsen förvaltar f. n. lokaler om sammanlagt ca 61 000 m^2. De inhyrda lokalerna omfattar sammanlagt ca 109 000 m^2. Ökningen under nästa budgetår beräknar styrelsen till ca 2 000 m^2 för vardera av de båda kategorierna.

Kostnaderna bestrids slutligt från beskickningsfastigheternas och byggnadsstyrelsens delfonder av statens allmänna fastighetsfond samt investerings- och driftbudgetanslag under främst tredje huvudtiteln. De direkta kostnaderna för statsägda lokaler och inhyrda lokaler beräknas innevarande budgetår till resp. 18,3 och 33,4 milj. kr. Totalt — inkl. investeringar — beräknas kostnaderna för sektorn till ca 67 milj. kr. Styrelsens kostnader inom förskottsstaten beräknas till 3,5 milj. kr. För nästa budgetår beräknas motsvarande kostnader till resp. 21,4 milj. kr., 37,8 milj. kr., ca 72 milj. kr. och 3,9 milj. kr. Av den föreslagna ändringen inom förskottsstaten avser 329 000 kr. pris- och löneomräkning m. m., varav 87 000 kr. höjt lönekostnadspålägg. Styrelsen föreslår en ökning av personalen för fastighetsförvaltningen med två tjänster (+157 000 kr.).

5. *Övrig verksamhet* omfattar gemensam kontorsdrift m. m. för myndigheterna inom kv. Garnisonen i Stockholm — vilken finansieras genom ersättningar från berörda myndigheter — drift av parkeringsanläggningar samt verksamheten med effektivisering och rationalisering inom städområdet. Omslutningen beräknas innevarande budgetår till ca 12 milj. kr. och budgetåret 1975/76 till ca 14 milj. kr. Kostnaderna för styrelsens andel av den gemensamma kontorsdriften m. m. uppgår innevarande budgetår till 2,6 milj. kr.

6. Inom förskottsstaten bestrids kostnader för viss intern service gemensam för de nu redovisade verksamhetsområdena — bl. a. ekonomiadministration samt tekniskt och administrativt utvecklingsarbete. Kostnaderna härför fördelas på övriga verksamhetsområden och ingår i de tidigare redovisade kostnaderna.

Styrelsen föreslår att en internrevisionsavdelning inrättas. Avdelningen bör tillföras tre tjänster. Förslaget tillstyrks i huvudsak av riksrevisionsverket. I särskild framställning föreslår styrelsen att två tjänster för administrativt rationaliseringsarbete inrättas vid styrelsen. Styrelsen föreslår samtidigt att dessa två tjänster samt två av tjänsterna för internrevision inrättas redan den 1 januari 1975.

Vidare föreslår styrelsen att en enhet för ADB-frågor inrättas. Medel bör beräknas för en tjänst för byggnadsråd och en biträdestjänst (+169 000 kr.).

Slutligen föreslår styrelsen en förstärkning av resurserna för informationsverksamhet med medel motsvarande en tjänst (+72 000 kr.).

Föredraganden

Kostnaderna inom byggnadsstyrelsen för styrelsens uppgifter inom och utom landet beträffande lokalförsörjning, byggproduktion och inredning bestrids sedan budgetåret 1973/74 över en förskottsstat. I statsbudgeten tas endast ett formellt belopp av 1 000 kr. upp under detta anslag. Jag har inledningsvis redogjort för hur förskottsstaten finansieras, liksom för den beräknade omslutningen inom förskottsstaten innevarande och nästa budgetår. Eftersom styrelsens kostnader för projektledning m. m. för byggproduktionen är direkt beroende av projekterings- och byggvolymen kan dock styrelsens resursbehov i denna del slutgiltigt beräknas först närmare ingången av det budgetår förskottsstaten avser. Det ankommer på regeringen att fastställa förskottsstaten.

Med hänsyn till den ökning av det förvaltade lokalbeståndet som redovisats i det föregående har jag godtagit den föreslagna förstärkningen av de lokala fastighetsförvaltningarna (1). Jag har vidare godtagit styrelsens förslag om ändrad redovisning av kostnaderna för viss maskinpersonal.

För den även under nästa budgetår ökande volymen på de uppgifter som f. n. åligger styrelsen inom inredningsområdet räknar jag med en tillfällig resursförstärkning av 140 000 kr. (3).

Jag har vidare funnit det angeläget att styrelsen tillförs resurser för internrevision och administrativ rationalisering m. m. Kungl. Maj:t har den 20 december 1974 medgivit styrelsen att redan innevarande budgetår ta i anspråk 191 000 kr. härför. Kostnaderna nästa budgetår för dessa ändamål beräknar jag till 394 000 kr. För handläggning av ADB-frågor räknar jag medel för en tjänst. Jag räknar samtidigt med att medel motsvarande en handläggartjänst skall kunna inbesparas till följd av den förenklade handläggning av byggnadsärenden som jag kommer att föreslå i det följande vid min anmälan av anslaget till byggnadsarbeten för statlig förvaltning (6).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag nu omslutningen av förskottsstaten för nästa budgetår till ca 91 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Byggnadsstyrelsen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 13. Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.

1973/74	Utgift	2 392 923	Reservation	7 349 387
1974/75	Anslag	5 000 000		
1975/76	Förslag	1 000		

Från anslaget bestrids konsultkostnader m. m. för dels utredningar som leder fram till byggnadsprogram, dels utredningar i inredningsfrå-

gor och inredningsprojektering. Till större delen gäller det kostnader som förskotteras från anslaget. Förskotterade belopp återbetalas sedermera från anslag som anvisats för berörda byggnads- och inredningsobjekt. Till en mindre del avser anslaget kostnader för lokalförsörjningsplanering, normerings- och utvecklingsarbete m. m., vilka belastar anslaget slutligt. Om verkställda utredningar inte leder till realiserade projekt stannar kostnaderna också slutligt på anslaget.

Byggnadsstyrelsen

Beräkningen av medelsåtgången för budgetåret 1975/76 baseras till största delen på erfarenhetsmässiga grunder och med beaktande av att nu även kostnader för utredning och projektering av inredningen för omlokaliseringsprojekten belastar anslaget. I beräkningarna ingår även behovet av medel för utredningar för den beslutade fortsatta omlokaliseringen av statlig verksamhet.

Medelsbehovet beräknas till 11,5 milj. kr. Härav avser 6,5 milj. kr. byggnadsutredningar m. m. och 4,5 milj. kr. inredningsärenden. Vidare ingår en medelsreserv om 500 000 kr. i det beräknade beloppet. Av medelsbehovet beräknas ca 7,5 milj. kr. kunna täckas genom återföringar till anslaget. Med hänsyn tagen till beräknad reservation föreslår styrelsen att anslaget för nästa budgetår förs upp med 1 000 kr.

Föredraganden

Jag har inte något att erinra mot byggnadsstyrelsens beräkning av medelsbehovet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B 14. Inredning av byggnader för statlig förvaltning

1973/74	Utgift	10 387 642	Reservation	8 393 471
1974/75	Anslag	41 000 000		
1975/76	Förslag	32 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter för inredning och viss utrustning av byggnader för statlig förvaltning eller annan statlig verksamhet. Bl. a. bekostas från anslaget inredning och till lokalerna knuten, generell utrustning som behöver nyanskaffas i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet. För planering m. m. av denna inredning och utrustning svarar huvudsakligen resp. byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden för universitet och högskolor. Formerna för planeringen har redovisats i prop. 1972: 130 (bil. 5 s. 21).

Byggnadsstyrelsen och utrustningsnämnden har redovisat förslag till

nya eller ändrade kostnadsramar för ett stort antal inrednings- och utrustningsobjekt, främst sådana som hänger samman med omlokaliseringen av statlig verksamhet. Flertalet av de föreslagna nya eller ändrade kostnadsramarna för inredning har nyligen redovisats för riksdagen och förts upp i inredningsplanen redan för innevarande budgetår (prop. 1974: 170, FiU 1974: 37, rskr 1974: 355). För de övriga förslag som bör behandlas i detta sammanhang kommer jag att lämna en kortfattad redogörelse i det följande. Redovisningen är ortsvis uppställd.

Uppsala

Statens livsmedelsverk: Övrig utrustning. Redogörelse för dispositionen av nybyggnaden i kv:en Hugin och Munin i Uppsala för statens livsmedelsverk och länsstyrelsen i Uppsala län har lämnats senast i prop. 1974: 170 (bil. 5 s. 18). I gällande utrustningsplan finns för anskaffning av övrig utrustning för livsmedelsverket uppförd en delram av 3,1 milj. kr. (jfr prop. 1974: 1 bil. 9 s. 47). I delramen ingår ett kostnadsramsutrymme av 2,5 milj. kr. för lokalanknuten laboratorieutrustning av baskaraktär. Utrustningsnämnden föreslår nu att delramen ersätts med en definitiv kostnadsram av 9 970 000 kr., varav 9 milj. kr. avser laboratorieutrustning. För annan utrustning avser ökningen främst verkstadsutrustning med 337 000 kr.

Av befintlig laboratorieutrustning beräknas utrustning med ett nyanskaffningsvärde av ca 500 000 kr. medföras. Den föreslagna nya utrustningen hänför sig med ca 1,9 milj. kr. till livsmedelslaboratoriet, ca 2,4 milj. kr. till näringslaboratoriet, ca 2,2 milj. kr. till det toxikologiska laboratoriet, ca 1,1 milj. kr. till utrustning för djuravdelningen samt med ca 1,4 milj. kr. till gemensam utrustning.

Linköping

Statens väg- och trafikinstitut: Övrig utrustning. Redogörelse för dispositionen av institutets nybyggnader på Vallaområdet i Linköping har lämnats senast i prop. 1974: 170 (bil. 5 s. 19). I gällande utrustningsplan finns för övrig utrustning för institutet uppförd en delram av 1 875 000 kr.

Utrustningsnämnden och institutet i samråd föreslår att övrig utrustning för sammanlagt 4 660 000 kr. anskaffas med anlitande av förevarande anslag samt att sammanlagt 2 740 000 kr. ställs till förfogande för anskaffning av utrustning i samband med omlokaliseringen inom det under sjätte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Statens väg- och trafikinstitut: Utrustning. Institutets befintliga utrustning beräknas ha ett nyanskaffningsvärde av ca 7 milj. kr.

Höjningen av den under förevarande anslag uppförda kostnadsramen med (4 660 000—1 875 000 =) 2 785 000 kr. avser i huvudsak laboratorie- och forskningsutrustning. Sammanlagt föreslås under detta anslag

för sådan utrustning ett kostnadsramsutrymme av 3 827 000 kr., därav för trafikmedicinsk utrustning 650 000 kr. samt för registreringsutrustning m. m. i anslutning till institutets krockprovningsanläggning 900 000 kr.

Försvarets forskningsanstalt: Telefonväxel. Enligt beslut vid 1973 års riksdag skall enheten för teknisk informationsbehandling vid försvarets forskningsanstalt lokaliseras till Linköping (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220). Lokalplaneringen bedrivs med inriktning på att enheten skall förläggas till Vallaområdet. Enligt gällande tidplaner kommer flyttningen att genomföras sommaren 1978. I utrustningsplanen för nästa budgetår bör enligt utrustningsnämnden föras upp en delram av 550 000 kr. för anskaffning av en telefonväxel med en begynnelsekapacitet av 400 anknytningar.

Norrköping

Kriminalvårdsstyrelsen/sjöfartsverket: Övrig utrustning. Redogörelse för dispositionen av lokalerna i nybyggnaden för kriminalvårdsstyrelsen och sjöfartsverket i Saltängen i Norrköping har lämnats senast i prop. 1974: 170 (bil. 5 s. 19).

I gällande utrustningsplan är uppförd en delram av 795 000 kr. för anskaffning av övrig utrustning för kriminalvårdsstyrelsen och sjöfartsverket i samband med inflyttningen. Delramen är beräknad för kostnaderna för en snabbtelefonanläggning (jfr prop. 1974: 1 bil. 9 s. 48). Utrustningsnämnden föreslår att kostnadsramen höjs med 155 000 kr. för anskaffning av restaurangutrustning, städutrustning samt utrustning för motionslokaler. Kostnadsramen bör därmed betecknas som definitiv.

Kriminalvårdsstyrelsen: Övrig utrustning. För övrig utrustning för kriminalvårdsstyrelsen föreslår utrustningsnämnden en definitiv kostnadsram av 265 000 kr. Denna ram omfattar kostnader för viss teleteknisk utrustning, reproutrustning, AV-hjälpmedel, foto- och mörkrumsutrustning, verkstadsutrustning samt pentryutrustning.

Sjöfartsverket: Övrig utrustning. För övrig utrustning för sjöfartsverket föreslår utrustningsnämnden en delram av 115 000 kr. Denna ram omfattar enligt förslaget kostnader för viss teleteknisk utrustning, AV-hjälpmedel och pentryutrustning.

Inredning av nybyggnad i Oxelbergen. Redogörelse för nybyggnaden — som utförs i två etapper — har lämnats senast i prop. 1974: 170 (bil. 5 s. 25). Statens invandrarverk kommer att disponera en inredd rumsyta av sammanlagt ca 5 300 m^2, varav ca 1 600 m^2 utgörs av arkiv. Luftfartsverket kommer att disponera en rumsyta av ca 9 900 m^2. Härav inreder byggnadsstyrelsen ca 4 100 m^2, fördelat med ca 2 800 på kontor m. m., ca 350 på laboratorier och verkstäder samt ca 950 på tryckerilokaler. Gemensamt disponerar verken vidare ca 900 m^2 för

restaurang och motionslokaler m. m. Byggnadsstyrelsen beräknar inredningskostnaderna för sin del till 5,8 milj. kr.

Statens invandrarverk/luftfartsverket: Telefonväxel och *Övrig utrustning.* I gällande utrustningsplan är uppförd en delram av 880 000 kr. för kostnaderna för en för invandrarverket och luftfartsverket gemensam rikstelefonväxel (jfr prop. 1974: 1 bil. 9 s. 48). Utrustningsnämnden föreslår nu att delramen höjs med dels 75 000 kr. för huvudledningar och anknytningsapparater vid de båda myndigheterna, dels med ytterligare 75 000 kr. för kostnader för att ansluta Kungsängens flygplats till denna telefonväxel. Nämnden föreslår vidare att en definitiv kostnadsram av 350 000 kr. förs upp i utrustningsplanen för viss för myndigheterna gemensam övrig utrustning. I den föreslagna kostnadsramen ingår kostnader för restaurangutrustning, städutrustning och utrustning för motionslokaler. Vidare ingår 140 000 kr. för en föreslagen hälsocentral samt 101 000 kr. för anskaffning av reproutrustning, avsedd att placeras i luftfartsverkets tryckeri.

Statens invandrarverk: Övrig utrustning. Utrustningsnämnden föreslår att en definitiv kostnadsram av 415 000 kr. förs upp i utrustningsplanen för kostnaderna för övrig utrustning för invandrarverket. Den föreslagna ramen omfattar kostnader för viss teleteknisk utrustning — däribland en snabbtelefonanläggning till en beräknad kostnad av 282 000 kr. — AV-hjälpmedel samt pentryutrustning.

Luftfartsverket: Övrig utrustning. För anskaffning av övrig utrustning för luftfartsverket föreslår utrustningsnämnden en definitiv kostnadsram av 1 070 000 kr. Däri ingår viss teleteknisk utrustning — bl. a. en snabbtelefonanläggning som kostnadsberäknas till 518 000 kr. — AV-hjälpmedel, pentryutrustning, verkstadsutrustning för 337 000 kr. samt en travers för luftfartsverkets tryckeri.

Borås

Inredning av nybyggnader inom Västeråsenområdet. En utförlig redogörelse för nybyggnaderna för statens provningsanstalt inom Västeråsenområdet i Borås lämnades i prop. 1974: 170 (bil. 5 s. 25). Därvid redovisades att Kungl. Maj:t i beslut den 7 juni 1974 har föreskrivit att en sammanlagd kostnadsram av 84,6 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973 skall gälla för planeringen av byggnader och inredning för anstaltens anläggningar i Borås, exkl. anstaltens byggnadstekniska och mekaniska laboratorier. Samtidigt redovisades att kostnaderna för de nybyggnader som föreslogs för dessa delar av anstalten beräknades till 78,6 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973, vilket motsvaras av den i gällande investeringsplan uppförda kostnadsramen av 90 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974. För inredning av nybyggnaderna återstår därmed ett planeringsutrymme av (84,6—78,6 =) 6 milj. kr. Härav har en delram av 350 000 kr. ställts till förfogande för inredning av anstaltens brandtekniska labo-

ratorium (jfr prop. 1974: 170 bil. 5 s. 21 och 23, FiU 1974: 37, rskr 1974: 355).

I beslut den 29 november 1974 har Kungl. Maj:t fastställt tidplan för omlokaliseringen av provningsanstalten. Överflyttningen av anstaltens huvuddelar kommer att ske under tiden maj 1976—oktober 1977. Byggnadsstyrelsen har ännu inte kunnat redovisa närmare beräkningar av kostnaderna för anskaffning av inredning. Styrelsen uppskattar emellertid kostnaderna i nuvarande kostnadsläge till 7 milj. kr., inkl. kostnaderna för inredning av brandlaboratoriet.

Statens provningsanstalt: Telefonväxel och *Övrig utrustning.* I tidigare nämnda beslut den 7 juni 1974 föreskrev Kungl. Maj:t att vid planeringen av utrustning för provningsanstaltens anläggningar i Borås, exkl. de byggnadstekniska och mekaniska laboratorierna, skall gälla en kostnadsram av 38,5 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973.

I utrustningsplanen under förevarande anslag finns uppförd en delram av 200 000 kr. för anskaffning av telefonväxel för anstalten. Utrustningsnämnden föreslår nu att delramen höjs med sammanlagt 95 000 kr., varav 45 000 kr. avser huvudledningar och anknytningsapparater. Höjningen i övrigt motiveras av inträffade prishöjningar.

Utrustningsnämnden föreslår vidare att en delram av 1 565 000 kr. för övrig utrustning förs upp i utrustningsplanen. Den föreslagna delramen är avsedd för viss teleteknisk utrustning — varav 250 000 kr. för en snabbtelefonanläggning — restaurang- och pentryutrustning, städutrustning samt utrustning för motionslokaler. Vidare ingår 748 000 kr. för verkstadsutrustning och 294 000 kr. för traverser m. m. i anstaltens laboratoriehallar.

Provningsanstalten har samtidigt föreslagit att ytterligare utrustning får beställas med anlitande av det under trettonde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Statens provningsanstalt: Utrustning.

Gävle

Statens institut för byggnadsforskning: Övrig utrustning. Redogörelse för nybyggnaden för institutet i kv:en Låsman och Vulcanus i Gävle — till vilken jag återkommer i det följande vid min anmälan av investeringsanslaget till byggnadsarbeten för statlig förvaltning — har lämnats i prop. 1974: 85 (bil. 6 s. 20). Nybyggnaden kommer att innehålla bl. a. ett luftströmningstekniskt laboratorium, ett humanlaboratorium för forskning om inverkan av lufttemperatur, ljus och ljud på människan samt ett planlaboratorium för vissa fullskalestudier.

Utrustningsnämnden och institutet har i samråd föreslagit kostnadsramar för utrustning om resp. 2 350 000 kr. och 1 945 000 kr. Jag kommer här att redovisa förslagen i ett sammanhang.

För viss teleteknisk utrustning, AV-hjälpmedel, viss kontorsutrust-

ning, brandförsvarsutrustning, transportutrustning, travers, restaurang- och pentryutrustning, städutrustning samt utrustning för motionslokaler beräknar myndigheterna medelsbehovet till sammanlagt 265 000 kr. För foto- och verkstadsutrustning beräknas behovet till 220 000 kr. Vidare föreslår myndigheterna att utrustning för sammanlagt 2 068 000 kr. anskaffas för humanlaboratoriet och det luftströmningstekniska laboratoriet. 500 000 kr. beräknas för en vindtunnel, 306 000 kr. för ett föreslaget laboratorium för byggnadsmätning och 440 000 kr. för anskaffning av en mobil mätenhet för uteklimat. Slutligen föreslås 340 000 kr. för utrustning för ADB och 150 000 kr. för komplettering av institutets bibliotek.

Sundsvall

Riksförsäkringsverket/statens personalpensionsverk: Övrig utrustning. Redogörelse för nybyggnaden i kv. Måsen i Sundsvall för riksrevisionsverkets tekniska byrå och statens personalpensionsverk har lämnats senast i prop. 1974: 170 (bil. 5 s. 21). I gällande utrustningsplan finns för övrig utrustning uppförd en delram av 214 000 kr. Delramen har tagits i anspråk för riksrevisionsverkets tekniska byrå, som flyttade in i nybyggnaden hösten 1973. Utrustningsnämnden beräknar kostnaderna för övrig utrustning för personalpensionsverket till 275 000 kr. I den föreslagna kostnadsramen ingår kostnader för viss teleteknisk utrustning — varav 195 000 kr. för en snabbtelefonanläggning — AV-hjälpmedel, pentryutrustning och utrustning för motionslokaler.

Umeå

Arbetsmedicinsk filial: Övrig utrustning. Den nyinrättade arbetsmedicinska filialen till arbetarskyddsstyrelsen har t. v. inrymts i befintliga lokaler vid lasarettet och universitetet i Umeå. Filialen är f. n. under uppbyggnad. I gällande utrustningsplan finns en delram av 250 000 kr. uppförd för övrig utrustning för filialen. Utrustningsnämnden föreslår att delramen ersätts med en definitiv kostnadsram av 1 milj. kr. Härav har 944 000 kr. beräknats för laboratorieutrustning.

Övrigt

Inredning av omlokaliseringsobjekt. I gällande inredningsplan är en delram av 7,5 milj. kr. uppförd för de övriga omlokaliseringsobjekt för vilka särskilda kostnadsramar ännu inte beräknats (jfr prop. 1974: 170 bil. 5 s. 23). Byggnadsstyrelsen föreslår att delramar om resp. 8 och 5 milj. kr. förs upp i inredningsplanen för nästa budgetår för inredning av ännu inte särskilt redovisade byggnadsobjekt i etapperna I och II av omlokaliseringen av statlig verksamhet.

Föredraganden

Jag vill inledningsvis erinra om att kostnadsramar för inredning och utrustning enligt den ordning som tillämpas inte fortlöpande anpassas till förändringar i prisläget genom uppräkning med index (jfr prop. 1967: 104 s. 41). Skälet till detta är svårigheterna att konstruera en index som inte samtidigt påverkas av sådana kostnadsändringar som hänför sig till kvalitetsändringar. I stället har myndigheterna hänvisats till möjligheten att på nytt underställa regeringen de ramar som inför upphandlingen visat sig inte rymma kostnaderna för i huvudsak den inredning eller utrustning som tidigare godtagits.

Jag är mot denna bakgrund f. n. inte beredd att förorda att kostnadsramen för *inredning av nybyggnader på Västeråsenområdet i Borås* för statens provningsanstalt förs upp i inredningsplanen med högre belopp än som följer av Kungl. Maj:ts beslut den 7 juni 1974. Om så blir nödvändigt bör dock regeringen kunna medge den merbelastning av kostnadsramen som direkt kan härledas till inträffade prisförändringar.

Med utgångspunkt i de förslag som redovisats av byggnadsstyrelsen förordar jag att följande inredningsplan läggs till grund för medelsberäkningen för nästa budgetår.

Inredningsplan (1000-tal kr.)

Inredningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram			Medelsförbrukning t. o. m. 1974–06–30
		definitiv	delram	art[1]	
Stockholm					
Inredning av nybyggnad i kv. Garnisonen		19 500		1	17 906
Utrustning av nybyggnad i kv. Garnisonen		8 900		1	8 349
Inredning av nybyggnad i kv. Loen		3 500		1	2 898
Inredning och utrustning av kasern i kv. Garnisonen		5 850		1	1 223
Inredning och utrustning av till- och ombyggnad i kv. Primus		5 200		1	
Uppsala					
Inredning av nybyggnad i kv:en Hugin och Munin		6 575[2]		1	393
Eskilstuna					
Inredning av nybyggnad i kv. Värjan		375[2]		1	42
Linköping					
Inredning av nybyggnader på Vallaområdet		7 750[2]		1	336
Norrköping					
Inredning av nybyggnad i Källtorp		5 850[2]		1	27

Inredningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram			Medelsförbrukning t. o. m. 1974–06–30
		definitiv	delram	art[1]	
Inredning av nybyggnad i Saltängen		7 900[2]		1	
Inredning av nybyggnad i Oxelbergen	÷ 5 800	5 800		3	150
Jönköping					
Inredning av nybyggnad i kv. Göta			4 200[2]	1	45
Borås					
Inredning av nybyggnader inom Västeråsenområdet	÷ 5 650		6 000	2b	21
Gävle					
Inredning av nybyggnader i kv. Vasen och i Mårtsbo		13 200[2]		1	835
Inredning för centralnämnden för fastighetsdata		550[2]		1	482
Sundsvall					
Inredning av nybyggnad i kv. Måsen		2 850[2]		1	979
Inredning av nybyggnad i kv. Målaren		1 700[2]		1	110
Övrigt					
Till byggnadsstyrelsens disposition			1 000[2]	1	
Inredning av omlokaliseringsobjekt	÷ 5 500		13 000	2b	77
	+16 950	**95 500**	**24 200**		**33 873**
		119 700			

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt
1 Av statsmakterna redan godtagen kostnadsram
2a Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv)
2b Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram)
3 Förslag till ny kostnadsram
[2] Jfr prop. 1974: 70 (bil. 5 s. 24).

Som jag redovisat inledningsvis bekostas från detta anslag bl. a. sådan till lokalerna knuten generell utrustning som behöver anskaffas i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet. Utrustningsnämnden har i samråd med de berörda myndigheterna föreslagit att även vissa andra typer av utrustning som motiveras av omlokaliseringen skall anskaffas av nämnden med anlitande av detta anslag. Enligt min mening bör dock anslaget utnyttjas i huvudsak enbart för sådan av omlokaliseringen föranledd utrustning som har direkt samband med lokalerna och utrustningen i övrigt finansieras över de skilda myndigheternas utrustningsanslag eller med andra medel som dessa disponerar. Jag räknar därvid med att myndigheterna skall kunna anlita utrustningsnämnden

för planering och upphandling i den omfattning de finner det lämpligt. Eftersom planeringen och upphandlingen av mer omfattande utrustning i många fall sträcker sig över flera år har jag dock i vissa fall, där myndigheterna saknar särskilda utrustningsanslag, av anslagstekniska skäl beräknat medel under förevarande anslag även för övrig, icke lokalanknuten utrustning.

Under rubriken *Statens väg- och trafikinstitut: Övrig utrustning* har jag efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet beräknat en kostnadsram av ca 3,1 milj. kr., vilket innebär en ökning med 1,2 milj. kr. utöver den nu uppförda delramen för ändamålet. Jag har därvid utgått från bl. a. att behovet av den föreslagna trafikmedicinska utrustningen skall prövas i annat sammanhang.

Vid beräkningen av de kostnadsramar som avser utrustning för *luftfartsverket* har jag — utöver vad jag redovisat i det föregående — utgått från att kostnader för utökning av telefonväxeln för behoven vid Kungsängens flygplats skall bestridas av verket i annan ordning samt att tryckeriutrustning för luftfartsverkets tryckeri och verkstadsutrustning inte skall anskaffas med anlitande av medel från detta anslag.

Chefen för försvarsdepartementet har tidigare denna dag vid sin anmälan av frågor om anslag för nästa budgetår under fjärde huvudtiteln, förslagsanslaget F 4. Försvarets materielverk redovisat materielverkets förslag i fråga om anskaffning av utrustning för de myndigheter som i samband med omlokaliseringen av statlig verksamhet flyttar in i *nybyggnader i Klaraområdet i Karlstad*. Efter samråd med chefen för försvarsdepartementet har jag funnit att huvuddelen av kostnaderna för den utrustning som har direkt samband med lokalerna bör bestridas från detta anslag.

Efter samråd med chefen för bostadsdepartementet har jag funnit att samtliga framställningar om medel för utrustning för *statens institut för byggnadsforskning* i samband med omlokaliseringen till Gävle bör behandlas i detta sammanhang och medel för ändamålet beräknas under detta anslag. Kungl. Maj:t har den 20 december 1974 uppdragit åt institutet att redovisa ytterligare underlag i fråga om planeringen av bl. a. utrustning för den föreslagna verksamheten vid det luftströmningstekniska laboratoriet, humanlaboratoriet och laboratoriet för byggnadsmätning, inkl. vindtunnel och verkstäder. Jag räknar med att senare få återkomma med de förslag som föranleds härav. I avvaktan härpå har jag i mitt förslag till utrustningsplan för nästa budgetår fört upp en delram av 860 000 kr. för övrigt utrustning för institutet. Jag har därvid beräknat 440 000 kr. för en mobil mätenhet och 200 000 kr. för ADB-utrustning.

Med utgångspunkt i de förslag som redovisats av utrustningsnämnden och mot bakgrund av vad jag anfört i det föregående förordar jag att följande *utrustningsplan* läggs till grund för medelsberäkningen för nästa budgetår.

Utrustningsplan (1 000-tal kr.)

Utrustningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram definitiv	Kostnadsram delram	Kostnadsram art[1]	Medelsförbrukning t. o. m. 1974-06-30
Uppsala					
Statens livsmedelsverk:					
telefonväxel			960	1	
övrig utrustning	+ 4 500	7 600		2b	
Eskilstuna					
Myntverket:					
telefonväxel			27[2]	1	
Linköping					
Statens geotekniska institut/statens väg- och trafikinstitut:					
telefonväxel			406	1	
Statens geotekniska institut/statens väg- och trafikinstitut/statens kriminaltekniska laboratorium:					
gemensam utrustning		190		1	
Statens geotekniska institut:					
övrig utrustning		240		1	
Statens väg- och trafikinstitut:					
övrig utrustning	+ 1 200	3 075		2b	
Statens kriminaltekniska laboratorium:					
telefonväxel			20	1	
övrig utrustning		715		1	
Försvarets forskningsanstalt:					
telefonväxel	+ 550		550	3	
Norrköping					
Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:					
telefonväxel			550[2]	1	
övrig utrustning		735[2]		1	
Kriminalvårdsstyrelsen/sjöfartsverket:					
telefonväxel			1 005[2]	1	
gemensam utrustning	+ 155	950		2b	
Kriminalvårdsstyrelsen:					
övrig utrustning	+ 195	195		3	
Sjöfartsverket:					
övrig utrustning	+ 85		85	3	
Statens invandrarverk/luftfartsverket:					
telefonväxel	+ 75		955	2b	
övrig utrustning	+ 110	110		3	
Statens invandrarverk:					
övrig utrustning	+ 365	365		3	
Luftfartsverket:					
övrig utrustning	+ 585	585		3	
Jönköping					
Lantbruksstyrelsen/skogsstyrelsen/domstolsverket:					
telefonväxel			870[2]	1	10
övrig utrustning		925[2]		1	

Utrustningsobjekt	Förordad ram eller ändring av tidigare ram	Kostnadsram definitiv	Kostnadsram delram	Kostnadsram art[1]	Medelsförbrukning t. o. m. 1974-06-30
Borås					
Statens provningsanstalt:					
telefonväxel	+ 95		295	2b	
övrig utrustning	+ 740		740	3	
Karlstad					
Nybyggnader i Klaraområdet:					
telefonväxel	+ 1 315		1 315	3	
övrig utrustning	+ 1 900		1 900	3	
Gävle					
Statens lantmäteriverk:					
telefonväxel			730	1	
övrig utrustning		1 450		1	
Centralnämnden för fastighetsdata:					
telefonväxel			100	1	95
övrig utrustning		100		1	94
Statens institut för byggnadsforskning:					
telefonväxel			195	1	
övrig utrustning	+ 860		860	3	
Sundsvall					
Centrala studiestödsnämnden:					
övrig utrustning			15	1	
Riksförsäkringsverket/ statens personalpensionsverk:					
telefonväxel			680	1	146
övrig utrustning	+ 246	460		2b	158
Umeå					
Arbetsmedicinsk filial:					
telefonväxel			10	1	
övrig utrustning	+ 750	1 000		2b	
	+ 13 726	**18 695**	**12 268**		**503**
		30 963			

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt:
1 Av statsmakterna redan godtagen kostnadsram
2a Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv)
2b Förslag till ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram)
3 Förslag till ny kostnadsram

[2] Jfr prop. 1974: 170 (bil. 5 s. 24).

Jag beräknar att medelsförbrukningen under innevarande och nästa budgetår kommer att uppgå till ca 56 milj. kr. för inredning och ca 25 milj. kr. för utrustning. För innevarande budgetår har anvisats 41 milj. kr. Med beaktande av reservationen på ca 8 milj. kr. uppgår anslagsbehovet för nästa budgetår till ca 32 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning för byggnader för statlig förvaltning inom

i inrednings- och utrustningsplanerna uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag har förordat i det föregående,

2. till *Inredning av byggnader för statlig förvaltning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 32 000 000 kr.

B 15. Statens förhandlingsnämnd

1973/74	Utgift	1 351 845
1974/75	Anslag	1 589 000
1975/76	Förslag	1 727 000

Statens förhandlingsnämnd har till uppgift att efter uppdrag av regeringen eller departementschef föra förhandlingar med kommun eller annan icke-statlig huvudman, främst om villkor för samverkan mellan staten och huvudmannen inom sjukvård, utbildning eller forskning. Överenskommelse, som träffas av nämnden, skall i regel underställas regeringens prövning. Nämnden skall vidare efter uppdrag av markförvaltande myndighet föra förhandlingar om överlåtelse av staten tillhörig mark till kommun för samhällsbyggnadsändamål. Nämnden svarar även för samordning i ärenden om förvärv av mark från kommun och överlåtelse av statlig eller kyrklig mark till kommun.

Förhandlingsnämnden består av en överdirektör och vissa särskilt förordnade ledamöter. Hos nämnden finns ett kansli.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens förhandlingsnämnd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	9	—	—
Övrig personal	6	—	—
	15	—	—
Anslag			
Lönekostnader	1 368 000	+ 117 000	+ 117 000
Sjukvård	3 000	—	—
Reseersättningar	50 000	—	—
Lokalkostnader	102 000	+ 21 000	+ 21 000
Expenser	66 000	—	—
	1 589 000	**+ 138 000**	**+ 138 000**

Statens förhandlingsnämnd

1. Pris- och löneomräkning 138 000 kr., varav 39 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Eftersom nämndens resursbehov praktiskt taget helt bestäms av i vilken utsträckning nämnden anförtros förhandlingsuppdrag av regeringen eller departementschef får en beräkning av 0-alternativet endast

formell innebörd. Nämnden förutser inte någon minskning i efterfrågan på dess tjänster.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens förhandlingsnämnd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 727 000 kr.

B 16. Nämnden för samhällsinformation

Nytt anslag (förslag) 1 598 000

Nämnden för samhällsinformation (NSI) inrättades budgetåret 1971/72 i samband med att åtgärder vidtogs för att få till stånd en vidgad samhällsinformation (prop. 1971: 56, FiU 1971: 23, rskr 1971: 182). Nämnden har i uppgift att verka för samordning av de offentliga organens informationsinsatser med utgångspunkt i medborgarnas samlade informationsbehov och i syfte att samhällets resurser för samhällsinformationsverksamhet utnyttjas effektivt. Nämnden skall därvid fortlöpande hålla sig underrättad om myndigheters och andra offentliga organs informationsplaner och ta de initiativ som nämnden finner nödvändiga med hänsyn till sin samordningsuppgift. Vidare skall nämnden yttra sig över framställningar till regeringen om medel för informationsändamål samt insamla och bearbeta erfarenheter på samhällsinformationens område och förmedla resultaten till dem som kan antas ha nytta av dem. Nämnden skall även lämna rekommendationer rörande omfattningen av och metoderna för annonsering. I mån av resurser skall nämnden på begäran ge myndigheter och andra offentliga organ råd i frågor om informationsverksamhet.

Nämnden består av tio ledamöter. Hos nämnden finns ett kansli, som förestås av en informationschef.

Nämndens administrationskostnader finansieras f. n. från reservationsanslaget Viss informationsverksamhet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nämnden för samhälls-information	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	6	+ 4	+ 2
Övrig personal	3	+ 3	+ 1
	9	+ 7	+ 3
Anslag			
Lönekostnader	791 000	+675 000	+307 000
Sjukvård	5 000	+ 4 000	+ 2 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nämnden för samhälls-information	Före-draganden
Reseersättningar	49 000	+ 21 000	+ 8 000
Därav utrikes resor	(18 000)	(+ 10 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	175 000	+ 42 000	+ 4 000
Expenser	207 000	+120 000	+ 50 000
	1 227 000	**+862 000**	**+371 000**

Nämnden för samhällsinformation

1. Pris- och löneomräkning 95 000 kr., varav höjt lönekostnadspålägg 27 000 kr.

2. Efterfrågan på nämndens tjänster när det gäller rådgivning till andra myndigheter ökar i takt med att samhällsinformationens omfattning växer. Strävandena att beakta informationsaspekten redan vid utarbetandet av propositioner och direktiv till kommittéer och kraven på nämndens medverkan i dessa sammanhang liksom det ökade behovet av samordning av statliga informationsaktiviteter har under lång tid inneburit att nämndens kansli haft en arbetsmässigt mycket pressad situation. Då denna verksamhet snarast kan förväntas växa ytterligare begär nämnden en förstärkning med en byrådirektör och en byråsekreterare (+168 000 kr.)

3. Nämnden har inte haft möjlighet att göra de sammanställningar av erfarenheterna av informationsverksamheten som det förutsätts i instruktionen. Nämnden bedriver fortlöpande metodstudier och undersökningar i anslutning till olika informationsaktiviteter. Även denna verksamhet kan förväntas öka i omfattning då samhällsinformationen ökar. För dessa arbetsuppgifter behövs ytterligare en byrådirektör (+82 000 kr.).

4. För interna utredningar och för nämndens administration fordras ytterligare fyra tjänster, varav en handläggande tjänsteman (+230 000 kr.).

5. För ökade konsultinsatser, ökat lokalinnehav m. m. fordras 287 000 kr.

Föredraganden

Utgifter för nämndens för samhällsinformation administration belastar f. n. sjunde huvudtitelns reservationsanslag Viss informationsverksamhet. Av bl. a. budget- och redovisningstekniska skäl är detta mindre lämpligt. Då behovet av nämndens tjänster kan förväntas kvarstå under överskådlig tid förordar jag att ett särskilt anslag tas upp för nämndens administrationskostnader.

Arbetsbelastningen på tjänstemännen inom nämndens kansli är f. n.

mycket stor, vilket är en följd av att allt flera myndigheter och institutioner vänder sig till nämnden för att få hjälp med uppläggningen av informationsaktiviteter och utvärderingen av dessa. Exempelvis har nämnden under innevarande budgetår lagt ner ett betydande arbete för riksdagens informationsutrednings räkning. Jag är därför beredd att förorda att nämndens kansli förstärks med två handläggande tjänstemän och ett biträde (2, 3, 4).

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nämnden för samhällsinformation* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 598 000 kr.

B 17. Statens avtalsverk

1973/74	Utgift	10 001 982
1974/75	Anslag	11 891 000
1975/76	Förslag	13 390 000

Statens avtalsverk är central förvaltningsmyndighet med uppgift att förhandla om anställnings- eller arbetsvillkor för arbetstagare hos staten med undantag av riksdagen och dess verk samt för övriga arbetstagare, vilkas anställnings- och arbetsvillkor fastställes under medverkan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Avtalsverket leds av en styrelse. Inom styrelsen finns ett arbetsutskott. Chef för avtalsverket är en generaldirektör. Verket har en projektorganisation.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Avtalsverket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	74	+ 6	+ 2
Övrig personal	33	+ 7	—
	107	**+ 13**	**+ 2**
Anslag			
Lönekostnader	9 015 000	+ 1 847 000	+ 1 127 000
Sjukvård	20 000	+ 7 000	+ 4 000
Reseersättningar	107 000	+ 22 000	+ 9 000
Lokalkostnader	1 363 000	+ 55 000	+ 186 000
Expenser	1 386 000	+ 285 000	+ 173 000
	11 891 000	**+ 2 216 000**	**+ 1 499 000**

Statens avtalsverk

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 045 000 kr., varav 304 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar verket i första hand indragning av ett antal tjänster och minskad reseverksamhet.

3. Övergångsvis har verkets organisation förstärkts genom att göromålsförordnande meddelats på en tjänst som förhandlingsdirektör och två tjänster som lönedirektör. Behov av denna förstärkning anses kvarstå även framöver i tiden. Det bör därför inrättas ytterligare en tjänst som förhandlingsdirektör och två tjänster som lönedirektör. Därvid kan organisationen minskas med en tjänst för lönedirektör samt med en direktörsassistent och med en lönesekreterare (+37 000 kr.).

4. För handläggning av frågor rörande anställningstrygghet och frågor om arbetsmiljö behövs ytterligare tre lönesekreterare, ett kvalificerat biträde och ett biträde (+390 000 kr.).

5. För förhandlingsverksamhet behövs ytterligare en direktörsassistent, två lönesekreterare, tre kvalificerade biträden och två biträden (+570 000 kr.).

6. Omfattningen av verkets publikationer ökar (+147 000 kr.).

7. Nya lokaler behövs för några av verkets projektgrupper (+27 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 13 390 000 kr.

Jag delar därvid avtalsverkets bedömning att behovet av den övergångsvisa förstärkningen av verkets organisation kommer att kvarstå framöver i tiden. Vid verket bör därför på sätt som verket har föreslagit inrättas en tjänst för förhandlingsdirektör och två tjänster för lönedirektör (3). För uppgifter i samband med förhandlingsverksamheten har jag beräknat 182 000 kr. för ytterligare två handläggare (4).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid statens avtalsverk inrätta dels en tjänst för förhandlingsdirektör i Fr 26, dels två tjänster för lönedirektör i Fr 24,
2. att till *Statens avtalsverk* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 13 390 000 kr.

B 18. Statens personalpensionsverk

1973/74	Utgift	16 960 196
1974/75	Anslag	17 322 000
1975/76	Förslag	19 311 000

Statens personalpensionsverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden rörande den statliga personalpensioneringen och därmed sammanhängande frågor samt för ärenden rörande statens grupplivförsäkring.

Personalpensionsverket leds av en styrelse. Chef för personalpensionsverket är en generaldirektör. Inom verket finns fyra byråer, nämligen kanslibyrån, första pensionsbyrån, andra pensionsbyrån och utbetalningsbyrån.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Pensionsverket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	126	— 1	— 2
Övrig personal	123	— 7	— 7
	249	**— 8**	**— 9**
Anslag			
Lönekostnader	14 030 000	+2 886 000	+1 262 000
Sjukvård	55 000	+ 15 000	+ 13 000
Reseersättningar	115 000	+ 124 000	+ 50 000
Lokalkostnader	1 308 000	+ 777 000	+ 441 000
Expenser	1 814 000	+ 253 000	+ 223 000
	17 322 000	**+4 055 000**	**+1 989 000**

Statens personalpensionsverk

1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 277 000 kr., varav 475 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Till följd av övergång till ett nytt datasystem för utbetalning av pensioner minskar personalbehovet med en förste operatör, tre operatörer och fyra stansoperatörer (—379 000 kr.).

3. En handläggare för personaladministrativa uppgifter i samband med omlokaliseringen av viss statlig verksamhet bör fr. o. m. budgetåret 1975/76 föras över till statens personalnämnd (—82 000 kr.).

4. Verkets arkiv behöver en föreståndare (+55 000 kr.).

5. Dubblering av vissa tjänster m. m. i samband med omlokaliseringen av pensionsverket till Sundsvall (+2 184 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 19 311 000 kr. Jag har därvid bl. a. beräknat 53 000 kr. för en föreståndare för pensionsverkets arkiv (4) och ytterligare 100 000 kr. för dubbleringskostnader i samband med verkets omlokalisering till Sundsvall (5). I övrigt bör verkets personal kunna minskas på sätt som verket föreslagit. Minskning bör dock kunna ske med ytterligare en handläggare för personaladministrativa uppgifter.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalpensionsverk* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 19 311 000 kr.

B 19. Statens personalbostadsdelegation

1973/74 Utgift	745 037
1974/75 Anslag	716 000
1975/76 Förslag	706 000

Statens personalbostadsdelegation är rådgivande organ åt de myndigheter som beslutar om hyror för eller förvaltar tjänstebostäder för statstjänstemän och andra tjänstemän, vilkas avlöningsförmåner fastställs under medverkan av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, eller i andra bostäder som mot hyra upplåts av statlig myndighet.

Delegationen består av fem ledamöter. Den har ett kansli, som föreståss av en byrådirektör.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Delegationen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	6	— 1	— 1
Övrig personal	3	—	—
	9	**— 1**	**— 1**
Anslag			
Lönekostnader	563 000	— 7 000	— 7 000
Sjukvård	1 000	—	—
Reseersättningar	74 000	— 24 000	— 24 000
Lokalkostnader	56 000	+ 17 000	+ 17 000
Expenser	22 000	+ 4 000	+ 4 000
	716 000	**— 10 000**	**— 10 000**

Statens personalbostadsdelegation

1. Löne- och prisomräkning m. m. 53 000 kr., varav 17 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. På grund av en nedtrappning av den pågående hyresöversynen minskar behovet av personal med en byråassistent (— 63 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalbostadsdelegation* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 706 000 kr.

B 20. Statens personalutbildningsnämnd

1973/74 Utgift	4 780 424
1974/75 Anslag	4 879 000
1975/76 Förslag	5 388 000

Statens personalutbildningsnämnd är centralt organ för statlig personalutbildning, i den mån sådan utbildning inte ankommer på annan myndighet. I nämndens uppgifter ingår bl. a. att undersöka behovet av personalutbildning, att planera och genomföra personalutbildning som är gemensam för flera myndigheter, att bistå statliga myndigheter i utbildningsfrågor och att främja samordning av statlig personalutbildning.

Nämnden utgörs av en utbildningschef och åtta andra ledamöter. Utbildningschefen är chef för nämnden. Nämnden är organiserad på två sektioner. Dessa är kursadministrativa sektionen och utredningssektionen.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Utbildnings-nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	25	+ 3	+ 1
Övrig personal	27	+ 4	—
	52	**+ 7**	**+ 1**
Anslag			
Lönekostnader	3 418 000	+ 859 000	+ 475 000
Sjukvård	10 000	+ 4 000	+ 4 000
Reseersättningar	14 000	+ 2 000	+ 1 000
Lokalkostnader	1 254 000	+ 275 000	+ 71 000
Expenser	183 000	+ 124 000	— 42 000
Därav engångsutgifter	(60 000)	(+ 74 000)	(— 60 000)
	4 879 000	**+1 264 000**	**+ 509 000**

Statens personalutbildningsnämnd

1. Löne- och prisomräkning m. m. 511 000 kr., varav 114 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar nämnden i första hand indragning av en konsulenttjänst till följd av 0-alternativets tillämpning på anslaget Viss utbildningsverksamhet.

3. För att kunna främja inomverksutbildningen behövs ytterligare två konsulenter (+186 000 kr.).

4. För att kunna genomföra utbildning av personalföreträdare i statliga verks styrelser behövs ytterligare en konsulent och en kansliskrivare (+136 000 kr.).

5. För övriga uppgifter inom nämnden behövs ytterligare en assistent och en kansliskrivare (+123 000 kr.).

6. Nya kontorsmaskiner (+75 000 kr.).

7. En utbyggnad av statens kursgård Sjudarhöjden medför ökade lokalkostnader (+180 000 kr.) och behov av en biträdande husmor (+53 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 388 000 kr. Jag har därvid beräknat 68 000 kr. för ytterligare en handläggare för uppgifter i samband med utbildning av personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m. (4).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens personalutbildningsnämnd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 388 000 kr.

B 21. Statens personalnämnd

1973/74	Utgift	12 697 469
1974/75	Anslag	17 309 000
1975/76	Förslag	19 217 000

Statens personalnämnd är central förvaltningsmyndighet för den personaladministrativa verksamheten inom statsförvaltningen och enligt särskilt beslut av regeringen inom statsunderstödd verksamhet, allt i den mån sådan uppgift inte ankommer på annan myndighet.

Nämnden är centralt organ inom tillämpningsområdet för den statliga personalpensioneringen i frågor som rör partiellt arbetsföra och åtgärder för att förebygga sjukpensionering.

Nämnden leds av en styrelse. Chef för nämnden är en generaldirektör. Inom nämnden finns ett kansli för frågor om planering och samordning av driften inom nämndens hela verksamhetsområde, en enhet för samordning av den regionala verksamheten, en enhet för intern administration, en enhet för personaladministrativ planering, en enhet för omplaceringsverksamhet samt en enhet för personalhälsovård och personalsocial verksamhet. Nämnden har fem regionkontor samt en riksarbetsgrupp.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Personal-nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	106	+ 35	+ 5
Övrig personal	38	+ 32	+ 2
	144	**+ 67**	**+ 7**
Anslag			
Lönekostnader	11 889 000	+6 212 000	+1 732 000
Sjukvård	20 000	+ 14 000	+ 10 000
Reseersättningar	321 000	+ 167 000	+ 32 000
Därav utrikes resor	(—)	(+ 10 000)	(—)
Lokalkostnader	1 633 000	+ 634 000	+ 220 000
Expenser	1 518 000	+1 472 000	+ 76 000
Därav engångsutgifter	(212 000)	(+ 183 000)	(— 142 000)
Viss försöksverksamhet med bl. a. hälsokontroll	1 838 000	— 330 000	— 195 000
Utbildning	90 000	+ 88 000	+ 33 000
	17 309 000	**+8 257 000**	**+1 908 000**

Statens personalnämnd

1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 206 000 kr., varav 376 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar nämnden i första hand indragning av nio tjänster, vilket bl. a. medför minskad regional verksamhet för rehabilitering av partiellt arbetsföra och minskade omplaceringsinsatser för personal som inte önskar medfölja vid omlokalisering av statlig verksamhet från storstockholm.

3. En förstärkning av nämndens organisation med två tjänster för avdelningschef är nödvändig för att nämndens verksamhet jämsides med den löpande driften i högre grad skulle kunna inriktas mot ett långsiktigt planeringsarbete (+244 000 kr.).

4. Enheten för personalhälsovård och personalsocial verksamhet behöver förstärkas med en personaldirektör för den administrativa ledningen och samordningen av enhetens verksamhet. Härigenom kan chefsläkaren tas i anspråk för väsentliga utvecklingsuppgifter inom arbetsmiljöområdet. För uppgifter i samband med bl. a. uppbyggnaden av hälsocentraler och försöksverksamheten med hälsovård behöver enheten förstärkas med två personalintendenter och två biträden. Enheten behöver vidare förstärkas med två personalintendenter och en assistent för medverkan vid etablering av och samordning av resurser för personalhälsovård utöver försöksverksamheten samt med en personalintendent och en assistent för uppgifter inom områdena arbetarskydd och ergonomi (+951 000 kr.).

5. Enheten för personaladministrativ planering behöver förstärkas med fem personalintendenter, två byråsekreterare, en assistent och ett biträde till följd av att statskontorets utvecklings- och driftansvar för OPAI-systemet överförts till nämnden. Vidare behöver enheten förstärkas med en personalintendent och en assistent för frågor i anslutning till arbetsmarknadspolitisk lagstiftning och för frågor rörande arbetsformer för och utbildning av anpassningsgrupper m. m. samt med ett biträde (+931 000 kr.).

6. Den regionala organisationen behöver byggas ut till att omfatta hela landet. För detta ändamål behövs ytterligare tre avdelningsdirektörer, nio personalintendenter och tre biträden (+1 786 000 kr.).

7. Den nuvarande regionala organisationen behöver förstärkas med tre personalintendenter och fem assistenter för att bl. a. möta ökad efterfrågan på insatser till följd av omlokalisering av statlig verksamhet (+728 000 kr.).

8. Enheten för samordning av den regionala verksamheten behöver förstärkas med ett biträde med hänsyn till den utökade regionala verksamheten (+61 000 kr.).

9. Enheten för omplacering behöver förstärkas med fyra assistenter och två biträden för att avlasta handläggande tjänstemän inom enhe-

ten med vissa delar av den löpande kontaktverksamheten, uppföljningsåtgärder och visst registervårdsarbete m. m. Vidare behöver enheten förstärkas med en assistent för medverkan i bostadsutredningar åt nämnden för vissa omplaceringsfrågor samt för biträde åt orts- och organisationskommittéer vid bostadsplanering m. m. (+622 000 kr.).

10. Enheten för intern administration behöver förstärkas med en avdelningsdirektör, en kamrer, tre assistenter, en expeditionsvakt och tre biträden samt med en halvtidsanställd bibliotekarie till följd av nämndens utökade verksamhet (+726 000 kr.).

11. Kansliet för samordning behöver förstärkas med ytterligare två personalintendenter (+213 000 kr.).

12. Försöksverksamheten med bl. a. personalhälsovård behöver byggas ut med ytterligare en ort samtidigt som den försöksverksamhet som nämnden i samarbete med tekniska högskolan i Stockholm bedrivit vid högskolan bör fortsätta som en del av högskolans ordinarie verksamhet. Medelsbehovet på anslagsposten till nyssnämnda försöksverksamhet minskar därför (—85 000 kr.).

13. Den personalförstärkning om en personaldirektör, en personalintendent och ett biträde som påyrkas under 3. ovan minskar medelsbehovet på anslagsposten till nyssnämnda försöksverksamhet (—245 000 kr.).

14. Överföringen av statskontorets utvecklings- och driftansvar för OPAI-systemet till nämnden medför ökat behov av medel för expenser (+693 000 kr.).

15. För att även utanför Sverige följa utvecklingen på det personaladministrativa området behövs medel för utrikes resor (+10 000 kr.).

16. Kostnaderna för utbildning av nämndens nuvarande personal beräknas öka (+23 000 kr.).

17. Ansvaret för utgivning och revidering av ett antal publikationer inom det personaladministrativa ämnesområdet har överförts från statskontoret till nämnden. Medelsbehovet för expenser ökar därför (+185 000 kr.).

18. Kostnaderna för expenser i övrigt beräknas öka (+59 000 kr.).

19. Medel för extra personal (+149 000 kr.).

Föredraganden

Mot bakgrund av de erfarenheter av uppbyggnaden av statens personalnämnd som nu finns föreslår jag i det följande en viss omstrukturering av delar av nämndens nuvarande centrala organisation. Jag förordar sålunda en förstärkning av verksledningsfunktionen genom att ytterligare en tjänst för avdelningschef (3) inrättas. Härigenom blir det

möjligt att i huvudsak indela nämndens centrala organisation på en avdelning för utvecklings- och planeringsverksamhet och en avdelning för drift- och genomförandeverksamhet under ledning av vardera en avdelningschef. I den förra avdelningen bör i första hand ingå enheter för personaladministrativ planering m. m. och för personalhälsovård och personalsocial verksamhet samt kansliet för central planering och samordning, vilka ingår i nuvarande organisation. I den andra avdelningen bör ingå enheter för omplacering, samordning av den regionala verksamheten m. m., vilka likaledes ingår i nuvarande organisation. Förutom dessa två avdelningar bör inom nämnden även fortsättningsvis finnas en fristående enhet för intern administration.

Nämnden bör vidare förstärkas för att i ökad omfattning kunna bedriva utvecklingsarbetet inom arbetsmiljöområdet. Nämndens chefsläkare bör befrias från enhetschefsuppgifter för att inom utvecklingsavdelningen medverka i mer allmänna utvecklingsfrågor som rör personalhälsovård m. m. En tjänst för personaldirektör med uppgift att vara chef för enheten för personalhälsovård och personalsocial verksamhet bör därför tillföras nämnden. Jag räknar därutöver 137 000 kr. för ytterligare personal för uppgifter i samband med personalhälsovården (4).

Jag beräknar vidare 336 000 kr. för personal för ytterligare ett regionkontor (6).

I förra årets statsverksproposition föreslog jag att myndigheterna skulle få möjlighet att i avvaktan på erfarenheterna från den försöksverksamhet med personalhälsovård som statens personalnämnd bedriver vidtaga olika åtgärder för att förbättra personalhälsovården. Jag föreslog vidare att personalnämnden skulle få i uppdrag att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till riktlinjer för dels hur en ökad samordning av de resurser för personalhälsovård som fanns tillgängliga för myndigheterna skulle organiseras och administreras, dels myndigheternas handläggning av hithörande frågor. Personalnämnden har den 21 november 1974 inkommit med ett sådant förslag.

För att ytterligare erfarenheter skall kunna ernås inom området för personalhälsovård räknar jag medel för försöksverksamhet på ytterligare en ort. Den verksamhet med personalhälsovård som bedrivs vid tekniska högskolan i Stockholm bör även i fortsättningen bedrivas i form av försöksverksamhet.

Kostnaderna för utvecklingen och driften av det personaladministrativa informationssystemet som används i samband med omlokalisering av viss statlig verksamhet och som statens personalnämnd numera svarar för bör även fortsättningsvis bestridas från det under denna huvudtitel upptagna förslagsanslaget Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 19 217 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid statens personalnämnd inrätta dels en tjänst för avdelningschef i Fe 25, dels en tjänst för personaldirektör i Fe 24,
2. till *Statens personalnämnd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 19 217 000 kr.

C. SKATTE- OCH KONTROLLVÄSEN

C 1. Tullverket: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	262 741 572
1974/75	Anslag	275 350 000
1975/76	Förslag	310 970 000

Tullverket har till uppgift att debitera, uppbära och redovisa tull samt vissa skatter och andra avgifter. Verket övervakar vidare efterlevnaden av särskilda bestämmelser om införsel och utförsel av varor och utövar i övrigt uppsikt över trafiken till och från utlandet samt fullgör kontrolluppgifter, som sammanhänger därmed, och vissa andra övervakningsuppgifter. Verket svarar dessutom för åtgärder till havs och i kustvattnen, Vänern och Mälaren för att avvärja eller begränsa skada till följd av utflöde av olja eller annat, som är skadligt.

Den centrala ledningen av tullverket utövas av generaltullstyrelsen. Chef för verket är en generaltulldirektör. Inom styrelsen finns två avdelningar, en driftavdelning och en tulltaxeringsavdelning. Inom driftavdelningen finns ett planeringssekretariat samt två byråer, personal- och driftbyrån och bevakningsbyrån. Tulltaxeringsavdelningen omfattar två byråer, tariffbyrån och revisionsbyrån. Inom styrelsen finns ytterligare två byråer, kanslibyrån och ekonomibyrån, samt ett revisionskontor.

En ny organisation för tullverkets lokala och regionala förvaltning infördes den 1 januari 1974 (prop. 1973: 1 bil. 9, SkU 1973: 11, rskr 1973: 83). Landet indelas i fyra tullregioner och tre gränstulldistrikt. Tullregionerna kallas norra, östra, södra och västra tullregionen. Chefsmyndighet för tullregionerna är tulldirektionerna i resp. Sundsvall, Stockholm, Malmö och Göteborg. Tullregionerna indelas för annan verksamhet än kustbevakning i sammanlagt 19 tulldistrikt. Ledningsorgan för tulldistrikten är distriktstullkammare. Utöver distriktstullkamrarna kommer att finnas 18 tullkammare samt tullstationer och tullexpeditioner. I fråga om sex av tullkamrarna skall frågan om deras bibehållande efter den 1 januari 1977 bedömas senare. Under omorganisationsfasen kommer det övergångsvis att finnas ytterligare två tullkammare. För kustbevakning är tullregionerna indelade i kustbevakningsområden.

Gränstulldistrikten leds av gränstullkammare i Haparanda, Östersund och Karlstad. Gränstulldistrikten är indelade i gränsbevakningsområden.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Generaltull-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Generaltullstyrelsen			
Handläggande personal	115	+ 25	+ 25
Övrig personal	177	+ 24	+ 24
Tullstaten			
Tulltaxeringsutbildad personal	895	— 64	— 66
Bevakningspersonal	2 565	+ 30	+ 30
Övrig personal	519	— 14	— 14
	4 271	+ **1**	— **1**

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Generaltull-styrelsen	Före-draganden
Anslag			
Lönekostnader för tjänstemän hos generaltullstyrelsen	16 829 000	+ 4 884 000	+ 4 834 000
Lönekostnader för tjänstemän inom tullstaten	213 077 000	+ 24 071 000	+ 23 907 000
Sjukvård	450 000	—	—
Reseersättningar (även utrikes resor)	4 195 000	+ 500 000	+ 500 000
Lokalkostnader	16 728 000	+ 1 792 000	+ 1 792 000
Publikationstryck	1 927 000	+ 145 000	+ 65 000
Information	250 000	— 50 000	— 50 000
Automatisk databehandling	1 170 000	+ 375 000	+ 375 000
Särskilda utgifter	10 000	+ 5 000	+ 5 000
Expenser	7 794 000	+ 827 000	+ 777 000
Därav engångsutgifter	(1 020 000)	(— 419 000)	(— 469 000)
Drift och underhåll av fortskaffningsmateriel	8 145 000	+ 3 165 000	+ 3 005 000
Utbildning i tulltjänsten	3 500 000	+ 250 000	+ 250 000
Beklädnad och beväpning	745 000	+ 105 000	+ 105 000
Skadeersättningar	45 000	+ 15 000	+ 15 000
Diverse utgifter	485 000	+ 40 000	+ 40 000
	275 350 000	+ **36 124 000**	+ **35 620 000**

Generaltullstyrelsen

Tullverkets verksamhet bestäms i huvudsak av yttre faktorer som har samband med internationell handel och transportverksamhet. Det saknas i väsentliga avseenden underlag för att bedöma hur utvecklingen på dessa områden kommer att bli och vilka återverkningar de får för tullverket. Vissa antaganden kan dock göras.

Generaltullstyrelsen utgår från att nuvarande tendenser till ökat varuutbyte mellan länderna kommer att bestå. Likaså räknar styrelsen med fortsatta strävanden att vidga frihandeln och avveckla tullarna. Den tullfria importen kan efter den 1 juli 1977 beräknas uppgå till 80 procent räknat efter antalet varuposter. Emellertid kan förutsättas att internationella avtal i syfte att främja världshandeln och den inter-

nationella samfärdseln leder till en ytterligare utbyggnad av det omfattande regelkomplex som tullmyndigheterna har att tillämpa. Vidare torde olikheter mellan länderna i fråga om konkurrens- och marknadsförutsättningar föranleda handelspolitiska begränsningar och regleringar som kan väntas få en icke obetydlig inverkan på tullverkets arbete. Härtill kommer den ökade reglering av varors användning som beror på skärpt vaksamhet mot miljöfaror. Tullverkets nuvarande huvuduppgift att tillgodose det allmännas intressen i samband med varors in- och utförsel torde komma att behålla sin betydelse även i den framtid som kan överblickas.

När det gäller bevakningsverksamheten torde tullverkets framtida arbetsuppgifter komma att liksom hittills bestämmas av trafikens utveckling, riskerna för smuggling samt behovet av oljebekämpning och andra uppgifter av miljövårdskaraktär. Ökat varuutbyte mellan Sverige och andra länder innebär ökad transportverksamhet i utrikestrafik, vilket i sin tur kräver ökade insatser från tullverkets sida. Intet tyder på att behovet av tullverkets insatser för att bekämpa smuggling till riket, framför allt av narkotika, kommer att minska. Under senare tid har i ökad utsträckning förts fram önskemål om att tullverket skall skärpa sin övervakning mot utsmuggling ur riket. Samhällets beredskap mot skador och olyckor till sjöss såsom oljeutsläpp och dumpning m. m. kommer sannolikt att byggas ut samtidigt som kraven skärps på den övervakning som skall göra vidtagna lagstiftningsåtgärder effektiva. Anspråken på tullverkets övervakningsverksamhet torde sammantaget bli betydande även i framtiden.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 32 508 000 kr., varav 7 788 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Ett revisionskontor har den 1 juli 1974 inrättats vid generaltullstyrelsen. Personalbehovet tillgodoses i huvudsak genom omdisponering av befintlig personal. Ytterligare medel behövs därför endast för en avdelningsdirektörstjänst för sektionschefen och ett kvalificerat biträde (+160 557 kr.).

3. Ekonomibyråns uppbördssektion behöver förstärkas med två kammarskrivare och två biträden på grund av den arbetsökning som ägt rum vid sektionen sedan den nya tullproceduren trätt i kraft. Behovet av personaltillskott med två kammarskrivare kan tillgodoses genom att två kammarskrivartjänster överflyttas från tullstaten till styrelsen. Ytterligare medel behövs därför endast för två biträden (+91 930 kr.).

4. Bevakningsbyråns kustbevakningssektion behöver förstärkas med ett biträde (+45 965 kr.).

5. Personalbehovet på revisionsbyråns kontrollsektion (tidigare benämnd revisionssektionen) har omprövats mot bakgrund av dels erfarenheterna av den nya tullagstiftningen, dels en ändrad arbetsfördelning mellan styrelsens olika revisionsenheter. Sektionen kan minskas

med ytterligare två förste byråinspektörstjänster. Eftersom ifrågavarande tjänster behövs för andra uppgifter, bör anslaget i stället minskas med lönekostnaderna för två kammarskrivare (—120 178 kr.).

6. En omläggning av rutinerna för hemtagningssystemet medför att styrelsens statistiska sektion behöver förstärkas med två kvalificerade biträden och sex biträden. Tullstatens personal kan samtidigt minskas med elva biträden. (—148 740 kr.)

7. Vissa tjänstemän vid tullstaten, som sedan längre tid varit permanent beordrade att tjänstgöra hos styrelsen, bör bl. a. med hänsyn till de nya avlönings- och redovisningssystemens uppbyggnad omplaceras från tullstaten till styrelsen. Härigenom får man även en riktigare kostnadsredovisning. Medel (2 061 708 kr.) motsvarande lönekostnaderna för 24 kammarskrivare, nio tullassistenter, två assistenter och en kontorsskrivare bör därför omföras från tullstatens till generaltullstyrelsens avlöningspost.

8. Den nya distriktsorganisationen möjliggör under budgetåret 1975/76 en minskning av personalen inom tullstaten med 40 kammarskrivare och 15 tulluppsyningsmän (—3 014 895 kr.).

9. Vid tulldirektionerna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Sundsvall bör bevakningskontorens underhållsenheter ombildas till sektioner för att möjliggöra en ökad delegering av ärenden från bevakningscheferna. Som chefer för underhållssektionerna behövs fyra tullinspektörer. Kostnaderna för ifrågavarande tjänster kan delvis täckas genom omdispositioner av personal. (+163 827 kr.)

10. Vid centrala tulltaxeringsavdelningen i Stockholm har arbetsbelastningen blivit större än beräknat, vilket medfört behov av att utöka antalet tulltaxeringssektioner från sex till sju. En tullinspektörstjänst bör inrättas för sektionschefen, varvid en kammarskrivartjänst kan dras in (+22 265 kr.).

11. Generaltullstyrelsen har i särskild skrivelse föreslagit att distriktstullkammaren i Nyköping flyttas till Oxelösund och därvid ges benämningen distriktstullkammaren i Nyköping/Oxelösund samt att tullstationen i Oxelösund dras in i samband därmed. Om omorganisationen genomförs kan personalstyrkan minskas med två tulluppsyningsmän (—89 376 kr.).

12. För olje- och kemikaliebekämpning i Vänern behövs en kusttullmästare och en kusttullassistent (+113 076 kr.).

13. För tullkontroll genom rörlig bevakning på den nya mellanriksvägen Luleå—Graddis—Bodö inrättas en gränsposteringsavdelning i Arjeplog, underställd gränsposteringen i Tärnaby. För bemanning av denna gränsposteringsavdelning behövs två gränsuppsyningsmän (+91 930 kr.).

14. Den arbetstidsförkortning för skiftestjänstgörande personal, som genomförs under budgetåret 1975/76, kommer att leda till att antalet

bevakningstjänstemän behöver utökas. Arbetstidsbortfallet för helt år beräknas motsvara sammanlagt ca 90 man varav ca 50 inom distriktsbevakningen, 30 inom kustbevakningen och tio inom gränsbevakningen. Möjligheterna att kompensera arbetstidsbortfallet genom rationaliseringsåtgärder och omläggningar av tjänstgöringslistor är begränsade. Inom *distriktsbevakningen* är detta i synnerhet fallet på sådana orter, där trafiken ökar till följd av industri- eller hamnutbyggnader eller genom tillkomsten av nya färjor eller färjeturer. Bl. a. motiverar ökad färjetrafik i Helsingborg, Stockholm och Sundsvall en utökning av personalen med sammanlagt 21 tjänster. Ökad trafik i Luleå och Karlshamn medför ett behov av ytterligare tre tjänster. Vidare räknar generaltullstyrelsen bl. a. med att det blir nödvändigt att öka personalen i Malmö och Göteborgs tulldistrikt med 18 tjänster. Vid *kustbevakningen* bör arbetstidsbortfallet till fullo ersättas genom utökning av personalen med hänsyn till tjänstgöringens art och med tanke på att bekämpningen av löskomna kemikalier och andra miljöfarliga ämnen tillkommit som en ny arbetsuppgift vid sidan av oljebekämpningen och att ifrågavarande verksamhet i fortsättningen även skall omfatta Mälaren och Vänern. Vid *gränsbevakningen* kan däremot arbetstidsbortfallet i huvudsak neutraliseras genom omläggning av gällande tjänstgöringslistor.

Arbetstidsförkortningen tillsammans med nya eller ökade arbetsuppgifter gör att bevakningsorganisationen i förhållande till tidigare planer behöver utökas med 46 man inom distriktsbevakningen, 30 man inom kustbevakningen och 3 man vid gränsbevakningen. Med hänsyn till att arbetstidsförkortningen för tullverkets vidkommande kommer att genomföras först den 1 januari 1976 beräknas för budgetåret 1975/76 dock endast medel för en utökning av personalen med 52 man. Medelsbehovet beräknas motsvara kostnaderna för tre tullmästare, sju kusttullmästare, en gränstullmästare, 32 tulluppsyningsmän, åtta kustuppsyningsmän och en gränsuppsyningsman (+2 488 859 kr.).

15. Till drift och underhåll av fortskaffningsmateriel begärs, utöver prisomräkning, en ökning av 360 000 kr. för driftkostnader och 1 175 000 kr. för underhållskostnader. Bland driftkostnaderna ingår medel för utvidgade försök med flygövervakning till sjöss, samt bland underhållskostnaderna medel för motorrenovering på en tullkryssare och en av ekonomiska skäl betingad snabbare ersättningsanskaffning av motorfordon.

16. Medelsbehovet i övrigt under anslaget beräknas öka med ca 2 276 000 kr.

17. Den av statsmakterna beslutade omorganisationen — ny tullprocedur och ny distriktsorganisation — medför att tullverkets effektivitet ökar inom en lägre kostnadsram. Fullt genomförda skulle förändringarna beloppsmässigt komma att överstiga det egentliga 0-alternativet. En minskning av resursinsatserna till 0-alternativnivån redan

under budgetåret 1975/76 skulle innebära mycket stora påfrestningar för verket och dess personal. Möjligheten att genomföra en sådan minskning är enligt styrelsens mening knappast realistisk. Det är inte möjligt att i nämnvärd utsträckning reducera den personal som används för trafikexpedierande uppgifter. Personalminskningen kommer därför i huvudsak att gå ut över kontroll- och tullkriminalgrupperna, vilka har att svara för smuggelbekämpning, och över den övervakande verksamhet som bedrivs av kust- och gränsbevakningen. Vidare medför ett uppskjutande av materielbeställningar ett ackumulerat medelsbehov till kommande år.

Föredraganden

Omfattningen av tullverkets verksamhet bestäms i huvudsak av yttre faktorer som sammanhänger med internationell handel och transportverksamhet samt med den av statsmakterna fastställda tull- och avgiftspolitiken. Tullverkets verksamhet kommer under de närmaste åren att förändras dels genom frihandelsavtalen med bl. a. EG och den därav följande successiva avtrappningen av tullarna vid handeln med berörda länder, dels genom den nya tullprocedur som tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1974. Den nya tullproceduren innebär bl. a. att tulltaxering sker med ledning av en av importören avlämnad deklaration. Vidare kan företag med återkommande import få rätt att ta hem sina varor innan de deklareras.

Samtidigt med den nya tullproceduren infördes en ny distriktsorganisation för tullverket. Organisationsförändringarna sker på sådant sätt att näringslivet ges tid att anpassa sig till den nya tullproceduren och skälig hänsyn tas till den berörda personalens intressen i samband med nödvändiga omflyttningar. Generaltullstyrelsen lämnar årligen i samband med sina anslagsframställningar en redogörelse för genomförandet av omorganisationen.

Av generaltullstyrelsens redogörelse framgår att tullkamrarna planenligt den 1 januari 1974 drogs in på elva orter (Hudiksvall, Härnösand, Karlskrona, Köping, Lund, Lysekil, Ronneby, Simrishamn, Strömstad, Söderhamn och Västervik). På samtliga dessa orter utom Lund inrättades i stället tullstationer. I Köping har styrelsen övergångsvis behållit en tulltaxeringsexpedition, hörande till distriktstullkammaren i Västerås, vid sidan av tullstationen för att underlätta övergången till den nya tullproceduren. I Anderstorp har styrelsen på försök inrättat en expedition som är öppen ett par timmar i veckan för att ge företagen i trakten (även i Gislaved och Värnamo) service i exportfrågor och frågor rörande den nya tullproceduren. Distriktstullkammaren i Jönköping svarar för expeditionen och dess bemanning.

Av de tullkammare, som enligt de fastställda organisationsplanerna

skall dras in, återstår endast Piteå och Sölvesborg. Styrelsen avser att bibehålla dessa i avvaktan på förestående pensionsavgångar.

Tullkamrarna i Falkenberg, Kristinehamn, Motala, Oskarshamn, Skellefteå och Örnsköldsvik, som enligt tullverkets förslag skulle dras in, skall behållas i första hand till den 1 januari 1977. Regeringen kommer att dessförinnan pröva om underlag finns för att bibehålla tullkamrarna på dessa orter.

Av generaltullstyrelsens redovisning framgår att personalens successiva minskning, som beräknas uppgå till 345 tjänstemän då organisationsförändringarna är fullt genomförda, fortgår planenligt och att styrelsen inte funnit anledning att frångå sina tidigare beräkningar härvidlag. För nästa budgetår beräknas tulltaxeringspersonalen minska med 40 tjänster och bevakningspersonalen med 15 tjänster. Jag räknar med en minskning av lönekostnaderna enligt tullverkets förslag (8).

Jag tillstyrker de av generaltullstyrelsen föreslagna ändringarna inom revisionskontoret och revisionsbyrån (2, 5) samt de föreslagna förstärkningarna på ekonomibyrån och bevakningsbyrån (3, 4). Generaltullstyrelsen föreslår vidare att styrelsens statistiska sektion förstärks i samband med omlagda ADB-rutiner avseende hemtagningssystemet under det att elva biträdestjänster kan dras in på tullstaten. Eftersom det är angeläget med en förbättrad godsredovisning tillstyrker jag styrelsens förslag (6) och räknar därjämte erforderliga medel för ändamålet under anslagsposten Automatisk databehandling.

Generaltullstyrelsen har föreslagit att sådan personal inom tullstaten, huvudsakligen från Stockholm, som under längre tid stadigvarande tjänstgjort inom generaltullstyrelsen hänföres till generaltullstyrelsens personal och avlönas från styrelsens lönekostnader. Styrelsen skulle härigenom tillföras 36 tjänstemän. Då det erfarenhetsmässigt visat sig att generaltullstyrelsen haft behov att i inte obetydlig omfattning inlåna personal från tullstaten för löpande arbetsuppgifter och att omföringen är begränsad till i huvudsak personal inom stockholmsområdet är jag beredd att godta den föreslagna omföringen av medel mellan tullstaten och styrelsen (7). Den planerade minskningen av tullstaten till följd av den nya distriktsorganisationen påverkas inte härav.

Under den tid den nya tullproceduren varit igång har det visat sig vara svårt att inom stipulerad tid såväl få in tulldeklarationerna från hemtagarna, som att hinna med tulltaxeringen. Läget härvid synes dock förbättras. Antalet försenade deklarationer har varit särskilt stort vid centrala tulltaxeringsavdelningen i Stockholm, där även balanserna av icke granskade deklarationer varit stora. Mot denna bakgrund finner jag det angeläget att den föreslagna ytterligare taxeringssektionen därstädes kan inrättas. Jag beräknar medel härför (10). Jag kan även erinra om att riksdagen nyligen har beslutat att den 1 mars 1975 införa

en försenings avgift i tullagen för de fall tulldeklaration inte lämnas inom föreskriven tid (prop. 1974: 180, SkU 1974: 63, rskr 1974: 387).

Generaltullstyrelsen har i särskild framställning föreslagit att nuvarande Nyköpings tulldistrikt ges benämningen Nyköping—Oxelösunds tulldistrikt och att i samband därmed distriktstullkammaren till följd av trafikens omfattning flyttas från Nyköping till Oxelösund. Jag räknar med att så kan ske och har vid anslagsberäkningen beaktat den av generaltullstyrelsen redovisade minskningen av personalen till följd härav (11). Jag räknar vidare medel för de föreslagna nya tjänsterna för oljebekämpningen m. m. i Vänern (12) och för patrullverksamhet på den nya mellanriksvägen Lulcå—Graddis—Bodö (13). Däremot är jag inte beredd att tillstyrka förslaget om tillskapande av underhållssektioner inom tulldirektionernas bevakningskontor (9).

Den arbetstidsförkortning för skiftestjänstgörande personal, som för tullverkets del genomförs den 1 januari 1976, leder enligt generaltullstyrelsen till att antalet bevakningstjänstemän behöver utökas. Tullverket drar successivt in tjänster i samband med genomförandet av den nya distriktsorganisationen. Inom bevakningsorganisationen kommer t. o. m. budgetåret 1975/76 personalen att minska med 60 man. Vidare förändras trafikstrukturen och tillkommer nya arbetsuppgifter. Jag är mot denna bakgrund beredd att tillstyrka de begärda förstärkningarna inom bevakningsorganisationen och räknar medel härför i enlighet med generaltullstyrelsens förslag (14).

Under anslagsposten till drift och underhåll av fortskaffningsmateriel har jag bl. a. räknat medel för fortsatta försök med flygpatrullering inom kustbevakningen under nästa budgetår. Jag är däremot inte beredd att förorda att försöksverksamheten utvidgas i förhållande till verksamheten under innevarande budgetår.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört och till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tullverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 310 970 000 kr.

C 2. Tullverket: Anskaffning av viss materiel

1973/74	Utgift	3 129 448	Reservation	682 927
1974/75	Anslag	3 500 000		
1975/76	Förslag	3 250 000		

Från anslaget bestrids utgifter för anskaffning av fortskaffnings- och radiomateriel m. m.

Fördelningsplan	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Generaltull-styrelsen	Föredra-ganden
1. Större motorbåtar	1 870 000	+ 695 000	+ 695 000
2. Mindre motorbåtar, motorfordon m. m.	1 355 000	— 720 000	—1 020 000
3. Telemateriel	275 000	+ 175 000	+ 75 000
	3 500 000	**+ 150 000**	**— 250 000**

Generaltullstyrelsen

1. Prisomräkning 665 000 kr.

2. För kustbevakningens behov av större motorbåtar bör medel anvisas för anskaffning av två tulljakter (2 milj. kr.).

3. Styrelsen beräknar 300 000 kr. för anskaffning av en dieseldriven racerbåt alternativt en svävare av mindre typ. För ersättning av mindre båtar beräknas 50 000 kr. Den nya distriktsindelningen bygger i stor utsträckning på ökad rörlighet inom bevakningsorganisationen. För att täcka behovet av tjänstebilar inom tullkriminaltjänsten och distriktsbevakningen behöver budgetåret 1975/76 anskaffas ytterligare sex tjänstebilar och sex släpvagnar för transport av mindre motorbåtar m. m. (235 000 kr.). Sammanlagt beräknas 585 000 kr. för anskaffning av mindre motorbåtar och motorfordon.

4. Medelsbehovet för fortlöpande ersättning och komplettering av telemateriel m. m. beräknas till 400 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 3 250 000 kr. Jag har därvid bl. a. räknat medel för anskaffning av två tulljakter och sex tjänstebilar m. m. Det ankommer på regeringen att fastställa den slutliga fördelningsplanen för anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tullverket: Anskaffning av viss materiel* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 3 250 000 kr.

Myntverket

Myntverket är central förvaltningsmyndighet med uppgift att tillverka mynt och medaljer. I mån av resurser får verket mot ersättning utföra även andra arbeten.

Chef för myntverket är en myntdirektör. Inom verket finns tre enheter, nämligen en för administrativa ärenden, en för tillverkning av mynt och medaljer samt en för materialkontroll. Verkets personal uppgår till 51 personer, varav 6 handläggare. Enligt beslut vid 1971 års riksdag har myntverket under sommaren 1974 omlokaliserats till Eskilstuna.

Kostnaderna för myntverkets verksamhet bestrids f. n. från två anslag, nämligen förslagsanslaget Myntverket: Förvaltningskostnader och reservationsanslaget Myntverket: Nyanskaffning av vissa maskiner m. m. Innevarande budgetår uppgår anslagen till resp. 3 766 000 kr. och 150 000 kr. På driftbudgetens inkomstsida är under rubriken Uppbörd i statens verksamhet upptagen en inkomsttitel benämnd Inkomst av myntning m. m., vilken innevarande budgetår är beräknad till 50 milj. kr. Detta belopp avser värdet av vid myntverket producerade mynt och medaljer med avdrag för materialkostnader. Värdet av producerade mynt sätts därvid till det nominella värdet av de utväxlade mynten. Det formella beslutet om myntpräglingens storlek meddelas i de myntningslov som regeringen beviljar efter förslag av myntverket. För medaljtillverkningen gäller kungörelsen (1958:230) med taxa för lösen av medaljer vid myntverket.

Myntverket

Verkets produktion av mynt uppgick budgetåret 1972/73 till ca 220 milj. stycken. Under budgetåret 1973/74 kunde omlokaliseringen inte genomföras utan produktionsminskning, varför årsproduktionen under detta budgetår endast uppgick till ca 164 milj. stycken. Under innevarande budgetår beräknas årsproduktionen åter vara uppe i normal omfattning och under budgetåret 1975/76 uppgå till ca 230 milj. stycken. Myntverkets nya lokaler och maskinpark medger emellertid en större årlig produktion.

Myntverkets medaljtillverkning utgörs till större delen av beställningsarbeten, men även av statliga belöningsmedaljer och verkets egna utgåvor. Under budgetåret 1973/74 tillverkades närmare 6 000 medaljer till ett värde av ca 700 000 kr. Under budgetåret 1972/73 tillverkades å andra sidan närmare 20 000 medaljer, vars värde uppgick till inemot 600 000 kr. Till skillnad från mynttillverkningen kan medaljtillverkningen inte anses som myndighetsutövning.

I anslagsäskanden för tidigare budgetår har myntverket anfört att medaljtillverkningen i framtiden borde ges en mera affärsmässig inriktning, men att det saknats möjligheter till en specificerad kostnadsredovisning för medaljtillverkningen. Som ett första steg skulle emellertid den fastställda taxan för lösen av medaljer kunna upphävas.

Förutsättningar för en åtskild kostnadsredovisning föreligger numera enligt verkets uppfattning.

Medaljer har alltmer börjat uppmärksammas som konstföremål och samlarobjekt, vilket innebär att medaljer förekommer som handelsvara i en helt annan omfattning än tidigare. Myntverket finner det angeläget med långa tillverkningsserier inom medaljtillverkningen och en jämn arbetsbelastning och därmed en god lönsamhet. Detta kan uppnås genom

att myntverket inte endast passivt avvaktar offertförfrågningar och beställningar utan i stället mera aktivt vänder sig till medaljutgivare och dessutom har ett program för egen medaljutgivning.

För att möjliggöra en mera affärsmässig inriktning av medaljtillverkningen föreslår myntverket att verkets mynttillverkning och dess medaljtillverkning åtskiljes så att mynttillverkningen även fortsättningsvis finansieras över anslag på statsbudgeten under det att medaljtillverkningen finansieras genom intäkter. Medaljtillverkningen bör således i likhet med vad som är vanligt på andra håll inom statlig uppdragsverksamhet ske över ett förslagsanslag om 1 000 kr., varvid kostnaderna får täckas av inflytande intäkter. Härutöver behövs för utjämning av likviditeten en rörlig kredit av 500 000 kr.

Vid sidan av den normala präglingen och distributionen av mynt, inkl. minnesmynt, kan det bli aktuellt att iordningställa och försälja särskilda förpackningar med mynt för samlarändamål. Även denna verksamhet och andra speciella uppdrag utanför den normala myntframställningen bör enligt myntverkets uppfattning anslags- och redovisningsmässigt behandlas på samma sätt som medaljproduktionen.

Föredraganden

Myntverket har föreslagit att den del av myntverkets verksamhet, som avser medaljtillverkning och alltså ligger vid sidan av den mera myndighetsbetonade mynttillverkningen, ges en mera affärsmässig inriktning. I första hand skulle detta kunna ske genom att den av regeringen fastställda taxan för medaljlösen upphävs och en friare prissättning på verkets produkter kommer till stånd. Eftersom det numera finns möjligheter att i redovisningen åtskilja medaljtillverkningen från mynttillverkningen bör enligt verkets mening dessutom kostnaderna för avlöningar och omkostnader för medaljtillverkningen inte längre finansieras över statsbudgeten utan med de intäkter som inflyter från försålda medaljer. Medaljtillverkningen beräknas kunna uppvisa ett överskott i förhållande till nedlagda kostnader.

Jag delar myntverkets uppfattning att medaljtillverkningen m. m. bör omvandlas till en ren uppdragsverksamhet och att myntverket bör ges möjligheter att kunna uppträda på medaljmarknaden i affärsmässiga former. Medaljtillverkningen utgör ett naturligt och värdefullt komplement till mynttillverkningen genom att verkets produktionskapacitet kan utnyttjas effektivare och jämnare. Någon ändrad organisation av verket är inte aktuell utan omläggningen begränsar sig till formerna för finansiering och redovisning av verksamheten. Jag kommer att vid min anmälan av anslagen till myntverket för nästa budgetår att utforma anslagskonstruktionen i enlighet med myntverkets förslag. Den gällande taxan för medaljlösen bör upphävas i samband med anslagsomläggningen och ersättas med en bestämmelse att taxan får bestämmas av

myntverket. Grunderna för den framtida taxesättningen bör av myntverket utformas i samråd med riksrevisionsverket. Det ankommer på regeringen att besluta härom liksom om erforderliga ändringar i myntverkets instruktion.

C 3. Myntverket: Förvaltningskostnader

1973/74 Utgift	3 053 573
1974/75 Anslag	3 766 000
1975/76 Förslag	3 854 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Myntverket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	6	—	—
Övrig personal	45	+ 1	+ 1
	51	**+ 1**	**+ 1**
Anslag			
Lönekostnader	2 467 000	+ 272 000	+ 272 000
Sjukvård	9 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	46 000	— 25 000	— 25 000
Därav utrikes resor	(14 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	877 000	— 208 000	— 208 000
Underhålls- och förbrukningsmateriel	150 000	+ 12 000	+ 12 000
Omkostnader för myntutväxling	134 000	+ 34 000	+ 34 000
Expenser	83 000	+ 1 000	+ 1 000
Därav engångsutgifter	(5 000)	(— 5 000)	(— 5 000)
	3 766 000	**+ 88 000**	**+ 88 000**

Myntverket

1. Pris- och löneomräkning m. m. 196 000 kr., varav 85 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Kostnader som hänförs till medaljtillverkning och enligt verkets förslag till ändrat anslagssystem inte längre bör bekostas från detta anslag uppgår till sammanlagt 471 000 kr. Härav avser 383 000 kr. lönekostnader, 1 000 kr. sjukvård, 1 000 kr. reseersättningar, 45 000 kr. lokalkostnader, 30 000 kr. underhålls- och förbrukningsmateriel och 11 000 kr. övriga omkostnader.

3. I samband med en ökning under budgetåret 1975/76 av myntproduktionen, varom verket avgett särskilt förslag, behövs sammanlagt 363 000 kr. Härav avser 295 000 kr. lönekostnader för sex myntteknikер, 2 000 kr. sjukvård, 30 000 kr. underhålls- och förbrukningsmateriel, 28 000 kr. kostnader för myntutväxling och 8 000 kr. expenser.

4. Genomförande av 0-alternativet skulle leda till att mynttillverkningen minskades med ca 11 milj. stycken. Samtidigt skulle utgivandet av de nya mynten med anledning av tronskiftet försenas.

Föredraganden

Jag biträder myntverkets förslag och räknar därvid bl. a. en minskning av anslaget med 471 000 kr. i samband med omläggningen till uppdragsfinansiering av medaljtillverkningen. En konsekvens av denna omläggning blir vidare att inkomsttiteln Inkomst av myntning m. m. fr. o. m. nästa budgetår inte kommer att innefatta inkomster från verkets medaljtillverkning.

Det är angeläget att efterfrågan på mynt kan tillgodoses bättre. Jag kommer senare denna dag vid min anmälan av utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75 att förorda att ytterligare maskinkapacitet tillförs myntverket för att myntproduktionen skall kunna ökas väsentligt. Jag beräknar under detta anslag medel för de ökade driftkostnader den ökade produktionen kräver i enlighet med myntverkets förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Myntverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 854 000 kr.

C 4. Myntverket: Uppdragsverksamhet

Nytt anslag (förslag) 1 000

Under detta anslag bör redovisas kostnader och intäkter för av myntverket bedriven uppdragsverksamhet, främst i form av medaljtillverkning.

Myntverket

Under budgetåret 1975/76 beräknas verksamhetens omslutning komma att uppgå till ca 1,8 milj. kr. Medaljtillverkningen beräknas omfatta ca 28 000 medaljer, inkl. statliga belöningsmedaljer. Verksamheten beräknas sysselsätta fem anställda.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört om myntverkets medaljtillverkning förordar jag att ett förslagsanslag av ett formellt belopp om 1 000 kr. förs upp i statsbudgeten för nästa budgetår för redovisningen av myntverkets uppdragsverksamhet. Jag räknar därvid inte med att någon nettobelastning skall uppkomma på anslaget, utan att verksamheten skall vara ekonomiskt bärkraftig. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem och för att tillgodose eventuella behov av ökat rörelsekapital bör myntverket få disponera en rörlig kredit i riksgäldskontoret i likhet med annan statlig uppdragsfinansierad verksamhet.

I enlighet med vad myntverket föreslagit bör även iordningställande och försäljning av särskilda myntförpackningar för samlarändamål hän-

föras till den här aktuella uppdragsverksamheten. Detsamma bör gälla för andra speciella uppdrag vid sidan av den normala myntframställningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Myntverket: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

C 5. Myntverket: Utrustning

1973/74	Utgift	[1]416 734	Reservation	[1]1 354 448
1974/75	Anslag	[1]150 000		
1975/76	Förslag	100 000		

[1] Anslaget Myntverket: Nyanskaffning av vissa maskiner m. m.

Från anslaget bestrids utgifter för anskaffning av mera kostnadskrävande maskiner och apparater till myntverket.

Myntverket

För ersättnings-, kompletterings- och nyanskaffningar av utrustning under budgetåret 1975/76 behövs 350 000 kr.

Föredraganden

Jag kommer senare denna dag vid min anmälan av tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår att förorda att ytterligare medel anvisas under detta anslag för inköp av bl. a. tre myntpräglingspressar. Mot denna bakgrund kan anslaget i statsbudgeten för budgetåret 1975/76 begränsas till 100 000 kr.

Jag anser vidare att anslaget Myntverket: Nyanskaffning av vissa maskiner m. m. fr. o. m. nästa budgetår bör benämnas Myntverket: Utrustning. Den behållning som vid utgången av budgetåret 1974/75 finns kvar på det äldre anslaget bör föras över till anslaget Myntverket: Utrustning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Myntverket: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr.

C 6. Riksskatteverket

1973/74	Utgift	75 691 511
1974/75	Anslag	82 460 000
1975/76	Förslag	95 340 000

Riksskatteverket är dels central förvaltningsmyndighet i fråga om beskattning, uppbörd av skatt, folkbokföring och val, för tillverkning och

försäljning av alkoholhaltiga varor samt alkoholfrågor, dels centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet, allt i den mån uppgifterna ej ankommer på annan myndighet. Verket är dessutom beskattningsmyndighet för sjömansskatt, kupongskatt och punktskatter.

Riksskatteverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör som även är styrelsens ordförande. Denne har närmast under sig en överdirektör. Verket är organiserat på nio huvudenheter, nämligen en för verkets administration, en för rättsärenden, en för direkt skatt, en för indirekt skatt, en för kontroll och revision, en för administration av exekutionsväsendet, en för folkbokföring och val, en för driftteknik och en för alkoholärenden. Dessutom finns en enhet för allmänna ombud och ett sekretariat för verksledningen.

Inom riksskatteverket finns en nämnd för rättsärenden och sjömansskattenämnden. Till verket är energiskattenämnden och reklamskattenämnden knutna.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Riksskatte-verket	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	395	+ 30	+ 12
Övrig personal	307	+ 28	+ 16
	702	**+ 58**	**+ 28**
Anslag			
Lönekostnader	44 972 000	+ 10 838 000	+ 8 547 000
Ersättningar till kyrkobokförings-inspektörer	180 000	+ 15 000	+ 15 000
Sjukvård	126 000	+ 14 000	+ 14 000
Reseersättningar	2 020 000	+ 101 000	+ 101 000
Därav utrikes resor	(65 000)	(+ 35 000)	(+ 35 000)
Lokalkostnader	6 998 000	+ 969 000	+ 914 000
Expenser för eget behov	2 464 000	+ 725 000	+ 614 000
Därav engångsutgifter	(116 000)	(+ 188 000)	(— 24 000)
Expenser för annat än eget behov	13 000 000	+ 2 000 000	+ 2 000 000
Utbildning och information	12 700 000	+ 1 755 000	+ 675 000
	82 460 000	**+ 16 417 000**	**+ 12 880 000**

Riksskatteverket

Verksamheten under nästa budgetår kommer i hög grad att präglas av den satsning på att förbättra skatteadministrationen i första instans, som riksskatteverket anser ytterst angelägen och där ett principförslag har redovisats till Kungl. Maj:t, samt av infasning och stabilisering av nytillkomna relativt svåradministrerade punktskatter. Den satsning på ökade resurser för taxerings- och skatterevision som skett, särskilt under det senaste året, medför krav på ledning och på utveckling av revisionsmetoder. Vidare kommer riksskatteverkets uppgift att vara centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet att kräva stora insatser såväl under nästa budgetår som därefter med hänsyn till att

kronofogdemyndigheternas sätt att utföra sina uppgifter har stor betydelse för den enskilde och är av ekonomisk vikt för samhället. Kronofogdemyndigheternas organisation, arbetsuppgifter och arbetsformer kan förutses komma att avsevärt förändras under senare delen av 1970-talet.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 8 771 000 kr., varav 1 529 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Antalet besvär till mellankommunala skatterätten, där allmänna ombudet skall föra statens talan, ökade kraftigt från år 1972 till år 1973. Även antalet av allmänna ombudet anförda besvär steg. Utvecklingen kan förutses medföra ytterligare ökning av antalet besvärsmål under år 1974. En förstärkning behövs hos allmänna ombudet med en förste byråsekreterare (+68 309 kr.).

Ökningen av antalet besvärsmål och av granskningsverksamheten föranleder ökat behov av arbetskraft hos allmänna ombudet. Två biträdestjänster bör inrättas (+91 930 kr.). Göromålen fullgörs f. n. av extra arbetskraft.

3. Trots anlitande av tillfällig arbetskraft har arbetsbalanser uppkommit inom personalsektionen. Svårigheter har förelegat att hinna med personalsociala frågor och arbetarskyddsfrågor. Arbetet med företagsnämndsverksamheten ökar i omfattning. Inom sektionen bör en tillfälligt inrättad tjänst som förste byråsekreterare permanentas (+68 309 kr.).

Den kraftiga ökningen av personal har medfört att personalsektionen har utökats med tre extra biträden för att kunna bemästra personaladministrativa uppgifter samt expeditions- och skrivgöromål. Dessa bör föras upp på personalplan (+137 895 kr.).

4. Riksskatteverket har sedan år 1973 haft en byråassistent med uppdrag att vara föreståndare för verkets centralarkiv. Eftersom ett stadigvarande behov härav föreligger bör en tjänst inrättas (+55 461 kr.) för ändamålet.

5. Den pågående översynen av lokal skattemyndighets organisation visar att personalutbildningen behöver förstärkas. Utbildningsunderlag har hittills framställts endast för vissa avgränsade arbetsrutiner. Initialt krävs en omfattande arbetsinsats och på sikt minst en kvalificerad handläggare för uppföljning och drift. Utbildningsenheten bör förstärkas med en byrådirektör (+82 354 kr.).

Den 1 juli 1975 avses ett nytt utbildningssystem genomföras för den av verket bedrivna fackutbildningen på skatteområdet. Genom att länsstyrelsernas skatteavdelningar personalmässigt förstärkts ökar också elevantalet. För ökade uppgifter för kursadministration m. m. krävs minst ytterligare en tjänst som byråassistent (+55 461 kr.).

Konferensverksamheten inom riksskatteverkets område fyller en viktig funktion från samordnings- och informationssynpunkt. För ledning

av konferensverksamheten behövs förstärkning med en byråassistent (+55 461 kr.).

6. Riksskatteverkets informationsverksamhet mot allmänheten och andra myndigheter har intensifierats för varje år sedan verket inrättades. På grund av ansvällningen av arbetsuppgifter och för att hålla nere konsultkostnaderna bör verkets resurser utökas med en förste byrå-sekreterartjänst och en biträdestjänst (+118 104 kr.).

7. Arbetsuppgifterna på kvalificerad handläggarnivå inom ekonomisektionen har oavbrutet ökat. I stället för en tillfälligt inrättad tjänst bör en tjänst som förste byråintendent inrättas och föras upp på personalplan (+68 309 kr.).

8. Inom rättsavdelningen är såväl avdelningschefen som hans närmaste man sysselsatta med ärenden rörande förhandsbesked och dispenser samt med arbetet som sekreterare i nämnden för rättsärenden. Arbetet med att utreda rättsliga specialfrågor liksom granskning av anvisningar och blanketter ur rättslig synpunkt har kunnat utföras i endast ringa omfattning. För att stabilisera verksamheten inom rättsavdelningen föreslår riksskatteverket att denna avdelning delas upp i två enheter, nämligen en för förhandsbesked, dispenser m. m. och en för utredningar, remisser, granskning av förslag till anvisningar och blanketter m. m. För att leda arbetet inom sistnämnda enhet behövs en tjänst som biträdande skattedirektör (+116 189 kr.).

9. Ökningen av besvärsmål till mellankommunala skatterätten leder till krav på förstärkning av rättens kansli, som ligger inom rättsavdelningen. Även målens svårighetsgrad har ökat. En tjänst som avdelningsdirektör behöver inrättas (+105 176 kr.). Dessutom behöver biträdespersonalen förstärkas med ett kvalificerat biträde (+51 631 kr.) och ett biträde (+45 965 kr.). Förstärkningen har delvis redan måst genomföras med extra arbetskraft.

10. I fråga om tillämpning av ny lagstiftning hänvisar ofta de regionala och lokala myndigheterna till riksskatteverket. Verkets uppgift att utfärda anvisningar som komplement till lagstiftningen ökar också i omfattning. Inom taxeringssektionen behövs en förstärkning med två avdelningsdirektörer (+221 524 kr.). För att verket skall kunna rätt utföra sin tillsynsfunktion bör taxeringsarbetets bedrivande på regional och lokal nivå följas upp. Nuvarande resurser medger inte sådan uppföljningsverksamhet. Genom förstärkning med två amanuenser bör arbetskraft kunna frigöras både för sådan verksamhet och vidgad anvisningsverksamhet (+125 606 kr.). För biträdesgöromål har en extra biträdestjänst inrättats. Denna bör föras upp på personalplan (+51 631 kr.).

11. Tillkomsten av nya förhållandevis svåradministrerade punktskatter nödvändiggör en uppdelning av punktskattesektionen på två sektioner. Till följd härav bör en sektionschefstjänst som biträdande skatte-

direktör inrättas och ersätta en befintlig tjänst som avdelningsdirektör (+11 013 kr.).

12. För att underlätta länsstyrelsernas arbete med riksomfattande kontrollaktioner samlar kontrollsektionen in och distribuerar kontrolluppgifter. I stor utsträckning mikrofilmas detta material. För detta ändamål, som blir en fortlöpande verksamhet, behövs en biträdestjänst (+45 965 kr.).

13. De revisioner som utförs av personal inom revisionssektionen är ofta komplicerade och tidskrävande. För att bättre nyttiggöra de mest kvalificerade revisorerna och öka revisionsinsatsen bör dessa biträdas i sitt arbete. För detta ändamål bör sektionen förstärkas med en förste byråsekreterare och en byråassistent (+119 940 kr.). För att avlasta den reviderande personalen enklare göromål bör sektionen vidare förstärkas med två biträden (+95 760 kr.).

Även verkets distriktskontor bör för att höja revisionsinsatsen successivt förstärkas med assistentpersonal. För budgetåret 1975/76 föreslås att fem sådana tjänster inrättas (+254 324 kr.).

14. Exekutionsjuridiska sektionen har förstärkts med högt kvalificerad juridisk expertis under det senaste året men har inte resurser att fullfölja de intentioner som uttalats som riktlinjer för riksskatteverkets verksamhet på detta område. Detta är till klart men för kronofogdeorganisationen. En permanent förstärkning är nödvändig även om viss utomstående expertis också framgent måste anlitas. Två tjänster som avdelningsdirektör bör inrättas (+221 844 kr.).

Antalet kronomålsärenden och av kronan förda processer har ökat starkt. Härtill kommer en förutsebar ökning föranledd av införda ansvarsbestämmelser i mervärdeskatteförordningen och förfarandeförordningen. En tjänst som avdelningsdirektör behövs för bevakning och förande av kronans talan (+108 209 kr.). Vidare bör inrättas en tjänst som byråassistent (+55 461 kr.).

15. Även exekutionsadministrativa sektionen har förstärkts med personal från kronofogdeorganisationen. För att riksskatteverket skall kunna fullgöra centralmyndighetsfunktionerna är en kvalificerad förstärkning av sektionen ofrånkomlig. Kravet på organisationsutredningar inom olika kronofogdedistrikt i landet kommer att öka. Det kommer vidare att krävas bättre utbildning av personalen inom exekutionsväsendet. Den största kraftsamlingen gäller dock genomförandet av det ADB-system som utvecklas för exekutionsväsendet. Sektionen behöver förstärkas med en avdelningsdirektör (+105 176 kr.) och en byrådirektör (+82 354 kr.).

16. Riksdagen har beslutat att ett officiellt identitetsnummer, organisationsnummer, skall fastställas för juridiska personer och enheter inom statlig och kommunal förvaltning. Riksskatteverket skall planera genomförandet av och utöva tillsynen över det nya identifieringssyste-

met, som träder i kraft den 1 juli 1975. För att utveckla och underlätta de rutiner som krävs för att lägga upp och föra organisationsnummerregistret bör folkbokföringssektionen tillföras en amanuenstjänst (+62 803 kr.). För driften av organisationsnummerregistret bör sektionen härutöver förstärkas med ett kvalificerat biträde och två biträden (+147 391 kr.).

För utjämning av arbetstoppar begär verket 89 000 kr. för tillfällig arbetskraft och för datamaskintid m. m. 250 000 kr.

17. För att avlasta projektledarna inom större utvecklingsprojekt tidskrävande administrativa uppgifter har två handläggare för projektadministration anställts som tillfällig personal. Behovet av dessa är inte av tillfällig natur varför tjänsterna bör föras upp på verkets personalplan (+125 606 kr.).

18. ADB-systemet byggs successivt ut på skatteområdet. På grund av de höga kostnaderna för lokal skattemyndighets arbete med att räkna om slutlig skatt vid taxeringsändring har ett maskinellt förfarande utvecklats. Det nya ADB-systemet är tämligen komplicerat och kräver fortlöpande uppföljning. För ändamålet behövs även på sikt en systemman och en programmerare. För att uppnå bättre överensstämmelse mellan preliminär och slutlig skatt, minska arbetet hos lokal skattemyndighet och samtidigt ge de skattskyldiga bättre service har riksskatteverket utvecklat ett ytterligare avsnitt inom ADB-systemet. Även här behövs på sikt en systemman och en programmerare. Sammanlagt fyra tillfälligt inrättade tjänster bör uppföras på personalplan (+290 314 kr.).

19. Samordningen av riksskatteverkets resurs- och sakområdesansvar för lokala skattemyndigheternas verksamhet bör inordnas i en särskild funktion. Organisationssektionen bör för ändamålet tillföras två tjänster på byrådirektörs nivå (+ 182 503 kr.).

20. Vid riksskatteverket finns installerad en datamaskin. Denna används i första hand för kompilering och testning av datorprogram och för den försöksverksamhet som fortlöpande bedrivs inom verkets ADB-system. För driften av datamaskinen finns inom organisationssektionen tillfälliga tjänster för en hallchef, tre skiftledare och tre operatörer. Dessa tjänster bör uppföras på verkets personalplan (+ 389 585 kr.).

21. För budgetåret 1974/75 disponerar riksskatteverket för tillfällig arbetskraft 1,5 milj. kr., varav för avdelningen för exekutionsväsendets administration 300 000 kr. Verket har dessutom erhållit medel för tillfälliga utredningsprojekt som beräknas avslutas under budgetåret 1974/75.

Projekt m. m. som avslutas under budgetåret 1974/75 uppgår till sammanlagt 1 069 273 kr. För nästa budgetår begär riksskatteverket i fråga om tillfälliga utredningsprojekt medel för handläggning av ärenden rörande kompensation för mervärdeskatt på bostadsbyggande samt utbetal-

ning härav (810 000 kr.), för fullföljande av den med statskontoret gemensamma utredningen angående skatteväsendets administration (600 000 kr.), för utredningsverksamhet inom exekutionsadministrativa sektionen (200 000 kr.) och för viss utbildningsverksamhet inom exekutionsväsendet (80 000 kr.). Verket begär vidare medel för förstärkningar i samband med 1976 års allmänna val (105 000 kr.) och för handboksarbete inom folkbokföringen (30 000 kr.).

22. För konsulthjälp utifrån begär riksskatteverket sammanlagt 1 460 000 kr. för budgetåret 1975/76. Verket begär bl. a. medel för organisations- och metodteknisk expertis för utredningen angående skatteväsendets administration (700 000 kr.), för uppföljning och omläggning av organisation och arbetsmetoder avseende lokal skattemyndighet (250 000 kr.), för systematisering av anvisningar på mervärdeskatteområdet (150 000 kr.) samt för språklig reformering och översyn av anvisningar och handledning för årlig taxering (150 000 kr.).

23. Kraven är stora på verkets insatser inom information och utbildning, både från allmänheten och den offentliga sektorn. En fortsatt förstärkning behövs. Verket föreslår en väsentlig ökning av utbildningsresurserna, främst avseende personalen vid länsstyrelsernas skatteavdelningar och de lokala skattemyndigheterna (+ 1 532 000 kr.). Informationen till allmänheten under nästa budgetår föreslås omfatta bl. a. sedvanlig allmän deklarationshandledning till 1976 års taxering (2 400 000 kr.), deklarationsanvisningar för hantverkare och småföretagare (400 000 kr.) samt en broschyr om beskattningsförhållanden för ideella föreningar och sammanslutningar 600 000 kr.). Sammanlagt begär riksskatteverket en förstärkning av resurserna för utbildning och information med — förutom löne- och prisomräkning — 739 000 kr.

24. Medelsbehovet i övrigt under anslaget ökar med ca 942 000 kr.

25. Beträffande effekterna av 0-alternativet framhåller verket att en sådan reducering av anslaget skulle öka arbetsbelastningen hos myndigheterna inom verkets tillsynsområde och hos dessa myndigheter äventyra verksamhetens behöriga gång. Vidare skulle reduceringen medföra att den offensiva verksamheten inom skatteområdet starkt skulle minskas med därmed uppkommande intäktsbortfall för statsverket, detta i en utsträckning som inte står i rimlig proportion till de kostnader som skulle kunna inbesparas.

Föredraganden

Riksskatteverket föreslår väsentliga resursförstärkningar främst för att genom information, råd och anvisningar sprida ökad kännedom om skattelagstiftningen och hur den skall tolkas och tillämpas. Den vägledande verksamheten har redan nu en ansenlig omfattning. Trots detta föreligger enligt verket starka krav på att främst anvisningsverksamheten gentemot de regionala och lokala organen ökar. Verket begär

mot denna bakgrund ökade resurser för verksamhet inom bl. a. utbildnings- och informationssektionen, taxeringssektionen, kontrollavdelningen och avdelningen för exekutionsväsendets administration.

Den av riksskatteverket förordade inriktningen av verksamheten finner jag riktig. Jag övergår till att redovisa mina ställningstaganden till de enskilda förslagen.

Liksom riksskatteverket anser jag att utbildningsverksamheten under de närmaste budgetåren bör inriktas huvudsakligen på att bygga upp fasta utbildningssystem för personalen hos myndigheterna inom verkets kompetensområde. För utbildningsverksamheten för de lokala skattemyndigheterna och länsstyrelsernas skatteavdelningar räknar jag medel för en handläggartjänst och en övrig tjänst. Jag räknar också medel för en övrig tjänst för administration av konferensverksamheten (5). För utbildningsinsatser inom exekutionsväsendet räknar jag medel enligt verkets förslag (21). För utbildningsverksamheten under nästa budgetår beräknar jag 8 595 000 kr. och för information 4 780 000 kr. (23). Jag har därvid inte beräknat medel för den föreslagna broschyren om beskattningen av ideella föreningar och sammanslutningar. Behovet av en sådan bör prövas i anslutning till föreningsskatteutredningens (Fi 1971: 06) kommande förslag.

Jag är vidare beredd att tillstyrka en viss förstärkning av resurserna för taxeringssektionens anvisningsverksamhet. För ändamålet räknar jag medel för en handläggartjänst och en biträdestjänst (10). Jag anser i likhet med riksskatteverket att resurserna för verkets samordningsansvar för de lokala skattemyndigheterna bör förstärkas. Medel bör beräknas för en handläggare på organisationssektionen (19).

Riksskatteverket har under senare år tillförts väsentligt ökade resurser inom områdena kontroll och revision. Verket föreslår att ett antal tjänster inrättas nästa budgetår för att avlasta den kvalificerade revisionspersonalen vissa arbetsuppgifter och därmed ge denna möjligheter att öka revisionsinsatserna. Jag förordar att så sker och räknar medel för en handläggare och tre övriga tjänster inom revisionssektionen och distriktskontoren (13). Jag räknar även medel för ett biträde på kontrollsektionen (12).

Riksskatteverket övertog budgetåret 1973/74 centralmyndighetsansvaret för exekutionsväsendet, varvid verksamheten tillfördes ökade resurser. Även därefter har den berörda avdelningen förstärkts. Med hänsyn till arbetsbelastningen anser jag mig kunna förorda ytterligare personalförstärkningar och räknar medel för tre handläggartjänster på den exekutionsjuridiska sektionen och en på den exekutionsadministrativa (14, 15).

För att möjliggöra en förstärkt initiativverksamhet hos allmänna ombudet för direkt skatt räknar jag medel för en handläggartjänst och två biträdestjänster enligt verkets förslag (2). Med hänsyn till det ökande antalet besvärsmål till mellankommunala skatterätten är jag beredd

att tillstyrka att en ytterligare handläggartjänst tillförs rättens kansli inom rättsavdelningen. Jag räknar medel för ändamålet liksom för en biträdestjänst (9).

Jag är även beredd att tillstyrka riksskatteverkets förslag om att dela upp rättsavdelningen i två arbetsenheter. För detta ändamål bör en ny tjänst för biträdande skattedirektör inrättas (8).

Punktskattesektionen, som leds av en biträdande skattedirektör, har under senare år fått ett flertal nya punktskatter att handlägga. Personalen har därvid förstärkts avsevärt. Jag tillstyrker verkets förslag att punktskattesektionen delas upp i två sektioner. För ändamålet bör en ytterligare tjänst för biträdande skattedirektör inrättas nästa budgetår, varvid en befintlig avdelningsdirektörstjänst kan dras in (11).

Genom beslut vid 1974 års riksdag skall ett organisationsnummerregister med identitetsbeteckningar för juridiska personer inrättas nästa budgetår (prop. 1974: 56, SkU 1974: 22, rskr 1974: 119). Registret förs av riksskatteverket. För ändamålet räknar jag medel för de av verket begärda tjänsterna inom folkbokföringssektionen samt för erforderliga kostnader för datamaskinbearbetning. Härutöver räknar jag vissa medel för tillfällig personalförstärkning i samband med arbetstoppar (16).

Mot bakgrund av den avsevärda ökningen av verkets personal sedan tillkomsten av verket år 1971 biträder jag förslaget om en förstärkning av personalsektionen med tre biträdestjänster. Jag räknar medel härför (3).

I övrigt är jag inte beredd att förorda riksskatteverkets förslag till nya tjänster. För tillfällig arbetskraft beräknar jag 1,5 milj. kr. även under nästa budgetår. För utredningsprojekt m. m. beräknar jag härutöver 1 917 000 kr. (21) och för ersättning för konsultuppdrag 1 360 000 kr. (22).

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 95 340 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid riksskatteverket inrätta två tjänster för biträdande skattedirektör i Fe 24,
2. till *Riksskatteverket* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 95 340 000 kr.

C 7. Avsättning till banktillsynens fond

1973/74	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	2 218 901	Nettoutgift som bestridits från fonden	2 142 410
1974/75	Anslag	2 600 000		
1975/76	Förslag	2 900 000		

Bankinspektionen har som central förvaltningsmyndighet till huvuduppgift att utöva tillsyn över bankaktiebolag, sparbanker, kreditaktiebolag, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, landshypoteks- och stadshypoteksföreningar, fondkommissionärer och fondbörser, värdepapperscentralen samt jordbrukets kreditkassor och deras riksorganisation. År 1975 tillkommer tillsyn över fondbolag. Bankinspektionen är vidare registreringsmyndighet för bankaktiebolagen, sparbankerna samt jordbrukets kreditkassor och deras riksorganisation. Det åligger även inspektionen att följa utvecklingen av och främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden inom dess verksamhetsområde, att föra kartellregister samt att utöva tillsyn enligt gällande föreskrifter om särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper samt om registrering av aktieinnehav.

Bankinspektionen leds av en styrelse. Chef för inspektionen är en generaldirektör som även är styrelsens ordförande. Inom inspektionen finns en allmän avdelning, en kreditavdelning och en redovisningsavdelning. Vidare finns en byrå för administrativa ärenden.

Bankinspektionens verksamhet, med undantag av fondstämpeltillsynen, finansieras genom obligatoriska bidrag från dem som är underkastade tillsyn av bankinspektionen. Bidragen redovisas under inkomsttiteln Bidrag till bankinspektionen. Genom särskilda avsättningsanslag förs bidragen över till fyra fonder för bankinspektionens olika tillsynsfunktioner. Inkomsterna och utgifterna samt in- och utgående balans på de olika fonderna under budgetåret 1973/74 framgår av följande sammanställning.

	Ingående balans	Inkomster	Utgifter	Utgående balans
Banktillsynens fond	2 417 629	2 218 901	2 142 410	2 494 120
Fondtillsynens fond	246 063	453 451	404 178	295 336
Jordbrukskassetillsynens fond	225 057	398 100	415 665	207 492
Sparbankstillsynens fond	1 402 796	2 522 135	2 359 149	1 565 782
	4 291 545	**5 592 587**	**5 321 402**	**4 562 730**

Utgifterna fördelade sig på olika poster enligt följande.

Anslagspost	Belopp
Lönekostnader	4 340 636
Sjukvård	15 979
Reseersättningar	154 060
Kungörelsekostnader	91 322
Lokalkostnader	499 539
Expenser	347 138
	5 448 674
Avgår stämpelomkostnader	— 127 272
	5 321 402

Avsättningsanslagen bör för nästa budgetår tas upp med följande belopp, nämligen 2,9 milj. kr. till banktillsynens fond, 500 000 kr. till fondtillsynens fond, 500 000 kr. till jordbrukskassetillsynens fond och 3 milj. kr. till sparbankstillsynens fond, dvs. tillhopa med samma belopp som tagits upp på riksstatens inkomstsida under inkomsttiteln Bidrag till bankinspektionen.

Beträffande de tre sistnämnda anslagen återkommer jag i det följande. Under denna punkt hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till banktillsynens fond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 900 000 kr.

C 8. Avsättning till fondtillsynens fond

1973/74	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	453 451	Nettoutgift som bestridits från fonden	404 178
1974/75	Anslag	350 000		
1975/76	Förslag	500 000		

Med hänvisning till vad jag har anfört under anslaget C 7 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till fondtillsynens fond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

C 9. Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond

1973/74	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	398 100	Nettoutgift som bestridits från fonden	415 665
1974/75	Anslag	420 000		
1975/76	Förslag	500 000		

Med hänvisning till vad jag har anfört under anslaget C 7 hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kr.

C 10. Avsättning till sparbankstillsynens fond

1973/74	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	2 522 135	Nettoutgift som bestridits från fonden	2 359 149
1974/75	Anslag	2 600 000		
1975/76	Förslag	3 000 000		

Med hänvisning till vad jag har anfört under anslaget C 7 hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till sparbankstillsynens fond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

C 11. Revision av sparbankernas förvaltning

1973/74	Utgift	922 024
1974/75	Anslag	920 000
1975/76	Förslag	975 000

Från detta anslag utgår ersättning åt revisor, ombud eller likvidationsrevisor, som har förordnats av bankinspektionen enligt 81 § eller 82 § 1 mom. lagen (1955: 416) om sparbanker. För sparbankernas bidrag till dessa kostnader finns på statsbudgetens inkomstsida en inkomsttitel, benämnd Bidrag för revision av sparbankerna. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 975 000 kr., dvs. samma belopp som har tagits upp under inkomsttiteln.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Revision av sparbankernas förvaltning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 975 000 kr.

C 12. Avsättning till försäkringsinspektionens fond

1973/74	Nettoinkomst som tillgodoförts fonden	3 997 191	Nettoutgift som bestridits från fonden	3 656 400
1974/75	Anslag	4 075 000		
1975/76	Förslag	4 253 000		

Försäkringsinspektionen har som central förvaltningsmyndighet att utöva tillsyn över försäkringsväsendet.

Chef för försäkringsinspektionen är en generaldirektör. Inom inspektionen finns tre byråer, nämligen en för livförsäkringsärenden, en för försäkringsjuridiska och administrativa ärenden och en för skadeförsäkringsärenden.

Försäkringsinspektionens verksamhet finansieras genom obligatoriska bidrag från försäkringsbolagen och vissa understödsföreningar samt bidrag från staten. Bidragen från försäkringsbolagen och understödsföreningarna redovisas på statsbudgeten under inkomsttiteln Bidrag till försäkringsinspektionens fond. Från detta anslag överförs till försäkringsinspektionens fond belopp motsvarande influtna bidrag samt härutöver statsbidrag med f. n. 500 000 kr.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Försäkrings-inspektionen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	30	— 1	— 1
Övrig personal	18	— 1	— 1
	48	**— 2**	**— 2**
Anslag			
Lönekostnader	3 443 000	+ 259 000	+ 259 000
Sjukvård	9 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	40 000	—	—
Lokalkostnader	250 000	+ 35 000	+ 35 000
Expenser	272 000	+ 15 000	+ 15 000
	4 014 000	**+ 311 000**	**+ 311 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	2 000	—	—
	4 012 000	**+ 311 000**	**+ 311 000**

Försäkringsinspektionen

I försäkringsinspektionens fond fanns vid ingången av budgetåret 1974/75 en behållning av 2 082 505 kr. Med tillämpning av gällande bidragsbestämmelser och oförändrat statsbidrag skulle fonden, vid de av inspektionen beräknade inkomsterna och utgifterna, vid utgången av budgetåret 1975/76 uppvisa ett saldo av 2 234 505 kr. Försäkringsinspektionen föreslår inte någon förändring av bidragsbestämmelserna eller av statsbidragets storlek.

I fråga om utgifterna föreslår försäkringsinspektionen bl. a. att en aktuarietjänst och en kansliskrivartjänst dras in.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag inspektionens utgifter till 4 323 000 kr. Bidragen från försäkringsbolagen och understödsföreningarna beräknar jag, i enlighet med inspektionens förslag, till 3 753 000 kr. och statsbidraget till oförändrat 500 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avsättning till försäkringsinspektionens fond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 253 000 kr.

C 13. Stämpelomkostnader

1973/74	Utgift	1 592 077
1974/75	Anslag	1 712 000
1975/76	Förslag	1 931 000

Från anslaget bestrids kostnader för riksskatteverkets, postverkets och bankinspektionens befattning med stämpelväsendet.

Enligt stämpelskatteförordningen (1964: 308) och expeditionskungörelsen (1964: 618) är riksskatteverket central myndighet för stämpelväsendet. Postverket svarar för försäljningen av stämpelmärken. Bankinspektionen utövar kontroll över beräkningen av fondstämpel.

Kostnaderna för stämpelväsendet beräknar jag enligt följande.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Riksskatteverket	45 000	—
Postverket	1 537 000	+ 209 000
Bankinspektionen	130 000	+ 10 000
	1 712 000	**+ 219 000**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stämpelomkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 931 000 kr.

C 14. Kostnader för årlig taxering m. m.

1973/74	Utgift	54 728 188
1974/75	Anslag	58 000 000
1975/76	Förslag	68 000 000

Från anslaget betalas bl. a. ersättningar till ordförande och kronoombud i taxeringsnämnder samt bidrag till kommunernas kostnader för medverkan i taxeringsarbetet enligt 16 § 2 mom. taxeringsförordningen (1956: 623).

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 68 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för årlig taxering m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 68 000 000 kr.

C 15. Kostnader för 1975 års allmänna fastighetstaxering

1974/75	Anslag	35 000 000
1975/76	Förslag	15 000 000

Allmän fastighetstaxering äger rum år 1975. Enligt riksdagens beslut (prop. 1973: 162, SkU 1973: 70, rskr 1973: 391) skall därvid vissa ändringar gälla jämfört med motsvarande taxering år 1970. Bl. a. kan nämnas att gemensamma fastighetstaxeringsnämnder, som i regel omfattar ett län, tillkommer för taxering av komplicerade fastighetsförhållanden. Vidare tillkommer konsulenter för fastighetstaxering.

Från anslaget bör betalas i huvudsak ersättning för arbetet i fastighetstaxeringsnämnderna. Jag beräknar medelsbehovet till avrundat 15 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för 1975 års allmänna fastighetstaxering* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 000 kr.

C 16. Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m.

1973/74	Utgift	33 485 078
1974/75	Anslag	20 050 000
1975/76	Förslag	20 750 000

Från anslaget betalas ersättningar till postverket, banker och andra penninginrättningar för deras medverkan vid skatteuppbörden. Ersättningarna avser bl. a. uppbörd och redovisning av skatt som inbetalas genom postverket och vissa penninginrättningar, utbetalning genom postanstalterna av överskjutande preliminär skatt samt kostnader för postverkets bestyr med mervärdeskatten och med uppbörden av arvs- och gåvoskatt. Från anslaget betalas vidare ersättning till postverket för de kostnader som uppstår genom att kyrkobokföringsmyndigheterna underrättas om permanenta adressförändringar som anmälts till posten.

Enligt en promemoria, som har upprättats inom postverket, beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till 20 756 000 kr. Därav avser 18 425 000 kr. ersättning för postverkets arbete i samband med in- och utbetalningar av skatt, befordran av frankeringsfria försändelser till bl. a. länsstyrelsernas datakontor, bestyret med mervärdeskatt samt uppbörd av arvs- och gåvoskatt, 73 000 kr. ersättning för översändande av adressuppgifter till kyrkobokföringsmyndigheterna samt 2 258 000 kr. ersättning till penninginrättningar som medverkar vid skatteuppbörden, vilket belopp inkluderar postverkets kostnader för utbetalning av denna ersättning.

Ersättning till postverket för distribution av debetsedlar och förtryckta deklarationsblanketter bestrids fr. o. m. innevarande budgetår från det under sjätte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser. Beräkningarna i promemorian har inte gett mig anledning till erinran. Anslaget bör föras upp med avrundat 20 750 000 kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 20 750 000 kr.

C 17. Kilometerbeskattning

1973/74	Utgift	17 942 278
1974/75	Anslag	990 000
1975/76	Förslag	14 086 000

Den 1 januari 1974 infördes beskattning efter körd väglängd (kilometerskatt) för brännoljedrivna motorfordon (prop. 1971: 153, SkU 1971: 67, rskr 1971: 339 och prop. 1973: 94, SkU 1973: 41, rskr 1973: 254). Beträffande släpvagnar skulle enligt 1971 års beslut kilometerskatt införas senare när den tekniska konstruktionen av kilometerräknare för släpvagnar hade lösts.

En särskild nämnd, kilometerskattenämnden (KSN), har inrättats för att förbereda övergången till kilometerbeskattning. Kostnaderna för nämndens verksamhet och andra kostnader som kan uppstå som ett led i förberedelsearbetet bestrids från detta anslag.

Uppdraget att ta fram, anskaffa och leverera räknarapparatur lämnades av KSN åt Svenska Utvecklingsaktiebolaget (SU). Uppdraget övertogs sedermera av AB Samefa, som är ett av SU helägt dotterbolag. Mellan KSN och SU träffades avtal att bolaget skulle anskaffa och distribuera sammanlagt ca 160 000 räknarsatser (räknare och fördelningsväxel) för de brännoljedrivna motorfordonen. Distributionen av räknarsatserna till ägare av registrerade brännoljedrivna motorfordon påbörjades i slutet av år 1972 och avslutades hösten 1973.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1972: 115, SkU 1972: 59, rskr 1972: 273) är fordonsägarna skyldiga dels att utrusta sina brännoljedrivna fordon med godkända kilometerräknare, dels att svara för kostnaderna för räknarapparaturen och dess inmontering. Enligt kungörelsen (1973: 785) om inbetalning av avgift för kilometerräknare m. m. har avgift för apparaturen bestämts till 245 kr.

Räknarsatserna har enligt det system som avtalats mellan KSN och SU distribuerats till fordonsägarna utan krav på omedelbar betalning. Uppbörd av ersättningen för räknarsatserna skedde först i samband med den första ordinarie uppbörden av fordonsskatt för år 1974, dvs. i januari—februari 1974. Av debiterade avgifter hade t. o. m. augusti 1974 erlagts ca 35 milj. kr. Statsverket har förskottsvis svarat för likvider gentemot SU, varvid betalningarna belastat detta anslag.

Mellan KSN och AB Samefa har den 10 juni 1974 träffats avtal om tillverkning m. m. av utrustning för kilometerbeskattning av här i riket registrerad, ej avställd släpvagn över tre tons skattevikt som dras av kilometerskattepliktigt fordon. Antalet sådana släpvagnar har i avtalet angetts till 30 000. Enligt avtalet svarar AB Samefa för att följande utrustning för de angivna fordonen finns konstruerad och tillverkad i erforderlig omfattning, nämligen stämplande räknare avsedd för navmontering (navräknare), fästanordning för navräknare och skyddsanord-

ning för navräknare. Priset för denna utrustning skall enligt avtalet vara sammanlagt 370 kr., varav för räknaren 250 kr. Priserna, som är angivna utan mervärdeskatt, är underkastade viss indexreglering. För det fall AB Samefa upphandlar räknare till ett lägre pris än 177 kr. jämte index skall staten tillgodoräknas halva mellanskillnaden. Enligt avtalet svarar AB Samefa för att utrustning i erforderlig omfattning är färdig för leverans under tiden maj 1975—november 1975. Staten har åtagit sig att, om 30 000 räknare inte sålts före utgången av mars 1977, lösa in det resterande antalet räknarutrustningar.

Avtalet har den 14 juni 1974 godkänts av Kungl. Maj:t. För fullgörande av avtalets förpliktelser har AB Samefa av staten erhållit förskottsbetalning om 3,7 milj. kr. Anslaget för innevarande budgetår kommer att merbelastas med detta belopp.

KSN och AB Samefa har vidare den 12 november 1974 träffat ett avtal om direktdistribution av räknarutrustning för släpvagnar. Avtalet har den 15 november 1974 godkänts av Kungl. Maj:t. Enligt avtalet skall adressuppgifter och övriga uppgifter som är nödvändiga för distributionen tas fram gemensamt av KSN, bilregisternämnden och AB Samefa. Distributionen skall äga rum under tiden augusti—december 1975 och avse kompletta utrustningssatser omfattande släpvagnsräknare med tillhörande fäst- och skyddsanordningar.

Distributionsförfarandet beräknas medföra en kostnad av ca 2 milj. kr. inkl. ersättning med högst 100 000 kr. till bilregisternämnden för dess åtagande enligt avtalet. Vidare skall enligt avtalet AB Samefa erhålla förskottsbetalning med 600 000 kr. för sina åtaganden. Förevarande riksstatsanslag för innevarande budgetår kommer att merbelastas med detta belopp.

Riksdagen har nyligen beslutat att kilometerskatt för släpvagnar över tre tons skattevikt och som dras av kilometerskattepliktigt fordon skall införas den 1 juni 1976 (prop. 1974: 164, SkU 1974: 59, rskr 1974: 385). Enligt riksdagsbeslutet skall kostnaderna för navräknarna tas ut av de enskilda fordonsägarna efter i huvudsak samma principer som tillämpades för räknarna till bilar och bussar. Till vissa släpvagnar, som uppgår till ett antal mellan 500 och 1 000, kan emellertid komma att krävas en särskild skyddsanordning som i viss utsträckning får specialtillverkas till varje fordon. Kostnaden härför kan komma att gå upp till omkring 1 000 kr. per fordon. I fråga om de fordon som är registrerade vid viss tidpunkt under våren 1975 och inte avställda skall denna kostnad stanna på statsverket.

Kilometerskattenämnden beräknar medelsbehovet för nämndens verksamhet under nästa budgetår till 14 086 000 kr. Härav avser 510 000 kr. arvoden till ledamöter, ersättning till sekreterare, m. m. och 126 000 kr. omkostnader för nämnden, huvudsakligen resekostnader. Informations- och provningskostnader m. m. i anslutning till införandet av kilo-

meterskatt för släpvagnar beräknar nämnden till 450 000 kr. Återstående belopp, 13 milj. kr., avser förskottsvis betalning av kostnader för kilometerräknarapparatur för släpvagnar och för distribution av räknarutrustningen.

Föredraganden

Riksdagen har nyligen beslutat att kilometerskatt skall införas för släpvagnar den 1 juni 1976 och att därvid skall tillämpas den form av direktdistribution av navräknare som användes i samband med införandet av kilometerskatt för de motordrivna fordonen. Kostnaderna för räknarutrustningen skall vidare i huvudsak tas ut av de enskilda fordonsägarna. Förskottsvis bör kostnaderna bestridas från detta anslag.

Kilometerskattenämndens beräkningar av medelsbehovet kan jag godta. Jag beräknar således 636 000 kr. för nämndens verksamhet, 450 000 kr. för informations- och provningskostnader m. m. samt 13 milj. kr. för ersättning för kilometerräknarapparatur och distributionskostnader.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kilometerbeskattning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 14 086 000 kr.

D. BIDRAG OCH ERSÄTTNINGAR TILL KOMMUNERNA

D 1. Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag

1973/74	Utgift	1 819 860
1974/75	Anslag	1 665 000
1975/76	Förslag	1 510 000

Den tolagsersättning som utgått till vissa städer har i enlighet med riksdagens beslut avvecklats för samtliga kommuner utom Trelleborgs kommun (prop. 1964: 157, SU 1964: 164, rskr 1964: 342). För denna kommun är avvecklingstiden bestämd till tjugo år. Utbetalningarna för nästa budgetår uppgår till ca 1,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 510 000 kr.

D 2. Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.

1973/74	Utgift	2 326 863 936
1974/75	Anslag	2 650 000 000
1975/76	Förslag	2 800 000 000

Från anslaget bestrids skatteutjämningsbidrag till kommunerna enligt lagen (1973: 433) om skatteutjämningsbidrag. Vidare utbetalas från anslaget bidrag enligt kungörelsen (1962: 69) om övergångsbidrag vid vissa ändringar i den kommunala indelningen (ändrad 1965: 536).

Genom beslut vid 1973 års riksdag (prop. 1973: 44, FiU 1973: 23, rskr 1973: 249) genomfördes väsentliga förändringar av skatteutjämningssystemet fr. o. m. år 1974. Besluten innebar såväl en betydande ökning av bidragen från staten till kommunerna som nya regler för bidragsgivningen. Ändringarna i skatteutjämningssystemet är provisoriska i avvaktan på en aviserad översyn i anslutning till att resultaten från den kommunalekonomiska utredningens (1971: 08) arbete föreligger.

Skatteutjämningsbidrag utgår till kommuner, landstingskommuner och kyrkliga kommunenheter. Kommuner och landstingskommuner garanteras viss skattekraft, som relateras till medelskattekraften i riket. Skattekraftsgarantin varierar i huvudsak med den geografiska belägenheten. Kommunerna och landstingskommunerna tillförsäkras ett skatteunderlag

som motsvarar 95, 100, 110, 120 eller 130 % av medelskattekraften. Vidare har Gotland garanterats 115 %.

Särskilda regler har införts för att förbättra bidragen till avfolkningskommuner och s. k. sommarstugekommuner.

De kyrkliga kommunerna får samma skatteutjämningsbidrag i kronor räknat som under år 1973, men med en årlig femprocentig uppräkning av nästföregående års bidragsbelopp.

Genom det nya skatteutjämningssystemet kommer vissa kommuner och landstingskommuner att få vidkännas bidragsminskningar. För att ge dessa möjlighet att anpassa sin verksamhet till den ändrade bidragsgivningen utgår en särskild övergångskompensation. Övergångsreglerna är utformade så att inte någon kommun eller landstingskommun har fått sänkt ordinarie skatteutjämningsbidrag år 1974. För åren 1975—1978 utgår övergångskompensation med 80, 60, 40 resp. 20 % av kompensationen för år 1974.

Kommunernas möjligheter att få *extra skatteutjämningsbidrag* har ökat väsentligt efter omläggningen.

Extra skatteutjämningsbidrag beslutas av regeringen efter prövning från fall till fall av den bidragssökande kommunens situation. Kommunen skall för att få extra bidrag kunna påvisa att något speciellt inträffat varöver kommunen inte kunnat råda och som påtagligt försämrat dess ekonomi, eller att dess ekonomiska situation är sådan att det eljest framstår som skäligt att komplettera den ordinarie bidragsgivningen. Vidare kan ett särskilt skäl för beviljande av extra bidrag vara att kommunen, genom att skatteutjämningsbidrag vid hög utdebitering avskaffats, får minskade ordinarie bidrag och därmed kan få svårigheter att anpassa sin verksamhet till tillgängliga resurser. De särskilda kostnader för den allmänna förskolans genomförande som kan uppkomma i glesbygdskommuner, beroende på att verksamheten måste organiseras i mindre grupper och med längre resavstånd, kan också motivera beviljande av extra skatteutjämningsbidrag.

Övergångsbidrag utgår i syfte att begränsa utdebiteringshöjning för delar av kommun i samband med kommunsammanläggning. Bidraget kommer invånarna i sådana delar av den sammanlagda kommunen till godo. Bidraget utgår under högst fem år och minskar successivt under denna period.

De ordinarie skatteutjämningsbidragen fastställs av länsstyrelsen under året före det år då bidragen betalas ut till kommunerna. Storleken av dessa bidrag är, utom vad gäller de kyrkliga kommunenheterna, beroende av de utdebiteringssatser som har beslutats för det kommande året. Övergångsbidrag och extra bidrag fastställs av regeringen efter ansökan i varje särskilt fall.

De totala skatteutjämningsbidragen för åren 1969—1975 framgår av följande tabell.

Skatteutjämningsbidrag 1969—1975 (milj. kr.)

	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
Kommuner	891	966	1 108	1 164	1 259	1 594	1 648
Församlingar	75	81	84	89	94	98	103
Landsting	494	561	589	684	694	861	907
	1 460	**1 608**	**1 781**	**1 938**	**2 047**	**2 553**	**2 658**

Jag övergår härefter till beräkningen av anslaget för budgetåret 1975/76. Medelsbehovet under detta budgetår avser bidrag som utbetalas under andra hälften av år 1975 och första hälften av år 1976. Storleken av de beslutade skatteutjämningsbidragen och övergångsbidragen för år 1975 samt beräknade bidrag för år 1976 framgår av följande tabell.

Skatteutjämningsbidrag m. m. 1975 och 1976 (milj. kr.)

	1975	1976
Skatteutjämningsbidrag	2 517	2 800
Extra bidrag	22	25
Övergångskompensation	119	89
Övergångsbidrag	14	8
	2 672	**2 922**

Ordinarie skatteutjämningsbidrag uppgår under år 1975 till 2 517 milj. kr. Bidraget under år 1976 är beroende av den fortsatta utvecklingen av skatteunderlaget och av kommunernas utdebiteringssatser för samma år. Det kan alltså inte nu beräknas med säkerhet. Om man utgår från utdebiteringssatserna för år 1975 och antar en viss höjning av skatteunderlaget leder detta till ett totalt belopp för ordinarie skatteutjämningsbidrag för bidragsåret 1976 av ca 2 800 milj. kr.

Extra skatteutjämningsbidrag för år 1975 har av Kungl. Maj:t beviljats 48 kommuner. Det sammanlagda beloppet för dessa bidrag uppgår till 21,8 milj. kr. Härav avser 16,1 milj. kr. vanliga extra bidrag, 3 milj. kr. bidrag till kostnader för allmänna förskolans genomförande i glesbygdskommuner och 2,7 milj. kr. kompensation för minskat ordinarie skatteutjämningsbidrag i samband med införandet av den nya lagen om skatteutjämningsbidrag. Behovet av extra skatteutjämningsbidrag för nästa år är svårt att överblicka. Bl. a. kan det föreligga ett ökat behov att komplettera den ordinarie bidragsgivningen till de kommuner som fick vidkännas en minskning av skatteutjämningsbidragen då bidraget vid hög utdebitering avskaffades. Behovet av ökat stöd i dessa fall sammanhänger bl. a. med avtrappningen av den övergångskompensation som utgår till dessa kommuner. Det kan även finnas behov av ökat bidrag i samband med glesbygdskommunernas särskilda kost-

nader för genomförandet av den allmänna förskolan. Jag förordar att 25 milj. kr. beräknas för extra skatteutjämningsbidrag för år 1976. Om det visar sig behövligt bör dock sådana bidrag kunna beviljas med ett något högre totalbelopp.

För åren 1975 och 1976 kan övergångsbidragen med anledning av kommunsammanläggningar med hänsyn till gällande avvecklingsregler beräknas till ca 14 milj. kr. resp. 8 milj. kr.

De sammanlagda ugifterna under anslaget uppgår således till 2 672 milj. kr. år 1975 och 2 922 milj. kr. år 1976. Hälften av dessa belopp, 2 797 milj. kr., utbetalas under budgetåret 1975/76. Jag förordar att anslaget förs upp med avrundat 2 800 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 000 kr.

D 3. Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.

1973/74	Utgift	1 235 332 977
1974/75	Anslag	1 185 000 000
1975/76	Förslag	1 100 000 000

Från anslaget bestrids skattebortfallsbidrag till kommuner, landstingskommuner och församlingar som kompensation för att det kommunala skatteunderlaget minskade till följd av 1970 års skattereform (prop. 1972: 60, FiU 1972: 23, rskr 1972: 139 och prop. 1972: 130, FiU 1972: 39, rskr 1972: 336). Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1972: 140, ändrad 1972: 702) om skattebortfallsbidrag.

Till grund för bidragsgivningen ligger ett beräknat skattebortfall för kommunerna på 1 200 milj. kr. För inkomståret 1971 beräknades dock skattebortfallet bli ca 50 milj. kr. högre eller 1 250 milj. kr. Bidragen utbetalades första gången år 1973 och utgår på grundval av tillskjutet skatteunderlag. Detta skatteunderlagstillskott fördelas mellan kommunerna i relation till skattekraften, beräknad som skattekronor per inkomsttagare. Kommunerna får successivt lägre skattebortfallsbidrag i takt med att den till följd av 1970 års skattereform förlorade skattekraften återvinns.

Medelsbehovet under budgetåret 1975/76 avser bidrag som utbetalas under andra hälften av år 1975 och första hälften av år 1976, då slutligt bidrag utgår för halva inkomståret 1973 resp. halva inkomståret 1974. För inkomståret 1973 kan skattebortfallsbidragen beräknas utgå med omkring 1 170 milj. kr. och för inkomståret 1974 med ca 1 025 milj. kr. Medelsbehovet för budgetåret 1975/76 kan med ledning härav beräknas till ca 1 097 milj. kr. Jag förordar att anslaget förs upp med avrundat 1 100 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 100 000 000 kr.

D 4. Särskilt bidrag till kommunerna

1973/74	Utgift	122 000 000
1974/75	Anslag	122 000 000
1975/76	Förslag	122 000 000

Från anslaget utbetalas fr. o. m. budgetåret 1973/74 det särskilda bidrag som är avsett att kompensera landstingskommuner och kommuner för den skatteomläggning som trädde i kraft den 1 januari 1973 (jfr SkU 1972: 32, rskr 1972: 238). Bidragen utbetalas av kammarkollegiet enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 337) om särskilt bidrag till landstingskommuner och kommuner.

Bakgrunden till det särskilda bidraget är följande. I prop. 1972: 95 föreslogs en sänkning av den direkta inkomstskatten, vilken skulle finansieras huvudsakligen genom höjd mervärdeskatt. Detta förslag utgjorde grunden för en överenskommelse mellan regeringen och Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet som innebar att förbunden skulle utfärda rekommendationer till kommunerna och landstingskommunerna att under åren 1973—1974 avstå från att höja kommunal- resp. landstingsskatt. Finansieringen av den sänkta inkomstskatten förändrades under riksdagsbehandlingen från höjd mervärdeskatt till en med 2 % höjd arbetsgivaravgift. Riksdagen uttalade härvid att i den mån en sådan höjning av arbetsgivaravgiften innebar en merkostnad för primärkommuner och landstingskommuner i förhållande till den i propositionen föreslagna höjningen av mervärdeskatten borde staten med hänsyn till överenskommelsen rörande kommunal- och landstingsskatterna lämna kompensation för detta.

Bidragen uppgår för kalenderår till sammanlagt 82 milj. kr. för landstingskommunerna och 40 milj. kr. för kommunerna. Bidragen fördelas i förhållande till antalet invånare i kommunerna. Särskilda regler gäller vid fördelningen för Gotlands, Malmö och Göteborgs kommuner.

Under nästa budgetår utbetalas bidragen som avser år 1975. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilt bidrag till kommunerna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 122 000 000 kr.

E. DIVERSE

E 1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond

1973/74	Utgift	10 741 392
1974/75	Anslag	5 447 000
1975/76	Förslag	7 486 000

För slottsbyggnadernas delfond av statens allmänna fastighetsfond har, med tanke på arten av det fastighetsbestånd som där redovisas, något förräntningskrav inte ansetts böra uppställas. Av redovisningstekniska skäl upptas emellertid i staten för fonden en formell överskottspost om 1 000 kr. Eftersom inkomsterna under delfonden inte är tillräckliga för att täcka utgifterna för reparations- och underhållsåtgärder behövs ett tillskott till inkomstsidan för att balans i staten skall uppnås. Detta tillskott utgår från detta anslag.

Jag kommer senare denna dag att anmäla förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1975/76. Därvid kommer jag att redovisa utgifter om sammanlagt 9 701 000 kr. för de byggnader som är upptagna under slottsbyggnadernas delfond. Av detta belopp beräknas 2 215 000 kr. kunna täckas genom hyror och andra inkomster. Återstående belopp uppgår alltså till 7 486 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 486 000 kr.

E 2. Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m.

1973/74	Utgift	1 407 115
1974/75	Anslag	1 580 000
1975/76	Förslag	1 755 000

Från anslaget bestrids f. n. utgifter för Sveriges bidrag till internationella rådet för samarbete på tullområdet, GATT-organisationen, internationella statistiska institutets permanenta byrå, internationella tulltariffbyrån, internationella institutet för administrativ forskning, nordiska statistiska sekretariatet, nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet och IARIW, som är en internationell beredning för forskning rörande inkomster och kapitalförsörjning.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 1 755 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 755 000 kr.

E 3. Statens krigsförsäkringsnämnd m. m.

1973/74	Utgift	42 325
1974/75	Anslag	56 000
1975/76	Förslag	62 000

Från anslaget bestrids utgifter för statens krigsförsäkringsnämnd och statens krigsskadenämnd.

Statens krigsförsäkringsnämnd beräknar medelsbehovet för verksamheten under nästa budgetår till 46 000 kr.

Föredraganden

Medelsbehovet för statens krigsförsäkringsnämnd beräknar jag till 46 000 kr. Jag räknar dessutom med 16 000 kr. till utgifter för statens krigsskadenämnd. Anslaget bör alltså föras upp med 62 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens krigsförsäkringsnämnd m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 62 000 kr.

E 4. Bidrag till Föreningen Fruktdrycker

1973/74	Utgift	35 000
1974/75	Anslag	35 000
1975/76	Förslag	35 000

Från anslaget utgår bidrag till Föreningen Fruktdrycker för upplysningsverksamhet rörande alkoholfria fest- och sällskapsdrycker.

Riksskatteverket föreslår att anslaget förs upp med 35 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder riksskatteverkets förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Föreningen Fruktdrycker* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 35 000 kr.

E 5. Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon

1973/74	Utgift	[1]2 406 517
1974/75	Anslag	3 700 000
1975/76	Förslag	4 100 000

[1] Anslaget Bidrag till vanföra ägare av motorfordon.

Enligt förordningen (1960: 603) om bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon utgår bidrag av statsmedel till sådana handikappade motorfordonsägare som har befriats från fordonsskatt. Bidragen motsvarar skattekostnaderna för viss mängd bensin. Bidragen utgår i efterskott för budgetår. Ärenden om bidrag handläggs av riksskatteverket.

Till innevarande budgetår gjordes en kraftig uppräkning av anslaget jämfört med budgetåret 1973/74. Orsaken var bl. a. att riksdagen beslutat dels om höjning av den mängd bensin för vilken bidrag utgår, dels om höjning av den särskilda skatten på motorbränslen. Med hänsyn till den successivt ökade belastningen på anslaget under senare budgetår förordar jag att anslaget för nästa budgetår räknas upp med 400 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 100 000 kr.

E 6. Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering

1973/74	Utgift	300 000
1974/75	Anslag	300 000
1975/76	Förslag	300 000

Institutet för storhushållens rationalisering har till huvudsaklig uppgift att främja och samordna sådan rationaliserings- och utvecklingsverksamhet som väsentligt kan bidra till att höja produktiviteten inom storhushållen. Institutet skall dessutom bedriva informations- och utbildningsverksamhet inom sitt område.

Institutet är organiserat som ett fristående organ, som drivs gemensamt av staten och en för ändamålet bildad stiftelse med företrädare för landstingsförbundet, kommunförbundet och restaurangnäringen. Verksamheten vid institutet regleras genom avtal som Kungl. Maj:t efter bemyndigande av riksdagen slutit med stiftelsen. Avtalet gäller, efter att ha förlängts i juni 1971, t. o. m. budgetåret 1975/76. Enligt avtalet bidrar staten till kostnaderna för verksamheten med 300 000 kr. per budgetår och stiftelsen med minst 400 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 300 000 kr.

E 7. Produktionsbidrag för dagstidningar

1973/74	Utgift	67 041 250
1974/75	Anslag	97 000 000
1975/76	Förslag	97 000 000

Vid 1971 års riksdag beslöts ett statligt ekonomiskt stöd till dagspressen i form av produktionsbidrag för dagstidningar (prop. 1971: 27, KU 1971: 32, rskr 1971: 180). Genom beslut vid 1972 års riksdag höjdes bidragsbeloppen och företogs vissa ändringar i grunderna för produktionsbidragen (prop. 1972: 59, KU 1972: 29, rskr 1972: 203). En ytterligare förändring av bidragsbeloppen vidtogs genom beslut vid 1974 års riksdag (prop. 1974: 74, KU 1974: 23, rskr 1974: 178). Bestämmelser har meddelats i kungörelsen (1971: 492, ändrad senast 1974: 505) om statligt stöd till dagstidningar. Produktionsbidrag utgår i princip endast för andratidningar. Med andratidning avses sådan dagstidning som på sin utgivningsort har mindre upplaga än annan tidning. Bestämmelserna möjliggör emellertid även för annan tidning än andratidning att få bidrag om det med hänsyn till förhållandena inom tidningens hela spridningsområde är uppenbart att den har samma svårigheter som en andratidning. Som förutsättningar för att produktionsbidrag skall utgå gäller vidare bl. a. att tidningens totalupplaga i huvudsak är abonnerad, att den abonnerade upplagan uppgår till minst 2 000 exemplar och att annonsandelen är mindre än 50 %.

För dagstidning som utkommer 2—7 dagar i veckan beräknas bidragen på grundval av pappersförbrukningen minskad med den del som går åt för annonsutrymme. Bidraget utgår per år med 7 500 kr. per ton, dock högst 13,5 milj. kr. för storstadstidning och 3 750 000 kr. för annan tidning.

För dagstidning som utkommer en gång i veckan utgår bidraget med ett fast belopp, nämligen 300 000 kr. Detta belopp utgör också minimibidrag för dagstidningar som utkommer 2—5 dagar i veckan. För dagstidning som utkommer minst sex dagar i veckan är minimibidraget 600 000 kr.

Bidragen beräknas för kalenderår och utgick för år 1973 med sammanlagt 67,0 milj. kr. fördelat på 61 tidningar. För år 1974 hade t. o. m. december månad beviljats bidrag för 60 tidningar till ett sammanlagt belopp av drygt 96 milj. kr.

Bidragsärendena handläggs av presstödsnämnden, vars verksamhet också finansieras över detta anslag.

Under år 1974 har tidningspapperets ytvikt sänkts från 52 till 49 gram/m^2. Pappersbrukens produktion ställdes om till den lägre ytvikten den 1 februari 1974. Detta innebär att tidningarnas pappersförbrukning i ton räknat vid oförändrad textvolym och upplaga minskar med ca 5 %. Vid oförändrade bidragsregler skulle detta innebära att även bidragen minskar i motsvarande mån för tidningar som inte erhåller maximi- eller minimibidrag. Produktionsbidragen beräknas visserligen på grundval av pappersförbrukningen men kan inte ses som en pappersubvention då ju bidraget per ton väsentligt överstiger priset per ton papper. Pappersförbrukningen minskad med den del som går åt för an-

nonser är i stället ett mått på det redaktionella utrymmet i en tidning. På grund härav, och då sänkningen av pappersvikten inte åtföljts av kostnadsminskningar för tidningsföretagen, anser jag det inte rimligt att den sänkta ytvikten skall leda till minskade bidrag. Jag förordar därför att bidraget per ton höjs till 7 900 kr., vilket är en ren anpassning av bidragsreglerna till de nya förhållandena. Härmed skulle den åsyftade storleken på bidragen bibehållas på oförändrad nivå.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat 97 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den av mig förordade ändringen i grunderna för produktionsbidrag för dagstidningar,
2. till *Produktionsbidrag för dagstidningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 97 000 000 kr.

E 8. Samdistributionsrabatt för dagstidningar

1973/74	Utgift	22 779 361
1974/75	Anslag	24 000 000
1975/76	Förslag	25 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för samdistributionsrabatt enligt kungörelsen (1969: 581, ändrad 1972: 418) om samdistributionsrabatt för dagstidningar. Rabatt utgår för varje abonnerat exemplar som distribueras av postverket i särskild tidningsutdelningstur eller av distributionsföretag under förutsättning att minst två tidningsföretag deltar i samdistributionen. Tidningsföretagen måste avstå från egen distribution på alla de orter där det förekommer rabatterad samdistribution i vilken den egna tidningen kan medfölja. De i samdistributionen deltagande tidningarna betalar inom samma distributionsområde ett enhetligt pris per distribuerat exemplar. En viss möjlighet till differentierad prissättning finns dock om tidningarnas exemplarvikt är mycket olika.

Samdistributionsrabatten utgår med tre öre för varje rabattberättigat exemplar av tidning som samdistribueras.

Administrationen av systemet med samdistributionsrabatt handhas av statskontoret.

F. n. deltar 155 tidningar i rabattberättigad samdistribution medan 24 tidningar står utanför systemet. Av dessa senare är 15 endagstidningar, fem 2- eller 3-dagarstidningar och fyra 7-dagarstidningar. Av de sistnämnda är tre eftermiddagstidningar med i princip enbart lösnummerförsåld upplaga.

Anslagsbehovet för nästa budgetår kan beräknas till 25 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Samdistributionsrabatt för dagstidningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 000 kr.

E 9. Viss informationsverksamhet

1973/74 Utgift	5 359 112	Reservation	7 571 795
1974/75 Anslag	11 200 000		
1975/76 Förslag	10 400 000		

Anslaget tillkom budgetåret 1971/72 för att snabbt få till stånd en vidgad samhällsinformation (prop. 1971:56, FiU 1971:23, rskr 1971:182). Samtidigt tillskapades nämnden för samhällsinformation (NSI). Anslaget används f. n. dels för nämndens administrationskostnader, dels för bidrag till informationsprojekt.

Nämnden för samhällsinformation

För bidrag till informationsprojekt begär nämnden för samhällsinformation en ökning med 1,6 milj. kr., vilket motsvarar prisomräkning. Beträffande den stora reservationen på anslaget anför nämnden att huvuddelen av dessa medel fördelats som bidrag till informationsprojekt men att de inte hunnit utbetalas före budgetårsskiftet.

Nämnden har uppmärksammat vissa problem i samband med samhällsinformationen. Sådana problem är t. ex. att det är svårt för medborgarna att hitta samhällsinformationen vid den tidpunkt då man behöver den, att det blir en allt mera markant konkurrens om medborgarnas uppmärksamhet och att kostnaderna för samhällsinformation ständigt ökar. I syfte att få till stånd ett bättre resursutnyttjande har nämnden under innevarande budgetår påbörjat förstudier för ett utvecklingsarbete rörande formerna för samhällsinformationen i framtiden. Inom ramen för utvecklingsarbetet avser nämnden att behandla metod- och effektivitetsfrågor inom samhällsinformationen, nämndens funktion i stort och dess organisatoriska och administrativa utveckling. Vidare skall det material och de erfarenheter som nämnden hittills samlat in sammanställas och utvärderas. Särskilda undersökningar skall genomföras om t. ex. invandrarnas informationskanaler och de medborgargrupper som är svåra att nå med normala informationsaktiviteter. Utvecklingsarbetet tänks genomföras under budgetåren 1974/75—1976/77. För budgetåret 1975/76 begär nämnden för ändamålet 1 750 000 kr.

Föredraganden

Informationsåtgärder bör enligt min mening ses som en integrerad del av myndigheternas verksamhet. Informationsfrågorna bör således inte behandlas isolerade utan ses som ett av flera medel för att uppnå målen för en viss verksamhet. I första hand bör därför medel för informationsverksamhet anvisas över myndigheternas ordinarie anslag.

För innevarande budgetår disponerar statliga myndigheter och organ totalt ca 65 milj. kr. för informationsåtgärder. I detta belopp ingår var-

ken de medel som anvisas under detta anslag eller medel för informationsverksamhet inom utrikes- och försvarsdepartementens områden. Enligt förslag i budgetpropositionen beräknas de angivna informationsmedlen öka med ca 16 milj. kr. Detta innebär en avsevärd volymökning även om man tar i beaktande att en viss del av detta belopp kan beräknas utgöra prisomräkning. Allt flera myndigheters informationsbudgetar har nu också nått en relativt hög nivå. Mot bakgrund av de ökade kraven på snabba och breda informationsinsatser i anslutning till statsmakternas beslut och till ikraftträdandet av nya lagar m. m. kvarstår dock behovet av ett särskilt anslag för dessa ändamål. De medel som är avsedda för bidrag till informationsprojekt bör dock kunna räknas ner från 10 milj. kr. till 9,2 milj. kr. Jag har härvid tagit hänsyn till att informationsinsatser inom bl. a. utbildningsområdet, som tidigare huvudsakligen finansierats från detta anslag, i fortsättningen föreslås bli finansierade från resp. myndighetsanslag. Kostnaderna härför uppgår till ca 1 milj. kr. Beträffande de informationsprojekt som betalas från förevarande anslag bör riktlinjerna för användningen vara oförändrade.

I likhet med nämnden för samhällsinformation anser jag att tiden nu är mogen för en sammanställning och utvärdering av erfarenheterna av verksamheten inom samhällsinformationens område. Det av nämnden föreslagna utvecklingsarbetet bör komma till stånd. Jag räknar med 1,2 milj. kr. för detta ändamål.

Som jag anfört under anslaget B 16. Nämnden för samhällsinformation bör nämndens administrationskostnader fortsättningsvis inte belasta förevarande anslag.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört förordar jag att anslaget förs upp med 10,4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss informationsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 10 400 000 kr.

E 10. Vinstutlottning i lönsparandet m. m.

1973/74	Utgift	3 297 158
1974/75	Anslag	18 850 000
1975/76	Förslag	12 850 000

Från anslaget bestrids utgifter för vinstutlottning och kampanjverksamhet för det nya lönsparandet, som startade den 1 september 1972 (prop. 1972: 22, FiU 1972: 15, rskr 1972: 109).

Riksgäldskontoret handhar administrationen av det nya lönsparandet och anordnar bl. a. årlig vinstutlottning. Kampanjverksamheten åligger den s. k. lönsparkommittén, som är underställd riksgäldsfullmäktige.

Fullmäktige i riksgäldskontoret

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår, i enlighet med framställning av lönsparkommittén, att 850 000 kr. anvisas för en lönsparkampanj. Kampanjen bör bedrivas i huvudsak enligt hittills tillämpade linjer. Sparinstituten förutsätts själva vara beredda att bekosta en väsentlig del av sparpropagandan.

Inom det nya lönsparsystemet skall anordnas en årlig vinstutlottning. Vinsterna betalas av staten. Utlottningen skall äga rum i september månad året närmast efter sparåret. Den tredje vinstutlottningen kommer att äga rum i september 1975. Vinstsumman skall beräknas till 2 % av saldoökningen inkl. ränta under sparåret på samtliga lönsparkonton. Saldoökningen under år 1974 bedöms uppgå till 600 milj. kr. Medelsbehovet för vinster i utlottningen i september 1975 beräknas mot denna bakgrund till 12 milj. kr.

Föredraganden

I likhet med fullmäktige i riksgäldskontoret anser jag att 12 milj. kr. bör anvisas för vinstutlottning och 850 000 kr. för en lönsparkampanj.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vinstutlottning i lönsparandet m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 12 850 000 kr.

E 11. Upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen

1974/75	Anslag	2 500 000
1975/76	Förslag	2 500 000

Riksdagen anvisade budgetåret 1972/73 ett reservationsanslag av 5 milj. kr. att användas under en tvåårsperiod för upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen (prop. 1972: 61, SkU 1972: 30, rskr 1972: 214). Statens ungdomsråd har svarat för att tillgängliga medel fördelats till sammanslutningar och organisationer, vilka i sin tur informerat sina medlemmar och allmänheten. Ungdomsrådet har vidare tagit initiativ till samordnade informationsinsatser samt självt genomfört vissa kontakt-, informations- och utvärderingsinsatser. Riksdagen har vidare anvisat 2,5 milj. kr. till förevarande ändamål under budgetåret 1974/75 (prop. 1974: 1 bil. 9 s. 100, SkU 1974: 5, rskr 1974: 104).

Statens ungdomsråd föreslår att organisationerna får möjlighet att fortsätta informationen, i första hand under ytterligare ett budgetår. Ungdomsrådet pekar på det stora intresse som organisationerna har visat för ifrågavarande verksamhet och de övervägande positiva erfarenheter som hittills har redovisats. Ungdomsrådets förslag baseras

också på det förhållandet att resultaten från den alkoholpolitiska utredningen inte kan förväntas få effekt under budgetåret 1975/76. Mot denna bakgrund föreslås att 3 milj. kr. anvisas för verksamheten under budgetåret 1975/76 och att bidrag skall utgå till organisationerna utifrån de av riksdagen tidigare angivna målen.

Föredraganden

I prop. 1974: 1 (bil. 9 s. 101) anförde jag att jag i likhet med statens ungdomsråd fann det vara av värde att ta vara på det engagemang i hithörande frågor som fanns och att bibehålla en kontinuitet i verksamheten i avvaktan på behandlingen av alkoholpolitiska utredningens kommande förslag. Utredningen har nu överlämnat sitt betänkande Alkoholpolitik (SOU 1974: 90—93), vilket bl. a. innehåller förslag om informationsåtgärder i alkoholfrågan. Betänkandet remissbehandlas f. n. Då statsmakterna inte hinner ta ställning till den framtida alkoholpolitiken i sådan tid att besluten påverkar verksamheten under nästa budgetår förordar jag att ett anslag till upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen förs upp i statsbudgeten även för nästa budgetår. Anslaget bör emellertid föras upp med oförändrat belopp. De tidigare angivna riktlinjerna för användningen av de för budgetåret 1972/73 anvisade medlen bör gälla även i fortsättningen. Liksom hittills bör uppgiften att fördela medlen ankomma på statens ungdomsråd.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kr.

E 12. Avlöningar till personal på indragningsstat m. m.

1973/74	Utgift	83 075
1974/75	Anslag	100 000
1975/76	Förslag	100 000

Från anslaget bestrids främst utgifterna för vissa ersättningar till personal på indragningsstat.

Statens personalpensionsverk föreslår att anslaget förs upp med 100 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder personalpensionsverkets förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avlöningar till personal på indragningsstat m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kr.

E 13. Viss utbildningsverksamhet

1973/74 Utgift	3 995 534	Reservation	3 963 691
1974/75 Anslag	4 845 000		
1975/76 Förslag	5 737 000		

Från anslaget bestrids utgifter för statens personalutbildningsnämnds och vårdutbildningsnämndens kursverksamhet samt utgifter för resekostnadsersättning och traktamente till kursdeltagare m. m. Vidare bestrids utgifter för driften av statens kursgård Sjudarhöjden i Sigtuna från detta anslag.

Statens personalutbildningsnämnd

I 0-alternativet förordar nämnden en nedskärning av utbildningen för personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m. m., introduktionskurser för kontorspersonal samt utbildningen för köksföreståndare, ekonomipersonal och utbildningsplanerare. Vidare sker ingen utbildning inom områdena arbetsmiljö och upphandling.

Nämnden räknar med att främst satsa på följande åtgärder:

— förstärkning av konsultationen till enskilda myndigheter för att utveckla deras utbildningsfunktioner,
— ökad central utbildning för personal som arbetar med personalutbildning vid de enskilda myndigheterna,
— intensifierade åtgärder för att förankra den centrala utbildningen i inomverksutbildningen,
— utbyggnad av Sjudarhöjden för att möta växande krav på central kursverksamhet,
— ökad satsning på speciella administrativa utbildningsområden, främst förvaltningsdemokratin jämsides med fullföljande av den särskilda informations- och utbildningsverksamhet (INFO-ES) med syfte att öka kännedomen om och möjligheterna att tillämpa de moderna metoder för ekonomi och administration som riksrevisionsverket i samarbete med personalutbildningsnämnden, statskontoret och statens personalnämnd genomför.

För budgetåret 1975/76 räknar nämnden med ett anslagsbehov av 2,9 milj. kr.

Vårdutbildningsnämnden

För budgetåret 1975/76 räknar nämnden med att anordna 10 kurser till en sammanlagd kostnad av 4,1 milj. kr.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot den av personalutbildningsnämnden planerade inriktningen av kursverksamheten. Omfattningen av vårdutbildningsnämndens kursverksamhet bestäms av antalet nyanställda inom

gruppen vård- och vaktpersonal vid kriminalvårdsanstalter, ungdomsvårdsskolor och vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Med hänsyn till att viss medelsbehållning kan beräknas uppstå på anslaget vid utgången av innevarande budgetår beräknar jag anslagsbehovet till 5 737 000 kr., varav 3 410 000 kr. till vårdutbildningsnämndens verksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss utbildningsverksamhet* anvisa ett reservationsanslag av 5 737 000 kr.

E 14. Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering

1973/74	Utgift	5 182 731
1974/75	Anslag	9 300 000
1975/76	Förslag	13 300 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för avlöningsförmåner vid viss omskolning och omplacering av partiellt arbetsföra i statlig och icke statlig anställning, för vilken statliga pensionsbestämmelser gäller. Anslaget används även för utgifter i samband med undersökning om sjukpensionerads återanställning eller för att bestrida vissa kostnader som kan uppkomma vid friställande av personal i samband med omorganisation eller nedläggning av statligt reglerad verksamhet. Vidare kan kostnaderna för avlöningsförmåner till sådan personal som i samband med omlokalisering av statlig verksamhet omskolas till annat yrke under tid för sådan omskolning bestridas från detta anslag. Bestämmelser i ämnet återfinns i cirkuläret (1960: 553) om anställningsvillkor m. m. för partiellt arbetsföra inom statlig och statsunderstödd verksamhet (ändrat senast 1974: 533). I fråga om anställda hos myndigheter inom försvarsdepartementets område bestrids kostnaderna av medel anvisade under fjärde huvudtiteln.

Statens personalnämnd

1. Löneomräkning på grund av höjt lönekostnadspålägg 288 000 kr.

2. För nästa budgetår är medelsbehovet för åtgärder i samband med omplacering 7,2 milj. kr. och för åtgärder i samband med rehabilitering av partiellt arbetsföra 7,8 milj. kr. eller totalt 15 milj. kr. (+5,7 milj. kr.).

Föredraganden

Under nästa budgetår kommer större delen av den första omlokaliseringsetappens myndigheter att flytta från Stockholm. Behovet av resurser för att bereda den personal som inte kan flytta med sina myndigheter annan sysselsättning i Stockholm ökar därvid kraftigt.

Jag anser det även nödvändigt att ytterligare resurser ställs till förfogande för omskolning och omplacering av sådana anställda som genom olycka eller sjukdom eller på annat sätt blivit partiellt arbetsföra

i sina arbeten. Det har ej visat sig möjligt att i tillräcklig utsträckning finna lämpliga arbetsuppgifter för omplacering inom det statliga eller icke statliga området för vilket statliga pensionsbestämmelser gäller eller inom områden där kommun eller därmed likställd allmän inrättning är huvudman. För att ytterligare förbättra möjligheterna att finna ändamålsenliga arbetsuppgifter åt de omplaceringssökande bör anslaget därför även kunna användas vid omplacering till statsunderstödda eller andra allmännyttiga institutioner utanför dessa områden.

Jag beräknar anslagsbehovet till 13,3 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering* anvisa ett förslagsanslag av 13 300 000 kr.

E 15. Kostnader för vissa nämnder m. m.

1973/74	Utgift	296 538
1974/75	Anslag	300 000
1975/76	Förslag	300 000

Från anslaget bestrids kostnader för departementens förhandlingsdelegation, departementens gemensamma företagsnämnd, statstjänstenämnden (såvitt avser statsverkets andel), kontraktsdelegationen, statens tjänstebostadsnämnd, statens och kommunernas samarbetsnämnd i lönefrågor (såvitt avser statsverkets andel), statens grupplivnämnd, statens maskinpersonalnämnd, vårdutbildningsnämnden, samarbetsdelegationen för förplägnadsfrågor, statsförvaltningens centrala förslagsnämnd, statsförvaltningens centrala samarbetsråd för personalfrågor m. m. (såvitt avser statsverkets andel), nämnden för psykologiska undersökningar, statens arbetsmiljönämnd (såvitt avser statsverkets andel), trygghetsnämnden och en särskild skiljenämnd samt lönedelegationen för beredskapsarbetare m. fl.

Föredraganden

Statens avtalsverk och de statsanställdas fyra huvudorganisationer har träffat avtal om inrättande av en nämnd för personalpolitiska frågor. Statsdepartementens förhandlingsdelegation samt Statsanställdas förbund, Statstjänstemannaförbundet, Statstjänstemännens riksförbund och Sveriges akademikers centralorganisation har träffat överenskommelse om ny företagsnämndsorganisation för statsrådsberedningen och samtliga departement jämte utrikesrepresentationen. Enligt överenskommelsen skall bl. a. finnas en gemensam företagsnämnd för departementen, statsrådsberedningen och utrikesförvaltningen. Nämnden har ersatt departementens företagsnämnd. Kostnaderna för ledamöter och ersättare i personalpolitiska nämnden och gemensamma företagsnämnden bör betalas från detta anslag. Tidigare denna dag har jag vid min anmälan

av För flera huvudtitlar gemensamma frågor föreslagit att nämnden för psykologiska undersökningar upphör den 1 juli 1975.

Med ledning av medelsförbrukningen under budgetåret 1973/74 beräknar jag medelsbehovet till 300 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

E 16. Viss förslagsverksamhet m. m.

1973/74	Utgift	223 257
1974/75	Anslag	113 000
1975/76	Förslag	153 000

Från anslaget bestrids utgifter för ersättning och belöning i förslagsverksamheten i den utsträckning beslut härom meddelas av statsförvaltningens centrala förslagsnämnd.

Statsförvaltningens centrala förslagsnämnd

1. Löneomräkning på grund av höjt lönekostnadspålägg 5 000 kr.

2. 1973 års förslagspristävling har medfört ett ökat intresse för förslagsverksamheten hos de anställda. Nämnden räknar med att stimulera detta intresse genom olika åtgärder (+35 000 kr.).

Föredraganden

Riksdagen har i skrivelse den 31 januari 1974 till Kungl. Maj:t framhållit att förslagsverksamheten är ett viktigt sätt att öka intresset för arbetsuppgifterna hos de anställda och därmed öka effektiviteten inom statsförvaltningen. Jag anser det därför värdefullt att följa upp det intresse som den nyss avslutade förslagspristävlingen väckt. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 153 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss förslagsverksamhet m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 153 000 kr.

E 17. Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.

1973/74	Utgift	8 680 700
1974/75	Anslag	1 420 000 000
1975/76	Förslag	1 200 000 000

Till grund för beräkningen av anslagsmedlen till avlöningar och till pensioner under nästa budgetår har, såsom jag har redovisat vid min anmälan av punkt 1 i För flera huvudtitlar gemensamma frågor, lagts de löne- och pensionsbelopp som gällt fr. o. m. den 1 januari 1974.

Förhandlingar om de löner m. m. som skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1975 pågår. Det är därför inte möjligt att nu beräkna det medelsbehov för budgetåret 1975/76 som kan uppkomma på grund av avtal mellan parterna på den statliga arbetsmarknaden. I enlighet med vad chefen för finansdepartementet redovisat i finansplanen tidigare denna dag bör dock medel schablonmässigt beräknas för en ökning av de statsanställdas löner i takt med den förutsedda prisstegringen år 1975 och en beräknad prisstegring år 1976. För detta ändamål bör preliminärt beräknas 1 200 milj. kr. under detta anslag i avvaktan på att avtal träffas och lönekostnaderna m. m. kan redovisas i proposition till riksdagen.

Under hänvisning till vad jag sålunda anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.* för budgetåret 1975/76 beräkna ett förslagsanslag av 1 200 000 000 kr.

E 18. Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet

1973/74	Utgift	8 820 808
1974/75	Anslag	12 400 000
1975/76	Förslag	13 400 000

Från anslaget bestrids utgifter för främst planerings- och utredningsarbete i samband med omlokalisering av statliga myndigheter (jfr prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196 och prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220). Utgifterna för förberedelserna för omlokaliseringen av försvarets myndigheter bekostas inom utgiftsramen för det militära försvaret. Utgifterna under detta anslag avser bl. a. organisations- och ortskommittéernas verksamhet samt arbetsbiträde åt och konsultinsatser hos omlokaliseringsmyndigheterna. Vidare bestrids från anslaget utgifter för insatser av vissa myndigheter som har centrala samordnings- och planeringsuppgifter i samband med omlokaliseringarna. Kostnaderna för genomförandet av omlokaliseringen, t. ex. för de särskilda förmåner som utgår till de anställda som flyttar med till lokaliseringsorterna eller för myndighets flyttning eller utrustning skall i allmänhet betalas från myndighetsanslaget. I fråga om affärsdrivande verk eller myndighet för vars drift endast anvisas ett formellt anslag av 1 000 kr. bör dock även kostnader som hänger samman med genomförandeskedet av omlokaliseringen kunna betalas från detta anslag.

Jag anser vidare att anhöriga till statligt anställda som omlokaliseras bör kunna få resekostnaderna betalade av statsmedel vid besök på omlokaliseringsorten i samband med sökande av sådan anställning där, som anvisats av arbetsförmedlingen. Dessa kostnader bör betalas från detta anslag. Eftersom en stor del av den första omlokaliserings-

etappen kommer att genomföras under sommaren 1975 kan det bli nödvändigt att belasta anslaget med sådana kostnader redan under innevarande budgetår. Jag förordar att så får ske.

Belastningen på anslaget innevarande budgetår torde komma att uppgå till inemot 12,4 milj. kr. för de båda omlokaliseringsetapperna. För nästa budgetår beräknar jag medelsbehovet till 8,5 milj. kr. för de båda omlokaliseringsetappernas förberedelser. De kostnader för genomförandet av omlokaliseringen som bör betalas från detta anslag har jag beräknat till 4,9 milj. kr. Huvuddelen av detta belopp avser flyttnings- och omstationeringskostnader m. m. för statens väg- och trafikinstitut och statens institut för byggnadsforskning. Vidare ingår vissa medel för bl. a. statens provningsanstalt och luftfartsverket.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 13 400 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

11. Byggnadsarbeten för statlig förvaltning

1973/74	Utgift	142 260 289	Behållning	85 784 861
1974/75	Anslag	150 000 000		
1975/76	Förslag	185 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter för investeringar i byggnader för statlig förvaltning eller annan statlig verksamhet och för vilka medel inte anvisas under annat anslag.

I min redovisning i det följande kommer jag inte att närmare redogöra för sådana objekt som tidigare redovisats för riksdagen och för vilka byggnadsstyrelsen föreslagit sänkta eller oförändrade kostnadsramar eller ramhöjningar som föranleds enbart av den allmänna byggnadskostnadsstegringen. För tiden den 1 april 1973—den 1 april 1974 beräknar styrelsen denna kostnadsstegring till 17,3 %. Till följd av effekterna av produktivitetsutvecklingen beräknar styrelsen kostnadsstegringen under samma period för objekt som då ännu inte påbörjats till 14,6 %.

Byggnadsstyrelsen

Omlokalisering av statlig verksamhet. Redogörelser för de objekt i investeringsplanen som hänför sig till omlokaliseringen av statlig verksamhet har lämnats i prop. 1972: 130 (bil. 5 s. 25), prop. 1973: 1 (bil. 9 s. 104), prop. 1973: 85 (bil. 5 s. 18), prop. 1974: 1 (bil. 9 s. 107), prop. 1974: 2 (bil. 4 s. 12), prop. 1974: 85 (bil. 6 s. 19) och prop. 1974: 170 (bil. 5 s. 18 och 25).

Som redovisades redan föregående år har kostnadsramarna för flertalet objekt kunnat sänkas till följd av rationell projektering och gynnsamma upphandlingar. Byggnadsstyrelsen föreslår nu ytterligare ramsänkningar om sammanlagt 15 milj. kr. samt föreslår att kostnadsramarna för flertalet övriga objekt hålls oförändrade trots den allmänna kostnadsstegring som redovisats i det föregående. De ej uttagna indexhöjningarna motsvarar enligt byggnadsstyrelsen ca 55 milj. kr.

Under rubriken *Övriga omlokaliseringsobjekt (etapp I)* finns i gällande investeringsplan uppförd en kostnadsram av 160 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973. Kostnadsramen är avsedd för nybyggnader för Sveriges geologiska undersökning i Uppsala och Luleå, skogshögskolan i Umeå, statens provningsanstalt i Borås samt den arbetsmedicinska verksamheten i Umeå (jfr prop. 1974: 85 bil. 6 s. 21). Särskild kostnadsram har numera redovisats för nybyggnaderna för provningsanstalten (prop.

1974: 170 bil. 5 s. 26). I avvaktan på att byggnadsstyrelsen återkommer med redovisning av bl. a. förslag till kostnadsramar för de övriga objekten bör kostnadsramen enligt styrelsen föras upp med 135 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974.

Kungl. Maj:t uppdrog den 29 juni 1973 åt byggnadsstyrelsen att skyndsamt planera lokalförsörjningen för den statliga verksamhet som till följd av beslut vid 1973 års riksdag (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220) skall omlokaliseras till Umeå, Sundsvall, Borlänge, Karlstad, Sigtuna, Linköping, Jönköping och Borås. För flertalet projekt avser styrelsen att under innevarande budgetår redovisa bl. a. förslag till kostnadsramar. Styrelsen uppskattar medelsförbrukningen under nästa budgetår för de berörda objekten till ca 15 milj. kr.

Diverse objekt. Under denna rubrik finns uppförd en kostnadsram av 10 milj. kr. Ramen är avsedd för bl. a. provisoriska lokaler såsom baracker (jfr prop. 1972: 130 bil. 5 s. 27). Kungl. Maj:t har medgivit byggnadsstyrelsen att själv besluta om utförande av sådana mindre arbeten för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte överstiger 500 000 kr. Under budgetåret 1973/74 har styrelsen med anlitande av denna kostnadsram utfört arbeten för sammanlagt 844 000 kr. Styrelsen föreslår att kostnadsramen förs upp med oförändrat belopp även nästa budgetår.

De principer som tillämpas för handläggningen av statliga byggnadsärenden har redovisats kortfattat för riksdagen senast i prop. 1966: 1 bil. 2 (s. 31). Som regel redovisar den byggande myndigheten ett byggnadsobjekt för regeringen dels när byggnadsprogram utarbetats, dels när projekteringen utförts så långt att noggrant kostnadsunderlag föreligger. Först därefter har i normalfallet medel för byggnadsarbetena begärts av riksdagen. Byggnadsstyrelsen har nu redovisat att mer än en tredjedel av styrelsens samtliga ny- och ombyggnadsprojekt avser objekt för vilka kostnaden inte överstiger 2 milj. kr. Den sammanlagda kostnaden för dessa objekt beräknas uppgå till endast 2,5 % av den beräknade kostnaden för samtliga samtidigt pågående objekt. Styrelsen föreslår att handläggningen förenklas i fråga om denna antalsmässigt stora och från sysselsättningssynpunkt mycket intressanta grupp av objekt. Regeringen bör enligt styrelsen redan i samband med den första prövningen av byggnadsärendet kunna uppdra åt styrelsen att efter samråd med arbetsmarknadsmyndigheterna utföra objektet. För arbeten av detta slag som skall utföras med anlitande av investeringsanslag bör medel därvid beräknas under en gemensam kostnadsram i investeringsplanen.

Föredraganden

Arbetena med nybyggnader för de myndigheter som skall omlokaliseras från Storstockholmsområdet till följd av statsmakternas beslut vid 1971 års riksdag fortsätter planenligt. Hittills har nya lokaler färdigställts för myntverket i Eskilstuna, centrala studiestödsnämnden och delar av riksförsäkringsverket och statens personalpensionsverk i Sunds-

vall samt — i förhyrda lokaler — för centralnämnden för fastighetsdata i Gävle. Under år 1975 kommer lokaler att färdigställas för statens livsmedelsverk i Uppsala, statens kriminaltekniska laboratorium, statens väg- och trafikinstitut och statens geotekniska institut i Linköping, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut samt sjöfartsverket i Norrköping, domstolsverket, lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen i Jönköping, del av statens provningsanstalt i Borås samt för statens lantmäteriverk i Gävle. Under år 1974 påbörjades nybyggnader för luftfartsverket och statens invandrarverk i Norrköping, statens provningsanstalt i Borås, försvarets sjukvårdsstyrelse, värnpliktsverket samt delar av försvarets materielverk och försvarets forskningsanstalt i Karlstad samt för statens institut för byggnadsforskning i Gävle. Dessa lokaler kommer samtliga att kunna tas i bruk under år 1976.

För samtliga dessa nybyggnadsobjekt finns särskilda kostnadsramar uppförda i investeringsplanen sedan tidigare. I investeringsplanen för nästa budgetår bör kostnadsramarna föras upp med de belopp som föreslagits av byggnadsstyrelsen. I likhet med föregående år innebär förslagen sänkta eller oförändrade belopp för flertalet ramar.

Kostnadsramen för *nybyggnad i kv:en Låsman och Vulcanus* för statens institut för byggnadsforskning är i gällande investeringsplan uppförd med ett preliminärt belopp av 14 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973 (jfr prop. 1974: 85 bil. 6 s. 20). Kungl. Maj:t uppdrog den 16 augusti 1974 åt styrelsen att utföra den föreslagna nybyggnaden. Jag förordar att kostnadsramen förs upp med 15,6 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974.

För de återstående, ännu inte redovisade byggnadsobjekt inom *etapp I av omlokaliseringen av statlig verksamhet* som avses bli bekostade från förevarande anslag — nämligen nybyggnader för Sveriges geologiska undersökning i Uppsala och Luleå samt för den arbetsmedicinska verksamheten och skogshögskolan i Umeå — bör i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag föras upp en gemensam, preliminärt beräknad ram av 135 milj. kr.

Underlag saknas ännu för en motsvarande, preliminärt beräknad kostnadsram för de byggnadsobjekt som föranleds av *etapp II av omlokaliseringen av statlig verksamhet.* Jag räknar med att senare återkomma med förslag i denna del. Vid min beräkning av medelsbehovet under anslaget har jag beaktat att uppskattningsvis ca 15 milj. kr. kan komma att behövas för detta ändamål under nästa budgetår.

Byggnadsstyrelsen har föreslagit en förenklad handläggningsordning för ny- och ombyggnadsobjekt för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. Det ankommer på regeringen att besluta om de byggande myndigheternas befogenheter i dessa frågor. Förslaget innebär emellertid även att formerna för regeringens redovisning till riksdagen av investeringsobjekt under denna värdegräns skulle komma att ändras. Enligt min mening erbjuder den av byggnadsstyrelsen föreslagna ord-

ningen sådana fördelar i fråga om ökad snabbhet och minskade kostnader för hanteringen av dessa ärenden att förslaget bör genomföras. Jag förordar således att investeringsobjekt för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte överstiger 2 milj. kr. enligt det prisläge som gäller då arbetena påbörjas fortsättningsvis generellt bekostas med anlitande av den i investeringsplanen uppförda kostnadsramen *Diverse objekt*. Chefen för utbildningsdepartementet kommer i annat sammanhang att förorda att motsvarande ordning tillämpas i fråga om den i investeringsplanen under anslaget till byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde uppförda kostnadsramen Diverse objekt. I likhet med vad som redan gäller i fråga om sistnämnda kostnadsram (jfr prop. 1974: 34 s. 21) bör den under förevarande investeringsanslag uppförda kostnadsramen Diverse objekt kunna användas även för andra planerade byggnadsobjekt då det av särskilda skäl är önskvärt att objektet snabbt kan sättas igång. I dessa senare fall avses förslag till särskild kostnadsram för objektet i efterhand komma att redovisas för riksdagen.

Kungl. Maj:t uppdrog den 8 november 1974 åt byggnadsstyrelsen att projektera nybyggnad för kronofogdemyndigheten m. m. i kv. Ölbryggaren i Stockholm t. o. m. bygghandlingar. Till följd av bristerna inom kronofogdemyndighetens nuvarande lokaler är det av vikt att nybyggnaden kan utföras skyndsamt. Kungl. Maj:t har vidare den 20 december 1974 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera en nybyggnad för statistiska centralbyråns produktionsfilial i Örebro t. o. m. bygghandlingar. Centralbyrån disponerar f. n. endast förhyrda lokaler som är starkt splittrade. Även i detta fall är det angeläget att lokalerna kan färdigställas på kort tid, bl. a. av hänsyn till centralbyråns arbete med 1975 års folk- och bostadsräkning, om vilken jag redovisar förslag senare denna dag. Förslag till kostnadsram för nybyggnaderna kan f. n. inte redovisas. Vid bifall till vad jag förordat i det föregående räknar jag med att arbetena — om så blir nödvändigt — skall kunna påbörjas med anlitande av kostnadsramen Diverse objekt.

Kostnadsramen till diverse objekt är i gällande investeringsplan upptörd med 10 milj. kr. Med hänsyn till vad jag förordat i det föregående om utökad användning av ramen bör denna i investeringsplanen för nästa budgetår föras upp med 15 milj. kr.

Jag vill avslutningsvis erinra om att de kostnadsramar som redovisas för riksdagen avser att träffa den mest sannolika kostnaden för de enskilda objekten. Det är därvid naturligt att merkostnader kan uppstå t. ex. på grund av marknadsmässiga förhållanden. Regeringen har sedan tidigare bemyndigande att inom rimliga gränser medge av sådana normala avvikelser betingade höjningar av kostnadsramar för enskilda objekt (prop. 1966: 1 bil. 2 s. 32, SU 1966: 14, rskr 1966: 14).

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart år-mån.	Färdigställande år-mån.
	1973-04-01	1974-04-01	Faktisk 1974-06-30	Beräknad för 1974/75	1975/76		
Ej slutredovisade objekt, färdigställda före 1973-07-01	278 094	278 094	267 383	3 325	1 800		
Stockholm							
Till- och ombyggnad i kv. Primus	58 400	64 700	22 991	17 000	10 000	72-08	75-10
Ombyggnad av kasern i kv. Garnisonen	16 500	18 200	7 481	4 500	4 000	72-05	succ. t.o.m. 76-04
Uppsala							
Nybyggnad i kv: en Hugin och Munin	80 000	75 000	16 262	25 000	20 000	73-08	76-02
Eskilstuna							
Nybyggnad i kv. Värjan	5 000	5 000	3 070	1 200	700	73-06	74-07
Linköping							
Nybyggnad på Vallaområdet	72 000	62 000	19 219	30 000	7 000	73-07	75-06
Norrköping							
Nybyggnad i Källtorp	32 000	34 000	12 372	10 000	7 000	73-08	75-05
Nybyggnad i Saltängen	60 000	60 000	25 501	18 000	15 000	73-08	75-05
Nybyggnad i Oxelbergen	40 000	45 500[1]	3 726	16 200	19 000	74-06	76-05
Jönköping							
Nybyggnad i kv. Göta	29 000	29 000	8 912	10 000	7 000	73-03	75-05
Borås							
Nybyggnad inom Västeråsenområdet		90 000[1]	1 150	25 000	35 000	74-05	77-05
Vänersborg							
Om- och tillbyggnad för vägförvaltningen	4 000	3 500	298	2 000	500	74-05	75-09
Karlstad							
Nybyggnad i Klaraområdet	67 000	67 000	7 419	25 000	20 000	74-01	76-03
Gävle							
Nybyggnad i kv. Vasen	50 000	50 000	20 973	15 000	10 000	73-08	75-06
Nybyggnad i kv:en Låsman och Vulcanus	14 000	15 600	2 400	6 000	6 000	74-10	76-04
Nybyggnad i Mårtsbo	1 000	1 150	86	800	200	74-08	75-03
Sundsvall							
Nybyggnad i kv. Måsen	26 000	28 000	12 052	8 000	5 000	72-06	76-02
Nybyggnad i kv. Målaren	30 000	30 000	19 788	5 000	2 000	72-11	74-11
Övrigt							
Övriga omlokaliseringsobjekt (etapp I)	160 000	135 000			15 000		
Diverse objekt	10 000	15 000	844	3 000	7 000		
Beräknad medelsförbrukning för omlokalisering, etapp II					15 000		
Erfarenhetsmässig reduktion av medelsbehovet				−4 240	−7 200		
	1 032 994	**1 106 744**	**451 927**	**220 785**	**200 000**		

[1] Prop. 1974: 170 bil. 6 s. 26.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	85 785	1974/75	220 785
Anslag för 1974/75	150 000	1975/76	200 000
Anslag för 1975/76 (förslag)	185 000		
	420 785		**420 785**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för statlig förvaltning inom i investeringsplanen uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Byggnadsarbeten för statlig förvaltning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 185 000 000 kr.

12. Inköp av fastigheter m. m.

1973/74 Utgift	38 187 148	Behållning	18 718 708
1974/75 Anslag	25 000 000		
1975/76 Förslag	25 000 000		

Anslaget används för fastighetsförvärv för statlig förvaltning m. m. — bl. a. markinköp i samband med omlokalisering av statlig verksamhet — samt för kostnader för fastighetsregleringar m. m.

Byggnadsstyrelsen

Förhandlingar pågår med kommuner och enskilda om markförvärv för bl. a. länsstyrelserna samt domstols- och polisväsendet. Vidare återstår markförvärv för vissa omlokaliseringsobjekt i Borlänge, Borås och Umeå. Därutöver kan förvärv aktualiseras i samband med fastighetsregleringar samt då fastigheter som på sikt behövs för statlig verksamhet bjuds ut till salu. Styrelsen anser sig även böra hålla en viss markberedskap för byggnadsobjekt som skulle kunna tidigareläggas.

Byggnadsstyrelsen föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag biträder byggnadsstyrelsens förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inköp av fastigheter m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.

13. Vissa byggnadsarbeten vid tullverket

1973/74	Utgift	126 050	Behållning	102 755
1974/75	Anslag	600 000		
1975/76	Förslag	600 000		

Från anslaget bestrids kostnader för anskaffning av fastigheter och byggnader avsedda att tillgodose behovet av expeditionslokaler m. m. för de regionala och lokala tullmyndigheterna. Byggnadsverksamheten omfattar huvudsakligen tullstations- och bilvisitationsbyggnader, förrådsbyggnader för förvaring av oljebekämpningsmaterial m. m. samt byggnader för sambandscentraler och radiolänkstationer.

Generaltullstyrelsen

Generaltullstyrelsen hemställer att medel anvisas för, såvitt avser gränsbevakningens behov, uppförande av en bilvisitationsbyggnad i Hån (120 000 kr.), ombyggnad av tullstationsbyggnaden och tillbyggnad av bilvisitationsbyggnaden i Svinesund (190 000 kr.) samt ombyggnad av expeditionsbyggnaden i Rörbäcksnäs (70 000 kr.).

För kustbevakningens behov bör medel anvisas för uppförande av en expeditions- och förrådsbyggnad i Falkenberg (250 000 kr.) och för om- och tillbyggnad av expeditionsbyggnaden i Furusund (80 000 kr.). Vidare bör till personal- och förrådsbodar tas upp ett belopp av 50 000 kr. under innevarande och nästa budgetår. Den tidigare beräknade kostnadsramen för uppförande av en expeditions- och förrådsbyggnad i Grisslehamn bör höjas med 75 000 kr. till 200 000 kr. sammanhängande med att byggnaden föreslås få en annan placering för erhållande av ett bättre läge ur arbetssynpunkt, vilket påverkar kostnaderna för vatten och avlopp.

Under beaktande av behov av medel för oförutsedda utgifter och av reservationsmedel under anslaget föreslår generaltullstyrelsen att 600 000 kr. anvisas för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag förordar att de av generaltullstyrelsen föreslagna byggnadsobjekten utförs. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa byggnadsarbeten vid tullverket* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

4. Lån för inrättande av alkoholfria restauranger

1973/74	Utgift	65 000	Behållning	42 000
1974/75	Anslag	65 000		
1975/76	Förslag	105 000		

Från anslaget bestrids kostnader för långivning enligt kungörelsen (1955: 145) om lån av statsmedel för inrättande av alkoholfria restauranger.

Riksskatteverket

Behållningen på anslaget uppgick den 1 juli 1974 till 42 000 kr. Under innevarande budgetår beräknas lån till ett sammanlagt belopp av 105 000 kr. komma att utbetalas. Anslaget bör för budgetåret 1975/76 föras upp med 105 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder riksskatteverkets förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån för inrättande av alkoholfria restauranger* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 105 000 kr.

5. Pressens lånefond

1973/74	Utgift	11 675 164	Behållning	56 597 978
1974/75	Anslag	1 000		
1975/76	Förslag	1 000		

Från anslaget bestrids kostnader för långivning enligt kungörelsen (1971: 492, ändrad senast 1974: 505) om statligt stöd till dagstidningar. Statsmakternas beslut om inrättandet av pressens lånefond (prop. 1969: 48, SU 1969: 107, rskr 1969: 251) innebar att under en femårig försöksperiod, dvs. budgetåren 1969/70—1973/74, lån fick beviljas med sammanlagt 125 milj. kr. Den år 1972 tillkallade pressutredningen (Fi 1972: 07) har bl. a. i uppdrag att överväga om behovet av en särskild lånemöjlighet för dagspressen kommer att kvarstå även i fortsättningen och om så skulle vara fallet lägga fram förslag om ändamål och villkor för långivningen. Lån från fonden kan beviljas tidningsföretag såväl för investering som för annan åtgärd som bedöms vara nödvändig för att stärka företagets konkurrensförmåga på längre sikt. Lån beviljas dock inte för projekt som kan finansieras på den allmänna kreditmarknaden

till marknadsmässiga villkor. Projekt som syftar till kostnadsbesparingar genom samverkan mellan tidningsföretag ges företräde. Lånen, som inte utan särskilda skäl får lämnas på mer än 20 år, är räntefria under tre år och amorteringsfria under fem år. Låneärendena handläggs av pressstödsnämnden. För lån ur fonden skall ställas den säkerhet som nämnden bestämmer.

Anslag till långivningen från pressens lånefond har anvisats med 25 milj. kr. per år under budgetåren 1969/70—1973/74, dvs. totalt 125 milj. kr.

1972 års pressutredning föreslog hösten 1973 att lån ur fonden skulle få beviljas även under budgetåret 1974/75 inom ramen för befintliga medel under anslaget, vilket också blev riksdagens beslut.

Under budgetåret 1973/74 beviljades lån till tolv tidningsföretag med sammanlagt 21,8 milj. kr. Totalt har lån beviljats till 46 tidningsföretag med sammanlagt 85,6 milj. kr. Största delen av dessa medel har gått till s. k. andratidningar. Lån har huvudsakligen beviljats för investeringar i ny teknisk utrustning och lånetiden har för flertalet lån bestämts till tio eller femton år.

1972 års pressutredning

Pressutredningen har ännu inte kommit så långt i sitt arbete att den är beredd att lägga fram förslag beträffande det framtida behovet av en särskild lånemöjlighet för dagspressen. Utredningen föreslår därför att lån ur pressens lånefond får beviljas även under budgetåret 1975/76 inom ramen för befintliga medel under anslaget.

Föredraganden

Jag biträder pressutredningens förslag och förordar att anslaget för nästa budgetår förs upp med ett formellt belopp om 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Pressens lånefond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

VII. Fonden för förlag till statsverket

1. Vissa projekteringskostnader

1973/74	Utgift	53 723 000	Behållning	33 471 673
1974/75	Anslag	80 000 000		
1975/76	Förslag	60 000 000		

Anslaget disponeras efter beslut av regeringen för sådana projekteringsarbeten som föregår den slutliga prövningen av byggnadsobjekt. Projekteringskostnaderna täcks sedermera av de byggnadsanslag som be-

gärs då byggnadsobjekten redovisas för riksdagen. Det belopp som motsvarar projekteringskostnaderna förs tillbaka till fonden för förlag till statsverket när byggnadsanslag beviljats och redovisas som Övriga kapitalmedel. Projekteringsanslaget kan även användas för att skapa en reserv av färdigprojekterade byggnadsobjekt. En sådan reserv motiveras av bl. a. kravet på en god arbetsmarknadspolitisk beredskap.

Utbetalningarna från anslaget bestäms av omfattningen av de projekteringsuppdrag som regeringen lämnar, varför anslagsberäkningen är överslagsmässig. Vid en ökande byggnadsverksamhet ökar också behovet av projekteringsmedel.

Projekteringsverksamheten har under senare år ökat kraftigt i omfattning, bl. a. till följd av omlokaliseringen av statlig verksamhet. Jag bedömer att verksamheten även under budgetåret 1975/76 kommer att ligga på en hög nivå. Med hänsyn till behållningen under anslaget finner jag det dock realistiskt att föra upp ett lägre belopp under anslaget än innevarande budgetår. Jag förordar att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa projekteringskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 60 000 000 kr.

IX. Diverse kapitalfonder

5. Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner

1973/74	Utgift	39 177 518	Behållning	75 055 043
1974/75	Anslag	63 000 000		
1975/76	Förslag	63 000 000		

Statens datamaskinfond är en kapitalfond för finansiering och redovisning av generellt användbar datamaskinutrustning som anskaffas för andra myndigheter och institutioner än de affärsdrivande verken.

Fonden består av två delfonder, försvarets delfond och civila statsförvaltningens delfond. Båda delfonderna förvaltas av statskontoret. Delfonderna byggs upp genom medel som anvisas på investeringsanslagen Statens datamaskinfond: Försvarets delfond: Anskaffning av datamaskiner och Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner. Medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till Statens datamaskinfond: Försvarets delfond: Anskaffning av datamaskiner har tidigare denna dag anmälts av chefen för försvarsdepartementet.

Från investeringsanslagen till fonden bestrids dels utgifter för förvärv av datamaskinutrustning, dels andra utgifter av investeringskaraktär i samband med anskaffning, installation eller igångkörning av förvärvad eller förhyrd datamaskinutrustning, vilka är av sådan art att de bör periodiseras. På fonden redovisad utrustning ställs mot avgift till för-

fogande för de myndigheter som skall svara för driften av anläggningarna. Avgifterna fastställs av statskontoret efter samråd med riksrevisionsverket och, i fråga om avgifter till försvarets delfond, försvarets rationaliseringsinstitut. Avgifterna skall, utöver normal avskrivning eller hyra för utrustning m. m., täcka kostnaderna för fondens administration.

Statskontoret

I anvisningar för myndigheternas anslagsframställningar åläggs de myndigheter som omfattas av statens datamaskinfond att anmäla behov av datamaskinutrustning till statskontoret, som avger gemensam anslagsframställning för den datamaskinutrustning som kan behöva anskaffas över fonden. På grundval av sålunda redovisade eller på annat sätt aktualiserade behov beräknar statskontoret det totala investeringsbehovet för datamaskinutrustning inom den civila statsförvaltningen under budgetåret 1975/76 till 69,6 milj. kr. Investeringsbehovet under budgetåret 1974/75 uppskattas till 131,5 milj. kr. varefter 6,6 milj. kr. finns disponibelt. Statskontoret hemställer därför om ett oförändrat anslag till nästa budgetår. Bland större investeringsobjekt märks kompletteringar till rikspolisstyrelsens datorsystem, bilregistret, statistiska centralbyrån och arbetsmarknadsverket. Den slutliga prövningen av de enskilda investeringsobjekten förutsätts ske i samband med att statskontoret hos regeringen begär bemyndigande att få anskaffa viss utrustning. Medelsberäkningen avser huvudsakligen köp av utrustning. Val mellan köp och förhyrning av kontrakterad utrustning sker dock som regel först i samband med leveransen. Skulle förhyrning i stället för köp bli aktuell för viss utrustning blir medelsbehovet i motsvarande mån lägre.

Med hänsyn till de långa leveranstider som normalt gäller vid anskaffning av datamaskinutrustning anser statskontoret vidare att det behövs ett bemyndigande, utöver av riksdagen åren 1970—1974 lämnade bemyndiganden på sammanlagt 310 milj. kr., att beställa datamaskinutrustning till ett värde av högst 50 milj. kr. för leverans huvudsakligen under budgetåren 1976/77 och 1977/78. Ifrågavarande datamaskinutrustning utgörs av utrustning för bl. a. centralnämnden för fastighetsdata, riksskatteverket och universitetens datacentraler.

Föredraganden

Statskontoret har på grundval av bl. a. uppgifter från myndigheterna beräknat att datamaskinutrustning kommer att anskaffas för 69,6 milj. kr. under nästa budgetår. Medelsbehovet avser i huvudsak anskaffning av utrustning för polisväsendet, bil- och körkortsregistret, statistiska centralbyrån och arbetsmarknadsverket. Denna utrustning har Kungl. Maj:t till stor del redan bemyndigat statskontoret att anskaffa.

Jag beräknar medelsbehovet för nästa budgetår under anslaget till 63 milj. kr. Riksdagens bemyndigande bör därutöver inhämtas att beställa datamaskinutrustning till ett värde av 50 milj. kr. utöver tidigare lämnade bemyndiganden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att datamaskinutrustning beställs — utöver tidigare medgivet belopp — till en kostnad av högst 50 000 000 kr.,
2. till *Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 63 000 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
1	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Finansdepartementet m. m.	
8	Finansdepartementet	18 696 000
9	Gemensamma ändamål för departementen	38 250 000
10	Ekonomiska attachéer	1 146 000
10	Kommittéer m. m.	8 500 000
11	Extra utgifter	600 000
		67 192 000
	B. Allmänna centrala ämbetsverk m. m.	
12	Kammarkollegiet	9 174 000
13	Statistiska centralbyrån:	
15	Statistik, register och prognoser	125 584 000
28	Uppdragsverksamhet	1 000
29	Utrustning	700 000
29	Folk- och bostadsräkning 1975	[1] 26 500 000
30	Konjunkturinstitutet	4 365 000
32	Organisations- och anslagsfrågor rörande statskontoret, Statskonsult AB och DAFA	
48	Statskontoret	35 150 000
54	Datamaskincentralen för administrativ databehandling	1 000
54	Bidrag till Datamaskincentralen för administrativ databehandling	6 630 000
56	Viss rationaliserings- och utvecklingsverksamhet	4 000 000
57	Riksrevisionsverket	33 930 000
60	Byggnadsstyrelsen	1 000
65	Utredningar rörande byggnadsföretag m. m.	1 000
66	Inredning av byggnader för statlig förvaltning	32 000 000
77	Statens förhandlingsnämnd	1 727 000
78	Nämnden för samhällsinformation	1 598 000
80	Statens avtalsverk	13 390 000
81	Statens personalpensionsverk	19 311 000
83	Statens personalbostadsdelegation	706 000
83	Statens personalutbildningsnämnd	5 388 000
85	Statens personalnämnd	19 217 000
		339 374 000
	C. Skatte- och kontrollväsen	
90	Tullverket:	
90	Förvaltningskostnader	310 970 000
97	Anskaffning av viss materiel	3 250 000
98	*Myntverket:*	
101	Förvaltningskostnader	3 854 000
102	Uppdragsverksamhet	1 000
103	Utrustning	100 000
103	Riksskatteverket	95 340 000
111	Avsättning till banktillsynens fond	2 900 000
113	Avsättning till fondtillsynens fond	500 000
113	Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond	500 000
113	Avsättning till sparbankstillsynens fond	3 000 000
114	Revision av sparbankernas förvaltning	975 000
114	Avsättning till försäkringsinspektionens fond	4 253 000

[1] Beräknat belopp

115	Stämpelomkostnader	1 931 000
116	Kostnader för årlig taxering m. m.	68 000 000
116	Kostnader för 1975 års allmänna fastighetstaxering	15 000 000
117	Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m.	20 750 000
118	Kilometerbeskattning	14 086 000
		545 410 000

D. Bidrag och ersättningar till kommunerna

121	Ersättning till Trelleborgs kommun för mistad tolag	1 510 000
121	Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m.	2 800 000 000
124	Skattebortfallsbidrag till kommuner m. fl.	1 100 000 000
125	Särskilt bidrag till kommunerna	122 000 000
		4 023 510 000

E. Diverse

126	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Slottsbyggnadernas delfond	7 486 000
126	Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m.m.	1 755 000
127	Statens krigsförsäkringsnämnd m. m.	62 000
127	Bidrag till Föreningen Fruktdrycker	35 000
127	Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon	4 100 000
128	Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering	300 000
128	Produktionsbidrag för dagstidningar	97 000 000
130	Samdistributionsrabatt för dagstidningar	25 000 000
131	Viss informationsverksamhet	10 400 000
132	Vinstutlottning i lönsparandet m. m.	12 850 000
133	Upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen	2 500 000
134	Avlöningar till personal på indragningsstat m. m.	100 000
135	Viss utbildningsverksamhet	5 737 000
136	Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering	13 300 000
137	Kostnader för vissa nämnder m. m.	300 000
138	Viss förslagsverksamhet m. m.	153 000
138	Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.	[1] 1 200 000 000
139	Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet	13 400 000
		1 394 478 000
	Summa för driftbudgeten	**6 369 964 000**

KAPITALBUDGETEN

II. Statens allmänna fastighetsfond

141	Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	185 000 000
146	Inköp av fastigheter m. m.	25 000 000
147	Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	600 000
		210 600 000

V. Fonden för låneunderstöd

148	Lån för inrättande av alkoholfria restauranger	105 000
148	Pressens lånefond	1 000
		106 000

VII. Fonden för förlag till statsverket

149	Vissa projekteringskostnader	**60 000 000**

IX. Diverse kapitalfonder

150	Statens datamaskinfond: Anskaffning av datamaskiner	**63 000 000**
	Summa för kapitalbudgeten	**333 706 000**
	Totalt för finansdepartementet	**6 703 670 000**

[1] Beräknat belopp

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740509

Utbildningsdepartementet

ÖVERSIKT

Till *utbildningsdepartementet* hör skolväsendet, den högre utbildningen och forskningen, vuxenutbildningen, lärarutbildningen, det studiesociala stödet, kulturverksamheten, internationellt kulturellt utbyte, radio- och televisionsfrågorna samt kyrkoärendena.

På utbildningsområdet har en rad utredningsförslag lagts fram de senaste åren. Förslagen från 1968 års utbildningsutredning (U 68) är en viktig utgångspunkt för förslag om högskoleutbildningens förnyelse. Reformarbetet inom skolväsendet inriktas på att bättre anpassa undervisningen till alla elevers behov och förutsättningar. Utredningen om skolans inre arbete (SIA) har nyligen presenterat förslag som avser att tillgodose sådana behov. Kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) och kommittén för försöksverksamhet med vuxenutbildning (FÖVUX) har lagt fram förslag som avser att aktivt utveckla vuxenutbildningen. Den av 1974 års riksdag antagna lagen om rätt till ledighet för studier är också ett viktigt stöd för vuxenutbildningen.

Skolans yttre organisation och omfattning kommer under 1970-talet inte att genomgå större förändringar. Huvuduppgiften för de närmaste åren är att vidta åtgärder för elever med särskilda svårigheter i skolan. Många elever får i dag inte ett tillfredsställande utbyte av undervisningen. För att förverkliga undervisningens mål är det nödvändigt att ge alla elever möjligheter att utföra en för dem meningsfull arbetsinsats. Med dessa problem har SIA arbetat. Förslagen remissbehandlas f. n. I avvaktan på ställningstagandet till SIA:s förslag beräknas liksom föregående budgetår medel för särskilda åtgärder på skolområdet.

En grupp ungdomar lämnar i dag grundskolan utan att skaffa sig ytterligare utbildning. Det är omvittnat att många av dessa möter svårigheter på arbetsmarknaden. Detsamma gäller för dem som tidigt avbryter studier i gymnasieskolan. En särskild arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet arbetar med dessa frågor, som också berörs av sysselsättningsutredningen vars uppdrag bl. a. innefattar att belysa övergången från utbildning till arbetsmarknad.

Tillströmningen till *högre utbildning* och fördelningen på utbildningsinriktningar har följt samma tendens de senaste åren. Efterfrågan på utbildning vid filosofisk fakultet har minskat. Samtidigt har andelen äldre

studerande ökat. Denna utveckling understryker det angelägna i en snar förändring av den högre utbildningens inriktning, organisation och dimensionering. Under de senaste åren har försök med vidgat tillträde till högre utbildning stegvis utvidgats. Kompetenskommittén (KK) har nu lagt fram förslag om regler för behörighet, meritvärdering och urval för högre studier. Det är angeläget att ställning kan tas till dessa förslag samtidigt som utformningen av högskoleutbildningen behandlas. En proposition om en högskolereform på grundval bl. a. av U 68:s och KK:s betänkanden kommer att läggas fram för riksdagen vid 1975 års riksmöte. Denna proposition kommer även att innefatta förslag om försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning.

En huvudfråga inom *vuxenutbildningen* har länge varit hur de grupper som utbildningsmässigt är mest eftersatta skall kunna nås. Det gäller framför allt dem som genom en kombination av faktorer, t. ex. kort grundutbildning, besvärliga anställningsförhållanden och kulturell isolering finner hindren att delta i utbildning vara alltför höga. FÖVUX har nu lagt fram förslag om uppsökande verksamhet på arbetsplatser och i bostadsområden samt till lösningar av de studiesociala problem som är förbundna med denna. SVUX föreslår samtidigt bättre ekonomiska villkor för vuxnas hel- och deltidsstudier. Förslagen har remissbehandlats och en proposition om dessa frågor kommer senare i år att läggas fram för riksdagen.

Vid 1974 års riksdag fastlades riktlinjerna för den framtida *kulturpolitiken*. Målen för de statliga insatserna preciserades. Vikten av att stimulera den kulturella verksamheten inom organisationer och folkrörelser betonades liksom betydelsen av att sprida kulturinstitutionernas verksamhet socialt och geografiskt. Nya statsbidrag infördes för att främja en sådan utveckling. 1974 års proposition var det första steget i en treårsplan för utvecklingen av de statliga insatserna inom kulturområdet. Under åren 1975 och 1976 kommer ställning att tas till förslag från ett stort antal utredningar och insatser att aktualiseras inom sektorer som i 1974 års kulturproposition endast berördes på ett mer översiktligt sätt. Särskilt angelägna är åtgärder inom de delar av kulturlivet som nästan helt styrs av kommersiella intressen. Den proposition som kommer att föreläggas riksdagen vid 1975 års riksmöte bygger på de förslag som lagts fram av litteraturutredningen och filmutredningen. Det sista året i treårsperioden bör det bli aktuellt att ta ställning till förslag till förbättringar av kulturarbetarnas ekonomiska villkor och till förslag beträffande utställningsverksamheten.

Kulturändamål

De förslag till nya insatser på kulturområdet som läggs fram i denna budgetproposition innebär en uppföljning av initiativ som togs genom 1974 års kulturproposition. Resurserna för kulturaktiviteter i grupper

som inte nås av de fasta institutionernas verksamhet förstärks genom att bidraget till kulturprogram i föreningslivet ökar med 3 milj. kr. till 9 milj. kr. Utbyggnaden av de *regionala teater- och musikinstitutionerna* fortsätter. För expansion på nya orter föreslås 1,3 milj. kr. Detta innebär att Värmlands län och Kopparbergs län kan få fasta teaterensembler och att kammarmusikensemblen i Oskarshamn kan få statligt stöd.

En fortsatt upprustning föreslås för de statliga och statsunderstödda *museerna*. Etnografiska och Musikhistoriska museerna får kraftigt ökade resurser för att kunna förnya och utvidga verksamheten. De ökningar som föreslås i budgetpropositionen på museiområdet uppgår till 1,1 milj. kr.

Den praktiskt inriktade försöksverksamheten inom den *konstnärliga utbildningen* byggs ut. Resurserna för de praktiska försök som organisationskommittén för högre musikutbildning (OMUS) och 1973 års expertgrupp för konstutbildning (K 73) satt i gång förstärks med 600 000 kr.

Årets insatser för att förbättra *kulturarbetarnas villkor* koncentreras till bildkonstnärerna. Anslaget till förvärv av konst för statens byggnader ökas med 700 000 kr. och vidare höjs anslaget till arbetsbidrag för bildkonstnärer.

Insatserna inom ungdomsområdet kommer att tas upp i en särskild proposition till 1975 års riksmöte. Därvid avses bl. a. frågan om ny utformning av det centrala stödet till ungdomsorganisationerna bli behandlad.

Förslag om bl. a. lokalradio och stereosändningar i ljudradion kommer att våren 1975 föreläggas riksdagen i en särskild proposition. Denna kommer också att innehålla förslag till ställningstagande i frågan om reklam i televisionen samt förslag beträffande medelstilldelningen till Sveriges Radio för budgetåret 1975/76.

Skolväsende och lärarutbildning

Anslaget till *grundskolan* beräknas nästa budgetår öka med 552 milj. kr. till 4 812 milj. kr. Nya regler för delning av slöjdgrupper i årskurs tre t. o. m. årskurs sex i grundskolan föreslås. Vidare föreslås en förstärkning av medlen till personell assistans åt handikappade elever och ökade möjligheter till särskild undervisning för allergisjuka och gravt infektionskänsliga elever.

Gymnasieskolan kommer under nästa budgetår att ha ett oförändrat antal intagningsplatser, vilka fördelas så att den ökade efterfrågan på yrkesinriktad utbildning kan tillgodoses. Inom gymnasieskolan föreslås förstärkta resurser för bl. a. tekniska och administrativa stödåtgärder åt handikappade elever.

Anslaget till gymnasieskolan beräknas öka till 1 570 milj. kr. Anslaget till *utrustning av gymnasieskolan* föreslås öka med 20 milj. kr. till 43 milj. kr. för att möta det ökade behovet av första uppsättningen av materiel i samband med omfördelningen av intagningsplatser.

Investeringsramen för *skolbyggande* föreslås för nästa budgetår uppgå till 475 milj. kr.

Stödundervisningen för *invandrare* i grundskolan beräknas nästa budgetår kosta 21 milj. kr. En arbetsgrupp med uppgift att utreda invandrarelevernas utbildningssituation har tillkallats.

Tillgången på *lärare* inom flertalet områden har under de senaste åren successivt förbättrats. Förslaget rörande lärarutbildningens kapacitet innebär en ökning av antalet utbildningsplatser för *förskollärare* för att möta den ökade efterfrågan. Antalet utbildningsplatser för *klasslärare* minskar kraftigt till följd av att det tidigare stora rekryteringsbehovet nu till stora delar har tillgodosetts vilket bl. a. hänger samman med att skolreformerna nu har genomförts. Även antalet utbildningsplatser för *ämneslärare* minskar. Försöksverksamheten med förkortad förskollärarutbildning byggs ut ytterligare.

En särskild proposition kommer att avlämnas till 1975 års riksmöte om viss försöksverksamhet med två-ämnesutbildning för övningslärare.

Lärarutbildningens mål, struktur och innehåll utreds f. n. av 1974 års lärarutbildningsutredning.

Högre utbildning och forskning

Förslag på grundval bl. a. av U 68:s och KK:s betänkanden kommer att föreläggas riksdagen vid 1975 års riksmöte. I avvaktan härpå är förslagen rörande universitet och högskolor återhållsamma.

Utbyggnaden av högskolan i Luleå samt av utbildnings- och forskningsorganisationen för medicin i Huddinge och Umeå och för odontologi i Huddinge fortsätter.

Kvalitativa förstärkningar av den grundläggande utbildningen vid främst de *tekniska fakulteterna* föreslås. Förslag om en betydande förstärkning av den *humanistiska* och *religionsvetenskapliga forskningen* och forskarutbildningen förs också fram. De föreslagna åtgärderna syftar till att förstärka de rörliga resurserna bl. a. för projektinriktad forskning. Medel föreslås vidare bli avdelade för samhällsvetenskaplig forskning initierad av de ideella folkrörelserna.

Anslagen till *forskningsråden* föreslås öka med sammanlagt 26 milj. kr. Den fasta forskningsorganisationen vid universitet och högskolor föreslås bli utbyggd med bl. a. 14 tjänster som professor och biträdande professor, varav fyra inom de humanistiska och religionsvetenskapliga områdena.

Vuxenutbildning

Vuxenutbildningen har en betydande omfattning. Expansionen har under läsåret 1973/74 främst skett inom folkbildningen.

Antalet deltagare i allmänna studiecirklar var ca 2,2 miljoner under verksamhetsåret 1973/74. Antalet studietimmar var 6 498 000 vilket in-

nebär en ökning med 6 % jämfört med föregående år. Drygt en tredjedel av cirklarna gällde s. k. prioriterade ämnen, dvs. engelska, svenska, matematik och samhällskunskap på grundskolenivå. FÖVUX har under hösten 1974 avlämnat betänkandet (SOU 1974: 54) Vidgad vuxenutbildning. Kommitténs förslag tas upp i en särskild proposition i vilken bl. a. bidrag till studiecirklar och till studieförbund kommer att behandlas.

För att förbättra anställningstryggheten för lärare i *kommunal vuxenutbildning* föreslås en ny typ av lärartjänster.

I avvaktan på förslag från folkhögskoleutredningen föreslås under anslaget *Bidrag till driften av folkhögskolor* bl. a. ytterligare resurser för fortsatt försöksverksamhet med ökad lärartäthet för handikappade elever samt till fortsatt försöksverksamhet med kurser för bl. a. psykiskt utvecklingsstörda, svårt rörelsehindrade och hörselskadade elever på folkhögskolorna.

Anslaget till *löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet* föreslås höjt med 3 005 000 kr. Förslaget innefattar en förbättring av bidragsvillkoren.

Under anslaget *Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.* föreslås att pågående försöksverksamhet med uppsökande verksamhet i studieförbundens regi skall fortsätta även under nästa budgetår. Inom försöksverksamheten som riktar sig till hemarbetande invandrare — företrädesvis kvinnor — föreslås nu också att medlen får användas till barnomsorg. Fortbildningen av lärare i invandrarundervisningen tillförs också ökade resurser inom ramen för anslaget Lärares fortbildning m. m.

För den försöksverksamhet med tolkutbildning som fr. o. m. innevarande budgetår är underställd skolöverstyrelsens tillsyn beräknas ytterligare medel.

Studiesociala åtgärder

Under föregående budgetår har beslut fattats om förbättringar i fråga om återbetalning av studiemedel, om en höjning av studiebidraget för studiemedelstagare samt om en särskild sjukförsäkring för studerande. Dessa förbättringar träder i kraft under innevarande budgetår. Förslag till ett särskilt vuxenstudiestöd som väsentligt förbättrar möjligheterna för studerande på grundskole-, gymnasieskole- och högskolenivå har lämnats av SVUX. Även vissa förändringar i studiemedelssystemet föreslås av SVUX. Dessa frågor kommer att behandlas i den nämnda propositionen om vuxenutbildning.

Vissa förbättringar kommer att föreslås på studiehjälpens område. Förslag från studerandehälsovårdsutredningen väntas inom kort.

Sammanställning m. m.

Totalbeloppen för de olika budgetavsnitten samt förändringarna i jämförelse med anslagen för innevarande budgetår framgår av följande

tabell. Anslagsindelningen och redovisade belopp för budgetåret 1974/75 har justerats för att möjliggöra jämförelser med budgetförslaget för 1975/76. Hänsyn har tagits till att i budgetförslaget för 1975/76 inom åttonde huvudtiteln ett antal nya anslag har kommit till, några anslag utgått samt vissa överföringar ägt rum. Till åttonde huvudtitelns littera B har vissa medel för regionmusikens verksamhet förts över från anslag under littera F i fjärde huvudtiteln 1974/75. Från åttonde huvudtitelns littera E 1974/75 har vissa medel under anslaget till naturvetenskaplig forskning förts över till sjätte huvudtiteln. Beloppen under de skilda underlitterorna i kolumnen "anvisat 1974/75" överensstämmer sålunda inte med riksstaten för 1974/75. Det bör observeras att medel på tilläggsstat inte medtagits i tabellen.

I de sammanställningar över personalen vid myndigheter m. m., som lämnas under de olika anslagspunkterna i propositionen, ingår — förutom tjänster enligt personalförteckning m. m. — även annan personal till ett antal som motsvarar medelsanvisningen.

I den följande redovisningen av myndigheternas anslagsframställningar återges även myndigheternas förslag och bedömningar av effekterna av en medelstilldelning som med 5 % understiger anslaget enligt riksstaten för budgetåret 1974/75 justerat med hänsyn till pris- och löneomräkning för budgetåret 1975/76 (0-alternativet).

Under budgetåret 1973/74 har ur behållningen av de särskilda lotterier som anordnats till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål beviljats bidrag med tillhopa 12 466 000 kr., varav 5 300 000 kr. avser byggnadsarbeten och utrustning inom teater-, dans-, och musikområdet, 1 320 000 kr. avser byggnadsarbeten och utrustning inom museiområdet, 3 753 000 kr. avser investeringsändamål inom konstområdet och 1 080 000 kr. avser insatser inom kulturminnesvårdsområdet.

Sammanställning över anslagsförändringarna från 1974/75 till 1975/76 inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde (milj. kr.)

	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Utbildningsdepartementet m. m.	32,9	34,4	+ 1,5
B. Kulturändamål	506,5	604,6	+ 98,1
a) Konst, litteratur, musik, teater m. m.	309,9	381,3	+ 71,4
b) Arkiv, museer m. m.	78,3	87,4	+ 9,1
c) Ungdoms- och folkbildningsverksamhet	65,0	75,9	+ 10,9
d) Utbildning inom kulturområdet	53,3	59,9	+ 6,6
C. Kyrkliga ändamål	29,4	33,1	+ 3,7
D. Skolväsendet	6 246,8	6 980,5	+ 733,7
a) Centrala och regionala myndigheter m. m.	94,2	104,8	+ 10,6
b) Pedagogiskt utvecklingsarbete	26,5	30,0	+ 3,5
c) Det obl. skolväsendet m. m.	4 358,2	4 914,9	+ 556 7
d) Gymnasiala skolor m. m.	1 576,6	1 713,6	+ 137,0
e) Investeringsbidrag	191,3	217,1	+ 25,8
E. Högre utbildning och forskning	1 758,9	1 979,3	+ 220,4
a) Centrala myndigheter m. m.	18,5	20,7	+ 2,2
b) Universiteten m. m.	944,1	1 058,5	+ 114,4
c) Vissa högskolor m. m.	43,9	49,2	+ 5,3
d) Gemensamt för universitet och högskolor	437,5	494,2	+ 56,7
e) Vissa forskningsändamål	239,3	275,7	+ 36,4
f) Inredning och utrustning	75,6	81,0	+ 5,4
F. Lärarutbildning	311,2	323,0	+ 11,8
G. Vuxenutbildning	691,5	761,3	+ 69,8
H. Studiesociala åtgärder	612,8	596,7	— 16,1
I. Internationellt-kulturellt samarbete	22,1	23,6	+ 1,5
a) Kulturellt utbyte med utlandet	5,4	6,5	+ 1,1
b) Nordiskt kulturellt samarbete	16,7	17,1	+ 0,4
Totalt för driftbudgeten	**10 212,1**	**11 336,6**	**+ 1 124,5**
KAPITALBUDGETEN			
Statens affärsverksfonder	40,1	40,1	+ 0,0
Statens allmänna fastighetsfond	218,1	174,7	— 43,4
Statens utlåningsfonder	447,0	510,0	+ 63,0
Fonden för statens aktier	—	0,1	+ 0,1
Totalt för kapitalbudgeten	**705,2**	**724,9**	**+ 19,7**
Totalt för utbildningsdepartementet	**10 917,3**	**12 061,5**	**+ 1 144,2**

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Zachrisson såvitt avser frågorna under littera A, B punkterna 1—37 och 39—48, E, G, H och I på driftbudgeten samt under punkterna I: B2, II: 14 och 15, IV: 5 och 6 och VI: 1 på kapitalbudgeten;

statsrådet Gustafsson såvitt avser frågorna under littera C på driftbudgeten;

statsrådet Hjelm-Wallén såvitt avser frågorna under littera B punkten 38, D och F på driftbudgeten.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser utbildningsdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Åttonde huvudtiteln*

A. UTBILDNINGSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Utbildningsdepartementet

1973/74	Utgift	11 467 301
1974/75	Anslag	12 176 000
1975/76	Förslag	13 747 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	74	of.
Övrig personal	66	of.
	140	**of.**
Anslag		
Lönekostnader	11 163 000	+1 557 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	195 000	+ 14 000
Expenser	818 000	of.
	12 176 000	**+1 571 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 13 747 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utbildningsdepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 13 747 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1973/74	Utgift	18 604 250	Reservation	2 422 852
1974/75	Anslag	20 200 000		
1975/76	Förslag	20 200 000		

Utredningsverksamheten under nästa budgetår beräknas få i huvudsak samma omfattning som innevarande budgetår, varför anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 20 200 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1973/74	Utgift	582 656	Reservation	73 798
1974/75	Anslag	500 000		
1975/76	Förslag	500 000		

Från anslaget har hittills utgått bl. a. bidrag till vissa föräldraorganisationer. Medel för detta ändamål bör i fortsättningen beräknas under anslaget Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.

B KULTURÄNDAMÅL

Föredragandena

Planeringen av reformverksamheten på kulturområdet tar sikte på en treårsperiod. De förslag till nya insatser på kulturlivets område som jag har för avsikt att föreslå regeringen att lägga fram för riksdagen vid 1975 års riksmöte kommer att presenteras i en särskild proposition angående fortsatt reformering av den statliga kulturpolitiken. För en rad ändamål under detta avsnitt är därför medel upptagna med preliminärt beräknade belopp. I propositionen räknar jag med att ta upp förslag från litteratur- och filmutredningarna (SOU 1974: 5 resp. SOU 1970: 73, 1972: 9 och 1973: 53) samt vissa förslag rörande kulturminnesvårdens centrala organisation. Anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål kommer även att anmälas i nämnda proposition varför stödet till bl. a. fria grupper och mindre ensembler, centrumbildningar, amatörorganisationernas centrala verksamhet samt kulturverksamheten inom folkparksrörelsen och Folkets hus kommer att behandlas i det sammanhanget.

I det följande läggs förslag fram som syftar till en fortsatt utveckling av insatser som gjorts till följd av 1974 års proposition angående den statliga kulturpolitiken (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248). Förslagen innebär bl. a. att folkrörelsernas möjligheter att aktivt medverka i kulturlivet ytterligare förstärks, att upprustningen inom museisektorn fortsätter och att insatserna för de regionala kulturinstitutionerna ökar.

En ökad geografisk spridning av teater- och musikinstitutionernas verksamhet är ett väsentligt inslag i den fortsatta kulturpolitiken. Inom kommuner och landsting pågår arbete för att finna lämpliga former för sådana insatser. I några regioner är man redan nu beredd att påbörja institutionell teater- och musikverksamhet. Med anledning härav kommer jag i det följande att föreslå att bidraget till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner utvidgas. Härigenom blir det möjligt att lämna bidrag till teaterensembler i Värmlands och Kopparbergs län och till en kammarmusikensemble i Oskarshamn.

Riksteatern och rikskonserter har väsentliga uppgifter bl. a. genom att med egen produktion komplettera den regionala och lokala verksamheten på teater- och musikområdena. Resurserna för denna verksamhet bör förstärkas.

Insatser som ger fler människor möjligheter till kontakter med kulturella aktiviteter är ett centralt inslag i den nya kulturpolitiken. Det fr. o. m. innevarande budgetår införda bidraget till kulturpro-

gram inom föreningslivet som ersatte det tidigare föreläsningsbidraget är härvid ett betydelsefullt instrument. Bidraget ger också kulturarbetare ökade möjligheter till direktkontakter med nya grupper. Jag kommer i det följande att föreslå en betydande förstärkning av medlen för detta ändamål.

Handikapputredningen väntas i år lägga fram förslag om en utbyggnad av insatserna för de handikappades kulturella verksamhet. I avvaktan på åtgärder med anledning härav bör en förstärkning göras av nuvarande insatser. Visst förberedande arbete för ett ökat statligt ansvar för De blindas förenings bibliotek kommer att påbörjas. Jag återkommer till detta i det följande.

I propositionen föregående år om den statliga kulturpolitiken behandlades även museerna. Därvid berördes vissa frågor om hur de statliga museiresurserna skall utnyttjas och frågan om statsbidrag till regional och lokal museiverksamhet. Vissa allmänna riktlinjer presenterades för de statliga museernas organisation och i anslutning härtill föreslogs en omorganisation av vissa museer. Det utredningsarbete som skall föregå omorganisationen utförs av organisationskommittén för riksantikvarieämbetet och vissa museer. Kommittén har lagt fram förslag om organisationen av riksantikvarieämbetet, statens historiska museum och medelhavsmuseet (Ds U 1974: 16). Denna fråga kommer att behandlas i den nämnda särskilda propositionen om fortsatt reformering av den statliga kulturpolitiken. Kommittén fortsätter sitt arbete med att behandla konstmuseerna och vissa frågor rörande de kulturhistoriska museerna. Förslag i dessa avseenden väntas föreligga under år 1975.

De anslagsförstärkningar som i det följande föreslås för nästa budgetår för museiverksamheten är led i en fortsatt upprustning av de statliga och statsunderstödda museerna. En betydande ökning föreslås av anslagen till etnografiska museet och Musikhistoriska museet. För Skansen föreslås ett särskilt bidrag för upprustning av Biologiska museet.

1965 års musei- och utställningssakkunniga (MUS 65) överlämnade i juli 1974 betänkandet (SOU 1974: 43) Utställningar. Betänkandet remissbehandlas f. n. I samband med den fortsatta beredningen av de sakkunnigas förslag kommer särskilt att övervägas vissa frågor rörande ett ändamålsenligt utnyttjande av de statliga museiresurserna och omfattningen av de statliga museernas ansvar för en decentraliserad museiverksamhet.

Enligt beslut av 1974 års riksdag blir länsstyrelsen den 1 juli 1976 regional myndighet för den statliga kulturminnesvården. Frågan om kulturminnesvårdens organisatoriska inordnande i länsstyrelsen och frågan om uppgifts- och ansvarsfördelning mellan länsstyrelse och länsmuseum inom den regionalt bedrivna kulturminnesvården utreds inom en särskild arbetsgrupp för vissa kulturminnesvårds- och musei-

frågor. Gruppen har också till uppgift att överväga utformningen av ett nytt statsbidrag till länsmuseerna m. m.

Kulturminnesvårdens centrala organisation kommer att behandlas i den särskilda propositionen angående fortsatt reformering av den statliga kulturpolitiken. Vidare kommer resultatet av pågående förhandlingar mellan statens förhandlingsnämnd och Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien angående akademins huvudmannaskap för riksantikvarieämbetet och statens historiska museum att redovisas.

På arkivområdet föreslås vissa utökade insatser för landsarkiven. Vidare föreslås bidrag till ytterligare en folkrörelsearkivdepå.

I den fortsatta praktiska utformningen av den statliga kulturpolitiken spelar frågorna om utbildningen inom kulturområdet en viktig roll. Målen för kulturpolitiken bör beaktas också inom utbildningen och bör därför vara en central utgångspunkt för det utrednings- och reformarbete som pågår inom flera delar av detta utbildningsområde.

För nästa budgetår finner jag anledning att särskilt beröra behovet av ökade insatser för musikutbildningen och för utbildningen inom bildkonst, konsthantverk och design.

1973 års expertgrupp för konstutbildning medverkar under innevarande budgetår i en studieorganisatorisk och pedagogisk försöksverksamhet vid konsthögskolan och konstfackskolan. De resurser som anvisats för försöksverksamheten vid konstfackskolan har tagits i anspråk för en ny uppläggning av det första studieåret av skolans konstindustriella utbildning.

Vid min medelsberäkning för nästa budgetår har jag förutsatt att försöksverksamheten vid konstfackskolan skall ytterligare utvecklas och att den då också kommer att nå ett större antal studerande. Samtidigt pågår remissbehandling av det delbetänkande (Ds U 1974: 8) om bl. a. studieorganisationen för den högre konstnärliga utbildningen i Stockholm som expertgruppen lagt fram.

Organisationskommittén för högre musikutbildning, som sedan år 1970 arbetar med att planera och genomföra en successiv reform av utbildningen vid bl. a. musikhögskolorna har nyligen fått ytterligare direktiv för sitt arbete. I dessa betonas vikten av att musikutbildningen utformas med hänsyn till de kulturpolitiska målen. Organisationskommittén har även fått en ny sammansättning.

För nästa budgetår bör musikutbildningen tillföras ökade medel för musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet med anknytning till organisationskommitténs fortsatta arbete.

Vid dramatiska institutet bedrivs sedan ett par år tillbaka försök med kursverksamhet i fortbildningssyfte. Verksamheten bör fr. o. m. nästa budgetår bli en reguljär uppgift för institutet som i samband därmed bör få vissa fasta resurser för uppgiften att leda och administrera kurserna.

Kulturrådet väntas inom kort avlämna sitt slutbetänkande med förslag till förändringar av de statliga insatserna för kulturarbetare. I avvaktan på detta förslag bör innevarande år vissa begränsade förstärkningar göras, i huvudsak avseende bildkonstnärerna. Jag förordar i det följande en ökning av medlen till försöksverksamheten med arbetsbidrag till konstnärer inom måleri m. m. samt till förvärv av konst för statens byggnader m. m. Förslagen rörande stöd till litteratur och film som kommer att presenteras i den nämnda särskilda propositionen till riksdagen medför både på kortare och längre sikt ökade arbetsmöjligheter för kulturarbetarna inom dessa båda områden.

Jag avser även att i anslutning till förslagen om utvidgade statliga insatser på litteratur- och filmområdet ta upp statens kulturråds uppgifter i sammanhanget.

Radions och televisionens fortsatta utveckling utreds inom den parlamentariska kommitté som tillsattes i juni 1974. Kommitténs uppgift är att inför en överenskommelse mellan staten och Sveriges Radio för en ny avtalsperiod diskutera vilka riktlinjer som bör gälla för den framtida rundradioverksamheten. De sakkunniga skall, inom ramen för de grundläggande villkor som nu gäller för rundradioverksamheten, kunna föreslå förändringar, främst beträffande rundradioverksamhetens organisation och finansiering. Utredningen skall också ta upp Sveriges Radios kulturpolitiska uppgifter och lämna förslag till förbättrade kontakter mellan Sveriges Radio och publiken.

En särskild arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet har haft till uppgift att bereda de förslag, främst rörande lokalradiofrågan och åtgärder för ökad samhällsinformation, som 1969 års radioutredning (RUT 69) lämnat (SOU 1973: 8). Jag har för avsikt att föreslå regeringen att i en särskild proposition återkomma till riksdagen vid 1975 års riksmöte med förslag i dessa frågor och att därvid också behandla frågor om stereosändningar i ljudradion samt lägga fram förslag till ställningstagande med anledning av reklamutredningens betänkande (SOU 1973: 10) Reklam III, TV-reklamfrågan. Medelstilldelningen till radio- och televisionsverksamheten för budgetåret 1975/76 som blir beroende av ställningstagandena i propositionen kommer också att behandlas i detta sammanhang.

Bidragsgivningen till ungdomsorganisationerna har ökat de senaste åren. Främst gäller detta stödet till den lokala verksamheten. Vikten av att ungdomsorganisationerna engageras i samhällsarbetet inom olika områden har understrukits av flera utredningar som nyligen lagt fram sina förslag. Det gäller bl. a. fosterbarnsutredningen, barnstugeutredningen och utredningen om skolans inre arbete (SIA). De åtgärder som vidtas med anledning av de framlagda förslagen och som avser ungdomsorganisationerna bör givetvis utformas utifrån en helhetssyn på organisationerna och deras roll i samhället. Frågan om så

samlade former som möjligt för statens ekonomiska insatser bör därvid särskilt uppmärksammas.

Med anledning av uttalande av 1973 års riksdag har en översyn gjorts av stödet till ungdomsorganisationerna i enlighet med vad som anfördes i föregående års statsverksproposition (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 52). I detta arbete har ingått en beredning av det av statens ungdomsråd framlagda förslaget om en reformering av det statliga stödet till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet. Jag avser att senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1975 års riksmöte lägga fram en särskild proposition med förslag i bl. a. denna fråga.

Det finns ett behov av särskilda insatser för barnkulturen. Det gäller bl. a. att ge barn möjlighet att uppleva olika former av kulturell aktivitet. Lika viktigt är att ge förutsättningar för barns egen kulturella verksamhet och skapande aktivitet. Folkrörelserna, skolan, förskolan och fria grupper kan här göra betydande insatser. Nödvändigheten av särskilda åtgärder förstärks av att den kommersiellt producerade skräpkulturen i hög grad riktas mot barn och att den i denna grupp kan få mycket påtagliga skadeverkningar. Enligt min mening måste barnkulturfrågorna få en framträdande plats i den fortsatta statliga kulturpolitiken. Inom utbildningsdepartementet har därför tillsatts en rådgivande barnkulturgrupp med uppgift att bedöma de förslag som har kommit från utredningar och myndigheter. Gruppen kommer också att analysera behovet av insatser på områden som de olika kulturutredningarna inte behandlat. Vidare skall gruppen söka precisera hur en fortsatt bevakning och utveckling av barnkulturfrågorna skall ske inom ramen för statens kulturråds arbete.

a) konst, litteratur, musik, teater m. m.

B 1. Konstnärsstipendier

1973/74	Utgift	8 333 041	Reservation	358 770
1974/75	Anslag	9 560 000		
1975/76	Förslag	9 892 000		

Enligt de av Kungl. Maj:t den 7 juni 1972 meddelade bestämmelserna angående konstnärsstipendier kan stipendier tilldelas konstnärer som genom sina insatser dokumenterat sin begåvning. Konstnärsstipendierna utgår till följande fyra konstnärsgrupper, nämligen författare och översättare, konstnärer inom måleri m. m., tonsättare samt konstnärer i övrigt. Inom varje konstnärsgrupp bör stipendierna fördelas med hänsyn till dels att de från inkomstsynpunkt sämst ställda konstnärerna tillgodoses, dels att skilda konstarter och olika delar av landet blir företrädda bland stipendiaterna.

Stipendiemyndighet för författar- och översättarstipendierna är styrelsen för Sveriges författarfond. För utdelning av stipendier till konstnärer inom måleri m. m. svarar Akademien för de fria konsterna i samråd med Konstnärernas riksorganisation. Stipendier åt tonsättare utdelas av Musikaliska akademiens styrelse i samråd med Föreningen Svenska tonsättare. Stipendier åt konstnärer i övrigt utdelas av en i särskild ordning tillsatt nämnd, konstnärsstipendienämnden, som består av åtta ledamöter, förordnade av regeringen för ett år i sänder. Sju av nämndens ledamöter utses efter förslag av Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd.

Tre typer av stipendier utdelas, nämligen stora arbetsstipendier, små arbets- och resestipendier samt stipendier av pensionskaraktär och tillfälliga bidrag. Stora arbetsstipendier utgår med 15 000 kr. och små arbetsstipendier med lägst 4 000 kr. Stipendierna utdelas för ett år i sänder. Stipendiemyndigheterna har dock möjlighet att låta stort arbetsstipendium utgå under ytterligare högst fyra år i följd.

Särskilda medel ställs under detta anslag till förfogande för utdelning i form av arbetsbidrag till konstnärer inom måleri m. m. Denna bidragsgivning är av försökskaraktär. Akademien för de fria konsterna svarar i samråd med Konstnärernas riksorganisation för utdelningen av dessa arbetsbidrag för projekt som kan främja utvecklingen inom arbetsområdet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Stipendie-myndigheten	Före-draganden
Stipendier åt författare och översättare	795 000	+ 105 000	of.
Stipendier åt konstnärer inom måleri m. m.	4 592 000	+1 208 000	of.
Stipendier åt tonsättare	417 000	+ 608 000	of.
Stipendier åt konstnärer i övrigt	2 326 000	+ 600 000	of.
Försöksverksamhet med arbetsbidrag till konstnärer inom måleri m. m.	1 070 000	+ 730 000	+ 300 000
Kostnader för stipendiernas, resp. arbetsbidragens fördelning	360 000	+ 32 000	+ 32 000
	9 560 000	**+3 283 000**	+ **332 000**

Stipendiemyndigheterna

1. Styrelsen för Sveriges författarfond föreslår att antalet arbetsstipendier för gruppen författare och översättare ökas från nuvarande 53 till 60 för att därigenom särskilt tillgodose behovet av ett ökat antal stipendier till kulturjournalister (+ 105 000 kr.).

Kostnaderna för stipendiernas fördelning beräknas vara oförändrade.

2. Akademien för de fria konsterna framhåller vad gäller gruppen konstnärer inom måleri m. m. att stipendiebeloppen bör uppräknas med hänsyn till penningvärdets fall. Därvid bör de stora arbetsstipendierna räknas upp till 20 000 kr. Antalet bör vara oförändrat. (+600 000 kr.)

Även de små arbetsstipendiernas normalbelopp bör väsentligt höjas och antalet sådana stipendier utökas (+ 308 000 kr.).

Enligt akademins mening är det även befogat med en förstärkning av medlen för stipendier av pensionskaraktär och tillfälliga bidrag (+ 300 000 kr.).

Kostnaderna för stipendiernas fördelning beräknas uppgå till 392 000 kr. (+ 32 000 kr.), varav 7 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Akademin anför att *Konstnärernas riksorganisation (KRO)* i skrivelse till akademin i likhet med tidigare år förordat att enbart stora arbetsstipendier delas ut. Ett helårsstipendium föreslås av KRO uppgå till tre gånger basbeloppet för allmän försäkring, vilket vid tiden för framställningen skulle motsvara ett belopp av 24 300 kr.

3. Musikaliska akademien i samråd med Föreningen Svenska tonsättare återkommer med förslag om ett särskilt projektstöd och ett kvalitetsstöd på musikområdet, med huvudsakligt syfte att möjliggöra för olika institutioner och ensembler att beställa verk av svenska tonsättare. För förslaget har redogjorts i 1973 års statsverksproposition (prop. 1973: 1 bil. 10 s. 20). (+ 500 000 kr.)

Akademin föreslår vidare en höjning av tonsättarstipendierna (+ 108 000 kr.).

Kostnaderna för stipendiernas fördelning beräknas uppgå till oförändrat 12 000 kr.

4. Konstnärsstipendienämnden föreslår i fråga om gruppen konstnärer i övrigt ett oförändrat antal större arbetsstipendier men en höjning av stipendiebeloppen från 15 000 till 20 000 kr. (+ 300 000 kr.).

Även vad avser små arbets- och resestipendier samt stipendier av pensionskaraktär och tillfälliga bidrag föreslår nämnden en uppräkning av resp. belopp (+ 300 000 kr.).

Vad gäller kostnaderna för stipendiernas fördelning räknar nämnden med oförändrat medelsbehov men förutsätter att anslagsförstärkning medges i händelse av ännu ej kända lönekostnadsstegringar till följd av kommande avtal.

5. Beträffande försöksverksamheten med arbetsbidrag till konstnärer inom måleri m. m. stöder Akademien för de fria konsterna den uppfattning som framförts av KRO i den tidigare nämnda skrivelsen att anslaget snarast borde räknas upp till 2,5 milj. kr. Akademin föreslår att anslaget för nästa budgetår beräknas till lägst 1,8 milj. kr. (+730 000 kr.).

Kostnaderna för arbetsbidragens fördelning har inräknats i det tidigare angivna beloppet för fördelning av stipendier.

Föredraganden

Som jag anfört inledningsvis under avsnittet B Kulturändamål bör insatser för bildkonstnärerna prioriteras i de statliga åtgärderna för kulturarbetarna det närmaste budgetåret. Under detta anslag beräknar jag en höjning av posten Försöksverksamhet med arbetsbidrag till konstnärer inom måleri m. m. med 300 000 kr. Härtill kommer vissa automatiska ökningar av kostnaderna för stipendiernas resp. arbetsbidragens fördelning.

I avvaktan på det tidigare nämnda betänkandet från kulturrådet rörande de statliga insatserna för kulturarbetare är jag inte beredd att nu föreslå någon ändring i bestämmelserna om stipendiernas storlek och antal eller att överväga nya stödformer.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konstnärsstipendier* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 9 892 000 kr.

B 2. Konstnärsbelöningar

1973/74	Utgift	2 015 141
1974/75	Anslag	2 025 000
1975/76	Förslag	2 625 000

Enligt kungörelsen (1964: 526) om konstnärsbelöningar (ändrad 1965: 172) kan till innehavare av konstnärsbelöning utses den som genom konstnärlig verksamhet såsom skapande av litterära eller andra konstnärliga verk, uppträdande som utövande konstnär eller i annan form gjort mycket betydande insatser inom svenskt kulturliv. Beslut om utdelning av belöningar fattas av regeringen efter förslag av vederbörande stipendiemyndighet och skall avse kalenderår eller återstående del därav. Den som innehar konstnärsbelöning skall årligen under sin återstående livstid åter utses till innehavare av konstnärsbelöning, om inte synnerliga skäl föranleder annat.

Konstnärsbelöning kan uppgå till högst fem gånger det basbelopp som enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring gällde vid kalenderårets ingång. Det för januari 1975 fastställda basbeloppet är 9 000 kr. Belöningens maximibelopp för år 1975 uppgår således till 45 000 kr. Detta maximibelopp minskas med innehavarens årsinkomst upp till ett basbelopp och med 75 % av årsinkomsten i övrigt.

Antalet konstnärsbelöningar är innevarande budgetår 120.

Föredraganden

Med hänsyn till en beräknad ökad belastning under nästa budgetår främst till följd av basbeloppets höjning finner jag att detta anslag bör höjas med 600 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konstnärsbelöningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 625 000 kr.

B 3. Statens konstråd

1973/74	Utgift	223 252
1974/75	Anslag	250 000
1975/76	Förslag	269 000

Statens konstråd har till uppgift att genom förvärv av konstnärliga arbeten till statens byggnader och andra lokaler för statliga myndigheter verka för att konstnärliga värden införlivas med samhällsmiljön.

1965 års musei- och utställningssakkunniga har i delbetänkandet (Ds U 1974: 5) Offentlig konst, avlämnat i augusti 1974, framlagt förslag beträffande bl.a. statens konstråds organisation och arbetsuppgifter. Betänkandet remissbehandlas f. n.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens konstråd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	1	of.	of.
Övrig personal	0,5	of.	of.
	1,5	**of.**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	191 700	+ 22 000	+12 200
Sjukvård	300	of.	of.
Reseersättningar	27 300	+ 7 700	+ 3 500
Lokalkostnader	15 700	+ 1 800	+ 1 800
Expenser	15 000	+ 1 500	+ 1 500
	250 000	**+33 000**	**+19 000**

Statens konstråd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 19 000 kr., varav 6 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En reduktion enligt 0-alternativet innebär för rådets del en nedskärning av verksamheten överlag.

3. Som ett led i strävandena att förbättra informationen till mottagarsidan föreslås en utökning av antalet sammanträden och resor (+14 200 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens konstråd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 269 000 kr.

B 4. Förvärv av konst för statens byggnader m. m.

1973/74	Utgift	2 029 228	Reservation	970 772
1974/75	Anslag	3 800 000		
1975/76	Förslag	4 500 000		

Från anslaget bekostas sådana förvärv av konst till statens byggnader och andra lokaler för statliga myndigheter, som beslutas av statens konstråd. Förvärven kan avse dels konst som särskilt beställts i anslutning till olika byggnader, dels stafflikonst, skulptur, grafik m. m. Utöver beställningar som är möjliga inom anslagets ram får konstrådet beställa konst intill ett belopp av högst 1,9 milj. kr. för betalning under följande budgetår.

Statens konstråd

1. I likhet med föregående år framhåller rådet att starka skäl talar för att den s. k. enprocentregeln läggs till grund för tilldelningen av medel för konstförvärv, vilket skulle innebära ett belopp motsvarande en procent av investeringskostnaderna för statliga nybyggnader. Rådet pekar särskilt på konstnärernas svåra sysselsättningsläge och på behovet av konstnärlig medverkan i utformningen av den offentliga miljön. (+4 200 000 kr.)

2. Bemyndigandet att beställa konst för betalning under följande budgetår bör höjas från nuvarande 1,9 till 4 milj. kr.

3. Ett genomförande av 0-alternativet innebär att medlen för rådets konstförvärv minskas med 209 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört inledningsvis under avsnittet B Kulturändamål beräknar jag en höjning av anslaget med 700 000 kr. som ett led i insatserna för bildkonstnärerna.

Utöver beställningar som blir möjliga inom anslagets ram bör rådet enligt samma principer som gäller för innevarande budgetår få beställa konst till ett belopp av högst 2,3 milj. kr. för betalning under följande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag anfört angående beställningar av konst, som föranleder utgifter under senare budgetår än budgetåret 1975/76.
2. till *Förvärv av konst för statens byggnader m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

B 5. Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.

1973/74	Utgift	13 133 000
1974/75	Anslag	14 538 000
1975/76	Förslag	15 074 000

Från anslaget utgår innevarande budgetår ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek med 13 738 000 kr. samt åt författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker och taltidningar med 800 000 kr.

Gällande bestämmelser om biblioteksersättning finns i kungörelsen (1962: 652) angående Sveriges författarfond (ändrad senast 1972: 553). Ersättning utgår bl. a. för utlåning genom länsbibliotek, folkbibliotek och skolbibliotek av svenska litterära verk i original och litterära verk i svensk översättning. Ersättning utgår även för sådana verk som ingår i bibliotekens referenssamlingar.

Från detta anslag överförs årligen till Sveriges författarfond medel motsvarande vissa grundbelopp för biblioteksersättningen. Innevarande budgetår uppgår grundbeloppen i fråga om originalverk till 18 öre för hemlån och till 72 öre för referensexemplar samt i fråga om översatt verk till 6 öre för hemlån och till 24 öre för referensexemplar. Av fondens medel utbetalas individuell ersättning till svenska författare av originalverk, s. k. författarpenning, med 10 öre av grundbeloppet för hemlån och med 40 öre för referensexemplar av originalverk. För författare med höga utlåningssiffror gäller vissa begränsningar. Återstoden av fonden, den s. k. fria delen, används efter bestämmande av författarfondens styrelse till stipendier, pensioner, understöd och andra för författare, översättare m. fl. gemensamma ändamål.

Försöksvis tillämpar styrelsen även ett stipendiesystem som innebär att man genom att ge stipendietillägg till utgående författarpenning skapar förutsättningar för ett antal författare och andra upphovsmän att få en garanterad årsinkomst av f. n. 24 000 kr.

Ersättning åt författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker och taltidningar fördelas av Sveriges författarförbund enligt vissa av förbundet fastställda regler.

Styrelsen för Sveriges författarfond

1. En beräknad ökning av biblioteksutlåningen till 91,4 milj. lån under år 1975 och av handboksamlingarna till 5,1 milj. volymer samma år medför ett ökat behov av medel för biblioteksersättning (+ 311 000 kr.).

2. Som allmän princip bör gälla att biblioteksersättningens grundbelopp som utgår för lån och referensexemplar av verk i rättsskyddad svensk översättning bör höjas från en tredjedel till hälften av motsvarande belopp som gäller för svenska originalverk.

3. Biblioteksersättningen bör under nästa budgetår för hemlån av svenskt originalverk höjas till 30 öre och för lån av översatt verk till 15 öre. Vidare bör ersättningen för i referenssamling ingående svenskt originalverk höjas till 1 kr. 20 öre och för i sådan samling ingående översatt verk till 60 öre. (+11 648 000 kr.)

Styrelsen räknar preliminärt med att grundbeloppet 30 öre fördelas så att 12 öre tillfaller fondens fria del och 18 öre utgår i författarpenning, med samma procentuella avtrappning vid höga utlåningssiffror som f. n. tillämpas.

Styrelsens beräknade användning av medlen i dess helhet framgår av följande sammanställning.

Fördelning av författarfondens medel budgetåren 1973/74—1975/76.

Ändamål	1973/74 Utgifter	1974/75 Beräknade utgifter	1975/76 Prel. beräknade utgifter vid bifall till styrelsens förslag
Författarpenningar	3 635 390	3 700 000	6 300 000
Långtidsstipendier	1 802 875	1 995 000	2 700 000
Stipendietillägg	2 139 000	2 100 000	3 800 000
Arbets- och resestipendier	2 190 000	1 163 000	4 600 000
Tillfälliga bidrag	269 958	300 000	500 000
Pensioner	1 869 830	1 900 000	3 000 000
Premier	340 000	—	500 000
Bidrag till särskilda ändamål (däri organisationsbidrag)	[1]1 286 500	1 250 000	2 000 000
Administration	423 246	600 000	700 000
	13 956 799	**13 008 000**	**24 100 000**

[1] Därav 84 000 kr. för budgetåret 1972/73

Sveriges författarförbund

1. Medelsbehovet under nästa budgetår för ersättning åt författare och översättare för utnyttjande av deras verk i form av talböcker och taltidningar beräknas uppgå till 850 000 kr. (+50 000 kr.).

2. I särskild skrivelse upprepar förbundet sitt tidigare framförda krav att biblioteksersättningen för hemlån av svenskt originalverk sätts till 30 öre, med motsvarande höjningar för övriga belopp. Översättarersättningen bör härvid slutligt regleras så, att den kommer att motsvara hälften av författarersättningen.

Föredraganden

Vid min beräkning av medelsbehovet under anslaget har jag utgått från en något större ökning av biblioteksutlåningen än styrelsen för Sveriges författarfond och för biblioteksersättningen beräknat ett ökat behov av 486 000 kr. För ökat utnyttjande av verk i form av talböcker och taltidningar beräknar jag en höjning med 50 000 kr.

Med hänsyn till den översyn av systemet för ersättningar till olika konstnärsgrupper som kommer att aktualiseras genom det i inledningen nämnda betänkandet från kulturrådet anser jag det inte motiverat att nu förorda ändringar i biblioteksersättningens konstruktion eller i beloppens storlek.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 074 000 kr.

B 6. Statens biografbyrå

1973/74 Utgift	768 806
1974/75 Anslag	759 000
1975/76 Förslag	891 000

Statens biografbyrås uppgift är att pröva frågor om godkännande av film som är avsedd att visas vid offentlig biografföreställning. Till biografbyrån är som rådgivande organ knutna statens filmgranskningsråd och statens barnfilmnämnd.

Avgifterna för granskning av biograffilm, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas innevarande budgetår till 275 000 kr.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens biografbyrå	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	1	of.	of.
Övrig personal	9	of.	of.
	10	**of.**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	668 000	+ 78 000	+ 93 000
Sjukvård	1 000	of.	+ 500
Reseersättningar	11 500	+ 1 000	+ 1 000
därav utrikes resor	(2 800)	(of.)	(of.)
Lokalkostnader	58 000	+ 33 000	+ 34 000
Expenser	20 500	+ 4 000	+ 3 500
	759 000	**+ 116 000**	**+ 132 000**

Statens biografbyrå

1. Pris- och löneomräkning m. m. 128 000 kr., varav 25 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för byråns del att personalen måste minskas med en censor.

3. Med hänsyn främst till det ökade antalet filmer som ges in för granskning behöver anslagsposten för lönekostnader räknas upp (+3 900 kr.).

4. Medlen under posten Expenser behöver ökas på grund av högre underhållskostnader (+1 500 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens biografbyrå* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 891 000 kr.

B 7. Vissa åtgärder inom kulturområdet

Som jag angett inledningsvis under avsnittet B Kulturändamål ämnar jag föreslå regeringen att senare för riksdagen lägga fram en särskild proposition angående en fortsatt reformering av den statliga kulturpolitiken.

I propositionen kommer följande i riksstaten för innevarande budgetår upptagna anslag att beröras, nämligen under avsnitt a) konst, litteratur, musik, teater m. m. Statens kulturråd, Filmstöd och Bidrag till särskilda kulturella ändamål, under avsnittet b) arkiv, museer m. m. Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader, Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Underhåll och ökande av museets samlingar m. m., Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader, Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Uppdragsverksamhet och Medelhavsmuseet samt under avsnittet c) ungdoms- och folkbildningsverksamhet Bidrag till folkbibliotek.

I avvaktan på den särskilda propositionen bör medel tas upp med preliminärt beräknat belopp under förevarande rubrik.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa åtgärder inom kulturområdet* för budgetåret 1975/76 beräkna ett förslagsanslag av 87 564 000 kr.

B 8. Bidrag till Operan och Dramatiska teatern

1973/74	Utgift	60 032 000	Reservation	4 209 237[1]
1974/75	Anslag	67 780 000		
1975/76	Förslag	83 679 000		

[1] Ur dessa medel har innevarande budgetår utgått 3 610 000 kr. för lönekostnadspålägg för Operan avseende verksamhetsåret 1973/74

Operan och Dramatiska teatern bedriver sin verksamhet i aktiebolagsform. Enligt beslut av statsmakterna (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) kommer teatrarnas verksamhet att den 1 juli 1975 föras över på statsägda aktiebolag sedan erforderliga avtal träffats.

De för budgetåret 1973/74 anvisade statsbidragen till Operan och Dramatiska teatern uppgick till 41 432 000 kr. resp. 21 634 000 kr. Genom statsmakternas beslut om ytterligare anslag på dels tilläggsstat III för budgetåret 1973/74 (prop. 1974: 85, KrU 1974: 10, rskr 1974: 132), dels tilläggsstat I för innevarande budgetår (prop. 1974: 170, KrU 1974: 22, rskr 1974: 338) har ifrågavarande statsbidrag höjts med 957 000 kr. resp. 221 000 kr. avseende kostnadsökningar till följd av höjda sociala avgifter.

Operan gav under spelåret 1973/74 349 föreställningar. Häri ingår

även föreställningar och konserter vid Drottningholmsteatern och på andra scener samt turnéer. Antalet premiärer eller andra nyuppsättningar uppgick till 21. Genomsnittligt har 96 % av platserna i operahuset varit belagda. Antalet besökare vid Operans föreställningar uppgick till ca 239 000.

Dramatiska teatern hade under samma spelår 18 premiärer och sammanlagt 1 272 föreställningar, inkl. föreställningar på andra än teaterns egna scener. Sammanlagt ca 360 000 personer besökte teaterns föreställningar. Beläggningen beräknas till 73 % vid stora scenen och till 83 % vid lilla scenen.

Operan

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76		
		Operan	Teater- och musikrådet	Föredragganden
Statsbidragsberäkning				
Utgifter				
Lönekostnader	38 342 000	+ 9 848 000	+ 8 439 000	+ 7 576 000
Sjukvård	95 000	+ 15 000	+ 10 000	+ 10 000
Lokalkostnader	5 930 000	+ 5 039 000	+ 4 583 000	+ 4 592 000
Expenser	330 000	+ 50 000	+ 33 000	+ 26 000
Inredning och utrustning av byggnader	95 000	+ 15 000	+ 10 000	+ 10 000
Materiel m. m. för teaterverksamheten	1 537 000	+ 430 000	+ 230 000	+ 230 000
Ersättningar åt författare och översättare	400 000	+ 290 000	+ 40 000	+ 40 000
Turné- och annan teaterverksamhet	700 000	+ 805 000	+ 105 000	+ 70 000
Reklam	600 000	+ 150 000	+ 60 000	+ 90 000
Diverse utgifter	350 000	+ 92 000	+ 35 000	+ 28 000
	48 379 000	**+16 734 000**	**+13 545 000**	**+12 672 000**
Inkomster				
Recetter	1 200 000	+ 1 840 000	+ 1 600 000	+ 1 600 000
Programförsäljning, reklam m.m.	193 000	+ 7 000		
Turné- och annan teaterverksamhet	800 000	of.	of.	of.
Räntor	525 000	of.		
Kommunala anslag	300 000	of.		
Statligt bidrag	45 361 000	+14 887 000	+11 945 000	+11 072 000
	48 379 000	**+16 734 000**	**+13 545 000**	**+12 672 000**

Operan

1. För allmänna kostnadsstegringar m. m. beräknas en ökning av 12 150 000 kr. Av dessa avser 650 000 kr. en återgång till grundnivån för lönekostnaderna vid 1973/74 års personalvolym.

2. 0-alternativet innebär främst en minskning av personalen.

3. För utökad skol- och ungdomsteater och vidgad experimentverksamhet samt för uppsökande föreställningar i stockholmsregionen beräknar teatern ett behov av 2 735 000 kr.

Teater- och musikrådet

Rådet räknar för allmänna kostnadsstegringar m. m. med 11 945 000 kr., varav 650 000 kr. avser återgång till 1973/74 års personalvolym. Härutöver tillstyrker rådet inga ökningar för Operans del.

Dramatiska teatern

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76		
		Dramatiska teatern	Teater- och musikrådet	Föredraganden
Statsbidragsberäkning				
Utgifter				
Lönekostnader	19 012 000	+4 939 000	+4 339 000	+3 941 000
Sjukvård	25 000	of.	of.	of.
Lokalkostnader	2 980 000	+ 495 000	+ 480 000	+ 487 000
Expenser	250 000	+ 38 000	+ 25 000	+ 20 000
Inredning och utrustning av byggnader	180 000	+ 27 000	+ 18 000	+ 18 000
Materiel m.m. för teaterverksamheten	1 100 000	+ 220 000	+ 165 000	+ 165 000
Ersättning åt författare och översättare	300 000	+ 100 000	+ 30 000	+ 30 000
Utbyte med utländska teatrar	10 000	of.	of.	of.
Reklam	800 000	+ 200 000	+ 80 000	+ 120 000
Diverse utgifter	580 000	+ 70 000	+ 58 000	+ 46 000
	25 237 000	**+6 089 000**	**+5 195 000**	**+4 827 000**
Inkomster				
Recetter	2 500 000	— 300 000	— 300 000	of.
Programförsäljning, reklam m.m.	170 000	+ 30 000		
Räntor	135 000	— 30 000	of.	of.
Hyror	13 000	of.		
Statligt bidrag	22 419 000	+6 389 000	+5 495 000	+4 827 000
	25 237 000	**+6 089 000**	**+5 195 000**	**+4 827 000**

Dramatiska teatern

1. För allmänna kostnadsökningar m. m. beräknar teatern ett behov av 5 389 000 kr.

2. Vid en reduktion enligt 0-alternativet förordas en minskning av personalen.

3. För att säkerställa teaterns möjligheter till konstnärlig utveckling bör kravet på biljettintäkter sättas till ett 300 000 kr. lägre belopp än innevarande år och statsbidraget höjas med motsvarande summa. Vidare krävs viss personalförstärkning och ökade medel till författarersättningar. (+700 000 kr.)

Teater- och musikrådet

1. För allmänna kostnadsstegringar räknar rådet med ett behov av 5 195 000 kr.

2. Rådet tillstyrker att kravet på recetter sänks med 300 000 kr.

Föredraganden

Förberedelser pågår för överförandet av Operans och Dramatiska teaterns verksamhet på statsägda aktiebolag fr. o. m. nästa budgetår. Bl. a. erfordras medel för aktieteckning. Jag återkommer till denna fråga i det följande på kapitalbudgeten under Fonden för statens aktier. Den statliga bolagsformen medför i sig inte några förändringar i vad gäller omfattningen eller inriktningen av teaterverksamheten vid de båda institutionerna.

Under större delen av nästa spelår kommer Operan att kunna ha huvudparten av sin verksamhet förlagd till operahuset. Jag räknar därför med att teaterns personalbehov åter kommer att stiga och utgår vid min beräkning av anslaget från en personalnivå motsvarande den verksamhetsåret 1973/74.

Anslaget till Operan och Dramatiska teatern bör höjas med sammanlagt 15 899 000 kr. Beloppet bör ses mot bakgrund av att teatrarna redan innevarande budgetår har behov av 9 095 000 kr. för avtalsenliga löneökningar och höjda sociala kostnader, vilket kommer att framgå av min anmälan senare denna dag av tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår. De ökningar jag beräknar för nästa budgetår innebär en anpassning av lönekostnaderna till 1974/75 års lönenivå, men avser i övrigt endast prisomräkning och höjda sociala avgifter. Den ökning av medelsbehovet som följer med de avtal som kommer att slutas avseende löner till teatrarnas personal verksamhetsåret 1975/76 är inte beaktad. Jag avser att senare återkomma till regeringen i denna fråga.

Som framgår av sammanställningen ökar statsbidraget till Operan enligt min beräkning med 11 072 000 kr. och till Dramatiska teatern med 4 827 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Operan och Dramatiska teatern* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 83 679 000 kr.

B 9. Bidrag till Svenska riksteatern

1973/74	Utgift	34 199 000	Reservation	217 074
1974/75	Anslag	36 820 000		
1975/76	Förslag	42 656 000		

Svenska riksteatern är en riksorganisation för lokala teaterföreningar. Till Riksteatern är även knutna länsteaterföreningar.

Kungl. Maj:t utfärdade den 28 juni 1974 nya bestämmelser angående statsbidraget till Svenska riksteaterns verksamhet. I dessa föreskrivs att bidraget skall användas för central och regional produktion och distribution av teater som komplettering till regional och lokal teaterverksamhet. Riksteatern skall vidare förmedla teaterföreställningar och gästspel av andra institutioner och ensembler samt ge allmän information och rådgivning till yrkesmässigt arbetande teatrar och amatörteatrar. I den verksamhet för vilken statsbidrag utgår skall Riksteatern i tillämpliga delar beakta de mål som fastställs för den statliga kulturpolitiken. Teatern skall samarbeta med Institutet för rikskonserter, Operan och Dramatiska teatern och i övrigt samverka med myndigheter och folkbildningsorganisationer och med institutioner inom teatern och andra konstområden.

Riksteaterns verksamhet står under tillsyn av statens kulturråd. I teaterns styrelse utser regeringen ordförande och en ledamot jämte en suppleant.

För budgetåret 1973/74 anvisades till Svenska riksteatern ett statligt bidrag av 33 699 000 kr. Enligt bokslutet redovisas ett underskott med ca 145 000 kr.

Svenska riksteatern har under spelåret 1973/74 framfört 4 412 föreställningar. Antalet besökare var drygt 1 miljon. Den egna produktionen omfattade 127 program.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76		
		Svenska riksteatern	Teater- och musikrådet	Föredraganden
Statsbidragsberäkning				
Utgifter				
Lönekostnader	26 238 000	+11 900 000	+ 6 751 000	+3 975 000
Traktamenten	4 200 000	+ 2 595 000	+ 1 640 000	
Sjukvård	28 000	+ 3 000	+ 3 000	
Expenser	750 000	+ 123 000	+ 103 000	
Kostnader för köpta turnéföreställningar	1 500 000	+ 4 200 000	+ 1 410 000	
Materiel m. m. för produktion	3 800 000	+ 1 918 000	+ 1 085 000	+2 046 000
Rese- och transportkostnader	3 400 000	+ 1 032 000	+ 651 000	
Reklam m. m.	1 400 000	+ 736 000	+ 290 000	+ 200 000
Lokalkostnader	1 800 000	+ 270 000	+ 230 000	(nettobelopp)
Diverse utgifter	370 000	+ 1 087 000	+ 387 000	
Bidrag till verksamheten på Södra teatern i Stockholm	1 280 000	+ 315 000	+ 200 000	
	44 766 000	**+24 179 000**	**+12 750 000**	**+6 221 000**
Inkomster				
Gager från arrangörer, recetter	7 709 000	+ 3 624 000	+ 1 640 000	+ 385 000
Medlemsavgifter	12 000	of.	of.	
Perukmakeri	225 000	of.	of.	
Statsbidrag	36 820 000	+20 555 000	+11 110 000	+5 836 000
	44 766 000	**+24 179 000**	**+12 750 000**	**+6 221 000**

Svenska riksteatern

1. Riksteatern förutser att dess verksamhet i framtiden kommer att få en delvis ändrad inriktning. Dess egen produktion skall i första hand komplettera den regionalt och lokalt producerade teatern. Vidare kommer större vikt att läggas vid Riksteaterns uppgift som konsultorgan för såväl den yrkesmässigt verksamma teatern som amatörteatern.

För nästa budgetår begärs medel för en total ökning av antalet föreställningar med 1 105, varav 555 egenproducerade och 550 köpta.

2. Till följd av de allmänna kostnadsstegringarna beräknas teaterns medelsbehov inkl. lönekostnader öka med 5 896 000 kr. efter avdrag för en beräknad ökning av gageinkomsterna vid oförändrad verksamhetsnivå. Teatern avser att i särskild skrivelse hemställa om extra anslag för täckande av avtalsenliga löneökningar till följd av kommande lönerörelse.

3. 0-alternativet innebär att personalen reduceras och att utbudet av föreställningar minskar.

4. Riksteaterns egen produktion föreslås utökad genom bl. a. en årsengagerad större dramatisk ensemble (+1 706 000 kr.) och en musicalturné (+1 423 000 kr.). Vidare bör den egna skol- och föreningsteaterproduktionen utvidgas och vidareutvecklas (+2 471 000 kr.). Önskemål finns även om en utökad produktion för folkparkerna (+1 005 000 kr.).

5. När det gäller köpta föreställningar och samarbetsprojekt begär Riksteatern medel för ett ökat antal föreställningar från Operan och Dramatiska teatern och för uppsökande föreställningar vid skolor, föreningar och vårdinrättningar etc. Vidare begärs ökade medel för särskilda samarbetsprojekt med Operan, Rikskonserter och försöksverksamheten med riksutställningar liksom för en utvidgning av de utländska gästspelen (+2 840 000 kr.).

6. På den tekniska och administrativa sidan begärs medel för utvecklingsarbete, för kurs- och utbildningsverksamhet och för personalförstärkningar, bl. a. i fråga om scentekniker och projektledare (+4 151 000 kr.).

7. För verksamheten på Södra teatern begärs ökade medel för gästspel m. m. (+315 000 kr.).

Teater- och musikrådet

1. Rådet räknar med ett högre belopp än teatern för allmänna kostnadsstegringar m. m. (+6 086 000 kr.).

2. Rådet ger högsta prioritet åt teaterns förslag om uppsökande föreställningar i föreningar och på vårdinrättningar (+667 000 kr.). Vidare understryker rådet att medel måste ställas till teaterns förfogande för anställande av ytterligare tekniker (+912 000 kr.). Slutligen tillstyrker

rådet medelsökningar för köpta föreställningar, i första hand från Operan och Dramatiska teatern, och för samarbetsprojekt (+1 200 000 kr.) samt för utveckling av förenings- och skolteatern (+100 000 kr.).

Föredraganden

Svenska riksteatern har fr. o. m. innevarande spelår fått delvis nya arbetsuppgifter. För en fortsatt utveckling av verksamheten enligt de nya riktlinjerna behöver teatern erhålla resurser. Den av mig föreslagna nettoökningen av 200 000 kr. bör bl. a. ge teatern ökade möjligheter till insatser inom den uppsökande förenings- och skolteatern.

Vid min beräkning av kostnaderna för löner och traktamenten har jag utgått från 1974/75 års nivå. Det medelsbehov som följer med de avtal som kommer att slutas avseende löner till Riksteaterns personal för nästa budgetår har jag inte beaktat här. Jag avser att senare återkomma till regeringen i denna fråga.

Vid min beräkning av övriga kostnadsökningar av automatisk natur har jag tagit hänsyn till att lönekostnadspålägget höjs fr. o. m. nästa budgetår.

Ökningen av statsbidragsbehovet reduceras genom ett beräknat tillskott i teaterns egna inkomster till följd av gagehöjning.

Sammanlagt innebär vad jag här förordat att anslaget bör höjas med 5 836 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svenska riksteatern* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 42 656 000 kr.

B 10. Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner

1974/75	Anslag	57 942 000
1975/76	Förslag	68 300 000

Genom statsmakternas beslut (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) har innevarande budgetår införts ett nytt system för statsbidrag till institutioner på teater-, dans- och musikområdena. Enligt kungörelsen (1974: 451) om statsbidrag till vissa teater-, dans- och musikinstitutioner får institution som bedriver yrkesmässig teater-, dans- eller musikverksamhet och som uppbär bidrag från kommun eller landstingskommun statsbidrag till kostnader för verksamheten, om regeringen förklarat institutionen berättigad till sådant. Institution som får bidrag står under tillsyn av statens kulturråd.

Statsbidraget utgår i form av g r u n d b i d r a g och t i l l ä g g s b i d r a g. Underlaget för beräkningen av grundbidraget utgörs av det antal g r u n d b e l o p p som varje år fastställs för institutionen. Grund-

beloppet beräknas med utgångspunkt i den genomsnittliga lönekostnaden per anställd vid teater- och dansinstitutionerna resp. musikinstitutionerna. Grundbeloppets storlek och det totala antalet belopp fastställs årligen av regeringen. Regeringen eller efter dess bemyndigande statens kulturråd beslutar om fördelningen av grundbeloppen på de enskilda statsbidragsberättigade institutionerna. Fördelningen skall redovisas för påföljande års riksdag.

Statsbidrag beräknas för varje institution på grund av högst det antal grundbelopp som svarar mot det under redovisningsåret genomsnittliga antalet arbetstagare vid institutionen, beräknat på sätt som anges i 19 kap. 1 § tredje stycket lagen (1962: 381) om allmän försäkring. För kostnader för köp av tjänster får inräknas ett belopp motsvarande högst 10 % av de tilldelade grundbeloppen.

Grundbidrag utgår med 55 % av bidragsunderlaget. Till nyinrättade institutioner kan efter regeringens prövning grundbidrag utgå med 60 % av bidragsunderlaget under högst tre år. Institution med regional verksamhet av väsentlig omfattning kan efter prövning av statens kulturråd få tilläggsbidrag inom ramen för tillgängliga medel.

Innevarande budgetår är grundbeloppet för teater- och dansinstitutioner 48 705 kr. och för musikinstitutioner 71 170 kr. Tilläggsbidrag utgår med ett belopp av sammanlagt högst 1 600 000 kr.

Teater- och musikrådet

1. Enligt rådets mening kan målen för kulturpolitiken förverkligas på teaterområdet bl. a. genom att staten medverkar till en utökad verksamhet utanför storstadsområdena och i nya sociala miljöer. Statsbidrag föreslås utgå till två nya regionala ensembler, en talteaterensemble i Kopparbergs län och en länsmusikteater i Värmlands län. Härutöver föreslås viss expansion vid befintliga teatrar. Sammanlagt bör antalet grundbelopp till teaterinstitutioner öka med 54.

2. På musikområdet prioriteras utvidgning av verksamheten i de delar av landet som hittills saknat ett fast professionellt musikutbud. Sex grundbelopp föreslås utgå till en nyupprättad kammarmusikensemble i Oskarshamn. För utvidgad verksamhet vid befintliga institutioner föreslås 16 grundbelopp.

3. Medlen för tilläggsbidrag till regional verksamhet bör höjas till 3 milj. kr.

4. Det har visat sig att underlaget för beräkning av grundbeloppen inte varit helt enhetligt. Teater- och musikrådet har inlett en genomgång av bidragsunderlaget tillsammans med bl. a. riksrevisionsverket. Rådets förslag till anslag är mot denna bakgrund preliminärt. Anslaget föreslås öka med 11 433 000 kr., varav 7 526 000 kr. avser pris- och löneomräkning.

Statens kulturråd

1. Statens kulturråd föreslår följande fördelning av statsbidraget till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner budgetåret 1975/76.

Institution	Antal grundbelopp enl. regl. brev 1974/75	Antal grundbelopp 1975/76 enligt reviderad beräkning	
		Exkl. expansion	Inkl. expansion
Borås stadsteater	42	44	47
Folkteatern i Göteborg	54	56	56
Göteborgs stadsteater	179	186	188
Göteborgs teater- och konsertaktiebolag[1]	279	280	280
Helsingborgs stadsteater	56	55	59
Malmö stadsteater	345	350	350
Norrbottens länsteater	48	48	48
Stadsteatern-Norrköping Linköping	145	145	145
Stockholms stadsteater	276	277	277
Upsala stadsteater	78	78	78
Västernorrlands regionteater	16	13	18
Västerbottensteatern	16	16	20
Summa	1 534	1 548	1 566
Gävleborgs läns orkesterförening	44	55	57
Göteborgs teater- och konsertaktiebolag[2]	95	105	105
Konsertföreningen i Stockholm	117	134	135
Nordvästra Skånes orkesterförening	37	38	43
Norrköpings orkesterförening	58	75	75
Malmö konserthusstiftelse	77	85	85
Västerås musiksällskap	12	14	14
Örebro orkesterstiftelse	20	24	24
Summa	460	530	538
Summa	**1 994**	**2 078**	**2 104**
Nya institutioner i Dalarna	—	—	15
Värmland	—	—	12
Oskarshamn	—	—	6
Summa totalt	**1 994**	**2 078**	**2 137**

[1] För teaterverksamheten
[2] För konsertverksamheten

2. Rådet har avslutat den av teater- och musikrådet påbörjade översynen av bidragsunderlaget. Rådet föreslår att grundbeloppet för teater- och dansinstitutioner fastställs till 54 047 kr. och för musikinstitutioner till 66 430 kr. Beräkningen bygger på en ny fördelning av kostnader för fast anställd personal och för köpta tjänster. Som en följd härav bör nuvarande maximering av bidragsgrundande kostnader för köpta tjänster i fråga om musikinstitutioner höjas från 10 % till 20 % av bidragsunderlaget.

3. För oförändrad verksamhet krävs efter översynen ett ökat antal grundbelopp. Rådet beräknar för teater- och dansinstitutioner totalt 1 548 grundbelopp och för musikinstitutioner 530. I fråga om stödet till nya ensembler utgår statens kulturråd från teater- och musikrådets förslag om två nya regionala teaterinstitutioner och en ny musikinstitution i Oskarshamn. Totalt föreslås 1 593 grundbelopp för teater- och dansinstitutioner, varav 18 för expansion vid befintliga institutioner och 27 för bidrag till nyinrättade. För musikinstitutioner föreslås 544 belopp, varav en ökning med åtta för befintliga institutioner och sex för bidrag till en nyinrättad.

4. Anslaget bör beräknas till 70 376 000 kr., en höjning med 12 434 000 kr., varav 9 081 000 kr. utgör pris- och löneomräkning. Därav avser 3 milj. kr. tilläggsbidrag till regional verksamhet. I ökningen ingår beräknade merkostnader bl. a. på grund av höjda sociala avgifter.

Föredraganden

Den 1 juli 1974 infördes ett nytt system för det statliga stödet till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner. Bidragssystemet är konstruerat för att på olika sätt stimulera en kulturpolitiskt önskvärd utveckling av institutionsverksamheten, bl. a. en ökad inriktning mot nya grupper i samhället och en ökad geografisk spridning. Bidraget kan bl. a. utnyttjas för tillfälliga engagemang av personal vid institutionerna, något som är viktigt inte minst i den uppsökande verksamheten. I systemet finns också inbyggd en stimulans till ökat regionalt ansvarstagande. För kommuner och landsting innebär det nya bidragssystemet att storleken på det statliga bidraget är fastställd redan vid verksamhetsårets början, vilket underlättar planeringen inför ett ökat engagemang på kulturområdet.

Den nya form för beräkning av de bidragsgrundande personalkostnaderna som föreslås av statens kulturråd tar enligt min bedömning ökad hänsyn till de faktiska anställningsformerna för personalen vid institutionerna, vilket också gör att man får en mer rättvisande bild av fördelningen av institutionernas kostnader. Vid den översyn som statens kulturråd utfört har kostnaderna för köpta tjänster skiljts ut från övriga personalkostnader enligt enhetligt genomförda principer. Översynen har lett till att grundbeloppens ursprungliga storlek minskats samtidigt som antalet belopp höjts. Jag ansluter mig till kulturrådets bedömning att maximeringen av kostnaderna för s. k. köpta tjänster vid musikinstitutioner härvid bör höjas till 20 % av bidragsunderlaget.

Vid min beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår har jag utgått från ett grundbelopp av 54 047 kr. för teater- och dansinstitutioner och 66 430 kr. för musikinstitutioner. Jag räknar med ett sammanlagt bidragsunderlag av 1 551 grundbelopp till befintliga teatrar och 532 grundbelopp till befintliga musikinstitutioner. Härvid har jag tagit hän-

syn till behovet av viss höjning av antalet grundbelopp till två institutioner, nämligen Västernorrlands regionteater och Nordvästra Skånes orkesterförening, för vilka den nya beräkningsmetoden annars skulle ha inneburit en sänkning av statsbidraget.

För bidrag till två nya regionala teatrar i Värmlands och i Kopparbergs län och till en kammarmusikensemble i Oskarshamn har jag beräknat 33 grundbelopp.

Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att statens kulturråd i fortsättningen beslutar om fördelningen av grundbeloppen på de olika institutionerna.

Formerna för fördelningen av tilläggsbidrag till regional verksamhet ses f. n. över av statens kulturråd. Jag räknar med oförändrat belopp för den delen av anslaget.

Det sammanlagda medelsbehovet för bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner nästa budgetår beräknar jag till 68 300 000 kr. Ökningen jämfört med föregående budgetår är 10 358 000 kr., varav 9 081 000 kr. är att hänföra till pris- och löneomräkning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade förändringarna i beräkningen av bidragsunderlaget för regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner,
2. till *Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 68 300 000 kr.

B 11. Rikskonsertverksamhet

1973/74	Utgift	17 358 000	Reservation	—
1974/75	Anslag	18 913 000		
1975/76	Förslag	21 392 000		

Stiftelsen Institutet för rikskonserter (IRK) har till uppgift att främja musiklivet genom att ge råd och informera i frågor om konsertverksamhet och andra musikframträdanden, anordna och förmedla konserter som komplettering till annan musikverksamhet i landet samt i övrigt verka för musiklivets utveckling. IRK skall därvid särskilt informera om och främja nya tendenser i svenskt musikliv, verka för kontakter med musiklivet i utlandet samt främja utvecklingsarbete med skolkonsertverksamhet. Vidare bedriver IRK försöksverksamhet med produktion och distribution av fonogram.

IRK skall i sin verksamhet samarbeta med Svenska riksteatern och Operan samt i övrigt samverka och samråda med statliga och kommunala myndigheter, folkbildningsorganisationer, institutioner, organisationer och organ som företräder musiklivets andra konstområden.

IRK:s styrelse består av tio ledamöter, av vilka regeringen utser fyra, däribland ordföranden. IRK:s verksamhet står under tillsyn av statens kulturråd.

Enligt de av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifterna för anslaget är detta indelat i anslagsposter som svarar mot IRK:s olika verksamhetsområden. Under varje anslagspost har beräknats medel dels för de direkta kostnaderna för produktion av konserter m. m. till den del dessa skall täckas med statsbidrag, dels för personalkostnader och omkostnader vid IRK:s administrativa och producerande enheter till de delar deras verksamhet avser området för resp. anslagspost. Posterna är beräknade med hänsyn till de ersättningar som IRK äger ta ut av lokala arrangörer av konserter samt med hänsyn till vissa övriga väntade inkomster av verksamheten.

Innevarande budgetår beräknas arrangemangen under medverkan av Rikskonserter uppgå till följande antal, nämligen skolkonserter till 4 660 varav regionmusiken svarar för 2 570, läger inom ramen för Musik för Ungdom till 28, interna konserter inkl. interna ungdomskonserter till 2 150, varav regionmusiken svarar för 1 500, och allmänna konserter till 500, varav regionmusiken svarar för 200. Skolkonserter förekommer nu i hela landet, i Stockholms kommun dock endast i form av provkonserter.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Rikskonserter	Teater- och musikrådet
Anslag			
Skolkonsertverksamhet	6 881 000	+ 3 022 000	+ 2 340 000
Musik för Ungdom	576 000	+ 231 000	+ 96 000
Intern konsertverksamhet inom vårdanstalter och föreningsliv m.m.	1 533 000	+ 854 000	+ 629 000
Offentlig konsertverksamhet	3 023 000	+ 1 229 000	+ 527 000
Stöd till regionala och lokala musikaktiviteter	1 320 000	+ 683 000	+ 194 000
Artistutbyte med utlandet	383 000	+ 160 000	+ 118 000
Experimentell verksamhet	544 000	+ 134 000	+ 106 000
Musiksociologiska utredningar[1]	426 000	+ 106 000	+ 99 000
Produktion av fonogram	1 815 000	+ 662 000	+ 426 000
Information	1 546 000	+ 274 000	+ 85 000
Vidareutbildning av regionmusiker	866 000	+ 193 000	+ 106 000
	18 913 000	**+ 7 548 000**	**+ 4 726 000**

[1] Den i punkt 8 föreslagna överföringen har inte beaktats i sammanställningen

Institutet för rikskonserter

1. Allmänna kostnadsökningar m. m. 2 148 000 kr., varav för höjt lönekostnadspålägg nästa budgetår 453 000 kr.

2. För täckning av merkostnader för sociala avgifter under budgetåren 1972/73—1974/75 behövs 679 000 kr.

3. Vid ett genomförande av 0-alternativet hejdas utvecklingen på viktiga områden inom rikskonsertverksamheten.

4. IRK har för sin verksamhet indelat landet i åtta regioner. I sju av regionerna finns regionkontor medan Stockholmsregionen administreras från huvudkontoret. Den genomförda decentraliseringen har haft mycket gynnsamma effekter på samarbetet med regionmusiken samt kontakterna med avnämare, arrangörer och amatörmusikliv. Den bedöms vidare av IRK kunna tjäna som ett led i den regionaliseringsprocess som förutsätts i prop. 1974: 28 angående den statliga kulturpolitiken.

För nästa budgetår har IRK beslutat upprätta ett regionkontor för Stockholmsregionen. Den regionala personalorganisationen utökas därmed med en regionintendent, en producent och — genom en överföring från huvudkontoret — ett biträde. Det sammanlagda antalet anställda vid regionkontoren beräknas då uppgå till 32, varav 16 biträdespersonal. Förslagen i det följande rörande konsertverksamheten föranleder att det centrala kansliet behöver förstärkas med en producent. Vidare behövs en produktionsplanerare och ett biträde vid fonogramavdelningen. Dessutom föreslås en överföring — förutom av biträdestjänsten till det nya regionkontoret — av tjänsten som chef för IRK:s musiksociologiska utredningar och två halvtidsanställda biträden till statens kulturråd. Slutligen inbesparas genom rationaliseringar en tjänst vid vidareutbildningsverksamheten för regionmusiker. Det sammanlagda antalet anställda vid det centrala kansliet beräknas under nästa budgetår uppgå till 82, varav 39,5 biträdespersonal.

5. IRK har under de närmast föregående åren godkänt att skolkonserterna fått uppgå till det antal som beställts, även om därmed andra områden inom rikskonsertverksamheten liksom även kvaliteten på konserterna, främst i form av mindre ensembler och minskad variation i utbudet, fått eftersättas. Innevarande budgetår har IRK inte ansett sig kunna ta ansvaret för en ytterligare kvalitetssänkning och därför beslutat sig för att av beställda 5 500 konserter endast genomföra ca 4 800, varav 2 750 med regionmusiker och 2 050 med frilansartister. Även om utbyggnaden av skolkonsertverksamheten längre fram förutsatts bli en angelägenhet för kommuner och/eller landsting bör riktpunkten för nästa budgetår vara att antalet skolkonserter når upp till ca 5 700 samt att hälften av konserterna utförs av frilansartister. Då regionmusiken beräknats öka sin andel av skolkonsertverksamheten med 100 konserter behövs medel för ytterligare 800 konserter med frilansmusiker. Därutöver föreslås viss ökning av genomsnittskostnaden för konsert. (+1 929 000 kr.)

6. Resurserna för interna konserter inom vårdanstalter och föreningsliv m. m. har inte heller räckt till för de se-

naste årens efterfrågan. För nästa budgetår bör antalet interna konserter uppgå till ca 3 100. Detta förutsätter att medel anvisas för ytterligare 660 konserter med frilansmusiker och att regionmusiken ökar sin andel av konsertverksamheten med 300 konserter (+530 000 kr.).

7. För att rikskonsertverksamheten så småningom skall kunna svara mot uppgiften att genom konserter komplettera det lokala musiklivet bör antalet offentliga konserter under nästa budgetår öka och uppgå till minst ca 750. Medel behövs därvid för ytterligare 200 konserter med frilansmusiker samt att regionmusiken utökar sin medverkan med 50 konserter. (+926 000 kr.)

8. Institutet föreslår efter överläggningar med organisationskommittén för statens kulturråd att medel för musiksociologiska utredningar fortsättningsvis skall anvisas under statens kulturråds anslag. IRK:s anslag bör till följd härav minskas med 228 000 kr., vilket belopp svarar mot den rörliga delen av det för innevarande budgetår för musiksociologiska utredningar anvisade anslaget.

Teater- och musikrådet

1. Rådet räknar med samma belopp som IRK för allmänna kostnadsstegringar, inkl. täckning för merkostnader för sociala avgifter budgetåren 1972/73—1974/75.

2. Rådet finner det sannolikt att IRK under de närmaste åren liksom hittills måste behålla det huvudsakliga produktionsansvaret för skolkonserter och interna konserter. Rådet tillstyrker mot bakgrund härav ökningar om sammanlagt 1 247 000 kr. för skolkonserter, 233 000 kr. för interna konserter, 224 000 kr. för offentliga konserter samt vissa mindre ökningar av medlen till bl. a. artistutbyte med utlandet. (+1 899 000 kr.)

Föredraganden

Jag förordar att anslaget höjs med 2 479 000 kr. Jag har därvid för allmänna kostnadsstegringar räknat med ett ökat medelsbehov av 2 007 000 kr. Jag har vidare tagit upp ett belopp av 600 000 kr. som kompensation för institutets merkostnader för sociala avgifter under budgetåren 1973/74 och 1974/75 samt ett belopp av 100 000 kr. för en allmän förstärkning av verksamheten. Jag har också biträtt förslaget om att ett belopp av 228 000 kr. i fortsättningen skall beräknas under anslaget till statens kulturråd för att användas i rådets utredningsverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Rikskonsertverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 21 392 000 kr.

B 12. Regionmusiken

1973/74	Utgift	25 212 586
1974/75	Anslag	24 998 000
1975/76	Förslag	39 418 000

Regionmusiken har uppgifter inom både det allmänna musiklivet och försvaret. En övervägande del av regionmusikens insatser i det allmänna musiklivet sker inom ramen för rikskonsertverksamheten. Viss kapacitet disponeras dock för direkta lokala insatser. Verksamheten innefattar främst skolkonserter, framträdanden i föreningsliv och vid vårdanstalter m. m. samt insatser till stöd för amatörmusiken.

Regionmusiken leds av en styrelse, som tillsätts av regeringen.

Organisationen omfattar 22 musikavdelningar fördelade på åtta regioner. På regionens huvudort finns förutom en musikavdelning även ett regionkansli. Det sammanlagda antalet musiker kommer vid genomförd omorganisation att uppgå till 590.

Kostnader för regionmusikens verksamhet bestrids från fjärde resp. åttonde huvudtiteln.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Regionmusiken	Föredraganden
Personal			
Musikpersonal	628	+30	of.
Övrig personal	40,5	+ 4	of.
	668,5	**+34**	**of.**
Plan			
Kostnader för verksamheten	42 317 000	+9 645 000	+ 7 276 000
Intäkter från konsertverksamhet	1 582 000	+ 593 000	+ 8 593 000
Summa anslag	**40 735 000**		**— 1 317 000**
därav under fjärde huvudtiteln	15 737 000	**+9 052 000**	—15 737 000
därav under åttonde huvudtiteln	24 998 000		+14 420 000

Regionmusiken

1. Pris- och löneomräkning m. m. 5 970 000 kr., varav 1 217 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för regionmusikens del en minskning av resurserna med ca 2,3 milj. kr. En sådan minskning kan endast åstadkommas genom nedläggning av en musikavdelning samt genom anställningsstopp vid vissa andra avdelningar.

3. Regionmusiken behöver särskilda medel för att kunna anlita fri-

lansmusiker för produktioner inom rikskonsertverksamheten. Regionmusiken har f. n. inte den bredd att den utan förstärkningar utifrån kan spela den allsidiga repertoar som krävs inom rikskonsertverksamheten. Särskilda medel behövs vidare för anlitande av frilansmusiker även för regionmusikens egna produktioner. (+1 804 000 kr.)

4. Kursverksamhet. Regionmusikens administrativa personal föreslås få orienterande utbildning i musik. Vidare bör regionmusikens musikaliska ledare få viss administrativ utbildning. (+122 000 kr.)

5. Ytterligare medel behövs för att utveckla och förnya repertoaren (+354 000 kr.).

6. Nuvarande resurser för skrivpersonal vid regionkanslierna behöver ökas ut till att motsvara kostnaderna för en heltidstjänst vid resp. kansli (+93 000 kr.).

7. Så gott som samtliga regionmusikavdelningar förhyr sina lokaler från försvaret. För att underlätta regionmusikens integrering i det allmänna musiklivet m. m. föreslås att utflyttning från de militära förbanden sker med förslagsvis tre musikavdelningar om året. Utflyttningen för med sig ökade kostnader för hyror samt för inredning och utrustning (+400 000 kr.).

8. Regionmusiken föreslås slutligen få ökade medel för lokalhållning. Regionmusiken räknar med att de militära förbanden fr. o. m. nästa budgetår kommer att debitera regionmusiken de faktiska kostnaderna bl. a. för städning (+902 000 kr.).

Teater- och musikrådet

Liksom föregående budgetår prioriterar rådet de åtgärder som främjar regionmusikens fortsatta integration i det civila kulturlivet. Regionmusiken bör därför ges medel för att anställa frilansmusiker för produktioner inom rikskonsertverksamheten och för regionmusikens egna produktioner samt för att utveckla repertoaren m. m. Regionmusiken bör vidare öka sina insatser inom amatörmusiken. För dessa ändamål tillstyrks under åttonde huvudtiteln sammanlagt 989 000 kr. För pris- och löneomräkning, inkl. ökade kostnader för lokalhållning samt i samband med utflyttning från militära förband, tillstyrks 3 346 000 kr.

Föredraganden

Kostnaderna för regionmusikens verksamhet bestrids f. n. från fjärde resp. åttonde huvudtiteln. Försvarets bidrag till regionmusiken uppgår till ca 40 % av kostnaderna för regionmusikens verksamhet. Bidraget utgår från anslaget F 18. Bidrag till regionmusiken, som belastar utgiftsramen för det militära försvaret. Chefen för försvarsdepartementet har tidigare denna dag efter samråd med mig förordat att detta system av-

vecklas fr. o. m. nästa budgetår. Försvaret bör i stället övergå till att betala regionmusiken för framträdandena. Medel för detta bör budgeteras under försvarsgrenarnas anslag till ledning och förbandsverksamhet. Försvarets kostnader för nästa budgetår för musik från regionmusiken har enligt nu överenskomna taxor beräknats till 8 milj. kr. Detta bör jämföras med de kostnader som enligt det nuvarande systemet skulle ha fallit på försvaret under nästa budgetår, nämligen 18 340 000 kr. Skillnaden mellan dessa två belopp — 10 340 000 kr. — bör dras av från den militära utgiftsramen och föras över till regionmusikens anslag under åttonde huvudtiteln (prop. 1975: 1 bil. 6 s. 63).

Min medelsberäkning under åttonde huvudtiteln för regionmusikens verksamhet under nästa budgetår framgår av sammanställningen. Jag har därvid tagit hänsyn till de under fjärde huvudtiteln föreslagna förändringarna. Jag har vidare i enlighet med framlagda förslag beräknat ökade medel för lokalhållning (8) samt för merkostnader i samband med utflyttning från militära förband (7). Dessutom har ett belopp av 325 000 kr. tagits upp för personalförstärkningar, främst med hänsyn till önskemålet att öka möjligheterna att till regionmusiken knyta frilansmusiker. De av mig förordade ökningarna motsvaras till en del av ökade insäkter från regionmusikens konsertverksamhet inom det allmänna musiklivet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Regionmusiken* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 39 418 000 kr.

B 13. Musikaliska akademien

1973/74	Utgift	1 870 112
1974/75	Anslag	1 842 000
1975/76	Förslag	2 185 000

Musikaliska akademien har till uppgift att främja tonkonsten och vårda musiklivet. Det ingår vidare i akademiens uppgifter att svara för ledningen av akademiens bibliotek. Till akademien är Musikhistoriska museet knutet.

Statskontoret fick år 1967 i uppdrag att utreda frågan om de vetenskapliga bibliotekens inre organisation m. m. Genom beslut den 10 april 1970 föreskrev Kungl. Maj:t att Musikaliska akademiens bibliotek skulle innefattas i statskontorets utredningsuppdrag. Statskontoret överlämnade i december 1973 en rapport rörande akademiens bibliotek. Rapporten har remissbehandlats.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Musikaliska akademien	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	6	+5,5	of.
Övrig personal	11,5	+2	of.
	17,5	**+7,5**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 065 000	+ 542 000	+ 129 000
Sjukvård	3 000	of.	of.
Reseersättningar	22 000	+ 1 000	+ 2 000
Lokalkostnader	323 000	+ 133 000	+ 133 000
Expenser	113 000	+ 188 000	+ 35 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 90 000)	(—)
Konferens- och kontaktverksamhet m.m.	171 000	+ 38 000	+ 15 000
Bokinköp m.m.	161 000	+ 143 000	+ 29 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 70 000)	(—)
	1 858 000	**+ 1 045 000**	**+ 343 000**
Uppbördsmedel			
Lokalhyror m.m.	16 000	of.	of.
Nettoutgift	**1 842 000**	**+1 045 000**	**+ 343 000**

Musikaliska akademien

1. Pris- och löneomräkning m. m. 310 000 kr., varav 40 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för akademiens del bl. a. att arbetet med det internationella källexikonet RISM fördröjs samt att resurserna för kontakt- och konferensverksamhet och för bokinköp m. m. får minskas.

3. Av akademiens anslagsframställning framgår att biblioteket från den 1 juli 1974 organiserats om enligt intentionerna i statskontorets rapport. Akademien anser att biblioteket dessutom bör förstärkas enligt följande. Vid avdelningen för förvärv, litteraturkatalogisering och institutionsservice behövs två biblioteksassistenter och vid avdelningen för utvecklingsarbete, katalogisering av musikalier m. m. en biblioteksassistent och en bokbindare. Därutöver föreslås de nyssnämnda avdelningarna gemensamt få disponera ytterligare en bibliotekarie. Avdelningen för katalogisering av handskrifter samt låne- och dokumentationsservice föreslås utökad med en biblioteksassistent och en expeditionsvakt. Vidare bör personalen vid RISM-verksamheten utökas till att avse en hel- och en halvtidsanställd biblioteksassistent samt en sådan ökning ske av medlen till arvoden att denna personal fortsättningsvis kan arvoderas motsvarande lönegrad F 4. Biblioteket föreslås slutligen erhålla särskilda medel för semestervikarier. (+407 609 kr.)

4. Akademiens kansli bör anvisas särskilda medel för kameral service (+5 155 kr.).

5. Under anslagsposten expenser har begärts 58 000 kr. för akademiens publikationsverksamhet, 25 000 kr. för att påbörja anskaffning av utrustning för deltagande i LIBRIS-projektet samt två engångsanvisningar, en om 30 000 kr. och en om 60 000 kr., för att till biblioteket anskaffa en ny lokaltelefonanläggning och inredning till låneexpeditionen.

6. Under anslagsposten till konferens- och kontaktverksamhet föreslås ökade medel för bl. a. ökade kontakter med utländskt musikliv, för viss administrativ förstärkning av akademiens kansli samt för att på arvodesbasis anställa en orgelkonsulent (+38 000 kr.).

7. Anslagsposten till bokinköp m. m. bör räknas upp med 40 000 kr. för inköp och iordningställande av orkestermaterial för Sveriges orkesterföreningars riksförbunds verksamhet. Vidare föreslås två engångsanslag, ett om 100 000 kr. för bindning och konservering av bibliotekets musikalier, avsett att utgå med 20 000 kr. årligen under fem år, och ett om 50 000 kr. för att anskaffa ett fonogramarkiv.

Teater- och musikrådet

Rådet tillstyrker, särskilt med tanke på orkesterföreningarnas behov av låneservice, tjänsten som biblioteksassistent vid avdelningen för katalogisering av handskrifter samt låne- och dokumentationsservice. Rådet tillstyrker vidare ett engångsanslag till bokinköp och bindning med 50 000 kr. samt de föreslagna medlen för semestervikarier och kameral service. (+127 327 kr.)

Föredraganden

Statskontoret har lagt fram en utredning om Musikaliska akademiens bibliotek. De framlagda förslagen berör bibliotekets inre organisation och verksamhetsformer. Bl. a. föreslås att biblioteket internt organiseras med utgångspunkt i en indelning i ansvarsområden samt att biblioteket ansluts till den pågående försöksverksamheten med LIBRIS. Enligt statskontoret bör de nu framlagda förslagen kompletteras med ställningstaganden till frågor som rör bibliotekets yttre organisation på längre sikt m. m. I avvaktan härpå föreslår utredningen t. v. oförändrade personalresurser.

Av akademiens anslagsframställning framgår att akademien från den 1 juli 1974 tillämpar en ändrad organisation för biblioteket som i huvudsak ansluter sig till statskontorets förslag.

Försöksverksamheten med LIBRIS bör utvidgas till att omfatta även Musikaliska akademiens bibliotek. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen i denna fråga.

Till de övriga frågor som aktualiserats genom statskontorets utredning är jag nu inte beredd att ta ställning.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till

2 185 000 kr. Jag har därvid bl. a. beräknat ytterligare 25 000 kr. för vissa kostnader för datautrustning m. m. vid biblioteket (5) samt tagit upp 10 000 kr. som förstärkning av bibliotekets resurser för bindning och konservering av musikalier (7).

Jag hemställer att regeringen förslår riksdagen

att till *Musikaliska akademien* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 185 000 kr.

B 14. Tidskriftsstöd

1973/74	Utgift	1 290 359	Reservation	380 029
1974/75	Anslag	1 540 000		
1975/76	Förslag	1 640 000		

Från detta reservationsanslag utgår i enlighet med statsmakternas beslut (prop. 1971: 47, KrU 1971: 14, rskr 1971: 206) stöd till kulturtidskrifter och ideella tidskrifter. Enligt kungörelsen (1971: 681) om tidskriftsstöd (omtryckt 1974: 645) skall stödet handhas så att det främjar hög kvalitet och mångfald i utbudet av åsikter och behandlade ämnen.

Stöd utgår i form av grundbidrag, projektbidrag och stödköp. Grundbidrag kan utgå till ägare av sådan kulturtidskrift för vilken intäkterna inte täcker utgifterna och för vars utgivande ägaren inte har tillräckligt stöd från annat håll. Projektbidrag kan utgå för utarbetande av essä eller artikelserie för kulturtidskrift eller ideell tidskrift. Med stödköp avses tilldelning av medel till statlig eller kommunal myndighet för prenumeration på kulturella och ideella tidskrifter.

Tidskriftsstödet administreras sedan den 1 oktober 1974 av statens kulturråd. Tidskriftsnämnden, som tidigare handhaft administrationen, har därmed upphört.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Tidskrifts-nämnden	Föredra-ganden
Anslag			
Grundbidrag	1 000 000	+ 330 000	
Projektbidrag	240 000	of.	+ 100 000
Stödköp	300 000	+ 270 000	
	1 540 000	**+ 600 000**	**+ 100 000**

Tidskriftsnämnden

1. De tidskrifter som söker grundbidrag uppvisar genomgående förlustsiffror. För att möjliggöra bidrag till ytterligare tidskrifter och högre bidragsbelopp bör medlen för grundbidrag ökas. De exceptionella prisökningarna på pappersvaror under det senaste året bör beaktas.

2. Systemet med stödköp bör successivt utvidgas för att man skall uppnå en jämnare spridning och större rättvisa mellan olika bidragsmottagare. Hänsyn bör även i detta fall tas till pappersprisets utveckling.

3. Den avgående tidskriftsnämnden har i en rapport sammanfattat erfarenheterna av sin verksamhet.

Föredraganden

Utrymmet för bidrag under anslaget bör öka med 100 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Tidskriftsstöd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 640 000 kr.

B 15. Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio

1973/74	Utgift[1]	800 000	Reservation	—
1974/75	Anslag	900 000		
1975/76	Förslag	1 260 000		

[1] Anslaget Viss beredskapsutrustning m. m.

Från anslaget bestrids Sveriges Radios kostnader för förvärv av viss beredskapsutrustning m. m.

Sveriges Radio

I en särskild skrivelse anför Sveriges Radio att sammanlagt 1 260 000 kr. bör anvisas till vissa närmare angivna ändamål.

Med hänsyn till skrivelsens innehåll torde någon närmare redogörelse inte böra lämnas till regeringsprotokollet. Riksdagens vederbörande utskott torde få beredas tillfälle att ta del av skrivelsen.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 360 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 260 000 kr.

b) arkiv, museer m. m.

B 16. Riksarkivet: Förvaltningskostnader

1973/74 Utgift	9 417 384
1974/75 Anslag	10 165 000
1975/76 Förslag	11 307 000

Riksarkivet är central myndighet för arkivfrågor och chefsmyndighet för landsarkiven. I riksarkivets uppgifter ingår att vara arkivdepå och att främja vetenskaplig forskning.

Riksarkivet har två byråer, en administrativ avdelning och en fristående heraldisk sektion. Till riksarkivet är knuten en nämnd för enskilda arkiv.

Genom beslut den 27 september 1974 uppdrog Kungl. Maj:t åt riksarkivet att utreda frågor som sammanhänger med inrättandet av en styrelse för riksarkivet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Riksarkivet	Föredraganden
Personal			
Arkivarier och handläggande personal	43	+ 2,5	+ 1
Övrig personal	51	+ 1	of.
	94	**+ 3,5**	**+ 1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	5 731 000	+ 975 000	+ 833 000
Sjukvård	14 000	of.	of.
Reseersättningar	59 000	+ 6 000	+ 6 000
därav utrikes resor	(7 000)	(of.)	(of.)
Lokalkostnader	3 859 000	+ 207 000	+ 201 000
Expenser	380 000	+ 54 000	+ 27 000
Reproduktionsverksamheten	39 000	+ 54 000	+ 29 000
Bidrag till Nordisk Arkivnyt	6 000	+ 1 000	+ 1 000
Riksarkivets nämnd för enskilda arkiv	218 000	+ 247 000	+ 70 000
	10 306 000	**+ 1 544 000**	**+ 1 167 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	3 000	of.	of.
Reproduktionsverksamheten	60 000	+ 20 000	+ 20 000
Bokbinderiets beställningsarbeten	10 000	+ 5 000	+ 5 000
Heraldiska verksamheten	60 000	of.	of.
Konsultverksamheten	8 000	of.	of.
Nettoutgift	**10 165 000**	**+ 1 519 000**	**+ 1 142 000**

Riksarkivet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 980 000 kr., varav 208 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för riksarkivets del en minskning av samtliga verksamhetsgrenar, däribland minskad forskarservice och försämrad vård av arkivhandlingar m. m. samt minskad myndighetsservice.

3. Vid riksarkivets utrednings- och utvecklingssektion behövs ytterligare en tjänst som arkivarie samt ökade medel till expertis. Riksarkivets biträdespersonal behöver förstärkas med ett kvalificerat biträde. (+183 698 kr.)

4. Statsmakterna beslöt (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) att pressarkivet den 1 juli 1974 skulle förstatligas och föras över till riksarkivet. Innevarande budgetår disponerar riksarkivet 85 000 kr. för pressarkivets verksamhet under anslaget Bidrag till vissa museer och arkiv. För nästa budgetår föreslås istället att under förevarande anslag medel anvisas till en tjänst som arkivarie, med uppgift att i huvudsak ägna sig åt pressarkivet, samt ett belopp av 13 000 kr. till pressarkivets expenser. (+95 353 kr.)

5. Under anslagsposten till reproduktionsverksamhet föreslås 50 000 kr. för säkerhetsfilmning av arkivalier m. m. Alternativt kan ökade medel ställas till förfogande för ändamålet genom att riksarkivet medges rätt att ta i anspråk en större del av inkomsterna från reproduktionsverksamheten.

6. När det gäller folkrörelsearkiven kan sedan budgetåret 1972/73 bidrag utgå till huvudman för depå vars verksamhet riktar sig till alla folkrörelser och som har län eller landskap till verksamhetsfält samt är den enda läns- eller landskapsdepån bland folkrörelsearkiven inom länet eller landskapet. Bidrag utgår för avlöning av föreståndare vid sådan läns- eller landskapsdepå med högst 60 % av lönen enligt löneklass F 13. Antalet bidragsberättigade arkivdepåer är f. n. fyra. Riksarkivet räknar med att det under nästa budgetår skall bli aktuellt att utbetala bidrag till ytterligare en arkivdepå. Därutöver föreslås att särskilda medel anvisas för bidrag till folkrörelsearkiv som inte uppfyller nyssnämnda villkor. Vidare förordas att medlen för inventering av enskilda arkiv höjs med 26 000 kr. till 76 000 kr. (+225 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 11 307 000 kr. Jag har därvid bl. a. räknat med 25 000 kr. för expertis och biträdeshjälp (3), 25 000 kr. för säkerhetsfilmning av arkivalier m. m. (5) och med 45 000 kr. för att det skall bli möjligt för riksarkivets nämnd för enskilda arkiv att under nästa budgetår ge bidrag till ytterligare en arkivdepå bland folkrörelsearkiven (6). Jag biträder vidare för-

slaget om att medel för pressarkivets verksamhet, däribland för en tjänst som arkivarie, framdeles skall beräknas under förevarande anslag (4).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksarkivet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 11 307 000 kr.

B 17. Riksarkivet: Inköp av arkivalier och böcker m. m.

1973/74	Utgift	67 605	Reservation	124 779
1974/75	Anslag	95 000		
1975/76	Förslag	104 000		

Från anslaget bestrids kostnader för inköp av arkivalier och böcker till riksarkivet och landsarkiven, för riksarkivets publicering av källskrifter samt för konservering av arkivalier, bokbindning samt reproduktion av arkivhandlingar vid landsarkiven.

Riksarkivet

Anslaget föreslås bli höjt med 29 000 kr. Av ökningen hänför sig 9 000 kr. till kostnadsförändringar och 20 000 kr. till reproduktionsverksamhet vid landsarkiven. Den under anslaget förefintliga reservationen beräknas under nästa budgetår bli tagen i anspråk dels för utgivning av första delen av 1600-talets stenografiska rådsprotokoll, dels för reproduktionsverksamhet vid landsarkiven.

Resursminskning enligt 0-alternativet har beräknats under riksarkivets förvaltningsanslag.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 9 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Riksarkivet: Inköp av arkivalier och böcker m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 104 000 kr.

B 18. Landsarkiven

1973/74	Utgift	7 141 013
1974/75	Anslag	6 882 000
1975/76	Förslag	8 038 000

De sju landsarkiven, i Uppsala, Vadstena, Visby, Lund, Göteborg, Härnösand och Östersund är regionala arkivmyndigheter och arkivdepåer. Till ett landsarkivs verksamhetsområde hör ett eller flera län. Riksarkivet är chefsmyndighet för landsarkiven.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Riksarkivet	Föredraganden
Personal			
Arkivarier och handläggande personal	31,5	+ 3	+ 2
Övrig personal	42	+ 11	of.
	73,5	**+ 14**	**+ 2**
Anslag			
Lönekostnader	4 420 000	+1 353 000	+ 729 000
Sjukvård	9 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	75 000	+ 14 000	+ 6 000
Lokalkostnader	2 228 000	+ 415 000	+ 415 000
Expenser	112 000	+ 225 000	+ 11 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 197 000)	(—)
Vissa transportkostnader m. m.	38 000	— 7 000	— 7 000
	6 882 000	**+2 002 000**	**+1 156 000**

Riksarkivet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 002 565 kr., varav 159 966 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En minskning enligt 0-alternativet kommer så gott som helt att gå ut över landsarkivens myndighetsservice.

3. Med hänvisning till sin i samråd med statskontoret år 1970 framlagda utredning om landsarkivens uppgifter och organisation föreslår riksarkivet att nästa budgetår inrättas sammanlagt 14 nya tjänster, varav tre som arkivarie, en som amanuens, fyra som assistent, en som kvalificerat biträde, en som bokbindare, två som expeditionsvakt och två som konserveringsbiträde (+784 984 kr.).

4. Riksarkivet föreslår vidare ett engångsbelopp om sammanlagt 197 000 kr., för anskaffning av inredning i tjänsterum åt föreslagen ny personal, hyllor, telefonväxel och läsapparat till landsarkivet i Uppsala samt hydraulisk pappsax åt landsarkivet i Härnösand.

Riksdagens revisorer

Riksdagens revisorer överlämnade med skrivelse den 25 februari 1971 en granskningspromemoria angående gallring av arkivalier hos statsförvaltningen. Den av revisorerna företagna granskningen har varit inriktad på regionala och lokala förhållanden och då i första hand på landsarkivens servicefunktioner gentemot statliga myndigheter. Revisorerna fäster uppmärksamhet på den stora tillväxten av arkivalier inom statsförvaltningen och på de problem som är förknippade med en effektiv gallring av myndigheternas arkivbestånd. Genom beslut den 15 december 1972 uppdrog Kungl. Maj:t åt riksarkivet att undersöka vilka åtgärder som borde vidtas för att åstadkomma en effektiv begränsning av arkivalietillväxten inom statsförvaltningen. Riksarkivet har med skrivelse den 1 mars 1974 kommit in med synpunkter i ämnet. Genom beslut den 13 december 1974 har Kungl. Maj:t förordnat att en avskrift

av riksarkivets skrivelse skall överlämnas till riksdagsrevisorerna för kännedom.

Föredraganden

Vikten av att myndigheter får stöd och stimulans i sin gallringsverksamhet har betonats i skilda sammanhang. Jag vill här erinra om att riksarkivet fr. o. m. innevarande budgetår fått ökade resurser för att kunna utvidga och effektivera sin utbildningsverksamhet för myndigheternas arkivvårdande personal. Jag vill också erinra om att landsarkiven för att de skall kunna förbättra sin myndighetsservice fr. o. m. innevarande budgetår fått förstärkningar med tre nya tjänster. För nästa budgetår har jag för landsarkivens del för samma ändamål beräknat medel för ytterligare två arkivarier, en vid landsarkivet i Lund och en vid landsarkivet i Härnösand.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Landsarkiven* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 8 038 000 kr.

B 19. Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	3 188 508
1974/75	Anslag	3 558 000
1975/76	Förslag	4 097 000

I myndigheten dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv (DOVA) ingår dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala, ortnamnsarkivet i Uppsala, dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund, dialekt- och ortnamnsarkivet i Göteborg, dialekt- och ortnamnsarkivet i Umeå samt svenskt visarkiv. Myndigheten har till uppgift bl. a. att samla in, bevara, bearbeta och publicera material om dialekter och folkminnen samt ortnamn i riket, ombesörja statliga ortnamnsundersökningar, handlägga ärenden om fastställande av ortnamn samt samla in och sammanställa svenskt vismaterial och folkmusik. Myndigheten leds av en styrelse som tillsätts av regeringen.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Styrelsen för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	30	+ 4	of.
Övrig personal	15	of.	of.
	45	**+ 4**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	2 896 000	+ 576 000	+ 297 000
Sjukvård	8 000	of.	of.
Lokalkostnader	569 000	+ 241 000	+ 233 000
Till styrelsens disposition	85 000	+ 79 000	+ 9 000
	3 558 000	**+ 896 000**	**+ 539 000**

Styrelsen för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv

1. Pris- och löneomräkning m. m. 542 346 kr., varav 100 867 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för arkivens del bl. a. minskade möjligheter att intervjua gamla traditionsbärare.

3. Enligt kungörelsen (1968: 379) om upplåggande av nytt fastighetsregister, m. m. (omtryckt 1974: 509) skall ortnamnsarkivet i Uppsala medverka vid fastställande av traktnamn och traktindelning. Enligt instruktionen för DOVA gäller vidare att nämnda arkiv i fråga om fastställande av namn på ort inom annat ortnamnsarkivs undersökningsområde skall inhämta yttrande från chefen för berört arkiv. Uppgifterna i anslutning till fastighetsregistret kommer att kräva betydande arbetsinsatser från arkivens sida. Styrelsen föreslår därför att de medel, som styrelsen innevarande budgetår disponerar för förstärkningar vid arkiven på grund av dessa uppgifter, för nästa budgetår höjs till 103 100 kr. (+72 170 kr.).

4. Vid omorganisationen av landsmålsarkivet i Lund till ett dialekt- och ortnamnsarkiv utökades arkivets uppgifter utan att arkivet fick däremot svarande personalförstärkningar. Med hänsyn till detta och till uppgifterna i anslutning till fastighetsregistret föreslås en tjänst som förste arkivarie (+94 722 kr.).

5. I utredningen om svenskt visarkiv föreslogs att fem tjänster skulle inrättas för på området utbildad personal. Vid förstatligandet inrättades endast fyra sådana tjänster. Erfarenheterna från de gångna åren har emellertid visat att behov föreligger av ytterligare en tjänst (+78 523 kr.).

6. För ledning av den allt mer omfattande fonogramverksamheten vid dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala behövs en förste arkivarie (+94 722 kr.).

7. Medlen för tillfällig personal vid dialekt- och ortnamnsarkivet i Göteborg resp. svenskt visarkiv behöver ökas (+15 465 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 097 000 kr.

B 20. Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Insamlingsverksamhet m. m.

1973/74	Utgift	578 800	Reservation	15 124
1974/75	Anslag	643 000		
1975/76	Förslag	710 000		

Från anslaget bestrids bl. a. kostnader för arvoden till tillfälliga vetenskapliga medarbetare, inlösen av samlingar, resor och expenser.

Styrelsen för dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv

Anslaget föreslås bli höjt med 184 000 kr., varav 77 000 kr. avser inträffade kostnadsstegringar, inkl. höjt lönekostnadspålägg. Av ökningen i övrigt hänför sig 30 000 kr. till inredning och utrustning, 50 000 kr. till publiceringskostnader, 12 000 kr. till kostnader för anordnande av en konferens för ledamöterna i arkivens rådgivande nämnder och 10 000 kr. till inlösen av vissa samlingar. Vidare föreslås för en tid av fem år ett årligt anslag om 5 000 kr. för kopiering för umeåarkivets del av visst hos uppsalaarkiven befintligt material.

Resursminskning enligt 0-alternativet har beräknats under myndighetens förvaltningsanslag.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 67 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv: Insamlingsverksamhet m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 710 000 kr.

B 21. Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen

1973/74	Utgift	2 278 784
1974/75	Anslag	2 341 000
1975/76	Förslag	2 473 000

Landsantikvarierna, som är anställda av olika organisationer med kulturminnesvårdande uppgifter, skall inom sina distrikt vara riksantikvarieämbetets företrädare och inför ämbetet ansvara för kulturminnesvården inom området. Vidare har de uppgifter i fråga om den del av naturskyddet som avser skyddet av kulturlandskapet. Landsantikvarierna är i förekommande fall chefer för länsmuseerna. F. n. finns en landsantikvarie i varje län. I Gotlands län finns förutom landsantikvarien en antikvarie.

Statsbidrag till avlönande av landsantikvarier och antikvarien på Got-

land utgår enligt bl. a. kungörelsen (1955: 317) angående statsbidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen (ändrad senast 1965: 167) med 90 % av de kontanta avlöningsförmåner som tillkommer en på vederbörande ort stationerad statlig tjänsteman i löneklass F 17 resp. löneklass F 13. Statsbidrag kan också medges till en amanuens i varje landsantikvariedistrikt med 90 % av lönen i löneklass F 9. Samtliga distrikt åtnjuter nu bidrag till amanuens.

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) skall länsstyrelsen bli regional myndighet för den statliga kulturminnesvården den 1 juli 1976. Vid varje länsstyrelse skall inrättas en tjänst för handläggningen av kulturminnesvårdsfrågorna.

Kungl. Maj:t har den 25 oktober 1974 tillsatt en arbetsgrupp (U 1974: 11) för vissa kulturminnesvårds- och museifrågor med uppgift att bl. a. lägga fram förslag om den närmare utformningen av kulturminnesvårdens regionala organisation och överväga utformningen av ett nytt statsbidrag för länsmuseerna.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum	Föredraganden
Personal			
Antikvariepersonal	**49**	**of.**	**of.**
Anslag			
Bidrag till avlöningar åt landsantikvarierna och deras amanuenser	**2 341 000**	**+132 000**	**+132 000**

Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum

Kostnadsökningen på grund av generella höjningar av lönebeloppen i den statliga löneplanen utgör 132 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 132 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 473 000 kr.

B 22. Nationalmuseet: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	10 492 000
1974/75	Anslag	10 934 000
1975/76	Förslag	11 825 000

Nationalmuseet med östasiatiska museet har till uppgift att främja konsten, konstintresset och konstvetenskapen. Museet ansvarar för hu-

vuddelen av statens samlingar av konst, konsthantverk och fotografiska bilder.

Inom nationalmuseet finns sju avdelningar, en för äldre måleri och skulptur, en för nutida måleri och skulptur samt fotografi (moderna museet), en för teckning och grafik, en för konsthantverk, en för slottssamlingar, en för konstbildning samt en för depositioner. Östasiatiska museet har hand om samlingar av östasiatisk konst och konsthantverk, som anförtrotts museet. För museerna finns gemensamt kansli, bibliotek, arkiv, bildarkiv, teknisk anstalt och fotoateljé.

Kungl. Maj:t har den 12 juli 1974 tillsatt en organisationskommitté (U 1974: 07) för riksantikvarieämbetet och vissa museer med uppgift att bl. a. göra en översyn av nationalmuseets organisation.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nationalmuseet	Föredraganden
Personal			
Museitjänstemän och övrig handläggande personal	35	+ 2	+1
Övrig personal	109,5	+ 5	of.
	144,5	+ 7	+1
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	5 988 000	+1 121 000	+723 000
Sjukvård	16 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	34 000	+ 22 000	+ 3 000
därav utrikes resor	(5 000)	(+ 16 000)	(+ 5 000)
Lokalkostnader	4 222 000	+ 132 000	+113 000
Expenser	324 000	+ 24 000	+ 20 000
Utställningar, film och konsertverksamhet	363 000	+ 117 000	+ 29 000
Bidrag till Årsbok för svenska statens konstsamlingar	8 000	of.	of.
	10 955 000	+1 418 000	+890 000
Uppbördsmedel			
Tavelkonservering	20 000	of.	of.
Ersättning för värme och belysning i uthyrda lägenheter	1 000	— 1 000	— 1 000
Nettoutgift	**10 934 000**	+1 419 000	+891 000

Nationalmuseet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 906 000 kr., varav 218 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Museets förslag till 0-alternativ innebär en sammanlagd minskning av anslaget med 566 000 kr. Alternativet medför bl. a. en redu-

cering av personalen med sex tjänster. Konsekvenserna för verksamheten blir att planering och programläggning av museets utbud av utåtriktade aktiviteter allvarligt försvåras.

3. En om- och tillbyggnad av moderna museets lokaler pågår f. n. och beräknas vara färdigställd i oktober 1975. Detta kommer att medföra en fördubbling av museets lokaler. För att moderna museet och det därtill anslutna s. k. fotografiska museet skall kunna lösa de nya framför allt pedagogiska uppgifter som aktualiseras genom lokalutvidgningen samt för att bevakning och teknisk service skall kunna tryggas bör personalen utökas med en tjänst som förste intendent/museilektor och tre museivakter. För katalogiseringsarbeten m. m. på det fotografiska området erfordras medel för anställande av extra personal. Vidare är det angeläget att en halvtidstjänst som amanuens tillkommer vid moderna museet med uppgift att omhänderha dess barnverksamhet. (+414 000 kr.)

4. För att museet någorlunda effektivt skall kunna bevaka konstmarknaden och konstlivet inom och utom landet bör anslagsposten till reseersättningar höjas (+19 000 kr.).

5. Medlen till utställningar, film- och konsertverksamhet har visat sig alltför otillräckliga. För att museet inte endast skall kunna upprätthålla sin hittillsvarande utställningsverksamhet utan även i erforderlig utsträckning nyorientera denna krävs att ytterligare medel ställs till förfogande (+80 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 11 825 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en tjänst som förste intendent vid moderna museet samtidigt som jag räknat med att en tjänst som intendent vid museet skall hållas obesatt, så länge nuvarande innehavaren är tjänstledig.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nationalmuseet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 11 825 000 kr.

B 23. Nationalmuseet: Underhåll och ökande av samlingarna m. m.

1973/74	Utgift	865 000	Reservation	60 996
1974/75	Anslag	1 067 000		
1975/76	Förslag	1 152 000		

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nationalmuseet	Föredraganden
Avdelningarna för äldre måleri och skulptur, teckning och grafik, konsthantverk samt slottssamlingar	352 000	+148 000	
Avdelningen för nutida måleri och skulptur samt fotografi (moderna museet)	200 000	+ 83 000	
Östasiatiska museet	35 000	+ 14 800	
Biblioteket	48 000	+ 12 200	
Inköp av svenska konstnärers arbeten för moderna museet och av modern svensk konst för vandringsutställningsverksamhet	232 000	+ 96 000	+ 85 000
Inköp av svenska konstnärers arbeten för avdelningarna för teckning och grafik samt för konsthantverk	84 000	+ 35 000	
Inköp av konst för deposition	66 000	+ 27 500	
Inköp av fotografier, fotolitteratur m.m.	28 000	+ 7 000	
Till museets disposition	22 000	+ 9 500	
	1 067 000	**+433 000**	**+ 85 000**

Nationalmuseet

Med hänsyn till den stora prisstegringen på den internationella konstmarknaden samt att kostnaderna för samlingarnas omedelbara vård under den senaste tiden allt kraftigare ökat föreslår museet en höjning av anslaget till 1 500 000 kr. (+433 000 kr.). Av ökningen utgör 259 000 kr. prisomräkning med 25 %.

Ett förverkligande av 0-alternativet skulle ytterligare försvåra en redan bekymmersam ekonomisk situation. Utan erforderliga resurser uppkommer risk för att museets samlingar inte kan vårdas och bevaras på ett tillfredsställande sätt samt att museet går miste om möjligheterna att genom nyförvärv kontinuerligt bevaka konstlivet såväl inom som utom landet.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 85 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nationalmuseet: Underhåll och ökande av samlingarna m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 152 000 kr.

B 24. Nationalmuseet: Utställningar av nutida svensk konst i utlandet

1973/74 Utgift	243 120	Reservation	108 542
1974/75 Anslag	364 000		
1975/76 Förslag	393 000		

Anslaget används av nämnden för utställningar av svensk konst i utlandet för direkta utställningskostnader och nämndens administrationskostnader.

Nationalmuseet

Under budgetåret 1973/74 har nämnden arrangerat eller deltagit i utställningar i bl. a. Frankrike, Danmark, Italien och Ungern. En betydande del av anslaget har reserverats för utställningsprojekt under hösten 1974—våren 1975, för vilka planering pågått under en längre period. Bl. a. gäller detta Biennalen i Venedig, som äger rum våren 1975, där Sverige för första gången gör ett gemensamt framträdande med Finland och Norge i den samägda paviljongen.

Kostnaderna för material och montering har väsentligt ökat och kommer framdeles att göra det i ännu högre grad. För att kommunikationen mellan de utställande konstnärerna och deras utländska publik inte skall bli alltför enkelriktad bör konstnärerna ges tillfälle att resa till utställningsorten för att träffa publik och kolleger. Kraven på någon form av utställningsersättning till konstnärer, vars verk ställs ut av nämnden växer sig allt starkare. Angelägenheten av att denna fråga löses snarast möjligt måste därför understrykas. Ett stigande antal konstnärer och institutioner vänder sig till nämnden för att få ekonomiskt stöd till utställningar i utlandet.

Medel bör ställas till nämndens förfogande för att dess ledamöter genom resor skall kunna knyta kontakter för svenskt deltagande i utställningar i utlandet.

Mot denna bakgrund föreslår museet en höjning av anslaget till 514 000 kr. (+150 000 kr.). Av höjningen utgör 38 000 kr. prisomräkning med 10,5 %.

En minskning av medelstilldelningen i enlighet med 0-alternativet skulle ytterligare betona medlens otillräcklighet för presentationen av landets konstliv utomlands.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 29 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nationalmuseet: Utställningar av nutida svensk konst i utlandet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 393 000 kr.

B 25. Livrustkammaren

1973/74 Utgift	1 360 126
1974/75 Anslag	1 342 000
1975/76 Förslag	1 486 000

Livrustkammaren, som är landets äldsta museum, bevarar föremål från den forna arsenalen, de kungliga livrust-, kläd- och skattkamrarna samt hovstallet. Den har även till uppgift att bevara andra jämförliga föremål av personhistorisk karaktär.

Nordiska museets nämnd är styrelse för livrustkammaren.

Kungl. Maj:t uppdrog den 18 oktober 1974 åt byggnadsstyrelsen att utföra ombyggnad av lokaler i Stockholms slott för livrustkammaren (jfr prop. 1974: 34 s. 12).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Livrust-kammaren	Föredra-ganden
Personal			
Museitjänstemän	3,5	+ 1,5	of.
Övrig personal	26	+ 6	of.
	29,5	**+ 7,5**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 017 000	+565 000	+ 128 000
Sjukvård	4 400	+ 1 600	+ 1 600
Reseersättningar	3 900	+ 400	+ 400
därav utrikes resor	(1 000)	(of.)	(of.)
Lokalkostnader	268 500	+ 20 000	+ 11 200
Expenser	48 200	+114 000	+ 2 800
därav engångsutgifter	(—)	(+ 60 000)	(—)
Konserveringsverksamhet	200 000	of.	of.
	1 542 000	**+701 000**	**+ 144 000**
Uppbördsmedel			
Konserveringsverksamhet	200 000	of.	of.
Nettoutgift	**1 342 000**	**+701 000**	**+ 144 000**

Livrustkammaren

1. Pris- och löneomräkning m. m. 153 000 kr., varav 37 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar livrustkammaren en nedskärning av metallföremålsverksamheten genom indragning av en tjänst som museivakt samt en reducering av lokalkostnader och expensmedel. Verkningarna av nedskärningen bedöms som synnerligen allvarliga, främst på längre sikt.

3. En utökning föreslås av den för trä- och läderföremålsverksamheten avdelade personalen. För dokumentation och registrering bör den

vetenskapligt utbildade personalen förstärkas med en intendent. Samtidigt kan vissa medel till extra arbetskraft för amanuensgöromål dras in. Verksamheten bör även förstärkas med medel för en konservatorstjänst. (+122 000 kr.)

4. För att livrustkammarens textilsamling skall kunna bevaras för framtiden i så gott skick som möjligt är det nödvändigt att personal såväl som utrustning ställs till museets förfogande för tillämpning av den nu utbildade tekniken inom textilkonserveringen, den s. k. adhesionsmetoden. Medel begärs för 3,5 tjänster samt engångsanvisning för speciell teknisk utrustning (+226 000 kr.).

5. Eftersläpningar har uppkommit i metallföremålsverksamheten på grund av att den vetenskapligt utbildade personalen är otillräcklig. En utökning med en halvtidstjänst som intendent föreslås (+38 000 kr.).

6. Det fortlöpande dokumentationsarbetet, som ökat kraftigt, kräver förstärkta resurser för fotoverksamhet. Medel begärs för extra arbetskraft samt till en engångsanvisning för fotoutrustning (+66 000 kr.).

7. För fullföljande av den påbörjade omkatalogiseringen med datateknik bör medel anvisas för extra arbetskraft (+46 000 kr.).

8. För att kunna tillfredsställa aktuella krav på modern utställningsverksamhet behöver anslagsposten till expenser förstärkas (+50 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Livrustkammaren* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 486 000 kr.

B 26. Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	9 288 627
1974/75	Anslag	9 903 000
1975/76	Förslag	11 393 000

Naturhistoriska riksmuseets verksamhet avser växt- och djurvärlden, jordens uppbyggnad och historia samt människans biologi och naturmiljö.

Inom museet finns två avdelningar, en museiavdelning och en forskningsavdelning. Museiavdelningen handlägger även administrativa ärenden. Inom forskningsavdelningen finns ett laboratorium för isotopgeologi.

Museet leds av en styrelse, som utses av regeringen. För det isotopgeologiska laboratoriet finns en särskild nämnd.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Naturhistoriska riksmuseet	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	43	+ 8	+2[1]
Övrig personal	53	+10	+3,5[2]
	96	**+18**	**+5,5**
Anslag			
Lönekostnader	5 583 000	+1 768 000	+ 982 000
Sjukvård	12 000	+ 3 000	+ 3 000
Reseersättningar	63 000	+ 26 000	+ 16 000
Lokalkostnader	3 590 000	+ 361 000	+ 356 000
Expenser	116 000	+ 129 000	+ 25 000
därav engångsutgifter	(5 000)	(— 5 000)	(— 5 000)
Laboratoriet för isotopgeologi	539 000	+ 101 000	+ 108 000
	9 903 000	**+2 388 000**	**+1 490 000**

[1] Avser tjänster vid palynologiska laboratoriet
[2] Varav 1,5 tjänster vid palynologiska laboratoriet och 1 tjänst vid ringmärkningscentralen

Naturhistoriska riksmuseet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 136 000 kr., varav 218 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Museets förslag till 0-alternativ innebär att lönekostnaderna minskas genom att sex biträdestjänster vid forskningsavdelningen omvandlas till halvtidstjänster, att lokalkostnaderna skärs ned genom att visst underhållsarbete på fastigheten minskas samt att medelstilldelningen till laboratoriet för isotopgeologi minskas.

3. I enlighet med överenskommelse mellan statens naturvetenskapliga forskningsråd, universitetet i Stockholm och museet föreslås att palynologiska laboratoriet och resterande delar av ringmärkningscentralen förs över från rådets till museets stat (+298 000 kr.).

4. För utbyggnad av den tekniska utställningsverksamheten behövs en hantverkare och en konservator och för förbättrad bevakning och service behövs två museivakter (+214 000 kr.).

5. För att göra informationen om museets samlingar mer tillgänglig föreslås ADB-behandling av katalogen, vilket medför att tjänster som systemman/intendent, programmerare och halvtidsanställd stansoperatör bör inrättas samtidigt som anvisade medel för dataexpertis kan dras in. Vidare bör medel anvisas för bl. a. datortid och materiel. (+219 000 kr.)

6. För förstärkning av resurserna för arbetet inom den systematiska botaniken erfordras en biträdande professur i botanik (+112 000 kr.).

7. Den handläggande personalen och konservatorerna vid museiavdelningen bör avlastas rutinbetonade arbetsuppgifter. Tre tjänster, en amanuens, en kansliskrivare och en museiassistent föreslås (+163 000 kr.).

8. För rationalisering av biblioteksverksamheten vid museet föreslås särskilda medel för köp av biblioteksservice (+40 000 kr.).

9. Med hänsyn till de stora samlingar av mollusker som finns på sektionen för evertebratzoologi behövs ytterligare en tjänst som intendent (+91 000 kr.).

10. För katalogisering av samlingarna inom sektionerna för paleozoologi och mineralogi erfordras två museiassistenter (+99 000 kr.).

11. För utökad reseverksamhet bl. a. på grund av museets regionala service behövs ökade medel för reseersättningar (+16 000 kr.).

Föredraganden

Jag biträder museets förslag om att palynologiska laboratoriet och resterande delar av ringmärkningscentralen förs över till museets stat (3). Vid min beräkning av anslaget Naturvetenskaplig forskning kommer jag därför att ta hänsyn till att dessa kostnader fr. o. m. nästa budgetår skall bestridas med 298 000 kr. från förevarande anslag och med 50 000 kr. från museets materielanslag.

Den upprustning av museiavdelningen som genomfördes innevarande budgetår bör fortsättas i syfte att förstärka utställningsverksamheten, bl. a. på miljövårdsområdet. För nästa budgetår beräknar jag medel för en tjänst som hantverkare. Vidare förordar jag bl. a. en medelsökning av 8 000 kr. utöver prisomräkning till reseersättningar.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 11 393 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 11 393 000 kr.

B 27. Naturhistoriska riksmuseet: Materiel m. m.

1973/74	Utgift	617 778	Reservation	72 175
1974/75	Anslag	703 000		
1975/76	Förslag	809 000		

Naturhistoriska riksmuseet

Museet föreslår att anslaget höjs med 163 000 kr., varav 70 000 kr. motsvarar prisomräkning med 10 % samt 50 000 kr. en överföring från statens naturvetenskapliga forskningsråd av medel för materiel m. m. för palynologiska laboratoriet och resterande delar av ringmärkningscentralen. För att bl. a. anskaffa instrument till forskningsavdelningen behövs 43 000 kr.

En minskning av anslaget enligt 0-alternativet skulle medföra att de utåtriktade aktiviteterna som museiavdelningen byggt upp till stor del skulle avvecklas och dess arbete helt inriktas på planering och successivt genomförande av den långsiktiga omläggningen av utställningarna. Konsekvenserna av dessa åtgärder skulle innebära att den hittillsvarande uppbyggnadsverksamhetens resultat spolierades.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 106 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Naturhistoriska riksmuseet: Materiel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 809 000 kr.

B 28. Statens sjöhistoriska museum: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	4 694 198
1974/75	Anslag	4 879 000
1975/76	Förslag	5 304 000

Statens sjöhistoriska museum har till uppgift att främja kunskapen om det svenska sjöförsvarets, den svenska handelssjöfartens och det svenska skeppsbyggeriets verksamhet och utveckling genom tiderna. Inom museet finns sex avdelningar, en administrativ avdelning, en konserveringsteknisk avdelning, en informations- och undervisningsavdelning, en fältundersökningsavdelning, en dokumentationsavdelning samt en Wasa- och utställningsavdelning.

Museet leds av en nämnd som utses av regeringen.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens sjöhistoriska museum	Föredraganden
Personal			
Museitjänstemän	16	+ 6	of.
Övrig personal	37	+ 6	of.
	53	**+12**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	3 031 000	+1 060 000	+ 325 000
Sjukvård	12 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	22 000	+ 12 000	+ 2 000
därav utrikes resor	(3 000)	(+ 4 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	1 703 000	+ 66 000	+ 95 000
Expenser	111 000	+ 35 000	+ 2 000
därav engångsutgifter	(3 000)	(— 3 000)	(— 3 000)
	4 879 000	**+1 174 000**	**+ 425 000**

Statens sjöhistoriska museum

1. Pris- och löneomräkning m. m. 415 000 kr., varav 108 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar museet en minskad insats av teknisk personal och vaktpersonal samt minskad bevakning och reseverksamhet. Detta medför bl. a. att restaureringsarbetet på Wasa fördröjs.

3. För att bereda arvodesanställd personal vid konserverings-

tekniska avdelningen fasta tjänster föreslår museet en tjänst som intendent med uppgift att biträda avdelningschefen med planeringen av arbetet samt att vara dennes ställföreträdare. Vidare föreslås vid avdelningen en tjänst som assistent samt två tjänster som tekniker (+243 000 kr.).

4. Vid informations- och undervisningsavdelningen föreslås att en extra tjänst som assistent omvandlas till en tjänst som intendent (+75 000 kr.).

5. För att uppfylla de krav som ställts i museets instruktion erfordras förstärkning av personalen vid dokumentationsavdelningen med en tjänst som arkivarie (+79 000 kr.).

6. För ökade arbetsuppgifter bl. a. med anledning av ändring i lagen (1942: 350) om fornminnen till skydd för skeppsvrak erfordras vid fältundersökningsavdelningen en tjänst som amanuens för att biträda vid administrationen av den undervattensarkeologiska verksamheten, en tjänst som assistent för att bl. a. biträda med sammanställande av rapporter samt en tjänst som kontorsbiträde (+170 000 kr.).

7. För att kunna bchålla oförändrad ambitionsnivå inom Wasa- och utställningsavdelningen erfordras en amanuens och en ritare (+116 000 kr.).

8. För att uppfylla de krav som ställts på den administrativa avdelningen föreslås en tjänst som amanuens (+66 000 kr.).

9. För bl. a. studier inom och utom landet behöver museet ökade medel för resor (+10 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens sjöhistoriska museum: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 304 000 kr.

B 29. Statens sjöhistoriska museum: Underhåll och ökande av samlingarna

1973/74	Nettoinkomst	107 730	Reservation	404 451
1974/75	Anslag	1 000		
1975/76	Förslag	1 000		

Anslaget används enligt en av regeringen fastställd stat. Inkomster av inträdesavgifter, försäljningsmedel, gåvomedel och övriga inkomster vid museet och Wasavarvet tillgodoförs anslaget som uppbördsmedel.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens sjöhistoriska museum	Föredraganden
Personal			
Museitjänstemän	5	−2	of.
Övrig personal	13	−3	of.
	18	**−5**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Försäljningsverksamhet och övriga utgifter	614 000	+ 49 000	
Konservering	426 000	−199 000	
Information och undervisning	308 000	+ 55 000	
Fältundersökningar	81 000	+ 23 000	
Dokumentation och förc-mälsvård	93 000	+ 56 000	+50 000
Wasavarvet och utställningar	238 000	+ 86 000	
Tillbyggnad av Wasas pontonhus	90 000	− 20 000	
	1 850 000	**+ 50 000**	**+50 000**
Uppbördsmedel			
Inkomster vid museet	115 000	+ 15 000	+15 000
Inkomster vid Wasavarvet	1 734 000	+ 35 000	+35 000
Nettoutgift	**1 000**	**of.**	**of.**

Statens sjöhistoriska museum

Museet föreslår att viss personal som avlönas från detta anslag fr. o. m. nästa budgetår skall erhålla fasta tjänster och avlönas från museets förvaltningsanslag.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens sjöhistoriska museum: Underhåll och ökande av samlingarna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B 30. Etnografiska museet

1973/74	Utgift	2 130 164
1974/75	Anslag	2 218 000
1975/76	Förslag	2 923 000

Etnografiska museet skall främja intresset för, kunskapen om samt forskningen rörande främmande kulturer, framför allt utomeuropeiska. Museet leds av en särskild styrelse som utses av regeringen.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Etnografiska museet	Föredraganden
Personal			
Museitjänstemän	7	+1	+1
Övrig personal	12	+3	+2
	19	**+4**	**+3**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 272 500	+540 000	+448 000
därav engångsutgifter	(—)	(+169 000)	(+127 000)
Sjukvård	2 000	of.	of.
Reseersättningar	14 000	+ 16 000	+ 6 000
Lokalkostnader	788 000	+ 53 000	+ 64 000
Expenser	121 000	+ 54 000	+ 30 000
därav engångsutgifter	(2 000)	(+ 12 000)	(+ 4 000)
Underhåll och ökande av samlingarna	22 500	+220 000	+157 000
därav engångsutgifter	—	(+200 000)	(+110 000)
	2 220 000	**+883 000**	**+705 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	2 000	of.	of.
Nettoutgift	**2 218 000**	**+883 000**	**+705 000**

Etnografiska museet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 200 000 kr., varav 47 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Museets förslag till 0-alternativ innebär en reducering av anslagsposterna till lönekostnader, lokalkostnader, expenser samt underhåll och ökande av samlingarna.

3. För att samordna och bygga upp ett system gällande museets dokumentation och information och leda denna verksamhet behövs en tjänst som intendent. Denna tjänst är viktig även med tanke på det samarbete med museer i andra länder som nu ytterligare bör byggas ut (+82 000 kr.).

4. För det fortsatta ordningsarbetet med museets arkiv samt för arbetet med bl. a. föremålsregistreringen begärs en tjänst som arkivassistent (+52 000 kr.).

5. Den föremålsvårdande verksamheten vid museet bör byggas ut med en tjänst som konservator för trä-, metall-, sten- och lergodskonservering samt med en tjänst som museitekniker (+103 000 kr.).

6. För att få fram en allsidig och fyllig dokumentation om museets föremålssamlingar behövs medel för insamling av nutidsmaterial varför ökade resurser föreslås för underhåll och ökande av samlingarna (+20 000 kr.).

7. Utvecklingen inom museets verksamhetsområde går mycket snabbt internationellt sett. Museet behöver därför ytterligare medel för resor (+15 000 kr.).

8. Museet behöver ökade expensmedel för bl. a. utställningsverksamhet och annonsering (+42 000 kr.).

I en särskild skrivelse hemställer museet om särskilda medel för att kunna förbereda museets flyttning till en ny museibyggnad, vilken beräknas kunna invigas sommaren 1978.

Under budgetåren 1975/76 och 1976/77 behöver museets utställningsintendent frikopplas från sina ordinarie arbetsuppgifter för att i samarbete med arkitekter och inredningsarkitekter projektera utställningar för det nya museet. Tjänsten som utställningsintendent bör därför under de två närmaste budgetåren uppehållas av en vikarie (+72 000 kr.).

Uppordning och vård av museets samlingar skall fortsätta och intensifieras. Om arbetet med samlingarna effektivt skall kunna fullföljas behöver museet under de två närmaste budgetåren två extra tjänster som museitekniker (+ 97 000 kr.).

Ett flertal framför allt större föremål, som skall ställas ut i det nya museet behöver dessförinnan konserveras. De totala konserveringskostnaderna beräknas under budgetåret 1975/76 uppgå till omkring 200 000 kr.

Föredraganden

Etnografiska museet fick år 1966 sin nuvarande organisation som ett självständigt museum och erhöll samtidigt förstärkta resurser för sitt arbete (prop. 1966: 1 bil. 10 s. 109—119, SU 1966: 47, rskr 1966: 139). Museet har efter omorganisationen utvecklat ett aktivt och varierat verksamhetsprogram, i synnerhet på utställningsområdet. Trots att museet haft otillräckliga och mindre lämpliga lokaler har en framgångsrik verksamhet kunnat bedrivas.

Information och undervisning om kulturförhållanden i andra länder bör vara en väsentlig del av museernas verksamhet. Jag finner det därför särskilt angeläget att just etnografiska museet, som har till huvuduppgift att bidra till kunskapen om främmande kulturer, får möjlighet att ytterligare intensifiera sin verksamhet. Etnografiska museet skall kunna sprida kunskap om vad som sker i de utomeuropeiska länderna och bidra till debatt om vårt lands förhållande till tredje världen.

I planeringen inför museets inflyttning i en ny museibyggnad ingår som en viktig del skapandet av ett samlat informations- och dokumentationssystem för allt material på museet i form av föremålssamling,

böcker, anteckningar från fältarbeten, ljudband, fotografiskt material etc. Vidare planeras en utökad utställnings- och undervisningsverksamhet inte minst med tanke på de ökade krav som ställs på museet från regionalt håll.

Jag räknar med en väsentlig förstärkning av museets anslag. Jag har därvid beräknat medel för en tjänst som intendent, vars innehavare skall samordna och bygga upp ett system för museets dokumentation och information (3).

Jag har beräknat medel för en tjänst som konservator med uppgift att sköta den kontinuerliga vården av trä-, metall-, sten- och lergodsföremål. Jag har därutöver beräknat medel för ytterligare en museitekniker (5).

Jag förordar en ökning utöver prisomräkning av anslagsposterna till expenser med 21 000 kr. för bl. a. utställnings- och informationsmaterial, till underhåll och ökande av samlingarna med 45 000 kr. och till reseersättningar med 5 000 kr.

För att museet skall kunna förbereda flyttningen till den nya museibyggnaden och samtidigt upprätthålla den utåtriktade verksamheten beräknar jag även medel för vissa engångsanvisningar. Medel beräknas dels för en vikarie åt utställningsintendenten under den tid denne bör vara tjänstledig för att kunna bygga upp de nya basutställningarna, dels för en extra museitekniker. Jag har vidare beräknat ett belopp av 110 000 kr. för större konserveringsarbeten.

Jag beräknar den totala anslagshöjningen till 705 000 kr. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Etnografiska museet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 923 000 kr.

B 31. Skoklosters slott

1973/74	Utgift	1 394 246
1974/75	Anslag	1 611 000
1975/76	Förslag	1 753 000

Skoklosters slott och samlingar inköptes av staten år 1967 (prop. 1967: 63, SU 1967: 80, rskr 1967: 192). Verksamheten vid Skoklosters slott leds f. n. av en särskild styrelse som utses av regeringen. Denna har ansvaret för förvaltningen av slottet samt har att göra upp planer över hur slottets samlingar skall sättas i stånd.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Styrelsen för Skoklosters slott	Föredraganden
Personal			
Museitjänstemän	6	of.	of.
Övrig personal	5	of.	of.
	11	**of.**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	663 000	+ 73 000	+ 72 000
Styrelsearvoden	36 000	+ 1 000	+ 1 000
Sjukvård	1 000	of.	of.
Reseersättningar	22 000	+ 2 000	+ 2 000
därav utrikes resor	(4 000)	(+ 1 000)	(of.)
Lokalkostnader	688 000	+ 60 000	+ 37 000
Expenser	126 000	+ 15 000	+ 10 000
Underhåll och vård av samlingarna m.m.	200 000	+100 000	+ 20 000
Utställningar	—	+ 60 000	—
	1 736 000	**+311 000**	**+142 000**
Uppbördsmedel			
Entréavgifter m.m.	125 000	of.	of.
Nettoutgift	**1 611 000**	**+311 000**	**+142 000**

Styrelsen för Skoklosters slott

1. Pris- och löneomräkning m. m. 153 000 kr., varav 33 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Styrelsens förslag till 0-alternativ innebär en minskning av lönekostnader, lokalkostnader och expenser, vilket bl. a. medför minskade insatser inom registreringsverksamheten och den utåtriktade verksamheten. Dessa inskränkningar leder till att katalogiseringen av samlingarna blir fördröjd och att servicen till allmänheten minskas.

3. Arbetet med konserveringen av slottets samlingar finansierades t. o. m. budgetåret 1973/74 med bidrag ur behållningen av särskilda lotterimedel. Konserveringsverksamheten bör fortsätta i den takt som då inleddes (+100 000 kr.).

4. Visningarna i slottet behöver kompletteras med tillfälliga utställningar (+60 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skoklosters slott* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 753 000 kr.

B 32. Bidrag till Nordiska museet

1973/74	Utgift	9 830 415
1974/75	Anslag	10 388 000
1975/76	Förslag	11 592 000

Nordiska museet är ett kulturhistoriskt museum med ett samlingsområde som — med undantag av vissa specialområden som bevakas av andra museer — omfattar föremål, bilder och data från Sverige efter år 1500.

Museet är en stiftelse men staten har hela det ekonomiska ansvaret för museet. Ledamöterna i stiftelsens styrelse, Nordiska museets nämnd, utses av regeringen.

Nordiska museet har sju avdelningar, nämligen tre föremålsavdelningar, en undersökningsavdelning, en undervisningsavdelning, en avdelning för bibliotek och arkiv samt en administrativ avdelning. Till museet hör institutet för folklivsforskning och Julita gård.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nordiska museet	Föredraganden
Personal			
Museitjänstemän och övrig handläggande personal	41	of.	of.
Övrig personal	84	+3	of.
	125	**+3**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	6 533 000	+1 057 000	+ 835 000
Utgående pensioner	200 000	of.	of.
Sjukvård	26 000	+ 4 000	+ 4 000
Reseersättningar	101 000	+ 31 000	+ 8 000
därav utrikes resor	(22 000)	(of.)	(of.)
Lokalkostnader	2 841 000	+ 298 000	+ 255 000
Expenser	625 000	+ 61 000	+ 64 000
Underhåll av museets gårdar	108 000	+ 22 000	+ 9 000
Utställningar	345 000	+ 35 000	+ 28 000
Underhåll och ökande av samlingarna	167 000	+ 52 000	+ 13 000
Reglering av underskott vid Julita	37 000	+ 38 000	+ 38 000
	10 983 000	**+1 598 000**	**+1 254 000**
Inkomster			
Entré- och visningsavgifter	150 000	+ 20 000	+ 20 000
Försäljning av böcker, fotomaterial m. m.	200 000	of.	of.
Fondavkastningar och hyror	200 000	+ 25 000	+ 25 000
Kommunalt anslag för skolvisningar	45 000	+ 5 000	+ 5 000
Nettoutgift	**10 388 000**	**+1 548 000**	**+1 204 000**

Nordiska museet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 193 000 kr., varav 238 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Museets förslag till 0-alternativ innebär en minskning av löne- och lokalkostnaderna, vilket bl. a. medför inskränkningar i öppethållandet och visningsverksamheten.

3. Museet har gemensam telefonväxel med Skansen. Kostnaderna fördelas mellan museet, Skansen och Skansens restauranger i förhållande till befintliga telefonanknytningar. Abonnemangs- och samtalsavgifterna belastar museets anslagspost telefon m. m. medan däremot telefonistlönerna bestrids från medel under lönekostnadsposten. Museet begär nu en ökning av posten till lönekostnader för avlönande av personal vid Skansens telefonväxel. Personalen är upptagen i Skansens personalstat. (+60 000 kr.)

4. Med hänsyn till samlingarnas tillstånd och till behovet av att till länsmuseerna förmedla erfarenhet av föremålsvård behövs tre konservatorer för papper, möbler och textilier (+160 000 kr.).

5. För museets utåtriktade verksamhet begärs ytterligare medel till utställningsvakter och visare. Vidare begärs ökade medel till vikariatsersättningar. (+75 000 kr.)

6. För utveckling av samarbetet med länsmuseerna, för genomförande av kulturhistoriska undersökningar samt för uppföljning av museets dokumenterande uppgifter begärs ökade medel för resor (+25 000 kr.).

7. Medel begärs för konservering av möbler, papper och textilier m. m. (+35 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 11 592 000 kr. Jag har därvid under anslagsposten till lönekostnader utöver löneomräkning beräknat 20 000 kr. för utställningsvakter och 44 000 kr. för avlönande av personal vid den för museet och Skansen gemensamma telefonväxeln.

Jag hemställer att regeringen förslår riksdagen

att till *Bidrag till Nordiska museet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 11 592 000 kr.

B 33. Bidrag till Tekniska museet

1973/74	Utgift	2 440 800
1974/75	Anslag	2 474 000
1975/76	Förslag	2 732 000

Tekniska museet skall belysa utvecklingen inom ingenjörskonsten och dess grundvetenskaper samt inom industrin.

Tekniska museet är en stiftelse till vilken utgår statligt driftbidrag.

Enligt den stat som fastställts av Kungl. Maj:t för innevarande budgetår täcker statsbidraget mer än 80 % av utgifterna för driften. Inkomsterna i övrigt härrör främst från entré- och visningsavgifter samt bidrag från näringslivet och museets vänförening. I stiftelsens styrelse, som består av högst 20 ledamöter, utses tre ledamöter av regeringen.

Kungl. Maj:t godkände den 29 december 1970 ett avtal mellan televerket och Tekniska museet angående televerkets samlingar av historiska föremål och arkivalier, Telemuseet (prop. 1970: 1 bil. 10 s. 84). Avtalet innebär att samlingarna, som innehåller över 16 000 föremål samt vissa journaler, deponerats hos Tekniska museet. Kostnaderna för skötseln av Telemuseet motsvaras enligt avtalet av ett anslag från televerket.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Tekniska museet	Föredraganden
Personal			
Museiverksamheten			
Museitjänstemän	7,5	+2	of.
Övrig personal	14	+2	of.
Telemuseet			
Museitjänstemän	2	of.	of.
Övrig personal	7	+1	+1
	30,5	**+5**	**+1**
Stat			
Museiverksamheten			
Utgifter			
Lönekostnader	1 411 500	+ 426 000	+156 000
Utgående pensioner	53 000	of.	of.
Sjukvård	5 000	of.	+ 1 000
Reseersättningar	13 000	+ 2 000	+ 1 000
Lokalkostnader	769 000	+ 332 000	+ 57 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 35 000)	(+ 25 000)
Expenser	340 000	+ 70 000	+ 24 000
därav engångsutgifter	(4 000)	(+ 40 500)	(— 4 000)
Utställningar	125 500	+ 56 000	+ 10 000
Särskilda utställningar m.m.	—	+ 1 000	—
Information	46 000	+ 10 000	+ 4 000
Underhåll och ökande av samlingarna	67 000	+ 44 000	+ 5 000
Projekteringsanslag för kontors- och utställningslokaler i huvudbyggnaden	—	+ 75 000	—
Framställning av läroboken "Svensk teknikhistoria"	—	+ 50 000	—
Försöksverksamhet med interntelevision i museiundervisningen	—	+ 50 000	—
Reorganisation och förteckning av museets arkiv	—	+ 50 000	—
Underskott för Teknorama	229 000	— 229 000	of.
	3 059 000	**+ 937 000**	**+258 000**

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Tekniska museet	Föredraganden
Inkomster			
Entré- och visningsavgifter	175 000	of.	of.
Publikationer m.m.	70 000	of.	of.
Lokalhyror för huvudbyggnaden	25 000	of.	of.
Kommunalt anslag för skolvisningar	40 000	of.	of.
Bidrag från näringslivet, museets vänförening m.m.	275 000	— 275 000	of.
Nettoutgift	**2 474 000**	**+1 212 000**	**+258 000**
Telemuseet			
Utgifter			
Lönekostnader	548 400	+ 70 200	+ 70 200
Sjukvård	1 000	of.	of.
Rescersättningar	5 300	+ 200	+ 200
Lokalkostnader	106 000	+ 30 000	+ 30 400
Expenser	56 800	— 17 800	— 17 800
Utställningar	52 500	+ 2 500	+ 2 500
Information	31 500	+ 2 500	+ 2 500
Underhåll och ökande av samlingarna	42 000	+ 2 000	+ 2 000
Tekniska museets kostnader för Telemuseet	52 500	+ 3 000	+ 3 000
	896 000	**+ 92 600**	**+ 93 000**
Inkomster			
Anslag från televerket för driften av Telemuseet	**896 000**	**+ 92 600**	**+ 93 000**

Tekniska museet

I tidigare anslagsframställningar har museet framfört att det på grund av otillräckliga resurser fortsättningsvis inte kan fullgöra sina uppgifter enligt hittillsvarande mål och plan för verksamheten. En betydande upprustning måste påbörjas omedelbart. Även andra för museets verksamhet vitala frågor måste snarast lösas. Museet utgår från att direkta överläggningar med utbildningsdepartementet är den lämpligaste formen för att klargöra problematiken och hemställer om överläggningar i de frågor som enligt museets mening måste lösas, nämligen upprustning av museets personella resurser, utformning av museets stat, särskilt med hänsyn till anslagsposten Bidrag från näringslivet, museets vänförening m. m., inordnande av Teknorama i museets verksamhet samt ombyggnad och reparation av museets huvudbyggnad.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 200 000 kr., varav 49 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för museets del en minskad utställningsverksamhet samt ett minskat underhåll av samlingarna.

3. För att bereda fast anställning åt befattningshavare med extra anställning begär museet att en tjänst som förste fotograf och en tjänst som kansliskrivare förs upp på personalförteckningen (+103 000 kr.).

4. För uppbyggnad av undersöknings- och forskningsverksamheten vid museet behövs en intendenttjänst. Tjänsten bör t. v. placeras vid arkivet (+75 000 kr.).

5. Den hittillsvarande arvodesbefattningen som föreståndare för Teknorama föreslås bli överförd till personalförteckningen som en förste intendenttjänst med placering vid undervisnings- och informationsavdelningen (+95 000 kr.).

6. Museet föreslår att Teknorama inordnas i museets utställningsverksamhet. Därvid uppkommer en ökning av omkostnaderna för museiverksamheten. Samtidigt kan en avveckling ske av anslagsposten Underskott för Teknorama. (+69 000 kr.)

7. En ökning av medlen till utställningsverksamhet erfordras bl. a. för att bestrida kostnader för basutställningar vid museets föreslagna nya avdelning Teknorama (+50 000 kr.).

8. För anordnande av särskilda utställningar har tagits upp ett symboliskt belopp. Verksamheten avses bli finansierad med insamlade bidragsmedel (+1 000 kr.).

9. Bidragen från näringslivet, museets vänförening m. m. har hittills varit avsedda för museets allmänna drift. Svårigheten att samla in bidrag till i staten fastställt belopp medför sådana olägenheter att statsbidrag i stället bör utgå med motsvarande belopp (+275 000 kr.).

10. För att utarbeta ritningar och kostnadsberäkningar för ombyggnad av bottenplanet samt en utbyggnad av översta planet i huvudbyggnaden erfordras ett projekteringsbidrag (+75 000 kr.).

11. Medel behövs för att förbättra arbetsmiljön och underlätta arbetet bl. a. genom anordnande av toaletter i huvudbyggnaden (+55 000 kr.).

12. Engångsanvisningar begärs för inköp av bl. a. verktyg och kontorsmaskiner (+24 000 kr.).

13. Museet begär särskilda anslagsposter för framställning av en lärobok kallad "Svensk teknikhistoria", för interntelevision i museiundervisningen samt för reorganisation och förteckning av museets arkiv (+150 000 kr.).

14. I samband med ökad publikfrekvens har uppkommit ett ökat behov av medel för underhåll av samlingarna (+40 000 kr.).

Föredraganden

Frågan om Tekniska museets ställning och den framtida fördelningen av det ekonomiska ansvaret för museet kommer enligt vad jag anförde i prop. 1974: 28 (KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) att tas upp vid överläggningar med Stiftelsen Tekniska museet.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 732 000 kr. Jag har därvid under anslagsposten till lokalkostnader beräknat en engångsanvisning av 25 000 kr. för installation av toaletter i huvudbyggnadens södra del.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Tekniska museet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 732 000 kr.

B 34. Bidrag till Skansen

1973/74	Utgift	2 396 553
1974/75	Anslag	2 365 000
1975/76	Förslag	2 904 000

Friluftsmuseet Skansen i Stockholm har till uppgift att i sin verksamhet levandegöra svensk kultur och natur samt kring ett centrum av kulturminnen skapa en levande miljö för olika fritidsintressen. Till Skansen hör numera Biologiska museet. Skansen är en stiftelse. Ordföranden i stiftelsens styrelse utses av regeringen. Av övriga ledamöter utses en av regeringen, tre av Stockholms kommun och två av Stiftelsen Nordiska museet.

I ett år 1968 träffat avtal mellan staten och Stockholms stad (prop. 1968: 46, SU 1968: 84, rskr 1968: 202) regleras frågor om bidrag till Skansen under femårsperioden 1966—1970. Avtalet innebär att det underskott som uppkommit eller uppkommer i Stiftelsen Skansens verksamhet vart och ett av åren 1966—1970 täcks till 40 % av staten och till 60 % av kommunen. Då ny överenskommelse om bidrag ännu inte har träffats är avtalet efter år 1970 förlängt och gäller även under år 1975 samt följande år så länge det inte sagts upp. Ett villkor för driftbidraget är enligt avtalet att verksamheten drivs enligt en av regeringen och Stockholms kommunstyrelse fastställd stat samt av staten och kommunen antagna bestämmelser om stiftelsens förvaltning. Förutom driftbidrag utgår även särskilda investeringsbidrag. Staten svarar för hela kostnaden för investeringar i kulturhistoriska byggnader och för 40 % av kostnaden för investeringar i vissa gemensamma anläggningar såsom vägar, parkanläggningar, vatten- och avloppsledningar, elektriska installationer m. m. Kommunen svarar för resterande 60 % av kostnaderna för dessa investeringar. Dessutom täcker kommunen hela kostnaden för investeringar i andra anläggningar än kulturhistoriska byggnader och gemensamma anläggningar.

På grundval av förslag från Skansen har Kungl. Maj:t och Stockholms kommunstyrelse numera fastställt stat för år 1975. Enligt denna erfordras ett driftbidrag från statens sida som uppgår till 2 155 000 kr., medan tillskottet från Stockholms kommun beräknats till 3 232 000 kr. Av det

statliga bidraget har 1 069 000 kr. anvisats för första halvåret 1975. Som investeringsbidrag till kulturhistoriska byggnader har Kungl. Maj:t anvisat 95 000 kr. för första halvåret 1975. För att täcka den statliga andelen av investeringsbidraget till gemensamma anläggningar under första halvåret 1975 har Kungl. Maj:t anvisat 50 000 kr.

Beräkning av driftunderskott för Skansen

	1974 Stat	1975 Stat	1976 Skansens förslag
Egna inkomster	5 786 000	7 039 000	7 074 000
därav inträdesavgifter och årskort	(3 700 000)	(4 800 000)	(4 800 000)
Utgifter	10 783 000	12 426 000	14 065 000
därav löner, pensioner m. m.	(5 421 000)	(6 813 000)	(7 337 000)
Driftunderskott	4 997 000	5 387 000	6 991 000
därav staten	(1 999 000)	(2 155 000)	(2 796 000)
därav Stockholms kommun	(2 998 000)	(3 232 000)	(4 195 000)

Statsbidragsberäkning

	Andra halvåret 1975 och första halvåret 1976	
	Skansens förslag	Föredraganden
Driftunderskott	3 023 000	2 364 000
därav andra halvåret 1975	(1 625 000)	(1 086 000)
därav första halvåret 1976	(1 398 000)	(1 278 000)
Investeringsbidrag till kulturhistoriska byggnader	783 000	390 000
Investeringsbidrag till gemensamma anläggningar	336 000	150 000
Statsbidrag 1975/76	4 142 000	2 904 000
Statsbidrag 1974/75	2 365 000	2 365 000
	+1 777 000	**+ 539 000**

Skansen

Med hänsyn till kostnadsutvecklingen har stiftelsen beslutat om en höjning av entréavgifterna för vuxna under sommarsäsongen från 4 till 5 kr. Den sammanlagda inkomstförstärkningen under anslagsposten Inträdesavgifter och årskort beräknas till 1 100 000 kr. Inkomstökningen under posten Försäljning m m. har beräknats till 100 000 kr.

Vid beräkningen av utgifterna har beaktats merkostnaderna till följd av de under år 1974 slutna löneavtalen. Vidare har medel beräknats för bl. a. en amanuens vid kulturhistoriska avdelningen, informationschef, förste vaktmästare och verkmästare. Publiktillströmningen till Skansen har under de senaste fem åren ökat med 600 000 personer till drygt

2 miljoner för år, vilket medfört en mycket betydande ökning av besökarantalet i de kulturhistoriska byggnaderna. För att möjliggöra ett ökat öppethållande begärs en ökning av medlen till vaktpersonal. Den ökade besöksfrekvensen har även medfört större nedskräpning och slitage med ökad städningsvolym som följd, varför en förstärkning föreslås av medlen till timavlönad personal. För försöksverksamheten med lekledare under sommarsäsongen begärs 30 000 kr.

I fråga om investeringsbidrag till kulturhistoriska byggnader begärs ökade medel för åtgärder utöver sedvanligt årligt underhåll avseende Biologiska museet och Seglora kyrka.

Det beräknade investeringsbidraget till gemensamma anläggningar avser i första hand en fortsatt omläggning och utbyggnad av vatten- och avloppsledningar samt elnätet. Vidare begärs medel för ombyggnad av toaletter för allmänheten vid Bredablick och vaktstugan samt projekteringskostnader för en ny utomhusscen.

Föredraganden

Den granskning som skedde före godkännandet av inkomst- och utgiftsstaten för år 1975 ledde till att det av Skansen föreslagna bidraget till driftunderskott kunde minskas från 6 735 000 kr. till 5 387 000 kr. Beträffande egna inkomster har hänsyn tagits till den av stiftelsen beslutade höjningen av entréavgifterna för vuxna under sommarsäsongen. Ränteinkomsterna har räknats upp med 25 000 kr. utöver stiftelsens förslag. I övrigt har stiftelsens förslag till egna inkomster godtagits. På utgiftssidan har utöver löne- och kostnadshöjningar till följd av de under år 1974 slutna löneavtalen samt prisutvecklingen räknats med bl. a. en medelsförstärkning för att tillgodose Skansens behov av en tjänst som informationschef och en tjänst som skrivbiträde vid informationsenheten, en tjänst som verkmästare samt arvode åt föreståndaren vid klädkammaren och åt programchefen. Statsbidraget till att täcka underskottet år 1975 beräknas till 2 155 000 kr. eller 156 000 kr. mer än i 1974 års stat.

I fråga om investeringsbidrag till kulturhistoriska byggnader för budgetåret 1975/76 har jag beräknat 390 000 kr. för att i första hand möjliggöra en angelägen upprustning av Biologiska museet. Beträffande investeringsbidrag till gemensamma anläggningar för nästa budgetår har medel beräknats för ombyggnad av en toalett för allmänheten samt för fortsatta omläggnings- och utbyggnadsarbeten av vatten- och avloppsledningar samt elnätet. Jag har vidare inhämtat att arbetsmarknadsstyrelsen och Stockholms kommun för utförande av beredskapsarbeten av olika slag anslagit 541 000 kr. resp. 193 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Skansen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 904 000 kr.

B 35. Bidrag till vissa museer

1973/74 Utgift[1]	2 823 000
1974/75 Anslag[1]	3 442 000
1975/76 Förslag	5 494 000

[1] Anslaget Bidrag till vissa museer och arkiv

Ur anslaget Bidrag till vissa museer och arkiv utgår f. n. bidrag till de museer och arkiv som anges i följande sammanställning utom i vad avser museiverksamhet i Göteborg, till vilken bidrag innevarande budgetår finns anvisat under anslaget B 43. Bidrag till museiverksamhet i Göteborg.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Museet resp. arkivet	Föredraganden
1. Pressarkivet	85 000	— 85 000	— 85 000
2. Varbergs museum	60 000	+ 47 000	of.
3. Hallwylska museet	361 000	+ 72 000	+ 63 000
4. Kulturhistoriska museet i Lund	428 000	+ 162 000	+ 28 000
5. Arbetarrörelsens arkiv	305 000	+ 250 000	— 305 000
6. Dansmuseet	451 000	+ 258 000	+ 95 000
7. Drottningholms teatermuseum	762 000	+ 220 000	+ 50 000
8. Carl och Olga Milles' Lidingöhem	25 000	+ 25 000	of.
9. Musikhistoriska museet	905 000	+ 578 000	+ 195 000
10. Thielska galleriet	60 000	+ 37 000	+ 11 000
11. Museiverksamhet i Göteborg[2]	2 000 000	of.	of.
	5 442 000	**+ 1 564 000**	**+ 52 000**

[2] Anslaget Bidrag till museiverksamhet i Göteborg

Följande institutioner har förutom bidrag från detta anslag budgetåret 1973/74 erhållit bidrag av särskilda lotterimedel, nämligen Stiftelsen Drottningholms teatermuseum 150 000 kr. för dokumentering och konservering av scendekorationer, Stiftelsen Musikhistoriska museet 100 000 kr. för anskaffande av ny ljudanläggning samt fotografisk dokumentering av samlingarna samt Stiftelsen Thielska galleriet 20 000 kr. för vissa brandskyddsåtgärder och 55 000 kr. för anskaffande av nytt alarmsystem.

Dessutom har under samma budgetår ytterligare bidrag för verksamheten utgått av det s. k. kulturmedelsanslaget med 40 000 kr. till Stiftelsen Musikhistoriska museet.

1. Pressarkivet

Statsmakterna beslöt år 1974 (prop. 1974: 28 s. 459, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) att det av Föreningen Sveriges pressarkiv och pressmuseum drivna pressarkivet fr. o. m. den 1 juli 1974 skulle förstatligas och föras över till riksarkivet. Riksarkivet föreslår i sin anslagsframställning för nästa budgetår att kostnaderna för pressarkivets verksamhet framdeles anvisas under riksarkivets förvaltningsanslag (−85 000 kr.).

2. Varbergs museum

För att museet skall kunna fortsätta med en verksamhet av nuvarande omfattning begärs medel för att täcka en tredjedel av kostnadsökningarna för bl. a. löner, arbetsgivar- och pensionsavgifter. För ökad service till skolor m. fl. begärs bidrag för avlönande av en amanuens. Bidraget föreslås öka med 47 000 kr.

3. Hallwylska museet

Verksamheten vid museet fortsätter att öka. Samlingarna utnyttjas av ett stort antal studerande, främst från konsthistoriska institutioner. På museets gård har anordnats ett antal musikaftnar och på dagtid dessutom musikstunder för pensionärer. En sammanlagd ökning av statsbidraget med 72 000 kr. föreslås. Av ökningen hänför sig 48 000 kr. till ökade lokalhyror och 10 000 kr. till konservering av samlingarna.

4. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige

För att verksamheten vid Kulturhistoriska museet i Lund skall kunna fortsätta i nuvarande omfattning behövs en betydande uppräkning av statsbidraget. Föreningen föreslår att driftbidraget för nästa budgetår ökas med 162 000 kr.

1965 års musei- och utställningssakkunniga

För driften av Kulturhistoriska museet i Lund bör statsbidraget ökas med sammanlagt 62 000 kr.

5. Stiftelsen Arbetarrörelsens arkiv

Arbetarrörelsens arkiv är en stiftelse, vars huvudmän är Landsorganisationen i Sverige (LO), Socialdemokratiska partiet och staten. Hittills har LO stått för det största bidraget till arkivet. Numera är dess uppgifter av sådan art och omfattning att det förefaller angeläget att utöka den statliga andelen av bidraget. Den föreslagna ökningen uppgår till 250 000 kr. Därvid har bl. a. beräknats medel för en tjänst som arkivarie för uppordningsarbeten, ökade lokalkostnader vid flyttning till nya lokaler samt vissa automatiska kostnadsökningar.

6. Stiftelsen Dansmuseifonden

Den av museet begärda medelsökningen uppgår till 258 000 kr. Därvid har bl. a. beräknats medel för utställningsverksamhet, försöksverksamhet med folklivsforskning samt ett engångsbidrag för inköp av monitorer.

7. Stiftelsen Drottningholms teatermuseum

Drottningholms teatermuseum består av Drottningholms slottsteater, ett bibliotek och ett bildarkiv. För föreställningsverksamheten utgår statsbidrag från anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål. För verksamheten i övrigt begär stiftelsen för nästa budgetår en ökning av statsbidraget med 220 000 kr. Den begärda ökningen är avsedd för bl. a. automatiska löneökningar m. m. samt insamling av teatermaterial. Vidare föreslås att medel ställs till förfogande så att bl. a. två halvtidstjänster kan omvandlas till heltidstjänster samt att en tjänst som biblioteksassistent kan inrättas.

8. Stiftelsen Carl och Olga Milles' Lidingöhem

Stiftelsen framhåller att dess inkomster från försäljningen av repliker av Milles' verk är mycket svåra att på förhand beräkna och bör därför inte ingå i driftbudgeten utan i fortsättningen fonderas för att användas främst till investeringsutgifter. Med hänsyn härtill begärs en ökning av statsbidraget med 25 000 kr.

9. Stiftelsen Musikhistoriska museet

Museet beräknas flytta in i nya lokaler under sommaren 1976. Under nästa budgetår kommer museet inför flyttningen att engageras i ett omfattande förberedelsearbete som bl. a. innebär planering och förberedelse av de utställningar som skall visas vid de nya lokalernas öppnande. Museet behöver för nämnda ändamål ett engångsanslag av 100 000 kr. Ökningen i övrigt avser bl. a. medel för utfyllnad av vissa deltidstjänster till heltidstjänster, en ny tjänst som konservator, utåtriktad verksamhet samt underhåll av samlingarna. Sammanlagt anhåller stiftelsen om ett ökat statsbidrag med 578 000 kr.

10. Stiftelsen Thielska galleriet

Med hänsyn till ökade driftkostnader bör bidraget höjas med 37 000 kr., vari inräknats ett särskilt anslag på 10 000 kr. för utställningsverksamheten.

11. Museiverksamhet i Göteborg

Enligt riksdagens beslut (KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) utgår innevarande budgetår statsbidrag med 2 milj. kr. till museiverksamheten i Göteborg. Göteborgs kommunstyrelse anhåller för nästa budgetår, i avvak-

tan på särskild utredning om det statliga stödet till vissa kulturinstitutioner i Stockholm och Göteborg, om fortsatt statsbidrag till museiverksamheten i Göteborgs kommun med minst samma belopp som för innevarande budgetår.

Föredraganden

Under innevarande budgetår har från detta anslag medel utgått till Pressarkivet och Arbetarrörelsens arkiv. Fr. o. m. nästa budgetår bör beräknas medel till Pressarkivet under riksarkivets förvaltningsanslag och till Arbetarrörelsens arkiv under anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål. Jag avser att återkomma till frågan om bidrag till Arbetarrörelsens arkiv. Det särskilda riksstatsanslag som innevarande budgetår har anvisats för bidrag till museiverksamhet i Göteborg bör utgå och i stället bör medel för ändamålet föras upp som en särskild anslagspost under detta anslag.

Musikhistoriska museet har alltmer kommit att framstå som en av landets främsta institutioner för forskning och information om svensk instrumental folkmusik, utomeuropeisk musik, musikinstrument och instrumentvård. Allt större krav ställs på museet från allmänheten, skolor, bildningsförbund samt andra musikinstitutioner och museer ute i landet. Det är enligt min mening angeläget att museet kan ges möjligheter att utvecklas till ett utåtriktat musikcentrum med vandringsutställningar och en omfattande pedagogisk verksamhet som viktiga programinslag.

Jag förordar en väsentlig ökning av bidraget till Musikhistoriska museet med sammanlagt 195 000 kr. för nästa budgetår. Jag har därvid räknat med en medelsförstärkning av 91 000 kr. för att tillgodose museets behov av en tjänst som amanuens och utfyllnad av en halvtidstjänst som arkivarie till en heltidstjänst. För ett kontinuerligt underhåll av samlingarna räknar jag med ett belopp av 15 000 kr. Dessutom förordar jag ett engångsbelopp på 50 000 kr. för bl. a. planläggning och utveckling av nya utställningar.

För Kulturhistoriska museet i Lund räknar jag med en ökning av bidraget med 28 000 kr. för ökade omkostnader.

För Drottningholms teatermuseum förordar jag ett ökat bidrag av 50 000 kr. Jag har därvid räknat med en medelsförstärkning av 10 000 kr. för kostnader i samband med teatrarnas leveranser av visst teatermaterial till museet.

Jag har beräknat medel för ökade hyreskostnader vid Hallwylska museet med 48 000 kr., vid Dansmuseet med 68 000 kr., vid Drottningholms teatermuseum med 12 000 kr. och vid Musikhistoriska museet med 1 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 494 000 kr.

Anslaget bör fr. o. m. nästa budgetår benämnas Bidrag till vissa museer.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa museer* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 5 494 000 kr.

B 36. Svenskt biografiskt lexikon

1973/74	Utgift	687 091
1974/75	Anslag	764 000
1975/76	Förslag	826 000

Svenskt biografiskt lexikon har till uppgift att fortsätta och slutföra utgivandet av verket Svenskt biografiskt lexikon i enlighet med de riktlinjer som angetts i prop. 1962: 86 (SU 1962: 74, rskr 1962: 194).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Svenskt biografiskt lexikon	Föredraganden
Personal			
Redaktörer	5	+ 0,5	of.
Övrig personal	2	of.	of.
	7	**+ 0,5**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	657 500	+72 000	+52 500
Sjukvård	1 500	+ 500	+ 500
Reseersättningar	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	37 000	+ 3 000	+ 3 000
Expenser	144 000	+ 5 500	+ 6 000
	842 000	**+81 000**	**+62 000**
Uppbördsmedel			
Publikationer	78 000	of.	of.
Nettoutgift	**764 000**	**+81 000**	**+62 000**

Svenskt biografiskt lexikon

1. Pris- och löneomräkning m. m. 59 000 kr., varav 21 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en reducering av medlen för författararvoden och forskning vid landsarkiv och bibliotek, vilket leder till att den planerade utgivningstakten blir lägre.

3. Personalen föreslås förstärkt med en halvtidsanställd amanuens. Samtidigt kan en inbesparing göras av medlen till övertidsersättningar. (+21 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Svenskt biografiskt lexikon* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 826 000 kr.

B 37. Inköp av vissa kulturföremål

1973/74	Utgift	775 000
1974/75	Anslag	100 000
1975/76	Förslag	100 000

Ur detta anslag utgår medel till inköp av kulturföremål beträffande vilka risk föreligger att de kommer att föras ut ur landet och som har sådant konstnärligt, historiskt eller vetenskapligt värde att det är av synnerlig vikt att de behålls inom landet. Anslaget kan belastas med högre belopp än det som beräknats i riksstaten, under förutsättning att regeringen i efterhand anmäler medelsförbrukningen för riksdagen (prop. 1965: 58, SU 1965: 76, rskr 1965: 204).

Kungl. Maj:t har den 30 oktober 1974 givit statens kulturråd i uppdrag att i samråd med riksantikvarieämbetet och Nordiska museet göra en värdering av erfarenheterna av gällande ordning i fråga om utförsel av kulturföremål och lämna förslag till regeringen beträffande sådana åtgärder som rådet finner motiverade.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Inköp av vissa kulturföremål* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kr.

c) ungdoms- och folkbildningsverksamhet

B 38. Vissa åtgärder inom ungdomsområdet

Som jag angett inledningsvis under avsnittet B Kulturändamål ämnar jag föreslå regeringen att senare för riksdagen lägga fram en särskild proposition angående de statliga insatserna inom ungdomsområdet.

I propositionen kommer följande i riksstaten för innevarande budgetår under avsnitt c) ungdoms- och folkbildningsverksamhet upptagna anslag att behandlas, nämligen Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, Bidrag till ungdomsorganisationernas lokala verksamhet, Bidrag till ungdomsledarutbildningen, Statens ungdomsråd och Bidrag till hemgårdsrörelsen. I detta sammanhang kommer även att tas upp det förslag om fritidsledarutbildning som folkhögskoleutredningen lagt fram i delbetänkandet (Ds U 1974: 11) Folkhögskolans fritidsledarutbildning. Medel för detta ändamål har beräknats under förevarande rubrik.

I avvaktan på den särskilda propositionen bör medel tas upp med preliminärt beräknat belopp under förevarande rubrik.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa åtgärder inom ungdomsrådet* för budgetåret 1975/76 beräkna 55 199 000 kr.

B 39. Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.

1973/74	Utgift[1]	2 790 000
1974/75	Anslag	6 000 000
1975/76	Förslag	9 000 000

[1] Anslaget Bidrag till föreläsningsverksamhet m. m.

Genom beslut av statsmakterna (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) infördes den 1 juli 1974 ett nytt statsbidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.

Statsbidrag kan enligt kungörelsen (1974: 454) om statsbidrag till kulturprogram inom föreningslivet utgå för kulturprogram som anordnas av studieförbund, regional eller lokal enhet inom studieförbund, länsbildningsförbund eller föreläsningsförening. Statsbidrag kan även utgå för kulturprogram som anordnas av studieförbund i samverkan med organisation som är medlem i studieförbund. Statsbidrag för kulturprogram kan dessutom utgå till annan ideell förening.

Frågor om statsbidrag för kulturprogram prövas av en central förmedlingsbyrå. Tillsyn över bidragsgivningen utövas av statens kulturråd.

Förutom bidrag till kulturprogram inom föreningslivet utgår från detta anslag bidrag till kulturprogram för handikappade, bidrag till den centrala förmedlingsbyrån, länsbildningsförbunden samt till Folkbildningsförbundet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens kulturråd	Föredraganden
1. Kulturprogram inom föreningslivet	5 135 000	+5 000 000	+2 800 000
2. Kulturprogram för handikappade	200 000	+ 300 000	+ 150 000
3. Förmedlingsbyrån för kulturprogram	315 000	+ 365 000	+ 50 000
4. Länsbildningsförbunden	328 000	+ 150 000	of.
5. Folkbildningsförbundet	22 000	+ 4 000	of.
	6 000 000	**+5 819 000**	**+3 000 000**

Förmedlingsbyrån för kulturprogram samt Folkbildningsförbundet har i skrivelser i augusti 1974 inkommit med framställningar rörande förevarande anslag för budgetåret 1975/76. Statens kulturråd har i skrivelse den 11 oktober 1974 avgett yttrande över dessa framställningar.

Statens kulturråd

1. Förmedlingsbyrån för kulturprogram begär en ökning av medlen till kulturprogram inom föreningslivet med 5 000 000 kr. till 10 135 000 kr. för att möjliggöra en ökning av verksamhetens omfattning samt en höjning av arvodena till de medverkande. Förmedlingsbyrån påtalar svårigheten i att i ett läge då ett nytt anslag införs göra säkra bedömningar om den fortsatta utvecklingen och kommande behov av medel. En inventering som inleddes under våren 1974 visar emellertid att enbart studieförbunden har att ge service åt mer än 80 000 lokala föreningsenheter, spridda över hela landet.

Kulturrådet tillstyrker förmedlingsbyråns förslag till ökning av medlen för bidrag till kulturprogram inom föreningslivet (+5 000 000 kr.).

2. För verksamhetsåret 1974/75 förfogar förmedlingsbyrån över 200 000 kr. avseende kulturprogram för handikappade. Förmedlingsbyrån framhåller att en snar utbyggnad av verksamheten är ytterst angelägen och anhåller om en höjning av medlen till bidrag med 300 000 kr.

Kulturrådet tillstyrker förmedlingsbyråns förslag (+300 000 kr.).

3. Förmedlingsbyrån delar kansliresurser med Folkbildningsförbundet. Den förändrade bidragsformen medför tillsammans med en beräknad ökad omfattning av antalet kulturprogram redan nu behov av förstärkning med en tjänst av kameral och ekonomisk natur.

Dessutom föreligger behov av att kompensera automatiska kostnadsstegringar. Förmedlingsbyrån beräknar medelsbehovet för sin andel i det med Folkbildningsförbundet gemensamma kansliet för verksamhetsåret 1975/76 till 680 000 kr.

Kulturrådet tillstyrker förmedlingsbyråns förslag och förordar en höjning av bidraget till sammanlagt 680 000 kr. (+365 000 kr.).

4. Folkbildningsförbundet anhåller om en ökning av medlen till bidrag till länsbildningsförbunden från 328 000 kr. till sammanlagt 1 150 000 kr. Beloppet motsvarar ett genomsnittligt statsbidrag av 50 000 kr. per länsbildningsförbund.

Med hänsyn till att det statliga bidraget varit oförändrat sedan budgetåret 1969/70 föreslår kulturrådet en höjning av bidraget till länsbildningsförbundens organisationskostnader till 478 800 kr. varvid hänsyn tagits till inträffade och beräknade kostnadsstegringar (+150 000 kr.).

5. Folkbildningsförbundet anhåller om en ökning av statsbidraget till förbundet från 22 000 kr. till 75 000 kr.

Kulturrådet föreslår som kompensation för kostnadsstegringar en höjning av bidraget med 4 000 kr. till sammanlagt 26 000 kr.

0-alternativet skulle innebära att antalet program till vilka bidrag kan utgå skulle minska. Vidare skulle en minskning ske av länsbildningsförbundens verksamhet.

Föredraganden

Bidraget till kulturprogram infördes efter förslag i 1974 års proposition om den statliga kulturpolitiken (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248). Bidraget ersätter det tidigare föreläsningsbidraget. Ett av de centrala och i propositionen angivna motiven för det nya bidraget var att öka föreningars, organisationers och andra gruppers möjligheter att efterfråga kulturprogram och därigenom ge föreningarnas verksamhet en ökad bredd. I en sådan verksamhet kan medlemmar och deltagare som kanske vanligen inte nås av kulturinstitutionernas verksamhet få möjligheter till stimulerande kontakter med olika kulturella aktiviteter. Förmedlingsbyrån för kulturprogram har genom sin inventering av antalet lokala enheter i studieförbundens medlemsorganisationer visat hur stort antal föreningar som kan nås med detta bidrag och därigenom med ett omfattande och varierande kulturutbud. En utbyggnad av verksamheten är angelägen liksom en höjning av arvodena till de medverkande. Även verksamheten bland handikappade bör utökas. Jag beräknar för dessa ändamål en sammanlagd medelsökning av 2 950 000 kr.

Bidraget till Förmedlingsbyrån bör med hänsyn till kostnadsstegringar och ett ökat administrativt arbete på grund av en större omfattning på verksamheten med kulturprogram räknas upp med 50 000 kr.

Medlen för bidrag till länsbildningsförbunden och Folkbildningsförbundet bör föras upp med oförändrat belopp varför anslaget sammanlagt bör höjas med 3 000 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.* för budgetåret anvisa ett anslag av 9 000 000 kr.

B 40. Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

1973/74	Utgift	1 694 000	Reservation	12 000
1974/75	Anslag	1 786 000		
1975/76	Förslag	1 786 000		

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) har bl. a. till uppgift att främja saklig upplysning om verkningar på individ och samhälle av alkohol- och narkotikabruk och därmed sammanhängande frågor vid skolor och andra utbildningsanstalter samt vid militärförband. Verksamheten omfattar vidare information till olika samhällsfunktionärer inom nykterhetsvården samt en mångförgrenad upplysningsverksamhet bland allmänheten. Verksamheten har i första hand formen av föreläsningsförmedling, kursverksamhet och utarbetande av undervisnings- och informationsmaterial.

Centralförbundets styrelse består av tolv ledamöter. Regeringen utser en ledamot, tillika ordförande, skolöverstyrelsen (SÖ) fem ledamöter samt förbundets ombudsförsamling, som är sammansatt av företrädare för 35 olika organisationer, sex ledamöter. Kostnaderna för verksamheten täcks i huvudsak genom detta anslag.

Skolöverstyrelsen

SÖ föreslår en höjning av anslaget med sammanlagt 555 000 kr. till 2 341 000 kr.

Av ökningen avser 255 000 kr. beräknade kostnadsökningar under budgetåret 1975/76 samt kostnadsökningar som inte beräknas bli kompenserade trots höjningen av bidraget för innevarande budgetår.

CAN:s organisatoriska bas har sedan år 1970 breddats genom att 16 nya organisationer, bl. a. Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Kooperativa förbundet och Riksidrottsförbundet anslutit sig till förbundet. För en intensifierad kontakt med medlemsorganisationerna, särskilt då de som tidigare inte arbetat med alkohol- och narkotikaproblemen, samt för att åstadkomma ett mer varierat utbud av kurser och konferenser centralt och regionalt, bl. a. för skolpersonal, föreslår SÖ en höjning av anslaget med 200 000 kr. Vidare beräknar SÖ en höjning av anslaget med 100 000 kr. för ersättning av utgående undervisnings- och studiematerial samt för utformning av nytt material för speciella målgrupper inom medlemsorganisationerna.

Beträffande 0-alternativet anför SÖ att konsekvenserna av detta inte kan bedömas då CAN självständigt äger att besluta om inriktningen av sin verksamhet. Avskedande av personal bedöms dock kunna bli aktuell då medel måste reserveras för verksamheten.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 786 000 kr.

B 41. Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.

1973/74	Utgift	2 928 718	Reservation	60 150
1974/75	Anslag	3 092 000		
1975/76	Förslag	3 242 000		

I enlighet med de grunder som angetts i prop. 1954: 155 (SäU 1954: 5, rskr 1954: 314) angående bl. a. undervisning och upplysning i alkoholfrågan utgår ur förevarande anslag bidrag till nykterhetsorganisationerna bl. a. i form av s. k. grundbidrag. Detta utgår dels till fyra samarbetsorgan med vissa fixerade belopp, dels till enskilda organisationer med belopp, som står i viss relation till organisationens medlemsantal.

Dessutom disponeras medel för speciella bidrag avseende olika former av upplysnings- och propagandaverksamhet. Bidrag av detta slag fördelas av skolöverstyrelsen (SÖ) efter ansökan i varje särskilt fall. I regel utgår bidrag med högst hälften av kostnaderna för den planerade verksamheten.

Bidrag utgår för anställande av instruktörer för upplysning i alkoholfrågan på heltid eller deltid i de sammanslutningar och med de belopp som SÖ bestämmer.

Ur anslaget utgår bidrag till internationella byrån i Lausanne för alkohol- och narkotikafrågor och till organisationskostnaderna för Riksförbundet mot alkoholmissbruk. SÖ disponerar dessutom medel för nykterhetsfrämjande verksamhet samt för upplysningsverksamhet i alkoholfrågan inom ungdomsorganisationerna.

Budgetåret 1974/75 har anslaget fördelats på olika ändamål på följande sätt.

1. Grundbidrag till nykterhetsorganisationer m. fl.	897 000
2. Speciella bidrag	900 000
3. Bidrag till instruktörer för upplysning i alkoholfrågan	825 000
4. Bidrag till internationella byrån i Lausanne	9 000
5. Till SÖ:s disposition för nykterhetsfrämjande verksamhet	26 000
6. Bidrag till Riksförbundet mot alkoholmissbruk	35 000
7. Bidrag till upplysningsverksamhet i alkoholfrågan inom ungdomsorganisationerna	400 000
	3 092 000

Skolöverstyrelsen

SÖ föreslår en höjning av anslaget med sammanlagt 401 000 kr. till 3 493 000 kr.

1.—3. Enligt SÖ bör principen vid utformningen av stödet till folkrörelser vara att organisationerna själva, med hänsyn till sina mål och medlemmarnas intresseinriktning skall bestämma verksamhetens utveckling. Inom ramen för en sådan flexibilitet måste dock bidragen regelbundet ses över så att organisationerna kompenseras för allmänna kostnadsökningar. SÖ anför att bidragen till nykterhetsorganisationerna reellt sett har försämrats sedan stödet infördes år 1954 och föreslår därför en uppräkning av medlen till grundbidrag, speciella bidrag och instruktörsbidrag. Vid beräkningen av ökningens relativa storlek har SÖ utgått från den av riksdagen beslutade höjningen av bidraget till idrottsrörelsen för budgetåret 1974/75. (+367 000 kr.)

5. Medlen till SÖ:s disposition används främst till fortbildning av organisationernas instruktörer samt till studieresor utomlands för organisationsrepresentanter. SÖ understryker att den svenska modellen att låta folkrörelserna ta ett huvudansvar för alkohol- och narkotikainformationen i samhället har väckt internationellt intresse. Med hänsyn till ökade kostnader samt önskvärdheten av att öka studieresornas omfattning föreslår SÖ en ökning av medlen till SÖ:s disposition. (+24 000 kr.)

6. Med hänsyn till de allmänna kostnadsstegringarna föreslår SÖ en höjning av bidraget till Riksförbundet mot alkoholmissbruk (+ 10 000 kr.).

I 0-alternativet förordar SÖ en minskning av delposten speciella bidrag. Effekterna av en anslagsminskning anser sig SÖ inte kunna bedöma då de bidragsmottagande organisationerna själva bestämmer över verksamhetens utformning.

Föredraganden

Det är väsentligt att förbättra nykterhetsorganisationernas arbetsmöjligheter. Medlen för grundbidrag och bidrag till instruktörer bör därför ökas med sammanlagt 150 000 kr.

Jag vill i detta sammanhang även erinra om att regeringen efter förslag från chefen för finansdepartementet beslutat föreslå riksdagen (prop. 1975: 1 bil. 9 E 11) att för nästa budgetår anvisa ett reservationsanslag av 2,5 milj. kr. till upplysning om alkohol- och narkotikaproblemen. Medlen föreslås utgå till informationsverksamhet som bedrivs av olika organisationer, däribland nykterhetsorganisationerna.

Jag beräknar anslaget till 3 242 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 3 242 000 kr.

B 42. Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet

1973/74 Utgift	4 693 278
1974/75 Anslag	6 065 000
1975/76 Förslag	6 702 000

Från anslaget utgår bidrag till De blindas förening (DBF) för föreningens allmänna biblioteksverksamhet samt för framställning av studielitteratur för synskadade högskolestuderande. Ifrågavarande verksamhet leds av en biblioteksstyrelse med sju ledamöter.

Från anslaget utgår vidare bidrag till konsulentverksamhet för studie- och ungdomsverksamhet bland handikappade. En del av anslaget står vidare till skolöverstyrelsens (SÖ:s) förfogande för fördelning efter prövning i varje särskilt fall till kurs- och studieverksamhet, fritidsverksamhet, ungdomsledarutbildning m. m. Slutligen utgår från anslaget bidrag till tolkar för döva, till utbildningskurser för tolkar för döva, till framställning av lättläst och ordförenklad litteratur för vissa handikappgrupper, till framställning av blindskrifter genom Tomtebodaskolans försorg, till ersättning till televerket för avgiftsbefrielse för vissa blinda samt till Föreningen Blinda barns utveckling.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
1. Bidrag till De blindas förening för biblioteksverksamhet	2 920 000	+2 258 000	+ 550 000
2. Framställning av studielitteratur för synskadade högskolestuderande	245 000		
3. Konsulentverksamhet	715 000	+ 245 000	
4. Kurs- och studieverksamhet m.m.	1 222 000	+1 300 000	
5. Bidrag till tolkar för döva	140 000	+ 100 000	
6. Framställning av TRU-material för synskadade	30 000	— 30 000	of.
7. Bidrag till framställning av blindskrifter vid Tomtebodaskolan	163 000	— 163 000	— 163 000
8. Framställning av lättläst litteratur	375 000	+ 825 000	+ 250 000[1]
9. Bidrag till Föreningen Blinda barns utveckling	15 000	of.	of.
10. Utbildning av tolkar för döva	210 000	+ 100 000	
11. Ersättning till televerket för avgiftsbefrielse för vissa blinda	30 000	— 30 000	of.
	6 065 000	**+4 605 000**	**+ 637 000**

[1] Avser posterna 3, 4, 5, 8 och 10

Skolöverstyrelsen

1.—2. Med hänvisning till att handikapputredningen i skrivelse den 20 juni 1974 i anslutning till sitt remissyttrande över litteraturutredningens slutbetänkande (SOU 1974: 5) Boken föreslagit ett statligt övertagande av huvudparten av DBF:s biblioteksverksamhet föreslår SÖ i kompletterande anslagsframställning som inkom till utbildningsdepartementet den 27 november 1974 att staten fr. o. m. budgetåret 1975/76 helt övertar det ekonomiska ansvaret för biblioteksverksamheten. SÖ föreslår att det vid det statliga övertagandet bl. a. sker vissa personella förstärkningar samt att möjligheterna till information och produktion och anskaffning av talböcker förbättras. Vidare bör en ökning ske av de medel, innevarande budgetår 600 000 kr., som används för överföring av talböcker på öppna spolar till kassetter. Överföringen beräknas kunna slutföras under budgetåret 1975/76. Det sammanlagda medelsbehovet vid ett överförande av biblioteksverksamheten till statligt huvudmannaskap beräknas till 5 178 000 kr. (+2 258 000 kr.)

3. SÖ föreslår att bidraget till de nuvarande 13 konsulenterna höjs med 5 000 kr. per tjänst samt att medel anvisas för bidrag till ytterligare tre konsulenter (+245 000 kr.).

4. För att göra det möjligt för handikapporganisationerna att intensifiera sin funktionärsutbildning, upplysningsverksamhet och uppsökande verksamhet föreslår SÖ en ökning av medlen för bidrag till kurs- och studieverksamhet m. m. till 2,5 milj. kr. (+1 300 000 kr.).

5. Behovet av tolkar för döva i folkbildningsarbetet och kulturverksamheten växer varför SÖ föreslår en ökning av medlen för bidrag till sådan medverkan (+100 000 kr.).

6. SÖ föreslår att medlen för framställning av TRU-material för synskadade förs över till de medel TRU disponerar (−30 000 kr.).

7. SÖ föreslår att medlen för bidrag till framställning av blindskrifter vid Tomtebodaskolan förs över till anslaget Specialskolan m. m.: Utrustning (−163 000 kr.).

8. Med utgångspunkt i litteraturutredningens förslag angående insatser för läshandikappade föreslår SÖ att medlen för bidrag till framställning av lättläst litteratur och storstilsböcker höjs med 625 000 kr. samt att 200 000 kr. anvisas till en litterär verkstad för samarbete mellan författare och bildkonstnärer för framarbetande av lättläst litteratur (+825 000 kr.).

10. SÖ utbildar teckenspråkstolkar som arbetar inom folkbildningsverksamheten bland döva och i socialstyrelsens försöksverksamhet med tolkar i det dagliga livet. Behov av en mera differentierad utbildning föreligger (+100 000 kr.).

11. Televerket beräknar oförändrade kostnader för verket under budgetåret 1975/76 för avgiftsbefrielse från den särskilda ljudradioavgiften för vissa blinda. SÖ föreslår att medlen förs över till televerket. (−30 000 kr.)

Föredraganden

Litteraturutredningen förordar i sitt slutbetänkande (SOU 1974: 5) Boken insatser för vuxna läshandikappades litteraturförsörjning i form av ett ökat statligt ansvarstagande för De blindas förenings (DBF:s) bibliotek och större resurser för framställning av lättläst litteratur och storstilsböcker. Enligt vad jag erfarit beräknar handikapputredningen att i år lägga fram sitt slutbetänkande, som företrädesvis kommer att behandla frågor om insatser för de handikappades kulturella verksamhet. Insatser för vuxna läshandikappades litteraturförsörjning och andra insatser för att ge handikappade ökade möjligheter att ta del i olika kulturella aktiviteter bör enligt min mening behandlas i ett sammanhang. Detta är nödvändigt för att avvägning mellan och samordning av olika insatser skall kunna göras. Jag är därför inte beredd att ta upp litteraturutredningens förslag rörande vuxna läshandikappade till definitiv behandling förrän handikapputredningens betänkande lagts fram och remissbehandlats.

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår i kompletterande anslagsframställning för budgetåret 1975/76 som inkom till utbildningsdepartementet den 27 november 1974 att staten fr. o. m. nästa budgetår tar över ansvaret för DBF:s bibliotek. SÖ hänvisar bl. a. till handikapputredningen som i en särskild skrivelse i anslutning till sitt remissyttrande över litteraturutredningens slutbetänkande föreslagit ett statligt övertagande av huvudparten av DBF:s bibliotek. Jag vill i detta sammanhang erinra om att SÖ tidigare föreslagit ett statligt övertagande av DBF:s bibliotek. Förslaget anmäldes för riksdagen av min företrädare (prop. 1973: 1 bil. 10 s. 134) som med hänvisning till handikapputredningens arbete inte ansåg sig vara beredd att föreslå några förändringar av huvudmannaskapet. Enligt vad jag erfarit avser inte handikapputredningen att i sitt slutbetänkande närmare beröra frågan om huvudmannaskapet för DBF:s bibliotek än vad som skett i förut nämnda skrivelse. Jag delar den från olika håll framförda uppfattningen att en förändring bör övervägas av huvudmannaskapet och organisationsformen för DBF:s bibliotek. Enligt min mening kan emellertid inte några förändringar ske omedelbart. Dessa frågor bör övervägas inom en särskild arbetsgrupp som jag i annat sammanhang avser föreslå regeringen att tillkalla. Jag har vid beredningen av denna fråga samrått med DBF.

I avvaktan på resultatet av nämnda arbetsgrupps arbete bör en förstärkning ske av nu utgående bidrag till biblioteksverksamheten samt till framställning av studielitteratur för synskadade högskolestuderande.

Jag beräknar för dessa ändamål en sammanlagd medelsökning av 550 000 kr. Vid medelsberäkningen har hänsyn tagits till ökade kostnader för biblioteksverksamheten på grund av att DBF flyttar in i nya lokaler under hösten 1975 samt till behovet av ökade medel för överföring av tidigare inspelade talböcker från öppna spolar till kassetter. Jag vill i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t den 29 november 1974 beslutat att såsom ett engångsbidrag anvisa ytterligare 300 000 kr. till DBF:s biblioteksverksamhet för nämnda överföringsarbete.

Medel för bidrag till framställning av blindskrifter vid Tomtebodaskolan bör i enlighet med SÖ:s förslag fr. o. m. nästa budgetår beräknas under anslaget Specialskolan m. m.: Utrustning. Detta medför ett minskat medelsbehov under förevarande anslag med 163 000 kr. Medel för framställning av TRU-material samt ersättning till televerket för avgiftsbefrielse för vissa blinda bör som hittills beräknas under förevarande anslag. Medlen bör föras upp med oförändrade belopp.

För övriga ändamål under anslaget beräknar jag en sammanlagd ökning med 250 000 kr. Inom ramen för denna ökning bör det bl. a. vara möjligt att förstärka medlen för framställning av lättläst litteratur och storstilsböcker. Litteraturutredningens förslag i denna fråga bör som jag inledningsvis anförde behandlas tillsammans med de väntade förslagen från handikapputredningen. Vad i övrigt gäller insatser för de handikappades kulturella verksamhet vill jag erinra om den ökning från 200 000 kr. till 350 000 kr. som jag i det föregående förordat av medlen för bidrag till kulturprogram för handikappade.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 6 702 000 kr.

d) utbildning inom kulturområdet

B 43. Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan

1973/74	Utgift[1]	5 293 282	Reservation[2]	19 303
1974/75	Anslag	5 666 000		
1975/76	Förslag	6 025 000		

[1] Anslagen Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Utbildningskostnader och Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Undervisningsmateriel m. m.

[2] Anslaget Akademien för de fria konsterna: Undervisningsmateriel m. m.

Akademien för de fria konsterna har överinseende över konsthögskolan. Till akademiens uppgifter hör bl. a. att göra framställning om anslag till högskolans verksamhet.

Konsthögskolan omfattar en målarskola, en skulpturskola, en skola för grafisk konst och en arkitekturskola. Dessutom hör till högskolan ett institut för materialkunskap och en ateljé för monumentalmålning och dekorativ konst. Sedan budgetåret 1965/66 har skolan bedrivit viss konservatorsutbildning. Högskolan har även verksamhet för vidareutbildning av konstnärer.

Antalet elever höstterminen 1974 var 304, varav 254 ordinarie elever.

Under läsåret 1974/75 avser konsthögskolan att anordna vidareutbildningskurser med sammanlagt ca 100 deltagare.

1973 års expertgrupp för konstutbildning har i delbetänkandet (Ds U 1974: 8) Utbildning inom bildkonst, konsthantverk och design avgett förslag beträffande studieorganisation för den högre konstnärliga utbildningen i Stockholm. Remissbehandlingen av förslaget pågår.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Konstakademien och 1973 års expertgrupp för konstutbildning	Föredraganden
Personal			
Lärar- och assistentpersonal	29	+5	of.
Övrig personal	19	+2,5	of.
	48	**+7,5**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	2 873 500	+ 922 500	+ 296 000
Sjukvård	2 800	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	74 000	+ 155 000	+ 8 000
därav utrikes resor	(7 000)	(+ 88 000)	(+ 1 000)
Lokalkostnader	2 101 000	— 83 500	— 79 000
Expenser	158 700	+ 70 000	+ 10 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 17 000)	(—)
Undervisningsmateriel m. m.	324 400	+ 273 000	+ 116 000
därav kurs i restaureringsteknik	(—)	(+ 44 000)	(—)
Stipendier	41 600	+ 9 000	of.
Ersättning för mistade hyresintäkter	90 000	+ 48 000	+ 6 000
	5 666 000	**+1 396 000**	**+ 359 000**

Akademien för de fria konsterna

1. Pris- och löneomräkning m. m. 407 000 kr., varav 107 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar akademien i första hand att undervisningen bl. a. i teckning minskar i omfattning samt att vidareutbildningen av konstnärer läggs ned. Akademien pekar också på möjligheten att göra en reduktion av hyreskostnaderna i akademiens fastighet.

3. Till konsthögskolans nuvarande direktör utgår ett årligt arvode om 12 000 kr. vartill kommer bidrag till resekostnader om 6 000 kr. Med hänvisning till arbetsinsatsernas omfattning föreslår akademien att en arvodestjänst med halvtidstjänstgöring inrättas för direktören (+42 134 kr.).

4. För undervisningen vid konsthögskolan föreslås viss personalförstärkning.

Medel begärs för en assistenttjänst knuten till professuren i arkitektur samt för att öka ut tjänsten som assistent i arkitekturhistoria till en heltidstjänst.

För den direkta ledningen av vidareutbildningen av konstnärer föreslås en tjänst som biträdande lärare. Vidare bör medel beräknas för att en halvtidstjänst som assistent vid plastverkstaden skall kunna ökas ut till en heltidstjänst.

Vid skulpturskolan bör högskolan kunna inrätta en assistenttjänst samtidigt som nuvarande arvoden till tygmästare och gipsgjutare dras in. Medel begärs även för en instruktör med halvtidstjänstgöring i snickeriverkstaden.

Ytterligare 71 000 kr. föreslås till arvoden för undervisning bl. a. i vissa specialämnen. (+342 000 kr.)

5. Konsthögskolans administration behöver förstärkas. Medel begärs för en tjänst som förste byråsekreterare samt för ett kvalificerat biträde. För kamerala uppgifter behövs ytterligare ett kvalificerat biträde med halvtidstjänstgöring. Vidare begärs ökade medel för tillfällig arbetskraft, bevakning m. m. (+221 000 kr.)

En höjning föreslås av arvodet till akademiens sekreterare (+40 618 kr.).

6. Ökningen av anslagsposten till reseersättningar motiveras främst av arkitekturskolans behov (+136 000 kr.).

7. Den begärda engångsanvisningen under anslagsposten till expenser avser möbler och utrustning till nya tjänsterum.

8. Huvuddelen av den begärda ökningen av anslagsposten till undervisningsmateriel m. m. avser kompensation för kraftiga kostnadsstegringar på materiel som används inom konsthögskolan.

Därtill behövs ökade medel för bl. a. bearbetning av arkitekturskolans

diabildsamling, för materiel till bronsgjuteriet och för undervisningen i animerad filmteknik (+47 000 kr.).

Materielbidraget till eleverna vid målarskolan behöver höjas från 500 kr. till 600 kr. per elev och år. Vidare bör eleverna vid skulptur- och grafikskolorna få materielbidrag med 300 kr. per år utöver vad som kollektivt går till varje skola. (+27 000 kr.)

För bl. a. ombindning av böcker behövs en engångsanvisning. Vidare behövs en ökning av medlen för bokinköp. (+35 000 kr.)

Under år 1970 deltog arkitekturskolans elever i en kurs i restaureringsteknik i Rom. Kostnaderna för kursen täcktes delvis av särskilda medel, anvisade av Kungl. Maj:t. Akademien begär medel för att en ny kurs skall kunna anordnas under våren 1976 (+44 000 kr.).

9. Den nu utgående ersättningen för mistade hyresintäkter från akademiens fastighet bör räknas upp med hänsyn till förändringar i penning- och hyresvärdet.

1973 års expertgrupp för konstutbildning

I sitt yttrande över akademiens anslagsframställning begränsar sig expertgruppen till de förslag som omfattas av gruppens direktiv och behandlar således inte de förslag som gäller undervisningen i arkitekturskolan eller konsthögskolans administration.

Med hänvisning till det förslag till ny studieorganisation som expertgruppen lagt fram förordar gruppen viss restriktivitet vad gäller inrättande av nya tjänster vid konsthögskolan. Förändringar av detta slag på tjänstesidan kan försvåra övergången till en ny studieorganisation. Dock stöder expertgruppen akademiens framställning på vissa punkter.

Konsthögskolan bedriver under innevarande budgetår viss försöksverksamhet i samråd med expertgruppen. Försöksverksamheten, som i huvudsak gällt fortbildning och vidareutbildning av konstnärer, bör kunna fortsätta under budgetåret 1975/76.

För att förbättra säkerheten i konsthögskolans verkstäder förordar expertgruppen att arvodesmedel ställs till skolans förfogande för anlitande av viss teknisk personal.

Vad beträffar anslagsposten till undervisningsmateriel m. m. anser gruppen det befogat med en betydande uppräkning med hänsyn till de kraftiga kostnadsstegringarna på materielsidan. Därutöver behövs viss förstärkning av resurserna för förbrukningsmateriel.

Föredraganden

Utbildningen vid konsthögskolan berörs i olika avseenden av det utredningsarbete med vissa frågor rörande utbildningen inom bildkonst, konsthantverk och design som 1973 års expertgrupp för konstutbildning fått till uppgift att utföra. Expertgruppen har avgett ett principför-

slag rörande bl. a. studieorganisatoriska frågor inom området som berör verksamheten vid konsthögskolan. Förslaget ingår i ett delbetänkande som f. n. remissbehandlas. Konsthögskolan berörs också av expertgruppens fortsatta arbete med frågor rörande dimensionering av utbildningen och fortbildningen på området. Vidare har konsthögskolan med början innevarande budgetår fått möjlighet att bedriva viss praktisk försöksverksamhet i anslutning till expertgruppens utredningsarbete. För sådan försöksverksamhet vid konsthögskolan har anvisats 50 000 kr. som främst används för insatser inom fortbildningen.

Enligt min mening är det angeläget att försöksverksamhet vid konsthögskolan kan fortsätta även under budgetåret 1975/76. Jag räknar med att medelsbehovet för verksamheten är oförändrat. I övrigt har jag vid anslagsberäkningen inte funnit anledning att förorda andra förändringar än sådana som hänför sig till höjningar av löner och priser. Jag har då tagit särskild hänsyn till prisutvecklingen för den materiel som används i konsthögskolans undervisning.

Fr. o. m. innevarande budgetår kan konsthögskolan liksom flertalet andra skolor på kulturområdet disponera medel från en särskild kostnadsram under anslaget Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. till återanskaffning och mer omfattande reparationer och underhåll av inredning och utrustning. Vid min preliminära beräkning av medel under samma anslag för nästa budgetår har jag räknat med en liknande kostnadsram för detta ändamål även för nästa år. Jag avser att senare återkomma i denna fråga vid min anmälan av propositionen om byggnadsarbeten m. m. inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde budgetåret 1975/76.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 6 025 000 kr.

B 44. Konstfackskolan

1973/74	Utgift[1]	12 408 514	Reservation[2]	142 845
1974/75	Anslag	12 095 000		
1975/76	Förslag	13 821 000		

[1] Anslagen Konstfackskolan: Utbildningskostnader och Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.
[2] Anslaget Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.

Konstfackskolan omfattar tvåårig konstindustriell dagskola (KD), treårig konstindustriell aftonskola (KA), tvåårig högre konstindustriell skola (HKS) samt treårigt teckningslärarinstitut (TI). Utbildningen vid

HKS bygger på genomgång av KA eller KD. Vid KD finns en ettårig förberedande kurs för teckningslärarinstitutet och vid KA en tvåårig sådan kurs. Dessutom kan i aftonskolan anordnas kortare kurser i enstaka ämnen eller grupper av ämnen.

Vid de tre konstindustriella skolorna (KD, KA, HKS) meddelas undervisning i sju fackavdelningar, nämligen en för textilarbete, en för dekorativ målning, en för skulptur, en för keramik, en för möbler och inredningar, en för metallarbete samt en för reklam och bokhantverk.

Konstfackskolan står under inseende av skolöverstyrelsen (SÖ).

Antalet studerande höstterminen 1974 uppgick till 731.

1973 års expertgrupp för konstutbildning har i delbetänkandet (Ds U 1974: 8) Utbildning inom bildkonst, konsthantverk och design avgett förslag beträffande studieorganisationen för den högre konstnärliga utbildningen i Stockholm. Remissbehandlingen pågår. Frågor om teckningslärarutbildningen behandlas av lärarutbildningskommittén i dess huvudbetänkande (SOU 1972: 92 och 93) Fortsatt reformering av lärarutbildningen. Remissbehandlingen är avslutad.

Enligt riksdagens bemyndiganden har Kungl. Maj:t den 27 september 1974 vad avser tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1975 godkänt ett avtal mellan staten och Stockholms kommun om kommunens bidrag till kostnaderna för konstfackskolan under budgetåren 1972/73—1975/76. Grunderna för avtalet är desamma som för det avtal som gällt dessförinnan. Enligt avtalet skall kommunen således bidra till kostnaderna för konstindustriella dagskolan och konstindustriella aftonskolan. Bidraget avser hyreskostnaderna och, i fråga om konstindustriella aftonskolan, även driftkostnaderna. Bidraget till driftkostnaderna utgår med ett visst belopp för varje i aftonskolan antagen stockholmselev.

När avtalet träffades mellan staten och Stockholms kommun om kommunens bidrag till kostnaderna för konstfackskolan för budgetåren 1972/73—1975/76 förutsatte parterna att elevavgifter fr. o. m. läsåret 1974/75 inte längre skulle tas ut av elever vid konstfackskolan. Kungl. Maj:t har den 27 september 1974 meddelat beslut om ändring i den provisoriska stadgan för konstfackskolan som innebär att undervisningen efter den 1 juli 1974 är avgiftsfri.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen och 1973 års expertgrupp för konstutbildning	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	83	+3	+2
Övrig personal	18	+4	+2
	101	**+7**	**+4**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	7 275 400	+ 1 435 000	+1 101 100
Sjukvård	8 000	of.	of.
Reseersättningar	40 500	+ 2 000	+ 2 000
Lokalkostnader	4 688 000	+ 342 100	+ 381 000
Expenser	157 000	+ 8 000	+ 7 000
Undervisningsmateriel m. m.	528 000	+ 500 000	+ 220 000
	12 696 900	**+2 287 100**	**+1 711 100**
Uppbördsmedel			
Elevavgifter	22 000	of.	— 22 000
Avkastning av Sjöstedtska fonden	2 900	— 2 900	— 2 900
Bidrag från Stockholms kommun	577 000	of.	+ 10 000
Nettoutgift	**12 095 000**	**+2 290 000**	**+1 726 000**

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 072 000 kr., varav 262 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar SÖ i första hand en minskning av den lärarledda undervisningen.

3. SÖ anser det betydelsefullt att den studieorganisatoriska och pedagogiska försöksverksamhet inom konstindustriavdelningarna vid konstfackskolan som påbörjats läsåret 1974/75 och som skolan bedriver i samråd med 1973 års expertgrupp för konstutbildning får fortsätta under läsåret 1975/76. Försöksverksamheten kommer då att omfatta två årskurser. Förutom ytterligare medel för denna verksamhet föreslår SÖ att skolsköterskans tjänstgöring utökas från tre fjärdedelstid till heltid och att konstfackskolans bibliotek får ökade resurser för bokinköp m. m. (+49 000 kr.)

4. Konstfackskolan har hemställt om permutation av Sjöstedtska fonden, innebärande att fondens avkastning inte vidare skall tas upp som uppbördsmedel. Kammarkollegiet har tillstyrkt framställningen och överlämnat den till regeringens prövning.

1973 års expertgrupp för konstutbildning

Expertgruppen har yttrat sig över SÖ:s anslagsframställning jämte konstfackskolans till SÖ ingivna anslagsframställning såvitt de avser de konstindustriella avdelningarna.

Expertgruppen hänvisar allmänt till sambandet mellan de studieorganisatoriska förslag som gruppen lagt fram och den försöksverksamhet som inletts vid konstfackskolan läsåret 1974/75. Gruppen förutsätter att denna verksamhet skall kunna utvecklas och utökas under läsåret 1975/76. Härför fordras särskilda medel bl. a. för anlitande av gästlärare och gästföreläsare och för s. k. tvärfackliga kurser. Vidare behövs ett utökat antal lärartimmar samt viss administrativ hjälp till försöksledaren. (+442 000 kr.)

För att försöksverksamheten skall kunna bedrivas med framgång behövs ytterligare resurser för undervisningsmateriel och för ett utökat nyttjande av verkstäderna. Expertgruppen tillstyrker bl. a. att tre tjänster som institutionstekniker inrättas. (+514 000 kr.)

Utöver resurser för försöksverksamheten förordar expertgruppen att ökade medel för förbrukningsmateriel ställs till skolans förfogande. Vidare behövs en tjänst som fackl ärare i industriell formgivning. (+272 000 kr.)

Föredraganden

Jag har inledningsvis under avsnittet B Kulturändamål berört den studieorganisatoriska och pedagogiska försöksverksamhet som under innevarande budgetår bedrivs vid konstfackskolan i samverkan med 1973 års expertgrupp för konstutbildning. Resurserna för försöksverksamheten har tagits i anspråk för en ny uppläggning av utbildningen inom första årskursen vid skolans konstindustriella avdelningar. Samtidigt har expertgruppen avgett förslag rörande den framtida studieorganisationen för den högre konstnärliga utbildningen i Stockholm. Mot denna bakgrund är det enligt min mening angeläget att försöksverksamheten vid konstfackskolan under nästa budgetår inte bara kan fortsätta utan också utvecklas och utökas. Erfarenheterna härav bör ha sin givna betydelse inför en reform av utbildningen. Jag beräknar ett sammanlagt medelsbehov av 254 000 kr. för den fortsatta försöksverksamheten, varav 40 000 kr. avser kostnader för undervisningsmateriel.

Som kommer att framgå av anmälan i det följande av gemensamma frågor för lärarutbildningen kommer vissa av lärarutbildningskommitténs förslag i betänkandet (SOU 1972: 92) Fortsatt reformering av lärarutbildningen att behandlas i en särskild proposition till riksdagen vid 1975 års riksmöte. I det sammanhanget kommer också teckningslärarutbildningen att beröras.

I enlighet med riksdagens bemyndiganden har Kungl. Maj:t vad avser tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1975 godkänt det avtal som

träffats mellan staten och Stockholms kommun om kommunens bidrag till kostnaderna för konstfackskolan under budgetåren 1972/73—1975/76. Regeringen bör nu inhämta riksdagens bemyndigande att godkänna nämnda avtal även vad avser budgetåret 1975/76.

Som framgår av sammanställningen beräknar jag anslaget till 13 821 000 kr. På utgiftssidan har jag därvid, förutom till nyss nämnda ändamål, tagit hänsyn till pris- och lönehöjningar. Jag har också räknat med vissa ändringar i fråga om uppbördsmedlen. Efter den 1 juli 1974 uttas inte längre elevavgifter vid konstfackskolan. Omräkningen av kommunens bidrag följer av avtalet mellan staten och Stockholms kommun om kommunens bidrag till kostnaderna för konstfackskolan. Slutligen förordar jag att avkastningen av Sjöstedtska fonden inte längre tas upp som uppbördsmedel i konstfackskolans stat. Jag avser att senare föreslå regeringen att meddela beslut i permutationsärendet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna avtal mellan staten och Stockholms kommun om kommunens bidrag till kostnaderna för konstfackskolan under budgetåret 1975/76,
2. till *Konstfackskolan* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 13 821 000 kr.

B 45. Musikhögskolorna

1973/74	Utgift[1]	17 215 503	Reservation[2]	21 027
1974/75	Anslag	18 006 000		
1975/76	Förslag	20 489 000		

[1] Anslagen Musikhögskolorna: Utbildningskostnader och Musikhögskolorna: Undervisningsmateriel m. m.
[2] Anslaget Musikhögskolorna: Undervisningsmateriel m. m.

Musikhögskolor finns i Stockholm, Göteborg och Malmö. Musikhögskolorna står t. v. under inseende av organisationskommittén för högre musikutbildning (U 1970: 60), som enligt den av Kungl. Maj:t den 27 maj 1971 fastställda provisoriska stadgan för musikhögskolorna (ändrad den 7 juni 1972, den 5 juni 1973 och den 10 maj 1974) bl. a. skall avge förslag till anslagsframställning för högskolorna.

Vid musikhögskola anordnas treårig utbildning av instrumentalister, sångare, tonsättare och dirigenter, fyraårig utbildning av musiklärare och tvåårig utbildning av pianostämmare. Dessutom anordnas tvåårig utbildning inom ramen för regionmusikskola, treårig försöksutbildning av musikpedagoger samt utbildning av kyrkomusiker. Sistnämnda utbildning sker fr. o. m. läsåret 1972/73 på en utbildningslinje (kyrkomusikerlinje). Utbildningen på denna linje omfattar sammanlagt 160 poäng, motsvarande fyra års heltidsstudier.

Utbildning av tonsättare, dirigenter och pianostämmare samt utbild-

ning inom ramen för regionmusikskola anordnas endast vid musikhögskolan i Stockholm.

Det totala antalet studerande beräknas under innevarande läsår uppgå till 495 vid musikhögskolan i Stockholm, 188 i Göteborg och 176 i Malmö.

Sedan läsåret 1971/72 anordnas utbildning av lärare i musik och annat ämne. I utbildningen, som är provisorisk i avvaktan på en slutlig reform av musiklärarutbildningen, ingår en särskild ämnesutbildning i musik motsvarande studiekurs/studiekurser om 60 eller 80 poäng vid filosofisk fakultet. Sådan särskild utbildning i musik anordnas i Göteborg och Malmö av organisationskommittén för högre musikutbildning. Till utbildningen skall läsåret 1974/75 antas sammanlagt 78 studerande.

Lärarutbildningskommittén (LUK) har avlämnat betänkandet (SOU 1972: 92 och 93) Fortsatt reformering av lärarutbildningen. Remissbehandlingen har avslutats.

Organisationskommittén för högre musikutbildning har den 17 december 1973 avgivit betänkandet (Ds U 1973: 19) Musikundervisning. Remissbehandlingen har avslutats. Genom beslut av Kungl. Maj:t den 4 oktober 1974 har vissa ytterligare direktiv fastställts för det fortsatta arbetet inom organisationskommittén.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Organisations-kommittén	Föredra-ganden
Personal			
Lärarpersonal	175	+21	+2
Övrig personal	41	+ 6	of.
	216	**+27**	**+2**
Anslag			
Lönekostnader	14 055 000	+3 419 000	+1 812 000
Sjukvård	15 500	+ 500	of.
Resersättningar	140 500	+ 185 000	+ 23 000
Lokalkostnader	3 017 000	+ 285 500	+ 144 000
Expenser	350 000	+ 217 500	+ 158 000
Undervisningsmateriel m. m.	328 000	+ 527 500	+ 136 000
Musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet	100 000	+ 310 000	+ 210 000
	18 006 000	**+4 945 000**	**+2 483 000**

Organisationskommittén

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 451 000 kr., varav 481 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar organisationskommittén i första hand en nedskärning av den enskilda undervisningen för de studerande som erhåller utbildning till sångare, instrumentalister och musikpedagoger. Kommittén framhåller att konsekvenserna härav skulle bli minskad effektivitet i utbildningen och att man redan nu ger de studerande vid musikhögskolorna mindre enskild undervisning än vid musikutbildning i utlandet eller annan liknande utbildning i Sverige.

3. Enligt en av skolöverstyrelsen år 1972 utarbetad prognos för lärarbehovet inom skolväsendet behöver 180 heltidstjänstgörande musiklärare utbildas varje år för att behovet av lärare av detta slag skall vara täckt år 1985. LUK beräknade det årliga utbildningsbehovet till 300 personer och förutsatte då att hela behovet skulle täckas med lärare i musik och ett annat ämne.

Organisationskommittén konstaterar att man med nuvarande antagningskapacitet inom ettämnes- och tvåämnesutbildningen av musiklärare får ett årligt tillskott som motsvarar ca 160 lärare i musik och annat ämne. Med hänsyn härtill föreslår kommittén en utökad utbildningskapacitet inom musiklärarutbildningen.

Den utbildning som bedrivs vid musikhögskolorna (ettämnesutbildningen) bör enligt kommittén bedrivas i oförändrad omfattning i avvaktan på de förslag om förändringar av utbildningen, som kommittén skall utarbeta. Däremot bör tvåämnesutbildningen utökas. Kommittén föreslår att antagningskapaciteten till den av kommittén anordnade särskilda ämnesutbildningen i musik i Göteborg behålls oförändrad men att den i Malmö ökas från 24 studerande innevarande läsår till 48 studerande läsåret 1975/76. Vidare föreslår organisationskommittén att särskild ämnesutbildning skall påbörjas i Piteå i anslutning till Framnäs folkhögskola där det f. n. bedrivs musikpedagogisk utbildning. Läsåret 1975/76 bör 24 studerande antas till särskild ämnesutbildning i Framnäs.

Vidare behövs ökade resurser till den särskilda ämnesutbildningen i musik på grund av ett ökat antal studerande inom påbyggnadskursen i Malmö. Vid den särskilda ämnesutbildningen i Göteborg uppkommer dessutom ett ökat medelsbehov av engångskaraktär till följd av att antagningskapaciteten läsåret 1974/75 tillfälligt ökats. I övrigt begär kommittén medel för inrättande av extra tjänster för lärare vid den särskilda ämnesutbildningen i musik samt för en viss utökning av undervisningen. (+1 475 000 kr.)

4. Den reformering av kyrkomusikerutbildningen som genomfördes fr. o. m. läsåret 1972/73 innebär en förkortning av studietiden från fem till fyra år, men samtidigt ökade undervisningskostnaderna per studerande och år. För nästa budgetår innebär detta totalt sett en mindre ökning av kostnaderna för utbildningen.

Organisationskommittén har de tre senaste åren prövat olika former för central antagning till kyrkomusikerlinjen. Kommittén, som nu anser sig ha funnit en permanent form för antagningen till denna linje, begär medel för anordnande av centrala antagningsprov. (+48 000 kr.)

5. Den nuvarande regionmusikskolan, som kommer att upphöra efter läsåret 1976/77, innehåller normalt en avslutande tvåårig musikutbildning vid musikhögskolan i Stockholm. Sedan läsåret 1973/74 kan sammanlagt högst tio aspiranter inom regionmusiken i stället antas till den treåriga instrumentalistutbildningen vid musikhögskolorna i Göteborg och Malmö.

Organisationskommittén beräknar ett oförändrat resursbehov för verksamheten 1975/76.

6. Möjligheten för musikhögskolorna i Göteborg och Malmö att ta emot aspiranter från regionmusiken medför en förbättring av instrumentalistutbildningen vid dessa skolor, särskilt vad gäller utbildningen på blåsinstrument. Samtidigt behöver emellertid också antalet stråkinstrumentalister öka. Organisationskommittén föreslår en ökad antagning till instrumentalist- och musikpedagogutbildningen med tio studerande vardera vid musikhögskolorna i Göteborg och Malmö (+203 000 kr.).

7. Organisationskommittén föreslår ökade resurser för att undervisningen i olika slag av utbildning skall kunna förstärkas. Musikhögskolorna i Göteborg och Malmö behöver medel för att undervisningen i orkester- och ensemblespel skall kunna bedrivas i samma omfattning som i Stockholm. Tjänsten som lektor i musik vid musikhögskolan i Malmö bör ökas ut från halvtid till heltid. Samtliga musikhögskolor bör vidare få möjligheter att inrätta nya ackompanjatörstjänster. Vid skolorna i Göteborg och Malmö erfordras utökning av medlen för anlitande av gästlärare. (+301 000 kr.)

8. I fråga om övrig personal vid musikhögskolorna begär organisationskommittén medel för arvodering av biträdande studieledare såsom en förstärkning av den pedagogiska ledningsfunktionen vid respektive musikhögskola. Kommittén beräknar vidare medel för att musikhögskolorna i Göteborg och Malmö skall kunna anställa ljudingenjörer samt för viss administrativ förstärkning vid skolorna i Stockholm och Malmö. (+265 000 kr.)

9. Organisationskommittén framhåller att mellan musikhögskolorna i Europa pågår ett reglerat internationellt elevutbyte. Härför fordras en ökning av skolornas medel för reseersättningar. Vidare behövs ökade medel av detta slag dels för att engagera gästlärare vid i första hand musikhögskolorna i Göteborg och Malmö, dels för att bereda studerande möjligheter att delta i ett nordiskt orkesterseminarium. (+90 000 kr.)

10. Vid utbyggnad av den särskilda ämnesutbildningen i musik i Malmö och Framnäs behövs ökade medel för lokalkostnader (+175 000 kr.).

11. De av organisationskommittén begärda ökade medlen för expenser avser främst kostnader för rikstäckande annonsering rörande antagning m. m. vid musikhögskolorna och den särskilda ämnesutbildningen i musik (+136 000 kr.).

12. Intresset från musikhögskolorna och från den särskilda ämnesutbildningen för musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet är mycket stort. Organisationskommittén framhåller också att mängden projektförslag tyder på ett avsevärt behov av åtgärder av utvecklings- och försökskaraktär inom området. Därtill

kommer enligt kommittén att det pedagogiska utvecklingsarbetet på musikområdet som helhet är eftersatt. En fri resurs för utvecklings- och försöksverksamhet av detta slag är av betydelse såväl för pågående utbildningsverksamhet som för det reformarbete som organisationskommittén svarar för (+300 000 kr.).

13. Organisationskommittén framhåller att det är av ekonomisk betydelse att resurserna för löpande underhåll av instrument och teknisk apparatur är så beräknade att en successiv sänkning av utrustningsstandarden undviks. Skolornas resurser för undervisningsmateriel m. m. bör därför öka. Kommittén föreslår vidare att var och en av musikhögskolorna tilldelas ett engångsanslag för utbyggnad av bibliotek/mediatek. (+497 000 kr.)

Nämnden för samhällsinformation

Nämnden för samhällsinformation tillstyrker det begärda beloppet för rikstäckande annonsering om antagning m. m.

Föredraganden

I inledningen till avsnittet B Kulturändamål har jag särskilt framhållit behovet av ökade insatser på musikutbildningens område. Detta framgår bl. a. av de ytterligare direktiv som organisationskommittén för högre musikutbildning nyligen fått för sitt arbete med att planera och genomföra en successiv reform av utbildningen vid bl. a. musikhögskolorna. Direktiven innehåller en tidsplan för det återstående utrednings- och reformarbetet som innebär att organisationskommittén bör slutföra sitt uppdrag i och med utgången av juni 1977 och att kommittén redan den 1 mars 1976 i ett principförslag skall redovisa sina viktigare ställningstaganden beträffande den framtida utvecklingen av musikutbildningen.

Enligt direktiven skall organisationskommittén vid sidan av det egentliga utredningsarbetet medverka i ett praktiskt reformarbete som går ut på att vid de skolor som berörs av kommitténs uppdrag successivt påbörja de förändringar av musikutbildningens uppgifter och inriktning som utredningsarbetet kan väntas leda till. Kommitténs medverkan i reformarbetet bör huvudsakligen bestå i planering och förberedelse av praktiska försök med nya utbildningsformer. Försöken bör göras inom ramen för den utbildning som bedrivs vid de berörda skolorna.

Enligt min mening är det angeläget att ett praktiskt reformarbete av angivet slag kan påbörjas redan nästa budgetår. Musikutbildningen bör av det skälet tillföras ökade medel för musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet. Jag beräknar för detta ändamål ytterligare 210 000 kr. Huvuddelen av kostnaderna för de praktiska försök som organisationskommittén och skolorna gemensamt skall genomföra bör skolorna själva svara för inom ramen för resurser som de disponerar. Medel för insatser som är av experiment- eller utvecklingskaraktär bör

kunna utgå ur anslagsposten till musikpedagogisk utvecklings- och försöksverksamhet.

En utbyggnad av musiklärarutbildningen är nödvändig mot bakgrund av den nuvarande bristen på lärare av detta slag. Utbyggnaden bör ske genom att öka antagningen till tvåämneslärarutbildningen i musik och annat ämne. Utbildning av detta slag finns f. n. i Göteborg och Malmö. Jag anser det angeläget att sådan utbildning även kommer till stånd i en annan del av landet. Organisationskommittén har föreslagit att den särskilda ämnesutbildning i musik som ingår i tvåämnesutbildningen förläggs till Piteå och där anordnas i anslutning till den musikpedagogiska utbildningen vid Framnäs folkhögskola. Enligt förslaget bör utbildningen i musik påbörjas redan budgetåret 1975/76. Enligt vad jag inhämtat är det av planeringsskäl lämpligare att starta utbildningen först budgetåret 1976/77. Jag delar uppfattningen att utbildning av detta slag bör förläggas till Piteå. Jag är dock inte beredd att nu närmare ange tidpunkten.

I övrigt räknar jag, förutom förändringar till följd av pris- och löneökningar, med en höjning av detta anslag med 487 000 kr. för den löpande verksamheten. Jag har därvid räknat medel enligt organisationskommitténs förslag vad gäller vissa kostnadsökningar av automatisk natur för den särskilda ämnesutbildningen i musik i Göteborg och Malmö samt för kyrkomusikerutbildningen (3 och 4). Vidare bör anslaget höjas med det av organisationskommittén föreslagna beloppet för en förbättrad information om utbildningen genom annonsering (11).

Jag räknar också med en viss fortsatt ökning av resurserna för undervisningsmateriel. Som jag anfört vid min anmälan av anslaget till konsthögskolan avser jag att senare återkomma till frågan om medel för återanskaffning m. m. vid musikhögskolorna. Höjningen i övrigt bör användas för vissa förstärkningar vid musikhögskolorna i Göteborg och Malmö. I den förordade höjningen har jag räknat med ökade medel för orkester- och ensembleundervisningen vid musikhögskolan i Göteborg, medel för att utöka den nuvarande tjänsten som lektor i musik vid musikhögskolan i Malmö från halvtid till heltid samt slutligen arvodesmedel i enlighet med organisationskommitténs förslag för att förstärka den pedagogiska ledningsfunktionen vid de båda musikhögskolorna (7 och 8).

Det bör anmälas för riksdagen att de ytterligare direktiv för organisationskommitténs arbete som meddelats under hösten 1974 även innehåller vissa ställningstaganden rörande dimensioneringen av den högre musikutbildningen. I sin fortsatta planering skall organisationskommittén bl. a. utgå ifrån att antalet närvarande studerande vid de tre musikhögskolorna sedan reformarbetet genomförts skall uppgå till 425 vid musikskolan i Stockholm och till 275 vardera vid musikhögskolorna i Göteborg och Malmö. Detta förutsätter att antagningen till musikhögskolan i Stockholm i fortsättningen hålls på oförändrad nivå. Samtidigt ges utrymme för en viss ökning av antagningen till de båda

andra skolorna. Jag är dock f. n. inte beredd att förorda någon sådan ökning. Det ankommer på organisationskommittén att bedöma om det finns anledning att mellan de tre musikhögskolorna göra någon mindre förändring i fördelningen av tillgängliga resurser i syfte att på detta sätt något kunna öka antagningen i Göteborg och Malmö.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Musikhögskolorna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 20 489 000 kr.

B 46. Statens scenskolor

1973/74	Utgift	7 425 370
1974/75	Anslag	7 089 000
1975/76	Förslag	7 835 000

Enligt stadgan för statens scenskolor, som fastställdes av Kungl. Maj:t den 6 juni 1968 (ändrad senast den 7 juni 1972) har scenskolorna, av vilka två finns i Stockholm, en i Göteborg och en i Malmö, till uppgift att utbilda skådespelare och musikdramatiska artister. I Stockholm är utbildningen av skådespelare och musikdramatiska artister förlagd till skilda skolor. Statens scenskola i Stockholm utbildar skådespelare för talscen medan musikdramatiska skolan i Stockholm är speciellt inriktad på utbildning av operaartister. Utbildningen vid scenskolan i Göteborg är uppdelad på en dramatisk och en musikdramatisk linje medan utbildningen vid scenskolan i Malmö i sin helhet bedrivs vid en dramatisk linje.

Utbildningen är treårig. Till utbildningen skall årligen antas tolv studerande vid var och en av scenskolorna med undantag för musikdramatiska skolan, som skall anta åtta studerande.

Innevarande budgetår bedrivs vid scenskolorna viss försöksverksamhet med fortbildning av skådespelare och musikdramatiska artister.

Statens kulturråd har fr. o. m. den 1 oktober 1974 övertagit den uppgift att utöva inseende över scenskolorna som tidigare ankom på teater- och musikrådet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76		
		Scen-skolorna	Teater- och musikrådet	Föredra-ganden
Personal				
Lärarpersonal	50	+ 3	+ 3	of.
Övrig personal	16,5	+ 7	+ 2	— 1
	66,5	**+10**	**+ 5**	**— 1**
Anslag				
Lönekostnader	4 920 500	+1 200 000	+ 893 000	515 000
Sjukvård	7 000	of.	of.	of.
Reseersättningar	56 500	+ 36 000	+ 5 500	5 000
Lokalkostnader	1 562 000	+ 106 000	+ 96 000	129 000
Expenser	493 000	+ 285 000	+ 56 500	37 000
Fortbildning	50 000	of.	— 50 000	60 000
	7 089 000	**+1 627 000**	**+1 001 000**	**+746 000**

Scenskolorna

1. Pris- och löneomräkning m. m. 724 000 kr., varav 167 500 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar scenskolorna i Stockholm och Göteborg att hela minskningen tas på sådan undervisning som bestrids av timarvoderad lärarpersonal. Malmöskolan förordar att en tjänst som ackompanjatör dras in och att den timarvoderade undervisningen minskar. Musikdramatiska skolan förordar en nedskärning av undervisningsvolymen.

3. Scenskolan i Stockholm föreslår att en befintlig arvodestjänst som lärare i rollgestaltning byts ut mot en arvodestjänst som lärare i scenisk framställning och scenisk teknik. Vidare föreslår skolan tre nya tjänster, nämligen en som lärare i musikalisk instudering, en som scenskolesekreterare och en som scenskoletekniker. Slutligen föreslår skolan ytterligare en tjänst som lärare i tal- och röstvård, främst avsedd för fortbildningsverksamheten samt medel för internationella kontakter. (+252 000 kr.)

4. Scenskolan i Göteborg föreslår att skolans tekniska personal förstärks med en institutionstekniker. Vidare begär skolan för fortbildningsverksamheten medel motsvarande en lärartjänst. Slutligen begär skolan medel för att kunna återuppta utländska studieresor för eleverna. (+137 000 kr.)

5. Scenskolan i Malmö avstår från att begära ökade medel för fortbildningsverksamheten men önskar med hänsyn till det ökade behovet av fortbildning en utvärdering och utredning angående denna verksamhet vid scenskolorna. Skolan begär medel för en tjänst som tekniker och för en tjänst som scenskolesekreterare (+96 000 kr.).

6. Musikdramatiska skolan i Stockholm begär medel för utökning av sångundervisningen och för utökad medverkan av yrkesmusiker i skolans produktioner. Vidare vill skolan ha möjligheter att beställa ny svensk musikdramatik samt att, för minst en produktion per läsår, förhyra annan teaterlokal än den som nu disponeras och som inte är helt tillfredsställande. Skolan begär också medel för viss pedagogisk försöksverksamhet vad gäller fortbildningen, för översättningsarbeten, för underhåll av musikinstrument samt för inköp av viss utrustning, bl. a. ett belysningsställverk. Slutligen begär skolan medel för en halv tjänst som ingenjör samt viss administrativ förstärkning. (+418 000 kr.)

Teater- och musikrådet

1. Rådet beräknar för pris- och löneomräkning m. m. 655 000 kr., varav 164 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Rådet framhåller att utvecklingen vad gäller fortbildningen gått snabbt. Det mest markanta inslaget i denna utveckling är att hela teatergrupper nu antas för fortbildning. De medel som anvisats för försöks-

verksamhet vid de fyra aktuella skolorna motsvarar dock inte efterfrågan och behovet av utbildning av detta slag. Rådet har uppdragit åt en expert att utarbeta förslag för en mer permanent organisation för fortbildningsverksamheten. I avvaktan på dessa förslag föreslår rådet att var och en av de tre scenskolorna får medel motsvarande en tjänst för fortbildning medan musikdramatiska skolan får medel motsvarande en halv sådan tjänst. Därmed kan det belopp om 50 000 kr. som nu är särskilt anvisat för fortbildning utgå. (+223 000 kr.)

3. Den pedagogiska utvecklingen inom scenskolorna har sedan starten för tio år sedan gått mot en ökad integrering mellan tekniska och sceniska färdigheter som bl. a. lett till en ökad föreställningsverksamhet inför publik och i yrkesmässiga former. För att kunna genomföra denna verksamhet behöver skolorna öka sin tekniska personal. Rådet föreslår att de tre scenskolorna får ökade medel motsvarande en tjänst som scenskoletekniker vid var och en av skolorna samtidigt som vissa medel för övertidstjänstgöring kan dras in. Vad gäller musikdramatiska skolan förutsätter rådet på denna punkt samarbete och samplanering med scenskolan i Stockholm. (+89 431 kr.)

Rådet föreslår vidare att en av de två ackompanjatörstjänsterna vid scenskolan i Malmö dras in med anledning av att den musikdramatiska linjen vid skolan sedan budgetåret 1972/73 är under avveckling (—58 892 kr.).

4. I övrigt föreslår rådet att musikdramatiska skolan får medel för ökad sångundervisning, för utökad medverkan av yrkesmusiker samt för beställning av nya musikdramatiska verk. Vidare föreslår rådet en viss ökning av medel för underhåll av instrument. (+89 000 kr.)

Föredraganden

Sedan läsåret 1971/72 bedrivs vid scenskolorna försöksverksamhet med fortbildning i olika former. Erfarenheterna hittills visar på ett ökat intresse för studier av detta slag. De två senaste läsåren har scenskolorna i Stockholm och Malmö antagit hela teatergrupper för fortbildning på deltid. Medlemmarna i en sådan grupp kan få dels individuell undervisning, dels scenträning tillsammans med andra studerande. Denna form av fortbildning har visat sig vara framgångsrik.

Min företrädare uppdrog år 1972 åt teater- och musikrådet att komma in med förslag bl. a. rörande organisationen av fortbildningen vid scenskolorna, byggda på erfarenheterna av försöksverksamheten. Enligt vad jag erfarit är ett förslag att vänta inom kort. I avvaktan på den vidare bedömningen bör försöksverksamheten fortsätta. Jag anser det också motiverat med en viss ökning av resurserna för verksamheten.

Jag beräknar anslaget till 7 835 000 kr. Den ökning jag förordar av de särskilda medlen för fortbildning framgår av sammanställningen. Vid min medelsberäkning har jag därutöver bl. a. tagit hänsyn till en

minskning motsvarande medel för en tjänst som ackompanjatör vid scenskolan i Malmö.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens scenskolor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 835 000 kr.

B 47. Statens dansskola

1973/74	Utgift	2 225 663
1974/75	Anslag	2 230 000
1975/76	Förslag	2 465 000

Statens dansskola har enligt sin stadga, fastställd den 29 juni 1970 och ändrad den 17 december 1970, till uppgift att vid särskilda linjer utbilda danspedagoger och koreografer samt att meddela utbildning i mim. Vid skolan anordnas även vidareutbildning för danspedagoger.

Utbildningen av koreografer och danspedagoger är f. n. treårig. Till utbildningen på danspedagoglinje skall årligen antas cirka tolv och på koreografilinje cirka tre studerande.

Statens kulturråd har fr. o. m. den 1 oktober 1974 övertagit den uppgift att utöva inseende över dansskolan som tidigare ankom på teater- och musikrådet.

Frågor om utbildning av dansare utreds av dansarutredningen, som avgett förslag till försöksverksamhet med dansundervisning i grundskolan. Remissbehandling av förslaget pågår.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76		
		Dans-skolan	Teater- och musikrådet	Före-draganden
Personal				
Lärarpersonal	14	+ 0,5	of.	of.
Övrig personal	3	of.	of.	of.
	17	**+ 0,5**	**of.**	**of.**
Anslag				
Lönekostnader	1 197 000	+ 181 000	+ 186 200	+ 155 000
Sjukvård	1 000	of.	of.	of.
Reseersättningar	19 000	+ 1 900	+ 1 900	+ 2 000
Lokalkostnader	870 000	+ 71 100	+ 71 300	+ 71 000
Expenser	143 000	+ 13 000	+ 13 600	+ 7 000
	2 230 000	**+ 267 000**	**+ 273 000**	**+ 235 000**

Dansskolan

1. Pris- och löneomräkning m. m. 211 000 kr., varav 42 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar skolan en minskning av lönekostnader och

av medel för expenser. Vidare förordas att den s. k. preparandkursen utgår, dvs. den sedan höstterminen 1973 på försök anordnade särskilda tvååriga danskursen som förbereder för fortsatt utbildning vid skolans danspedagog- och koreografilinjer.

3. För dansskolans administration behövs en tjänst som sekreterare. Samtidigt kan en tjänst som assistent dras in. (+13 000 kr.)

4. I övrigt begärs vissa ökade medel för kursverksamheten vid skolan. En del av kostnaderna för fortbildningskurser under sommartid täcks av kursavgifter. Dansskolan föreslår att 21 000 kr. förs upp som uppbördsmedel.

Skolan begär ökade medel för försöksverksamheten med den nämnda preparandkursen (+21 000 kr.).

Teater- och musikrådet

1. Teater- och musikrådet beräknar för pris- och löneomräkning m. m. 204 000 kr., varav 41 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Rådet förordar att dansskolan får ökade medel för administrationen (+ 12 000 kr.).

3. Rådet avstyrker att en post för uppbördsmedel för sommarkurserna tas upp i skolans stat och förordar i stället att hela kostnaden för kurserna täcks av statsmedel (+36 000 kr.).

Rådet tillstyrker att ökade medel ställs till förfogande för preparandkursen (+21 000 kr.).

Föredraganden

De av statens dansskola anordnade sommarkurserna för bl. a. danspedagoger utgör en form av fortbildning inom området. För dessa kurser tar skolan ut kursavgifter. Jag anser att kurserna i princip inte skiljer sig från annan fortbildningsverksamhet inom angränsande utbildningsområden där avgifter av detta slag inte tas ut. De kostnader för kurserna vid dansskolan som nu täcks med avgifter bör därför i stället täckas med statsmedel.

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att anslaget höjs med 235 000 kr. Jag har därvid, förutom för nyss nämnda ändamål och för pris- och lönehöjningar, beräknat en viss ökning av medlen för den särskilda tvååriga kurs i klassisk balett, fri dans och jazzdans, som sedan höstterminen 1973 på försök får anordnas vid skolan.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens dansskola* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 465 000 kr.

B 48. Dramatiska institutet

1973/74	Utgift	8 295 278
1974/75	Anslag	8 185 000
1975/76	Förslag	9 250 000

Dramatiska institutets uppgifter, som framgår av stadgan (1970: 369) för dramatiska institutet (ändrad 1972: 143), består i att utbilda personal för produktion av program för teater, film, radio och television. Utbildningen avser verksamhetsområdena regi, bild- och ljudteknik, scenografi, maskering och administration. Institutet meddelar även sådan allmän produktionsteknisk utbildning rörande nyssnämnda medier som behövs för yrkesverksamhet av annat slag. I sin verksamhet skall institutet främja utvecklingen inom områden som berörs av utbildningen.

Utbildningen vid institutet bedrivs inom följande tvååriga utbildningslinjer, nämligen allmän linje, administrativ linje, bildteknisk linje, ljudteknisk linje, scenografilinje och maskeringslinje. Utbildningen på den allmänna linjen avser dels regi- och producentutbildning, dels allmän produktionsteknisk utbildning (AP-grenen) vilken är utformad som en särskild ettårig kurs inom den allmänna linjen. Sedan läsåret 1972/73 prövas även vid institutet olika former av kortare kurser, främst i syfte att ge fortbildning.

Till den allmänna produktionstekniska utbildningen skall antas minst 16 studerande och till de tvååriga utbildningslinjerna minst 30 studerande årligen.

Enligt avtal mellan staten och Svenska filminstitutet lämnar filminstitutet för varje budgetår bidrag till driftkostnaderna vid dramatiska institutet. Bidragets storlek är bestämt till 500 000 kr. för vart och ett av budgetåren 1973/74, 1974/75 och 1975/76.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Dramatiska institutet	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	11	+ 3	+ 1
Övrig personal	23	+ 9	of.
	34	+ **12**	+ **1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	2 664 000	+1 199 000	+ 359 000
Sjukvård	7 000	of.	of.
Reseersättningar	109 000	+ 101 000	+ 10 000
därav utrikes resor	(30 000)	(+ 90 000)	(+ 1 000)
Lokalkostnader	2 971 000	+ 176 000	+ 176 000
Undervisningskostnader	2 256 000	+ 932 000	+ 361 000
Materielunderhåll m.m.	511 000	+ 51 000	+ 77 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Dramatiska institutet	Föredraganden
Expenser	267 000	+ 112 000	+ 82 000
Kostnader vid uthyrning av lokaler m.m.	100 000	of.	of.
	8 885 000	**+ 2 571 000**	**+1 065 000**
Uppbördsmedel			
Bidrag från Svenska filminstitutet	500 000	of.	of.
Inkomster från uthyrning av lokaler m.m.	200 000	of.	of.
Nettoutgift	**8 185 000**	**+2 571 000**	**+1 065 000**

Dramatiska institutet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 899 000 kr., varav 172 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar institutet en temporär minskning av antagningen till utbildningen.

3. Institutet anordnar grundutbildning vid de tvååriga utbildningslinjerna samt vidareutbildning och fortbildning dels i form av en ettårig allmän produktionsteknisk utbildning, dels i form av kortare kurser.

Kursverksamheten bör i fortsättningen vara en reguljär uppgift för institutet. Kurserna syftar till att ge fortbildning och vidareutbildning för yrkesverksamma dels inom de berörda medierna, dels inom andra områden och ger institutet möjlighet till samverkan med andra utbildningsinstitutioner, i första hand inom kulturområdet.

Efter en analys av utbildningsbehovet inom sitt område gör institutet den bedömningen att utbildningskapaciteten inom grundutbildningen f. n. är väl avvägd men att utbildningsbehovet kan variera mellan de olika linjerna från år till år. Vad gäller kursverksamheten konstaterar institutet att den stora efterfrågan på kurser i fortbildnings- och vidareutbildningssyfte motiverar att resurserna för detta ändamål väsentligt förstärks.

Institutet framhåller också att behovet av utbildning kan variera mellan grundutbildning och fortbildning/vidareutbildning. Variationer i efterfrågan och behov kan uppstå med kort varsel. Genom sina löpande kontakter med berörda parter kan institutet bäst bedöma dessa faktorer. Därför föreslås att institutet får möjlighet att i fortsättningen använda utbildningsresurserna på ett mer flexibelt sätt. Institutet bör ha att inom en given ekonomisk ram anordna utbildning för ett minimiantal studerande, uttryckt i antal årselever, inom varje verksamhetsform. Överskjutande resurser kan sedan disponeras där de enligt institutets bedömande bäst behövs.

4. Institutet konstaterar att det föreligger en avsevärd brist på personal, framför allt för utbildningsadministrativa uppgifter. Institutet föreslår därför en ändring i gällande tjänsteorganisation och ett antal nya tjänster. För pedagogiska ledningsuppgifter inom ett visst ämnesområde bör finnas tjänster som huvudlärare. I institutets förslag ingår tre nya tjänster som huvudlärare med uppgift att undervisa i mediekunskap och regi inom medierna teater, radio och TV. Samtidigt bör vissa befintliga tjänster som kursledare få arbetsuppgifter som huvudlärare. Som ansvarig för ledningen av kursverksamheten behöver institutet en studierektor och föreslår för denna uppgift en ny tjänst. I övrigt bör personal med i huvudsak utbildningsadministrativa uppgifter i fortsättningen ha tjänst som kursledare. Även i fråga om denna personalkategori föreslås tre nya tjänster samt ändringar beträffande arbetsuppgifter och lönenivå för befintliga tjänster. (+572 000 kr.)

Även på den tekniska sidan behövs en personalförstärkning. Institutet föreslår en tjänst som videotekniker och en som servicetekniker. (+137 000 kr.)

För att förbättra kontakterna mellan institutet och arbetsmarknaden begär institutet en tjänst som studiesekreterare. Vidare begärs en biträdestjänst vid institutets kansli samt ökade medel för arvodering av expertis vid elevantagningen samt för pedagogisk utbildning av personalen. (+217 000 kr.)

5. För att studerande och personal skall få ökade möjligheter att göra studieresor utomlands begärs en ökning av institutets resurser för reseersättningar (+90 000 kr.).

6. För att genomföra den utvidgning av institutets insatser inom fortbildning och vidareutbildning som nämnts under punkt 3 begär institutet en ökning av medlen för undervisningskostnader. Det är också av betydelse i pedagogiskt hänseende att skådespelare i ökad utsträckning kan medverka i undervisningen. (+571 000 kr.)

7. Den begärda ökningen för expenser avser bl. a. kostnader för annonsering i samband med antagningen av studerande (+85 000 kr.).

8. Institutet bedriver uthyrning av lokaler, teknisk utrustning m. m. Verksamheten skall ha sådan omfattning att en viss nettobehållning uppstår som för budgetåret 1974/75 skall uppgå till 100 000 kr. Kravet på att uppnå ett visst ekonomiskt netto skapar dock svårigheter i planeringen av utbildningsverksamheten. Institutet föreslår att den särskilda anslagspost som finns uppförd i institutets stat för kostnaderna i samband med uthyrningsverksamheten inte längre maximeras och att kravet på viss nettobehållning utgår.

Nämnden för samhällsinformation

Nämnden anser att dramatiska institutet för informationsverksamhet i samband med den årliga antagningen av studerande bör disponera 85 000 kr.

Föredraganden

I sin anslagsframställning gör dramatiska institutet en bedömning av den aktuella utvecklingen rörande behov och efterfrågan vad gäller de olika slag av utbildning som institutet anordnar. Institutet anser att den ökade efterfrågan på fortbildnings- och vidareutbildningskurser, som nu bedrivs som försöksverksamhet, motiverar att denna verksamhet blir en reguljär uppgift för institutet. Institutet anser vidare att det finns skäl för en mer flexibel resursfördelning som innebär möjlighet för institutet att omfördela utbildningsresurser mellan sådan utbildning som har karaktär av grundutbildning och kortare kurser.

I stort delar jag institutets bedömning av läget. Den del av institutets fortbildnings- och vidareutbildningsverksamhet som i kursform hittills har bedrivits som försök bör fortsättningsvis ingå som en reguljär del av verksamheten. För samordning och pedagogisk ledning av denna del av utbildningen bör institutet få vissa fasta resurser. Institutet bör vidare i viss utsträckning kunna omfördela resurser mellan den tvååriga linjeindelade utbildningen och fortbildningen/vidareutbildningen. Antagningskapaciteten till den ettåriga allmänna produktionstekniska utbildningen bör bibehållas vid minst 16 studerande per år. Antagningen till den tvååriga utbildningen bör emellertid efter institutets bedömning kunna minskas från 30 till lägst 24 studerande per år. Därmed skapas möjligheter att föra över utbildningsresurser till den del av fortbildningen/vidareutbildningen som utgörs av den ettåriga allmänna produktionstekniska utbildningen eller till kursverksamheten. Detta innebär att fler studerande vid behov skall kunna antas till fortbildning och vidareutbildning. Det bör uppdras åt institutet att därvid disponera sina resurser på sådant sätt att den sammanlagda kostnaden per studerande i de tvååriga utbildningslinjerna kan hållas på en i stort oförändrad nivå. Det ankommer på regeringen att meddela de föreskrifter som behövs.

Som redan framgått har den allmänna produktionstekniska utbildningen alltmer fått karaktär av fortbildning/vidareutbildning. Enligt min mening finns det därför inte längre anledning att bibehålla den nuvarande bestämmelsen om att denna utbildning utgör en gren av institutets allmänna linje.

Som framgår av sammanställningen beräknar jag anslaget till 9 250 000 kr. Förutom för pris- och lönehöjningar har jag därvid beräknat medel i enlighet med förslaget för en tjänst som studierektor med uppgift att svara för samordning och pedagogisk ledning av kursverksamheten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Dramatiska institutet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 250 000 kr.

C KYRKLIGA ÄNDAMÅL

C 1. Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	4 543 554
1974/75	Anslag	4 453 000
1975/76	Förslag	5 117 000

Ur förevarande anslag bestrids de kostnader för domkapitlen, stiftsnämnderna, ärkebiskopens kansli och kyrkoherdarna för döva som framgår av sammanställningen i det följande.

I varje stift finns ett domkapitel som handhar kyrkliga angelägenheter inom stiftet. De grundläggande bestämmelserna härom finns i lagen (1936: 567) om domkapitel (ändrad senast 1971: 580). I varje stift utom i Stockholms stift finns också en stiftsnämnd. Stiftsnämnderna handlägger ärenden som främst rör kyrklig jord. De viktigaste bestämmelserna härom finns i lagen (1970: 939) om förvaltning av kyrklig jord. Enligt denna lag ankommer på stiftsnämnd dels vissa myndighetsfunktioner, dels förvaltningen av prästlönefondsfastigheterna och skogen på löneboställena i stiftet. Dessa uppgifter i Stockholms stift fördelas mellan stiftsnämnderna i Uppsala och Strängnäs.

I andra stift än Stockholms fördelas kostnaderna för domkapitlen och stiftsnämnderna mellan statsverket, kyrkofonden och förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog. På kyrkofonden och förvaltningen faller sammanlagt hälften av de beräknade kostnader som i sammanställningen anges under dels *II. Övriga domkapitel,* posterna lönekostnader, sjukvård, lokalkostnader och expenser, dels *III. Tillfällig personal hos domkapitlen m. m., enligt Kungl. Maj:ts/regeringens bestämmande.* Dessutom faller på kyrkofonden och förvaltningen de beräknade kostnaderna under *IV. Stiftsnämnderna.* Övriga kostnader som beräknats under *II. Övriga domkapitel* bestrids av statsverket. Denna fördelning grundar sig på uppfattningen att kostnaderna för stiftsnämnderna helt skall betalas av kyrkofonden eller, om kostnaderna avser förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog, av inkomsterna från denna förvaltning.

Förvaltningen av den kyrkliga jorden kan uppdras åt dels för domkapitel och stiftsnämnd gemensam kanslipersonal, dels stiftsjägmästare och viss annan skoglig personal hos nämnden, dels för förvaltningen särskilt anställd personal. Även i den sist nämnda gruppen kan ingå kanslipersonal.

De anslag till avlöningar som beräknas i det följande avser samtliga lönekostnader för den gemensamma kanslipersonalen samt för stiftsjäg-

mästarna och den förut avsedda skogliga personalen hos stiftsnämnderna. I den mån dessa båda personalgrupper anlitas för förvaltningen av prästlönefondsfastigheter eller boställsskog skall däremot svarande lönekostnader tas upp som uppbördsmedel. Dessa uppbördsmedel skall beräknas av stiftsnämnderna. Detta kan ske först efter utgången av budgetåret 1975/76. Med hänsyn härtill kan i detta sammanhang uppbördsmedlen endast beräknas preliminärt. Det belopp som kan antagas bli aktuellt torde kunna uppskattas till minst 500 000 kr. för budgetåret 1975/76. I detta sammanhang har jag inte belastat förvaltningen med kostnader för arvoden m. m. till stiftsnämnds ledamöter. Tilläggas bör att jag inte tar upp något anslag till avlöningar åt den personal för vilken avlöningarna helt skall bestridas ur inkomsterna från förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog.

Vad jag i det föregående sagt om lönekostnader äger motsvarande tillämpning på stiftsnämnds övriga kostnader. Det belopp som på denna punkt bör upptagas som uppbördsmedel från förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog beräknar jag preliminärt till 100 000 kr. för budgetåret 1975/76.

I fråga om domkapitlet i Stockholm faller kostnaderna helt på statsverket. Kostnaderna för ärkebiskopens kansli och kyrkoherdarna för döva faller helt på kyrkofonden.

Kyrkofondens bidrag tas upp som uppbördsmedel.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Domkapitlen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	67	+4	+1
Övrig personal	92	+3,5	of.
	159	+7,5	+1
Anslag			
Utgifter			
I. Domkapitlet i Stockholm			
Lönekostnader	288 100	+ 35 200	+ 35 200
Sjukvård	600	of.	of.
Reseersättningar	550	+ 50	+ 50
Lokalkostnader	30 200	+ 4 100	+ 4 100
Expenser	19 100	+ 10 600	+ 1 600
II. Övriga domkapitel			
Lönekostnader	6 439 700	+1 288 600	+899 000
Arvoden och särskilda ersättningar	163 000	+ 5 800	+ 5 800
Sjukvård	15 500	+ 1 100	+ 1 100
Reseersättningar	97 000	+ 21 750	+ 8 000
Lokalkostnader	422 900	+ 248 000	+248 000
Expenser	462 100	+ 238 000	+ 63 000
Publikationstryck	27 300	+ 4 500	+ 4 500

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Domkapitlen	Föredraganden
III. Tillfällig personal hos domkapitlen m. m., enligt Kungl. Maj:ts/regeringens bestämmande	249 000	+ 33 500	+ 34 000
IV. Stiftsnämnderna			
Lönekostnader	2 340 600	+ 390 200	+ 372 800
Sjukvård	1 700	+ 650	+ 650
Reseersättningar	284 300	+ 44 250	+ 35 000
Hyror för tjänstelokaler åt stiftsjägmästarna	19 600	+ 2 000	+ 2 000
Kostnader för medlemskap i Föreningen Skogsträdsförädling m. m.	31 300	+ 1 600	+ 1 600
Fortbildning av stiftsjägmästare och biträdande stiftsjägmästare	23 000	+ 2 000	+ 2 000
Konferenser med ledamöter i boställsnämnder, m. m.	45 000	+ 1 500	+ 3 000
V. Ärkebiskopens kansli			
Lönekostnader	206 050	+ 74 400	+ 29 700
Reseersättningar	10 500	+ 800	+ 800
VI. Kyrkoherdar för döva			
Lönekostnader	509 100	+ 75 000	+ 75 000
Sjukvård	600	of.	of.
Reseersättningar	100 300	+ 16 500	+ 16 500
Ersättning för tjänstebrevsrätt	3 000	of.	of.
Expenser	28 400	+ 2 800	+ 2 800
	11 818 500	**+2 502 900**	**+1 846 200**
Uppbördsmedel			
Bidrag från kyrkofonden	6 815 500	+1 533 800	+1 132 200
Från förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog	550 000	of.	+ 50 000
Nettoutgift	**4 453 000**	+ **969 100**	+ **664 000**

Domkapitlen

1. Löne- och prisomräkning m. m. +1 830 100 kr., varav 373 600 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för domkapitlens del huvudsakligen personalinskränkningar samt beträffande stiftsnämnderna och kyrkoherdarna för döva främst minskad reseverksamhet. Domkapitlen framhåller att alternativets genomförande skulle medföra stora svårigheter för stiftsmyndigheterna att fullgöra sina åligganden.

3. Bortfall av engångsanvisningar —75 000 kr.

4. Den av *domkapitlet i Stockholm* begärda höjningen av anslagsposten till expenser avser bl. a. renovering av stolar i sessionssalen (+8 000 kr.).

5. *Domkapitlet i Uppsala* upprepar sitt tidigare år framförda önskemål att en tjänst som stiftsjägmästarassistent inrättas vid stiftsnämnden i Uppsala i stället för det arvode på 25 800 kr. som utgår för tillfällig förstärkning av den skogliga personalen vid stiftsnämnden (nettoutgift 49 450 kr.). Vidare begär domkapitlet medel för att kunna anställa extra personal vid stiftsnämnden (+20 000 kr.). Domkapitlet föreslår också att en tjänst som kontorsbiträde inrättas vid ärkebiskopens kansli (+43 300 kr.).

6. *Domkapitlet i Strängnäs* föreslår inrättande av en tjänst som förste stiftsnotarie och *domkapitlen i Skara* och *Härnösand* inrättande av en amanuenstjänst vid respektive domkapitel (+190 600 kr.). *Domkapitlet i Växjö* anhåller att en ny tjänst för ett kvalificerat biträde inrättas vid domkapitlet (+48 800 kr.). Vidare hemställer *domkapitlet i Linköping* om en ny tjänst som kontorsbiträde och *domkapitlet i Visby* om en halv sådan tjänst (+65 300 kr.).

7. Den föreslagna höjningen av expensposten under II. Övriga domkapitel innefattar bl. a. kostnader för inredning av nya lokaler för domkapitlet och stiftsnämnden i Linköping (+125 000 kr.), möbler och utrustning vid övriga domkapitel (+96 100 kr.) samt telefonväxel och inbindning av äldre arkivalier i Strängnäs (+22 000 kr.). Vidare begär flera domkapitel att expensposten räknas upp med hänsyn till belastningen (+16 100 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 117 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för en tjänst som stiftsjägmästarassistent vid stiftsnämnden i Uppsala. Tjänsten behövs för förvaltningen av prästlönefondsfastigheter och boställsskog och kommer alltså inte att belasta statsverket med någon nettokostnad.

Uppbördsmedlen från nämnda förvaltning har som jag redan anfört tagits upp endast med preliminärt beräknade belopp. Skulle det vid den slutliga beräkningen av bidragen från denna förvaltning — vilken beräkning kan ske först under andra halvåret 1976 — visa sig att förvaltningen bör belastas med andra belopp än jag har antagit, bör regeringen äga rätt att besluta om den ändring av kyrkofondens bidrag som föranleds av den ändrade beräkningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 117 000 kr.,
2. bemyndiga regeringen att besluta om ändring av kyrkofondens bidrag enligt vad jag nyss har anfört.

C 2. Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Reparationsarbeten på domkapitelsbyggnader

1973/74	Utgift	2 851
1974/75	Anslag	3 000
1975/76	Förslag	3 000

Domkapitlet i Linköping har hemställt om ett anslag på 6 000 kr. till smärre underhålls- och reparationsarbeten på domkapitelshuset i Linköping, som inrymmer tjänstelokaler för både domkapitel och stiftsnämnd.

Föredraganden

Jag förordar att medel anvisas för de föreslagna arbetena och har inget att erinra mot de beräknade kostnaderna. Dessa bör fördelas lika mellan staten och kyrkofonden såsom tidigare har skett i liknande fall. Således bör utgå 3 000 kr. av statsmedel och lika mycket av kyrkofondsmedel. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.: Reparationsarbeten på domkapitelsbyggnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 3 000 kr.,
2. medge att ur kyrkofonden får för samma ändamål utgå ett belopp av 3 000 kr.

C 3. Ersättningar till kyrkor m. m.

1973/74	Utgift	157 120
1974/75	Anslag	140 000
1975/76	Förslag	140 000

Detta anslag belastas till största delen med ersättningar till domkyrkor och förutvarande domkyrkor. Ur anslaget utgår också indelningsersättningar till vissa domkyrkosysslomän.

Tidigare utgick sammanlagt omkring 1 500 ersättningar till egentliga församlingskyrkor samt vissa domkyrkor och förutvarande domkyrkor. Efter medgivande av kyrkomötet (kskr 1946: 6) och enligt beslut av riksdagen (prop. 1947: 46, SU 1947: 65, rskr 1947: 168) indrogs emellertid flertalet ersättningar, som utgått ur anslaget, vid utgången av budgetåret 1946/47. Undantag gjordes för domkyrkor samt de förutvarande domkyrkorna i Kalmar och Mariestad. Möjlighet finns för regeringen att om särskilda skäl föreligger låta församling behålla sin ersättning eller få gottgörelse för denna.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar till kyrkor m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kr.

C 4. Vissa ersättningar till kyrkofonden

1973/74	Utgift	5 050 737
1974/75	Anslag	5 051 000
1975/76	Förslag	5 051 000

Enligt 11 § lagen (1970: 940) om kyrkliga kostnader skall från statsverket för varje år utgå ersättning till kyrkofonden med 5 050 737 kr. för prästerskapets till statsverket indragna tionde m. m. Ersättningen bestrids från detta anslag, som för innevarande budgetår är uppfört med ett avrundat belopp av 5 051 000 kr. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vissa ersättningar till kyrkofonden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 5 051 000 kr.

C 5. Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.

1973/74	Utgift	281 283
1974/75	Anslag	311 000
1975/76	Förslag	385 000

Enligt kyrkomusikerstadgan (1950: 375; omtryckt 1973: 681, ändrad 1974: 630) skall kantorstjänst i regel vara inrättad i kyrkomusikerdistrikt med lägre invånarantal än 5 000. Kantorstjänst kan vara antingen skolkantorstjänst, dvs. tjänst som kyrkomusiker och lärare i grundskolan för klass på lågstadiet eller mellanstadiet, eller kyrkokantorstjänst, som är en självständig kyrkomusikalisk tjänst. I mindre kyrkomusikerdistrikt, där kantorstjänst av organisatoriska skäl inte lämpligen kan inrättas eller bibehållas, får s. k. orgelspelare anställas.

För utbildning av skolkantorer anordnas varje år särskilda sommarkurser som i första hand är avsedda för elever vid lärarhögskolas lågstadie- och mellanstadielärarlinjer och lärare som genomgått utbildning vid dessa linjer. Varje kurs får omfatta högst 24 deltagare. I anslutning till kurserna förrättas organist- och kantorsexamen, som utgör det kyrkomusikaliska behörighetsvillkoret för anställning som kantor.

För behörighet till kyrkokantorstjänst krävs utöver den kyrkomusikaliska behörigheten en särskild pedagogisk examen för kyrkokantorer. För avläggande av denna examen anordnas särskilda kurser, vilka utgörs av brevkurser i musikhistoria och pedagogik samt sommarkurser i metodik jämte övningsundervisning.

Från anslaget bestrids kostnader för arvoden, resekostnadsersättningar och traktamenten till kursledare, kurslärare, examinatorer och censorer samt andra utgifter i samband med kurserna och examina. För innevarande budgetår har vidare under detta anslag beräknats 65 000 kr.

som bidrag till kurser för orgelspelare. Bidrag kan utgå till orgelspelarkurs, som anordnas av Kyrkomusikerorganisationernas samarbetskommitté eller av annan huvudman i samarbete med kommittén. Beslut om bidrag meddelas av Musikaliska akademiens styrelse, som har tillsyn över kurserna.

Musikaliska akademiens styrelse

Anslaget föreslås bli höjt med 299 500 kr. Härav beräknas till ökade kostnader för arvoden åt kurslärare 151 700 kr. och för arvoden och reseersättningar till examinatorer och censorer 26 900 kr. Vidare begär styrelsen ytterligare 117 400 kr. som bidrag till kurser för orgelspelare samt 3 000 kr. till administrationskostnader.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 74 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 385 000 kr.

C 6. Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor

1973/74	Utgift	3 125 251	Reservation	1 545 072
1974/75	Anslag	4 060 000		
1975/76	Förslag	4 087 000		

Från anslaget bestrids innevarande budgetår kostnader för inre och yttre restaurering av Uppsala domkyrka samt för vissa renoveringsarbeten i Skara domkyrka. För nästa budgetår föreligger framställningar om anslag till restaureringsarbeten i domkyrkorna i Uppsala och Strängnäs.

1. Till grund för arbetet med den *inre restaureringen av Uppsala domkyrka* ligger ett av riksdagen med viss modifikation godkänt avtal mellan staten, domkyrkan och den kyrkliga samfälligheten i Uppsala (se prop. 1970: 36 s. 16, SU 1970: 195, rskr 1970: 381). Avtalet innebär i korthet, *att* domkyrkans inre skall restaureras av staten i huvudsaklig överensstämmelse med ett av domkyrkoarkitekten Åke Porne hösten 1969 framlagt förslag, *att* kostnaderna för förslagets genomförande, vilka beräknats till 18,5 milj. kr., skall fördelas mellan staten och samfälligheten och *att* samfällighetens andel skall utgöra en tredjedel av samtliga kostnader, dock högst 6,3 milj. kr.

I avtalet förutsattes att den inre restaureringen skulle bedrivas så, att den kan avslutas senast under budgetåret 1976/77. Vidare förutsattes att arbetet skulle ledas av en restaureringskommitté med representanter för bl. a. domkyrkan och samfälligheten. En sådan kommitté tillsattes av Kungl. Maj:t genom beslut den 29 januari 1971. I kommittén, vars ord-

förande är landshövdingen Ragnar Edenman, ingår förutom nyssnämnda representanter även företrädare för byggnadsstyrelsen och riksantikvarieämbetet. Beslutet innehåller också närmare föreskrifter om hur restaureringen skall bedrivas.

Restaureringskommittén beräknar medelsbehovet för det inre restaureringsarbetet under nästa budgetår till 3 milj. kr. Eftersom samfälligheten skall bidra med 1 milj. kr. hemställer kommittén om ett reservationsanslag av 2 milj. kr. för de invändiga restaureringsarbetena.

2. Även beträffande *den yttre restaureringen av Uppsala domkyrka* föreligger ett av riksdagen godkänt avtal mellan staten, domkyrkan och samfälligheten (se prop. 1973: 1 bil. 10 s. 170, KrU 1973: 10, rskr 1973: 90). Avtalet innebär i korthet, *att* domkyrkans yttre skall repareras av staten i huvudsaklig överensstämmelse med ett av nyssnämnda restaureringskommitté den 18 augusti 1971 framlagt förslag, *att* reparationsarbetena, vilka förutsätts vara slutförda budgetåret 1976/77, skall ledas av restaureringskommittén samt *att* samfälligheten skall betala 1 milj. kr. av kostnaderna för förslagets genomförande, vilka beräknats till 7,2 milj. kr., och staten resten.

Restaureringskommittén räknar för budgetåret 1975/76 med ett medelsbehov av 2,1 milj. kr. för de utvändiga reparationsarbetena. Av angivna belopp skall samfälligheten enligt avtal bidraga med 125 000 kr. Kommittén hemställer därför att till kommitténs förfogande ställs ett reservationsanslag om 1 975 000 kr. för ändamålet.

3. *Domkapitlet i Strängnäs* har i egenskap av domkyrkostyrelse anhållit om ett statsbidrag på ca 300 000 kr. till reparationsarbeten i Strängnäs domkyrka. Arbetena avser restaurering av altarskåp och skrudar, omläggning och utbyte av äldre elektriska ledningar samt omhängning av domkyrkoklockorna.

Kammarkollegiet erinrar om att enligt de principer som varit vägledande vid restaurering, renovering eller större reparationsarbeten på äldre domkyrkor bör i första hand domkyrkans egna medel tas i anspråk. De återstående kostnaderna bör betalas på så sätt att arbeten som avser domkyrkoförsamlingens "gagn och bekvämlighet" bekostas av församlingen, medan kostnader som avser kyrkans "monumentala delar" fördelas mellan församlingen och staten. Därvid bör iakttas att församlingen inte betungas mer för sin kyrka än annan lika stor församling för sin kyrkas underhåll. Mot bakgrund härav föreslår kollegiet — som hört domkapitlet och kyrkofullmäktige för den kyrkliga samfälligheten mellan Strängnäs domkyrkoförsamling och Aspö församling — att kostnaderna för ifrågavarande arbeten fördelas mellan domkyrkan, staten och samfälligheten. Statsanslaget bör enligt kollegiet bestämmas till 225 000 kr. och utgå under förutsättning att av övriga kostnader 25 000 kr. bestrids av domkyrkan och 50 000 kr. av samfälligheten. Kollegiet finner det skäligt att samfälligheten även svarar för vad som kan tillkomma i form av oförutsedda utgifter.

Föredraganden

Domkyrkorna i Uppsala och Strängnäs hör till de äldre, från medeltiden härstammande domkyrkorna med egen förvaltning. Eftersom domkyrkorna används även som församlingskyrkor har domkyrkoförsamlingarna i allmänhet till stor del svarat för deras underhåll. Då det gällt mera omfattande ombyggnader och reparationer har staten i viss utsträckning svarat för kostnaderna.

I fråga om Uppsala domkyrka har riksdagen fattat beslut om såväl inre som yttre restaurering (prop. 1970: 36, SU 1970: 195, rskr 1970: 381 resp. prop. 1973: 1 bil. 10, KrU 1973: 10, rskr 1973: 90). Statens andel av kostnaderna för den inre restaureringen har beräknats till 12,2 milj. kr. enligt prisläget hösten 1969. Av detta belopp har hittills anvisats 9,8 milj. kr. För nästa budgetår bör, som restaureringskommittén har föreslagit, ytterligare 2 milj. kr. beräknas för ändamålet.

Kostnaderna för den beslutade yttre reparationen av Uppsala domkyrka har enligt prisläget hösten 1971 beräknats till 7,2 milj. kr., varav församlingen skall betala 1 milj. kr. och staten resten. Hittills har för ändamålet anvisats 5 405 000 kr. av statsmedel, varav 2,2 milj. kr. från arbetsmarknadsstyrelsen och 3 205 000 kr. från förevarande anslag. I enlighet med restaureringskommitténs förslag bör för nästa budgetår 1 975 000 kr. anvisas för de yttre reparationsarbeten som återstår på Uppsala domkyrka.

De föreslagna reparationsarbetena i Strängnäs domkyrka avser restaurering av altarskåp och skrudar, översyn och omläggning av elektriska ledningar samt omhängning av domkyrkoklockorna. I enlighet med tidigare tillämpade principer bör statsbidrag utgå endast för arbeten som avser kyrkans monumentala delar. Jag föreslår att 112 000 kr. anvisas för reparationsarbeten i Strängnäs domkyrka.

Anslaget bör alltså för nästa budgetår föras upp med sammanlagt 4 087 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 087 000 kr.

C 7. Bidrag till ekumenisk verksamhet

1973/74	Utgift[1]	100 000
1974/75	Anslag	120 000
1975/76	Förslag	130 000

[1] Anslaget Bidrag till svenska ekumeniska nämnden.

Från anslaget utgår innevarande budgetår dels bidrag till Svenska ekumeniska nämnden med 110 000 kr. till bestridande av Sveriges årsavgift till Kyrkornas världsråd, dels bidrag till Nordiska ekumeniska institutet med 10 000 kr.

Svenska ekumeniska nämnden

Årsavgiften till Kyrkornas världsråd uppgick år 1973 till 125 000 kr. och har för år 1974 beräknats till 140 000 kr. Nämnden emotser under de närmaste åren ytterligare uppräkningar av det svenska bidraget, under år 1975 med minst 10 000 kr. Med hänsyn härtill anhåller nämnden om en höjning av statsbidraget till nämnden med 40 000 kr. till 150 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till ökningen av årsavgiften till Kyrkornas världsråd förordar jag att bidraget till Svenska ekumeniska nämnden höjs med 10 000 kr. Bidrag till Nordiska ekumeniska institutet bör utgå med oförändrat belopp.

Anslaget bör alltså för nästa budgetår räknas upp med 10 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till ekumenisk verksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 130 000 kr.

C 8. Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna

1973/74	Utgift	130 000
1974/75	Anslag	140 000
1975/76	Förslag	155 000

Enligt beslut av riksdagen (prop. 1966: 34, SU 1966: 51, rskr 1966: 158) utgår bidrag av statsmedel till de svenska utlandsförsamlingarna. Beslutet avsåg de svenska församlingarna i Paris, London, Berlin, Köpenhamn, Oslo, Helsingfors och Buenos Aires, för vilka Kungl. Maj:t har fastställt kyrkoordning. Av anslaget för innevarande budgetår utgår 115 000 kr. som bidrag till avlöning av kyrkvaktmästare och biträden på församlingarnas pastorsexpeditioner, medan 25 000 kr. utgör gottgörelse åt den svenska församlingen i London för förlorad rätt till skeppsavgifter.

Domkapitlet i Uppsala

De kostnader för avlöning av biträden och kyrkvaktmästare som bör beaktas vid bidragets bestämmande uppgår enligt domkapitlets beräkningar till 280 000 kr. budgetåret 1975/76. Domkapitlet hemställer, att bidraget för avlöningskostnader bestäms till hälften av detta belopp, dvs. till 140 000 kr. Vidare föreslår domkapitlet, att gottgörelsen till den svenska församlingen i London även för nästa budgetår skall utgöra 25 000 kr.

Föredraganden

På grund av församlingarnas ökade kostnader för avlöning av biträden och kyrkvaktmästare förordar jag att anslaget för nästa budgetår höjs med 15 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 155 000 kr.

C 9. Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader

1974/75	Anslag	80 000	Reservation	—
1975/76	Förslag	80 000		

Från anslaget utgår innevarande budgetår bidrag till reparationsarbeten vid de svenska kyrkorna i Buenos Aires och London.

Bidraget till svenska kyrkan i Buenos Aires har beräknats till 105 000 kr., varav 35 000 kr. anvisats för innevarande budgetår, och bidraget till svenska kyrkan i London till 130 000 kr., varav 45 000 kr. anvisats för innevarande budgetår (prop. 1974: 1 bil 10 s. 100, KrU 1974: 4, rskr 1974: 66).

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kr.

C 10. Bidrag till trossamfund

1973/74	Utgift[1]	5 000 000	Reservation[1]	—
1974/75	Anslag	12 000 000		
1975/76	Förslag	14 000 000		

[1] Anslaget Bidrag till fria kristna samfund m.m.

Från detta reservationsanslag utgår bidrag till religiös verksamhet (verksamhetsbidrag) enligt kungörelsen (1974: 404) om statsbidrag till vissa trossamfund. Verksamhetsbidrag utgår till församling som 1. tillhör annat kristet trossamfund än svenska kyrkan eller ingår i grupp av samverkande kristna församlingar utanför svenska kyrkan, 2. är ansluten till Sveriges frikyrkoråd eller på annat sätt samverkar med rådet och 3. tillhör sådant samfund eller ingår i sådan grupp av församlingar som betjänar minst 3 000 personer i Sverige. Till församling som inte uppfyller villkoren under 1 och 2 utgår bidrag om regeringen förklarat

att det trossamfund församlingen tillhör kan komma i fråga till statsbidrag enligt nämnda kungörelse. Sådant beslut föreligger beträffande estniska evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige, ungerska protestantiska församlingen i Sverige, katolska kyrkan i Sverige och de mosaiska församlingarna i Sverige.

Frågor om bidrag prövas av en samarbetsnämnd, vari ingår företrädare för alla samfund eller grupper av församlingar som är anslutna till eller samverkar med Sveriges frikyrkoråd. I ärende om statsbidrag till församling inom samfund, som inte är anslutet till frikyrkorådet, skall samarbetsnämnden inhämta yttrande från en till nämnden knuten delegation. I denna delegation ingår bl. a. företrädare för de trossamfund som inte är representerade i samarbetsnämnden men som enligt regeringens beslut kan komma i fråga till statsbidrag. Ledamöterna i nämnden och i delegationen utses av regeringen.

Ur anslaget utgår vidare sammanträdesarvoden och reseersättningar åt ledamöter och suppleanter i samarbetsnämnden och i delegationen samt ersättning till frikyrkorådet för informativt och administrativt arbete.

Sveriges frikyrkoråd hemställer att statsbidrag skall utgå, förutom till de trossamfund som nu åtnjuter bidrag ur anslaget, till de ortodoxa kyrkorna i Sverige. Vidare meddelar frikyrkorådet att den lettiska kyrkoförvaltningen i Sverige i viss utsträckning kommer att samordnas med estniska evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige, som redan får bidrag ur anslaget. Utökningen med nya trossamfund innebär enligt frikyrkorådet att ansökningen om bidrag för budgetåret 1975/76 omfattar 5 % större totalvolym än budgetåret 1974/75. Som riktpunkt för verksamhetsbidraget har frikyrkorådet angivit att även andra trossamfund i likhet med svenska kyrkan bör få ca 10 % av sin totala utgiftsvolym täckt av statsbidrag. Detta skulle i 1975 års penningvärde innebära ett bidrag på ca 43 milj. kr. Frikyrkorådet föreslår därför att verksamhetsbidraget successivt räknas upp. För budgetåret 1975/76 anhåller frikyrkorådet om en höjning av verksamhetsbidraget med 8 milj. kr. till 20 milj. kr.

Föredraganden

Det statliga stödet till andra trossamfund än svenska kyrkan har under senare år ökat väsentligt. Det bidrag som utgår enligt detta anslag har sålunda höjts från 2 milj. kr. budgetåret 1972/73 till 12 milj. kr. innevarande budgetår. Dessutom har ett nytt anslag på 3 milj. kr. införts innevarande budgetår. Detta nya anslag avser bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfunden.

Jag kommer senare att föreslå regeringen att medel ur nu förevarande anslag fr. o. m. budgetåret 1975/76 får utgå även till de ortodoxa kyrkorna i Sverige. Med hänsyn bl. a. härtill föreslår jag att anslaget för nästa budgetår räknas upp med ytterligare 2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Bidrag till trossamfund* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 14 000 000 kr.

C 11. Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund

1974/75	Anslag	3 000 000	Reservation	—
1975/76	Förslag	4 000 000		

Från detta reservationsanslag utgår särskilt bidrag till lokaler för religiös verksamhet (lokalbidrag) enligt kungörelsen (1974: 404) om statsbidrag till vissa trossamfund. Lokalbidrag får utgå till församling som enligt bestämmelserna i samma kungörelse kan få verksamhetsbidrag (se reservationsanslaget C 10).

Lokalbidrag får utgå för 1. anordnande av lokal genom nybyggnad, ombyggnad eller köp, 2. genomgripande upprustning av befintlig lokal och 3. anskaffande av inventarier i samband med anordnande av lokal. Lokalbidrag utgår dock inte för lokaler eller inventarier för vilka statligt stöd utgår enligt kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler.

Fråga om lokalbidrag prövas på samma sätt och i samma ordning som verksamhetsbidragen.

Sveriges frikyrkoråd erinrar om att frikyrkolokalsutredningen i sitt betänkande (SOU 1964: 52) Statslån till samfundslokaler redovisar en undersökning av de fria trossamfundens byggnadsbehov för perioden 1964—73 och att byggnadsbehovet enligt denna undersökning uppgick till 300 milj. kr. eller 30 milj. kr. per år i genomsnitt. Frikyrkorådet räknar med att investeringsbehovet ackumulerats under de tio år som gått sedan dess och att byggnadskostnaderna under denna tidsperiod i varje fall fördubblats. För innevarande budgetår har till frikyrkorådet kommit in ansökningar om lokalbidrag från 119 församlingar med en sammanlagd beräknad skälig byggnadskostnad på 106 378 875 kr. Samtliga byggnadsprojekt beräknas vara avslutade eller påbörjade under budgetåret. Enligt frikyrkorådet måste därför lokalbidraget bli av helt annan storleksordning än innevarande budgetår för att motsvara investeringsbehoven och bli någorlunda jämförbart med stödet till allmänna samlingslokaler. Frikyrkorådet föreslår därför att anslaget successivt höjs. För nästa budgetår anhåller frikyrkorådet om en höjning med 7 milj. kr. till 10 milj. kr.

Föredraganden

Bidrag till lokaler för andra trossamfund än svenska kyrkan kan utgå dels ur detta anslag i form av lokalbidrag enligt kungörelsen (1974: 404) om statsbidrag till vissa trossamfund, dels i form av anordnings-

bidrag och upprustningsbidrag enligt kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler. Som villkor för stöd enligt sist nämnda kungörelse gäller bl. a. att samlingslokalerna opartiskt, i skälig omfattning och på skäliga villkor hålls tillgängliga för upplåtelse åt varje inom orten verksam organisation eller grupp med organiserad verksamhet. Med hänsyn till att trossamfunden särskilt i fråga om gudstjänstlokaler inte alltid kan acceptera en sådan upplåtelseplikt infördes detta anslag genom beslut av 1974 års riksdag (KrU 1974: 9, rskr 1974: 113). Riksdagens beslut innebär inte någon förändring av trossamfundens möjligheter att få del av det allmänna samlingslokalstödet. Förevarande anslag utgör därför ett komplement till det allmänna samlingslokalstödet.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 1 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

D. SKOLVÄSENDET

Vissa gemensamma frågor

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) har sammanfattat sina anslagsframställningar i en särskild skrift (Skolväsendet, aktuellt från skolöverstyrelsen). I denna redovisas även huvuddragen av SÖ:s bedömningar i fråga om långtidsbudgetperioden 1975/80.

I ett inledande avsnitt, kallat *Skolan inför 1980-talet*, har SÖ tagit upp vissa principiella synpunkter på utbildningsväsendets utveckling under de närmaste åren. SÖ konstaterar att det utbildningspolitiska intresset nu förskjuts till att gälla dels förskolestadiets och vuxenstadiets utbildningsproblem, dels effekterna av de redan genomförda reformerna.

Enligt sin instruktion skall SÖ se till att utbildningsväsendet i fråga om innehåll och metoder fortlöpande förnyas, utvecklas och förbättras. Därför inhämtas fortlöpande information om och i vilken form och utsträckning målen för skolväsendet uppfylls. SÖ söker på grundval härav stimulera den fortsatta utvecklingen i ändamålsenlig riktning. Det är emellertid lika viktigt att regionala och lokala skolmyndigheter arbetar på motsvarande sätt inom sina ansvarsområden och att skolans personal, främst lärare och skolledare, kontinuerligt tar ställning till mål, medel och resultat.

Det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet — som administreras av SÖ — utgör ett av de viktigaste underlagen för det kontinuerliga reviderings- och förbättringsarbetet i skolväsendet. SÖ erinrar bl. a. om att det internationella projektet International Project for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) visat att de svenska elevernas resultat hävdar sig väl vid en internationell jämförelse. De av skolans kritiker som hävdat att svenska elevers skolprestation generellt skulle vara låga får inget stöd av undersökningen. Man bör dock observera, att skoltrivseln hos de svenska eleverna, främst på högstadiet, genomgående varit låg.

De utbildningspolitiska målen är, framhåller SÖ, mycket allmänt formulerade och blir därmed inte direkt vägledande i detaljfrågor. SÖ pekar på tre olika målkategorier för skolan. Skolan skall främja elevens utveckling som individ och som social varelse. Skolan skall vidare stå i samhällets tjänst, dvs. den skall med skollagens (1962: 319) formuleringar göra eleverna till dugliga och anvarskännande medborgare. Som ytterligare ett mål kan ses att skolan skall främja jämlikhet i utbildningen. För att förverkliga dessa allmänna och övergripande mål krävs

beslut om ramar och verksamhetsformer. Medan tiden mellan identifiering av ett problem och det politiska beslutet som regel är tämligen kort, är det enligt SÖ sannolikt i förverkligandet av åtgärderna i skolan som den svenska utvecklingsmodellen ännu har påtagliga brister.

Som viktiga element i skolans utveckling under de närmaste åren framhåller SÖ ökad decentralisering, ökat lokalt engagemang och ansvarstagande samt en ökad samverkan mellan utbildning, arbetsliv och fritid. SÖ berör också behovet av åtgärder för ökad social jämlikhet genom utbildning och pekar på de brister som därvidlag fortfarande finns, t. ex. i fråga om rekryteringen av olika socialgruppers barn till frivilliga studievägar samt de könsbundna valen i utbildningen.

Mot den angivna bakgrunden har SÖ angett ett antal frågor som väntas bli aktuella under budgetåret 1975/76. Dessa frågor berör såväl ungdomsskolan som vuxenutbildningen. SÖ tar bl. a. upp frågan om basfärdigheterna för vissa elevgrupper, kravet på ökad individualisering i undervisningen och dimensioneringen av gymnasieskolan.

SÖ redovisar också ett material rörande *skolväsendets omfattning.*

Antal elever i grundskolan fördelade på stadier

Stadium	Faktiska tal		Beräknade tal		
	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1979/80
Lågstadiet	358 752	366 951	367 326	358 353	335 377
Mellanstadiet	314 552	323 546	342 239	357 474	343 086
Högstadiet	315 841	310 437	311 578	314 258	366 758
Totalt	**989 145**	**1 000 934**	**1 021 143**	**1 030 085**	**1 045 221**

Antalet klasser i grundskolan utgjorde läsåret 1973/74 ca 45 000 och antalet hela skolledar- och lärartjänster uppgick samma år till ca 68 000. Klassmedeltalet i lågstadiets vanliga klasser var knappt 21 elever per klass, mellanstadiets vanliga klasser 24 och i vanliga klasser på högstadiet 26,6. Klassmedeltalet har under de senaste åren förändrats endast obetydligt.

Av SÖ:s redovisning framgår också att antalet platser i årskurs 1 av gymnasieskolans linjer och specialkurser motsvarar ca 95 % av antalet 16-åringar (platsfrekvens), varav för linjerna drygt 88 %. Antalet sökande till linjerna har under de tre senaste åren utgjort ca 88 % av antalet 16-åringar (sökandefrekvens). Av grundskolans elever söker ca 85 % till gymnasieskolan det år de lämnar grundskolan och 70 % påbörjar studierna.

SÖ lämnar vissa uppgifter om andelen elever i årskurs 2 i gymnasieskolan i förhållande till antalet elever i årskurs 1 ett år tidigare. För linjernas del utgjorde andelen 88 %. Denna andel var högre för de tre- och fyraåriga linjerna (92 %) än för de tvååriga (86 %).

Antalet sökande till de tre- och fyraåriga linjerna i gymnasieskolan har under de senaste tre åren i stort sett motsvarat antalet platser. Den samhällsvetenskapliga linjen har emellertid haft ett betydande sökandeöverskott. För de tvååriga ekonomiska, sociala och tekniska linjerna har en kraftig minskning av elevintresset ägt rum. De yrkesinriktade linjerna har, totalt sett, ett inte obetydligt sökandeöverskott. Utvecklingen under de två senaste åren framgår av följande tabell.

Antal elevplatser och behöriga förstahandssökande till linjer och direkt grundskoleanknutna specialkurser om minst ett års längd läsåren 1973/74 och 1974/75

Studieväg	1973/74		1974/75	
	Beslutade elev-platser (t. o. m. 1974-03-15)	Behöriga förstahands-sökande	Beslutat antal elev-platser 1974-09-06	Behöriga förstahands-sökande
Tvååriga				
Beklädnadsteknisk	517	369	509	515
Bygg- och anläggnings-teknisk	4 128	2 189	4 176	2 899
Distribution och kontor	9 299	7 059	9 074	7 940
Ekonomisk	5 855	3 743	5 041	3 470
El-teleteknisk	3 848	8 194	3 880	7 291
Fordonsteknisk	2 870	6 272	2 896	4 277
Jordbruk	1 036	1 730	1 050	1 977
Konsumtion	9 922	8 567	9 203	8 748
Livsmedelsteknisk	1 080	1 224	1 120	1 659
Processteknisk	472	294	432	283
Skogsbruk	908	542	892	833
Social	10 597	9 634	9 931	8 598
Teknisk	5 468	3 122	4 478	2 740
Träteknisk	604	810	604	911
Verkstadsteknisk	6 222	4 937	6 432	6 011
Vård	5 946	16 938	6 296	15 556
Musik	180	441	180	548
Övriga specialkurser	1 837	2 313	2 042	3 094
Minst treåriga				
Ekonomisk	5 640	5 483	5 865	5 825
Humanistisk	3 720	3 429	3 480	3 155
Naturvetenskaplig	9 458	8 972	8 715	8 049
Samhällsvetenskaplig	4 703	5 738	4 695	5 853
Teknisk	6 705	6 758	6 585	6 447
Samtliga	**101 015**	**108 758**	**97 576**	**106 679**

För de närmaste åren räknar SÖ med en ökning av antalet intagningsplatser på gymnasieskolans direktgrundskoleanknutna studievägar om minst ett års längd till ca 112 000. Huvuddelen av denna ökning avses falla på de tvååriga yrkesinriktade studievägarna.

Med anledning av vad dåvarande chefen för utbildningsdepartementet i prop. 1973: 1 (bil. 10 s. 88) anfört har SÖ i skrivelse den 28 maj 1973 lämnat en redogörelse för de åtgärder som SÖ vidtagit eller överväger att vidta för att påverka rekryteringen till de *matematisk-naturvetenskapliga studievägarna* i gymnasieskolan. I anslutning till en promemoria, som utarbetats av en arbetsgrupp inom SÖ och därefter remissbehandlats, framhåller SÖ bl. a. att i undervisningen i grundskola och gymnasieskola bör basfärdigheten och baskunskaper klart betonas. Standardprov och centrala prov bör utformas så att i första hand dessa färdigheter och kunskaper prövas. För att få en undervisning som leder till större elevaktivitet bör planeringsunderlag utarbetas med bl. a. konkreta anvisningar för elevexperiment. Vissa av dessa exempel bör också utformas så att de utgör exempel på processer och undersökningsmetoder som förekommer inom arbetslivet.

Betygsfrågorna berörs delvis av kompetenskommitténs förslag och av pågående utredningsarbete inom 1973 års betygsutredning. SÖ avser dock att genomföra undersökningar om betygsmedelsvärdena vid de centrala proven i matematik, fysik och kemi. Om undersökningarna pekar på att skäl föreligger för att höja betygsnivån i dessa ämnen, avser SÖ att vidtaga åtgärder härför.

Föredraganden

De senaste decennierna har inneburit stora och genomgripande reformer av det svenska utbildningsväsendet. I första hand har dessa gällt den obligatoriska skolan och det gymnasiala skolstadiet. Grundskolan och gymnasieskolan är nu införda i hela landet. Gymnasieskolereformen har innefattat en genomgripande reform av yrkesutbildningen.

Det är två redan nu klart märkbara utvecklingstendenser inom skolans område, som mer än andra kan väntas leda till förändringar under återstående delen av 1970-talet. Den ena innebär en ökad decentralisering av ansvaret för utbildningsmålens förverkligande. Den andra innebär en ökad samverkan mellan skola och samhälle med nya former för ansvarsfördelning och samverkan dem emellan. Dessa båda utvecklingstendenser är nära sammanbundna. Det är denna utveckling inom skola och samhälle som fått bilda utgångspunkt för skolöverstyrelsen (SÖ) när den i sin anslagsframställning behandlat skolan i ett framtidsperspektiv.

Nu föreligger nya utredningsförslag som ger underlag för ett fortsatt reformarbete på skolans område. Utredningen om skolans inre arbete (SIA) har i sitt huvudbetänkande (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö lagt fram förslag om omfattande förändringar av formerna för skolans arbete. SIA framlägger bl. a. förslag om hur man inom skolan bättre skall kunna anpassa undervisningen till alla elevers behov och förutsättningar. Ett annat förslag som SIA för fram berör hur eleverna i nära

kontakt med samhället i övrigt skall kunna beredas meningsfulla aktiviteter i skolan under den del av skoldagen som inte direkt sammanhänger med själva undervisningen. SIA:s förslag har i denna del nära anknytning till förslag från 1968 års barnstugeutredning. Denna utredning har i betänkandet (SOU 1974: 42) Barns fritid behandlat frågor om fritidsverksamhet för barn i åldern sju till tolv år.

Redan nu finns möjligheter att inom läroplanernas ram bygga upp goda kontakter mellan skola och samhälle. Läroplanerna ger utrymme för ett ökat engagemang från organisationer och föreningsliv i skolans vardag. Jag anser det vara viktigt att man tar till vara och utnyttjar dessa möjligheter bl. a. med hänsyn till den förändrade vardagssituationen för ungdomen som skolreformerna inneburit jämfört med situationen för bara tio—femton år sedan. Då gick den övervägande delen av ungdomskullarna ut i förvärvslivet direkt från folkskolan. I dag finns de flesta kvar i skolsystemet under sin ungdomstid. Det blir under skoltiden som ungdomarna får växa in i sin vuxenroll. Därför är det viktigt att vuxenlivet får vinna insteg i skolans vardag. Olika organisationer däribland löntagarorganisationer som kan medverka till att spegla vardagen utanför skolan måste därför ses som en viktig tillgång i undervisningen. Det fritt valda arbetet på högstadiet i grundskolan utgör ett viktigt inslag i skolan som bör användas för att vidga kontakten med organisationslivet. Jag vill i detta sammanhang erinra om att SÖ fått i uppdrag att utfärda anvisningar till skolstyrelserna om de politiska ungdomsorganisationernas medverkan i skolornas samhällsinformation.

De medel som i avvaktan på ett ställningstagande till SIA även för nästa budgetår bör anvisas för *särskilda åtgärder på skolområdet* ger bl. a. möjligheter för en vidgad samverkan mellan skola och samhälle.

En viktig fråga som SÖ tagit upp i sitt inledande avsnitt är hur man i större utsträckning skall kunna öka det lokala ansvaret för skolans arbete och utveckling. Även i denna fråga har SIA framfört förslag som innebär att ansvaret för och beslutsrätten angående utbildningsresursernas användning kan delegeras till lokala organ och till enskilda skolor. De mer långsiktiga perspektiven på ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna på skolans område utreds av utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK). SSK har i betänkandet (SOU 1974: 36) Skolan staten och kommunerna redovisat i vilken utsträckning staten styr det kommunala skolväsendet.

Länsskolnämndsutredningen redovisar i sitt betänkande (SOU 1973: 48) Skolans regionala ledning sin syn på ansvarsfördelningen mellan stat och kommun på skolans område. Det är enligt utredningens mening statens uppgift att ange utbildningens mål, riktlinjer och innehåll. Statsmakterna måste vidare ha ett avgörande inflytande över hur stora resurser totalt sett som skall disponeras för utbildningsändamål. Behovet av överblick över förhållanden i hela landet vid vissa beslut nödvändiggör också statlig medverkan. Däremot lämpar sig enligt utred-

ningen t. ex. frågor som kräver god kännedom om lokala förhållanden och spörsmål där stort utrymme finns för fri prövning väl för att avgöras på lokal nivå och av politiskt ansvariga organ.

Av direktiven till SSK framgår att utredningen bl. a. skall undersöka möjligheterna att komma fram till ett regelsystem för grundskolan och gymnasieskolan som i väsentligt ökad grad låter kommunerna och deras skolstyrelser ta ansvaret för skolans verksamhet. Huvuduppgiften för SSK är således att nå den för skolans arbete mest gynnsamma avvägningen mellan å ena sidan de centrala bestämmelser som behövs för att de för skolan fastställda målen skall förverkligas och å andra sidan behovet av utrymme för de lokala initiativ, åtgärder och ansvarstaganden som också är nödvändiga för en väl fungerande skola.

Länsskolnämndsutredningens betänkande har remissbehandlats.

Enligt min uppfattning bör utvecklingen av ansvarsfördelningen på skolområdet på sikt gå i den riktning som länsskolnämndsutredningen förordat och som även angivits i direktiven till SSK. De remissinstanser som avgivit yttrande över länsskolnämndsutredningens förslag instämmer i principerna om ansvarsförskjutningen från staten till kommunerna beträffande skolans lokala verksamhet. Remissinstanserna är emellertid ense om att utredningens förslag inte bör leda till några större förändringar av aktuella förhållanden, utan betänkandet bör behandlas i ett större sammanhang. Mot bakgrund härav finner jag — i avvaktan på resultatet av SSK:s arbete — att länsskolnämndsutredningens förslag inte nu bör leda till förändringar i rådande förhållanden. Utredningsförslaget jämte remissvar bör förutom vad gäller förslaget om avveckling av de tekniska råden vid länsskolnämnderna i sin helhet överlämnas till SSK.

En fråga av väsentlig betydelse som nära hänger samman med skolans utveckling och ansvarsfördelning mellan centrala och lokala organ är hur resultatbedömningen av skolans mål och verksamhet skall göras och hur återföringen av dessa resultat skall ske. SÖ framhåller i sin inledning att det fortfarande finns brister när det gäller att länka samman den vardagsnära pedagogiken med de ofta allmänt formulerade politiska utbildningsmålen. Det är här som ansträngningar bör sättas in för att starkare än nu engagera skolstyrelser, skolledare, lärare och övriga inom skolan verksamma i arbetet för att uppnå de allmänt formulerade målen om elevens sociala utveckling, jämlikhet i utbildningen m. m. Det *pedagogiska utvecklings- och forskningsarbetet* och *fortbildningsverksamheten* är två betydelsefulla instrument då det gäller att inrikta den dagliga verksamheten i skolan mot de utbildningsmål som samhället ställt upp. Jag kommer i det följande att föreslå en ökning av anslaget till det pedagogiska utvecklingsarbetet. Jag räknar med att SÖ vid planering och genomförande av nya forskningsprojekt fäster stor vikt vid projekt som rör samverkan mellan skola och samhälle.

Även i lärarfortbildningen bör inriktningen vara sådan att skolans roll i samhället beaktas.

Den under tidigare år märkbara tendensen när det gäller *valen av studievägar inom gymnasieskolan* har förstärkts under det senaste budgetåret. Det är de mera teoretiska linjerna som har förlorat i popularitet till förmån för den mera yrkesinriktade utbildningen. Flera av de yrkesinriktade linjerna har ett betydande sökandeöverskott. Variationerna mellan linjerna är dock mycket stora. Förutom vårdlinjen har el-teleteknisk och fordonsteknisk linje ett kraftigt sökandeöverskott. Efterfrågan på utbildning är på dessa linjer mer än dubbelt så stor som antalet tillgängliga elevplatser. Mellan läsåren 1971/72 och 1973/74 har också den verkstadstekniska linjen stärkt sin position bland de sökande till gymnasieskolan. För nästa budgetår räknar jag med att det inom ramen för ett oförändrat antal utbildningsplatser skall vara möjligt att kraftigt öka de tvååriga yrkesinriktade linjernas kapacitet och därigenom i ökad utsträckning tillmötesgå det förändrade elevintresset. Det ankommer på SÖ att i sin planering beakta möjligheten att fylla det inte obetydliga antalet lediga platser som finns i skolans organisation. En sådan omfördelning av utbildningsplatserna inom gymnasieskolan, som jag i det följande föreslår, kommer att ställa stora krav på nyutrustning av undervisningslokaler. För att tillgodose det ökade behovet av första uppsättningen av undervisningsmaterial föreslår jag i det närmaste fördubbling av anslaget för dessa ändamål.

Ett grundläggande mål för gymnasieskolan är att ge möjlighet till utbildning för ungdomen i direkt anslutning till grundskolan. Den direkta övergångsfrekvensen från grundskolan till gymnasieskolan kunde beräknas till ca 75 % av årskullen 16-åringar 1973. Många ungdomar återkommer senare till gymnasieskolan. Erfarenheterna visar emellertid att åtskilliga ungdomar inte söker sig tillbaka till utbildning fastän de skulle ha behov av sådan. Arbetslöshetsstatistiken visar också att merparten av den arbetslösa ungdomen saknar yrkesutbildning efter grundskolan. Särskilda åtgärder behövs därför i syfte att göra dessa ungdomar medvetna om utbildningens betydelse och skapa intresse hos dem för att utnyttja utbildningsmöjligheterna. En arbetsgrupp har tillsatts inom utbildningsdepartementet med uppgift att kartlägga problem och överväga vilka åtgärder som behöver vidtas vad gäller utbildning m. m. för gruppen 16—19-åringar i första hand den del av åldersgruppen som tillgodoses mindre väl av nuvarande utbildningsmöjligheter. Som en första åtgärd har jag, som redovisas i det följande, räknat med att korta kurser som speciellt riktar sig till från utbildningssynpunkt svagmotiverade elever inom den aktuella åldersgruppen skall anordnas i gymnasieskolan nästa budgetår. Syftet med dessa kurser är att underlätta inträdet på arbetsmarknaden. De problem som denna arbetsgrupp har att behandla tas även upp av en inom sysselsättningsutredningen tillsatt arbetsgrupp som behandlar ungdomens inträde i arbetslivet.

Skolans *studie- och yrkesorientering* har en betydelsefull uppgift i att hjälpa eleverna till övertänkta val till olika former av frivillig utbildning. Under innevarande budgetår har den enhetliga organisationen för studie- och yrkesvägledning i grundskolan och gymnasieskolan genomförts. Samtidigt har en försöksverksamhet startats med uppsökande verksamhet bland ungdomar som lämnat grundskolan i förtid och inte erhållit arbete eller efter grundskolan inte går vidare till gymnasieskolan eller annan utbildning. Syftet med den uppföljande verksamheten är att ge dessa ungdomar ytterligare upplysning och vägledning för att stärka deras ställning på arbetsmarknaden. Verksamheten är viktig inte minst mot bakgrund av vad jag tidigare redovisat om utbildningsbakgrunden hos den arbetslösa ungdomen. Jag räknar med en fortsatt försöksverksamhet nästa budgetår. Även under nästa år räknar jag med en intagning av 180 deltagare i den utbildning av studie- och yrkesvägledare som är förlagd till lärarhögskola.

Studie- och yrkesorienteringen är också ett viktigt medel för att motverka könsrollsbundna studie- och yrkesval. Sådana tendenser återspeglas redan i grundskolan vid elevernas val av tillvalsämne och fritt valt arbete. Vid valet till gymnasieskolan är mönstret än mer framträdande.

Åtgärder inom utbildningsområdet för ökad jämställdhet mellan män och kvinnor kommer att diskuteras och uppmärksammas över hela världen under år 1975, som av Förenta Nationernas generalförsamling proklamerats som *Internationella kvinnoåret,* under temat "Jämlikhet, utveckling och fred". Utbildningspolitiken spelar en viktig roll i samtliga dessa tre avseenden. Det räcker emellertid inte med att rättigheter i olika avseenden lagfästs. Man måste också åstadkomma förändringar i de traditionella attityder som begränsar utövandet av rättigheterna, såväl för män som för kvinnor. I utbildningssammanhang måste detta förhållande uppmärksammas bl. a. i frågor som rör studie- och yrkesval, som jag nyss framhållit.

I Sverige har, såsom framgått av föredragande statsrådets redogörelse tidigare denna dag under tredje huvudtiteln, *delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor* fått i uppdrag att stimulera och samordna aktiviteter med anledning av det internationella kvinnoåret. Ett fortlöpande samarbete sker redan nu mellan delegationen och utbildningsdepartementet på utbildningsområdet.

Olika insatser inom utbildningsområdet för att öka jämställdheten mellan män och kvinnor har berörts i olika sammanhang under de senaste åren (jfr prop. 1973:1 bil. 10 s. 188—189 och prop. 1974:1 bil. 10 s. 113—114).

Under första hälften av innevarande budgetår beräknas en slutrapport föreligga över den första etappen av *SÖ:s särskilda könsrollsprojekt.* Rapporten bör bilda utgångspunkt för fortsatta åtgärder på skolans

område för att främja strävandena för ökad jämställdhet. Självfallet bör sådana åtgärder inbegripa även den högre utbildningens och vuxenutbildningens roll i sammanhanget.

Parallellt med projektarbetet inom SÖ har arbetsmarknadens kvinnonämnd i samverkan med arbetsmarknadsstyrelsen och SÖ utarbetat ett studiepaket om könsroller, vilket är avsett som ett hjälpmedel för lärarna vid diskussioner om könsrollsfrågorna i alla ämnen och på alla stadier, främst i grundskolan men också i andra sammanhang.

Lärarnas viktiga roll i sammanhanget har understrukits i direktiven till *1974 års lärarutbildningsutredning* och bör också beaktas vid planeringen av *fortbildningsverksamheten* under nästa budgetår.

Som ett led i jämställdhetsåtgärderna föreslås en fortsatt utbyggnad av utbildningen av *barnskötare* och *förskollärare.*

Försöksverksamheten för att få en jämnare fördelning mellan könen av studerande vid förskollärarutbildning kommer att pågå även nästa läsår. Erfarenheterna har även under det senaste försöksåret varit positiva.

En delrapport från SÖ om sökande och antagna till gymnasieskolan läsåret 1973/74 visar, att könsrollerna fortfarande slår igenom kraftigt när grundskolans elever väljer linje i gymnasieskolan. Insatser inom *studie- och yrkesorienteringen* krävs för att motverka detta förhållande.

Snedfördelningen mellan könen måste uppmärksammas även inom den *högre utbildningen.* Ett arbete för att kartlägga könsrollsproblem har påbörjats inom universitetskanslersämbetets område och hithörande frågor förutsätts, som nämnts i det föregående, komma att behandlas i samband med uppföljningen av SÖ:s könsrollsprojekt.

Riksdagen har (prop. 1974: 145, UbU 1974: 39, rskr 1974: 380) beslutat om nya regler för i vilken utsträckning eleverna i grundskolan skall erhålla läromedel som gåva att gälla fr. o. m. den 1 juli 1976. Enligt beslutet bör eleverna i grundskolan som gåva få centrala läromedel i den utsträckning som krävs för en allmän överblick av det huvudsakliga innehållet i lärokursen. Jag avser att senare föreslå regeringen att skolstadgans bestämmelser i frågan ändras i enlighet härmed. Fram till den 1 juli 1976 gäller således nuvarande bestämmelser.

Sverige har under de senaste två decennierna blivit ett invandrarland. Även om invandringen sjunkit kraftigt i omfattning de senaste åren har antalet invandrarbarn ändå ökat. Det finns i dag ca 60 000 barn med utländskt medborgarskap i skolpliktig ålder i landet. För *invandrareleverna* finns det starka skäl att göra särskilda insatser. De mest kostnadskrävande åtgärderna gäller f. n. stödundervisningen i grundskolan, som av SÖ beräknas kosta 21 milj. kr., och hemspråksundervisningen i samma skolform.

Det pedagogiska utvecklingsarbetet och den moderna språkforskningen har bl. a. visat på betydelsen av att språkinlärningen sker så

tidigt att invandrarbarnen ges möjlighet att bevara och utveckla sitt modersmål. En tidig och grundläggande träning i barnets modersmål underlättar en harmonisk utveckling senare i livet, liksom en effektiv inlärning av andra språk. Detta anses inte minst viktigt för andra och tredje generationen invandrare. I skolan är man också väl medveten om betydelsen av undervisning i hemspråket. Detta framgår bl. a. av att undervisning i hemspråk ges i större utsträckning än tidigare. SÖ:s nya läroplanssupplement om invandrarundervisning har gett lärarna ökad möjlighet att ge invandrareleverna en förbättrad undervisning.

Invandrarutredningen har i betänkandet (SOU 1974: 69) Invandrarna och minoriteterna ingående tagit upp utbildningsfrågor till behandling och utifrån en mer principiell utgångspunkt föreslagit ökade insatser för undervisning av invandrarbarn. Det bör i detta sammanhang anmälas för riksdagen att jag har tillkallat en särskild arbetsgrupp för att på skolområdet vidareutveckla de principiella förslag invandrarutredningen lagt fram.

Ett viktigt problem som måste lösas för att nå bättre resultat i invandrarundervisningen är skolans försörjning med lämpligt utbildade lärare. För att tillgodose det stora behovet av finskspråkiga klasslärare har under innevarande budgetår inrättats en särskild utbildningslinje för sökande som är finsktalande. Jag räknar med att intagning till denna särskilda utbildning skall förekomma även nästa budgetår.

Som jag senare återkommer till föreslås för nästa budgetår förändringar i *intagningskapaciteten för lärarutbildningen*. En anpassning av kapaciteten har under senare budgetår successivt skett i takt med den förbättrade tillgången på lärare inom skolväsendet. Budgetåret 1969/70 togs ca 6 200 lärarkandidater in till klass- och ämneslärarutbildning. För nästa budgetår föreslås en intagning av ca 1 700 studerande vid dessa utbildningslinjer.

På vissa områden finns fortfarande en kvardröjande lärarbrist. Det gäller bl. a. vissa speciallärare och framför allt förskollärare. Den kraftiga expansionen av barnstugesektorn har för många kommuner inneburit problem att få tillräckligt med utbildade förskollärare. Jag förordar en avsevärd ökning av intagningskapaciteten till denna utbildning under nästa budgetår.

Frågan om lärarutbildningens mål, struktur och innehåll utreds f. n. av 1974 års lärarutbildningsutredning. Frågan om den framtida utformningen av den s. k. övningslärarutbildningen har behandlats av lärarutbildningskommittén i betänkandet (SOU 1972: 92) Fortsatt reformering av lärarutbildningen. Kommitténs förslag går bl. a. ut på ett konsekvent genomförande av ett tvåämneslärarsystem för de aktuella ämnena. Förslaget har remissbehandlats. Jag kommer senare att föreslå regeringen att lägga fram en särskild proposition till riksdagen vid 1975 års riksmöte där vissa av kommitténs förslag kommer att behandlas.

Inom utbildningsdepartementet pågår f. n. ett arbete med att anpassa gällande författningsbestämmelser inom utbildningsområdet till lagen om anställningsskydd. Samråd äger därvid rum med personalorganisationerna.

Vid mina ställningstaganden till av SÖ och andra myndigheter och organisationer gjorda framställningar om reformer inom skolans område har jag lagt särskild vikt vid förslag som avser de *handikappades situation*. Jag föreslår i det följande ökade insatser inom specialskolans ram och ökade medel till personell assistans och tekniskt administrativa stödåtgärder för handikappade inom grundskolan och gymnasieskolan samt förstärkning av den särskilda undervisningen av allergisjuka och gravt infektionsskänsliga elever i grundskolan och gymnasieskolan.

SÖ har i årets anslagsframställning föreslagit en rad olika förändringar av nu gällande regler om och ökningar av statsbidrag till skolan. Vissa av de föreslagna förändringarna har nära samband med de förslag som SIA avgivit, andra har anknytning till SSK:s arbete. Jag återkommer till dessa frågor under respektive anslag. Vidare har Sveriges lärarförbund hemställt om införande av ett system med statsbidrag till s. k. reservvikarier. Denna fråga bör enligt min mening behandlas i samband med beredningen av SIA:s förslag.

a) centrala och regionala myndigheter m. m.

D 1. Skolöverstyrelsen

1973/74 Utgift	61 314 839
1974/75 Anslag	63 237 000
1975/76 Förslag	70 414 000

Skolöverstyrelsen (SÖ), vars arbetsuppgifter framgår av den för verket gällande instruktionen (1965: 737, omtryckt 1974: 441, ändrad senast 1974: 637), är organiserad på fem avdelningar, nämligen en undervisningsavdelning för skolan (S), en undervisningsavdelning för vuxenutbildning (V), en avdelning för lärarutbildning och pedagogiskt utvecklingsarbete (L), en avdelning för planering (P) och en avdelning för administrativa frågor (A). Inom SÖ finns 18 byråer, som fördelas mellan avdelningarna enligt SÖ:s bestämmande.

Hos SÖ finns vidare en skolöverläkare samt sektioner för information och för rationaliserings- och utredningsarbete.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	437,5	+36	+1
Övrig personal	231	+ 5	of.
	668,5	**+41**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	46 219 000	+9 498 000	+5 376 000
därav ersättning till expertis	(5 156 000)	(+1 043 100)	(+ 416 000)
Sjukvård	88 800	+ 7 400	+ 4 000
Reseersättningar	2 197 500	+ 405 000	+ 162 500
därav utrikes resor	(60 000)	(+3 000)	(+ 3 000)
Lokalkostnader	5 476 600	+ 905 400	+ 887 600
Expenser	6 148 100	+1 039 400	+ 707 300
därav engångsanslag		(+ 150 000)	
Kostnader för kontorsdrift och bibliotek	2 665 000	+ 21 100	+ 21 100
Läromedelsnämnden	442 000	− 442 000	+ 18 000
	63 237 000	**+11 434 300**	**+7 176 500**
Avrundat		+11 434 000	+7 177 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 6 722 000 kr., varav 1 555 000 kr avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet räknar SÖ med en minskning av medlen för expertis. SÖ räknar vidare med en minskning med fem skolkonsulenter, tre

gymnasieinspektörer, två amanuenser i befordringsgång och fyra biträden i befordringsgång. SÖ räknar dessutom med en minskning av reseersättningar och expenser.

3. På byrå S 1 leds i stort sett all verksamhet direkt av undervisningsrådet. SÖ anser det nödvändigt att byrån tillförs en fast tjänst för att möjliggöra en uppdelning av de arbetsledande uppgifterna. SÖ föreslår att detta sker genom att en tjänst som avdelningsdirektör inrättas samtidigt som en tjänst som skolkonsulent dras in. (+ 9 500 kr.)

4. SÖ föreslår att byrå S 1 tillförs en finsktalande och en serbokroatisktalande skolkonsulent (+ 185 000 kr.).

5. Antalet tjänster för gymnasieinspektörer bör enligt SÖ utökas med fem. Denna utökning av antalet tjänster medför en ökad administration varför ytterligare en biträdestjänst på byrå S 2 föreslås. (+595 700 kr.)

6. En tjänst som byrådirektör på byrå S 6 för kompetens- och intagningsfrågor föreslås. Medlen för expertis föreslås minskas med belopp motsvarande lönekostnaden för denna tjänst. (+ 92 500 kr.)

7. En tjänst som skolkonsulent på byrå V 2 föreslås (+ 92 500 kr).

8. SÖ föreslår en fortsatt utbyggnad av den centrala organisationen för den av SÖ anordnade arbetsmarknadsutbildningen. Byrå V 3 föreslås utökas med 15 tjänster, varav 11 för handläggare och fyra för övrig personal. (+ 1 013 900 kr.)

9. En extra tjänst som avdelningsdirektör på byrå P 3 föreslås utbytas mot en extra ordinarie tjänst som avdelningsdirektör. Medel motsvarande lönekostnaderna för den extra tjänsten föreslås avräknas från medlen till expertis. (+ 107 400 kr.)

10. Enligt SÖ behövs en tjänst som förste byråsekreterare på byrå A 2 för granskning av statsbidrag till studiecirkelverksamheten. I sina förslag avseende medel för expertis har SÖ räknat 44 600 kr. för samma arbetsuppgifter. (+66 300 kr.)

11. Mot bakgrund av i första hand de ökade arbetsuppgifter som den nya lagstiftningen om anställningsskydd och frågor rörande personaldemokrati fört med sig föreslår SÖ att byrå A 3 utökas med en tjänst som byrådirektör. Vidare föreslås att byrån förstärks med en kvalificerad tjänst för sammanhållning och ledning av personalredovisnings- och lönerutinerna under chefen för personalenheten. Härutöver föreslås att byrån förses med en tjänst som förste byråsekreterare för intern utbildning av SÖ:s personal. (+ 208 100 kr.)

12. Ansvaret för utbildningen i system S av personal vid myndigheter och redovisningscentraler har överförts från riksrevisionsverket till resp. redovisningsgrupp. SÖ föreslår därför att två tjänster som förste byråsekreterare för utbildning i system S inrättas. (+ 132 500 kr.)

13. Medelsbehovet för expertis beräknas öka till 6 199 100 kr. (+ 1 043 100 kr.).

14. Biblioteksscktionen överfördes den 1 oktober 1974 till statens kulturråd. Detta medför en minskning av lönekostnaderna vid SÖ. (— 111 500 kr.)

15. Det ökade medelsbehovet för expenser avser till största delen ökade omkostnader till följd av de föreslagna nya tjänsterna. En ökning av medel avsedda för framställning och distribution av prov samt en ökning av medlen för representation föreslås. Enligt SÖ bör medel för information om skolväsendet anvisas under ett särskilt anslag. Ytterligare 975 000 kr. beräknas för detta ändamål. Omkostnader hänförbara till biblioteksscktionen föreslås bli borträknade. SÖ räknar med att kostnaderna för kontorsdrift och bibliotek ökar med 21 100 kr. (+1 660 500 kr.)

16. SÖ föreslår att medel beräknas för läromedelsnämnden på samma grunder som innevarande budgetår. Enligt SÖ bör medel till löner och arvoden avseende läromedelsnämnden inte beräknas under en särskild anslagspost nästa budgetår.

Samarbetsorganisationen för Sveriges vuxenstuderande har i skrivelse till utbildningsdepartementet anhållit om att gymnasieinspektörernas inspektionsrätt utsträcks att även omfatta de statliga och kommunala vuxengymnasierna och att SÖ får de ytterligare tjänster som kan erfordras för denna utvidgning av inspektionsrätten.

Föredraganden

Skolöverstyrelsen (SÖ) har föreslagit en betydande utökning av antalet tjänster vid överstyrelsen. Jag är, med hänsyn till att överstyrelsens organisation och arbetsuppgifter f. n. ses över av utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK), inte nu beredd att föreslå några mer omfattande personalförstärkningar.

SÖ har föreslagit en utökning av antalet gymnasieinspektörer. Det finns flera personalgrupper med arbetsuppgifter som ligger nära gymnasieinspektörernas. Det ankommer på SSK att överväga hur utvärderingen av skolan bör vara organiserad i framtiden och hur ansvaret för utvärderingen bör fördelas. I avvaktan på att SSK:s arbete i denna del slutförs bör någon ökning av antalet gymnasieinspektörer inte ske. Jag är mot denna bakgrund inte beredd att biträda de önskemål avseende gymnasieinspektionen som framförts från Samarbetsorganisationen för Sveriges vuxenstuderande. (5)

SÖ föreslår även för nästa budgetår en utökning av antalet tjänster vid byrå V 3 som handhar den av SÖ anordnade arbetsmarknadsutbildningen. Behovet av personalförstärkning vid denna byrå bör enligt min mening övervägas i samband med beredningen av förslag från kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen. (8)

Jag anser i likhet med SÖ att det är värdefullt att det vid SÖ finns

konsulenter som behärskar de vanligaste invandrarspråken. Jag har därför beräknat medel för en finsktalande skolkonsulent. (4)

Ansvaret för utbildningen i system S av personal vid myndigheter och redovisningscentraler kommer enligt vad jag erfarit att ligga kvar hos riksrevisionsverket. Jag har därför inte räknat medel för utbildning i system S under detta anslag. (12)

Jag biträder SÖ:s förslag att inrätta en tjänst som avdelningsdirektör vid byrå S 1 samtidigt som en tjänst som skolkonsulent dras in. Jag har räknat med en minskning av medlen till expertis motsvarande den kostnadsökning denna förändring medför. (3)

Övriga föreslagna tjänster är jag mot den bakgrund som jag angav inledningsvis under detta anslag inte beredd att förorda.

I likhet med SÖ räknar jag med minskade kostnader för överstyrelsen genom att biblioteksektionen överfördes till statens kulturråd den 1 oktober 1974. (14)

Beträffande medlen till expenser biträder jag SÖ:s förslag avseende automatisk databehandling. För framställning och distribution av prov beräknas oförändrat belopp. SÖ har föreslagit att medel för information skall beräknas under ett särskilt anslag. Jag anser att medel även fortsättningsvis bör beräknas under förevarande anslag. Ytterligare 500 000 kr. bör anvisas för informationsändamål. (15)

Medel för läromedelsnämnden bör även i fortsättningen beräknas under en särskild anslagspost. (16)

I det tidigare omnämnda arbetet med anpassning av bestämmelserna inom skolområdet till lagstiftningen om anställningsskydd har också frågan om anställningsform för undervisningsråden hos SÖ tagits upp. Efter samråd med personalorganisationerna har enighet nåtts om att undervisningsråden bör förordnas tills vidare utan tidsbegränsning.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 70 414 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 70 414 000 kr.

D 2. Länsskolnämnderna

1973/74	Utgift	29 056 285
1974/75	Anslag	27 508 000
1975/76	Förslag	31 073 000

Länsskolnämndernas arbetsuppgifter och sammansättning framgår av instruktionen (1965: 741) för länsskolnämnderna (omtryckt 1971: 347, ändrad senast 1973: 358).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	131	−1	of.
Övrig personal	152	− 1/2	of.
	283	**−1 1/2**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	21 000 400	+3 445 300	+3 256 000
Sjukvård	30 000	− 300	of.
Reseersättningar	1 614 000	+ 97 700	+ 129 000
Lokalkostnader	3 034 000	+ 49 400	+ 70 400
Expenser	1 829 600	− 56 500	+ 109 800
	27 508 000	**+3 648 600**	**+3 565 200**
Avrundat		+3 649 000	+3 565 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 669 300 kr., varav 735 200 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet räknar skolöverstyrelsen (SÖ) med en minskning av medlen till expertis och reseersättningar med sammanlagt ca 1,5 milj. kr. En så kraftig reducering skulle utgöra en synnerligen allvarlig försämring av nämndernas möjligheter att fullgöra sina uppgifter.

3. I avvaktan på ställningstagande till länsskolnämndsutredningens betänkande (SOU 1973: 48) Skolans regionala ledning räknar SÖ inte med någon annan förändring under detta anslag än att medel för rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel för rörelsehindrade förs över till anslaget Specialskolor m. m.: Utbildningskostnader.

SÖ föreslår i skrivelser den 23 september 1974 att medlen till expertis räknas upp med 50 000 kr. för förstärkning av den regionala skolledningen i Jämtlands län samt med 100 000 kr. avseende tjänst för minoritetsfrågor vid länsskolnämnden i Norrbottens län. Reseersättningarna föreslås bli uppräknade med 25 000 kr. och expenserna med 10 000 kr.

Länsskolnämnden i Kronobergs län har i skrivelse den 30 maj 1974 framfört att det är önskvärt att fler tjänster inrättas för konsulenter för rörelsehindrade elever.

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag i det föregående anfört vid anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet beträffande länsskolnämndsutredningens betänkande (SOU 1973: 48) Skolans regionala ledning. Utredningen har bl. a. föreslagit att de tekniska råden knutna till länsskolnämnderna avskaffas fr. o. m. budgetåret 1975/76. Förslaget

har tillstyrkts av flertalet remissinstanser. Jag delar utredningens bedömning att behovet av tekniska råd på regional nivå minskat väsentligt i och med att gymnasieskolreformen genomfördes 1971. Jag föreslår därför att råden avvecklas den 1 juli 1975. Frågan om en närmare anknytning och samarbete mellan skola och arbetsliv utreds enligt vad jag erfarit av skolöverstyrelsen (SÖ). Vid min medelsberäkning har jag tagit hänsyn till att de tekniska råden föreslås avvecklade fr. o. m. budgetåret 1975/76.

Jag är inte beredd att tillstyrka SÖ:s förslag om särskilda medel för förstärkning av den regionala skolledningen i Jämtlands län och för tjänst för minoritetsfrågor vid länsskolnämnden i Norrbottens län. Det bör ankomma på SÖ att vid fördelningen av medlen till expertis, reseersättningar och expenser till nämnderna bedöma i vad mån här redovisade önskemål kan tillgodoses inom ramen för disponibla medel för dessa ändamål.

I övrigt räknar jag enbart med förändringar av automatisk natur. Jag beräknar även för budgetåret 1975/76 medel för rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel för rörelschindrade under detta anslag. Jag vill i övrigt vad gäller rikscentralen hänvisa till vad jag i det följande anför under anslaget Specialskolan: Utbildningskostnader.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Länsskolnämnderna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 31 073 000 kr.

D 3. Statens institut för läromedelsinformation

1974/75	Anslag	322 000
1975/76	Förslag	364 000

Verksamheten vid statens institut för läromedelsinformation anges i för institutet gällande instruktion (1974: 440). Institutet har till uppgift att samla och sprida information om läromedel för grundskolan, nomadskolan, specialskolan, gymnasieskolan, kommunal och statlig vuxenutbildning, riksinternatskola som avses i kungörelsen (1970: 333) om riksinternatskolor samt privatskola som avses i privatskolstadgan (1967: 270). Institutet skall vidare främja produktion av goda läromedel som är avsedda att användas vid undervisning som står under tillsyn av skolöverstyrelsen. För institutets verksamhet gäller vidare bestämmelser som anges i kungörelsen (1974: 438) om registrering och granskning av vissa läromedel och i kungörelsen (1974: 439) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens institut för läromedels-information	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	4	+1	+1
Övrig personal	5	of	of.
	9	**+1**	**+1**
Anslag			
Lönekostnader	626 700	+226 800	+226 800
därav ersättning till expertis	(51 000)	(+ 24 000)	(+ 20 000)
Sjukvård	2 000	of.	of.
Reseersättningar	40 000	+ 15 800	+ 16 200
Lokalkostnader	73 000	+ 3 800	+ 4 100
Expenser	630 000	+588 800	+585 100
därav engångsanvisning	(126 000)	(−121 900)	(−123 000)
	1 371 700	**+835 200**	**+832 200**
Uppbördsmedel	1 050 000	+481 000	+790 000
Nettoutgift	**321 700**	**+354 200**	**+ 42 200**
Avrundat	322 000	+354 000	+ 42 000

Statens institut för läromedelsinformation

1. Pris- och löneomräkning m. m. 198 000 kr., varav 13 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet räknar institutet med en minskning av posten Reseersättningar och av övriga expenser. Institutet framhåller att dessa minskningar allvarligt skulle påverka verksamheten vid institutet under uppbyggnadsskedet.

3. Under innevarande budgetår omfattar institutets läromedelsinformation dels läromedel för grundskolan och vissa delar av gymnasieskolan, som har varit uppförda på 1973 års läroboksförteckning från statens läroboksnämnd, dels nyproducerade eller väsentligt omarbetade centrala läromedel för grundskolan och gymnasieskolan. Institutet föreslår att informationen nästa budgetår utvidgas till att omfatta även tryckta läromedel för specialskolan. Vidare bör enligt institutet befintliga centrala läromedel i de av läroboksnämnden ej granskade ämnena i grundskolan och i gymnasieskolan ingå i läromedelsinformationen. För att handlägga inkommande ansökningar om registrering av centrala läromedel för i första hand gymnasieskolan fordras enligt institutet ytterligare en handläggare med praktisk erfarenhet av läromedel. Institutet föreslår därför att medel beräknas för en tjänst som byrådirektör. Institutet räknar vidare med ett ökat behov av expertismedel för att verksamheten med registrering av läromedel för specialskolan skall kunna byggas upp. (+96 000 kr.)

4. Under anslagsposten Lokalkostnader beräknas ytterligare 3 500 kr.

och under anslagsposten Reseersättningar ytterligare 3 000 kr. på grund av förslagen om utökad personal. Under sistnämnda anslagspost beräknas även ökat medelsbehov för resekostnader för styrelsen. (+16 000 kr.)

5. Institutet räknar med ett ökat medelsbehov under anslagsposten Expenser. Viss del av ökningen är en följd av förslagen om utökad personal. För bl. a. nödvändig komplettering och reparation av inventarierna beräknas 6 000 kr. Till följd av den föreslagna utökade registreringsverksamheten beräknas medelsbehovet för publikationstryck öka med 413 000 kr. Delposten Publikationstryck bör vidare enligt institutet räknas upp med ytterligare 100 000 kr. till följd av att läromedelsorganisationskommittén inför innevarande budgetår underskattat de reella kostnaderna. (+523 000 kr.)

6. Under anslagsposten Uppbördsmedel räknar institutet med att inkomsterna i form av registreringsavgifter nästa budgetår kommer att öka med 481 000 kr. Beräkningarna grundar sig med ett undantag på statsmakternas beslut (prop. 1974: 13, UbU 1974: 15, rskr 1974: 155) att avgiftsunderlaget bör utgöras av dels 70 % av de totala lönekostnaderna vid institutet tillsammans med 70 % av övriga kostnader med undantag för tryck- och distributionskostnader, dels samtliga tryck- och distributionskostnader. Institutet föreslår emellertid att registreringsavgift inte skall uttagas vid registrering av läromedel för specialskolan då merparten av dessa läromedel finansieras med medel som anvisas i statsbudgeten och då medel för erläggande av registreringsavgift inte finns anvisade under berörda anslag. (+481 000 kr.)

7. Institutet föreslår att institutet efter samråd med riksrevisionsverket fr. o. m. nästa budgetår får fastställa avgifter för registrering av läromedel.

Föredraganden

Statens institut för läromedelsinformation föreslår att läromedelsinformationen nästa budgetår utvidgas till att omfatta även tryckta läromedel för specialskolan och centrala läromedel i de av läroboksnämnden ej granskade ämnena i grundskolan och i gymnasieskolan. Jag delar institutets uppfattning att läromedelsinformationen bör utvidgas i denna utsträckning. Jag har vid min medelsberäkning tagit hänsyn till de ökade arbetsuppgifter vid institutet som denna utvidgning kommer att medföra. Jag har således räknat medel för ytterligare en handläggartjänst och ytterligare medel för expertis. Jag har vidare räknat medel för lokalkostnader, reseersättningar och expenser i stort sett i enlighet med institutets förslag.

Enligt institutet bör registreringsavgift inte uttas vid registrering av läromedel för specialskolan eftersom merparten av dessa läromedel finansieras med medel som anvisas i statsbudgeten. Enligt min mening

bör registreringsavgift uttas även för dessa läromedel. Jag har därför beräknat 298 000 kr. för detta ändamål under anslaget Specialskolan m. m.: Utrustning m. m.

Jag är inte beredd att biträda institutets förslag att institutet efter samråd med riksrevisionsverket fr. o. m. nästa budgetår får fastställa avgifter för registrering av läromedel. Dessa avgifter bör även för nästa budgetår fastställas av regeringen.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen beräknar jag anslaget till 364 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens institut för läromedelsinformation* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 364 000 kr.

D 4. Stöd för produktion av läromedel

1974/75	Anslag	1 850 000
1975/76	Förslag	2 000 000

Från anslaget utgår bidrag för produktion av läromedel i ämne vari brist råder på lämpliga läromedel. Bidrag utgår endast för produktion av läromedel som är avsett att användas inom undervisning som står under tillsyn av skolöverstyrelsen (SÖ). Bestämmelser om verksamheten återfinns i kungörelsen (1974: 439) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel.

Statens institut för läromedelsinformation

1. Prisomräkning 129 000 kr.

2. I 0-alternativet räknar institutet med att ett mindre antal projekt påbörjas under budgetåret.

3. Statens institut för läromedelsinformation redovisar medelsbehovet och framhåller att behovet av stöd till produktion av läromedel för bristområden är av större omfattning än vad som tidigare förutsetts. Enligt institutet har dessutom möjligheterna att förlagsanknyta angelägna projekt ökat i snabbare takt än beräknat. Utöver de medel som anvisas under förevarande anslag har en del av de medel som anvisas under anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet avsatts för läromedelsutveckling samt använts för produktionsstödjande och produktionsstimulerande åtgärder. I samma takt som SÖ:s produktionsstimulerande insatser minskar ökar institutets behov av medel för stöd till produktion av läromedel för framför allt gymnasieskolans yrkesinriktade linjer och för invandrar- och minoritetsundervisningen. I enlighet med vad som uttalades i prop. 1974: 13 (s. 25) angående vissa läromedelsfrågor om behovet av samordning mellan SÖ:s utvecklingsarbete och användningen av produktionsstödet kommer institutet att inleda

överläggningar med SÖ under hösten 1974. Institutet räknar med att SÖ:s avveckling av produktionsstödjande insatser skall ske successivt under innevarande och nästa budgetår för att i sin helhet vara genomförd vid ingången av budgetåret 1976/77. Institutet föreslår att anslaget räknas upp med 1 150 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår ökas med 150 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd för produktion av läromedel* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.

D 5. Utveckling av studielämplighetsprov

1973/74	Utgift	666 940	Reservation	950 040
1974/75	Anslag	312 000		
1975/76	Förslag	1 000		

Från anslaget utgår medel för utveckling av studielämplighetsprov (prop. 1972: 84, UbU 1972: 31, rskr 1972: 240).

Skolöverstyrelsen

Genom beslut den 30 juni 1972 uppdrog Kungl. Maj:t åt skolöverstyrelsen (SÖ) att utveckla ett studielämplighetsprov för intagning till högre utbildning samt att utarbeta förslag till organisation för ett sådant prov.

I skrivelse den 5 juni 1974 har SÖ överlämnat sitt förslag, vilket utarbetats efter samråd med bl. a. universitetskanslersämbetet och kompetenskommittén.

För budgetåret 1975/76 beräknar SÖ 5 664 000 kr. för ändamålet. SÖ har vid beräkning av kostnaderna därvid utgått från att provet skall användas vid intagning till högre utbildning fr. o. m. läsåret 1976/77.

Föredraganden

Skolöverstyrelsens förslag om studielämplighetsprövning bereds f. n. inom utbildningsdepartementet. I avvaktan på ställningstagande till förslaget bör under detta anslag tas upp ett belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utveckling av studielämplighetsprov* för budgetåret 1975/76 beräkna ett reservationsanslag av 1 000 kr.

D 6. Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer

1975/76 Nytt anslag (förslag)[1] 980 000

[1] Innevarande budgetår utgår bidrag till vissa elevorganisationer från anslaget Bidrag till vissa elevorganisationer och bidrag till vissa föräldraorganisationer från anslaget Bidrag till vissa föräldraorganisationer.

Bidrag utgår under budgetåret 1974/75 enligt Kungl. Maj:ts beslut med 140 000 kr. till Sveriges elevers centralorganisation (SECO), 90 000 kr. till Sveriges folkhögskolelevers förbund (SFEF) och 150 000 kr. till Elevförbundet. Dessutom finns 200 000 kr. till Kungl. Maj:ts disposition. Vidare utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut bidrag med 320 000 kr. till Riksförbundet Hem och skola (RHS), med 21 000 kr. till Riksförbundet Döva barns målsmän och med 14 000 kr. till föräldraföreningen vid Ekeskolan.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) anmäler att önskemål om bidrag har inkommit från de elevorganisationer som nu har bidrag samt från Sjöbefälsskolornas elevorganisation, Sveriges sjuksköterskeelevers förbund, Vårdyrkesstuderandes riksförbund och Samarbetsorganisationen för Sveriges vuxenstuderande.

SÖ tillstyrker att Sjöbefälsskolornas elevförbund och Sveriges sjuksköterskeelevers förbund tilldelas bidrag med sammanlagt 40 000 kr. Vidare föreslår SÖ en ytterligare höjning av anslaget med 50 000 kr.

SÖ framhåller att Hem och skola-föreningarna har en betydelsefull uppgift vad avser informationen till hemmen om skolans mål och arbete. SÖ anser att Riksförbundet Hem och skolas resurser bör förstärkas, bl. a. på distriktsplanet, och föreslår en höjning av bidraget med 145 000 kr. Bidraget till Riksförbundet Döva och hörselskadade barns målsmän bör enligt SÖ höjas med 8 000 kr. och bidraget till föräldraföreningen vid Ekeskolan i Örebro med 7 000 kr.

En nedräkning av anslaget enligt 0-alternativet skulle enligt SÖ vara olyckligt för elevorganisationerna. Organisationerna bör för sitt arbete kunna påräkna statsmakternas oförändrade eller ökade stöd. För föräldraorganisationerna skulle ett genomförande av 0-alternativet enligt SÖ försvaga det ekonomiska stödet för en expanderande och vital verksamhet.

Riksförbundet Döva och hörselskadade barns målsmän har ansökt om bidrag med 110 000 kr. till förbundets verksamhet.

Föredraganden

Bidrag till vissa elev- resp. vissa föräldraorganisationer har hittills anvisats under två skilda anslag. Jag föreslår att bidrag till dessa organisationer nästa budgetår anvisas under ett anslag benämnt Bidrag till vissa

elev- och föräldraorganisationer. Riksförbundet Hem och skola har vid några tillfällen erhållit bidrag för speciella ändamål från anslaget Extra utgifter. Medel för sådana ändamål bör vad gäller nu ifrågavarande organisationer beräknas under förevarande anslag. Jag beräknar 25 000 kr. för ändamålet. Skolöverstyrelsen har föreslagit att bidrag skall utgå, utöver de elevorganisationer som erhåller bidrag innevarande budgetår, även till Sveriges sjuksköterskeelevers förbund och till Sjöbefälsskolornas elevorganisation. Jag delar denna uppfattning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 980 000 kr.

b) pedagogiskt utvecklingsarbete

D 7. Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet

1973/74 Utgift	26 516 822	Reservation	756 662
1974/75 Anslag	26 625 000		
1975/76 Förslag	29 982 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för bl. a. olika former av pedagogiska och psykologiska undersökningar och försök inom skolans område samt utveckling och utprövning av läromedel.

Till skolöverstyrelsen (SÖ) är knuten en pedagogisk nämnd som har till uppgift att som rådgivande organ bereda frågor om pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete, däri inbegripet utvärdering av utbildningsverksamheten. Nämnden har deltagit i behandlingen av SÖ:s förslag till anslagsframställning för budgetåret 1975/76.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Anslag			
Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet för			
förskola	1 430 000	+ 270 000	+ 200 000
grundskola	4 750 000	+1 510 000	+ 750 000
gymnasieskola	4 920 000	+ 880 000	+ 455 000
vuxenutbildning	4 250 000	+1 400 000	+ 847 000
lärarutbildning	2 630 000	+ 320 000	+ 175 000
Gemensamt forsknings- och utvecklingsarbete	6 235 000	+1 415 000	+ 675 000
Planering, uppföljning och information m. m.	2 310 000	+ 575 000	+ 250 000
Bidrag för utgivande av pedagogiska publikationer	100 000	+ 5 000	+ 5 000
	26 625 000	**+6 375 000**	**+3 357 000**

Skolöverstyrelsen

I 0-alternativet räknar SÖ med en nedskärning av anslaget med 1 079 000 kr. Detta skulle innebära att verksamheten i flera pågående projekt måste senareläggas och att endast ett fåtal nya projekt kan påbörjas.

SÖ:s förslag innebär en ökning av anslaget med 24 %. De största ökningarna avser grundskola (32 %) och vuxenutbildning (33 %).

Genom nedskärningar av tidigare planer för pågående projekt har SÖ kunnat öka utrymmet för nya projekt till 8,46 milj. kr. Av de medel

som föreslås för pågående projekt är nästan en tredjedel avsatta för kontinuerligt pågående projekt, främst läroplansutveckling. Fördelningen mellan pågående och nya projekt framgår av följande sammanställning (1 000-tal kr.).

Område	Pågående projekt		Nya projekt	Summa
	kontinuerliga	tidsbegränsade		
Förskola	50	1 286	364	1 700
Grundskola	825	3 548	1 887	6 260
Gymnasieskola	2 487	2 300	1 013	5 800
Vuxenutbildning	110	3 016	2 524	5 650
Lärarutbildning	155	1 739	1 056	2 950
Gemensamt FoU	1 350	4 681	1 619	7 650
Summa	**4 977**	**16 570**	**8 463**	**30 010**

Drygt en tredjedel av projekten är utlagda på forskningsinstitutioner, medan SÖ:s olika arbetsenheter har den omedelbara ledningen av de övriga.

Några huvuddrag i utvecklingsarbetets innehåll

SÖ framhåller att samspelet och samverkan mellan skola och samhälle är ett genomgående tema både för de projekt som behandlar skolans roll vid elevernas inskolning i vuxenlivet och för de projekt som behandlar elevernas individuella utveckling i allmänhet. Skolans samspel med arbetsmarknaden skall undersökas i ett projekt som föreslås följa upp elever som slutar före genomgången årskurs 9 och elever som genomgått enbart grundskola. I flera projekt undersöks elevernas yrkesval och skolans syo-verksamhet. Tre projekt behandlar förhållandet till alkohol, narkotika och tobak. SÖ föreslår vidare att kontakten mellan hem och skola som alternativ till betygen utvärderas och att fritidsverksamheten undersöks i projekt avseende studerande i både ungdomsskola och vuxenutbildning.

SÖ uppger att projekt med syftet att öka den sociala jämlikheten genom förbättringar av utbildningen förekommer i samtliga delprogram. En del av dessa projekt avser förebyggande och kompensatoriska insatser för att förhindra en senare ojämlikhet. Andra projekt är direkt inriktade på stöd åt handikappade och andra eftersatta grupper. I somliga projekt studeras ojämlikhetsskapande faktorer i skolmiljön, t. ex. social differentiering i skolan som följd av boendesegregation. I andra projekt prövas organisatoriska modeller för kompensatoriska åtgärder, t. ex. organisatoriska former för glesbygdsskolor på grundskole- och gymnasieskolenivå, individuell studiegång och stadielös undervisning, modeller för undervisningen av invandrarbarn, specialpedagogik i förskolan, utvärdering av integreringen av särskola och grundskola osv.

SÖ framhåller att det utvecklingsarbete som pågår för vuxenutbildning i allmänhet och för handikappade, invandrare och kortutbildade vuxna i synnerhet är av särskild betydelse för att genom utbildning främja jämlikheten.

Utvecklingsarbete avseende förskola och grundskola

SÖ föreslår utvecklingsinsatser för förskola, dels med särskild inriktning på anknytningen mellan förskola och grundskola, dels med inriktning på handikappade förskolebarn. Fem projekt behandlar samverkan förskola—lågstadium och barns utveckling kring skolstarten. För barn med särskilda behov pågår ett projekt rörande specialpedagogik i förskolan och ett rörande handikappade grupper i de tidiga åldrarna.

SÖ framhåller att syftet med utvecklingsarbetet för grundskolan är att öka kunskaperna om hur läroplanens mål kan förverkligas genom undervisning och inlärning samt genom organisation och skolmiljö. I forsknings- och utvecklingsarbetet (FoU-arbetet) utarbetas också underlag för undervisningsplanering och läromedel och utvärderas centrala delar av grundskolans verksamhet. Bland de nya projekt som SÖ föreslår förekommer projekt som syftar till att öka möjligheterna att stödja grupper med särskilda behov, t. ex. särskoleelever, blinda och döva utvecklingsstörda, svagmotiverade elever i gymnastik m. m. Bland föreslagna utvärderingsprojekt nämner SÖ en studie av arbetsmarknadsanpassning för skolbefriade respektive grundskolutbildade elever.

Utvecklingsarbete avseende gymnasieskolan

SÖ uppger att ändamålet med FoU-arbetet för gymnasieskolan bl. a. är att förbättra kunskaperna om undervisningsprocessen i relation till elevförutsättningar och olika ramfaktorer, t. ex. miljön inom och utom skolan och undervisningens anknytning till arbetslivet. SÖ uppger att över 60 % av de tillgängliga resurserna används till läroplansutveckling, läromedelsutveckling och mål- och utvärderingsarbetet. SÖ nämner vidare två projekt som betonar basfärdighet och begreppsutveckling, nämligen litteraturstudium och språkfärdighet i gymnasieskolans tvååriga linjer resp. begreppsutvecklingen inom matematik och naturvetenskapliga ämnen.

Utvecklingsarbete avseende vuxenutbildning

Syftet med FoU-arbetet för vuxenutbildning är bl. a. att utveckla och pröva metoder för undervisning, rekrytering, studievägledning och utvärdering beträffande olika former av vuxenutbildning. Bland aktuella utvecklingsfrågor nämner SÖ samverkan mellan olika verksamhetsformer inom vuxenutbildningen, metodförsök inom kommunal vuxenutbildning, rekrytering och uppsökande verksamhet, aktiveringspedagogik för kortutbildade vuxna och modeller för undervisningen av invandrar-

familjer. Den överbryggande utbildningen och vuxenutbildningen för handikappade och andra eftersatta grupper betonas. I två nya projekt skall enligt förslaget generella mål- och utvärderingsfrågor inom vuxenutbildningen bearbetas.

Utvecklingsarbete avseende lärarutbildning

Ändamålet med utvecklingsarbetet för lärarutbildningen är bl. a. att precisera målen för utbildningen och att ge underlag för förbättrade undervisningsmetoder och läromedel samt för utvärdering av lärarutbildningen. Vidgningen av lärarrollen uppmärksammas i projekt som gruppsamtal i skolan och elevvård enligt arbetslagsprincipen. Uppföljning och utveckling av lärarfortbildning och en sammanlänkning av lärarfortbildning och utvecklingsarbete är andra angelägna uppgifter. Bland de nya projekt som föreslås nämner SÖ en utvärdering av lärarnas arbetssituation i grundskolan, en utvärdering av speciallärarutbildningen, arbetsmodeller för lärarfortbildning och försöksverksamhet med nya arbetsformer i klasslärarutbildningen.

Gemensamt forskning- och utvecklingsarbete

Till detta program hänförs sådant FoU-arbete som inte är specifikt för en viss utbildningssektor och sådant som är gemensamt för flera utbildningssektorer. Ändamålet med det utvecklingsarbete som bedrivs inom detta program är bl. a. att förbättra beslutsunderlaget i fråga om mål och planering, att utveckla en förbättrad planeringsmetodik, att vidga kunskapen om undervisnings- och inlärningsprocesserna, att utveckla den fysiska miljön för utbildningen, att utveckla läromedel och att utpröva och tillämpa förfaranden för utvärdering av utbildningen i stort.

Pågående projekt beträffande planering och läromedelsutveckling tar en stor del av de föreslagna resurserna i anspråk. Bland de nya projekt som föreslås nämner SÖ ett projekt rörande undervisningsmetodiken för synskadade och ett projekt rörande den sociala utvecklingen i skolan. De hittillsvarande erfarenheterna av kommunala pedagogiska utvecklingsblock skall enligt förslaget sammanfattas och utvärderas. Inom ramen för det internationella s. k. IEA-projektet föreslås en delstudie rörande kunskapsstandarden i matematik vid mitten av 1970-talet jämfört med tio år tidigare.

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag i det föregående anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet m. m.

Inriktningen av det pedagogiska forsknings- och utvecklingsarbetet bör även fortsättningsvis följa de riktlinjer som drogs upp i prop. 1972: 1 (bil. 10 s. 186 f.) och som lämnades utan erinran av riksdagen (UbU

1972: 2, rskr 1972: 68). Utvecklingsarbetet har en väsentlig uppgift att fylla när det gäller att finna metoder för att förverkliga de mål som formulerats i läroplanerna. Skolöverstyrelsen (SÖ) framhåller i inledningen till sin anslagsframställning att det sannolikt är i länkandet av den vardagsnära pedagogiken till de politiska utbildningsmålen, som den svenska utvecklingsmodellen ännu har påtagliga brister. Det är här som ansträngningar bör sättas in för att starkare än nu engagera skolstyrelser, skolledare, lärare och övriga i verksamheten direkt medagerande till en aktiv tolkning av de allmänt formulerade målen om individuell utveckling, samhällsnytta och jämlikhet.

Det pedagogiska utvecklingsarbetet spelar tillsammans med lärares fortbildning en viktig roll för att i skolans hela verksamhet förverkliga de övergripande målen att främja jämlikhet och elevens sociala utveckling. Det gäller bl. a. att studera den sociala selektionen i och efter skolan. Detta kan med fördel göras genom undersökningar som sträcker sig över en längre tidsperiod, t. ex. en årskurs elever som följs under skolgången och kanske även senare i arbetslivet. Det gäller vidare att utveckla modeller för en undervisning som minskar olikheter t. ex. i språklig förmåga. Viktigt är självfallet också ett vardagsnära försöks- och utvecklingsarbete ute i skolorna. För att komma vidare är det alltså ofrånkomligt att arbeta med projekt av olika slag — på olika teoretiska nivåer, ämnesövergripande och ämnesinriktade, stadieövergripande och stydiebegränsade, kortsiktigt och långsiktigt. Särskilt viktigt är det kanske att främja ett samlat synsätt på ämnesmetodik och social utveckling. Det är annars risk för att målsättningen att främja elevens sociala utveckling upplevs stå i motsättning till kravet på en effektiv inlärning.

SÖ har föreslagit att forsknings- och utvecklingsarbetet nästa år kraftigt förstärks inom grundskolans och vuxenutbildningens område. Som framgår av sammanställningen har jag i stort sett följt denna prioritering. Jag anser att forsknings- och utvecklingsarbete som anknyter till förskolan också bör prioriteras. SÖ har uppgivit att utrymmet för nya projekt under budgetåret 1975/76 har kunnat ökas till ca 8,5 milj. kr. genom möjliga nedskärningar av tidigare planer för pågående projekt. Jag föreslår en höjning av medelsanvisningen under förevarande anslag med ca 3,4 milj. kr. Som kommer att framgå av min redogörelse under anslaget Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader beräknar jag medel under förevarande anslag för den försöksverksamhet SÖ föreslagit vid Ekeskolan respektive vid Åsbackaskolan för dubbelhandikappade elever. Innevarande budgetår disponerar SÖ:s biblioteckssektion medel för särskilda projekt under detta anslag. Dessa medel, som beräknas till 103 000 kr. bör för budgetåret 1975/76 överföras till anslaget Vissa åtgärder inom kulturområdet, för att tillgodoföras statens kulturråd inom vars ansvarsområde det ligger att fullgöra uppgifter av detta slag.

Det bör uppdras åt SÖ att vid fördelningen av anslag till projekt

rörande förskolan rådgöra med den förskoledelegation som inrättades i anledning av vad som anfördes i prop. 1973: 136 och vilken skulle utgöra ett centralt samarbetsorgan med rådgivande funktion till socialstyrelsen och SÖ.

Jag hemställer att regeringen förslår riksdagen

att till *Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 29 982 000 kr.

c) det obligatoriska skolväsendet m. m.

D 8. Bidrag till driften av grundskolor m. m.

1973/74	Utgift	4 007 355 917
1974/75	Anslag	4 260 200 000
1975/76	Förslag	4 812 400 000

Enligt kungörelsen (1958: 665) om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet (omtryckt senast 1973: 356, ändrad senast 1974: 276) utgår allmänt driftbidrag till kommunernas kostnader för grundskolan. I kungörelsen regleras också statsbidragen till kostnaderna för avlöning av skoldirektör och biträdande skoldirektör.

Bidragsunderlaget för de allmänna driftbidragen och för statsbidraget till kostnaderna för avlöning av skoldirektör och biträdande skoldirektör beräknas enligt vissa schematiska regler och utgörs i huvudsak av årslönebeloppen för tjänster som inrättats i föreskriven ordning. Det allmänna driftbidraget för grundskolan motsvarar bidragsunderlaget efter avdrag av en mindre kommunandel. Statsbidrag för avlöning av skoldirektör utgår med 79 % av bidragsunderlaget.

Ur förevarande anslag bestrids i första hand kostnaderna för driften av grundskolan och praktisk lärarutbildning vid grundskolan med undantag för vissa tjänstgöringstillägg. Vidare ersätts kostnaderna för avlöning av skoldirektör ur detta anslag. Anslaget belastas vidare med vissa kostnader för reseersättningar m. m. samt med kostnader för statsbidrag till avgifter till försäkring för tilläggspension (ATP), socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen och allmän arbetsgivaravgift. Slutligen utgår ur anslaget bidrag till vissa enskilda skolor.

Skolorganisationens omfattning

Totala antalet elever i grundskolan uppgick läsåret 1973/74 till 1 000 934. Läsåret 1974/75 beräknas antalet elever till ca 1 021 000 och läsåret 1975/76 till ca 1 030 000. Skolöverstyrelsen (SÖ) har därvid räknat med en årlig nettoimmigration av 10 000 personer under budgetåret 1974/75 och därefter med 15 000 personer per år fr. o. m. budgetåret 1975/76.

Den genomsnittliga klasstorleken i grundskolan har varit betydligt lägre än vad skolberedningen räknade med, vilket medfört ökat behov av lokaler och lärare. SÖ har med anledning härav sedan 1966 (senast i juni 1974) utfärdat anvisningar om elevernas fördelning på klasser i grundskolan.

De vidtagna åtgärderna har lett till att skolberedningens riktvärden för klassmedeltal i huvudsak kunnat uppnås. Alltjämt gäller dock att

de faktiska medeltalen ligger under skolberedningens beräkningar. För lågstadiet var läsåret 1973/74 den genomsnittliga klasstorleken 21, för mellanstadiet 24 och för högstadiet 27 elever. Delningstalen för de olika stadierna är resp. 25, 30 och 30 elever, vilket betyder att samtliga årskurser men särskilt då mellanstadiet uppvisar klasstorlekar som ligger väsentligt under delningstalen.

Den nya läroplanen för grundskolan, som successivt infördes i grundskolan med början läsåret 1970/71, var helt genomförd i och med utgången av läsåret 1972/73.

Anslagsberäkning

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Anslag	4 260 200 000	+ 563 000 000	− 552 200 000

Den av SÖ föreslagna uppräkningen hänför sig till följande ändamål.

	Anvisat för 1974/75	Förändring till 1975/76
1. Lärarlönebidrag m. m.	3 909 600 000	+ 510 781 000
2. Lönekostnadspålägg	344 100 000	+ 51 500 000
3. Ersättning för flyttningskostnader och resor	3 500 000	of
4. Bidrag till estniska grundskolor	474 000	+ 75 000
5. Bidrag till Kristofferskolan i Stockholm	1 878 000	+ 346 000
6. Bidrag till Hillelskolan i Stockholm	390 000	+ 69 000
	4 259 942 000	**+ 562 771 000**
Avrundat	4 260 000 000	

Av SÖ:s framställning inhämtas bl. a.

1—2. *Lärarlönebidrag m. m.* Posten kommer enligt gällande bidragsregler att under budgetåret 1975/76 belastas med dels slutreglering av lärarlönebidraget avseende redovisningsåret 1974/75, dels förskott på bidraget 1975/76, vilket senare motsvarar 90 % av lärarlönebidraget för 1974/75. I posten ingår även kostnaderna för statsbidrag till ATP-avgifter, socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen och allmän arbetsgivaravgift.

Kostnaderna för slutreglering för budgetåret 1974/75 är lika med skillnaden mellan det slutligt beräknade statsbidraget för detta budgetår och det belopp, som under samma år utbetalats i förskott. Detta senare belopp motsvarar i sin tur 90 % av lärarlönebidraget avseende redovisningsåret 1973/74.

För beräkningen av anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 måste en uppskattning göras av lärarlönebidraget avseende redovisningsåret 1974/

75 på grundval av de senast kända faktiska bidragskostnaderna, nämligen för redovisningsåret 1973/74. Enligt från länsskolnämnderna inhämtade uppgifter uppgick lärarlönebidraget inkl. statsbidraget till skoldirektör avseende redovisningsåret 1973/74 till 3 432,8 milj. kr. Årslönebeloppet för motsvarande ändamål uppgick enligt samma uppgifter till 3 467,0 milj. kr. för redovisningsåret 1973/74.

SÖ:s beräkningar av årslönebelopp och lärarlönebidrag framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i milj. kr.

	Årslönebelopp	Lärarlönebidrag
Enligt länsskolnämndernas uppgifter för budgetåret 1973/74	3 467,0	3 432,8
Nya tjänster i grundskolan 1974-07-01 (1974 års lön)	+ 64,7	+ 64,0
Löneomräkning (från 1973/74 års lön till 1974 års lön)	+108,9	+108,9
Löneomräkning av FoD-tjänster m. fl. (från 1973/74 års lön till 1974 års lön)	+ 1,7	+ 1,7
Förändring av antalet FoD-tjänster 1974-07-01	− 11,1	− 11,0
Kostnader för fackliga förtroendemän	+ 0,1	+ 0,1
Summa för budgetåret 1974/75	**3 631,3**	**3 596,5**

Med utgångspunkt i de sålunda beräknade årslönebeloppen och lärarlönebidragen samt med beaktande av kostnader för statsbidrag till ATP-avgifter, socialförsäkringsavgiften, allmän arbetsgivaravgift samt för lönekostnadspålägg, beräknar SÖ medelsbehovet under punkterna 1 och 2 enligt följande.

Beloppen anges i milj. kr.

Förskott på lärarlönebidrag	3 236,9
Slutreglering av bidraget för 1974/75	507,0
Statsbidrag till ATP-avgifter (8,8 % av årslönebeloppet 1974/75)	319,6
Allmän arbetsgivaravgift (4 % av det allmänna driftbidraget 1974/75)	143,9
Socialförsäkringsavgift till folkpensionering (3,5 % av det allmänna driftbidraget 1974/75)	125,9
Socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen (1,5 % av det allmänna driftbidraget 1974/75)	53,9
Lönekostnadspålägg (11 % av det allmänna driftbidraget 1974/75)	395,6
Statsbidrag till undervisning på grundskolenivå för vuxna, personell assistans åt handikappade elever m. m.	7,0
Stödundervisning åt invandrarbarn	21,0
Övriga kostnader för undervisning av invandrarbarn	0,2
Jämkning av studiegången i årskurs 9	5,0

Det ökade medelsbehovet till lärarlönebidrag m. m. enligt sammanställningen uppgår alltså till (4 816,0 −4 253,7 =) 562,3 milj. kr.

Sedan år 1944 anordnas i ett antal av de tvåspråkiga kommunerna i Norrbottens län lekskolekurser för finskspråkiga barn. Kurserna pågår tre till fyra veckor under sommaren och är avsedda för barn som skall börja i grundskolan påföljande höst. Medelsbehovet beräknas vara oförändrat. Från anslagsposten utgår också bidrag till kommuner i

Norrbottens län med finskspråkiga barn för anskaffande av speciella hjälpmedel för att överbrygga språksvårigheterna. SÖ räknar med oförändrat medelsbehov.

Ur anslaget bekostas vidare undervisning på grundskolenivå av ungdomar och vuxna som fått ofullständig eller ingen skolundervisning. Ur detta anslag bekostas även undervisning av vuxna zigenare vad avser lärarlöner, elevtransporter samt i vissa fall utrustning av lokaler och anskaffning av läromedel. Kungl. Maj:t har den 11 maj 1973 meddelat bestämmelser rörande sådan utbildning. Enligt dessa skall den nuvarande grundskoleundervisningen successivt avvecklas och eleverna föras över till en yrkesinriktad utbildning. SÖ, som avgivit rapport över verksamheten läsåret 1973/74, beräknar en milj. kr. för ändamålet budgetåret 1975/76.

Från anslagsposten får vidare — enligt bestämmelser Kungl. Maj:t meddelat den 26 april 1974 — bestridas kostnader för personell assistans åt handikappade elever i obligatoriska skolor. SÖ räknar med en ökning av medelsbehovet från 2,55 milj. kr. till 3,2 milj. kr. budgetåret 1975/76. Enligt SÖ har nuvarande regler om fördelning av medlen till personell assistans inte medfört den avsedda förenklingen av handläggningen. SÖ hänvisar till sitt förslag i föregående års anslagsframställning under anslaget Länsskolnämnderna om utökning av antalet regionala konsulenter. Om antalet konsulenter utökades skulle dessa kunna anlitas för bedömning av de enskilda rörelsehindrade elevernas behov av assistans. Härigenom skulle en rättvisare fördelning av statsbidragen till personell assistans ha kunnat åstadkommas än som enligt SÖ är möjligt med nuvarande system för bidragsgivning.

Statsbidrag för stödundervisning åt icke-svenskspråkiga elever kan f. n. utgå för högst sex veckotimmar. Antalet elever som är i behov av sådan undervisning beräknas öka de närmaste åren. SÖ uppskattar ökningen av stödundervisningen till minst 15 %. Några exakta uppgifter om denna undervisnings omfattning föreligger emellertid inte f. n. SÖ och statistiska centralbyrån har emellertid gemensamt satt igång en sådan undersökning. Den beräknade ökningen medför ett ytterligare medelsbehov av 3 milj. kr.

Enligt anmärkning 12 till timplanen för högstadiet enligt 1969 års läroplan för grundskolan får för enskild elev studiegången jämkas i årskurs 9. Kungl. Maj:t har den 2 juni 1972 bemyndigat SÖ att utfärda anvisningar för sådan jämkad studiegång, vilka anvisningar sedan utfärdats av SÖ den 26 juli 1972, den 19 juli 1973 och den 1 mars 1974 (se Aktuellt från skolöverstyrelsen, 1973/74: 44). Under hösten 1973 tillsatte SÖ en arbetsgrupp med uppgift att studera vunna erfarenheter av denna verksamhet. I avvaktan på slutförandet av detta arbete samt i avvaktan på ställningstaganden till förslaget från utredningen om skolans inre arbete (SIA) beträffande s. k. anpassad studiegång, föreslår SÖ att oförändrat 5 milj. kr. anvisas för ändamålet budgetåret 1975/76.

På låg- och mellanstadierna i grundskolan omfattar undervisningen i slöjd för alla elever två slöjdarter, dels trä- och metallslöjd, dels textilslöjd. Därvid anordnas två grupper, om antalet elever i slöjd på dessa stadier i skolenheten är lägst 17. Är antalet elever högre än 24, får det antal grupper anordnas, som erhålles då antalet elever delas med 15. Uppstår därvid en rest på minst 10, får ytterligare en grupp anordnas. SÖ har gjort en undersökning av hur dessa delningsbestämmelser fungerat i praktiken och därvid funnit bl. a. följande. Läroplanens mål har varit svårt att uppnå eftersom den förutsätter stark betoning på individualiserande undervisning. Integrerad undervisning med slöjd och andra ämnen har likaså varit svår att genomföra då slöjdgrupp ofta kommer att bestå av elever från olika klasser. Integrerade elever med handikapp kräver stor lärarinsats vilket medfört svårigheter för andra elever i stora slöjdgrupper. I de fall det bildats tre grupper av två klasser har det uppstått schematekniska problem för den tredje gruppen, när den första och andra gruppen haft slöjd och tvärt om. Under läsåret 1972/73 utgjorde i praktiken ca 8 % av samtliga slöjdgrupper kommunalt betalda grupper. Motiveringen till detta arrangemang var schematekniska, skolsociala och pedagogiska problem. Under nämnda läsår utgjordes kommunernas sammanlagda kostnad för dessa slöjdgrupper 8,5 milj. kr. Enligt SÖ har vidare ingen slöjdart lokalytor eller utrustning för så stora grupper som det i praktiken blir med nuvarande delningsbestämmelser. Bibehålls dessa regler kommer därför krav att resas på ändrade normer för lokalytor och utrustning, vilket skulle medföra kostnader av icke ringa omfattning. SÖ föreslår i stället att delningsbestämmelserna ändras så att en grupp får anordnas för varje påbörjat 15-tal elever i ämnet på ifrågavarande stadier i skolenheten. Denna regel skulle, enligt SÖ, rent teoretiskt medföra att antalet grupper skulle öka. Samtidigt skulle emellertid behovet av de s. k. kommunala slöjdgrupperna försvinna. Den teoretiska ökningen beräknas till ca 1 900 grupper, vilket skulle motsvaras av en statsbidragsökning med ca 7 milj. kr. På grund av statsbidragsreglernas konstruktion kommer inte dessa kostnader att belasta anslaget förrän budgetåret 1976/77.

I skrivelse den 10 december 1973 har SÖ föreslagit att nuvarande regler om särskild undervisning ändras så att även allergisjuka och gravt infektionskänsliga elever med upprepad kortare frånvaro skulle kunna erbjudas en meningsfull skolgång. Skolstadgans (1971: 235) bestämmelser (5 kap. 45—49 §§ och 8 kap. 45 och 46 §§) ger endast möjlighet att anordna särskild undervisning då läkare bedömer att hinder för skolgång kommer att föreligga under minst tre veckor efter det att undervisningen kan påbörjas. Denna regel om sammanhängande tre veckor utgör, enligt SÖ, ett hinder för skolans möjligheter att hjälpa elever med upprepad kort sjukfrånvaro som t. ex. elever med astma eller allergier. Antalet elever som är i behov av sådan särskild undervisning, men som

enligt nuvarande regler inte kan erhålla sådan, kan enligt SÖ beräknas till ca 6 ‰ av samtliga elever, vilket blir ca 6 000 elever i grundskolan och ca 1 200 elever i gymnasieskolan. Enligt SÖ måste det för dessa elever finnas möjlighet att sätta in särskild undervisning på ett flexibelt och okonventionellt sätt. Undervisningen bör kunna påbörjas så snart som möjligt efter varje sjukdomstillfälle. När sedan eleven återkommer till skolan skall, om behov därav föreligger, den särskilda undervisningen kunna fortsätta som förlängd särskild undervisning. Detta kräver ändringar dels i skolstadgan, dels i SÖ:s anvisningar om särskild undervisning. De ökade kostnaderna som beräknas bli följden föreslår SÖ får bestridas ur förevarande anslag samt ur anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor. Kostnadsökningen beräknas för grundskolan till 3.5 milj. kr.

Riksförbundet mot allergi och *Svenska psoriasisförbundet* har i skrivelser till utbildningsdepartementet betonat det angelägna i att skolstadgans bestämmelser om särskild undervisning ändras i överensstämmelse med SÖ:s förslag.

Genom beslut den 26 april 1974 medgav Kungl. Maj:t att finska försöksvis under läsåren 1974/75 t. o. m. 1976/77 fick vara tillvalsämne på högstadiet i Norrbottens län, utöver de i 5 kap. 8 § andra stycket skolstadgan angivna tillvalsämnena. SÖ föreslår att denna anordning bör prövas på fler ställen i landet samt gälla, förutom finska, även andra större invandrarspråk som serbokroatiska, grekiska och eventuellt turkiska. SÖ föreslår att 200 000 kr. ställs till förfogande för att fördelas mellan kommuner som önskar pröva hemspråksundervisning som alternativt tillval på högstadiet.

Genom beslut den 2 juni 1972 gav Kungl. Maj:t SÖ i uppdrag att efter samråd med Svenska kommunförbundet utreda formerna för den personella organisationen för läromedlens handhavande i skolan. En utgångspunkt för SÖ:s arbete skulle därvid vara att frågan om läromedlens handhavande skulle lösas inom nuvarande ekonomiska ramar.

Med skrivelse den 24 juni 1974 har SÖ redovisat utredningsuppdraget och framlagt förslag till personalorganisation kring läromedlen i grundskolan. Förslaget, som i allt väsentlig ansluter sig till 1969 års förslag från SÖ angående läromedlens organisation i grundskolan (se prop. 1970: 1 bil. 10 s. 178 och 184, SU 1970: 8, rskr 1970: 8) innebär i korthet följande. En renodling av arbetsuppgifterna med handhavande av läromedlen genomförs. Icke pedagogiska arbetsuppgifter överförs på biträdespersonal. En totalsyn på läromedlen eftersträvas. En särskild funktion — benämnd skolintendentfunktion — föreslås genom att resurserna för såväl läromedels- som skolledarfunktioner för nuvarande tillsynslärare och skolbibliotekarier förs samman. En statsbidragsschablon baserad på rektorsområdenas omfattningspoäng införs

för skolintendentfunktionen. Statsbidragskompensation föreslås vidare till kommunerna för ökade kostnader för biträdespersonal betingade av förslaget. SÖ har inte kunnat uppfylla direktiven med avseende på oförändrad kostnadsram. Den totala kostnaden för förslaget beräknas till ca 10 milj. kr.

Yttranden över förslaget har avgivits av statens institut för läromedelsinformation, Svenska kommunförbundet, Landsorganisationen, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) samt av Föreningen Svenska läromedelsproducenter. Samtliga remissinstanser utom SACO ställer sig i princip positiva till SÖ:s förslag. Svenska kommunförbundet framhåller emellertid att förslaget att kommunerna skall ges kompensation för den utökade biträdespersonalen är en förutsättning för styrelsens positiva inställning. SACO avstyrker förslaget under hänvisning bl. a. till de förslag SIA och Litteraturutredningen framlagt beträffande bibliotekariernas framtida roll i grundskolan.

I skrivelse den 3 maj 1974 har skolstyrelsen i Uppsala kommun anhållit om inrättande av en särskild studierektorstjänst vid grundskolan i kommunen fr. o. m. den 1 juli 1974 för den organisatoriska och pedagogiska ledningen av de rörelsehindrade elevernas skolgång inom såväl grundskolan som gymnasieskolan. Skolstyrelsen har vidare föreslagit att tjänsten placeras inom Valsätra rektorsområde till vilket Folke Bernadotteskolan hör och dit en stor del av den integrerade verksamheten är förlagd. Yttranden över skrivelsen har avgivits av länsskolnämnden i Uppsala län och av SÖ.

I skrivelse den 3 juli 1974 har Stockholms skoldirektion anhållit om generellt tillstånd att utan hinder av bestämmelserna i skolstadgan besluta att intyg om fullgjord skolplikt skall få utfärdas i stället för slutbetyg för zigenska elever om så finnes lämpligt. Förslaget grundar sig på de erfarenheter en inom Stockholms kommun tillsatt arbetsgrupp gjort efter att i flera år ha utrett undervisningen för zigenska barn och ungdomar. De flesta zigenska elever i Stockholmsområdet har uppvisat en endast sporadisk närvaro i skolan. De slutbetyg dessa elever får är därför, enligt skoldirektionen, inte ett adekvat uttryck för elevens kunskaper och färdigheter. Om skoldirektionen i stället fick möjlighet att utfärda intyg om fullgjord skolplikt för dessa elever, skulle möjligheten inte senare vara stängd för dessa elever att t. ex. inom vuxenutbildningens ram bedriva studier, som leder fram till ett nytt slutbetyg för grundskolan. Länsskolnämnden i Stockholms län har avgivit yttrande över förslaget.

3. Under anslagsposten *Ersättning för flyttningskostnader och resor* beräknar SÖ oförändrat belopp.

4. SÖ överlämnar framställning av Estniska kommittén om statsbi-

drag till de *estniska skolorna* i Stockholm och Göteborg samt de estniska kompletteringsskolorna. I dessa senare skolor, som f. n. finns på 17 orter, ges kompletterande undervisning efter skoltid i nationella ämnen till estniska elever i grundskolan. För skolan i Stockholm beräknar SÖ medel för sammanlagt sju lärare, fördelade på tre klasser på lågstadiet och tre klasser på mellanstadiet. Däremot finner SÖ inte skäl att tillstyrka kommitténs anhållan om en tillsynslärartjänst, då bidrag beräknas för arvode motsvarande uppdragstillägg för tillsynslärare. För skolan i Göteborg beräknar SÖ medel för en lågstadieklass och två mellanstadieklasser med tre lärare. Estniska kommitténs anhållan om en halv ämneslärartjänst avstyrker SÖ med hänsyn till det ringa antalet klasser och förordar liksom tidigare budgetår att bidrag för detta ändamål utgår för fem veckotimmar.

5. SÖ överlämnar framställning från *Stiftelsen Kristofferskolan* om statsbidrag till Kristofferskolan för budgetåret 1975/76.

Som grund för beräkning av statsbidraget skall enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser ligga en organisation beräknad till högst 600 elever fördelade på 21 klassavdelningar, därav högst tre klassavdelningar i årskurserna 10—12. Läsåret 1973/74 har två klasser varit inrättade i vardera årskurserna 10, 11 och 12. Stiftelsen hemställer om att statsbidrag måtte utgå även till denna utökade organisation.

I yttrande över denna anhållan från Stiftelsen Kristofferskolan avstyrker Stockholms skoldirektion, länsskolnämnden i Stockholms län samt SÖ bifall till framställningen. Av skoldirektionens yttrande framgår bl. a. att kommunen tillsatt en arbetsgrupp för att utreda frågor som sammanhänger med de kommunala bidragen till de statsunderstödda privatskolorna i Stockholm. Ett godkännande av statsbidrag till en utökning av Kristofferskolans organisation skulle föregripa arbetsgruppens ställningstaganden.

Totalt beräknar SÖ en ökning av medelsbehovet under denna punkt med 346 000 kr., vilket innebär ett anslag av 2 224 000 kr.

Skolföreningen Järna Waldorfskola har i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om statsbidrag för läsåret 1975/76. Skolan arbetar liksom Kristofferskolan enligt waldorfpedagogikens principer. SÖ finner inte skäl tillstyrka bidrag till skolan.

6. SÖ överlämnar ansökan från Hillelskolans styrelse om statsbidrag till *Hillelskolan* för budgetåret 1975/76. Skolan omfattar innevarande år en klass av envar av årskurserna 1—6 med ett sammanlagt elevantal om 112 elever. SÖ, som inte finner skäl att tillstyrka styrelsens anhållan om ökat statligt bidrag till skolan budgetåret 1975/76, föreslår att statsbidrag fortfarande får utgå med 100 % av kostnaderna för löner åt lärare och skolledare, beräknade efter en normalbudget. Liksom tidigare år räknar SÖ med att skolan har stadigvarande underlag för en

specialklass. Medelsbehovet beräknas till 459 000 kr., vilket innebär en ökning med 69 000 kr.

Ebba Petterssons Privatskolas Stiftelse har i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om statsbidrag för sin verksamhet.

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag i det föregående anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet m. m.

I enlighet med statsmakternas beslut år 1974 (prop. 1974: 132, SkU 1974: 54, SfU 1974: 33, rskr 1974: 329 och 331) om sänkning av inkomstskatten kommer sjukförsäkringsavgiften för löntagare att slopas fr. o. m. inkomståret 1975. Inkomstbortfallet för staten kommer enligt beslutet att kompenseras genom höjning av arbetsgivares och egenföretagares socialförsäkringsavgift till sjukförsäkringen från 3,8 % till 7 %. I enlighet med en tidigare överenskommelse mellan staten och kommunerna utgår ej statsbidrag till kommunernas och landstingskommunernas sjukförsäkringskostnader för lärare och skolledare i grundskolan och gymnasieskolan. Jag anser att huvudmännen bör få kompensation för de ökade kostnader för socialförsäkringsavgiften för sjukförsäkringen som beror på den beslutade skatteomläggningen. Denna kompensation bör utformas i princip på samma sätt som skedde vid slopandet av folkpensionsavgiften fr. o. m. inkomståret 1974. Statsbidraget till socialförsäkringsavgiften för sjukförsäkringen bör täcka avgiftshöjningen i samma proportion som statsbidraget täcker kostnaden för löner. Vid beräkningen av avgiften beaktas inte den del av en arbetstagares lön som överstiger 7,5 gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Med hänsyn dels till denna begränsning, dels till att huvudmännen bör få kompensation enbart för den höjning av avgiften som föranleds av den beslutade skatteomläggningen, torde såvitt avser grundskolan och gymnasieskolan statsbidraget för socialförsäkringsavgiften för sjukförsäkringen kunna bestämmas till 3 % av statsbidraget till lönerna. I de övriga fall inom skolväsendet där staten svarar för huvudparten av avlönings- och pensionskostnaderna för skolledare och lärare bör statsbidrag till avgiften beräknas med samma procenttal. För vissa utbildningsformer, såsom lantbruks- och lanthushållsskolor och folkhögskolor, utgår redan f. n. statsbidrag för täckande av hela kostnaden för socialförsäkringsavgiften för sjukförsäkringen. För dessa utbildningsformer bör även i framtiden utgå statsbidrag som täcker hela avgiften. Detta bidrag kan beräknas till 6,5 % av lönekostnaderna. I fråga om viss vuxenutbildning, såsom det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, utgår redan f. n. statsbidrag till täckande av en del av socialförsäkringsavgiften till sjukförsäkringen. Statsbidraget bör i fortsättningen utgå med samma del av den höjda avgiften och kan beräknas till nämnda del av nuvarande 6,5 % av berörda lönekostnader. Jag anser att rege-

ringen bör inhämta riksdagens godkännande av de riktlinjer för statsbidrag till sjukförsäkringsavgift vid statsunderstödd verksamhet som jag nu har förordat.

Genom beslut av riksdagen hösten 1974 (prop. 1974: 129, SfU 1974: 32, rskr 1974: 332) har socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen höjts från 3,3 % till 4,2 % för år 1975. Kungl. Maj:t har med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 136, UbU 1974: 7, rskr 1974: 91) meddelat bestämmelser om statsbidrag till nämnda socialförsäkringsavgift i fråga om skolväsendet och viss vuxenutbildning. Statsbidraget bör anpassas till den beslutade höjningen av avgiften och torde böra beräknas med 4 %. Jag anser att regeringen bör inhämta riksdagens godkännande av ändrade riktlinjer för statsbidraget enligt vad jag nu har förordat.

Sedan läsåret 1967/68 (prop. 1967: 1 bil. 10 s. 133, SU 1967: 8, rskr 1967: 8) utgår statsbidrag till personell assistans för vissa handikappade elever i obligatoriska skolor. Genom beslut den 26 april 1974 har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser för verksamheten innevarande budgetår. Bestämmelserna innebär bl. a. att huvuddelen av statsbidraget fördelas mellan kommunerna av skolöverstyrelsen (SÖ) med utgångspunkt i antalet grundskoleelever i resp. kommun den 15 september 1973. Statsbidrag som ej utnyttjats för det avsedda ändamålet skall utan dröjsmål av kommunen återlevereras till SÖ. Enligt SÖ har dessa bestämmelser ej medfört den avsedda förenklingen av bidragsgivningen. I särskild skrivelse har Handikappförbundens centralkommitté dessutom framhållit att reglerna uppfattats som orättvisa av många kommuner, i synnerhet av de kommuner som har många handikappade. Enligt SÖ skulle en rättvisare fördelning av statsbidragen ha kunnat uppnås om antalet regionala konsulenter för rörelsehindrade hade utökats och dessa kunnat anlitas för bedömningen av de enskilda elevernas behov av assistans. SÖ framför emellertid inte något sådant förslag till ökning av antalet konsulenter för rörelsehindrade.

Inför nästa budgetår beräknar jag, i likhet med SÖ, att ytterligare 650 000 kr. skall utgå för den personella assistansen. Jag ämnar dessutom vid en senare tidpunkt föreslå regeringen att av tillgängliga medel ett större belopp än för innevarande budgetår tillställs SÖ att fördelas bl. a. till kommuner med särskilt behov av personell assistans. Jag tänker här framför allt på hur den regionala organisationen för habilitering av rörelsehindrade barn medfört att vissa kommuner kommit att få ett större behov av personell assistans än andra kommuner.

I övrigt kommer jag senare att föreslå regeringen att nuvarande regler om fördelning av statsbidraget till personell assistans får gälla även i fortsättningen. Frågan om en mer grundläggande förändring av denna statsbidragsgivning bör enligt min mening anstå tills utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK) avslutat sitt arbete.

Skolstyrelsen i Uppsala kommun har anhållit om inrättande av en studierektorstjänst i kommunen för den organisatoriska och pedagogiska ledningen av de rörelsehindrade elevernas skolgång. Jag har ingen erinran mot detta förslag. Tjänsten bör emellertid finnas endast under budgetåret 1975/76 med hänsyn till att SÖ i nästa års anslagsframställning avser att inkomma med förslag till generell lösning av hur skolledarorganisationen skall dimensioneras i kommuner med många rörelsehindrade elever. Det bör ankomma på SÖ att meddela närmare bestämmelser om tjänsten.

Sedan läsåret 1966/67 utgår särskilt statsbidrag till stödundervisning av invandrarbarn i det obligatoriska skolväsendet. Statsbidrag utgår för högst sex veckotimmar per undervisningsgrupp, varav två veckotimmar får disponeras för stödundervisning på elevens eget modersmål. Jag beräknar medelsbehovet till 21 milj. kr. för budgetåret 1975/76. En särskild arbetsgrupp har tillkallats för att utreda invandrarelevernas utbildningssituation i grundskolan och gymnasieskolan.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 juni 1972 har SÖ utfärdat anvisningar för sådan jämkning av studiegången i årskurs 9 som enligt timplanen får göras för enskild elev. En kostnadsram har av Kungl. Maj:t därvid angetts för den specialundervisning som enligt bestämmelserna får meddelas inom ramen för jämkad studiegång. Eftersom beräkningsunderlaget inte förändrats sedan detta bemyndigande gavs, räknar jag i likhet med SÖ med motsvarande kostnadsram för budgetåret 1975/76.

Med anledning av Kungl. Maj:ts uppdrag i skrivelse den 1 oktober 1971 inkom SÖ den 13 mars 1972 med förslag till riktlinjer för fortsatta utbildningsinsatser för vuxna zigenare. Kungl. Maj:t har — med utgångspunkt i detta förslag — den 11 maj 1973 meddelat bestämmelser rörande sådan utbildning. Enligt dessa skall den nuvarande grundskoleundervisningen successivt avvecklas och eleverna föras över till yrkesinriktad utbildning. Jag räknar därför med ett lägre medelsbehov för denna utbildning budgetåret 1975/76.

Som framgått av min redogörelse i det föregående har Stockholms skoldirektion anhållit om generellt tillstånd att utan hinder av bestämmelserna i skolstadgan (1971: 235) besluta att intyg om fullgjord skolplikt skall få utfärdas i stället för slutbetyg för zigenska elever om så finnes lämpligt. Denna skrivelse har överlämnats till 1973 års betygsutredning för beaktande. I detta sammanhang vill jag erinra om att Kungl. Maj:t i några fall medgett undantag från gällande bestämmelser om rätt att tas in i kommunal vuxenutbildning för studier på grundskolenivå samt om rätt att få betyg och inräkna detta i nytt slutbetyg. Medgivandena har avsett studerande som tidigare av medicinska och sociala skäl haft speciella svårigheter att tillgodogöra sig utbildningen (prop. 1974: 1 bil. 10, s. 406, UbU 1974: 20, rskr 1974: 185).

Det bör för riksdagen i detta sammanhang anmälas att statsrådet Leijon genom beslut den 25 maj 1974 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att gemensamt med en motsvarande finsk arbetsgrupp utreda förutsättningarna för och ge förslag till åtgärder som syftar till att förbättra de finska zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige. Arbetsgrupperna skall eftersträva att likartade insatser företas i de båda länderna.

I avvaktan på förslag beträffande gruppen finska zigenare har den särskilda finsktalande skolkonsulenten, som jag i det föregående räknat medel för under anslaget Skolöverstyrelsen, en viktig funktion att fylla bl. a. även för denna grupp. Jag vill också erinra om att föredragande statsrådet under femte huvudtiteln tidigare denna dag föreslagit att hos socialstyrelsen inrättas en tjänst som byrådirektör för handläggning av ärende bl. a. rörande de finska zigenarna.

Kungörelsen (1972: 448) om fackliga förtroendemän hos statsmyndigheter m. fl. har (se SFS 1974: 535) upphört att gälla vid utgången av juni 1974. I enlighet med statsmakternas beslut samma år (prop. 1974: 88, InU 1974: 15, rskr 1974: 272) har utfärdats lagen (1974: 358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen. Lagen trädde i kraft den 1 juli 1974. Enligt denna lag har facklig förtroendeman bl. a. rätt till den ledighet som fordras för det fackliga uppdraget. Ledigheten får inte ha större omfattning än som är skäligt med hänsyn till förhållandena på arbetsplatsen. Ledighetens omfattning och förläggning bestäms efter överläggning mellan arbetsgivaren och den lokala arbetstagarorganisationen. Vid ledighet som avser den fackliga verksamheten på arbetsplatsen skall facklig förtroendeman ha rätt till bibehållna anställningsförmåner.

Enligt vad jag erfarit har förhandlingar mellan statens avtalsverk och vederbörande personalorganisationer upptagits angående tillämpningen av ifrågavarande lagstiftning på skolans område. Jag avser senare återkomma till regeringen i denna fråga sedan dessa förhandlingar avslutats. I avvaktan härpå beräknar jag oförändrat statsbidrag för ändamålet.

Som framgått av min redogörelse i det föregående har nuvarande delningsbestämmelser i ämnet slöjd på låg- och mellanstadiet i grundskolan medfört vissa svårigheter av såväl pedagogisk som administrativ art. Integrerad undervisning med slöjd och andra ämnen har t.ex. varit svår att genomföra då slöjdgrupper ofta kommit att bestå av elever från olika klasser. Detta har ibland lett till schematekniska problem. Vidare har nuvarande delningsbestämmelser lett till att läroplanens mål har varit svårt att uppnå, eftersom dessa förutsätter stark betoning på individualiserande undervisning. Under läsåret 1972/73 utgjorde ca 8 % av samtliga slöjdgrupper kommunalt betalda grupper. Motiveringen till detta arrangemang var schematekniska, skolsociala och pedagogiska problem.

1974 års riksdag konstaterade bl. a. (UbU 1974: 7 s. 4, rskr 1974: 91)

att det nuvarande systemet för tilldelning av statsbidragsberättigade lärartimmar för undervisningen i slöjd på grundskolans låg- och mellanstadier inte var tillfredsställande. Delningsbestämmelserna för denna undervisning borde bringas i bättre överensstämmelse med det faktiska behovet av undervisningsgrupper. Det fanns därvid inte enligt utbildningsutskottets mening anledning att vänta med en ändring av dessa bestämmelser tills beslut förelåg i anledning av kommande förslag från SSK. Som framgått av min redogörelse i det föregående har SÖ föreslagit att ifrågavarande delningsbestämmelser ändras så att en grupp får anordnas för varje påbörjat 15-tal elever i ämnet på låg- och mellanstadiet i skolenheten. Jag har ingen erinran mot detta förslag. Jag ämnar senare föreslå regeringen att de allmänna bestämmelserna till timplanerna för grundskolan ändras i enlighet härmed.

SÖ har föreslagit att nuvarande regler om bl. a. särskild undervisning ändras så att även allergisjuka och gravt infektionskänsliga elever med upprepad kortare frånvaro skulle kunna erbjudas en meningsfull skolgång. Jag har ingen erinran mot detta förslag. Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att vidta erforderliga ändringar i skolstadgan med anledning härav.

Som framgått av min redogörelse i det föregående har SÖ även framlagt förslag till personalorganisation kring läromedlen i grundskolan. En särskild funktion — benämnd skolintendentfunktionen — föreslås genom att resurserna för såväl läromedels- som skolledarfunktioner för nuvarande tillsynslärare och skolbibliotekarier förs samman. Statsbidragskompensation föreslås vidare till kommunerna för ökade kostnader för biträdespersonal. Den totala kostnaden för förslaget beräknas till 10 milj. kr. Förslaget har remissbehandlats.

SÖ:s förslag ansluter sig i sina huvuddrag till ett förslag i ämnet som framfördes av SÖ redan år 1969. Ett ställningstagande till förslaget har således under många år uppskjutits. Detta förhållande har bl. a. påpekats av Tjänstemännens centralorganisation som menar att förslaget nu snarast bör läggas till grund för en reform. Sveriges akademikers centralorganisation avstyrker däremot SÖ:s förslag.

SÖ:s förslag griper in i många frågeställningar som nyligen aktualiserats från annat håll och från en delvis annan utgångspunkt. Jag tänker här framför allt på vad SIA föreslagit i sitt betänkande (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö, nämligen att skolbibliotekarien måste spela en mer central roll i skolans arbetsmiljö och att det på sikt bör vara möjligt att också inom grundskolan anställa fackutbildade bibliotekarier.

Mot den här bakgrunden är jag inte beredd att förorda att SÖ:s förslag till personalorganisation kring läromedlen i grundskolan nu läggs till grund för en reform. Ett annat ställningstagande skulle i viktiga hänseenden föregripa vad nyss nämnda utredning föreslagit.

Lärare som erhållit uppdrag som handledare för lärarhögskolas praktik tills vidare för tre år (särskild kommunal arvodestjänst) har fått lön enligt viss högre löneklass. Statsbidrag till handledartjänsten, som helt belastat anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m., har utgått efter tjänstinnehavarens löneklass. Enligt avtal den 18 juni 1974 om vissa anställnings- och arbetsvillkor för vissa tjänstemän som medverkar i den nya praktikorganisationen för studerande på lärarhögskolas ämneslärar- och klasslärarlinjer m. m. skall sådan handledare få tjänstgöringstillägg i stället för löneklasspåslag. Jag förutsätter att tjänstgöringstilläggen skall belasta detta anslag. Detta kräver vissa ändringar i kungörelsen (1958: 665) om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet (omtryckt 1973: 356, ändrad senast 1974: 276). Jag kommer senare att föreslå att regeringen vidtar dessa ändringar.

Med hänvisning till vad jag här anfört beräknar jag medelsbehovet för lärarlönebidrag m. m. med utgångspunkt i SÖ:s beräkningar till 4 805 800 000 kr. (1 och 2). Jag har därvid inte räknat med någon nettoimmigration.

I fråga om SÖ:s medelsberäkning under punkt 3 har jag inga erinringar. I fråga om de estniska skolorna, Hillelskolan och Kristofferskolan ankommer det på regeringen att besluta om bidragsbeloppens storlek (4—6). Jag är inte beredd att föreslå någon utbyggnad av den estniska skolans organisation. Denna fråga avgjordes genom riksdagens beslut i anledning av prop. 1968: 67 (SU 1968: 129, rskr 1968: 303) angående undervisning för utlandssvenska barn samt för vissa minoriteter i Sverige. Jag är heller inte beredd att föreslå statsbidrag till en utökad organisation vid Kristofferskolan eller statsbidrag till Järna Waldorfskolan eller till Ebba Petterssons Privatskolas Stiftelse.

Övriga förslag som jag i det föregående redovisat, är jag inte beredd att biträda.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för statsbidrag till socialförsäkringsavgift för sjukförsäkringen inom statsunderstödd verksamhet,
2. godkänna de ändringar för statsbidrag som behövs med anledning av den höjda socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och som jag har förordat i det föregående,
3. godkänna de av mig förordade riktlinjerna i vad avser särskild undervisning,
4. till *Bidrag till driften av grundskolor m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 812 400 000 kr.

D 9. Särskilda åtgärder på skolområdet

1973/74	Utgift	12 914 090	Reservation	2 085 910
1974/75	Anslag	30 000 000		
1975/76	Förslag	30 000 000		

Genom beslut den 26 april 1974 har Kungl. Maj:t meddelat närmare bestämmelser om anslagets användning. Bestämmelserna innebär i korthet följande. Medlen ställs till skolöverstyrelsens (SÖ) förfogande för förstärkning av insatserna på de områden inom skolan där olika problem gör sig gällande. I första hand bör dessa medel användas för åtgärder inom grundskolan och därvid främst på högstadiet. I undantagsfall skall bidrag även kunna utgå för insatser på det gymnasiala stadiet. I geografiskt hänseende skall bidrag främst utgå för insatser i storstadskommunerna. Även andra kommuner — t. ex. med betydande invandrargrupper — skall emellertid kunna tilldelas bidrag. Bidrag skall kunna utgå dels för personell förstärkning vid undervisningen, dels till förstärkningsanordningar för elevvård och fritidsverksamhet. Statsbidrag till personell förstärkning vid undervisningen utgår med belopp, som för varje undervisningstimme motsvarar 115 % av CT 11. Statsbidrag till förstärkningsanordningar för elevvård och fritidsverksamhet utgår med 50 % av de verkliga kostnaderna för denna verksamhet. Bidrag får endast utgå till nya aktiviteter.

Skolöverstyrelsen

Under våren 1974 anordnade SÖ fem konferenser i olika delar av landet i syfte att samla erfarenheter av den verksamhet som finansierats med medlen från ifrågavarande anslag. Till konferenserna inbjöds representanter från länsskolnämnder, skolstyrelser och rektorsområden — skolledare, lärare, assistentlärare, fritidsledare, skolvärdar, elever m. fl. Enligt SÖ förelåg det en synnerligen positiv inställning bland de inbjudna till de möjligheter som dessa extra resurser erbjudit samt ett mycket stort intresse av att även i framtiden få del av dem. Den personella förstärkningen vid undervisningen hade visat sig skapa förutsättningar för en mera positiv attityd till skolan både bland lärare och elever.

Medlen som fritt kunnat disponeras och sättas in vid akuta behov hade gett större effekt i undervisningen än om elevantalet hade sänkts med någon elev per klass. Studieresultaten och arbetsron hade vidare förbättrats, vilket bl. a. haft till följd att skolkfrekvensen minskat. Lagarbetsprincipen hade vidare, enligt SÖ, blivit uppmärksammad i större utsträckning än tidigare.

Eftersom vissa problem i skolan inte avhjälps enbart genom pedagogiska insatser har enligt SÖ förstärkningsanordningar för elevvård och fritidsverksamhet ansetts som en mycket värdefull resurs för förbättring

av skolmiljön. Föräldrar och elever har uttalat sin tillfredsställelse över att flera vuxna kunnat delta i skolans vardag. Samarbetet skola, fritidsnämnd och frivilliga organisationer har kunnat fördjupas.

Inför budgetåret 1975/76 hemställer SÖ om en fördubbling av ifrågavarande anslag under hänvisning till nämnda positiva erfarenheter.

Föredraganden

Som framgått av min redogörelse i det föregående har skolöverstyrelsen kunnat redovisa positiva erfarenheter av den verksamhet som finansierats med medlen från detta anslag. Med hänsyn härtill finner jag det rimligt att medel även för nästa budgetår anvisas under förevarande anslag. Jag beräknar anslaget till oförändrat 30 milj. kr. Jag avser att senare föreslå regeringen att de bestämmelser som gäller för verksamheten innevarande budgetår i huvudsak skall få gälla även budgetåret 1975/76.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda åtgärder på skolområdet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

D 10. Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet

1974/75	Anslag	1 200 000
1975/76	Förslag	900 000

Mellan staten och vissa organisationer har den 5 mars 1973 träffats ett avtal om skolornas grafiska och fotografiska mångfaldigande (prop. 1973: 70, LU 1973: 16, rskr 1973: 178). Enligt avtalet, som gäller fr. o. m. den 1 juli 1973, har lärare vid bl. a. grundskolor, gymnasieskolor och lärarutbildningsanstalter rätt att i viss utsträckning fotokopiera eller på annat sätt mångfaldiga litterära eller konstnärliga verk samt fotografier. I ersättning härför betalar staten till företrädare för berörda upphovsmän m. fl. i regel ett öre per kopierad sida. Närmare bestämmelser för verksamheten har meddelats av Kungl. Maj:t den 9 mars och den 29 juni 1973.

Under budgetåret 1973/74 utgick ersättning enligt avtalet ur förslagsanslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. Därvid beräknades för kopiering 1,2 milj. kr.

Skolöverstyrelsen

Bestämmelser om den redovisning som skall ligga till grund för beräkning av ersättningsbeloppets storlek återfinns i 11 § i nämnda avtal mellan staten och vissa organisationer. Enligt dessa bestämmelser skall redovisning av bl. a. antalet kopiesidor ske vart tredje år och då om-

fatta all kopiering under ett halvår vid ca 10 % av de berörda läroanstalterna. Den första redovisningen avsåg kopiering under andra halvåret 1973. På grundval av denna redovisning har skolöverstyrelsen (SÖ) fastställt ersättningen för budgetåret 1973/74 till 900 000 kr. Av avtalet följer att ersättning skall utgå med detta belopp även för ettvart av budgetåren 1974/75 och 1975/76. SÖ beräknar därför medelsbehovet till 900 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 900 000 kr.

D 11. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m.

1973/74	Utgift	6 322 332	Reservation	1 256 122
1974/75	Anslag	6 524 000		
1975/76	Förslag	6 916 000		

Enligt beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968: 67, SU 1968: 129, rskr 1968: 303) utgår statsbidrag till svensk undervisning i utlandet och till kommun, som svarar för undervisning av utlandssvenskars barn. Statsbidrag utgår enligt kungörelsen (1968: 321) om undervisning för utlandssvenskars barn (ändrad senast 1974: 280) bl. a. till kostnader för lärarlöner och för pensionskostnad, som påförts huvudman för statsunderstödd utlandsskola för lärare, på vilka statens allmänna tjänstepensionsreglemente äger tillämpning. Om synnerliga skäl föreligger, får efter medgivande av skolöverstyrelsen (SÖ) därjämte utgå statsbidrag till hyra av lokaler för svensk utlandsskola. Till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel utgår statsbidrag med belopp som SÖ bestämmer.

Skolöverstyrelsen

Organisationen vid de svenska utlandsskolorna innevarande läsår framgår av följande sammanställning.

Statsunderstödda svenska utlandsskolor läsåret 1974/75

Europa	Låg- och mellanstadier	Högstadium		Låg- och mellanstadier	Högstadium
Belgien (Bryssel)	×	–	Schweiz (Genève)	×	–
England (London)	×	×	Spanien (Fuengirola)	×	–
Frankrike (Paris)	×	×	(Madrid)	×	×
			(Palma de		

	Låg- och mellan-stadier	Högsta-dium		Låg- och mellan-stadier	Högsta-dium
Italien			Mallorca)	×	–
(Milano)	×	–	(Las Palmas)	×	–
(Rom)	×	–	Västtyskland		
Portugal			(Berlin)	×	–
(Lissabon)	×	–	(Hamburg)	×	–
Polen					
(Gdynia)	×				
Asien					
Hong Kong	×	–	Japan		
Iran			(Kosai)	×	–
(Tabriz)	×	–	Libanon		
(Teheran)	×	–	(Beirut)	×	–
Indien					
(Kodaikanal)	×	–			
Afrika					
Algeriet			Burundi		
(Alger)	×	–	(Bujumbura)	×	–
Etiopien			Kenya		
(Addis Abeba)	×	×	(Nairobi)	×	–
(Asmara)	×	–	Libyen		
Folkrepubliken			(Benghazi)	×	–
Kongo			Tanzania		
(Pointe Noire)	×	–	(Dar es		
Republiken			Salaam)	×	–
Zaire			(Kidatu)	×	–
(Semendua)	×	–	(Nzega)	×	–
Amerika					
Mexico			Peru		
(Mexico City)	×	–	(Lima)	×	–
Brasilien			Bolivia		
(Sao José dos			(Cochabamba)	×	
Campos)	×	–	Argentina		
			(Tucuman)	×	

1. Pris- och löneomräkning m. m. 394 100 kr.

2. En minskning enligt 0-alternativet skulle medföra en nedläggning av två eventuellt tre skolenheter. En sådan nedläggning skulle leda till att ca 100 utlandssvenska elever, dvs. 10 % av samtliga, utestängs från svensk undervisning.

3. SÖ beräknar att totalt ca 1 100 elever innevarande läsår får undervisning vid de statsunderstödda utlandsskolorna. Detta innebär ca 30 elever fler än året dessförinnan. För läsåret 1975/76 beräknas elevantalet till 1 200.

4. Vid fastställandet av organisationen för utlandsskolorna har SÖ, med tillämpning av de riktlinjer för bidrag till svensk undervisning utomlands som riksdagen fastställt (prop. 1973: 1 bil. 10, UbU 1973: 4, rskr 1973: 50), fortlöpande sökt göra omfördelningar inom anslaget. Läsåret 1973/74 indrogs således t. ex. sex lärartjänster vid tre utlandsskolor i Spanien, vilket möjliggjorde upprättande av en utbildningsorganisation i Beirut, Bryssel och Genève. SÖ uppger emellertid nu att de åtgärder

som ytterligare kan vidtagas inom ramen för anslagna medel inte kan tillgodose de behov av svensk undervisning utomlands som föreligger. Inför läsåret 1974/75 har det enligt SÖ gjorts framställningar om statsbidrag till svensk utlandsskola i bl. a. Pakistan, Bolivia, Argentina, Centralafrikanska republiken, Polen, Spanien och Finland. Dessutom föreligger det en framställning om statsbidrag till internationell skola för svenska barn i Saint Germain en Laye i Frankrike. Slutligen föreligger det framställningar om ökat statsbidrag till kompletterande svensk undervisning i bl. a. Singapore, Schweiz och USA.

5. SÖ föreslår en ökning av antalet lärartjänster med sex (+321 979 kr.).

6. SÖ föreslår en ökning av anslagsposten Undervisningsmateriel m. m. under hänvisning till den beräknade elevökningen nästa läsår (+15 000 kr.).

7. SÖ föreslår en ökning av anslagsposten Hyresbidrag (+150 000 kr.). Enligt SÖ spelar hyresbidraget en avgörande roll för bestämmande av elevavgiftens storlek.

8. SÖ föreslår en ökning av anslagsposten Undervisning av utlandssvenskars barn i Sverige (+50 000 kr.).

I skrivelse den 28 mars 1974 uttalade riksdagen som sin mening att statsbidragsbestämmelserna m. m. för svensk utlandsskola borde bli föremål för särskild utredning (UbU 1974: 10, rskr 1974: 93). Med anledning härav tillkallades enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 maj 1974 tre sakkunniga för att utreda den svenska undervisningen i utlandet. En grundläggande fråga som enligt direktiven bör tas upp till prövning är för vilka elevgrupper svensk undervisning skall anordnas i utlandet. En förutsättning skall därvid vara att elevernas familjer har en reell anknytning till Sverige. De sakkunniga skall med utgångspunkt i vad som anförts i prop. 1973: 1 (bil. 10 s. 222, UbU 1973: 4, rskr 1973: 50) göra en bedömning av vad som skall betraktas som sådan anknytning.

Föredraganden

Som framgått av vad jag nyss anfört har särskilda sakkunniga tillkallats för att utreda den svenska undervisningen i utlandet. Utredningen skall enligt sina direktiv arbeta skyndsamt. Med hänsyn härtill är jag inte nu beredd att beräkna statsbidrag för ytterligare lärartjänster vid utlandsskolorna. Under anslagsposten Reseersättningar har jag beräknat 197 000 kr. för nästa budgetår samt under anslagsposten Undervisningsmateriel m. m. 887 100 kr. Anslagsposten Hyresbidrag bör tas upp med oförändrat belopp. I övrigt har jag inte någon erinran mot skolöverstyrelsens förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 6 916 000 kr.

D 12. Nomadskolor

1973/74	Utgift	5 462 253
1974/75	Anslag	5 798 000
1975/76	Förslag	6 145 000

Enligt de i prop. 1962: 51 (SU 1962: 141, rskr 1962: 319) uppdragna riktlinjerna för nomadskolväsendets organisation skall samerna för sina barn få valfrihet mellan vanliga kommunala skolor och särskilda nomadskolor. För att ge denna valfrihet en reell innebörd bör nomadskolorna i olika avseenden ha en med övriga skolor likvärdig standard. Med de modifikationer som kan vara befogade med hänsyn till skolornas samiska karaktär bör principerna för den nya grundskolan genomföras även i nomadskolorna.

Nomadskolor upprätthålls innevarande budgetår i Karesuando, Lannavaara, Gällivare, Jokkmokk, Arjeplog, Tärnaby och Ånge. Vid samtliga skolor förekommer undervisning i årskurserna 1—6 och vid skolan i Gällivare även i årskurserna 7—9. Sistnämnda årskurser är samordnade med grundskolans högstadium i kommunen. Totala antalet elever beräknas läsåret 1974/75 till 216 och läsåret 1975/76 till 239. Verksamheten regleras i nomadskolstadgan (1967: 216, omtryckt 1971: 390, ändrad senast 1974: 406).

Vid nomadskolan sker undervisning på svenska och samiska språken. Ämnet samiska förekommer i samtliga årskurser.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärare	25	−1	−1
Övrig personal	38	−3	−3
	63	**−4**	**−4**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	3 619 900	+315 500	+315 500
Sjukvård	2 000	of.	of.
Rescersättningar	39 600	of.	+ 3 200
Lokalkostnader	1 023 200	− 9 500	+ 7 900
Expenser	170 300	+ 8 500	+ 8 500
Övriga utgifter	1 015 000	+ 7 500	+ 12 300
	5 870 000	**+322 000**	**+347 400**
Uppbördsmedel	72 000	of.	of.
Nettoutgift	**5 798 000**	**+322 000**	**+347 400**
Avrundat		+322 000	+347 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 549 136 kr., varav 126 367 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Med hänsyn till det låga elevantalet i nomadskolan i Arjeplog har lågstadieläraren under de två senaste åren åtnjutit partiell tjänstledighet för att utarbeta läromedel i samiska. Fr. o. m. den 1 juli 1974 har länsskolnämnden överflyttat lågstadieläraren till vakant tjänst inom det kommunala skolväsendet i Arjeplog. Med anledning härav föreslår skolöverstyrelsen (SÖ) indragning av tjänst som lärare 1 vid nomadskolan i Arjeplog (— 54 213 kr.). För att täcka nödvändig undervisningstid erfordras dock ett ökat antal lärartimmar (+ 13 860 kr.).

3. Till följd av dels ökat elevantal, dels arbetstidsförkortning föreslår SÖ att ytterligare en tjänst som ekonomibiträde inrättas vid nomadskolan i Ånge (+46 348 kr.).

4. SÖ beräknar att samordnad specialundervisning skall få meddelas vid nomadskolorna under sammanlagt 50 veckotimmar under budgetåret 1975/76.

5. SÖ överlämnar en skrivelse, daterad den 11 juni 1974, från länsskolnämnden i Norrbottens län angående elevhemmet vid nomadskolan i Karesuando. Av skrivelsen framgår att länsskolnämnden beslutat lägga ned elevhemsverksamheten vid skolan fr. o. m. den 1 juli 1974. Med anledning härav föreslår SÖ indragning av en tjänst som föreståndare, en tjänst som biträdande föreståndare, en tjänst som kokerska och en tjänst som ekonomibiträde (— 194 274 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 6 145 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare ett ekonomibiträde vid nomadskolan i Ånge.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nomadskolor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 6 145 000 kr.

D 13. Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader

1973/74	Utgift	50 546 409
1974/75	Anslag	49 825 000
1975/76	Förslag	53 822 000

Statsmakterna beslöt år 1965 (prop. 1965: 70, SU 1965: 101, rskr 1965: 275) att blind- och dövskolorna skulle ersättas av en statlig obligatorisk tioårig grundskola för barn, som är syn-, hörsel- eller talskadade. Denna grundskola var fullt genomförd i och med utgången av läsåret 1970/71. Skolformen benämns specialskolan. Verksamheten regleras genom specialskolstadgan (1965: 478, omtryckt 1970: 327, ändrad senast 1974: 405).

Synskadade elever undervisas inom specialskolan vid två skolenheter,

belägna i Solna (Tomtebodaskolan) och Örebro (Ekeskolan). Vid Ekeskolan mottas som elever synskadade barn med tilläggshandikapp. Hörselskadade elever undervisas vid dels sex skolenheter, belägna i Stockholm (Manillaskolan), Gnesta (Åsbackaskolan), Lund (Östervångsskolan), Vänersborg (Vänerskolan), Örebro (Birgittaskolan) och Härnösand (Kristinaskolan), dels i särskilda klasser förlagda till grundskolan (s. k. externa klasser). Åsbackaskolan mottar elever med tilläggshandikapp. Vid en skolenhet i Sigtuna (Hällsboskolan) undervisas normalbegåvade barn med grava talskador samt hörselskadade barn med beteendestörningar och vissa andra komplikationer.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärare	279	+ 6	of.
Övrig personal	453,5	+23,5	+ 4
	732,5	**+29,5**	**+ 4**
Anslag			
Utgifter			
Kostnader för Landa- och Värendsskolan	2 370 200	−2 370 200	−2 370 200
Lönekostnader	35 312 000	+5 684 700	+4 563 300
Sjukvård åt personal	52 800	+ 1 600	+ 2 100
Reseersättningar	372 000	+ 135 600	+ 61 800
därav högst 75 000 kr för deltagande i kurser, konferenser m. m.		(+ 78 800)	(+ 30 000)
Lokalkostnader	7 136 000	+1 298 600	+1 399 700
Expenser	408 000	+ 57 400	+ 69 900
Övriga utgifter	4 410 000	+ 322 500	+ 270 500
Rikscentraler för pedagogiska hjälpmedel	—	+1 386 500	—
	50 061 000	**+6 516 700**	**+3 997 000**
Uppbördsmedel	236 000	of.	of.
Nettoutgift	**49 825 000**	**+6 516 700**	**+3 997 000**
Avrundat		+6 517 000	+3 997 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 5 814 393 kr., varav 1 200 827 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Skolöverstyrelsen (SÖ) redogör för olika utredningsprojekt som pågår inom specialskolans område samt för de förslag som ingivits till Kungl. Maj:t under år 1974.

Genom beslut den 15 december 1972 uppdrog Kungl. Maj:t till SÖ att i samarbete med andra berörda myndigheter och med beaktande av vad utbildningsutskottet anfört i sitt betänkande (UbU 1972: 47) kartlägga och föreslå åtgärder som fordras för att undervisningsbehovet skall bli tillgodosett för utvecklingsstörda barn och ungdomar med syn-

och/eller hörselskador. Under våren 1973 tillsatte SÖ efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och socialstyrelsen en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta förslag enligt Kungl. Maj:ts uppdrag. I skrivelse den 13 juni 1974 har SÖ — efter framställning från nämnda arbetsgrupp — hemställt hos Kungl. Maj:t om att medel ställs till förfogande redan under innevarande budgetår för att en försöksverksamhet beträffande gravt utvecklingsstörda elever med synskador skulle kunna komma till stånd (+84 364 kr.). Syftet med försöksverksamheten skulle vara att få till stånd en närmare inventering av de synskadades pedagogiska situation i träningsskolan, genom reselärarverksamhet stödja dessa elever, deras lärare och föräldrar, följa upp verksamhet där erfarenheter gjorts och få pedagogisk erfarenhet beskriven i en rapport som sedan kunde utnyttjas på andra håll i landet. En skrivelse i ämnet har inkommit från Handikappförbundens centralkommitté.

En arbetsgrupp med representanter från SÖ och arbetsmarknadsstyrelsen har utrett frågan om överföring av skolorna för vuxna synskadade i Kristinehamn och Växjö till arbetsmarknadsutbildningen. I skrivelse den 19 februari 1974 till arbetsmarknadsdepartementet redovisade SÖ detta utredningsarbete samt föreslog att ifrågavarande specialskolor skulle läggas ned den 1 juli 1974 och att från samma dag motsvarande utbildning skulle anordnas inom arbetsmarknadsutbildningen såsom anpassningskurser. Den 14 juni 1974 meddelade Kungl. Maj:t beslut i vad avser anordnande inom arbetsmarknadsutbildningen av kurser motsvarande den utbildning som hittills anordnats vid Landaskolan och Värendsskolan. Genom beslut samma dag ändrades det den 31 maj 1974 utfärdade regleringsbrevet för budgetåret 1974/75 avseende anslag till det obligatoriska skolväsendet m. m. i enlighet härmed.

Även under innevarande läsår har det inom SÖ pågått en översyn av utbildningen för hörselskadade elever. Översynen avser högstadieorganisationen för specialskolan för hörselskadade, organisationen av gymnasieskolan för hörselskadade samt hörselklassorganisationen i grundskolan och gymnasieskolan. SÖ planerar att inom kort redovisa utredningsarbetet samt därav föranledda förslag.

I samråd med specialskolans rektorer genomför SÖ en översyn av specialskolornas organisation avseende dels ansvar och befogenheter för olika personalgrupper samt samarbetsformer, dels rutinerna för ekonomi, planering och drift. Arbetet är i första hand inriktat på att konstruera en principmodell, som kan anpassas efter varje skolas särskilda förhållanden.

I skrivelse den 26 november 1973 har SÖ föreslagit ändrade upptagningsområden för specialskolans för hörselskadade låg- och mellanstadium fr. o. m. den 1 juli 1974. Förslaget innebär bl. a. att Birgittaskolan i Örebro, som nu är riksskola för hörselskadade elever, skall få ett eget upptagningsområde. Styrelsen för Manillaskolan har inkommit med en

skrivelse i ärendet. Genom beslut den 29 november 1974 har Kungl. Maj:t ändrat specialskolstadgan (1965: 478) i överensstämmelse med SÖ:s förslag.

3. F. n. finns det endast arvodestjänster som studierektor vid specialskolan. SÖ uppger att skolorna har svårt att rekrytera innehavare till dessa tjänster. Arbetsbördan för skolledningen växer och framför allt behöver den pedagogiska ledningen förstärkas med tanke på att specialskolan saknar huvudlärare. SÖ föreslår därför att nio ordinarie tjänster som studierektor inrättas, en vid varje skola (+187 007 kr.).

4. SÖ föreslår vidare att tre tjänster som speciallärare vid Åsbackaskolan samt två tjänster som speciallärare vid Kristinaskolan ordinariesätts. Elevantalet vid Kristinaskolan beräknas öka vilket nästa budgetår medför ett behov av sammanlagt 14 speciallärare. Skolan har svårt att rekrytera lärare. SÖ har gjort den bedömningen att antalet ordinarie tjänster därför behöver ökas.

5. F. n. har Hällsboskolan en tjänst som talpedagog dels för talklinikarbetet med skolans elever, dels för diagnostiskt arbete med de elever som är intagna för observation och utredning. Den utredande verksamheten är av betydande omfattning och beräknas öka. SÖ bedömer att större resurser behövs för detta utredningsarbete och föreslår därför att ytterligare en tjänst som talpedagog inrättas vid skolan (+ 74 054 kr.).

6. Fr. o. m. läsåret 1973/74 är landet indelat i fem regioner vad avser stöd till synskadade elever. Stödverksamheten omfattar synskadade barn i förskolåldern samt synskadade elever främst i grundskola och gymnasieskola. Verksamheten står under ledning av styrelsen och rektorn för Tomtebodaskolan. Inom varje region skall det finnas minst en tjänst avseende förskolebarn (förskolekonsulent), en tjänst avseende synsvaga elever (speciallärare/reselärare) och en tjänst avseende gravt synskadade elever (speciallärare/reselärare). SÖ anser att organisationen successivt måste tillföras nya tjänster under de kommande åren, om de synskadade eleverna utanför specialskolan skall kunna få en tillfredsställande service. SÖ uppger att av förskolekonsulenternas senaste årsberättelse framgick att 281 av de 378 registrerade synskadade förskolebarnen i landet besöktes en eller två gånger under läsåret 1972/73 medan de övriga 97 barnen inte fick något besök alls. Enligt SÖ:s bedömning bör varje barn besökas fem till sex gånger per år. SÖ föreslår därför att medel nästa budgetår beräknas för ytterligare två tjänster som förskolekonsulent (+140 767 kr.). SÖ redogör vidare för det antal synsvaga och gravt synskadade elever som de i organisationen ingående speciallärarna/reselärarna skall betjäna. Det totala antalet elever som har behov av reselärarservice i det allmänna skolväsendet beräknas uppgå till 1 300 nästa läsår. SÖ föreslår att medel beräknas för ytterligare fem tjänster som speciallärare/reselärare nästa budgetår (+370 268

kr.). I särskild skrivelse till utbildningsdepartementet har Handikappförbundens centralkommitté bl. a. krävt en utvärdering av ifrågavarande lärares arbete.

7. Enligt SÖ kan inte de nämnda förskolekonsulenterna och speciallärarna/reselärarna fungera effektivt om de inte får biträdeshjälp. SÖ beräknar därför medel för två och en halv tjänster som kontorsbiträden, dvs. en halv tjänst inom varje region (+111 719 kr.). SÖ beräknar tillika medel för en tjänst som kontorsbiträde vid Tomtebodaskolan, som har det samlade ansvaret för verksamheten (+45 964 kr.).

8. Innevarande läsår finns det bl. a. en tjänst som psykolog inrättad för Manillaskolans och Åsbackaskolans gemensamma behov samt en halv tjänst som psykolog vid Ekeskolan. SÖ erinrar om att döva elevers kommunikationssvårigheter gör att utredning och undersökning av sådana elever tar mycket lång tid. SÖ bedömer det som nödvändigt att Ekeskolan och Manillaskolan får en förstärkning av denna utredande och undersökande verksamhet. SÖ beräknar medel för ytterligare en halv tjänst som psykolog vid vardera skolan nästa budgetår (+90 451 kr.).

9. Elevantalet vid Kristinaskolan beräknas, vilket framgått av det föregående, öka nästa läsår. Dessutom kvarstår enligt SÖ på grund av arbetstidsförkortningen behov av utökning av ekonomipersonalen. SÖ föreslår att en tjänst som ekonomibiträde inrättas vid Kristinaskolan budgetåret 1975/76 (+44 688 kr.).

10. Vid Vänerskolan utgår f. n. arvode till kuratorhjälp motsvarande en halv tjänst. För att undvika att de kurativa uppgifterna fördelas på olika befattningshavare föreslår SÖ att en halv tjänst som kurator vid Vänerskolan inrättas fr. o. m. budgetåret 1975/76, och att arvode motsvarande en halv tjänst dras in.

11. Fritidsverksamheten vid Birgittaskolan med omkring 190 elever har sådan omfattning att en person behövs som närmast under rektor kan organisera och leda verksamheten. Den tjänst som skolan behöver är, enligt SÖ, en kvalificerad ledartjänst med uppgifter som väsentligt skiljer sig från de tjänster som fritidsassistenter, vilka är inrättade vid specialskolorna. SÖ upprepar därför sitt förslag att tjänsten som fritidsassistent vid Birgittaskolan omvandlas till tjänst som fritidsledare (+3 831 kr.).

12. Antalet elever vid Åsbackaskolan med ytterligare handikapp har ökat under de senaste åren. En stor del av eleverna har motoriska störningar. Behovet av sjukgymnastik för eleverna ökar enligt SÖ och f. n. köps tjänster från annat håll. Behandlingen av sjukgymnast bör integreras med den övriga verksamheten speciellt på fritids- och vårdsidan. SÖ föreslår att en halv tjänst som sjukgymnast inrättas vid skolan fr. o. m. budgetåret 1975/76 (+24 219 kr.).

13. SÖ erinrar om att byggnadsstyrelsen i skrivelse den 16 februari

1973 till Kungl. Maj:t anhållit om medel för projektering av tillbyggnad av Hällsboskolan. Om tillbyggnaden kommer till stånd måste, enligt SÖ, boendekapaciteten öka med ytterligare två elevhem. Boendet bör förläggas utanför skolan genom förhyrning av villor eller lägenheter. SÖ beräknar därför medel till ytterligare sju tjänster som vårdare och en tjänst som ekonomibiträde vid skolan nästa budgetår (+357 501 kr.).

14. I enlighet med uppdrag på grundval av statsmakternas beslut år 1973 (prop. 1973: 1 bil. 10 s. 234, UbU 1973: 4, rskr 1973: 50) återkommer SÖ med förslag i fråga om hörselpedagogiska centra. Enligt det tidigare förslaget skulle det på vissa orter i landet, i anslutning till specialskolorna, finnas medicinska, pedagogiska och tekniska resurser för att kunna ge service åt hörselskadade och döva elever. En särskild arbetsgrupp inom SÖ har nu arbetat fram organisationen mer i detalj, avgivit förslag med anledning därav samt inhämtat remissynpunkter på förslaget, som alltså i huvudsak överensstämmer med det gamla förslaget. Samtliga remissinstanser har ställt sig positiva till en resursförstärkning för hörselskadade elever utanför specialskolan, men skilda uppfattningar har redovisats framför allt i frågan om var de hörselpedagogiska centra skall placeras, vid specialskolorna eller inom sjuk- och hälsovården. Av länsskolnämnderna avstyrker tre arbetsgruppens organisationsförslag, tre ställer sig tveksamma medan övriga länsskolnämnder i princip tillstyrker förslaget. Samtliga specialskolor för hörselskadade är positiva till förslaget. Positiva är även Svenska dövlärarsällskapet, Hörselvårdskonsulenternas förening, Riksförbundet Döva och hörselskadade barns målsmän samt Svenska kommunförbundet. Sveriges akademikers centralorganisation, socialstyrelsen, Svensk teknisk audiologisk förening, Landstingsförbundet och Svenska otolaryngologförbundet vill emellertid ha en förnyad utredning. Dessa remissinstanser menar att en utbyggnad av den hörseltekniska och medicinska servicen vid specialskolorna skulle innebära en splittring av de resurser som måste finnas inom landstingets hörselvård. Till utbildningsdepartementet har särskilda skrivelser i ämnet inkommit från bl. a. Handikappförbundens centralkommitté och från Riksförbundet Döva och hörselskadade barns målsmän.

Enligt SÖ behöver frågan om bättre service till hörselskadade elever inte ytterligare utredas. Remissinstanserna har varit helt eniga i fråga om behovet av resursförstärkning. Olika meningar har kommit till uttryck endast beträffande organisatoriska enskildheter och resursernas placering. I detta läge anser SÖ att de resterande oklarheterna bör klarläggas genom en försöksverksamhet innan någon slutlig ställning tas till organisationsmodellen. SÖ föreslår därför att det nästa läsår får starta en försöksverksamhet med hörselpedagogiskt centrum vid Birgittaskolan. Verksamheten bör enligt SÖ omfatta tre år. Den bör baseras på

den modell som den inom SÖ tillsatta arbetsgruppen föreslagit men därutöver särskilt avse dimensioneringen av den tekniska och medicinska personalen vid skolorna och formerna för ökat utnyttjande av den expertis som är knuten till landstingens hörselvård. Enligt SÖ kräver försöksverksamheten att medel för budgetåret 1975/76 beräknas för en tjänst som regionkonsulent, en tjänst som regioningenjör, en halv psykologtjänst och en halv tjänst som kontorsbiträde (+243 029 kr.). En uppräkning av anslagsposterna Reseersättningar, Expenser och Övriga utgifter krävs även (+ 57 000 kr.).

15. Om inte försöksverksamheten med hörselpedagogiskt centrum kan få komma till stånd, måste det enligt SÖ beräknas medel för ytterligare en tjänst som hörselingenjör vid Birgittaskolan, varvid den nuvarande tjänsten som teknisk assistent i befordringsgång F 1 kan indras (+22 504 kr.).

16. Ekeskolan mottar gravt synskadade elever med ytterligare handikapp från hela landet. Det vanligaste tilläggshandikappet är psykisk utvecklingsstörning. Två av skolans klasser är emellertid avsedda för elever som är både syn- och hörselskadade — s. k. dövblinda. För svårt utvecklingsstörda gravt synskadade elever som av olika anledningar inte kunnat tas emot av Ekeskolan samt för övriga i särskolan placerade elever med mindre grava synskador finns en reselärartjänst inrättad vid Ekeskolan. Enligt SÖ krävs det en resursförstärkning för gruppen dövblinda barn under skolåldern. Föräldrarna till dessa barn måste tidigt få hjälp och råd av en konsulent som är väl insatt i barnens komplicerade skador och som kan göra bedömningar och ge råd om träning. Den insats som övriga konsulenter för syn- resp. hörselskadade förskolebarn kan göra är helt otillräcklig vad gäller dessa dubbelhandikappade barn. SÖ föreslår därför att en tjänst som förskolkonsulent för syn- och hörselskadade förskolebarn inrättas fr. o. m. nästa budgetår vid Ekeskolan (+74 054 kr.).

17. Åsbackaskolan mottar gravt hörselskadade elever med tilläggshandikapp från hela landet. Enligt en inventering utförd av socialstyrelsen var 1970 antalet utvecklingsstörda med grava hörselhandikapp under 21 år 206. Av dessa undervisades 18 vid Åsbackaskolan. Ett mindre antal av de särskolpliktiga med lättare hörselskador fick vid inventeringstillfället sin undervisning i hörselklasser inom särskoleorganisationen i Stockholms och Västernorrlands län. De flesta utvecklingsstörda elever med hörselhandikapp fanns i särskolans reguljära klasser. Den statliga specialskolan kan inte ta emot dessa elever. Landstingen har emellertid inte tillgång till erforderliga pedagogiska resurser för att kunna ge dem en tillfredsställande undervisning. Enligt SÖ har Åsbackaskolan både erfarenhet och kunnande om metoder hur svagpresterande hörselskadade elever bör undervisas. Åsbackaskolans resurser bör därför utnyttjas vid utvecklingen av pedagogiken på området.

Enligt SÖ är det angeläget att detta arbete snarast påbörjas. SÖ föreslår därför att det vid skolan inrättas en tjänst som reselärare och en halv tjänst som psykolog (+119 100 kr.). Dessa skall utgöra en riksresurs med uppgift att bl. a. ge pedagogisk rådgivning och service samt samordna landstingens, kommunernas och statens undervisning för hörselskadade utvecklingsstörda elever. I särskild skrivelse har Handikappförbundens centralkommitté tillstyrkt SÖ:s förslag.

18. Vid de specialskolor som mottar syn- eller hörselskadade elever med tilläggshandikapp samt talskadade elever är behovet av skolläkarinsatser väsentligt större än vid övriga specialskolor. SÖ beräknar därför ytterligare medel till arvode åt skolläkarna vid dessa specialskolor (+ 30 000 kr.). Enligt nuvarande regler utgår arvode till skolläkare med 70 kr. för varje under läsåret närvarande elev vid specialskolan.

19. Vid Östervångsskolan finns det f. n. en tjänst som hörselingenjör. Dessutom utgår det arvode med 3 300 kr. till hörseltekniker och audiolog. Enligt SÖ får hörselingenjören mest arbeta med service, underhåll och monteringsarbeten, uppgifter som är relativt enkla men tidskrävande. SÖ menar att hörselteknikern i stor utsträckning kan ta över dessa arbetsuppgifter så att hörselingenjören kan friställas för mer kvalificerade uppgifter. Detta kommer att vara särskilt nödvändigt nästa läsår då elevantalet beräknas öka. SÖ beräknar därför ökat arvode till hörseltekniker och audiolog vid Östervångsskolan (+18 000 kr.).

20. F. n. finns det en tjänst som skolsköterska vid vardera Manillaskolan, Vänerskolan, Kristinaskolan, Birgittaskolan, Hällsboskolan och Tomtebodaskolan samt en och en halv tjänst vid Ekeskolan och en halv tjänst vid Åsbackaskolan. Vid Östervångsskolan utgår arvode till skolsköterska med 18 000 kr. motsvarande 24 veckotimmar. SÖ beräknar medel för en trefjärdedels tjänst som skolsköterska vid Östervångsskolan nästa budgetår under hänvisning till ett uttalat önskemål att skolsköterska skall kunna följa med eleverna när dessa gör sjukhusbesök (+ 12 000 kr.).

21. Enligt SÖ har flera specialskolor i sina anslagsframställningar begärt tjänster som kontorsbiträden under hänvisning till en ökad arbetsbelastning på skolexpeditionerna. SÖ erinrar om att en arbetsgrupp inom SÖ f. n. ser över specialskolans funktioner och inre organisation. I avvaktan på att denna arbetsgrupp slutför sitt arbete vill inte SÖ tillstyrka inrättande av ifrågavarande tjänster som kontorsbiträden. SÖ beräknar emellertid, med hänsyn till den redovisade arbetsbelastningen, ökade medel till arvode åt sekreterare, skrivhjälp m. m. för budgtåret 1975/76 (+50 000 kr.).

22. SÖ beräknar för nästa budgetår arvode till två skolvärdinnor vid Birgittaskolan med sammanlagt 25 000 kr. (+ 15 800 kr.).

23. Vid Åsbackaskolan råder enligt SÖ stor brist på utrymme bl. a. vad gäller samlingssal, rum för skolläkare och skolsköterska, psykolog,

hörselteknisk personal, materialrum, expeditionslokaler m. m. Elevantalet vid skolan beräknas öka nästa läsår. SÖ och byggnadsstyrelsen undersökes f. n. möjligheter till förhyrning av elevbostäder utanför skolan dels för dessa nytillkommande elever, dels för utflyttning av elever från internatet. De friställda lokalerna på skolan kan då användas till att avhjälpa bristen på administrationslokaler m. m. Vid de planerade boendeenheterna utanför skolan föreligger behov av personer med särskilt ansvar. Enligt SÖ kan problemet lösas genom arvodering av vårdare. SÖ beräknar därför arvode till tre elevhemsföreståndare vid skolan motsvarande skillnaden mellan en vårdares och en elevhemsföreståndares lön (+ 16 500 kr.).

24. Enligt SÖ är teckenspråket f. n. föremål för utveckling och forskning i syfte att normera och anpassa det till normalspråkets struktur. De hittills vunna rönen har påvisat teckenspråkets betydelse för döva barns språkliga och kognitiva utveckling under förutsättning att det simultant följer talspråket. Skolpersonalens kunskaper i teckenspråket och insikter i den nya tekniken vid dess användning är dock inte tillfredsställande. Enligt läroplanen skall undervisning i teckenspråket ges eleverna, men kurser för all personal bör enligt SÖ dessutom kontinuerligt ingå i utvecklingsarbetet. SÖ beräknar därför medel till arvode åt lärare i teckenspråket vid samtliga skolor för hörselskadade elever. Genomsnittligt beräknas fem veckotimmar per skola arvoderade enligt CT 10 (+ 56 350 kr.).

25. SÖ föreslår att arvode till bibliotekarie utgår fr. o. m. nästa budgetår vid Åsbackaskolan och Ekeskolan (+2 000 kr.) samt att arvode till materialvårdare får utgå till Ekeskolan (+ 1 500 kr.).

26. SÖ:s förslag beträffande den regionala organisationen för pedagogiskt stöd åt synhandikappade beräknas medföra en ökning av medelsbehovet under posten Reseersättningar (+ 70 000 kr.). Förslaget beträffande de dubbelhandikappade eleverna vid Ekeskolan och Åsbackaskolan beräknas också medföra en ökning av medelsbehovet under ifrågavarande anslagspost (+ 22 000 kr.).

27. SÖ föreslår att anslagsposten Expenser räknas upp för att täcka de ökade kostnaderna för de föreslagna nya tjänsterna inom den regionala organisationen för synskadade elever (+ 10 000 kr.). Förslaget beträffande de dubbelhandikappade beräknas också medföra en ökning av medelsbehovet under anslagsposten (+ 500 kr.).

28. Genom beslut den 3 november 1967 har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser om fickpengar åt elever vid specialskolan. Fickpengarna utgår med en till tolv kr. i veckan per elev varierande med hänsyn till elevens ålder. Beloppen har varit oförändrade sedan 1968. SÖ hemställer att Kungl. Maj:t fastställer högre belopp med hänsyn till de allmänna prisstegringarna (+ 50 000 kr.).

29. Enligt SÖ är behovet av speciella hjälpmedel och läromedel stort

inom all undervisning av handikappade. Särskilt uttalat är det för gravt handikappade som blinda, döva, rörelsehindrade och psykiskt utvecklingsstörda. Under åren har särskilda åtgärder vidtagits för att förbättra läromedelssituationen för ifrågavarande grupper. Således inrättades rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel åt synskadade vid Tomtebodaskolan i Solna år 1965, rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel åt rörelsehindrade vid Bräcke Östergård i Göteborg år 1967, rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel åt hörselskadade vid Birgittaskolan i Örebro år 1969 samt rikscentralen för pedagogiska hjälpmedel åt särskoleelever vid Olovsdalsskolan i Umeå år 1971. Läromedelsutvecklingen vid dessa centraler har inordnats i det av SÖ ledda läromedelsutvecklingsarbetet inom specialundervisningen, det s. k. LIS-projektet. Rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel i Örebro och Umeå har också helt finansierats med medel från anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete. Rikscentralen i Göteborg har däremot finansierats med medel från anslaget Länsskolnämnderna medan rikscentralen i Solna finansierats med medel från förevarande anslag. Av den utvärdering av verksamheten som gjorts framgår, enligt SÖ, att centralernas insatser för de handikappades undervisningssituation varit av oerhört stort värde. För att därför säkra de utomordentliga resurser som centralerna utgör samt för att effektivera och rationalisera verksamheten föreslår SÖ dels att verksamheten i Örebro och Umeå permanentas, dels att kostnaderna för löner och omkostnader vid centralerna beräknas under ett anslag. SÖ förklarar sig medveten om att den slutliga lösningen av organisationen av rikscentralernas verksamhet kan komma att föreslås av utredningen om skolan, staten och kommunerna. SÖ menar emellertid att det är nödvändigt att något görs i avvaktan på ett sådant eventuellt förslag. SÖ föreslår därför att medel anvisas för löner och omkostnader för centralerna under en ny anslagspost under förevarande anslag samt vad gäller själva produktionen av läromedel under anslaget Specialskolan m. m.: Utrustning m. m. Tjänster föreslås bli inrättade för nu befintlig personal vid rikscentralerna.

Statens institut för läromedelsinformation har i skrivelse den 2 oktober 1974 yttrat sig över SÖ:s förslag beträffande rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel.

Föredraganden

Som framgått av vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet prioriterar jag inför nästa budgetår förslag som rör handikappområdet. Under förevarande anslag beräknar jag därför medel för följande ytterligare tjänster vid specialskolorna: Medel för en tjänst som talpedagog vid Hällsboskolan (5), en tjänst som förskolekonsulent, en tjänst som speciallärare/reselärare och tre

tjänster som kontorsbiträden vid den regionala organisationen för stöd åt synskadade (6), en halv tjänst som psykolog vid Manillaskolan (8), en halv tjänst som psykolog vid Ekeskolan (8), en halv tjänst som kurator vid Vänerskolan (10), en halv tjänst som sjukgymnast vid Åsbackaskolan (12) samt för en tjänst som förskolekonsulent för syn- och hörselskadade barn vid Ekeskolan (16). Jag beräknar dessutom medel för arvode till tre elevhemsföreståndare vid Åsbackaskolan (23).

SÖ har framfört vissa förslag beträffande utbildningen av gravt utvecklingsstörda elever med syn- eller hörselskador (2 och 17). Enligt SÖ måste pedagogiken för dessa elevgrupper utvecklas. Ekeskolans och Åsbackaskolans nuvarande resurser bör därvid tas i anspråk. Särskilda medel bör dessutom beräknas för att ytterligare personal för ändamålet skall kunna anställas vid dessa skolor. Jag har ingen erinran mot SÖ:s förslag. Den utökade verksamheten vid skolorna bör emellertid inordnas och därmed också finansieras inom ramen för det pedagogiska utvecklingsarbete SÖ bedriver. Som framgått av min redogörelse i det föregående har jag beräknat särskilda medel för ändamålet under anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete.

Kungl. Maj:t har den 13 december 1974 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att projektera tillbyggnad av Hällsboskolan. Den planerade tillbyggnaden kommer dock inte att bli färdig i sådan tid att medel erfordras för ytterligare personal m. m. vid skolan redan under nästa budgetår (13).

SÖ, som med anledning av statsmakternas beslut år 1973 (prop. 1973: 1 bil. 10 s. 234, UbU 1973: 4, rskr 1973: 50) haft i uppdrag att ytterligare pröva tidigare förslag om hörselpedagogiska centra, återkommer i denna fråga (14). En särskild arbetsgrupp inom SÖ har mera ingående behandlat organisationen samt inhämtat synpunkter på förslaget från ett antal myndigheter och organisationer. Av dessa synpunkter framgår bl. a. att de flesta visserligen ställer sig positiva till en allmän resursförstärkning för hörselskadade elever utanför specialskolan, men att oenighet råder om var denna resursförstärkning skall placeras, vid specialskolorna eller inom landstingens hörselvård. Bl. a. socialstyrelsen och Landstingsförbundet vill ha en förnyad utredning. De menar att en utbyggnad av den hörseltekniska och medicinska servicen vid specialskolorna skulle innebära en splittring av de resurser som måste finnas inom landstingens hörselvård. SÖ har i detta läge föreslagit att en försöksverksamhet med hörselpedagogiskt centrum får starta vid Birgittaskolan nästa läsår. Enligt min mening är den oenighet som framkommit vid remissförfarandet så stor och rör så grundläggande förutsättningar för förslaget, att det inte nu kan läggas till grund för någon reform. Jag anser inte heller att det mot denna bakgrund finns någon anledning att bedriva en försöksverksamhet av det slag som SÖ föreslagit. Enligt min mening hade denna försöksverksamhet i realiteten inneburit ett

ställningstagande till själva principfrågan. Det bör ankomma på SÖ och socialstyrelsen att gemensamt överväga frågan om hur hörselpedagogiska centra bör organiseras. Jag har i avvaktan härpå inget att erinra mot SÖ:s alternativa förslag att ytterligare medel beräknas för den tekniska hörselvårdspersonalen vid Birgittaskolan (15).

SÖ har föreslagit att ytterligare medel beräknas för arvode till de skolläkare som är anknutna till specialskolorna med elever som är dubbelhandikappade (18). Jag kommer att i ett senare sammanhang ta upp denna fråga.

Enligt SÖ bör all personal vid specialskolorna för hörselskadade elever kunna få gå på kurser i teckenspråket (24). Jag delar denna åsikt. Jag kommer därför senare att förslå att kostnaderna härför bör bestridas från anslaget Lärares fortbildning m. m.

Jag tar inte nu ställning till SÖ:s förslag i vad avser rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel (29).

SÖ:s förslag i övrigt är jag inte, inom ramen för de begränsade resurser som stått till förfogande för nya åtaganden, beredd att tillstyrka.

Genom skadeståndslagen (1972: 207) blir arbetsgivare som tar emot elev i skola eller kurs för provanställning eller annan utbildning numera ansvarig för skador som eleven vållar arbetsgivaren eller annan person. Kommunerna och landstingskommunerna har gentemot arbetsgivare, som tar emot elev i grundskola eller gymnasieskola m. fl. för prvoverksamhet, elevpraktik m. m. i princip tagit på sig ansvaret för sådana skador. I brev den 8 november 1974 har Kungl. Maj:t utfärdat bestämmelser om ansvarsåtagande för staten vid viss arbetsmarknadsutbildning m. m. (prop. 1974: 87, InU 1974: 12, rskr 1974: 245). Jag anser det väl motiverat att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att på liknande sätt även besluta om statens ansvar för skada som under obligatorisk praktisk yrkesorientering orsakas av elev vid specialskola.

Slutligen vill jag anmäla att Kungl. Maj:t genom beslut den 28 juni 1974 godkänt ett avtal mellan statens avtalsverk och Tjänstemännens centralorganisations statstjänstemannasektion angående anställnings- och arbetsvillkor för föreståndare för elevvåningar i anslutning till Birgittaskolan i Örebro.

Jag beräknar den totala anslagshöjningen till 3 997 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om ansvarsåtagande för staten vid specialskolans obligatoriska praktiska yrkesorientering,
2. till *Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 53 822 000 kr.

D 14. Specialskolan m. m.: Utrustning m. m.

1973/74 Utgift	2 054 141	Reservation	496 193
1974/75 Anslag	2 135 000		
1975/76 Förslag	2 435 000		

Från anslaget utgår medel för läromedel, utrustning och inventarier m. m. vid specialskola samt för läromedel till synskadade individualintegrerade synskadade elever i bl. a. grundskola och gymnasieskola.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
1. Landa- och Värendsskolan	100 000	−100 000	−100 000
2. Läromedel	608 000	+ 514 000	+ 552 000
3. Hörsel- och talteknisk utrustning	472 500	+ 79 100	+ 79 100
4. Inventarier, maskiner m. m.	505 000	of.	−257 600
5. Bibliotek	25 000	+ 18 000	of.
6. Undervisnings- och arbetsmaterial	307 000	− 21 000	− 21 000
7. Underhåll av hörapparater	117 500	+ 47 500	+ 47 500
	2 135 000	**+537 600**	**+300 000**

Skolöverstyrelsen

1. Prisomräkning 39 600 kr.

2. Om synskadade elever i icke-obligatoriska skolor skall kunna förses med läromedel och om verksamheten i specialskolan skall fungera tillfredsställande får en nedskärning av anslaget i enlighet med 0-alternativet inte beröra anslagsposterna 2, 5, 6 och 7. En minskning av resterande anslagsposter skulle leda till att en beräknad reservation inte skulle kunna utnyttjas för bl. a. inredning av elevvåningar utanför skollokalerna samt för inredning av lokaler för den regionala organisationen för pedagogiskt stöd åt synhandikappade.

3. Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar, i överensstämmelse med förslaget under föregående anslag, medel för produktion av läromedel vid rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel under förevarande anslag. Det totala medelsbehovet under anslagsposten Läromedel för dessa centraler beräknas till 560 000 kr., vilket i förhållande till innevarande budgetår innebär en ökning med 260 000 kr. SÖ föreslår tillika att de medel som för budgetåret 1974/75 anvisats under anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för bidrag till blindskrifter vid Tomtebodaskolan överförs till förevarande anslag (+ 163 000 kr.). SÖ föreslår att beloppet räknas upp till nästa budgetår under hänvisning till att antalet synskadade vuxenstuderande kommer att öka (+ 75 000 kr.).

4. SÖ uppger att avskrivningstiden för hörapparaturen är tre till fem år, vilket innebär att den måste bytas ut kontinuerligt. Därvid blir över-

gången från fasta klassrumsförstärkare till s. k. bärfrekvenssystem aktuell. SÖ har tidigare i avvaktan på ökad erfarenhet rekommenderat återhållsamhet beträffande detta system men anser nu att de samlade erfarenheterna enstämmigt tyder på att det successivt bör införas. Den förhållandevis låga kostnadsökningen uppvägs enligt SÖ helt av de fördelar en trådlös apparatur innebär för undervisningen. För ändamålet beräknar SÖ en ökning av anslagsposten Hörsel- och talteknisk utrustning (+ 55 500 kr.).

5. Under anslagsposten Inventarier, maskiner m. m. anmäler SÖ att en förväntad reservation under anslaget i och för sig hade kunnat motivera en minskning av denna anslagspost. SÖ föreslår emellertid att anslagsposten förs upp med oförändrat belopp med hänsyn till behovet av inventarier till lokaler för den regionala organisationen för pedagogiskt stöd för synhandikappade samt till beräknat medelsbehov för rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel.

6. Under anslagsposten Bibliotek föreslår SÖ att ytterligare medel anvisas för inköp av facktidskrifter och litteratur till specialskolorna (+ 18 000 kr.).

Föredraganden

Som framgått av min redogörelse under anslaget Specialskolan m. m.: Utbildningskostnader är jag inte beredd att nu ta ställning till skolöverstyrelsens (SÖ) förslag i vad avser rikscentralerna för pedagogiska hjälpmedel (3). Under förevarande anslag bör därför, liksom hittills, medel endast beräknas för hjälpmedelscentralen vid Tomtebodaskolan. Jag har därvid beräknat ytterligare 75 000 kr. för produktion av läromedel för synskadade.

Jag beräknar 1 160 000 kr. under anslagsposten Läromedel för budgetåret 1975/76. Jag har därvid, vilket framgått av min redogörelse under anslaget Statens institut för läromedelsinformation, beräknat 298 000 kr. för erläggande av avgifter vid registrering av läromedel hos Statens institut för läromedelsinformation. SÖ:s förslag att de medel som för innevarande budgetår anvisats under anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för bidrag till blindskrifter vid Tomtebodaskolan förs över till förevarande anslag har jag ingen erinran mot. Jag är emellertid inte beredd att i samband därmed räkna upp beloppet med de ca 50 % som är innebörden av SÖ:s förslag.

Jag har ingen erinran mot SÖ:s förslag att ett s. k. bärfrekvenssystem successivt får ersätta den fasta hörselvårdsapparatur som klassrummen f. n. är utrustad med (4).

Jag beräknar 25 000 kr. under anslagsposten Bibliotek för nästa budgetår (6). I övrigt har jag inte med de undantag som framgår av sammanställningen, någon erinran mot SÖ:s förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Specialskolan m. m.: Utrustning m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 435 000 kr.

D 15. Specialskolan m. m.: Resor för elever jämte ledsagare

1973/74	Utgift	2 359 169
1974/75	Anslag	2 350 000
1975/76	Förslag	2 326 000

Från anslaget utgår ersättning enligt kungörelsen (1965: 254) om ersättning för resor för vissa handikappade m. fl. (ändrad senast 1971: 279), dock att, med tillämpning i övrigt av bestämmelserna i nämnda kungörelse, ersättning får utgå för hemresa i samband med förlängd veckoslutsledighet, som föranleds av bestämmelserna om femdagars skolarbetsvecka.

Från anslaget bestrids även dels kostnader för anordnande av skolskjutsar för externatelever vid specialskolan eller annan statlig skola för syn-, hörsel- eller talskadade elever, dels resekostnader för målsman till elev i första eller sjunde årskursen i sådan skola vid resa till gemensam sammankomst på skolan.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen beräknar medelsbehovet under förevarande anslag till 2 326 000 kr.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Specialskolan m. m.: Resor för elever jämte ledsagare* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 326 000 kr.

d) gymnasiala skolor m. m.

D 16. Bidrag till driften av gymnasieskolor

1973/74 Utgift 1 366 991 543
1974/75 Anslag 1 438 000 000
1975/76 Förslag 1 570 000 000

Från anslaget utgår bidrag till bl. a. driften av gymnasieskolor. Bestämmelserna om statsbidrag till driftskostnader för gymnasieskolorna finns i kungörelsen (1966: 115) om statsbidrag till driftkostnader för gymnasieskolan (omtryckt 1971: 349, ändrad senast 1974: 392). Dessa bestämmelser innebär i korthet att till sådan skola utgår statsbidrag med 100 % av ett bidragsunderlag, omfattande faktiska kostnader för löner till skolledare, biträdande skolledare och lärare. Statsbidrag utgår även för ATP-avgifter, allmän arbetsgivaravgift, och kostnad för socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen. Därutöver utgår med schablonbelopp bidrag till kostnader för viss annan personal än lärare. Vidare kan i vissa fall utgå statsbidrag för särskilda kostnader vid viss utbildning på heltid för industri och hantverk och därmed till sin art jämförligt område med 7 000 kr. för varje klass och läsår. Till inbyggd utbildning inom industri och hantverk eller handel utgår statsbidrag med högst 13 000 kr. och till inbyggd utbildning för husligt arbete eller vård med högst 10 800 kr.

Från anslaget utgår även bidrag till driftkostnaderna för jordbruksutbildning m. m. vid gymnasieskolor, lantbruksskolor och lanthushållsskolor. Bestämmelserna om statsbidrag finns i kungörelsen (1963: 493) om statsbidrag till lantbruks- och lanthushållsskolor (ändrad senast 1974: 391). Bestämmelserna innebär att statsbidrag utgår till kostnader för avlöningsförmåner för rektor och lärare (avlöningsbidrag), avgifter till sjukförsäkring, ATP-avgifter, allmän arbetsgivaravgift och till kostnad för socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen för samma tjänstemän (avgiftsbidrag), kostnader för elevernas hälsovård (hälsovårdsbidrag) samt skolans övriga driftkostnader (allmänt driftbidrag).

Vidare utgår bidrag till driften av skogsbruksutbildning vid dels gymnasieskola, dels och för en av skogsvårdsstyrelsen bedriven skogsbruksskola. Bestämmelserna om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning återfinns i Kungl. Maj:ts beslut den 23 april 1971 angående provisoriska bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning för budgetåret 1971/72 (ändrade senast den 19 april 1974). Enligt beslutet utgår statsbidrag dels till lönekostnaderna för skolledare, biträdande skolledare och lärare vid skolan, dels till allmän arbetsgivaravgift och avgifter till sjukförsäkring, dels som ett allmänt driftbidrag. Kungl.

Maj:t har genom beslut den 19 oktober 1973 meddelat bestämmelser om ersättning till viss personal vid skolor för skogsbrukets yrkesutbildning för resor mellan bostad och tjänsteställe. Statsbidrag utgår även till ATP-avgifter.

Ur anslaget ersätts även bl. a. kostnader för gymnasial utbildning för gravt hörselskadade i Örebro, försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade i Solna samt för tekniska hjälpmedel m. m. åt handikappade elever, statsbidrag till korrespondensundervisning på gymnasial nivå och till särskild gymnasial utbildning i glesbygd samt vissa särskilda kostnader i samband med fackutbildning av programmerare och systemmän samt kurser i automatisk databehandling för tekniker.

Skolorganisationens omfattning

I skolöverstyrelsens (SÖ) långtidsbedömning för budgetåren 1976/77—1979/80 redovisas följande uppgifter rörande det beräknade antalet elever vid gymnasieskolan.

	Antal elever						
	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Linjer	182 283	191 470	201 540	204 660	208 490	214 200	222 940
Specialkurser	36 990	39 625	39 810	38 665	37 230	36 165	36 770
	219 273	**231 095**	**241 350**	**243 325**	**245 720**	**250 365**	**259 710**

SÖ:s beräkning av antalet skolledar- och lärartjänster framgår av följande sammanställning.

	Antal tjänster för skolledare och lärare[1]							
	1972/73	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80
Rektorer	340	416	409	405	400	395	390	385
Studierektorer	270	279	287	295	300	305	310	315
Lärare	18 275[2]	18 445[2]	18 764	18 972	18 994	19 116	19 407	20 033
	18 885	**19 140**	**19 460**	**19 672**	**19 694**	**19 816**	**20 107**	**20 733**

[1] Inkl. tjänster för utbildning inom jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring och lanthushåll fr. o. m. budgetåret 1973/74.
[2] Inkl. lärarkandidater.

SÖ:s bedömning av antalet elevplatser i gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna del[1] i årskurs 1 läsåret 1975/76 framgår av följande tabell.

[1] Med direkt grundskoleanknutna studievägar avses linjer och specialkurser om minst ett år som för inträde fordrar enbart genomgången grundskola.

Studieväg	Frekvens[2]	Elevplatser	Antal förstahandssökande för linjerna per 100 platser läsåret 1974/75
Tvååriga linjer och specialkurser näraliggande linjerna			
Beklädnadsteknisk (Be)	0,5	550	110
Bygg- och anläggningsteknisk (Ba)	4,0	4 200	73
Distributions- och kontors- (Dk)	8,6	9 100	92
Ekonomisk (Ek)	5,3	5 600	63
El-teleteknisk (Et)	3,8	4 000	206
Fordonsteknisk (Fo)	2,9	3 100	157
Jordbruks- (Jo)	0,9	1 050	192
Konsumtions- (Ko)	8,2	8 700	83
Livsmedelsteknisk (Li)	1,0	1 060	159
Processteknisk (Pr)	0,5	480	59
Skogsbruks- (Sb)	0,9	890	99
Social (So)	9,4	10 020	86
Teknisk (Te)	5,2	5 500	54
Träteknisk (Tr)	0,6	600	157
Verkstadsteknisk (Ve)	6,3	6 650	92
Vård- (Vd)	6,6	7 000	253
Musik- (Mu)	0,2	180	304
Minst treåriga linjer			
Ekonomisk (E)	5,8	6 200	100
Humanistisk (H)	3,0	3 200	90
Naturvetenskaplig (N)	9,8	10 400	85
Samhällsvetenskaplig (S)	3,7	3 900	137
Teknisk (T)	6,4	6 800	96
Specialkurser ej näraliggande någon linje	2,4	2 550	
Totalt	**95,8**	**101 730**	
Antal 16-åringar	100,0	106 144	

[2] Procent av antalet 16-åringar 1975 (106 144).

SÖ:s bedömning av intagningskapaciteten (helårsplatser) läsåret 1975/76 på sådana specialkurser i gymnasieskolan som är kortare än ett år eller vilka fordrar tidigare gymnasial utbildning eller viss ålder framgår av följande tabell.

Studieväg	Elevplatser
Ekonomisk specialkurs (Ek) om tre terminer	3 500
Teknisk specialkurs (Te)	450
Kurser inom industri och hantverk	4 100
Handels- och kontorskurser	4 100
Kurser i husligt arbete	2 600
Lanthushållsutbildning	900
Vårdkurser	10 500
Jordbrukskurser	1 500
Skogsbrukskurser	400
Trädgårdskurser	50
Övriga specialkurser	1 500
Totalt	**29 600**

Antalet behöriga förstahandssökande till minst ettåriga studievägar inom gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna del var ca 106 700 år 1974. Närmast föregående år var motsvarande antal ca 108 800. Av de ca 106 700 behöriga förstahandssökandena har ca 93 600 valt en linje i första hand medan ca 13 100 i första hand valt en specialkurs. Av sökandena som valt en linje i första hand har ca 48 900 valt de mera utpräglat yrkesinriktade linjerna medan ca 44 700 valt övriga linjer. Motsvarande antal år 1973 var ca 48 000 resp. 47 000. Antalet sökande till de mera utpräglat yrkesinriktade linjerna har sålunda ökat med nära 1 000 jämfört med närmast föregående år medan efterfrågan på mer teoretiskt inriktad utbildning har fortsatt att minska. Minskningen har i synnerhet gällt de av sistnämnda linjer som är tvååriga. På tre år, från våren 1971 till våren 1974, har antalet behöriga förstahandssökande till de mera utpräglat yrkesinriktade linjerna ökat med ca 16 500.

SÖ framhåller, att förändringarna i efterfrågan på de olika utbildningsvägarna i gymnasieskolan medför åtskilliga problem vid planeringen av gymnasieskolan. Problemen rör såväl riksplaneringen som den lokala planeringen. SÖ redovisar vissa planeringsproblem av mera generellt slag. Den stora ökningen av efterfrågan på mera yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan har medfört ett stort tryck på denna sektor vad beträffar lokaler och utrustning. Med anledning av uttalandet i 1974 års statsverksproposition (prop. 1974: 1, bil. 10 s. 167) om önskvärdheten att SÖ vidtar åtgärder för att så långt möjligt minska antalet lediga platser i gymnasieskolan redovisar SÖ orsakerna till de lediga platserna. SÖ framhåller, att SÖ självfallet försöker omfördela resurserna så att antalet lediga platser blir så få som möjligt. En sådan omfördelning är emellertid ofta mycket svår att göra. En av svårigheterna beror på den sneda könsfördelningen i valen av studieväg. En annan faktor, som medverkat till att antalet lediga platser ökat, är att åtskilliga elever, som tagits in i gymnasieskolan, inte tar sina platser i anspråk.

Efterfrågan på de tre- och fyraåriga linjerna i gymnasieskolan har minskat under en följd av år. År 1973 skedde ett avbrott i den nedåtgående trenden men år 1974 minskade efterfrågan på nytt. Antalet behöriga förstahandssökande minskade från ca 30 400 år 1973 till 29 300 år 1974.

Även efterfrågan på utbildning på de tvååriga ekonomiska, sociala och tekniska linjerna har minskat de senaste åren. År 1974 sökte ca 15 400 ungdomar till någon av dessa linjer eller till tvåårig musiklinje i första hand. År 1973 var motsvarande antal 16 900.

Antalet behöriga förstahandssökande till de övriga utbildningsvägarna i gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna del ökade år 1974 med fyra undantag. Dessa var processteknisk linje, el-teleteknisk linje, fordonsteknisk linje och vårdlinjen. De tre sistnämnda linjerna är emellertid fortfarande mycket efterfrågade.

För de tre- och fyraåriga linjerna räknar SÖ sammanlagt med en ökning med 200 intagningsplatser. Detta skulle innebära att det totala antalet intagningsplatser blir 30 500 vilket svarar mot ungefär samma andel av antalet 16-åringar som motsvarande platsantal innevarande läsår. SÖ föreslår en minskning av antalet elevplatser på humanistisk och samhällsvetenskaplig linje, en ökning av antalet elevplatser på treårig ekonomisk linje och på naturvetenskaplig linje samt oförändrat antal intagningsplatser på fyraårig teknisk linje.

Liksom för de tre- och fyraåriga linjerna föreslås för tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje samt musiklinje att antalet intagningsplatser nästa läsår skall svara mot ungefär samma andel av antalet 16-åringar som innevarande läsår, dvs. 20,1 procent. För nämnda tvååriga linjer föreslås oförändrat antal intagningsplatser med undantag av ekonomisk linje. För denna linje föreslås en mindre minskning. Denna minskning har samband med den föreslagna ökningen på treårig ekonomisk linje och tvåårig distributionslinje. SÖ överväger f. n. olika former av försöksverksamhet för att förbättra den tvååriga tekniska linjens ställning.

Beträffande dimensioneringen av övriga tvååriga linjer föreslår SÖ en avsevärd utbyggnad av verkstadsteknisk linje och av vårdlinjen. En fortsatt utökning av antalet intagningsplatser föreslås också för el-teleteknisk linje, för fordonsteknisk linje och för distributions- och kontorslinjen. Vidare föreslås smärre ökningar av antalet intagningsplatser på livsmedelsteknisk linje och processteknisk linje. För konsumtionslinjen föreslår SÖ ett något ökat antal intagningsplatser på linjen och ett minskat antal intagningsplatser på specialkurserna. För övriga linjer föreslås oförändrat eller i stort sett oförändrat antal intagningsplatser. Antalet intagningsplatser i icke linjeanknutna specialkurser föreslås öka. Sammanlagt innebär SÖ:s förslag för denna del av gymnasieskolan en ökning av antalet intagningsplatser med 1 230.

Totalt innebär den av SÖ föreslagna organisationen att antalet intagningsplatser i gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna del ökar från 100 400 platser till ca 101 700 platser. Denna intagningskapacitet svarar mot 95,8 procent av antalet 16-åringar.

För övriga specialkurser föreslår SÖ en total ökning med 300 årselevplatser. Förslaget innebär att antalet årselevplatser i s. k. högre specialkurser ökar med ca 1 150 medan intaget i andra specialkurser minskar med ca 850 årselevplatser. Denna minskning bör enligt SÖ inte genomföras om situationen på arbetsmarknaden förändras till det sämre.

SÖ hemställer om bemyndigande att liksom innevarande budgetår få göra vissa omfördelningar av elevplatser mellan olika studievägar om det visar sig nödvändigt.

SÖ avser att i särskild ordning föreslå regeringen, att den nu föreslagna intagningskapaciteten får utökas om situationen på arbetsmarknaden påfordar en sådan åtgärd.

Genom beslut den 11 maj 1973 meddelade Kungl. Maj:t särskilda budgetdirektiv beträffande SÖ:s anslagsframställning för budgetåret 1975/76 avseende gymnasieskolan. SÖ föreslår med anledning härav att regeringen i 1975 års budgetproposition anger två totalramar för gymnasieskolans dimensionering budgetåret 1976/77. Den ena ramen skulle avse den direkt grundskoleanknutna delen av gymnasieskolan och den andra ramen den icke grundskoleanknutna delen. SÖ föreslår vidare att regeringen i detta sammanhang anger vilka studievägar i gymnasieskolan som bör prioriteras i det fortsatta planeringsarbetet.

För *gymnasial utbildning i glesbygd* finns f. n. tre särskilda organisationsformer, nämligen försöksverksamhet med gymnasial utbildning i glesbygd, korrespondensundervisning på gymnasial nivå och försöksverksamhet med gymnasieskola i glesbygd. Den förstnämnda formen förekommer i Strömstad, Pajala och Malung. Korrespondensundervisning på gymnasial nivå förekommer i Torsås, Sveg, Undersåker och Jokkmokk. Genom beslut den 31 maj 1974 medgav Kungl. Maj:t att försöksverksamhet med gymnasieskola i glesbygd får bedrivas i Strömstad, Pajala, Jokkmokk och Sveg fr. o. m. läsåret 1974/75 och i Malung fr. o. m. läsåret 1975/76. Detta beslut innebar att nuvarande försöksverksamhet med gymnasial utbildning i glesbygd alternativt korrespondensundervisning på gymnasial nivå successivt med början i årskurs ett kommer att ersättas med försöksverksamhet med gymnasieskola i glesbygd på sistnämnda orter. I Undersåker och Torsås kommer emellertid korrespondensundervisningen på gymnasial nivå att fortsätta. SÖ beräknar medelsbehovet för ifrågavarande utbildningar läsåret 1975/76 till 4,9 milj. kr., vilket innebär en kostnadsökning med 1,2 milj. kr.

Reguljär *utbildning för gravt hörselskadade* anordnas sedan den 1 juli 1971 i Örebro kommuns gymnasieskola. Utbildningen är öppen för elever från hela riket. I första hand skall elever som genomgått specialskolans högstadium beredas plats i utbildningen. Endast om särskilda skäl föreligger får andra sökande beredas inträde till utbildningen. Innevarande läsår beräknas ca 160 elever följa utbildningen vid gymnasieskolan. Utbildningen är f. n. dimensionerad för 200 elever. Läsåret 1975/76 kommer enligt SÖ efterfrågan på utbildningsplatser för gravt hörselskadade att bli särskilt stor till följd av det stora antalet elever som lämnar specialskolan. Genom beslut den 5 juni 1973 medgav Kungl. Maj:t att elev vid den gymnasiala utbildningen för gravt hörselskadade i Örebro får medges förlängd utbildning motsvarande högst ett år efter prövning i varje särskilt fall. Nästan alla elever beräknas behöva förlängd utbildning. Mot denna bakgrund föreslår SÖ att utbildningen dimensioneras för ca 215 elever budgetåret 1975/76. SÖ föreslår att stödundervisning får anordnas med en halv veckotimme per klass och samordnad specialundervisning med högst två veckotimmar per elev. SÖ föreslår vidare att medel beräknas för en halvtidstjänst som psykolog och för en

två femtedels tjänst som skolsköterska. Ersättning till skolläkare föreslås få utgå enligt samma normer som för specialskolan. Viss ökad medelsberäkning avseende ungdomsgårdsföreståndare och sammanträden samt kursverksamhet m. m. föreslås. SÖ föreslår i skrivelse den 3 september 1974 att det beklädnadsbidrag som f. n. utgår till elever vid utbildningen för gravt hörselskadade tas bort. Detta medför ett minskat medelsbehov med 63 000 kr.

Försöksverksamhet med *gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade* och andra svårt handikappade elever anordnas sedan den 1 juli 1971 vid Ingemundskolan i Solna kommun och sedan den 1 juli 1974 vid Skärholmens gymnasium i Stockholms kommun. Innevarande läsår beräknas ca 70 rörelsehindrade och andra svårt handikappade följa undervisningen vid Ingemundskolan och ca 20 vid Skärholmens gymnasium. SÖ räknar med oförändrad intagning nästa läsår. För omkostnader för verksamheten föreslår SÖ att ytterligare 97 100 kr. anvisas för utbildningen vid Ingemundskolan och 298 200 kr. för utbildningen vid Skärholmens gymnasium. Ökningen innefattar bl. a. förstärkning av samordnad specialundervisning samt av studie- och yrkesorientering vid såväl Ingemundskolan som Skärholmens gymnasium och en studierektortjänst vid Skärholmens gymnasium.

Sedan budgetåret 1968/69 pågår i Lund försöksverksamhet med *pedagogisk gymnasieskolklinik*. I den vid kliniken bedrivna undervisningen deltar dels elever från Råby ungdomsvårdsskola, dels elever med anpassningssvårigheter från Lunds gymnasieregion. SÖ beräknar medelsbehovet för verksamheten nästa budgetår till 314 000 kr. SÖ anser att försöksverksamheten bör fortsätta i nuvarande form och omfattning till dess den påbörjade utvärderingen föreligger. En fortsatt och eventuellt utvidgad verksamhet med gymnasieskolkliniker av denna typ hänger nära samman med förslagen från utredningen om skolans inre arbete.

Särskilda medel för *tekniska och administrativa stödåtgärder åt handikappade elever* i gymnasieskolan har stått till SÖ:s förfogande sedan budgetåret 1965/66. SÖ räknar med att medelsbehovet för detta ändamål kommer att öka med 425 000 kr. till 1,2 milj. kr. nästa budgetår. Anledningen till det ökade medelsbehovet är att allt fler handikappade elever och allt gravare handikappade elever integrerats i vanlig klass. SÖ räknar dessutom med ökad ersättning till de assistenter som tjänstgör vid försöksverksamheten med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade vid Ingemundskolan och Skärholmens gymnasium.

Innevarande budgetår disponeras för *stödundervisning och samordnad specialundervisning* i gymnasieskolan en samlad resurs omfattande 0,65 veckotimmar per klass. SÖ föreslår att denna resurs nästa budgetår utökas till 0,75 veckotimmar per klass. SÖ räknar därmed med ett ökat medelsbehov för detta ändamål med ca 3,6 milj. kr.

I skrivelse den 9 september 1974 har SÖ anmält stödundervisningens

och den samordnade specialundervisningens omfattning budgetåren 1972/73 och 1973/74. Den samordnade specialundervisningen omfattade under nämnda budgetår 0,015 veckotimmar per klass eller ca 0,07 veckotimmar per 100 elever. Resursen för stödundervisning i gymnasieskolan omfattade 0,5 veckotimmar per klass eller 2,35 veckotimmar per 100 elever. Endast hälften av denna resurs utnyttjades nämnda budgetår. Enligt SÖ skulle utnyttjandet av tillgängliga resurser kunna förbättras om dels stödåtgärderna fick avse flera elevgrupper än f. n., dels den lokala skolledningen fick större frihet än nu att planera stödåtgärderna.

De av SÖ lämnade uppgifterna om stödundervisningens och den samordnade specialundervisningens omfattning överensstämmer helt med uppgifter i frågan som lämnas i utredningens om skolans inre arbete (SIA) betänkande (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö (s. 648). SIA mätte genom en undersökning stödundervisningens faktiska omfattning och utnyttjande vid olika skolor läsåret 1972/73. Undersökningen gav följande resultat.

	Antal undervisningstimmar
Stödundervisningens omfattning	139 439
Faktiskt uttagna undervisningstimmar	66 080
Stödtimmar utnyttjade som underlag för materielinköp	3 609
Antal ej utnyttjade stödundervisningstimmar	69 750

Denna undersökning visar således i likhet med de uppgifter SÖ lämnat att endast hälften av tillgängliga resurser för stödundervisning utnyttjades budgetåret 1972/73.

SIA har vidare giort en kartläggning av den samordnade specialundervisningens omfattning och struktur genom en undersökning vid samtliga gymnasieskolor där någon linje förekom budgetåret 1972/73. Om de resultat som erhölls genom denna undersökning och som redovisas i det följande omräknas till veckotimmar per klass eller veckotimmar per 100 elever framgår att den samordnade specialundervisningen enligt denna undersökning var av samma omfattning som SÖ redovisat.

Elever med	Antal berörda elever på gymnasieskolans		Antal uttagna undervisningstimmar på gymnasieskolans	
	Linjer	Specialkurser	Linjer	Specialkurser
Hörselskada	31	5	734	259
Synskada	24	0	1 322,5	0
Nedsatt röselseförmåga	26	0	164	0
Annat handikapp	373	16	2 926,5	228
Summa	454	21	5 957	487
	475		6 444	

SÖ föreslår att förstärkt *särskild undervisning* medges för allergisjuka och gravt infektionskänsliga elever. Merkostnaden härför beräknas till 0,8 milj. kr.

SÖ föreslår olika åtgärder som syftar till att anpassa utbildningen i gymnasieskolan till *invandrarelevers* behov.

Innevarande budgetår disponeras 1,6 milj. kr. för stödundervisning åt invandrarelever. Enligt SÖ saknas underlag för en noggrann beräkning av erforderliga resurser för stödundervisning av invandrarelever i gymnasieskolan. SÖ föreslår emellertid att ytterligare 400 000 kr. anvisas för detta ändamål nästa budgetår.

Vid ett antal gymnasieskolor anordnas f. n. på försök en yrkesinriktande grundkurs med individuell läroplan tillrättalagd för invandrarelever. Syftet med kursen är att få eleverna överförda till reguljär utbildning eller placerade på arbetsmarknaden. Enligt SÖ bör utbildningen anordnas även under nästa budgetår och SÖ få inrätta erforderligt antal kurser samt undervisningen även i fortsättningen få anordnas med klasser om högst 16 elever. SÖ föreslår vidare att SÖ bemyndigas fastställa tim- och kursplaner för försöksverksamheten.

Vid gymnasieskolan i Västerås och Södertälje anordnas under innevarande läsår på försök särskilda klasser för invandrare. Utbildningen bedrivs enligt en modifierad tim- och kursplan för tvåårig social linje. Eleverna har bl. a. möjlighet att läsa sitt eget modersmål och att få svenskundervisningen förstärkt. SÖ hemställer att försöksverksamheten får fortsätta även läsåret 1975/76 och att SÖ bemyndigas fastställa tim- och kursplaner för försöksverksamheten.

SÖ föreslår även i år ett antal *statsbidragsförändringar.*

SÖ anser att statsbidraget till inbyggd utbildning bör beräknas enligt nya normer. Förslaget medför en merkostnad med 45 milj. kr.

Statsbidrag utgår till s. k. pedagogisk stödpersonal i gymnasieskolan. Statsbidragets omfattning bestäms av omfattningen av de tre- och fyraåriga linjerna samt av tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje. SÖ föreslår att även övriga tvååriga linjer samt de direkt grundskoleanknutna specialkurserna av minst ett års längd räknas in i bidragsunderlaget. Denna förändring skulle medföra ett ökat medelsbehov med ca 3,9 milj. kr.

Enligt gällande bestämmelser utgår statsbidrag för särskilda kostnader vid sådan utbildning i gymnasieskolan på heltid för industri och hantverk och därmed till sin art jämförligt område, för vilken kostnaderna för undervisningsmateriel är särskilt höga och för vilken SÖ medger det. Statsbidraget utgår för varje klass, om utbildningen omfattar läsår om 40 veckor, med 7 000 kr. för sådant läsår och, om utbildningen omfattar kortare tid än 40 veckor, med ett i förhållande till utbildningstiden minskat belopp. SÖ har i en skrivelse den 13 maj 1974 över vilken Svenska kommunförbundet avgivit yttrande bl. a. anhållit att nyss nämnda stats-

bidrag om 7 000 kr. per klass och år fr. o. m. den 1 januari 1975 ökas till 40 000 kr. per klass och år för kurser för yrkesförare. I skrivelsen anhålls även om förändring av nu gällande bidragsregler för första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel. Skrivelsen redovisas i denna del under anslaget Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.

SÖ har i skrivelse den 4 mars 1974 föreslagit viss *förstärkning av skolledningen* vid gymnasieskolor med försöksverksamhet med *tvåårig musiklinje*. SÖ beräknar kostnaderna för en sådan förstärkning till 60 000 kr.

SÖ har föreslagit att 50 000 kr. beräknas för bidrag till stiftelsen *Unga forskare*.

Grafiska kommittén (I 1970: 18) har i juni 1974 till industripartementet överlämnat sitt betänkande (SOU 1974: 34) Grafisk industri i omvandling. I betänkandet, som har remissbehandlats genom industridepartementets försorg, har kommittén tagit upp bl. a. vissa frågor rörande den *grafiska utbildningen*.

Kommittén framhåller, att den grundläggande grafiska yrkesutbildningen, som f. n. meddelas, inte kan anses svara mot de krav som måste ställas med hänsyn till bl. a. förändringarna av den grafiska produktionstekniken. Kommittén erinrar härvid om att Kungl. Maj:t den 8 mars 1974 medgivit att SÖ får vidta erforderliga åtgärder för att en tvåårig specialkurs för grafisk utbildning skall kunna anordnas på en ort med början tidigast hösten 1975. Kommittén framhåller i sammanhanget vikten av att denna specialkurs snarast kommer till stånd och ges en större regional spridning. Kommittén föreslår sålunda att staten genom vidgat finansiellt stöd underlättar för olika kommuner att etablera den grafiska specialkursen. Kommittén konstaterar vidare att tekniska och andra förändringar i branschen sannolikt innebär att den framtida yrkesutbildningen måste inrymma även fortbildningsverksamhet. Det är därför enligt kommittén väsentligt att fortbildningsbehovet kartlägges och beaktas vid den fortsatta utbildningsplaneringen. Beträffande den eftergymnasiala yrkesutbildningen framhåller kommittén att den grafiska branschens behov bör beaktas vid den fortsatta utbyggnaden av den yrkestekniska högskolan. Kommittén föreslår vidare att den högre grafiska utbildning som meddelas vid Grafiska institutet erhåller ett ökat statligt stöd.

De remissinstanser som tagit upp frågan om den grundläggande grafiska yrkesutbildningen delar kommitténs grundsyn i denna fråga. *SÖ, Grafiska arbetsgivare- och industriorganisationerna (GAI), Grafiska fackförbundet* m. fl. instämmer i kommitténs synpunkter att särskilda statliga stödåtgärder bör övervägas för att stimulera kommunerna att bygga ut den grafiska yrkesutbildningen. I kommitténs önskemål om att den grafiska industrins behov beaktas vid

den fortsatta utbyggnaden av den yrkestekniska högskolan instämmer flera remissinstanser. *Universitetskanslersämbetet (UKÄ)* erinrar om att man avser att under budgetåret 1975/76 planera för den utvidgning som enligt UKÄ:s mening bör komma till stånd och framhåller att de av kommittén framförda synpunkterna kommer att beaktas i UKÄ:s fortsatta arbete. *SÖ, GAI* m.fl. understryker i sammanhanget vikten av samordning mellan yrkestekniska högskolan och utbildningen inom gymnasieskolan.

Samtliga remissinstanser som yttrat sig över kommitténs förslag om ökat statligt stöd till Grafiska institutet ansluter sig till kommitténs förslag på denna punkt. *SÖ* noterar i sammanhanget att SÖ för de två senaste budgetåren beviljat extra statsbidrag i enlighet med institutets begäran.

Anslagsberäkning

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Anslag	1 438 000 000	+ 195 046 000	+132 000 000

Den av SÖ föreslagna anslagsberäkningen framgår av följande sammanställning.

1. Lärarlönebidrag m. m.	
a) gymnasieskolans linjer och specialkurser	1 139 206 000
b) särskilda kostnader för försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade m. m.	636 000
c) särskilda kostnader för gymnasial utbildning för svårt hörselskadade	4 941 000
d) fackutbildning av programmerare och systemmän	1 290 000
e) försöksverksamhet med pedagogisk gymnasieskoleklinik i Lund	314 000
f) särskilda kostnader för heltidskurser för industri och hantverk av verkstadsskolekaraktär	23 410 000
g) särskilda kostnader för vissa inbyggda kurser	70 000 000
2. Bidrag till pedagogisk stödpersonal	21 633 000
3. Tekniska stödåtgärder m. m. åt handikappade elever	1 200 000
4. Särskilda organisationsformer för gymnasial utbildning i glesbygd	4 950 000
5. Speciella åtgärder för invandrarelever	2 091 000
6. Stödundervisning och samordnad specialundervisning	22 184 000
7. Kostnader för ATP-avgifter	90 462 000
8. Kostnader för arbetsgivareavgift och socialförsäkringsavgift	116 068 000
9. Kostnader för lönekostnadspålägg	134 611 000
10. Bidrag till stiftelsen Unga forskare	50 000
	1 633 046 000

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag i det föregående anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet m. m.

Antalet behöriga förstahandssökande till minst ettåriga studievägar inom gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna del var ca 106 700 år 1974. Detta innebär att antalet behöriga förstahandssökande till denna del av gymnasieskolan minskade med 2 100 jämfört med närmast föregående år. Efterfrågan på utbildning på de tre- och fyraåriga linjerna och på tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje har fortsatt att minska. För övriga tvååriga linjer har antalet behöriga förstahandssökande fortsatt att öka. Sedan gymnasieskolans första år, dvs. år 1971 har antalet behöriga förstahandssökande till tre- och fyraåriga linjer minskat med ca 15 %. För tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje samt tvåårig musiklinje är motsvarande minskning ca 39 %. Efterfrågan på övriga tvååriga utbildningsvägar har ökat med ca 36 %. Stora förändringar i efterfrågan på dessa tre grupper av utbildningsvägar i gymnasieskolan har alltså skett.

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår att antalet elevplatser på de tre- och fyraåriga linjerna ökas med 200 platser och att antalet elevplatser på tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje minskas med sammanlagt 100 platser. För tvåårig musiklinje föreslås ingen förändring. SÖ:s förslag avseende dessa båda grupper av utbildningsvägar i gymnasieskolan innebär att antalet intagningsplatser för var och en av dessa grupper skulle motsvara ungefär samma andel av antalet 16-åringar som innevarande budgetår. För övriga tvååriga linjer föreslår SÖ att antalet elevplatser ökas med sammanlagt 1 230 platser. Totalt innebär den av SÖ beräknade organisationen att antalet elevplatser i gymnasieskolans direkt grundskoleanknutna del ökar från ca 100 400 budgetåret 1974/75 till 101 730 budgetåret 1975/76.

Enligt min mening motiverar bl. a. elevefterfrågan att antalet elevplatser på de mera utpräglat yrkesinriktade utbildningsvägarna ökas mera än vad SÖ föreslagit. Även för övriga studievägar bör en anpassning till elevefterfrågan göras. Jag delar således inte SÖ:s uppfattning att antalet elevplatser på de tre- och fyraåriga linjerna bör ökas. Istället bör antalet platser vid dessa linjer minskas något för att bättre svara mot elevefterfrågan. Differensen mellan tillgängliga platser och elevefterfrågan är vad gäller tvåårig ekonomisk och tvåårig teknisk linje påtagligt stor. Jag anser det därför rimligt med en kraftig minskning av antalet platser på dessa linjer till en nivå som bättre överensstämmer med elevefterfrågan. Utbildningskapacitet bör föras över från de mera teoretiskt inriktade linjerna till de mer utpräglat yrkesinriktade linjerna. Således bör antalet elevplatser på distributions- och kontorslinjen, på el-teleteknisk linje och på verkstadsteknisk linje ökas.

Även på den fordonstekniska linjen bör antalet platser ökas. Den ökning av antalet platser på vårdlinjen som SÖ föreslagit bör även genomföras. Jag finner det emellertid angeläget att denna ökning så långt möjligt kommer att avse grenen för barna- och ungdomsvård med hänsyn till personalbehovet inom detta område. Jag har i det föregående under avsnittet Vissa gemensamma frågor redovisat pågående arbete inom utbildningsdepartementet avseende åldersgruppen 16—19-åringar. Detta arbete syftar bl. a. till att komma fram till åtgärder som underlättar inträdet på arbetsmarknaden för ungdomar i denna åldersgrupp som saknar en grundläggande yrkesutbildning. Som en åtgärd i detta syfte har jag räknat 250 årselevplatser i korta yrkesinriktade kurser avsedda för från utbildningssynpunkt svagmotiverade ungdomar i den nämnda åldersgruppen. Kurserna bör kunna vara av varierande längd. För övriga utbildningsvägar anser jag att SÖ:s förslag bör följas med det undantaget att den minskning SÖ föreslagit för konsumtionslinjen bör vara något större än den föreslagna och avse till linjen hörande specialkurser. Detta innebär bl. a. att jag i likhet med SÖ räknat med oförändrat antal intagningsplatser för tvåårig social linje och tvåårig musiklinje. Totalt räknar jag med 100 400 elevplatser i årskurs 1 i denna direkt grundskoleanknutna del av gymnasieskolan. Detta antal elevplatser motsvarar samma andel av antalet 16-åringar som innevarande budgetår, dvs. 94,6 %.

För övriga specialkurser, dvs. kurser som är kortare än ett år eller vilka fordrar tidigare gymnasial utbildning eller viss ålder, föreslår SÖ en total ökning med 300 årselevplatser. Jag har räknat med att antalet årselevplatser nästa budgetår bör vara oförändrat 29 330. I denna ram har hittills räknats in bl. a. sådana yrkesinriktade specialkurser i gymnasieskolan som ingår i försöksverksamheten med s. k. kombinationsutbildning. SÖ och universitetskanslersämbetet har med skrivelse den 13 november 1974 inkommit med förslag rörande fortsatt försöksverksamhet med kombinationsutbildning. Förslaget bereds f. n. inom utbildningsdepartementet. Departementschefen avser senare återkomma till regeringen i denna fråga. Jag har preliminärt räknat med en oförändrad totalram för dessa kurser nästa budgetår. Detta innebär att 40 undervisningsgrupper om vardera 30 studerande får anordnas. Vad gäller de i denna ram ingående vårdskurserna vill jag erinra om det uppdrag till SÖ angående vissa åtgärder för utbildning av personal till förskola och fritidsverksamhet, som Kungl. Maj:t gav genom beslut den 27 september 1974. Detta uppdrag avsåg bl. a. de i nämnda vårdkurser ingående specialkurserna för utbildning av barnskötare. Enligt beslutet bör kapaciteten på dessa specialkuser bibehållas under en övergångsperiod.

Med de undantag jag nu sagt bör eleverna budgetåret 1975/76 fördelas på de olika studievägarna i gymnasieskolan i överensstämmelse med SÖ:s förslag till dimensionering. SÖ bör emellertid om det visar

sig nödvändigt kunna göra viss omfördelning av elevplatser mellan studievägar. I den mån starka skäl — t. ex. arbetsmarknadsskäl — talar för en ökning av det totala antalet elevplatser bör, liksom hittills, regeringen ha rätt besluta härom.

SÖ har med anledning av särskilda budgetdirektiv beträffande SÖ:s anslagsframställning för budgetåret 1975/76 avseende gymnasieskolan, som Kungl. Maj:t meddelat, föreslagit att regeringen i 1975 års budgetproposition anger två totalramar för gymnasieskolans dimensionering budgetåret 1976/77. SÖ föreslår vidare att regeringen i detta sammanhang anger vilka studievägar i gymnasieskolan som bör prioriteras i det fortsatta planeringsarbetet. Enligt min mening bör de mer utpräglat yrkesinriktade linjerna prioriteras. Planeringsarbetet bör vidare utgå från att antalet intagningsplatser på de tre- och fyraåriga linjerna inte ökas. SÖ bör emellertid eftersträva att hålla utbildningskapaciteten på de naturvetenskapliga, tekniska och ekonomiska linjerna uppe.

F. n. finns fyra olika former för gymnasieskoleutbildning speciellt avpassade för att kunna anordnas på orter med litet elevunderlag. Detta innebär att de är anpassade för att kunna anordnas i *glesbygd* eller, vad gäller försöksverksamhet med särskild samordnad gymnasieskola på orter där elevunderlaget är vikande. Jag har i det föregående redovisat nuvarande omfattning av korrespondensundervisning på gymnasial nivå, försöksverksamhet med gymnasial utbildning i glesbygd och försöksverksamhet med gymnasieskola i glesbygd. Försöksverksamheten med gymnasieskola i glesbygd bör framdeles benämnas försöksverksamhet med särskild samordnad gymnasieskola, B-form. Kungl. Maj:t har medgivit att försöksverksamhet med särskild samordnad gymnasieskola får anordnas på fyra orter som inte tidigare haft treårig gymnasieskoleutbildning, nämligen i Arboga, Olofström, Stenungsund och Nynäshamn. Eksjö, Strömsund, Ånge och Haparanda har fått medgivande att anordna denna gymnasieskoleform p. g. a. vikande elevunderlag. Elevplatserna vid dessa fyra former för gymnasieskoleutbildning har inräknats i de ramar för gymnasieskolan som jag tidigare nämnt.

Som departementschefen redovisade i 1974 års statsverksproposition (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 167) uppdrog Kungl. Maj:t den 6 september 1973 åt SÖ att undersöka förutsättningarna för att så långt möjligt låta den hittillsvarande yrkesutbildningen i form av specialkurser inom gymnasieskolan utanför orter med treårig gymnasieskola övergå till linjer. SÖ har i skrivelse den 5 juni 1974 redovisat principer för sådan övergång från specialkurser till linjer. Genom beslut den 13 december 1974 har Kungl. Maj:t medgivit att försöksverksamhet med övergång från specialkurs till linje fr. o. m. budgetåret 1975/76 får bedrivas i vissa kommuner.

I enlighet med SÖ:s förslag förordar jag att den *gymnasiala utbildningen för gravt hörselskadade* i Örebro dimensioneras för högst 215 elever. För arvoden för viss personal beräknar jag ytterligare 315 500

kr. Jag har därvid räknat med att stödundervisning och samordnad specialundervisning får anordnas med sammanlagt i genomsnitt en halv veckotimme per elev. Jag har vidare räknat med att ersättning till skolläkare får utgå enligt samma regler som gäller för specialskolan och beräknat resurser motsvarande en två femtedels tjänst som skolsköterska. Jag har härutöver räknat ytterligare medel för kursverksamhet m. m. För omkostnader beräknar jag 4 057 000 kr. Jag har härvid räknat med att beklädnadsbidraget till eleverna avvecklas på det sätt SÖ föreslagit.

Försöksverksamhet med *gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade* och andra svårt handikappade elever anordnas vid Ingemundskolan i Solna kommun och vid Skärholmens gymnasium i Stockholms kommun. Försöksverksamheten vid Ingemundskolan omfattar ca 70 elever och försöksverksamheten vid Skärholmens gymnasium ca 20 elever. Kungl. Maj:t har genom beslut den 22 november 1974 uppdragit åt SÖ att i samråd med styrelsen för vårdartjänst utvärdera den vid Skärholmens gymnasium för denna elevgrupp anordnade utbildningen. Jag har i likhet med SÖ räknat med oförändrad intagning nästa läsår. För omkostnader för försöksverksamheten vid Ingemundskolan har jag räknat ytterligare 99 500 kr. Ökningen avser underhåll av inventarier, undervisningsmateriel, reseersättningar och traktamenten, arvoden åt föreståndare för AV-materiel och skolbibliotek, expenser, stödundervisning och samordnad specialundervisning samt studie- och yrkesorientering. Vad gäller stödundervisning och samordnad specialundervisning har jag beträffande såväl försöksverksamheten vid Ingemundskolan som den vid Skärholmen räknat med resurser för detta ändamål motsvarande sammanlagt i genomsnitt en veckotimme per elev. Den för försöksverksamheten vid Ingemundskolan beräknade särskilda resursen för studie- och yrkesorientering är avsedd att utnyttjas även för försöksverksamheten vid Skärholmens gymnasium. För försöksverksamheten vid Skärholmens gymnasium har jag beräknat ytterligare 198 200 kr. Ökningen avser resurser för stödundervisning och samordnad specialundervisning, biträdespersonal, ersättning till skolläkare och skolsköterska, lokalkostnader, studiebesök, skolmåltider samt service och underhåll. Behovet av extra skolledarresurser får prövas när erfarenheter av försöksverksamheten vunnits.

Vad gäller försöksverksamheten med *pedagogisk gymnasieskolklinik* i Lund anser SÖ att denna bör fortsätta i nuvarande form och omfattning till dess den påbörjade utvärderingen föreligger. Jag delar denna uppfattning.

Jag anser i likhet med SÖ att 1,2 milj. kr. bör beräknas för *tekniska och administrativa stödåtgärder åt handikappade elever* i gymnasieskolan nästa budgetår.

Innevarande budgetår disponeras för *stödundervisning och samordnad specialundervisning* i gymnasieskolan en samlad resurs omfattande 0,65

veckotimmar per klass. SÖ föreslår att denna resurs utökas till 0,75 veckotimmar per klass nästa budgetår. Jag har i det föregående redovisat den samordnade specialundervisningens omfattning budgetåren 1972/73 och 1973/74 och utnyttjandegraden vad gäller stödundervisningen budgetåret 1972/73. Av redovisningen kan utläsas att stödundervisningen och den samordnade specialundervisningen budgetåret 1972/73 sammanlagt uppgick till 0,265 veckotimmar per klass. Den resursförstärkning som statsmakterna beslutade inför innevarande budgetår var således betydande. Jag är därför inte nu beredd att föreslå ytterligare resursförstärkning. Enligt SÖ skulle tillgängliga resurser kunna utnyttjas på ett bättre sätt om dels den lokala skolledningen fick större frihet än nu att planera stödåtgärderna, dels att dessa fick avse flera elevgrupper än f. n. Jag delar SÖ:s uppfattning att en större frihet att använda tillgängliga resurser bör ges. Jag avser därför att senare föreslå regeringen att besluta om att upphäva nuvarande bestämmelse i skolstadgan (1971: 235) om att samordnad specialundervisning får omfatta högst två veckotimmar för varje elev. Därmed kan man lokalt besluta att fördela tillgängliga resurser mellan stödundervisning och samordnad specialundervisning på bästa möjliga sätt. Jag avser dessutom att föreslå regeringen att föreskriva att samordnad specialundervisning får anordnas för elever med läs- och skrivsvårigheter.

SÖ har fört fram vissa förslag som rör *invandrarelever* i gymnasieskolan. Med hänsyn till de speciella problem som invandrareleverna möter i undervisningssituationen finner jag det motiverat att liksom för innevarande budgetår räkna med extra resurser för stödundervisning för dessa elever. Jag förordar således att 1,6 milj. kr. anvisas för detta ändamål vid sidan av de resurser för stödundervisning och samordnad specialundervisning som jag nämnt i det föregående. Jag vill betona att resursen för stödundervisning och samordnad specialundervisning omfattande 0,65 veckotimmar per klass givetvis är avsedd även för invandrarelever. Jag räknar med att försöksverksamheten med yrkesinriktade grundkurser för invandrarelever och med modifierad tim- och kursplan för invandrarelever på tvåårig social linje i gymnasieskolan skall fortsätta nästa läsår. SÖ får inrätta erforderligt antal kurser av den yrkesinriktade grundkursen för invandrare inom den ram för gymnasieskolan som jag angett i det föregående. Jag förutsätter att undervisningen alltjämt anordnas med klasser om högst 16 elever. Beträffande försöksverksamheten med modifierad tim- och kursplan för invandrarelever på tvåårig social linje i gymnasieskolan bör det ankomma på regeringen att pröva om sådan försöksverksamhet får anordnas inom den föreslagna ramen för gymnasieskolan. Det ankommer på SÖ att fastställa tim- och kursplaner för försöksverksamheten. Jag vill i detta sammanhang erinra om att en särskild arbetsgrupp tillkallats för översyn av invandrarelevernas utbildningssituation.

SÖ har framlagt förslag om förstärkt *särskild undervisning* för allergisjuka och gravt infektionskänsliga elever i gymnasieskolan. Jag har ingen erinran mot detta förslag. Regeringen bör inhämta riksdagens bemyndigande att vidta erforderliga ändringar i skolstadgan med anledning härav.

SÖ har föreslagit *förändrade statsbidragsregler* för inbyggd utbildning, för s. k. pedagogisk stödpersonal i gymnasieskolan och för kurser för yrkesförare i gymnasieskolan. Såsom jag i det föregående framhållit ankommer det på utredningen om skolan, staten och kommunerna att göra en översyn av nu gällande statsbidragsregler på skolområdet. Jag finner i avvaktan på nämnda översyn det inte lämpligt att förorda att de av SÖ föreslagna bidragsförändringarna genomförs.

Grafiska kommittén har i sitt betänkande (SOU 1974: 34) Grafisk industri i omvandling tagit upp vissa förslag som rör den *grafiska utbildningen*. Efter samråd med chefen för industridepartementet får jag i dessa frågor anföra följande.

Jag delar i princip kommitténs och remissinstansernas uppfattning att såväl inriktning som dimensionering av den grafiska utbildningen bör utformas i överensstämmelse med de ändrade förhållandena inom branschen. Den tvååriga specialkursen för grafisk utbildning i gymnasieskolan har utarbetats för att möta de förändrade utbildningskraven. Av SÖ:s remissvar framgår att utarbetandet av läroplanen för denna kurs föregicks av ett arbete i en arbetsgrupp med representanter för såväl SÖ som arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna inom den grafiska branschen. Kungl. Maj:t har medgivit att nämnda utbildning får startas på en ort med början tidigast hösten 1975. I gymnasieskolan i Stockholm finns en ettårig specialkurs i tryckning och en ettårig specialkurs i tryckmediaframställning som enligt vad jag erfarit bedrivs i enlighet med moderniserade läroplaner. Redan nu har således åtgärder vidtagits för att ge den grafiska yrkesutbildningen en till dagens behov bättre anpassad utformning. Yrkesteknisk högskoleutbildning och den högre grafiska utbildningen har utretts av 1968 års utbildningsutredning. Förslagen övervägs f. n. inom utbildningsdepartementet. Angående grafiska kommitténs förslag om ökat stöd till verksamheten vid Grafiska institutet vill jag erinra om att det ankommer på SÖ att inom ramen för av riksdagen beviljade medel fördela bidragen till driften av den enskilda yrkesutbildningen. Departementschefen återkommer till frågan om huvudmannaskap för Grafiska institutet vid sin anmälan av proposition angående reformering av högskoleutbildningen m. m. Mot bakgrund av redan nu pågående verksamhet inom det grafiska utbildningsområdet är jag i övrigt inte beredd att föreslå ytterligare åtgärder inom detta område.

Jag beräknar för nästa budgetår de sammanlagda kostnaderna för lärarlönebidraget till ca 1 209 milj. kr. (1). Till kostnader för pedago-

gisk stödpersonal beräknar jag 17,7 milj. kr. (2). Posten ATP-avgifter beräknar jag till 90,5 milj. kr. (7). Till kostnader för arbetsgivareavgift och socialförsäkringsavgifter beräknar jag 116,1 milj. kr. (8). För lönekostnadspålägg bör 134,0 milj. kr. tas upp (9). Medelsbehovet för tekniska stödåtgärder m. m. åt handikappade elever beräknar jag till högst 1,2 milj. kr. (3).

Det totala medelsbehovet under förevarande anslag beräknar jag för nästa budgetår till 1 570 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna i vad avser särskild undervisning,
2. till *Bidrag till driften av gymnasieskolor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 570 000 000 kr.

D 17. Bidrag till studie- och yrkesorientering

1974/75	Anslag[1]	43 308 000
1975/76	Förslag	40 939 000

[1] Under budgetåret 1973/74 utgick medel ur dels anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m., dels anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor.

Ur anslaget ersätts kostnader för statsbidrag till försöksverksamhet med studie- och yrkesorientering i årskurserna 6—9 i grundskolan samt i gymnasieskolan enligt kungörelsen (1974: 390) om statsbidrag till kostnader för studie- och yrkesorientering i grundskolan och gymnasieskolan.

Ur anslaget utgår även högst 648 000 kr. för viss uppsökande verksamhet för att nå elevgrupper, som avbryter sina studier i grundskolan eller gymnasieskolan och har svårigheter att erhålla anställning.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Grundbelopp för studie- och yrkesorientering	42 660 000	−2 542 000	−2 542 000
Uppföljande studie- och yrkesorienteringsverksamhet	648 000	+ 858 000	+ 91 000
Studie- och yrkesorienterande verksamhet vid folkhögskola	—	+2 944 000	—
Studie- och yrkesorientering vid riksinternatskolor och privatskolor	—	+ 288 000	+ 82 000
Medel för vissa studie- och yrkesorienterande publikationer	—	+1 150 000	—
		+2 698 000	**−2 369 000**

Skolöverstyrelsen

1. För budgetåret 1975/76 kommer statsbidrag att utgå till varje kommun eller landstingskommun för studie- och yrkesorientering (syo) i

grundskola och gymnasieskola i form av grundbelopp. För redovisningsåret 1974/75 utgör grundbeloppet 68 460 kr.

Till grund för beräkningen av statsbidrag läggs antalet elever i årskurserna 6—9 i grundskolan samt eleverna i gymnasieskolan med undantag av eleverna i högre specialkurser. Dessutom medräknas två gånger antalet elever i specialklass i årskurserna 6—9 samt två gånger 15 % av antalet elever i samordnad specialundervisning i årskurserna 6—9. I beräkningsunderlaget får dessutom kommun, som har skolenheter med högst 60 högstadieelever i medeltal per årskurs, tillgodoräkna sig två gånger antalet sådana elever.

Statsbidraget utgår med ett grundbelopp vid ett elevantal av högst 750 och med 1,5 grundbelopp vid ett underlag av 751—1 125 elever. Vid ett elevunderlag av 1 126—3 000 tillämpas delningstalet 750 och vid ett elevantal av 3 001 eller högre är delningstalet 800, dock lägst fyra grundbelopp.

Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar att statsbidrag för syo i grundskolan och gymnasieskolan enligt redovisade beräkningsgrunder under budgetåret 1975/76 skall utgå med sammanlagt 886 grundbelopp.

För ordinarie och extra ordinarie yrkesvalslärare, som i sin tjänst inräknar syo, utgår statsbidrag enligt kungörelsen (1958: 665) om statsbidrag till driftkostnader för det allmänna skolväsendet (omtryckt senast 1973: 356, ändrad senast 1974: 276). Ett belopp, som motsvarar syo-delen i yrkesvalslärartjänsterna, skall därför avräknas från förevarande bidrag. SÖ uppskattar att denna del motsvarar 300 grundbelopp.

Sammanlagt erfordras alltså för budgetåret 1975/76 586 grundbelopp, en minskning från innevarande budgetår med 125 grundbelopp (— 8 557 500 kr.). För jämkning av grundbeloppet från 60 000 kr. till 68 460 kr. beräknas + 6 015 000 kr.

2. SÖ föreslår en utökning av det extra statsbidraget till uppföljningsverksamhet för de grupper av elever som inte fullföljer grundskolan och de som inte söker fortsatt utbildning efter grundskolan samt de som inte fullföljer påbörjad utbildning i gymnasieskolan. Den föreslagna utökningen skulle medge uppsökande verksamhet för omkring två tredjedelar av de ca 21 000 16-åringar som inte söker eller inte kan antas till gymnasieskolan. Statsbidraget bör utgå i form av grundbelopp eller delar därav (inkl. jämkning av grundbeloppet + 858 000 kr.).

3. Medel för syo vid folkhögskolan utgår nu dels via arbetsmarknadsstyrelsen, dels via SÖ. Huvudparten av syo-verksamheten vid folkhögskolan handhas av arbetsmarknadsverket. Möjligheten att rationellt utnyttja syo-resurserna skulle öka om dessa kunde samordnas med resurserna för syo i grundskola, gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning. SÖ anser att flera skäl, såsom utbildningens karaktär, elevernas motiv för studier, internatformen, inriktningen på eftersatta grupper,

skolornas ringa storlek etc., talar för att medelstilldelningen vad avser dessa elever bör vara tre gånger så stor som anslaget för motsvarande andel elever i gymnasieskolan. Resurserna för syo-verksamhet vid folkhögskola bör motsvara ca 43 grundbelopp (2 944 000 kr.).

4. För innevarande budgetår har medel till statsbidrag för syo vid riksinternatskolorna beräknats under anslaget Bidrag till driften av riksinternatskolor. SÖ föreslår att medel till detta ändamål beräknas under förevarande anslag (inkl. jämkning av grundbeloppet 82 000 kr.).

SÖ föreslår dessutom att statsbidrag till syo i statsunderstödda privatskolor utgår fr. o. m. budgetåret 1975/76. Riksinternatskolor och privatskolor har förhållandevis litet elevantal och ingen av skolorna kan anställa en heltidsanställd syo-funktionär. Syo-verksamheten vid dessa skolor bör därför samordnas med den kommunala så att primärkommun eller landstingskommun, i vilken privat- eller riksinternatskola är belägen, efter samråd får inräkna dessa elever i det underlag som utgör grund för tilldelning av statsbidrag till syo-verksamheten. För privatskolorna beräknar SÖ en kostnad av 206 000 kr.

5. SÖ upprepar sitt tidigare framförda yrkande att vissa studie- och yrkesorienterande publikationer bör bekostas av statsmedel (1 150 000 kr.).

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag i det föregående anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet m. m.

Under innevarande budgetår bedrivs den av 1971 års riksdag beslutade (prop. 1971: 34, UbU 1971: 21, rskr 1971: 214) försöksverksamheten med studie- och yrkesorientering (syo) i såväl årskurserna 6—9 i grundskolan som i gymnasieskolan. Grundbeloppens antal bestämms på visst sätt med hänsyn till antalet elever. De fr. o. m. innevarande budgetår tillämpade beräkningsgrunderna innefattar extra stöd till handikappade elever i ifrågavarande årskurser i grundskolan samt till elever vid små högstadieenheter i glesbygd. I likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar jag för budgetåret 1975/76 586 grundbelopp för att tillgodose behovet av syo i grundskolan och gymnasieskolan. (1).

Det finns anledning att noga uppmärksamma problemen för den grupp ungdomar som avbryter sin utbildning i grundskolan eller gymnasieskolan och som är i behov av stöd inför inträdet på arbetsmarknaden. Flera kommuner och länsskolnämnder, ofta i samverkan med arbetsmarknadsmyndigheterna, har gjort insatser med uppsökande syo. Innevarande budgetår har försöksverksamhet vidare påbörjats med användande av medel som utgår från detta anslag. Försöken med uppsökande syo bör fortsätta. Jag är dock inte nu beredd att ta ställning till frågan om en ytterligare utbyggnad av verksamheten. Jag räknar t. v. endast med en jämkning av grundbeloppet. (2).

Frågor som rör folkhögskolans uppgifter mot bakgrunden av bl. a. de förändrade förutsättningarna för dess verksamhet behandlas av folkhögskoleutredningen. Jag är därför f. n. inte beredd att tillstyrka förslaget om resurser för förstärkt syo-verksamhet vid folkhögskola (3).

I likhet med SÖ beräknar jag medel för syo vid riksinternatskolorna under detta anslag. Jag är inte beredd att föreslå medel till statsbidrag för syo i statsunderstödda privatskolor. (4). Jag är inte heller beredd att tillstyrka att statsmedel ställs till förfogande för inköp av vissa syo-publikationer (5).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till studie- och yrkesorientering* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 40 939 000 kr.

D 18. Bidrag till viss vårdyrkesutbildning

1973/74	Utgift	32 910 075
1974/75	Anslag	36 315 000
1975/76	Förslag	39 228 000

Statsbidrag utgår till kostnader för grundutbildning av sjuksköterskor vid kommunal och landstingskommunal sjuksköterskeskola med 27 500 kr. för varje klass och termin och för vidareutbildning av sjuksköterskor med 31 000 kr. för varje klass och termin enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 januari 1969 (ändrat senast den 17 maj 1974).

I avvaktan på kommunalisering utgår statsbidrag även till vissa enskilda sjuksköterskeskolor.

Ur anslaget utgår vidare bidrag enligt av Kungl. Maj:t den 19 maj 1972 meddelade bestämmelser till Eastmaninstitutet för utbildning av tandsköterskor.

Vidare utgår *dels* bidrag till den vid Sociala barna- och ungdomsvårdsseminariet bedrivna utbildningen av socialpedagoger, dock endast för den tid Allmänna barnhuset är huvudman för verksamheten, *dels* i enlighet med av riksdagen givet bemyndigande (prop. 1968: 1 bil. 10 s. 206, SU 1968: 8, rskr 1968: 8) bidrag till kostnaderna för den del av utbildningen av laboratorieassistenter som är förlagd till universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt karolinska institutet och som inte täcks av reguljärt utgående bidrag till inbyggd utbildning i gymnasieskolan, *dels* bidrag för vissa kostnader för utbildning av tandhygienister (prop. 1972: 1 bil. 10 s. 258, UbU 1972: 2, rskr 1972: 68).

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 2 674 000 kr.

2. Kungl. Maj:t uppdrog den 9 augusti 1974 åt skolöverstyrelsen (SÖ) att till Kungl. Maj:t inkomma med en redovisning rörande dels utnytt-

jande av den av Kungl. Maj:t medgivna utbildningskapaciteten inom grund- och vidareutbildningen av sjuksköterskor budgetåret 1973/74, dels behovet av olika former av sjuksköterskeutbildning och den beräknade examinationen av sjuksköterskor under de närmast kommande åren. SÖ har i skrivelse den 22 oktober 1974 redovisat uppdraget. Socialstyrelsen har efter samråd med Landstingsförbundet hos SÖ anmält behov av en ökad dimensionering av bl. a. grundutbildning av sjuksköterskor. SÖ föreslår därför en utökning av kapaciteten till den av socialstyrelsen föreslagna på 3 600 intagningsplatser för budgetåret 1975/76. Med anledning av viss övergång från grundutbildning om fem terminer till tre terminer ryms den föreslagna utökningen inom ramen för ett oförändrat antal terminskurser eller 970 terminskurser.

Det av socialstyrelsen och SÖ beräknade erforderliga behovet av 2 990 intagningsplatser för vidareutbildning motsvarar ett behov av 303 terminskurser. Med hänsyn till sjukvårdens krav på adekvat utbildad personal, vakanssituationen beträffande tjänster för vidareutbildade sjuksköterskor m. m. anser SÖ det utomordentligt viktigt att kunna medge inrättande av vidareutbildning i den utsträckning huvudmännen begär. SÖ anser emellertid att skolhuvudmännen endast successivt kan genomföra den erforderliga ökningen av utbildningskapaciteten och räknar därför med en ökning för 1975/76 av 25 terminskurser (+1 459 000 kr.). SÖ föreslår därutöver fyra kurser i social barnavård för sjuksköterskor utbildade enligt äldre studiegång samt sex kurser för kompletterande teoretisk vidareutbildning av skolsköterskor.

3. Utbildningen av tandhygienister omfattar 26 elever årligen, varav 16 utbildas i Malmö och 10 i Örebro. SÖ har med skrivelse den 8 oktober 1974 till Kungl. Maj:t överlämnat framställningar om anordnande av tandhygienistutbildning vid landstingskommunens vårdskola i Umeå för 8, senare 12 elever och vid landstingskommunens vårdskola i Huddinge för 15 elever. Den kliniska praktiska delen av utbildningen avses bli förlagd till respektive odontologisk utbildnings- och forskningsorganisation som inbyggd utbildning. Kostnaden härför beräknas budgetåret 1975/76 i Malmö till 175 000 kr. (+70 000 kr.) och i Huddinge och Umeå till 212 000 kr. resp. 289 000 kr.

SÖ har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 oktober 1974 hemställt att försöksverksamhet med tandteknikerutbildning får anordnas som specialkurs i gymnasieskolan i Huddinge fr. o. m. läsåret 1975/76.

Tandsköterskeutbildningen vid Eastmaninstitutet kommer att upphöra under budgetåret 1974/75 (−26 000 kr.).

4. I avvaktan på resultatet av överläggningar om förändrat huvudmannaskap för Sociala barna- och ungdomsvårdsseminariet beräknar SÖ ett medelsbehov av 589 000 kr. (+13 000 kr.).

5. SÖ räknar med oförändrad kapacitet för utbildningen av laboratorieassistenter och beräknar medelsbehovet till 872 000 kr.

Föredraganden

Under våren 1974 har socialstyrelsen, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet och Svensk sjuksköterskeförening i samarbete med Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut låtit genomföra en undersökning om bemanningssituationen för sjuksköterskor i öppen hälso- och sjukvård. Undersökningen har omfattat drygt 20 000 tjänster för vilka uppgifter har infordrats bl. a. angående tjänstetyp, sysselsättningsgrad och längd av yrkeserfarenhet. Resultatet av undersökningen bör kunna ge en säkrare uppfattning om den aktuella sjuksköterskesituationen och därmed även ett bättre underlag för ställningstagande till dimensionering m. m. av sjuksköterskeutbildningen.

För utbildning av sjuksköterskor beräknar jag under budgetåret 1975/76 medel för 970 terminskurser i grundutbildningen och 260 kurser i vidareutbildningen. Statsbidraget till driftkostnader har därvid för nästa budgetår beräknats till 29 600 kr. för varje klass och termin i grundutbildningen och till 33 400 kr. för varje klass och termin i vidareutbildningen. Det beräknade antalet terminskurser inom grundutbildningen innebär en utökning med 500 intagningsplatser i enlighet med socialstyrelsens och skolöverstyrelsens (SÖ) förslag.

Enligt beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968: 66, SU 1968: 108, rskr 1968: 259) har riktlinjer för dimensioneringen av vidareutbildning av sjuksköterskor fastlagts. Riksdagen fann vid sin behandling av denna fråga 1973 (prop. 1973: 1 bil. 10, UbU 1973: 5, rskr 1973: 72) ingen anledning att ändra dessa riktlinjer. Med utgångspunkt i dessa riktlinjer har nu balans uppnåtts mellan antalet grundutbildade och vidareutbildade sjuksköterskor.

Det bör för riksdagen åter anmälas att det antal terminskurser inom vidareutbildningen som riksdagen beslutat om inte har kunnat komma till stånd. För läsåren 1969/70—1973/74 anvisade riksdagen medel till sammanlagt 996 terminskurser varav 890 anordnades. Inte heller har det av SÖ medgivna antalet elevplatser vid de olika skolorna tagits i anspråk. Vad beträffar innevarande läsår har medel anvisats för 260 terminskurser. Till detta kommer 13 terminskurser som omfördelats från grundutbildning till vidareutbildning efter framställning från SÖ. Efter vad jag erfarit kommer dock högst 260 terminskurser att kunna anordnas. Mot bakgrund av vad jag här anfört finner jag det inte meningsfullt att beräkna medel för ett ökat antal terminskurser inom vidareutbildningen. Regeringen bör dock inhämta riksdagens bemyndigande att dels inom ramen för beräknade medel få omfördela kurser inom sjuksköterskeutbildningen, dels få besluta om inrättande av ytterligare vidareutbildningskurser inom linjerna intensivvård, anestesivård och operationssjukvård samt öppen hälso- och sjukvård i de fall utbildningshuvudmännen har möjligheter att genomföra en sådan kapacitetsökning.

Jag vill i detta sammanhang nämna, att en arbetsgrupp inom socialstyrelsen med representanter för SÖ, sjukvårdshuvudmännen och Svensk sjuksköterskeförening nyligen utarbetat en rapport om frågor i samband med utnyttjandet av utbildningsplatser i vidareutbildningen. Något förslag med anledning av rapporten har dock ännu inte inkommit till regeringen.

Inom ramen för den av mig föreslagna vidareutbildningskapaciteten bör även rymmas den av SÖ föreslagna kompletterande teoretiska utbildningen för skolsköterskor. Härvid skall fyra kurser i statsbidragshänseende anses motsvara en terminskurs i den reguljära vidareutbildningen.

Jag är inte beredd att biträda SÖ:s förslag om anordnande av kurser i social barnavård för sjuksköterskor. I enlighet med SÖ:s förslag bör tandhygienistutbildning få anordnas i Huddinge och Umeå fr. o. m. budgetåret 1975/76. För den del av utbildningen som är förlagd till universitet (motsv.) och som inte täcks av reguljärt utgående bidrag till inbyggd utbildning i gymnasieskolan beräknar jag att statsbidrag bör utgå med 133 000 kr. resp. 67 000 kr. för utbildningen i Huddinge och Umeå. För utbildningen i Malmö beräknar jag 160 000 kr (+55 000 kr.). Jag har vid mina beräkningar utgått ifrån att patientinkomsterna ej får disponeras av läroanstalterna. Kostnaden för de tjänster m. m. som hänför sig till viss förebyggande tandvård och inte till den inbyggda utbildningen bör inte belasta förevarande anslag.

Med skrivelser den 11 november 1971 och den 31 juli 1972 har SÖ överlämnat förslag till nya läroplaner för tandsköterske- och tandteknikerutbildningarna. Av SÖ:s förslag framgick inte de föreslagna utbildningarnas dimensionering eller de beräknade kostnaderna härför. Dåvarande departementschefen var därför inte beredd att biträda SÖ:s förslag. Landstingsförbundet, som under hösten 1973 påbörjade ett utredningsarbete rörande tandvårdsutbildningar, har numera inkommit med förslag till revidering av den av SÖ framlagda läroplanen för tandsköterskeutbildningen. Jag har för avsikt att senare återkomma till regeringen med förslag i denna fråga. I vad avser tandteknikerutbildningen har Landstingsförbundet ingen erinran mot föreliggande läroplansförslag.

Jag vill här erinra om att Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1974 medgivit att försöksverksamhet med tandteknikerutbildning får — under vissa villkor — anordnas som specialkurs i gymnasieskolan i Huddinge fr. o. m. läsåret 1975/76.

För de kostnader för utbildning av laboratorieassistenter som ej täcks genom reglerna om statsbidrag för inbyggd utbildning i gymnasieskolan beräknar jag 872 000 kr.

Statsbidrag till utbildningen av socialpedagoger vid Sociala barna- och ungdomsvårdsseminariet bör för budgetåret 1975/76 utgå ur detta

anslag efter beslut av regeringen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om ytterligare kurser inom vidareutbildningen av sjuksköterskor,
2. bemyndiga regeringen att besluta om omfördelning av kurser inom sjuksköterskeutbildningen,
3. bemyndiga regeringen att besluta om statsbidrag till Sociala barna- och ungdomsvårdsseminariet,
4. till *Bidrag till viss vårdyrkesutbildning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 39 228 000 kr.

D 19. Kostnader för viss personal vid statliga realskolor

1973/74	Utgift	144 695
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Med utgången av läsåret 1972/73 har samtliga statliga realskolor avvecklats. Vissa ordinarie tjänster fördes då på övergångsstat. I den mån tjänstgöring inte har kunnat beredas dessa personer vid annan skolform beräknas medel för lönekostnader för dessa under förevarande anslag.

Skolöverstyrelsen

Anslaget bör t. v. föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för viss personal vid statliga realskolor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 20. Bidrag till driften av riksinternatskolor

1973/74	Utgift	8 750 400
1974/75	Anslag	8 762 000
1975/76	Förslag	9 519 000

Från anslaget bestrids kostnader för bidrag till driften av Gränna-skolan, Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk och Sigtunaskolan. För skolorna gäller kungörelsen (1970: 333) om riksinternatskolor (ändrad 1971: 345) och vissa där angivna delar av privatskolstadgan (1967: 270, omtryckt 1971: 259, ändrad 1972: 90). Statsbidrag utgår enligt den förut nämnda kungörelsen. Till skolverksamheten vid riksinternatskola utgår statsbidrag enligt samma grunder som till kommunal gymnasieskola. Detta gäller även den del som avser grundskolan. För grundskoledelen utgår också bidrag till resurstimmar och fritt valt arbete enligt bestäm-

melserna för grundskolor. Därutöver utgår statsbidrag till föreståndare och fritidsledare samt för skolhälsovård. Vidare utgår tillägg som motsvarar lönekostnadspålägg. För elev som har utlandssvenska föräldrar utgår statsbidrag till kostnader för skolgång och skolmåltider med belopp som gäller för motsvarande ersättning vid kommunal samverkan på skolväsendets område.

Skolöverstyrelsen

1. Löneomräkning 829 300 kr., varav 219 300 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Genom beslut den 10 maj 1974 fastställde Kungl. Maj:t organisationen av riksinternatskolorna för innevarande läsår. Beslutet innebar oförändrad organisation jämfört med föregående läsår.

3. Inför läsåret 1975/76 föreslår skolöverstyrelsen (SÖ) en i förhållande till innevarande läsår oförändrad intagningskapacitet vid riksinternatskolorna.

4. Under hänvisning till att organisationskommittén för riksinternatskolor förutsätts lägga fram förslag beträffande rikselevhem beräknar SÖ inga medel till inrättande av sådana budgetåret 1975/76.

5. Genom beslut den 19 april 1974 (prop. 1974: 1 bil 10 s. 180, UbU 1974: 8, rskr 1974: 92) förordnade Kungl. Maj:t, att statsbidrag till studie- och yrkesorientering vid riksinternatskolorna för innevarande budgetår skulle utgå med totalt 72 000 kr., fördelade på 60 000 kr. till Sigtunaskolan och Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk samt 12 000 kr. till Gränsnaskolan. SÖ föreslår att medel till studie- och yrkesorientering vid riksinternatskolorna fr. o. m. budgetåret 1975/76 beräknas under anslaget Bidrag till studie- och yrkesorientering (—72 000 kr.).

6. SÖ föreslår, med hänvisning till att en ökad intagning av elever med behov av miljöbyte kräver vissa personalresurser, en utökning av nuvarande bidrag till skolhälsovård till att gälla även elevvård. Ökningen motsvarar sex årslönebelopp i löneklass F 2 (+279 600 kr.).

Skolledarförbundet har i särskild skrivelse hemställt, att ordinarie tjänst som studierektor regelmässigt skall finnas vid riksinternatskola, att rektors och studierektors gemensamma undervisningsskyldighet skall uppgå till högst 15 veckotimmar, att SÖ inom angivet högsttal fastställer undervisningsskyldigheten samt att rektor vid riksinternatskola erhåller tjänstebenämningen rektor tillika skolchef.

Styrelserna för riksinternatskolorna har i en gemensam skrivelse anhållit om departementschefens medverkan till att interkommunal ersättning kan garanteras alla av intagningsnämnden intagna elever vid riksinternatskolorna. Svenska kommunförbundet har avgivit yttrande i ärendet och därvid framhållit, att en möjlig orsak till vissa kommuners obenägenhet att betala ersättning kan vara att intagna elever, enligt skolstyrelsens bedömning, inte varit att hänföra till någon av grupperna glesbygds- eller miljöbyteselever.

Genom beslut den 5 maj 1972 gav Kungl. Maj:t organisationskommittén för riksinternatskolor i uppdrag att, efter överläggningar med Sigtuna kommun och efter samråd med styrelserna för riksinternatskolorna i kommunen, inkomma med förslag om bl. a. de ytterligare studievägar inom gymnasieskolan som kunde anordnas vid de båda skolorna i samverkan med Sigtuna kommun. I skrivelse den 24 juni 1974 redovisade organisationskommittén bl. a. detta utredningsuppdrag. Frågan om hur en samverkan skulle äga rum mellan riksinternatskolorna i Sigtuna och kommunen i fråga om den gymnasiala planeringen borde enligt kommittén lösas på det sätt Sigtuna kommun själv föreslagit i en skrivelse till SÖ. Förslaget, som hade utarbetats i samråd med bl. a. styrelserna för riksinternatskolorna i Sigtuna, innebar att ett samarbete skulle etableras mellan kommunen och riksinternatskolorna vid planeringen av den gymnasiala utbildningen.

SÖ har i skrivelse den 2 september 1974 till skolstyrelsen i Sigtuna kommun som svar på nämnda framställning från kommunen angett vissa principiella riktlinjer för den gymnasiala planeringen i kommunen. SÖ förutsätter att en integrerad gymnasieskola byggs upp i Märsta. Skolanläggningen bör kunna förverkligas i etapper fram till mitten av 1980-talet. De båda riksinternatskolorna i Sigtuna bör inte vara lämpliga att ingå i kommunens gymnasieskola. Om kommunen för de närmaste åren vill utnyttja den kapacitet som finns vid riksinternatskolorna bör detta enligt SÖ:s bedömning vara en anordning av övergångskaraktär.

Mot denna bakgrund har styrelsen för Sigtunaskolans AB, som är huvudman för Sigtunaskolan, i skrivelse till skolstyrelsen i Sigtuna kommun tagit upp frågan om kommunen är villig att överta huvudmannaskapet för riksinternatskolans undervisningsverksamhet på den gymnasiala nivån. Sigtuna kommun avser att redovisa sin inställning till detta förslag i början av innevarande år.

Intagningsnämnden för riksinternatskolan har i skrivelse den 10 juni 1974 till utbildningsdepartementet meddelat att nämnden vid sammanträde den 15 maj 1974 beslutat att tills vidare i mån av plats även inta andra elever än de som förutsattes i 1970 års riksdagsbeslut (prop. 1970: 53, SU 1970: 134, rskr 1970: 297).

Föredraganden

Inför inrättandet av riksinternatskolor den 1 juli 1970 upprättades avtal mellan huvudmännen för skolorna och staten. Enligt avtalen skulle resp. huvudman ställa mark och lokaler m. m. till skolornas disposition mot en viss årlig avgift. Staten förband sig att ge statsbidrag enligt i prop. 1970: 53 angivna regler dels till skolverksamhet, dels för internatverksamhet. Avtalen skulle gälla för tiden den 1 juli 1970—den 30 juni 1975. Om avtalen ej uppsades senast ett år före avtalstidens utgång skulle de förlängas varje gång med fem år.

Det bör anmälas för riksdagen att efter framställan från huvudmännen för riksinternatskolorna har avtal slutits mellan staten och huvudmännen den 24 juni 1974 om förkortning av uppsägningstiden till sex månader.

Staten och respektive huvudman för riksinternatskolorna har enats om att nu gällande avtal för riksinternatskolorna provisoriskt bör förlängas ett år under oförändrade villkor.

Som framgått av min redogörelse i det föregående har huvudmannen för Sigtunaskolan aktualiserat frågan om en eventuell kommunalisering av undervisningsverksamheten på gymnasial nivå vid Sigtunaskolan. Parterna har mot denna bakgrund enats om att på nytt ta upp avtalsförhandlingar sedan Sigtuna kommun redovisat sin inställning till denna fråga.

I likhet med dåvarande departementschefen anser jag att riksinternatskolorna fyller ett behov i det svenska skolväsendet. Frågan om vilket antal internatplatser som därvid krävs är svår att avgöra. Frågan är beroende av många olika omständigheter, bl. a. av i vilken utsträckning kommunerna i framtiden kommer att betrakta riksinternatskolorna som ett realistiskt alternativ när det gäller placering av en elev i behov av miljöbyte. Enligt 1970 års riksdagsbeslut skall riksinternatskolorna fylla en sådan social funktion. Styrelserna för riksinternatskolorna har här en viktig uppgift att förbättra informationen till kommunerna om det alternativ till skolplacering som riksinternatskolorna utgör i det svenska skolväsendet.

Som framgått av min redogörelse i det föregående har intagningsnämnden för riksinternatskolor beslutat att innevarande läsår ta in även andra elever än de som förutsattes i 1970 års riksdagsbeslut i den mån vakanta platser fanns vid skolorna. Enligt min mening bör den åtgärd intagningsnämnden vidtagit ses mot bakgrunden av den försämrade ekonomiska situationen vid skolorna.

Fr. o. m. budgetåret 1974/75 utgår statsbidrag för studie- och yrkesorientering vid riksinternatskolorna under detta anslag. För budgetåret 1975/76 beräknar jag medel för denna verksamhet under anslaget Bidrag till studie- och yrkesorientering.

Jag är f. n. inte beredd att tillstyrka Skolledarförbundets hemställan om ändringar i skolledarorganisationen vid riksinternatskolorna. Inte heller är jag beredd att vidta några särskilda åtgärder med anledning av den gemensamma skrivelsen från styrelserna för riksinternatskolorna om att interkommunal ersättning kan garanteras alla av intagningsnämnden intagna elever vid riksinternatskolorna. Jag hänvisar här till vad Svenska kommunförbundet anfört i ärendet samt till vad jag anfört i det föregående.

För nästa budgetår förordar jag att anslaget förs upp med 9 519 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna att nu gällande avtal för riksinternatskolorna förlängs ett år under oförändrade villkor,
2. till *Bidrag till driften av riksinternatskolor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 519 000 kr.

D 21. Sjöbefälsskolorna

1975/76 Nytt anslag (förslag) [1] 12 103 000

[1] Innevarande budgetår utgår för detta ändamål medel ur dels anslaget Sjöbefälsskolorna: Utbildningskostnader, dels Sjöbefälsskolorna: Utrustning.

Undervisningen vid sjöbefälsskolorna (Göteborg, Härnösand, Kalmar, Malmö och Stockholm) har till ändamål att utbilda fartygs- och maskinbefäl för den svenska handelsflottan. Sjökaptens- och sjöingenjörskurserna omfattar vardera två läsår och bygger på styrmans- och maskinteknikerkurserna som är ettåriga. Dessa kurser anordnas vid samtliga sjöbefälsskolor. Kurser för radiotelegrafister omfattande tre terminer anordnas i Göteborg, Härnösand, Kalmar och Stockholm. Skepparkurser av 1:a klass om totalt 624 lektioner anordnas i Göteborg och Härnösand samt fartygsmekanikerkurser av 1:a klass om totalt 370 lektioner i Göteborg, Härnösand och Malmö. Verksamheten regleras i stadgan (1959: 425) för sjöbefälsskolorna i riket (omtryckt 1972: 403) och kungörelsen (1960: 488) om lägre nautisk och maskinteknisk utbildning (ändrad senast 1972: 288) samt Kungl. Maj:ts bestämmelser den 11 maj 1973 angående utbildning av radiotelegrafister vid sjöbefälsskolorna. Innevarande budgetår skall påbörjas försöksverksamhet med koncentrerade utbildningar för blivande maskin- och fartygsbefäl. Antalet klasser utgör innevarande budgetår 59.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Skolledare och lärare	100	of.	of.
Övrig personal	25	of.	of.
	125	**of.**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Löneko stnader	9 601 000	+ 518 400	+ 668 300
Sjukvård	6 000	of.	of.
Reseersättningar	84 000	+ 4 200	+ 6 700
Lokalkostnader	892 000	+ 96 300	+ 109 000
Expenser	241 000	+ 40 000	+ 520 000
	10 824 000	**+ 658 900**	**+ 1 304 000**
Uppbördsmedel			
Hyror m. m.	25 000	of.	of.
Nettoutgift	**10 799 000**	**+ 658 900**	**+ 1 304 000**
Avrundat		+ 659 000	

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 631 000 kr. varav 321 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En nedskärning enligt 0-alternativet medför en minskning av anslaget med 541 500 kr., vilket innebär en nedskärning av utbildningen med ca tre klassavdelningar.

3. Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår en ökning av medlen för expenser bl. a. på grund av ökade kopierings- och stencilkostnader samt till följd av det höjda antalet klasser i radiotelegrafistutbildning (+28 000 kr.).

4. I en särskild skrivelse den 10 juni 1974 har SÖ hemställt om fortsatt försöksverksamhet med koncentrerad utbildning för blivande sjöbefäl. I skrivelse den 7 oktober 1974 har SÖ överlämnat en utvärderingsrapport angående nyss nämnda försöksverksamhet. Genom beslut den 8 november 1974 medgav Kungl. Maj:t att två kurser med koncentrerad utbildning får anordnas under budgetåret 1974/75.

5. SÖ har i en särskild skrivelse den 15 augusti 1974 hemställt om medel för förhyrning av ny radioutrustning vid vissa sjöbefälsskolor.

Föredraganden

Utrustning av sjöbefälsskolorna har hittills tillgodosetts inom ramen för anslaget Sjöbefälsskolorna: Utrustning. Sådan anskaffning av utrustning m. m. bör i fortsättningen ske på ett mer planmässigt sätt. Medel för ändamålet bör i fortsättningen beräknas under anslaget Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. Jag avser att i annat sammanhang återkomma till regeringen i denna fråga.

Härigenom aktualiseras frågan om en förändring av anslagsindelningen. Jag förordar att till det nya anslaget Sjöbefälsskolorna förs vissa delar från nuvarande anslag Sjöbefälsskolorna: Utrustning, nämligen kostnader för fria läromedel (63 000 kr.), publikationer i nautiska medel (20 000 kr.), löpande underhåll och förhyrning av utrustning (274 000 kr.) samt beträffande AV-material s. k. mjukvaror (2 000 kr.).

Det särskilda reservationsanslaget för utrustning m. m. vid sjöbefälsskolorna bör således upphöra fr. o. m. budgetåret 1975/76 och jag förordar att förslagsanslaget Sjöbefälsskolorna: Utbildningskostnader ersätts med ett förslagsanslag benämnt Sjöbefälsskolorna.

Jag förordar att försöksverksamheten med koncentrerad utbildning av blivande sjöbefäl får fortsätta med två kurser under budgetåret 1975/76. Härför har jag beräknat medel för ökade lönekostnader (+150 000 kr.).

Vidare har jag beräknat medel för förhyrning av ny radioutrustning vid de sjöbefälsskolor där radiotelegrafistutbildning ges.

Reservationen den 30 juni 1975 på anslaget Sjöbefälsskolorna: Utrustning bör tillgodoföras detta anslag.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sjöbefälsskolorna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 12 103 000 kr.

D 22. Statens skogsinstitut: Avlöningar till lärarpersonal m. m.

1973/74 Utgift	1 479 029
1974/75 Anslag	1 500 000
1975/76 Förslag	1 605 000

Undervisningen vid skogsinstituten i Sollefteå, t. v. förlagt till Bispgården, och Värnamo omfattar dels skogsteknikerkurs om 63 veckor, dels fortbildning och vidareutbildning för skogstekniker. Till kurserna om 63 veckor antas ca 30 elever per institut och kurs. Verksamheten vid skolorna regleras i kungörelsen (1971: 389) om statens skogsinstitut (ändrad senast 1972: 173).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Skolledare och lärare	8	of.	of.
Övrig personal	7	of.	of.
	15	**of.**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 111 000	+116 400	+ 64 600
Sjukvård	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	417 000	+ 34 200	+ 40 800
	1 530 000	**+150 600**	**+105 400**
Uppbördsmedel	30 000	of.	of.
Nettoutgift	**1 500 000**	**+150 600**	**+105 400**
Avrundat		+151 000	+105 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 151 000 kr., varav 42 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Skolöverstyrelsen har, i avvaktan på pågående utredning om utbildningen vid skogsinstituten, räknat med oförändrad omfattning beträffande såväl grundutbildning som fortbildning och vidareutbildning.

Föredraganden

Jag räknar med ett lägre belopp för arvoden till timlärare än vad skolöverstyrelsen föreslagit.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skogsinstitut: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 605 000 kr.

D 23. Statens skogsinstitut: Driftkostnader

1973/74	Utgift	422 527	Reservation	159 473
1974/75	Anslag	601 000		
1975/76	Förslag	600 000		

Från anslaget ersätts kostnader för reseersättningar, expenser, praktiska övningar, undervisningsmateriel, kostnader för inträdesprov samt kostnader enligt avtal mellan institutet i Värnamo och landstinget i Jönköpings län angående administrativa och elevsociala tjänster.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Reseersättningar	100 800	+ 5 000	+ 8 000
Expenser	122 400	−25 400	−25 200
Övriga utgifter	377 800	+15 800	+15 800
	601 000	**− 4 600**	**− 1 400**
Avrundat		− 5 000	− 1 000

Skolöverstyrelsen

1. Prisomräkning 15 400 kr.
2. Bortfall av engångsanvisning för inköp av en buss 20 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skogsinstitut: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kr.

D 24. Trädgårdsskolan i Norrköping: Utbildningskostnader

1973/74	Utgift	994 428
1974/75	Anslag	973 000
1975/76	Förslag	1 159 000

Vid trädgårdsskolan i Norrköping anordnas grundutbildning, trädgårdsförmansutbildning och fortbildningskurser. I de grundläggande

yrkeskurserna undervisas årligen ca 50 elever och i förmanskurserna ca 30 elever. För verksamheten gäller Kungl. Maj:ts bestämmelser den 16 juni 1972 rörande statens trädgårdsskola i Norrköping.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Skolledare och lärare	6	of.	of.
Övrig personal	10	of.	of.
	16	**of.**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	798 300	+124 600	+124 600
Sjukvård	1 500	of.	of.
Reseersättningar	6 300	+ 300	+ 500
Lokalkostnader	220 500	+ 61 500	+ 65 700
Expenser	21 900	+ 1 000	+ 1 100
Övriga utgifter	246 500	+ 12 200	+ 12 200
därav			
a) elevernas studieresor	(11 000)	(+ 500)	(+ 500)
b) kosthåll för elever m. m.	(233 000)	(+ 11 600)	(+ 11 600)
c) diverse utgifter	(2 500)	(of.)	(of.)
	1 295 000	**+199 600**	**+204 100**
Uppbördsmedel			
Kostavgifter m. m. för elever	290 000	+ 15 500	+ 15 500
Ersättning från blomsterskolan	32 000	+ 2 300	+ 2 300
Nettoutgift	**973 000**	**+181 800**	**+186 300**
Avrundat		+182 000	+186 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 182 000 kr., varav 31 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En minskning enligt 0-alternativet skulle enligt skolöverstyrelsen (SÖ) innebära en begränsning av utbildningsverksamheten. Detta skulle innebära att antalet trädgårdsutbildade inte kom att motsvara påvisat behov.

3. SÖ har i särskild skrivelse bl. a. föreslagit att sista intagning till grundutbildning vid trädgårdsskolan i Norrköping skall avse vårterminen 1976 och att resurserna vid skolan skall disponeras för en utökning av förmansutbildningen fr. o. m. läsåret 1976/77. För 1975/76 föreslår SÖ oförändrat antal kurser.

Föredraganden

I likhet med skolöverstyrelsen finner jag att disponibla resurser vid Trädgårdsskolan fr. o. m. budgetåret 1976/77 bör omdisponeras på sådant sätt att grundutbildningen ersätts med en utökning av förmansutbildningen. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att

regeringen föreslår riksdagen

att till *Trädgårdsskolan i Norrköping: Utbildningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 159 000 kr.

D 25. Trädgårdsskolan i Norrköping: Materiel m. m.

1973/74	Utgift	27 459	Reservation	140 861
1974/75	Anslag	116 000		
1975/76	Förslag	160 000		

Ur detta anslag utgår medel för anskaffning av materiel m. m. vid trädgårdsskolan i Norrköping.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
1. Utrustning	53 000	+42 000	+31 500
2. Förbrukningsartiklar för odlingarna	31 500	+ 1 600	+ 1 600
3. Fria läromedel	31 500	+14 800	+11 000
	116 000	**+58 400**	**+44 100**
Avrundat		+58 000	+44 000

Skolöverstyrelsen

1. Prisomräkning 1 600 kr.

2. För ersättningsanskaffning och underhåll beräknar skolöverstyrelsen ett ytterligare medelsbehov av 7 000 kr. Vidare begärs 35 000 kr. för inköp av en traktor.

3. Till undervisningsmateriel (inkl. fria läromedel) begärs ytterligare 14 800 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med totalt 160 000 kr., varav 35 000 kr. som engångsanvisning för inköp av traktor.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Trädgårdsskolan i Norrköping: Materiel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kr.

D 26. Bidrag till Bergsskolan i Filipstad

1973/74	Utgift	912 717
1974/75	Anslag	1 076 000
1975/76	Förslag	1 234 000

Statsbidrag utgår från detta anslag i enlighet med av Kungl. Maj:t den 7 april 1972 meddelade bestämmelser (ändrade senast den 19 april

1974) om Bergsskolan i Filipstad. Dessa bestämmelser innebär i korthet att statsbidrag utgår dels med 100 % av ett bidragsunderlag som omfattar faktiska kostnader för löner till rektor och lärare samt för arvoden till huvudlärare och institutionsföreståndare, dels med schablonbelopp till kostnader för viss annan personal än lärare. Vidare utgår statsbidrag med hela kostnaden för avgifter till ATP samt till sjukförsäkringsavgifter och allmän arbetsgivaravgift.

Utbildningen omfattar sex terminer och är under de sista tre terminerna delad i två grenar, en metallurgisk samt en berg- och mineralteknisk gren. Den femte terminen ägnas åt ingenjörspraktik inom industrin.

Skolöverstyrelsen (SÖ) redovisar en beräknad utveckling av antalet elever 1975/76 enligt följande. (Terminskurs = Tk)

	Tk 1	Tk 2	Tk 3	Tk 4	Tk 5	Tk 6	Summa
Höstterminen 1975	25	22	25	27	24	—[1]	123
Vårterminen 1976	22	25	22	25	27	24	145

[1] VT 1973 intogs inga elever i Tk 1.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Anslag			
Lönekostnader	751 500	+ 78 500	+ 78 500
Pedagogisk stödpersonal	107 200	+ 15 200	+ 15 200
Avgiftsbidrag	136 300	+ 54 500	+ 54 500
Lönekostnadspålägg	81 000	+ 18 500	+ 10 200
	1 076 000	**+166 700**	**+158 400**
Avrundat		+167 000	+158 000

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 142 800 kr., varav 33 800 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En minskning enligt 0-alternativet finner skolöverstyrelsen endast kunna ske genom indragning av en halv tjänst som assistenthjälp samt indragning av arvoden till huvudlärare och institutionsföreståndare.

3. För läsåret 1975/76 räknar SÖ med oförändrad intagning. Antalet elever vid skolan ökar dock jämfört med innevarande läsår.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Bergsskolan i Filipstad* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 234 000 kr.

D 27. Bidrag till driften av vissa privatskolor

1973/74	Utgift	14 976 557
1974/75	Anslag	13 483 000
1975/76	Förslag	12 288 000

Från anslaget utgår statsbidrag enligt kungörelsen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor (omtryckt 1971: 350) med 60 % av ett bidragsunderlag, omfattande kostnader för rektor, studierektor och lärare vid de skolor för vilka privatskolstadgan (1967: 270, omtryckt 1971: 259, ändrad 1972: 90) gäller. Regeringen kan på ansökan av skola besluta om högre statsbidrag. Statsbidrag uppgår f. n. till i genomsnitt 89 % av skolornas bidragsunderlag. Vidare utgår statsbidrag till avgifter till ATP och till hälsovården.

Ur anslaget utgår vidare statsbidrag till Restenässkolan i Uddevalla kommun enligt av Kungl. Maj:t den 11 maj 1973 meddelade bestämmelser med 8 kr. per elev och dag av läsåret.

Skolöverstyrelsen

Innevarande budgetår får följande privatskolor statsbidrag enligt nämnda kungörelse (1964: 137, omtryckt 1971: 350).

Externatskolor

Stockholm: Franska skolan
Whitlockska samskolan

Göteborg: Göteborgs högre samskola
Sigrid Rudebecks gymnasium

Internatskolor

Fjellstedtska skolan i Uppsala
Lundsbergs skola i Storfors

Den av skolöverstyrelsen (SÖ) föreslagna anslagsberäkningen för nästa budgetår framgår av följande sammanställning.

Statsbidrag enligt kungörelsen 1964: 137	11 549 000
Restenässkolan	739 000
	12 288 000

1. Löneomräkning m. m. 870 000 kr., varav 290 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. SÖ för inte fram något 0-alternativ, eftersom anslaget i den ordinarie anslagsframställningen beräknats till ett lägre belopp än ett 0-alternativ skulle ha inneburit.

3. Den 9 april 1973 beslöt Stockholms kommunfullmäktige att — med undantag för Franska skolan — avveckla kommunens bidrag till årskurs 1 av gymnasieskolan och årskurs 7 av grundskolan vid statsunderstödda privatskolor läsåret 1974/75, bidragen till årskurs 2 resp.

årskurs 8 läsåret 1975/76 samt bidragen till årskurs 3 resp. årskurs 9 läsåret 1976/77. I anslutning till beslut av 1973 års riksdag (prop. 1973: 1 bil. 10, UbU 1973: 5, rskr 1973: 72) förordnade Kungl. Maj:t den 11 maj 1973 att — med undantag för Franska skolan — statsbidrag från och med redovisningsåret 1974/75 ej vidare skulle utgå för privatskolor i Stockholms kommun. I fråga om de privatskolor som erhöll sådant statsbidrag under redovisningsåret 1973/74 skulle bidraget avvecklas i den takt Stockholms kommunfullmäktige beslutat avveckla motsvarande kommunala bidrag. Den 1 april 1974 beslöt Stockholms kommunfullmäktige dels godkänna den av skoldirektionen rekommenderade avvecklingsplanen för Beskowska skolan och Palmgrenska samskolan, innebärande kommunalisering av kvarvarande årskurser fr. o. m. den 1 juli 1974, dels godkänna att, i avvaktan på resultatet av begärda förhandlingar om huvudmannaskapet för Whitlockska samskolan i framtiden, kommunalt bidrag till skolan utbetalas efter gängse ekonomisk prövning. Genom beslut den 9 april 1974 har Kungl. Maj:t i anslutning till vad utbildningsutskottet anfört i betänkandet UbU 1974: 8 (s. 13), med upphävande av sitt tidigare nämnda beslut den 11 maj 1973, förordnat att statsbidrag får utgå till Whitlockska samskolan t. v., så länge motsvarande kommunala bidrag utgår. Med hänsyn till att ovisshet sålunda råder om Whitlockska samskolans framtida status beräknar SÖ t. v. statsbidrag för skolan för oförändrat antal årskurser. Även för övriga skolor beräknas bidrag utgå för oförändrad organisation redovisningsåret 1975/76.

4. I särskild skrivelse anhåller styrelsen för Restenässtiftelsen att Restenässkolan får åtnjuta statsbidrag enligt kungörelsen (1964: 137) om statsbidrag till vissa privatskolor (omtryckt 1971: 350). SÖ finner inte skäl tillstyrka framställningen utan föreslår att bidragen utgår enligt oförändrade bidragsgrunder.

Föredraganden

Enligt statsmakternas beslut år 1973 (prop. 1973: 1 bil. 10, UbU 1973: 5, rskr 1973: 72) skall statsbidraget till privatskola, med undantag av Fjellstedtska skolan och Lundsbergs skola, successivt avvecklas om kommun, där sådan skola är belägen, beslutar avveckla motsvarande kommunala bidrag. Om särskilda skäl föreligger, kan fortsatt statsbidrag medges även om det kommunala bidraget dras in.

Genom beslut den 11 maj 1973 förordnade Kungl. Maj:t att statsbidraget till privatskolorna i Stockholms kommun, med undantag för Franska skolan, skulle avvecklas i den takt Stockholms kommunfullmäktige beslutar avveckla motsvarande kommunala bidrag.

Det bör anmälas för riksdagen att Beskowska skolan och Palmgrenska samskolan genom beslut av Stockholms kommunfullmäktige kommunaliserats fr. o. m. innevarande läsår, varför särskilt statsbidrag ur före-

svarande anslag inte längre utgår för dessa skolor. Kommunfullmäktige har vidare beslutat att, i avvaktan på resultatet av begärda förhandlingar om huvudmannaskapet för Whitlockska samskolan, utbetala kommunalt bidrag till skolan. Genom beslut den 19 april 1974 har Kungl. Maj:t i anslutning till vad utbildningsutskottet anfört i betänkandet UbU 1974: 8 (s. 13), med upphävande av beslut den 11 maj 1973, förordnat att statsbidrag får utgå till Whitlockska samskolan t. v., så länge motsvarande kommunala bidrag utgår.

I avvaktan på beslut av Stockholms kommunfullmäktige angående Whitlockska samskolans ställning finner jag, i likhet med skolöverstyrelsen (SÖ), att statsbidrag t. v. bör utgå till skolan.

Jag delar vidare SÖ:s uppfattning att statsbidrag skall utgå till Restenässkolan enligt oförändrade bidragsgrunder.

Jag vill slutligen erinra om det uppdrag Kungl. Maj:t den 31 maj 1974 med anledning av vad utbildningsutskottet anfört (UbU 1974: 25) gett åt utredningen om skolan, staten och kommunerna att se över formerna för givande av statsbidrag till statsunderstödd enskild utbildning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av vissa privatskolor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 12 288 000 kr.

D 28. Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning

1973/74	Utgift	19 967 771	Reservation	8 390 533
1974/75	Anslag	19 000 000		
1975/76	Förslag	22 000 000		

Från anslaget ersätts vissa kostnader för statsbidrag till enskilda yrkesskolor enligt bestämmelserna i kungörelsen (1971: 342) om enskilda yrkesskolor (ändrad senast 1972: 283). Dessa bestämmelser indelar i statsbidragshänseende de enskilda yrkesskolorna i två kategorier, nämligen A-skolor och B-skolor. Företagsskola är alltid B-skola. Till heltidskurs vid A-skola utgår statsbidrag till lärarlöner på grundval av beräknad normallönekostnad samt till särskilda kostnader med visst årligt belopp. För deltidskurs vid A-skola utgår statsbidrag med visst belopp för lektion. Härutöver utgår till A-skola särskilt tillägg till statsbidraget med 10 % av bidraget till driftkostnader. Statsbidrag utgår också för ersättning till föreläsare vid A-skola. Sådana B-skolor, som är företagsskolor, får statsbidrag för heltidskurser med normalläsår med högst 14 500 kr. för läsår och klass eller, om företaget inte svarar för undervisningen i fackteori, med högst 13 000 kr. för läsår och klass. För heltidskurs vid B-skola, vilken ej anordnas som företagsskola, utgår statsbidrag med

högst 78 % av en beräknad normallönekostnad. Om synnerliga skäl föreligger får bidrag utgå med högst 100 % av de kostnader för skolan vilka ej täcks av kommunalt bidrag, elevavgifter eller inkomster från produktion eller inkomst av annat slag. För deltidskurs vid B-skola utgår statsbidrag med visst belopp för lektion. Vidare utgår för A-skola statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel med hälften eller, om särskilda skäl föreligger, med två tredjedelar av kostnaderna. För B-skola, vilken ej anordnas som företagsskola, utgår statsbidrag till sådan undervisningsmateriel med högst hälften av kostnaderna eller, om synnerliga skäl föreligger, med högre belopp. Statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel utgår ur anslaget Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m. Ur förevarande anslag utgår bidrag till vissa enskilda yrkesskolor i enlighet med av riksdagen givna bemyndiganden.

Ur anslaget utgår vidare bidrag till vissa skogsföretag för utbildning.

	Beräknad disposition 1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Enskilda yrkesskolor (grupp A och B, ej företagsskolor)	12 000 000	+3 650 000	
Utbildning vid vissa skogsföretag			+3 000 000
Enskilda yrkesskolor (grupp B, företagsskolor)	7 000 000	of.	
	19 000 000	**+3 650 000**	**+3 000 000**

Skolöverstyrelsen

1. Skolöverstyrelsen (SÖ) inkom den 28 juni 1972 till Kungl. Maj:t med en plan rörande fortsatt avveckling av statsbidrag till viss enskild yrkesutbildning. SÖ har vid beräkningen av statsbidraget för budgetåret 1975/76 till A- och B-skolor utgått dels från nyssnämnda plan, dels från vad departementschefen anfört under förevarande anslag för budgetåret 1973/74 (prop. 1973: 1 bil. 10 s. 285, UbU 1973: 5, rskr 1973: 72). Kungl. Maj:t uppdrog den 7 december 1973 åt SÖ att i samråd med styrelsen för Filip Holmqvists handelsinstitut och Göteborgs allmänna skolstyrelse vidtaga erforderliga åtgärder i syfte att genomföra planerat inordnande av institutets utbildning i den kommunala skolorganisationen. SÖ har med skrivelse den 26 november 1974 redovisat uppdraget. Därav framgår att Göteborgs kommun såsom ersättning för det bortfall av utbildningsplatser som uppkommer vid en avveckling av institutet avser att inrätta vissa kurser inom den kommunala gymnasieskoleorganisationen. Kommunen har förklarat sig villig att söka bereda anställning för vid institutet behörig lärarpersonal. Med hänsyn till ut-

bildningsutskottets uttalande (UbU 1974: 8, rskr 1974: 92) har SÖ beräknat medel för institutet även för budgetåret 1975/76. Statsbidraget förutsätts därefter att helt upphöra att utgå.

SÖ har i skrivelse den 28 oktober 1974 framhållit att SÖ i samband med sina anslagsframställningar för budgetåret 1976/77 avser att lägga fram en tidsplan för slutlig avveckling för statsbidrag till Tekniska institutet.

2. Statsbidrag till företagsskolor föreslås utgå med oförändrat belopp.

Sammanlagt föreslår SÖ att posten till enskilda yrkesskolor, grupp A och B förs upp med (16,65+7,00 =) 23,65 milj. kr.

3. Bidrag till skogsföretagen för skoglig utbildning beräknas oförändrat till 50 000 kr.

4. 0-alternativet innebär att bidrag till utbildning vid vissa skogsföretag ej kan utgå och att statsbidrag till Filip Holmqvists handelsinstitut minskas.

Föredraganden

Jag vill i detta sammanhang erinra om tidigare uttalanden av statsmakterna angående statsbidrag till enskild yrkesutbildning.

Skolöverstyrelsen (SÖ) har med skrivelse den 28 juni 1972 inkommit med en plan rörande den fortsatta avvecklingen av statsbidrag till viss enskild yrkesutbildning. SÖ föreslog därvid att statsbidraget till bl. a. Tekniska institutet skulle avvecklas vid tidpunkt som bestäms senare. Institutets utbildningsprogram motsvarar i stort sett det som förekommer vid den kommunala vuxenutbildningen. Enligt vad jag erfarit från SÖ har antalet sökande till institutets ingenjörskurser minskat så kraftigt att det ej längre finns underlag att anordna utbildning på mer än två facklinjer vid institutets dagskola. Antalet elever i vissa av aftonskolans kurser är nu endast 2—6. Någon ytterligare intagning till aftonskolans femåriga utbildning torde därför ej vara aktuell. SÖ har i skrivelse den 28 oktober 1974 angående Tekniska institutet framhållit, att SÖ efter överläggningar med styrelsen för institutet avser att lägga fram en tidsplan för slutlig avveckling av statsbidraget. Med hänsyn till den vikande elevtillströmningen planerar SÖ en successiv avveckling av statsbidraget fr. o. m. budgetåret 1975/76. Jag har ingen erinran mot en sådan successiv avveckling.

Beträffande Filip Holmqvists handelsinstitut föreslogs i prop. 1973: 1 att statsbidraget skulle upphöra fr. o. m. den 1 juli 1974. Riksdagen uttalade inte någon erinran häremot (UbU 1973: 5, rskr 1973: 72). Till följd av svårigheter att genomföra planerat inordnande av institutet i Göteborgs kommuns gymnasieskoleorganisation har nedläggningen av institutet fördröjts. Riksdagen beslöt därför att uttala (UbU 1974: 8 rskr 1974: 92) att statsbidrag skulle få utgå även budgetåret 1975/76 om det visade sig nödvändigt med hänsyn till personal och elever. SÖ har

framhållit att Göteborgs kommun avser att anordna motsvarande utbildning inom den kommunala gymnasieskoleorganisationen samt att vid institutet anställd behörig lärarpersonal kan beredas anställning i kommunens skolväsende. Jag förutsätter sålunda att statsbidraget helt upphör att utgå med verkan fr. o. m. budgetåret 1976/77.

Det totala medelsbehovet under förevarande anslag beräknar jag för nästa budgetår till 22 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 22 000 000 kr.

D 29. Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.

1973/74	Utgift	1 826 064
1974/75	Anslag	1 935 000
1975/76	Förslag	1 935 000

Enligt av Kungl. Maj:t den 28 maj 1959 meddelade bestämmelser (ändrade senast den 4 juni 1964) beviljas statsbidrag för lärlingsutbildning dels hos hantverksmästare, dels inom muraryrket, byggnadsträarbetaryrket m. m.

Antalet bidragsrum uppgår innevarande budgetår till 900.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen föreslår ett oförändrat antal bidragsrum.

En minskning enligt 0-alternativet skulle innebära ett minskat medelsbehov av 96 750 kr.

Föredraganden

Jag räknar, i likhet med skolöverstyrelsen, med ett oförändrat antal bidragsrum under budgetåret 1975/76.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 935 000 kr.

D 30. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov

1973/74	Utgift	45 000
1974/75	Anslag	45 000
1975/76	Förslag	45 000

Ur detta anslag utgår bidrag till hantverksdistrikt och yrkesförbund för kostnader för granskning av gesällprov. Anslaget utbetalas till Sve-

riges hantverks- och industriorganisation samt fördelas av denna organisation mellan hantverksdistrikten resp. ifrågakommande yrkesförbund eller deras organ.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår att anslaget förs upp med oförändrat belopp.

SÖ framhåller att redan med oförändrat anslag räcker medlen inte till arvode till samtliga granskningsmän. En nedskärning med fem procent enligt 0-alternativet skulle därför ytterligare försvåra möjligheterna att ersätta granskningsmännen.

Föredraganden

Jag räknar, i likhet med skolöverstyrelsen, med oförändrat bidrag till Sveriges hantverks- och industriorganisation under detta anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 45 000 kr.

D 31. Vissa kurser för ingenjörer m. m.

1973/74	Utgift	704 981
1974/75	Anslag	680 000
1975/76	Förslag	780 000

Från anslaget ersätts utgifter för vissa statliga påbyggnadskurser till fyraårig teknisk linje i gymnasieskolan samt för fortbildningskurser och vidareutbildningskurser för aktivt sjöbefäl.

Kurserna är avsedda för personal, vars teoretiska kunskaper efter längre tids yrkesverksamhet behöver förstärkas med hänsyn till den tekniska utvecklingen inom olika områden. Bestämmelser om påbyggnadskurser finns i kungörelsen (1971: 211) om påbyggnadskurser till fyraårig teknisk linje i gymnasieskolan.

Skolöverstyrelsen

För budgetåret 1975/76 planerar skolöverstyrelsen (SÖ) att anordna 18 påbyggnadskurser för ingenjörer, 35 fortbildningskurser för aktivt sjöbefäl samt nio fartygsoperativa kurser för aktivt sjöbefäl, varav fem kurser för befäl på fartyg som transporterar oljelaster samt fyra kurser sammanlagt för befäl på fartyg som dels transporterar kemikalielaster, dels styckegodstransporter av annat farligt gods.

I 0-alternativet förordar SÖ att påbyggnadskurserna för ingenjörer och fortbildnings- och vidareutbildningskurserna för sjöbefäl bör skäras ner i lika stor utsträckning. En nedskärning enligt 0-alternativet skulle

för påbyggnadskurser för ingenjörer innebära att endast sex av planerade 18 kurser kan komma till stånd. Beträffande fortbildnings- och vidareutbildningskurserna för aktivt sjöbefäl bör enligt SÖ i första hand en av kurserna i personalledning dras in.

Föredraganden

Jag räknar i likhet med skolöverstyrelsen att fortbildnings- och vidareutbildningskurser för aktivt sjöbefäl liksom påbyggnadskurser för ingenjörer bör anordnas under budgetåret 1975/76. Jag förordar att anslaget för nästa budgetår förs upp med 780 000 kr.

Jag hemställer **att regeringen föreslår riksdagen**

att till *Vissa kurser för ingenjörer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 780 000 kr.

e) investeringsbidrag

D 32. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

1973/74	Utgift	197 544 747
1974/75	Anslag	167 500 000
1975/76	Förslag	173 500 000

Nuvarande bestämmelser

1. *Grundskolan, gymnasieskolan m. m.* Statsbidrag till byggnadsarbeten för grundskolor, gymnasieskolor, särskola i fråga om lokaler som ingår i skolanläggningar för dessa skolor och sjöbefälsskolor utgår till kommun och landstingskommun enligt kungörelsen (1957: 318) om statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet (omtryckt senast 1974: 393, ändrad senast den 6 december 1974).

För permanenta skollokaler bestäms bidragsunderlaget med utgångspunkt i ett grundbelopp av 900 kr. per kvadratmeter nettogolvyta. Detta grundbelopp, som hänför sig till kostnadsläget den 1 januari 1956, skall omräknas med hänsyn till därefter inträffade kostnadsförändringar. Enligt skolöverstyrelsens (SÖ) beräkningar uppgick beloppet den 1 januari 1974 till 2 277 kr. Omräkning skall vidare ske med hänsyn till olikheterna i byggnadskostnaderna mellan skilda orter.

På bidragsunderlaget utgår statsbidrag med procenttal, som fastställs med hänsyn till bl. a. skatteunderlaget enligt en i bidragskungörelsen intagen särskild tabell. F. n. varierar bidragsprocenten mellan 35 och 45. Statsbidraget till landstingskommun bestäms dock till belopp som utgör hälften av bidragsunderlaget, om skolanläggningens upptagningsområde för elever omfattar hela länet.

Till provisoriska skollokaler utgår statsbidrag med 400 kr. per kvadratmeter nettogolvyta.

Statsbidrag kan därjämte, för grundskolan, utgå till audivisuell och hörselteknisk utrustning samt till inventarier i teknikverkstad.

Statsbidrag till skollokaler m. m. för sjuksköterskeskolor utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 januari 1969 (ändrat senast den 17 maj 1974).

2. *Elevhem för elever i grundskolan, gymnasieskolan etc.* Statsbidrag till kostnaderna för uppförande av elevhem utgår enligt två olika kungörelser, nämligen kungörelsen (1936: 202) angående statsbidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning samt kungörelsen (1945: 594) angående statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor och till avlöning av föreståndare vid dylikt skolhem (ändrad senast 1973: 354).

Statsbidrag utgår enligt den förra författningen till kommuner för uppförande av elevhem för elever i grundskolan och enligt den senare till kommun, landstingskommun eller annan huvudman för uppförande av elevhem för elever i gymnasieskolor och vissa andra skolor. De båda kungörelserna överensstämmer i allt väsentligt. Regeringen bestämmer i båda fallen bidragsbeloppets storlek. Gäller det elevhem för grundskolan, bestäms dock bidraget enligt kungörelsens lydelse från fall till fall. Bidraget till andra elevhem utgår med 75 % av de verkliga kostnaderna med möjlighet för regeringen att, om särskilda skäl föreligger, höja bidraget till 90 % av dessa kostnader. Handläggningen av bidragsärendena är något olika.

Till kostnader för anskaffande eller förhyrande av elevhem åt elever vid vissa linjer och specialkurser i gymnasieskolan utgår enligt Kungl. Maj:ts beslut den 27 maj 1971 statsbidrag med hälften av de beräknade kostnaderna.

3. *Byggnadsarbeten för lantbrukets yrkesutbildning.* Statsbidrag utgår till kostnader för byggnadsarbeten för tvåårig jordbrukslinje m. m. i gymnasieskolan samt för utbildning vid lantbruksskolor och lanthushållsskolor. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1961: 405) om statsbidrag till byggnadsarbeten vid lantbrukets yrkesskolor (ändrad senast 1974: 395). Bidragsbestämmelserna innebär att statsbidrag kan beviljas huvudman för att anskaffa eller upprusta permanenta skollokaler, elevhem och, om särskilda skäl föreligger, lärarbostäder samt för att uppföra provisoriska skollokaler. Bidrag utgår med högst hälften eller vid särskilda skäl högst tre fjärdedelar av ett visst bidragsunderlag. Till kostnaderna för provisoriska skollokaler utgår dock ett väsentligt lägre bidrag. Bidrag utgår även för audivisuell utrustning. Beslut om statsbidrag meddelas av SÖ. Riksdagen uttalade år 1961 (prop. 1961: 1 bil. 11 s. 168, JoU 1961: 1, rskr 1961: 9) att bidrag till byggnadsarbeten vid enskilda skolor får utgå efter riksdagens medgivande i varje särskilt fall.

4. *Byggnadsarbeten för skogsbrukets yrkesutbildning.* Statsbidrag utgår till kostnader för byggnadsarbeten m. m. för skogsbruksutbildning vid dels gymnasieskola, dels de av skogsvårdsstyrelserna bedrivna skogsbruksskolorna.

Statsbidrag till skogsbruksskolorna har enligt praxis hittills utgått till anskaffning eller upprustning av permanenta skollokaler, elevhem och personalbostäder med hälften av kostnaderna. I fråga om bidrag till skogsbruksskolorna beslutar regeringen i varje särskilt fall.

Enligt av Kungl. Maj:t den 19 april 1974 meddelade bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning utgår statsbidrag dels till anskaffande eller hyra av skollokaler, elevhem och lärarbostäder, dels till anskaffande eller hyra av undervisningsmateriel. Bestämmelserna innehåller i huvudsak följande.

Statsbidrag till kostnader för anskaffande av permanenta skollokaler utgår med hälften av bidragsunderlaget. Till provisoriska skollokaler utgår statsbidrag med 400 kr. per kvadratmeter nettogolvyta. Statsbidrag får utgå för förhyrande av skollokaler med hälften av kostnaderna.

Statsbidrag utgår till kostnader för anskaffande av lokaler för elevhem och, om särskilda skäl föreligger, för lärarbostäder. Bidragsunderlaget utgör de beräknade kostnaderna för lokaler jämte inredning och inventarier. Statsbidrag utgår med tre fjärdedelar av bidragsunderlaget. Statsbidrag får utgå för förhyrande av lokaler för elevhem och lärarbostäder med tre fjärdedelar av kostnaderna.

5. *Byggnadsarbeten för utlandsskola.* Statsbidrag kan efter medgivande av regeringen utgå till anskaffande av lokaler för utlandsskolan och elevhem knutet till utlandsskolan enligt kungörelsen (1968: 321) om undervisning av utlandssvenskars barn (ändrad senast 1974: 280).

Skolöverstyrelsen

Kommunala skolor. Som underlag för bedömningar av investeringsbehovet har SÖ under senare år använt en detaljförteckning över byggnadsföretag för grundskolan och gymnasieskolan, vilken upprättats och angelägenhetsgraderats av länsskolnämnderna.

SÖ:s förslag till investeringsramar för budgetåren 1975/78 framgår av följande sammanställning. För budgetåret 1975/76 föreslår SÖ en investeringsram om 600 milj. kr. SÖ förutsätter att investeringsramarna kommer att räknas upp med hänsyn till kostnadsutvecklingen (ökning med ca 16 % under kalenderåret 1973), vilket är ett villkor för att flerårsplaneringen skall kunna genomföras. SÖ framhåller att en ökning av den ordinarie ramen är fördelaktigare än extra ramar.

	1975/76	1976/77	1977/78
Grundskolan	405	405	405
Gymnasieskolan	190	190	190
Elevhem	5	5	5
	600	**600**	**600**

I investeringsramarna för grundskolan ryms investeringar för utlandsskolor, i investeringsramarna för gymnasieskolan ryms investeringar i byggnader för lantbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning och i investeringsramen för elevhem investeringar för rikselevhem.

Vid beräkning av anslagsbehovet utgår SÖ från att statsbidraget, bidraget till inventarier i grundskolan inräknat, erfarenhetsmässigt motsvarar genomsnittligt 34 % av de s. k. kvotkostnaderna för permanenta lokaler exkl. lokaler för lantbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning. För de sistnämnda beräknar SÖ statsbidraget till 45 % av kvotkostnaden. Vidare utgår SÖ från att sedan statsbidrag beviljats till

byggen inom investeringsramen för visst budgetår bidraget utbetalas med hälften under samma budgetår, med en fjärdedel under det närmast följande budgetåret och den sista fjärdedelen under det därpå följande budgetåret. SÖ räknar därför med att anslaget för budgetåret 1975/76 huvudsakligen kommer att belastas av bidrag, som beviljats till byggen inom investeringsramarna för budgetåren 1973/76.

I vad avser provisoriska skolbyggnader utgår SÖ från att statsbidragen motsvarar genomsnittligt 25 % av de s. k. kvotkostnaderna samt att det fördelas jämnt under två budgetår. Anslaget beräknas därför huvudsakligen belastas av bidrag, som beviljats till byggen inom investeringsramarna för budgetåren 1973/76. Med dessa utgångspunkter beräknar SÖ medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till

$$\frac{34}{100}\left(\frac{548}{4}+\frac{413}{4}+\frac{570}{2}\right)+\frac{45}{100}\left(\frac{7}{4}+\frac{7}{4}+\frac{10}{2}\right)+\frac{25}{100}\left(\frac{25}{2}+\frac{15}{2}\right) = 187{,}41 \text{ milj. kr.}$$

För ytterligare statsbidrag, som kan komma att beviljas för utförda byggnadsföretag, räknar SÖ budgetåret 1975/76 med ett medelsbehov av 500 000 kr.

Byggnadsarbeten för lantbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning. SÖ beräknar det totala medelsbehovet för byggnadsarbeten för dessa utbildningar till 15 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Elevhem. Av den tidigare redogörelsen framgår att elevhemsbyggnader för grundskolor och gymnasieskolor ingår i den totala investeringsramen till byggnadsarbeten inom skolväsendet för budgetåret 1974/75. SÖ föreslår att en särskild investeringsram för elevhem (exkl. lantbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning) beräknas fr. o. m. budgetåret 1975/76. SÖ räknar med ett årligt investeringsbehov för ändamålet om 5 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1975/77.

Undervisningsmateriel. Anslaget beräknas komma att belastas av statsbidrag till audivisuell och hörselteknisk utrustning vid grundskolor med 3,5 milj. kr. (+ 0,9 milj. kr.).

SÖ upprepar och understryker sitt i anslagsframställningen för budgetåret 1973/74 framförda förslag om en ändring av statsbidragsbestämmelserna och utökning av bidragsgivningen för hörselteknisk utrustning. Medelsbehovet härför beräknas för budgetåret 1975/76 till 400 000 kr.

För statsbidrag till inventarier i teknikverkstad räknar SÖ med oförändrat 200 000 kr.

Föredraganden

Skolbyggnadsinvesteringarna inom det allmänna skolväsendet har under senare delen av 1960-talet legat på en mycket hög nivå. Investeringarna i skolbyggnader — uttryckta i beräknade investeringsramar — utgjorde under den senaste tioårsperioden sammanlagt 6 600 milj. kr.

En väsentlig del av grundskolans nybyggnadsbehov har därmed tillgodosetts. Emellertid kvarstår ett behov av nybyggande för gymnasieskolan.

För innevarande budgetår har av arbetsmarknadspolitiska skäl beviljats en extra ram på 6 milj. kr. För budgetåret 1975/76 räknar jag för nästa budgetår med en investeringsram på 475 milj. kr. Regeringen bör få besluta om hur detta belopp skall fördelas. Inom den föreslagna investeringsramen bör förutom investeringar för byggnadsarbeten för grundskolan och gymnasieskolan rymmas investeringar för elevhemsbyggande, för utlandsskolor, för byggnadsändamål vid riksinternatskolorna, för inventarier för teknikverkstad, för byggnadsarbeten inkl. körgårdar för jordbrukslinje m. m. i gymnasieskolan, lantbruksskolor och lanthushållsskolor samt för byggnadsarbeten för tvåårig skogsbrukslinje m. m. i gymnasieskolan och för utbildning vid skogsvårdsstyrelsernas skogsbruksskolor. Det ankommer på skolöverstyrelsen (SÖ) att se till att planeringen är sådan att en ökning av investeringsramarna, om detta skulle krävas av arbetsmarknadspolitiska skäl, inte medför ökade byggnadskostnader.

Av investeringsramen bör 25 milj. kr. avse provisoriska skollokaler.

Förhandsbesked på statsbidrag till skolbyggnader för budgetåret 1975/76 bör liksom hittills få lämnas till kommuner och landstingskommuner. Därvid bör gälla planeringsramar av följande storlek, nämligen 400 milj. kr. för budgetåret 1976/77 och 350 milj. kr. för budgetåret 1977/78 samt 100 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1978/79 och 1979/80.

För nästa budgetår räknar jag med att medelsbehovet i enlighet med vad jag nyss förordat kommer att uppgå till ca 170 milj. kr.

Kungl. Maj:t har tidigare understrukit vikten av en fast planering av skolbyggandet. Jag vill emellertid peka på några förhållanden som talar för att inte hela investeringsutrymmet bör bindas genom en detaljförteckning av aktuella skolbyggnadsföretag.

Under perioden 1968—1973 har totalt 2,26 milj. flyttningar företagits över kommungräns. Det fram till år 1970 enhetliga flyttningsmönstret kännetecknades framför allt av tätorts- och storstadsregionernas kraftiga inflyttning och tillväxt. Under åren 1971—1973 har ett annat flyttningsmönster kunnat observeras. Dessa år uppvisar t. ex. Stockholms och Göteborgs och Bohus län för första gången flyttningsunderskott medan de nordligaste länen hade en viss inflyttning. Omflyttningarna uppvisar ett tydligt konjunkturberoende. På sikt ger omflyttningen en effekt på grund av att de som flyttar vanligen är unga människor med barn under tio år. Förändringarna i flyttningsmönstret samt i viss mån även förändringar i hushållens bostadsönskemål, kan för vissa kommuner innebära relativt snabba förskjutningar av planerade investeringar för bl. a. skollokaler.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att genom statsmakternas beslut år 1971 (prop. 1971: 21, InU 1971: 15, rskr 1971: 196) och år 1973 (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220) angående omlokalisering av viss statlig verksamhet, har fjorton mottagningsorter tillförts statlig verksamhet med ca 11 000 anställda. Den andra utlokaliseringsetappen kommer huvudsakligen att ske under åren 1976—1980.

I åtskilliga kommuner pågår planeringsarbete som syftar till en långtgående integrering av förskolor, skolor, bibliotek, lokaler för fritids- och motionsändamål, restauranger, lokaler för kommersiella ändamål samt för bostäder. Genom att lokaliseringen av skolan på detta sätt samordnas med planeringen av andra gemensamhetsanläggningar understryks samspelet mellan skolan och närsamhället samtidigt som kostnadsbesparingar kan göras. Emellertid gäller andra regler för skollokaler i fråga om t. ex. statsbidrag och tid för igångsättning än för övriga nyssnämnda lokaler. SÖ bör genom sin statsbidragsgivning underlätta en samordning i tiden av byggandet.

Jag förutsätter att SÖ vid sin fördelning av investeringsramen beaktar vad jag nyss har anfört.

Jag är inte beredd att föreslå någon ändring av statsbidragsbeloppens storlek avseende hörselteknisk utrustning för hörselklass i obligatoriska skolor. Jag är ej heller beredd att utvidga statsbidragsgivningen för hörselteknisk utrustning till att gälla all pedagogisk verksamhet under SÖ:s inseende eller överföra statsbidragsgivningen till regional myndighet.

För budgetåret 1975/76 beräknar jag medelsbehovet för audivisuell och hörselteknisk utrustning vid grundskolan samt för samordnad specialundervisning för elever med hörselsvårigheter i icke obligatoriska skolor till sammanlagt 3,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att förhandsbesked om statsbidrag till byggnadsärenden för skolväsendet får lämnas enligt vad jag förordat i det föregående,
2. till *Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 173 500 000 kr.

D 33. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.

1973/74	Utgift	22 800 789	Reservation	8 020 100
1974/75	Anslag	23 050 000		
1975/76	Förslag	43 050 000		

Nuvarande bestämmelser

Statsbidrag utgår till anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel vid gymnasieskolan. Enligt kungörelsen

(1957: 318) om statsbidrag till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet (omtryckt senast 1974: 393, ändrad senast den 6 december 1974) utgår statsbidrag med 50 % av bidragsunderlaget. Statsbidrag till landstingskommun utgår dock med 90 % av den beräknade kostnaden, om skolanläggningens upptagningsområde för elever omfattar hela länet. Vidare utgår statsbidrag till anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel vid enskilda yrkesskolor enligt kungörelsen (1971: 342) om enskilda yrkesskolor (ändrad senast 1972: 283).

Statsbidrag utgår även till utgifter för undervisningsmateriel för maskinundervisning enligt kungörelsen (1949: 455) angående statsbidrag till anskaffning av maskiner m. m. vid vissa anstalter för lantbruksundervisning (ändrad senast 1971: 156). Vidare utgår statsbidrag till audivisuell utrustning.

Enligt av Kungl. Maj:t den 19 april 1974 meddelade bestämmelser om statsbidrag till skogsbrukets yrkesutbildning utgår statsbidrag till första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel, däri inbegripet laboratorieutrustning och elevbibliotek samt anskaffning som föranleds av att undervisningen i kurs läggs om eller utvidgas med tre fjärdedelar av den beräknade kostnaden. Statsbidrag får utgå även för förhyrande av sådana större och dyrbara maskiner inom skogsbruket som behövs för undervisningsändamål med tre fjärdedelar av kostnaderna.

Skolöverstyrelsen

1. För nyanskaffning och komplettering av undervisningsmateriel för vissa yrkesinriktade linjer samt motsvarande direkt grundskoleanknutna specialkurser om minst ett år beräknar SÖ medelsbehovet budgetåret 1975/76 till ca 18 milj. kr. SÖ utgår från en avsevärd utbyggnad av verkstadsteknisk linje och av vårdlinjen. En fortsatt utökning av antalet intagningsplatser förutsätts också för el-teleteknisk och för fordonsteknisk linje. Vidare beräknas medel för smärre ökningar på livsmedelsteknisk linje och processteknisk linje. I beloppet om 18 milj. kr. torde enligt SÖ även inrymmas det medelsbehov för undervisningsmateriel som blir erforderligt för gymnasial utbildning i glesbygd samt för försöksverksamhet med särskild samordnad gymnasieskola.

För gymnasieskolans minst treåriga linjer samt vissa tvååriga linjer beräknas ett medelsbehov om ca 1 milj. kr. Härutöver beräknas ett medelsbehov om ca 2 milj. kr. för anskaffning av undervisningsmateriel i årskurs 4, teknisk linje.

Medelsbehovet för komplettering av stadigvarande utrustning i samband med övergång från specialkurs till linje på icke g-ort beräknas till 3,75 milj. kr.

För anskaffning av undervisningsmateriel för gymnasieskolans icke direkt grundskolanknutna specialkurser beräknar SÖ medelsbehovet till 5 milj. kr.

SÖ har för budgetåret 1975/76 beräknat medel för utrustning för vissa nya linjer i gymnasieskolan, varav för grafisk utbildning på en ort 1,5 milj. kr., för sågverksutbildning i Skoghall 2 milj. kr. och för viss tandvårdsutbildning i Huddinge och Umeå 1 milj. kr.

Under förutsättning att åtgärder vidtas för utbildning av arbetslös ungdom vid gymnasieskolan i samma omfattning om hittills erfordras ca 200 000 kr. för viss utrustningskomplettering.

SÖ har framtagit en normalutrustningslista för allmänna ämnen i gymnasieskolan för utbildningen inom jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring och vårdområdet. Normalutrustningslistan har i skrivelse den 10 april 1974 underställts Kungl. Maj:t. Kostnaderna härför beräknas till 1,3 milj. kr.

2. Så som framgår under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolor har SÖ i en skrivelse den 13 maj 1974 anhållit om ändrade statsbidragsregler för bl. a. första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel i kurser för yrkesförare fr. o. m. den 1 januari 1975. F. n. utgår statsbidrag till sådan materiel med 50 % av ett bidragsunderlag. SÖ föreslår att procenttalet höjs till 90.

Statsbidraget för yrkesförarutbildningen budgetåret 1975/76 beräknas till 4,5 milj. kr. varav 2 milj. kr. för ändrade statsbidragsregler.

Det *totala* medelsbehovet för första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för gymnasieskolan (punkterna 1—2) exklusive lantbruks-, trädgårds- och skogsbruksutbildning beräknar SÖ budgetåret 1975/76 till 40,3 milj. kr. (+21,8 milj. kr.).

3. För komplettering av utrustning för gymnasieskolans tvååriga jordbrukslinje och tvååriga trädgårdskurs beräknar SÖ medelsbehovet budgetåret 1975/76 till 5 milj. kr. (+3 milj. kr.). I detta belopp beräknas även kunna inrymmas statsbidrag till audivisuell utrustning. Beräkningen är gjord med utgångspunkt i det förslag om ändrade statsbidragsbestämmelser som SÖ lade fram i samband med anslagsframställningen för innevarande budgetår. SÖ föreslog att ett 75-procentigt statsbidrag som f. n. gäller för anskaffande av första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för skogsbrukets yrkesutbildning även skulle gälla för jordbrukets yrkesutbildning.

4. För undervisningsmateriel samt förhyrande av större och dyrbara maskiner för skogsbrukets yrkesutbildning beräknar SÖ medelsbehovet till oförändrat 1 milj. kr.

5. Medelsbehovet för utrustning av gymnasieskolor med inlärningsstudior beräknas oförändrat till 1 milj. kr.

6. Även för anskaffning av undervisningsmateriel till enskilda yrkesskolor beräknas för budgetåret 1975/76 ett oförändrat medelsbehov (200 000 kr.).

7. För engångsanskaffning av utrustning vid gymnasieskola för gravt hörselskadade i Örebro beräknar SÖ 200 000 kr. (+100 000 kr.).

8. För statsbidrag till stadigvarande undervisningsmateriel och inventarier vid försöksverksamhet med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade elever i Solna och Stockholm beräknas ett medelsbehov om 100 000 kr. (−150 000 kr.).

9. Medelsbehovet för en indexreglering av kostnaderna för undervisningsmateriel enligt SÖ:s utrustningslistor beräknas till ca 7,5 milj. kr.

SÖ framhåller att kostnaderna för den komplettering av undervisningsmateriel för tvåårig specialkurs för fotografer som förutses budgetåret 1975/76 ännu ej kan preciseras. SÖ kan för närvarande ej heller beräkna medelsbehovet för ett eventuellt överförande av inbyggd utbildning till skolan.

Anslagsberäkning

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skol-överstyrelsen	Föredraganden
Anslag	23 050 000	+32 200 000	+20 000 000

Den av SÖ föreslagna anslagsberäkningen framgår av följande sammanställning.

1. Första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel för gymnasieskolan varav för	
a) yrkesinriktade linjer och gymnasial utbildning i glesbygd	18 000 000
b) minst treåriga linjer samt vissa tvååriga linjer	1 000 000
c) årskurs 4, teknisk linje	2 000 000
d) övergång från specialkurs till linje	3 750 000
e) högre specialkurser	5 000 000
f) nya linjer i gymnasieskolan	4 550 000
g) arbetslös ungdom	200 000
h) allmänna ämnen	1 300 000
2. Lastbilsförarutbildning	4 500 000
3. Lantbruks- och trädgårdsutbildning	5 000 000
4. Skogsbruksutbildning	1 000 000
5. Inlärningsstudio vid gymnasieskolan	1 000 000
6. Enskilda yrkesskolor	2 000 000
7. Engångsanskaffning av utrustning vid gymnasieskola för gravt hörselskadade i Örebro	200 000
8. Undervisningsmateriel vid gymnasieskola för gravt rörelsehindrade i Solna och Stockholm	100 000
9. Indexreglering av kostnader för undervisningsmateriel	7 450 000
	55 250 000

Föredraganden

Som jag anfört under anslaget Bidrag till driften av gymnasieskolan räknar jag med en större ökning på de mera yrkesinriktade utbildningsvägarna än vad skolöverstyrelsen (SÖ) föreslagit. Således bör antalet elevplatser på distributions- och kontorslinjen, på el-teleteknisk linje och på verkstadsteknisk linje ökas. Även på den fordonstekniska linjen bör antalet platser ökas.

Samhällets kostnader för undervisningsmateriel är betydande. Särskilt höga är kostnaderna för de yrkesinriktade linjerna. Som exempel härpå kan nämnas att för en klass i årskurs 1—2 på verkstadsteknisk linje beräknas kostnaderna för den statsbidragsberättigade undervisningsmaterielen uppgå till ca 0,7 milj. kr. Mot denna bakgrund anser jag det angeläget att lokal- och materielresurser utnyttjas effektivt.

På några orter tillämpas en saxad schemaläggning på de yrkesinriktade linjerna. Enligt vad jag erfarit från SÖ kan utbildningen organiseras på detta sätt i flera kommuner. En sådan anordning finner jag lämplig. Det ankommer på SÖ att utfärda anvisningar till ledning för kommunerna i denna fråga.

För första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel inom gymnasieskolan beräknar jag för nästa budgetår ett medelsbehov av *33,55 milj. kr. Jag räknar med att inom ovan angivna ram skall rymmas* kostnader för statsbidrag till stadigvarande undervisningsmateriel och inventarier för försöksverksamheten med gymnasial utbildning för svårt rörelsehindrade och andra svårt handikappade elever i Solna och Stockholm liksom statsbidrag till engångsanskaffning av utrustning för gymnasial utbildning för gravt hörselskadade i Örebro, statsbidrag till enskild yrkesutbildning i enlighet med SÖ:s förslag samt statsbidrag till utrustning i samband med försöksvis övergång från specialkurs till linje i vissa kommuner. Därutöver beräknar jag högst 2,5 milj. kr. för anskaffande av undervisningsmateriel avseende förarutbildning i gymnasieskolan enligt de statsbidragsregler som nu gäller.

Enligt kungörelsen (1970: 641) om begränsning i myndighets rätt att meddela föreskrifter, anvisningar eller råd har Kungl. Maj:t efter prövning i varje särskilt fall fattat beslut om utfärdande av nya utrustningslistor. Ett sådant förfarande bör även användas ifråga om mera väsentliga omarbetningar av utrustningslistor. Jag är därför inte beredd att tillstyrka SÖ:s förslag om en generell höjning av de bidragsgrundande kostnaderna för undervisningsmateriel.

Mot bakgrund av riksdagens beslut angående statsbidrag till undervisningsmateriel för lantbrukets yrkesutbildning (prop. 1974: 1 bil. 10, UbU 1974: 9, rskr 1974: 60) är jag inte beredd att biträda SÖ:s förslag angående ändring av statsbidragsreglerna. Jag är inte heller beredd att biträda förslaget om statsbidrag till undervisningsmateriel i allmänna ämnen för denna utbildning. I syfte att möjliggöra en tidigare betalning av statsbidraget för den undervisningsmateriel huvudmännen redan inköpt, räknar jag med att statsbidrag får utgå med 6 milj. kr.

För undervisningsmateriel m. m. för skogsbrukets yrkesutbildning beräknar jag oförändrat 1 milj. kr.

Då sågverksutbildningen i Skoghall inte torde kunna komma att påbörjas nästa budgetår har jag inte beräknat medel härför.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 43 050 000 kr.

D 34. Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet

1973/74	Utgift	1 261 132
1974/75	Anslag	714 000
1975/76	Förslag	531 000

Från anslaget avförs ännu återstående statsbidrag som skall utgå enligt bestämmelserna i kungörelsen (1936: 45) angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet (omtryckt 1943: 398, ändrad senast 1958: 665 samt genom beslut den 16 februari 1968).

Skolöverstyrelsen föreslår att anslaget minskas med 211 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder skolöverstyrelsens förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 531 000 kr.

D 35. Bidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet

1973/74	Utgift	00 000
1974/75	Anslag	54 000
1975/76	Förslag	54 000

Enligt kungörelsen (1960: 387) om statsbidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet (ändrad senast 1967: 470) utgår statsbidrag till vissa kommuner för anskaffande av lärarbostäder vid skola, som inte är belägen i tätort med minst 200 invånare. Bidraget utgör 18 000 kr. för varje lärarbostad, dock med tillägg av ytterligare 4 000 kr. för lärarbostad i de fyra nordligaste länen.

Skolöverstyrelsen beräknar, att anslaget kommer att belastas med bidragskostnaderna för sammanlagt tre lärarbostäder. Statsbidraget till dessa bostäder uppgår till 54 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder skolöverstyrelsens förslag och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 54 000 kr.

E. HÖGRE UTBILDNING OCH FORSKNING

Vissa gemensamma frågor

Universitetskanslersämbetet

I skriften Högre utbildning och forskning (UKÄ-rapport nr 20, 1974) sammanfattar universitetskanslersämbetet (UKÄ) några huvudlinjer i sitt handlingsprogram och ger en översikt över de delar av programmet som kommer till uttryck i UKÄ:s budgetförslag för budgetåret 1975/76.

UKÄ erinrar inledningsvis om universitetsmyndigheternas svårigheter att i rådande läge bygga upp långsiktiga program. UKÄ stryker under att först ett ställningstagande från statsmakternas sida till de vitala frågor som legat inom 1968 års utbildningsutrednings (U 68) område och angränsande problemfält kan ge det nödvändiga underlaget för en realistisk planering på myndighetsnivå inom hela det eftergymnasiala området. Om budgetutredningens förslag förverkligas — och statsmakterna sålunda anger storleken av det ungefärliga ekonomiska utrymme inom vilket resp. samhällssektor har att utvecklas — bör enligt UKÄ förutsättningar finnas för en mera meningsfylld långtidsbedömning än den som nu sker på myndighetsnivå.

Enligt UKÄ:s mening kan skilda reformprojekt utan olägenhet och ibland med fördel utvecklas successivt. Flera av de förslag till anslagsförstärkningar som UKÄ för fram är av den naturen att de utgör en etapp i ett flerårigt utbyggnadsprogram.

När det gäller sin allmänna syn på det mönster efter vilket universitets- och högskolesektorn bör utvecklas hänvisar UKÄ till sitt yttrande över U 68:s huvudbetänkande (UKÄ-rapporterna nr 7a, 7b och 7c, 1974).

UKÄ framhåller att de tendenser i stort som präglat utvecklingen inom UKÄ-området sedan början av 1970-talet fortfarande gäller. Ungdomens vikande intresse för direkt övergång från gymnasieskolan till studier vid filosofisk och teknisk fakultet är påtagligt. Samtidigt ökar andelen vuxna studerande, särskilt vid filosofisk fakultet, markant. Idén om återkommande utbildning har kommit att på kort tid förverkligas i inte oväsentlig utsträckning. Inom UKÄ uppmärksammas nu vilka omedelbara åtgärder som ter sig särskilt angelägna för att möta den spontana tillväxten av återkommande utbildning, innan ett reguljärt handlingsprogram hunnit ta form.

En annan tendens är en växande efterfrågan på yrkesinriktade studieprogram av förhållandevis begränsad längd. En rad krav på att utbildningsorganisationen skall passa nytillkommande kategorier studerande eller ändrade studiemål skjuts nu i förgrunden. De lokalt ansvari-

ga har enligt UKÄ med kraft tagit sig an de många omställningsproblem som de iakttagna förändringarna medfört. Det står klart att anpassningsprocessen skulle ha skett långsammare om inte möjligheterna att disponera om resurser stegvis förbättrats. Allmänt synes, enligt UKÄ, gälla att de anspråk på omprövning av rådande arbetsformer eller existerande verksamheter som formuleras i Kungl. Maj:ts föreskrifter för petitaarbetet i växande grad tillgodoses genom initiativ på det lokala planet inom ramen för givna fullmakter.

I sitt yttrande över U 68:s huvudbetänkande antog UKÄ att bl. a. utbildningsväsendet av kvalitetsskäl på sikt skulle efterfråga ett växande antal tjänster. UKÄ framhöll i sammanhanget hur bl. a. strävanden att förbättra undervisningssituationen — genom exempelvis ökad problemorientering och tvärvetenskaplighet — måste betyda krav på ytterligare tjänster. Det finns enligt UKÄ skäl att betona dessa kvalitetskrav som ett allmänt argument för en förstärkning av universitetens utbildnings-, forsknings- och serviceenheter.

UKÄ presenterar som bakgrund till sitt budgetförslag några *basfakta om utbildning och forskning*. Av denna redovisning framgår bl. a. följande.

Nettoantalet nyinskrivna i grundläggande utbildning vid universitet och högskolor har sjunkit sedan slutet av 1960-talet. Antalet närvarande studerande steg däremot kraftigt ytterligare ett par år fram till läsåret 1970/71, då en nedgång satte in.

Ökningen av antalet korttidsstuderande har påverkat antalet examinerade i grundutbildningen. Detta har minskat under de senaste åren, då enligt tidigare beräkningar en topp i examinationen förväntades.

Den minskade tillströmningen till grundutbildning gäller främst yngre studerande. Åldersgruppen studerande under 25 år har på senare år minskat både relativt och absolut. I inskrivningarna under vårterminen utgör gruppen numera en minoritet. Vad gäller höstterminen har dess andel av de inskrivna sjunkit från ca 3/4 till mindre än 2/3.

Den skeva könsfördelningen i rekryteringshänseende består i stort oförändrad. Trots att det totala antalet kvinnliga studerande under senare årtionden stigit starkt har i övrigt endast obetydliga förskjutningar i dessa studerandes val av utbildning kunnat registreras.

Det statistiska underlaget för att bedöma förändringar i rekryteringen till högre utbildning från skilda socialgrupper är bräckligt. Tidigare kända fördelningsmönster har i stort bekräftats genom en våren 1974 publicerad studie. Andelen studerande från socialgrupp I utgör drygt 1/4 av hela gruppen studerande på gymnasieskolenivå. Den växer till 1/3 av de nyinskrivna vid universitet och högskolor och till nästan hälften av de studerande i s. k. prestigeutbildningar. I fråga om andelen studerande från socialgrupp III är utvecklingen den motsatta. Skillnaderna är särskilt stora mellan kvinnor från de olika socialgrupperna.

Inom de filosofiska fakulteterna har ett nytt studiemönster växt fram de senaste åren. En ökad andel av de nyinskrivna uppger vid inskrivningstillfället att de inte har för avsikt att studera för hel examen. Allt fler nyinskrivna — numera omkring 30 % — är vidare inställda på deltidsstudier.

Kraven från de nya studerandegrupperna har starkt bidragit till ett nytt kursutbud. Också de allt starkare kraven på kurser med yrkesinriktning har inspirerat till en förnyelse av utbildningsutbudet. Under läsåren 1970/71—1973/74 har tillkommit totalt över 700 nya studiekurser vid de filosofiska fakulteterna.

Under senare hälften av 1960-talet ökade tillströmningen till forskarutbildning mycket kraftigt. År 1970 antogs ca 3 100 studerande till forskarutbildning. Tillströmningen har därefter dämpats något. Omkring 2 600 studerande beräknas ha påbörjat forskarutbildning år 1973. Totalt fanns då omkring 11 000 aktiva studerande i forskarutbildning. De medicinska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna har den relativt sett mest omfattande forskarutbildningen; i stort var femte studerande befinner sig här i forskarutbildning. Mycket få forskarstuderande finns exempelvis inom juridisk fakultet. Betydligt färre kvinnor än män påbörjar forskarutbildning efter avslutad grundutbildning.

Mellan åren 1969 och 1973 har antalet studerande per handledare ökat något vid samtliga fakulteter utom matematisk-naturvetenskaplig och teknisk. Särskilt ogynnsamma relationstal visar de samhällsvetenskapliga fakulteterna.

Endast 16 % av de aktiva forskarstuderande har doktorandstipendium eller assistenttjänst vid forskningsråd. 36 % har assistent- eller amanuenstjänst eller lärartjänst vid universitet eller högskola. 41 % förvärvsarbetar utanför universitetssektorn.

När det slutligen gäller den totala anslagsutvecklingen för högre utbildning och forskning redovisar UKÄ material av vilket framgår att utbildning och forskning fått en minskad andel av driftbudgeten under första hälften av 1970-talet. UKÄ-området har däremot relativt ökat sin andel av anslagen till utbildning och forskning inom utbildningsdepartementets område.

När det gäller den *grundläggande utbildningen* ställer UKÄ upp tre huvudmål: *att* bereda nya grupper studietillfällen, dvs. öka utbildningens tillgänglighet tidsmässigt, geografiskt, innehållsmässigt och pedagogiskt, *att* differentiera studieprogrammen, i första hand genom förstärkning av deras arbetslivsanknytning, och *att* förbättra studieresultaten. Inom ramen för ett budgetförslag kan självfallet endast vissa punktinsatser på dessa områden bli aktuella. Åtskilliga av UKÄ:s förslag om grundutbildningen vid filosofisk fakultet är baserade på redovisningen i UKÄ-rapporten nr 5, 1974, där förändringarna i studerandeströmmar och studiemönster illustreras. Bl. a. står det klart att det övervägande

antalet avbrott inte är att betrakta som studiemisslyckanden. De innebär i stället övergång till andra utbildningsvägar och illustrerar därmed sambandet mellan utbildningen vid de filosofiska fakulteterna och den närbesläktade utbildning som ges utanför dessa.

UKÄ framhåller att universitetens förändrade roll — som innebär ett vidgat engagemang i vuxenutbildningen — medför krav på ett undervisningsutbud av delvis ny karaktär. Det gäller inte minst kortare, kompletterande yrkesinriktad utbildning och utbildning meddelad i sådana former att den kan kombineras och varvas med förvärvsarbete. En successiv anpassning av utbudet till dessa nya krav sker f. n. främst vid de filosofiska fakulteterna. Nya studiekurser och ämnesområden har emellertid många gånger inte kunnat få tillfredsställande resurser i initialskedet. De möjligheter UKÄ fått bl. a. att försöksvis inrätta nya allmänna utbildningslinjer bör enligt UKÄ kompletteras med åtgärder som gör det möjligt att till en början stödja försöksverksamheten med särskilda resurser såväl för planering och igångsättning som för bedrivande av undervisningen. UKÄ föreslår därför att sammanlagt 2 milj. kr. anvisas under de filosofiska fakulteternas anslag budgetåret 1975/76 för stöd- och innovationsåtgärder.

Utvecklingen i riktning mot återkommande utbildning bör enligt UKÄ:s mening kraftigt intensifieras under de närmaste åren och vidgas till också andra områden än de filosofiska fakulteternas. Av betydande intresse i detta sammanhang är den av U 68 initierade försöksverksamheten med nya former för distribution av högre utbildning. Fr. o. m. läsåret 1973/74 pågår sålunda försök med distansundervisning, dvs. studier i hemmet kombinerade med kortare perioder av intensiv, reguljär undervisning, vid flera läroanstalter. För innevarande läsår planeras totalt ett fyrtiotal studiekurser vid filosofisk fakultet enligt denna undervisningsform. Intresset för distansundervisning är emellertid betydligt större och utbudet synes hittills ha tillgodosett stora, ackumulerade behov av universitetsutbildning. Försöken, vilka f. n. utvärderas, föranleder särskilda kostnader huvudsakligen av engångskaraktär och i ett initialskede.

UKÄ har i juni 1974 avlämnat förslag till riktlinjer för examination vid universitet av studerande i studieplansbundna universitetscirklar. Förslaget avser att göra universitetsutbildningen tillgänglig för nya studerandegrupper och stärka samarbetet mellan universiteten och folkbildningsorganisationerna. I budgetförslaget beräknar UKÄ 0,5 milj. kr. för den ökning av kostnaderna för examination som kan förväntas uppkomma budgetåret 1975/76.

Skolöverstyrelsens och UKÄ:s ledningsgrupp för kombinationsutbildning har låtit se över utbildningen i fråga (UKÄ-rapport nr 19, 1974). I rapporten påtalas bl. a. bristen på samordning mellan skola och universitet och de problem den förorsakar för de studerande. Enligt UKÄ:s

mening bör för varje kombinationsutbildning på en ort finnas en kontaktperson och pedagogisk samordnare. UKÄ beräknar under berörda fakulteters avlöningsanslag sammanlagt 250 000 kr. för ersättning till sådana befattningshavare i form av nedsatt undervisningsskyldighet eller arvode.

Genom det lokala informationssystem som f. n. utvecklas för de filosofiska fakulteternas utbildning får universiteten ett bättre underlag för bl. a. planering, resultatkontroll och studiekurativa åtgärder. Systemet avses bli infört successivt. Enligt planerna kommer samtliga filosofiska fakulteter att beröras av systemet under budgetåret 1975/76. Medelsbehovet för datamaskintid och stansning m. m. beräknas uppgå till ca 40 kr. per studerande vid full drift av systemet. UKÄ beräknar för budgetåret 1975/76 medel för en ökning av driftkostnaderna för lokala informationssystem.

Studieresultaten inom civilingenjörsutbildningen har försämrats under de senaste åren, ett förhållande som avspeglar sig i att det totala antalet examinerade har minskat trots att antalet studerande ökat. Antalet studieavbrott visar enligt UKÄ en kraftig tendens att öka samtidigt som medelstudietiden har ökat. UKÄ diskuterar tänkbara orsaker till försämringen av studieresultaten och pekar bl. a. på att antalet sökande till högre teknisk utbildning under de senaste åren inte har ökat i en omfattning som motsvarar den ökade intagningskapaciteten utan tvärtom minskat i absoluta tal. På vissa utbildningslinjer har vakanser uppstått och de tekniska fakulteterna har fått ta emot studerande med lägre intagningspoäng än tidigare. Spridningen i de studerandes förkunskaper har ökat.

UKÄ anser det angeläget att åtgärder vidtas så att studieprestationerna förbättras och studieavbrotten minskar. Detta skulle enligt UKÄ kunna ske genom en omstrukturering av undervisningsinsatsen, särskilt i de lägre årskurserna, där problemen hittills varit mest uttalade. Föreläsningsformen bör i stor utsträckning ersättas av aktiverande undervisningsformer, bl. a. av undervisning i mindre grupper, ökad integration mellan teori och tillämpningsövningar samt repetitions- och stödkurser. Åtgärder av detta slag har prövats och resultaten därav bedömer UKÄ som goda. Kostnaderna för att genomföra lektionsundervisning i årskurserna 1 och 2 inom samtliga linjer skulle uppgå till minst 10 milj. kr. Åtgärder av anfört slag bör genomföras successivt och med början vid de utbildningslinjer där studieresultaten är mest ogynnsamma.

UKÄ för fram förslag om ökat stöd till handikappade studerande, bl. a. mot bakgrund av att de senaste årens löneökningar slagit igenom i kostnaderna för sådana stödåtgärder. UKÄ föreslår att den ram inom vilken vederbörande konsistorium får disponera medel för särskilda utbildningskostnader för handikappade studerande höjs från 2 700 till 3 000 kr. per studerande och termin på grundutbildningsnivå och från

3 100 till 4 000 kr. per studerande och termin för dels studerande i forskarutbildning, dels gravt hörselskadade studerande. UKÄ föreslår vidare att vid fakulteter med endast ett fåtal handikappade studerande särskilda utbildningskostnader skall få bestridas med skäligt belopp, varvid nyss angivna summor skall utgöra riktpunkt. Slutligen föreslår UKÄ att konsistorium i mån av behov skall få överskrida fastställt ramtal med det belopp som bedöms vara nödvändigt och skäligt i varje enskilt fall för utbildning av gravt handikappade studerande med behov av regelbunden assistans i undervisningen.

I fråga om *forskarutbildningen* hälsar UKÄ beslutet om tillkallande av en utredning rörande dimensionering m. m. med tillfredsställelse. De förslag om åtgärder för att stärka svaga punkter i forskarutbildningsorganisationen, som UKÄ lägger fram, kan bedömas vara neutrala i förhållande till de överväganden som begärts i direktiven för denna utredning. UKÄ betonar att arbetet inom utredningen inte får bli en barriär mot nödvändiga insatser under utredningsskedet.

UKÄ pekar på att forskarkarriären inom en fakultet normalt kräver ett större antal tjänster än enbart vad som svarar mot forskarutbildningens behov. En tillräcklig bas för forskarrekryteringen, som kan säkra forskningens fortsatta utveckling, måste enligt UKÄ skapas. Genom de yngre forskare som innehar tjänster som docent eller forskarassistent initieras en stor del av nytänkandet inom vetenskaperna. UKÄ för fram förslag om sammanlagt åtta nya docent- och 34 nya forskarassistenttjänster.

UKÄ erinrar vidare om studiefinansieringsmöjligheternas betydelse för forskarutbildningen och för fram förslag såväl om en ökning av antalet stipendier för forskarutbildning som om en höjning av stipendiebeloppet.

Läroanstalterna har enligt UKÄ visat stort intresse för de tjänster som adjungerad professor som sedan föregående budgetår försöksvis kunnat inrättas vid filosofisk, medicinsk, farmaceutisk och teknisk fakultet. UKÄ föreslår att sådana tjänster — f. n. omkring 25 — skall få inrättas utan begränsning i fråga om antal och fakultetsområde.

När det gäller *forskning* har UKÄ under en följd av år förordat en prioritering av insatser som stärker kunskapsunderlaget för samhälleliga åtgärder i fråga om livskvaliteten i skilda avseenden. En ledande princip i planeringsarbetet har varit att söka uppnå en förnyelse av forskningsorganisationen genom omprövning av inriktningen av befintliga högre tjänster som blir lediga. En rad faktorer och rimliga hänsynstaganden komplicerar emellertid en sådan prövning. Det är därför enligt UKÄ naturligt att forskningsorganisationen successivt byggs ut med nya tjänster och andra resurser.

I sina överväganden om områden för vidgade forskningsinsatser ger UKÄ hög prioritet åt det humanistiska området och lägger fram förslag

om en förstärkning av den fasta tjänsteorganisationen vid de humanistiska fakulteterna enligt en femårsplan. UKÄ hänvisar i sammanhanget dels till den av statens humanistiska forskningsråd (HFR) utförda utredningen om den humanistiska och teologiska forskningen i Sverige, dels till en programskrift, "Humaniora, samhället och framtiden", som presenterats av fakultetsberedningen för humaniora och teologi. Fakultetsberedningen erinrar i denna skrift om de humanistiska vetenskapernas roll som ett centralt uttryck för alla kultursamhällens strävan att förstå människan i hennes omvärld. Beredningen pekar på flera områden där den humanistiska forskningen, ofta i samarbete med andra vetenskaper, kan göra betydelsefulla insatser i samhällsutvecklingen, t. ex. genom forskning på temat språket som klassgräns och temat konstens roll i samhället och genom att bidra till kunskapen om andra kulturer.

UKÄ har liksom beredningen funnit att en angelägen förstärkning och nyorientering av den humanistiska forskningen kräver nytillskott av resurser. UKÄ stryker bl. a. under behovet av större disponibla resurser vid de enheter där forskning bedrivs och nödvändigheten av att, genom en ökning av antalet tjänster som forskarassistent, yngre forskare ges ökade möjligheter att bidra till forskningens förnyelse. Härutöver ser UKÄ det som nödvändigt att antalet professurer vid de humanistiska fakulteterna ökas.

UKÄ för vidare fram förslag om förstärkningar i första hand inom områdena arbetsvetenskap, beteendevetenskap och biovetenskap. UKÄ pekar på att miljödebatten alltmer kommit att centreras kring problem rörande den mänskliga miljön och livskvaliteten i vid mening. I anslutning till denna debatt har nya forskningsbehov aktualiserats, ofta av tvärvetenskaplig karaktär.

UKÄ framhåller att behovet av samverkan inom forskning och utbildning, dels mellan universitetsinstitutioner i tvärvetenskapligt orienterade projekt, dels mellan universitetsinstitutioner och intressenter utanför universiteten, stadigt växer och söker nya verksamhetsformer. Ett exempel på det sistnämnda är de tvärvetenskapliga centra eller liknande grupperingar som vuxit fram på olika orter och bildar ett slags kunskapsbanker för både forsknings- och utbildningsprogram. UKÄ stryker under att särskilda, ekonomiskt betingade incitament sannolikt kan behöva skapas för att underlätta starten av problemorienterade och tvärvetenskapligt inriktade forskningsprojekt vid sidan av de huvudsakligen ämnesanknutna forskningsinsatserna vid universiteten.

UKÄ betonar att statsmakterna självklart bör fullfölja redan gjorda åtaganden vad gäller institutet för social forskning. Frågan om inrättande av nya fristående forskningsinstitut bör däremot enligt UKÄ prövas i ett helhetsperspektiv som innefattar en omsorgsfull granskning av alla tänkbara alternativ att tillgodose forskningsbehov inom aktuella sektorer.

I fråga om *driftkostnadsanslagen* påpekar UKÄ att många anser att anslagen de senaste åren urholkats högst kännbart. Flera av de ändamål som förts in under driftkostnadsanslagen är enligt UKÄ av sådan art att deras omfattning i endast ringa grad kan påverkas av myndigheterna själva. Härigenom har den rörliga del som kan användas för att anställa biträdespersonal och utnyttja moderna hjälpmedel i arbetet begränsats. Följden har i många fall blivit ett ockonomiskt utnyttjande av den undervisande och forskande personalens arbetstid.

Åtgärder för nyorientering av utbildningen kräver enligt UKÄ betydande resurser för ändamål för vilka kostnader bestrids från driftkostnadsanslagen. Exempel på sådana åtgärder är den ökade kursdifferentieringen och försöksverksamheten med alternativa distributionsformer. Också den ökade yrkesinriktningen ställer ökade krav på driftkostnadsanslagen. I fråga om forskningen pekar UKÄ på att det framför allt är genom utnyttjande av driftkostnadsanslagen som läroanstalterna kan få önskvärd frihet till nyorientering i fråga om objekt och metoder.

UKÄ föreslår att assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete vid de filosofiska fakulteterna, som f. n. anges ämnesområdes- och läroanstaltsvis, i stället skall anvisas fakultets- och läroanstaltsvis med frihet för de lokala myndigheterna att besluta om fördelningen mellan ämnesområden.

När det gäller *personalfrågor* framhåller UKÄ att lagstiftningen om anställningsskydd kommer att medföra förändringar i såväl hittillsvarande förordnandepraxis som bestämmelser om förordnandetider inom UKÄ:s verksamhetsområde. En inte oväsentlig del av tjänsterna kommer i fortsättningen att innehas med tillsvidareförordnanden. Detta förhållande i förening med de nya föreskrifterna om uppsägningstidens längd medför enligt UKÄ tekniska problem. Ökade kostnader kommer att uppstå i samband med uppsägningar. UKÄ har kalkylerat ett sammanlagt belopp av 4 milj. kr. för kostnader med anledning av den nya lagstiftningen.

UKÄ påpekar vidare att arbetarskyddsfrågorna när det gäller forskningsverksamheten vid läroanstalterna är komplicerade, främst genom att rutiner för arbetet i betydande omfattning saknas. Enligt UKÄ:s mening är läroanstalterna av sådan storlek och skyddsarbetet så komplicerat att befattning som skyddsingenjör bör finnas vid alla de större läroanstalterna. Lönekostnaderna bör enligt UKÄ:s mening belasta driftkostnadsanslagen i proportion till verksamhetens art och omfattning vid de olika institutionerna.

UKÄ har i oktober 1974 lämnat en sammanställning över *den ekonomiska omslutningen* budgetåret 1973/74 vid läroanstalterna inom UKÄ:s område. Läroanstalternas sammanlagda driftmedelsomslutning uppdelad på finansieringskällor framgår av följande tabell.

Finansieringskälla	1973/74		Procentuell förändring från föregående budgetår
	Belopp, (milj. kr.)	%	
Avlönings-, driftkostnads- och programanslag	924,3	56	+13
Övriga medel som anvisats läroanstalt över riksstaten	385,7	23	+15
Medel tilldelade från statens forskningsråd och styrelsen för teknisk utveckling	170,5	10	+14
Gåvo- och donationsmedel	87,1	5	+21
Ersättning för arbete m. m.	45,3	3	+21[1]
Övriga medel	50,9	3	
Summa	**1 663,8**	**100**	**+12**

[1] Vissa läroanstalter har tidigare år redovisat viss ersättning för arbete under punkten Övriga medel. Detta har inte skett i redovisningen för budgetåret 1973/74. Beloppen under punkterna Ersättning för arbete m. m. resp. Övriga medel kan därför inte var för sig jämföras med föregående budgetårs belopp.

Förbrukningen av medel för uppdragsverksamhet (Ersättning för arbete m. m.) uppgick till ca 45 milj. kr., vilket utgör ca 3 % av den totala omslutningen. De tekniska fakulteterna har den högsta andelen uppdragsmedel, ca 7 %.

Driftmedelsomslutningen budgetåret 1973/74 vid var och en av läroanstalterna framgår av följande tabell.

Läroanstalt	Belopp (milj. kr.)	%
Universitetet i Uppsala	254,6	15
Lund	330,2	20
Göteborg	194,7	12
Stockholm	169,4	10
Umeå	126,0	8
Karolinska institutet	163,7	10
Tekniska högskolan i Stockholm	191,7	11
Chalmers tekniska högskola	145,4	9
Högskolan i Linköping	76,5	4
Luleå	11,6	1
Summa	**1 663,8**	**100**

UKÄ har i skrivelse i oktober 1974 föreslagit att särskilda resurser om sammanlagt högst 3 milj. kr. skall få disponeras budgetåret 1975/76 för att möjliggöra ett brett utbud av studiekurser vid filosofisk fakultet i Umeå och i Linköping samt vid universitetsfilialerna.

Vissa forskningsändamål

Medel för forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) anvisas under flertalet huvudtitlar i riksstaten, dels under anslag enbart avsedda för FoU, dels inom ramen för anslag avsedda även för andra ändamål. I samråd med övriga departement har inom utbildningsdepartementet gjorts en sammanställning över de medel för FoU som budgetåret 1974/75 anvisas över riksstaten. För de anslag som inte är avsedda enbart för FoU är det emellertid förenat med stora svårigheter att exakt ange det belopp som går till FoU. Av följande sammanställning kan man därför endast få en grov uppfattning om storleksordningen av dessa resurser.

Innevarande budgetår anvisas över riksstaten sammanlagt ca 2 325 milj. kr. för FoU. Av detta belopp anvisas 1 390 milj. kr. under anslag som är avsedda enbart för FoU. Ca 935 milj. kr. är uppskattade FoU-kostnader inom ramen för övriga anslag.

Departement	Milj. kr.		
	FoU-anslag	Övriga anslag	Summa
Justitie	4	1	5
Utrikes	60	60	120
Försvars	591	5	596
Social	24	202	226
Kommunikations	8	26	34
Finans	4	27	31
Utbildnings	300	459	759
Jordbruks	83	129	212
Handels	2	1	3
Arbetsmarknads	2	15	17
Bostads	9	2	11
Industri	303	7	310
Kommun	—	1	1
Summa	1 390	935	2 325

Därutöver disponeras vissa delar av departementens kommittéanslag för FoU inom ramen för kommittéernas utredningsarbete. Utanför denna redovisning, som enbart avser anslag över riksstaten, ligger även de medel för FoU som anvisas från vissa statliga fonder m. m.

Forskningsråden inom utbildningsdepartementets område har i samband med sina förslag till anslagsframställningar för budgetåret 1975/76 redovisat vissa uppgifter om användningen av rådens resurser under budgetåret 1973/74. Även dessa uppgifter måste omges med vissa reservationer eftersom råden i sina redovisningar använt delvis skilda definitioner.

Rådens medelsdisposition budgetåret 1973/74 framgår av följande tabell (tkr.).

Forskningsråd[1]	Anslag	Medelsdisposition			
		Forskningsprojekt	Publiceringsverksamhet m.m.	Förvaltning	Tot.[3]
MFR	51 530	50 495	757	915	52 167
HFR	10 790	7 675	2 774	365	10 814
SFR	12 230	10 910	878	451	12 239
NFR	55 610	53 784	2 533	1 499	57 816
AFR	25 110[2]	24 541	198	807	25 546

[1] MFR = statens medicinska forskningsråd, HFR = statens humanistiska forskningsråd, SFR = statens råd för samhällsforskning, NFR = statens naturvetenskapliga forskningsråd, AFR = statens råd för atomforskning.
[2] Varav 750 tkr. anvisade på tilläggsstat.
[3] Inklusive reservationer från tidigare budgetår.

Av det sammanlagda antalet utdelade forskningsanslag avsåg ca 83 % belopp under 100 tkr. Fördelningen av anslagen efter storlek framgår av följande tabell (tkr.).

Belopp	Forskningsråd/Antal anslag					
	MFR	HFR	SFR	NFR	AFR	Summa
— 10	61	119	120	94	12	406
11 — 99	529	225	269	450	41	1 514
100—299	138	16	9	75	26	264
300—999	8	—	—	11	9	28
1 000 —	—	—	—	6	4	10
	736	**360**	**398**	**636**	**92**	**2 222**
Genomsnittligt anslagsbelopp	69	26	26	85	267	

Merparten av den forskningsverksamhet som finansieras av forskningsråden bedrivs vid universitet och högskolor. Ungefär elva procent av de sammanlagda medlen för forskningsprojekt går till internationellt forskningssamarbete. Efterföljande tabell visar hur av råden beviljade anslag (tkr.) fördelades på läroanstalter m. m.

Läroanstalt (motsv.)[1]	Forskningsråd/Anslagsbelopp					
	MFR	HFR	SFR	NFR[2]	AFR[2]	Summa
U	8 291	1 247	1 790	10 758	2 903	24 989
L	7 256	1 206	1 308	8 249	2 278	20 297
G	9 299	499	1 935	2 980	2	14 715
S	695	1 103	2 626	8 668	1 818	14 910
Um	2 368	137	970	2 702	202	6 379
KI	17 705			629		18 334
KTH		58		1 648	2 399	4 105
CTH	66			2 020	2 056	4 142
Li	544		16	63		623
HHS			201			201
Lärarhögskolor			484			484
Jordbrukets högskolor	328			2 228		2 556
Museer m.m.		3 065				3 065
Vissa statliga forskningsinst.	325			690	2 824	3 839
Internationellt samarbete		138	70	6 618	9 750	16 576
Enskilda forskare	1 151	950				2 101
Tidskrifter		1 093	303			1 396
Övrigt	2 467	581	582	7 065	507	11 202
	50 495	**10 077**	**10 285**	**54 318**	**24 739**	**149 914**

[1] U, L, G, S, Um = universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå, KI = karolinska institutet, KTH = tekniska högskolan i Stockholm, CTH = Chalmers tekniska högskola, Li = högskolan i Linköping, HHS = handelshögskolan i Stockholm.
[2] I beloppen ingår även medel för resor.

I sina förslag till anslagsframställningar för budgetåret 1975/76 redovisar forskningsråden förslag om ökad medelsanvisning om sammanlagt drygt 106 milj. kr., dvs. en ökning med ca 58 %. Jag kommer i det följande vid min anmälan av anslagen till forskningsråden att i korthet redovisa rådens förslag. Jag tar emellertid nu upp vissa av de frågor som forskningsråden aktualiserat.

Humanistiska forskningsrådet hänvisar, liksom UKÄ, till sin utredning om den humanistiska och teologiska forskningen i Sverige. Som exempel på områden där humanistisk och religionsvetenskaplig forskning skulle kunna bidra till att bemästra aktuella samhällsproblem nämns miljöforskning, forskning om mass- och kulturkommunikationer, migrationsforskning, konfliktforskning samt forskning om internationalisering och utvecklingsprocesser. Humanistisk och religionsvetenskaplig forskning kan vidare underlätta kulturella kontakter mellan länder genom att ge kunskaper om olika kulturella, sociala och religiösa system.

AFR tar bl. a. upp frågan om rådets stöd till forskning med anknytning till energifrågor. Rådet anser att fusionstekniken kan komma att spela en viktig roll när det gäller den långsiktiga lösningen av jordens energiförsörjning. Den svenska fusionsforskningen bör, enligt rådet, i huvudsak inriktas på insatser som kan lämna väsentliga bidrag till den internationellt bedrivna fusionsforskningen. Innevarande budgetår har rådet kun-

nat öka sina anslag till den experimentella och teoretiska forskningen inom området plasmafysik med fusionsforskning. Även många av de av rådet stödda övriga forskningsprojekten har stark anknytning till energifrågorna. Innevarande budgetår lämnar rådet stöd till bl. a. kärnfysikalisk forskning med kärnteknologiska tillämpningar, forskning rörande dels avfallsbehandling, dels strålningsbiologiska effekter samt radioekologiska studier omkring kärnkraftverk. Rådet förbereder f. n. inom en arbetsgrupp ett utökat forskningsprogram på energiområdet.

Forskningsrådens samarbetsdelegation har i särskild skrivelse hemställt att forskningsråden kompenseras för merkostnader till följd av centralt träffade löneavtal med medel från det under sjunde huvudtiteln uppförda anslaget Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.

Föredraganden

Den högre utbildningen står inför ett skede av betydelsefulla reformer.

Ett omfattande utredningsarbete rörande behörighet och urval till högre utbildning inleddes år 1965, då kompetensutredningen tillkallades. På grundval av utredningens förslag fattade statsmakterna år 1972 principbeslut om gymnasieskolans kompetensvärde m. m. (prop. 1972: 84, UbU 1972: 31, rskr 1972: 240). Ett fortsatt utredningsarbete på grundval av de fastlagda principerna anförtroddes kompetenskommittén. Denna kommitté har i september 1974 överlämnat betänkandet (SOU 1974: 71) Om behörighet och antagning till högskolan. Betänkandet har remissbehandlats.

Remissbehandlingen av 1968 års utbildningsutrednings (U 68) huvudbetänkande (SOU 1973: 2) Högskolan avslutades i februari 1974. Jag tillkallade i mars 1974 sex sakkunniga för att inom utbildningsdepartementet medverka i beredningen av U 68:s förslag. De sakkunniga antog benämningen U 68-beredningen. Beredningen överlämnade i september 1974 promemorian (Ds U 1974: 6) Högskolereform. Myndigheter och organisationer m. fl. har kommit in till utbildningsdepartementet med synpunkter på promemorian.

Kompetenskommitténs förslag syftar till att ytterligare bredda högskoleutbildningens rekryteringsunderlag — genom möjlighet att nå allmän behörighet på annat sätt än genom utbildning i gymnasieskolan — och till ett mera allsidigt urval till spärrad utbildning, bl. a. genom rätt att tillgodoräkna arbetslivserfarenhet som merit vid urval. U 68:s och U 68-beredningens förslag syftar till att skapa förutsättningar för en utveckling och förnyelse av högskoleutbildningen med utgångspunkt i arbetslivets och individernas behov, bl. a. genom decentralisering av ansvar och befogenheter inom universitets- och högskoleorganisationen och genom nya former för samspel mellan läroanstalterna och samhälls-

och yrkeslivet. Beredningen av dessa frågor är ännu inte avslutad. Jag avser att senare föreslå regeringen att för riksdagen lägga fram en proposition om reformering av högskoleutbildningen m. m. på grundval av bl. a. U 68:s och kompetenskommitténs förslag. Jag återkommer i detta sammanhang till frågan om eventuellt ytterligare medelsbehov för budgetåret 1975/76.

Den yrkestekniska högskoleutbildning, om vilken U 68 lagt fram förslag i betänkandet (SOU 1973: 12) Försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning, är betydelsefull från flera synpunkter. Förslaget avser nya yrkesinriktade utbildningar på högskolenivå som skall tillgodose både en efterfrågan på arbetsmarknaden och utbildningsbehov hos grupper av yrkesverksamma som tidigare inte haft möjlighet att få del av högre utbildning. Jag återkommer till hithörande frågor i samband med min anmälan av den nyssnämnda propositionen om reformering av högskoleutbildningen m. m. Jag avser att i det sammanhanget föreslå regeringen att lägga fram förslag om försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning fr. o. m. höstterminen 1975 omfattande högst elva undervisningsgrupper fördelade på sex utbildningslinjer på högst åtta orter. De studiesociala kostnaderna förutsätter jag skall täckas inom SVUX—FÖVUX-systemets finansieringsram.

Jag går nu över till att behandla budgetförslagen för 1975/76 och tar först upp vissa frågor rörande den grundläggande utbildningen.

Under 1960-talet genomfördes en omfattande utbyggnad av skolväsendet. Allt fler ungdomar fick möjlighet att gå vidare till högre utbildning. Antalet nyinskrivna vid universitet och högskolor ökade också som en följd härav snabbt, från ca 8 000 läsåret 1960/61 till ca 31 000 läsåret 1968/69. Därefter har tillströmningen till framför allt de filosofiska fakulteterna minskat, dels som en följd av mindre årskullar i de för högskolestudier närmast aktuella åldrarna, dels på grund av minskat intresse för högre studier med mindre utpräglad yrkesinriktning bland dem som genomgått gymnasial utbildning.

Andelen äldre studerande bland de nyinskrivna har ökat påtagligt under senare år. Ca 40 % av de nyinskrivna vid filosofisk fakultet hösten 1974 var äldre än 24 år. Som en jämförelse kan nämnas att motsvarande andel hösten 1970 var ca 25 %. Åtskilliga av de äldre inskrivna bedriver studier på deltid och utan uttalad avsikt att fullfölja dem till examen.

Antalet närvarande studerande vid de filosofiska fakulteterna har minskat. Nedgången beräknas till ca 5 % mellan höstterminerna 1973 och 1974, räknat på antalet studerande som är registrerade i någon studiekurs.

Förändringarna i studerandestruktur och studiemönster vid de filosofiska fakulteterna antyder den enligt min mening betydelsefulla roll utbildningsresurserna vid dessa fakulteter kan spela bl. a. när det gäller

att tillgodose fortbildnings- eller vidareutbildningsbehov inom enskilda ämnesområden. De belyser därmed också de nya krav som i dag ställs på universitets- och högskoleorganisationen och dess utbildningsutbud. Att tillgodose dessa krav blir en huvuduppgift för den närmaste periodens förnyelsearbete. Jag får anledning att återkomma till hithörande frågor i samband med att jag anmäler den nyssnämnda propositionen om reformering av högskoleutbildningen m. m.

De sammanlagda kostnaderna för lärarresurser m. m. vid de filosofiska fakulteterna enligt universitetsautomatiken beräknar jag för nästa budgetår till 104 milj. kr. Detta innebär en minskning, exklusive löneomräkning, med ca 16 milj. kr., varav ca 5,5 milj. kr. avser anpassning till anslagsbelastningen innevarande budgetår. Jag har vid min medelsberäkning utgått från att antalet tilldelningsgrundande studerande fortsätter att minska något. Jag har vidare räknat 2 milj. kr. för särskilda insatser i syfte att garantera utbildningsutbud av rimlig bredd vid universitetet i Umeå, högskolan i Linköping samt universitetsfilialerna (jfr prop. 1974: 1 bil. 10 s. 224).

UKÄ har föreslagit att ett belopp av 500 000 kr. skall anvisas för nästa budgetår för täckande av kostnader i samband med examination vid universiteten m. m. av studerande som genomgått universitetscirklar i studieförbundens regi. Bakgrunden till UKÄ:s förslag är en strävan att ge sådana studerande i berörda cirklar, som har behörighet för universitetsstudier inom resp. ämnesområde, en anknytning till universitetsorganisationen. Den av UKÄ väckta frågan måste enligt min mening ses i det vidare perspektivet av förhållandet mellan å ena sidan den framtida högskolan, å andra sidan folkbildningsorganisationernas utbildningsverksamhet på högskolenivå. Jag avser att återkomma till hithörande frågor i samband med att jag anmäler den förut nämnda propositionen om reformering av högskoleutbildningen m. m.

Den grundläggande utbildningen vid de tekniska fakulteterna har byggts ut kraftigt sedan början av 1960-talet. Intagningskapaciteten kommer nästa budgetår att uppgå till ca 3 500 platser. Detta innebär ett trefaldigande sedan år 1960. Under perioden 1968/69—1975/76 ökar antalet nybörjarplatser med drygt 60 %. De senaste åren har samtidigt de studerandes efterfrågan på även teknisk högskoleutbildning avtagit. Den minskade efterfrågan visar sig bl. a. i att antalet förstahandssökande per utbildningsplats har minskat och i att vissa utbildningsplatser inte kunnat besättas. Antalet vakanser i årskurs 1 var drygt 400 höstterminen 1974.

En stor del av förklaringen till den minskade efterfrågan på bl. a. högre teknisk utbildning ligger i de val eleverna gör i skolan. Teknisk fakultet — liksom matematisk-naturvetenskaplig — rekryterar till helt övervägande del studerande som genomgått naturvetenskaplig eller fyraårig teknisk linje i gymnasieskolan. Antalet studerande på dessa linjer

har sedan slutet av 1960-talet minskat kraftigt i relation till studerandeantalet på andra linjer i gymnasieskolan. Med hänsyn härtill kan, om inte rekryteringsunderlaget för högre teknisk utbildning breddas, någon förändring i tillströmningen inte förväntas inträffa under de närmaste åren.

En förklaring till det minskade intresset för bl. a. teknisk utbildning kan vara debatten om den tekniska utvecklingens negativa effekter. Det är då viktigt att påminna om att det fordras ett solitt tekniskt kunnande också för att balansera eller förebygga dessa. Arbetsmiljön, den yttre miljön och energiförsörjningen är exempel på områden där tekniken är nödvändig för att åstadkomma de lösningar som medborgarna eftersträvar. Detta synsätt måste prägla utbildningen vid de tekniska fakulteterna. Det är viktigt att det också kommer att påverka studie- och yrkesorienteringen med sikte på att ett ökat intresse för teknisk utbildning skall kunna åstadkommas.

Den påtagliga förändringen i de studerandes intresse för högre teknisk utbildning och den samtidiga expansionen av utbildningskapaciteten har ställt de tekniska fakulteterna i en ny situation. Tidigare antogs generellt studerande med mycket goda förkunskaper och studieförutsättningar. Under de senaste åren har till följd av den minskade konkurrensen de antagna kommit att utgöra en mera heterogen grupp såvitt gäller både förkunskaper och studieförutsättningar. Dessa förändringar kan ha bidragit till de sämre, på några utbildningslinjer väsentligt sämre, studieresultaten.

Berörda myndigheter har de två senaste åren vidtagit åtgärder för att vända den negativa tendensen när det gäller effektiviteten i utbildningen vid teknisk fakultet. I syfte att åstadkomma ytterligare förbättringar härvidlag förordar jag — i överensstämmelse med UKÄ:s förslag — att resurserna för utbildningen i de lägre årskurserna i civilingenjörsutbildningen förstärks. Jag beräknar för detta ändamål en sammanlagd medelsanvisning av 2 milj. kr. Dessa medel bör fördelas med utgångspunkt i behoven av förbättring av studieeffektiviteten. Jag förutsätter dessutom att fördelningen av de totala resurserna för grundläggande utbildning vid fakulteterna fortlöpande omprövas med hänsyn till aktuella behov. En kontinuerlig översyn av utbildningens innehåll och organisation hör naturligt samman härmed.

Jag går så över till vissa frågor rörande forskarutbildningen m. m.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade jag i maj 1974 sju sakkunniga med uppgift att se över vissa frågor rörande forskarutbildningen. I direktiven till de sakkunniga, vilka antagit namnet forskarutbildningsutredningen (FUN, U 1974: 06), berörde jag fem huvudfrågor, som utredningen skall behandla. Mot bakgrund bl. a. av den mycket starka tillströmningen till forskarutbildningen sedan slutet av 1960-talet

skall utredningen utarbeta ett system för och lägga fram förslag till *dimensionering* av forskarutbildningen. Utredningen skall vidare studera behörighets- och urvalsfrågor i syfte att åstadkomma en mer differentierad *rekrytering* till forskarutbildningen. Möjligheterna att *differentiera* utbildningen efter grundexamen med hänsyn till skilda utbildningsmål skall undersökas liksom *studiefinansieringen* vid utbildning på denna nivå. FUN skall slutligen ta upp frågan om utformningen av *forskarkarriären.*

Det minskade antalet studerande i grundläggande utbildning, i förening med ändrad ålderssammansättning och ändrade studiemönster bland de studerande på denna nivå, har det senaste året medfört en delvis kraftigt minskad tillströmning till forskarutbildningen. Jag vill i detta sammanhang betona forskningens betydelse för möjligheterna att påverka den långsiktiga samhällsutvecklingen och vår egen framtid. Därvid vill jag erinra om de krav på forskning och utvecklingsarbete inom områden som energi-, råvaru- och livsmedelsförsörjning samt arbetsmiljö i vid mening som kommer att ställas. Frågan om forskarutbildningens dimensionering bör ses även i detta perspektiv.

UKÄ lade i november 1973 fram förslag om försöksverksamhet med yrkesinriktad specialistutbildning vid teknisk fakultet. Förslaget avser en tvåårig heltidsutbildning, för vilken normalt krävs samma förkunskaper som för forskarutbildning vid teknisk fakultet. Kraven på den i sammanhanget aktuella tillämpningsuppgiften skall emellertid enligt förslaget vara andra än kraven på en doktorsavhandling. Utbildningen är således inte tänkt att vara en etapp på vägen mot doktorsexamen.

Jag anser att den föreslagna specialistutbildningen är ett intressant exempel på sådan fortbildning och vidareutbildning som enligt min mening i ökad utsträckning bör anordnas inom högskoleorganisationen. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att den föreslagna försöksverksamheten får anordnas inom ramen för resurser som eljest skulle ha använts för forskarutbildning. UKÄ bör få fastställa ämnesområden för utbildningen. Det är enligt min mening naturligt att förutsätta att den som skall antas till specialistutbildningen har varit yrkesverksam viss tid. Krav på minst tre års yrkesverksamhet bör normalt gälla. Försöksverksamheten bör genomföras i samråd med FUN.

UKÄ har förordat vissa förändringar i bestämmelserna om särskilt stöd till handikappade studerande avseende grundläggande utbildning och forskarutbildning inom samtliga fakultetsområden. I överensstämmelse med UKÄ:s förslag räknar jag under anslagen till lärarpersonal vid de filosofiska fakulteterna sammanlagt ytterligare 50 000 kr. för detta ändamål. För de fall de schablonmässigt beräknade medlen inte medger assistans i undervisningen i erforderlig omfattning bör behovet av ytterligare medel tillgodoses inom ramen för medel som står till förfogande för extra utgifter.

Jag går nu över till vissa frågor rörande forskningen.

Som jag redovisat i det föregående ställer samhället betydande belopp till förfogande för forsknings- och utvecklingsarbete (FoU). Innevarande budgetår kan storleken av de resurser för FoU som anvisas över statsbudgeten uppskattas till ca 2,3 miljarder kr.

Omkring en tredjedel av de sammanlagda anslagen till FoU tillhör utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Universitet och högskolor disponerar drygt hälften och forskningsråden inom utbildningsdepartementets område cirka en fjärdedel av medlen för FoU under departementets huvudtitel.

Merparten av rådsmedlen går, som jag redovisat i det föregående, till direkt stöd till forskningsprojekt. En mindre del går till publicering av vetenskapliga rapporter m. m. De uppgifter råden redovisat belyser bl. a. olikheter i anslags- och forskningsstruktur mellan rådens verksamhetsområden. De humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsråden delar således ut förhållandevis små anslag, medan atomforskningsrådet stöder ett relativt litet antal forskningsprojekt med stora belopp.

Flertalet av de av råden finansierade forskningsprojekten bedrivs vid universitet och högskolor. Rådens anslag till sådana projekt utgjorde budgetåret 1973/74 ca 10 % av den totala driftmedelsomslutningen vid universiteten och berörda högskolor inom utbildningsdepartementets område. Denna andel var i stort sett densamma för alla läroanstalter. Skillnaderna mellan olika läroanstalter i fråga om av råden tilldelade anslagsbelopp avspeglar således framför allt skillnader i läroanstalternas storlek.

Jag kommer i det följande att föreslå en ökning av forskningsrådens resurser med sammanlagt ca 26 milj. kr. För budgetåret 1975/76 beräknar jag bl. a. medel för vissa kostnader, vilka innevarande budgetår bestrids från forskningsrådens anslag, under andra anslag och minskar samtidigt rådens anslag med motsvarande belopp. Den nominella ökningen av rådens anslag blir därför sammanlagt ca 22 milj. kr. Vidare föreslår jag en ökning av anslagen för vissa andra forskningsändamål med ca 12 milj. kr.

I det föregående har jag redovisat delar av såväl UKÄ:s som statens humanistiska forskningsråds (HFR) förslag till anslagsframställningar för budgetåret 1975/76. Båda myndigheterna förordar en kraftig ökning av resurserna för humanistisk forskning.

De senaste decenniernas snabba ekonomiska utveckling i vårt land har möjliggjorts inte minst genom betydande satsningar på bl. a. naturvetenskap och teknik. Den ekonomiska tillväxten har utgjort grundvalen för en kraftig höjning av det materiella välståndet. Samhällets insatser inom bl. a. de sociala och medicinska områdena har kompletterat välståndet med välfärd. Frågor om den kulturella miljön i vid mening måste enligt min mening uppmärksammas i ökad utsträckning. Många av de

av HFR och UKÄ förordade riktlinjerna för en nyorientering av forskningen inom de humanistiska och religionsvetenskapliga områdena är från denna synpunkt betydelsefulla. Särskilt fäster jag mig vid de av myndigheterna redovisade forskningsprojekt som är av tvärvetenskaplig karaktär och inriktade på aktuella samhällsproblem.

Statsmakterna fattade våren 1974 beslut om riktlinjer för den statliga kulturpolitiken (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248). I likhet med UKÄ och HFR finner jag det naturligt att högskoleväsendet och den humanistiska forskningen påtar sig en del i ansvaret för att intentionerna i den statliga kulturpolitiken fullföljs. En förstärkning av resurserna för humanistisk forskning bör göras bl. a. med beaktande av detta. Det jag här närmast tänker på är strävandena att differentiera de kulturpolitiska åtgärderna med hänsyn till olika gruppers erfarenheter och behov samt att förbättra kommunikationen mellan olika grupper i samhället och ge fler människor möjlighet att delta i kulturaktiviteter. En samverkan mellan bl. a. UKÄ, HFR och statens kulturråd i hithörande frågor är enligt min mening viktig.

Bland samhällsföreteelser som det enligt min mening är angeläget att få belysta genom forskningsinsatser och som därför bör påverka den humanistiska och religionsvetenskapliga forskningens inriktning vill jag peka på tre. Frågorna om *kommunikation i samhället,* särskilt om språkets roll dels som kommunikationsförmedlare, dels som klassgräns, bör uppmärksammas. Den fortgående *internationaliseringen* kräver ökade kunskaper om andra kulturer och livsformer än vår egen men ställer också frågor rörande vårt kulturella, vetenskapliga och politiska beroende av olika delar av det internationella samhället. Slutligen torde frågor om kommunikation genom *massmedia* kräva vetenskaplig behandling från humanistiska utgångspunkter.

Karaktäristiskt för många av de uppgifter, som den humanistiska forskningen enligt vad jag här anfört ställs inför, är att de kräver en nyorientering av forskningen och nära samarbete såväl mellan olika vetenskaper inom det humanistiska och religionsvetenskapliga området som mellan dessa och vetenskaper inom andra områden. En förstärkning i form av fasta, ämnesanknutna forskartjänster är enligt min mening inte den bästa vägen att tillgodose sådana forskningsbehov. Förutsättningar härför skapas bättre dels genom en förstärkning av HFR:s resurser, dels genom en utbyggnad av universitetsorganisationens rörliga resurser för humanistisk forskning. Med det senare avser jag dels resurser i form av forskarassistenttjänster, dels resurser för ändamål för vilka kostnaderna skall bestridas från driftkostnadsanslag. Som UKÄ framhållit är sistnämnda anslag en viktig källa när det gäller att finansiera bl. a. tvärvetenskapliga forskningsprojekt. Jag kommer i det följande att förorda förstärkningar av angiven innebörd under anslagen till

humanistisk forskning samt till de humanistiska och teologiska fakulteterna m. m.

Självfallet bör också en förstärkning av den fasta tjänsteorganisationen inom de humanistiska ämnesområdena vid universiteten komma till stånd. Den bör emellertid enligt min uppfattning få en inriktning som mer än den av UKÄ framlagda planen för inrättande av högre tjänster återspeglar forskningsbehov av det slag som jag antytt i det föregående.

I den forskningspolitiska debatten har vid flera tillfällen framhållits angelägenheten av att folkrörelserna får ökade möjligheter att påverka forskningens inriktning t. ex. genom att beställa forskning. Enligt min mening är det särskilt viktigt att de ideella folkrörelserna, vilka ofta har mycket begränsade egna ekonomiska resurser, får möjlighet att påverka användningen av tillgängliga forskningsmedel. Härigenom kan dessa organisationer få garantier för att forskning bedrivs inom deras intresseområden och utifrån frågeställningar som är relevanta för dem. Jag finner det mot denna bakgrund angeläget att särskilda medel för forskning ställs till dessa organisationers förfogande. Under anslaget Samhällsforskning kommer jag i det följande att beräkna 500 000 kr. för detta ändamål. Beslut om dispositionen av dessa medel bör fattas av en särskild delegation med företrädare för bl. a. folkrörelsernas samarbetsorganisationer.

Statens råd för atomforskning har, som jag redovisat i det föregående, i sina förslag till anslagsframställningar tagit upp frågan om rådets stöd till forskning med anknytning till energifrågor. Innevarande budgetår har rådet ökat sitt stöd till forskning inom området plasmafysik med fusionsforskning. Jag delar rådets uppfattning att den svenska fusionsforskningen i huvudsak bör inriktas på insatser som kan lämna väsentliga bidrag till den internationellt bedrivna fusionsforskningen. Jag har i denna fråga samrått med chefen för industridepartementet. Jag vill i detta sammanhang anmäla att förhandlingar kommer att inledas med den europeiska atomenergigemenskapen om ett samarbete på fusionsområdet. Frågan om särskilda insatser av grundforskningskaraktär inom energiområdet får prövas i anslutning till den särskilda proposition med förslag till handlingsprogram för energiområdet som chefen för industridepartementet senare avser att föreslå regeringen att lägga fram för riksdagen.

Jag går nu över till vissa anslagsfrågor som rör b å d e u t b i l d n i n g e n o c h f o r s k n i n g e n vid universitet och högskolor.

Försöksverksamhet med programbudgetering bedrivs f. n. vid Chalmers tekniska högskola och högskolan i Linköping. Försöksverksamheten innebär bl. a. att för dessa högskolor medel för grundläggande utbildning resp. forskning och forskarutbildning anvisas under skilda anslagsposter. Statsmakterna anger således hur stora belopp som skall gå till var och en av dessa verksamheter. Inom vissa gränser får högskolor-

na sedan avgöra för vilka slag av resurser (lärare, annan personal, materiel, etc.) medlen skall användas. Erfarenheterna av försöksverksamheten är övervägande goda.

Dagens anslagssystem för läroanstalterna inom universitetsområdet är i övrigt indelat efter fakulteter och kostnadsslag (lärarlöner och driftkostnader). Detta ger begränsad information om vilka resurser som totalt finns tillgängliga för ett visst ändamål, något som ofta upplevts som en brist. Enligt min mening är en form för medelsanvisning av den typ som förekommer i försöksverksamheten med programbudgetering i princip mer ändamålsenlig än den i fråga om fakultetsanslagen i övrigt f. n. tillämpade ordningen. Jag avser att i samband med att jag anmäler fråga om proposition rörande reformering av högskoleutbildningen m. m. återkomma till frågan om anslagssystemet för högskoleväsendet.

Under år 1974 har läroanstalterna inom UKÄ:s område i samarbete med UKÄ och ledningsgruppen för försöksverksamheten med programbudgetering inom området högre utbildning och forskning gjort beräkningar av hur kostnaderna för befintliga resurser fördelar sig på grundläggande utbildning och forskning/forskarutbildning. Detta arbete har gett värdefulla utgångspunkter för en fortsatt utveckling av anslagssystemet inom området högre utbildning och forskning. Som en information redovisar jag på grundval av dessa beräkningar här den procentuella fördelningen på grundläggande utbildning resp. forskning/forskarutbildning av de kostnader som bestrids från läraravlönings- och driftkostnadsanslagen inom varje fakultetsområde.

Fakulteter	Grundläggande utbildning	Forskning/ forskarutbildning	Summa
Humanistiska	60	40	100
Teologiska	45	55	100
Juridiska	60	40	100
Samhällsvetenskapliga	65	35	100
Medicinska	45	55	100
Odontologiska	60	40	100
Farmaceutiska	55	45	100
Matematisk-naturvetenskapliga	50	50	100
Tekniska	60	40	100

Vid min beräkning av driftkostnadsanslagen vid universiteten m. fl. läroanstalter har jag beaktat dels förändringarna av antalet närvarande studerande bl. a. vid de filosofiska fakulteterna, dels det ökade antalet utbildningsplatser vid vissa spärrade utbildningslinjer. Jag har vidare — i enlighet med mitt förslag i det föregående om förstärkning av resurserna för humanistisk forskning — tagit upp medel för en förstärkning av forskningens och forskarutbildningens basorganisation vid de humanistiska och teologiska fakulteterna.

Jag räknar med att det inom ramen för de av mig förordade anslagsökningarna under driftkostnadsanslag och programanslag skall vara möjligt att tillgodose det av UKÄ aktualiserade behovet av skyddsingenjörer vid de större läroanstalterna. I enlighet med UKÄ:s förslag bör lönekostnaderna för detta ändamål belasta nämnda anslag i förhållande till skyddsverksamhetens art och omfattning inom olika fakultetsområden vid resp. läroanstalt.

Gällande regler om anställningstrygghet m. m. kan medföra merkostnader bl. a. för lön under uppsägningstid och avgångsvederlag. Medel för kostnader av här avsett slag som uppkommer för personal, vars lön bekostas från anslagen till avlöningar till lärarpersonal, bör belasta driftkostnadsanslagen. Mot bakgrund av svårigheterna att förutse dessa kostnaders storlek för resp. fakultet förutsätter jag att även dessa kostnader beaktas, då konsistorierna avsätter medel för gemensamma ändamål.

Under driftkostnadsanslagen har jag vidare beräknat medel dels för vissa kostnader i samband med flyttningen av den farmaceutiska forsknings- och utbildningsorganisationen till Uppsala, dels för ökade kostnader för inköp av försöksdjur för vetenskapliga ändamål, dels ock för vissa kostnader för subventioner till universitetsrestaurangverksamhet i lånefinansierade lokaler (jfr UbU 1974: 13 s. 6, rskr 1974: 121). Jag har även beaktat medelsbehov för ett serviceorgan, benämnt logotek, vid universitetet i Göteborg med uppgift att insamla och lagra datamaskinellt läsbara texter, tillhandahålla och bearbeta sådant material m. m. samt för ökade kostnader enligt avtal mellan staten och numera Göteborgs kommun angående Göteborgs botaniska trädgårds upplåtande för vid universitetet i Göteborg bedriven forskning och undervisning m. m.

Vid min medelsberäkning har jag även beaktat UKÄ:s förslag avseende fördelning på skilda anslag av vissa medel för renhållning och städning.

Chefen för socialdepartementet har tidigare denna dag vid sin anmälan av förslagsanslaget Bidrag till kommunala undervisningssjukhus redovisat att Kungl. Maj:t den 20 december 1974 godkänt avtal med vissa sjukvårdshuvudmän dels om läkarutbildning och forskning, dels om upplåtelse av vissa lokaler. Jag vill i detta sammanhang erinra om att vissa kostnader enligt upplåtelseavtalen skall bestridas från anslag under åttonde huvudtiteln, nämligen från driftkostnadsanslag, programanslag och förslagsanslaget Lokalkostnader vid universiteten m. m. Samtidigt medför dock de av Kungl. Maj:t godkända avtalen om läkarutbildning och forskning vid kommunala undervisningssjukhus m. m. att vissa kostnader som bestridits från dessa anslag nu bestrids av berörda sjukvårdshuvudmän.

Mina beräkningar av driftkostnadsanslagen framgår av följande sammanställning.

Fakulteter	Anslag 1974/75	Föreslagen ändring 1975/76	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Humanistiska	18 367 000	+ 3 361 000	+ 2 007 000
Teologiska	1 113 000	+ 428 000	+ 242 000
Juridiska	2 232 000	+ 294 000	+ 271 000
Samhällsvetenskapliga	22 213 000	+ 4 507 000	+ 2 154 000
Medicinska	86 004 000	+14 090 000[1]	+12 161 000[1]
Odontologiska	14 714 000	+ 4 663 000	+ 3 523 000
Farmaceutiska	4 637 000	+ 839 000	+ 417 000
Matematisk-naturvetenskapliga	60 990 000	+10 450 000[2]	+ 8 619 000[2]
Tekniska	58 730 000	+12 279 000	+ 8 569 000

[1] I beloppet ingår 483 000 kr. för vissa kostnader vid den biomedicinska dokumentationscentralen vid karolinska institutet, vilka innevarande budgetår bestrids från reservationsanslaget Medicinsk forskning.

[2] I beloppet ingår 1 136 000 kr. för vissa kostnader för driften av tandemacceleratorlaboratoriet vid universitetet i Uppsala, vilka innevarande budgetår bestrids från reservationsanslaget Atomforskning.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att fr. o. m. budgetåret 1973/74 resurser, som anvisats under avlöningsanslag och som bestäms av personalstater eller av maximerade anslagsposter, får användas för att bestrida kostnader som eljest belastar driftkostnadsanslag eller anslag till datamaskintid (jfr prop. 1973: 1 bil. 10, UbU 1973: 8, rskr 1973: 105).

I enlighet med vad jag anförde i prop. 1974: 1 (bil. 10 s. 302) upptar förslaget till statsbudget inte något anslag till kurser i svenska för utländska studerande. Enligt min mening bör detta utbildningsbehov kunna tillgodoses inom ramen för invandrarundervisningen och den kommunala vuxenutbildningen.

Vid min preliminära beräkning av medel under anslaget Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m. har jag beräknat ett utrymme för en höjning av den kostnadsram som står till UKÄ:s disposition för återanskaffning m. m. av inredning och utrustning. Jag avser att senare återkomma i denna fråga vid min anmälan av fråga om proposition rörande byggnadsarbeten m. m. inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde budgetåret 1975/76.

a) centrala myndigheter m. m.

E 1. Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	11 681 706
1974/75	Anslag	11 836 000
1975/76	Förslag	13 559 000

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) är central förvaltningsmyndighet för universiteten, karolinska institutet, de tekniska högskolorna, högskolorna i Linköping och Luleå samt bibliotekshögskolan liksom för vissa andra institutioner enligt särskilda beslut av Kungl. Maj:t. Inom UKÄ finns fem arbetsenheter, nämligen planeringsbyrån, utbildningsbyrån, enheten för pedagogiskt utvecklingsarbete, administrativa byrån samt arbetsgruppen för rationaliseringsverksamhet. För UKÄ gäller instruktionen 1965: 740 (omtryckt 1971: 197, ändrad 1972: 265).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslersäm-betet	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	58	+1	of.
Övrig personal	60	+2	of.
	118	+3	of.
Anslag			
Lönekostnader	8 018 000	+ 1 132 000	+ 904 000
Sjukvård	16 000	of.	of.
Reseersättningar	328 000	+ 62 000	+ 26 000
därav utomnordiska resor	(35 000)	(of.)	(of.)
Lokalkostnader	1 113 000	+ 49 000	+ 49 000
Vissa utgifter för antagning av studerande			
a) Datamaskintid och stansningskostnader	355 000	+ 8 000	of.
b) Övriga expenser	230 000	+ 98 000	+ 35 000
Expenser	1 776 000	+ 870 000	+ 709 000
	11 836 000	**+ 2 219 000**	**+1 723 000**

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 1 203 000 kr., varav 273 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet kan enligt UKÄ:s mening genomföras endast genom begränsningar av ämbetets arbetsuppgifter.

3. Medel för tjänster och omkostnader vilka hänför sig till försöksverksamhet med yrkesteknisk högskoleutbildning (+335 000 kr.).

4. Ytterligare medel för UKÄ:s informationsverksamhet (+650 000

kr.) innefattande bl. a. kostnader för annonsering till följd av Kungl. Maj:ts cirkulär (1971: 507) till statsmyndigheterna om information genom dagspressannonsering (+520 000 kr.), vilka kostnader hittills bestridits av nämnden för samhällsinformation.

Föredraganden

I enlighet med universitetskanslersämbetets förslag beräknar jag medel för information genom dagspressannonsering (+520 000 kr.). Kostnaderna för denna verksamhet har hittills bestridits av nämnden för samhällsinformation.

I övrigt räknar jag under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 13 559 000 kr.

E 2. Universitetskanslersämbetet: Utredningar m. m.

1973/74	Utgift	2 174 192	Reservation	150 905
1974/75	Anslag	2 075 000		
1975/76	Förslag	2 075 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för experter och tillfällig personal m. m. samt reseersättningar, publikationstryck och övriga expenser, som hänger samman med utredningar inom universitetskanslersämbetets (UKÄ) verksamhetsområde. Anslaget tillförs medel som inflyter vid försäljning av publikationer som bekostas från anslaget.

Universitetskanslersämbetet

UKÄ föreslår under detta anslag med hänsyn till löne- och prisförändringar en höjning av medelsanvisningen så att den verksamhet som bekostas från anslaget kan bibehållas på en oförändrad nivå (+300 000 kr.).

Ett realiserande av 0-alternativet kommer enligt UKÄ att hårt begränsa ämbetets möjligheter att fullgöra de löpande utredningsuppgifterna.

Föredraganden

Jag förordar att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Universitetskanslersämbetet: Utredningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 075 000 kr.

E 3. Utrustningsnämnden för universitet och högskolor

1973/74	Utgift	3 122 512
1974/75	Anslag	3 150 000
1975/76	Förslag	3 417 000

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor (UUH) har till uppgift att utrusta universiteten m. fl. läroanstalter och de övriga institutioner som regeringen bestämmer. UUH fullgör utrustningsuppgifter inom alla statsdepartements verksamhetsområden. Kungl. Maj:t har den 15 maj 1959 utfärdat instruktion för UUH (ändrad senast 15 februari 1974).

UUH bistår vidare universitetskanslersämbetet och lokal- och utrustningsprogramkommittéerna för universitet och högskolor vid utrustningsplanering samt de statliga forskningsråden vid anskaffning av utrustning. UUH svarar även för effektivering och samordning av upphandling inom universitets- och lärarutbildningssektorerna och sluter i samverkan med riksrevisionsverket centrala avropsavtal, som kan åberopas inom hela statsförvaltningen.

Utanför universitets- och högskolesektorn svarar UUH bl. a. för en rad uppgifter i samband med dels anskaffning av hjälpmedel för handikappade, dels omlokalisering av statlig verksamhet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		UUH	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	16	+11	of.
Övrig personal	19	+ 6	of.
	35	**+17**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	2 214 000	+ 1 536 000	+ 228 000
Sjukvård	7 500	+ 4 500	+ 3 000
Lokalkostnader	597 000	+ 54 000	+ 17 000
Expenser	331 500	+ 98 000	+ 19 000
	3 150 000	**+ 1 692 500**	**+ 267 000**

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor

1. Pris- och löneomräkning 242 000 kr., varav 75 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär enligt nämndens bedömning att nämnden inte kan fullgöra viktiga moment inom ramen för de av Kungl. Maj:t givna uppdragen. Bl. a. skulle en stor del av det utredningsarbete som ligger till grund för nämndens planerande och upphandlande verksamhet i stället komma att belasta andra organ.

3. 3 nya tjänster, 1 som byråintendent och 2 som kansliskrivare samt medel för expertis och extra arbetskraft samt vikariats- och övertidsersättningar m. m. (+235 000 kr.).

4. Lönekostnader vid 7 tjänster som f. n. bekostas från utbildningsdepartementets kommittéanslag (+498 000 kr.) samt ytterligare en under nämnda anslag föreslagen tjänst (+63 000 kr.).

5. Medel till löner, expertis och omkostnader för anskaffning av handikapphjälpmedel (+631 000 kr.). Härav anvisas för motsvarande ändamål innevarande budgetår 528 000 kr. från anslaget Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade under femte huvudtiteln.

6. Ytterligare medel för lokalkostnader (+16 000 kr.).

7. Förstärkning av medlen för expenser (+3 000 kr.).

Föredraganden

Från utbildningsdepartementets kommittéanslag bekostas f. n. vissa tjänster vid utrustningsnämnden. Jag har vid min beräkning av kommittéanslaget beaktat medelsbehovet för dessa tjänster även för nästa budgetår.

Jag räknar inte med andra förändringar under anslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Utrustningsnämnden för universitet och högskolor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 417 000 kr.

E 4. Nämnden för socionomutbildning

1973/74	Utgift	1 240 873
1974/75	Anslag	1 482 000
1975/76	Förslag	1 665 000

Nämnden för socionomutbildning inrättades den 1 juli 1971 som ett gemensamt organ för socialhögskolorna. Bestämmelser för nämnden återfinns i stadgan (1964: 538) för socialhögskolorna (omtryckt 1971: 343, ändrad senast 1973: 41).

I nämndens uppgifter ingår bl. a. att främja samordning av socialhögskolornas verksamhet, att anta studerande till högskolorna, att utfärda erforderliga föreskrifter och anvisningar för högskolorna samt att verka för att socionomutbildningen i fråga om innehåll och metoder fortlöpande förnyas, utvecklas och förbättras i takt med samhällslivets krav. Nämnden avger förslag till anslagsframställningar avseende socialhögskolorna och nämnden.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	8,5	+ 1	of.
Övrig personal	6,5	+ 1	of.
	15	**+ 2**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	998 000	+ 326 000	+ 111 000
Sjukvård	2 000	of.	of.
Reseersättningar	32 000	+ 27 000	+ 2 000
Lokalkostnader	140 000	— 40 000	— 40 000
Utvecklingsarbete	30 000	+ 2 000	+ 2 000
Informationssystem	—	+ 180 000	+ 90 000
därav för engångsutgifter			(+ 90 000)
Expenser	280 000	+ 95 000	+ 18 000
	1 482 000	**+ 590 000**	**+ 183 000**

Nämnden för socionomutbildning

1. Pris- och löneomräkning 135 000 kr., varav 33 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet kan enligt nämndens mening genomföras endast genom begränsningar av arbetsuppgifterna beträffande översynen av socionomutbildningen och andra utbildningsfrågor.

3. 1 tjänst som byråchef med samtidig indragning av 1 tjänst som avdelningsdirektör (+17 000 kr.).

4. 1 tjänst som avdelningsdirektör med samtidig indragning av 1 tjänst som byrådirektör (+14 000 kr.).

5. 2 nya tjänster, 1 som avdelningsdirektör och 1 som kontorsbiträde (+147 000 kr.).

6. Medel för publikationstryck (+75 000 kr.).

7. Medel för utveckling av informationssystem (+180 000 kr.).

Föredraganden

För innevarande budgetår har under anslaget Socialhögskolorna anvisats medel för utveckling av ett informationssystem för socialhögskolorna. Under förevarande anslag beräknar jag nu medel för det vidare utvecklingsarbetet avseende informationssystemet, innefattande bl. a. rutin för koppling till antagningssystemet och rutin för anmälan till betygsstudier (+90 000 kr.). Driften av systemet bör bekostas från det förstnämnda anslaget.

I övrigt räknar jag under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nämnden för socionomutbildning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 665 000 kr.

b) universiteten m. m.

E 5. Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 6. Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1973/74 Utgift	[1]87 443 947	Reservation[4]	2 549 607
1974/75 Anslag	[2]80 814 000		
1975/76 Förslag	[3]90 517 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 69 126 929 kr. och driftkostnader 18 317 018 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 62 447 000 kr. och driftkostnader 18 367 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 70 143 000 kr. och driftkostnader 20 374 000 kr.
[4] Anslaget Humanistiska fakulteterna m.m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande humanistisk utbildning samt humanistisk forskarutbildning och forskning vid universiteten. Vidare har under avlöningsanslaget medel beräknats för vissa kostnader vid högskolan i Linköping, vilka bestrids från anslaget Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping. Förevarande anslag fungerar med avseende på dessa kostnader som täckningsanslag för riksstaten.

I följande sammanställning redovisas — med hänsyn till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Lärarpersonal	673	+ 30,5	+ 6
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	63 058 000	+9 087 000	+7 689 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m.m.	611 000	— 7 000	— 7 000
Nettoutgift	**62 447 000**	**+9 094 000**	**+7 696 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m.m./tjänst m.m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Samiska			
1. 1 professur och 500 assistenttimmar, Um		147	Prop. 1974: 1 bil. 10 s. 242, UbU 1974: 3, rskr 1974: 121
Franska			
2. 1 professur och 500 assistenttimmar, G		147	Med samtidig omvandling av professur i romanska språk till professur i italienska
Konstvetenskap			
3. 1 professur och 500 assistenttimmar, Um		147	
Spanska			
4. 1 professur och 500 assistenttimmar, L		147	
Etnologi, särskilt utomeuropeisk			
5. 1 professur och 500 assistenttimmar, U			I samband med indragning av en personlig professur i allmän och jämförande etnografi
Gemensamt för flera läroanstalter			
6. 1 tjänst som universitetslektor i vart och ett av ämnena finska, nygrekiska och serbokroatiska	324		
7. 10 tjänster som forskarassistent		774	
8. Medel för tolkutbildning	206		
9. Arvode för huvudlärare inom kombinationsutbildningar	52		
10. Stöd- och innovationsåtgärder inom grundläggande utbildning	618		
11. Förstärkt stöd till handikappade studerande	16		
12. Konsekvenser av trygghetslagstiftningen	158	124	
	1 374	**1 486**	
13. Löneomräkning	6 227		Därav avser 1 940 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	9 087		

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, Um = universitetet i Umeå.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) anför beträffande 0-alternativet att en sådan nedskärning skulle kunna ske genom senareläggande av inrättandet av professuren i samiska i Umeå samt genom en minskning

av medlen för assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete, för den grundläggande utbildningen och för driftkostnader. Dessa åtgärder skulle dock enligt UKÄ få mycket negativa konsekvenser i form av bl. a. minskad forskningsvolym och försämringar av kvalitet och utbud i den grundläggande utbildningen.

Föredraganden

Enligt statsmakternas beslut år 1974 (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 241, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121) skall en professur i samiska inrättas vid universitetet i Umeå den 1 juli 1975. Jag beräknar nu medel för denna tjänst. I anslutning härtill tar jag upp medel för 500 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete.

Vid universitetet i Uppsala finns en personlig professur i allmän och jämförande etnografi, vars innehavare uppnår pensioneringsperiodens nedre gräns år 1975. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har föreslagit att en professur i etnologi, särskilt utomeuropeisk, inrättas i samband med att den personliga professuren dras in. UKÄ har vidare föreslagit att en professur i konstvetenskap inrättas vid universitetet i Umeå den 1 juli 1975. Jag förordar att nämnda tjänster inrättas vid angivna tidpunkter och beräknar medel för 500 assistenttimmar i anslutning till vardera tjänsten.

Kungl. Maj:t har föreskrivit att Wilhelm och Lenna Ericsons professur i latinska språket och litteraturen vid universitetet i Stockholm skall ledigförklaras som professur i latin, särskilt efterantikt latin. Jag förordar att benämningen ändras i enlighet därmed.

Med hänvisning till vad jag anfört om den humanistiska forskningen vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning beräknar jag under avlöningsanslaget medel för ytterligare åtta tjänster som forskarassistent.

Enligt riksdagens beslut (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 243, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121) skall tolkutbildning anordnas vid filosofisk fakultet. Frågan om tolkutbildningens närmare organisation utreds inom UKÄ på Kungl. Maj:ts uppdrag. UKÄ räknar med att utbildningen skall kunna starta vårterminen 1976. Jag beräknar nu medel för denna utbildning.

Utöver medel för stöd till handikappade studerande räknar jag under avlöningsanslaget i övrigt inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur.

Med hänvisning till anslagssammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (62 447 000+7 696 000=) 70 143 000 kr. Vidare beräknar jag, i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning, anslaget till driftkostnader till (18 367 000+ 2 007 000=) 20 374 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta professurer i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
3. till *Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 70 143 000 kr.,
4. till *Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 20 374 000 kr.

E 7. Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal

E 8. Teologiska fakulteterna: Driftkostnader

1973/74	Utgift	[1]5 733 240	Reservation[4]	215 194
1974/75	Anslag	[2]5 727 000		
1975/76	Förslag	[3]6 669 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 4 627 902 kr. och driftkostnader 1 105 338 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 4 614 000 kr. och driftkostnader 1 113 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 5 314 000 kr. och driftkostnader 1 355 000 kr.
[4] Anslaget Teologiska fakulteterna: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande teologisk utbildning samt teologisk forskarutbildning och forskning vid universiteten i Uppsala och Lund.

I följande sammanställning redovisas — med hänsyn till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Lärarpersonal	56,5	± 11	+ 3,5
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	4 614 250	+ 1 349 000	± 700 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder vid universitetet i Uppsala	250	of.	of.
Nettoutgift	**4 614 000**	**+ 1 349 000**	**± 700 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m.m./tjänst m.m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Religionspedagogik			
1. 1 professur och 500 assistenttimmar, U		147	
Religionssociologi			
2. 1 professur och 500 assistenttimmar, L		147	
Gemensamt för läroanstalterna			
3. 2 tjänster som forskarassistent, U och L		155	
4. Ökad medelsanvisning för kursanslag	464		
5. Medel för praktisk-teologisk undervisning för studerande som gått igenom arbetsmarknadsutbildning, U	36		
6. Bortfall av anslag för kompletteringsutbildning, U	−12		
7. Konsekvenser av trygghetslagstiftningen	11	9	
	499	**458**	
8. Löneomräkning	392		Därav avser 151 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	1 349		

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund.

Universitetskanslersämbetet anser att ett genomförande av 0-alternativet skulle innebära en minskning av forskningsorganisationen med två docenttjänster, vilket skulle medföra att ytterligare två ämnesområden inom fakulteterna blev utan rekryteringstjänster. Vidare skulle såväl driftkostnadsanslag som anslagen för grundutbildning få skäras ned vilket skulle drabba bl. a. den praktisk-teologiska undervisningen.

Föredraganden

Enligt beslut år 1974 (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 246, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121) skall en professur i religionspsykologi inrättas vid universitetet i Uppsala då innehavaren av en personlig tjänst som professor i religionspsykologi vid universitetet avgår med pension. Innehavaren av den personliga tjänsten avgår med utgången av juni 1975, varför jag nu beräknar medel för den nya tjänsten.

Religionssociologin har sedan omläggningen av den grundläggande religionsvetenskapliga utbildningen fått en fast ställning vid de teologiska fakulteterna. I likhet med universitetskanslersämbetet (UKÄ) anser jag

att en professur i religionssociologi bör inrättas vid universitet i Lund den 1 juli 1975. I anslutning till tjänsten beräknar jag medel för 500 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete. Innehavaren av tjänsten bör ha tjänstgöringsskyldighet även vid universitetet i Uppsala.

UKÄ har föreslagit att benämningen av den av de två professurerna i exegetisk teologi vid universitetet i Lund, vilken är förenad med undervisnings- och examinationsskyldighet i Gamla testamentets exegetik, i samband med återbesättande skall ändras till professur i Gamla testamentets exegetik. Jag biträder detta förslag.

På grund av ökad tillströmning av studerande till de teologiska fakulteterna bör kursanslaget räknas upp (+137 000 kr.). Vidare har jag räknat medel för praktisk-teologisk utbildning vid universitetet i Uppsala för studerande som gått igenom arbetsmarknadsutbildning(+36 000 kr.). Samtidigt bortfaller behovet av medel för kompletteringsutbildning vid nämnda universitet av präster, som prästvigts på dispens (−12 000 kr.).

I övrigt räknar jag inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till anslagssammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (4 614 000+700 000 =) 5 314 000 kr. Vidare beräknar jag i överensstämmelse med vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning anslaget till driftkostnader till (1 113 000+242 000 =) 1 355 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
3. till *Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 314 000 kr.,
4. till *Teologiska fakulteterna: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 355 000 kr.

E 9. Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal

E 10. Juridiska fakulteterna: Driftkostnader

1973/74	Utgift	[1]12 817 438	Reservation[4]	407 263
1974/75	Anslag	[2]13 531 000		
1975/76	Förslag	[3]14 600 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 10 775 306 kr. och driftkostnader 2 042 132 kr.

[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 11 299 000 kr. och driftkostnader 2 232 000 kr.

[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 12 097 000 kr. och driftkostnader 2 503 000 kr.

[4] Anslaget Juridiska fakulteterna: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande juridisk utbildning samt juridisk forskarutbildning och forskning vid universiteten i Uppsala, Lund och Stockholm.

I följande sammanställning redovisas — med hänsyn till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Lärarpersonal	139	+ 2	of.
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	11 389 000	+1 005 000	+798 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m.m.	90 000	of.	of.
Nettoutgift	**11 299 000**	**+1 005 000**	**+798 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m.m./tjänst m.m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grund-läggande utbildning	Forskarut-bildning o. forskning	
1. 1 ordinarie universitetslek-torat i rättskunskap, L	108		Personlig tjänst för J. Evers
2. 2 tjänster som forskarassi-stent, U och L		155	
3. Kursanslag för grundläggande utbildning, L	−108		Minskat me-delsbehov vid inrättande av föreslagen tjänst som universi-tetslektor
4. Konsekvenser av trygghets-lagstiftningen	29	23	
	29	**178**	
5. Löneomräkning	798		Därav avser 364 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	1 005		

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund.

Universitetskanslersämbetet anför beträffande 0-alternativet att en nedskärning i första hand skulle påverka omfattningen av den betydelsefulla undervisning som meddelas av praktiskt verksamma jurister. Även driftkostnadsanslaget skulle få minskas avseende kostnader för såväl personal som materiel.

Föredraganden

Med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1966: 1 bil. 10 s. 361, SU 1966: 42, rskr 1966: 125) har Kungl. Maj:t beslutat att professuren i finansrätt med finansvetenskap vid universitetet i Uppsala skall ändras till professur i finansrätt.

Jag räknar för nästa budgetår inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (11 299 000 + 798 000 =) 12 097 000 kr.

Vidare beräknar jag i överensstämmelse med vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning anslaget till driftkostnader till (2 232 000 + 271 000 =) 2 503 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 12 097 000 kr.
2. till *Juridiska fakulteterna: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 503 000 kr.

E 11. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 12. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1973/74	Utgift	[1]115 426 385	Reservation[4]	2 942 270
1974/75	Anslag	[2]107 419 000		
1975/76	Förslag	[3]114 591 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 93 698 962 kr. och driftkostnader 21 727 423 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 85 206 000 kr. och driftkostnader 22 213 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 90 224 000 kr. och driftkostnader 24 367 000 kr.
[4] Anslaget Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande samhällsvetenskaplig utbildning samt samhällsvetenskaplig forskarutbildning och forskning vid universiteten. Vidare har under avlöningsanslaget beräknats medel för vissa kostnader vid högskolan i Linköping, vilka bestrids från anslaget Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturve-

tenskaplig utbildning i Linköping. Förevarande anslag fungerar med avseende på dessa kostnader som täckningsanslag för riksstaten.

I följande sammanställning redovisas — med hänsyn till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-draganden
Personal			
Lärarpersonal	1 260	+ 25	— 104
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	85 385 700	+7 773 600	+5 024 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m. m.	179 700	+ 5 600	+ 6 000
Nettoutgift	**85 206 000**	**+7 768 000**	**+5 018 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m. m. /tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grund-läggande utbildning	Forskarut-bildning o. forskning	
Ekonomisk historia			
1. 1 professur i stället för 1 tjänst som biträdande professor, G			I samband med indragning av en personlig tjänst i ämnet
Tillämpad psykologi			
2. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, Um		178	
3. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, L		178	
Informationsbehandling, särskilt ADB			
4. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, G		178	Gemensam för universitetet och Chalmers tekniska högskola och med undervisningsskyldighet även vid universitetet i Lund

Ämne m. m. /tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Statskunskap, särskilt politiskt beteende			
5. 1 tjänst som biträdande professor och 500 assistenttimmar, G		140	
Gemensamt för flera läroanstalter			
6. 1 tjänst som docent, Um		88	
7. 2 tjänster som forskarassistent, Um		155	
8. Förstärkning av kursanslag för forskarutbildning		16	
9. Höjning av kostnadsramar i ekonomisk historia	120		
10. Ersättning till samordnare i kombinationsutbildning	180		
11. Stöd- och innovationsåtgärder	1 030		
12. Förstärkt stöd till studerande handikappade	16		
13. Konsekvenser av trygghetslagstiftningen	216	170	
	1 562	**1 103**	
14. Löneomräkning	5 109		Därav avser 2 640 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	7 774		

[1] L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, Um = universitetet i Umeå.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) anser att ett genomförande av 0-alternativet skulle innebära att såväl kursanslaget för forskarutbildning som resurserna för grundläggande utbildning vid de samhällsvetenskapliga fakulteterna skars ned. Detta skulle främst drabba det stora antalet forskarstuderande samt studerande för psykologexamen, vilka inte skulle kunna få erforderlig handledning. Även antagningen till psykologutbildningen skulle få minskas eftersom en betydande del av kursanslaget går till denna utbildning.

Effekterna av minskade resurser för den grundläggande utbildningen skulle enligt UKÄ bli längre studietider och kvalitetsförsämringar.

UKÄ har i särskild skrivelse i mars 1974 redovisat ett utredningsuppdrag avseende frågan om utbildning i informatik (jfr prop. 1971: 52 s. 41, UbU 1971: 19, rskr 1971: 189). UKÄ föreslår att utbildningen skall bedrivas inom ramen för grundläggande utbildning i informationsbehandling vid filosofisk fakultet.

Föredraganden

Vid universitetet i Göteborg skall en tjänst som biträdande professor i ekonomisk historia hållas vakant så länge en personlig professur i ämnet finns inrättad vid universitetet. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har föreslagit att en professur i ekonomisk historia inrättas i samband med att innehavaren av den personliga professuren avgår med pension samt att tjänsten som biträdande professor samtidigt dras in. Genom att fondmedel vid universitetet tas i anspråk uppstår inga ytterligare kostnader för statsverket. Jag ansluter mig till UKÄ:s förslag. Jag räknar i anslutning härtill medel för ytterligare 500 assistenttimmar.

Starka skäl talar för en utbyggnad av resurserna för forskning och forskarutbildning i informationsbehandling, särskilt administrativ databehandling. Jag förordar att en professur i informationsbehandling, särskilt administrativ databehandling, inrättas vid universitetet i Göteborg den 1 juli 1975. Tjänsten skall vara gemensam för universitetet och Chalmers tekniska högskola. I anslutning till tjänsten tar jag upp medel för 1 000 assistenttimmar för forskning och allmän institutionsarbete. Chefen för industridepartementet kommer senare denna dag vid sin anmälan av frågor rörande industri m. m. att behandla frågor rörande åtgärder på det datatekniska området.

Utbildningen i informatik bör enligt min mening komma till stånd i huvudsak i enlighet med UKÄ:s förslag. Det ankommer på regeringen att besluta härom.

I anslutning till UKÄ:s förslag beräknar jag medel även för ökat stöd till handikappade studerande. I övrigt räknar jag inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur.

Med hänvisning till anslagssammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (85 206 000+5 018 000 =) 90 224 000 kr. Vidare beräknar jag i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning anslaget till driftkostnader till (22 213 000+2 154 000 =) 24 367 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta professurer i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 90 224 000 kr.,
3. till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 24 367 000 kr.

E 13. Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 14. Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1973/74	Utgift	[1]213 398 463	Reservation[4]	8 482 493
1974/75	Anslag	[2]206 337 000		
1975/76	Förslag	[3]232 305 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 125 890 503 kr. och driftkostnader 87 507 960 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 120 333 000 kr. och driftkostnader 86 004 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 134 140 000 kr. och driftkostnader 98 165 000 kr.
[4] Anslaget Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande medicinsk utbildning samt medicinsk forskarutbildning och forskning vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt vid karolinska institutet. Vidare skall från anslagen bestridas kostnader för viss grundläggande odontologisk utbildning, kostnader för vissa medicinska kurser inom blandad medicinsk och naturvetenskaplig utbildning vid universitetet i Uppsala, kostnader för viss utbildning för farmacie magisterexamen, kostnader för sjukgymnastutbildningen i Stockholm och Lund, kostnader för viss annan sjukgymnastutbildning, kostnader för utbildningen i logopedi vid universitetet i Lund samt kostnader vid karolinska institutet för utbildningen i logopedi och näringslära.

I följande sammanställning redovisas — med hänsyn till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gegemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	1 467	+ 27	+ 13
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	120 474 000	+16 381 000	+13 831 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m. m.	141 000	+ 8 000	+ 24 000
Nettoutgift	**120 333 000**	**+16 373 000**	**+13 807 000**

Universitetskanslersämbetet

Antalet nybörjarplatser för läkarutbildning uppgår innevarande läsår till sammanlagt 1 026, varav 196 i Uppsala, 190 i Lund, 168 i Göteborg, 102 i Umeå och 370 vid karolinska institutet.

Av universitetskanslersämbetet (UKÄ) föreslagna anslagsförstärkningar till följd av dels beslut om ökad läkarutbildning vid karolinska institutet (prop. 1969: 137, SU 1969: 187, rskr 1969: 421), dels beslut om ökad läkarutbildning vid universitetet i Umeå (jfr prop. 1970: 1 bil. 10 s. 273, SU 1970: 88, rskr 1970: 215) ansluter i allt väsentligt till de organisationsförslag som överlämnades med UKÄ:s petita för budgetåret 1972/73. För budgetåret 1975/76 omfattar UKÄ:s förslag i denna del inga nya tjänster som professor vid Huddinge sjukhus utan inskränker sig till andra lärartjänster m. m. vid Södersjukhuset.

UKÄ anför att inom fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci arbete pågår med en långsiktig plan för inrättande av nya högre forskartjänster och omprövning av ämnesinnehållet för befintliga sådana. Beredningen räknar med att under det kommande året i samarbete med bl. a. statens medicinska forskningsråd kunna presentera ett genomarbetat förslag täckande den närmaste tioårsperioden. Då beredningens förslag föreligger avser UKÄ att ta upp ett betydande antal högre tjänster till prövning enligt 69 § universitetsstadgan (1964: 461). Resultatet härav kommer att redovisas till regeringen i särskild framställning.

UKÄ pekar på att hälso- och sjukvårdsområdet f. n. undergår en genomgripande omstrukturering som återverkar på förhållandena inom utbildning och forskning; utbyggnaden av den öppna vården och omfördelningen av läkarresurserna utgör exempel härpå. Pågående utveckling bidrar, enligt UKÄ, till att en rad vårdutbildningar behöver ses över i avseende på såväl dimensionering som innehåll. UKÄ erinrar i detta sammanhang dels om att ämbetet genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 juni 1973 — som ett led i en försöksverksamhet avseende de tre första studieåren i läkarutbildningen — bemyndigats bestämma de läroämnen och särskilda kurser som skall ingå i medicine kandidatexamen och läkarexamen, dels om att förslag föreligger till ändrad studieorganisation inom sjukgymnastutbildningen.

På Kungl. Maj:ts uppdrag utreder skolöverstyrelsen förutsättningarna att öka intagningen till sjukgymnastutbildningen. Överstyrelsen har därvid att samråda med UKÄ.

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Ökad läkarutbildning			
1. Universitetet i Umeå	212		Prop. 1970: 1 bil. 10 s. 293, SU 1970: 88, rskr 1970: 215
2. Karolinska institutet	856		Prop. 1969: 137, SU 1969: 187, rskr 1969: 421; prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309; prop. 1972: 1 bil. 10, s. 312, UbU 1972: 4, rskr 1972: 93
Medicinsk biokemi			
3. Indragning av 1 personlig tjänst som professor, G		−116	Innehavaren avliden
Endokrinologi			
4. Indragning av 1 personlig tjänst som forskardocent, L		−102	Innehavaren avgången med pension
Medicinsk cellgenetik			
5. 1 professur, KI			Med samtidig indragning av en personlig tjänst som professor i medicinsk cellforskning och genetik
Barnkirurgi			
6. 1 professur		8	Med samtidig indragning av en för N.-O. Ericsson personlig tjänst som biträdande professor, KI. Placering vid läroanstalt beroende av vem som utnämns till professor
Klinisk farmakologi			
7. 1 professur, L		26	Med samtidig indragning av en tjänst som lärare i Fe 15
Medicinsk näringslära			
8. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, KI		71	Med samtidig indragning av en ordinarie tjänst som universitetslektor. Förste innehavare A. Wretlind

Ämne m. m./tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Fysiologi			
9. 1 personlig tjänst som professor, U		8	Personlig för K.-J. Öbrink. Med samtidig vakanssättning av 1 tjänst som biträdande professor. Merkostnaden bestrids med fondmedel
Sjukgymnastutbildning			
10. Medel för tjänster m. m., U	356		
Gemensamt för flera läroanstalter			
11. Universitetslektorat i kliniska ämnen	464	464	
12. 4 tjänster som forskarassistent		313	
13. 2 tjänster som studievägledare	148		
14. Arvoden till koordinatorer av arbetsvetenskapliga moment i läkarutbildningen	52		
15. Konsekvenser av trygghetslagstiftningen	303	238	
	2 391	**910**	
16. Löneomräkning	13 080		Därav avser 3 730 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	16 381		

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, KI = karolinska institutet.

UKÄ:s förslag avseende medicinsk utbildning och forskning vid högskolan i Linköping redovisas under anslaget Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping.

Enligt UKÄ:s mening kan inte någon speciell del av anslagen anses mer umbärlig än andra, varför en nedskärning enligt alternativ 0 måste fördelas proportionellt till totalresurserna. Alternativ 0 skulle medföra friställning av ca 150 personer med heltidsanställning. Då ca 40 % av avlöningsanslagen avser tjänster med sjukvårdsanknytning kan effekterna av ett alternativ 0 inte bedömas enbart från utbildnings- och forskningssynpunkt. En reducering av medelsanvisningen kommer att drabba såväl grundutbildning som forskning/forskarutbildning och måste resultera i en försämrad slutprodukt och minskad forskningsvolym, resultat som kommer att återverka på sjukvården.

Föredraganden

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309) skall för läkarutbildning samt forskarutbildning och forskning i kliniska ämnen vid karolinska institutet under budgetåren 1972/73—1976/77 inrättas sammanlagt 17 professurer med placering vid Huddinge sjukhus. Budgetåret 1972/73 inrättades sju av dessa professurer. Kungl. Maj:t har bemyndigats (prop. 1972: 1 bil. 10 s. 312, UbU 1972: 4, rskr 1972: 93) att inrätta återstående tio professurer när läkarutbildning och forskning kan inledas i resp. ämne vid sjukhuset. Med stöd av bemyndigandet har beslut fattats om inrättande av ytterligare sex professurer.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har i särskild skrivelse föreslagit att den tidigare beslutade professuren i klinisk bakteriologi med placering vid Huddinge sjukhus skall ändras till professur i klinisk immunologi med placering vid samma sjukhus samt att denna tjänst inrättas budgetåret 1976/77. UKÄ pekar bl. a. på behovet av en profilering av karolinska institutets resurser inom detta område. Jag anser förslaget väl motiverat och förordar att professurens benämning ändras i enlighet med detta. Vid bifall härtill avser jag att i annat sammanhang föreslå regeringen att professuren inrättas den 1 juli 1976.

För de lärartjänster m. m. som skall inrättas budgetåret 1975/76 för läkarutbildningen vid karolinska institutet i samband med den pågående utbyggnaden (prop. 1965: 141, SU 1965: 173, rskr 1965: 411 och prop. 1969: 137, SU 1969: 187, rskr 1969: 421) beräknar jag 666 000 kr. Inom denna ram räknar jag med att högst 257 000 kr. tas i anspråk för tjänster m. m. som inrättas den 1 januari 1976.

För lärartjänster m. m. för den ökade läkarutbildningen vid universitetet i Umeå (jfr prop. 1970: 1 bil. 10 s. 273, SU 1970: 88, rskr 1970: 215) beräknar jag för nästa budgetår ytterligare 212 000 kr.

Jag avser att i annat sammanhang efter förslag av UKÄ återkomma till regeringen med förslag avseende tjänster m. m., som inom ramen för de nu beräknade medlen bör inrättas vid läroanstalterna budgetåret 1975/76.

I likhet med UKÄ anser jag en förstärkning av forsknings- och utbildningsresurserna i barnkirurgi angelägen. Jag förordar sålunda att en professur i barnkirurgi inrättas vid den tidpunkt då en personlig tjänst som biträdande professor i pediatrisk urologi vid karolinska institutet dras in. UKÄ har föreslagit att placering vid läroanstalt av tjänsten skall bli beroende av vem som utnämns till professor. Jag anser dock — i likhet med socialstyrelsen och nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande — övervägande skäl tala för att professuren placeras vid karolinska institutet och förenas med tjänst som överläkare vid karolinska sjukhuset.

UKÄ har vidare föreslagit att en professur i medicinsk näringslära

skall inrättas vid karolinska institutet den 1 juli 1975 med samtidig indragning av en ordinarie tjänst som universitetslektor i näringslära. Jag biträder UKÄ:s förslag och förordar att en professur i medicinsk näringslära inrättas vid karolinska institutet den 1 juli 1975 och att den ordinarie tjänsten som universitetslektor därvid dras in. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att i enlighet med UKÄ:s förslag utse innehavaren av lektoratet, professorn Arvid Wretlind till förste innehavare av denna professur.

UKÄ har vidare föreslagit att en för biträdande professorn i experimentell fysiologi och medicinsk fysik vid universitetet i Uppsala K.-J. Öbrink personlig professur i fysiologi skall inrättas vid universitetet den 1 juli 1975. Enligt förslag av konsistoriet vid universitetet skall skillnaden mellan lönekostnaden vid den föreslagna professuren och lönekostnaden vid Öbrinks tjänst som biträdande professor bestridas med donationsmedel. Jag förordar att en för Öbrink personlig professur i fysiologi inrättas den 1 juli 1975. Jag förutsätter härvid att merkostnaderna vid tjänsten skall bestridas med donationsmedel. Tjänsten som biträdande professor i experimentell fysiologi och medicinsk fysik vid universitetet bör hållas vakant så länge den personliga professuren i fysiologi finns inrättad.

UKÄ har i sina förslag till anslagsframställning för budgetåret 1974/75 lämnat redogörelse för hittillsvarande erfarenheter av utbildning och forskningsverksamhet inom de geriatriska och gerontologiska områdena. UKÄ har dock — i avvaktan på resultatet av det utredningsarbete och den långsiktiga planering för prövning enligt 69 § universitetsstadgan (1964: 461) som pågår inom fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci — inte lagt fram förslag om inrättande av ytterligare någon tjänst inom det geriatriska området. Fakultetsberedningen är emellertid inställd på att det nämnda utredningsarbetet skall hinna avslutas i sådan tid att resultatet därav kan beaktas i förslaget till anslagsframställningar för budgetåret 1976/77. Enligt vad jag inhämtat kommer härvid geriatriken att prioriteras högt av UKÄ. I UKÄ:s petitaanvisningar till läroanstalterna för nämnda budgetår anges också geriatriken som ett bland de särskilt angelägna områdena. Jag vill i detta sammanhang tillägga att professuren i geriatrik i Uppsala f. n. är under tillsättning.

Med stöd av riksdagens bemyndigande (jfr prop. 1966: 1 bil. 10, SU 1966: 42, rskr 1966: 125) har Kungl. Maj:t föreskrivit dels att den för medicinsk och odontologisk utbildning och forskning gemensamma professuren i medicinsk kemi vid universitetet i Göteborg skall återbesättas med den ändrade benämningen professur i medicinsk och fysiologisk kemi, dels att professuren i medicin, särskilt njursjukdomar, vid universitetet i Lund skall ändras till professur i medicinska njursjukdomar.

Kungl. Maj:t har föreskrivit att professuren i radioterapi vid universitetet i Uppsala skall ledigförklaras med den ändrade benämningen professur i onkologi.

I särskild skrivelse har UKÄ redovisat utredning och lagt fram förslag beträffande avgränsning av ämnesområdena anatomi och histologi m. m. UKÄ har förordat att det sålunda enligt förslaget avgränsade forskningsområdet anatomi-histologi skall definieras som *ett* forskningsområde, benämnt anatomi. Examensämnena anatomi och histologi i medicine kandidatexamen skall dock behålla nuvarande benämningar. UKÄ har vidare uttalat att minst två högre tjänster inom det nya forskningsområdet anatomi bör finnas vid varje läroanstalt.

Genom den föreslagna sammanslagningen torde enligt UKÄ möjligheter ges att inom ramen för befintliga resurser skapa utrymme för nya och angelägna forskningsinriktningar inom det cellbiologiska området. Jag anser övervägande skäl tala för att forskningsområdet anatomi definieras på det sätt UKÄ föreslagit.

Kungl. Maj:t har sålunda föreskrivit att professurerna i anatomi vid karolinska institutet och universitetet i Göteborg skall ledigförklaras med oförändrad benämning samt att professuren i histologi vid universitetet i Uppsala skall ledigförklaras med benämningen professur i anatomi. Vidare har föreskrivits att för ifrågavarande professurer skall gälla den beskrivning av ämnesinnehållet som föreslagits av UKÄ, varvid för professurerna vid karolinska institutet och universitetet i Göteborg i beskrivningen skall anges att innehavarna — såvitt avser grundutbildningen — skall ha undervisnings- och examinationsskyldighet i examensämnet anatomi och för professuren vid universitetet i Uppsala anges att innehavaren — såvitt avser grundutbildningen — skall ha sådan skyldighet i examensämnet histologi.

Jag förordar att benämning och inriktning av vissa professurer ändras i enlighet med vad jag nu angivit.

Genom Kungl. Maj:ts beslut har den 1 juli 1974 inrättats en ordinarie tjänst som universitetslektor dels i anatomi vid universitetet i Lund, dels i vart och ett av ämnena bakteriologi samt medicinsk och fysiologisk kemi vid karolinska institutet.

UKÄ har — mot bakgrund av de ändrade sjukvårdspolitiska målen — tagit upp fråga om en översyn av bl. a. läkarutbildningen. Jag vill i detta sammanhang erinra om pågående försöksverksamhet med ändrad studieordning under de tre första åren i läkarutbildningen. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 22 november 1974 har vidare uppdragits åt UKÄ att utreda förutsättningarna för en försöksverksamhet som omfattar även det fjärde året i läkarutbildningen och som syftar till en närmare anknytning av utbildningen till den öppna vården. Utredningsarbetet skall bedrivas skyndsamt.

UKÄ har i särskild skrivelse föreslagit en ökning av antalet utbild-

ningsplatser för logopedutbildning vid universitetet i Stockholm från nuvarande 16 till 24 var tredje termin. I den mån förutsättningar för en intagningsökning föreligger, ankommer det på regeringen att besluta härom. Jag avser att återkomma till frågan om medelsbehovet för en sådan intagningsökning vid min anmälan av anslaget för detta ändamål inför budgetåret 1976/77.

Jag vill vidare i detta sammanhang erinra om vad chefen för socialdepartementet tidigare denna dag vid sin anmälan av förslagsanslaget Bidrag till kommunala undervisningssjukhus anfört beträffande de av Kungl. Maj:t den 20 december 1974 godkända avtalen med vissa sjukvårdshuvudmän dels om läkarutbildning och forskning vid kommunala undervisningssjukhus m. m., dels om upplåtelse av vissa lokaler.

Som framgår av den redogörelse chefen för socialdepartementet lämnat innebär träffade investeringsöverenskommelser med Göteborgs kommun en anpassning till de ändrade sjukvårdsorganisatoriska förutsättningar som följer av att Göteborgs kommunfullmäktige den 22 februari 1973 godkänt en ändrad stomplan för Östra sjukhuset. Detta innebär att sjukhuset inte längre — med undantag för barn- och infektionsklinikerna — planeras få karaktär av regionsjukhus utan av centrallasarett. Några ytterligare tjänster för forskning förutsätts inte tillkomma vid Östra sjukhuset. Däremot avses läkarutbildningen bedrivas vid sjukhuset i huvudsaklig överensstämmelse med statsmakternas beslut år 1965 (prop. 1965: 140, SU 1965: 164, rskr 1965: 399). De tjänster som professor och biträdande professor, som i enlighet med 1965 års beslut inrättats med förutsatt framtida placering vid Östra sjukhuset, är nu knutna till andra sjukvårdsenheter i Göteborg. Mot bakgrund av vad jag anfört bör dessa tjänster inte placeras vid Östra sjukhuset. Staten och kommunen är ense om att forskningen skall vid behov kunna beredas ökade utrymmen vid Sahlgrenska sjukhuset, sedan viss sjukvårdsverksamhet flyttats över till Östra sjukhuset.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till anslagssammanställningen beräknar jag sålunda anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (120 333 000+13 807 000 =) 134 140 000 kr. Vidare beräknar jag i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning anslaget till driftkostnader till (86 004 000+12 161 000 =) 98 165 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta professurer i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att ändra benämning och inriktning av professurer i enlighet med vad jag förordat i det föregående,

3. till *Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 134 140 000 kr.,
4. till *Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 98 165 000 kr.

E 15. Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 16. Odontologiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1973/74	Utgift	[1]42 754 963	Reservation[4]	1 198 318
1974/75	Anslag	[2]45 531 000		
1975/76	Förslag	[3]55 582 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 29 136 940 kr. och driftkostnader 13 618 023 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 30 817 000 kr. och driftkostnader 14 714 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 37 345 000 kr. och driftkostnader 18 237 000 kr.
[4] Anslaget Odontologiska fakulteterna m.m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för tandläkarutbildning samt odontologisk forskarutbildning och forskning vid universiteten i Lund, Göteborg och Umeå samt vid karolinska institutet. Vidare utgår från dessa anslag medel till de statliga tandtekniker- och tandsköterskeskolorna.

I följande sammanställning redovisas — med hänsyn till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Lärarpersonal	389	+ 51	+ 29
Anslag			
Lönekostnader	30 817 000	+9 205 000	+6 528 000

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen innebär i korthet följande.

Ämne m.m./tjänst m.m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Ökad tandläkarutbildning			
1. Karolinska institutet	3 829	197	Prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309.
därav 1 professur i parodontologi			Tidigare beslutad. Tjänsten inrättas 1975–07–01
och 1 tjänst som biträdande professor i oral mikrobiologi			Jfr prop. 1972: 1 bil. 10 s. 320, UbU 1972: 4, rskr 1972: 93
Ändrad organisation			
2. Universitetet i Lund	103	197	
därav 1 professur i odontologisk teknologi			Med samtidig indragning av en tjänst som biträdande professor i protetik. Förste innehavare S.G:son Östlund
och 1 tjänst som biträdande professor i oral mikrobiologi			
Parodontologi			
3. 2 professurer, L, Um		16	Med samtidig indragning av två tjänster som biträdande professor
Tandhygienistutbildning			
4. 2 tjänster som lärare, tillika biträdande övertandläkare, L, Um	264		
5. 1 tjänst som assistenttandläkare, KI	99		
Gemensamt för flera läroanstalter			
6. 1 tjänst som docent, G		88	
7. 1 tjänst som forskarassistent, KI		78	
8. Kursanslag		155	
9. Konsekvenser av trygghetslagstiftningen	77	62	
	4 372	**793**	
10. Löneomräkning	4 040		Därav avser 955 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	9 205		

[1] L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, Um = universitetet i Umeå, KI = karolinska institutet.

0-alternativet medför enligt universitetskanslersämbetet (UKÄ) att ca 30 personer med heltidsanställning måste friställas. Detta skulle främst drabba den grundläggande utbildningen, eftersom resurserna för forskarutbildning och forskning redan i dagsläget är mycket knappa. En anslagsreducering kan emellertid inte enbart bedömas från utbildnings- och forskningssynpunkt, då den berör även den tandvårdande verksamheten.

Tandläkarutbildningens organisation vid universitetet i Lund

Vid de läroanstalter som har odontologisk fakultet bedrivs tandvårdande verksamhet som ett led i utbildningen och forskningen. Denna är organiserad enligt två principiellt skilda modeller. Vid universitetet i Lund och vid karolinska institutet, enheten vid Holländargatan, meddelas tandvård dels vid kandidatkliniker inom ramen för de odontologiska institutionerna, dels vid en lärarklinik. Lärarna är inte heltidsanställda utan har en till vissa timmar fastställd tjänstgöringsskyldighet. Vid universiteten i Göteborg och Umeå, där den andra modellen tillämpas, hålls den kliniska verksamheten samman inom en organisatorisk enhet, tandsjukvårdscentralen. Konstruktionen av lärartjänsterna har utformats med hänsyn till uppläggningen av den kliniska verksamheten. Samtliga lärare/tandläkare har heltidstjänster, vilka är förenade med tjänster som övertandläkare eller biträdande övertandläkare vid tandsjukvårdscentralen. Sistnämnda modell avses bli tillämpad även vid den enhet för odontologisk utbildning och forskning som är under uppbyggnad i anslutning till Huddinge sjukhus.

UKÄ har i sina förslag till anslagsframställningar för budgetåret 1975/76 framhållit, att den ordning som tillämpas vid enheterna i Göteborg och Umeå anses innebära avsevärda fördelar ur skilda synvinklar. UKÄ har därför, med instämmande i ett förslag från fakulteten, föreslagit att organisationen av den kliniskt-odontologiska verksamheten vid universitetet i Lund ändras. Förslaget, som enligt UKÄ bör genomföras inom i stort sett nuvarande kostnadsram, innebär i huvudsak, att systemet med heltidstjänster införs även i Lund. UKÄ framhåller, att ett förverkligande av förslaget kommer att medföra, att antalet lärare i förhållande till antalet studerande kommer att bli i lägsta laget. Mot bakgrund härav avser UKÄ att ytterst noga följa utvecklingen och, om så erfordras, redovisa förslag till förändringar. Över förslaget har, efter remiss, yttranden avgivits av socialstyrelsen och Malmö kommun. Därvid har kommunen tillstyrkt förslaget under förutsättning att den tandvård som enligt avtal mellan staten och kommunen åvilar läroanstalten inte reduceras. Socialstyrelsen har påyrkat att en omorganisation inte genomförs på det sätt UKÄ har föreslagit budgetåret 1975/76 med hänvisning bl. a. till att ett genomförande av förslaget inom en i stort sett oförändrad kostnadsram skulle innebära en kraftig minskning av lärar-

resurserna och därmed en försämrad färdighet hos vid fakulteten utbildade tandläkare.

Föredraganden

Statsmakterna beslutade år 1970 om utbyggnad av organisationen för tandläkarutbildning i Stockholm (prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309). Vårterminen 1975 kommer den första studerandegruppen vid enheten i Huddinge att nå fram till studier i kliniska ämnen. Den totala intagningskapaciteten för tandläkarutbildning i landet uppgår till 500 platser per år. Av dessa finns 100 platser vid universitetet i Lund, 120 vid universitetet i Göteborg, 60 vid universitetet i Umeå och 220 vid karolinska institutet, varav 120 i Huddinge.

Kungl. Maj:t har fått riksdagens bemyndigande att inrätta en professur i parodontologi vid karolinska institutet vid den tidpunkt då utbildningen i ämnet inleds i Huddinge (prop. 1970: 122 s. 42, SU 1970: 135, rskr 1970: 309). Med stöd av bemyndigandet har Kungl. Maj:t föreskrivit, att nämnda professur skall inrättas den 1 juli 1975. Kungl. Maj:t har vidare föreskrivit, att en tjänst som biträdande professor i oral mikrobiologi skall inrättas vid institutet vid samma tidpunkt (jfr prop. 1972: 1 bil. 10 s. 320, UbU 1972: 4, rskr 1972: 93). Jag beräknar nu medel för dessa tjänster, varvid jag har tagit hänsyn till att en befintlig tjänst som biträdande professor i parodontologi dras in.

För lärartjänster m. m., utöver tjänster som professor och biträdande professor, beräknar jag med hänsyn till det ökade antalet tandläkarstuderande vid karolinska institutet 2 133 000 kr. (jfr prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309). Jag räknar med att inom denna ram högst 572 000 kr. kommer att tas i anspråk för tjänster m. m. som tillkommer den 1 januari 1976. Härutöver har jag beräknat medel för uppdragstillägg till professor eller biträdande professor i kliniskt ämne, som tillika skall vara övertandläkare (jfr prop. 1970: 122 s. 42). Jag avser att i annat sammanhang, efter förslag av universitetskanslersämbetet (UKÄ), återkomma till regeringen med förslag avseende tjänster m. m. som inom ramen för de nu beräknade medlen bör inrättas vid institutet budgetåret 1975/76.

Kungl. Maj:t har föreskrivit att professuren i oral histopatologi vid karolinska institutet skall ledigförklaras med den ändrade benämningen professur i oral patologi. Jag förordar att benämningen ändras i enlighet härmed.

Vid universitetet i Lund finns en professur och en tjänst som biträdande professor i protetik. Jag avser att, så snart förutsättningar härför finns, föreslå regeringen, att tjänsten som biträdande professor dras in och ersätts med en tjänst som biträdande professor i odontologisk teknologi.

UKÄ har föreslagit att organisationen av den kliniska verksamhet

som bedrivs i anslutning till odontologisk utbildning och forskning vid universitetet i Lund ändras. Förslaget innebär i korthet, att en organisation liknande den som nu finns vid universiteten i Göteborg och Umeå skall införas även vid universitetet i Lund. Socialstyrelsen har haft vissa erinringar mot förslaget. För egen del anser jag, att en omorganisation i enlighet med UKÄ:s förslag bör komma till stånd under förutsättning att utbildningens kvalitet bibehålls på en oförändrad nivå. En ändrad organisation får inte heller innebära en reducering av den tandvård som enligt avtal med Malmö kommun åvilar universitetet. Jag förutsätter att omorganisationen inte kommer att föranleda krav på ökad medelsanvisning.

Kungl. Maj:t har uppdragit åt socialstyrelsen att i samarbete med UKÄ och skolöverstyrelsen utreda den långsiktiga efterfrågan på skilda slag av tandvårdspersonal. Jag vill i detta sammanhang erinra om vad statsrådet Hjelm-Wallén anfört rörande utbildning av tandhygienister vid sin anmälan i det föregående av anslaget Bidrag till viss vårdyrkesutbildning.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till anslagssammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (30 817 000+6 528 000 =) 37 345 000 kr. Vidare beräknar jag, i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning, anslaget till driftkostnader till (14 714 000+ 3 523 000 =) 18 237 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att ändra benämningen av en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 37 345 000 kr.,
3. till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 18 237 000 kr.

17. Odontologiska fakulteterna m. m.: Vissa tandvårdskostnader

73/74	Utgift	[1]25 979 805
74/75	Anslag	[1]24 704 000
75/76	Förslag	29 022 000

Anslaget Odontologiska fakulteterna m.m.: Vissa tandsjukvårdskostnader.

Detta anslag avses för den tandvård, som bedrivs i anslutning till den ntologiska utbildningen och forskningen vid universiteten i Lund, eborg och Umeå samt vid karolinska institutet. Vidare utgår från an-

slaget vissa medel till de statliga tandtekniker- och tandsköterskeskolorna samt till ersättning åt tandtekniker- och tandsköterskepraktikanter.

Tandvård ges vid universiteten i Göteborg och Umeå inom ramen för tandsjukvårdscentraler. Vid universitetet i Lund och karolinska institutet, enheten vid Holländargatan, ges tandvård dels vid kandidatkliniker, som ingår i de kliniskt-odontologiska institutionerna, dels vid lärarklinik. Vid karolinska institutet, enheten vid Huddinge sjukhus, beräknas tandvårdsverksamhet kunna bedrivas fr. o. m. våren 1975 enligt Göteborg/Umeå-modellen.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Tandvårdspersonal	454	+ 87	+ 35
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	22 099 000	+8 057 000	+5 005 000
Materiel m.m.	7 136 000[1]	+1 240 000	+ 500 000
Lärarkliniker m.m.	4 823 000	of.	of.
Sjukvård	15 000	of.	+ 7 000
Reseersättningar	10 000	of.	of.
Telegram och telefon	150 000	of.	of.
Renhållning och städning	1 057 000	+1 120 000	+ 656 000
	35 290 000	**+10 417 000**	**+6 168 000**
Uppbördsmedel			
Patientavgifter m.m.	10 586 000	+3 124 000	+1 850 000
	10 586 000	**+3 124 000**	**+1 850 000**
Nettoutgift	**24 704 000**	**+7 293 000**	**+4 318 000**

[1] Anslagsposten Förbrukningsmateriel m.m.

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen för nästa budgetår innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 4 129 000 kr., varav 718 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En reducering motsvarande alternativ 0 skulle enligt universitetskanslersämbetet (UKÄ) medföra, att drygt 20 personer friställs med en minskad vårdkapacitet som följd. Enligt UKÄ bör en reducering av detta anslag inte komma i fråga, främst med hänsyn till den förestående utbyggnaden av resurserna för specialisttandvård och specialistutbildning.

3. Fortsatt uppbyggnad av verksamheten vid karolinska institutet, enheten i Huddinge, till följd av statsmakternas beslut år 1970 om utbyggnad av organisationen för tandläkarutbildning i Stockholm (prop. 1970: 122, SU 1970: 135, rskr 1970: 309) (+4 439 000 kr.).

4. Utbildning av tandhygienister vid universiteten i Lund och Umeå samt vid karolinska institutet (+515 000 kr.).

5. Medel till tjänster m. m. för förebyggande tandvård (+1 066 000 kr.).

6. Ökade kostnader för patientadministration till följd av tandvårdsförsäkringens införande (+165 000 kr.).

7. Konsekvenser av trygghetslagstiftningen (+103 000 kr.).

8. Uppbördsmedlen beräknas öka främst vid karolinska institutet till följd av tandvårdsverksamhet vid enheten vid Huddinge sjukhus (+3 124 000 kr.).

Föredraganden

Kungl. Maj:t har den 20 december 1974 bemyndigat mig att tillkalla sakkunniga med uppgift att utreda organisationen av den kliniska verksamhet som bedrivs i anslutning till odontologisk utbildning och forskning.

För den pågående uppbyggnaden av den odontologiska utbildnings- och forskningsorganisationen i anslutning till Huddinge sjukhus beräknar jag ytterligare 2 358 000 kr. Vidare har jag för samtliga berörda läroanstalter beräknat sammanlagt 350 000 kr. för ytterligare personal m. m. för förebyggande tandvård.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Vissa tandvårdskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 29 022 000 kr.

E 18. Farmaceutiska fakulteten m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 19. Farmaceutiska fakulteten m. m.: Driftkostnader

1973/74	Utgift	[1]8 670 263	Reservation[4]	978 292
1974/75	Anslag	[2]9 263 000		
1975/76	Förslag	[3]10 083 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 4 387 614 kr. och driftkostnader 4 282 649 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 4 626 000 kr. och driftkostnader 4 637 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 5 029 000 kr. och driftkostnader 5 054 000 kr.
[4] Anslaget Farmaceutiska fakulteten m.m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande farmaceutisk utbildning samt farmaceutisk forskarutbildning och forskning vid universitetet i Uppsala. Vidare utgår från anslagen medel för utbildning av receptarier.

I följande sammanställning redovisas — med hänsyn till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Lärarpersonal	65	+ 3	of.
Anslag			
Lönekostnader	4 626 000	+808 000	+403 000

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m.m./tjänst m.m.	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grund-läggande utbildning	Forskar-utbildning o. forsk-ning	
Biofarmaci			
1. 1 tjänst som biträdande professor och 500 assistenttimmar		139	
Toxikologi			
2. Kursanslag	41		Kurs avsedd för befattningshavare bl.a. inom kemisk industri
Gemensamt för flera ämnen			
3. Förstärkning till följd av intagning två gånger per år för utbildning till farmacie kandidat	75		Fr.o.m. läsåret 1973/74 sker intagning två gånger per år enligt universitetskanslersämbetets beslut
4. Vidareutbildning av receptarier	26		Den totala kostnaden per år i utbyggt skick uppgår till 217 000 kr.
5. Kursanslag	103		
6. Konsekvenser av trygghetslagstiftningen	12	9	
	257	**148**	
7. Löneomräkning	403		Därav avser 143 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	808		

Redovisningen av 0-alternativet ges, såvitt avser anslagen till farmaceutiska fakulteten, i sin helhet under driftkostnadsanslaget, vilket därvid skulle minskas med drygt 10 %. Konsekvenserna skulle bl. a. bli försämrad service till utbildning och forskning.

Föredraganden

Jag räknar inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än

sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (4 626 000 + 403 000 =) 5 029 000 kr. Vidare beräknar jag, i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning, anslaget till driftkostnader till (4 637 000 + 417 000) = 5 054 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Farmaceutiska fakulteten m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 029 000 kr.
2. till *Farmaceutiska fakulteten m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 5 054 000 kr.

E 20. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 21. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1973/74	Utgift	[1]170 224 096	Reservation[4]	3 815 139
1974/75	Anslag	[2]167 234 000		
1975/76	Förslag	[3]180 610 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 110 317 318 kr. och driftkostnader 59 906 778 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 106 244 000 kr. och driftkostnader 60 990 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 111 001 000 kr. och driftkostnader 69 609 000 kr.
[4] Anslaget Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande matematisk-naturvetenskaplig utbildning samt matematisk-naturvetenskaplig forskarutbildning och forskning vid universiteten i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå samt för vissa delar av utbildningen inom ämnesområdet informationsbehandling vid tekniska högskolan i Stockholm. Från avlöningsanslaget skall utgå medel för utbildning inom vissa ämnesområden vid Chalmers tekniska högskola enligt kungörelsen (1969: 50) om utbildning vid de filosofiska fakulteterna (omtryckt 1969: 327, ändrad senast 1974: 133). Medel för driftkostnader för sistnämnda ändamål anvisas innevarande budgetår under anslaget Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping. Vidare har under avlöningsanslaget medel beräknats för vissa kostnader vid högskolan i Linköping vilka bestrids från anslaget Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping. Förevarande anslag fungerar med avseende på dessa kostnader som täckningsanslag för riksstaten.

I följande sammanställning redovisas — med hänsyn till vad som

i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	1 636,5	+ 18	— 112
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	106 504 500	+8 533 000	+4 758 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m. m.	260 500	+ 1 000	+ 1 000
Nettoutgift	**106 244 000**	**+8 532 000**	**+4 757 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Genetik			
1. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, G		178	
Mikrobiologi			
2. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, S		178	
Oceanografi			
3. 1 tjänst som biträdande professor och 500 assistenttimmar, G		139	Återbesättande av vakanssatt tjänst som biträdande professor
Teoretisk fysik			
4. 1 professur, S		8	Omvandling av tjänst som forskardocent till personlig tjänst som professor för B. Laurent
Gemensamt för flera läroanstalter			
5. 5 tjänster som forskarassistent		388	
6. Förstärkning av kursanslag för forskarutbildning		531	
7. Arvode åt huvudlärare inom kombinationsutbildning	26		

Ämne m. m./tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
8. Stöd- och innovationsåtgärder	412		
9. Konsekvenser av trygghetslag- stiftningen	268	205	
10. Förstärkt stöd till handikappade studerande	20		
	726	1 627	
11. Löneomräkning	6 180		Därav avser 3 570 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	8 533		

[1] G = universitetet i Göteborg, S = universitetet i Stockholm.

Av den av universitetskanslersämbetet (UKÄ) föreslagna ökningen av kursanslaget för forskarutbildning avser 325 000 kr. medel för att möjliggöra inrättande av tre extra tjänster som biträdande professor knutna till Wallenberglaboratoriet i Uppsala. UKÄ föreslår att Wallenberglaboratoriet budgetåret 1975/76 omorganiseras så att verksamheten där får en cellbiologisk inriktning.

0-alternativet innebär en minskning bl. a. av antalet docent- och forskarassistenttjänster samt av kursanslaget för forskarutbildning liksom en sänkning av kostnadsramarna för skilda studiekurser, vilket enligt UKÄ oundvikligen leder till försämrad utbildning och forskning. Nedskärningen av driftkostnadsanslaget medför, framhåller UKÄ, försämrad service för forskare, lärare och studerande, bl. a. genom minskning av den tekniska och administrativa personalen.

Föredraganden

Mikrobiologisk forskning spelar en stor roll för medicinens utveckling och är av intresse för bl. a. livsmedels- och läkemedelsindustrierna. Jag förordar i enlighet med universitetskanslersämbetets förslag att en professur i mikrobiologi inrättas vid universitetet i Stockholm den 1 juli 1975. I anslutning till professuren räknar jag medel för 1 000 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete.

Kungl. Maj:t har föreskrivit att professuren i zoologi vid universitetet i Stockholm skall ledigförklaras med oförändrad benämning men med inriktning på strukturzoologi, zooekologi och etologi. Vidare har Kungl. Maj:t föreskrivit att en professur i fysik vid universitetet i Uppsala skall ledigförklaras med oförändrad benämning men med inriktning mot gränsområdet mellan kärnfysik och det fasta tillståndets fysik. Jag förordar att inriktningen av tjänsterna ändras i enlighet härmed.

Jag räknar under avlöningsanslaget medel för ökat stöd till handikap-

pade studerande. I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till anslagssammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (106 244 000+4 757 000 =) 111 001 000 kr. Vidare beräknar jag, i överensstämmelse med vad jag har anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning, anslaget till driftkostnader till (60 990 000+8 619 000 =) 69 609 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta en professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att ändra inriktningen av professurer i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
3. till *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 111 001 000 kr.
4. till *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 69 609 000 kr.

E 22. Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal

E 23. Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader

1973/74	Utgift	[1]151 560 471	Reservation[4]	7 122 151
1974/75	Anslag	[2]153 563 000		
1975/76	Förslag	[3]176 870 000		

[1] Därav avlöningar till lärarpersonal 96 992 453 kr. och driftkostnader 54 568 018 kr.
[2] Därav avlöningar till lärarpersonal 94 833 000 kr. och driftkostnader 58 730 000 kr.
[3] Därav avlöningar till lärarpersonal 109 571 000 kr. och driftkostnader 67 299 000 kr.
[4] Anslaget Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader.

Dessa anslag avses för grundläggande teknisk utbildning samt teknisk forskarutbildning och forskning vid universitetet i Lund, tekniska högskolan i Stockholm och högskolan i Luleå samt för civilingenjörsutbildning vid universitetet i Uppsala. Medel för motsvarande verksamhet vid Chalmers tekniska högskola (CTH) och högskolan i Linköping anvisas under anslaget Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping.

I följande sammanställning redovisas — med hänsyn till vad som i det föregående anförts beträffande driftkostnadsanslagen under vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning — endast lärarpersonal och belopp som hänför sig till sådan personal.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-draganden
Personal			
Lärarpersonal	1 381	+76	+61
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	95 048 000	+ 21 896 000	+ 14 969 000
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder m. m.	215 000	+ 115 000	+ 231 000
Nettoutgift	**94 833 000**	**+ 21 781 000**	**+ 14 738 000**

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen rörande lärarpersonal innebär i korthet följande.

Ämne m. m./tjänst m. m./läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Biokemi			
1. 1 tjänst som biträdande professor, L			Med samtidig indragning av 1 tjänst som universitetslektor. Förste innehavare K. Mosbach
Metallernas gjutning			
2. 1 professur och 1 000 assistenttimmar, KTH		178	
Polymera materials egenskaper i bearbetning och användning			
3. 1 tjänst som biträdande professor och 1 000 assistenttimmar, KTH		170	
Ökad civilingenjörsutbildning, Lå			Prop. 1971: 59 s. 28, UbU 1971: 17, rskr 1971: 174; Prop. 1972: 37 s. 40, UbU 1972: 23, rskr 1972: 173; Prop. 1974: 23 s. 29, UbU 1974: 18, rskr 1974: 173
4. 1 professur i industriell ergonomi och 1 000 assistenttimmar		178	
5. 1 tjänst som biträdande professor i teknisk psykologi och 1 000 assistenttimmar		85	Fr. o. m. 1976-01-01
6. 3 tjänster som docent		264	
7. 5 tjänster som forskarassistent		388	
8. Kursanslag	4 695		

Ämne m.m./tjänst m. m./ läroanstalt[1]	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)		Anmärkningar
	Grundläggande utbildning	Forskarutbildning o. forskning	
Gemensamt för flera läroanstalter			
9. Arbetsvetenskapliga kurser	258		
10. Ökade undervisningsinsatser i de lägre årskurserna	1 547		
11. 2 tjänster som docent		176	
12. 3 tjänster som forskarassistent		233	
13. Konsekvenser av tryggheslagstiftningen	240	188	
14. Yrkesteknisk högskoleutbildning	2 856		
	9 596	**1 860**	
15. Löneomräkning	10 440		Därav avser 3 165 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	21 896		

[1] L = universitetet i Lund, KTH = tekniska högskolan i Stockholm, Lå = högskolan i Luleå.

Ett genomförande av alternativ 0 måste grundas på ett ingående planerings- och avvägningsarbete vid läroanstalterna. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) anser att det vore olyckligt om det pågående arbetet med utveckling av de pedagogiska och studieorganisatoriska formerna måste brytas; särskilt gäller detta i fråga om de lägre årskursernas behov som i år getts en framträdande plats i UKÄ:s anslagsframställning.

Föredraganden

Statsmakterna beslutade år 1974 om riktlinjer för arbetsvetenskaplig utbildning och forskning vid högskolan i Luleå samt att en professur i industriell ergonomi skall inrättas vid högskolan den 1 juli 1975 (prop. 1974: 23, UbU 1974: 18, rskr 1974: 173). Enligt nyssnämnda beslut skall forskningsorganisationen byggas upp successivt. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att vid högskolan inrätta en tjänst som biträdande professor i teknisk psykologi den 1 januari 1976 och en tjänst som biträdande professor i bergmaskinteknik (människa-maskinsystem i underjordsmiljö) den 1 juli 1976. Jag förordar dessutom att regeringen nu inhämtar riksdagens bemyndigande att inrätta en professur i arbetslivets socialpsykologi vid högskolan i Luleå den 1 juli 1976. Jag beräknar nu medel för professuren i industriell ergonomi och tjänsten som biträdande professor i teknisk psykologi och i anslutning till vardera tjänsten medel för 1 000 assitenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete.

Atlas Copco AB har — under förutsättning att en professur benämnd Marcus Wallenbergs professur i teknisk akustik inrättas vid tekniska högskolan i Stockholm — utfäst sig att, så länge tjänstens förste innehavare kvarstår i tjänst, årligen anslå 300 000 kr. för kostnader vid professuren och verksamhet med anknytning till denna. Beloppet skall räknas upp årligen om kostnadsstegringar kräver det. Härutöver ställer Atlas Copco AB ett belopp av 1 000 000 kr. till förfogande för anskaffning av erforderlig utrustning. Donationen möjliggör en värdefull förstärkning av resurserna för arbetsvetenskaplig forskning och jag förordar att en tjänst benämnd Marcus Wallenbergs professur i teknisk akustik skall finnas inrättad vid tekniska högskolan i Stockholm fr. o. m. den 1 juli 1975 så länge donationsmedel står till förfogande.

Jag förordar vidare, i överensstämmelse med universitetskanslersämbetets förslag, att en professur i metallernas gjutning inrättas vid tekniska högskolan i Stockholm den 1 juli 1975. I anslutning till professuren beräknar jag medel för 1 000 assistenttimmar för forskning och allmänt institutionsarbete.

Kungl. Maj:t har föreskrivit att vissa professurer skall ledigförklaras med oförändrad benämning men med viss ändring av ämnesinnehållet i enlighet med följande sammanställning. Jag förordar att inriktningen av tjänsterna ändras på detta sätt. För översiktens skull tar jag här upp även en tjänst vid Chalmers tekniska högskola.

Benämning	Läroanstalt	Förändring av inriktningen
Vägbyggnad	tekniska högskolan i Stockholm	forskningsområdet inriktas mot väg- och trafikledsanläggning
Industriell organisation	universitetet i Lund	närmare inriktning mot integrerad företagsstyrning från tekniska, tillämpat matematiska, ekonomiska och arbetsvetenskapliga utgångspunkter
Byggnadsekonomi och byggnadsorganisation	tekniska högskolan i Stockholm	forskningsområdet inriktas mot förvaltning, byggnadens och bebyggelsens ekonomi
Byggnadsekonomi och byggnadsorganisation	Chalmers tekniska högskola	forskningsområdet inriktas mot byggandets ekonomi och organisation

Genom Kungl. Maj:ts beslut har den 1 juli 1974 vid universitetet i Lund inrättats ett ordinarie universitetslektorat i geoteknik samt vid tekniska högskolan i Stockholm ett ordinarie universitetslektorat i maskinkonstruktion. Vid högskolan i Luleå har vid samma tidpunkt inrättats ett ordinarie universitetslektorat inom vart och ett av ämnesområdena geoteknik och bergmekanik, vattenteknik, mineralteknik samt industriell ergonomi samt vidare den 1 januari 1975 ett ordinarie universitetslektorat i teknisk psykologi.

Enligt gällande utbyggnadsprogram för den högre tekniska utbildning-

en kommer antalet nybörjarplatser vid högskolan i Luleå nästa budgetår att öka med 75. Samtidigt kommer för första gången 25 studerande från filosofisk fakultet att tas in i årskurs 3 på utbildningslinjen för geoteknologi. Totalt ökar antalet studieplatser vid högskolan med 275 till 900 (prop. 1971: 59, UbU 1971: 17, rskr 1971: 174, prop. 1972: 37, UbU 1972: 23, rskr 1972: 173). Vidare kan en expansion av forskningen och forskarutbildningen i Luleå förväntas under nästa budgetår. För dessa ändamål räknar jag med en sammanlagd höjning av medelsanvisningen under dessa anslag med 4 000 000 kr. Jag beräknar vidare medel för en tjänst som forskarassistent vid högskolan i Luleå.

Med hänvisning till vad jag anfört vid min anmälan i det föregående av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning räknar jag under avlöningsanslaget med 1 200 000 kr. för att möjliggöra en förbättring av studieeffektiviteten inom den grundläggande utbildningen.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under avlöningsanslaget än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till anslagssammanställningen beräknar jag anslaget till avlöningar till lärarpersonal till (94 833 000+14 738 000 =) 109 571 000 kr. Vidare beräknar jag, i överensstämmelse med vad jag anfört i det föregående vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning, anslaget till driftkostnader till (58 730 000+8 569 000 =) 67 299 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta professurer i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. bemyndiga regeringen att ändra inriktningen av professurer i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
3. till *Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 109 571 000 kr., varav 1 025 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
4. till *Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 67 299 000 kr.

E 24. Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping

1973/74	Utgift[1]	99 784 467	Reservation[1]	2 428 029
1974/75	Anslag	117 326 000		
1975/76	Förslag	133 253 000		

[1] Anslaget Teknisk utbildning och forskning m. m.: Chalmers tekniska högskola och högskolan i Linköping.

Försöksverksamheten med programbudgetering inom området högre utbildning och forskning omfattar innevarande budgetår verksamheten vid Chalmers tekniska högskola (CTH) och högskolan i Linköping (LiH).

Vid CTH bedrivs grundläggande teknisk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning, utbildning inom nordiska hushållshögskolans textillinje, forskning och forskarutbildning inom tekniska och matematisk-naturvetenskapliga ämnesområden samt extern biblioteks- och fastighetstjänst. Vid högskolan i Linköping bedrivs grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig, medicinsk, matematisk-naturvetenskaplig och teknisk utbildning samt forskning och forskarutbildning inom medicinska och tekniska ämnesområden. Vid högskolorna finns centralbibliotek, förvaltning och fastighetstjänstorganisation. Verksamheten vid de båda högskolorna är indelad i program. Under detta anslag beräknas medel för följande program.

Grundläggande medicinsk utbildning (LiH)

Grundläggande matematisk-naturvetenskaplig utbildning m. m. (CTH)

Grundläggande teknisk utbildning m. m. (CTH och LiH)

Medicinsk forskning och forskarutbildning (LiH)

Matematisk-naturvetenskaplig forskning och forskarutbildning m. m. (CTH)

Teknisk forskning och forskarutbildning (CTH och LiH)

Extern biblioteks- och fastighetstjänst (CTH)

Vid CTH fanns den 1 juli 1974 1 540 anställda, varav 893 utgjorde lärarpersonal. För verksamhet inom de medicinska och tekniska fakulteterna i Linköping fanns den 1 juli 1974 538 anställda, varav 153 utgjorde lärarpersonal.

Universitetskanslersämbetets och mina egna förslag avseende detta anslag redovisas i följande sammanställning.

Program	1973/74 Utgift (tkr.)	1974/75 Anslag (tkr.)	Beräknat 1975/76 (tkr.)	
			Universitets-kanslers-ämbetet	Förslag-anden
Grundläggande medicinsk utbildning				
1. Högskolan i Linköping	..	7 079	7 958	7 896
Grundläggande matematisk-naturvetenskaplig utbildning m. m.				
2. Chalmers tekniska högskola	3 275	3 450	4 032	3 796
Grundläggande teknisk utbildning m. m.				
3. Chalmers tekniska högskola	36 775	38 343	44 638	43 782
4. Högskolan i Linköping	14 344	18 115	20 478	19 849
Medicinsk forskning och forskarutbildning				
5. Högskolan i Linköping	..	7 861	9 326	8 887

Program	1973/74 Utgift (tkr.)	1974/75 Anslag (tkr.)	Beräknat 1975/76 (tkr.)	
			Universitets-kanslers-ämbetet	Före-dragan-den
Matematisk-naturvetenskaplig forskning och forskarutbildning m. m.				
6. Chalmers tekniska högskola	2 547	2 690	3 185	3 073
Teknisk forskning och forskarutbildning				
7. Chalmers tekniska högskola	28 962	29 539	35 387	33 746
8. Högskolan i Linköping	8 307	8 485	10 467	10 120
Extern biblioteks- och fastighetstjänst				
9. Chalmers tekniska högskola	1 562	1 764	2 175	2 104
Summa programanslag	**95 772**	**117 326**	**137 646**	**133 253**
Tillkommer				
Intäkter under anslaget[1]	69 115	76 336	76 444	76 444
Komplementkostnader[2]	14 434	14 468	14 468	14 468
Summa programkostnader	**179 321**	**208 130**	**228 558**	**224 165**

[1] CTH samt högskolan i Linköping — för verksamheten inom medicinska resp. tekniska fakulteten — tillkommande medel från anslagen Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal, Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal, Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal, Förvaltningarna vid universiteten m. m., Lokalkostnader vid universiteten m. m., Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden, Stipendier för forskarutbildning, Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m. och Kostnader för datamaskintid samt intäkter resp. beräknade intäkter från forskningsråd, annan statlig myndighet, kommun eller enskild.

[2] Beräknade avskrivnings- och räntekostnader för utrustning samt kostnader för viss personal vid CTH som avlönas av universitetet i Göteborg.

Universitetskanslersämbetet

För pris- och löneomräkning bör beräknas sammanlagt 15 355 000 kr., varav 3 316 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Beträffande 0-alternativet hänvisar universitetskanslersämbetet (UKÄ) till de redovisningar av detta alternativ som UKÄ lämnat under anslagen till de medicinska, matematisk-naturvetenskapliga och tekniska fakulteterna m. m.

Vissa korrigeringar bör göras i fördelningen på program av kostnaderna för bl. a. bibliotek, fastighetstjänst och förvaltning vid högskolan i Linköping (+198 000 kr.). (Jfr anslaget E 25.)

Kostnader för arvoden till ledamöter i konsistorium och utbildningsnämnd bestrids innevarande budgetår från anslaget Förvaltningarna vid universiteten m. m. Medel för dessa kostnader bör fortsättningsvis anvisas under detta anslag (+160 000 kr.).

Kostnader för parkskötsel, yttre renhållning och sophantering bestrids innevarande budgetår från detta anslag. Medel för dessa kostnader bör

fortsättningsvis anvisas under anslaget Lokalkostnader vid universiteten m. m. (—464 000 kr.).

Grundläggande medicinsk utbildning

1. Högskolan i Linköping

En tjänst som klinisk lektor bör inrättas vid högskolan (+103 000 kr.).

Grundläggande teknisk utbildning m. m.

3. Chalmers tekniska högskola

Medel bör anvisas för förstärkning av undervisningsinsatserna i de lägre årskurserna (+665 000 kr.).

Vidare bör medel anvisas för arbetsvetenskapliga kurser (+100 000 kr.).

4. Högskolan i Linköping

Medel bör anvisas för förstärkning av undervisningsinsatserna i de lägre årskurserna (+335 000 kr.).

Vidare bör medel anvisas för arbetsvetenskapliga kurser (+50 000 kr.).

Medicinsk forskning och forskarutbildning

5. Högskolan i Linköping

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1974: 1 bil. 10, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121) skall en tjänst som professor i medicin, särskilt yrkesmedicin, inrättas vid högskolan vid tidpunkt som Kungl. Maj:t bestämmer. Avsikten är att tjänsten skall inrättas då verksamheten vid arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska filial i Umeå kan anses vara konsoliderad. Tjänsten bör inrättas den 1 juli 1975 (+235 000 kr.). Arbetarskyddsstyrelsen tillstyrker att tjänsten inrättas vid denna tidpunkt.

Medel bör beräknas för ökade kostnader för försöksdjur (+10 000 kr.).

Teknisk forskning och forskarutbildning

7. Chalmers tekniska högskola

En tjänst som professor i elektronisk systemteknik bör inrättas den 1 juli 1975 (+265 000 kr.). Vidare bör beslut fattas om att en tjänst som professor i medicinsk elektronik inrättas senast i samband med att innehavaren av personlig tjänst som professor i medicinsk elektronik avgår med pension.

Ytterligare en tjänst som docent och en tjänst som forskarassistent bör inrättas (+165 000 kr.).

Resurserna för forskning och forskarutbildning bör förstärkas (+700 000 kr.).

8. Högskolan i Linköping

Ytterligare en tjänst som forskarassistent bör inrättas (+77 000 kr.).

Gemensamma ändamål:

Bibliotek

Resurserna för biblioteksverksamhet bör förstärkas (CTH +100 000 kr., LiH + 121 000 kr.).

Fastighetstjänst

En tjänst som skyddsingenjör bör inrättas vid var och en av högskolorna (CTH +69 000 kr., LiH +69 000 kr.).

Förvaltning

Förvaltningarna vid CTH och i Linköping tilldelas för närvarande vissa särskilda medel (sammanlagt ca 140 000 kr.) för arbetsuppgifter i samband med försöksverksamheten med programbudgetering. Det nya budgetsystemet innebär bl. a. en höjd ambitionsnivå i fråga om budgetering, planering och redovisning. Behovet av nämnda förvaltningsresurser kan inte anses vara övergående. Medel för detta ändamål bör därför fortsättningsvis beräknas under detta anslag (CTH +70 000 kr., LiH +70 000 kr.).

Vidare bör medel beräknas för information (CTH +25 000 kr., LiH +50 000 kr.).

UKÄ har i november 1974 överlämnat inom högskolorna utarbetade verksamhetsberättelser över teknisk utbildning och forskning m. m. vid resp. högskola under budgetåret 1973/74.

Chalmers tekniska högskola: Antalet platser för grundläggande teknisk utbildning läsåret 1973/74 var 3 138. Antalet aktiva studerande uppgick under vårterminen till 2 998. Studieresultaten vid högskolan redovisas bl. a. med angivande av hur stor andel av alla i studieplan för civilingenjörs- och arkitektutbildning m. m. ingående kurser m. m. uttryckta i totalarbetstimmar som de studerande fullgjort. För läsåret 1973/74 var denna andel 73 %. 516 studerande avlade grundexamen under året. Detta antal utgör ca 70 % av antalet antagna fyra år tidigare. Under läsåret 1973/74 fanns vid högskolan 32 studerande för licentiatexamen, 475 studerande för doktorsexamen och 39 studerande för doktorsgrad. Under året avlades 11 licentiatexamina och 44 doktorsexamina. 25 personer disputerade för doktorsgrad.

Antalet forskare (inkl. forskarstuderande) vid högskolan uttryckt i heltids- och helårssysselsatta var 306. De sammanlagda resurserna för forskning och forskarutbildning (programanslag och medel bl. a. från forskningsråden) uppgick till ca 72 milj. kr.

Högskolan i Linköping: Antalet platser för grundläggande teknisk utbildning uppgick till 2 220. Antalet aktiva studerande uppgick under vårterminen till 1 185. De aktiva studerande fullgjorde i genomsnitt 76 % av i studieplan ingående kurser m. m. 129 studerande avlade grund-

examen under året. Detta antal utgör 23 % av antalet antagna fyra år tidigare.

Under läsåret 1973/74 fanns vid tekniska fakulteten en studerande för licentiatexamen och 135 studerande för doktorsexamen. Under året avlades en licentiatexamen och två doktorsexamina.

Antalet forskare (inkl. forskarstuderande) uttryckt i heltids- och helårssysselsatta forskare var 28. De sammanlagda resurserna vid tekniska fakulteten för forskning och forskarutbildning (programanslag och medel bl. a. från forskningsråden) uppgick till ca 11 milj. kr.

Föredraganden

Jag vill inledningsvis erinra om vad jag anförde i prop. 1974: 1 (bil. 10 s. 282) i fråga om TV i undervisningen vid högskolan i Linköping (LiH).

Vid min beräkning av de skilda anslagsposterna under detta anslag har jag beaktat de av universitetskanslersämbetet (UKÄ) föreslagna korrigeringarna i fördelningen på program av kostnaderna för bl. a. bibliotek, fastighetstjänst och förvaltning.

Grundläggande matematisk-naturvetenskaplig utbildning

Vid min beräkning av medelsbehovet för grundläggande matematisk-naturvetenskaplig utbildning har jag beaktat bl. a. förändringarna av studerandeantalet.

Grundläggande teknisk utbildning

I enlighet med vad jag anfört i fråga om grundläggande teknisk utbildning vid min anmälan i det föregående av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning har jag beräknat medel för ökade undervisningsinsatser m.m. vid Chalmers tekniska högskola (CTH) och högskolan i Linköping (CTH +532 000 kr., LiH +268 000 kr.).

Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att en extra tjänst som universitetslektor vid CTH skall innehas av lektorn C. O. Larsson med icke tidsbegränsat förordnande.

Medicinsk forskning och forskarutbildning

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 282, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121) skall en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin, inrättas i Linköping. Kungl. Maj:t har fått riksdagens bemyndigande att bestämma tidpunkten för tjänstens inrättande. Tidpunkten har ansetts böra bestämmas med hänsyn till uppbyggnaden av arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska filial i Umeå. Verksamheten där torde fram till den 1 juli 1975 inte ha nått ett stadium då den kan anses vara konsoliderad. I likhet med arbetarskyddsstyrelsen anser jag dock behovet av ytterligare resurser för forskning och utbildning inom yrkesmedicin så

stort att professuren i medicin, särskilt yrkesmedicin vid högskolan i Linköping likväl — om riksdagen inte har något att erinra däremot — bör inrättas redan den 1 juli 1975.

Teknisk forskning och forskarutbildning m. m.

Jag vill erinra om att jag i det föregående vid min anmälan av anslaget Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal föreslagit att professuren i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation vid CTH skall ges ändrad inriktning.

Jag beräknar medel för en allmän förstärkning av resurserna för teknisk forskning och forskarutbildning vid CTH (+200 000 kr.).

Gemensamma ändamål

Jag har räknat medel för vissa förstärkningar vid fastighetstjänst och förvaltning (CTH: +139 000 kr. LiH: +119 000 kr.). Vidare har jag beaktat medelsbehovet för vissa subventioner till universitetsrestaurangverksamhet vid CTH (+93 000 kr.).

Jag kommer i det följande vid min anmälan av anslaget Lokalkostnader vid universiteten m. m. att beräkna medel för kostnader för parkskötsel m. m., vilka innevarande budgetår bestrids från förevarande anslag. Detta anslag bör därför minskas med motsvarande belopp (−464 000 kr.).

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 133 253 000 kr., varav 825 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 25. Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping

1974/75	Anslag	8 511 000
1975/76	Förslag	9 171 000

Försöksverksamheten med programbudgetering inom området högre utbildning och forskning omfattar fr. o. m. innevarande år bl. a. grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning vid högskolan i Linköping.

Under detta anslag beräknas medel för kostnader för ordinarie och extra ordinarie lärarpersonal, driftkostnader samt de delar av kostnaderna för bibliotek, fastighetstjänst och förvaltning vid högskolan som hänför sig till humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning.

Medel för kostnader vid högskolan i Linköping som följer av tillämpningen av bestämmelserna om universitetsautomatiken beräknas under anslagen till avlöningar till lärarpersonal vid de humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m. Dessa tre anslag fungerar som täckningsanslag för statsbudgeten med avseende på de belopp som tillkommer högskolan enligt nämnda bestämmelser. Förevarande anslag får merbelastas med motsvarande belopp.

För verksamheten inom den filosofiska fakulteten i Linköping fanns den 1 juli 1974 152 anställda, varav 81 utgjorde lärarpersonal.

Universitetskanslersämbetets och mina egna förslag avseende detta anslag redovisas i följande sammanställning.

	1974/75 Anslag (tkr.)	Beräknat 1975/76 (tkr.)	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-dragan-den
1. Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning vid högskolan i Linköping	8 510	9 782	9 170
2. Reglering av staten för redovisningscentralen i Linköping	1	1	1
Summa programanslag	**8 511**	**9 783**	**9 171**
Tillkommer			
Merbelastning på programanslaget[1]	5 209	5 474	5 346
Intäkter under anslaget[2]	3 714	3 714	3 714
Komplementkostnader[3]	527	527	527
Summa programkostnader	**17 961**	**19 498**	**18 758**

[1] Belopp som tillkommer högskolan i Linköping enligt automatikbestämmelserna.

[2] Högskolan i Linköping — i vad avser verksamheten inom filosofiska fakulteten — tillkommande medel från anslagen Förvaltningarna vid universiteten m. m., Lokalkostnader vid universiteten m. m., Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m. och Kostnader för datamaskintid samt intäkter resp. beräknade intäkter från statlig myndighet, kommun eller enskild.

[3] Beräknade avskrivnings- och räntekostnader för utrustning.

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 704 000 kr., varav 249 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Beträffande 0-alternativet hänvisar universitetskanslersämbetet (UKÄ) till de redovisningar av detta alternativ som UKÄ lämnat under anslagen till de humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.

3. Vissa korrigeringar bör göras i fördelningen på program av kostnaderna för bibliotek, fastighetstjänst och förvaltning (−198 000 kr.). (Jfr anslaget E 24.)

4. Kostnader för arvoden till ledamöter i konsistorium och utbild-

ningsnämnd bestrids innevarande budgetår från anslaget Förvaltningarna vid universiteten m. m. Medel för dessa kostnader bör fortsättningsvis anvisas under detta anslag (+19 000 kr.).

5. Kostnader för parkskötsel, yttre renhållning och sophantering bestrids innevarande budgetår från detta anslag. Medel för dessa kostnader bör fortsättningsvis anvisas under anslaget Lokalkostnader vid universiteten m. m. (−51 000 kr.).

6. Ökad medelsanvisning för biblioteksverksamhet (+ 54 000 kr.).

7. Medel för ytterligare en tjänst som utbildningsledare (+115 000 kr.).

Föredraganden

Jag anser det väsentligt att utbildningsutbudet inom det naturvetenskapliga området vid högskolan i Linköping kan breddas. Antalet studerande i biologi har de senaste åren varit förhållandevis högt. Andelen studerande som efter genomgången grundkurs vill fortsätta med påbyggnadskurser i biologi är mycket hög i jämförelse med andra ämnen inom filosofisk fakultet. Det är enligt min mening angeläget att biologistuderande i Linköping i fortsättningen kan gå igenom påbyggnadskurser i biologi utan att byta studieort. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att påbyggnadskurser i biologi skall få anordnas vid högskolan i Linköping fr. o. m. höstterminen 1975.

Vid min beräkning av detta anslag har jag beaktat dels de av universitetskanslersämbetet föreslagna korrigeringarna i fördelningen på program av kostnaderna för bibliotek, fastighetstjänst och förvaltning, dels förändringarna av studerandeantalet.

Jag har vidare beräknat medel för vissa förstärkningar av verksamheten vid fastighetstjänst och förvaltning (+20 000 kr.).

Jag kommer i det följande vid min anmälan av anslaget Lokalkostnader vid universiteten m. m. att beräkna medel för kostnader för parkskötsel, vilka innevarande budgetår bestrids från förevarande anslag. Detta anslag bör därför minskas med motsvarande belopp (−51 000 kr.).

I övrigt räknar jag under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 171 000 kr.

E 26. Decentraliserad universitetsutbildning m. m.

1973/74	Utgift	4 642 908	Reservation	2 290 936
1974/75	Anslag	[1]5 229 000		
1975/76	Förslag	5 229 000		

[1] Därav skall 2 000 000 kr. överföras till budgetutjämningsfonden.

Från detta anslag bestrids kostnader för decentraliserad universitetsutbildning och universitetsutbildning anordnad av Hermods stiftelse. Ansvaret för utbildningen vilar på universitetskanslersämbetet (UKÄ). För anslaget gäller bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t den 22 september 1972 och den 7 juni 1974.

Statsmakterna har år 1970 (prop. 1970: 169, SU 1970: 223, rskr 1970: 438) fattat beslut om försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning. Kungl. Maj:t har den 10 maj 1974 bemyndigat UKÄ att bedriva sådan försöksverksamhet budgetåren 1974/75 och 1975/76. Utbildningen omfattar första och andra avdelningarna av vissa utbildningslinjer vid filosofisk fakultet. Försöksverksamheten äger rum i Luleå, Sundsvall och Östersund.

Universitetskanslersämbetet

UKÄ konstaterar att en reducering av anslaget i enlighet med alternativ 0 skulle innebära att den decentraliserade kursverksamheten fick inskränkas vad avser 20-poängskurser. I övrigt innebär UKÄ:s förslag i korthet följande.

1. Decentraliserad kursverksamhet på 20-poängsnivå av samma omfattning som hittills.

2. Decentraliserad kursverksamhet på 40-poängsnivå av något större omfattning än hittills, med bl. a. studiekurser i fysik och kemi i Karlstad och Växjö.

3. Utbyggnad av försöksverksamheten med s. k. kombinationsutbildning på orter utanför universitetsorterna.

4. Viss ökning av försöksverksamheten med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning för att tillvarata lokala initiativ till nya utbildningsalternativ.

5. UKÄ räknar med att anslaget budgetåret 1975/76 inte skall behöva belastas med kostnader för de i försöksverksamheten med distribution av högre utbildning ingående delprojekten II, s. k. distansundervisning, och III som avser utbildning på 20-poängsnivå i bl. a. studiecirkelform. Delprojektet II bekostas från anslagen till avlöningar för lärarpersonal vid de filosofiska fakulteterna. Delprojektet III bör enligt UKÄ:s mening upphöra med utgången av budgetåret 1974/75.

6. Oförändrat bidrag till Hermods stiftelse för anordnande av sommarkurser.

UKÄ räknar med att reservationen på anslaget kommer att helt tas i anspråk under nästa budgetår.

Föredraganden

Jag förordar att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Decentraliserad universitetsutbildning m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 5 229 000 kr.

c) vissa högskolor m. m.

E 27. Bibliotekshögskolan: Utbildningskostnader

1973/74 Utgift	4 163 058
1974/75 Anslag	4 386 000
1975/76 Förslag	5 178 000

Enligt kungörelsen (1972: 308) om bibliotekshögskolan (ändrad 1974: 389) finns vid högskolan dels en utbildningsgång om fyra terminer, dels en särskild utbildningsgång avsedd främst för bibliotekarier vid mindre folkbiblioteksfilialer. Högskolan leds av en styrelse, som utses av regeringen. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) är central myndighet för högskolan.

Utbildningsgången om fyra terminer uppdelas på grundkurs under tre terminer och fördjupningsstudier under en termin. För fördjupningsstudier finns en folk- och skolbibliotekarielinje samt en företags- och forskningsbibliotekarielinje. Varje år antas 360 studerande.

Utbildningen av bibliotekarier vid mindre folkbiblioteksfilialer omfattar dels korrespondensundervisning, dels en intensivkurs om ca 165 timmar. Intensivkursen omfattar minst 30 studerande.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-draganden
Personal			
Lärarpersonal	27	+ 5	+ 2,5
Övrig personal	13	+ 3,5	+ 1,5
	40	**+ 8,5**	**+ 4**
Anslag			
Lönekostnader för lärarpersonal	2 232 000	+ 586 000	+ 358 000
Lönekostnader för övrig personal	737 000	+ 304 000	+ 186 000
Sjukvård	11 000	of.	of.
Reseersättningar			
a) Reseersättningar till studerande	414 000[1]	+ 33 000	+ 42 000
b) Övriga reseersättningar	327 000[1]	+ 68 000	+ 32 000
Renhållning och städning	138 000	+ 17 000	+ 19 000
Expenser	218 000	+ 66 000	+ 46 000
Särskild ersättning i samband med studiepraktik	265 000	of.	of.
Utbildning av bibliotekarier vid mindre folkbiblioteksfilialer m. m.	44 000	+ 109 000	+ 109 000
varav för engångsutgift	(15 000)	(— 15 000)	(— 15 000)
	4 386 000	**+ 1 183 000**	**+ 792 000**

[1] Beloppet anger högskolans fördelning.

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 402 000 kr., varav 104 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En reducering motsvarande alternativ 0 under detta anslag och under anslaget E 28. Bibliotekshögskolan: Undervisningsmateriel m. m. bör enligt UKÄ komma i fråga endast i samband med en betydande minskning av studerandeintaget till högskolan.

3. Ökad medelsanvisning till avlöningar till lärarpersonal på grund av ökat antal studerande (+379 000 kr.).

4. Medel till en tjänst för administration av studiepraktiken (+33 000 kr.).

5. Medel till extra arbetskraft för administrativa uppgifter, biblioteksgöromål samt förstärkning av kanslipersonalen (+161 000 kr.).

6. Ytterligare medel till reseersättningar för tillresande lärare samt till reseersättningar i samband med praktikhandledarkonferenser (+41 000 kr.).

7. Ökad medelsanvisning till expenser (+58 000 kr.).

8. Utbildning av bibliotekarier vid mindre folkbiblioteksfilialer m. m. (+109 000 kr.).

Föredraganden

På grund av tidigare ökad intagning ökar elevantalet med ca 60 läsåret 1975/76. Jag beräknar medel till lönekostnader för lärarpersonal med hänsyn härtill. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att inrätta två extra ordinarie tjänster som lektor vid högskolan.

Vad gäller övrig personal beräknar jag ytterligare medel bl. a. för administration av studiepraktiken (+85 000 kr.). Vidare tar jag med anledning av ökade kostnader upp ytterligare medel för reseersättningar samt till expenser.

Fr. o. m. innevarande budgetår anordnar bibliotekshögskolan grundläggande yrkesutbildning för bibliotekarier vid mindre folkbiblioteksfilialer m. m. (jfr prop. 1974: 1 bil. 10 s. 290, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121). Utbildningen har detta läsår inletts med korrespondensundervisning. Jag beräknar nu medel för den intensivkurs som skall ingå i utbildningen (+109 000 kr.).

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bibliotekshögskolan: Utbildningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 178 000 kr.

E 28. Bibliotekshögskolan: Undervisningsmateriel m. m.

1973/74	Utgift	728 666	Reservation	175
1974/75	Anslag	689 000		
1975/76	Förslag	770 000		

Från anslaget bekostas dels bokinköp, bokbindning, prenumerationsavgifter m. m. för bibliotekshögskolans undervisningsbibliotek, dels övrig undervisningsmateriel.

Universitetskanslersämbetet

För att uppbyggnaden av högskolans bibliotek skall kunna fullföljas föreslår universitetskanslersämbetet att anslaget räknas upp med 290 000 kr.

Föredraganden

Jag räknar inte med andra förändringar under detta anslag än sådana som hänför sig till inträffade prisökningar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bibliotekshögskolan: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 770 000 kr.

E 29. Journalisthögskolorna

1973/74	Utgift	5 838 771
1974/75	Anslag	6 195 000
1975/76	Förslag	5 362 000

Journalisthögskolorna har enligt sin stadga (1967: 236, ändrad senast 1971: 264) till uppgift att utbilda journalister och att i övrigt främja utvecklingen på journalistikens område. De är förlagda till Stockholm och Göteborg. Från detta anslag bestrids även kostnaderna för ett för högskolorna gemensamt organ, samarbetsnämnden.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Högskolorna och nämnden	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	12	of.	of.
Övrig personal	13	of.	of.
	25	**of.**	**of.**

Anm. Utöver de angivna tjänsterna har för budgetåret 1974/75 anvisats medel för undervisningsarvoden m. m. (ca 1,4 milj. kr.)

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Högskolorna och nämnden	Föredraganden
Anslag			
Lönekostnader för lärarpersonal	2 515 800	+ 381 000	+ 256 200
Lönekostnader för övrig personal	792 000	+ 125 000	+ 125 000
Sjukvård	2 200	+ 200	+ 800
Reseersättningar			
a) Reseersättningar till studerande	40 000	+ 4 000	+ 3 000
b) Övriga reseersättningar	73 000	+ 115 000	+ 6 000
Lokalkostnader	1 565 000	+ 46 900	−1 343 000
Bokinköp m. m.	38 000	+ 3 800	+ 4 000
Övningar	838 000	+ 84 000	+ 84 000
Tidningsteknisk utrustning	—	+ 150 000	—
Psykotekniska prov	210 000	+ 21 000	+ 21 000
Expenser	121 000	+ 12 100	+ 10 000
	6 195 000	**+ 943 000**	**− 833 000**

Högskolorna och samarbetsnämnden

I avvaktan på statsmakternas ställningstagande till förslagen från 1968 års utbildningsutredning och till de förslag som kan föranledas av översynen av journalistutbildningen begränsar högskolorna och nämnden sina yrkanden. Utöver pris- och löneomräkning (537 000 kr., varav 117 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg) föreslås att medel anvisas för pedagogiskt utvecklingsarbete (+232 000 kr.) samt för viss tidningsteknisk utrustning för att undervisning skall kunna bedrivas i ny tidningsteknik (+150 000 kr.).

Föredraganden

Journalisthögskolorna och samarbetsnämnden har i sina förslag till anslagsframställning för nästa budgetår begärt medel bl. a. för pedagogiskt utvecklingsarbete. Jag finner det mindre ändamålsenligt att bygga upp en verksamhet vid journalisthögskolorna parallell med den som bedrivs i universitetskanslersämbetets (UKÄ) regi. Skäl talar dock för att utvecklingsarbetet skall kunna omfatta även journalistutbildningen. Jag kommer därför vid min anmälan i det följande av anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m. att föreslå, att medel från anslaget efter UKÄ:s prövning skall kunna användas även för projekt som rör journalistutbildningen.

Vid min anmälan i det följande av anslaget Lokalkostnader vid universiteten m. m. kommer jag att ta upp medel för lokalhyror samt för bränsle, lyse och vatten vid journalisthögskolorna. Medlen under förevarande anslag bör minskas med hänsyn härtill.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Journalisthögskolorna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 362 000 kr.

E 30. Socialhögskolorna

1973/74	Utgift	28 044 374
1974/75	Anslag	28 831 000
1975/76	Förslag	32 755 000

Enligt stadgan (1964: 538) för socialhögskolorna (omtryckt 1971: 343, ändrad senast 1973: 41) har dessa till uppgift att utbilda för tjänster med sociala, administrativa och kamerala arbetsuppgifter. Högskolorna skall sprida kunskap i socialpolitiska och kommunala ämnen samt främja samhällsvetenskapernas utveckling. De är förlagda till Stockholm, Lund, Göteborg, Örebro, Östersund och Umeå.

Antalet intagningsplatser vid socialhögskolorna uppgår sedan budgetåret 1972/73 till 1 950. Av intagningsplatserna avser innevarande budgetår 1 200 social linje och 750 förvaltningslinje.

Nämnden för socionomutbildning avger förslag till anslagsframställningar i fråga om socialhögskolorna och fungerar även i vissa andra avseenden som central myndighet för dem.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nämnden	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	197	+ 3	+ 2
Övrig personal	66,5	+15	+ 3
	263,5	**+18**	**+ 5**
Anm. Utöver de angivna tjänsterna har för budgetåret 1974/75 anvisats medel för praktikhandledararvoden (ca 5,3 milj. kr.)			
Anslag			
Lönekostnader för lärarpersonal	20 946 000	+2 838 000	+2 552 000
Lönekostnader för övrig personal	5 146 000	+1 522 000	+ 768 000
Sjukvård	18 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar			
a) Reseersättningar till studerande	271 000	+ 42 000	of.
b) Övriga reseersättningar	720 000	+ 117 000	+ 95 000
Renhållning och städning	695 000	+ 87 000	+ 90 000
Bokinköp m. m.	183 000	+ 33 000	+ 58 000
Expenser	702 000	+ 78 000	+ 54 000
Informationssystem	150 000	of.	of.
Fortbildning	(278 000)[1]	+ 270 000[1]	+ 306 000
	28 831 000	**+4 988 000**	**+3 924 000**

[1] Under anslaget Fortbildning av socionomer, journalister m. m.

Nämnden för socionomutbildning

I avvaktan på bl. a. genomförande av 1968 års utbildningsutrednings (U 68) förslag om sektorsvis dimensionering av utbildningen vill nämnden inte föreslå någon ändring av utbildningskapaciteten vid socialhögskolorna.

Förslagen rörande tjänster m. m. innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 182 000 kr., varav 901 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I fråga om alternativ 0 framhåller nämnden att detta måste medföra antingen minskad studiepraktik eller minskad teoretisk utbildning. Nämnden anser att sådana åtgärder knappast låter sig förena med statsmakternas beslut år 1970 att bibehålla socionomutbildningen i allt väsentligt oförändrad i avvaktan på U 68:s förslag. Studiepraktiken skulle få minskas med ca 700 praktikplatser. Detta skulle få till följd att ca hälften av de studerande, som enligt gällande bestämmelser skall ha två praktikperioder, endast kunde få en. Om man i stället valde att minska resurserna för den teoretiska utbildningen skulle krävas en minskning av timvolymen med ca 10 %, vilket enligt nämnden torde innebära en reducering av socionomutbildningen med en betygsenhet.

3. 3 ordinarie universitetslektorat (Örebro 1, Umeå 1, Östersund 1) (+68 000 kr.).

4. 8,5 tjänster som studievägledare (+510 000 kr.).

5. 2 tjänster som institutionstekniker (Östersund) (+96 000 kr.).

6. Ökad medelsanvisning till arvoden för undervisning och examination (+63 000 kr.) samt för ersättning för allmänt institutionsarbete i samband med undervisningen (+62 000 kr.).

7. Ökad medelsanvisning till arvoden till praktikhandledare (+52 000 kr.).

8. Medelsanvisning till kostnader vid nedsättning av lärares undervisningsskyldighet för översyn av utbildningen och pedagogisk reformverksamhet (+93 000 kr.) samt för vissa forskningsuppgifter (+77 000 kr.).

9. Medelsanvisning för kostnader för försöksverksamhet med vidareutbildning samt återkommande och partiell utbildning (Stockholm) (+82 000 kr.).

10. Ökad medelsanvisning för vaktmästar- och biträdespersonal (+284 000 kr.).

Direktionen för Svenska diakonsällskapet har anhållit om ökad medelstilldelning bl. a. till arvoden till praktikhandledare (+32 000 kr.) och medelsanvisning till arvoden till lärare vid handledarkurser m. m. vid Sköndalsinstitutet (+30 000 kr.).

Föredraganden

För nästa budgetår räknar jag med oförändrad utbildningskapacitet vid socialhögskolorna. På grund av tidigare intagningsökningar ökar

undervisningsvolymen vid högskolorna i Lund och Östersund. Jag beräknar därför ytterligare medel för undervisning och examination (+37 000 kr.).

Vidare räknar jag medel för två tjänster som institutionstekniker vid högskolan i Östersund. Jag har vid min medelsberäkning också tagit hänsyn till ökat medelsbehov för arvoden till praktikhandledare (+52 000 kr.) och för biträdespersonal (+40 000 kr.).

Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att inrätta ytterligare ett ordinarie universitetslektorat i rättskunskap, särskilt förvaltningsrätt, vid socialhögskolan i Östersund.

För förstärkning av den pedagogiska ledningen och samordningen av verksamheten vid socialhögskolorna får undervisningsskyldigheten för universitetslektorer innevarande budgetår nedsättas med sammanlagt högst 1 080 timmar. Jag beräknar för nästa budgetår medel för ytterligare 500 timmar sådan nedsättning.

Vid min beräkning av medel till bokinköp m. m. har jag beaktat behovet av komplettering av beståndet av referenslitteratur vid socialhögskolan i Östersund.

För utveckling av ett informationssystem vid högskolorna har innevarande budgetår anvisats medel under detta anslag. Vid min anmälan i det föregående av anslaget Nämnden för socionomutbildning har jag beräknat ytterligare medel för vidareutveckling av informationssystemet. En oförändrad medelsanvisning under förevarande anslag motsvarar behovet av medel för drift av systemet nästa budgetår.

Medel för fortbildningskurser i socialt behandlingsarbete samt för stipendier och resekostnadsbidrag till deltagare i sådana kurser har innevarande budgetår anvisats under anslaget Fortbildning av socionomer, journalister m. m. Medel för ändamålet bör för nästa budgetår anvisas under förevarande anslag.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Socialhögskolorna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 32 755 000 kr.

E 31. Fortbildning av journalister

Nytt anslag (förslag) 934 000

Medel för den fortbildning av journalister som pågår i Kalmar liksom för viss av Stiftelsen Pressinstitutet anordnad fortbildning anvisas innevarande budgetår under reservationsanslaget Fortbildning av socionomer, journalister m. m.

Verksamheten i Kalmar började år 1972 som försöksverksamhet men har fr. o. m. innevarande budgetår en mera permanent karaktär. Den leds av en styrelse och en kursföreståndare. Utgångspunkt för fort-

bildningen skall vara — enligt av Kungl. Maj:t den 17 maj 1974 meddelade bestämmelser — samhällets, individens samt de små och medelstora tidningarnas behov. Utbildningen anordnas i form av kurser i samhällsorienterande och — i mindre omfattning — praktiska ämnen av betydelse för yrkesverksamhet som journalist. Statligt studiestöd utgår till kursdeltagarna i form av ersättning för resekostnader samt kost och logi på kursorten.

Styrelsen för fortbildning av journalister har begärt medel bl. a. för en konsulenttjänst (+74 000 kr.) och en allmän förstärkning (+215 000 kr.). 0-alternativet skulle enligt styrelsen innebära en begränsning av antalet kurser.

Samarbetsnämnden för journalisthögskolorna har begärt en uppräkning av medlen för fortbildningskurser inom särskilt aktuella ämnesområden (+10 000 kr.).

Föredraganden

För nästa budgetår bör i statsbudgeten föras upp ett nytt förslagsanslag benämnt Fortbildning av journalister.

Fortbildningsverksamheten för journalister i Kalmar bör fortsätta med i stort sett den omfattning och den inriktning som den har innevarande budgetår. Enligt min mening bör man dock pröva möjligheterna att inom den givna kostnadsramen öka kursutbudet t. ex. genom att i ökad utsträckning använda sig av lärare från orten.

Vid beräkningen av anslaget har beaktats — förutom automatiska kostnadsförändringar — ökade kostnader till följd av att verksamheten i Kalmar har flyttat till nya lokaler (+143 000 kr.).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fortbildning av journalister* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 934 000 kr.

E 32. Bidrag till Ericastiftelsen

1973/74	Utgift	945 000
1974/75	Anslag	956 000
1975/76	Förslag	1 079 000

Enligt ett den 3 oktober 1973 slutet avtal mellan staten, Ericastiftelsen och Stockholms läns landstingskommun lämnar staten och landstingskommunen ersättning till stiftelsen med hälften vardera av stiftelsens nettokostnader enligt fastställd stat. Därjämte ger enligt avtalet staten till landstingskommunen bidrag med 75 000 kr. per budgetår. Kungl. Maj:t har den 28 juni 1974 godkänt avtalet.

För statsbidraget gäller av Kungl. Maj:t den 28 december 1972 meddelade bestämmelser.

Universitetskanslersämbetet

Universitetskanslersämbetets förslag innebär i korthet följande.

1. Löne- och prisomräkning m. m. 123 000 kr., varav 28 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Ökad medelsanvisning för de barn- och ungdomspsykoterapeutiska kurserna (+16 000 kr.).

3. Medelsanvisning för kostnader för seminarium (+4 000 kr.) samt för resekostnader (+2 000 kr.).

4. 2 tjänster som psykolog i stället för 2 tjänster som biträdande psykolog (+19 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar inte med några andra förändringar under detta anslag än sådana som hänför sig till inträffade löne- och prisökningar. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

till *Bidrag till Ericastiftelsen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 079 000 kr.

E 33. Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm

1973/74	Utgift	1 906 000
1974/75	**Anslag**	**2 983 000**
1975/76	Förslag	2 588 000

Finansieringen av verksamheten vid Handelshögskolan i Stockholm regleras genom ett avtal den 23 januari 1954 mellan staten, Stockholms [stad], Handelshögskoleföreningen i Stockholm samt Handelshögskolans i Stockholm direktion. I avtalet har vidtagits vissa ändringar senast den 28 mars 1974, godkända av Kungl. Maj:t den 20 december 1974 (jfr prop. 1974: 170, UbU 1974: 38, rskr 1974: 338). Statens bidrag till kostnaderna för Handelshögskolans verksamhet budgetåren 1975/76—1978/79 fastställdes därvid till ett belopp som utgör 39 % av kostnaderna vid en i avtalet angiven personalstat beräknade med tillämpning av för personal vid universiteten gällande kollektivavtal.

Innevarande budgetår erhåller Handelshögskolan, i enlighet med en den 17 december 1973 träffad överenskommelse (jfr prop. 1974: 1 bil. 10 s. 303. UbU 1974: 13, rskr 1974: 121), ett bidrag om 2 438 000 kr. samt härutöver ett engångsbidrag av 532 000 kr. som kompensation för allmän kostnadsutveckling under tiden fram till den 30 juni 1974. Från anslaget bekostas vidare vissa arvoden.

Kostnaderna vid den i avtalet angivna personalstaten beräknade i 1974 års löneläge inkl. 33 % lönekostnadspålägg uppgår till 6 604 493 kr. Bidraget bör sålunda beräknas till 2 576 000 kr. Avtalet förutsätter att bidraget, sedan överenskommelse träffats om 1975 års löner, juste-

ras med hänsyn härtill. Jag avser att återkomma till denna fråga vid min anmälan av frågan om bidrag till Handelshögskolan i Stockholm för budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm* budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 2 588 000 kr.

E 34. Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet

1973/74	Utgift	385 000
1974/75	Anslag	385 000
1975/76	Förslag	500 000

Från anslaget bestrids kostnader för utbildningsverksamheten vid Sköndalsinstitutets sociala linje. Antalet intagningsplatser vid denna är ca 45.

Direktionen för Svenska diakonsällskapet

Direktionen begär att anslaget ökas med 321 000 kr. till 706 000 kr.

I sin anslagsframställning framhåller direktionen att den sociala utbildningsverksamheten vid Sköndalsinstitutet i stort motsvarar socialhögskolornas utbildning men att det dock föreligger betydelsefulla avvikelser och tillägg som ger institutets utbildning en speciell profil.

Institutet anordnar en propedeutisk kurs för elever med bristfällig grundläggande utbildning, vilken utöver nödvändiga baskunskaper ger eleven möjlighet att tillägna sig en god studieteknik. Upp till 50 % av eleverna har vid antagningstillfället folkhögskoleutbildning.

Vissa teologiska ämnen har integrerats med den sociala utbildningen. Därmed vill man ge livs- och världsåskådningsproblemen en viktig plats i undervisningen, som upptar bl. a. ämnena socialetik, religionspsykologi samt livsåskådning och människovård. Syftet är, enligt direktionen, att teckna ett vidsträckt livs- och världsåskådningspanorama, som gör den studerande förtrogen med samtida synsätt. Direktionen finner det angeläget att i ett samhälle som vårt, där en rad livsåskådningar är företrädda — bl. a. genom ett stort antal invandrare — de som utbildas för människovård får resurser för en djupgående inlevelse i andras attityder och värderingar.

I institutets internat finns handikappinredda rum. Under den senaste tioårsperioden har 46 handikappade elever fått utbildning vid Sköndalsinstitutets sociala linje.

En undersökning visar att Sköndalsdiplomerade i mycket stor utsträckning verkar inom den s. k. tunga socialvården: nykterhetsvård, barnavård, socialvård och kriminalvård.

Föredraganden

Jag bedömer — bl. a. med hänsyn till vad Svenska diakonsällskapet anfört i den nyss redovisade framställningen — en viss förstärkning av medelsanvisningen under anslaget motiverad. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 500 000 kr.

d) gemensamt för universitet och högskolor

E 35. Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar

1973/74 Utgift 37 944 416
1974/75 Anslag 37 910 000
1975/76 Förslag 43 376 000

Från detta anslag bestrids lönekostnaderna vid kungl. biblioteket, statens psykologisk-pedagogiska bibliotek, universitetsbiblioteken i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt biblioteken vid universitetet i Stockholm, karolinska institutet och tekniska högskolan i Stockholm. Från anslaget bestrids vidare lönekostnader för biblioteksverksamheten vid högskolan i Luleå.

Från de till kungl. biblioteket anvisade medlen bestrids kostnaderna för forskningsbiblioteksrådet, som är ett organ för samråd i frågor av gemensamt intresse för de vetenskapliga biblioteken.

I följande sammanställning redovisas personal vid de vetenskapliga biblioteken och belopp som hänför sig till denna personal.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Myndigheterna	Förе-draganden
Personal			
Bibliotekarier	142	+10	+1
Övrig personal	617	+24	+1
	759	**+34**	**+2**
Anslag			
Kungl. biblioteket	9 394 000	+2 450 000	+1 125 000
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	535 000	+ 310 000	+ 71 000
Universitetsbiblioteken m. fl. bibliotek	(27 981 000)	(+5 285 000)	(+4 270 000)
Universitetet i			
Uppsala	7 525 000	+1 364 000	+1 230 000
Lund	7 434 000	+1 222 000	+1 059 000
Göteborg	5 797 000	+ 923 000	+ 804 000
Stockholm	255 000	+ 33 000	+ 33 000
Umeå	2 654 000	+ 617 000	+ 433 000
Karolinska institutet	2 065 000	+ 313 000	+ 231 000
Tekniska högskolan i Stockholm	2 133 000	+ 403 000	+ 311 000
Högskolan i Luleå	118 000	+ 235 000	+ 169 000
Gemensamt	—	+ 175 000	—
	37 910 000	**+8 045 000**	**+5 466 000**

Myndigheterna

Ändringsförslagen för nästa budgetår innebär i korthet följande.

Bibliotek tjänst m. m.	Kostnad budgetåret 1975/76 (tkr.)	Anmärkningar
Kungl. biblioteket		
1. Förstärkning av resurserna vid bibliografiska institutet, bl. a. 1 tjänst som avdelningsdirektör	252	Därav för engångsutgifter 72 000 kr.
2. 1 tjänst som intendent vid nationalfonoteket	75	
3. Utbyggd biblioteksservice åt universitetet i Stockholm	516	
4. Förstärkning av forskningsbiblioteksrådets resurser	364	Därav för engångsutgifter 206 000 kr.
5. Medelsanvisning för statens biblioteksdepå	51	
6. Vissa ersättningar	67	
7. Löneomräkning	1 125	Därav avser 291 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek		
8. Allmän förstärkning	239	
9. Löneomräkning	71	Därav avser 17 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
Universitetsbiblioteken m. fl. bibliotek[1]		
10. Allmän förstärkning, U, L, G, Um, KTH	692	
11. Fortsatt uppbyggnad av personalorganisation, Lå	221	
12. 1 tjänst som bibliotekarie (platschef) för biblioteksverksamheten vid Huddinge sjukhus, KI	82	
13. 1 tjänst som bibliotekarie med samtidig indragning av en personlig tjänst som bibliotekarie, S	—	
14. Konsekvenser av trygghetslagstiftningen	175	
15. Löneomräkning	4 115	Därav avser 867 000 kr. höjt lönekostnadspålägg
	8 045	

[1] U = universitetet i Uppsala, L = universitetet i Lund, G = universitetet i Göteborg, S = universitetet i Stockholm, Um = universitetet i Umeå, KI = karolinska institutet, KTH = tekniska högskolan i Stockholm, Lå = högskolan i Luleå.

0-alternativet skulle innebära bl. a. en nedskärning av öppethållandetiderna och därmed en minskning av bibliotekens servicekapacitet gentemot forskare och studerande. Särskilt hårt skulle förvärvsarbetande drabbas, då de för sina studier behöver ha tillgång till läsesalar under kvällstid.

Föredraganden

Genom beslut den 9 juni 1967 uppdrog Kungl. Maj:t åt statskontoret att med beaktande av vad dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet anfört i prop 1967: 1 (bil. 10 s. 52 och 281, SU 1967: 40, rskr 1967: 113) utreda frågan om de vetenskapliga bibliotekens inre organisation m. m. Statskontoret, som inom ramen för uppdraget överlämnat ett flertal rapporter, har i januari 1974 överlämnat en slutrapport innefattande synpunkter och förslag rörande biblioteksverksamhetens organisation och administration vid universitet och högskolor. Beredningen av hithörande frågor pågår.

Kungl. biblioteket har begärt betydande resursförstärkningar såväl för den bibliografiska verksamheten som för biblioteksservice åt universitetet i Stockholm. Jag återkommer till frågan om bibliotekets bibliografiska åligganden vid min anmälan i det följande av anslaget Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m. Vad avser biblioteksservice åt universitetet i Stockholm bör kungl. biblioteket, inom ramen för befintliga resurser, kunna avdela erforderlig personal för tjänstgöring i Frescati.

Vid universitetet i Stockholm har innehavaren av en personlig tjänst som bibliotekarie avgått med pension (jfr prop. 1961: 1 bil. 10 s. 440, SU 1961: 57, rskr 1961: 179). I likhet med universitetskanslersämbetet anser jag att behovet av en bibliotekarietjänst kvarstår, vilket jag har beaktat vid min medelsberäkning.

För biblioteksverksamheten vid högskolan i Luleå beräknar jag ytterligare 155 000 kr.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur. Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 43 376 000 kr.

E 36. Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.

1973/74	Utgift	18 541 606	Reservation	1 957 994
1974/75	Anslag	19 364 000		
1975/76	Förslag	22 313 000		

Från detta anslag bestrids kostnaderna för bokinköp m. m. vid kungl. biblioteket, statens psykologisk-pedagogiska bibliotek, universitetsbiblioteken i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå samt biblioteken vid universitetet i Stockholm, karolinska institutet och tekniska högskolan i Stockholm. Från anslaget bestrids vidare kostnader för bokinköp m. m. för biblioteksverksamheten vid högskolan i Luleå.

Förslagen till ökning av medelsanvisningarna framgår av följande sammanställning.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Myndigheterna	Föredraganden
Kungl. biblioteket	3 964 000	+1 004 000	+ 775 000
därav för engångsutgifter	—	(+ 323 000)	(+ 300 000)
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	235 000	+ 60 000	+ 29 000
Universitetsbiblioteken m. fl. bibliotek	12 965 000	+3 213 000	+1 445 000
därav för engångsutgifter	(100 000)	(+ 190 000)	(—)
Till regeringens disposition	2 200 000	+ 800 000	+ 700 000
därav för engångsutgifter	(2 200 000)	—	(—)
	19 364 000	**+5 077 000**	**+2 949 000**

Löneomräkning för kostnader avseende renhållning och städning under skilda anslagsposter uppgår till sammanlagt 62 000 kr.

Forskningsbiblioteksrådet

Forskningsbiblioteksrådet, som för statistik över inköpspriserna av den från utlandet förvärvade vetenskapliga litteraturen, har kunnat konstatera en genomsnittlig prishöjning år 1973, inkl. höjning av kostnaderna för bokbindning, med drygt 11 %. Samtidigt ökade antalet tidskriftstitlar år 1973 med 11,5 %. Detta motiverar enligt rådet en uppräkning av anslaget till bokinköp med nära 23 % som kompensation för merkostnader för biblioteken till följd av nämnda procentuella höjningar.

Kungl. biblioteket

Med hänvisning till forskningsbiblioteksrådets rekommendation begär kungl. biblioteket en uppräkning av anslaget på grund av prisstegringar och ökad litteraturproduktion med 536 000 kr. Av den begärda ökningen avser vidare 300 000 kr. en medelsanvisning av tillfällig natur för framställning av accessionskatalogen för åren 1968—1971 med hjälp av ADB. Denna verksamhet är samordnad med det datorbaserade informationssystem för bibliotek (LIBRIS), som statskontoret har utvecklat. En retroaktiv uppdatering av material från accessionskatalogen för nämnda period skulle tillföra LIBRIS' databas ca 140 000 titlar.

Universitetskanslersämbetet

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) föreslår en uppräkning av detta anslag med 13 %, vilket är samma procentsats för prisomräkning som UKÄ har föreslagit beträffande den s. k. materieldelen av driftkostnadsanslagen.

Ändringsförslagen för nästa budgetår innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 1 811 000 kr.
2. Allmän ökning av litteraturbeståndet vid universiteten i Uppsala,

Lund, Göteborg och Stockholm samt vid karolinska institutet och tekniska högskolan i Stockholm (+865 000 kr.).

3. Komplettering av svenska trycket och inköp av litteratur inom humanistiska ämnesområden vid universitetet i Umeå (+275 000 kr., varav 65 000 kr. för engångsutgifter).

4. Fortsatt uppbyggnad av karolinska institutets biblioteksverksamhet vid Huddinge sjukhus (+80 000 kr.).

5. Fortsatt uppbyggnad av biblioteksverksamheten vid högskolan i Luleå (+415 000 kr., varav 225 000 kr. för engångsutgifter).

6. Fortsatt uppbyggnad av LIBRIS-projektet. UKÄ förordar en medelsram av totalt 2 550 000 kr. för driften av LIBRIS budgetåret 1975/76 (+550 000 kr.).

7. Svensk anslutning till ett internationellt system för registrering av tidskrifter (+150 000 kr.).

8. Lönekostnader för städledare bestrids innevarande budgetår från anslaget Lokalkostnader vid universiteten m. m. Medel för dessa kostnader bör anvisas under detta anslag (+22 000 kr.).

9. Minskad medelsanvisning under detta anslag med hänsyn till att medel för parkskötsel, yttre renhållning och sophantering beräknas under anslaget Lokalkostnader vid universiteten m. m. (−155 000 kr.).

10. Minskad medelsanvisning m. h. t. engångsutgifter innevarande budgetår (−100 000 kr.).

0-alternativet skulle påverka främst inköp av monografisk litteratur och prenumeration av tidskrifter och serier. Ett i jämförelse med nuläget ökat antal böcker skulle förbli obundna, vilket skulle medföra en ökad förslitning av böckerna.

Tidningsfilmningskommittén har anhållit om 300 000 kr. för mikrofilmning av svensk dagspress, som på grund av ålder eller hård förslitning hotas av papperssönderfall. För innevarande budgetår har Kungl. Maj:t anvisat 200 000 kr. för nämnda ändamål.

Föredraganden

Vid fördelningen av anslaget för innevarande budgetår har för universitetet i Umeå förts upp 90 000 kr. för att tillgodose behovet av svensk litteratur på grund av ofullständiga leveranser av granskningsexemplaret av tryckt skrift. Behovet av medel för nämnda ändamål kan antas vara oförändrat för nästa budgetår.

En huvuduppgift för kungl. biblioteket som nationalbibliotek är bibliotekets funktioner inom det bibliografiska området. Jag har beräknat 300 000 kr. för framställning av accessionskatalogen för åren 1968—1971 med utnyttjande av ADB. I den mån ytterligare resurser erfordras för den bibliografiska verksamheten bör utrymme härför beredas genom omdisposition inom befintlig organisation.

Jag har vidare tagit upp 2 900 000 kr. för bl. a. fortsatt uppbyggnad av ett datorbaserat informationssystem för bibliotek (LIBRIS) och viss mikrofilmning av tidningar.

Vid min medelsberäkning har jag beaktat universitetskanslersämbetets förslag avseende fördelningen på skilda anslag av vissa medel för renhållning och städning. Jag har vidare beaktat att kostnader för inventering och konserveringsarbeten vid Roggebiblioteket och domkyrkobiblioteket i Strängnäs, som innevarande budgetår bestrids från anslaget Stifts- och landsbiblioteken: Bokinköp och bokbindning m. m., nästa budgetår skall bestridas från förevarande anslag.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 22 313 000 kr.

E 37. Förvaltningarna vid universiteten m. m.

1973/74	Utgift	47 119 868
1974/75	Anslag	46 348 000
1975/76	Förslag	52 882 000

Från detta anslag bestrids utgifter huvudsakligen för personal och expenser vid förvaltningarna vid universiteten, karolinska institutet, tekniska högskolan i Stockholm och högskolan i Luleå.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	185	+ 2	of.
Övrig personal	491	+ 1	of.
	676	**+ 3**	**of.**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	34 269 000	+ 5 449 000	+ 4 929 000
Sjukvård	74 000	of.	of.
Datamaskintid m.m.	1 271 000	+ 1 055 000	+ 1 000 000
Expenser	4 302 000	+ 930 000	+ 474 000
Information m.m. om uppdragsverksamhet	239 000	+ 22 000	+ 22 000
Driften av den botaniska trädgården i Frescati	540 000	+ 90 000	+ 90 000
Renhållning och städning	3 122 000	− 381 000	− 242 000
Ersättningar till redovisningscentraler	2 980 000	+ 673 000	+ 261 000
Reglering av staterna för redovisningscentralerna	1 000	of.	of.
	46 798 000	**+ 7 838 000**	**+ 6 534 000**
Uppbördsmedel			
Avkastning från vissa fonder vid universitetet i Stockholm	450 000	of.	of.
Nettoutgift	**46 348 000**	**+ 7 838 000**	**+ 6 534 000**

Avlöningskostnaderna i 1973 års löneläge för den personal vid förvaltningarna för vilken innevarande budgetår medel beräknats under anslagsposten till lönekostnader framgår av följande sammanställning.

Universitetet i	
Uppsala	5 939 000
Lund	6 775 000
Göteborg	4 274 000
Stockholm	5 467 000
Umeå	3 242 000
Karolinska institutet	2 445 000
Tekniska högskolan i Stockholm	3 361 000
Högskolan i Luleå	879 000

Utöver de i sammanställningen upptagna beloppen har innevarande budgetår under anslagsposten till lönekostnader beräknats 293 000 kr. för personal för lokalregistrering, 148 000 kr. för försöksverksamhet med vidgat samarbete mellan universiteten och folkbildningsorganisationerna, medel för en tjänst som director musices vid vartdera av universiteten i Uppsala och Lund samt för två personliga tjänster, en i Uppsala och en i Lund, för motionsverksamhet för studerande. Från anslagsposten bestrids även uppdragstillägg till bl. a. rektorer, prorektorer och vissa valda ledamöter av konsistorier. Vidare bestrids från anslagsposten vissa arvoden i anledning av försöksverksamhet med nya samarbetsformer vid universiteten, karolinska institutet, de tekniska högskolorna samt högskolorna i Linköping och Luleå.

Universitetskanslersämbetet

Ändringsförslagen för nästa budgetår innebär i korthet bl. a. följande.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 6 842 000 kr., varav 1 159 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle främst beröra lönekostnaderna samt i viss mån kostnaderna för renhållning och städning. Följden skulle bl. a. bli en långsammare behandling av ärendena och en försämrad intern och extern service.

3. Medel för de kostnader för försöksverksamhet med företagshälsovård vid tekniska högskolan i Stockholm, som innevarande budgetår bestrids från anslag till statens personalnämnd, bör anvisas under detta anslag (+139 000 kr.).

4. Utbyggnad av personalorganisationen vid högskolan i Luleå (+103 000 kr.).

5. Kostnader sammanhängande med trygghetslagstiftningen (+175 000 kr.).

6. Vidgad försöksverksamhet med samarbete mellan universiteten och folkbildningsorganisationerna (+103 000 kr.).

7. Ytterligare datamaskintid för informationssystem avseende studerande och studieresultat (+800 000 kr.).

8. Utökad informationsverksamhet (+370 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 52 882 000 kr. Vid mina beräkningar har jag i enlighet med universitetskanslersämbetets förslag tagit upp bl. a. 800 000 kr. för ytterligare datamaskintid för informationssystem avseende studerande och studieresultat.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvaltningarna vid universiteten m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 52 882 000 kr.

E 38. Lokalkostnader vid universiteten m. m.

1973/74	Utgift[1]	248 161 316
1974/75	Anslag	271 413 000
1975/76	Förslag	313 007 000

[1] Anslaget Universiteten m.m.: Gemensamma driftkostnader.

Från anslaget bestrids utgifter för lokalhyror, bränsle, lyse och vatten samt personal vid fastighetstjänsten vid kungl. biblioteket, universiteten, karolinska institutet, tekniska högskolan i Stockholm, högskolan i Luleå, socialhögskolorna, statens psykologisk-pedagogiska bibliotek samt bibliotekshögskolan.

Från anslaget bestrids vidare utgifter för lokalhyror samt bränsle, lyse och vatten vid Chalmers tekniska högskola och högskolan i Linköping. Medel för fastighetstjänsten vid nämnda högskolor beräknas innevarande budgetår under anslagen Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping samt Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Myndigheterna	Föredraganden
Lokalhyror	243 402 000	+ 18 524 000	+ 19 833 000
Bränsle, lyse och vatten	23 228 000	+ 17 015 000	+ 17 058 000
Lönekostnader vid fastighetstjänsten	4 783 000	+ 938 000	+ 869 000
Parkskötsel m. m.		+ 3 834 000	+ 3 834 000
	271 413 000	**+ 40 311 000**	**+ 41 594 000**

Myndigheterna

Ändringsförslagen för nästa budgetår innebär i korthet bl. a. följande.

1. Pris- och löneomräkning 16 472 000 kr., varav 303 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. Ökad medelsanvisning för lokalhyror (+18 524 000 kr.).
3. Minskad medelsanvisning under detta anslag med hänsyn till att medel för löner till städledare beräknas under driftkostnadsanslagen samt under anslagen Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m. och Förvaltningarna vid universiteten m. m. (−485 000 kr.).
4. Medel för förstärkningar vid fastighetstjänsten (+619 000 kr.).
5. Medel för parkskötsel, yttre renhållning och sophantering (+3 834 000 kr.).

Föredraganden

I likhet med universitetskanslersämbetet (UKÄ) anser jag att energiförsörjningen vid läroanstalterna bör ägnas speciell uppmärksamhet. Energibesparande åtgärder bör prioriteras. Jag har därför beräknat medel för en betydande förstärkning av personalen vid fastighetstjänsten (+412 000 kr.). Jag räknar med att förbrukningen av olja och elkraft härigenom skall kunna minskas avsevärt.

För budgetåret 1975/76 har jag under detta anslag beräknat medel även för lokalhyror samt bränsle, lyse och vatten vid journalisthögskolorna. Vidare har jag beaktat UKÄ:s förslag avseende fördelningen på skilda anslag av vissa medel för renhållning och städning.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lokalkostnader vid universiteten m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 313 007 000 kr.

E 39. Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer

1973/74	Utgift	1 993 530
1974/75	Anslag	1 400 000
1975/76	Förslag	1 600 000

Från detta anslag bestrids kostnader för ersättning åt vissa opponenter vid disputationer inom de läroanstalter, för vilka universitetskanslersämbetet (UKÄ) är central förvaltningsmyndighet. Kungl. Maj:t har den 7 juni 1974 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitetskanslersämbetet

Antalet forskarstuderande och därmed antalet disputationer har sedan reformeringen av forskarutbildningen ökat väsentligt. UKÄ räknar

därför med att medelsanvisningen behöver höjas successivt och föreslår för nästa budgetår en höjning med 100 000 kr.

Föredraganden

Med hänsyn till belastningen bör anslaget för nästa budgetår räknas upp med 200 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kr.

E 40. Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden

1973/74	Utgift	3 331 549
1974/75	Anslag	3 650 000
1975/76	Förslag	3 650 000

Från detta anslag bestrids kostnader för ersättning åt sakkunniga i sådana befordringsärenden inom åttonde huvudtitelns område, där ersättning inte skall utgå av för ändamålet särskilt anvisade medel. Kungl. Maj:t har den 7 juni 1974 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitetskanslersämbetet

Universitetskanslersämbetet föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 650 000 kr.

E 41. Stipendier för forskarutbildning

1973/74	Utgift[1]	13 596 421	Reservation[1]	1 199 127
1974/75	Anslag	16 040 000		
1975/76	Förslag	16 653 000		

[1] Anslaget Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier.

Från detta anslag bestrids kostnader för dels stipendier för forskarutbildning (doktorandstipendier), dels — i vissa fall — doktorand- och tilläggsstipendier enligt äldre bestämmelser vid läroanstalter för vilka universitetskanslersämbetet (UKÄ) är central förvaltningsmyndighet samt vid Handelshögskolan i Stockholm. Innevarande budgetår bekostas sammanlagt ca 1 330 stipendier från anslaget.

Stipendium för forskarutbildning utgår med 12 250 kr. per år. Doktorandstipendium enligt äldre bestämmelser utgår med 9 500 kr. för nio månader. Efter särskild ansökan kan dessutom ges tilläggsstipendium för ytterligare upp till tre månader per år.

Kungl. Maj:t har den 7 juni 1974 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitetskanslersämbetet

UKÄ föreslår att antalet stipendier ökas med 100 och att — som en anpassning till levnadskostnadernas utveckling — beloppet per stipendium höjs med 2 250 kr. till 14 500 kr.

Alternativ 0 skulle innebära att omkring 65 färre stipendier skulle kunna delas ut under budgetåret 1975/76.

Föredraganden

För budgetåret 1975/76 beräknar jag medel för ytterligare 50 stipendier för forskarutbildning (doktorandstipendier). Anslaget bör därför räknas upp med 613 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stipendier för forskarutbildning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 16 653 000 kr.

E 42. Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m.

1973/74	Utgift	9 954 748	Reservation	688 312
1974/75	Anslag	11 205 000		
1975/76	Förslag	12 665 000		

Kungl. Maj:t har den 7 juni 1974 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitetskanslersämbetet

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) föreslår att anslaget för nästa budgetår höjs med 3 000 000 kr. till 14 205 000 kr. UKÄ räknar därvid med fördelning av medlen på olika ändamål enligt följande sammanställning.

Forskningsprojekt	2 200 000	(+ 400 000)
Utvecklingsarbete	7 625 000	(+1 450 000)
Utbildning av lärare och annan personal	3 060 000	(+ 900 000)
Information, planering m.m.	600 000	(+ 250 000)
Löner	720 000	(of.)
	14 205 000	**(+3 000 000)**

En viktig uppgift för läroanstalterna och UKÄ är att fortlöpande söka förbättra undervisningens organisation och arbetsformer. Detta syfte bör främjas genom kvalificerat forsknings- och utvecklingsarbete

(FoU). Verksamheten omfattar tre huvudformer, nämligen forskningsprojekt, institutionsanknutna utvecklingsprojekt i form av organisatoriska försök m. m. samt utbildning av lärare och annan personal.

Enligt UKÄ kommer behovet av FoU uppenbarligen att öka ytterligare, då nu ett omfattande reformarbete planeras inom universitets- och högskolesektorn. Kvantitativt har uppgifterna för FoU inom universitets- och högskoleområdet ökat genom att det fr. o. m. innevarande budgetår också skall tillgodose socialhögskolornas behov. UKÄ har i sitt remissyttrande över U 68:s huvudbetänkande understrukit behovet av vidgade insatser inom det pedagogiska utvecklingsarbetets område. Detta bör dock inte begränsas till enbart olika undervisningsfrågor; i själva verket måste FoU-insatserna i stor omfattning också ta upp frågor som har att göra med t. ex. den högre utbildningens funktioner i och anknytning till samhället i övrigt. Den av UKÄ under de senaste åren förordade kraftiga uppräkningen av anslaget markerar en prioritering av verksamheten som alltjämt kvarstår.

Forskningsprojekten, som de senaste åren omfattat ca 15—20 % av anslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete, inriktas inte bara på att utveckla och pröva nya metoder för undervisning och resultatkontroll utan även på att utveckla metoder för analys av såväl högskolesektorns mål som dess struktur och relationer till samhället i övrigt. Denna senare, mer direkt policy-orienterade forskning har sin största betydelse genom att bidra till mer insiktsfulla och nyanserade synsätt och problemuppfattningar såväl hos politiker och planerare som hos lärare och studerande.

Utvecklingsprojekten, som omfattar ca 60 % av anslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete, inriktas på olika frågor rörande utbildningsplanering och undervisning och syftar till mer kortsiktiga, konkreta förändringar i planeringen och i undervisningssituationen. De bedrivs dels som institutionsanknutna utvecklingsprojekt, dels som gemensamma utvecklingsprojekt.

För *utbildning* av lärare och annan personal disponeras under budgetåret 1974/75 2 160 000 kr. Under detta budgetår kommer ett antal kurser för den undervisande personalen att anordnas i enlighet med det handlingsprogram som framlades i UKÄ:s förslag till anslagsframställning för budgetåret 1971/72. Härutöver kommer ett antal specialkurser och konferenser att anordnas.

Den personalutbildning som försöksvis genomförts på grundval av universitetspedagogiska utredningens principbetänkande har medfört en betydligt ökad pedagogisk aktivitet vid de berörda institutionerna.

Det är enligt UKÄ:s mening angeläget att dessa positiva erfarenheter tas tillvara och utvecklas vidare och att det för universitetens och högskolornas personal — i likhet med vad som gäller statsförvaltningen i övrigt — skapas möjlighet att genomgå befattningsutbildning.

UKÄ avser att under detta läsår för regeringen redovisa ett förslag till handlingsprogram för mera systematiserad utbildning av den undervisande personalen. Programmet avses börja genomföras budgetåret 1976/77.

Resurserna för utbildningen av den icke undervisande personalen behöver enligt UKÄ kraftigt förstärkas. Utbildning av prefekter, studievägledare samt teknisk och administrativ personal har inte den kapacitet som vore önskvärd för att tillfredsställa behoven inom utbildningsområdet. UKÄ framhåller även att den nya lagstiftningen angående ökad anställningstrygghet kommer att medföra krav på att all personal åtar sig uppgifter, som delvis ligger utanför deras tidigare utbildning och erfarenheter. En förutsättning för att detta skall vara möjligt är dock att ökade insatser i form av specialkurser inom ramen för personalutbildningsprogrammet kan erbjudas den berörda personalen. UKÄ förutsätter därför en successiv ökning av resurserna för specialkurser fr. o. m. budgetåret 1975/76.

Budgetåret 1974/75 disponeras 350 000 kr. för planering, uppföljning samt information beträffande pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete.

Insatser på informationssidan är av avgörande betydelse för att resultaten av verksamheten skall komma till praktisk användning och utgör därför en viktig förutsättning för att de övriga medel som sätts in på området ger en produktiv avkastning. En fortsatt utbyggnad av informationsverksamheten är enligt UKÄ:s erfarenhet och bedömning synnerligen angelägen. Efter hand som verksamheten växer krävs också ökade resurser för planering och uppföljning.

Ur förevarande anslag utgår medel till avlöning av viss personal vid UKÄ. För detta ändamål föreslås för budgetåret 1975/76 ingen förändring.

Alternativ 0 skulle innebära så kännbara inskränkningar på alla de aktiviteter som bekostas från anslaget såsom minskade möjligheter till pedagogisk försöksverksamhet, minskat antal kurser och kursdeltagare vid utbildning av lärare och annan personal samt beträffande informationen, att ett praktiskt utnyttjande av verksamhetens resultat försvåras.

Föredraganden

Anslaget till pedagogiskt utvecklingsarbete har under senare år ökat väsentligt. Vissa kostnader inom detta område bestrids även från anslagen Universitetskanslersämbetet: Förvaltningskostnader samt Förvaltningarna vid universiteten m. m., nämligen för dels personal m. m. vid enheten för pedagogiskt utvecklingsarbete vid universitetskanslersämbetet (UKÄ), dels läromedelscentralerna och bevakningen av läromedelsfrågor vid vissa läroanstalter.

Utbyggnaden av det pedagogiska utvecklingsarbetet inom UKÄ:s ansvarsområde har även för budgetåret 1975/76 hög prioritet i UKÄ:s

förslag till anslagsframställning. Den verksamhet som bekostas från detta anslag har enligt min mening en avgörande betydelse för förnyelsen av utbildningen vid universitet och högskolor, inte minst i perspektiv av de reformer som högskolesektorn står inför.

Jag vill även i år framhålla vad föredragande statsrådet underströk i prop. 1973: 1 (bil. 10 s. 403), nämligen det angelägna i en fortlöpande omprövning av fördelningen av de anvisade medlen på olika områden inom utvecklingsarbetet. I den mån medel från anslaget används till personalutbildning bör fortfarande behovet av utbildning för personalkategorier som har kort formell utbildning särskilt beaktas. Vidare bör beaktas behovet av utbildning av ledamöter i beslutande organ bl. a. inom ramen för försöksverksamheten med nya samarbetsformer. Vad gäller den pedagogiska utbildningen för lärare har jag vid min medelsberäkning för nästa budgetår utgått från en i huvudsak oförändrad verksamhet. En utbyggnad av denna verksamhet är enligt min mening angelägen. Utbildningen bör emellertid organiseras på ett sådant sätt att merkostnader inte uppstår under anslagen till avlöningar till lärarpersonal.

Vid min anmälan av anslaget Journalisthögskolorna har jag anfört att det pedagogiska utvecklingsarbetet bör kunna omfatta även journalistutbildningen. Medel från förevarande anslag bör därför — efter prövning av UKÄ — kunna användas även för projekt rörande journalistutbildning.

För nästa budgetår bör anslaget ökas med 1 460 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 12 665 000 kr.

E 43. Universitetens datamaskincentraler

1973/74	Nettoutgift	562 835
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Organisationen av datoranvändningen inom den högre utbildningens och forskningens område fastställdes av statsmakterna år 1965 (prop. 1965: 40, SU 1965: 107, rskr 1965: 297 och prop. 1965: 42, SU 1965: 91, rskr 1965: 224). På var och en av de fem universitetsorterna finns en datamaskincentral. Centralen i Stockholm är gemensam för de högre läroanstalterna på orten och försvarets forskningsanstalt. Finansieringen av centralernas utbyggnad samt förnyelse av datoranläggningarna sker över statens datamaskinfond, som förvaltas av statskontoret.

Datamaskincentralerna skall vara ekonomiskt självbärande. Utgifterna skall alltså täckas av inkomster för utnyttjande av centralernas

tjänster, varvid den del av avgifterna som utgör avskrivning och ränta inlevereras till fonden. Anslaget belastas med de underskott som kan uppstå ett enskilt budgetår med hänsyn till att maskinerna utnyttjas ojämnt m. m. På motsvarande sätt uppkommande överskott tillförs statsverket.

För datamaskincentralerna finns en gemensam styrelse under universitetskanslersämbetet (UKÄ).

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1974 meddelat föreskrifter för anslaget.

Genom beslut den 24 april 1970 uppdrog Kungl. Maj:t åt UKÄ att i samråd med statskontoret och mot bakgrund av erfarenheterna av den år 1965 fastställda organisationen för automatisk databehandling inom den högre utbildningens och forskningens område utreda det framtida behovet av datakapacitet inom detta område och hur detta behov skulle tillgodoses. UKÄ har i december 1974 i samråd med statskontoret avgett förslag rörande datakapacitet för högre utbildning och forskning.

Universitetskanslersämbetet

UKÄ föreslår att förevarande anslag förs upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Universitetens datamaskincentraler* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 44. Kostnader för datamaskintid

1973/74	Utgift	23 306 832
1974/75	Anslag	24 650 000
1975/76	Förslag	26 650 000

Från detta anslag bestrids kostnader för sådant utnyttjande av datamaskinanläggning, som är avsett för högre utbildning, samt för sådana projekt som prövas ha vetenskapligt intresse och vara utan direkt förvärvssyfte. Kungl. Maj:t har den 7 juni 1974 meddelat föreskrifter för anslaget.

Universitetskanslersämbetet

Enligt universitetskanslersämbetets (UKÄ) bedömning har den utbyggnad av universitetens datamaskincentraler, som skett på grundval av 1965 års riksdagsbeslut (prop. 1965: 40, SU 1965: 107, rskr 1965: 297 och prop. 1965: 42, SU 1965: 91, rskr 1965: 224), inte i erforderlig utsträckning följts upp genom förstärkningar av anslaget till kostnader för datamaskintid. På grundval av den inom UKÄ utförda utredningen

föreslår UKÄ att anslaget för budgetåret 1975/76 höjs med sammanlagt 10 milj. kr. Av denna summa avses 3,5 milj. kr. åtgå för att återställa den servicenivå som rådde budgetåret 1973/74. För kostnadsstegringar samt utbyggnaden av dataservicen för högskolan i Luleå beräknas 1,5 milj. kr. och 5,0 milj. kr. äskas för övriga angelägna förstärkningar.

Vad 0-alternativet beträffar skulle en reduktion av anslaget till kostnader för datamaskintid tvinga fram en inskränkning av servicen till såväl interna som externa kunder, framhåller UKÄ. Detta kan i sin tur komma att medföra bortfall av kunder och intäkter. En minskning av befintlig utrustning måste göras och personal vid datamaskincentralerna friställas.

Föredraganden

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har i samråd med statskontoret i december 1974 lagt fram förslag till ändring av organisationen av dataverksamheten samt ändrade former för finansieringen av denna verksamhet. Beredningen av denna fråga är ännu inte avslutad. Viss utredningsverksamhet på dataområdet pågår fortfarande. Den s. k. datasamordningskommittén väntas avge sitt betänkande under detta år. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning till UKÄ:s förslag.

Jag vill erinra om att kostnader för datamaskintid får täckas av medel även från driftkostnadsanslagen och anslagen till de olika forskningsråden. Förevarande anslag bör för nästa budgetår ökas med 2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för datamaskintid* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 26 650 000 kr.

E 45. Extra utgifter vid universiteten m. m.

1973/74 Utgift	1 865 155	Reservation	1 272 349
1974/75 Anslag	1 440 000		
1975/76 Förslag	1 440 000		

Detta anslag är genom beslut av Kungl. Maj:t den 7 juni 1974 fördelat enligt följande sammanställning.

1. Universitetet i Uppsala	120 000
2. Universitetet i Lund	230 000
3. Universitetet i Göteborg	180 000
4. Universitetet i Stockholm	175 000
5. Universitetet i Umeå	150 000
6. Karolinska institutet	90 000
7. Tekniska högskolan i Stockholm	85 000
8. Högskolan i Luleå	40 000
9. Till universitetskanslersämbetets disposition	140 000
10. Till Kungl. Maj:ts disposition	230 000
	1 440 000

Posterna 1—8 disponeras i enlighet med beslut av resp. konsistorium (motsv.). Från posten Till Kungl. Maj:ts disposition bestrids kostnader för förstärkningsåtgärder vid universiteten och vissa högskolor inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Universitetskanslersämbetet

Prisomräkning 100 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter vid universiteten m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 440 000 kr.

e) vissa forskningsändamål

E 46. Medicinsk forskning

1973/74 Utgift	51 105 406	Reservation	757 096
1974/75 Anslag	58 015 000		
1975/76 Förslag	64 352 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för dels forskningsprojekt, dels tio extra ordinarie tjänster som professor, fem extra ordinarie tjänster som biträdande professor och tjugofem särskilda forskartjänster. Vidare bestrids kostnader för medicinsk publiceringsverksamhet och statens medicinska forskningsråds förvaltning.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens medicinska forskningsråd	Föredraganden
Allmänmedicinsk och yrkesmedicinsk forskning	52 600 000[1]	+28 200 000	
fysiologi och farmakologi	(14 224 000)	(+8 045 000)	
kirurgi	(3 881 000)	(+2 195 000)	
medicin	(5 442 000)	(+3 079 000)	
medicinsk kemi	(10 230 000)	(+5 787 000)	
medicinsk mikrobiologi	(4 006 000)	(+2 264 000)	
morfologi	(4 619 000)	(+2 611 000)	+6 337 000
odontologi	(917 000)	(+ 519 000)	
psykiatri	(1 370 000)	(+ 776 000)	
kontraktsforskning under ledning av specialkommittéer[2]	(4 568 000)	(+2 115 000)	
övrigt	(3 343 000)	(+ 809 000)	
Förvaltning	1 045 000	+ 455 000	
Försvarsmedicinsk forskning	4 370 000	+2 330 000	of.
	58 015 000	**+30 985 000**	**+6 337 000**

[1] Delbeloppen anger rådets preliminära fördelning.
[2] Arbetsmedicinsk och socialmedicinsk forskning, forskning rörande beroendeframkallande medel, metodutveckling, metodkontroll, biomedicinsk dokumentationsverksamhet m. m.

Statens medicinska forskningsråd

1. Rådets utredande och initierande aktiviteter ägnas i hög grad den målinriktade forskningen. I sin anslagstilldelning fortsätter rådet dock en bred satsning inom hela det medicinska forskningsfältet. Rådets resurser har på grund av kostnadsutvecklingen knappast ökat reellt under de senaste åren. Genom rådets prioriteringssystem har ändå nya projekt kunnat tilldelas medel. Den finansiella situationen har dock

medfört att de prioriterade projekten inte kunnat erhålla resurser för optimal verksamhet.

2. 0-alternativet skulle enligt rådets bedömning medföra indragning av anslag motsvarande 50 tjänster.

3. Ökade medel för forskar- och forskarrekryteringsbefattningar, för stipendier och för biträdespersonal.

4. Resursförstärkning för att möjliggöra anslag till s. k. tung utrustning (4 milj. kr.), och täcka ökade kostnader för försöksdjur (400 000 kr.).

5. Kostnaderna för den personal vid den biomedicinska dokumentationscentralen vid karolinska institutet, som nu bestrids från rådets anslag, bör fortsättningsvis bestridas från anslaget Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader (—483 000 kr.).

6. En tjänst som byråchef i lönegrad F 24 vid rådet.

Föredraganden

Vid min beräkning av anslaget Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader har jag beaktat sådana personalkostnader vid den biomedicinska dokumentationscentralen vid karolinska institutet vilka innevarande budgetår bestrids av medicinska forskningsrådet. Förevarande anslag bör därför minskas med motsvarande belopp.

Vid min beräkning av medelsanvisningen till försvarsmedicinsk forskning har jag samrått med chefen för försvarsdepartementet som bedömt frågan från totalförsvarssynpunkt.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Medicinsk forskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 64 352 000 kr.

E 47. Humanistisk forskning

1973/74	Utgift	10 390 179	Reservation	602 411
1974/75	Anslag	11 915 000		
1975/76	Förslag	15 000 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för dels forskningsprojekt samt tre extra ordinarie tjänster som professor och tio särskilda forskartjänster, dels statens humanistiska forskningsråds förvaltning.

För förvaltningskostnader får budgetåret 1974/75 användas högst 425 000 kr. av anslaget.

Statens humanistiska forskningsråd disponerar utöver detta anslag avkastningen av humanistiska fonden.

Statens humanistiska forskningsråd

1. Angelägna forskningsprojekt, som rådet vill stödja vid en anslagsökning, är bl. a. projekten Kulturell miljövård, Urbaniseringens kulturprocesser, Livsåskådningsforskning samt Humanistisk massmediaforskning. Dessutom avser rådet att efter probleminventering initiera humanistisk forskning avseende utomeuropeiska kulturområden.

En stor del av de medel som rådet disponerar används för att bekosta tryckning av forskningsrapporter m. m. Tryckkostnaderna ökar f. n. kraftigt, vilket får kännbara återverkningar på rådets budget.

2. 0-alternativet skulle enligt rådets bedömning medföra indragning av anslag motsvarande 5 tjänster.

3. En extra ordinarie tjänst som professor i empirisk konfliktforskning, personlig för docenten vid universitetet i Lund Sven Tägil, med placering vid universitetet i Lund. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har tillstyrkt förslaget.

En extra ordinarie tjänst som professor i bebyggelsevård, personlig för professorn i svensk och jämförande arkitekturhistoria vid konsthögskolan Göran Lindahl, med placering vid nordiska institutet för samhällsplanering. UKÄ, statens planverk och nordiska institutet för samhällsplanering har tillstyrkt förslaget.

4. Fem särskilda forskartjänster.

5. Tjänst som byråchef i lönegrad F 24 vid rådet.

6. Rådet yrkar att anslaget nästa budgetår ökas med 5 685 000 kr. till 17 600 000 kr. Inom ramen för detta belopp bör för förvaltningskostnader beräknas 555 000 kr. vilket innebär en ökning med 130 000 kr.

Föredragandens

Jag vill inledningsvis erinra om vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning. Min beräkning av detta anslag innebär således en kraftig förstärkning av humanistiska forskningsrådets resurser. Jag utgår från att denna förstärkning, i överensstämmelse med vad rådet anfört i sin anslagsframställning, framför allt används för stöd till forskningsprojekt som är av tvärvetenskaplig natur och inriktade på aktuella samhällsproblem.

Jag förordar att en extra ordinarie professur i empirisk konfliktforskning, personlig för docenten vid universitetet i Lund Sven Tägil, inrättas den 1 juli 1975. Tägils kompetens för tjänsten vitsordas i sakkunnigutlåtanden.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 3 085 000 kr. till 15 000 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att inrätta en extra ordinarie professur i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Humanistisk forskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

E 48. Samhällsforskning

1973/74 Utgift	11 820 539	Reservation	2 702 940
1974/75 Anslag	13 600 000		
1975/76 Förslag	15 739 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för dels forskningsprojekt samt tre extra ordinarie tjänster som professor och sjutton särskilda forskartjänster, dels förvaltningen vid statens råd för samhällsforskning. För förvaltningskostnader får budgetåret 1974/75 användas högst 545 000 kr. av anslaget.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens råd för samhällsforskning	Föredraganden
Socialvetenskaplig forskning och publiceringsverksamhet	6 350 000	+3 150 000	
Rättsvetenskaplig forskning och publiceringsverksamhet	1 300 000	+ 600 000	+1 639 000
Psykologisk och pedagogisk forskning och publiceringsverksamhet	5 950 000	+1 650 000	
Folkrörelseforskning	—	—	+ 500 000
	13 600 000	**+5 400 000**	**+2 139 000**

Statens råd för samhällsforskning

1. Under den senaste femårsperioden har den sektoriellt finansierade samhällsvetenskapliga forsknings- och utvecklingsverksamheten (FoU) fått ökad omfattning. Denna omfattar framför allt tillämpad forskning och utvecklingsarbete.

Det är nödvändigt att grundforskningen, som är en förutsättning för alla FoU-aktiviteter, inte eftersätts. För att behovet av sådan forskning bättre skall kunna tillgodoses bör rådets resurser kraftigt förstärkas.

Rådets verksamhet har de senaste åren inriktats på att initiera och stödja större och mera långsiktiga forskningsprojekt. Det är dock angeläget att, vid sidan av dessa projekt, insatser kan göras inom aktuella områden.

2. 0-alternativet skulle enligt rådets bedömning medföra indragning av anslag motsvarande 10 tjänster.

3. En extra ordinarie tjänst som professor i makrosociologi, personlig för professorn Gösta Carlsson, med placering vid universitetet i Stockholm. Universitetskanslersämbetet har tillstyrkt förslaget.

4. Ökat antal särskilda forskartjänster vid rådet samt ytterligare medel för andra typer av forskarbefattningar och för biträdespersonal m. m.

5. En tjänst som kanslichef i lönegrad F 24 vid rådet.

6. För förvaltningskostnader bör beräknas ett belopp av 737 000 kr., vilket innebär en ökning med 192 000 kr.

Föredraganden

Jag vill inledningsvis erinra om vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande högre utbildning och forskning. Under detta anslag har jag således beräknat bl. a. 500 000 kr. för forskning inom områden av särskilt intresse för vissa folkrörelser. Jag kommer i annat sammanhang att föreslå att dessa medel skall disponeras i enlighet med beslut av en delegation med representanter för folkrörelsernas samarbetsorganisationer.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Samhällsforskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 15 739 000 kr.

E 49. Naturvetenskaplig forskning

1973/74	Utgift	66 317 490	Reservation	5 103 803
1974/75	Anslag	70 130 000		
1975/76	Förslag	78 460 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för dels forskningsprojekt, dels sju extra ordinarie tjänster som professor och tjugonio särskilda forskartjänster, dels statens naturvetenskapliga forskningsråds förvaltning. Från anslaget bestrids även kostnader för rymdforskningsprojekt inom verksamhetsområdet för statens delegation för rymdverksamhet (jfr prop. 1972: 48 s. 37, NU 1972: 37, rskr 1972: 216).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Rådet/Rymddelegationen	Föredraganden
Naturvetenskaplig forskning	62 705 000[1]	+49 000 000	
Programområden			
1. biologi	(19 050 000)	(+13 580 000)	
2. kemi	(13 450 000)	(+12 090 000)	
3. geovetenskaper	(9 250 000)	(+ 9 610 000)	
4. fysik	(14 810 000)	(+11 910 000)	+ 7 256 000
5. publicering och information	(2 400 000)	(+ 400 000)	
6. serviceverksamhet m. m.	(1 860 000)	(+ 710 000)	
7. förvaltning	(1 885 000)	(+ 700 000)	
Rymdforskning	7 425 000[2]	+ 3 134 000	+ 1 074 000
	70 130 000	**+52 134 000**	**+ 8 330 000**

[1] Statens naturvetenskapliga forskningsråd. Delbeloppen anger rådets preliminära fördelning på programområden.
[2] Statens delegation för rymdverksamhet.

Statens naturvetenskapliga forskningsråd

1. 0-alternativet skulle enligt rådets bedömning medföra indragning av anslag motsvarande ca 37 tjänster.

2. En balanserad utveckling inom det naturvetenskapliga området måste, enligt rådet, tryggas på lång sikt för att man skall kunna uppnå en tillfredsställande utveckling inom en rad samhällssektorer. Mot denna bakgrund anser rådet att ökade insatser bör göras inom samtliga programområden. Rådet prioriterar därvid följande områden.

Biologi: ekokemi, taxonomi, genetik och marinbiologi.

Kemi: katalys, enzymologi och specifika reaktioner, havskemi samt biologiska membraner.

Geovetenskaper: globala atmosfäriska forskningsprogrammet, internationella geodynamiska projektet, internationella geologiska korrelationsprogrammet, hydrologisk forskning inklusive internationella hydrologiska programmet, fysisk oceanografi och marin geologi.

Fysik: biofysik, datalogi, vissa delområden inom kondenserade materiens fysik, miljöfysik och radioastronomi.

3. Av den föreslagna ökningen av anslaget utgör 23 860 000 kr. rådets begränsade äskande. Inom ramen för detta belopp bör medelsbehovet för bl. a. följande ändamål tillgodoses.

Rådet prioriterar särskilt havsforskning som ett temaområde med anknytning till de fyra huvudprogramområdena. De prioriterade programmen inom dessa områden är marinbiologi, havskemi, fysisk oceanografi och maringeologi samt miljöfysik (+2 700 000 kr.).

Ökade resurser behövs dessutom för nya projekt inom övriga prioriterade områden (+1 975 000 kr.).

Ökat medelsbehov för rådets medverkan i projektet Barrskogslandskapets ekologi (+1 450 000 kr.).

4. Från detta anslag bestrids kostnaderna för Sveriges deltagande i vissa internationella forskningsprojekt. För nästa budgetår räknar rådet preliminärt med ett ökat medelsbehov om sammanlagt 820 000 kr. för de svenska bidragen till dels den europeiska organisationen för astronomisk forskning rörande södra stjärnhimlen (ESO) (jfr prop. 1961: 138, UU 1961: 3, rskr 1961: 253), dels den europeiska konferensens för molekylärbiologi (CEBM) allmänna program (jfr prop. 1968: 1 bil. 10 s. 342, SU 1968: 41, rskr 1968: 114) och specialprojekt för ett europeiskt laboratorium för molekylärbiologi (jfr prop. 1973: 1 bil. 10 s. 418, UbU 1973: 10, rskr 1973: 108).

5. Naturhistoriska riksmuseet har föreslagit att palynologiska laboratoriet, vilket f. n. bekostas från detta anslag, den 1 juli 1975 överförs till museets botaniska sektion. Vidare har museet föreslagit att 1 biträdestjänst vid ringmärkningscentralen, vilken f. n. bekostas från detta anslag, från den 1 juli 1975 förs upp i museets stat. Vid ett bifall till dessa förslag räknar rådet med ett minskat medelsbehov (—327 000 kr.).

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut har föreslagit att institutet från den 1 juli 1975 övertar ansvaret för det stationsnät som

inom ramen för den internationella hydrologiska dekaden har upprättats för bestämning av slamtransport med svenska floder till Östersjön och Västerhavet. Vid ett bifall till detta förslag räknar rådet med ett minskat medelsbehov (−150 000 kr.).

Rådet har i särskild skrivelse tagit upp frågan om svenskt deltagande i internationella hydrologiska programmet.

Mot bakgrund av de positiva erfarenheterna av forskningsprogrammet rörande världens vattentillgångar, den s. k. internationella hydrologiska dekaden (IHD), beslöt Unesco vid generalkonferensen år 1972 att, som en långsiktig uppföljning av IHD, år 1975 inleda det internationella hydrologiska programmet (IHP).

Enligt rådet har det svenska IHD-arbetet haft avgörande betydelse för utvecklingen av den svenska hydrologiska forskningen. Rådet föreslår att Sverige skall delta i IHP som en vidareutveckling av det arbete som bedrivits inom ramen för IHD. Vidare begär rådet bemyndigande att tillsätta en hydrologisk forskningskommitté med uppgift bl. a. att leda och samordna IHP-aktiviteter, att svara för uppföljningen av den svenska IHD-verksamheten samt att verka för samordning med program med hydrologiskt innehåll vid andra internationella organ.

Statens delegation för rymdverksamhet

Det svenska rymdforskningsprogrammet omfattar huvudsakligen sondraketverksamhet samt medverkan av svenska forskare i såväl ESRO:s satellitprojekt som andra internationella satellitprojekt.

1. F. n. planeras ett internationellt forskningsprojekt, International Magnetospheric Study (IMS), för samordnad forskning under perioden 1976—1978 om förhållanden i den nära rymden och speciellt förhållandena i jordens magnetosfär. För det svenska programmet inom ramen för IMS räknar delegationen för nästa budgetår med ett ökat medelsbehov av 800 000 kr.

2. Inom ramen för avtal mellan Sverige och Sovjetunionen om tekniskt-naturvetenskapligt samarbete har ett avtal träffats med Sovjetunionens Interkosmosråd om ett svenskt-sovjetiskt satellitexperiment. Delegationen har vidare träffat en principöverenskommelse med Sovjetunionens Interkosmosråd om fortsatt rymdsamarbete och beräknar ett ökat medelsbehov för nästa budgetår av 1 milj. kr.

Föredragandens

Jag har i det föregående föreslagit att kostnaderna för palynologiska laboratoriet, vilka f. n. bestrids från förevarande anslag, fr. o. m. den 1 juli 1975 skall bestridas från anslagen till naturhistoriska riksmuseet. Samtidigt har jag föreslagit att kostnaderna för en tjänst vid museets

ringmärkningscentral, vilka f. n. bestrids från förevarande anslag, fr. o. m. den 1 juli 1975 skall bestridas från nämnda anslag till museet. Jag har tagit hänsyn till dessa förslag vid min beräkning av medlen för nästa budgetår till naturvetenskaplig forskning.

Jag har vidare, efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet, räknat med att kostnaderna för det stationsnät för bestämning av slamtransport med svenska floder till Östersjön och Västerhavet, som f. n. bestrids från detta anslag, fr. o. m. den 1 juli 1975 skall bestridas från under sjätte huvudtiteln uppförda anslag till Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

För att vidareutveckla det arbete som i Sverige bedrivits inom ramen för den internationella hydrologiska dekaden (IHD) har rådet, som jag redovisat i det föregående, föreslagit dels att Sverige deltar i det internationella hydrologiska programmet (IHP), dels att rådet bemyndigas tillsätta en forskningskommitté med uppgift bl. a. att leda och samordna svenska IHP-aktiviteter.

Jag anser det angeläget att det arbete, som i Sverige bedrivits inom ramen för IHD, kan fortsätta och vidareutvecklas inom ramen för Unescos nya program IHP. Jag har i denna fråga samrått med cheferna för kommunikations- och jordbruksdepartementen. Jag är emellertid inte nu beredd att ta ställning till frågan om en permanent lösning rörande huvudmannaskapet för Sveriges medverkan i detta program. Denna fråga bör avgöras i samband med statsmakternas ställningstaganden till miljöforskningsutredningens betänkande (Ds Jo 1974: 8) Samordnad miljövårdsforskning. I avvaktan härpå bör emellertid rådet, på samma sätt som för Sveriges medverkan i IHD, t. v. svara för den svenska medverkan i IHP.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Naturvetenskaplig forskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 78 460 000 kr.

E 50. Atomforskning

1973/74	Utgift	25 318 343	Reservation	3 099 610
1974/75	Anslag	30 245 000		
1975/76	Förslag	32 754 000		

Från detta anslag bestrids kostnader för dels forskningsprojekt, dels en extra ordinarie tjänst som professor och sex särskilda forskartjänster, dels statens råds för atomforskning förvaltning. Från anslaget utgår även medel för del av det svenska bidraget till den europeiska kärnforskningsorganisationens (CERN) program för en 300 GeV-accelerator (jfr prop. 1971: 55, UbU 1971: 18, rskr 1971: 175).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Rådet	Föredraganden
Atomforskning	[1]29 155 000	+12 400 000	
elementarpartikelfysik	(2 290 000)	(+ 1 200 000)	
kärnstrukturforskning	(6 210 000)	(+ 2 450 000)	
deltagande i CERN:s program för en 300 GeV-accelerator	([2]11 705 000)	(+ 1 980 000)	
plasmafysik med fusionsforskning	(2 490 000)	(+ 1 000 000)	
kondenserade materiens fysik, neutron- och reaktorfysik m. m.	(750 000)	(+ 500 000)	+2 509 000
kärnkemi och strålningskemi	(1 840 000)	(+ 500 000)	
radiofysik och strålningsbiologi	(1 440 000)	(+ 400 000)	
forskning med anknytning till energifrågor (exkl. fusionsforskning)	(500 000)	(+ 900 000)	
övrigt	(1 930 000)	(+ 3 470 000)	
Förvaltning	1 090 000	+ 50 000	
	30 245 000	**+12 450 000**	**+2 509 000**

[1] Delbeloppen anger rådets preliminära fördelning.
[2] Rådet beräknar, till följd av inträffade valutakursförändringar, kostnaderna för budgetåret 1974/75 till sammanlagt 12 755 000 kr. vilket med 1 050 000 kr. skulle överstiga det belopp som ursprungligen beräknats. Rådet förutsätter att det i annan ordning kommer att kompenseras för dessa ökade kostnader och beräknar inte medel härför i detta sammanhang.

Statens råd för atomforskning

1. I enlighet med de av riksdagen godkända riktlinjerna för finansieringen av ett svenskt deltagande i CERN:s program för en 300 GeV-accelerator (prop. 1971: 55, UbU 1971: 18, rskr 1971: 175) skall merparten av kostnaderna för Sveriges deltagande i programmet bestridas inom ramen för detta anslag. För nästa budgetår beräknar rådet dessa kostnader till sammanlagt 13 685 000 kr.

2. 0-alternativet skulle enligt rådets bedömning medföra indragning av anslag motsvarande ca 25 tjänster.

3. Av den föreslagna ökningen av anslaget utgör 6,4 milj. kr. ett minimikrav. Inom ramen för detta belopp bör medelsbehovet för bl. a. följande ändamål tillgodoses.

En kraftfull satsning behövs för att svenska forskare skall kunna förbereda medverkan i experiment vid CERN:s 300 GeV-accelerator. Vidare bör en viss upprustning inom såväl elementarpartikelfysik som kärnstrukturforskning komma till stånd för att svenska forskare bättre skall kunna utnyttja övriga forskningsresurser vid CERN (+600 000 kr.).

Med hänsyn till kärnstrukturforskningens centrala betydelse för många

andra grenar av fysiken bör ytterligare medel, utöver nämnda upprustning, tillföras detta område (+450 000 kr.).

Rådet förbereder ett utökat forskningsprogram på energiområdet för vilket krävs ökade resurser (+500 000 kr.). Därutöver krävs resurser för ett ökat stöd till den plasmafysikaliska forskningen och fusionsforskningen (+500 000 kr.).

4. Vid ett bifall till universitetskanslersämbetets förslag att tandem Van de Graaff-acceleratorlaboratoriet i Uppsala skall få ställning som ett fristående institut räknar rådet med ett minskat medelsbehov (−1 050 000 kr.).

Driftkostnaderna för forskningsrådens laboratorium i Studsvik bestrids innevarande budgetår från bl. a. detta anslag. AB Atomenergi och styrelsen för forskningsrådens laboratorium har i särskild skrivelse föreslagit att laboratoriet överförs till bolaget och att ett särskilt anslag anvisas budgetåret 1975/76 under trettonde huvudtiteln för bl. a. drift av laboratoriet. Vid ett bifall till detta förslag räknar rådet med ett minskat medelsbehov (−890 000 kr.).

Föredraganden

I enlighet med de av 1971 års riksdag godkända riktlinjerna för finansiering av Sveriges deltagande i CERN:s program för en 300 GeV-accelerator skall merparten av kostnaderna härför bestridas från detta anslag (prop. 1971: 55, UbU 1971: 18, rskr 1971: 175). Dessa kostnader kan för budgetåret 1975/76 beräknas uppgå till ca 14,3 milj. kr.

Till följd av inträffade valutakursförändringar under år 1974 har de kostnader för svenskt deltagande, som innevarande budgetår skall bestridas från detta anslag, uppgått till ett belopp som avsevärt överstiger det som ursprungligen beräknades. Jag har därför tidigare denna dag vid min anmälan av utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75 föreslagit att ytterligare 1 250 000 kr. anvisas under detta anslag.

Kostnaderna för programmet för en 300 GeV-accelerator har fram t. o. m. år 1974 stigit snabbt. För åren 1975 och 1976 kommer, enligt fastställda planer, dessa kostnader att successivt minska för att under de därpå följande två åren ligga på 1976 års nivå (jfr prop. 1971: 55 s. 5). För att undvika en alltför kraftig reduktion av medlen för övrig, av rådet stödd forskning har därför för budgetåren 1972/73—1974/75 till rådet anvisats särskilda belopp om sammanlagt 5 milj. kr., varav 1 milj. kr. anvisats för innevarande budgetår. I enlighet med riktlinjerna för finansiering av Sveriges deltagande i 300 GeV-programmet bör de anslag som under budgetåren 1975/76—1978/79 kan komma att ställas till rådets förfogande reduceras med motsvarande belopp (jfr prop.

1971: 55 s. 11). Vid min medelsberäkning för nästa budgetår har jag, i överensstämmelse med rådets beräkning, beaktat detta (−1 milj. kr.).

Från detta anslag utgår innevarande budgetår bidrag till driften av tandem Van de Graaff-acceleratorlaboratoriet vid universitetet i Uppsala. Jag har i det föregående beräknat medel för kostnader för driften av acceleratorlaboratoriet under reservationsanslaget Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Jag har tagit hänsyn härtill vid min medelsberäkning under förevarande anslag.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Atomforskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 32 754 000 kr.

E 51. Europeiskt samarbete inom kärnforskningen

1973/74	Utgift	29 204 724
1974/75	Anslag	30 320 000
1975/76	Förslag	37 720 000

Från detta anslag bestrids kostnaderna för Sveriges deltagande i det europeiska samarbetet på kärnforskningens område, CERN (jfr prop. 1953: 127, SU 1953: 77, rskr 1953: 167; prop. 1971: 55, UbU 1971: 18, rskr 1971: 175).

Statens råd för atomforskning

1. CERN:s grundprogram och program för lagringsringar (Lab. I)

Beslutet år 1971 av CERN:s råd att anta programmet för en 300 GeV-accelerator fattades under förutsättning bl. a. av en reduktion av dittills planerade budgetramar för grundprogram och program för lagringsringar. Inom Lab. I skulle dessutom en förberedande uppbyggnad ske av experimentutrustning för att fr. o. m. år 1976 möjliggöra forskning med strålar med en energi av upp till 200 GeV från den nya storacceleratorn. Efter beslut av CERN:s råd i juni 1973 kommer emellertid fler konventionella järnmagneter än vad som tidigare planerades att installeras i storacceleratorn. Härigenom kan acceleratorn redan från starten år 1976 leverera protonstrålar med energin 400 GeV. För Lab. I:s del innebär detta ytterligare kostnader för det nämnda förberedelsearbetet. Genom beslut av CERN:s råd i december 1973 reducerades de för Lab. I för åren 1976—1978 förutsedda budgetramarna ytterligare. Det svenska bidraget till Lab. I för nästa budgetår kan preliminärt beräknas till 31 290 000 kr. (+4 740 000 kr.).

2. CERN:s program för en 300 GeV-accelerator (Lab. II)

Budgetåret 1975/76 är det sista förberedelseåret innan den nya storacceleratorn skall tas i bruk. De tyngsta posterna i den beräknade budgeten för nästa budgetår utgörs av anläggningskostnader samt kostnader för maskinutrustning och för personal.

I enlighet med de av riksdagen godkända riktlinjerna för finansieringen av det svenska deltagandet i CERN:s program för en 300 GeV-accelerator skall merparten av kostnaderna för Sveriges deltagande i detta program bestridas inom ramen för reservationsanslaget Atomforskning (prop. 1971: 55, UbU 1971: 18, rskr 1971: 175). Kostnaderna i övrigt för programmet skall t. v. bestridas från förevarande anslag. Ifrågavarande kostnader kan för nästa budgetår preliminärt beräknas till 3 650 000 kr. (— 50 000 kr.).

3. Kostnader för svensk representation i CERN

Inom ramen för anslaget får högst 70 000 kr. tas i anspråk för svenska representanters deltagande i sammanträden med CERN samt med dess kommittéer och arbetsgrupper. För nästa budgetår föreslår rådet att detta belopp räknas upp med 30 000 kr. till 100 000 kr.

Föredraganden

Kostnadsutvecklingen för CERN:s grundprogram och program för lagringsringar (Lab. I) har, trots beslutade besparingsåtgärder, kommit att bli mycket kraftig. Inom CERN pågår därför diskussioner om möjligheterna att göra ytterligare reduktioner av de för Lab. I förutsedda budgetramarna. Enligt min mening är det angeläget att man från svensk sida därvid verkar för att sådana åtgärder vidtas som gör det möjligt att bryta den nuvarande utvecklingen mot stigande kostnader för Lab. I. Sådana åtgärder får dock självfallet inte äventyra möjligheterna att genomföra ett meningsfullt forskningsprogram vid Lab. I.

Jag beräknar Sveriges bidrag för nästa budgetår till Lab. I till 33 640 000 kr. (+7 090 000 kr.).

Kostnadsramen för den åttaårsperiod under vilken CERN:s 300 GeV-accelerator (Lab. II) skall byggas fastställdes genom beslutet år 1971 av CERN:s råd att anta programmet för en 300 GeV-accelerator. Inom denna kostnadsram kommer, i enlighet med beslut av CERN:s råd i juni 1973, fler magneter än vad som tidigare planerats att installeras i denna storaccelerator. Detta gör det möjligt för acceleratorn att redan från starten, som planeras ske år 1976, leverera protonstrålar med energin 400 GeV.

De sammanlagda kostnaderna för Sveriges deltagande budgetåret 1975/76 i 300 GeV-programmet kan beräknas till ca 18,3 milj. kr. Av

detta belopp motsvarar ca 14,3 milj. kr. de kostnader som i enlighet med vad jag redovisat vid min anmälan av reservationsanslaget Atomforskning, skall bestridas inom ramen för nämnda anslag och 3 980 000 kr. (+280 000 kr.) de kostnader, som skall bestridas från förevarande anslag.

Jag har vidare beräknat ett belopp av 100 000 kr. (+30 000 kr.) för svenska representanters deltagande i sammanträden med CERN samt dess kommittéer och arbetsgrupper.

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med sammanlagt 7 400 000 kr. till 37 720 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europeiskt samarbete inom kärnforskningen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 37 720 000 kr.

E 52. Europeiskt samarbete inom rymdforskningen

1973/74	Utgift	14 451 921
1974/75	Anslag	9 984 000
1975/76	Förslag	12 606 000

Från detta anslag bestrids dels kostnaderna för Sveriges deltagande i den europeiska organisationens för rymdforskning (ESRO) vetenskapliga program (jfr prop. 1974: 1 bil. 10 s. 343, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121), dels Sveriges bidrag till driften av sondraketförsöksplatsen Esrange vid Kiruna (prop. 1972: 48 bil. 1, UbU 1972: 27, rskr 1972: 217). Kostnaderna för Sveriges deltagande i ESRO:s grundprogram och tillämpningsprogram bestrids från ett särskilt anslag under trettonde huvudtiteln (prop. 1972: 48 bil. 2, NU 1972: 37, rskr 1972: 216). Statens delegation för rymdverksamhet, som inrättades den 1 juli 1972, är svenskt beredningsorgan bl. a. för kontakter med ESRO.

Statens delegation för rymdverksamhet

1. ESRO:s vetenskapliga program

Under år 1974 genomfördes inom ESRO en omläggning av redovisningen av de kostnader som är gemensamma för organisationens olika program. Syftet var att fördela dessa programsamkostnader på ett rättvisare sätt än tidigare. Omläggningen har medfört bl. a. ökade kostnader för det vetenskapliga programmet. Totalt har 1974 års budget inte påverkats av omläggningen.

Enligt ESRO:s konvention skall organisationen vart tredje år fastställa en ekonomisk ram för de närmast följande tre åren och därefter årligen godkänna årsbudget inom denna ram. I avvaktan på beslut om dels treårsram för åren 1975—1977, dels budget för år 1975 beräknar

delegationen kostnaderna för Sveriges deltagande i det vetenskapliga programmet budgetåret 1975/76 till 11 295 000 kr. (+2 844 000 kr.).

2. Bidrag till driften av Esrange

I enlighet med ett avtal mellan ESRO och Sverige övertog Sverige den 1 juli 1972 ansvaret för sondraketförsöksplatsen Esrange vid Kiruna (jfr prop. 1972: 48 s. 29—33, NU 1972: 37, rskr 1972: 216). Vidare har avtal träffats mellan ESRO och vissa av organisationens medlemsstater om ett specialprojekt för uppsändande av sondraketer. Avtalet innebär bl. a. att Sverige förbundit sig att under en period av fem år, dvs. t. o. m. den 30 juni 1977, driva Esrange mot att de i specialprojektet deltagande staterna förbundit sig att under samma period bidra till driftkostnaderna.

Med hänsyn till inträffade prisstegringar kommer Sveriges bidrag till driften av Esrange budgetåret 1975/76 att behöva räknas upp med 192 000 kr. till 1 725 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med statsmakternas beslut deltar Sverige i ESRO:s vetenskapliga program även efter utgången av år 1974 (jfr prop. 1974: 1 bil. 10 s. 343, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121). Till följd av att organisationen år 1974 ändrat sin kostnadsredovisning har vissa programsamkostnader i högre grad än tidigare kommit att belasta det vetenskapliga programmet. Kostnaderna för detta program har därför blivit högre än vad som förutsattes vid nämnda beslut av statsmakterna. De ökade kostnaderna under detta anslag motsvaras emellertid av en minskning av det ursprungligen beräknade medelsbehovet för ESRO:s tillämpningsprogram under anslaget Europeiskt rymdsamarbete m. m. under trettonde huvudtiteln.

Jag beräknar kostnaderna för Sveriges deltagande i ESRO:s vetenskapliga program budgetåret 1975/76 till 10 881 000 kr. (+2 430 000 kr.). Som en följd av pågående diskussioner inom ESRO om organisationens budgetram för perioden 1975—1977 kan emellertid dessa kostnader komma att uppgå till lägre belopp än vad jag nu beräknar.

Sveriges andel av kostnaderna under nästa budgetår för driften av Esrange beräknar jag, i enlighet med delegationens förslag, till 1 725 000 kr. (+192 000 kr.).

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med sammanlagt 12 606 000 kr. (+2 622 000 kr.). Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europeiskt samarbete inom rymdforskningen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 12 606 000 kr.

E 53. Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader

1973/74 Utgift	2 949 236
1974/75 Anslag	3 102 000
1975/76 Förslag	3 480 000

Enligt sin stadga, fastställd av Kungl. Maj:t den 29 juni 1964 (ändrad senast den 25 maj 1973), har forskningsinstitutet för atomfysik till uppgift att bedriva forskning och utbildning inom atomfysikens område. Universitetskanslersämbetet är central myndighet för institutet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Forskarpersonal	9	of.	of.
Övrig personal	23	+ 1	of.
	32	**+ 1**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	2 054 000	+317 000	+231 000
Sjukvård	15 000	+ 1 000	− 1 000
Reseersättningar	8 500	+ 1 000	+ 1 500
Lokalkostnader	991 500	+143 000	+143 500
därav renhållning och städning högst	(73 500)	(+ 16 000)	(+ 16 500)
Telegram och telefon	33 000	of.	+ 1 000
	3 102 000	**+ 462 000**	**+378 000**

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning m. m. 380 000 kr., varav 71 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Anslaget Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m. täcker endast hälften av de marginella driftkostnaderna för institutet varför en reducering av detta anslag enligt 0-alternativet inte är tillrådlig. Ett belopp som motsvarar en sådan reducering ingår i stället i 0-alternativet för förevarande anslag. 0-alternativet skulle medföra ett minskat utbyte av institutets vetenskapliga verksamhet och inverka negativt på såväl forskningen som den undervisning som bedrivs vid institutet.

3. 1 tjänst som byrådirektör i F 13 för administrativa uppgifter (+82 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar inte med andra förändringar under detta anslag än sådana av automatisk natur.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 480 000 kr.

E 54. Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m.

1973/74	Utgift	289 848	Reservation	18 544
1974/75	Anslag	270 000		
1975/76	Förslag	300 000		

Universitetskanslersämbetet

Anslaget bör med hänsyn till prisstegringar räknas upp med 35 000 kr. till 305 000 kr.

Föredraganden

Jag förordar att anslaget höjs med 30 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Forskningsinstitutet för atomfysik: Materiel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kr.

E 55. Kiruna geofysiska institut

1973/74	Utgift	910 000	Reservation	—
1974/75	Anslag	1 775 000		
1975/76	Förslag	2 023 000		

Kiruna geofysiska institut förstatligades år 1973 (jfr prop. 1973: 59, UbU 1973: 20, rskr 1973: 134). Enligt sin instruktion, fastställd av Kungl. Maj:t den 25 maj 1973, har institutet till uppgift att bedriva och främja forskning samt mät- och registreringsverksamhet inom det geokosmofysiska ämnesområdet. Institutet, som bedriver verksamhet vid observatoriet i Kiruna och jonosfärobservatoriet i Lycksele, skall vidare inom sitt verksamhetsområde medverka i forskarutbildning som anordnas vid universitetet i Umeå. Institutet är, såvitt avser denna utbildning, institution vid universitetet. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) är chefsmyndighet för institutet.

Av anslaget får högst 1 205 000 kr. användas för lönekostnader.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslersämbetet	Föredra-ganden
Personal			
Forskarpersonal	4	of.	of.
Övrig personal	15	of.	of.
	19	**of.**	**of.**

Universitetskanslersämbetet

UKÄ föreslår att anslaget för nästa budgetår räknas upp med sammanlagt 246 000 kr. till 2 021 000 kr.

Förslaget innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 206 000 kr., varav 42 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära en minskning av dels personalen med en kansliskrivare, dels medlen för institutets drift. Detta skulle negativt påverka såväl omfattningen av observatorieverksamheten som möjligheterna att bearbeta och sprida vetenskapliga data. I första hand skulle datapublikationen Kiruna Geophysical Data komma att läggas ned.

3. Förstärkning av nuvarande anslag (+ 40 000 kr.).

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 248 000 kr. till 2 023 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kiruna geofysiska institut* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 023 000 kr.

E 56. Latinamerika-institutet i Stockholm

1973/74	Utgift	294 546
1974/75	Anslag	313 000
1975/76	Förslag	345 000

Latinamerika-institutet i Stockholm har enligt sin instruktion, fastställd av Kungl. Maj:t den 29 maj 1969 (ändrad senast den 11 december 1970) till uppgift att främja studiet av samhälls- och kulturutvecklingen i de latinamerikanska länderna. Det åligger institutet särskilt att driva och främja forskning och utbildning om Latinamerika, driva biblioteksverksamhet och utgöra dokumentationscentrum för latinamerikaforskningen. Institutet skall vidare anordna kurser, föreläsningar och seminarier och i övrigt sprida information om latinamerikanska förhållanden samt medverka till ekonomiska och allmänkulturella kontakter med Latinamerika. Universitetskanslersämbetet är chefsmyndighet för institutet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-draganden
Personal			
Forskarpersonal	2	+0,5	of.
Övrig personal	1	of.	of.
	3	**+ 0,5**	**of.**
Anm. Härutöver finns för institutet en tjänst inom vardera gruppen inrättad vid kungl. biblioteket.			
Anslag			
Lönekostnader	203 000	+72 000	+ 27 000
Sjukvård	2 000	of.	of.
Lokalkostnader	25 000	of.	of.
Expenser	83 000	+11 000	+ 5 000
	313 000	**+ 83 000**	**+ 32 000**

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 32 000 kr., varav 7 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle medföra att framför allt informations- och dokumentationsverksamheten måste skäras ned.

3. Tjänst som professor, personlig för nuvarande innehavaren av tjänst som föreståndare vid institutet med samtidig indragning av sistnämnda tjänst (+5 000 kr.).

4. Medel för lönekostnader för informationspersonal (+40 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Latinamerika-institutet i Stockholm* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 345 000 kr.

E 57. Institutet för social forskning

1973/74	Utgift	1 265 367
1974/75	Anslag	1 286 000
1975/76	Förslag	1 530 000

Institutet för social forskning inrättades den 1 januari 1972 (prop. 1971: 141, UbU 1971: 32, rskr 1971: 348, prop. 1972: 29, UbU 1972: 25, rskr 1972: 185). Institutet har enligt sin instruktion (1972: 371) till uppgift att bedriva och främja forskning rörande sociala frågor och arbetsmarknadsfrågor samt att verka för samordning av sådan forskning. Institutet skall vidare inom sitt verksamhetsområde medverka vid ut-

bildning som anordnas vid läroanstalter för högre utbildning. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) är chefsmyndighet för institutet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Universitets-kanslers-ämbetet	Före-draganden
Personal			
Forskarpersonal	10,5	+ 3	+1,5
Övrig personal	4	+ 0,5	of.
	14,5	**+ 3,5**	**+1,5**
Anslag			
Lönekostnader	1 049 000	+428 000	+ 223 000
Sjukvård	4 000	of.	of.
Reseersättningar	26 000	+ 19 000	+ 2 000
Lokalkostnader	110 000	+ 10 000	+ 10 000
Expenser	97 000	+ 22 000	+ 9 000
	1 286 000	**+479 000**	**+244 000**

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 134 000 kr., varav 35 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar UKÄ att antalet assistenttimmar, som får disponeras av institutet, minskas med 1 000.

3. Tjänst som professor omfattande utvärderingsforskning inom de arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska områdena (+116 000 kr.).

4. Medel för att initiera forskning och för att engagera forskare på ett mer varaktigt sätt för forsknings- och utvecklingsarbete inom institutet än vad som skulle vara möjligt om de uteslutande anställdes för enskilda projekt (+160 000 kr.).

5. Medel för gästforskare, resor för institutets personal samt seminarieverksamhet m. m. (+62 000 kr.).

Föredraganden

Forskning med syfte att utvärdera bl. a. reformer inom de arbetsmarknadspolitiska och socialpolitiska områdena har hittills varit eftersatt. Jag finner det angeläget att institutet får möjligheter att initiera bl. a. sådan forskning och beräknar medel för detta ändamål (+103 000 kr.).

I övrigt räknar jag under detta anslag inte med andra förändringar än sådana av automatisk natur. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Institutet för social forskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 530 000 kr.

E 58. Bidrag till Institutet för internationell ekonomi

1973/74	Utgift	789 698
1974/75	Anslag	875 000
1975/76	Förslag	960 000

Institutet för internationell ekonomi (jfr prop. 1962: 1 bil. 10 s. 525, SU 1962: 102, rskr 1962: 245), som även är institution vid universitetet i Stockholm, har enligt sina stadgar, fastställda av Kungl. Maj:t den 6 juni 1962 (ändrade senast den 18 oktober 1968), till uppgift att bedriva forskning rörande internationella ekonomiska relationer.

Universitetskanslersämbetet

1. Pris- och löneomräkning 60 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära en begränsning av möjligheterna att knyta utländska gästforskare till institutet.

3. Medel motsvarande kostnaderna för en tjänst som forskarassistent (+ 76 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana som hänför sig till inträffade löne- och prisstegringar. Jag förordar att anslaget för nästa budgetår räknas upp med 85 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Institutet för internationell ekonomi* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 960 000 kr.

E 59. Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut

1973/74	Utgift	813 000
1974/75	Anslag	860 000
1975/76	Förslag	983 000

Från detta anslag bestrids vissa personalkostnader vid Konung Gustaf V:s forskningsinstitut. Övriga kostnader för verksamheten täcks av medel från Konung Gustaf V:s 80-årsfond. Vid institutet, där ett fyrtiotal forskare är verksamma, bedrivs huvudsakligen forskning med inriktning mot reumatiska och andra invalidiserande folksjukdomar (prop. 1947: 272, SU 1947: 247, rskr 1947: 436).

Styrelsen för Konung Gustaf V:s 80-årsfond

1. Löneomräkning m. m. 160 000 kr., varav 30 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära att en tjänst som ekonomibiträde måste dras in.

3. Medel för vissa lönekostnader som f. n. bestrids från Konung Gustaf V:s 80-årsfond (+79 000 kr.).

4. Tjänst i lönegrad F 20, personlig för nuvarande innehavaren av en tjänst som förste forskningsingenjör i F 15 vid institutet, med samtidig indragning av sistnämnda tjänst (+14 000 kr.).

5. Medel för ökade kostnader för biträdespersonal (+4 000 kr.).

6. Bidrag till kostnader för driften av institutet vilka inte hänför sig till löner (+100 000 kr.).

Föredraganden

Vid min beräkning av medelsbehovet under detta anslag har jag beaktat bl. a. ökade kostnader till följd av inträffade lönehöjningar och höjt lönekostnadspålägg. Jag förordar att anslaget för nästa budgetår räknas upp med 123 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 983 000 kr.

E 60. Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm

1973/74	Utgift	378 349
1974/75	Anslag	399 000
1975/76	Förslag	445 000

Internationella meteorologiska institutet i Stockholm (jfr prop. 1955: 1 bil. 10 s. 697, SU 1955: 8, rskr 1955: 8) har enligt sina stadgar, fastställda av Kungl. Maj:t den 28 december 1956, till uppgift att bedriva forskning i meteorologi och därmed sammanhängande ämnen samt att främja internationellt vetenskapligt samarbete på meteorologins område.

Verksamheten vid institutet bedrivs inom ämnesområdena dynamisk meteorologi, atmosfärens fysik, atmosfärens kemi samt geofysisk hydromekanik och oceanografi.

Styrelsen för Internationella meteorologiska institutet i Stockholm

1. Pris- och löneomräkning 48 000 kr.

2. 0-alternativet skulle innebära en minskning av gästforskarverksamheten.

3. 1 arvodestjänst som biträdande professor i meteorologi (+110 000 kr.).

Föredraganden

Jag räknar under detta anslag inte med andra förändringar än sådana som hänför sig till inträffade löne- och prisstegringar. Jag förordar att anslaget för nästa budgetår räknas upp med 46 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 445 000 kr.

E 61. Bidrag till Vetenskapsakademien

1973/74	Utgift	4 980 000	Reservation —
1974/75	Anslag	5 430 000	
1975/76	Förslag	5 993 000	

Från detta anslag utgår bidrag till Vetenskapsakademiens centrala verksamhet och till verksamheten vid vissa av dess institutioner (jfr prop. 1973: 59, UbU 1973: 20, rskr 1973: 134).

	1974/75[1]	Beräknad ändring 1975/76	
		Akademien	Föredraganden
1. Central verksamhet	1 557 000	+1 187 000	
2. Biblioteket	2 243 000	+ 886 000	
3. Kristinebergs marinbiologiska station	893 000	+ 793 000	
4. Mittag-Lefflers matematiska stiftelse	140 000	+ 45 000	+ 563 000
5. Abisko naturvetenskapliga station	363 000	+ 205 000	
6. Forskningsstationen för astrofysik i Anacapri	234 000	+ 64 000	
	5 430 000	**+3 180 000**	**+ 563 000**

[1] Beloppen anger akademiens fördelning av statsbidraget och utgör nettoutgift för resp. verksamhet efter avdrag för inkomster från fonder m.m.

Vetenskapsakademien

1. Vid ett genomförande av 0-alternativet skulle bl. a. biblioteket tvingas minska sin service åt låntagare, ställa in prenumerationer på tidskrifter samt minska insatserna för vård av boksamlingarna. För informations- och kontaktverksamheten anser akademien 0-alternativet vara oantagligt såvida man inte önskar hindra den påbörjade uppbyggnaden. Vidare anser akademien att en minskning enligt 0-alternativet är omöjlig att genomföra för den internationella kontaktverksamheten med hänsyn till denna verksamhets speciella karaktär.

2. Utgivningen av miljötidskriften AMBIO — a journal of the human environment finansieras med bl. a. bidrag från vissa forskningsråd. Dessa bidrag bör ersättas av särskilda medel under detta anslag (+575 000 kr.).

Inom ramen för den föreslagna förstärkningen av den centrala verksamheten räknar akademien medel bl. a. för en fortsatt utbyggnad av

informations- och utredningsverksamheten, nationalkommittéernas verksamhet samt forskarutbyte inom ramen för särskilda avtal med akademier i andra länder. För att kunna träffa sådana avtal även med vetenskapsakademierna i Bulgarien och Rumänien samt få till stånd kontakter med vetenskapsakademierna i Israel och Kina behövs ytterligare medel (+195 000 kr.).

3. Det ökade medelsbehovet för akademiens institutioner avser i första hand förstärkning av personal och utrustning. För Kristinebergs marinbiologiska station begär akademien engångsanslag för modernisering av basutrustningen, en ny saltvattenanläggning samt upprustning av stationens bibliotek (+560 000 kr.).

Föredraganden

I sin anslagsframställning framhåller Vetenskapsakademien bl. a. att det är angeläget att frågan om ett inordnande av akademiens bibliotek i en gemensam organisation för matematisk-naturvetenskapliga bibliotek i Stockholm snarast förs fram till ett avgörande. Som jag redovisade vid min anmälan av anslaget Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar bereds f. n. inom utbildningsdepartementet statskontorets slutrapport med förslag rörande biblioteksverksamhetens organisation och administration vid universitet och högskolor. I samband härmed bör även frågan om inordnande av akademiens bibliotek i en framtida biblioteksorganisation för Stockholmsområdet prövas.

Akademien har tidigare slutit avtal om forskarutbyte med Royal Society i London, Sovjetunionens vetenskapsakademi och medicinska akademi samt vetenskapsakademierna i Polen, Tjeckoslovakien, Tyska Demokratiska Republiken och Ungern. Under hösten 1974 har akademien vidare slutit avtal om forskarutbyte med vetenskapsakademien i Bulgarien. Vid min beräkning av anslaget till bidrag till akademien för nästa budgetår har jag tagit hänsyn bl. a. härtill.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Vetenskapsakademien* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 5 993 000 kr.

E 62. Bidrag till Riksföreningen mot cancer

1973/74	Utgift	3 000 000	Reservation	—
1974/75	Anslag	3 000 000		
1975/76	Förslag	3 000 000		

Detta anslag är avsett som bidrag till verksamheten inom Riksföreningen mot cancer för forskning såväl i gränsområdet mellan grundläggande biologisk forskning och cancerforskning som för direkt till-

lämpad klinisk forskning rörande tumörsjukdomarnas diagnostik och behandling (prop. 1971: 1 bil. 10 s. 355, UbU 1971: 3, rskr 1971: 84).

Som villkor för statsbidraget gäller bl. a. att socialstyrelsen och statens medicinska forskningsråd skall utse vardera en ledamot i Riksföreningens mot cancer forskningsnämnd samt att föreningens beslut om beviljande av anslag som överstiger 300 000 kr. skall underställas regeringens prövning.

Riksföreningen mot cancer

Riksföreningen har i särskild skrivelse i november 1974 hemställt att detta anslag för budgetåret 1975/76 och i fortsättningen skall utgöra 1/8 av reservationsanslaget Medicinsk forskning.

Föredraganden

Riksföreningens skrivelse angående bidragets storlek bereds f. n. inom utbildningsdepartementet. Jag räknar med att förslag med anledning av skrivelsen skall kunna föreläggas riksdagen i budgetpropositionen för budgetåret 1976/77.

Jag förordar att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Riksföreningen mot cancer* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

f) inredning och utrustning

E 63. Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.

I riksstaten för innevarande budgetår finns uppfört ett reservationsanslag av 75 milj. kr. till inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.

För nästa budgetår föreligger anslagsframställningar från byggnadsstyrelsen samt utrustningsnämnden för universitet och högskolor om sammanlagt 82,9 milj. kr. Beredningen av hithörande frågor är ännu inte avslutad. Jag avser att senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1975 års riksmöte lägga fram en särskild proposition i ämnet. I statsbudgetförslaget bör tas upp ett preliminärt belopp av 81 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.* för budgetåret 1975/76 beräkna ett reservationsanslag av 81 000 000 kr.

F LÄRARUTBILDNING

Vissa gemensamma frågor

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) har med skrivelse den 26 september 1974 redovisat förslag om *dimensionering och organisation av klass- och ämneslärarutbildning vid lärarhögskolorna* för läsåret 1975/76. SÖ framhåller att den föreslagna intagningskapaciteten i stort sett beräknas gälla fram till 1985/86, dock eventuellt med någon sänkning av intagningskapaciteten på ämneslärarlinjen.

När SÖ tagit ställning till lärarutbildningens dimensionering för 1975/76 har som underlag använts bl. a. de tal över utbildningsbehovet av olika slags lärare som räknades fram ur SÖ:s och statistiska centralbyråns prognosmaterial från 1972, under hänsynstagande till redan befintlig dimensionering, lokalisering och organisation av lärarutbildningen. En utgångspunkt för 1972 års prognos var att det genomsnittliga utbildningsbehovet per år för varje lärarkategori beräknades under förutsättning att balans mellan behov och tillgång skulle uppnås 1985 enligt maximialternativet.

SÖ:s förslag om antalet intagningsplatser i olika lärarutbildningar för budgetåret 1975/76 jämfört med det genomsnittliga utbildningsbehovet per år enligt 1972 års prognos och jämfört med antalet beslutade intagningsplatser fr. o. m. budgetåret 1973/74 framgår av följande tabell.

Antal intagningsplatser i vissa lärarutbildningar 1973/74—1975/76

Lärarkategori	Enligt SÖ:s prognos i genomsnitt per år fr o m 1973/74 för balans 1985 maximialternativ	Beslutade tal		Föreslaget tal 1975/76
		1973/74	1974/75	
Förskollärare	—	2 400	2 664	2 964
Grundläggande lärarutb.				
Lågstadielärare	61	1 080	912	160
Mellanstadielärare	869	1 440	1 080	540
Ämneslärare	1 817	1 800	1 560	1 200[1]
Gymnastik- och idr. lär.	86	250	250	250[2]
Musiklärare	188	173	125	225
Teckningslärare	176	72	72	72
Hushållslärare	230	96	96	132

[1] Varav 200 utbildningsplatser för vidareutbildning av mellanstadielärare och folkskollärare.
[2] Justerat med hänsyn till anslagsframtällning från styrelsen för gymnastik- och idrottshögskolorna.

Lärarkategori	Enligt SÖ:s prognos i genomsnitt per år fr o m 1973/74 för balans 1985 maximalalternativ	Beslutade tal 1973/74	Beslutade tal 1974/75	Föreslaget tal 1975/76
Barnavårdslärare	—13	36	36	36
Textillärare	99	108	108	96
Slöjdlärare (trä- och metallslöjd)	69	96	96	60
Lärare i industri och hantverk	346	144	192	240
Lärare i jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring	—	48	48	48
Lärare i handel och kontor	103	48	48	48
Lärare inom vårdutbildning	—	240	284	284
Speciallärare	—	944	980	1 092

SÖ tar även upp frågan om *lokalisering* och *organisation* av klass- och ämneslärarutbildningen. Konsekvenserna inom lärarhögskoleorganisationen av den för 1975/76 föreslagna nedskärningen av intagningskapaciteten slår helt igenom först 1978/79. Från denna utgångspunkt diskuterar SÖ lokaliseringen av lärarutbildningen. SÖ framhåller att om frågan betraktas med utgångspunkt endast i lärarutbildningen får det bedömas som pedagogiskt och ekonomiskt mest rationellt att bedriva klass- och ämneslärarutbildning vid ett väsentligt mindre antal lärarhögskolor än de 15 befintliga.

Det finns emellertid vägande skäl av allmän utbildningspolitisk och lokaliseringspolitisk natur som, enligt SÖ, talar för att de 15 lärarhögskolorna behålls. Ett av dessa skäl är 1968 års utbildningsutrednings förslag angående högskoleutbildningens utbyggnad på 19 orter, ett förslag som SÖ i sitt remissyttrande tillstyrkt. På vissa av dessa orter kommer, om förslaget antas, klasslärarutbildningen att åtminstone till en början vara den enda statliga högskoleutbildningen. Personalskäl talar också för bibehållande av befintliga lärarhögskolor. Vidare framhåller SÖ att erfarenheterna från uppbyggnaden av en lärarutbildningsorganisation visar att även en avveckling eller en avsevärd krympning av denna organisation kan beräknas ta avsevärd tid och medföra betydande praktiska svårigheter.

För att tillgodose de pedagogiska kraven på utbildningen med en nedskuren lärarutbildning förlagd till 15 orter framför SÖ förslag om en basorganisation vid varje lärarhögskola.

Med den nuvarande organisationen av 15 lärarhögskolor och med den föreslagna intagningskapaciteten kan intagning till klasslärarutbildningen ske endast en gång per år. På lågstadielärarlinjen fördelas intagningsplatserna vartannat år på sju resp. åtta lärarhögskolor. På mellan-

stadielärarlinjen kan intagningen däremot ske varje år. För att sprida intagningen för lågstadielärarutbildning till nu befintliga lärarhögskolor föreslår SÖ att gruppstorleken på lågstadielärarlinjen sätts till 20 studerande. På ämneslärarlinjen föreslås intagningen liksom hittills ske både höst- och vårtermin. SÖ föreslår att ämneslärarutbildning sker endast vid de sex större lärarhögskolorna, dvs. att ämneslärarutbildning inte anordnas på filialorterna.

Den av SÖ föreslagna nedskärningen av intagningskapaciteten till klass- och ämneslärarutbildningen medför sysselsättningsproblem för bl. a. lärarhögskolornas ordinarie och extra ordinarie lärare. SÖ redovisar följande förslag till åtgärder för att bereda övertaliga lärare full sysselsättning. Ökad skoltjänstgöring för lektorer i låg- och mellanstadiets metodik bör komma ifråga. För övriga lärarutbildare bör ökade möjligheter till inräknande i tjänsteunderlag av lärarutbildningskurser vid lärarhögskola och annan utbildning förlagd till lärarhögskola samt fyllnadstjänstgöring vid annan utbildning vara lämpliga åtgärder. Därutöver bör övertalighetsproblemen lösas genom medverkan i fortbildning, läromedelsutveckling m. m.

Som exempel på utbildningar, vilka enligt SÖ:s mening med fördel kan förläggas till lärarhögskola, kan nämnas särskild fortbildning i specialpedagogik, förskollärarutbildning, barnskötar- och fritidspedagogutbildning samt pedagogisk utbildning av andra grupper än blivande lärare, t. ex. museipersonal, personer som sysslar med informationsfrågor etc.

Över SÖ:s förslag om dimensionering och organisation av klass- och ämneslärarutbildningen har *statskontoret* den 1 november 1974 och *riksrevisionsverket* (RRV) den 4 november 1974 inkommit med yttranden. Vidare har *lärarhögskolornas rektorskonvent, lärarhögskolorna i Gävle, Uppsala* och *Jönköping* samt *Universitetslärarförbundet* inkommit med skrivelser.

Statskontoret instämmer i allt väsentligt i de regionalpolitiska motiv som SÖ anför till stöd för ett bibehållande av den reguljära lärarutbildningen på samtliga nuvarande utbildningsorter. Statskontoret tillstyrker även i princip de föreslagna riktlinjerna för en basorganisation, men förutsätter att uppkommande möjligheter till ett mer effektivt resursutnyttjande uppmärksammas. *RRV* har ingen erinran mot SÖ:s dimensioneringsförslag men förutsätter fortlöpande revidering av prognoserna över behovet av lärare. RRV biträder vidare SÖ:s förslag att ämneslärarutbildningen upphör på filialorterna. En ytterligare sammanläggning bör övervägas i fråga om ämneslärarutbildningen genom att vissa ämnen koncentreras till ett färre antal lärarhögskolor. RRV framhåller att ytterligare alternativ bör övervägas rörande den framtida organisationen av klass- och ämneslärarutbildningen vid lärarhögskolorna. *Rektorskonventet* framhåller att den av SÖ föreslagna nedskärningen av

lärarutbildningen bör ges ett mindre drastiskt förlopp och bör få formen av en mer successiv nedtrappning till förmån för både personalen och de många studerande som söker pedagogisk utbildning.

Under budgetåren 1973/74 och 1974/75 har omkring 100 verksamma *handelslärare* genomgått en särskild behörighetsgivande pedagogisk kurs. Grundutbildning av *lärare* för *handel och kontor* har inte anordnats sedan budgetåret 1969/70. Enligt rapporter från arbetsmarknadsstyrelsen föreligger brist på behöriga handelslärare. Den anordnade särskilda utbildningen ger inte något nytillskott av handelslärare. SÖ föreslår därför att en 40-veckorsutbildning anordnas budgetåret 1975/76 för 48 studerande.

Försöks- och demonstrationsverksamheten vid lärarhögskolorna

1. *Förslag från skolöverstyrelsen*

I samband med den reformering av klass- och ämneslärarutbildningen som inleddes 1968 (prop. 1967: 4, SU 1967: 51, rskr 1967: 143) tillkom organisationen med skolenheter för försöks- och demonstrationsverksamhet (FoD-skolor). Verksamheten skulle främst ha till uppgift att medverka i pedagogisk försöksverksamhet och pedagogiskt utvecklingsarbete samt att genom demonstrationer konkretisera undervisningen i pedagogik, metodik och ämnesfördjupning.

SÖ tillsatte i december 1970 en arbetsgrupp för att utreda frågan om FoD-verksamheten vid lärarhögskolorna. Utredningen skulle avse verksamhetens form och innehåll, organisation och dimensionering m. m.

Efter hemställan från Lärarutbildningskommittén (LUK) beslöt SÖ i augusti 1971 att utvidga gruppens arbete till att omfatta även följande ämnen inom försöks- och demonstrationsverksamheten, nämligen gymnastik, musik, teckning, slöjd, hemkunskap och barnkunskap. Med anledning av att de yrkespedagogiska instituten skulle inordnas i lärarhögskolorna den 1 juli 1972 beslöt SÖ att gruppens uppdrag skulle omfatta även lärarutbildning för lärare i yrkesinriktade ämnen.

Arbetsgruppen har den 1 december 1972 överlämnat sin utredning. Arbetsgruppen konstaterar att FoD-verksamheten har präglats av påtagliga initialsvårigheter. Dessa brister bestod huvudsakligen i att samarbetet mellan företrädare för olika komponenter i lärarutbildningen inte fullföljdes och att enskilda insatser inte kunde utnyttjas i önskvärd omfattning samt att osäkerheten var stor beträffande arbetsuppgifternas art och vilka krav FoD-verksamheten ställer på dem som skall handha denna verksamhet. Med anledning härav föreslog arbetsgruppen en rad åtgärder. Bl. a. föreslogs att FoD-resursen skulle delas upp i en fast och en flexibel del. Den fasta delen skulle utgöra en basresurs med fasta lärartjänster medan den flexibla delen skulle kunna anpassas till de olika

lärarhögskolornas särskilda behov. Vidare föreslogs det att de lärarutbildningar som saknade FoD-resurser till en början endast skulle förses med en flexibel resurs. Om respektive lärarutbildning bedrevs vid ett flertal lärarhögskolor, skulle den flexibla resursen under en utprövningsperiod lämpligen koncentreras till ett mindre antal av dessa lärarhögskolor. Inom ramen för SÖ:s fortbildningsanslag skulle en intensiv befattningsutbildning bedrivas i syfte att dels nå verksamhetens mål, dels utnyttja FoD-resursen effektivt. Arbetsgruppen föreslog också en minskning av handledaruppgifter för de lärare som tjänstgör inom FoD-verksamheten och att de fyra närmaste läsåren (1973/74—1976/77) skulle betraktas som en intensivperiod för allsidig prövning av behov av FoD-resurs och av olika verksamhetsformer samt av organisations- och dimensioneringsfrågor.

Med anledning av arbetsgruppens förslag har SÖ i skrivelse den 5 november 1973 lagt fram förslag rörande FoD-verksamheten. SÖ:s hemställan innebär i korthet följande. FoD-verksamheten inom lärarhögskolans område bör under tiden den 1 juli 1974 t. o. m. den 30 juni 1977 bedrivas med oförändrad dimension jämfört med budgetåret 1973/74. Nämnda period bör betraktas som en intensiv utprövningsperiod och 20 % av det totala antalet Fp-tjänster (756) skall hållas vakanta. Anslaget Lärarhögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m. bör ökas med 3,4 miljoner kronor att fördelas av SÖ mellan lärarhögskolorna. Dessa medel skall inom varje lärarhögskola efter beslut av rektorsnämnd på förslag av planeringsnämnd utnyttjas för arvodering avseende medverkan i FoD-verksamheten av annan personal än innehavare av Fp-tjänster, varvid verksamheten kan avse vilken som helst av lärarutbildningarna inom lärarhögskolan. Som en följd av detta bör åtgärder vidtas för att reglera ersättningen dels till lärare som medverkar i här avsedd verksamhet, dels till kommun, när personal med kommunalt reglerade tjänster medverkar i FoD-verksamheten i sådan omfattning att övertidsarbete eller ökning av personalen föranleds.

2. *Remissyttranden*

Över arbetsgruppens förslag samt SÖ:s skrivelse i anledning av gruppens förslag har yttranden avgetts av *statskontoret, riksrevisionsverket,* (RRV), *samtliga lärarhögskolor, Svenska kommunförbundet, Tjänstemännens centralorganisation* (TCO), *Sveriges akademikers centralorganisation* (SACO) och *Statstjänstemännens riksförbund* (SR).

Dimensioneringen

Övervägande flertalet remissinstanser tillstyrker en fortsatt FoD-verksamhet under ytterligare tre år. Några remissinstanser, bl. a. några lärarhögskolor och TCO, vill dessutom att FoD-verksamheten skall bedrivas

under en längre period än den föreslagna. RRV föreslår dock att förordnanden på Fp-tjänster för tre år endast bör ske i undantagsfall. Bättre underlag behövs för att säkrare kunna beräkna behovet för respektive lärarhögskola och RRV menar att den föreslagna ökade vakantsättningen är ett uttryck för minskat behov. Som alternativ till treårsförordnanden bör även förordnanden på ett år ske. Lärarhögskolan i Stockholm kan heller inte biträda förslaget att FoD-verksamheten skall bedrivas med oförändrad dimensionering under försöksperioden. Man föreslår i stället en ökad vakantsättning av Fp-tjänster.

Vakantsättning

Statskontoret, de mindre lärarhögskolorna samt Svenska kommunförbundet ansluter sig helt till förslaget att vakantsätta Fp-tjänster som inte kan besättas eller utnyttjas på ett effektivt sätt. Lärarhögskolan i Stockholm vill att utprövningsperioden för dess del utformas med en liten fast resurs och en stor flexibel resurs. De fasta resurserna bör endast behållas vid två skolor medan övriga FoD-lärartjänster vakantsätts och omvandlas till en flexibel resurs. Rektorsnämnden vid lärarhögskolorna i Umeå och Härnösand delar utredningens uppfattning att en del av de fasta tjänsterna skall hållas vakanta, men menar att vakanserna inte skall låsas till procenttalet 20 utan variationer mellan 0 och 20 skall tillåtas. Lärarhögskolan i Linköping anser att en större del av FoD-verksamheten än angivna 20 % skall överföras till den flexibla resursen för att möjliggöra en resursfördelning som är anpassad till intagningssituationen vid respektive lärarhögskola. SACO anser den flexibla resursens omfattning vara för stor. Man förordar i stället att omfattningen skall motsvara det antal vakantsatta FoD-lärartjänster som fanns den 1 april 1974.

Resursdisponeringen

Från statskontorets sida vill man inte på grundval av det framlagda utredningsmaterialet uttala sig om storleken av medelsbehovet till de s. k. flexibla resurserna. Vidare motsätter man sig förslaget att de friställda resurserna skall fördelas på ett schablonmässigt sätt. I stället bör man, beträffande såväl det totala resursbehovet som fördelningen av FoD-resursen, närmare klargöra vad varje lärarhögskola i praktiken kan utnyttja på ett meningsfullt sätt. De flesta lärarhögskolor tillstyrker dock att den flexibla resursen på 3,4 miljoner kronor fördelas av SÖ mellan lärarhögskolorna i relation till antalet icke tillsatta tjänster. Dessutom påpekar lärarhögskolan i Linköping ett större behov av särskilda Fp-tjänster för folkhögskollärargrenens verksamhet.

Beslutsorgan och intern resursdisponering

De flesta lärarhögskolor som yttrat sig angående förslaget att rektorsnämnden skall besluta om vilken personal som skall medverka vid FoD-verksamheten delar utredningens uppfattning. Dessutom påpekar lärarhögskolan i Umeå att även syo-utbildningen bör ha tillgång till denna resurs. TCO och SACO vill att övrig medverkande personal endast skall avse lärarpersonal. SACO anser dessutom att utbildningsnämnden är ett lämpligare beslutsorgan än rektorsnämnden att fördela den flexibla resursen inom respektive lärarhögskola.

Föredraganden

Inledningsvis vill jag erinra om vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande skolväsendet.

Frågan om *lärarutbildningens dimensionering* bör ses mot bakgrund av den brist på behöriga lärare som förelåg under en stor del av 1950- och 1960-talen. Orsakerna till denna brist var dels skolväsendets utbyggnad, dels de höga födelsetalen. Därefter har situationen förändrats. Under 1960-talets slut och 1970-talets början har visserligen skolväsendet fortsatt att expandera men i långsammare takt än tidigare. Skolväsendet har genom att kapaciteten inom lärarutbildningen byggts ut fått ett kraftigt tillskott av nya lärare. Födelsetalen sjönk vid 1960-talets slut och har nu stagnerat på en lägre nivå. Lärarsituationen har till följd av detta förbättrats och den lärarbrist som kvarstår ifråga om ämnes- och klasslärare är av lokal karaktär. Det har därför under senare år varit möjligt att minska intagningskapaciteten för dessa utbildningslinjer. SÖ har nu på grund av förnyade beräkningar av lärarbehov och lärartillgång föreslagit en ytterligare minskning av lärarutbildningens kapacitet. Särskilt stora förändringar föreslås beträffande utbildningskapaciteten för låg- och mellanstadielärare.

SÖ har med utgångspunkt i de beräkningar som angavs i prop. 1973: 1 (bil. 10 s. 439), under hänsynstagande till nuvarande dimensionering, lokalisering och organisation av lärarutbildning, föreslagit en anpassning av utbildningskapaciteten för klass- och ämneslärarutbildningarna. SÖ har därvid självfallet tagit hänsyn till elevutvecklingen i framtiden. Antalet barn i lågstadieåldern, dvs. 7—9 år, sjunker under de tre närmaste åren för att sedan stabilisera sig. Antalet elever i mellanstadieåldern 10—12 år minskar fr. o. m. 1977 för att ungefär 1980 stabilisera sig. På högstadiet får de låga födelsetalen effekt i början på 1980-talet. SÖ har även försökt beräkna lärarbenägenheten hos utbildade lärare. Beräkningarna är osäkra och behovet av lärarutbildning därför svårt att bedöma. Arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) redovisning ger en splittrad bild av sysselsättningsläget på lärararbetsmarknaden. Sålunda balanseras överskottstendenser inom vissa regioner av underskott på lärare i andra regioner.

Trots osäkerheten i bedömningarna anser jag att SÖ:s förslag för nästa budgetår bör i huvudsak kunna godtas. Det ankommer på SÖ att i samråd med SCB noga följa utvecklingen de närmaste åren för att utbildningskapaciteten snabbt skall kunna anpassas till förändringar i behovet.

Frågan om lärarutbildningens mål, struktur och innehåll utreds f. n. av 1974 års lärarutbildningsutredning. Vissa av de förslag som lärarutbildningskommittén framlagt i betänkandet (SOU 1972: 92) Fortsatt reformering av lärarutbildningen avser jag att föreslå regeringen att behandla i en särskild proposition till riksdagen vid 1975 års riksmöte.

Med hänsyn bl. a. till riksdagens beslut om den allmänna förskolan och den under senare år kraftigt utbyggda kommunala barnomsorgen bör en fortsatt utbyggnad av förskollärarutbildningen komma till stånd. SÖ har den 27 september 1974 på grundval av en av 1968 års barnstugeutredning och delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor gjord framställning fått Kungl. Maj:ts uppdrag att utföra prognoser avseende personal- och utbildningsbehov inom barnavårdens område fram till omkring år 1990.

Intagningskapaciteten under nästa budgetår till olika lärarutbildningar bör ha den fördelning som följande tablå utvisar.

Ämneslärare	[1] 1 150
Mellanstadielärare	540
Lågstadielärare	168
Speciallärare i grundskola m. m.	[2] 1 000
Förskollärare	3 048
Gymnastik- och idrottslärare	225
Lärare i barnavård	36
Lärare i hemkunskap	108
Lärare i textilslöjd	[3] 96
Lärare i trä- och metallslöjd	60
Lärare för industri och hantverk	240
Lärare för handel och kontor	48
Lärare i vårdyrken	[4] 368
Lärare i musik	[5] 125
Lärare i teckning	[5] 72
Flyginstruktörer	12
Studie- och yrkesvägledare	180

[1] I detta antal ingår även deltagare i den särskilda metodikkursen för mellanstadielärare som avser att vidareutbilda sig till ämneslärare.
[2] I detta antal ingår även deltagare i fortbildningskurser om en termin.
[3] I detta antal ingår även deltagare i särskild utbildning av yrkeslärare i klädsömnad.
[4] Treterminskurser och 19-veckorskurser vid SIHUS.
[5] Utbildning av dessa lärare bekostas inte från anslaget under litt. F.

Av redovisningar från AMS framgår att det övervägande antalet ledigförklarade icke-ordinarie speciallärartjänster tillsätts med personer utan speciallärarutbildning, trots en under senare år kraftigt utbyggd utbildningskapacitet av sådana lärare. Det låga antalet tillsatta tjänster med behöriga innehavare motiverar enligt min mening en kart-

läggning av vilka typer av tjänster personer med speciallärarutbildning upprätthåller. Det är angeläget för skolans undervisning att de som erhållit speciallärarutbildning också söker sig till den typ av tjänster som inrättats för specialundervisningen. Jag ämnar senare återkomma till regeringen i denna fråga. I avvaktan på resultatet av en sådan kartläggning och på ställningstagande till förslag från utredningen om skolans inre arbete (SIA) räknar jag med en under nästa budgetår oförändrad utbildningskapacitet på speciallärarutbildningen på gren 1, dvs. 624 platser. I likhet med SÖ räknar jag med en utökning av speciallärarutbildningen för utbildningsgren 2 och 3, dvs. ytterligare 24 respektive 12 utbildningsplatser.

Det bör för riksdagen anmälas att Kungl. Maj:t genom beslut den 1 mars 1974 meddelade bestämmelser om särskild utbildning av speciallärare. Utbildningen påbörjades under innevarande läsår vid lärarhögskolorna i Jönköping, Karlstad och Umeå med sammanlagt 72 intagningsplatser. Utbildningen avser att tillgodose regionala behov av speciallärare.

Statsmakterna godtog 1974 (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 361, UbU 1974: 17, rskr 1974: 172) att den av finsk-svenska utbildningsrådet föreslagna utbildningen av klasslärare med finska som modersmål borde komma till stånd inom ramen för den årliga dimensioneringen av klasslärarutbildningen. Genom beslut den 29 november 1974 har Kungl. Maj:t meddelat bestämmelser om särskild utbildning av klasslärare med finska som modersmål. Utbildningen skall omfatta 24 studerande på lågstadielärarlinjen vid lärarhögskolan i Stockholm med början vårterminen 1975 samt 24 studerande på mellanstadielärarlinjen med början höstterminen 1975. Jag vill vidare erinra om Kungl. Maj:ts uppdrag den 19 april 1974 till SÖ angående utbildning av tvåspråkiga förskollärare.

Sedan budgetåret 1973/74 pågår en försöksverksamhet med förkortad *förskollärarutbildning* för barnskötare. Intresset för sådan vidareutbildning är mycket stort. Enligt min mening bör denna verksamhet för nästa budgetår bedrivas i större omfattning för att bereda fler barnskötare möjlighet till vidareutbildning som förskollärare. Jag räknar med att denna utbildning skall omfatta 288 deltagare. SÖ har föreslagit att arbetslösa lågstadielärare skall beredas möjlighet att vidareutbilda sig till förskollärare. Jag anser att en sådan försöksverksamhet bör starta kommande budgetår.

SÖ har i sin skrivelse om dimensionering m. m. för nästa budgetår aktualiserat frågan om *lokalisering* av lärarutbildningen. SÖ har därvid föreslagit att ämneslärarutbildning inte längre skall anordnas i Karlstad, Växjö och Örebro. Jag kan inte biträda SÖ:s förslag i detta avseende. SÖ föreslår att nuvarande 15 lärarhögskolor behålls, trots en starkt nedskuren utbildningsorganisation. Jag delar SÖ:s bedömning att nu

befintliga lärarhögskolor under nästa budgetår bör behållas. Jag räknar dock med att någon intagning till klasslärarutbildning vid lärarhögskolan i Uppsala inte skall ske under budgetåret 1975/76.

För att tillgodose de pedagogiska kraven på utbildningen med en nedskuren lärarutbildning förlagd till 15 orter framför SÖ förslag om en s. k. basorganisation vid varje lärarhögskola. En sådan basorganisation medför en betydande överkapacitet vid lärarhögskolorna när den föreslagna nedskärningen av intagningskapaciteten slår igenom helt budgetåret 1978/79. I likhet med riksrevisionsverket finner jag att lärarhögskolornas framtida organisation behöver utredas ytterligare. Jag kan därför inte f. n. biträda SÖ:s förslag om en basorganisation. Utbildningsorganisationen vid lärarhögskolorna bör under nästa budgetår anpassas till förändringarna i intagningskapaciteten. Jag ämnar senare föreslå regeringen att en arbetsgrupp tillkallas som skall få till uppgift att göra en översyn av lärarhögskoleorganisationen. Därvid skall belysas olika konsekvenser på organisationen som den av mig förordade kapacitetsminskningen får under 1975/76. Vidare skall gruppen belysa konsekvenserna av nedläggning av lärarhögskolor. Arbetsgruppens resultat skall föreligga i så god tid att det kan beaktas i 1975 års budgetarbete. Frågan om den framtida lokaliseringen av lärarutbildningen bör även prövas i ett vidare perspektiv mot bakgrund av ställningstagande till principerna för lokalisering av nytillkommande högskoleutbildning. Hithörande frågor kommer att tas upp i samband med att föredragande statsrådet anmäler en proposition om reformering av högskoleutbildningen m. m. på grundval av bl. a. 1968 års utbildningsutrednings förslag.

Den föreslagna kapacitetsökningen av förskollärarutbildningen — 384 intagningsplatser — bör fördelas på lärarhögskolor och förskoleseminarier så att den underlättar en organisatorisk anpassning i samband med nedskärningen av klasslärarutbildningen vid lärarhögskolorna.

Jag avser att senare föreslå regeringen hur intagningsplatserna för lärarutbildning bör fördelas mellan olika orter nästa budgetår.

Fortbildning av lärare präglas alltmer av en inriktning på skolans övergripande mål. Jag finner det särskilt värdefullt att en grupp lärare och skolledare från en skola eller en kommun samtidigt kan genomgå fortbildning. Jag finner det naturligt att den ämnesinriktade fortbildningen i högre grad än tidigare inriktas på målfrågor och problem som gäller skolans roll i samhället.

I samband med den reformering av klass- och ämneslärarutbildningen som inleddes 1968 (prop. 1967: 4, SU 1967: 51, rskr 1967: 143) tillkom organisationen med skolenheter för *försöks- och demonstrationsverksamhet* (FoD-verksamhet). Under uppbyggnadsskedet har man haft svårigheter att finna de rätta formerna för verksamheten. Den konkreti-

sering av de teoretiska delarna av lärarutbildningen som har möjliggjorts genom försök och demonstrationer finner jag värdefull och nödvändig.

SÖ har lagt fram förslag angående den fortsatta FoD-verksamheten.

Inledningsvis vill jag framhålla att jag instämmer i SÖ:s förslag att tiden fram till den 1 juli 1977 bör ses som en utredningsperiod. Med utgångspunkt i de erfarenheter som kan vinnas under perioden bör det ankomma på SÖ att inför budgetåret 1977/78 komma in med förslag rörande den fortsatta FoD-verksamhetens anpassning till reella behov inom såväl skolväsendet som lärarutbildningen.

Vad gäller *dimensioneringen* av verksamheten finner jag det naturligt att den anpassas till det minskade antal närvarande studerande vid lärarhögskolorna som blir följden av beslutade och föreslagna nedskärningar i lärarutbildningskapaciteten. Det bör i detta sammanhang anmälas för riksdagen att Kungl. Maj:t genom beslut den 29 mars 1974 förordnat, att SÖ får meddela förordnanden för högst ett år fr. o. m. den 1 juli 1974 för sammanlagt 500 innehavare av ordinarie lärartjänster med beteckningen Fp för FoD-verksamheten. Med utgångspunkt i detta antal FoD-lärartjänster, vilket justerats med hänsyn till dimensioneringen av klass- och ämneslärarutbildningen innevarande läsår, föreslår jag en ytterligare anpassning av hela FoD-resursen till antalet närvarande studerande vid lärarhögskolornas klass- och ämneslärarlinjer läsåret 1975/76. Sammanlagt 260 FoD-lärare bör enligt min mening förordnas fr. o. m. den 1 juli 1975. Med hänsyn till att hela FoD-resursen även för läsåret 1976/77 bör anpassas till antalet närvarande studerande kan antalet förordnanden komma att ytterligare minska läsåret 1976/77. Beträffande frågan om förordnandetid för FoD-tjänster vill jag erinra om att denna fråga behandlas i det arbete med anpassning av lagen (1974: 12) om anställningsskydd till utbildningsområdets bestämmelser som pågår inom utbildningsdepartementet.

Som komplement till en fast FoD-resurs i form av tillsatta FoD-tjänster bör, som SÖ föreslagit, en *fri resurs* ställas till förfogande. Även denna bör relateras till lärarutbildningskapaciteten. En fri eller flexibel resurs bör ge större möjligheter för den enskilda lärarhögskolan att rationellt utnyttja FoD-organisationen. Det bör ankomma på regeringen att avgöra fördelningen mellan fasta och fria resurser i FoD-verksamheten.

Beträffande *resursdisponeringen* delar jag statskontorets uppfattning, att en mer ingående bedömning bör göras av vad varje lärarhögskola i praktiken kan utnyttja på ett meningsfullt sätt. Varje lärarhögskola bör redovisa realistiska behovsberäkningar, grundade på antalet studerande vid lärarhögskolan. Med sådana beräkningar som underlag bör SÖ fördela de fria resurserna mellan lärarhögskolorna.

Vad slutligen gäller *beslutsorgan och intern resursfördelning* anser jag, i likhet med SÖ att rektorsnämnd på förslag av planerings-

nämnd bör besluta om utnyttjande av den flexibla resursen. Dessa medel bör kunna användas för alla slags lärarutbildningar samt för utbildning av personal för studie- och yrkesorientering.

F 1. Lärarhögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m.

1973/74 Utgift 185 782 462
1974/75 Anslag 171 338 000
1975/76 Förslag 168 941 000

Lärarhögskolor finns dels i Göteborg, Linköping, Malmö, Stockholm, Umeå och Uppsala (större lärarhögskolor), dels i Falun, Gävle, Härnösand, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Kristianstad, Luleå och Växjö (mindre lärarhögskolor). Bestämmelser om verksamheten vid lärarhögskola återfinns i stadgan (1968: 318) för lärarhögskolorna (omtryckt 1971: 463, ändrad senast 1974: 431).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärar- och forskarpersonal	**1 223**	**— 225**	**— 225**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	135 442 000	−1 525 000	−3 449 000
Sjukvård	140 000	of.	— 10 000
Vissa expenser	258 000	— 258 000	— 258 000
Lokalkostnader	28 119 000	+8 719 000	+8 719 000
Ersättning till vissa elever	7 399 000	−7 399 000	−7 399 000
	171 358 000	**— 463 000**	**−2 397 000**
Uppbördsmedel			
Upplåtelse av lokaler m .m .	20 000	of.	of.
Nettoutgift	**171 338 000**	**— 463 000**	**−2 397 000**

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 19 435 000 kr., varav 4 658 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Skolöverstyrelsen (SÖ) har med hänsyn till föreslagna nedskärningar i utbildningskapaciteten inte redovisat något 0-alternativ.

3. Beslutade kapacitetsförändringar medför ett minskat medelsbehov för lärarlöner och tjänstgöringstillägg (−12 313 000 kr.).

4. Kapacitcten på ämneslärarlinjen bör minskas med 350 studerande (−6 509 000 kr.).

5. Kapaciteten på mellanstadielärarlinjen bör minskas med 540 intagningsplatser (−2 852 000 kr.).

6. Kapaciteten på lågstadielärarlinjen bör minskas med 752 intagningsplatser (−4 983 000 kr.).

7. Med hänvisning till det stora behovet av behöriga speciallärare föreslår SÖ en ökad intagning med 96 platser på utbildningsgren 1, med 24 platser på gren 2, talpedagogutbildning, samt med 12 platser på gren 3: 2, lärare för särskolans träningsskola (+1 317 000 kr.).

8. Genom beslut den 1 mars 1974 meddelade Kungl. Maj:t bestämmelser om särskild utbildning av speciallärare med början läsåret 1974/75. Utbildningen påbörjades under sommaren 1974 vid lärarhögskolorna i Jönköping, Karlstad och Umeå med 24 intagningsplatser vid vardera lärarhögskolan och avslutas höstterminen 1975 vid lärarhögskolorna i Göteborg och Umeå. Vissa fortbildningskurser om tre veckor för lärare med tjänstgöring inom specialundervisning har under innevarande budgetår inställts, och anvisade medel för detta ändamål har i stället tagits i anspråk för den särskilda speciallärarutbildningen. SÖ räknar emellertid med att under budgetåret 1975/76 anordna samtliga treveckorskurser (+423 000 kr.) samt föreslår att en ny utbildningsomgång av särskild speciallärarutbildning startar sommaren 1975, preliminärt förlagd till samma lärarhögskolor som den utbildning som påbörjats innevarande budgetår (+361 000 kr.).

9. För budgetåret 1975/76 räknar SÖ med 120 nya intagningsplatser till tvåårig förskollärarutbildning. Därav skall enligt förslaget 60 platser förläggas till lärarhögskola och 60 till förskoleseminarium. Huruvida ytterligare intagningsplatser skall förläggas till lärarhögskola kan SÖ inte bedöma förrän Kungl. Maj:t tagit ställning till klasslärarutbildningens framtida dimensionering och förläggning samt till eventuell avkortad förskollärarutbildning.

10. Arbete pågår med prognoser över behovet av lärare för industri och hantverk. På grundval av tidigare beräkningar av lärarbehovet räknar SÖ med ökad intagning med 48 platser till 240 platser budgetåret 1975/76. Dessa utbildningsplatser avser att tillgodose både gymnasieskolans och arbetsmarknadsutbildningens behov.

11. Under vartdera budgetåret 1973/74 och 1974/75 har 48 verksamma lärare inom handels- och kontorsutbildning tagits in till särskild pedagogisk kurs. Genom dessa två utbildningsomgångar har ca 100 verksamma lärare inom handels- och kontorsutbildning blivit behöriga som lärare. Sedan budgetåret 1969/70 har ingen grundutbildning av lärare inom handel och kontor anordnats. Enligt rapporter från arbetsmarknadsstyrelsen föreligger en viss brist på behöriga handelslärare. Prognos över behovet av lärare för handel och kontor utarbetas f. n. SÖ räknar med att prognosen kommer att styrka behovet av utbildning av lärare för handel och kontor och föreslår därför att 40-veckors handelslärarutbildning budgetåret 1975/76 får anordnas för 48 studerande.

Utbildningen bör i sin uppläggning överensstämma med praktisk-

pedagogisk utbildning av lärare för området industri och hantverk och för ämneslärare. Lärar- och handledarkostnader beräknas preliminärt bli lika stora som för utbildning av lärare inom industri och hantverk, dvs. omkring 200 000 kr. för 24 studerande.

12. Behov av kompletteringskurser i matematik, fysik och kemi inom klasslärarutbildningen föreligger endast för den av Kungl. Maj:t den 29 november 1974 beslutade utbildningen av klasslärare med finska som modersmål (−229 000 kr.).

13. SÖ föreslår att två utbildningsomgångar med vardera 24 deltagare anordnas för utbildning av klasslärare till full behörighet som musiklärare (+483 000 kr.).

14. Enligt nu gällande studieordning vid låg- och mellanstadielärarlinjerna får lärarkandidaten utbildning som gör denne kompetent att undervisa i endast ettdera av ämnena gymnastik och musik. SÖ föreslår att kurser för klasslärare som önskar komplettera kunskaperna i gymnastik och musik får anordnas under budgetåret 1975/76 för 36 deltagare i gymnastik och 36 i musik (+125 000 kr.).

15. Övergången till ny praktikorganisation medför dels en merkostnad för löner på klasslärarlinjerna, dels vissa kostnader i samband med samhällsinriktad praktik (+7 255 000 kr.).

16. Tjänsterna inom den av SÖ föreslagna basorganisationen överstiger redan budgetåret 1975/76 vid några lärarhögskolor det behov av tjänster som krävs för att upprätthålla undervisningen inom grundutbildning av lärare enligt timplan. Vidare svarar besatta inrättade tjänster inte alltid mot behovet av tjänster enligt timunderlag. I ökad utsträckning får man räkna med att lärarhögskolelärare i sin tjänst får inräkna skoltjänstgöring. Skillnaden i timkostnad utgör härvid en merkostnad för lärarhögskolan. SÖ skattar denna merkostnad till i genomsnitt 20 000 kr. per lärarhögskola (+300 000 kr.).

17. SÖ upprepar sitt tidigare framförda förslag om nedskärning i undervisningsskyldigheten för institutionsföreståndare. Vid minskad kapacitet på lärarhögskolorna får institutionsföreståndares nedsättning i undervisningsskyldighet rymmas inom den överkapacitet som basorganisationen medför.

18. SÖ finner det angeläget att en tjänst som biträdande professor i pedagogik inrättas fr. o. m. budgetåret 1975/76 vid lärarhögskolan i Umeå och att lärarhögskolan i anslutning därtill tillförs ytterligare 500 assistenttimmar (+142 000 kr.).

19. Vid lärarhögskolan i Stockholm finns inrättad en för T. Eliasson personlig tjänst som lektor i vuxenundervisningens metodik. Eliasson har sedan september 1972 inte uppehållit tjänsten. SÖ har avvisat en framställning från lärarhögskolan att få tillsätta tjänsten med vikarie. På egen begäran har Eliasson frånträtt tjänsten den 1 juli 1974. Inom SÖ har en arbetsgrupp bl. a. analyserat vuxenpedagogiska moment i

lärarutbildningen. Underlag föreligger f. n. inte för bedömning av det framtida behovet av metodiklektortjänst av detta slag.

20. SÖ betonar ånyo vikten av en effektiv studievägledning och kurativ verksamhet inom lärarutbildningen. För att möjliggöra att försöksverksamhet kan bedrivas i flera former än hittills vid lärarhögskolorna föreslår SÖ att ytterligare medel anvisas för budgetåret 1975/76 (+200 000 kr.).

21. Med hänsyn till den föreslagna kapacitetsminskningen inom klass- och ämneslärarutbildningarna beräknar SÖ att undervisningsskyldigheten för utbildningsledarna måste öka läsåret 1975/76. Som en följd härav beräknas kostnaderna för pedagogisk-administrativa arbetsuppgifter minska. Samtidigt föreslås emellertid en ökning av vissa andra lärarutbildningar. Totalt beräknas således de pedagogisk-administrativa kostnaderna öka något (+31 000 kr.).

22. SÖ har föreslagit att speciallärarutbildning förläggs till lärarhögskolan i Linköping. För ledning av denna linje beräknas en studierektorstjänst bli inrättad (+110 700 kr.).

23. I och med beslutad kapacitetsminskning på klasslärarutbildningen beräknas arbetsuppgifterna för vissa biträdande utbildningsledare minska (−52 000 kr.).

24. Med hänvisning till SÖ:s skrivelse den 5 november 1973 angående försöks- och demonstrationsverksamheten i lärarutbildningen föreslår SÖ att medel beräknas under förevarande anslag att såsom flexibel resurs för försöks- och demonstrationsverksamhet fördelas av SÖ mellan lärarhögskolorna (+3 700 000 kr.).

25. Ur anslagsposten Vissa expenser under förevarande anslag bekostas expenser för central intagning samt resekostnadsersättning och traktamente till ledamot i intagningsnämnd. Kostnaderna är beroende av bl. a. antalet sökande till de olika utbildningarna. Med hänsyn dels till behovet av en något friare medelsdisposition, dels till att kostnader av detta slag är av driftkostnadstyp föreslår SÖ att medlen för vissa expenser fr. o. m. budgetåret 1975/76 överförs till anslaget Lärarhögskolorna: Driftkostnader (−258 000 kr.).

26. Medlen beräknade för ersättning till vissa studerande föreslås fr. o. m. budgetåret 1975/76 bli överförda till anslaget Ersättning till vissa lärarkandidater (−7 399 000 kr.).

Under budgetåret 1975/76 kommer nya lokaler att tas i anspråk för lärarutbildningen i bl. a. Mölndal, vilket medför ökade lokalkostnader.

SÖ har i skrivelse den 5 augusti 1974 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medge SÖ rätt att årligen anta högst två isländska studerande på lärarhögskolas speciallärarlinje även om antalet utbildningsplatser därigenom överskrids. För antagning bör fordras grundutbildning som lärare samt i princip tre års lärartjänstgöring efter avlagd lärarexamen. Dessutom bör fordras intyg på att svenska språket behärskas så att ut-

bildningens innehåll kan tillgodogöras. Isländska staten bör utse eventuella deltagare i utbildningen. Merkostnader torde i huvudsak uppstå för handledning.

Speciallärarföreningen inom Värmlandskretsen av Sveriges lärarförbund har i skrivelse framfört synpunkter på speciallärarutbildningens lokalisering och problem i samband med specialundervisningen i glesbygd.

Lektorn i musikens metodik vid lärarhögskolan i Karlstad har framfört förslag beträffande ämnet musik inom klasslärarutbildningen.

Rektorn vid lärarhögskolan i Jönköping har i särskilda skrivelser anhållit dels att fullständig speciallärarutbildning förläggs till lärarhögskolan i Jönköping, förslagsvis fr. o. m. läsåret 1975/76, dels att den till lärarhögskolan i Göteborg förlagda terminen inom särskild utbildning för speciallärare helt eller till största delen förläggs till lärarhögskolan i Jönköping.

Rektorsnämnden vid lärarhögskolan i Malmö har i skrivelse bl. a. framhållit, att den totala intagningen av studerande på ämneslärarlinjen under de närmaste åren bör ligga förslagsvis 20 procent över vad prognosunderlaget ger vid handen, eftersom denna utbildning ger en god förberedelse för pedagogiska uppgifter även utanför skolan. Skrivelsen har överlämnats till 1974 års lärarutbildningsutredning för beaktande i det fortsatta utredningsarbetet.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom lärarutbildningen anser jag att intagningskapaciteten på ämneslärarlinjen bör vara 1 150 intagningsplatser, inkl. 150 platser för vidareutbildning av mellanstadielärare till ämneslärare (4). Vidare räknar jag på mellanstadielärarlinjen med 540 intagningsplatser samt på lågstadielärarlinjen med 168 intagningsplatser (5, 6). Jag har härvid räknat med grupper om 24 på lågstadielärarlinjen. Som jag tidigare anfört kommer viss del av intagningsplatserna på låg- och mellanstadielärarlinjerna att tas i anspråk för utbildning av klasslärare med finska som modersmål. I likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar jag för dessa klasslärare medel för kompletteringskurser i matematik, fysik och kemi (13). Nuvarande intagningskapacitet vid ämneslärarutbildningen i Karlstad, Växjö och Örebro bör under nästa budgetår vara oförändrad. Vidare bör ingen intagning till klasslärarutbildning vid lärarhögskolan i Uppsala ske under nästa budgetår.

I enlighet med SÖ:s förslag räknar jag med en minskad medelstilldelning med anledning av beslutade kapacitetsförändringar (3).

Som jag tidigare anfört anordnas med början innevarande läsår en särskild speciallärarutbildning omfattande 72 platser förlagd till lärarhögskolorna i Jönköping, Karlstad och Umeå. Medlen för vissa fort-

bildningskurser om tre veckor för lärare med tjänstgöring inom specialundervisning har under innevarande budgetår tagits i anspråk för den särskilda speciallärarutbildningen. I enlighet med SÖ:s förslag räknar jag med dels en ny utbildningsomgång om 72 platser inom den särskilda speciallärarutbildningen, dels att samtliga fortbildningskurser om tre veckor anordnas budgetåret 1975/76 (8).

Med hänsyn till bl. a. den särskilda speciallärarutbildningen samt i avvaktan på ställningstagande till förslagen från utredningen om skolans inre arbete räknar jag inte med någon ytterligare ökning av antalet platser inom gren 1 av speciallärarutbildningen. Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom lärarutbildningen ansett det angeläget att kartlägga vilka typer av tjänster som personer med speciallärarutbildning upprätthåller. I likhet med SÖ beräknar jag medel för ytterligare 24 platser på gren 2, talpedagogutbildning, samt för ytterligare 12 platser på gren 3: 2, lärare för särskolans träningsskola (7).

Jag finner f. n. inte skäl att överväga förläggning av speciallärarutbildning till andra lärarhögskolor än till dem som redan har sådan linje. Medel för studierektorstjänst för speciallärarutbildning vid lärarhögskolan i Linköping har därför inte beräknats (22). Jag tillstyrker SÖ:s förslag rörande möjligheter för högst två isländska studerande att antas på lärarhögskolans speciallärarlinje.

Med hänvisning till vad jag senare kommer att föreslå under anslaget Förskoleseminarierna: Avlöningar till lärarpersonal m. m. räknar jag med en ökning av intagningen till förskollärarutbildning med sammanlagt 384 platser (9). Fördelningen av dessa intagningsplatser på lärarhögskolor och förskoleseminarier ankommer på regeringen.

Jag räknar med en ökad intagning med 48 platser till utbildning av lärare för industri och hantverk (10). Budgetåret 1975/76 bör 40-veckorsutbildning av lärare för handel och kontor anordnas för 48 studerande (11).

Jag är inte beredd att tillstyrka förslagen om dels utbildning av klasslärare till full behörighet som musiklärare (13), dels kurser för klasslärare som önskar komplettera kunskaperna i gymnastik resp. musik (14). Frågor som rör bl. a. lärarutbildningens mål, struktur och innehåll behandlas av 1974 års lärarutbildningsutredning.

För kostnader i samband med genomförandet av ny praktikorganisation i lärarutbildningen (prop. 1973: 78, UbU 1973: 34, rskr 1973: 274) beräknar jag sammanlagt 7 000 000 kr. (15).

Mot bakgrund av vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom lärarutbildningen beräknar jag inga medel för merkostnad föranledd av basorganisation (16). Jag är inte heller beredd att tillstyrka förslaget om nedsättning i undervisningsskyldigheten för institutionsföreståndare (17).

Jag har inte räknat med någon ökning av medlen för pedagogisk-administrativa uppgifter (21). Beträffande arbetsuppgifterna för vissa biträdande utbildningsledare har jag beräknat medel i enlighet med SÖ:s förslag (23). Vidare har jag tagit hänsyn till de förcslagna kapacitetsförändringarna inom lärarutbildningen vid min beräkning av medel till kostnaderna för sjukvård.

Jag är inte beredd att tillstyrka ytterligare medel för försöksverksamhet med studievägledning och kurativ verksamhet vid lärarhögskolorna (20).

Vad gäller resurserna för försöks- och demonstrationsverksamheten (FoD-verksamheten) vill jag erinra om vad jag anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom lärarutbildningen. Jag räknar med en anpassning av resurserna för hela FoD-verksamheten, till antalet närvarande studerande vid klass- och ämneslärarlinjerna. Förutom en fast resurs i form av FoD-lärartjänster räknar jag med en fri resurs att användas av lärarhögskolorna för bl. a. arvodering av lärare som i övrigt medverkar i FoD-verksamheten. Denna fria resurs beräknar jag till 2 270 000 kr. (24).

Jag instämmer i SÖ:s förslag att medlen för vissa expenser fr. o. m. budgetåret 1975/76 överförs till anslaget Lärarhögskolorna: Driftkostnader (25). Likaså föreslår jag att medlen för ersättning till vissa studerande fr. o. m. budgetåret 1975/76 överförs till anslaget Ersättning till vissa lärarkandidater (26).

Med hänvisning till vad jag nyss anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om antalet intagningsplatser vid lärarhögskolorna,
2. till *Lärarhögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 168 941 000 kr.

F 2. Lärarhögskolorna: Driftkostnader

1973/74	Utgift	35 028 365	Reservation	4 041 115
1974/75	Anslag	32 441 000		
1975/76	Förslag	33 063 000		

Anslaget är fördelat på 16 anslagsposter. Anslagsposterna 1—15 upptar belopp som fördelats på de femton lärarhögskolorna. Från dessa anslagsposter, som för budgetåret 1974/75 uppgår till sammanlagt 28 935 000 kr., bekostas tjänster för kanslipersonal m. fl. enligt särskilda bestämmelser samt extra arbetskraft, reseersättningar till tjänstemän och studerande, expenser vid förvaltningarna samt materiel m. m. Under anslagsposten 16. Viss utrustning m. m. har för budgetåret 1974/75 be-

räknats 3 506 000 kr., varav skolöverstyrelsen (SÖ) fördelar medel till ovan angivna ändamål samt till produktion av ITV m. m. mellan lärarhögskolorna.

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 3 414 000 kr., varav 675 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Kapacitetsminskningen vid lärarhögskolorna har föranlett SÖ att göra en översyn av situationen för den personal som avlönas med medel ur detta anslag. Översynen är ännu inte avslutad. SÖ räknar för budgetåret 1975/76 med 600 000 kr. i minskade personalkostnader under detta anslag. Minskningen motsvarar endast ca 3,5 % av totala kostnaden för ifrågavarande personal, men SÖ bedömer f. n. inte ytterligare minskning möjlig. Hänsyn har härvid tagits till att lärarhögskolornas forskningsverksamhet inte avtagit i takt med kapacitetsminskningen. Visar det sig, då översynen av personalsituationen är klar, att ytterligare nedskärning kan ske, återkommer SÖ i frågan.

3. I anslutning till redan beslutade och föreslagna kapacitetsändringar har kostnadsförändringar beräknats för reseersättningar, expenser, materiel m. m. SÖ framhåller, att eftersom kapacitetsminskningarna nu går mycket långt, kan kostnadsminskningarna inte vara proportionella mot minskningen i antalet studerande. Vissa kostnader på t. ex. expeditioner och institutioner torde vara fasta och tämligen oberoende av antal studerande. (—1 651 000 kr.)

4. För utbildning av klasslärare till musiklärare samt för kompletterande utbildning för klasslärare i musik resp. gymnastik beräknas viss kostnadsökning under detta anslag (+297 000 kr.).

5. SÖ föreslår, att reducerat nattraktamente eller ersättning för dagliga resor vid utbildning på annan ort får utgå till deltagare i kurs för lärare inom industri och hantverk enligt regler som hittills gällt i motsvarande fall för lärarkandidater på ämnes- och klasslärarlinjer m. fl. Eventuella nya bestämmelser för nämnda linjer bör dock även gälla för deltagare i kurs för industri och hantverk. (+30 000 kr.)

6. Universitetsrestaurangkommittén har beräknat kostnaden för löpande underhåll av inredning och utrustning i vissa restauranglokaler vid lärarhögskolor för budgetåret 1975/76 till 54 000 kr.

7. SÖ anser att vissa av de arbeten som nu bekostas med särskilda medel för serviceuppgifter inom pedagogisk institution fortsättningsvis bör kunna fullgöras av annars övertalig personal vid lärarhögskolan. De särskilda medel som nu utgår för försöksverksamhet med serviceuppgifter vid de pedagogiska institutionerna vid lärarhögskolorna i Malmö och Umeå bör således enligt SÖ:s uppfattning upphöra. Fortsättningsvis bör emellertid lärarhögskolorna allmänt vara oförhindrade att inom ra-

men för driftkostnadsanslaget anställa personal även för mer specifika pedagogiska serviceuppgifter. (—170 000 kr.)

8. Medlen för vissa expenser föreslås överförda från anslaget Lärarhögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m. Dessutom medför intagning av finskspråkiga studerande till särskild klasslärarutbildning en kostnadsökning. (+283 000 kr.)

Föredraganden

Utgångspunkt för beräkning av anslaget har varit mina ställningstaganden under anslaget Lärarhögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m. Med hänsyn till reservationens storlek har jag räknat med en ytterligare minskning av medelsbehovet utöver vad skolöverstyrelsen (SÖ) föreslagit. I övrigt har jag inga invändningar mot SÖ:s förslag (5, 6, 7 och 8).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lärarhögskolorna: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 33 063 000 kr.

F 3. Förskoleseminarierna: Avlöningar till lärarpersonal m. m.

1973/74 Utgift	33 293 144
1974/75 Anslag	34 267 000
1975/76 Förslag	39 774 000

Förskoleseminarium finns i Borås, Gävle, Göteborg, Jönköping, Luleå, Malmö, Norrköping, Solna, Stockholm, Södertälje, Umeå, Uppsala, Västerås och Örebro. För verksamheten gäller Kungl. Maj:ts bestämmelser den 29 april 1964 rörande förskoleseminarierna (ändrade senast den 22 februari 1974).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	261,5	+ 25	+ 8
Övrig personal	49	+ 2	+ 2
	310,5	**+ 27**	**+ 10**
Anslag			
Lönekostnader	26 439 000	+4 719 800	+4 719 800
Sjukvård	40 000	of.	of.
Lokalkostnader	7 788 000	+ 769 100	+ 787 600
	34 267 000	***+5 488 900***	***+5 507 400***
Avrundat		5 489 000	+5 507 000

Skolöverstyrelsen

För budgetåret 1975/76 föreslår skolöverstyrelsen (SÖ) 2 964 intagningsplatser till förskollärarutbildning. Därav beräknas 2 640 platser för reguljär tvåårig förskollärarutbildning, som därmed ökar med 120 platser i jämförelse med budgetåret 1974/75. Under innevarande budgetår påbörjas vid fem förskoleseminarier och en lärarhögskola utbildning av sammanlagt 144 barnskötare till förskollärare. SÖ räknar med att en ny kursomgång med 144 deltagare påbörjas vårterminen 1975. Vidare föreslår SÖ att en enterminsutbildning till förskollärare anordnas för 180 lågstadielärare. Utöver den av SÖ administrerade utbildningen beräknas innevarande budgetår inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen anordnas utbildning av 190 arbetslösa personer med beteendevetenskapligt inriktad högskoleutbildning. Budgetåret 1975/76 beräknas denna utbildning preliminärt ha minst samma omfattning.

SÖ anser det vara angeläget att lärarkandidaterna i förskollärarutbildningen har ett levande intresse för naturen och fysisk aktivitet, så att de som färdiga förskollärare kan väcka barnens intresse för friluftsliv. SÖ föreslår därför att en försöksverksamhet med lägervecka i förskollärarutbildningen får anordnas vid två förskoleseminarier budgetåret 1975/76.

SÖ:s förslag i övrigt innebär i korthet.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 4 195 000 kr., varav 956 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet har SÖ räknat med dels en minskning av utbildningskapaciteten, dels en minskning av antalet lärartimmar. SÖ betraktar båda dessa förslag som orealistiska.

3. Under innevarande budgetår anordnas första terminen i 42-veckorsutbildning av 144 barnskötare till förskollärare. För andra terminen som anordnas höstterminen 1975 beräknas 582 500 kr.

4. Medel begärs för ytterligare 60 intagningsplatser i reguljär tvåårig utbildning vid förskoleseminarierna (+286 600 kr.).

5. Den föreslagna utbildningen av lågstadielärare till förskollärare beräknas kosta 608 200 kr.

6. För medverkande experter vid den föreslagna lägerveckan beräknas en kostnad av 7 200 kr.

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag i det föregående har anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom lärarutbildningen.

Under den gångna tioårsperioden har utbyggnaden av förskollärarutbildningen varit mycket omfattande. Budgetåret 1964/65 fanns 630 intagningsplatser och innevarande budgetår finns 2 664 intagningsplatser till ifrågavarande utbildning. Behovet av utbildad personal till för-

skola och fritidsverksamhet är fortfarande mycket stort. För att motverka den bristen på förskollärare föreslår jag en ökning av intagningen till förskollärarutbildning med sammanlagt 384 platser. Antalet intagningsplatser till förskollärarutbildning kommer därmed att utgöra 3 048 budgetåret 1975/76. Regeringen bör bemyndigas att besluta om antalet intagningsplatser vid förskoleseminarierna.

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor och 1968 års barnstugeutredning har i en gemensam skrivelse den 30 maj 1974 föreslagit åtgärder för att komma till rätta med bristen på utbildad personal med hänsyn till behovet av en snabb utbyggnad av en god barnomsorg, främst i form av förskola och fritidsverksamhet. Flera kommuner har uttryckt farhågor för att de inte skall kunna erhålla utbildad personal till de nybyggda förskolorna. Kungl. Maj:t har den 27 september 1974 uppdragit åt skolöverstyrelsen (SÖ) att efter samråd med socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statistiska centralbyrån, Svenska kommunförbundet och berörda fackliga organisationer utföra prognoser avseende personalbehov och utbildningsbehov inom barnavårdens område fram till omkring år 1990.

Utbildningsbehoven bör i första hand tillgodoses inom ramen för de reguljära utbildningarna. Jag beräknar därför medel för en intagningsökning till den tvååriga förskollärarutbildningen med sex klasser. Denna ökning bör i första hand förläggas till lärarhögskolor för att kompensera bortfall av annan lärarutbildning. Det är vidare angeläget att de som redan nu arbetar inom förskolan och som saknar utbildning för uppgiften får möjlighet till en sådan utbildning. Under innevarande budgetår anordnas en 50-veckors förskollärarutbildning för sammanlagt 144 barnskötare. En inledande åttaveckorskurs bedrivs inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen. Behörig till utbildningen är den som har barnskötarutbildning och minst fyra års erfarenhet från arbete i barnstuga. Intresset för denna utbildning har varit mycket stort. För sökande från AB-län krävdes således på grund av konkurrensläget nästa tio års arbetserfarenhet. Jag räknar med en intagningsökning till denna utbildning med 144 platser. Totalt kommer utbildningen då att omfatta 288 platser. För budgetåret 1975/76 har jag räknat medel över förevarande anslag för den inledande åttaveckorskursen i denna utbildning.

Till den av SÖ föreslagna försöksvisa utbildningen av lågstadielärare till förskollärare räknar jag med 60 intagningsplatser.

Inom utbildningsdepartementet bereds f. n. förslag från SÖ om förkortad förskollärarutbildning resp fritidspedagog- och socialdepagogutbildning för elever som genomgått gymnasieskolans vårdlinje, grenen för barna- och ungdomsvård.

Jag beräknar vidare medel för den andra terminen i den utbildning av barnskötare till förskollärare som påbörjas innevarande budgetår.

Sedan intagningen till höstterminen 1971 pågår en försöksverksamhet med intagning av manliga sökande på s. k. fri kvot enligt 11 § kungörelsen (1966: 24) om grundskolans kompetensvärde m. m. Det har visat sig att antalet manliga sökande ökat från 58 hösten 1970 till 742 hösten 1972. Antalet antagna män var hösten 1974 105.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om antalet intagningsplatser vid förskoleseminarierna
2. till *Förskoleseminarierna: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 39 774 000 kr.

F 4. Förskoleseminarierna: Driftkostnader

1973/74	Utgift	2 369 805	Reservation	601 007
1974/75	Anslag	2 139 000		
1975/76	Förslag	2 315 000		

Anslaget är fördelat på 15 anslagsposter. Anslagsposterna 1—14 upptar belopp som fördelats på de 14 förskoleseminarierna. Från dessa anslagsposter, som för budgetåret 1974/75 uppgår till sammanlagt 1 515 000 kr., bekostas reseersättningar till tjänstemän och studerande, expenser, studieutfärder, skötsel av trädgårdar samt materiel m. m. Under anslagsposten 15. Särskilda medelsbehov har för budgetåret 1974/75 beräknats 624 000 kr. för vissa utgifter i samband med central intagning av studerande, för tillhandahållande av vissa betygsblanketter samt för gemensamma kostnader för förskoleseminarierna sammanhängande med den statliga redovisningsorganisationen m. m.

Skolöverstyrelsen

1. Prisomräkning 100 000 kr.

2. I 0-alternativet föreslår skolöverstyrelsen (SÖ) en minskning med 113 000 kr. med hänsyn till den i 0-alternativet under anslaget Förskoleseminarierna: Avlöningar till lärarpersonal m. m. föreslagna kapacitetsminskningen och minskningen av antalet lärartimmar.

3. För reseersättningar åt tjänstemän och studerande, för expenser, samt för materiel krävs ökade medel, dels med hänsyn till andra terminen i den under innevarande budgetår påbörjade utbildningen av barnskötare till förskollärare, dels med hänsyn till den intagningsökning som föreslagits för budgetåret 1975/76 (+ 84 000 kr.).

4. SÖ räknar med en särskild annonsering och intagningsomgång för utbildning av lågstadielärare till förskollärare (+ 20 000 kr).

5. Den under anslaget Förskoleseminarierna: Avlöningar till lärar-

personal m. m. föreslagna försöksverksamheten med lägervecka beräknas medföra kostnader för resecrsättningar och traktamenten till medverkande och lärarkandidater (+ 30 000 kr.).

Föredraganden

Med hänsyn till den under anslaget Förskoleseminarierna: Avlöningar till lärarpersonal m. m. föreslagna ökningen av antalet intagningsplatser i förskollärarutbildningen bör anslaget föras upp med sammanlagt 2 315 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förskoleseminarierna: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 315 000 kr.

F 5. Gymnastik- och idrottshögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m.

1973/74	Utgift	9 889 340
1974/75	Anslag	10 473 000
1975/76	Förslag	11 044 000

Gymnastik- och idrottshögskola finns i Stockholm och Örebro. Bestämmelser för verksamheten återfinns i stadgan (1967: 273) för gymnastik- och idrottshögskolorna (ändrad senast 1972: 91). Utbildningen på gymnastiklärarlinje och idrottslärarlinje omfattar två år. Den senare linjen finns endast i Stockholm. Ledningen av högskolorna utövas av styrelsen för gymnastik- och idrottshögskolorna.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Styrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	48,5	of.	−2
Övrig personal	29	− 1	−2
	77,5	**− 1**	**−4**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	6 380 600	+589 000	+299 000
Sjukvård	4 600	+ 900	+ 900
Lokalkostnader	4 081 700	+271 200	+271 200
	10 473 000	**+ 861 100**	**+571 100**
Uppbördsmedel			
Lokalhyror m. m.	33 000	of.	of.
Nettoutgift	**10 443 000**	**+ 861 100**	**+571 100**
Avrundat		+861 000	+571 000

Styrelsen för gymnastik- och idrottshögskolorna

1. Pris- och löneomräkning m. m. 683 000 kr., varav 228 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet har styrelsen räknat med att bl. a. minska intagningen till gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm med 25 elevplatser, minska behovet av lärarkrafter genom att de studerande får undervisas i större grupper, minska tiden för de årliga fjällfärderna och övergå till varannandagsstädning. Det första förslaget är enligt styrelsen svårt att försvara med hänsyn till nuvarande efterfrågan på utbildning, de två följande skulle innebära en pedagogisk försämring och det fjärde förslaget skulle medföra ökad arbetsbörda för kvarvarande städpersonal.

3. För att åstadkomma en förstärkning av anslaget Gymnastik- och idrottshögskolorna: Driftkostnader föreslår styrelsen en indragning av två tjänster som badmästare, vilket innebär en minskning av anslaget till avlöningar med 91 800 kr.

4. Medel begärs till en förstärkning av lärarresurserna i pedagogik. Förslaget innebär en omvandling av assistenttimmar till lektorstimmar (+32 200 kr.). Vidare föreslås att beloppet för timlärare i gymnastik och idrott ökas med 24 700 kr. för arvodering av danspedagoger och musiker.

5. Styrelsen föreslår att en tjänst som materialförvaltare inrättas vid högskolan i Stockholm för organiserande av materiel, förråd och distribution samt materiel- och apparatvård (+53 200 kr.).

Föredraganden

Vid gymnastik- och idrottshögskolorna finns f. n. 250 intagningsplatser. I 0-alternativet har styrelsen för gymnastik- och idrottshögskolorna bl. a. räknat med att minska intagningen till högskolan i Stockholm med 25 elevplatser. Med hänsyn till skolöverstyrelsens prognoser över utbildningsbehovet av lärare fram till år 1985 anser jag att utbildningskapaciteten vid gymnastik- och idrottshögskolorna är för hög. Intagningen bör därför minskas med 25 platser vid högskolan i Stockholm budgetåret 1975/76.

I övrigt hänvisar jag till sammanställningen och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gymnastik- och idrottshögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 11 044 000 kr.

F 6. Gymnastik- och idrottshögskolorna: Driftkostnader

1973/74	Utgift	868 696	Reservation	121 323
1974/75	Anslag	876 000		
1975/76	Förslag	986 000		

Ur detta anslag bekostas reseersättningar åt tjänstemän och studerande, expenser samt materiel m. m.

Styrelsen för gymnastik- och idrottshögskolorna

1. Prisomräkning 110 000 kr.

2. En förstärkning av anslaget till driftkostnader bedöms som mycket angelägen. Styrelsen föreslår därför en indragning av två tjänster som badmästare, vilket innebär en minskning av anslaget Gymnastik- och idrottshögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m. med 91 800 kr. Härigenom skulle utrymme skapas för den angelägna höjningen av anslaget till driftkostnader inom ramen för befintliga totala resurser till gymnastik- och idrottshögskolorna.

3. Kostnaderna för reseersättning till tjänstemän och studerande vid högskolan i Örebro har ökat avsevärt. Styrelsen räknar med att en höjning av anslaget med 25 000 kr. för detta ändamål är nödvändig.

4. Särskilda medel begärs för bestridande av kostnader för genomförande av försök och insamling av data vid elevarbete på idrottslärarlinjen (+ 40 000 kr).

5. För resor och traktamenten i samband med koncentrerade kurser i fri idrott och vissa utomhusspel m. m. vid högskolan i Stockholm begär styrelsen 73 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 110 000 kr. för att täcka prisomräkning, kostnader för specialarbeten på idrottslärarlinjen och kostnader i samband med koncentrerade kurser i fri idrott och vissa utomhusspel vid högskolan i Stockholm. Den minskade intagningen vid högskolan i Stockholm medför reducerade kostnader för reseersättningar och materiel.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Gymnastik- och idrottshögskolorna: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 986 000 kr.

F 7. Seminarierna för huslig utbildning: Avlöningar till lärarpersonal m. m.

1973/74 Utgift	15 346 757
1974/75 Anslag	15 685 000
1975/76 Förslag	14 767 000

Seminarium för huslig utbildning finns i Göteborg, Stockholm, Umeå och Uppsala. Bestämmelser för verksamheten vid seminarium för huslig utbildning återfinns i stadgan (1961: 433) för seminarierna för huslig utbildning (omtryckt 1973: 447). Vid sådant seminarium utbildas barnavårdslärare, hushållslärare och textillärare på treårig linje. Vidare utbildas ekonomiföreståndare på tvåårig linje. Antalet intagningsplatser läsåret 1974/75 är på barnavårdslärarlinjen 36, på hushållslärarlinjen 96, på textillärarlinjen 108 samt på ekonomiföreståndarlinjen 60.

	1974/75	*Beräknad ändring 1975/76*	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	134,5	− 11,5	−19,5
Övrig personal	33,5	− 8	− 8
	168	**− 19,5**	**−27,5**
Anslag			
Lönekostnader	12 316 000	+260 600	−569 900
Sjukvård	14 500	of.	of.
Lokalkostnader	3 354 500	−390 200	−347 700
Nettoutgift	**15 685 000**	**−129 600**	**−917 600**
Avrundat		−130 000	−918 000

Skolöverstyrelsen

Med hänvisning till prognoser för utbildningsbehovet av lärare föreslår skolöverstyrelsen (SÖ) för budgetåret 1975/76 en ökad utbildningskapacitet på hushållslärarlinjen med 36 intagningsplatser, samt en minskning på textillärarlinjen med tolv intagningsplatser.

I skrivelse den 4 mars 1974 angående ämnesutbildning för dietister samt lärare i produktionsteknik har SÖ hemställt att fr. o. m. budgetåret 1975/76 få anordna en tvåterminsutbildning för terapeutiska dietister. SÖ föreslår att kursen förläggs till seminarierna för huslig utbildning i Göteborg och Uppsala med tolv studerande vid vardera seminariet.

Seminariet för huslig utbildning i Stockholm kommer att vara avvecklat med utgången av budgetåret 1974/75. Seminariets löne- och lokalkostnader har därför räknats bort, med undantag för vissa medel för avvecklingskostnader. Vid seminariet för huslig utbildning i Göteborg har antalet intagningsplatser på ekonomiföreståndarlinjen inne-

varande budgetår utökats med tolv platser, genom att Stockholmsseminariets intagningskapacitet överflyttats till Göteborg. Med anledning av kapacitetsökningen föreslår SÖ att fr. o. m. budgetåret 1975/76 en speciallärartjänst inrättas på ekonomiföreståndarlinjen vid seminariet för huslig utbildning i Göteborg.

För pris- och löneomräkning m. m. beräknar SÖ ett ökat medelsbehov av 1 506 000 kr., varav 444 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

I 0-alternativet räknar SÖ med en minskning av utbildningskapaciteten med ungefär fyra klasser. Sedan avvecklingen av seminariet i Stockholm påbörjades budgetåret 1972/73 har seminarieorganisationen minskat med 16 klasser t. o. m. budgetåret 1974/75. SÖ anser det svårt att ytterligare minska antalet utbildningsplatser. Detta skulle dessutom medföra svårigheter att bereda ordinarie och extra ordinarie lärare full tjänstgöring inom organisationens ram.

Föredraganden

Jag erinrar om vad jag i det föregående har anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom lärarutbildningen.

Budgetåret 1975/76 bör kapaciteten på hushållslärarlinjen ökas med tolv intagningsplatser, medan antalet platser på textillärarlinjen bör minskas med tolv. Med anledning av kapacitetsökningen på ekonomiföreståndarlinjen i Göteborg beräknar jag medel för en speciallärartjänst vid seminariet för huslig utbildning i Göteborg.

Under budgetåret 1975/76 bör, liksom under innevarande budgetår, kunna anordnas en särskild kurs för yrkeslärare i sömnad i syfte att ge dessa lärare behörighet till lärartjänst i textilslöjd vid grundskolan. Även budgetåret 1975/76 bör 24 intagningsplatser på textillärarlinjen kunna bytas ut mot utbildningsplatser för deltagare i sådan ettårig behörighetsutbildning.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Seminarierna för huslig utbildning: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 14 767 000 kr.

F 8. Seminarierna för huslig utbildning: Driftkostnader

1973/14	Utgift	1 091 791	Reservation	244 992
1974/75	Anslag	1 140 000		
1975/76	Förslag	1 080 000		

Ur detta anslag bekostas reseersättningar åt tjänstemän och studerande, expenser, bidrag till studieutfärder, skötsel av trädgårdar samt materiel m. m.

Skolöverstyrelsen

1. Prisomräkning 50 000 kr.

2. I 0-alternativet föreslår skolöverstyrelsen (SÖ) en minskning med 60 000 kr. med hänsyn till den i 0-alternativet under anslaget Seminarierna för huslig utbildning: Avlöningar till lärarpersonal m. m. föreslagna kapacitetsminskningen.

3. Till följd av bl. a. nedläggningen av seminariet för huslig utbildning i Stockholm föreslår SÖ att anslaget minskas med 54 000 kr.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Seminarierna för huslig utbildning: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 080 000 kr.

F 9. Slöjdlärarseminariet: Avlöningar till lärarpersonal m. m.

1973/74	Utgift	1 398 097
1974/75	Anslag	1 440 000
1975/76	Förslag	1 311 000

Slöjdlärarseminariet, som är beläget i Linköping, har till ändamål att utbilda lärare i trä- och metallslöjd. Bestämmelser för verksamheten vid seminariet återfinns i stadgan (1960: 511) för slöjdlärarseminariet (omtryckt 1973: 420). Utbildningen vid seminariet är ettårig.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	12	of.	of.
Övrig personal	3,5	of.	of.
	15,5	**of.**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	1 095 500	−195 400	−195 300
Sjukvård	1 400	of.	of.
Lokalkostnader	343 100	+ 62 800	+ 66 100
	1 440 000	**−132 600**	**−129 200**
Avrundat		−133 000	−129 000

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår att intagningen vid seminariet budgetåret 1975/76 minskas med 36 platser till 60 platser.

För pris- och löneomräkning m. m. beräknar SÖ ett ökat medelsbehov av 171 500 kr., varav 43 500 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

I 0-alternativet räknar SÖ med en nedskärning av vissa undervisningsmoment. Detta kan dock inte ske utan att utbildningens mål samtidigt måste omprövas.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot skolöverstyrelsens förslag angående minskning av intagningen till slöjdlärarseminariet för budgetåret 1975/76.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Slöjdlärarseminariet: Avlöningar till lärarpersonal m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 311 000 kr.

F 10. Slöjdlärarseminariet: Driftkostnader

1973/74	Utgift	99 547	Reservation	5 353
1974/75	Anslag	93 000		
1975/76	Förslag	91 000		

Ur detta anslag bekostas reseersättningar åt tjänstemän och studerande, expenser, bidrag till studieutfärder samt materiel m. m.

Skolöverstyrelsen

1. Prisomräkning 17 200 kr.
2. Kostnadsminskning till följd av minskat antal elever 20 200 kr.
3. I 0-alternativet räknar skolöverstyrelsen med att anslaget minskas med 5 500 kr., som helt måste belasta materielanslaget.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Slöjdlärarseminariet: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 91 000 kr.

F 11. Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor

1973/74	Utgift	14 724 401
1974/75	Anslag	17 240 000
1975/76	Förslag	7 730 000

De av riksdagen godtagna riktlinjerna för vidareutbildning av sjuksköterskor m. m. (prop. 1968: 66, SU 1968: 108, rskr 1968: 259) innebär bl. a. att statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor (SIHUS) i fortsättningen huvudsakligen skall svara för lärarutbildning och viss kursverksamhet i anslutning till denna. Övergångsvis förutsattes dock

vissa uppgifter utanför lärarutbildningen ligga kvar hos institutet. Sålunda skulle i mån av behov särskilda avdelningssköterskekurser och anestesikurser kunna anordnas t. o. m. budgetåret 1970/71. I erforderlig omfattning skulle t. v. även administrativa kurser kunna anordnas vid institutet.

Enligt avtal den 2 april 1971 och den 30 juni 1972 mellan staten och Landstingsförbundet skall som en temporär åtgärd under budgetåren 1971/72—1974/75 kunna anordnas anestesikurser och avdelningssköterskekurser.

För verksamheten gäller bestämmelser i Kungl. Maj:ts brev den 11 november 1966 (ändrat senast den 15 februari 1974).

Genom beslut den 17 juli 1968 uppdrog Kungl. Maj:t åt skolöverstyrelsen (SÖ) att utreda förutsättningarna för att organisatoriskt samordna den lärarutbildning som bedrivs vid de yrkespedagogiska instituten och lärarutbildningen vid sjuksköterskeinstitutet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Utgifter			
Lönekostnader	6 461 000	+ 16 000	− 258 000
Sjukvård	3 000	of.	of.
Reseersättningar	73 000	+ 80 000	+ 12 000
Lokalkostnader	860 000	+ 486 000	+ 486 000
Expenser	250 000	+ 40 000	− 8 000
Ersättning till vissa elever	10 300 000	−10 300 000	−10 300 000
Övriga utgifter			
a) inköp och underhåll av undervisningsmateriel m.m.	108 000	of.	+ 8 000
b) diverse utgifter	7 000	of.	of.
	18 062 000	**− 9 678 000**	**−10 060 000**
Uppbördsmedel			
Ersättning för kurser	822 000	+ 822 000	+ 550 000
Nettoutgift	**17 240 000**	**− 8 856 000**	**− 9 510 000**

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 639 000 kr., varav 213 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet har SÖ räknat med att anslaget minskas med 369 000 kr. genom att antalet intagningsplatser till lärarutbildningen minskas eller genom att antalet undervisningstimmar minskas.

Genom beslut den 19 oktober 1973 uppdrog Kungl. Maj:t åt SÖ att inkomma med ett utförligt underlag för den fortsatta dimensioneringen av samtliga lärarutbildningar inom vårdområdet. SÖ borde därvid utgå från vårdutbildningens kapacitet budgetåret 1973/74. Vidare borde beräkningarna göras under alternativa antaganden om vårdutbildningens utbyggnad och de lärarutbildades yrkesverksamhetsgrad.

SÖ har i skrivelse den 20 september 1974 redovisat uppdraget. För att fullfölja uppdraget har SÖ år 1974 låtit utföra nya beräkningar över utbildningsbehovet budgetåren 1975/76—1980/81 med utgångspunkt från att balans mellan behov och tillgång på lärare inom vårdområdet skall nås hösten 1980. SÖ pekar på att beräkningarna inte utgör någon egentlig prognos utan endast en analys av känsligheten hos en prognosmodell. SÖ gör därför i detta sammanhang ingen bedömning av vårdlärarutbildningens framtida dimensionering.

Den av SÖ föreslagna omfattningen av verksamheten — utom såvitt gäller fullföljande av redan påbörjade kurser — jämförd med planerad verksamhet innevarande budgetår framgår av följande sammanställning.

	1974/75	Antal kurser SÖ:s förslag för 1975/76
Lärarkurs (3 terminer)	11	14
Fortbildningskurser avseende ämnesfördjupning	3	3
Lärarkurs (19 v.)	1	1
Kompletteringskurs för yrkeslärare	1	—
Administrativ kurs	1	—
Avdelningssköterskekurser	22	—
Anestesikurser	4	—

SÖ har i skrivelse den 3 maj 1974 till Kungl. Maj:t inkommit med förslag rörande utbildning av lärare för vårdområdet. SÖ framhåller att den långsiktiga lösningen av den organisatoriska ramen för utbildning av lärare för vårdområdet är avhängig av när och hur 1968 års utbildningsutrednings (U 68) förslag om en ny högskoleorganisation förverkligas.

SÖ förutsätter att SIHUS t. v. och i avvaktan på förverkligandet av den nya högskolan kvarstår som utbildningsorganisation för den grundläggande ämnesmässiga och praktisk-pedagogiska utbildningen av lärare för vårdområdet. SÖ räknar alltså med att ett definitivt organisatoriskt sammanförande av lärarutbildningen vid SIHUS med övrig lärarutbildning sker i och med ett genomförande av U 68:s förslag om den statliga högskolan.

SÖ:s förslag om den framtida vårdlärarutbildningen innebär att lärarutbildningen inleds med en termins ämnesmässig utbildning åtföljd av en praktisk-pedagogisk utbildning om två terminer. Överstyrelsen har utarbetat förslag till studieplaner resp. utbildningsplan för utbildningen. Ikraftträdandet av den nya lärarutbildningen bör enligt SÖ ske i anslutning till genomförandet av U 68:s förslag om den nya högskolan. För kategorin blivande lärare med legitimation som sjuksköterska/sjukskötare föreslår SÖ dock att utbildningsplanen för prak-

tisk-pedagogisk utbildning får tillämpas redan fr. o. m. budgetåret 1975/76 vid SIHUS. Vidare föreslås ökad samverkan mellan SIHUS och berörda lärarhögskolor i vad avser tjänster och forskning.

SIHUS nuvarande system att enbart på timlärarbasis förvärva lärarkrafter för medicinska ämnen har medfört vissa svårigheter. SÖ föreslår därför att fr. o. m. budgetåret 1975/76 skall få finnas en extra lektorstjänst i anatomi och en extra lektorstjänst på halvtid i fysiologi vid vardera medicinska fakulteten i Stockholm och Göteborg avsedda för undervisningen vid SIHUS. Den föreslagna omläggningen av undervisningen beräknas medföra en kostnadsökning av 198 500 kr. budgetåret 1975/76.

Tidigare anordnades vid SIHUS lärarkurser om 19 veckor för utbildning av lärare i hälso- och sjukvård. Sedan budgetåret 1968/69 har för lärare som genomgått sådan yrkeslärarkurs anordnats kompletteringskurser om 22 veckor, varigenom de erhållit en utbildning som i stort sett motsvarar den utbildning som annars ges i treterminsutbildningen. Totalt beräknas vid utgången av 1974/75 ca 200 personer ha genomgått sådan kompletteringskurs och behovet synes vara tillgodosett. Dessa kurser har under senare år lockat allt färre sökande. SÖ föreslår därför att kompletteringskursen upphör.

Sedan budgetåret 1972/73 har yrkesinriktade studiekurser i hälso- och sjukvårdsadministration anordnats vid universiteten. Dessa kurser ger en administrativ utbildning tillrättalagd för landstingskommunernas behov och är avsedda att ersätta den administrativa utbildning som nu förekommer vid SIHUS. Landstingsförbundet räknar med en fortsatt ökning av de yrkesinriktade kurserna och anser att behov av den administrativa kursen vid SIHUS inte längre föreligger. SÖ föreslår därför att den administrativa kursen vid institutet utgår fr. o. m. budgetåret 1975/76.

Enligt de avtal som träffats mellan staten och Landstingsförbundet den 2 april 1971 och den 30 juni 1972 angående anestesi- och avdelningssköterskekurser skulle kurserna anordnas t. o. m. utgången av budgetåret 1974/75. SÖ räknar således med att dessa kurser utgår ur SIHUS' kursprogram fr. o. m. budgetåret 1975/76. Den reducerade verksamheten vid institutet beräknas totalt medföra minskade kostnader om ca 1,6 milj. kr.

4. För utökning av antalet kontaktbesök per lärarkandidat under den praktisk-pedagogiska utbildningen föreslår SÖ ökade medel under anslagsposten Reseersättningar (+58 000 kr.).

5. Anslagsposten Ersättning till vissa elever överförs fr. o. m. budgetåret 1975/76 till anslaget Ersättning till vissa lärarkandidater (−10 300 000 kr.).

Landstingsförbundet har inkommit med en skrivelse angående anordnande av 20 avdelningssköterskekurser budgetåret 1975/76. Svenska

hälso- och sjukvårdens tjänstemannaförening (SHSTF) har inkommit med en skrivelse i samma ärende. SHSTF har även föreslagit fortsatt anordnande av administrativa kurser och avdelningssköterskekurser vid institutet.

Företrädare för vissa landstingskommuner har i gemensam skrivelse den 12 december 1974 föreslagit dels en utökning av lärarutbildningskapaciteten vid SIHUS, dels ändrade intagningsbestämmelser till institutets lärarkurser.

Föredraganden

I likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) räknar jag inte med att någon förändring av institutets (SIHUS) yttre organisation skall komma till stånd under budgetåret 1975/76. Inte heller räknar jag med någon utökning av antalet utbildningsorter för institutets lärarkurser.

I prop. 1966: 1 (bil. 10 s. 320) underströk dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet vikten av att tillförlitliga prognoser rörande personalbehov och utbildningsbehov snarast utarbetades inte bara med hänsyn till nödvändigheten att säkerställa behovet av lärare utan också med hänsyn till angelägenheten av en samlad bedömning av de samhälleliga insatser som behövs på området. Då tillförlitliga lärarbehovsberäkningar ännu inte förelåg hösten 1973, uppdrog Kungl. Maj:t åt SÖ att inkomma med ett utförligt underlag för den fortsatta dimensioneringen av samtliga lärarutbildningar inom vårdområdet. Med hänsyn bl. a. till den begränsning SÖ angett i beräkningarnas omfattning i det den 20 september 1974 redovisade uppdraget saknas enligt min mening fortfarande förutsättningar för att bedöma lärarutbildningsbehovet på sikt. Jag avser därför att i annat sammanhang uppdraga åt SÖ att utföra nya behovsberäkningar.

Av den enkätundersökning, som SÖ utfört under hösten 1974 angående tjänstgörande skolledare och lärare på inrättade tjänster inom vårdutbildningen framgår, att det fortfarande finns viss brist på behöriga lärare. Jag beräknar därför medel till tolv lärarkurser om tre terminer. Tre av dessa kurser bör vara avsedda för nu verksamma obehöriga lärare som tjänstgör vid skolor som har särskilt stor brist på behöriga lärare.

Jag delar SÖ:s uppfattning att den framtida utbildningen av lärare för vårdområdet är avhängig av 1968 års utbildningsutrednings förslag om bl. a. högskoleutbildning inom vårdsektorn. Jag är därför inte beredd att i detta sammanhang ta ställning till SÖ:s förslag om utbildning av lärare för vårdområdet.

De av riksdagen godtagna riktlinjerna för vidareutbildning av sjuksköterskor m. m. (prop. 1968: 66, SU 1968: 108, rskr 1968: 259) innebär bl. a. att SIHUS i fortsättningen skulle svara för lärarutbildning och viss kursverksamhet i anslutning till denna. Övergångsvis förutsattes

dock vissa uppgifter utanför lärarutbildningen ligga kvar hos institutet. Sålunda skulle i mån av behov särskilda avdelningssköterskekurser och anestesikurser kunna anordnas t. o. m. budgetåret 1970/71.

Med utgången av budgetåret 1970/71 förelåg emellertid fortfarande ett visst behov av avdelningssköterskekurser och anestesikurser för att ge vid denna tidpunkt anställda avdelningssköterskor och anestesisköterskor en adekvat utbildning. Avtal träffades därför den 2 april 1971 mellan staten och Landstingsförbundet om att, som en temporär åtgärd under budgetåren 1971/72—1974/75, årligen anordna fyra anestesikurser och 20—25 avdelningssköterskekurser. Vid de överläggningar som föregick avtalet framhölls av sjukvårdshuvudmännen, att utbildningsbehovet därmed skulle vara täckt. Kostnaderna för kurserna har delats mellan staten och sjukvårdshuvudmännen.

Sedan budgetåret 1971/72 anordnas årligen 20 avdelningssköterskekurser vid sjuksköterskeinstitutet. Landstingsförbundet har föreslagit att de ytterligare fem avdelningssköterskekurser per år budgetåren 1970/71 t. o. m. 1974/75 som avtalet den 2 april 1971 ger utrymme för, får anordnas budgetåret 1975/76. Jag har ingen erinran däremot under förutsättning att statens engagemang i denna utbildning upphör i och med att villkoren i nyssnämnda avtal är uppfyllda.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att enligt den överenskommelse som träffats med företrädare för sjukvårds- och utbildningshuvudmännen i samband med framläggandet av förslag om vidareutbildning av sjuksköterskor m. m., är fortbildning av sjuksköterskor en uppgift för huvudmännen och skall bekostas av dessa.

Jag vill vidare peka på att för tjänstgöring inom begränsat område bör vidareutbildning av sjuksköterskor kunna anordnas inom ramen för intern utbildning. En sådan utbildning kan t. ex. få formen av deltagande i begränsade avsnitt av den reguljära vidareutbildningen och synes vara lämplig för sjuksköterskor med utbildning enligt äldre studiegång (prop. 1968: s. 66, 78 och 82).

I övrigt räknar jag med att det antal kurser som SÖ föreslagit kommer till stånd. Regeringen bör dock kunna besluta att planerad kurs byts ut mot annan kurs.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 7 730 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anordnandet av kurser vid institutet för högre utbildning av sjuksköterskor,
2. till *Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 730 000 kr.

F 12. Särskilda lärarutbildningsåtgärder

1973/74	Utgift	2 259 011	Reservation	1 621 835
1974/75	Anslag	1 942 000		
1975/76	Förslag	1 129 000		

Skolöverstyrelsen

Höjt lönekostnadspålägg 51 000 kr.

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår följande disposition av anslaget för budgetåret 1975/76.

Metodikkurs om sex veckor inom vidareutbildning av mellanstadielärare	528 000
Stipendier till vissa deltagare i av Hermods anordnade kurser	12 000
Särskilda metodiska fortbildningskurser	72 000
Vidareutbildning av lågstadielärare till mellanstadielärare och av mellanstadielärare till lågstadielärare	269 000
Kurs för förskollärare, som tjänstgör eller avser att tjänstgöra som lärare vid förskollärarutbildning	250 000
Kurs för fritidspedagoger, som tjänstgör eller avser att tjänstgöra som lärare vid utbildning av fritidspedagoger	288 000
Pedagogisk utbildning av lärare för lantbrukets och skogsbrukets yrkesutbildningar	614 000
Undervisning i simning för icke simkunniga studerande på låg- och mellanstadielärarlinjer vid lärarhögskolorna	48 000
Särskilda utbildningskostnader för svårt handikappade studerande i lärarutbildning	15 000
Samordningsfrågor inom lärarutbildningen	175 000
Andra särskilda lärarutbildningsåtgärder	500 000
	2 771 000

En del av reservationsmedlen kommer att användas för att täcka kostnader under innevarande budgetår. Återstående reservationsmedel beräknas bli utnyttjade under budgetåret 1975/76. Med hänvisning till det redovisade medelsbehovet föreslår SÖ att anslaget ökas med 800 000 kr.

0-alternativet innebär enligt SÖ bl. a. en nedskärning av antalet deltagare i metodikkursen om sex veckor inom vidareutbildningen av mellanstadielärare från 200 till 150. Vidare måste vidareutbildningen av lågstadielärare till mellanstadielärare uppskjutas ett år. Kurs för fritidspedagoger kommer inte att kunna anordnas. Slutligen medför 0-alternativet en nedskärning av de medel för andra särskilda lärarutbildningsåtgärder, vilka disponeras av Kungl. Maj:t.

Föredraganden

Särskilda metodikkurser om sex veckor inom vidareutbildning av mellanstadielärare har under innevarande budgetår inte anordnats på grund av att för få sökande anmält sig. Jag räknar dock med att sådana kurser kommer till stånd budgetåret 1975/76. Deltagarantalet

beräknar jag till högst 150. Den vidareutbildning av lågstadielärare till mellanstadielärare och av mellanstadielärare till lågstadielärare som anordnas under innevarande budgetår bör enligt min mening anstå under budgetåret 1975/76. Med hänsyn till bl. a. den utökning av förskollärarutbildningen som jag tidigare denna dag föreslagit, finner jag det angeläget att kursen för förskollärare som tjänstgör eller avser att tjänstgöra som lärare vid förskollärarutbildning kommer till stånd. Motsvarande kurs för fritidspedagoger, vilken under innevarande budgetår anordnas för tio deltagare, bör enligt min mening inte komma till stånd budgetåret 1975/76. I övrigt har jag ingen erinran mot skolöverstyrelsens (SÖ) förslag till disposition av anslaget. Med hänvisning härtill och med hänsyn till reservationens storlek beräknar jag anslaget till ett lägre belopp än vad SÖ föreslagit.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda lärarutbildningsåtgärder* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 129 000 kr.

F 13. Lärares fortbildning m. m.

1973/74	Utgift	37 943 927	Reservation	6 257 859
1974/75	Anslag	39 853 000		
1975/76	Förslag	40 853 000		

Ur detta anslag bekostas fortbildning av skolledare, lärare samt personal av olika kategorier för skolans elevvårdande verksamhet, m. fl. Verksamheten bedrivs till större delen av lärarhögskolornas fortbildningsavdelningar och av länsskolnämnderna. Övrig fortbildning bedrivs under skolöverstyrelsens (SÖ) direkta ledning eller av lärarorganisationer.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	190	of.	of.
Övrig personal	34	of.	of.
	224	**of.**	**of.**
Anslag			
Skolöverstyrelsens fortbildningsverksamhet	2 890 000	+ 85 000	— 147 000
Lärarhögskolornas fortbildningsverksamhet	20 463 000	— 558 000	+ 40 000
Länsskolnämndernas fortbildningsverksamhet	16 500 000	+1 307 000	+1 107 000
	39 853 000	**+1 950 000**	**+1 000 000**

Skolöverstyrelsen

De största insatserna av fortbildning för skolpersonal sker inom den allmänna fortbildningen. Denna verksamhet, som administreras av de större lärarhögskolornas fortbildningsavdelningar och huvudsakligen genomförs som feriekurser, berör under innevarande budgetår ca 5 000 deltagare. Planeringen av verksamheten sker genom ett system, som bl. a. innebär en mera långsiktig planering i treårsperioder av olika fortbildningsaktiviteter samt möjliggör en bättre anknytning av fortbildningsverksamheten till t. ex. läroplansrevisioner. Systemet ger också förbättrade möjligheter till ekonomisk uppföljning av fortbildningsverksamheten.

Verksamhetens innehåll inriktas i ökad utsträckning på övergripande frågor som målfrågor och elevvårdsproblem. Vidare inriktas den allmänna fortbildningen på utbildning av s. k. studieledare, som kan medverka i det lokala fortbildningsarbetet inom ramen för studiedagarna. Utbildningen inom den allmänna fortbildningen organiseras ofta som lagutbildning, dvs. en grupp av lärare från en skola eller kommun deltar tillsammans i fortbildningen. Viss fortbildning genomförs vidare inom ramen för en försöksverksamhet med utökad samverkan med universiteten.

De områden för fortbildning av övergripande natur som blir aktuella fr. o. m. budgetåret 1975/76 är specialpedagogik för samtliga lärare, könsrollsfrågor med anledning av att könsrollsprojektets slutrapport kommer att föreligga under våren 1975 samt internationaliseringsfrågor i anslutning till universitetskanslersämbetets internationaliseringsutrednings betänkande Utbildningens internationalisering.

Den särskilda fortbildningen är i enlighet med sitt syfte huvudsakligen ämnesinriktad. Under budgetåret 1973/74 påbörjades eller planerades fortbildning inom två nya aktivitetsområden. Det gäller dels ett program för lärare på bygg- och anläggningsteknisk linje, dels ämnesteoretisk fortbildning för vissa lärargrupper inom gymnasieskolans yrkesinriktade linjer, avsedd att skapa bättre förutsättningar för att i undervisningen integrera fackteori med arbetsteknik.

För planering av utbildning och fortbildning av skolledare har SÖ en särskild arbetsgrupp, som haft nära samarbete med utredningen om skolans inre arbete (SIA). Gruppen avslutar sitt arbete under innevarande budgetår.

Vidare anordnas fortbildning av lärarutbildare samt utbildning av handledare med anledning av det nya praktiksystemet.

Mot bakgrund av fortbildningens omfattning och redovisade fortbildningsbehov skulle en utvidgning av verksamheten enligt SÖ vara väl motiverad. SÖ avstår dock från att nu lägga fram sådana förslag. Detta motiveras av att SÖ avser att återkomma beträffande bl. a. skolledarut-

bildning och specialpedagogisk fortbildning i samband med sitt yttrande över SIA:s betänkande (SOU 1974: 53) Skolans arbetsmiljö. Vidare har en särskild arbetsgrupp avlämnat förslag om fortbildningens mål, innehåll och organisation. SÖ har ännu inte tagit ställning till arbetsgruppens förslag.

Beträffande de reservationer som uppstått inom detta anslag anför SÖ vissa omständigheter som försvårar möjligheterna att helt undvika reservationer. Inom det nya planeringssystmet avses omfördelning under löpande planeringsperiod komma att göras för att nedbringa reservationens storlek.

SÖ:s förslag innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 1 950 000 kr., varav 775 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En reduktion av anslaget enligt 0-alternativet medför att väsentliga delar av skolpersonalens fortbildning måste utgå, begränsas eller uppskjutas till senare år.

3. Behov av medel för stipendier åt klasslärare för vinnande av behörighet i engelska beräknas minska starkt på grund av att den s. k. JET-utbildningen är avslutad. De lärare som erhållit behörighet är nu i behov av stipendier för fortbildning i engelska. Dessutom ökar antalet ansökningar även bortsett från denna nya omständighet. SÖ föreslår därför att medlen till resestipendier ökas med 170 000 kr., samtidigt som motsvarande nedskärning föreslås av medlen till stipendier åt klasslärare för vinnande av behörighet att undervisa i engelska.

4. SÖ föreslår oförändrat antal lärartimmar i anatomi, fysiologi och medicinsk mikrobiologi inom vårdområdet.

5. Den särskilda fortbildningen för lärare inom de yrkesinriktade linjerna har i huvudsak omfattat arbetsteknik. SÖ finner det angeläget att de lärare som undervisar i ämnen där arbetsteknik och fackteori hålls samman erhåller sådan fortbildning som ger dem bättre förutsättningar att arbeta enligt läroplanens krav på integration. För lärare på bygg- och anläggningsteknisk linje anordnas kompletterande utbildning för den gren, som vederbörande saknar i sin grundutbildning. Dessutom kvarstår ett behov av fortbildning i arbetsteknik för vissa smärre grupper. Totalt för tekniksektorn beräknar SÖ ett medelsbehov av 1 640 000 kr. för budgetåret 1975/76. Inom vårdsektorn kvarstår för lärare i specialkurser och för vissa lärare vid sjuksköterskeskolor ett fortbildningsbehov på grund av läroplansförändringar. För dessa ändamål beräknar SÖ ett medelsbehov av 700 000 kr. budgetåret 1975/76. För fortbildning inom konsumtions-, distributions- och kontorsområdena samt den estetiska sektorn beräknar SÖ ett medelsbehov av totalt 550 000 kr. budgetåret 1975/76. I enlighet med det ursprungliga syftet är den särskilda fortbildningen i huvudsak avslutad. Ifrågavarande lärargrupper är emellertid i behov av kontinuerlig fortbildning av samma skäl som gäller för

andra lärarkategorier. SÖ bedömer det som angeläget att den allmänna fortbildningen utvidgas och föreslår därför, med hänvisning till det redovisade medelsbehovet för särskild fortbildning, att 500 000 kr. omdisponeras från dessa medel till medlen för allmän kursverksamhet.

6. SÖ föreslår att medlen för befattningsutbildning och fortbildning av skoledare tillförs ytterligare 98 000 kr. genom omdisponering av medlen till behörighetsutbildning i engelska av lågstadielärare.

7. För fortbildning av studieförbundens cirkelledare inom svenskundervisningen för invandrare beräknar SÖ ett ökat medelsbehov från 685 000 kr. till 750 000 kr. Utbildning av lärare för vuxna analfabeter beräknas minska i omfattning. Medlen för detta ändamål kan minskas med hälften till 40 000 kr. För utbildning av tvåspråkiga kontaktlärare samt fortbildning av skolpersonal i invandrartäta kommuner beräknar SÖ oförändrat medelsbehov. Sammanlagt beräknar SÖ kostnaderna för fortbildning inom invandrarundervisningen för budgetåret 1975/76 till 1 115 000 kr. Det ökade medelsbehovet om 25 000 kr. föreslås täckas genom omdisponering av medlen till behörighetsutbildning i engelska av lågstadielärare.

Föredraganden

Jag vill först erinra om vad jag i det föregående anfört vid min anmälan av vissa gemensamma frågor inom skolväsendet m. m.

Tyngdpunkten i fortbildningsverksamheten ligger på den allmänna fortbildningen. Detta finner jag naturligt med tanke på att skolans sociala mål bör sätta sin prägel på lärarens roll. Det är önskvärt att frågor av övergripande karaktär tas upp inom fortbildningen. Med tanke på arbetet för jämställdhet mellan män och kvinnor, ett arbete i vilket skolan har en viktig funktion att fylla, finner jag det särskilt angeläget att fortbildningsverksamheten planeras med hänsyn till de förslag som kan väntas från skolöverstyrelsens (SÖ) könsrollsprojekt.

Även den särskilda fortbildningen har emellertid fortfarande uppgifter att fylla. Jag tänker då särskilt på att bättre möjligheter måste skapas för läraren att uppfylla läroplanens krav på integration mellan arbetsteknik och fackteori i de yrkesbetonade ämnena inom gymnasieskolan.

Beträffande medelsberäkningen delar jag SÖ:s bedömning vad gäller det minskade behovet av medel för stipendier åt klasslärare för vinnande av behörighet i engelska. Jag har dock inte räknat med motsvarande ökning i medelsbehovet för resestipendier m. m. (3). Medel för lärarkurser i anatomi m. fl ämnen har beräknats i enlighet med SÖ:s förslag (4). Jag tillstyrker SÖ:s förslag att omdisponera medel från särskild till allmän fortbildning. För särskild fortbildning inom teknik- och vårdsektorerna har jag räknat medel i enlighet med SÖ:s förslag, medan medlen för övriga områden av den särskilda fortbildningen enligt min mening kan minskas. (5).

Befattningsutbildning och fortbildning av skolledare bör enligt min mening kunna bedrivas inom ramen för oförändrad medelstilldelning (6). Dessutom har jag räknat med ett något minskat medelsbehov för utbildning av lärarutbildare. Jag tillstyrker SÖ:s förslag beträffande omdisponering av vissa medel (7). Jag har räknat med ett något mindre medelsbehov än SÖ för länsskolnämndernas fortbildningsverksamhet i vad avser kurser, konferenser m. m. I övrigt har jag i likhet med SÖ tagit hänsyn till reservationens storlek vid medelsberäkningen för pris- och löneomräkningar.

Jag har tidigare denna dag anfört att all personal vid skolorna för hörselskadade elever kontinuerligt bör få undervisning i teckenspråket. Sådan undervisning bör kunna ske inom ramen för detta anslag.

Med hänvisning till vad jag har anfört räknar jag med ett medelsbehov av 40 853 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lärares fortbildning m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 40 853 000 kr.

G. VUXENUTBILDNING

Föredraganden

Vuxenutbildningen har under senare år nått en betydande omfattning. De kvantitativa förändringar, som inträffat mellan verksamhetsåren 1972/73 och 1973/74 är — sedda utifrån vuxenutbildningens totala omfattning — obetydliga, även om de för vissa slag av vuxenutbildning, t. ex. vid vissa folkhögskolor, kan påkalla en särskild uppmärksamhet. Under 1974 har ett omfattande material med kvantitativa och kvalitativa aspekter på olika former av vuxenutbildning presenterats av myndigheter och utredningar. Statistiska centralbyrån (SCB) har fortlöpande statistiska redovisningar över området. Skolöverstyrelsen (SÖ) har i översyn av den kommunala vuxenutbildningen av den 4 mars 1974 bl. a. beskrivit den regionala fördelningen. Kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) har avlämnat betänkandet (SOU 1974: 62) Studiestöd åt vuxna och kommittén för försöksverksamhet med vuxenutbildning (FÖVUX) betänkandet (SOU 1974: 54) Vidgad vuxenutbildning.

Folkhögskoleutredningen har dels överlämnat ett förslag om fritidsledarutbildning (Ds U 1974: 11) Folkhögskolans fritidsledarutbildning, dels en undersökningsrapport om elever vid folkhögskolans vinterkurser och långa ämneskurser läsåret 1973—74 (Ds U 1974: 9 och 10) Folkhögskolelever 1973. Slutligen har kommittén för arbetsmarknadsutbildning (KAMU) avlämnat betänkandet (SOU 1974: 79) Utbildning för arbete. Den bild av vuxenutbildningen i Sverige som tecknas i detta samlade material är till sina yttre konturer följande.

Den *kommunala vuxenutbildningen* har efter en snabb uppgång av antalet elever fram till början på 1970-talet fått vidkännas en stegvis tillbakagång. Denna har fortsatt mellan våren 1973 och våren 1974. Således minskade antalet elever under denna tid med 6 % i grundskolekurser, med 4 % i gymnasieskolekurser och med 8 % i särskild yrkesinriktad utbildning. Samtidigt har emellertid antalet nyinskrivna ökat med resp. 4, 5 och 9 % under samma tid. Framför allt förefaller antalet nyinskrivna i åldern 35 år och däröver ha vuxit kraftigt. Utvecklingen kan tyda på att den kommunala vuxenutbildningen efter några års tillbakagång nu börjar stabilisera sig på en nivå om sammanlagt ca 130 000 elever. Tillgängliga uppgifter om elevernas tidigare utbildningsbakgrund ger också fog för uppfattningen att den kommunala vuxenutbildningen i betydande utsträckning förmått rekrytera elever med kort tidigare skolunderbyggnad. Så t. ex. utgjorde elever med tidigare utbildning motsvarande högst åttaårig folkskola mellan 40 och 50 % av det totala antalet studerande inom grundskolekurserna. Läggs därtill elever som utöver åttaårig folkskola har någon yrkesutbildning stiger andelen till omkring 60 %.

Även om kommunal vuxenutbildning numera förekommer i praktiskt taget samtliga landets kommuner så finns — visar SÖ i sin översyn — betydande regionala skillnader i dess omfattning. Förhållandet belyses av att de tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö med en sammanlagd befolkning om ca 1,4 milj. invånare förbrukar ungefär 35 % av samtliga undervisningstimmar i landet medan det allmänna stödområdet med en något större befolkning förbrukar ca 8 %.

Studieförbundens cirkelverksamhet har fortlöpande vuxit i omfattning. Mellan verksamhetsåren 1972/73 och 1973/74 ökade antalet studiecirklar med 4,7 %, dvs. från ca 220 500 till ca 230 800. Antalet deltagare ökade under samma tid med 2,6 %, dvs. från ca 2 150 000 till ca 2 200 000. För universitetscirklarna kan noteras en förhållandevis kraftig reduktion av antalet deltagare från ca 26 800 till ca 24 500 eller med 8,3 %. Den största nedgången i antalet deltagare har de universitetscirklar som följer studieplaner inom universitet och högskolor. För dessa sjönk antalet studerande med 21 %.

Vid *folkhögskolorna* pågår sedan några år en kraftig förskjutning av studerandeantalet från de långa kurserna till de korta ämneskurserna. Antalet studerande inom de långa kurserna sjönk mellan verksamhetsåren 1972/73 och 1973/74 med ca 1 200. Av vad jag erfarit förefaller denna utveckling att fortgå om än i dämpad takt. Samtidigt ökar antalet studerande inom de korta ämneskurserna kraftigt. 1972/73 organiserades ca 1 300 sådana kurser med omkring 34 000 deltagare. Följande år var antalet kurser 1 700 och antalet deltagare ca 40 000. Denna utveckling kan väntas fortsätta. Folkhögskoleutredningen har i sin nyssnämnda rapport om elever vid folkhögskolan lagt fram ett betydelsefullt material rörande elevernas utbildningsbakgrund, sociala härkomst, syfte med folkhögskolestudier och uppfattning om studiernas uppläggning och lämplighet för åsyftade studiemål. Ur detta kan hämtas bl. a. att de studerande till tre femtedelar utgörs av kvinnor, att de studerandes medianålder är 20,7 år för kvinnor och 22,9 år för män, att ca två tredjedelar av de studerande väljer en folkhögskola inom sitt hemlän och att 15 % av eleverna kommer från socialgrupp I medan 45 % av eleverna kommer från socialgrupp III samt att 40 % av eleverna har enbart folkskola eller enhetsskola/grundskola som tidigare utbildning. I rapporten framhålls vidare att de studerande inom de korta ämneskurserna i allmänhet är betydligt äldre. Jag vill slutligen stryka under att de uppgifter jag här lämnat om förhållanden och utveckling inom folkhögskolan bygger på samlade uppgifter för hela folkhögskolan och att situationen således kan skifta i avsevärd utsträckning mellan skilda folkhögskolor.

Den översikt över vuxenutbildningen som myndigheterna och de inledningsvis nämnda utredningarna gett underlag för visar enligt min mening att behov föreligger av en fortsatt omfattande reformverksamhet för att rekrytera vuxna till studier och att stödja dem under studietiden. De

åtgärder som därvid kan bli aktuella bör ha en huvudsaklig inriktning på att undanröja sådana förhållanden av skilda slag som nu kraftigt försvårar och i vissa fall, gör det omöjligt för vuxna med kort tidigare utbildning att komma åter till studieverksamhet. FÖVUX har genom sin försöksverksamhet på ett övertygande sätt visat den betydelse personlig kontakt med och information till kortutbildade har när det gäller att göra dessa medvetna om sin rätt till utbildning och sina möjligheter att studera. FÖVUX och SVUX har gemensamt framhållit, att ett villkor för att kortutbildade i ökande omfattning skall kunna utnyttja den vuxenutbildning samhället erbjuder är att det direkta studiestödet ges en utformning som beaktar de vuxnas ekonomiska förhållanden både när det gäller korta studier och sådana av mera omfattande slag. Jag vill i detta sammanhang erinra om lagen om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning, som statsmakterna (prop. 1974: 148, InU 1974: 31, rskr 1974: 399) nyligen har antagit. Enligt min mening måste denna, för att kunna utnyttjas av de anställda i önskvärd omfattning, följas av bl. a. reformer av det slag jag här berört. Yttrandena över SVUX' och FÖVUX' förslag har nyligen inkommit. Jag avser att senare föreslå regeringen att till riksdagen vid 1975 års riksmöte avge en proposition i dessa frågor.

1974 års riksdag uttalade sig för att anställningstryggheten borde förbättras för lärare verksamma inom kommunal vuxenutbildning varvid skolformens speciella arbetsförhållanden borde beaktas. Kungl. Maj:t borde återkomma till riksdagen med ett nytt tjänsteförslag. Jag kommer i det följande att förorda ett förslag om sådana tjänster som syftar till en avsevärd förbättring av dessa lärares trygghet i arbetet samtidigt som det medger en vidgad samverkan med såväl lärare inom ungdomsskolan som inom andra former av vuxenutbildning.

Jag har tidigare berört folkhögskolornas situation. Folkhögskoleutredningen, som har att lämna förslag i dessa frågor, väntas efter vad jag erfarit avge sitt huvudbetänkande i slutet av 1975. I avvaktan härpå kommer jag i det följande att förorda förstärkta resurser för folkhögskolorna endast när det gäller dessas utbildningsverksamhet för handikappade studerande.

Folkbildningsorganisationerna har viktiga uppgifter inom både vuxenutbildningen och kulturspridningen i vidare mening. 1974 års riksdag gav uttryck härför genom sitt ställningstagande till Kungl. Maj:ts proposition om den statliga kulturpolitiken (prop. 1974: 28, UbU 1974: 27, rskr. 1974: 249) genom vilket bidragen till studiecirkelverksamheten och studieförbunden höjdes. Vidare har FÖVUX framhållit studieförbundens avgörande roll för att nå ut till vuxna med kort tidigare utbildning med erbjudanden om utbildningsmöjligheter anpassade för deras behov. Jag avser att ta upp frågorna om stöd till studiecirkelverksamhet och studieförbund i den särskilda proposition jag nämnt.

Bidragen till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet höjdes föregående år. Med hänsyn till den vikt denna verksamhet har vid genomförandet av den omfattande nya lagstiftningen rörande förhållandena på arbetsplatserna i fråga om arbetsmiljö, arbetarskydd och utvecklingen av företagsdemokratin och med beaktande av den allmänna kostnadsutvecklingen kommer jag senare att förorda dels att löntagarorganisationerna får ökade resurser för en utvidgning av verksamheten, dels att bidragen höjs även för budgetåret 1975/76.

För vuxenutbildningen inom utbildningsdepartementets område har för budgetåret 1974/75 anvisats ca 691 milj. kr. För budgetåret 1975/76 beräknar jag att utgifterna kommer att öka med ca 70 milj. kr. till ca 761 milj. kr.

G 1. Viss utbildning via radio och television m. m.

1973/74	Utgift	43 378 394	Reservation	2 435 238
1974/75	Anslag[1]	44 450 000		
1975/76	Förslag	48 450 000		

[1] Dessutom har ett anslag om 325 000 kr. anvisats på tilläggsstat.

Från anslaget bekostas utgifter för den verksamhet med produktion av undervisningsprogram m. m. för radio och television, som sedan budgetåret 1972/73 handhas av utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet.

Vidare ersätts kostnader för skolprogramverksamheten vid Sveriges Radio. Skolprogramverksamheten handhas inom Sveriges Radio av en särskild enhet, utbildningsprogramenheten, som förutom skolprogrammen även ombesörjer den inom Sveriges Radio producerade vuxenundervisningen i radio och TV. Denna senare verksamhet finansieras av avgiftsmedel.

Utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet

Utredningen angående den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU-kommittén) erinrar om att i direktiven för dess arbete anges att verksamheten inom produktionsenheten främst bör inriktas på vuxenutbildning på olika nivåer och på förskolan. Kommittén skall också lägga fram förslag om användning av radio och TV m. m. inom dessa områden, under beaktande av även andra distributionsformer än etersändning. Förslag bör läggas fram om en framtida mer definitiv organisation av produktionen m. m., varvid bl.a. bör beaktas gällande radiolagstiftning och förslag från 1969 års radioutredning. Kommittén har att överväga frågan om hur avgränsningen mot och samordningen med utbildningsmyndigheterna m. fl. bör ordnas.

Kommitténs förslag kommer att läggas fram under budgetåret 1974/75. Kommittén har i sin planering av den fortsatta verksamheten utgått från att förslag om en framtida organisation av produktionen m. m. efter remissbehandling och riksdagsbeslut kan börja genomföras tidigast under budgetåret 1976/77.

Ett flertal av de projekt som TRU arbetat och arbetar med är av flerårskaraktär. Omfattande resurser har satsats från både TRU:s och t. ex. studieförbundens sida för att stimulera i första hand kortutbildade till studier. Det är av vikt att det även i fortsättningen kan tillhandahållas ett material av multimediekaraktär direkt avpassat för denna målgrupp. Många utbildningsanordnare planerar också sin verksamhet med utgångspunkt från en fortsatt TRU-produktion av material. För att så effektivt som möjligt bedriva den verksamhet som kommittén fått sig ålagd måste projektplaneringen ske på lång sikt, dvs. även för tiden efter 1975/76.

För budgetåret 1975/76 önskar kommittén utöka verksamheten inom följande områden.

Förskoleverksamhet

OM-projektet, dvs. de dagsända TV-programmen för i första hand hemmavarande barn, bör ytterligare utökas. Program för barn med särskilda behov (hörselskadade, synskadade, psykiskt utvecklingsstörda, invandrare) bör produceras och dessutom bör särskilda bearbetningar göras för denna målgrupp. Det är vidare angeläget att producera olika former av kompletterande material.

Handikappverksamheten

Sedan 1971 har TRU på Kungl. Maj:ts uppdrag arbetat med försök och utveckling av läromedel för olika handikappgrupper i samarbete med bl. a. resp. organisationer. Med tanke på de nu vunna erfarenheterna av denna verksamhet samt de förväntningar som skapats inom organisationerna, bör verksamheten inom handikappområdet utökas. Den bör då också omfatta informations- och utbildningsinsatser som beskriver de handikappades problem.

Kontakt- och informationsverksamheten. Regionala konsulenter

TRU:s ökade kontakt- och informationsåtgärder de senaste åren har givit ett påtagligt resultat. En utökning av kontakt- och informationsverksamheten bör därför ske. TRU:s regionala konsulenter, som sedan 1972 i tre regioner bedrivit en försöksverksamhet, har visat sig fylla ett stort behov. Kontaktverksamheten bör utvidgas.

Föräldrautbildningen

TRU har i liten skala börjat producera material för föräldrautbildning. Hit hör bl. a. en TV-serie kallad "Om barn och vuxna". Ett större behov av material för en föräldrautbildning har påtalats i de pågående eller avslutade utredningar som berör samhällets intresse, omsorger och resurser för barn. Under budgetåret 1974/75 kommer TRU:s möjligheter att bidra till en bred föräldrautbildning i samarbete med organisationer och institutioner att inventeras.

Videogram

Inom videogramområdet kan man vänta sig en snabb utveckling under de närmaste åren. Denna utveckling är dels av teknisk, dels av kommersiell natur. Nya produktionsmetoder kommer säkerligen att utvecklas och företag stödda av starka finansintressen är beredda att starta produktion eller import av videokassetter och bildskivor, ofta med reklaminslag.

Kommittén bedömer det som synnerligen angeläget att TRU ges resurser att öka produktionen av videogram för utbildningsändamål för att därigenom i någon mån skapa ett alternativ till övrig videogramproduktion. Det är vidare angeläget att den bevakning av utvecklingen inom videogramområdet som TRU för närvarande har, kan fortsätta och ytterligare utvidgas.

Övrigt

Kommittén betonar att ökade resurser bör ges för att tillgodose ett ökat behov av rörlig bild i förhållande till övrig studiematerialproduktion och för att utbildningsprogram skall kunna hävda sig i tittarkonkurrensen gentemot underhållningsprogram, utländska produktioner m. m.

Slutligen framhåller kommittén att den bör få medel för att kunna möta de krav på utbildnings- och informationsinsatser med relativt kort planeringstid som förändringarna i samhället kan komma att skapa, t. ex. förändringar inom arbetslivets område.

Anslagsberäkningen

Kommittén föreslår att anslagsposten för verksamheten förs upp med 27 508 000 kr. för budgetåret 1975/76 vilket innebär en ökning med 7 518 000 kr. i förhållande till budgetåret 1974/75.

	1974/75	Beräkning för 1975/76	
		Kommittén	Föredraganden
A. Produktion m. m.			
Beräknad medelsförbrukning	19 085 000	24 290 000	20 672 000
./. Nettoinkomst	273 000	300 000	300 000
./. Reservation/ beräknad reservation från föregående budgetår	1 167 000		
Anslag/Anslagsbehov	17 645 000	23 990 000	20 372 000
Anslagsförändring		+6 345 000	+2 727 000
B. Ersättning till televerket			
Beräknad medelsförbrukning	2 815 000	3 800 000	3 100 000
Reservation/beräknad reservation från föregående budgetår	752 000	282 000	482 000
Anslag/Anslagsbehov	2 345 000	3 518 000	2 618 000
Anslagsförändring		+1 173 000	+ 273 000
Summa: Anslag/Anslagsbehov	**19 990 000**	**27 508 000**	**22 990 000**
Summa: Anslagsförändring		+7 518 000	+3 000 000

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 513 000 kr., varav 370 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära en nedskärning av projektverksamheten med 10 % och friställning av viss personal (—1 204 000 kr.).

3. Uppräkning på grund av förbrukad reservation (+1 000 000 kr.).

4. Ytterligare kopieringsutrustning (+100 000 kr.).

5. Ökad regional kontaktverksamhet (+575 000 kr.).

6. Ökad ersättning till televerket vid utökad verksamhet (+400 000 kr.).

7. Ökad projektverksamhet (+1 990 000 kr.).

Sveriges Radio

För budgetåret 1974/75 beräknas sändningstiden för skolprogrammen uppgå till totalt 679 timmar varav 344 timmar i ljudradio och 335 timmar i television.

Utvecklingen av sändningstiden i skolradio resp. skoltelevision under den senaste femårsperioden, i timmar per år, framgår av följande tabeller.

Tim/år	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74 beräknat	1974/75 beräknat	1975/76 beräknat
Skolradio						
Riksskolradio	329	307	278	272	272	272
Reg.skolradio	72	55	80	72	72	72
	401	**362**	**358**	**344**	**344**	**344**
Skoltelevision						
Nyproduktioner	53	28	32	30	28	35
Repriser	80	98	67	103	102	95
Återutsändningar	238	157	228	202	205	205
	371	**283**	**327**	**335**	**335**	**335**

Sveriges Radio framhåller att den traditionella och fortfarande giltiga huvuduppgiften för skolprogramverksamheten är att producera program i radio och TV som kan bidra till att öka elevernas motivation för studierna i skilda ämnen samt underlätta för lärarna att bedriva en konkret undervisning. Genom medierna kan också föras in ett större mått av upplevelse och aktualitet i undervisningen än andra läromedel normalt medger. Med de senaste årtiondenas allt kraftigare betoning av aktivitetspedagogik har det kompletterande materialet till programmen, främst då trycksaker, fått allt större betydelse. Genom utformningen av arbetsuppgifter och övningar i det tryckta material som används i anslutning till programmen tillgodoses också principerna om aktivitet, individualisering och samverkan i undervisningen.

Anslagsframställningen har gjorts i samplanering med skolöverstyrelsen och efter samråd med ordföranden i TRU-kommittén. Anslagsframställningen bygger på att utbildningsprogramenheten skall följa den allmänna utvecklingen på skolans område och speciellt uppmärksamma sådana delar av skolväsendet där läromedelsbehovet är särskilt stort.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Sveriges Radio och televerket	Föredraganden
a) Sveriges Radios kostnader	18 920 000	+3 916 000	+1 000 000
b) Televerkets kostnader	5 540 000	+1 700 000	of.
	24 460 000	**+5 616 000**	**+1 000 000**

1. Löne- och prisomräkning m. m. +2 391 000 kr., varav 501 000 kr. avser kompensation för höjd socialförsäkringsavgift.

2. 0-alternativet beräknas innebära en minskning av personalen med 8 tjänster och en minskning av programproduktionen med 15 nyproduktioner i skoltelevisionen. En sådan utveckling skulle vara olycklig med tanke på kommunernas ökade investeringar i videokassettbandspelare

som möjliggör ett intensivutnyttjande av TV-programmen. (—1 040 000 kr.)

3. Den regionala skolradion bör byggas ut så att den bl. a. kan producera fler lokalt förankrade program i hembygdskunskap för lågstadiet (+50 000 kr.).

4. Ökade medel krävs för pedagogiska bearbetningar av material för elever i särskola och elever som är hörsel- och synskadade eller rörelsehindrade (+350 000 kr.).

5. Programserier för skoltelevisionen bör produceras i ämnena arbetslivsorientering och svenska för elever på de tvååriga linjerna i gymnasieskolan, i matematik för årskurs 9 i grundskolan och årskurs 1 i gymnaiseskolan och i engelska för grundskolans årskurs 6—9 (+840 000 kr.).

6. Antalet nyproduktioner i färg bör successivt öka (+285 000 kr.).

Föredraganden

I likhet med TRU-kommittén anser jag att det är angeläget att utvidga verksamheten när det gäller handikappade barn och vuxna, kontakt- och informationsverksamhet och föräldrautbildning. Jag anser också att det är angeläget att TRU bevakar utvecklingen inom videogramområdet. Med hänsyn till att medel friställs genom att vissa projekt avslutas bör det vara möjligt att inom ramen för nuvarande anslag prioritera dessa verksamheter. För budgetåret 1975/76 har jag räknat med en lägre ökning av lönekostnaderna än TRU har förutsatt.

I likhet med Sveriges Radio anser jag att skolprogramverksamheten bör bidra till att öka elevernas motivation för studier och göra det lättare för lärarna att bedriva en konkret undervisning. Utbildningsprogramenheten bör följa den allmänna utvecklingen på skolans område och särskilt uppmärksamma sådana delar av skolväsendet där läromedelsbehovet är stort.

Med hänvisning till sammanställningarna hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Viss utbildning via radio och television m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 48 450 000 kr.

G 2. Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader

1973/74	Utgift	4 108 959
1974/75	Anslag	5 011 000
1975/76	Förslag	5 626 000

För den riksrekryterande vuxenutbildningen finns statliga skolor i Norrköping och Härnösand. Vid dessa ges utbildning enligt läroplanerna för grundskolans högstadium och gymnasieskolan.

Undervisningen vid statens skolor för vuxna bygger på en kombination av muntlig undervisning under periodvis återkommande kurser vid skolorna och självstudier i form av brevskolestudier på hemorten (s. k. varvad undervisning). I enlighet med beslut av 1967 års riksdag (prop. 1967: 85, SU 1967: 117 och 129, 2LU 1967: 45, rskr 1967: 277 och 290) anordnas vid skolan i Norrköping även enbart brevskoleundervisning. Bestämmelser om den statliga riksrekryterande vuxenutbildningen har meddelats i kungörelsen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning (ändrad senast 1974: 442).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Lärarpersonal	37	+ 0,5	of.
Övrig personal	23,5	of.	of.
	60,5	**+ 0,5**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	4 242 400	+ 526 000	+ 484 000
Sjukvård	5 000	of.	+ of.
Reseersättningar	15 800	+ 6 900	+ 7 800
Lokalkostnader	419 000	+ 38 000	+ 62 100
Expenser	328 800	+ 41 400	+ 61 100
	5 011 000	**+ 612 000**	**+ 615 000**

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 april 1974 angående förändrat system för resursanvändning vid kommunal vuxenutbildning bl. a. föreslagit att de statliga skolorna för vuxna kommunaliseras fr. o. m. den 1 juli 1976. Med hänsyn härtill föreslår SÖ nu inte någon större förändring av skolornas organisation. Som en följd av den förbättrade informationen om skolorna räknar SÖ dock med en mindre ökning av elevantalet. SÖ beräknar sålunda elevantalet under budgetåret 1975/76 till sammanlagt ca 2 100 (+100) i den varvade undervisningen och ca 5 000 (+2 500) i brevskoleundervisningen.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 539 000 kr. varav 150 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet skulle innebära en begränsning av antalet kursdeltagare till 1 165 (−135) för skolan i Norrköping och till 845 (−55) för skolan i Härnösand (−269 000 kr.).

3. En av de två vakanta adjunkttjänsterna vid skolan i Norrköping bör dras in fr. o. m. budgetåret 1975/76.

4. SÖ beräknar att antalet undervisningstimmar skall öka (+42 000 kr.).

5. Ökade medel krävs för annonsering m. m. för skolan i Norrköping (+25 000 kr.).

6. Elever som är ledamöter i skolornas samarbetsnämnd bör utan särskilda kostnader kunna delta i nämndens sammanträden även under skolperiod då de inte är närvarande vid den lärarledda undervisningen. En ökning av medlen för reseersättningar krävs för att täcka reskostnaderna för dessa elever (+6 000 kr.).

Föredraganden

I prop. 1973: 54 (s. 74) anförde föredraganden att de statliga skolorna i Norrköping och Härnösand borde finnas kvar under statligt huvudmannaskap. Riksdagen beslutade att godkänna vad föredraganden förordat ifråga om statlig vuxenutbildning (UbU 1973: 27, rskr 1973: 174). Jag är inte beredd att tillstyrka skolöverstyrelsens förslag om ändrat huvudmannaskap fr. o. m. den 1 juli 1976.

Vid min beräkning av anslaget har jag utgått från ett i stort oförändrat antal kursdeltagare. En vakant adjunktstjänst vid skolan i Norrköping bör dras in vid ingången av budgetåret 1975/76. Jag anser att det är angeläget att informationen om skolorna förbättras och räknar därför med en ökning av medlen för annonsering m. m. Jag har vidare räknat med en ökning av medlen för reseersättningar för att elever som är ledamöter i skolornas samarbetsnämnder utan särskilda kostnader skall kunna delta i nämndens sammanträden även under skolperiod då de inte är närvarande vid den lärarledda undervisningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader* anvisa ett förslagsanslag av 5 626 000 kr.

G 3. Statliga skolor för vuxna: Material för självstudier

1973/74	Utgift	1 131 256	Reservation	2 200 241
1974/75	Anslag	700 000		
1975/76	Förslag	700 000		

Från anslaget betalas material för självstudier samt kostnader i samband med granskning av elevernas svarslösningar. Anslaget täcker kostnaderna för elever vid statliga vuxenskolor, vid viss förlängd undervisning inom gymnasieskoleorganisationen samt vid försöksverksamhet med särskild gymnasial utbildning i glesbygd.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöverstyrelsen	Föredraganden
Kostnader för material m.m. Arvoden för granskning av svarslösningar	700 000	+1 300 000	of.

Skolöverstyrelsen

Med ledning av utgifterna hittills under anslaget och med hänvisning till att skolöverstyrelsen (SÖ) räknar med en viss ökning av antalet elever vid de statliga skolorna för vuxna, beräknar SÖ anslaget till 2 000 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Med hänsyn till reservationens storlek beräknar jag anslaget till lägre belopp än skolöverstyrelsen har föreslagit.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statliga skolor för vuxna: Material för självstudier* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 700 000 kr.

G 4. Statliga skolor för vuxna: Undervisningsmateriel m. m.

1973/74	Utgift	165 907	Reservation	99 270
1974/75	Anslag	198 000		
1975/76	Förslag	198 000		

Från anslaget bekostas materiel, böcker, utrustningskomplettering m. m. vid skolorna för vuxna i Norrköping och Härnösand.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
Vuxenskolan i Norrköping	110 000	of	of.
Vuxenskolan i Härnösand	88 000	of	of.
	198 000	**of**	**of.**

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen räknar med oförändrat belopp under anslaget.

Föredraganden

I likhet med skolöverstyrelsen räknar jag med ett oförändrat anslagsbehov.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statliga skolor för vuxna: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 198 000 kr.

G 5. Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna

1973/74	Utgift	135 756 410
1974/75	Anslag	165 000 000
1975/76	Förslag	165 000 000

Kommunal vuxenutbildning omfattar enligt beslut av 1967 års riksdag (prop. 1967: 85, SU 1967: 117 och 129, 2LU 1967: 45, rskr 1967: 277 och 290) utbildning som motsvarar utbildningen enligt läroplanerna för grundskolans högstadium och för gymnasieskolan. Statsbidrag utgår med 100 % av utgifterna för löner till lärare och skolledare. Bestämmelser om statsbidrag finns i kungörelsen (1971: 424) om kommunal och statlig vuxenutbildning (ändrad senast 1974: 442).

Skolöverstyrelsen

Kommunal vuxenutbildning var i juni 1974 införd i 274 av rikets 278 kommuner. Under budgetåret 1973/74 anordnades dessutom kommunal vuxenutbildning i 14 landstingskommuner. I juni 1974 fanns särskilda enheter för kommunal vuxenutbildning inrättade i 33 kommuner. Sammanlagda antalet sådana enheter uppgick till 41. Vårterminen 1974 deltog ca 28 000 elever i grundskolekurser, ca 44 000 elever i gymnasieskolekurser på två-, tre- och fyraårig linje samt ca 59 000 elever i kurser inom särskild yrkesinriktad utbildning.

Vid fördelningen av timresurserna har skolöverstyrelsen (SÖ) försökt att tillgodose önskemålet om en jämnare fördelning av undervisningstimmar i gymnasieskolekurserna mellan kommunerna, men det har trots detta inte varit möjligt att åstadkomma någon större utjämning av de regionala skillnaderna i utnyttjandet av tillgängliga resurser. SÖ erinrar om den analys av problemet jämte förslag till effektivare metoder för utjämning som SÖ lagt fram i skrivelse den 3 april 1974 angående översyn av kommunal vuxenutbildning.

I denna skrivelse föreslås att ett nytt system för statsbidrag till kommunal vuxenutbildning införs. Enligt förslaget bör landet indelas i tre olika regioner beroende på deras nuvarande förbrukning av undervisningstimmar: 1) storstadskommunerna (Stockholm, Göteborg, Malmö), 2) övriga kommuner i riket med undantag av ort utanför gymnasieskoleort i det allmänna stödområdet samt 3) ort utanför gymnasieskoleort i det allmänna stödområdet. För vardera av dessa regioner beräknas resurstilldelningen så att antalet intagna kursdeltagare (som bekräftat intagning) multipliceras med en viss koefficient, som varierar med region och slag av utbildning; produkten utgör det antal undervisningstimmar per termin som kommunen får disponera. Koefficienten varieras så att storstadskommunerna får den lägsta och ort utanför gymnasieskoleort inom det allmänna stödområdet den högsta. För att en kurs

skall få anordnas krävs minst fem deltagare när det gäller gymnasieskolekurser; för grundskolekurser föreslås däremot inga begränsningar.

För att kursdeltagare skall vara resursgrundande fordras enligt förslaget att de intagits till kurs (till vilken de bekräftat deltagande) till ett antal av tolv i region 1 och sex i region 2. I region 3 skall antalet resursgrundande deltagare vara sex för tekniskt specialämne, fem för övriga gymnasieskolekurser och en för grundskolekurser.

I SÖ:s skrivelse den 3 april 1974 föreslås också att statsbidrag i form av ett schablontillägg liksom nu skall utgå för den kommunala vuxenutbildningen. Denna resurs bör dock inte som hittills få användas endast för studiehandledning, studie- och yrkesorientering och stödundervisning utan bör också få disponeras för de lokala behov som prioriteras. Schablontillägget föreslås utgå i form av en basresurs till samtliga kommuner. Dessutom föreslås att schablontillägget utgår i en återstående del med en viss procentsats som skall variera med antalet undervisningstimmar så att kommuner med färre undervisningstimmar får en högre procentsats.

SÖ:s förslag till anslagsberäkning för budgetåret 1975/76 framgår av följande sammanställning.

Löne- och prisomräkning	+ 7 696 000
Lönekostnadspålägg m.m.	+15 714 000
Grundskolekurser	+ 9 359 000
Gymnasieskolekurser	+16 625 000
Skolledare m.m.	+ 1 423 000
Försök med brevundervisning	+ 296 000
Intagning av elever	+ 1 096 000
Tekniska stödåtgärder åt handikappade elever	+ 125 000
Summa:	**+52 334 000**
Avrundat	**+52 000 000**

SÖ:s förslag till anslagsberäkning innebär förändringar i nuvarande organisation på följande punkter:

1. Den ändring av statsbidragssystemet för kommunal vuxenutbildning som SÖ föreslagit i skrivelsen den 3 april 1974 bör genomföras fr. o. m. budgetåret 1975/76. SÖ föreslår dock en höjning av vissa koefficienter vilket skulle medföra en resursökning för grundskolekurser och gymnasieskolekurser enligt tre- och fyraåriga linjer samt tvååriga ekonomiska, sociala och tekniska linjer. SÖ:s förslag till koefficienter framgår av följande sammanställning.

	region 1	region 2	region 3
Grundskolekurser	4,8	5	7
Kurser i tekniskt specialämne	7	7	7
Särskild yrkesinriktad utbildning utom vissa ämnen	5,3	5,3	5,3
Gymnasieskolekurser i övrigt	3,4	4	5

SÖ har räknat med att ett genomförande av förslaget skulle leda till en ökning med ca 140 000 undervisningstimmar i grundskolekurser och ca 54 000 timmar i gymnasieskolekurser. Med denna beräkning kan kostnaderna uppskattas till ca 10 milj. kr. för grundskolekurser och ca 5 milj. kr. för gymnasieskolekurser.

2. Den ändring av det s. k. schablontillägget, som SÖ föreslagit, bör genomföras fr. o. m. budgetåret 1975/76. Schablontillägget bör få följande konstruktion. Varje kommun tilldelas en grundschablon per läsår på ett belopp motsvarande 100 undervisningstimmar för grundskolekurser och 50 undervisningstimmar för gymnasieskolekurser. Därutöver tilldelas kommunerna en tilläggsschablon beräknad på en differentierad procentsats, nämligen:

för grundskolekurser

30 % på undervisningstimmar inom intervallet	1— 5 000
29 % på undervisningstimmar inom intervallet	5 001—10 000
27 % på undervisningstimmar inom intervallet	10 001—50 000
25 % på undervisningstimmar inom intervallet	50 000—

för gymnasieskolekurser

18 % på undervisningstimmar inom intervallet	1— 5 000
16 % på undervisningstimmar inom intervallet	5 001—10 000
14 % på undervisningstimmar inom intervallet	10 001—70 000
13 % på undervisningstimmar inom intervallet	70 001—

Kurser för särskild yrkesinriktad utbildning hänförs till gymnasieskolekurser. SÖ beräknar kostnaden för förändringen till ca 3,1 milj. kr. för grundskolekurser och ca 4,5 milj. kr. för gymnasieskolekurser.

3. Under förutsättning av att de förändringar av statsbidragsreglerna som SÖ föreslagit kommer till stånd, anser SÖ att man bör avsluta försöksverksamheten med kurser med lägst åtta deltagare på vissa orter där skiftarbete förekommer i större omfattning. Motsvarande kurser kan anordnas inom ramen för det föreslagna resurssystemet.

4. Försöksverksamheten med orienteringskurser inom kommunal vuxenutbildning (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 404 och 405, UbU 1974: 20, rskr 1974: 185) bör fortsätta även under budgetåret 1975/76.

5. SÖ upprepar sitt förslag från föregående år om att 100 studiebidragsberättigade preparandkurser i svenska för invandrare om vardera högst 200 timmar bör få anordnas som grundskolekurs inom kommunal vuxenutbildning.

6. Då kommunal vuxenutbildning är förlagd till skolenhet med gymnasieskola eller grundskola finns i vissa fall en arvodesanställd studierektor som får sin undervisningsskyldighet nedsatt med 1,5 veckotimmar för varje påbörjat 800-tal lektioner som kommunal vuxenutbild-

ning omfattar under läsåret. SÖ föreslår en ytterligare nedsättning som beräknas till i genomsnitt 2 veckotimmar för ca 75 arvoderade studierektorer. (+500 000 kr.)

7. SÖ erinrar om sitt förslag i skrivelsen den 3 april 1974 att en försöksverksamhet med brevskolestuderande skall genomföras fr. o. m. budgetåret 1975/76. De brevskolestuderande i vissa län skall enligt förslaget tillfrågas om sina behov av lärarhandledning eller annan service. På grund av deras synpunkter bör vissa insatser göras i fyra kommuner som tilldelas en resurs på tre undervisningstimmar per termin och kursdeltagare för ändamålet.

8. SÖ föreslår att regeringen även för budgetåret 1975/76 utfärdar bestämmelser om att antalet timmar inom gymnasieskolekurser får öka med 10 % i förhållande till faktisk nivå närmast föregående budgetår samt att varje kommun medges generell rätt att öka antalet undervisningstimmar med 5 %.

Skolstyrelsen i Bodens kommun har i skrivelse framhållit att en övergång till ett nytt resurssystem utan låsning till ett bestämt antal kursdeltagare för varje kurs skulle stärka den kommunala vuxenutbildningen och bidra till att förverkliga mål och riktlinjer för vuxenutbildningen.

I detta sammanhang bör anmälas för riksdagen att även kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) i betänkandet (SOU 1974: 62) Studiestöd åt vuxna lagt fram förslag om nytt system för resurstilldelning till kommunal vuxenutbildning. SVUX förslag skiljer sig från SÖ:s genom att man endast föreslår en förändring av schablontillägget. Det nuvarande schablontillägget motsvarar 25 % av antalet undervisningstimmar i vissa grundskolekurser, 13 % av antalet undervisningstimmar i vissa gymnasieskolekurser (tvåårig ekonomisk, social och teknisk linje samt tre- och fyraårig linje) samt 10 % av antalet timmar i flertalet kurser i särskild yrkesinriktad utbildning. Enligt SVUX bör detta schablontillägg successivt under en treårsperiod fördubblas i samtliga kommuner utanför stödområdet och tredubblas för samtliga kommuner inom stödområdet. Dessutom bör fr. o. m. budgetåret 1975/76 en ytterligare resurs på 3 miljoner kr. per år ställas till SÖ:s förfogande för fördelning till framförallt glesbygdskommuner i det inre stödområdet efter prövning av de lokala behoven och efter bedömning av de särskilda åtgärder vederbörande kommun avser att vidta. De ökade resurserna bör ställas till kommunernas förfogande på ett sådant sätt att den enskilda skolenheten ges en betydande frihet att utnyttja dem på sätt som bäst passar det lokala behovet av kompetensinriktad och läroplansbunden utbildning. Kostnaderna för SVUX' förslag beräknas till ca 10 miljoner kr. budgetåret 1975/76. Remissyttrandena över

förslaget har nyligen inkommit till utbildningsdepartementet och kan därför inte redovisas i detta sammanhang.

Tjänster för lärare inom kommunal vuxenutbildning

1974 års riksdag uttalade att Kungl. Maj:t borde återkomma till riksdagen med ett nytt tjänsteförslag för lärare inom kommunal vuxenutbildning inom sådan tid att det kunde träda i kraft den 1 juli 1975 (prop. 1974: 1 bil. 10 s. 406—409, UbU 1974: 20 s. 4—6, rskr 1974: 185). Riksdagen framhöll bl. a. att anställningstryggheten borde förbättras för lärare som var verksamma inom den kommunala vuxenutbildningen varvid skolformens speciella arbetsförhållanden borde beaktas. Det vore olyckligt om det inom en tjänsteorganisation skulle finnas begränsningsregler som fick svårförklarade effekter. I samband med det nya tjänsteförslaget borde frågan om möjligheten till fyllnadstjänstgöring inom kommunal vuxenutbildning för lärare vid folkhögskola prövas. Riksdagen förutsatte att de av Kungl. Maj:t den 14 maj 1970 meddelade bestämmelserna om viss trygghet i anställningen för icke ordinarie lärare skulle komma att få giltighet i tillämpliga delar även för lärare verksamma inom kommunal vuxenutbildning. Frågan om eventuella övergångsbestämmelser vid införande av en ny tjänsteorganisation för sådana lärare som har lång erfarenhet av och lämplighet för kommunal vuxenutbildning borde övervägas. Riksdagen utgick från att överläggningar skulle komma att äga rum med bl. a. Svenska kommunförbundet och berörda personalorganisationer i anslutning till de nya övervägandena. Sådana överläggningar har ägt rum i samband med att ärendet har beretts inom utbildningsdepartementet.

Föredraganden

I likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) förordar jag att antalet undervisningstimmar inom gymnasieskolekurser även under budgetåret 1975/76 får öka med 10 % i förhållande till faktisk nivå föregående år. På detta stadium bör arbetsmarknadsinriktade kurser prioriteras. Det ankommer på regeringen att meddela bestämmelser i dessa frågor.

I skrivelsen den 3 april 1974 angående översyn av kommunal vuxenutbildning har SÖ visat att de regionala skillnaderna när det gäller utbudet av kommunal vuxenutbildning är mycket stora och att omfattande kompensatoriska åtgärder skulle krävas för att motverka dem. Jag har i det föregående redovisat två olika förslag till reformer. Enligt det ena förslaget, som SÖ förordar i skrivelsen den 3 april 1974 och vidareutvecklar i sin anslagsframställning, bör statsbidraget för kommunal vuxenutbildning beräknas på antalet kursdeltagare per termin relaterat till en viss koefficient som varierar med region och slag av utbildning. Det sär-

skilda schablontillägget bör utformas på ett sätt som bl. a. medger att varje kommun får en viss basresurs. Enligt det andra förslaget, som förordas av kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) i betänkandet (SOU 1974: 62) Studiestöd åt vuxna, bör schablontillägget under en treårsperiod fördubblas i samtliga kommuner utom det allmänna stödområdet och tredubblas i samtliga kommuner inom stödområdet. Dessutom bör SÖ få särskilda medel att fördela till kommuner i det inre stödområdet.

Det är naturligt att ta ställning till SÖ:s och SVUX' förslag i ett sammanhang. Varken SÖ eller SVUX har dock mera ingående analyserat vilka effekter förslagen skulle få när det gäller fördelningen av det totala statliga stödet för kommunal vuxenutbildning mellan olika kommuner. Inte heller belyses de följder en förändring av resurstilldelningen kan få för andra former av vuxenutbildning. SÖ:s förslag förutsätter bestämmelser om undantag för vissa utbildningar, fördelning av kurser i olika ämnen över ett visst antal terminer m. m. vilket bör belysas närmare. Vidare bör beräknade kostnadseffekter analyseras ytterligare. Istället för att nu avvakta och uppskjuta ett ställningstagande till dess att remissyttrandena över SVUX' förslag kan redovisas för riksdagen, kommer jag därför att föreslå regeringen att SÖ:s skrivelse den 3 april 1974 och SÖ:s anslagsframställning beträffande kommunal vuxenutbildning i berörda delar överlämnas till SVUX för övervägande tillsammans med de delar av remissyttrandena som berör SVUX' förslag om ändrad utformning av schablontillägget. Jag vill erinra om att SVUX enligt sina direktiv i sitt fortsatta arbete skall behandla frågor om fördelning av resurser och samverkan mellan olika former av vuxenutbildning.

Eftersom jag inte förordat någon ändring av statsbidragssystemet för kommunal vuxenutbildning bör försöksverksamheten på orter där skiftarbete förekommer i större omfattning fortsätta i samma utsträckning som tidigare. I likhet med SÖ anser jag att försöksverksamhet med orienteringskurser bör fortsätta även under budgetåret 1975/76.

Jag beräknar inga särskilda medel för försöksverksamhet med brevskolestuderande men har inte något att erinra mot att studiehandledning för denna grupp ges inom ramen för schablontillägget för kommunal vuxenutbildning. Om SÖ önskar bedriva en mer omfattande försöksverksamhet bör detta kunna ske inom ramen för anslaget Pedagogiskt utvecklingsarbete. Jag är inte beredd att förorda att förslagen om preparandkurser i svenska för invandrare och nedsättning av undervisningsskyldigheten för arvodesanställda studierektorer genomförs.

1974 års riksdag uttalade att Kungl. Maj:t borde återkomma till riksdagen med ett förslag om tjänster för lärare inom den kommunala vuxenutbildningen inom sådan tid att det kunde träda i kraft den 1 juli 1975. Jag anser att det är angeläget att timunderlaget inom den kommunala vuxenutbildningen i första hand utnyttjas för tjänster för sådana

lärare som har särskild erfarenhet av och lämplighet för vuxenutbildning. Det är framför allt i de stora kommunerna som den kommunala vuxenutbildningen har en sådan omfattning att timunderlaget räcker till för heltidstjänster. I de flesta kommuner kan tjänster endast inrättas i ett mindre antal ämnen. Timunderlaget varierar från termin till termin. I många fall kan man redan i början av läsåret förutse att kurser i ett visst ämne bara kommer att finnas under den ena terminen. Dessutom är det vanligt att kurserna förläggs endast till kvällstid vilket medför att många lärare inte önskar tjänster där hela timunderlaget förläggs till kommunal vuxenutbildning. Man måste alltså i de flesta kommuner räkna med kombinationer av timunderlag i ungdomsskolan och kommunal vuxenutbildning.

För att åstadkomma så stor flexibilitet som möjligt förordar jag att lönegradsplacerade tjänster av en ny typ inrättas. Tjänsterna bör avse anställning vid skolväsendet i kommunen. De bör komma i fråga endast inom primärkommun. I full tjänstgöring skall ingå bl. a. ett visst antal lektioner för redovisningsår. Underlaget för tjänsterna bör i första hand bestå dels av timmar inom kommunal vuxenutbildning utom särskild yrkesinriktad utbildning, dels av sådana timmar inom ungdomsskolan som kommunen inte utnyttjar för att inrätta heltidstjänster och tjänster med minst halvtid i grundskolan eller gymnasieskolan. I tjänsterna avses alltid ingå tjänstgöring inom kommunal vuxenutbildning. I vissa fall kan hela timunderlaget för en tjänst tas från kommunal vuxenutbildning. Tillgången på underlag för de nya tjänsterna bör bedömas av skolstyrelsen som också bör få rätt att inrätta och tillsätta dem. Tjänsterna bör inrättas som extra eller extra ordinarie om minst halv kontinuerlig tjänstgöring kan förutses under hela redovisningsåret. Tjänsterna bör i övrigt vara av samma slag som motsvarande extra och extra ordinarie tjänster som lärare nr 16, 17 och 18 i grundskolan och nr 153, 155, 157, 159 och 161 i gymnasieskolan (beteckningar enl. bil. 1 och 2 till skolstadgan 1971: 235, ändrad senast 1974: 481).

Som särskilda behörighetsvillkor för tjänsterna bör normalt gälla att den sökande antingen skall ha genomgått särskild vuxenpedagogisk utbildning eller ha viss erfarenhet av vuxenundervisning. Det ankommer på regeringen att meddela bestämmelser om behörighet. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att uppdra åt SÖ att utfärda erforderliga meritvärderingsbestämmelser.

Timmar inom den kommunala vuxenutbildningen som inte inräknas i tjänst som lärare i skolväsendet i kommunen bör få utnyttjas av pensionerade lärare och timlärare eller för fyllnadstjänstgöring av bl. a. lärare inom ungdomsskolan, lärare vid statens skolor för vuxna och folkhögskollärare. Undervisning inom kommunal vuxenutbildning bör inte få fullgöras i form av tilläggstimmar (övertimmar), om inte detta fordras av organisatoriska skäl. Det ankommer på regeringen att meddela bestämmelser om fyllnadstjänstgöring m. m.

Under förutsättning av att riksdagen beslutar i enlighet med vad jag förordat i fråga om tjänster vid skolväsendet i kommunen avser jag att föreslå regeringen att meddela övergångsbestämmelser med innebörden att sådana lärare som är behöriga och de två senaste åren under minst halvtid under tid som motsvarar minst två terminer undervisat inom kommunal vuxenutbildning ges företräde till tjänst som lärare vid skolväsendet i kommunen och att sådana lärare får förordnas på tjänsten utan att denna kungjorts ledig eller på annat sätt ledigförklarats.

För den nya typen av tjänster bör statsbidrag utgå enligt regler som överensstämmer med dem som gäller för lärartjänster i gymnasieskolan. Kostnaderna för detta slag av tjänster bör fördelas på de skolformer där tjänstgöringen fullgörs.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer i fråga om tjänster vid skolväsendet i kommunen som jag förordat
2. till *Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 165 000 000 kr.

G 6. Bidrag till studiecirkelverksamhet

G 7. Bidrag till studieförbund

Jag har i samband med min inledande översikt om vuxenutbildning anmält att jag avser att senare föreslå regeringen att under våren 1975 lägga fram en särskild proposition om vuxenutbildning. I denna proposition kommer jag bl. a. att ta upp de förslag beträffande bidrag till studiecirkelverksamhet och studieförbund som framlagts av kommittén för försöksverksamhet med vuxenutbildning i betänkandet (SOU 1974: 54) Vidgad vuxenutbildning. Det är lämpligt att skolöverstyrelsens förslag om studiecirkelverksamhet och studieförbund behandlas i detta sammanhang. I avvaktan på detta bör anslagen Bidrag till studiecirkelverksamhet och Bidrag till studieförbund tas upp med preliminärt beräknade belopp i statsbudgeten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1975/76 beräkna

1. till *Bidrag till studiecirkelverksamhet* ett förslagsanslag av 302 000 000 kr.,
2. till *Bidrag till studieförbund* ett anslag av 14 400 000 kr.

G 8. Bidrag till driften av folkhögskolor

1973/74	Utgift	124 759 985
1974/75	Anslag	135 200 000
1975/76	Förslag	153 228 000

Från anslaget utgår statsbidrag till driftkostnader för totalt 108 folkhögskolor. Skolornas verksamhet omfattar dels vinterkurser, dels ämneskurser. Elevantalet vid vinterkurserna utgjorde under arbetsåret 1973/74 ca 12 400 och vid ämneskurserna ca 40 000. Bidrag till driftkostnader för folkhögskolor utgår enligt kungörelsen (1966: 758) om statsbidrag till driftkostnader för folkhögskolor (ändrad senast 1974: 277) till löner m. m. åt lärare och rektor med 100 % av de faktiska kostnaderna, till kostnader för kurativ verksamhet och studie- och yrkesorientering samt till kostnader för viss annan personal med, beroende på skolans storlek, 50—150 % av ett indexbundet bidragsunderlag av 122 430 kr. för budgetåret 1974/75 samt till pedagogisk utrustning m. m. med 50—150 % av ett bidragsunderlag om 13 000 kr. Utöver nämnda bidrag utgår avgiftsbidrag, dvs. bidrag till vissa avgifter enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring (omtryckt 1973: 908, ändrad senast 1974: 526) och lagen (1968: 419) om allmän arbetsgivaravgift (ändrad senast 1973: 486), beträffande rektor och lärare. Efter skolöverstyrelsens (SÖ) prövning i varje särskilt fall kan från anslaget utgå även bidrag till kostnader för personlig assistans åt handikappade elever vid folkhögskolor. Från anslaget utgår även medel till försöksverksamhet med ökad lärartäthet för handikappade elever och till försöksverksamhet med kurser för bl. a. psykiskt utvecklingsstörda, svårt rörelsehindrade och hörselskadade elever samt till försöksverksamhet med samordningstjänster inom vuxenutbildningen.

Skolöverstyrelsen

Omfattningen av undervisningen vid folkhögskolor under de fem senaste budgetåren framgår av följande uppställning.

Budgetår	Antal deltagare Vinterkurs	Antal deltagare Ämneskurs	Antal deltagare Sammanlagt
1969/70	12 904	16 506	29 410
1970/71	13 207	18 637	31 844
1971/72	13 299	25 860	39 159
1972/73	13 554	33 885	47 439
1973/74	12 400	40 000	52 400

1. För höjt lönekostnadspålägg beräknas 2 milj. kr.

2. SÖ beräknar att den totala utbildningsvolymen för budgetåret 1975/76 kommer att uppgå till ca 650 000 elevveckor, dvs. lika många som innevarande budgetår. De kostnader för förskott och slutreglering som skall belasta detta anslag beräknar SÖ till 120 589 600 kr. Härtill kommer kostnader för avgiftsbidrag och lönekostnadspålägg med 31 950 000 kr.

3. Sedan budgetåret 1969/70 har en försöksverksamhet bedrivits med ökad lärartäthet för fysiskt, psykiskt och socialt handikappade. Genom

riksdagsbeslut har 500 000 kr. per budgetår ställts till SÖ:s förfogande för detta ändamål. SÖ har nu gjort en sammanfattande bedömning av erfarenheterna under de gångna åren. Mot den bakgrunden föreslår SÖ att försöksverksamheten betraktas som avslutad och att anslagsposten blir förslagsvis betecknad samt att man för krav på ökad individualisering vid undervisning av handikappade får räkna med ett lärarrelationstal om 4,0 i stället för 2,2. Kostnaderna för verksamheten i denna form beräknas budgetåret 1975/76 uppgå till 1,8 milj. kr., vilket innebär en ökning med 1,3 milj. kr.

4. För budgetåret 1974/75 har 409 000 kr. anvisats för kringkostnader, som inte täcks på annat sätt, i samband med kurser för bl. a. psykiskt utvecklingsstörda, svårt rörelsehindrade och hörselskadade elever. Enligt SÖ är det många handikappade som av ekonomiska skäl hindras från att delta i folkhögskolekurser. I syfte att i möjligaste mån undanröja detta hinder föreslår SÖ att ett statsbidrag till inackorderingskostnader skall kunna utgå med högst 35 kr. per dygn. Dessutom bör statsbidrag utgå med halva resekostnaden. Detta förslag har SÖ utformat så, att det överensstämmer med vad som gäller centrala fackliga kurser. Medel till här föreslagna bidrag bör enligt SÖ under en tvåårig försöksperiod uppföras med ca 1 milj. kr. per år, vilket, om det genomsnittliga bidraget per dygn beräknas till 25 kr. och resebidraget uppgår till 50 kr. per deltagare och kurs, betyder att över 250 handikappade, som eljest inte skulle ha råd, kunde beredas möjlighet till fem månaders folkhögskolestudier. Kostnaderna för den nya försöksverksamheten beräknas av SÖ till 990 000 kr. budgetåret 1975/76. Totalt kommer anslagsposten således att uppgå till 1 399 000 kr.

5. Medel för uppsökande verksamhet bör enligt SÖ ställas till folkhögskolornas förfogande enligt samma principer som gäller för den kommunala vuxenutbildningen. SÖ beräknar att 0,2 % av lärarlönerna kommer att innebära en kostnad av ca 250 000 kr. budgetåret 1975/76.

6. Fr. o. m. innevarande budgetår förfogar SÖ över medel för försöksverksamhet med samordningstjänster inom vuxenutbildningen. SÖ föreslår nu att ytterligare 50 000 kr. skall få användas för nämnda verksamhet, dvs. totalt 250 000 kr. budgetåret 1975/76.

7. Under innevarande budgetår har under anslaget Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor särskilda bidrag beräknats till Samernas folkhögskola i Jokkmokk och Finska folkhögskolan i Haparanda. Enligt SÖ:s bedömning har dessa bidrag en så permanent karaktär, att de nu bör uppföras under detta anslag samt med anledning av kostnadsstegringarna, uppräknas från nuvarande 450 000 kr. till 500 000 kr. bugetåret 1975/76.

8. Inom folkhögskolan finns nu sju speciallärartjänster. Vissa innehavare av dessa önskar nu enligt SÖ få sina tjänster inrättade som ordinarie. SÖ föreslår, att verket i varje enskilt fall skall få pröva förutsättningarna för att inrätta tjänsterna som ordinarie speciallärartjänster.

Dessutom föreslår SÖ att 60 ordinarie ämneslärartjänster inrättas under budgetåret 1975/76. Inte heller detta förslag medför någon ytterligare kostnad eftersom ordinarie ämneslärare har samma löneförmåner som icke ordinarie ämneslärare i befordringsgång.

Totalt beräknar SÖ att de utbildningsinsatser som skall belasta detta anslag kommer att öka med ca 21 539 000 kr.

Föredraganden

Inledningsvis vill jag erinra om vad jag anfört vid min anmälan om vissa gemensamma frågor inom vuxenutbildningen.

Antalet elever på folkhögskolorna har under läsåret 1973/74 ytterligare ökat. Ökningen beror alltjämt på att antalet ämneskurser fortsätter att stiga i snabb takt. Rekryteringen till innevarande läsårs vinterkurser visar tendenser som tyder på att minskningstakten i tillströmningen av elever till de långa kurserna nu bromsats upp.

För att utreda vilken roll folkhögskolan kan och bör spela i kulturliv och utbildningssamhälle har år 1972 tillkallats en särskild utredning, folkhögskoleutredningen. Utredningen planerar enligt vad jag erfarit att slutföra sitt arbete under senare delen av år 1975.

Enligt direktiven skall utredningen bl. a. pröva frågan om avvägningen mellan kortare och längre kurser, göra en bedömning av filialfolkhögskolor och dagfolkhögskolor samt diskutera vilka uppgifter folkhögskolan kan fylla i ett system med återkommande utbildning.

Utredningen skall vidare utvärdera de hittills inom folkhögskolan särskilt gjorda insatserna för olika grupper av handikappade studerande samt pröva skolöverstyrelsens (SÖ) förslag till ny folkhögskolestadga.

SÖ:s förslag om särskilda insatser för ungdomsledarutbildning som framförts i anslagsframställningen för budgetåret 1973/74 skall också prövas av utredningen. Grundmaterialet i denna fråga återfinns i SÖ:s ungdomsledarutrednings (SULU) förslag från år 1971. Folkhögskoleutredningen har därför haft överläggningar med företrädare för Svenska kommunförbundet och Fritidsledarnas intresseorganisation (FRIO), vilka framlagt sina synpunkter på fritidsledarutbildningen och frågans behandling i utredningen. En stark önskan från detta håll och även från Statens ungdomsråd har varit att denna fråga borde prioriteras i utredningsarbetet. Utredningen har därför den 30 september 1974 avgett ett delbetänkande (Ds U 1974: 11) Folkhögskolans fritidsledarutbildning. Betänkandet har remissbehandlats. Statsrådet Hjelm-Wallén avser, som framgått av det föregående, att senare återkomma till regeringen i denna fråga i samband med förslag till en särskild proposition angående de statliga insatserna på ungdomsområdet.

Utredningen skall vidare enligt sina direktiv i ett inledande skede av sitt arbete göra en analys av den nuvarande elevsammansättningen vid olika typer av folkhögskolor. Som jag tidigare redovisat har utred-

ningen genomfört en sådan undersökning. Syftet med undersökningen har varit att få ett så omfattande underlag som möjligt för utredningens fortsatta överväganden och ställningstaganden samt att ge den intresserade allmänheten bredast möjliga kunskap om folkhögskoleelevernas bakgrund och intresseinriktning samt deras inställning till folkhögskolan som studie- och fritidsmiljö.

För höjt lönekostnadspålägg beräknar jag 2 milj. kr. (1)

I likhet med SÖ beräknar jag att den totala utbildningsvolymen för nästa budgetår kommer att uppgå till ca 650 000 elevveckor. Jag beräknar kostnaderna för förskott och slutreglering samt kostnaderna för avgiftsbidrag och lönekostnadspålägg till totalt 149 518 600 kr. (2)

I innevarande års riksstat beräknas under detta anslag 500 000 kr. för försöksverksamhet med ökad lärartäthet för handikappade elever. I riksstaten beräknas också sammanlagt 409 000 kr. för försöksverksamhet med kurser för bl. a. psykiskt utvecklingsstörda, svårt rörelsehindrade och hörselskadade elever. SÖ har nu i sin anslagsframställning föreslagit att försöksverksamheten med ökad lärartäthet för handikappade elever skall betraktas som avslutad och att lärarrelationstalet skall höjas från 2,2 till 4,0. Vad gäller försöksverksamheten med kurser för elever med olika handikapp föreslår SÖ dels en utökad verksamhet, dels startande av ny försöksverksamhet. Jag finner de nu pågående försöksverksamheterna mycket angelägna och räknar med att de skall bedrivas även under nästa budgetår. Eftersom folkhögskoleutredningen enligt sina direktiv skall utvärdera de hittills inom folkhögskolan särskilt gjorda insatserna för olika grupper av handikappade studerande vill jag emellertid inte föregripa kommande förslag från utredningen. Jag är således inte beredd att tillstyrka förslagen om höjning av lärarrelationstal och startande av ny försöksverksamhet. I avvaktan på förslag från folkhögskoleutredningen är jag emellertid beredd att tillstyrka en utökning av pågående försöksverksamhet och beräknar därför för budgetåret 1975/76 ytterligare 300 000 kr. för försöksverksamhet med ökad lärartäthet för handikappade elever och ytterligare 300 000 kr. för försöksverksamhet med kurser för bl. a. psykiskt utvecklingsstörda, svårt rörelsehindrade och hörselskadade elever. (3 och 4)

Jag är inte nu beredd att tillstyrka SÖ:s förslag om medel för uppsökande verksamhet. Detta förslag har nära samband med de förslag kommittén för försöksverksamhet med vuxenutbildning (FÖVUX) presenterat i sitt huvudbetänkande (SOU 1974: 54) Vidgad vuxenutbildning. Enligt min mening bör SÖ:s förslag i denna del tas upp först i samband med behandlingen av nyssnämnda kommittés förslag. (5)

Jag beräknar medelsbehovet för försöksverksamheten med samordningstjänster inom vuxenutbildningen till oförändrat belopp, dvs. 200 000 kr. (6)

Under anslaget Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m.

till folkhögskolor beräknar jag medel för särskilda bidrag till Samernas folkhögskola i Jokkmokk och Finska folkhögskolan i Haparanda. (7)

Jag är f. n. inte beredd att tillstyrka förslaget att SÖ i varje enskilt fall skall få pröva förutsättningarna för att inrätta speciallärartjänsterna som ordinarie tjänster. Jag är heller inte beredd att tillstyrka förslaget om inrättande av ytterligare 60 ordinarie ämneslärartjänster. (8)

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till driften av folkhögskolor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 153 228 000 kr.

G 9. Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor

1973/74	Utgift	3 833 274	Reservation	9 224 387
1974/75	Anslag	6 000 000		
1975/76	Förslag	6 000 000		

Enligt kungörelsen (1958: 480) om statsbidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor (ändrad senast 1974: 394) kan statsbidragsberättigad folkhögskola få bidrag till kostnaderna för anskaffande av permanenta skollokaler och bostäder åt lärare och elever genom ny-, till- eller ombyggnad eller genom förvärv och iordningställande av befintlig byggnad. Statsbidrag till permanenta lokaler utgår med högst 75 % av ett bidragsunderlag som beräknas på olika sätt beroende på lokalernas karaktär. Till kostnaderna för uppförande av provisoriska lokaler utgår statsbidrag med 325 kr. per kvadratmeter nettogolvyta. Statsbidrag utgår vidare med 50 % av den beräknade kostnaden för första uppsättningen stadigvarande undervisningsmateriel och med högst 75 % av beräknade kostnader för inredning av och inventarier till elevbostäder.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) har under hösten 1973 på nytt inventerat skolornas byggnadsplaner. Enligt denna inventering motsvarar investeringsbehovet ett totalt medelsbehov av ca 72,5 milj. kr., varav medelsbehovet för s. k. rörelseskolor utgör ca 47,8 milj. kr. En fortsatt prioritering av dessa skolor är enligt SÖ nödvändig.

För budgetåret 1975/76 föreslår SÖ att anslaget ökas till 10 milj. kr. Enligt SÖ innebär nämnda anslagsbelopp att en i stort sett oförändrad ambitionsnivå bibehålls jämfört med budgetåren 1965/66 resp. 1967/68 då det nuvarande anslagets delbelopp fastställdes. Utöver nämnda anslagsökning föreslås att eventuella extra investeringsramar, som hittills omfattat det allmänna skolväsendet, fr. o. m. budgetåret 1975/76 även skall inbegripa folkhögskoleväsendet.

Föredraganden

Skolöverstyrelsen föreslår i sin anslagsframställning att eventuella extra investeringsramar till byggnadsarbeten inom det allmänna skolväsendet även skall få inbegripa folkhögskoleväsendet och att anslaget ökas till 10 milj. kr. Jag är inte beredd att biträda förslagen. Jag förordar att anslaget förs upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

G 10. Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor

1973/74	Utgift	997 963	Reservation	1 605 603
1974/75	Anslag	2 450 000		
1975/76	Förslag	2 450 000		

Av anslaget disponeras 1 milj. kr. till engångsanskaffning av dyrbarare pedagogisk utrustning m. m. Beloppet skall även kunna användas till utgifter för tekniska anordningar vid vissa folkhögskolor för att underlätta för handikappade att delta i folkhögskolekurser.

För sanering av vissa folkhögskolors ekonomi har anvisats 1 milj. kr. och till bidrag till Finska folkhögskolan i Sverige och Samernas folkhögskola 450 000 kr.

Skolöverstyrelsen

Enligt skolöverstyrelsen (SÖ) har ansökningarna om bidrag för inköp av stadigvarande pedagogisk utrustning varje år uppgått till belopp som betydligt överstiger tillgängliga medel. Därtill kommer att skolorna nu är inne i en period av förändring, vilket resulterar i nya kurstyper, som i sin tur medför krav på ny utrustning. Det torde enligt SÖ vara realistiskt att räkna med ett klart behov av bidrag för ytterligare ett antal år.

Under arbetsåret 1973/74 har ca 2 000 handikappade elever deltagit i vinterkurser eller ämneskurser inom folkhögskolan. Ett tjugofemtal skolor har tilldelats drygt 200 000 kr. för olika åtgärder, bl. a. för inköp av hjälpmedel, i samband med denna studerandegrupps vistelse vid folkhögskola. Det är enligt SÖ nödvändigt att skolorna även i framtiden har denna möjlighet att bistå handikappade studerande. SÖ föreslår oförändrad medelsanvisning till engångsanskaffning av pedagogisk utrustning och tekniska anordningar för handikappade elever, dvs. 1 milj. kr. budgetåret 1975/76.

Bidrag till sanering av folkhögskolornas ekonomi söktes under arbetsåret 1973/74 av 39 skolor med en sammanlagd skuld av 61 milj. kr., varav 7,5 milj. kr. var en icke räntebelastad del. I beloppet ingår också

amorteringsfria lån om 11,3 milj. kr. från landsting. Behovet av bidrag till sanering av ekonomin kvarstår alltså enligt SÖ. I avvaktan på vilket resultat folkhögskoleutredningen kan komma till, när det gäller detta bidrag, föreslår SÖ oförändrad medelsanvisning för bidrag till sanering av folkhögskolornas ekonomi, dvs. 1 milj. kr. budgetåret 1975/76.

SÖ föreslår vidare att de speciella bidrag, som under innevarande budgetår utgår till Finska folkhögskolan i Haparanda och Samernas folkhögskola i Jokkmokk ur detta anslag, bör beräknas under förslagsanslag Bidrag till driften av folkhögskolor, då ifrågavarande bidrag inte är att jämföra med saneringsbidrag utan är driftbidrag av mera reguljär typ.

Föredraganden

Jag räknar i likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) medel för pedagogisk utrustning med 1 milj. kr.

I avvaktan på förslag från folkhögskoleutredningen, som har i uppdrag att utreda bl. a. den framtida utformningen av saneringsbidraget, räknar jag i likhet med SÖ med oförändrat medelsbehov för sanering av folkhögskolornas ekonomi, dvs. 1 milj. kr.

Jag är inte beredd att ansluta mig till SÖ:s förslag om att de speciella bidrag som utgår till Finska folkhögskolan i Haparanda och Samernas folkhögskola i Jokkmokk bör beräknas under folkhögskolornas driftkostnadsanslag. Jag räknar under detta anslag med oförändrat medelsbehov för dessa speciella bidrag, dvs. 450 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 450 000 kr.

G 11. Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet

1973/74	Utgift	7 428 955
1974/75	Anslag	9 650 000
1975/76	Förslag	12 655 000

Statsbidrag utgår fr. o. m. budgetåret 1970/71 till löntagarorganisationerna för deras centrala kursverksamhet enligt beslut av statsmakterna år 1970 (prop. 1970: 35, SU 1970: 107, rskr 1970: 273). Enligt bestämmelserna i kungörelsen (1970: 272) om statsbidrag till löntagarorganisationers centrala kursverksamhet (ändrad 1974: 278) utgår statsbidrag till kostnader för undervisning, resor och inackordering. Till ersättning för undervisningskostnader utgår statsbidrag med 100 % av de faktiskt utgående ersättningarna, dock högst 105 kr. per elevvecka. Till kostnader för deltagares resor utgår bidrag med hälften av de faktiska kostnaderna och för inackordering med 35 kr. per elevdygn.

Bidragsberättigad kurs skall omfatta minst fem kursdagar eller, i fråga om kurs som inom en för kursdeltagarna sammanhållen utbildningsgång uppdelas på flera kurstillfällen (delkurser), sammanlagt minst fem kursdagar. Vidare skall kurs för att vara bidragsberättigad till inte obetydlig del avse utbildning i allmänna ämnen, såsom samhällskunskap, nationalekonomi, psykologi, svenska, matematik eller produktionsteknik.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknade för budgetåret 1973/74 utgifterna till ca 8 milj. kr. Under innevarande budgetår har anslaget förts upp med 9 650 000 kr. SÖ föreslår att bidraget till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet höjs till 11 775 000 kr. under budgetåret 1975/76. Höjningen av bidraget motiveras dels av verksamhetsökning, dels av förslag om höjning av de fasta bidragen till inackorderings- och undervisningskostnader.

SÖ, som sålunda beräknar att den totala verksamheten kommer att öka under nästa budgetår, beräknar kostnadsökningen som en följd härav till 1 245 000 kr. SÖ föreslår vidare att bidraget till inackordering ökas från nuvarande 35 kr. till 40 kr. per elevdygn och till undervisningskostnaderna från högst 105 kr. till högst 110 kr. per elevvecka. Bidrag till deltagarnas resor bör enligt SÖ utgå oförändrat med hälften av de faktiska kostnaderna. De föreslagna ändringarna av bidragsbeloppen beräknas medföra en kostnadsökning av 880 000 kr.

Landsorganisationen i Sverige har i särskild skrivelse hemställt om justeringar av gällande regler för statsbidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet.

Föredraganden

Statsbidraget till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet är i första hand avsett för kortutbildade inom den fackliga rörelsen.

Verksamheten under budgetåret 1973/74 omfattade 594 kurser, 4 279 kursdagar och 16 882 kursdeltagare. Den planerade verksamheten under innevarande budgetår omfattar ca 650 kurser, ca 4 900 kursdagar och ca 20 000 kursdeltagare.

Som jag tidigare framhållit kommer den omfattande nya lagstiftningen inom arbetslivets område att ställa ökade krav på löntagarorganisationernas utbildningsinsatser.

Jag delar skolöverstyrelsens (SÖ) uppfattning att organisationernas totala kursverksamhet kommer att öka även under nästa budgetår. Vid beräkningen av medelsbehovet har jag tagit hänsyn härtill.

SÖ föreslår i sin anslagsframställning, mot bakgrund av att förändringarna i kostnadsläget medfört att organisationerna själva fått ta en allt större andel av kurskostnaderna, en ytterligare höjning av statsbidraget. Jag delar SÖ:s uppfattning men anser för egen del att höj-

ningen av bidragen bör vara något större än SÖ beräknat. Jag föreslår att bidraget till inackordering höjs från 35 kr. till 45 kr. per dygn och att bidraget till undervisningskostnader höjs från högst 105 kr. till högst 115 kr. per elevvecka.

Mot bakgrund av dels förslaget om ändring av bidragsbeloppen, dels den beräknade expansionen av kursverksamheten förordar jag att anslaget förs upp med 12 655 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 12 655 000 kr.

G 12. Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.

1973/74	Utgift	39 626 044
1974/75	Anslag	48 500 000
1975/76	Förslag	49 336 000

Från anslaget bestrids kostnader för bl. a. elementär undervisning i svenska språket med samhällsorientering för vuxna invandrare, vilka är stadigvarande bosatta i Sverige samt kostnader för cirkelledarutbildning, pedagogiskt utvecklingsarbete och administration. Sedan budgetåret 1974/75 bestrids också kostnader för skolöverstyrelsens (SÖ) register över den lagstadgade invandrarundervisningen från anslaget.

För anslaget gäller Kungl. Maj:ts bestämmelser den 25 maj 1973 om undervisning för invandrare i svenska språket m. m. (ändrade den 17 maj 1974). Bestämmelserna innebär bl. a. att statsbidrag utgår vid undervisning i svenska språket med samhällsorientering samt vid särskild samhällsundervisning med högst 81 kr. per studietimme fördelade på kostnader för ledararvode, studiemateriel, lokaler samt uppsökande verksamhet och lokal administration. Undervisningen, som bedrivs som försöksverksamhet, får innevarande budgetår omfatta högst 550 000 studietimmar. Undervisningen bedrivs av SÖ i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen och statens invandrarverk och anordnas av studieförbunden.

Skolöverstyrelsen

Omfattningen av språkundervisningen under de fem senaste budgetåren framgår av följande uppställning.

Budgetår	Deltagare	Studietimmar	Kostnader, kr.
1969/70	148 462	641 574	40 241 487
1970/71	251 778	781 676	49 070 263
1971/72	165 282[1]	665 556	46 346 581[2]
1972/73	121 673[1]	515 227	33 952 097[2]
1973/74	114 129[1]	500 744	37 259 783[2]

[1] Cirkelledarna ej inräknade. Dessutom bör noteras att slopandet av den maximering av antalet studietimmar per cirkel (30 studietimmar) som gällde 1970/71 har medfört längre cirklar och därmed ett mindre antal registrerade deltagare.
[2] Inkl. kostnaderna för deltagare med utbildningsbidrag.

1. För höjning av lönekostnadspålägg beräknas 836 000 kr.

2. SÖ upprepar sitt tidigare framförda förslag om att timtaksbegränsningen för studiecirkelverksamheten i svenska med samhällsorientering för invandrare tas bort. Det totala utbildningsbehovet för budgetåret 1975/76 uppskattas till ca 650 000 studietimmar, vilket innebär en ökning med 100 000 studietimmar. SÖ har beräknat att 300 000 studietimmar skall användas för den undervisning som är en följd av lagen (1972: 650) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svensk undervisning för invandrare och att 350 000 studietimmar skall användas för undervisning av icke anställda invandrare. SÖ upprepar också sitt tidigare framförda förslag om en uppmjukning av bestämmelsen om att vid cirkelstart minst tio deltagare bör vara närvarande. Denna bestämmelse är enligt SÖ svår att tillämpa i glesbygd och inom den lagbundna undervisningen. Lagens tvingande karaktär nödvändiggör att denna bestämmelse mjukas upp för att verksamhet skall kunna genomföras i enlighet med lagen. SÖ menar att olägenheterna med denna bestämmelse är så stora att en återgång till de föreskrifter som gällde fram till den 1 juli 1972 bör ske, dvs. till samma regler som gäller för de allmänna studiecirklarna. De kostnader som skall belasta detta anslag beräknar SÖ till ca 48 750 000 kr. Härtill kommer kostnader för ATP-avgifter m. m. för ledare i studiecirklar med 6 milj. kr.

3. SÖ föreslår att försöksverksamheten med uppsökande verksamhet bland hemarbetande invandrare, som SÖ genom studieförbunden genomför under innevarande budgetår, skall få fortsätta även under budgetåret 1975/76. Bl. a. prövas olika metoder för den uppsökande verksamheten samt olika former av metodiskt och innehållsmässigt tillrättalagda kurser. Det är viktigt att erfarenheterna från det första försöksårets olika projekt får tillämpas och följas upp under nästa budgetår. Vidare anser SÖ att barntillsynsfrågan inte kan lösas tillfredsställande om inte studieförbunden erbjuds särskilda resurser för sådan verksamhet. SÖ:s och statens invandrarverks försök med kontaktkurser har visat att problem med barntillsyn mycket ofta angetts som det enda studiehindret. Därför bör enligt SÖ:s mening en viss del av anslaget få disponeras för

kostnader för barntillsyn. SÖ föreslår oförändrad medelsanvisning för fortsatt försöksverksamhet med uppsökande verksamhet bland hemarbetande invandrare, dvs. 500 000 kr. budgetåret 1975/76.

4. Den särskilda samhällsundervisningen omfattar innevarande budgetår 12 500 studietimmar, varav 2 500 studietimmar används till en försöksverksamhet med kurser i sömnad, matlagning m. m. för invandrarkvinnor. Möjligheten till koncentrerad allmän- och närorientering om det svenska samhället utgör enligt SÖ ett värdefullt komplement till studiecirklarna i svenska. Inte sällan genomförs sådana studiecirklar parallellt med eller i nära anslutning till en studiecirkel i svenska. SÖ beräknar en liten ökning av studietimmarna till nämnda försöksverksamhet inom ramen för ett oförändrat antal studietimmar för den särskilda samhällsundervisningen. Med en genomsnittlig kostnad av 75 kr. per studietimme beräknas kostnaderna uppgå till ca 938 000 kr.

5. Sedan ett antal år anordnas genom SÖ särskilda kurser i svenska och samhällsorientering för invandrare vid ett antal folkhögskolor. I första hand gäller det två till fyra veckors kurser sommartid. Skolorna har också möjlighet att genomföra ämneskurser under terminstid och tvådagarskurser i samarbete med studieförbund. Under sommaren 1974 anordnades femton kurser. Kurstiden var vid de flesta skolorna tre veckor. I första hand är det elementär språkundervisning, samhälls- och kulturorientering som förmedlas. Invandrarundervisningen är emellertid enligt SÖ mer krävande än annan undervisning beroende på de mycket varierande förutsättningar deltagarna har. SÖ upprepar därför sitt tidigare framförda förslag om ökad lärartäthet i invandrarkurserna. Relationstalet bör enligt SÖ:s mening fastställas till 3,3. Detta skulle innebära en kostnadsökning av 100 000 kr. Folkhögskolekurserna beräknas för budgetåret 1975/76 få oförändrad omfattning. Under de senaste åren har emellertid inackorderingskostnaderna vid flertalet skolor ökat väsentligt, varför statsbidraget per deltagarvecka enligt SÖ måste höjas. Vid oförändrad ambitionsnivå bör anslaget enligt SÖ uppräknas med 100 000 kr. Kostnaderna för här avsedd verksamhet beräknas till 600 000 kr., dvs. en ökning med 200 000 kr.

6. För ledarutbildning och pedagogiskt utvecklingsarbete samt administration beräknar SÖ det totala medelsbehovet till 1 050 000 kr., dvs. en ökning med 100 000 kr.

7. Det centrala register som SÖ ålagts att föra över deltagande i lagstadgad svenskundervisning för invandrare har nu byggts upp och registrering sker sedan budgetåret 1973/74. SÖ beräknar kostnaderna för registrering och upplysningsverksamhet till oförändrat belopp, dvs. 500 000 kr.

SÖ uppskattar det totala medelsbehovet för de utbildningsinsatser som skall belasta detta anslag till ca 53,5 milj. kr., dvs. en ökning med ca 5 milj. kr. Härtill kommer tidigare nämnda kostnader för höjning av lönekostnadspålägg med 836 000 kr.

Riksförbundet finska föreningar i Sverige har i skrivelse bl. a. redovisat sin syn på det aktuella läget vid inledningsstadiet av den lagstadgade svenskundervisningen för invandrare och önskat att de synpunkter i fråga om vissa negativa tendenser som framförts tas i beaktande. Riksförbundet har därvid bl. a. framhållit att invandrare med dåliga kunskaper i svenska haft svårigheter att få anställning och att krav på språkkunskaper uppställts även där så aldrig tidigare skett.

Föredraganden

Fr. o. m. budgetåret 1965/66 har statsmakterna ställt medel till förfogande för en försöksvis bedriven avgiftsfri undervisning för invandrare i svenska språket med samhällsorientering. Försöksverksamheten med undervisning i svenska språket m. m. för i Sverige stadigvarande bosatta utlänningar bedrivs inom studieförbunden och vid vissa folkhögskolor.

För budgetåret 1973/74 tilldelades SÖ en totalram av 550 000 studietimmar i svenska med samhällsorientering för invandrare. Av dessa fick 300 000 studietimmar disponeras för sådan undervisning som ges enligt lagen (1972: 650) om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning för invandrare, (ändrad senast 1974: 377) medan 250 000 studietimmar fick disponeras för övrig invandrarundervisning.

Undervisningen i svenska för vuxna invandrare har under budgetåret 1973/74 i hög grad präglats av att nämnda lag trädde i kraft den 1 juli 1973. Den har inneburit att samarbete med företag och fackföreningar tagits upp eller intensifierats. De parter som gemensamt skall svara för uppläggningen av den lagbundna undervisningen har enligt SÖ:s bedömning emellertid känt tveksamhet och ovana inför de nya arbetsuppgifterna och undervisningen har därför inte kunnat få den omfattning som förutsatts. Således har endast ca 130 000 studietimmar av de 300 000 disponibla studietimmarna för den lagstadgade undervisningen utnyttjats.

Efterfrågan på undervisning har emellertid under läsåret varit stor såväl bland invandrare som har anställning, som bland övriga kategorier. SÖ framhåller att detta sannolikt till viss grad kan bero på att invandringen ökat under budgetåret 1973/74 jämfört med föregående år. Totalantalet utnyttjade studietimmar inom den fria timkvoten uppgick under budgetåret till ca 375 000. Genom två skilda beslut av Kungl. Maj:t under år 1974 tillfördes nämligen den icke lagbundna undervisningen ytterligare sammanlagt 130 000 studietimmar under förutsättning att den angivna totalramen om 550 000 studietimmar inte överskreds.

För höjning av lönekostnadspålägg beräknar jag 836 000 kr. (1)

Jag är f. n. inte beredd att tillstyrka SÖ:s ånyo framförda förslag om att dels ta bort timtaksbegränsningen i studiecirkelverksamheten i svenska språket med samhällsorientering för invandrare, dels mjuka upp bestämmelsen om att vid cirkelstart minst tio deltagare bör vara

närvarande. I fråga om den senare bestämmelsen anser jag dock med hänvisning till vad SÖ anfört att vid prövning av dispens från denna regel särskilt bör beaktas svårigheterna att starta studiecirklar i svenska för invandrare i glesbygd och vid små företag. Meddelande av dispens bör föregås av en prövning av möjligheterna att samordna utbildningen av invandrare anställda vid små företag inom samma kommun. Jag beräknar det totala utbildningsbehovet för budgetåret 1975/76 till oförändrat antal studietimmar, dvs. 550 000. I likhet med SÖ anser jag att en bedömning av behovet av svenskundervisning under nästa budgetår är mycket svår att göra. Jag beräknar dock att 300 000 studietimmar skall användas till undervisning som ges i enlighet med 1972 års lag och att 250 000 studietimmar skall användas till undervisning av icke anställda invandrare. Även för budgetåret 1975/76 bör gälla att den angivna ramen och fördelningen inom denna kan ändras av regeringen när ytterligare erfarenheter vunnits. (2)

SÖ föreslår att försöksverksamheten med uppsökande verksamhet bland hemarbetande invandrare skall få fortsätta även under nästa budgetår och redovisar som sin mening att en viss del av anslaget bör få disponeras för kostnader för barntillsyn. Jag delar SÖ:s uppfattning därvidlag. Försökverekvsamhet bör fortsätta, inom en oförändrad kostnadsram, under budgetåret 1975/76 och medel för barntillsyn bör kunna disponeras från anslagsposten i den utsträckning som behövs. Totalt beräknar jag således medelsbehovet till oförändrat belopp, dvs. 500 000 kr. budgetåret 1975/76. (3)

I likhet med SÖ anser jag att den försöksverksamhet med kurser i sömnad, matlagning m. m. för hemarbetande invandrare som inletts under innevarande budgetår bör utvidgas något inom ramen för ett oförändrat antal studietimmar inom den särskilda samhällsundervisningen. Jag beräknar därför liksom SÖ kostnaderna för den särskilda samhällsundervisningen och därtill hörande försöksverksamhet till ca 938 000 kr. (4)

De särskilda folkhögskolekurserna för invandrare utgör ett värdefullt komplement till studieförbundens cirkelverksamhet. Vissa av dessa kurser har riktats till hemarbetande invandrare. Undervisning i köpträning och konsumentkunskap har därvid prioriterats. Jag är dock inte beredd att tillstyrka SÖ:s förslag om ökad lärartäthet i invandrarkurserna och höjt statsbidrag för inackorderingskostnaderna. Jag beräknar medelsbehovet till oförändrat belopp, dvs. 400 000 kr. (5)

Jag beräknar medelsbehovet för ledarutbildning, pedagogiskt utvecklingsarbete och administration till oförändrat belopp, dvs. 950 000 kr. Jag har dessutom under anslaget Lärares fortbildning m. m. beräknat ökade medel för utbildningen av ledare inom invandrarundervisningen. (6)

Det centrala register som SÖ ålagts att föra över invandrare som inte omfattas av lagen om rätt till ledighet och lön vid deltagande i svensk-

undervisning resp. invandrare som deltar i undervisning är nu i funktion. Jag räknar i likhet med SÖ ett oförändrat medelsbehov för registrering och upplysningsverksamhet, dvs. 500 000 kr. (7)

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 49 336 000 kr.

G 13. Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder

1974/75 Anslag	701 000
1975/76 Förslag	901 000

Från anslaget disponerar skolöverstyrelsen (SÖ) vissa medel för fördelning till dels kurs- och konferensverksamhet av mer speciell natur, dels försöksverksamhet och undersökningar inom folkbildningsarbetet. Vidare disponerar SÖ från anslaget medel för försöksverksamhet med tolkutbildning.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skolöver-styrelsen	Före-draganden
1. Kurs- och konferensverksamhet	126 000	+ 30 000	+ 12 000
2. Försöksverksamhet och undersökningar inom folkbildningsarbetet	20 000	of.	of.
3. Tolkutbildning	555 000	+660 000	+188 000
	701 000	**+690 000**	**+200 000**

Skolöverstyrelsen

1. SÖ föreslår en höjning av anslagsposten Kurs- och konferensverksamhet. Enligt SÖ förutsätter den statliga kulturpolitiken bl. a. en ökad kurs- och konferensverksamhet med syfte att förmedla kunskaper, diskutera samverkansfrågor och följa upp verksamheten centralt och regionalt. (+30 000 kr.)

SÖ förordar i 0-alternativet en minskning av medlen för kurs- och konferensverksamhet. En minskad resurstilldelning innebär enligt SÖ att verket får minskade möjligheter att mäta och följa upp den försöksverksamhet inom kultursektorn varom riksdagen fattat beslut. (−35 050 kr.)

2. SÖ föreslår oförändrad medelsanvisning till stöd åt försöksverksamhet och undersökningar inom folkbildningsarbetet, dvs. 20 000 kr. budgetåret 1975/76.

3. Enligt de informationer SÖ erhållit genom invandrarverket och de kommunala invandrarbyråerna är bristen på utbildade tolkar ett av de större problem som landets invandrare möter. Även om kontakttolkar behövs inom så gott som alla samhällssektorer är det ändamålsenligt att liksom hittills koncentrera utbildningen på de fyra huvudsek-

torerna socialtolkning, sjukvårds- och försäkringstolkning, arbetsmarknadstolkning och rättstolkning. Tolkutbildningen bör enligt SÖ bedrivas som försöksverksamhet även under budgetåret 1975/76.

För budgetåret 1975/76 planeras totalt 27 kurser inom den centrala kursverksamheten av vilka 14 avser rättstolkning och övriga social-, sjukvårds- och arbetsmarknadstolkning (+210 000 kr.).

Stödet till den lokala och regionala tolkkursverksamheten måste enligt SÖ förstärkas om studieförbund och folkhögskolor skall ha möjlighet att medverka som kursarrangörer. Stödet bör i första hand avse utbildning och fortbildning av ledare för tolkkurserna samt informations- och kontaktverksamhet. (+95 000 kr.)

Studieförbund och folkhögskolor kommer under försöksverksamhetens gång att få ett allt större ansvar för tolkutbildningen. Denna utveckling mot ett lokalt och regionalt utbildningsansvar kräver ökade resurser för utvecklingsarbete och materialproduktion. Då stor brist på material råder och pedagogiskt utvecklingsarbete knappast ännu påbörjats anser SÖ att dessa områden måste prioriteras högst. (+265 000 kr.)

En förbättrad och mera omfattande tolkutbildning kräver enligt SÖ administrativa resurser för rådgivning, service, informations- och kontaktverksamhet. Personalen bör därför utökas med en byråsekreterare/förste byråsekreterare. För resor och kontaktverksamhet bör också ytterligare medel anvisas. (+90 000 kr.)

Föredraganden

Försöksverksamheten med tolkutbildning igångsattes år 1968 på initiativ av arbetsgruppen för invandrarfrågor. Verksamheten övertogs av statens invandrarverk (SIV) vid verkets tillkomst år 1969. Ansvaret för tolkutbildningen har senare, med giltighet fr. o. m. innevarande budgetår, förts över från SIV till skolöverstyrelsen (SÖ). Verksamheten har huvudsakligen inriktats på fortbildning av sådana tolkar som har uppgifter av företrädesvis kontaktnatur inom olika samhällsområden. Till största delen har utbildningen genomförts som internatkurser förlagda till Nordens folkhögskola, Biskops Arnö. Budgetåret 1972/73 breddades utbildningen. Den omfattar numera även lokala och regionala kurser. Dessa genomförs i studiecirkelform och anordnas av studieförbunden.

Genom beslut den 31 maj 1974 har uppdragits åt SÖ att med ledning av bl. a. erfarenheterna från försöksverksamheten utarbeta en plan för utbildningen av s. k. kontakttolkar. I avvaktan på förslag från SÖ i denna fråga beräknar jag, för att möjliggöra en något utökad fortsatt försöksverksamhet under budgetåret 1975/76, ytterligare 188 000 kr. Denna nya resurs bör enligt min mening i första hand användas till att förbättra den lokala och regionala tolkkursverksamheten. I samband därmed bör materialproduktion och pedagogiskt utvecklingsarbete prioriteras.

Jag är f. n. inte beredd att tillstyrka SÖ:s förslag om utökning av personalen med en byråsekreterare/förste byråsekreterare vid SÖ.

Enligt vad jag erfarit kommer statsrådet Leijon att lägga fram förslag om auktorisation och examination av tolkar.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 901 000 kr.

G 14. Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet

1974/75	Anslag[1]	250 000
1975/76	Förslag	350 000

[1] Under budgetåret 1973/74 utgick medel ur anslaget Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet.

Från anslaget utgår statsbidrag försöksvis till central kursverksamhet inom Lantbrukarnas riksförbund, Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges hantverks- och industriorganisation.

Skolöverstyrelsen

Skolöverstyrelsen (SÖ) föreslår på grundval av den utvärdering av försöksverksamheten med bidrag till Lantbrukarnas riksförbunds (LRF) och Sveriges fiskares riksförbunds (SFR) centrala kursverksamhet som SÖ har gjort, att dessa organisationer erhåller bidrag enligt samma grunder som löntagarorganisationerna. Detta skulle för LRF innebära en bidragsökning från 200 000 kr. till 300 000 kr. medan SFR beräknas få oförändrat bidragsbelopp, dvs. 10 000 kr. budgetåret 1975/76.

I avvaktan på närmare erfarenheter av försöksverksamheten med bidrag till Sveriges hantverks- och industriorganisation beräknar SÖ ett oförändrat bidragsbelopp till organisationen, dvs. 40 000 kr. budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Jag anser i likhet med skolöverstyrelsen (SÖ) att Lantbrukarnas riksförbunds (LRF) och Sveriges fiskares riksförbunds (SFR) centrala kursverksamhet skall erhålla bidrag enligt samma grunder som löntagarorganisationerna. Som en följd därav tillstyrker jag SÖ:s förslag om en bidragsökning till LRF från nuvarande 200 000 kr. till 300 000 kr. Jag räknar med oförändrat bidragsbelopp, dvs. 10 000 kr., till SFR.

För fortsatt försöksverksamhet med bidrag till Sveriges hantverks- och industriorganisation beräknar jag också ett oförändrat bidragsbelopp, dvs. 40 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 350 000 kr.

H. STUDIESOCIALA ÅTGÄRDER

Föredraganden

Fr. o. m. år 1975 förverkligas föregående års riksdagsbeslut (prop. 1974: 14, SfU 1974: 19, rskr 1974: 265) om bl. a. förbättrade återbetalningsregler för studiemedelstagare, ett höjt studiebidrag till högst ca 2 000 kr. per läsår och en särskild sjukförsäkring för studerande. De förbättrade återbetalningsvillkoren innebär att den totala återbetalningsskyldigheten och det årliga återbetalningsbeloppet inte kan höjas mer än 3,2 % per år.

1974 års riksdag har även fattat beslut (prop. 1974: 184, SfU 1974: 39, rskr 1974: 403) om att den särskilda sjukförsäkringen skall vara avgiftsfri för de studerande. Beslutet innebär också att inkomstgränsen för det inkomstprövade tillägget inom studiehjälpssystemet för bidragsåret 1975 höjts från 23 000 kr. till 26 000 kr. i statligt taxerad inkomst. Reducering av tillägget vid inkomster därutöver skall ske med 15 % av överskridande inkomst upp till en inkomst på 54 000 kr. och vid inkomst därutöver med 24 %. En inkomstgräns på 26 000 kr. i taxerad inkomst gäller även för det behovsprövade tillägget och för återbetalningspliktiga studiemedel för yngre elever.

Olika reformförslag på studiehjälpens område och beträffande studiemedel har aktualiserats av centrala studiestödsnämnden (CSN) i dess anslagsframställning för budgetåret 1975/76. På studiehjälpens område har bl. a. föreslagits höjningar av inkomstprövade och behovsprövade tillägg, av rese- och inackorderingstillägg och av återbetalningspliktig del av studiemedel för yngre elever. Hemreseersättning för yngre elever i gymnasial utbildning föreslås också. Kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX) har i betänkandet (SOU 1974: 62) Studiestöd åt vuxna lagt fram förslag om ett särskilt vuxenstudiestöd för personer som arbetat under minst fem år. Yttranden över betänkandet har nyligen inkommit. Som jag tidigare nämnt kommer jag senare att föreslå regeringen att avge en proposition till riksdagen vid 1975 års riksmöte i vilken bl. a. dessa frågor kommer att behandlas.

Jag vill erinra om att en särskild sakkunnig utrett frågan om behovet av en särskild organisation för studerandehälsovård. Förslaget från utredningsmannen väntas inom kort.

H 1. Centrala studiestödsnämnden m. m.

1973/74 Utgift	11 275 431
1974/75 Anslag	11 853 000
1975/76 Förslag	13 454 000

Centrala studiestödsnämnden (CSN) är enligt instruktion (1974: 433) central förvaltningsmyndighet för ärenden om studiesocial verksamhet och därmed sammanhängande frågor i den mån sådana ärenden inte ankommer på annan myndighet. CSN är central myndighet för studiemedelsnämnderna. CSN:s delegation för utländska studerande handlägger frågor som rör utländska studerandes formella rätt till svenskt studiestöd.

Studiemedelsnämnderna handhar studiefinansieringen för den som uppbär studiemedel för eftergymnasiala studier. För nämnderna gäller instruktion (1965: 745, ändrad senast 1974: 432).

Centrala studiestödsnämnden och studiemedelsnämnderna

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Centrala studiestödsnämnden	Föredragan-den
Personal			
Handläggande personal	29	+ 7	of.
Övrig personal	119 1/2	+11	+ 5
	148 1/2	**+18**	**+ 5**
Anslag			
Lönekostnader	7 670 000	+2 035 600	+1 259 300
Sjukvård	25 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	593 000	— 202 000	— 215 400
därav för internordiska resor	(3 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	1 003 000	+ 77 000	+ 34 100
Expenser	2 562 000	+ 680 500	+ 522 000
därav för engångsutgifter	(26 000)	(+ 31 000)	(— 26 000)
	11 853 000	**+2 592 100**	**+1 601 000**
Avrundat		**+2 592 000**	+1 601 000

Centrala studiestödsnämnden m. m.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 232 000 kr., varav 237 770 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar CSN en minskning på personalsidan med ca nio tjänster, varav fem och en halv vid CSN. Förslaget om personalminskning vid CSN skulle i första hand innebära färre personer för återkravsverksamheten, vilket innebär att effektiviteten beträffande återkrav av studiestöd minskar. Dessutom måste en tjänst för granskning av studiemedelsansökningar samt en tjänst på delegationen för utländska studerande dras in, vilket innebär längre behandlingstider för de stu-

derandes ansökningar. På expensanslaget bör en nedskärning främst avse publikationstryck och ansökningsblanketter, vilket skulle få mycket negativa konsekvenser för informationen om det studiesociala stödet. En personalminskning vid studiemedelsnämnderna kommer att återverka på behandlingstiderna för studiemedelsansökningar. Dessutom måste telefon- och expeditionstider minskas.

3. Inom CSN pågår f. n. en översyn av kansliets organisation. CSN:s krav angående personalförstärkningar för budgetåret 1975/76 inskränker sig i huvudsak till en upprepad begäran om de tjänster som nämnden begärde i fjolårets petita, men ej erhöll.

4. För förstärkning av CSN:s kansli bör, med placering på sekretariatet, beräknas medel för en förste byråsekreterare i F 11 för tillsyns- och kontrollfrågor, en förste byråsekreterare i F 12 för utredningsverksamhet och anslagsfrågor, en assistent i F 6 för blankett- och distributionsfrågor samt för en halv biträdestjänst (+ 225 800 kr.).

5. På sektion I, som handlägger studiestöd för gymnasiala studier, bör inrättas en tjänst som förste byråsekreterare i F 10 för att avlasta sektionschefen vissa kvalificerade handläggningsuppgifter (+ 68 300 kr.).

6. På sektion II, som handlägger studiestöd för eftergymnasiala studier, bör inrättas en tjänst som förste byråsekreterare i F 10 för att avlasta sektionschefen vissa kvalificerade handläggningsuppgifter (+ 68 300 kr.).

7. På sektion III, som handlägger ärenden avseende registrering, debitering och uppbörd av studiemedel, bör inrättas en tjänst som amanuens i reglerad befordringsgång för genomförande av det beslutade nya återbetalningssystemet, handläggning av kvalificerade uppskovsärenden och yttranden i besvärsärenden. Vidare bör medel reserveras för administration av den beslutade särskilda sjukförsäkringen för studerande (+ 119 700 kr.).

8. På sektion IV, som handlägger internadministrativa ärenden och ansvarar för bevakning av beslut om återkrävt studiestöd, bör inrättas en tjänst som assistent i F 6 för kamerala arbetsuppgifter främst internbudgetering, kostnadsbevakning och resultatuppföljning, en tjänst som kansliskrivare i F 1 för återkravsbevakning, en tjänst som expeditionsförman samt en tjänst som telefonist i reglerad befordringsgång (+190 800 kr.).

9. För CSN:s expenser behövs ytterligare medel med 668 500 kr. (+ 668 500 kr.).

10. För studiemedelsnämnderna behövs medel för extra personal motsvarande 7 1/2 årsarbetskrafter i F 2 under de mest arbetstyngda perioderna m. m. (+ 305 000 kr.).

11. För studiemedelsnämndernas expenser behövs ytterligare 12 000 kr. (+ 12 000 kr.).

Uppsala studentkår har inkommit med en skrivelse beträffande medel för ökad personal vid studiemedelsnämnderna i syfte att förkorta tiden för behandling av studiemedelsansökningarna.

Föredraganden

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har under innevarande budgetår flyttat till Sundsvall vilket medfört vissa omställningsproblem. Detta har inneburit svårigheter eftersom arbetsbelastningen vid CSN är stor. En rad förändringar i det studiesociala systemet har vidtagits under de senaste åren. Förra året beslöt riksdagen om ett förändrat återbetalningsssystem samt en särskild sjukförsäkring för studerande som träder i kraft under år 1975. Jag har beräknat medel för administration av den särskilda sjukförsäkringen för studerande. För att göra det möjligt för studiemedelsnämnderna att förkorta behandlingstiderna med studiemedelsansökningarna har jag vidare beräknat ökade medel för deras verksamhet.

CSN har i en skrivelse den 9 december 1974 begärt medel för en omorganisation av CSN:s kansli. Jag avser att återkomma till regeringen i denna fråga i annat sammahang.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 13 454 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Centrala studiestödsnämnden m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 13 454 000 kr.

H 2. Studiebidrag m. m.

Jag har i den inledande översikten angående studiesociala åtgärder anmält att jag senare avser att föreslå regeringen att till riksdagen vid 1975 års riksmöte lägga fram en särskild proposition som behandlar bl. a. vissa studiesociala frågor. I avvaktan härpå bör anslaget Studiebidrag m. m. tas upp med ett preliminärt beräknat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Studiebidrag m. m.* för budgetåret 1975/76 beräkna ett förslagsanslag av 557 000 000 kr.

H 3. Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti

1973/74	Utgift	464 604
1974/75	Anslag	300 000
1975/76	Förslag	300 000

Från detta anslag bestrids kostnader dels för avskrivning med 25 % av kapitalskulden på statsgaranterade studielån i enlighet med kungörelsen (1961: 384) om avskrivning av lån för studier, dels för avskrivning i de fall låntagaren avlidit eller varaktig betalningsoförmåga inträtt. De låneformer som är förbundna med allmän avskrivning med 25 % har upphört enligt 1964 års riksdagsbeslut om reformering av det studiesociala stödet till studerande ungdom. Genom konstruktionen av den allmänna avskrivningen kommer dock anslaget att belastas med kostnader under en övergångstid.

Centrala studiestödsnämnden föreslår att anslaget för nästa budgetår förs upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med ett belopp av 300 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

H 4. Ersättning till postverket och riksbanken för deras bestyr med studiesocialt stöd

1973/74	Utgift	2 990 560
1974/75	Anslag	2 133 000
1975/76	Förslag	2 077 000

Från detta anslag bestrids kostnader för postverkets och riksbankens bestyr med studielån resp. studiemedel.

Centrala studiestödsnämnden beräknar medelsbehovet till 2 077 000 kr. (— 56 000 kr.).

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet för ersättning till riksbanken och postverket till 2 077 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till postverket och riksbanken för deras bestyr med studiesocialt stöd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 077 000 kr.

H 5. Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m.

1973/74	Utgift	94 500
1974/75	Anslag	280 000
1975/76	Förslag	505 000

Enligt kungörelsen (1945: 594) angående statsbidrag till skolhem för lärjungar vid högre skolor och till avlönande av föreståndare vid dylikt skolhem (ändrad senast 1973: 354) får efter medgivande av skolöverstyrelsen (SÖ) statsbidrag med 5 500 kr. för år utgå till avlönande av föreståndare vid skolhem för elever vid vissa i kungörelsen angivna läroanstalter. Bidraget utgår endast för elevhem som har annan huvudman än primärkommun.

Skolöverstyrelsen

SÖ föreslår att anslaget för budgetåret 1975/76 förs upp med 555 000 kr.

SÖ föreslår att bidrag utgår till avlösare för föreståndare vid elevhem med 5 500 kr. per föreståndare (+ 275 000 kr.).

Föredraganden

Jag förordar en höjning av statsbidraget till föreståndare vid elevhem med 4 500 kr. per föreståndare (+225 000 kr.). Skolöverstyrelsens förslag om avlösare för föreståndare vid elevhem är jag inte beredd att biträda. Anslaget bör föras upp med 505 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 505 000 kr.

H 6. Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande

1973/74	Utgift	972 400
1974/75	Anslag	1 560 000
1975/76	Förslag	1 750 000

Från detta anslag bestrids kostnader för bidrag till hälso- och sjukvård för studerande enligt bestämmelser som Kungl. Maj:t meddelat den 7 juni 1974.

Tillsyn över hälso- och sjukvården för studerande utövas av socialstyrelsen som har att pröva ansökningar om statsbidrag till sådan verksamhet. Statsbidrag utgår till kårortsnämnderna för hälso- och sjukvård i Borås, Göteborg, Karlstad, Linköping, Luleå, Malmö/Lund, Stockholm, Umeå, Uppsala, Växjö och Örebro med 15 kr. per studerande intill ett antal av 10 000 studerande och med 9 kr. för varje ytterligare studerande. Statsbidrag beräknas efter antalet studerande som under budgetåret aktivt bedriver studier.

Socialstyrelsen lägger fram förslag om en uppräkning av bidraget till 16 resp. 11 kr., vilket medför en ökning av det totala medelsbehovet med 190 000 kr. Det statsbidragsgrundande antalet studerande beräknas under budgetåret 1975/76 uppgå till 135 000.

Föredraganden

Jag förordar att bidraget till hälso- och sjukvård räknas upp. Bidraget bör utgå med 16 kr. per studerande intill ett antal av 10 000 och med 10 kr. för varje ytterligare studerande. Med hänsyn till den föreslagna förbättringen av statsbidraget och antalet studerande beräknar jag medelsbehovet till 1 750 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 750 000 kr.

H 7. Ersättning till vissa lärarkandidater

1974/75	Anslag[1]	17 699 000
1975/76	Förslag	21 600 000

[1] Under budgetåret 1974/75 utgick medel ur dels anslaget Lärarhögskolorna: Avlöningar till lärarpersonal m. m., dels anslaget Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor.

Från anslaget utbetalas ersättning till vissa lärarkandidater vid lärarhögskolorna samt vid statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor.

Skolöverstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m.m. 1 628 000 kr.

2. Skolöverstyrelsen (SÖ) beräknar till följd av förslagen beträffande antagning av ämneslärare med en viss minskad ersättning för ämneslärare (— 250 000 kr.). För speciallärare räknar SÖ med ökad ersättning (+941 000 kr.). För lärare i industri och hantverk har SÖ beräknat en ökning av kostnaderna för ersättning av lärarkandidater (+940 000 kr.).

Föredraganden

Jag har beräknat medel för ersättning till lärarkandidater med hänsyn tagen till intagningskapaciteten vid berörda lärarutbildningslinjer. Frågan om intagningskapaciteten har anmälts under gemensamma frågor inom lärarutbildningen. Jag har räknat med en större ökning av medelsbehovet än skolöverstyrelsen i fråga om utbildning vid statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till vissa lärarkandidater* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 21 600 000 kr.

I INTERNATIONELLT-KULTURELLT SAMARBETE

Under denna littera anvisas medel till ändamål av skiftande karaktär inom det internationellt-kulturella samarbetet såväl inom som utanför Norden. Bl. a. ingår kostnaderna för Sveriges deltagande i Unescos verksamhet. Vidare beräknas medel för Sveriges andel av den gemensamma verksamhetsbudgeten för nordiskt kulturellt samarbete, vilken dock behandlas i särskild ordning.

Vad gäller kostnaderna för Sveriges deltagande i Europarådets kulturella verksamhet och i utbildnings- och forskningssamarbete inom OECD bestrids dessa huvudsakligen under andra anslag, bl. a. under tredje huvudtiteln.

a) kulturellt utbyte med utlandet

I 1. Kulturellt utbyte med utlandet

1973/74 Utgift	465 420	Reservation	282 823
1974/75 Anslag	831 000		
1975/76 Förslag	831 000		

Ur detta reservationsanslag utgår bidrag till vissa ändamål inom det internationella kulturutbytet utanför Norden.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Myndighet/ organisation	Föredraganden
1. Deltagande i internationella organisationers konferenser och kurser, m. m.	96 000	—	+ 23 000
2. Centralnämnden för skolungdomsutbytet med utlandet	1 000	of.	of.
3. Svenskt deltagande i europeiska skoldagen	15 000	of.	of.
4. Svenska studenthemmet i Paris	31 000	+150 000	+ 39 000
5. Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte	60 000	+ 30 000	+ 10 000
6. Sverige-Amerikastiftelsen	39 600	+ 16 000	+ 8 000
7. Svenskt deltagande i Europeiska byggnadsvårdsåret 1975 (engångsanslag)	300 000	—300 000	—300 000
8. Till Kungl. Maj:ts/regeringens disposition	288 400	—	+220 000
	831 000	**—104 000**	**of.**

Anslagsframställningarna

Styrelsen för *Svenska studenthemmet i Paris* föreslår på nytt att en lönegradsplacerad tjänst som föreståndare för hemmet inrättas. Vidare hemställer styrelsen bl. a. om ett årligt driftbidrag motsvarande en fast procentandel av omkostnaderna och om medel för arvodering av en sekreterare. Dessutom framförs önskemål om principbeslut om en särskild kommitté som bland de sökande skall fördela tillgängliga rum i studenthemmet.

Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte begär en 50-procentig höjning av anslaget med åberopande bl. a. av storleken av de anslag som ges från amerikansk sida.

Föredraganden

Statsmakterna har våren 1974 beslutat om nya riktlinjer för den statliga kulturpolitiken (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248). Ett av målen för kulturpolitiken är att främja ett utbyte av erfarenheter och idéer inom kulturområdet över språk- och nationsgränserna. Under senare år har intresset för internationella kontakter ökat, inte minst inom folkrörelserna. En princip för det svenska kulturutbytet med utlandet är att de internationella kontakterna i väsentlig utsträckning bör skötas av kulturinstitutionerna och organisationerna själva. Det förutsätts att institutionerna i sin budget bereder utrymme för det kulturutbyte som planeras. För att möjliggöra ett vidgat utbyte med utlandet kan dock i vissa fall behövas ett större statligt stöd än det som kan ges idag. Jag har därför under dispositionsposten beräknat 200 000 kr., ur vilket belopp bidrag skall kunna ges till olika ändamål som främjar i första hand organisationernas utbyte med andra länder.

Bidrag till Svenska studenthemmet i Paris har hittills utgått för arvode till föreståndaren. Därjämte har de senaste åren ur dispositionsposten under detta anslag anvisats 10 000 kr. per år som driftsbidrag samt vissa extra bidrag. Jag beräknar för nästa budgetår ett samlat, betydligt ökat bidrag. Det bör ankomma på styrelsen att fördela bidraget på föreståndararvode, drift och i mån behov sekreterarhjälp. Vad gäller önskemålet om en särskild kommitté som bland de sökande skall fördela tillgängliga rum i hemmet utgår jag från att en sådan, om behovet bedöms tillräckligt stort, kan inrättas i samråd mellan styrelsen och de instanser i Sverige som av olika skäl kan beröras.

Under anslaget beräknar jag även ökningar av bidragen till Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte och Sverige-Amerikastiftelsen.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kulturellt utbyte med utlandet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 831 000 kr.

I 2. Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.

1973/74	Utgift	3 554 674
1974/75	Anslag	3 600 000
1975/76	Förslag	4 370 000

År 1950 blev Sverige medlem av Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur, Unesco. Svenska unescorådet är ett med stöd av Unescos stadga inrättat nationellt råd med uppgift att i Sverige främja Unescos verksamhet och stödja svenska insatser inom

ramen för dess program. Instruktion för rådet fastställdes den 28 juni 1968.

Medel för den allmänna upplysningsverksamheten i Sverige om Unesco, för vilken Svenska FN-förbundet ansvarar, anvisas över tredje huvudtiteln.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Unescorådet	Föredraganden
Årsbidrag till Unesco	3 470 000	+830 000	+830 000
Svenska unescorådets utrednings- och programverksamhet	70 000	+ 10 000	of.
Deltagande i Unescos generalkonferens	60 000	— 60 000	— 60 000
	3 600 000	**+780 000**	**+770 000**

Svenska unescorådet

Vid Unescos 18:e generalkonferens, oktober—november 1974, antogs en bruttobudget för Unesco för åren 1975—76 om 169 992 000 dollar, varav 155 790 000 dollar skall täckas med bidrag från medlemsstaterna. Vid generalkonferensen har också vissa ändringar gjorts i bidragsskalan, varigenom bl. a. Sveriges andel ökar från 1,17 % till 1,29 %. För budgetåret 1975/76 bör anvisas medel motsvarande den svenska andelen för år 1976, dvs. 1,29 % av 77 895 000 dollar. Detta motsvarar med nuvarande dollarkurs ett ökat anslagsbehov om 830 000 kr. Unescorådet begär också en ökning av anslaget för dess utrednings- och programverksamhet med 10 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 4 370 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 370 000 kr.

I 3. Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige

1973/74 Utgift	387 472	Reservation	145 981
1974/75 Anslag	390 000		
1975/76 Förslag	400 000		

Från anslaget utgår efter särskild ansökan bidrag till förberedelse- och administrationskostnader för i Sverige anordnade internationella kongresser, symposier m. m. på forskningens, utbildningens och kulturens områden.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 400 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kr.

I 4. Bidrag till svenska institut i utlandet

1973/74 Utgift	536 000
1974/75 Anslag	584 000
1975/76 Förslag	914 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Instituten	Föredraganden
Svenska institutet i Rom	455 000	+530 000	+266 000
Svenska institutet i Athen	70 000	+ 84 000	+ 25 000
Tessininstitutet i Paris	59 000	+ 46 000	+ 9 000
Svenska forskningsinstitutet i Istanbul	—	+ 32 000	+ 30 000
	584 000	**+692 000**	**+330 000**

Svenska institutet i Rom

Institutets styrelse begär medel för att kompensera pris- och löneökningar samt 160 000 kr. för höjda lokalkostnader. Därutöver begärs medel för en ny forskarassistenttjänst, för extra undervisningsinsatser och för nya stipendier.

En minskning av anslagen enligt 0-alternativet skulle enligt styrelsens bedömning allvarligt äventyra institutets verksamhet.

Mot bakgrund av den i institutets stadgar föreskrivna samverkan med övriga svenska forskningsinstitut i medelhavsområdet och de nära kontakterna mellan instituten föreslår styrelsen att de nuvarande styrelserna förvandlas till nämnder för resp. institut och att en ny gemensam styrelse inrättas. Detta skulle enligt styrelsen bl. a. möjliggöra en samlad bedömning av verksamheten vid instituten.

Svenska institutet i Athen

Styrelsen begär bl. a. medel för att inrätta en tjänst som biträdande föreståndare och bibliotekarie och för att höja stipendiebelopp. Vidare begärs medel för omkostnader för ett hus som donerats till institutet av Svenska tobaksaktiebolaget.

Tessininstitutet

Styrelsen begär, förutom kompensation för kostnadsökningar, medel

för ytterligare assistent-, sekreterar- och visningshjälp och för ökad utställningsverksamhet.

0-alternativet skulle medföra minskning av resurser för underhåll och nyförvärv och för utställningsverksamheten.

Svenska forskningsinstitutet i Istanbul

Svenska forskningsinstitutet i Istanbul bildades år 1962 och har till ändamål att främja svensk humanistisk forskning i Turkiet och Främre Orienten. Institutet har anhållit om statsbidrag fr. o. m. budgetåret 1975/76 för vissa nytillkommande kostnader för hyra m. m. Hyran, som avser svensk statsägd egendom, beräknas av byggnadsstyrelsen.

Föredraganden

Jag anser det befogat, med beaktande av den höga inflationstakten i bl. a. Italien och Grekland, att kompensation ges till instituten för av inflationen betingade kostnadsökningar.

I likhet med styrelsen för Svenska institutet i Rom anser jag det av värde att särskilt instituten i Rom och Athen samarbetar. Jag finner dock att detta samarbete, som avser jämförelsevis små institutioner, t. v. bör fortgå som hittills i första hand på informell väg, t. ex. som för närvarande genom viss personalunion mellan styrelserna.

Ett statligt bidrag bör fr. o. m. nästa budgetår utgå till Svenska forskningsinstitutet i Istanbul. Bidraget bör få användas för att bestrida dels hyra för institutets lokaler, dels övriga lokalkostnader såsom städning, uppvärmning m. m. Institutets egentliga verksamhet bör däremot inte finansieras genom det statliga bidraget. Ett villkor för bidraget bör även vara att en överenskommelse träffas med byggnadsstyrelsen om hur lokalerna skall vårdas.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen hemställer jag att regringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till svenska institut i utlandet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 914 000 kr.

b) nordiskt kulturellt samarbete

I 5. Nordiska samarbetsprojekt m. m.

I enlighet med bestämmelserna i det år 1971 ingångna nordiska kulturavtalet har en ordning med en gemensam verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet införts. Verksamhetsbudgeten avser ett budgetår sammanfallande med kalenderåret. I riksstaten för budgetåret 1974/75 har anvisats 13 331 000 kr. motsvarande den svenska andelen av 1975 års nordiska verksamhetsbudget.

Föredraganden

1976 års nordiska verksamhetsbudget kommer att få sin huvudsakliga behandling inom Nordiska ministerrådet under våren 1975. Jag ämnar senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1975 års riksmöte lägga fram en särskild proposition rörande anslaget. I avvaktan härpå bör anslaget föras upp med oförändrat belopp.

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition om den svenska andelen av 1976 års verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet, till *Nordiska samarbetsprojekt m. m.* för budgetåret 1975/76 beräkna ett förslagsanslag av 13 331 000 kr.

I 6. Nordiska afrikainstitutet: Avlöningar m. m.

1973/74	Utgift	634 821
1974/75	Anslag	634 000
1975/76	Förslag	703 000

Nordiska afrikainstitutet, som är förlagt till Uppsala, inrättades genom statsmakternas beslut år 1962 (prop. 1962: 100, SU 1962: 135, rskr 1962: 313). Institutet har till uppgift att i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad denna berör Afrika. Det åligger institutet särskilt att främja utbildning av personal för biståndsverksamhet i Afrika, att sprida information rörande Afrika och aktuella afrikanska förhållanden, att vara dokumentationscentrum för afrikaforskningen samt att främja vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika. Verksamheten leds av en styrelse, i vilken även ingår representanter för de övriga nordiska länderna. Kungl. Maj:t har den 29 juni 1964 fastställt instruktion för institutet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3	+3,5	of.
Övrig personal	5	+1	of.
	8[1]	**+4,5**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	454 500	+313 905	+54 500
Sjukvård	1 500	+ 500	+ 500
Lokalkostnader	178 000	+ 14 000	+14 000
	334 000	**+328 405**	**+69 000**

[1] Härutöver finns för institutet två tjänster inrättade vid Uppsala universitetsbibliotek.

Styrelsen

Styrelsens förslag innebär i korthet följande.

1. Pris- och löneomräkning 71 209 kr., varav 16 292 kr. för höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar styrelsen i första hand borttagande av arvoden till översättare (−15 480 kr.) och extra skrivhjälp (−15 000 kr.).

3. Nya tjänster som dokumentalist, halvtidsanställd redaktör, forskarassistent och expeditionsvakt m. m. (+257 196 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nordiska afrikainstitutet: Avlöningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 703 000 kr.

I 7. Nordiska afrikainstitutet: Driftkostnader

1973/74 Utgift	345 821	Reservation	86 889
1974/75 Anslag	354 000		
1975/76 Förslag	382 000		

Från detta reservationsanslag bestrids kostnader för reseersättningar, expenser, bokinköp, seminarie- och föreläsningsverksamhet m. m. samt för resestipendier. Vidare får — under förutsättning att gåvo- och donationsmedel ställs till förfogande — från anslaget bestridas kostnader för en extra tjänst som forskarassistent.

Styrelsen

Styrelsen begär medel förutom för pris- och löneomräkning för en höjning av posterna till seminarier och stipendier. Vidare begärs medel för att inrätta s. k. studiestipendier för svenska studerande vid institutet och för pedagogisk försöksverksamhet (+140 000 kr.).

0-alternativet skulle enligt styrelsen medföra en sänkning av resurser till föreläsnings- och seminarieverksamhet (−19 000 kr.).

Föredraganden

Jag beräknar för nordiska afrikainstitutets drift för budgetåret 1975/76 382 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Nordiska afrikainstitutet: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 382 000 kr.

I 8. Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.

1973/74	Utgift	1 649 203	Reservation	577 982
1974/75	Anslag	2 362 000		
1975/76	Förslag	2 662 000		

Under detta anslag förs vissa ändamål upp bl. a. av bilateral karaktär som inte ingår i den gemensamma nordiska verksamhetsbudgeten. Av sammanställningen framgår anslagets disposition innevarande budgetår och begärda ökningar för budgetåret 1975/76.

	Belopp 1974/75	Begärd ökning 1975/76
1. Svenska föreningen Norden		
a) Föreningens allmänna verksamhet	650 000	+ 100 000
b) Nordisk lektoratsverksamhet	175 000	+ 65 000
c) Lärarutbyte mellan de nordiska länderna	45 000	+ 45 000
d) Nordiska studieutbytesresor för skolungdom	75 000	+ 25 000
e) Stipendier till svenska gymnasieskolelever för studieresor i Norden	50 000	+ 20 000
2. Vuxenundervisning i svenska och finska		
a) Kurser i finska och svenska	145 000	+ 55 000
b) Kurser i svenska för finländska lärare	20 000	of.
3. Föreningen Nordisk folkhögskola i Genève	50 000	+ 25 000
4. Nordiska kurser i språk och litteratur	45 000	of.
5. Stipendier till Nordisk Journalistkursus i Århus	8 200	of.

	Belopp 1974/75	Begärd ökning 1975/76
6. Svenskhemmet Voksenåsen		
a) Lokalkostnader	370 000	+ 350 000
b) Stipendieverksamhet	70 000	+ 55 000
7. Bidrag till inköp av svensk litteratur till Islands riksbibliotek	4 000	+ 1 000
8. S:te Geneviève-biblioteket i Paris		
a) Bidrag till lön för en nordisk bibliotekarie m. m.	55 200	+ 53 800
b) Inköp av svensk litteratur till biblioteket	10 000	of.
9. Kommittén för översättning till svenska av finsk facklitteratur	26 000	+ 14 000
10. Nordiska författarstipendier	22 000	+ 4 000
11. Stipendier till kulturkritiker och kulturjournalister	22 000	+ 3 000
12. Nordiskt musiksamarbete	33 000	+ 27 000
13. Kulturellt utbyte och samarbete med Island	60 000	+ 10 000
14. Till Kungl. Maj:ts/regeringens disposition	426 600	—
15. Kurs i svenska för islänningar	—	+ 30 000
	2 362 000	+ **882 800**

Anslagsframställningarna

Svenska föreningen Norden, som budgetåret 1974/75 fick en höjning av bidraget till 650 000 kr., ansöker om en ytterligare ökning med 100 000 kr., varav ca 50 000 skulle erfordras för en oförändrad verksamhetsnivå. Föreningen begär dessutom höjningar av de särskilda anslagsposterna för lektoratsverksamhet och för lärar- och elevutbyte.

Norrbottenskretsen av föreningen Norden begär en höjning av anslagsposten Kurser i finska och svenska som skulle möjliggöra en utvidgning av kursverksamheten. Kretsen ansöker också om medel för en kurs i svenska för islänningar i anslutning till de svensk-finska kurserna.

För *Nordiska folkhögskolan i Genève* begärs för det svenska bidraget en höjning som erfordras bl. a. för att skolan skall kunna söka bättre lokaler.

Det utbyggda *Svenskhemmet Voksenåsen* i Oslo beräknas vara i fullt bruk budgetåret 1975/76. Utbyggnaden medför en ökning av den hyra som byggnadsstyrelsen beräknar.

Föredraganden

Anslaget bör för budgetåret 1975/76 föras upp med 2 662 000 kr. Jag har inom denna ram för vissa poster beräknat höjningar som kompensation för prisökningar m. m. Detta gäller bl. a. bidraget till Svenska föreningen Nordens allmänna verksamhet för vilket jag med utgångspunkt i föreningens anslagsframställning beräknat en ökning med 50 000 kr.

Svenskhemmet Voksenåsen i Oslo skall enligt planerna kunna tas i bruk i utbyggt skick under våren 1975. För innevarande budgetår har för hyra beräknats, utöver 370 000 kr. under särskild anslagspost, ytterligare medel under anslagets dispositionspost. För budgetåret 1975/76 kommer hyreskostnaderna att öka. Jag har beräknat medel härför. Anläggningens drift och ekonomi bör ses över så att den anpassas till den utvidgade verksamheten.

Norrbottenskretsen av föreningen Norden har sommaren 1974 med stöd bl. a. av ett särskilt statligt bidrag anordnat en kurs i svenska för islänningar i anslutning till kretsens årliga kurs i svenska för finländare. Jag vill givetvis inte utesluta att kursen kan upprepas men vill inte för min del, med tanke bl. a. på den specifika anknytningen till förhållandena mellan Sverige och Finland som kretsens språkkursverksamhet har, förorda att kursen för islänningar permanentas till ett årligen återkommande arrangemang.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 662 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I STATENS AFFÄRSVERKSFONDER

Televerkets fond

I:B 2. Televisions- och ljudradioanläggningar

Som jag angett inledningsvis under avsnittet B Kulturändamål ämnar jag föreslå regeringen att senare för riksdagen lägga fram en särskild proposition angående lokalradio m. m.

I avvaktan på den särskilda propositionen bör medel tas upp med preliminärt beräknat belopp under förevarande rubrik.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Televisions- och ljudradioanläggningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 40 100 000 kr.

II STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

II: 14. Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio

Innevarande budgetår har anvisats ett investeringsanslag av 8 145 000 kr. till vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio.

För nästa budgetår föreligger framställning från byggnadsstyrelsen om ett investeringsanslag av 15 milj. kr. Som jag angett inledningsvis under avsnittet B Kulturändamål ämnar jag föreslå regeringen att senare för riksdagen lägga fram en särskild proposition i frågor rörande Sverige Radio.

I avvaktan på den särskilda propositionen bör medel tas upp med preliminärt beräknat belopp under förevarande rubrik .

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio* för budgetåret 1975/76 beräkna ett investeringsanslag av 4 700 000 kr.

II: 15. Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

I riksstaten för innevarande budgetår finns uppfört ett investeringsanslag av 210 milj. kr. till byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

För nästa budgetår föreligger framställning från byggnadsstyrelsen om ett investeringsanslag av 190 milj. kr. Beredningen av hithörande frågor är ännu inte avslutad. Jag avser att senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1975 års riksmöte lägga fram en särskild proposition i ämnet. I statsbudgetförslaget bör tas upp ett preliminärt belopp av 170 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde* för budgetåret 1975/76 beräkna ett investeringsanslag av 170 000 000 kr.

IV STATENS UTLÅNINGSFONDER

IV: 5. Studiemedelsfonden

Investeringsanslaget till fonden berörs av den proposition som jag förutskickat under anslaget Studiebidrag m. m. I avvaktan härpå bör anslaget Studiemedelsfonden tas upp med ett preliminärt beräknat belopp. Med anledning härav hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet till *Studiemedelsfonden* för budgetåret 1975/76 beräkna ett investeringsanslag av 510 000 000 kr.

IV: 6. Lånefonden för studentkårlokaler

1973/74	Utgift	—	Behållning	4 403 000
1974/75	Anslag	1 000		
1975/76	Förslag	1 000		

Denna fond tillkom genom beslut av 1963 års riksdag (prop. 1963:172, SU 1963: 212, rskr 1963: 405). Enligt kungörelsen (1964: 398) om lån för anskaffning av studentkårlokaler (omtryckt 1973: 384) kan lån från fonden utgå till studentorganisationer vid universiteten m. fl. läroanstalter för anordnande av studentkår- och restauranglokaler för anställda och studerande. Enligt kungörelsen (1970: 273) om lån för inredning och utrustning för vissa studentkårlokaler (ändrad 1973: 385) kan lån från fonden utgå för första uppsättningen av inredning och utrustning för restauranglokaler.

Till följd av statsmakternas beslut (prop. 1973: 1 bil. 13 s. 222, CU 1973: 10, rskr 1973: 110) har beslutanderätten i frågor om stöd till allmänna samlingslokaler flyttats över till en delegation inom bostadsstyrelsen. Kungl. Maj:t har uppdragit åt delegationen att även vara beredande organ i frågor om lån från förevarande fond (jfr prop. 1973: 1 bil. 10 s. 531).

De lånebelopp som sammanlagt beviljats ur fonden intill utgången av budgetåret 1973/74 framgår av följande sammanställning.

	Låne-underlag	Låne-belopp	Ränte- och amorteringsfri del av lånebeloppet
Restauranglokaler	7 756 000	7 756 000	7 756 000
Övriga kårlokaler	25 341 000	11 092 500	7 401 000
Inredning och utrustning för restauranglokaler		652 000	652 000
		19 500 500	**15 809 000**

För budgetåren 1964/65—1974/75 har under anslaget anvisats sammanlagt ca 26 milj. kr. Som framgår av sammanställningen har lån om sammanlagt ca 19,5 milj. kr. beviljats intill utgången av budgetåret 1973/74.

För innevarande budgetår har anvisats ett investeringsanslag av 1 000 kr. Vidare får lån beviljas från fonden intill ett sammanlagt belopp av 20 milj. kr.

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen föreslår att ett anslag av 1 000 kr. förs upp för budgetåret 1975/76. Lån bör under nästa budgetår få beviljas intill ett sammanlagt belopp av 20 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Vidare bör lån under nästa budgetår få beviljas intill ett sammanlagt belopp av 20 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1975/76 lån får beviljas från lånefonden för studentkårlokaler intill ett sammanlagt belopp av 20 000 000 kr.,
2. till *Lånefonden för studentkårlokaler* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

VI FONDEN FÖR STATENS AKTIER

VI: 1. Teckning av aktier i bolag för statlig opera- och teaterverksamhet

Nytt anslag (förslag) 120 000

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1974: 28, KrU 1974: 15, rskr 1974: 248) skall verksamheten vid resp. Operan och Dramatiska teatern den 1 juli 1975 föras över på två statsägda aktiebolag. Jag har för bolagsbildningen räknat med ett medelsbehov av 60 000 kr. för vart och ett av bolagen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Teckning av aktier i bolag för statlig opera- och teaterverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 120 000 kr.

Register

Sid.		Kr.
1	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	A Utbildningsdepartementet m. m.	
9	1. Utbildningsdepartementet	13 747 000
10	2. Kommittéer m. m.	20 200 000
10	3. Extra utgifter	500 000
		34 447 000
	B Kulturändamål	
	a) konst, litteratur, musik, teater m. m.	
16	1. Konstnärsstipendier	9 892 000
19	2. Konstnärsbelöningar	2 625 000
19	3. Statens konstråd	269 000
20	4. Förvärv av konst för statens byggnader m. m.	4 500 000
21	5. Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m.	15 074 000
24	6. Statens biografbyrå	891 000
25	7. Vissa åtgärder inom kulturområdet	*87 564 000
25	8. Bidrag till Operan och Dramatiska teatern	83 679 000
28	9. Bidrag till Svenska riksteatern	42 656 000
31	10. Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner	68 300 000
35	11. Rikskonsertverksamhet	21 392 000
39	12. Regionmusiken	39 418 000
41	13. Musikaliska akademien	2 185 000
44	14. Tidskriftsstöd	1 640 000
45	15. Viss beredskapsutrustning m. m. för Sveriges Radio	1 260 000
	b) arkiv, museer m. m.	
	Riksarkivet:	
46	16. Förvaltningskostnader	11 307 000
48	17. Inköp av arkivalier m. m.	104 000
48	18. Landsarkiven	8 038 000
	Dialekt- och ortnamnsarkiven samt svenskt visarkiv:	
50	19. Förvaltningskostnader	4 097 000
52	20. Insamlingsverksamhet m. m.	710 000
52	21. Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen	2 473 000
	Nationalmuseet:	
53	22. Förvaltningskostnader	11 825 000
55	23. Underhåll och ökande av samlingarna m. m.	1 152 000
57	24. Utställningar av nutida svensk konst i utlandet	393 000
58	25. Livrustkammaren	1 486 000
	Naturhistoriska riksmuseet:	
58	26. Förvaltningskostnader	11 393 000
61	27. Materiel m. m.	809 000
	Statens sjöhistoriska museum:	
62	28. Förvaltningskostnader	5 304 000
63	29. Underhåll och ökande av samlingarna	1 000
64	30. Etnografiska museet	2 923 000
67	31. Skoklosters slott	1 753 000
69	32. Bidrag till Nordiska museet	11 592 000
70	33. Bidrag till Tekniska museet	2 732 000
74	34. Bidrag till Skansen	2 904 000
77	35. Bidrag till vissa museer	5 494 000
81	36. Svenskt biografiskt lexikon	826 000
82	37. Inköp av vissa kulturförcmål	100 000

* Beräknat belopp

Sid.		Kr.
	c) ungdoms- och folkbildningsverksamhet	
83	38. Vissa åtgärder inom ungdomsområdet	*55 199 000
83	39. Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m.	9 000 000
86	40. Bidrag till Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning	1 786 000
87	41. Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m.	3 242 000
89	42. Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet	6 702 000
	d) utbildning inom kulturområdet	
93	43. Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan	6 025 000
96	44. Konstfackskolan	13 821 000
100	45. Musikhögskolorna	20 489 000
106	46. Statens scenskolor	7 835 000
109	47. Statens dansskola	2 465 000
111	48. Dramatiska institutet	9 250 000
		604 575 000
	C Kyrkliga ändamål	
	Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.:	
115	1. Förvaltningskostnader	5 117 000
119	2. Reparationsarbeten på domkapitelsbyggnader	3 000
119	3. Ersättningar till kyrkor m. m.	140 000
120	4. Vissa ersättningar till kyrkofonden	5 051 000
120	5. Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m.	385 000
121	6. Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor	4 087 000
123	7. Bidrag till ekumenisk verksamhet	130 000
124	8. Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna	155 000
125	9. Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader	80 000
125	10. Bidrag till trossamfund	14 000 000
127	11. Bidrag till anskaffande av lokaler för trossamfund	4 000 000
		33 148 000
	D Skolväsendet	
	a) centrala och regionala myndigheter m. m.	
140	1. Skolöverstyrelsen	70 414 000
143	2. Länsskolnämnderna	31 073 000
145	3. Statens institut för läromedelsinformation	364 000
148	4. Stöd för produktion av läromedel	2 000 000
149	5. Utveckling av studielämplighetsprov	1 000
150	6. Bidrag till vissa elev- och föräldraorganisationer	980 000
	b) pedagogiskt utvecklingsarbete	
152	7. Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet	29 982 000
	c) det obligatoriska skolväsendet m. m.	
158	8. Bidrag till driften av grundskolor m. m.	4 812 400 000
172	9. Särskilda åtgärder på skolområdet	30 000 000
173	10. Mångfaldigande av litterära och konstnärliga verk inom utbildningsväsendet	900 000
174	11. Bidrag till svensk undervisning i utlandet m. m.	6 916 000
177	12. Nomadskolor	6 145 000
	Specialskolan m. m.:	
178	13. Utbildningskostnader	53 822 000
190	14. Utrustning m. m.	2 435 000
192	15. Resor för elever jämte ledsagare	2 326 000
	d) gymnasiala skolor m. m.	
193	16. Bidrag till driften av gymnasieskolor	1 570 000 000
210	17. Bidrag till studie- och yrkesorientering	40 939 000
213	18. Bidrag till viss vårdyrkesutbildning	39 228 000
217	19. Kostnader för viss personal vid statliga realskolor	1 000
217	20. Bidrag till driften av riksinternatskolor	9 519 000
221	21. Sjöbefälsskolorna	12 103 000

* Beräknat belopp

Sid.		Kr.
	Statens skogsinstitut:	
223	22. Avlöningar till lärarpersonal m. m.	1 605 000
224	23. Driftkostnader	600 000
	Trädgårdsskolan i Norrköping:	
224	24. Utbildningskostnader	1 159 000
226	25. Materiel m. m.	160 000
226	26. Bidrag till Bergsskolan i Filipstad	1 234 000
228	27. Bidrag till driften av vissa privatskolor	12 288 000
230	28. Bidrag till driften av enskild yrkesutbildning	22 000 000
233	29. Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.	1 935 000
233	30. Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov	45 000
234	31. Vissa kurser för ingenjörer m. m.	780 000
	e) investeringsbidrag	
236	32. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.	173 500 000
241	33. Bidrag till undervisningsmateriel inom gymnasieskolan m. m.	43 050 000
246	34. Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet	531 000
246	35. Bidrag till bostäder för lärare inom det obligatoriska skolväsendet	54 000
		6 980 489 000
	E Högre utbildning och forskning	
	a) centrala myndigheter m. m.	
	Universitetskanslersämbetet:	
270	1. Förvaltningskostnader	13 559 000
271	2. Utredningar m. m.	2 075 000
272	3. Utrustningsnämnden för universitet och högskolor	3 417 000
273	4. Nämnden för socionomutbildning	1 665 000
	b) universiteten m. m.	
	Humanistiska fakulteterna m. m.:	
275	5. Avlöningar till lärarpersonal	70 143 000
275	6. Driftkostnader	20 374 000
	Teologiska fakulteterna:	
278	7. Avlöningar till lärarpersonal	5 314 000
278	8. Driftkostnader	1 355 000
	Juridiska fakulteterna:	
280	9. Avlöningar till lärarpersonal	12 097 000
280	10. Driftkostnader	2 503 000
	Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.:	
282	11. Avlöningar till lärarpersonal	90 224 000
282	12. Driftkostnader	24 367 000
	Medicinska fakulteterna m. m.:	
286	13. Avlöningar till lärarpersonal	134 140 000
286	14. Driftkostnader	98 165 000
	Odontologiska fakulteterna m. m.:	
294	15. Avlöningar till lärarpersonal	37 345 000
294	16. Driftkostnader	18 237 000
298	17. Vissa tandvårdskostnader	29 022 000
	Farmaceutiska fakulteten m. m.:	
300	18. Avlöningar till lärarpersonal	5 029 000
300	19. Driftkostnader	5 054 000
	Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.:	
302	20. Avlöningar till lärarpersonal	111 001 000
302	21. Driftkostnader	69 609 000
	Tekniska fakulteterna m. m.:	
305	22. Avlöningar till lärarpersonal	109 571 000
305	23. Driftkostnader	67 299 000

Sid.		Kr.
309	24. Teknisk samt viss medicinsk och matematisk-naturvetenskaplig utbildning och forskning m. m. i Göteborg och Linköping	133 253 000
315	25. Grundläggande humanistisk, samhällsvetenskaplig och matematisk-naturvetenskaplig utbildning i Linköping	9 171 000
317	26. Decentraliserad universitetsutbildning m. m.	5 229 000
	c) vissa högskolor m. m.	
	Bibliotekshögskolan:	
319	27. Utbildningskostnader	5 178 000
321	28. Undervisningsmateriel m. m.	770 000
321	29. Journalisthögskolorna	5 362 000
323	30. Socialhögskolorna	32 755 000
325	31. Fortbildning av journalister	934 000
326	32. Bidrag till Ericastiftelsen	1 079 000
327	33. Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm	2 588 000
328	34. Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet	500 000
	d) gemensamt för universitet och högskolor	
	Vetenskapliga bibliotek:	
330	35. Avlöningar	43 376 000
332	36. Bokinköp m. m.	22 313 000
335	37. Förvaltningarna vid universiteten m. m.	52 882 000
337	38. Lokalkostnader vid universiteten m. m.	313 007 000
338	39. Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer	1 600 000
339	40. Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden	3 650 000
339	41. Stipendier för forskarutbildning	16 653 000
340	42. Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m.	12 665 000
343	43. Universitetens datamaskincentraler	1 000
344	44. Kostnader för datamaskintid	26 650 000
345	45. Extra utgifter vid universiteten m. m.	1 440 000
	e) vissa forskningsändamål	
347	46. Medicinsk forskning	64 352 000
348	47. Humanistisk forskning	15 000 000
350	48. Samhällsforskning	15 739 000
351	49. Naturvetenskaplig forskning	78 460 000
354	50. Atomforskning	32 754 000
357	51. Europeiskt samarbete inom kärnforskningen	37 720 000
359	52. Europeiskt samarbete inom rymdforskningen	12 606 000
	Forskningsinstitutet för atomfysik:	
361	53. Förvaltningskostnader	3 480 000
362	54. Materiel m. m.	300 000
362	55. Kiruna geofysiska institut	2 023 000
363	56. Latinamerika-institutet i Stockholm	345 000
364	57. Institutet för social forskning	1 530 000
366	58. Bidrag till Institutet för internationell ekonomi	960 000
366	59. Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut	983 000
367	60. Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm	445 000
368	61. Bidrag till Vetenskapsakademien	5 993 000
369	62. Bidrag till Riksföreningen mot cancer	3 000 000
	f) inredning och utrustning	
371	63. Inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.	*81 000 000
		1 979 311 000
	F Lärarutbildning	
	Lärarhögskolorna:	
384	1. Avlöningar till lärarpersonal m. m.	168 941 000
390	2. Driftkostnader	33 063 000

* Beräknat belopp

Sid.		Kr.
	Förskoleseminarierna:	
392	3. Avlöningar till lärarpersonal m. m.	39 774 000
395	4. Driftkostnader	2 315 000
	Gymnastik- och idrottshögskolorna:	
396	5. Avlöningar till lärarpersonal m. m.	11 044 000
398	6. Driftkostnader	986 000
	Seminarierna för huslig utbildning:	
399	7. Avlöningar till lärarpersonal m. m.	14 767 000
400	8. Driftkostnader	1 080 000
	Slöjdlärarseminariet:	
401	9. Avlöningar till lärarpersonal	1 311 000
402	10. Driftkostnader	91 000
402	11. Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor	7 730 000
408	12. Särskilda lärarutbildningsåtgärder	1 129 000
409	13. Lärares fortbildning m. m.	40 853 000
		323 084 000
	G Vuxenutbildning	
418	1. Viss utbildning via radio och television m. m.	48 450 000
	Statliga skolor för vuxna:	
423	2. Utbildningskostnader	5 626 000
425	3. Material för självstudier	700 000
426	4. Undervisningsmateriel m. m.	198 000
427	5. Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna	165 000 000
434	6. Bidrag till studiecirkelverksamhet	*302 000 000
434	7. Bidrag till studieförbund	*14 400 000
434	8. Bidrag till driften av folkhögskolor	153 228 000
439	9. Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor	6 000 000
440	10. Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor	2 450 000
441	11. Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet	12 655 000
443	12. Undervisning för invandrare i svenska språket m. m.	49 336 000
448	13. Bidrag till särskilda vuxenutbildningsåtgärder	901 000
450	14. Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet	350 000
		761 294 000
	H Studiesociala åtgärder	
452	1. Centrala studiestödsnämnden m. m.	13 454 000
454	2. Studiebidrag m. m.	*557 000 000
454	3. Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti	300 000
455	4. Ersättning till postverket och riksbanken för deras bestyr med studiesocialt stöd	2 077 000
455	5. Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasieskolor m. m.	505 000
456	6. Bidrag till hälso- och sjukvård för studerande	1 750 000
457	7. Ersättning till vissa lärarkandidater	21 600 000
		596 686 000
	I Internationellt-kulturellt samarbete	
	a) Kulturellt utbyte med utlandet	
460	1. Kulturellt utbyte med utlandet	831 000
461	2. Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m.	4 370 000
462	3. Bidrag till internationella kongresser m. m. i Sverige	400 000
463	4. Bidrag till svenska institut i utlandet	914 000
	b) nordiskt kulturellt samarbete	
465	5. Nordiska samarbetsprojekt m. m.	*13 331 000
	Nordiska afrikainstitutet:	
465	6. Avlöningar m. m.	703 000

* Beräknat belopp

Sid.		Kr.
466	7. Driftkostnader	382 000
467	8. Bidrag till vissa bilaterala nordiska projekt m. m.	2 662 000
		23 593 000
	Summa för driftbudgeten	**11 336 627 000**

KAPITALBUDGETEN

I Statens affärsverksfonder m. m.

Televerkets fond

471	Televisions- och ljudradioanläggningar	*40 100 000
		40 100 000

II Statens allmänna fastighetsfond

473	Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio	*4 700 000
473	Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	*170 000 000
		174 700 000

IV Statens utlåningsfonder

475	Studiemedelsfonden	*510 000 000
475	Lånefonden för studentkårlokaler	1 000
		510 001 000

VI Fonden för statens aktier

477	Teckning av aktier i bolag för statlig opera- och teaterverksamhet	120 000
		120 000
	Summa för kapitalbudgeten	**724 921 000**
	Totalt för utbildningsdepartementet	**12 061 548 000**

* Beräknat belopp

MARCUS BOKTR. STOCKHOLM 1975 740510

Jordbruksdepartementet

ÖVERSIKT

Till jordbruksdepartementets verksamhetsområde hör jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering, skogspolitiken, prisreglering på jordbrukets och fiskets områden, fiskefrämjande åtgärder, rennäringsfrågor, djursjukvård, djurskydd, livsmedelsfrågor, frökontroll, växtskydd och lantbrukskemisk service, utbildning, forskning och försök på jordbrukets, trädgårdsnäringens, veterinärmedicinens och skogsbrukets områden, miljövård — omfattande vatten-, luft- och övrig naturvård, kontroll av hälso- och miljöfarliga varor, skydd mot buller samt renhållning — forskning på miljövårdsområdet, idrott samt jakt och viltvård.

Det förslag till utgiftsram för jordbruksdepartementets verksamhetsområde som läggs fram för budgetåret 1975/76 omfattar 3 994,1 milj. kr. Detta innebär en ökning med 596,6 milj. kr. från innevarande budgetår.

Av utgifterna under jordbrukshuvudtiteln hänför sig för budgetåret 1975/76 större delen till *subventioneringen av baslivsmedel.*

Såsom varit fallet under senare år är medelsbehovet stort inom *miljövårdsområdet.* Även för det kommande budgetåret föreslås förbättringar på detta område.

Stödet till *idrotten* föreslås öka ytterligare även nästa budgetår. Ökningen avser till största delen stödet till idrottens organisationer.

Jordbrukspolitiken utreds av 1972 års jordbruksutredning. I avvaktan på de förslag som utredningen kommer att lägga fram utgår stöd till jordbruket enligt de riktlinjer som fastlades av 1967 års riksdag. Stödet utgår bl. a. i form av gränsskydd för den inhemska produktionen och ekonomiskt stöd till rationalisering. Rationaliseringsstödet utgår främst i form av statliga kreditgarantier för lån. Sedan budgetåret 1967/68 har staten ställt till förfogande garantiramar på totalt mer än 2,2 miljarder kr. För nästa budgetår föreslås oförändrad garantiram av ca 300 milj. kr. Ramarna för statligt bidrag till jordbrukets rationalisering föreslås höjda.

För att ge underlag för statsmakternas ställningstaganden rörande *skogspolitiken* utreds vissa frågor av betydelse härför av 1973 års skogsutredning. Den statliga administrationen på skogsbrukets område utreds av den år 1974 tillsatta skogsadministrativa utredningen. I avvaktan på förslag från utredningarna föreslås för nästa budgetår inga reformer på skogsbrukets område.

För *utbildningen*, *forskningen* och *försöksverksamheten* på jordbrukets, skogsbrukets och näraliggande områden föreslås fortsatta resursförstärkningar i form av såväl personal som utrustning och byggnader.

Jordbruk, trädgårdsnäring och rennäring

Riksdagen beslutade våren 1974 om prissättningen på jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1974. För jordbruksprodukter med undantag för sockerbetor och socker beslutades om en prisregleringsperiod på tre år och för sockerbetor och socker på två år. Beslutet innebär bl. a. att den s. k. inflationsregeln som under föregående prisregleringsperiod baserats på konsumentprisindex i stället skall baseras på det s. k. produktionsmedelsprisindex. För sockerbetor och socker skall liksom hittills en anpassning ske till vad som gäller för sockernäringen inom EG. Vidare skall vid fastställande av betarealens storlek eftersträvas fullt kapacitetsutnyttjande av befintliga sockerbruk.

Beslutet innebar vidare framför allt en fortsatt förbättring av avräkningspriset på mjölk, bl. a. i form av en s. k. låginkomstsatsning, samt förbättrade priser på kött och fläsk. På grund av det prisstopp som fr. o. m. den 1 januari 1973 gällt för mjölk, grädde, ost, kött, fläsk och charkuterivaror har konsumenterna inte fått vidkännas prishöjningar för dessa produkter. Dessutom företogs den 1 april 1974 direkta prissänkningar för mjölk samt kött och fläsk. Jordbruket har för uteblivna prishöjningar och direkta prissänkningar tillförts motsvarande belopp av medel över budgeten. Till följd av bl. a. ökade produktionskostnader kompenseras jordbruket fr. o. m. den 1 januari 1975 med ytterligare belopp. Enligt regeringens beslut den 13 december 1974 skall ungefär hälften av beloppet utgå av statsmedel medan resten tas ut i form av höjda konsumentpriser. För helt år räknat beräknas subventionerna nu uppgå till 2,3 miljarder kr. Vidare kommer det belopp som skall tillföras jordbruket under år 1975 att till hälften finansieras över statsbudgeten.

1972 års jordbruksutredning skall enligt sina direktiv undersöka bl. a. möjligheterna till ytterligare modifieringar av den s. k. högprislinjen. Genom prisstoppet och de direkta prissänkningarna har en sådan modifiering av högprislinjen skett. Utredningen har därför studerat effekterna av livsmedelssubventioneringen och överlämnade i slutet av no-

vember 1974 en rapport som behandlar dessa effekter i olika hänseenden.

Undersökningen visar bl. a. att de före den 1 januari 1975 utgående livsmedelssubventionerna för konsumenterna innebär en sänkning av de totala livsmedelsutgifterna med ca 8 % och att subventioneringen har störst betydelse för barnfamiljerna. För ett hushåll med tre barn medför subventioneringen en sänkning av livsmedelsutgifterna med ca 1 300 kr. brutto per år. Konsumtionen har ökat för flertalet av de subventionerade livsmedlen jämfört med tiden före subventionernas införande. För jordbrukare som producerar mjölk, kött och fläsk bör denna utveckling ha varit till fördel genom ökat avsättningsutrymme inom landet. Utredningen framhåller att från regleringsteknisk synpunkt synes nuvarande livsmedelssubventioner inte ha medfört några nämnvärda problem.

Det internationella prisläget för spannmål och socker har under året legat över det svenska prisläget. Framför allt för socker har prisstegringen varit betydande.

1974 års spannmålsskörd i Sverige var mycket stor, vilket medförde betydande överskott. Till följd av de relativt höga världsmarknadspriserna på spannmål kan regleringsekonomin på spannmålsområdet förbättras. Lantbrukskekonomiska samarbetsnämnden överlämnade i början av december 1974 en rapport benämnd Spannmål som behandlar spannmålsproduktionen och dess utveckling. Mot bakgrund av de starka skördevariationer och de betydande prisvariationer, som framdeles kan förväntas på den internationella marknaden, bör enligt rapporten en utbyggnad av lagringskapaciteten för spannmål övervägas. Bl. a. med hänsyn härtill föreslår regeringen en ökad beredskapslagring av brödsäd med 40 000 ton. Den ökade lagringen föreslås ske av 1974 års spannmålsskörd.

Fr. o. m. den 1 juli 1974 har en uppräkning skett av prisstödet till jordbruket i norra Sverige. Således har både stödnivåerna och gränsdragningen mellan olika stödområden justerats. Även prisstödet till rennäringen har ökat.

Avbytarutredningen har avgett sitt betänkande med förslag till ett avbytarsystem för jordbruket. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Under budgetåret 1973/74 har investeringsverksamheten inom jordbruket och trädgårdsnäringen ökat i förhållande till närmast föregående budgetår. Ramarna för de statliga lånegarantierna har utnyttjats i större utsträckning än tidigare. Särskilt markant är ökningen av kreditgarantierna för lån till inre rationaliseringsåtgärder. För att tillgodose behovet nästa budgetår föreslås en höjning av garantiramen för dessa åtgärder med 35 milj. kr. till 130 milj. kr. Nu gällande totalram av ca 300 milj. kr. bedöms dock kunna vara tillräcklig också för budgetåret 1975/76.

Ramarna för statsbidrag till åtgärder för jordbrukets yttre och inre rationalisering har för budgetåret 1974/75 höjts till 28 milj. kr. Ramarna beräknas bli helt utnyttjade. Den stora efterfrågan på bidrag sammanhänger i första hand med de utvidgade bidragsmöjligheter som tillkommit under senare år såsom stöden till begränsat utvecklingsbara mjölkproduktionsföretag och till miljövårdande åtgärder. Medelsbehovet väntas öka ytterligare. För budgetåret 1975/76 föreslås därför bidragsramarna höjda till totalt 30 milj. kr.

Sambruksutredningen har under år 1974 avgett betänkandet Jordbruk i samverkan. Betänkandet, som har remissbehandlats, bereds f. n. inom jordbruksdepartementet.

Jordfonden, som har stor betydelse för strukturrationaliseringen, uppgår f. n. till 277 milj. kr. Både fastighetsförvärven med anlitande av fonden och försäljningen av fastigheter uppnådde budgetåret 1973/74 sina hittills högsta nivåer. Det är angeläget att verksamheten kan upprätthållas på en hög nivå även under kommande budgetår. Detta kan dock ske utan att ytterligare medel tillförs fonden.

Den 1 juli 1975 omlokaliseras lantbruksstyrelsen till Jönköping.

Rådgivnings- och kursverksamhet är ett viktigt instrument för att främja jordbrukets rationalisering. Under budgetåret 1975/76 kommer fortsatt uppmärksamhet att ägnas åt de nya bestämmelserna om jordbruksbeskattning samt åt arbetarskydd och andra arbetsmiljöfrågor. Den under budgetåret 1972/73 startade verksamheten med lantbruksprogram i TV kommer att fortsätta.

För skador på 1973 års skörd utbetalades under våren 1974 21,1 milj. kr. Statens bidrag till skördeskadefonden föreslås liksom innevarande budgetår uppgå till 30 milj. kr. Efter det att ersättningar för skador på 1974 års skörd utbetalats för Norrland uppgår fonden till ca 220 milj. kr.

Rationaliseringen av renskötseln fortskrider i beräknad omfattning. För att underlätta rationaliseringen föreslås viss ändring i reglerna om avgångsvederlag till renägare.

Skogsbruk

De förbättrade konjunkturerna för svenska skogsindustriprodukter innebar att exportvärdet av dessa ökade från 8,9 miljarder kr. år 1972 till 12,7 miljarder kr. år 1973. Under år 1974 har efterfrågan på sågade trävaror minskat. Den minskade exporten har dock uppvägts av ökade priser. Exporten av cellulosa och papper under år 1974 beräknas öka med 5 % jämfört med år 1973 och exportvärdet med ca 45 %.

För år 1975 väntas exporten av sågade trävaror minska ytterligare. Exporten av cellulosa och papper väntas minska i volym men öka något i värde.

Nettoavverkningarna, som år 1973/74 uppgick till ca 77 milj. skogs-

kubikmeter, väntas minska något under år 1974/75 men med en viss ökning av massaveden på bekostnad av sågtimmer. Priset på sågtimmer som år 1973/74 steg med närmare 75 % väntas vara oförändrat under 1974/75. Massavedspriserna däremot som steg med ca 35 % väntas öka med ytterligare 40—45 %.

I november 1974 infördes prisstopp på pappersmassa som används för tillverkning av papper för den svenska marknaden. I december 1974 beslutade riksdagen att 15 % av företagens vinster skall avsättas till särskild investeringsfond. Vidare beslutades att skattskyldig som driver skogsbruk och som inte är skyldig att göra avsättning till särskild investeringsfond skall avsätta mellan 10 och 20 % av virkesintäkterna under tiden den 1 november 1974—den 31 december 1975 på särskilt investeringskonto. Medlen får i det senare fallet tas i anspråk för olika skogsvårdsåtgärder och för vägbyggnader.

Fr. o. m. den 1 januari 1975 har vissa nya bestämmelser införts i skogsvårdslagen. Dessa innebär bl. a. att det i lagen slås fast att naturvårdens intressen skall beaktas i skogsbruket. Vidare underlättas genom de nya bestämmelserna skogsvårdsstyrelsernas uppföljning av återväxtåtgärder.

I april 1974 tillkallades särskilda sakkunniga för att utreda den statliga administrationen på skogsbrukets område (skogsadministrativa utredningen). Utredningen skall anpassa sina förslag till dem som kommer att lämnas av 1973 års skogsutredning. Skogsutredningen väntas inom kort redovisa preliminära virkesbalanser för hela landet.

Den 1 juli 1975 omlokaliseras skogsstyrelsen till Jönköping.

Det av riksdagen våren 1974 beslutade stödet till intensifierad skogsvård i norra Sverige har dels skapat sysselsättning på kort sikt, dels förbättrat sysselsättningsläget och skogsindustrins råvaruförsörjning på lång sikt. För detta ändamål föreslås att stöd skall kunna lämnas med 30 milj. kr.

Fiske

Inom fiskerinäringen har konsolideringen av fiskeföretagen fortsatt. Vidare har det statliga stödet vidgats för att möjliggöra en stabilisering av förhållandena i samband med finansieringen av fiskeinvesteringar. Fr. o. m. budgetåret 1974/75 får sålunda statlig garanti utgå dels för lån till konsolidering av fiskeföretag, dels för lån till förvärv av fiskefartyg, lån till rationaliseringsåtgärder samt driftlån i samband med investeringar. För nämnda ändamål får statliga lånegarantier på sammanlagt 20 milj. kr. lämnas. Statliga kreditgarantier på sammanlagt 5 milj. kr. får jämsides med lån från en särskild lånefond lämnas även för lån till investering i fiskets beredning- och konservindustri. Dessutom utgår statliga fiskerilån för investeringar och rationaliseringsåtgärder i fisket med 9 milj. kr. Bidrag och lån har även ställts till för-

fogande för fiskare som drabbats ekonomiskt till följd av förbudet mot sillfiske i Nordsjön och Skagerak under vissa delar av året.

För nästa budgetår föreslås stödåtgärder av samma omfattning som innevarande budgetår.

Resurserna för havsfiskeforskning har förstärkts genom att fiskeristyrelsen under år 1974 erhållit ett nytt fiskeriundersökningsfartyg.

Service och kontroll

Livsmedelslagen har vidgat möjligheterna att fortlöpande vidta åtgärder för att förbättra livsmedelshygienen och hindra olämpliga tillsatser i livsmedel. Genom hållbarhetsmärkning, innehållsdeklaration, varumärkning m. m. har konsumenterna fått ökade möjligheter att bedöma livsmedlens kvalitet och näringsvärde. Även i fråga om importerade livsmedel har kontrollen utvidgats. En utökad offentlig livsmedelskontroll inom landet förbereds. För nästa budgetår föreslås viss förstärkning av statens livsmedelsverks undersökningsavdelning. Verkets omlokalisering till Uppsala sommaren 1975 föranleder vissa ny- och ersättningsanskaffningar av instrument och annan utrustning.

1973 års riksdag antog ändrade grunder för distriktsveterinärorganisationen. Statsmakternas beslut innebar bl. a. att antalet tjänster inom distriktsveterinärorganisationen ökade. Vidare reducerades kostnaderna för djursjukvård för avlägset boende djurägare. Ytterligare reducering föreslås nu för dessa djurägare. Nuvarande bestämmelser om bidrag till kostnaderna för djursjukvård för mindre bemedlade föreslås ändrade. Avsikten är att mindre bemedlade lantbrukare, vilkas besättningar särskilt drabbas av husdjurssjukdomar, inte av kostnadsskäl skall behöva avstå från veterinärmedicinska åtgärder.

1974 års riksdag har beslutat om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten. Beslutet innebär bl. a. att växtskyddsanstaltens forsknings- och försöksverksamhet skall föras över till lantbrukshögskolan samt inspektionsverksamheten till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. Rådgivnings- och informationsfrågorna skall fördelas mellan lantbruksstyrelsen, lantbruksnämnderna och lantbrukshögskolan. Kemiska avdelningen skall föras över till statens lantbrukskemiska laboratorium. Växtskyddsanstalten upphör därmed som särskild myndighet. Omorganisationen skall i huvudsak ske den 1 juli 1976 men föreslås börja redan den 1 januari 1976.

Utredningen om kontrollanstalterna på jordbrukets område har avgett betänkande om utsädeskontrollens organisation och lokalisering m. m. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Utbildning och forskning

I enlighet med beslut av 1974 års riksdag leds jordbrukets högskolor, statens veterinärmedicinska anstalt, veterinärinrättningen i Skara och

statens skogsmästarskola från den 1 januari 1975 av en gemensam styrelse. Under styrelsen finns bl. a. gemensam central förvaltning och gemensam biblioteksorganisation. Inrättandet av styrelsen utgör ett led i den samordning av verksamheterna vid jordbrukets högskolor som inleddes genom statsmakternas beslut år 1970 om omlokalisering till Uppsala av veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt. En del av statens växtskyddsanstalt kommer också att integreras med lantbrukshögskolan. Integrationstanken har vidare kommit till uttryck vid beslut om lokalförsörjningen för de verksamheter som skall flytta till Uppsala. Sålunda har ett husdjursvetenskapligt centrum uppförts för ämnesmässigt närstående verksamheter vid lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan. Vidare är ett kliniskt centrum för de båda högskolorna under uppförande. Härutöver har byggnadsstyrelsen fått i uppdrag att projektera anläggningar för ett för bl. a. lantbrukshögskolan och skogshögskolan gemensamt ekologiskt miljövårdscentrum och ett genetiskt centrum.

Anslagen till utbildning, forskning och försöksverksamhet på jordbrukets, trädgårdsnäringens, skogsbrukets och veterinärmedicinens områden föreslås för nästa budgetår uppgå till 325 milj. kr., vilket innebär en ökning med ca 67 milj. kr. Särskilda förhandlingar har under år 1974 förts om avtal med berörda branscher om finansieringen för en treårsperiod av kollektiv forskning dels på det jordbrukstekniska området, dels på det skogstekniska området, dels rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. Det statliga stödet till jordbrukstekniskt och skogsteknisk forskning föreslås för treårsperioden uppgå till 4,4 resp. 13,2 milj. kr. Stödet till forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. föreslås uppgå till ca 5,7 milj. kr. Vad gäller skogshögskolan föreslås bl. a. en fortsatt uppräkning av resurserna för riksskogstaxeringen i syfte att öka kännedomen om skogstillståndet och dess förändringar.

Byggnadsarbeten för 204 milj. kr. har det senaste året påbörjats eller varit under utförande. För nästa budgetår föreslås ett anslag till byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. av 85 milj. kr. För inredning och utrustning av lokalerna beräknas ett anslag av 30 milj. kr.

Miljövård och idrott

Målet för miljöpolitiken är att skapa ett sådant samhälle för dagens och morgondagens människor att berättigade krav på en livsvänlig miljö kan tillgodoses. Därför måste miljöförstörelsen hejdas och förstörd miljö så långt som möjligt återställas. För att detta mål skall nås krävs en aktiv miljöpolitik — nationellt och internationellt. Miljöpolitikens medel — lagstiftning, planering, forskning och utvecklingsarbete, ekonomiska stimulansåtgärder, administration, internationell samverkan — måste fortlöpande förstärkas.

Under år 1974 har beslut fattats om utveckling av ett informationssystem för miljövården. Syftet med detta informationssystem är att effektivisera och systematisera insamlandet av data rörande miljön. Utvecklingsarbetet leds av den nyinrättade miljödatanämnden.

Ändringar i naturvårdslagen och kommunala renhållningslagen har genomförts.

Ändringarna i naturvårdslagen, som grundas på förslag av naturvårdskommittén, innebär att strandskydd skall råda vid havet, insjöar och vattendrag med de undantag som anges av länsstyrelserna. Vidare införs tillståndstvång för täkt av bl. a. matjord och torv. Säkerställande av markområden för bl. a. rekreation och friluftsliv kan ske genom bl. a. ett nytt institut kallat naturvårdsområde. Restriktioner införs beträffande uppsättande av förbudsskyltar och affischering i naturen. Kommunernas ställning inom naturvården stärks bl. a. genom att vissa beslutsfunktioner kan delegeras till kommun. Genom en särskild lagstiftning har vidare ökade möjligheter skapats att skydda och bevara bokskogarna.

Ändringarna i kommunala renhållningslagen ger kommunerna större möjlighet att själva bestämma den närmare omfattningen av renhållningsverksamheten.

Avfallshantering och återvinning av råvaror ur avfallsprodukter är aktuella och viktiga miljöfrågor. Under år 1974 har en arbetsgrupp inom departementet behandlat dessa frågor. I ett i november avlämnat betänkande har arbetsgruppen föreslagit åtgärder som avser bl. a. separering av papper i hushållen, återvinning av annat hushållsavfall, insamling och behandling av miljöfarligt avfall, omhändertagande av skrotbilar, m. m. Betänkandet remissbehandlas f. n.

Den omfattande utbyggnaden av kommunala reningsverk har fortsatt också under år 1974. Under åren 1968—1974 beräknas totalt ca 2,5 miljarder kr. ha investerats i kommunala avloppsreningsverk. Till dessa investeringar har utgått 1 055 milj. kr. i statsbidrag.

Utbyggnaden av reningsverkskapaciteten har lett till en kraftig minskning av utsläppen av föroreningar. År 1950 fanns ett tiotal acceptabla reningsverk i drift. Den 1 juli 1974 var motsvarande tal 1 548. År 1968 saknade inemot en tredjedel av tätorternas hushåll anslutning till reningsverk. Nu är det endast 1 %. En snabb utbyggnad av de kemisk-biologiska reningsverken har skett under de senaste åren. Mera än 50 % av tätortsbefolkningen är bosatt i orter som är anslutna till denna typ av reningsverk. Ytterligare ett reningssteg nämligen filtrering börjar nu införas vid byggandet av nya reningsverk inom särskilt känsliga områden.

Också på industrisidan har utbyggnaden av reningsanordningar varit omfattande. Kraven i fråga om reningsåtgärder har successivt skärpts. Statsbidrag har underlättat för den äldre industrin att uppfylla de ställda kraven. Sedan år 1969 har sammanlagt 770 milj. kr. ansla-

gits till miljövårdande åtgärder inom industrin, varav 470 milj. kr. utgjort förhöjda statsbidrag. Under det senaste året har bidragsgivningen i ökad utsträckning inriktats på åtgärder som innebär att nya tekniska lösningar utprovas.

Reningsåtgärderna inom industrin har lett till en avsevärd minskning av utsläppen av föroreningar. Som exempel kan nämnas att utsläppen per dygn av s. k. syreförbrukande substanser från år 1969 till år 1974 beräknas ha minskat med 520 ton och metallutsläppen med 15 ton. Utsläppen av giftiga ämnen har också minskat. Särskilda ansträngningar har gjorts för att begränsa kvicksilverutsläppen. Dessa utsläpp i våra vatten som tidigare uppgick till mellan 35 000 och 40 000 kg/år har nu minskat till ca 800 kg/år.

Ett viktigt inslag i miljöpolitiken är säkerställandet av områden för allmänhetens rekreation och friluftsliv samt för kulturella eller vetenskapliga ändamål. Detta sker i första hand genom avsättandet av naturreservat. Antalet reservat var den 1 juli 1974 ca 750 med en sammanlagd areal av ca 735 000 ha. Genom olika skötselåtgärder görs dessa områden mera tillgängliga för allmänheten. Under året har försöksverksamheten på landskapsvårdens område fortsatt. Betydande landskapsvårdsinsatser har också gjorts i form av beredskapsarbeten. Budgetåret 1973/74 beräknas sådana arbeten ha utförts till en total kostnad av ca 65 milj. kr. Också idrotts- och friluftsanläggningar har uppförts inom ramen för arbetsmarknadspolitiken till en kostnad av ca 71 milj. kr.

Utredningen om spridning av kemiska medel, miljöforskningsutredningen, fritidsbåtutredningen, utredningen om kostnaderna för miljövården och jaktmarksutredningen har under året avgett betänkanden. Remissbehandling eller beredning av förslagen pågår. Proposition i anledning av det under år 1973 presenterade betänkandet om turism och rekreation i Sverige beräknas kunna läggas fram under våren 1975.

Förslagen för 1975/76 innebär ett fullföljande av de omfattande insatser på miljövårdsområdet som gjorts under de senaste åren. Sammanlagt beräknas anslagen till miljövård och idrott uppgå till 389,5 milj. kr. för nästa budgetår.

För naturvårdsverkets del innebär förslagen förstärkta resurser i första hand för kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor. Ett särskilt anslag på 1 milj. kr. föreslås ställas till produktkontrollnämndens förfogande för undersökningar rörande hälso- och miljöfarliga varor.

Anslagen för att säkerställa och vårda naturområden föreslås öka med 1,5 milj. kr. till 25,1 milj. kr. För miljövårdsinformation föreslås ett anslag av 2,3 milj. kr.

Stödet till idrotten föreslås öka med 10,5 milj. kr. till sammanlagt 100,5 milj. kr. Av detta belopp avser 75,9 milj. kr. organisationsstöd och 24,6 milj. kr. anläggningsstöd. Därutöver beräknas under åttonde hu-

vudtiteln betydande belopp till lokalt aktivitetsstöd samt till utbildning vid idrottsskolor av skilda slag.

Anslaget till naturvårdsverket för miljövårdsforskning föreslås öka med drygt 3 milj. kr. till 26,7 milj. kr. För den av staten och industrin gemensamt finansierade forskning som utförs vid Institutet för vatten- och luftvårdsforskning föreslås en ökning av det statliga bidraget till 3 milj. kr. Den ökade satsningen avser främst forskning inom avfallsområdet.

För särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet föreslås ett ökat anslag med 1 milj. kr. till 5 milj. kr. Anslaget avses bl. a. användas för fortsatt utredning rörande restaurering av Hornborgasjön.

För bidrag till kommunala avloppsreningsverk föreslås en oförändrad bidragsram av 130 milj. kr. De bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin som utgått sedan år 1969 föreslås upphöra med utgången av innevarande budgetår. Ett särskilt anslag av 15 milj. kr. föreslås för bidrag till avfallsanläggningar m. m.

Internationellt samarbete

Under år 1974 har EFTA nått enighet om att behålla den frihet för handel med jordbruksprodukter som baserades på bilaterala EFTA-avtal i vilka Danmark ingick som part och vilka formellt utlöpte i och med att Danmark inträdde i EG.

Förberedelserna för de multilaterala handelsförhandlingarna i GATT:s regi har pågått under året. Särskilda arbetsgrupper har tillsatts för jordbruksfrågor och tropiska produkter.

Sverige har ratificerat protokoll som avser en förlängning av 1971 års vetekonvention och 1971 års konvention om livsmedelshjälp t. o. m. den 30 juni 1975.

FN:s miljöstyrelse höll sitt andra sammanträde i Nairobi den 11—22 mars 1974. Miljöstyrelsen, som bl. a. Sverige tillhör, antog vid sammanträdet ett program för miljövårdsarbetet inom FN:s ram. Dessutom gjordes vissa prioriteringar. Bosättnings- och bebyggelsemiljö, utveckling av miljövänlig teknik, jorderosion, globalt mätstationsnät för bl. a. miljöföroreningar, havsmiljön och utrotningshotade arter tillhör de områden som man skall fästa särskild vikt vid i det fortsatta arbetet.

Ett första miljöministermöte inom OECD hölls i Paris den 13 och 14 november 1974. Miljöministrarna antog en miljödeklaration och ett antal rekommendationer för det fortsatta arbetet inom OECD:s miljökommitté. Bland de frågor som fortsättningsvis kommer att särskilt uppmärksammas märks avfall, energi och miljö samt reglering av spridningen av föroreningar över nationsgränserna.

Sverige undertecknade den 10 juni 1974 konventionen till förhindrande av havsförorening från landbaserade källor. Den 22 mars 1974 undertecknade Sverige konventionen om skydd av Östersjöområdets ma-

rina miljö. Särskilda propositioner om godkännande kommer att föreläggas riksdagen under år 1975.

Konventionen till förhindrande av havsföroreningar från landbaserade källor omfattar samma vattenområde som den s. k. Oslo-konventionen om förhindrande av havsföroreningar genom dumpning från fartyg och luftfartyg. Första kommissionssammanträdet inom ramen för Oslokonventionen hölls i oktober 1974.

Den 19 februari 1974 undertecknade Sverige tillsammans med Danmark, Finland och Norge den nordiska miljöskyddskonventionen, vilken också ratificerats av Sverige.

Den 5 april 1974 undertecknades en svensk—dansk överenskommelse för att skydda Öresund mot föroreningar. Även denna överenskommelse har Sverige ratificerat.

Inom ramen för den nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor har utarbetats en avfallsrapport. Rapporten innehåller i huvudsak förslag till nordiskt samarbete i fråga om s. k. problemavfall, särskilt tekniskt avfall.

Sverige har ratificerat en konvention om internationell handel med utrotningshotade arter av vilda djur och växter.

Sverige har tillträtt en överenskommelse angående våtmarker av internationell betydelse i synnerhet såsom uppehållsplats för vattenfåglar.

FN:s tredje havsrättskonferens inleddes i slutet av år 1973. Sverige deltog jämte flertalet andra stater i konferensen. Huvudsessionen ägde rum i Caracas, Venezuela, under tiden den 20 juni—den 29 augusti 1974. Under sessionen behandlades bl. a. frågan om reglering av fiskerättigheterna och skyddet av den marina miljön. Arbetet kunde som väntat inte slutföras under sessionen. Konferensen fortsätter därför sitt arbete under våren 1975.

Sverige har ratificerat en konvention rörande fisket och bevarandet av de levande tillgångarna i Östersjön och Bälten. En särskild fiskerikommission för Östersjön har bildats för att leda samarbetet. Vid kommissionens första sammanträde i oktober 1974 antogs bl. a. en rekommendation om fiskeregler för konventionsområdet. Fiskereglerna avses träda i kraft den 1 juli 1975.

Den nordostatlantiska fiskerikommissionen (NEAFC) har under året utvidgat gällande kvoteringar till flera fiskslag. Beslut har fattats om att även fortsättningsvis tillämpa fångstbegränsning för bl. a. sill.

Sverige har under år 1974 deltagit i FAO:s verksamhet, som dominerats av det kritiska läget för världens livsmedelsförsörjning och organisationens förberedelsearbete för FN:s världslivsmedelskonferens.

FN:s världslivsmedelskonferens förbereddes genom sammanträden i New York, Genève och Rom. Sverige deltog i förberedelsearbetet liksom i själva konferensen som hölls den 5—16 november 1974 i Rom. Vid konferensen antogs bl. a. en deklaration om utrotande av hunger

och 20 resolutioner om åtgärder för att förbättra världens livsmedelsförsörjning och särskilt livsmedelsproduktionen och konsumtionen i utvecklingsländerna. Framför allt FAO uppmanades att intensifiera sitt arbete på en rad områden inom jordbruksutveckling och livsmedelsproduktion. En av resolutionerna behandlade de institutionella formerna för livsmedelsfrågornas handläggning inom FN-systemet. Bl. a. föreslogs upprättandet av ett världslivsmedelsråd. I en annan resolution uppmanades regeringarna att inrätta en internationell fond för jordbruksutveckling.

Sammanställning

Förändringarna totalt inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning uttryckt i milj. kr.

	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Jordbruksdepartementet m. m.	17,6	19,6	+ 2,0
B. Jordbrukets rationalisering m. m.	166,4	185,7	+ 19,3
C. Jordbruksprisreglering	2 317,3	2 804,6	+ 487,3
D. Skogsbruk	119,6	126,7	+ 7,1
E. Fiske	20,4	21,2	+ 0,8
F. Service och kontroll	101,6	114,6	+ 13,0
G. Utbildning och forskning	208,4	239,9	+ 31,5
H. Miljövård m. m.	384,6	385,5	+ 0,9
I. Diverse	5,5	6,4	+ 0,9
Summa för driftbudgeten	**3 341,5**	**3 904,4**	**+ 562,8**
KAPITALBUDGETEN			
Statens affärsverksfonder			
Domänverket	4,0	4,0	—
Statens allmänna fastighetsfond	50,0	85,0	+ 35,0
Statens utlåningsfonder	1,9	0,7	− 1,2
Diverse kapitalfonder	0,0	0,0	—
Summa för kapitalbudgeten	**55,9**	**89,7**	**+ 33,8**
Totalt för jordbruksdepartementet	**3 397,4**	**3 994,1**	**+ 596,6**

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Lundkvist.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt rör jordbruksdepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Nionde huvudtiteln*

A. JORDBRUKSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Jordbruksdepartementet

1973/74	Utgift	6 227 565
1974/75	Anslag	7 200 000
1975/76	Förslag	8 030 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
		Föredraganden
Personal		
Handläggande personal	54	—
Övrig personal	31	—
	85	—
Anslag		
Lönekostnader	6 796 000	+ 794 000
Reseersättningar	159 000	+ 14 000
Expenser	245 000	+ 22 000
	7 200 000	**+ 830 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 8 030 000 kr.

Kungl. Maj:t har med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1965: 65 s. 19, SU 1965: 105, rskr 1965: 295) beslutat inrätta en tjänst

för kansliråd i jordbruksdepartementet. Tjänsten har inrättats för chefen för planerings- och budgetsekretariatet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordbruksdepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 8 030 000 kr.

A 2. Lantbruksrepresentanter

1973/74 Utgift	738 364
1974/75 Anslag	1 374 000
1975/76 Förslag	1 474 000

Lantbruksrepresentanterna har till uppgift att inhämta och förmedla kunskaper om jordbruket, skogsbruket och fisket samt därmed sammanhängande näringar ävensom miljövården i de länder eller internationella organisationer som ingår i deras verksamhetsområden. F. n. är lantbruksrepresentanterna placerade i Bryssel, Moskva, Nairobi, Rom och Washington.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
		Föredraganden
Personal		
Handläggande personal	5	—
Övrig personal	3	—
	8	—
Anslag		
Lönekostnader	817 000	+ 47 000
Vissa biträdeskostnader	249 000	+ 15 000
Sjukvård	4 000	—
Resekostnader och expenser inom verksamhetsområdet	112 000	+ 8 000
Ersättningar för resor till och från Sverige vid tjänsteuppdrag och semester	1 000	—
Ersättning för kostnader för förhyrning av bostäder	191 000	+ 30 000
	1 374 000	**+ 100 000**

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbruksrepresentanter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 474 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1973/74 Utgift	4 983 958	Reservation	579 680
1974/75 Anslag	8 700 000		
1975/76 Förslag	9 700 000		

I anledning av beslut av 1974 års riksdag angående utveckling av ett informationssystem för miljövården (prop. 1974: 46, JoU 1974: 20, rskr 1974: 218) har Kungl. Maj:t den 28 juni 1974 inrättat en särskild nämnd, miljödatanämnden, för att leda utvecklingsarbetet. Enligt samma riksdagsbeslut skall kostnaderna för utvecklingsarbetet betalas från förevarande anslag. Innevarande budgetår disponerar nämnden ett belopp av högst 3,8 milj. kr. För budgetåret 1975/76 beräknar jag nämndens medelsbehov till högst 4,8 milj. kr.

För den övriga utredningsverksamhet som betalas från anslaget bör tas upp 4,9 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 9 700 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1973/74	Utgift	393 980	Reservation	249 395
1974/75	Anslag	380 000		
1975/76	Förslag	400 000		

Anslaget bör höjas med 20 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kr.

B. JORDBRUKETS RATIONALISERING M. M.

B 1. Lantbruksstyrelsen

1973/74	Utgift	16 620 137
1974/75	Anslag	17 580 000
1975/76	Förslag	21 118 000

Lantbruksstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om lantbruket och lantbrukets rationalisering, den allmänna hälso- och sjukvården bland husdjuren, djurskyddet samt veterinärväsendet, i den mån sådana ärenden inte ankommer på annan myndighet. Styrelsen är chefsmyndighet för lantbruksnämnderna och deras ortsombud, distriktsveterinärorganisationen samt statens hingstdepå och stuteri. Styrelsen är också tillsynsmyndighet över statens lantbruksinformation, statens centrala frökontrollanstalt och de lokala frökontrollanstalter som är behöriga att utföra statsplombering av utsädesvara, statens maskinprovningar samt de lokala lantbrukskemiska kontrollanstalter vars stadgar styrelsen fastställt. Styrelsen skall vidare följa verksamheten vid de hushållningssällskap för vilka styrelsen fastställer stadgar.

Lantbruksstyrelsen leds av en styrelse. Chef för lantbruksstyrelsen är en generaldirektör. Inom styrelsen finns fyra avdelningar, nämligen administrativa avdelningen, företagsavdelningen, växtodlingsavdelningen och veterinär- och husdjursavdelningen, samt en jordbruksekonomisk byrå, vars verksamhet överförs till statistiska centralbyrån den 1 juli 1975. Dessutom finns en planeringsenhet, en enhet för internationella ärenden samt ett revisionskontor.

Styrelsen ställer personal till förfogande för statens lantbruksinformation.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Lantbruks-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	110	+18	+ 6
Övrig personal	78	+17	+20
	188	**+35**	**+26**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	12 979 000	+ 807 000	+1 690 000
Sjukvård	20 000	+ 2 000	+ 2 000
Reseersättningar	1 333 000	+ 246 000	– 11 000
Därav utrikes resor	(55 000)	(+ 5 000)	(+ 5 000)

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Lantbruks-styrelsen	Före-draganden
Lokalkostnader	1 263 000	+1 410 000	+1 410 000
Expenser	1 381 000	− 616 000	+ 393 000
Därav engångsutgifter	(87 000)	(+ 33 000)	(+ 13 000)
Gemensam kontorsservice m. m.	—	+2 655 000	—
Därav engångsutgifter	(—)	(+ 21 000)	(—)
Upplysningsverksamhet	455 000	+ 77 000	+ 54 000
Kostnader för viss informationsverksamhet	150 000	—	—
	17 581 000	**+4 581 000**	**+3 538 000**
Uppbördsmedel			
Försålda formulär, blanketter och kungörelser m. m.	1 000	—	—
Nettoutgift	**17 580 000**	**+4 581 000**	**+3 538 000**

Lantbruksstyrelsen

Lantbrukets omstrukturering och effektivisering har under senare år försiggått i hög takt. En betydande minskning har därvid skett i fråga om såväl antalet förvärvsarbetande i jordbruk som antalet brukningsenheter och antalet kor. Även arealen åker har minskat. Denna utveckling har under de senaste 20 åren ägt rum inom ramen för en i stort sett oförändrad produktionsvolym. Åkerarealen har under perioden 1961—1971 i genomsnitt sjunkit med 0,9 % eller 28 000 ha per år och uppgår f. n. till ca 3 milj. ha. Nedgången under 1972—1973 var 12 000 ha. En liknande tendens i fråga om nedgång gäller antalet brukningsenheter, där minskningen mellan 1961 och 1971 var 8 000 per år, medan motsvarande tal för år 1972/1973 var 5 000. År 1973 fanns 139 000 brukningsenheter med mer än 2 ha åker.

Den sedan lång tid tillbaka pågående minskningen av antalet kor har brutits. Perioden 1971—1973 redovisar en uppgång av koantalet vilken skett till största delen genom en snabb ökning av antalet kor per besättning och inte genom ökning av antalet företag med kor. Den alltjämt ogynnsamma besättningsstrukturen, mjölkproducenternas åldersammansättning samt den låga investeringstakten i ladugårdar under hela efterkrigstiden kan emellertid komma att leda till en kominskning under senare delen av 1970-talet.

Det föreligger en stor skillnad mellan nuvarande företagsstruktur och en företagsstruktur anpassad till rådande tekniska och ekonomiska förutsättningar. Eftersom dessa förutsättningar inte är konstanta utan liksom hittills torde komma att ändras med den tekniska utvecklingen förskjuts ständigt målet för lantbrukets rationaliseringsverksamhet. Vid fortsatt ekonomisk tillväxt i det svenska samhället och vid nu gällande jordbrukspolitiska riktlinjer kan under resten av 1970-talet väntas en snabb strukturrationalisering. Samtidigt har man att räkna med en ökad

produktivitet inom jordbruket. Det är alltjämt nödvändigt att lantbrukets omstrukturering och övrig anpassning till rådande tekniska och ekonomiska förutsättningar stöds och underlättas genom olika statliga insatser.

Målet för lantbruksverkets verksamhet i stort är att tillgodose efterfrågan från näringsutövarna inom jordbruket, trädgårdsnäringen och rennäringen på statligt stöd enligt gällande näringspolitiska beslut i sådan omfattning och takt att en fortsatt rationalisering av berörda näringar underlättas. Detta innebär att resurserna i fråga om såväl personal som tillgång på kreditgarantiramar och bidragsmedel måste vara tillräckliga.

Ambitionsnivån har i stort sett kunnat uppfyllas under budgetåret 1973/74. Genom de ökade investeringarna i byggnader på jordbrukets område har dock i vissa län uppkommit en viss eftersläpning i lantbruksnämndernas verksamhet med projektering av byggnader. För budgetåret 1975/76 bör det vara möjligt att i stort sett upprätthålla hittillsvarande ambitionsnivå om de personella resurserna får behållas oförändrade och tillgången på medel för stöd till jordbrukets rationalisering ökas.

Styrelsen behandlar därefter de särskilda yrkandena för budgetåret 1975/76.

1 a. Pris- och löneomräkning m. m. 1 802 000 kr., varav 415 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

b. Enligt riksdagens beslut (prop. 1974: 109, JoU 1974: 23, rskr 1974: 242) bör växtinspektionen hos statens växtskyddsanstalt kunna föras över till lantbruksstyrelsen under budgetåret 1975/76. Styrelsen föreslår att verksamheten förs över den 1 januari 1976 (+932 000 kr.).

c. Eftersom jordbruksekonomiska undersökningen skall föras över från lantbruksstyrelsen till statistiska centralbyrån fr. o. m. den 1 juli 1975 kan sex tjänster m. m. dras in (—459 000 kr.).

2. I 0-alternativet föreslås indragning av 14 tjänster.

3. För kostnader i samband med omlokaliseringen behövs 754 000 kr.

4. För laboratorieutrustning till den centrala växtinspektionsverksamheten behövs 35 000 kr.

5. För tre kopieringsmaskiner och en automatradskrivare behövs 65 000 kr.

6. Resekostnadsanslaget behöver ökas med 210 000 kr. på grund av de fördyrade resekostnaderna efter omlokaliseringen till Jönköping.

7. För den med skogsstyrelsen och domstolsverket gemensamma kontorsservicen m. m. behövs 1 129 000 kr.

8. För anslutning av lantbruksverket till personaladministrativa informationssystemet (OPAI) behövs 70 000 kr.

9. För ersättningar till ordförande och ledamöter i växtskyddsnämnden behövs 2 000 kr.

10. För en försvarsassistent behövs 35 000 kr.

I detta sammanhang bör frågan om svinstamkontrollen tas upp.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 december 1973 tillkallades en sakkunnig[1] med uppdrag att utreda huvudmannaskapet för svinstamkontrollen. Den 4 september 1974 har utredningen avlämnat betänkandet (Ds Jo 1974: 2) Huvudmannaskapet för svinstamkontrollen. Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av *statens jordbruksnämnd, lantbruksstyrelsen, lantbrukshögskolan, Kooperativa förbundet (KF), Köttbranschens riksförbund, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svenska svinavelsföreningen* och *Sveriges slakteriförbund.* Dessutom har samarbetskommittén för svinstamkontrollstationerna inkommit med en skrivelse.

Svinstamkontrollen syftar till att insamla data som erfordras för en rationell svinavel och som inte lämpligen kan erhållas på annat sätt än under kontrollerade förhållanden på speciella stationer. Sedan år 1952 är lantbruksstyrelsen huvudman för svinstamkontrollen. Det innebär bl. a. att styrelsen för varje kontrollår bestämmer vilka besättningar som skall vara anslutna till verksamheten samt vilka grisar som skall kontrolleras. Styrelsen publicerar resultaten i form av rapporter och årliga meddelanden. Själva kontrollen av djuren utförs vid speciella kontrollstationer som ägs och drivs av hushållningssällskap, slakteriföreningar eller av dessa bildade sammanslutningar. Den del av resultatbearbetningen som utgörs av automatisk databehandling utförs av Svensk Husdjursskötsel ek. för. (SHS). Lantbruksstyrelsens nettokostnader för svinstamkontrollen uppgår till ca 310 000 kr.

I propositionen 1967: 74 uttalade dåvarande chefen för jordbruksdepartementet att starka skäl talade för att administrationen och ledningen av kontrollverksamheten på husdjursområdet i ökad utsträckning borde övertas av näringsutövarna själva. Riksdagen hade inget att erinra mot detta uttalande (JoU 1967: 18, mcm. 1967: 28, rskr 1967: 214). Till följd härav har verksamheten inom de flesta kontrollformerna övertagits av djurägarnas egna organisationer. Lantbruksstyrelsens och lantbruksnämndernas uppgifter har därvid begränsats till att fastställa allmänna riktlinjer för verksamheten samt till att övervaka denna.

Vid sin prövning av huvudmannaskapet för svinstamkontrollen har utredningen funnit det nödvändigt att kontrollens officiella prägel kvarstår och föreslår därför att lantbruksstyrelsen fortsättningsvis skall övervaka verksamheten och utfärda rambestämmelser för svinstamkontrollens uppgifter och genomförande. Utredningen konstaterar att möjligheter föreligger att ge svinstamkontrollen ny huvudman. Två olika organ har därvid diskuterats, nämligen Svenska svinavelsföreningen och SHS. Utredningen har därvid funnit att av dessa endast SHS uppfyller ut-

[1] Fd. riksdagsmannen Sven Persson.

redningens krav. Utredningen framhåller att SHS har en lång och väl vitsordad erfarenhet av liknande verksamhet på nötkreaturs- och svinområdet. SHS har vidare en uppbyggd centralt placerad organisation och goda personella resurser. Utredningen bedömer det som sannolikt att ett överförande av huvudmannaskapet för svinstamkontrollen till SHS innebär små omställningsproblem, då personalen vid SHS är väl förtrogen med arbetet inom svinstamkontrollen. På sikt bör det också enligt utredningen innebära en effektivisering av avelsarbetet om en och samma organisation står som huvudman för samtliga avelsaktiviteter på svinavelns område. Utredningen förutsätter att överförandet av huvudmannaskapet medför möjligheter för alla producentkategorier att få sina intressen beaktade och att få erforderlig insyn i svinstamkontrollen. Den enskilde avelssvinuppfödaren bör också få möjlighet att vända sig till lantbruksstyrelsen med eventuella klagomål mot huvudmannen.

Eftersom jordbruksnäringen själv genom SHS skall svara för huvudmannaskapet överlåter utredningen åt näringen att lägga fram förslag till verksamhetens finansiering. Vid ett överförande av huvudmannaskapet kommer vissa administrativa kostnader som hittills betalats med budgetmedel att drabba näringen. Utredningen föreslår att dessa merkostnader, som uppskattas till 70 000 kr. per år, övergångsvis ställs till huvudmannens förfogande av budgetmedel.

Samtliga remissinstanser utom Svenska svinavelsföreningen tillstyrker att huvudmannaskapet för svinstamkontrollen förs över till SHS. Svenska svinavelsföreningen anser att lantbruksstyrelsen skall kvarstå som huvudman för kontrollen. I andra hand förklarar sig föreningen beredd att själv bli huvudman. KF och Köttbranschens riksförbund tillstyrker överförandet under förutsättning att de erhåller möjligheter till insyn i verksamheten. Remissinstanserna understryker vikten av en statlig tillsyn och kontroll över verksamheten. Utredningens förslag till uppgifter för lantbruksstyrelsen vid denna tillsyn tillstyrks.

LRF framhåller att svinstamkontrollen är en angelägenhet för både producenter och konsumenter eftersom den bidrar till en effektivisering av produktionen och en förbättring av produkternas kvalitet. En icke oväsentlig del av kostnaderna bör därför enligt LRF täckas med allmänna medel. I den mån kostnaderna inte kan täckas över statsbudgeten bör införselavgiftsmedel eller andra regleringsmedel ställas till förfogande. *KF* anser att staten i större utsträckning än vad som f. n. är fallet bör finansiera verksamheten. *Köttbranschens riksförbund* förordar att i framtiden finansieringen bör ske genom en särskild produktionsavgift. *Statens jordbruksnämnd* anser inte att en produktionsavgift är lämplig i nuvarande läge eftersom någon slaktdjursavgift inte tas ut. I stället pekar nämnden på möjligheten att finansiera kontrollen med medel som ställs till jordbruksregleringens förfogande i samband med prisstoppet eller eljest för att hålla livsmedelspriserna nere.

Föredraganden

Utredningen om huvudmannaskapet för svinstamkontrollen har föreslagit att huvudmannaskapet förs över från lantbruksstyrelsen till Svensk Husdjursskötsel. Enligt min mening är erfarenheterna av näringsutövarnas skötsel av husdjurskontroll goda. I likhet med utredningen anser jag att det föreslagna överförandet bör främja svinavelsarbetet. Jag tillstyrker därför i likhet med flertalet remissinstanser utredningens förslag. Omorganisationen bör ske den 1 oktober 1975. Liksom utredningen och remissinstanserna vill jag understryka vikten av att en officiell tillsyn och kontroll över verksamheten behålls. Det bör ankomma på lantbruksstyrelsen att utöva denna tillsyn samt att fastställa rambestämmelser för verksamheten. Utredningen föreslår att övergångsvis årligen 70 000 kr. ställs till den nye huvudmannens förfogande. Dessa medel bör, såsom jag kommer att föreslå under punkten B 9, anvisas från anslaget Befrämjande av husdjursaveln m. m. Vad gäller finansieringen i övrigt av huvudmannaskapet avser jag att föreslå regeringen att ge statens jordbruksnämnd i uppdrag att, efter överläggningar med lantbrukarnas förhandlingsdelegation och jordbruksnämndens konsumentdelegation, lägga fram förslag härom.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 21 118 000 kr. Jag har därvid räknat med att växtinspektionen överförs till lantbruksstyrelsen från statens växtskyddsanstalt den 1 januari 1976 samt att jordbruksekonomiska undersökningen förs över till statistiska centralbyrån den 1 juli 1975. För domstolsverkets, lantbruksstyrelsens och skogsstyrelsens gemensamma kontorsservice m. m. i Jönköping har jag räknat medel för en tjänst utöver de medel som behövs på förevarande anslag till följd av överföring av viss personal m. m. från domstolsverket och skogsstyrelsen. Jag har också räknat medel för viss utrustning (4, 5).

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag förordat om huvudmannaskapet för svinstamkontrollen,
2. till *Lantbruksstyrelsen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 21 118 000 kr.

B 2. Lantbruksnämnderna

1973/74	Utgift	100 453 032
1974/75	Anslag	99 788 000
1975/76	Förslag	109 853 000

Lantbruksnämnd skall uppmärksamt följa lantbrukets tillstånd och utveckling samt vidta eller hos lantbruksstyrelsen föreslå de åtgärder som är påkallade eller i övrigt lämpliga, särskilt för att åstadkomma en

snabb strukturrationalisering inom lantbruket. Nämnden svarar även för vissa statliga åtgärder i fråga om tillsyn över växtodling och husdjursskötsel, om skördeskadebidrag, skördeuppskattning och jordbruksstatistik samt om försöksverksamhet och kursverksamhet inom lantbrukets område. Nämnden handlägger vidare frågor inom fiskets och rennäringens områden och andra områden som enligt särskilda bestämmelser ankommer på nämnden.

Vid lantbruksnämnd finns, om inte lantbruksstyrelsen bestämmer annat, en strukturenhet, en produktionsenhet och en administrativ enhet. Vid lantbruksnämnderna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län finns också en rennäringsenhet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Lantbruks-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	883	+3	+3
Övrig personal	431	+1	+1
	1 314	**+4**	**+4**
Anslag			
Lönekostnader	80 034 000	+ 9 182 000	+ 9 182 000
Sjukvård	92 000	—	—
Reseersättningar	7 525 000	+ 689 000	+ 6 000
Lokalkostnader	7 745 000	+ 756 000	+ 636 000
Expenser	3 203 000	+ 204 000	+ 138 000
Därav engångsutgifter	(—)	(+ 50 000)	(+ 50 000)
Utrustning	520 000	+ 190 000	+ 103 000
Därav engångsutgifter	(—)	(+ 117 000)	(+ 58 000)
Utbildningskurser för viss personal vid lantbruksorganisationen	269 000	+ 19 000	—
Kostnader i samband med projekteringsverksamheten	300 000	—	—
Ersättning för tjänster sammanhängande med kontakter mellan lantbruksnämnderna och näringsutövarna	100 000	—	—
	99 788 000	**+11 040 000**	**+10 065 000**

Inkomster vid lantbruksnämnderna, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 5 milj. kr. (1974/75 4,5 milj. kr.).

Till lantbruksnämnderna influtna renbetesavgifter skall tas till uppbörd under anslaget för att användas inom renskötseln enligt föreskrifter som meddelas av lantbruksstyrelsen.

Lantbruksstyrelsen

Lantbruksnämndernas arbetsbelastning är fortfarande stor på grund av den ökade investeringsverksamheten, de nya stödformer som tillkommit på jordbrukets område och den ökade aktiviteten med översiktlig

planering i anslutning till den fysiska riksplaneringen. Styrelsen räknar med att i stort sett nu tillgängliga personalresurser skall vara tillfyllest även för budgetåret 1975/76. Statskontoret genomför f. n. på begäran av lantbruksstyrelsen en översyn av lantbruksnämndernas verksamhet. Resultatet härav beräknas kunna läggas fram våren 1976.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 10 873 000 kr., varav 2 727 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär indragning av 81 tjänster.

3. I samband med växtinspektionens överflyttning behövs 50 000 kr. för inköp av instrument och fältutrustning.

4. För radiostationer till rennäringsavdelningarnas fältarbetande personal behövs 117 000 kr.

Föredraganden

Enligt uttalande av 1967 års riksdag (prop. 1967: 74, JoU 1967: 18, rskr 1967: 214) bör tjänster, som lantbruksnämnd tillhandahåller på beställning och som rör jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering, i princip betalas så att ersättningen ger full kostnadstäckning. Riksdagen beslutade dock att under en övergångstid full kostnadstäckning inte skulle krävas. Fr. o. m. budgetåret 1970/71 uppgår kostnadstäckningen till i genomsnitt 75 % av självkostnaderna. Jag förordar nu att kostnadstäckningen höjs till i genomsnitt 90 %. Regeringen bör liksom hittills få bestämma den närmare fördelningen av självkostnaden i fråga om olika slags förrättningar.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 109 853 000 kr. Jag har därvid räknat med att föreståndarna vid växtskyddsanstaltens filialer i Linköping, Kalmar och Skara förs över till resp. lantbruksnämnd fr. o. m. den 1 januari 1976. Jag har vidare bl. a. räknat medel för erforderlig materialanskaffning i samband med nämnda överflyttning (3).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbruksnämnderna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 109 853 000 kr.

B 3. Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.

1973/74	Utgift	3 491 603
1974/75	Anslag	4 200 000
1975/76	Förslag	4 600 000

Anslaget används för att bestrida kostnader för kursverksamhet m. m. i syfte att främja rationaliseringen inom jordbruket och trädgårdsnäringen samt den yttre rationaliseringen inom skogsbruket. Av anslaget får disponeras dels högst 30 000 kr. för ersättningar till deltagare i kur-

ser anordnade i anslutning till verksamheten vid lantbrukshögskolans konsulentavdelning samt för kostnader för att anlita andra föreläsare vid dessa kurser än de som tillhör konsulentavdelningen, dels högst 450 000 kr. för att bestrida kostnader för inspelning av lantbruksprogram för TV.

Lantbruksstyrelsen

Rådgivnings- och kursverksamheten är ett av de viktigaste instrumenten för att främja jordbrukets rationalisering. Under budgetåret 1974/75 ägnas fortsatt stor uppmärksamhet åt att ge näringsutövarna och de anställda bättre kunskaper bl. a. på det produktionstekniska och företagsekonomiska området. Stor uppmärksamhet ägnas även åt de nya bestämmelserna om jordbrukets beskattning, frågor rörande arbetarskydd och arbetsmiljö inom jordbruket, de nya lagarna på djurskyddsområdet, risker med och livsmedelshygieniska aspekter på användandet av bekämpningsmedel m. m. Vidare har styrelsen tillsammans med statens lantbruksinformation träffat avtal med kommittén för den fortsatta verksamheten med radio och television inom utbildningsväsendet (TRU) och Sveriges Radio—TV 2 om fortsatt försöksverksamhet med lantbruksprogram i TV under år 1975. Under budgetåret 1975/76 bör kursverksamheten bedrivas i oförändrad omfattning.

Anslaget bör höjas med 578 000 kr., varav 53 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Höjningen avser ökade kostnader för lärararvoden, höjda traktamentsstipendier och stipendier för förlorad arbetstid till vissa kursdeltagare, produktion av TV-program, annonser, resor och material m. m.

Lantbrukarnas riksförbund har i skrivelse den 25 november 1974 bl. a. hemställt att nya ersättningsgrunder och belopp fastställs för deltagare i lantbruksnämndernas kursverksamhet för jordbrukets rationalisering.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 400 000 kr. till 4,6 milj. kr. Jag har därvid bl. a. räknat medel för en höjning av traktamentsstipendierna och stipendierna för förlorad arbetstid till vissa kursdeltagare.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 600 000 kr.

B 4. Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.

1973/74	Utgift	14 591 911
1974/75	Anslag	25 000 000
1975/76	Förslag	27 000 000

Från anslaget utbetalas bidrag till yttre och inre rationalisering enligt kungörelsen (1967: 453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m. (ändrad senast 1974: 419), bidrag enligt kungörelsen (1972: 247) om rationaliseringsstöd till vissa jordbruk med mjölkproduktion, bidrag till jordbruksföretag enligt kungörelsen (1972: 293) om statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom jordbruks- och trädgårdsföretag samt bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond som utfästs före den 1 juli 1967. Därutöver används anslaget för vissa speciella ändamål.

Bidrag till yttre och inre rationalisering

Budgetår	Ram	Beviljade bidrag m. m.
1973/74	26 000 000	24 540 000
1974/75	28 000 000	
1975/76 (förslag)	30 000 000	

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med 33 milj. kr. Därav bör få tas i anspråk medel för speciella ändamål i samma utsträckning som för innevarande budgetår. Utöver tidigare ändamål bör fr. o. m. budgetåret 1975/76 50 000 kr. få tas i anspråk för resultatanalyser vid jordbruksföretag. I samband med att den jordbruksekonomiska undersökningen överförs från lantbruksstyrelsen till statistiska centralbyrån bortfaller nämligen styrelsens nuvarande anslag för bokföringsverksamheten inom jordbruket. Från detta anslag har samma belopp hittills fått disponeras för ändamålet. Resultatanalyserna har utförts för vissa av de jordbruk som erhållit statligt rationaliseringsstöd och är att anse som en uppföljning av rationaliseringsverksamheten. Lantbruksstyrelsen bedömer det angeläget att denna uppföljning får fortsätta.

I fråga om bidrag till yttre rationalisering har under budgetåret 1973/74 behovet kunnat tillgodoses. Den nu gällande lantmäteritaxan (1971: 1101) innebär att nedsättning av ersättning enligt taxan sker i väsentligt mindre omfattning än tidigare, varför behovet av bidrag till lantmäterikostnader kommer att öka. Styrelsen bedömer behovet av ram för bidrag till yttre rationalisering till oförändrat 12 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

I fråga om inre rationalisering har under senare år tillkommit utvidgade bidragsmöjligheter som tillsammans med ett ökat intresse för investeringar medfört ett kraftigt ökat medelsbehov. Det ökade behovet hänför sig främst till miljövårdsbidrag till jordbruket och statsbidrag till rationaliseringsåtgärder i norra Sverige. Det är angeläget från både jordbrukssynpunkt och regionalpolitisk synpunkt att investeringsverksamheten i norra Sverige fortsätter i hög takt. En förbättrad miljövård inom jordbruksföretagen får också bedömas som betydelsefull från allmän synpunkt. Då bidrag till investeringar av här aktuellt slag torde spela stor roll för investeringsnivån inom hithörande områden är det viktigt att till huvudsaklig del kunna tillgodose det föreliggande behovet.

Enligt 22 § andra stycket kungörelsen (1967: 453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m. får bidrag, som avser uppförande eller ombyggnad av ekonomibyggnad, ej överstiga 50 000 kr. eller, om byggnadsåtgärden från allmän synpunkt är av särskild betydelse, 100 000 kr. Dessa belopp har varit oförändrade sedan år 1967. Därefter har byggnadskostnadsindex för jordbrukets byggnader stigit med 61 %. Beloppen bör därför höjas till 75 000 kr. resp. 150 000 kr.

För budgetåret 1975/76 behövs ett utrymme för bidrag till inre rationalisering på 22 milj. kr. dvs. en ökning med 6 milj. kr. jämfört med budgetåret 1973/74. Av den beräknade ökningen är ca 3 milj. kr. att hänföra till ökad efterfrågan och ökade kostnader samt resterande 3 milj. kr. till den föreslagna höjningen av bidragsbeloppens maximala storlek.

Den totala ramen för budgetåret 1975/76 bör således uppgå till 34 milj. kr., varav 12 milj. kr. bör få disponeras för bidrag till yttre rationalisering och 22 milj. kr. för bidrag till inre rationalisering. Regeringen eller efter dess bemyndigande lantbruksstyrelsen bör kunna jämka fördelningen mellan dessa ändamål.

Vid beräkningen av medelsbehovet under anslaget har beaktats bl. a. de vinstmedel som tillförs anslaget i samband med försäljning av jordfondsfastigheter. Vidare har beaktats behovet av ca 100 000 kr. för utbetalning av utfästa bidrag till återbetalning av lån från jordbrukets maskinlånefond samt ett beräknat medelsbehov under budgetåret 1975/76 av ca 1 milj. kr. för att bestrida statsbidrag till sådana torrläggnings- och andra rationaliseringsåtgärder i Kvismaredalen, Mosjöbotten och Västra Mosjön i Örebro län som enligt gällande föreskrifter ej belastar fastställda bidragsramar.

Föredraganden

Det statliga ekonomiska stödet till jordbrukets rationalisering utgår huvudsakligen i form av kreditgarantier. Bidragsgivningen från detta anslag begränsas i huvudsak till att avse åtgärder som har nära samband med strukturrationaliseringen. All bidragsgivning till inre rationalisering

i samband med särskild rationalisering belastar dock anslaget Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m. Enligt min mening bör bidragsramarna under detta anslag höjas med 2 milj. kr. till sammanlagt 30 milj. kr., varav 12 milj. kr. bör avse yttre rationalisering och 18 milj. kr. inre rationalisering. Regeringen bör kunna jämka fördelningen mellan dessa ändamål. För utbetalningar från anslaget beräknar jag 27 milj. kr. Av anslaget bör utöver för tidigare speciella ändamål få tas i anspråk medel för resultatanalyser vid jordbruksföretag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1975/76 statsbidrag beviljas till jordbrukets rationalisering intill ett belopp av 30 000 000 kr.,
2. till *Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 27 000 000 kr.

B 5. Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.

1973/74	Utgift	152 400	Reservation	180 341
1974/75	Anslag	150 000		
1975/76	Förslag	150 000		

Från anslaget utbetalas dels bidrag som beviljas enligt kungörelsen (1968: 377) om statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering (ändrad senast 1974: 269), dels bidrag som beviljas till trädgårdsföretag enligt kungörelsen (1972: 293) om statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom jordbruks- och trädgårdsföretag. Därutöver disponeras anslaget för bidrag till Svenska fruktfrämjandet, Svenska grönsaksfrämjandet och Svenska blomsterfrämjandet.

Lantbruksstyrelsen

Under budgetåret 1973/74 har något statsbidrag inte beviljats enligt trädgårdsrationaliseringskungörelsen. Endast ett bidrag har utgått enligt kungörelsen om statsbidrag till miljövårdande åtgärder. Nämnvärt ökade anspråk på medel för bidrag enligt dessa kungörelser förutses ej för budgetåret 1975/76. Styrelsen erinrar om att under kalenderåret 1975 bidrag kan beviljas trädgårdsföretag för åtgärder med bränslebesparande effekt enligt kungörelsen (1974: 250) om energibesparande åtgärder i trädgårdsföretag.

Till vardera Svenska fruktfrämjandet, Svenska grönsaksfrämjandet och Svenska blomsterfrämjandet har bidrag tidigare utgått med 50 000 kr. Därtill erhåller Svenska grönsaksfrämjandet och Svenska blomsterfrämjandet vardera 50 000 kr. från anslaget Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen. Svenska fruktfrämjandet erhåller bidrag ur samma anslag med ett belopp motsvarande fruktodlingens årliga förbrukning av skattebelagda drivmedel. Eftersom denna förbrukning för fruktodlingens del är begränsad har fruktfrämjandet inte tilldelats högre be-

lopp än 5 000 kr. Härigenom har intressenternas direkta finansieringsandel av verksamhetskostnaderna blivit betydligt högre i fruktfrämjandet än i de två andra samarbetsorganen. Svenska fruktfrämjandet bör därför från anslaget Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering för budgetåret 1975/76 beviljas ett belopp av 100 000 kr. Med hänsyn härtill bör anslaget föras upp med ett belopp av 200 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kr.

B 6. Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti

1973/74	Utgift	1 259 028
1974/75	Anslag	1 000 000
1975/76	Förslag	1 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för att täcka förluster på grund av statlig garanti för lån till jordbrukets yttre och inre rationalisering, förvärv och drift av jordbruk, maskinhållning inom jordbruket, uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål, trädgårdsnäringens rationalisering m. m., rennäringens rationalisering m. m. samt inköp av avelshästar och ridhästar.

Ändamål	1972/73			1973/74			1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
	fastställd ram[1]	jämkad ram	beviljad garanti	fastställd ram[1]	jämkad ram	beviljad garanti	fastställd ram	Lantbruksstyrelsen	Föredraganden
	milj. kr.								
1. Yttre rationalisering	88,0	88,0	41,6	88,0	63,0	42,9	88,0	−23,0	−33,0
2. Inre rationalisering	95,0	95,0	80,5	95,0	120,0	107,2	95,0	+40,0	+35,0
3. Jordförvärvslån	40,0	40,0	21,0	40,0	40,0	30,7	37,0	+ 8,0	+ 5,0
4. Driftslån	55,0	55,0	44,9	55,0	55,0	45,4	55,0	+10,0	—
5. Maskinlån	7,0	7,0	1,4	7,0	7,0	1,3	7,0	— 2,0	— 5,0
6. Lagerhus m. m.	4,0	4,0	1,3	4,0	4,0	1,5	4,0	—	— 2,0
7. Trädgårdsnäringens rationalisering m.m.	11,0	11,0	10,5	11,0	11,0	9,0	14,0	—	—
8. Rennäringens rationalisering m. m.	2,5	2,5	0,9	2,5	2,5	1,1	2,5	—	—
9. Inköp av avels- och ridhästar	0,5	0,5	0,1	0,5	0,5	0,2	0,5	—	—
	303,0	**303,0**	**202,2**	**303,0**	**303,0**	**239,3**	**303,0**	+33,0	—

[1] Prop. 1973: 85, JoU 1973: 23, rskr 1973: 147.

Lantbruksstyrelsen

A. Anslag m. m.

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

B. Kreditgarantiramar

1—5. Ramarna för lånegaranti till yttre rationalisering, jordförvärvslån, driftslån och maskinlån har under budgetåret 1973/74 inte utnyttjats helt. Ramen för inre rationalisering har däremot fått utökas genom jämkning med ramen för yttre rationalisering för att täcka en med 12 milj. kr. ökad förbrukning utöver den ursprungligen fastställda ramen.

Rationaliseringsbehovet inom jordbruket, främst i form av investeringar i tillskottsmark, ekonomibyggnader och markanläggningar, är fortfarande betydande. Därtill kommer till följd av den allmänna kostnadsstegringen det ökade behovet av driftskapital samt till följd av allmän markvärdestegring och rådande skogskonjunktur höjningen av köpeskillingarna. Efterfrågan på kreditgarantier kan därför väntas fortsätta att öka.

Mot bakgrund av från lantbruksnämnderna inhämtade uppgifter om behovet av kreditgarantier föreslås för budgetåret 1975/76 en ökning av ramen med 33 milj. kr. jämfört med den ram som fastställts för budgetåret 1974/75. Ramen för kreditgaranti till inre rationalisering bör ökas till 135 milj. kr., ramen för kreditgaranti för driftslån till 65 milj. kr. och ramen för jordförvärvslån till 45 milj. kr., medan ramarna för kreditgaranti till yttre rationalisering och maskinlån bör minskas till 65 resp. 5 milj. kr.

6. Ramen på 4 milj. kr. till kreditgaranti för lån till lagerhus m. m. för budgetåret 1973/74 har endast utnyttjats i ringa omfattning. Med ledning av inhämtade uppgifter om beräknad efterfrågan bör ramen dock behållas oförändrad för budgetåret 1975/76.

7. Garantiramen för trädgårdsnäringens rationalisering m. m. avser garanti för rationaliseringslån, förvärvslån och driftslån till trädgårdsföretag, lån till inrättande av lagerhus och auktionshallar för trädgårdsprodukter samt lån till maskinhållning. Utifrån beräknad efterfrågan bör ramen behållas oförändrad.

8. Garantiramen för rennäringens rationalisering m. m. för budgetåret 1973/74 har inte utnyttjats helt. Efterfrågan på garantier väntas öka. Ramen bör behållas oförändrad.

9. Ramen för kreditgarantier för lån till inköp av avelshästar och ridhästar behöver inte ändras.

Föredraganden

Efterfrågan på kreditgarantier ökade totalt sett under budgetåret 1973/74. Särskilt markant var ökningen av kreditgarantierna för inre

rationalisering. Enligt min mening finns dock ingen anledning att ändra det totala rambeloppet för budgetåret 1975/76. Däremot bör en viss omfördelning ske mellan de olika garantiramarna. Sålunda anser jag att ramarna för kreditgaranti till inre rationalisering och till jordförvärvslån bör höjas med 35 milj. kr. resp. 5 milj. kr. Ramarna för kreditgaranti till yttre rationalisering, till maskinlån och till lån för uppförande av lagerhus för jordbruksändamål m. m. bör kunna sänkas med resp. 33 milj. kr., 5 milj. kr. och 2 milj. kr.

För budgetåret 1975/76 bör statlig kreditgaranti beräknas för lån till yttre rationalisering med 55 milj. kr., för lån till inre rationalisering med 130 milj. kr., för jordförvärvslån med 42 milj. kr., för driftslån med 55 milj. kr., för maskinlån med 2 milj. kr., för lån till uppförande av lagerhus för jordbruksändamål m. m. med 2 milj. kr., för lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. med 14 milj. kr., för lån till rennäringens rationalisering m. m. med 2,5 milj. kr. samt till lån för inköp av avels- och ridhästar med 500 000 kr. Regeringen bör närmare kunna bestämma fördelningen mellan de fem förstnämnda ändamålen.

Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med oförändrat 1 milj. kr. F. n. har regeringen bemyndigande att biträda ackord och eljest efterge statens rätt på grund av garantiåtagande för lån avseende yttre och inre rationalisering samt för jordförvärvslån och driftslån. Enligt min mening bör regeringen kunna bemyndiga lantbruksstyrelsen att biträda ackord och eljest efterge statens rätt på grund av garantiåtagande för dels lån avseende jordbrukets, trädgårdsnäringens och rennäringens rationalisering, dels lån till lagerhus för jordbruksändamål m. m., lån till gemensam maskinanvändning inom jordbruket samt lån för inköp av avelshästar och ridhästar.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1975/76 statlig kreditgaranti lämnas för lån till yttre rationalisering, lån till inre rationalisering, jordförvärvslån, driftslån, maskinlån, lån till uppförande av lagerhus för jordbruksändamål m. m., lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m., lån till rennäringens rationalisering m. m. samt lån till inköp av avelshästar och ridhästar med sammanlagt 303 000 000 kr., varav till uppförande av lagerhus för jordbruksändamål m. m. 2 milj. kr., till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. 14 milj. kr., till rennäringens rationalisering m. m. 2,5 milj. kr. samt till inköp av avelshästar och ridhästar 500 000 kr.,
2. medge att regeringen eller, enligt regeringens bestämmande, lantbruksstyrelsen får biträda ackord och eljest efterge statens rätt på grund av garantiåtagande för lån till yttre rationalisering, lån till inre rationalisering, jordförvärvslån, driftslån, maskinlån, lån till uppförande av lagerhus för jordbruksända-

mål m. m., lån till trädgårdsnäringens rationalisering m. m., lån till rennäringens rationalisering m. m. samt lån till inköp av avelshästar och ridhästar,

3. till *Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kr.

B 7. Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m.

1973/74	Utgift	14 018 821
1974/75	Anslag	14 000 000
1975/76	Förslag	17 000 000

Från anslaget utbetalas dels bidrag till särskild rationalisering inom norrlandslänen, Kopparbergs och Värmlands län samt inom den del av Älvsborgs län som omfattar landskapet Dalsland enligt kungörelsen (1967: 453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m. (ändrad senast 1974: 419), dels bidrag som beviljas enligt kungörelsen (1971: 420) om rationaliseringsstöd till vissa jordbruk. Därutöver används anslaget för vissa speciella ändamål i de delar av landet där verksamheten med särskild rationalisering bedrivs.

Bidrag till särskild rationalisering

Budgetår	Ram	Beviljade bidrag
1973/74	17 000 000	16 860 000
1974/75	20 000 000	
1975/76 (förslag)	20 000 000	

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med 18 milj. kr., varav 300 000 kr. avses för vissa produktionsbefrämjande åtgärder. Den ram, inom vilken bidrag till särskild rationalisering får beviljas, bör fastställas till 21 milj. kr.

Efterfrågan på bidrag under budgetåret 1973/74 var större än under budgetåret 1972/73. Orsaken härtill är främst en stigande investeringsvilja i mjölkproduktionen tillsammans med vissa utvidgade bidragsmöjligheter som tillkommit under senare år. Investeringarna i framför allt ekonomibyggnader har under åren kommit att dra allt högre kostnader. Det är angeläget att investeringarna i mjölkproduktionen får möjlighet att fortgå i nuvarande takt så att effektiviteten i produktionen höjs. Investeringarna är ofta av sådan storleksordning att de inte kan realiseras utan det särskilda rationaliseringsbidraget. Statsbidrag är därför av avgörande betydelse för investeringsnivån.

Medlen till produktionsbefrämjande åtgärder avser tillfälliga insatser på olika områden inom jordbrukssektorn, t. ex. främjande av foder- och

utsädesproduktion, fåravel och galthållning, svinstamkontroll, hälsokontroll samt provning, introduktion och uppföljning av nya rön i praktiskt bruk.

Lantbruksnämnderna har redovisat ett uppskattat medelsbehov för bidrag till särskild rationalisering av 20 milj. kr. för såväl innevarande budgetår som 1975/76, medan medelsbehovet för bidrag till begränsat utvecklingsbara enheter väntas öka från 5 milj. kr. innevarande budgetår till 6 milj. kr. 1975/76. Bidragsramen beräknas därför bli helt disponerad innevarande budgetår. Viss ökning krävs nästa budgetår med hänsyn till de kraftiga materialkostnadsstegringarna. Ramen för nästa budgetår bör därför fastställas till 21 milj. kr.

Lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen och *skogsstyrelsen* har i gemensam skrivelse lämnat redogörelse för verksamheten med särskild rationalisering under budgetåret 1973/74.

Intill den 1 juli 1974 har enligt skrivelsen sammanlagt 212 områden godkänts för särskilda rationaliseringsåtgärder. Inom dessa har verksamheten börjat vid totalt 538 brukningsenheter. Mer än en tredjedel av enheterna eller 210 ligger i Norrbottens län. Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län har vardera något mer än 15 % av enheterna, medan för Kopparbergs län redovisas 39 och för Värmlands län 7 enheter. Slutligen finns en enhet i Älvsborgs län. Den genomsnittliga åkerarealen vid de brukningsenheter som under budgetåret 1973/74 fått arealtillskott har ökat från 31 till 39 ha och skogsmarksarealen från 154 till 180 ha. Lantbruksnämndernas rationaliseringsreserv i anslutning till områdena uppgick den 30 juni 1974 till 3 451 ha åker och 22 977 ha skogsmark.

Sedan verksamheten med särskild rationalisering började budgetåret 1960/61 har statsbidrag beviljats till inre rationalisering och driftrationalisering med sammanlagt 101 milj. kr. Av detta belopp har 39,7 milj. kr. utgått i Norrbottens län. I Jämtlands, Västernorrlands och Västerbottens län har beviljats resp. 16,6, 15,5 och 15,1 milj. kr. samt i Kopparbergs och Gävleborgs län 7,9 resp. 5,8 milj. kr. I Värmlands och Älvsborgs län har verksamheten endast begränsad omfattning. Huvuddelen av bidragen eller ca 74 milj. kr. avser investeringar i ekonomibyggnader, medan 8 milj. kr. utgått till dikning.

Föredraganden

Erfarenheterna av verksamheten med särskild rationalisering är alltjämt goda. Efterfrågan på bidrag har ökat bl. a. på grund av de utvidgade bidragsmöjligheter som tillkommit under senare år. Enligt min mening bör ramen för nästa budgetår vara oförändrat 20 milj. kr. Anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 beräknar jag till 17 milj. kr. Jag har därvid räknat med 300 000 kr. till vissa produktionsbefrämjande åtgärder i

de delar av landet där verksamheten med särskild rationalisering bedrivs.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1975/76 statsbidrag beviljas till särskild rationalisering intill ett belopp av 20 000 000 kr.,
2. till *Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 17 000 000 kr.

B 8. Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.

1973/74	Utgift	1 134 230
1974/75	Anslag	1 400 000
1975/76	Förslag	1 600 000

Anslaget används i huvudsak för bidrag till investeringar i byggnader och andra fasta anläggningar på bestående kronolägenheter, till flyttningsbidrag och avträdesersättning åt innehavare av kronolägenheter samt för att bestrida vissa andra utgifter för lägenheterna.

Lantbruksstyrelsen

Av bostadshusen på de 229 lägenheter som står under lantbruksstyrelsens förvaltning bedöms 100 som goda, 86 som medelgoda och 43 som dåliga. Under den närmaste femårsperioden planeras på 56 av lägenheterna en upprustning av byggnaderna, främst bostadshusen. De flesta av dessa upprustningar kommer med hänsyn till den kraftiga byggnadskostnadsstegringen under senare år att bli kostnadskrävande.

Medelsbehovet för statsbidrag och ersättningar beräknas för budgetåret 1975/76 till ca 600 000 kr. Inkomsterna beräknas för samma period till ca 100 000 kr. För budgetåret 1975/76 behövs sålunda omkring 500 000 kr. Detta innebär en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 100 000 kr. Det är främst av sociala och glesbygdspolitiska skäl mycket angeläget att de planerade investeringarna i byggnader m. m. kommer till stånd utan dröjsmål.

Domänverket

Anslagsbehovet har ökat på grund av den nya lagstiftningen och därmed definitiv avveckling av upplåtelserna enligt äldre författningar i takt med kontraktens utlöpande. I samband härmed utbetalas innestående avträdesersättningar även om fortsatt upplåtelse sker till samma brukare. Till detta kommer att antalet utlöpande kontrakt ökar fram till mitten på 1970-talet. För budgetåret 1975/76 är en ökning av domänverkets del av anslaget med 300 000 kr. till 1 300 000 kr. erforderlig.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 200 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kr.

B 9. Befrämjande av husdjursaveln m. m.

1973/74	Utgift	1 183 152	Reservation	422 878
1974/75	Anslag	1 000 000		
1975/76	Förslag	1 220 000		

Från anslaget bestrids bidrag till avelsföreningar och liknande organisationer. Vidare utgår från anslaget stöd åt hästaveln. Detta koncentreras i huvudsak till hästpremiering, hingsthållning och bidrag till vissa andra kvalitetsbefrämjande åtgärder enligt beslut av 1966 års riksdag. Från anslaget utgår också bidrag till befrämjande av mjölkavkastningskontroll m. m.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Lantbruksstyrelsen	Föredraganden
1. Bidrag till avelsföreningar och liknande organisationer	210 000	—	—
2. Stöd åt hästaveln	[1] 710 000	[3] + 100 000	+ 100 000
3. Befrämjande av mjölkavkastningskontroll m. m.	[2] 350 000	+ 50 000	+ 50 000
4. Bidrag till svinstamkontroll	—	—	+ 70 000
	1 270 000	**+ 150 000**	**+ 220 000**

[1] I beloppet ingår 220 000 kr. av reserverade medel.
[2] I beloppet ingår 50 000 kr. av reserverade medel.
[3] Beräkningen förutsätter att 120 000 kr. av reserverade medel får tas i anspråk för ändamålet.

Lantbruksstyrelsen

1. Anslagsposten tas i anspråk för bidrag till avelsföreningarna för nötboskap, svin, fjäderfä och kaniner, för rådgivnings- och upplysningsverksamhet, för att främja och påskynda rationaliseringen av animalieproduktionen samt för stöd till nämnden för avelsvärdering av tjurar.

Fårkontrollen håller på att läggas om. 1974 års riksdag (JoU 1974: 1 s. 10) uttalade att man utgick från att Kungl. Maj:t och vederbörande myndigheter övervägde behovet av allmänna medel under budgetåret 1975/76 för att nämnda omläggning skulle kunna genomföras som planerats. Lantbruksstyrelsen förutsätter att medel inom ramen för jordbruksprisregleringen kommer att ställas till förfogande för ändamålet.

2. För stöd åt hästaveln står under budgetåret 1974/75 ett belopp av

710 000 kr. till styrelsens förfogande. Härav får 220 000 kr. tas i anspråk av reservationsmedel. Även för budgetåret 1975/76 bör 710 000 kr. anvisas för stöd åt hästaveln. Av reservationen bör 120 000 kr. få tas i anspråk för detta ändamål. Anslagsposten behöver således räknas upp med 100 000 kr.

3. Fr. o. m. budgetåret 1968/69 har årligen ställts medel till styrelsens förfogande för att försöksvis stimulera till ökad anslutning till mjölkavkastningskontroll och andra åtgärder för att främja en rationell mjölkproduktion. Under innevarande budgetår får 350 000 kr. disponeras för ändamålet, varav 50 000 kr. utgörs av reserverade medel. På grund av läget inom mjölkproduktionen är det angeläget att ytterligare insatser kan göras. För ändamålet behövs för budgetåret 1975/76 oförändrat belopp, vilket innebär att anslagsposten bör räknas upp med 50 000 kr. till 350 000 kr., eftersom någon reservation inte beräknas vara tillgänglig.

Verksamheten har bedrivits i samverkan mellan lantbruksnämnderna, lantbrukshögskolans konsulentavdelning och Svensk husdjursskötsel. Den har i huvudsak bestått i demonstrationsförsök och andra åtgärder för att befrämja tillämpningen av känd teknik i mjölkproduktionen. Vidare har olika inventeringar genomförts med syfte att klarlägga fodrets beskaffenhet och förekommande brister i produktionsteknik, juverhälsa och klövvård.

Föredraganden

Under budgetåret 1975/76 bör 120 000 kr. av reserverade medel disponeras för stöd åt hästaveln. Anslaget bör ökas med 220 000 kr. till 1 220 000 kr. Med hänvisning till vad jag anfört under punkten B 1 har jag därvid räknat med 70 000 kr. för bidrag till svinstamkontroll.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Befrämjande av husdjursaveln m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 220 000 kr.

B 10. Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet

1973/74	Utgift	—
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Under anslaget tas upp ett formellt belopp av 1 000 kr. till uppdragsverksamhet vid statens hingstdepå och stuteri.

Verksamheten vid hingstdepån avser främst att tillgodose halvblodsavelns behov av goda beskällare. Rekryteringen av hingstdepån sker dels från stuteriet, dels genom inköp av hingstar och hingstföl.

Verksamheten finansieras med avgifter. De direkta utgifterna och inkomsterna bör balansera. Täckning av underskott sker genom bidrag till

verksamheten från reservationsanslaget Bidrag till statens hingstdepå och stuteri.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 11. Bidrag till statens hingstdepå och stuteri

1973/74	Utgift	428 342	Reservation	203 658
1974/75	Anslag	550 000		
1975/76	Förslag	450 000		

Från anslaget anvisas medel för att täcka beräknat underskott av verksamheten vid statens hingstdepå och stuteri.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp oförändrat med 550 000 kr. Den beräknade ingående reservationen 1975/76 är behövlig med hänsyn till den svårbedömda resultatutvecklingen för depåns verksamhet och för att nödvändig medelsreserv skall finnas tillgänglig.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 450 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens hingstdepå och stuteri* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 kr.

B 12. Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling

1973/74	Utgift	69 273	Reservation	62 575
1974/75	Anslag	215 000		
1975/76	Förslag	215 000		

Från anslaget utgår dels bidrag med 200 000 kr. till främjande av biskötsel, dels bidrag med 15 000 kr. till främjande av växtodling.

Lantbruksstyrelsen

Anslagsposten till främjande av biskötseln används till utbildning av bitillsynsmän, försök med vandringsbiskötsel, undersökningar om binas

utnyttjande i pollineringen, m. m. samt till bidrag åt Sveriges biodlares riksförbund.

Under regleringsåret 1974/75 skall 500 000 kr. av införselavgiftsmedel tillföras fonden för kollektiva åtgärder inom biodlingen. Styrelsen avser att hemställa hos statens jordbruksnämnd att nämnden, då förslag om prisreglering för jordbrukets produkter upprättas för regleringsåret 1975/76, beaktar att prisregleringsmedel bör tillföras fonden.

Anslagsposten till främjande av växtodling har de senaste åren använts till att utreda betingelserna för produktion av grönytefrö.

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 215 000 kr.

B 13. Bidrag till Svensk matpotatiskontroll

1973/74	Utgift	120 000	Reservation	—
1974/75	Anslag	170 000		
1975/76	Förslag	170 000		

Svensk matpotatiskontroll (SMAK) har till uppgift att genom olika åtgärder verka för att inom landet saluförd matpotatis är av fullgod beskaffenhet. SMAK:s verksamhet innefattar kontroll av SMAK-märkt potatis samt vissa andra kontrollåtaganden samt upplysningsverksamhet rörande matpotatis. SMAK står under ledning av en styrelse, i vilken bl. a. konsumenterna, odlarna och handeln är företrädda.

Av anslaget för innevarande budgetår är 15 000 kr. avsedda för SMAK:s allmänna verksamhet, 105 000 kr. för upplysningsverksamhet rörande matpotatis och 50 000 kr. för SMAK:s basorganisation. SMAK har dessutom tilldelats 600 000 kr. av införselavgiftsmedel.

I enlighet med beslut av 1973 års riksdag har obligatorisk kvalitetsmärkning under offentlig kontroll införts för matpotatis (prop. 1973: 96, JoU 1973: 25, rskr 1973: 232). SMAK har därvid fått till uppgift att fr. o. m. den 1 oktober 1974 biträda lantbruksstyrelsen med tillsyn över bestämmelsernas efterlevnad.

Lantbruksstyrelsen

1. Med hänsyn till önskvärdheten av att upplysningsverksamheten bedrivs i oförändrad omfattning bör anslaget för detta ändamål uppräknas med 15 000 kr.

2. För att biträda lantbruksstyrelsen med administrativa uppgifter i

anslutning till den offentliga kontrollen av den obligatoriska märkningen av matpotatis beräknas SMAK få uppgifter som kräver arbetsinsatser motsvarande två årsverken till en kostnad av 100 000 kr. Bidraget till basorganisationen bör därför uppräknas med 50 000 kr.

3. Vid införandet av den obligatoriska märkningen av matpotatis under offentlig kontroll behövs övervakning av att potatisen är märkt. För kontrollens uppläggning fordras en så fullständig förteckning som möjligt över förpackare och lösviktförsäljare. Även om lantbruksstyrelsen på olika vägar sökt skapa grund för en sådan förteckning, behöver SMAK:s organisation utnyttjas härför. Dessa kostnader bör inte bestridas av de till SMAK-kontrollen anslutna förpackarna. Inte minst för att skapa ett underlag för en objektiv värdering av den anonyma kvalitetsklassen behövs vissa medel. Kostnaden för övervakningen av att potatisen märks och den komplettering av förteckningen som erfordras beräknas till 125 000 kr. Sedan förteckningen lagts upp kommer medelsbehovet att minska.

Föredraganden

Anslaget bör vara oförändrat. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Svensk matpotatiskontroll* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 170 000 kr.

35 14. Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen

1973/74	Utgift	176 500
1974/75	Anslag	522 000
1975/76	Förslag	522 000

Anslaget avser kollektiv återbäring av skatt på bensin som förbrukas till jordfräsar inom yrkesmässig trädgårdsodling. Medlen skall användas för bidrag till vissa för trädgårdsnäringen allmännyttiga ändamål och disponeras av lantbruksstyrelsen efter samråd med styrelsens trädgårdsnämnd. Medel som inte utbetalats som bidrag förs vid utgången av påföljande budgetår över till trädgårdsnäringens bensinskattefond, som disponeras för samma ändamål som anslaget.

Lantbruksstyrelsen

Under budgetåret 1973/74 har för bidrag till olika ändamål disponerats 597 650 kr. Medelstillgången uppgick vid utgången av budgetåret till 1 307 950 kr. Därav utgjorde 552 200 kr. beviljade men ej utbetalda bidrag.

Anslaget bör föras upp med 522 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör vara oförändrat. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 522 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 15. Främjande av rennäringen

1973/74	Utgift	2 325 353	Reservation	2 693 157
1974/75	Anslag	630 000		
1975/76	Förslag	630 000		

Anslaget används för upplysning, rådgivning, kontaktåtgärder o. d. på rennäringens område. Anslaget används vidare för att främja avsättningen av renkött och för mindre undersökningar om betestillgång och andra förhållanden av betydelse för renskötseln. Under anslaget anvisar staten också bidrag till rennäringens katastrofskadeskydd.

Lantbruksstyrelsen

1. Styrelsen beräknar medelsbehovet för rådgivningsverksamhet m. m. till 300 000 kr.

Program för upplysnings- och rådgivningsverksamheten på kort och lång sikt har utarbetats. Målsättningen är att underlätta för samebyarna att fungera enligt rennäringslagen och den svensk-norska renbeteskonventionen. Dessutom skall verksamheten omfatta produktionsrådgivning, sysselsättningsfrågor m. m.

För planering av renskötseldriften, betesgången m. m. är uppgifter om betestillgångarna inom samebyarna av grundläggande betydelse. Medel bör därför stå till förfogande för mindre undersökningar gällande betestillgång och andra förhållanden som kan anses nödvändiga och som inte kan finansieras på annat sätt.

2. Behovet av medel för rennäringens katastrofskadeskydd är svårt att uppskatta i förväg eftersom behovet varierar från år till år. Det kan emellertid antas att en säkrare uppskattning av medelsbehovet kan företas när erfarenheter vunnits av hur katastrofskadeskyddet fungerar. I avvaktan härpå beräknar styrelsen medelsbehovet oförändrat till 330 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med lantbruksstyrelsens förslag bör anslaget tas upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av rennäringen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 630 000 kr.

B 16. Kompensation för bensinskatt till rennäringen

1973/74	Utgift	200 000
1974/75	Anslag	210 000
1975/76	Förslag	210 000

Anslaget avser kollektiv återbäring av skatt på bensin, som förbrukas vid användning av snöskotrar inom rennäringen.

Anslaget står till lantbruksstyrelsens förfogande. Medlen betalas ut till Svenska samernas riksförbund, som disponerar anslaget enligt landsmötets beslut för ändamål som gagnar renskötande samer.

Lantbruksstyrelsen

Lantbruksstyrelsen föreslår att anslaget förs upp med ett oförändrat belopp av 210 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kompensation för bensinskatt till rennäringen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 210 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

C. JORDBRUKSPRISREGLERING

C 1. Statens jordbruksnämnd

1973/74	Utgift	9 770 375
1974/75	Anslag	10 772 000
1975/76	Förslag	11 957 000

Statens jordbruksnämnd är central förvaltningsmyndighet för ärenden om prisreglering och marknadsföring på jordbrukets och fiskets områden. Nämnden ansvarar vidare för den ekonomiska försvarsberedskapen på livsmedelsområdet och är huvudman för skördeskadeskyddet.

Jordbruksnämnden består av en generaldirektör och högst fem andra ledamöter. Vid handläggning av fiskeärenden ingår i nämnden ytterligare en ledamot. Chef för nämnden är generaldirektören. Inom nämnden finns fem byråer, nämligen animaliebyrån, vegetabiliebyrån, administrativa byrån, utredningsbyrån och utrikeshandelsbyrån, samt två särskilda sektioner, nämligen fisksektionen och beredskapssektionen.

Till jordbruksnämnden är knutna nämndens konsumentdelegation och beredskapsråd.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens jordbruks-nämnd	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	50	+6	+1
Övrig personal	97	+1	—
	147	**+7**	**+1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	9 022 000	+1 610 000	+1 150 000
Sjukvård	43 000	+ 34 000	+ 30 000
Reseersättningar	443 000	+ 22 000	+ 2 000
Därav utrikes resor	(8 000)	(+ 2 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	933 000	+ 62 000	+ 24 000
Expenser	571 000	+ 82 000	+ 14 000
Därav engångsutgifter	(2 000)	(+ 14 000)	(+ 1 000)
Särskilda undersökningar	110 000	—	—
	11 122 000	**+1 810 000**	**+1 220 000**
Uppbördsmedel			
Ersättning från fonden för beredskapslagring	350 000	+ 35 000	+ 35 000
Nettoutgift	**10 772 000**	**+1 775 000**	**+1 185 000**

Inkomster vid statens jordbruksnämnd, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 1,4 milj. kr. (1974/75 1,3 milj. kr.).

Statens jordbruksnämnd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 188 000 kr., varav 303 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en personalminskning med tre handläggare och fem övriga.

3. Personalen på animaliebyrån bör utökas med två byrådirektörer och ett kontorsbiträde (+ 247 000 kr.).

4. En tjänst som förste byråsekreterare bör inrättas på vegetabiliebyrån (+ 73 000 kr.).

5. Vid sektionen för restitutionsärenden föreslås att en tjänst som förste byråsekreterare inrättas (+ 73 000 kr.).

6. Tjänsten som chef för utrikeshandelsbyrån bör bli ordinarie.

7. Fisksektionen bör ombildas till byrå. Detta medför bl. a. att en tjänst som avdelningsdirektör byts ut mot en tjänst som ordinarie byråchef.

8. Beredskapssektionen föreslås också bli ombildad till byrå. Den nuvarande tjänsten som avdelningsdirektör byts ut mot en tjänst som ordinarie byråchef. Vidare föreslås att personalen utökas med två byrådirektörer. (+ 194 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 11 957 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för bl. a. ytterligare en byrådirektör (3).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens jordbruksnämnd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 11 957 000 kr.

C 2. Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden

1973/74	Utgift	1 288 847
1974/75	Anslag	1 136 000
1975/76	Förslag	1 240 000

Lantbruksekonomiska samarbetsnämndens uppgift är att samordna kalkyler och utredningar rörande den ekonomiska utvecklingen inom lantbruket.

Samarbetsnämnden består av en ordförande, cheferna för lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd och statistiska centralbyrån samt tre andra ledamöter. Chef för nämnden är ordföranden. Under ordföranden leds arbetet av en byråchef. Arbetet bedrivs främst genom särskilda expertgrupper.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Lantbruks-ekonomiska samarbets-nämnden	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	2	—	—
Övrig personal	1	—	—
	3	—	—
Anslag			
Lönekostnader	350 000	+ 54 000	+ 54 000
Sjukvård	1 000	—	—
Reseersättningar	21 000	—	—
Därav utrikes resor	(—)	(+ 7 000)	(—)
Expenser	17 000	—	—
Särskilda utredningar	747 000	+116 000	+ 50 000
	1 136 000	**+170 000**	**+ 104 000**

Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden

1. Löneomräkning av posten lönekostnader 54 000 kr., varav 12 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Löneomräkning av posten särskilda utredningar 116 000 kr., varav 26 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 240 000 kr.

C 3. Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

Det är min avsikt att senare föreslå regeringen att för riksdagen lägga fram särskild proposition angående reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

Med hänvisning härtill hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1975/76 beräkna ett förslagsanslag av 2 600 000 000 kr.

C 4. Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m.

1973/74	Utgift	35 942 613
1974/75	Anslag	38 298 000
1975/76	Förslag	46 098 000

För statens jordbruksnämnds beredskapslagring gäller vissa riktlinjer som, med stöd av riksdagens beslut, senast har fastställts genom beslut av Kungl. Maj:t den 7 juni 1974.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens jordbruksnämnd	Föredraganden
Anslag			
Lagring genom Svensk spannmålshandels försorg	8 328 000	+ 8 532 000	+4 990 000
Lagring i jordbruksnämndens regi	10 458 000	+ 221 000	— 4 000
Ränta på fondkapital för			
Svensk spannmålshandels lagring	8 400 000	+ 7 333 000	+2 475 000
jordbruksnämndens lagring	10 587 000	+ 1 176 000	+ 379 000
Övriga beredskapsåtgärder	525 000	— 40 000	— 40 000
	38 298 000	**+17 222 000**	**+7 800 000**

Statens jordbruksnämnd

I avvaktan på resultaten av 1972 års jordbruksutrednings arbete utgår jordbruksnämnden från i princip samma målsättning för beredskapslagringen för budgetåret 1975/76 som för de fyra senaste åren med undantag för brödspannmål för vilken en ökad lagring föreslås.

För beredskapslagring i jordbruksnämndens regi disponerar nämnden för budgetåret 1974/75 151 250 000 kr., som återstår i nämndens delfond under fonden för beredskapslagring sedan 120 milj. kr. har disponerats för lagring i Svensk spannmålshandels regi. På grund av kraftiga prisstegringar, som inte har kunnat förutses, medger detta kapital emellertid inte varuinköp i den utsträckning som lagringsbemyndigandet anger. Bristen beräknas till 5 milj. kr. För utökad lagring för att förstärka livsmedelsförsörjningen i krig erfordras 6 milj. kr. Nämnden föreslår därför att ytterligare 11 milj. kr. anvisas för dessa ändamål till nämndens delfond under fonden för beredskapslagring. (+1 397 000 kr.)

Nämnden föreslår, med frångående av tidigare fastlagd plan, att brödsädslagringen ökas med 80 000 ton. Kapitalbehovet för utökningen är beräknat till 60 milj. kr. (+12 663 000 kr.)

Jordbruksnämnden föreslår att ytterligare 37 milj. kr. anvisas till nämndens delfond under fonden för beredskapslagring för nyinlagring av 10 000 ton animaliskt proteinfoder (+ 3 202 000 kr.).

Räntan på ianspråktaget kapital har beräknats efter en räntesats på 7,25 % mot tidigare 7 %.

Anslagsposten för övriga beredskapsåtgärder behövs för planläggning av livsmedelsberedskapen med LIBE-modellen (30 000 kr.) och ADB-system (170 000 kr.), utredningar och uppföljningar beträffande planläggningen av ersättningsproduktionen inom livsmedelsområdet (75 000 kr.) samt planläggning av jordbrukets blockorganisation (210 000 kr.).

Föredraganden

Jag anser i likhet med statens jordbruksnämnd att beredskapslagringen av brödsäd bör utökas. Jag finner emellertid att den utökade lagringen bör begränsas till 40 000 ton. Lagringen bör ske av 1974 års spannmålsskörd. Jag kommer därför senare denna dag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75 till Lagring av jordbruksprodukter för beredskapsändamål anvisa ett investeringsanslag av 30 milj. kr. Anslaget föreslås anvisat under statens jordbruksnämnds delfond på fonden för beredskapslagring.

Med hänvisning till sammanställningen och till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 46 098 000 kr.

C 5. Stöd till jordbruket i norra Sverige

1973/74	Utgift	67 013 495
1974/75	Anslag	92 000 000
1975/76	Förslag	95 000 000

Statens jordbruksnämnd disponerar anslaget för dels pristillägg till jordbruket i norra Sverige enligt kungörelsen (1971: 421) om prisstöd till vissa jordbruk (omtryckt 1974: 420), dels pristillägg enligt kungörelsen (1973: 508) om prisstöd till rennäringen (ändrad 1974: 474).

Statens jordbruksnämnd

Fr. o. m. den 1 juli 1974 har prisstödet till jordbruket i norra Sverige utvidgats både vad avser stödnivåer och gränser för stödområden. I samband härmed uppräknades anslaget från 74 till 92 milj. kr. för budgetåret 1974/75. Jordbruksnämnden beräknar medelsbehovet för 1975/76 till 95 milj. kr., varav 76 milj. kr. till mjölk, 17,5 milj. kr. till kött av nötkreatur, får och svin samt 1,5 milj. kr. till renkött.

Föredraganden

Jag biträder statens jordbruksnämnds förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till jordbruket i norra Sverige* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 95 000 000 kr.

C 6. Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m.

1973/74	Utgift	4 676 154
1974/75	Anslag	4 800 000
1975/76	Förslag	3 000 000

Lantbruksstyrelsen disponerar anslaget för utbetalningar dels enligt kungörelsen (1967: 422) om särskilt övergångsbidrag och avgångsvederlag åt jordbrukare, dels med anledning av eventuella besvärsärenden i fråga om arealtillägg och övergångsbidrag enligt tidigare bestämmelser, dels enligt rennäringskungörelsen (1971: 438) för särskilt avgångsvederlag åt renägare.

Lantbruksstyrelsen

Antalet beviljade ansökningar om särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare för år 1973 uppgick till ca 6 100. Bidrag på ca 3,6 milj. kr. betalades ut hösten 1974. Styrelsen uppskattar medelsbehovet till ca 2,8 milj. kr.

I fråga om avgångsvederlag åt jordbrukare uppgick utgifterna under budgetåret 1973/74 till ca 115 000 kr. Styrelsen beräknar medelsbehovet till ca 100 000 kr.

För särskilt avgångsvederlag åt renägare uppgick utgifterna under budgetåret 1973/74 till ca 115 000 kr. Styrelsen beräknar medelsbehovet till ca 100 000 kr.

Föredraganden

Svenska samernas riksförbund har hemställt att rennäringskungörelsen (1971: 438) ändras så att avtrappningen av avgångsvederlaget för renägare förskjuts med ett år innebärande att avgångsvederlag utgår med 6 000 kr. för tiden till utgången av juni 1975. Lantbruksstyrelsen, som yttrat sig över ansökningen, tillstyrker samt anför bl. a. att upplysnings- och informationsverksamhet om rennäringslagen fått prioritet framför rationaliseringssträvandena och att det finns fall där avveckling är förestående men inte hunnits med till den 30 juni 1974. Jag finner i likhet med lantbruksstyrelsen det vara befogat att avgångsvederlaget för renägare skall minskas med 20 % räknat fr. o. m. den 1 juli 1975 i stället för fr. o. m. den 1 juli 1974.

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag att anslaget bör föras upp med ett belopp av 3 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

C 7. Jordbruksekonomiska undersökningen

Nytt anslag (förslag) 2 144 000

Under punkten C 7 har på riksstaten för budgetåret 1974/75 till Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket anvisats ett reservationsanslag av 1 218 000 kr. Reservationen på anslaget uppgick vid budgetårets ingång till 1 823 067 kr.

Statistiska centralbyrån

Jordbruksekonomiska undersökningen har hittills bekostats dels från anslaget till lantbruksstyrelsen för personalkostnader, dels från reservationsanslaget Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket för ersättning till Lantbrukarnas riksförbunds driftsbyrå samt kostnader för programmering, databearbetning m. m.

Enligt beslut av riksdagen (prop. 1974: 122, JoU 1974: 29, rskr 1974: 275) kommer undersökningen att den 1 juli 1975 föras över från lantbruksstyrelsen till statistiska centralbyrån. Med anledning härav föreslår centralbyrån att medelsanvisningen för budgetåret 1975/76 samlas till ett anslag benämnt Jordbruksekonomiska undersökningen.

Jordbruksekonomiska undersökningen kommer under budgetåret 1975/76 att omfatta bearbetningar i huvudsak enligt hittillsvarande uppläggning för åren 1973—1975 samt förberedelsearbete inför 1976 års undersökning, då vissa större omläggningar förutses bli genomförda.

För den löpande verksamheten har räknats med samma personalinsats som lantbruksstyrelsen hittills tillämpat för undersökningen vilket skulle motsvara en kostnad av ca 947 000 kr.

Ersättningen till driftsbyrån blir beroende av det faktiska antal gårdar som ingår i undersökningen samt ersättningen per gård till driftsbyrån. Centralbyrån beräknar kostnaderna för budgetåret 1975/76 till 1 273 000 kr.

För särskilda utredningsresurser i samband med övergången till omlagd undersökning erfordras under 1975/76 342 000 kr. samt 200 000 kr. för omprogrammering. För planeringskostnader har centralbyrån erhållit 240 000 kr. under 1974/75.

Föredraganden

Enligt beslut av riksdagen våren 1974 skall jordbruksekonomiska undersökningen föras över från lantbruksstyrelsen till statistiska centralbyrån. Ansvaret för frågor om uppläggning och omfattning av jordbruksekonomiska undersökningen har hittills åvilat lantbruksekonomiska samarbetsnämnden. Med hänsyn till samarbetsnämndens arbetsuppgifter och sammansättning och i avvaktan på resultatet av 1972 års jordbruksutredning anser jag det lämpligt att detta ansvar även fortsättningsvis åvilar nämnden.

Kostnaderna för jordbruksekonomiska undersökningen bör betalas från ett och samma anslag. För ändamålet förordar jag att ett nytt förslagsanslag med den av statistiska centralbyrån föreslagna benämningen förs upp på statsbudgeten. Eventuell reservation på anslaget Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket bör vid utgången av budgetåret 1974/75 tillföras budgetutjämningsfonden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordbruksekonomiska undersökningen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 144 000 kr.

C 8. Bidrag till permanent skördeskadeskydd

1973/74	Utgift	30 000 000
1974/75	Anslag	30 000 000
1975/76	Förslag	30 000 000

Under anslaget anvisar staten bidrag till skördeskadefonden. Medlen används för att bestrida ersättningar för skördeskador.

Statens jordbruksnämnd

Efter beräkningar av medelsbehovet redovisade i skördestatistiska nämndens skrivelse till jordbruksnämnden den 9 juni 1967 tillförs skördeskadefonden fr. o. m. budgetåret 1969/70 årligen ca 45 milj. kr. Av budgetmedel tillskjuts 30 milj. kr. (prop. 1969: 107, JoU 1969: 24, rskr 1969: 204). Återstoden tillskjuts av jordbruket (prop. 1963: 134, JoU 1963: 14, rskr 1963: 180). Jordbrukets kostnader bestrids genom att jordbruksnämnden tar upp skördeskadeavgifter i en omfattning som syftar till ett årligt tillskott av 15 milj. kr. Behållningen i fonden var vid utgången av budgetåret 1973/74, sedan ersättningar i anledning av skador på 1973 års skörd utbetalats, 185,3 milj. kr.

Statistiska centralbyrån har i skrivelse till jordbruksnämnden den 26 juli 1974 anmält att det årliga medelsbehovet ökat sedan föregående beräkning, främst med hänsyn till ändringar av priserna på jordbrukets vegetabilieprodukter men även till ökningar av utbetalningar för tillfälliga åtgärder inom skördeskadeskyddet. Medelsbehovet kunde uppskattas till 59 milj. kr. i stället för 45 milj. kr.

Med utgångspunkt från det av centralbyrån angivna medelsbehovet och under förutsättning av oförändrad princip för fördelning av tillskotten till skördeskadefonden bör enligt centralbyrån statsbidraget till fonden höjas med 10 milj. kr. till 40 milj. kr.

Föredraganden

Med hänsyn till bl. a. skördeskadefondens stora behållning är jag inte beredd att biträda förslaget om ökat bidrag till fonden. Jag vill i

detta sammanhang anmäla att Kungl. Maj:t den 29 november 1974 har beslutat att högst 800 000 kr. får tas i anspråk från fonden för bidrag till merkostnader för upptagning av sockerbetor inom Mörbylånga sockerbruks upptagningsområde och på Gotland.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till permanent skördeskadeskydd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 30 000 000 kr.

C 9. Administration av permanent skördeskadeskydd m. m.

1973/74	Utgift	14 423 000
1974/75	Anslag	14 058 000
1975/76	Förslag	15 190 000

Statens jordbruksnämnd är huvudmyndighet för det permanenta skördeskadeskyddet. Skördeskadeskyddets kansli är knutet till statistiska centralbyrån. Under anslaget anvisas medel som disponeras av statistiska centralbyrån för att bekosta de objektiva skördeuppskattningarna, skördeskadeskyddets tekniska administration samt lantbrukets företagsregister och därmed samordnad statistikproduktion.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statistiska centralbyrån	Föredraganden
Anslag			
Objektiva skördeuppskattningar	8 149 000	+1 159 000	+ 682 000
Skördeskadeskyddets tekniska administration	1 657 000	+ 150 000	+ 168 000
Lantbrukets företagsregister och därmed samordnad statistikproduktion	4 252 000	+2 417 000	+ 282 000
	14 058 000	**+3 726 000**	**+1 132 000**

Statistiska centralbyrån

Medelsbehovet under anslaget beräknas öka med 3 726 000 kr. I denna ökning ingår pris- och löneomräkning vid befintlig organisation med 1 770 000 kr., varav 358 000 kr. avser höjt löneko stnadspålägg. För övriga kostnadsökningar beräknas 1 956 000 kr.

Verksamheten med de objektiva skördeuppskattningarna förutsätts bli oförändrad under nästa budgetår i fråga om antalet provytegårdar liksom provtagningens omfattning. I samråd med lantbruksstyrelsen föreslås att en statistikkurs för provyteledare genomförs 1976 och 1977 med deltagande av hälften av provyteledarna resp. år. Centralbyråns kostnader beräknas till 50 000 kr. per år.

Skördeskadeskyddets tekniska administration förutsätts få oförändrad omfattning och utformning.

I fråga om lantbrukets företagsregister och därmed samordnad statistikproduktion har statsmakterna anslagit medel innevarande budgetår till förberedelser för en lantbruksräkning år 1975 och en trädgårdsräkning år 1976. Verksamheten har vid samråd tillstyrkts av lantbruksstyrelsen, statens jordbruksnämnd och skogsstyrelsen. Totala tilläggskostnaden för räkningarna beräknas till 2 500 000 kr. För budgetåret 1975/76 ökar medelsbehovet med 1 906 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 15 190 000 kr. Jag har därvid räknat medel för en statistikkurs för provyteledare. Jag har funnit att övervägande skäl talar för att den till år 1975 planerade lantbruksräkningen uppskjuts till år 1976.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Administration av permanent skördeskadeskydd m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 190 000 kr.

D. SKOGSBRUK

D 1. Skogsstyrelsen

1973/74	Utgift	8 965 085
1974/75	Anslag	10 149 000
1975/76	Förslag	10 492 000

Skogsstyrelsen har till uppgift att leda de statliga åtgärderna för att främja det enskilda skogsbruket och att verka för dettas och skogsnäringens utveckling. Styrelsen är centralt organ för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och central myndighet för rådgivnings- och fortbildningsverksamhet rörande det enskilda skogsbrukets rationalisering samt för virkesmätning och skogsstatistik.

Skogsstyrelsen leds av en styrelse. Chef för skogsstyrelsen är en generaldirektör. Inom styrelsen finns två skogsbyråer, en administrativ byrå samt en avdelning för information, rådgivning och fortbildning och en avdelning för virkesmätning och statistik.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skogs-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	47	+5	+2
Övrig personal	57	—	—
	104	**+5**	**+2**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	6 753 000	+ 1 113 000	+ 734 000
Sjukvård	29 000	+ 4 000	+ 3 000
Rescersättningar	766 000	— 177 000	— 226 000
Därav utrikes resor	(15 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	840 000	+ 36 000	+ 26 000
Expenser	1 779 000	— 156 000	— 196 000
Därav engångsutgifter	(8 000)	(+ 29 000)	(+ 7 000)
Provmätningar	17 000	+ 2 000	+ 2 000
	10 184 000	**+ 822 000**	**+ 343 000**
Uppbördsmedel			
Inkomst av fotogrammetrisk uppdragsverksamhet	35 000	—	—
Nettoutgift	**10 149 000**	**+ 822 000**	**+ 343 000**

Skogsstyrelsen

Med hänsyn till de pågående snabba förändringarna inom skogsnäringen krävs ökade resurser om skogsvårdsorganisationens insatser skall kunna struktureras och dimensioneras på ett sätt som medger upprätthållande av en rimlig ambitionsnivå.

Skogsstyrelsen behandlar härefter de särskilda yrkandena för budgetåret 1975/76.

1. Pris- och löneomräkning m. m. — 74 000 kr., sedan hänsyn tagits till 219 000 kr. för höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en minskning med sex icke ordinarie tjänster, vilket kommer att medföra minskad ambition på områdena ekonomi, personaladministration, bidragsfrågor och skoglig rådgivning (+221 000 kr.).

3. För handläggning av internationella skogliga frågor m. m. föreslås förstärkning av generaldirektörens sekretariat med en tjänst som amanuens/förste byråsekreterare (+ 75 000 kr.).

4. Avdelningen för virkesmätning och statistik bör organiseras med en sektion för varje huvudområde. Härför behövs förstärkning med två byrådirektörer, den ene för utredningsarbete, upprättande av skogliga prognoser, överarbetning och utveckling av den skogliga statistiken, sammanställningar och översikter av internationella sammanhang m. m., den andre för handläggning av skogsvärderings- och taxeringsfrågor, prissättningsnormer för virke och virkesprisutveckling m. m. (+222 000 kr.).

5. För effektivisering av skogsbruksplanläggning och annan översiktlig planering behövs en byrådirektör vid första skogsbyrån (+108 000 kr.).

6. Medel för vissa gemensamma funktioner i styrelsens nya lokaler i Jönköping begärs av lantbruksstyrelsen. Skogsstyrelsens stat kan därför minskas med 453 000 kr. Kostnaderna för resor efter lokaliseringen till Jönköping beräknas öka med 100 000 kr. För hyra av sammanträdeslokaler i Stockholm behövs 10 000 kr.

7. Som ersättning för en av de två befattningshavare som av riksrevisionsverket ställts till styrelsens förfogande behövs en revisionsassistent (+84 000 kr.). För vidgat utnyttjande av datarutinerna samt för utbyte av viss utrustning i samband med flyttningen till Jönköping behövs ytterligare medel (+232 000 kr.).

8. De medel för verksplanering som hittills anvisats över nionde huvudtitelns anslag Kommittéer m. m. bör i fortsättningen anvisas över ifrågavarande anslag (+165 000 kr.).

9. Vissa kostnader i samband med omlokaliseringen till Jönköping kan ännu inte beräknas utan bör få täckas genom anslagsöverskridande. De för innevarande budgetår anslagna medlen kan därför tills vidare minskas med 852 000 kr.

Föredraganden

Jag vill första ta upp frågan om ändrade arbetsuppgifter för och ändrad sammansättning av nämnden för skoglig flygbildteknik.

Skogsstyrelsen, domänverket, Skogsindustriernas samarbetsutskott och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund har i skrivelse den 8 april 1974 föreslagit att nämndens arbete i fortsättningen skall omfatta även skogsbrukets kartfrågor samt att antalet ledamöter i nämnden skall minskas till fem representerande statsskogarna, privatskogarna, bolagsskogarna, skogsvårdsorganisationen och lantmäteriverket.

Nämnden för skoglig flygbildteknik inrättades år 1963 efter beslut av riksdagen. Instruktion för nämnden har utfärdats av Kungl. Maj:t. Nämndens uppgift är att bedriva upplysnings- och kursverksamhet samt serviceverksamhet i fråga om användning av fotogrammetri i skogliga sammanhang. Nämnden består av minst åtta och högst tio ledamöter. Åtta av ledamöterna utses av skogsstyrelsen efter förslag av resp. domänverket, lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen, rikets allmänna kartverk, skogshögskolan, tekniska högskolan, Skogsindustriernas samarbetsutskott och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund. Nämndens kansli är knutet till skogsstyrelsen.

Efter remiss har yttranden över skrivelsen avgetts av lantbruksstyrelsen, rikets allmänna kartverk, skogshögskolan, tekniska högskolan och lantmäteristyrelsen. Remissinstanserna är i huvudsak positiva till förslaget om utökade arbetsuppgifter för nämnden. I fråga om minskning av antalet ledamöter i nämnden avstyrker endast skogshögskolan och kartverket.

För egen del kan jag i huvudsak ansluta mig till förslaget om utökade arbetsuppgifter. Nämnden för skoglig flygbildteknik bör i fortsättningen ha till uppgift att i fråga om flygbilder och kartor i skogliga sammanhang bedriva upplysnings- och kursverksamhet, serviceverksamhet samt erforderlig praktisk försöksverksamhet. Vidare bör nämnden verka för samordning av flygfotografering och kartframställning mellan skogsbrukets intressenter.

Förslaget i fråga om antalet ledamöter i nämnden finner jag ändamålsenligt. Nämnden bör således bestå av fem ledamöter som utses av skogsstyrelsen. Fyra av ledamöterna bör tillsättas efter förslag av resp. domänverket, lantmäteriverket, Skogsindustriernas samarbetsutskott och Sveriges skogsägareföreningars riksförbund. Nämnden bör i erforderlig omfattning samråda med övriga berörda myndigheter och markägare samt med forskningsorgan.

Skogsstyrelsen flyttar den 1 juli 1975 till Jönköping. För att nämndens kansli på ett ändamålsenligt sätt skall kunna utnyttja lantmäteriverkets resurser i fråga om flygbilder, kartor m. m. har frågan om att lokalisera kansliet till Gävle tagits upp. Det ankommer på regeringen att besluta i denna fråga.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag förevarande anslag till 10 492 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för en ny tjänst som byrådirektör vid avdelningen för virkesmätning och statistik (4). För redovisningsverksamheten inom redovisningsgruppen skogsstyrelsen har jag beräknat medel för bl. a. en ny tjänst som assistent och ökade databehandlingskostnader (7). För verksplanering har jag beräknat 165 000 kr. (8).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skogsstyrelsen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 10 492 000 kr.

D 2. Bidrag till skogsvårdsstyrelserna

1973/74	Utgift	44 812 000
1974/75	Anslag	43 180 000
1975/76	Förslag	50 632 000

Skogsvårdsstyrelserna har till uppgift att främja och stödja den enskilda skogshushållningen samt att verka för att skogsvårdsarbetet inom de enskilda skogarna bedrivs på ett planmässigt sätt. Styrelserna skall också utöva den uppsikt och vidta de åtgärder som enligt gällande skogsvårds-, naturvårds- och andra författningar ankommer på dem.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skogsstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Förvaltningspersonal	240	—	+ 1
Teknisk personal	449	—	—
	689	—	**+ 1**
Anslag			
Avlöningar	29 055 000	+ 4 026 000	+ 4 092 000
Skogsvårdsstyrelsernas allmänna verksamhet	2 020 000	+ 300 000	+ 165 000
Skogsbruksskolor			
Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	221 000	—	—
Lönekostnadspålägg			
a) ATP-avgifter	2 347 000	+ 713 000	+ 720 000
b) Arbetsgivaravgifter till sjukförsäkring	872 000	+ 1 444 000	+ 1 449 000
c) Allmän arbetsgivaravgift	1 162 000	+ 161 000	+ 164 000
d) Lönegarantiavgift	6 000	+ 1 000	+ 1 000
e) Arbetarskyddsavgift	15 000	+ 18 000	+ 18 000
f) Arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkring och det kontanta arbetsmarknadsstödet	116 000	+ 16 000	+ 16 000
g) Socialförsäkringsavgift	966 000	+ 424 000	+ 427 000
h) Kostnader för pensionsavgången skogsvårdsstyrelsepersonal	6 400 000	+ 400 000	+ 400 000
	43 180 000	**+ 7 503 000**	**+ 7 452 000**

Skogsstyrelsen

Under budgetåret 1973/74 uppgick skogsvårdsstyrelsernas förrättningsverksamhet till 290 000 dagar vilket är ungefär samma antal dagar som under det närmast föregående budgetåret. De skogliga beredskapsarbetena har svarat för 55 % av den totala verksamheten. Den offentliga verksamheten har ökat med 5 000 dagar sedan föregående budgetår.

Mot bakgrund av den i direktiven till 1973 års skogsutredning uttalade målsättningen att en långsiktig hög produktion bör vidmakthållas i skogsindustrin och därmed också en hög intensitet i skogsbruket måste ökade krav ställas på skogsvårdsstyrelserna och omfattningen av deras offentliga verksamhet. Det gäller i första hand frågor som rör en ökad intensitet i skogsvårdsarbetena på privata skogar. Styrelsen föreslår därför att den offentliga verksamheten ökas med 3 000 dagar till sammanlagt 72 000 dagar för budgetåret 1975/76.

Genomsnittskostnaden budgetåret 1973/74 för offentlig verksamhet och serviceverksamhet har beräknats till 458 kr. per förrättningsdag. Förrättningsdagskostnaden beräknas genom automatiska kostnadsökningar stiga till 526 kr. för budgetåret 1975/76.

Det statliga bidraget till skogsvårdsstyrelsernas offentliga verksamhet under budgetåret 1975/76 bör uppgå till 37 872 000 kr. Vissa utgifter av offentlig natur vilka inte ingår i förrättningsdagskostnaden beräknas till 576 000 kr.

Om statsverkets inkomst av skogsvårdsavgifter kommer att uppgå till oförändrat 11,7 milj. kr. blir för budgetåret 1975/76 det totala statsbidraget till skogsvårdsstyrelsernas verksamhet 50 148 000 kr.

Beträffande beloppets bestridande från olika anslag föreslås följande. Tjänstebrevskostnader bör bestridas från anslaget Ersättning till postverket för befordran av tjänstebrevsförsändelser. Utgifterna för reseersättningar till personal för viss kursverksamhet bör belasta anslaget Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. samt vissa förrättningskostnader anslaget Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. Beloppen under nyssnämnda anslag beräknas till resp. 555 000, 200 000 och 150 000 kr. eller sammanlagt 905 000 kr. Resterande 49 243 000 kr. bör anvisas under anslaget Bidrag till skogsvårdsstyrelserna. Från ifrågavarande anslag bör dessutom anvisas 1 440 000 kr. för ökade kostnader till följd av höjt lönekostnadspålägg.

Skogsstyrelsen bör bemyndigas att fördela anslaget mellan skogsvårdsstyrelserna, fastställa inkomst- och utgiftsstater för styrelserna samt meddela erforderliga föreskrifter rörande staternas tillämpning.

1. Pris- och löneomräkning 5 925 000 kr., varav 1 440 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en minskning av antalet extra ordinarie tjänster i reglerad befordringsgång med 30.

Föredraganden

Antalet förrättningsdagar i skogsvårdsstyrelsernas offentliga verksamhet för budgetåret 1975/76 beräknar jag till 69 000. Medelstilldelningen per förrättningsdag bör höjas från 461 kr. till 569 kr. Utgiftsramen för skogsvårdsstyrelsernas ej taxebelagda verksamhet blir med utgångspunkt från detta belopp 39 261 000 kr. För vissa andra kostnader av offentlig natur bör beräknas 576 000 kr. Skogsvårdsstyrelserna tillförs även belopp som svarar mot inflytande skogsvårdsavgifter. Som chefen för finansdepartementet tidigare denna dag anmält bör statsverkets inkomst av dessa avgifter för nästa budgetår beräknas till 11,7 milj. kr.

Jag förordar alltså att den totala kostnadsramen för den med statsmedel finansierade delen av skogsvårdsstyrelsernas verksamhet för budgetåret 1975/76 bestäms till 51 537 000 kr. Fördelningen på olika anslag bör ske enligt följande. Tjänstebrevskostnaderna bör bestridas från anslaget Ersättning till postverket för befordran av tjänstebrevsförsändelser. Vidare bör utgifter för reseersättningar åt personal för kursverksamheten belasta anslaget Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m. samt vissa förrättningskostnader anslaget Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. Dessa utgifter bör för nästa budgetår beräknas till resp. 555 000, 200 000 och 150 000 kr. eller sammanlagt 905 000 kr. Återstående 50 632 000 kr. bör anvisas under detta anslag. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för en ny tjänst som assistent.

Liksom hittills bör regeringen fastställa dispositionsstat för den statliga anslagsgivningen till skogsvårdsstyrelsernas omkostnader samt bemyndiga skogsstyrelsen att i övrigt fördela anslaget mellan skogsvårdsstyrelserna och fastställa deras inkomst- och utgiftsstater. I samband härmed bör skogsstyrelsen även få meddela erforderliga föreskrifter rörande staternas tillämpning.

Jag vill i detta sammanhang föreslå att riksdagens medgivande inhämtas till att statlig kreditgaranti för lån till skoglig plantskoleverksamhet även under budgetåret 1975/76 får beviljas intill ett belopp av 1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1975/76 statlig kreditgaranti för lån till skoglig plantskoleverksamhet beviljas intill ett belopp av 1 000 000 kr.,
2. till *Bidrag till skogsvårdsstyrelserna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 50 632 000 kr.

D 3. Bidrag till skogsförbättringar

1973/74	Utgift	7 751 971
1974/75	Anslag	8 000 000
1975/76	Förslag	7 000 000

Huvuddelen av anslaget utnyttjas för att lämna bidrag till skogsplantering på nedlagd jordbruksmark. I övrigt lämnas stöd till iståndsättning av skogar med otillfredsställande skogstillstånd, bl. a. vissa restskogar, till skogsdikning, till åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter, till inventering av vissa skador på växande skog samt till att täcka förluster till följd av sådan statlig kreditgaranti, som avses i kungörelsen (1969: 705) om statligt stöd vid skada på skog. Bidragsbestämmelserna för anslaget återfinns i kungörelsen (1948: 239) om statsbidrag till vissa skogsförbättrande åtgärder.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skogs-styrelsen	Före-draganden
Rambelopp			
1. Skogsodlingsåtgärder på nedlagd jordbruksmark	5 000 000	— 500 000	— 500 000
2. Övriga åtgärder	3 500 000	— 500 000	— 500 000
	8 500 000	**— 1 000 000**	**— 1 000 000**
Anslag	**8 000 000**	**— 1 000 000**	**— 1 000 000**

Skogsstyrelsen

1. Under det senaste året har ca 6 400 ha nedlagd jordbruksmark skogsodlats med stöd av medel ur anslaget. Genom skogsodling utan bidrag eller med bidrag av beredskapsmedel beräknas ytterligare 1 500—2 000 ha sådan mark ha beskogats. Viss areal beräknas växa igen genom självsådd skog av godtagbar beskaffenhet. Enligt lantbruksregistret har arealen åker och annan gräsbärande mark den senaste femårsperioden minskat med ca 21 000 ha per år. Eftersom skogsodlingsarealen varit lägre har arealen före detta jordbruksmark som ligger utan särskild användning ökat. Med hänsyn till att minskningen av åkerarealen sjunkit under det senaste statistikåret och att vissa arealer åkermark även tas i anspråk för andra ändamål än skogsproduktion är det dock möjligt att balans nu kan ha uppnåtts mellan jordbruksmarkens minskning och dess effektiva användning. Det föreligger emellertid som nämnts en kraftig eftersläpning sedan en lång följd av år varför stort utrymme fortfarande finns för en ökad skogsodling på dessa marker.

Den för budgetåret 1973/74 anvisade ramen för skogsodlingsåtgärder

på nedlagd jordbruksmark har inte helt förbrukats. Vid budgetårets slut återstod 1,8 milj. kr. ofördelade. För att upprätta markanvändningsplaner har tagits i anspråk 103 000 kr. Den sistnämnda verksamheten, kompletterad av informationsmaterial till markägarna, bör även fortsättningsvis få bedrivas med stöd av medel inom ifrågavarande ram.

En anledning till att anslagsdelen inte utnyttjats helt kan vara att från flera håll framförts synpunkter om vikten att utnyttja våra jordbruksmarker väl samt påståenden om åtgärdernas svaga lönsamhet. Den stigande lönsamheten i jordbruket är ytterligare ett skäl till en minskning av nedläggningstakten. Vidare minskar den omfattande beredskapsverksamheten belastningen på anslaget samtidigt som den tar i anspråk personalresurser för andra ändamål.

Den hittills tillämpade frivilliglinjen har inte förmått markägarna att verksamt bidra till den ökning av planteringen som motiveras av den nämnda eftersläpningen. En sådan ökning på marker för vilka ingen alternativ användning finns bedöms tills vidare kunna komma till stånd genom en ökad allsidig och målinriktad information grundad på markanvändningsplanerna. Bidragsramen för skogsodlingsåtgärder på sämre jordbruksmark bör tas upp med 4,5 milj. kr.

2. Ramen för bidrag till övriga åtgärder används bl. a. till skogsdikning samt återväxtåtgärder på t. ex. igenväxta hagmarker med otillfredsställande skogstillstånd. En väsentlig del av anslaget har tidigare tagits i anspråk i de län som numera omfattas av anslaget Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. Styrelsen beräknar därför att belastningen på anslaget kommer att minska. Den dikningsverksamhet som är angelägen att stödja med medel ur ifrågavarande anslag under budgetåret 1975/76 berör ca 8 000 ha.

Anslagsdelen har utnyttjats helt under budgetåret 1973/74. Som nämnts beräknas belastningen på anslaget minska. Bidragsramen till övriga åtgärder bör tas upp med 3 milj. kr.

I avvaktan på en mer intensiv uppföljningsperiod med början 1976/77 behövs inget bemyndigande avseende bidragsbeviljning till försöksverksamheten med mekaniserad dikning, gödsling och skogsodling av myrmark under budgetåret 1975/76.

3. Utbetalningarna under anslaget beräknas till 7 milj. kr.

Föredraganden

Jag föreslår att ramarna för statsbidrag under budgetåret 1975/76 till skogsodling på nedlagd jordbruksmark och till med anslaget i övrigt avsedda åtgärder tas upp med 4,5 milj. kr. resp. 3 milj. kr. (1, 2). Regeringen bör kunna jämka fördelningen mellan de båda ändamålen. För utbetalning under anslaget beräknar jag 7 milj. kr. (3).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1975/76 statsbidrag beviljas med högst 7 500 000 kr. till skogsodlingsåtgärder på nedlagd jordbruksmark och med anslaget i övrigt avsedda ändamål,
2. till *Bidrag till skogsförbättringar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 000 000 kr.

D 4. Vägbyggnader på skogar i enskild ägo

1973/74	Utgift	13 343 467
1974/75	Anslag	16 500 000
1975/76	Förslag	16 500 000

Statsbidrag utgår för att bygga skogsbilvägar. Till skogsvägar i det inre stödområdet och till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt kan förhöjt bidrag lämnas. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1943: 530) om statsbidrag till vissa väg- och flottledsbyggnader m. m. (ändrad senast 1974: 422).

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skogsstyrelsen	Föredraganden
Rambelopp			
1. Skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet	4 500 000	+10 500 000	+6 000 000
2. Skogsvägbyggnadsföretag utanför det inre stödområdet	12 000 000		−4 000 000
3. Förhöjning av statsbidraget till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt	500 000	—	—
4. Statsbidrag till underhåll av skogsvägar	—	+10 000 000	—
5. Kreditgaranti till skogsvägbyggnadsföretag	—	+ 3 000 000	—
	17 000 000	**+23 500 000**	**+2 000 000**
Anslag	**16 500 000**	**+ 5 500 000**	—

Skogsstyrelsen

1 och 2. Under budgetåret 1973/74 har förutom från ifrågavarande anslag beviljats bidrag till skogsbilvägbyggnad från anslaget Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. och av beredskapsmedel. Sammanlagt har 1 055 km skogsvägar nybyggts och 492 km omlagts eller förbättrats. Detta innebär att verksamheten haft ungefär samma omfattning som de två föregående budgetåren.

De från den 1 juli 1974 nya bestämmelserna om bidrag till skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet har medfört att ett stort antal ansökningar har kommit in till skogsvårdsstyrelserna. För att verksam-

heten skall kunna bli den avsedda har styrelsen särskilt begärt att anslagsramen för det inre stödområdet ökas med 3,5 milj. kr. och att viss omfördelning sker mellan de olika ramarna. För budgetåret 1975/76 föreslås att verksamheten inom inre stödområdet ökas med 25 % och att verksamheten i övrigt hålls på oförändrad nivå i förhållande till budgetåret 1973/74. Rambeloppen för skogsvägbyggnadsföretag och för förhöjning av bidraget inom det inre stödområdet föreslås sammanlagt ökade med 8,5 milj. kr. Vidare bör 2 milj. kr. av rambeloppet under anslaget Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. som tidigare använts för vägbyggnadsföretag inom skogsvårds- och samverkansområden överföras till ifrågavarande anslag. Sammantaget innebär detta en ökning av de nämnda rambeloppen med 10,5 milj. kr. till 27 milj. kr. För att möjliggöra en smidig anpassning till behov och efterfrågan föreslås att de båda rambeloppen läggs samman till ett som får disponeras såväl inom som utom det inre stödområdet. I andra hand föreslås att de båda beloppen skall avse den totala bidragsgivningen inom resp. område eller 19 milj. kr. för det inre stödområdet och 8 milj. kr. för övriga områden.

3. Förhöjt statsbidrag till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt har under budgetåret 1973/74 utgått till åtta företag med en sammanlagd längd av 65 km. De nya bidragsbestämmelserna inom det inre stödområdet innebär att anslagsdelen i huvudsak kommer att användas utanför detta. Skogsstyrelsen föreslår att ramen tas upp med oförändrat 500 000 kr. vilket medger en viss ökning av verksamheten.

4 och 5. I skrivelse den 29 april 1974 har styrelsen hemställt att det statliga stödet till skogsväghållning utökas att omfatta underhållsåtgärder samt att den nuvarande låneformen ersätts med statlig kreditgaranti för lån. För dessa båda ändamål behöver för budgetåret 1975/76 anvisas två nya rambelopp av resp. 10 milj. kr. och 3 milj. kr.

6. Utbetalningarna under anslaget beräknas till 22 milj. kr.

Föredraganden

Ramkonstruktionen för ifrågavarande anslag har tidigare varit utformad så att en ram avsatts för grundbidrag till skogsvägbyggnadsföretag och två ramar avsatts för förhöjning av grundbidragen till resp. skogsvägar i det inre stödområdet och skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt. I fortsättningen bör tas upp en ram för skogsvägbyggnadsföretag utanför det inre stödområdet, en ram för sådana företag i det inre stödområdet och en ram för förhöjning av statsbidraget till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt.

I fråga om skogsvägbyggnadsföretag utanför det inre stödområdet föreslår jag att ramen för statsbidrag tas upp med 8 milj. kr. För statsbidrag till skogsvägbyggnadsföretag i det inre stödområdet bör ramen

tas upp med 10,5 milj. kr. Jag har därvid bl. a. räknat med att den bidragsgivning som hittills betalats från anslaget Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m. i fortsättningen skall ske över ifrågavarande anslag (1, 2). För förhöjning av statsbidraget till skogshuvudvägar av särskild betydelse från fritidssynpunkt bör ramen tas upp med oförändrat belopp av 500 000 kr. (3). Regeringen bör kunna jämka fördelningen mellan de olika ändamålen.

Frågan om statsbidrag till underhåll av skogsvägar och statlig kreditgaranti för lån till skogsvägbyggnadsföretag bereds f. n. i jordbruksdepartementet. Av betydelse för frågans behandling är bl. a. den översyn av formerna för statsbidrag till enskild väghållning som på regeringens uppdrag utförs av statens vägverk samt den översyn av statsbidragen till skogsbruket som görs av 1973 års skogsutredning.

För utbetalning under anslaget beräknar jag 16,5 milj. kr. (6).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1975/76 beviljas statsbidrag med högst 19 000 000 kr. till skogsvägbyggnadsföretag,
2. till *Vägbyggnader på skogar i enskild ägo* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 16 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

D 5. Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.

1973/74	Utgift	[1] 8 295 300
1974/75	Anslag	40 100 000
1975/76	Förslag	40 100 000

[1] Anslaget Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.

Statsbidrag utgår till markägare i Norrland utom Gästrikland samt inom vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län. Huvuddelen av anslaget utnyttjas för bidrag till åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige. Viss del används för bidrag inom s. k. samverkansområden i de fyra nordligaste länen medan en mindre del utgår för att fullgöra tidigare planerade åtgärder inom s. k. skogsvårdsområden i lappmarken. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1974: 472) om statsbidrag till skogsvård i norra Sverige, kungörelsen (1940: 599) angående villkor för statsbidrag till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. (ändrad senast 1974: 523) samt i regleringsbrev för budgetåret 1960/61 angående bl. a. det särskilda stödet åt skogsbruket i övre Norrland.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skogs-styrelsen	Före-draganden
Rambelopp			
1. Samverkansområden	11 000 000	—11 000 000	—2 000 000
2. Skogsvårdsområden	900 000	— 900 000	—
3. Intensifierad skogsvård i norra Sverige	30 000 000	+ 3 000 000	—
	41 900 000	**— 8 900 000**	**—2 000 000**
Anslag	**40 100 000**	**— 3 050 000**	**—**

Skogsstyrelsen

1 och 2. Verksamheten med samverkansområden kommer under budgetåret 1975/76 att omfatta ett fullföljande av de utfästelser som gjorts till anslutna skogsägare och där bidragsförmånerna fortfarande är likvärdiga med eller gynnsammare enligt de äldre reglerna än enligt de nya som gäller för ifrågavarande anslag eller anslaget Vägbyggnader på skogar i enskild ägo. Något rambelopp för anslagsdelen behövs alltså inte för budgetåret 1975/76. Motsvarande gäller för rambeloppet till skogsvårdsområden.

3. Statsbidragsverksamheten i norra Sverige kommer fr. o. m. innevarande budgetår att i huvudsak avse åtgärder inom ramen för posten Intensifierad skogsvård i norra Sverige. Omfattningen av verksamheten, som skall innebära en verklig ökning i förhållande till vad som skulle komma till utförande utan statligt stöd, är svår att f. n. bedöma. I vilken utsträckning anslaget kommer att utnyttjas beror bl. a. på om bidragsvillkoren kommer att betraktas som så gynnsamma att de stimulerar till den ökning av åtgärderna som nu anvisade anslagsmedel medger. I de fyra nordligaste länen har statliga och i vissa fall kommunala stöd tillsammans i fråga om vissa av åtgärderna motsvarat mera än vad det nya anslaget f. n. möjliggör. En ökning av den storleksordning som anslagsmedlen möjliggör förutsätter bl. a. att viss undersysselsättning föreligger hos skogsägarna i området och att självverksamheten därigenom kan öka. En ökad sysselsättning inom skogsarbetarkåren till följd av anslaget är möjlig endast om arbetsgivare som skogsbolag, staten och skogsägareföreningar anmäler behov av arbetskraft eller undviker att friställa arbetskraft som blir övertalig vid rationalisering.

Beräkningen av medelsbehovet har i huvudsak baserats på en redovisning av behovet av skogsvårdsåtgärder sådant detta kan utläsas av riksskogstaxeringens material, vissa egna åtgärdsinventeringar och allmän kännedom om de skogliga förhållandena inom resp. län.

Med stöd av det sagda finns inte underlag för en ökning av åtgärdernas omfattning under budgetåret 1975/76 om nu gällande bidragsvillkor och förutsättningar för skogsbrukets bedrivande bibehålles. Om dessa

förutsättningar förändras genom att statsmakterna upphäver de begränsningar som f. n. råder beträffande vissa produktionsbefrämjande skogsvårdsåtgärder kan anslagsbehovet bli ett annat. Styrelsen avser att när läget klarnat göra framställning om medel på tilläggsstat om så skulle behövas. Rambeloppet bör med hänsyn till förutsedda kostnadsökningar räknas upp med 3 milj. kr. till 33 milj. kr.

4. Utbetalningarna under anslaget beräknas till 37 050 000 kr.

Föredraganden

I fråga om samverkansområden föreslår jag att ramen för statsbidrag tas upp med 9 milj. kr. Jag har därvid förutsatt att statsbidrag till skogsvägbyggnadsföretag i områdena i fortsättningen skall utgå från anslaget Vägbyggnader på skogar i enskild ägo (1). Rambeloppet bör, förutom förvaltningsbidrag, avse skogsstyrelsens utfästelser om bidrag. För statsbidrag till åtgärder avseende skogsvårdsföretag i lappmarken bör ramen tas upp med oförändrat belopp av 900 000 kr. (2). För statsbidrag till intensifierad skogsvård i norra Sverige bör ramen tas upp med 30 milj. kr. (3). Regeringen bör kunna jämka fördelningen mellan de olika ändamålen. För utbetalning under anslaget beräknar jag 40,1 milj. kr. (4).

Jag vill i detta sammanhang anmäla att Kungl. Maj:t den 30 oktober 1974 efter framställning från skogsstyrelsen medgett att skogsvårdsstyrelserna från ifrågavarande anslag under budgetåret 1974/75 får bevilja statsbidrag med högst 75 % till skogsvägbyggnadsföretag inom samverkansområden i det inre stödområdet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1975/76 utfästs statsbidrag med högst 39 900 000 kr. till intensifierad skogsvård i norra Sverige samt till skogliga åtgärder inom samverkansområden i de fyra nordligaste länen och för att fullfölja skogsvårdsföretag i lappmarken,
2. till *Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 40 100 000 kr.

D 6. Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.

1973/74	Utgift	1 514 031
1974/75	Anslag	1 719 000
1975/76	Förslag	2 019 000

Från anslaget bestrids kostnader för rådgivnings- och kursverksamhet riktad till skogsägare och skogsarbetare med syfte att främja skogsbrukets rationalisering samt för viss personalutbildning och information.

Skogsstyrelsen

Rådgivningsverksamheten, som planeras för femårsperioder, bedrivs dels i direkt kombination med skogsvårdsstyrelsernas serviceverksamhet, bidragsgivning och lagövervakning, dels som ren utbildning för skogsägare och anställda i skogsbruket. Under innevarande budgetår startar kampanjen Ny skog som avses medverka till att förbättra återväxtsituationen i landet. Kampanjen fortsätter under budgetåret 1975/76. Vidare planeras ökad rådgivning om röjning i plant- och ungskog, om teknik och metoder för avverkning i gallringsskog och om användning av skogsbruksplaner. Rådgivning för att förbättra arbetsmiljön i privatskogsbruket har hög prioritet. Som led i denna verksamhet planeras dels en undersökning av yrkesskador m. m. i privatskogsbruket, dels ökad rådgivning om teknik och metoder som förbättrar säkerheten på det drivningstekniska området.

Den planerade rådgivningsverksamheten måste i regel föregås av och kombineras med information. Ökade insatser krävs främst inom områdena arbetsmiljö och arbetsteknik. Vidare är det angeläget att skogsägarna får ytterligare information om skyldigheten att sörja för återväxt efter avverkning. Informationen om teknik, metoder och hälsorisker vid hantering av kemiska medel behöver ökas. Med hänsyn till allmänhetens fortsatta engagemang i skogliga frågor behövs förbättrad information om skogsnäringen.

I fråga om personalutbildning planeras en relativt omfattande kursverksamhet för dem som skall ha hand om rådgivningen i arbetsmiljö- och arbetsteknikfrågor.

Traktamentsstipendierna m. m. till deltagare i skogsvårdsstyrelsernas kurser har varit oförändrade sedan år 1965. Styrelsen föreslår en uppräkning med 75 % motsvarande en kostnadsökning av 15 000 kr.

Styrelsen tillstyrker en hemställan från Sveriges skogsvårdsförbund om statsbidrag med 100 000 kr. för intensifierad informationsverksamhet.

Mot denna bakgrund ökar medelsbehovet för budgetåret 1975/76 med 700 000 kr. Anslaget bör tas upp med 2 419 000 kr.

1. Pris- och löneomräkning 232 000 kr., varav 30 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en nedskärning av de koncentrerade insatserna på områdena arbetsmiljö och arbetsteknik samt beståndsanläggning (+134 000 kr.).

Föredraganden

Anslaget bör höjas till 2 019 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för bl. a. intensifierad rådgivning i frågor om arbetsmiljö, arbetarskydd och arbetsteknik samt för en höjning av traktamentsstipendierna och stipendierna för förlorad arbetstid till vissa kursdeltagare.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 019 000 kr.

E. FISKE

E 1. Fiskeristyrelsen

1973/74 Utgift	7 389 526
1974/75 Anslag	8 043 000
1975/76 Förslag	9 429 000

Fiskeristyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden angående fiske och fiskerinäringen i den mån sådana ärenden ej ankommer på statens jordbruksnämnd. Styrelsen är chefsmyndighet för statens lokala fiskeriadministration.

Fiskeristyrelsen leds av en styrelse. Chef för fiskeristyrelsen är en överdirektör. Inom styrelsen finns tre byråer, nämligen byrån för saltvattensfisket, byrån för sötvattensfisket och administrativa byrån, samt ett havsfiskelaboratorium och ett sötvattenslaboratorium.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Fiskeri-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	28	+11	+ 1
Övrig personal	64	+10	—
	92	**+21**	**+ 1**
Anslag			
Lönekostnader för tjänstemän	4 199 000	+ 1 694 000	+ 421 000
Lönekostnader för annan personal än tjänstemän	1 734 000	+ 405 000	+ 349 000
Sjukvård	14 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	204 000	+ 86 000	+ 25 000
Därav utrikes resor	(15 000)	(+ 5 000)	(—)
Lokalkostnader	707 000	+ 92 000	+ 92 000
Expenser	217 000	+ 188 000	+ 50 000
Fiskeriundersökningsfartygens omkostnader	650 000	+ 606 000	+ 430 000
Övriga utgifter	318 000	+ 108 000	+ 18 000
	8 043 000	**+ 3 180 000**	**+1 386 000**

Fiskeristyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 1 286 000 kr., varav 140 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Alternativ 0 innebär minskad insats av extra personal på fiskeriundersökningsfartygen och kortare gångtid för fartygen (+ 720 000 kr.).

3. För att handlägga styrelsens informationsverksamhet behövs en byrådirektör (+ 100 000 kr.).

4. Med hänsyn till behovet av ökade personaladministrativa insatser och ett ökat behov av utredningar för att tillgodose planerings- och styrningsfunktioner inom administrationen fordras ytterligare en byrådirektör vid administrativa byrån. För kamerala uppgifter och skrivgöromål behövs ytterligare en assistent och ett biträde. Två extra tjänster för handläggning av ärenden rörande lån och stöd till fiskerinäringen bör föras upp på extra ordinarie stat. (+186 000 kr.)

5. För att bereda och handlägga internationella ärenden behövs en avdelningsdirektör vid byrån för saltvattensfisket. Sektionen för fiskehamnsärenden bör förstärkas med ett biträde. (+163 000 kr.)

6. Sötvattensfiskebyråns sektion för fritidsfiske bör tillföras en fiskerikonsulent och ett biträde (+ 111 000 kr.).

7. För havsfiskelaboratoriets uppgifter inom den kemiska oceanografin behövs ytterligare en laborator. Samtidigt kan en tjänst som förste fiskeriinspektör dras in. Sveriges medverkan i internationella undersökningar inom angränsande havsområden gör att laboratoriet för beståndsuppskattning av havsfisk bör tillföras ytterligare en laborator och ett institutionsbiträde samt en forskningsassistent. För samma ändamål behövs medel för databehandling. För undersökningar av bottenfaunan och djurplankton behövs två forskningsassistenter. För hydrografiska observationer, som laboratoriet bedriver gemensamt med Sveriges meteorologiska och hydrografiska institut, behövs en halvtidstjänst som forskningsassistent. För att avlasta laboratorerna rutingöromål, särskilt på fiskeriundersökningsfartygen, krävs ytterligare en fiskerikonsulent. För rutinprovtagning på fisk behövs två laboratorieassistenter. En tjänst som teknisk hydrograf för provtagning och analyser bör inrättas i utbyte mot en assistenttjänst. Vidare behövs en instrumentmakare med verkstadsutrustning. (+800 000 kr.)

8. För forskning rörande kräftdjur krävs ytterligare en laborator vid sötvattenslaboratoriet. För forskning som hör samman med fritidsfisket behövs en forskningsassistent. Två biträdestjänster vid laboratoriet, vilka f. n. avlönas av fiskeavgiftsmedel, bör föras över på ordinarie stat. Dessutom föreslås ökade medel för laboratoriets publiceringsverksamhet. (+ 304 000 kr.)

9. Två tjänster som befälhavare och styrman på förutvarande fiskeriundersökningsfartyget Skagerak, vilka bekostats från anslagsposten lönekostnader för tjänstemän, har ersatts med motsvarande tjänster på undersökningsfartyget Argos. De senare tjänsterna avlönas från anslagsposten lönekostnader för annan personal än tjänstemän. På grund härav har nämnda anslagsposter minskats resp. ökats med 145 000 kr. För komplettering av instrumentutrustningen på Argos föreslås 100 000 kr. Oljeförbrukningen på Argos beräknas bli ca 650 ton större per år än på Skagerak. Merkostnaden härför beräknas till 130 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 9 429 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en byrådirektör för handläggning av fiskeristyrelsens informationsverksamhet m. m. (3). Jag har dessutom tagit upp 130 000 kr. för att täcka merkostnader för oljeförbrukning på det nya fiskeriundersökningsfartyget Argos vilket har tagits i bruk år 1974 (9).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fiskeristyrelsen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 429 000 kr.

E 2. Fiskeriintendenter m. m.

1973/74 Utgift	1 048 653
1974/75 Anslag	1 225 000
1975/76 Förslag	1 384 000

Statens lokala fiskeriadministration omfattar fiskeriintendentorganisationen, statens fiskeriingenjör, statens fiskodlingsanstalt i Älvkarleby och statens fiskeriförsöksanstalt i Kälarne. Fiskeriintendentorganisationen är fördelad på fem sötvattensdistrikt och två kust- och havsdistrikt. I varje distrikt finns en fiskeriintendent som chef.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Fiskeri-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	11	+ 2	–
Övrig personal	3	+ 2	–
	14	**+ 4**	**–**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 127 000	+ 385 000	+ 121 000
Sjukvård	1 000	–	–
Reseersättningar	112 000	+ 29 000	+ 13 000
Lokalkostnader	173 000	+ 25 000	+ 25 000
Expenser	41 000	+ 14 000	+ 6 000
	1 454 000	**+ 453 000**	**+ 165 000**
Uppbördsmedel			
Bidrag av vissa fiske- och arrendeavgiftsmedel	135 000	– 135 000	–
Ersättningar för undersökningar	94 000	+ 6 000	+ 6 000
	229 000	**– 129 000**	**+ 6 000**
Nettoutgift	**1 225 000**	**+ 582 000**	**+ 159 000**

Fiskeristyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 159 000 kr., varav 37 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Alternativ 0 innebär främst minskade möjligheter att tillhandagå vattendomstolar m. m. i fråga om utlåtanden m. m. rörande fiskvägar etc. vid dammbyggnader (÷ 55 000 kr.).

3. Med hänsyn till den ökade arbetsbelastningen vid fiskeriintendentkontoren i nedre södra distriktet och västerhavets distrikt krävs förstärkning med en byrådirektör och en kansliskrivare vid ett vart av kontoren (+ 284 000 kr.).

4. Tjänsterna som fiskerikonsulent vid statens fiskodlingsanstalt i Älvkarleby och statens fiskeriförsöksstation i Kälarne bör ej längre finansieras genom bidrag av fiskeavgiftsmedel. Under uppbördsmedel tas därför ej upp något bidragsbelopp. Nettoutgiften under anslaget höjs till följd härav med 139 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 384 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fiskeriintendenter m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 384 000 kr.

E 3. Främjande i allmänhet av fiskerinäringen

1973/74	Utgift	240 127	Reservation	512 971
1974/75	Anslag	275 000		
1975/76	Förslag	300 000		

Från anslaget utgår bidrag till främjande i allmänhet av fiskerinäringen i enlighet med plan som regeringen fastställer på förslag av fiskeristyrelsen. Vidare utgår ersättning för förlust på försöksfiske för vilket statsgaranti har lämnats enligt kungörelsen (1953: 242) angående statsgaranti för försöksfiske. Från anslaget utgår också statsbidrag till inköp av radiotelefonanläggning och livräddningsflotte på fiskefartyg. Dessutom bestrids från anslaget vissa särskilda kostnader för bevakningsfartyg till stöd för det svenska sillfisket på Nordsjön. Från anslaget utgår även ersättning till samerna för visst avgiftsfritt fiske på statens vatten inom Norrbottens län.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Fiskeri-styrelsen	Före-dragan-den
Anslag			
Till regeringens disposition	127 000	+13 000	—
Täckande av förluster på grund av främjande av försöksfiske	—	—	—
Bidrag till anskaffande av radio-telefon m. m. på fiskefartyg	65 000	+45 000	—
Vissa kostnader för stödfartyg för sillfisket	75 000	+25 000	+25 000
Ersättning till samerna för visst avgiftsfritt fiske	8 000	—	—
	275 000	**+83 000**	**+25 000**

Fiskeristyrelsen

1. Anslagsposten till regeringens disposition används i huvudsak för att bestrida lönekostnader i samband med speciella undersökningar. Med hänsyn till löneutvecklingen och högre lönekostnadspålägg föreslås en höjning av posten med 13 000 kr.

2. Bidrag till anskaffande av radiotelefon m. m. kan fr. o. m. den 1 juli 1974 utgå med 3 000 kr. mot tidigare 1 200 kr. per anläggning. Redan vid oförändrad efterfrågan uppkommer härigenom ett ökat medelsbehov. Dessutom finns det ett uppdämt behov av nya radiotelefonanläggningar. Nämnda förhållanden motiverar att anslagsposten höjs med 45 000 kr.

3. På grund av höjda priser på olja och proviant m. m. beräknas kostnaderna för stödfartyget för sillfisket öka med 25 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör med hänsyn till ökade kostnader för stödfartyg för sillfisket höjas med 25 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande i allmänhet av fiskerinäringen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kr.

E 4. Kursverksamhet på fiskets område

1973/74	Utgift	327 214	Reservation	381 111
1974/75	Anslag	305 000		
1975/76	Förslag	330 000		

Anslaget används för yrkesutbildning av fiskare, för viss fortbildning av fiskeritjänstemän samt för undervisningskurser och studieresor som är till nytta för verksamheten i sammanslutningar av större betydelse för fritidsfisket.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Fiskeri-styrelsen	Föredra-ganden
Anslag			
Till fiskeristyrelsens disposition för yrkesutbildning av fiskare m.m.	265 000	+25 000	—
Fortbildning av fiskeritjänstemän	—	+25 000	+25 000
Statsbidrag till Södra Sveriges fiskeriförening	20 000	—	—
Statsbidrag till Svenska fiskarenas studieförbund för dess allmänna verksamhet	20 000	+ 5 000	—
Statsbidrag till Sveriges fritidsfiskares riksförbund för kostnader för centralt anordnade kurser	—	+10 000	—
	305 000	**+65 000**	**+25 000**

Fiskeristyrelsen

1. Ansökningarna om bidrag till kurser för yrkesutbildning av fiskare uppgår f. n. till ca 600 000 kr. Med hänsyn till höjda arvoden m. m. behöver anslaget räknas upp med 25 000 kr. för att kursverksamheten skall kunna upprätthållas i hittillsvarande omfattning.

2. Fortbildning av fiskeritjänstemän skall ske vartannat år. Sådan utbildning anordnades senast under budgetåret 1973/74 för en kostnad av 20 000 kr. Med hänsyn till ökade rese- och traktamentskostnader beräknas medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till 25 000 kr.

3. I avvaktan på resultatet av särskild utredning av Södra Sveriges fiskeriförenings verksamhet föreslås att statsbidrag till föreningen utgår med oförändrat belopp. Statsbidraget till Svenska fiskarenas studieförbund bör höjas med 5 000 kr. med hänsyn till den allmänna kostnadsstegringen. För att tillgodose det ökade utbildningsbehovet inom fritidsfiskesektorn förordas att 10 000 kr. anvisas för bidrag till kostnaderna för centralt anordnade kurser.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 330 000 kr. Jag har därvid tagit upp 25 000 kr. för fortbildning av fiskeritjänstemän.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kursverksamhet på fiskets område* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 330 000 kr.

E 5. Bidrag till fiskehamnar m. m.

1973/74	Utgift	1 897 993	Reservation	3 150 324
1974/75	Anslag	4 600 000		
1975/76	Förslag	4 780 000		

Från anslaget utgår bidrag enligt kungörelsen (1971: 384) om statsbidrag till byggande av fiskehamnar. Från anslaget täcks också eventuella underskott vid driften av kvarvarande statliga fiskehamnar och kostnader för underhåll och drift av fiskefyrar samt för utmärkning av fiskegränser. Vidare bestrids kostnaderna för fiskets andel i sjöfartsverkets utgifter för farledsverksamheten, sjöräddningsväsendet, fyrar och andra säkerhetsanordningar m. m.

Fiskeristyrelsen

För verksamheten under budgetåret 1974/75 beräknas ett belopp av ca 6 milj. kr. vara disponibelt. Medlen väntas komma att i det närmaste tas i anspråk under budgetåret. För budgetåret 1975/76 beräknas medelsbehovet till sammanlagt 6 269 000 kr. Därav upptas för statsbidrag till byggande av fiskehamnar 4 milj. kr., för fiskets andel i sjöfartsverkets utgifter för farledsverksamheten m. m. 1 869 000 kr., för täckande av underskott vid driften av de statliga fiskehamnarna 300 000 kr. samt för underhåll och drift av fiskefyrar och utmärkning av fiskegränser 100 000 kr.

Föredraganden

Det totala anslagsbehovet beräknar jag till 4 780 000 kr. Därtill kommer den behållning av reservationsmedel som kan föreligga vid ingången av nästa budgetår. Vid min bedömning har jag beräknat bl. a. 1 806 000 kr. för att täcka fiskets andel i sjöfartsverkets kostnader för farledsverksamheten m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till fiskehamnar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 780 000 kr.

E 6. Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen

1973/74	Utgift	2 358
1974/75	Anslag	20 000
1975/76	Förslag	20 000

Från anslaget utgår bidrag och ersättning i samband med isbrytningen för fiskets behov dels på ost- och sydkusten samt under särskilda förhållanden i de största insjöarna, dels på västkusten.

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag biträder fiskeristyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kr.

E 7. Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen

1973/74	Utgift	1 020 530	Reservation	929 346
1974/75	Anslag	1 162 000		
1975/76	Förslag	1 162 000		

Anslaget avser kollektiv återbäring av skatt på bensin, som förbrukas i yrkesmässigt fiske. Medlen fördelas av fiskeristyrelsen efter ansökan av vissa fiskarorganisationer samt i övrigt efter förslag av lantbruksnämnderna. Anslaget beräknas på grundval av kalkyler över bensinåtgången som utförs av lantbruksnämndernas fiskerikonsulenter med tre års mellanrum.

Fiskeristyrelsen

Bensinåtgången per år i yrkesmässigt fiske har år 1971 beräknats till 2 064 600 liter för perioden 1973/74—1975/76. Anslaget bör tas upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör i enlighet med fiskeristyrelsens förslag föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 162 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

E 8. Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m.

1973/74	Utgift	121 500
1974/75	Anslag	3 000 000
1975/76	Förslag	3 000 000

Från anslaget utgår dels omställningsstöd till fiskare som avser att framdeles varaktigt utöva annan yrkesverksamhet, dels bidrag till vissa fiskare med anledning av internationell reglering av sillfisket i Nordsjön och Skagerak.

Fiskeristyrelsen

Styrelsen föreslår att det särskilda omställningsstödet skall upphöra. För bidrag vid reglering av sillfisket föreslås ett anslag av 2 milj. kr.

Föredraganden

Särskilda omställningsbidrag bör få utgå även budgetåret 1975/76. Från anslaget bör vidare liksom innevarande budgetår kunna utgå särskilda bidrag med anledning av reglering av fisket. Jag avser att återkomma till frågan om den närmare utformningen av stödet och villkoren för detsamma i samband med kommande proposition om reglering av priserna på fisk m. m. Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.

E 9. Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske

1973/74	Utgift	1 135 442
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Från anslaget bestrids bl. a. utgifter för att täcka förluster på grund av statlig garanti för lån till konsolidering av eller investering i fiskeföretag, för lån till investeringar inom fiskets beredningS- och konservindustri samt för lån till vissa åtgärder som främjar fritidsfisket. Bestämmelser för verksamheterna har meddelats i regleringsbrev senast den 7 juni 1974 och kungörelsen (1971: 445) om statligt stöd till fiskerinäringen (ändrad senast 1974: 228).

Fiskeristyrelsen

Garantiramarna bör för nästa budgetår föras upp med oförändrade belopp av 20 milj. kr. för lån till konsolidering av eller investering i fiskeföretag, 5 milj. kr. för lån till investeringar inom fiskets beredningsoch konservindustri samt 2 milj. kr. för lån till vissa åtgärder som främjar fritidsfisket.

Liksom föregående år föreslås att systemet med lånegaranti för investering i kortfiskeområde avskaffas och ersätts med ett bidragssystem.

Föredraganden

Fiskeristyrelsens förslag om anvisande av medel för bidrag till investeringar i kortfiskeområden m. m. kan jag inte nu förorda.

I övrigt biträder jag fiskeristyrelsens förslag. Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1975/76 statlig garanti beviljas för lån till konsolidering av eller investering i fiskeföretag intill ett sammanlagt belopp av 20 000 000 kr., för lån till investeringar inom fiskets beredning- och konservindustri intill ett belopp av 5 000 000 kr. och för lån till åtgärder som främjar fritidsfisket intill ett belopp av 2 000 000 kr.,
2. till *Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 10. Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m.

1973/74	*Nettoinkomst*	*27 023*
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för de fiskeutredningar i enskilda vattenmål, vilka utförs inom den lokala statliga fiskeriadministrationen. Kostnaderna finansieras med ersättningar som tas till uppbörd under anslaget. Ersättningarna betalas av sökandena i de vattenmål i vilka särskilda utredningar utförs.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Fiskeri-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	9	—	—
Övrig personal	45	—	—
	54	—	—

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör i enlighet med fiskeristyrelsens förslag föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 11. Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.

1973/74	Utgift	609 514
1974/75	Anslag	750 000
1975/76	Förslag	750 000

Från anslaget bestrids huvudsakligen ersättningar till strandägare enligt lagen (1950: 599) om ersättning för mistad fiskerätt m. m. (ändrad senast 1960: 708).

Fiskeristyrelsen

Anslaget bör föras upp med 500 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 750 000 kr.

E 12. Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten

1973/74	Utgift	—	Reservation	708 017
1974/75	Anslag	1 000		
1975/76	Förslag	1 000		

Från anslaget utgår bidrag till utövare av yrkesmässigt fiske inom vattenområde där möjligheterna till utkomst av fiske försämrats genom avlysning på grund av att fisk från området genom förorening får anses otjänlig till människoföda.

Fiskeristyrelsen

Med hänsyn till reservationen bör anslaget föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Anslaget bör såsom fiskeristyrelsen föreslagit föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

F. SERVICE OCH KONTROLL

F 1. Statens livsmedelsverk

1973/74 Utgift	18 905 048
1974/75 Anslag	21 520 000
1975/76 Förslag	29 679 000

Statens livsmedelsverk är central förvaltningsmyndighet för livsmedelsfrågor. Till verkets förvaltningsområde hör även besiktningsveterinärorganisationen.

Livsmedelsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns tre avdelningar, nämligen hygienavdelningen, undersökningsavdelningen och administrativa avdelningen.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens livsmedelsverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	80	+ 8	+ 1
Övrig personal	139	+ 5	—
	219	**+13**	**+ 1**
Anslag			
Lönekostnader	12 951 000	+ 2 997 000	+ 1 726 000
Sjukvård	26 000	+ 12 000	+ 10 000
Reseersättningar	521 000	+ 540 000	+ 94 000
Därav utrikes resor	*(80 000)*	*(+ 10 000)*	*(—)*
Resor som ersätts av uppdragsgivare	10 000	—	—
Lokalkostnader	1 776 000	+ 4 619 000	+ 4 625 000
Expenser	1 711 000	+ 1 750 000	+ 1 513 000
Därav engångsutgifter	*(—)*	*(+ 1 524 000)*	*(+ 954 000)*
Utrednings- och undersökningskostnader	3 035 000	+ 150 000	+ 150 000
Uppdragsverksamhet	60 000	—	—
Kursverksamhet	574 000	+ 10 000	—
Informationsverksamhet	370 000	+ 15 000	+ 15 000
Teknisk expertis m. m. på det regionala planet	486 000	+ 25 000	+ 25 000
Kostnader för utförselkontroll av livsmedel	—	+ 1 000 000	+ 1 000
	21 520 000	**+11 118 000**	**+ 8 159 000**

Inkomster vid statens livsmedelsverk, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 1,5 milj. kr. (1974/75 1,5 milj. kr.).

Statens livsmedelsverk

1. Pris- och löneomräkning 2 455 000 kr., varav 436 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Alternativ 0 innebär minskade resurser för utrednings- och undersökningsverksamheten och för livsmedelsteknisk expertis m. m. på det regionala planet samt begränsning av möjligheterna att anlita tillfällig arbetskraft och av kursverksamheten (+1 278 000 kr.).

3. Behovet att samordna produktionskontrollen kräver ökade insatser av chefen för produktionsbyrån. För att avlasta byråchefen behövs en avdelningsdirektör (+110 000 kr.).

4. För biträde med ärenden rörande storkök behöver hanteringsbyrån förstärkas med ytterligare en byrådirektör (+95 000 kr.).

5. Livsmedelslaboratoriets andra kemiska sektion leds f. n. av en förste kemist. På grund av de ökade krav som ställs på sektionen bör den förstärkas med en laborator. För att leda metodutvecklingen och utarbeta metodanvisningar för bl. a. regionala livsmedelslaboratorier behövs en förste mikrobiolog vid livsmedelslaboratoriets biologiska sektion. Sektionen bör vidare förstärkas med ytterligare en laboratorieassistent för undersökning av mykotoxinförekomst i vegetabilier. (+258 000 kr.)

6. Vid näringslaboratoriets kostsektion behövs en försöksdjurstekniker för biologisk verksamhet (+54 000 kr.).

7. Inflyttningen till nya lokaler innebär att toxikologiska laboratoriets verksamhet utvidgas. Laboratoriet bör förstärkas med en toxikolog för utvärdering av toxikologiska data rörande livsmedelstillsatser, pesticider, tunga metaller i livsmedel m. m. För försöksdjursverksamheten rörande toxiska effektstudier behövs en förste biokemist. För utredningar och litteratursammanställningar till grund för toxikologiska ställningstaganden erfordras ytterligare två assistenter. Den utökade djurexperimentella laboratorieverksamheten förutsätter att laboratoriet förstärks med ytterligare tre laboratorieassistenter. En tjänst som laboratorieläkare bör bytas ut mot en laboratorstjänst (+518 000 kr.).

8. Verkets omlokalisering till Uppsala medför vissa engångsutgifter av automatisk karaktär. För kontorsdriftsutrustning, skyddsutrustning och fordon med tillbehör upptas 454 000 kr. efter samråd med utrustningsnämnden för universitet och högskolor. I undersökningsavdelningens utrustningsprogram ingår glasvaror och handverktyg samt utrustning för analytisk och preparativ laboratorieverksamhet. Enligt överenskommelse med utrustningsnämnden begärs medel härför av verket i form av uppräkning av anslagsposten till expenser med 1 070 000 kr. Transportkostnaderna för verkets flyttning beräknas till 440 000 kr. För personalens flyttnings- och traktamentsersättningar behövs 262 000 kr.

9. Lokalkostnaderna i verkets nya lokaler i Uppsala beräknas öka med 4 554 000 kr.

10. För ersättningar till besiktningsmän vid exportkontrollerad anläggning enligt kungörelsen (1974:271) om kontroll vid utförsel av livsmedel upptas 1 milj. kr. på en särskild anslagspost. Motsvarande inkomster av verksamheten redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet.

11. Till utrikes studier för innehavare av vissa specialtjänster behövs 10 000 kr. För studiebidrag till personal som deltar i utbildning med nära anknytning till tjänsten erfordras 10 000 kr. Samtidigt kan anslagsposten till kursverksamhet minskas med 20 000 kr.

12. Till följd av väsentligt utökad laborativ verksamhet i undersökningsavdelningens nya lokaler beräknas åtgången av förbrukningsmateriel öka med 60 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 29 679 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en tjänst för toxikolog (7). För engångskostnader vid omlokaliseringen till Uppsala har jag tagit upp 1 656 000 kr. (8). I nämnda belopp ingår 500 000 kr. för ersättningsanskaffning av glasvaror och handverktyg samt utrustning för analytisk och preparativ laboratorieverksamhet. Vidare har jag beräknat 4 625 000 kr. för ökade lokalkostnader i Uppsala (9). Dessutom har jag tagit upp en anslagspost av 1 000 kr. från vilken bör bestridas ersättningar till besiktningsmän vid exportkontrollerade anläggningar (10). Inkomster av exportkontrollen bör tillföras nämnda anslagspost.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens livsmedelsverk* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 29 679 000 kr.

F 2. Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier

1973/74	Utgift	8 646 988
1974/75	Anslag	9 160 000
1975/76	Förslag	10 329 000

Från detta anslag avlönas personal som utför köttbesiktning vid kontrollslakterierna. Statens utgifter för ändamålet täcks av slakteriföretagen och i fråga om renkontrollslakterier av renägarna enligt särskild taxa.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens livsmedelsverk	Föredraganden
Personal			
Veterinärtjänster[1]	77	—	—
Assistenttjänster	24	—	—
	101	—	—
Anslag			
Lönekostnader	8 725 000	+1 117 000	+1 117 000
Sjukvård	2 000	—	—
Reseersättningar	425 000	+ 50 000	+ 50 000
Expenser	8 000	+ 2 000	+ 2 000
	9 160 000	**+1 169 000**	**+1 169 000**

[1] Härtill kommer ca 20 veterinärer som utför besiktning vid renkontrollslakterier.

Avgifter för köttbesiktning, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 9,5 milj. kr. (1974/75 8 850 000 kr.).

Statens livsmedelsverk

1. Pris- och löneomräkning 1 167 000 kr., varav 296 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. För inköp av facklitteratur och facktidskrifter behövs ytterligare 2 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 10 329 000 kr.

F 3. Statens veterinärmedicinska anstalt

1973/74	Utgift	16 783 879
1974/75	Anslag	16 354 000
1975/76	Förslag	18 724 000

Statens veterinärmedicinska anstalt utför praktiskt-vetenskapliga undersökningar, vetenskaplig forskning och andra arbeten, som äger samband därmed, inom veterinärmedicinens och livsmedelshygienens områden. Anstalten producerar sera, vacciner och andra bakteriologiska preparat för djursjukvård. Anstalten bedriver upplysnings- och forskningsverksamhet bl. a. i fråga om bekämpning av kreatursjukdomar.

Statens veterinärmedicinska anstalt leds av styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt. Chef för anstalten är en föreståndare. Inom anstalten finns sju avdelningar, bakteriologiska avdelningen, virologiska avdelningen, patologisk-anatomiska avdelningen, kemiska avdelningen, parasitologiska avdelningen, produktionsavdelningen och konsulentavdelningen, samt en ekonomisektion. Därjämte finns vid anstalten en tjänst som statsepizootolog.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens veterinärmedicinska anstalt	Föredragande
Personal			
Handläggande personal	52	+ 7	+ 1
Övrig personal	156	+ 9	—
	208	**+16**	**+ 1**
Anslag			
Lönekostnader	11 490 000	+2 722 000	+1 520 000
Sjukvård	30 000	—	—
Reseersättningar	96 000	+ 34 000	+ 9 000
Därav utrikes resor	(16 000)	(+ 19 000)	(+ 4 000)
Lokalkostnader	1 976 000	+ 556 000	+ 556 000
Expenser	191 000	+ 22 000	+ 14 000
Särskilda undersökningar	170 000	— 21 000	— 21 000
Övriga utgifter	2 401 000	+ 459 000	+ 292 000
	16 354 000	**+3 772 000**	**+2 370 000**

Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 5,7 milj. kr. (1974/75 5,5 milj. kr.).

Statens veterinärmedicinska anstalt

1. Pris- och löneomräkning 2 298 000 kr., varav 398 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för anstaltens del en minskad insats av personal och minskade omkostnader med tillhopa 875 000 kr.

3. Virologiska avdelningen behöver förstärkning med en laborator, en försöksdjurstekniker och ett ekonomibiträde för uppbyggnad av ett laboratorium för mul- och klövsjukediagnostik (+199 000 kr.). Vidare behövs medel för kompletterande utrustning av de nya lokalerna i Uppsala för avdelningens diagnostiska laboratorium (+150 000 kr.).

4. För patologisk-anatomiska avdelningen begärs en ny laboratorstjänst för att kunna tillfredsställande bemästra rutinmaterialet samt forsknings- och utvecklingsarbetet (+109 000 kr.). Avdelningen behöver även förstärkning med en institutionstekniker med hänsyn till ökad arbetsvolym i obduktionssalen (+47 000 kr.).

5. För att fylla bristen på kvalificerad personal vid kemiska avdelningen föreslås en tjänst som förste kemist (+78 000 kr.).

6. En tjänst som statsveterinär i ungnöts- och fårsjukdomar begärs vid konsulentavdelningen med hänsyn till talrika sjukdomsproblem som förekommer hos dessa djurslag och för att kunna handleda regionalt placerade veterinärer (+112 000 kr.). Vidare begärs en tjänst som biträdande konsulent i husdjurshygien med hänsyn till de starkt ökade arbetsuppgifterna inom denna sektor (+100 000 kr.). Dessutom föreslås överföring av kostnaderna för viltkonsulentens avlöning och resor från jaktvårdsfonden till anstaltens stat (+116 000 kr.). Härvid uppkommer även vissa följdkostnader (+15 000 kr.).

7. Parasitologiska avdelningen behöver en befattning som institutionstekniker för att fylla en påtaglig brist i organisationen (+47 000 kr.).

8. Medel begärs för en beredskapsassistent, en instrumentmakare, en laboratorieassistent och tre kvalificerade kontorsbiträden. Vidare tas kostnader upp för diagnostikberedskap m. m. (+302 000 kr.)

9. För förberedelser av omlokaliseringen till Uppsala tas upp kostnader för två tjänster och därutöver vissa konsultkostnader (+199 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 18 724 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för bl. a. en laborator vid virologiska avdelningen (3). Vidare förordar jag att en personlig tjänst som professor inrättas för statsveterinären Karl Borg.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid statens veterinärmedicinska anstalt inrätta en tjänst för professor i Fo 24 enligt vad jag förordat i det föregående,
2. till *Statens veterinärmedicinska anstalt* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 18 724 000 kr.

F 4. Anskaffande av viss laboratorieutrustning m. m.

1973/74	Utgift	49 346	Reservation	28 316
1974/75	Anslag	50 000		
1975/76	Förslag	50 000		

Anslaget är avsett för inköp och underhåll av sådan laboratorieutrustning m. m. som krävs under beredskapstillstånd och krig.

Lantbruksstyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget förs upp med 100 000 kr., varav 60 000 kr. för lokalhyror och andra fasta kostnader, 30 000 kr. för övning i

uppsättning av beredskapslaboratorium samt 10 000 kr. som tillsammans med en beräknad reservation av 20 000 kr. bör användas för inköp av viss materiel m. m.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 50 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Anskaffande av viss laboratorieutrustning m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kr.

F 5. Veterinärstaten

1973/74 Utgift	22 229 077
1974/75 Anslag	23 287 000
1975/76 Förslag	25 050 000

Från anslaget avlönas personal i distriktsveterinärorganisationen. Vidare bekostas bl. a. viss kursverksamhet för veterinärpersonal m. fl.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Lantbruksstyrelsen	Föredraganden
Personal			
Distriktsveterinärer	**310**	—	—
Anslag			
Lönekostnader	21 074 000	+1 353 000	+1 353 000
Sjukvård	11 000	—	—
Reseersättningar	1 719 000	+ 297 000	+ 190 000
Därav utrikes resor	(—)	(+ 10 000)	(—)
Expenser	122 000	+ 258 000	+ 62 000
Kursverksamhet	111 000	+ 52 000	+ 8 000
Ersättningar till avlägset boende djurägare	250 000	—	+ 150 000
	23 287 000	**+1 960 000**	**+1 763 000**

Lantbruksstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 1 562 000 kr., varav 674 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. För utvidgad verksamhet i samband med regionala konferenser och kurser bör anslagsposten reseersättningar höjas med 97 000 kr. För utrikes resor begärs 10 000 kr.

3. För utvidgad kursverksamhet behövs 44 000 kr.

4. För genomförande i hela landet av automatisk databehandling av praktikverksamheten begärs 247 000 kr.

Jag torde i detta sammanhang få anmäla att lantbruksstyrelsen lagt fram förslag om ersättning för djursjukvård för avlägset boende djurägare. Enligt nuvarande bestämmelser, som infördes den 1 juli 1974, tas inte resekostnadsersättning och inställelsearvode ut av den enskilde djurägaren för den del av vägsträckan som överskjuter fem mil enkel resa. En utjämning sker mellan djurägarna av dessa kostnader. Bestämmelserna har tillkommit för att veterinärvården inte skall bli allt för betungande för avlägset boende djurägare. För bestridande av kostnaderna har för budgetåret 1974/75 under veterinärstaten förslagsvis anvisats 250 000 kr.

För att få till stånd en ytterligare utjämning av djurägarnas kostnader för veterinärvård och ett rättvisare utnyttjande av den statliga distriktsveterinärorganisationen föreslår lantbruksstyrelsen en sänkning av nuvarande avståndsgräns från fem mil till tre mil. Styrelsen uppskattar kostnaderna härför till 225 000 kr. Förslaget medför att djurägarnas kostnader för inställelsearvode och resekostnader kommer att uppgå till högst 51 kr. resp. 61 kr. 50 öre på obekväm arbetstid. För djurägaren kan detta innebära en reducering av kostnaderna med upp till 30 kr. per veterinärbesök.

Remissyttrande

Lantbrukarnas riksförbund tillstyrker förslaget.

Föredraganden

I samband med omorganisationen av distriktsveterinärväsendet den 1 juli 1974 infördes bestämmelser om reducering av kostnaderna för djursjukvård för avlägset boende djurägare. Enligt bestämmelserna tas inte resekostnadsersättning och inställelsearvode ut av djurägare för den del av vägsträckan som överskjuter fem mil enkel resa. Bestämmelserna tillkom för att kostnaderna för veterinärvård inte skall bli alltför betungande för avlägset boende djurägare. Jag anser att skäl föreligger att ytterligare förbättra förhållandena för dessa djurägare. Jag tillstyrker därför den av lantbruksstyrelsen förcslagna reduceringen av avståndsgränsen till tre mil. Anslagsposten till ersättningar till avlägset boende djurägare bör med hänsyn härtill höjas med 150 000 kr. till 400 000 kr. Jag föreslår vidare att utvidgad verksamhet med automatisk databehandling av distriktsveterinärernas praktikverksamhet genomförs. Kostnaderna härför uppgår till 62 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärstaten* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 25 050 000 kr.

F 6. Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m.

1973/74	Utgift	7 394 175
1974/75	Anslag	4 000 000
1975/76	Förslag	4 000 000

Anslaget är avsett för kostnader och ersättningar i samband med bekämpande av eller beredskap mot smittsamma husdjurssjukdomar, såsom salmonellos samt mul- och klövsjuka.

Lantbruksstyrelsen

Styrelsen föreslår att anslaget förs upp med 4 milj. kr. och att styrelsen bemyndigas att liksom för innevarande budgetår använda högst 200 000 kr. av anslaget för särskilda undersökningar avseende främst salmonellos.

Föredraganden

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.

F 7. Bidrag till djursjukvård i vissa fall

1973/74	Utgift	340 782
1974/75	Anslag	600 000
1975/76	Förslag	150 000

Anslaget disponeras f. n. för bidrag enligt kungörelsen (1946: 164) om statsbidrag till mindre bemedlade för djursjukvård m. m.

Lantbruksstyrelsen

Enligt nuvarande regler får statsbidrag till mindre bemedlade för djursjukvård utgå till djurägare, vars taxerade inkomst till statlig inkomstskatt inte överstiger 5 000 kr. och som ej heller påförts statlig förmögenhetsskatt. Bidrag får utgå till bestridande av den del av veterinärarvodet och resekostnader som överstiger 17 kr.

Styrelsen anför att nuvarande bestämmelser av flera skäl är otidsenliga och bör omarbetas. Enligt styrelsens mening bör den allmänna målsättningen för dessa bidrag vara att mindre bemedlade och av husdjurssjukdomar särskilt drabbade lantbrukare inte av kostnadsskäl skall behöva avstå från ekonomiskt eller djurskyddsmässigt motiverade veterinärmedicinska åtgärder. Det bör generellt vara fråga om kostsamma veterinärmedicinska behandlingar. Stödet bör enligt styrelsen liksom tidigare i princip utgå till mindre bemedlade djurägare men den

del som djurägaren skall svara för bör i förhållande till nuläget ökas. Som villkor för att ersättning skall utgå bör gälla att djurägaren har sin huvudsakliga inkomst från jord- eller skogsbruk. Ersättning bör utgå för att täcka veterinärkostnader över en viss storlek hos lantbrukare med begränsad produktion och låg inkomst. Som villkor för ersättning bör vidare gälla att djurantalet inte överstiger 15 djurenheter. Inkomstgränsen bör höjas till 15 000 kr. med hänsyn till den höjda självrisken och övriga begränsade villkor för ersättning. För att täcka kostnaderna föreslår lantbruksstyrelsen att under Bidrag till djursjukvård i vissa fall förs upp ett förslagsanslag av 150 000 kr.

Remissyttrande

Lantbrukarnas riksförbund tillstyrker lantbruksstyrelsens förslag.

Föredraganden

Enligt nuvarande regler får statsbidrag till mindre bemedlade för djursjukvård m. m. utgå till djurägare, vars taxerade inkomst till statlig inkomstskatt inte överstiger 5 000 kr. och som ej heller påförts statlig förmögenhetsskatt. Bidrag får utgå till bestridande av den del av veterinärarvodet och resekostnader som överstiger 17 kr.

Jag anser att målsättningen för statsbidrag till mindre bemedlade för djursjukvård alltjämt bör vara att mindre bemedlade lantbrukare, vilkas djurbesättningar särskilt drabbas av husdjurssjukdomar, inte av kostnadsskäl skall behöva avstå från ekonomiskt eller djurskyddsmässigt motiverade veterinärmedicinska åtgärder. Jag ansluter mig till principen att ersättning bör utgå till veterinärkostnader över en viss storlek hos lantbrukare med begränsad produktion och låg inkomst. Ersättning bör utgå endast till djurägare som har sin huvudsakliga inkomst från jord- eller skogsbruk. Djurantalet bör vidare inte överstiga 15 djurenheter. Inkomstgränsen för bidrag bör bestämmas till 15 000 kr. Det bör ankomma på regeringen att utfärda närmare bestämmelser för dessa bidrag.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de grunder för statsbidrag till mindre bemedlade för djursjukvård m. m. som jag har förordat i det föregående,
2. till *Bidrag till djursjukvård i vissa fall* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kr.

F 8. Veterinärinrättningen i Skara

1973/74	Utgift	848 058
1974/75	Anslag	700 000
1975/76	Förslag	700 000

Veterinärinrättningen i Skara är sjukvårdsanstalt för husdjur och utövar djursjukvård mot ersättning. Vid inrättningen får även bedrivas vetenskapliga undersökningar rörande husdjurens sjukdomar.

Veterinärinrättningen, som lyder under styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt, leds av en nämnd. Föreståndare och platschef är en chefsveterinär.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Veterinärhögskolan	Föredragandena
Personal			
Veterinär personal	6	—	—
Övrig personal	16	—	—
	22	—	—
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	672 000	+ 171 000	+ 134 000
Omkostnader	1 194 000	+ 332 000	+ 66 000
	1 866 000	**+ 503 000**	**+ 200 000**
Inkomster	1 166 000	—	+ 200 000
Nettoutgift	**700 000**	**+ 503 000**	—

Veterinärhögskolan

1. Pris- och löneomräkning 218 000 kr., varav 38 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en minskning av anslaget med 32 000 kr.

3. Vid inrättningen bör inrättas en tjänst som kansliskrivare.

4. Den ökade verksamheten vid inrättningen samt den planerade undervisningen av studerande från veterinärhögskolan ställer större krav på den veterinära personalen. Ansvars- och löneförhållandena för de mest kvalificerade klinikveterinärerna bör därför ändras genom en omorganisation av inrättningens verksamhet. Tre klinikveterinärtjänster bör ändras till tjänster som avdelningsföreståndare (+ 37 000 kr.).

5. Ytterligare medel behövs dessutom med hänsyn till den ökade verksamheten och den ökade svårighetsgraden i sjukdomsfallen (+ 247 000 kr.).

Föredragandena

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärinrättningen i Skara* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 700 000 kr.

F 9. Statens centrala frökontrollanstalt: Förvaltningskostnader

1973/74 Utgift	9 731 736
1974/75 Anslag	10 084 000
1975/76 Förslag	11 501 000

Statens centrala frökontrollanstalt är centralt organ för den statliga frökontrollverksamheten med uppgift att mot fastställda avgifter verkställa analysering, provtagning och plombering m. m. av utsädesvaror samt att bedriva forskning och försöksverksamhet i syfte att främja tillhandahållandet av fullgott utsäde. Anstalten bedriver vidare rådgivning och upplysning samt utövar tillsyn av efterlevnaden av lagar och förordningar samt arbetar för samordning av frökontrollverksamheten. Anstalten har hand om uppbörden av växtförädlingsavgifter.

Statens centrala frökontrollanstalt leds av en styrelse. Chef för anstalten är en föreståndare. Anstalten omfattar en huvudinstitution samt två öppna filialer och en sluten filial. Den slutna filialen utför frökontroll vid W. Weibull AB.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens centrala frökontroll-anstalt	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	26	—1	—1
Övrig personal	133	—	—
	159	**—1**	**—1**
Anslag			
Lönekostnader	7 056 000	+1 543 000	+1 332 000
Sjukvård	20 000	—	—
Reseersättningar	97 000	+ 15 000	+ 8 000
Därav utrikes resor	(8 000)	(+ 3 000)	(+ 1 000)
Lokalkostnader	999 000	+ 139 000	+ 139 000
Expenser	161 000	+ 20 000	+ 8 000
Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	26 000	+ 1 000	+ 1 000
Övriga utgifter	1 725 000	+ 29 000	— 71 000
	10 084 000	**+1 747 000**	**+1 417 000**

Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 7,4 milj. kr. (1974/75 7,1 milj. kr).

Statens centrala frökontrollanstalt

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 747 000 kr., varav 294 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.
2. 0-alternativet innebär en minskning av anslaget med 580 000 kr.
3. Som en följd av rationalisering och arbetsanpassning beräknas det

vara möjligt att nedbringa antalet anställda med en person (— 60 000 kr.). Vidtagna och påbörjade åtgärder under budgetåren 1968/69—1975/76 minskar personalen med sammanlagt 47 personer.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens centrala frökontrollanstalt: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 11 501 000 kr.

F 10. Statens centrala frökontrollanstalt: Utrustning

1973/74	Utgift	90 379	Reservation	—
1974/75	Anslag	60 000		
1975/76	Förslag	60 000		

Statens centrala frökontrollanstalt

För att möjliggöra fortsatt utnyttjande av nya tekniska framsteg med eventuella personalreduceringar som följd krävs oförändrade medel för investeringar i utrustning. För att bibehålla nuvarande ambitionsnivå förutsätter anstalten fortsatt oförändrad medelsanvisning under anslaget.

Föredraganden

Jag biträder statens centrala frökontrollanstalts förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens centrala frökontrollanstalt: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kr.

F 11. Statens växtskyddsanstalt

1973/74	Utgift	7 888 440
1974/75	Anslag	8 290 000
1975/76	Förslag	8 159 000

Statens växtskyddsanstalt är centralt statligt organ för uppgifter på växtskyddets område samt för åtgärder till skydd av vegetabiliska produkter. Anstalten bedriver forskning och praktiska försök i syfte att skydda den inhemska växtodlingen mot sjukdomar och skador, som förorsakas av virus, växter eller djur eller som är av fysiogen art. Anstalten utför vidare undersökningar och utredningar rörande skador, som insekter m. fl. förorsakar på lagrade vegetabiliska produkter. Anstalten anordnar växtskyddskurser för konsulenter och instruktörer samt lämnar allmänheten råd och upplysningar i anslutning till sin verksamhet. An-

stalten svarar för kontroll av import och export av växter och växtprodukter.

Statens växtskyddsanstalt leds av en styrelse. Chef för anstalten är en föreståndare. Anstalten består av en central huvudinstitution samt filialer, som är förlagda till olika delar av landet.

1974 års riksdag har beslutat om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten (prop. 1974: 109, JoU 1974: 23, rskr 1974:242). Beslutet innebär bl. a. att växtskyddsanstaltens forsknings- och försöksverksamhet skall föras över till lantbrukshögskolan, att inspektionsverksamheten skall föras över till lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna, att rådgivnings- och informationsfrågorna skall fördelas mellan dessa tre organ samt att kemiska avdelningen skall föras över till statens lantbrukskemiska laboratorium. Växtskyddsanstalten upphör därmed som särskild myndighet. Omorganisationen skall i huvudsak ske den 1 juli 1976.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens växtskydds-anstalt	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	38	+3	—
Övrig personal	72	—	—
	110	+3	—
Anslag			
Lönekostnader	6 344 000	+1 160 000	— 145 000
Sjukvård	8 000	+ 2 000	—
Reseersättningar	200 000	+ 41 000	— 4 000
Därav utrikes resor	(19 000)	(+ 1 000)	(— 4 000)
Lokalkostnader	919 000	+ 61 000	+ 18 000
Expenser	207 000	+ 87 000	+ 2 000
Särskilda undersökningar	249 000	+ 37 000	— 19 000
Övriga utgifter	363 000	+ 40 000	+ 17 000
	8 290 000	**+1 428 000**	— **131 000**

Avgifter för växtskyddsinspektion m. m., som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 3 895 000 kr. (1974/75 3 760 000 kr.).

Statens växtskyddsanstalt

1. Pris- och löneomräkning 943 000 kr., varav 217 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en anslagsminskning med 450 000 kr.

3. Inför kommande omorganisation av växtskyddsverksamheten föreslås att nya tjänster inrättas den 1 juli 1975 för resistensbiologisk verksamhet, nematologisk verksamhet, norrländskt växtskydd samt inspektionsverksamhet (+352 000 kr.).

4. Principbeslut bör fattas om inrättande den 1 juli 1976 av ytterligare åtta tjänster vid lantbrukshögskolan.

5. En arvodesbefattning för trädgårdsbrukets växtskydd föreslås överförd på extra ordinarie stat. En vid filialen i Röbäcksdalen befintlig tjänst som vaktmästare bör bytas ut mot en tjänst som försökstekniker (+18 000 kr.).

6. För avvecklingsarbeten i samband med anstaltens nedläggning föreslås en medelsanvisning av 60 000 kr. För vissa andra uppgifter behöver anslaget ökas med 55 000 kr.

Remissyttrande

Organisationskommittén för beredning av vissa frågor om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten understryker vikten av att tjänster som avdelningsföreståndare för resistensbiologisk och nematologisk verksamhet inrättas och att tjänsten som föreståndare vid Norrlandsfilialen ändras till en befattning som avdelningsföreståndare. Innehavarna av dessa tjänster behövs för att bygga upp växtskyddsinstitutionen vid lantbrukshögskolan. Tjänsterna bör inrättas redan från den 1 juli 1975. I fråga om övriga tjänster anser kommittén det värdefullt att principbeslut fattas om deras inrättande vid lantbrukshögskolan från den 1 juli 1976. Anstaltens övriga yrkanden som rör den framtida växtskyddsorganisationen och avvecklingen av den nuvarande växtskyddsanstalten tillstyrks av kommittén, som också förordar att växtinspektionen och filialföreståndarna i Linköping, Kalmar och Skara förs över till lantbruksstyrelsen och resp. lantbruksnämnd den 1 januari 1976. Denna flyttningstidpunkt tillstyrks även av växtskyddsanstalten.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 8 159 000 kr. Jag har därvid räknat med att växtinspektionen och filialföreståndarna i Linköping, Kalmar och Skara förs över till lantbruksstyrelsen och resp. lantbruksnämnd fr. o. m. den 1 januari 1976. Detta medför att från förevarande anslag förs över till anslaget B 1. Lantbruksstyrelsen 835 000 kr. och till anslaget B 2. Lantbruksnämnderna 195 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens växtskyddsanstalt* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 8 159 000 kr.

F 12. Bekämpande av växtsjukdomar

1973/74	Utgift	483 296
1974/75	Anslag	150 000
1975/76	Förslag	150 000

Från anslaget bestrids ersättningar för kostnader till följd av åtgärder mot spridning av växtsjukdomar och för förluster på grund av sådana sjukdomar. Bl. a. utgår ersättning vid utrotande av berberis och bekämpande av vissa potatissjukdomar. Vidare bestrids vissa kostnader för beredskapsåtgärder mot koloradoskalbaggen från anslaget.

Lantbruksstyrelsen

Behovet av ytterligare medel för särskilda insatser mot koloradoskalbaggen kan ännu inte överblickas. Styrelsen föreslår att anslaget förs upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bekämpande av växtsjukdomar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kr.

F 13. Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet

Nytt anslag (förslag) 1 000

Under detta anslag tas upp ett formellt belopp av 1 000 kr. till uppdragsverksamhet vid statens lantbrukskemiska laboratorium.

Statens lantbrukskemiska laboratorium är centralt organ för kemisk analysverksamhet i fråga om produkter från jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring samt förnödenheter för dessa näringars behov. Laboratoriet utför analyser och undersökningar på uppdrag av myndigheter eller enskilda och fungerar som servicelaboratorium för forskning och försöksinstitutioner på jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens områden. Laboratoriet utvecklar analys- och provtagningsmetoder av betydelse för den lantbrukskemiska analysverksamheten samt lämnar råd och upplysningar i ämnen som hör till laboratoriets verksamhetsområde.

Statens lantbrukskemiska laboratorium leds av en styrelse. Chef för laboratoriet är en föreståndare. Inom laboratoriet finns två avdelningar, en jordavdelning och en fodcravdelning, samt en särskild sektion för metodutveckling. Dessutom finns en norrlandsfilial i Röbäcksdalen.

Anslaget till statens lantbrukskemiska laboratorium bör läggas om. Sålunda bör uppdragsverksamheten vid laboratoriet i princip finansieras med de avgifter som tas ut och som nu redovisas på driftbudgetens inkomstsida. Täckning av eventuellt underskott för denna verksamhet och för metodutveckling m. m. bör ske genom att bidrag lämnas till verksamheten. Detta bidrag bör anvisas över ett särskilt reservationsan-

slag benämnt Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium. Under förevarande anslagsrubrik bör anvisas endast ett formellt belopp av 1 000 kr.

Vid tillämpningen av den nya anslagstekniken krävs en rörlig kredit. Behov härav ryms inom ramen för den rörliga kredit som regeringen disponerar för att användas av myndigheter som bedriver uppdragsverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

F 14. Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium

Nytt anslag (förslag) 2 756 000

Under denna anslagsrubrik bör anvisas medel för att täcka beräknat underskott av verksamheten vid statens lantbrukskemiska laboratorium.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 756 000 kr.

F 15. Statens maskinprovningar

1973/74	Utgift	3 596 978
1974/75	Anslag	2 928 000
1975/76	Förslag	3 161 000

Statens maskinprovningar har till uppgift att prova i allmänna handeln förekommande maskiner för jordbruk, skogsbruk, trädgårdsbruk och livsmedelsindustri samt att lämna upplysningar om deras beskaffenhet genom att ge ut tryckta meddelanden rörande verkställda provningar. Bland maskinprovningarnas uppgifter i övrigt ingår att lämna allmänheten råd och upplysningar samt att verka för en ändamålsenlig maskinanvändning.

Statens maskinprovningar leds av en styrelse. Chef för maskinprovningarna är en föreståndare. Inom maskinprovningarna finns en huvudexpedition, tre allmänna avdelningar och en avdelning för livsmedelsindustrins maskiner.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens maskinprovningar	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	11	+ 1	—
Övrig personal	18	+ 3	—
	29	+ **4**	—
Anslag			
Lönekostnader	1 854 000	+478 000	+171 000
Sjukvård	2 000	+ 1 000	+ 1 000
Reseersättningar	84 000	+ 6 000	+ 6 000
Därav utrikes resor	(5 000)	(ej max.)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	581 000	+ 55 000	+ 55 000
Expenser	224 000	—	—
Övriga utgifter	182 000	—	—
Provning av grävmaskiner	1 000	—	—
	2 928 000	**+540 000**	**+233 000**

Inkomster vid statens maskinprovningar, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 800 000 kr. (1974/75 800 000 kr.).

Statens maskinprovningar

1. Pris- och löneomräkning 233 000 kr., varav 63 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för maskinprovningarna att anslaget för budgetåret 1975/76 skulle minskas med 152 000 kr.

3. Objektiv egenskapsredovisning av trädgårdsbrukets maskiner är starkt efterfrågad av de praktiska yrkesutövarna inom trädgårdsområdet. Med en försöksledare på området trädgårdsnäringens maskiner blir det möjligt att utvidga den nuvarande verksamheten (+85 000 kr.).

4. Med en biträdande försöksledare vid varje allmän avdelning kan de obligatoriska provningsuppdragen skötas mera rationellt och med mindre tidseftersläpning än vad som nu är fallet då maskinprovningarna arbetar med mer eller mindre tillfälligt anställd extra personal (+222 000 kr.).

5. Maximeringen av beloppet för utlandsresor föreslås slopad.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens maskinprovningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 161 000 kr.

F 16. Statens växtsortnämnd

1973/74 Utgift	127 153
1974/75 Anslag	142 000
1975/76 Förslag	142 000

Statens växtsortnämnd har hand om uppgifter enligt växtförädlarrättslagen (1971: 392) och kungörelsen (1968: 214) om statsplombering av utsäde.

Nämnden består av ordförande samt 13 andra ledamöter. Inom nämnden finns en avdelning för växtförädlarrättsfrågor samt en avdelning för odlingsvärdesprövning med en sektion för lantbruksväxter och en sektion för köksväxter. Hos nämnden finns ett kansli som föreståss av en chef.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens växtsortnämnd	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	1	—	—
Övrig personal	1	—	—
	2	—	—
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	121 000	+ 68 000	+ 68 000
Sjukvård	100	—	—
Reseersättningar	42 000	+ 4 000	+ 4 000
Därav utrikes resor	(22 000)	(+ 4 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	15 000	+ 1 000	+ 1 000
Expenser	18 000	—	—
Övriga utgifter	5 900	—	—
	202 000	+ 73 000	+ 73 000
Uppbördsmedel			
Avgifter	60 000	+ 63 000	+ 73 000
Nettoutgift	**142 000**	+ 10 000	—

Statens växtsortnämnd

Pris- och löneomräkning 73 000 kr., varav 6 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens växtsortnämnd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 142 000 kr.

G. UTBILDNING OCH FORSKNING

G 1. Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	[1]50 549 103
1974/75	Anslag	54 512 000
1975/76	Förslag	65 695 000

[1] Inkl. delar av anslagen Alnarpsinstitutet: Förvaltningskostnader och Alnarpsinstitutet: Materiel m. m.

Vid lantbrukshögskolan bedrivs utbildning, forskning, försöksverksamhet och rådgivning på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden. Försöksverksamheten omfattar även renskötseln. Forsknings- och undervisningsorganisationen är uppdelad på 16 institutioner. Utbildningen av agronomer, hortonomer och landskapsarkitekter är femårig. Varje år antas 145 studerande, varav 105 på agronomlinjen, 10 på hortonomlinjen och 30 på landskapsarkitektlinjen. Vid institutionen för lantmästar- och trädgårdsteknikerutbildning antas årligen 128 elever till lantmästarkursen och 135 elever till trädgårdsavdelningens kurser. Försöksverksamheten, som följer ett program som årligen fastställs av styrelsen (riksförsöksprogrammet), bedrivs inom institutionernas försöksavdelningar och vid högskolans försöksstationer i skilda delar av landet. Genom konsulentavdelningen förmedlas resultaten av forskning och försöksverksamhet till bl. a. de statliga rationaliseringsorganen på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden.

Lantbrukshögskolan leds fr. o. m. den 1 januari 1975 av styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Lantbrukshögskolan	Föredraganden
Personal			
Utbildning, forskning och försöksverksamhet			
Lärare, försöksledande personal m. fl.	260	+18	+ 1
Bibliotek m. m.			
Handläggande personal	4	—	+ 1
Övrig personal	10	—	—
Centrala förvaltningen			
Handläggande personal	14	—	—
Övrig personal	75	—	—
Konsulentavdelningen			
Handläggande personal	16	+ 1	—
Övrig personal	12	+ 1	—
	391	+20	+ 2

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Lantbruks-högskolan	Före-dragan-den
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	30 809 000	+ 5 404 000	+ 3 881 000
Sjukvård	160 000	+ 40 000	+ 40 000
Reseersättningar	412 000	+ 38 000	+ 33 000
Därav utrikes resor	(11 500)	(—)	(—)
Lokalkostnader	21 916 000	+ 6 975 000	+ 6 975 000
Expenser	1 006 000	+ 257 000	+ 189 000
Därav akademiska högtidligheter m. m.	(12 000)	(—)	(—)
Doktorandstipendier	140 000	—	—
Bidrag till tryckning av doktors-avhandlingar m. m.	9 000	—	—
Driftkostnader för baljväxt-laboratoriet	72 000	—	—
Utländska forskare	28 000	+ 2 000	—
Ersättning till Alnarps egen-dom för vägunderhåll m. m.	18 000	| 18 000	| 18 000
Underhåll av park- och prydnadsanläggningar vid Alnarp	23 000	— 23 000	— 23 000
Kostnader för undervisnings-odlingar på Alnarp	—	+ 150 000	—
Bidrag till driften av Norrvikens trädgårdar	100 000	—	—
	54 693 000	**+12 825 000**	**+11 077 000**
Uppbördsmedel			
Försålda baljväxtkulturer m. m.	75 000	—	—
Medel från Stiftelsen Oscar och Lili Lamms Minne	106 000	— 106 000	— 106 000
Nettoutgift	**54 512 000**	**+12 931 000**	**+11 183 000**

Lantbrukshögskolan

Tyngdpunkten av högskolans verksamhet ligger inom forskningen och försöksverksamheten. Genom att den programbundna försöksverksamheten är administrativt knuten till högskolans institutioner har den fått stor betydelse även för utbildningen. I relation till värdet av produktionen i olika landsdelar sker en kraftig satsning på såväl jordbruks- som trädgårdsförsök i norra Sverige. Den långa studietiden för hortonomie studerande och landskapsarkitektstuderande är otillfredsställande. Framför allt inom landskapsarkitektutbildningen är lärar- och assistentresurserna otillräckliga. Styrelsen har sålunda även i år funnit att utbildningen bör prioriteras framför andra verksamheter vid högskolan.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 10 893 000 kr., varav 1 132 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en minskning av resurserna med drygt 2 milj. kr. under detta anslag och med 0,6 milj. kr. under driftkostnads-

anslaget. En sådan minskning kan ej ske utan en väsentlig minskning av antalet studerande eller en avveckling av någon utbildningslinje.

3. Den tekniska utvecklingen har ökat behovet av fysisk planering. Resurserna för forskning och utbildning i landskapsplanering bör stärkas med en professur i översiktlig planering (+117 000 kr.).

4. Ytterligare 10 000 assistenttimmar behövs för undervisningen (+615 000 kr.).

5. Medel för speciallärare behövs för bl. a. landskapsarkitektutbildningen och utbildningen av agronomer med teknisk inriktning (+156 000 kr.).

6. En biträdande professur i lantbrukets energi- och materialhanteringsfrågor bör inrättas i utbyte mot en tjänst som universitetslektor i motorlära med teknologi.

7. För landskapsarkitektutbildningen behövs ytterligare en tjänst som universitetsadjunkt (+78 000 kr.).

8. Försöksavdelningen för norrländsk växtodling är kraftigt underbemannad. En distriktsförsöksledartjänst och en statskonsulenttjänst föreslås inrättade (+200 000 kr.).

9. För forskning och utbildning inom området lantbrukets arbetsmiljö erfordras en forskarassistent (+86 000 kr.).

10. En assistenttjänst erfordras för högskolans verksamhet rörande lantbrukets anpassningsproblem (+75 000 kr.).

11. Två yrkeslärartjänster vid institutionen för lantmästar- och trädgårdsteknikerutbildning föreslås omvandlade till två adjunktstjänster (+31 000 kr.).

12. En tjänst som universitetslektor i landskapsarkitektur föreslås inrättad (+108 000 kr.).

13. En tjänst som universitetslektor i trädgårdsodlingens driftsekonomi bör omvandlas till en professur i trädgårdsodlingens företagsekonomi. Vidare bör inom det norrländska trädgårdsförsöksdistriktet en tjänst som distriktsförsöksledare omvandlas till en statshortonomtjänst och inrättas en tjänst som försöksledare (+104 000 kr.).

14. En tjänst som forskarassistent i toxikologi behöver inrättas (+86 000 kr.).

15. För att öka resurserna för forskarutbildningen behövs en docenttjänst (+95 000 kr.).

16. Kostnaderna för de odlingar inom Alnarps trädgårdar som används i undervisningen vid lantbrukshögskolan beräknas till 150 000 kr.

17. Anslaget föreslås i övrigt räknas upp med 137 000 kr.

I skrivelse den 10 september 1974 har organisationskommittén för omlokalisering av veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt (OKV) föreslagit förstärkningar för biblioteksorganisationen vid jordbrukets högskolor för budgetåret 1975/76. OKV föreslår att två

tjänster som dokumentalist inrättas (+155 000 kr.). Vidare bör enligt OKV inrättas tjänster för en biblioteksassistent, en bibliotekarie och en expeditionsförman samt för ett biblioteksbiträde i Alnarp (+221 000 kr.). OKV beräknar vidare driftkostnaderna för informationssystemen Agris och Libris till 65 000 kr. Övriga medel för bokinköp m. m. bör enligt OKV räknas upp med 250 000 kr.

Föredraganden

Jag vill först anmäla att Kungl. Maj:t genom beslut den 7 juni 1974 ändrat benämningen av professuren och biträdande professuren i lantbrukets marknadslära till professur i lantbrukets marknadslära, särskilt jordbrukspolitik med utrikeshandel resp. biträdande professur i lantbrukets marknadslära, särskilt marknadsföring.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 65 695 000 kr. Jag har därvid räknat medel för en professur i översiktlig planering (3). Samtidigt kan en tjänst som universitetsadjunkt dras in. Jag har vidare räknat medel för en distriktsförsöksledartjänst vid norra jordbruksförsöksdistriktet (8). Jag har ingen erinran mot att en biträdande professur i lantbrukets energi- och materialhanteringsfrågor inrättas i utbyte mot en tjänst som universitetslektor i motorlära med teknologi (6).

Under detta anslag har jag också beräknat ytterligare medel för den vid jordbrukets högskolor gemensamma biblioteksorganisationen. Jag har sålunda räknat upp anslaget med 85 000 kr. för en tjänst för dokumentalist och med 65 000 kr. för driftkostnader för informationssystemen Agris och Libris.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag i det föregående anfört i fråga om ändrad benämning på professur,
2. bemyndiga regeringen att inrätta en professur i översiktlig planering,
3. till *Lantbrukshögskolan: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 65 695 000 kr.

G 2. Lantbrukshögskolan: Driftkostnader

1973/74	Utgift	[1]10 844 728	Reservation	[1]2 024 817
1974/75	Anslag	11 557 000		
1975/76	Förslag	12 837 000		

[1] Inkl. delar av anslagen Alnarpsinstitutet: Förvaltningskostnader och Alnarpsinstitutet: Materiel m. m.

Från anslaget bestrids omkostnaderna m. m. för institutionernas verksamhet samt lönekostnaderna för teknisk och administrativ personal vid institutionerna.

Lantbrukshögskolan

Konsekvenserna av ett genomförande av alternativ 0 redovisas under förvaltningskostnadsanslaget. Av den begärda anslagsökningen hänför sig 1 312 000 kr. till pris- och löneomräkning, varav 211 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Medel för två intendentsbefattningar erfordras (+125 000 kr.). För pedagogiskt utvecklingsarbete begärs 75 000 kr. Det ökade antalet studerande ställer ytterligare krav på resurser (+119 000 kr.). Kostnaderna för viss undervisning som Uppsala universitet ger för högskolans studerande beräknas till 50 000 kr. För nya utbildningskurser och för forskarutbildningen erfordras ytterligare 140 000 kr. För anskaffning av viss teknisk utrustning och för förstärkning av högskolans resurser i övrigt föreslås en uppräkning av anslaget med 491 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör räknas upp med 1 280 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbrukshögskolan: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 12 837 000 kr.

G 3. Lantbrukshögskolan: Bokinköp m. m.

1973/74	Utgift	[1]743 754	Reservation	[1]30 673
1974/75	Anslag	806 000		
1975/76	Förslag	886 000		

[1] Inkl. delar av anslagen Alnarpsinstitutet: Förvaltningskostnader och Alnarpsinstitutet: Materiel m. m.

Från anslaget bestrids omkostnaderna för högskolans biblioteks- och publikationsverksamhet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Lantbrukshögskolan	Föredraganden
Biblioteksverksamheten	496 000	+150 000	+ 50 000
Publikationsverksamheten	310 000	+130 000	+ 30 000
	806 000	**+280 000**	**+ 80 000**

Lantbrukshögskolan

Av den begärda anslagshöjningen hänför sig 80 000 kr. till prisstegringar. Ökade krav på biblioteksverksamheten gör att anslaget behöver höjas med 100 000 kr. Som ett resultat av högskolans expansion har pu-

blikationsverksamheten ökat. Anslaget bör även för detta ändamål höjas med 100 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbrukshögskolan: Bokinköp m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 886 000 kr.

G 4. Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten

1973/74 Utgift	24 303 290	Reservation	1 083 572
1974/75 Anslag	26 665 000		
1975/76 Förslag	29 901 000		

Från anslaget bestrids vissa driftkostnader för högskolans försöksverksamhet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Lantbruks-högskolan	Föredraganden
Försöksverksamheten	25 168 000	+6 217 000	+3 236 000
Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	1 497 000	—	—
	26 665 000	**+6 217 000**	**+3 236 000**

Lantbrukshögskolan

Alternativ 0 minskar försöksverksamhetens resurser med 1,5 milj. kr. Personalen minskas därmed med ca 20 personer. En nedtagning av försöksverksamheten bör dock föregås av en prövning av vilka ämnesområden som då i första hand skall minskas.

1. Av den begärda ökningen är 5 217 000 kr. löne- och prisomräkning, varav 633 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. För budgetåret 1975/76 begärs 1 milj. kr. till 116 nya projekt, varav 32 inom jordbrukssektionen, 49 inom husdjurssektionen, 15 inom trädgårdssektionen, 18 inom tekniska sektionen och två vid företagsekonomiska avdelningen. Planeringen av de nya projekten har genomförts med beaktande av de intentioner som fastlagts i högskolans långtidsplan. Bl. a. kan följande områden nämnas. Djur- och arbetsmiljöfrågorna får ökade resurser. Ett stort antal av de nya projekten syftar till förbättring av produktiviteten. Resursbevarande åtgärder har också ett betydande utrymme i verksamheten och på detta område har medel begärts till nya projekt.

Föredraganden

Anslaget bör räknas upp med 3 236 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 29 901 000 kr.

G 5. Lantbrukshögskolan: Lantbruksdriften vid försöksstationerna m. m.

1973/74	Utgift	128 428
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Anslaget avser de jordbruksegendomar som lantbrukshögskolan disponerar för sin försöksverksamhet samt Alnarps trädgårdar. Regeringen fastställer årligen en stat för jordbruks- och trädgårdsdriften vid dessa enheter.

Lantbrukshögskolan

Anslaget bör föras upp med oförändrat 1 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder lantbrukshögskolans förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantbrukshögskolan: Lantbruksdriften vid försöksstationerna m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

G 6. Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	16 701 970
1974/75	Anslag	25 720 000
1975/76	Förslag	21 952 000

Vid veterinärhögskolan bedrivs undervisning, forskning och försöksverksamhet på det veterinärmedicinska området. Vid högskolan bedrivs även djursjukvård. Utbildningen vid högskolan omfattar till veterinärmedicine kandidatexamen två läsår och till veterinärexamen ytterligare tre och ett halvt läsår. Intagningen uppgår till 50 studerande per läsår. Verksamheten är uppdelad på 16 institutioner. Härutöver finns en till Skara förlagd försöksgård.

Veterinärhögskolan leds fr. o. m. den 1 januari 1975 av styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Veterinärhögskolan	Föredraganden
Personal			
Utbildning och forskning			
Lärare m. fl.	100	+21	+ 1
Biblioteket			
Handläggande personal	3	—	—
Övrig personal	3	—	—
Centrala förvaltningen			
Handläggande personal	3	—	—
Övrig personal	29	—	—
	138	**+21**	**+ 1**
Anslag			
Lönekostnader	11 396 000	+ 2 657 000	+ 1 051 000
Sjukvård	40 000	+ 5 000	+ 5 000
Reseersättningar	40 500	+ 8 500	+ 4 000
Därav utrikes resor	(3 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	13 867 000	— 4 882 000	— 4 882 000
Expenser	249 500	+ 165 500	+ 53 000
Därav akademiska högtidligheter m. m.	(5 000)	(+ 5 000)	(—)
Doktorandstipendier	43 000	—	—
Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar	10 000	—	—
Ersättning för avskaffade examensavgifter	1 000	—	—
Utländska forskare	11 000	+ 9 000	—
Kursmikroskop m. m. för studerande	50 000	—	—
Underhåll av park	11 000	+ 1 000	+ 1 000
Utgifter för djursjukvården	1 000	—	—
Informationsverksamhet	—	+ 250 000	—
	25 720 000	**— 1 786 000**	**— 3 768 000**

Veterinärhögskolan

Behovet av forskningsinsatser inom det veterinärmedicinska området ökar kraftigt till följd av den pågående rationaliseringen inom jordbruket, centraliseringen och industrialiseringen av livsmedelsproduktionen och de allt större insatser som erfordras inom miljösektorn. Ett område inom högskolans forskningsverksamhet som har varit speciellt eftersatt på grund av resursbrist är sjukdomsgenetiken. En allt större undervisningsbörda har under senare tid måst läggas på institutionernas lärarpersonal. En ökning av undervisningsresurserna är därför erforderlig.

1. Pris- och löneomräkning — 3 830 000 kr., varvid hänsyn tagits till 397 000 kr. för höjt lönekostnadspålägg.

2. Alternativ 0 medför att högskolans resurser måste minska med sammanlagt ca 1,2 milj. kr. Antalet studerande måste därmed minskas

väsentligt. Marknadsläget för veterinärer motiverar inte någon sådan minskning av utbildningsvolymen.

3. Antalet assistenttimmar bör ökas med 13 000 (+816 000 kr.).

4. Två tjänster som universitetslektor erfordras för att en effektiv undervisning skall kunna meddelas de studerande (+216 000 kr.).

5. Till en särskild enhet för sjukdomsgenetik behövs en professor, en biträdande professor och en forskarassistent (+312 000 kr.).

6. Tjänsten som förste lärare i artificiell insemination föreslås omvandlad till en tjänst som biträdande professor (+17 000 kr.).

7. För informationsinsatser vid veterinärhögskolan erfordras 250 000 kr.

8. Som ett första led i uppbyggnaden av den veterinärmedicinska radiobiologin bör en professur i ämnet inrättas (+117 000 kr.).

9. Till en föreslagen försöksavdelning vid institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien behövs en försöksledare (+81 000 kr.).

10. Inom ämnesområdet klinisk radiologi bör inrättas en tjänst som biträdande professor (+ 108 000 kr.).

11. Anslaget bör i övrigt räknas upp med 127 000 kr.

I gemensam skrivelse den 6 maj 1974 har *lantbruksstyrelsen* och *statens livsmedelsverk* anfört att behovet av distrikts- och besiktningsveterinärer motiverar en ökad intagning vid veterinärhögskolan. Svårigheter föreligger nu vid rekryteringen till sådana tjänster. Ämbetsverken föreslår att intagningen av studerande vid veterinärhögskolan ökas från 50 till 65.

Veterinärhögskolans styrelse biträder förslaget. Styrelsen framhåller dock att praktiska svårigheter uppkommer vid en ökad intagning, bl. a. beträffande vissa lokal- och utrustningsfrågor.

I skrivelse den 17 december 1974 har styrelsen för veterinärhögskolan föreslagit att den del av veterinärutbildningen som enligt beslut av 1973 års riksdag skall bedrivas i Skara förläggs till tionde och elfte terminen.

Föredraganden

Riksdagen beslutade år 1973 (prop. 1973: 107, JoU 1973: 26, rskr 1973: 233) att viss del av veterinärutbildningen skall förläggas till Skara. Undervisningen i Skara, som enligt riksdagens beslut skulle omfatta elfte, dvs. sista terminen, skall börja hösten 1976. Efter att ha upprättat ett förslag till ny utbildningsplan vid veterinärhögskolan föreslår styrelsen att utbildningen i Skara skall delas upp och meddelas under dels den tionde, dels den elfte terminen. Jag har inget att erinra mot styrelsens förslag.

Vad gäller frågan om ökad intagning har veterinärhögskolan framhållit att detta innebär praktiska problem. Jag har därför för avsikt att föreslå regeringen att uppdra åt styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt att närmare utreda behovet och konsekvenserna av en ökad intagning.

Jag vill anmäla att Kungl. Maj:t den 30 augusti 1974 föreskrivit att tjänsten som biträdande professor i bakteriologi och epizootologi skall benämnas biträdande professor i bakteriologi.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 21 952 000 kr. Jag har därvid räknat upp anslaget med kostnaderna för 1 000 assistenttimmar (3).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag anfört beträffande utbildningen i Skara,
2. till *Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 21 952 000 kr.

G 7. Veterinärhögskolan: Driftkostnader

1973/74	Utgift	7 633 479	Reservation	509 912
1974/75	Anslag	7 892 000		
1975/76	Förslag	8 957 000		

Från anslaget bestrids omkostnaderna m. m. för institutionernas verksamhet samt lönekostnaderna för teknisk och administrativ personal vid institutionerna.

Veterinärhögskolan

1. Pris- och löneomräkning 1 067 000 kr., varav 196 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Alternativ 0 minskar högskolans resurser för biträdeshjälp och materiel med 439 000 kr.

3. Anslaget föreslås höjt med ett belopp motsvarande lönekostnaden för en intendent och ett kvalificerat biträde i Skara (+121 000 kr.).

4. En intendenttjänst behövs vid husdjursvetenskapligt centrum resp. kliniskt centrum (+125 000 kr.).

5. För en särskild enhet för sjukdomsgenetik krävs biträdeshjälp för totalt 338 000 kr. För den vetenskapligt kvalificerade personalen i övrigt föreligger brist på sex kvalificerade biträden (+300 000 kr.).

6. För forskarutbildningen behövs 50 000 kr.

7. Anslaget bör med hänsyn till verksamheten i övrigt räknas upp med 2 369 000 kr., varav med 80 000 kr. för främjande av ogradueradе forskares verksamhet och med 28 000 kr. för resebidrag till utrikes studie- och kongressresor.

Föredraganden

Anslaget bör räknas upp med 1 065 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärhögskolan: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 8 957 000 kr.

G 8. Veterinärhögskolan: Bokinköp m. m.

1973/74	Utgift	158 576	Reservation	36 758
1974/75	Anslag	177 000		
1975/76	Förslag	195 000		

Från anslaget bestrids omkostnader för verksamheten vid högskolans bibliotek.

Veterinärhögskolan

Anslaget behöver höjas med 18 000 kr. för att kompensera prishöjningar.

Föredraganden

Anslaget bör ökas med 18 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärhögskolan: Bokinköp m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 195 000 kr.

G 9. Veterinärhögskolan: Försöksverksamhet

1973/74	Utgift	315 087	Reservation	—
1974/75	Anslag	370 000		
1975/76	Förslag	472 000		

Från anslaget bestrids kostnader för högskolans försöksgård i Skara.

Veterinärhögskolan

1. Pris- och löneomräkning 49 000 kr., varav 11 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg

2. Alternativ 0 minskar anslaget med 20 000 kr.

3. För inrättande av en försöksavdelning vid institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien föreslås en uppräkning av anslaget med 127 000 kr.

4. Anslaget bör i övrigt räknas upp med 53 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med ett belopp av 472 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärhögskolan: Försöksverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 472 000 kr.

G 10. Veterinärhögskolan: Lantbruksdriften vid försöksgården

1973/74	*Nettoinkomst*	*1 951*
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Veterinärhögskolan

Anslaget bör föras upp med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder veterinärhögskolans förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Veterinärhögskolan: Lantbruksdriften vid försöksgården* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

G 11. Skogshögskolan: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	17 415 917
1974/75	Anslag	17 432 000
1975/76	Förslag	19 322 000

Vid skogshögskolan bedrivs utbildning, forskning och försöksverksamhet på skogsbrukets område. Verksamheten är uppdelad på 18 institutioner och avdelningar fördelade på fyra institutionsgrupper. Utbildningen vid högskolan är fyraårig. De första tre åren omfattar vartdera tre terminer och det fjärde året två terminer. Undervisningen är under första läsåret förlagd till Garpenberg. Enligt beslut av 1971 års riksdag kommer högskolan att lokaliseras till Umeå. Omlokaliseringen sker successivt och beräknas vara avslutad år 1978. Intagningen uppgår till 40 studerande per läsår.

Skogshögskolan leds fr. o. m. den 1 januari 1975 av styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Skogs-högskolan	Föredra-ganden
Personal			
Utbildning, forskning och försöksverksamhet			
Lärare, försöksledande personal m. fl.	130	+10	+ 1
Biträdande personal	12	+ 1	—
Skogsbiblioteket			
Handläggande personal	2	—	—
Biträdande personal	3	—	—
Centrala förvaltningen			
Handläggande personal	8	+ 2	—
Biträdande personal	30	+ 3	—
	185	**+16**	**+ 1**
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	12 903 700	+2 670 300	+1 488 000
Sjukvård	53 000	+ 2 000	—
Reseersättningar	76 000	+ 10 000	+ 10 000
Därav utrikes resor	(15 000)	(—)	(—)
Lokalkostnader	3 786 000	+ 418 000	+ 399 000
Expenser	417 700	+ 41 000	+ 22 300
Därav akademiska högtidligheter m.m.	(5 000)	(—)	(—)
Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	85 000	—	—
Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar m. m.	20 000	—	—
Doktorandstipendier	65 000	—	—
Underhåll av parker och byggnader	19 000	+ 2 000	+ 2 000
Kostnader för samarbetsnämnden för jordbrukets högskolor	31 300	— 31 300	— 31 300
	17 456 700	**+3 112 000**	**+1 890 000**
Uppbördsmedel			
Avgifter för bränsle och elektriskt ljus	7 000	— 2 000	—
Försäljning av publikationer	12 100	— 8 000	—
Hyresinkomster	5 600	— 3 000	—
Nettoutgift	**17 432 000**	**+3 125 000**	**+1 890 000**

Skogshögskolan

Landets virkestillgångar tillåter inte en ytterligare kapacitetsökning i skogsindustrin. Den totala skogsavverkningen överstiger f. n. den genomsnittliga tillväxten. Forskningens möjligheter att vägleda skogsbruket för att nå ökad virkesproduktion blir i denna situation en nyckelfråga. Skogshögskolans forskningsverksamhet bör därför tillföras ökade resurser.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 800 000 kr., varav 450 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Alternativ 0 minskar resurserna med nära 1 milj. kr. Högskolans forskningsverksamhet skulle minska såväl kvalitativt som kvantitativt.

3. En biträdande professur i skogsproduktionens långsiktiga programmering bör inrättas i utbyte mot en befintlig försöksledartjänst (+18 000 kr.).

4. Tjänster som utbildningsledare (halvtid) resp. forskningskoordinator (halvtid) bör inrättas (+107 000 kr.).

5. För ledningen av ett elektronmikroskopilaboratorium behövs en tjänst som forskningsledare (+91 000 kr.).

6. En tjänst som forskningsledare bör inrättas för forskning rörande medel för bekämpning av virkesskadesvampar (+91 000 kr.).

7. En tjänst som forskningsledare (meteorologi) bör inrättas för att behandla problem sammanhängande med det marknära klimatet (+90 000 kr.).

8. En forskningsledartjänst i skogsvärdering föreslås i utbyte mot en befintlig assistenttjänst (+28 000 kr.).

9. En tjänst som konsulent för skogsskyddsfrågor samt en tjänst som redaktör bör inrättas (+173 000 kr.).

10. För den fältexperimentella forskningen då det gäller nya herbicider m. m. föreslås en tjänst som fältherbolog (+82 000 kr.).

11. En tjänst som biträdande professor i populationsekologi och en forskarassistenttjänst behövs (+186 000 kr.).

12. Vid institutionen för skogsekonomi föreslås en universitetslektor i utbyte mot en befintlig övningsledartjänst (+22 000 kr.).

13. En tjänst som forskningsledare bör inrättas för avkommeprövning (+91 000 kr.).

14. För tjänst som elektroningenjör, statistiker samt biträdestjänster m. m. bör anslaget i övrigt räknas upp med 346 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 19 322 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för en tjänst som forskningsledare (7).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skogshögskolan: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 19 322 000 kr.

G 12. Skogshögskolan: Driftkostnader

1973/74	Utgift	13 934 510	Reservation	—
1974/75	Anslag	[1]15 553 000		
1975/76	Förslag	15 720 000		

[1] Inkl. anslaget Forskning rörande tillvaratagande av skogsavfall m. m.

Från anslaget bestrids omkostnaderna m. m. för institutionernas verksamhet samt lönekostnaderna för teknisk och administrativ personal vid institutionerna.

Skogshögskolan

1. Pris- och löneomräkning 1 865 000 kr., varav 265 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet minskar resurserna för högskolans driftkostnader med 757 000 kr.

3. Genom omlokaliseringen av högskolan till flera orter kommer delar av vissa institutioner att ställas utan biträdeshjälp. Medel för tre och en halv kansliskrivartjänster behövs (+168 000 kr.).

4. För skogshögskolans avdelning i Garpenberg krävs medel för förhyrning av datorutrustning (+350 000 kr.).

5. För undervisningen behövs ett arboretum i Umeå. Plantkostnaden härför uppskattas till 25 000 kr.

6. För resistensprövningen behövs en uppräkning av anslaget med 50 000 kr. samt för avkommeprövningen en uppräkning med 75 000 kr.

7. Riksskogstaxeringen redovisas i två alternativa ambitionsnivåer. Högskolan hemställer att resurserna för riksskogstaxeringen ökas med 1 216 000 kr. samt att medel för riksskogstaxeringens fältarbete anvisas under ett särskilt förslagsanslag.

8. Driftkostnadsanslaget föreslås i övrigt räknas upp med 509 000 kr.

Föredraganden

Enligt beslut av 1974 års riksdag (prop. 1974: 61, JoU 1974: 16, rskr 1974: 217) disponerar skogshögskolan 2 milj. kr. innevarande budgetår för forskning rörande tillvaratagande av skogsavfall m. m. I avvaktan på statsmakternas ställningstagande till energiprogramkommitténs förslag i betänkandet (SOU 1974: 72) Energiforskning — Program för forskning och utveckling är jag inte beredd att beräkna ytterligare medel för ifrågavarande ändamål.

Anslaget bör föras upp med 15 720 000 kr. Jag har därvid räknat upp medlen till riksskogstaxeringens fältarbete med 500 000 kr. Jag har vidare räknat upp anslaget med 55 000 kr. för kostnader för förhyrning av viss datorutrustning i Garpenberg samt med 44 000 kr. för andra merkostnader i samband med högskolans omlokalisering.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skogshögskolan: Driftkostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 15 720 000 kr.

G 13. Skogshögskolan: Bokinköp m. m.

1973/74	Utgift	176 239	Reservation	3 309
1974/75	Anslag	191 000		
1975/76	Förslag	210 000		

Från anslaget bestrids omkostnaderna för verksamheten vid högskolans bibliotek.

Skogshögskolan

De automatiska kostnadsökningarna för bokinköp m. m. beräknas till 38 000 kr. För det skogliga filialbiblioteket i Garpenberg föreslås en uppräkning av anslaget med 90 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med ett belopp av 210 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skogshögskolan: Bokinköp m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 210 000 kr.

G 14. Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.

1973/74	Utgift	17 620 525	Reservation	548 098
1974/75	Anslag	[1]18 000 000		
1975/76	Förslag	30 000 000		

[1] På tilläggsstat I har dessutom anvisats 7 milj. kr.

Från anslaget bestrids kostnader för inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor och andra institutioner, som har anknytning till forsknings- och försöksverksamhet inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Lokal- och utrustningsprogramkommittén (LUP-kommittén) för jordbrukets högskolor har till uppgift bl. a. att utarbeta utrustningsprogram innefattande förslag till kostnadsramar för nämnda institutioner. Kommittén skall successivt överlämna förslag till utrustningsnämnden för universitet och högskolor som begär anslag i utrustningsfrågor och som sedan har att efter statsmakternas bestämmande vidta de åtgärder som

behövs för programmens förverkligande. Byggnadsstyrelsen har hand om den verksamhet som avser planering och upphandling av snickeriinredning samt elarmatur och möbler m. m.

Inredning

I fråga om inredningsobjekt, som tidigare inte redovisats för riksdagen, anförs följande.

Byggnadsstyrelsen

I det följande redogörs för de inredningsprojekt för vilka byggnadsstyrelsen föreslår nya eller höjda kostnadsramar. Medelsbehovet för inredning för veterinärmedicinsk utbildning och forskning i nybyggnader på Artillerifältet i Uppsala redovisas i styrelsens anslagsframställning till utbildningsdepartementet.

Lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan

Ultuna

Kliniskt centrum, nybyggnad. I gällande inredningsplan är uppförd en delram på 7 milj. kr. Styrelsen uppskattar totalkostnaden till 8,1 milj. kr. och föreslår att objektet förs upp med detta belopp som definitiv ram.

Restauranger, om- och nybyggnad. Kungl. Maj:t uppdrog den 18 januari 1974 åt styrelsen att projektera om- och nybyggnad för restaurangverksamheten på Ultuna t. o. m. bygghandlingar. Inredningskostnaderna uppskattas till 825 000 kr. Detta belopp bör föras upp som definitiv ram.

Skogshögskolan

Garpenberg

Ny- och ombyggnader. Kungl. Maj:t uppdrog den 6 september 1974 åt byggnadsstyrelsen att projektera ny- och ombyggnader för skogshögskolan i Garpenberg. Byggnadskostnaderna beräknas till 35 milj. kr. Inredningskostnaderna uppskattas till 4 750 000 kr., vilket belopp föreslås uppfört som definitiv ram.

Oförutsedda mindre inredningsobjekt

I inredningsplanen har för ändamålet förts upp ett belopp på 2 850 000 kr. Styrelsen föreslår att ramen höjs med 650 000 kr. till 3,5 milj. kr.

Utrustning

Utrustningsnämnden för universitet och högskolor

I fråga om utrustningsobjekt, som tidigare inte redovisats för riksdagen eller för vilka föreslås nya kostnadsramar, anförs följande.

Lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan

Ultuna

Telefonväxlar. Den i utrustningsplanen uppförda kostnadsramen på 1 115 000 kr. bör med hänsyn till prisstegringar och erforderlig utbyggnad för bl. a. skogshögskolan och statens växtskyddsanstalt höjas med 755 000 kr. till 1 870 000 kr.

Kliniskt centrum, nybyggnad. I utrustningsplanen har uppförts en delram för kliniskt centrum på 2 milj. kr. Det förutsätts vidare i prop. 1974: 1 bil. 11 att den slutliga kostnaden skall kunna hållas inom en ram av 15 milj. kr. Kostnaden för en tillfredsställande utrustning av kliniskt centrum beräknas emellertid nu till 18 milj. kr. En reducering av detta belopp skulle ge funktionerna kliniskt fysiologiskt laboratorium, klinisk radiobiologi och radiobiologi en otillfredsställande basutrustning. I utrustningsplanen för budgetåret 1975/76 bör sålunda för ändamålet föras upp en definitiv ram på 18 milj. kr.

Försöksdjur, kliniskt centrum. Vid kliniskt centrum finns djurstallar till en yta av ca 5 600 m². För nyanskaffning av djur för bl. a. ett utökat antal djurplatser bör i utrustningsplanen föras upp en definitiv kostnadsram på 260 000 kr.

Restauranger, om- och nybyggnad. För utrustning av huvudrestaurang och annexrestaurang på Ultunaområdet har ett utrustningsprogram upprättats av universitetsrestaurangkommittén. Utrustningskostnaden beräknas uppgå till 800 kr. per sittplats eller totalt 560 000 kr. En definitiv kostnadsram bör med detta belopp föras upp i utrustningsplanen.

Skara

Fältstation. För fältstationen i Skara har i gällande utrustningsplan uppförts en delram på 650 000 kr. Ramen föreslås ersättas av en definitiv ram på 2 320 000 kr.

Skogshögskolan

Ultuna

Ny- och ombyggnader. I utrustningsplanen har uppförts en kostnadsram på 550 000 kr. för skogshögskolans lokaler i Uppsala. Denna ram har planerats framför allt för de provisoriska lokaler som disponeras av institutionerna för skoglig marklära och skoglig vertebratekologi. Ut-

rustningsplaneringen för nybyggnaderna är ännu inte slutförd men med hänsyn till tidsplanen för högskolans omlokalisering erfordras för budgetåret 1975/76 en höjning av delramen med 3 milj. kr. till 3 550 000 kr.

Garpenberg

Telefonväxel. I samband med utökningen av skogshögskolans verksamhet i Garpenberg bör nuvarande telefonväxel bytas ut. Kostnaderna härför beräknas preliminärt till 180 000 kr., vilket belopp bör föras upp som en delram i utrustningsplanen.

Ny- och ombyggnader. Kungl. Maj:t uppdrog den 6 september 1974 åt byggnadsstyrelsen att projektera institutionslokaler m. m., elevbostäder samt gästhem för skogshögskolan i Garpenberg. Vid projekteringen skulle byggnadsstyrelsen utgå från en programyta av högst 3 500 m^2 för nybyggnader för institutionslokaler m. m. Kostnaderna för utrustning av lokalerna beräknas till 3,9 milj. kr. En definitiv ram bör med detta belopp föras upp i utrustningsplanen.

Ersättningsanskaffningar m. m.

Innevarande budgetår disponerar utrustningsnämnden 1 milj. kr. för ersättningsanskaffningar. Beloppet har visat sig vara för litet. Med utgångspunkt i antagandet att den genomsnittliga avskrivningstiden för befintlig utrustning är tio år skulle behovet av medel enbart för återanskaffning vara ca 7 milj. kr. per år. Kostnadsramen kan dock begränsas till ett lägre belopp med hänsyn till den nyanskaffning av utrustning som sker vid jordbrukets högskolor i samband med omlokaliseringen. För budgetåret 1975/76 bör en kostnadsram på 2 milj. kr. föras upp i utrustningsplanen för ersättningsanskaffningar m. m.

Föredraganden

De kostnadsramar som tas upp i följande *inredningsplan* bör godtas.

Inredningsplan (1 000-tal kr.)

Inredningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1976-06-30	art[1]	t. o. m. 1974-06-30	Beräknad för 1974/75	1975/76
Lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan						
Ultuna						
Växtodling, nybyggnad	625		1	491		
Växtpatologi, nybyggnad	850		1	676		
Genetik och växtförädling, om- och tillbyggnad	750		1	677		
Matsal	319		1	62		
Ekonomibyggnad och maskinhall	250		1	173		
Arbetsmetodik och teknik samt Jordbrukstekniska institutet	800		1	645		
Kraftfoderfabrik, Lövsta	100		1	85		
Markvetenskap, nybyggnad av arbetshallar, växthus och näthall	110		1	105		
Markvetenskap, nybyggnad	2 200		1	1 777		
Kemi, ombyggnad av undervisningslaboratorium	200		1	175	10 200	9 100
Gamla ladugården i Kungsängen, ombyggnad	200		1	200		
Undervisningshus och aula	950		1	670		
Försöksanläggning, Lövsta	3 800		1	2 724		
Växtodling, mikroklimatstation m. m.	45		1			
Mikrobiologi, om- och tillbyggnad	50		1	44		
Husdjursvetenskapligt centrum	7 600		1	2 981		
Fårstallar, Lövsta	125		1	4		
Kliniskt centrum, nybyggnad	8 100		2 b			
Djurstallar, Kungsängen	1 350[a]		1	47		
Bibliotek, nybyggnad	2 400[a]		1	9		
Restauranger, om- och nybyggnad	825		3			
Alnarp						
Frukt- och bärproduktion, lagerbyggnad	50		1	37		
Trädgårdsvetenskap och landskapsplanering, nybyggnad	1 600		1	1 332	200	
Alnarps trädgårdar, växthus	250		1	246		
Lantbrukets byggnadsteknik, växthus	100		1			
Skara						
Fältstation		400	1		200	200

Inredningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1976-06-30	art[1]	t. o. m. 1974-06-30	Beräknad för 1974/75	1975/76
Röbäcksdalen						
Djurstallar m. m., ny- och ombyggnad	200		1	194	120	100
Institutionslokaler, om- och tillbyggnad	1 100		1	896		
Institutet för skogsförbättring						
Lokaler i Umeå	200		1	142		
Skogshögskolan						
Garpenberg						
Ny- och ombyggnader	4 750		3			1 500
Umeå						
Nybyggnad		200	1		200	
Oförutsedda mindre inredningsobjekt		3 150	2 b	1 832	600	600
Sysselsättningsobjekt budgetåren 1971/72 och 1972/73	840		1	260	580	
Sysselsättningsobjekt budgetåret 1973/74	1 000		1	55	409	500
	41 739	**3 750**		**16 539**	**12 509**	**12 000**
	45 489				**41 048**	

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt.
1. Tidigare godtagen kostnadsram.
2a. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv ram).
2b. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram).
3. Ny kostnadsram.

[2] Prop. 1974: 170 bil. 7 s. 44.

Anslagsbehovet för nästa budgetår för inredning beräknar jag till 12 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Anslagsberäkning avseende inredning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Medelsreservation 1974–07–01	509		
Anslag för 1974/75			
riksstat	5 000		
tilläggsstat I	7 000	1974/75	12 509
Anslag för 1975/76 (förslag)	12 000	1975/76	12 000
	24 509		**24 509**

De kostnadsramar som tas upp i följande *utrustningsplan* bör godtas.

Utrustningsplan (1 000-tal kr.)

Utrustningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1976-06-30	art[1]	t. o. m. 1974-06-30	Beräknad för 1974/75	1975/76
Lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan						
Ultuna						
Telefonväxlar		1 870	2 b	119		
Arbetsmetodik och teknik samt Jordbrukstekniska institutet	765		1	333		
Undervisningshus och aula	300		1	167		
Markvetenskap, nybyggnad	3 900		1	1 079		
Växtodling, mikroklimatstation m. m.	380		1	90		
Slakthus, inredning och utrustning av förhyrda lokaler	750		1	130		
Husdjursvetenskapligt centrum	9 500		1	798		
Djurstallar m. m., Kungsängen och Lövsta	4 500		1	1 308	8 900	11 400
Kemi, ombyggnad	800		1			
Ekonomi och statistik, ombyggnad	300		1			
Kliniskt centrum, nybyggnad	17 000		2 b			
Försöksdjur, Kungsängen, Lövsta och husdjursvetenskapligt centrum	1 000		1			
Bibliotek, nybyggnad	490		1			
Försöksdjur, kliniskt centrum	260		3			
Restauranger, om- och nybyggnad	560		3			
Alnarp						
Trädgårdsvetenskap och landskapsplanering, nybyggnader	5 600		1	1 565	2 000	2 000
Skara						
Fältstation	2 320		2 b		600	600
Skogshögskolan						
Ultuna						
Ny- och ombyggnader		3 550	2 b			
Garpenberg						
Ny- och ombyggnader	3 500		3		500	2 600
Telefonväxel		180	3			
Umeå						
Provisoriska lokaler		500	1			
Oförutsedda mindre utrustningsobjekt						
Budgetåret 1973/74	800		1	480	203	100

Utrustningsobjekt	Kostnadsram			Medelsförbrukning		
	definitiv ram	delram t. o. m. 1976-06-30	art[1]	t. o. m. 1974-06-30	Beräknad för 1974/75	1975/76
Ersättningsanskaffningar m.m.						
Budgetåret 1974/75	1 000		1		800	1 300
Budgetåret 1975/76	1 500		3			
Vissa utredningskostnader	100		1	83		
	55 325	6 100		6 152	13 003	18 000
	61 425			37 155		

[1] Art av kostnadsram för resp. objekt.
1. Tidigare godtagen kostnadsram.
2 a. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som definitiv ram).
2 b. Ändrad kostnadsram (tidigare fastställd som delram).
3. Ny kostnadsram.

Anslagsbehovet för nästa budgetår för utrustning beräknar jag till 18 milj. kr. enligt följande sammanställning.

Anslagsberäkning avseende utrustning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Medelsreservation 1974-07-01	3		
Anslag för 1974/75	13 000	1974/75	13 003
Anslag för 1975/76 (förslag)	18 000	1975/76	18 000
	31 003		**31 003**

Byggnadsstyrelsen resp. utrustningsnämnden får för varje i inrednings- resp. utrustningsplanen upptaget objekt lägga ut beställningar intill högst det belopp, som angetts som kostnadsram för objektet, med avdrag för de medel som förbrukats vid tidpunkten för beställningen. För nästa budgetår innebär detta att medgivande bör lämnas att beställa inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m. dels för byggnadsstyrelsen till ett sammanlagt belopp av (45 489 000—41 048 000 =) avrundat 4,4 milj. kr., dels för utrustningsnämnden till ett sammanlagt belopp av (61 425 000—37 155 000 =) avrundat 24,2 milj. kr., allt att betalas tidigast under budgetåret 1976/77.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om anskaffning av inredning och utrustning för lokaler vid jordbrukets högskolor m. m. inom i inrednings- och utrustningsplanerna uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

G 15. Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m.

1973/74	Utgift	360 593
1974/75	Anslag	300 000
1975/76	Förslag	300 000

Från anslaget bestrids ersättningar vid lantbruks-, veterinär- och skogshögskolorna till sakkunniga i befordringsärenden och vissa opponenter vid disputationer.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kr.

G 16. Jordbruksforskning

1973/74	Utgift	8 985 218	Reservation	1 147 382
1974/75	Anslag	10 120 000		
1975/76	Förslag	11 436 000		

Anslaget disponeras av statens råd för skogs- och jordbruksforskning för bidrag till forskning inom jordbrukets och trädgårdsnäringens områden.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning

Jordbruket undergår f. n. betydande förändringar genom bl. a. fortgående rationaliseringar, omläggningar i växt- och djurproduktion samt nya utvecklingslinjer inom livsmedelsindustrin. Behovet av nya produkter ökar. För att möjliggöra en gynnsam utveckling erfordras intensifierade undersökningar på många områden, bättre anpassning av våra kulturväxter och husdjur till produktionsmiljön. Härigenom uppnås ökad produktivitet och förhindras sjukdomar och rubbningar i livsfunktionerna. Forskning angående kulturväxternas ekologi med tillhörande växtnäringsfrågor erbjuder flera nya problemställningar. Behovet av parasitkontroll med biologiska hjälpmedel träder allt starkare i förgrunden hos både växter och djur. Vegetabilie- och animalieprodukternas kvalitetsegenskaper får alltmera ökad betydelse vid förädlingen till livsmedel. Ekonomiska undersökningar måste i större omfattning infogas bland jordbrukets forskningsprojekt. Samspelet jordbruk och miljövård, särskilt landskapsvård, har nu högsta aktualitetsgrad. Kraftigt utökade forskningsinsatser behövs sålunda och anslaget bör därför uppräknas med 2 530 000 kr. till 12 650 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 1 316 000 kr. till 11 436 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordbruksforskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 11 436 000 kr.

G 17. Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning

1973/74	Utgift	1 185 000	Reservation	—
1974/75	Anslag	1 185 000		
1975/76	Förslag	1 470 000		

Statens nuvarande stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning regleras i ett mellan staten och Stiftelsen Svensk jordbruksteknisk forskning den 16 november 1971 träffat avtal om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet på det jordbrukstekniska området. Avtalet avser tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1975. Enligt avtalet medverkar staten i finansieringen av verksamheten genom ett årligt bidrag av 1 185 000 kr. medan stiftelsen åtar sig att under hela avtalsperioden tillskjuta sammanlagt lägst 1 605 000 kr. Ansvaret för genomförandet av det avtalade programmet åvilar Jordbrukstekniska institutet.

Den av staten och näringslivet gemensamt finansierade kollektiva jordbrukstekniska forskningen utgör en betydelsefull del av den samlade jordbruksforskningen. Det är därför enligt min mening angeläget att denna verksamhet får fortsatt stöd. Detta stöd bör utgå enligt samma riktlinjer som gäller för det nuvarande statliga stödet. Med utgångspunkt härifrån har företrädare för staten den 20 september 1974 under förbehåll av regeringens godkännande träffat nytt avtal med företrädare för Stiftelsen Svensk jordbruksteknisk forskning om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet på det jordbrukstekniska området. Avtalet avser tiden den 1 juli 1975—den 30 juni 1978. Enligt avtalet åtar sig staten att medverka i finansieringen av verksamheten genom att tillskjuta 4 410 000 kr., varav 1 470 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1975/76—1977/78. Stiftelsen åtar sig att under avtalsperioden tillskjuta lägst 1 990 000 kr. Verksamheten skall bedrivas i enlighet med ett till avtalet fogat ramprogram. Ansvaret för programmets genomförande avses liksom hittills åvila Jordbrukstekniska institutet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning i enlighet med vad jag anfört,
2. till *Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 470 000 kr.

G 18. Bidrag till Sveriges utsädesförening

1973/74	Utgift	6 651 500
1974/75	Anslag	6 882 000
1975/76	Förslag	7 678 000

Sveriges utsädesförening har till uppgift att genom försöks- och förädlingsarbete verka för sädesslagens och frösorternas utveckling. Statsbidraget används till avlöning av föreningens ca 80 ordinarie tjänstemän och av övrig personal samt till vissa omkostnader.

Sveriges utsädesförening

1. Pris- och löneomräkning 796 000 kr., varav 244 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. En tjänst som försöksledare föreslås ändrad till en tjänst som avdelningsföreståndare (+17 000 kr.).

3. Den centrala administrationen bör förstärkas med en tjänst som ekonomidirektör (+116 000 kr.) och en arvodestjänst (+50 000 kr.).

4. Vid Hammenhög fordras en tjänst som forskarassistent med kunskaper i resistensförädling (+74 000 kr.).

5. Bidraget till verksamheten vid Hammenhög bör räknas upp till den nivå som 1971 års Svalövsutredning föreslog (+165 000 kr.).

Yttrande

Lantbrukshögskolan tillstyrker att en tjänst som chef för ekonomienheten inrättas och föreslår att tjänsten bekostas med statsmedel.

I särskild framställning har *utsädesföreningen* hemställt att en enhet inrättas i Svalöv med främsta uppgift att fungera som kontaktorgan mellan växtförädlarna där och den resistensbiologiska verksamhet som enligt riksdagens beslut om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten skall förläggas till Alnarp. För denna enhet krävs en tjänst som avdelningsföreståndare (+108 000 kr.) och en tjänst som förädlingsbiträde (+49 000 kr.).

Remissyttranden

Samtliga remissinstanser understryker resistensbiologins och resistensförädlingens stora betydelse när det gäller att bl. a. finna alternativa metoder till kemisk bekämpning. *Statens växtskyddsanstalt* tillstyrker att det föreslagna kontaktorganet inrättas. *Lantbruksstyrelsen, lantbrukshögskolan* och *organisationskommittén för beredning av vissa frågor om den framtida organisationen av växtskyddsverksamheten* anser sig inte kunna tillstyrka förslaget. Lantbruksstyrelsen och organisationskommittén förutsätter därvid att en resistensbiologisk avdelning i Alnarp kommer att få en sådan utformning att den kan ge en ändamåls-

enlig service åt växtförädlarna. Lantbrukshögskolan föreslår att framställningen lämnas över till kommittén för prövning.

Föredraganden

Jag är inte beredd att i avvaktan på omorganisationen av växtskyddsverksamheten ta ställning till föreningens förslag om att inrätta det av föreningen föreslagna kontaktorganet.

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 796 000 kr. till 7 678 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Sveriges utsädesförening* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 678 000 kr.

G 19. Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling

1973/74	Utgift	255 000
1974/75	Anslag	285 000
1975/76	Förslag	285 000

Från anslaget utgår bidrag till W. Weibull AB för den praktiskt vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholm och till den växtförädling som bedrivs av Algot Holmberg och Söner AB.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Bidragsmottagaren	Föredraganden
Bidrag till den praktiskt vetenskapliga verksamheten vid Weibullsholm	225 000	+275 000	—
Bidrag till växtförädlingsarbetet vid Algot Holmberg och Söner AB	60 000	+ 80 000	—
	285 000	**+355 000**	—

W. Weibull AB med Weibullsholms växtförädlingsanstalt har anhållit om oförändrat statsbidrag, 225 000 kr., till sin samlade växtförädlingsverksamhet samt dessutom om ett särskilt anslag, 275 000 kr., till sin trädgårdsväxtförädling. *Algot Holmberg och Söner AB* har begärt en ökning med 80 000 kr. för den fortsatta förädlingen av sojabönan.

Yttrande

Lantbrukshögskolan, som yttrat sig över framställningen om bidrag till verksamheten vid Weibullsholm, tillstyrker att anstalten erhåller det begärda anslaget till trädgårdsväxtförädling.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 285 000 kr.

G 20. Skoglig forskning

1973/74	Utgift	3 288 621	Reservation	44 219
1974/75	Anslag	3 625 000		
1975/76	Förslag	4 096 000		

Anslaget disponeras av statens råd för skogs- och jordbruksforskning och används tillsammans med medel från fonden för skoglig forskning för att främja forskning, som är ägnad att gagna skogsbrukets utveckling och stärka skogsnäringens bärkraft.

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning

Skogssektionens anslagsmedel byggs upp dels från fonden för skoglig forskning, beräknade till 1,5 milj. kr. per år fram till budgetåret 1976/77, då fonden beräknas vara förbrukad, dels från reservationsanslaget Skoglig forskning.

Förutsättningarna för att uthålligt kunna säkra en förbättrad virkesproduktion är beroende av att relationen intäkter/kostnader fortlöpande kan uppnå en någorlunda tillfredsställande nivå. Behovet av ökade forskningsinsatser får en speciell accentuering i dessa sammanhang av det förhållandet att vårt lands skogsnäring under 1970-talet för första gången under detta sekel går in i en period med allvarliga risker för uppkomst av betydande negativ virkesbalans. Intensifierade forskningsinsatser krävs i detta läge med mål att bl. a. klarlägga olika produktionsbefrämjande åtgärders effekter och kostnader samt undersöka de samhällsekonomiska och regionalpolitiska konsekvenser, som kan förväntas vid genomförandet av olika produktionsökningsprogram.

Anslaget bör därför räknas upp med 1 175 000 kr. till 4,8 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 471 000 kr. till 4 096 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Skoglig forskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 096 000 kr.

G 21. Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.

1973/74	Utgift	1 152 000	Reservation	—
1974/75	Anslag	1 152 000		
1975/76	Förslag	1 912 000		

Statens nuvarande stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. regleras i ett mellan staten och Stiftelsen Skogsförbättring den 1 december 1971 träffat avtal om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. Avtalet avser tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1975. Enligt avtalet medverkar staten i finansieringen av verksamheten genom ett årligt bidrag av 1 152 000 kr. medan stiftelsen åtar sig att under hela avtalsperioden tillskjuta sammanlagt 6 145 000 kr. Ansvaret för den avtalade verksamhetens bedrivande åvilar Institutet för skogsförbättring.

Jag tillkallade med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 maj 1974 särskilda sakkunniga för att för statens räkning förhandla och — under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande — träffa nytt avtal med Stiftelsen Skogsförbättring om den fortsatta gemensamma finansieringen av forsknings- och utvecklingsverksamheten rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. De sakkunniga skulle enligt direktiven även beakta frågan om gemensam finansiering av avkommeprövning och skogsfröplantager. Vidare skulle de sakkunniga beakta de riktlinjer för statligt stöd till kollektiv forskning som redovisats i prop. 1968: 68 angående ökat statligt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete samt i prop. 1971: 1 (bil. 15 s. 89).

De sakkunniga har i november 1974 överlämnat en promemoria (Ds Jo 1974: 14) angående stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. Till promemorian har som bilagor fogats dels ett under förbehåll av regeringens godkännande ingånget avtal mellan staten och Stiftelsen Skogsförbättring, dels ett till avtalet fogat ramprogram, dels även program för avkommeprövning och skogsfröplantager. Enligt avtalet, som avser tiden den 1 juli 1975—den 30 juni 1978, åtar sig staten att medverka vid finansieringen av verksamheten genom ett årligt bidrag av 1 912 000 kr. eller för hela avtalsperioden 5 736 000 kr. Stiftelsen skall under avtalsperioden tillskjuta sammanlagt 8 864 000 kr. Totalramen för hela forskningsprogrammet uppgår enligt avtalet till 14,6 milj. kr. Ansvaret för programmets genomförande avses liksom tidigare åvila Institutet för skogsförbättring.

Jag biträder de sakkunnigas förslag till avtal med Stiftelsen Skogsförbättring om att det årliga statliga stödet ökas till 1 912 000 kr. Den kollektiva forskningen rörande skogsträdsförädling m. m. som staten och skogsbruket gemensamt finansierar utgör en viktig del av den samlade skogliga forskningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m. i enlighet med vad jag anfört,
2. till *Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling*

och skogsgödsling m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 912 000 kr.

G 22. Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning

1973/74	Utgift	3 300 000	Reservation	—
1974/75	Anslag	3 600 000		
1975/76	Förslag	4 000 000		

Statens nuvarande stöd till kollektiv skogsteknisk forskning regleras i ett mellan staten och Stiftelsen Skogsteknisk FoU den 3 mars 1972 träffat avtal om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet på det skogstekniska området. Avtalet avser tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1975. Enligt avtalet medverkar staten i finansieringen av verksamheten genom att tillskjuta 9,9 milj. kr., varav 3 milj. kr. under budgetåret 1972/73, 3,3 milj. kr. under budgetåret 1973/74 och 3,6 milj. kr. under budgetåret 1974/75. Ansvaret för den avtalade verksamhetens genomförande åvilar Nämnden för skogsteknisk forskning.

Jag tillkallade med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 maj 1974 särskilda sakkunniga för att för statens räkning förhandla och — under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande — träffa nytt avtal med Stiftelsen Skogsteknisk FoU om den fortsatta gemensamma finansieringen av forsknings- och utvecklingsarbetet på det skogstekniska området. De sakkunniga skulle enligt direktiven beakta de riktlinjer för statligt stöd till kollektiv forskning som angetts i prop. 1968: 68 angående ökat statligt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete samt i prop. 1971: 1 (bil. 15 s. 89).

De sakkunniga har i november 1974 överlämnat en promemoria (Ds Jo 1974: 15) angående stöd till kollektiv skogsteknisk forskning. Till promemorian har som bilagor fogats dels ett under förbehåll av regeringens godkännande ingånget avtal mellan staten och Stiftelsen Skogsteknisk FoU, dels ett till avtalet fogat ramprogram för verksamhetens bedrivande. Enligt avtalet som avser tiden den 1 juli 1975—den 30 juni 1978 åtar sig staten att medverka i finansieringen av verksamheten genom att tillskjuta 13,2 milj. kr., varav 4 milj. kr. under budgetåret 1975/76, 4,4 milj. kr. under budgetåret 1976/77 och 4,8 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Stiftelsen skall under avtalsperioden tillskjuta sammanlagt lägst 19,8 milj. kr. Totalramen för hela forskningsprogrammet uppgår enligt avtalet till lägst 33 milj. kr. Ansvaret för genomförandet av den avtalade verksamheten avses liksom tidigare åvila Nämnden för skogsteknisk forskning.

Jag biträder de sakkunnigas förslag till avtal med Stiftelsen Skogsteknisk FoU om att det statliga stödet ökas till de i avtalet föreslagna beloppen. Det är enligt min uppfattning angeläget att Nämnden för skogs-

teknisk forskning kan fungera som samordningsorgan när det gäller hela det statliga stödet till skogstekniskt forsknings- och utvecklingsarbete. Det är därför naturligt att bl. a. Norrlandsfonden och styrelsen för teknisk utveckling anlitar nämnden för t. ex. beredning och uppföljning av sådana ärenden där nämnden har den erforderliga sakkunskapen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att godkänna avtal angående stöd till kollektiv skogsteknisk forskning i enlighet med vad jag anfört,
2. till *Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

G 23. Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

1973/74	Utgift	293 682
1974/75	Anslag	295 000
1975/76	Förslag	325 000

Skogs- och lantbruksakademien har till ändamål att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet verka för det svenska jordbrukets och skogsbrukets samt angränsande näringars utveckling och förkovran. Från anslaget bestrids utgifter för akademiens ordinarie tjänstemän, ersättning åt skoglig expertis, bidrag till bibliotek m. m. samt vissa kostnader för utländskt forskarutbyte och utländska forskarkontakter. Regeringen fastställer årligen inkomst- och utgiftsstat för akademiens verksamhet.

Skogs- och lantbruksakademien

1. Pris- och löneomräkning 29 000 kr., varav 8 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Bidraget till ersättning åt skoglig expertis, 30 000 kr., disponeras som bidrag till avlöning av en skoglig sekreterare. Denna befattning bör föras upp på personalförteckning och helt bekostas av statliga medel (+54 000 kr.). I andra hand begärs att det nuvarande bidraget ökas med 30 000 kr. till 60 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 30 000 kr. till 325 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 325 000 kr.

G 24. Statens skogsmästarskola

1973/74 Utgift	1 694 352
1974/75 Anslag	1 571 000
1975/76 Förslag	1 738 000

Statens skogsmästarskola har till uppgift att utbilda skogsmästare med kompetens dels för anställning som förvaltare eller i andra befattningar i allmän och enskild tjänst inom skogsbruk och trädförädling, där högre utbildning än skogsteknikerutbildning eller skogsskola är önskvärd, dels att inneha och förvalta kombinerade jordbruks- och skogsbruksegendomar, dels att vara självständiga företagare inom skogshantering och trävarurörelse. Vid skolans huvudkurs antas årligen 30 elever.

Statens skogsmästarskola lyder fr. o. m. den 1 januari 1975 under styrelsen för jordbrukets högskolor och statens veterinärmedicinska anstalt.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens skogsmästar-skola	Före-dragan-den
Personal			
Skolledare och lärare	6	+1	—
Övrig personal	5	+1	—
	11	**+2**	—
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	881 000	+257 000	+117 000
Sjukvård	2 000	—	—
Reseersättningar	61 000	+ 29 000	+ 6 000
Därav utrikes resor	(2 000)	(+ 1 000)	(—)
Lokalkostnader	499 000	+ 28 000	+ 28 000
Expenser	97 000	+ 50 000	+ 9 000
Övriga utgifter	98 000	+ 79 000	+ 10 000
Därav engångsutgifter	(—)	(+ 40 000)	(—)
	1 638 000	**+443 000**	**+170 000**
Uppbördsmedel			
Hyresinkomster	67 000	+ 3 000	+ 3 000
Nettoutgift	**1 571 000**	**+440 000**	**+167 000**

Statens skogsmästarskola

1. Pris- och löneomräkning m. m. 167 000 kr., varav 30 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en minskning av resurserna för speciallärare, tillfällig personal och materiel m. m. med 86 000 kr.

3. Inom området för skogsteknik och förvaltningslära bör en tjänst som lektor inrättas. Samtidigt kan medlen för speciallärare minskas. (+48 000 kr.)

4. Skolans kansli behöver förstärkas med en kontorist. En halvtidstjänst som kontorist kan därvid dras in. (+22 000 kr.)

5. För utbildning av skogliga skyddstekniker, maskinutbildning för preparandkurs samt fortbildning av egen personal behövs 106 000 kr.

6. Anslaget bör i övrigt höjas med 97 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 1 738 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skogsmästarskola* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 738 000 kr.

G 25. Reseunderstöd för studier m. m.

1973/74	Utgift	36 124	Reservation	21 275
1974/75	Anslag	39 000		
1975/76	Förslag	39 000		

Från anslaget utgår bidrag till utrikes studie- och kongressresor.

Lantbruksstyrelsen

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp.

Föredraganden

Jag biträder lantbruksstyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Reseunderstöd för studier m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 39 000 kr.

G 26. Bidrag till viss ungdomsverksamhet

1973/74	Utgift	500 000
1974/75	Anslag	500 000
1975/76	Förslag	500 000

Från anslaget bestrids bidrag till ungdomsverksamhet på jordbrukets och skogsbrukets områden.

Lantbruksstyrelsen

I särskilda framställningar har Riksförbundet Sveriges 4H, Förbundet Hem och Ungdom, Jordbrukare-Ungdomens Förbund, Förbundet Skog och Ungdom samt Förbundet Vi Unga anhållit om anslag med resp. 105 000 kr., 330 000 kr., 425 000 kr., 190 000 kr. och 133 000 kr. Lant-

bruksstyrelsen föreslår efter samråd med skogsstyrelsen att anslaget räknas upp med 50 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till viss ungdomsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 500 000 kr.

H. MILJÖVÅRD M. M.

H 1. Statens naturvårdsverk

1973/74	Utgift	28 419 810
1974/75	Anslag	29 638 000
1975/76	Förslag	32 319 000

Statens naturvårdsverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden om naturvård, däri inbegripet vattenvård, luftvård och renhållning utomhus, samt om rörligt friluftsliv, jakt och viltvård, allt i den mån sådana ärenden ej ankommer på annan statlig myndighet. Till verkets förvaltningsområde hör även ärenden enligt miljöskyddslagen (1969: 387) i den mån dessa ej ankommer på koncessionsnämnden för miljöskydd eller annan myndighet. Verket har tillsyn över efterlevnaden av lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor och i anslutning därtill meddelade föreskrifter, i den mån tillsynen ej ankommer på annan myndighet. Verket har vidare till uppgift att leda och främja företrädesvis målinriktad naturvårdsforskning och undersökningsverksamhet inom naturvårdsområdet.

Till naturvårdsverket är produktkontrollnämnden knuten. Nämnden prövar frågor som avses i lagen om hälso- och miljöfarliga varor, i den mån prövningen ej ankommer på annan myndighet.

Naturvårdsverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns tre avdelningar, nämligen administrativa avdelningen, naturresursavdelningen och tekniska avdelningen, samt ett planeringssekretariat, ett forskningssekretariat och ett undersökningslaboratorium.

Omgivningshygieniska avdelningen vid förutvarande statens institut för folkhälsan är provisoriskt inordnad i verket.

Vidare finns inom verket en forskningsnämnd och tre råd, naturvårdsrådet, vattenvårdsrådet och luftvårdsrådet, samt två delegationer, en för markfrågor och en för anläggningsstöd till idrotten.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens naturvårdsverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	218	+ 38	+ 3
Övrig personal	136	+ 4	+ 2
	354	**+ 42**	**+ 5**

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens naturvårdsverk	Föredraganden
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	23 019 000	+7 832 000	+2 068 000
Sjukvård	46 000	+ 12 000	+ 5 000
Reseersättningar	968 000	+ 345 000	+ 147 000
Därav utrikes resor	(71 000)	(+ 99 000)	(+ 9 000)
Resor som ersätts av uppdragsgivare	6 000	—	—
Lokalkostnader	3 099 000	+ 148 000	+ 188 000
Expenser	2 377 000	+1 312 000	+ 273 000
Därav engångsutgifter	(30 000)	(+ 651 000)	(—)
Vidareutbildning	93 000	—	—
Uppdragsverksamhet	30 000	—	—
Särskilda undersökningar	10 000	—	—
	29 648 000	**+9 649 000**	**+2 681 000**
Inkomster			
Ersättning för särskilda undersökningar	10 000	—	—
Nettoutgift	**29 638 000**	**+9 649 000**	**+2 681 000**

Statens naturvårdsverk

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 465 000 kr., varav 783 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Alternativ 0 innebär en anslagsökning med 1 milj. kr., vilket medför en minskning av personalen med ett 20-tal tjänstemän.

3. Den innevarande budgetår genomförda omorganisationen behöver kompletteras och fullföljas i vad gäller vissa nyckelfunktioner. För ökad samordning och styrning av forsknings- och undersökningsarbetet bör inrättas en huvudenhet omfattande forskningssekretariatet och undersökningslaboratoriet. En tjänst som avdelningschef erfordras härvid. (+122 000 kr.)

4. En byrådirektör behöver tillföras kanslibyråns personalsektion. Kanslibyråns ekonomisektion behöver förstärkas med en byrådirektör och en assistent. En avdelningsdirektör erfordras vid den juridiska byrån. Internationella byrån behöver förstärkas med en amanuens. (+395 000 kr.)

5. Vid informationsenheten behövs en redaktör för den allmänna publikationsverksamheten och två redaktörer för tidningen Miljöaktuellt m. m. (+200 000 kr.).

6. Produktkontrollbyrån behöver tillföras en byrådirektör samt två assistenter (+216 000 kr.).

7. Naturvårdsbyrån och fritidsbyrån behöver förstärkas med var sin byrådirektör (+186 000 kr.).

8. Inom tekniska avdelningen behövs en avdelningsdirektör och en byrådirektör för bullerfrågorna, en byrådirektör för frågor om dumpning och åtgärder för skydd mot oljeförorening av vatten m. m. samt en byrådirektör för renhållnings- och avfallsfrågor (+406 000 kr.).

9. Verkets undersökningslaboratorium behöver byggas ut. För budgetåret 1975/76 behövs fyra laboratorer med funktion som biträdande/ställföreträdande sektionschefer, en amanuens för att avlasta laboratoriechefen administrativt arbete, en byrådirektör och en förste byråinspektör vid beredningssektionen, en assistent vid fysikalisk-kemiska sektionen samt en förste kemist och tre förste forskningsingenjörer vid luftvårdssektionen i Studsvik. (+1 257 000 kr.)

10. Vid omgivningshygieniska avdelningen bör inrättas en professur och en laboratur vid den medicinska sektionen i utbyte mot en tjänst som biträdande avdelningsföreståndare resp. en tjänst som laboratorieläkare. Vid samma sektion behövs också en assistent och två laboratorieingenjörer. Den kemiska sektionen bör tillföras en förste forskningsingenjör och den sociologiska sektionen en forskarassistent. Vidare behövs en fastighetsskötare, en expeditionsvakt och en kansliskrivare. (+674 000 kr.)

11. De medel som står till förfogande för arvoden samt ersättningar för konsult- och andra uppdrag behöver räknas upp väsentligt (+1 766 677 kr.).

12. För planering av vissa beredskapsarbeten behövs på naturvårdsbyrån en byrådirektör, en byråingenjör, en byråassistent och en kansliskrivare (+279 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 32 319 000 kr. Jag har därvid särskilt tagit hänsyn till behovet av ökade resurser för kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor. Jag har sålunda i enlighet med naturvårdsverkets förslag räknat medel för ytterligare en byrådirektör och två assistenter vid produktkontrollbyrån (6). Jag har dessutom räknat medel för en byrådirektör vid kanslibyrån (4). För vissa utredningsuppgifter bör inrättas en tjänst för byråchef i Fe 24.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att vid statens naturvårdsverk inrätta en tjänst för byråchef i Fe 24,
2. till *Statens naturvårdsverk* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 32 319 000 kr.

H 2. Koncessionsnämnden för miljöskydd

1973/74 Utgift	1 626 000
1974/75 Anslag	1 660 000
1975/76 Förslag	2 108 000

Koncessionsnämnden för miljöskydd handlägger ärenden rörande tillstånd till eller förbud mot miljöfarlig verksamhet. Nämnden består av ordförande och tre andra ledamöter.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Koncessions-nämnden för miljöskydd	Före-dragan-den
Personal			
Handläggande personal	9	+ 5	+ 2
Övrig personal	6	+ 2	+ 2
	15	+ 7	+ 4
Anslag			
Lönekostnader	1 304 000	+ 923 000	+414 000
Sjukvård	2 000	—	—
Reseersättningar	135 000	+ 73 000	+ 14 000
Lokalkostnader	92 000	+ 32 000	+ 9 000
Expenser	127 000	+ 58 000	+ 11 000
	1 660 000	**+1 086 000**	**+448 000**

Koncessionsnämnden för miljöskydd

1. Pris- och löneomräkning 155 000 kr., varav 43 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en minskning av anslagsposterna för resor och expenser med sammanlagt 89 000 kr.

3. För att minska handläggningstiden behövs två assistenter, en teknisk sekreterare samt en byrådirektör för administrativa göromål. Vidare bör vissa löner och arvoden höjas. (+478 000 kr.)

4. Ytterligare en avdelning bestående av ordförande, en överingenjör och en sekreterare bör inrättas (+535 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 2 108 000 kr. Jag har därvid räknat medel bl. a. för en byrådirektör för administrativa göromål, en sekreterare samt två assistenter (3). Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Koncessionsnämnden för miljöskydd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 108 000 kr.

H 3. Miljövårdsinformation

1973/74	Utgift	1 419 902	Reservation	397 063
1974/75	Anslag	2 000 000		
1975/76	Förslag	2 300 000		

Anslaget används för information inom miljövårdsområdet. Från anslaget utgår också av regeringen bestämda bidrag till vissa organisationer för naturvårdsupplysning.

Statens naturvårdsverk

Naturvårdsverkets informationsverksamhet riktar sig i stor utsträckning till begränsade målgrupper, nämligen beslutsfattarna i statlig förvaltning, kommuner och näringsliv. För att nå bästa möjliga resultat har det bedömts nödvändigt att i första hand informera dessa grupper om vilka miljövårdskrav samhället ställer, vilka tekniska och ekonomiska möjligheter som finns att möta dessa krav och vilka nya resultat som kommer fram genom forskning och tekniskt utvecklingsarbete. Denna verksamhet som huvudsakligen sker genom verkets publikationer måste fortgå i ökad omfattning. Betydande resurser satsas på forsknings- och utredningsarbete för att vidga kunskaperna inom miljövårdsområdet. Vunna praktiska erfarenheter och forskningsrön måste efter hand som de framkommer förmedlas till dem som har ansvaret för miljöförhållandena så att de snabbt kan komma till nytta i utvecklingsarbetet.

Verkets informationsmaterial är givetvis tillgängligt för massmedia och förmedlas också genom dem till en större allmänhet. Det finns likväl ett angeläget och växande behov av ökade resurser för en bredare och mera lättillgänglig samhällsinformation på miljövårdens område. Några av de senaste årens insatser till skydd för miljön, såsom lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor och åtgärderna för en bättre renhållning och avfallshantering, fordrar i särskilt hög grad förståelse och medverkan från den enskilda medborgaren. Verket erinrar om att Håll Sverige Rent-kampanjen nu avslutats, men att dess syften skall fullföljas inom ramen för verkets ordinarie informationsverksamhet.

Inom alla delar av det breda verksamhetsområde som verket numera har finns för övrigt behov av information som ger den enskilde ökad insikt i problemen och ökad kännedom om både rättigheter och skyldigheter. Det föreligger också behov av att redovisa de svåra avvägningar mellan miljövårdsintressen och andra viktiga samhällsintressen som ofta måste ske.

Den verksamhet som bedrivs av de ideella naturvårdsorganisationerna har stor betydelse för att underhålla intresset för naturen och naturvårdsarbetet. Verksamheten bör därför få fortsatt statligt stöd. Verket

förordar att bidraget till Svenska naturskyddsföreningen räknas upp med 20 000 kr. till 440 000 kr. och bidraget till Samfundet för hembygdsvård med 15 000 kr. till 245 000 kr.

Naturvårdsverket föreslår att anslaget för budgetåret 1975/76 höjs med sammanlagt 1 milj. kr. till 3 milj. kr.

Föredraganden

Naturvårdsverkets informationsverksamhet är en viktig del av miljövårdsarbetet. Även de ideella naturvårdsorganisationerna spelar en viktig roll i informationsarbetet. För nästa budgetår bör anslaget till miljövårdsinformation höjas med 300 000 kr. till 2,3 milj. kr. Från anslaget bör bidrag kunna utgå också för den informationsverksamhet som bedrivs av Svenska förbundet för koloniträdgårdar och fritidsbyar. Det ankommer på regeringen eller efter regeringens bemyndigande statens naturvårdsverk att besluta om anslagets fördelning på olika ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Miljövårdsinformation* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 300 000 kr.

H 4. Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.

1973/74	Utgift	2 377 327	Reservation	13 891 073
1974/75	Anslag	9 000 000		
1975/76	Förslag	9 000 000		

Från anslaget bestrids sådana ersättningar till markägare och andra sakägare som föranleds av beslut enligt naturvårdslagen (1964: 822, omtryckt 1974: 1025). Anslaget kan även i vissa fall användas för ersättning till sakägare vid avslag på ansökan om tillstånd enligt 86 eller 122 § byggnadslagen (1947: 385) i dess lydelse intill den 1 januari 1965. Från anslaget kan också utgå ersättningar till markägare och andra sakägare vid avslag i vissa fall på ansökan om tillstånd till avverkning enligt lagen (1974: 434) om bevarande av bokskog. Vidare kan från anslaget utgå statsbidrag till kommun eller stiftelse vid säkerställande av naturvårdsobjekt. Härjämte får anslaget disponeras för att bestrida kostnader för värdering i samtliga fall, då ersättning till sakägare skall utgå från anslaget. Även ersättning för markägares ombuds- och expertkostnader får utbetalas från anslaget efter särskild bedömning från fall till fall, oberoende av om uppgörelse rörande bildande av naturreservat eller förvärv av mark för naturvårdsändamål träffas eller inte.

Statens naturvårdsverk

Under budgetåret 1973/74 har genom 44 olika beslut sammanlagt ca 10,2 milj. kr. tagits i anspråk för att säkerställa ca 6 500 ha landareal enligt följande tabell.

	1 000-tal kr.	Hektar landareal	Antal beslut
1. Ersättningar vid avsättande av naturreservat	1 158	998	20
2. Bidrag till kommun eller stiftelse	8 524	5 533	13
3. Ersättningar till följd av bestämmelser om strandskydd	143	16	4
4. Ersättningar i anledning av täktreglering	333	29	5
5. Ersättningar till följd av bestämmelser om annat landskapsskydd	52	–	2
Summa	**10 210**	**6 576**	**44**

För budgetåret 1975/76 beräknar länsstyrelserna medelsbehovet under detta anslag till 24,6 milj. kr. Vid domstol pågår f. n. ca 80 rättegångar, där ersättningskrav riktats mot staten på omkring 30 milj. kr. Det kan i sammanhanget också nämnas att den 1 juli 1974 var områden med en sammanlagd landareal av ca 54 000 ha belagda med interimistiska förbud enligt 11 § naturvårdslagen.

De ändringar i naturvårdslagens ersättningsbestämmelser som genomförts fr. o. m. den 1 januari och den 1 juli 1973 kommer vid oförändrad ambitionsnivå att på längre sikt reducera anspråken på anslaget. Emellertid torde det vara realistiskt att under ett antal år alltjämt räkna med ett betydande medelsbehov. Naturvårdsverket anser det vara angeläget att alla ännu icke avgjorda ersättningsärenden enligt övergångsbestämmelserna till nämnda lagändringar snarast avslutas.

Den intensifierade säkerställandeverksamheten enligt riktlinjerna för hushållning med mark och vatten motiverar tills vidare ett oförändrat anslag. Härutöver bör beräknas i genomsnitt 6 milj. kr. under de närmaste budgetåren för avveckling av övergångsärenden, varjämte en kassamässig anslagsreserv bör upprätthållas för ersättningar som fastställs i mål, anhängiggjorda i domstol. I avvaktan på närmare erfarenhet av den takt i vilken övergångsärendena i praktiken kan slutföras begränsar naturvårdsverket sitt förslag för budgetåret 1975/76 till 12 milj. kr.

Naturvårdsverket hemställer vidare att förevarande anslag efter särskild bedömning från fall till fall får disponeras för att bestrida kostnader för statligt anlitad expertis dels under utredningsskedet, dels under förhandlingsskedet oavsett om ersättning skall utgå från anslaget eller ej.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med ett oförändrat belopp av 9 milj. kr. Kostnaderna för av staten anlitad expertis för utredning och förhandling i samband med säkerställande av naturreservat m. m. bör liksom hittills normalt bestridas från anslaget till länsstyrelserna under fjortonde huvudtiteln. När det gäller från naturvårdssynpunkt särskilt värdefulla områden bör emellertid förevarande anslag undantagsvis kunna användas för att täcka ifrågavarande kostnader även om bidrag eller ersättning inte utgår från anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kr.

H 5. Vård av naturreservat m. m.

1973/74	Utgift	[1]8 875 396	Reservation	[1]1 938 236
1974/75	Anslag	[1]10 600 000		
1975/76	Förslag	12 100 000		

[1] Anslaget Vård av naturvårdsområden m. m.

Från anslaget bestrids kostnader för vård och förvaltning av dels nationalparker och sådana andra naturvårdsobjekt i statens ägo som redovisas på naturvårdsfonden och förvaltas av domänverket, dels naturvårdsobjekt i ecklesiastik och enskild ägo som förvaltas av eller i samråd med skogsvårdsstyrelse. Från anslaget utgår också medel för landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet samt ersättning till domänverkets fond för upplåten mark.

Statens naturvårdsverk

Ett viktigt led i naturvårdsarbetet utgörs av vården och förvaltningen av säkerställda objekt. Denna verksamhet avser inte endast att bevara objekten i visst tillstånd och att skydda dem mot skadliga ingrepp eller förändringar utan också att förbättra möjligheterna för allmänheten att utnyttja områden som är lämpade härför.

De närmare beräkningarna av medelsbehovet för budgetåret 1975/76 framgår av följande tablå (1 000-tal kr.).

Ändamål	Anslag 1973/74	Anslag 1974/75	Statens naturvårdsverks förslag 1975/76	
			Totalt	Förändring
1. Domänverket	2 000	2 200	5 770	+ 3 570
2. Skogsstyrelsen	3 000	3 500	9 000	+ 5 500
3. Naturvårdsverket	1 000	1 200	6 230	+ 5 030
4. Landskapsvårdande åtgärder	1 000	1 000	—	— 1 000
5. Vård och föryngring av bokskog	—	—	500	+ 500
6. Ersättning till domänverkets fond för upplåten mark	2 400	2 700	3 000	+ 300
Summa	**9 400**	**10 600**	**24 500**	**+13 900**

Under budgetåren 1974/75 och 1975/76 avses ett stort antal från skötselsynpunkt kostnadskrävande områden komma att avsättas som naturreservat. För flertalet av de tillkommande områdena måste vårdkostnaderna bestridas från förevarande anslag. Härtill kommer medelsbehovet för omedelbara vårdåtgärder inom objekt som säkerställs under budgetåret 1975/76. Naturvårdsverket vill här erinra om att i överensstämmelse med de av statsmakterna nyligen fastställda riktlinjerna för hushållning med mark och vatten kommer säkerställandeverksamheten att intensifieras under de närmaste budgetåren.

Under senare år har allt starkare anspråk rests på åtgärder för att avsatta naturvårdsområden skall bli lättare tillgängliga för en bred allmänhet. Vägar, strövstigar, parkeringsplatser, bryggor och toaletter m. m. behöver anläggas. Med ökad besöksfrekvens ökar behovet av tillsyn, information, renhållning och underhåll samt av särskilda åtgärder för skydd av känsliga objekt. Åtgärder av dessa slag har hittills kunnat vidtas i alltför liten omfattning eftersom grundläggande vårdbehov i säkerställda naturvårdsområden först måste tillgodoses. Från samhällssynpunkt är en ambitionshöjning här starkt motiverad.

Från detta anslag kan nu inte utgå bidrag till vårdkostnader för naturvårdsobjekt i kommuns, landstings eller kommunal stiftelses ägo, inte heller till objekt i enskild ägo som inte förvaltas av eller i samråd med skogsvårdsstyrelse. Vårdanslaget får inte heller användas för sådana naturvårdsobjekt i statens ägo som varken utgör nationalpark eller är bokförda på naturvårdsfonden. Verket föreslår att anslaget i fortsättningen får användas även för nu angivna ändamål.

Föredraganden

Under budgetåren 1972/73—1974/75 har sammanlagt 3 milj. kr. anvisats under anslaget Vård av naturvårdsområden m. m. för försöksverksamhet med landskapsvårdande åtgärder inom odlingslandskapet.

Resultatet av försöksverksamheten skall av naturvårdsverket redovisas till regeringen senast den 1 september 1975. Jag räknar med att de hittills anvisade medlen skall kunna disponeras också under budgetåret 1975/76 för fortsatta landskapsvårdande åtgärder inom sådana områden där det är angeläget att försöksverksamheten nu inte avbryts.

Naturvårdskommittén har i betänkandet (Ds Jo 1974: 1) Naturvård I, Strandskydd, Landskapsvård, Förvaltning lagt fram vissa förslag i fråga om förvaltningen av mark som avsatts för naturvårdsändamål. Kommitténs förslag och vissa därmed sammanhängande frågor bereds f. n. inom jordbruksdepartementet. I avvaktan på resultatet härav är jag inte beredd att ta ställning till naturvårdsverkets förslag att anslaget skall få användas för att bestrida kostnaderna för vården av andra områden än dem för vilka det nuvarande anslaget Vård av naturvårdsområden m. m. kan användas. Från anslaget, som fortsättningsvis bör benämnas Vård av naturreservat m. m., bör dock efter prövning av naturvårdsverket få bestridas kostnaderna för vård av sådana naturvårdsområden som inrättas med stöd av de nya regler i naturvårdslagen som trätt i kraft den 1 januari 1975.

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 1,5 milj. kr. till 12,1 milj. kr. Från anslaget bör också bestridas vissa kostnader för vård och föryngring av bokskog. De reservationer som vid utgången av budgetåret 1974/75 finns under reservationsanslagen Vård av naturvårdsområden m. m. och Vissa kostnader för vård och föryngring av bokskog m. m. bör föras över till anslaget Vård av naturreservat m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Vård av naturreservat m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 12 100 000 kr.

H 6. Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m.

1973/74	Utgift	57 220 000	Reservation	207 457
1974/75	Anslag	65 600 000		
1975/76	Förslag	75 900 000		

Anslaget används för bidrag till Sveriges riksidrottsförbund för den verksamhet som bedrivs av förbundet och till förbundet anslutna organisationer. Från anslaget utgår också av regeringen särskilt fastställda bidrag till vissa utanför riksidrottsförbundet stående organisationer. För anslagets användning gäller de av 1970 års riksdag beslutade riktlinjerna för organisationsstödet till idrotten (prop. 1970: 79, SU 1970: 122, rskr 1970: 291).

Sveriges riksidrottsförbund

Anslaget för nästa budgetår bör höjas till 75,5 milj. kr., vilket innebär

en ökning med 9,9 milj. kr. i förhållande till anslaget för budgetåret 1974/75.

Av anslaget beräknas 51 950 000 kr. för specialförbundens verksamhet samt för bidrag till utanför riksidrottsförbundet stående organisationer och till motionsverksamhet för studerande. Denna del av anslaget föreslås öka med 5 960 000 kr. Riksidrottsförbundet har därvid funnit det nödvändigt att på samma sätt som skett i fråga om ett flertal andra anmälda medelsbehov uppta lägre belopp än vad specialförbunden begärt för att uppnå balans mellan olika bidragsposter inom ramen för det begärda beloppet. Av anslaget beräknas vidare 23 550 000 kr. för riksidrottsförbundets verksamhet och för verksamhet av gemensam natur inom idrottsrörelsen.

Föredraganden

En kraftig ökning av statens stöd till idrotten är angelägen även för nästa budgetår. Det är av särskild vikt att satsningarna på breddidrotten kan förstärkas ytterligare. Anslaget bör därför höjas i den omfattning som Sveriges riksidrottsförbund föreslagit. Jag har därutöver beräknat medel för bidrag till Sveriges fritidsfiskares riksförbund vilket fr. o. m. nästa budgetår skall utgå från detta anslag. Med hänsyn till vad jag anfört bör anslaget föras upp med 75,9 milj. kr. för budgetåret 1975/76, vilket innebär en ökning med 10,3 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till idrotten: Organisationsstöd m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 75 900 000 kr.

H 7. Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m.

1973/74	Utgift	25 359 750	Reservation	13 225 314
1974/75	Anslag	24 400 000		
1975/76	Förslag	24 600 000		

Från anslaget lämnas bidrag till idrottsanläggningar enligt de riktlinjer som fastställts av 1970 års riksdag (prop. 1970: 79, JoU 1970: 33, rskr 1970: 239) samt vissa på dessa riktlinjer grundade av Kungl. Maj:t angivna normer. Anslaget disponeras också för bidrag enligt kungörelsen (1969: 323) om statsbidrag till hamn, brygga eller farled för fritidsbåtar samt för vissa serviceåtgärder för fritidsbåttrafiken m. m. Från anslaget utgår vidare ersättningar till vissa organisationer för serviceverksamhet beträffande anläggningar samt bidrag till riksanläggningar för den samlade idrottsrörelsens behov. Anslaget används dessutom för utvecklingsarbete rörande idrottsanläggningar.

Statens naturvårdsverk

Under senare år har betydelsefulla samhällsinsatser gjorts för att förbättra miljön och säkerställa värdefulla markområden för friluftsliv. Insatserna har alltmer inriktats på att möjliggöra för den stora allmänheten att få rekreation i skilda former. Ett tillgodoseende av önskemålet att få så många människor som möjligt att ägna sig åt aktiv rekreation förutsätter emellertid anläggningar för idrott och friluftsliv. Det är därför angeläget att staten genom bidragsgivning kan stimulera främst kommunerna att uppföra olika slag av motions- och rekreationsanläggningar.

Naturvårdsverkets beräkningar av medelsbehovet för budgetåret 1975/76 sammanfattas i följande tablå.

Ändamål	Anslag 1973/74	Anslag 1974/75	Statens naturvårdsverks förslag 1975/76	
			Totalt	Ökning
1. Fritidsbåttrafiken	9,0	9,2	12,0	+ 2,8
2. Utvecklingsarbete	1,0	1,1	1,5	+ 0,4
3. Riksanläggningar	5,0	4,5	4,7	+ 0,2
4. Vissa organisationer	0,8	1,0	1,2	+ 0,2
5. Mindre idrottsanläggningar som uppförs av idrottsföreningar o. d.	2,5	2,6	3,5	+ 0,9
6. Övriga idrottsanläggningar (friluftsanläggningar)	5,9	6,0	7,5	+ 1,5
Summa	**24,2**	**24,4**	**30,4**	**+ 6,0**

Till följd av den fortgående ökningen av antalet fritidsbåtar har anspråken på insatser från sjöräddningsväsendet m. m. ökat. För budgetåret 1975/76 har sjöfartsverket och sjösäkerhetsrådet anmält ett preliminärt medelsbehov av 7 128 000 kr. resp. 950 000 kr. Naturvårdsverket hade den 1 juli 1974 inneliggande ansökningar om bidrag till hamn, brygga eller farled för fritidsbåtar i vilka de beräknade anläggningskostnaderna uppgick till sammanlagt 126 milj. kr., motsvarande ett statsbidragsbehov av ca 64 milj. kr. Mot bakgrund av det stora behovet anser naturvårdsverket det nödvändigt att medel för bidrag till byggande av hamnar m. m. åtminstone räknas upp från 2 milj. kr. till 3,5 milj. kr.

För utvecklingsarbete bedömer verket medelsbehovet under budgetåret 1975/76 till 1,5 milj. kr., vilket innebär en ökning med 400 000 kr. jämfört med innevarande budgetår.

Sveriges riksidrottsförbund har i skrivelse till naturvårdsverket förordat att under budgetåret 1975/76 anvisas till anläggningen Bosön ca 1,5 milj. kr. och till folkhögskolan Lillsved 3,2 milj. kr.

De organisationer som fått bidrag till sin serviceverksamhet under budgetåret 1974/75 beräknar medelsbehovet till sammanlagt 7 146 000

kr. för budgetåret 1975/76. Verket anser det viktigt att med statsmedel stödja sådan allmännyttig serviceverksamhet som de frivilliga organisationerna åtar sig att utföra på friluftslivets område. Med hänsyn till det anförda förordar naturvårdsverket att 1,2 milj. kr. anvisas för detta ändamål.

Det är av stor vikt att staten stöder tillkomsten av anläggningar för allmänhetens motion och rekreation, den s. k. breddidrotten. Starka skäl talar för en kraftig ökning av medlen till sådana anläggningar. Verket föreslår därför att 7,5 milj. kr. anvisas för bidrag till friluftsanläggningar. Vidare bör 3,5 milj. kr. anvisas i bidrag till mindre idrottsanläggningar som uppförs av föreningar m. fl.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 200 000 kr. till 24,6 milj. kr. För ombyggnad av ekonomibyggnad m. m. vid idrottsinstitutet på Bosön har jag beräknat en kostnadsram av 2 510 000 kr. Jag har vidare räknat med att statsbidrag till gymnastikfolkhögskolan Lillsved samt till vissa anläggningar som ingår i det s. k. Åreprojektet skall kunna beviljas inom ramen för anslaget. Det ankommer på regeringen att besluta om bidrag till sådana riksanläggningar. Det bör vidare ankomma på regeringen att ta ställning till frågan om vilket belopp som skall avräknas mot automobilskattemedlen.

Vidare behövs, för att Åreprojektet skall kunna genomföras, att staten ikläder sig garanti på högst 7 milj. kr. jämte ränta för lån till Åre Lift- och Kabinbane Aktiebolag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Stöd till idrotten: Anläggningsstöd m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 24 600 000 kr.,
2. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att inkläda staten garanti för lån till Åre Lift- och Kabinbane Aktiebolag med högst 7 000 000 kr. jämte ränta.

H 8. Miljövårdsforskning

1973/74	Utgift	20 512 271	Reservation	3 738 121
1974/75	Anslag	23 645 000		
1975/76	Förslag	26 720 000		

Från anslaget bestrids utgifter för företrädesvis målinriktad miljövårdsforskning. Till denna forskning hör bl. a. vatten-, luft- och annan naturvårdsforskning, bullerforskning, viltforskning samt forskning om miljögifter. Forskningen leds av statens naturvårdsverk, som har en särskild forskningsnämnd för denna uppgift.

Statens naturvårdsverk

Utrednings- och planeringsarbetet för att inrikta forskningen mot mål av betydelse för den praktiska miljövården fortsätter. Det har resulterat i forskningsprogram inom viktiga miljövårdssektorer. Verksamheten under budgetåret 1973/74 har i övrigt karakteriserats av en snabb utveckling av det internationella forskningssamarbetet. Av särskild betydelse har därvid varit samarbetet inom Norden och med Sovjetunionen. Det forskningsmaterial som frambragts genom svensk miljövårdsforskning har kommit att spela en betydelsefull roll vid utarbetandet av konventionen om skydd av östersjöområdets marina miljö.

Större delen av de undersökningar forskningsnämnden föreslår för budgetåret 1975/76 utgör uppföljningar av redan pågående arbeten. Det är av vikt att dessa projekt inte avbryts eller inskränks, då detta skulle innebära att investerade medel inte utnyttjas till fullo.

För undersökningar av biocider och andra s. k. miljögifter erfordras 6,5 milj. kr., varav 5,3 milj. kr. för pågående undersökningar och 1,2 milj. kr. för planerade undersökningar. Bland undersökningarna kan nämnas fortsatt forskning beträffande effekterna av miljögifter på havets växt- och djurvärld samt rörande frågor om klorerade kolväten i avloppsvatten.

På vattenvårdsområdet bedrivs undersökningar i såväl marin miljö som sötvatten. Medelsbehovet för forskning i marin miljö beräknas i fråga om pågående projekt till 3 250 000 kr. och för nya projekt till 725 000 kr. eller sammanlagt 3 975 000 kr. Genom den marina miljöforskningen följs föroreningssituationen och de av föroreningarna förorsakade effekterna på växt- och djurlivet. Orsakssammanhangen utreds och observationsmetoderna görs enhetliga. I stor utsträckning är forskningen koordinerad med motsvarande verksamhet i grannländerna och Sovjetunionen. Samarbetet förstärks kraftigt under budgetåret 1974/75 i samband med att viktiga havsföroreningskonventioner träder i kraft.

Forskningen rörande sötvatten, som under det senaste budgetåret avkastat resultat av betydande praktiskt värde, är till stor del koncentrerad till naturvårdsverkets limnologiska undersökning (NLU). Medelsbehovet på detta område beräknas till 5 360 000 kr., varav för pågående verksamhet 4,6 milj. kr. och för nya projekt 760 000 kr. Verksamheten vid NLU koncentreras nu till det stora Vänernprojektet som bedrivs i samverkan med berörda länsstyrelser, statens meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) och fiskeristyrelsen.

Inom området avloppsrenings- och slamfrågor samt reningsteknik behövs 1 920 000 kr. för uppföljning av pågående verksamhet och 1 550 000 kr. för nya projekt eller sammanlagt 3 470 000 kr. Återvinning och återanvändning av material avses att studeras. Frågor om grundvattnets skydd skall ägnas ökad uppmärksamhet. Systemanalytiska metoder skall användas för att belysa ekonomiska, ekologiska och

andra konsekvenser vid alternativa avfallsbehandlingsstrategier.

På luftvårds- och bullerområdet kommer uppföljningen av redan pågående projekt att dra en kostnad av 2,1 milj. kr. och planerade projekt 1 350 000 kr. Det sammanlagda beloppet uppgår således till 3 450 000 kr.

Medelsbehovet för undersökningar inom naturvårdsområdet beräknas till 3 750 000 kr., varav 2 950 000 kr. för uppföljning av redan startade projekt och 800 000 kr. för planerade projekt. Bland projekten kan nämnas framtagning av modeller och handbok för beaktande av naturmiljön vid markanvändningsplanering, olika djurarters känslighet för störningar, konsekvenserna av olika typer av skogsbruk samt kvantifiering av vattenkraftutbyggnadens effekter.

Mycket stora ansträngningar måste göras så att vunnen forskningsinformation kan förmedlas till beslutsfattare och andra som behöver använda den. Verksamheten omfattar flera olika typer av publikationer. Även utställningar är ett medel att nå ut med information. För innevarande budgetår beräknas kostnaden för detta uppgå till 270 000 kr. Den behöver ökas till 415 000 kr.

För konferenser, forskarutbyte och studieresor erfordras 150 000 kr. Stipendieverksamheten beräknas för budgetåret 1975/76 omfatta tre stipendier till en sammanlagd kostnad av 250 000 kr.

Grimsö forskningsstation och Kämpinge marina forskningsstation har tagits i bruk under budgetåret 1973/74. För verksamheten vid forskningsstationerna beräknas kostnaden till 235 000 kr. Utöver undersökningsfartyget Ancylus och motorbåten Limnéa behövs ytterligare ett forskningsfartyg. Det totala medelsbehovet för fartygen beräknas till 2 350 000 kr.

För en kontaktman i utlandet behövs 85 000 kr. och för översiktliga sammanställningar av vetandet inom speciella problemområden 75 000 kr. För förvaltningskostnader behövs 2 005 000 kr.

Under hänvisning till det anförda förordar naturvårdsverket att anslaget höjs med 8 455 000 kr. till 32,1 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår höjas med 3 075 000 kr. till 26 720 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Miljövårdsforskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 26 720 000 kr.

H 9. Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet

1973/74	Utgift	2 000 000	Reservation	—
1974/75	Anslag	2 500 000		
1975/76	Förslag	3 000 000		

Mellan staten och Stiftelsen Industrins vatten- och luftvårdsforskning har den 23 november 1972 träffats avtal om gemensam finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet inom miljövårdsområdet. Avtalet avser tiden den 1 juli 1973—den 30 juni 1976. Enligt avtalet skall var och en av parterna medverka i finansieringen av verksamheten genom ett grundbidrag av 1,5 milj. kr. per år. Frågan om ytterligare bidrag utöver grundbidraget förutsätts prövas vid förhandlingar för vart och ett av de budgetår avtalet avser. För budgetåret 1974/75 tillskjuter var och en av parterna utöver grundbidraget ett tilläggsbidrag av 1 milj. kr. Härigenom står för budgetåret 1974/75 sammanlagt 5 milj. kr. till förfogande. Av detta belopp skall lägst 1,7 milj. kr. disponeras för forskning rörande avfallsfrågor. Verksamheten skall bedrivas i enlighet med ett till avtalet fogat ramprogram. Ansvaret för programmets genomförande åvilar Institutet för vatten- och luftvårdsforskning.

Efter särskilda förhandlingar mellan parterna har den 4 december 1974 under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande träffats avtal rörande tilläggsbidrag för budgetåret 1975/76. Enligt avtalet skall var och en av parterna utöver grundbidraget på 1,5 milj. kr. tillskjuta 1,5 milj. kr. i tilläggsbidrag för nästa budgetår. Därmed kommer för 1975/76 sammanlagt 6 milj. kr. att stå till förfogande för den avtalsbundna kollektiva forskningen inom miljövårdsområdet. Av detta belopp skall lägst 2,1 milj. kr. disponeras för forskning rörande avfallsfrågor.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

H 10. Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor

Nytt anslag (förslag) 1 000 000

Från anslaget Statens naturvårdsverk får under budgetåret 1974/75 500 000 kr. disponeras för undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor enligt beslut i varje särskilt fall av produktkontrollnämnden.

Statens naturvårdsverk har beräknat medelsbehovet för detta ändamål till 1 milj. kr. för nästa budgetår.

Enligt min uppfattning är det mycket angeläget med ökade insatser för att tillgodose undersökningsbehovet i samband med kontrollen av hälso- och miljöfarliga varor. Undersökningsresurser inom detta område finns hos olika berörda myndigheter bl. a. naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen. Det är emellertid angeläget att också produktkontrollnämnden har möjlighet att låta utföra sådana undersökningar som nämn-

den behöver för att fullgöra sina uppgifter enligt lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. För de medel som således bör stå till produktkontrollnämndens förfogande för undersökningar rörande hälso- och miljöfarliga varor bör ett särskilt reservationsanslag anvisas. Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med ett belopp av 1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

H 11. Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m.

1973/74	Utgift	1 547 004	Reservation	2 452 996
1974/75	Anslag	4 000 000		
1975/76	Förslag	5 000 000		

Anslaget används för att bekosta utredningar och undersökningar inom miljövårdsområdet, i första hand rörande vattenvårdsfrågor och restaurering av förorenade vattenområden, m. m.

Statens naturvårdsverk

Anslagets användningsområde utvidgades fr. o. m. budgetåret 1973/74 från att endast avse vattenvård till att omfatta hela miljövårdsområdet. Som en följd härav har anspråken på anslaget ökat starkt och uppgick för budgetåret 1973/74 till 7 milj. kr. En fortsatt stegring har skett till 8,5 milj. kr. för budgetåret 1974/75 och till 10 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Vid naturvårdsverkets tillkomst fanns en stor mängd miljöstörande anläggningar som krävde omedelbara åtgärder. Som exempel kan nämnas kommunala avloppsvattenutsläpp, den tunga industrin, ytbehandlingsanläggningar och bullerkällor. En stor del av ifrågavarande miljöstörningar har kunnat reduceras genom utbyggnader av reningsverk, omläggning av produktionen o. d. Dessa åtgärder, som i första hand inriktats på att komma till rätta med uppenbara missförhållanden, har helt naturligt kunnat vidtas utan större planeringsinsatser och bedömningar. Det sistnämnda kan sägas gälla även för stora delar av den allmänna naturvården, t. ex. i fråga om bildandet av reservat. För det fortsatta miljövårds- och naturvårdsarbetet krävs emellertid en ökad kartläggnings- och utredningsverksamhet som underlag för de alltmer komplicerade besluten. Om inte denna verksamhet ges en väsentligt större omfattning än f. n. kommer besluten i fortsättningen att bli sämre underbyggda, vilket i sin tur medför en försämrad hushållning med såväl det allmännas som näringslivets resurser. Storleken av anslaget för särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet är därför avgörande

för verkets möjligheter att skapa tillfredsställande underlag för sina beslut och att planlägga fortsatta insatser på miljövårdsområdet. För nästa budgetår bör anslaget enligt verkets uppfattning föras upp med 8,5 milj. kr., vilket innebär en ökning med 4,5 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Naturvårdsverket har i november 1973 överlämnat en särskild utredning rörande restaurering av Hornborgasjön. Utredningen har omfattat såväl limnologiska och ornitologisk-ekologiska bedömningar som en teknisk-hydrologisk utredning i vilken också ingått en markskadevärdering och en jordbruksekonomisk bedömning. Inom ramen för utredningens arbete har pågått en omfattande försöksverksamhet för att prova olika restaureringsmetoder och maskinutrustning. Arbetet som har omfattat bl.a. vegetationsröjning och bottenbehandling har bedrivits i arbetsmarknadsstyrelsens regi och har hittills kostat ca 2 milj. kr.

På grundval av försöksverksamheten och de limnologiska undersökningarna konstaterar naturvårdsverket att det är fullt möjligt att återställa sjön till ett läge som motsvarar förhållandena under perioden 1877—1904 då sjön hade sin maximala utveckling som fågelsjö. Principen för en restaurering bör enligt verket vara en vattenståndshöjning kombinerad med vegetationsbekämpning och bottenbehandling. Det förslag verket presenterar som huvudalternativ innebär en höjning av vattnet upp till 2 m. Med detta alternativ garanteras enligt utredningen sjöns fortbestånd som fungerande sjösystem och fågelsjö för lång tid. Enligt ett minimialternativ begränsas vattenståndshöjningen till som högst 1,5 m. Detta alternativ kommer emellertid enligt verket inte att skapa lika goda förutsättningar för ett fungerande sjösystem.

För att begränsa den markareal som sätts under vatten och för att därigenom kunna minska markskadeersättningarna föreslås i utredningen vissa invallningar av värdefull åkermark. Under förutsättning att dessa invallningar utförs omfattar den skadade åkerarealen 540 ha i båda alternativen.

Kostnaderna för en restaurering har i utredningen beräknats till 16,4 resp. 12,0 milj. kr. för de båda redovisade alternativen. Sedan ett principbeslut om en restaurering fattats behövs enligt verket ca två år för teknisk-markskademässiga detaljutredningar samt för förhandlingar med markägare, sänkningsförening och vattenrättsinnehavare innan restaureringen kan prövas vid vattendomstol.

Remissyttranden över utredningen har avgetts av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, kammarkollegiet, riksrevisionsverket, universitetskanslersämbetet, lantbruksstyrelsen, fiskeristyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, statens naturvetenskapliga forskningsråd, länsstyrelsen i Skaraborgs län, Svenska kommunförbundet, Svenska naturskyddsföreningen, Svenska jägareförbundet, Lantbrukarnas riksförbund,

Tjänstemännens centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Hornborgasjöns sänkningsförening, Sveriges ornitologiska förening och vattenrättsinnehavarna i Flian.

Samtliga remissinstanser ställer sig i princip positiva till en förbättring av Hornborgasjöns nuvarande status. De flesta remissinstanserna tar inte ställning till vilket restaureringsalternativ som bör genomföras. Kritik mot utredningen riktas främst från markägarnas sida. Därvid efterlyses bl. a. en detaljerad genomgång av hur varje enskild brukningsenhet skulle drabbas. Flera remissinstanser framhåller också att de förändringar som skett inom jordbruket och den allmänna höjningen av markpriserna har medfört att nedläggningen av jordbruksenheter inte blivit så kraftig som utredningen beräknat. Höjningen av markpriserna har vidare fört med sig att ytterligare invallningar för att skydda åkermark kan antas ha blivit lönsamma. Ytterligare utredningar erfordras därför enligt dessa remissinstanser.

Föredraganden

Naturvårdsverket har i en särskild utredning lagt fram förslag om en restaurering av Hornborgasjön. Som framhållits av flera remissinstanser råder emellertid en betydande osäkerhet när det gäller bl. a. de kostnadsberäkningar som presenterats i utredningen. Jag är inte beredd att ta ställning i frågan om en restaurering innan ytterligare utredningar genomförts rörande bl. a. markskadorna samt restaureringsåtgärdernas tekniska utförande och kostnaderna för restaureringen. Sådana utredningar bör därför genomföras. Med hänsyn härtill och till övriga anspråk på medel för undersökningsverksamhet inom miljövårdsområdet bör anslaget höjas med 1 milj. kr. till 5 milj. kr. för nästa budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

H 12. Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.

1973/74	Utgift	239 817 173
1974/75	Anslag	155 000 000
1975/76	Förslag	170 000 000

Från anslaget utgår bidrag för ny-, till- eller ombyggnad av avloppsreningsverk. Bidrag bestäms med hänsyn till reningsgraden och utgår normalt med lägst 30 % och högst 50 % av kostnaden. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1968: 308) om statsbidrag till avloppsreningsverk (omtryckt 1974: 551). Enligt övergångsbestämmelserna till denna kungörelse får statsbidrag enligt kungörelsen (1959: 251) om

statsbidrag till vatten- och avloppsanläggningar beviljas sådana vatten- och avloppsföretag som efter särskilt tillstånd börjat utföras före den 1 juli 1968. Från anslaget utgår vidare bidrag enligt kungörelsen (1971: 914) om förhöjt statsbidrag till avloppsreningsverk och vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin samt enligt Kungl. Maj:ts beslut den 8 september 1972 och den 12 oktober 1973 om förhöjda statsbidrag till avloppsreningsverk och miljövårdande åtgärder inom industrin. Dessutom utgår från anslaget förhöjda statsbidrag för reningsverk i Vindelälvsområdet.

Statens naturvårdsverk

Bidrag enligt äldre bestämmelser har numera beviljats samtliga bidragsberättigade företag som påbörjats före den 1 juli 1968 med undantag för vissa företag inom Göteborgs och Bohus län till vilka statsbidrag skall utgå enligt särskilda beslut av Kungl. Maj:t. För dessa sistnämnda företag kvarstår ett medelsbehov som länsstyrelsen beräknat till omkring 14,6 milj. kr., varav ca 4,8 milj. kr. för innevarande budgetår och 2,1 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Anspråken på bidrag till kommunala avloppsreningsverk kan för budgetåret 1974/75 uppskattas till ca 280 milj. kr. Då bidragsramen uppgår till 130 milj. kr., beräknas balansen vid budgetårets slut till ca 150 milj. kr. Under budgetåret 1975/76 väntas ansökningar om ett bidragsbelopp av ca 160 milj. kr., motsvarande en total anläggningskostnad av ca 355 milj. kr. Sistnämnda bidragsbelopp inkluderar den höjning av bidragsanspråken med ca 10 milj. kr. som beräknas bli en konsekvens av vissa ändringar i bidragsreglerna, föreslagna i det följande. Under senare delen av 1970-talet torde bidragsbehovet fortlöpande minska till ca 100 milj. kr. årligen. Med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen av olika reningsförfaranden är prognosen dock osäker. Det finns också skäl anta att kommunernas totala investeringar i avloppsanläggningar snarare torde öka än minska under återstoden av 1970-talet, bl. a. beroende på från vattenvårdssynpunkt erforderlig sanering av avloppsledningar.

Av det anförda framgår att en förhöjd bidragsram är angelägen för budgetåret 1975/76 om inte en besvärande balans skall kvarstå under de följande budgetåren. Verket föreslår därför en till 160 milj. kr. höjd bidragsram, vilket skulle innebära en hög men ändock godtagbar balans vid utgången av budgetåret.

Beslut om statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk har under budgetåren 1968/69—1973/74 fattats till ett sammanlagt belopp av 1 057,6 milj. kr. Av detta belopp har t. o. m. den 30 juni 1974 utbetalats 707,8 milj. kr. För återstående utbetalningar av redan beviljade bidrag erfordras således totalt 349,8 milj. kr., som kan antas bli utbetalade med 200, 95, 49,8 resp. 5 milj. kr. under budgetåren 1974/75—1977/78. Härtill kommer utbetalningar till följd av bidrag som beviljats under in-

nevarande och kommande budgetår. För budgetåret 1975/76 beräknas utbetalningarna under anslaget till ca 169 milj. kr.

För att bidragsreglerna för statsbidrag till avloppsreningsverk även fortsättningsvis skall ha den avsedda stimulanseffekten för långtgående rening måste hänsyn tas till den tekniska utvecklingsnivån. I första hand är det då angeläget att beakta den möjlighet till förbättrade reningsresultat som slutfiltrering ger. Man kan emellertid också ifrågasätta om bidrag fortsättningsvis bör utgå till sådan rening som endast uppfyller miljöskyddslagens minimikrav om längre gående rening än slamavskiljning, dvs. främst enklare former av biologisk rening.

Naturvårdsverket har i sina överväganden om hur nya regler för statsbidragets storlek lämpligen bör utformas utgått från att bidragsandelen till reningsverk för god biologisk-kemisk rening bör bibehållas oförändrad (50 %). För att stimulera till en fortsatt förbättring av avloppsreningen, såvitt nu kan bedömas främst genom slutfiltrering, behöver den högsta bidragsnivån justeras till 55 %. Det finns vidare knappast skäl att i framtiden ge bidrag till enklare former av rening, vilka endast uppfyller miljöskyddslagens minimikrav. Hittills har bidrag utgått med 30 % till sådana anläggningar. Det lägsta bidraget bör i stället sättas till 35 %, vilken bidragsnivå f. n. tillämpas för god biologisk rening eller vissa former av kombinerad biologisk-kemisk rening.

Enligt nuvarande bidragsregler får bidrag till en och samma anläggning överstiga 5 milj. kr. endast om särskilda skäl föreligger. Enligt naturvårdsverkets uppfattning bör detta maximibelopp höjas till 7,5 milj. kr.

Föredraganden

Tätorternas avloppsförhållanden har starkt förbättrats under de senaste åren. En bidragande orsak till den snabba utbyggnaden av kommunala avloppsreningsverk har varit att statsbidragen i sysselsättningsfrämjande syfte höjts under vissa perioder från högst 50 % till högst 75 %. Under budgetåren 1971/72—1973/74 har sammanlagt ca 905 milj. kr. beviljats i bidrag till reningsverk, varav 565 milj. kr. i förhöjda bidrag.

Det är angeläget med ett fortsatt kraftigt stöd till kommunerna för byggande av reningsverk. Under budgetåret 1975/76 bör bidrag till reningsverk få beviljas intill ett belopp av 130 milj. kr., dvs. samma belopp som gäller för innevarande budgetår. Utbetalningarna av bidrag från anslaget beräknas under nästa budgetår uppgå till ca 170 milj. kr.

Naturvårdsverkets förslag om ändrade bidragsbestämmelser är jag inte beredd att biträda.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att för budgetåret 1975/76 statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk får beviljas intill ett belopp av 130 000 000 kr.,
2. till *Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 170 000 000 kr.

H 13. Stöd till avfallsbehandling m. m.

1973/74	Utgift	[1]147 264 498	Reservation	[1]346 282 937
1974/75	Anslag	[1]50 000 000		
1975/76	Förslag	15 000 000		

[1] Anslaget Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m.

Från anslaget Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m. utgår under innevarande budgetår bidrag till åtgärder som minskar vatten- eller luftförorening eller buller från industriell anläggning. Bidrag utgår normalt med ett belopp som motsvarar högst 25 % av godkänt bidragsunderlag men får för en och samma anläggning inte överstiga 2,5 milj. kr. om inte särskilda skäl föreligger. För försöksanläggningar i full storlek kan bidrag utgå med upp till 50 % av bidragsunderlaget. Bidragsbestämmelserna återfinns i kungörelsen (1969:356) om statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin (ändrad senast 1974: 421). Vidare kan från anslaget utgå bidrag enligt kungörelsen (1971: 914) om förhöjt statsbidrag till avloppsreningsverk och vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin samt enligt Kungl. Maj:ts beslut den 8 september 1972 och 12 oktober 1973 angående bemyndigande för naturvårdsverket att bevilja förhöjda statsbidrag till avloppsreningsverk och miljövårdande åtgärder inom industrin.

Från anslaget utgår också stöd enligt kungörelsen (1972: 280) om statligt stöd till avfallsbehandling. Bidrag till anläggning för avfallsbehandling utgår med högst 50 % av godkänt bidragsunderlag.

Statens naturvårdsverk

Medel för ifrågavarande ändamål anvisades första gången budgetåret 1969/70. Bidragen avsågs ursprungligen utgå under en femårsperiod (jfr prop. 1969: 1 bil. 11 s. 172). De är i första hand avsedda som stöd till sådana äldre industrier som i samband med tillkomsten av miljöskyddslagstiftningen ställts inför krav på omfattande reningsåtgärder. Fr. o. m. budgetåret 1972/73 utgår också stöd till avfallsbehandling och bullerbegränsande åtgärder.

Under budgetåren 1969/70—1973/74 har årligen 50 milj. kr. anvisats för ifrågavarande bidrag. I sysselsättningsstimulerande syfte har under de tre senast gångna budgetåren dessutom på tilläggsstat anvisats sam-

manlagt 470 milj. kr. till miljövårdande åtgärder inom industrin. Totalt beräknas de ca 700 milj. kr. som beviljats i bidrag ha skapat en direkt sysselsättning om ca 5 500 manår och en total sysselsättning om minst 16 500 manår inkl. indirekta effekter. Den tidigareläggning av miljövårdsarbetet som erhållits tack vare de förhöjda bidragen kan nu beräknas uppgå till ca tre år.

I fråga om miljövårdseffekten kan nämnas att bidragsgivningen inneburit att åtgärder vidtagits som medfört att mycket stora föroreningsmängder ej släpps ut, bl. a. 515 ton per dygn organisk substans, 650 ton per dygn suspenderat material till vatten och 660 ton per dygn stoft till luft.

Genom beslut av 1974 års riksdag har den tidigare nämnda femårsperioden förlängts med ett år. För budgetåret 1974/75 har sålunda anvisats 50 milj. kr.

Ett viktigt motiv för fortsatt bidragsgivning till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin är att man inom vissa branscher vidtagit åtgärder i otillräcklig omfattning till följd av brist på tekniska lösningar och oklarhet om utsläppens påverkan på omgivningen. Inom de flesta av de åsyftade branscherna har kraven numera kunnat konkretiseras. Många industrier står inför stora miljövårdsinvesteringar. Vidare har stödet till avfallsbehandling och bullerreducerande åtgärder endast utgått under två år, varför inom dessa sektorer ett saneringsbehov torde kvarstå under ganska lång tid.

Naturvårdsverket framhåller vidare att skälen för bidragsgivning till försöksanläggningar i full storlek har stor tyngd. Enligt naturvårdsverkets mening bör denna stödform inte begränsas till anläggningar inom industrin. Sålunda bör bidrag kunna lämnas till alla typer av föroreningskällor, även mobila, där ny miljövårdsteknik kommer till användning och det från samhällets synpunkt är angeläget att få tekniken prövad.

Föredraganden

Under budgetåren 1969/70—1974/75 har sammanlagt 770 milj. kr. anvisats för bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin, varav 470 milj. kr. utgjort i sysselsättningsstimulerande syfte förhöjda bidrag. De bidrag som beviljats under denna period har varit av mycket stor betydelse från både miljövårds- och sysselsättningssynpunkt.

Samtidigt vill jag understryka att huvudprincipen när det gäller kostnadsansvaret för industrins miljövårdsinvesteringar bör vara att miljövårdskostnaderna skall ses som en del av produktionskostnaderna. I fråga om många äldre industrianläggningar som tillkommit före den nuvarande miljöskyddslagstiftningens tillkomst kan emellertid ett strikt fasthållande vid denna princip medföra ekonomiska svårigheter. När dessa anläggningar uppfördes fanns i regel inte anledning att i samma

omfattning som nu räkna in kostnaderna för miljövårdsåtgärder i kalkylerna. Det har därför varit motiverat att samhället övergångsvis stött den äldre industrins miljövårdsinvesteringar genom särskilda bidrag på sätt som skett sedan den 1 juli 1969. Som dåvarande chefen för jordbruksdepartementet anförde i prop. 1969: 1 (bil. 11 s. 170) bör emellertid ett statligt stöd av det slag det här är fråga om endast utgå under en begränsad tidsperiod för att stödet skall få den önskade effekten att stimulera industrin att snabbt vidta reningsåtgärder. Enligt min uppfattning bör bidragsgivningen till miljövårdande åtgärder inom industrin därför upphöra med utgången av innevarande budgetår.

Som jag framhöll i prop. 1974: 1 (bil. 11 s. 140) är det likväl angeläget att ökade insatser görs i syfte att stimulera industrin att utveckla och utprova nya metoder för att lösa miljövårdsproblemen. Den möjlighet att bevilja bidrag med upp till 50 % för försöksanläggningar i fullstor skala som infördes den 1 juli 1974 bör därför kvarstå. Såsom naturvårdsverket anfört bör detta stöd inte begränsas till anläggningar inom industrin.

Sedan den 1 juli 1972 utgår från anslaget Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m. också stöd till avfallsbehandling. Det är enligt min uppfattning nödvändigt att insatserna inom avfallsområdet intensifieras under de närmaste åren. Det statliga stödet till avfallsbehandling bör därför byggas ut. Jag vill i detta sammanhang erinra om att avfallsfrågorna under det senaste året beretts av en särskild arbetsgrupp inom jordbruksdepartementet. Arbetsgruppen har i november 1974 avlämnat betänkandet (Ds Jo 1974: 10 och 11) Avfall, ökad återvinning — bättre omhändertagande. Betänkandet remissbehandlas f. n.

För det fortsatta stöd till avfallsbehandling och till försöksanläggningar för utprovande av nya tekniska metoder inom miljövårdsområdet som jag här förordat beräknar jag ett medelsbehov av 15 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Anslaget bör i fortsättningen benämnas Stöd till avfallsbehandling m. m. Den reservation som vid utgången av budgetåret 1974/75 finns på anslaget Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m. bör föras över till det nya anslaget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till avfallsbehandling m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

H 14. Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m.

1973/74	Utgift	1 376 448
1974/75	Anslag	1 055 000
1975/76	Förslag	1 455 000

Från anslaget utbetalas ersättning för förluster som uppkommer till följd av angrepp av vissa rovdjur på renar, får och andra tamdjur. Gällande bestämmelser finns i 16 § jaktstadgan (1938: 279) samt i brev den 15 december 1967 och den 26 april 1974. Från anslaget utgår vidare ersättningar enligt kungörelsen (1970: 890) om ersättning för skada av kronhjort, m. m. Dessutom bekostas från anslaget vissa åtgärder för att förebygga skador av rovdjur.

Statens naturvårdsverk

1. Medelsbehovet för ersättningar för rovdjursskador under budgetåret 1975/76 beräknas öka med 400 000 kr. till 1 300 000 kr. Den helt övervägande delen av ökningen beror på att ersättningarna för dödade renar höjts fr. o. m. den 1 juli 1974.

2. För särskilda åtgärder för att förebygga skador av rovdjur beräknas ett med 20 000 kr. till 50 000 kr. höjt belopp. Medlen erfordras för inventeringar av rovdjursförekomst och rovdjursskador m. m.

3. För ersättning av skador av kronhjort inom det s. k. frireservatet i Skåne beräknas ett med 30 000 kr. till 150 000 kr. höjt belopp. Höjningen förutsätter en utökning av reservatet i enlighet med verkets förslag i särskild framställning.

Föredraganden

Anslaget bör höjas med 400 000 kr. till 1 455 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för höjda ersättningar för rovdjursskador. Naturvårdsverkets förslag om utökning av kronhjortsreservatet i Skåne är jag i avvaktan på ytterligare erfarenheter av verksamheten i reservatet inte beredd att biträda.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 455 000 kr.

H 15. Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond

1973/74	Utgift	4 145 005
1974/75	Anslag	5 000 000
1975/76	Förslag	5 000 000

Förenta Nationernas miljöstyrelse, som inrättades genom beslut av 1972 års generalförsamling, har bl. a. till uppgift att fördela medel ur Förenta Nationernas miljöfond. Fonden avses finansiera kostnaderna för nya miljöprogram inom FN-systemet. Miljöstyrelsen beslutade vid sitt andra sammanträde i mars 1974 att fondmedlen skall utnyttjas för frågor rörande bl. a. bosättnings- och bebyggelsemiljö, hushållning med

mark- och vattenresurser, förhindrande av jordförstöring och ökenutbredning m. m. samt miljökravens inverkan på handel och ekonomi. Andra prioriterade områden är skydd av oceanerna, bevarande av natur, vilda djur och genetiska resurser samt energifrågorna.

Den svenska regeringen har utfäst sig att bidra till fonden med 5 milj. dollar under en femårsperiod. För budgetåret 1975/76 beräknar jag ett medelsbehov av 5 milj. kr. för detta ändamål.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kr.

I. DIVERSE

I 1. Servitutsnämnder, m. m.

1973/74	Utgift	23 258
1974/75	Anslag	55 000
1975/76	Förslag	55 000

Från anslaget bestrids kostnader för servitutsnämndernas verksamhet och för utbildning av synemän enligt jordabalken.

Lantbruksstyrelsen

Medelsbehovet för servitutsnämndernas verksamhet beräknas till oförändrat 5 000 kr.

Utbildningen av synemän bedrivs enligt uppdrag av Kungl. Maj:t. Efter innevarande budgetår beräknas 39 kurser ha genomförts med omkring 1 100 deltagare. Under budgetåret 1975/76 behövs fem kurser för grundutbildning och fortbildning av synemän med sammanlagt ca 120 deltagare.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 55 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Servitutsnämnder, m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 55 000 kr.

I 2. Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.

1973/74	Utgift	1 093 400	Reservation	317 624
1974/75	Anslag	1 000 000		
1975/76	Förslag	1 000 000		

Från anslaget utbetalas bidrag såsom ersättning för förluster på grund av naturkatastrof m. m. i enlighet med föreskrifter som regeringen meddelar i varje särskilt fall.

Anslaget bör föras upp med 1 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

I 3. Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.

1973/74	Utgift	5 909 756
1974/75	Anslag	4 475 000
1975/76	Förslag	5 375 000

Från anslaget bestrids utgifter för dels Sveriges deltagande i vissa internationella organisationer, dels internationellt samarbete på jordbrukets, skogsbrukets, fiskets och miljövårdens områden, dels ock bidrag till vissa organisationer för deltagande i internationella konferenser m. m.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
		Föredraganden
FAO	3 720 000	+500 000
FN:s miljöstyrelse	50 000	—
Unionen för skydd av växtförädlingsprodukter (UPOV)	60 000	—
Europeiska växtskyddsorganisationen	28 000	—
International Committee for Recording Productivity of Milk Animals	5 000	—
Internationella veterådet	20 000	—
Internationella frysinstitutet i Paris	15 000	—
Internationella sockerorganisationen	85 000	—
Kommissionen enligt 1959 års nordostatlantiska fiskerikonvention	30 000	+ 10 000
Internationella rådet för havsforskning	80 000	—
Finsk-svenska gränsälvskommissionen	71 000	—
Internationella byrån i Paris för bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar (OIE)	32 000	+ 5 000
Europeiska kommissionen för bekämpande av mul- och klövsjuka	21 000	—
Nordiska metodikkommittén för livsmedel	23 000	—
Fiskerikommissionen för Östersjön	—	+ 20 000
Bilateralt miljövårdssamarbete	—	+300 000
Diverse internationella organisationer och kongresser	235 000	+ 65 000
	4 475 000	**+900 000**

Kostnaderna för bilateralt miljövårdssamarbete bör i fortsättningen redovisas på en särskild post. Vidare bör medel för den år 1974 inrättade fiskerikommissionen för Östersjön tas upp på en sådan post. Kostnaderna för Sveriges deltagande i sammanträden inom ramen för det nyinrättade Världslivsmedelsrådet bör betalas från posten Diverse internationella organisationer och kongresser. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 5 375 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 375 000 kr.

I 4. Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder

1973/74	Utgift	28 524
1974/75	Anslag	12 000
1975/76	Förslag	11 000

Från anslaget bestrids kostnader för ersättning till riksbanken för förvaltningen av egnahemslånefonden m. fl. lånefonder.

Fullmäktige i riksbanken

Antalet lån som förvaltas av riksbanken torde vid utgången av år 1974 uppgå till omkring 3 000. Ersättningen beräknas till 11 000 kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 11 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 11 000 kr.

I 5. Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar

1973/74	Utgift	46 015
1974/75	Anslag	5 000
1975/76	Förslag	5 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för dels syner och besiktningar på statens hus och byggnader, dels syneförrättningar enligt 10 kap. vattenlagen (1918: 523), dels ock ersättning i visst fall till förvaltare av avlyst flottled.

Anslaget bör föras upp med 5 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder

G. Domänverket

I G:2. Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.

1973/74	Utgift	3 783 067	Behållning	409 533
1974/75	Anslag	4 000 000		
1975/76	Förslag	4 000 000		

Från anslaget bestrids kostnader för förvärv för statens räkning av värdefulla naturområden. Enligt beslut av 1963 års riksdag (prop. 1963: 71, JoU 1963: 11, rskr 1963: 139) finns under domänverkets fond en delfond, benämnd naturvårdsfonden, under vilken naturvårdsobjekt i statens ägo redovisas.

Statens naturvårdsverk

Under budgetåret 1973/74 har beslut fattats om inköp av områden för ca 4,2 milj. kr. Områdena har en areal av ca 4 200 ha. Sedan 1963/64 har totalt anslagits 38 milj. kr. och beslutats om förvärv av ca 21 500 ha för ca 39,3 milj. kr. Länsstyrelserna har uppskattat medelsbehovet för budgetåret 1974/75 till ca 19,1 milj. kr. och för budgetåret 1975/76 till ca 15 milj. kr. Härtill kommer att naturvårdsverket initierar många förvärv, vilket länsstyrelserna inte kunnat beakta i sina beräkningar.

Ändringarna i naturvårdslagens ersättningsbestämmelser den 1 januari och den 1 juli 1973 har fått till följd att ägare av värdefulla naturområden ofta föredrar att sälja sin mark till staten framför att acceptera förfogandeinskränkningar med små möjligheter till intrångsersättning. Detta är en från naturvårdssynpunkt önskvärd utveckling, eftersom inköp ger staten full handlingsfrihet vid utnyttjande och skötsel av de ifrågavarande områdena. För staten är det särskilt angeläget att säkerställa områden av typ riksobjekt som under arbetet med fysisk riksplanering framkommit som särskilt skyddsvärda. I det fortsatta arbetet med riksplaneringen förutsätts att verksamheten för att säkerställa naturvårdsobjekt intensifieras såväl centralt som regionalt. En ökning av markförvärven torde också bli resultatet av flera mål som handläggs vid fastighetsdomstolar.

Mot bakgrund av det anförda föreslår naturvårdsverket att anslaget för budgetåret 1975/76 höjs med 4 milj. kr. till 8 milj. kr.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med ett oförändrat belopp av 4 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kr.

II. Statens allmänna fastighetsfond

II: 16. Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.

1973/74	Utgift	63 351 353	Behållning	—
1974/75	Anslag	[1]50 000 000		
1975/76	Förslag	85 000 000		

[1] På tilläggsstat I har dessutom anvisats 35 milj. kr.

Under detta anslag anvisas medel till byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor och andra institutioner, som har anknytning till forsknings- och försöksverksamhet inom jordbruksdepartementets område.

Byggnadsstyrelsen

För budgetåret 1975/76 bör under detta anslag anvisas 95 milj. kr.

Föredraganden

Alla i investeringsplanen för nästa budgetår redovisade objekt har tidigare redovisats för riksdagen.

Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 85 milj. kr. Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande
			Faktisk t.o.m.	Beräknad för			
	1973-04-01	1974-04-01	1974-06-30	1974/75	1975/76	mån/år	mån/år
Slutredovisat 1974-06-30	1 850	1 850	1 852				
Färdigställda, ej slutredovisade projekt	28 425	28 570	26 354	1 800	390		
Lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan							
Ultuna							
Markvetenskap, nybyggnad	12 685	12 685	10 267	1 000	800	12.71	10.73
Kraftfoderfabrik, Lövsta	3 650	3 650	2 852	500	200	11.70	10.73
Försöksanläggning, Lövsta	14 755	14 755	12 878	1 500	250	8.72	1.74
Försörjningsanläggningar, etapp I	5 100	5 100	2 532	400	400	5.72	9.74
Husdjursvetenskapligt centrum, nybyggnad	40 000	42 500	30 585	9 000	1 000	12.72	7.74
Fårstallar, Lövsta	1 100	1 100	853	200	100	12.72	1.74
Kliniskt centrum, nybyggnad	90 000	100 000	11 788	40 000	38 000	8.73	5.76
Försörjningsanläggningar, etapp II	14 275	15 500	3 637	3 000	4 000	8.73	9.76
Djurstallar, Kungsängen	8 000	8 500	4 868	2 500	500	8.73	9.74
Bibliotek, nybyggnad	10 275	11 500	2 917	5 000	1 500	11.73	5.75
Återuppbyggnad av ladugård, Kungsängen	4 300	4 700		4 000	300	7.73	10.74
Utemjölkningsanläggning, Kungsängen	300	345		300	40	10.74	5.75
Restauranger, om- och nybyggnad		9 700[1]		900	6 000	4.75	9.76
Alnarp							
Trädgårdsvetenskap och landskapsplanering, nybyggnader	11 275	11 600	10 094	1 000	400	4.72	10.73
Lantbrukets byggnadsteknik, växthus	1 890	1 890	1 890			2.72	8.73
Skogshögskolan							
Ultuna							
Ny- och ombyggnader		39 000[1]		10 000	20 000	1.75	9.77
Garpenberg							
Maskinhall	450	515		400	50	11.74	4.75
Ny- och ombyggnader		35 000[1]		8 000	23 000	1.75	8.76
Statens centrala frökontrollanstalt							
Växthus, Stora Råby	700	795	333	300	67	4.74	11.74
	249 030	**349 255**	**123 700**	**89 800**	**96 997**		
Reducering av medelsbehovet				4 800	11 997		
Beräknat medelsbehov				**85 000**	**85 000**		

[1] Prop. 1974: 170 bil. 7 s. 47.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	—		
Anslag för 1974/75			
riksstat	50 000	1974/75	85 000
tilläggsstat I	35 000		
Anslag för 1975/76 (förslag)	85 000	1975/76	85 000
	170 000		**170 000**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. inom i investeringsplanen upptörda kostnadsramar i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 85 000 000 kr.

IV. Statens utlåningsfonder

IV: 7. Fiskerilånefonden. Ur fonden beviljas lån främst för inköp av båtar och maskinell utrustning för yrkesmässigt fiske. Lån får ej beviljas till högre sammanlagt belopp än 200 000 kr. eller, om särskilda skäl föreligger, 300 000 kr. Bestämmelserna om lån ur fonden finns i kungörelsen (1971: 445) om statligt stöd till fiskerinäringen (ändrad senast 1974: 228). Ramen för utlåning från fonden har för ett vart av budgetåren 1966/67—1974/75 utgjort 9 milj. kr.

Fiskeristyrelsen

På grund av de höjda priserna på fiskefartyg bör lån kunna beviljas till sammanlagt 250 000 kr. eller, om särskilda skäl föreligger, 400 000 kr. Till följd härav och då låneramen under budgetåret 1973/74 visat sig vara otillräcklig föreslås att låneramen höjs till 12 milj. kr. Härför krävs ett kapitaltillskott till fonden av 4 milj. kr.

Föredraganden

I avvaktan på förslag av fiskerinäringsutredningen är jag inte beredd att ta ställning till frågan om ändrade bestämmelser för lån ur fiskerilånefonden och höjning av låneramen. För nästa budgetår bör sålunda tas upp en låneram på oförändrat 9 milj. kr. De medel som finns odisponerade eller flyter in som amorteringar och räntor på fiskerilån beräknar jag räcka till för låneverksamheten. Anslaget bör därför föras upp med 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Fiskerilånefonden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

IV:8. Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. Ur fonden beviljas lån för sådan åtgärd inom fiskets beredning- och konservindustri som väsentligt underlättar avsättningen av fisk eller förbättrar fiskarnas möjligheter att köpa förnödenheter. Bestämmelserna om lån ur fonden finns i kungörelsen (1971: 445) om statligt stöd till fiskerinäringen (ändrad senast 1974: 228).

Fiskeristyrelsen

Vid utgången av budgetåret 1973/74 fanns i fonden ett odisponerat belopp av 735 152 kr. Amorteringarna beräknas till 270 000 kr. för budgetåret 1974/75 och till 255 000 kr. för budgetåret 1975/76. Samtidigt fanns ej avgjorda ansökningar om lån på sammanlagt ca 400 000 kr. Tillskott till fonden behövs med 1 milj. kr. för nästa budgetår.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med ett oförändrat belopp av 700 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kr.

IV: 9. Statens fiskredskapslånefond. Ur fonden beviljas lån till fiskare, som vid utövning av yrkesmässigt fiske fått fiskredskap skadade eller förlorat fiskredskap samt till följd av skadan eller förlusten behöver ekonomiskt bistånd för att kunna fortsätta med yrkesfiske. Bestämmelserna om lån ur fonden finns i kungörelsen (1962: 100) om fiskredskapslån.

Fiskeristyrelsen

Utlåningen från fonden uppgick vid utgången av år 1972 till ca 262 000 kr. och vid utgången av budgetåret 1973/74 till ca 122 000 kr. Fondens behållning uppgår till ca 1 100 000 kr. Riksdagens medgivande till fortsatt disposition av anslaget nästa budgetår bör inhämtas. Något kapitaltillskott erfordras ej.

Föredraganden

Anslaget bör föras upp med 1 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens fiskredskapslånefond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

VII. Fonden för förlag till statsverket

VII:A. Lagring av jordbruksprodukter. För främst erforderlig säsongmässig lagring av smör och köttvaror anvisades för budgetåret 1970/71 ett investeringsanslag av 90 milj. kr. För utlånade medel erläggs ränta som motsvarar gällande diskonto med tillägg av en halv procent.

Statens jordbruksnämnd

Anslaget bör under budgetåret 1975/76 med oförändrat belopp få användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Föredraganden

Jag biträder statens jordbruksnämnds förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att medge att det för budgetåret 1970/71 anvisade investeringsanslaget Lagring av jordbruksprodukter under budgetåret 1975/76 får användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

VII:B. Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö. För att finansiera inlösen av inhemskt oljeväxtfrö anvisades för budgetåret 1953/54 ett investeringsanslag av 50 milj. kr. För utlånade medel erläggs ränta som motsvarar gällande diskonto med tillägg av en halv procent.

Statens jordbruksnämnd

Anslaget bör under budgetåret 1975/76 med oförändrat belopp få användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

Föredraganden

Jag biträder statens jordbruksnämnds förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att medge att det för budgetåret 1953/54 anvisade investeringsanslaget Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö under budgetåret 1975/76 får användas för det med anslaget avsedda ändamålet.

IX. Diverse kapitalfonder

IX:6. Jordfonden. Fonden uppgår, sedan den för budgetåret 1974/75 tillförts 1 000 kr., till 277 180 000 kr. Fondens medel skall enligt beslut av 1948 års riksdag användas för att bestrida lantbruksnämndernas kostnader för fastighetsförvärv i samband med åtgärder för yttre rationalisering på jordbrukets område.

Av medlen får högst 20 milj. kr. användas för inlösen av sådana ofullständiga jordbruk, som ej behövs för rationaliseringsändamål, samt för inlösen av avflyttad renägares bostad i enlighet med vad som anförts i prop. 1971: 51. Sålunda inlösta fastigheter skall redovisas på särskild delfond.

Medlen skall vidare användas för investeringar på de fastigheter som av staten upplåts till sambruksföreningar i enlighet med vad som anförts i prop. 1972: 1 (bil. 11 s. 158).

Lantbruksstyrelsen

Fonden bör tillföras ett formellt belopp av 1 000 kr.

Den kassamässiga behållningen var vid utgången av budgetåret 1973/74 76,6 milj. kr. Härav beräknas ca 25 milj. kr. vara disponerade genom bindande köpeavtal. Fastän kassabehållningen under senare budgetår ökat genom att lantbruksnämndernas fastighetsförsäljningar varit av större omfattning än inköpen, kommer återstående belopp att behöva tas i anspråk under kommande budgetår för en intensifiering av strukturrationaliseringen i skogsmark. Även prisstegringen på jordbruksfastigheter under senare år medför ökad belastning på jordfonden.

Utvecklingen av inköps- och försäljningsverksamheten belyses av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	Inköp	Försäljning m. m.
1969/70	112,9	94,1
1970/71	129,3	117,9
1971/72	135,8	136,4
1972/73	126,7	141,0
1973/74	137,3	154,0

I detta sammanhang bör redovisas ytterligare uppgifter rörande inriktningen och effekten av nämndernas inköps- och försäljningsverksamhet. Rationaliseringsreserven uppgick vid slutet av budgetåret 1973/74 till sammanlagt 14 700 ha åker och 102 200 ha skogsmark. Under budgetåret 1973/74 inköpte lantbruksnämnderna 6 050 ha åker och 30 100 ha skogsmark. Av förvärven under första halvåret 1974 låg 77 % av

åkerarealen och 54 % av skogsmarken i de egentliga jordbruksbygderna. Av försäljningarna under samma tid låg 82 % av åkerarealen och 56 % av skogsmarken i dessa jordbruksbygder.

I följande tabell anges hur summan av köpeskillingarna (116 milj. kr.) för de brukningsenheter som lantbruksnämnderna förvärvade under budgetåret 1973/74 procentuellt fördelar sig på olika storleksgrupper.

Åker, ha	Skog, ha					
	—25	26—50	51—100	101—200	201—	Summa
— 2	9	5	5	3	3	25
3— 5	5	4	4	1	1	15
6—10	11	5	5	2	1	24
11—20	13	3	2	1	—	19
21—30	3	2	1	2	1	9
31—50	3	1	—	—	—	4
51—	1	—	1	1	1	4
Summa	**45**	**20**	**18**	**10**	**7**	**100**

Effekten av lantbruksnämndernas försäljningar av jordfondsfastigheter belyses i följande sammanställning, där antalet brukningsenheter, som under budgetåret 1973/74 fått tillskottsmark, har fördelats på åkerareal före tillköp. För varje storleksgrupp anges medelarealen åker och skogsmark före resp. efter tillköp.

Storleksgrupper efter åkerareal före tillköp, ha	Antal brukningsenheter	Medelareal, ha			
		Åker		Skogsmark	
		före tillköp	efter tillköp	före tillköp	efter tillköp
— 2	114	1	2	94	124
3— 5	160	4	6	93	128
6—10	274	8	10	96	117
11—15	218	13	18	84	103
16—20	195	18	24	66	81
21—25	138	23	29	89	102
26—30	93	28	32	85	98
31—40	134	40	43	82	86
41—50	76	46	52	70	83
51—	92	92	98	132	143
Summa	**1 494**	**22**	**25**	**88**	**107**

I detta sammanhang bör också verkningarna av jordförvärvslagen (1965: 290) redovisas. Av följande sammanställning framgår omfattningen av de lagfarter, som beviljats för jordbruksfastigheter under tiden den 1 juli 1965—den 30 juni 1974.

	Antal	Areal åker ha	Areal skogsmark ha
Enligt jordförvärvslagen prövade förvärv (exkl.överlåtelser mellan juridiska personer)			
Fysiska personers förvärv	29 766	247 100	580 800
Juridiska personers förvärv	3 218	36 200	355 300
Juridiska personers överlåtelser	397	3 100	19 300
Från prövning enligt jordförvärvslagen undantagna förvärv			
Släktförvärv, kommunförvärv m. m.	72 516	633 100	2 413 500
Domänverkets förvärv	330	3 600	70 500
Domänverkets överlåtelser	202	3 400	68 200
Lantbruksnämndernas förvärv	9 357	60 800	265 100
Lantbruksnämndernas överlåtelser	13 277	60 000	267 700

Beträffande juridiska personers förvärv har 95 sådana gjorts av företag, som bedriver förädling eller distribution av jordbruksprodukter, 1 151 av företag som bedriver förädling av skogsprodukter, 1 077 av exploateringsföretag och 822 av andra företag. Av de förvärv som skogsförädlingsföretagen gjort har förvärvsegendomen i 625 fall legat i skogsbruksbygd eller i skogsbruksdominerad mellanbyggd, medan egendomen i 254 fall legat i jordbruksbetonad mellanbygd och i 178 fall i område, som hänförs till jordbruksbygd. I 883 fall har skogsförädlingsföretagens förvärv inneburit en utvidgning av tidigare innehav i området. Av de fysiska personernas förvärv har 15 922 gjorts av yrkesverksamma jordbrukare. 10 088 förvärv har avsett ej bestående brukningsenheter. Beträffande förvärv som undantas jordförvärvslagens prövning har ca 64 800 sådana ägt rum i form av släktförvärv omfattande en areal av ca 554 400 ha åker och 2 143 200 ha skogsmark. I 3 796 fall har kommuner stått som förvärvare.

Föredraganden

Lantbruksnämndernas inköps- och försäljningsverksamhet, som sker med anlitande av jordfonden, är av stor vikt för jordbrukets strukturrationalisering. Fonden uppgår till ca 277 milj. kr. De medel som finns odisponerade eller flyter in vid fastighetsförsäljningar m. m. beräknar jag räcka till för inköpsverksamheten m. m. under budgetåret 1975/76. Anslaget bör därför föras upp med oförändrat 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Jordfonden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Register

Sid.

1 Översikt

DRIFTBUDGETEN

A. Jordbruksdepartementet m. m.

13	Jordbruksdepartementet	8 030 000
14	Lantbruksrepresentanter	1 474 000
14	Kommittéer m. m.	9 700 000
15	Extra utgifter	400 000
		19 604 000

B. Jordbrukets rationalisering m. m.

16	Lantbruksstyrelsen	21 118 000
21	Lantbruksnämnderna	109 853 000
23	Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.	4 600 000
25	Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.	27 000 000
27	Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m.	150 000
28	Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti	1 000 000
31	Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m.	17 000 000
33	Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.	1 600 000
34	Befrämjande av husdjursaveln m. m.	1 220 000
35	Statens hingstdepå och stuteri: Uppdragsverksamhet	1 000
36	Bidrag till statens hingstdepå och stuteri	450 000
36	Särskilt stöd åt biskötsel och växtodling	215 000
37	Bidrag till Svensk matpotatiskontroll	170 000
38	Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen	522 000
39	Främjande av rennäringen	630 000
40	Kompensation för bensinskatt till rennäringen	210 000
		185 739 000

C. Jordbruksprisreglering

41	Statens jordbruksnämnd	11 957 000
42	Lantbruksekonomiska samarbetsnämnden	1 240 000
43	Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	*2 600 000 000
43	Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och foderm. m.	46 098 000
45	Stöd till jordbruket i norra Sverige	95 000 000
46	Särskilt övergångsbidrag åt jordbrukare, m. m.	3 000 000
47	Jordbruksekonomiska undersökningen	2 144 000
48	Bidrag till permanent skördeskadeskydd	30 000 000
49	Administration av permanent skördeskadeskydd m. m.	15 190 000
		2 804 629 000

D. Skogsbruk

51	Skogsstyrelsen	10 492 000
54	Bidrag till skogsvårdsstyrelserna	50 632 000
57	Bidrag till skogsförbättringar	7 000 000
59	Vägbyggnader på skogar i enskild ägo	16 500 000
61	Åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige, m. m.	40 100 000
63	Kursverksamhet för skogsbrukets rationalisering m. m.	2 019 000
		126 743 000

E. Fiske

66	Fiskeristyrelsen	9 429 000
68	Fiskeriintendenter m. m.	1 384 000
69	Främjande i allmänhet av fiskerinäringen	300 000
70	Kursverksamhet på fiskets område	330 000
72	Bidrag till fiskehamnar m. m.	4 780 000

* Beräknat belopp

Sid.		
72	Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen	20 000
73	Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen	1 162 000
73	Särskilt omställningsstöd till fiskare, m. m.	3 000 000
74	Täckande av förluster vid statlig kreditgaranti till fiske	1 000
75	Kostnader för fiskeutredningar i vattenmål m. m.	1 000
75	Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m.	750 000
76	Bidrag till fiskare med anledning av avlysning av fiskevatten	1 000
		21 158 000
	F. Service och kontroll	
77	Statens livsmedelsverk	29 679 000
79	Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier	10 329 000
80	Statens veterinärmedicinska anstalt	18 724 000
82	Anskaffande av viss laboratorieutrustning m. m.	50 000
83	Veterinärstaten	25 050 000
85	Bekämpande av smittsamma husdjurssjukdomar, m. m.	4 000 000
85	Bidrag till djursjukvård i vissa fall	150 000
86	Veterinärinrättningen i Skara	700 000
	Statens centrala frökontrollanstalt:	
88	Förvaltningskostnader	11 501 000
89	Utrustning	60 000
89	Statens växtskyddsanstalt	8 159 000
91	Bekämpande av växtsjukdomar	150 000
92	Statens lantbrukskemiska laboratorium: Uppdragsverksamhet	1 000
93	Bidrag till statens lantbrukskemiska laboratorium	2 756 000
93	Statens maskinprovningar	3 161 000
95	Statens växtsortnämnd	142 000
		114 612 000
	G. Utbildning och forskning	
	Lantbrukshögskolan:	
96	Förvaltningskostnader	65 695 000
99	Driftkostnader	12 837 000
100	Bokinköp m. m.	886 000
101	Försöksverksamheten	29 901 000
102	Lantbruksdriften vid försöksstationerna m. m.	1 000
	Veterinärhögskolan:	
102	Förvaltningskostnader	21 952 000
105	Driftkostnader	8 957 000
106	Bokinköp m. m.	195 000
106	Försöksverksamhet	472 000
107	Lantbruksdriften vid försöksgården	1 000
	Skogshögskolan:	
107	Förvaltningskostnader	19 322 000
110	Driftkostnader	15 720 000
111	Bokinköp m. m.	210 000
111	Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m.	30 000 000
119	Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m.	300 000
119	Jordbruksforskning	11 436 000
120	Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning	1 470 000
121	Bidrag till Sveriges utsädesförening	7 678 000
122	Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling	285 000
123	Skoglig forskning	4 096 000
123	Stöd till kollektiv forskning rörande skogsträdsförädling och skogsgödsling m. m.	1 912 000
125	Stöd till kollektiv skogsteknisk forskning	4 000 000
126	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	325 000
127	Statens skogsmästarskola	1 738 000
128	Reseunderstöd för studier m. m.	39 000
128	Bidrag till viss ungdomsverksamhet	500 000
		239 928 000

Sid.		
	H. Miljövård m. m.	
130	Statens naturvårdsverk	32 319 000
133	Koncessionsnämnden för miljöskydd	2 108 000
134	Miljövårdsinformation	2 300 000
135	Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m.	9 000 000
137	Vård av naturreservat m. m.	12 100 000
	Stöd till idrotten:	
139	Organisationsstöd m. m.	75 900 000
140	Anläggningsstöd m. m.	24 600 000
142	Miljövårdsforskning	26 720 000
144	Stöd till kollektiv forskning inom miljövårdsområdet	3 000 000
145	Undersökningar av hälso- och miljöfarliga varor	1 000 000
146	Särskilda undersökningar inom miljövårdsområdet, m.m.	5 000 000
148	Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.	170 000 000
151	Stöd till avfallsbehandling m. m.	15 000 000
153	Ersättning för vissa skador av rovdjur, m. m.	1 455 000
154	Bidrag till Förenta Nationernas miljöfond	5 000 000
		385 502 000
	I. Diverse	
156	Servitutsnämnder, m. m.	55 000
156	Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m.	1 000 000
157	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.	5 375 000
158	Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder	11 000
158	Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar	5 000
		6 446 000
	Summa för driftbudgeten	**3 904 361 000**

KAPITALBUDGETEN

	Statens affärsverksfonder	
	Domänverket	
159	Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m.	**4 000 000**
	Statens allmänna fastighetsfond	
160	Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.	**85 000 000**
	Statens utlåningsfonder	
162	Fiskerilånefonden	1 000
163	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	700 000
163	Statens fiskredskapslånefond	1 000
		702 000
	Fonden för förlag till statsverket	
164	Lagring av jordbruksprodukter	—
164	Inlösen av inhemskt oljeväxtfrö	—
	Diverse kapitalfonder	
165	Jordfonden	**1 000**
	Summa för kapitalbudgeten	**89 703 000**
	Totalt för jordbruksdepartementet	**3 994 064 000**

MARCUS BOKTR. STOCKHOLM 1974 740511

Handelsdepartementet

ÖVERSIKT

Handelsdepartementets verksamhetsområde omfattar förutom handelspolitiken bl. a. exportfrämjande åtgärder, exportkreditgarantifrågor, pris-, konkurrens- och konsumentfrågor, ekonomiskt försvar samt patent- och registreringsväsendet. Krigsmaterielinspektionen inom departementet kontrollerar tillverkning och utförsel av krigsmateriel. Till departementet hör de statsägda företagen Svenska penninglotteriet aktiebolag och Aktiebolaget Tipstjänst.

Departementets budget föreslås öka med 20,5 milj. kr. till 413,6 milj. kr.

Handelspolitiska frågor

Europeiska gemenskaperna (EG)

Inom ramen för Sveriges avtal med EG har tre tullsänkningar, var och en på 20 % ägt rum. Den senaste genomfördes den 1 januari 1975. Återstående två sänkningar med 20 % skall enligt den i avtalen fastställda tidtabellen verkställas den 1 januari 1976 och den 1 juli 1977.

För ett antal varor, främst vissa pappers- och stålprodukter, gäller olika särbestämmelser. Dessa innebär bl. a. en långsammare takt för tullavvecklingen samt även möjligheter för EG att under en övergångstid ta ut den tull som tillämpas mot tredje land. Under det gångna året har denna möjlighet inte utnyttjats.

Den i enlighet med EEC-avtalet upprättade blandade kommittén har sammanträtt i maj och december 1974. Den tullkommitté som har upprättats av blandade kommittén har också haft två möten under året, nämligen i maj och november 1974.

Arbetet i blandade kommittén och i tullkommittén har främst avsett frågor som sammanhänger med ursprungsreglerna och den övriga praktiska tillämpningen av avtalet. Således har under år 1974 bl. a. fattats beslut om att införa en förenklad procedur för att utfärda varucertifikat, ändra ursprungsreglerna för vissa produkter och under ett år uppskjuta ikraftträdandet av förbudet mot restitution av tull.

I blandade kommittén för EEC-avtalet har vidare under föregående år diskuterats tekniska problem som sammanhänger med definitionen på de varor för vilka särbestämmelser gäller. Sverige har erinrat om önskemål att i avtalet inrymma ytterligare livsmedelsindustriprodukter, bl. a. sådana som i EFTA-handeln åtnjöt frihandel men som inte ingår i avtalet med EG.

Sverige har i blandade kommittén på nytt erinrat om intresset för närmare samarbete i fråga om miljövård, tekniska handelshinder, transportpolitik och offentlig upphandling. På miljövårdsområdet har expertsamtal ägt rum, bl. a. för utbyte av information om åtgärder som vidtas i Sverige och EG.

I samband med att avtalet mellan Sverige och kol- och stålgemenskapen (CECA) samt dess medlemsstater trädde i kraft den 1 januari 1974 började i handeln mellan Sverige och EG-länderna tillämpas ett pris- och fraktsystem av samma slag som inom CECA. Den blandade kommittén för tillämpningen av avtalet med CECA har haft ett sammanträde.

Ett avtal mellan Sverige och Finland om att inbördes tillämpa pris- och fraktregler, som motsvarar dem som finns i CECA-avtalen, har trätt ikraft den 1 januari 1975.

Sverige ansökte i mars om associering av det svenska fusionsforskningsprogrammet till Euratoms fusionsforskningsprogram. Associeringsförhandlingarna beräknas kunna inledas i början av år 1975.

Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA)

Inom EFTA har ministermöten ägt rum i maj och vid månadsskiftet oktober–november 1974. Överläggningarna vid dessa möten berörde bl. a. internationella ekonomiska frågor, t. ex. den internationella energiförsörjningen, arbetet med att förbättra det internationella betalningssystemet och förberedelserna inför de världsvida förhandlingarna i GATT.

På förslag från svensk sida beslöts år 1973 att inom EFTA studera möjligheterna att intensifiera och utvidga arbetet med att avlägsna tekniska handelshinder. Ett intensivt utredningsarbete bedrivs f. n. och som första konkreta resultat härav föreligger enighet om en förbättrad procedur för förhandsnotifikation av tekniska föreskrifter.

Samrådet inom organisationen beträffande frågor som är gemensamma i medlemsländernas avtal med EG har fortsatt under år 1974. Särskilt gäller detta ursprungsreglerna.

Samråd har vidare ägt rum i EFTA-kretsen inför diskussionerna av planerna på ett internationellt energisamarbete.

Jugoslavien har deltagit med observatörer i ett antal möten på expertnivå.

Vid ministermötet i maj informerade den portugisiska delegationen om de politiska förändringar som ägde rum i landet.

Vid ministermötet i oktober/november beslöt ministrarna att skyndsamt pröva vad som kunde göras inom ramen för EFTA för att stödja Portugal.

Kontakter har inletts mellan svenska och portugisiska myndigheter i syfte att undersöka möjligheterna för ett närmare samarbete mellan länderna.

Nordiskt samarbete

Arbetet inom nordiska ministerrådet har under år 1974 fortgått i enlighet med de riktlinjer som drogs upp i det nordiska handlingsprogrammet som ministerrådet presenterade vid Nordiska rådets session i Oslo i februari 1973.

De ämbetsmannakommittéer som är verksamma under ministerrådet har fortsatt arbetet med en rad praktiska samarbetsfrågor på vitt skilda områden. Nya nordiska ämbetsmannakommittéer har tillsatts för handläggning av konsumentfrågor, handelspolitiska frågor samt valuta- och finanspolitiska frågor. Flera nordiska utredningar har presenterats, bl. a. utredningen om sommartid eller ny normaltid i Norden, utredningen om offentlighetsprincipens tillämpning vid nordiska samarbetsorgan och utredningen om nordiskt samarbete i turistfrågor. Andra viktiga utredningar som pågår avser bl. a. nordisk kommunal rösträtt och valbarhet samt möjligheterna för en ytterligare fördjupning av samarbetet på energiområdet.

Arbetet med ministerrådets budget ger ökad möjlighet till samordning och prioritering av verksamheten under ministerrådet. Budgeten för ministerrådssekretariatet i Oslo för år 1975, som i sina huvuddrag fastställdes av ministerrådet i mars 1974, omfattar totalt ca 13,9 milj. norska kr., varav 5,3 milj. norska kr. avser administrativa utgifter för sekretariatet och ca 8,4 milj. norska kr. avser projektmedel. Anslagen till projekt avser bl. a. byggsektorn, regionalpolitiken, Nordkalottsamarbetet, arbetsmiljöområdet, socialpolitiska samarbetet, arbetsmarknadsområdet, transportområdet samt miljö- och konsumentområdena.

Allmänna tull- och handelsavtalet (GATT)

Vid ett ministermöte i Tokio i september 1973 inleddes officiellt en ny omgång multilaterala handelsförhandlingar inom ramen för GATT.

Den förhandlingskommitté, som har upprättats enligt beslut vid Tokiomötet, har sammanträtt tre gånger, senast i juli 1974. Det hittillsvarande arbetet i förhandlingarna har varit förberedande och analyserande och har rört insamlande av data som bas för förhandlingarna. Det egentliga förhandlingsarbetet har emellertid hittills inte kunnat inledas. Det främsta skälet har varit att den amerikanska kongressens behandling av handelslagstiftningen "Trade Reform Act 1973" har dragit ut på tiden. Förhandlingsbemyndigande för den amerikanska presidenten har därför inte förelegat.

Ett nytt textilavtal inom ramen för GATT, som omfattar textil- och konfektionsvaror av bomull, ull, syntetiska och regenererade fibrer, trädde i kraft den 1 januari 1974 och gäller i fyra år. Det ersätter ett tidigare bomullstextilavtal. Sverige har efter beslut av Kungl. Maj:t i mars 1974 anslutit

sig till det nya avtalet.

Avtalet syftar till en liberalisering av den internationella handeln med textilvaror på ett sådant sätt och i en sådan takt, att liberaliseringen inte orsakar marknadsstörning i import- och exportländerna. Genom avtalet skapas ett internationellt regelsystem för de unilaterala eller bilaterala begränsningsåtgärder och avtal som finns eller som kan komma att införas. Avtalets tillämpning granskas av ett särskilt textilövervakningsorgan, i vilket Sverige varit representerat under år 1974.

FN:s konferens för handel och utveckling (UNCTAD)

Arbetet inom UNCTAD, där Sverige är medlem i styrelsen och dess olika kommittéer, präglades under år 1974 av situationen på råvarumarknaderna och FN:s generalförsamlings sjätte extra möte i april och maj om råvaru- och utvecklingsfrågor. Detta möte antog en förklaring och ett handlingsprogram för att upprätta ett nytt internationellt ekonomiskt system. Detta innehåller bl. a. avsnitt om fundamentala råvaruproblem i relation till handel och utveckling, monetära frågor, industrialisering, överföring av teknologi, kontroll av multinationella företag och samarbete mellan u-länder.

UNCTAD:s styrelse har beslutat att se över organisationens verksamhet i ljuset av handlingsprogrammet. Konferensens fjärde session (UNCTAD IV), som skall äga rum i Nairobi i Kenya under maj–juni 1976, får särskild betydelse mot bakgrund av generalförsamlingens beslut om ett nytt internationellt ekonomiskt system.

Enligt beslut vid UNCTAD III har under det förflutna året mellanstatliga konsultationer ägt rum beträffande en rad råvaror. Sverige har deltagit vid samtliga konsultationstillfällen. UNCTAD:s råvarukommitté kommer i början av år 1975 att ta ställning till det vidare arbetet inom råvaruområdet på grundval av slutrapport rörande dessa konsultationer. Samtidigt skall även behandlas frågorna om ett s. k. integrerat råvaruprogram och en länk mellan u-ländernas export- och importpriser (indexering).

Andra större frågor i UNCTAD-arbetet har varit en kod för linjekonferenser, u-ländernas problem vid de allmänna handelsförhandlingarna i GATT, biståndsmålsättningen, u-ländernas skuldbörda, de minst utvecklade u-ländernas problem samt en stadga för staters ekonomiska rättigheter och skyldigheter. Man har dessutom beslutat upprätta en särskild huvudkommitté för frågor om överföring av teknologi.

De särskilda tullförmåner (s. k. tullpreferenser), som Sverige införde år 1972, har resulterat i en preferensbehandling av u-landsimport som år 1972 uppgick till 114 miljoner kronor och år 1973 till 237 miljoner kronor. En ökning av den preferensberättigade importen torde ha ägt rum även under år 1974. 1974 års riksdag beslöt att medge tullpreferenser också åt Bulgarien, Rumänien och Malta.

Efter beslut av det internationella kafferådet har 1968 års internationella

kaffeavtal i dess administrativa delar förlängts att gälla t. o. m. den 30 september 1976, då ett nytt avtal förutses träda i kraft. Förberedelser för avtalsförhandlingar kommer att inledas i början av år 1975.

Vissa av de järnmalmsexporterande länderna har en längre tid verkat för upprättandet av en organisation med uppgift att tillvarata gemensamma intressen. Ett möte på ministernivå i november 1974 mellan dessa länder resulterade i att en förberedande kommitté tillsattes. Den skall avge förslag beträffande formerna för en dylik organisation till ett nytt ministermöte våren 1975. Sverige deltog som observatör.

Sverige har även under det gångna året genom unilaterala bidrag ökat stödet till GATT:s och UNCTAD:s gemensamma internationella handelscentrum (ITC) i Genève.

1974 års riksdag beslöt att ett särskilt organ, importkontoret för u-landsprodukter (IKU), skall upprättas för att främja import från u-länder. Kontoret avses kunna inleda sin verksamhet i början av år 1975.

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)

Inom OECD har arbetet intensifierats på många områden som en följd av den ekonomiska situationen i medlemsländerna och inte minst utvecklingen på oljemarknaden.

Problemen på energiområdet som särskilt uppmärksammats under år 1974 föranledde bl. a. att ett nytt internationellt energiorgan International Energy Agency (IEA) upprättades inom OECD i november 1974. Sverige deltar i samarbetet inom IEA. Ett svenskt neutralitetsförbehåll avgavs vid avtalets undertecknande. Riksdagen kommer att under våren få ta ställning till den svenska anslutningen till detta organ. IEA skall svara för fördelningen av olja under försörjningskriser och leda ett mer långsiktigt energisamarbete. I arbetsuppgifterna ingår även att bygga upp ett informationssystem om den internationella oljemarknaden. Det traditionella arbetet inom OECD på energiområdet fortsätter.

Under år 1975 väntas OECD därutöver ägna speciell uppmärksamhet åt inflationsproblemen och utvecklingen på betalningsbalansområdet. Andra prioriterade områden inom organisationens arbetsprogram är bl. a. de internationella investeringarna och de multinationella företagen, utvecklingssamarbetet och tillväxtens kvalitativa aspekter.

Vid ministermötet i maj 1974 gjorde medlemsländerna ett åtagande på handelsområdet att under ett års tid undvika att unilateralt vidtaga importrestriktioner eller på ett artificiellt sätt stödja exporten samt undvika exportrestriktioner. Vid ministermötet diskuterades vidare samarbetet med u-länderna samt energifrågor. Inom ramen för handelskommittéens verksamhet har man under året fortsatt behandlingen av bl. a. frågan om exportrestriktioner och parallellt härmed tagit upp till behandling olika råvaruproblem.

FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE)

Arbetet på det handelspolitiska området har under år 1974 fortsatt inom FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), främst inom dess handelskommitté och olika arbets- och expertgrupper. Verksamheten syftar bl. a. till att avveckla olika hinder för handeln inom regionen framför allt i fråga om varuutbytet mellan öst och väst. Särskild uppmärksamhet har liksom tidigare ägnats åt handelsprocedurfrågor. Ett särskilt seminarium anordnades om marknadsföringsfrågor i öst–västhandeln.

Bilaterala avtal

Under år 1974 fördes förhandlingar med Bulgarien, Tyska Demokratiska Republiken (DDR), Polen, Rumänien, Sovjetunionen och Ungern inom ramen för Sveriges bilaterala handelsöverenskommelser med dessa stater. Vidare ägde handelskonsultationer rum med Kina och handelsförhandlingar med Tunisien.

I slutet av november fattades beslut om att från den 1 januari 1975 utvidga gällande frilistning av importen från statshandelsländerna i Europa och Asien.

Under år 1974 har avtal om ekonomiskt, industriellt, vetenskapligt och tekniskt samarbete ingåtts med Algeriet.

Protokoll om ekonomiskt och industriellt samarbete har undertecknats med Libyen. Som en uppföljning härav har under året två möten ägt rum med en blandad svensk-libysk arbetsgrupp. Med Iran har ett protokoll om kommersiellt, industriellt och tekniskt samarbete undertecknats.

Uppföljningen av dessa samarbetsöverenskommelser kan komma att medföra behov av ett organ med uppgift att underlätta överförande av kunskaper i tekniska och andra ämnen från Sverige till u-länder.

De överenskommelser som tidigare träffats med Hongkong, Republiken Korea, Singapore och Indien om begränsning av exporten till Sverige av vissa tekovaror har förlängts med vissa varumässiga ändringar. Detta gäller också överenskommelsen med Portugal om en begränsning av exporten av vissa tekoprodukter från Macao. Överenskommelse har också träffats med Republiken Korea om begränsning av importen av gummistövlar till Sverige.

Krigsmaterielkontroll

Krigsmaterielinspektionens kontroll av tillverkningen av krigsmateriel i landet omfattade vid årsskiftet 1974/75 132 enskilda tillverkare. Tillverkningsvärdet för år 1973 var 1 438 milj. kr., en ökning med 229 milj. kr. jämfört med år 1972.

Vid inspektionen har ca 1 300 utförselärenden behandlats under år 1974.

Beviljade utförseltillstånd under år 1974 avser utförsel till ett värde av ca 585 milj. kr. Medelvärdet av krigsmaterielexporten under perioden 1969–1973 var 360 milj. kr. per år.

Lotterifrågor

Aktiebolaget Tipstjänst och Svenska penninglotteriet aktiebolag ökade sin omsättning det senaste verksamhetsåret.

Omsättningen hos Tipstjänst under år 1974 beräknas ha uppgått till 735 milj. kr. (687)[1]. Till statsverket beräknas 367 milj. kr. (350) ha inlevererats, därav 157 milj. kr. (148) i form av lotterivinstskatt och s. k. radskatt. Bolaget har till regeringen anmält sin avsikt att höja radpriset.

Penninglotteriets intäkter av lottförsäljningen under år 1974 beräknas ha uppgått till 490 milj. kr. (447). Tolv nummerlotterier anordnades under året mot tio under år 1973 och 5,2 milj. (3,7) lotter såldes. I de tolv penninglotterierna såldes 18,4 milj. (17,7) lotter. Liksom under tidigare år anordnades ett särskilt lotteri för kulturella ändamål. Av penninglotteriets bruttoomsättning beräknas 226,5 milj. kr. (221,7)[1] tillfalla statsverket. Härav utgörs 34,0 milj. kr. (30,0) av lotterivinstskatt.

En ändring av lotteriförordningen (1939:207) trädde i kraft den 1 juli 1974. Ändringen innebär bl. a., att länsstyrelserna numera svarar för all tillståndsprövning i fråga om bingospel samt i fråga om sådant automatspel, som bedrivs i samband med bingospel.

En provisorisk lotterinämnd inrättades i anledning av den nya lagstiftningen i avvaktan på de lösningar som 1972 års lotteriutredning kan komma att föreslå. Nämnden är central myndighet för frågor om tillämpningen av lotteriförordningen och äger härvid utfärda bindande tillämpningsföreskrifter. Vidare är nämnden sista besvärsinstans i lotteriärenden.

Exportfrämjande åtgärder och turism

Sveriges exportråd (SE) bildades den 1 juli 1972 genom avtal mellan staten och Sveriges allmänna exportförening (SAE). Avtalsperioden löper ut med budgetåret 1975/76. Under sin verksamhetstid har SE konsoliderat sin ekonomi, strukturerat sin organisation och infört nya metoder för planering och genomförande av sin operativa verksamhet. Förhandlingar har ägt rum och enighet har nåtts om ett förslag till nytt icke tidsbegränsat avtal mellan staten och SAE som skall träda i kraft redan från ingången av budgetåret 1975/76, dvs. ett år tidigare än enligt den ursprungliga planen.

Fyrdubblade exportpriser på råolja sedan år 1971 och en ökad produktionsvolym har medfört kraftigt stegrade valutainkomster till de oljeproducerande länderna. Den ökade köpkraften har bl. a. medfört en kraftig

[1]Siffror inom parentes gäller år 1973.

utbyggnad av dessa länders investeringsplaner. Sveriges industristruktur och exportinriktning skapar goda förutsättningar för ökad handel med dessa länder.

För att möta starkt ökad efterfrågan från svensk exportindustri på specialiserad kommersiell service i de aktuella oljeländerna behövs en resursförstärkning framför allt i Mellanöstern. Förslag läggs fram om ett nytt handelssekreterarkontor i Teheran och om en kraftig utbyggnad av handelssekreterarkontoret i Beirut. För att ytterligare stimulera exporten till de oljeproducerande länderna bör SE tillföras 2,5 milj. kr. SE:s insatser genomförs i form av exportprojekt i samverkan med exportföretagen. För allmänna exportfrämjande projekt beräknas dessutom en ökning med 3 milj. kr.

För att stödja speciellt de mindre och medelstora företagens exportansträngningar föreslås ett fullt utbyggt handelssekreterarkontor i Oslo.

Kommittén för planering av turistanläggningar och friluftsområden m. m. avlämnade i december 1973 betänkandet (SOU 1973:52) Turism och rekreation i Sverige. I betänkandet föreslås bl. a. att ett nytt organ, Sveriges turistråd, övertar Svenska turisttrafikförbundets uppgifter. Frågan bereds f. n. inom handelsdepartementet. Förslag avses i särskild proposition föreläggas riksdagen vid 1975 års riksmöte.

Exportkreditgarantier

Under budgetåret 1973/74 utfärdade exportkreditnämnden statsgarantier för exportkredit (garantiförbindelser) för ett belopp av 3 172 milj. kr., vilket innebär en ökning sedan närmast föregående budgetår med 1 742 milj. kr. eller med 120 %. Därutöver har garantier ställts i utsikt (garantiutfästelser) för ett belopp av 9 127 milj. kr. mot 5 700 milj. kr. föregående budgetår.

Av nämndens totala engagemang den 30 juni 1974 avsåg 4 065 milj. kr. garantiförbindelser. Härav utgjorde 458 milj. kr. garantier på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling, u-garantier. Totalbeloppet för garantiutfästelser uppgick till 7 286 milj. kr., därav 590 milj. kr. för u-länder. Under det senaste budgetåret har garantiförbindelser ökat med 65 % och garantiutfästelser med 30 %.

Av de utestående garantiförbindelserna belöper sig 1 582 milj. kr. på u-länderna, 1 643 milj. kr. på öststaterna och 840 milj. kr. på övriga länder.

Nämndens inkomster under budgetåret 1973/74 uppgick till 43,3 milj. kr. mot 26,6 milj. kr. föregående budgetår. Av inkomsterna utgjordes 28,8 milj. kr. av premier, 13,9 milj. kr. av räntor och 600 000 kr. av återvunna skadebetalningar.

Med anledning av skadefall betalades under budgetåret 1973/74 ut ersättningar med 4,3 milj. kr. Nämndens administrationskostnader uppgick till 2,6 milj. kr.

Exportkreditnämndens sammanlagda reserver utgjorde vid budgetårets

slut 236,9 milj. kr., vilket motsvarade ca 5,8 % av utestående garantiförbindelser.

En närmare redogörelse för exportkreditnämndens verksamhet under budgetåret 1973/74 finns i nämndens verksamhetsberättelse som har lämnats till riksdagens ledamöter.

Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor

Det prisstopp på vissa viktigare livsmedel som infördes den 1 januari 1973 har varit i kraft alltsedan dess. Den 15 mars 1974 utvidgades prisstoppet till att omfatta även mjöl och bröd. Samtidigt infördes prisstopp på viktigare byggnadsmaterial samt på tidnings- och mjukpapper som tidigare legat under s. k. anmälningsskyldighet. Prisstoppet på tidningspapper upphävdes den 21 juni 1974 och prisstoppet på övriga pappersprodukter, med undantag av blöjor, den 24 juli. I stället infördes anmälningsskyldighet för prishöjningar på dessa produkter. Den 6 november 1974 infördes prisstopp på pappersmassa.

Prisstoppet på trävaror, som infördes den 7 september 1973, upphävdes den 11 september 1974 och ersattes med anmälningsskyldighet. Samma dag infördes prisstopp på lantbruksmaskiner och gödselmedel.

Den 21 december 1974 upphävdes anmälningsskyldigheten för trävaror. Samtidigt hävdes prisstoppet på flertalet byggnadsmaterial samt på mjöl och matbröd, vilka i stället lades under anmälningsskyldighet. För vissa viktiga byggnadsmaterial kvarstår dock prisstoppet. För sådana hushållskapitalvaror som utgör bostadens fasta inredning infördes prisstopp i detta sammanhang.

I samband med oljekrisen hösten 1973 fastställdes med verkan från den 21 december 1973 högstpriser för motorbensin, motorbrännolja och eldningsolja. Dessa högstpriser har därefter ändrats den 30 januari, den 1 maj och den 1 januari 1975.

I november 1973 tillsattes en utredning om informationsverksamheten hos statens pris-och kartellnämnd (SPK). Utredningen avlämnade i oktober 1974 ett betänkande (Ds H 1974:2). I detta föreslås vissa förändringar rörande informationsverksamheten hos SPK. Betänkandet har remissbehandlats. På grundval av betänkandet och remissbehandlingen föreslås att den av SPK bedrivna informationsverksamheten gentemot studiesektorn liksom den typ av konsumentorienterad kampanjverksamhet som bedrivs av nämnden överförs till konsumentverket. I samband härmed föreslås att vissa resurser flyttas över från SPK till konsumentverket.

Konsumentverket prioriterar i sin fortsatta verksamhet säkerhetsfrågor och frågor av större hushållsekonomisk betydelse, varvid de resurssvaga konsumenternas problem uppmärksammas särskilt. Vissa resursförstärkningar för verket föreslås. Konsumentombudsmannen och allmänna reklamationsnämnden har båda ökad ärendetillströmning. Med hänsyn härtill

föreslås även för dem en viss förstärkning av resurserna.

Även i år ökas stödet till kommersiell service i glesbygd. Sålunda föreslås en uppräkning av investeringsanslaget med 500 000 kr. Vidare föreslås möjligheter för kommuner att erhålla hemsändningsbidrag även för stöd till hemsändning med handlares eget fordon.

I promemorian (Ds H 1974:1) Kommunal konsumentpolitisk verksamhet, innehåll och organisation, som utarbetats av en arbetsgrupp inom handelsdepartementet, lämnas förslag rörande kommunernas medverkan i konsumentpolitiken. Det föreslås bl. a., att kommunerna skall svara för den direkta konsumentvägledningen samt för viss allmän konsumentpolitisk informationsverksamhet. Förslag lämnas även i fråga om organisationen på central och regional nivå. Promemorian har remissbehandlats, och bereds f. n. inom departementet.

Reklamutredningen avgav våren 1974 ett delbetänkande (SOU 1974:23) Reklam V, Information i reklamen. Betänkandet innehåller bl. a. förslag till lag om information i reklam och annan marknadsföring. Utredningens förslag innebär att reklamen skall kunna användas som ett medel att tillgodose konsumenternas informationsbehov. Betänkandet har remissbehandlats och bereds f. n. samtidigt med varudeklarationsutredningens betänkande (SOU 1973:20) inom handelsdepartementet.

Sakkunniga har tillkallats för att företa en genomgripande översyn av lagstiftningen rörande konkurrensbegränsning. Vidare har en utredning rörande nuläge och utvecklingstendenser m. m. inom restaurangbranschen tillsatts. En sakkunnig har också tillkallats för översyn av skrothandelsförordningen.

Ett förslag till åtgärder mot tobakens skadeverkningar förbereds i enlighet med riksdagens uttalande härom. En sakkunnig har tillkallats som skyndsamt skall utreda formerna för ett förbud mot tobaksreklam. Frågan om skyldighet för tillverkare och importör att förse tobaksförpackningar med varningstext kommer också att behandlas.

Sverige deltar i det internationella samarbete i konkurrens- och konsumentpolitiska frågor, som bedrivs inom bl. a. OECD och Europarådet. På konsumentområdet har därvid särskild tonvikt lagts på arbetet med produktsäkerhetsfrågor.

Det nordiska samarbetet i konsumentfrågor bedrivs sedan den 1 juli 1974 inom Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor, vilken är underställd Nordiska ministerrådet.

För verksamheten inom pris-, konkurrens-och konsumentområdet föreslås anslagshöjningar med 5,4 milj. kr.

Patent- och registreringsfrågor

Sverige deltar i det internationella samarbete som på patent-, varumärkes- och mönsterområdet pågår inom bl. a. världsorganisationen för den intel-

lektuella äganderätten (WIPO) och Europarådet. Sedan den konvention som benämns Patent Cooperation Treaty (PCT) antogs år 1970 äger ett omfattande förberedelsearbete inför konventionens ikraftträdande rum inom WIPO. Enligt PCT skall nyhetsgranskning och eventuellt också patenterbarhetsprövning ske endast vid ett fåtal patentverk i världen. Patent- och registreringsverket (PRV) har förutsättningar att bli ett av dessa verk.

Sverige har tillsammans med 20 andra stater deltagit i förhandlingar om ett europeiskt samarbete på patentområdet. År 1973 antogs en konvention om ett europeiskt patentförfarande (EPC). Sverige undertecknade konventionen vilken innebär bl. a. att ett europeiskt patentverk med säte i München skall kunna meddela patent som blir gällande i alla eller vissa av de anslutna staterna. Sverige deltar i flera av de arbetsgrupper som har tillsatts för att praktiskt förbereda att ett europeiskt patentverk inrättas. PRV kommer att inom ramen för EPC vid sidan av europapatentverket i München kunna verka som PCT-myndighet. En sådan lösning anses vara till fördel för nordiska patentsökande och nordisk industri. Europapatentverket skall under en övergångstid mot ersättning kunna lägga ut arbete på de nationella patentverken för att underlätta omställningen till nya förhållanden. PRV kan komma att åtaga sig sådant arbete.

Såväl PCT som EPC avser att minska det dubbelarbete som f. n. förekommer vid behandling av patentansökningar. Konventionerna beräknas medföra praktiska konsekvenser för Sverige först i slutet av 1970-talet. PRV kan under 1980-talet får räkna med en betydande minskning av antalet ansökningar.

Patentpolicykommittén (H 1969:10) utreder de problem som för PRV:s del aktualiseras av PCT och EPC. Kommittén lade i juni 1974 fram ett delbetänkande (SOU 1974:63) Internationellt patentsamarbete I, som behandlar konsekvenserna av en svensk anslutning till PCT. Betänkandet som förordar en sådan anslutning remissbehandlas f. n.

En utredning, Varumärkesutredningen (Ju 1974:10), har tillsatts för att utreda vilka ändringar i varumärkeslagstiftningen och det administrativa förfarandet vid den svenska varumärkesregistreringen som behövs på grund av den överenskommelse om internationell registrering av varumärken (TRT) som Sverige undertecknade i december 1973.

PRV räknar med en mindre efterfrågeökning på sina tjänster under det kommande budgetåret. Detta gäller dock inte bolagsbildningsärenden för vilka en mycket kraftig minskning av efterfrågan har skett. Under en övergångsperiod fram till den 1 januari 1979 väntas en ökning av antalet registerärenden till följd av höjningen av minimikapitalet för aktiebolag.

För PRV föreslås en anslagsökning med ca 4,3 milj. kr.

Ekonomiskt försvar

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) genomförde under budgetåren 1970/71 och 1971/72 på Kungl. Maj:ts uppdrag en förstudie rörande lång-

siktsplanering inom det ekonomiska försvaret. Förstudien redovisades i en rapport i december 1971. Kungl. Maj:t uppdrog i juli 1972 åt ÖEF att i samarbete med berörda myndigheter t. v. fortsätta utvecklingen av systemet för långsiktsplanering inom det ekonomiska försvaret. ÖEF överlämnade i juni 1973 en rapport i vilken resultatet av studierna redovisades. Samtliga rapporter har remissbehandlats. Med utgångspunkt i rapporterna och remissinstansernas synpunkter uppdrog Kungl. Maj:t i november 1973 åt ÖEF att i samråd med berörda myndigheter t. v. bedriva försök med långsiktsplanering inom det ekonomiska försvaret. Samma dag meddelade chefen för handelsdepartementet närmare anvisningar för långsiktsplaneringsarbetet. Av anvisningarna framgick bl. a. att arbetet skulle avse perspektivstudier för tiden till 1990-talets början. Motsvarande studier har anbefallts för det militära försvaret, civilförsvaret och övrigt totalförsvar av chefen för försvarsdepartementet. Resultaten av studierna skall utgöra underlag för det totalförsvarsbeslut som avses fattas år 1977.

I juni 1974 utfärdade chefen för handelsdepartementet kompletterande anvisningar för perspektivstudiearbetets fas 1.

ÖEF redovisade i oktober 1974 i en rapport resultaten av fas 1 av studiearbetet, med förslag till utveckling och inriktning intill år 1992 av det ekonomiska försvaret i fyra olika ekonomiska nivåer. Med anledning av denna rapport avses ÖEF få i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter närmare studera vissa alternativ rörande det ekonomiska försvarets utveckling och inriktning under perioden 1977/78–1981/82. Denna studie skall av ÖEF redovisas i december 1975.

I Kungl. Maj:ts uppdrag till ÖEF angående utveckling av ett system för långsiktsplanering inom det ekonomiska försvaret ingick även uppdrag att behandla frågor rörande programindelning för det ekonomiska försvaret och för överstyrelsens egen verksamhet. ÖEF har i tidigare nämnda rapporter lämnat förslag till programindelning. Chefen för handelsdepartementet har i april 1974 lämnat närmare anvisningar för försöksverksamheten med programbudgetering hos ÖEF. I enlighet med anvisningarna har ÖEF till Kungl. Maj:t förutom en konventionell anslagsframställning även ingett en anslagsframställning i programtermer för budgetåret 1975/76. Vid beredningen av anslagsframställningarna har det befunnits lämpligt att för riksdagen redovisa anslagen för ÖEF:s verksamhet budgetåret 1975/76 i programtermer.

Med anledning av den internationella oljekrisen hösten 1973 vidtog Kungl. Maj:t en rad åtgärder.

Statens pris- och kartellnämnd fick i december 1973 i uppdrag att med stöd av 2 § prisregleringslagen (1956:236) t. v. fastställa högstpriser för bensin, motorbrännolja och eldningsolja.

Med riksdagens samtycke (prop. 1973:203, FöU 1973:28, rskr 1973:367) förordnades att bestämmelserna i allmänna förfogandelagen (1954:279) och allmänna ransoneringslagen (1954:280) skulle äga tillämpning. Vidare utfärdades lag om reglering av förbrukning av elektrisk kraft (prop. 1973:205,

FöU 1973:29, rskr 1973:368). Kungl. Maj:t utfärdade därefter kungörelser om ransonering av flytande bränsle, m. m. (1973:1080) och om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft (1973:902). Kungl. Maj:t förordnade vidare (1973:1079) att 2 § lagen (1973:861) om lokal kristidsförvaltning skulle äga tillämpning fr. o. m. den 1 januari 1974. Slutligen utfärdade Kungl. Maj:t en särskild kungörelse om clearing för oljeprodukter (1973:1217).

Försörjningsläget i fråga om oljeprodukter har under år 1974 successivt förbättrats. Lagren inom landet var vid slutet av året väsentligt större än vid samma tid året innan.

Bestämmelserna i allmänna förfogandelagen och allmänna ransoneringslagen upphörde att äga tillämpning vid utgången av november 1974 liksom lagen om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och 2 § lagen om lokal kristidsförvaltning. Samtidigt upphävdes kungörelserna om ransonering av flytande bränsle, m. m. och om clearing för oljeprodukter.

För att handha regleringarna tillsatte Kungl. Maj:t en bränslenämnd, en elransoneringsnämnd och en clearingnämnd. Bränsenämnden upphörde med sin verksamhet i och med utgången av juni månad 1974 och har på uppdrag av Kungl. Maj:t dokumenterat och utvärderat sina erfarenheter från tillämpningen av ransoneringssystemet för flytande bränsle. Elransoneringsnämnden avvecklades i likhet med clearingnämnden vid utgången av november 1974. På uppdrag av Kungl. Maj:t har clearingnämnden i en slutrapport dokumenterat och utvärderat sina erfarenheter från clearingen för oljeprodukter. Kungl. Maj:t har uppdragit åt ÖEF att t. v. administrera clearingfonden. Vid utgången av december 1974 beräknas clearingfondens behållning till ca 33 milj. kr. Förslag läggs fram om användningen av återstående clearingmedel för ändamål som är av betydelse för att stärka försörjningsberedskapen inom energiområdet.

Mot bakgrund av erfarenheterna av de inträffade händelserna på oljemarknaden tillkallades våren 1974 särskilda sakkunniga för att utreda vissa beredskapsfrågor inom energiområdet med särskild inriktning på s. k. fredskriser samt en sakkunnig med uppgift att se över allmänna ransoneringslagen. Bränslenämndens och clearingnämndens utvärderingsrapporter har överlämnats till energiberedskapsutredningen att beaktas i dess arbete.

I april 1974 uppdrog Kungl. Maj:t åt ÖEF att utreda förutsättningarna för torvproduktion samt för torveldning i vissa värmeanläggningar. Härvid skulle särskilt belysas förutsättningarna för ekonomiskt lönsam drift av torveldad värmecentral. Rapport över utredningen förväntas i januari 1975.

Regeringen disponerar f. n. en rörlig kredit om 1 000 milj. kr. för inköp av varor vid omständigheter av synnerlig vikt för rikets försvarsberedskap. Av krediten avser 650 milj. kr. olja och oljeprodukter. Genom beslut i december 1973 ställdes 300 milj. kr. till ÖEF:s förfogande för inköp av oljeprodukter. Under första kvartalet 1974 köpte eller förmedlade ÖEF köp av totalt 800 000 m^3 oljeprodukter, huvudsakligen eldningsolja.

I prop. 1975:2 om utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75 läggs förslag fram om ett statligt inköpsföretag för olja. Regeringen

föreslår i samband därmed att ÖEF även i fortsättningen och tills försörjningsläget ytterligare stabiliserats får disponera den rörliga krediten.

I december 1973 beslöt riksdagen (prop. 1973:194, FöU 1973:27, rskr 1973:366) att lagerutrymmen för 3 milj. m³ råolja skulle byggas ut skyndsamt. ÖEF kommer inom den närmaste tiden att ingå avtal om att i Göteborg utföra en första anläggning om 1,2 milj. m³ inom ramen av detta beslut.

Riksdagen beslöt vidare i maj 1974 att en möjlighet skulle öppnas att tillförsäkra ÖEF vissa lagringsutrymmen för eldningsolja (prop. 1974:85, FöU 1974:17, rskr 1974:142). ÖEF har under år 1974 träffat avtal om att utföra tre bergrumsanläggningar, som rymmer sammanlagt 380 000 m³, belägna i Stockholm, Norrköping och Piteå. Statens kostnader för dessa utrymmen uppgår till totalt 21 milj. kr.

Efter beslut av 1956 års riksdag (prop. 1956:120, SU 1956:77, rskr 1956:201) bildades AB Oljetransit för att förbättra möjligheterna för tillförsel vid olika avspärrningssituationer av oljeprodukter från en anläggning vid Trondheimsfjorden i Norge till mellersta och norra Sverige. När förvaltningsbolaget Statsföretag AB bildades överfördes AB Oljetransit till förvaltningsbolaget (prop. 1969:121, SU 1969:168, rskr 1969:381). Med hänsyn till att AB Oljetransits uppgifter är av beredskapskaraktär föreslås nu att aktierna i bolaget förs över från Statsföretag AB till fonden för statens aktier.

För ekonomiskt försvar föreslås anslag om ca 243 milj. kr., vilket är en ökning med ca 5 milj. kr. För utbyggnad av lagerutrymmen avses ca 77 milj. kr. och för beredskapslagring 40 milj. kr.

Sammanfattning

Anslagsförändringarna inom handelsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning.

		Milj. kr.		
		Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
DRIFTBUDGETEN				
A.	Handelsdepartementet m. m.	14,9	17,1	+ 2,2
B.	Främjande av utrikeshandeln m. m.	43,0	43,8	+ 0,8
C.	Kommerskollegium m. m.	9,7	11,2	+ 1,5
D.	Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor	41,4	46,2	+ 4,8
E.	Patent- och registreringsverket m. m.	45,8	51,1	+ 5,3
F.	Ekonomiskt försvar	85,6	104,0	+ 18,4
	Summa för driftbudgeten	**240,4**	**273,5**	**+ 33,1**
KAPITALBUDGETEN				
V.	Fonden för låneunderstöd	37,5	23,0	− 14,5
VIII.	Fonden för beredskapslagring	46,0	40,0	− 6,0
IX.	Diverse kapitalfonder	69,2	77,1	+ 7,9
	Summa för kapitalbudgeten	**152,7**	**140,1**	**− 12,6**
Totalt för handelsdepartementet		**393,1**	**413,6**	**+ 20,5**

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Feldt

Anmälan med förslag till statsbudget 1975/76, såvitt avser handelsdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Tionde huvudtiteln*

A. HANDELSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Handelsdepartementet

1973/74	Utgift	6 255 252
1974/75	Anslag	6 240 000
1975/76	Förslag	7 322 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	43	+ 4
Övrig personal	31	–
	74	**+ 4**
Anslag		
Lönekostnader	5 389 000	+ 1 045 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	142 000	+ 14 000
Expenser	709 000	+ 23 000
	6 240 000	**+ 1 082 000**

En tjänst som kansliråd har med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1965:65 s. 19, SU 1965:105, rskr 1965:295) inrättats av Kungl. Maj:t för planerings- och budgetsekretariatet. För personal vid sekretariatet beräknar jag härutöver 97 000 kr.

För ökade arbetsuppgifter bl. a. inom sakområdet för ekonomiskt försvar beräknar jag 193 000 kr. I övrigt ökar medelsbehovet under anslaget med 679 000 kr.

De bilaterala kontakterna på utrikeshandelns område ökar f. n. starkt. Detta sker såväl på grund av formaliserade överenskommelser som av andra skäl. Inte minst gäller det kontakterna med de oljeproducerande länderna. Om denna verksamhet skulle kräva resurstillskott, kan detta ges efter prövning av regeringen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 7 322 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Handelsdepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 322 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1973/74	Utgift	2 161 307	Reservation	1 110 492
1974/75	Anslag	2 000 000		
1975/76	Förslag	3 000 000		

För nästa budgetår beräknar jag kostnaderna för kommittéverksamheten till 3 000 000 kr. Anslaget bör därför räknas upp med 1 000 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1973/74	Utgift	126 249	Reservation	34 017
1974/75	Anslag	100 000		
1975/76	Förslag	150 000		

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 50 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kr.

A 4. Krigsmaterielinspektionen

1973/74	Utgift	189 465
1974/75	Anslag	196 000
1975/76	Förslag	230 000

Krigsmaterielinspektionen inom handelsdepartementet utövar kontroll över tillverkningen av krigsmateriel och handlägger ärenden rörande tillstånd till export av sådan materiel. Inspektionens personal utgörs av krigsmaterielinspektören och två biträden.

Kostnaderna för kontrollmyndighetens organisation och verksamhet skall bestridas genom avgifter från tillverkare av krigsmateriel.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Anslag		
Lönekostnader	176 500	+ 14 000
Sjukvård	1 000	+ 1 000
Reseersättningar	4 000	− 2 000
Lokalkostnader	6 000	+ 21 000
Expenser	8 500	of
	196 000	**+ 34 000**

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Krigsmaterielinspektionen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 230 000 kr.

A 5. Kostnader för nordiskt samarbete

1973/74	Utgift	302 777
1974/75	Anslag	200 000
1975/76	Förslag	225 000

Från anslaget bestrids kostnader för Sveriges deltagande i samarbetet inom ramen för nordiska ministerrådet och nordiska ministerrådets ställföreträdarkommitté samt för deltagande i andra former av nordiskt samarbete. Jag beräknar för nästa budgetår medelsbehovet till 225 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för nordiskt samarbete* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 225 000 kr.

A 6. Nordiska ministerrådssekretariatet

För innevarande budgetår har till Nordiska ministerrådssekretariatet anvisats ett förslagsanslag av 6 188 000 kr. Verksamhetsbudgeten för ministerrådssekretariatet omfattar ett budgetår som sammanfaller med kalenderåret. Nordiska ministerrådet fastställde i mars 1974 ministerrådssekretariatets budget för år 1975. Samtidigt fastställdes tilläggsbudget för år 1974. På riksstaten för budgetåret 1974/75 har medel anvisats för att bestrida Sveriges andel av kostnaderna för ministerrådssekretariatets verksamhet under tiden den 1 juli 1974–den 31 december 1975 (prop. 1974:91). Budgeten för år 1976 kommer att behandlas under våren 1975 inom Nordiska ministerrådet. Jag ämnar senare föreslå regeringen att för riksdagen vid 1975 års riksmöte lägga fram en särskild proposition rörande anslag för att bestrida Sveriges andel av kostnaderna för ministerrådssekretariatets verksamhet under år 1976. I avvaktan härpå bör anslaget föras upp med oförändrat belopp.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Nordiska ministerrådssekretariatet* för budgetåret 1975/76 beräkna ett förslagsanslag av 6 188 000 kr.

B. Främjande av utrikeshandeln m. m.

B 1. Sveriges exportråd

1973/74	Utgift	3 300 000
1974/75	Anslag	3 300 000
1975/76	Förslag	3 400 000

Sveriges exportråd (SE) inrättades den 1 juli 1972 genom avtal mellan svenska staten och Sveriges allmänna exportförening (SAE) (prop. 1972:31, NU 1972:27, rskr 1972:187). Rådet leds av en styrelse. Denna består av åtta ledamöter med sex suppleanter. Hälften utses av Kungl. Maj:t och hälften av SAE. Styrelsen utser inom sig ordförande. SE:s uppgift är att planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja Sveriges export. För att lösa denna uppgift leder SE den kommersiella verksamheten vid den specialiserade kommersiella utlandsrepresentationen, dvs. handelssekreterarkontoren och de handelskamrar i utlandet som slutit samarbetsavtal med rådet. SE skall samråda med utrikesdepartementet vid behandlingen av sådana exportfrämjande uppgifter som fordrar medverkan av utriksrepresentationen. En särskild delegation för den mindre industrin har tillsatts av SE.

Enligt 11 § i avtalet om SE (bilaga till prop. 1972:31) skall staten under de fyra första verksamhetsåren bidraga till SE:s finansiering med totalt 13 milj. kr. Anslag har hittills utgått med 3 milj. kr. för budgetåret 1972/73, 3,3 milj. kr. för budgetåret 1973/74 och 3,3 milj. kr. för budgetåret 1974/75. Näringslivets bidrag till finansieringen av SE utgörs av abonnemangsavgifter från företagen till rådet. SE bedriver uppdragsverksamhet för sina abonnenter mot särskilt avgift. Abonnemang ger tillgång till SE:s och handelssekreterarnas tjänster samt tjänster av exportfrämjande art från utrikesrepresentationen. Vidare är abonnemang en förutsättning för rätt att delta i statsfinansierade exportfrämjande åtgärder som SE och utlandsmyndigheterna genomför. Abonnemang är vidare, enligt avtalet mellan staten och SAE, en förutsättning för att erhålla tjänster från de statsstödda handelskamrar i utlandet som slutit samarbetsavtal med rådet.

Uppdrag till Sveriges exportråd (SE)

SE fick i mars 1973 av sina huvudmän, dvs. staten och SAE, i uppdrag att göra en allmän översyn av gällande avgiftssystem. En utgångspunkt borde vara en så realistisk intäkts- och kostnadskalkyl som möjligt för tiden t. o. m. den 30 juni 1976. Översynen skulle syfta till en ökning av SE:s intäkter så att SE:s ekonomi säkras på sikt. Något balanserat underskott

från verksamheten under de fyra avtalsåren skulle inte finnas vid utgången av budgetåret 1975/76.

Avsikten var att SE:s tjänster till företagen efter den första avtalsperiodens slut skulle finansieras genom abonnemangsavgifter och andra inkomster som uppbärs i verksamheten. Statsbidrag skall dock utgå för SE:s tjänster till den mindre industrin. För att möjliggöra en mjukare övergång vid förändringen i finansieringsform borde helst en tillfredsställande reserv finnas.

Det nu tillämpade systemet med rabatter för vissa branscher skulle omprövas vid översynen.

I november 1973 lämnade SE förslag till nytt avgiftssystem samt förslag om en fastare integration av handelssekreterarorganisationen i rådet, m. m.

Exportrådets förslag

Arbetsuppgifterna inom SE är fördelade på projekthantering, uppdragsverksamhet, allmän service samt planering och ledning av exportfrämjandet.

Erfarenheterna från det första verksamhetsåret ger vid handen att någon ändring i verksamhetens inriktning inte synes vara aktuell. På längre sikt är det emellertid rimligt anta att projekt- och uppdragsverksamheten kommer att öka i förhållande till andra verksamhetsgrenar.

SE beräknar intäkter och kostnader på följande sätt för innevarande och nästa budgetår.

	1974/75	1975/76
Intäkter		
Från verksamheten	6 338	6 932
Abonnemangsavgifter	6 468	6 791
Statsbidrag	3 300	3 400
Andra intäkter	250	250
Summa intäkter	**16 356**	**17 373**
Kostnader	15 846	17 331
Överskott	510	42

Som framgår av tabellen kommer SE:s kostnader att täckas av intäkter. Verksamheten lämnar ett driftöverskott, men överskottet beräknas minska under budgetåret 1975/76.

Det sammanlagda överskottet för hela avtalsperioden 1972–1976 beräknas med ovan angivna förutsättningar bli ca 1,8 milj. kr. Till detta skall läggas Sveriges exportråds serviceaktiebolags fonderade medel om 1,4 milj. kr.

Nuvarande abonnemangsavgiftsskala för varuexportörer har följande konstruktion.

Avgiftsgrupp	Exportvärde (milj. kr.)	Avgift
1	0,11	330 kr.
2	0,11 - 0,55	660 kr.
3	0,55 - 4,5	1 350 kr.
4	4,5 - 240	0,3 promille av exportvärdet

För exportvärde över 240 milj. kr. uttages ej avgift.

Avgiftssystemet medger f. n. inte s. k. koncernanslutning. Det förutsätter att varje juridisk person tecknar eget abonnemang.

SE föreslår en förändring av avgiftssystemet som innebär att möjlighet till koncernanslutning medges, att avgift på all export från abonnenter tas ut, att handelshusen betraktas som tjänsteexportörer, att särskilda avgifter fastställes för vissa branscher, att avgiftsuttaget baserat på förhållandena 1973/74 blir i stort sett oförändrat för den totala abonnentkretsen under löpande avtalsperiod, men att de totala avgifterna kommer att öka från år 1977 samt att avgifterna för organisationer höjes.

Förslaget innebär att för varje abonnent inom kategorin varuexportörer avgiften beräknas på den samlade exporten från alla i avtal om koncernanslutning namngivna företag.

SE föreslår följande avgiftsskala.

Avgiftsgrupp	Exportvärde (milj. kr.)	Avgift
1	0,11	330 kr.
2	0,11 - 0,55	660 kr.
3	0,55 - 4,5	1 350 kr.
4	4,5 - 200	0,3 promille av exportvärdet
5	200 - 1 000	60 000 kr. + 0,075 promille av den del av exportvärdet som överstiger 200 milj. kr.
6	1 000	120 000 kr. + 0,03 promille av den del av exportvärdet som överstiger 1 000 milj. kr.

För tjänsteexportörer bör nuvarande avgiftssystem bibehållas.

Avgiften för organisationer utan egen export är f. n. densamma som för tjänsteexporterande företag med aktiekapital om kr. 150 000–199 999. Avgiften utgör 2 090 kr. per år. Av de utredningar som företagits framgår att denna avgift är för låg och att den verkliga kostnaden ligger omkring ca 4 000 kr. Med utgångspunkt härifrån föreslår SE att organisationernas avgift beräknas motsvara avgiften för ett tjänsteexporterande företag med ett aktiekapital om 1 000 000–1 249 999 eller 3 810 kr. per år.

Beträffande statsbidragets storlek anser SE att det förefaller naturligt att också beröra frågan om hur det allmänna statsbidraget bör beräknas efter utgången av innevarande avtalsperiod.

Nu gällande överenskommelser förutsätter att staten från år 1976 skall lämna bidrag för SE:s tjänster till den mindre industrin. Hur detta bidrag

skall beräknas har inte angetts. Olika synsätt kan emellertid enligt SE anläggas på vilka faktorer som skall styra beräkningen. Härvid bör enligt SE:s mening i diskussionen föras in ytterligare faktorer som underlag för bidragsberäkning utöver bidrag till den mindre industrin. Exempel härpå är SE:s engagemang för icke abonnenter. Denna grupp domineras av mindre exporterfarna företag, privatpersoner och myndigheter. Ett annat exempel utgör SE:s arbetsinsatser för ledning av fältorganisationen och vissa andra arbetsuppgifter som överförts från departement och myndigheter.

Det finns ingen entydig definition av begreppet "mindre industri" som är lämplig att använda i detta översynssammanhang.

Exportrådet har till den mindre industrin räknat en grupp av abonnenter som betalar upp till 2 000 kr. per företag i avgift.

Av gjorda analyser framgår att gruppen för SE medför en totalkostnad om 2 207 000 kr. Då är inräknad gruppens relativa andel av SE:s kostnader för tjänster till icke abonnenter. Avgiftsintäkterna från nämnda kategori uppgår till 1 117 000 kr. Mellanskillnaden, 1 090 000 kr., kan utgöra en del av underlaget för beräkning av statsbidrag.

Emellertid kan man enligt SE också tänka sig att resp. abonnentgrupp inte skall bära mer än sina egna kostnader. Den nämnda gruppen bär nu i stort sett sina egna kostnader för företagsservice, planering och ledning. Dock kvarstår det faktum att om i kostnaden för minimiservice inläggs ackvisition m. m. samt SE:s tidning och cirkulär så uppgår minimikostnaden per abonnent till ca 2 000 kr.

Med hänsyn till att gruppen "ickeabonnenter" huvudsakligen innehåller mindre företag, myndigheter och privatpersoner (vilka av staten hänvisas till SE) borde denna grupps kostnader kunna utgöra grunden för statsbidragsberäkning. För budgetåret 1973/74 uppgår ifrågavarande kostnad till 3 915 000 kr.

Slutligen bör som grundval för beräkning av ett allmänt statsbidrag ingå ersättning till SE för de arbetsuppgifter som har överförts till SE från departement och myndigheter och för vilka SE f. n. anser sig bli kompenserat genom nu utgående allmänna statsbidrag.

Exempel på sådana arbetsuppgifter är ledningen av den kommersiella verksamheten på fältet, medverkan i rekrytering av handelssekreterare, hantering av stipendiatfrågor samt hantering av handelssekreterarnas anslagsframställningar.

Storleken av dessa kostnader kan fastställas när klarhet föreligger rörande omfattningen av dessa arbetsuppgifter i anslutning till att nuvarande avtalsperiod upphör.

Mot bakgrund av nämnda förutsättningar och förslag samt under förutsättning att kostnadsutvecklingen genom rationaliseringen begränsas till 5 % gör SE följande bedömning av finansieringen av den del av SE:s verk-

samhet som ej är självbärande.

	Nuvarande system			Nytt system			
	1973/74	74/75	75/76	76/77	77/78	78/79	79/80
Abonnemangsavgifter	6 160	6 468	6 791	7 191	7 630	8 104	8 615
Statsbidrag	3 300	3 300	3 400	3 596	3 815	4 052	4 308
	9 460	**9 768**	**10 191**	**10 787**	**11 445**	**12 156**	**12 923**
Kostnad för företagsservice, planering och ledning	9 126	9 582	10 061	10 564	11 092	11 647	12 229
Tillgängligt för reserv	334	186	130	223	353	509	694

Den grundläggande erfarenhet som erhållits från den gångna delen av innevarande avtalsperiod indikerar enligt SE:s uppfattning att redan nu ställning kan tas till att förlänga avtalet mellan huvudmännen. Då inga hinder synes föreligga att avkorta innevarande avtalsperiod till tre år föreslår SE, att förlängning av avtalet för avsevärd tid sker redan från den 1 juli 1975.

SE har som uppgift att planera och leda handelssekreterarnas kommersiella verksamhet. Den gångna perioden har emellertid givit sådana erfarenheter att en integrering synes värdefull även vad avser organisation och ekonomi. SE aktualiserar därför frågan om att planeringen och ledningen av all verksamhet inom handelssekreterarorganisationen anförtros åt SE.

Föredraganden

Genom avtal mellan staten och Sveriges allmänna exportförening (SAE), representerande det svenska näringslivet, bildades den 1 juli 1972 Sveriges exportråd (SE) för att som centralt organ planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja Sveriges export (prop. 1972:31, NU 1972:27, rskr 1972:187). Avtalet avsåg en begränsad avtalsperiod omfattande budgetåren 1972/73 till och med 1975/76. SE har nu verkat i två och ett halvt år. Denna tid har präglats av stark aktivitet hos exportnäringen och hos SE. Under sin korta verksamhetstid har SE konsoliderat sin ekonomi, strukturerat sin organisation och infört nya metoder för planering och genomförande av sin operativa verksamhet.

SE:s grundfinansiering ugörs av abonnemangsavgifter från företag och av statsbidrag. För budgetåret 1974/75 inflyter på så sätt 7,2 resp. 3,3 milj. kr., tillsammans 10,5 milj. kr. Dessa inkomster avser att täcka kostnader för planering, ledning och företagsservice inom SE:s egen organisation. Till detta kommer SE:s uppdragsverksamhet, som finansieras med avgifter från företagen, allmän projektverksamhet, som finansieras med företagsavgifter och statsmedel från reservationsanslaget Exportfrämjande åtgärder samt projektverksamhet inom ramen för de näringspolitiska branschstöden. Stöd till den exportfrämjande verksamheten inom utlands-

organisationen, dvs. utrikesrepresentationen, handelssekreterarna och de statsstödda handelskamrarna utgår genom anslag över statsbudgeten. Så bör även ske fortsättningsvis. Stöd genom finansiellt bidrag från SE bör således inte få förekomma. Enligt redovisningshandlingar, som kommit in till handelsdepartementet, visar SE för budgetåren 1972/73 och 1973/74 ett sammanlagt överskott på 4,9 milj. kr. Med tidigare balanserade överskott har SE en reserv på ca 6 milj. kr. Jag anser reserven vara betryggande vid nuvarande verksamhet.

SE har under konsolideringsskedet behållit sin kapacitet i huvudsak oförändrad och rationaliserat sin organisation. En viss utbyggnad torde nu vara angelägen enligt min uppfattning, främst för att bedriva uppsökande verksamhet inom landet beträffande exportkapacitet och nya exportprodukter särskilt hos de mindre och medelstora företagen.

Projektverksamhet är SE:s främsta medel för att styra och stimulera exportfrämjande åtgärder för produkter och branscher till bestämda marknader. SE bekostar denna verksamhet med statsmedel från reservationsanslaget till exportfrämjande åtgärder samt med avgifter från företag som deltar i projekten. Verksamheten kräver analyser och prognoser av exportkapacitet samt förmåga att prioritera marknader. SE har även på detta område förmått att under sin relativt korta verksamhetstid införa metoder som gör det möjligt att motsvara dessa krav och att administrera ett stort antal projekt. Detta förhållande jämte utbyggnaden av handelssekreterarorganisationens kapacitet och marknadstäckning gör det möjligt för mig att föreslå en kraftig anslagsökning för projektverksamhet. Förslag härom läggs fram vid min anmälan av anslaget B 3. Exportfrämjande åtgärder. Därvid kommer jag också att föreslå att de näringspolitiskt betingade, av riksdagen beslutade exportfrämjandeprogrammen inordnas under nämnda anslag. SE bör planera och genomföra dessa på uppdrag och efter anvisningar av regeringen eller vederbörande myndighet.

SE har föreslagit en permanent bas för fortsatt verksamhet i form av ett icke tidsbegränsat avtal mellan staten och SAE. Detta skulle ersätta nuvarande tidsbegränsade avtal redan från och med den 1 juli 1975. De huvudfrågor som måste lösas inför en ny uppgörelse är abonnemangssystemets utformning, handelssekreterarverksamhetens anknytning till rådet samt statsbidraget storlek. I övrigt bör verksamheten bedrivas på samma sätt som den beskrivs i prop. 1972:31 om inrättande av Sveriges exportråd m. m.

För att lösa dessa frågor har förhandlingar förts mellan staten och SAE. Enighet har därvid nåtts om ett förslag till ett nytt avtal från och med budgetåret 1975/76. Avtalsförslaget torde få fogas som *bilaga 1* till detta protokoll.

Enligt avtalet skall näringslivets bidrag till SE:s allmänna verksamhet, dvs. planering, ledning och företagsservice alltjämt lämnas genom abonnemangsavgifter. Huvuddragen i abonnemangsavgiftssystemet avses under det första året bli följande. Företag med mindre än 110 000 kr. årlig export

betalar 330 kr. i avgift. Fr. o. m. 110 000 kr. upptill 550 000 kr. exportvärde blir avgiften 660 kr. Vid exportvärden fr. o. m. 550 000 kr. t. o. m. 4,5 milj. kr. blir avgiften 1 350 kr. Vid exportvärden mellan 4,5 milj. kr. och 200 milj. kr. blir avgiften 0,3 promille av exportvärdet. Vid exportvärden mellan 200 milj. kr. och 1 000 milj. kr. blir avgiften 60 000 kr. och 0,075 promille av den del av exportvärdet som överstiger 200 milj. kr. För exportvärden över 1 000 milj. kr. blir avgiften 120 000 kr. jämte 0,03 promille av den del av exportvärdet som överstiger 1 000 milj. kr. Tjänsteexportörer betalar avgift i förhållande till sitt aktiekapital. Företag, som önskar det, får av SE ges rätt att inom ramen för ett enda avtal ansluta önskat antal i en koncern ingående företag. SE ges rätt att självt reglera skalorna för avgiftsuttag inom vissa gränser. Bestämmelser om avgifter m. m. tas in i SE:s stadgar, som efter SAE:s godkännande fastställs av regeringen.

Uppgörelsen innebär vidare, att SE i fortsättningen skall administrera handelssekreterarnas verksamhet. SE skall sålunda svara för de personaladministrativa och ekonomiadministrativa funktioner som i dag handhas av handels- och utrikesdepartementen.

För egen del finner jag det vara lämpligt att SE får ta över vissa administrativa funktioner såvitt gäller handelssekreterarna.

Den ordning som uppgörelsen innebär medför att SE kommer att få förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning. En förutsättning för att sådana förvaltningsuppgifter skall få överlämnas till annan än myndighet är att överlämnandet sker genom lag (11 kap. 6 § regeringsformen). Förslag till sådan lag har utarbetats inom handelsdepartementet. I den föreslagna lagen, som bör fogas som *bilaga 2* till protokollet i detta ärende, har dessutom tagits in bestämmelser om tystnadsplikt. Den insyn som SE genom handelssekreterarnas verksamhet får i enskilda företag torde göra det nödvändigt med sådana bestämmelser. Tystnadsplikten omfattar personer som inte är i allmän tjänst eller utövar tjänsteplikt. Enligt regeringsformen får sådana föreskrifter meddelas endast i lag.

Beträffande lagförslaget vill jag ytterligare anföra följande. 1 1 § anges de förvaltningsuppgifter innefattande något slag av myndighetsutövning som skall överlämnas till SE. I enlighet med vad som angivits i propositionen om inrättande av Sveriges exportråd (prop. 1972:31, NU 1972:27, rskr 1972:187) har SE redan i dag till uppgift att planera och leda handelssekreterarnas kommersiella verksamhet. Dessa uppgifter torde i viss utsträckning innefatta myndighetsutövning. En bestämmelse om överlämnandet av bl. a. dessa frågor till SE har därför intagits i första stycket första punkten.

I andra punkten i samma stycke i 1 § anges i vilken omfattning SE skall ha personaladministrativa uppgifter rörande handelssekreterarna. Statstjänstemannalagen (1965:274) och därtill anslutande författningar gäller både handelssekreterare (jfr prop. 1972:31 s. 19) och den som är anställd på handelssekreterarkontor. Därav följer bl. a. att anställnings- och arbetsvillkoren kan regleras i avtal, i den mån annat ej följer av nämnda lag (3 §). Enligt

kungörelsen (1965:465) om vissa statliga kollektivavtal träffas kollektivavtal på arbetsgivarens vägnar av statens avtalsverk, om annat inte bestäms särskilt (2 §). Även i en del andra hänseenden företräds staten som arbetsgivare av avtalsverket (jfr bl. a. 6 och 10 §§ kungörelsen). Ingen ändring föreslås härvidlag såvitt gäller handelssekreterarna m. fl. Fråga om tillsättning av tjänst som handelssekreterare eller om skiljande från sådan tjänst prövas av regeringen. I likhet med vad som förutsatts i uppgörelsen bör även i fortsättningen regeringen efter anmälan av SE förordna handelssekreterarna samt i övrigt besluta i fråga om skiljande från tjänst, läkarundersökning, disciplinär bestraffning, flyttningsskyldighet eller avstängning från tjänstgöring.

Hos såväl handelssekreterare som handelskamrar bedrivs praktikantverksamhet som bekostas av statsmedel. Verksamheten syftar till att låta yngre personer förkovra sig i internationell marknadsföring. SE har sedan sin tillkomst utsett praktikanter och utbetalat stipendier (jfr prop. 1972:31 s. 20). Med hänsyn till att även dessa uppgifter innefattar myndighetsutövning har i 1 § första stycket tredje punkten intagits en bestämmelse om beslutsrätt i dessa frågor.

Regler om SE:s handläggning av ärende enligt 1 § och om besvär över SE:s beslut i sådant ärende är intagna i 2 §. De inskränkningar i besvärsrätten som kan gälla beträffande myndighets beslut, t. ex. enligt lagen (1965:276) om inskränkning i rätten att föra talan mot offentlig arbetsgivares beslut, förutsätts gälla även i fråga om beslut av SE. Bestämmelserna om tystnadsplikt återfinns i 3 §.

Enligt 1972 års avtal om Sveriges exportråd åtog sig staten att för en fyraårsperiod bidra till SE med sammanlagt 13 milj. kr. Till och med innevarande budgetår har utgått 9,6 milj. kr. till SE. Jag förordar att återstoden, 3,4 milj. kr., tas upp för budgetåret 1975/76. Därefter bör statsbidrag utgå för att SE skall kunna lämna tjänster till den mindre industrin utöver vad som motsvaras av avgiftsintäkter från denna företagskategori. SE:s kostnader för den abonnentgrupp som SE räknar till den mindre industrin beräknades i SE:s analys till 2 207 000 kr. för budgetåret 1972/73. Då var inräknad gruppens andel av SE:s kostnader för oundvikliga tjänster till icke abonnenter. Av gruppens kostnader täcktes 1 117 000 kr. av avgiftsintäkter från gruppen. Återstående 1 090 000 kr. motsvarar ungefär de kostnader som staten hade för exportrådet för den mindre industrin i samband med att dess verksamhet inordnades i SE. För budgetåret 1975/76 beräknar jag SE:s motsvarande kostnader för abonnentgruppen mindre industri till 1,4 milj. kr. SE:s kostnader för förvaltning av handelssekreterarorganisationen beräknar jag till 900 000 kr. Enighet om dessa beräkningar föreligger mellan staten och SAE. Dessa särskilda kostnader ryms väl inom det av mig förordade statsbidraget för budgetåret 1975/76.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag förordat sluta avtal med Sveriges allmänna exportförening om fortsatt drivande av Sveriges exportråd;
2. antaga förslaget till lag om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.;
3. till *Sveriges exportråd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 3 400 000 kr.

B 2. Handelssekreterare

1973/74	Utgift	11 524 630	Reservation	4 054 729
1974/75	Anslag	15 467 000		
1975/76	Förslag	17 234 000		

Handelssekreterarnas uppgift är att öka den svenska exporten genom specialiserad kommersiell service särskilt i fråga om marknadsföring. Handelssekreterarna rekryteras från tjänster i eller nära företagsledningen i svenska företag med exportinriktning.

F. n. är 24 handelssekreterarkontor inrättade. Av dessa är åtta placerade i Nordamerika – ett i vardera Toronto, Vancouver, Chicago, Detroit, Houston och Los Angeles samt två i New York. Ett av kontoren i New York arbetar i Amerikas förenta stater och Canada med marknadsfrågor för speciellt teko- och glasindustrierna. Handelssekreteraren i Toronto leder även verksamheten i Vancouver.

I Europa finns tolv kontor, nämligen i Zürich, Prag, Düsseldorf, Stuttgart, Hamburg, Milano, Budapest, Wien, London, Haag, Bryssel och Helsingfors.

På övriga industrilandsmarknader finns kontor i Tokio och Melbourne.

Två handelssekreterarkontor arbetar i utvecklingsländer med huvudsaklig uppgift att introducera svenska konsulter och entreprenörer i utvecklingsprojekt. De är placerade i Mexico City för norra delarna av Latinamerika och Beirut för Främre Orienten.

De 24 handelssekreterarkontoren sysselsätter ca 250 personer. Förutom handelssekreterarna utgörs personalen av marknadssekreterare, praktikanter med statsstipendier som utdelas av Sveriges exportråd (SE), lokalanställda assistenter och biträdespersonal. Hos flertalet handelssekreterare finns två praktikanter. För budgetåret 1974/75 har medel till stipendier åt dessa anvisats med ca 1,7 milj. kr., vilket motsvarar drygt ett 50-tal stipendier under ett år.

Inom handelsdepartementet har ett nytt ekonomiadministrativt system för handelssekreterarkontoren utformats. Enligt detta indelas verksamheten vid handelssekreterarkontoren i följande verksamhetsgrenar eller program, nämligen allmän verksamhet, projektverksamhet och uppdragsverksamhet.

I allmän verksamhet ingår de tjänster som handelssekreterarkontoren avgiftsfritt utför som t. ex. råd till besökande affärsmän, enklare varuförfrågningar, rutinkorrespondens samt den övriga verksamhet som ej innefattas under projekt- och uppdragsverksamhet.

Projektverksamhet omfattar de tjänster som handelssekreterarkontoren utför på uppdrag av SE och som helt eller delvis finansieras av staten med särskilt anslagna medel för exportfrämjande ändamål.

Uppdragsverksamhet omfattar de tjänster som handelssekreterarkontoren utför på särskild beställning och mot särskild avgift för enskild abonnent eller myndighet.

Statens bidrag till projektverksamheten vid handelssekreterarkontoren omfattade under budgetåret 1973/74 totalt ca 7,5 milj. kr.

Den under budgetåret 1970/71 påbörjade försöksverksamheten med avgiftsbeläggning av handelssekreterarnas tjänster av konsultkaraktär gav under budgetåret 1973/74 ca 400 000 kr. i arvodesinkomster för handelssekreterare och praktikanter. Övriga inkomster avseende i uppdragsverksamheten särskilt anställd personal samt ersättning för omkostnader uppgick till ca 2 milj. kr.

Handelssekreterarna begär för budgetåret 1975/76 genom SE ökade anslag till den allmänna verksamheten med sammanlagt 815 000 kr.

SE framhåller att den begärda, relativt begränsade anslagsökningen jämfört med de ogynnsamma kurs- och prisförändringarna i berörda länder förutsätter att intäkterna i handelssekreterarnas uppdragsverksamhet i sin helhet återförs till resp. kontor.

Byggnadsstyrelsen beräknar att bostadskostnaderna för handelssekreterarna ökar med 177 000 kr.

För pris- och löneomräkning avseende handelssekreterarnas löner, sjukvård, m. m. beräknas en ökning med 278 000 kr.

Sveriges exportråd (SE) föreslår en ytterligare förstärkning av bevakningen och bearbetningen av de nordiska marknaderna. Förslaget innebär att två marknadssekreterartjänster inrättas, en i vardera Oslo och Köpenhamn. Marknadssekreterarna skulle placeras på de svenska ambassaderna där men vara operativt underställda SE. Kostnaderna för marknadssekreterarna uppskattas av SE till sammanlagt 450 000 kr.

SE föreslår också en utökning av den kommersiella representationen i statshandelsländerna i form av ett handelssekreterarkontor i Moskva och en marknadssekreterare, operativt underställd SE, placerad vid ambassaden i Warszawa. Medelsbehovet beräknas totalt till 625 000 kr.

Vidare föreslår SE en förstärkning och omorganisering av den exportfrämjande verksamheten i Latinamerika. Enligt förslaget skulle handelssekreterarfunktionen i Mexico City flyttas till Caracas och marknadssekreterare underställda handelssekreteraren placeras i Mexico City, Bogota och Lima. Kostnaderna beräknas totalt till 750 000 kr.

SICAB, Swedish Import Contact AB har hemställt att ett kontor inrättas

i Warszawa för att främja handeln mellan Sverige och Polen.

I fråga om praktikanter vid handelssekreterarkontoren föreslår SE en utökning med fyra praktikantplatser. För inträffade och ytterligare väntade höjningar av levnadskostnaderna bör anslaget räknas upp. Sammanlagt beräknas ett medelsbehov av 390 000 kr. SE finner det önskvärt att fortsätta med den under budgetåret 1974/75 på försök införda verksamheten med förlängd stipendietid under ytterligare ett år med placering hos en svensk beskickning på en utvecklingsmarknad. SE anser dock att stipendierna bör höjas och beräknar en ökning med totalt 66 000 kr.

SE föreslår därutöver att medel anvisas för att ge praktikanterna en 3–4 veckors introduktionsperiod hos SE före praktikanttjänstgöringen utomlands. Beräknade kostnader för detta uppgår till 135 000 kr.

Föredraganden

Handelssekreterarorganisationen har under den senaste tioårsperioden byggts ut kraftigt såväl kvantitativt som kvalitativt. Handelssekreterarkontorens antal är för närvarande 24 och totalt sysselsätter kontoren ca 250 personer. Verksamhetens inriktning har kommit att innebära en allt starkare satsning på de största svenska exportmarknaderna. De enskilda kontorens kapacitet för handläggning av kvalificerade uppdrag från svenska företag har väsentligt förbättrats.

Kvalitativt har kontoren förstärkts på alla nivåer. Handelssekreterarna rekryteras nu genomgående från personal i företagsledande nivå i framgångsrika exportföretag. En ny personalkategori, marknadssekreterare, har tillkommit vid vissa kontor. Marknadssekreterarna har i allmänhet en utbildningsnivå som motsvarar handelssekreterarnas men inte samma praktiska erfarenhet. Vidare har alla kontor numera minst två praktikanter med statsstipendium.

Vid min anmälan i prop. 1972:31 (s. 20, NU 1972:27, rskr 1972:187) av frågan om inrättande av Sveriges exportråd uttalade jag, att från handelskammarhåll kunde komma att aktualiseras fråga om omvandling av handelskammare till handelssekreterarkontor. Detta har under budgetåret 1972/73 skett med handelskamrarna i Wien, London och Haag (prop. 1972:130 bil. 8 s. 51, NU 1972:66, rskr 1972:319) samt under 1973/74 med handelskammaren i Bryssel (prop. 1973:170 bil. 8 s. 43, NU 1973:70, rskr 1973:396). Under innevarande budgetår har avtal träffats med handelskammaren i Madrid om att kammaren från och med den 1 januari 1975 skall finansieras och drivas av svenska staten. Riksdagen har godkänt detta (prop. 1974:170 bil. 8 s. 51, NU 1974:51, rskr 1974:348).

En studie av den kommersiella representationen i statshandelsländerna görs f. n. i anslutning till den pågående översynen av handelssekreterarorganisationen. Innan resultatet av denna föreligger och detta har utvärderats, bör en ökning av den kommersiella representationen i statshandelsländerna inte övervägas.

Förslaget att ändra den exportfrämjande verksamheten i Latinamerika kan jag inte biträda.

Utvecklingen och investeringsplanerna i vissa oljeproducerande länder medför starkt ökade krav från svensk exportindustri på specialiserad kommersiell service. Handelssekreterarkontoret i Beirut bör därför förstärkas genom att två marknadssekreterare tillsätts, en för kontorets uppdragsverksamhet och en för projektverksamheten. Vidare bör två assistenter tillsättas för rörlig tjänstgöring i handelssekreterarkontorets verksamhetsområde som omfattar bl. a. Libanon, Saudiarabien, Kuwait, Bahrein, Qatar, Förenade arabemiraten och Oman. Vidare förordar jag att ett handelssekreterarkontor i Teheran inrättas från och med den 1 januari 1976. I samband härmed bör Sveriges exportråd förses med ökade resurser för projektverksamhet. Anmälan härom görs under anslaget B 3. Exportfrämjande åtgärder.

I detta sammanhang vill jag också nämna att regeringen tidigare denna dag beslutat föreslå en väsentlig förstärkning av utrikesförvaltningens representation i Iran och Saudiarabien.

Jag biträder SE:s uppfattning att det föreligger behov av ytterligare förstärkning av specialiserad kommersiell service i Norge. I likhet med vad jag framförde för ett år sedan anser jag emellertid, att kravet på kvalitet inte bör frångås när det gäller de nordiska marknaderna som är av särskilt intresse för de mindre och medelstora företagen. Jag anser därför att medel bör beräknas för ett handelssekreterarkontor i Oslo fr. o. m. budgetåret 1975/76.

För stipendiater beräknar jag en ökning av anslaget med 310 000 kr. som tillsammans med utnyttjande av reservationsmedel under anslaget skall ge utrymme för ytterligare två stipendier samt en viss uppjustering av stipendierna. Av ökningen avses 42 000 kr. för höjda stipendier för de praktikanter som får utökad stipendietid med ytterligare ett år. I beloppet ingår också 60 000 kr. som tidigare beräknades under reservationsanslaget B 4. Svenska handelskamrar i utlandet m. m. och som avser två stipendier för praktikanter med placering vid den statliga handelskammaren i Madrid.

Enligt det förslag till nytt avtal om Sveriges exportråd (SE) som jag redogjort för under anslaget B 1. Sveriges exportråd skall handelssekreterarverksamheten från och med den 1 juli 1975 förvaltas av SE på uppdrag av staten. Därmed överförs bl. a. de ekonomiadministrativa uppgifter som nu åligger utrikesdepartementets ekonomibyrå till SE. Anslaget kan med anledning härav minskas med 173 000 kr.

Som en följd av det nya ekonomiadministrativa system som har utarbetats för handelssekreterarna bör 1 080 000 kr. föras över från detta anslag till reservationsanslaget B 3. Exportfrämjande åtgärder. Därigenom får handelssekreterarkontoren möjlighet att i full utsträckning debitera sina kostnader i projektverksamheten. Detta är en förutsättning för att ge en rättvisande bild av statens kostnader för denna verksamhet.

Jag beräknar statens bidrag till handelssekreterarorganisationen för bud-

getåret 1975/76 till 17 234 000 kr. under förevarande anslag. Till detta belopp bör läggas 1 080 000 kr. som föreslås bli överförda till anslaget till exportfrämjande åtgärder. Sammanlagt beräknar jag således 18,3 milj. kr. för handelssekreterarorganisationen. Det är en ökning med 2,8 milj. kr. Av ökningen beräknas 430 000 kr. för den statliga handelskammaren i Madrid, 575 000 kr. för inrättande av ett handelssekreterarkontor i Oslo, 400 000 kr. för förstärkning av handelssekreterarkontoret i Beirut och 300 000 kr. för inrättande av ett handelssekreterarkontor i Teheran. För pris- och löneomräkning avseende övriga kontor beräknar jag 832 000 kr. För höjda praktikantstipendier och en utökning av antalet praktikantplatser beräknar jag 310 000 kr. Anslaget minskas med 1 080 000 kr. som förs över till reservationsanslaget till exportfrämjande åtgärder.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Handelssekreterare* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 17 234 000 kr.

B 3. Exportfrämjande åtgärder

1973/74	Utgift	4 900 000	Reservation	0
1974/75	Anslag	5 350 000		
1975/76	Förslag	14 130 000		

Medlen under detta anslag är främst avsedda för bransch- eller temabundna aktiviteter som stöder företagens exportansträngningar. Det är därvid fråga om kollektiva insatser som syftar till ökad exportintäkt. Medlen disponeras av Sveriges exportråd i samråd och samarbete med de svenska kommersiella stödjepunkterna i utlandet. Verksamheten bedrivs under fortlöpande kontakt med svensk exportindustri. Medlen går vanligtvis under benämningen projektmedel och verksamheten betecknas som projektverksamhet.

Projektverksamheten är i hög grad knuten till de svenska exportföretagens egna marknadsföringsåtgärder. Flertalet exportfrämjande projekt finansieras av staten och näringslivet gemensamt.

Allmänna exportfrämjande projekt

Sveriges exportråd (SE) hemställer om en höjning av anslaget för exportfrämjande åtgärder med 4 650 000 kr. till 10 000 000 kr. Därav avser 400 000 kr. projektinventeringar och förutsättningsanalyser, 600 000 kr. basundersökningar och marknadsrapporter och 8 500 000 kr. direkta exportaktioner för produkter och branscher på en eller flera prioriterade marknader. Särskilt prioriterade branscher är miljövårdsutrustning, skogsindustriutrustning, byggmaterial samt sport- och fritidsprodukter. Prioriterade marknader är Västeuropa och Nordamerika. I Västeuropa har tyngdpunkten lagts på För-

bundsrepubliken Tyskland och Frankrike. Viss prioritering har också givits Japan, Kina, Nordkorea och Mellanöstern. Slutligen beräknas 500 000 kr. för informationstidskriften Sweden Now. SE framhåller att det ökade medelsbehovet främst sammanhänger med en höjd ambitionsnivå hos exportfrämjandeorganisationen, vidare med att handelssekreterarorganisationen har byggts ut och har kapacitet för att genomföra fler och större projekt än tidigare samt exportindustrins ökade intresse för projektverksamheten.

Teko-industrierna och den manuellt arbetande glasindustrin

Samarbetskommittéerna för textilindustrin och konfektionsindustrin har hemställt att stimulansprogrammet för teko-industrierna utsträcks att innefatta budgetåren 1975/76 t. o. m. 1977/78. *Svenska glasbruksföreningen* har begärt förlängning med tre år av exportstödet för den manuellt arbetande glasindustrin. Kommerskollegium har givit stöd åt framställningarna om förlängda exportstöd.

Inom exportstödsprogrammet för teko-industrierna, som administreras av kommerskollegium, har en uppdelning gjorts mellan individuella bidrag som utgår till företagens egna åtgärder för s. k. tröskelkostnader och bidrag till s. k. kollektiva åtgärder. De individuella bidragen har främst rört företagens marknadsundersökningar, produktanpassning, testförsäljning samt vissa direkta säljfrämjande åtgärder enligt specificerade marknadsplaner. De kollektiva bidragen har gällt för flera företag gemensamma aktioner såsom utställningar, gemensamma exportaktioner m. m. Kommerskollegium har verkat för att företagen kommit att få en individuell och företagsanpassad service inom ramen för kollektiva resurser. Dessa resurser har bl. a. byggts upp i form av bransch- och marknadskunnig personal vid handelssekreterarkontoren. Inom ramen för kollektiva projekt har denna expertis kunnat arbeta fram gemensamma basundersökningar. På grundval av dessa har arbetats ut individuella och företagsanpassade marknadsstrategier för företagen. Kommerskollegium har under programmets gång alltmer prioriterat denna typ av kollektiva insatser.

Stödet innefattar också kreditgarantier för lån till investeringar som företagen gör för att öka sin marknadsföring på export.

En utvärdering av det nuvarande stödet åt teko-industrierna har på initiativ av chefen för industridepartementet gjorts av företagsekonomiska institutionen vid universitetet i Uppsala. Utvärderingen av de individuella bidragen baseras på ett urval av 28 undersökta företag under två skilda budgetår. Enligt utvärderingen har bidragen inte åstadkommit någon nämnvärd förändring i företagens exportbeteende. Över hälften av företagen har visserligen utökat sina exportaktiviteter som följd av erhållna individuella exportbidrag, men ökningarna har varit marginella och inte motsvarat mer än en del av bidragsbeloppet.

Utvärderingen har också omfattat ett av de större kollektiva projekten

inom exportprogrammet, Exportaktion Centraleuropa Kläder (ECK). Inom tre centraleuropeiska marknader – Västtyskland, Österrike och Schweiz – har särskilda arbetsgrupper vid handelssekreterarkontoren där erbjudit deltagande företag tjänster av tre olika slag nämligen marknadsrapporter, kundlistor och individuell service omfattande exempelvis förfrågningar om kunder, konkurrenter och produktutveckling, hjälp med marknadstester, försäljningsansträngningar och även anskaffning av agenter.

Mindre och medelstora företag utnyttjar ofta, enligt utvärderingen, intuitiva informationskällor snarare än formella marknadsundersökningar. Många av de företag som deltagit i ECK tillstår att de begått misstag i samband med sin senaste introduktion på en exportmarknad. Nästan samtliga deltagande företag anser att de genom ECK fått bättre information än de tidigare haft innan de började sälja på en ny marknad. Företagen har i hög grad utnyttjat och ansett sig ha nytta av den erhållna informationen. Enligt utvärderingen har ECK påverkat företagens exportbeteende både till art och omfattning och bidragit till att öka effektiviteten i exportsatsningarna.

Kommerskollegium har vidkommande exportstödets effekter pekat på svårigheterna att konkret mäta resultatet av insatta åtgärder och medel men framhållit att, enligt kollegiets mening, programmet haft klart positiva effekter. Detta har enligt kollegiet bekräftats i de löpande kontakterna med företagen, branschföreningarna och fältpunkterna i utlandet. Förutom den ökning av de totala ekonomiska resurserna som stödprogrammet inneburit, har det statliga exportstödet bidragit till att förbättra företagens marknadsföring. Härvid har bl. a. den rådgivande verksamheten från kollegiets sida varit av vikt. För många företag har programmet, anser kollegiet, medfört en mer disciplinerad och långsiktig marknadsplanering samt en mer medveten länderprioritering. Gjorda marknadsundersökningar och företagens kontinuerliga kontakter med den speciella teko-personalen vid handelssekreterarkontoren bör starkt ha ökat företagens marknadskännedom.

Miljövårdsindustrin

På uppdrag av chefen för industridepartementet har en rapport (Ds I 1974:4) utarbetats av en särskild sakkunnig avseende statligt stöd till marknadsföring av miljövårdsindustrins produkter. I rapporten föreslås ett treårigt exportprogram.

Remissyttrande över rapporten har avgivits av statens naturvårdsverk, kommerskollegium, Sveriges exportråd, styrelsen för teknisk utveckling, statens industriverk, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Svensk industriförening, institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Svenska konsulterande ingenjörers förening och Sveriges civilingenjörsförbund.

Flertalet remissinstanser stöder förslaget att ett statligt stöd bör utgå till

branschen men redovisar härutöver avvikande uppfattningar om exportstödets uppläggning. Kommerskollegium och Sveriges industriförbund ställer sig tveksamma till att inrätta ett särskilt exportstöd för branschen. Landsorganisationen i Sverige ställer sig ej avvisande till rapportens förslag men anser att det borde ha legat i de enskilda företagens egna intressen att planera för en vikande efterfrågan.

Byggbranschen

Byggbranschens samarbetsråd har hemställt att ett femårigt program för stöd till exportfrämjande åtgärder inom byggbranschen utarbetas omfattande perioden 1975/76–1979/80 samt att sammanlagt 25 milj. kr. anvisas för detta program.

Förslaget om ett exportstödprogram för byggbranschen har remissbehandlats, varvid remissyttranden avgivits av kommerskollegium, statens industriverk, statens råd för byggnadsforskning, arbetsmarknadsstyrelsen, Sveriges exportråd, Sveriges industriförbund, Landsorganisationen i Sverige och Tjänstemännens centralorganisation.

Flera remissinstanser har pekat på svårigheten att ta ställning till förslaget på grund av att underlaget är otillräckligt. Vidare påpekas att byggbranschen även omfattar sektorer och företag som ej kan anses ha behov av statligt stöd.

Föredraganden

Organisationen för det svenska exportfrämjandet har de senaste åren byggts ut kraftigt och konsoliderats såväl i fråga om hemmaorganisationen Sveriges exportråd (SE) som den specialiserade utlandsorganisationen, dvs. handelssekreterarna och de statsstödda utlandshandelskamrarna. Exportföretagen visar också ett ökande intresse att utnyttja dessa resurser. Jag anser det därför motiverat att för nästa budgetår föreslå en väsentlig ökning av medlen för exportfrämjande insatser i projekt som bedrivs i nära samverkan med exportföretagen. Jag ansluter mig i allt väsentligt till det förslag som SE har lagt fram och beräknar en ökning av medelstilldelningen med 3 milj. kr.

Medlen bör i första hand användas för åtgärder som stöder företagens exportansträngningar direkt och på ett konkret säljfrämjande sätt. Medlen bör, som SE har föreslagit, också användas för projektinventeringar och förutsättningsanalyser samt basundersökningar och marknadsrapporter, eftersom resultatet av denna verksamhet måste medföra bättre underlag för de direkta exportaktionerna och ett mer kvalificerat genomförande. Av SE:s anslagsframställning framgår att i några fall exportstöd avses utgå till branscher som får särskilt exportstöd inom branschstödprogram. Enligt min mening bör medlen för *allmänna exportfrämjande projekt* förbehållas branscher som inte får särskilt stöd. Medel för stöd åt informations-

tidskriften Sweden Now bör liksom förut beräknas under detta anslag.

Utvecklingen och investeringsplanerna i de oljeproducerande länderna medför ökade exportmöjligheter för svenska företag särskilt för svenska konsulter och entreprenörer i utvecklingsprojekt. Med hänvisning till vad jag anfört vid min anmälan av reservationsanslaget B 2. Handelssekreterare förordar jag att 2 500 000 kr. beräknas för projektverksamhet i dessa länder.

Sedan budgetåret 1970/71 har bidrag för exportfrämjande åtgärder utgått till *teko-industrierna och den manuellt arbetande glasindustrin*. Bidragen utgör tillsammans med lånegarantier till industrin och statsfinansiering av exportkonsulter ett särskilt exportstöd till de nämna branscherna inom ramen för ett stimulansprogram som även omfattar utbildningsstöd och stöd till strukturomvandling. Exportstödet avsågs verka i fyra år för teko-industrierna och i tre år för glasindustrin. Stödet till glasindustrin förlängdes 1973 med ett år (prop. 1973:1 bil. 12 s. 34, NU 1973:16 s. 11, rskr 1973:94). En kort tid efter det att exportprogrammet för teko-industrierna hade inletts, påbörjades en särskild utvärdering. I avvaktan på resultatet av denna förlängdes stödet för de båda industrigrenarna under budgetåret 1974/75 (prop. 1974:1 bil. 12 s. 34, NU 1974:6 s. 7, rskr 1974:62). Verksamheten inom programmen har nu pågått i nära fem år.

Inom exportstödsprogrammet för teko-industrin som administreras av kommerskollegium har en uppdelning gjorts mellan individuella och kollektiva bidrag. De individuella bidragen har utgått till olika marknadsföringsåtgärder hos företagen, de kollektiva bidragen till gemensamma utställningar, exportaktioner m. m. Kommerskollegium har bl. a. verkat för att företagen kommit att få en individuell och företagsanpassad service inom ramen för kollektiva projekt vilka under programmets gång alltmer prioriterats.

Vid min anmälan av frågan om exportstöd till teko- och glasindustrierna i 1974 års statsverksproposition (bil. 12 s. 34) anförde jag, att pågående utvärderingar måste avvaktas innan ställning togs till redan då föreslagna fleråriga stimulansprogram för de berörda branscherna. Utvärderingen föreligger nu och jag får efter samråd med chefen för industridepartementet anföra följande.

Stöd har lämnats bl. a. i form av individuella kontantbidrag till enskilda företag och i form av bidrag till kollektiva exportprojekt. Utvärderingen av de individuella bidragen baseras på 28 undersökta företag under två skilda budgetår. Enligt utvärderingen har de individuella bidragen inte åstadkommit någon nämnvärd förändring i företagens exportbeteende. Över hälften av företagen har visserligen utökat sina säljfrämjande åtgärder som följd av erhållna exportbidrag, men enligt utvärderingen har ökningarna varit marginella och inte motsvarat mer än en del av bidragsbeloppet.

Utvärderingsarbetet har omfattat ett större kollektivt projekt inom exportprogrammet. Nästan samtliga deltagande företag anser att de genom det kollektiva projektet fått bättre information än de tidigare haft innan

de började sälja på en ny marknad. Företagen har i hög grad utnyttjat och ansett sig ha nytta av den erhållna informationen. Enligt utvärderingen har projektet påverkat företagens exportbeteende både till art och omfattning och bidragit till att öka effektiviteten i exportsatsningarna.

Samarbetskommittéerna för textilindustrin och konfektionsindustrin samt Svenska glasbruksföreningen har begärt att stimulansprogrammen för teko- och glasindustrierna skall förlängas med ytterligare tre år. Kommerskollegium har givit stöd åt framställningarna om förlängt exportstöd.

Den utvärdering som har gjorts pekar på att exportstöd med huvudsaklig inriktning på individuella bidrag inte ger någon nämnvärd exportstimulerande effekt. En god effekt har emellertid uppnåtts inom den kollektiva satsning som studerats. Även kommerskollegium bedömer att de kollektiva projekten har haft en stimulerande effekt. Fortsatt stöd för kollektiva insatser bör kunna lämnas med anlitande av den information och marknadsföringskunskap som nu byggts upp inom exportfrämjandeorganisationen. Detta kan ske inom ramen av handelssekreterarkontorens uppdragsverksamhet och med anlitande av medel som föreslås stå till förfogande för allmänna exportfrämjande projekt. Jag kan således inte förorda att det särskilda exportstödet till teko- och glasindustrierna förlängs utan hänvisar till kollektiva resurser inom ramen av ett utökat allmänt exportfrämjande stöd.

Inom industridepartementet har utarbetats en rapport avseende stöd till marknadsföring av *miljövårdsindustrins* produkter (Ds I 1974:4). I remissvar över rapporten har kommerskollegium och Sveriges industriförbund ställt sig tveksamma till att ett särskilt exportstöd inrättas för branschen. Vidare har byggbranschens samarbetsråd begärt att ett femårigt program för stöd till *exportfrämjande åtgärder inom byggbranschen* utarbetas omfattande perioden 1975/76–1979/80 samt att sammanlagt 25 milj. kr. anvisas för detta program. Förslaget om ett exportstödsprogram för byggbranschen har remissbehandlats. Flera remissinstanser har pekat på svårigheten att ta ställning till förslaget på grund av att underlaget är otillräckligt. Vidare påpekas att byggbranschen även omfattar sektorer och företag som inte kan anses ha behov av statligt stöd.

Exportstöd till miljövårdsindustrin och byggbranschen ges redan nu inom ramen för de medel som står till förfogande under detta anslag. Detta bör kunna ske även i fortsättningen. Särskilt stöd bör enligt min mening inte lämnas till dessa branscher.

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört vid anmälan av reservationsanslaget B 2. Handelssekreterare bör 1 080 000 kr. föras över till förevarande anslag.

Särskilt exportstöd utgår f. n. inom ramen av fleråriga stimulansprogram med följande belopp, nämligen till möbel- och snickeriindustri m. fl., 800 000 kr. (prop. 1972:47, NU 1972:33, rskr 1972:196), till sko- och garveriindustri, 700 000 kr. (prop. 1972:127, FöU 1972:25, rskr 1972:325) och delar av metallmanufakturindustri, 700 000 kr. (prop. 1974:63, NU 1974:34, rskr

1974:226) Även dessa program administreras av SE. För att få en enklare anslagsstruktur bör medel som enligt tidigare riksdagsbeslut skall anvisas för de angivna ändamålen anvisas under detta anslag och redovisas under särskilda anslagsposter.

Anslaget bör föras upp med sammanlagt 14 130 000 kr. Härav beräknar jag 11 930 000 kr. för allmänna exportfrämjande projekt – inberäknat 2 500 000 kr. för särskilda insatser i de oljeproducerande länderna och 1 080 000 kr. från anslaget till handelssekreterare – 800 000 kr. för exportfrämjande åtgärder för möbel- och snickeriindustri m. fl., 700 000 kr. för sko- och garveriindustri samt 700 000 kr. för delar av metallmanufakturindustri.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Exportfrämjande åtgärder* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 14 130 000 kr.

B 4. Svenska handelskamrar i utlandet m. m.

1973/74	Utgift	1 536 622	Reservation 654 602
1974/75	Anslag	1 209 000	
1975/76	Förslag	1 136 000	

Från anslaget bestrids under innevarande budgetår statens utgifter för svenska handelskamrar i utlandet, praktikanter vid dessa handelskamrar samt exportfrämjande åtgärder i övrigt.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Mynd.	Föredraganden
1. Svenska handelskamrar i utlandet	504 000	+ 30 000	+ 14 000
2. Praktikantverksamhet vid svenska handelskamrar i utlandet	195 000	+ 73 000	– 47 000
3. Exportfrämjande åtgärder i övrigt	510 000		– 40 000
	1 209 000	**+ 103 000**	**– 73 000**

Svenska handelskamrar i utlandet

De svenska handelskamrarna i utlandet beviljas statsbidrag enligt grunder som godkändes av riksdagen åren 1964 och 1965 (prop. 1964:1 bil. 12 s. 40, SU 1964:10, rskr 1964:10 och prop. 1965:1 bil. 12 s. 52, SU 1965:10, rskr 1965:10).

Statsbidraget utgörs av allmänt bidrag motsvarande 50 % av kamrarnas intäkter från medlemsavgifter och av lönebidrag till handelskammarcheferna med belopp som varierar mellan 40 000 kr. och 44 000 kr. Hälften av det allmänna bidraget betalas ut direkt till handelskamrarna och hälften till en handelskamrarnas fond.

För budgetåret 1974/75 har anvisats 504 000 kr. att fördelas mellan han-

delskamrarna i Paris, Madrid, Buenos Aires och Sao Paulo samt handelskamrarnas fond. Av detta belopp avser 309 000 kr. allmänna bidrag, 172 000 kr. chefslönebidrag och 23 000 kr. bidrag till ATP-avgifter.

Svenska utlandshandelskamrarnas förening hemställer att bidraget för budgetåret 1975/76 skall utgå med 534 000 kr. till kamrarna i Paris, Buenos Aires och Sao Paulo. Av beloppet utgör 337 000 kr. allmänt bidrag och 180 000 kr. chefslönebidrag. Detta innebär förslag om höjning av chefslönebidragen med 48 000 kr. att fördelas lika på de tre kamrarna. För ATP-avgifter beräknas 17 000 kr. Kammaren i Madrid finansieras och drivs sedan den 1 januari 1975 av svenska staten.

Praktikanter vid de svenska handelskamrarna i utlandet

Sveriges exportråd (SE) hemställer att 272 000 kronor anslås för budgetåret 1975/76. SE framhåller att det är nödvändigt med viss uppjustering för att återställa stipendiernas värde på orter som drabbats av valutaförändringar och fördyrade levnadsomkostnader. SE föreslår också att en praktikant som under ett år har tillgodogjort sig erfarenhet från praktikanttjänstgöring på industrilandsmarknad skall beredas tillfälle till ytterligare ett års tjänstgöring på handelskammare belägen på utvecklingsmarknad, nämligen i Sao Paulo.

Exportfrämjande åtgärder i övrigt

Till exportfrämjande åtgärder i övrigt har för innevarande budgetår anvisats 510 000 kr. bl. a. för vidareutveckling av metoder för exportstödet.

Föredraganden

Handelskammaren i Madrid finansieras och drivs fr. o. m. den 1 januari 1975 av svenska staten. Medel för detta beräknas under anslaget till handelssekreterare. Med hänsyn härtill bör medlen till *de statsstödda svenska handelskamrarna i utlandet* för nästa budgetår räknas ner med 109 000 kr. som annars skulle ha tillkommit kammaren i Madrid enligt gällande regler.

Riksdagarna åren 1964 och 1965 godkände de grunder för statsbidrag till handelskamrarna som ännu gäller. I samband därmed godtogs min företrädares förslag, att 50 % av det allmänna statsbidraget till kamrarna skulle tillföras en handelskamrarnas fond. Med anledning av att endast tre statsunderstödda handelskammare finns kvar och det sammanlagda statsbidraget minskat kraftigt förordar jag, att bidragen i sin helhet skall betalas ut direkt till ifrågakommande kammare.

För återstående tre kamrar i Paris, Sao Paulo och Buenos Aires beräknar jag en höjning av det allmänna bidraget grundat på medlemsavgifter med 91 000 kr. Jag tillstyrker vidare en höjning av chefslönebidragen med 32 000

kr. att fördelas lika mellan kamrarna i Sao Paulo och Buenos Aires. Det bör ankomma på regeringen att avgöra om statsbidrag enligt dessa regler skall utgå till handelskammare som inte har slutit samarbetsavtal med Sveriges exportråd. För *praktikanter vid de svenska handelskamrarna i utlandet* beräknar jag en minskning med 47 000 kr. Denna minskning skall vid oförändrat antal praktikanter hos de tre återstående kamrarna i Paris, Sao Paulo och Buenos Aires medge viss höjning av stipendiebeloppen. Medel för stipendier till praktikanter vid kammaren i Madrid, 60 000 kr., bör föras över från detta anslag till reservationsanslaget B 2. Handelssekreterare. För *exportfrämjande åtgärder i övrigt* beräknar jag en minskning av anslaget med 40 000 kr.

Anslaget bör föras upp med sammanlagt 1 136 000 kr. Härav beräknar jag för utlandshandelskamrarna 518 000 kr., till praktikantverksamheten där 148 000 kr. och till exportfrämjande åtgärder i övrigt 470 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Svenska handelskamrar i utlandet m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 136 000 kr.

B 5. Importkontoret för u-landsprodukter

Nytt anslag (förslag) 1 000

Importkontoret för u-landsprodukter (IKU) inrättades den 1 januari 1975 (prop. 1974:57, UU 1974:7, rskr 1974:206). Kontoret har till uppgift att främja import till Sverige från u-länderna och därigenom bidra till dessa länders utveckling. Verksamheten finansieras från tredje huvudtitelns reservationsanslag C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram, posten 6. Övriga multilaterala bidrag. Importkontoret leds av en direktör. Till kontoret är knuten en rådgivande nämnd.

	Beräkning 1975/76
Personal	
Handläggande personal	4
Övrig personal	1
Anslag	
Utgifter	
Lönekostnader	471 000
Sjukvård	1 000
Reseersättningar (även för utrikes resor)	70 000
Expenser	40 000
Lokalkostnader	110 000
Projektmedel	300 000
Till regeringens disposition	20 000
	1 012 000
Inkomster	
Från anslag under tredje huvudtiteln	−1 010 000
Uppdragsverksamhet	−1 000
Nettoutgift	**1 000**

Den verksamhet som skall bedrivas av IKU finansieras enligt riksdagens beslut med biståndsmedel men faller inom handelsdepartementets ansvarsområde. Jag förslår därför efter samråd med statsrådet Sigurdsen, att ett anslag med formellt belopp för IKU förs upp under tionde huvudtiteln. IKU bör, som förutsetts i prop. 1974:57, ha möjlighet att bedriva viss uppdragsverksamhet. Inkomsterna från denna bör få tas till uppbörd av IKU.

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att ett formellt belopp om 1 000 kr. tas upp under ett förslagsanslag benämnt Importkontoret för u-landsprodukter.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Importkontoret för u-landsprodukter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 6. Täckande av förluster på grund av garantier för lån till teko-industri samt manuellt arbetande glasindustri.

1973/74	Utgift	–
1974/75	Anslag	450 000
1975/76	Förslag	450 000

Från anslaget bestrids utgifter för att täcka förluster på grund av statsgarantier för lån till teko-industrierna och den manuellt arbetande glasindustrin (prop. 1970:41, SU 1970:61, BaU 1970:23, rskr 1970:165 och 1970:188).

Statsgaranti beviljas enligt särskilda av Kungl. Maj:t den 29 juni 1970 meddelade föreskrifter.

Lånegarantisystemet är avsett för lån till investeringar som företagen gör för att öka sin marknadsföring på export. Under innevarande budgetår är ramen för statens garantiåtaganden 22,5 milj. kr. för teko och 4,0 milj. kr. för glas. Ramarna är hittills utnyttjade med endast 2,3 milj. kr. för teko och 1,5 milj. kr. för glas. Till garantisystemet är knutet ett förlusttäckningsanslag som ännu inte behövt tas i anspråk.

Kommerskollegium föreslår att fortsatta garantier för lån till exportändamål inryms i de lånegarantiformer som administreras av industriverket samt att anslaget för förlusttäckning höjs till 800 000 kr.

Föredraganden

Som en följd av vad jag anfört vid anmälan av reservationsanslaget B 3. Exportfrämjande åtgärder bör ytterligare lånegarantier inte lämnas av kommerskollegium efter innevarande budgetårs utgång.

För utestående garantier föreslår jag ett oförändrat anslag till förlusttäckning av 450 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckande av förluster på grund av garantier för lån till teko-industri samt manuellt arbetande glasindustri* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 450 000 kr.

B 7. Svenska turisttrafikförbundet

1973/74	Utgift	6 968 000	Reservation	–
1974/75	Anslag	7 449 000		
1975/76	Förslag	7 449 000		

För innevarande budgetår har till Svenska turisttrafikförbundet anvisats ett reservationsanslag av 7 449 000 kr.

Från handels- och sjöfartsfonden har efter beslut av Kungl. Maj:t under budgetåret 1973/74 till förbundet betalats ut 70 000 kr. som bidrag till att täcka kostnader för ökade folkpensionsavgifter under budgetåren 1973/74 och 1974/75.

Kommittén för planering av turistanläggningar och friluftsområden m. m. har i december 1973 avlämnat betänkandet (SOU 1973:52) Turism och rekreation i Sverige. Betänkandet har remissbehandlats. I betänkandet föreslås bl. a. att ett nytt organ, Sveriges turistråd, övertar Svenska turisttrafikförbundets uppgifter. I avvaktan på att beredningen av denna fråga slutförs föreslår jag att anslaget förs upp med oförändrat belopp.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1975/76 till *Svenska turisttrafikförbundet* beräkna ett reservationsanslag av 7 449 000 kr.

C. KOMMERSKOLLEGIUM M. M.

C 1. Kommerskollegium

1973/74	Utgift	8 669 822
1974/75	Anslag	9 157 000
1975/76	Förslag	10 448 000

Kommerskollegium är central förvaltningsmyndighet med uppgift att handlägga frågor om handelspolitik och utrikeshandel samt vissa frågor i samband med näringsrättsliga regleringar och inrikeshandel.

Kommerskollegium leds av en styrelse. Chef för kollegiet är en generaldirektör, som är styrelsens ordförande. Inom verket finns en planeringssektion, fyra utrikeshandelsbyråer samt en byrå för inrikeshandel och administrativa frågor.

Vidare finns direkt under verkschefen ett särskilt sekretariat för handläggning av ärenden om exportfrämjande åtgärder för teko-industrin och den manuellt arbetande glasindustrin.

Till kollegiet är knutet ett handelspolitiskt råd och en CECA-nämnd samt en rådgivande nämnd för frågor angående auktorisation och godkännande av revisorer.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Kommers-kollegium	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	66	+ 4	of.
Övrig personal	48	+ 2	− 1
	114	**+ 6**	**−1**
Anslag			
Lönekostnader	7 835 000	+ 953 000	+ 784 500
Sjukvård	22 000	+ 10 000	+ 10 000
Reseersättningar (även för utrikes resor)	74 000	of	of
Lokalkostnader	654 000	+ 488 000	+ 455 500
Expenser	552 000	+ 139 000	+ 41 000
Därav engångsutgifter	(9 500)	(38 000)	(3 000)
Stipendier till svenska praktikanter vid internationella organisationer	20 000	of	of
	9 157 000	**+ 1 590 000**	**+ 1 291 000**

Kommerskollegium

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 349 135 kr., varav 265 135 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I O-alternativet, som kräver en anslagsreducering med 512 000 kr.,

förordar kommerskollegium i första hand nedskärning av kollegiets personalresurser.

3. För handläggning av ärenden rörande auktorisation och godkännande av revisorer behövs en förstärkning med två handläggare och ett biträde (+ 185 373 kr.). För att kollegiet skall kunna öka sina insatser beträffande handläggningen av ärenden om tekniska föreskrifter m. m. behövs ytterligare en handläggare på planeringssektionen (+ 79 877 kr.). För övriga uppgifter inom kollegiet behövs en förstärkning med en handläggare på inrikes- och administrativa byrån (+ 72 756 kr.) samt en expeditionsvakt (+ 44 582 kr.). Medel till tillfällig arbetskraft och expertis bör anvisas med 50 000 kr.

4. För upprustning av vissa lokaler och för täckande av följdkostnader för nya tjänster behövs ett engångsanslag på 38 000 kr. Anslagsposten Expenser behöver därutöver räknas upp med 35 600 kr. bl. a. för inventarier och kopieringskostnader.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 10 448 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare en handläggande tjänsteman för ärenden rörande auktorisation och godkännande av revisorer (3). En personlig byråchefstjänst med tjänstgöring som chef för östekonomiska byrån har hittills funnits inrättad under anslag på fjärde huvudtiteln. Denna tjänst bör föras över till kommerskollegiets anslag. Jag har räknat medel för denna tjänst.

Medel har vidare beräknats för ytterligare tillfällig arbetskraft och expertis.

Med anledning av att det särskilda stödet till exportfrämjande åtgärder för teko-industri och manuellt arbetande glasindustri föreslås avvecklat fr. o. m. budgetåret 1975/76 upphör det till kommerskollegium knutna tekosekretariatet med sin verksamhet. För avvecklingsarbetet krävs under budgetåret 1975/76 fortfarande viss personal. Anslagsbehovet minskar med 223 669 kr.

De bilaterala kontakterna på utrikeshandelns område ökar f. n. starkt. Detta sker såväl på grund av formaliserade överenskommelser som av andra skäl. Inte minst gäller det kontakterna med de oljeproducerande länderna. Om denna verksamhet skulle kräva resurstillskott, kan detta ges efter prövning av regeringen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommerskollegium* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 10 448 000 kr.

C 2. Bidrag till vissa internationella byråer m. m.

1973/74	Utgift	264 722
1974/75	Anslag	453 000
1975/76	Förslag	522 000

Från anslaget bestrids utgifter för Sveriges deltagande i vissa internationella organ. För budgetåret 1975/76 torde medel beräknas enligt följande.

	1974/75	1975/76	Ändring
1. Internationella byrån i Paris för utställningar (prop. 1947:1 bil. 12 s. 156)	14 000	16 000	+ 2 000
2. Organisationen för intellektuell äganderätt, internationella byrån (WIPO/BIRPI)[1] (prop. 1956:1 bil. 12 s. 161, 1963:1 bil. 12 s. 152)	196 000	254 000	+ 58 000
3. Internationella rådgivande bomullskommittén (ICAC) (prop. 1951:47)	15 000	18 000	+ 3 000
4. Internationella studiegruppen för bly- och zinkfrågor (prop. 1960:1 bil. 12 s. 284)	10 000	12 000	+ 2 000
5. Internationella kaffeorganisationen (prop. 1962:1 bil. 12 s. 281)	125 000	129 000	+ 4 000
6. Internationella gummistudiegruppen (prop. 1966:1 bil. 12 s. 168)	10 000	13 000	+ 3 000
7. Internationella kakaoorganisationen (prop. 1973:36)	33 000	30 000	- 3 000
8. Övrigt	50 000	50 000	-
	453 000	**522 000**	**+ 69 000**

[1] *Avgifter*
Parisunionen, skydd av industriell äganderätt
Niceunionen, varumärkesklassificering
Locarnounionen, industriell design
Frivilliga bidrag
Konventionen angående internationellt patentsamarbete (PCT)
Kommittén för internationellt samarbete för informationsåtervinning mellan patentverk (ICIREPAT)
Konventionen angående internationell patentklassificering (IPC)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella byråer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 522 000 kr.

C 3. Kostnader för vissa nämnder m. m.

1973/74	Utgift	60 226
1974/75	Anslag	53 000
1975/76	Förslag	233 000

Från anslaget bestrids utgifter för arvoden, expenser, m. m. för granskningsnämnden för försvarsuppfinningar, oljelagringsrådet, resegarantinämn-

den och lotterinämnden. Dessa institutioners medelsförbrukning budgetåret 1975/76 har beräknats enligt följande.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
1. Granskningsnämnden för försvarsuppfinningar (prop. 1971:138)	38 000	+ 1 000
2. Oljelagringsrådet (prop. 1957:144 och 1969:136)	9 000	of
3. Resegarantinämnden (prop. 1972:92)	6 000	+ 9 000
4. Lotterinämnden (prop. 1974:51)	–	+ 170 000
	53 000	**+ 180 000**

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kostnader för vissa nämnder m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 233 000 kr.

D. PRIS-, KONKURRENS- OCH KONSUMENTFRÅGOR

D 1. Marknadsdomstolen

1973/74	Utgift	844 600
1974/75	Anslag	769 000
1975/76	Förslag	1 015 000

Marknadsdomstolen handlägger ärenden enligt lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet, lagen (1970:412) om otillbörlig marknadsföring och lagen (1971:112) om förbud mot oskäliga avtalsvillkor.

Marknadsdomstolen består av ordförande och vice ordförande samt åtta andra ledamöter, av vilka två är särskilda ledamöter, en för ärenden om konkurrensbegränsning och en för ärenden om otillbörlig marknadsföring jämte ärenden om oskäliga avtalsvillkor. Av övriga ledamöter företräder tre företagarintressen och tre konsument- och löntagarintressen. Till domstolen är knutet ett kansli.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Marknads-domstolen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	4	1	of
Övrig personal	4	of.	of.
	8	**+1**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	673 000	+ 227 000	+ 112 000
Sjukvård	1 000	of.	of.
Reseersättningar (även för utrikes resor)	34 000	+ 3 000	of.
Lokalkostnader	32 000	+ 141 000	+ 129 000
Expenser	29 000	+ 11 000	+ 4 500
	769 000	**+ 382 000**	**+ 246 000**

Marknadsdomstolen

1. Pris- och löneomräkning 284 600 kr., varav 21 600 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordas en minskning av medlen för sekreterare. Konsekvenserna för domstolens verksamhet skulle bli en ytterligare ökad handläggningstid och växande ärendebalanser.

3. En tjänst som kanslichef behövs med hänsyn till den ökade administrativa belastningen samt för att bevara kontinuiteten i verksamheten (+ 119 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Marknadsdomstolen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 015 000 kr.

D 2. Näringsfrihetsombudsmannen

1973/74	Utgift	1 740 383
1974/75	Anslag	1 782 000
1975/76	Förslag	1 979 000

Näringsfrihetsombudsmannen (NO) handhar uppgifter som tillkommer honom enligt lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet.

NO biträds i sin tjänsteutövning närmast av en ställföreträdare. Verksamheten är uppdelad på rotlar.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Näringsfrihetsombudsmannen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	14	+2	of.
Övrig personal	6	of.	of.
	20	**+2**	**of**
Anslag			
Lönekostnader	1 572 000	+ 297 000	+ 176 000
Sjukvård	5 000	of.	of.
Reseersättningar (även för utrikes resor)	18 000	+ 13 000	+ 5 000
Lokalkostnader	144 000	+ 6 000	+ 6 000
Expenser	43 000	+ 13 000	+ 9 500
	1 782 000	**+ 329 000**	**+ 197 000**

Näringsfrihetsombudsmannen

1. Pris-och löneomräkning m. m. 201 500 kr., varav 52 500 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordas en personalminskning, vilken skulle medföra minskat utrymme för egna initiativärenden.

3. För en rotel med arbetsuppgifter i fråga om det internationella och nordiska samarbetet m. m. begärs en tjänst i Fe 21 som chef och en byråsekreterartjänst (+ 180 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Näringsfrihetsombudsmannen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 979 000 kr.

D 3. Konsumentombudsmannen

1973/74	Utgift	2 138 206
1974/75	Anslag	2 331 000
1975/76	Förslag	2 630 000

Konsumentombudsmannen (KO) handhar uppgifter som tillkommer honom enligt lagen (1970:412) om otillbörlig marknadsföring och lagen (1971:112) om förbud mot oskäliga avtalsvillkor.

KO biträds i sin tjänstutövning närmast av en ställföreträdare. Verksamheten inom KO:s kansli är uppdelad på olika enheter för marknadsföringsärenden, för ärenden om oskäliga avtalsvillkor och för information.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Konsument-ombuds-mannen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	14	+ 3	of.
Övrig personal	8	+ 4	of.
	22	**+ 7**	**of**
Anslag			
Lönekostnader	1 944 000	+ 510 000	+ 264 000
Sjukvård	5 500	+ 3 500	+ 1 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	30 000	+ 5 000	+ 2 000
Lokalkostnader	114 000	+ 43 000	+ 6 000
Expenser	237 500	+ 228 500	+ 26 000
Därav engångsutgifter	(3 000)	(+ 114 000)	(– 3 000)
	2 331 000	**+ 790 000**	**+ 299 000**

Konsumentombudsmannen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 156 600 kr., varav 62 600 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordas i första hand en minskning av personalen på marknadsföringssidan. En nedskärning av anslaget är oförenlig med den nuvarande målsättningen för verksamheten.

3. För avtalsvillkorsärenden behövs en förstärkning med en kvalificerad handläggare (+ 97 300 kr.).

4. För marknadsföringsärenden behövs ytterligare en handläggare + 73 700 kr.).

5. För informationsfrågor behövs en förstärkning med en handläggare (+ 70 100 kr.).

6. Ytterligare medel krävs för anlitande av experter (+ 40 000 kr.).

7. Expensposten behöver räknas upp bl. a. för löpande information och anskaffning av telefonväxel (+ 201 000 kr.).

8. För registrering, arkivering, expeditionsgöromål samt betjäning av telefonväxel krävs medel motsvarande tre och en halv tjänst (+ 174 900 kr.).

9. En utökning av lokalerna erfordras (+ 36 000 kr.).

10. Medlen för reseersättningar behöver räknas upp (+ 3 000 kr.).

Härutöver hemställs, att den översyn av myndighetens organisation, som aviserades i prop. 1970:58 angående anslag till marknadsrådet och konsumentombudsmannen, nu genomförs.

Föredraganden

Konsumentombudsmannen har i januari 1974 bl. a. lämnat förslag om vissa ändringar i marknadsföringslagen. Vidare har reklamutredningen (K 1967:43) i betänkandet (SOU 1974:23) Reklam V, Information i reklamen, föreslagit lagstiftning som har nära anknytning till de av konsumentombudsmannen föreslagna åtgärderna. Med hänsyn bl. a. härtill anser jag att organisationsöversynen bör anstå ytterligare en tid. Behovet av personalförstärkning för handläggning av marknadsförings- och avtalsvillkorsärenden bör tillgodoses genom uppräkning av medlen för extra personal.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konsumentombudsmannen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 630 000 kr.

Statens pris- och kartellnämnd

Statens pris- och kartellnämnd är central förvaltningsmyndighet för frågor rörande prisövervakning. Nämnden har till uppgift att följa utvecklingen av och främja allmän kännedom om pris- och konkurrensförhållanden inom näringslivet med undantag av bank- och försäkringsväsendet. Nämnden skall föra kartellregister samt utföra sådana utredningar som behövs för den löpande pris- och marginalövervakningen och för tillämpning av lagen (1953:603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet och lagen (1971:112) om förbud mot oskäliga avtalsvillkor.

Nämnden leds av en styrelse. Ledamöter av denna är generaldirektören hos nämnden och åtta andra ledamöter, som Kungl. Maj:t utser särskilt.

Inom nämnden finns en avdelning för pris- och konkurrensövervakning samt utredande verksamhet. Avdelningen är uppdelad på fyra byråer. Vidare finns en statistisk byrå, en administrativ byrå samt en upplysningssektion och ett planeringssekretariat.

Informationsverksamheten vid statens pris- och kartellnämnd m. m.

I det förslag till ändrad organisation av statens pris- och kartellnämnd (SPK) som framlades för vårriksdagen 1973 (prop. 1973:58) anförde jag bl. a.

att SPK i likhet med andra myndigheter bör försöka sprida information om den egna verksamheten. På flera punkter är en sådan information av avgörande betydelse för att nå syftet med SPK:s verksamhet. Förslaget innebar att ansvaret för en del av den mera direkt konsumentorienterade information som nu handhas av SPK skulle överföras till konsumentverket. I samband därmed skulle en del av de medel som SPK disponerar för allmän upplysningsverksamhet också överföras till konsumentverket. Riksdagen beslöt att en omdisponering av resurser enligt vad som då anfördes inte skulle komma till stånd innan en närmare utredning gjorts om förutsättningarna för och konsekvenserna av en sådan omdisponering (NU 1973:40, rskr 1973:155).

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 2 november 1973 tillkallade jag en sakkunnig med uppdrag att utreda frågan om informationsverksamheten vid statens pris- och kartellnämnd m. m.[1] Den sakkunnige har i betänkandet (Ds H 1974:2) presenterat sitt förslag.

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av marknadsdomstolen, näringsfrihetsombudsmannen (NO), konsumentombudsmannen (KO), SPK och konsumentverket. Vidare har yttrande inkommit från Näringslivets delegation för marknadsrätt (NDM).

Utredningen

Utredningen konstaterar att syftet med samhällets konsumentpolitiska verksamhet är att stödja konsumenterna och förbättra deras ställning på marknaden. Konsumentinformationen har härvid en utbildande uppgift som normalt inte ingår i myndigheternas allmänna informationsansvar och som kan sägas utgöra ett medel i statsmakternas strävan att göra konsumenterna mer skickade att fatta väl underbyggda konsumtionsbeslut. Konsumentverkets tillkomst kan ses som ett uttryck för samhällets strävanden att samla den konsumentpolitiska verksamheten och den konsumentinriktade informationen till ett organ. En av konsumentverkets huvuduppgifter är sålunda att genom utbildning och information stärka konsumenternas ställning.

Utredningen har vid sina överväganden funnit att en total avgränsning från SPK av sådana informationsuppgifter som syftar till att informera enskilda konsumenter inte är lämplig. En klar kompetensfördelning mellan konsumentverket och SPK har dock eftersträvats. Uppgiften att informera i anslutning till frågor om priser, prisutveckling och konkurrensförhållanden m. m. bör ankomma på SPK i det kortsiktiga, nyhetsförmedlande perspektivet. De åtgärder däremot, som ingår i en mer omfattande påverkans- och utbildningsprocess, har ett nära samband med andra likartade åtgärder gentemot konsumenten. Tyngdpunkten i en sådan samverkande informationsprocess skall därför ligga hos det organ som har det övergripande ansvaret

[1] Som sakkunnig tillkallades avdelningschefen Jan Engman.

för konsumentinformationen, nämligen konsumentverket. Enligt utredningen är det därför naturligt att den del av SPK:s informationsverksamhet som har en långsiktig och utbildningsmässig inriktning överförs till konsumentverket. Detta innebär att den hittills av SPK bedrivna verksamheten gentemot studiesektorn bör överflyttas till konsumentverket. Likaså menar utredningen att den typ av konsumentorienterade kampanjer som hittills bedrivits av SPK i framtiden bör vara en uppgift för konsumentverket.

SPK:s informationsverksamhet bör enligt utredningen i ökad omfattning integreras i den övriga verksamheten inom nämnden. Informationsfunktionen bör engageras på ett tidigt stadium i utredningsarbetet. Härigenom får informationsfunktionen ökad inblick i och kunskap om nämndens verksamhet samtidigt som dess speciella kompetens får möjlighet att påverka utredningsarbetet, i synnerhet vad gäller formerna för spridning av resultatet.

Beträffande nämndens tidskrift, Pris- och kartellfrågor (PKF), föreslår utredningen, i syfte att skapa förutsättningar för en bättre ekonomi för tidskriften, vissa förändringar i dess utformning. Innehållet bör enligt utredningen utgöras av korta referat av SPK:s utredningar, referat av marknadsdomstolens utslag i konkurrensbegränsningsärenden samt referat av viktigare beslut från NO. Marknadsdomstolens utslag i ärenden som rör marknadsföring eller avtalsvillkor skulle således ej publiceras i tidskriften. I stället hänvisar utredningen till den publicering som sker i KO:s tidning. Vidare föreslås att den tekniska utformningen förenklas samt att tidskriften utges och redigeras inom SPK. Genom de föreslagna åtgärderna menar utredningen att det blir möjligt att uppnå en självfinansiering av tidskriften vad avser kostnader för teknisk produktion, marknadsföring och distribution.

Utredningen förordar en utbyggnad av nämndens information till den fackliga pressen och de fackliga organisationerna.

Organisatoriskt föreslår utredningen att informationsfrågorna även i fortsättningen handläggs inom en särskild enhet, som inrättas inom linjeorganisationen och är direkt underställd verkschefen.

Utredningen har kommit fram till att de informationsaktiviteter som är riktade mot studiesektorn tillsammans med kampanjaktiviteterna under det senaste budgetåret tagit i anspråk personalresurser motsvarande två handläggartjänster. Mot bakgrund härav föreslår utredningen att två tjänster överförs från SPK till konsumentverket för uppgifter gentemot studiesektorn och för konsumentinriktad kampanjverksamhet, dvs. uppgifter som utredningen anser i fortsättningen skall åvila konsumentverket. Därefter kommer informationsenheten vid SPK att bestå av åtta befattningshavare, varav fem handläggare.

Vad gäller de resursmässiga konsekvenserna i övrigt har utredningen antagit att medel som står i viss proportion till vad SPK i genomsnitt förbrukat under de senaste tre budgetåren för läromedel och kampanjverksamhet fortsättningsvis skall anvisas konsumentverket. Detta skulle, beräknat på innevarande budgetårs anslag, innebära att 560 000 kr. kommer att överföras

till verket. Under samma förutsättning bör enligt utredningen SPK anvisas ett belopp om 100 000 kr. under anslagsposten Allmän upplysningsverksamhet.

Remissyttrandena

Flertalet av remissinstanserna instämmer i eller lämnar utan erinran utredningens förslag beträffande uppgiftsfördelningen mellan SPK och konsumentverket. Beträffande övriga frågor anförs på vissa punkter tveksamhet till utredningens förslag.

Marknadsdomstolen, NO och NDM avstyrker helt eller delvis utredningens förslag rörande PKF.

KO delar utredningens uppfattning om att en klarare kompetensfördelning mellan konsumentverket och SPK torde uppnås, om den del av SPK:s informationsverksamhet till allmänheten som har en långsiktig och utbildningsmässig inriktning överförs till konsumentverket, medan det läggs på SPK att sprida aktuell information om den pris- och marginalövervakande verksamheten. KO förutsätter att SPK, i enlighet med utredningens förslag, skall kunna göra mera brett upplagda kampanjer på prisområdet även i fortsättningen.

SPK understryker vikten av att de som informerar konsumenterna om priser och prisutveckling har en fortlöpande kontakt med och insyn i den verksamhet vars resultat informationsåtgärderna skall grundas på. Det rör sig sålunda inte enbart, anför nämnden, om rent fysisk närhet till ett visst bakgrundsmaterial, utan krav måste även ställas på kunskap hos informationspersonalen om t. ex. aktuella frågeställningar inom prisövervakningen och om bakgrunden till och utvecklingen av utredningsverksamheten. Regelbundna kontakter med utredarna är ofta en förutsättning för ett effektivt fullgörande av informationsuppgiften.

SPK menar dock att det kan finnas skäl att pröva en uppdelning av informationsansvaret enligt utredningens tanke, dvs. så att man från SPK:s ansvarsområde avskiljer sådana åtgärder som, i den mån de berör allmänheten-konsumenterna, kan sägas ingå i en mera långsiktig påverkans- och utbildningsprocess. Gränsen mellan ett kortare respektive längre perspektiv liksom mellan målgruppen konsumenter visavi andra målgrupper kan emellertid bli svår att dra i det enskilda fallet. Även utredningen har för övrigt tänkt sig att mera brett upplagda kampanjaktiviteter i vissa fall också i fortsättningen bör kunna planeras och genomföras av SPK, fastän detta inte längre skall betraktas som en del av den löpande informationsverksamheten. Nämnden tar fasta härpå och räknar med att i uppkommande fall få till regeringens prövning anmäla planer och resursbehov.

Vad gäller det fortsatta arbetet med jämförprisfrågan, instämmer nämnden i utredningens synpunkt att påbörjade aktiviteter inte förs över till konsumentverket utan fullföljs inom SPK.

Konsumentverket menar att en samordning av långsiktiga informationsaktiviteter hos de myndigheter, som verkar på det konsumentpolitiska området, är nödvändig för en systematisk påverkan och utbildning. Härigenom kan man, anför verket, uppnå både praktiska fördelar och större effektivitet. Konsumentverket delar därför utredningens uppfattning, att den verksamhet inom SPK, som avser den mera långsiktiga informationsverksamheten, bör överföras till konsumentverket och att den mera kortsiktiga – nyhetsförmedlande – informationen om priser, prisutveckling och konkurrensförhållanden m.m. bör ses som en myndighetsåtgärd och tillkomma SPK.

Klart Pris kampanjen, som är kopplad till jämförprismärkningen, bör enligt konsumentverket överföras till verket. Praktiska skäl talar dock för att redan igångsatta informationsaktiviteter avslutas av SPK.

NO däremot ställer sig tveksam till utredningens förslag att överföra den av SPK bedrivna informationsverksamheten gentemot studiesektorn liksom kampanjverksamheten till konsumentverket. NO menar att genom överflyttning av större delen av SPK:s informationsanslag till konsumentverket minskar SPK:s möjligheter att i den form och vid den tidpunkt SPK finner lämplig gå ut med information om pris- och konkurrensförhållanden och grundläggande upplysning om ekonomiska samband. Sådan objektiv faktainformation bör normalt göras av det organ som har den mest ingående erfarenheten av och insikten i de aktuella förhållandena. En bidragande orsak till NO:s tveksamhet till förslaget om överflyttning är oklarheten i gränsdragningen mellan de två myndigheternas ansvarsområden och de effekter som denna oklarhet kan få för de aktuella uppgifternas fullgörande. NO förutsätter – även om detta inte klart framgår av förslaget – att exempelvis information om SPK:s utredningar i pris- och konkurrensfrågor skall ske genom SPK:s försorg även om det här inte är fråga om information i ett kortsiktigt perspektiv.

Beträffande de organisatoriska frågorna biträder *SPK* utredningens förslag att informationsfunktionen ges en med övrig verksamhet jämställd placering som en enhet inom linjeorganisationen. Vidare godtar nämnden att informationsfunktionen i framtiden kommer att bestå av åtta befattningshavare, varav fem handläggare.

Några remissinstanser berör frågan om resursfördelningen mellan SPK och konsumentverket. Härvid gör *SPK* inte någon invändning mot att en del av de medel som i budgeten brukar ställas till nämndens förfogande under anslagsposten Allmän upplysningsverksamhet, i stället tilldelas konsumentverket. Nämnden biträder, utom på en punkt, de slutsatser i fråga om medelstilldelningen som utredningen dragit härav. Den andel av hittillsvarande anslag som ursprungligen varit avsedd för regional upplysningsverksamhet, bör enligt nämndens mening, även i fortsättningen anvisas SPK. Beloppet uppgår till 60 000 kronor.

Konsumentverket tillstyrker utredningens förslag att verket tillförs medel för utbildnings- och kampanjverksamhet. Dessa medel bör emellertid enligt

konsumentverkets mening beräknas till ett belopp om cirka 850 000 kronor, motsvarande bl. a. kostnaden för tre kvalificerade handläggare.

NO ifrågasätter om inte åtminstone en del av de resurser som SPK har för kampanj- och utbildningsverksamhet bör bibehållas hos nämnden för att möjliggöra vissa aktiviteter på dessa områden i nämndens regi.

Utredningens förslag rörande tidskriften Pris- och kartellfrågor (PKF) diskuteras förhållandevis ingående av remissinstanserna. Härvid framhåller *marknadsdomstolen* att det är av mycket stor betydelse att dess avgöranden i såväl konkurrens- som marknadsförings- och avtalsvillkorsärenden ges publicitet och vinner spridning. Först därigenom kan domstolen helt fylla sin rättsskapande funktion inom dessa områden. Det har därför varit av stort värde att domstolens samtliga beslut kontinuerligt publicerats i PKF.

Marknadsdomstolen anför vidare att det kan finnas sakliga skäl att ärenden som rör marknadsföring eller avtalsvillkor inte ges utrymme i tidskriften, varför domstolen inte vill motsätta sig att den information som rör just denna del av verksamheten faller bort. Därmed försvinner enligt domstolen cirka 80 procent av det material från marknadsdomstolen som nu publiceras i PKF. Med hänsyn härtill vore det enligt domstolens bedömning rimligt att den återstående informationsdelen bibehölls i oförändrat skick, bl. a. därför att domstolens avgöranden är av stort intresse just för den krets som via PKF får aktuell information om pris- och konkurrensfrågor.

Domstolen är tveksam inför utredningens utgångspunkt att den statliga informationen på pris- och kartellområdet skall vara självfinansierande. Det finns enligt domstolens mening inga starka skäl för att, i syfte att göra just tidskriftsinformationen på pris- och kartellområdet självfinansierande, begränsa denna informations omfång och kvalitet. Härtill kommer att ett bortfall i PKF av marknadsdomstolens avgöranden in extenso på detta område kan, såsom domstolen ser saken, leda till merarbete och merkostnad vid domstolen för att stencilera och distribuera avgöranden respektive lämna muntlig information om dessa.

NO anför liknande synpunkter och menar att publicitetsprincipen är en av hörnstenarna i den svenska pris- och konkurrenspolitiken och som sådan omistlig, om den konkurrensfrämjande verksamheten skall kunna fullgöras i enlighet med statsmakternas intentioner. Detta framgår enligt NO tydligt av pris- och konkurrenslagstiftningens förarbeten.

Vidare framhåller NO att PKF från NO:s synpunkt inte enbart har informationskaraktär utan också tillgodoser det intresse av dokumentation som finns när det gäller NO:s prejudikatskapande verksamhet. Dokumentationsaspekten skulle, menar NO, helt försvinna om tidskriften endast skulle uppta korta notiser om ett fåtal ärenden. En nedskärning av PKF enligt utredningens förslag måste enligt NO kompenseras med andra, sannolikt dyrbarare och mindre effektiva dokumentationsformer.

NO kan heller inte acceptera att hela ansvaret för materialurval, redigering

osv. av information i PKF från NO skall överföras på SPK såsom utgivare av tidskriften. Detta ställningstagande är, menar NO, närmast självklart mot bakgrunden av att denna information i väsentlig utsträckning har prejudikatskapande karaktär. NO ifrågasätter vidare starkt om självfinansiering av PKF skall vara ett oeftergivligt krav.

NDM framhåller, att förslaget om sättet för publicering av marknadsdomstolens beslut och NO:s avgöranden inte är godtagbart bl. a. eftersom utdrag, som redigerats vid olika tidpunkter, är helt oanvändbara i praktisk verksamhet. Vidare understryks att en uppdelning av publikationsverksamheten inom marknadsrätten på två skilda publikationer är praktiskt olämplig. Enligt NDM är tiden mogen för att överväga införandet av en marknadsrättens årsbok, publicerad i fyra till sex häften om året.

KO förordar att utredningens förslag beträffande PKF genomförs, och framhåller att de flesta läsare enligt KO:s erfarenhet föredrar en redaktionell bearbetning av marknadsdomstolens avgöranden i stället för ett återgivande in extenso.

KO tillstyrker vidare att marknadsdomstolens slutliga beslut i fullständigt skick samlas i en årlig utgåva. KO understryker vikten av att marknadsdomstolen också svarar för en tillräcklig stencilupplaga av besluten som fortlöpande tillställs den juridiskt specialintresserade målgrupp, som har behov av att snabbt få tillgång till domstolens beslut.

SPK anför att vid en förändring av PKF uppkommer frågan om kompenserande åtgärder i syfte att tillgodose det behov av att få tillgång till ett mera utförligt dokumentationsmaterial som trots allt föreligger hos olika grupper. För nämndens del skulle detta i väsentlig mån kunna tillgodoses genom en mera systematisk utgivning av de fullständiga utredningsrapporterna.

Det är emellertid inte möjligt, framhåller nämnden, att bortse från att redan i direktiven till utredningen klart anges, att information av den typ PKF representerar bör vara ekonomiskt självbärande. Att åstadkomma detta med ett oförändrat eller endast i ringa grad minskat omfång hos tidskriften torde inte vara möjligt. Mot denna bakgrund anser sig nämnden inte kunna motsätta sig att förändringar vidtas i fråga om PKF i ungefär den omfattning utredningen tänker sig.

Föredraganden

Innan jag redovisar mina ställningstaganden i de anslagsfrågor som rör statens pris- och kartellnämnd (SPK), vill jag redogöra för min syn på de förslag som den sakkunnige lagt fram beträffande informationsverksamheten vid nämnden.

Utredningen hade enligt sina direktiv bl. a. att företa en översyn av SPK:s hela informationsverksamhet samt att i detta sammanhang pröva frågan om uppgiftsfördelningen mellan nämnden och konsumentverket på

informationsområdet. Utredningen har därvid funnit att en total avgränsning från SPK av sådana informationsuppgifter som syftar till att informera den enskilde konsumenten inte är lämplig. Utredningen har dock eftersträvat en klar kompetensfördelning mellan SPK och konsumentverket. Utredningsförslaget innebär att den hittills av SPK bedrivna informationsverksamheten gentemot studiesektorn liksom den typ av konsumentorienterade kampanjer som hittills har bedrivits av SPK i framtiden bör vara en uppgift för konsumentverket. Detta skulle innebära att information som har långsiktig och utbildningsmässig inriktning bedrivs av konsumentverket medan information om priser och prisutveckling i det kortsiktiga, nyhetsförmedlande perspektivet skulle tillkomma SPK.

Remissinstanserna har, med något undantag, godtagit eller lämnat förslaget utan erinran.

En samordning av de långsiktiga informationsaktiviteterna hos de myndigheter som är verksamma på det konsumentpolitiska området är enligt min mening en förutsättning för att de resurser som disponeras för ändamålet skall utnyttjas på bästa sätt. Konsumentverket är central förvaltningsmyndighet på det konsumentpolitiska området. Jag finner det därför naturligt att ansvaret för information med mera allmänt konsumentorienterad inriktning åvilar verket. I likhet med flertalet remissinstanser kan jag därför biträda utredningens förslag beträffande uppgiftsfördelningen mellan SPK och konsumentverket.

Jag vill liksom utredningen inte utesluta möjligheten att SPK kan behöva komplettera den löpande informationsverksamheten med mera brett upplagda informationsaktiviteter på prisområdet. De nu pågående aktiviteterna rörande jämförpriser bör slutföras av SPK.

Beträffande frågan om nämndens organisation delar jag utredningens uppfattning som biträds av flertalet remissinstanser att informationsfrågorna även i fortsättningen bör sammanhållas inom en särskild enhet. Jag tillstyrker förslaget att informationsenheten skall omfatta åtta tjänster, varav fem handläggare. Jämfört med dagsläget innebär detta en minskning med två tjänster för handläggare. Motsvarande personalförstärkning bör ske på konsumentverket.

I konsekvens med förslagt rörande uppgiftsfördelningen mellan SPK och konsumentverket föreslår utredningen att medel motsvarande kostnaden för kampanjverksamheten och produktion av läromedel överförs till konsumentverket. Detta belopp beräknas till 560 000 kronor varför, om man utgår från innevarande budgetårs anslag för SPK, nämnden i framtiden under anslagsposten Allmän upplysningsverksamhet skulle anvisas 100 000 kronor. Jag tillstyrker utredningens förslag.

Tidskriften Pris- och kartellfrågor bör enligt utredningen omarbetas till att innehålla korta referat av SPK:s utredningar, referat av marknadsdomstolens utslag i viktigare konkurrensbegränsningsärenden samt referat av viktigare beslut från NO. Tidskriften skall redigeras inom och ges ut av

SPK. Utredningen har bedömt det möjligt att genom de föreslagna åtgärderna uppnå självfinansiering i vad avser kostnader för teknisk produktion, marknadsföring och distribution.

Information av den typ som det här gäller bör enligt min uppfattning i princip vara ekonomiskt självbärande. Eventuella subventioner bör redovisas öppet.

Ett genomförande av utredningens förslag möjliggör att information om pris- och konkurrensförhållanden kan spridas utan omfattande subventioner. På så sätt kan medel frigöras för SPK:s övriga informationsverksamhet. Det torde få ankomma på SPK att arbeta vidare med frågan om tidskriftens utformning m. m. Därvid bör de invändningar som gjorts under remissbehandlingen beaktas varvid samråd bör ske med berörda myndigheter.

Vissa av de förslag jag nu framfört får anslagsmässiga konsekvenser. Jag återkommer till detta i anslutning till respektive anslag.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna vad jag förordat beträffande informationsverksamheten vid statens pris- och kartellnämnd.

D 4. Statens pris- och kartellnämnd

1973/74	Utgift	15 543 990
1974/75	Anslag	15 279 000
1975/76	Förslag	15 940 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens pris- och kartellnämnd	Föredraganden
Personal[1]			
Handläggande personal	110	+ 9	− 1
Övrig personal	58	+ 8	+ 1
	168	**+ 17**	**of.**
Anslag			
Lönekostnader	11 353 000	+ 2 041 000	+ 1 080 000
därav engångsutgifter	−	(+ 75 000)	−
Sjukvård	30 000	+ 16 000	+ 16 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	150 000	+ 17 000	− 25 000
Lokalkostnader	1 816 000	+ 199 000	+ 86 000
Expenser	1 270 000	+ 896 000	+ 64 000
därav engångsutgifter	(25 000)	(+ 483 000)	(− 25 000)
Allmän upplysningsverksamhet	660 000	−	− 560 000
	15 279 000	**+ 3 169 000**	**+ 661 000**

[1] Den för handläggning av prisstoppsärenden anställda extra personalen, som den 1 juli 1974 uppgick till 30 personer, har ej medräknats.

Statens pris- och kartellnämnd

1. Pris- och löneomräkning 1 328 000 kr., varav 373 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. *I 0*-alternativet förordas bl. a. minskning av personalen med fem tjänster, av kostnaderna för reseersättningar samt av upplysningsverksamheten. En resursbegränsning i enlighet med 0-alternativet skulle innebära att nämnden inte kan upprätthålla önskvärd ambitionsnivå vad avser prisövervakningen. Vidare skulle information om nämndens utredningar inte kunna spridas på ett tillfredsställande sätt.

3. Ökade kostnader för sjukvård (+ 16 000 kr.).

4. Ökade redovisningskostnader (+ 2 000 kr.).

5. För bl. a. två pris- och marginalnivåundersökningar erfordras ytterligare medel (+ 215 000 kr.).

6. Personalförstärkningar yrkas vid avdelningen för pris- och konkurrensövervakande samt utredande verksamhet med fyra assistenttjänster, samt fyra biträdestjänster (+ 490 000 kr.).

7. För överläggningar med prissättare yrkas fyra tjänster för byråchefer (+ 553 000 kr.).

8. För utökad verksamhet som är erforderlig med hänsyn till riksdagens beslut angående regleringen av priserna på jordbruksprodukter m. m. behövs fem tjänster för handläggare (+ 427 000 kr.).

9. Kostnader för personalutbildning (+ 40 000 kr.).

10. Ökade kostnader för vissa register (+ 190 000 kr.).

11. Upprustning av maskinbeståndet m. m. (+ 181 000 kr.).

12. Visst utvecklingsarbete inom ramen för samarbetet med statistiska centralbyrån (+ 100 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 15 940 000 kr. Jag har därvid bl. a. beräknat medel för ytterligare personal för handläggning av frågor rörande prisregleringen på jordbruksprodukter m. m. Vidare har jag i enlighet med vad jag tidigare anfört beträffande SPK:s informationsverksamhet räknat med ett minskat medelsbehov för informations- och upplysningsverksamhet motsvarande kostnaden för två handläggare och 560 000 kr.

Behovet av ytterligare medel för pris- och marginalnivåundersökningar (5) torde få prövas av regeringen då resultatet från de undersökningar som nu genomförs föreligger.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens pris- och kartellnämnd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 940 000 kr.

Konsumentverket

Konsumentverket är central förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor och har till uppgift att stödja konsumenterna och förbättra deras ställning på marknaden.

Verket leds av en styrelse, som består av nio ledamöter. Chef för verket är en generaldirektör. Inom verket finns två utredningsavdelningar, en informationsenhet, en teknisk enhet, en administrativ enhet och ett planeringssekretariat. Till verket är knuten en rådgivande nämnd för glesbygdsfrågor, glesbygdsnämnden.

Konsumentverket är huvudman för försöksverksamheten med allmänna reklamationsnämnden.

Konsumentverket får anslag i programtermer. Följande programindelning gäller tills vidare.

1. Utredning och producentkontakt.
2. Information och utbildning.
3. Varuprovningar m. m. på uppdrag.

Konsumentverket redovisar vidare två internprogram, Teknisk service och Central administration.

Medel för konsumentverkets verksamhet anvisas huvudsakligen under följande anslag.

D 5. Konsumentverket: Förvaltningskostnader

D 6. Konsumentverket: Forskning m. m.

D 7. Konsumentverket: Allmänna reklamationsnämnden

Verket ansvarar även för vissa medel, som anvisas under anslaget D 8. Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m., och medlen under anslaget V:8 Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd.

Anslaget D 5 är ett förslagsanslag, som finansierar programmen 1–3. Programmet Varuprovningar m. m. på uppdrag redovisas under en förslagsvis betecknad anslagspost med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under denna post redovisas kostnader och intäkter för verkets uppdragsverksamhet. Anslagsposten får inte belastas. För att lösa tillfälliga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten disponerar konsumentverket en rörlig kredit hos riksgäldskontoret på högst 100 000 kr.

Anslaget D 6 är ett reservationsanslag, från vilket verkets bidrag till konsumentinriktad forskning, studieverksamhet m. m. utgår. Anslaget D 7 är ett förslagsanslag, som finansierar försöksverksamheten med allmänna reklamationsnämnden.

D 5. Konsumentverket: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	16 335 320
1974/75	Anslag	15 154 000
1975/76	Förslag	18 033 000

Allmän inriktning

Utgångspunkt för verksamheten är kunskap om konsumenternas situation. Härvid uppmärksammas särskilt problemen hos de konsumenter, som från olika synpunkter har sämre resurser än flertalet. Hit hör de grupper som är ekonomiskt, utbildningsmässigt eller på annat sätt socialt svaga. Härutöver inriktas arbetet på problem som rör människors liv, hälsa och säkerhet eller mera betydande ekonomiska risksituationer, samt frågor om möjligheterna att rationalisera hushållens arbete.

Programsammanställning

	1 000-tal kronor			
	1973/74 Utfall	1974/75 Anslag	1975/76 Beräknar	
			Konsument-verket	Föredra-ganden
Program				
1. Utredning och producentkontakt	9 655	9 473	12 221	10 744
2. Information och utbildning	8 379	7 280	12 239	9 248
3. Varuprovningar m. m. på uppdrag	1	1	1	1
Summa kostnader	**18 035**	**16 754**	**24 461**	**19 993**
Avgår intäkter under anslaget	1 700	1 600	1 960	1 960
Summa anslag	**16 335**	**15 154**	**22 501**	**18 033**

Programmet Utredning och producentkontakt

Programmet omfattar utredningsverksamhet och kontakter med producentsidan, dvs. producenter, distributörer och marknadsförare. Utredningsverksamheten syftar till att skaffa kunskap om konsumenternas förhållanden i olika avseenden samt ange möjligheter till ett resursutnyttjande, som ger konsumenterna bättre förutsättningar att tillfredsställa de egna behoven. Kontakterna med producentsidan syftar till att påverka produktionen i en för konsumenterna gynnsam riktning. En annan uppgift inom programmet är att bringa konsumentproblem, som verket inte kan åtgärda, till ansvariga organs kännedom.

Under programmet redovisas verkets inkomster från verksamheten med det frivilliga VDN-systemet.

Motiv

Verket räknar med att väsentligt ökade resurser under de närmaste åren kommer att erfordras för att de av statsmakterna uppställda målen för verk-

samheten skall kunna uppnås. Behovet är särskilt framträdande i fråga om arbetet inom fritidssektorn.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 482 000 kr. Ett förverkligande av 0-alternativet skulle enligt verket innebära, att redan påbörjade projekt måste avbrytas innan de hunnit ge effekter på marknaden. Vidare skulle för konsumenterna väsentliga problemområden under ytterligare tid komma att ligga utanför verkets verksamhetsfält.

Det omfattande arbetet inom fritidssektorn samt arbetet med vissa allmänna frågor bl. a. rörande produktsäkerhet motiverar enligt verket inrättandet av ytterligare en chefstjänst. Härför begärs 118 000 kr. För att genomföra en undersökning av hushållens arbetsförhållanden begär verket 1 250 000 kr. För sex ytterligare handläggartjänster begärs 451 000 kr. Härvid har bl. a. medel beräknats för handläggning av juridiska frågor inom programmet. 100 000 kr. begärs för två nya biträdestjänster.

Intäkterna från varudeklarationsverksamheten beräknas till 160 000 kr.

Programmet Information och utbildning

Verksamheten inom programmet syftar till att ge konsumenterna möjligheter att bättre utnyttja sina resurser. Arbetet inriktar sig därför på att ge konsumenterna kunskaper i konsumentpolitiska frågor samt vägledning i valet av varor och tjänster och i frågor om hushållsplanering.

Under programmet redovisas intäkterna från försäljning av publikationer.

Motiv

Under de närmaste åren räknar verket med ett ökande resursbehov samtidigt som verksamheten inom programmet successivt förskjuts så, att den egna direkta konsumentinformationen minskar i takt med att nya informationskanaler tillskapas, exempelvis i kommunal regi.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 840 000 kr. Ett förverkligande av 0-alternativet skulle enligt verket innebära, att all produktion av läromedel måste upphöra samt att flertalet utställningsprojekt eller en betydande del av trycksaksproduktionen fick läggas ned.

För handläggning av informationsstrategiska frågor behövs enligt verket en kvalificerad handläggare. En kvalificerad handläggare erfordras också för de konsumenträttsliga frågorna inom programmet. För dessa båda tjänster begärs 220 000 kr. För ökade informationsinsatser, vari ingår produktion av läromedel, utställningar, publikationer etc., begärs 2 161 000 kr. För tre ytterligare tjänster begärs 212 000 kr. och för ökat utnyttjande av konsulter 716 000 kr.

Intäkterna från publikationsverksamheten beräknas till 1 800 000 kr. Detta förutsätter dock viss uppräkning av utgifterna under programmet.

Programmet Varuprovningar m. m. på uppdrag

Programmet omfattar varuprovningar m. m., som verket mot betalning åtar sig att utföra. Verksamheten, som bedrivs inom ramen för full kostnadstäckning, syftar till att främja en för konsumenterna gynnsam produktutveckling.

Motiv

Uppdragsverksamhetens omfattning under de kommande budgetåren är svår att beräkna bl. a. med hänsyn till att beslut ej fattats om det framtida varudeklarationssystemet. Verket förutser dock i vart fall en viss årlig ökning i verksamhetens omfattning.

Programmet Teknisk service

Programmet är ett internprogram, vars kostnader helt belastar programmet Utredning och producentkontakt. Under programmet redovisas de kostnader för verksamheten inom verkets tekniska enhet, som inte hänför sig till uppdragsverksamheten.

Motiv

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 103 000 kr. Ett förverkligande av 0-alternativet skulle medföra att utredningsverksamhetens behov av teknisk service inte tillgodoses i önskad omfattning.

Programmet Central administration

Programmet är ett internprogram, vars kostnader fördelas på verkets huvudprogram. Under programmet redovisas kostnaderna för styrelse och verksledning, för verksamheten inom administrativa enheten och planeringssekretariatet samt för gemensamma ändamål.

Motiv

Ökade krav kommer under de närmaste åren att ställas på i första hand verkets juridiska och ekonomiska service. Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 632 000 kr. Ett förverkligande av 0-alternativet skulle huvudsakligen nödvändiggöra personalminskningar.

Verket begär förstärkningar under programmet med sammanlagt 422 000 kr. Härvid har tre nya tjänster beräknats för handläggning av juridiska frågor och ekonomifrågor samt för intern utbildning. I beloppet ingår även förstärkning av vaktmästeri och ökade redovisningskostnader.

Personalfrågor

	1973/74	1974/75	1975/76 Beräknar	
			Konsument-verket	Föredra-ganden
Personal				
Handläggande personal	86	88	102	92
Övrig personal	56	57	61	57
	142	**145**	**163**	**149**

Konsumentverket beräknar att verksamheten under budgetåret 1975/76 erfordrar en personalökning med 18 manår, varav 14 avser handläggare.

Föredraganden

Den allmänna inriktningen av konsumentverkets verksamhet och de prioriteringar inom programmen som redovisas kan jag i stort ansluta mig till. Dessa prioriteringar har lett till delvis nya arbetsuppgifter inom utredningsprogrammet, som enligt min mening motiverar en personalförstärkning. Min beräkning av medelsbehovet medger inrättandet av en arvodestjänst för handläggning av dessa arbetsuppgifter.

Mina beräkningar innebär en relativt kraftig uppräkning av verkets medel för information. Detta hänger bl. a. samman med den överföring av resurser från anslaget D 4. Statens pris- och kartellnämnd, som jag tidigare har förordat i anslutning till mina överväganden om informationsverksamheten hos nämnden. Härutöver bör en uppräkning göras huvudsakligen för produktion av sådana publikationer, som på sikt ger inkomstförstärkningar hos verket.

Verket har under olika program begärt medel för sammanlagt tre tjänster för juridiska frågor. Utvecklingen på bl. a. det konsumenträttsliga området motiverar enligt min mening en förstärkning av verkets juridiska kapacitet. Förstärkningen bör ske så, att en handläggartjänst inrättas inom ramen för verkets centrala administration.

Verkets beräkningar av intäkterna under anslaget kan jag ansluta mig till.

Min beräkning av medelsbehovet framgår av sammanställningen. Jag har därvid fördelat kostnaderna under verkets internprogram i huvudsak efter de riktlinjer, som verket tillämpat i sin anslagsframställning. Beräkningen medger bl. a. en förstärkning av verkets personalresurser med fyra handläggare. Medel har även beräknats för det höjda lönekostnadspålägget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konsumentverket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 18 033 000 kr.

D 6. Konsumentverket: Forskning m. m.

1973/74	Utgift	1 071 350	Reservation	1 327 155
1974/75	Anslag	1 500 000		
1975/76	Förslag	1 695 000		

Från anslaget bestrids utgifter för bidrag till forskning, studieverksamhet och internationellt samarbete.

Konsumentverket

Från anslaget finansieras projekt, som direkt eller indirekt ger konkret underlag för konsumentpolitiska åtgärder. Under budgetåret 1975/76 beräknas förhållandevis stora resurser krävas för utveckling av hushållsekonomiska modeller och teorier, för forskning kring resurssvaga gruppers problem och för utveckling av metoder att mäta effekterna av konsumentpolitiska åtgärder. Anslaget behöver räknas upp med 1 000 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar medelsbehovet till 1 695 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konsumentverket: Forskning m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 695 000 kr.

D 7. Konsumentverket: Allmänna reklamationsnämnden

1973/74	Utgift	1 832 431
1974/75	Anslag	2 042 000
1975/76	Förslag	2 446 000

Allmänna reklamationsnämnden har till uppgift att pröva enskilda konsumenters klagomål beträffande varors och tjänsters beskaffenhet m. m.

Nämnden bedrivs som en försöksverksamhet av konsumentverket. Hos nämnden finns en heltidsanställd ordförande och fyra vice ordförande. Verksamheten är uppdelad på nio avdelningar. Till nämnden är knutet ett kansli.

Konsumentverket

1. Pris- och löneomräkning 223 500 kr., varav 46 300 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en kraftig minskning av sammanträdesfrekven-

sen hos nämnden. Konsekvenserna för verksamheten skulle bli en icke acceptabel förlängning av handläggningstiderna och ökade ärendebalanser.

3. Den ökande ärendetillströmningen kräver förstärkningar motsvarande tre tjänster, varav två för handläggande uppgifter (+ 172 200 kr.).

4. Medel behövs för ökade expenskostnader (+ 35 700 kr.).

5. För konsultuppdrag omfattande tekniska besiktningar m. m. krävs ökade resurser (+ 37 500 kr.).

6. För att möta den ökande ärendetillströmningen måste nämnden sammanträda oftare (+ 52 000 kr.).

Föredraganden

Jag beräknar en ökning av anslaget med 404 000 kr. till 2 446 000 kr. Ökningen möjliggör bl. a. en förstärkning av nämndens kansli.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Konsumentverket: Allmänna reklamationsnämnden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 446 000 kr.

D 8. Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m.

1973/74	Utgift	–
1974/75	Anslag	2 500 000
1975/76	Förslag	2 500 000

Från anslaget bestrids utgifter för hemsändningsbidrag enligt kungörelsen (1973:608) om statligt stöd till kommersiell service i glesbygd samt utgifter för infriande av kreditgaranti enligt samma kungörelse.

Konsumentverket har den övergripande tillsynen över det stöd till kommersiell service i glesbygd för vilket medel anvisas under tionde huvudtitelns anslag D 8 och V:8. Verket tecknar kreditgarantier och gör utbetalningar från förevarande anslag för infriande av sådana garantier.

För budgetåret 1974/75 har under anslaget beräknats 2 300 000 kr. för hemsändningsbidrag och 200 000 kr. för infriande av kreditgarantier. Ramen för tecknande av kreditgarantier är f. n. 2 000 000 kr.

Konsumentverket

Orsakerna till det ringa intresset för hemsändningsbidrag är flera. En orsak är de initialsvårigheter som i allmänhet sammanhänger med nya bidragsformer. Vidare bedöms de nuvarande reglerna som alltför strikta samt bidragsprocenten som alltför låg.

I en särskild skrivelse har verket föreslagit ändrade bestämmelser för hemsändningsbidrag. Verket föreslår bl. a. att bidragsgivningen i fortsättningen inte blott skall avse hemsändning med reguljär trafik utan även hemsändning

med handlares eget fordon samt att bidragsprocenten höjs från nuvarande 35 procent till 50 procent av kommunens nettoutgift för hemsändningen. Verket föreslår vidare att bidragsåret förläggs till tiden den 1 augusti – den 31 juli, dvs. samma bidragsår som gäller för statligt stöd till lokal trafikservice.

För budgetåret 1975/76 föreslår konsumentverket att för hemsändningsbidrag anslås oförändrat 2 300 000 kr. samt att för infriande av kreditgarantier anslås 100 000 kr. Ramen för tecknande av kreditgarantier föreslås bli 1 milj. kr.

Föredraganden

Under första bidragsåret, som endast omfattade andra halvåret 1973, belastades inte anslaget. Till betydande del torde detta sammanhänga med att tiden varit alltför kort för kommunerna att få till stånd bidragsberättigad hemsändning. Flertalet kommuner har vidare prioriterat arbetet med att utarbeta planer för lokal trafikförsörjning. I många kommuner pågår emellertid arbete med serviceplanering. Med hänsyn till den korta tid som bidragsbestämmelserna varit i kraft kan jag inte förorda några avgörande förändringar i dessa.

Konsumentverket har föreslagit att bidragsunderlaget skall utvidgas till att även avse hemsändning med handlares eget fordon. Jag kan ansluta mig till detta förslag. Om särskilda skäl finns bör statsbidrag kunna utgå även för sådan hemsändning. Särskilda skäl kan vara att det uppenbarligen är enklare, men mera praktiskt eller billigare för kommunen att stödja handlares egen hemsändning än att anlita reguljära transportmedel.

En överensstämmelse mellan bidragsåren för hemsändningsbidrag och bidrag till lokal trafikservice förefaller ändamålsenlig. Det ankommer på regeringen att besluta i denna fråga. Jag finner däremot inte skäl föreslå någon ändring beträffande statsbidragets storlek.

Jag beräknar anslagsbehovet till oförändrat 2,5 milj. kr. Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna den förändring beträffande hemsändningsbidrag som jag har förordat i det föregående,
2. till *Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.,
3. medge att kreditgaranti för lån till anskaffning av varulager under budgetåret 1975/76 beviljas intill ett belopp av 2 000 000 kr.

E. PATENT- OCH REGISTRERINGSVERKET M. M.

Patent- och registreringsverket

Patent- och registreringsverket (PRV) handlägger ärenden angående patent, varumärken, mönster, namn och aktiebolag. PRV leds av en styrelse med åtta ledamöter. Chef för PRV är en generaldirektör, tillika styrelsens ordförande. Inom PRV finns en patentavdelning, ett bibliotek, en varumärkesbyrå, en mönstersektion, en namnsektion, en bolagsbyrå, en besvärsavdelning, en administrativ byrå samt en planerings- och utvecklingsenhet. Patentavdelningen består av nio byråer och ett patentkansli. Chefen för patentavdelningen är generaldirektörens ställföreträdare. Chefen för varumärkesbyrån har tillsyn över mönster- och namnsektionerna. I besvärsavdelningen, som fr. o. m. den 1 juli 1972 t. v. arbetar på tre avdelningar, prövas besvär angående patent, varumärken, mönster och namn.

Enligt beslut av riksdagen år 1973 skall bolagsbyrån omlokaliseras till Sundsvall i etapp 2 av utflyttningen av statliga myndigheter.

Vid PRV fanns den 1 juli 1974 644 anställda, varav 304 utgjorde handläggande personal.

PRV tillhör de myndigheter som deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Följande programindelning gäller t. o. m. budgetåret 1974/75 för PRV.

1. Patentärenden.
2. Teknisk information och dokumentation.
3. Varumärkes- och mönsterärenden.
4. Namnärenden.
5. Bolagsärenden.
6. Uppdragsverksamhet.

PRV redovisar vidare två internprogram, Besvärsärenden och Central administration.

PRV:s verksamhet under programmen 1–6 finansieras från ett förslagsanslag benämnt Patent- och registreringsverket. Programmet Uppdragsverksamhet redovisas förslagsvis över en anslagspost med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under denna post redovisas kostnader och intäkter för PRV:s uppdragsverksamhet. Anslagsposten får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att tillgodose behov av rörelsekapital disponerar PRV en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 100 000 kr.

E 1. Patent- och registreringsverket

1973/74	Utgift	45 159 199
1974/75	Anslag	41 318 000
1975/76	Förslag	45 604 000

Produktions- och avgiftspolitik

Intresset för patent och varumärken samt frekvensen i fråga om bolagsbildning beror på aktiviteten i näringslivet. Efterkrigstiden har utmärkts av en mycket stark frammarsch på det ekonomiska livets område. För PRV:s del har det inneburit en ständigt stigande efterfrågan beträffande främst patent och varumärken. Detsamma gäller även för bolagsbildningar, bortsett från senaste året, då antalet bolagsbildningsärenden sjönk kraftigt till följd av höjningen av minimikapitalet. PRV har små möjligheter att styra efterfrågeutvecklingen. Avgiftsförändringar kan inte mer än tillfälligtvis påverka ansökningsvolymen.

I fråga om krav på kvalitet är PRV i huvudsak bundet genom bestämmelser i lagstiftningen såväl gällande den formella som den materiella behandlingen. PRV har emellertid en medveten strävan att bedöma dessa frågor så praktiskt som möjligt för att därigenom kunna erbjuda en fullgod service åt sina kunder.

PRV anser att man varken genom en ändrad avgiftspolitik eller genom att acceptera en ändrad kvalitet i ärendehandläggningen i någon nämnvärd grad kan påverka efterfrågan. Resurserna måste därför i stället anpassas till efterfrågan för att köbildning och ökade balanser inte skall uppstå. PRV emotser de närmaste åren inom flertalet verksamhetsområden en måttlig ökning av efterfrågan på sina tjänster.

Huvudpunkterna i det internationella samarbetet har redovisats i den inledande översikten.

Rationaliserings- och utvecklingsarbete

Den under senare år stigande efterfrågan har medfört allt större krav på PRV:s produktionsresurser. Stora ansträngningar görs för att utnyttja befintliga resurser effektivare. Ett omfattande rationaliserings- och utvecklingsarbete med tyngdpunkten förlagd till patent- och bolagsprogrammen inleddes under mitten av 1960-talet. Det omfattande rationaliseringsprogram som då påbörjades har i väsentliga delar avslutats varigenom betydande rationaliseringsvinster uppnåtts. Nya viktiga rationaliseringsprojekt har dock tillkommit som bör fullföljas.

Finansieringsbudget

I anslagsframställningen lämnas uppgifter om de inkomster som uppbärs i form av avgifter m. m. samt om kostnaderna för verksamheten.

	Milj. kr.			
	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknat	1975/76 beräknar	
			PRV	Föredraganden
Inkomster	45,0	46,8	48,2	48,4[1]
Kostnader	45,5	45,2	47,5	45,7
Resultat	− 0,5	+ 1.6	+ 0,7	+ 2,7

[1]Hänsyn tagen till avgiftshöjning fr. o. m. 1 januari 1975 under programmet Namnärenden.

Programsammanställning

	1 000-tal kr.			
	1973/74 Utfall	1974/75 Anslag	1975/76 beräknar	
			PRV	Föredraganden
Program				
1. Patentärenden	23 110	23 643	26 636	29 303[1]
2. Teknisk information och dokumentation	6 252	3 292	3 706	
3. Varumärkes- och mönsterärenden	3 911	4 176	4 948	4 677
4. Namnärenden	741	816	770	840
5. Bolagsärenden	11 440	9 860	11 429	10 893
Varav rationaliseringsprojekt	(200)	(0)	(440)	(205)
6. Uppdragsverksamhet	0	1	1	1
Summa kostnader	45 454	41 788	47 490	45 714
Avgår intäkter under anslaget	− 305	− 470	− 110	− 110
Summa anslag	45 149	41 318	47 380	45 604

[1] Varav för programmet Teknisk information och dokumentation 3 355.

Programmet Patentärenden

Programmet omfattar handläggning av ärenden angående patent på uppfinningar.

Budgetåret 1969/70 inkom 18 000 ansökningar. Därefter har antalet ansökningar sjunkit, och beräknas 1974/75 vara 17 200. Antalet avgjorda patentansökningar per år beräknas under samma period minska från 23 000 till 17 900. Detta innebär en produktivitetsminskning från 133 till 111 avgjorda ärenden per manår. Antalet ingenjörer i manår har under perioden minskat från 172 till 161. Produktionsminskningen beror bl. a. på att produktionen 1969/70 var särskilt hög på grund av att granskarna för att nedbringa balanserna särskilt ägnade sig åt att slutbehandla ansökningar, och att patentavdelningen mist ett stort antal erfarna granskare. Då produktionen

överstiger efterfrågan, beräknas balansen av oavgjorda ansökningar minska från 60 000 budgetåret 1969/70 till 53 000 för budgetåret 1974/75. Detta motsvarar f. n. en medelbehandlingstid för beviljade patent på ungefär fyra år.

	Utfall	PRV beräknar	
	1973/74	1974/75	1975/76
Antal ärenden			
Efterfrågan	17 000	17 200	17 400
Produktion	17 600	17 900	19 000
Kostnader (1 000-tal kr.)	23 110	25 442	26 636

Motiv

PRV:s målsättning är att i framtiden kunna erbjuda en i huvudsak lika snabb och omsorgsfull ärendebehandling som det blivande europeiska patentverket. Samtidigt skall balanserna nedbringas till att motsvara ungefär det dubbla antalet under ett år inkomna patentansökningar.

Antalet ansökningar beräknas öka något fram till den tidpunkt då Patent Cooperation Treaty (PCT) och European Patent Convention (EPC) träder i kraft. Detta beräknas ske år 1977. Därefter sker en minskning fram till omkring år 1980 då ett fortvarighetstillstånd nås.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 1 949 000 kr. Verket anser att ett förverkligande av det s. k. 0-alternativet skulle medföra en produktionsminskning med ca 5 %.

PRV begär 300 000 kr. för att möjliggöra fortsatt deltagande i det internationella samarbetet på patentområdet. 680 000 kr. yrkas för att ersätta resurser som överförts till besvärsavdelningen. För inköp av läsapparater för patentskrifter på mikrofilm begär verket 100 000 kr. För planering och utbildning inför EPC och PCT yrkas 210 000 kr. Utbildning av personal från u-länder medför ett resursbehov av 50 000 kr. För fortsatt rationalisering begärs 65 000 kr. för databehandling av patentregistret. PRV har gjort en översyn av patentavdelningens organisation och arbetsformer och föreslår vissa ändringar i dessa. Förslaget innehåller bl. a. ett flertal åtgärder som skall ge överingenjörerna bättre möjligheter att följa och leda arbetet. En huvudpunkt är att tillfälligt inrätta två nya byråer att ledas av chefer med göromålsförordnanden. Antalet granskare per byrå blir då i genomsnitt 18 mot 23 i dag. PRV föreslår dessutom att rotelgruppsystemet avskaffas och ersätts med kontaktgrupper. Dessa skall vara så organiserade att de bättre än rotelgrupperna skall kunna tillfredsställa behovet av samråd och konsultation. PRV anser att dess budgetförslag kan ge en årlig produktionsökning med 1 100 avgjorda ärenden.

Ett belopp på 360 000 kr., som för innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur, har räknats bort.

Programmet Teknisk information och dokumentation

Programmet omfattar anskaffande, registrering och iordningställande av den dokumentation, som utgör underlaget för nyhetsprövning av patentansökningar samt litteraturtjänst till verkets övriga verksamhetsområden.

Antalet mottagna, omklassade och distribuerade utländska patentskrifter utgjorde 1 189 000 under budgetåret 1969/70, och beräknas till 1 150 000 för 1974/75. Motsvarande siffror för framtagna patentskrifter m. m. är 51 200 resp. 75 000.

	Utfall	PRV beräknar	
	1973/74	1974/75	1975/76
Antal ärenden[1]			
Mottagna och distribuerade utl. patentskrifter	1 186 000	1 150 000	1 150 000
Framtagna patentskrifter m. m.	80 100	75 000	75 000
Kostnader (1 000-tal kr.)	6 252	3 545	3 706

[1] Avser endast två av flera prestationstyper inom programmet.

Motiv

Verkets målsättning för den interna servicefunktionen är att förvalta och tillhandahålla den omfattande dokumentation som erfordras för PRV:s myndighetsutövning och att befria den handläggande ingenjörspersonalen från arbetsuppgifter förenade med granskningsmaterialets organisation och tillväxt.

Pris- och löneomräkningen på befintliga resurser har beräknats till 215 000 kr. PRV konstaterar i anslutning till 0-alternativet att programmet i kostnadshänseende styrs av för programmet externa faktorer. För att PRV skall kunna fylla sin uppgift som nyhetsgranskande patentverk, kan resurstilldelningen inte minskas.

Det internationella samarbetet inom PCT kräver komplettering av granskningsmaterialet med artiklar om teknik. Kostnaderna beräknas till 190 000 kr.

PRV begär 100 000 kr. för att kunna förvara materialet rationellare.

Härutöver yrkas 100 000 kr. till omklassning av svenska patentskrifter. Ett belopp på 125 000 kr., som för innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur, har räknats bort.

Programmet Varumärkes- och mönsterärenden

Programmet omfattar registreringar och förnyelse av registrering av varumärken och mönster samt registrering av kommunala vapen. Antalet varumärkesansökningar beräknas öka från 5 800 för budgetåret 1969/70 till 6 300 för budgetåret 1974/75. Den årliga produktionen beräknas under mot-

svarande period preliminärt förbli oförändrat 6 000 ärenden och antalet oavgjorda ärenden öka från 5 100 till 5 600.

Ny mönsterlag (SFS 1970:485) trädde i kraft den 1 oktober 1970. En historisk jämförelse av efterfrågan och produktion är därför inte meningsfull. Antalet oavgjorda ärenden vid utgången av budgetåret 1973/74 var 1 500.

	Utfall	PRV beräknar	
	1973/74	1974/75	1975/76
Antal ärenden			
Efterfrågan, varumärkesansökningar	6 200	6 300	6 300
Produktion, varumärkesansökningar	6 200	6 000	6 300
Efterfrågan, mönsteransökningar	2 200	2 500	2 700
Produktion, mönsteransökningar	2 500	2 600	2 800
Kostnader (1 000-tal kr.)	3 911	4 504	4 948

Motiv

PRV:s målsättning för programmet är att med bibehållande av nuvarande kvalitet i handläggningen av ärendena och med minsta möjliga resurstillskott fullfölja produktionsplanen som syftar till en produktion motsvarande efterfrågan.

Pris- och löneomräkningen på befintliga resurser har beräknats till 313 000 kr. PRV anser att ett förverkligande av 0-alternativet skulle innebära en balansökning för såväl mönster- som varumärkesansökningar. De senare skulle öka med ca 450, dvs. en förlängd väntetid med omkring en månad.

Utredningsarbete i samband med ny varumärkeslagstiftning och rutiner vid svensk anslutning till Trade Mark Registration Treaty (TRT) medför ett resursbehov av 75 000 kr.

Försöksverksamhet rörande likhetsgranskning av figurmärken med dator medför en kostnad av 120 000 kr.

För förstudier av registeruppdatering via dataterminal och användning av textskärm vid granskning behövs resursförstärkning med sammanlagt 130 000 kr.

För de ökade tryckkostnaderna för mönstertidningen begär PRV 25 000 kr.

Ett belopp om 75 000 kr., som för innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur, har räknats bort.

Programmet Namnärenden

Detta program avser handläggning av ärenden angående byte av släktnamn och förnamn.

Antalet inkomna namnärenden per år beräknas till 4 500 under budgetåret 1974/75, samma antal som under 1969/70. Produktionen har i stort motsvarat efterfrågan.

	Utfall	PRV beräknar	
	1973/74	1974/75	1975/76
Antal ärenden			
Efterfrågan	4 500	4 500	4 500
Produktion	4 400	4 500	4 500
Kostnader (1 000-tal kr.)	741	862	770

Motiv

PRV:s målsättning för programmet är att stimulera och tillgodose allmänhetens intresse för namnbyte. Pris- och löneomräkningen har beräknats till 50 000 kr. PRV hemställer att få överta den verksamhet som bedrivits av kommissionären för namnärenden.

Programmet Bolagsärenden

Programmet avser arbetsuppgifter som i huvudsak regleras i lagen (1944:705) om aktiebolag.

Antalet bolagsbildningsärenden per år steg under perioden 1969/70 –1971/72 från 10 200 till 16 300 och minskade därefter till 4 850 för budgetåret 1973/74. För 1974/75 beräknas antalet bli 2 300. Denna kraftiga minskning beror på företagna lagändringar om aktiekapitalets minimistorlek för nya bolag.

Antalet inkomna registerändringsärenden beräknas under perioden 1969/70–1974/75 öka från 27 600 till 50 000. Antalet avgjorda bolagsbildnings- och registerändringsärenden var budgetåret 1969/70 9 500 resp. 27 600 och beräknas budgetåret 1974/75 preliminärt till 2 300 resp. 45 000. Balansen av registerändringsärenden beräknas under samma period öka med 6 900.

Trots den kraftiga efterfrågeökningen under perioden har personalökningen kunnat begränsas som en följd av den genomgripande rationaliseringsverksamheten, som medfört en starkt ökad produktivitet. Genom införandet av ett datorbaserat påminnelseförfarande har antalet inkommande redovisningshandlingar ökat avsevärt. Sedan budgetåret 1972/73 prövas på försök ändrad indelning av byrån i arbetsenheter.

	Utfall	PRV beräknar	
	1973/74	1974/75	1975/76
Antal ärenden[1]			
Efterfrågan, bolagsbildningsärenden	4 850	2 300	3 300
Produktion, bolagsbildningsärenden	5 700	2 300	3 300
Efterfrågan, registerändringsärenden	44 000	50 000	60 000
Produktion, registerändringsärenden	43 300	45 000	60 000
Kostnader (1 000-tal kr.)	11 440	10 803	11 429

[1]Övriga huvudprestationer inom programmet är beställningar och granskning av räkenskapshandlingar.

Motiv

Med hänsyn till kundernas krav är bolagsbyråns målsättning beträffande samtliga ärenden att tillgodose efterfrågan utan att besvärande balanser uppkommer.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 1 026 000 kr. PRV räknar med att antalet bolagsbildningsärenden åter kommer att öka något efter den kraftiga minskning som var en följd av de ändrade bestämmelser om lägsta aktiekapital som införts genom lagen (1973:303) om ändring i lagen (1944:705) om aktiebolag. Till följd av de sista årens stora antal bolagsbildningar kommer emellertid under perioden övriga ärendegrupper fortfarande att ligga på en hög nivå. Registerändringsärenden kommer förmodligen att öka kraftigt på grund av bestämmelserna om lägsta aktiekapital.

PRV anser dock att alla bedömningar av utvecklingen på sikt är synnerligen osäkra, då konsekvenserna av ändring i gällande aktiebolagslag, ny firmalag samt bolagsbyråns beslutade utlokalisering ej kan bedömas i dag. Ett förverkligande av 0-alternativet skulle enligt PRV medföra oacceptabelt höga balanser. Produktionen av registerändringsärenden och redovisningshandlingar skulle minska med 2 500 resp. 5 500 ärenden.

För att bestrida kostnader för vikarier samt övertidsersättning behöver PRV ytterligare 200 000 kr. För fortsatt rationaliseringsverksamhet yrkas 125 000 kr.

PRV avser att i samarbete med nämnden för samhällsinformation (NSI) informera bolag med lägre aktiekapital, än det som kommer att vara det lägsta tillåtna, om aktuella förändringar i aktiebolagslagen. För detta behövs 115 000 kr.

Ett belopp om 105 000 kr., som för innevarande budgetår anvisats för utgifter av engångsnatur, har räknats bort.

Programmet Uppdragsverksamhet

Programmet omfattar bl. a. nyhetsgranskning av uppfinningar utan samband med patentansökan, publiceringsverksamhet, likhetsgranskning av varumärken och mönster utan samband med ansökan, utfärdande av registreringsbevis samt extern utbildningsverksamhet, information och service.

Programmet har successivt utökats, varvid bl. a. uppdragsverksamheten inom bolagsbyrån och den externa servicefunktionen inom informationstjänsten tillförts under innevarande budgetår.

	Utfall	PRV beräknar	
	1973/74	1974/75	1975/76
Efterfrågan[1], resultat			
Efterfrågan, nyhetsgranskning	1 600	2 500	2 500
Efterfrågan, registreringsbevis (1 000-tal)	136[2]	100	100
Kostnader (1 000-tal kr.)	1 152	6 666	6 891
Intäkter (1 000-tal kr.)	1 429	6 506	6 711
Resultat (1 000-tal kr.)	+ 277	− 160[3]	− 205[3]
Driftsbidrag	0	0	0

[1]Avser endast två av flera prestationstyper inom programmet.
[2]Budgetåret 1973/74 ej som uppdragsverksamhet.
[3]Underskott avses balanseras med överskottsmedel från budgetåren 1972/73 och 1973/74.

Uppdragsverksamheten beräknas disponera sammanlagt 73,5 manår under budgetåret 1975/76.

Programmet Besvärsärenden

Programmet är ett internprogram, vars kostnader fördelas på huvudprogrammen med hänsyn till den omfattning det tas i anspråk. Programmet avser prövning av besvär angående patent, varumärken, mönster och namn samt avgivande av utlåtande till domstolar i mål angående dessa ärenden.

Antalet inkomna besvärsärenden rörande patent per år beräknas under perioden 1969/70–1974/75 minska från ca 1 400 till 980 ärenden. Antalet avgjorda ärenden per år under samma period minskar från 1 010 till 980. Balansen av oavgjorda ärenden beräknas vid utgången av budgetåret 1974/75 uppgå till 2 785, dvs. motsvara en väntetid på ca tre år. Produktionen vad gäller besvär avseende varumärken, mönster och namn har i stort motsvarat efterfrågan.

Motiv

PRV:s målsättning för programmet är en genomsnittlig behandlingstid för patentbesvär som inte överstiger två år.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 206 000 kr. En medelsram enligt 0-alternativet skulle medföra en balansökning med ca 50 patentärenden vilket PRV anser orimligt.

PRV anser att besvärsavdelningen behöver tillföras ett göromålsförordnande som lagkunnig ledamot för att avlasta chefen för administrativa byrån att vara ledamot av besvärsavdelningen (113 000 kr.). För att bibehålla relationen mellan antalet ordinarie och extraordinarie ledamöter av samtliga ledamöter på besvärsavdelningen bör tre tjänster som göromålsförordnanden ersättas med tre fasta tjänster i F 24 (48 000 kr.). Internprogrammet Besvärsärenden bör dessutom omvandlas till ett program.

Programmet Central administration

Programmet är ett internprogram, vars kostnader fördelas på huvudprogrammen med hänsyn till den omfattning det tas i anspråk. Under programmet redovisas PRV:s styrelse, verkschefen, administrativa byrån samt planerings- och utvecklingsenheten.

Motiv

Administrativa byråns målsättning är att tillhandahålla sådan central ekonomi- och personaladministrativ information och service att en effektiv styrning mot formulerade del- och huvudmål möjliggörs inom de olika programverksamheterna.

Målsättningen för planerings- och utvecklingsenheten är bl. a. att göra PRV bättre rustat för en anpassning av verksamhetens inriktning och den framtida verkspolitiken efter de krav som en ny internationell miljö och olika intressentgrupper i framtiden beräknas komma att ställa på PRV samt att genom rationaliserings- och utvecklingsarbete uppnå ett effektivare utnyttjande av de resurser som ställs till PRV:s förfogande.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 708 000 kr. 0-alternativet skulle innebära en minskning av central administration med fem till sex personer. Detta skulle medföra försämrad intern service (vaktmästeri, telefonväxel, kopiering) m. m. vilket även skulle drabba PRV:s kunder. För planerings- och utvecklingsenheten skulle detta alternativ i första hand medföra att tidsplanerna för rationaliseringsprojekten måste förlängas med åtföljande negativ inverkan på rationaliseringsresultaten.

PRV begär ett resurstillskott på 46 000 kr. för ett biträde. För att täcka kostnader i samband med kurser och konferenser yrkar PRV 155 000 kr., för ökad intern information 10 000 kr. samt för ökade kostnader för sjukvård

m. m. 20 000 kr. För en ny kontoristtjänst för planerings- och utvecklingsuppgifter yrkas 46 000 kr. Härutöver anhåller PRV att planerings-och utvecklingsenheten omvandlas till byrå, samt att en permanent tjänst som chef för denna inrättas i lönegrad F 24.

Personalfrågor

	1973/74	1974/75	1975/76 beräknar	
			PRV	Föredraganden
Personal (manår)				
Handläggande	284	304	320	304
Övrig	342	340	343	341
	626	**644**	**663**	**645**

PRV beräknar att ett genomförande av dess förslag under programmen kräver en personalökning som motsvarar 19 manår varav 16 avser handläggare.

Föredraganden

En utvärdering av patentavdelningens organisation och arbetsformer har gjorts av patent- och registreringsverket (PRV). I denna konstateras att vissa brister finns i det nuvarande systemet. I årets anslagsframställning redovisar PRV förslag till en ny organisation, i vilken patentavdelningen indelas i tio i stället för åtta byråer. Denna åtgärd syftar till en minskning av antalet rotlar inom varje byrå. Ökningen av antalet byråer föreslås bli tillfällig, då en anslutning till Patent Cooperation Treaty (PCT) och European Patent Convention (EPC) medför en minskning av antalet granskare. Under början av 1980-talet bör enligt förslaget organisationen kunna återgå att arbeta med åtta byråer. PRV anser att förslaget medför den effektivare arbetsledning, som kommer att krävas vid en omställning till PCT och EPC.

Kungl. Maj:t har i december 1974 beslutat att antalet byråer på patentavdelningen provisoriskt t. v. skall vara nio och meddelat ett göromålsförordnande som överingenjör.

PRV har begärt medel för fortsatt rationaliseringsverksamhet inom varumärkesbyrån. Förslagen har remissbehandlats. Jag ansluter mig till remissinstansens mening, att förstudien av datorgranskning av figurvarumärken bör avvaktas, innan medel för en försöksverksamhet inom detta område ställs till PRV:s förfogande. Jag instämmer även i att en förstudie av registeruppdatering via dataterminal bör utföras. För detta har jag beräknat 80 000 kr.

PRV har hemställt att få överta de uppgifter som åligger kommissionären för namnärenden. Jag finner det angeläget att den service, som har lämnats till namnsökande av kommissionären, även i fortsättningen kommer

dessa till del. Samtliga sökande bör såväl före som vid ansökningstillfället få den hjälp och vägledning som kommissionären hitintills har givit. Avgift för denna utökade service bör erläggas vid ansökningstillfället, varvid nuvarande kommissionärsavgift kan slopas. För att finansiera denna ändring och ge en bättre kostnadstäckning för programmet Namnärenden har Kungl. Maj:t beslutat att fr. o. m. år 1975 höja ansökningsavgiften (SFS 1974:731). Jag har beräknat 54 000 kr. för att bestrida PRV:s kostnader i samband med förändringen.

En omfattande rationaliseringsverksamhet har under en längre tid bedrivits vid bolagsbyrån. Denna verksamhet är enligt min mening av särskild betydelse då den bör underlätta övergången till en ny aktiebolagslag och byråns omlokalisering till Sundsvall. För fortsatt rationalisering har jag beräknat 125 000 kr. Innan medlen ställs till PRV:s förfogande bör PRV redovisa en omarbetad projektplan som tar hänsyn till de förändringar som en ny aktiebolagslag kommer att medföra. Antalet bolagsbildningsärenden har kraftigt minskat. Denna minskning förutses i huvudsak bli bestående. Detta medger en minskad resurstilldelning. Jag har beräknat denna till 500 000 kr.

PRV har begärt medel för en utökad personalutbildning bl. a. inom områdena arbetsledning, administration och arbetarskydd. Jag delar PRV:s uppfattning om behovet av en ökad personalutbildning och har beräknat 60 000 kr. för detta ändamål.

Yrkandena avseende tjänster vid besvärsavdelningen och omvandlingen av internprogrammet besvärsärenden till program är jag inte beredd att ta ställning till innan resultatet av utredningen om besvärsavdelningens organisation och arbetsformer (H 1973:01) föreligger.

Jag kan ej biträda PRV:s framställning att omvandla planerings- och utvecklingsenheten till byrå och inrätta en permanent chefstjänst för denna.

Verksamheten inom programmet Teknisk information och dokumentation betjänar nästan enbart programmet Patentärenden. De båda programmen bör fr. o. m. budgetåret 1975/76 sammanföras till ett program benämnt Patentärenden.

Min beräkning av det totala medelsbehovet framgår av programsammanställningen för patent- och registreringsverket.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Patent- och registreringsverket* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 45 604 000 kr.

E 2. Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register

1973/74	Utgift	5 569 596
1974/75	Anslag	4 500 000
1975/76	Förslag	5 500 000

Från detta anslag bestrids länsstyrelsernas annonskostnader för att kungöra sådana anmälningar som skall tas in i förenings- och handelsregistren.

Avgifter, som flyter in i samband med anmälningarna, redovisas på riksstatens inkomstsida under titeln Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register. Avgifterna, som höjdes den 1 januari 1972 (SFS 1971:918 och 919), avses täcka kostnaderna under detta anslag samt länsstyrelsernas handläggningskostnader i samband med anmälningarna. För budgetåret 1973/74 har inkomsttiteln redovisats med 3 571 584 kr.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 5,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 5 500 000 kr.

F. EKONOMISKT FÖRSVAR

Under fonden för beredskapslagring och förrådsfonden för ekonomiskt försvar redovisas samtliga intäkter och kostnader som uppkommer till följd av beredskapslagring hos överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF). Balans mellan intäkter och kostnader på driftstaten för vardera fonden fås genom omföring av erforderligt belopp från anslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar. Det omförda beloppet bokförs som intäkt på fonderna.

ÖEF är central förvaltningsmyndighet för den ekonomiska försvarsberedskapen. Styrelsen har till uppgift att samordna landets försvarsförberedelser på det ekonomiska området. I den mån det inte ankommer på annan myndighet skall ÖEF också ombesörja att det totala försvarets behov av förnödenheter kan tillgodoses vid krig eller under utomordentliga, av krig eller krigsfara föranledda förhållanden. På ÖEF ankommer även uppgifter beträffande undanförsel och förstöring m. m.

Ledamöter i styrelsen är generaldirektören, tillika styrelsens ordförande, och minst sex andra ledamöter som regeringen utser särskilt. Inom styrelsen finns en avdelning som omfattar en utredningsbyrå och en varubyrå samt en administrativ byrå, en affärsbyrå, en bränslebyrå och en informationssektion. Avdelningschefen samordnar styrelsens olika planeringsfunktioner. Direkt under avdelningschefen finns t. v. ett särskilt sekretariat för studier och långsiktsplanering.

ÖEF tillhör de myndigheter som deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 februari 1969 har ÖEF ålagts att för budgetåret 1975/76 inge en anslagsframställning utformad enligt de allmänna anvisningarna för myndigheternas anslagsframställningar och en anslagsframställning i programtermer. I beslutet föreskrevs att följande programindelning skulle tillämpas t. v.

1. Livsmedel
2. Beklädnads-, övriga textil- och lädervaror
3. Bränsle, drivmedel
4. Kemiska produkter, övriga varor med anknytning till kemikalieområdet
5. Stål, metaller, verkstadsprodukter
6. Tjänster
7. Sjukvård
8. Övrigt

Vidare föreskrevs att verksamheten inom varje program skulle redovisas uppdelad i ett antal verksamhetsområden, nämligen

1. Övergripande planering

2. Företagsplanläggning
3. Beredskapslagring
4. Samordning
5. Information och utbildning
6. Administration

De sex olika verksamhetsområdena skulle underindelas med hänsyn till de krav och behov som framkommer vid internbudgetering inom myndigheten.

Vid beredningen av styrelsens anslagsframställningar har det visat sig lämpligt att redan för budgetåret 1975/76 för riksdagen redovisa anslagsbehoven i programtermer.

F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar

1973/74	Utfall	78 832 664[1]
1974/75	Anslag	85 573 000[1]
1975/76	Förslag	104 044 000

[1] F 1 Överstyrelsen för ekonomiskt försvar F 2 Ersättning för beredskapslagring m. m. F 3 Täckande av förluster på grund av kreditgarantier i beredskapssyfte till teko-, sko- och garveriindustrierna

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF)

Utgångspunkter för ÖEF:s verksamhet

Det ekonomiska försvaret skall bidra till att trygga försörjningen om vårt land helt eller delvis blir hänvisat till egna försörjningsresurser. Om Sverige utsätts för angrepp, skall det ekonomiska försvaret trygga folkförsörjningen i vidaste bemärkelse.

Även kriser i fredstid kan leda till att importen av produkter, som är väsentliga för försörjningen, helt eller delvis upphör. Det ekonomiska försvaret bör medverka till att konsekvenserna för svensk försörjning vid kriser av denna typ mildras.

Det allmänna målet för försörjningsberedskapen inom ÖEF:s ansvarsområde är att inom ramen för tillgängliga medel säkerställa att

näringslivet snabbt och säkert kan ställas om eller anpassas till neutralitets- eller krigssamhällets behov,

olika försörjningsområden erhåller den försörjningsstandard och uthållighet som erfordras för en tryggad försörjning om vårt land – utan att vara i krig – blir hänvisat till egna försörjningsresurser på grund av t. ex. krig i vår nära omvärld eller annan utomlands inträffad kris,

det totala försvaret (innefattande hela det svenska samhället) erhåller de förnödenheter och tjänster som oundgängligen erfordras om vårt land utsätts för angrepp,

gynnsamma förutsättningar finns för en återuppbyggnad (motsv.) i försörjningsavseende av samhället efter avspärrning eller krig,

gynnsamma förutsättningar finns för att bemästra en försörjningskris i fredstid så att väsentliga behov av varor och tjänster kan bli tillgodosedda.

Allmän översikt över utvecklingen inom ÖEF:s verksamhetsområde.

ÖEF:s verksamhet i vad gäller planläggning och övriga åtgärder för att trygga försörjningen med varor och tjänster bestäms i allt väsentligt av utvecklingen inom näringslivet och samhället i övrigt, kraven på medverkan från andra totalförsvarsmyndigheter samt av uppgifter som sammanhänger med ÖEF:s ställning som central förvaltningsmyndighet för hela den ekonomiska försvarsberedskapen.

Utvecklingen under senare år har i regel medfört ökad sårbarhet och minskad försörjningsuthållighet – även med en hårt pressad försörjningsstandard – i händelse av krig eller avbrott i utrikeshandeln. Det är framför allt det ökade importberoendet, strukturförändringarna inom industri och handel, nedgången i de kommersiella varulagren, koncentrationen av näringsliv och befolkning till storstadsområden och andra från beredskapssynpunkt ogynnsamt belägna tätorter liksom befolkningsuttunningen i stora landsdelar som har medfört betydande konsekvenser för försörjningsberedskapen. Utvecklingen av de militära stridsmedlen har samtidigt gjort det möjligt för en angripare att snabbt kunna allvarligt skada tillgångar av väsentlig betydelse för vår försörjning.

I det följande sammanfattas ÖEF:s anslagsframställning i programbudgettermer. Den siffermässiga redovisningen har överarbetats i handelsdepartementet i samarbete med ÖEF. Vissa siffermässiga avvikelser förekommer därför jämfört med den anslagsframställning som ÖEF lämnat in.

Programsammanställning

1 000-tal kr.

	1974/75[1]		1975/76		beräknar	
	Anslag		ÖEF		Föredraganden	
	Driftbudget	Kapitalbudget	Driftbudget	Kapitalbudget	Driftbudget	Kapitalbudget
Program						
Livsmedel	3 482	–	3 849	5 000	3 571	–
Beklädnad m. m.	13 269	37 000	15 723	49 000	14 563	10 000
Bränsle, drivmedel	28 085	92 700	30 840	98 400	36 297	91 900
Sjukvård	2 677	–	3 306	15 000	3 097	8 000
Kemiska produkter m. m.	16 551	22 000	22 971	19 750	21 415	15 750
Metaller m. m.	17 662	–	17 983	16 000	17 575	12 850
Tjänster	70	–	79	–	–	–
Övrigt	6 655	–	9 109	–	7 954	100
Summa kostnader	88 451	151 700	103 860	203 150	104 472	138 600
Avgår uppbördsmedel	326	–	– 429	–	– 428	–
Summa anslag	88 125	151 700	103 431	203 150	104 044	138 600

[1] Överslagsmässig fördelning till program. Avser anslag resp. fastställd driftstat.

Personalfrågor

	1973/74	1974/75	1975/76 beräknar	
			ÖEF	Föredragan-den
Personal				
Handläggande	104	106	+ 29[2]	+ 10[2]
Övrig personal	59	61	+ 10[3]	+ 5[3]
Summa	**163**	**167**	**+ 39**	**+ 15**

[2] Därav 1 tjänst inrättad under 1974/75 för särskild bränsleregleringsenhet och 4 tjänster överflyttade från konsultmedel.
[3] Varav 1 tjänst inrättad under 1974/75 för särskild bränsleregleringsenhet.

ÖEF beräknar att ett genomförande av dess förslag under programmen kräver en personalökning med 39 manår, varav 29 avser handläggare. Ökningen avser främst förstärkning av planeringsresurserna för samtliga program samt utökad verksamhet inom bränsle- och drivmedelsprogrammet.

1. Programmet Livsmedel

Inom programmet livsmedel faller huvuddelen av beredskapsförberedelserna för livsmedelsförsörjningen inom statens jordbruksnämnds ansvarsområde. ÖEF:s uppgifter inom programmet begränsar sig till beredskapslagring och produktionsplanläggning avseende gödsel- och bekämpningsmedel samt, i samverkan med jordbruksnämnden, undanförsel- och förstöringsplanläggning inom hela livsmedelsområdet.

Jordbruksnämnden svarar för alla behovsberäkningar med hänsyn till att de beredskapslagrade varorna uteslutande används för livsmedelsförsörjningen.

	ÖEF beräknar			
	1974/75		1975/76	
	Driftkostnad	Investering[1]	Driftkostnad	Investering[1]
Övergripande planering	21	–	36	–
Företagsplanläggning	6	–	7	–
Beredskapslagring	3 455	–	3 806	5 000
Summa	**3 482**	**–**	**3 849**	**5 000**

[1] VIII:1 Lagring för beredskapsändamål

1.1 *Motiv*

1.1.1 *Investeringar*

1.1.1.1 *Lagring för beredskapsändamål*

De medel som står till förfogande för ÖEF:s lagring av växtskyddsmedel har endast räckt till att täcka en mindre del av ett första avspärrningsårs behov. Beträffande vissa grödor – inte minst sockerbetor – bedöms skördeutfallet i väsentlig grad sammanhänga med tillgången på ogräsbekämpningsmedel.

Jordbruksnämnden bedömer det mycket angeläget att en förbättring av beredskapen inom bekämpningsmedelsområdet snarast sker. För att möjliggöra ett första steg i en förbättrad beredskap inom detta område föreslår ÖEF att fonden för beredskapslagring ökas med 5 milj. kr.

1.1.2 *Driftkostnader*

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 172 000 kr.

Styrelsen begär 24 000 kr. avseende hyreskostnad för lagerutrymme samt för transport- och hanteringskostnader för 100 ton ogräsbekämpningsmedel, för vilket inköp investeringsmedel yrkats.

2. *Programmet Beklädnad m. m.*

Programmet omfattar frågor rörande beklädnads-, övriga textil- och lädervaror. Till programmet hör även prövning av ansökningar om avskrivningslån och kreditgarantier till teko-, sko- och garveriindustrier och samråd med andra myndigheter i fråga om stöd till skoindustrin.

	ÖRF beräknar (1 000-tal kr.)			
	1974/75		1975/76	
	Drift-kostnad	Investe-ring[1]	Drift-kostnad	Investe-ring[1]
Övergripande planering	191	–	395	–
Företagsplanläggning inkl. av-skrivningslån	750	25 000	733	25 000
Beredskapslagring	11 668	12 000	14 025	24 000
Samordning	60	–	70	–
Projekt Syntetläderprov	100	–	–	–
Samarbetsprojekt Skoindustri	500	–	500	–
Summa	**13 269**	**37 000**	**15 723**	**49 000**

[1] V:7 Lån till teko-, skol- och garveriindustrier 25 milj. kr. (1974/75) 25 milj. kr. (1975/76).
VIII:1 Lagring för beredskapsändamål 12 milj. kr. (1974/75) 24 milj. kr. (1975/76).

2.1 *Motiv*

ÖEF har beräknat behoven av produktionskapacitet och beredskapslagring med utgångspunkt från de riktlinjer för uthållighet och standard som angivits i försörjningsberedskapsutredningen och i prop. 1972:127. Civilbefolkningens, försvarsmaktens och övriga myndigheters behov under tre års partiell avspärrning dimensionerar kraven på tillverkningskapacitet medan motsvarande behov under två år dimensionerar beredskapslagringens omfattning.

Under budgetåret 1975/76 beräknas arbetet med ransonerings- och regleringsförberedelser inom textilområdet komma att fullföljas samt utarbetande av försörjningsplan för textil, läder och skor i huvudsak kunna slutföras. Arbetet med försörjningsplan för teknisk textil avseende genomgång av behov- och tillgångsbilden skall påbörjas under samma budgetår. Uppgiften spänner över ett mycket ansenligt behovsområde och ställer krav på tillgång till egen kvalificerad personal och på konsultinsatser.

2.1.1 *Investeringar*

2.1.1.1 *Lån till teko-, sko- och garveriindustrier*

Från anslaget bestrids kostnader för amorterings- och räntefria lån som av beredskapsskäl lämnas till teko-, sko- och garveriindustrierna (prop. 1972:127, FöU 1972:25, rskr 1972:325). Lån beviljas enligt särskilda av Kungl. Maj:t den 15 december 1972 meddelade föreskrifter.

Riksdagen har beviljat en investeringsram för avskrivningslån till teko-, sko- och garveriindustrier på sammanlagt 110 milj. kr. Inom invsteringsramen har riksdagen hittills beviljat investeringsanslag på sammanlagt 80 milj. kr. ÖEF äger vidare bevilja lånegarantier inom en ram på totalt 40 milj. kr. t. o. m. utgången av budgetåret 1974/75.

Hittills har ÖEF träffat avtal om avskrivningslån på sammanlagt ca 70 milj. kr. och beviljat lånegarantier på ca 19 milj. kr. I första hand har ÖEF sökt tillgodose bomulls- och skoindustriernas behov av investeringsstöd med hänsyn till det kritiska försörjningsläget inom dessa sektorer.

För att från försörjningssynpunkt nödvändig kapacitet skall kunna säkerställas inom främst trikå- och ylleindustrin samt inom bomulls- och s. k. övrig textilindustri, erfordras utöver de av riksdagen beviljade 110 milj. kr. sammanlagt ytterligare 59 milj. kr. i investeringsram för avskrivningslån. Anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 uppgår till 25 milj. kr.

ÖEF:s framställning avser framför allt att täcka det oundgängliga grundtextila kapacitetsbehovet under beredskap och krig. Behovet av lånegarantier för perioden fram t. o. m. 1980 beräknas samtidigt öka med 29,5 milj. kr.

2.1.1.2 *Lagring för beredskapsändamål*

På grund av det förhållandevis dåliga beredskapsläget beträffande granulat och syntetfibrer är det angeläget att en uppbyggnad snarast sker av beredskapslagren av dessa varor. ÖEF yrkar att fonden för beredskapslagring tillförs 10 milj. kr. för budgetåret 1975/76 för inköp av granulat, 10 milj. kr. för inköp av polyamidsilkegarn och 4 milj. kr. för inköp av ull, tillsammans 24 milj. kr.

2.1.2 *Driftkostnader*

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 2 075 000 kr.

Ytterligare resurser behöver tillföras programmet dels för arbete med fortlöpande revidering av handelsplanläggningen, dels för arbete med att ta fram underlag för standardberäkningar och bedömningar av importförutsättningar vid olika typer av krisfall dels för att i anslutning till den s. k. Berlag-modellen utarbeta produktstrukturer, dvs. samband mellan produktion och förbrukning i olika branscher och tillverkningsled. För dessa ändamål begärs 89 000 kr.

Transport- och hanteringskostnader för inköp av granulat, polyamidsilkegarn och ull, för vilket investeringsmedel yrkas uppgår till 266 000 kr.

Utgifter för att täcka förluster för lån till teko-, sko- och garveriindustrier (prop. 1972:127, FöU 1972:25, rskr 1972:325) bestrids f. n. från förslagsanslaget Täckande av förluster på grund av kreditgarantier i beredskapssyfte till teko-, sko- och garveriindustrierna. Statsgaranti beviljas enligt särskilda av Kungl. Maj:t den 15 december 1972 meddelade föreskrifter.

Kreditgarantier har lämnats för 19 milj. kr. Några förluster har inte uppstått. Med hänsyn till den finansiella status de låntagande företagen har, torde nämnvärda förluster ej uppstå. Anslaget bör därför föras upp med oförändrat belopp 500 000 kr.

3. *Programmet Bränsle, drivmedel*

Programmet omfattar försörjningsplaner för bränslen och drivmedel samt utredningar, planläggning och åtgärder för försörjningsberedskapen, tvångslagringen samt långivning i anslutning härtill, samordningsfrågor inom energisektorn, underlag, planläggning och åtgärder för regleringar och ransoneringar, oljedistributionsfrågor, uppförande, förvaltning och drift av oljelagringsanläggningar, teknisk granskning och tillsyn av statsbidragsanläggningar och anläggningar för skyddad oljelagring för vilka ÖEF är tillsynsmyndighet. Till programmet hör även beredskapsplanläggningen för en central bränsleförsörjningsmyndighet.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)			
	1974/75		1975/76	
	Driftkostnad	Investering[1]	Driftkostnad	Investering[1]
Övergripande planering	252	–	850	–
Företagsplanläggning	241	–	500	–
Beredskapslagring	27 256	92 640	28 938	98 400
Samordning	46	–	71	–
Information, utbildning	67	9	93	–
Administration	223	51	388	–
Summa	**28 085**	**92 700**	**30 840**	**98 400**

[1]V:6 Lån till utbyggnad av oljelagringen 11,5 mkr (1974/75) 11,5 mkr (1975/76)
VIII:1 Lagring för beredskapsändamål 12 mkr (1974/75) 15 mkr (1975/76)
IX:7 Förrådsanläggningar 69,2 mkr (1974/75) 72 mkr (1975/76).

3.1 *Motiv*

Försörjningen med drivmedel och bränslen under såväl krigs- och avspärrningsförhållanden som fredskriser skall genom aktivering av inhemsk produktion, ransoneringsförberedelser samt beredskapslagring av importvaror tryggas för totalförsvarsfunktionerna och befolkningen i den omfattning att motståndsförmågan och samhällets viktigaste funktioner kan vidmakthållas med av statsmakterna senast genom beslut år 1969 och år 1973 fastställd uthållighet.

3.1.1 *Investeringar*

3.1.1.1 *Lån till utbyggnad av oljelagringen*

Efter förslag av Kungl. Maj:t godkände 1969 års riksdag riktlinjer för utbyggnad av beredskapslagringen av olja under sjuårsperioden 1970–1976 (prop. 1969:136, BeU 66, 2LU 86, rskr 398 och 375). De fastställda riktlinjerna innefattar förutom ett program för en totalt sett ökad lagring av de produkter, som tidigare lagrats, dvs. bensin, fotogen, motorbrännolja och eldningsoljor, även gasol. Vissa mängder av de lagrade produkterna skall förvaras i skyddade eller särskilt lokaliserade anläggningar. Till finansieringen av kostnaderna för denna lagring skall staten bidra med ca 11,5 milj. kr. för år. Bidraget, som avser merkostnaderna för skyddad och lokaliserad lagring, skall utgå i form av ränte- och amorteringsfria lån till de lagringsskyldiga.

ÖEF hemställer, att för budgetåret 1975/76 ett investeringsanslag av 11,5 milj. kr. anvisas för att genomföra det av 1969 års riksdag beslutade oljelagringsprogrammet för perioden 1970–1976.

3.1.1.2 *Lagring för beredskapsändamål*

En översyn av försörjningsplanerna som gjorts i fråga om fasta bränslen utvisar ökade behov av beredskapslagring. 15 milj. kr. bör ställas till förfogande budgetåret 1975/76 för inköp av koks.

3.1.1.3 *Förrådsanläggningar*

För att påbörja en fjärde bergförlagd anläggning för lagring av flygdrivmedel har för budgetåret 1974/75 anvisats ett investeringsanslag av 4 milj. kr. ÖEF eftersträvar att kunna sätta igång anläggningsarbetena under första halvåret 1975. För att kunna fortsätta arbetet erfordras en medelsanvisning av 6 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

För att utföra en skyddad lagringsanläggning för gasol som ingår i det av 1969 års riksdag fastställda oljelagringsprogrammet 1970–1976 har t. o. m. budgetåret 1974/75 anvisats sammanlagt 11,5 milj. kr. För budgetåret 1975/76 behövs 4,5 milj. kr.

Genom beslut av 1973 års riksdag (prop. 1973:194, FöU 1973:27, rskr 1973:366) har ÖEF fått i uppdrag att bygga utrymmen för lagring av 3 milj. m³ råolja.

Lagringen avses bli fördelad på tre anläggningar. Projekteringen bedrivs enligt ÖEF med sikte på att anläggningsarbetena på två objekt skall kunna påbörjas under hösten och vintern 1974/75. För det tredje objektets del har markfrågorna visat sig mycket komplicerade, varför byggstart tidigast torde kunna ske hösten 1975.

För budgetåret 1974/75 har anvisats 60 milj. kr. Med ovan angivna tidsprogram erfordras för budgetåret 1975/76 en medelsanvisning av ytterligare 60 milj. kr.

Från anslaget bestrids sedan budgetåret 1969/70 kostnader för anskaffning och förrådsuppläggning av fältledningsmateriel för civila, skyddade oljelagringsanläggningar.

För kringgångstransporter vid kommunikationsavbrott över vattendrag är det angeläget att disponera lättare rörmaterial än den som ingår i de nuvarande fältledningsförråden. Till anskaffning av en första förrådsenhet föreslår ÖEF att 650 000 kr. anvisas.

Till lagerutrymmen för koks beräknar ÖEF 850 000 kr. För de medel som anvisas för förrådsanläggningar begär ÖEF motsvarande avskrivningsanslag.

3.1.2 *Driftkostnader*

För arbete med ransoneringsförberedelser är det angeläget, att ÖEF tillförs sådana resurser att planläggningen kan omfatta såväl fredskrisfallet som avspärrnings- och krigsfallen.

Förberedelser som syftar till att i krislägen ta upp inhemsk produktion av bränsle och drivmedel som ersättning för importbortfall får alltmer ökad betydelse. Även om härvid i första hand skogsprodukter – ved- och gengasbränslen – kommer i fråga, får de mycket stora energitillgångarna i landets torvmossar inte förbises. Det är därför av vikt att resurser ställs till förfogande för fullföljande av den på torvområdet påbörjade försöksverksamheten.

Liksom inom flera andra sektorer följer utvecklingen inom energisektorn i många stycken banor, som gör beredskapsproblemen mera invecklade och ökar kraven på beredskapsförberedelser.

De knappa personalresurserna inom bränslebyrån medför att tillräcklig uppmärksamhet inte kan ägnas flera avsnitt som är väsentliga för försörjningsberedskapen inom energiområdet, exempelvis distributionsberedskapen, förberedelser för krisadministrationen för skilda krisfall, smörjmedelsförsörjningen och det inhemska bränsleområdet. Beredskapsnivån inom bl. a. dessa områden är därför i nuläget inte tillfredsställande.

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 2 357 000 kr.

För att kunna genomföra planerade verksamheter inom programmet begär ÖEF sammanlagt 1 016 000 kr.

Kostnaderna för transport och hantering av koks m. m., för vilket investeringsmedel begärts, beräknar ÖEF till 1 250 000 kr.

4. *Programmet Sjukvård*

Verksamheten inom programmet omfattar beredskapslagring och produktionsplanläggning avseende sjukvårds- och läkemedelsförnödenheter, för-

bandsartiklar och kirurgiska instrument samt i samverkan med socialstyrelsen undanförselplanläggning inom socialstyrelsens ansvarsområde.

	ÖEF beräknar			
	1974/75		1975/76	
	Drift-kostnad	Investe-ring[1]	Drift-kostnad	Investe-ring[1]
Övergripande planering	18	–	34	–
Företagsplanläggning	25	–	26	–
Beredskapslagring	2 634	–	3 246	15 000
Summa	**2 677**	**–**	**3 306**	**15 000**

[1] VIII:1 Lagring för beredskapsändamål.

4.1 *Motiv*

Socialstyrelsen upprättar försörjningsplaner inom sjukvårds- och läkemedelsområdet bl. a. som grund för ÖEF:s beredskapslagring av läkemedel, läkemedelsråvaror och vissa sjukvårdsförnödenheter samt för ÖEF:s industri-, handels- och undanförselplanläggning inom motsvarande område.

4.1.1 *Investeringar*

4.1.1.1 *Lagring för beredskapsändamål*

I 1970 års petita beräknades med utgångspunkt från ett förslag av en av socialstyrelsen tillsatt arbetsgrupp medelsbehovet för beredskapslagring av läkemedelsråvaror till 20 milj. kr. Härav anvisades 8 milj. kr. budgetåret 1971/72.

Med hänsyn till den kostnadsfördyring som skett beräknar ÖEF det återstående medelsbehovet till 15 milj. kr.

4.1.2 *Driftkostnader*

Pris- och löneomräkning för befintliga resurser beräknas till 304 000 kr.

För främst transport- och hanteringskostnader vid ökning av läkemedelslagringen yrkar ÖEF 60 000 kr.

5. *Programmet Kemiska produkter m. m.*

Programmet omfattar övergripande planering, företagsplanläggning, beredskapslagring och samordning inom näringsgrenarna annan brytning och utvinning (än metaller), trävarutillverkning, massa-, pappers- och pappersvarutillverkning, grafisk produktion samt kemiska produkter, petroleum-

produktei, gummi- och plastvaror och varor av mineraliska ämnen utom metaller.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)			
	1974/75		1975/76	
	Drift-kostnad	Investe-ring[1]	Drift-kostnad	Investe-ring[1]
Övergripande planering	289	–	632	–
Företagsplanläggning	149	–	183	–
Beredskapslagring	16 091	22 000	22 156	19 750
Samordning	22	–	–	–
Summa	**16 551**	**22 000**	**22 971**	**19 750**

[1] VIII:1 Lagring för beredskapsändamål. 22 milj. kr. (1974/75) 17 milj. kr. (1975/76). IX:7 Förrådsanläggning 2,75 milj. kr. (1975/76)

5.1 *Motiv*

5.1.1 *Investeringar*

5.1.1.1 *Lagring för beredskapsändamål*

Under oljekrisen framgick att såväl ÖEF:s faktiska beredskapslager som lagringsmålen av vissa plaster och plastråvaror var klart underdimensionerade. För inköp av fenol, styren, melamin och diisocyanat för polyuretan samt polyamider, polypropen, polystyren m. fl. plaster erfordras 8 milj. kr.

I tidigare lagringsplaner har upptagits behov av vissa råvaror för tvättmedelsindustrin av petrokemisk natur (nonen, dodecylbensen). Bland annat på grund av prishöjningar beräknar ÖEF att 3 milj. kr. ytterligare erfordras för att lagringsmålet skall kunna nås.

ÖEF begär vidare 3,5 milj. kr. för inköp av aluminiumhydroxid (för tillverkning av vattenreningsmedel).

ÖEF framhåller vikten av att koksalt finns i erforderlig utsträckning för såväl livsmedelsförsörjning som industriell användning. Delar av ÖEF:s lager är numera mycket gamla och delvis av försämrad kvalitet genom bristfälliga lagringsbetingelser. Det är särskilt angeläget att koksaltslagret snarast förstärks. Kostnaden för 25 000 ton beräknas till 2,5 milj. kr.

5.1.1.2 *Förrådsanläggningar*

För uppförande av lagerbyggnader för koksalt och aluminiumhydroxid beräknar ÖEF kostnaderna till 2 750 000 kr. För de medel som anvisas för förrådsanläggningar hemställer ÖEF att motsvarande avskrivningsanslag beviljas.

5.1.2 *Driftkostnader*

Pris- och löneomräkning för befintliga resurser har beräknats till 5 076 000 kr.

Inom verksamhetsområdet övergripande planering skall bl. a. arbetet med försörjningsplaner för emballage och för det organisk-kemiska och petrokemiska området slutföras under 1975/76. Under budgetåret skall vidare arbete med att utarbeta försörjningsplan för det oorganiska kemiska området påbörjas.

Mot bakgrund av erfarenheterna från krisen inom det petrokemiska området har ÖEF funnit det nödvändigt att en förstärkning sker av utredningsbyråns personella resurser inom det kemiska området och att en permanent sektion inrättas för detta varuområde.

Huvuduppgiften för sektionen bör vara att upprätta försörjningsplaner för olika delområden inom det kemiska varuområdet som grund för lagringsverksamheten. Sektionen skall även ta fram underlag för produktions-, handels- och undanförselplanläggningen samt ta fram och hålla aktuellt ett sådant underlag som är nödvändigt om ransonerings- och regleringsåtgärder skall kunna insättas med kort varsel inom olika delar av detta stora och komplicerade område – inte minst det petrokemiska området. Totalt erfordras härför 293 000 kr.

För de varor för vilka investeringsmedel yrkats uppstår transport-, hanterings- och hyreskostnader till ett sammanlagt belopp av 1 780 000 kr.

6. *Programmet Metaller m. m.*

Programmet omfattar övergripande planering, företagsplanläggning, beredskapslagring och samordning inom näringsområdena malmbrytning, metallframställning samt verkstadsvarutillverkning och annan tillverkning. Till programmet hänförs även projektet angående utveckling av gengasverk.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)			
	1974/75		1975/76	
	Drift-kostnad	Investe-ring[1]	Drift-kostnad	Investe-ring[1]
Övergripande planering	160	–	405	–
Projekt Gengas	415	–	478	–
Företagsplanläggning	153	–	194	–
Beredskapslagring	16 908	–	16 900	16 000
Samordning	26	–	6	–
Summa	**17 662**	**–**	**17 983**	**16 000**

[1] VIII:I Lagring för beredskapsändamål. 11,5 milj. kr (1975/76)
IX:7 Förrådsanläggningar 4,5 milj. kr. (1975/76)

6.1 *Motiv*

6.1.1 *Investeringar*

6.1.1.1 *Lagring för beredskapsändamål*

För metallområdet har ÖEF utarbetat försörjningsplaner med ingående analyser av behov och tillgångar i olika krissituationer. Beräkningarna har givit vid handen att försörjningsläget beträffande aluminium är sämre än för övriga metaller. Utvecklingen på aluminiumområdet i samband med energikrisen har visat att aluminium kan bli en knapphetsvara bland annat på grund av brist på basråvaran bauxit. Den under senare år starkt stigande förbrukningsutvecklingen beträffande aluminium gör det angeläget att beredskapen stärks beträffande aluminiumoxid samt tillsatsråvarorna petroleumkoks, beck, kryolit och aluminiumfluorid. ÖEF begär 11,5 milj. kr. för inköp av dessa varor.

6.1.1.2 *Förrådsanläggningar*

För uppförande av lagerbyggnader för aluminiumråvaror begär ÖEF 4 500 000 kr. För de medel som anvisas för förrådsanläggningar hemställer ÖEF om motsvarande avskrivningsanslag.

6.1.2 *Driftkostnader*

Inom den övergripande planeringen har försörjningsplanerna för järn- och metallområdet inte kunnat följas upp med motsvarande planer för verkstadsindustrin. Arbetsområdet är utomordentligt invecklat. Bl. a. kan framtagning av ersättningsprodukter bli aktuellt för att minska beroendet av import. Vidare kommer möjligheterna att nå godtagbara produktionsresultat med andra metoder än de fredssamhället använder att prövas.

Pris- och löneomräkning för befintliga resurser har beräknats till 104 000 kr.

Någon företrädare inom ÖEF för det område som bl. a. gäller försörjningen med reservdelar för industrin, reparationskapacitet, möjligheten att uppta ersättningsproduktion m. m. finns ej. Särskild vikt kommer under planperioden att läggas vid industrins reservdelsförsörjning, ransonerings- och regleringsförberedelser och en kartläggning av produktions- och råvarusambandet inom verkstadsindustrin. Erfarenheterna under det gångna året har vidare i hög grad bekräftat angelägenheten av att en tjänst för detta försörjningsområde tillförs.

Medel begärs också för uppföljning av handelsplanläggningen. Totalt begär ÖEF 118 000 kr. härför.

Transport- och hanteringskostnaderna för aluminiumoxid med tillsatsråvaror beräknas till 215 000 kr.

7. *Programmet Tjänster*

Programmet omfattar frågor rörande reparations-, tvätteri- och liknande serviceverksamhet. Bl. a. behandlas planeringsfrågor för motorreparationstjänst, byggnadsreparationstjänst och service inom dataområdet inom detta program.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)	
	1974/75	1975/76
	Driftkostnad	Driftkostnad
Företagsplanläggning	60	79
Samordning	10	–
Summa	**70**	**79**

7.1 *Motiv*

Kontinuerlig uppföljning av planläggningen inom programmet måste ske, särskilt med beaktande av den ökade användningen av datateknik.

7.1.1 *Driftkostnader*

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 1 000 kr.

För att genomföra den planerade uppföljningen begärs 11 000 kr.

8. *Programmet Övrigt*

Till programmet Övrigt hänförs dels verksamhet inom utredningsbyrån och varubyrån, som är gemensam för flera program eller inte hänförlig till annat program bl. a. beredskapsplaneringen för en handels- och industrikommission, dels planeringssekretariatets arbetsuppgifter, administration, ekonomi, informationsbehandling samt informationssektionens verksamhet.

	ÖEF beräknar (1 000-tal kr.)	
	1974/75	1975/76
	Driftkostnad	Driftkostnad
Övergripande planering	535	707
Företagsplanläggning	146	139
Samordning	309	505
Information, utbildning	844	996
Administration	4 821	6 762
Summa	**6 655**	**9 109**

8.1 *Motiv*

Någon klar och entydig målsättning för verksamheten inom programmet går inte att formulera på grund av programmets heterogena innehåll och sammansättning. Målsättningen får därför redovisas för de verksamheter inom programmet som bedrivs av organisationsenheterna.

Målen för den studie- och planeringsverksamhet som ÖEF bedriver och samordnar kan sammanfattas enligt nedan:

- Skapa underlag för statsmakternas ställningstaganden till det ekonomiska försvarets utveckling på kort och lång sikt.
- Förbättrad samordning/avvägning mellan olika försörjningsområden inom det ekonomiska försvaret och mellan detta och övriga delar av totalförsvaret.

Informationsbehandlingen inom styrelsen har bl. a. till mål att

förbättra möjligheterna att utnyttja befintlig statistik samt få effektiv och kostnadsbesparande samverkan med olika statistikproducenter,

genom medverkan i olika utredningar skaffa underlag för att konstruera nya system och register som kan erfordras för att tillgodose olika planeringsfunktioners krav på informationsunderlag,

säkerställa erforderlig informationsbehandling vid olika slag av kriser.

Administrationen inriktas mot

- fortsatt utveckling och användning av sådana komponenter i statens ekonomi-administrativa system (SEA) som är av betydelse för ÖEF:s programbudgetering
- ökad service till organisationsenheterna i form av vidgad ekonomiinformation
- effektiv personalplanering på kort och lång sikt.

Informations- och utbildningsverksamheten har som mål att

- tillse att de personer som krigsplaceras inom det ekonomiska försvaret hos ÖEF och de krisorgan som ÖEF skall kunna organisera samt hos regionala myndigheter, meddelas sådan information och utbildning att de effektivt kan arbeta för att trygga folkförsörjningen i kristider.

8.1.1 *Driftkostnad*

Pris- och löneomräkning på befintliga resurser har beräknats till 983 000 kr. Därutöver yrkar ÖEF sammanlagt 465 000 kr. för bl. a. arbete med långsiktsplanering inom varubyrån (en tjänst) och tre tjänster för långsiktsplaneringsarbete inom planeringssekretariatet. För utvecklingsarbeten inom informationsbehandlingen samt för effektivare drift av databanken m. m. begär ÖEF 327 000 kr. För administrationen yrkar ÖEF sammanlagt 631 000 kr. Yrkandet innefattar bl. a. medel för utökning av antalet expeditionsvakter och inrättande av en särskild budgetsektion. Vidare yrkas medel för ökade

kostnader för lokaler och expenser till följd av yrkanden inom övriga program.

För informations- och utbildningsverksamheten begär ÖEF sammanlagt 122 000 kr. för tryckning av blanketter och för en broschyr om det ekonomiska försvaret och försörjningsberedskapen.

ÖEF föreslår slutligen att planeringssekretariatet och den försöksvis organiserade dataverksamheten får inrättas som byråer inplacerade i styrelsens permanenta organisation.

Föredraganden

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) har för budgetåret 1975/76 vid sidan av ordinarie anslagsframställning även lämnat en anslagsframställning i programtermer. Jag anser, att ÖEF fr. o. m. den 1 juli 1975 bör införa programbudgetering för sin verksamhet. Redovisningen för riksdagen av ÖEF:s anslagsbehov sker därför i programtermer. På grundval av de uppgifter som har framkommit vid beredningen av anslagsframställningen i programtermer finner jag emellertid skäl att justera den programindelning som jag tidigare fastställt. Sålunda bör programmet Tjänster inte redovisas som särskilt program utan i stället redovisas under programmet Övrigt. Vidare anser jag att driftstaten för förrådsfonden för ekonomiskt försvar inte bör delas upp på de olika programmen utan liksom hittills särredovisas. På driftstaten redovisas kostnader för drift och underhåll av ÖEF:s egna förråd samt intäkter i form av interna hyror och hyror som erläggs av externa nyttjare m. m. Driftstaten bör behandlas som en resultatenhet som bör vara självfinansierad. Även driftstaten för fonden för beredskapslagring bör särredovisas. I övrigt bör den tidigare fastställda programindelningen gälla.

Jag övergår nu till att behandla ÖEF:s förslag till medelstilldelning för nästa budgetår. Som framgår av programsammanställningen i det föregående beräknar jag driftbudgetanslaget till 104,0 milj. kr. och anslagen på kapitalbudgeten till sammanlagt 138,6 milj. kr.

För lån till teko-, sko- och garveriindustrierna, som ingår i *programmet Beklädnad m. m.*, har riksdagen medgivit en investeringsram om sammanlagt 110 milj. kr. (prop. 1972:127, FöU 1972:25, rskr 1972:325; prop. 1973:1 bil. 12, FöU 1973:44, rskr 1973:161; prop. 1974:2, FöU 1974:2, rskr 1974:24). ÖEF har hittills bemyndigats att teckna avtal om avskrivningslån för 85 milj. kr. Hittills ingångna avtal om avskrivningslån belöper sig på ca 70 milj. kr.

Jag har för avsikt att under innevarande budgetår föreslå regeringen att bemyndiga ÖEF att träffa avtal för ytterligare 25 milj. kr., dvs. intill ett belopp av 110 milj. kr. Jag förordar vidare att ramen justeras upp med 10 milj. kr. till 120 milj. kr. Ramen för statlig kreditgaranti bör utvidgas till 50 % av detta belopp, dvs. med 5 milj. kr. till 60 milj. kr. För budgetåret 1975/76 beräknar jag behovet av anslagsmedel för avskrivningslån till 10

milj. kr. Medel till förlusttäckning på grund av kreditgarantier, som hittills anvisats under ett särskilt förslagsanslag, beräknar jag till oförändrat belopp, 500 000 kr.

För programmet Beklädnad m. m. räknar jag medel för bl. a. ytterligare två förrådsmästare och en assistent hos affärsbyrån.

Inom *programmet Bränsle, drivmedel* beräknar jag 11,5 milj. kr. för statliga lånebidrag för budgetåret 1975/76 för det av 1969 års riksdag beslutade oljelagringsprogrammet. Jag räknar vidare med investeringsmedel om 10 milj. kr. för inköp av koks.

Vidare beräknar jag 6 milj. kr. för att fortsätta utbyggnaden av en skyddad anläggning för flygdrivmedel, 4,5 milj. kr. för att fortsätta arbetet med den skyddade anläggningen för gasol och 60 milj. kr. för att fortsätta utbyggnaden av lagringsutrymmen för råolja. Slutligen räknar jag med 25 000 kr. för iordningsställande av lagerplatser för koks.

Medel för investeringar i anläggningar nästa budgetår bör anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställande mån./år
	1/4 1973	1/4 1974	Faktiskt t. o. m. 1973/74	Beräknad för 1974/75'	1975/76		
Flygdrivmedelsanläggning	16 000	16 000	–	4 000	6 000	4/75	4/78
Anläggning för gasol	15 000	19 300	1 358	10 142	4 500	4/74	4/77
Råoljeanläggningar	198 300	231 000	–	60 000	60 000	12/74	6/79
Div. lagringsutrymmen för koksalt och aluminiumråvaror	–	6 600	–	–	6 600	/75	/76

' inkl. reservation.

För transport- och hanteringskostnader för koks beräknar jag 726 000 kr.

För disposition av de bergrumsanläggningar i Stockholm, Norrköping och Piteå för lagring av eldningsolja, om vilka avtal har träffats år 1974 i enlighet med riksdagens beslut (prop. 1974:85, FöU 1974:17, rskr 1974:142), beräknar jag på driftbudgeten 8,2 milj. kr.

Riksdagen beslöt år 1974 att medel skulle beräknas för att höja beredskapen på energisektorn, främst i samband med s. k. fredskriser, genom förstärkning av ÖEF:s bränslebyrå med en byrådirektör och en byråsekreterare (prop. 1974:1 bil. 12. s. 72, FöU 1974:12, rskr 1974:70). För budgetåret 1975/76 har jag beräknat medel, sammanlagt 440 000 kr., för den provisoriska bränsleregleringsenhet som efter beslut av Kungl. Maj:t inrättats inom ÖEF

fr. o. m. den 1 juli 1974 för att ytterligare stärka krisberedskapen. I anslutning till detta beslut tillfördes ÖEF, utöver medel för de två förenämnda tjänsterna, medel för ett göromålsförordnande som byråchef, ytterligare en assistent och konsulttjänster. För budgetåret 1975/76 beräknar jag även medel för ett biträde. De sammanlagda nytillförda personalresurserna för den provisoriska bränsleenheten blir då fyra handläggare och ett biträde.

Inom *programmet Sjukvård* beräknar jag 8 milj. kr. för inköp av läkemedelsråvaror. Jag har också beräknat medel för förrådshållning av dessa varor.

Inom *programmet Kemiska produkter m. m.* har jag beräknat 13,5 milj. kr. för inköp av vissa plaster och plastråvaror, råvaror för tvättmedel samt koksalt. Vidare har jag beräknat 2,2 milj. kr. för att uppföra behövliga lagerutrymmen för dessa varor och för förbättring av befintliga förråd för koksalt, samt 910 000 kr. för transport- och hanteringskostnader. För planläggningsarbete inom det petrokemiska området har jag beräknat medel för en handläggare.

För *programmet Metaller m. m.* har jag beräknat 8,5 milj. kr. för inköp av aluminiumråvaror. För att uppföra lagerutrymmen för dessa varor har jag beräknat 4,3 milj. kr. Jag har vidare beräknat 390 000 kr. för att projektet med vidareutveckling av gengasaggregat skall kunna fortsätta i planenlig omfattning.

För *programmet Övrigt* har jag räknat medel för ytterligare två handläggare för långsiktsplaneringen inom det ekonomiska försvaret.

I och med att ÖEF övergår till programbudgetering kommer större krav att ställas på verksamhetsplanering och internbudgetering m. m. inom ÖEF. För att programbudgeteringen skall bli det styrinstrument som är avsett, krävs en tillfällig förstärkning av ÖEF:s ekonomifunktion. Jag ämnar därför föreslå regeringen att ÖEF redan i början av innevarande år tillförs ett göromålsförordnande som byråchef med ansvar för ÖEF:s ekonomiadministration.

ÖEF:s förslag att planeringssekretariatet och den försöksvis organiserade dataverksamheten permanent tillförs organisationen och omvandlas till byråer är jag inte beredd tillstyrka.

Hemställan om anslag för investeringar och lån görs i det följande under anslagspunkter på kapitalbudgeten (V:6, V:7, VIII:1, IX:7).

Med stöd av allmänna ransoneringslagen (1954:280) förordnade Kungl. Maj:t i december 1973 om clearing för oljeprodukter. Syftet härmed var att genom clearingbidrag möjliggöra import av olja som inte kunde köpas till priser, som rymdes inom den fastställda högstprisnivån.

För att finansiera bidragen inrättade Kungl. Maj:t en särskild fond, clearingfonden för olja. Denna tillfördes medel genom clearingavgifter för vissa oljeprodukter.

En särskild nämnd, clearingnämnden, inrättades för att pröva frågor om clearingbidrag. Nämndens verksamhet upphörde vid utgången av november 1974.

Clearingnämnden har i en slutredogörelse för verksamheten anmält att clearingen givit ett överskott på ca 37 milj. kr.

Sedan samtliga med clearingverksamheten sammanhängande kostnader för administration m. m. har bestridits, beräknar jag att behållningen på clearingfonden kommer att uppgå till ca 33 milj. kr.

Med tillämpning av 19 § förordningen (1959:92) om förfarande vid viss konsumtionsbeskattning kan slutligt beslut om clearingavgifter meddelas fram till utgången av år 1975. Detta innebär att clearingavgifter kan komma att restitueras under samma tid. Restitution bör betalas ut från clearingfonden. Riksskatteverket beräknar att 1 milj. kr. kan behöva reserveras för detta ändamål.

Efter år 1975 och till ingången av år 1979 kan clearingavgifter komma att inflyta genom beslut om efterdebitering. Dessa medel bör tillföras clearingfonden.

Behållningen på clearingfonden för olja bör enligt min mening utnyttjas för ändamål som är av betydelse för att stärka försörjningsberedskapen inom energiområdet t. ex. inköp och lagring av fasta och flytande bränslen. Det bör ankomma på regeringen att besluta om användningen av fondmedlen efter förslag av ÖEF.

Med hänvisning till vad jag har anfört i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Överstyrelsen för ekonomiskt försvar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslaganslag av 104 044 000 kr.,
2. medge att avtal om statlig kreditgaranti för lån till teko-, sko- och garveriindustrier får ingås inom en ram av sammanlagt 60 000 000 kr.,
3. godkänna de grunder för disposition av clearingfonden för olja som jag har förordat.

KAPITALBUDGETEN

V: Fonden för låneunderstöd

V:6 Lån till utbyggnad av oljelagringen

1973/74	Utgift	9 887 824	Reservation	6 232 990
1974/75	Anslag	11 500 000		
1975/76	Förslag	11 500 000		

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört vid anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till utbyggnad av oljelagringen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 11 500 000 kr.

V:7 Lån till teko-, sko- och garveriindustrier

1973/74	Utgift	20 544 500	Reservation	41 000 000
1974/75	Anslag	25 000 000		
1975/76	Förslag	10 000 000		

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag tidigare anfört vid anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

1. att till *Lån till teko-, sko- och garveriindustrier* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.
2. medge att avtal om avskrivningslån till teko-, sko- och garveriindustrier får ingås inom en sammanlagd investeringsram av 120 000 000 kr.

V:8 Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd

1973/74	Utgift	–	Reservation	500 000
1974/75	Anslag	1 000 000		
1975/76	Förslag	1 500 000		

Från anslaget bestrids utgifter för investeringsstöd i form av avskrivnings- och investeringslån enligt kungörelsen (1973:608) om statligt stöd till kommersiell service i glesbygd. Lånen beviljas av konsumentverket, som vid prövningen av stödärenden bistås av en till verket knuten rådgivande nämnd, glesbygdsnämnden.

Konsumentverket

Under budgetåret 1973/74 inkom 46 ansökningar om lån till investeringar. Verket har fattat beslut i 41 ärenden och av dessa har 14 bifallits och lån beviljats med sammanlagt 464 479 kronor. Några utbetalningar har inte skett, då huvuddelen av ansökningarna inkommit under senare delen av budgetåret och investeringarna således inte blivit slutförda.

Vid bedömningen av ansökningarna om lån har konsumentverket prioriterat butiker i utpräglade glesbygdsområden, vars ekonomiska situation varit sådan att nödvändiga investeringar inte kunnat genomföras utan förhållandevis stora ekonomiska uppoffringar. Konsumentverket har vidare prioriterat butiker i områden, där möjligheter saknats att genom alternativa åtgärder erbjuda befolkningn en tillfredsställande kommersiell service.

En av svårigheterna vid bedömningen av ansökningar om investeringsstöd under budgetåret 1973/74 har varit bristen på kommunal serviceplanering. I ett flertal kommuner pågår emellertid arbete med sådan planering. En ytterligare ökad aktivitet på detta område kan förväntas. Detta torde medföra att ett större antal butiker under budgetåret 1975/76 kan komma i fråga för investeringsstöd.

Verket förväntar att ca 100 ansökningar om investeringsstöd kommer att inges under budgetåret 1975/76. Knappt 40 st. beräknas bli beviljade, varvid i genomsnitt 50 000 kronor beräknas utgå i stöd. Verket förordar, att anslaget räknas upp med 800 000 kr.

Föredraganden

Jag beräknar anslaget till 1 500 000 kr. och hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kr.

VI: Fonden för statens aktier

Överföring av aktierna i AB Oljetransit från Statsföretag AB till fonden för statens aktier.

Föredraganden

Med stöd av beslut av 1956 års riksdag (prop. 1956:120, 201, SU 1956:77, 222, rskr 1956:201, 407) träffades avtal mellan Sverige och Norge rörande

transittrafik över hamn i Trondheimsfjorden. Syftet med avtalet var bl. a. att genom uppförande av en oljelagringsanläggning vid Trondheimsfjorden förbättra möjligheterna för en kontinuerlig tillförsel av främst oljeprodukter till mellersta och norra Sverige vid olika avspärrningssituationer men även under vintrar då sjöförbindelserna till hamnarna i Bottenhavet är avbrutna.

I prop. 1956:120 föreslogs att ett svenskt, av staten ägt bolag skulle bildas med huvudsaklig uppgift att uppföra, äga och förvalta oljeanläggningen samt att idka sådan handel som föranleddes av lagring i anläggningen. Till aktieteckning föreslogs ett investeringsanslag av 1 milj. kr. För finansiering av oljelagringsanläggningen skulle räntefria statliga lån lämnas. Riksdagen beslöt i enlighet med förslaget. Bolaget fick namnet AB Oljetransit.

I samband med att det statliga förvaltningsbolaget Statsföretag AB bildades överfördes AB Oljetransit till förvaltningsbolaget (prop. 1969:121, SU 1969:168, rskr 1969:381).

Av den senaste årsredovisningen för Statsföretag AB (skr 1974:126) framgår att det nominella värdet för AB Oljetransits aktier fortfarande är 1 milj. kr. medan det bokförda värdet är 0 kr.

Enligt min mening föreligger väsentliga skillnader mellan målen för den verksamhet som AB Oljetransit bedriver och målen för övriga företag inom Statsföretag AB. Det främsta syftet för dessa företag är att under krav på lönsamhet uppnå största möjliga expansion.

AB Oljetransits syfte är som framgår av vad jag förut anfört att i händelse av avspärrning av Östersjön transitera oljeprodukter till Sverige. Bolaget har således inga kommersiella uppgifter utan dess verksamhet är av ren beredskapskaraktär. Verksamheten är i sin helhet förlagd till en enda oljeanläggning vid Trondheimsfjorden i Norge. Bolaget har inte någon egen personal i Sverige utan administrationen ombesörjes av AB Svensk Petroleumadministration, ett av oljeföretagen ägt bolag med främsta uppgift att förvalta oljeanläggningar, medan driften omhänderhas av bolagets norska dotterbolag, som har fem anställda.

AB Oljetransits rörelseresultat medger därför inte täckning av avskrivningskostnaderna för bolagets anläggning utan dessa kostnader måste täckas genom statliga låneeftergifter.

AB Oljetransit beviljades under budgetåren 1956/57–1962/63 statliga lån med sammanlagt 29,2 milj. kr. för att uppföra nämnda oljelagringsanläggning. Statens fordran hos bolaget har genom låneeftergifter successivt minskat så att bolagets skuld f. n. uppgår till 19,5 milj. kr.

De nu angivna skillnaderna mellan AB Oljetransit och övriga företag inom Statsföretagsgruppen bör enligt min mening få till följd att huvudmannaskapet för AB Oljetransit återförs från Statsföretag AB till staten.

Aktierna i AB Oljetransit bör därvid föras över från Statsföretag AB till fonden för statens aktier. Detta bör ske till det bokförda värdet.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag efter samråd med chefen för industridepartementet att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om överföring av aktierna i AB Oljetransit från Statsföretag AB till fonden för statens aktier och
2. godkänna vad jag har anfört om förfarandet vid övertagandet.

VIII: Fonden för beredskapslagring

Överstyrelsens för ekonomiskt försvar delfond

VIII:1 Lagring för beredskapsändamål

1973/74	Utfall	57 430 370	Reservation	49 139 573
1974/75	Anslag	46 000 000		
1975/76	Förslag	40 000 000		

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört vid anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lagring för beredskapsändamål* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 40 000 000 kr.

IX: Diverse kapitalfonder

Förrådsfonden för ekonomiskt försvar

IX:7 Förrådsanläggningar m. m.

1973/74	Utfall	2 757 361	Reservation	6 082 277
1974/75	Anslag	69 200 000		
1975/76	Förslag	77 100 000		

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört vid anmälan av förslagsanslaget F 1. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förrådsanläggningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 77 100 000 kr.

Register

Sid.
1 Översikt

DRIFTBUDGETEN

X. Handelsdepartementet

A. Handelsdepartementet m. m.

15	Handelsdepartementet	7 322 000
16	Kommittéer m. m.	3 000 000
16	Extra utgifter	150 000
16	Krigsmaterielinspektionen	230 000
17	Kostnader för nordiskt samarbete	225 000
17	Nordiska ministerrådssekretariatet	*6 188 000
		17 115 000

B. Främjande av utrikeshandeln m. m.

19	Sveriges exportråd	3 400 000
27	Handelssekreterare	17 234 000
31	Exportfrämjande åtgärder	14 130 000
37	Svenska handelskamrar i utlandet m. m.	1 136 000
39	Importkontoret för u-landsprodukter	1 000
40	Täckande av förluster på grund av garantier för lån till teko-industri samt manuellt arbetande glasindustri	450 000
41	Svenska turisttrafikförbundet	*7 449 000
		43 800 000

C. Kommerskollegium m. m.

42	Kommerskollegium	10 448 000
44	Bidrag till vissa internationella byråer m. m.	522 000
45	Kostnader för vissa nämnder m. m.	233 000
		11 203 000

D. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor

46	Marknadsdomstolen	1 015 000
47	Näringsfrihetsombudsmannen	1 979 000
48	Konsumentombudsmannen	2 630 000
49	Statens pris- och kartellnämnd	15 940 000

* Anslaget förs i avvaktan på särskild proposition upp med oförändrat belopp.

	Konsumentverket:	
59	Förvaltningskostnader	18 033 000
64	Forskning m. m.	1 695 000
64	Allmänna reklamationsnämnden	2 446 000
65	Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m.	2 500 000
		46 238 000
	E. Patent- och registreringsverket m. m.	
67	Patent- och registreringsverket	45 604 000
79	Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register	5 500 000
		51 104 000
	F. Ekonomiskt försvar	
80	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar	**104 044 000**
	Summa för driftbudgeten	**273 504 000**
	KAPITALBUDGETEN	
	V. Fonden för låneunderstöd	
100	Lån till utbyggnad av oljelagringen	11 500 000
100	Lån till teko-, sko- och garveriindustrier	10 000 000
100	Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd	1 500 000
		23 000 000
101	VI. Fonden för statens aktier	
	VIII. Fonden för beredskapslagring	
103	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar delfond: Lagring för beredskapsändamål	**40 000 000**
	IX. Diverse kapitalfonder	
103	Förrådsfonden för ekonomiskt försvar: Förrådsanläggningar m. m.	**77 100 000**
	Summa för kapitalbudgeten	**140 100 000**
	Totalt för handelsdepartementet	**413 604 000**

Bilaga 1

AVTAL

mellan Svenska staten och Sveriges allmänna Exportförening om Sveriges exportråd

1 §

Svenska staten och Sveriges allmänna exportförening (SAE) åtager sig att i enlighet med detta avtal driva Sveriges exportråd.

2 §

Rådets verksamhet regleras av detta avtal samt genom stadgar som fastställts av regeringen efter godkännande av Sveriges allmänna exportförening.

3 §

Rådet skall som centralt organ planera, samordna och genomföra åtgärder för att främja svensk export.

Det åligger rådet särskilt

att insamla, bearbeta och förmedla marknadsinformation

att lämna råd i internationell marknadsföring

att stimulera och stödja exportansträngningar.

4 §

Rådet skall ledas av en styrelse. Styrelsen skall bestå av åtta ledamöter med sex suppleanter. Hälften utses av regeringen och hälften av SAE. Styrelsen utser inom sig ordförande.

Suppleant kan utöva rösträtt endast i stället för ordinarie ledamot med samma huvudman.

Rådet kan tillsätta delegationer för särskilda arbetsområden. En sådan skall tillsättas för den mindre industrin.

5 §

Handelssekreterarnas verksamhet skall förvaltas av rådet enligt föreskrifter som meddelas av regeringen. Den personal- och ekonomiadministrativa förvaltningen skall ombesörjas med medel som staten ställer till förfogande.

6 §

Rådet skall samråda med utrikesdepartementet vid behandlingen av sådana i 3 § angivna uppgifter, för vilka erfordras medverkan av utrikesrepresentationen.

7 §

Rådet skall ha avtal om den exportfrämjande verksamheten vid de svenska handelskamrar i utlandet, som erhåller statliga bidrag.

8 §

Rätt att anlita rådet och handelssekreterarna samt, i fråga om verksamhet av det slag som anges i 3 §, de handelskamrar som avses i 7 § tillkommer endast dem, som tecknat avtal om abonnemang med rådet. Detsamma gäller i fråga om rätt att deltaga i statsfinansierade exportfrämjande åtgärder eller att åtnjuta tjänster av det slag som anges i 3 § från den svenska utrikesrepresentationen.

Rådet är skyldigt att inom ramen för den verksamhet, som anges i 3 §, mot avgift utföra tjänster som begärs av svensk myndighet.

9 §

Rådets verksamhet finansieras genom avgifter för abonnemang som avses i 8 §, statliga bidrag samt andra inkomster, som uppbärs i verksamheten.

10 §

Abonnemangsavgiften skall beräknas för varuexporterande företag på dess exportvärde och för tjänsteexporterande företag på aktiekapitalet. Om särskilda skäl föreligger att beräkna avgiften för sådana företag på annat sätt skall rådet hänskjuta ärendet till handelsdepartementet och Sveriges allmänna exportförening. För andra abonnemang äger rådet att besluta om avgiften.

11 §

Staten skall bidraga till rådets finansiering med ett belopp som motsvarar rådets nettokostnader för den mindre industrin.

12 §

Rådet skall till regeringen avge anslagsframställningar för handelssekreterarverksamheten och den allmänna exportfrämjande verksamheten. Rådet skall bereda och till regeringen avge förslag om tillsättande av handelssekreterartjänster.

13 §

Upphör avtalet att gälla, delas rådets tillgångar och skulder lika mellan parterna såvitt ej annat avtalas för särskild egendom.

14 §

Tvist om detta avtal skall avgöras genom skiljedom.

Detta avtal träder i kraft den 1 juli 1975 och gäller tills vidare. Eventuell uppsägning av avtalet måste ske 18 månader före det budgetårsskifte som skall vara tidpunkt för avtalets upphörande.

Bilaga 2

Förslag till
Lag om beslutanderätt för Sveriges exportråd beträffande handelssekreterare m. m.

Härigenom föreskrives följande.

1 § Enligt de närmare föreskrifter regeringen beslutar får Sveriges exportråd

1. genom anvisningar för den allmänna inriktningen planera och leda handelssekreterarnas verksamhet,

2. besluta rörande handelssekreterares anställnings- och arbetsvillkor, i den mån dessa ej bestämmes genom avtal eller beslutanderätten enligt särskilda bestämmelser tillkommer myndighet, dock ej i fråga om tillsättning av eller skiljande från tjänst, läkarundersökning, disciplinär bestraffning, flyttningsskyldighet eller avstängning från tjänstgöring, samt

3. besluta rörande statliga stipendier till praktikanter hos handelssekreterare eller hos svenska handelskamrar i utlandet.

Vid utövande av befogenhet som enligt första stycket tillkommer rådet skall rådet i sak tillämpa de föreskrifter som skulle gälla för statlig förvaltningsmyndighet i motsvarande fall.

2 § Förvaltningslagen (1971:290) skall tillämpas vid handläggning av ärende hos Sveriges exportråd enligt 1 §. I fråga om besvär över rådets beslut i sådant ärende äger 18 § allmänna verksstadgan (1965:600) motsvarande tillämpning.

3 § Vad någon i samband med Sveriges exportråds befattning med handelssekreterares verksamhet i anställning hos rådet eller på grund av uppdrag hos detta har erfarit om enskilda företags eller sammanslutningars affärs- eller driftförhållanden får han ej obehörigen yppa eller utnyttja. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter häremot dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1975.

Arbetsmarknadsdepartementet

ÖVERSIKT

Årets budgetförslag innehåller flera reformer, som syftar till att anpassa arbetsplatserna, skapa trygghet till arbete och hälsa samt att öka den enskildes valmöjligheter på arbetsmarknaden. Dessa reformer är uttryck för regeringens strävan att förnya arbetslivets villkor.

Inom arbetsmarknadspolitikens område kommer förslag att läggas fram till utbyggnad av arbetsmarknadsutbildningen och förbättring av utbildningsbidragen. Åtgärder föreslås för att ytterligare förbättra för de arbetssökande att få arbete genom arbetsförmedlingen. Arbetsmarknadsverket tillförs medel motsvarande ytterligare ca 290 tjänster, främst inom arbetsförmedlingen. Härtill kommer medel för en ökning av antalet aspiranter, från 170 till 230. Resurser avdelas för en teknisk förnyelse inom arbetsförmedlingen; ADB-baserade platslistor införs i ytterligare nio län och utvecklingsarbetet på ett söksystem för lediga platser intensifieras. Anslaget till halvskyddat arbete räknas upp kraftigt, för att ge fler personer med arbetshinder möjlighet till arbete på den öppna arbetsmarknaden.

Åtgärder för att förbättra arbetsmiljön har en framskjuten plats i budgetförslaget. Arbetarskyddsstyrelsen får en ny kraftig resursförstärkning. Yrkesinspektionen byggs ut ytterligare. Anslaget till information höjs väsentligt. Förslagen är inriktade på att förstärka forskning och tillsynsverksamhet kring bl. a. kemiska hälsorisker och för att i ökad utsträckning ge råd och stöd till den lokala skyddsorganisationen.

Förslag med bl. a. riktlinjer för den framtida invandrar- och minoritetspolitiken avses bli framlagt för riksdagen under våren. I anslutning därtill kommer också en ökning av resurserna till bl. a. invandrarverket liksom till invandrarorganisationerna att föreslås.

Arbetsmarknad

Under våren 1973 inträdde en påtaglig uppgång i den ekonomiska aktiviteten som fortsatte i accelererande takt under år 1974. Återverkningarna på arbetsmarknaden kom emellertid till mer påtagligt uttryck först under senare delen av år 1973. Till följd av minskad oljetillförsel

vid årsskiftet 1973—1974 skedde en viss avmattning, som dock hade endast kortvariga verkningar på arbetsmarknaden. För att motverka friställningar och permitteringar inom företag som särskilt berördes av den minskade energitillförseln, och för att i övrigt hålla företagens produktionsförutsättningar intakta, vidtogs en rad åtgärder av bl. a. arbetsmarknadspolitisk natur. Så stimulerades t. ex. särskild utbildning inom de berörda företagen genom bidrag av statsmedel.

Samtidigt som efterfrågan på arbetskraft steg fortsatte tillströmningen till arbetsmarknaden av nya arbetssökande. Antalet sysselsatta enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU) uppgick till 4 026 000 under tredje kvartalet 1974, vilket innebär en ökning med 86 000 i jämförelse med motsvarande kvartal 1973. Andelen personer i arbetskraften ökade från 68,3 % tredje kvartalet år 1973 till 69,4 % samma period år 1974. Kvinnorna svarade för i stort sett hela ökningen. Utvecklingen framgår av följande sammanställning.

Antalet sysselsatta enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU) åren 1971—1974, kvartalsgenomsnitt av månadsdata (tusental)

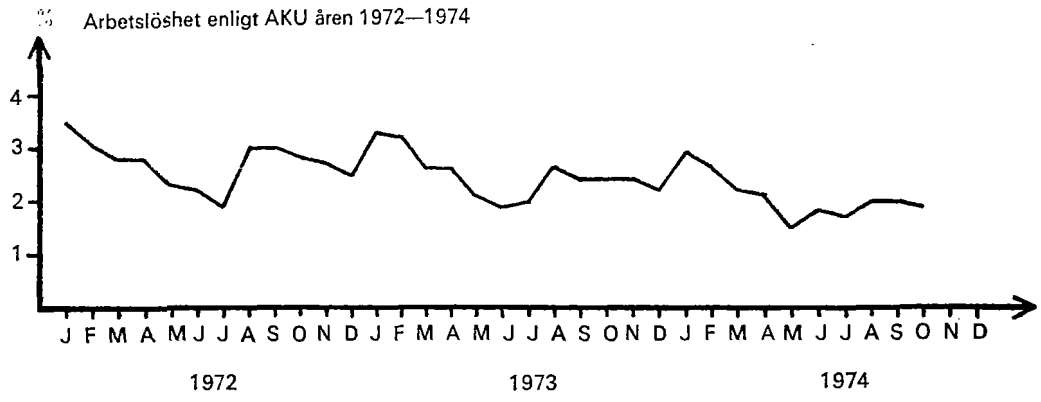
Tidsperiod	1971	1972	1973	1974
Totalt				
1:a kv.	3 812	3 808	3 813	3 879
2:a kv.	3 884	3 877	3 879	3 937
3:e kv.	3 894	3 899	3 940	4 026
4:e kv.	3 851	3 866	3 900	
Män				
1:a kv.	2 285	2 262	2 260	2 276
2:a kv.	2 327	2 300	2 299	2 303
3:e kv.	2 348	2 329	2 338	2 354
4:e kv.	2 297	2 290	2 295	
Kvinnor				
1:a kv.	1 527	1 546	1 553	1 603
2:a kv.	1 557	1 577	1 580	1 634
3:e kv.	1 546	1 569	1 603	1 673
4:e kv.	1 554	1 576	1 605	

Den successivt stegrade efterfrågan på arbetskraft inom främst industrin ledde under år 1974 till svårigheter för vissa industriföretag att täcka behovet av arbetskraft, bl. a. beroende på att utbudet av lediga platser och de arbetssökandes förutsättningar inte svarade mot varandra. Under andra halvåret 1974 ägde åter en viss dämpning i efterfrågan rum. Antalet lediga platser fortsatte dock att öka i jämförelse med år 1973 och arbetslösheten sjönk. Antalet till arbetsförmedlingen nyanmälda platser visade dock en svagare utveckling.

I sammanhanget bör uppmärksammas de förändringar som genomfördes i arbetsmarknadsstatistiken från den 1 juli 1974. De innebar viss samordning av arbetsförmedlingsstatistiken och arbetskraftsundersök-

ningarna genom bl. a. gemensam publicering. Förändringen innebar också att arbetsmarknadsverkets mittmånadsräkningar över antalet hos arbetsförmedlingen anmälda arbetslösa slopades och ersattes med en flödesstatistik över antalet arbetssökande m. m. Arbetskraftsundersökningarna utgör härigenom den huvudsakliga mätaren på arbetslöshetens omfattning. Statistiken över antalet hos arbetsförmedlingen anmälda arbetslösa medlemmar i arbetslöshetskassor behålls dock och möjliggör jämförelser bakåt i tiden.

Från AKU, som innefattar hela befolkningen i s. k. aktiv ålder, återges följande diagram över antalet arbetslösa i procent av arbetskraften åren 1972 till 1974.

Enligt konjunkturbarometern i mars 1974 uppgav 51 % av företagen att de hade brist på arbetskraft. I juni och september samma år hade andelen stigit till drygt 60 %. Orderingången i industrin var hög under år 1974. Hög orderingång noterades bl. a. i massa- och pappersindustri samt de konsumtionsvaruinriktade branscherna. Byggnadsbranschen präglades av en förhållandevis låg arbetslöshet trots en totalt sett vikande byggproduktion, vilket kan förklaras bl. a. av en betydande överströmning från byggnadsarbetarkåren till andra yrken. En markerad förskjutning ägde också rum i bostadsbyggandet, från flerfamiljshus till småhus, vilket medförde en förändring av arbetskraftsefterfrågan. Nedgången i bostadsbyggandet kompenserades dock i viss utsträckning genom en ökad aktivitet inom andra delar av byggarbetsmarknaden. Bl. a. till följd av särskilda stimulansåtgärder ökade sålunda saneringS- och ombyggnadsverksamheten inom det äldre bostadsbeståndet liksom byggsysselsättningen inom den s. k. oreglerade sektorn.

Den förbättrade arbetsmarknadssituationen under främst år 1974 har uppvisat regionala skillnader liknande dem som uppträdde under högkonjunkturåren 1969 och 1970. Ökningen av antalet lediga platser och minskningen av antalet arbetslösa har således främst gällt storstadslän

och gruppen övriga län. I de senare har dock skillnaderna mellan länen varit betydande. För skogslänen har utvecklingen generellt sett varit något svagare. I de nordligaste länen har dock ett klart förbättrat sysselsättningsläge kunnat noteras på många orter. Detta återspeglas bl. a. i att befolkningen inte har minskat i något av skogslänen under de tre första kvartalen 1974.

De ekonomiska utsikterna för år 1975 präglas av en viss osäkerhet. Å ena sidan har vi vid ingången av året en god situation på arbetsmarknaden. Å andra sidan har den ekonomiska utvecklingen i vår omvärld varit mycket svag. Flertalet länder har under år 1974 bedrivit en åtstramningspolitik, som bl. a. lett till en snabbt ökande arbetslöshet. Under den allra senaste tiden har dock en omläggning av politiken påbörjats i flera länder.

Regeringen har i finansplanen presenterat en ekonomisk politik för att stärka sysselsättningen och stimulera investeringarna. Politiken under år 1975 syftar till att hålla uppe antalet arbetstillfällen inom varuproduktionen, medan arbetskraftsefterfrågan inom tjänstesektorn kan väntas öka med ca 30 000 personer. Därigenom kan sysselsättningsgraden höjas främst bland kvinnorna, som i ökad utsträckning söker arbete.

Även om grundprognosen för tillväxt och sysselsättning under år 1975 genom regeringens ekonomiska politik är positiv, vill jag understryka att det finns osäkerhetsmoment. Beredskapen för snabba insatser måste mot bakgrund härav hållas fortlöpande hög. Behovet av ytterligare sysselsättningspolitiskt motiverade insatser får bedömas längre fram.

Förändringarna på arbetsmarknaden under år 1974 har medfört en omfördelning av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Medan kraven på sysselsättningsskapande åtgärder och arbetsmarknadsutbildning minskat har tyngdpunkten kommit att läggas på de rent platsförmedlande insatserna. Utvecklingen belyses väl av att utnyttjandet av de arbetsmarknadspolitiska hjälpmedlen utom skyddat och halvskyddat arbete har kunnat minskas från år 1973 till år 1974. Den förbättrade arbetsmarknadssituationen har dock inte automatiskt kommit alla arbetssökande till godo. Den bristande överensstämmelsen mellan arbetsgivarnas krav och det faktiska arbetsutbud som olika grupper av arbetssökande representerar har som tidigare nämnts utgjort grundläggande problem när det gällt att skapa arbete åt alla. Åtgärderna har därför särskilt inriktats på att stärka den enskildes ställning genom selektiva stödåtgärder och en förbättrad lagstiftning. Lagen (1974: 12) om anställningsskydd och lagen (1974: 13) om åtgärder för att främja anställning av äldre arbetstagare och arbetstagare med nedsatt arbetsförmåga trädde i kraft den 1 juli 1974. Lagarna ger bl. a. stöd åt arbetsförmedlingens strävanden att genom anpassningsgruppernas åtgärder

möta uppkommande problem inne i företagen så att friställning kan undvikas. Genom grupperna kan också i ökad utsträckning äldre personer och personer med nedsatt arbesförmåga beredas anställning på den öppna arbetsmarknaden.

Situationen för nytillträdande på arbetsmarknaden har i någon mån förbättrats under år 1974. Medan arbetslösheten för åldersgruppen 16—24 år enligt AKU uppgick till 5,6 % under senare delen av år 1973, var motsvarande tal 4,7 år 1974. Problem kvarstår dock, särskilt för de ungdomar i åldern 16—19 år som saknar yrkesutbildning. Arbetslösheten i åldern 16—19 år uppgick under tredje kvartalet 1973 till 7,7 % och under motsvarande kvartal 1974 till 7,2 %. Intensifierade förmedlingsinsatser har genomförts för att underlätta ungdomarnas möjligheter att erhålla arbete eller yrkesutbildning. Under år 1974 har också bestämmelserna om utbildningsbidrag ändrats i syfte att stimulera dessa ungdomar till yrkesutbildning.

När det gäller att skapa arbete åt alla är självfallet arbetsförmedlingens funktion av avgörande betydelse. För att förmedlingens service skall kunna ges en mer individuell utformning har betydande förändringar genomförts i förmedlingens organisation samt i principerna för förmedlingsverksamheten. Arbetsförmedlingarna har också erhållit betydande personaltillskott eller totalt ca 760 nya tjänster hittills under 1970-talet. Under hösten 1974 överlämnade AMS till arbetsmarknadsdepartementet en utredning med förslag till förbättrad platsinformation. Förslaget innebär i korthet att alla lediga platser skall anmälas till arbetsförmedlingen. Förslaget remissbehandlas f. n.

På förslag av delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor vidtogs förra året särskilda åtgärder för att stödja kvinnornas inträde på arbetsmarknaden och för att bryta den könsbundna rekryteringen till vissa yrken. En försöksverksamhet med särskilt stöd om 5 kr. per timme till företag som rekryterar män resp. kvinnor till yrkesområden som domineras av motsatt kön har inletts. Dessutom har bestämmelser utfärdats som innebär att lokaliseringsstöd i princip kan utgå endast till företag som rekryterar minst 40 % av arbetskraften från vartdera könet. Arbetsförmedlingen har vidare tillförts särskild personal för insatser för kvinnliga arbetssökande. Förvärvsintensiteten bland kvinnor uppgick enligt AKU under tredje kvartalet 1974 till 58,0 %, jämfört med 55,9 % samma tid år 1973. Som jämförelse kan nämnas att förvärvsintensiteten för kvinnor år 1964 uppgick till 48,8 %.

De sysselsättningsskapande åtgärder som vidtas för att möta arbetslöshet främst av konjunkturell art begränsades väsentligt under år 1974. Antalet sysselsatta i allmänna beredskapsarbeten uppgick sålunda tredje kvartalet 1973 till 7 400 och till 3 600 motsvarande kvartal 1974. För särskilda beredskapsarbeten var motsvarande tal 15 000 resp. 10 800. De sysselsättningsskapande åtgärderna för arbetslösa har främst

inriktats för att stödja regioner med kvarstående sysselsättningsproblem, stimulera sysselsättningen inom tjänste- och byggsektorn samt skapa arbete för nytillträdande, som inte kunnat få arbete på den öppna marknaden.

Den andra typen av sysselsättningsskapande åtgärder, som syftar till att ge meningsfullt arbete åt äldre eller handikappad arbetskraft m. fl. som oavsett konjunkturläge har svårt att erhålla och behålla sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden har, som tidigare nämnts, bedrivits i stor omfattning.

Behovet av att kartlägga de framtida sysselsättningsmöjligheterna inom olika samhällssektorer för att skapa bättre underlag för statsmakternas planering, ledde till att regeringen i fjol tillsatte en särskild parlamentarisk sysselsättningsutredning med företrädare för bl. a. arbetsmarknadens parter. Utredningen skall enligt sina direktiv lämna en samlad sysselsättningspolitisk belysning av långtidstendenserna i vår ekonomi i samband med att 1975 års långtidsutredning (LU 75) är färdig och efter det att resultatet av Länsplanering 1974 föreligger. Utredningen torde avlämna sitt slutbetänkande i början av år 1978.

Som tidigare har konstaterats är arbetsförmedlingens funktionssätt av avgörande betydelse när det gäller att förverkliga rätten till arbete. Den nya målsättningen, som innebär att arbetsförmedlingen genom anpassningsgrupperna i väsentligt ökad utsträckning skall söka bedriva sitt arbete för främst äldre och handikappade arbetstagare inom företagen ställer härvid särskilda krav på personella resurser. Även de ökade insatserna för andra grupper som möter särskilda problem på arbetsmarknaden, främst de nytillträdande på arbetsmarknaden, d. v. s. kvinnor och ungdomar, ställer väsentliga personella anspråk på förmedlingen. Mot denna bakgrund föreslås arbetsförmedlingen få ytterligare lönemedel motsvarande ett personaltillskott av ca 290 tjänster. Utöver denna personalökning föreslås medel för att öka antagningen av aspiranter från 170 till 230.

Arbetsförmedlingens nuvarande tekniska resurser är inte avpassade för hantering av en kraftigt utökad platsvolym. För att arbetsförmedlingen skall få en samlad överblick över flödet av lediga platser och arbetssökande och kunna ge bästa möjliga service krävs att den inledda försöksverksamheten med ADB i förmedlingsarbetet utvidgas. I första hand bör detta ske genom att den datorassisterade framställningen av platslistor, som f. n. försöksvis bedrivs i storstadsområdena, successivt vidgas. Vidare bör undersökningarna om datorbaserade söksystem och mikrokort fortsätta. Syftet härmed är att de arbetssökande skall kunna erbjudas ett urval av lediga platser. Medel beräknas för fortsatt utvecklingsarbete.

Kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen (KAMU) har i oktober 1974 avlämnat sitt betänkande (SOU 1974: 79) Utbildning

för arbete. Kommittén påvisar att ca 85 % av dem som avslutar arbetsmarknadsutbildning och som inte är förhindrade att söka arbete får sådant inom tre månader efter utbildningens slut. Under år 1974 har utbildningen främst inriktats på att ge yrkesutbildning till dem som saknar eller har mindre gångbar yrkesutbildning. Förslag grundat på KAMU:s betänkande avses bli förelagt riksdagen under våren 1975. Med hänsyn till levnadskostnadernas utveckling under år 1974 fattade 1974 års höstriksdag beslut om höjning av utbildningsbidragets grundbidrag med 40 kr. för månad. En ytterligare höjning med 40 kr. för månad föreslås från den 1 juli 1975.

Forskningsverksamheten rörande arbetsmarknadspolitiken och dess olika medel har under de senare åren i väsentlig grad initierats och samordnats av den år 1967 tillsatta expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor (EFA). EFA överlämnade under förra året ett betänkande (SOU 1974: 29) Att utvärdera arbetsmarknadspolitik. I detta redovisas hittills framkomna resultat av fyra stora forskningsprojekt, nämligen om arbetsmarknadens funktionssätt, arbetsmarknadsutbildningen, den geografiska rörligheten och invandringen. I anslutning härtill har expertgruppen också anmält sina synpunkter på den framtida inriktningen av arbetsmarknadsforskningen. På grundval härav och med hänsyn tagen till de yttranden över betänkandet som inkommit kommer denna forskning att intensifieras och vidgas till nya sektorer av arbetsmarknaden och arbetslivet.

Arbetsmarknadsdepartementet medverkar också i den framtidsstudieverksamhet som påbörjats under statsrådsberedningen. Av särskilt intresse för departementet är studien om arbetslivet i ett framtidsperspektiv.

Arbetsmiljö

Arbetet med att förbättra arbetslivets villkor befinner sig i ett intensivt skede.

Flera nya lagar som rör anställningstrygghet och de anställdas medinflytande i arbetslivet har trätt i kraft under år 1974. Lagarna om anställningsskydd och om vissa anställningsfrämjande åtgärder gäller som tidigare nämnts från den 1 juli 1974. Från samma tidpunkt gäller också lagen (1974: 358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen. Betydande insatser har gjorts för information om dessa lagar. Den 1 januari 1975 trädde lagen (1974: 981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning i kraft.

Arbetsrättskommittén väntas inom kort avge förslag om bl. a. vidgat inflytande för löntagarna på arbetsplatsens olika frågor. Kommittén har i december 1974 fått i uppdrag att utreda bl. a. vissa informations- och utbildningsfrågor som har samband med förslaget.

Arbetet med att på grundval av 1973 års arbetsmiljöreform genom-

föra en ny och utvidgad organisation för skyddsverksamheten på arbetsplatserna och av den offentliga tillsynen har pågått under hela år 1974. Samtidigt pågår inom arbetsmiljöutredningen arbetet med att utforma en ny arbetsmiljölag. En viktig uppgift för utredningen blir att se över samordningen mellan arbetarskyddslagstiftningen och lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor.

1974 års riksdag begärde förslag av regeringen om särskilda stimulansåtgärder för att förbättra arbetsmiljön inom industrin. Den med anledning härav tillsatta uredningen har nyligen avlämnat ett förslag i denna fråga (DsA 1974: 8) Stimulansåtgärder för att förbättra arbetsmiljön.

Den tidigare semesterutredningen (S 1972: 03) har under år 1974 ombildats till 1974 års semesterkommitté. De nya och vidgade direktiven innebär bl. a. att kommittén har att överväga en förlängning av den lagstadgade semestern från fyra till fem veckor.

I och med ikraftträdandet den 1 juli 1974 av lagen (1974: 371) om rättegången i arbetstvister har en enhetlig ordning införts för prövning av rättstvister på arbetsmarknaden. Arbetsdomstolen har tillförts nya uppgifter och har fått en vidgad och mera allsidig sammansättning än tidigare.

Det är ännu inte möjligt att ge en sammanfattande bild av vilka förändringar som har inträtt på arbetsmarknaden till följd av de nya trygghetslagarna.

De farhågor, som uttalats om ökad restriktivitet från företagens sida i fråga om nyanställningar har inte besannats. Företagens efterfrågan på personal har varit hög under hela året. Problemet har snarast varit att tillgodose företagens efterfrågan på personal.

Under hösten har en särskild arbetsgrupp i departementet haft överläggningar med representanter för arbetsmarknadens huvudorganisationer för att få del av deras erfarenheter av den nya lagstiftningen. Ett stort antal kollektivavtal har redan träffats om anpassning av anställningsskyddslagen till de olika förhållanden som råder på arbetsmarknaden.

Frågor som hänger samman med ansvaret för uppsägningslöne- eller permitteringslönekostnader, bl. a. frågan om skattefri avsättning till trygghetsfonder och den latenta löneskuldens betydelse för företagens kreditvärdighet, utreds f. n. av företagsskatteberedningen resp. företagsinteckningsutredningen. Även frågan om ett försäkringssystem har väckts i den allmänna debatten, främst från företrädare för mindre och medelstora företag.

Lagen om vissa anställningsfrämjande åtgärder bildar utgångspunkten för anpassningsgruppernas verksamhet i företag och förvaltningar. En anpassningsgrupp består normalt av representanter för arbetsgivare och löntagarorganisationer samt för arbetsförmedlingen i distriktet. F. n. finns drygt 4 300 anpassningsgrupper.

En särskild arbetsgrupp inom arbetsmarknadsdepartementet har i samverkan med AMS och i kontakt med huvudorganisationerna på arbetsmarknaden följt verksamhetens utveckling genom bl. a. besök på arbetsplatser. Samtidigt som positiva erfarenheter redovisas från aktiva anpassningsgrupper finns det ett stort antal grupper som har haft endast en begränsad verksamhet. Även om sålunda verksamheten i anpassningsgrupperna överlag ännu inte har nått den omfattning som krävs för verksamma resultat är erfarenheterna av ett aktivt arbete i anpassningsgrupperna så goda att de understryker det nödvändiga i en utbyggnad och förstärkning av arbetet. För att fördjupa verksamheten anordnar arbetsmarknadsverket under våren en serie konferenser om hur arbetet i anpassningsgrupperna bör bedrivas samtidigt som en omfattande utbildning av gruppmedlemmarna avses komma till stånd. I budgetförslaget har beräknats ökade medel för sådan verksamhet under budgetåret 1975/76. Strävandena att stödja anpassningsarbetet ute i företag och förvaltningar kommer till uttryck också i en kraftig ökning av medlen för halvskyddad sysselsättning och i den föreslagna personalökningen inom arbetsmarknadsverket.

Under år 1974 har arbetstidsfrågorna tilldragit sig stort intresse i den politiska debatten. Inom departementet har en arbetsgrupp tillsatts med uppgift att kartlägga vissa frågor angående tillämpningen av 1970 års arbetstidslag. Gruppen som består av representanter för departementet och för arbetsmarknadens parter beräknas slutföra utvärderingen i början av år 1975. En särskild delegation för arbetstidsfrågor har inrättats under år 1974 för att ge parterna på arbetsmarknaden en samlad överblick över det arbete i arbetstidsfrågor som pågår och det underlag som behövs för att bedöma i vilken takt framtida generella arbetstidsförkortningar kan ske.

Den utbyggnad av arbetarskyddsverkets resurser som har pågått en längre tid följs upp i budgetpropositionen. Sammanlagt förstärks verket med ett åttiotal nya tjänster, varav hälften inom yrkesinspektionen. För inspektionens del innebär förstärkningarna möjlighet att i ökad utsträckning ge råd och service till den lokala skyddsorganisationen. Centralt inriktas personalökningen på tillsynsverksamhet och forskning kring kemiska hälsorisker. Utbildnings- och informationsverksamheten byggs ut.

Invandring och svenskt medborgarskap

Under åren 1965—1973 invandrade drygt 371 000 utlänningar till vårt land, vilket gör drygt 41 000 per år i genomsnitt. Utvandringen under tidsperioden uppgick till 185 000 personer, dvs. 20 500 i genomsnitt per år. Invandringsnettot blev således ca 186 000 personer eller ca 20 700 per år. De båda högkonjunkturåren 1969 och 1970 gav tillsammans ett rekordstort invandringsöverskott om inemot 99 000 personer.

Under åren närmast därefter inträffade en drastisk förändring av migrationen främst genom en kraftig ökning av utvandringen. Trots att nära 39 000 personer invandrade under år 1971 blev nettoinvandringen endast ca 7 000 personer. Invandringsöverskottet förbyttes under åren 1972 och 1973 i ett underskott. Under de båda åren invandrade drygt 49 000 personer medan närmare 61 000 utvandrade, främst finländare. För första gången sedan andra världskriget var Sverige under dessa år ett utvandrarland.

Under år 1974 har vi åter fått en nettoinvandring. Under tiden januari—november 1974 invandrade 29 500 personer, medan 19 200 lämnade landet. Nettot blev alltså 10 300 personer. Det kan noteras att invandringen av finländare under perioden uppgick till 9 100 och utvandringen till 10 400 dvs. ett underskott om 1 300 personer, medan vi från övriga nordiska länder har haft ett invandringsöverskott. Vidare kan noteras att invandringen från utomnordiska länder varit betydligt större än den från de nordiska länderna. Det är första gången detta inträffat sedan nuvarande bestämmelser om villkoren för arbetskraftsinvandringen infördes åren 1966 och 1967.

Arbetskraftsinvandringen är självfallet beroende av bl. a. konjunkturutvecklingen och därmed situationen på vår arbetsmarknad. Relativt oberoende av dessa förhållanden är emellertid den omfattande invandringen av flyktingar, familjemedlemmar till invandrare som tidigare kommit till Sverige av arbetsmarknadsskäl, invandringen av studerande, stipendiater av skilda slag, personer som gift sig med svenskar, adoptivbarn m. fl. Den mycket omfattande invandringen under åren 1969 och 1970 för med sig en relativt stor familjeinvandring under flera år därefter.

Inom ramen för den kollektiva överföringen av flyktingar till Sverige för varaktig vistelse här har ytterligare insatser gjorts för att hjälpa människor som har riskerat förföljelse och lidanden till följd av militärens maktövertagande i Chile. Hittills har drygt 1 200 personer förts över hit, främst från Chile, men också från Argentina dit många flyktingar har tagit sin tillflykt. Vidare har under budgetåret 1973/74 ca 400 personer tagits ut från flyktingläger i Italien och Österrike. Ytterligare insatser har gjorts för att rädda enskilda personer som i skilda länder har bedömts löpa akut risk för förföljelse.

Invandrarutredningen har i september 1974 lagt fram sitt huvudbetänkande (SOU 1974: 83) Invandrarna och minoriteterna. I betänkandet redovisas invandrarnas och de språkliga minoriteternas situation inom olika samhällsområden. Utredningen har formulerat vissa mål för den framtida invandrar- och minoritetspolitiken i vårt land och lagt fram ett samlat program för den framtida inriktningen och omfattningen av samhällets åtgärder för att förbättra invandrarnas sociala och kulturella situation. Utredningens förslag har remissbehandlats.

Förslag angående riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken m. m. avses föreläggas riksdagen under våren.

Regional utveckling

Den regionala utvecklingsplaneringen (Länsplanering 1974) pågår f. n. Planeringsarbetet bedrivs så att det skall kunna redovisas mot slutet av år 1975 och samtidigt med 1975 års långtidsutredning och sysselsättningsutredningens första etapp.

Regionalpolitiskt stöd utgår främst i form av lokaliseringsstöd — dvs. investeringsstöd — utbildningsstöd och sysselsättningsstöd. Lokaliseringsstödets omfattning och geografiska fördelning under perioden den 1 juli 1965—den 31 augusti 1974 framgår av följande tabell.

Lokaliseringsstöd under perioden 1.7.1965—31.8.1974

Län	Antal företag	Stödets omfattning i 1 000-tal kr.			Fördelning i %	Planerad sysselsättningsökning
		Bidrag	Lån	Summa		
Uppsala	2	550	3 280	3 830	0,1	50
Södermanlands	11	—	22 917	22 917	0,8	153
Östergötlands	28	9 472	81 854	91 326	3,2	1 753
Jönköpings	5	—	15 100	15 100	0,5	417
Kronobergs	15	—	13 589	13 589	0,5	213
Kalmar	16	6 238	50 397	56 635	2,0	929
Gotlands	16	3 907	10 060	13 967	0,5	272
Blekinge	5	—	40 468	40 468	1,4	1 195
Kristianstads	3	—	5 000	5 000	0,2	65
Malmöhus	4	—	3 283	3 283	0,1	111
Hallands	1	—	1 150	1 150	—	—
Göteborgs och Bohus	22	3 986	44 897	48 883	1,7	716
Älvsborgs	65	18 868	134 890	153 758	5,5	3 080
Skaraborgs	4	—	15 700	15 700	0,6	203
Värmlands	143	62 120	250 757	312 877	11,0	4 230
Örebro	13	—	45 299	45 299	1,6	247
Västmanlands	8	770	13 836	14 606	0,5	199
Kopparbergs	178	64 029	280 316	344 345	12,0	3 137
Gävleborgs	93	50 454	177 360	227 814	8,0	3 177
Västernorrlands	117	108 091	337 404	445 495	15,7	4 376
Jämtlands	107	56 168	117 790	173 958	6,1	2 069
Västerbottens	139	114 409	283 003	397 412	13,4	3 994
Norrbottens	118	97 937	322 300	420 237	14,6	2 150
Totalt	1 113	596 999	2 270 650	2 867 649	100,0	32 736
Därav:						
Inom stödområdet	907	568 190	1 694 668	2 262 893	78,8	23 359
Utom "	206	28 802	575 982	604 756	21,2	9 377

Den faktiska sysselsättningsökningen vid slutet av år 1973 till följd av då genomförda investeringar uppgick till ca 25 400 personer.

Utanför stödområdet har stöd lämnats till företag i områden med särskilda sysselsättningsproblem, framför allt i vissa områden intill stödområdesgränsen och på orter med ensidigt näringsliv.

Ramen för regionalpolitiskt stöd har för femårsperioden 1973/74—1977/78 fastställts till 2 500 milj. kr., varvid 450 milj. kr. har beräknats för lokaliseringsbidrag/ avskrivningslån, 325 milj. kr. för utbildningsstöd, 150 milj. kr. för sysselsättningsstöd, 1 550 milj. kr. för lokaliseringslån och 25 milj. kr. för stöd till Stiftelsen Norrlandsfonden. Under perioden får dessutom tas i anspråk outnyttjat utrymme av den ram för beslut om regionalpolitiskt stöd som fastställdes för treårsperioden 1970/71—1972/73.

En försöksverksamhet har påbörjats med sysselsättningsstöd i vissa fall till företag i gränsområdet till det inre stödområdet och på Gotland samt till företag inom turistnäringen i det inre stödområdet.

Frågan om ökat regionalpolitiskt stöd för marknadsföringsåtgärder bereds inom arbetsmarknadsdepartementet med sikte på att förslag skall kunna läggas fram, om möjligt redan under år 1975.

I enlighet med riksdagens uttalande våren 1974 övervägs inom regeringens kansli frågan om vilka arbetsuppgifter inom regionalpolitiken som regionalt skall ankomma på länsstyrelse, länsarbetsnämnd och företagareförening. Även möjligheterna till decentralisering av vissa beslut om regionalpolitiskt stöd övervägs inom arbetsmarknadsdepartementet.

Industricenteranläggningarna i Lycksele och Strömsund är nu färdigställda och inflyttning av företag pågår.

I fråga om glesbygdspolitiken hålls fortlöpande kontakt mellan berörda departement genom en interdepartemental arbetsgrupp. Under år 1974 har till arbetsgruppen knutits en parlamentariskt sammansatt referensgrupp.

Föreskrifterna om sammansättningen av företagareföreningarnas styrelser har ändrats. Genom ändringen har de anställdas fackliga organisationer tillförsäkrats representation i styrelserna.

Internationellt samarbete

Sedan den 1 januari 1974 handlägger arbetsmarknadsdepartementet ärenden rörande förhållandet till internationella arbetsorganisationen (ILO). Under år 1974 har Sverige med trepartsdelegationer (företrädare för staten, arbetsgivarna och arbetstagarna) deltagit i dels ILO:s andra europeiska regionala konferens, dels internationella arbetskonferensens 59:e sammanträde, dels ett antal s. k. tekniska trepartsmöten. Till ett dylikt förberedande möte rörande arbetsförhållandena inom civil luftfart utsåg Sverige jämte Danmark och Norge en gemensam skandinavisk trepartsdelegation.

För beredning av vissa ärenden rörande förhållandet till ILO finns en trepartiskt sammansatt kommitté, ILO-kommittén. Dennas sammansättning har under det gångna året ändrats för att medge en bredare partsrepresentation.

ILO:s konvention (nr 137) om de sociala återverkningarna av nya

lasthanteringsmetoder i hamnar (prop. 1974: 6, SoU 1974: 10, rskr 1974: 79) har ratificerats av Sverige och kommer den 24 juli 1975 att för Sveriges del träda i kraft.

Den suppleantplats i ILO:s styrelse som sedan ett tiotal år har växlat mellan de nordiska länderna innehas f. n. av Finland. Det nordiska samarbetet på departementets område innefattar regelbundet samråd i frågor rörande ILO. På svenskt initiativ har från nordisk sida föreslagits bl. a. att arbetsmiljöfrågor skall tas upp på internationella arbetskonferensens dagordning år 1976. Beslut härom har nyligen fattats av ILO:s styrelse.

Det nordiska samarbetet innefattar också regelbundet återkommande möten mellan de nordiska arbetsministrarna. Ett sådant möte ägde rum i Stockholm i oktober 1974. Vid mötet beslöts bl. a. att ett särskilt program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet skall utarbetas. Det första nordiska arbetsmiljöministermötet planeras äga rum i Oslo i maj 1975.

I anslutning till det av FN:s generalförsamling proklamerade internationella kvinnoåret 1975 skall en gemensam nordisk översyn göras av de ILO-konventioner som berör kvinnornas ställning i arbetslivet och de nordiska ländernas tillämpning av konventionerna.

Inom arbetsmarknadsdepartementet handläggs ärenden rörande deltagande i nordiska arbetsmarknadsutskottet samt de nordiska ämbetsmannakommittéerna för arbetsmiljöfrågor resp. regionalpolitik. Det nordiska arbetsmarknadsutskottet som inrättades i enlighet med 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad har under året också tillagts uppgiften som ämbetsmannakommitté för arbetsmarknadsfrågor under Nordiska ministerrådet. Utskottet har i september 1974 fastställt nya riktlinjer för det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet.

Sverige har under år 1974 aktivt deltagit i arbetet inom bl. a. OECD:s arbetskrafts- och socialkommitté och dess underorgan. Även inom Europarådet har frågor inom departementets verksamhetsområde bevakats. Särskild uppmärksamhet har ägnats frågor rörande migrerande arbetare.

Sverige deltar på skilda sätt i internationellt samarbete i frågor rörande skydd och omhändertagande av flyktingar. Huvudsakligen behandlas dessa frågor inom ramen för FN-samarbetet, särskilt i FN:s flyktingkommissaries exekutivkommitté.

Under år 1974 har ett viseringsfrihetsavtal med Polen undertecknats. Bilaterala förhandlingar med Förbundsrepubliken Tyskland och med Österrike pågår på arbetslöshetsförsäkringens område.

Sammanställning

Anslagsförändringarna inom arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde i förhållande till motsvarande anslag på riksstaten för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A Arbetsmarknadsdepartementet m.m.	22,4	25,4	+ 3,0
B Arbetsmarknad m. m.	3 213,3	3 431,9	+218,6
C Arbetsmiljö	745,5	901,9	+156,4
D Invandring m. m.	39,0	41,8	+ 2,8
E Regional utveckling	244,4	246,6	+ 2,2
Summa för driftbudgeten	**4 264,6**	**4 647,6**	**+383,0**
KAPITALBUDGETEN			
IV Statens utlåningsfonder	30,0	30,0	—
V Fonden för låneunderstöd	265,0	300,0	+ 35,0
Summa för kapitalbudgeten	**295,0**	**330,0**	**+ 35,0**
Totalt för arbetsmarknadsdepartementet	**4 559,6**	**4 977,6**	**+418,0**

Utdrag

ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL

Vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Bengtsson såvitt avser frågor under littera A, B punkten 1 utom delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning samt punkterna 2—10, C punkterna 1, 2 och 4 utom programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade, och E på driftbudgeten samt kapitalbudgeten;
statsrådet Leijon såvitt avser frågorna under littera B punkten 1 delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning, C punkterna 3 och 4 programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade samt D.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser arbetsmarknadsdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Elfte huvudtiteln*

A ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Arbetsmarknadsdepartementet

1973/74	Utgift	[1]11 970 351
1974/75	Anslag	9 925 000
1975/76	Förslag	11 261 000

[1] Anslaget A 1. Inrikesdepartementet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	58	+ 1
Övrig personal	36	+ 1
	94	**+ 2**
Anslag		
Lönekostnader	7 645 000	+ 831 000
Regionalt utvecklingsarbete m. m.	1 580 000	+ 125 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	200 000	+ 100 000
Expenser	500 000	+ 280 000
	9 925 000	**+ 1 336 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 11 261 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för bl. a. en tjänst som departementssekreterare eller kanslisekreterare för arbetet med arbetstids- och semesterfrågor samt för ett biträde.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsdepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 11 261 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1973/74	Utgift	[1]7 229 201	Reservation	[1]3 671 164
1974/75	Anslag	8 615 000		
1975/76	Förslag	9 997 000		

[1] Inrikesdepartementets kommittéer.

För innevarande budgetår har under anslaget beräknats 2 milj. kr. för sådant forsknings- och utvecklingsarbete som är av betydelse för arbetsmarknadspolitiken. Jag avser att senare i anslutning till min behandling av betänkandet (1974: 29) Att utvärdera arbetsmarknadspolitik, som har avlämnats av expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor, föreslå riktlinjer för ett fortsatt och utvidgat forsknings- och utvecklingsarbete inom arbetsmarknadsdepartementets ansvarsområde. Jag föreslår att anslagsposten får disponeras för forskning och utvecklingsarbete inom detta vidgade område. Med hänsyn härtill förordar jag att anslagsposten räknas upp med 1,5 milj. kr. Den sammanlagda medelstillgången för forsknings- och utvecklingsarbete blir härigenom 3,5 milj. kr.

För övrig utredningsverksamhet räknar jag med ett medelsbehov av 6 497 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 9 997 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1973/74	Utgift	[1]333 178	Reservation	[1]80 056
1974/75	Anslag	200 000		
1975/76	Förslag	250 000		

[1] Avser Inrikesdepartementet.

För budgetåret 1975/76 förordar jag att anslaget förs upp med 250 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kr.

A 4. Internationellt samarbete

1973/74	Utgift	[1]2 786 796
1974/75	Anslag	3 630 000
1975/76	Förslag	3 860 000

[1] En mindre del av anslaget ersätter det under elfte huvudtiteln i riksstaten för budgetåret 1973/74 upptagna reservationsanslaget Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige. I övrigt ersätter det vissa delar av det nämnda budgetåret under femte huvudtiteln i riksstaten upptagna förslagsanslaget Internationellt socialpolitiskt samarbete.

Från anslaget skall bestridas kostnaderna för Sveriges deltagande i ILO:s verksamhet och för ILO-kommittén. Kostnader för annat internationellt samarbete inom departementets ansvarsområde bestrids också från anslaget liksom kostnader för sådana internationella kongresser i Sverige, för vilka Sverige åtar sig värdskapet, bl. a. inom ramen för FN-samarbetet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Internationellt samarbete* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 860 000 kr.

B ARBETSMARKNAD M. M.

Arbetsmarknaden under år 1974 m. m.

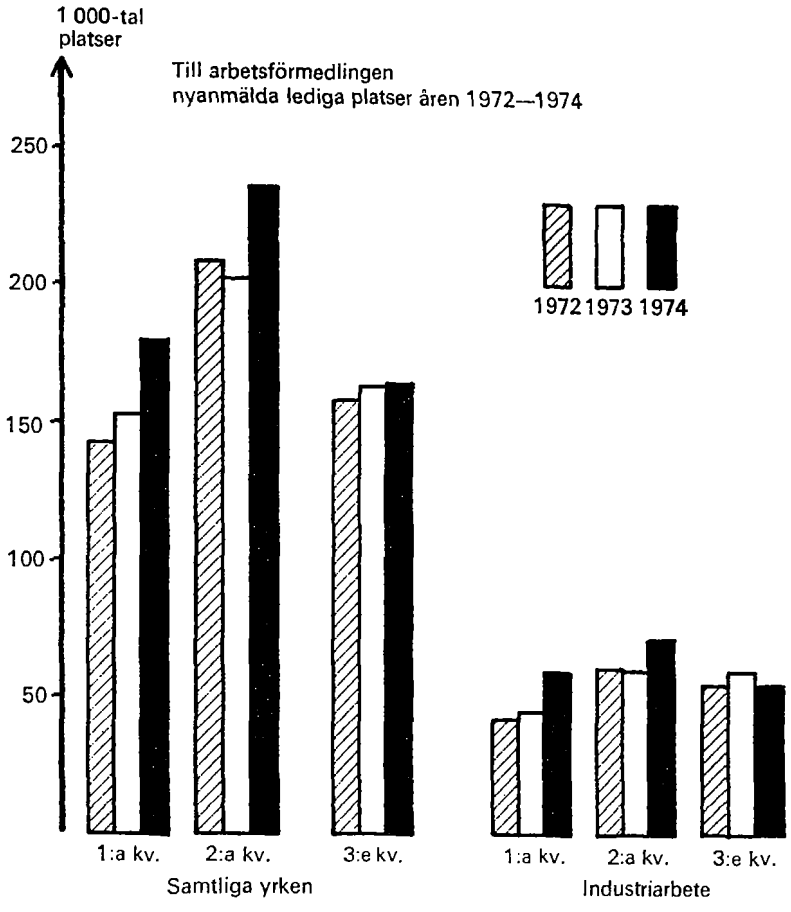
Den ökning i *efterfrågan på arbetskraft* som kunde noteras under senare delen av år 1973 förstärktes väsentligt under år 1974. Ökningen har gällt större delen av näringslivet men har varit särskilt påtaglig inom industrin. Antalet obesatta platser inom industrin var under tredje kvartalet 1974 drygt 50 % fler än under samma period år 1973. Mellan andra kvartalet 1973 och motsvarande tidpunkt år 1974 fördubblades antalet obesatta platser. Nedgången i byggnadsverksamheten torde ha medfört att byggnadsarbetare i viss utsträckning har gått över till andra sysselsättningar, främst övrig tillverkningsindustri.

Industrins expanderande efterfrågan på arbetskraft medförde under år 1974 i vissa fall rekryteringssvårigheter för vissa industriföretag. Till följd bl. a. härav har industrins intresse av att rekrytera kvinnor och ungdomar ökat märkbart. Utvecklingen av efterfrågan på arbetskraft kan studeras i arbetsförmedlingarnas statistik över antalet obesatta platser varje månad samt det totala antalet under månaden nyanmälda lediga platser. Som ett mått på aktiviteten på arbetsmarknaden torde den senare redovisningen vara av särskilt intresse.

Utvecklingen framgår av följande tabell och diagram.

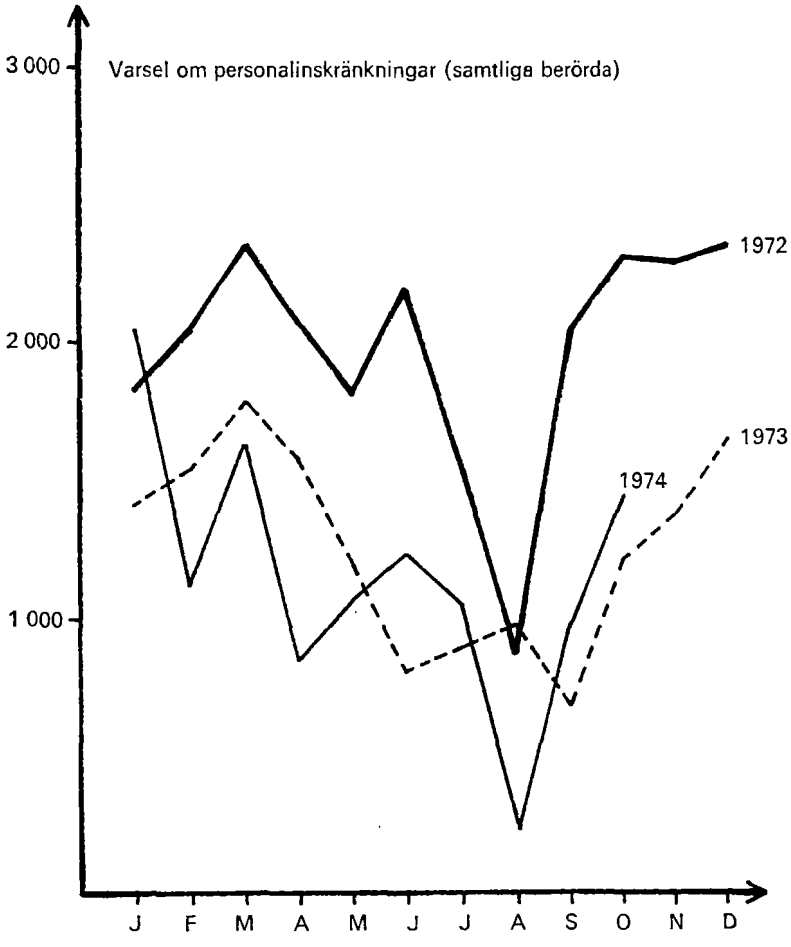
Kvarstående lediga platser. Kvartalsgenomsnitt av mittmånadsdata

	1971	1972	1973	1974
1:a kv.	35 000	26 000	26 000	36 000
2:a kv.	47 000	41 000	42 000	65 000
3:e kv.	36 000	34 000	38 000	50 000
4:e kv.	26 000	26 000	35 000	

Enligt konjunkturbarometern i mars 1974 uppgav ca 50 % av företagen att de hade brist på arbetskraft. I juni och september samma år hade siffran stigit till drygt 60 %. Orderingången i industrin var hög under år 1974. Hög orderingång noterades bl. a. i massa- och pappersindustri samt de konsumtionsvaruinriktade branscherna. En vikande tendens noterades mot slutet av året inom vissa delar av järn- och stålbranscherna samt sågverk och byggnadsmaterialindustri.

Antalet personer som har berörts av varsel om nedläggningar eller driftinskränkningar låg under 1974 på en låg nivå. Följande diagram ger en bild av omfattningen av antalet av varsel berörda under de tre senaste åren.

Den ökade efterfrågan på arbetskraft under 1974 har avspeglats i *sysselsättningsutvecklingen*. Sysselsättningsökningen har varit relativt begränsad för män medan ökningen varit betydligt större för kvinnor. AKU visar på en betydande ökning 1974 av antalet personer i arbetskraften i jämförelse med år 1973. Detta tillskott till arbetskraften har till stor del kunnat beredas sysselsättning, vilket framgår av följande tabell som visar talen för tredje kvartalet åren 1971—74. Talen över antalet sysselsatta under år 1974 är de högsta som någonsin har registrerats i vårt land.

Tillströmningen av ungdomar till arbetsmarknaden har också varit stor under året. Sysselsättningsexpansionen inom industrin har kunnat åstadkommas bl. a. genom en ökad rekrytering av kvinnor och ungdomar.

I fråga om invandringen har en förändring skett jämfört med åren 1972 och 1973 då ett utvandringsöverskott förelåg. Under år 1974 har nettoströmmen successivt ändrat riktning och under tredje kvartalet år 1974 förelåg ett invandringsöverskott på ca 2 500 personer.

Antalet personer i arbetskraften och sysselsatta enligt AKU under 3:e kvartalet åren 1971—1974 (tusental).

År	I arbetskraften		Sysselsatta	
	totalt	därav kvinnor	totalt	därav kvinnor
1971	3 996	1 596	3 894	1 546
1972	4 004	1 621	3 899	1 569
1973	4 035	1 650	3 940	1 603
1974	4 105	1 716	4 026	1 673

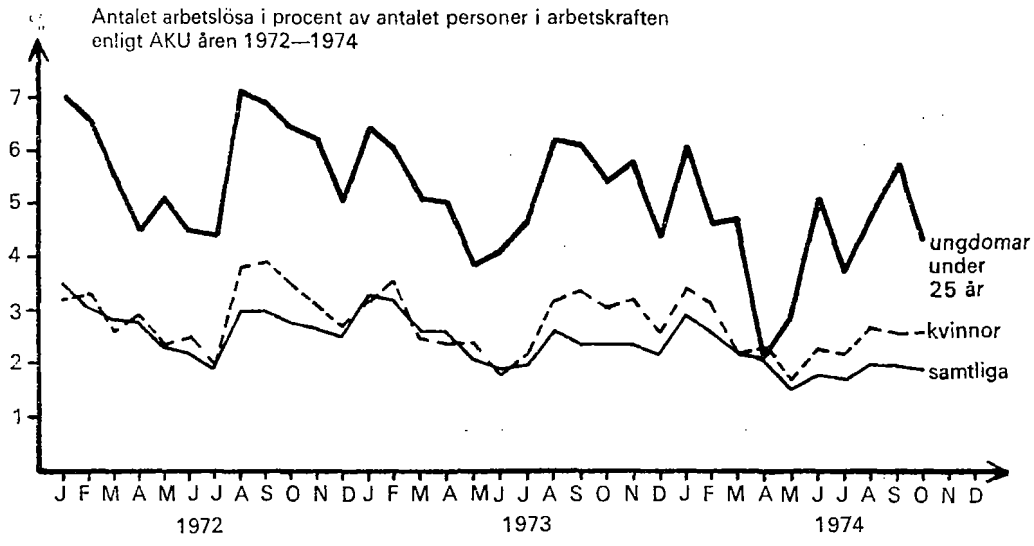
Arbetslösheten[1] enligt AKU låg varje kvartal under år 1974 på en lägre nivå än föregående år.

Antalet arbetslösa enligt AKU, fördelat på kön och ålder (tusental)

År	Ungdomar under 25 år			Män över 25 år			Kvinnor över 25 år			Samtliga		
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.
1973	37	28	40	49	35	29	33	24	25	119	87	94
1974	33	26	34	38	26	21	30	21	23	101	73	78

Som framgår av tabellen har nedgången i arbetslösheten sedan år 1973 huvudsakligen berört männen. Orsakerna härtill torde främst vara att den växande arbetskraftsefterfrågan gällt yrkesområden till vilka män traditionellt rekryteras.

[1] Den 1 juli 1974 vidtogs vissa ändringar i arbetsmarknadsstatistiken. Härigenom uppnås en samordning av arbetsförmedlingsstatistiken och arbetskraftsundersökningarna (AKU) bl. a. i form av gemensam publicering. Förändringen innebär också att arbetsmarknadsverkets mittmånadsräkningar över antalet hos arbetsförmedlingen anmälda arbetslösa slopats och ersatts med en flödesstatistik över antalet arbetssökande m. m. Arbetskraftsundersökningarna utgör härigenom den huvudsakliga mätaren på arbetslöshetens omfattning. Statistiken över antalet hos arbetsförmedlingen anmälda arbetslösa medlemmar i arbetslöshetskassor behålls emellertid och möjliggör vissa jämförelser bakåt i tiden.

Arbetslösheten i procent i olika åldersgrupper enligt AKU

Åldersgrupp	3:e kv. 1972	3:e kv. 1973	3:e kv. 1974
16—24 år	6,0	5,6	4,7
25—44 "	2,1	1,7	1,3
45—54 "	1,3	1,2	0,9
55—64 "	2,0	2,0	1,6
65—74 "	3,0	1,6	2,5
16—74 "	2,6	2,3	1,9

Arbetslösheten bland ungdomar har sjunkit från tidigare år, men ligger fortfarande på en hög nivå. Detta kan delvis förklaras av att ökningen av antalet ungdomar som sökt sig ut på arbetsmarknaden har varit större än på flera år. Den under våren och sommaren förbättrade sysselsättningssituationen för ungdomar har framför allt gällt dem som har en yrkesinriktad utbildning inom exempelvis metall- och verkstadsområdet. Även för nyutexaminerade från gymnasieskolans teoretiska linjer har arbetsmarknadsläget blivit något bättre. De största svårigheterna att få arbete har de ungdomar haft som önskat arbete direkt efter grundskolan samt kvinnlig ungdom inom många utbildningsgrupper.

De senaste årens tendens att allt fler ungdomar söker sig ut på arbetsmarknaden i stället för att fortsätta studierna kvarstår.

De regionala skillnaderna i arbetslöshetsnivå mellan storstadslän, skogslän och övriga län har tenderat att minska. På många orter i främst de nordligaste länen har sysselsättningsläget markant förbättrats. Detta återspeglas bl. a. i att befolkningen inte har minskat i något av skogslänen under de tre första kvartalen 1974.

Arbetsförmedlingarnas statistik över arbetslösheten bland medlemmar

i arbetslöshetskassor visar en utvecklingsbild som i stort sett överensstämmer med den som ges i AKU. Det totala antalet anmälda arbetslösa kassamedlemmar år 1974 har inom alla åldersgrupper genomgående legat på en lägre nivå än år 1973. Jämfört med år 1973 har minskningen i arbetslösheten varit mest framträdande i byggnadsarbetarnas kassa. Denna minskning skall ses mot bakgrund av att avgången från kassan år 1974 har varit betydande. I industrikassorna har arbetslösheten också minskat jämfört med år 1973. Av de arbetslösa kassamedlemmarna i november 1974 var ca 25 % över 65 år.

Vid arbetsförmedlingen anmälda arbetslösa kassamedlemmar vid skilda tidpunkter och inom skilda åldersgrupper

År	Febr.	Maj	Aug.	Nov.
1972				
—24 år	8 037	5 841	5 501	6 794
25—59 år	35 343	24 532	22 805	26 736
60— år	15 924	13 245	12 386	14 521
Samtliga	59 304	43 618	40 692	48 051
1973				
—24 år	7 650	5 738	5 278	5 201
25—59 år	36 115	24 501	21 048	21 941
60— år	16 461	13 325	12 321	14 827
Samtliga	60 226	43 564	38 647	41 969
1974				
—24 år	6 109	3 553	3 234	3 507
25—59 år	28 975	15 988	16 557	17 320
60— år	15 428	12 670	14 185	15 887
Samtliga	50 512	32 211	33 976	36 714

Sysselsättningspolitiska åtgärder. Arbetsmarknaden under år 1974 präglades som tidigare har nämnts av en snabb och kraftig uppgång i efterfrågan på arbetskraft och en motsvarande — om än tidsmässigt något förskjuten — nedgång i arbetslösheten i förhållande till åren 1972 och 1973. Detta konstaterande gäller efterfrågan på arbetskraft som den har kommit till uttryck i dels statistiken över lediga platser och dels företagens uppgifter om arbetskraftsbehov enligt konjunkturbarometern. Den snabbt förbättrade arbetsmarknadssituationen får ses bl. a. mot bakgrund av de omfattande ekonomisk-politiska åtgärder som regering och riksdag beslutade under hösten 1973 och våren 1974 och som i hög grad synes ha förstärkt den konjunkturuppgång som kunde registreras redan under år 1973. Åtgärderna innebar bl. a. följande.

Anslagen till sysselsättningsskapande åtgärder under budgetåret 1973/74 ökades med 763 milj. kr. eller från 767 milj. kr. till totalt 1 530 milj. kr. Ramarna för byggande av barnstugor, skolor, reningsverk m. m. vidgades väsentligt. Genom ökade statsbidrag till kommuner för olika

ändamål beräknades cirka 10 000 nya arbetstillfällen tillkomma inom den kommunala sektorn.

Rambegränsningen för det privatfinansierade bostadsbyggandet upphävdes tillfälligt under senare delen av år 1973.

Statliga byggnadsarbeten, sjukhusbyggen m. m., tidigarelades i betydande omfattning. I syfte att få till stånd en snabbare prövning av ansökningar om byggnadstillstånd, som härigenom bl. a. bättre kunde anpassas till sysselsättningen på lokala byggarbetsmarknader, höjdes samtidigt den kostnadsgräns över vilken sådana ansökningar skall prövas av regeringen från 3 till 6 milj. kr. Vissa större investeringar inom bl. a. skogsindustrin kunde genomföras.

Av det sagda framgår att de direkt sysselsättningsskapande åtgärderna även under år 1974 i hög grad varit inriktade på byggsysselsättningen. Problemen inom denna sektor är förknippade med nedgången i bostadsbyggandet och den inträdda förskjutningen mot ökat småhusbyggande, till vilket byggande specialutbildad arbetskraft efterfrågas i större utsträckning än till flerfamiljshus. Den minskade byggnadsverksamheten har också återverkat på situationen för olika grupper av konsulter och byggnadstekniker. Antalet sysselsatta inom byggnadsbranschen har fortsatt att sjunka under år 1974.

Under år 1973 behandlades byggarbetsmarknadens problem av den i slutet av år 1972 tillsatta byggarbetsgruppen som i två promemorior (Ds In 1973: 2 och 10) lade fram förslag till sysselsättningsfrämjande åtgärder på byggarbetsmarknaden för åren 1973—1974. Mot bakgrund av de kvarstående problem på byggarbetsmarknaden som jag har berört i det föregående har regeringen funnit det motiverat att inrätta en byggsysselsättningsdelegation för bevakning av denna samhällssektor. Delegationen består av representanter för arbetsmarknadens parter och berörda myndigheter. Byggdelegationens främsta uppgift är att fortlöpande följa utvecklingen inom byggnadssektorn och initiera åtgärder som bedöms påkallade från arbetsmarknadspolitisk synpunkt. Delegationen skall också fortlöpande inventera statliga byggnadsprojekt som antingen ger sysselsättning på längre sikt eller kan tidigareläggas med kort varsel. Delegationen skall också studera möjligheten att genom särskilda förmedlingsinsatser och andra arbetsmarknadsåtgärder, t. ex. arbetsmarknadsutbildning, underlätta övergången av personal från byggfacket till andra näraliggande uppgifter. Jag vill i detta sammanhang framhålla att utvecklingen på byggarbetsmarknaden fortsättningsvis måste följas med största uppmärksamhet.

Mot bakgrund av de problem som råder i fråga om sysselsättningen för lantarbetare har särskilda sakkunniga tillkallats för att studera arbetskraftsförhållandena inom jordbruks- och trädgårdsnäringen. Förutom att kartlägga sysselsättningssituationen inom lantbruksnäringen skall de sakkunniga ställa samman tillgängligt material rörande det

framtida personalbehovet och analysera frågan om rekryteringen till näringen. En viktig uppgift för de sakkunniga är också att pröva olika möjligheter att utjämna de nuvarande säsongsvariationerna i sysselsättningen.

Som jag tidigare har anfört har arbetslösheten bland ungdomar sjunkit något från tidigare år. Den är dock fortfarande förhållandevis hög. Med anledning härav har regeringen givit AMS möjlighet att även under budgetåret 1974/75 anordna tillfälliga praktikplatser vid statliga institutioner samt utge det särskilda utbildningsbidraget till ungdomar i åldern 16—19 år som genomgår kursen Arbetsliv och utbildning — arbetsmarknadsinformation med praktik. I samverkan med kommunförbunden och berörda personalorganisationer anordnas också särskilda kommunala och landstingskommunala beredskapsarbeten för ungdomar. Försöksvis har också utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen utgått under budgetåret 1973/74 till vissa ungdomar i åldern 18—19 år som genomgått yrkesutbildning vid skolöverstyrelsens AMU-center. Stödet vänder sig främst till ungdomar som har kortare skolutbildning än 9-årig grundskola och som har förvärvsarbetat i minst två år och under längre tid sökt arbete. Särskild arbetsmarknadsinformation har också anordnats för arbetslös ungdom som uppbär kontantstöd.

För att intensifiera den egentliga arbetsförmedlingsverksamheten för ungdom under år 1974 tillfördes förmedlingen en tillfällig förstärkning med 25 extra tjänstemän för att bistå arbetslös ungdom på särskilt utsatta orter.

Slutligen bör erinras om att kortare yrkesinriktade kurser också har anordnats inom gymnasieskolan ram. En interdepartemental arbetsgrupp, som leds från utbildningsdepartementet, har tillsatts för att studera de problem som möter ungdomar i åldern 16—19 år.

I december 1973 minskade leveranserna av olja och andra petroleumprodukter till landet. Risk förelåg för fortsatta leveransbegränsningar. Mot denna bakgrund fattades beslut om vissa spar- och ransoneringsåtgärder. Den minskade tillgången på främst petroleumprodukter fick också återverkningar på arbetsmarknaden, främst inom branscher med anknytning till bilismen. Avmattningen på arbetsmarknaden till följd av den minskade oljetillförseln m. m. blev dock av förhållandevis kortvarig natur och påverkade i stort inte utvecklingen under år 1974.

Med anledning av de sysselsättningsproblem som till följd av den minskade oljetillförseln kunde befaras vid årsskiftet 1973—1974 förelade Kungl. Maj:t i januari 1974 riksdagen ett förslag om tillfälligt utbildningsbidrag att utgå till företag som i stället för att permittera arbetstagare gav dessa utbildning vid driftsinskränkningar till följd av svårigheter i fråga om försörjningen med olja och elektrisk energi. Riksdagen godtog i huvudsak förslaget (prop. 1974: 7, InU 1974: 45, rskr 1974: 11).

Det nämnda beslutet innebar att stöd kunde utgå även till företag som

indirekt drabbades genom att marknaden för deras produkter eller tjänster minskade eller försvann. Stödet skulle kunna beviljas arbetsgivare i alla näringsgrenar utom statlig och kommunal förvaltning. Bidraget fick utgå med högst 10 kr. per timme och arbetstagare som deltog i utbildningen. Utbildningen förutsattes som regel vara skild från produktionen och bedriven enligt läroplan som AMS godkänt efter samråd med arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer. Praktiska moment i utbildningen fick dock ske i anslutning till produktionen om så var lämpligt inom visst yrkesområde. Samråd mellan vederbörande företag och fackliga organisationer skulle också äga rum vid genomförande av utbildningen. Avtalsenliga löner skulle utgå.

För uppföljning och utvärdering av det tillfälliga stödet bildades en arbetsgrupp knuten till arbetsmarknadsdepartementet. I gruppen ingick representanter för departementet, AMS, skolöverstyrelsen och arbetsmarknadens parter. Arbetsgruppen har den 10 september 1974 till statsrådet Leijon överlämnat en redogörelse för det tillfälliga utbildningsstödet (Ds A 1974: 6).

Arbetsgruppen konstaterar att verksamheten med tillfälligt utbildningsbidrag blev begränsad till ett mindre antal näringsgrenar framför allt fordonsreparationsverksamhet, transportmedels- samt bränsle- och drivmedelshandel. Företagen i dessa branscher planerade omfattande utbildningsinsatser men behovet minskade snabbt så att antalet anställda som fick utbildning stannade vid 3 268. Utbildningen fullföljdes inte heller helt. Speciellt inom bilbranschen avkortades utbildningen avsevärt. På grund av att en så dominerande del av de utgivna bidragen togs i anspråk av ett litet antal företag inom endast en sektor av näringslivet fann arbetsgruppen det svårt att dra generella slutsatser. Arbetsgruppen uttalade dock att anslutningen till idén om utbildning i stället för friställningar och permitteringar av arbetskraften måste bedömas som god.

Sammanfattningsvis konstaterar arbetsgruppen att det tillfälliga utbildningsbidraget synes ha varit ett verksamt medel mot ökad arbetslöshet i samband med energiproblemen. Friställningar och permitteringar av arbetskraft synes i hög grad ha kunnat undvikas. En utbildning av denna typ bör också ha stärkt personalens framtida ställning på arbetsmarknaden. Arbetsgruppen anser därför att denna form av arbetsmarknadspolitiska medel bör komma till användning om motsvarande situationer inträffar i framtiden.

Enligt arbetsgruppen är det angeläget att söka komma till rätta med de svagheter som framkommit. Bl. a. gäller det att söka förbättra de mindre företagens möjligheter att utnyttja samhällsstöd och att söka få till stånd en jämnare regional anslutning. Bättre insatser krävs för information till företagen om möjligheten att få stöd. Vidare betonas vikten av att arbetsmarknadens parter, centralt och lokalt, deltar i planeringen

och genomförandet av en sådan utbildning som eventuellt kan komma ifråga i framtiden. Vid en framtida utbildning bör dessutom enligt arbetsgruppens uppfattning ledig kapacitet vid AMU-center i form av lokaler, lärare och materiel utnyttjas i en betydligt större utsträckning än som blev fallet under den aktuella verksamhetsperioden. Även andra externa utbildningsresurser bör kunna utnyttjas.

Under år 1974 har cirka 100 000 personer påbörjat arbetsmarknadsutbildning. Verksamheten har i hög grad varit inriktad på att ge yrkesutbildning till personer som trots den goda arbetsmarknadssituationen har haft svårigheter att erhålla och behålla arbete på den öppna arbetsmarknaden. Detta gäller bl. a. dem som har dålig grundutbildning och som saknar eller har mindre attraktiv yrkesutbildning. Framför allt har särskilda insatser gjorts för kvinnor, äldre arbetstagare och personer med nedsatt arbetsförmåga. 1974 års höstriksdag fattade beslut om höjning av utbildningsbidragens grundbelopp med 40 kr. för månad (prop. 1974: 170, InU 1974: 32, rskr 1974: 400). Höjningen motiverades bl. a. av levnadskostnadernas utveckling under år 1974. Kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen (KAMU) har i september 1974 avlämnat sitt huvudbetänkande (SOU 1974: 79) Utbildning för arbete. Remissbehandlingen av betänkandet har nyligen avslutats.

Under föregående år inleddes en försöksverksamhet med särskilt stöd om 5 kr. per timme till företag som rekryterar män resp. kvinnor till yrkesområden som domineras av motsatt kön. Reglerna för lokaliseringsstöd ändrades samtidigt så att stöd numera som regel utgår till företag endast om de rekryterar minst 40 % av arbetskraften från vartdera könet. Nämnda bestämmelser har tillkommit efter framställning från delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor. Arbetsförmedlingen har också tillförts särskilda personalresurser för insatser för kvinnliga arbetssökande. Den försöksverksamhet med särskilda insatser för att bereda sysselsättning åt kvinnor i tillverkningsindustrin, som bedrivits i Kristianstads län, har under året vidgats till ytterligare fem län. På det sociala området har också ökade insatser gjorts bl. a. genom en fortsatt utbyggnad av barnomsorgen.

Behovet av att anordna sysselsättningsskapande åtgärder för att möta arbetslöshet av konjunkturell art minskade väsentligt under år 1974. Antalet sysselsatta i allmänna beredskapsarbeten som i oktober 1973 uppgick till 8 400 hade motsvarande månad 1974 sjunkit till 3 400. Antalet sysselsatta i särskilda beredskapsarbeten var vid motsvarande tid 17 200 resp. 13 100. De sysselsättningsskapande åtgärderna för arbetslösa har främst riktats mot regioner med kvarstående sysselsättningsproblem samt mot ungdomar, kvinnor samt tjänstesektorn och byggsektorn. Förskjutningen mot ökad andel beredskapsarbeten inom tjänstesektorn har fortsatt. Beredskapsarbeten inom vägsektorn har un-

der året delvis ersatts av särskilt anslag om 200 milj. kr. under sjätte huvudtiteln, benämnt Särskilda byggnads- och förbättringsarbeten avseende statliga vägar. Dessa arbeten planeras och utförs av statens vägverk i samråd med AMS så att åsyftade arbetsmarknadspolitiska effekter nås. Arbetskraften till dessa arbeten anvisas av arbetsförmedlingen.

De sysselsättningsskapande åtgärderna för svårplacerad arbetskraft, främst i form av särskilda beredskapsarbeten, arkivarbeten, halvskyddad och skyddad sysselsättning m. m. har bedrivits med hög ambitionsnivå. Mina förslag i fråga om arkivarbete, halvskyddad och skyddad sysselsättning kommer jag att anmäla i det följande under avsnitt C Arbetsmiljö.

Omfattningen av vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder åren 1972—1974

Tidsperiod	Antal personer som fått flyttningsbidrag			Genomsnittligt antal personer i								
				arbetsmarknadsutbildning			allm. beredskapsarbete			särsk. beredskapsarbete		
	1972	1973	1974	1972	1973	1974	1972	1973	1974	1972	1973	1974
1 kv.	5 600	5 700	6 300	52 700	54 300	52 600	29 700	17 800	12 400	13 100	22 900	19 100
2 kv.	5 900	5 900	5 900	42 900	46 500	39 000	26 800	19 600	12 400	13 400	23 500	19 200
3 kv.	6 600	7 400	7 100	28 800	31 300	27 000	8 600	7 400	3 600	10 900	15 000	10 800
okt.–nov.	3 700	4 200	3 444	47 100	52 500	45 961	8 900	8 700	5 719	15 800	17 400	23 552

Till följd av den förbättrade arbetsmarknadssituationen har antalet personer som uppbär ersättning från arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd sjunkit väsentligt under år 1974. Under januari—november 1974 var antalet personer som uppbar ersättning från arbetslöshetskassa 7 400 färre än under motsvarande period år 1973.

Av det anförda framgår att en omfördelning skett av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna under år 1974. Den förbättrade konjunktursituationen har i ökad utsträckning gjort det möjligt att genom aktiva platsförmedlande insatser även bereda svårplacerad arbetskraft möjlighet att erhålla och behålla anställning på den ordinarie arbetsmarknaden. Tyngdpunkten har under det gångna året således kommit att ligga på de rent platsförmedlande åtgärderna. Behovet av andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder bl. a. arbetsmarknadsutbildning och sysselsättningsskapande åtgärder har däremot totalt sett blivit mindre. Som jag tidigare har framhållit belyses utvecklingen väl av att samtliga arbetsmarknadspolitiska åtgärder utom sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerad arbetskraft i form av skyddat och halvskyddat arbete har minskat i omfattning från år 1973 till 1974.

Antalet varsel om uppsägning och permittering låg under år 1974 på

en låg nivå. Ett undantag härifrån noteras under januari månad då antalet till följd av den minskade oljetillförseln var relativt högt.

Lagstiftningen om anställningsskydd och anställningsfrämjande åtgärder trädde i kraft den 1 juli 1974. En av grundtankarna i den nya lagstiftningen är att uppkommande problem skall lösas inne i företagen och att friställning av personer med nedsatt arbetsförmåga därigenom skall undvikas. En annan grundtanke är att arbetsförmedlingen skall få ökade möjligheter att bereda anställning åt äldre arbetstagare och arbetstagare med nedsatt arbetsförmåga inom det ordinarie näringslivet. Förverkligandet av den nya lagstiftningen förutsätts i hög grad komma att ske genom anpassningsgrupperna. Anpassningsgrupperna är samarbetsorgan mellan företaget, fackföreningen och arbetsförmedlingen.

För att kunna möta de växande uppgifter och ansvar som arbetsförmedlingen har ställts inför under år 1974 bl. a. genom den nämnda omfördelningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och genom den förändrade lagstiftningen samt införandet av nya arbetsmarknadspolitiska medel m. m. tillfördes arbetsförmedlingens organisation betydande personella resurser under året. Totalt erhöll förmedlingsorganen en förstärkning med 350 personer för budgetåret 1974/75. Den sammanlagda personalökningen under 1970-talet uppgår till ca 760 nya tjänster.

Den omfattande reformeringen av arbetsförmedlingens arbetsformer har fortsatt under året. Detta gäller bl. a. fullföljande av den nya förmedlingsorganisationen samt vidgning av försöksverksamheten med datorassisterad framställning av platslistor.

I början av januari 1974 uppdrog Kungl. Maj:t åt AMS att i samverkan med arbetsmarknadens parter utreda förutsättningarna för att öka informationen till arbetsförmedlingen om lediga platser. AMS har med skrivelse den 8 november 1974 överlämnat den begärda utredningen i vilken föreslås införande av lagstadgad skyldighet för arbetsgivare att anmäla ledig plats till arbetsförmedlingen. Förslaget remissbehandlas f. n.

Efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 mars 1974 har jag tillkallat särskilda sakkunniga för utredning av den långsiktiga sysselsättningspolitiken (Sysselsättningsutredningen A 1974: 02). Bland de sakkunniga ingår representanter för de i riksdagen verksamma politiska partierna, arbetsmarknadsparterna och kommunförbunden. De sakkunniga skall bl. a. lämna en samlad, översiktlig redovisning utgörande en sysselsättningspolitisk belysning av långtidstendenserna i vår ekonomi i samband med att Långtidsutredningen 1975 publiceras och efter det att resultatet av Länsplanering 1974 föreligger.

Jag har vidare efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 juni 1974 tillkallat särskilda sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om en all-

män arbetslöshetsförsäkring. En översyn i enlighet med riksdagens begäran (InU 1973: 23, rskr 1973: 251) av bestämmelserna om reduktion av kontant arbetsmarknadsstöd med hänsyn till makes inkomst, ryms inom det uppdrag som har lämnats utredningen.

Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten under budgetåret 1975/76.

Innan jag redogör för mina förslag i fråga om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten under budgetåret 1975/76 vill jag först anmäla ett av expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor (EFA) avgivet betänkande (SOU 1974: 29) Att utvärdera arbetsmarknadspolitik samt över detta betänkande avgivna yttranden.

EFA:s betänkande (SOU 1974: 29) Att utvärdera arbetsmarknadspolitik

Expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor (EFA) inrättades år 1967 med uppgift att i anslutning till sysselsättningsberedningens verksamhet ta initiativ till och biträda vid upplåggningen av utredningsverksamheten i frågor rörande arbetsmarknadspolitikens verkningar.

Expertgruppen hade fram till årsskiftet 1973/74 initierat och samordnat fyra relativt omfattande utvärderingsstudier nämligen Informationsöverföringen mellan arbetsförmedling, individ och företag, Arbetsmarknadsutbildningens samhällsekonomiska kostnader och intäkter, Geografisk rörlighet — ekonomiska och sociala effekter samt Immigrationens ekonomiska effekter för Sverige.

Syftet med expertgruppens nu framlagda betänkande har väsentligen varit att på ett överskådligt sätt presentera resultaten från dessa forskningsprojekt, som har bedrivits av enskilda forskare, och att redovisa de allmänna föreställningar beträffande ekonomins och arbetsmarknadens sätt att fungera, som bildar den teoretiska utgångspunkten för s. k. samhällsekonomiska kostnads-intäktsanalyser. Betänkandet innehåller också synpunkter på den fortsatta forskningen kring arbetsmarknadspolitikens effekter.

De försök till kvantifierade samhällsekonomiska kalkyler över effekterna av arbetsmarknadsutbildning, geografiska rörlighetsstimulanser och immigration som har gjorts har i stor utsträckning baserats på uppföljningsundersökningar av personer som direkt berörts av ifrågavarande åtgärd och av ett urval inte direkt berörda personer. Varje enskild åtgärd har blivit föremål för omfattande studium vad gäller direkta och indirekta effekter. I ett fall — arbetsförmedlingsstudien — har inga kvantifierade kalkylförsök genomförts, eftersom den existerande teoretiska och empiriska grundvalen för sådana kalkyler bedömdes som alltför bristfällig.

Arbetsförmedlingsstudien har i hög grad präglats av omfattande empiriska undersökningar av samspelet mellan arbetsförmedlingen och dess kunder. I studien ingår en övergripande samhällsekonomisk analys av arbetsmarknadens informationssystem och arbetsförmedlingens roll i detta system. Arbetsmarknaden ses som ett system av bestånd och flöden av arbetskraft och lediga platser. Modellen fäster uppmärksamheten på de mycket omfattande sökprocesser som äger rum på arbetsmarknaden och de problem som är förknippade med sammankopplingen av arbetssökande och lediga platser. På grundval av en empirisk kartläggning lämnas uppgifter om den totala informationsefterfrågan på arbetsmarknaden och därmed om arbetsförmedlingens potentiella matchningsmöjligheter. Bl. a. betonas att storleken av det arbetslöshetstal, som erhålls genom statistiska centralbyråns månatliga arbetskraftsundersökningar (AKU), beror dels på hur många personer som blivit arbetslösa under en viss tidsperiod, och dels på hur länge dessa förblir arbetslösa innan de erhåller anställning eller lämnar arbetskraften. Den via AKU konstaterade ökningen av det relativa arbetslöshetstalet sedan mitten av 1960-talet visar sig i stort kunna föras tillbaka på en trendmässig ökning av arbetslöshetstiderna.

Gjorda studier av vilka informationskällor som arbetsgivare och arbetssökande utnyttjar samt om relationerna mellan arbetsförmedlingen och dess kunder visar att förmedlingsarbetet är och uppfattas som i hög grad inriktat på personer med relativt svåra sysselsättningsproblem. Orsaken till att arbetstagare och arbetsgivare i många fall avstår från att anlita arbetsförmedlingen synes främst vara att de bedömer andra "sökmetoder" som effektivare. Slutsatsen blir att sökprocesserna på arbetsmarknaden bör kunna göras effektivare, t. ex. genom en utbyggnad av arbetsförmedlingssystemet mot förbättrad service åt vissa kundkategorier såsom ombytessökande och arbetsgivare.

Undersökningen av arbetsmarknadsutbildningens samhällsekonomiska kostnader och intäkter är grundad på en uppföljning av en grupp personer som genomgått arbetsmarknadsutbildning och av en kontrollgrupp, som vid den studerade utbildningens start befann sig i ungefär samma arbetsmarknadssituation men som inte genomgick arbetsmarknadsutbildning.

Studien, som påbörjades år 1968, är i första hand av metodprövande och metodutvecklande karaktär. Den är avsedd att ligga till grund för fortsatta ansträngningar att förbättra möjligheterna att avläsa och utvärdera effekterna av olika slag av arbetsmarknadsutbildning. Den har också varit avsedd att i sig själv ge sådan information om utfallet av genomgången arbetsmarknadsutbildning. Dess mest betydande begränsning är att den inte täcker kurser med kortare varaktighet än åtta veckor och inte heller kurser som är avsedda främst för handikappade personer.

Arbetsmarknadsutbildningen medförde enligt studien en betydande sysselsättningsökning för de utbildade själva. Sysselsättningsgraden (mätt som andel av tillgänglig arbetstid) var i genomsnitt 11 procentenheter högre för gruppen utbildade än för kontrollgruppen (73 % resp. 62 %). Skillnaden i fråga om bruttoinkomster av arbete på öppna marknaden var av ungefär motsvarande storleksordning. Differenser mellan grupperna i fråga om uppnådd lönenivå tycks ha spelat en underordnad roll för uppkomsten av denna inkomstskillnad.

Kvantifierade kostnads-intäktskalkyler av utbildningens effekter har genomförts med avseende på dels de utbildade själva och dels samhället som helhet.

De utbildades vinst i fråga om disponibel inkomst under observationsperioden efter utbildningens slut uppgick enligt individkalkylerna till i genomsnitt ca 670 kr./år jämfört med kontrollgruppen, medan motsvarande förlust under utbildningstiden var ca 1 190 kr. Beträffande de utbildades förhållanden under utbildningstiden framgår att utbildningsbidragen inte räckt till för att täcka hushållens utgifter under denna tid. Den presenterade kalkylen, där hänsyn har tagits till effekterna av skatter, bidrag och inkomstbortfall under utbildningstiden, visar att det tar knappt två år innan inkomstvinsterna har täckt förlusten under utbildningstiden.

Enligt den samhällsekonomiska kalkylen uppgick samhällets utbildningskostnader till 27 700 kr. i genomsnitt per utbildad person, varav direkta insatskostnader för lärare, lokaler, utrustning etc. svarar för närmare hälften, medan bortfall av arbetsinsatser svarar för den andra hälften. Dessa relativt höga utbildningskostnader medför att — om man i den samhällsekonomiska kalkylen bortser från s. k. indirekta sysselsättningseffekter — utbildningens samhälleliga intäkter knappast kan sägas täcka motsvarande kostnader utom på mycket lång sikt. Ett försök att uppskatta storleken av de indirekta sysselsättningseffekterna har dock gjorts. Dessa effekter bedömdes vara positiva, då andra arbetstagare i viss utsträckning kan antas ha erhållit de arbetstillfällen som de utbildade kan sägas ha lämnat. Den samhällsekonomiska kalkylen visar i detta fall att det i genomsnitt dröjer omkring fem år efter utbildningens slutförande innan utbildningens samhällsekonomiska intäkter täckt dess samhällsekonomiska kostnader.

För den enskilde kan utbildning vara lönsam inte bara därför att den ökar hans kapacitet, utan också därför att den påverkar arbetsgivarnas bedömning av densamma och därmed den enskildes möjlighet att erhålla anställning. Utbildningen kan alltså delvis ses som ett inslag i sökprocesserna på arbetsmarknaden. Detta i förening med att de direkta utbildningskostnaderna är höga och kan väntas växa med utbildningens längd kan, enligt expertgruppen, tala för en koncentration av arbetsmarknadsutbildningen på kortare kurser, som då väsentligen ses som

ett led i den arbetsförmedlande verksamheten, men också för en ökad satsning på företagsutbildning.

Expertgruppen framhåller vidare att ett fortsatt arbete på att få fram metoder för mer rutinmässiga och kontinuerliga utvärderingar av arbetsmarknadsutbildningens effekter ter sig angeläget, inte minst med tanke på dess stora omfattning och höga insatskostnader. Utbildningsstudien har inkluderat ett försök att ange vissa riktlinjer för ett sådant utvecklingsarbete.

Undersökningen kring den geografiska rörligheten har syftat till att kartlägga och i möjligaste mån mäta hushålls- och samhällsekonomiska samt i vidare mening sociala effekter, vilka är förknippade med sådana ändringar av flyttningsströmmarna, som kan tänkas vara möjliga att åstadkomma med hjälp av rörlighetsstimulerande medel. Studien, som påbörjades år 1970, innefattar bl. a. intervjuundersökningar bland flyttare, som har erhållit flyttningsbidrag vid flyttning från sex norrlandskommuner, och — i kontrollsyfte — bland s. k. kvarstannare i dessa kommuner. Vidare ingår en bearbetning av sekundärmaterial från statistiska centralbyråns hushållsbudgetundersökning och låginkomstutredningens levnadsnivåundersökning.

Enligt de inom undersökningens ram gjorda intervjuerna, som inföll högst 22 månader efter flyttningarna, hade 29 % av flyttarna flyttat tillbaka till sitt ursprungliga kommunblock, medan 57 % bodde kvar i det kommunblock dit de först flyttat. Återstoden utgjordes av personer som flyttat vidare. Enligt jämförelserna med kontrollgruppen medförde flyttningarna en betydande sysselsättningsökning för mottagarna av flyttningsbidrag. Denna sysselsättningsökning var förknippad med en påtaglig ökning av dessa personers bruttoinkomster av arbete (i genomsnitt 4 800 kr./år). Ökningarna av flyttarnas disponibla inkomster blev i allmänhet avsevärt mindre än ökningarna av deras bruttoinkomster, huvudsakligen p. g. a. ökade skatter och minskade transfereringar, framförallt minskad arbetslöshetsersättning. Vidare framkom att flyttningsbidragen täcker i genomsnitt blott hälften av de direkta flyttningskostnaderna.

Kostnads-intäktskalkylerna över flyttningarnas effekter för flyttande individer och hushåll visar på mycket stora skillnader mellan olika flyttargrupper och flyttningsinriktningar i fråga om "flyttningsvinsterna". De individuella flyttningsvinsterna framstår som i genomsnitt tämligen små. Personer som flyttat till storstadsområden uppvisar dock relativt stora flyttningsvinster.

Resultaten från de samhällsekonomiska kostnads-intäktskalkylerna tyder på avsevärt större flyttningsvinster än de individ- eller hushållsekonomiska. Detta innebär att en relativt stor del av den samhällsekonomiska flyttningsvinsten tillfaller andra grupper än flyttarna själva, vilket talar för en höjning av flyttningsbidragen. Som exempel på kalkylresultat kan nämnas att den samhällsekonomiska flyttningsvinsten avseende en period

på 20 år har beräknats uppgå till i genomsnitt ca 58 000 kr. per hushåll. Motsvarande hushållsekonomiska vinst beräknades uppgå till 7 000 kr. Förhållandet beror främst på effekterna av skatter och transfereringar och på förekomsten av s. k. indirekta sysselsättningseffekter.

Immigrationsstudien har syftat till att klarlägga de ekonomiska orsakerna till immigrationen samt genomföra en samhällsekonomisk kostnads-intäktsanalys av immigrationen till Sverige, närmare bestämt ett försök att beräkna vilka kostnader och intäkter en ändring av immigrationens omfattning under slutet av 1960-talet skulle ha medfört.

Analyserna av immigrationens orsaker och verkningar har skett utifrån ekonomiskt teoretiska modeller samt en intervjuundersökning bland immigranter och — i jämförelsesyfte — bland svenskar. Undersökningsresultaten tyder på att det som främst bestämmer variationerna i omfattningen av immigrationen till Sverige är den svenska konjunkturutvecklingen. Vad återutvandringen beträffar kan merparten av variationerna i denna förklaras av variationer i den tidigare immigrationen.

Immigrationens effekter för immigranterna själva har studerats ingående bl. a. i fråga om arbets-, inkomst- och bostadsförhållanden. Vid en efterhandsbedömning uppfattade flertalet immigranter migrationsbeslutet som positivt. Beräkningarna av det ekonomiska värdet av flyttningarna till Sverige visar även de på en ansenlig vinst för de flesta immigranter.

De samhällsekonomiska kostnads-intäktsanalyserna av immigrationens effekter har baserats på förutsättningen att en ökning av immigrationen inte medför ökad arbetslöshet för andra personer i landet. Enligt de erhållna resultaten är de studerade ökningarna av immigrationen genomgående klart lönsamma — möjliggör ökad konsumtion — för den övriga befolkningen. Orsakerna till detta är främst att immigranterna i mycket hög utsträckning är i aktiv ålder och förvärvsarbetar samt att systemet av skatter, transfereringar och offentlig konsumtion innebär en kraftig omfördelning av konsumtionsmöjligheterna från personer i aktiv ålder till andra.

För en total utvärdering måste hänsyn tas även till andra slags effekter t. ex. effekter på den sociala och kulturella miljön, vilka ej kunnat inkluderas i den redovisade kalkylen.

Den hittillsvarande forskningen kring arbetsmarknadspolitiska medel, där skilda åtgärder har studerats var för sig, har endast berört en del, om än en väsentlig del av det arbetsmarknadspolitiska fältet. Uppläggningen av forskningen kring de medel, t. ex. sysselsättningsskapande medel, som hittills inte har blivit föremål för studier av det aktuella slaget, bör enligt expertgruppens mening prövas i anslutning till försök att utveckla uppföljnings- och utvärderingsmetoder, som nära anknyter till de arbetsmarknadspolitiska avväg-

ningsproblemen som de framträder inom ramen för arbetsmarknadsverkets organisation och budgeteringssystem i syfte att få mer ändamålsenliga styrinstrument. Ett utvecklingsarbete i denna riktning är av central betydelse för den framtida forskningen på arbetsmarknadsområdet.

Vid sidan av en fastare koppling av utvärderingsstudierna till de i praktiken relevanta avvägningsproblemen understryks vikten av att fortsatt och fördjupad forskning kring de arbetsmarknadsmässiga anpassningsprocessernas karaktär, där arbetsmarknaden ses som ett system av bestånd och flöden av arbetskraft och lediga platser, kommer till stånd. Forskning av sistnämnda slag kan nämligen avsevärt förbättra möjligheterna att kartlägga effekterna av åtgärder, som berör arbetsförmedlingens informations- och kontaktförmedlande verksamhet samt ge ökad kunskap om främst s. k. indirekta effekter av andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Dylika kunskaper spelar tillsammans med erfarenheterna från de redan genomförda uppföljningsstudierna och utvärderingsförsöken en fundamental roll vid utvecklandet av mera lätthanterliga metoder för kontinuerliga uppföljningar av personer, som berörts av skilda slag av arbetsmarknadspolitiska åtgärder, och för därtill knutna utvärderingar av bedriven verksamhet. Försök att utveckla sådana metoder för uppföljning av skilda åtgärder och kombinationer av åtgärder i anslutning till arbetsmarknadsverkets löpande verksamhet är av stor betydelse.

Uppföljningsstudier som underlag för bedömningar av arbetsmarknadspolitiska verkningar försvåras i hög grad av bristen på relevant statistik. Vid utvecklingen av såväl arbetsmarknadsverkets statistik, AKU som löne-, yrkes- och sysselsättningsstatistik är det därför viktigt att forskningsbehoven beaktas.

Yttranden över EFA:s betänkande

EFA:s betänkande har för kännedom och eventuella yttranden tillställts ett stort antal myndigheter, organisationer och institutioner. Yttranden har kommit in från AMS, riksrevisionsverket (RRV), statens arbetsklinik, Tjänstemänens centralorganisation (TCO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), statens råd för samhällsforskning, filialrådet vid universitetsfilialen i Växjö, institutet för social forskning (SOFI), expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU). Riksdagens revisorer och skolöverstyrelsen (SÖ) har meddelat att de senare och i annat sammanhang ämnar framföra synpunkter på det ämnesområde som behandlas i betänkandet.

Samtliga remissinstanser synes betrakta den samhällsekonomiska kostnads-intäktsanalysen som en lämplig utvärderingsmetod på det arbetsmarknadspolitiska området. *AMS* har framhållit att även om det i det hittillsvarande forskningsarbetet inte varit

möjligt att presentera fullständiga kvantifierade kalkyler över de olika åtgärderna, så har ändå försöken därtill bidragit till en kartläggning av olika för arbetsmarknadspolitiken betydelsefulla förhållanden. Styrelsen menar att den av EFA presenterade arbetsförmedlingsstudien, som belyst arbetsförmedlingens stora potentiella möjligheter att nedbringa arbetslöshets- och vakanstidernas längd och att åstadkomma en kvalitativt bättre arbetsförmedling, understryker vikten av styrelsens äskanden rörande förmedlingsservicen. Vidare anser AMS att resultaten från utbildningsstudien och flyttningsstudien tyder på behov av högre utbildningsbidrag resp. generösare stimulanser och ersättningar vid arbetsmarknadsmässigt motiverade flyttningar.

RRV framhåller att riktigheten i de antaganden som de samhällsekonomiska kalkylerna bygger på bör uppmärksammas och kontrolleras närmare vid tolkningen av resultaten. För utbildningsstudiens del efterlyses ett alternativ med högre räntefot för att en rättvisande bedömning av resultaten skall kunna göras. EFA:s två kalkylräntealternativ på 3 resp. 6 %, ger enligt RRV uttryck för en förhållandevis låg räntenivå, då den normala kalkylräntan i den statliga sektorn är 8 %. RRV anser det vidare av värde att upprepa undersökningarna så att de täcker en hel konjunkturcykel. Detta skulle ge svar på frågan vid vilken tidpunkt det är fördelaktigast att sätta in en viss åtgärd.

TCO menar att intressanta resultat uppnåtts i bl. a. studierna över arbetsmarknadsutbildningens och den geografiska rörlighetens samhällsekonomiska effekter samt att dylika studier med fördel bör kunna knytas direkt till det reguljära uppföljningssystem som finns bl. a. för arbetsmarknadsutbildningen. Kostnads-intäktsstudier bör dock i högre grad kompletteras med bl. a. sociologiska studier, som ger flerdimensionella beskrivningar av arbetsmarknadspolitikens verkningar och funktionssätt. EFA:s arbetsförmedlingsstudie, som i huvudsak har en sociologisk inriktning, har enligt TCO:s mening understrukit den kritik organisationen framfört i annat sammanhang att arbetsförmedlingen för närvarande endast i begränsad utsträckning bistår vissa grupper vid arbetssökandet.

SAF anför att det med hänsyn till de stora resurser som AMS har till sin disposition är synnerligen angeläget att verket och de anslagsgivande instanserna kan bedöma effekterna av hittills gjorda insatser. De betydande svårigheter expertgruppen haft att presentera entydiga utvärderingar av studerade åtgärder förminskar ej, enligt SAF, värdet av att forskare och administratörer bereds tillfälle att samarbeta och utbyta erfarenheter av uppnådda forskningsresultat.

Statens råd för samhällsforskning anser att det vid studier av den typ som EFA sysslat med är stor risk att de ekonomiska effekterna av de studerade åtgärderna kommer att framhävas på bekostnad av icke-ekonomiska effekter. Detta sammanhänger med att målen för arbets-

marknadspolitiken traditionellt beskrivs i främst ekonomiska termer samt att den grundläggande metodiken i studierna bygger på ekonomisk teori. Rådet understryker att detta problem behöver uppmärksammas i en tvärvetenskapligt inriktad arbetsmarknadsforskning.

SOFI instämmer i EFA:s observationer beträffande den samhällsekonomiska kostnads-intäktsanalysens begränsningar, men framhåller också möjligheterna att utveckla metoden mot ett bättre beaktande av arbetsmarknadspolitikens mångdimensionella mål och effekter.

Filialrådet vid universitetsfilialen i Växjö anser att undersökningarna är ett välkommet bidrag när det gäller att få vägledning för att besvara frågan om den arbetsmarknadspolitiska apparaten nått en samhällsekonomiskt icke motiverad total nivå eller alternativt att de olika momenten i arbetsmarknadspolitiken har en icke optimal omfattning.

Vad gäller EFA:s förslag till den framtida arbetsmarknadsforskningens inriktning delar *AMS* expertgruppens uppfattning att utvärderingsstudier kring arbetsmarknadspolitiska medel bör ges en fastare koppling till de praktiska avvägningsproblemen inom arbetsmarknadspolitiken. Styrelsen vill samtidigt framhålla vikten av att expertgruppen ges möjlighet att fortlöpande inhämta och vidarebefordra forskningsrön rörande arbetsmarknadens funktionssätt och effekterna av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vidare betonar man liksom expertgruppen behovet av en förbättrad löne- och sysselsättningsstatistik. Främst anser man att det är angeläget att tillräckliga resurser avsätts för att påskynda det pågående arbetet med att utveckla en bättre yrkes- och sysselsättningsnomenklatur. Styrelsen erinrar slutligen om att den inom expertgruppen initierade och samordnade forskningen inte kan eliminera det behov av särskilda uppföljnings- och utvärderingsstudier som föreligger inom arbetsmarknadsverket.

Statens arbetsklinik menar att i en framtida avvägning av disponibla forskningsresurser bör hög prioritet ges åt områden som rör de svårsysselsattas och utslagnas situation. Inte minst bör utvärderingsforskningen inriktas på sådana effekter, som ej låter sig beskrivas enbart i ekonomiska termer.

RRV menar att de studier som EFA redovisar i sitt betänkande är väl ägnade att ingå som ett led i en fortsatt utvärdering av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. RRV framhåller dock att man i betänkandet ägnat frågan om den fortsatta forskningen kring arbetsmarknadspolitikens verkningar ett förhållandevis begränsat utrymme. Speciellt gäller detta avgränsningen mellan renodlade forskningsinsatser och myndighetsanknuten uppföljningsverksamhet samt de organisatoriska problem som aktualiseras i detta sammanhang. Ett förverkligande av den angivna målsättningen om en närmare anknytning av forskningsinsatserna till de konkreta avvägnings- och prioriteringssituationerna i arbetsmarknadspolitiken, torde enligt RRV inte kunna påräknas utan att nuvaran-

de ansvars- och resursfördelningsbild i fråga om forsknings- och uppföljningsinsatser förändras. Det hade enligt RRV:s mening varit önskvärt att expertgruppen gjort ett försök att analysera för- och nackdelar hos tänkbara förändringsalternativ. RRV understryker vidare utifrån erfarenheter i samband med ett pågående förvaltningsrevisionellt projekt rörande beredskapsprogrammen det önskvärda i att detta viktiga arbetsmarknadspolitiska medel blir föremål för forskning inom EFA.

TCO har inget att erinra mot expertgruppens synpunkter på inriktningen av den fortsatta arbetsmarknadspolitiska forskningen och anser det motiverat att använda och utveckla samhällsekonomiska kostnads-intäktsstudier, i syfte att kontinuerligt utvärdera de olika grenarna av arbesmarknadsverkets verksamhet. TCO framhåller att forskningen kring arbetsmarknadspolitiken bör ges en klart tvärvetenskaplig inriktning, såväl på det teoretiska som det empiriska planet. Vidare menar TCO att det bör vara en rimlig ambition att ett belopp motsvarande 1 % av arbetsmarknadsverkets budget avsätts till arbetsmarknadsforskning samt att denna forskning initieras och styrs fristående från det organ som har att svara för arbetsmarknadspolitikens konkreta tillämpning och genomförande.

SAF instämmer i EFA:s uppfattning om att det föreligger behov av fortsatt grundforskning för att få fram bättre undersökningsmetoder, som kan ge säkrare och därmed mer användbara resultat för politiker och administratörer.

Statens råd för samhällsforskning understryker att EFA:s slutsatser om behovet och inriktningen av fortsatta forskningsinsatser av grundforskningskaraktär kring arbetsmarknadens funktionssätt ligger i linje med de synpunkter på tvärvetenskapliga insatser inom arbetsmarknadsforskningen, som forskningsrådet framfört i olika sammanhang. Då hela frågan om arbetsvetenskaplig utbildning och forskning vid samhällsvetenskaplig fakultet för närvarande utreds inom universitetskanslersämbetet, har rådet avstått från att utveckla några organisatoriska förslag i syfte att underlätta tvärvetenskapligt samarbete. Man påpekar dock att då större delen av arbetsmarknadsforskningen kommer att äga rum vid universitetsinstitutionerna så måste också resurser ges för att organisera denna forskning på ett sätt, som motsvarar forskningsproblemets art.

Filialrådet vid universitetsfilialen i Växjö anser det angeläget att forskning påbörjas för att få en mer detaljerad bild av relationerna mellan arbetsmarknadspolitik och övrig ekonomisk politik, och därmed få underlag för avvägningen av insatserna på resp. område. Filialrådet framhåller vidare vikten av att studera trygghetslagstiftningens arbetsmarknadspolitiska konsekvenser, samt de under senare år tillkomna åtgärderna för att påverka arbetsmarknadens efterfrågesida, t. ex. det särskilda bidraget vid halvskyddad sysselsättning, kravet på

att anställa en viss andel kvinnor vid utnyttjande av lokaliseringsstöd m. m.

Expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU) delar helt den uppfattning som framförs i betänkandet om behovet av fortsatt utvecklingsarbete för att förbättra möjligheterna att använda samhällsekonomiska kalkyler som utvärderings- och beslutsunderlag. ERU har i sitt remissvar främst berört relationerna mellan EFA och ERU. Då arbetsmarknads- och regionalpolitiken inte är klart avgränsade och åtskilda områden är det, enligt ERU, naturligt att de båda forskningsorganen till viss del behandlat samma problemområden. Detta gäller framförallt utvecklingen av en ny teori för arbetsmarknadens utseende och funktionssätt och möjligheterna att använda samhällsekonomiska kalkyler som utvärderings- och beslutsunderlag. Även om syftet med dessa studier har varit detsamma, har de bedrivits utifrån delvis skilda utgångspunkter. De olika undersökningarna kan därför sägas komplettera varandra i strävan att öka kunskapen om både nationella och lokala arbetsmarknader.

Det vidsträckta verksamhetsområde som arbetsmarknads- och regionalpolitik tillsammans utgör motiverar vidare, enligt ERU:s uppfattning, att flera arbetsgrupper parallellt bedriver forskning och utredningsverksamhet inom området. Ett visst samarbete mellan grupperna är angeläget och har även förekommit. ERU framhåller att man även fortsättningsvis är inställd på ett samarbete.

Institutet för social forskning (SOFI) har liksom EFA framhållit att samhällsekonomiska kostnads-intäktsanalyser bör kunna användas för mer detaljinriktade studier av skilda arbetsmarknadspolitiska program eller programdelar. Dylika studier skulle kunna ge anvisningar om lämpligheten att överflytta resurser mellan olika aktiviteter. Genomförandet av detta förutsätter, enligt SOFI, att arbetsmarknadsverket ges möjlighet till fortlöpande uppföljning och utvärdering av de olika delarna i sin verksamhet, eftersom sporadiska engångsartade forskningsprojekt av den typ som redovisas i betänkandet ej kan vara tillfyllest i detta fall. SOFI anser det därför rimligt att någon del av arbetsmarknadsverkets anslag skall kunna användas till fortlöpande undersökningar av de insatta medlens resultat. Det bör likaledes ingå i verkets normala uppgifter att utnyttja en del av de medel, som åtgår för olika delprogram, för experiment- och utvecklingsarbete på resp. område. För uppläggning och utvärdering av sådan verksamhet föreslås att samarbete sker med från verket fristående forskare vilka kan garantera undersökningarnas vetenskapliga kvalitet.

I detta sammanhang understryker SOFI vikten av att en del av den fortsatta utvärderingsforskningen kring arbetsmarknadspolitiken bör baseras på i förväg planerade experiment, dvs. på systematiska variationer av de olika arbetsmarknadspolitiska medlens inriktning och om-

fattning, och inte enbart inriktas på att i efterhand kartlägga effekten av skilda åtgärder.

Vid sidan om fortsatt arbete på metodutveckling och tillämpningsforskning framhålls vikten av att forskningsprogrammet utvidgas till att omfatta åtgärder, som påverkar arbetsmarknadens *efterfrågesida*, dvs. sysselsättningsskapande åtgärder som beredskapsarbete, lokaliseringsstöd, skyddad och halvskyddad sysselsättning m. m. Även på utbudssidan och i fråga om den ömsesidiga anpassningen mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft ges förslag till forskningsämnen. SOFI påpekar vidare att det för planeringen och prioriteringen av fortsatt forskningsarbete på det område där EFA har att verka är naturligt med samarbete med SOFI och ERU samt samråd med framförallt sysselsättningsutredningen och även andra samhällsorgan med uppgift att utforma åtgärder för lösning av framtida arbetsmarknadsproblem.

Föredraganden

De ekonomiska utsikterna för år 1975 präglas av en viss osäkerhet. Å ena sidan har vi vid ingången av året en god situation på arbetsmarknaden. Å andra sidan har den ekonomiska utvecklingen i vår omvärld varit mycket svag. Flertalet länder har under år 1974 bedrivit en åtstramningspolitik, som bl. a. lett till en snabbt ökande arbetslöshet. Under den allra senaste tiden har dock en omläggning av politiken påbörjats i flera länder.

Regeringen har i finansplanen presenterat en ekonomisk politik för att stärka sysselsättningen och stimulera investeringarna. Politiken under år 1975 syftar till att hålla uppe antalet arbetstillfällen inom varuproduktionen, medan arbetskraftsefterfrågan inom tjänstesektorn kan väntas öka med ca 30 000 personer. Denna ökning antas falla inom den offentliga sektorn. Därigenom kan sysselsättningsgraden *höjas främst* bland kvinnorna, som i ökad utsträckning söker arbete.

Även om grundprognosen för tillväxt och sysselsättning under år 1975 genom regeringens ekonomiska politik är positiv, vill jag understryka att det finns osäkerhetsmoment. Beredskapen för snabba insatser måste mot bakgrund härav hållas fortlöpande hög. Behovet av ytterligare sysselsättningspolitiskt motiverade insatser får bedömas längre fram när ytterligare material föreligger om den internationella konjunkturutvecklingen och om utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden.

Variationerna i sysselsättningsutvecklingen inom de olika branscherna och regionerna kommer att medföra arbetsmarknadspolitiska problem av bl. a. strukturell art under år 1975 liksom under tidigare år. Detta kommer att ställa ökade anspråk på arbetsförmedlingen när det gäller

att jämka samman önskemål från arbetsgivare resp. arbetssökande. De ökande svårigheterna i detta hänseende har, som jag tidigare har anfört, sin grund i dels de successivt höjda krav på arbetskraften som förändringarna inom näringsliv och förvaltning ställer, dels de begränsningar som många arbetssökande har i sitt arbetsutbud. Detta leder också till växande anspråk på bl. a. anpassningsgruppernas verksamhet och på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i form av arbetsmarknadsutbildning, arbetshjälpmedel, halvskyddad sysselsättning m. m. Ökad uppmärksamhet måste således ägnas åt de konkurrenssvaga gruppernas ställning på arbetsmarknaden och åt uppföljning av lagstiftningen rörande bl. a. anställningstrygghet och anställningsfrämjande åtgärder. Mina förslag rörande den arbetsmarknadspolitiska verksamheten under budgetåret 1975/76 skall ses mot denna bakgrund.

Ambitionen att ge alla människor en meningsfull sysselsättning gör att arbetsförmedlingen, vars uppgifter och ansvar under senare år har väsentligt vidgats, i fortsättningen kommer att få spela en än mera framträdande roll inom arbetsmarknadspolitiken. För att möta de ökande kraven på förmedlingen har långtgående förändringar genomförts i arbetsförmedlingens metodik och organisation. 1974 års riksdag godkände nya riktlinjer i fråga om den principiella inriktningen av arbetet vid arbetsförmedlingarna. Arbetsförmedlingens personella och materiella resurser har ökats väsentligt men måste ytterligare förstärkas för att den skall kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Detta är nödvändigt bl. a. för att möjliggöra en fortsatt utbyggnad och effektivering av verksamheten med anpassningsgrupper. Denna verksamhet inebär en tyngdpunktsförskjutning i den arbetsförmedlande verksamheten mot individinriktade åtgärder ute i näringslivet för att där bereda tryggad anställning främst för äldre personer och personer med nedsatt arbetsförmåga.

Arbetsförmedlingarnas och anpassningsgruppernas möjligheter att bistå de arbetssökande har ökat genom de förra året införda lagarna om anställningsskydd och vissa anställningsfrämjande åtärder. Genom lagarna ges förmedlingspersonalen möjlighet att påverka förhållandena i företagen så att de passar både de redan anställdas och de nya arbetssökandes förutsättningar.

Den ökning av medelstilldelningen för personal som jag förordar möjliggör en förstärkning av arbetsmarknadsverkets organisation under budgetåret 1975/76 av samma storleksordning som under innevarande budgetår, dvs. motsvarande 350 personer.

AMS har i sin anslagsframställning hemställt om medel för en gradvis utökning av den datorassisterade framställningen av platslistor samt för vidare undersökningar om datorassisterade söksystem i arbetsförmedlingen. Syftet härmed är att de arbetssökande snabbare och över-

skådligare än som nu är möjligt skall kunna erbjudas ett urval av lediga platser som bedöms lämpliga med hänsyn till den sökandes förutsättningar. Jag delar AMS' bedömning av behovet av en fortsatt utvidgning av den datorassisterade framställningen av platslistor och kommer strax att närmare precisera mitt ställningstagande i denna fråga.

AMS har i oktober 1974 till arbetsmarknadsdepartementet överlämnat en utredning om förbättrad platsinformation. Där föreslås i korthet att obligatorisk anmälan till arbetsförmedlingen bör införas i fråga om alla lediga platser. Under sitt arbete har den inom AMS verksamma arbetsgruppen genomfört en begränsad försöksverksamhet av frivillig anmälan av alla lediga platser i Gävleborgs län för att studera de problem som kan aktualiseras vid införande av en utökad platsanmälan. Enligt gruppens uppfattning är arbetsförmedlingens tekniska resurser inte avpassade för hantering av en så kraftigt utökad volym av lediga platser som obligatorisk anmälningsskyldighet skulle medföra. Införandet av en obligatorisk anmälan av lediga platser bör därför enligt förslaget ske successivt och i takt med att den nuvarande försöksverksamheten med datorassisterad framställning av platslistor, som f. n. bedrivs i storstadsområdena, vidgas och permanentas. Förslaget remissbehandlas f. n.

Ett av de viktigaste medlen som arbetsförmedlingen har till sitt förfogande för att ge en arbetssökande möjlighet att ta ett arbete som motsvarar dennes önskemål och förutsättningar är arbetsmarknadsutbildningen. Dess betydelse har ökat och ökar i takt med förskjutningarna i efterfrågan på arbetskraft från en näringsgren till en annan.

Genom den stora omfattning som arbetsmarknadsutbildningen haft under senare år — ca 100 000 personer kan beräknas påbörja sådan utbildning under innevarande budgetår — har de arbetssökandes möjligheter till yrkesmässig rörlighet förbättrats avsevärt. Villkoren för att komma i åtnjutande av sådan utbildning har emellertid sedan länge behövt ses över. En sådan översyn har som jag tidigare nämnt gjorts av kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen som framlagt sina förslag i betänkandet (SOU 1974: 79) Utbildning för arbete. Förslagen innebär bl. a. ett helt nytt bidragssystem. Förslag i ämnet avses att bli framlagt för riksdagen under våren 1975. De nya reglerna om arbetsmarknadsutbildningen avses träda i kraft den 1 januari 1976.

Ett annat medel i arbetsmarknadspolitiken är flyttningsbidraget vilket underlättar för arbetstagare som önskar flytta till ett arbete på annan ort att bära den ekonomiska påfrestning som flyttningen innebär. Som har framgått av min tidigare redogörelse har expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor, EFA, visat att flyttningsbidragen inte täcker de kostnader som en flyttning medför. Jag kommer därför att förorda en förbättring av flyttningsbidragen.

Förslagen i fråga om åtgärder för att anpassa arbetsplatserna till de arbetssökandes förutsättningar m. m., samt övriga arbetsmarknadspolitiskt motiverade åtgärder för svårplacerade kommer att beröras närmare i det följande under avsnittet C Arbetsmiljö.

Den handlingslinje som hittills varit huvudsakligen vägledande inom arbetsmarknadspolitiken vid uppkommande sysselsättningsavmattningar eller större strukturproblem har varit en snabb expansion av förutom arbetsmarknadsutbildningen, främst de sysselsättningsskapande åtgärderna. Effekten av de sysselsättningsskapande åtgärderna har emellertid till följd av ökade dagsverkskostnader m. m. fått minskande sysselsättningseffekter i förhållande till det insatta kapitalet. Denna utveckling kommer även fortsättningsvis att mötas med ökade ansträngningar att finna angelägna men mindre kostnadskrävande objekt. Det föreligger också vissa svårigheter att finna uppgifter i form av beredskapsarbeten m. m. som är väl lämpade med hänsyn till arbetskraftens yrkesbakgrund. Expansionen av de sysselsättningsskapande åtgärderna vid konjunkturavmattningar etc. måste ofta ske under stark tidspress som försvårar möjligheterna att inordna åtgärderna i samhällets prioriteringar inom olika samhällsavsnitt. Svårigheterna har varit påtagliga vid såväl den kommunala sektorns som näringslivets medverkan.

I det pågående utvecklingsarbetet för att åstadkomma jämn sysselsättning oberoende av konjunkturen gäller det att vidga ansvaret för sysselsättningen även till företagen. Finans-, kredit- och arbetsmarknadspolitiken kan inte i längden ensamma bära ansvaret. Som exempel på alternativa sysselsättningsskapande åtgärder kan nämnas de av riksdagen antagna förslagen att 20 % av företagens vinster före bokslutsdisposition och skatt skall avsättas till särskild arbetsmiljöfond i företaget samt att ytterligare 15 % av dessa vinster skall avsättas till särskild investeringsfond.

EFA:s betänkande (SOU 1974: 29). Chefen för dåvarande inrikesdepartementet tillkallade år 1967, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor (EFA) med uppgift att ta initiativ till utredningar i frågor rörande arbetsmarknadspolitikens verkningar. Gruppens tillkomst låg i linje med de uttalanden som hade gjorts året innan av riksdagen i samband med behandlingen av förslagen till riktlinjer för arbetsmarknadspolitiken (prop. 1966: 52, SU 107, rskr 251). Statsutskottet betonade bl. a. att den ytterligare aktivering av arbetsmarknadspolitiken, som förslagen i propositionen innebar, ställde ökade krav på kännedom om de förhållanden som de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna avser att påverka likaväl som ökad kännedom om åtgärdernas verkningar.

I EFA ingår representanter för arbetsmarknadens parter, arbetsmarknadsdepartementet, AMS, statskontoret och institutet för social forskning. EFA har ställning av statlig kommitté. För de utrednings- och

forskningsprojekt som har bedrivits inom ramen för gruppens verksamhet har medel ställts till förfogande från bl. a. den särskilda anslagsposten för forsknings- och utvecklingsarbete under anslaget A 2. Kommittéer m. m. under denna huvudtitel. Jag vill i sammanhanget påminna om att jag nyss har förordat att dessa forskningsmedel skall räknas upp från 2 till 3,5 milj. kr.

Som jag nyss har nämnt har EFA under år 1974 avlämnat ett betänkande (SOU 1974: 29) Att utvärdera arbetsmarknadspolitik i vilket arbetsgruppen diskuterar en del av den forskning kring arbetsmarknadspolitiken, som kommit fram inom ramen för EFA:s verksamhet. Följande fyra forskningsprojekt presenteras.

1. Immigrationens ekonomiska effekter för Sverige.
2. Arbetsmarknadsutbildningens samhällsekonomiska kostnader och intäkter.
3. Geografisk rörlighet — ekonomiska och sociala effekter.
4. Informationsöverföringen mellan arbetsförmedling, individ och företag.

Expertgruppen drar härutöver vissa slutsatser om den fortsatta forskningens inriktning.

Betänkandet har remissbehandlats.

Den av EFA hittills igångsatta och samordnade forskningen på arbetsmarknadspolitikens område har bl. a. syftat till att utveckla metoder för kartläggning och utvärdering av verkningarna av olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I fråga om arbetsmarknadsutbildning, geografisk rörlighetsstimulans och immigrationspolitik har EFA redovisat kvantifierade samhällsekonomiska kalkyler vid sidan av ingående redogörelser för vad de studerade åtgärderna betytt för de närmast berörda människorna. I fråga om arbetsförmedlingens informationsverksamhet, som intar en central plats i arbetsmarknadspolitiken genom att den har till uppgift att underlätta sammankopplingen mellan och den ömsesidiga anpassningen av arbetstillfällen och arbetssökande, har EFA redovisat en bred kartläggning och analys av de arbetssökandes och arbetsgivarnas behov av information och av relationerna mellan arbetsförmedlingen och dess faktiska och latenta kunder. I nu angivna hänseenden har sålunda den bedrivna utrednings- och forskningsverksamheten haft den inriktning som 1966 års riksdag förordade.

Beträffade den fortsatta forskningen kring arbetsmarknadspolitikens effekter delar jag i likhet med de remissinstanser, som har yttrat sig i ämnet, EFA:s uppfattning att man bör sträva efter att ge utvärderingsstudierna en fastare anknytning till arbetsmarknadsverkets organisation och budgeteringssystem. Ett nyligen påbörjat forskningsprojekt, benämnt Analys av integrerad arbetsmarknadspolitik, kan ses som ett första led i ett utvecklingsarbete med denna inriktning. Ett av huvudsyftena med nämnda utvecklingsarbete är att få fram metoder för rutinmässiga, syste-

matiska och som styrinstrument mera ändamålsenliga uppföljnings- och utvärderingsstudier än de hittills genomförda. Jag förutsätter därför att AMS med bl. a. hittills genomförda utvärderingsstudier och nyssnämnda förstudie som grund kommer att spela en aktiv och initiativtagande roll i det fortsatta arbetet.

Det är enligt min mening naturligt att AMS inom ramen för de anslag som ställs till förfogande för skilda arbetsmarknadspolitiska program fortlöpande följer användningen av olika arbetsmarknadspolitiska medel inte enbart genom statistisk registrering av verksamhetens omfattning och inriktning utan också genom en analys av denna statistik för att klarlägga om och i vad mån åsyftade effekter har uppnåtts. Detta är ingenting nytt. Sedan lång tid tillbaka kommer det till uttryck bl. a. i att de bemyndiganden som regeringen lämnar AMS att planera och genomföra försöksverksamheter av olika slag regelmässigt åtföljs av uppdrag att också utvärdera verksamheten.

I detta sammanhang vill jag erinra om de tankegångar som har framförts i remissyttrandet från institutet för social forskning, där arbetsmarknadspolitisk försöksverksamhet ses som ett tänkbart led i AMS' utrednings- och utvecklingsarbete, i syfte att få underlag för beslut i fråga om arbetsmarknadspolitikens inriktning och dimensionering. För uppläggning och utvärdering av den utrednings- och utvecklingsverksamhet som AMS löpande har att svara för inom ramen för gällande regler och tilldelade resurser kan det vara lämpligt att arbetsmarknadsverket samarbetar med från verket fristående forskare. Så har exempelvis skett ifråga om en försöksverksamhet med angiven inriktning som sedan en tid tillbaka pågår vid Växjö arbetsförmedling. Försöksverksamhet av det nu antydda slaget utgör en naturlig fortsättning av de studier kring arbetsförmedlingens verksamhet, som EFA har redovisat i sitt betänkande.

I den mån utveckling och introduktion av uppföljnings- och utvärderingsmetoder av det slag jag nu har berört, ställer krav på forsknings- och utredningsverksamhet utöver vad som kan ses som ett normalt inslag i AMS' verksamhet, är styrelsen och övriga inblandade självfallet oförhindrade att ansöka om medel för ändamålet från arbetsmarknadsdepartementets tidigare nämnda forskningsanslag.

Den fortsatta forskningen rörande arbetsmarknadspolitikens effekter måste vidgas till att omfatta också andra slag av medel än de hittills studerade. Detta gäller speciellt de medel som är ägnade att påverka tillgången på arbetstillfällen av olika slag på arbetsmarknaden och därigenom förbättra arbetsmarknadssituationen för speciellt problemdrabbade grupper. I detta sammanhang kan nämnas att anslag har beviljats för inledande studier av effekterna av vad projektledarna kallar indirekt sysselsättningsskapande medel. Därmed avses medel som påverkar arbetsgivarnas villighet och möjligheter att erbjuda arbetstillfällen åt

speciella arbetstagarkategorier. Den halvskyddade sysselsättningen och olika former av bidrag till utbildning i företagen utgör exempel på sådana medel. Denna studie kan sägas komplettera ett tidigare påbörjat forskningsprojekt med syfte att kartlägga och analysera "den potentiella arbetskraften och arbetskraftsrekryteringen". I detta projekt jämförs bl. a. den s. k. potentiella arbetskraftens egenskaper och önskemål med de krav som existerande arbetstillfällen ställer på innehavarna, varigenom man kan få en uppfattning om anpassningsmöjligheterna. De nämnda undersökningarna kan ge utgångspunkter för mera åtgärdsinriktade studier som syftar till att förbättra underlaget för arbetsmarknadspolitiskt beslutsfattande i fråga om såväl sysselsättningsskapande verksamhet som särskilda åtgärder för arbetsanpassning. Jag anser det vara särskilt viktigt att sådana studier tar sikte på arbetsmiljöns betydelse och behovet av olika medel för att åstadkomma förbättringar därvidlag.

EFA har starkt understrukit att försök att kartlägga och värdera effekterna av olika åtgärder inom ramen för arbetsförmedlingens informationsverksamhet, inklusive arbetet på att koppla samman arbetssökande och arbetstillfällen, kräver betydligt mer detaljerad kunskap än som nu finns i fråga om anpassningsprocesserna på arbetsmarknaden. Speciellt intensiv arbetsförmedlingsservice åt vissa grupper av arbetssökande kan t. ex. medföra betydelsefulla men svårbedömbara indirekta effekter för andra grupper. Förbättrad kunskap om arbetsmarknadens funktionssätt, kan vidare ge ett väsentligt bättre underlag för vissa av de uppskattningar av olika slag som måste göras också i samband med övriga utvärderingsstudier på arbetsmarknadspolitikens område. Denna typ av forskning utgör ett viktigt komplement till sådan mera direkt åtgärdsinriktad forskning, som jag i det föregående har berört.

Jag har här i huvudsak uppehållit mig vid de forskningsfrågor som tagits upp i EFA:s betänkande. Det innebär inte att jag därmed angett en gräns för vad jag uppfattar som angelägen forskning inom arbetsmarknadsdepartementets hela ansvarsområde. Jag har tidigare talat om vikten av forsknings- och utredningsverksamhet angående arbetsmiljö och arbetsplatsens problem. Sådan forskning bedrivs i första hand med medel från arbetarskyddsfonden samt inom arbetarskyddsverket. I enlighet med vad jag förut har framhållit anser jag det vara viktigt att forskningen på dessa områden ges ökat utrymme.

För att nå målet arbete åt alla är frågor om den regionala obalansen och möjligheterna att lösa de problem som är förbundna härmed av avgörande betydelse. Jag vill erinra om att expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU) har till uppgift att samordna och initiera forskning med anslutning till regionalpolitiken. Invandrarutredningen har i sitt nyligen avlämnade betänkande (SOU 1974: 69) Invandrarna och minoriteterna tagit upp frågan om forsknings- och utredningsverksamhet på invandringens område. Denna fråga kommer att beredas i samband med utredningens förslag i övrigt.

I anslutning till vad jag nu har anfört om arbetsmarknadsforskningens allmänna inriktning vill jag också ta upp frågan om den organisatoriska ram som kan behövas för att tillgodose behovet av samordning och återföring av forskningsresultaten.

De forskningsprojekt på arbetsmarknadspolitikens område som har bedrivits under senare år med ekonomiskt stöd från det särskilda forskningsanslaget under elfte huvudtiteln har till övervägande delen antingen initierats av EFA eller beviljats stöd sedan EFA beretts tillfälle att bedöma projektets angelägenhetsgrad. EFA har vidare kontinuerligt följt sådana forskningsprojekt och kunnat anlägga synpunkter på projekten under arbetets gång. EFA har slutligen på det sätt som jag nyss har redovisat sammanställt forskningsresultaten så att dessa kan ge vägledning för det fortsatta reformarbetet inom arbetsmarknadspolitiken.

Jag är för min del övertygad om att den kontakt mellan forskningen och de administrativa instanserna som upprätthålls på detta sätt är till gagn både för forskaren och för den som skall omsätta forskningsresultaten i konkreta reformer. Jag anser också att EFA med den sammansättning gruppen har är ett lämpligt organ för att hålla denna kontakt när det gäller arbetsmarknadsforskningen i allmänhet.

Jag vill i detta sammanhang också upplysa att arbetsmarknadsdepartementet nyligen från industridepartementet har övertagit den fortsatta handläggningen av betänkandet (SOU 1973: 55) Beteendevetenskaplig arbetslivsforskning. Ärendet bereds f. n. i departementet. Sedan utredningen presenterade sitt betänkande i december 1973 har frågan om arbetslivsforskning vid universiteten tagits upp av en speciell arbetsgrupp inom universitetskanslersämbetet. Arbetsgruppen har i uppdrag att föreslå former för att stimulera och samordna forskning på lokal nivå inom arbetslivsområdet. Detta utredningsarbete påverkar frågan om inrättande av det seperata institut för arbetslivsforskning som har föreslagits i betänkandet.

Behovet av överblick och resultatåterföring av den forskning kring arbetsplatsens frågor som bedrivs under olika huvudmän övervägs f. n. inom arbetsmarknadsdepartementet.

Programindelning

AMS har de senaste åren fått anslag i programtermer.

Följande programindelning har fastställts att gälla t. v. under budgetåret 1974/75.

1. Arbetsmarknadsinformation
2. Yrkesmässig och geografisk rörlighet
3. Sysselsättningsskapande åtgärder
4. Regionalpolitiska stödåtgärder
5. Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade

6. Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade
7. Åtgärder för flyktingar
8. Kontant stöd vid arbetslöshet
9. Totalförsvarsverksamhet
10. Förvaltning av utrustning

Programmet Arbetsmarknadsinformation omfattar upptagning, bearbetning och spridning av sådan information som underlättar för arbetstagare att efter sina behov och förutsättningar finna lämplig sysselsättning, få vägledning vid val av yrke och utbildning eller kännedom om åtgärder som är ägnade att förbättra vederbörandes möjligheter på arbetsmarknaden samt för arbetsgivare att finna erforderlig arbetskraft.

Programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet omfattar dels ekonomiskt stöd åt deltagare i arbetsmarknadsutbildning samt verkets egna åtgärder och ekonomiskt stöd åt utomstående huvudmän för tillhandahållande av arbetsmarknadsutbildning, dels ekonomiskt stöd åt flyttande arbetskraft.

I programmet ingår delprogrammen Arbetsmarknadsutbildning, Flyttningsbidrag och Inlösen av egnahem m. m.

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder omfattar planering och drift av arbetsmarknadsverkets egna arbeten, initiering av arbeten hos andra huvudmän och ekonomiskt stöd åt dessa, statsbidrag till nedläggningshotade företag i vissa fall samt påverkan av sysselsättningsutbudet genom reglering av investeringsfonder.

I programmet ingår delprogrammen Allmänna beredskapsarbeten, Särskilda beredskapsarbeten, Industribeställningar, Detaljplaneringsbidrag, Investeringsfondsärenden och Stöd till lageruppbyggnad.

Programmet Regionalpolitiska stödåtgärder omfattar aktiviteter för att underlätta lokalisering av företag till regioner där en expansion bör främjas i enlighet med de riktlinjer som har dragits upp i den regionalpolitiska planeringen samt ekonomiskt stöd i detta syfte.

I programmet ingår delprogrammen Lokaliseringssamråd, Lokaliseringsbidrag, Lokaliseringsutbildning, Sysselsättningsstöd och Lokaliseringslån.

Programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade omfattar aktiviteter för rehabilitering av arbetssökande, ekonomiskt stöd åt landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse för anordnande av arbetsprövning och arbetsträning samt anordnande av särskilda kurser och utbildningsformer för arbetssökande med handikapp i arbetslivet.

I programmet ingår delprogrammen Arbetsprövning/arbetsträning samt Utbildning av svårplacerade.

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för

svårplacerade omfattar ekonomiskt stöd till skyddad och halvskyddad verksamhet hos landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse, ekonomiskt stöd åt handikappade m. fl. för anskaffning av motorfordon och igångsättning av eget företag samt ekonomiskt stöd åt arbetsgivare för anpassning av arbetsplats till arbetstagares förutsättningar samt för arbetsbiträde.

I programmet ingår delprogrammen Arbetshjälpmedel åt handikappade, Näringshjälp, Arkivarbeten, Halvskyddad sysselsättning, Skyddad sysselsättning och Hemarbete.

Programmet Åtgärder för flyktingar omfattar överföring av flyktingar till Sverige och omhändertagande av flyktingar och vissa andra grupper av utlänningar tills de kan placeras på arbetsmarknaden.

I programmet ingår delprogrammen Överföring av flyktingar och Omhändertagande av flyktingar.

Programmet Kontant stöd vid arbetslöshet omfattar tillsyn av erkända arbetslöshetskassor, statsbidrag till sådana kassor, bidrag till arbetslösa personer som inte är berättigade till ersättning genom arbetslöshetsförsäkringen samt omställningsbidrag till vissa äldre arbetslösa.

I programmet ingår delprogrammen Ersättning till arbetslöshetskassor, Kontant arbetsmarknadsstöd och Omställningsbidrag.

Programmet Totalförsvarsverksamhet omfattar aktiviteter för dels kartläggning av behov och tillgång på arbetskraft i krig, utformning och genomförande av arbetsmarknadsverkets krigsorganisation, personalplanläggning för det ekonomiska försvaret och handläggning av ansökningar om anstånd med militär tjänstgöring, dels ock godkännande av utbildningsmöjligheter för vapenfria, tjänstplacering av vapenfria, tillsyn över utbildning och tjänstgöring, registrering m. m.

I programmet ingår delprogrammen Försvars- och beredskapsplanering samt Vapenfria tjänstepliktiga.

Programmet Förvaltning av utrustning avser förvaltning av mer kapitalkrävande utrustning t. ex. förläggningsbyggnader och vägmaskiner. Sådan utrustning får hyras ut inom eller utom arbetsmarknadsverket, varvid hyran skall beräknas så att alla uppkommande kostnader täcks.

I programmet ingår delprogrammen Förläggningsbyggnader samt Maskiner och fordon m. m.

Den nu redovisade programindelningen bör gälla oförändrad under budgetåret 1975/76.

Flertalet av de nu nämnda programmen finansieras från anslag som behandlas i det följande under förevarande avsnitt B Arbetsmarknad m. m. Programmen Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade samt Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade finansieras från ett anslag som behandlas under avsnittet C Arbetsmiljö. Programmet

Regionalpolitiska stödåtgärder finansieras dels från ett anslag på driftbudgeten, som behandlas under avsnittet E Regional utveckling, dels från ett anslag på kapitalbudgeten benämnt Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån. Programmet Åtgärder för flyktingar slutligen finansieras från ett anslag som behandlas under avsnittet D Invandring m. m.

Investeringar i utrustning finansieras från reservationsanslaget B 6 Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning.

Arbetsmarknadsverkets medelstilldelning m. m. fördelat på program

Program	1973/74 Utgift	1974/75 Anvisat	1975/76 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
1. Arbetsmarknadsinformation	298 592 000	321 438 000	+114 723 000	+ 58 485 000
2. Yrkesmässig och geografisk rörlighet	948 285 000	1 151 356 000	— 35 756 000	+ 45 579 000
3. Sysselsättningsskapande åtgärder	1 523 921 000	739 431 000	+ 63 569 000	+ 3 504 000
4. Regionalpolitiska stödåtgärder[1]	527 200 000	453 419 000	+119 881 000	+ 35 967 000
5. Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade	63 829 000	84 834 000	+ 30 766 000	+ 13 516 000
6. Sysselsättningsskapande åtgärder för svärplacerade	456 701 000	591 166 000	+123 834 000	+126 413 000
7. Åtgärder för flyktingar	24 573 000	18 210 000	+ 9 290 000	+ 2 785 000
8. Kontant stöd vid arbetslöshet	434 423 000	975 000 000	+ 7 200 000	+105 885 000
9. Totalförsvarsverksamhet	21 872 000	23 606 000	+ 4 194 000	— 1 586 000
10. Förvaltning av utrustning	0	1 000	—	—

[1] Inkl. lokaliseringslån.

Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader

AMS är central förvaltningsmyndighet för allmänna arbetsmarknadsfrågor. AMS är även chefsmyndighet för länsarbetsnämnderna. I styrelsens uppgifter ingår bl. a. att leda planläggning av och själv vidta åtgärder som betingas av arbetslöshet eller brist på arbetskraft, leda verksamheten i fråga om statligt regionalpolitiskt stöd och fullgöra uppgifter enligt lagstiftningen om lokaliseringssamråd samt i övrigt bedriva rådgivning och upplysning rörande näringslivets lokalisering, ha överinseende över den offentliga arbetsförmedlingen samt öva tillsyn över annan arbetsförmedling än den offentliga och över de erkända arbetslöshetskassorna, handlägga vissa ärenden rörande investeringsfonder, planlägga utnyttjandet av landets arbetskraft vid krig eller krigsfara samt handlägga ärenden om uppskov eller anstånd med militärtjänstgöring och vissa ärenden rörande vapenfria tjänstepliktiga.

Chef för AMS är en generaldirektör med en överdirektör som ställföreträdare. Inom styrelsen finns tre avdelningar, nämligen avdelningen för arbetsmarknadsservice, avdelningen för sysselsättningsplanering och avdelningen för ekonomi och administration. Inom avdelningen för ar-

betsmarknadsservice finns sex enheter, inom avdelningen för sysselsättningsplanering fem enheter och inom avdelningen för ekonomi och administration fem enheter.

Under AMS är länsarbetsnämnderna länsmyndigheter för allmänna arbetsmarknadsfrågor. Varje länsarbetsnämnd har ett kansli bestående av en förmedlingsavdelning, en planeringsavdelning och en administrativ avdelning. Arbetet hos länsarbetsnämnden leds av en länsarbetsdirektör. För arbetsförmedlingsverksamheten är landet indelat i 69 distrikt, vart och ett med ett distriktskontor, som under länsarbetsnämnden har ansvaret för förmedlingsverksamheten inom distriktet, och ett antal lokalkontor som är underställda distriktskontoret. Antalet lokalkontor uppgår till sammanlagt 149. Dessutom finns arbetsförmedlingsombud och tillfälliga kontor.

Förmedlingsorganens verksamhet omfattar bl. a. information, platsförmedling och arbetsförberedande åtgärder. Länsarbetsnämnderna har därjämte ålagts vissa uppgifter enligt lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder. Länsarbetsnämnderna skall vidare handlägga ärenden angående kontant arbetsmarknadsstöd samt biträda vid försvarsberedskapsplanering enligt styrelsens anvisningar.

Förvaltningskostnaderna avser i huvudsak lönekostnader och andra omkostnader för personalen vid AMS, länsarbetsnämndernas kanslier och arbetsförmedlingskontoren samt kostnader för databehandling. Förvaltningskostnaderna belastar programmen och medel för att täcka dessa kostnader tas upp under samma anslag som gäller för övriga kostnader under resp. program. I likhet med tidigare har AMS dock redovisat sina förslag beträffande förvaltningskostnaderna sammanförda för alla programmen. Detta underlättar statsmakternas prövning av personalförstärkningar och omkostnadsposterna. I det närmast följande behandlas därför AMS' förslag beträffande förvaltningskostnaderna för budgetåret 1975/76 gemensamt för alla programmen.

	1974/75	1975/76 Beräknad ändring	
		AMS	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	3 558	+530	–
Övrig personal	862	+112	–
	4 420	**+642**	**+290**
Utgiftsposter			
Vissa lönekostnader	243 171 000	+ 70 595 000	+ 46 160 000
Arvoden till yrkesvalslärare	200 000	+ 6 000	+ 6 000
Övriga arvoden	1 397 000	+ 43 000	+ 43 000
Utbildnings- och instruktionsverksamhet	3 520 000	+ 2 820 000	+ 450 000
Sjukvård	765 000	+ 165 000	+ 57 000

	1974/75	1975/76 Beräknad ändring	
		AMS	Föredraganden
Lokalkostnader			
a) Styrelsen	8 825 000	+ 1 202 000	+ 1 202 000
b) Länsarbetsnämndernas kanslier och arbetsförmedlingskontoren	38 242 000	+ 14 348 000	+ 10 448 000
Reseersättningar	7 866 000	+ 1 019 000	+ 900 000
Expenser			
a) Inventarier	3 600 000	+ 1 455 000	
b) Telefon m. m.	11 500 000	+ 450 000	+ 1 779 000
c) Övriga expenser	5 254 000	+ 2 241 000	
ADB i förmedlingsarbetet	6 500 000	[1] — 6 500 000	[1] — 6 500 000
Övrig databehandling			
a) Datasystem och terminaler m.m.	8 970 000	+ 1 830 000	+ 150 000
b) Styrinformationsstatistik	—	+ 800 000	+ 800 000
c) Rationaliseringsundersökningar	225 000	+ 225 000	—
d) Bearbetning av statistiskt material	525 000	+ 225 000	—
Postavgifter	550 000	+ 98 000	—
Kapitalkostnader	900 000	+ 2 350 000	+ 1 250 000
	342 010 000	[2] **+ 93 37 000**	[3] **+ 56 745 000**

[1] Denna utgiftspost flyttas till programmet Arbetsmarknadsinformation för budgetåret 1975/76.

[2] Härtill kommer följdkostnader med 3 080 000 kr. för de nya tjänster AMS föreslår. Följdkostnaderna avser sjukvård, reseersättningar och expenser.

[3] Inberäknat följdkostnader.

AMS

1. Pris- och löneomräkning 34 434 000 kr., varav 8 420 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg under utgiftsposterna Vissa lönekostnader, Arvoden till yrkesvalslärare, Övriga arvoden och Lokalkostnader (städlöner).

2. 0-alternativet skulle i huvudsak innebära en minskning av personalen på länsarbetsnämndernas kanslier och arbetsförmedlingskontoren motsvarande 217 tjänster som inspektör i högst F 9.

3. Vissa lönekostnader. Under denna utgiftspost faller dels avlöningsförmåner till personalen vid AMS, länsarbetsnämndernas kanslier och arbetsförmedlingskontoren, dels ersättningar för konsultuppdrag, dels arvoden till länsarbetsnämndernas läkare, kontaktmän för yrkesvägledning, praktikanter, arbetsförmedlingsombud och särskilda mönstringsförrättare.

a) AMS' enheter bör tillföras följande nya tjänster, nämligen

revisionskontoret 1 byrådirektör och 1 revisor som allmän förstärkning,

förmedlingsenheten 1 byrådirektör som chef för anståndsgruppen, 1 byrådirektör för ärenden angående anpassningsverksamhet och 1 byråsekreterare för ärenden angående praktikförmedling,

arbetsvårdsenheten 1 byråingenjör för handläggning av statsbidragsärenden m. m., 1 byrådirektör för ärenden angående arbetshjälpmedel åt handikappade och 1 byråsekreterare för frågor rörande psykiskt utvecklingsstörda,

yrkesvägledningsenheten 1 byrådirektör för planeringsuppgifter i samband med framställning av yrkesorienterande informationsmaterial, 1 byrådirektör för samordning av verkets yrkesvägledningsinsatser inom folkhögskolan och vuxenutbildningen i övrigt och 1 psykolog för samordningsuppgifter,

utbildningsenheten 1 byråsekreterare för handläggning av besvärsärenden, 1 byråsekreterare för frågor rörande förberedande kurser och 1 byråsekreterare för planering av yrkesutbildande kurser,

försäkringsenheten 1 avdelningsdirektör och 2 byrådirektörer för handläggning av besvärsärenden,

metod- och informationsenheten 1 avdelningsdirektör för frågor rörande användningen av ADB inom arbetsförmedlingen och 1 byrådirektör för verkets externa information,

utredningsenheten 1 kanslist för sammanställningsuppgifter,

försvarsenheten 1 byråingenjör för startplanläggning av nya företag,

ekonomienheten 1 byrådirektör som allmän förstärkning av redovisningssektionen och 1 byråsekreterare för ekonomi-administrativa utredningar,

organisationsenheten 1 byrådirektör och 1 byråsekreterare för administrativ utveckling samt 1 byrådirektör för kostnads-intäktsanalyser m. m.,

juridiska enheten 1 arkivarie och 1 kanslist som allmän förstärkning,

personalenheten 1 byrådirektör för kvalificerat personaladministrativt arbete och 1 byråsekreterare för arbetsuppgifter i samband med ett personalpolitiskt program.

AMS' enheter bör vidare tillföras 12 biträden, varav 9 kvalificerade.

b) *Arbetsförmedlingen* (länsarbetsnämndernas kanslier och arbetsförmedlingskontoren) bör tillföras 500 tjänster för handläggande personal och 100 tjänster för biträden, varav 50 kvalificerade, samt medel för anställning av ytterligare 130 arbetsförmedlingsaspiranter under helt år.

Behovet av personaltillskott till arbetsförmedlingen motiveras av dels de platsförmedlande uppgifterna, dels de arbetsförberedande åtgärderna. Väsentliga samhällsekonomiska och andra vinster skulle kunna uppnås genom en ökad satsning på de platsförmedlande åtgärderna. Tillströmningen av arbetssökande till arbetsförmedlingen har under senare år ökat kraftigt. Antalet arbetslösa anmälda hos arbetsförmedlingen uppgick år 1970 till i genomsnitt 36 512. År 1973 hade antalet ökat till 66 191. En jämförelse av arbetskraftsundersökningarna (AKU) för de båda åren ger liknande resultat. Av särskilt intresse är de uppgifter som AKU redovisar om andelen arbetslösa som har sökt arbete genom ar-

betsförmedlingen. Under år 1970 sökte i genomsnitt 64,7 % av de arbetslösa arbete genom arbetsförmedlingen. Denna andel hade år 1973 ökat till 77,3 %. Trots det förbättrade konjunkturläget och en stigande efterfrågan på arbetskraft är arbetslösheten fortfarande stor. En växande andel arbetssökande är nytillträdande kvinnor och ungdomar utan arbetsmarknadserfarenhet. Vid undersökningar av placeringsmöjligheterna för anmälda arbetslösa vid ett antal förmedlingskontor har framkommit att mer än hälften av de arbetslösa har sådana funktionsnedsättningar, andra arbetshinder eller sådana villkor för sitt sökande att de måste betecknas som svårplacerade. För att fylla behovet av arbetskraft och reducera arbetslösheten måste en ömsesidig anpassning mellan krav och önskemål komma till stånd.

Verksamheten med anpassningsgrupperna har utvidgats och omfattar nu praktiskt taget samtliga branscher på arbetsmarknaden. Den utan jämförelse största arbetsuppgiften för arbetsförmedlingen är dock att få grupperna att fungera. Även om man bör kunna förutsätta att arbetsmarknadsparternas representanter i anpassningsgrupperna kommer att driva på denna verksamhet, torde resultatet i hög grad bero på aktiva insatser från förmedlingarnas sida. Styrelsen anser att en av arbetsförmedlingens viktigaste uppgifter i framtiden blir att genom anpassningsarbetet öppna portarna för arbetslösa handikappade och förebygga friställning av redan anställda. Styrelsen räknar även med att den ökade satsning på förbättringar i arbetsmiljön som har aviserats kan komma att medföra krav på ökade insatser från förmedlingens och anpassningsgruppernas sida.

Mellan åren 1970 och 1973 ökade antalet sysselsatta kvinnor med mer än 150 000, medan antalet sysselsatta män i stort sett var oförändrat. Under samma tid minskade antalet latent arbetssökande kvinnor med 47 000. Samtidigt visar arbetslöshetssiffrorna på betydande regionala variationer i kvinnornas möjligheter till sysselsättning. Arbetslösheten bland kvinnor var enligt AKU i mars 1974 2,2 %, medan den i mars 1970 var 1,6 %. Denna arbetslöshet har flera olika orsaker. Många kvinnor har mycket bestämda villkor i fråga om arbetstidens längd och förläggning, arbetsplatsens lokalisering, arbetets karaktär etc. Både företagens och de sökandes önskemål är starkt traditionsbundna. Detta gör att förmedlingen måste ägna kvinnliga arbetssökande förhållandevis mera tid än män. Särskilt kvinnor, som har varit borta från arbetsmarknaden några år, behöver ingående orientering om vad arbetsmarknaden har att bjuda och om samhällets sociala service bl. a. när det gäller barnomsorg, innan anställning kan komma till stånd. De åtgärder som innevarande budgetår sätts in för att särskilt stödja de kvinnor som vill gå ut på arbetsmarknaden omfattar bl. a. 100 nya tjänster till arbetsförmedlingen. Dessa får ses som en början till en mer omfattande verksamhet, som kommer att engagera förmedlingens alla resurser.

Åtgärder för att vidga yrkesvalet bör riktas till både kvinnor och män. Yrkes- och studievalet i skolan — vilket fortfarande i stort sett följer traditionella könsrollsmönster — motiverar förstärkta yrkesvägledningsinsatser för ungdomar som söker arbetsförmedlingens hjälp. Den kraftiga utbyggnad som nu sker av studie- och yrkesorienteringen inom såväl gymnasieskolan som högskolan kommer visserligen att avlasta arbetsförmedlingen vissa direkta, informativa insatser inom utbildningsväsendet. Samtidigt ställs emellertid större krav på yrkesvägledning och arbetsmarknadsinformation när eleverna lämnar skolan. De ungdomar som av skoltrötthet eller andra skäl inte skaffar sig fortsatt skolutbildning efter grundskolan eller som avbryter gymnasiestudier har stora svårigheter att hävda sig på arbetsmarknaden. För att dessa skall få en förankring i arbetslivet krävs omfattande arbetsförmedlingsåtgärder såsom yrkesvägledning och platsförmedling.

Även andra grupper har berättigade anspråk på arbetsförmedlingens service. Det gäller t. ex. ombytessökande som genom förmedlingens medverkan kan finna anställningar som bättre motsvarar deras utbildning och förutsättningar och vilkas uppgifter kan övertas av andra sökande. En betydande del av dem som anlitar arbetsförmedlingen utgörs av ombytessökande, vilket även har framgått av förundersökningar som har gjorts inför införandet av den s. k. styrinformationen. Statistiken över antalet arbetslösa och lediga platser ger endast en begränsad bild av belastningen vid arbetsförmedlingen. En fortsatt utbyggnad av arbetsförmedlingens service åt bl. a. ombytessökande och åt arbetsgivarna skulle vidare ge ökade möjligheter att lösa sysselsättningsproblemen för de konkurrenssvaga grupperna på arbetsmarknaden. Det förtjänar att understrykas att en ökad marknadstäckning för arbetsförmedlingen inte bör ses som ett mål i sig. Vad som bör eftersträvas är effektivare sökprocesser och ett effektivare informationssystem totalt sett.

Sedan det kontanta arbetsmarknadsstödet infördes den 1 januari 1974 har t. o. m. juni månads utgång ca 42 000 sökt stödet. Huruvida siffran är representativ för den fortsatta belastningen på arbetsförmedlingen är svårt att avgöra för närvarande. Erfarenheterna hittills visar dock att den nya stödformen i hög grad kommer att ta arbetsförmedlingens resurser i anspråk.

Styrelsen har i de senaste årens anslagsframställningar redovisat behovet av personalförstärkning till länsarbetsnämndernas kanslier. Det är betydelsefullt att personalresurserna tillvaratas på bästa sätt. En aktiv personalpolitik förutsätter särskild personal för personaladministrativa frågor. För närvarande ligger huvudansvaret på kansliinspektören och dennes närmaste medhjälpare. Det är nödvändigt med en avlastning av dessa tjänstemän. Till varje länsarbetsnämnd bör därför knytas en tjänsteman för personaladministrativa uppgifter. Som exempel på sådana uppgifter kan nämnas frågor om personalplanering, rekrytering, intro-

duktion och handledning, utbildningsfrågor samt personalvårdsfrågor.

Arbetsbelastningen för biträdespersonalen har under senare år ökat alltmer. Bl. a. har administrationen av de ekonomiska bidragen inneburit en stark ökning av arbetsuppgifterna. Biträdespersonal måste också kunna disponeras för att avlasta handläggande personal vissa rutinuppgifter t. ex. i samband med det kontanta arbetsmarknadsstödet, styrinformationen och kravverksamheten. Styrelsens önskemål om fler biträdestjänster har hittills tillgodosetts endast i ringa utsträckning.

c) *Övrigt.* Medlen för arvoden till länsarbetsnämndernas läkare behöver räknas upp med 900 000 kr. motsvarande ytterligare 150 veckotimmar och med 400 000 kr. för tre heltidsanställda läkare. För anlitande av utomstående expertis vid kollektiv yrkesvägledning och i ärenden om organisationsförmedling och näringshjälp samt för fortsatt utbyggnad av verksamheten med kontaktmän för yrkesvägledning vid folkhögskolorna behövs ytterligare 325 000 kr. under budgetåret 1975/76.

Kostnaderna för de under denna punkt föreslagna personalförstärkningarna och medelsuppräkningarna utgör 43 767 000 kr. exkl. omkostnader. Av beloppet avser 1 316 000 kr. uppräkning av lönekostnadspålägget.

4. Utbildnings- och instruktionsverksamhet. Medelsbehovet för budgetåret 1975/76 beräknas till 6 340 000 kr., vilket innebär en ökning med 2 820 000 kr., varav 218 000 kr. avser prisomräkning. Medelsbehovet fördelar sig enligt följande.

Ändamål	Beräknad utgift
a. Aspirantutbildning	1 980 000
b. Ny förmedlingsorganisation och nya arbetsformer	1 900 000
c. Administrativa datarutiner	150 000
d. Kurser för kontorspersonal	300 000
e. Kurser för handläggande personal	150 000
f. Fritidsstudier	300 000
g. Extern utbildning	200 000
h. Lokal utbildning	285 000
i. Kapitalutgifter för Aske kursgård	1 075 000
Summa	**6 340 000**

a. Den grundläggande utbildningen av arbetsförmedlingsaspiranter omfattar sammanlagt en utbildningstid av omkring ett år. Den är uppdelad i en praktisk och en teoretisk del. Den praktiska utbildningen är helt förlagd till förmedlingskontor. Den teoretiska utbildningen är uppdelad i två avsnitt: en lokalt anordnad utbildning om 2 1/2 månad, förlagd till vissa distriktskontor, och en centralt anordnad utbildning i internatkurs omfattande två kurser om vardera 1 vecka. Den grundläggande aspirantutbildningen behöver enligt styrelsens mening byggas ut med ytterligare en internatkurs om 1 vecka. Med denna utgångspunkt beräknas utgifterna till 4 400 kr. per aspirant. Utbildningen planeras omfatta 450 aspiranter.

b. Grundläggande för den nya förmedlingsorganisationen är en integrering av olika personalgruppers arbete. Integreringen medför en breddning av den enskilde tjänstemannens arbetsområde. Breddningen nödvändiggör i sin tur en ökning av personalutbildningen. För budgetåret 1975/76 planeras 46 internatkurser med 20—25 deltagare i varje, jämfört med 33 kurser under budgetåret 1974/75. Utgifterna beräknas till ca 30 000 kr. per kurs. Viss försöksverksamhet har vidare bedrivits under utbildningsbeteckningen Personalledning-personalsamverkan. Försöksverksamheten har resulterat i en plan enligt vilken utbildningen uppdelas i fyra skeden: ett förberedande inläsningsavsnitt, en central veckokurs, tillämpningsuppgifter i arbetsledarens egen arbetsgrupp och slutligen en central kurs om tre dagar. Utgifterna beräknas till 2 000 kr. per kursdeltagare. Utbildningen planeras omfatta 250 tjänstemän med direkt arbetsledande funktion.

c. Utbildningen i administrativa datarutiner planeras omfatta 125 tjänstemän till en beräknad utgift av 1 200 kr. per deltagare.

d. Utbildningen av kontorspersonal planeras omfatta 250 tjänstemän till en beräknad utgift av 1 200 kr. per deltagare.

e. Utbildningen av handläggande personal avser beredningS- och föredragningsteknik samt sysselsättningsplanering. Utbildningen planeras omfatta 125 tjänstemän till en beräknad utgift av 1 200 kr. per deltagare.

5. Lokalkostnader. För verkets centrala förvaltning, som i augusti 1974 flyttade in i nyuppförda lokaler i Solna, beräknas medelsbehovet till 10 027 000 kr. (inkl. höjt lönekostnadspålägg) under budgetåret 1975/76. Härav avser 8 820 000 kr. hyror m. m., 1 027 000 kr. städning och 180 000 kr. övriga utgifter. Jämfört med budgetåret 1974/75 ökar medelsbehovet med 1 202 000 kr. — Vad härefter beträffar länsarbetsnämndernas kanslier och arbetsförmedlingskontoren uppgick den sammanlagda lokalytan den 1 juli 1974 till 170 000 m^2. Om arbetsförmedlingen skall kunna arbeta effektivt behöver lokalytan ökas till 186 000 m^2 under budgetåret 1974/75 och till 205 000 m^2 under budgetåret 1975/76. Både med hänsyn till de arbetssökande och till arbetsbetingelserna för personalen bör stora kontor i framtiden undvikas. Arbetsförmedlingar med mer än 40 handläggande tjänstemän bör inte finnas. I stället för utökning av befintliga distriktskontor planeras därför nya lokalkontor i bl. a. Stockholm, Göteborg och Malmö. Lokalkostnaderna för länsarbetsnämndernas kanslier och arbetsförmedlingskontoren under budgetåret 1974/75 har av Kungl. Maj:t beräknats till 38,2 milj. kr. Om lokalbehovet skall kunna tillgodoses i nödvändig omfattning uppgår emellertid medelsbehovet för budgetåret 1974/75 till 46,3 milj. kr. enligt AMS beräkningar. För budgetåret 1975/76 behöver detta belopp räknas upp med 6 211 000 (inkl. höjt lönekostnadspålägg). Medelsbehovet för budgetåret 1975/76, vilket alltså uppgår till 52 590 000 kr.,

specificeras enligt följande. Hyrorna beräknas till 38 491 000 kr. För ändrings- och inredningsarbeten beräknas 2 750 000 kr. och till städning 10 551 000 kr. Löpande underhåll m. m. beräknas slutligen till 798 000 kr.

6. Övrig databehandling. För datasystem och terminaler m. m. har medelsbehovet under budgetåret 1974/75 beräknats till 8 970 000 kr. För budgetåret 1975/76 behöver detta belopp räknas upp med 1 830 000 kr., varav 1 440 000 kr. utgör pris- och löneomräkning. Flera datasystem som har tagit över tunga manuella rutiner är i gång. Dessa system omfattar ekonomitekniska funktioner såsom utbetalningar, fakturerings- och kravrutiner, redovisning m. m. Dessutom hanteras i styrelsens system produktionstekniska data samt statistikuppgifter. Verksamhetens inriktning beräknas i stort sett oförändrad gentemot budgetåren 1973/74 och 1974/75. En viss volymökning beräknas dock för den vanliga produktionen genom att verkets insatser medför en större mängd bearbetningar inom de olika systemen. I övrigt kommer underhållsprogrammering och utvecklingsarbete att utföras för att dels göra användningen av systemen mer flexibel, dels hålla driftutgifterna på en rimlig nivå. — Fr. o. m. den 1 juli 1974 har arbetsförmedlingens arbetslöshetsräkningar (mittmånadsräkningar) ersatts av en ny statistik, benämnd styrinformationsstatistik. Denna visar den kontinuerliga genomströmningen av arbetssökande, såväl ombytessökande som arbetslösa, hos arbetsförmedlingen och väntas ge ett bättre underlag för planering och uppföljning av förmedlingens verksamhet. Det statistiska grundmaterialet registreras på statistikkort som en gång varje månad samlas in länsvis och sänds vidare för maskinell bearbetning centralt. Varje arbetsförmedlingskontor får sedan ett tabellmaterial över sökandena vid kontoret. Kostnaderna för bearbetning beräknas till 800 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Föredragandena

De stora personalförstärkningar som arbetsmarknadsverket har tillförts såväl innevarande som närmast föregående budgetår har till övervägande delen inriktats på att underlätta anpassningen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. Arbetsförmedlingen har dessutom under kalenderåret 1974 förstärkts med 200 tillfälliga arbetsförmedlare för en särskild kampanj i detta syfte. I sin motivering för personalförstärkningar under budgetåret 1975/76 anför AMS att det har visat sig allt svårare att jämka samman krav och önskemål från arbetsgivare resp. arbetstagare beroende på de successivt höjda krav som förändringarna i näringslivet medför och på de begränsningar som många arbetssökande har i sitt arbetsutbud. Jag delar AMS' uppfattning att fortsatta ansträngningar måste göras för att få arbetsgivarnas och arbetstagarnas önskemål att sammanfalla. Arbetsförmedlingen måste här spela en aktiv

roll för att fylla behovet av arbetskraft och reducera arbetslösheten. AMS anför vidare i sin motivering att en växande andel av de arbetssökande utgörs av kvinnor och ungdomar utan arbetsmarknadserfarenhet och att dessa nytillträdande arbetssökande ofta kräver omfattande förmedlingsinsatser innan en anställning kan komma till stånd. När det gäller kvinnorna är enligt AMS både företagens och sökandenas önskemål starkt traditionsbundna. I likhet med AMS anser jag att arbetsförmedlingen även här måste spela en aktiv roll för att bryta traditionella könsrollsmönster i arbetslivet och därmed bidra till att utjämna skillnaderna mellan männens och kvinnornas ställning på arbetsmarknaden. Jag vill i detta sammanhang erinra om att av det för innevarande budgetår beslutade personaltillskottet 100 arbetsförmedlare har avsetts för särskilt stöd åt kvinnor som vill gå ut på arbetsmarknaden. Jag delar vidare AMS' uppfattning att ytterligare insatser behövs för att de nytillträdande grupperna skall få en förankring i arbetslivet.

Särskild uppmärksamhet måste ägnas även åt de konkurrenssvaga grupperna på arbetsmarknaden. Som AMS framhåller är en av arbetsförmedlingens viktigaste uppgifter att genom anpassningsgrupperna bereda sysselsättning åt de äldre och handikappade på den öppna arbetsmarknaden och förebygga friställning av redan anställda. I detta syfte har anpassningsarbetet utvidgats och omfattar nu praktiskt taget alla branscher på arbetsmarknaden. Erfarenheterna hittills visar emellertid att arbetsförmedlingen måste öka sina insatser om anpassningsarbetet skall leda till resultat. AMS framhåller i detta sammanhang att ytterligare personal behövs om arbetsmarknadsverket skall kunna utnyttja de befogenheter som de förra året antagna trygghetslagarna ger när det gäller att påverka företagens personalpolitik. För egen del anser jag att trygghetslagstiftningen bör uppfordra till ökade insatser i anpassningsarbetet från arbetsförmedlingens sida. Även om denna under en följd av år har fått betydande förstärkningar för detta arbete står det enligt min mening klart att ytterligare personella resurser behövs.

Mot bakgrund av det nu anförda finner jag det nödvändigt att arbetsmarknadsverket för nästa budgetår tillförs väsentliga personalförstärkningar främst för de platsförmedlande uppgifterna och för medverkan i anpassningsgruppernas verksamhet. Förstärkningen bör enligt min uppfattning vara av samma storlek som den som beslöts för innevarande budgetår, dvs. motsvara 290 tjänster för handläggande personal eller biträden samt en ökning av antalet arbetsförmedlingsaspiranter från 170 till 230 årligen. I likhet med föregående år bör förstärkningen tillföras verket i form av en medelsram. Jag räknar med ett belopp av 46 160 000 kr. (exkl. följdkostnader), varav 18 582 000 kr. utgör löneomräkning och 8 116 000 kr. höjt lönekostnadspålägg. De förslag till personalökningar som AMS tar upp i sin anslagsframställning för nästa budgetår berör såväl den centrala organisationen som länsarbetsnämn-

dernas kanslier och arbetsförmedlingskontoren och avser både nya tjänster och utomstående expertis. I en tilläggsframställning avseende ADB i förmedlingsarbetet, som jag behandlar närmare under programmet Arbetsmarknadsinformation, föreslår AMS dessutom ytterligare biträden och s. k. systemutredare för särskilda uppgifter i samband med framställningen av ADB-platslistor. Hela det av AMS angivna resursbehovet får tillgodoses i den mån det ryms inom ramen för den förstärkning motsvarande 290 tjänster som jag nyss har förordat. Det bör enligt min mening mot denna bakgrund ankomma på regeringen att efter förslag från AMS bestämma hur förstärkningen skall fördelas mellan olika delar av organisationen.

Beträffande de för programmen gemensamma förvaltningskostnaderna i övrigt inskränker jag mig till följande kommentarer. Som jag antydde nyss behandlar jag medelsbehovet för ADB i förmedlingsarbetet för nästa budgetår under programmet Arbetsmarknadsinformation i det följande. Följdkostnaderna för de nyssnämnda personalökningarna beräknar jag till i runt tal 1,5 milj. kr. I fråga om verkets lokaler innebär AMS' förslag att utgifterna för den centrala organisationen kommer att uppgå till ca 10 milj. kr. och för verkets övriga lokaler till ca 52,6 milj. kr. för nästa budgetår. Såvitt avser den centrala organisationen ansluter jag mig till AMS' förslag. Vad beträffar verkets övriga lokaler är jag däremot inte beredd att helt godta AMS' förslag utan beräknar utgifterna till i runt tal 48,7 milj. kr. för nästa budgetår.

Med hänvisning i övrigt till den tidigare redovisade sammanställningen beräknar jag de gemensamma förvaltningskostnaderna under budgetåret 1975/76 till i runt tal 399 milj. kr. (+57 milj. kr.). Detta belopp skall fördelas mellan programmen i förhållande till deras beräknade andel i de gemensamma förvaltningskostnaderna. Som jag har nämnt i det föregående tas medel för att täcka dessa kostnader upp under samma anslag som gäller för övriga kostnader under resp. program. Det sagda gäller dock inte programmet Förvaltning av utrustning. Kostnaderna under detta program skall täckas av hyra som debiteras de program som använder utrustningen. Följande tablå visar hur de gemensamma förvaltningskostnaderna fördelar sig mellan programmen.

	1975/76 Beräknat
Arbetsmarknadsinformation	322 290 000
Yrkesmässig och geografisk rörlighet	21 935 000
Sysselsättningsskapande åtgärder	19 935 000
Regionalpolitiska stödåtgärder	4 385 000
Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade	3 190 000
Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade	10 365 000
Åtgärder för flyktingar	1 995 000
Kontant stöd vid arbetslöshet	5 585 000
Totalförsvarsverksamhet	7 975 000
Förvaltning av utrustning	1 100 000
Summa	**398 755 000**

B 1. Arbetsmarknadsservice

1973/74 Utgift 1 246 876 802
1974/75 Anslag 1 472 794 000
1975/76 Förslag 1 576 858 000

Från anslaget bestrids utgifterna för programmen Arbetsmarknadsinformation samt Yrkesmässig och geografisk rörlighet. Programmet Arbetsmarknadsinformation är inte uppdelat på delprogram. I programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet ingår delprogrammen Arbetsmarknadsutbildning, Flyttningsbidrag och Inlösen av egnahem m. m.

	1973/74 Utgift	1974/75 Anslag	1975/76 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Programmet Arbetsmarknadsinformation				
Förmedling, arbetsvård och yrkesvägledning[1]	298 592 000	321 438 000	+114 723 000	+ 58 485 000
Programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet				
Arbetsmarknadsutbildning	863 727 000	1 058 400 000	— 45 800 000	+ 28 300 000
Flyttningsbidrag	64 663 000	73 500 000	+ 5 300 000	+ 13 800 000
Inlösen av egnahem m. m.	84 000	1 000 000	—	—
Förvaltningskostnader	19 407 000	18 456 000	+ 4 744 000	+ 3 479 000
Summa	[2] **1 246 877 000**	**1 472 794 000**	[3] **+ 78 967 000**	**+104 064 000**

[1] Inberäknat förvaltningskostnader.
[2] Inkl. 403 000 kr. avseende det tidigare under anslaget redovisade delprogrammet Bostäder för flyttande arbetskraft.
[3] I förekommande fall har höjt lönekostnadspålägg inräknats.

Programmet Arbetsmarknadsinformation omfattar olika verksamheter som syftar till att ge arbetssökande ett verksamt stöd för bästa möjliga utbyte av sitt arbetskraftsutbud och att medverka till att arbetsgivare inom ramen för de arbetskraftstillgångar som finns eller kan utvecklas finner erforderlig personal. Avdelningen för arbetsmarknadsservice vid AMS handhar verksamheten centralt. Regionalt och lokalt är länsarbetsnämnderna resp. arbetsförmedlingskontoren ansvariga.

Arbetsförmedlingens verksamhet kan delas upp i en informationsfunktion, en platsförmedlande funktion och en arbetsförberedande funktion. Till informationsfunktionen hör alla allmänna upplysningar, muntliga, skriftliga eller via andra informationsmedia, som arbetsförmedlingen lämnar. Den tryckta informationen består huvudsakligen av lokala eller riksomfattande platslistor. Kurskataloger, foldrar och skilda publikationer kring arbetsmarknaden, olika yrken och utbildningar utgör andra delar av den tryckta informationen till allmänheten.

Arbetsförmedlingens platsförmedlande funktion avser den hjälp som

lämnas till arbetssökande vid platsvalet och till arbetsgivare som söker arbetskraft. Denna hjälp kan lämnas under relativt enkla former men också kräva stora insatser av tid och ekonomiska resurser såväl när det gäller lokal som interlokal förmedling. Hjälpen till arbetssökande kan bestå i att förmedlingen lämnar individuella förslag på lediga platser, för sökandens räkning kontaktar arbetsgivare om lediganmäld plats eller ackvirerar plats som inte har anmälts till förmedlingen. För att underlätta att anställning kommer till stånd kan förmedlingen bl. a. ge bidrag till flyttning eller till olika slag av arbetshjälpmedel. Arbetsgivarna kan få individuell hjälp genom att förmedlingen föreslår viss sökande till ledig plats, söker arbetskraft som inte finns anmäld hos förmedlingen eller ger bidrag till utbildning eller till exempelvis särskilda anordningar på arbetsplatsen.

Ackvisition av platser genomförs ofta i samband med besök av förmedlare på företagen. Därvid diskuteras även frågor rörande arbetstidens omfattning, arbetsplatsernas utformning, den kvinnliga arbetskraftens, de handikappades och äldres yrkesförutsättningar, företagens personalpolitik m. m.

Arbetsförmedlingens arbetsförberedande funktion inriktar sig på sökande som inte direkt kan få arbete på hemorten eller annan ort. För att en anställning skall komma till stånd kan skilda åtgärder behövas. Det kan gälla yrkesbyte, alternativa arbetsuppgifter, flyttning till annan ort, yrkesutbildning, anställning i skyddat arbete, näringshjälp till eget företag, m. m. För den enskilde kan det bli fråga om relativt stora förändringar av hans/hennes situation. Även för yrkesobestämda nytillträdande och för dem som på längre sikt vill välja eller byta yrke vidtas arbetsförberedande åtgärder.

Arbetsförmedlingens användning av de arbetsmarknadspolitiska instrumenten för yrkesmässig och geografisk rörlighet, för sysselsättningsskapande åtgärder samt för rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade arbetslösa utgör delar av andra program. De berörs därför inte närmare här.

Programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet består av delprogrammen Arbetsmarknadsutbildning, Flyttningsbidrag och Inlösen av egnahem m. m.

Delprogrammet Arbetsmarknadsutbildning omfattar yrkesutbildning som sker av sysselsättningspolitiska skäl. Huvudsakligen är det fråga om omskolning och annan yrkesutbildning av personer, som är eller löper risk att bli arbetslösa eller är svårplacerade på arbetsmarknaden och för vilka en utbildning bedöms nödvändig för att stadigvarande arbete skall kunna erhållas. Som försöksverksamhet anordnas sedan budgetåret 1966/67 utbildning till s. k. bristyrken av även icke arbetslösa personer (bristyrkesutbildning). Delprogrammet belastas av kostnader främst för

anordnande av utbildningen och för utbildningsbidrag åt kursdeltagarna enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966: 368, omtryckt 1972: 300, ändrad senast 1974: 980). AMS och skolöverstyrelsen svarar gemensamt för arbetsmarknadsutbildningen.

De övriga två delprogrammen inom programmet avser verksamhet med flyttningsbidrag och inlösen av egnahem m. m. enligt arbetsmarknadskungörelsen.

Programmet Arbetsmarknadsinformation

AMS

Under programmet har AMS lämnat en utförlig redogörelse för arbetsförmedlingens verksamhet under budgetåret 1973/74 och för sin bedömning av den långsiktiga utvecklingen inom arbetsförmedlingen. AMS har anfört bl. a. följande.

Arbetsförmedlingens informerande, platsförmedlande och arbetsförberedande åtgärder under budgetåret 1973/74 fick sin inriktning av det speciella arbetsmarknadsläget under året. En klar förbättring av läget skedde successivt. Efterfrågan på arbetskraft ökade och arbetslösheten minskade. Den största efterfrågeökningen noterades inom industrin. Även om arbetslösheten gick ned under senare delen av budgetåret fanns en bristande överensstämmelse mellan lediga platser och arbetslösa, beroende dels på regionala skillnader i utbud och efterfrågan, dels på arbetssökandenas önskemål och arbetsgivarnas krav. I detta läge inriktades arbetsförmedlingens personella resurser på olika åtgärder för att underlätta anpassningen mellan utbud och efterfrågan i första hand på den öppna marknaden. Den relativt höga arbetslösheten bland kvinnor och ungdom föranledde särskild hänsyn till dessa gruppers behov av förmedlingsåtgärder. För att tillgodose den växande efterfrågan på arbetskraft ägnades den interlokala förmedlingen särskild uppmärksamhet. I samarbete med berörda företag och fackliga representanter genomfördes vidare särskilda aktiveringsaktioner för att inventera outnyttjade arbetskraftsresurser och underlätta för bl. a. nytillträdande kvinnor att ta arbete. Den tryckta informationen om lediga platser skedde genom dels lokala platslistor, dels tidningen Arbetsmarknaden jämte övriga centrala platslistor t. ex. lärarlistan. Tidningen Arbetsmarknadens omfång ökade kraftigt till följd av den ökade efterfrågan på arbetskraft. Även särskilda ungdomsnummer utgavs.

De senare årens förändringar på arbetsmarknaden har medfört att personer med arbetshandikapp har fått svårare att finna och behålla en anställning, med ökade anspråk på arbetsförberedande åtgärder som följd. De nya riktlinjerna för arbetsförmedlingens organisation och arbetsformer syftar till att de arbetsförberedande åtgärderna skall kunna sättas in så snabbt och effektivt som möjligt, bl. a. genom ökad insats av

personal. Ärenden rörande personer med mindre svåra handikapp skall kunna tas över av förmedlingspersonal, medan arbetsvårdarnas medverkan inriktas på ärenden där mer omfattande insatser behövs. Antalet personer som under kalenderåret 1973 hade kontakt med arbetsvårdens personal uppgick till 94 600. Av dem påbörjade 22 600 arbetsmarknadsutbildning och 11 400 arbete i öppna marknaden. Antalet personer som anvisades arbete inom den skyddade sektorn uppgick till 16 200. Antalet personer i halvskyddat arbete uppgick vid utgången av kalenderåret 1973 till 5 600, vilket innebär en ökning med 2 700 personer under året. Av hela antalet sysselsatta i halvskyddat arbete vid årets slut var 4 960 anställda av enskilda företag, 500 av kommuner och 140 av landsting.

Arbetsförmedlingens yrkesvägledningsservice efterfrågas både av personer som står i begrepp att gå ut på arbetsmarknaden och av personer som överväger ändrad yrkesinriktning. Under senare år har andelen äldre sökande ökat markant, medan andelen under 20 år har minskat. Det är framför allt bland personer i olika omställningssituationer som behovet av yrkesvägledande insatser är stort. Kursen Arbetsliv och utbildning inom arbetsmarknadsutbildningen har därvid visat sig vara ett utmärkt instrument att finna lämpliga lösningar. Yrkesvägledarna svarar här för en allt större insats i form av både kollektiv information och enskild vägledning. Arbetsförmedlingens yrkesvägledningsinsatser i grundskola, gymnasieskola och inom kommunal vuxenutbildning har däremot minskat efter uppbyggnaden av den nya organisationen för studie- och yrkesorientering. Arbetsförmedlingens kollektiva yrkesvägledande information inom utbildningsväsendet har under budgetåret 1973/74 omfattat 11 357 lektioner mot 10 002 under 1972/73. För ökningen svarar insatserna inom arbetsmarknadsutbildningen. Antalet rådsökande för yrkesvägledning uppgick under budgetåret 1973/74 till 109 323, vilket innebär en minskning jämfört med föregående budgetår då antalet var 120 414.

Vad härefter beträffar den långsiktiga utvecklingen anför AMS följande. Anpassningsverksamheten kommer att i huvudsak ske efter de linjer som hittills har prövats men skall intensifieras. Arbetsförmedlingens åligganden enligt den nya lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder uppfordrar till aktivare insatser av arbetsförmedlingen i anpassningsgrupperna än vad de personella resurserna hittills har medgett och till en ytterligare utbyggnad av grupperna. För kvinnorna visar utvecklingen en ökad förvärvsverksamhet. Kvinnor som träder ut på arbetsmarknaden behöver ett särskilt stöd från förmedlingens sida. Insatserna gäller inte bara att motverka traditionella könsrollsmönster i arbetslivet utan också åtgärder som medverkar till att lösa barnomsorgfrågan och en smidigare anpassning av arbetstider för arbetstagare med vårdnadsuppgifter. Ett stort mått av samlande och övergripande initiativ krävs här av arbetsförmedlingen. Det är realistiskt att räkna med

fortsatta svårigheter för ungdom att få arbete under återstoden av 70-talet. Speciella insatser måste göras för det inte obetydliga antal ungdomar som lämnar grundskolan utan att gå vidare till fortsatt utbildning eller som avbryter grundskole- och gymnasieskoleutbildning. Många ungdomars minskade intresse för utbildning och deras inställning till olika slags arbeten måste mötas med mer och bättre information. När det gäller nyexaminerade kommer förstärkta förmedlingsinsatser att behövas i många fall på grund av att utbildningen inte stämmer överens med arbetsmarknadens krav. Arbetsmarknaden ställer vidare ökade krav på att teoretisk utbildning skall kompletteras med praktisk arbetslivserfarenhet. Studerande i såväl gymnasial som eftergymnasial utbildning har därför — oberoende av utbildningsinriktning — välgrundade skäl att ställa krav på praktikförmedlingens resurser.

Behovet av arbetsvårdande insatser kommer att vara stort även under resten av 1970-talet. Lagstiftningen om trygghet i anställningen kan visserligen på lång sikt väntas medföra att personer med nedsatt arbetsförmåga i mindre utsträckning än för närvarande tvingas uppsöka arbetsförmedlingen för att få sin arbetsfråga löst. Arbetsförmedlingen kommer att genom sin medverkan i anpassningsarbetet i ökande omfattning kunna träda in med åtgärder redan ute på arbetsplatserna. Lagstiftningen har dock inte någon inverkan när det gäller nedläggning av företag och därav följande arbetslöshet för personer med nedsatt arbetsförmåga. Den kan heller inte väntas påverka situationen för dem som redan är i behov av arbetsvårdsåtgärder. Yrkesvägledande insatser har avgörande betydelse för nytillträdande kvinnor och ungdomar. På utbildningens område kan främst inom vuxenutbildningen reformförslag väntas som om de genomförs kommer att öka efterfrågan på yrkesvägledning. Här kan nämnas förslag om organiserade insatser för att stimulera lågutbildade till studier (FÖVUX), ett förbättrat studiestöd för vuxenstuderande (SVUX) samt rätt till ledighet för studier. Ett genomförande av U 68:s förslag samt ökade möjligheter för handikappade att bedriva studier efter grundskola kommer även att öka behovet av yrkesvägledning.

I det långsiktiga perspektivet finns i dag inga beslut som direkt utpekar nya uppgifter för arbetsförmedlingen. Den framtida verksamheten inom programmet kan emellertid påverkas av dels den av AMS nyligen framlagda utredningen om förbättrad platsinformation och dels utredningen om utvidgning av arbetslöshetsförsäkringen.

Medelsberäkning. AMS beräknar medelsbehovet inom programmet Arbetsmarknadsinformation under budgetåret 1975/76 till 436,2 milj. kr. enligt följande specifikation.

	1974/75	1975/76 Beräknar AMS
Psykotekniska undersökningar	24 200 000	30 800 000
Läkarundersökningar i samband med arbetsvård	800 000	1 000 000
Reseersättning och traktamente till arbetssökande m.fl. vid besök hos arbetsförmedlingen	200 000	250 000
ADB i förmedlingsarbetet	[1](6 500 000)	22 439 000
Regionala platslistor	8 000 000	6 600 000
Information till allmänheten genom publikationstryck och annonsering m.m.	7 557 000	11 150 000
Tryckning av blanketter för arbetssökande	1 500 000	1 800 000
Utgifter för AMS' tryckeri	368 000	425 000
Utgifter för tjänstebilar	375 000	475 000
Uppföljnings- och utvärderingsstudier	—	1 000 000
Gemensamma förvaltningskostnader (inkl. höjt lönekostnadspålägg)	278 438 000	360 222 000
Summa	**321 438 000**	**436 161 000**

[1] För budgetåret 1974/75 ingår ifrågavarande belopp i de gemensamma förvaltningskostnaderna.

Psykotekniska undersökningar. Anlagsundersökningar och andra psykologiska konsultinsatser ingår som ett led i arbetsförmedlingens arbetsförberedande åtgärder. Vid anlagsundersökning läggs numera större vikt än tidigare vid pedagogiska moment i syfte att aktivera sökanden till ett eget ställningstagande. Utöver anlagsundersökning används även psykologsamtal utan direkt samband med sådan undersökning. Psykologmedverkan förekommer vidare inom arbetsmarknadsutbildningen i kurserna Arbetsliv och utbildning (ALU) samt Omställning och träning. Denna medverkan syftar till anlags- och intresseorientering både enskilt och i grupp och sker i direkt samverkan med lärare och arbetsförmedlare. Antalet fullständiga eller begränsade anlagsundersökningar uppgick under budgetåret 1973/74 till 17 555 mot 20 535 under budgetåret 1972/73. Andra psykologinsatser omfattade 13 391 timmar under budgetåret 1973/74. Behovet av anlagsundersökningar och andra psykologinsatser beräknas öka under budgetåret 1975/76, särskilt i fråga om begränsade anlagsundersökningar och annan psykologmedverkan vid ALU-kurser inom arbetsmarknadsutbildningen.

ADB i förmedlingsarbetet. Med skrivelse den 11 oktober 1974 har AMS överlämnat en inom styrelsen utarbetad utredning Arbetsförmedling med ADB-resurser, en utvecklingsplan. Utredningsarbetet har bedrivits i samråd med statskontoret. På grundval av utredningen föreslår styrelsen att ett ADB-system för arbetsförmedlingen innehållande tre integrerade informationsformer skall utvecklas. De tre informationsformerna avser dels regionala platslistor med daglig utgivning, dels användning av michrokort med alternativa redigeringar av platsinformationen för lokalt och interlokalt bruk och dels terminaler för sökning och matchning. Det är fråga om ett för svenska förhållan-

den stort system. Styrelsen gör vidare en preliminär bedömning beträffande dimensionering av datorer och linjenät i ett framtida integrerat system och lämnar förslag till tidplan och projektorganisation för det utvecklingsarbete som behövs för bl. a. införandet av terminaler i det direkta förmedlingsarbetet. Styrelsen anför vidare bl. a. följande.

Utländska försök visar att ADB-teknik kan underlätta platsförmedlingen väsentligt. Följande krav bör i framtiden kunna ställas på den platsförmedlande verksamheten: 1) Uppgifterna om lediga platser i platslistorna skall vara dagsaktuella och innehålla ett ökat antal väsentliga fakta om den enskilda platsen. 2) En väl strukturerad platsinformation bör finnas tillgänglig vid alla kontor. 3) Förmedlaren skall för den arbetssökandes räkning i det samlade platsutbudet utan tidsutdräkt kunna göra fullständiga sökningar efter lämpliga anställningsmöjligheter, och detta inte bara lokalt utan även i hela landet. 4) Genom styrinformationen får arbetsförmedlingen bättre statistiska uppgifter om arbetssökande och lediga platser.

Lokala platslistor framställs i dag på 36 orter i landet. Det nuvarande produktionssättet bygger i huvudsak på manuellt arbete allt ifrån utskrift av tillkommande lediga platser via redigering till framställning av tryckunderlag. Tryckningen sker på stencilapparat eller kontorsoffset. Härigenom begränsas produktionen både vad gäller antalet sidor som kan tryckas på en och samma gång och tryckhastighet. Det efterföljande plocknings- och häftningsarbetet sker oftast manuellt med hjälp av enkel utrustning. Som jämförelse kan nämnas att ADB-platslistor omfattande 48 A3-sidor i 1 500 exemplar trycks, plockas och häftas i en rulloffsetmaskin på två timmar. Motsvarande tryck A4-sidor — exkl. plockning och häftning — tar 48 timmar effektiv arbetstid på en vanlig kontorsoffsetmaskin.

Försök med framställning av dagsaktuella ADB-platslistor, som sedan maj 1973 har pågått i Stockholm, senare också i Göteborg och Malmö, visar att man med sådana kan uppnå en mycket hög aktualitet i platsinformationen. I försöken har datastyrd fotosättning och rulloffset kommit till användning. Platser som anmäls under en arbetsdag återfinns i påföljande dags ADB-platslista, och platser som avanmälts under dagen har utgått. Den nya ADB-platslistan finns på berörda kontor när de öppnar på morgonen. Den inledda övergången till ADB-platslistor bör fortsätta med målet att helt ersätta de nuvarande manuellt framställda platslistorna i hela landet. Varje ADB-lista bör täcka ett helt län.

Med michrokort menas en filmskiva i formatet 11×15 cm som i stark förminskning rymmer text motsvarande drygt 100 A 4-sidor. Texten återges i en läsapparat. På michrokort kan man få den datorlagrade platsinformationen redigerad på annat sätt än i ADB-platslistorna. Man kan genom michrokort i kundmottagningen få en snabb översikt över t. ex. alla deltidsarbeten inom olika yrken eller alla arbeten som inte

kräver särskild vana. Produktionen av michrokort kan ske parallellt med ADB-platslistorna och distribueras samtidigt med dessa eller separat per brev.

De utländska försöken med ADB-assisterad arbetsförmedling har i hög grad inriktats på att finna former för matchning av sökande och lediga platser. Matchningen har tillgått så att arbetssökande och lediga platser på ett i förväg bestämt sätt har jämförts med varandra, antingen direkt via en terminal eller nattetid gemensamt för alla sökande och platser. Man bör dra en klar gräns mellan begreppen sökning och matchning. Med sökning avses ett on line-förfarande, vid vilket förmedlaren med hjälp av terminal för en dialog med datorn. Förmedlaren ställer via terminalen en fråga till datorn och med ledning av det svar han får bestämmer han nästa fråga till datorn. Detta stegvisa förfaringssätt är inte möjligt vid matchning. Vid sökning kan varje fråga bestämmas utifrån det enskilda fallet. Matchning bör huvudsakligen användas för fortlöpande automatisk bevakning av att arbetsgivare, som anmält behov av arbetskraft, och sökande, som finns inskrivna hos arbetsförmedlingen, får lämpliga förslag.

De tre ADB-baserade informationsformerna — utbyggnad av ADB-platslistor, användning av michrokort i platsförmedlingen samt utveckling av ett terminalbaserat sök- och matchningssystem — skall i ett slutskede integreras inom ett och samma system. Detta skall även förse arbetsförmedlingen med statistik- och styrinformationsuppgifter av olika slag. Detta integrerade ADB-system skall omfatta hela landet med minst en bildskärmsterminal per kontor och därutöver ytterligare terminaler alltefter bemanningen på de enskilda kontoren. Ett grundläggande krav är att all information från ett kontor även skall vara tillgänglig vid alla andra kontor.

Det är alltså uppenbart att ADB-tekniken i en rad hänseenden kan ge en bättre platsförmedling. Det utvecklingsarbete som under senare år har gjorts i andra länder bör tas till vara och och användas för att påskynda genomförandet av liknande förändringar hos oss. Samtidigt står det klart att utvecklingen av ADB inom arbetsförmedlingen medför ändrade förutsättningar för verksamheten, vilka noga behöver övervägas. Nya krav ställs på sekretess- och integritetsskydd i samband med att datatekniken används för registrering och matchning av arbetssökande. Tekniken påverkar också förmedlingens arbetsformer och organisation, förändringar som kräver personalsamråd. Den förutsätter också nya kunskaper hos personalen, vilket kräver ökade insatser vad gäller personalutbildningen. Till kända svårigheter som är förenade med utvecklingsarbetet hör att konstruera lämpliga beskrivningssystem för sökning och matchning. Utvecklingen av olika former för ADB inom arbetsförmedlingen måste alltså vägas mot säkerhetskrav, krav på tillräcklig utvecklings- och provtid för beskrivningssystem etc. och på omställningstid för personalen.

Styrelsen ser sitt förslag som en nödvändig resursförstärkning för att arbetsförmedlingen skall kunna svara mot samhällets arbetsmarknadspolitiska intentioner. För de arbetssökande kommer dessa resurser att innebära betydande förbättringar. När ADB införs allmänt inom arbetsförmedlingen kommer de arbetssökande att få översiktlig och dagsaktuell information om lediga platser över hela landet. Arbetssökande, som behöver individuellt avpassade upplysningar om lediga arbeten, kan erhålla sådan förmedlingshjälp via terminaler. Arbetslösa kan fortlöpande underrättas om de nya anställningsmöjligheter som kommer till förmedlingens kännedom. För ombytessökande kan förmedlingen åta sig att bevaka om ett visst slag av platser anmäls. För arbetsgivarna kommer på motsvarande sätt påtagliga förbättringar att ske när ADB-resurser sätts in. Informationen om deras rekryteringsbehov får en vidare spridning genom ADB-platslistor och michrokort. Om inaktuella platser avrapporteras snabbt, kan sådana platser omedelbart tas bort ur förmedlingens informationsmaterial, vilket gör att onödiga förfrågningar undviks. Inom förmedlingsorganisationen kommer ADB att medverka till att underlätta kommunikationerna mellan kontoren. För de stora kontoren med ett omfattande utbud av såväl arbetssökande som lediga platser kommer ADB-resurserna att ha givna fördelar. För de små kontoren blir fördelen främst att de blir lika väl tillgodosedda med information som övriga kontor. Det skall understrykas att ADB-resurser vid arbetsförmedlingen inte innebär att arbetsförmedlarna ersätts utan att de ges ökade möjligheter att lämna individuell hjälp åt arbetssökande och arbetsgivare.

För att genomföra förslaget om ADB-platslistor, michrokort samt sökning och matchning inom ett och samma ADB-system räknar styrelsen med en tid av sju år, dvs. att ADB-systemet skall vara fullt genomfört under budgetåret 1980/81. Redan de allra närmaste åren kan dock snabba förbättringar ske genom utbyggnad av ADB-platslistor och michrokort. Utbyggnaden av ADB-platslistor föreslås vara fullt genomförd budgetåret 1977/78, detta under förutsättning att erforderliga medel ställs till förfogande för tillskott av biträdespersonal för inkodning av lediga platser. Utbyggnaden av ADB-platslistor får eljest ske långsammare, i takt med att medel för inkodningspersonal beviljas. Styrelsen har tidsberäknat vissa avgörande avsnitt i det fortsatta projektarbetet. Erfarenheterna från upphandling av andra stora terminalbaserade system visar att den tid som åtgår härför belöper sig på tre år. Den härpå följande slutetappen avser genomförandet av systemet i dess helhet. Styrelsen bedömer att sistnämnda fas skall kunna klaras av under en treårsperiod. Jämsides med dessa två faser i utvecklingsarbetet behöver andra förberedelser ske. Dessa avser dels framtagning av ett beskrivningssystem för sökning och matchning, dels en detaljerad utformning

av systemförslaget med avseende på förmedlingsfunktioner, teknisk utrustning och program. Härtill kommer introduktion och utbildning av personalen. För det fortsatta projektarbetet föreslås en särskild projektorganisation, direkt underställd verksledningen. Som mest behövs upp till 40 heltidsarbetande personer under utvecklingsarbetet. Härtill kommer personal från statskontoret och konsulter. Projektorganisationen föreslås uppbyggd av en projektledare och ett tiotal heltidsarbetande grupper för olika sakfrågor. Övergripande planeringsfrågor underställs en ledningsgrupp på verksledningsnivå. I denna bör en företrädare för statskontorets ledning ingå. Till projektet bör också knytas en referensgrupp med representanter för arbetsmarknadens parter.

Styrelsen har beräknat behovet av biträden för uppgifter i samband med framställningen av ADB-platslistor. Dessa uppgifter består av inkodning av nyanmälda lediga platser, ändring av införda uppgifter, borttagning av inaktuella platser och aktualitetskontroll. Vid slutet av budgetåret 1975/76 behöver ett tillskott ha skett av 42 biträden på heltid och 60 biträden på deltid. När utbyggnaden av ADB-platslistorna är fullbordad budgetåret 1977/78 har behovet stigit till 64 biträden på heltid och 132 biträden på deltid. I samband med utbyggnaden av ADB-systemet tillkommer en ny personalgrupp inom arbetsförmedlingen, systemutredarna. Dessa är arbetsförmedlare med ADB-utbildning som ute i länen deltar i utvecklingsarbetet och sedan svarar för drift och underhåll. Sammanlagt kommer det att behövas 27 systemutredare. Fram t. o. m. budgetåret 1975/76 kommer 15 systemutredare att erfordras.

Kostnaderna för det föreslagna ADB-systemet utgörs av dels driftkostnader för framställning av ADB-platslistor och mikrokort, dels utvecklingskostnader och dels kapital- och driftkostnader för terminaler och datorer för sökning och matchning. Driftkostnaderna för ADB-platslistor avser produktionskostnader och personalkostnader för biträden och systemutredare. För budgetåret 1975/76 kan dessa kostnader beräknas till 17 milj. kr. Utvecklingskostnaderna innefattar personalkostnader för den nyssnämnda projektorganisationen och kostnader för utbildning och information m. m. För budgetåret 1975/76 beräknas utvecklingskostnaderna till 5,4 milj. kr. Fr. o. m. budgetåret 1980/81 förutsätts projektorganisationen vara avvecklad och ersatt av en mindre personalkrävande driftorganisation. Några nämnvärda kostnader för terminaler och datorer beräknas inte uppkomma förrän budgetåret 1978/79, då de uppgår till 11,1 milj. kr. för att därefter stiga till 25,2 milj. kr. budgetåret 1980/81. När hela ADB-systemet är fullt utbyggt beräknas de årliga kostnaderna uppgå till totalt 58,6 milj. kr.

Regionala platslistor. Av ifrågavarande medel utgår ersättningar till arkivarbetsverksamhetens kontorsarbetscentraler för visst arbete med framställningen av platslistor. Utgiften motsvaras av en lika

stor inkomst under programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade. Medelsbehovet minskar om styrelsens förslag i fråga om datorassisterad listframställning genomförs, men någon närmare beräkning kan inte göras ännu.

Informationsverksamhet. För detta ändamål beräknar AMS 11 150 000 kr. under budgetåret 1975/76, vilket innebär en ökning med 3 593 000 kr. För annonsering beräknas 1,2 milj. kr., för tidningen Arbetsmarknaden med platsjournalen 3,2 milj. kr., för övriga centralt utgivna platslistor 1,6 milj. kr., för böcker och informationsbroschyrer om arbetsmarknaden samt personaltidning 3,1 milj. kr., för utställningar, audivisuella hjälpmedel, filmer och konferenser 2,3 milj. kr.

Uppföljnings- och utvärderingsstudier. Det ingår i styrelsens uppgifter att följa upp och utvärdera de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. I viss utsträckning sker detta med hjälp av egna utredningsresurser. Dessa är dock klart otillräckliga samtidigt som behovet av uppföljnings- och utvärderingsstudier ökar. Med hänsyn härtill har övervägts att begära medel antingen för ytterligare tjänster eller för anlitande av utomstående experter för tidsbegränsade projekt. Styrelsen har funnit det senare alternativet lämpligast, varigenom exempelvis forskningsinstitutioner — bl. a. institutet för social forskning — skulle kunna anlitas för uppföljningsundersökningar, effektstudier m. m. De medel som begärs bör också kunna användas för uppdrag till utomstående att göra sammanfattande rapporter av större undersökningsprojekt. Medelsbehovet beräknas till 1 milj. kr.

Programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet

AMS och skolöverstyrelsen

Arbetsmarknadsutbildning. Under budgetåret 1973/74 deltog ca 128 000 personer i arbetsmarknadsutbildning (exkl. lokaliseringsutbildning och anpassningskurser). Därav deltog 10 000 personer i utbildning som anordnats i företag med stöd av särskilt utbildningsbidrag, "femkronan". 93 000 personer påbörjade arbetsmarknadsutbildning under budgetåret.

De totala utgifterna under budgetåret 1973/74 för arbetsmarknadsutbildning har för AMS och skolöverstyrelsen uppgått till 533,1 resp. 331,1 milj. kr. Härtill kommer utgifterna för anpassningskurser för handikappade inom delprogrammet Utbildning av svårplacerade.

Av följande sammanställning framgår hur de personer som påbörjade arbetsmarknadsutbildning under budgetåret 1973/74 fördelade sig på olika kursanordnare.

	Antal elever	Procentuell fördelning	Utbildning genomsnitt i veckor	Antal elevveckor
SÖ:s särskilt anordnade kurser (exkl. anpassningskurser)	49 000	52,7	21	1 029 000
Företagsutbildning (exkl. lokaliseringsutbildning)	[1]14 000	15,0	16	224 000
Det reguljära utbildningsväsendet	21 000	22,6	32	672 000
Övriga kurser (korrespondenskurser, kurser i studieförbundens regi m. m.)	9 000	9,7	14	126 000
Summa	**93 000**	**100,0**	—	**2 051 000**

[1] Varav 6 000 med stöd av "femkronan".

De som påbörjade utbildning under budgetåret 1973/74 fördelade sig på yrkesområden enligt följande.

Yrkesområde		%
Tillverkningsarbete		32
Därav verkstads- och byggnads-metallarbete	18	
elektro- och finmekaniskt arbete	4	
byggnads- och anläggningsarbete	3	
övrigt tillverkningsarbete	7	
Kameralt och kontorstekniskt arbete		9
Servicearbete		9
Arbete inom hälso- och sjukvård		9
Tekniskt arbete		3
Övriga yrkesområden		8
Förberedande kurser		30
Summa		**100**

Av kvinnorna utbildades drygt 14 % inom kontorsområdet, 11 % inom kommunal hemservice, 15 % inom vårdområdet och närmare 15 % inom tillverkningsområdet. Av männen utbildades drygt 50 % inom tillverkningsområdet, 5 % inom tekniskt arbete och knappt 3 % inom kontorsområdet.

Bristyrkesutbildningen har under det gångna budgetåret omfattat ca 3 200 personer. Ca 2 300 personer började sådan utbildning. Kostnaderna för bristyrkesutbildningen kan beräknas till 32 milj. kr., varav 17 milj. kr. för utbildningsbidrag till deltagarna.

Under första halvåret 1974 bedrevs utbildning i vissa företag enligt kungörelsen (1974: 45) om tillfälligt utbildningsbidrag till företag. Utbildningen omfattade 3 273 anställda som på grund av brist på oljeprodukter och elektrisk energi riskerade permittering eller avsked. Bidrag utgick till företagen med 10 kr. per deltagare och timme. De anställda

fick avtalsenliga förmåner från företagen. För verksamheten har utbetalats totalt 900 000 kr.

Under budgetåret 1974/75 beräknas ca 135 000 personer delta i arbetsmarknadsutbildning, varav 7 500 med stöd av "femkronan". Antalet deltagare i kurser anordnade av skolöverstyrelsen beräknas till 74 000. För budgetåret 1975/76 beräknas motsvarande tal till 135 000 resp. 76 000 personer.

Till följd av att utbildningsbidragens skatteandel under budgetåret 1974/75 kommer att bli lägre än vad som förutsetts räknar AMS med en minskad medelsåtgång för detta budgetår med ca 57,5 milj. kr.

Följande tabell visar det beräknade antalet påbörjade utbildningar budgetåret 1975/76 uppdelat på kursanordnare och elevveckor.

	Antal elever	Procentuell fördelning	Utbildning genomsnitt i veckor	Antal elevveckor
SÖ:s särskilt anordnade kurser (exkl. anpassningskurser)	58 000	58,0	21	1 218 000
Företagsutbildning (exkl. lokaliseringsutbildning	12 000	12,0	16	192 000
Det reguljära utbildningsväsendet	20 000	20,0	32	640 000
Övriga kurser (korrespondenskurser, kurser i studieförbundens regi m. fl.)	10 000	10,0	14	140 000
Summa	**100 000**	**100,0**	—	**2 190 000**

AMS räknar med en fortsatt ökning av elevantalet under de kommande fem åren vid de av skolöverstyrelsen särskilt anordnade kurserna. Yrkesinriktningen beräknas inte avvika i någon nämnvärd grad från inriktningen under budgetåret 1973/74. Andelen kvinnor i utbildning väntas öka genom de åtgärder som vidtas för att göra det lättare för hemarbetande att ta förvärvsarbete.

AMS föreslår att försöksverksamheten med barntillsyn bör fortsätta och anordnas i flertalet län. Med hänsyn till den ökade efterfrågan på arbetsmarknadsutbildning från föräldrar är det angeläget att denna barntillsyn kan omfatta även kursdeltagare som genomgår utbildning utanför AMU-center, t. ex. utbildning inom företag. Verksamheten föreslås utökad till ca 400 platser, vilket ger merutgifter på 1,5 milj. kr.

Med hänsyn till att kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen föreslår ett nytt bidragssystem framför AMS inga egna förslag på denna punkt. Kostnadsberäkningarna är därför grundade på gällande bidragssystem.

Skolöverstyrelsen framhåller att kursen Arbetsliv och utbildning (ALU) har fått ökad omfattning. Kursen bedrivs nu vid alla AMU-cen-

ter och dessutom på ytterligare ett tiotal orter. Kursens omfattning beräknas öka ytterligare för bl. a. socialt arbetshindrade. För denna grupp har det visat sig nödvändigt att sträcka ut kurstiden till ca 20 veckor, varvid undervisningen kompletteras med ämnena svenska och matematik.

AMS och skolöverstyrelsen har bildat en arbetsgrupp för arbetsmarknadsutbildningsfrågor inom tjänstemannaområdet, vilken har till uppgift att ge förslag på kurser som är lämpliga att med kort varsel genomföras som arbetsmarknadsutbildning.

Visst utrednings- och utvecklingsarbete bedrivs med medel från anslagsposten för arbetsmarknadsutbildning. En ledningsgrupp med företrädare för AMS och skolöverstyrelsen, den s. k. FAMU-gruppen, utformar allmänna riktlinjer för detta arbete och gör prioriteringar mellan delprojekt. F. n. riktas uppmärksamheten särskilt mot tre områden: kursdeltagarna, undervisningen och utvärderingen.

Efter initiativ av den centrala företagsnämnden inom arbetsmarknadsutbildningen har en omfattande utbildning av skyddsfunktionärer inletts. Hittills har ca 1 700 personer, varav ca 400 deltagare i arbetsmarknadsutbildning, erhållit skyddsutbildning. På grund av den höga genomströmningen av kursdeltagare måste enligt skolöverstyrelsen ca 1 200 skyddsombud utbildas årligen.

I samband med arbetsmarknadsutbildning kan invandrare erhålla undervisning i svenska språket under högst två månader. Liksom tidigare år föreslår skolöverstyrelsen att invandrare alltefter individuella behov ges möjlighet till fördjupad undervisning i svenska. Dessutom anhåller överstyrelsen att få komplettera denna undervisning med facksvenska och arbetarskydd. Detta bör föregå den planerade yrkesutbildningen och beroende på deltagarnas förkunskaper omfatta ca 200 timmar.

Anslagsposten får även disponeras för bidrag till zigenare som fyllt 18 år och deltar i utbildning motsvarande den som ges inom den obligatoriska skolan. Utbildningen på grundskolenivå skall successivt avvecklas. Överstyrelsen räknar emellertid med att det även för budgetåret 1975/76 behövs medel för bidrag till ca 70 elever. Medelsbehovet beräknas till ca 1,1 milj. kr. Därtill kommer kostnader för utbildning vid bl. a. vissa AMU-center av utomnordiska zigenare.

För instruktionskurser för lärare och blivande lärare samt vissa fortbildningskurser beräknar skolöverstyrelsen ett medelsbehov om 1,5 milj. kr.

AMS' utgifter för delprogrammet under budgetåret 1975/76 beräknas till 640,1 milj. kr. och skolöverstyrelsens till 365 milj. kr. Det sammanlagda medelsbehovet för arbetsmarknadsutbildning beräknas således till 1 005,1 milj. kr.

F l y t t n i n g s b i d r a g. Utgifterna för verksamheten uppgick under budgetåret 1973/74 till 64,7 milj. kr., vilket innebär en ökning med

närmare 10 milj. kr. jämfört med föregående budgetår. Utgifterna fördelar sig på de olika bidragsformerna på sätt som framgår av följande tabell.

Bidragsform	Antal beviljade bidrag	Utgift tusental kr.
Sökanderesor	23 045	4 930
Anställningsresor	17 354	2 253
Dagliga resor	9 862	9 156
Månadsresor	8 361	1 124
Återresor till hemorten	28	8
Flyttningsersättning	7 149	9 884
Bortavistelsebidrag	2 710	6 210
Hyrestillskott	3 371	6 858
Starthjälp	21 814	20 241
Utrustningsbidrag	1 687	3 849
Särskilt familjebidrag	20	45
Summa	**95 401**	**64 558**

Omfattningen av verksamheten under budgetåret 1975/76 förutses bli i stort sett oförändrad jämfört med vad som har beräknats för 1974/75.

AMS föreslår i likhet med föregående år att utrustningsbidraget höjs från 2 000 till 3 000 kr. Vidare bör flyttningsbidrag kunna utgå till nyexaminerade från universitet och högskolor på samma villkor som för andra nytillträdande på arbetsmarknaden. För att dessa nyexaminerade i dag skall kunna få bidrag krävs att det generellt sett råder påtaglig arbetslöshet inom utbildningsyrket under längre tid efter utbildningens slut eller att annat särskilt skäl föreligger. Inskränkningarna har enligt AMS medfört påtagliga svårigheter att bereda denna grupp nyutbildade anställning utanför utbildningsorten. Detta bör ses mot bakgrund av att de efter avslutade studier oftast befinner sig i en trängd ekonomisk situation som medför stora svårigheter vid utträdet på arbetsmarknaden.

AMS föreslår vidare att bestämmelserna om hyrestillskott införs i arbetsmarknadskungörelsen som ett permanent bidrag. Försöksverksamheten med hyrestillskott för bostadskostnader till överflyttad arbetskraft har pågått sedan år 1969. Bidraget tillkom för att lindra de ökade bostadskostnader som en arbetstagare under en övergångstid ofta får vidkännas vid inflyttning i familjebostad på den nya anställningsorten. Genom den förbättrade tillgången på bostäder kan många nu få familjebostad redan vid anställningens tillträdande och för övriga har väntetiderna minskat. Därmed har hyrestillskottet kommit att få allt större betydelse. Sannolikt skulle antalet flyttningar ha blivit väsentligt mindre om inte den ekonomiska hjälp som hyrestillskottet innebär hade funnits. Det finns också anledning att anta att återflyttningarna skulle ha blivit betydligt flera under sådana förhållanden.

Kostnaderna för de olika förslagen beräknas till ca 3 milj. kr. Totalt beräknas medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för delprogrammet

Flyttningsbidrag till 78,8 milj. kr. I beloppet inryms hjälp till hemvändande utlandssvenskar, vilken beräknas få obetydlig omfattning.

Inlösen av egnahem m. m. Antalet inlösta fastigheter har successivt sjunkit från 65 budgetåret 1969/70 till 5 budgetåret 1973/74, vilket är det lägsta antalet sedan verksamheten började år 1964. Det minskade behovet av fastighetsinlösen kan ses som en följd dels av att den regionalpolitiska stödverksamheten har gjort det möjligt för flera människor att finna sin utkomst i närheten av hemorten och dels av konjunkturutvecklingen.

AMS räknar med att verksamhetens omfattning skall öka de närmaste åren. Under budgetåret 1975/76 väntas 50 fastigheter bli inlösta.

Utgifterna beräknas till 1,8 milj. kr. Försäljning av inlösta egnahem bedöms kunna ske i motsvarande omfattning och ge intäkter om 800 000 kr. Medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för delprogrammet uppgår därför till 1 milj. kr.

Sammantaget beräknas medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet till 1 115,6 milj. kr.

Föredragandena

Medelsbehovet under programmet *Arbetsmarknadsinformation* avser, som framgår av AMS anslagsberäkning, huvudsakligen programmets andel i de för programmen gemensamma förvaltningskostnaderna. En stor del av dessa kostnader avser löner till personal för informerande, platsförmedlande och arbetsförberedande åtgärder. I det föregående har jag förordat en väsentlig förstärkning av denna personal för nästa budgetår. För de verksamheter som programmet i övrigt omfattar har för innevarande budgetår beräknats 43 milj. kr., varav 24,2 milj. kr. för psykotekniska undersökningar och 7 557 000 kr. för information till allmänheten genom publikationstryck och annonsering m. m.

Till programmet Arbetsmarknadsinformation bör för nästa budgetår hänföras utgiftsposten ADB i förmedlingsarbetet, vilken för innevarande budgetår ingår i de gemensamma förvaltningskostnaderna. Ifrågavarande utgifter har beräknats till 6,5 milj. kr. för innevarande budgetår. AMS har föreslagit att detta belopp räknas upp med ca 16 milj. kr. Användningen av ADB i förmedlingsarbetet är i dag begränsad till framställning av lokala platslistor i Stockholm, Göteborg och Malmö. Det rör sig om en försöksverksamhet. Databehandlingen avser sortering och redigering av platsnotiserna samt datastyrd fotosättning av texten. De notiser som inte tas bort lagras på ett magnetband och bildar på detta sätt ett register över lediga platser. Erfarenheterna av försöksverksamheten är enligt AMS goda. Vid sidan av ifrågavarande försöksverksamhet har AMS inlett förberedelser för försök att använda ADB-teknik i själva platsförmedlingen. Bakgrunden härtill kan kort anges på följande sätt. Förmedlingsarbetet innebär i princip en jämförelse

mellan arbetssökande och lediga platser. Om sökande och lediga platser finns registrerade efter någon lämplig indelningsgrund t. ex. yrke, underlättas jämförelsen. De lokala platslistor som finns i dag underlättar jämförelsen i viss utsträckning, i synnerhet de dagliga listorna i storstadsområdena. Förmedlaren har dock i huvudsak överblick över platsutbudet bara i det egna distriktet och över sökandena bara vid det egna kontoret. Om förmedlaren får överblick över sökande och lediga platser inom ett större område ökar hans möjligheter att finna sökande och lediga platser som passar ihop. Risken med ett större verksamhetsområde är dock att t. ex. platsmaterialet blir för omfattande för att kunna hanteras av förmedlaren. ADB-tekniken öppnar här möjlighet till sökning med stor snabbhet i ett mycket omfattande platsmaterial. Med hjälp av ADB kan det vidare bli möjligt att för en sökandes räkning fortlöpande bevaka om ett lämpligt arbete blir tillgängligt. Normalt har förmedlaren tid att söka i platsmaterialet bara vid de tillfällen då den arbetssökande infinner sig på kontoret och begär hjälp. Om även register över de arbetssökande upprättas kan förmedlaren med hjälp av ADB på motsvarande sätt bistå en arbetsgivare som söker arbetskraft. I dag har förmedlaren uppgifter om endast ett begränsat antal sökande. Den hjälp en arbetsgivare kan påräkna är dessutom beroende av hur mycket tid förmedlaren har att gå igenom och jämföra anmälda sökande och lediga platser.

I anslutning till sin anslagsframställning för budgetåret 1975/76 har AMS presenterat ett förslag till ADB-system för arbetsförmedlingen. Det rör sig om ett för svenska förhållanden stort system. Förslaget, som har formen av en utvecklingsplan, omfattar en tidrymd av sju år med början under innevarande budgetår. Förslaget innebär för det första att ADB-platslistor skall införas i hela landet samtidigt som nuvarande manuellt framställda listor utgår. Övergången föreslås ske successivt och vara fullt genomförd budgetåret 1977/78. Under innevarande budgetår skall enligt förslaget ADB-platslistor införas i AB, M och O län. Sådana listor finns redan i själva storstadsområdena, som jag nyss nämnde. Under budgetåret 1975/76 införs ADB-platslistor enligt förslaget i ytterligare nio län som ligger i anslutning till storstadslänen, nämligen C, D, I, U, K, L, N, P och R län. Varje ADB-platslista skall enligt förslaget täcka ett helt län. För min del anser jag att den hittillsvarande försöksverksamheten har visat att väsentliga förbättringar i platsinformationen kan uppnås genom en övergång till ADB-platslistor och ansluter mig därför till AMS förslag i denna del. Kostnaderna under budgetåret 1975/76 för en listproduktion av ifrågavarande omfattning har av AMS beräknats till 16,5 milj. kr., varav 3,6 milj. kr. avser löner till biträden för inkodningsuppgifter m. m. och systemutredare. Sistnämnda yrkande har jag behandlat i det föregående under de gemensamma förvaltningskostnaderna och beräknar därför inga medel för bi-

träden eller systemutredare här. Vad beträffar övriga kostnader för framställningen av listorna räknar jag med samma belopp som AMS, dvs. 12,9 milj. kr.

AMS förslag innebär för det andra att michrokort skall införas som ett komplement till ADB-platslistorna, vilket skulle möjliggöra alternativa redigeringar av det platsmaterial som finns i dessa listor. För min del anser jag att ytterligare erfarenheter av övergången till ADB-platslistor bör avvaktas innan michrokort prövas i större omfattning. För utrednings- och utvecklingsarbete avseende användningen av michrokort i arbetsförmedlingen beräknar jag 100 000 kr.

AMS förslag innebär för det tredje att ett system för sökning och matchning med hjälp av terminaler skall införas i hela landet. Syftet med förslaget i denna del är att bygga ut den platsförmedlande funktionen avsevärt. Det första steget mot ett sådant system skulle enligt förslaget avse sökning med terminal i de register över lediga platser som skall byggas upp för ADB-platslistorna. Ett fullt utbyggt system måste dock enligt förslaget innehålla uppgifter även om arbetssökande. Som jag redan har nämnt har AMS förslag formen av en utvecklingsplan. Meningen är att förslaget skall utformas närmare genom ett fortsatt utrednings- och utvecklingsarbete på flera områden. Bland de frågor som behöver utredas kan nämnas frågan om hur ADB-tekniken kommer att påverka förmedlingens organisation och arbetsformer och hur sekretess- och integritetsskyddet skall tillgodoses. Vad beträffar systemet för sökning och matchning avser utredningsarbetet till att börja med framtagning av dels ett beskrivningssystem och dels ett systemförslag samt kravspecifikation avseende datoranläggningarna. I utarbetandet av systemförslaget ingår frekvens- och metodstudier samt simuleringsförsök. För denna första fas av utredningsarbetet beräknar AMS en tid av ett år. Härefter följer upphandling av datorer och terminaler, vilket beräknas ta tre år i anspråk. För utrednings- och utvecklingsarbetet föreslår AMS en särskild projektorganisation, vilken under budgetåret 1975/76 skall bestå av 27 heltidsarbetande personer. Kostnaderna för löner till denna personal jämte vissa omkostnader i övrigt beräknas av AMS till sammanlagt 5,4 milj. kr.

För egen del är jag inte beredd att ta ställning till det föreslagna terminalbaserade söksystemet förrän ett mer i detalj utformat beslutsunderlag föreligger. Söksystemet bygger på en avancerad datateknik. Till skillnad mot vad som gäller för ADB-platslistorna är systemet helt oprövat. Enligt utvecklingsplanen skulle en första fas av utrednings- och utvecklingsarbetet, innefattande ett beskrivningssystem, en kravanalys och ett systemförslag, vara klar i oktober 1975, varefter upphandling av datautrustning skulle följa. Enligt min mening bör upphandlingen inte påbörjas förrän statsmakterna har tagit ställning till ifrågavarande system. Detta bör kunna ske i samband med behandlingen av

myndigheternas anslagsframställningar för budgetåret 1976/77. Till dess bör AMS kunna presentera ett tillräckligt beslutsunderlag. För att möjliggöra ett intensifierat utredningsarbete redan under innevarande budgetår har Kungl. Maj:t genom beslut i december 1974 ställt ytterligare medel till AMS förfogande för ändamålet och i samband därmed gett AMS i uppdrag att gemensamt med statskontoret utarbeta behövligt utredningsmaterial. Av detta skall framgå vilka alternativ som kan finnas till utökad ADB-användning i förmedlingsarbetet. Vidare skall bl. a. de effektivitetsvinster beräknas som följer med användningen av ADB-tekniken. Vad beträffar medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för utredningsarbetet, inkl. utredning av användningen av michrokort inom arbetsförmedlingen, anser jag ett belopp om 3,5 milj. kr. tillräckligt. För ADB i förmedlingsarbetet beräknar jag således medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till sammanlagt 16,4 milj. kr.

Vad beträffar utgifterna för nästa budgetår för de övriga verksamheterna under programmet inskränker jag mig till följande kommentarer.

För psykotekniska undersökningar har AMS föreslagit en uppräkning med 6,6 milj. kr. För egen del räknar jag med oförändrat belopp under nästa budgetår. Vad beträffar information till allmänheten disponerar AMS under innevarande budgetår ca 7,6 milj. kr., vartill kommer vissa försäljningsinkomster. AMS har föreslagit en uppräkning av posten med ca 3,6 milj. kr. för nästa budgetår. För min del är jag inte beredd att tillstyrka större ökning än 1 250 000 kr. Härav utgör 1 050 000 kr. prisomräkning och 200 000 kr. volymökning. Sistnämnda belopp är avsett att användas för ökad information till anpassningsgruppernas ledamöter om syftet med de förra året antagna trygghetslagarna och övriga arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Jag kan inte biträda styrelsens förslag att särskilda medel för uppföljnings- och utvärderingsstudier tas upp under förevarande program. Under anslaget A 2. Kommittéer m. m. har jag i det föregående beräknat medel för motsvarande ändamål. För framställning av regionala platslistor beräknar jag ett belopp av 4,6 milj. kr. för nästa budgetår. Minskningen i förhållande till innevarande budgetår beror på den övergång till ADB-platslistor i flera län som jag nyss redogjorde för. De sammanlagda utgifterna under programmet, bortsett från de gemensamma förvaltningskostnaderna, beräknar jag till ca 57,5 milj. kr.

Arbetsmarknadsutbildningen har varit föremål för utredning av kommittén för översyn av arbetsmarknadsutbildningen (KAMU). Kommittén överlämnade den 1 oktober förra året sitt betänkande (SOU 1974: 79) Utbildning för arbete. I detta föreslås en genomgripande reformering av arbetsmarknadsutbildningens inriktning och omfattning samt av systemet för ekonomiskt stöd åt eleverna under utbildningstiden. Betänkandet har sänts ut på remiss till ett stort antal myndigheter och

organisationer, bl. a. till samtliga elevråd vid AMU-center. Remissbehandlingen har nyligen avslutats. Beredningsarbetet i departementet blir omfattande dels på grund av förslagens vittgående karaktär och dels på grund av det stora antalet remissutlåtanden. Jag avser att senare under året anmäla mina ställningstaganden till förslagen för regeringen och räknar med att en proposition i ämnet skall kunna föreläggas riksdagen under våren 1975. Nya regler för arbetsmarknadsutbildningen avses träda i kraft den 1 januari 1976. I detta sammanhang kommer också frågan om reduktion av utbildningsbidraget med hänsyn till makes inkomst att prövas.

Jag vill erinra om att riksdagen i december förra året på Kungl. Maj:ts förslag beslutade om en höjning av grundbidraget med 40 kr. för månad från den 1 januari 1975. På grund av levnadskostnadernas höjning vill jag förorda att grundbidraget i det nuvarande utbildningsbidraget höjs med ytterligare 40 kr. för månad från den 1 juli 1975. AMS har i sin anslagsframställning föreslagit vissa ändringar i villkoren för arbetsmarknadsutbildning. Till dessa förslag liksom till andra frågor som berör arbetsmarknadsutbildningen ämnar jag återkomma vid min anmälan av de i KAMU:s betänkande framlagda förslagen.

Anslaget till arbetsmarknadsutbildning bör för nästa budgetår beräknas i enlighet med AMS' anslagsframställning med den modifikation som betingas av den nyligen beslutade och den av mig förordade ytterligare höjningen av grundbidraget samt den av riksdagen i december förra året beslutade skattesänkningen. Jag beräknar medelsbehovet till 1 086,7 milj. kr.

I likhet med AMS räknar jag med att antalet utbetalade *flyttningsbidrag* under nästa budgetår kommer att vara i stort sett detsamma som under innevarande budgetår.

AMS har föreslagit en höjning av utrustningsbidraget från 2 000 till 3 000 kr. Detta bidrag tillkom på sin tid för att utgöra en extra ersättning åt dem som flyttade från orter med hög och långvarig arbetslöshet — i praktiken numera orter inom det allmänna stödområdet. Utvecklingen under senare år har visat dels att den geografiska rörligheten över huvud taget är av väsentlig vikt för att de arbetssökande skall finna lämpliga arbetstillfällen, dels att flyttningsbidragen i allmänhet är otillräckliga för att täcka de med en flyttning förenade kostnaderna. Det sistnämnda styrks av de undersökningar som expertgruppen för utredningsverksamhet i arbetsmarknadsfrågor (EFA) har redovisat i sitt betänkande (SOU 1974: 29) Att utvärdera arbetsmarknadspolitik och som jag tidigare har anmält. Jag anser det därför vara motiverat att höja starthjälpen från 1 500 kr. till 2 500 kr. för familjeförsörjare och från 750 kr. till 1 250 kr. för övriga. Denna höjning kan komma samtliga personer som blir berättigade till starthjälp tillgodo oavsett var de bor i landet. För att utjämna skillnaderna i bidragsförmåner mellan olika

delar av landet föreslår jag samtidigt att utrustningsbidraget sänks med 1 000 kr. Detta innebär en högre starthjälp för samtliga, som blir berättigade till sådant bidrag, samtidigt som personer i olika delar av landet blir mer jämställda i bidragshänseende vid flyttning.

AMS har vidare föreslagit att flyttningsbidrag skall kunna utgå till nyexaminerade från universitet och högskolor på samma villkor som för andra nytillträdande på arbetsmarknaden. Jag kan inte biträda förslaget. Jag ämnar emellertid uppdra åt AMS att studera den geografiska rörligheten resp. trögheten på arbetsmarknaden samt effekterna av den höjning av starthjälpen som jag nyss har förordat. Härvid kommer även de högskoleutbildades situation att uppmärksammas.

AMS' förslag att det s. k. hyrestillskottet till familjeförsörjare skall införas i arbetsmarknadskungörelsen som ett permanent bidrag kan jag tillstyrka. Den hittillsvarande försöksverksamheten har visat att hyrestillskottet fyller en värdefull uppgift, bl. a. när det gäller att motverka familjesplittring, och antalet beviljade hyrestillskott överstiger numera antalet bortavistelsebidrag.

Jag beräknar medelsbehovet för flyttningsbidrag till 87,3 (+13,8) milj. kr.

För *Inlösen av egnahem m. m.* beräknar jag 1 milj. kr. Därutöver disponeras inom delprogrammet försäljningsinkomster om uppskattningsvis 800 000 kr.

Med hänvisning till vad som nu har anförts och sammanställningen i det föregående hemställer jag, i samråd med statsrådet Leijon, att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar av grunderna för utbildningsbidrag och flyttningsbidrag som jag har förordat, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1975,
2. till *Arbetsmarknadsservice* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 576 858 000 kr.

B 2. Sysselsättningsskapande åtgärder

1973/74	Utgift	[1] 1 523 921 000	Reservation	[1] 635 407 749
1974/75	Anslag	739 431 000		
1975/76	Förslag	742 935 000		

[1] Inkl. det tidigare under anslaget ej redovisade delprogrammet Särskilda beredskapsarbeten.

Från anslaget bestrids utgifterna för programmet Sysselsättningsskapande åtgärder utom delprogrammet Stöd till lageruppbyggnad.

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder består av delprogrammen Allmänna beredskapsarbeten, Särskilda beredskapsarbeten, Industribeställningar, Detaljplaneringsbidrag, Investeringsfondsärenden och Stöd till lageruppbyggnad. Sistnämnda delprogram behandlas under anslaget B 3. Stöd till lageruppbyggnad.

	1973/74 Utgift	1974/75 Anslag	1975/76 Beräknad ändring	
			AMS	Förc-draganden
Allmänna beredskaps-arbeten	717 819 000	320 000 000	+10 000 000	—
Särskilda beredskaps-arbeten	770 765 000	373 000 000	+45 000 000	—
Industribeställningar	[1] —1 939 000	10 000 000	—	—
Detaljplaneringsbidrag	24 971 000	20 000 000	+ 5 000 000	—
Förvaltningskostnader	12 305 000	16 431 000	+ 3 569 000	+3 504 000
Summa	**1 523 921 000**	**739 431 000**	**+63 569 000**	**+3 504 000**

[1] Återbetalningar av förskotterade medel överstiger utbetalningarna.

Delprogrammet Allmänna beredskapsarbeten omfattar statliga beredskapsarbeten i den mån de inte är särskilt avsedda för svårplacerad arbetskraft samt statsbidrag till motsvarande kommunala och enskilda arbeten, ävensom statligt stöd till tidsbegränsad fortsatt drift vid nedläggningshotade företag. Delprogrammet Särskilda beredskapsarbeten — vilket t. o. m. budgetåret 1973/74 har redovisats under anslaget Särskilda åtgärder för arbetsanpassning — omfattar motsvarande arbeten för svårplacerade. Bestämmelser om beredskapsarbeten återfinns i arbetsmarknadskungörelsen (1966: 368, omtryckt 1972: 300, ändrad senast 1974: 980) och om företagsstöd i kungörelsen (1972: 302) om statsbidrag till nedläggningshotade företag.

Under delprogrammen Industribeställningar och Detaljplaneringsbidrag faller kostnader för statliga industribeställningar som läggs ut av sysselsättningsskäl samt kostnader för projektering av vissa allmänna arbeten i syfte att öka beredskapen mot arbetslöshet.

Delprogrammet Investeringsfondsärenden belastas av administrationskostnader, vilka ingår i de för programmet gemensamma förvaltningskostnaderna.

AMS

Allmänna beredskapsarbeten. För budgetåret 1973/74 anvisades till allmänna beredskapsarbeten 331,2 milj. kr. på riksstaten, 300 milj. kr. varav 12 milj. kr. för detaljplaneringsbidrag på tilläggsstat I och 50 milj. kr. på tilläggsstat III, dvs. sammanlagt 669,2 milj. kr.

De allmänna och de särskilda beredskapsarbetenas fördelning på olika ändamål har under senare år utvecklats på sätt som framgår av följande tabell.

Sysselsättningsdagar i allmänna (A) och särskilda (S) beredskapsarbeten (tusental)

Slag av arbete		Budgetår				
		1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74
Vägarbeten	A	477	420	1 027	694	398
	S	251	170	235	293	321
Skogsvård	A	301	315	763	77	15
	S	403	442	308	874	832
Husbyggnad	A	158	175	671	488	202
	S	145	139	167	421	299
Vatten och avloppsarbeten	A	145	132	558	288	197
	S	186	279	227	299	253
Tjänstesektorn	A	—	—	273	968	979
	S	—	—	1	17	26
Industriella arbeten	A	2	—	—	—	—
	S	122	166	277	375	412
Övriga arbeten	A	45	65	906	487	324
	S	883	1 075	1 330	1 419	1 286
Summa	A	**1 128**	**1 107**	**4 198**	**3 002**	**2 115**
	S	**1 990**	**2 271**	**2 545**	**3 698**	**3 429**

Antalet sysselsättningsdagar och kostnaderna för olika slags allmänna beredskapsarbeten under det senaste budgetåret framgår av följande tabell.

Sysselsättningsdagar och kostnader vid olika slags allmänna beredskapsarbeten under budgetåret 1973/74

Ändamål	Sysselsättningsdagar (tusental)	Nedlagda kostnader (milj. kr.)		Kostnad per sysselsättningsdag (kr.)	
		Totalt	AMS' andel	Totalt	AMS' andel
Vägar	398	310,6	283,4	780	712
Vatten och avlopp	197	154,4	57,2	786	291
Husbyggnad	202	200,1	92,1	991	456
Skogsvård	15	3,4	2,3	219	149
Natur- och landskapsvård	66	14,8	10,8	222	162
Kulturminnesvård	11	3,5	2,8	339	274
Militära arbeten	11	5,8	4,8	530	436
Turism och fritid	48	33,6	13,2	697	274
Tjänster och vård	979	145,4	111,5	148	114
Övrigt	188	88,8	50,5	471	268
Summa	**2 115**	**960,4**	**628,6**	**454**	**297**
Därav:					
Statliga arbeten	936	395,8	373,0	423	398
Kommunala arbeten	1 003	493,9	210,7	493	210
Enskilda arbeten	176	70,7	44,9	403	256

Insatserna i form av beredskapsarbeten kulminerade budgetåret 1971/72. Minskningen av sysselsättningsvolymen därefter har kunnat ske i anslutning till en fortgående stabilisering och förbättring av läget på arbetsmarknaden. De särskilda beredskapsarbetena har dock ökat i omfattning. Nedgången i arbetsvolymen på vägarbeten mellan budgetåren 1972/73 och 1973/74 har samband med att vägverket sistnämnda år disponerat ett särskilt anslag om 200 milj. kr. för tidigareläggning av arbeten i sysselsättningsstödjande syfte. Dessa arbeten har påbörjats i nära samråd med AMS och därigenom i princip fyllt samma uppgift som beredskapsarbeten.

Beredskapsarbeten inom tjänstesektorn är ett nytt inslag under 1970-talet och sådana arbeten utgör f. n. närmare hälften av arbetsvolymen på allmänna beredskapsarbeten. Liksom under föregående budgetår har verksamhet bedrivits med arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbete inom vårdområdet. Praktikarbeten för ungdomar har anordnats hos statliga myndigheter och institutioner. Under mars månad 1974 hade ca 2 500 ungdomar sådana arbeten.

Antalet anvisade arbetslösa vid beredskapsarbeten och deras ålders- och könsfördelning vid mitten av vissa månader

År, månad	Allmänna beredskapsarbeten			Särskilda beredskapsarbeten		
	Antal personer	därav (%)		Antal personer	därav (%)	
		45 år och äldre	24 år och yngre		45 år och äldre	24 år och yngre
1972						
Februari Totalt	21 788	53,1	19,1	9 920	59,8	11,2
därav *kvinnor*	*1 600*	*17,9*	*45,8*	*1 000*	*70,3*	*13,1*
Maj Totalt	17 607	51,1	18,8	10 352	58,6	12,6
därav *kvinnor*	*1 800*	*21,2*	*37,9*	*1 150*	*67,6*	*12,1*
Augusti Totalt	4 674	61,3	12,7	8 722	64,5	8,2
därav *kvinnor*	*225*	*12,7*	*45,7*	*1 150*	*72,4*	*5,2*
November Totalt	6 338	46,8	28,4	13 509	61,9	11,0
därav *kvinnor*	*900*	*11,2*	*60,1*	*1 500*	*62,8*	*13,7*
1973						
Februari Totalt	13 273	32,8	38,0	17 857	59,8	11,5
därav *kvinnor*	*3 150*	*10,1*	*61,8*	*1 600*	*62,2*	*14,5*
Maj Totalt	15 153	26,9	42,1	17 782	60,2	11,8
därav *kvinnor*	*4 975*	*13,3*	*54,5*	*1 600*	*60,6*	*15,6*
Augusti Totalt	4 578	33,6	29,3	12 117	62,2	10,1
därav *kvinnor*	*1 000*	*12,2*	*47,1*	*1 700*	*66,6*	*11,5*
November Totalt	6 731	24,3	45,0	13 741	61,1	10,2
därav *kvinnor*	*2 900*	*6,8*	*64,8*	*1 500*	*66,0*	*12,8*
1974						
Februari Totalt	9 761	25,8	43,1	14 880	59,8	11,4
därav *kvinnor*	*3 600*	*9,3*	*61,7*	*1 600*	*62,4*	*16,4*
Maj Totalt	10 729	25,9	39,8	15 146	60,6	10,9
därav *kvinnor*	*3 300*	*8,0*	*58,7*	*1 700*	*57,2*	*18,2*
Augusti Totalt	1 865	46,0	24,1	8 546	63,7	8,3
därav *kvinnor*	*300*	*9,2*	*61,3*	*1 400*	*70,7*	*7,0*

Mot bakgrund av säsongsvängningarna i arbetskraftsefterfrågan, den regionala obalansen samt de strukturella förändringarna i näringslivet räknar styrelsen med ett långsiktigt behov av beredskapsarbeten. Förskjutningen mot ett ökat behov av beredskapsarbeten inom tjänstesektorn samt för kvinnor och ungdomar kvarstår. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma konjunkturutvecklingen och därmed utvecklingen på arbetsmarknaden föreslås att medel anvisas motsvarande 1,1 milj. sysselsättningsdagar. Denna arbetsvolym, som under alla omständigheter kommer att behövas för allmänna beredskapsarbeten, beräknas kosta 330 milj. kr. Härav avser 150 milj. kr. vägarbeten.

Styrelsen framhåller i sammanhanget att anvisade medel för innevarande budgetår, med hänsyn till prisutvecklingen, är otillräckliga för att uppnå avsett antal sysselsättningsdagar. En höjning av det angivna beloppet för väg- och gatuarbeten blir därför nödvändig.

Styrelsen har i särskild skrivelse också redovisat de skogsvägsföretag i Norrlands inland och viss del av Kopparbergs län, till vilka AMS under budgetåret 1973/74 lämnat förhöjda statsbidrag. Sammanlagt har härigenom som beredskapsarbete byggts 93,8 km skogsbilvägar till en kostnad av 5 202 300 kr. I statsbidrag har utbetalats 4 009 409 kr.

Styrelsen konstaterar med tillfredsställelse att särskilda och allmänna beredskapsarbeten i prop. 1974: 1 sammanförts under anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder. De två typerna av arbeten har dock delats upp på två anslagsposter varför svårigheterna att klart åtskilja verksamheterna fortfarande kvarstår. Såvida en fortsatt uppdelning av anslagsposterna är önskvärd vore enligt styrelsens mening en tänkbar åtgärd att reservera benämningen Särskilda beredskapsarbeten för grupperna specialanvisade och personer med nedsatt arbetsförmåga medan gruppen äldre lokalt bundna förs till Allmänna beredskapsarbeten. Omfattningen av denna senare grupp kunde bestämmas vid särskilda räkningstillfällen några gånger om året. En sådan åtgärd skulle även medföra en administrativ förenkling.

Under budgetåren 1971/72—1973/74 har Kungl. Maj:t i sysselsättningsstödjande syfte medgivit tidigareläggning av byggnads- och anläggningsarbeten för vissa statliga myndigheter. Dessa arbeten har finansierats genom utökning av ordinarie anslag. Erfarenheterna av detta har från styrelsens synpunkt varit i stort sett goda och verksamheten bör utvidgas. För att utan regionala eller andra begränsningar snabbt kunna starta nödvändiga beredskapsarbeten bör dock styrelsen under eget anslag disponera ett förhållandevis stort belopp. Om så erfordras, bör i likhet med tidigare budgetår, ytterligare medel kunna anvisas på tilläggsstat.

Särskilda beredskapsarbeten. För budgetåret 1973/74 anvisades till särskilda beredskapsarbeten 367,8 milj. kr. på riksstaten, 400 milj. kr. på tilläggsstat I och 25 milj. kr. på tilläggsstat III, dvs. sammanlagt

792,8 milj. kr. Antalet utförda dagsverken och nedlagda kostnader vid olika slags arbeten framgår av följande sammanställning.

Sysselsättningsdagar och kostnader vid olika slags särskilda beredskapsarbeten under budgetåret 1973/74

Ändamål	Sysselsättningsdagar (tusental)	Nedlagda kostnader (milj. kr.)		Kostnad per sysselsättningsdag (kr.)	
		Totalt	AMS' andel	Totalt	AMS' andel
Vägar	321	175,4	162,8	546	507
Vatten och avlopp	253	166,8	60,7	660	240
Husbyggnad	299	199,4	81,1	669	272
Skogsvård	832	176,5	139,8	212	168
Natur- och landskapsvård	247	54,9	45,7	222	185
Kulturminnesvård	102	30,1	23,5	294	230
Militära arbeten	10	8,5	8,2	868	839
Turism och fritid	59	34,0	14,7	573	248
Industriella beredskapsarbeten	412	133,8	48,5	325	118
Tjänster och vård	26	6,1	4,1	235	158
Övrigt	868	209,0	109,1	241	126
Summa	**3 429**	**1 194,5**	**698,2**	**348**	**204**
Därav:					
Statliga arbeten	1 906	589,5	467,1	309	245
Kommunala arbeten	1 275	503,6	186,8	395	147
Enskilda arbeten	248	101,4	44,3	410	179

Under budgetåren 1969/70—1973/74 sysselsattes i medeltal ca 11 000, 12 000, 14 000, 19 000 resp. 18 000 personer i särskilda beredskapsarbeten. Sysselsättningsvolymen uppgick under budgetåret 1973/74 till ca 3,4 milj. dagsverken mot knappa 3,7 milj. föregående år. Den höga volymen motiveras av svårigheterna att i den öppna marknaden finna passande arbeten för äldre lokalt bunden arbetskraft liksom för vissa grupper handikappade. Arbeten har också i betydande utsträckning bedrivits för vissa ungdomar, skilda grupper långtidsutbildade m. fl.

Arbetenas fördelning på olika sektorer är i stort sett oförändrad vid jämförelse med föregående budgetår. Den största förändringen utgörs av en nedgång för husbyggnadsarbeten, vilket får ses mot bakgrund av det förbättrade läget inom byggnadsbranschen. En ökning noteras för de industriella beredskapsarbetena som f. n. bedrivs vid 58 arbetsställen i landet och sysselsätter ca 2 000 personer.

Vid de särskilda beredskapsarbetena sysselsätts till ca 70 % äldre och lokalt bunden arbetskraft. Därjämte sysselsätts vissa specialanvisade, mentalvårdspatienter, personer med narkotika- eller alkoholproblem samt personer som av andra skäl har nedsatt arbetsförmåga. Strukturförändringarna medför att dessa personer får allt svårare att hävda sig på den öppna marknaden. Fysiskt krävande arbete är i många fall olämpliga och det är därför angeläget att få in nya typer av arbeten som

passar dessa grupper av arbetslösa. Behovet av arbetstillfällen, i den form som de industriella beredskapsarbetena nu kan ge åt äldre och handikappade m. fl. beräknas kvarstå.

AMS bedömer behovet av särskilda beredskapsarbeten till ca 1,9 milj. sysselsättningsdagar vilket med en medelkostnad per sysselsättningsdag om 220 kr. motsvarar 418 milj. kr. Andelen vägarbeten beräknas bli i stort sett oförändrad. Om utvecklingen på arbetsmarknaden skulle medföra utgifter härutöver har styrelsen för avsikt att begära medel på tilläggsstat.

Industribeställningar. Under budgetåret 1973/74 har inga beslut fattats om industribeställningar (s. k. rådrumsbeställningar). Emellertid beräknas de beslut om sammanlagt 17,4 milj. kr. som fattades budgetåret 1972/73 ha resulterat i en sysselsättningseffekt under 1973/74 motsvarande ca 2 000 sysselsättningsdagar.

Styrelsen räknar med att behov även i fortsättningen kan uppstå att punktvis lägga ut beställningar för att dels överbrygga tillfälliga störningar i sysselsättningen, dels ge rådrum för att skaffa nya anställningar eller anordna utbildning. Medelsbehovet för budgetåret 1975/76 beräknas till oförändrat 10 milj. kr., motsvarande ca 14 000 sysselsättningsdagar.

Detaljplaneringsbidrag. Under budgetåret 1973/74 fattade AMS beslut om bidrag för totalt 50 milj. kr. till kommuner för projektering av arbeten med en sammanlagd anläggningskostnad av ca 850 milj. kr. Detta beräknas motsvara en sysselsättningsberedskap av 1,7 milj. sysselsättningsdagar. AMS har vidare inventerat sysselsättningsobjekt på skogs- och naturvårdsområdet samt projekterat skogsvägar motsvarande 1,1 milj. sysselsättningsdagar.

Under de tre senaste budgetåren har volymen beredskapsarbeten varit osedvanligt stor. Genom ökade anslag under åren 1972/73 och 1973/74 har dock objektreserven kunnat fyllas på. Behovet av stimulans för att i framtiden kunna hålla en tillräcklig reserv bedöms kvarstå i ungefär nuvarande omfattning och eventuellt öka över en längre tidsperiod.

Under budgetåret 1975/76 behöver arbeten projekteras motsvarande 1,8 milj. sysselsättningsdagar. Medelsbehovet beräknas till 25 milj. kr., varav för bidrag till kommunala objekt 20 milj. kr.

Inom kultur- och fornminnesvård utförs ett betydande antal objekt som beredskapsarbeten. Dessa arbeten är i många fall lämpliga för bl.a. äldre arbetstagare. För att en reserv av sådana arbeten skall finnas tillgänglig föreslår styrelsen att inventerings-, planerings- och projekteringsarbeten i syfte att få fram lämpliga beredskapsprojekt inom kultur- och fornminnesområdet får bekostas från anslagsposten Detaljplaneringsbidrag på samma sätt som gäller för bl. a. arbeten inom skogs- och naturvård.

Investeringsfondsärenden. Styrelsen har under det gångna budgetåret yttrat sig till finansdepartementet i ca 1 100 ärenden om

användande av investeringsfonder för byggnads- och maskininvesteringar. Styrelsen har därvid tillstyrkt 150 ansökningar om ianspråktagande av investeringsfonder i lokaliseringspolitiskt syfte. Övriga ärenden har med hänsyn till arbetsmarknadsläget och arbetsmarknadsutsikterna tillstyrkts till den del de avsett byggnads- och anläggningsinvesteringar.

Företagens intresse för investeringsfonderna som konjunkturstimulerande medel är betydande. Det framgår bl.a. av att antalet företag med investeringsfonder fortgående ökar. Antalet var vid 1973 års taxering 4 135. Styrelsen anser att systemet med investeringsfonder bör behållas med i stort sett nuvarande utformning.

För delprogrammet uppstår inga andra kostnader än administrationskostnader, vilka ingår i de för programmet gemensamma förvaltningskostnaderna.

Avskrivning av fordringar. För budgetåret 1973/74 har styrelsen bemyndigats att under vissa förutsättningar avskriva inom arbetsmarknadsverket uppkommande fordringar till ett belopp ej överstigande 3 000 kr. Beloppet har för budgetåret 1974/75 höjts till 10 000 kr.

I enlighet med bemyndigandet har under budgetåret 1973/74 beslut fattats om avskrivningar av fordringar till ett sammanlagt belopp av 174 565,74 kr. Avskrivningarna avser till större delen fordringar på flyktingar, zigenare samt personer som erhållit start- och näringshjälp m. m.

Det totala medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för programmet Sysselsättningsskapande åtgärder, exkl. delprogrammet Stöd till lageruppbyggnad, beräknas till 803 milj. kr.

Föredraganden

Allmänna och särskilda beredskapsarbeten. Allmänna beredskapsarbeten är avsedda att temporärt bereda sysselsättning för arbetslösa i allmänhet. De särskilda beredskapsarbetena är däremot i princip avsedda för personer som på grund av ålder, nedsatt arbetsförmåga m. m. har svårt att oavsett arbetsmarknadssituation erhålla och behålla anställning på den ordinarie arbetsmarknaden. De särskilda beredskapsarbetena syftar således, i likhet med olika former av skyddad sysselsättning, till en långsiktig rehabilitering samtidigt som de erbjuder en tryggad inkomst genom meningsfullt arbete. Som AMS framhåller kan denna uppdelning av verksamheterna inte alltid helt upprätthållas. Vid vissa arbeten sysselsätts såväl svårplacerade som andra arbetslösa. Enligt AMS skulle det vara förenat med praktiska fördelar att finansiera såväl allmänna som särskilda beredskapsarbeten från en och samma anslagspost. Som jag nyss har framhållit har emellertid de särskilda beredskapsarbetena delvis andra syften än de allmänna och jag är därför inte beredd att biträda AMS' förslag till ändrad anslagsindelning.

Av AMS' anslagsframställning framgår att främst de allmänna, men också de särskilda beredskapsarbetena minskat väsentligt i omfattning under det senaste året. För de allmänna beredskapsarbetena gäller detta alla delar av landet. Minskningen av de särskilda beredskapsarbetena har däremot varit särskilt markerad inom storstadslän och övriga län. Under budgetåret 1973/74 utfördes av det totala antalet sysselsättningsdagar i allmänna beredskapsarbeten ca 41 % i skogslän, ca 29 % i storstadslän och ca 30 % i övriga län. Motsvarande tal för särskilda beredskapsarbeten var 45,5 % för skogslän, 15,5 % för storstadslän och 39 % för övriga län.

Som jag tidigare har nämnt har de allmänna beredskapsarbetena till följd av bl. a. det förbättrade konjunkturläget fortsatt att minska även under år 1974. Arbeten har främst fått bedrivas inom vissa regioner och för grupper av arbetslösa som trots en i övrigt god arbetsmarknadssituation haft särskilda problem att få arbete på den öppna marknaden. Detta gäller bl. a. vissa regioner inom skogslänen samt ungdomar, kvinnor och arbetssökande inom tjänste- och byggsektorn. Närmare hälften av dagsverksvolymen i allmänna beredskapsarbeten under budgetåret 1973/74 utgjordes av arbeten inom tjänstesektorn.

Såvitt nu kan bedömas bör de allmänna beredskapsarbetena under nästa budgetår ha en i förhållande till år 1973/74 i stort sett oförändrad inriktning men en något minskad volym. Andelen vägarbeten bör så långt möjligt begränsas. Behovet av särskilda beredskapsarbeten kan beräknas uppgå till i stort sett samma volym som för innevarande budgetår oavsett hur konjunkturen utvecklas. Det bör i sammanhanget framhållas att det för innevarande budgetår under sjätte huvudtiteln finns upptaget ett särskilt anslag på 200 milj. kr. benämnt Särskilda byggnads- och förbättringsarbeten avseende statliga vägar som utförs av sysselsättningsskäl. Dessa arbeten planeras och utförs av statens vägverk i samråd med AMS, så att åsyftade arbetsmarknadspolitiska effekter uppnås. Arbetskraften till dessa arbeten skall anvisas av arbetsförmedlingen. Chefen för kommunikationsdepartementet har tidigare denna dag förordat att ett belopp om 200 milj. kr. anvisas för samma ändamål även under nästa budgetår. Som jag framhöll i prop. 1974: 1 måste emellertid en del vägarbeten utföras som beredskapsarbeten även i fortsättningen, bl. a. för att sysselsätta vissa grupper av socialt handikappade arbetslösa.

AMS har i särskild skrivelse lämnat en redovisning för de skogsvägsföretag i Norrlands inland och viss del av Kopparbergs län som har utförts som beredskapsarbeten och till vilka förhöjda statsbidrag enligt särskilt bemyndigande har lämnats under budgetåret 1973/74. Statsbidrag har utgått till tolv vägföretag för en sammanlagd väglängd av 93,8 km. Antalet sysselsättningsdagar uppgick till 10 350 och totalkostnaden till 5 202 300 kr., varav 4 009 409 kr. utgick som bidrag. Förhöjt statsbidrag till skogsvägsföretag kan från och med innevarande budget-

år utgå enligt ordinarie författning varför behovet av beredskapsarbeten för ändamålet kommer påtagligt att minska.

Jag vill i detta sammanhang även erinra om att chefen för bostadsdepartementet i prop. 1974: 150 angående riktlinjer för bostadspolitiken m. m. har föreslagit att 30 milj. kr. skall anvisas för förbättringar i bostadsmiljön samt att även arbetsmarknadspolitiskt motiverade åtgärder på detta område bör kunna komma i fråga utöver det angivna beloppet. Efter samråd med bostadsministern vill jag framhålla att det sagda i princip skall gälla endast sådana åtgärder i bostadsmiljön som nu kan komma i fråga som beredskapsarbete. Någon ändring bör således inte ske i nuvarande praxis som innebär att ny- eller ombyggnad av bostadshus endast undantagsvis får utföras som beredskapsarbete.

I fråga om tillämpningen av bestämmelserna om statsbidrag till enskilda beredskapsarbeten får jag hänvisa till vad jag anförde i prop. 1974: 1. De industriella beredskapsarbetena, som i huvudsak bekostas från delprogrammet Särskilda beredskapsarbeten, utvärderas f. n. av organisationskommittén för skyddat arbete (OSA). Kommittén väntas under år 1975 lägga fram förslag beträffande organisation och huvudmannaskap för skyddade verkstäder, industriella beredskapsarbeten, kontorsarbetscentraler och hemarbete.

Jag förordar att medel nu anvisas för ungefär samma volym som ursprungligen beräknats för innevarande budgetår, dvs. ca 1,1 milj. sysselsättningsdagar i allmänna beredskapsarbeten och ca 1,9 milj. sysselsättningsdagar i särskilda beredskapsarbeten. Med hänsyn till vägbyggandets minskade omfattning och den allmänna trenden mot mer dagsverksbilliga objekt, beräknar jag medelsbehovet för allmänna beredskapsarbeten till 320 milj. kr. och för särskilda beredskapsarbeten till 373 milj. kr.

Det belopp som vid budgetårets slut har förbrukats för väg- och gatuarbeten skall räknas av mot automobilskattemedlen. Beloppet kan beräknas till 150 milj. kr. vid allmänna och 50 milj. kr. vid särskilda beredskapsarbeten.

Industribeställningar. I likhet med AMS beräknar jag medelsbehovet under nästa budgetår för sådana beställningar som AMS lägger ut i syfte att ge arbetsförmedlingen behövligt rådrum i samband med företagsnedläggelser m. m. till 10 milj. kr.

Detaljplaneringsbidrag. Volymen beredskapsarbeten har, som AMS anfört, varit osedvanligt stor under de senaste tre budgetåren. Genom ökade anslag har dock objektreserven kunnat fyllas på. Behovet av stöd till projektering kan beräknas kvarstå i framtiden.

Jag delar AMS' uppfattning att det inom kultur- och fornminnesvård finns ett betydande antal projekt som är lämpliga som beredskapsarbete bl. a. för äldre arbetstagare. En reserv av sådana arbeten bör dock kun-

na komma till stånd inom ramen för nu gällande ansvarsfördelning mellan AMS och berörda huvudmän.

Jag beräknar medelsbehovet för delprogrammet under budgetåret 1975/76 till oförändrat 20 milj. kr.

För innevarande budgetår har AMS bemyndigats att på vissa villkor besluta om avskrivning av lånefordran uppkommen inom arbetsmarknadsverket. Jag föreslår att AMS även för nästa budgetår får ett bemyndigande att med oförändrade villkor avskriva lånefordringar.

Jag beräknar det sammanlagda medelsbehovet för anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder till 742,9 milj. kr., varav 19,9 milj. kr. avser förvaltningskostnader.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att regeringen får bemyndiga AMS att under budgetåret 1975/76 besluta om avskrivning av lånefordran, uppkommen inom arbetsmarknadsverket, beträffande vilken antingen omständigheterna ger vid handen att vederbörande inte kan betala sin skuld och enligt styrelsens bedömande ingen eller ringa möjlighet föreligger att i framtiden ta ut betalning eller också åtgärder för att bevaka och driva in fordringen bedöms förenade med arbete och kostnader i sådan utsträckning att åtgärderna inte är ekonomiskt lönande, allt under förutsättning att sådana åtgärder ändå inte anses påkallade av andra än ekonomiska förhållanden,
2. till *Sysselsättningsskapande åtgärder* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 742 935 000 kr., varav förslagsvis 200 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

B 3. Stöd till lageruppbyggnad

1973/74	Utgift	30 161 708
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programmet Sysselsättningsskapande åtgärder ingående delprogrammet Stöd till lageruppbyggnad. Bestämmelser för verksamheten återfinns i kungörelsen (1971: 1249) om statsbidrag i vissa fall till lagerökning. Stödet är begränsat till räkenskapsår som avslutades före den 1 mars 1973.

AMS

AMS har under budgetåret 1973/74 bifallit 37 ansökningar, motsvarande en lagerökning om 45,5 milj. kr. Statsbidrag har beviljats för högst 20 % av lagerökningen dvs. med totalt 8,6 milj. kr.

Enligt styrelsen visar erfarenheterna av verksamheten att stödet har vissa begränsningar vad avser möjligheten att generellt använda det i samtliga branscher. Trots detta är stödet ett värdefullt arbetsmarknadspolitiskt instrument vid konjunkturnedgångar och bör kunna komma till användning om förhållandena så erfordrar. I likhet med vad som gäller för innevarande budgetår föreslår styrelsen att ett formellt belopp av 1 000 kr. anvisas.

Föredraganden

Jag biträder AMS förslag att anslaget för nästa budgetår förs upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Chefen för finansdepartementet har tidigare denna dag vid anmälan av finansplanen hemställt om bemyndigande för regeringen att om arbetsmarknadsläget kräver det besluta om att på nytt bevilja stöd till lageruppbyggnad. Skulle behov föreligga att utnyttja bemyndigandet kommer detta att påverka belastningen på detta anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till lageruppbyggnad* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 4. Kontant stöd vid arbetslöshet

1973/74	Utgift	434 422 873
1974/75	Anslag	975 000 000
1975/76	Förslag	1 080 885 000

Från anslaget bestrids utgifterna för programmet Kontant stöd vid arbetslöshet. I programmet ingår delprogrammen Ersättning till arbetslöshetskassor, Omställningsbidrag och Kontant arbetsmarknadsstöd.

	1973/74 Utgift	1974/75 Anslag	1975/76 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Ersättning till arbetslöshetskassor	388 755 000	895 557 000	+ 26 043 000	+ 114 743 000
Omställningsbidrag	25 361 000	30 000 000	— 10 000 000	— 10 000 000
Kontant arbetsmarknadsstöd	7 380 000	45 000 000	— 10 000 000	—
Förvaltningskostnader	5 284 000	4 443 000	+ 1 157 000	+ 1 142 000
Summa	[1] **434 423 000**	**975 000 000**	**+ 7 200 000**	**+ 105 885 000**

[1] Inkl. 7 643 000 kr. avseende det tidigare under anslaget redovisade delprogrammet Kommunalt kontantunderstöd.

Delprogrammet Ersättning till arbetslöshetskassor avser verksamhet enligt lagen (1973: 370) om arbetslöshetsförsäkring. De erkända arbetslöshetskassorna får genom AMS bidrag för utbetalade ersättningar och förvaltningskostnader. Kassor med speciellt stora ersättningsutbetalning-

ar eller med i övrigt otillräckliga ekonomiska resurser kan genom särskilt stöd få nödvändig förstärkning.

Under delprogrammet Omställningsbidrag redovisas kostnader för omställningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen. Bidragsgivningen är under successiv avveckling sedan den 1 januari 1974.

Delprogrammet Kontant arbetsmarknadsstöd avser verksamhet enligt lagen (1973: 371) om kontant arbetsmarknadsstöd. Stödet ugör ett komplement till arbetslöshetsförsäkringen och ger ett ekonomiskt skydd för nytillkomna på arbetsmarknaden.

AMS

Ersättning till arbetslöshetskassor. Medelsbehovet för budgetåret 1975/76 bestäms dels av statsbidragets storlek verksamhetsåret den 1 januari—den 31 december 1975, exklusive de a-kontoutbetalningar som görs under tiden den 1 januari—den 30 juni 1975, dels av de a-kontoutbetalningar som sker för tiden den 1 januari—den 30 juni för verksamhetsåret 1976. Medelsbehovet kommer således att baseras på det genomsnittliga förhållandet under såväl försäkringsåret 1975 som 1976. Avgörande för kostnadsberäkningen är det genomsnittliga antalet ersättningsdagar per kassamedlem och år. Av följande tabell framgår att medlemsantalet i arbetslöshetsförsäkringen har ökat med i genomsnitt ca 100 000 per år. Denna ökning torde komma att fortsätta de närmaste åren. För budgetåret 1975/76 uppskattas medlemstalet till 2 650 000.

Antal medlemmar	Per den
2 166 014	31 augusti 1970
2 279 508	31 " 1971
2 373 083	31 " 1972
2 484 275	31 oktober 1973

För budgetåren 1972/73 och 1973/74 grundades kostnadsberäkningarna på 4,0 resp. 4,5 ersättningsdagar per medlem. Det verkliga antalet ersättningsdagar per årsmedlem uppgick för försäkringsåren 1971/72 och 1972/73 till 4,8 resp. 4,4. Eftersom kostnaderna för försäkringsåren 1971/72 och 1972/73 i huvudsak reglerades under budgetåren 1972/73 resp. 1973/74 i enlighet med det gamla systemet har utbetalningarna under de två senaste åren legat på en hög nivå. Det kan förutsättas att antalet ersättningsdagar kommer att stanna på en relativt hög nivå. En prognos över antalet ersättningsdagar per årsmedlem är dock svår att göra eftersom flera i sig svårbedömbara variabler måste ligga till grund för en sådan beräkning. Man vet inte heller med säkerhet vad de nya bestämmelserna långsiktigt kommer att innebära i ökat antal ersättningsdagar. AMS har i sina beräkningar av statens kostnader för budgetåret 1975/76 grundat sina kalkyler på 5,0 ersättningsdagar per årsmedlem.

Medelsbehovet för budgetåret 1975/76 beräknas uppgå till 921,6 milj. kr. Fördelningen av kostnaderna framgår av följande tabell.

Statens kostnad för grundbidrag	154 583 333
Progressivbidrag	718 216 250
Förvaltningsbidrag	23 850 000
Särskilt stöd till erkända arbetslöshetskassor	25 000 000
Summa	**921 649 583**

Omställningsbidrag. Under budgetåret 1973/74 uppbar i medeltal 3 533 personer per månad omställningsbidrag, medan motsvarande antal under budgetåret 1972/73 var 4 347. Medelsförbrukningen för budgetåret 1973/74 uppgick till 25,4 milj. kr. Omställningsbidraget befinner sig under avveckling sedan den 1 januari 1974 och utgår under en övergångsperiod endast till den som före detta datum hade beviljats sådant bidrag. Med hänsyn härtill beräknar AMS medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till 20 milj. kr.

Kontant arbetsmarknadsstöd. Delprogrammet infördes den 1 januari 1974. Omkring 11 000 personer per månad uppbar stöd under första halvåret 1974 och ca 35 milj. kr. utbetalades, motsvarande 1 100 000 ersättningsdagar. Härav hade vid budgetårets utgång delprogrammet belastats med 7,4 milj. kr. AMS betonar svårigheten att göra en prognos för verksamhetens utveckling men anser det troligt att ersättning för ca 3 milj. dagar kommer att utbetalas per år under de närmaste åren. Statens kostnader för verksamheten inskränker sig till en tredjedel av totalkostnaden medan två tredjedelar bestrids av arbetsgivaravgifter. Med hänsyn härtill beräknar AMS medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till 35 milj. kr.

Det totala medelsbehovet för programmet Kontant stöd vid arbetslöshet beräknas för budgetåret 1975/76 till 982,2 milj. kr. Härav utgör 5,6 milj. kr. förvaltningskostnader.

Föredraganden

Arbetslöshetens omfattning totalt och i synnerhet dess fördelning på kassor med olika ersättningsnivåer utgör svårbedömda faktorer. Statens kostnader för det kontanta stödet vid arbetslöshet är därför vanskliga att beräkna. Med utgångspunkt i 5,5 ersättningsdagar per årsmedlem beräknar jag anslaget till 1 080,9 milj. kr. Den relativa fördelningen mellan de olika stödformerna framgår av den sammanställning som jag tidigare presenterade. Av ersättningen till arbetslöshetskassorna beräknar jag 20 milj. kr. för särskilt stöd till vissa erkända arbetslöshetskassor.

Vid behandlingen av prop. 1973: 56 om kontant stöd vid arbetslöshet begärde riksdagen (InU 1973: 23, rskr. 1973: 251) att en utredning

skulle tillsättas för att göra en översyn av bestämmelserna om reduktion av bl. a. det kontanta arbetsmarknadsstödet med hänsyn till makes inkomst. Jag hänvisar i denna fråga till vad jag anförde inledningsvis under avsnittet B Arbetsmarknad m. m. (s. 30).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kontant stöd vid arbetslöshet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 080 885 000 kr.

B 5. Totalförsvarsverksamhet

1973/74	Utgift	21 871 628
1974/75	Anslag	23 606 000
1975/76	Förslag	22 020 000

Från anslaget bestrids utgifter för programmet Totalförsvarsverksamhet. Programmet består av delprogrammen Försvars- och beredskapsplanering samt Vapenfria tjänstepliktiga.

	1973/74 Utgift	1974/75 Anslag	1975/76 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Försvars- och beredskapsplanering	1 741 000	1 850 000	+ 1 310 000	+ 50 000
Vapenfria tjänstepliktiga	12 319 000	14 920 000	+ 1 580 000	—2 775 000
Förvaltningskostnader	7 812 000	6 836 000	+ 1 304 000	+1 139 000
Summa	**21 872 000**	**23 606 000**	**+ 4 194 000**	**—1 586 000**

Delprogrammet Försvars- och beredskapsplanering omfattar dels planering för utnyttjande av landets arbetskraft under beredskaps- och krigstillstånd samt planläggning av arbetsmarknadsverkets krigsorganisation dels statsbidrag till sådana frivilliga försvarsorganisationer som fyller viktiga uppgifter när det gäller utbildning av personal för arbetsuppgifter i krigstid inom totalförsvarets civila delar. Verksamheten, som huvudsakligen är av utrednings- och informationskaraktär, handhas hos AMS av försvarsenheten och regionalt av länsarbetsnämnderna.

Delprogrammet Vapenfria tjänstepliktiga omfattar utbildning, redovisning och registrering av värnpliktiga som har fått tillstånd att fullgöra vapenfri tjänst. Utbildningen syftar till att de vapenfria skall kunna fullgöra en för samhället betydelsefull tjänst inom totalförsvaret. AMS handhar redovisning och registrering av de vapenfria samt bestämmer vilket slag av tjänstgöring de vapenfria skall fullgöra och när de

skall tjänstgöra. Delprogrammet belastas av kostnader för ekonomiska och sociala förmåner åt vapenfria tjänstepliktiga. Dessa förmåner, som utgår enligt samma regler som gäller för övriga värnpliktiga, avser bl. a. avlöning, inkvartering, förplägnad, visst antal fria resor samt familjebidrag i vissa fall. Delprogrammet belastas vidare av ersättningar för vissa utbildningskostnader m. m. till myndighet eller annan som tilldelas vapenfria tjänstepliktiga.

AMS

Försvars- och beredskapsplanering. Under budgetåret 1973/74 har överenskommelse träffats mellan AMS och överstyrelsen för ekonomiskt försvar om bl. a. kostnadsfördelningen vid överföringen av personalplanerna till automatisk databehandling. Förberedelserna för branschplanläggningen har försenats.

Under budgetåret 1973/74 har sedvanlig fördelning gjorts av 39 000 47-åringar. De frivilliga försvarsorganisationerna har under budgetåret 1973/74 bedrivit informations- och rekryteringsverksamhet samt utbildat frivillig personal. Antalet utbildade personer är 1 630.

Den begränsade medelstilldelningen för budgetåret 1974/75 medför bl. a. att vissa organisationer, som tack vare frivilligintresset har möjlighet att utöka sin verksamhet, får avstå från detta.

AMS föreslår för budgetåret 1975/76 att 3 160 000 kr. skall utgå till de frivilliga försvarsorganisationerna för att

— reducera bristerna på frivilligpersonal till totalförsvarets civila delar,
— täcka bristerna som uppstår genom avgång och
— genomföra anbefalld repetitionsutbildning.

Den nuvarande tillgången av frivilligpersonal täcker endast 35 % av det beräknade behovet. Någon utbildning för att täcka bristen är inte möjlig med nuvarande medelsdisposition.

AMS har vid medelsberäkningen tagit hänsyn till de gratistjänster som tillhandahålls av det militära försvaret för viss utbildning. Utgiftsökningar förorsakas av bl. a. höjda utbildningspremier och arvoden till instruktörer. Utgifter för utbildning av frivilligorganisationernas kanslipersonal ingår också i det begärda beloppet.

Vapenfria tjänstepliktiga. Under budgetåret 1973/74 fullgjordes 300 000 tjänstgöringsdagar inkl. repetitionsutbildning och överskjutande utbildningsdagar från budgetåret 1972/73. Denna utbildningskapacitet svarade dock inte mot det verkliga behovet, varför mer än en hel årsklass får vänta ett år innan den kallas till grundutbildning.

Ca 1 400 personer väntas erhålla tillstånd till vapenfri tjänst under budgetåret 1974/75.

På grund av de begränsningar som f. n. föreligger beträffande möjligheterna att anskaffa ytterligare utbildningsplatser beräknar AMS för

budgetåret 1975/76, i likhet med för budgetåret 1974/75, med grundutbildning av 950 personer, motsvarande 325 000 tjänstgöringsdagar. Utgifterna till förmåner åt vapenfria tjänstepliktiga beräknas till 15,2 milj. kr. Därutöver beräknas för familjebidrag 900 000 kr. för särskild hjälpverksamhet 100 000 kr. samt för ersättning för utbildningskostnader 300 000 kr.

Sammanlagt beräknas medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för programmet Totalförsvarsverksamhet till 27,8 milj. kr.

Föredraganden

För bidrag till de frivilliga försvarsorganisationerna har för innevarande budgetår beräknats ett belopp av 1 850 000 kr. AMS har föreslagit en kraftig höjning av detta belopp. För egen del beräknar jag för budgetåret 1975/76 bidragen till de frivilliga försvarsorganisationerna till 1 900 000 kr.

För verksamheten med vapenfria tjänstepliktiga bör liksom för innevarande budgetår gälla att antalet tjänstgöringsdagar får uppgå till högst 325 000. Med hänsyn till hittillsvarande medelsförbrukning beräknar jag utgifterna för delprogrammet Vapenfria tjänstepliktiga till 12,1 milj. kr.

Med hänvisning i övrigt till sammanställningen i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Totalförsvarsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 22 020 000 kr.

B 6. Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning

1973/74	Utgift	8 413 021	Reservation	9 490 000
1974/75	Anslag	1 000 000		
1975/76	Förslag	7 000 000		

Från anslaget bestrids arbetsmarknadsverkets utgifter för anskaffning av utrustningsföremål, vilkas anskaffningsvärde överstiger 10 000 kr. och vilkas livslängd överstiger tre år. Annan utrustning anskaffas med anlitande av resp. programanslag.

AMS

Utrustningskapitalets omfattning samt anskaffningar under budgetåren 1973/74—1975/76 framgår av följande sammanställning.

Utrustningens värde efter avskrivningar samt anskaffningar (tusental kr.)

Slag av utrustning	Värde 1973-07-01	Inköp 1973/74	Värde 1974-07-01	Planerade inköp 1974/75	Beräknat värde 1975-07-01	Planerade inköp 1975/76	Beräknat värde 1976-07-01
Byggnader	47 882	—	35 705	—	28 480	500	23 470
Aske gård		—	6 030	—	5 425	—	4 880
Maskiner och fordon för byggnads- och anläggningsarbeten	9 225	1 401	7 650	170	5 430	1 350	4 875
Vagnar och bodar	8 630	67	6 880	954	6 325	800	5 740
Maskiner för industriella beredskapsarbeten	6 530	4 219	7 725	3 102	8 540	3 000	9 130
Maskiner för kontorsarbetscentraler	532	278	598	1 000	1 335	800	1 720
Tjänstebilar	172	186	275	—	180	300	375
Tryckerimaskiner	97	—	52	—	35	—	20
Teleutrustning	—	302	—	1 175	—	1 200	—
Kontorsinventarier	—	268	—	265	—	200	—
Centralregister	—	—	—	993	—	1 750	—
Förvaltningslokaler, Solna	—	1 692	—	4 308	—	—	—
Flextidutrustning, Solna	—	—	—	—	—	100	—
Summa	**73 068**	**8 413**	**64 915**	**11 967**	**55 750**	**10 000**	**50 210**

AMS räknar inte med att nyanskaffa eller ersätta några förläggningsbyggnader under budgetåret 1975/76. Viss komplettering är dock erforderlig. För ersättningsanskaffning av en ekonomibyggnad och nyanskaffning av tre fritidsbyggnader beräknas medelsbehovet till 300 000 resp. 200 000 kr.

Under de närmast föregående budgetåren har AMS endast i begränsad omfattning ny- och ersättningsanskaffat entreprenadmaskiner för beredskapsarbeten. Denna anskaffning har avsett ersättning av förslitna eller tekniskt föråldrade maskiner. Även för budgetåret 1975/76 planerar AMS att hålla oförändrad teknisk standard på maskinparken. Endast ersättningsanskaffningar till följd av särskilda omständigheter planeras. Exempel på sådana är de krav som ställs på maskinernas konstruktion och utrustning till skydd mot buller och damm på arbetsplatsen. Investeringsutgifterna beräknas till 1 350 000 kr.

I juni 1972 utfärdade arbetarskyddsstyrelsen nya bestämmelser angående normerna för personalvagnars (används vid beredskapsarbeten) standard och utrustning. Detta medför att arbetsmarknadsverket i vissa fall måste bygga om eller utrangera vagnar. Enligt bestämmelserna skall dessa åtgärder vara genomförda senast vid utgången av kalenderåret 1975 och AMS räknar med att arbetet kan vara slutfört under hösten nämnda år. Medelsbehovet för ersättningsanskaffningen beräknas till 800 000 kr.

De ökade kostnaderna för material och löner vid de industriella be-

redskapsarbetena har medfört behov av fortlöpande översyn och rationalisering av olika tillverkningsmetoder. Denna översyn föranleder ett investeringsbehov om 1 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Den tekniska utvecklingen leder till att maskiner och utrustning blir tekniskt föråldrade och olönsamma. För sådan ersättningsanskaffning beräknas utgifterna till 2 milj. kr.

Verksamheten vid kontorsarbetscentralerna har i enlighet med Kungl. Maj:ts föreskrifter inriktats på att anskaffa betalda arbetsuppgifter. AMS konstaterar att den första fasen i arbetet med att omvandla kontorsarbetscentraler till produktiva enheter är till ända. En andra fas bör ha som mål att ersätta vissa arbetsuppgifter med sådana som bättre tillvaratar de sysselsattas arbetsförmåga och ger bättre lönsamhet. Vissa små kontorsarbetscentraler behöver utökas. Det är svårt att förutse utvecklingen men AMS anser att investeringsbehovet inte kommer att understiga innevarande budgetårs varför motsvarande belopp om 800 000 kr. föreslås för budgetåret 1975/76.

Arbetsmarknadsverkets behov av fordon och transporter tillgodoses huvudsakligen på annat sätt än genom egna tjänstebilar. Tio tjänstebilar måste dock utrangeras och utgifterna för ersättningsanskaffningen beräknas till 300 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingarnas investeringsbehov för ny- och ersättningsanskaffning av telefonväxlar har beräknats till 800 000 kr. och för snabbtelefonanläggningar till 400 000 kr.

För ersättningsanskaffning av bokföringsmaskiner och viss övrig kontorsutrustning erfordras 200 000 kr.

En bättre samordning av arbetsförmedlingens insatser erfordrar att blankettmaterialet förvaras på ett och samma ställe. Modernare utrustning för aktförvaringen är nödvändig så att man snabbare kan komma åt blankettmaterialet och så att blanketthanteringen rationaliseras. Systemet med självinskrivning av arbetssökande kommer att bibehållas när ADB-tekniken införts. Vad gäller utredningsärenden förutses ingen ändring vid användandet av blanketter, formulär och andra handlingar. Under återstoden av 1970-talet kommer således inte behovet av kort- och aktautomater att påverkas av införandet av ADB. Med de anskaffningar som gjorts under budgetåret 1973/74 och planerats för budgetåret 1974/75 innebär investeringarna under budgetåret 1975/76 (1 750 000 kr.) att samtliga förmedlingar fått sina behov av teknisk utrustning för förvaring av sökandeblanketter tillgodosedda.

Om flexibel arbetstid införs vid AMS' förvaltningslokaler i Solna erfordras för anskaffning av registreringsapparatur 100 000 kr.

Det totala medelsbehovet för anslaget Anskaffning av utrustning under budgetåret 1975/76 beräknas till 10 milj. kr.

Föredraganden

Vid ingången av budgetåret 1974/75 fanns under ifrågavarande anslag en betydande reservation, som i huvudsak bedömdes tillräcklig för att tillgodose arbetsmarknadsverkets investeringsbehov under innevarande budgetår. Häri finns inräknat utgifter för AMS's flyttning till nya lokaler. Emellertid kommer jag senare idag att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att anvisa 1,5 milj. kr. på tilläggsstat II för att under innevarande budgetår möjliggöra vissa nödvändiga investeringar vid de industriella beredskapsarbetena i Överkalix och Törefors. De härigenom tillgängliga medlen bedömer jag skall kunna tillgodose arbetsmarknadsverkets investeringsbehov fram till utgången av budgetåret 1974/75. Jag beräknar medelsbehovet för budgetåret 1975/76 under ifrågavarande anslag till 7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.

B 7. Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning

1973/74	Utgift	[1]—	Reservation	[1]11 527 708
1974/75	Anslag	1 000		
1975/76	Förslag	1 000		

[1] Under budgetåret har intäkterna överstigit kostnaderna med 6 527 708 kr.

Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för programmet Förvaltning av utrustning, vilket utgör ett serviceprogram för försörjning av övriga program med mer kapitalkrävande utrustning. Sådan utrustning får hyras ut inom eller utom arbetsmarknadsverket, varvid hyran skall beräknas så att samtliga uppkommande kostnader täcks. Programmet består av delprogrammen Förläggningsbyggnader samt Maskiner och fordon m. m.

AMS

Förläggningsbyggnader. Detta delprogram avser förvaltning av förläggningsbyggnader som skall disponeras under delprogrammen Arbetsmarknadsutbildning, Allmänna resp. Särskilda beredskapsarbeten, Omhändertagande av flyktingar och Vapenfria tjänstepliktiga samt för extern uthyrning till företag, kommuner m. fl. Behovet av inkvartering skall i första hand tillgodoses genom förhyrning på den all-

männa bostadsmarknaden, men krav på snabba förläggningsinsatser samt svårigheter att i vissa orter anskaffa bostäder på den öppna marknaden medför att AMS ändå måste kunna tillhandahålla inkvartering i särskilda förläggningsbyggnader. AMS räknar emellertid med en fortsatt nedskärning av antalet förläggningsplatser i egna byggnader enligt följande.

Antal förläggningsplatser vid utgången av resp. budgetår

Ändamål	1973/74 Utfall	1974/75	1975/76
Arbetsmarknadsutbildning	3 260	3 350	3 550
Allmänna beredskapsarbeten	270	260	260
Särskilda beredskapsarbeten	1 070	1 100	1 100
Flyktingförläggningar	360	360	360
Vapenfria tjänstepliktiga	350	350	330
Uthyrda till kommuner, företag m. fl.	2 950	2 800	2 000
Outhyrda bostäder m. m.	850	200	200
Summa	**9 110**	**8 420**	**7 800**

Under budgetåret 1973/74 har fyra familjebostäder för zigenare avyttrats. Anskaffning av speciella familjebostäder har inte förekommit, medan tre har sålts. Den beräknade utvecklingen av kostnader och intäkter för delprogrammet Förläggningsbyggnader framgår av följande tabell.

Kostnader och intäkter i förläggningsverksamheten (milj. kr.)

Slag av kostnader/intäkter	1973/74 Utfall	1974/75	1975/76
Kapitalkostnader	14,3	10,2	8,7
Reparation och underhåll	3,2	4,0	4,0
Drift- och flyttningskostnader för outhyrda byggn.	0,2	0,2	0,1
Administration	0,7	0,6	0,7
Summa kostnader	**18,4**	**15,0**	**13,5**
Intern uthyrning	13,5	9,2	9,7
Extern uthyrning	4,7	3,8	2,0
Sålda byggnader	5,9	2,0	1,8
Summa intäkter	**24,1**	**15,0**	**13,5**

Maskiner och fordon m. m. Under detta delprogram förvaltas AMS' maskinpark. Den är sammansatt så att den huvudsakligen fyller behovet av maskiner för styrelsens arbeten inom vägbyggnad, vatten- och avlopp, skogsvård och annan anläggningsverksamhet samt för de industriella beredskapsarbetena och kontorsarbetscentralerna.

Ökningen av maskinparken budgetåret 1973/74 avsåg maskiner för industriella beredskapsarbeten och kontorsarbetscentraler. För byggnadsverksamheten har behovet av tyngre maskiner för schaktning och transport tillgodosetts genom inhyrning och kostnaderna härför har under budgetåret 1973/74 uppgått till 24 milj. kr. AMS räknar med en oförändrad omfattning av verksamheten de närmaste budgetåren.

Kostnader och intäkter för maskinutrustning m. m. (milj. kr.)

Slag av kostnader/intäkter	1973/74 Utfall	1974/75	1975/76
Kapitalkostnader	9,3	8,8	9,0
Reparation och underhåll	6,9	7,0	7,5
Förrådets drift	0,4	0,4	0,5
Inhyrning	0,3	0,3	0,5
Administration	0,8	0,4	0,4
Summa kostnader	**17,7**	**16,9**	**17,9**
Hyror från intern uthyrning	14,7	13,0	14,4
Hyror från extern uthyrning	3,3	3,1	2,9
Försäljningsintäkter	0,5	0,8	0,6
Summa intäkter	**18,5**	**16,9**	**17,9**

Av hyrorna från intern uthyrning under budgetåret 1975/76 beräknas 6,2 milj. kr. avse allmänna beredskapsarbeten, 7,4 milj. kr. särskilda beredskapsarbeten och 800 000 kr. övrig intern uthyrning.

Föredraganden

Under de båda delprogrammen beräknas samtliga utgifter bli täckta av inkomster. Anslaget bör med hänsyn till det anförda i likhet med för budgetåret 1974/75 föras upp med endast ett formellt belopp av 1 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

B 8. Arbetsdomstolen

1973/74	Utgift	672 265
1974/75	Anslag	752 000
1975/76	Förslag	1 538 000

Arbetsdomstolen tar upp och avgör mål rörande kollektivavtal och andra arbetsrättsliga tvister. Till följd av lagen (1974: 371) om rättegången i arbetstvister och övrig nytillkommen arbetsrättslig lagstiftning har genomgripande förändringar skett i domstolens organisation och verksamhetsformer. Sålunda består arbetsdomstolen numera av två ord-

förande och 16 andra ledamöter. Reformerna har också föranlett en förstärkning av domstolens kansli. För att täcka de ökade lönekostnader m. m. som reformerna har medfört har anslaget för budgetåret 1974/75 uppräknats med 434 000 kr. till 1 186 000 kr. Beloppen i följande tabell är omräknade i enlighet härmed.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Arbetsdomstolen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	6	—	—
Övrig personal	6	—	—
	12	—	—
Anslag			
Lönekostnader	703 500	+295 800	+290 800
Ersättning till ledamöter	217 500	+ 83 700	+ 73 700
Sjukvård	1 300	+ 1 200	+ 1 200
Rescersättningar	6 500	—	—
Lokalkostnader	207 400	— 22 400	— 22 400
Expenser	49 800	+ 20 200	+ 8 700
Summa	**1 186 000**	**+378 500**	**+352 000**

Arbetsdomstolen

1. Pris- och löneomräkning 335 500 kr., varav 39 100 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Medlen för sammanträdesarvoden samt för vikariats- och övertidsersättningar behöver räknas upp.

3. Medelsbehovet för expenser kommer att stiga till följd av verksamhetens ökande omfattning.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetsdomstolen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 538 000 kr.

B 9. Statens förlikningsmannaexpedition

1973/74	Utgift	524 522
1974/75	Anslag	648 000
1975/76	Förslag	649 000

Statens förlikningsmannaexpedition är central myndighet för det statliga förlikningsväsendet och leds av en styrelse. Chef för förlikningsmannaexpeditionen är en byråchef.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens förlikningsmannaexpedition	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	2	—	—
Övrig personal	3	—1	—1
	5	**—1**	**—1**
Anslag			
Lönekostnader	329 000	—9 400	—9 400
Ersättning till förlikningsmän m. fl.	252 000	+7 400	+7 400
Sjukvård	200	—	—
Reseersättningar	26 400	—	—
Lokalkostnader	30 900	+ 2 000	+ 2 000
Expenser	7 000	+ 1 000	+ 1 000
Ersättningar för distriktsförlikningsmännens expenser	2 500	—	—
Summa	**648 000**	**+1 000**	**+1 000**

Statens förlikningsmannaexpedition

1. Pris- och löneomräkning 20 000 kr., varav 17 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Medelsbehovet för avlöningar minskar med 19 000 kr., eftersom den hittillsvarande kontorsbiträdestjänsten inte längre behövs.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens förlikningsmannaexpedition* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 649 000 kr.

B 10. Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar

1973/74	Utgift	12 733
1974/75	Anslag	30 000
1975/76	Förslag	30 000

Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar avger utlåtanden i frågor som avser tillämpningen av lagen (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar. Nämnden består av ordförande och sex ledamöter. Anslaget för budgetåret 1975/76 bör föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kr.

C ARBETSMILJÖ

Politikens allmänna riktlinjer

Med begreppet arbetsmiljö avses arbetets villkor i vid mening. Till arbetsmiljön hänförs sålunda inte bara frågor om arbetarskydd och arbetstid utan även anställningstrygghet och åtgärder för att främja anställning av svårplacerade. Från och med år 1974 har dessa frågor förts samman till en arbetsmiljöenhet inom arbetsmarknadsdepartementet. Syftet är att understryka sambandet mellan individernas arbetssituation och anställningsförhållanden samt sysselsättningsförhållandena i samhället. Samhällets sysselsättningspolitik har under senare år i allt högre grad inriktats på att öka anställningsskyddet i företagen, intensifiera arbetet för att bereda personer med handikapp arbete i det reguljära arbetslivet samt förändra arbetsplatserna så att skador, förslitning och utstötning motverkades.

1973 års riksdag fattade en rad viktiga beslut rörande anställningsskydd och arbetsmiljö. Reformerna har trätt i kraft under år 1974 och påverkar i tilltagande utsträckning förhållandena i arbetslivet. Arbetet med att förverkliga lagstiftningens syften kommer att prägla arbetsmiljöarbetet också under år 1975 samtidigt som förslag väntas från arbetsrättskommittén i början av året och från arbetsmiljöutredningen vid årsskiftet 1975/1976.

Lagarna om anställningsskydd och om vissa anställningsfrämjande åtgärder har trätt i kraft den 1 juli 1974. Lagen (1974: 12) om anställningsskydd innebär väsentliga förbättringar av den enskildes trygghet i anställningen. Uppsägning skall vara sakligt grundad. De i lagen garanterade uppsägningstiderna innebär för flertalet löntagare en förlängning av dittills gällande uppsägningstider. Genom regler om varsel och överläggning har arbetstagarorganisationerna fått insyn i företagens personalpolitik. Lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder innehåller dels föreskrifter om skyldighet för arbetsgivare att lämna varsel till länsarbetsnämnd innan en driftinskränkning genomförs, dels regler som möjliggör för arbetsmarknadsmyndigheterna att påverka företagens anställningspolitik i syfte att ge arbete åt äldre personer och personer med handikapp.

Lagen om anställningsskydd är på flera punkter dispositiv och kan ersättas av kollektivavtal. Så har också skett i stor utsträckning, bl. a. i fråga om provanställning, uppsägningstider, turordningsregler och företrädesrätt till ny anställning. På det statliga området har en motsvarande anpassning skett genom författningsregler efter överläggning med personalorganisationerna på detta område. Inom departementet har inrättats en särskild arbetsgrupp med uppgift att fortlöpande följa lagstiftningens

tillämpning. Under hösten 1974 har samtliga huvudorganisationers synpunkter inhämtats. Motsvarande uppföljning avses ske under våren 1975.

Lagen om vissa anställningsfrämjande åtgärder bildar bl. a. grund för anpassningsgruppernas verksamhet i företag och förvaltningar. En anpassningsgrupp består normalt av representanter för arbetsgivare och löntagarorganisationer samt för arbetsförmedlingen i distriktet. Anpassningsgruppernas syfte är att överlägga om och initiera sådana förändringar av arbetsplatser och arbetsuppgifter att personer med handikapp kan få anställning i företaget resp. att redan anställda personer kan behålla sin anställning. F. n. finns ca 4 300 anpassningsgrupper inrättade.

En särskild arbetsgrupp inom departementet har i samverkan med AMS och i kontakt med huvudorganisationerna på arbetsmarknaden kontinuerligt sökt följa verksamhetens utveckling, bl. a. genom besök på skilda arbetsplatser. Den bild gruppen därvid fått är att resultatet av anpassningsgruppernas arbete är mycket skiftande. Samtidigt som positiva erfarenheter redovisas från aktiva anpassningsgrupper finns det ett stort antal grupper där verksamheten haft en begränsad omfattning. Skiftande erfarenheter redovisas också i en rapport över verksamheten som lämnats av AMS.

Även om sålunda arbetet i anpassningsgrupperna på många håll ännu inte nått den omfattning som krävs för effektiva resultat är erfarenheterna från arbetet i aktiva grupper så goda att de understryker det nödvändiga i en utbyggnad och förstärkning av verksamheten. I en nyligen publicerad undersökning från ett representativt urval av företag inom verkstadsindustrin redovisas resultat som understryker det stora behovet av insatser på arbetsplatserna av det slag som sker i anpassningsgruppernas verksamhet. Ca 1/4 av de anställda har enligt egen uppfattning påtagliga besvär i arbetet av fysisk, psykisk eller social natur. En stor andel av dessa anställda anser att besvären skulle minska eller helt försvinna genom relativt begränsade förändringar av arbetsplatserna eller arbetsuppgifterna. Undersökningen visar också att de anställda har en övervägande positiv inställning till kamrater med handikapp.

Regeringen har nyligen ställt ytterligare medel till AMS' förfogande för information, utbildning och konferenser rörande anpassningsarbetet. En rad konferenser på regional nivå kommer att äga rum under våren. För nästa budgetår har under anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice medlen för informationsverksamhet räknats upp för fortsatta insatser av detta slag. Även det stora antalet nya tjänster som föreslås för arbetsmarknadsverket skall ses mot bakgrund av behovet av förstärkta insatser från arbetsmarknadsverkets sida i anpassningsarbetet.

För att underlätta för svårplacerade att behålla eller erhålla arbete på den ordinarie arbetsmarknaden eller att driva egen rörelse finns skilda

former av bidrag till arbetshjälpmedel åt handikappade. I fråga om dessa föreslås vissa förändringar.

Antalet platser i halvskyddad sysselsättning närmar sig nu 7 500. Bidrag till den som inrättar halvskyddad sysselsättning utgår med 40 % av den avtalsenliga lönen. Denna stödform är betydelsefull i arbetet på att främja anställning av personer som riskerar förbli utan fast anställning. En fördubbling av anslaget från 60 till 120 milj. kr. föreslås nu, vilket bör medge en ökning av antalet platser till 13 000 à 14 000. En ökning av den halvskyddade verksamheten av denna storlek bör på samma sätt som stödet till anpassningsgruppernas arbete vara ägnad att minska behovet att inrätta platser vid verkstäder för skyddat arbete och att etablera industriella beredskapsarbeten.

Frågan om organisation och huvudmannaskap för den skyddade verksamheten utreds f. n. Den härför tillkallade kommittén beräknas redovisa sina överväganden under år 1975.

De senaste årens lagstiftning om ökat anställningsskydd och ökat inflytande för de anställda i företagen bygger i hög grad på aktiv medverkan från de fackliga organisationerna. En grundläggande förutsättning för att lagstiftningen skall fungera är att de fackliga förtroendemännen har rörelsefrihet på arbetsplatsen samt tid att ägna sig åt fackligt arbete på betald arbetstid. Lagen (1974: 358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen, som har trätt i kraft den 1 juli 1974, syftar till att garantera detta. I lagen har den fackliga organisationen fått tolkningsföreträde vid tvist i fråga om bl. a. den tid som den förtroendevalde behöver för sitt uppdrag. Även denna lag är dispositiv på flera punkter. Hittills har emellertid avtal träffats endast i några enstaka fall. De fackliga organisationerna har använt sig av tolkningsföreträdet. Vägledande domar kan efter hand väntas i arbetsdomstolen.

Departementet har utarbetat en informationsskrift rörande de lagar som trädde i kraft den 1 juli 1974. Skriften har spritts framför allt genom arbetsmarknadens olika organisationer och har nått en upplaga av över 200 000 exemplar. Skriften eller en sammanfattning av dess innehåll har också översatts till de vanligaste invandrarspråken.

Från och med den 1 januari 1975 gäller en ny lag om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning. Lagen (1974: 981) syftar till att ge de anställda ökade möjligheter att delta i vuxenutbildningen. Någon begränsning görs inte i fråga om utbildningens art eller länd. Däremot skall beträffande ledighetens förläggning tas skälig hänsyn såväl till arbetstagarens önskemål som till intresset av att verksamheten hos arbetsgivaren kan fortgå utan allvarlig störning. Kan flera ledigheter inte samtidigt tillgodoses, ges företräde åt arbetstagare som vill delta i facklig utbildning eller som inte har utbildning motsvarande nioårig grundskola. De kollektivavtalsbundna fackföreningarna på arbetsplatsen har tillagts ett betydande inflytande över lagens tillämpning.

Ett betydelsefullt steg när det gäller att förbättra arbetslivets villkor togs genom 1973 års arbetsmiljöreform. Den utgjorde en första etapp i det omfattande arbetet på att skapa en ny arbetsmiljölag. Reformen innebär en utbyggnad av skyddsorganisationen på arbetsplatserna. Skyddskommittéerna och skyddsombuden har fått stärkt ställning. Nya regler har också införts om förhandsgranskning från arbetarskyddssynpunkt av nya eller ändrade arbetslokaler m. m. De nya förhållandena har avgörande betydelse för arbetet att förbättra arbetsmiljön.

För att underlätta ett systematiskt skyddsarbete utifrån de anställdas krav även på de mindre arbetsplatserna utses s. k. regionala skyddsombud. Till deras verksamhet utgår bidrag från arbetarskyddsfonden. Från fonden utgår också bidrag till den grundläggande utbildning av skyddsombuden som har startat över hela landet under år 1974. Under innevarande budgetår beräknas ca 60 000 skyddsombud genomgå grundutbildning.

Stor betydelse för reformarbetet på arbetsmiljöområdet har arbetarskyddsfonden också när det gäller att lämna bidrag till forskning och teknisk utveckling. Sedan fonden startade sin verksamhet den 1 januari 1972 har ca 35 milj. kr. anvisats härför.

1973 års arbetsmiljöreform innebar en utbyggnad av yrkesinspektionen. En ny organisation trädde i kraft den 1 juli 1974, som innebär att antalet distrikt har ökat från 11 till 19 och att beslutande nämnder med representation från arbetsmarknadens parter har knutits till inspektionen. Yrkesinspektionen har under senare år också tillförts betydande personalförstärkningar. Nu föreslås en ytterligare utbyggnad med 40 tjänster. De nya tjänsterna motiveras främst av ett ökat behov av rådgivning och service för det lokala skyddsarbetet och för att bevaka de kemiska hälsoriskerna.

Vid arbetarskyddsstyrelsen föreslås 38 nya tjänster tillkomma. Det är nödvändigt med en resursförstärkning av denna storleksordning för att klara den ökning av arbetsuppgifterna som följer av behovet att bättre kunna kontrollera kemiska ämnens och varors verkningar i arbetslivet och för att ytterligare kunna vidga verksamheten att ge råd och anvisningar för yrkesinspektionen och för det lokala skyddsarbetet. Utbyggnaden bör därför i första hand ske på styrelsens tillsynsavdelning men även den arbetsmedicinska verksamheten såväl i Stockholm som vid filialen i Umeå behöver förstärkas. Avsevärda förstärkningar sker i fråga om styrelsens resurser för information. Syftet är bl. a. att i kraftigt vidgad omfattning ge information direkt till skyddsombud och anställda.

Under år 1974 har arbetstidsfrågorna tilldragit sig ett stort intresse i det politiska arbetet. Inom departementet har påbörjats ett arbete med att kartlägga vissa frågor angående tillämpningen av 1970 års arbetstidslag. Arbetet beräknas bli slutfört senare i år.

Vid en överläggning mellan regeringen och löntagarorganisationerna

i juni 1974 har lagts fast att det långsiktiga målet för framtida arbetstidsförkortningar är en 30-timmars arbetsvecka uppnådd genom en förkortning av den dagliga arbetstiden. Samtidigt deklarerades att det är parterna på arbetsmarknaden som måste avgöra i vilken takt detta långsiktiga mål kan uppnås och hur generella arbetstidsförkortningar skall vägas mot andra arbetstidsreformer och mot andra standarduttag. Som ett resultat av överläggningarna har en särskild delegation för arbetstidsfrågor inrättats för att underlätta för parterna på arbetsmarknaden att överblicka det utredningsarbete i arbetstidsfrågor som pågår i skilda sammanhang och för att ta fram det underlag som erfordras för att bedöma i vilken takt framtida generella arbetstidsförkortningar kan ske. Det underlag som delegationen närmast avser att ta fram rör den faktiska arbetstidens utveckling, arbetstidsförkortningarnas inverkan på produktion och sysselsättning, arbetsmarknadsparternas bedömningar av hittillsvarande och framtida arbetstidsförkortningars ekonomiska konsekvenser samt arbetstidsförkortningars inverkan på familje- och serviceförhållanden.

Den år 1974 tillsatta semesterkommittén arbetar utifrån förutsättningen att kunna presentera ett förslag omkring årsskiftet 1975—1976. Kommittén har i uppdrag att bl. a. överväga en förlängning av den lagstadgade semestern från fyra till fem veckor.

På det internationella planet börjar nu ett relativt omfattande arbete komma igång på arbetsmiljöområdet. Sverige deltar aktivt i detta arbete och underströk arbetsmiljöfrågornas stora vikt bl. a. vid internationella arbetsorganisationens senaste konferens. Vid 1976 års arbetskonferens kommer arbetsmiljöfrågor att få en framträdande plats. Inom organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, har arbetsmiljöfrågorna tagits upp på svenskt initiativ. Under år 1974 har en utförlig rapport lämnats till OECD om utvecklingen på arbetsmiljöns område i Sverige. Även Europarådet har tagit upp arbetsmiljöfrågorna till behandling. På det nordiska planet pågår sedan flera år ett omfattande utbyte av erfarenheter på arbetsmiljöområdet.

C 1. Arbetarskyddsstyrelsen

1973/74	Utgift	30 752 982
1974/75	Anslag	33 585 000
1975/76	Förslag	41 365 000

Arbetarskyddsstyrelsen är central myndighet för arbetarskydds- och arbetstidsfrågor, däri inbegripet arbetsmedicinska frågor och frågor rörande den centrala tillsynen på arbetsplatserna enligt produktkontrollagstiftningen. Styrelsen är chefsmyndighet för yrkesinspektionen.

Arbetarskyddsstyrelsen leds av en styrelse. Denna utgörs av en generaldirektör och en överdirektör samt nio ledamöter som representanter

för bl. a. parterna på arbetsmarknaden. Inom verket finns tre avdelningar. Dessa är tillsynsavdelningen, arbetsmedicinska avdelningen och administrativa avdelningen.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Arbetarskydds-styrelsen	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	186	+55	+29
Övrig personal	172	+25	+ 9
	358	**+80**	**+38**
Anslag			
Löneko stnader	24 920 000	+9 857 000	+5 183 000
Sjukvård	39 000	+ 32 000	+ 24 000
Reseersättningar	807 000	+ 272 000	+ 156 000
Därav utomnordiska resor	(110 000)	(+ 10 000)	(+ 10 000)
Lokalkostnader	2 119 000	+ 976 000	+ 579 000
Expenser	3 225 000	+1 615 000	+ 525 000
Vissa kostnader för utbildning av företagsläkare i socialmedicin	100 000	+ 8 000	+ 8 000
Upplysning m. m. på arbetarskyddets område	700 000	+ 556 000	+1 000 000
Uppdragsverksamhet	1 675 000	—	+ 305 000
Summa	**33 585 000**	**+13 316 000**	**+7 780 000**

Inkomster, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under Uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 2 210 000 kr. (1974/75 1 825 000 kr.).

Arbetarskyddsstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning 3 457 000 kr., varav 831 000 kr. avser höjt löneko stnadspålägg.

2. 0-alternativet kan uppnås genom en generellt minskad insats för anvisnings- och forskningsarbete.

3. Tillsynsavdelningen behöver ytterligare resurser främst för att få möjlighet att förstärka lednings- och samordningsfunktionen i förhållande till yrkesinspektionen samt för att intensifiera arbetet med anvisningar till förebyggande av olycksfall och ohälsa. Resursförstärkningar behövs också för tillsynen enligt produktkontrollagstiftningen och för andra angelägna frågor på det kemiska området. Behovet beräknas till fyra avdelningsdirektörer, 17 byrådirektörer, tre byråingenjörer och fyra biträden. Därutöver föreslås enheten för medicinska och sociala frågor omorganiserad till byrå, varvid en tjänst som avdelningsdirektör bör ersättas med en tjänst som byråchef. Enheten behöver dessutom förstärkas med en tjänst som psykolog och en tjänst som byrådirektör för vissa handikappfrågor (+3 152 383 kr.)

4. Vid den arbetsmedicinska avdelningen behövs en tjänst som byrådirektör som assistent åt avdelningschefen. Inom den medicinska enhe-

ten erfordras en tjänst som läkare för experimentell toxikologi samt en tjänst som förste forskningsingenjör. För frågor rörande hudirriterande och allergiframkallande ämnen krävs en tjänst som läkare, och för dokumentation och undersökning av olika gifters inverkan på nervsystemet behöver en tjänst som laborator inrättas. Vidare behövs två tjänster som laboratorieassistent. Inom den kemiska enheten behövs en tjänst som ingenjör för forsknings- och utvecklingsarbete rörande metallanalyser samt vidare en som laboratorieassistent. Inom den tekniska enheten erfordras en tjänst som laborator för olycksfallsforskning. För forskning och undervisning rörande klimat- och ventilationsfrågor samt lösningsmedelsfrågor behövs tre avdelningsingenjörer och en förste forskningsingenjör. En biträdestjänst som sekreterare åt enhetschefen erfordras. Inom den arbetsfysiologiska enheten erfordras för ergonomiska studier av olika typer av skyddsutrustning samt för frågor rörande bl. a. maskinergonomi två tjänster som förste forskningsingenjör samt vidare en som laboratorieassistent. Behovet att utvidga verksamheten vid den arbetspsykologiska enheten till att omfatta sociologiska och social-psykologiska frågor motiverar inrättande av en tjänst som psykolog (+1 758 164 kr.).

Inom ramen för den planenliga uppbyggnaden av den arbetsmedicinska filialen i Umeå behövs inom den medicinska enheten en tjänst som läkare för yrkesmedicinska frågor. Den kemiska enheten behöver tillföras en tjänst som förste kemist samt en laboratorieassistent. För studier av arbetsmiljöfaktorer speciellt inom norrländsk industri erfordras inom den tekniska enheten en tjänst som förste forskningsingenjör samt två tjänster som avdelningsingenjör. Den arbetsfysiologiska enheten behöver tillföras en tjänst som läkare och en som laboratorieassistent.

5. Arbetsbelastningen vid arbetstidsbyrån motiverar en tjänst som byrådirektör för föredragning i arbetstidsnämnden. Planeringsenheten bör omorganiseras till byrå, varvid nuvarande tjänst som avdelningsdirektör byts ut mot en tjänst som byråchef. Kanslibyrån behöver förstärkas med en byrådirektör, en byråsekreterare och ett biträde för metodik- och rationaliseringsfrågor samt utredningsarbete. För handläggning av internationella frågor erfordras en tjänst som amanuens. En tjänst som förste byråsekreterare behövs för bl. a. kvalificerade uppgifter i anslutning till kostnadsredovisningen. Verkets snabba expansion medför behov av en tjänst som byrådirektör för personaladministrativa frågor. En tjänst som byrådirektör erfordras för uppgifter inom dokumentationsområdet. Byrån behöver vidare tillföras en tjänst som bibliotekarie, två assistenttjänster samt två biträdestjänster. Utbildningssektionen behöver en byrådirektör och en assistent. Informationssektionens kvalificerade arbetsuppgifter motiverar att en tjänst som byrådirektör ersätts med en tjänst som avdelningsdirektör. Vidare behöver en tjänst som förste byråsekreterare och en som assistent inrättas vid sektionen

(+1 447 488 kr.). För service rörande bl. a. materialförråd och verkstad erfordras sex tjänster varav en hantverkare, två instrumentmakare, en förrådsman, en expeditionsvakt och ett biträde. Denna service ges för närvarande av livsmedelsverket, som emellertid flyttar till Uppsala i augusti 1975 (+1 080 236 kr.).

6. För vikariats- och övertidsersättning, utomnordiska resor, lokaler, vetenskaplig apparatur, förnyelse och underhåll av kontorsutrustning m. m., datorbasering av register över skyddsombud resp. pneumokoniosregistret m. m. behövs ytterligare medel (+2 193 000 kr.).

För angelägna insatser på informationsområdet krävs ytterligare insatser. Här avses i första hand informationskampanjer om nya resp. reviderade abetarskyddsanvisningar.

Föredraganden

Den nu pågående utbyggnaden av arbetarskyddsstyrelsen inleddes redan budgetåret 1971/72. Sedan dess har styrelsen tillförts ca 130 nya tjänster samtidigt som betydelsefulla förändringar skett i fråga om styrelsens organisation. Av de nyinrättade tjänsterna avser 29 den arbetsmedicinska filialen i Umeå som är under uppbyggnad. Även integreringen av det tidigare fristående arbetsmedicinska institutet i arbetarskyddsstyrelsen får ses som ett led i utbyggnaden. Man har på detta sätt skapat en rad direkta kanaler mellan forskning och tillämpning. Härigenom har samordningen effektiverats och underlaget har förbättrats för bedömningen av hur forskningen bör inriktas för att ge snabba lösningar på aktuella problem i arbetslivet.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att chefen för utbildningsdepartementet tidigare denna dag på grundval av riksdagens principbeslut föreslagit att en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin, skall inrättas vid högskolan i Linköping den 1 juli 1975. Professuren avses förenad med tjänst som överläkare vid regionsjukhuset i Linköping. Jag vill här också nämna att en yrkesmedicinsk klinik är under uppbyggnad vid regionsjukhuset i Umeå. Slutligen vill jag erinra om att den högre tekniska utbildningen och forskningen inom det arbetsvetenskapliga området vid högskolan i Luleå har inletts och håller på att byggas ut.

Det är angeläget att arbetarskyddsstyrelsen får kraftiga personalförstärkningar även under nästa budgetår. Genom 1973 års arbetsmiljöreform har skyddsarbetet ute i företagen intensifierats. Därmed har efterfrågan på arbetarskyddsanvisningar ökat. Förstärkningar behövs också för att klara av den kraftigt ökade arbetsbelastningen inom den kemiska sektorn. Vid resursavvägningen i detta avseende bör även beaktas de ökade arbetsuppgifter som är en följd av den nya lagstiftningen om hälso- och miljöfarliga varor. Vidare bör den arbetsmedicinska verksamheten byggas ut såväl i Stockholm som vid filialen i Umeå. Den intensifierade lokala skyddsverksamheten ställer också ökade anspråk på information från styrelsen.

Jag har beräknat medel för 15 handläggande tjänstemän på tillsynsavdelningen för att utarbeta arbetarskyddsanvisningar samt för att tillföra avdelningen ökad kapacitet när det gäller ledning och samordning av yrkesinspektionens verksamhet. Av denna förstärkning avses sju tjänster för ökade insatser i kemiska miljöfrågor och produktkontrollfrågor och två för att förstärka avdelningens ledningsfunktion. Vidare är en tjänst avsedd att tillföra avdelningen ökad kapacitet för att bevaka handikappfrågor i bl. a. anvisningsarbetet. Jag har beräknat medel även för tre tjänster som biträden.

När det gäller den arbetsmedicinska avdelningen i Stockholm har jag beräknat medel för följande tjänster. Avdelningen behöver tillföras en läkare och en förste forskningsingenjör för att öka kapaciteten på det toxikologiska området. Denna förstärkning innebär bl. a. möjlighet att intensifiera insatserna mot cancer- och allergiframkallande ämnen i arbetslivet. Forskningsinsatserna rörande arbetsolycksfallen behöver förstärkas. Särskilt viktigt är det att närmare undersöka hur maskiner och andra redskap redan på konstruktionsstadiet kan utformas så att olycksfallsrisken minskar. För detta ändamål behöver avdelningen tillföras en laborator. Avdelningen behöver vidare tillföras ytterligare kapacitet på det arbetsfysiologiska området för att kunna intensifiera utbildningsverksamheten i bl. a. ergonomi och för att i ökad utsträckning medverka i utvecklingsarbete när det gäller att finna tekniska lösningar för anpassning av arbetsmiljön till människor med arbetshandikapp. Härför beräknas två förste forskningsingenjörer och en laboratorieassistent.

Den arbetsmedicinska filialen i Umeå behöver tillföras ytterligare personal från den 1 januari 1976. Arbetsmiljöutredningens utbyggnadsplan bör därvid tjäna som riktmärke. Jag har beräknat medel för följande tjänster, nämligen en läkare för den medicinska enheten, en förste kemist och en laboratorieassistent för den kemiska enheten, en forskningsingenjör och två avdelningsingenjörer för den tekniska enheten och slutligen en laboratorieläkare och en laboratorieassistent för den arbetsfysiologiska enheten.

Kanslibyrån behöver tillföras en byrådirektör för personalfrågor samt tre tjänster för bl. a. förråds- och expeditionsvaktsgöromål. Jag har beräknat medel härför liksom för en förstärkning av utbildningssektionen med en byrådirektör, främst på grund av sektionens ökade arbetsbörda till följd av den pågående utbyggnaden av utbildningen i företagshälsovård.

För angelägna insatser på informationsområdet krävs såväl ytterligare personal som särskilda medel. Här avses ökad information om forsknings- och utredningsresultat samt information om erfarenheter från tillsynsarbetet. Det är samtidigt angeläget att vid sidan av de officiella arbetarskyddsanvisningarna kunna ge ut informationsmaterial som är mera lättillgängligt för såväl skyddsombud som anställda i det dagliga

arbetet. Därvid bör beaktas de särskilda informationsbehov som invandrarna har. För dessa ändamål har jag beräknat medel för en förste byråsekreterare. Vidare förordar jag en uppräkning av anslagsposten Upplysning m. m. på arbetarskyddets område med 1 milj. kr. Härigenom kommer arbetarskyddsstyrelsen att under nästa budgetår kunna disponera 1,7 milj. kr. för detta ändamål.

Sammanfattningsvis beräknar jag medel för 38 nya tjänster vid arbetarskyddsstyrelsen. Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet under anslaget till 41 365 000 kr. Jag har därvid räknat med ökade medel bl. a. för inköp av vetenskaplig apparatur.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Arbetarskyddsstyrelsen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 41 365 000 kr., varav 202 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 2. Yrkesinspektionen

1973/74	Utgift	24 858 990
1974/75	Anslag	33 520 000
1975/76	Förslag	41 835 000

Från anslaget bekostas den allmänna yrkesinspektionen vilken har att utöva tillsyn över efterlevnaden av arbetarskydds- och arbetstidslagstiftningen m. m. samt — inom sitt verksamhetsområde — produktkontrollagstiftningen. Allmänna yrkesinspektionen svarar även för arbetstidsinspektionen inom vägtrafiken. Den allmänna yrkesinspektionen har den 1 juli 1974 omorganiserats från 11 till 19 distrikt. Tillsynen utövas i huvudsak genom besök på arbetsplatserna och genom förhandsprövning av ritningar m. m. till ny-, till- eller ombyggnad av arbetslokaler m. m.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Arbetarskydds-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	301	+ 45	+30
Övrig personal	84	+ 15	+10
	385	**+ 60**	**+40**
Anslag			
Lönekostnader	26 611 000	+7 296 000	+5 372 000
Sjukvård	36 000	+ 6 000	+ 4 000
Rescrsättningar	2 610 000	+ 691 000	+ 487 000
Lokalkostnader	2 027 000	+2 006 000	+1 895 000
Expenser	860 000	+ 775 000	+ 236 000
Utbildning och information	1 130 000	+ 320 000	+ 217 000
Anskaffning och underhåll av instrument	246 000	+ 104 000	+ 104 000
Summa	**33 520 000**	**+11 198 000**	**+8 315 000**

Arbetarskyddsstyrelsen

1. Pris- och löncomräkning m. m. 4 643 000 kr., varav 878 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet kan uppnås genom indragning av 16 tjänster för handläggande personal och 6 tjänster för övrig personal med därav följande minskning av främst besöken på arbetsplatserna.

3. För en fortsatt uppbyggnad och förstärkning av yrkesinspektionen erfordras ytterligare personal. Tjänsterna erfordras för att tillgodose bl. a. de ökande kraven från den lokala skyddsorganisationen, främst från skyddsombuden. Behovet beräknas till 45 tjänster för inspekterande personal. Särskilda medel erfordras också för att kunna effektivisera nyrekrytering av inspekterande personal. Vidare behövs ytterligare 15 biträden (+6 208 246 kr.).

4. För en fortsatt utbyggnad av den interna utbildningen erfordras ytterligare medel (+230 000 kr.).

5. För mätinstrument, kontorsmaskiner och annan utrustning behövs ytterligare medel (+462 000 kr.).

Föredraganden

Yrkesinspektionen har omorganiserats från den 1 juli 1974 i enlighet med tidigare fattade beslut. Omorganisationen innebär bl. a. att antalet yrkesinspektionsdistrikt numera uppgår till 19 i stället för tidigare 11. Till yrkesinspektionen har knutits beslutande nämnder med representanter för bl. a. arbetsmarknadens parter.

1973 års arbetsmiljöreform med åtgärder för att skapa en bättre arbetsmiljö och att tillförsäkra de anställda ett ökat inflytande över dessa frågor på den egna arbetsplatsen har på olika sätt påverkat yrkesinspektionens arbetsbörda. Här åsyftas bl. a. de nya och skärpta regler om förhandsprövning av nya eller ändrade arbetslokaler m. m., där kraven på medverkan av yrkesinspektionen vid granskning av byggnadsförslag har ökat väsentligt. Krav på ökade insatser från inspektionens sida ställs även när det gäller utformning av arbetsplatser för personer med handikapp. Ett annat område där kraven på yrkesinspektionens insatser har ökat är de på senare tid alltmer uppmärksammade kemiska miljöriskerna. Arbetarskyddsstyrelsen har för någon tid sedan meddelat anvisningar om hygieniska gränsvärden för luftföroreningar på arbetsplatsen. Det krävs omfattande insatser av yrkesinspektionen för att kontrollera efterlevnaden av dessa anvisningar ute i arbetslivet. Framför allt har kraven på yrkesinspektionens insatser ökat som en följd av de nya reglerna om de anställdas inflytande på sin arbetsmiljö. Skyddsombuden har getts avsevärt ökade befogenheter, vilka bl. a. innebär rätt att ingripa i riskfyllda situationer. En på detta sätt intensifierad bevakning av miljöfrågorna ute i arbetslivet ställer höga krav på yrkesinspektionen när det gäller att snabbt ta ställning till de frågor som kommer upp.

Den nu pågående kraftiga upprustningen av yrkesinspektionen inleddes redan budgetåret 1971/72. Sedan dess har inspektionen tillförts ca 140 tjänster. Av dessa har 25 tillförts inspektionen från den 1 januari 1975. Som jag tidigare har nämnt är en fortsatt kraftig förstärkning av yrkesinspektionens resurser nödvändig. För nästa budgetår beräknar jag medel för 30 inspekterande tjänstemän och 10 biträden. Förstärkningen ger ytterligare kapacitet för tillsynen ute på arbetsplatserna och därmed stöd åt den lokala skyddsorganisationen i dess verksamhet. Denna förstärkning innebär också möjlighet att utöka bevakningen av de kemiska miljöriskerna i arbetslivet.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet under anslaget till 41 835 000 kr. Jag har därvid räknat ökade medel bl. a. för en utökad utbildnings- och informationsverksamhet för yrkesinspektionens personal och för kommunala tillsynsmän samt för inköp av mätinstrument.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Yrkesinspektionen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 41 835 000 kr., varav 1 487 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

C 3. Statens arbetsklinik

1973/74	Utgift	2 299 068
1974/75	Anslag	2 425 000
1975/76	Förslag	2 755 000

Statens arbetsklinik prövar handikappades förutsättningar för olika arbeten, bedriver därmed sammanhängande forskning och medverkar vid utbildning av rehabiliteringspersonal.

Arbetskliniken leds av en styrelse om sju ledamöter. Chef för kliniken är en överläkare.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Arbetskliniken	Föredraganden
Personal	28	+ 4	—
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	2 077 000	[1]+702 760	+241 000
Sjukvård åt personal	5 500	—	—
Reseersättningar	25 000	—	—
Lokalkostnader	135 000	+ 29 000	+ 29 000
Expenser	65 000	+ 82 000	+ 40 000
Övriga utgifter	132 500	+ 95 000	+ 15 000
	2 440 000	+908 760	+325 000
Inkomster			
Ersättningar för utfört arbete	15 000	— 8 000	— 5 000
Nettoutgift	**2 425 000**	**+916 760**	**+330 000**

[1] Därav för forskning 200 000 kr.

Styrelsen för statens arbetsklinik

1. Pris- och löneomräkning m. m. 249 000 kr., varav 70 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär för klinikens del att såväl intern- som externutbildning måste läggas ned och att kvaliteten på den praktiska prövningen sjunker.

3. En av de två underläkartjänsterna vid kliniken bör omvandlas till en avdelningsläkartjänst. Vidare bör prövningssektionerna tillföras ytterligare 2 ingenjörstjänster och 1 lärartjänst. Slutligen behövs en civilingenjör för forsknings- och utvecklingsarbetet inom kliniken. Kostnaderna för omvandling av en underläkartjänst till en avdelningsläkartjänst och 4 nya tjänster beräknas till 285 760 kr. Dessutom behövs särskilda medel för forskningsarbetet (200 000 kr.).

4. Den riksomfattande informations- och uppföljningsverksamheten måste upprätthållas. Nuvarande medelstilldelning för reseersättningar beräknas vara tillräcklig. För utrikes tjänsteresor bör dock 6 000 kr. avsättas.

5. Genom en utförd tillbyggnad uppkommer ökade driftkostnader och merutgifter för städning.

6. Tekniska kommunikationsmedel (telefonväxel, buss) och kontorsinventarier behöver nyanskaffas och utbytas (82 000 kr.).

7. Viss medicinsk utrustning, moderna mätinstrument och annan teknisk utrustning samt en statistikmaskin behöver anskaffas (85 000 kr.). Kliniken disponerar inga medel för kurs- och konferensverksamhet och begär 10 000 kr. för detta ändamål.

Föredraganden

Statens arbetskliniks framtida ställning och verksamhetsinriktning övervägs f. n. i en utredning rörande viss yrkesinriktad rehabiliteringsverksamhet. En närmare redogörelse för utredningens uppgifter lämnas i samband med programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade. Jag beräknar det ytterligare medelsbehovet för arbetsklinikens verksamhet under budgetåret 1975/76 till 330 000 kr. Medel har härvid beräknats för omvandling av en av underläkartjänsterna till en avdelningsläkartjänst. Expensmedlen innefattar ett engångsbelopp av 35 000 kr. för en ny transportbuss. Med hänvisning till sammanställningen förordar jag således att anslaget tas upp med 2 755 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens arbetsklinik* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 755 000 kr.

C 4. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning

1973/74	Utgift	[1]520 529 823	Reservation	[1]51 389 000
1974/75	Anslag	676 000 000		
1975/76	Förslag	815 929 000		

[1] Exkl. det tidigare under anslaget redovisade delprogrammet Särskilda beredskapsarbeten.

Från anslaget bestrids utgifterna för programmen Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade och Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade. Programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade består av delprogrammen Arbetsprövning/arbetsträning och Utbildning av svårplacerade. I programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade ingår delprogrammen Arbetshjälpmedel åt handikappade, Näringshjälp, Arkivarbete, Halvskyddad sysselsättning, Skyddad sysselsättning samt Hemarbete.

	1973/74 Utgift	1974/75 Anslag	1975/76 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade				
Arbetsprövning/arbetsträning	25 970 000	40 400 000	+ 9 800 000	+ 760 000
Utbildning av svårplacerade	34 808 000	41 700 000	+ 20 300 000	+ 12 300 000
Förvaltningskostnader	3 051 000	2 734 000	+ 666 000	+ 456 000
Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade				
Arbetshjälpmedel åt handikappade	15 579 000	30 845 000	+ 15 955 000	+ 5 150 000
Näringshjälp	8 983 000	15 500 000	+ 5 500 000	—
Arkivarbete	292 349 000	344 677 000	+ 40 323 000	+ 51 742 000
Halvskyddad sysselsättning	39 109 000	60 000 000	+ 40 000 000	+ 60 000 000
Skyddad sysselsättning	82 214 000	129 500 000	+ 19 500 000	+ 7 700 000
Hemarbete	1 464 000	2 100 000	+ 800 000	—
Förvaltningskostnader	17 003 000	8 544 000	+ 1 756 000	+ 1 821 000
Summa	**520 530 000**	**676 000 000**	**+ 154 600 000**	**+139 929 000**

Arbetsprövning syftar till att genom medicinsk, psykologisk och social utredning samt praktiska arbetsprov under yrkesmässiga former kartlägga den handikappades intressen, anlagsinriktning, fysiska och psykiska arbetsförmåga samt arbetsmotivation. Arbetsträningen skall ge en systematisk uppträning av den handikappades fysiska och psykiska arbetskapacitet. Till landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse, som anordnar avdelning för arbetsprövning eller arbetsträning, utgår dels bidrag för anordnande av lokaler och anskaffning av den första

uppsättningen maskiner eller likvärdig utrustning, dels bidrag till driften av sådan avdelning samt för klientersättningar, lokalhyror och andra driftkostnader.

Utbildning av svårplacerade, som sker vid anpassningskurser anordnade av skolöverstyrelsen, kan föregå såväl yrkesutbildning och andra arbetsvårdsåtgärder som arbetsplacering. Undervisningen syftar till att underlätta för kursdeltagarna att självständigt klara sig såväl i arbete som på fritid. I anpassningsundervisningen ingår bl. a. social träning, teoretisk och praktisk yrkesträning samt förberedande yrkesutbildning. Kurser anordnas för närvarande för synskadade, hörselskadade, utvecklingsstörda, intellektuellt arbetshindrade, psykiskt sjuka samt rörelsehindrade. Utbildning av svårplacerade omfattar också introduktionskurser för skyddat arbete vid verkstad. Annan arbetsmarknadsutbildning för handikappade och svårplacerade än anpassningskurser och introduktionskurser för skyddat arbete vid verkstad redovisas under anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice, programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet.

Delprogrammet Arbetshjälpmedel åt handikappade omfattar bidrag till arbetsbiträde, särskilda anordningar på arbetsplatsen, speciella arbetstekniska hjälpmedel samt bidrag och lån till motorfordon för handikappade.

Bidrag till arbetsbiträde skall möjliggöra för handikappad person att med hjälp av biträde utföra en i stort sett normal arbetsinsats. Arbetsgivare som anställer äldre eller handikappad arbetssökande kan erhålla bidrag till sådana särskilda anordningar på arbetsplatsen som är nödvändiga för att den arbetssökande skall kunna utföra arbetet. Om särskilda skäl föreligger kan bidrag utgå även för person som har blivit handikappad under anställning. Bidrag kan även utgå till handikappade företagare eller fria yrkesutövare. Bidrag kan beviljas handikappad för inköp av speciella arbetstekniska hjälpmedel, som vederbörande behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter, men som arbetsgivaren normalt inte tillhandahåller. För att göra det möjligt för handikappad att förflytta sig mellan bostad och arbetsplats eller utbildningsställe kan bidrag och lån beviljas för anskaffning av personbil eller motordriven invalidvagn.

Delprogrammet Näringshjälp omfattar bidrag och lån till handikappade, medelålders eller äldre arbetssökande för att börja verksamhet som egen företagare eller i vissa fall för att fortsätta sådan verksamhet.

Arkivarbete anordnas för att bereda sysselsättning åt sådana arbetslösa som inte kan få arbete på den ordinarie arbetsmarknaden och som på grund av ålder, hälsotillstånd eller andra särskilda personliga förhållanden inte lämpligen kan hänvisas till andra slag av beredskapsarbeten. Arkivarbetsplatser kan inrättas hos statliga och kommunala verk och myndigheter samt hos allmännyttiga institutioner. På vissa orter anord-

nas arkivarbete vid särskilda kontorsarbetscentraler i arbetsmarknadsverkets regi.

Genom statsbidrag till halvskyddad sysselsättning stimuleras företag, kommunala och landstingskommunala myndigheter och inrättningar samt statliga affärsdrivande verk att bereda sysselsättning åt personer med nedsatt arbetsförmåga som inte på vanliga villkor kan få eller behålla anställning på den ordinarie arbetsmarknaden. För att en arbetsgivare skall kunna godkännas som huvudman för sådan verksamhet krävs att arbetstagarna erhåller lön och övriga förmåner enligt gällande kollektivavtal eller motsvarande normer. En ytterligare förutsättning för verksamheten är att nära samverkan sker mellan arbetsgivare, fackliga organ och arbetsförmedling.

Arbetstagare som på grund av handikapp av skilda slag inte kan få eller behålla anställning på den ordinarie arbetsmarknaden — på vanliga villkor eller i halvskyddad sysselsättning — kan beredas sysselsättning i verkstäder för skyddat arbete. Till landstingskommun, kommun, förening eller stiftelse, som anordnar verkstad för skyddat arbete, utgår dels bidrag för anordnande av lokaler och anskaffning av den första uppsättningen maskiner eller likvärdig utrustning, dels bidrag till driften av sådan verkstad samt för klientersättningar, lokalhyror och andra driftkostnader.

Hemarbete kan beredas handikappade som av olika skäl inte kan ta sig till en arbetsplats. Hemarbete administreras vanligen av en särskild hemarbetscentral knuten till en verkstad för skyddat arbete.

Bestämmelser om sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade finns i arbetsmarknadskungörelsen (1966: 368; omtryckt 1972: 300, ändrad senast 1974: 980) och kungörelsen (1966: 370, ändrad senast 1974: 448) om statsbidrag till verkstäder inom arbetsvården.

AMS

Programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade

Arbetsprövning/arbetsträning. Vid utgången av budgetåret 1973/74 fanns för arbetsprövning 720 och för arbetsträning 1 980 platser inrättade. Detta innebär en nettoökning under budgetåret med 120 resp. 5 platser. Styrelsen bedömer det faktiska behovet av platser större än vad som avspeglas i den reella platsökningen. Under budgetåret 1974/75 väntas tillkomma 10 platser för arbetsprövning och 20 för arbetsträning. Styrelsen avser att under budgetåret ersätta nuvarande råd och anvisningar för arbetsprövning resp. arbetsträning med gemensamma sådana, varvid en lokal-, maskin- och personalmässig integration av de båda verksamhetsgrenarna åsyftas. Detta väntas leda till en ökad effektivitet men också en viss ökning av investeringar i lokaler och utrustning.

Under budgetåret 1975/76 beräknas ytterligare 150 platser för arbetsprövning och arbetsträning bli inrättade. Oaktat en statlig utredning har tillsatts för att närmare behandla den yrkesinriktade rehabiliteringen, inkl. arbetsprövning och arbetsträning, anser sig styrelsen böra lägga fram följande förslag till reformerade bidragsvillkor.

Utgifterna för drift av arbetsvårdsinstituten är stora och trots förbättrade bidragsbestämmelser har huvudmännen fortfarande att svara för en hög andel härav. Genom integrationen prövning/träning bör lika stora bidrag utgå för resp. verksamhet och uppgå till 10 000 kr. för varje fullt antal av 1 200 arbetstimmar. Kostnaderna för ändringsförslaget beräknas till 2,5 milj. kr.

Vid såväl arbetsprövnings- som arbetsträningsavdelning utgår bidrag till lokalhyra med hälften av hyreskostnaderna, dock med högst 18 kr/m^2 och år samt för högst 25 m^2 eller, om lokalen är avsedd för särskilt utrymmeskrävande verksamhet, högst 40 m^2 per plats. Styrelsen föreslår att statsbidrag till hyreskostnaderna får utgå med hälften av de faktiska utgifterna eller — i de fall bidraget avser lokaler som anordnats före den 1 jan. 1960, och som ägs av huvudmannen — de faktiska utgifterna. Merutgifterna härför beräknas till 340 000 kr.

Klientersättningarna bör i likhet med utbildningsbidrag helt bestridas av statsmedel. Kostnaderna härför beräknas till 5,2 milj. kr.

Anordningsbidrag bör i likhet med vad som föreslås för verkstäder för skyddat arbete utgå med 50 % — eller om anläggningen är belägen inom stödområde, 75 % — av totala anläggningsutgiften. Ändringsförslaget beräknas medföra obetydliga merutgifter under budgetåret 1975/76.

Där så påkallas av ny metodik m. m. bör ersättning för modernisering av verkstadsutrustning utgå enligt samma bidragsgrunder som gäller vid första uppsättningen maskiner/utrustning. Kostnaderna härför beräknas till 1 milj. kr.

För fortbildning av föreståndare och arbetsledare vid arbetsvårdsinstituten beräknas oförändrade utgifter.

Det totala medelsbehovet under delprogrammet beräknas till 50,2 milj. kr.

Utbildning av svårplacerade. Under budgetåret 1973/74 har 1 800 personer deltagit i anpassningsundervisning. Kurser har huvudsakligen anordnats för synskadade, utvecklingsstörda, intellektuellt arbetshindrade samt rörelsehindrade. Under budgetåret 1974/75 beräknas antalet kurser öka för intellektuellt arbetshindrade och psykiskt sjuka. Den sistnämnda gruppen har inte tidigare erhållit anpassningsundervisning. 2 000 personer väntas delta i anpassningsundervisning och antalet elevveckor uppgå till 40 500. Från delprogrammet kommer också under budgetåret 1974/75 att bestridas utgifter för utbildning vid introduktionskurser för skyddat arbete vid verkstad. Verksamheten med introduktionskurser väntas få en omfattning motsvarande ca 32 000 ut-

bildningsveckor vid 4 000 utbildningsplatser. Utgifterna härför beräknas till 12,5 milj. kr. under budgetåret 1974/75. AMS' totala utgifter för delprogrammet beräknas således till 17 milj. kr.

Utgifterna under budgetåret 1975/76 för 33 600 utbildningsveckor vid introduktionskurser beräknas till 13,5 milj. kr. AMS' utgifter för anpassningskurser väntas uppgå till 6,5 milj. kr., vilket ger bidragsutrymme för 50 000 elevveckor. Härtill kommer skolöverstyrelsens utgifter för anpassningskurser, som beräknas till 42 milj. kr. Skolöverstyrelsen hemställer i sin begäran om anslag om bemyndigande att från anslaget få bestrida kostnader för instruktions- och fortbildningskurser för lärare till anpassningskurser.

Det sammanlagda medelsbehovet för anpassningskurser samt introduktionskurser för skyddat arbete vid verkstad beräknas därmed till 62 milj. kr.

Medelsbehovet för programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade beräknas för budgetåret 1975/76 för AMS' del till 73,6 milj. kr. och för skolöverstyrelsens del till 42 milj. kr., sammanlagt 115,6 milj. kr.

Programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade

Arbetshjälpmedel åt handikappade. Under budgetåret 1973/74 fattades beslut om *bidrag till arbetsbiträde* i 200 fall, motsvarande en kostnad av 540 000 kr. Under budgetåret 1974/75 väntas de fr. o. m. den 1 juli 1974 förbättrade bidragsvillkoren för arbetsbiträde leda till ökad bidragsgivning.

Under budgetåret 1975/76 beräknas bidrag till arbetsbiträde omfatta 450 personer. Styrelsen föreslår att bidrag fortsättningsvis bör kunna utgå — förutom till arbetsgivare — även till enskild person som biträder synskadad eller svårt handikappad. Häri inbegripes ersättning till försöksverksamhet med s. k. "faddrar", vars uppgift skall vara att på arbetsplatsen aktivt stödja psykiskt och socialt handikappade personer som är i behov av personligt stöd vid anpassningen i arbetet. Bidraget till arbetsbiträde bör härvid uppgå till högst 400 kr. per månad. För fadderverksamheten torde särskilda regler få utfärdas. Inget bör hindra att arbetsgivare och enskild person samtidigt och för samma person, inom ramen för högstbeloppet, uppbär bidrag. Merutgifterna härför beräknas till 120 000 kr.

Bidrag till *särskilda anordningar på arbetsplatsen* har under budgetåret 1973/74 beviljats för 254 personer. Till *speciella arbetstekniska hjälpmedel* beviljades 455 bidrag. Genom att vissa mer kostsamma hjälpmedel tagits i bruk, bl. a. läsmaskinen Optacon, har utgifterna kraftigt ökat under budgetåret. Sedan den 1 juli 1974 gäller lagen (1974: 13) om vissa anställningsfrämjande åtgärder som, till skillnad mot tidigare

gällande lagstiftning, även omfattar arbetstagare med nedsatt arbetsförmåga. Vid nämnda tidpunkt var anpassningsgrupper i funktion på ca 4 000 arbetsplatser. Gruppernas arbete kommer under budgetåret 1974/75 att utökas och understödjas, bl. a. genom ett speciellt utarbetat utbildningsprogram om arbetets anpassning. Denna ökning av anpassningsgruppernas verksamhet medför att särskilda anordningar på arbetsplatsen och speciella arbetstekniska hjälpmedel kommer till användning i ökad utsträckning. För verksamheten med anpassningsgrupper och arbetets anpassning är styrelsen bl. a. beroende av Handikappinstitutets medverkan. De nyintroducerade arbetstekniska hjälpmedlen Optacon, taktilavläsare och ITV-system är till god hjälp för synskadade och väntas komma till användning i ökad utsträckning.

Under budgetåret 1975/76 väntas antalet bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen öka markant och uppgå till 900. Även bidrag till speciella arbetstekniska hjälpmedel beräknas öka i antal till ca 900. Styrelsen föreslår följande bidragsförändringar.

Speciella arbetstekniska hjälpmedel bör utgå även till egna företagare och fria yrkesutövare, varför hjälpformen fortsättningsvis inte bör vara knuten till ett anställningsförhållande. Merutgifterna för ändringsförslaget beräknas till 100 000 kr.

Bidrag till reparation av speciella arbetstekniska hjälpmedel bör utgå med ett belopp som motsvarar den faktiska utgiften, dock högst hälften av hjälpmedlets nyanskaffningsvärde. Bidraget får ej överstiga 6 000 kr. Kostnaderna härför beräknas till 50 000 kr.

Under budgetåret 1973/74 har *bidrag och lån till motorfordon* för handikappade beviljats till ett belopp av 11,3 milj. kr. 1 202 bidrag och 295 lån har utgått. Verksamhetens omfattning blev mindre än som tidigare beräknats vilket enligt styrelsen till stor del beror på att inkomstgränserna för bidrag, jämfört med de senaste årens löne- och kostnadsutveckling, blivit allt snävare. Även de mer restriktiva bestämmelserna för byte av motorfordon som gäller sedan 1 juli 1972 har verkat som en återhållande faktor.

Styrelsen beräknar bidragsformens omfattning under budgetåret 1975/76 till ca 2 100 bidrag och 500 lån. Följande bidragsförändringar föreslås.

Inkomstgränserna för bidrag bör höjas. För handikappad sammanboende med make, eller ensamstående handikappad med barn under 18 år, bör den undre inkomstgränsen höjas från 21 000 till 27 000 kr. och för annan handikappad från 18 000 till 24 000 kr. Den övre inkomstgränsen bör höjas i motsvarande grad. I bruttoinkomsten bör ej invaliditetsersättning eller liknande förmån räknas in. Vid fastställande av inkomst bör avdraget för makars sammanlagda bruttoinkomst höjas från 3 000 till 5 000 kr. Avdraget per barn under 18 år föreslås höjt

från 1 000 kr. till belopp motsvarande bidragsförskottet. Kostnaderna för ändringsförslagen beräknas till 6,8 milj. kr.

Utgifterna för aggregat eller ändringar av motorfordon bör bli bidragsberättigade i sin helhet. Merutgifterna härför beräknas till 200 000 kr. Prisutvecklingen på motorfordon motiverar en höjning av bidragsbeloppet från 15 000 till 17 000 kr. Kostnaderna härför beräknas till 3,7 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under delprogrammet Arbetshjälpmedel åt handikappade uppgår till 46,8 milj. kr.

Näringshjälp. Under budgetåret 1973/74 beviljades 537 bidrag och 120 lån till egen rörelse till ett sammanlagt belopp av 9,7 milj. kr. Av de totalt 545 personer som kom i åtnjutande av näringshjälp påbörjade 386 verksamhet som egen företagare, medan 159 personer lämnades hjälp för fortsatt sådan verksamhet. Kraven på ökade ekonomiska insatser vid rörelseetableringar har under senare år blivit allt större. Kostnadsutvecklingen pekar på att maximibeloppet för näringshjälp till egen rörelse måste höjas. Någon nämnvärd ökning av antalet ärenden väntas inte under de närmaste budgetåren, däremot räknar styrelsen med en successiv ökning av genomsnittskostnaden och därmed av medelsbehovet.

På grund av kraven på ökade ekonomiska insatser vid företagsetableringar bör maximibeloppet för bidrag/räntefritt lån höjas från 15 000 till 25 000 kr. Merutgifterna härför beräknas till 5,5 milj. kr.

Medelsbehovet för delprogrammet anges till 21 milj. kr.

Arkivarbete. Den ursprungliga ramen för arkivarbeten — 13 000 platser — beräknades under budgetåret 1973/74 kunna begränsas till 10 000. Ganska tidigt stod det dock klart att de fortgående strukturförändringarna inom näringslivet och den låga efterfrågan på arbetskraft i stället medförde att ramen måste utökas till 15 000 platser. Antalet personer i arkivarbete uppgick vid utgången av budgetåret 1973/74 till 14 410. Häri ingår 150 personliga tjänster vid statliga myndigheter och institutioner, vilka avlönas med medel från delprogrammet Arkivarbete. Antalet personer i arkivarbete beräknas relativt snart uppgå till ca 15 000. Medelstilldelningen för budgetåret 1974/75, 344,7 milj. kr., beräknas vara tillfyllest.

Rationaliseringar och företagsnedläggelser gör att handikappade, medelålders och äldre personer — framför allt inom tjänstemannasektorn — även i fortsättningen löper risk att i stor utsträckning bli friställda. Möjligheterna för dessa friställda att erhålla nya anställningar på den öppna marknaden är begränsade. Ett stort behov av sysselsättning i arkivarbete torde därför även i fortsättningen komma att föreligga för personer med så nedsatt arbetsförmåga att de har svårt att konkurrera om arbetstillfällena på den öppna marknaden. I första hand kommer styrelsen att möta detta genom utbyggnad av det

halvskyddade arbetet. En viss ytterligare utbyggnad av arkivarbetet bedömer styrelsen dock vara erforderlig på längre sikt.

Styrelsen beräknar för budgetåret 1975/76 medelsbehovet för 15 000 platser i arkivarbete till 385 milj. kr.

Halvskyddad sysselsättning. De förbättrade bidragsvillkoren som trädde i kraft den 1 juli 1972 har lett till en relativt god expansion av verksamheten. Antalet nytillkomna arbetstillfällen i halvskyddat arbete har ökat med ca 200 platser per månad. Vid utgången av budgetåret 1973/74 uppgick antalet platser till ca 6 600. Medelsförbrukningen under budgetåret uppgick till 39,1 milj. kr.

Halvskyddat arbete är för många handikappade den effektivaste lösningen av sysselsättningsproblemet. Stora ansträngningar bör fortsättningsvis göras för att genom denna form av anställning möjliggöra placering i öppna marknaden av personer som annars skulle ha hänvisats till sysselsättning i särskilda beredskapsarbeten, i arkivarbete eller i verkstäder för skyddat arbete.

Styrelsen räknar med en kraftig expansion inom den halvskyddade sektorn under budgetåret 1975/76. Det erforderliga medelsbehovet beräknas till 100 milj. kr.

Skyddad sysselsättning. Enligt huvudmännens planer skulle 15 250 verkstadsplatser finnas inrättade vid utgången av budgetåret 1973/74. Emellertid kom utbyggnaden att fortgå i en lägre takt, varför endast 15 070 platser fanns inrättade i juli 1974. Den främsta orsaken till att planerna ej fullföljdes torde vara huvudmännens, huvudsakligen landsting och primärkommuner, begränsade ekonomiska resurser. Merparten av de ökade utgifterna vid såväl anordnande som drift av verkstäderna har p. g. a. statsbidragens konstruktion kommit att få bäras av huvudmännen. Osäkerheten beträffande verkstädernas framtida huvudmannaskap synes också ha påverkat utfallet. För verksamheten har för budgetåret 1974/75 anvisats 129,5 milj. kr. Detta belopp avser att täcka utgifterna för dels bidrag till anordnande av verkstäder och maskinanskaffning, dels till driftbidrag för under budgetåret befintliga platser. Den beslutsram på 25 milj. kr. som i regleringsbrev för budgetåret 1974/75 fastställts för anordnande av verkstäder för skyddat arbete och arbetsprövning/träning kommer emellertid till stor del att tas i anspråk av eftersläpande anordningsbidrag från budgetåret 1973/74. Härigenom väntas den nämnda beslutsramen vara otillräcklig. Den måste således utökas för att inte verka återhållande på önskad utbyggnad av verkstäderna.

Under budgetåret 1975/76 beräknas 1 270 platser tillkomma, varefter det sammanlagda antalet platser kommer att uppgå till 17 440. Oaktat den pågående statliga utredningen om samordning av verkstäder för skyddat arbete och vissa andra former av skyddad verksamhet anser sig styrelsen böra lägga fram följande förslag till reformerade bidragsregler.

Anordningsbidrag bör utgå med 50 % eller, om anläggningen är belägen inom stödområdet, med 75 % av anläggningskostnaderna. För att täcka projekteringskostnaderna bör en del av det beräknade anordningsbidraget utgå som projekteringsbidrag. Kostnaderna för ändringsförslagen beräknas till 4,6 milj. kr.

Statsbidrag till maskiner och likvärdig utrustning bör göras enhetligt och alltid utgå med 2/3 av anskaffningskostnaderna. Bidrag bör också kunna utgå till övrig erforderlig utrustning, dock ej verktyg med en förbrukningstid mindre än ett år. Merutgifterna härför beräknas till 700 000 kr.

Bidrag för modernisering av verkstadsutrustning, p. g. a. ändrad produktionsinriktning eller genom ändrade lagbestämmelser om skyddsanordningar till befintliga maskiner, bör utgå enligt samma regler som gäller för första uppsättningen maskiner. Kostnaderna härför beräknas till 2 milj. kr.

Statsbidrag till hyreskostnader bör utgå med hälften av de faktiska kostnaderna eller — i de fall bidraget avser lokaler som anordnats före den 1 jan. 1960, och som ägs av huvudmannen — de faktiska utgifterna. Merutgifterna för ändringsförslaget beräknas till 750 000 kr.

För utbildning av föreståndare och arbetsledare beräknas 430 000 kr.

Det sammanlagda medelsbehovet för delprogrammet beräknas till 149 milj. kr. Ramen för beviljande av anordningsbidrag till verkstäder för skyddat arbete samt för arbetsprövning/träning bör sättas till 38 milj. kr.

Hemarbete. Den 31 december 1973 sysselsattes 722 personer i hemarbete, jämfört med 679 samma tid år 1972. Antalet sysselsatta översteg något den planerade omfattningen. Medelstilldelningen uppgår för budgetåret 1974/75 till 2,1 milj. kr., motsvarande bidragskostnaderna för ca 725 hemarbetare. Enligt huvudmännens uppgifter väntas därutöver tillkomma ytterligare ca 150 hemarbetare under år 1974. Den 31 december 1975 väntas antalet hemarbetare uppgå till 975 personer. Driftbidraget som nu beräknas enligt schablonmetod bör anpassas till väntad löneutveckling och fortsättningsvis utgå med 75 % av lönekostnaderna. Förslaget medför inga merutgifter under budgetåret 1975/76. Medelsbehovet beräknas till 2,9 milj. kr.

Det totala medelsbehovet för programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade beräknas för budgetåret 1975/76 till 715 milj. kr.

Föredragandena

Arbetsprövning/arbetsträning och utbildning av svårplacerade. AMS har lagt fram förslag till ändrade grunder för beräkning av de statliga bidragen till anordnande och drift av avdelningar för arbetsprövning och arbetsträning.

Anordningsbidrag utgår nu enligt samma bestämmelser som gäller för verkstäder för skyddat arbete. Ett ställningstagande till AMS' förslag om ändrade grunder för beräkning av anordningsbidrag m. m. förutsätter därför ett samtidigt ställningstagande till motsvarande förslag avseende delprogrammet Skyddad sysselsättning. Förutsättningar härför har inte förelegat. För bakgrunden till den pågående utredningen om den skyddade sysselsättningens organisation och huvudmannaskap kommer senare att redogöras.

Utredningsarbete pågår som jag tidigare har nämnt också i fråga om den yrkesinriktade rehabiliteringen. Jämsides med den prövnings- och träningsverksamhet som bedrivs vid statens arbetsklinik och vid de landstingskommunala institutionerna för arbetsprövning och arbetsträning, har under senare år vid skolöverstyrelsens arbetsmarknadsutbildningscenter införts en verksamhet med i huvudsak samma syfte som arbetsprövning och arbetsträning. Det gäller i synnerhet anpassningskurserna för vissa kategorier svårt handikappade. Verksamheten har expanderat kraftigt under senare år. Vid vissa AMU-center har främst för anpassningskursernas behov inrättats avdelningar för praktisk yrkesorientering, vilka även står öppna för handikappade som kommer till center för att genomgå andra kurser. I den praktiska yrkesorienteringen finns inslag av arbetsprövning och arbetsträning. Inom arbetsmarknadsutbildningens ram bedrivs vidare en kartläggande och yrkesorienterande verksamhet genom särskilda introduktionskurser, s. k. ALU-kurser. Uppläggningen av dessa kurser överensstämmer på flera väsentliga punkter med de principer som ligger till grund för de mer kvalificerade formerna av kartläggande och tränande verksamhet för handikappade. Kursverksamheten kan därför i de stycken den vänder sig till handikappade ses som en resurs inom den yrkesinriktade rehabiliteringen. Slutligen vill jag i detta sammanhang nämna de arbetspsykologiska utredningar, främst i form av s. k. anlagsundersökningar, som under 1960-talet i allt större utsträckning kommit att användas som ett hjälpmedel för att kartlägga de arbetsvårdssökandes teoretiska och praktiska förmåga samt analysera intressen och yrkesvalsmöjligheter. Undersökningarna utförs av olika allmännyttiga eller privata institut. Utbyggnaden av de här redovisade yrkesinriktade rehabiliteringsåtgärderna för handikappade har kommit till stånd utan någon övergripande samordning. Den nuvarande uppdelningen på kommunal och statlig verksamhet innebär olägenheter i skilda avseenden. Mot denna bakgrund har jag efter Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallat särskilda sakkunniga för att göra en översyn av detta verksamhetsområde. Översynen syftar till att utreda huvudmannaskapet för de olika verksamheterna samt att åstadkomma en ändamålsenlig samordning av resurserna inom den yrkesinriktade rehabiliteringen.

AMS' förslag om ändrade grunder för statsbidrag till driften av av-

delningar för arbetsprövning och arbetsträning är jag inte beredd att tillstyrka. Jag vill här påminna om de avsevärda förbättringar av driftbidragen för arbetsprövning och arbetsträning som beslutades av riksdagen så sent som förra året.

Med hänsyn till den av AMS uppskattade utvecklingen av antalet platser beräknar jag medelsbehovet för delprogrammet Arbetsprövning/ arbetsträning till 41,2 (+760 000 kr.) milj. kr. Härav bör i enlighet med styrelsens förslag beräknas 360 000 kr. för utbildning av föreståndare och arbetsledare vid institutioner för arbetsprövning och arbetsträning.

Utbildning av svårplacerade omfattar förutom anpassningskurser numera också introduktionsutbildning i samband med anställning på verkstad för skyddat arbete. Vid denna form av introduktionsutbildning utgår efter överenskommelse mellan AMS och Landstingsförbundet bidrag till verkstaden med 10 kr. per elev och utbildningstimme. Företaget förbinder sig därvid att betala lön enligt kollektivavtal. Utbildningens längd bestäms med hänsyn till elevens tidigare utbildning, förkunskaper m. m. Bidrag får beviljas för högst tre månader eller 520 timmar för en och samma elev. Länsarbetsnämnd kan emellertid, om särskilda skäl föreligger, besluta om individuell förlängning av utbildningstiden. Introduktionsutbildning för skyddat verkstadsarbete med utbildningsbidrag har tidigare bekostats från anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice, programmet Yrkesmässig och geografisk rörlighet. Medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för introduktionsutbildning i samband med anställning på verkstad för skyddat arbete beräknas till 12,5 milj. kr. För anpassningskurser beräknar jag medelsbehovet till 41,5 milj. kr., varav skolöverstyrelsens utgifter beräknas till 35 milj. kr. Det totala medelsbehovet för delprogrammet Utbildning av svårplacerade beräknas därmed till 54 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för de i programmet Rehabiliterings- och stödåtgärder för svårplacerade ingående delprogrammen bör således beräknas till 95,2 milj. kr. Härtill kommer programmets andel av arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader.

Arbetshjälpmedel åt handikappade. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för personer med handikapp av skilda slag har under senare år präglats av ökade insatser för att lösa dessa personers sysselsättningsproblem inom det ordinarie arbetslivet. Ett uttryck för denna inriktning är de fr. o. m. den 1 juli 1974 gällande lagarna om anställningsskydd resp. vissa anställningsfrämjande åtgärder. Sistnämnda lag ger arbetsförmedlingen ökade befogenheter att bereda anställning på den reguljära arbetsmarknaden åt arbetssökande som av skilda skäl är svårplacerade. I arbetet med att föra ut lagen om anställningsfrämjande åtgärder i praktisk tillämpning har anpassningsgrupperna en viktig uppgift.

För anpassningen av arbetsplatser till de arbetssökandes skilda förutsättningar förfogar arbetsförmedlingen över en rad arbetsmarknadspoli-

tiska instrument, bl. a. arbetshjälpmedel åt handikappade. Bidrag kan utgå till arbetsbiträde, särskilda anordningar på arbetsplatsen och speciella arbetstekniska hjälpmedel. Bidrag och lån kan också utgå till motorfordon. Riksdagen har under 1970-talet varje år beslutat om förbättringar i detta åtgärdssystem.

Jag delar AMS' bedömning att behovet av arbetshjälpmedel åt handikappade kommer att öka väsentligt till följd av anpassningsgruppernas verksamhet. Medelsramen bör därför höjas med 5 milj. kr. Maximibeloppet för bidrag till *arbetsbiträde* höjdes enligt beslut av 1974 års riksdag från 3 000 till 4 200 kr. för person och halvår. AMS' förslag, att bidrag till arbetsbiträde fortsättningsvis bör kunna utgå — förutom till arbetsgivare — även till enskild person som biträder synskadad eller annan svårt handikappad eller som på arbetsplatsen aktivt stödjer psykiskt och socialt handikappade personer vid anpassningen i arbetet, är jag inte beredd att tillstyrka. Strävandena att genom anpassning av arbetsplatser och arbetsuppgifter skapa en fysisk och social arbetsmiljö som tar ökad hänsyn till människors skilda förutsättningar gagnas enligt min mening inte av det slag av bidragssystem som AMS här föreslår och som innebär att bidrag skall kunna utgå till enskilda personer som på arbetsplatsen tar sig an arbetskamrater med skilda svårigheter. I stället bör förändringen av arbetsmiljön ske på ett sådant sätt att både arbetskamrater och arbetsledning kommer att betrakta insatser av detta slag som naturliga inslag i arbetslivet.

Bidrag till *särskilda anordningar på arbetsplatsen* kan sedan den 1 juli 1972 — förutom till enskilda och offentliga arbetsgivare för anställning av handikappade — utgå även till egna företagare och fria yrkesutövare. Från samma tidpunkt gäller särskilda bestämmelser för att samordna bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen med rationaliseringsstöd m. m. till vissa jordbruk. Om en jordbrukare har förutsättningar att få rationaliseringsstöd skall han enligt bestämmelserna uppmanas att ansöka om sådant hos lantbruksnämnd innan länsarbetsnämnd prövar ansökan om bidrag till särskilda anordningar på arbetsplatsen enligt 60 § arbetsmarknadskungörelsen. Riksdagen har begärt (InU 1974: 3, rskr 1974: 68) att Kungl. Maj:t skall utvärdera verkningarna av nämnda samordning. På uppdrag av Kungl. Maj:t har AMS i samråd med lantbruksstyrelsen gjort en utvärdering i enlighet med riksdagens önskemål. Av AMS' rapport framgår att ansökningar från jordbrukare om bidrag till handikappkompenserande anordningar också efter den 1 juli 1972 i de flesta fall har prövats av länsarbetsnämnderna direkt och att ekonomisk hjälp därvid har utgått. För det fall att lantbruksnämnd träder in med bidrag kan emellertid handikappad jordbrukare komma att erhålla sämre ekonomiska förmåner än vad som tillförsäkras handikappade som driver annan rörelse än jordbruk. Genom lantbruksnämnd kan nämligen bidrag utgå med högst 25 % av den totala kostna-

den för anordningen. Detta har dock inträffat endast i ett fåtal fall, eftersom här aktuella jordbruk oftast drivs i så liten skala och med en sådan produktionsinriktning att ekonomiskt stöd från lantbruksnämnderna inte kan komma i fråga. Som framgår av AMS' redovisning samordnar länsarbetsnämnder och lantbruksnämnder på administrativ väg de bidragsformer som det här är fråga om. En sådan samordning bör ske även i fortsättningen så att bidrag till särskilda anordningar inte beviljas för ändamål för vilket rationaliseringsstöd tidigare beviljats. Handikappade jordbrukare bör emellertid ha samma möjligheter till bidrag för handikappkompenserande anordningar som handikappade egna företagare inom andra branscher. Jag kommer därför att föreslå regeringen att föreskriften att bidrag måste sökas hos lantbruksnämnd innan bidrag till särskilda anordningar kan beviljas av länsarbetsnämnd upphävs.

I fråga om *speciella arbetstekniska hjälpmedel* tillstyrker jag AMS' förslag att bidrag fortsättningsvis bör kunna utgå även till egna företagare och fria yrkesutövare. Bidrag bör också i skälig utsträckning kunna utgå för reparation av sådana hjälpmedel.

Vad gäller bidrag och lån till *motorfordon för handikappade* föreslår jag följande förändringar av bidragsvillkoren. Maximibeloppet för bidrag till motorfordon bör i enlighet med AMS' förslag höjas till 17 000 kr. Vidare bör inkomstgränserna mjukas upp. Jag föreslår att inkomstgränserna genomgående höjs med 5 000 kr. för handikappad som sammanbor med make och för ensamstående handikappad som har hemmavarande barn under 18 år samt med 3 000 kr. för annan handikappad. Gränserna för helt bidrag, 26 000 resp. 21 000 kr., kommer härigenom att överensstämma med de inkomstgränser för oreducerat bostadstillägg som fr. o. m. den 1 januari 1975 gäller för barnfamiljer resp. hushåll utan barn. Slutligen förordar jag att bidrag för sådana handikappaggregat och andra anpassningsåtgärder i bilen som behövs för att den handikappade skall kunna använda den får utgå med högst 6 000 kr. Detta högstbelopp bör därvid gälla även i det fall bidrag till själva fordonet inte utgår. De föreslagna förbättringarna bör med hänsyn till medelsförbrukningen under föregående budgetår rymmas inom nu gällande ram om 21 milj. kr. för bidrag och lån till motorfordon. Det sammanlagda medelsbehovet för de i delprogrammet ingående bidragsformerna bör med hänsyn till vad jag här har anfört beräknas till 36 (+5,2) milj. kr.

Näringshjälp. AMS har i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om bemyndigande att uppdra åt länsarbetsnämnderna att pröva frågor som gäller näringshjälp till fortsatt verksamhet eller lån. Länsarbetsnämnderna får sedan den 1 juli 1959 pröva ärenden avseende näringshjälp för start av verksamhet som egen företagare. Jag kommer senare att föreslå regeringen sådana ändringar i arbetsmarknadskungörelsen att länsarbetsämndernas prövningsrätt fr. o. m. den 1 juli 1975 kan utvidgas till att gälla även näringshjälp till fortsatt verksamhet och kom-

pletterande räntebelagt lån i samband med start av verksamhet som egen företagare. Härigenom får AMS ökade möjligheter till planering, uppföljning och utvärdering av verksamheten.

Utgifterna för näringshjälp under budgetåret 1973/74 uppgick till 9 milj. kr. Detta belopp är avsevärt lägre än det belopp av 15,5 milj. kr. som har anvisats för verksamheten under budgetåret 1974/75. En betydande expansion är således möjlig inom ramen för tillgängliga medel. AMS' förslag om höjning av maximibeloppet för näringshjälp är jag inte beredd att tillstyrka. Medelsbehovet under budgetåret 1975/76 beräknar jag således till oförändrat 15,5 milj. kr.

Arkivarbete. Arkivarbete har i stor utsträckning kommit till användning för att ge sysselsättning åt personer som av skilda anledningar inte har kunnat få arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Jag räknar med att behovet av arkivarbete kommer att ligga på en oförändrat hög nivå under nästa budgetår. Medel bör därför beräknas så att de möjliggör sysselsättning för ca 15 000 personer. Jag beräknar medelsbehovet härför till 396,4 (+51,7) milj. kr. Härvid bör uppmärksammas att jag under anslaget B 1. Arbetsmarknadsservice, programmet Arbetsmarknadsinformation har tagit upp medel för ersättningar till kontorsarbetscentralerna för framställningen av lokala platslistor. Detta belopp skall tillgodogöras här ifrågavarande anslag.

Halvskyddad sysselsättning. De nya och väsentligt förbättrade bidragsvillkor för den halvskyddade sysselsättningen som trädde i kraft den 1 juli 1972, och som innebär att arbetsgivare erhåller 40 % av den kontantlön inkl. semesterersättning som har betalats ut till arbetstagarna, har medfört en god expansion av verksamheten. Antalet belagda platser har således ökat från ca 2 100 budgetåret 1971/72 till ca 6 600 vid utgången av budgetåret 1973/74. En fortsatt kraftig expansion av verksamheten är att vänta, inte minst mot bakgrund av arbetsmarknadsverkets strävanden att med hjälp av anpassningsgrupperna bereda arbete på den reguljära arbetsmarknaden åt personer med nedsatt arbetsförmåga som tidigare har eller skulle ha varit hänvisade till skyddad sysselsättning.

Liksom AMS anser jag att stora ansträngningar fortsättningsvis bör göras för att vidga den halvskyddade sysselsättningen. Starka skäl, såväl ekonomiska som sociala, talar härför. Jag vill i detta sammanhang emellertid understryka att denna strävan inte får resultera i att företagen avlastas ansvaret för handikappade som redan är anställda hos dem i vidare mån än som följer av bestämmelsen att företag efter särskild prövning av arbetsmarknadsverket i vissa fall kan få överföra redan anställd handikappad till halvskyddad sysselsättning. Jag vill vidare erinra om betydelsen av att möjligheterna att bereda arbetstagare i halvskyddad sysselsättning arbete i vanlig ordning fortlöpande bevakas. Härvid kan anpassningsgrupp, om sådan finns inrättad på arbetsplatsen,

spela en viktig roll. Slutligen vill jag i detta sammanhang framhålla vikten av att här ifrågavarande stimulansbidrag i största möjliga utsträckning kommer till användning för att främja anställning på den reguljära arbetsmarknaden av personer i skyddad sysselsättning.

Mot bakgrund av det anförda beräknar jag medelsbehovet för halvskyddad sysselsättning till 120 (+60) milj. kr. under budgetåret 1975/76. Beloppet medger att antalet bclagda platser under budgetåret successivt ökas till 13 000—14 000.

Skyddad sysselsättning. Delprogrammet omfattar i huvudsak statsbidrag till anordnande och drift av verkstäder för skyddat arbete. Samhället bedriver sedan många år verksamhet i skilda former för att bereda sysselsättning åt arbetstagare som på grund av handikapp av skilda slag inte har kunnat få anställning på den reguljära arbetsmarknaden — på vanliga villkor eller i halvskyddad sysselsättning. Det sker bl. a. i verkstäder för skyddat arbete. Exempel på andra former för sysselsättning med delvis liknande syfte och inriktning är industriellt beredskapsarbete, arbete vid kontorsarbetscentraler samt hemarbete. Gemensamt för verksamhetsformerna är den i huvudsak industriella inriktningen. I vissa fall är verksamheterna i praktiken helt parallella i fråga om såväl utformning som målgrupper. När det gäller det ekonomiska och organisatoriska ansvaret råder emellertid en påtaglig splittring. Verkstäder för skyddat arbete liksom arbetsmarknadspolitiskt motiverat hemarbete bedrivs huvudsakligen av landsting och vissa primärkommuner under AMS' tillsyn. Som ett regionalpolitiskt medel främst i glesbygder bedrivs hemarbete i industriverkets regi och under medverkan av företagareföreningarna. De industriella beredskapsarbetena drivs av AMS, medan länsarbetsnämnderna är huvudmän för kontorsarbetscentralerna. Ett underlag för en samlad prövning av verksamheterna föreligger i betänkandet (SOU 1972: 54) Skyddat arbete. Detta underlag utgör emellertid inte tillräcklig grund för ett slutligt ställningstagande. Jag har därför efter Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallat sakkunniga för att utarbeta förslag i fråga om den organisatoriska uppbyggnaden av här nämnda samhällsinsatser. Det är ännu inte möjligt att förutse när förslag på grundval av utredningsarbetet kan föreläggas riksdagen.

Skyddat arbete har ett arbetsrehabiliterande syfte och bör således inte uppfattas som en permanent sysselsättning. Målet skall genomgående vara att stärka de sysselsattas möjligheter att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Utbyggnaden av det statliga stödet till den halvskyddade sysselsättningen är ett uttryck för denna inriktning. Med utgångspunkt i denna grundsyn skall pågående utredningsarbete om den skyddade sysselsättningens organisation och huvudmannaskap även utmynna i ställningstagande till dimensioneringen av de nämnda verksamheterna.

Den skyddade sysselsättningen har under senare år byggts ut väsentligt. År 1969 fanns 9 175 platser vid verkstäder för skyddat arbete. Vid utgången av budgetåret 1973/74 hade antalet stigit till 15 070. Den kassamässiga omslutningen för verkstäderna var år 1973 ca 560 milj. kr.

AMS' förslag till ändrade regler i fråga om statsbidrag till verkstäder för skyddat arbete är främst ägnade att stimulera utbyggnaden av verkstadsplatser. Mot bakgrund av pågående utredningsarbete och vad jag nyss har anfört kan jag inte tillstyrka förslagen. Jag vill i detta sammanhang erinra om de betydande förbättringar av driftbidragen som beslutades av riksdagen så sent som förra året. Bidraget höjdes med 40 %. Med hänsyn till den av AMS beräknade utbyggnaden av verkstadsplatser under innevarande budgetår beräknar jag medelsbehovet under delprogrammet till 137,2 (+7,7) milj. kr. Härav bör i enlighet med AMS' förslag 430 000 kr. avsättas för utbildning av föreståndare och arbetsledare vid verkstäder för skyddat arbete. Liksom under innevarande budgetår bör AMS få bevilja anordningsbidrag till verkstäder inom arbetsvården inom en ram av 25 milj. kr. Ramen möjliggör tillkomsten av ytterligare ca 1 500 platser. Regeringen bör liksom hittills ha möjlighet att vidga ramen om behov härav uppkommer. Jag förordar att regeringen utverkar riksdagens bemyndigande härtill.

Hemarbete. AMS förutser med ledning av huvudmännens uppgifter en viss utvidgning av verksamheten. Som framgår av sammanställningen understeg medelsförbrukningen under föregående budgetår väsentligt de anvisade medlen. Med hänsyn härtill beräknar jag medelsbehovet under budgetåret 1975/76 till oförändrat 2,1 milj. kr.

Det sammanlagda medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för de i programmet Sysselsättningsskapande åtgärder för svårplacerade ingående delprogrammen bör således beräknas till 707,2 milj. kr. Härtill kommer programmets andel av arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader.

Med hänvisning till sammanställningen och till vad som nu har anförts hemställer jag, i samråd med statsrådet Leijon, att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar av grunderna för bidrag till arbetshjälpmedel åt handikappade som jag har förordat, att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1975,
2. bemyndiga regeringen att besluta om ram för bidrag till anordnande av verkstäder inom arbetsvården under budgetåret 1975/76,
3. till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 815 929 000 kr.

D INVANDRING M. M.

D 1. Statens invandrarverk

I riksstaten för innevarande budgetår har på driftbudgeten tagits upp ett förslagsanslag av 16 455 000 kr. till Statens invandrarverk. Vidare har till Anpassningsåtgärder för invandrare förts upp ett reservationsanslag av 4 195 000 kr.

Invandrarutredningen har lagt fram ett samlat program för den framtida inriktningen och omfattningen av samhällets åtgärder till förmån för invandrarnas sociala och kulturella situation. Remissbehandlingen har nyligen avslutats. Jag avser föreslå regeringen att under våren för riksdagen lägga fram en proposition angående riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken, som även innefattar förslag om viss omorganisation av invandrarverket. I avvaktan härpå bör de anslag under elfte huvudtiteln som berörs av förslagen föras upp med oförändrade belopp.

Med hänvisning härtill hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Statens invandrarverk* för budgetåret 1975/76 beräkna ett förslagsanslag av 16 455 000 kr.

D 2. Åtgärder för flyktingar

1973/74	Utgift	24 572 659
1974/75	Anslag	18 210 000
1975/76	Förslag	20 995 000

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programbudgeten för AMS upptagna programmet Åtgärder för flyktingar. Programmet består av delprogrammen Överföring av flyktingar och Omhändertagande av flyktingar.

	1973/74 Utgift	1974/75 Anslag	1975/76 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Överföring av flyktingar	757 000	500 000	—	—
Omhändertagande av flyktingar	21 668 000	16 000 000	+8 800 000	+2 500 000
Förvaltningskostnader	2 148 000	1 710 000	+ 490 000	+ 285 000
Summa	**24 573 000**	**18 210 000**	**+9 290 000**	**+2 785 000**

AMS

Överföring av flyktingar. Den kollektiva överföringen av flyktingar och med dem jämställda personer omfattade under budgetåret 1973/74 ca 1 400. Av dessa kom ca 1 000 personer från länder i Sydamerika till följd av omvälvningen i Chile under hösten 1973. I totalsiffran för budgetåret ingick vidare ett mindre antal socialt handikappade zigenare jämte deras barn.

Styrelsen räknar med att verksamheten under budgetåret 1975/76 kommer att omfatta överföring av ett 1 000-tal personer. Medelsbehovet beräknas till 500 000 kr.

Omhändertagande av flyktingar. Under sistlidna budgetår har styrelsen haft permanenta mottagningsförläggningar i Alvesta, Moheda och Flen. Därutöver har under vissa perioder tillfälliga förläggningar hyrts.

Sammanlagt har nära 2 900 personer tagits om hand under budgetåret. I siffran ingår de förut nämnda 1 400 kollektivt överförda personerna. Dessutom har inemot 1 500 enskilt inresta utlänningar som jämställts med flyktingar tagits om hand. Antalet inkvarteringsdagar i styrelsens förläggningar uppgick till ca 96 300 och i annan förläggning till ca 36 200. Rese- och starthjälp vid arbetsplacering lämnades med sammanlagt 2,1 milj. kr. Vidare betalades kostnader för återresa till hemlandet för sådana medellösa personer från utomnordiska länder som önskade återvända till hemlandet sedan det hade visat sig att de inte kunde få arbeta i Sverige.

För budgetåret 1975/76 beräknas medelsbehovet till 24,8 milj. kr. för omhändertagande av omkring 1 000 kollektivt överförda flyktingar och lika många med flyktingar jämställda enskilt inresta utlänningar.

Det totala medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för programmet Åtgärder för flyktingar beräknas till 27,5 milj. kr.

Föredraganden

Som framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har de svenska insatserna under budgetåret 1973/74 varit omfattande när det gällt att ge flyktingar en fristad i vårt land. Chilejuntans förföljelser mot oliktänkande har lett till att ett mycket stort antal människor tvingats lämna Chile. Flertalet har tagit sin tillflykt till andra latinamerikanska länder, medan andra på skilda sätt har sökt sig till länder på andra kontinenter. Sverige har därvid tagit emot en i jämförelse med andra länder förhållandevis stor andel flyktingar. Hittills har drygt 1 200 flyktingar tagits om hand av vederbörande myndigheter. I siffran ingår ett mindre antal personer som har flytt från Chile till omkringliggande länder, främst Argentina, och som där har ansetts löpa allvarlig risk för förföljelse.

Under hösten 1974 har beslut fattats om överföring under budgetåret 1974/75 till vårt land av flyktingar från skilda världsdelar. Beslutet innefattar bl. a. medgivande för invandrarverket att tillåta inresa för sådana personer, som befinner sig utanför sitt hemland och som löper akut risk för förföljelse. Härigenom kan invandrarverket bistå flyktingar som t. ex. riskerar att från vistelselandet återsändas till det land varifrån de har flytt och där utsättas för allvarlig förföljelse. Beslut om inresa skall föregås av samråd med representant för Förenta Nationernas flyktingkommissarie och svensk representation i vistelselandet.

Det är f. n. inte möjligt att bedöma i vilken omfattning överföring av flyktingar till Sverige kan behöva ske i fortsättningen eller i vad mån åtgärder i övrigt som bekostas från anslaget behöver vidtas. Jag räknar emellertid med att verksamheten blir av samma omfattning som under senare år och förordar därför att anslaget förs upp med 20 995 000 kr. för budgetåret 1975/76. Därvid förutsätter jag att regeringen i enlighet med hittills tillämpade principer också i fortsättningen kan besluta om överföring samt om de överfördas omhändertagande och andra åtgärder som bedöms erforderliga. Vidare utgår jag från att anslaget liksom hittills skall kunna tas i anspråk för bidrag till hemresa för medellösa utomnordiska medborgare, som inte har fått tillstånd att vistas och arbeta i Sverige.

Med hänvisning till sammanställningen i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Åtgärder för flyktingar* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 20 995 000 kr.

D 3. Anpassningsåtgärder för invandrare

Under åberopande av vad jag har anfört under punkten D 1. hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Anpassningsåtgärder för invandrare* för budgetåret 1975/76 beräkna ett reservationsanslag av 4 195 000 kr.

D 4. Översättningsservice

1974/75	Anslag[1]	185 000
1975/76	Förslag	185 000

[1] Anslaget har uppförts på riksstaten fr. o. m. budgetåret 1974/75.

Från anslaget bestrids de kostnader för statens invandrarverks språksektions verksamhet som inte täcks av intäkter.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Invandrar-verket	Före-draganden
Utgifter	1 125 000	+ 205 000	+ 85 000
Intäkter	940 000	+ 90 000	+ 85 000
Nettoutgift	185 000	+ 115 000	—

Statens invandrarverk

1. Pris- och löneomräkning beräknas till 8 %. Kompensation härför antas kunna tas ut genom uppräkning av priset för utförda uppdrag.

2. Den ökade efterfrågan på språksektionens tjänster har medfört ökade administrativa uppgifter. Vidare har sektionens telefonservice till invandrare i enskilda ärenden ökat i omfattning. För att tillfredsställande kunna sköta administrationen av översättningsuppdragen och för att avlasta översättarna betungande administrativa sysslor behöver sektionen förstärkas med en byråsekreterare och ett kvalificerat biträde. Kostnaderna härför kan p. g. a. konkurrenssituationen på marknaden inte täckas genom höjning av priserna för sektionens tjänster (+115 000 kr.).

Föredraganden

Myndigheternas information till invandrare liksom till svenskar måste vara korrekt. I prop. 1974:1 (bil. 13 s. 174 och 175) framhöll jag att det är nödvändigt att översättningar av samhällsinformation utförs eller granskas av översättare som handlar under tjänsteansvar. För ändamålet finns en till invandrarverket knuten språksektion som kan åta sig kvalificerade översättnings- och granskningsuppdrag från statliga och kommunala myndigheter, organisationer och andra.

Ersättning för utförda översättningsuppdrag tas ut och tillgodoförs anslaget. Från detta bestrids kostnaderna för språksektionen. Eftersom kostnaderna för verksamheten överstiger det genomsnittliga marknadspriset för översättningsarbete, subventioneras denna i viss mån med anlitande av de medel som har anvisats under anslaget.

Frågan om taxesättning övervägs f. n. Jag beräknar för budgetåret 1975/76 intäkterna till 1 025 000 kr. och kostnaderna till 1 210 000 kr. Medelsbehovet under anslaget kan således beräknas till 185 000 kr. Jag har därvid utgått från att kostnaderna för administration av sektionens uppdrag i princip skall bestridas av intäkterna.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Översättningsservice* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 185 000 kr.

E REGIONAL UTVECKLING

Allmänna synpunkter

Som ett led i en fortlöpande översyn av regionalpolitiken genomförs f. n. en fortsatt regional utvecklingsplanering i länen — Länsplanering 1974. Den första etappen i detta arbete, som består i att länsstyrelserna presenterar ett planeringsunderlag i form av prognoser och problembeskrivningar för skilda kommuner, har nu avslutats. Materialet har granskats av bl. a. kommuner, landsting och fackliga organisationer. Synpunkter på planeringsunderlaget och förslag till åtgärder för att lösa föreliggande regionalpolitiska problem m. m. har därvid lämnats till länsstyrelserna. Dessa arbetar f. n. fram förslag till länsprogram som anger de regionalpolitiska riktlinjer som enligt resp. länsstyrelse bör gälla för länen. Häri innefattas bl. a. förslag till planeringsnivåer för län och kommuner för åren 1980 och 1990, förslag till ändringar i den år 1972 beslutade regionala strukturen samt en avvägning mellan kommunerna när det gäller behovet av åtgärder för att lösa förekommande problem. Länsprogrammen kommer att remissbehandlas i bl. a. kommuner och landsting. Remissvaren skall tillsammans med länsstyrelsens kommentarer redovisas till arbetsmarknadsdepartementet under sommaren 1975. Den centrala bearbetningen av materialet kommer att bedrivas så att resultaten av Länsplanering 1974, 1975 års långtidsutredning och sysselsättningsutredningens första etapp kan redovisas samtidigt i slutet av år 1975.

Bearbetningar som har gjorts av de prognoser som länsstyrelserna har tagit fram inom ramen för Länsplanering 1974 antyder att den regionala befolkningsutvecklingen under resten av 1970-talet och under 1980-talet kommer att bli mera balanserad än vad tidigare prognoser, t. ex. i Länsprogram 1970, har visat. Fortfarande finns emellertid inom skilda delarbetsmarknader tendenser till obalanser som kan väntas ge upphov till en betydande befolkningsomflyttning även i framtiden. Nettoresultatet synes emellertid bli mindre befolkningsförändringar än tidigare.

Enligt uttalande i prop. 1972: 111 skall informationen till allmänheten om den regionalpolitiska planeringen byggas ut och ske i det stadium av planeringsprocessen när verksamheten har sin tyngdpunkt i kommunerna. Det är då som medborgarnas uppfattning bäst kan tillgodoses i planeringsarbetet. Självklart är det de politiska partiernas uppgift att informera medborgarna och att i det politiska arbetet ta hänsyn till deras uppfattningar om den planering som pågår. För att underlätta partiernas arbete har ett basmaterial ställts samman på central nivå, i länen och i kommunerna. Informationen omfattar regionalpolitik, fysisk riksplanering och regional trafikplanering och har bl. a. fått formen av utställ-

ningar. Samtliga kommuner i landet utom en har deltagit i denna utställningsverksamhet. Den informationsverksamhet som har bedrivits kring nyss nämnda planeringsaktiviteter kan betraktas som en försöksverksamhet. Ca 2,5 milj. kr. har disponerats för ändamålet. En utvärdering av verksamheten kommer att redovisas i slutet av år 1975.

Statligt regionalpolitiskt stöd har lämnats sedan den 1 juli 1965. Sedan dess har t. o. m. den 31 augusti 1974 totalt 1 113 företag fått lokaliseringsstöd. I lokaliseringsbidrag/avskrivningslån har utgått 597 milj. kr. och i lokaliseringslån 2 271 milj. kr. Företagen har uppgivit en planerad sysselsättningsökning på ca 32 700 personer till följd av de investeringar för vilka stöd har lämnats. Den faktiska sysselsättningsökningen vid slutet av år 1973 till följd av då genomförda investeringar uppgick till ca 25 400 personer.

Lokaliseringsstöd har t. o. m. den 31 augusti 1974 lämnats 907 företag inom det allmänna stödområdet. Stödet till dessa företag motsvarar 95 % av beviljade lokaliseringsbidrag och 75 % av beviljade lokaliseringslån. I övriga delar av landet har stödet utgått till företag i områden med särskilda sysselsättningsproblem, framför allt vissa områden intill stödområdesgränsen och orter med ensidigt näringsliv.

Lokaliseringssamråd enligt lagen (1970: 725) om lokaliseringssamråd bedrivs av en särskild delegation inom AMS. Samrådsskyldigheten för industriell verksamhet upphävdes fr. o. m. den 1 juli 1974 genom beslut av Kungl. Maj:t (SFS 1974: 334).

Utredningen om regionalpolitiska styrmedel har avlämnat sitt betänkande (SOU 1974: 82) Samverkan för regional utveckling. Utredningens förslag remissbehandlas f. n.

En försöksverksamhet med särskilt sysselsättningsstöd till företag i gränsområdet till det inre stödområdet och på Gotland samt till företag inom turistnäringen påbörjades den 1 januari 1975 (SFS 1974: 761). Försöksverksamheten skall pågå t. o. m. år 1976. Resultaten kommer att redovisas för riksdagen.

Inom arbetsmarknadsdepartementet bereds f. n. frågan om ökat regionalpolitiskt stöd till marknadsföringsåtgärder. Jag räknar med att förslag i frågan senare, om möjligt redan under år 1975, skall kunna föreläggas riksdagen.

Frågan om vilka arbetsuppgifter inom regionalpolitikens ram som regionalt skall ankomma på de tre organen länsstyrelse, länsarbetsnämnd och företagareförening, liksom samordningen av dessa uppgifter och härmed sammanhängande spörsmål, övervägs f. n. av en arbetsgrupp inom regeringens kansli. Även frågan om delegering till regional nivå av beslutanderätten i vissa ärenden om regionalpolitiskt stöd övervägs inom arbetsmarknadsdepartementet.

Genom en interdepartemental arbetsgrupp hålls fortlöpande kontakt mellan berörda departement för nödvändig samordning av skilda åt-

gärder inom glesbygdspolitiken. Med anledning av riksdagens uttalande (InU 1974: 7, rskr 1974: 204) har under hösten 1974 en parlamentariskt sammansatt referensgrupp knutits till arbetsgruppen.

Med anledning av riksdagens uttalande (NU 1974: 33, rskr 1974: 225) har Kungl. Maj:t beslutat om vissa ändringar av de villkor som varje företagareförening måste förbinda sig att följa för att få åtnjuta lån ur statens hantverks- och industrilånefond. Härigenom har de anställdas fackliga organisationer tillförsäkrats representation i företagareföreningarnas styrelser.

Sedan den 1 januari 1973 har en expertgrupp arbetat inom arbetsmarknadsdepartementet med uppgift att som försöksverksamhet samordna uppföljningen och bevakningen av statens fordringar i företag som har fått statligt stöd samt arbeta fram förslag till åtgärder även i enskilda uppföljningsärenden. Genom riksdagens beslut (InU 1973: 7, rskr 1973: 248) med anledning av proposition (1973: 50) angående medlen i den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten m. m. knöts — likaså som en försöksverksamhet — den regionala uppföljnings- och bevakningsverksamheten fr. o. m. den 1 juli 1973 till länsstyrelserna. Länsstyrelserna skulle i likhet med vad tidigare har varit fallet anlita företagareföreningarna som expertorgan i det företagsekonomiska uppföljningsarbetet. För att möjliggöra en förbättrad samordning har i uppföljningsärenden länsvis etablerats beredningsgrupper, där länsstyrelse, länsarbetsnämnd och företagareförening är representerade. Grupperna skall i arbetet hålla löpande kontakt även med kronofogdemyndigheterna.

Den intensifierade uppföljningen och den därmed förenade samordningsverksamheten har givit goda resultat. Verksamheten har främst varit inriktad på att lösa problem som uppkommit i enskilda ärenden men har även i inte oväsentlig utsträckning omfattat frågor av mera generell karaktär i syfte att finna principlösningar av värde för en längre gående samordning i fråga om bevakningen av statliga fordringar.

E 1. Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet

1973/74	Utgift	222 070 902
1974/75	Anslag	188 419 000
1975/76	Förslag	189 386 000

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programbudgeten för AMS upptagna programmet Regionalpolitiska stödåtgärder med undantag av delprogrammet Lokaliseringslån. Programmet består av delprogrammen Lokaliseringssamråd, Lokaliseringsbidrag (inkl. infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital), Lokaliseringsutbildning och Sysselsättningsstöd. Delprogrammet Lokaliseringssamråd belastas endast av förvaltningskostnader.

	1973/74 Utgift	1974/75 Anslag	1975/76 Beräknad ändring	
			AMS	Föredraganden
Lokaliseringsbidrag	112 148 000	90 000 000	+60 000 000	—
Lokaliseringsutbildning	88 071 000	65 000 000	+23 000 000	—
Sysselsättningsstöd	16 251 000	30 000 000	—	—
Infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital	1 161 000	1 000	+ 999 000	—
Förvaltningskostnader	4 440 000	3 418 000	+ 882 000	+ 967 000
Summa	**222 071 000**	**188 419 000**	**+84 881 000**	**+ 967 000**

För femårsperioden 1973/74—1977/78 har riksdagen fastställt en medelsram för regionalpolitiskt stöd (prop. 1973: 50, InU 1973: 7, rskr 1973: 248). Härvid har beräknats 450 milj. kr. för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån, 325 milj. kr. för lokaliseringsutbildning och 150 milj. kr. för sysselsättningsstöd. Dessutom får outnyttjat utrymme av de ramar för beslut om regionalpolitiskt stöd som fastställdes för treårsperioden 1970/71—1972/73 tas i anspråk.

Under budgetåret 1973/74 har beslut fattats om lokaliseringsbidrag/avskrivningslån med 155,1 milj. kr. Stödformen avskrivningslån har använts i endast begränsad omfattning.

Två garantier för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital till ett sammanlagt belopp av 1,2 milj. kr. har infriats under budgetåret 1973/74.

Under budgetåret 1973/74 beräknas 13 000 personer ha deltagit i lokaliseringsutbildning. Beslut om utbildningsstöd har under samma budgetår fattats till ett belopp av 167 milj. kr.

Följande tablå visar det beviljade sysselsättningsstödet för kalenderåren 1971—1973.

År	Bev. sysselsättningsstöd (milj. kr.)	Antal årsarbetskrafter
1971	13,9	2 772
1972	15,0	3 568
1973	[1]15,2	2 490

[1] Beviljat t. o. m. den 30 juni 1974.

Bestämmelser rörande den regionalpolitiska stödverksamheten återfinns i kungörelsen (1970: 180) om statligt regionalpolitiskt stöd (omtryckt 1973: 552; ändrad 1973: 869, 1974: 333, 1974: 761).

AMS

Lokaliseringsbidrag. Fr. o. m. budgetåret 1973/74 gäller nya bestämmelser för den regionalpolitiska stödverksamheten. Vidare

har statsmakterna förordat att stödbestämmelserna skall tillämpas smidigt vid bedömningen av ansökningar om stöd från företag i gränstrakterna till stödområdet. Effekterna av de nya bestämmelserna och tillämpningen av dessa är ännu svår att överblicka. Under det första budgetåret av femårsperioden 1973/74—1977/78 har 35 % av beslutsramen för femårsperioden förbrukats. Styrelsen föreslår med hänsyn till fattade beslut under budgetåret 1973/74 och väntade beslut under budgetåret 1974/75 att femårsramen för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån utökas med 150 milj. kr. till 600 milj. kr. Medelsbehovet för delprogrammet Lokaliseringsbidrag beräknas till 151 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Mot bakgrund av utfallet budgetåret 1973/74 bedöms 1 milj. kr. av beloppet vara erforderligt för infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital.

Lokaliseringsutbildning. Omfattningen av verksamheten beräknas öka med ca 1 000 personer per budgetår. För budgetåret 1975/76 beräknar styrelsen en utbildningsvolym av 14 000 disponibla platser och ca 287 000 elevveckor vara erforderlig. Medelsbehovet för budgetåret beräknas till 88 milj. kr.

Sysselsättningsstöd. Antalet ansökningar om sysselsättningsstöd väntas öka något de närmaste åren. Beslutsramen för femårsperioden 1973/74—1977/78, som uppgår till 150 milj. kr., bedöms dock vara tillräcklig. För budgetåret 1975/76 beräknas medelsbehovet till 30 milj. kr.

Det totala medelsbehovet under budgetåret 1975/76 för programmet Regionalpolitiska stödåtgärder exkl. delprogrammet lokaliseringslån beräknas till 273,3 milj. kr.

Föredraganden

För femårsperioden 1973/74—1977/78 har en beslutsram på 2 500 milj. kr. fastställts för regionalpolitiskt stöd. Av totalramen beräknades 450 milj. kr. för lokaliseringsbidrag/avskrivningslån inkl. ersättning för flyttningskostnader för maskiner m. m. och 1 550 milj. kr. för lokaliseringslån. För utbildningsstöd beräknades 325 milj. kr. och för sysselsättningsstöd 150 milj. kr. Inom ramen beräknades vidare medel för stöd till Stiftelsen Norrlandsfonden.

Under budgetåret 1973/74 har ungefär en tredjedel av ramen tagits i anspråk för beslut om regionalpolitiskt stöd. En anledning till den stora efterfrågan på lokaliseringsstöd är högkonjunkturen med allmänt hög investeringsvilja inom näringslivet. Genomförandet av investeringarna har i åtskilliga fall varit av stort regionalpolitiskt intresse och har därigenom motiverat statligt stöd. Dessutom söker staten i allt större utsträckning medverka aktivt för att få till stånd nyetablering och utbyggnad av företag inom stödområdet. Därvid utgör det regionalpolitiska stödet en viktig stimulansfaktor. Det är mot denna bakgrund av

stort värde att beslutsramar har fastställts för fem år och att regeringen inom de angivna ramarna kan bevilja stöd oberoende av de anslag som anvisas för vart och ett av budgetåren. Jag vill framhålla att en betydande del av stödbeloppet under budgetåret 1973/74 avsåg ett fåtal mycket stora investeringsprojekt. Med hänsyn till vinstutvecklingen inom industrin och reglerna om avsättning till särskild investeringsfond, som riksdagen nyligen har beslutat om (prop. 1974: 177, SkU 1974: 60, rskr 1974: 398), utgår jag från att sådana stora projekt i de flesta fall skall kunna genomföras utan statligt lokaliseringsstöd under de närmaste åren. Genom att större projekt som genomförs av stora och bärkraftiga företag finansieras med ianspråktagande av investeringsfondsmedel lämnas ökat utrymme inom beslutade ramar för regionalpolitiskt stöd för små och medelstora företag. Jag är därför inte beredd att föreslå någon ändring av ramen. Jag vill i detta sammanhang erinra om att den pågående Länsplanering 1974 kommer att ge ytterligare underlag för att bedöma vilka åtgärder som behövs för att åstadkomma en bättre regional balans.

Enligt riksdagens uttalande våren 1974 (InU 1974: 7, rskr 1974: 204) skall Kungl. Maj:t närmare låta pröva de arbetsuppgifter inom regionalpolitikens ram, som regionalt skall ankomma på de tre organen länsstyrelse, länsarbetsnämnd och företagareförening, liksom samordningen av dessa uppgifter och härmed sammanhängande spörsmål. Dessa frågor övervägs f. n. av en arbetsgrupp inom regeringens kansli. Även frågan om decentralisering till regional nivå av vissa beslut om regionalpolitiskt stöd övervägs inom arbetsmarknadsdepartementet.

Som ett led i de regionalpolitiska stödåtgärderna har påbörjats en försöksverksamhet med statliga industricenteranläggningar. *Stiftelsen Industricentra* har ansvaret för planering, uppförande och förvaltning av dessa anläggningar. Stiftelsens förvaltningskostnader täcks delvis genom bidrag från detta anslag. De av riksdagen beslutade industricenteranläggningarna i Lycksele och Strömsund är nu färdigställda. Enligt vad jag erfarit från stiftelsen är ca hälften av lokalerna nu uthyrda, och inflyttning pågår av flera företag. I detta sammanhang bör för riksdagen anmälas att Kungl. Maj:t under år 1974 har beviljat Stiftelsen Industricentra lokaliseringsstöd i form av avskrivnings- och lokaliseringslån vid vissa maskininvesteringar. Investeringarna avsåg anskaffning av viss fast monterad utrustning som inte utan svårighet kan flyttas från byggnaden och som stiftelsen enligt särskilt avtal hyr ut till ett företag. Jag har för avsikt att även i fortsättningen föreslå regeringen att stiftelsen beviljas lokaliseringsstöd i liknande fall.

Jag beräknar kostnaderna för delprogrammet *Lokaliseringsbidrag* till 90 001 000 kr. för budgetåret 1975/76. Av beloppet avser 1 000 kr. *infriande av statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital.*

Enligt gällande regler kan utbildningsstöd beviljas för det antal personer som nyanställs i nystartad eller utvidgad verksamhet. Riksdagen

bör underrättas om att Kungl. Maj:t i några fall har beviljat utbildningsstöd för utbildning av redan anställd personal. Det har i dessa fall varit fråga om nedläggningshotade företag som har övertagits av nya ägare. I samband med övertagandet har verksamheten omorganiserats, och ett behov har uppstått att utbilda personalen för nya arbetsuppgifter.

För budgetåret 1975/76 beräknar jag medelsbehovet till 65 milj. kr. för delprogrammet *Lokaliseringsutbildning.*

Med anledning av riksdagens uttalande (InU 1974: 7, rskr 1974: 204) har en försöksverksamhet påbörjats med vidgad användning av sysselsättningsstödet. Fr. o. m. år 1975 kan sålunda sysselsättningsstöd utgå till företag i gränsområdet till det inre stödområdet och på Gotland i samband med att företaget beviljas lokaliseringsstöd. Vidare kan turistföretag i det inre stödområdet i särskilda fall få sysselsättningsstöd. Försöksverksamheten skall pågå t. o. m. år 1976. Erfarenheterna av försöksverksamheten kommer att redovisas för riksdagen.

I likhet med AMS beräknar jag medelsbehovet till oförändrat 30 milj. kr. för delprogrammet *Sysselsättningsstöd.*

Under åberopande av det anförda och med hänvisning till sammanställningen i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 189 386 000 kr.

E 2. Särskilda stödåtgärder i glesbygder

1973/74	Utgift	20 408 568	Reservation	8 697 187
1974/75	Anslag	25 000 000		
1975/76	Förslag	25 000 000		

Från anslaget bekostas försöksverksamhet i form av stöd till hemarbete i vissa glesbygder och andra stödåtgärder m. m. som kan aktualiseras för att förbättra levnadsförhållandena för befolkningen i glesbygderna. Vidare bekostas från anslaget bidrag till företagareföreningar för genomförande av speciella projekt i syfte att främja företagsamhet i glesbygder, bidrag till kommuner för vissa sysselsättningsinsatser samt utbyggnad av väg 363 jämte vissa andra vägar i Lycksele, Sorsele och Vindelns kommuner. Verksamheten handhas av AMS, industriverket, företagareföreningarna, vägverket och vissa kommuner. För budgetåret 1974/75 beräknas kostnaderna för hemarbete m. m. till 5 milj. kr., för stöd till företagareföreningar till 1 milj. kr., för kommunala sysselsättningsinsatser till 9 milj. kr. och för åtgärder i Vindelälvsområdet till 10 milj. kr.

Statens industriverk

I en redogörelse för försöksverksamheten framhåller industriverket beträffande stödet till hemarbete att vid slutet av budgetåret 1973/74 var ca 2 300 personer sysselsatta på hel- eller deltid med hjälp av glesbygdsstödet. Arbetsinsatsen motsvarar enligt företagareföreningarnas beräkningar heltidsarbete för 1 550 personer.

Företagareföreningarna har under budgetåret 1973/74 beviljat bidrag till företag som bereder sysselsättning genom hemarbete i glesbygder med ca 3,2 milj. kr. Föreningarnas kostnader för att administrera verksamheten uppgick till drygt 1,1 milj. kr. Totalkostnaden per heltidssysselsatt uppgick till ca 2 800 kr.

Inom ramen för de regler som f. n. gäller för försöksverksamheten har föreningarna svårigheter att finna lämpliga sysselsättningsobjekt i glesbygder. Industriverket bedömer att 5 milj. kr. kommer att utbetalas för försöksverksamheten med hemarbete m. m. under budgetåret 1975/76. Under förutsättning att den nu befintliga reservationen om ca 1,5 milj. kr. under anslagsposten får tas i anspråk, kan anslagsposten för hemarbete m. m. räknas ned till 3,5 milj. kr.

Kostnaderna för stödet till företagareföreningar för genomförande av speciella projekt i syfte att främja företagsamheten i glesbygder beräknar industriverket till oförändrat 1 milj. kr.

Från anslaget bekostas även vissa åtgärder i Vindelälvsområdet samt bidrag till kommunala sysselsättningsinsatser. Då dessa verksamheter handhas av vägverket och AMS jämte vissa kommuner har industriverket inte behandlat dem i sin anslagsframställning.

Föredraganden

Anslaget Särskilda stödåtgärder i glesbygder disponeras för hemarbete, punktinsatser av företagareföreningarna, kommunala sysselsättningsinsatser och vissa vägbyggen i Vindelälvsområdet.

Glesbygdsstöd till hemarbete administreras av företagareföreningarna. Statens industriverk har till arbetsmarknadsdepartementet överlämnat en rapport angående de hittillsvarande erfarenheterna av stödet. Med anledning av rapporten har de berörda företagareföreningarna lämnat synpunkter på den fortsatta verksamheten med stöd till hemarbete. Eftersom organisationskommittén för skyddat arbete (A 1974: 3) behandlar bl. a. formerna för den fortsatta verksamheten med hemarbete har jag överlämnat skrivelserna från industriverket och företagareföreningarna till kommittén. För budgetåret 1975/76 beräknar jag oförändrat belopp, 5 milj. kr., för stöd till hemarbete.

I likhet med industriverket beräknar jag kostnaderna för stödet till företagareföreningarna till oförändrat 1 milj. kr. Från anslagsposten täcks kostnaderna för genomförande av speciella projekt som främjar företagsamhet i glesbygder.

Under innevarande budgetår bedrivs verksamhet med intensifierad kommunal sysselsättningsplanering i elva kommuner. Verksamheten har rönt uppskattning och ytterligare ett antal kommuner har fört fram önskemål om att få bidrag till kommunala sysselsättningsinsatser. Utbyggnaden av den intensifierade kommunala sysselsättningsplaneringen har hittills gått snabbt. En utvärdering av verksamheten kommer att ske inom ramen för den pågående sysselsättningsutredningen. I avvaktan på resultatet av utvärderingen beräknar jag oförändrat belopp, 9 milj. kr., för ändamålet.

För utbyggnad av väg 363 och vissa andra vägar i Lycksele, Sorsele och Vindelns kommuner har 10 milj. kr. anvisats för vart och ett av budgetåren 1973/74 och 1974/75. Jag föreslår att 10 milj. kr. anvisas för ändamålet även för budgetåret 1975/76.

Det sammanlagda medelsbehovet för budgetåret 1975/76 kan således beräknas till (5+1+9+10 =) 25 milj. kr.

Slutligen vill jag erinra om att jag har tillkallat en parlamentariskt sammansatt referensgrupp för glesbygdsfrågor. Härigenom tillgodoses riksdagens önskemål beträffande det fortsatta arbetet med serviceförsörjningen i glesbygder (InU 1974: 7, rskr 1974: 204).

Jag hemställer att regeringen förslår riksdagen

att till *Särskilda stödåtgärder i glesbygder* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

E 3. Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader

1973/74	Utgift	11 615 000	Reservation	122 727
1974/75	Anslag	16 000 000		
1975/76	Förslag	17 200 000		

Från anslaget utgår statsbidrag till täckande av administrationskostnader för företagareföreningarna, Företagareföreningarnas förbund och vissa centrala organisationer på hantverkets, småindustrins och turistnäringens område. Bestämmelser rörande företagareföreningarnas kreditstödjande verksamhet återfinns i kungörelsen (1960: 372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri (omtryckt 1973: 550).

Statens industriverk

Företagareföreningarna har för budgetåret 1975/76 anmält behov av statligt bidrag till sina administrationskostnader med 19 565 000 kr.

Vidare har Företagareföreningarnas förbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Svensk industriförening och Svenska turisthotellens riksförbund hemställt om bidrag för organisationernas verksamhet under budgetåret 1975/76 med 300 000, 70 000, 25 000 resp. 20 000 kr.

Enligt företagareföreningarnas driftbudgetar för kalenderåret 1974

beräknas administrationskostnaderna till 33 milj. kr., varav löner inkl. sociala kostnader 23,6 milj. kr. Intäkterna har för samma år beräknats till 32,5 milj. kr., varav statliga administrationsbidrag 14,3 milj. kr., landstingsmedel 9,8 milj. kr. och övriga intäkter 8,4 milj. kr. För kalenderåret 1975 har föreningarna beräknat administrationskostnaderna till 41,3 milj. kr. varav löner inkl. sociala kostnader 29,9 milj. kr. Intäkterna har beräknats till 41 milj. kr. Behov av statligt administrationsbidrag om 18,6 milj. kr. har härvid bedömts erforderligt. Bidrag av landstingsmedel har beräknats till 11,3 milj. kr. och övriga intäkter till 11,1 milj. kr.

Industriverket framhåller den stora betydelse som företagareföreningarnas kreditförmedlande verksamhet har för de mindre och medelstora företagen. Den ökade satsningen på företagsservice, som har beslutats av statsmakterna, bör enligt verket medföra ökad efterfrågan på såväl föreningarnas tjänster som det statliga kreditstödet. Nya rutiner för uppföljning och bevakning av de statliga stödinsatserna ställer ökade krav på föreningarnas utredningsresurser. Beslut att överföra vissa utbildningskonsulenter till föreningarna kan medföra ytterligare administrativa kostnader.

Mot denna bakgrund föreslår verket för budgetåret 1975/76 ett anslag om 18,6 milj. kr., vilket innebär en ökning med 2,6 milj. kr. Av ökningen beräknas 1,6 milj. kr. motsvara automatiska kostnadsstegringar och 1 milj. kr. kostnader för ökade personalresurser.

Yttrande

Företagareföreningarnas förbund hemställer att anslaget för budgetåret 1975/76 förs upp med 25 milj. kr.

Föredraganden

Genom att företagareföreningarna har fått karaktären av regionala basorgan för statens industriverk har deras betydelse inom den allmänna näringspolitiken förstärkts. För särskilt de mindre och medelstora företagen är föreningarnas verksamhet i fråga om bl. a. företagsservice och kreditförmedling av stort värde. Vidare har företagareföreningarna för dessa företag en viktig uppgift som förmedlingslänk vid kontakterna med olika statliga organ.

Företagareföreningarna spelar också en framträdande roll inom regionalpolitiken genom rådgivning i lokaliseringsfrågor, beredning och uppföljning av lokaliseringsärenden samt administration av glesbygdsstödet. Som jag tidigare har redovisat har en arbetsgrupp tillsatts för att behandla bl. a. frågan om företagareföreningarnas arbetsuppgifter inom regionalpolitiken och samordningen av dessa arbetsuppgifter mellan företagareförening, länsarbetsnämnd och länsstyrelse. Som ett led i detta arbete har industriverket påbörjat en genomgång av företagareförening-

arnas verksamhet. Syftet med genomgången är bl. a. att kartlägga de olika föreningarnas nuvarande uppgifter inom regionalpolitiken och formerna för föreningarnas samarbete med statliga länsorgan på det regionalpolitiska området.

Det statliga administrationsbidraget till företagareföreningarna har under de senaste åren höjts i snabb takt. Anslaget har ökat från 5 milj. kr. under budgetåret 1968/69 till 16 milj. kr. under innevarande budgetår. En omfattande uppbyggnad av föreningarnas basorganisation pågår f. n. Någon ytterligare utökning av de administrativa resurserna anser jag därför inte vara påkallad under budgetåret 1975/76. Däremot bör anslaget räknas upp med ett belopp som motsvarar pris- och löneökningar.

Jag föreslår sålunda en höjning av det statliga bidraget till företagareföreningarnas administrationskostnader med 1,2 milj. kr. Av anslaget bör liksom hittills 100 000 kr. beräknas för bidrag till Norrbottens företagareförening för särskilt stöd åt företagsamheten i Tornedalen. Vidare bör medel få tas i anspråk för stöd till vissa organisationer på hantverkets, småindustrins och turistnäringens område.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 17 200 000 kr.

E 4. Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.

1973/74	Utgift	21 946 480
1974/75	Anslag	15 000 000
1975/76	Förslag	15 000 000

Statens förbindelser till följd av utfärdade garantier för lån till hantverks- och industriföretag och för lån till turistnäringen infrias från förevarande anslag, då behov därav uppkommer. Förluster i företagareföreningarnas långivning från statens hantverks- och industrilånefond skall föreningarna i första hand täcka med medel ur egna förlusttäckningsfonder. Regeringen kan emellertid efter särskild prövning medge förening bidrag från detta anslag för att täcka förluster. Av anslaget för budgetåret 1973/74 utgjorde 5 milj. kr. ett engångsbelopp för sanering av företagareföreningarnas äldre lånefordringar.

Statens industriverk

Omfattningen av Kungl. Maj:ts och verkets beslut under budgetåren 1970/71—1973/74 redovisas i följande tablå.

(Milj. kr.)	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74
Infriande av garantilån	14,2	14,1	10,1	14,2
Bidrag till företagare-föreningarna	0,7	1,1	3,5	5,0
Summa	**14,9**	**15,2**	**13,6**	**19,2**

I förlusttäckningsavgifter jämlikt 19 § andra stycket kungörelsen (1960: 372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri har under budgetåret 1973/74 influtit ca 1,1 milj. kr.

Industriverket beräknar att förlusterna på garantilåneverksamheten kommer att uppgå till ca 15 milj. kr. under 1975/76.

En sanering av företagareföreningarnas äldre lånefordringar genomfördes under budgetåret 1973/74, då 5 milj. kr. särskilt anvisades för ändamålet. Föreningarnas behov av förlusttäckningsmedel bedömdes dock till totalt 12,4 milj. kr. Därav beräknades 6,8 milj. kr. för nödlidande lån där konkurserna inte hade avslutats per den 30 juni 1974.

För budgetåret 1975/76 föreslår verket ett anslag om 20 milj. kr., varav 5 milj. kr. för fortsatt sanering av företagareföreningarnas äldre lånefordringar.

Föredraganden

Verksamheten med uppföljning och bevakning av statens fordringar i företag som har fått statligt stöd har jag tidigare redovisat under avsnittet E Regional utveckling, allmänna synpunkter.

I utlåningsräntan för industrigarantilån och företagareföreningarnas direktlån inryms en särskild förlusttäckningsavgift. Avgiften motsvarar en halv procentenhet av utlåningsräntan. För garantilån inbetalas förlusttäckningsavgiften till staten. Under budgetåret 1973/74 betalades ca 1,1 milj. kr. in i sådana avgifter. Förlusttäckningsavgifterna på företagareföreningarnas direktlån tillförs resp. förenings förlusttäckningsfond. Om inte förlusttäckningsfonden förslår att täcka uppkomna förluster i långivningen kan regeringen efter prövning i varje särskilt fall bevilja företagareförening förlusttäckningsbidrag från detta anslag. Under senare år har allt fler företagareföreningar anmält behov av sådana förlusttäckningsbidrag, och för budgetåret 1973/74 anvisades 5 milj. kr. för en sanering av föreningarnas äldre lånefordringar. Beloppet har helt tagits i anspråk.

Det finns mot denna bakgrund skäl att överväga en ändring av reglerna för avsättning till företagareföreningarnas förlusttäckningsfonder. I det sammanhanget bör också frågan om skälig räntenivå på garantilån och direktlån prövas på nytt. Mina ställningstaganden till dessa spörsmål, som f. n. övervägs inom arbetsmarknadsdepartementet, avser jag att redovisa vid anmälan av nästa års budgetproposition.

För budgetåret 1975/76 beräknar jag anslagsbehovet till oförändrat belopp, 15 milj. kr.

Influtna räntor på lokaliseringslån tillfaller i sin helhet staten. Räntan är densamma som för industrigarantilån. Om en halv procentenhet av räntan — motsvarande förlusttäckningsavgiften på industrigarantilån — förutsätts skola i skälig omfattning täcka förluster på lokaliseringslånen, kan statens inkomst för sådan förlusttäckning beräknas till ca 3,5 milj. kr. för budgetåret 1973/74.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 000 kr.

KAPITALBUDGETEN *Elfte huvudtiteln*

IV. STATENS UTLÅNINGSFONDER

IV: 10. Statens hantverks- och industrilånefond

1973/74	Utgift	19 500 000	Behållning	55 000 000
1974/75	Anslag	30 000 000		
1975/76	Förslag	30 000 000		

Från anslaget överförs medel till statens hantverks- och industrilånefond för utlåning till företagareföreningarna, vilka i sin tur lämnar hantverks- och industrilån till hemslöjds-, hantverks- och småindustriföretag. Långivningen regleras genom kungörelsen (1960: 372) om statligt kreditstöd till hemslöjd, hantverk och småindustri (omtryckt 1973: 550), vilken även innehåller bestämmelser om statlig garanti för lån till hantverks- och industriföretag. Särskilda bestämmelser om statlig garanti för lån till turisthotell finns i brev den 30 juni 1965.

För innevarande budgetår har till fonden anvisats 30 milj. kr. Ramen för statsgaranti till hantverks- och industriföretag m. m. har fastställts till 100 milj. kr. Ramen inrymmer även nyssnämnda garantier för lån till turisthotell och får vidare tas i anspråk för vissa lån till omställningsfrämjande investeringar inom textil- och konfektionsindustrierna.

Statens industriverk

Företagareföreningarna har beräknat sitt behov av nya lånemedel för budgetåret 1975/76 till 77,5 milj. kr.

Kapitalbehållningen i fonden uppgick enligt verket per den 30 juni 1974 till ca 366 milj. kr.

Föreningarnas utlåning av statsmedel uppgick åren 1969—1973 till följande belopp.

År	Utlåning (milj. kr.)
1969	84,6
1970	77,5
1971	75,3
1972	91,9
1973	91,9

Det strama läget på kreditmarknaden under innevarande år medför enligt industriverket att efterfrågan på hantverks- och industrilån kommer att ligga på en fortsatt hög nivå. Dessutom kan företagareförening-

arnas vidgade arbetsuppgifter i fråga om bl. a. företagsservice beräknas medföra ökade anspråk på krediter genom föreningarna. Verket anser dock att ett oförändrat tillskott till fonden på 30 milj. kr. är tillräckligt för att möta denna efterfrågan.

Vad angår det statliga kreditstödet i form av *lånegarantier* till hemslöjd, hantverk och småindustri samt till turisthotell anmäler verket att garantier har beviljats under budgetåren 1969/70—1973/74 med följande belopp.

Budgetår	Beviljade garantier (milj. kr.)
1969/70	39,5
1970/71	32,3
1971/72	67,4
1972/73	62,4
1973/74	79,1

Den 30 juni 1974 hade industriverket inneliggande garantilåneansökningar på totalt ca 35 milj. kr. Under budgetåret 1973/74 har efterfrågan ökat på större garantibelopp. Verket föreslår att garantiramen höjs till 125 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Yttrande

Företagareföreningarnas förbund hemställer att statens hantverks- och industrilånefond tillförs ett belopp av 80 milj. kr. budgetåret 1975/76, samt att ramen för lånegarantier till hemslöjd, hantverk och småindustri fastställs till 125 milj. kr. Vidare föreslår förbundet att beloppsgränsen för företagareföreningarnas lån till en och samma sökande höjs från 200 000 till 300 000 kr.

Föredraganden

Företagareföreningarna har fått allt större betydelse som förmedlare av statligt kreditstöd till de mindre och medelstora företagen. Föreningarnas sammanlagda nyutlåningskapacitet för hantverks- och industrilån under innevarande budgetår kan mot bakgrund av fondens behållning beräknas till ca 140 milj. kr. Detta innebär en väsentlig ökning jämfört med tidigare år. Vid beräkningen av utlåningskapaciteten har jag tagit hänsyn till att föreningarna får använda inflytande amorteringar på hantverks- och industrilån för att lämna ut nya sådana lån. För att bibehålla en hög utlåningskapacitet även under budgetåret 1975/76 anser jag i likhet med statens industriverk att fonden bör förstärkas med 30 milj. kr.

Företagareföreningarna får enligt gällande regler låna ut högst 200 000 kr. till en och samma sökande. Om särskilda förhållanden föreligger kan statens industriverk medge att lån får beviljas med högre be-

lopp. Enligt min mening bör den nuvarande beloppsgränsen behållas. Jag vill erinra om att 1974 års vårriksdag avslog motioner om ändring av lånegränsen (NU 1974: 33, rskr 1974: 225).

Som villkor för lån ur statens hantverks- och industrilånefond gäller att företagareföreningarna iakttar de grundläggande föreskrifter som Kungl. Maj:t har föreskrivit för deras verksamhet. Föreskrifterna avser bl. a. styrelsens sammansättning. Jag vill mot bakgrund av riksdagens uttalande i frågan (NU 1974: 33, rskr 1974:225) erinra om att Kungl. Maj:t nyligen har beslutat om sådana ändringar av föreskrifterna att löntagarnas fackliga organisationer blir företrädda i företagareföreningarnas styrelser.

Ramen för statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. har för innevarande budgetår fastställts till 100 milj. kr. Statens industriverk föreslår att ramen för budgetåret 1975/76 skall ökas till 125 milj. kr. För egen del anser jag att en oförändrad garantiram är väl avpassad till behovet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. under budgetåret 1975/76 beviljas intill ett belopp av 100 000 000 kr.
2. till *Statens hantverks- och industrilånefond* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 30 000 000 kr.

V. FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

V: 9. Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån

1973/74	Utgift	305 129 384	Behållning	145 671 690
1974/75	Anslag	265 000 000		
1975/76	Förslag	300 000 000		

Från anslaget bestrids utgifterna för det i programbudgeten för AMS under programmet Regionalpolitiska stödåtgärder upptagna delprogrammet Lokaliseringslån. Lokaliseringslån utlämnas enligt kungörelsen (1970: 180) om statligt regionalpolitiskt stöd (omtryckt 1973: 552, ändrad 1973: 869, 1974: 333, 1974: 761).

Under budgetåret 1973/74 har beslut fattats om lokaliseringslån med 568,5 milj. kr. Den för femårsperioden 1972/73—1977/78 fastställda ramen för beslut uppgår till 1 550 milj. kr. Dessutom får outnyttjat utrymme av den beslutsram som fastställdes för treårsperioden 1970/71—1972/73 tas i anspråk.

För att skapa nödvändig rörelsefrihet vid utbetalning av redan beviljade lokaliseringslån kommer jag, senare denna dag, att hemställa att regeringen föreslår riksdagen att på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1974/75 till Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån anvisa ett investeringsanslag av 200 milj. kr.

Ramen för statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte för rörelsekapital har för innevarande budgetår fastställts till 25 milj. kr. Under 1973/74 beviljades garantier till ett belopp av 10,1 milj. kr.

AMS

Under det första budgetåret av femårsperioden 1973/74—1977/78 har 35 % av beslutsramen för femårsperioden förbrukats. Styrelsen föreslår med hänsyn till fattade beslut under budgetåret 1973/74 och väntade beslut under budgetåret 1974/75 att femårsramen för lokaliseringslån utökas med 300 milj. kr. till 1 850 milj. kr.

För budgetåret 1975/76 beräknas medelsbehovet till 300 milj. kr. Styrelsen föreslår oförändrad ram för statsgaranti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital.

Föredraganden

Beträffande verksamheten med lokaliseringsstöd hänvisar jag till vad jag har anfört vid anmälan av anslaget E I. Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet.

För budgetåret 1975/76 beräknar jag i likhet med AMS anslagsbehovet till 300 milj. kr.

Ramen för statlig garanti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital bör fastställas till 25 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att statsgaranti för lån i lokaliseringssyfte till rörelsekapital beviljas intill ett belopp av 25 000 000 kr. under budgetåret 1975/76
2. till *Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
1	Översikt	
	DRIFTBUDGETEN	
	A Arbetsmarknadsdepartementet m. m.	
15	1. Arbetsmarknadsdepartementet	11 261 000
16	2. Kommittéer m. m.	9 997 000
16	3. Extra utgifter	250 000
17	4. Internationellt samarbete	3 860 000
		25 368 000
	B Arbetsmarknad m. m.	
19	Arbetsmarknaden under år 1974 m. m.	
31	Den arbetsmarknadspolitiska verksamheten under budgetåret 1975/76	
48	Programindelning	
51	Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader	
62	1. Arbetsmarknadsservice	1 576 858 000
82	2. Sysselsättningsskapande åtgärder	742 935 000
92	3. Stöd till lageruppbyggnad	1 000
93	4. Kontant stöd vid arbetslöshet	1 080 885 000
96	5. Totalförsvarsverksamhet	22 020 000
98	6. Arbetsmarknadsverket: Anskaffning av utrustning	7 000 000
101	7. Arbetsmarknadsverket: Förvaltning av utrustning	1 000
103	8. Arbetsdomstolen	1 538 000
104	9. Statens förlikningsmannaexpedition	649 000
105	10. Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar	30 000
		3 431 917 000
	C Arbetsmiljö	
107	Politikens allmänna riktlinjer	
111	1. Arbetarskyddsstyrelsen	41 365 000
116	2. Yrkesinspektionen	41 835 000
118	3. Statens arbetsklinik	2 755 000
120	4. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning	815 929 000
		901 884 000
	D Invandring m. m.	
137	1. Statens invandrarverk	*16 455 000
137	2. Åtgärder för flyktingar	20 995 000
139	3. Anpassningsåtgärder för invandrare	*4 195 000
139	4. Översättningsservice	185 000
		41 830 000
	E Regional utveckling	
141	Allmänna synpunkter	
143	1. Regionalpolitiskt stöd: Bidragsverksamhet	189 386 000
147	2. Särskilda stödåtgärder i glesbygder	25 000 000
149	3. Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader	17 200 000
151	4. Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl.	15 000 000
		246 586 000
	Summa för driftbudgeten	**4 647 585 000**

* Beräknat belopp

KAPITALBUDGETEN

IV. Statens utlåningsfonder

155	Statens hantverks- och industrilånefond	30 000 000

V. Fonden får låneunderstöd

159	Regionalpolitiskt stöd: Lokaliseringslån	300 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	**330 000 000**
	Totalt för arbetsmarknadsdepartementet	**4 977 585 000**

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740513

Bostadsdepartementet

ÖVERSIKT

Till bostadsdepartementet hör ärenden angående bostäder, fysisk riksplanering och bebyggelseplanering samt byggnads-, lantmäteri- och kartfrågor. Departementet är organiserat på tre sakenheter, en för fysisk riksplanering, en för plan- och byggnadsärenden samt en för bostadsbyggande m. m. Till den förstnämnda enheten hör bl. a. ärenden angående tillstånd till industrilokalisering enligt 136 a § byggnadslagen (1947: 385). Lantmäteri- och kartärenden samt vissa planverksärenden bereds inom planerings- och budgetsekretariatet.

Ett huvudmål för bostadspolitiken under efterkrigstiden har varit att avskaffa bostadsbristen. Detta mål har till väsentlig del uppnåtts genom att det av statsmakterna år 1965 fastställda programmet för bostadsproduktionen — 1 miljon nya lägenheter under åren 1965—1974 — nu har förverkligats.

Genom beslut av 1974 års riksdag (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372) har väsentliga reformer genomförts inom det bostadspolitiska området. De reformer som berör bostadsdepartementets verksamhetsområde avser främst bostadsfinansieringen, markpolitiken, konkurrensen inom bostadsbyggandet, åtgärder för förbättrad boendemiljö och bostadstilläggen.

För budgetåret 1974/75 har anvisats 4 739 milj. kr. inom bostadsdepartementets verksamhetsområde. Härav är ca 100 milj. kr. att hänföra till verksamhet som inte direkt är förbunden med bostadsbyggande m. m. För nästa budgetår har de av riksdagen beslutade och i denna proposition föreslagna bostadsreformerna hänförliga till departementets verksamhetsområde beräknats medföra en ökning av medelsbehovet på ca 1 050 milj. kr. Det nya bostadsfinansieringssystemet tar härav i anspråk ca 800 milj. kr. Två nya anslag har tillkommit nämligen Eftergift av hyresförlustlån och Bidrag till förbättring av boendemiljön.

I anslutning till att regeringen lade fram sina förslag rörande den nya bostadspolitiken fick chefen för bostadsdepartementet Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en sakkunnig med uppdrag att utreda den statliga organisationen för uppgifter avseende byggnadsväsen, fysisk planering och bostadspolitik.

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna förutses avsluta sitt arbete under år 1975. De frågor som utredningarna därvid kan komma att aktualisera avser bl. a. bostadstillägen.

I syfte att främja en bättre hushållning med energi för uppvärmning av bostäder och andra byggnader beslöt 1974 års riksdag vid två olika tillfällen att särskilda bidrag och lån på tillsammans 370 milj. kr. skall kunna utgå för energibesparande åtgärder, exempelvis för tilläggsisolering och utbyte av värmepannor. Låne- och bidragsmöjligheterna har rönt stort intresse. Den stora efterfrågan på lån och bidrag har medfört stora påfrestningar för länsbostadsnämnderna. Medel för tillfällig anställning av personal vid nämnderna för handläggning av sådana låne- och bidragsärenden har ställts till förfogande.

Inom ramen för förberedelserna för den kommande energipolitiska propositionen har vidare vissa till bostadsdepartementet hörande myndigheter redovisat material om möjligheterna att spara energi inom sina resp. verksamhetsområden. Detta material bereds f. n. i regeringskansliet.

Bygglagutredningen har under år 1974 avlämnat principbetänkandet (SOU 1974: 21) Markanvändning och byggande. Efter avslutad remissbehandling överarbetas f. n. utredningens förslag inom bostadsdepartementet. Förslag innefattande lagtext avses senare bli föremål för ny remissbehandling. En inom departementet upprättad sammanställning av remissyttrandena över principbetänkandet kommer att publiceras inom kort.

Med anledning av beslut vid 1972 års riksdag, varigenom riksdagen hemställt att regeringen lämnar riksdagen en översikt över samhällsplaneringsforskningens inriktning m. m., har inom bostadsdepartementet utarbetats promemorian (Ds B 1974: 5) Forskning om fysisk planering och bebyggelse. De av riksdagen begärda bedömningarna av behovet av organisatoriska och prioriterande beslut när det gäller samhällsplaneringsforskningen bör enligt promemorian i första hand leda till att man åstadkommer en ökad samordning och en förbättrad ledningsorganisation för forsknings- och utvecklingsverksamheten. En expertgrupp för forskning om fysisk planering och bebyggelse föreslås i detta syfte bli inrättad inom departementet. Promemorian har remissbehandlats och däri framförda förslag har fått starkt stöd av remissinstanserna. Chefen för bostadsdepartementet har erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla expertgruppen.

Genom beslut av 1974 års riksdag (prop. 1974: 5, CU 1974: 14, rskr 1974: 87) höjdes byggnadsforskningsavgiften fr. o. m. den 1 januari 1975 från 0,5 % till 0,6 % av avgiftsunderlaget som utgörs av lönesumman inom byggnads- och anläggningsindustrin.

Under det gångna året har kommittén för bostäder, byggande och planering inom FN:s ekonomiska kommission för Europa företagit en studieresa i Sverige. Bostadsstyrelsen har svarat för förberedelser och genomförande av besöket.

Kungl. Maj:t har bemyndigat chefen för bostadsdepartementet att tillkalla ledamöter att ingå i en kommitté med uppdrag att svara för de svenska förberedelserna inför den konferens om bostads- och bebyggelsemiljö som FN arrangerar i Vancouver, Kanada, år 1976.

Verksamheten vid statens hyresråd kommer att upphöra vid utgången av juni 1975. Rådets verksamhetsområde kommer att täckas av den nyinrättade bostadsdomstolen.

Statens lantmäteriverk liksom statens institut för byggnadsforskning kommer i enlighet med riksdagens beslut att omlokaliseras till Gävle sommaren 1975 resp. sommaren 1976.

Bostadsbyggande m. m.

Väsentliga bostadspolitiska reformer med angivande av vissa riktlinjer för den framtida bostadspolitiken har som nämnts beslutats under år 1974.

I fråga om bostadsfinansieringen innebär reformerna direkta subventioner vilka undanröjer problemen med skuldökning inom lånesystemet. Genom den nya finansieringsformen uppnås vidare en bättre likställdhet i fråga om boendekostnader för olika besittningsformer och bättre förutsättningar för en i förhållande till de boendes betalningsförmåga rimlig hyresnivå i senare årgångar av hus.

Nyproducerade hyres- och bostadsrättslägenheter får genom det nya finansieringssystemet en garanterad ränta på 3,9 % under det första året av lånetiden. För nyproducerade småhus som bebos av låntagaren blir motsvarande ränta 6 %. De garanterade räntorna skall för följande år av lånetiden höjas på visst sätt. Systemet med garanterade räntenivåer berör även stora delar av beståndet med statliga lån.

Reformerna inom finansieringssystemet innebär vidare bl. a. en ökning av statslåncts storlek och en höjning av den övre lånegränsen för småhus som bebos av låntagaren och bostadsrättshus till 25 % resp. 29 % av låneunderlaget och 95 % resp. 99 % av pantvärdet. Härigenom kan i princip kontantinsatsen minskas till hälften av vad den tidigare har varit.

Reformerna på det markpolitiska området innebär främst att ett markvillkor införs i samband med den statliga bostadslångivningen. Bostadslån för nybyggnad och sanering skall sålunda inte kunna utgå med mindre marken upplåtits av kommunen. Enfamiljshus som skall bebos av lånesökanden undantas dock från markvillkoret, förutsatt att marken inte upplåtits av byggintressent. Vidare undantas från markvillkoret fastigheter som lånesökanden ägde den 1 november 1974, i saneringsfall för all framtid och i nyexploateringsfall fram till den 1 juli 1984.

I syfte att främja konkurrensen i bostadsbyggandet har statsmakterna fastställt vissa villkor vid bostadslångivningen. Statliga bostadslån skall

från den 1 juli 1979 inte utgå för bygge som sker i egen regi och från den 1 juli 1975 inte utgå för bygge som upphandlas efter förhandling såvida inte lånemyndigheterna medgett dispens för projektet.

För att möjliggöra en successiv förbättring av miljön i tidigare byggda bostadsområden och därigenom öka deras användbarhet och attraktivitet skall enligt riksdagens beslut särskilda statliga bidrag kunna utgå fr. o. m. den 1 juli 1975.

I fråga om de statliga och statskommunala bostadstilläggen innebär riksdagens beslut bl. a. ändrade regler för inkomstprövningen av tilläggen. Sålunda införs en enhetlig reduktionsfaktor på 15 % för inkomster upp till 54 000 kr. samt 24 % för inkomster härutöver.

Situationen på bostadsmarknaden kännetecknades även under år 1974 av en minskad efterfrågan på bostäder i nyproducerade flerfamiljshus på många håll i landet. Som följd härav har påbörjandet av lägenheter i flerfamiljshus minskat. Enligt vissa beräkningar fanns det den 1 september 1974 ca 26 600 outhyrda lägenheter i statsbelånade hus, exkl. hus med specialbostäder. Hyresförlusterna för de tomma lägenheterna har medfört svårigheter för många bostadsföretag och kommuner.

De nuvarande möjligheterna att bevilja lån för hyresförluster och möjligheterna till eftergift av sådana lån föreslås bli utsträckta till att gälla även förluster under åren 1975 och 1976. De av regeringen tillämpade principerna för beslut om bl. a. eftergift av hyresförlustlån redovisas. För att begränsa hyresförlusterna föreslås vidare att bostadslån på särskilda villkor skall kunna utgå för ombyggnad som innebär sammanslagning eller uppdelning av lägenheter.

Den av förra årets riksdag fastställda bostadsbyggnadsplanen för år 1974 gav förutsättningar för påbörjande av sammanlagt ca 83 000 lägenheter. Det faktiska påbörjandet har blivit mindre. Antalet lägenheter för vilka lånebeslut och beslut om byggnadstillstånd för byggandet utan statliga lån har meddelats beräknas sålunda till inemot 70 000. Vad gäller det faktiska påbörjandet kan detta beräknas ha minskat med ca 10 000 lägenheter jämfört med år 1973. Nedgången har helt avsett flerfamiljshusproduktionen, medan antalet påbörjade småhus ökat något. Småhusens andel av det totala påbörjandet har därmed stigit till närmare 65 %.

Situationen på bostadsmarknaden har inneburit att ökad uppmärksamhet under senare år kunnat ägnas ombyggnads- och förbättringsverksamheten. Statsmakterna har också väsentligt utvidgat och stärkt det ekonomiska stödet till denna verksamhet. Det nya bostadsfinansieringssystemet innebär att räntesubventioner skall utgå även för ombyggnadsföretag, vilket bör främja en ytterligare ökning av moderniseringsverksamheten.

Delegationen för bostadsfinansiering träffade även år 1974 överens-

kommelse med kreditinstituten om byggnadskrediter till det statligt belånade bostadsbyggandet. Överenskommelsen innebar bl. a. att till sådana krediter hänförs även krediter till kommuner avseende tomträttsmark.

När det gäller försörjningen med långfristiga fastighetslån har delegationen såväl år 1973 som år 1974 träffat överenskommelse med bankerna i syfte att förbättra avlyftssituationen. Överenskommelsen för år 1974 innebar att bankerna åtog sig att under detta år bidra med ca 4 miljarder kr. till finansieringen av färdiga bostadsfastigheter. Den av riksdagen nyligen beslutade kreditpolitiska lagstiftningen (prop. 1974: 168, FiU 1974: 39, rskr 1974: 357) bör vid behov kunna bidra till en förbättring av avlyftssituationen.

För att förbättra kreditförsörjningen till främst bostadsbyggandet på landsbygd och i glesbygd har under år 1974 flera reformer genomförts. Möjligheter har sålunda öppnats för stadshypoteksföreningarna att bevilja lån till företag utanför s. k. hälsovårdstätort. Vidare har riksdagen nyligen fattat beslut om särskilda, gynnsamma fördjupningsregler för områden där underliggande kredit inte kan erhållas upp till statslånets nedre gräns.

Byggnadskostnaden per kvadratmeter lägenhetsyta beräknas under år 1974 ha ökat med ca 8 %. Låneunderlags- och pantvärdenivån har höjts i olika etapper och låg den 1 januari 1975 8 % högre än ett år tidigare.

Olika åtgärder vidtogs under år 1974 för att minska prisstegringarna inom byggandet och på så sätt dämpa ökningarna av boendekostnaderna i nyproducerade hus. Det under hösten 1973 genomförda prisstoppet på trävaror, snickerier och monteringsfärdiga trähus utvidgades i mars 1974 till att omfatta ytterligare ett stort antal varor inom byggnadsmaterialsektorn. Härigenom hejdades den tidigare mycket kraftiga prisökningen på byggnadsmaterial. Vidare beslöt 1974 års riksdag att kompensation skall kunna utgå för erlagd mervärdeskatt för bostadshus som färdigställts under år 1974 samt sådana som påbörjats under detta år och som slutförs under åren 1974 eller 1975. Härigenom har en begränsning av kostnadsökningarna inom bostadsbyggandet uppnåtts.

Hyrorna i det äldre beståndet steg under år 1974 till följd av räntehöjningar och ökade kostnader för drift och underhåll av fastigheterna. Hyresstegringarna reduceras dock väsentligt för stora hushållsgrupper genom de reformer i fråga om bostadstillläggen som trädde i kraft den 1 januari 1974 och som innebar en höjning av de övre hyresgränserna för det statskommunala bostadstillägget och en utvidgning av detta till låginkomsttagare utan barn.

Den av förra årets riksdag antagna bostadsbyggnadsplanen för år 1975 ger utrymme för beslut om bostadslån och byggnadstillstånd för drygt 80 000 lägenheter jämte lokaler som utgör bostadskomplement. Härtill kommer en projektreserv om 10 000 lägenheter jämte lokaler.

Någon ändring i den preliminärt fastställda planen för år 1975 föreslås inte.

Kommunernas och länsbostadsnämndernas bedömningar av bostadsbyggandet under åren 1974—1978 tyder på en viss stabilisering av produktionsnivån. Med hänsyn härtill och till att bostadsbyggnadsplanen bör ge utrymme för den produktion som visar sig vara erforderlig förordas att bostadsbyggnadsplanen för åren 1976 och 1977 får i huvudsak samma omfattning som för år 1975.

Outnyttjade delar av ramarna för år 1975 föreslås — i likhet med vad som gällt i fråga om ramarna för åren 1973 och 1974 — få tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet om så behövs.

Anslaget till Låncfonden för bostadsbyggande tas för nästa budgetår upp med 1 670 milj. kr., vilket innebär en minskning med 1 485 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Den kraftiga minskningen uppkommer väsentligen som en följd av det nya bostadsfinansieringssystemet. Under anslaget bortfaller nämligen tidigare beräknade utgifter för räntelån och skuldökning på paritetslån.

Statens utgifter för räntesubventioner, som skall utgå enligt den nya finansieringsordningen och som ersätter utgifterna för räntelån och skuldökning på paritetslån, föreslås bli redovisade på det nuvarande anslaget Räntebidrag m. m. som för innevarande budgetår har anvisats med 1 milj. kr. För budgetåret 1975/76 tas detta anslag upp med 2 150 milj. kr.

Utgifterna för eftergift av hyresförlustlån föreslås bli redovisade på ett särskilt anslag på driftbudgeten benämnt Eftergift av hyresförlustlån. Anslaget tas upp med 75 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Anslaget till Bostadstillägg m. m. tas upp med 1 345 milj. kr. Detta innebär en ökning med 250 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Inkomstgränserna för oreducerade bostadstillägg föreslås bli höjda fr. o. m. år 1976 med 2 000 kr. till 28 000 kr/år för barnfamiljer och 23 000 kr/år för barnlösa hushåll.

Anslaget till Viss bostadsförbättringsverksamhet tas upp med 190 milj. kr., en minskning med 5 milj. kr.

Bidragen till förbättring av boendemiljön i tidigare byggda bostadsområden föreslås bli redovisade på ett särskilt anslag på driftbudgeten benämnt Bidrag till förbättring av boendemiljön. Anslaget tas upp med 30 milj. kr.

Anslaget till Lånefonden för kommunala markförvärv tas upp med 150 milj. kr., en ökning med 25 milj. kr.

Ramen för beviljande av bidrag och lån till anordnande av allmänna samlingslokaler föreslås vidgad från 25 till 30 milj. kr. Samtidigt ökas det organisatoriska stödet till riksorganisationerna. Genom beslut av statsmakterna har olika åtgärder vidtagits som ger avsevärt förbättrade möjligheter att erhålla bottenlån för anordnande av allmänna samlingslokaler.

Vidare föreslås att allmännyttiga bostadsföretag under vissa förutsättningar skall kunna få bostadslån för förvärv av tidigare statsbelånat hus om syftet med förvärvet är att åstadkomma ett större fastighetsbestånd och därmed öka förutsättningarna för en rationell fastighetsförvaltning. Även kooperativa bostadsföretag föreslås kunna få förvärvslån.

Fysisk riksplanering

Arbetet med att fullfölja de av riksdagen i december år 1972 beslutade riktlinjerna för hushållningen med mark och vatten har indelats i ett programskede och i ett därefter följande planeringsskede.

Enligt Kungl. Maj:ts uppdrag i februari 1973 har länsstyrelserna under programskedet haft överläggningar med kommunerna om de planeringsinsatser som krävs för att tillgodose riktlinjerna. Kommunerna har upprättat program för dessa åtgärder. De kommunala programmen har sammanställts av länsstyrelserna och redovisades tillsammans med länsstyrelsernas egna yttranden över programmen till Kungl. Maj:t i juli 1974.

Det samlade programmaterialet har remitterats till berörda centrala verk. Forskningsinstitutioner och organisationer har beretts tillfälle att yttra sig över programmen. Kommunerna har getts tillfälle att yttra sig över länsstyrelsernas och de centrala verkens ställningstaganden till programmen. Det samlade programmaterialet bereds f. n. inom bostadsdepartementet. En redogörelse för utfallet av programarbetet och regeringens ställningstaganden i samband härmed är avsedd att lämnas i en proposition till 1975 års riksmöte.

Flera kommuner har på eget initiativ informerat allmänheten om det pågående programarbetet genom informationsmöten och utställningar samt inbjudit enskilda kommuninnevånare och organisationer att yttra sig över programförslagen. Dessutom har i anslutning till programarbetet en informationsverksamhet "Planeringsinformation — 1974" genomförts av kommunikations-, jordbruks-, arbetsmarknads-, bostads- och kommundepartementen samt statens planverk och Svenska Kommunförbundet. Ett basmaterial om pågående verksamheter inom den regionalpolitiska planeringen, den fysiska riksplaneringen och den regionala trafikplaneringen har distribuerats till de politiska partiernas kommunfullmäktigegrupper samt erbjudits partiorganisationer, studieförbund och vissa intresseorganisationer. När programskedet avslutades i kommunerna i april 1974 hade ett tusental partiorganisationer, studiecirklar och lokala intressegrupper rekvirerat material om den fysiska riksplaneringens programskede. Under hösten 1974 har i nästan samtliga kommuner anordnats utställningar om de tre planeringsformerna med såväl centralt och regionalt som kommunalt material.

Under det nu inledda planeringsskedet skall det planeringsarbete bedrivas och de säkerställandeåtgärder inledas som föreslagits i de

kommunala programmen med de ändringar som föranleds av regeringens beslut. Med några få undantag har samtliga kommuner i landet i större eller mindre omfattning bedömt sig vara berörda av den fysiska riksplaneringen. Enligt kommunernas program skall inom ett mycket stort antal områden planerings- och säkerställandeåtgärder av skilda slag genomföras under planeringsskedet. I stort sett alla berörda kommuner avser att under planeringsskedet upprätta en s. k. kommunöversikt, som innefattar ställningstaganden till främst bebyggelseutvecklingen i kommunens olika delar. För de områden som bedömts innefatta mer komplicerade planeringsproblem skall enligt programmen områdesplaner upprättas. Praktiskt taget alla berörda områden, som inte redan är säkerställda enligt naturvårdslagen (1964: 822), kommer att behandlas av kommunerna under planeringsskedet. För vissa områden innebär kommunernas åtaganden främst medverkan i samråd med länsstyrelsen om naturvårdslagens tillämpning.

Det åligger de berörda centrala verken att utfärda nödvändiga anvisningar för planeringsarbetet. Som ett led i ett sådant anvisningsarbete har statens planverk i samråd med statens lantmäteriverk under år 1974 utarbetat en rapport med exempel på kommunöversikter. Till vägledning för det fortsatta planeringsarbetet utarbetar planverket i samarbete med lantmäteriverket, naturvårdsverket och riksantikvarieämbetet en samling exempel på olika genomförandemedel att tillämpa i planeringen. Statens naturvårdsverk har, bl. a. mot bakgrund av riksdagsbeslutet om hushållning med mark och vatten, utarbetat råd och anvisningar för naturinventering och naturvårdsplanering. Vidare har lantbruksstyrelsen i skrivelse till lantbruksnämnderna lämnat anvisningar för redovisning av jordbrukets intressen i kommunal översiktlig planering. Fiskeristyrelsen har utarbetat riktlinjer för fortsatt fysiskt riksplanearbete avseende fiskets intressen. Inom riksantikvarieämbetet utarbetas f. n. anvisningar för kulturminnesvårdens behandling i planeringsarbetet.

Sedan bestämmelserna i 136 a § byggnadslagen om särskild tillståndsprövning av viss industrilokalisering trädde i kraft den 1 januari 1973 har lokaliseringstillstånd sökts i 37 fall. Av ansökningarna har 19 avsett om- och tillbyggnader av befintliga anläggningar. Kungl. Maj:t har helt eller delvis lämnat lokaliseringstillstånd i 13 fall. En ansökan om lokaliseringstillstånd har lämnats utan bifall. I oktober 1973 meddelade regeringen att ställningstagandet till ansökningar om utbyggnader inom massa- och pappersindustrin tills vidare skulle anstå, bl. a. i avvaktan på bättre underlag för att bedöma vilka långsiktiga konsekvenser en ytterligare ökning av virkesförbrukningen får för skogsnäringen. F. n. föreligger 6 ansökningar om stora utbyggnader av massaindustrier.

Utredningen rörande vattenkraftutbyggnader i södra Norrland och norra Svealand har avlämnat sitt betänkande (SOU 1974: 22) Vattenkraft och miljö, som efter nyligen avslutad remissbehandling bereds inom

departementet. Utredningsarbetet om förutsättningarna för och konsekvenserna av ytterligare vattenkraftutbyggnad fortsätter genom att en sakkunnig har tillsatts med uppgift att belysa dessa frågor beträffande norra Norrland. Den sakkunnige har lämnat en lägesrapport (Ds B 1974: 4) Vattenkraft och miljö 2.

En arbetsgrupp inom departementet har lagt fram förslag (Ds B 1974: 2) till principprogram för undersökningar av naturförhållanden vid industrilägen som utpekas i den fysiska riksplaneringen. Förslaget avser främst undersökningarnas innehåll och organisation, men tar också upp vissa frågor om ekonomi och finansiering. Förslaget har remissbehandlats, och materialet bereds f. n. i departementet.

Utredningen (C 1972: 01) rörande miljöproblem m. m. i vissa industriområden (UMI), som tillkallats i anslutning till den fysiska riksplaneringen, väntas i år lämna ett delbetänkande som främst gäller förhållandena under planerings- och utbyggnadsskedet vid stora industrietableringar.

Samtidigt som den första etappen av fysisk riksplanering fullföljs har arbete inletts för en fortsättning av planeringen. Denna verksamhet sker i samråd med övriga berörda departement och i kontakt med myndigheter som handlägger frågor med anknytning till den fysiska riksplaneringen. Ett underlag för diskussion för arbetets fortsättning har redovisats i promemorian (Ds B 1974: 6) Fortsatt fysisk riksplanering.

Anslaget Bidrag till översiktlig planering m. m., som till övervägande del används för stöd till översiktlig fysisk planering i regioner där kommunerna har begränsade planeringsresurser och överväganden från rikssynpunkt föranleder omfattande planeringsåtgärder, tas upp med 4 milj. kr., en ökning med 1 milj. kr.

Anslagen för budgetåret 1975/76

Anslagsyrkandena för nästa budgetår inom bostadsdepartementets verksamhetsområde uppgår till 5 796,7 milj. kr. Anslagsförändringarna i förhållande till riksstaten för innevarande budgetår framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Bostadsdepartementet m. m.	11,0	10,7	− 0,3
B. Bostadsbyggande m. m.	[1] 1 353,2	3 857,0	+2 503,8
C. Planväsendet	17,5	19,8	+ 2,3
D. Lantmäteri- och kartväsendet	67,4	75,2	+ 7,8
Summa för driftbudgeten	**1 449,1**	**3 962,7**	**+2 513,6**
KAPITALBUDGETEN			
IV *Statens utlåningsfonder*			
Lånefonden för bostadsbyggande	3 155,0	1 670,0	−1 485,0
Lånefonden för kommunala markförvärv	125,0	150,0	+ 25,0
Övriga fonder	[2] 0,0	[2] 0,0	—
V *Fonden för låneunderstöd*			
Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse	10,0	14,0	+ 4,0
Summa för kapitalbudgeten	**3 290,0**	**1 834,0**	**−1 456,0**
Totalt för bostadsdepartementet	**4 739,1**	**5 796,7**	**+1 057,6**

[1] Härutöver har på tilläggsstat I för budgetåret 1974/75 anvisats 120 milj. kr. för vissa energibesparande åtgärder. För samma ändamål anvisades på tilläggsstat III för budgetåret 1973/74 250 milj. kr.

[2] Övriga fonder är investeringsanslag uppförda med 1 000 kr.

BOSTADSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: Statsrådet Carlsson

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76, såvitt avser bostadsdepartementets verksamhetsområde

DRIFTBUDGETEN *Tolfte huvudtiteln*

A BOSTADSDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Bostadsdepartementet

1974/75 Anslag 6 490 000
1975/76 Förslag 7 394 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	44	+ 1
Övrig personal	26	+ 1
	70	**+ 2**
Anslag		
Lönekostnader	6 025 000	+ 834 000
Reseersättningar	120 000	+ 15 000
Expenser	345 000	+ 55 000
	6 490 000	**+ 904 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 7 394 000 kr.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande (prop. 1965: 65 s. 19, SU 1965: 105, rskr 1965: 295) har Kungl. Maj:t beslutat att den 1 december 1974 inrätta en tjänst för kansliråd i bostadsdepartementet. Tjänsten är avsedd för beredning av frågor som handläggs på enheten för bostadsbyggande m. m.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bostadsdepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 7 394 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1974/75	Anslag	[1]4 000 000
1975/76	Förslag	3 000 000

[1] Härutöver tillkommer en reservation från dåvarande inrikes- och civildepartementens motsvarande anslag på 500 000 kr. resp. 1 370 212 kr.

Med hänsyn till den beräknade omfattningen av utredningsverksamheten bör anslaget för nästa budgetår föras upp med 3 milj. kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommitteer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1974/75	Anslag	[1]150 000
1975/76	Förslag	175 000

[1] Härutöver tillkommer en reservation från dåvarande civildepartementets motsvarande anslag på 13 000 kr.

Jag beräknar behovet av medel för nästa budgetår till 175 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 175 000 kr.

A 4. Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.

1974/75	Anslag	[1]350 000
1975/76	Förslag	150 000

[1] Härutöver tillkommer en reservation från dåvarande civildepartementets motsvarande anslag på 26 639 kr.

Jag beräknar behovet av medel för nästa budgetår till 150 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kr.

B BOSTADSBYGGANDE M. M.

B 1. Bostadsstyrelsen

1973/74	Utgift	13 067 411
1974/75	Anslag	13 989 000
1975/76	Förslag	15 428 000

Bostadsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet med uppgift att främja bostadsförsörjningen. Den är också chefsmyndighet för länsbostadsnämnderna.

I styrelsens uppgifter ingår främst att handha den statliga låne- och bidragsverksamheten för att främja bostadsförsörjningen. Det åligger styrelsen att handlägga även ärenden om statligt stöd till allmänna samlingslokaler och studentkårlokaler.

Bostadsstyrelsen leds av en styrelse. Chef för bostadsstyrelsen är en generaldirektör. Inom styrelsen finns fem byråer. Dessa är kanslibyrån, låne- och bidragsbyrån, planeringsbyrån, tekniska byrån och värderingsbyrån. Vidare finns en samlingslokaldelegation.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Bostads-styrelsen	Föredra-ganden
Personal			
Handläggande personal	85	+ 2	+ 1
Övrig personal	67	+ 1	—
	152	+ 3	+ 1
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	10 549 000	+1 474 000	+1 216 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 100 000)	(—)
Sjukvård	30 000	+ 5 000	+ 5 000
Reseersättningar	192 000	+ 18 000	+ 15 000
därav utrikes resor	(10 000)	(+ 3 000)	(+ 2 000)
Lokalkostnader	1 200 000	+ 51 000	+ 51 000
Expenser	1 158 000	+ 100 000	+ 88 000
Publikationstryck	170 000	+ 230 000	+ 50 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 150 000)	(—)
Automatisk databehandling	900 000	—	+ 14 000
	14 199 000	**+1 878 000**	**+1 439 000**
Uppbördsmedel	210 000	—	—
Nettoutgift	**13 989 000**	**+1 878 000**	**+1 439 000**

Bostadsstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 439 000 kr., varav 351 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet och därmed följande personalinskränkningar skulle drabba bl. a. följande arbetsuppgifter: rationaliseringsverksamheten, framtagning och spridning av information om god bostadskvalitet i ny- och ombyggnadsprojekt genom mönsterplaner, utveckling av boendeservice, metodutveckling, uppföljning av kostnadsutveckling samt utrednings-, kontakt- och informationsverksamhet. Styrelsen anser att alternativet inte är möjligt att genomföra och framhåller att genomförande av aktuella bostadspolitiska reformer medför betydande arbetsbelastning.

3. För att åstadkomma en kortare granskningscykel inom revisionskontoret föreslås en förstärkning av kontoret med en förste revisor (+ 68 000 kr.)

4. Styrelsen har för att kunna öka sina insatser beträffande informationsverksamheten beslutat inrätta en informationsenhet, som tillförs två befintliga tjänster. Enheten föreslås bli förstärkt med en förste byråsekreterare och ett kvalificerat biträde (+ 121 000 kr.)

5. För att utföra uppdraget att leda utvecklingsarbete i fråga om allmänna samlingslokalers funktion samt för utgivning av broschyr för invandrare behövs engångsanslag med 100 000 kr. resp. 150 000 kr.

Remissyttrande

Riksrevisionsverket (RRV) har yttrat sig över bostadsstyrelsens förslag om förstärkning av styrelsens revisionskontor med en handläggare. RRV anser att det föreligger ett klart behov av att förstärka kontoret. Under förutsättning av oförändrade organisatoriska former för bedrivande av bostadspolitiken tillstyrker RRV förslaget.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 15 428 000 kr. Jag har därvid beräknat medel för ytterligare en tjänst för revisionsverksamheten (3).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bostadsstyrelsen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 428 000 kr.

B 2. Länsbostadsnämnderna

1973/74	Utgift	26 623 686
1974/75	Anslag	27 460 000
1975/76	Förslag	30 572 000

Det finns en länsbostadsnämnd i varje län utom Gotlands, där länsstyrelsen fullgör de uppgifter som åvilar länsbostadsnämnd. Nämnden

är länsmyndighet för den statliga verksamheten för att främja bostadsförsörjningen. Den fattar beslut om lån och bidrag m. m. samt förvaltar utestående lån.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Bostads-styrelsen	Före-draganden
Personal			
Handläggande personal	150	—	—
Övrig personal	262	—	—
	412	—	—
Anslag			
Lönekostnader	23 050 000	+2 924 000	+2 690 000
Sjukvård	50 000	—	—
Reseersättningar	710 000	+ 70 000	—
Lokalkostnader	2 500 000	+ 322 000	+ 322 000
Expenser	1 150 000	+ 100 000	+ 100 000
	27 460 000	**+3 416 000**	**+3 112 000**

Bostadsstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 3 416 000 kr., varav 791 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Beträffande 0-alternativet anför styrelsen att den förväntade utvecklingen av arbetsuppgifterna inte ger underlag för minskning av personalen. Styrelsen beräknar att för alla delar av nämndernas verksamhet en ökning av ärendemängden är att förvänta. Sålunda beräknas antalet låne- och bidragsärenden öka och de successiva ökningarna i lånestocken medför ökande pantvårdsarbete. Vidare framhåller styrelsen att arbetet med bostadstilläggen har blivit mera omfattande samt att nya delvis ganska svåradministrerade arbetsuppgifter har tillkommit i samband med omprövning av låneärenden på grund av kompensation för mervärdeskatt på bostadsbyggande och med ärenden rörande bidrag och lån för energibesparande åtgärder i bostadshus. Dessutom framhålls att genomförandet av aktuella bostadspolitiska reformer kommer att medföra betydande arbetsbelastning.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Länsbostadsnämnderna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 30 572 000 kr.

B 3. Bostadstillägg m. m.

1973/74 Utgift 1 004 843 866
1974/75 Anslag 1 095 000 000
1975/76 Förslag 1 345 000 000

Från anslaget bekostas statliga bostadstillägg till barnfamiljer och statsbidrag för statskommunala bostadstillägg till barnfamiljer och hushåll utan barn. Bostadstilläggen är inkomstprövade. De statliga tilläggen bestäms enbart på grundval av inkomst och barnantal, medan de statskommunala bostadstilläggen dessutom är anknutna till bostadskostnaderna. Bidragsbestämmelserna finns i kungörelsen (1968: 425, ändrad senast 1974: 957) om statliga bostadstillägg till barnfamiljer och kungörelsen (1973: 379, ändrad senast 1974: 958) om statsbidrag till statskommunala bostadstillägg.

Bostadsstyrelsen

Styrelsen beräknar anslagsbehovet för nästa budgetår utifrån oförändrade bestämmelser. Styrelsen förutsätter dock att inkomstgränserna för reducering av bostadstilläggen liksom hittills anpassas till inkomstutvecklingen. Vidare räknar styrelsen med att kostnaderna för statsbidrag till statskommunala bostadstillägg på grund av inflyttning i nyproducerade, dyrare lägenheter ökar med 20 milj. kr. under vart och ett av budgetåren 1974/75 och 1975/76. Styrelsen föreslår att anslaget förs upp med ett belopp av 1 265 milj. kr. samt att av anslaget ett belopp av 3 milj. kr. får tas i anspråk för information om bostadstilläggen m. m.

Föredraganden

Det riktade hushållsstödet i form av statliga och statskommunala bostadstillägg har efter sin tillkomst år 1968 förstärkts väsentligt. Stödet är avsett att minska bostadskostnaderna för barnfamiljer och andra grupper med låga inkomster eller stor försörjningsbörda och därigenom ge dem ökad möjlighet att efterfråga tillräckligt stora och välutrustade bostäder. Antalet hushåll som uppbär tillägg har successivt ökat. Det kan beräknas att under år 1974 ca 525 000 barnfamiljer och ungefär 80 000 hushåll utan barn har fått statliga eller statskommunala bostadstillägg.

Ytterligare förbättringar av bostadsstödet uppnås genom de ändringar av reglerna för bostadstillägg som 1974 års riksdag (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372) nyligen fattade beslut om. Bl. a. ändrades reglerna för inkomstprövningen i syfte att mildra de marginaleffekter som uppkommer vid avtrappning av tilläggen till följd av ökade inkomster. Reduktionsfaktorn för denna avtrappning fastställdes till 15 % för taxerade inkomster över gränsen för oreducerat tillägg upp till 54 000 kr. per år och till 24 % för inkomster över detta belopp. Vidare höjdes inkomstgränserna för oreducerade bostadstillägg i anslutning till den allmänna inkomstutvecklingen i landet. Dessa inkomst-

gränser fastställdes för bidragsåret 1975 till 26 000 kr. för barnfamiljer och till 21 000 kr. för hushåll utan barn. Inkomsterna avser till statlig inkomstskatt taxerad inkomst.

Riksdagens beslut innebär också ändrade regler i fråga om bostadstillägg till olika sammanboendegrupper och för reducering av tilläggen på grund av för stor bostad.

De förbättringar som beslutades av förra årets riksdag avsåg vissa avgränsade problem inom bostadstilläggssystemet. Denna avgränsning bör ses mot bakgrund av att frågan om den principiella uppbyggnaden av ett framtida hushållsriktat bostadsstöd f. n. behandlas av boende- och bostadsfinansieringsutredningarna (In 1970: 36 resp. In 1972: 03). Utredningarna kommer, enligt vad jag erfarit, att avge förslag i denna fråga under år 1975. Också 1972 års skatteutredning (Fi 1972: 02) behandlar frågor av betydelse för det framtida bostadsstödet.

Inkomstgränserna för reducering av bostadstilläggen har hittills höjts årligen i takt med inkomstutvecklingen. En dylik höjning bör ske även för bidragsåret 1976. Jag föreslår att inkomstgränserna för oreducerade bostadstillägg höjs med 2 000 kr. till 28 000 kr. för barnfamiljer och till 23 000 kr. för hushåll utan barn.

Anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 beräknar jag till 1 345 milj. kr., vilket innebär en ökning med 250 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Ungefär 500 milj. kr. av anslaget avser statliga bostadstillägg. Från anslaget bör vidare bestridas kostnader för information till allmänheten rörande bostadstilläggen. Det bör ankomma på regeringen att meddela bestämmelser om dispositionen av medel för detta ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bostadstillägg m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 345 000 000 kr.

B 4. Räntebidrag m. m.

1973/74	Utgift	147 666
1974/75	Anslag	1 000 000
1975/76	Förslag	2 150 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för räntebidrag enligt bestämmelserna i räntebidragskungörelsen (1962: 541, upphävd 1967: 553) samt ersättning till kommun enligt 33 § 1962 års bostadslånekungörelse (1962: 537, upphävd 1967: 552).

Räntebidrag utgår för att täcka den del av räntekostnaderna för primär- och sekundärlån som hänför sig till ränta över en bestämd räntesats (basränta). Räntebidrag utgår endast för täckande av räntekostnader för tid t. o. m. utgången av år 1967.

Enligt 33 § i 1962 års bostadslånekungörelse har kommun rätt att un-

der vissa förutsättningar av statsmedel få ersättning med fyra femtedelar av vad kommunen erlagt till täckande av förlust som uppstått vid förvaltning av allmännyttigt företag tillhörigt hus, vilket uppförts, ombyggts eller förvärvats med stöd av bostadslån.

Bostadsstyrelsen

Utgifterna under budgetåret 1973/74 på 147 666 kr. avsåg försenade utbetalningar av räntebidrag. Ytterligare en del sådana utbetalningar kan bli aktuella under budgetåret 1974/75.

Fr. o. m. sistnämnda budgetår skall även ersättningar enligt 33 § 1962 års bostadslånekungörelse utbetalas från anslaget.

Styrelsen uppskattar de totala utgifterna på anslaget till ca. 4 milj. kr. under budgetåret 1974/75.

Under budgetåret 1975/76 torde ytterligare ersättningar till kommunerna kunna ifrågakomma. Styrelsen föreslår att anslaget anvisas med 4 milj. kr.

Föredraganden

Enligt beslut av 1974 års riksdag (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372) har väsentliga reformer genomförts i fråga om bostadsfinansieringssystemet. En närmare redogörelse härför lämnar jag under anslaget Lånefonden för bostadsbyggande (IV: 11). Som kommer att framgå av denna redogörelse innebär den nya finansieringsordningen bl. a. att räntebidrag kommer att utgå med belopp som svarar mot skillnaden mellan de faktiska räntekostnaderna för bostadslån och bottenlån — till den del lånen belöper på låneunderlaget för bostäder — och en garanterad räntenivå för dessa lån. De sammanlagda beloppen för dessa räntebidrag beräknas uppgå till ca 2 150 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Jag förordar att medel för räntebidragen anvisas under förevarande anslag.

Från anslaget bestrids även utgifter för eftersläpande utbetalningar av räntebidrag enligt den upphävda räntebidragskungörelsen samt ersättningar till kommun enligt 33 § 1962 års bostadslånekungörelse för täckande av förvaltningsförluster i allmännyttigt bostadsföretag. Dessa utgifter beräknas av bostadsstyrelsen till 4 milj. kr. Vid anslagsberäkningen torde kunna bortses från detta belopp, som är obetydligt i förhållande till de beräknade utgifterna för räntebidrag.

Jag förordar att anslaget för budgetåret 1975/76 förs upp med 2 150 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att räntebidrag enligt det nya systemet för bostadsfinansiering bestrids från detta anslag,
2. till *Räntebidrag m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 2 150 000 000 kr.

B 5. Eftergift av hyresförlustlån

Nytt anslag (förslag) 75 000 000

Föredraganden

Situationen på bostadsmarknaden har under de senaste åren förändrats i riktning mot balans totalt sett mellan tillgång och efterfrågan. Samtidigt har överskott på lägenheter uppkommit inom vissa delar av bostadsbeståndet. Mot bakgrund av denna situation beslutade 1972 års höstriksdag om statligt stöd i form av lån för att täcka onormala hyresförluster (prop. 1972: 124, CU 1972: 32, rskr 1972: 306, SFS 1972: 760, ändrad senast 1974: 256). Långivningen betecknades som en tidsbegränsad engångsinsats, avsedd att överbrygga svårigheter som i framtiden måste mötas med åtgärder på det lokala planet.

Bestämmelserna innebär att lån utgår till ägare av statligt belånat bostadshus för sådan utebliven intäkt som hänför sig till outhyrda bostadslägenheter och icke kommersiella lokaler. Lån utgår högst med belopp motsvarande summan av utebliven hyra (årsavgift för bostadsrättsförening) minskad med ett belopp som motsvarar normalt hyresbortfall. Detta belopp utgör 1,5 % av lånesökandens beräknade samtliga intäkter, såväl uppburna som uteblivna. Låneberäkningen skall avse sökandens samtliga i samma kommun belägna hus.

Lån skall enligt huvudregeln förräntas från utbetalningsdagen och vara amorteringsfritt i 2 år. Det skall sedan amorteras under lägst 10 och högst 20 år. Om synnerliga skäl föreligger kan regeringen medge räntefrihet för viss tid och amorteringsfrihet under längre tid än 2 år.

1973 års riksdag (CU 1973: 19, rskr 1973: 208) bemyndigade regeringen att under vissa förutsättningar efterge hyresförlustlån. Utskottet angav att regeringens prövning skall avse låntagarens samlade förhållanden, utrymmet för ytterligare hyresbetalningar på den lokala hyresmarknaden, låntagarens åtgöranden och hans andel i ansvaret för den uppkomna situationen, varvid även vinstutdelningsbeslut bör beaktas. Hänsyn skall tas även till intressents eller borgensmans ansvar för betalningsoförmågan. Ställningstagandet skall kunna innefatta i första hand fråga om anstånd med betalningen men även, när företagets fortsatta verksamhet äventyras, frågor om eftergift.

Långivningen har fått en betydande omfattning. Utbetalningarna, som sker från anslaget Lånefonden för bostadsbyggande, beräknas under innevarande budgetår uppgå till 220 milj. kr. och under budgetåret 1975/76 till 280 milj. kr.

Beträffande de lån som beviljats för åren 1971—1973, inemot 300 milj. kr., har ansökningar gjorts om eftergift av lånebelopp om drygt 170 milj. kr. En del av dessa ärenden har nu avgjorts. Jag avser att i det följande redovisa de principer som följts vid prövning av ärenden om ef-

tergift. Jag vill emellertid först ta upp uthyrningssituationen och i korthet boende- och bostadsfinansieringsutredningarnas förslag till finansiering av hyresförlusterna.

Antalet tomma lägenheter vid olika tidpunkter framgår av bl. a. vissa av bostadsstyrelsen gjorda undersökningar. Styrelsens senast redovisade undersökning, som avser förhållandena för statligt belånade lägenheter i flerfamiljshus färdigställda fr. o. m. år 1967, visar att 26 600 lägenheter — exkl. specialbostäder — var outhyrda den 1 september 1974. Det innebär att andelen outhyrda lägenheter uppgick till 5,9 %. Den 1 mars åren 1972 och 1973 var denna andel 2,5 resp. 4,3 %. Andelen outhyrda lägenheter var högst i det allmännyttiga beståndet. Avsättningssvårigheterna har ökat avsevärt de senaste åren och svårigheterna ökar även i de något äldre flerfamiljshusen. Förhållandena skiftar dock betydligt mellan olika regioner och orter. I absoluta tal fanns det största antalet outhyrda lägenheter i storstadsregionerna.

Boende- och bostadsfinansieringsutredningarna har i betänkandet (SOU 1974: 57) Lägenhetsreserv presenterat olika alternativ för att lösa de problem som sammanhänger med lokala lägenhetsöverskott. En grundläggande fråga i detta sammanhang är var det ekonomiska ansvaret för lägenhetsöverskott skall läggas. Till frågan hur ansvaret skall fördelas har utredningarna dock inte tagit ställning. Också remissinstanserna är starkt delade i fråga om såväl ansvarsfördelningen som inställningen till många av utredningarnas förslag och synpunkter i övrigt.

För egen del vill jag framhålla att riksdagens nyss nämnda bemyndigande ger regeringen möjligheter att bevilja eftergifter i behövlig och lämplig omfattning inom ramen för de allmänna riktlinjer härför som riksdagen har angett. Betänkandet Lägenhetsreserv och remissbehandlingen därav har inte gett mig anledning att nu förorda en annan ordning för prövningen av frågor om åtgärder med anledning av hyresförluster för lediga lägenheter.

Vid prövningen av ärenden angående eftergift av hyresförlustlån har en viss praxis utbildats. En riktlinje för denna prövning har varit att en viss, inte alltför begränsad del av ansvaret för hyresförlusterna bör läggas på bostadsföretagen. I annat fall uppkommer den orimliga situationen att företagen kan bygga lägenheter, som inte efterfrågas, i förvissning om att samhället betalar förlusterna. Deras kostnadsansvar bör ge incitament till marknadsanpassning av produktionen och åtgärder i syfte att förbättra uthyrningssituationen när överskott har uppkommit. Detta kostnadsansvar kommer till uttryck genom att vid beräkningen av hyresförlustlånets storlek avdrag sker för normalt hyresbortfall. Också vid beslut om eftergift läggs, som jag redovisar närmare i det följande, en del av ansvaret för inlösen av hyresförlustlånet på företagen och deras ägare.

Beträffande ansvaret för den återstående delen av hyresförlustlånen

har regeringen i fråga om kommunala och allmännyttiga företag, mot bakgrund av den allmänna ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om bostadsförsörjningen, funnit det naturligt och rimligt att ansvaret i allmänhet delas mellan dessa båda parter. Regeringen har dock funnit att staten under vissa förutsättningar som jag anger närmare i det följande bör ta på sig en större del av ansvaret. I fråga om kooperativa och enskilda företag tillämpas särskilda regler.

Enligt den praxis som har utbildats i de hittills avgjorda eftergiftsärendena beviljas eftergift när låntagarens hyresförlustlån sammanlagt uppgår till minst 2 % av taxeringsvärdet för byggnader exkl. centrumanläggningar. Räntebefrielse beviljas när lånesumman är mindre, dock minst 1 % av taxeringsvärdet. För fastigheter som ännu inte fått taxeringsvärde fastställt görs bedömningen på grundval av ett beräknat värde. När eftergift medges, beviljas också räntebefrielse för tiden fram till inlösen och eftergift.

När det gäller eftergiftens storlek tillämpas följande regler.

Hyresförlustlånet minskas först med eventuell vinstutdelning. Skälet härför är att företag med hyresförluster lämpligen bör använda eventuella överskott för att i första hand täcka hyresförlusterna.

Vad som därefter återstår blir föremål för prövning av eftergift. En viss del därav bör som jag nyss framhållit alltid falla på företagen och deras ägare för att förstärka deras intresse för åtgärder som förbättrar uthyrningssituationen. Denna del bestäms till 0,5 % av taxeringsvärdet för byggnader exkl. centrumanläggningar.

Beträffande kommunala och allmännyttiga företag efterger staten i normalfallet hälften av vad som härefter återstår av lånet på villkor att kommunen inlöser resten. Det innebär att kommunen får inlösa även den del av lånet, motsvarande 0,5 % av taxeringsvärdet, som är avsedd att utgöra företagets del. Tiden för inlösen anges i regel till det månadsskifte som infaller sex månader efter regeringens beslut.

Om det föreligger särskilda skäl i form av t. ex. högt skattetryck som gör att inlösenkravet enligt normalfallet bedöms bli alltför betungande för kommunen, tillämpar regeringen det förfarandet att större andel av lånet efterges. Detta förfarande överensstämmer väl med vad statsmakterna uttalade år 1967 (prop. 1967: 100) att upphävandet av vissa generella bestämmelser om förlustfördelning inte innebar att staten fritog sig från ansvar för sådana konsekvenser i fråga om sysselsättning och bostadsefterfrågan på en ort som följer av genomgripande förändringar i de näringspolitiska förutsättningarna.

När det gäller enskilda företag gäller samma regler som jag nyss redovisat beträffande normalfallen för eftergift av allmännyttiga företags hyresförlustlån. Det innebär att företagens ägare får inlösa den del av lånet som inte efterges av staten.

Liksom i fråga om allmännyttiga företag beviljas för kooperativa

företag eftergift resp. räntebefrielse när hyresförlustlånen uppgår till minst 2 % resp. 1 % av taxeringsvärdet. Vidare tillämpas regeln att staten efterger 60 % av hyresförlustlån som återstår sedan avdrag skett med 0,5 % av taxeringsvärdet. Av återstående lånedel, inberäknat del som svarar mot 0,5 % av taxeringsvärdet, görs hälften räntefri och stående i 10 år. Resten får inlösas av företaget. I fråga om föreningar som tillhör HSB och Svenska riksbyggen sker denna inlösen genom Bostadskooperationens garantifond.

När det gäller kommunala och allmännyttiga företag, där kommunen delar huvudmannaskapet med någon annan intressent finns det enligt min mening behov av att uppnå samma ordning som för helkommunala företag, dvs. en fördelning av ansvaret för sådana företags hyresförluster mellan staten och kommunen.

Det ansvarstagande för kommunerna som den av mig antydda ordningen skulle innebära förutsätter att kommunerna bereds formella möjligheter att lämna ekonomiskt stöd för att täcka kostnader för hyresförluster också för allmännyttigt bostadsföretag med minoritetsintressent efter samma grunder som till helkommunalt företag. Kommunens möjligheter i detta avseende bör knytas till de fall där staten efterger del av hyresförlustlån. En regel härom bör tas in i lagen (1947: 523) om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande. I samband därmed bör övervägas vissa andra frågor rörande utformningen av denna lag. Jag avser att senare återkomma med förslag i dessa frågor.

I fråga om eftergift av hyresförlustlån för studentbostadsföretag gäller särskilda förutsättningar. Mot bakgrund av att rådande ekonomiska svårigheter för vissa av dessa företag, främst är beroende på vikande studenttillströmning och därmed sammanhängande uthyrningssvårigheter, bör eftergift kunna medges i större omfattning än för övriga låntagare. Om kommunen övertar huvudmannaskapet för ett studentbostadsföretag efterges således lånet med 100 %.

Under anslaget Lånefonden för bostadsbyggande behandlar jag vissa åtgärder för att begränsa hyresförlusterna och möjligheten att i vissa fall bevilja och utbetala hyresförlustlån i förskott.

Eftergifter av hyresförlustlån har hittills belastat fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster. Eftergifterna bör med hänsyn till deras karaktär av bidrag redovisas på ett särskilt förslagsanslag på driftbudgeten. Anslaget bör benämnas Eftergift av hyresförlustlån. Medelsbehovet för dessa eftergifter kan inte beräknas med säkerhet. Med utgångspunkt i en beräknad långivning av ca 250 milj. kr. för hyresförluster under år 1974 räknar jag med ett anslagsbehov av 75 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Eftergift av hyresförlustlån* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 75 000 000 kr.

B 6. Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.

1973/74	Utgift	94 418 922
1974/75	Anslag	195 000 000
1975/76	Förslag	190 000 000

Från anslaget bestrids utgifter för förbättringslån i den mån de är ränte- och amorteringsfria, bostadsanpassningsbidrag, vinterbidrag, förvaltningsbidrag till förmedlare av bostadsegnahemslån samt bidrag till ombyggnad av bostadslägenhet, det s. k. initialstödet. Anslaget, som är ett förslagsanslag, anvisas med det belopp som erfordras för utbetalning av lån och bidrag.

Bestämmelserna om förbättringslån finns i kungörelsen (1962: 538) om förbättringslån (omtryckt 1973: 535, ändrad senast 1974: 950). Lån utgår för förbättring och i vissa fall uppförande av bostad för åldringar, handikappade m. fl. samt under vissa förutsättningar för förbättring av annan bostad. Lånet får vara räntefritt och stående intill ett belopp av 15 000 kr. per lägenhet, när det avser en- eller tvåfamiljshus som bebos av låntagaren, och intill ett belopp av 12 000 kr. i övriga fall.

Bostadsanpassningsbidrag utgår enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 327) om bostadsanpassningsbidrag. Bostadsanpassningsbidraget utgår för åtgärder inom och i anslutning till bostadslägenhet som behövs för att handikappad skall kunna utnyttja lägenheten på ändamålsenligt sätt. Bidrag utgår med högst 15 000 kr. men kan beviljas med högre belopp om det föreligger särskilda skäl.

Bestämmelserna om vinterbidrag, som utgår enligt bestämmelserna i bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946), innebär i korthet att bidrag utgår i samband med bostadslån för den särskilda kostnad som beräknas ha uppstått genom att byggnadsföretaget har utförts vintertid.

Initialstöd utgår enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 538, ändrad senast 1974: 952) om bidrag av statsmedel i vissa fall till ombyggnad av bostadslägenhet. Bidrag utgår för ombyggnad av hus med mer än två lägenheter under förutsättning bl. a. att ombyggnaden sker med stöd av bostadslån enligt bostadslånekungörelsen och att lägenheterna före ombyggnaden inte fyller kraven på lägsta godtagbara standard. Bidrag utgår för ombyggnad som påbörjats under tiden den 1 juli 1973—den 30 juni 1975. Bidragets belopp utgör 20 % av den godkända ombyggnadskostnaden, dock högst 6 000 kr. för varje lägenhet.

För beslut om räntefria förbättringslån fastställer riksdagen årligen en medelsram för det löpande kalenderåret och en preliminär ram för det närmast följande. Riksdagen har medgivit att sådana lån får beviljas med högst 130 milj. kr. under vart och ett av åren 1974 och 1975 (prop. 1974: 1, bil. 14, CU 1974: 14, rskr 1974: 87).

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen föreslår att inkomstgränserna för förbättringslån höjs med 5 000 kr., nämligen till 20 000 kr. för ogifta och till 25 000 kr. för övriga låntagare. Vidare föreslår styrelsen att ramen för beslut om räntefria förbättringslån fastställs slutligt till 130 milj. kr. för år 1975 och preliminärt till samma belopp för år 1976 samt att anslaget för budgetåret 1975/76 förs upp med 225 milj. kr. (+ 30 milj. kr.). Av detta anslag föreslås högst 700 000 kr. få tas i anspråk för information.

Låne- och bidragsgivningens omfattning belyses av följande uppgifter. Under budgetåret 1973/74 meddelades 6 777 beslut om lån avseende 7 621 lägenheter jämfört med 7 817 resp. 9 222 under närmast föregående budgetår. Av besluten under budgetåret 1973/74 avsåg 48 flerfamiljshus med sammanlagt 442 lägenheter.

Under budgetåret 1973/74 beviljades förbättringslån med 117,8 milj. kr., varav 65,7 milj. kr. utgjorde räntefria lån eller lånedelar. Motsvarande belopp under budgetåret 1972/73 var 137,5 milj. kr. resp. 81,7 milj. kr.

Det genomsnittliga lånebeloppet per lägenhet uppgick under budgetåret 1973/74 till 14 610 kr., varav 8 430 kr. utgjorde räntefritt belopp.

Under budgetåret 1973/74 beviljades bidrag för ombyggnad — initialstöd — för 4 120 lägenheter med ett belopp av 25,3 milj. kr. Under samma budgetår beviljades bostadsanpassningsbidrag för 3 096 lägenheter med ett belopp av 24,0 milj. kr. Vinterbidrag beviljades under budgetåret 1973/74 med 16,4 milj. kr., varav 2,9 milj. kr. avsåg flerfamiljshus.

Beträffande *inkomstgränserna för förbättringslån* anför styrelsen följande.

Som förutsättning för beslut om förbättringslån gäller att den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten inte överstiger för ensamstående 15 000 kr. och för makar 20 000 kr. Dessa inkomstgränser fastställdes från och med årsskiftet 1972/1973. Med hänsyn till den stegring av inkomster och levnadskostnader som ägt rum sedan dess och som kan beräknas komma att äga rum under det närmaste året anser bostadsstyrelsen att inkomstgränserna bör höjas. Den nedgång som skett i förbättringslångivningens omfattning är enligt styrelsen ett uttryck för behovet av en höjning.

Vid den närmast föregående höjningen av inkomstgränserna togs levnadskostnadsutvecklingen som utgångspunkt för beräkningen av den er-

forderliga höjningen. Från januari t. o. m. december 1973 har konsumentprisindex ökat med drygt 7 %. Enligt konjunkturinstitutet beräknas prisstegringarna under år 1974 till 11 %. En uppräkning av de nuvarande inkomstgränserna med 19 % ger ett belopp av ca 18 000 kr. för ensamstående och ca 24 000 kr. för övriga låntagare. Med hänsyn till en sannolik fortsatt ökning av levnadskostnaderna anser styrelsen att de nya gränserna bör fastställas till något högre belopp än de här beräknade. Styrelsen föreslår att inkomstgränserna höjs för ogifta till 20 000 kr. och för övriga till 25 000 kr.

I fråga om *initialstöd* anför styrelsen följande.

Bidrag av statsmedel till ombyggnad av bostadslägenhet, det s. k. initialstödet, utgår för ombyggnad av bostadslägenhet som påbörjas under tiden den 1 juli 1973—den 31 december 1974. Med hänsyn till stödformens syfte att stimulera till en snabb ökning av ombyggnadsverksamheten ansågs stödet vid införandet böra vara tidsbegränsat. Det förutsattes emellertid att det skulle tillämpas så länge att utrymme gavs för projektering, byggnadslovsprövning, upphandling m. m.

Under budgetåret 1973/74 har initialstöd beviljats för 260 företag. Antalet lägenheter efter ombyggnaden beräknas uppgå till 4 120. Det innebär att stödet utgått till ca 90 % av de projekt vilka fått preliminärt beslut om bostadslån.

Ombyggnadsverksamheten har under senare tid ökat. Sålunda beviljades bostadslån till ombyggnad av flerfamiljshus till företag med 1 170 lägenheter under år 1972 och 3 120 lägenheter under år 1973. Länsbostadsnämnderna beräknar att långivningen under åren 1974 och 1975 skall omfatta ca 6 900 resp. 7 850 lägenheter. Erfarenhetsmässigt är bedömningar av detta slag överskattningar.

Styrelsen anser att tiden intill utgången av år 1974 inte är tillräcklig för att bereda erforderligt utrymme för åtgärder i samband med omställning till och planering av den ombyggnadsverksamhet som stödet avsett att stimulera till. Styrelsen föreslår därför att giltighetstiden förlängs till att även avse ombyggnad som påbörjas under år 1975.

Som förutsättning för stöd gäller bl. a. — enligt 3 § 1. — att ombyggnaden avser bostadslägenhet som inte har sådan standard som avses i kungörelsen (1973: 532) om lägsta godtagbara standard i vissa fall. Det har visat sig att denna föreskrift är svår att tillämpa och att den har konsekvenser som inte torde ha varit avsedda.

Sålunda kan en lägenhet som uppvisar en brist i utrustningen men i allt väsentligt har godtagbar standard komma i fråga för stöd. För en annan lägenhet däremot, som visserligen formellt sett fyller standardkraven men ändå måste anses ha lågt bostadsvärde, kan bidrag inte utgå.

Enligt styrelsens bedömning saknas avgörande skäl för att begränsa stödet till vissa ombyggnader. Stödet bör i stället ses som en allmän sti-

mulans till ökad ombyggnadsverksamhet i en situation, då nyproduktionen tar i anspråk en minskande andel av tillgängliga resurser.

Med hänsyn härtill anser styrelsen att nämnda bestämmelse i 3 § 1. bör utgå. Förutsättningar för initialstöd skulle därvid vara uppfyllda om bostadslån för ombyggnad utgår och ombyggnadsarbetet utföres av arbetstagare som anvisas eller godkänns av den offentliga arbetsförmedlingen.

Beträffande *information* anför styrelsen följande.

Under budgetåret 1974/75 får från anslaget Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m. bestridas kostnader för information till allmänheten rörande låne- och bidragsgivningen intill ett belopp av högst 500 000 kr. Utformningen av informationen skall ske efter samråd med nämnden för samhällsinformation.

Styrelsen anser att en löpande informationsverksamhet riktad till allmänheten är synnerligen angelägen. Kännedom om gällande låne- och bidragsregler når på så sätt ut till dem som kan få del av det bostadspolitiska stödet.

Informationen bör enligt styrelsen avse förbättringslån, bostadsanpassningsbidrag, vinterbidrag och initialstöd. Från ifrågavarande anslag bör medel även kunna disponeras för information om bostadslån. Lämpliga former för informationen kan vara annonsering, inslag i radio och television samt foldrar.

Styrelsen, som i denna fråga har samrått med nämnden för samhällsinformation, hemställer att av anslaget får disponeras högst 700 000 kr. för information om lån- och bidragsgivningen. Ökningen med 200 000 kr. beror på löne- och prisökningar.

I fråga om *låneramarna* för räntefria förbättringslån anför styrelsen att det enligt länsbostadsnämndernas beräkningar erfordras 95 milj. kr. för år 1974 och ca 112 milj. kr. för år 1975. Under år 1973 meddelades beslut till ett belopp av 82 milj. kr. Styrelsens förslag om höjning av inkomstgränserna kan för kalenderåret 1975 medföra en ökning av medelsåtgången, uppskattningsvis till ca 130 milj. kr.

De för vart och ett av åren 1974 och 1975 fastställda ramarna på 130 milj. kr. är sålunda tillfyllest. För år 1976 bör preliminärt fastställas samma ram som för år 1975.

I den här beräknade långivningen ingår inte de särskilda förbättringslånen för energibesparande åtgärder.

Utbetalningen av räntefria lån beräknas till ca 119 milj. kr. under budgetåret 1975/76. För samma budgetår beräknas utbetalningarna av bostadsanpassningsbidrag till 35 milj. kr., av s. k. initialstöd till 40 milj. kr. och av vinterbidrag till 32 milj. kr.

Det totala anslagsbehovet kan således beräknas till (119+35+40+32 =) ca 226 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Inkomstgränserna för förbättringslån, som anges i taxerad inkomst, är för ensamstående 15 000 kr. och för makar 20 000 kr. Jag förordar en höjning av dessa gränser med 2 000 kr. Det innebär att inkomstgränserna höjs till 17 000 kr. för ensamstående och till 22 000 kr. för makar.

De av mig förordade ändrade bestämmelserna bör träda i kraft den 1 juli 1975.

Det s. k. *initialstödet,* dvs. bidrag av statsmedel i vissa fall till ombyggnad av bostadslägenhet, utgick enligt ursprungligen gällande bestämmelser inte för ombyggnader som påbörjats efter den 31 december 1974. Bostadsstyrelsen har föreslagit att stödet förlängs så att det omfattar även ombyggnader som påbörjas under hela kalenderåret 1975. Styrelsen har vidare föreslagit att den förutsättning för initialstöd skall utgå, som innebär att ombyggnaden skall avse bostadslägenhet som inte har lägsta godtagbara standard.

Initialstöd infördes den 1 juli 1973 för att ge ett bidrag till kostnaderna för byggnadsbranschens omställning från nybyggande till modernisering. För att främja en snabb ökning av ombyggnadsvolymen tidsbegränsades stödet till utgången av år 1974. Ett andra skäl till tidsbegränsningen var att ett långsiktigt generellt stöd riktat till ombyggnadsverksamheten kan leda till stigande fastighetspriser. Som ett resultat av bl. a. initialstödet har ombyggnadsverksamheten under senare tid ökat. Sålunda beviljades under budgetåret 1973/74 initialstöd till 260 företag. Inför utgången av år 1974 förelåg ett betydande antal ansökningar vilka inte beräknades hinna bli behandlade före stödperiodens utgång.

1974 års höstriksdag (CU 1974: 36, rskr 1974: 372) fattade därför beslut om att initialstöd skall utgå även för ombyggnad som påbörjas under tiden den 1 januari 1975—den 30 juni 1975. Någon förlängning därutöver är jag inte beredd att förorda med hänsyn bl. a. till bidragens karaktär av omställningsstöd. Jag vill vidare erinra om att de nya räntebidragen även utgår vid ombyggnad. Eftersom förlängningen begränsas till sex månader är jag inte heller beredd att förorda några andra ändringar i bestämmelserna.

Den för år 1975 preliminärt fastställda *ramen för beviljande av räntefria förbättringslån* utgör 130 milj. kr. Långivningen har under senare år haft en avsevärt mindre omfattning än vad som ryms inom ramen. I avvaktan på ytterligare erfarenheter rörande efterfrågan på lån bör den för år 1975 preliminärt fastställda ramen fastställas slutligt och ramen för år 1976 preliminärt bestämmas till samma belopp, 130 milj. kr. Liksom tidigare bör regeringen utverka riksdagens bemyndigande att vidga ramen för det första av de två åren om det behövs av sysselsättningsskäl.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 190 milj. kr. Jag

har därvid även beräknat medel för information om låne- och bidragsverksamheten. Det bör ankomma på regeringen att meddela bestämmelser om dispositionen av medel för detta ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de ändringar i grunderna för förbättringslån, som jag har förordat,
2. medge att räntefria förbättringslån beviljas med högst 130 000 000 kr. under vart och ett av åren 1975 och 1976,
3. bemyndiga regeringen att besluta om ökning av den under 2 upptagna ramen för långivningen under år 1975 om det behövs av sysselsättningsskäl,
4. till *Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 190 000 000 kr.

B 7. Bidrag till förbättring av boendemiljön

Nytt anslag (förslag) 30 000 000

Föredraganden

Enligt beslut av 1974 års riksdag (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372) skall fr. o. m. den 1 juli 1975 särskilda bidrag utgå för förbättring av befintliga bebyggelsemiljöer. De av riksdagen godkända riktlinjerna för bidragsgivningen innebär i huvudsak följande.

Bidrag skall kunna utgå för förbättring av trafiksäkerhetsförhållandena, åtgärder som avser konstnärlig gestaltning, anordnande av mindre lokaler för hobbyverksamhet och samvaro, komplettering med boendeservice, förbättring av otillfredsställande utemiljöer i syfte att tillgodose behov av lek, rekreation, motion, samvaro och andra fritidsaktiviteter. Stöd skall också kunna utgå för åtgärder för att begränsa buller och luftföroreningar.

Prioritet bör ges åt områden med uthyrningssvårigheter. Bidrag utgår dock inte för bebyggelse som tillkommer efter år 1974.

Bidrag skall utgå med högst 50 % av den godkända kostnaden för åtgärderna, dock högst 1 000 kr. för varje lägenhet som berörs av eller har nytta av åtgärderna. Om särskilda skäl föreligger, t. ex. att kostnaden är hög i förhållande till antalet lägenheter och åtgärderna är mycket angelägna, skall beloppsgränsen per lägenhet kunna höjas till högst 2 000 kr.

Vid behandlingen i prop. 1974: 150 av frågan om behovet av medel för bidragsgivningen anförde jag att jag räknade med ett anslagsbehov för budgetåret 1975/76 om 30 milj. kr. I enlighet härmed bör för nästa budgetår tas upp ett nytt anslag på nämnda belopp. Anslaget bör vara ett reservationsanslag och benämnas Bidrag till förbättring av boendemiljön.

Jag vill slutligen erinra om att jag i nämnda proposition framhöll att utöver beloppet om 30 milj. kr. arbetsmarknadspolitiska åtgärder bör kunna komma i fråga för detta ändamål.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till förbättring av boendemiljön* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

B 8. Byggnadsforskning

1973/74	Utgift	9 000 000
1974/75	Anslag	9 000 000
1975/76	Förslag	9 000 000

Forsknings- och rationaliseringsverksamheten inom byggnads- och anläggningsområdet stöds finansiellt genom en särskild byggnadsforskningsavgift, beräknad på viss del av lönesumman inom byggnadsindustrin. Därjämte anvisas årligen ett obetecknat anslag under förestående rubrik. Avgifterna och anslaget tillförs fonden för byggnadsforskning.

Enligt beslut av riksdagen (prop. 1974: 5, CU 1974: 14, rskr 1974: 87) utgår byggnadsforskningsavgiften fr. o. m. den 1 januari 1975 med 0,6 % av avgiftsunderlaget mot 0,5 % tidigare.

I det följande redovisar jag först vissa överväganden rörande forskningen om fysisk planering och bebyggelse, varefter jag återkommer till anslaget till byggnadsforskning.

Vissa samordningsfrågor m. m. inom samhällsplaneringsforskningen

Genom beslut år 1972 har riksdagen hemställt att Kungl. Maj:t lämnar riksdagen en översikt över inriktningen av samhällsplaneringsforskningen i vid bemärkelse, tillika med bedömningar av vilka organisatoriska och prioriterande beslut som kan ankomma på statsmakterna (CU 1972: 13, rskr 1972: 99).

Inom bostadsdepartementet har med anledning härav utarbetats promemorian (Ds B 1974: 5) Forskning om fysisk planering och bebyggelse. Promemorian har remissbehandlats.

Forskning om fysisk planering och bebyggelse

I promemorian lämnas en redovisning av väsentliga forsknings- och utvecklingsmål (FoU-mål) och huvudsaklig forskningsinriktning hos berörda myndigheter m. fl.

Särskilt behandlas den utveckling som ägt rum under 1960-talet och hittills under 1970-talet. Denna period kännetecknas av en lång rad institutionella förändringar på samhällsplaneringens område. Nya statliga verk, myndigheter och institutioner har tillkommit och ett stort antal ut-

redningar har arbetat. Befintliga institutioner har fått förstärkta resurser.

Det konstateras i promemorian att behovet av ökad kunskapsproduktion via forsknings- och utvecklingsarbete för den statliga och kommunala förvaltningen har vuxit sig allt starkare. Tillkomsten av nya samhällsorgan och deras alltmer vidgade uppgifter under senare årtionden har lett till en ökad efterfrågan och produktion av FoU.

På forskningens område har, såväl när det gäller samhällsplaneringsforskning som övrig forskning, en ökad sektorisering ägt rum. Denna sektorisering har varit betingad dels av en medveten strävan att bedriva FoU-arbetet som en integrerad del av aktiviteten inom resp. verksamhetsområde, dels av samhällets planeringsbehov inom sektorer som varit särskilt ansträngda under samhällets snabba utbyggnad de senaste årtiondena.

Behov föreligger av en fortlöpande analytisk överblick av ett bredare område än vad traditionella disciplinära och administrativa gränser medger. Varken de forskningsfinansierande, forskningsutförande eller administrativa organen har var för sig denna samlade överblick. Det bedöms därför angeläget att åstadkomma en fördjupad samordning inom forskningsområdet genom problemformulering och sammanfattande analyser av forskningsresultat.

De av riksdagen begärda bedömningarna av behovet av organisatoriska och prioriterande beslut när det gäller samhällsplaneringsforskningen bör enligt promemorian i första hand leda till att man åstadkommer en ökad samordning och en förbättrad ledningsorganisation för den forsknings- och utvecklingsverksamhet som finns på samhällsplaneringsområdet.

Enligt promemorian finns redan inom eller i anslutning till samhällsplaneringen organ med uppgifter av delvis samma karaktär som nu aktualiseras beträffande den fysiska planeringen, och hithörande problem kan därmed sägas vara lösta för vissa delar av samhällsplaneringsforskningen. Närmast liggande exempel är expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU) inom regionalpolitiken och sekretariatet för framtidsstudier.

För den del av samhällsplaneringen som faller inom bostadsdepartementets arbetsområde, dvs. fysisk riksplanering, bostadsväsen och planväsen bör på motsvarande sätt skapas bättre organisatoriska förutsättningar för samordning och initiering av forskning samt återföring av forskningsresultat och information om forskning. Inom samtliga departements arbetsområden föreligger behov av ökad kontakt med forskningen och ökad information om forskningens verksamhet och faktiska behov. Även mot bakgrund av att ett flertal av de organ och institutioner som arbetar på forskningsområdet är underställda bostadsdepartementet har det i promemorian bedömts angeläget att ett särskilt kontaktorgan tillskapas inom departementet.

Promemorian utmynnar i förslag om att en expertgrupp för forskning om fysisk planering och bebyggelse inrättas inom bostadsdepartementet. En expertgrupp direkt knuten till departementet förordas med hänsyn till behovet av nära samverkan med departementets olika fackenheter och sekretariat. Expertgruppen föreslås få en mångsidig sammansättning med representanter för departementet, berörda myndigheter, kommuner, forskningsråd och fristående forskare.

Expertgruppens arbetsuppgifter föreslås inte vara av forskningsfinansierande eller av forskningsutförande karaktär. Arbetsuppgifterna sammanfattas i promemorian i följande punkter: samordning inom forskningsområdet genom problemformulering och sammanfattande analyser av forskningsresultat, medverkan vid initiering och prioritering av forskningsinsatser samt medverkan vid information om och utnyttjande av forskningsresultat.

Remissyttrandena

Yttranden över departementspromemorian har efter remiss avgetts av statskontoret, riksrevisionsverket, riksantikvarieämbetet, universitetskanslerämbetet, statens råd för samhällsforskning, statens naturvårdsverk, bostadsstyrelsen, statens råd för byggnadsforskning, statens institut för byggnadsforskning, statens planverk, statens lantmäteriverk, statens industriverk, styrelsen för teknisk utveckling, forskningsrådsutredningen och Svenska kommunförbundet.

Förslaget i promemorian om att tillsätta en expertgrupp har tillstyrkts i princip eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser med undantag av riksrevisionsverket och naturvårdsverket. I remissyttrandena framförs vissa synpunkter på inriktningen och avgränsningen av expertgruppens arbete och på dess sammansättning.

Föredraganden

I promemorian (Ds B 1974: 5) Forskning om fysisk planering och bebyggelse har föreslagits att en till departementet knuten expertgrupp för sådan forskning skall inrättas. Expertgruppen skall ha viss samordnande funktion inom forskningsområdet genom att medverka vid problemformulering av forskningsuppgifter och genom att göra sammanfattande analyser av forskningsresultat. Expertgruppen skall vidare enligt förslaget medverka vid initiering och prioritering av forskningsinsatser samt medverka vid information om och utnyttjande av forskningsresultat.

Förslaget i promemorian har fått starkt stöd vid remissbehandlingen. Även jag har funnit det motiverat att den föreslagna expertgruppen inrättas och jag har den 20 december 1974 erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla en sådan expertgrupp. Vid min anmälan av frågan om detta bemyndigande har jag beaktat vissa synpunkter beträffande inriktningen av gruppens arbete och dess sammansättning som framförts

vid remissbehandlingen. Jag har därvid också betonat vikten av tillräcklig kommunal representation i expertgruppen. Genom tillkomsten av expertgruppen skapas bättre möjligheter att samordna forskningen inom området och att förbättra kontakterna mellan avnämare och producenter. Det ligger i sakens natur att expertgruppens verksamhet kommer att bedrivas i nära samarbete med redan befintliga myndigheter på området, bl. a. statens råd för byggnadsforskning och statens institut för byggnadsforskning.

Anslaget till byggnadsforskning

Statens råd för byggnadsforskning

Rådet har att fördela i fonden för byggnadsforskning tillgängliga medel dels till verksamheten vid statens institut för byggnadsforskning (SIB), dels till övriga forskningsinstitutioner, företag och enskilda forskare. Dessutom skall rådets kanslikostnader och programverksamhet bestridas med dessa medel.

Rådet redovisar sin verksamhet programvis och uppläggningen följer i huvudsak anvisningarna till anslagsframställning avsedda för myndighet med programbudget.

Rådets verksamhet är uppdelad på tre program. Uppdelningen ansluter till målen för rådets verksamhet, som de definieras i instruktionen för rådet. En redogörelse för programmen och målen för verksamheten återfinns i prop. 1974: 1, bil. 14. Programindelningen är följande.

Program 1: Planering, behovsutredning och uppföljning
Program 2: Information
Program 3: Stöd till FoU (forskning och utveckling/rationalisering)

Inkomster för verksamheten erhålls främst genom byggnadsforskningsavgiften. Denna beräknas för budgetåret 1973/74 ha uppgått till 41,1 milj. kr. Till detta kommer statsanslaget som för vardera budgetåren 1973/74 och 1974/75 uppgått till 9 milj. kr. Övriga inkomster — bl. a. ränteintäkter — utgjorde förra budgetåret ca 2,6 milj. kr. För detta budgetår fanns ca 52,7 milj. kr. disponibla för rådets verksamhet.

Rådet avstår i sin anslagsframställning från att principiellt diskutera finansieringssystemet. Med hänsyn till vad som anförts i 1974 års statsverksproposition om principerna för avvägning mellan avgift och statsanslag finner rådet inte en höjd uttagsprocent vara påkallad för 1976.

Den vägledande principen vid beräkning av det statliga bidraget skall enligt rådet vara att detta minst motsvarar vad staten skulle ha betalt i forskningsavgift om det statliga byggandet i egen regi hade grundat avgiftsskyldighet. Mot bakgrund av 1974 års riksdagsbeslut att höja byggnadsforskningsavgiften fr. o. m. den 1 januari 1975 från 0,5 % till 0,6 % av avgiftsunderlaget anser rådet det vara motiverat med en uppräkning av statsanslaget.

För en ökning av statsanslaget talar också bl. a. den ökade satsningen på byggandets internationalisering. Stöd till export av byggvaror och byggverksamhet av svenska företag i utlandet skulle i annat fall direkt bekostas av avgifter som den inhemska byggnadsverksamheten betalar och som ytterst belastar brukarna av byggnader och anläggningar i Sverige.

Den reduktion av avgiftsunderlaget som blir följden av överföringen av folkpensionsavgiften från arbetstagarna till arbetsgivarna bör vidare kompenseras genom ett höjt statsbidrag.

Automatik för uppräkning av statsanslaget i takt med prisstegringarna saknas, varför rådet anser att en uppräkning bör ske motsvarande prislägesförändringarna för att hålla anslaget i den avsedda relationen till avgiftsinkomsterna. De senare undergår genom höjning av lönerna i branschen delvis en automatisk anpassning till prisutvecklingen.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår rådet att statsanslaget räknas upp med 7 milj. kr. till 16 milj. kr.

Föredraganden

Med hänsyn till statsmakternas ingående behandling i samband med förra årets statsverksproposition av byggforskningsrådets verksamhet och principerna för finansiering finner jag i likhet med rådet inte skäl att nu gå in på dessa frågor.

I anslutning till budgetbehandlingen av byggforskningsrådets anslagsäskande har också behandlats vissa kostnadsfrågor i anslutning till omlokaliseringen av statens institut för byggnadsforskning till Gävle. Dessa frågor har tidigare denna dag anmälts av chefen för finansdepartementet i anslutning till anslag under sjunde huvudtiteln. Därvid föreslås att medel anvisas för vissa särskilda engångsanskaffningar av utrustning i samband med omlokaliseringen. Beträffande vissa andra utrustningsfrågor i samband med omlokaliseringen har Kungl. Maj:t den 20 december 1974 gett institutet uppdrag att göra vissa ytterligare utredningar. Med hänsyn till att frågor som berör byggnadsforskningen kan förutses bli aktualiserade i samband med ställningstagande till förslag från den av chefen för industridepartementet tillkallade energiprogramkommittén (I 1973: 06) är jag inte nu beredd att förorda någon höjning av det statliga bidraget till byggnadsforskning.

Jag hemställer att regeringen

dels ger riksdagen till känna vad jag har anfört angående forskningssamordning m. m.,

dels föreslår riksdagen

att till *Byggnadsforskning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 9 000 000 kr.

B 9. Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler

1973/74	Utgift	714 900	Reservation	4 285 100
1974/75	Anslag	5 000 000		
1975/76	Förslag	8 000 000		

Från anslaget utbetalas dels anordnings- och inventariebidrag till allmänna samlingslokaler enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 400, ändrad 1974: 954) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler, dels ock bidrag till riksorganisationerna för samlingslokaler. Bidraget uppgår under budgetåret 1974/75 till 600 000 kr. För anordnande av allmänna samlingslokaler utbetalas även lån från Lånefonden för allmänna samlingslokaler.

Bestämmelserna om anordningsbidrag och lån för anordnande av allmänna samlingslokaler innebär i korthet att bidrag och lån beviljas kommun, aktiebolag, förening eller stiftelse för nybyggnad, ombyggnad eller köp av byggnad i syfte att tillgodose behovet av allmänna samlingslokaler. Anordningsbidrag utgår med högst 30 % eller, när särskilda skäl föreligger, med högst 35 % av låneunderlaget. Lån utgår med högst det belopp som tillsammans med anordningsbidraget motsvarar 50 % av låneunderlaget.

Bestämmelserna om inventariebidrag innebär att sådant bidrag beviljas för anskaffande av inventarier till allmänna samlingslokaler. Inventariebidrag utgår med högst 10 % av låneunderlaget till den del detta inte överstiger 500 000 kr. och 5 % av överskjutande belopp. Bidrag får dock inte överstiga 300 000 kr.

För beslut om bidrag och lån fastställs av riksdagen för varje budgetår en gemensam ram, av vilken en viss angiven del får tas i anspråk för bidrag. För budgetåret 1974/75 har ramen för lån- och bidragsgivningen fastställts till 25 milj. kr., varav högst 15 milj. kr. för bidrag (prop. 1974: 1, bil. 14, CU 1974: 14, rskr 1974: 87).

Ärenden om bidrag och lån handläggs inom bostadsstyrelsen av en samlingslokaldelegation.

Bostadsstyrelsen

Samlingslokaldelegationen har avgivit yttrande till bostadsstyrelsen över frågor om anslag och ramar avseende stödet till allmänna samlingslokaler.

Beträffande den gemensamma ramen för beslut om bidrag och lån anför styrelsen följande.

För budgetåret 1973/74 har — efter av Kungl. Maj:t den 5 april 1974 medgiven utvidgning — gällt en ram för lån- och bidragsgivningen på 25 milj. kr., varav högst 16 milj. kr. för bidrag. Mot ramen har avräknats dels vissa lån enligt kungörelsen (1957: 367) om statslån för an-

ordnande av allmänna samlingslokaler m. m. (upphävd 1973: 400) uppgående till 6,0 milj. kr., varav 4,3 milj. kr. avräknats mot ramens bidragsdel, dels lån och bidrag enligt kungörelsen (1973: 400) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler med 16,8 milj. kr., varav 10,5 milj. kr. utgjorde bidrag.

Bostadsstyrelsen framhåller att det inte har varit möjligt för delegationen att närmare precisera de projekt som kan bli aktuella för statligt stöd under budgetåret 1975/76. Med hänsyn härtill och med beaktande av kostnadsstegringen föreslår styrelsen att ramen för budgetåret 1975/76 fastställs till 30 milj. kr., varav för bidrag högst 18 milj. kr.

Bidrag beviljade under ett budgetår kan till en tredjedel beräknas bli utbetalda under följande budgetår och återstoden budgetåret därefter. I enlighet härmed skulle under budgetåret 1974/75 utbetalas bidrag till ett belopp av ca (1/3×10,5 =) 3,5 milj. kr., vartill kommer bidraget till riksorganisationerna på 600 000 kr. eller sammanlagt ca 4 milj. kr.

För budgetåret 1975/76 kan vid den föreslagna bidragsramen utbetalningarna av bidrag beräknas till (2/3×10,5+1/3×15 =) 11,9 milj. kr. Styrelsen föreslår, i enlighet med förslag från samlingslokaldelegationen, att bidraget till riksorganisationerna uppräknas till 700 000 kr. Utbetalningarna skulle därvid kunna beräknas till inemot 13 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Vid ingången av budgetåret 1974/75 fanns en behållning på anslaget på drygt 4 milj. kr. Med beaktande härav och av anslaget för detta budgetår på 5 milj. kr. samt de för innevarande och nästkommande budgetår beräknade utgifterna blir behovet av anslag för budgetåret 1975/76 (4+13—4—5 =) 8 milj. kr.

Föredraganden

I enlighet med bostadsstyrelsens förslag förordar jag att den gemensamma ramen för bidrag och lån vidgas med 5 milj. kr. för budgetåret 1975/76 och fastställs till 30 milj. kr., varav högst 18 milj. kr. för bidrag. Liksom tidigare bör regeringen utverka riksdagens bemyndigande att vidga ramen om det behövs av sysselsättningsskäl.

I sammanhanget vill jag erinra om statsmakternas beslut (prop. 1974: 56, NU 1974: 31, rskr 1974: 223) att ändra reglerna för stadshypoteksföreningarnas belåningsmöjligheter så att föreningarna får möjlighet att lämna lån för anordnande av allmänna samlingslokaler. I anslutning härtill har riksbanksfullmäktige beslutat om en ändring av reglerna för prioritering av lån så att lån till anordnande av samlingslokaler får lämnas inom den prioriterade sektorn på kreditmarknaden. Genom dessa åtgärder har lånemöjligheterna för allmänna samlingslokaler avsevärt förbättrats.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 8 milj. kr. Jag har därvid även beräknat medel för bidrag med ett sammanlagt belopp

av 800 000 kr. till riksorganisationerna för samlingslokaler, vilket innebär en höjning dels med 100 000 kr. i enlighet med bostadsstyrelsens förslag, dels med ytterligare 100 000 kr. för sådant tekniskt/ekonomiskt utrednings- och projekteringsarbete, som avses i en av riksorganisationerna gjord framställning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att beslut om anordnings- och inventariebidrag samt lån för allmänna samlingslokaler under budgetåret 1975/76 meddelas inom en ram av 30 000 000 kr., varav högst 18 000 000 kr. får tas i anspråk för bidrag,
2. medge att den under 1 angivna ramen får överskridas om det behövs av sysselsättningsskäl,
3. till *Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 8 000 000 kr.

B 10. Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler

1973/74	Utgift	811 857	Reservation	4 188 143
1974/75	Anslag	5 000 000		
1975/76	Förslag	4 000 000		

Från anslaget utbetalas upprustningsbidrag enligt bestämmelserna i kungörelsen (1973: 400, ändrad 1974: 954) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler. Bestämmelserna innebär i korthet att bidrag kan utgå med högst 50 % av kostnaderna för upprustning av allmän samlingslokal och betalning av skulder. Enligt kungörelsen kan vidare lån som har beviljats enligt äldre bestämmelser under vissa förutsättningar efterges, s. k. särskild eftergift.

För varje budgetår fastställer riksdagen en ram för beslut om bidrag och eftergifter. Denna ram har för budgetåret 1974/75 fastställts till 5 milj. kr. (prop. 1974: 1, bil. 14, CU 1974: 14, rskr 1974: 87).

Bostadsstyrelsen

Under budgetåret 1973/74 har beslut meddelats i 19 ärenden angående upprustningsbidrag med ett belopp av 3,5 milj. kr. samt i 12 ärenden avseende särskild eftergift med ett belopp av 0,8 milj. kr.

Samlingslokaldelegationen förutser starkt ökade anspråk på bidrag och eftergift. Ramen bör med hänsyn härtill ökas till 10 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

För beräkningen av behovet av anslag antas att bidrag som beviljats under ett budgetår kommer att utbetalas till två tredjedelar under samma budgetår och till en tredjedel under närmast följande budgetår.

Med beaktande av besluten och utbetalningarna under budgetåret 1973/74 samt de angivna ramarna för budgetåren 1974/75 och 1975/76 beräknas utgifterna under de två sistnämnda budgetåren till 6.8 milj. kr. resp. 8,3 milj. kr.

Vid utgången av budgetåret 1974/75 skulle enligt denna beräkning finnas en behållning på anslaget uppgående till 2,4 milj. kr. Med hänsyn härtill behöver anslaget anvisas med 6 milj. kr.

Föredraganden

Bostadsstyrelsen har föreslagit att ramen för beviljande av upprustningsbidrag och särskilda eftergifter av äldre lån vidgas från 5 till 10 milj. kr. Jag kan inte biträda förslaget och förordar alltså att ramen för nästa budgetår bestäms till oförändrat 5 milj. kr. Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 4 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att beslut om upprustningsbidrag och särskilda eftergifter av äldre lån meddelas inom en ram av 5 000 000 kr. under budgetåret 1975/76,
2. till *Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

C PLANVÄSENDET

C 1. Statens planverk

1973/74	Utgift	13 505 964
1974/75	Anslag	14 270 000
1975/76	Förslag	15 762 000

Statens planverk är central förvaltningsmyndighet för ärenden om planläggning av bebyggelse och om byggnadsväsendet. Det åligger verket att i anslutning till den allmänna uppsikten över planläggningen och byggnadsväsendet ge råd och vägledning för planläggningen samt meddela föreskrifter, råd och anvisningar för byggnadsväsendet ävensom att verka för samordning mellan planverkets och andra myndigheters insatser på dessa områden.

Planverket leds av en styrelse. Chef för planverket är en generaldirektör. Inom verket finns fem byråer: administrativa byrån, byggnadsbyrån, planbyrån, regionbyrån och stadsbyrån.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Planverket	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	97	+4	+0
Övrig personal	44	+2	+0
	141	**+6**	**+0**
Anslag			
Lönekostnader	11 214 000	+1 744 000	+1 278 000
Sjukvård	16 000	+ 3 000	+ 3 000
Reseersättningar	307 000	+ 115 000	+ 56 000
därav för utomnordiska resor högst	(40 000)	(+ 6 000)	(+ 6 000)
Lokalkostnader	1 478 000	+ 127 000	+ 128 000
Expenser	1 255 000	+ 703 000	+ 27 000
	14 270 000	**+2 692 000**	**+1 492 000**

Inkomster vid planverket, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under uppbörd i statens verksamhet, beräknas för budgetåret 1975/76 till 1 200 000 kr., varav 600 000 kr. från försäljning av publikationer.

Planverket

1. Pris- och löneomräkning 1 815 059 kr., varav 385 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. 0-alternativet innebär en reducering av nuvarande medelsram med totalt 685 000 kr., varav huvuddelen (620 000 kr.) beräknas falla på anslagsposten Lönekostnader. Planverket avser, i syfte att så långt möjligt undvika entledigande av personal, i första hand att avräkna den normala personalavgången mot den personalminskning som framtvingas av en minskad anslagstilldelning. En anslagstilldelning enligt detta alternativ skulle allvarligt försämra verkets möjligheter att fullgöra sina åliganden. Särskilt torde verkets utåtriktade verksamhet, som tar sig uttryck i publicering, skriftliga utlåtanden, personliga överläggningar och besvarande av telefonförfrågningar, komma att bli lidande.

3. För att kunna utnyttja experter i den omfattning som under en lång följd av år visat sig erforderligt för att rationellt kunna bedriva uppgiften att utge föreskrifter, råd och anvisningar till plan- och byggnadslagstiftningen erfordras att planverkets expertmedel ökas (+375 000 kr.).

4. För insamling av erfarenheter av tillämpningen av Svensk Byggnorm, verkets typgodkännande verksamhet och tillverkningskontroll erfordras en tjänst som byrådirektör vid byggnadsbyrån (+100 149 kr.).

5. För projekt avseende planekonomiska redovisningar samt för att tillföra verkets anvisningsarbete relevant ekonomisk fackkunskap erfordras en tjänst för avdelningsdirektör vid stadsbyrån (+108 209 kr.).

6. För allmänt administrativt arbete, bl. a. handläggning av allmänna remisser samt ärenden rörande statsbidrag till översiktlig planering, erfordras en tjänst för förste byråsekreterare vid administrativa byrån (+71 501 kr.).

7. För kvalificerade kontorsgöromål erfordras en tjänst som kanslist vid regionbyrån (+53 306 kr.).

8. För medverkan vid planering och utformning av olika utställningar samt för att ansvara för den löpande verksamheten i planverkets utställningslokal erfordras en assistenttjänst (+51 631 kr.).

9. För att möta de växande funktionella och miljömässiga kraven på bostäders och arbetslokalers utformning erfordras en tjänst som byrådirektör vid byggnadsbyrån (+90 812 kr.).

10. Under anslagsposten Expenser beräknas ökningar av kostnader för publikationstryck och för bidrag till statens betong- och stålbyggnadskommittéer. Vidare begärs medel för inköp av arkivskåp (+405 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens planverk* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 762 000 kr.

C 2. Bidrag till översiktlig planering m. m.

1973/74	Utgift	419 288	Reservation	14 392 800
1974/75	Anslag	3 228 000		
1975/76	Förslag	4 000 000		

Från anslaget bestrids enligt föreskrifterna i kungörelsen (1958: 163) angående statsbidrag till vissa plankostnader och i prop. 1947: 245 angivna grunder dels övergångsvis kostnader för upprättande av regionplan i enlighet med byggnadslagstiftningens föreskrifter, dels vissa vägföreningskostnader för genomförande av byggnadsplan. För innevarande budgetår har Kungl. Maj:t föreskrivit att högst 3 milj. kr. får disponeras till från allmän synpunkt angelägna planeringsföretag i andra former än sådana som byggnadslagen anvisar, huvudsakligen till sådan översiktlig planering som hänger samman med den fortsatta fysiska riksplaneringen.

Planverket

Regionplanering enligt byggnadslagen pågår f. n. i Göteborgs- och Kalmarregionerna.

Planverket räknar med att det under innevarande och nästkommande budgetår kan bli aktuellt att avlösa samtliga utestående förskott. Medelsbehovet härför beräknas till 13 506 000 kr. Anslaget har tillförts medel för dessa avlösningar, varför ytterligare medel för detta ändamål inte erfordras.

Under anslaget skall beräknas medel för stöd även till annan kommunal planering än den som bedrivs i regionplaneförbundens regi, huvudsakligen sådan planering som hänger samman med den fortsatta fysiska riksplaneringen men också andra typer av planering av allmänt intresse. Chefen för dåvarande civildepartementet har redovisat de närmare motiven och formerna för denna bidragsgivning vid sin föredragning i anslutning till prop. 1972: 111. Stöd avses i första hand kunna komma ifråga till planering i regioner där kommunerna har begränsade planeringsresurser men där överväganden från rikssynpunkt föranleder omfattande planeringsinsatser. Prövningen om och i vilken utsträckning bidrag skall lämnas åvilar Kungl. Maj:t och sker efter förslag av planverket med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall. Hittills vunna erfarenheter av arbetet med den fysiska riksplaneringen visar att planeringsinsatser av den typ och omfattning som här avses behövs inom ett betydande antal kommuner med otillräckliga planeringsresurser för ändamålet.

Verkets granskning av de kommunala programmen för hushållning med mark och vatten har givit vid handen att planeringsarbete i syfte att tillgodose riksintressen kommer att påbörjas i 270 kommuner. På grundval av kommunernas program och länsstyrelsernas yttranden över

dessa bedömer planverket det vara nödvändigt att ett omfattande planeringsarbete genomförs före den 1 juli 1976. Verket finner det angeläget att statliga medel utgår för att dels generellt bidra till erforderliga inventeringsarbeten m. m. rörande områden av riksintresse i kommuner med begränsade resurser, dels bidra till de från rikssynpunkt särskilt angelägna kommunala planeringsföretag som skall påbörjas i kust- och skärgårdskommunerna samt i fjällregionen. I anslagsframställningen för budgetåret 1974/75 uppskattade verket behovet av medel under budgetåren 1974/75 och 1975/76 till 8 milj. kr. Denna beräkning torde med ledning av vunna erfarenheter vara tilltagen i underkant. Planverket begär att 7 milj. kr. får tas i anspråk för dessa ändamål under budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Det statsfinansiella stödet till upprättande av regionplaner avvecklas i enlighet med statsmakternas beslut i och med utgången av budgetåret 1974/75.

Jag förutser att förskott till kostnader för regionplanering under innevarande år skall komma att beviljas Södra Kalmar läns regionplaneförbund med 150 000 kr. Därefter föreligger inte något behov av förskottsmedel för ändamålet. Anslaget Förskott till plankostnader m. m. under Fonden för förlag till statsverket på kapitalbudgeten behöver därför inte tas upp för budgetåret 1975/76.

Kungl. Maj:t har under år 1974 fastställt regionplan för Stockholmsregionen och därvid avlöst lämnade förskott på statsbidrag till kostnader för planarbetet. Under innevarande och nästkommande budgetår torde det enligt planverket bli aktuellt att genom bidrag avlösa samtliga återstående förskott. Anslaget behöver inte tillföras några ytterligare medel för detta ändamål.

Jag övergår nu till frågan om medel för stöd även till annan planering än den som bedrivs i regionplaneförbundens regi.

I enlighet med riksdagens beslut i december 1972 (prop. 1972: 111, CU 1972: 35, rskr 1972: 348) pågår f. n. ett omfattande arbete i syfte att fullfölja och vidareutveckla den fysiska riksplaneringen genom åtgärder och planering på kommunal och regional nivå. I den nämnda propositionen angavs att planeringen, i varje fall i de delar av landet där planeringsbehovet är stort, i huvudsak bör vara genomförd före den 1 juli 1976. Kungl. Maj:t uppdrog under år 1973 åt länsstyrelserna att föra överläggningar med kommunerna och redovisa vissa program för kommunal planering och för åtgärder från länsstyrelsernas sida. Länsstyrelserna har i juli 1974 redovisat resultatet av programarbetet till Kungl. Maj:t. Efter avslutad remissbehandling i berörda centrala verk bereds f. n. programmaterialet inom bostadsdepartementet. Sedan regeringen har

tagit ställning till programmen kommer det samlade utfallet av programarbetet att redovisas för riksdagen.

De kommunala programmen innefattar ställningstaganden till avgränsning av de i underlagsmaterialet utpekade intresseområdena och redovisningar av vilka åtgärder i form av säkerställande, planering och utredning som bör vidtas under tiden fram till den 1 juli 1976.

Ambitionsnivån i de redovisade programmen är hög. Det föreligger behov av statliga insatser för att bidra till att de i programmen angivna utrednings- och inventeringsarbetena kommer till stånd. Jag räknar därför med att även vissa resursförstärkningar i form av ökade bidragsmöjligheter är nödvändiga om planeringsåtgärderna skall motsvara av riksdagen år 1972 fattade beslut. Statliga bidrag bör kunna utgå till i första hand från rikssynpunkt intressanta planeringsföretag i sådana resurssvaga kommuner som berörs av de av riksdagen fastlagda geografiska riktlinjerna eller som annars i särskilt hög grad berörs av den fysiska riksplaneringen.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört bör anslaget räknas upp med 1 milj. kr. för nästa budgetår. Jag har därvid beaktat att chefen för kommundepartementet i anslaget till länsstyrelserna under fjortonde huvudtiteln beräknar medel för insatser i fråga om inventeringar och utredningar av betydelse för den fysiska riksplaneringen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till översiktlig planering m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

D LANTMÄTERI- OCH KARTVÄSENDET

Organisation, uppgifter, m. m.

Den 1 juli 1974 fördes lantmäteriet och rikets allmänna kartverk samman i en gemensam organisation. Det statliga lantmäteri- och kartväsendet är organiserat på tre nivåer: ett centralorgan (statens lantmäteriverk), i varje län en överlantmätarmyndighet samt lokalt fastighetsbildningsmyndigheter.

Statens lantmäteriverk (LMV) är central förvaltningsmyndighet för frågor om fastighetsbildning, fastighetsbestämning, fastighetsvärdering, fastighetssamverkan och fastighetsregistrering samt mätningsverksamhet och allmän kartläggning. I den sistnämnda uppgiften åligger det LMV särskilt att varje år upprätta förslag till plan för de allmänna kartarbetena samt utföra grundläggande kartläggning och utge kartor i skalor, serier och versioner anpassade till samhällets grundläggande och kontinuerliga behov.

LMV leds av en styrelse med en generaldirektör som ordförande och högst sex andra ledamöter, som Kungl. Maj:t utser särskilt. Generaldirektören är chef för verket. Inom verket finns fyra huvudavdelningar, administrativa avdelningen, fastighetsavdelningen, kartavdelningen och produktionsavdelningen. Dessutom finns ett revisionskontor.

För samråd i mera betydelsefulla frågor om riktlinjer för de allmänna kartarbetena har till LMV knutits ett kartråd, bestående av företrädare för vissa myndigheter och Svenska kommunförbundet och med generaldirektören i verket som ordförande.

Överlantmätarmyndigheten har länet som verksamhetsområde. Chef för myndigheten är överlantmätaren, som dessutom är tjänsteman hos länsstyrelsen. Överlantmätarmyndigheten skall inom länet främst leda och utöva tillsyn över verksamheten vid de statliga fastighetsbildningsmyndigheterna, utöva tillsyn över mätningsverksamheten samt verka för samordning av grundläggande mätnings- och kartläggningsverksamhet.

Fastighetsbildningsmyndighet handhar lantmäteri- och kartverksamheterna på den lokala nivån. För dessa verksamheter är landet indelat i 87 lantmäteridistrikt. Varje lantmäteridistrikt utgör verksamhetsområde för en fastighetsbildningsmyndighet. För särskilda fastighetsbildningsuppgifter finns f. n. ytterligare 30 statliga fastighetsbildningsmyndigheter, s. k. specialenheter. Av dessa har 29 fastighetsbildningsuppgifter som sammanhänger med jordbrukets och skogsbrukets rationalisering samt en uppgifter som rör utvecklingen av tätbebyggelse. Chef för fastighetsbildningsmyndighet med lantmäteridistrikt som

verksamhetsområde är en distriktslantmätare och för annan statlig fastighetsbildningsmyndighet en länslantmätare.

Det statliga lantmäteri- och kartväsendet sysselsatte den 1 juli 1974 totalt ca 2 250 anställda, varav drygt 700 vid statens lantmäteriverk.

Utanför den nu beskrivna statliga organisationen men underordnad denna i tillsynshänseende finns dels 42 kommunala fastighetsbildningsmyndigheter för utveckling av tätbebyggelse, dels 24 statliga och 34 kommunala fastighetsregistermyndigheter. Statlig fastighetsregistermyndighet är länsstyrelsen, där ärenden om fastighetsregistrering handläggs inom lantmäterienheten.

Lantmäteriverket deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Följande programindelning gäller t. v.

1. Vissa allmänna myndighetsuppgifter
2. Förrättnings- och uppdragsverksamhet
3. Mätning och kartläggning
4. Försvarsberedskap

Medel tas upp under följande sex anslag.

1. Lantmäteriverket: Vissa allmänna myndighetsuppgifter
2. Lantmäteriverket: Förrättnings- och uppdragsverksamhet
3. Lantmäteriverket: Mätning och kartläggning
4. Lantmäteriverket: Försvarsberedskap
5. Lantmäteriverket: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet
6. Lantmäteriverket: Utrustning.

Anslag nr 1 är ett förslagsanslag som skall finansiera verksamheten inom program 1.

Anslag nr 2 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 2. Som intäkter under anslaget redovisas dels fakturerade avgifter, dels ianspråktagna medel från bidragsanslaget (nr 5), dels värdet av utförda men ännu ej fakturerade prestationer.

Anslag nr 3 är ett reservationsanslag som skall finansiera verksamheten inom program 3.

Anslag nr 4 är ett reservationsanslag som skall finansiera verksamheten inom program 4.

Anslag nr 5 är ett förslagsanslag med två delposter avseende

a. kostnader beroende på att nedsatt lantmäteritaxa tillämpas på vissa ärenden m. m.

b. statsbidrag till kostnader för fastighetsbildningsförrättningar m. m.

Anslag nr 6 är ett reservationsanslag som skall finansiera lantmäteriverkets investeringar i utrustning m. m.

D 1. Lantmäteriverket: Vissa allmänna myndighetsuppgifter

1973/74	Utgift	[1]21 112 646
1974/75	Anslag	24 852 000
1975/76	Förslag	27 842 000

[1] Avser dåvarande civildepartementets anslag D 1. Lantmäteriet: Myndighetsuppgifter och del av E 1. Kartverket: Allmänna kartarbeten.

Under anslaget redovisas kostnader för programmet Vissa allmänna myndighetsuppgifter.

Programmet Vissa allmänna myndighetsuppgifter

Programmet omfattar i huvudsak följande uppgifter av myndighetskaraktär:

— föreskrifter, råd och anvisningar för lantmäteri- och kartverksamheterna
— frågor om fastighetsregistrering
— biträde åt domstolar
— service-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet åt andra statliga organ samt åt kommunala organ i fastighetstekniska, fastighetsrättsliga och fastighetsekonomiska frågor
— geodetisk, fotogrammetrisk och kartografisk service och rådgivning åt kommuner
— omlokaliseringsfrågor (övergångsvis).

	1973/74	1974/75	1975/76	
	Utfall	Anvisat	Statens lantmäteriverk	Föredraganden
Kostnader	[1]20 537 000	24 852 000	30 209 000	27 842 000
Avgår komplementkostnader	[2]40 000	—	—	—
Summa utfall/anslag	**20 497 000**	**24 852 000**	**30 209 000**	**27 842 000**

[1] Avser dåvarande civildepartementets anslag D 1. Lantmäteriet: Myndighetsuppgifter och del av E 1. Kartverket: Allmänna kartarbeten.
[2] Avser kartverkets komplementkostnader år 1973.

Statens lantmäteriverk

Verksamheten inom programmet bör under planeringsperioden specielit inriktas på metodutveckling, anvisningar och kursverksamhet i fråga om tillämpningen av fastighetsbildningslagen (1970: 988), anläggningslagen (1973: 1149) och ledningsrättslagen (1973: 1144) m. m. i syfte att ytterligare rationalisera förrättningshandläggningen, samt på metod-

utveckling och kursverksamhet beträffande mätnings- och kartframställningsteknik. Vidare bör en ökad samverkan med andra statliga organ och kommuner åstadkommas i verksamheten.

Verket har vid beräkningen av den föreslagna medelstilldelningen tagit hänsyn till minskat medelsbehov inom delprogrammet Vissa omlokaliseringskostnader samt till utfallet inom programmet av den återstående rationaliseringsvinst av den nya organisation för det statliga lantmäteri- och kartväsendet som beräknas kunna tas ut under budgetåret 1975/76 i och med omlokaliseringen till Gävle.

Pris- och löneomräkning har beräknats till 2 786 000 kr., varav 602 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

En nedskärning enligt 0-alternativet skulle innebära att ett tjugotal personer måste friställas. Möjligheterna att på ett tillfredsställande sätt utöva arbetsuppgifterna inom programmet skulle därvid allvarligt försvåras. Pågående investeringsprojekt skulle försenas och nedskärningen skulle vidare få synnerligen orimliga konsekvenser för den i programmet ingående service- och rådgivningsverksamheten som är ett mycket betydelsefullt medel för att vidmakthålla sambandet mellan lantmäteriverksamheten och samhällsverksamheten i övrigt.

Verket bedömer det möjligt att genom en koncentrerad utbildningsinsats snabbt uppnå ytterligare rationaliseringsvinster inom den nya organisationen, främst på det tekniska området. För att genomföra en sådan utbildning krävs ett engångsbelopp (+1 000 000 kr.).

Ett nytt delprogram föreslås inrättas för särskild försöksverksamhet avseende lämplig inriktning av och metodik för förbättring av fastighetsstrukturen i skogsmark (+750 000 kr.).

Resurserna för service-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet bör ökas (+400 000 kr.).

Särskilda medel behövs till kostnader för extern information i samband med omlokaliseringen till Gävle (+204 000 kr.).

Föredraganden

Jag anser i likhet med lantmäteriverket att verksamheten inom programmet främst bör inriktas på åtgärder i syfte att ytterligare rationalisera förrättningshandläggningen och tekniska metoder för mätning och kartframställning.

Av den begärda medelstilldelningen för särskilda utbildningsinsatser avser huvuddelen kostnader för löner under utbildningstid till sådan personal som disponeras för den självfinansierande verksamheten inom program 2. Som framgår av vad som redovisas i det följande under anslaget för detta program faller en betydande del av den ännu ej beaktade men nu realiserbara rationaliseringsvinsten inom programmet.

Med hänsyn härtill räknar jag med att de föreslagna utbildningsinsatserna skall kunna genomföras utan tillskott av särskilda medel.

För den planerade försöksverksamheten avseende förbättring av fastighetsstrukturen i skogsmark i områden med särskilt stark ägosplittring har särskilda medel begärts i separat framställning redan för innevarande budgetår. Kungl. Maj:t har på min föredragning lämnat framställningen utan bifall.

Försöksverksamheten syftar enligt lantmäteriverket till att ge underlag för val av lämplig inriktning av strukturförbättrande insatser under varierande förhållanden samt val av lämplig metodik för genomförandet. Jag finner det angeläget att verket utvecklar rationella och ekonomiska metoder även för sådana lantmäteriförrättningar som avser skogsmark i områden med stark ägosplittring. Jag förutsätter emellertid att sådan verksamhet skall rymmas inom den befintliga anslagsramen. Jag vill i sammanhanget vidare erinra om de möjligheter till statligt bidrag till fastighetsägares förrättningskostnader som följer av bestämmelserna i kungörelsen (1967: 453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m.

Vid anslagsberäkningen har jag utgått från lantmäteriverkets förslag enligt alternativ 1 samt därutöver beräknat medel för extern information i samband med verkets omlokalisering till Gävle.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriverket: Vissa allmänna myndighetsuppgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 27 842 000 kr.

D 2. Lantmäteriverket: Förrättnings- och uppdragsverksamhet

1973/74	Utgift	—
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Programmet Förrättnings- och uppdragsverksamhet

Programmet är indelat i tre delprogram:

2 a Förrättningsverksamhet

2 b Särskilda skiftesverksamheten i Kopparbergs län

2 c Uppdragsverksamhet

För förrättningsverksamheten utgår ersättning enligt lantmäteritaxan (1971: 1101, omtryckt 1974: 337) som i princip avses täcka självkostnaderna. Viss del av förrättningsverksamheten är dock subventionerad genom driftbidrag. Den särskilda skiftesverksamheten finansieras helt med sådant bidrag. Uppdragsverksamheten bedrivs i affärsmässig form.

Rörelsen 1973/74—1975/76 framgår av följande tabell (1 000-tal kr.).

	[1]1973/74	1974/75	1975/76	
	Utfall	Beräknat	Statens lantmäteriverk	Föredraganden
Intäkter[2]				
Lantmäteriet	102 556	120 045	121 833	121 260
Kartverket	7 940			
Kostnader				
Lantmäteriet	102 850	120 045	121 833	121 260
Kartverket	7 983			
Resultat				
Lantmäteriet	— 294	0	0	0
Kartverket	— 43			
Driftbidrag				
Lantmäteriet	5 510	6 000	6 573	6 000

[1] Kartverkets uppdragsverksamhet avser kalenderåret 1973.
[2] Inkl. driftbidrag.

Utvecklingen och sammansättningen av det till verksamhet inom programmet utgående bidraget från anslaget D 5. Lantmäteriverket: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet beräknas bli följande.

Anslagspost	1973/74	1974/75	1975/76	
	Utfall	Anvisat	Statens lantmäteriverk	Föredraganden
Kostnader beroende på att nedsatt lantmäteritaxa tillämpas på vissa ärenden, m. m.	5 510	6 000	6 573	6 000
Därav för verksamhet inom delprogram 2 b	(2 390)	(2 348)	(2 373)	(2 348)
Bidrag till kostnader för fastighetsbildningsförrättningar (statsbidrag), m. m.	571	1 000	1 000	1 000
Därav som utbetalas av länsstyrelserna	(307)	(400)	(400)	(400)
Summa	**6 081**	**7 000**	**7 573**	**7 000**
Därav statsbidrag till sakägare	571	1 000	1 000	1 000
Driftbidrag	**5 510**	**6 000**	**6 573**	**6 000**

Lantmäteriverket har beräknat att ca 1,1 milj. kr. av den ännu ej beaktade rationaliseringsvinsten till följd av den nya organisationen faller på program 2.

Statens lantmäteriverk

Allmänt

Konkurrensen i fråga om mark för olika samhällsaktiviteter har under senare år skärpts kraftigt. Markpolitik och markutnyttjandefrågor

ställs i centrum för samhällets intressen på ett helt annat sätt än tidigare. Fastighetsbildning samt grundläggande mätnings- och kartläggningsverksamhet har härigenom i än högre grad blivit betydelsefull för samhällets fortsatta utbyggnad och funktion.

Fastighetsbildning utgör en dominerande del av den statliga lantmäteriverksamheten. Fristående från fastighetsbildningen lämnas service i fråga om mätningsverksamhet. Då arbetsuppgifterna inom ramen för mätningsverksamheten ofta ingår som ett nödvändigt led i kommunala utbyggnadsplaner är det angeläget att ifrågavarande arbetsuppgifter planläggs och utförs med beaktande av de tids- och resursmässiga krav som byggnadsverksamheten ställer. Lantmäteriorganen eftersträvar största möjliga servicegrad i denna verksamhet där kommunerna är den största avnämaren.

Lantmäteriet deltar också i den fysiska samhällsplaneringen. Denna medverkan består bl. a. i att tillhandahålla ett för planeringen lämpat kartunderlag. Lantmäteriets insatser kommer att under planeringsperioden påverkas av den fortsatta planeringsverksamhet som påkallas av de av riksdagen beslutade riktlinjerna för hushållning med mark och vatten och som syftar till att fullfölja riktlinjerna och säkerställa deras intentioner.

Förrättningsverksamhet (delprogram 2 a)

Den övervägande delen av lantmäteriets förrättningsverksamhet eller ca 50 % berör bostadsbyggnadssektorn.

Efterfrågan på fastighetsbildningsåtgärder nödvändiga för de egentliga tätorternas utveckling — främst bildande av tomtplatser för bostadsändamål — bedöms komma att öka något.

Fastighetsbildningsfrågor i samband med fritidsbebyggelsens utveckling har stor omfattning och är inte sällan komplicerade. En viss avmattning i efterfrågan på fritidsfastigheter har under senare tid kunnat iakttas. Nu föreliggande planer pekar på att inte fullt 13 000 fastigheter kommer att bildas för detta ändamål under vart och ett av de närmaste budgetåren. Konjunktursvängningarna torde i särskilt hög grad inverka på just denna fastighetsbildningssektor.

Antalet nybildade fastigheter beräknas uppgå till ca 58 000 under budgetåret 1975/76 och till ca 60 000/år under den därpå följande fyraårsperioden. Antalet avslutade förrättningsåtgärder av sådant slag som inte leder till nybildning av fastighet planeras uppgå till 16 000/år under den närmaste femårsperioden. Berörd areal vid fastighetsrationaliseringsföretag av större omfattning planeras budgetåret 1975/76 uppgå till ca 50 000 ha och därefter öka till ca 75 000 ha/år.

Inom jordbrukssektorn sker lantmäteriets insatser i nära kontakt och samverkan med lantbruksorganisationen. Omfattningen är beroende av takten i strukturrationaliseringen inom jordbruket.

Inom skogsbrukssektorn är behovet av arronderingsförbättring särskilt stort inom vissa delar av landet. Det kan väntas öka genom den starka mekanisering av skogsbruket som pågår. De krav på utnyttjande av alla skogstillgångar, som betingas av den ökade knappheten på skogsråvara verkar i samma riktning. Behovet av fastighetsbildningsinsatser påverkas också av driftsamverkan mellan skogsägarna, vilken kan eliminera en del av nackdelarna med en splittrad ägostruktur.

Verksamheten för att avhjälpa oklarheter rörande fastighetsbeståndet genom att avgöra frågor om fastighetsindelningens beskaffenhet har under senare år varit tämligen konstant. Den eventuella effekt på efterfrågan som införandet av sakersättningsdebitering för vissa fastighetsbestämningsåtgärder kan komma att medföra är f. n. svår att uppskatta.

Verksamheten med äganderättsutredningar är särskilt betydelsefull för att skapa redigare fastighetsförhållanden främst i Kopparbergs län. Utredningarna är synnerligen angelägna inte enbart för jord- och skogsbrukets rationalisering utan minst i lika hög grad för utvecklingen från bebyggelsesynpunkt. Under de närmaste åren beräknas verksamheten fortgå i oförändrad omfattning.

Särskilda skiftesverksamheten i Kopparbergs län (delprogram 2 b)

Skiftesverksamheten håller successivt på att slutföras och skall enligt föreliggande planer vara avslutad 1981. Arealen laga skiftad mark planeras uppgå till i medeltal ca 6 000 ha/år under planeringsperioden 1975/76—1979/80.

Uppdragsverksamhet (delprogram 2 c)

Uppdragsverksamheten inom programmet består vad gäller lantmäteriet främst av mätningsteknisk service och kartläggningsservice, i första hand åt kommuner. Samarbetet med dessa sker i stor utsträckning i fasta former och regleras genom speciella service- och samarbetsavtal. Inom kartverksamheten består uppdragsverksamheten av bl.a. geodetiska mätnings-, utrednings- och beräkningsuppdrag, flygfotografering och andra uppgifter inom fjärranalys, laboratorieverksamhet samt ritmaskinarbeten. Ett ökat behov av insatser inom uppdragsverksamheten finns hos avnämarna, särskilt kommunerna. Den genomförda omorganisationen bedöms göra det möjligt att i ökad omfattning möta kraven inom uppdragsverksamheten.

Vid överlantmätar- och fastighetsbildningsmyndigheterna planeras ca 19 000 uppdrag, varav ca 15 000 av mindre omfattning, att slutföras årligen under de närmaste fem budgetåren. Uppdragsverksamheten är skiftande både vad gäller ärendenas art och tidsinsats per uppdrag.

Den centralt bedrivna uppdragsverksamheten vid statens lantmäteriverk är också av skiftande natur och beräknas få en i stort oförändrad omfattning under de närmaste budgetåren.

Föredraganden

Lantmäteriets förrättningsverksamhet finansieras till övervägande del genom att ersättning tas ut av sakägare. För viss del av verksamheten utgår dock statligt bidrag genom anslag.

Riksdagen har år 1971 tagit ställning till grunderna för taxesättningen i lantmäteriverksamheten (prop. 1971: 170, CU 1971: 32, rskr 1971: 322) och därvid fastställt i viss mån nya principer. Den nya ordningen syftar till att anpassa avgifterna till den nytta de enskilda förrättningarna medför för fastigheterna och skall av praktiska skäl genomföras i etapper. Anpassning skedde till viss del i den lantmäteritaxa (1971: 1101) som utfärdades i anslutning till riksdagsbeslutet den 1 januari 1972. En närmare anpassning till principerna har därefter skett genom omläggning av taxesättningen — övergång till enhetliga avgifter, s. k. sakersättningar — för ytterligare ett antal förrättningstyper fr. o. m. den 1 januari 1974. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har jag tillkallat en sakkunnig (B 1974: 03) för att göra en översyn av lantmäteritaxan och därvid undersöka i vad mån det finns möjlighet att i än större utsträckning gå över till sakersättning samt även se över taxans subventioneringsregler. Den sakkunnige räknar med att redovisa sitt uppdrag under innevarande år.

För budgetåret 1975/76 räknar jag med ett oförändrat medelsbehov av 6 milj. kr. för kostnader som beror på att nedsatt lantmäteritaxa tillämpas på vissa ärenden m. m., varav 2,3 milj. kr. avser sådan skiftesverksamhet i Kopparbergs län som bedrivs helt på statsverkets bekostnad. Även i fråga om medel för statsbidrag till sakägare i vissa fall räknar jag med ett oförändrat behov av 1 milj. kr. för budgetåret 1975/76. Hemställan angående anslag för angivna ändamål görs i det följande under anslaget D 5. Lantmäteriverket: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet. Förevarande anslag bör tas upp endast med ett formellt belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriverket: Förrättnings- och uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 3. Lantmäteriverket: Mätning och kartläggning

1973/74	Utgift	[1]31 127 092
1974/75	Anslag	31 892 000
1975/76	Förslag	37 750 000

[1] Avser huvuddelen av dåvarande civildepartementets anslag E 1. Kartverket: Allmänna kartarbeten.

Under anslaget redovisas kostnader för programmet Mätning och kartläggning.

Programmet Mätning och kartläggning

Programmet är indelat i fyra delprogram:

3 a Geodetisk verksamhet
3 b Kartläggning i skalor större än 1 : 25 000
3 c Kartläggning i skalorna 1 : 25 000—1 : 100 000
3 d Kartläggning i skalor mindre än 1 : 100 000

Verksamheten inom programmet omfattar hela kartläggningsproceduren, dvs. geodetiska, fotogrammetriska och kartografiska arbeten fram till reproducerbara tryckoriginal. I verksamheten ingår vidare flygfotografering och bildframställning för den allmänna kartläggningens behov samt geodetiska riksnätsarbeten och geodetiska projekt, delvis internationella sådana.

	[1]1973/74	1974/75	1975/76	
	Utfall	Anvisat	Statens lantmäteriverk	Föredraganden
Kostnader	16 824 000	33 492 000	43 150 000	39 350 000
Avgår intäkter under anslaget	815 000	1 600 000	1 600 000	1 600 000
Utfall/Anslag	**16 009 000**	**31 892 000**	**41 550 000**	**37 750 000**

[1] Avser huvuddelen av dåvarande civildepartementets anslag E 1. Kartverket: Allmänna kartarbeten, första halvåret 1974

Statens lantmäteriverk

Behoven av kartor användbara för olika samhällsområden har under senare år fortsatt att växa. Detta framgår bl. a. av de till kartverket ställda skrivelserna rörande önskemål om kartverksamhetens inriktning och även av de beställningar från myndigheter och andra som utanför verket genomförts med avseende på kartor och kartserier som följdproduktion till det allmänna kartmaterialet.

Kartförsörjningen har inom många områden av statlig och kommunal verksamhet stor betydelse för produktivitet och effektivitet. Insatserna på kartområdet leder i många fall till kostnadsreduktioner inom olika samhällsområden. En bättre anpassning till samhällsbehoven erfordras främst genom en kraftig insats på revideringen av de föråldrade bladen av de ekonomiska och topografiska kartserierna, genom framställning av översiktskartor och genom större differentiering med avseende på skalor, versioner och deloriginal.

Planeringen för verksamhetsperioden 1975/76—1979/80 innebär i stora delar att gjorda åtaganden om främst förstagångsutgivningen av de ekonomiska och topografiska kartserierna slutförs. Vidare ingår i planeringen framställning av den efterfrågade översiktskartan i skalan 1 : 250 000. I övrigt inriktas verksamheten successivt på skilda slag av

revidering av de äldre kartbladen där främst de mycket föråldrade bladen av den ekonomiska kartan är ett problem.

Pris- och löncomräkning beräknas till 5 858 000 kr., varav 740 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg. Härvid har hänsyn tagits till den återstående rationaliseringsvinst av den nya organisationen som beräknas kunna tas ut inom programmet i och med omlokaliseringen till Gävle.

En tillämpning av 0-alternativet innebär att antalet utgivna kartblad m. m. måste skäras ner. En resursminskning enligt detta alternativ för med sig en försämrad kartstandard och får återverkningar i form av försämrad effektivitet och sämre planeringsmöjligheter för stora sektorer inom statlig och kommunal förvaltning. Förstagångsutgivningen av t. ex. de ekonomiska och topografiska kartserierna liksom nuvarande rikstriangulering kan inte slutföras inom planerad tid utan försenas två resp. ett år.

Planeringen av verksamheten enligt budgetalternativ 1 innebär att rikstrianguleringen slutförs med fältarbete t. o. m. år 1978, att förstagångsutgivningen av de ekonomiska och topografiska kartserierna slutförs samma år och att revideringen av den ekonomiska och den topografiska kartan successivt ökas. I alternativet ryms vidare en årlig utgivning av 6 blad av översiktskartan i skalan 1 : 250 000.

I budgetalternativ 2 föreslås följande förändringar i verksamhetens omfattning.

För att avhjälpa brister i de län där inte förstagångskartläggning eller fullständig revidering av den ekonomiska kartan pågår bör en partiell revidering grundad på ortofotokarta genomföras för 400 blad årligen (+2 000 000 kr.).

En kontinuerlig à jourhållning av ekonomiska kartan vad gäller bebyggelse, vägar, järnvägar, kraftledningar m. m. har bedömts synnerligen angelägen. För att kunna genomföra denna à jourhållning bör överlantmätarmyndigheterna i de olika länen successivt tillföras viss personalförstärkning. Under budgetåret 1975/76 beräknas ca 1 000 kartblad böra bli föremål för àjourhållning (+500 000 kr.).

En ökad utgivning med ca 35 fullständigt reviderade blad av den ekonomiska kartan föreslås ske för att kompensera en eftersläpning till följd av tidigare reducerad medelstilldelning (+1 100 000 kr.).

Ytterligare ett blad per år av översiktskartan i skalan 1 : 250 000 föreslås utges varigenom förstagångsutgivning av serien kan avslutas år 1980 (+200 000 kr.).

Föredraganden

Huvudskälet för upprättandet av den nya gemensamma organisationen för lantmäteri- och kartväsendet var att åstadkomma en bättre planering och samordning av mätnings- och kartverksamheterna totalt sett. Statens lantmäteriverk har av naturliga skäl ännu inte haft förut-

sättningar för att fullt ut ta till vara de möjligheter härtill som den nya organisationen erbjuder. Av anslagsframställningen framgår emellertid att verket under innevarande budgetår undersöker ytterligare rationaliseringsmöjligheter och därvid ägnar särskild uppmärksamhet åt lämpliga former för samverkan mellan centralorganet och verkets regionala och lokala enheter samt även behandlar frågor om den fortsatta verksamhetens inriktning. Mot denna bakgrund och med beaktande av att särskilt tillkallad utredningsman under innevarande år väntas redovisa förslag till närmare gränsdragning mellan de uppgifter med avseende på de allmänna kartorna som skall ankomma på statens lantmäteriverk och Liber Grafiska AB samt till reglering av därmed sammanhängande frågor har jag vid anslagsberäkningen utgått från alternativ 1.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriverket: Mätning och kartläggning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 37 750 000 kr.

D 4. Lantmäteriverket: Försvarsberedskap

1973/74	Utgift	[1]727 601
1974/75	Anslag	918 000
1975/76	Förslag	1 092 000

[1] Avser dåvarande civildepartementets anslag E 2. Kartverket: Försvarsberedskap, verksamhetsåret 1973.

Programmet Försvarsberedskap

Programmet omfattar sådana uppgifter som åligger lantmäteriverket för att trygga kartförsörjningen i krig, vari ingår främst beredskapsplanläggning, förberedelser för krigskartetryckning, sekretessåtgärder samt vissa administrativa åtgärder i övrigt.

	[1]1973/74	1974/75	1975/76	
	Utfall	Anvisat	Statens lantmäteriverk	Föredraganden
Kostnader	706 000	918 000	1 092 000	1 092 000
Avgår komplementkostnader	2 000	—	—	—
Utfall/Anslag	**704 000**	**918 000**	**1 092 000**	**1 092 000**

[1] Avser dåvarande civildepartementets anslag E 2. Kartverket: Försvarsberedskap, verksamhetsåret 1973.

Statens lantmäteriverk

Löne- och prisomräkning beräknas till 174 000 kr. varav 26 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Efterfrågan på utifrån styrda tjänster bedöms öka successivt. Detta gäller främst spridningsgranskningen där tendensen innebär en ökning med 10 % per år. Även för verksamheten avseende beredskapsplanläggning planeras ökade insatser.

0-alternativet innebär en minskning av programmets resurser med 53 000 kr. Om alternativet genomförs uppstår ovillkorligen fördröjningar som berör allmänheten, myndigheter och företag.

Budgetförslaget enligt alternativ 1 bedöms inte fullt täcka medelsbehovet för de uppgifter inom programmet som följer av lagar och författningar. Med hänsyn till nyligen genomförda lättnader i sekretessbestämmelserna och utan erfarenhet av den nya organisationen läggs emellertid inte nu fram förslag om ytterligare ökning.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriverket: Försvarsberedskap* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 092 000 kr.

D 5. Lantmäteriverket: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet

1973/74	Utgift	[1] 9 653 777
1974/75	Anslag	7 000 000
1975/76	Förslag	7 000 000

[1] Avser dåvarande civildepartementets anslag D 3. Lantmäteriet: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag anfört under anslaget Lantmäteriverket: Förrättnings- och uppdragsverksamhet beräknar jag medelsbehovet till 7 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriverket: Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag 7 000 000 kr.

D 6. Lantmäteriverket: Utrustning

1973/74	Utgift	[1] 1 320 890	Reservation	2 729 735
1974/75	Anslag	2 750 000		
1975/76	Förslag	1 500 000		

[1] Avser dåvarande civildepartementets anslag D 4. Lantmäteriet: Utrustning, budgetåret 1973/74 och anslag E 4. Kartverket: Utrustning, första halvåret 1974.

Under anslaget redovisas normalt kostnader för utrustning med anskaffningsvärde av minst 10 000 kr.

Statens lantmäteriverk

Den mätnings- och karttekniska verksamheten såväl vid lantmäteriverket som vid fastighetsbildningsmyndigheterna och de tekniska centralerna kommer att påverkas av den nya organisationen och dess utformning kan inte i detalj överblickas. En projektgrupp har tillsatts med uppdrag bl. a. att utreda den tekniska verksamhetens integrering inom lantmäteriets olika organ. Projektgruppens arbete skall bl. a. leda till förslag beträffande ändamålsenlig teknisk utrustning. Det kan förutsättas att ett optimalt utnyttjande av den nya organisationens möjligheter leder till behov av teknisk upprustning.

I avvaktan på underlag för detaljerad bedömning av detta behov uppförs som förslag till reservationsanslag för utrustning ett belopp av 2 520 000 kr., vilket innebär en uppräkning med 6,5 % för penningvärdeförändring. Medlen avses bl. a. användas för en ritmaskin för centralorganet (750 000 kr.) samt längdmätningsinstrument och kalkylatorer för de regionala och lokala myndigheterna (1 080 000 kr.).

Föredraganden

Den nya organisationen skapar bl. a. möjligheter till en gemensam användning av förutvarande kartverkets och lantmäteriets tekniska utrustning. Som framgår av lantmäteriverkets anslagsframställning pågår inom verket en utredning i syfte att bl. a. undersöka vilken ytterligare teknisk utrustning som kan behövas under de nya organisatoriska förutsättningar som nu föreligger. Mot denna bakgrund har jag beräknat behovet av medel för utrustning under budgetåret 1975/76 till 1,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lantmäteriverket: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

KAPITALBUDGETEN *Tolfte huvudtiteln*

IV. STATENS UTLÅNINGSFONDER

IV: 11 Lånefonden för bostadsbyggande

1973/74	Utgift	2 551 000 000	Behållning	833 600 000
1974/75	Anslag	3 155 000 000		
1975/76	Förslag	1 670 000 000		

Från fonden utbetalas bostadslån, räntelån, räntebärande förbättringslån, tomträttslån till kommun samt lån avseende kostnader för outhyrda lägenheter.

Gällande bestämmelser om bostadslån finns i bostadsfinansieringsförordningen (1974: 946) som trädde i kraft den 1 januari 1975 och i bostadslånekungörelsen (1967: 552, ändrad senast 1974: 947). Enligt dessa bestämmelser utgår lån i huvudsak till ny- och ombyggnad av bostadshus. Bostadslånets storlek bestäms så att det utgör en andel av ett i särskild ordning fastställt låneunderlag. Andelen är 30 % för kommun eller allmännyttigt företag, 29 % för bostadsrättsförening med kommunal insyn, 25 % i fråga om småhus som skall bebos av låntagaren och 15 % i övriga fall. Låneunderlaget bestäms i fråga om nybyggnad enligt en av Kungl. Maj:t fastställd metod som summan av beräknade kostnader för mark och dess iordningställande för bebyggelse samt för byggande. Vid ombyggnad utgör med vissa begränsningar den godkända kostnaden för arbetet låneunderlag. Det förutsätts att underliggande lån tas upp i öppna marknaden. För bostadslån skall erläggas ränta efter en räntesats som fastställs av regeringen för ett kalenderår i sänder. Bostadslånet är förenat med räntesubventioner. Dessa avser räntekostnaderna för de delar av bostadslån och bottenlån som belöper på utrymmen för bostadsändamål. Räntebidrag utgår med belopp som motsvarar de faktiska räntekostnaderna utöver en garanterad räntenivå. Den garanterade räntan för det år då huset färdigställs är 6 % för småhus som skall bebos av låntagaren och 3,9 % för övriga hus. För varje år efter färdigställandet skall den garanterade räntan höjas på visst sätt. Amorteringstiden för lån till nybyggnad är i vissa fall bestämd till 30 år, i andra fall är den beroende av räntenivåernas utveckling.

I fråga om hus med s. k. paritetslån, huvudsakligen årgångarna 1968—1974, gäller bestämmelserna i bostadslånekungörelsen (1967: 552, omtryckt 1973: 534, ändrad senast 1974: 947). Genom ändringar i kungö-

relsen, som trädde i kraft den 1 januari 1975, tillförs också detta fastighetsbestånd räntesubventioner på liknande sätt, varigenom fortsatt skuldökning elimineras.

Bestämmelserna om *räntelån* finns i räntelånekungörelsen (1967: 553, ändrad senast 1974: 948). Räntelån utgår dels för bostadshus som uppförts eller byggts om med stöd av statligt lån som beviljats enligt de bestämmelser som gällde före den 1 januari 1968, dock ej för hus som färdigställts före år 1958, dels för bostadshus som uppförts utan statligt lån, om räntebidrag förut beviljats för huset. Fr. o. m. den 1 januari 1975 utgår räntesubventioner också i samband med räntelån. Subventionerna har den formen att räntelånet till större delen avskrivs.

En redogörelse för bestämmelserna i kungörelsen (1962: 538) om *förbättringslån* (omtryckt 1973: 535, ändrad 1974: 950) har lämnats förut under anslaget Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.

Tomträttslån till kommuner enligt tomträttslånekungörelsen (1965: 905, ändrad senast 1974: 956) kan utgå till kommuner som upplåtit tomträtt till mark för bostadsändamål.

Lån enligt kungörelsen (1972: 760, ändrad senast 1974: 256) om lån avseende kostnader för outhyrda lägenheter — *hyresförlustlån* — utgår för täckande av viss del av hyresförluster under åren 1971—1974.

För långivningen i form av bostadslån och förbättringslån fastställer riksdagen årligen olika ramar. Kungl. Maj:t har bemyndigande att under vissa förutsättningar utvidga de fastställda ramarna. 1974 års riksdag har medgivit att ramen för lån till nybyggnad för år 1974 fastställs till 8 375 000 m² våningsyta motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 75 000 jämte lokaler som omfattas av låneunderlag och pantvärde för bostadslån. För vart och ett av åren 1975 och 1976 har ramen samma omfattning som för år 1974. Lån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån får beviljas intill ett belopp av 240 milj. kr. under vart och ett av åren 1974 och 1975.

Anslaget till fonden, vilket anvisas med det belopp som behövs för utbetalning av beviljade lån, har förts upp med 3 155 milj. kr. för budgetåret 1974/75.

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen anför beträffande *bostadsbyggandets och långivningens omfattning och inriktning* följande.

År 1973 färdigställdes genom nybyggnad 97 500 lägenheter, vilket innebär en minskning med 6 600 lägenheter i jämförelse med år 1972. Minskningen avsåg helt flerfamiljshusbyggandet (—13 200 lägenheter), medan antalet färdigställda småhus ökade med 6 700 lägenheter.

Tillskottet av lägenheter under år 1973 fördelade sig med 43 800 på lägenheter i småhus och 53 700 lägenheter i övriga hus — här be-

nämnda flerfamiljshus. Andelen lägenheter i småhus uppgick härmed till 45 %, vilket innebär en ökning med 9 procentenheter jämfört med år 1972.

Av 1973 års tillskott av lägenheter i flerfamiljshus utgjordes 1 158 av rum i s. k. specialbostäder, dvs. bostäder för studenter, åldringar i ålderdomshem, personal vid sjukhus och vårdanstalter etc. Totalt minskade nyproduktionen av specialbostäder mellan åren 1972 och 1973 med ca 3 000 rum.

Under år 1974 torde färdigställandet komma att uppgå till ca 83 000 lägenheter, dvs. 14 500 lägenheter mindre än under år 1973. Antalet färdigställda lägenheter i småhus beräknas till ca 45 000 och antalet lägenheter i flerfamiljshus till ca 38 000.

Även i fråga om påbörjandet redovisas fortsatt nedgång. Sålunda påbörjades 79 700 lägenheter under år 1973, dvs. 18 800 färre än under år 1972. Påbörjandet av småhus var i stort sett oförändrat och uppgick under resp. år till ca 43 000 lägenheter, medan flerfamiljshusproduktionen minskade från 55 800 till 36 600 lägenheter. Detta innebar en ökning av andelen lägenheter i småhus från 43 % till 54 %.

De av Kungl. Maj:t fastställda ramarna för beslut om bostadslån till nybyggnadsföretag innebär för år 1974 inte någon begränsning av långivningen och därmed påbörjandet. För företag utan statliga lån gäller en ram för meddelande av byggnadstillstånd på 8 000 lägenheter och en ram på 1 500 vårdplatser i ålderdomshem. Enligt styrelsens bedömningar kommer lån- och tillståndsgivningen år 1974 att avse företag med totalt 67 000 à 68 000 lägenheter.

I fråga om bostadsbyggandets regionala fördelning var storstadsområdenas andel av färdigställandet i hela riket under år 1973 35 % jämfört med 37 % år 1972. Motsvarande minskning av antalet lägenheter var 4 300. Minskningen var markant i Stor-Göteborg med drygt 2 600 lägenheter och Stor-Malmö med 1 300 lägenheter, medan antalet färdigställda lägenheter i Stor-Stockholm var i stort oförändrat. I landet i övrigt minskade färdigställandet i de största kommunblocken med 2 300 lägenheter.

Antalet påbörjade lägenheter i storstadsområdena minskade med ca 7 500 lägenheter mellan åren 1972 och 1973 — andelen sjönk därigenom från 35 % till 34 %. Minskningen var relativt sett störst i Stor-Malmö.

Beträffande fördelningen på lägenhetstyper minskade andelen lägenheter om ett rum och kök i flerfamiljshus under år 1973 medan andelen lägenheter om främst två och tre rum ökade. I småhusen var lägenhetsfördelningen i stort sett densamma som år 1972. Lägenheter fördelade på lägenhetstyper i hus färdigställda under åren 1971—1973 redovisas i följande tablå.

Inflyttningsfärdiga lägenheter fördelade på lägenhetstyper

År för inflyttning	Antal lägenheter	Därav i % om			
		1 rum	2 rum	3 rum	4 el. flera rum
Samtliga					
1971	107 188	19,5	20,8	27,5	32,2
1972	104 046	18,8	20,0	24,5	36,8
1973	97 484	14,0	18,4	22,9	44,7
Småhus					
1971	31 945	2,3	3,4	6,9	87,4
1972	37 135	1,4	2,5	7,9	88,2
1973	43 752	1,0	2,0	8,1	88,9
Flerfamiljshus					
1971	75 243	26,8	28,1	36,3	8,8
1972	66 911	28,4	29,6	33,7	8,2
1973	53 732	24,7	31,7	34,9	8,8

Den genomsnittliga lägenhetsytan för flerfamiljshus med preliminärt beslut om bostadslån fortsatte att minska under år 1973 och uppgick till ca 65 m^2. I småhusen har däremot ytan ökat ytterligare under år 1973.

Vad gäller de färdigställda småhusens fördelning efter byggherrekategori har den offentliga och den kooperativa sektorns andel ytterligare minskat och uppgick år 1973 till 6 %, medan den enskilda sektorns andel ökat till 94 %. Beträffande flerfamiljshusen har både den kooperativa och den enskilda sektorns andel fortsatt att minska under år 1973. Den offentliga sektorn har däremot ökat i betydande grad och var år 1973 68 %.

Antalet färdigställda lägenheter utan statligt stöd ökade under år 1973 till 17 400, dvs. med ca 1 600 lägenheter. Av det totala lägenhetstillskottet år 1973 var 82 % statligt belånat jämfört med 85 % under år 1972. Andelen färdigställda småhus med statligt stöd har fortsatt att minska även under år 1973 och uppgick till 66 %, medan andelen flerfamiljshus med statligt stöd var oförändrat 95 %.

Av de lägenheter som påbörjades under år 1973 hade 81 % statligt stöd. För småhusen och flerfamiljshusen var andelen 69 resp. 96 %.

Under vart och ett av åren 1971 och 1972 steg *byggnadskostnaderna* för flerfamiljshus enligt byggnadskostnadsindex med drygt 7 %. Motsvarande ökning för år 1973 var 11,2 %.

Den större indexökningen år 1973 beror huvudsakligen på materialprisutvecklingen. Mellan januari 1973 och januari 1974 ökade indextalen för trävaror och snickerier med 43 %, för järnvaror med nära 30 % samt för betong och murmaterial med 12 %. Totalt ökade index för materialpriser under perioden med nära 15 %.

En bedömning av byggnadskostnadernas förändring med ledning av den s. k. låneunderlagsgruppens statistik över uppgivna kostnader för

statligt belånade flerfamiljshus och småhus försvåras av att byggnadskostnadsbegreppet förändrats år 1973. Detta förhållande beror på att begreppet tomtkostnad fått en något annorlunda innebörd. För flerfamiljshus i exploateringsområden kan emellertid jämförbara byggnadskostnader beräknas tillfredsställande. Utvecklingen redovisas i följande tablå.

År	Flerfamiljshus i exploateringsområden		
	Genomsnittlig bostadslägenhetsyta m²	Genomsnittlig byggnadskostnad per m² lägenhetsyta	
		Kr.	Ökning i %
1971	68,6	1 039	5,9
1972	67,7	1 115	7,3
1973	67,4	1 225	9,9

Tillgängliga uppgifter tyder således på att den årliga byggnadskostnadsstegringen i genomsnitt ökat från 6 à 7 % åren 1971 och 1972 till ca 10 % år 1973. En så kraftig årlig kostnadsökning har tidigare inte konstaterats under den tid låneunderlagsgruppens statistik framtagits. Som jämförelse kan nämnas att konsumentprisindex under perioden 1970—1973 årligen ökat med 6 à 7 %.

Den kraftiga materialprisökningen under år 1973 fortsatte under de första månaderna av år 1974. Den 7 mars 1974 utvidgades emellertid det gällande prisstoppet på trävaror, snickerier och monteringsfärdiga trähus till att omfatta ytterligare ett stort antal varor inom byggnadsmaterialsektorn, såsom betong-, lättbetong- och tegelprodukter, mineralull, plastprodukter, skivor av gips och asbestcement, sanitetsvaror, värmepannor och radiatorer m. m. Härigenom har den genomsnittliga materialprisökningen hejdats men inte avstannat, eftersom vissa varuslag, däribland järnvaror, inte omfattas av prisstoppet.

En begränsning av prisökningen på produktionsfaktorerna ger förutsättningar för men leder inte automatiskt till en återhållen total byggnadskostnadsökning. Produktionsbetingelserna inom bostadssektorn är härvid av stor betydelse och dessa är f. n. långt ifrån gynnsamma. Osäkerheten om efterfrågeinriktningen försvårar en långsiktig planering. Detta innebär att en viktig förutsättning för ett gott kostnadsresultat saknas. Minskningen av flerfamiljshusbyggandet har på vissa håll lett till en strukturomvandling inom producentledet. Tidigare flerfamiljshusproducerande företag läggs ned eller uppgår i större. Konkurrensen begränsas framför allt på mindre orter.

Vad gäller utvecklingen av markkostnaderna bedömer styrelsen att höjningen av markbelåningsnivån har varit något större under år 1973 än under år 1972. Anledningen härtill är dels den allmänna kostnadsut-

vecklingen tillsammans med en ökad kostnadsmedvetenhet hos kommunerna, dels vissa ändringar i beräkningsmetoden genom vilken en lokal anpassning av belåningen för markberoende kostnader är möjlig i större utsträckning än tidigare.

Uppgifter från låneunderlagsgruppens undersökningar avseende kostnader för företag med preliminärt beslut om bostadslån inom exploateringsområden tyder på en relativt oförändrad nivå för överkostnaderna, dvs. den omfattning varmed de redovisade kostnaderna överstiger schablonbeloppen. Variationen i överkostnad mellan olika regioner är dock betydande.

För de företag som under år 1973 belånades enligt den nya beräkningsmetoden utgjorde den del av pantvärdet som motsvarade tomt- och grundberedningskostnader i genomsnitt 167 kr/m² våningsyta för flerfamiljshus i exploateringsområden och 275 kr/m² våningsyta för småhus.

Av den totala produktionskostnaden utgjorde produktionskostnaden för tomt- och grundberedning 16 % för flerfamiljshus inom exploateringsområde och 24 % för småhus.

Hyrorna i nyproducerade, statsbelånade flerfamiljshus kan följas genom statistiska centralbyråns årliga undersökningar. I följande tablå belyses hyresnivån för lägenheter som färdigställts under åren 1972 och 1973. Uppgifterna för år 1973 är preliminära.

Hyrorna för lägenheter i allmännyttiga företag om 3 rum och kök färdigställda åren 1972 och 1973

År för färdigställande	Stor-Stockholm	Stor-Göteborg	Stor-Malmö	Kommunblock över 75 000 invånare	Övriga kommunblock
Hyra per lägenhet, kr. [1]					
1972	8 000	7 490	6 950	7 010	6 680
1973	8 250	8 210	7 050	7 140	7 240
Hyra per m² bostadslägenhetsyta, kr. [1]					
1972	100	95	88	90	86
1973	105	104	90	93	96
Bostadslägenhetsyta per lägenhet, m²					
1972	80	78	79	78	77
1973	78	79	78	77	75

[1] Hyra inkl. bränsle.

Uppgifterna avser den vanligaste lägenhetstypen — tre rum och kök — och sådana lägenheter i allmännyttiga företag. Omkring 35 % av lägenheterna i flerfamiljshus består av tre rum och kök, och de allmännyttiga företagen svarar för nära 70 % av det statsbelånade flerfamiljshusbyggandet.

Hyrorna för de lägenheter som färdigställdes under år 1973 var ge-

nomgående högre än i 1972 års färdigställande. Störst var ökningen i Stor-Göteborg och i de mindre kommunblocken, där hyran per m² ökade med 10—12 %.

Antalet *outhyrda lägenheter* har ökat markant under senare år. Uthyrningssituationen i nybyggda statligt belånade flerfamiljshus tre månader efter husens färdigställande redovisas i följande tablå.

Andel (%) outhyrda lägenheter inom olika ortsgrupper tre månader efter färdigställandet

Färdigställandeperiod	Stor-Stockholm	Stor-Göteborg	Stor-Malmö	Kommunblock med mer än 75 000 inv.	Övriga kommunblock	Hela riket
1971						
1 halvåret	3,2	7,4	1,2	2,4	4,2	3,9
2 ”	2,6	12,7	2,6	7,8	8,8	7,5
1972						
1 halvåret	10,3	21,8	6,9	5,9	13,0	11,4
2 ”	12,1	24,9	13,7	7,7	8,4	10,9
1973						
1 halvåret	14,8	12,4	15,3	10,2	13,3	13,2
2 ”	18,6	6,9	12,7	11,7	8,3	11,2

Andelen outhyrda lägenheter var högst, 13,2 %, i den produktion som blev inflyttningsfärdig under första halvåret 1973. För produktionen under andra halvåret 1973 skedde en minskning, vilken var särskilt markant i Stor-Göteborg.

Uppgifter enligt bostadsstyrelsens undersökningar om antalet outhyrda lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus, exkl. hus med specialbostäder, som färdigställts under år 1967 och senare redovisas i det följande. Uppgifterna avser de lägenheter som varit färdigställda t. o. m. halvåret före resp. undersökningstidpunkt.

Outhyrda lägenheter vid olika tidpunkter i statsbelånade flerfamiljshus färdigställda under åren 1967—1973

Undersökningstidpunkt	Stor-Stockholm	Stor-Göteborg	Stor-Malmö	Kommunblock med mer än 75 000 inv.	Övriga kommunblock	Hela riket
1972						
1 mars	540	2 720	330	1 690	2 920	8 200
1 september	1 220	3 910	800	2 340	4 200	12 470
1973						
1 mars	2 240	4 520	1 410	2 950	5 260	16 380
1 september	3 940	4 670	2 200	4 030	6 470	21 310
1974						
1 mars	5 180	4 720	2 270	4 050	6 760	22 980

Antalet outhyrda lägenheter den 1 mars 1974 uppgick till nära 23 000, varav drygt hälften återfanns i storstadsområdena. I jämförelse med den tidigare utvecklingen var ökningen mellan de båda senaste undersökningstillfällena relativt svag, ca 1 700 lägenheter. I Stor-Stockholm var ökningen av antalet lediga lägenheter dock avsevärd.

Jämfört med situationen den 1 mars 1973 har antalet outhyrda lägenheter ökat med 6 600 och den procentuella andelen stigit från 4,3 till 5,3 %.

Uthyrningssvårigheterna har inte endast drabbat de senast färdigställda lägenheterna utan också de något äldre husen, där åtskilliga lägenheter står tomma sedan tidigare hyresgäster flyttat. Andelen outhyrda lägenheter i dessa hus har fortsatt att öka också mellan de båda senaste undersökningstillfällena. Förändringarna framgår av följande tablå.

Andel (%) outhyrda lägenheter i hus färdigställda under åren 1967—1973

Undersöknings-tidpunkt	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
1972							
1 mars	1,7	2,4	2,5	1,8	4,3	..	..
1 september	2,4	3,1	3,6	2,5	3,4	..	..
1973							
1 mars	3,2	4,5	4,2	3,0	3,7	7,2	..
1 september	4,0	5,2	5,8	4,3	4,4	5,4	..
1974							
1 mars	4,3	5,5	5,8	5,1	4,9	4,8	7,1

Enligt bostadsstyrelsen har de årliga enkäterna om *bostadsförmedlingarnas verksamhet* under senare år alltmer kommit att belysa en del av den kommunala verksamheten i stället för att belysa bostadsmarknadsläget. Uppgifterna om kvarstående och nyregistrerade sökande har i successivt minskande grad varit ett uttryck för en aktuell och betalningskraftig bostadsefterfrågan. Som en följd av det ändrade bostadsmarknadsläget har under det senaste året flera bostadsförmedlingar lagt om sin verksamhet och några har upphört med verksamheten. Från andra har meddelats att förändringar planeras. Förändringarna innebär i regel att registreringen av sökande upphör eller begränsas och att mera vikt läggs vid information om bostadstillgången.

Av nämnda skäl är uppgifter om antal sökande i olika grupper inte längre av intresse. Under de senaste åren har emellertid i enkäterna ställts vissa allmänna frågor som avser att belysa efterfrågesituationen och förändringarna däri under det gångna året.

Övervägande antalet kommuner har ansett att det under år 1973 blivit lättare för de bostadssökande att erhålla lägenhet. Endast ett par kommuner har ansett att det blivit svårare. I 1973 års enkät har något flera

kommuner än i 1972 års uttalat att sökandena "ofta" avböjer erbjudande om lägenhet.

På frågan om det finns bostäder för vilka efterfrågan påfallande överstiger tillgången har hälften av bostadsförmedlingarna svarat att detta gäller lägenheter på högst två rum och kök.

Beträffande *kreditförsörjningen* erinrar bostadsstyrelsen om att överenskommelsen för år 1974 mellan delegationen för bostadsfinansiering och kreditinstituten om tillhandahållandet av byggnadskrediter för bostadsbyggandet bl. a. innebär att till sådana krediter även hänförts krediter till kommuner avseende tomträttsmark. Härigenom har kommunerna tillförsäkrats krediter i avvaktan på utbetalningen av tomträttslån.

Under åren 1971 och 1972 och början av år 1973 skedde en försämring i avlyftssituationen genom en förlängning av tiden mellan färdigställandet och utbetalningen av fastighetslånen. I juni 1973 nådde delegationen en överenskommelse med vissa kreditinstitut om ökade bidrag för finansiering av färdiga fastigheter. En liknande överenskommelse har uppnåtts om bankernas bidrag till den slutliga finansieringen under år 1974. En förbättring av avlyftssituationen torde härigenom erhållas.

Enligt bostadsstyrelsen kan den i lägenheter minskade bostadsproduktionen inte under den närmaste tiden i någon högre grad bidra till en förbättring av avlyftssituationen. Den stora förskjutningen mot ökad andel småhus innebär att produktionens volym och anspråken på krediter inte minskar i samma grad.

Under det gångna budgetåret har inte skett någon markerad förändring i den omfattning i vilken de statliga bostadslånen har fördjupats, dvs. att de som ersättning för andra fastighetslån har utgått med större andel av låneunderlaget än enligt huvudreglerna. Omfattningen av utbetalningarna av förskott på bostadslån, som ersättning för byggnadskrediter, har ökat jämfört med närmast föregående budgetår. Ökningen har samband med den ökade långivningen till ombyggnadsföretag.

I det följande redovisas vissa uppgifter angående de kommunala *bostadsbyggnadsprogrammen* för åren 1974—1978.

Efter att kommunindelningsreformen har genomförts är samtliga kommuner numera ålagda att upprätta bostadsbyggnadsprogram. Samtliga kommuner har också redovisat sådana program. I följande tablå redovisas det bostadsbyggande som kommunerna efter bedömning av bostadsbyggnadsbehov och resurser har ansett vara behövligt och — med hänsyn till bl. a. marktillgång och förberedelseläge — möjligt att påbörja.

De redovisade programmen sammantagna omfattar en genomsnittlig årlig produktion av 71 000 lägenheter. Under perioden minskar det årligen planerade påbörjandet från 76 400 lägenheter till 64 000 lägenheter. Denna nedgång ligger till stor del på de tre storstadsområdena, främst Stor-Stockholm.

Påbörjande enligt kommunernas program, antal lägenheter

	1974	1975	1976	1977	1978	1974—78
Stor-Stockholm	15 081	14 100	14 260	11 786	9 518	64 745
Stor-Göteborg	5 816	5 097	4 570	4 358	3 610	23 451
Stor-Malmö	4 650	4 279	4 397	4 430	4 216	21 972
Summa storstads-områden	25 547	23 476	23 227	20 574	17 344	110 168
Övriga program-kommuner	50 854	49 889	48 767	47 755	46 641	243 906
Samtliga pro-gramkommuner	**76 401**	**73 365**	**71 994**	**68 329**	**63 985**	**354 074**

Mellan de fyra senaste programomgångarna har det planerade påbörjandet minskat successivt. I programomgången 1971—1975 var sålunda den planerade volymen i genomsnitt per år 116 000 lägenheter medan motsvarande uppgift för programomgången 1974—1978 uppgår som nämnts till 71 000 lägenheter.

För hela programperioden redovisas 142 000 lägenheter i flerfamiljshus och 212 000 lägenheter i småhus. I förhållande till föregående programomgång har antalet småhuslägenheter ökat med drygt 1 000 medan antalet flerfamiljshuslägenheter däremot har minskat med drygt 72 000. I de tre senaste programomgångarna har småhusandelen ökat kraftigt, från 39 % 1972—1976 till 50 % 1973—1977 och till 60 % i den aktuella programomgången.

För hela programperioden 1974—1978 beräknas den genomsnittliga våningsytan uppgå till 80 m² i flerfamiljshus och till 123 m² i småhus. Ytan i flerfamiljshusen beräknas öka något under perioden, medan den bedöms minska för småhusen.

Det planerade byggandet har fördelats på tre markägarekategorier. För hela programperioden ligger 64 % av lägenheterna på kommunmark, 14 % på byggherremark och 16 % på övrig mark. För 6 % av lägenheterna saknas markägareuppgift. Andelen lägenheter på både kommunmark och byggherremark minskar under perioden, medan andelen ökar för övrig mark. Den minskande andelen lägenheter på kommunmark och byggherremark är till övervägande del en effekt av det ökade antalet lägenheter i småhus vilka i större utsträckning än flerfamiljshus byggs på övrig mark.

Andelen lägenheter på kommunmark är lägre i storstadsområdena än i övriga kommuner, medan andelen lägenheter på byggherremark är klart större.

I föreliggande programomgång planeras 54 000 lägenheter, motsvarande 15 % av det totala antalet lägenheter, påbörjas inom saneringsområden. I programomgången 1973—1977 var motsvarande tal 66 400 och 16 %.

I programmen skall redovisas tre olika former av sanering, nämligen saneringsprojekt som planeras i enlighet med kommunal plan eller kommunalt program, saneringsprojekt på resttomter samt övrig sanering — oftast enskild s. k. punktsanering. Av de 54 000 lägenheterna avsåg 48 % sanering enligt kommunal plan, 15 % sanering på resttomt och 37 % övrig sanering.

Beträffande tiden mellan kommunalt markförvärv och planerad byggstart gäller för 17 % av produktionen på den kommunägda marken att kommunen innehaft marken kortare tid än 5 år, för 33 % har kommunen innehaft marken 5—9 år och för 41 % minst 10 år före byggstart.

Länsbostadsnämndernas bedömningar av bostadsbyggandets (påbörjandets) omfattning har för vart och ett av åren i programomgången 1974—1978 givit följande resultat.

Påbörjande enligt länsbostadsnämnderna (i storstadsområdena de kommunala samarbetsorganen), antal lägenheter

	1974	1975	1976	1977	1978
Storstadsområdena	21 600	20 200	20 300	20 300	20 100
Landet i övrigt	45 400	45 900	45 300	45 000	45 000
Totalt	**67 000**	**66 100**	**65 600**	**65 300**	**65 100**

Fr. o. m. programomgången 1974—1978 gäller att vissa kommuner är ålagda att upprätta bostadssaneringsprogram. I styrelsens anvisningar för programomgången 1974—1978 uppmanades dessa kommuner att påbörja detta arbete genom att inventera det äldre beståndet. Redovisning av bostadssaneringsprogram skulle krävas först till programomgången 1975—1979. För att få en viss uppfattning rörande den planerade moderniseringsverksamhetens omfattning skulle dock uppgifter om denna verksamhet redovisas i programomgången 1974—1978. Redovisningen skulle omfatta de fastigheter inom resp. kommun som under perioden planeras bli ombyggda eller förbättrade (moderniserade).

Planerad moderniseringsverksamhet har redovisats av 66 kommuner. Enligt denna redovisning beräknas 19 500 lägenheter beröras av verksamheten under programperioden, varav ca 70 % ligger i storstadsområdena.

Bostadsstyrelsen redovisar följande bedömningar och förslag vad gäller *bostadsbyggnadsplan för åren 1974—1976.*

För år 1974 har riksdagen fastställt en ram om 8 375 000 m² våningsyta för beslut om bostadslån till nybyggnad av bostäder jämte lokaler. Ramen har beräknats ge utrymme för beslut avseende 75 000 lägenheter. Bostadsbyggnadsplanen omfattar därutöver ett byggande utan statliga lån beräknat till 8 000 lägenheter. För båda ramarna gemensamt tillkommer en projektreserv om 10 000 lägenheter jämte lokaler.

Hela ramen för beslut om bostadslån kommer inte att utnyttjas. Såvitt

nu kan bedömas med ledning av uppgifter från länsbostadsnämnderna kommer beslut om lån att meddelas för ca 58 000 lägenheter. För beslut om byggnadstillstånd för företag utan statliga lån, inkl. platser i ålderdomshem, har Kungl. Maj:t hittills fastställt en ram uppgående till 9 500 lägenheter. Denna ram torde helt komma att tas i anspråk.

Enligt riksdagens beslut gäller för såväl år 1975 som år 1976 en total ram för beslut om bostadslån av samma omfattning som den för år 1974, dvs. 8 375 000 m² våningsyta. Denna ram har ursprungligen beräknats på följande sätt: för bostäder 7 820 000 m², för lokaler (utöver dem som särskilt anges i det följande) 350 000 m², för skollokaler i integrerade anläggningar 50 000 m², för barnstugor 135 000 m² och för lokaler i äldre områden 20 000 m² våningsyta. Sistnämnda antal kvadratmeter för lokaler i äldre områden utgör inom den totala ramen en särskilt angiven ram som inte får överskridas. Tillståndsgivningen avseende företag utan statliga lån beräknades till 8 000 lägenheter för såväl år 1975 som år 1976, och för ramarna gemensamt har för år 1975 fastställts en projektreserv av högst 10 000 lägenheter jämte lokaler som byggts med statliga lån.

På grundval av de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen för åren 1974—1978 har länsbostadsnämnderna för nämnda år angivit en genomsnittlig årlig produktion av 65 800 lägenheter. För år 1974 bedöms produktionen till 67 000 lägenheter, för år 1975 till 66 000 och för vart och ett av åren 1976 och 1977 till 65 500. Jämfört med programperioden 1973—1977 innebär denna bedömning en minskning med i genomsnitt 15 500 lägenheter per år, dvs. omkring 20 %.

Kommunernas bedömningar i programmen av bostadsbyggnadsbehov och redovisningarna av planerat byggande är — liksom nämndernas motsvarande bedömningar — mycket osäkra.

En utgångspunkt för beslut om en bostadsbyggnadsplan bör emellertid vara att planen ger utrymme för den produktion som visar sig erforderlig. Inom en plan fastställd på detta sätt bör dock enligt bostadsstyrelsens mening — som bl. a. framförts i anslagsframställningen för budgetåret 1974/75 — finnas en begränsning för byggandet utan statliga lån.

För de två första åren av den period som förslaget till bostadsbyggnadsplan skall avse har riksdagen redan, som förut redovisats, beslutat om en bostadsbyggnadsplan av samma omfattning som den för år 1974. För år 1975 tillkommer dessutom en projektreserv motsvarande 10 000 lägenheter. Mot bakgrund av kommunernas planeringsnivå för perioden 1974—1978 synes en bostadsbyggnadsplan av i stort sett denna omfattning kunna gälla även för år 1977. Styrelsen utgår härvid från att tillståndsgivningen avseende företag utan statligt lån begränsas till 8 000 lägenheter.

Styrelsen förutsätter att en utifrån dessa grunder fastställd plan omprövas i höjande riktning om behov härav kommer att föreligga.

Bostadsstyrelsen föreslår sålunda följande *ramar för beslut om bostadslån.*

Det i totalramen för år 1975 och år 1976 ingående för bostäder beräknade kvadratmeterantalet, 7 820 000, ger vid nuvarande produktionsplanering med ca 40 % av lägenheterna i flerfamiljshus och en genomsnittlig våningsyta på 79 m² samt 60 % i småhus med en genomsnittlig våningsyta på 127 m² utrymme för ca 72 500 lägenheter. Detta något lägre utfall i lägenheter bör kunna godtas. För bostäder bör sålunda alltfort beräknas 7 820 000 m².

Några erfarenheter av den faktiska omfattningen av långivningen till lokaler och fördelning på olika typer av lokaler finns ännu inte för ett helt kalenderår. Det inom gällande ramar beräknade utrymmet torde dock, såvitt gäller år 1974 och år 1975, vara större än den sannolika långivningen. För nämnda år kommer enligt länsbostadsnämndernas bedömningar långivningen att avse lokaler för tillhopa ca 370 000 m² resp. 325 000 m². Uppgifterna i de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen ger för år 1974 samma nivå. För de följande åren innebär inte programmen någon ledning, då kommunerna synes ha svårigheter att i tillräcklig omfattning inbegripa lokalbyggandet i sin planering. Föreliggande uppgifter visar dock att delramen på 20 000 m² för lokaler i äldre områden f. n. är väl avvägd.

Med hänsyn till osäkerheten i lokalbelåningens omfattning och till att även denna bör få en omfattning som svarar mot uppkommande byggініtiativ bör för lokaler räknas med oförändrat antal kvadratmeter, dvs. 555 000 m².

Den totala ramen för vart och ett av åren 1975, 1976 och 1977 bör därför fastställas till 8 375 000 m².

Medelsramen för beslut om bostadslån till nybyggnad för år 1975 beräknas i det följande med utgångspunkt i det förut nämnda antagandet att den föreslagna ramen för bostäder, 7 820 000 m², ger utrymme för omkring 72 500 lägenheter.

Under första halvåret 1974 var de genomsnittliga lånebeloppen per lägenhet vid preliminärt beslut ca 27 400 kr. för flerfamiljshus och ca 29 300 kr. för småhus. Med hänsyn till en sannolik kommande höjning av tidskoefficienten kommer genomsnittsbeloppen i 1975 års långivning att bli högre. Styrelsen anser sig dock inte nu böra göra någon bedömning av denna höjning och räknar därför med oförändrade belopp. Således kan behovet av medel för beslut om bostadslån till nybyggnad under kalenderåret 1975 beräknas till följande belopp.

Bostadslån till nya flerfamiljshus (29 000 lgh × 27 400 kr.)	795 000 000
Bostadslån till nya småhus (43 500 lgh × 29 300 kr.)	1 275 000 000
Totalt	**2 070 000 000**

Ramen för beslut om bostadslån till ombyggnad och räntebärande förbättringslån har fastställts till 240 milj. kr. för vart och ett av åren 1974 och 1975.

Länsbostadsnämnderna har beräknat att beslut om bostadslån till ombyggnad kommer att meddelas för ca 150 milj. kr. och 180 milj. kr. under år 1974 resp. år 1975. Nämnderna räknar vidare med att meddela beslut om räntebärande förbättringslån till ett belopp av ca 70 resp. 80 milj. kr. under dessa år.

För år 1974 innebär nämndernas beräkningar ett totalt medelsbehov av 220 milj. kr. Såvitt nu kan bedömas erfordras ingen ramutvidgning för detta år.

Nämndernas beräkningar avseende år 1975 avser totalt lånemedelsbehov av 260 milj. kr. Med hänsyn till de bemyndiganden Kungl. Maj:t har att vidga ramen ger inte dessa beräkningar anledning till ändring av den redan fastställda ramen på 240 milj. kr.

För år 1976 bör ramen preliminärt fastställas till 260 milj. kr.

Den särskilda ramen för beslut om förhöjt låneunderlag för kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse utgör för vart och ett av åren 1974 och 1975 högst 10 milj. kr. Då ifrågavarande långivning på sikt torde komma att öka i omfattning, bör den särskilda ramen för kalenderåret 1976 vidgas till 15 milj. kr.

I fråga om *anslagsbehov* anför bostadsstyrelsen att anslagsbelastningen under budgetåret 1973/74 uppgick till 2 551 milj. kr. I sin anslagsframställning för nämnda budgetår beräknade styrelsen utgifterna till sammanlagt 3 130 milj. kr. Utgifterna blev således 579 milj. kr. mindre än beräknat, varav drygt 200 milj. kr. avsåg lån till nybyggnad av flerfamiljshus och ca 300 milj. kr. lån till nybyggnad av småhus. Beträffande småhusen förklaras skillnaden till en del av en försening i utbetalningarna till följd av osäkerheten om eventuell kompensation för mervärdeskatt och en reducering av lånebeloppen till följd av denna kompensation. Den gjorda beräkningen byggde helt på nämndernas bedömningar. Dessa ansåg styrelsen vara realistiska, då antalet lägenheter väl svarade mot den preliminära långivningen under en tidigare period. Dessa bedömningar kan emellertid ha inneburit överskattningar bl. a. med hänsyn till att man avstår från preliminärt beviljade bostadslån till småhus i det slutliga skedet.

Behållningen på anslaget vid utgången av budgetåret 1973/74 blev 834 milj. kr. i stället för beräknade ca 255 milj. kr.

Länsbostadsnämnderna har beräknat utbetalningarna av lån till nybyggnad under budgetåren 1974/75 och 1975/76. Nämnderna räknar med att utbetalning av lån under de nämnda budgetåren till nya flerfamiljshus kommer att avse 51 100 resp. 41 600 lägenheter. Motsvarande uppgift för småhus är 35 400 resp. 35 200 lägenheter.

Med hänsyn till erfarenheterna av nämndernas beräkningar avseende

budgetåret 1973/74 synes en viss reducering böra ske för småhusen. Såvitt gäller budgetåret 1974/75 motverkas denna reducering dock av att de försenade utbetalningarna under budgetåret 1973/74 i stället kommer att belasta budgetåret 1974/75.

Vid nämndernas beräkningar har hänsyn inte tagits till reduceringen av låneunderlag och därmed lånebelopp till följd av kompensationen för mervärdeskatt. Minskningen av utgifterna på grund härav har uppskattats till 300 milj. kr. budgetåret 1974/75 och 150 milj. kr. budgetåret 1975/76. Vid beräkning av utgiftsminskningen under budgetåret 1974/75 har antagits att utbetalningarna till en fjärdedel avser sådana ärenden där bottenkrediter redan ordnats och att reduktionen för momskompensationen görs endast på statslån och egen insats.

Anslagsbelastningen för de båda budgetåren beräknar styrelsen enligt följande tablå. Skuldökningen på paritetslån och utbetalningen av räntelån har beräknats under förutsättning av nu gällande paritetstal och räntor.

Beräknad anslagsbelastning för budgetåren 1974/75 och 1975/76

	Milj. kr. 1974/75	1975/76
Utbetalning av:		
lån till nybyggnad av flerfamiljshus	1 040	945
lån till nybyggnad av småhus	845	845
ombyggnads- och förbättringslån	220	220
skuldökning på paritetslån	675	850
räntelån	685	710
tomträttslån	200	175
lån för hyresförluster	220	280
Förskott, netto	0	0
Amorteringar och inlösen	750	770
Anslagsbelastning	**3 135**	**3 255**

Vid ingången av budgetåret 1974/75 fanns, som nämnts, en behållning på anslaget på 834 milj. kr. För budgetåret har anvisats ett anslag på 3 155 milj. kr. En behållning på ca 855 milj. kr. skulle sålunda finnas på anslaget vid ingången av budgetåret 1975/76. Då anslagsbelastningen beräknats till 3 255 milj. kr. kan anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 beräknas bli 2 400 milj. kr.

Bostadsstyrelsen har också tagit upp *vissa särskilda lånefrågor.*

Beträffande *belåning av småhus* erinrar styrelsen om att den i anslagsframställningen för budgetåret 1974/75 redovisade olika negativa effekter av maximeringen av låneunderlaget och angav två alternativ till ändring av bestämmelserna, antingen höjning av maximigränsen eller ett slopande av den med innebörd att låneunderlaget skulle få uppgå till samma belopp som pantvärdet enligt gällande bestämmelser. Styrelsen förordade det förstnämnda alternativet.

Tillämpningen av regler om en viss maximistorlek för huset som förutsättning för lån — både i nuvarande utformning enligt 11 § bostadslånekungörelsen och tidigare utformningar — innebär besvärande gränsdragnings- och tolkningsproblem. Det finns därför starka skäl för deras slopande. I stället skulle de kunna ersättas av en maximering av låneunderlag och pantvärde. För hus, som är större än hus motsvarande en sådan maximigräns, avtar vid ökande skillnad intresset för statligt lån, varigenom en gräns ändå erhålls i praktiken.

Styrelsen har vid en förnyad prövning av dessa frågor stannat inför detta tredje alternativ.

Styrelsen föreslår sålunda att bestämmelserna i 11 § bostadslånekungörelsen utgår och att föreskrifterna till 19 § om maximering av låneunderlaget ändras så att maximibeloppet svarar mot ett hus av den storlek och utformning som anges i 11 §. Styrelsen anser att det inte finns något behov av att kunna överskrida detta belopp av de skäl som anges i 11 § andra stycket.

Styrelsen anser att tidigare förslag om slopandet av begränsningen av fördjupningsmöjligheterna alltjämt har aktualitet. Den under året vidtagna ändringen av bl. a. stadshypoteksföreningarnas möjligheter att bevilja lån till företag utanför s. k. hälsovårdstätort har inte annat än delvis minskat behovet av ett genomförande av styrelsens förslag.

Vidare upprepar styrelsen sitt i föregående års anslagsframställning framlagda förslag att fördjupningsreglerna även i övrigt bör ändras så att den generella utgångspunkten för fördjupningen bör vara statslånets beräknade nedre gräns.

Den särskilda regeln om att fördjupningens omfattning skall i vissa sammanhang närmare regleras av bostadsstyrelsen torde bli överflödig. För ombyggnad av flerfamiljshus bör den naturliga begränsningen finnas att det totala lånet inte får överstiga lånet för en motsvarande nybyggnad. För nybyggnad av flerfamiljshus finns vidare ingen anledning att utöka fördjupningens maximala storlek utöver gällande 10 % av låneunderlaget.

Enligt gällande bestämmelser kan *lån för täckande av hyresförluster* utgå för utebliven hyra t. o. m. år 1974.

I boende- och bostadsfinansieringsutredningarnas betänkande (SOU 1974: 57) Lägenhetsreserv har framlagts olika alternativ för lösning av de ekonomiska problem som ett lägenhetsöverskott medför. Styrelsen erinrar om att den i yttrande över betänkandet förordat ett system med anknytning till gällande bestämmelser om hyresförlustlån.

Om beslut om ett mera permanent system inte kommer att fattas föreslår bostadsstyrelsen att — i avvaktan på beslut om ett sådant system — möjligheterna till lån enligt gällande regler utsträcks till att avse även förluster uppkomna under år 1975.

Styrelsen anför beträffande situationen för *studentbostadsföretagen* att flera sådana företag under senare år har fått ekonomiska problem till följd av ett stort antal outhyrda lägenheter.

För att sanera studentbostadsföretagens ekonomi kan enligt styrelsen behövas åtgärder av olika slag.

De svårigheter som under senare år uppkommit att uthyra studentbostäder har föranlett vissa studentbostadsföretag att överväga en ombyggnad syftande till en sammanslagning av enkelrum och motsvarande till större lägenheter. Bostadsstyrelsen anser att en sådan ändring i många fall kan vara berättigad. Detta är sålunda en typ av åtgärd som måste prövas för att företagen skall komma ur den nuvarande situationen med stort antal outhyrda smålägenheter.

Sådana ombyggnader blir kostsamma. Två studentbostadsföretag har i framställningar till Kungl. Maj:t hemställt om att statliga räntefria lån skall kunna utgå för dylik ombyggnad. Styrelsen har i sina yttranden över framställningarna tillstyrkt denna möjlighet.

Då det bör finnas en generell möjlighet att utlämna sådana lån, föreslår styrelsen att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande att medge ränte- och amorteringsfria lån till ombyggnad av studentbostadshus. Lånen bör kunna uppgå till ett belopp av 100 % av den för ombyggnaden godtagbara kostnaden. Ränte- och amorteringsfriheten bör gälla under en period av tio år. Inför periodens utgång bör prövning ske av eventuell förlängning.

Vidare föreslår styrelsen att Kungl. Maj:t utverkar bemyndigande att när särskilda skäl därtill föreligger besluta om avskrivning av för studentbostäder utestående inventarielån. I sammanhanget erinrar styrelsen om att sådana lån utlämnas utan säkerhet.

Föredraganden

Samhällets åtgärder för att främja bostadsförsörjningen har efter hand resulterat i påtagliga förbättringar av boendeförhållandena i landet. Att uppnå balans mellan tillgång och efterfrågan på bostäder har varit ett väsentligt mål för den bostadspolitik som bedrivits sedan år 1945. Detta mål har nu i väsentliga avseenden nåtts. Samtidigt har lägenheternas utrymmes- och utrustningsstandard förbättrats högst väsentligt.

Denna gynnsamma utveckling kan dock inte undanskymma att det uppkommit nya problem och svårigheter på bostadsområdet. Under senare år har den bostadspolitiska debatten i stor utsträckning rört utvecklingen av paritetslånesystemet, skillnaderna i ekonomiska villkor för bostäder med skilda besittningsformer, tendenserna till ökad skiktning av boende i olika områden, bristerna i fråga om miljö och service i en del nybyggda bostadsområden samt bostadsbyggandets omfattning och inriktning. För att få en samlad bild av läge och reformbehov på

bostadsområdet tillsatte regeringen under 1970-talets första år flera utredningar, vilka presenterade sina överväganden och förslag under våren 1974. På grundval av bl. a. detta material fattade riksdagen i slutet av år 1974 beslut om väsentliga reformer rörande bostadsfinansieringen, markpolitiken, konkurrensen inom bostadsbyggandet, hyressättningen, boendemiljön, boendedemokratin samt bostadstilläggen (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372).

Riksdagens beslut i fråga om bostadsfinansieringen innebär i korthet följande.

Lånesystemet tillförs direkta subventioner vilka undanröjer problemen med skuldökning. Genom den nya finansieringsformen uppnås vidare en bättre likställdhet i fråga om boendekostnader för olika besittningsformer och bättre förutsättningar för en i förhållande till de boendes betalningsförmåga rimlig hyresnivå i senare årgångar av hus.

Nyproducerade hyres- och bostadsrättslägenheter får genom det nya finansieringssystemet en kapitalkostnadsnivå på 4 %. Detta uppnås genom en garanterad ränta i nyproduktionen på 3,9 % under det första året av lånetiden. För nyproducerade småhus som bebos av låntagaren är motsvarande ränta 6 %. Räntebidrag skall utgå med belopp som motsvarar skillnaden mellan de faktiska räntekostnaderna på bottenlån och statslån samt den garanterade räntenivån. Den garanterade räntan skall höjas för varje följande år av lånetiden. Den årliga höjningen skall vara 0,20 procentenheter för småhus som bebos av låntagaren. För hyres- och bostadsrättshus skall höjningen vara 0,15 procentenheter under fem år och därefter 0,20 procentenheter.

Även beståndet av bostäder med ränte- och paritetslån omfattas av den nya finansieringsordningen. Hyres- och bostadsrättslägenheter färdigställda åren 1965—1974 tillförs räntesubventioner i en omfattning som gör det möjligt både att eliminera fortsatt skuldökning och att sänka kapitalkostnaderna så att kostnadsparitet uppnås i förhållande till nyproduktionen. Paritet erhålls genom att den garanterade räntan varieras för olika årgångar av hus. Beståndet av småhus med ränte- och paritetslån som bebos av låntagaren tillförs likaså räntesubventioner i syfte att undvika fortsatt skuldökning. Småhus med nominella lån skall efter ansökan kunna få räntesubventioner. Genom att subventionerna avpassas så att kostnadsparitet skall uppnås med nyproduktionen sker en viss omedelbar ökning av kapitalkostnaderna för de ränte- och paritetsbelånade småhusen. På sikt blir denna utformning av lånesystemet dock väsentligt gynnsammare för låntagarna än om det tidigare lånesystemet hade behållits oförändrat.

Räntesubventionerna för beståndet av bostäder skall årligen minska i samma takt som gäller för nytillkommande lägenheter.

Reformerna inom finansieringssystemet innebär vidare bl. a. en höjning av statslånets storlek och den övre lånegränsen för småhus som

bebos av låntagaren till 25 % av låneunderlaget resp. 95 % av pantvärdet. För bostadsrättsföreningar som arbetar utan enskilt vinstsyfte och har kommunal insyn har motsvarande lånegränser höjts till 29 resp. 99 %. Härigenom kan i princip kontantinsatsen för dessa båda besittningsformer minskas till hälften av vad den tidigare har varit.

De här redovisade bostadspolitiska reformerna präglar i hög grad årets budgetproposition och medför väsentliga förändringar i fråga om anslagen. Sålunda överförs betydande belopp från kapitalbudgeten till driftbudgeten genom att räntesubventionerna tas upp på anslaget Räntebidrag m. m. samtidigt som skuldökningen inom lånesystemet, vilken tidigare redovisades under anslaget Lånefonden för bostadsbyggande, bortfaller. Jag återkommer till en närmare redovisning härav längre fram i min redogörelse.

I det följande tar jag upp frågor som har samband med bostadsstyrelsens anslagsframställning och behandlar först *bostadsbyggandets omfattning och inriktning m. m.*

Situationen på bostadsmarknaden har under de senaste åren kännetecknats av en vikande efterfrågan på bostäder i nyproducerade eller några år gamla flerfamiljshus på många håll i landet. Som följd härav har påbörjandet av lägenheter i flerfamiljshus minskat men trots detta har antalet outhyrda lägenheter ökat under år 1974. Enligt bostadsstyrelsens undersökningar fanns det den 1 september 1974 omkring 26 600 outhyrda lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus färdigställda år 1967 och senare, exkl. hus med specialbostäder, dvs. studentbostadshus, ungdomshotell etc. Ett halvår tidigare var motsvarande antal 23 000. Ökningen har varit särskilt markant i de årgångar av hus som färdigställdes åren 1968 och 1969. Särskilt i Stor-Malmö och Stor-Göteborg är andelen outhyrda lägenheter hög i dessa årgångar. I Stor-Göteborg är uthyrningssvårigheterna emellertid lika stora i 1970 och 1971 års färdigställande. I Stor-Stockholm däremot är de tomma lägenheterna i hög grad koncentrerade till de bostadsområden som färdigställts under de två senaste åren. Även för många studentbostadsföretag har uthyrningssvårigheterna ökat under senare år. Antalet lediga rum eller lägenheter i hus som ägs av sådana företag kan beräknas till ca 5 000.

Hyresförlusterna för de tomma lägenheterna medför betydande svårigheter för många bostadsföretag och kommuner. Företagen har genom tidigare beslut av riksdagar getts möjligheter att medelst statliga lån täcka sådana förluster som uppkom under åren 1971—1974. Utvecklingen under år 1974 med ökande uthyrningssvårigheter visar att det finns behov av stöd för täckande av hyresförluster under ytterligare en tid. Jag återkommer till denna fråga i det följande liksom till vissa andra åtgärder som kan övervägas för att begränsa hyresförlusterna för bostadsföretagen.

I de fall hyresförlustlån utgår föreligger även vissa möjligheter för

företagen att erhålla eftergift av lånen. 1973 års riksdag (CU 1973: 19, rskr 1973: 208) bemyndigade regeringen att under vissa förutsättningar medge dylik eftergift. Jag har tidigare under anslaget Eftergift av hyresförlustlån redovisat principerna för beviljande av eftergift.

Den av förra årets riksdag fastställda bostadsbyggnadsplanen för år 1974 innefattade en ram avseende det statligt belånade bostadsbyggandet som beräknades ge utrymme för 75 000 lägenheter jämte lokaler som byggs med statligt stöd. Byggandet utan statliga lån angavs till 8 000 lägenheter. Planen gav alltså förutsättningar för påbörjande av sammanlagt ca 83 000 lägenheter. Vidare tillkom en projektreserv om 10 000 lägenheter.

En relativt stor del av ramen för beslut om bostadslån utnyttjades inte under år 1974. Antalet lägenheter för vilka lånebeslut meddelades beräknas sålunda uppgå till ca 60 000. Ramen för beslut om byggnadstillstånd för byggandet utan statliga lån vidgades under året till totalt 9 500 lägenheter. Antalet lägenheter för vilka lånebeslut eller byggnadstillstånd meddelades under år 1974 kan alltså uppskattas till ca 70 000. Det faktiska påbörjandet kan antas ha fått ungefär samma omfattning.

Bostadsmarknadsläget har medfört viss osäkerhet hos kommunerna inte bara i fråga om bostadsbyggandets omfattning utan kanske i än högre grad vad gäller dess inriktning och bostadsområdenas utformning. Denna osäkerhet påverkar givetvis kommunernas långsiktiga planering liksom igångsättningen av nya bostadsprojekt. Igångsättningen under år 1974 minskade med ungefär 10 000 lägenheter jämfört med år 1973. Nedgången avsåg helt flerfamiljshusproduktionen medan antalet påbörjade småhus ökade något till närmare 45 000 lägenheter. Småhusandelen av det totala påbörjandet blev därmed ca 65 %. Motsvarande andel för år 1970 var ca 30 %.

Bostadsbyggandet har successivt minskat sedan år 1970. Nedgången i nyproduktionen — mätt i antal lägenheter — innebär emellertid inte att produktionsvolymen minskat i samma utsträckning. Förskjutningen mot ett ökat småhusbyggande har gjort att bruttoinvesteringarna i bostäder (inkl. ombyggnader) räknat i fasta priser varit relativt stabila under senare år. Först under år 1974 har en mera betydande minskning skett. De volymmässiga förändringarna i bruttoinvesteringarna andelen av det totala påbörjandet blev därmed ca 65 %. Motsvarande andel för år 1970 var ca 30 %.

Det ökade småhusbyggandet medför vidare att den genomsnittliga lägenhetsstorleken fortsätter att öka i nyproduktionen. För den produktion som färdigställdes år 1974 — exkl. lägenheter i specialbostäder — kan genomsnittliga antalet rumsenheter (rum och kök) per lägenhet beräknas till 4,50. Fyra år tidigare var motsvarande antal rumsenheter 4,02. Stora skillnader föreligger emellertid vad gäller lägenhetsstorlekarna i flerfamiljshus resp. i småhus. De större lägenheterna om fyra

eller flera rum byggs sålunda till dominerande del i småhus. Andelen sådana lägenheter utgör f. n. omkring 90 % av småhusproduktionen mot ca 9 % för flerfamiljshusen. De gynnsammare villkor för bostadsfinansieringen som nyligen beslutats bör emellertid kunna medföra en förskjutning i flerfamiljshusbyggandet mot en ökad andel större lägenheter.

Beträffande lägenhetsytorna synes utvecklingen mot allt större skillnader mellan flerfamiljshus och småhus ha avstannat. Den genomsnittliga lägenhetsytan i flerfamiljshus minskade mellan åren 1968 och 1973 från 72 m² till 65 m². Samtidigt härmed ökade motsvarande yta i småhusen till drygt 115 m². Skillnaden mellan hustyperna ökade sålunda successivt och uppgick år 1973 till 50 m². Av tillgänglig statistik att döma har det emellertid skett en stabilisering i detta hänseende under år 1974. De genomsnittliga lägenhetsytorna har inte förändrats för någon av hustyperna.

Situationen på bostadsmarknaden har inneburit att ökad uppmärksamhet under senare år kunnat ägnas ombyggnads- och förbättringsverksamheten. Statsmakterna har också väsentligt utvidgat och stärkt det ekonomiska stödet till denna verksamhet. Effekterna härav har bl. a. visat sig i en ökad ombyggnad av flerfamiljshus. Under år 1974 kan sålunda omkring 6 000 flerfamiljshuslägenheter beräknas ha blivit moderniserade, en inte oväsentlig ökning sedan 1970-talets första år då 1 500—2 000 lägenheter årligen byggdes om. Det nya bostadsfinansieringssystemet innebär att räntesubventioner skall utgå även för sådana ombyggnadsföretag som tidigare inte kunde få bostadslån med kapitalkostnadsomfördelning. Detta bör kunna främja en ytterligare ökning av moderniseringsverksamheten.

De vidgade finansieringsmöjligheterna under senare år för förnyelse av den äldre bostadsbebyggelsen möjliggör förbättringar för de boende såväl inom själva bostäderna som i den yttre miljön. I detta sammanhang vill jag också erinra om det av riksdagen nyligen fattade beslutet att statliga bidrag skall kunna utgå för miljöförbättrande åtgärder i tidigare byggda områden. I samband med det beslutet anvisade riksdagen ytterligare anslag på 15 milj. kr. för innevarande budgetår att användas för särskilda insatser för en barnvänlig boendemiljö. Syftet med dessa åtgärder är att söka rätta till förekommande brister inom bostadsområdena i fråga om utemiljön, lekplatser, tillgången till lokaler och service av olika slag, trafikförhållandena etc.

Beträffande *kreditförsörjningen* träffade delegationen för bostadsfinansiering även år 1974 överenskommelse med bankinstituten om byggnadskrediter till det statligt belånade bostadsbyggandet. Överenskommelsen innebar bl. a. att till byggnadskrediterna även hänförs krediter till kommuner avseende tomträttsmark. Härigenom tillförsäkras kommunerna ett finansiellt stöd i avvaktan på att tomträttslån skall utbetalas. Under

året har endast mindre störningar inträffat i kreditförsörjningen under byggnadstiden. De svårigheter som uppkommit är väsentligen en följd av den ändrade produktionsinriktningen inom bostadsbyggandet. Problemen har sålunda i huvudsak gällt småhus, där låntagaren inte kunnat prestera tillräcklig kontantinsats eller saknat fastare bankförbindelser. Även i vissa ombyggnadsfall har kreditsvårigheter uppstått på grund av bankernas tveksamhet om byggherrarnas ekonomiska stabilitet och om deras förmåga att över huvud taget genomföra ombyggnadsföretagen.

När det gäller försörjningen med långfristiga fastighetslån har delegationen såväl år 1973 som 1974 träffat överenskommelse med bankerna i syfte att förbättra avlyftssituationen. Överenskommelsen för år 1974 innebar att bankerna åtog sig att under detta år bidra med ca 4 miljarder kr. till finansieringen av färdiga bostadsfastigheter. Detta tillskott innebar att avlyftskörna under år 1974 krympte inte oväsentligt. Som jag tidigare har nämnt medför den i lägenheter räknat minskade bostadsproduktionen inte någon motsvarande nedgång i fråga om bostadsinvesteringarna. Förskjutningen mot ett ökat småhusbyggande innebär att produktionsvolymen och anspråken på krediter inte har ändrats mera påtagligt under senare år. Den av riksdagen nyligen beslutade kreditpolitiska lagstiftningen (prop. 1974: 168, FiU 1974: 39, rskr 1974: 357), bör vid behov kunna bidra till en förbättring av avlyftssituationen. Beslutet innebär bl. a. att, i den mån överenskommelser som säkrar finansieringen av färdiga bostäder inte kan nås, regler om allmän placeringsplikt skall kunna tillämpas för att tillgodose bostadsbyggandets behov i detta hänseende.

För att förbättra kreditförsörjningen till främst bostadsbyggandet på landsbygd och glesbygd har flera reformer genomförts under år 1974. Jag vill sålunda erinra om att möjligheter öppnats för stadshypoteksföreningarna att bevilja lån till företag utanför s. k. hälsovårdstätort. Därtill har riksdagen nyligen fattat beslut om särskilda, gynnsamma regler i fråga om fördjupning av statslånet för småhus. Dessa fördjupningsregler skall gälla i områden där det föreligger betydande svårigheter att erhålla underliggande kredit. Om lånesökanden inte kan få sådan kredit upp till statslånets nedre gräns, skall statslånet kunna fördjupas så att bottenlån och bostadslån tillsammans uppgår till 95 % av pantvärdet. Vidare har reglerna för lånemyndigheternas kreditriskprövning i fråga om småhus som skall bebos av låntagaren ändrats så att ansvaret för denna prövning läggs helt på kommunerna. Syftet med ändringen har bl. a. varit att anpassa ifrågavarande låneprövningsregler till nya förutsättningar i fråga om byggnadslagstiftningen.

Enligt låneunderlagsgruppens undersökningar har *priserna inom bostadsbyggandet* — mätt som byggnadskostnaderna per kvadratmeter lägenhetsyta i statligt belånade bostadshus — i genomsnitt ökat med

ca 8 % under år 1974. Som en följd av kostnadsstegringen under detta år har låneunderlags- och pantvärdenivån höjts i olika etapper och låg den 1 januari 1975 8 % högre än ett år tidigare.

Den numera tillämpade metoden för beräkning av låneunderlag och pantvärde innebär att kostnadsökningar som inträffar under ett projekts byggnadstid beaktas i samband med statligt lånebeslut. Låneunderlags- och pantvärdenivån har sålunda i efterhand höjts under år 1974 för att tillgodose detta syfte.

Kostnadsökningarna inom bostadsbyggandet har delvis orsakats av avsevärt höjda materialpriser. Mellan januari 1973 och januari 1974 ökade sålunda materialprisindex med nära 15 %. Den kraftiga prisökningen under år 1973 fortsatte även under första kvartalet 1974. För att hejda denna utveckling och på så sätt dämpa ökningarna av boendekostnaderna i nyproducerade hus utvidgades i mars 1974 det då gällande prisstoppet på trävaror, snickerier och monteringsfärdiga trähus till att omfatta ett stort antal varor inom byggnadsmaterialsektorn. Prisstoppet för de material och utrustningsdelar som baseras på trävaror kunde dock hävas i september till följd av det prisfall som under sommaren inträffade på vissa av dessa varor. För andra varor stabiliserades prisnivån under hösten.

Den av 1974 års riksdag beslutade tillfälliga kompensationen för mervärdeskatt på bostadsbyggen har också medfört en begränsning av kostnadsökningarna inom bostadsbyggandet. Dylik kompensation utgår för sådan ny- eller ombyggnad av bostadshus som avslutas under år 1974 eller påbörjas under detta år och avslutas före utgången av år 1975. För flerfamiljshusen beräknas kompensationen sänka byggnadskostnaderna med 7 à 8 %, vilket motsvarar 4 à 5 % lägre hyra eller årsavgift.

Hyrorna i det äldre bostadsbeståndet ökade under år 1974 ganska kraftigt. Detta berodde till en del på att den allmänna räntenivån höjdes väsentligt under året men framför allt på höjda kostnader för drift och underhåll av fastigheterna. Härtill kommer att effekterna av oljekrisen i många fall slog igenom fullt ut i hyrorna först under år 1974.

De hyresstegringar som sålunda uppkommit reduceras dock avsevärt för stora hushållsgrupper genom bostadstilläggen. I sammanhanget vill jag erinra om de reformer i fråga om bostadstilläggen som genomfördes fr. o. m. den 1 januari 1974 och som innebar en höjning av de övre hyresgränserna för det statskommunala bostadstillägget och en utvidgning av detta till låginkomsttagare utan barn. Statens utgifter för bostadstilläggen beräknas uppgå till närmare 1,3 miljarder kr. under innevarande budgetår. Härtill kommer den kommunala delen av tilläggen, omkring 250 miljoner kr.

I detta sammanhang vill jag även erinra om att enligt beslut av 1974 års riksdag särskilda lån och bidrag kan utgå för förbättring av värmeisolering och andra åtgärder som medför en minskad bränsleförbruk-

ning i bostadshus och andra byggnader. Genom dylika energibesparande åtgärder bör kostnaderna för uppvärmning av husen kunna minska. Statsmakterna har anvisat totalt 370 milj. kr. för detta ändamål, varav 260 milj. kr. avser åtgärder inom bostadsbeståndet.

Jag övergår nu till frågan om *bostadsbyggnadsplanen*. Den av förra årets riksdag antagna bostadsbyggnadsplanen för år 1975 omfattar en ram för beviljande av bostadslån för nybyggnad om 8 375 000 m² våningsyta, motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 75 000 jämte lokaler som omfattas av låneunderlag och pantvärde för bostadslån. Antalet lägenheter som ryms inom denna ram kan med hänsyn till den ökande andelen småhus numera beräknas till ca 72 500. Ytramen för bostadslägenheter beräknas till 7 820 000 m² våningsyta. Den gemensamma ramen innefattar därtill bostadskomplement med 350 000 m² våningsyta, lokaler i äldre områden med 20 000 m², skollokaler i integrerade anläggningar med 50 000 m² och barnstugor med 135 000 m². Den nyss nämnda ytan om 20 000 m² utgör en särskild delram för nybyggnad av lokaler i äldre bostadsområden.

Planen omfattar vidare ett byggande utan statliga lån som beräknas uppgå till 8 000 lägenheter. De båda ramarna för bostadsbyggandet ger sålunda utrymme för beslut om bostadslån och byggnadstillstånd för företag med sammanlagt drygt 80 000 lägenheter. För ramarna gemensamt tillkommer en projektreserv om 10 000 lägenheter jämte lokaler som byggs med stöd av statligt lån.

Påbörjandet har under senare år understigit det utrymme för bostadsbyggande som ramarna medgett. Nu föreliggande uppgifter om planerad igångsättning under år 1975 tyder inte på någon förändring i detta hänseende. Enligt nationalbudgeten kommer påbörjandet detta år att omfatta ca 72 000 lägenheter. Med hänsyn till att ramarna till större delen redan har fördelats på kommunerna föreslår jag inte någon ändring i den preliminärt fastställda planen för år 1975.

En svag ökning av igångsättningen är sålunda möjlig under år 1975, och då i första hand i vad avser andra halvåret. Som en följd av låg igångsättning under år 1974 och första halvåret 1975 kan färdigställandet däremot antas sjunka. De bostadspolitiska reformer som nyligen genomförts i fråga om bl. a. bostadsfinansieringen och bostadstilläggen bör enligt min mening ge förutsättningar för en gynnsammare utveckling av bostadsproduktionen. Med hänsyn härtill och till att bostadsbyggnadsplanen bör ge utrymme för den produktion som visar sig vara behövlig förordar jag att bostadsbyggnadsplanen för åren 1976 och 1977 får samma omfattning som för år 1975 med undantag för att planen för år 1977 inte bör inrymma någon projektreserv.

Antalet outhyrda lägenheter fortsätter, som jag tidigare redovisat, att öka på många orter. I förra årets statsverkproposition (bil. 14 s. 125) uttalade jag att förekomsten av ett betydande antal tomma lägenheter i

en ort eller region borde beaktas vid fördelning av bostadsbyggnadsramar och turordning inom ramarna. Bostadsstyrelsen har i remissyttrande över boende- och bostadsfinansieringsutredningarnas betänkande Lägenhetsreserv aktualiserat frågan om en sådan situation också bör kunna föranleda begränsning av redan på län och kommuner fördelade ramar. För egen del anser jag att det ligger i sakens natur att också sådana ramar skall kunna begränsas när utvecklingen ger anledning därtill. Självfallet kan sådana begränsningar inte göras när fördelningen har fullföljts till beslut om bostadslån. Vidare bör varsamhet iakttas när det gäller att begränsa ramar på ett sätt som påverkar redan turordnade projekt.

Som jag nyss nämnt har moderniseringsverksamheten utvidgats avsevärt under senare år. Med tanke på det önskvärda av en fortsatt ökad modernisering av det äldre bostadsbeståndet föreslår jag att outnyttjade delar av nybyggnadsramarna för år 1975 får — liksom gällde i fråga om ramarna för åren 1973 och 1974 — tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet om så behövs. Utgångspunkten bör härvid vara att ombyggnad av två lägenheter genomsnittligt kräver ungefär samma investeringsutrymme som nybyggnad av en lägenhet.

Medelsramen för beviljande av bostadslån för nybyggnad under år 1975 beräknar jag enligt följande sammanställning. Fördelningen mellan småhus och flerfamiljshus har jag beräknat så att 60 %, i lägenheter räknat, av långivningen kommer att avse småhus. De av bostadsstyrelsen angivna genomsnittsbeloppen har räknats upp med hänsyn till dels den höjning av låneunderlags- och pantvärdenivå som regeringen beslutade förra året, dels den utökning av statslånets storlek — för småhus som skall bebos av låntagaren från 20 till 25 % och för kooperativa företag från 28 till 29 % av låneunderlaget — som riksdagen nyligen beslutade.

	Antal lägenheter	Genomsnittligt lånebelopp (kr.)	Totalt lånebelopp (milj. kr.)
Lån för flerfamiljshus	29 000	29 600	858
Lån för småhus	43 500	35 500	1 544
Summa	**72 500**		**2 402**

Regeringen bör utverka riksdagens bemyndigande att vidga medelsramen dels vid sådana ändringar i fråga om de genomsnittliga lånebeloppen som kan bli en följd av ändringar i produktionsinriktningen, låneunderlagsnivån m. m., dels i samband med eventuella vidgningar av det garanterade programmet genom ianspråktagande av projektreserven.

Medelsramen för beslut om lån för ombyggnader och räntebärande förbättringslån har preliminärt fastställts till 240 milj. kr. för år 1975. Med hänsyn till den prisstegring som skett inom byggandet förordar

jag att ramen fastställs till 250 milj. kr. Behovet av medel för ombyggnads- och förbättringsverksamhet kan väntas öka bl. a. till följd av de reformer i fråga om bostadsfinansieringen som nyligen beslutats och som även avser ombyggnader. Av denna anledning föreslår jag att ramen för år 1976 vidgas till 270 milj. kr.

För beslut om förhöjt låneunderlag för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse gäller för år 1975 en särskild ram om 10 milj. kr. I avvaktan på ytterligare erfarenhet av denna verksamhet förordar jag att ramen för beslut om förhöjt låneunderlag bestäms till oförändrat 10 milj. kr. för år 1975 och preliminärt till samma belopp för år 1976.

Regeringen bör utverka riksdagens bemyndigande att vidga medelsramarna för sådan ökning av ombyggnads- och förbättringsverksamheten som behövs av sysselsättningsskäl. Därjämte bör, som jag har anfört i det föregående, ramarna få ökas i den mån ramarna för nybyggnad inte utnyttjas.

Det nya bostadsfinansieringssystemet förändrar, som jag tidigare sagt, i hög grad beräkningarna av anslaget Lånefonden för bostadsbyggande. Anslaget bör för nästa budgetår tas upp med 1 670 milj. kr., en minskning med 1 485 milj. kr. Den kraftiga minskningen uppkommer helt som en följd av den ändrade finansieringsordningen. Anslaget har nämligen tidigare belastats av utgifter för räntelån och skuldökning på paritetslån, vilka nu bortfaller.

Statens utgifter för de nya räntesubventionerna — vilka ersätter utgifterna för räntelån och skuldökning på paritetslån — har jag i det föregående föreslagit bli redovisade på det på driftbudgeten upptagna anslaget Räntebidrag m. m.

Jag går nu över till att behandla vissa lånefrågor.

Bostadsstyrelsen har i sin anslagsframställning föreslagit att *belåningen av nybyggda småhus* förbättras. Förslaget avser den nuvarande bestämmelsen att bostadslån för nybyggnad av småhus inte skall utgå om kostnaden överstiger pantvärdet för ett småhus med normal standard och med en lägenhetsyta om 125 m^2. Bestämmelsen medför enligt styrelsen besvärande gränsdragnings- och tolkningsproblem. Styrelsen anser att kostnadsgränsen bör ersättas av en maximering av låneunderlag och pantvärde till ett belopp som svarar mot nämnda pantvärdegräns.

Riksdagen har vid behandlingen av prop. 1974: 150 beslutat att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till riksdagen om en höjning av låneunderlaget för småhus så att det motsvarar pantvärdet. Beredningen av denna fråga pågår i regeringens kansli.

I detta sammanhang vill jag även ta upp frågan om vidgade möjligheter för bostadsföretag att erhålla *bostadslån för förvärv* av fastigheter. Gällande regler innebär att kommun eller allmännyttigt bostadsföretag kan få lån för förvärv av tidigare statsbelånat hus. Genom ett

sådant lån kompletteras det förut beviljade lånet upp till en övre lånegräns av 100 %. Huvudregeln är att det förut beviljade lånet inte har utbetalats. Om det finns påtaglig risk för förlust på lånet får dock förvärvslån utgå utan hinder av att utbetalning har skett. Vidare kan regeringen i sådant fall medge jämkning av lånevillkor för att förlusten skall kunna undvikas eller minskas.

I gemensam framställning från Industrins bostadsförening och Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO) hemställs om prövning av möjligheterna för ett allmännyttigt företag att, trots att förlustrisk inte föreligger, erhålla förvärvslån för att överta ett fastighetsbestånd tillhörigt en stiftelse, som förvaltas av ett industriföretag. Övertagandet skulle vara motiverat av främst strävandena att öka förutsättningarna för en rationell fastighetsförvaltning. I framställningen uppges att förvärv av detta slag är aktuella på flera orter.

Det är enligt min mening önskvärt att söka tillvarata alla möjligheter till kostnadsbesparande åtgärder inom bostadsförvaltningen. En sådan åtgärd kan vara att skapa större förvaltningsenheter som ger förutsättningar för en effektivare och mera rationell fastighetsförvaltning. Det bör därför enligt min mening öppnas möjlighet för kommuner och allmännyttiga företag att under vissa förutsättningar — i syfte som här nämnts eller om det annars finns godtagbara skäl för förvärvet — få lån för förvärv av bostadsfastighet även om det inte finns en omedelbar och påtaglig risk för förlust på statslånet. Jag förordar att regeringen utverkar riksdagens bemyndigande att, efter prövning i varje särskilt fall, medge förvärvslån under nämnda förutsättningar.

Möjligheten att erhålla lån för förvärv av bostadsfastigheter är f. n. begränsad till kommun och allmännyttigt bostadsföretag. Jag föreslår att denna möjlighet vidgas att gälla även för bostadsrättsföreningar som kan erhålla bostadslån med 29 % av låneunderlaget och med en övre lånegräns vid 99 % av pantvärdet.

Lån för täckande av hyresförluster kan enligt gällande bestämmelser utgå för sådana förluster som uppkommit under åren 1971—1974. Bostadsstyrelsen föreslår att lånemöjligheterna utsträcks till att gälla förluster uppkomna under år 1975.

Uthyrningssvårigheterna har, som jag tidigare berört, fortsatt att öka även under år 1974 på många håll i landet. De därav betingade hyresförlusterna har för många bostadsföretag medfört växande ekonomiska problem. Nedgången i bostadsbyggandet leder efter hand till ett minskat tillskott av nya bostäder. I förening med den efterfrågestimulans som reformerna på finansieringsområdet innebär kan detta medföra en förbättrad uthyrningssituation för företagen. Denna förbättring kommer dock att ta viss tid. Av denna anledning förordar jag att lån för täckande av hyresförluster utgår även för åren 1975 och 1976.

Även andra åtgärder kan behöva vidtas för att minska problemen

med de lediga lägenheterna. I vissa situationer kan en *förändring av lägenhetssammansättningen* i ett bostadsområde med tomma lägenheter göra lägenheterna mera attraktiva för många bostadssökande. En dylik förändring kräver ombyggnad genom sammanslagning eller uppdelning av lägenheter.

Möjligheterna att ge bostadslån för ombyggnad begränsas emellertid av vissa regler. En förutsättning är att åtgärden medför en väsentlig ökning av bostadsvärdet. En annan är att ombyggnadskostnaden inte medför så höga hyror eller årsavgifter att påtaglig risk för förlust på statslånet uppkommer. Ombyggnad av den typ jag här har nämnt skulle troligtvis många gånger inte uppfylla dessa krav. I den mån hyresförluster kan begränsas genom dylika ombyggnader, bör emellertid enligt min mening bostadslån kunna utgå utan hinder av gällande bestämmelser i nämnda hänseenden. En förutsättning bör dock vara att kommunen lämnar borgen för lånet. Vidare skall hyresförlusterna vara betydande och förlusterna kunna antas bestå under en längre tid om inte ombyggnad sker. Slutligen bör sökanden kunna göra det troligt att ombyggnaden minskar de löpande hyresförlusterna. I avvaktan på erfarenheter av den vidgade långivningen bör beslut i låneärendena tills vidare meddelas av regeringen.

I detta sammanhang kan jag även nämna att SABO hemställt om att *preliminärt beslut om hyresförlustlån* skall kunna meddelas redan under löpande bokföringsår och avse t. ex. förlusterna under de sex första månaderna av bokföringsåret. Enligt nuvarande regler kan hyresförlustlån meddelas först efter det att bokföringsåret har avslutats. Det preliminärt utbetalade beloppet skall enligt SABO:s förslag avräknas mot det slutliga lånebeslutet. Ett dylikt förfarande skulle, menar SABO, förbättra bostadsföretagens likviditet vilken successivt försämrats till följd av de tomma lägenheterna. Med hänsyn till den budgetmässiga effekten av förslaget är jag inte beredd att förorda någon generell möjlighet till förskottsutbetalningar av hyresförlustlån. Om hyresförlusterna är påtagliga och företagets fortbestånd hotas bör efter särskild prövning av regeringen preliminärt hyresförlustlån kunna beviljas. Lån bör utgå med begränsat belopp så att det inte överstiger det lån som slutligt beviljas.

Även andra åtgärder kan vidtas för att begränsa hyresförlusterna för tomma lägenheter. Bostadsstyrelsen har i sitt yttrande över betänkandet Lägenhetsreserv pekat på att sådana förluster kan begränsas genom *temporär uthyrning av bostäder till lokaler*. I anslutning härtill vill jag framhålla att länsbostadsnämnd enligt gällande regler kan medge att bostäder får utnyttjas som lokaler av sådan art som kan räknas in i låneunderlaget. Medgivande härom förutsätter dock att lånevillkoren för de bostäder som tas i anspråk ändras så att de till bostäderna hänförliga räntesubventionerna inte utgår. Jag förordar att sådant medgivande på samma villkor skall få avse även temporär användning för annat ändamål

under förutsättning att behovet av statliga hyresförlustlån härigenom påtagligt minskar. Fråga om medgivande i dessa fall bör prövas av regeringen.

I detta sammanhang vill jag också ta upp *de ekonomiska problemen för vissa studentbostadsföretag.* Som jag tidigare redovisat var ca 5 000 rum och lägenheter outhyrda i dessa företags fastighetsbestånd under hösten 1974. Enligt bostadsstyrelsen kan åtgärder av olika slag behöva vidtas för att förbättra dessa företags ekonomi. Styrelsen föreslår att statliga ränte- och amorteringsfria lån skall kunna utgå för ombyggnad av smålägenheter i studentbostadshus till större lägenheter. Vidare föreslår styrelsen att studentbostadsföretagens inventarielån skall kunna avskrivas när särskilda skäl därtill föreligger. Regeringen bör enligt bostadsstyrelsens förslag utverka riksdagens bemyndigande att besluta om stöd i dessa former.

Den ogynnsamma ekonomiska situationen för vissa studentbostadsföretag, som främst beror på ett minskande studentantal och därmed en minskad efterfrågan på bostäder, kan kräva särskilda insatser från statsmakternas sida. I detta sammanhang vill jag erinra om att genom beslut av 1974 års riksdag regeringen kan medge förlängd ränte- och amorteringsfrihet för tilläggslån och motsvarande delar av bostadslån till studentbostadsföretag. Jag vill även erinra om de särskilda regler i fråga om eftergift av hyresförlustlån som tillämpas för studentbostadsföretag och vilka jag redovisat under anslaget Eftergift av hyresförlustlån.

Beträffande bostadsstyrelsens förslag om räntefria ombyggnadslån och avskrivning av inventarielån är jag emellertid inte beredd att förorda ett generellt bemyndigande av den innebörd styrelsen föreslagit. Frågor om sådana åtgärder bör efter prövning från fall till fall underställas riksdagen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. uttala sig för en bostadsbyggnadsplan för år 1975 med den omfattning och fördelning jag har förordat,
2. medge att ramen för beviljande av bostadslån till nybyggnad under år 1975 fastställs till 8 375 000 m² våningsyta, motsvarande ett beräknat antal lägenheter av 72 500 jämte lokaler som omfattas av låneunderlag och pantvärde för bostadslån,
3. medge att ramarna för bostadslån och byggnadstillstånd för nybyggnad under år 1975 får tas i anspråk för ombyggnads- och förbättringsverksamhet, i den mån de inte utnyttjas helt för sitt ändamål,
4. medge att ramen för beviljande av bostadslån till nybyggnad under vart och ett av åren 1976 och 1977 får samma omfattning som den under 2 föreslagna ramen för år 1975,
5. medge att av ramen för bostadslån för vart och ett av åren

1975—1977 högst 20 000 m² våningsyta får tas i anspråk för nybyggnad av lokaler i äldre bostadsområden,

6. medge att regeringen meddelar bestämmelser om projektreserv för åren 1975 och 1976 i enlighet med vad jag förordat,
7. medge att beslut om bostadslån till nybyggnad meddelas intill ett belopp av 2 402 000 000 kr. under år 1975,
8. medge att beslut om bostadslån till ombyggnad samt räntebärande förbättringslån meddelas intill ett belopp av 250 000 000 kr. under år 1975 och 270 000 000 kr. under år 1976,
9. medge att beslut om förhöjt låneunderlag för kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse får meddelas inom en ram av 10 000 000 kr. under vart och ett av åren 1975 och 1976,
10. bemyndiga regeringen att under de förutsättningar som har angetts i det föregående besluta om ändring av de under 7, 8 och 9 upptagna ramarna,
11. medge att långivningen avseende kostnader för outhyrda lägenheter får avse även hyresförluster uppkomna under åren 1975 och 1976,
12. medge att lån för hyresförluster i vissa fall får utgå preliminärt enligt vad jag har förordat,
13. godkänna i det föregående ändrade grunder för beviljande av bostadslån för förvärv av bostadsfastigheter och för ombyggnad,
14. till *Lånefonden för bostadsbyggande för* budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 670 000 000 kr.

IV: 12. Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder

1973/74	Inkomst	1 849 557	Behållning	12 838 865
1974/75	Anslag	1 000		
1975/76	Förslag	1 000		

Från fonden bestrids utgifter för lån för anskaffning och förnyelse av inventarier i bostad, som är avsedd att uthyras i möblerat skick och tillgodose ett mera kortvarigt behov av bostad för ensamstående person eller annat mindre hushåll. Lån kan beviljas bolag, förening eller stiftelse som svarar för inredning av sådan bostad. Lån kan beviljas intill 1 800 kr. per rum. Lånebestämmelserna finns i kungörelsen (1959: 371) om lån från lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder (ändrad senast 1973: 328).

Bostadsstyrelsen

Bostadsstyrelsen föreslår att anslaget för budgetåret 1975/76 uppförs med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Vid utgången av budgetåret 1973/74 utestod i form av inventarielån ett totalt belopp av 37,5 milj. kr., varav 34,3 milj. kr. avsåg studentbostäder. Antalet lån avseende studentbostäder var 190.

Under budgetåret 1973/74 utbetalades lån till ett totalt belopp av 1 457 700 kr., och till fonden inflöt i form av amorteringar och inlösen av lån 3 307 257 kr. Vid budgetårets utgång fanns en behållning på anslaget av 12 838 865 kr. Av detta belopp var 500 000 kr. bundna genom ett beslut om lån som ännu inte var utbetalat.

Styrelsen räknar med en långivning omfattande högst ca 1 000 rum under vart och ett av budgetåren 1974/75 och 1975/76. Det totala lånebeloppet per budgetår kan beräknas till 1,8 milj. kr. Av styrelsens anslagsberäkning framgår bl. a. att inflytande amorteringar är större än den beräknade långivningen. Det behövs därför endast ett formellt anslag för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Jag biträder bostadsstyrelsens förslag beträffande anslaget till förevarande lånefond. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

IV: 13. Lånefonden för kommunala markförvärv

1973/74	Utgift	64 165 645	Behållning	95 086 690
1974/75	Anslag	125 000 000		
1975/76	Förslag	150 000 000		

Lånebestämmelserna finns i kungörelsen (1968: 227) om markförvärvslån till kommun (ändrad senast 1974: 955). Dessa bestämmelser innebär i korthet att kommun kan erhålla lån av statsmedel för förvärv av dels sådan fast egendom i område utan samlad äldre bebyggelse (exploateringsområde) som med hänsyn till den framtida utvecklingen krävs för tätbebyggelse eller därmed sammanhängande anordning, dels sådan fast egendom i område med samlad äldre bebyggelse (saneringsområde) som efter ny- eller ombyggnad till större delen skall utnyttjas för bostadsändamål.

Bostadsstyrelsen

Ansökningar avseende förvärv under år 1973 har inkommit med ett totalt belopp av 130,3 milj. kr., varav 102,6 milj. kr. avser förvärv i exploateringsområden och 27,7 milj. kr. förvärv i saneringsområden. Enligt styrelsens mening är förutsättningar för lån uppfyllda beträffande förvärv i exploateringsområden till ett belopp av ca 85 milj. kr. På grund av den utökade medelstillgången har styrelsen kunnat tillstyrka lån även för förvärv i saneringsområden. Så har skett till ett belopp av ca 11 milj. kr.

Jämfört med år 1972 har det sökta beloppet avseende förvärv under år 1973 minskat med ca 16 milj. kr. Denna minskning avser till ca 15 milj. kr. förvärv i exploateringsområden.

Storleken av det sökta beloppet avseende förvärv i saneringsområden under år 1973 bör ses mot bakgrund av de före den 1 januari 1974 gällande lånebestämmelserna om prioritering av markförvärv i exploateringsområden. Många kommuner torde ha avstått från att ansöka om lån för förvärv i saneringsområden.

Enligt de kommunala bostadsbyggnadsprogrammen för programperioderna 1972—76, 1973—77 och 1974—78 var andelen lägenheter på kommunägd mark 68 %, 67 % resp. 64 %. Andelen lägenheter i flerfamiljshus belägna på kommunägd mark i exploateringsområden var 82 % avseende perioden 1973—77 och 81 % avseende perioden 1974—78. Motsvarande andelar i saneringsområden var 40 % för båda programperioderna. Andelen lägenheter i småhus belägna på kommunägd mark var 65 % avseende perioden 1973—77 och 62 % avseende perioden 1974—78.

Med ledning av uppgifter underhand från vissa kommuner har styrelsen kunnat konstatera att låneanspråken avseende förvärv i saneringsområden

områden under år 1974 kommer att öka betydligt jämfört med år 1973. Med hänsyn härtill torde de för budgetåret 1974/75 för utlåning tillgängliga medlen (anslag 125 milj. kr. + amorteringar ca 14 milj. kr.) inte vara tillräckliga. Den ökande saneringsverksamheten och den därvid ökande kommunala markförvärvsaktiviteten i saneringsområden torde för de närmaste åren medföra betydligt större låneanspråk avseende förvärv i sådana områden än det i tidigare ansökningar redovisade behovet.

Mot bakgrund härav och uppgifterna om den minskande andelen lägenheter på kommunägd mark anser styrelsen det angeläget att anslaget till lånefonden ökas för att underlätta för kommunerna att bygga upp en god markberedskap och därigenom positivt inverka på samhällsplanering och plangenomförande.

Styrelsen anser att för markförvärv i exploateringsområden bör beräknas 125 milj. kr. och för markförvärv i saneringsområden 100 milj. kr. Under budgetåret 1975/76 beräknas fonden tillföras ca 20 milj. kr. i amorteringar. Med hänsyn härtill erfordras ett anslag till fonden på 205 milj. kr.

Föredraganden

1974 års riksdag (prop. 1974: 150, CU 1974: 36, rskr 1974: 372) har beslutat om vissa reformer på det markpolitiska området. Riksdagens beslut innebär bl. a. att ett s. k. markvillkor skall tillämpas i samband med den statliga bostadslångivningen. Villkoret innebär att bostadslån i allmänhet kan utgå endast om marken upplåtits av kommunen. Undantag skall dock göras för enfamiljshus som skall bebos av låneSökanden (dvs. styckebyggda småhus), under förutsättning att marken inte upplåtits av byggintressent.

Vissa övergångsbestämmelser gäller för tillämpningen av markvillkoret. Under en övergångstid skall den som den 1 november 1974 ägde mark eller innehade den med tomträtt kunna få statslån för bostadsbebyggelse på marken. Övergångsregler gäller beträffande nyexploateringsområden fram till den 1 juli 1984. I saneringsfallen gäller markvillkoret med vissa undantag endast framtida förvärv.

I prop. 1974: 150 berördes bl. a. frågan om tidsperspektivet för de kommunala markförvärven. Enligt statsmakternas tidigare rekommendationer borde kommunerna säkerställa mark för tio års byggande. Vid min anmälan av denna fråga anförde jag att markvillkoret ger kommunerna en så stark ställning på det markpolitiska området att det är motiverat med en förkortning av nämnda tidsperspektiv till sex à åtta år. Jag framhöll också att ett onödigt långt tidsperspektiv vid markförvärven dessutom innebär en belastning på den kommunala ekonomin som bör undvikas. Riksdagen har inte haft någon erinran mot dessa uttalanden.

En förkortning av tidsperspektivet för markförvärven motiverar enligt min mening en däremot svarande minskning av amorteringstiden för markförvärvslånen. Jag förordar därför att amorteringstiden minskas från tio till sju år. Den kortare amorteringstiden bör tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1975.

I detta sammanhang vill jag också ta upp frågan om tillämpningsområdet för markförvärvslångivningen. 1973 års riksdag framförde (CU 1973: 18 och 19, rskr 1973: 208), i anslutning till sin behandling av förslagen till reformer för att främja saneringsverksamheten inom äldre bostadsområden, önskemål om en översyn av bl. a. förköpslagen (1967: 868). Härtill borde även en översyn av förutsättningarna för markförvärvslångivningen knytas an.

På grundval av förslag i prop. 1974: 152 har riksdagen (CU 1974: 36 rskr 1974: 372) nyligen beslutat om vissa ändringar i förköpslagen. Ändringarna innebär bl. a. att kommunerna får bättre möjligheter att utöva förköp som ett led i bostadssaneringsverksamheten. Förköpsrätten bör i första hand utövas för bostadsfastigheter men bör också kunna komma i fråga beträffande fastigheter som används för annat än bostadsändamål och som är i behov av upprustning.

För att uppnå full överensstämmelse mellan markförvärvslångivningen och förköpslagen skulle krävas en utvidgning av tillämpningsområdet för markförvärvslånen till att gälla även förvärv av saneringsfastigheter som skall användas för annat än bostadsändamål. Markvillkoret avser i saneringsfallen endast sådana fastigheter som efter ny- eller ombyggnad skall unyttjas för bostadsändamål. Jag vill erinra om att det vid förvärv av saneringsfastigheter — i motsats till vad som ofta är fallet vid förvärv av mark inom nyexploateringsområden — i regel är bestämt vilken typ av bebyggelse som får ske på fastigheten. Jag finner det därför inte vara motiverat att vidga markförvärvslångivningen till förvärv även av fastigheter som skall användas för anna ändamål än bostäder.

Införandet av markvillkoret medför, som jag framhöll vid min behandling av markfrågorna i prop. 1974: 150, att kommunernas möjligheter att finansiera markförvärven bör förbättras. De av statsmakterna beslutade ändringarna i kommunallagarna, som innebär att kommun skall kunna överta lån i förvärvad egendom och genom köpeskillingsrevers uppta lån från säljaren utan att detta skall inkräkta på utrymmet för kommunernas underställningsfria lånerätt, medför förbättringar i detta hänseende och minskar anspråken på annan lånefinansiering.

Vid min anmälan av markfrågorna i nämnda proposition förutskickade jag också att markförvärvslånefondens utlåningskapacitet måste utökas i den mån markvillkoret genomfördes. Byggkonkurrensutredningen föreslog i sitt betänkande (SOU 1972: 40) Konkurrens i bostadsbyggandet att utlåningskapaciteten borde utökas till 250 milj. kr. Förut-

sättningarna för utredningens kalkyl har emellertid väsentligt förändrats, främst på grund av det minskade bostadsbyggandet men också genom att den fastställda övergångsperioden för markvillkoret är längre än vad utredningen föreslog. Sedan byggkonkurrensutredningen gjorde sina beräkningar har fonden också tillförts allt större amorteringar. Det bör också påpekas att utredningens kalkyler inte tillräckligt beaktat att många kommuner även i fortsättningen bör kunna finansiera markförvärven på annat sätt än genom markförvärvslån. På sikt kommer anslagsbehovet ytterligare att påverkas av den av mig nu förordade förkortningen av amorteringstiden för markförvärvslånen. En sådan förkortning får dock inte någon effekt för budgetåret 1975/76.

Mot denna bakgrund föreslår jag att anslaget för nästa budgetår ökas med 25 milj. kr. och alltså förs upp med 150 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godta den av mig förordade förkortningen av amorteringstiden för markförvärvslån,
2. till *Lånefonden för kommunala markförvärv* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 000 kr.

IV: 14. Lånefonden för allmänna samlingslokaler

1973/74	Utgift	12 942 287	Behållning	19 000 000
1974/75	Anslag	1 000		
1975/76	Förslag	1 000		

Från fonden utbetalas lån till nybyggnad, ombyggnad eller köp av samlingslokaler enligt kungörelsen (1973: 400, ändrad 1974: 954) om statligt stöd till allmänna samlingslokaler. En redogörelse för lånebestämmelserna har lämnats under anslaget Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler (B 9). Vidare utbetalas från fonden lån enligt kungörelsen (1957: 367, upphävd 1973: 400) om statslån för anordnande av allmänna samlingslokaler m. m.

För varje budgetår fastställs en ram för långivningen. Denna ram omfattar också bidragsgivningen från anslaget B 9. Ramfrågan har behandlats under sistnämnda anslag.

Bostadsstyrelsen

Vid ingången av budgetåret 1974/75 fanns en behållning på anslaget av 19,0 milj. kr. vartill kommer fondens kontanta behållning på 5,2 milj. kr., sammanlagt 24,2 milj. kr. Amorteringarna kan beräknas till ca 3 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1974/75 och 1975/76.

Lån beviljade under ett budgetår antas bli utbetalda med en tredjedel under följande budgetår och återstoden under det därpå följande budgetåret.

Vid utgången av budgetåret 1973/74 fanns beviljade men inte utbetalade lån enligt 1957 års kungörelse till ett belopp av 18 milj. kr. Beloppet kan beräknas bli utbetalt under budgetåren 1974/75 och 1975/76.

Av lån enligt gällande kungörelse beviljade under budgetåret 1973/74 beräknas 2,5 milj. kr. bli utbetalade under budgetåret 1974/75 och 3,8 milj. kr. under budgetåret 1975/76. Under sistnämnda budgetår skulle också utbetalas en tredjedel av det under budgetåret 1974/75 beviljade lånebeloppet, dvs. ca 3,5 milj. kr.

Dessa beräkningar ger en total utbetalning av lån t. o. m. budgetåret 1975/76 på (18,0+2,5+3,8+3,5 =) 28 milj. kr. Tillgängliga medel — behållningen på anslaget jämte inflytande amorteringar — kan beräknas till ca (24,2+3,0+3,0 =) 30 milj. kr. De gjorda beräkningarna innebär att anslaget endast behöver anvisas med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Föredraganden

Jag biträder bostadsstyrelsens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lånefonden för allmänna samlingslokaler* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kr.

V FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

V: 10. Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse

1974/75	Anslag	10 000 000
1975/76	Förslag	14 000 000

Från anslaget, som anvisades första gången för budgetåret 1974/75, utbetalas lån enligt bestämmelserna i kungörelsen (1974: 255, ändrad 1974: 951) om tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse. För långivningen gäller en av riksdagen fastställd ram som för vart och ett av åren 1974 och 1975 uppgår till 20 milj. kr. (prop. 1974: 1, bil. 14, Cu 1974: 13, rskr 1974: 86).

Bostadsstyrelsen

Endast en framställning om tilläggslån har hittills inkommit. Någon erfarenhet av denna långivning har därför ännu inte erhållits. Med hänsyn härtill föreslår styrelsen att ramen för år 1976 fastställs till oförändrat 20 milj. kr. Med utgångspunkt i en långivning motsvarande gällande och föreslagna ramar föreslår styrelsen att anslaget för budgetåret 1975/76 anvisas med ett belopp av 20 milj. kr.

Föredraganden

Jag biträder bostadsstyrelsens förslag att ramen för beviljande av tilläggslån under år 1976 fastställs till 20 milj. kr.

Riksdagen har (prop. 1974: 170, CU 1974: 37, rskr 1974: 373) medgett att Stiftelsen Umeå studentbostäder för ombyggnad av vissa studentbostäder beviljas ett under tio år ränte- och amorteringsfritt lån, motsvarande en kostnad av 3 987 000 kr. enligt kostnadsläget i juni 1974. Enligt riksdagens beslut skall lånet utbetalas från ifrågavarande anslag. Med beaktande härav och i avsaknad av erfarenheter rörande omfattningen av tilläggslångivningen bör anslaget för nästa budgetår tas upp med 14 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att beslut om tilläggslån meddelas intill ett belopp av 20 000 000 kr. under år 1976,
2. till *Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 14 000 000 kr.

Register

Sid.		Anslag kr.
1	**Översikt**	
	DRIFTBUDGETEN	
	A. Bostadsdepartementet m. m.	
11	Bostadsdepartementet	7 394 000
12	Kommittéer m. m.	3 000 000
	Extra utgifter	175 000
	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.	150 000
		10 719 000
	B. Bostadsbyggande m. m.	
13	Bostadsstyrelsen	15 428 000
14	Länsbostadsnämnderna	30 572 000
16	Bostadstillägg m. m.	1 345 000 000
17	Räntebidrag m. m.	2 150 000 000
19	Eftergift av hyresförlustlån	75 000 000
23	Viss bostadsförbättringsverksamhet m. m.	190 000 000
28	Bidrag till förbättring av boendemiljön	30 000 000
29	Byggnadsforskning	9 000 000
34	Anordningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler	8 000 000
36	Upprustningsbidrag m. m. till allmänna samlingslokaler	4 000 000
		3 857 000 000
	C. Planväsendet	
38	Statens planverk	15 762 000
40	Bidrag till översiktlig planering m. m.	4 000 000
		19 762 000
	D. Lantmäteri- och kartväsendet	
43	Organisation, uppgifter m. m.	
	Lantmäteriverket	
45	Vissa allmänna myndighetsuppgifter	27 842 000
47	Förrättnings- och uppdragsverksamhet	1 000
51	Mätning och kartläggning	37 750 000
54	Försvarsberedskap	1 092 000
55	Bidrag till förrättnings- och uppdragsverksamhet	7 000 000
	Utrustning	1 500 000
		75 185 000
	Summa för driftbudgeten	**3 962 666 000**
	KAPITALBUDGETEN	
	IV. Statens utlåningsfonder	
57	Lånefonden för bostadsbyggande	1 670 000 000
87	Lånefonden för inventarier i vissa specialbostäder	1 000
88	Lånefonden för kommunala markförvärv	150 000 000
91	Lånefonden för allmänna samlingslokaler	1 000
		1 820 002 000
	V. Fonden för låneunderstöd	
93	Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse	14 000 000
	Summa för kapitalbudgeten	**1 834 002 000**
	Totalt för bostadsdepartementet	**5 796 668 000**

MARCUS BOKTR. STOCKHOLM 1974 740514

Industridepartementet

ÖVERSIKT

Till industridepartementets verksamhetsområde hör ärenden rörande den allmänna näringspolitiken, industri och hantverk, mineralförsörjning, energiförsörjning, teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete, officiell provnings- och kontrollverksamhet samt statsägda företag.

Utvecklingen inom svensk industri

Industrins utveckling har under efterkrigstiden karaktäriserats av en snabb produktions- och produktivitetstillväxt. Av den samlade produktionsvolymen i ekonomin har industrins andel vuxit successivt och uppgår f. n. till drygt 30 %. Samtidigt har industrins andel av sysselsättningen minskat något. Denna andel uppgick år 1974 till ca 26 % mot ca 29 % i mitten av 1960-talet. Sysselsättning och produktionsvolym inom industrin som helhet framgår av följande sammanställning.

	1965	1970	1974 1—3 kv.
Antal sysselsatta (1 000-tal)	1 089	1 055	1 053
Andel av totala sysselsättningen (%)	28,9	27,0	26,3
Andel av totala produktionen (% i 1968 års priser)	27,9	29,6	30,8

Under de senaste åren har aktiviteten inom den svenska industrin gradvis höjts efter avmattningsåren 1971—1972. Den högre produktionstillväxten — 7 % per år under 1973 och 1974 — har emellertid fördelats ojämnt på industribranscherna. Medan produktionsvolymen ökat med mer än 10 % per år inom bl. a. gruvindustrin, massa- och pappersindustrin, järn- och stålindustrin samt maskin- och transportmedelsindustrin, har produktionstillväxten inom bl. a. livsmedels- samt textil- och beklädnadsindustrierna varit svag.

De svenska industriföretagen har i allt större utsträckning kommit att avsätta sin produktion på internationella marknader. Även importen av industriprodukter har ökat i snabb takt. Det vidgade handelsutbytet har resulterat i kraftigt ökade export- och importandelar. Ten-

densen till ökad internationalisering och specialisering är gemensam för flertalet industribranscher.

Industrins internationalisering har även kommit till uttryck i en ökad utlandsetablering. Antalet anställda i svenska producerande dotterbolag utomlands har successivt ökat och uppgick i början av 1970-talet till omkring 180 000 personer, varav merparten inom verkstadsföretag. Samtidigt har de utlandsdominerade industri- och handelsföretagen successivt ökat sin andel av den inhemska produktionen och sysselsättningen. Av den totala sysselsättningen inom den svenska industrin och handeln svarade sålunda utlandsdominerade företag för 7—8 % år 1973 jämfört med endast drygt 4 % i mitten av 1960-talet. Flertalet av de anställda i utlandsägda företag är verksamma inom verkstadsindustrin. De utländska företagens andel av sysselsättningen är dock högst inom den kemiska industrin (ca 24 %). Mycket talar för att den internationaliseringsprocess som under lång tid pågått kommer att fortsätta även under återstoden av 1970-talet.

Lönsamheten inom industrin har sedan slutet av 1960-talet, och främst under åren 1973 och 1974, uppvisat en mycket gynnsam utveckling. Det är framför allt skogsindustrin, järn-, stål- och metallverken samt vissa delar av verkstadsindustrin som haft en särskilt snabbt ökad lönsamhet.

Även självfinansieringen inom industrin har klart förbättrats under senare år. Medan självfinansieringsgraden under 1960-talet låg på i genomsnitt 85 %, uppgick den under perioden 1969—1973 till i genomsnitt 97 %. Förbättringen gäller samtliga storleksgrupper och industribranscher utom för verkstadsindustrin, där nedgången dock var obetydlig och hänförlig till en mycket hög investeringsaktivitet. För industrin som helhet var investeringsaktiviteten under perioden 1969—1973 väsentligt högre än under den tidigare femårsperioden. Den högre självfinansieringsgraden hänför sig alltså helt till en snabbare tillväxt i företagssparandet under perioden 1969—1973 än under tidigare år.

Sysselsättningsutvecklingen inom industrisektorn har varit oenhetlig för de enskilda industribranscherna. Detta har medfört en påtaglig förändring i industrins branschstruktur. Den kraftigaste tillbakagången har inträffat inom textil- och konfektionsindustrierna, där antalet anställda minskat med i genomsnitt 5—6 % per år under den senaste tioårsperioden. Även läder- och skoindustrin samt jord- och stenvaruindustrin tillhör branscher med kraftigt minskade andelar av industrisysselsättningen. Samtidigt har verkstadsindustrin ökat sin andel från 38 % år 1965 till ca 44 % år 1974 och därigenom ytterligare befäst sin ställning som vårt lands dominerande industribransch. Inom verkstadssektorn är det främst transportmedelsindustrin som svarat för ökningen. Bland övriga expansiva branscher kan nämnas den kemiska industrin, särskilt plastvaruindustrin.

Under år 1974 har efterfrågan på arbetskraft varit hög inom industrisektorn. Antalet anställda inom industrin beräknas således i genomsnitt ha legat på ungefär samma nivå som under konjunkturtoppen år 1970. Därmed har en markant återhämtning, totalt sett, skett under de båda senaste åren.

Den redovisade utvecklingen inom svensk industri, liksom den utveckling som kan väntas, understryker på nytt betydelsen av en aktiv industripolitik med uppgift att stärka industrins internationella konkurrenskraft, upprätthålla sysselsättningen och främja utvecklingen av den teknik som i framtiden skall bära upp industrin. Ett väsentligt led i denna politik är också att de anställdas medinflytande förstärks. En integrering av industripolitiken med energipolitiken är av stor betydelse.

Likaså är det en viktig uppgift för samhället att aktivt medverka till att landets naturresurser används så att hänsyn tas både till en tryggad försörjning och till en god hushållning med miljö- och naturtillgångar.

För den aktiva industripolitiska planeringen krävs löpande samråd mellan berörda samhällsorgan, företagen och de anställda. Genom tillkomsten av branschråd för byggnadsindustrin, skogsindustrin och stålindustrin har sådana organ för samråd upprättats inom vissa centrala branscher. För varvsindustrin har den s. k. styrande kommittén motsvarande funktion.

Möjligheterna till en mer kontinuerlig planerings- och utredningsverksamhet har avsevärt förstärkts genom tillkomsten av statens industriverk den 1 juli 1973. Verket svarar även för viktiga stöd- och serviceinsatser, främst för mindre och medelstora företag, samt för betydelsefulla uppgifter på energi- och mineralområdena. Uppbyggnaden av verket fortsätter även nästa budgetår genom att ytterligare tjänster föreslås bli inrättade vid verket för förstärkta insatser på centrala arbetsområden.

Resurserna för företagsservice i form av information, rådgivning och utbildningsverksamhet i tekniska och ekonomiska frågor till i första hand de mindre och medelstora företagen har under senare år byggts ut mycket kraftigt. Även för nästa budgetår föreslås en väsentlig förstärkning, så att totalt 9,4 milj. kr. skall stå till förfogande för ändamålet. Härtill kommer nästan 9 milj. kr. som statligt bidrag till industriverkets kursverksamhet m. m.

De rent branschinriktade åtgärderna förlängs vad avser textil- och konfektionsindustrierna med ytterligare två år. Stödet till omställningsfrämjande åtgärder för vissa branscher föreslås bli förlängt efter den treåriga försöksperiod som löper ut den 30 juni 1975. Vidare överförs administrationen av de s. k. strukturgarantierna från AB Strukturgaranti till statens industriverk.

På energiområdet pågår inom industridepartementet arbetet med det

förslag till energipolitiskt program som regeringen avser att lägga fram våren 1975. I avvaktan härpå realbehandlas inte anslagen för energiverksamhet i budgetpropositionen.

Inom mineralområdet har ett betydande organisationsarbete avslutats genom bl. a. inrättandet av nämnden för statens gruvegendom den 1 juli 1973 och den omorganisation av Sveriges geologiska undersökning (SGU) som har genomförts under förra året. Det finansiella ansvaret för statens malmprospektering med undantag av prospektering efter uran föreslås bli överfört från SGU till gruvnämnden den 1 juli 1975. För att utarbeta långsiktiga prognoser över Sveriges försörjning med mineralråvaror och för att utarbeta underlag för den fortsatta mineralpolitiken har vidare förra året en mineralpolitisk utredning tillkallats.

Den tekniska forskningen och utvecklingen är ett väsentligt element i vår industripolitik. De organ som svarar för det statliga stödet på detta område, styrelsen för teknisk utveckling (STU) och statens utvecklingsfond, får även nästa år betydande medelsförstärkningar. Totalt anvisas 234,6 milj. kr. Datatekniken öppnar nya möjligheter att lösa problem inom olika samhällsområden och har stor betydelse för vår industriella utveckling inom flera branscher. Mot bakgrund av de förslag som har lagts fram av dataindustriutredningen föreslås ökade medel till datateknik inom anslaget till STU. Förslag om insatser direkt för den svenska datorindustrin läggs däremot inte fram.

Den positiva utvecklingen inom Statsföretagsgruppen fortsätter. Resultatet före dispositioner och skatter visar de båda senaste åren på närmare 50-procentiga ökningar. Den omfattande investeringsverksamheten fortsätter med koncentration till övre Norrland. Vid Norrbottens järnverk AB (NJA) har arbetet inletts på Stålverk 80, som har kostnadberäknats till 4 600 milj. kr.

Inom industridepartementets område arbetar f. n. 19 kommittéer och utredningar. Under år 1974 har tillkallats sex utredningar. Bland de utredningar som under detta år väntas lägga fram resultaten av sitt arbete kan nämnas 1972 års försöksdjursutredning, koncentrationsutredningen och varvskreditutredningen.

Utgifterna inom industridepartementets verksamhetsområde föreslås för budgetåret 1975/76 öka med 300 milj. kr. till totalt 2 541 milj. kr. Ökningen fördelar sig med 34 milj. kr. på driftbudgeten, som därmed uppgår till 548 milj. kr., och 266 milj. kr. på kapitalbudgeten, som därigenom omsluter 1 993 milj. kr.

Allmänna näringspolitiska frågor

För kontinuerlig planerings- och utredningsverksamhet inom det industripolitiska området finns på myndighetsplanet sedan den 1 juli 1973 statens industriverk. Verket handlägger centrala industri-, energi-

och mineralfrågor samt svarar för olika stöd- och serviceinsatser med inriktning på främst mindre och medelstora företag.

Industriverkets stöd- och serviceinsatser omfattar bl. a. administration av särskilda branschprogram, finansiellt företagsstöd och främjande av företagsservice. Härvid fungerar företagareföreningarna som regionala replipunkter för verket. Föreningarna har innevarande budgetår fått utökade resurser för informations- och rådgivningsverksamhet. Vidare är en funktion för utbildningsservice till de mindre och medelstora företagen under uppbyggnad vid föreningarna. Förslag läggs nu fram om en ytterligare förstärkning av resurserna för företagsservice m. m. Programmet för företagsservice till de mindre och medelstora industriföretagen byggs ut. Vidare föreslås industriverket nästa budgetår få möjlighet att i ett par län försöksvis i programmet för företagsservice innefatta även insatser för industriell design. Sådana insatser avses bli inriktade på allmän information och rådgivning om designfrågor till i första hand de mindre och medelstora företagen.

Den 1 juli 1974 överfördes till industriverket även de uppgifter som statens institut för företagsutveckling (SIFU) tidigare skötte. Verket svarar därför nu även för utbildningsinsatser och tekniska tjänster m. m. till de mindre och medelstora företagen.

Uppbyggnaden av industriverket, som innevarande budgetår förfogar över 156 fasta tjänster, exkl. SIFU-verksamheten, föreslås fortsätta även nästa budgetår. Totalt föreslås verket erhålla tio nya tjänster, vilket skall möjliggöra ökade insatser inom främst utredningsverksamheten, bl. a. beträffande de multinationella företagen, samt inom företagsservicen och mineralområdet.

Genom finansieringsstöd till utvecklingsarbete och industriell utbyggnad har Norrlandsfonden sedan år 1961 medverkat till en fortsatt utveckling av det norrländska näringslivet. Fondens finansiella medverkan i Industriellt utvecklingscentrum (IUC) i Skellefteå och Metallurgiska forskningsstationen i Luleå är led i fondens strävan att förbättra den industriella miljön i Norrland. Under nästa budgetår erhåller fonden ett totalt tillskott på 20 milj. kr.

För det industripolitiska planeringsarbetet på olika nivåer fordras ett väl fungerande system för utbyte av information mellan företag och olika samhällsorgan om planerade eller väntade förändringar. En treårig försöksverksamhet, som inleddes den 1 juli 1973, syftar till att förbättra det organiserade informationsutbytet mellan företag och samhälle. Verksamheten, som leds av en särskild delegation (I 1973: 01), kommer under år 1975 att fortgå enligt de fastställda riktlinjerna.

Inom ramen för en treårig försöksverksamhet som också startade den 1 juli 1973 har offentliga styrelseledamöter utsetts i 22 större förvaltningsbolag och 8 allmännyttiga stiftelser. Förberedelser för en utvärdering av denna verksamhet har påbörjats.

Statens industriverk svarar för utvärdering av pågående försöksverksamhet med arbetstagarrepresentanter i styrelserna för aktiebolag och ekonomiska föreningar med minst 100 anställda. En delrapport beräknas bli redovisad i början av år 1975 och en slutrapport i höst.

Försöksverksamheten med ökat löntagarinflytande inom den statliga företagsgruppen har fortsatt. Under år 1974 har företagsdemokratidelegationen (Fi 1969: 64) med utgångspunkt i en enkätundersökning redovisat uppläggningen av och dagsläget för inflytandefrågorna inom de statliga bolagen. Vidare har arbetet med utvärdering av delegationens försök vid tobaksfabrikerna i Härnösand och Arvika fortsatt. En utvärderingsrapport från dessa försök beräknas bli redovisad inom kort. Överläggningar pågår mellan berörda arbetsmarknadsparter om att överföra försöksverksamheten till ett nyligen upprättat utvecklingsråd för företagsdemokrati inom den statliga företagssektorn.

Den interdepartementala arbetsgruppen för samordning av arbetet rörande de multinationella företagen har under år 1974 uppmärksammat främst frågan om svenska företags investeringar i utlandet. Detta arbete har lett till att valutalagstiftningen ändrats så att prövningen av en investering utomlands inte som hittills enbart skall ske utifrån valutapolitiska bedömningar, utan även från sysselsättnings- och industripolitiska bedömningar. I det fortsatta arbetet kommer informationsfrågorna att ägnas stor uppmärksamhet.

Koncentrationsutredningen (Fi 1962: 37) genomför en undersökning om de multinationella företagen. Undersökningen, som består av dels en analys av dessa företags framväxt, dels konsekvenserna härav för svensk ekonomi, beräknas föreligga under första hälften av detta år. På initiativ av utredningen har statistiska centralbyrån undersökt företagens betalningar i samband med utrikeshandeln år 1973. Av denna undersökning framgår bl. a. att 30 % av exportvärdet utgjordes av transaktioner mellan företag inom samma koncern. Motsvarande andel av importvärdet var 25 %.

Utländska företags etableringar och verksamhet i Sverige undersöks av utredningen (Ju 1973: 17) om utländska övertaganden av svenska företag. Enligt direktiven skall utredningen främst inrikta sig på att åstadkomma ett system som både medger en fullständig etableringskontroll av utländska investeringar i Sverige och lämnar möjligheter till kontroll av utlandsägda företags verksamhet i Sverige. Utredningsarbetet beräknas fortsätta under hela år 1975.

Internationella frågor

Verksamheten inom ramen för de bilaterala avtalen om ekonomiskt, industriellt och tekniskt-vetenskapligt samarbete mellan Sverige och länder i Östeuropa har under det gångna året intensifierats. Sammanträden med de blandade kommissioner som har upprättats med anled-

ning av dessa avtal har ägt rum med Ungern, Jugoslavien, Tjeckoslovakien, Polen och Rumänien. Samarbetsavtalet med Polen har kompletterats med ett program för utvecklingen av långsiktigt ekonomiskt, industriellt och tekniskt-vetenskapligt samarbete. Förhandlingar om ett motsvarande program förs bl. a. med Sovjetunionen. Diskussioner om ett avtal om ekonomiskt, industriellt och tekniskt samarbete har inletts med Tyska demokratiska republiken.

Bilaterala överenskommelser om ekonomiskt, industriellt och tekniskt samarbete har under det gångna året i olika former ingåtts även med en rad länder utanför öststatskretsen, huvudsakligen med länder i arabvärlden. Industridepartementet medverkar i utformningen och tillämpningen av dylika överenskommelser.

På det nordiska planet har under år 1974 ett omfattande arbete bedrivits inom de av Nordiska ministerrådet upprättade ämbetsmannakommittéerna för samarbete inom byggsektorn och för industri- och energipolitik. Inom sistnämnda kommitté har utarbetats bl. a. en rapport om förutsättningarna för nordisk samverkan på energiområdet.

Vidare har hösten 1974 tillsatts en svensk-finsk arbetsgrupp för främjande av ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Finland. Arbetsgruppen leds av resp. lands industriminister. I de båda delegationerna ingår företrädare för bl. a. arbetsmarknadens parter och de statsägda företagen.

På det multilaterala planet har det internationella samarbetet i OECD:s industri-, energi- och vetenskapspolitiska kommittéer inneburit insatser från industridepartementet. Vidare har departementet aktivt deltagit i verksamheten inom de branschkommittéer som upprättats av FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE).

Branschfrågor

Arbetet på det branschpolitiska fältet har i växande grad inriktats på att i samarbete med statens industriverk utveckla former för löpande bevakning av industrisektorns och de skilda branschernas utveckling. Som ett led i arbetet på att bygga upp ett bredare kunskapsunderlag för industripolitiska åtgärder har inom industridepartementet genom den s. k. industristrukturutredningen under år 1974 utarbetats fyra rapporter (SOU 1974: 11—14). I rapporterna redovisas den strukturella och finansiella utvecklingen inom olika industribranscher och vissa uppgifter angående industrins forsknings- och utvecklingsverksamhet. I en särskild studie analyseras arbetskraftsströmmarna inom verkstadsindustrin.

Under år 1973 inrättades två branschråd, ett för skogsindustrin och ett för byggnadsindustrin. Hösten 1974 har ett branschråd för järn- och stålindustrin tillsatts. Härigenom har den utveckling som inleddes år 1971 genom tillkomsten av den s. k. styrande kommittén för varvs-

samarbete fortsatt mot fasta former för samråd på branschbasis mellan berörda samhällsorgan, företag och anställda.

Skogsbranschrådets arbete har under dess första verksamhetsår främst inriktats på att utarbeta ett system för kontinuerlig information rörande skogsindustrins framtida utveckling. Uppgifter om företagens framtidsbedömningar inhämtas genom en enkät som i ett första steg tillställts samtliga företag inom pappers- och massaindustrin.

Även byggbranschrådet har under år 1974 tagit initiativ i syfte att upprätta ett särskilt informationssystem för löpande bevakning av utvecklingen inom byggsektorn. Vidare fungerar rådet som referensgrupp i samband med utarbetandet av avsnitten om byggnads- och anläggningsverksamheten för 1975 års långtidsutredning. Rådets sekretariat har biträtt Sveriges internationella byggnadskommitté, vars arbete med att främja svensk byggexport har fortgått under året.

För att se över systemet med statliga fartygskreditgarantier tillkallades under år 1974 varvskreditutredningen (I 1974: 03). Utredningen beräknas under år 1975 redovisa förslag till en långsiktig utformning av statens medverkan i varvsindustrins finansiering. Den femåriga garantiramen för fartygskrediter föreslås nu bli förlängd ytterligare ett år till att omfatta perioden 1976—1980. I avvaktan på utredningens förslag tas en oförändrad ram av 4 500 milj. kr. upp.

Under år 1974 har beslut fattats om viss utvidgning av utlåningskapaciteten för Svenska skeppshypotekskassan och Skeppsfartens sekundärlånekassa.

Inom OECD:s arbetsgrupp för varvsfrågor har under förra året utarbetats nya rekommendationer till medlemsländerna beträffande villkoren för varvens krediter till rederierna.

Utredningen (I 1972: 07) rörande vissa frågor inom järn- och stålindustrin har lagt fram ett delbetänkande (SOU 1974: 78) rörande den svenska stålindustrins framtida utveckling. Utredningen väntas inom kort avge betänkande om stålindustrins arbetsmiljö, varefter utredningens arbete beräknas vara avslutat.

Mot bakgrund av en fortsatt snabb strukturomvandling och sysselsättningsnedgång inom textil- och konfektionsindustrierna uppdrogs i slutet av år 1973 åt en arbetsgrupp att med biträde från statens industriverk revidera den framtidsbedömning för branscherna som gjorts av TEKO-utredningen. Enligt den rapport (Ds I 1974: 3) som arbetsgruppen lade fram under våren 1974 förutses för branscherna en fortsatt sysselsättningsminskning.

Under de senaste åren har vid skilda tillfällen beslut fattats om statliga åtgärdsprogram för vissa branscher — i första hand för branscher med stort inslag av mindre och medelstora företag. Stimulansåtgärderna för textil- och konfektionsindustrierna, i sin första form införda år 1970,

har betraktats som en försöksverksamhet. Den utvärdering som nu redovisas visar övervägande positiva effekter av de åtgärder som vidtagits.

Det åtgärdsprogram som infördes år 1970 och som sedermera förlängts har varit av stort värde för utvecklingen inom textil- och konfektionsindustrierna. Stimulansåtgärderna för textil- och konfektionsindustrierna föreslås bli bibehållna under ytterligare två budgetår för att avslutas med utgången av budgetåret 1976/77. Omställningsprogrammet för vissa branscher, som löper ut den 30 juni 1975 efter en treårig försöksperiod, föreslås fortsätta i sin helhet under budgetåret 1975/76. Verksamheten med strukturgarantier, som under försöksperioden har administrerats av ett dotterbolag till Sveriges investeringsbank AB, AB Strukturgaranti, föreslås bli överförd till statens industriverk.

Flera uppdrag att genom utredningar eller på annat sätt biträda i det branschpolitiska arbetet har under år 1974 lämnats till statens industriverk. En utredning beträffande träindustrins utveckling beräknas bli framlagd inom den närmaste tiden. Industriverket har också fått i uppdrag att utreda vissa frågor rörande etableringar och nedläggningar inom byggsektorn. Industriverket har vidare fått i uppdrag att utreda marknaden för aluminium och aluminiumprodukter i Sverige m. m. En delrapport om aluminiumkonsumtionen i landet fram till år 1990 har nyligen avlämnats. En slutrapport väntas bli framlagd under våren 1975. Från det pågående utredningsarbetet avseende livsmedelsindustrin väntas en rapport om slakteri- och charkuteriindustrin inom kort.

Den år 1971 tillkallade dataindustriutredningen har under förra året avlämnat sitt slutbetänkande (SOU 1974: 10), i vilket förslag har lagts fram till statliga åtgärder för branschen. Förslag läggs nu fram om bl. a. insatser för forskning och utveckling i första hand med syfte att främja användningen av datateknik. Frågan om insatser direkt för den svenska datorindustrin prövas däremot inte förrän strukturbilden inom branschen har klarnat.

Den år 1970 tillkallade grafiska kommittén har under år 1974 avgett sitt betänkande (SOU 1974: 34). Kommittén har bl. a. utarbetat prognoser för den grafiska industrins utveckling under 1970-talet samt föreslagit vissa åtgärder framför allt mot bakgrund av den pågående snabba teknikomvandlingen inom branschen. Även den år 1970 tillkallade installationsbranschutredningen har lämnat sitt betänkande (SOU 1974: 47—48) under år 1974. Utredningen redovisar dels en omfattande kartläggning och analys av installationsbranschens utveckling, dels förslag till åtgärder. Betänkandena, som har remissbehandlats, redovisas nu för riksdagen.

Utredningen (I 1972: 04) rörande transport, raffinering och förädling av olja och naturgas (petroindustriutredningen) har nyligen lagt fram en lägesrapport (Ds I 1974: 7), där en samhällsekonomisk bedömning redovisas av olika lokaliseringsalternativ för nya eller utbyggda raffinaderier.

Statliga kreditinstitutioner spelar en viktig roll för näringslivets kapitalförsörjning. Sålunda tillgodoser Sveriges investeringsbank AB genom sin kreditgivning väsentliga behov hos näringslivet. Banken har under år 1974 beviljat krediter och garantier på sammanlagt ca 1 200 milj. kr., varav ca 400 milj. kr. har avsett export. Bankens låne- och garantiutfästelser uppgick vid årsskiftet 1974—1975 till ca 3 800 milj. kr. Tyngdpunkten vad gäller utlåningen under år 1974 har avsett företag inom skogs- och verkstadsindustrierna.

AB Svensk exportkredits utelöpande lån uppgick vid utgången av år 1974 till ca 1 500 milj. kr. Större delen av utlåningen avser de svenska varven.

Mineralförsörjning

Råvarufrågorna har under senare år uppmärksammats allt mer. Produktionen av och handeln med de råvaror som härrör från naturresurser genomgår stora förändringar. Samtidigt pågår i allt fler industriländer försök att formulera en samlad politik på naturresursområdet. En sådan politik syftar framför allt till att tillgodose industrins råvaruförsörjning.

Också i Sverige har råvarufrågorna ägnats ökad uppmärksamhet under de senaste åren. Inte minst mot bakgrund av den internationella utvecklingen på råvaruområdet, med kraftiga prisvariationer, motsättningar mellan producent- och konsumentländer etc., framstår det som angeläget att dessa frågor ägnas fortsatt stor uppmärksamhet i samband med den långsiktiga planeringen av industripolitiken.

Under de båda senaste åren har betydelsefulla administrativa reformer genomförts i syfte att effektivisera handläggningen av mineralfrågor. Sålunda har statens industriverk och nämnden för statens gruvegendom inrättats och SGU omorganiserats. Vidare har lagstiftningen moderniserats genom den nya gruvlag (1974: 342) som trätt i kraft den 1 juli 1974 och den nya lag om vissa mineralfyndigheter (1974: 890) som gäller fr. o. m. den 1 januari 1975. Genom dessa åtgärder har grunden lagts för en aktiv mineralpolitik.

Möjligheterna att driva en sådan aktiv politik är beroende av tillgången på långsiktiga bedömningar av mineralresursernas utnyttjande i Sverige och i världen. I april 1974 tillkallades därför den mineralpolitiska utredningen (I 1974: 02). Utredningen har till uppgift bl. a. att utarbeta långsiktiga prognoser över Sveriges försörjning med mineraliska råvaror. Utredningen skall vidare på grundval av de gjorda prognoserna överväga om en ändrad inriktning eller utformning av mineralpolitiken är motiverad med hänsyn till samhällets långsiktiga behov. En första prognosrapport väntas föreligga vid utgången av innevarande år.

Ökad uppmärksamhet bör ägnas åt möjligheterna att få till stånd en samordning av den havstekniska forskningen och utvecklingen. Ett särskilt organ, en delegation för havsteknisk forskning och utveckling,

föreslås bli inrättat för denna uppgift. Administrativt föreslås delegationen bli knuten till STU.

Statens industriverk genomför f. n. en särskild utredning om utvinning av sand och grus, särskilt från havsområden.

Undersökningar pågår om Sveriges försörjning med olika metaller och mineral. För att bedöma den möjliga inhemska produktionen är SGU:s arbete av grundläggande betydelse. Den s. k. Norrbotteninventeringen av järnmalm har nyligen slutförts. Gruvnämnden har uppdragit åt Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) att närmare utreda de ekonomiska förutsättningarna för brytning av ett antal staten tillhöriga fyndigheter i Norrbotten, bl. a. Kaunisvaara i Pajala kommun. Resultatet av LKAB:s utredningar om Kaunisvaara avses bli redovisat under innevarande år.

I syfte att uppnå en klarare ansvarsfördelning inom prospekteringsverksamheten föreslås att gruvnämnden fr. o. m. nästa budgetår från SGU skall överta det finansiella ansvaret för statens malmprospektering med undantag av prospektering efter uran. Gruvnämnden föreslås få disponera 47,8 milj. kr., varav 20,4 milj. kr. för prospekteringsverksamheten.

SGU:s prospektering efter uran har resulterat i att ett antal uranmineraliseringar har påträffats i Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner. Avsikten är att koncession efter inledande arbeten av översiktlig natur från SGU:s sida skall kunna meddelas lämplig intressent, som då övertar det finansiella ansvaret för prospekteringsarbetet. Formerna för ett sådant övertagande har under år 1974 diskuterats med närmast berörda företag.

SGU föreslås nästa budgetår få vissa ytterligare resurser för uranprospektering. Vidare ges SGU möjlighet till förstärkta insatser inom informations- och dokumentationsverksamheten. Sammanlagt föreslås till SGU bli anvisade 33 milj. kr. nästa budgetår.

I syfte att öka kunskaperna om landets vattentillgångar avses förslag bli förelagt för riksdagen under våren 1975 om lagstadgad uppgiftsskyldighet till SGU vid bl. a. grundvattentäktutredningar och brunnsborrningar.

Energifrågor

Sveriges energikonsumtion ökade under perioden 1965—1973 från 26 Mtoe till 37,2 Mtoe.[1] Ökningen under perioden var i genomsnitt 4,6 % per år. År 1974 sjönk energikonsumtionen avsevärt beroende på dels de ransoneringar och sparkampanjer som genomfördes under början av år 1974 för att bemästra svårigheterna till följd av oljekrisen,

[1] Mtoe = milj. ton ekvivalent olja. Energikvantiteter av olika slag kan omvandlas efter sitt termiska innehåll och anges i det gemensamma måttet ton ekvivalent olja (toe).

dels den återhållsamhet i energianvändningen som konsumenterna har visat efter de kraftiga höjningarna av energipriset, dels den osedvanligt milda väderleken under vintern och våren 1974. Preliminära beräkningar ger vid handen att den totala energikonsumtionen år 1974 inte blev högre än 35,2 Mtoe. Även på sikt förutses en mera dämpad konsumtionsutveckling än det tidigare har funnits anledning att räkna med.

En omfattande planerings- och utredningsverksamhet äger f. n. rum på energiområdet i syfte att skapa underlag för det energipolitiska handlingsprogram som regeringen avser att lägga fram till 1975 års riksmöte.

Energiprognosutredningen, som tillsattes 1972, har i september 1974 avlämnat sitt betänkande (SOU 1974: 64—65). Utredningens sekretariat har därefter enligt tidigare beslut överförts till energibyrån vid statens industriverk. Samtidigt har verkets resurser för energiutredningar förstärkts. Industriverket kommer i fortsättningen att svara för den fortlöpande utrednings- och prognosverksamheten på energiområdet.

Energiprogramkommittén, som tillkallades i slutet av år 1973 för att undersöka möjligheterna att genom forsknings- och utvecklingsverksamhet inom energiområdet stimulera till en mer rationell energiproduktion och energikonsumtion, har lämnat sitt betänkande (SOU 1974: 72—76) i oktober 1974. Kommittén har lagt fram ett förslag till program för forskning och utveckling på energiområdet.

Inom industridepartementet har en särskild promemoria (Ds I 1974: 10) utarbetats med förslag till organisation av forskning och utveckling inom energiområdet. Promemorian remissbehandlas f. n.

Energiprognosutredningens och energiprogramkommitténs betänkanden har remissbehandlats. I samband härmed har 25 centrala myndigheter på särskilt uppdrag ytterligare studerat möjligheterna att spara energi på olika samhällsområden och redovisat konsekvenserna av ett sådant sparande mot bakgrund av andra, övergripande målsättningar för olika samhällsområden.

Närförläggningsutredningen har analyserat säkerhetsmässiga och andra aspekter på att förlägga ett kärnkraftverk i närheten av större tätorter. Utredningens betänkande (SOU 1974: 56) har remissbehandlats.

Den utredning (I 1972: 08) som undersöker hanteringen av radioaktivt avfall från bl. a. kärnkraftstationer (Aka-utredningen) lämnade i juni 1974 en lägesrapport (Ds I 1974: 6). Utredningen har senare i sina remissvar på de nyss nämnda utredningarna redovisat ytterligare material som underlag för bedömningen av möjligheterna att klara avfallshanteringen. Arbetet inom utredningen fortsätter med sikte på att ett betänkande rörande hanteringen av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall skall kunna framläggas omkring årsskiftet 1975—1976.

Statens kärnkraftinspektion, delegationen för forskning rörande kärnkraftens säkerhets- och miljöfrågor och Centrala driftledningen (CDL)

har vidare lagt fram ett antal rapporter som belyser olika aspekter på kärnkraftens säkerhet. CDL har också lagt fram rapport om förläggning från försvarssynpunkt av kärnkraftverk i bergrum.

Inom andra departements verksamhetsområden har också ett antal utredningar gjorts som anknyter till energiområdet. Bland dessa kan nämnas utredningar om avvägningen mellan vattenkraftens roll för vår energiförsörjning och vattenkraftens miljöaspekter samt en utredning om lagstiftning om allmänna värmesystem.

Ett särskilt energiråd tillsattes i december 1973 för att biträda regeringen med kunskaper och erfarenheter från skilda håll i samhället till belysning av de kortsiktiga och långsiktiga problemen på energiområdet. Statsministern är ordförande. I rådet ingår cheferna för berörda fackdepartement och företrädare för de politiska partierna, de politiska ungdomsförbunden, löntagarorganisationerna, jordbruket, industrin, oljebranschen, handeln, kraftindustrin, bostadsmarknadens organisationer, universitet och högskolor samt naturvårdsintressen. Energirådet har hittills hållit ett tiotal sammanträden, varav två har varit offentliga. Samtidigt med energirådet tillsattes en energipolitisk delegation för vissa planerande och koordinerande uppgifter.

För att stimulera till en bred debatt i energipolitiska frågor har en studie- och informationskampanj bedrivits under år 1974. En väsentlig insats har därvid gjorts av studieförbunden. Förbunden har erhållit särskilt statsstöd för verksamheten.

Det halvstatliga Oljeprospektering AB har under år 1974 fortsatt borrningarna på Gotland och på kontinentalsockeln utanför Gotland. Spår av olja har påträffats i flera från geologisk synpunkt intressanta revformationer på södra Gotland. Undersökningarna fortsätter. Kostnadsramen för undersökningarna har vidgats från 100 milj. kr. för perioden 1968—1973 till 150 milj. kr. för perioden 1968—1976.

Det halvstatliga Petroswede AB, som bildats för oljeprospektering utomlands, har fått koncession för borrning i Egypten.

Regeringen har med förbehåll för riksdagens godkännande undertecknat en överenskommelse om Sveriges deltagande i ett internationellt organ för energisamarbete inom ramen för OECD, International Energy Agency (IEA). Detta organ skall svara för genomförandet av ett samarbetsprogram, International Energy Program (IEP).

Som ett led i ansträngningarna att inrikta energikonsumtionen mot ökad sparsamhet tillsatte regeringen i november 1974 en kommitté — energisparkommittén (I 1974: 05) — för att biträda med planeringen och genomförandet av en energisparkampanj under vinterhalvåret 1974—1975.

Teknisk forskning och utveckling

Den tekniska förnyelsen inom industrin är av stor betydelse inte bara för vår konkurrenskraft på världsmarknaderna utan också för samhällsutvecklingen inom många områden. Teknisk forskning och utveckling har en viktig roll när det gäller att nå mål som uppställs inom exempelvis energipolitik, miljöpolitik och sysselsättningspolitik. Ökat statligt stöd till denna verksamhet föreslås för nästa budgetår.

STU:s anslag till teknisk forskning och utveckling föreslås nästa budgetår uppgå till 210,1 milj. kr. Till detta kommer under särskilda anslag ytterligare 19,5 milj. kr. Som redan har framgått kommer frågan om medel för forskning och utveckling inom energiområdet att behandlas i samband med det förslag till energiprogram som regeringen avser att lägga fram senare i vår. Medel för dessa ändamål ingår därför inte i de nämnda beloppen.

Datatekniken har på kort tid förändrat de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för utvecklingen inom många samhällsområden. Produktionen av varor och tjänster på det datatekniska området har fått betydande omfattning. Behovet av stora investeringar i såväl utvecklingsarbete som marknadsföring har lett till att stora internationella företag kommit att dominera även den svenska marknaden.

Mot bakgrund av de förslag som lagts fram i dataindustriutredningens betänkande (SOU 1974: 10) föreslås nu inom ramen för anslaget till STU en kraftig uppräkning av stödet till forskning och utveckling på det datatekniska området. För nästa budgetår beräknas härigenom ett belopp i storleksordningen 20 milj. kr. kunna stå till förfogande.

I övrigt föreslås en profilering av STU:s stödverksamhet med ökade insatser inom områdena transportteknik, kemi-, skogs- och träteknik samt naturresursteknik.

Nyligen har en utredning (I 1974: 06) tillkallats för att göra en översyn av STU:s organisation och verksamhetsformer. Utredningen skall göra en bedömning av STU:s verksamhet i ett större näringspolitiskt sammanhang och se över STU:s stödformer.

Som komplettering till STU inrättades den 1 juli 1973 en särskild fond, statens utvecklingsfond, för stöd i den industriella förnyelseprocessens senare stadier, där de kommersiella riskerna är betydande. Utvecklingsfonden kommer genom det förslag som nu läggs fram att ha tillförts sammanlagt 65 milj. kr., allt från Investeringsbankens vinst.

Ett flertal former har utvecklats av statsmakterna för att tillförsäkra industrin nödvändiga resurser för forsknings- och utvecklingsändamål. Forskningsavgiftskommittén (I 1974: 01) har till uppgift att göra en översyn av dessa olika finansieringsformer med syfte att pröva ändamålsenliga vägar för den framtida finansieringen av de statliga insatserna. Kommittén skall överväga bl. a. i vilken grad finansieringen av industriell forskning och utveckling bör ske genom avgifter.

Lagstiftning har nyligen trätt i kraft som reglerar förhållandena beträffande riksprovplatser och riksmätplatser. Förutsättningar föreligger nu för statens provningsanstalt att på ett effektivt sätt kunna samordna provningsverksamheten i landet. Beslut har också fattats beträffande provningsanstaltens omlokalisering till Borås. Beslutet innebär att en ändamålsenlig provningsanläggning med kvalificerad teknisk utrustning kommer att stå till anstaltens förfogande i Borås. Flyttningen inleds hösten 1975 med brandlaboratoriet och beräknas vara avslutad hösten 1977.

Aktiekapitalet i Svenska utvecklingsaktiebolaget höjdes år 1974 efter särskilt beslut av riksdagen från 25,5 till 50,5 milj. kr. Bolaget har härigenom fått möjlighet att fullfölja de projekt man engagerat sig i. Kapitalet beräknades med hänsyn till behovet under perioden 1974—1976.

Sveriges medverkan i det europeiska rymdsamarbetet har under år 1974 utökats med deltagande i utvecklingen av en europeisk bärraket för uppskjutning av geostationära satelliter, Ariane, samt deltagande i utvecklingen av en maritim telekommunikationssatellit, Marots. Detta har givit ytterligare möjligheter för svensk industri att medverka i det europeiska rymdsamarbetet. För nationell rymdverksamhet och europeiskt rymdsamarbete m. m. beräknas för budgetåret 1975/76 drygt 39 milj. kr.

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, som bildades år 1973 enligt en överenskommelse mellan de nordiska länderna, har hittills tillförts totalt 20 milj. kr. Nu föreslås att ytterligare 10 milj. kr. tillförs fonden. Sveriges andel härav är 4,5 milj. kr.

Statsägda företag

Flertalet av de statsägda företag, som industridepartementet svarar för, ingår i Statsföretagsgruppen. Utanför gruppen finns de av staten helägda AB Atomenergi, Svenska utvecklingsaktiebolaget, Svenska rymdaktiebolaget och Sveriges investeringsbank AB. Till hälften statsägda är AB Asea-Atom och AB Svensk exportkredit.

Av de affärsdrivande verken hör domänverket, förenade fabriksverken (FFV) och statens vattenfallsverk till industridepartementet.

Under de senaste åren har verksamheten inom Statsföretagsgruppen präglats av konsolidering. Gruppen har härigenom efter hand ökat sin ekonomiska styrka och effektivitet. Den står nu bättre rustad att fullgöra de uppgifter som ägaren kan ålägga den enligt de riktlinjer som drogs upp vid gruppens bildande.

Gruppens samlade omsättning, som har ökat från 4 440 milj. kr. år 1972 till 5 600 milj. kr. år 1973, har år 1974 nått upp till ca 8 000 milj. kr. Det sammanlagda resultatet för år 1974 före bokslutsdispositioner och skatter beräknas till ca 1 000 milj. kr., vilket innebär en ökning

med närmare 600 milj. kr. i förhållande till år 1973. Det goda resultatet härrör i huvudsak från fyra bolag, nämligen AB Statens skogsindustrier (Assi), LKAB, Svenska tobaks AB och Berol kemi AB (f. d. MoDo-Kemi AB). Denna mycket gynnsamma utveckling har i hög grad sin grund i konjunkturutvecklingen, men också i en framgångsrik strävan inom gruppen att förbättra lönsamheten framför allt hos förlustföretagen.

Också sysselsättningsmässigt är utvecklingen positiv. Antalet anställda inom Statsföretagsgruppen har i genomsnitt varit 35 000, 37 000 och 40 000 personer under åren 1972, 1973 och 1974.

Investeringarna inom Statsföretagsgruppen har under åren 1971, 1972 och 1973 uppgått till resp. 740, 930 och 900 milj. kr. Av investeringarna år 1973 svarade NJA och LKAB vardera för ca 340 milj. kr. Under de första åtta månaderna 1974 har inom gruppen investerats för 940 milj. kr. Investeringarna har till största delen skett inom stödområdet, främst i övre Norrland.

Statsföretags årsredovisning för året 1973 har överlämnats till riksdagen (skr 1974: 126). Uppgifter i övrigt om de statsägda bolagen och affärsverken har sammanställts i publikationen Statliga företag.

Chefen för industridepartementet har i en särskild skrivelse till styrelsen för Statsföretag framhållit att, genom den starkt förbättrade lönsamheten inom Statsföretagsgruppen, grunden har lagts för den expansion som riksdagen satt som ett av målen för Statsföretag. Han har också föreslagit att företaget gör en utredning om sin framtida verksamhet och organisation.

I det följande redovisas i korthet åtgärder år 1974 inom några av bolagen i Statsföretagsgruppen.

Under året har LKAB:s styrelse beslutat uppföra en ny kajanläggning i Narvik. Denna investering som avses vara genomförd under år 1977 beräknas kosta ca 250 milj. kr.

Vid NJA avslutades Investeringsprogram 70 under år 1974 och uppbyggnaden av koksverket gick in i sitt slutskede.

Statsmakterna beslöt förra året att staten skall medverka finansiellt till uppförandet av ett nytt stålverk vid NJA i Luleå, det s. k. Stålverk 80. Produktionskapaciteten vid Stålverk 80 kommer att bli ca 4 milj. ton stålämnen per år. Ämnena kommer till största delen att avsättas på exportmarknaden. Personalbehovet för det nya stålverket beräknas till 2 300 personer. De direkta och indirekta sysselsättningseffekterna blir dock betydligt större inte minst genom den expansion som väntas inom tjänstesektorn i Luleå. Till detta kommer den sysselsättning motsvarande 3 000 manår som beräknas vid uppförandet av anläggningarna.

Det totala finansieringsbehovet för Stålverk 80 uppskattas till 4 600 milj. kr., av vilka staten avses svara för 2 000 milj. kr. genom dels ökning av aktiekapitalet i Statsföretag med 700 milj. kr., dels lån till NJA

på sammanlagt 1 300 milj. kr. enligt samma regler som för lokaliseringslån. Medlen för ökning av Statsföretags aktiekapital, som motsvarar två tredjedelar av den ökning av NJA:s aktiekapital som Statsföretag skall svara för, skall utgå under fyra budgetår. Detta budgetår anvisades 175 milj. kr. och ett lika stort belopp föreslås bli anvisat budgetåret 1975/76. Statsföretag skjuter själv till den återstående tredjedelen till NJA:s aktiekapital. Resterande medel för Stålverk 80 avses bli anskaffade genom externa lån.

Vid NJA pågår vidare Investeringsprogram 74, som avslutas under år 1975. Programmet är koncentrerat till det befintliga stålverket och avser i första hand en vidareförädling av råjärn till ämnen. Genom investeringsprogrammet kommer ytterligare 600 000 årston råjärn att vidareförädlas. Investeringsprogram 74 passar väl samman med Stålverk 80 och möjliggör en tidig etablering på ämnesmarknaden. Programmet har kostnadsberäknats till 272 milj. kr. inkl. räntor under byggnadstiden och ökat behov av rörelsekapital. Staten medverkar i finansieringen härav genom lån på sammanlagt 154 milj. kr. på samma villkor som för lokaliseringslån. Innevarande budgetår har 50 milj. kr. anvisats och i budgetförslaget för 1975/76 föreslås återstående 104 milj. kr. bli anvisade. Utöver sysselsättning i samband med uppförandet av anläggningarna väntas Investeringsprogram 74 bereda arbetstillfällen för ytterligare 250 personer vid NJA.

Assi förvärvade under året Örebro pappersbruk AB. Pappersbruket har överlåtit sina skogar till domänverket.

Svenska tobaks AB:s verksamhet under förra året har utökats till att omfatta även andra områden än tobaksvaror. Bolaget har från Statsföretag övertagit AB Husqvarna borstfabrik och Vilhelmina plast AB. Dessa båda företag har slagits samman till ett företag med namnet Sinjet AB. Tobaksbolaget har vidare från AB Kabi förvärvat AB Grummebolagen, som är verksamt på det kemisk-tekniska området.

Statsföretag förvärvade under år 1974 Pullmax AB, som tillverkar plåtbearbetningsmaskiner, och Kalinvest AB. Dessa båda företag överläts sedan till SMT Machine Company AB, som därefter bytte namn till SMT-Pullmax AB.

Genom ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen har de särskilda regler tagits bort som gällt för Sveriges allmänna restaurang AB (SARA) om godkännande av restaurangbolaget, om aktieägande i bolaget och dess dotterbolag, om avsättning av årsvinst, m. m.

Vidare har skyldigheten upphävts för de statliga myndigheterna att anlita AB Allmänna förlaget vid sin trycksaksupphandling.

Kalmar verkstads AB har år 1974 förvärvat Lidhults mekaniska verkstad AB, som tillverkar dieseldrivna gaffeltruckar och andra lyfttruckar för dieseldrift.

Dessutom har Etri fönster AB, Edströms industrier AB, AB Kalmar

kök och AB Kramfors kök samt golvföretagen Nylands mattor AB och Holmsunds golv AB överlåtits av Svenska industrietablerings AB (Svetab) till Statsföretag AB. Avsikten är att sammanföra dessa bolag till ett för ändamålet bildat dotterbolag för att där bilda början till en byggmaterialgrupp.

AB Sonab förvärvade förra året AGA Mobilradio. Härigenom får Sonab ett breddat produktsortiment och bättre konkurrenskraft. Förvärvet omfattade AGA Mobilradios anläggningar i Gävle samt viss tillverkning i Finland. I Gävle berörs ca 350 anställda och i Finland ca 65.

Domänverket har f. n. ca 5 500 anställda. Under år 1973 steg exportpriserna kraftigt för sågade varor. Avsättningsläget för massa och papper förbättrades också under år 1973. Som en följd härav steg efterfrågan och priserna på rundvirke avsevärt. Under år 1974 har fortsatt god efterfrågan rått på sågtimmer trots att förbrukningen av trävaror i Europa gått ned markant under året genom neddragning av bostadsbyggandet i flera för svensk trävaruexport viktiga länder. Marknaden för sågade trävaror är f. n. trög. Efterfrågan på massaved är fortfarande mycket stark, vilket lokalt medfört viss brist på detta sortiment. Domänverkets omsättning för år 1974 beräknas till 830 milj. kr. vilket innebär en ökning med 160 milj. kr. Under år 1974 har domänverkets markköp uppgått till ca 26 500 ha, medan ca 3 700 ha har avyttrats.

Domänverket har också en omfattande upplåtelse av nyttjanderätter. Upplåtelse av jakt och fiske sker i stor omfattning. Domänverket har goda förutsättningar att tillhandahålla möjligheter till fritidsaktiviteter i attraktiva miljöer. Marknadsföring och utveckling av fritidssektorn avses få ökade resurser inom domänverkets område.

Domänverket har nyligen överlämnat sin plan för verksamheten under femårsperioden 1975—1979. Verket lämnar en i huvudsak positiv bedömning av utvecklingen. Resultatet efter skatter bedöms kunna uppgå till ca 80 milj. kr. i genomsnitt per år. Vid slutet av perioden bedöms intäkterna av virkesförsäljningen i löpande priser uppgå till närmare 1 000 milj. kr. och övriga intäkter till ca 80 milj. kr. Verket räknar med att under perioden investera ca 650 milj. kr. I planen räknas också med en nyrekrytering av nästan 1 000 personer, även om verkets totala personalstyrka genom avgångar beräknas minska.

Vid FFV har antalet årsanställda varit ca 6 600 under budgetåret 1973/74. Omsättningen var 734 milj. kr., en ökning med 58 milj. kr. i förhållande till budgetåret 1972/73. Såsom nettoresultat för budgetåret 1973/74 har verket redovisat en vinst av 30,5 milj. kr., vilket var 45,5 milj. kr. bättre än 1972/73, som visade en förlust av 15 milj. kr.

1972 års FFV-utredning har i april 1974 lämnat sitt betänkande (SOU

1974: 38) rörande FFV:s framtida verksamhetsinriktning och organisation. Betänkandet har remissbehandlats och bereds nu inom industridepartementet.

Sammanfattning

Förändringarna inom industridepartementets verksamhetsområde i förhållande till motsvarande anslag i riksstaten för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning. Anslag som berörs av den kommande energipolitiska propositionen har härvid tagits upp med oförändrade belopp. Beträffande statens vattenfallsverk har tagits med även på tilläggsstat för 1974/75 anvisade medel. Medel på tilläggsstat har i övrigt inte tagits med. Beloppen anges i milj. kr.

	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
Trettonde huvudtiteln			
A. Industridepartementet m. m.	13,5	17,1	+ 3,6
B. Industri m. m.	53,4	55,1	+ 1,7
C. Mineralförsörjning m. m.	69,8	81,6	+ 11,8
D. Energiförsörjning	12,3	12,6	+ 0,3
E. Teknisk utveckling m. m.	365,4[1]	381,6	+ 16,2
F. Domänverket	0,1	0,1	—
Summa driftbudgeten	**514,5**	**548,1**	**+ 33,6**
KAPITALBUDGETEN			
I. Statens affärsverksfonder			
E. Förenade fabriksverken	13,4	32,2	+ 18,8
F. Statens vattenfallsverk	1 480,0	1 648,9	+ 168,9
G. Domänverket	4,5	13,0	+ 8,5
II. Statens allmänna fastighetsfond	3,3	3,0	— 0,3
V. Fonden för låneunderstöd	—	104,0	+ 104,0
VI. Fonden för statens aktier	225,0[2]	191,5	— 33,5
Summa kapitalbudgeten	**1 726,2**	**1 992,6**	**+ 266,4**
Totalt för industridepartementet	**2 240,7**	**2 540,7**	**+ 300,0**

[1] I beloppet ingår anvisning av 15 milj. kr. för Medelstillskott till Aktiebolaget Asea-Atom.

[2] Varav engångsanvisningar för teckning av aktier i Aktiebolaget Asea-Atom och Svenska utvecklingsaktiebolaget om resp. 20 och 30 milj. kr.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Johansson.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser industridepartementets verksamhetsområde

---

DRIFTBUDGETEN *Trettonde huvudtiteln*

A. INDUSTRIDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Industridepartementet

1973/74	Utgift	8 280 739
1974/75	Anslag	8 476 000
1975/76	Förslag	9 532 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	64	of.
Övrig personal	28	+3
	92	+3
Anslag		
Lönekostnader	7 821 000	+ 946 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	220 000	+ 50 000
Expenser	435 000	+ 60 000
	8 476 000	+ **1 056 000**

Som framgår av sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 9 532 000 kr. Jag har härvid beräknat medel för ytterligare biträdespersonal. För löne- och prisomräkning m. m. har jag beräknat 854 000 kr., varav 259 000 kr. till följd av höjt lönekostnadspålägg.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Industridepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 9 532 000 kr.

A 2. *Teknisk attaché*

1973/74	Utgift	[1]199 787
1974/75	Anslag	[1]232 000
1975/76	Förslag	236 000

[1] Anslaget Tekniska attachéer m. m.

Från detta anslag bestrids kostnader för en tjänst som teknisk attaché vid Sveriges delegation hos OECD i Paris.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Anslag		
Lönekostnader	114 000	[1]+ 4 000
Vissa biträdeskostnader	30 000	— 3 000
Bostadskostnader	52 000	+ 3 000
Sjukvård	1 000	of.
Expenser (och reseersättningar inom verksamhetsområdena)	21 000	of.
Ersättningar för resor till och från Sverige vid tjänsteuppdrag och semester	14 000	of.
	232 000	**+ 4 000**

[1] Avser höjt lönekostnadspålägg.

Den tekniske attachén har till uppgift att följa arbetet inom bl. a. OECD och den europeiska rymdorganisationen samt att bevaka verksamheten inom andra internationella organisationer i Frankrike och närliggande länder.

Vid ambassaderna i Bonn, Paris, Tokyo, Moskva och Washington finns vidare teknisk-vetenskapliga attachéer, som även är kontaktmän för Ingenjörsvetenskapsakademien. Huvuddelen av kostnaderna för dessa attachéers avlöningar m. m. bestrids av styrelsen för teknisk utveckling (jfr s. 127). En teknisk-vetenskaplig rådgivare är stationerad i London.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 236 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Teknisk attaché* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 236 000 kr.

A 3. Kommittéer m. m.

1973/74	Utgift	6 328 259	Reservation	2 863 014
1974/75	Anslag	[1]4 450 000		
1975/76	Förslag	7 000 000		

[1] Härutöver har anvisats 6 000 000 kr. på tilläggsstat I.

Från detta anslag bestrids förutom kostnaderna för industridepartementets kommittéer m. m. även kostnaderna för följande organ, näringspolitiska rådet, delegationen för forskning rörande kärnkraftens säkerhets- och miljöfrågor — endast arvoden och resor —, dispensnämnden för arbetstagarrepresentation, byggbranschrådet, branschrådet för skogsindustrin och branschrådet för stålindustrin samt den svenska delegation som ingår i svensk-finsk arbetsgrupp för främjande av ekonomiskt samarbete mellan Sverige och Finland. De båda sistnämnda organen har upprättats enligt Kungl. Maj:ts beslut den 27 september 1974.

Den verksamhet som finansieras från anslaget kommer även under nästa budgetår att ha betydande omfattning. Sålunda kommer arbetet inom bl. a. delegationen (I 1973: 01) för informationssystemet mellan företag och samhälle, mineralpolitiska utredningen (I 1974: 02) och forskningsavgiftskommittén (I 1974: 01) att pågå under hela budgetåret, medan utredningen (I 1972: 08) om radioaktivt avfall (Aka-utredningen) och petroindustriutredningen (I 1972: 04) beräknas avsluta sin verksamhet under budgetåret 1975/76. Under anslaget kommer nästa budgetår att behövas medel även för bl. a. det statliga stöd till strukturutredningar inom verkstadsindustrin som verkstadsindustridelegationen (I 1971: 03) svarar för, samt för verksamheten inom branschråden och utredningen (I 1974: 06) om styrelsens för teknisk utveckling organisation och verksamhetsformer.

Jag beräknar medelsbehovet under anslaget för budgetåret 1975/76 till sammanlagt 7 milj. kr., av vilka ca 600 000 kr. svarar mot pris- och löneomräkning m. m., inkl. kostnader för höjt lönekostnadspålägg.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kr.

A 4. Extra utgifter

1973/74	Utgift	263 289	Reservation	73 707
1974/75	Anslag	200 000		
1975/76	Förslag	200 000		

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kr.

A 5. Bidrag till vissa internationella organisationer

1973/74	Utgift	135 575
1974/75	Anslag	155 000
1975/76	Förslag	169 000

Från detta anslag bestrids kostnader för Sveriges bidrag till internationella byrån för mått och vikt samt internationella organisationen för legal metrologi.

Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar jag till 169 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till vissa internationella organisationer* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 169 000 kr.

B. INDUSTRI M. M.

Som bakgrund till pågående och planerade aktiviteter på det industripolitiska området lämnas inledningsvis en kort redovisning av industrins utveckling.

Industrisektorns utveckling

Den svenska industriproduktionen har sedan början av 1960-talet kännetecknats av en snabb tillväxt. Industrisektorns andel av samhällets totala produktionsvolym har stigit successivt. Andelen uppgick år 1974 till ca 30 % mot ca 24 % vid 1960-talets början (i 1968 års priser).

Samtidigt har en kraftig förskjutning av sysselsättningen ägt rum från de varuproducerande till de tjänsteproducerande sektorerna i ekonomin. En successivt minskad sysselsättningsnivå har kännetecknat framför allt jord- och skogsbruket, där nedläggningar och driftrationaliseringar varit mycket omfattande. Inom industrisektorn ökade sysselsättningen t. o. m. år 1965, då den svarade för ca 29 % av den samlade sysselsättningen inom ekonomin. Därefter har antalet verksamma inom industrisektorn minskat något. Inom industrin sysselsätts f. n. drygt 1 milj. personer, vilket motsvarar ca 26 % av den totala sysselsättningen i landet.

De svenska industriföretagen har i allt större utsträckning kommit att avsätta sin produktion på internationella marknader. Exportvolymen av industriprodukter har under de senaste 15 åren ökat betydligt snabbare än den inhemska produktionen. Även importen av industrivaror har ökat i mycket snabb takt. Det vidgade handelsutbytet har resulterat i kraftigt ökade export- och importandelar och denna tendens till ökad internationalisering är gemensam för flertalet industribranscher. Den mest markerade förändringen i detta avseende gäller den kemiska sektorn (inkl. plastvaror), som under 1960-talet ökade såväl export- som importvolymen med mer än 10 % per år.

Parallelit med det vidgade handelsutbytet har industrins internationalisering kommit till uttryck även i en ökad utlandsetablering. Under senare delen av 1960-talet ökade sålunda antalet anställda i svenska producerande dotterbolag utomlands med en fjärdedel till totalt drygt 180 000 personer. I början av 1970-talet var merparten, ca 75 %, av de anställda i svenska dotterbolag utomlands verksamma inom verkstadsföretag. Större delen av de svenska utlandsinvesteringarna har skett

i europeiska länder (EG- och EFTA-länder), men under det senaste årtiondet har utlandsinvesteringarna ökat snabbt inom andra områden, framför allt Latinamerika.

Samtidigt som svenska industriföretag i ökad omfattning upprättat produktion utomlands, har de utlandsdominerade (mer än 25 % av aktierna utlandsägda) industri- och handelsföretagen successivt ökat sin andel av den inhemska produktionen och sysselsättningen. Av den totala sysselsättningen inom den svenska industrin och handeln svarade sålunda utlandsdominerade företag för 7—8 % år 1973 jämfört med endast drygt 4 % i mitten av 1960-talet. Flertalet av de anställda i utlandsägda företag är verksamma inom verkstadsindustrin. De utländska företagens andel av sysselsättningen är emellertid högst inom den kemiska industrin (ca 24 %), järn-, stål- och ferrolegeringsverken (ca 13 %) samt livsmedelsindustrin (ca 10 %).

Mycket talar för att den internationaliseringsprocess som har pågått under lång tid kommer att fortsätta även under återstoden av 1970-talet. Den svenska industrins starka beroende av utländska marknader, förekomsten av olika typer av handelshinder och nationella krav på tillverkning inom avsättningsländerna etc. är faktorer som verkar för en fortsatt ökning av svenska företags etableringar utomlands. Samtidigt torde också de utländska investeringarna i Sverige fortsätta.

Lönsamheten inom industrin låg i början av 1960-talet på en hög nivå. Därefter skedde en försämring, särskilt markant under åren 1966—1967. Efter år 1967 har emellertid lönsamheten förbättrats påtagligt, vilket framgår av följande sammanställning.

Avkastning på eget kapital efter skatt inom industrin (femårsgenomsnitt i %)

Period	1965 —1969	1966 —1970	1967 —1971	1968 —1972	1969 —1973	1970[1] —1974
Avkastning	5,9	5,8	5,8	6,0	6,9	8,0

[1] Prognos för år 1974.

Den gynnsamma utvecklingen sedan slutet av 1960-talet, och främst under åren 1973 och 1974, förklaras av en snabbt ökad lönsamhet inom framför allt de skogsförädlande industrierna, järn-, stål- och metallverken samt inom stora delar av verkstadsindustrin. Sett över perioden 1965—1973 är det endast inom gruvindustrin, den grafiska industrin och den kemiska industrin som lönsamheten trendmässigt har försämrats eller varit oförändrad. Det kan i sammanhanget noteras att företagen med 50—499 anställda har haft en gynnsammare lönsamhetsutveckling än genomsnittet.

Även självfinansieringen inom industrin har, genomsnittligt sett, klart förbättrats under senare år. Medan självfinansieringsgraden under 1960-

talet låg på i genomsnitt 85 %, uppgick den under perioden 1969—1973 till i genomsnitt 97 %. Förbättringen gäller samtliga storleksgrupper och industribranscher utom verkstadsindustrin, där nedgången dock var obetydlig och hänförlig till en mycket hög investeringsaktivitet. För hela industrin var investeringsaktiviteten under perioden 1969—1973 väsentligt högre än under den tidigare femårsperioden. Den högre självfinansieringsgraden hänför sig sålunda helt till en snabbare tillväxt i företagssparandet under perioden 1969—1973 jämfört med tidigare år.

Utveckling av produktion och sysselsättning inom den svenska industrin har resulterat i att relativt stora förskjutningar ägt rum mellan olika industribranscher, vilket bl. a. framgår av följande sammanställning.

Trendmässig produktions- och sysselsättningsutveckling inom industrin 1960—1971 (Procent per år).

Bransch	Anställda	Produktionsvolym
Gruvindustri	—5,4	4,8
Livsmedelsindustri	—1,5	3,7
Textilindustri	—5,6	1,9
Beklädnadsindustri	—5,9	0
Läder- och skoindustri	—7,9	—1,6
Trävaruindustri	—0,2	6,2
Massa- och pappersindustri	—3,8	4,7
Pappersvaruindustri	0	8,2
Grafisk industri	—1,7	3,3
Kemisk industri	—1,4	10,0
Gummivaruindustri	0	6,5
Plastvaruindustri	7,7	15,3
Jord- och stenvaruindustri	—1,8	5,7
Järn-, stål- och ferrolegeringsverk	—1,8	6,4
Icke järnmetallverk	—1,2	5,0
Metallvaruindustri	—0,3	6,6
Maskinindustri	—1,1	7,1
Elektroindustri	—0,3	6,7
Transportmedelsindustri	0,9	6,7
Varvsindustri	—3,8	4,7
Hela industrin	**—1,1**	**5,8**

Textil- och konfektions- (teko) samt lädervaru- och skoindustrierna, som i början av 1960-talet svarade för en betydande andel av den svenska industrins produktion och sysselsättning, har sålunda upplevt en kraftig relativ tillbakagång. Antalet anställda inom dessa branscher har sammanlagt halverats sedan 1960-talets början. Även för gruvindustrin och varvsindustrin redovisas en förhållandevis kraftig trendmässig sysselsättningsminskning. Parallellt härmed har sysselsättningen ökat eller varit oförändrad inom pappersvaru-, gummivaru- och transportmedelsindustrierna.

Den för hela industrin snabba produktionsökningen på nära 6 % per år är, i likhet med sysselsättningsutvecklingen, ett resultat av en

branschvis varierande utveckling. Produktionsvolymen inom den kemiska industrin ökade med 10 % per år parallellt med en viss minskning i sysselsättningen. Av övriga branscher med en relativt snabb produktionsökning kan nämnas pappersvaruindustrin och delar av verkstadsindustrin. Inom plastvaruindustrin har såväl produktion som sysselsättning ökat i mycket snabb takt.

Strukturomvandlingen inom industrin har medfört en förskjutning av produktion och sysselsättning mellan olika industribranscher. Men även på företagsnivå har en markant förändring skett. Sålunda har inom flertalet branscher storföretagens andelar av produktion och sysselsättning ökat kraftigt sedan början av 1960-talet. På arbetsställenivå har däremot motsvarande andelar för de större enheterna legat på en tämligen stabil nivå.

Antalet produktionsenheter inom industrin (med minst 5 anställda) har sedan början av 1960-talet minskat med totalt ca 1 500. Bakom denna nettominskning ligger emellertid betydande bruttoförändringar. Enligt arbetsmarknadsstyrelsens varselstatistik var nedläggningsfrekvensen särskilt kraftig under slutet av 1960-talet och under 1970-talets första år för att därefter minska markant. Under den tidigare perioden berördes i genomsnitt per år omkring 10 000 arbetstagare av nedläggningar. Dessa har varit särskilt framträdande inom teko- samt läder- och skoindustrin. Totalt har inom dessa branscher ca 800 arbetsställen försvunnit sedan år 1960, av vilka drygt hälften under åren 1969—1973. Under denna senare period har inom dessa branscher ungefär 4 000 anställda varje år drabbats av nedläggningar.

Den förskjutning av produktion och sysselsättning som hittills har skett mellan olika industribranscher kan väntas fortgå även i framtiden. Det är emellertid svårt att förutse styrkan i den fortsatta strukturomvandlingen. Den 1 juli 1973 inleddes en försöksverksamhet som syftar till att förbättra det organiserade informationsutbytet mellan företag och samhälle. Verksamheten leds av en särskild delegation (I 1973: 01). Genom en enkät våren 1974 till bl. a. industriföretagen har delegationen samlat in industriföretagens produktions- och sysselsättningsprognoser för perioden 1973—1978. Enligt enkätsvaren kommer den totala industriproduktionen under femårsperioden att öka i en takt som sammanfaller med den tidigare redovisade historiska trenden. Inom flera branscher planeras en produktionstillväxt, som ligger över den extrapolerade historiska trendutvecklingen. Hit hör bl. a. tekoindustrierna samt lädervaru- och skoindustrin, som under 1960-talet karaktäriserades av en mycket svag produktionsutveckling. Verkstadsindustrin, som hittills expanderat kraftigt, kommer enligt planerna att till år 1978 få en ökad produktionstillväxt. Detta gäller dock inte transportmedelsindustrin, vars produktionsplaner pekar på en dämpad ök-

ning. Denna försiktiga bedömning är sannolikt betingad av den svåra situation som den internationella bilindustrin sedan en tid befinner sig i.

Den totala industrisysselsättningen kommer enligt företagens redovisade planer att öka med drygt 90 000 anställda mellan åren 1973 och 1978. I ett historiskt perspektiv är detta en mycket hög siffra.

Den svenska industrins utveckling har som framgått av denna redovisning under de senaste 15 åren karaktäriserats av en kraftigt stigande industriproduktion och en snabb produktivitetstillväxt. I denna utveckling har legat bl. a. en snabb strukturell omvandling. Det är samhällets uppgift att genom bl. a. en aktiv arbetsmarknadspolitik möta de problem som kan följa med omvandlingen. Denna utveckling reser också krav på framförhållning och planmässighet vid utformningen av industripolitiken.

Strukturomvandlingen inom den svenska industrin har varit särskilt påtaglig i småföretagsdominerade branscher. Som exempel kan nämnas teko-industrierna, skoindustrin, den manuella glasindustrin och möbelindustrin. Företagen inom dessa branscher har arbetat inom varuområden med stagnerande efterfrågan och/eller intensiv importkonkurrens. Dessa problem har i många fall accentuerats på grund av de mindre företagens ofta begränsade möjligheter till bl. a. långsiktig marknadsbedömning och planering. Detta särskilda problem har uppmärksammats under lång tid och det var mot denna bakgrund som särskilda åtgärder infördes för teko-industrierna år 1970. Syftet var att med insatser i form av bl. a. utbildnings- och exportfrämjande åtgärder samt omställningsstöd långsiktigt säkerställa branschernas konkurrenskraft och lönebetalningsförmåga utan att därmed hindra en från samhällsekonomiska utgångspunkter önskvärd strukturomvandling. Även för gjuteriindustrin, delar av metallmanufakturindustrin och vissa andra småföretagsdominerade branscher har liknande åtgärder vidtagits under senare år.

Ett stort antal industriföretag arbetar alltjämt under förutsättningar som det från samhällssynpunkt kan vara motiverat att uppmärksamma. Detta gäller t. ex. de små och medelstora företagen, som ofta har begränsade resurser att själva förändra sina verksamhetsbetingelser. Utöver nyssnämnda branschinriktade åtgärder har under senare år en rad andra åtgärder vidtagits för att främja den industriella utvecklingen för dessa företag. Således har de mindre och medelstora företagen sedan lång tid varit föremål för olika typer av statligt finansiellt stöd, som successivt utvecklats och som huvudsakligen är inriktade mot dessa företag. Bakom dessa insatser ligger tanken att skapa likvärdiga finansieringsvillkor för de mindre företagen i jämförelse med de större. Exempelvis har de mindre företagen inte tillgång till aktie- och obligationsmarknaden på samma sätt som de större företagen. Genom speciella finansieringskanaler — AB Industrikredit, AB Företagskredit, Företagskapital

AB, statens utvecklingsfond, industri- och hantverkslånefonden etc. — har dessa brister kunnat kompenseras.

Förändringarna i företagens yttre betingelser ställer krav på ständig anpassning, förnyelse och långsiktig planering som många mindre företag har svårt att klara av. I syfte att underlätta sådana långsiktigt inriktade förändringar finns sedan länge en samhällsfinansierad och brett inriktad företagsservice. Denna service, som omfattar bl. a. information, rådgivning, utbildning och tekniska tjänster, administreras huvudsakligen av statens industriverk. Länens företagareföreningar fungerar som industriverkets regionala replipunkter, när det gäller att föra ut företagsserviceprogrammen till företagen. I detta sammanhang bör även erinras om den rådgivningsverksamhet som styrelsen för teknisk utveckling svarar för (s. 135). Denna är samordnad med företagareföreningarnas företagsservice. Utbildningsprogrammen organiseras av enheten för företagsutveckling (SIFU-enheten) vid statens industriverk. I syfte att inventera företagens utbildningsbehov och aktivera företagens utnyttjande av lämpliga utbildningsprogram finns sedan år 1974 utbildningskonsulenter knutna till företagareföreningarna.

Hittills vunna erfarenheter pekar mot att bl. a. nu nämnda åtgärder riktade mot dels småföretag, dels vissa branscher som domineras av småföretag är ändamålsenliga för att få till stånd effektiva och konkurrenskraftiga företagsenheter.

De industripolitiska stöd- och utvecklingsinsatser som sålunda kommit till stånd under senare år har förankrats i statens industriverk, som bildades den 1 juli 1973 för att på myndighetsplanet samordna statens insatser beträffande åtgärder för bl. a. de mindre och medelstora företagen. Härutöver har industriverket viktiga uppgifter dels vad gäller utrednings- och planeringsverksamhet på det industriella området, dels på energi- och mineralområdena. Jag kommer i det följande att föreslå att industriverket tillförs ökade resurser på flera av de väsentliga områden som jag nu nämnt.

Jag vill i sammanhanget framhålla vikten av samordning mellan de industripolitiska insatser som utförs på myndighetsplanet. Den samverkan som redan i dag existerar mellan bl. a. statens industriverk, styrelsen för teknisk utveckling, utvecklingsfonden och Sveriges investeringsbank AB bör enligt min mening ytterligare fördjupas. En sådan strävan är en förutsättning för att vidtagna industripolitiska åtgärder skall få avsedd effekt.

Den industripolitiska planeringen måste anpassas efter de produktionsförutsättningar som gäller inom olika delar av industrin. Detta är ett behov som framträder starkt t. ex. för järn- och stålindustrin, varvsindustrin och skogsindustrin. Detta är i sin tur betingat av att dessa branscher har problem och samhällsanspråk som ofta är strikt branschspecifika. Sålunda har den ökade råvaruknappheten på skogsområdet

kommit att skapa särskilda svårigheter, vad gäller planeringen av den svenska skogsindustrins expansion.

För i första hand dessa branscher, som är av central betydelse för samhällsekonomin, har erfarenheten under senare år visat att ett fast organiserat löpande samråd kring branschens utveckling mellan berörda samhällsorgan och branschens huvudintressenter — företagen och de anställda — kan vara ett ändamålsenligt hjälpmedel vid utformandet av industripolitiska åtgärder. Genom ett samrådsförfarande synes industripolitiska ställningstaganden kunna grundas på en bättre genomarbetad och mer samstämd syn på branschens framtida utveckling. Jag bygger detta påstående på erfarenheterna av de samrådsorgan som hittills har etablerats. Å andra sidan måste dessa nyligen inledda samrådsverksamheter prövas under ytterligare några år, innan ett slutgiltigt omdöme kan fällas.

Industripolitisk planering, särskilt vad gäller de branscher som jag här berört, förutsätter i princip en informationsbas, som gör det möjligt att kontinuerligt följa den förväntade utvecklingen över en längre tidsperiod. Informationen måste vid varje bedömningstillfälle syfta till att ge en så fullständig och aktuell bild som möjligt av den långsiktiga utvecklingen vad gäller exempelvis investeringar, lönsamhet, finansiering och sysselsättning.

Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att industripolitiska beslut kan fattas på grundval av ett gott informationsunderlag. Detta gäller såväl på branschnivå som för industrin i dess helhet. Ett steg mot utvecklandet av ett bredare informationsunderlag har tagits genom ett arbete inom industridepartementet, den s. k. industristrukturutredningen. I utredningsrapporterna (SOU 1974: 11—14) har redovisats ett omfattande material som i skilda avseenden ger en tämligen god bild av den historiska utvecklingen inom industrins olika områden. Jag finner det värdefullt att det utredningsarbete som påbörjats genom industristrukturutredningen nu kan fortsätta inom statens industriverk. Målsättningen bör vara att på sikt åstadkomma en mer sammanhållen analysmodell för den industriella utvecklingen i dess olika dimensioner. Förbättrade förutsättningar härför föreligger genom tillkomsten av statens industriverk, som har erhållit resurser för planerande och utredande verksamhet inom industridepartementets verksamhetsområde.

Företagens ökade internationalisering, som berörts inledningsvis, har medfört betydande fördelar för den svenska samhällsekonomin. De multinationella företagen har emellertid ställt såväl statsmakterna som fackföreningarna inför delvis nya problem. Kraven på löntagar- och samhällsinflytande över företagsamhetens ökade internationalisering har skärpts. De områden som har tilldragit sig speciell uppmärksamhet, vad avser de multinationella företagens verksamhet, är bl. a. effekterna på

sysselsättningen, rörelseresultat och skatter, liksom effekterna på konkurrensförhållandena samt forsknings- och utvecklingsarbetet.

Mot denna bakgrund genomfördes den 1 juli 1974 ändringar av valutalagstiftningen, som innebär att den valutapolitiska bedömningen av svenska investeringar utomlands kompletterats med en prövning från industri- och sysselsättningspolitiska synpunkter. I anslutning härtill har valutastyrelsens sammansättning ändrats, så att också arbetstagarnas organisationer blivit representerade (prop. 1974: 89, FiU 1974: 23, rskr 1974: 274).

Utländska företags etableringar och verksamhet i Sverige studeras av den hösten 1973 tillsatta utredningen (Ju 1973: 17) om utländska övertaganden av svenska företag. Arbetet inom utredningen syftar till en allmän översyn av den gällande lagstiftningen på området, lagen (1916: 151) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m. m. Enligt direktiven skall utredningen främst inrikta sig på att ta fram ett system, som både medger en fullständig etableringskontroll av utländska investeringar i Sverige och lämnar möjligheter till kontroll av utlandsägda företags verksamhet i Sverige.

Den av mig i mars 1973 tillsatta arbetsgruppen med uppgift att följa frågor rörande multinationella företag har till uppgift att initiera förslag till de ändringar och kompletteringar i existerande lagstiftning som behövs. I sitt arbete beaktar gruppen bl. a. de synpunkter som kommit till uttryck i näringsutskottets betänkande år 1974 med anledning av motioner rörande multinationella företag (NU 1974: 11, rskr 1974: 116).

I detta syfte arbetar gruppen f. n. bl. a. med att förbättra informationsunderlaget om multinationella företag. För främst detta ändamål kommer jag i det följande att räkna medel för personalförstärkning vid statens industriverk.

Jag övergår nu till att översiktligt behandla några av de utredningar på olika branschområden som avlämnats under år 1974.

Datatekniska området

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 18 juni 1971 och den 24 november 1972 tillkallades sakkunniga[1] för utredning rörande näringspolitiska åtgärder på det datatekniska området.

Enligt direktiven skulle de sakkunniga utreda dels behovet av åtgärder som syftar till att främja den svenska dataindustrins konkurrenskraft, dels behovet av åtgärder för att främja det övriga näringslivets

[1] Civilingenjören Harry Brynielsson, ordförande, riksdagsledamoten Kerstin Anér, direktören Kjell Hellberg, numera statssekreteraren Allan Larsson, direktören Tord Lidmalm, direktören Åke Pernelid, riksdagsledamoten Lennart Pettersson, förste sekreteraren Knut Redvall och direktören Gunnar Wedell.

konkurrenskraft genom en effektivare användning av datatekniska hjälpmedel.

De sakkunniga, som antog namnet dataindustriutredningen (I 1971: 02), avgav i februari 1973 lägesrapporten (SOU 1973: 6) Data och näringspolitik och i april 1974 betänkandet (SOU 1974: 10) Data och näringspolitik 74.

Efter remiss har yttranden inkommit från drygt 80 remissinstanser. En översiktlig redogörelse över remissvaren lämnas i det följande. En mer utförlig sammanställning har utarbetats inom industridepartementet och fogats till handlingarna i ärendet.

Dataindustriutredningen

Allmänna synpunkter

Utredningen har sammanställt och analyserat ett mycket omfattande material i sin kartläggning av förhållandena inom dataindustrin och på dataanvändningsområdet. Endast en mycket översiktlig redogörelse kan här lämnas.

Utredningen definierar datamarknaden som marknaden för datorer (maskinvaror), komponenter till dessa, programvaror, datatjänster och -tillbehör. Den egentliga datorindustrin utvecklar och tillverkar datorer och kringutrustning samt säljer sedan dessa produkter separat eller i system, där datautrustning värdemässigt svarar för huvuddelen. Större företagsenheter med denna inriktning i Sverige är Datasaab-divisionen i Saab-Scania AB, Stansaab elektronik AB, datasektorn inom Facit AB, IBM Svenska AB och Svenska AB Philips. Försäljningen av de svenskägda företagens produkter sker i stark konkurrens med de stora internationella företagen. Datorindustri i en vidare bemärkelse innefattar även sådan industri där datorer utgör en betydande del i de system som tillverkats utan att dessa sedan säljs som datasystem i vanlig mening. Typexempel härpå i Sverige är Telefonaktiebolaget LM Ericsson.

Utredningen konstaterar att som en följd av det speciella konkurrensläget för den egentliga datorindustrin har så gott som samtliga länder med en egen datorindustri ansett sig tvingade att genom direkt stöd eller genom t. ex. skyddad upphandling medverka till att den inhemska datorindustrins överlevnad garanteras.

Datorföretagens verksamhet karaktäriseras av höga utvecklingskostnader. Datorföretagen har näst efter läkemedelsindustrin den högsta relativa andelen utvecklingskostnader i förhållande till omsättningen. Till följd av den höga utvecklingsintensiteten i branschen och den därmed följande snabba tillväxten av nya tillämpningsområden ställs krav på stora investeringar. Internationell marknadsföring blir ofta nödvändig och datorindustrin i ett litet land som Sverige måste för att överleva till en övervägande del vara en exportindustri.

Utredningen poängterar att den tekniska och industriella kompetens

på hög nivå som följer med en modern datorindustri är värdefull för landet och bör upprätthållas och stärkas. Utredningen understryker, att en svensk datorindustri har positiva effekter på övrig industri och på effektivitetsgraden i samhället som helhet. En kartläggning visar att databehandlingen i dag är en mycket utbredd teknik som används inom så gott som alla näringsgrenar. Av den totala databehandlingen i landet svarar f. n. industrin för ca 30 %, den offentliga sektorn för ca 20 %, bank- och försäkringssektorn för ca 15 % och handeln för ca 12 %.

Utredningen gör vissa bedömningar beträffande utvecklingstendenserna på dataområdet. Olika analyser pekar på en fortsatt nedgång i ökningstakten för generella administrativa system. Utredningen beräknar härför en genomsnittlig marknadstillväxt i Sverige till år 1980 på ca 7 % per år. Tillväxttakten för speciella system väntas dock bli fortsatt hög, varför den totala värdemässiga tillväxten torde bli några procentenheter större. Först i slutet av 1970-talet och i början av 1980-talet torde helt nya tillämpningar få någon större kvantitativ effekt på marknadstillväxten.

Utredningen anger tre förutsättningar för sina förslag till statliga åtgärder på dataområdet, nämligen dels datateknikens stora och växande betydelse inom allt fler samhällsområden, dels de speciella konkurrensförhållanden som råder i branschen, dels det förhållandet att många länder utformat en datapolitik, som direkt eller indirekt har effekter som berör även vårt land.

Med utgångspunkt i av riksdag och regering formulerade politiska mål sammanfattar utredningen sina överväganden angående riktlinjer för en svensk näringspolitik på dataområdet i följande fyra punkter.

1. Tillämpningen av datatekniken skall underställas medborgarnas allmänna krav på samhällsutvecklingen.
2. Datapolitiken syftar till att upprätthålla en bred teknisk kompetens inom dataområdet för att göra det möjligt att aktivt planera för den förväntade utvecklingen och på så sätt effektivt utnyttja datatekniken inom nya områden.
3. Datapolitiken syftar till att — inom de ramar som bestäms av den först angivna riktlinjen — stimulera tillämpningar av datateknik som ett medel att höja produktiviteten inom näringsliv och förvaltning.
4. Datapolitiken syftar till att främja utvecklingen av en konkurrenskraftig svensk dataindustri.

Utredningens förslag

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) svarar i dag för en övervägande del av stödet till datateknisk forskning och utveckling. Utredningen föreslår att STU även framdeles får ansvar för denna verksamhet. Särskilt framhålls behovet av ökad grundläggande forskning, vars resultat kan komma användarna till del och på

sikt främja utvecklingen inom olika samhällssektorer. Utredningen anser vidare, att ett utvecklingsstöd till svensk datorindustri är en nödvändighet för att denna industri skall kunna fortleva och expandera.

Utredningen anger, att STU budgetåret 1973/74 lämnade allmänt forsknings- och utvecklingsstöd till ett belopp av 13 milj. kr. Utredningen föreslår att STU tilldelas medel för främjande av datateknisk forskning och utveckling (FoU) enligt följande sammanställning (milj. kr.).

1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79
20	33	40	47	55

Inom denna ram föreslås, att den långsiktiga datatekniska forskningen omedelbart får ett ökat stöd av STU, att forskning och utveckling inriktas på tillämpningsorienterade system, liksom att teknikvärdering får spela en väsentlig roll. Även STU:s personal föreslås bli förstärkt.

Utöver det fortlöpande utvecklingsstödet till datorindustrin från STU förutser utredningen ett behov av stora punktvisa insatser för tillfällig förstärkning inom något nytt tillämpningsområde eller för en lovande innovation. Som en rimlig ram för detta särskilda stöd anger utredningen 75 milj. kr. att användas under en treårsperiod. Vad gäller FoU-stöd till övriga delar av dataindustrin finner utredningen att ett särskilt stöd inte f. n. är motiverat på samma sätt som till maskinvaruindustrin.

Utredningen anser att det inom svensk dataindustri finns utrymme för vidgad samverkan med syfte att nå fram till en viss samordning och föreslår därför att vid bedömning av ansökningar om statliga medel för forskning, utveckling, marknadsföring etc. hänsyn tas även till den resurssamordning som kan åstadkommas.

Frågan om ett särskilt stöd till datorindustrin har föranlett ett *särskilt yttrande* av de sakkunniga Larsson och Pettersson, i vilket de framhåller att de delar utredningens uppfattning om behovet av ett sådant stöd. Däremot anser de att stödets storlek måste motiveras genom analyser av företagens FoU-verksamhet och hur denna verksamhet f. n. finansieras. En förutsättning för att detta stöd skall utgå bör enligt de båda sakkunniga vara en samlad långtidsplanering, som innefattar såväl detta stöd som STU:s allmänna stöd och övriga av utredningen föreslagna åtgärder.

De två sakkunniga hävdar vidare, att en koncentration inom branschen fordras för att det statliga stödet skall bli effektivt. De anser, att samhället bör kunna kräva att en kraftsamling av datorindustrins struktur ligger i botten, när så betydande statliga resurser sätts in som de föreslagna ekonomiska stödprogrammen. Tiden för och storleken av det särskilda stödet kan därför fastställas först sedan strukturproblemen fått en tillfredsställande lösning. De båda sakkunniga förordar en samordning av de centrala företagsenheterna inom svenskägd datorindustri,

dvs. datasektorn vid Saab-Scania AB, Stansaab elektronik AB, som till lika delar ägs av staten och Saab-Scania AB, och Facit AB.

Utredningen föreslår ett organiserat utvecklingssamarbete mellan användare och dataindustri, där industripolitiska krav tillgodoses med hjälp av statligt utvecklingsstöd samtidigt som användaren får ett datasystem utvecklat enligt sina krav. Utredningen, som kallar detta samarbete för nationella projekt, föreslår att sådana påbörjas på sju olika områden inom den offentliga sektorn. Man anger att principen är tillämplig även inom den privata sektorn. Utredningen framhåller, att kostnadsbilden för de system som redan planeras inom de olika områdena i flertalet fall är oklar. Dessutom tillkommer svårigheterna att uppskatta de industripolitiskt betingade merkostnaderna i de nationella projekten. Utredningen uppskattar för de föreslagna nationella projekten merkostnaderna till ca 15 milj. kr. per år. För förprojektering beräknar utredningen en kostnad av 3 milj. kr. för budgetåret 1974/75.

Mot bakgrund av marknadsförhållandena i databranschen föreslår utredningen, att statligt stöd skall utgå till riskfyllda marknadsföringsprojekt i likhet med vad som sker för FoU. Utredningen föreslår att en statlig fond för stöd till internationella marknadsföringsprojekt inrättas, varvid villkorlig återbetalningsskyldighet med högst hälftendelning av kostnaderna skall tillämpas på samma sätt som för stöd till utvecklingsprojekt. Möjligheten att organisatoriskt knyta fonden till Sveriges exportråd bör prövas. Utredningen konstaterar, att dataindustrins marknadsföringsproblem inte är unika, men anser det lämpligt att bedriva försöksverksamhet inom dataområdet. Utredningen föreslår att 5 milj. kr. avsätts härför.

Utredningen konstaterar att teknikupphandlingskommittén (I 1973: 05) kommer att behandla väsentliga dataindustriella frågor inom ramen för den offentliga upphandlingen, varför utredningen endast för fram vissa principiella överväganden och förslag. Utredningen förordar också att frågan om ett leasingbolag för upphandling av datasystem inom sjukvården åter tas upp till diskussion.

Det framhålls i betänkandet att tillgången på effektiv dataöverföring spelar en betydande roll för produktivitetshöjningen inom tjänstesektorn och ger ökade möjligheter till decentralisering. Utredningen poängterar särskilt, att samhällsekonomiska synpunkter bör få påverka kalkylerna för det allmänna datanät som televerket överväger att upprätta, och föreslår bl. a. att televerket snarast beslutar om utbyggnaden av ett sådant allmänt datanät. Utredningen föreslår vidare ökat stöd till utvecklingsarbete på datakommunikationsområdet.

Utredningen lägger stor vikt vid sina förslag till ökade insatser för utbildningen inom dataområdet och menar att dessa åtgärder kan ses som de i dagsläget mest betydelsefulla från näringspolitisk synpunkt.

Utredningen föreslår, att ny och utvidgad datateknisk utbildning införs i undervisningen på alla nivåer från grundskolan till forskarutbildningen. Härav följer krav på betydande resursökningar i utbildningsväsendet.

Som kompletterande användarfrämjande åtgärder föreslår utredningen att staten under vissa förutsättningar stöder ett användarsamarbete inom ett omorganiserat Servi-Data AB. Denna verksamhet föreslås få ett årligt statligt bidrag med ca 0,5 milj. kr. För att organisera en ny verksamhet vid numera enheten för företagsutveckling (SIFU-enheten) vid statens industriverk med syfte att underlätta datateknikens användning i mindre företag föreslår utredningen en försöksverksamhet till en kostnad av ca 1 milj. kr. per år.

Utredningen anser att standardisering inom dataområdet är en svår men viktig näringspolitisk fråga. Den snabba utvecklingen av maskin- och programvaror leder till växande krav på utbytbarhet. För vissa omedelbara behov föreslår utredningen ökade resurser med bl. a. en tjänst vid Sveriges standardiseringskommission till en kostnad av 175 000 kr. per år. För en ökad s. k. förstandardiseringsverksamhet på dataområdet föreslår utredningen ett anslag av 150 000 kr. per år till temporära expertuppdrag.

Utredningen framhåller nödvändigheten av att berörda samhällsorgan, arbetsgivare och arbetstagare fortlöpande kan diskutera sig fram till en samlad bedömning av utvecklingen på dataområdet och dess krav. Utredningen föreslår därför att ett särskilt råd — datarådet — inrättas. Rådets organisatoriska förankring tar utredningen inte definitiv ställning till, men föreslår att ett sekretariat inrättas vid statens industriverk.

I följande sammanställning redovisas kostnaderna för utredningens förslag till statliga insatser av industripolitisk karaktär (milj. kr.). Som jämförelse visas även utredningens beräkning av anslagsnivån för budgetåret 1973/74.

Åtgärder	1973/74	1974/75	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79
Område						
Forskning och utveckling	(13)	20	33	40	47	55
Särskilt utvecklingsstöd		25	25	25		
Nationella projekt		3	15	15	15	15
Marknadsföring		2,5	2,5			
Dataöverföring	(0,7)	1	2	2	2	2
Användarfrämjande åtgärder	(0,5)	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Standardisering	(0,5)	0,5	0,5	1	1	1
Dataråd		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
	(14,7)	**54**	**80**	**85**	**67**	**75**

Vissa av de förslag som utredningen lagt fram leder till kostnader utöver de som redovisas i tablån. I huvudsak uttalar sig utredningen i kvalitativa termer på dessa punkter och redovisar inte några belopp.

Remissyttrandena

Flertalet remissinstanser anser att betänkandet ger en god bild av dataområdet och dess problem. Speciellt framhålls kartläggningsavsnittet, varvid vissa instanser menar att utredningens material är av värde som referensverk i den egna verksamheten.

Ett flertal remissinstanser instämmer i utredningens bedömningar av utvecklingstendenserna på dataområdet. *Riksskatteverket* (RSV) anser, att de långa utvecklings- och genomförandetiderna för informationssystem gör det nödvändigt att i uppbyggnaden av systemen så långt som möjligt ta hänsyn till den förväntade tekniska utvecklingen på ADB-området. Bl. a. *statistiska centralbyrån* (SCB), *Svenska dataföreningen* (Dataföreningen) och *Sveriges Industriförbund* (Industriförbundet) anser att även nya framtida tillämpningsområden borde analyseras, varför tillväxttakten är svårbedömd. *Leverantörsföreningen kontors- och datautrustning* (LKD) anser dock att bedömningen av den totala tillväxttakten för databehandlingen är realistisk.

Försvarets forskningsanstalt (FOA) framhåller beträffande utformningen av en svensk näringspolitik på dataområdet att de föreslagna åtgärderna för att samla och styra statens insatser för utveckling och användning av datateknik samt för dataindustrins utveckling är alltför svaga. *Utredningen (Fi 1973:03) rörande uppgiftsfördelningen m. m. mellan statskontoret, Statskonsult AB och DAFA* (SDS-utredningen) menar att dataindustriutredningen framför allt borde ha försökt konstruera nya verkningsfulla medel för att främja en bättre anpassning av dataindustrins produkter till användarnas behov och önskemål och för att öka spridningen och tillämpningen av datateknik. *Industriförbundet m. fl.* anser att eventuella målsättningar på nationell basis främst uppnås genom att man styr systemarbetet. Däremot krävs inte datortillverkning i landet för detta. *Landsorganisationen i Sverige* (LO), som allmänt stöder förslagen i det särskilda yttrandet, anser att man för att förverkliga en så välutvecklad datapolitik som utredningen föreslår måste gå in i ett mer omfattande engagemang på produktionssidan. Också ur demokratisk synvinkel är det naturligt, att samhället skaffar sig kontroll över en så viktig verksamhet även på produktionssidan. *Handelstjänstemannaförbundet* (HTF) och *Kooperativa förbundet* (KF) *m. fl.* anför, att datapolitiken inte bara skall beröra ekonomiska faktorer utan också fördelningsfrågor, sociala frågor, inflytandefrågor och arbetsmarknadsfrågor. HTF saknar konkreta förslag till att minska de negativa effekterna av datatekniken på företagsdemokratins område. *Tjänstemännens centralorganisation* (TCO) anser, att utredningen i sina förslag inte utvecklat vad som menas med målsättningen att datapolitiken skall underställas medborgarnas krav på samhällsutvecklingen. *Statskontoret* anför i korthet, att tiden ännu inte är mogen för att formulera en samlad datapolitik.

Ett flertal remissinstanser stöder utredningens förslag om ökat statligt stöd till datateknisk forskning och utveckling, bl. a. *försvarets materielverk* (FMV), *försvarets rationaliseringsinstitut* (FRI), *RSV, styrelsen för teknisk utveckling* (STU), *Telefonaktiebolaget LM Ericsson* (LME), *Ingenjörsvetenskapsakademien* (IVA) och *KF*. Några anser det föreslagna stödet vara i underkant. *LO, SCB, statens industriverk* och *datasamordningskommittén* (Fi 1971: 03; DASK) har inget att invända mot det föreslagna statliga stödet till forskning och utveckling, men kan inte bedöma rimligheten i de föreslagna beloppen. Man framhåller dock att dessa är små i förhållande till vad andra länder satsar på stödåtgärder för forskning och utveckling. *Riksrevisionsverket* (RRV) föreslår en lägre expansionstakt än utredningen för såväl det särskilda stödet som de allmänna åtgärderna och förordar en ytterligare analys av förutsättningarna för och effekterna av ett statligt stöd.

Flertalet remissinstanser anser liksom utredningen att STU är lämpligt organ för administration av stödet. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* framhåller dock, att stödet till dataindustrin bör administreras av statens industriverk, eftersom utvecklingsprojekten bör bli uttryck för den industripolitik man önskar föra.

Utredningen framhåller nödvändigheten av en viss koncentration i de statliga stödåtgärderna. *Svenska kommunförbundet* uttrycker ändå farhågor för att utredningens förslag kan leda till att stödresurserna splittras på alltför många projekt och därmed blir ineffektiva.

Utredningens konstaterande om behovet av resurssamverkan inom datorindustrin delas av många remissinstanser. Bl. a. *statskontoret, RRV, LKD* och *Landstingsförbundet* pekar på behovet av samarbete mellan inhemsk och utländsk dataindustri. *LME* framhåller att om ett vidgat samarbete inom forskning och utveckling rörande dataområdet kommer till stånd inom Sverige, så är LME villigt att efter särskild prövning delta häri. Skall svenska dataföretag i framtiden kunna hävda sig på en internationell marknad blir enligt LME samarbete inom dataområdet mellan svenska och utländska företag en nödvändighet.

LO, Svenska metallindustriarbetareförbundet (Metall) och *KF* stöder förslagen i det särskilda yttrandet beträffande en företagsmässig koncentration inom branschen och villkoren för det särskilda FoU-stödet. *Industriförbundet m. fl.* och *IVA* är tveksamma till värdet av en tilltänkt sammanslagning av svenskägda datortillverkare. *STU* framhåller, att förnyelse av dataindustrin påverkas gynnsamt av en branschstruktur med variation vad avser företagsstorlek och kompetensprofil.

Ett flertal remissinstanser är positiva till grundprinciperna bakom de s. k. nationella projekten. *Skolöverstyrelsen* (SÖ) finner idén intressant och anser att den rätt genomförd kan minska tiden mellan idé och förverkligande. *Teknikupphandlingskommittén* (TUK), *statskontoret* och *Landstingsförbundet* anför, att en konstruktion av den före-

slagna typen endast kan ses som en av flera möjliga modeller för att organisera omfattande utvecklingssamarbete. TUK meddelar att man i sitt betänkande kommer att avhandla sådana olika former. Flera remissinsatser är å andra sidan negativa eller avvaktande till nationella projekt.

Till förslaget om inrättande av en fond för internationella marknadsföringsprojekt knuten till Sveriges exportråd är flertalet remissinstanser positiva. Den föreslagna fondsumman anses dock av *Stansaab elektronik AB* (Stansaab), *Dataföreningen m. fl.* och *TUK* vara för liten. *Svenska bankföreningen, Industriförbundet m. fl.* och *LO* avvisar å andra sidan speciella åtgärder för dataindustrin, eftersom problemet är av generell natur. *Metall* anser att STU genom sina villkor bör kunna säkerställa en effektiv marknadsföring.

Beträffande den offentliga upphandlingen understryker ett stort antal remissinstanser utredningens uttalande om betydelsen av att fortsatt affärsmässighet skall gälla som grundprincip. *TUK* meddelar att man avser att pröva dataindustriutredningens förslag om åtgärder för att främja offentlig upphandling av teknisk utveckling. *AB Electrolux* och *Stansaab* pekar på nödvändigheten av att potentiella exportprodukter stöds på hemmamarknaden. *Statskontoret* anför liknande synpunkter. Utredningens förslag att staten, Landstingsförbundet och sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut skall utreda frågan om leasingbolag för upphandling av datasystem inom sjukvården stöds av *IVA, Svenska utvecklingsaktiebolaget* och *ASEA LME Automation AB. Landstingsförbundet* framhåller i sitt remissvar att ett sådant leasingbolag möjligen kan komma i fråga på längre sikt.

Flertalet remissinstanser tillstyrker utredningens förslag beträffande dataöverföring. *Statskontoret* anser tillkomsten av ett allmänt datanät för kommersiellt bruk vara den kanske mest användarbefrämjande statliga åtgärden som kan vidtas. *Saab-Scania AB* understryker utredningens krav på att televerket skyndsamt planerar ett svenskt datanät så att de tekniska och ekonomiska förutsättningarna klarläggs för datorindustrin. *Överbefälhavaren, KF, länsstyrelsen i Östergötlands län* och *ASEA LME Automation AB* efterfrågar konkreta tidplaner för utbyggnaden av ett datanät. *RRV* anser att dataöverföringsfrågorna är av så stor samhällsekonomisk betydelse att underlag härför bör utarbetas av en särskild utredning. *Datainspektionen* finner det angeläget att säkerhets- och integritetsfrågorna får stort utrymme vid utvecklingen av olika dataöverföringssystem. *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* anför att det allmänna datanätet bör bli internordiskt. *Svenska bankföreningen* anser att televerket bör förbättra sin service när det gäller redan existerande dataöverföringstjänster. *Televerket* meddelar att arbete pågår med att ta fram beslutsunderlag beträffande det allmän-

na datanätet och att verkets avsikt är att planer skall redovisas senast i april 1975.

Ett stort antal remissinstanser delar utredningens uppfattning att en förstärkning av utbildningen på dataområdet är nödvändig. Dock framhåller bl. a. *RRV* och *Svenska kommunförbundet* att en avvägning måste göras mot utbildningsanspråk som ställs från andra samhällsområden. *SÖ* och *universitetskanslersämbetet* redovisar den planering som pågår och som på väsentliga punkter ligger i linje med utredningens förslag.

Beträffande kompletterande användarfrämjande åtgärder stöder ett stort antal remissinstanser utredningens förslag vad avser Servi-Data AB och SIFU-enheten. Många remissinstanser är positiva till ett omorganiserat Servi-Data AB. Bl. a. *Svenska bankföreningen, Dataföreningen, Industriförbundet* och *KF* anser att Servi-Data AB bör överta det bidrag som föreslås till SIFU-enheten. Flera instanser tycker att ett bidrag på 0,5 milj. kr. till Servi-Data AB i relation till utredningens övriga förslag är för blygsamt. *Kommerskollegium* är tveksamt till om statligt stöd för användarfrämjande åtgärder bör splittras på flera organ och ifrågasätter om inte det statliga engagemanget bör koncentreras till industriverkets SIFU-enhet. *Industriförbundet m. fl.* samt *SDS-utredningen* anser att användaraspekterna i högre grad bör prioriteras i datapolitiken än vad utredningen gjort.

Flertalet remissinstanser som berör frågan om standardisering är positiva till utredningens förslag om ökade resurser till förberedelsearbete, samordning och informationsspridning på standardiseringsområdet. *Sveriges standardiseringskommission* (SIS) och *STU* finner att de föreslagna statliga bidragen endast räcker till för att bibehålla nuvarande arbetsinsats. *DASK, SDS-utredningen, Landstingsförbundet, Dataföreningen m. fl.* och *Handelskammaren i Göteborg* anser de föreslagna samhälleliga insatserna för standardisering vara alltför begränsade. *Statskontoret* föreslår att näringslivet bildar ett organ motsvarande det statliga standardiseringsrådet.

Förslaget om ett dataråd har mottagits positivt av en rad remissinstanser, såsom *LME, LO, KF, Metall* och *TCO. FRI* och *DASK* anser dock att det föreslagna datarådets uppgifter bör begränsas till det näringspolitiska området. *Centralnämnden för fastighetsdata, datainspektionen, statskontoret, RRV, IVA, SIS* och *Industriförbundet m. fl.* avstyrker förslaget om ett dataråd och framhåller att de tilltänkta arbetsuppgifterna kan klaras av befintliga organ. *Statens industriverk* anser, att rådets viktigaste uppgift, att fortlöpande bevaka och följa utvecklingen inom dataområdet för att ge statsmakterna beslutsunderlag, passar väl in i verkets uppgifter att fortlöpande bevaka olika branschers utveckling. *STU* motsätter sig inte utredningens förslag, men påpekar att ansvars- och kompetensgränser noga måste beaktas, då utredningen

samtidigt föreslagit att STU skall administrera samtliga utvecklingsstödjande åtgärder. *FOA* finner de tilltänkta arbetsuppgifterna så väsentliga att dessa frågor bör läggas hos en direkt under regeringen lydande delegation för datafrågor.

Föredraganden

Datatekniken har på ett par decennier avsevärt förändrat de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för utvecklingen inom viktiga samhällsområden. Produktionen av varor och tjänster på det datatekniska området har vuxit snabbt och är numera av betydande omfattning.

Den snabba tekniska utvecklingen på dataområdet har i hög grad påverkat betingelserna för användarna av datateknik och för den industri som tillverkar datautrustning. De omfattande investeringar som är nödvändiga för såväl forskning och utveckling som marknadsföring har gett upphov till stora internationella företag, som dominerar även den svenska marknaden.

I Sverige har statliga åtgärder på dataområdet vidtagits i viss utsträckning. Utvecklingsstöd har lämnats av STU och genom utvecklingsuppdrag inom ramen för den offentliga upphandlingen. Den senare frågan behandlas f. n. från mera allmänna utgångspunkter av teknikupphandlingskommittén (I 1973: 05). Betydande insatser har under senare tid gjorts på utbildningsområdet. På produktionssidan har staten engagerat sig bl. a. som delägare i Stansaab elektronik AB.

Mot bakgrund av datateknikens växande betydelse och de förändringar inom bl. a. näringslivet som blir följden härav tillkallade jag efter Kungl. Maj:ts bemyndigande år 1971 dataindustriutredningen (I 1971: 02) för att utreda behovet av åtgärder för att dels främja den svenska dataindustrins konkurrenskraft, dels öka det övriga näringslivets möjligheter att bättre utnyttja datatekniska hjälpmedel.

Dataindustriutredningen lämnade en lägesrapport (SOU 1973: 6) i februari 1973. Slutbetänkandet (SOU 1974: 10) Data och näringspolitik 74 lämnades i april 1974. Såväl lägesrapporten som betänkandet har remissbehandlats.

Flera remissinstanser framhåller att dataindustriutredningen har utfört ett förtjänstfullt arbete i sin kartläggning av förhållandena på den internationella och svenska datamarknaden. Jag delar denna uppfattning och enligt min mening utgör det material som utredningen har lagt fram ett värdefullt underlag för överväganden rörande behovet av näringspolitiska åtgärder på dataområdet.

Jag har för egen del dragit den slutsatsen av utredningens redovisning att användningen av datateknik i Sverige i huvudsak är effektiv i dagsläget; detta också vid en internationell jämförelse. Det finns ett allsidigt utbud av varor och tjänster på den svenska datamarknaden och de större användarna har i allmänhet den kompetens som krävs för att

utnyttja detta utbud på ett rationellt sätt. Jag skall strax återkomma till frågan om särskilda stödåtgärder för de mindre användarna.

Det för användarna centrala problemet på längre sikt är utvecklingen inom programvaruområdet. En fortsatt effektiv användning av datateknik kräver bättre metoder för utveckling av nya tillämpningar och för anpassning av datatekniska hjälpmedel till enskilda användares behov. Detta förutsätter stora utvecklingsinsatser.

Jag vill i detta sammanhang peka på en väsentlig fråga vad gäller utnyttjandet av datateknik. Enligt min mening måste i vidgad utsträckning särskild hänsyn tas till arbetstagarnas krav på systemlösningar som tillgodoser kraven på en utökad företagsdemokrati och en i vid mening bättre arbetsmiljö för den anställde.

För de svenska producenterna av programvaror och övriga tjänster på datamarknaden är situationen enligt min mening relativt tillfredsställande. Den fortgående internationaliseringen kan dock eventuellt på längre sikt skärpa konkurrensförhållandena.

Läget är mer osäkert för de svenskägda företag som utvecklar, tillverkar och säljer datorer och kringutrustning, separat eller i system där datautrustningen värdemässigt svarar för huvuddelen av saluvärdet. Den svenska datorindustrin arbetar under svåra konkurrensförhållanden, främst till följd av den internationella datorindustrins särpräglade struktur med en helt unik marknadsdominans av ett företag, IBM. Den extremt snabba tekniska utvecklingen i branschen i kombination med en relativt sett kapitalkrävande produktion och marknadsföring innebär för de små företagen i branschen svårigheter såväl i Sverige som i andra länder. Omstruktureringen i utlandet är snabb och kännetecknas av nedläggningar, produktionsomläggningar och koncentration.

Jag anser att den centrala industripolitiska frågeställningen på dataområdet är hur den svenskägda datorindustrin skall kunna stärka sin konkurrenskraft. Det råder inget tvivel om att det här finns en potentiell livskraft som genom höjda utvecklingsinsatser på vissa områden, produktmässig specialisering och inte minst samverkan och samarbete inom branschen skulle kunna ge upphov till en konkurrenskraftig svenskägd datorindustri. Enligt min mening är emellertid inte bilden av branschens egna ansträngningar härvidlag helt klar.

Frågan om en eventuell statlig medverkan för att förbättra datorindustrins konkurrensläge är jag mot denna bakgrund f. n. inte beredd att ta upp till behandling. Först sedan klarhet har skapats i förutsättningarna för en ökad samverkan i branschen bör enligt min mening de föreslagna åtgärderna härvidlag tas upp till prövning. Jag anser således att inga särskilda åtgärder för den svenska datorindustrin bör vidtas förrän strukturproblemen fått en tillfredsställande lösning och en grundförutsättning därmed har skapats för att branschen av egen kraft på sikt skall kunna upprätthålla och stärka sin marknadsposition.

Jag kommer nu i korthet att ta upp de förslag från utredningen som avser marknadsföring, offentlig upphandling, dataöverföring, utbildning, vissa användarfrämjande åtgärder och inrättandet av ett dataråd.

Utredningens förslag om forskning och utveckling, nationella projekt och standardisering kommer jag att behandla vid min anmälan av anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling (sid. 136). Jag kommer där att föreslå bl. a. en avsevärd ökning av stödet till sådan datateknisk forskning och utveckling som inte direkt avser datorindustrins produktutveckling.

Den höga risknivån vid marknadsföring i databranschen motiverar enligt utredningen ett statligt stöd till marknadsföringsprojekt. Jag anser i likhet med flertalet remissinstanser, att det är angeläget att de internationella marknadsföringsfrågorna ägnas ökad uppmärksamhet. Betydande insatser har gjorts på senare tid inom detta problemområde som inte är unikt för dataindustrin. Utredningen konstaterar också att en upprustning har skett genom inrättandet av Sveriges exportråd och en förstärkning av handelssekreterarnas resurser och att dessa organisationer också kan tas i anspråk av dataindustrin. Dessutom finns möjligheter till vissa skattelättnader för krediter vid export till främst statshandelsländer (prop. 1973: 126, SkU 1973: 43, rskr 1973: 255). Jag finner det därför inte motiverat att vidta särskilda åtgärder för dataindustrin.

Utredningen har beträffande offentlig upphandling konstaterat att teknikupphandlingskommittén kommer att behandla även väsentliga dataindustriella frågor inom detta område, varför utredningen endast framfört vissa principiella överväganden och förslag.

Jag delar den av utredningen och ett stort antal remissinstanser framförda åsikten om önskvärdheten av affärsmässighet vid offentlig upphandling. Enligt vad jag har inhämtat kan ett betänkande väntas från teknikupphandlingskommittén omkring årsskiftet 1975—1976, varför vidare överväganden bör anstå tills detta föreligger.

Utredningen föreslår att en i olika sammanhang tidigare diskuterad fråga om ett leasingbolag för upphandling av datasystem inom sjukvården åter tas upp till diskussion. Landstingsförbundet framhåller i sitt remissvar att ett sådant leasingbolag möjligen kan komma i fråga på längre sikt. Jag anser att frågan i första hand bör prövas av sjukvårdens huvudmän.

Jag delar utredningens och remissinstansernas åsikt att effektiv dataöverföring är av betydelse för näringslivets och förvaltningens möjligheter att rationellt utnyttja datatekniken och att det är värdefullt att användarna i ett tidigt skede får kännedom om televerkets planer beträffande nya tjänster på detta område. Efter vad jag har inhämtat från chefen för kommunikationsdepartementet innebär televerkets planering att underlag för ett beslut om ett allmänt datakommunikations-

nät för kommersiellt bruk under år 1978 kommer att föreligga under innevarande år. Jag har också erfarit att en långtgående nordisk samordning pågår, vilket jag finner glädjande.

Jag delar utredningens uppfattning att planer bör utarbetas för ökat utvecklingsarbete på datakommunikationsområdet. Jag återkommer till den frågan vid min anmälan av anslag till STU (sid. 138).

Beträffande utredningens förslag om åtgärder på utbildningsområdet vill jag efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet framhålla följande.

Datatekniken och dess användningsområden expanderar snabbt och det är helt naturligt att detta förhållande — liksom andra förändringar i samhället — föranleder krav på utbildningsåtgärder. På dataområdet har därför en rad åtgärder vidtagits under senare år och det framgår av remissyttrandena att den planering som pågår inom utbildningsområdet kommer att leda till ytterligare förslag som får prövas i vanlig ordning.

Inom skolöverstyrelsen arbetar sålunda en särskild grupp med projektet "Datorn i skolan" som omfattar planering och ledning av olika pedagogiska åtgärder i samband med datorns användning i grundskola och gymnasieskola.

På den högre utbildningens område pågår, enligt vad jag erfarit, inom universitetskanslersämbetet i samarbete med högskolan i Linköping ett utredningsarbete, som bl. a. tar sikte på möjligheterna att vid högskolan i Linköping införa en särskild datateknisk utbildningslinje.

Forskarutbildningen och forskningsorganisationen har fått och föreslås få en betydande resursförstärkning genom inrättandet av ett antal högre forskartjänster. Budgetåret 1974/75 inrättades en professur i datorsystem vid tekniska högskolan i Stockholm och en i informationsbehandling, särskilt datalogi, vid högskolan i Linköping. Chefen för utbildningsdepartementet har tidigare denna dag (prop. 1975: 1 bil. 10 E 11) föreslagit, bl. a. med hänvisning till utredningens prioritering av användarinriktad utbildning och forskning, inrättandet av en professur i informationsbehandling, särskilt administrativ databehandling, vid universitetet i Göteborg.

Utredningen har lämnat förslag om vissa kompletterande användarfrämjande åtgärder. Bl. a. föreslås att staten ger bidrag till användarsamarbete inom Servi-Data AB och organiserar en försöksverksamhet vid numera enheten för företagsutveckling vid statens industriverk för att underlätta datateknikens användning i mindre företag.

Utredningen och det stora flertalet remissinstanser anför att ett ökat stöd till användarna av datatekniken är nödvändigt. Många remissinstanser anser att det kan finnas behov också på andra områden än dem som utredningen påvisat. F. n. föreligger ingen klar uppfattning om och

samlad bild av stödbehovet. Jag avser därför att i annat sammanhang föreslå regeringen att ge statens industriverk i uppdrag att skyndsamt utreda denna fråga. Härvid avses verket särskilt beakta behovet av stöd till mindre och medelstora dataanvändare, stöd till ADB-konsult- och servicebyråbranschen, eventuellt ytterligare stöd till Service-Data AB m. m. Jag avser att föreslå att utredningsarbetet bedrivs så att industriverket kan redovisa resultatet i sin anslagsframställning hösten 1975.

Utredningen föreslår att ett särskilt råd — d a t a r å d e t — inrättas som fortlöpande kan följa utvecklingen på dataområdet och diskutera sig fram till en samlad bedömning. Vissa remissinstanser ställer sig positiva till förslaget medan andra ställer sig avvaktande eller avstyrker.

Enligt min mening är dataområdet inte en bransch i vanlig bemärkelse. Inom detta område verkar både varuproducerande industriföretag och tjänsteproducerande företag med olika produktions- och marknadsförhållanden. Det som förenar dem — datatekniken — bör främst ses som ett väsentligt hjälpmedel, som sannolikt kommer att ha avgörande betydelse för konkurrenskraften inom de flesta branscher. Mot denna bakgrund anser jag att flertalet av datarådets tilltänkta arbetsuppgifter bäst löses i det sammanhang där resp. fråga hör hemma. I likhet med vissa remissinstanser bedömer jag därför att dessa frågor med fördel kan handläggas av redan befintliga organ. Jag ansluter mig till statens industriverks åsikt att uppgiften att fortlöpande bevaka dataområdet i huvudsak på det sätt som anges i utredningens betänkande och att utvärdera effekterna av de föreslagna stödåtgärderna ligger inom verkets arbetsområde. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att ge industriverket i uppdrag att behandla denna fråga. Jag kommer därvid även att ta upp frågan om hur verket på lämpligt sätt, exempelvis genom att tillsätta en referensgrupp, kan inhämta olika bransch- och arbetstagarorganisationers synpunkter vad avser förhållandena på dataområdet. Vid min anmälan av anslaget Statens industriverk: Förvaltningskostnader (s. 54) kommer jag att ta hänsyn till härav föranledda resursbehov vid verket.

Grafisk industri

Under senare år har förhållandena inom den grafiska industrin allt mer kommit att uppmärksammas. En särskild arbetsgrupp inom industridepartementet färdigställde under år 1969 en förstudie om den grafiska industrin (Ds I 1969: 9). Arbetsgruppen fann det angeläget att branschen i vissa avseenden blev föremål för fördjupade studier.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 29 juni 1970 tillkallade min företrädare sakkunniga med uppdrag att utföra vissa undersökningar rörande den grafiska industrin.

De sakkunniga[1], som antog namnet grafiska kommittén (I 1970: 18), avgav i juni 1974 betänkandet (SOU 1974: 34) Grafisk industri i omvandling.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av statistiska centralbyrån (SCB), universitetskanslersämbetet (UKÄ), skolöverstyrelsen (SÖ), statens pris- och kartellnämnd (SPK), arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), arbetarskyddsstyrelsen, styrelsen för arbetarskyddsfonden, statens industriverk, styrelsen för teknisk utveckling (STU), arbetsmiljöutredningen, 1972 års pressutredning, Grafiska forskningslaboratoriet (GFL), Sveriges industriförbund och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), vilka avgett gemensamt yttrande, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Landsorganisationen i Sverige (LO), A-pressens samorganisation samt Svenska tidningsutgivareföreningen och Tidningarnas arbetsgivareförening (fortsättningsvis benämnda Tidningsorganisationerna), vilka avgett gemensamt yttrande, och Svensk industriförening.

Vissa remissinstanser har till sina yttranden fogat yttranden från andra instanser. Sålunda har SAF/Sveriges industriförbund och SHIO bifogat yttrande från Grafiska arbetsgivare- och industriorganisationerna (GAI). Vidare har LO bifogat yttrande från Grafiska fackförbundet.

Kommitténs förslag berör i första hand arbetsmarknadspolitiska, utbildningspolitiska och industripolitiska frågor. Övervägande skäl talar för att prövningen av kommmitténs förslag i första hand bör ske i anslutning till det sakområde och inom det departement som närmast berörs av förslagen i fråga. Statsrådet Hjelm-Wallén har tidigare denna dag anmält vissa frågor rörande den grafiska utbildningen (prop. 1975: 1 bil. 10 D 16. Bidrag till driften av gymnasieskolor). Jag vill erinra om att kommittén (In 1972: 04) för översyn av arbetsmarknadsutbildningen hösten 1974 avgav sitt betänkande. Regeringen kommer under året att anmäla sina förslag i denna fråga för riksdagen.

De av grafiska kommitténs förslag som det närmast ankommer på mig att ta ställning till avser bl. a. den kollektiva branschforskningen samt rådgivnings- och informationsverksamhet till de mindre och medelstora företagen. Jag återkommer till detta i det följande vid min anmälan av anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling (s. 139).

I detta sammanhang kommer jag därför att närmare beröra endast kommitténs förslag om uppföljning av kommitténs prognoser och förslaget om att inrätta ett branschråd för den grafiska industrin.

[1] Professorn Karl Jungenfelt, ordförande, förbundsordföranden Erik Alderin, direktören Per Gålmark, avdelningsdirektören Nicke Jacobsson, direktören Lars Lidén, ombudsmannen Lars-Erik Lundell, sekreteraren Jan-Erik Moreau och direktören Rolf Österberg.

Grafiska kommittén

Kommittén framhåller i betänkandet att anpassningsproblemen inom branschen under återstoden av 1970-talet inte kommer att bli så accentuerade som tidigare befarats. Efterfrågc- och sysselsättningsprognoserna är enligt kommitténs bedömning föga uppseendeväckande och pekar mot ett relativt odramatiskt förlopp. Den totala sysselsättningen inom branschen och den samlade efterfrågan på grafiska produkter kommer sålunda att i stort sett följa den trendmässiga utveckling som gällt under 1960-talet. Kommittén har vidare kommit till slutsatsen att en ökad internationalisering av marknaderna för grafiska produkter kan förutses på sikt, men att branschen under åtminstone 1970-talet kommer att i huvudsak bibehålla karaktären av hemmamarknadsindustri. Även om den grafiska industrin som helhet sålunda inte bedöms stå inför några krisartade problem, kan emellertid enligt kommitténs bedömningar utvecklingen inom vissa delområden anses vara av sådan natur att särskilda åtgärder från statsmakternas sida är motiverade. Det gäller i första hand problem som härrör från den snabba omvandlingen av den grafiska produktionstekniken. I betänkandet framförs sålunda förslag, rekommendationer eller synpunkter avseende bl. a. den kollektiva branschforskningen samt informations- och rådgivningsverksamheten till de mindre företagen. I detta sammanhang understryker kommittén vikten av att arbetsmiljöaspekterna i vid mening integreras i det produktionstekniska forsknings- och utvecklingsarbetet. Mot bakgrund av den snabba förändringen av yrkesstrukturen inom branschen framhåller kommittén vidare vikten av adekvata arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Här nämns bl. a. bristyrkesutbildning och annan omskolningsverksamhet samt anställningsfrämjande åtgärder i enlighet med gällande lagstiftning på området. Beträffande den grundläggande yrkesutbildningen betonar kommittén angelägenheten av en skyndsam anpassning till de förändrade krav som härrör från den produktiontekniska omvandlingen.

Grafiska kommittén framhåller att kommitténs prognoser för branschens utveckling under 1970-talet måste bedömas som osäkra. Detta beror inte minst på svårigheter att i en analysmodell fånga alla väsentliga faktorer som påverkar branschens utveckling. En komplikation är enligt kommittén bristen på ändamålsenlig statistik. Kommittén har därför funnit det angeläget att prognosmodellen vidareutvecklas och att de nu redovisade prognoserna stäms av mot den faktiska utvecklingen. De prognoser som kommittén lagt fram sträcker sig fram till år 1980. Kommittén föreslår att prognoshorisonten flyttas en bit in på 1980-talet.

Vad avser de nu genomförda efterfrågeprognoserna framhåller kommittén, att dessa baserats på en oförändrad struktur inom mediaområdet i dess helhet. Nya mediaformer, bl. a. kabel-TV, videoskivor och

faksimilöverföringar, kan emellertid enligt kommitténs bedömning väntas vinna ökad terräng i framtiden och därmed påverka omfattning och inriktning av efterfrågan på grafiska produkter. Kommittén anser det därför vara av vikt att effekterna på den grafiska industrin av nya media särskilt uppmärksammas vid det föreslagna uppföljningsarbetet. Kommittén föreslår att statens industriverk blir huvudman för det fortsatta prognosarbetet.

Kommittén har vidare föreslagit att Kungl. Maj:t inrättar ett branschråd för den grafiska industrin. Branschrådets uppgifter bör enligt kommittén vara att kontinuerligt följa utvecklingen beträffande sysselsättning och strukturomvandling samt att bistå statens industriverk vid utarbetandet av ny prognos. Vidare föreslås branschrådet få i uppgift att verka för samordning av statliga åtgärder av betydelse för branschen. Branschrådet föreslås arbeta fram till den tidpunkt då industriverket framlägger resultatet av det av kommittén föreslagna prognosarbetet.

Remissyttrandena

Samtliga remissinstanser som yttrat sig över kommitténs förslag rörande uppföljning av prognoser ansluter sig till förslaget. Flera remissinstanser, bl. a. *SCB, STU* och *GAI,* anser vidare i likhet med kommittén, att statens industriverk lämpligen bör bli huvudman för detta arbete.

Beträffande förslaget om att inrätta ett branschråd för den grafiska industrin är remissopinionen splittrad. *LO* framhåller att bl. a. riskerna för en ökad omvandlingstakt i branschen talar för inrättandet av ett branschråd. Även *Grafiska fackförbundet* tillstyrker förslaget och framhåller att förbundets överstyrelse redan tidigare har fattat ett principbeslut att hos sina motparter och berörda myndigheter begära tillsättandet av ett branschråd. *SAF/Sveriges industriförbund* framhåller att behovet av branschråd och dessas roll i samhällets näringspolitiska planering måste bedömas från vidare utgångspunkter än den aktuella situationen i varje särskild bransch. Innan beslut fattas om ytterligare branschråd, bör bl. a. principerna för att inrätta sådana råd klarläggas. *GAI* framhåller att hittillsvarande kontakter mellan parterna i den grafiska branschen och med myndigheter kunnat ske informellt och i lämpliga former i olika frågor som uppkommit. Liknande synpunkter framförs av *Tidningsorganisationerna. Statens industriverk* framhåller att inrättandet av ett branschråd bör föregås av en principdiskussion om rådens funktioner och arbetsuppgifter i relation till olika berörda myndigheter. De uppgifter som enligt kommittén skall ankomma på det föreslagna branschrådet synes enligt industriverket huvudsakligen vara av samma karaktär som redan åvilar de referensgrupper som industriverket regelmässigt tillsätter för att följa verkets utredningsverksamhet på olika

områden. De syften som kommittén synes eftersträva med ett branschråd skulle sålunda i stort sett uppnås även med en av industriverket tillsatt referensgrupp.

Föredraganden

För egen del vill jag framhålla att den utredning som nu genomförts utgör ett värdefullt underlag för industripolitiska överväganden. De förändringar som ständigt sker på olika områden i vår ekonomi innebär, att behovet och inriktningen av industripolitiska åtgärder varierar från tid till annan. Jag har i olika sammanhang framhållit nödvändigheten av kontinuitet i bevakningen på det industripolitiska området och med tillkomsten av statens industriverk föreligger goda förutsättningar för en löpande bevakning av skilda branschers utveckling. I likhet med remissinstanserna ansluter jag mig därför till kommitténs förslag att de bedömningar av branschen som kommittén gjort bör följas upp av statens industriverk. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att ge statens industriverk i uppdrag att behandla denna fråga.

Kommittén föreslår att ett branschråd inrättas med uppgift att kontinuerligt följa sysselsättningsutvecklingen och strukturomvandlingen inom branschen och medverka i det fortsatta utredningsarbetet. Branschrådet föreslås vidare få i uppgift att verka för samordning av statliga åtgärder av betydelse för branschen. Förslaget har mött en blandad reaktion hos remissinstanserna. Jag delar statens industriverks bedömning att en till industriverket knuten referensgrupp kan få i huvudsak samma funktion som det av utredningen föreslagna branschrådet. Jag återkommer härtill i samband med nyssnämnda uppdrag till industriverket.

Installationssektorn

Installationssektorns struktur är komplicerad och svår att överblicka. Sektorn är funktionellt uppdelad i olika installationsområden, t. ex. rör-, el- och ventilationsinstallationer. Inom resp. område finns olika typer av företag, såsom materialtillverkare, grossister, konsulter och installationsentreprenörer. En samlad bild av installationssektorns struktur och utveckling har tidigare saknats, vilket mot bakgrund av dess betydelse inom byggnadsverksamheten varit otillfredsställande. År 1971 tillkallades därför en särskild sakkunnig[1] med uppgift att utreda vissa frågor rörande installationssektorn. Den sakkunnige antog benämningen installationsbranschutredningen (I 1970: 21). Utredningen avgav i augusti 1974 betänkandet (SOU 1974: 47—48) Installationssektorn. Betänkandet har remissbehandlats.

[1] Landshövding Gustav Cederwall.

Utredningens förslag till statliga åtgärder berör huvudsakligen bestämmelser och standard samt utbildningsfrågor. Förslagen avser att främja teknisk utveckling, ge bättre förutsättningar för samordningsproblemens lösning och ge klarare ansvarsförhållanden. Utredningen har vidare funnit, att ett statligt stöd till installationskonsulternas utlandsverksamhet kan vara befogat. Dessutom ges vissa förslag till hur byggandets olika parter kan främja den utvecklingen. Utredningen pekar vidare på flera områden där fördjupade studier är angelägna.

Ett stort antal remissinstanser framhåller att installationsbranschutredningen på ett förtjänstfullt sätt kartlagt och analyserat förhållandena inom installationssektorn. Jag delar denna uppfattning. Enligt min mening utgör det av utredningen framlagda materialet en värdefull grund för bedömningar och överväganden rörande sektorns utveckling.

I fråga om de förslag som utredningen har lagt fram vill jag nämna följande.

Vad gäller utbildningsfrågorna framgår av skolöverstyrelsens och universitetskanslersämbetets remissvar, att utredningsförslagen kommer att beaktas vid de fortsatta övervägandena inom resp. myndighet.

Regeringen har tidigare denna dag på föredragning av chefen för handelsdepartementet beslutat föreslå riksdagen att anslå ökade medel för s. k. allmänna exportfrämjande projekt inom anslaget till exportfrämjande åtgärder (prop. 1975: 1 bil. 12 B 3). I samband härmed har behandlats frågan om exportfrämjande åtgärder för byggbranschen. Efter samråd med chefen för handelsdepartementet avser jag därför inte ta något initiativ i frågan om exportstöd för installationsbranschen.

Utredningens förslag på bestämmelseområdet berör bl. a. elinstallationsbestämmelserna. Ett förslag till ny elinstallatörskungörelse har nyligen lagts fram av statens industriverk. Efter remissbehandling övervägs förslaget f. n. inom industridepartementet. Jag avser att i annat sammanhang anmäla frågan om nya bestämmelser på detta område. I övrigt är jag inte beredd att aktualisera ändringar i de bestämmelser som rör installationer i byggnader. Jag har i denna del samrått med chefen för bostadsdepartementet.

Jag har nyss nämnt att de utbildningfrågor som utredningen aktualiserar övervägs inom resp. ansvarig myndighet. Detsamma gäller flera av de övriga frågor som utredningen behandlat. Jag bedömer därför att någon särskild åtgärd från regeringens sida i dessa delar inte är aktuell.

B 1. Statens industriverk: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	8 940 559
1974/75	Anslag	13 374 000
1975/76	Förslag	15 951 000

Statens industriverk, som inrättades den 1 juli 1973, är enligt instruktionen (1974: 476) central förvaltningsmyndighet för ärenden, som rör industri, hantverk och energiförsörjning samt mineralhantering utom vad avser förvaltning och upplåtelse av statens gruvegendom. Sedan den 1 juli 1974 handhar industriverket även de uppgifter beträffande företagsutveckling, kursverksamhet m. m. som tidigare åvilade statens institut för företagsutveckling. Verket är chefsmyndighet för bergsstaten, sprängämnesinspektionen och statens elektriska inspektion.

Industriverket leds av en styrelse. Chef för verket är en generaldirektör. Verket är organiserat på sex enheter, nämligen planerings- och utredningsbyrån, industriavdelningen, energibyrån, mineralbyrån, enheten för företagsutveckling och administrativa byrån.

Till industriverket är knutna ett råd för mindre och medelstora företag, ett råd för företagsutveckling, ett expertråd för långsiktiga prognoser, en hemslöjdsnämnd och en rådgivande nämnd för transporter av farligt gods.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens industriverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	98	+22	+ 7
Övrig personal	58	+11	+ 2
	156	**+33**	**+ 9**
Anslag			
Lönekostnader	10 695 000	+4 047 000	+2 318 000
Sjukvård	35 000	of.	of.
Reseersättningar (även utrikes resor)	302 000	+ 243 000	+ 69 000
Lokalkostnader	1 263 000	+ 311 000	+ 83 000
Expenser	879 000	+ 433 000	+ 107 000
därav engångsutgifter	(—)	(+ 259 000)	(+ 30 000)
Mervärdeskatt för sand-, grus- och stentäkter	200 000	of.	of.
	13 374 000	**+5 034 000**	**+2 577 000**

Enligt kungörelsen (1966: 315, ändrad 1973: 588) angående tillämpningen av lagen (1966: 314, ändrad senast 1973: 573) om kontinentalsockeln skall avgift erläggas till statens industriverk för tillstånd till sand-, grus- eller stentäkt på kontinentalsockeln. Avgifterna, som f. n. redovisas på driftbudgetens inkomstsida under titeln Inkomster av statens gruvegendom, uppgick budgetåret 1973/74 till 0,9 milj. kr. För vart och ett av budgetåren 1974/75 och 1975/76 beräknas inkomsterna till 1 milj. kr. (jfr s. 116).

Statens industriverk

Statens industriverk räknar med en successiv uppbyggnad av verket för att under senare delen av 1970-talet ha uppnått en organisation och en verksamhet som i stort svarar mot de riktlinjer som angivits i prop. 1973: 41. För nästa budgetår behövs väsentligt förstärkta resurser, främst inom planerings- och utredningsbyrån. Branschutredningsverksamheten, som f. n. i stort är begränsad till uppdrag som Kungl. Maj:t lämnat, bör breddas och ges en mer fortlöpande karaktär. Verket bör också ges möjlighet att på eget initiativ genomföra utredningar inom olika industribranscher. Verket förutser vidare att betydande resurser kommer att krävas för utredningar inom ramen för den fysiska riksplaneringen om industrins framtida lokaliseringsbehov och för olika utredningar rörande småföretagen.

För mineralbyråns del bör ansträngningarna inriktas på översiktliga och långsiktiga bedömningar av de inhemska naturresursernas utnyttjande, behovsprognoser och marknadsbevakning. De i prop. 1974: 60 angivna riktlinjerna för Sveriges geologiska undersöknings verksamhet innebär ett utvidgat ansvar för mineralbyrån och nämnden för statens gruvegendom att medverka i styrningen av den statliga malmletningen. Vidare kommer den utredning om sand och grus som verket utför på Kungl. Maj:ts uppdrag samt frågor rörande kontinentalsockeln och utvinning av olja att ta stora resurser i anspråk.

Vid industriavdelningen förutses ökade insatser inom företagsserviceområdet bl. a. genom en mer intensiv kontaktverksamhet med företagareföreningarna.

Energibyrån räknar med att uppnå en effektiv prognosverksamhet och att nedbringa ärendebalanserna i fråga om koncessioner.

Mot denna bakgrund föreslår industriverket följande förändringar för budgetåret 1975/76.

1. Pris- och löneomräkning m. m. 1 661 000 kr., varav 368 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet föreslår industriverket att sju handläggartjänster dras in, av vilka fyra vid planerings- och utredningsbyrån, två vid industriavdelningen och en vid administrativa byrån. För planerings- och utredningsbyrån medför detta att nu pågående utredningsuppdrag inte kan fullföljas inom fastställda tidsramar och att nya utredningsuppdrag inte kan påbörjas under överskådlig tid. För industriavdelningen innebär det en förlängning av handläggningstiderna inom industrilåneverksamheten och minskade företagsserviceinsatser. För den administrativa byrån innebär en indragning att resurser för juridisk sakgranskning försvinner (−753 000 kr. inkl. följdbesparingar).

3. För att den ökade utredningsvolymen vid planerings- och utredningsbyrån skall kunna klaras i nuläget och för en utbyggnad av by-

råns resurser i enlighet med de riktlinjer som angivits i prop. 1973: 41 erfordras ytterligare 15 tjänster. Sektionen för branschfrågor bör förstärkas med sex tjänster för handläggare och en assistenttjänst. Sektionen för långsiktiga prognoser har behov av två tjänster för handläggare, en assistenttjänst och en biträdestjänst. Vid sektionen för allmänna industripolitiska frågor erfordras tre tjänster för handläggare och en biträdestjänst (+1 088 000 kr.).

4. För att skapa möjligheter att på ett mer effektivt sätt främja serviceinsatser för mindre och medelstora företag erfordras ytterligare en tjänst för handläggare och en assistenttjänst vid industriavdelningens sektion för företagsservice. För att uppnå en mer rationell organisation avser verket att sammanföra denna sektion och utbildningssektionen till en gemensam byrå. Härvid bör en ny tjänst som byråchef inrättas (+271 000 kr.).

5. Vid energibyråns sektion för koncessions- och bidragsfrågor erfordras två nya tjänster för handläggare för tillståndsärenden, övervakning av koncessionhavares förpliktelser och för information till elkonsumenter angående rättsordningen i elfrågor. Sektionen behöver vidare förstärkas med en biträdestjänst. Sektionen för säkerhets- och behörighetsfrågor har behov av en tjänst som handläggare för frågor rörande provning och kontroll av elektriskt installationsmaterial. Dessutom behövs en biträdestjänst för diariceföring och arkivering (+386 000 kr.).

6. Industriverket föreslår att en särskild prognossektion inrättas vid mineralbyrån med två tjänster för handläggare och en biträdestjänst. Vid sektionen för myndighetsärenden föreslås en ny tjänst för handläggare för bl. a. frågor rörande sand- och grusförsörjning. Sektionen för statens gruvegendom, som svarar för kanslifunktionen åt nämnden för statens gruvegendom, behöver förstärkas med tre tjänster för handläggare, av vilka en som chef för sektionen, en för geologiska frågor och en för allmänt tekniska frågor (+618 000 kr.).

7. Administrativa byråns personal- och servicefunktion behöver förstärkas med tre biträdestjänster, varav en tjänst som telefonist, en som expeditionsvakt och en som kontorist (+138 000 kr.).

8. För de nya tjänsterna räknar verket med ökade lokal- (+294 000 kr.) och expenskostnader (+94 000 kr.) och ökade medel för resor (+75 000 kr.). Även för befintlig verksamhet erfordras ökade medel för resor (+150 000 kr.).

9. För inköp av möbler och kontorsmaskiner föreslås en engångsanvisning av 179 000 kr. Vidare begär verket som engångsanvisning 80 000 kr. för inköp av bordskalkylator — minidator.

Föredraganden

Genom inrättandet av statens industriverk den 1 juli 1973 skapades en basorganisation för centrala industri-, energi- och mineralpolitiska

frågor. Syftet härmed var att bygga ut och effektivisera medlen för näringspolitiken.

Industriverkets hittillsvarande verksamhet har visat att verket väl svarar mot de förväntningar som förelåg vid dess tillkomst. Parallellt med det interna uppbyggnadsarbetet har verket sålunda kunnat göra värdefulla insatser inom sina olika uppgiftsområden.

Uppbyggnaden av industriverket bör fortsätta även nästa budgetår. Jag beräknar i det följande medel för tio nya tjänster inom verkets centrala arbetsområden.

Med hänsyn till betydelsen av verkets utredningsverksamhet har jag beräknat medel för fyra handläggare och ett biträde vid planerings- och utredningsbyrån (3). Mot bakgrund av vad jag anfört under inledningen till detta avsnitt beträffande de multinationella företagen (s. 31) och dataindustrin (s. 45) har jag räknat med att industriverket genom denna personalförstärkning bl. a. skall kunna medverka i utredningsarbetet rörande de multinationella företagen och ta på sig en löpande bevakningsuppgift rörande dataindustrin.

I syfte att bl. a. ge verket möjlighet att på ett mer effektivt sätt följa upp insatserna på företagsserviceområdet har jag beräknat medel för en ytterligare handläggartjänst vid industriavdelningen (4).

Jag kommer i det följande vid min anmälan av anslaget Statens gruvegendom att förorda att nämnden för statens gruvegendom fr. o. m. nästa budgetår skall överta det finansiella ansvaret för statens malmprospektering med undantag av prospekteringen efter uran. Mot denna bakgrund och med hänsyn till nämndens förhandlingsverksamhet med olika gruvföretag anser jag det väsentligt att nämndens kanslifunktioner, som är förlagda till industriverket, förstärks. Jag beräknar för detta ändamål medel för två ytterligare handläggartjänster, varav en som chef för den berörda sektionen vid mineralbyrån (6).

Jag har vidare räknat med att en tjänst som byrådirektör vid mineralbyrån kan utgå ur organisationen i samband med att viss gruvkarteverksamhet förs över från industriverket till bergsstaten. Som kommer att framgå vid min anmälan av anslaget till bergsstaten beräknar jag medel för två assistenttjänster vid bergsstaten för dessa uppgifter.

Jag beräknar i övrigt medel för en handläggare vid energibyrån och ett biträde vid administrativa byrån (5, 7).

Som framgått i olika sammanhang avser regeringen vid 1975 års riksmöte förelägga riksdagen en särskild proposition om energipolitiken. Som ett led i arbetet på denna proposition har bl. a. utarbetats en departementspromemoria (Ds I 1974: 10) om de organisatoriska frågorna i samband med ett föreslaget program för forskning och utvecklingsinsatser på energiområdet. Vissa förslag i denna promemoria berör industriverket.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 15 951 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 15 951 000 kr.

B 2. Statens industriverk: Utredningar m. m.

1973/74	Utgift	983 759	Reservation	1 216 241
1974/75	Anslag	2 730 000		
1975/76	Förslag	2 210 000		

Från anslaget bestrids utgifter för experter och tillfällig personal m. m. samt reseersättningar, publikationstryck och övriga kostnader, som hänger samman med utredningar samt informations- och kontaktverksamhet inom statens industriverks arbetsområde. Vidare bestrids från anslaget f. n. kostnader för den personal som svarar för administration av programmet för omställningsfrämjande åtgärder för vissa industribranscher och för uppsökande verksamhet inom ramen för detta program. Anslaget tillförs medel som inflyter vid försäljning av publikationer som bekostas från anslaget.

Under anslaget har för budgetåret 1974/75 medel beräknats för bl. a. branschutredningar, utredningar rörande mindre och medelstora företag, undersökningar inom energiområdet, utredningar på elsäkerhetsområdet, långsiktiga industriprognoser, metod- och programutveckling av företagsservice samt informations-, utbildnings- och kontaktverksamhet med inriktning på företagareföreningarna och utredningskostnader i samband med handläggningen av ärenden om tillstånd till sand-, grus- och stentäkt på kontinentalsockeln samt för utredningsinsatser i anslutning till industriverkets uppgifter i fråga om transport av farligt gods på väg (ADR-konventionen).

Statens industriverk

Statens industriverk anför att verket först kring kalenderårsskiftet 1973—1974 uppnått full personalstat för budgetåret, något som medfört att en reservation med nödvändighet uppstått under anslaget. Antalet utredningsuppdrag har emellertid ökat snabbt vilket medför ökade behov av utredningsmedel. Verket beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till 4 473 000 kr., en ökning med 1 743 000 kr., varav 23 000 kr. utgör höjt lönekostnadspålägg för befintlig organisation, för följande områden och aktiviteter.

För ett tjugotal pågående och planerade projekt vid planerings- och

utredningsbyrån beräknar verket medel från detta anslag till sammanlagt 1,2 milj. kr. De mest kostnadskrävande pågående projekten avser utredningar enligt Kungl. Maj:ts uppdrag om livsmedels- och plastindustrierna, uppföljning av industristrukturutredningen samt 1975 års långtidsutredning. Medelsbehovet för ytterligare utredningsinsatser hänförliga till planerings- och utredningsbyrån uppskattar verket till 600 000 kr.

Vid industriavdelningens sektion för strukturstöd svarar f. n. åtta personer för administrationen av de omställningsfrämjande åtgärderna. Verket räknar med att behöva anställa ytterligare en handläggare för åtgärder rörande metallmanufakturindustrin. De totala administrationskostnaderna för nästa budgetår beräknas till 1 143 000 kr. Härutöver erfordras 530 000 kr. för pågående projekt avseende företagsservicefrågor, såsom utbildning för revisorer och företagsledare, och projekt inom sektionen för explosiva och brandfarliga varor rörande bl. a. transport av farligt gods.

Nu pågående projekt vid energibyrån, av vilka utvecklandet av en ekonometrisk modell för energiprognoser är det mest kostnadskrävande, beräknas ta i anspråk 250 000 kr. budgetåret 1975/76. Verket räknar vidare med att 250 000 kr. behövs för tillkommande projekt inom energiprognosområdet.

Vid mineralbyrån bedrivs f. n. fyra olika projekt. Det kostnadsmässigt största projektet är den utredning om utvinning av sand och grus som Kungl. Maj:t uppdragit åt verket att utföra. För utredningen erfordras nästa budgetår 275 000 kr. Övriga projekt, som avser frågor i anslutning till den nya gruvlagen, har kostnadsberäknats till 25 000 kr.

Verket, som bedömer det angeläget att visst handlingsutrymme finns för styrelse och verksledning, föreslår att 200 000 kr. tas upp för nya projekt och utredningar som kan behöva påbörjas under löpande budgetår. Verket anser att handlingsreserven normalt bör vara minst 10 % av det totala anslaget, men bedömer att 5 % kan vara tillräckligt medan verket fortfarande befinner sig i ett uppbyggnadsskede.

Företagareföreningarnas förbund har hemställt att 300 000 kr. anvisas nästa budgetår för fortbildning av företagareföreningarnas personal.

Föredraganden

Utredningsverksamheten utgör ett centralt inslag i industriverkets arbete. Verksamheten har utvidgats bl. a. genom att verket hösten 1974 övertagit de uppgifter på prognosområdet, som tidigare utfördes inom energiprognosutredningen. Huvuddelen av utredningsarbetet utförs f. n. enligt särskilda uppdrag av Kungl. Maj:t. Exempel på detta är pågående branschutredningar om livsmedels-, plast-, och aluminiumindustrierna samt en för långtidsutredningen avsedd översikt över och prognos för industrins utveckling, vilka utförs vid planerings- och utredningsbyrån,

samt en vid mineralbyrån bedriven utredning om utvinning av sand och grus. Vidare har verket initierat olika utredningsprojekt, bl. a. på småföretagsområdet.

Utgifterna för administrationen av de omställningsfrämjande åtgärderna har hittills bestritts från förevarande anslag. Dessa utgifter bör i fortsättningen redovisas tillsammans med programkostnaderna under anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder. Jag kommer därför att beräkna medel för ändamålet vid min anmälan av detta anslag (s. 76).

För nästa budgetår beräknar jag anslaget till 2 210 000 kr. Jag har härvid tagit hänsyn till behovet av medel för industriverkets pågående utredningsverksamhet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Utredningar m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 210 000 kr.

B 3. Statens industriverk: Kursverksamhet m. m.

1973/74	Utgift[1]	30 948[2]
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

[1] Anslaget Statens institut för företagsutveckling: Uppdragsverksamhet
[2] Avser lönekostnader för partiellt arbetsföra.

Under anslaget redovisas utgifter och inkomster av verksamheten vid statens industriverks enhet för företagsutveckling (SIFU-enheten).

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1973: 41, NU 1973: 54, rskr 1973: 225 och prop. 1974: 47, NU 1974: 35, rskr 1974: 227) har statens industriverk den 1 juli 1974 övertagit de uppgifter som tidigare åvilade statens institut för företagsutveckling. För de operativa uppgifterna i samband härmed har bildats en särskild enhet, SIFU-enheten, vid verket.

SIFU-enheten åligger att insamla och bearbeta kunskaper och erfarenheter i tekniska, administrativa, kommersiella och ekonomiska frågor av betydelse för utvecklingen inom näringslivet samt att genom kursverksamhet, rådgivande verksamhet, information eller på annat sätt främja utbildning av företagare och anställda inom näringslivet. Om det behövs för industriverkets uppgifter i fråga om företagsutveckling, får försöks- och utvecklingsarbete bedrivas samt provningar och undersökningar utföras. Härvid får uppdrag utföras åt myndigheter eller enskilda. Tyngdpunkten i enhetens verksamhet ligger inom utbildningsområdet.

SIFU-enheten svarar även för administration av stipendiegivningen enligt kungörelsen (1971: 553) om stipendier för fortbildning av företagare och anställda inom industri och hantverk (ändrad 1974: 479).

SIFU-enheten är uppdelad på sex operativa sektioner, nämligen för företagsekonomi, verkstadsteknik- och produktionsekonomi, byggnads- och VVS-teknik, elteknik, processteknik samt kemisk teknik, samt två stabsorgan för marknads- och planeringsfrågor och en servicesektion. Filialkontor skall finnas i Malmö, Göteborg, Växjö, Luleå och Stockholm. Den 1 juli 1974 fanns inom SIFU-verksamheten ca 185 anställda.

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220) skall vidare en del av SIFU-enheten, omfattande ca 100 personer, lokaliseras till Borås.

Verksamheten vid SIFU-enheten omfattas av försöksverksamheten med programbudgetering. Följande programindelning gäller t. v.

1. Allmänna tjänster
2. Kursverksamhet
3. Teknisk facktjänst

Program 1. Allmänna tjänster omfattar sådan service till offentliga organ, företagareföreningar, branschorganisationer etc. som inte kan hänföras till industriverkets egen kursverksamhet eller till den tekniska facktjänsten. Vidare ingår stipendieverksamheten för fortbildning, viss extern informations- och dokumentationstjänst i tekniska och ekonomiska frågor, administration av kompetenser och behörigheter samt viss utredningsverksamhet.

Program 2. Kursverksamhet omfattar de av industriverket anordnade kurserna och föreläsningarna i praktiska och teoretiska ämnen samt det planerings- och utvecklingsarbete som är hänförligt till framtagande av nya kurser.

Program 3. Teknisk facktjänst omfattar sådana försöks- och utvecklingsarbeten samt provningar och undersökningar av material, arbetsmetoder, driftförhållanden, redskap, instrument och apparater som erfordras för verksamheten under övriga program. Vidare ingår provningar och undersökningar som, inom ramen för industriverkets verksamhet, utförs mot ersättning på uppdrag av myndighet eller enskild.

SIFU-verksamheten finansieras dels genom kursavgifter och andra ersättningar för tjänster, provningar och undersökningar m.m., dels genom statligt bidrag.

Medel för verksamheten anvisas under följande anslag

1. Statens industriverk: Kursverksamhet m. m.
2. Statens industriverk: Bidrag till kursverksamhet m. m.
3. Statens industriverk: Utrustning

Anslag 1 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 3. Som inkomst under anslaget redovisas uppburna avgifter, ersättningar, arvoden etc. och ianspråktagna medel från anslag 2.

Anslag 2 är ett reservationsanslag, över vilket statens bidrag till verksamheten utgår.

Anslag 3 är ett reservationsanslag som skall finansiera investeringar i mer kostnadskrävande utrustning för verksamheten.

Anslag 1 får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem samt för att tillgodose behovet av rörelsekapital disponerar industriverket en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 4 milj. kr.

Av följande sammanställning framgår omfattningen av SIFU-verksamheten (1 000-tal kr.).

	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknar	1975/76	
		Statens industriverk		Föredraganden
1. Allmänna tjänster				
Intäkter	389	—	—	
Särkostnader	1 977	831	1 100	
Täckningsbidrag	— 1 588	— 831	— 1 100	
2. Kursverksamhet				
Intäkter	10 824	12 234	11 950	
Särkostnader	11 503	13 797	14 810	
Täckningsbidrag	— 679	— 1 563	— 2 860	
3. Teknisk facktjänst				
Intäkter	2 482	1 907	1 850	
Särkostnader	3 155	2 245	1 950	
Täckningsbidrag	— 673	— 338	— 100	
Täckningsbidrag totalt	— 2 940	— 2 732	— 4 060	
Samkostnader (netto)	6 554	6 240	6 700	
Resultat	— 9 494[1]	— 8 972	— 10 760[3]	
Statens bidrag	**8 900**	**11 260**[2]	**10 560**	**8 950**

[1] Underskottet har täckts genom utnyttjande av engångsanvisning (jfr not 2).
[2] 3 milj. kr. utgör engångsanvisning för täckande av balanserad förlust från tidigare år.
[3] Varav 200 000 avser kostnader för omlokaliseringen och äskas under sjunde huvudtiteln (E 18).

Statens industriverk

SIFU-verksamheten skall enligt angivna riktlinjer i första hand inrikta sig på korta och specialiserade kurser av fortbildningskaraktär. Kurserna bör vara företagsanpassade, dvs. inriktade på att direkt tillgodose företagens utbildningsbehov. Vidare har uttalats att en begränsning av SIFU:s relativt breda och traditionella fortbildningsverksamhet successivt bör ske. Därigenom bör SIFU-verksamheten i ökad utsträckning inriktas på att utveckla nya kursprogram och system för den företagsanpassade fortbildningen samt utarbeta kurs- och instruktionsmaterial.

En sådan förändring av verksamhetsinriktningen torde enligt industriverket medföra att SIFU-enhetens aktiva kursverksamhet på sikt minskar. Den tekniska facktjänsten, som inte skall vara någon primär funk-

tion för enheten, har efter integrationen begränsats genom att en stor del av provningsverksamheten förts över till andra huvudmän. Sålunda har vattenlaboratoriet förts över till statens lantbrukskemiska laboratorium och de värme- och förbränningstekniska provningarna förts över till statens provningsanstalt. Vidare pågår förhandlingar med Stockholms kommun om övertagande av livsmedelslaboratoriet. En avveckling av det kemiska laboratoriet planeras. Avvecklingen av olika verksamhetsgrenar, främst inom den tekniska facktjänsten, väntas reducera personalbehovet med 16 tjänster under innevarande budgetår. Verket förutser emellertid stora svårigheter att internt omplacera den berörda personalen.

Industriverkets anslagsframställning utgår från en oförändrad ambitionsnivå för SIFU-verksamheten. En ökning av statens bidrag — utöver pris- och löneomräkning — anses dock motiverad, främst för kursverksamheten. Industriverket beräknar de ökade löne- och priskostnaderna för hela verksamheten, inkl. generell lönehöjning med 7 % för budgetåret 1975/76, till 1,3 milj. kr.

Till utvecklingskostnader för nya kursaktiviteter och för utarbetande av kurs- och instruktionsmaterial begärs 500 000 kr. Den typ av kursverksamhet som SIFU-enheten bedriver måste ständigt förnyas eftersom värdet av denna i hög grad är beroende av kursernas aktualitet. Som stöd för den traditionella hantverksutbildningen begärs bidrag med 200 000 kr. Vidare föreslås 200 000 kr. för att som ett led i planeringen av enhetens lokalisering till Borås bedriva kursverksamhet på försök i Borås-regionen. Sistnämnda belopp grundas på ett förmodat intäktsbortfall per kurs samt merkostnader för genomförande och utvärdering. För administration av stipendiegivningen och ökade stipendiemedel föreslår verket ytterligare 100 000 kr.

Beträffande intäkterna för budgetåret 1975/76 måste enligt verket vid en realistisk bedömning hänsyn tas till dels erfarenhetsmässiga svårigheter under senare år att ytterligare höja prisnivån, dels omställningsproblem som kan väntas medföra svårigheter att vidmakthålla oförändrad externproduktion. Svårigheter kan sålunda enligt verket uppkomma i marknadsföringen av enhetens tjänster samt på grund av ogynnsam personalavgång. Intäkterna beräknas till totalt 13,8 milj. kr.

Industriverket hemställer om ett statligt bidrag för kursverksamheten under trettonde huvudtiteln med 10 560 000 kr. för nästa budgetår.

Statens bidrag täckte under budgetåret 1973/74 omkring 40 % av SIFU:s totala kostnader. För uppdragsverksamheten har prissättningen anpassats efter marknaden, varvid kostnadstäckning eftersträvats. För utbildningsverksamheten har av olika skäl detta krav inte kunnat ställas. Kursavgifterna har ändå höjts med genomsnittligt 8 % under budgetåret 1972/73 och 10 % under budgetåret 1973/74. För höstterminen 1974 har kursavgifterna ånyo höjts med 10 %.

Föredraganden

De uppgifter som tidigare åvilade statens institut för företagsutveckling har i enlighet med statsmakternas beslut (prop. 1973: 41, NU 1973: 54, rskr 1973: 225) nu överförts till statens industriverk där en särskild enhet för företagsutveckling (SIFU-enheten) inrättats. Härigenom har förutsättningar skapats för en övergripande planering inom industriverkets ram av den statliga företagsserviceverksamheten. Samtidigt har ansvaret för den löpande planeringen och genomförandet av SIFU-tjänsterna samlats inom en operativ enhet med stor självständighet. Statsmakterna har vidare beslutat (prop. 1973: 55, InU 1973: 22, rskr 1973: 220) att en del av denna enhet, omfattande ca 100 personer, skall lokaliseras till Borås. Kungl. Maj:t har den 28 juni 1974 uppdragit åt industriverket att komma in med förslag om vilka funktioner och vilken personal som skall omlokaliseras.

Jag har i prop. 1974: 47 (s. 35) framhållit att en begränsning av SIFU:s relativt breda och traditionellt inriktade fortbildningsverksamhet successivt borde ske genom att SIFU-verksamheten i ökad utsträckning inriktas på att utveckla nya kursprogram och system för den företagsanpassade fortbildningen samt utarbeta kurs- och instruktionsmaterial. Samtidigt skulle en stor del av genomförandet av utbildningen kunna vara organisatoriskt och administrativt fristående från SIFU-verksamheten. Jag har därvid pekat på möjligheten till framtida samarbete med den kommunala vuxenutbildningen. Kungl. Maj:t har den 20 september 1974 uppdragit åt industriverket att utreda dessa frågor. Jag vill i detta sammanhang beröra industriverkets rapport om företagareutbildningen i mindre och medelstora företag (SIND 1: 1974). I rapporten föreslås bl. a. åtgärder för att förbättra företagareutbildningens innehåll och uppläggning samt påverka företagarnas attityder till utbildning. Förslagen har remissbehandlats och med få undantag fått ett positivt mottagande. För egen del ser jag rapporten som en värdefull kartläggning av utbildningsbehovet i allmänhet hos företagsledare i de mindre och medelstora företagen. Jag anser vidare att flera av de åtgärder som föreslås kan stimulera företagarna att i ökad utsträckning delta i utbildning. Jag tänker då närmast på förslagen om en komplettering av befintlig kursverksamhet med en mer individualiserad och företagsanpassad utbildning och om en vidgad information om tillgängliga utbildningsaktiviteter. Jag räknar med att betydelsefulla insatser på detta område kan göras av företagareföreningarnas utbildningskonsulenter i nära samarbete med SIFU-enheten. Jag kommer vid min anmälan av anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder beräkna medel för en fortsatt uppbyggnad av den regionala utbildningsservicen.

När det gäller företagareutbildningen vill jag också erinra om det pågående samarbetet mellan industriverket och Institutet för företagsledning (IFL), vilket syftar till ett utbildningsprogram för småföretags-

ledare. SIFU-enheten förutsätts härvid medverka i fråga om utveckling och genomförande av utbildningsprojektet.

SIFU-verksamheten har de senaste åren fått vidkännas ekonomiska svårigheter bl. a. till följd av en minskad efterfrågan på SIFU-tjänsterna. I syfte att åstadkomma en ekonomisk stabilisering har innevarande budgetår 3 milj. kr. anvisats för att täcka en från tidigare år balanserad förlust. Kungl. Maj:ts uppdrag till industriverket den 20 september 1974 innefattar även frågan om principerna för finansiering av SIFU-verksamheten. Enligt utredningsdirektiven bör bl. a. frågan om avvägningen mellan självfinansiering och statliga bidrag prövas och alternativa finansieringsmodeller redovisas. Vidare bör industriverket som underlag för en bedömning av debiteringsgrunderna för tjänsteutbudet analysera såväl SIFU-verksamhetens tjänsteproduktion och mottagargrupper som verksamhetens ekonomi. Jag räknar med att denna utredning bör kunna leda fram till förslag ägnade att stärka ekonomin. Jag har i prop. 1974: 47 (s. 54) också framhållit angelägenheten av en ingående prövning av möjligheterna till fortsatta rationaliseringar av verksamheten. Industriverket har i sin anslagsframställning pekat på flera områden där rationaliseringar är tänkbara. Jag förutsätter att rationaliseringarna fortsätter. Jag vill i detta sammanhang även nämna att avtal med Stockholms kommun om överförande av livsmedelslaboratoriet till kommunen nu undertecknats.

Mot bakgrund av vad jag nyss har anfört om möjligheterna till fortsatt stabilisering och rationalisering av SIFU-verksamheten beräknar jag statens bidrag för kursverksamhet nästa budgetår till 8 950 000 kr. Inom denna ram har jag räknat med visst utrymme för kursutveckling.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Kursverksamhet m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 4. Statens industriverk: Bidrag till kursverksamhet m. m.

1973/74	Utgift	[1]8 898 757	Reservation	[1]1 358
1974/75	Anslag	11 260 000		
1975/76	Förslag	8 950 000		

[1] Anslaget Statens institut för företagsutveckling: Främjande av företagsutveckling.

Som framgått av redogörelsen under anslaget till kursverksamhet m. m. föreslår *statens industriverk* att bidragsanslaget budgetåret 1975/76 förs upp med 10 560 000 kr.

Med hänvisning till vad jag har anfört vid min anmälan av anslaget till kursverksamhet m. m. beräknar jag för nästa budgetår statens bidrag till SIFU-verksamheten under förevarande anslag till 8 950 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Bidrag till kursverksamhet m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 8 950 000 kr.

B 5. Statens industriverk: Utrustning

1973/74	Utgift	[1]56 600	Reservation	[1]444 782
1974/75	Anslag	200 000		
1975/76	Förslag	100 000		

[1] Anslaget Statens institut för företagsutveckling: Utrustning.

Över anslaget finansieras anskaffning av utrustningsobjekt för SIFU-verksamheten, vilkas anskaffningskostnad överstiger 10 000 kr. och vilkas livslängd uppgår till minst tre år. Medel motsvarande avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

Statens industriverk

För budgetåret 1973/74 anvisades 500 000 kr. Med anledning av pågående omställning av verksamheten och den beslutade flyttningen till Borås fann dåvarande statens institut för företagsutveckling att anslaget inte borde utnyttjas för inköp av nya objekt. Med hänsyn till den reservation som därmed uppstått beräknade statens institut för företagsutveckling erforderligt utrustningsanslag för budgetåret 1974/75 till 200 000 kr. Industriverket, som räknar med att en reservation av närmare 300 000 kr. kommer att föreligga vid utgången av innevarande budgetår, anser att anslaget för budgetåret 1975/76 kan sänkas till 100 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med industriverkets förslag bör anslaget nästa budgetår föras upp med 100 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens industriverk: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr.

B 6. Sprängämnesinspektionen

1973/74	Utgift	1 459 901
1974/75	Anslag	1 670 000
1975/76	Förslag	1 812 000

Sprängämnesinspektionen är statligt tillsynsorgan för ärenden rörande explosiva och brandfarliga varor och därmed sammanhängande frågor. Kungl. Maj:t har utfärdat instruktion för inspektionen (1965: 646,

ändrad senast 1973: 586). Statens industriverk är chefsmyndighet för inspektionen. Såvitt avser arbetarskyddsärenden är inspektionen underställd arbetarskyddsstyrelsen.

Inspektionen leds av en sprängämnesinspektör, som är specialinspektör inom yrkesinspektionen. Inspektionen är organiserad på två civila avdelningar och en militär avdelning. Den ena civila avdelningen handlägger ärenden rörande explosiva varor och brandfarliga gaser, den andra ärenden rörande brandfarliga vätskor.

Statens industriverk

Sprängämnesinspektionen räknar med en utökad tillsynsverksamhet under budgetåret 1975/76 inom bl. a. industrigasområdet.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens industriverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	14	} of.	} of.
Övrig personal	5		
	19		
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	1 376 000	+121 600	+121 000
Sjukvård	3 000	of.	of.
Reseersättningar (även utrikes resor)	137 000	+ 14 200	+ 11 000
Lokalkostnader	89 000	+ 5 000	+ 7 000
Expenser	67 000	+ 24 000	+ 3 000
därav engångsutgifter	(4 600)	(+ 13 600)	(+ 300)
	1 672 000	**+164 800**	**+142 000**
Uppbördsmedel			
Försäljning av tekniska meddelanden	2 000	of.	of.
Nettoutgift	**1 670 000**	**+164 800**	**+142 000**

1. Pris- och löneomräkning m. m. 139 200 kr., varav 45 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar industriverket att den tjänst som byrådirektör vilken inrättades den 1 juli 1972 dras in. Detta innebär en minskad insats inom området för brandfarliga vätskor (−90 000 kr.).

3. Anslagsposten Reseersättningar bör räknas upp för att ge möjlighet till ökad tillsynsverksamhet i Norrland (+6 000 kr.).

4. För anskaffning av viss laboratorie- och kontorsutrustning samt möbler föreslås som engångsanvisning 18 200 kr. (+13 600 kr.).

5. Under anslagsposten Expenser behövs medel för personalutbildning (+5 000 kr.). Vidare föreslås medel bli anvisade för representation hos inspektionen (+1 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sprängämnesinspektionen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 812 000 kr.

B 7. Företags- och branschfrämjande åtgärder

1973/74	Utgift	[1]9 668 540	Reservation	[1]9 130 384
1974/75	Anslag	16 250 000		
1975/76	Förslag	18 160 000		

[1] Anslagen Utbildningsåtgärder för textil- och konfektionsindustrierna, Utbildningsåtgärder m. m. för möbelindustri, snickeriindustri m. fl., Teknisk konsulentverksamhet för gjuteriindustrin, Omställningsfrämjande åtgärder för vissa industribranscher och Främjande av företagsservice.

Från detta anslag, som disponeras av statens industriverk, bestrids kostnaderna för dels branschfrämjande åtgärder för vissa särskilda branscher, dels åtgärder för främjande av företagsservice och regional utbildningsservice åt mindre och medelstora företag.

De branschfrämjande åtgärderna omfattar utbildningsåtgärder, teknisk konsulentverksamhet och omställningsfrämjande åtgärder enligt av statsmakterna fastställda tidsbegränsade program. Det tidigare fyraåriga utbildningsprogrammet för textil- och konfektions(teko)industrierna förlängdes sålunda av statsmakterna förra året med ytterligare ett budgetår t. o. m. utgången av juni 1975. För vissa delar av den träbearbetande industrin löper ett fyraårigt program t. o. m. utgången av budgetåret 1975/76. Programmet består av utbildningsåtgärder och teknisk konsulentverksamhet. För gjuteriindustrin finns ett treårigt program med teknisk konsulentverksamhet, som likaledes löper ut med budgetåret 1975/76. Detta program kompletterades förra året med utbildningsinsatser. För metallmanufakturindustrin löper likaså ett treårigt program med teknisk konsulentverksamhet t. o. m. budgetåret 1976/77. De omställningsfrämjande åtgärderna, som innefattar statliga bidrag till konsultundersökningar, omfattar förutom nämnda branscher, inom den träbearbetande sektorn dock endast möbelindustrin och inom metallmanufakturindustrin endast vissa delar, även den manuella glasindustrin, skoindustrin och pälsindustrin. Omställningsprogrammet är en treårig försöksverksamhet som löper ut i och med innevarande budgetår.

Åtgärderna för främjande av företagsservice, som består av statliga bidrag till företagareföreningarna enligt av dessa redovisade program, syftar till att förstärka föreningarnas utvecklingsfrämjande verksamhet, i första hand teknisk och ekonomisk rådgivning, kontaktförmedling och information.

Den regionala utbildningsservicen avser att stärka det regionala utbildningsutbudet till främst mindre och medelstora företag genom en utbildningskonsulentfunktion hos företagareföreningarna.

Administrationen av verksamheten är förlagd till statens industriverks industriavdelning.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens industriverk	Föredraganden
Utbildningsåtgärder m. m.			
Teko-industrierna	3 000 000	of.	—1 000 000
Möbelindustrin, snickeriindustrin m. fl.	1 650 000	+ 950 000	of.
Gjuteriindustrin	950 000	+ 325 000	of.
Metallmanufakturindustrin	150 000	of.	of.
Omställningsfrämjande åtgärder	4 000 000	+ 5 850 000	+ 10 000
Främjande av företagsservice	4 800 000	+ 2 200 000	+2 200 000
Regional utbildningsservice	1 700 000	+ 700 000	+ 700 000
	16 250 000	**+10 025 000**	**+1 910 000**

Utvärdering av försöksverksamheten med stimulansåtgärder för teko-industrierna

I prop. 1970: 41 (s. 37) framhölls att särskilda resurser skulle avdelas för en omsorgsfull utvärdering av försöksverksamheten med stimulansåtgärder för teko-industrierna. Utvärderingen, som utförts av försvarets brevskola och företagsekonomiska institutionen vid universitetet i Uppsala, är i allt väsentligt avslutad.

En bedömning av utbildningsprogrammets effekter, vilken lämnades i en rapport från försvarets brevskola år 1973, redovisades i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 34).

Av rapporten framgår, att erfarenheterna av utbildningsstödet är goda. Deltagarna har genomgående varit positiva till kursernas uppläggning och genomförande. Att delta i kurserna har ansetts stimulerande och utvecklande. Den gjorda utvärderingen antyder också positiva effekter på lång sikt. Kursdeltagandet tycks således förhållandevis ofta inspirera till utvecklingsfrämjande åtgärder av skilda slag inom företagen.

Företagsekonomiska institutionen vid universitetet i Uppsala har i rapporter som har lämnats sommaren 1974 redovisat utvärderingar av omställnings- och exportprogrammen för teko-industrierna. Av rapporterna framgår i huvudsak följande.

I fråga om konsultbidrag rörande individuella projekt har 39 % av bidragsbeloppen avsett projekt som inte skulle ha kommit till stånd och 37 % projekt som skulle ha genomförts i mindre skala om bidrag inte utgått. Tre fjärdedelar av bidragsbeloppen till individuella projekt synes alltså ha haft effekt på företagens handlande.

De individuella konsultbidragen har utnyttjats främst av medelstora och stora företag. Endast 4 % av företag med mindre än 50 anställda har erhållit konsultbidrag, men mer än vart fjärde av de medelstora och stora företagen. Fördelningen i tiden på olika företagsstorlek visar att de mindre företagen reagerar på denna form av stöd avsevärt senare än de större.

Antalsmässigt har enklare slag av omställningsprojekt avseende i första hand produktionsrationalisering dominerat bland de individuella projekten. Vart tredje projekt har avsett större, mer genomgripande omställningar rörande t. ex. företagsstyrning. Närmare hälften av bidragsbeloppet har gått till sådana projekt. De mer omfattande omstruktureringsåtgärderna med statligt stöd har vanligen berört medelstora och stora företag.

Bidragsstödda projekt har enligt företagens bedömning i mycket hög grad gett goda resultat. Tre fjärdedelar av företagen uppger sig ha fått någon eller kraftig förbättring av både lönsamhet och konkurrenssituation som en följd av konsultprojekten.

Konsultprojekten har i tre fall av fyra lett till följdprojekt i form av vardagsrationaliseringar eller större långsiktiga omställningsprojekt. Vart sjätte företag uppger att idén till projektet uppkommit som en följd av att personal deltagit i teko-utbildningsprogrammet. Impulser från utbildningen har lett till konsultprojekt hos de mindre och medelstora företagen och i högre grad till omfattande omställningsprojekt än till enbart produktionsomställningar.

Av samverkansprojekten har konsultbidragen haft stor betydelse, när det gäller att snabbt genomföra omstrukturering och samordning för att efter en fusion ta fram fusionsvinster. För samarbetsprojekt, som syftar till samarbete utan fusion eller företagsförvärv, har konsultbidragen visat sig ha goda effekter när det gäller att påverka de mindre företagen. I detta sammanhang har också utbildningsprogrammet visat sig ha stor betydelse för de mindre företagen.

Statens industriverk anför i en särskild redogörelse för verksamheten med arbetsplan för ytterligare en fyraårsperiod (Strukturstöd — Statens industriverk 1974-09-13), att den under tre budgetår genomförda försöksverksamheten med strukturstöd enligt verkets erfarenhet givit positivt resultat. Bidrag till individuella omställningsprojekt har medfört att mindre företags osäkerhet i fråga om värdet av konsultinsatser minskat och att företag fått ekonomiska resurser att genomföra angelägna projekt. Flera individuella projekt har utvecklats till samverkansprojekt. Rena produktionsomställningar har utvidgats till mer långsiktiga planeringsåtgärder. Industriverket anför vidare att erfarenheterna av s. k. delbranschstudier hittills är mycket positiva. Dessa studier görs i samverkan med grupper av företag med samma produktionsinriktning eller i samma region.

Resultaten av utvärderingen vid företagsekonomiska institutionen i Uppsala av exportprogrammet visar att de individuella bidragen inte förmått påverka företagens exportbeteende i nämnvärd utsträckning. Över hälften av företagen har visserligen ökat sina exportaktiviteter som följd av erhållna exportbidrag, men ökningarna har varit marginella och inte motsvarat mer än en del av bidragsbeloppet.

Av exportprogrammets kollektiva aktiviteter har utvärdering gjorts av en större exportaktion för kläder riktad mot Centraleuropa. Utvärderingen visar på positiva effekter på företagens exportbeteende. Aktionen har medfört ökad effektivitet i exportsatsningarna.

Den av mig den 28 december 1973 tillkallade s. k. teko-arbetsgruppen framhåller i sin i maj 1974 framlagda rapport (Ds I 1974: 3) TEKO-industrierna under 1970-talet att stimulansprogrammen varit av utomordentligt stor betydelse.

Teko-industriernas utveckling

Mot bakgrund av en fortsatt snabb strukturomvandling och sysselsättningsnedgång inom teko-industrierna uppdrog jag som nyss nämnts åt en arbetsgrupp att revidera den framtidsbedömning för branscherna som gjorts av TEKO-utredningen i betänkandet (SOU 1970: 59—60) TEKO-industrierna inför 70-talet. Av arbetsgruppens nyssnämnda rapport framgår i huvudsak följande.

Tillförseln till den svenska marknaden av teko-produkter ökade värdemässigt med drygt 4,5 % per år under åren 1968—1972. Detta är ungefär en procentenhets lägre tillväxttakt än den som kännetecknade de tidigare åren under 1960-talet och lägre än vad TEKO-utredningen förutsåg. Däremot har de antaganden som gjordes beträffande import- och exportutvecklingen stämt relativt väl med vad som hänt under de år som hittills kan överblickas. Under åren 1968—1973 ökade importen med i genomsnitt 10,5 % och exporten med 16 % per år.

Produktivitetstillväxten har varit väsentligt snabbare än vad som väntades. Det saknas dock f. n. tillräckligt underlag för att klargöra hur mycket av den ökade produktiviteten som kan förklaras av en utslagning av mindre effektiva företag och vilken betydelse den tekniska utvecklingen och rationaliseringen av produktionen har haft.

Under 1960-talet pressades gradvis lönsamheten i branscherna och soliditeten sänktes. Den svaga inhemska konsumtionsutvecklingen i kombination med den allt starkare importkonkurrensen har under de gångna fem åren hindrat en konsolidering och de svagaste företagen har i snabb takt slagits ut från marknaden. Inom konfektionsindustrin har mellan åren 1968 och 1973 antalet arbetsställen minskat med 225, vilket motsvarar en fjärdedel av samtliga arbetsställen år 1968.

Utgångsläget inför framtiden för teko-industrierna är således inte särskilt gott. Allvarligast är situationen för konfektionsindustrin, vars konsolideringsnivå gradvis har sänkts under 1970-talet. Många av bran-

schens företag är sårbara och har sannolikt kommit under den miniminivå av ekonomisk styrka som är förutsättning för överlevnad.

Textilindustrin har en annan företags- och arbetsställestruktur än konfektionsindustrin. Inom ett flertal varugrupper svarar några få producenter för mycket väsentliga delar av den inhemska produktionen. Lönsamheten inom textilindustrin har också legat på en genomsnittligt högre nivå än inom konfektionsindustrin men torde knappast motsvara de krav som normalt måste ställas för att produktionsapparaten successivt skall kunna förnyas. De senaste årens relativt sett betydande investeringar, delvis med statligt stöd, har ökat konkurrenskraften inom vissa delar av textilindustrin. Denna är samtidigt på samma sätt som konfektionsindustrin både direkt — trikåindustrin — och indirekt starkt beroende av konsumtionsutvecklingen inom beklädnadsområdet.

Den i jämförelse med TEKO-utredningens bedömning oväntat ogynnsamma sysselsättningsutveckling som karaktäriserat teko-industrierna under åren 1968—1973 har inneburit att sysselsättningen minskat med i genomsnitt 6 % per år. Enligt teko-arbetsgruppens bedömningar kan den påtagligt försatta sysselsättningsnedgången för branscherna väntas bli mellan 6 och 7,5 % årligen.

UTBILDNINGSÅTGÄRDER M. M.

Teko-industrierna

Det fyraåriga utbildningsprogrammet för teko-industrierna, som enligt tidigare beslut skulle avslutas med utgången av budgetåret 1973/74 (prop. 1970: 41, SU 1970: 60, rskr 1970: 164), har enligt statsmakternas beslut förra året förlängts t. o. m. utgången av innevarande budgetår (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 39, NU 1974: 35, rskr 1974: 227).

Statens industriverk

Inom ramen för utbildningsprogrammet för teko-industrierna har under de fyra första åren fr. o. m. den 1 juli 1970 genomförts 295 kurser och konferenser, fördelade på 35 olika projektområden, med totalt 6 866 deltagare.

Enligt statens industriverk bör ett utvecklingsprogram för teko-industrierna planeras med uppdelning i tre skeden. Det första skedet omfattar informationsgivning i form av kurser och konferenser. I ett andra skede sker en företagsvis uppföljning genom konsultbesök, varvid företagen bereds tillfälle att diskutera eventuella åtgärder. I det tredje skedet påbörjas i samråd med konsult företagsanpassade åtgärder. I detta skede kommer bl. a. omställningsbidragen in i sitt rätta sammanhang. Vidare bör man enligt industriverket i detta skede inrikta sig på företagsanpassad vidareutbildning på områden som produktionsplanering, produktutveckling och exportkunskap.

Industriverket föreslår med hänvisning till de positiva erfarenheterna hittills att utbildningsprogrammet för teko-industrierna förlängs och ges en alltmer företagsintern inriktning. För nästa budgetår beräknas samma utgiftsnivå som f. n., 3 milj. kr.

Samarbetskommittéerna för resp. textil- och konfektionsindustrin — ett för samtliga berörda arbetstagar- och branschorganisationer gemensamt organ — har i skrivelse den 27 juni 1974 liksom år 1973 (jfr prop. 1974: 1 bil. 15 s. 27) hemställt om fortsatta, utvidgade stimulansåtgärder, däribland ett fortsatt utbildningsprogram med förskjutning mot företagsanpassade åtgärder, under budgetåren 1975/76—1977/78.

Möbelindustrin, snickeriindustrin m. fl.

För möbelindustri, snickeriindustri, trähusindustri och viss annan trämanufakturindustri löper ett fyraårigt program under perioden 1972/73—1975/76, vilket består av utbildningsåtgärder och teknisk konsulentverksamhet (prop. 1972: 47, NU 1972: 33, rskr 1972: 196).

Statens industriverk

Under de två första programåren har verksamheten omfattat 109 kurser och konferenser med 1 868 deltagare.

Enligt statens industriverk har efterfrågan på programmets aktiviteter under det andra programåret varit långt större än vad medelstilldelningen medgivit. Programmets särskilda aktiviteter för de mindre företagen har inte kunnat byggas ut till en omfattning som tillnärmelsevis motsvarar efterfrågan. Industriverket hemställer därför om en höjning av medlen för detta program med 950 000 kr. till 2,6 milj. kr.

Industriverket förordar att programmets tonvikt i likhet med utbildningsprogrammet för teko-industrierna förskjuts alltmer mot företagsintern verksamhet under det tredje och fjärde programåret.

Industriverket föreslår vidare att den tekniska konsulentverksamheten koncentreras till möbelindustrin.

Svenska träindustriarbetareförbundet, Svenska industritjänstemannaförbundet, Träindustriförbundet och Träindustrins branschorganisation anför i gemensam skrivelse den 25 september 1974 att intresset för utbildningsprogrammet stegrats markant under de två år som verksamheten bedrivits och att programmet redan givit impulser till betydelsefulla och utvecklande åtgärder inom ett stort antal företag. Efterfrågan på den i programmet inbyggda uppföljande verksamheten, dvs. företagsbesök av branschkonsulter, har nu nått ett sådant omfång att den inte på långt när kan tillgodoses inom den ekonomiska ram som anvisats. Organisationerna hemställer därför om att medlen för programmet ökas med 1 milj. kr. fr. o. m. budgetåret 1974/75.

Gjuteriindustrin

För gjuteriindustrin löper under perioden 1973/74—1975/76 en treårig försöksverksamhet med tekniska konsulenter (prop. 1973: 57, NU 1973: 37, rskr 1973: 149). Statsmakterna fattade våren 1974 beslut om ett utbildningsprogram för gjuteriindustrin fr. o. m. budgetåret 1974/75 (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 41, NU 1974: 35, rskr 1974: 227).

Statens industriverk anför att det första halvåret av ett utbildningsprogram åtgår för planering och information, innan kurser och konferenser kan komma igång i full omfattning. I stor utsträckning har verksamheten introduktionskaraktär för fortsatta aktiviteter inom det enskilda företaget.

Full volym når utbildningsprogrammet under sitt andra verksamhetsår. Då bör också uppföljningsinsatserna på de enskilda företagen sättas in för att programmet skall vara effektivt. Industriverket bedömer det därför nödvändigt att anslagsposten räknas upp med 325 000 kr. till 1 275 000 kr.

Svenska gjuteriföreningen anför i skrivelse den 4 juli 1974, i vilken tas upp också bl. a. omställnings- och exportåtgärder, att utbildningsprogrammet väntas bli till väsentligt gagn för gjuteriindustrins utveckling. Föreningen anser att programmet bör genomföras under den planerade fyraårsperioden, i huvudsak enligt de uppdragna riktlinjerna.

Metallmanufakturindustrin

Statsmakterna fattade våren 1974 beslut om stimulansåtgärder för metallmanufakturindustrin, däribland teknisk konsulentverksamhet för branschens mindre och medelstora företag med viss inriktning på Eskilstunaregionen som en försöksverksamhet under tre år fr. o. m. budgetåret 1974/75 (prop. 1974: 63 s. 29, NU 1974: 34, rskr 1974: 226).

Statens industriverk räknar med oförändrat medelsbehov under denna anslagspost nästa budgetår.

OMSTÄLLNINGSFRÄMJANDE ÅTGÄRDER

De omställningsfrämjande åtgärderna, som innefattar statliga bidrag till konsultverksamhet, inrättades ursprungligen för teko-industrierna fr. o. m. budgetåret 1971/72 (prop. 1971: 1 bil. 15, NU 1971: 13, rskr 1971: 120). Fr. o. m. budgetåret 1972/73 utvidgades verksamheten även till den manuella glasindustrin, skoindustrin och möbelindustrin, samtidigt som ett system med s. k. strukturgarantier infördes. Programmet genomförs som en treårig försöksverksamhet som löper ut med innevarande budgetår (prop. 1972: 46, NU 1972: 32, rskr 1972: 195). Målbranscherna har senare utökats med gjuteriindustrin (prop. 1973: 57, NU 1973: 37, rskr 1973: 149), pälsindustrin (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 44, NU 1974: 7, rskr 1974: 81) och vissa delar av metallmanufakturindustrin (prop. 1974: 63, NU 1974: 34, rskr 1974: 226).

Statens industriverk

Statens industriverk har jämte anslagsframställningen även överlämnat en särskild plan för det fortsatta arbetet (Strukturstöd, Verksamhetsberättelse och plan för fortsatt arbete — Statens industriverk 1974-09-13). Av denna framgår omställningsbidragens fördelning på branscher budgetåret 1973/74. Fördelningen redovisas i följande sammanställning.

Bransch	Bidrag i 1000-tal kr.	i %	Ungefärlig sysselsättningsfördelning i %
Teko	1 784	52	58
Sko	262	8	4
Glas	641	19	3
Möbel	625	18	20
Gjuteri	98	3	15
	3 410	**100**	**100**

Omställningsbidragens fördelning på projektslag under de tre första verksamhetsåren framgår av följande sammanställning (i 1 000-tal kr.).

Projektslag	1971/72	1972/73	1973/74	Totalt	i %
Individuella projekt	709	1 296	1 490	3 495	43
Samverkansprojekt	1 202	1 082	1 326	3 610	44
Branschprojekt	40	429	594	1 063	13
	1 951	**2 807**	**3 410**	**8 168**	**100**

De individuella projekten kan delas upp i tre grupper efter inriktning, nämligen produktionsteknisk rationalisering, administrativ rationalisering samt utveckling och planering av långsiktig karaktär. Syftet är att stärka företagens konkurrenskraft genom bl. a. specialisering. Även samverkansprojekten kan indelas i tre grupper beroende på om inriktningen är att utreda förutsättningarna för samverkan, underlätta genomförande av förhandlingsfasen inför en samverkan eller möjliggöra framtagande av fusions- eller samverkansvinster efter det samverkan har inletts. Branschprojekten kan behandla mer generella frågeställningar.

Den under tre år genomförda försöksverksamheten med strukturstöd har enligt industriverkets erfarenhet givit positivt resultat. Verket förordar därför att programmet förlängs för ytterligare en fyraårsperiod.

Enligt industriverkets uppfattning är det främst de större företagen som är medvetna om behovet av aktiva anpassningsåtgärder vid en föränderlig branschstruktur. Mindre och medelstora företag, som dominerar de aktuella branscherna, saknar vidare ofta erfarenhet av arbete med externa konsulter.

Industriverket anser det nödvändigt att i ökad grad engagera grupper av mindre och medelstora företag i ett aktivt planerings- och omställningsarbete. Detta kan uppnås genom en utvidgning av verksamheten med den väsentligaste typen av branschprojekt, s. k. delbranschstudier. Dessa görs i samverkan med grupper av företag med samma produktionsinriktning eller inom en viss region. Med analyser av företagens situation och framtida utveckling som grund kan insatser — för att förekomma akuta företagsproblem — initieras och genomföras i samverkan med industriverket.

För en fortsatt verksamhet har industriverket, som redan nämnts, utarbetat en arbetsplan, baserad på genomgång av utveckling och behov inom de aktuella branscherna. Branschernas utveckling bedöms komma att erfordra aktiva omställningsåtgärder. Det hittills gjorda introduktionsarbetet har också startat en omställningsprocess som det är väsentligt att kunna stimulera även i fortsättningen. Som ett resultat av delbranschstudier väntas också omställnings- och samverkansprojekt komma till stånd. Behovet av stöd till projekt rörande intern omställning och samverkan kvarstår således enligt industriverkets bedömning även i fortsättningen.

I fråga om behovet anser industriverket att detta bör beräknas med utgångspunkt i beräknade beslutsdispositioner, eftersom en tidsförskjutning föreligger mellan beslut om och utbetalning av bidrag. Sålunda utgör beviljade, men ej utbetalade bidrag 4 310 427 kr. av den ingående reservationen på 8 473 746 kr. den 1 juli 1974. Industriverket föreslår att verket i stället för anslagsramar erhåller bemyndigande att fatta beslut om bidrag inom vissa ramar. För budgetåret 1975/76 föreslår industriverket en höjning av anslagsposten med 5 850 000 kr. till 9 850 000 kr.

Bidrag till lönsamma företag kan f. n. endast lämnas för samverkansprojekt. Industriverket anser att även sådana företag skall kunna erhålla bidrag till individuella projekt i de fall projekten utan bidrag inte skulle genomföras med önskvärd omfattning eller inriktning. Då det gäller bidrag till dotterbolag eller sektioner i större företag bör enligt industriverket frågan om bidrag avgöras med utgångspunkt i en bedömning av resp. dotterbolags eller sektions situation.

Samarbetskommittéerna för resp. textil- och konfektionsindustrin har i sin tidigare nämnda skrivelse hemställt om fortsatta och utvidgade stimulansåtgärder, däribland omställningsfrämjande åtgärder, under en treårsperiod t. o. m. budgetåret 1977/78. Beträffande omställningsbidrag till företagsinterna omställningsprojekt föreslås att sådana skall kunna utgå även till företag med tillfredsställande ekonomisk bärkraft.

Svenska glasbruksföreningen hemställer i skrivelse den 26 juni 1974 om fortsatt omställningsstöd för en treårsperiod fr. o. m. den 1 juli 1975 och med ett belopp om minst 800 000 kr. för glasindustrin under budgetåret 1975/76. Föreningen föreslår att tillämpningsbestämmelserna görs

mer flexibla och att angelägna projekt skall kunna beviljas stöd med 100 %.

Svenska gjuteriföreningen anför i sin tidigare nämnda skrivelse att verksamheten bör omfatta gjuteriindustrin under en försöksperiod av tre år.

Föredraganden

De tidsbegränsade insatserna för textil- och konfektions(teko)industrierna i form av statligt stöd till utbildning, strukturell omvandling och export har genomförts som en försöksverksamhet. I samband med att förslagen till utbildnings- och exportprogram lades fram anförde dåvarande chefen för industridepartementet att verksamheten med integrerade stimulansprogram hade stort intresse från allmän näringspolitisk synpunkt. Åtgärderna fick ses som ett näringspolitiskt experiment, där huvudfrågan var om staten med åtgärder av detta slag effektivt kunde underlätta de omställningar inom en bransch som är nödvändiga för att upprätthålla branschens konkurrenskraft (prop. 1970: 41 s. 37).

Utvärderingen av de olika åtgärderna kan nu betraktas som i huvudsak slutförd. Resultaten av gjorda utvärderingar och erfarenheterna i övrigt av utbildnings- och omställningsprogrammen är övervägande positiva. Jag fäster härvid stor vikt vid att berörda fackliga organisationer synes ställa sig bakom ett positivt omdöme om de tidsbegränsade branschprogrammen. Härtill kommer att den ansvariga myndigheten, statens industriverk, så starkt betonar branschprogrammens betydelse och effektivitet. Mot bakgrund av gjorda erfarenheter finns det således enligt min mening välgrundad anledning att betrakta branschfrämjande åtgärder av denna art som ett industripolitiskt medel som varit av stor betydelse för berörda branscher.

För *teko-industrierna* löpte ett fyraårigt utbildningsprogram under budgetåren 1970/71—1973/74. Statsmakterna beslöt förra våren att förlänga programmet med ett budgetår. Jag har tidigare redogjort för den ogynnsamma utvecklingen inom teko-industrierna. Den oväntat kraftiga nedgång i sysselsättningen som har karaktäriserat den senaste femårsperioden föranledde mig i slutet av år 1973 att ge en särskild arbetsgrupp i uppdrag att se över den framtidsbedömning som TEKO-utredningen lämnat. Enligt arbetsgruppens bedömning förutses för kommande år stagnerande avsättningsmöjligheter för de svenska teko-produkterna. Särskilt för konfektionsindustrin bedöms detta leda till fortsatt snabb strukturomvandling. Som en följd härav förutses sysselsättningen inom teko-industrierna fortsätta att minska. Jag kan i huvudsak ansluta mig till den bedömning av teko-industriernas utveckling som arbetsgruppen gjort.

Det råder samtidigt stor enighet om att de åtgärdsprogram för teko-industrierna som infördes med början år 1970 har varit av stort värde

för utvecklingen mot effektivare och mer bärkraftiga företag inom branscherna. Branscherna står därmed i dag bättre rustade inför framtiden. I stort har programmens syfte uppnåtts. Mot denna bakgrund bör programmen kunna avslutas. Samtidigt är det emellertid enligt min mening i rådande läge inte möjligt att nu helt avsluta programmen utan dessa bör, dock på en lägre nivå, få löpa under ytterligare någon tid. Jag förordar därför att utbildnings- och omställningsprogrammen i vad avser teko-industrierna löper med ytterligare två budgetår för att avslutas med utgången av budgetåret 1976/77. För utbildningsåtgärderna beräknar jag ett medelsbehov av 2 milj. kr. under nästa budgetår.

Den utvärdering som gjorts av de exportfrämjande åtgärderna för teko-industrierna visar att de individuella bidragen inte har förmått påverka företagens exportbeteende i nämnvärd grad. Erfarenheterna av exportprogrammets kollektiva aktiviteter är däremot goda. Som redan framgått av vad chefen för handelsdepartementet tidigare denna dag har anfört, föreslås inte ett särskilt program för fortsatta exportstimulerande åtgärder för teko-industrierna. I stället hänvisas teko-industrierna i fortsättningen till resurser inom ramen för ett utökat, allmänt exportfrämjandestöd (prop. 1975: 1 bil. 12 B 3). Vidare föreslås fortsatta försörjningsberedskapspolitiska åtgärder (prop. 1975: 1 bil. 12 F 1).

Branschorganisationerna har i skrivelse den 30 augusti 1974 hemställt om likviditetsstöd, exempelvis i form av statliga kreditgarantier. De kraftiga prisstegringarna på teko-industriernas råvaror anges för särskilt konfektionsindustrin med dess säsongbundna leverans- och betalningsmönster kunna leda till alltför stora likviditetspåfrestningar. Vid remissbehandlingen har meningarna varit delade och flera remissinstanser har avstyrkt förslaget. Även jag finner att framställningen inte bör föranleda någon åtgärd.

För *möbelindustrin, snickeriindustrin m. fl.* löper ett fyraårigt program med utbildning och teknisk konsulentverksamhet t. o. m. budgetåret 1975/76. Intresset från branschföretagens sida har visat sig vara stort. Mot denna bakgrund har liksom föregående år framställningar gjorts om vidgade ramar för programmet. Jag anser dock inte heller nu skäl föreligga för en ökad resursinsats utan förordar en oförändrad ram av 1 650 000 kr. för utbildningsåtgärderna m. m. för den träbearbetande industrin under nästa budgetår.

I fråga om programmets inriktning har statens industriverk föreslagit en förskjutning mot alltmer företagsintern verksamhet i form av uppföljning på företagen och företagsanpassad utbildning under programperiodens andra hälft. Jag anser att ett visst utrymme för sådana aktiviteter bör finnas inom ramen för gällande riktlinjer.

Statens industriverk har vidare förordat att den träteknikska konsulentverksamheten koncentreras till möbelindustrin. Det bör ankomma på industriverket att rikta in verksamheten med hänsyn till var behoven och utsikterna till de största effekterna finns.

För *gjuteriindustrin* löper dels enligt tidigare beslut ett treårigt program med teknisk konsulentverksamhet t. o. m. budgetåret 1975/76, dels ett innevarande budgetår inlett utbildningsprogram som beräknas omfatta fyra budgetår. För dessa verksamheter räknar jag nästa budgetår med en oförändrad ram av 950 000 kr.

För *metallmanufakturindustrin* inleddes innevarande budgetår ett treårigt program med teknisk konsulentverksamhet. För budgetåret 1975/76 räknar jag med samma medelsram som innevarande budgetår, nämligen 150 000 kr.

De *omställningsfrämjande åtgärderna* med statliga bidrag till konsultundersökningar pågår under en försöksperiod som enligt tidigare beslut löper ut med utgången av innevarande budgetår. Programmet omfattar f. n. teko-industrierna, skoindustrin, den manuella glasindustrin, möbelindustrin, gjuteriindustrin, pälsindustrin och delar av metallmanufakturindustrin.

Jag har tidigare redogjort för de positiva erfarenheterna av programmet. I likhet med statens industriverk anser jag att behovet av fortsatta omställningsfrämjande åtgärder är stort. Särskilt bör insatser av typen delbranschstudier, som omfattar grupper av företag med samma produktionsinriktning eller inom en viss region, kunna få en allt större betydelse när det gäller att förekomma eller mildra verkningarna av akuta företags- eller branschproblem. För teko-industrierna har jag förordat fortsatta omställningsfrämjande åtgärder under ytterligare två budgetår. Övriga i programmet nu ingående branscher bör omfattas av fortsatta omställningsfrämjande åtgärder under budgetåret 1975/76.

Mot bakgrund av den tidsförskjutning som föreligger mellan beslut om och utbetalning av bidrag har statens industriverk föreslagit att statsmakternas styrning skall ske via beslutsramar i stället för nuvarande anslagsramar. Jag är emellertid inte beredd att föreslå en ändring härvidlag. För budgetåret 1975/76 räknar jag med en medelsram av 4 010 000 kr. för omställningsfrämjande åtgärder. Häri har jag räknat in medel för administrationen av dessa åtgärder, vilka, såsom jag redan nämnt (s. 57), hittills utgått från industriverkets utredningsanslag.

Liksom föregående år har framställningar gjorts om i vissa avseenden ändrade principer för bidragsgivningen, bl. a. att även lönsamma företag skall kunna erhålla bidrag till företagsinterna projekt. Jag är dock inte beredd att föreslå några ändringar i gällande riktlinjer. Samtidigt vill jag erinra om att det enligt riktlinjerna för bidrag till konsultundersökningar finns möjlighet att föreskriva återbetalningsskyldighet.

Samråd beträffande åtgärdernas inriktning och tillämpning bör liksom hittills ske genom fortlöpande kontakt med berörda fackliga organisationer och branschorganisationer. Detta kan ske bl. a. genom att statens industriverk till sig knyter representanter för arbetsgivare och arbets-

tagare. Ansvaret för de särskilda utbildningsprogrammen överfördes på statens industriverk den 1 juli 1974. Jag kommer i det följande att förorda att även strukturgarantiverksamheten överförs på statens industriverk. Det ankommer på industriverket att åstadkomma ett smidigt fungerande och samordnat samrådssystem för samtliga branschåtgärder.

Sammanlagt har jag alltså för branschfrämjande åtgärder för budgetåret 1975/76 beräknat medel med (2 000 000+1 650 000+950 000+ 150 000+4 010 000 =) 8 760 000 kr.

FRÄMJANDE AV FÖRETAGSSERVICE

Åtgärderna för främjande av företagsservice består av statliga bidrag till företagareföreningarna i syfte att förstärka dessas utvecklingsfrämjande verksamhet, i första hand teknisk och ekonomisk rådgivning, kontaktförmedling och information. Riktlinjerna för verksamheten har angivits i prop. 1973: 41 (s. 108, NU 1973: 54, rskr 1973: 225) och vad gäller de särskilda insatserna under en treårsperiod för metallmanufakturindustrin inom Eskilstunaområdet i prop. 1974: 63 (NU 1974: 34, rskr 1974: 226). Fördelningen av medlen baseras på programförslag från företagareföreningarna.

Statens industriverk

Anslaget uppgick budgetåret 1973/74, när det första gången fördes upp i riksstaten, till 2,5 milj. kr. Samtliga företagareföreningar ansökte om bidrag med sammanlagt ca 5 milj. kr. I inledningsskedet av verksamheten bedömde industriverket det lämpligt att i första hand medverka till att föreningarnas kontakt- och informationsfunktioner utvecklades och förstärktes. Samtliga föreningar erhöll bidrag, varigenom de fått möjlighet att kraftigt öka denna kontakt- och informationsverksamhet. Industriverket anser det önskvärt att denna verksamhet fortsätter.

Industriverket har innevarande budgetår beslutat att prioritera insatser inom områdena marknadsföring och produktförnyelse. Flertalet bransch- och andra undersökningar har nämligen visat att dessa områden tillhör de mindre och medelstora företagens mer svårbemästrade funktioner. Enligt industriverkets bedömning kommer betydande insatser härvidlag att krävas även under nästa budgetår.

Delegationen för de mindre och medelstora företagen uttalade i sitt betänkande (SOU 1972: 78) Företagsservice för utveckling av mindre och medelstora företag, att föreningarna borde ges tillfälle att kostnadsfritt ställa viss inledande analys och rådgivning till företagens förfogande. Industriverket delar denna uppfattning. Företagsanalysen bör

enligt verket sikta till att kartlägga företagets starka och svaga sidor samt resultera i ett åtgärdsförslag. Industriverket anför att flertalet företagareföreningar hade sådana aktiviteter i sina programförslag för budgetåret 1973/74 och att omfattningen av dessa insatser bör öka.

I anslutning till vad som förordats i nämnda betänkande begärde industriverket för budgetåret 1974/75 medel till en begränsad försöksverksamhet med statliga bidrag för att täcka sådana kontakt- och tröskelkostnader som ingår i varje nytt konsultuppdrag och som speciellt torde hämma småföretagens intresse att utnyttja kvalificerad rådgivning. Verket ansåg liksom delegationen att försöksverksamheten borde begränsas till ett eller ett par län. Särskilda medel för detta ändamål anvisades dock inte. Industriverket anser fortfarande att en sådan försöksverksamhet kan ge värdefulla resultat. Verket hemställer därför att av de medel som för budgetåret 1975/76 anvisas för främjande av företagsservice högst 800 000 kr. får utnyttjas för försöksverksamhet med bidrag till konsultinsatser i mindre och medelstora företag. Verket hemställer vidare att efter kontakter med rådet för de mindre och medelstora företagen, berörda intresseorganisationer och företagareföreningar få utfärda erforderliga tillämpningsanvisningar för försöksverksamheten och utvälja lämpliga försökslän och branscher. Industriverket redovisar att företagareföreningarnas samlade medelsanspråk för nästa budgetår uppgår till 14 milj. kr. Verket beräknar medelsbehovet för budgetåret 1975/76 till sammanlagt 7 milj. kr., vilket innebär en ökning med 2,2 milj. kr.

Företagareföreningarnas förbund har hemställt att 10 milj. kr. för företagsserviceåtgärder och 2,4 milj. kr. för en kombinerad insats av konsultverksamhet och utbildning till företagsledande personal inom de små och medelstora företagen ställs till företagareföreningarnas förfogande för budgetåret 1975/76.

Statligt stöd till industriell design

Frågan om industriell design har utretts av en särskild sakkunnig, direktör Johan Beyer, Orrefors. Den sakkunniges överväganden har redovisats i departementspromemorian (Ds I 1974: 9) Statligt stöd till industriell design.

Enligt den sakkunnige föreligger ett underutnyttjande av industriell design särskilt inom mindre och medelstora företag. Detta torde främst bero på bristande information hos företagen om vilka utvecklingspotentialer som finns och om förutsättningarna för att utnyttja designexpertis. Ett ökat utnyttjande av design torde enligt den sakkunnige medföra positiva effekter både ur samhällsekonomisk synvinkel och för de enskilda företagen.

Den sakkunnige anser därför att behov av statliga stödinsatser föreligger för att stimulera designarbetet i företagen. Sådana insatser före-

kommer i flera andra länder. Enligt den sakkunnige bör insatserna för att effektivisera designarbetet i företagen ses som en bland flera företagsserviceinsatser. Statligt designstöd bör därför samordnas med statens industriverks övriga företagsserviceinsatser.

Den sakkunnige föreslår att ett råd — designrådet — inrättas inom statens industriverk. I designrådet bör ingå representanter för industrin, arbetsmarknadens parter, konsumenter och designer. Industriverket/Designrådet bör arbeta som en länk främst mellan industrier och fackmän inom designområdet och genom sitt arbete informera företagen om vad design innebär och vad som kan vinnas genom att utnyttja sakkunskap på designområdet.

De huvudsakliga uppgifterna sammanfattas i följande punkter.

— allmän rådgivning och information av uppsökande karaktär till industrin
— utställningsverksamhet
— kontaktförmedling mellan industrin och designer
— övergripande samordning- och samarbetsverksamhet inom designområdet.

Verksamheten föreslås helt bli finansierad med statliga medel. Kostnaderna för första verksamhetsåret beräknas till 721 000 kr.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av kommerskollegium, patent- och registreringsverket, konsumentverket, statens industriverk, styrelsen för teknisk utveckling (STU), 1973 års expertgrupp för konstutbildning, Föreningen svenska industridesigner, Föreningen Sveriges konsthantverkare och industriformgivare, Företagareföreningarnas förbund, Kooperativa förbundet (KF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Svensk industriförening, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och Sveriges industriförbund, vilka avgett ett gemensamt yttrande, Svenska slöjdföreningen, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Sveriges mekanförbund och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Så gott som samtliga remissinstanser anser, att det finns behov av statligt stöd för stimulans av designarbetet i industriföretagen och att stödet bör integreras i industriverkets organisation för företagsservice. Stödet bör främst inriktas på rådgivning och information till de mindre och medelstora företagen.

När det gäller förslaget att inrätta ett särskilt designråd för samordnande uppgifter m. m. redovisar remissinstanserna skilda uppfattningar. Flera remissinstanser, bl. a. *patent- och registreringsverket, STU, Svenska slöjdföreningen* och *Föreningen Svenska industridesigner* är i princip positiva till förslaget. *Konsumentverket* och *KF* anser däremot att frågan måste utredas i ett bredare sammanhang med större beaktande av bl. a. konsumentpolitiska aspekter och designrådets relationer till Svenska slöjdföreningen. *Statens industriverk, SAF/Industri-*

förbundet och *Svensk industriförening* avstyrker förslaget. Industriverket anför att statliga stödinsatser på designområdet torde kunna administreras inom ramen för verkets nuvarande organisation. En liknande uppfattning framförs av *SAF/Industriförbundet*.

Beträffande omfattningen av det statliga stödet framhåller *LO* att, eftersom den industriella formgivningen inte tidigare varit föremål för överväganden av denna art, verksamheten inledningsvis bör få försökskaraktär. Liknande synpunkter framförs av *SAF/Industriförbundet* och *SHIO*. Utredningens förslag om utställningsverksamhet har kommenterats endast av ett fåtal remissinstanser. *Svenska slöjdföreningen* tillstyrker förslaget. *Kommerskollegium* anser att frågan bör utredas ytterligare. *Statens industriverk* ifrågasätter om effekterna av en sådan verksamhet står i proportion till kostnaderna.

Föredraganden

Sedan budgetåret 1973/74 utgår statliga bidrag till företagareföreningarna för insatser på företagsserviceområdet. Hittills vunna erfarenheter har visat att företagen, främst de mindre och medelstora, har ett påtagligt behov av föreningarnas tjänster på detta område. Jag anser därför, i likhet med industriverket, att ytterligare medel bör ställas till företagareföreningarnas förfogande nästa budgetår. Jag delar också industriverkets uppfattning att föreningarna i ökad omfattning bör inrikta sina insatser på områdena marknadsföring och produktförnyelse inom de mindre och medelstora företagen och på individuella företagsanalyser av mer övergripande karaktär. Det är enligt min mening också viktigt att föreningarna ges resurser för att vidareutveckla sina kontakt- och informationsfunktioner.

Vad gäller den av industriverket förordade försöksverksamheten med bidrag till konsultinsatser vill jag erinra om vad jag har anfört i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 45—46). Jag anser fortfarande att sådan försöksverksamhet inte bör inledas.

Beträffande Företagareföreningarnas förbunds hemställan om resurser för konsult- och utbildningsinsatser vill jag erinra om att jag i prop. 1974: 47 (s. 39) uttalat att föreningarna inte bör få karaktären av utbildningsorgan.

Frågan om *statligt stöd till industriell design* har utretts av en särskild sakkunnig. Jag delar den sakkunniges uppfattning, som också stöds av flertalet remissinstanser, att designarbetet är av vikt inte minst inom de mindre och medelstora industriföretagen och att vissa åtgärder därför kan vara motiverade.

Vad gäller den föreslagna organisatoriska lösningen har jag en något avvikande uppfattning. I likhet med flertalet remissinstanser, bl. a. statens industriverk, LO och SAF/Industriförbundet, anser jag att insatser

för industriell design bör ingå i industriverkets uppgifter beträffande företagsservice. Behov av ett särskilt designråd föreligger därför inte.

Insatserna bör inriktas på allmän information och rådgivning om designfrågor till i första hand mindre och medelstora industriföretag i anslutning till annan informations- och rådgivningsverksamhet som industriverket stöder, främst genom företagareföreningarna. Med hänsyn till att denna typ av insatser inte tidigare har prövats bör verksamheten ha försökskaraktär och i ett inledningsskede begränsas till att omfatta endast ett par län. Det bör ankomma på industriverket att utse försökslän.

Jag vill i detta sammanhang ta upp även vissa frågor rörande Svenska slöjdföreningen. Slöjdföreningen har enligt sina stadgar till uppgift bl. a. att främja god formgivning av svenska produkter och sprida kunskap om god form. Föreningens verksamhet finansieras till en del genom statliga bidrag.

Slöjdföreningen har således uppgifter som i viss utsträckning ligger nära den av mig förordade försöksverksamheten på designområdet. Jag avser därför i annat sammanhang föreslå regeringen att statens industriverk får i uppdrag att utreda frågan om inriktningen av Slöjdföreningens bidragsfinansierade verksamhet.

Jag förordar efter samråd med chefen för handelsdepartementet även att anslaget Svenska slöjdföreningen fr. o. m. budgetåret 1975/76 redovisas under trettonde huvudtiteln i stället för tionde huvudtiteln.

Det statliga bidraget för främjande av företagsservice bör för nästa budgetår ökas med 2,2 milj. kr. till 7 milj. kr. Härav skall i enlighet med statsmakternas beslut (prop. 1974: 63, NU 1974: 34, rskr 1974: 226) 300 000 kr. avse företagsserviceinsatser för metallmanufakturindustri inom Eskilstunaområdet. Liksom hittills bör fördelningen av medlen grundas på programförslag från företagareföreningarna.

REGIONAL UTBILDNINGSSERVICE

Anslagsposten skall användas för statliga bidrag till regional utbildningsservice vid företagareföreningarna enligt de riktlinjer som anges i prop. 1974: 47 (s. 38—39, NU 1974: 35, rskr 1974: 227). Fördelningen av medlen baseras på programförslag från föreningarna.

Statens industriverk

Enligt riktlinjerna i prop. 1974: 47 skall successivt en utbildningskonsulentfunktion byggas upp inom varje företagareförening. Utbildningskonsulenten har till uppgift att med inriktning på de mindre och medelstora företagen informera om nödvändigheten av fortbildning samt inventera och analysera företagens utbildningsbehov.

Industriverket avser att nästa budgetår fortsätta uppbyggnaden av konsulentfunktionen vid samtliga 24 föreningar. Den årliga kostnaden

för en utbildningskonsulent har uppskattats till 100 000 kr. Industriverket föreslår därför att anslagsposten ökas med 700 000 kr. till sammanlagt 2,4 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Företagareföreningarnas förbund har hemställt att 2,4 milj. kr. anvisas för utbildningskonsulentverksamhet under nästa budgetår.

Föredraganden

Företagareföreningarnas insatser i fråga om regional utbildningsservice skall enligt riktlinjerna i prop. 1974: 47 (s. 38—39) inriktas på att initiera utbildningsaktiviteter och att bidra till en bättre anpassning av utbudet till näringslivets behov. Det ankommer därvid på utbildningskonsulenterna att i samarbete med SIFU-enheten vid statens industriverk och andra utbildningsorgan inventera och analysera utbildningsbehoven hos företagen. Företagareföreningarna skall enligt riktlinjerna inte i större utsträckning själva bedriva fortbildning utan denna uppgift bör anförtros redan etablerade offentliga och privata utbildningsorgan.

I enlighet med industriverkets förslag beräknar jag för nästa budgetår en ökning av det statliga bidraget för regional utbildningsservice med 700 000 kr. till sammanlagt 2,4 milj. kr. Fördelningen av medlen bör liksom hittills baseras på programförslag från företagareföreningarna.

Sammanfattningsvis förordar jag att förevarande anslag för budgetåret 1975/76 förs upp med (8 760 000+7 000 000+2 400 000 =) 18 160 000 kr., vilket innebär en ökning med 1 910 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för fortsatta utbildningsåtgärder och omställningsfrämjande åtgärder för textil- och konfektionsindustrierna,
2. till *Företags- och branschfrämjande åtgärder* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 18 160 000 kr.

B 8. Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher

1973/74	Utgift	—	Reservation	1 125 000
1974/75	Anslag	1 275 000		
1975/76	Förslag	1 200 000		

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier som berör företag inom textil- och konfektions(teko)industrierna, skoindustrin, möbelindustrin, den manuella glasindustrin, gjuteriindustrin, pälsindustrin och vissa delar

av metallmanufakturindustrin. Räntebefrielse i samband med strukturgaranti beviljas av AB Strukturgaranti enligt riktlinjer som angivits i prop. 1972: 46 (NU 1972: 32, rskr 1972: 195), prop. 1973: 57 (NU 1973: 37, rskr 1973: 149), prop. 1974: 1 (bil. 15, NU 1974: 7, rskr 1974: 81) och prop. 1974: 63 (NU 1974: 34, rskr 1974: 226) och i enlighet med vad som överenskommits i avtal mellan Kungl. Maj:t och Sveriges investeringsbank AB angående administrering av statliga strukturgarantier.

Systemet med strukturgarantier infördes den 1 juli 1972 som en treårig försöksverksamhet i syfte att med statliga lånegarantier åstadkomma en mer planmässig strukturomvandling inom vissa branscher. Ramen för garantierna omfattade det första verksamhetsåret 40 milj. kr. och har sedan successivt byggts upp till att innevarande budgetår, då försöksverksamheten löper ut, omfatta 100 milj. kr. Strukturgarantier beviljas enligt nyssnämnda avtal av ett för ändamålet särskilt organiserat aktiebolag, AB Strukturgaranti, som är ett helägt dotterbolag till Investeringsbanken. I den mån så krävs infriar statens industriverk de av bolaget beviljade garantierna och betalar ut ersättning för av bolaget medgiven räntebefrielse.

Statens industriverk

Statens industriverk förordar att verksamheten med strukturgarantier förlängs med fyra budgetår. För budgetåret 1975/76 föreslår industriverket samma ram för lånegarantierna som för budgetåret 1974/75, 100 milj. kr.

T. o. m. den 30 juni 1974 har räntebefrielse medgivits med 300 000 kr. Någon utbetalning har ännu inte skett.

Möjligheten att under vissa betingelser kunna medge räntebefrielse utgör enligt industriverket en viktig del av omställningsprogrammet. Industriverket föreslår därför att anslaget för räntebefrielse nästa budgetår ökas till 2 milj. kr.

Enligt industriverket bör en överflyttning av verksamheten till verket övervägas. I särskild skrivelse har industriverket lämnat förslag beträffande överföring och organisation av garantigivningen.

AB Strukturgaranti föreslår i skrivelse den 27 juni 1974 att verksamheten med strukturgarantier fortsätter efter försöksperiodens utgång.

Bolaget tog initiativ till en utvärdering av försöksverksamheten med strukturgarantier under våren 1974. Kontakt togs med samtliga företag som erhållit strukturgaranti. Undersökningen visade att de genomförda samgåendena sannolikt inte skulle ha kommit till stånd utan strukturgarantier. I vissa fall skulle någon form av samgående eventuellt ha skett på ett senare stadium. Därutöver har existensen av strukturgarantier i vissa fall initierat samarbete eller samgående utan finansiell medverkan från AB Strukturgaranti.

Bolaget konstaterar att garantiverksamheten haft positiva effekter i fråga om samverkan mellan företag inom berörda branscher och anser att systemet med strukturgarantier är ett effektivt instrument för befrämjande av strukturomvandlingen.

Enligt bolaget bör reglerna för garantigivningen i vissa avseenden kunna göras mindre restriktiva. Bl. a. föreslås att kravet att det förvärvade företaget skall tillhöra de aktuella branscherna ersätts av villkoret att något av de berörda företagen i ett projekt skall tillhöra branscherna. Vidare föreslås en uppmjukning av reglerna för anstånd med den första amorteringen.

Bolaget förordar att garantigivningen vid lämpligt tillfälle överförs till statens industriverk. Bolaget hänvisar till att även det till AB Strukturgaranti knutna strukturrådet, som representerar bransch- och fackliga organisationer, förordar en överflyttning av verksamheten till industriverket. Strukturrådet förutsätter härvid att en rådgivande nämnd även i fortsättningen skall ges tillfälle att följa verksamheten.

Beträffande ramarna för räntebefrielse föreslås en ökning i minst den omfattning som hittills skett.

Samarbetskommittéerna för resp. textil- och konfektionsindustrin har föreslagit bl. a. förlängd verksamhet t. o. m. budgetåret 1977/78.

Svenska gjuteriföreningen anför i sin tidigare nämnda skrivelse bl. a. att omstrukturering är tidskrävande, varför det är ett önskemål från gjuteriindustrins sida att strukturgarantier skall kunna erhållas även i fortsättningen.

Föredraganden

Strukturgarantierna är f. n. en del av ett treårigt försöksprogram som syftar till att underlätta en planmässig strukturomvandling inom tekoindustrierna, skoindustrin, den manuella glasindustrin, möbelindustrin, gjuteriindustrin, pälsindustrin och vissa delar av metallmanufakturindustrin. Försöksverksamheten löper ut den 30 juni 1975.

Omställningsbidrag och strukturgarantier bör enligt min mening ses som två kompletterande delar av ett omställningsprogram. Den utvärdering som gjorts av strukturgarantierna visar på så gott som enbart positiva erfarenheter av den hittillsvarande försöksverksamheten. Jag har tidigare vid min anmälan av anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder förordat, att omställningsbidrag skall utgå även nästa budgetår. Som en konsekvens härav bör även verksamheten med strukturgarantier fortsätta efter den 30 juni 1975. Jag förordar alltså att strukturgarantier under budgetåret 1975/76 skall vara tillgängliga för de branscher som nu omfattas av garantigivningen. I överensstämmelse med vad jag tidigare förordat bör likaså strukturgarantier kunna utgå till tekoindustrierna även under budgetåret 1976/77.

De riktlinjer som hittills gällt för strukturgarantigivningen bör i hu-

vudsak gälla även i fortsättningen. I likhet med AB Strukturgaranti anser jag att reglerna för garantigivningen i vissa avseenden bör göras mindre restriktiva. Enligt gällande regler kan garanti inte utgå när företag som tillhör de aktuella branscherna önskar förvärva företag utanför dessa branscher. Enligt min mening bör det i undantagsfall vara möjligt att främja sådant samgående, förutsatt att detta bedöms medverka till att trygga berörda företags framtid och samgåendet därmed på ett påtagligt sätt stärker de anställdas sysselsättningstrygghet. En ytterligare förutsättning bör vara att verksamheten i berörda företag har något slag av naturligt samband, exempelvis underleveranser av halvfabrikat. Enligt nuvarande regler kan anstånd med amorteringar beviljas i undantagsfall när särskilda skäl föreligger. Hittillsvarande erfarenheter visar att amorteringsfrihet under ett eller några år i början av ett projekts genomförande ofta är väl motiverad. Jag föreslår därför att reglerna ändras så att anstånd med amorteringarna under det första året skall kunna beviljas mindre restriktivt. Fortfarande bör dock gälla att de mot strukturgaranti svarande lånens löptid inte bör överstiga tio år annat än när särskilda skäl föreligger.

Som redan nämnts beviljas f. n. strukturgarantier och medges räntebefrielse enligt särskilt avtal av styrelsen för AB Strukturgaranti, som är ett dotterbolag till Investeringsbanken, medan statens industriverk infriar strukturgarantier och betalar kostnaderna för räntebefrielse. Vid den fortsatta verksamheten efter försöksperiodens utgång finns det anledning att överväga de organisatoriska formerna för verksamheten.

Statens industriverk är sedan den 1 juli 1973 central förvaltningsmyndighet för bl. a. industrifrågor. Verket administrerar industrilånegarantierna och andra branschstimulerande åtgärder. Enligt min mening skulle ett sammanförande av strukturgarantiverksamheten med industriverkets övriga industristödjande verksamhet bidra till samordningen av det statliga finansiella företagsstödet. I enlighet med vad som föreslagits av statens industriverk och AB Strukturgaranti liksom av det till bolaget knutna strukturrådet förordar jag att industriverket den 1 juli 1975 övertar de uppgifter beträffande strukturgarantierna som f. n. handhas av AB Strukturgaranti.

Industriverket bör beträffande strukturgarantiärendena i likhet med vad som gäller i fråga om industrilånegarantier ha möjlighet att i vissa fall hänskjuta ärenden till regeringen för avgörande. I AB Strukturgarantis styrelse är bl. a. arbetsmarknadsstyrelsen företrädd. Liksom i fråga om industrilånegarantiärenden bör samråd i strukturgarantiärenden även fortsättningsvis ske med arbetsmarknadsmyndigheterna. Beträffande behovet av samråd mellan den administrerande myndigheten och representanter för arbetstagare och arbetsgivare vill jag erinra om vad jag tidigare anfört vid min anmälan av anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder beträffande ett smidigt fungerande samrådssystem.

En följd av mitt förslag blir att AB Strukturgarantis nuvarande verksamhet avvecklas i anslutning till att avtalen med Investeringsbanken sägs upp. Enligt vad jag inhämtat avser Investeringsbanken att i samband med förändringen byta namn på AB Strukturgaranti.

Vid slutet av budgetåret 1973/74 hade av den tillgängliga garantiramen på 70 milj. kr. beviljats garantier för 49 950 000 kr. För innevarande budgetår är garantiramen 100 milj. kr. För budgetåret 1975/76 bör gälla en oförändrad garantiram. Jag förordar alltså att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att inom en ram av sammanlagt 100 milj. kr. inkl. redan löpande åtaganden, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med strukturgarantier.

Anslaget för räntebefrielse har tidigare ökats i proportion till garantiramen och med hänsynstagande till att räntebefrielse skall kunna ges upp till tre år. Med hänsyn till reservationens storlek vid ingången av budgetåret 1974/75 bör anslaget för budgetåret 1975/76 i enlighet med de ursprungliga beräkningarna föras upp med 1,2 milj. kr.

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer för verksamheten med strukturgarantier som jag har förordat,
2. bemyndiga regeringen att ikläda staten förpliktelse i form av strukturgarantier, som inberäknat löpande garantier innebär åtaganden om högst 100 000 000 kr.,
3. till *Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kr.

B 9. Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher

1973/74	Utgift	—
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, bestrids utgifter för förluster i samband med strukturgarantier, som beviljats av AB Strukturgaranti enligt riktlinjer som angivits i prop. 1972: 46 (NU 1972: 32, rskr 1972: 195), prop. 1973: 57 (NU 1973: 37, rskr 1973: 149), prop. 1974: 1 (bil. 15, NU 1974: 7, rskr 1974: 81) och prop. 1974: 63 (NU 1974: 34, rskr 1974: 226) och i enlighet med vad som överenskommits i avtal mellan Kungl. Maj:t och Sveriges investeringsbank AB angående administrering av statliga strukturgarantier.

Statens industriverk

Förlusterna för budgetåret 1974/75 har beräknats till 400 000 kr. Eftersom erfarenheterna av lånegarantier av detta slag är begränsade, kan enligt statens industriverk förlusternas storlek under budgetåret 1975/76 inte bedömas, varför ett nominellt belopp på 1 000 kr. bör anges.

Föredraganden

Jag vill erinra om vad jag nyss anfört vid min anmälan av anslaget Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher beträffande den fortsatta verksamheten med strukturgarantier.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 1 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

B 10. Främjande av hemslöjden

1973/74	Utgift	1 074 456	Reservation	1 560
1974/75	Anslag	1 218 000		
1975/76	Förslag	1 293 000		

Från anslaget, som disponeras av statens industriverk, lämnas bidrag till olika hemslöjdsändamål.

Statens industriverk

Riktlinjerna för det statliga stödet till hemslöjden fastställdes av statsmakterna år 1968 (prop. 1968: 1 bil. 9 s. 91—93, SU 1968: 7, rskr 1968: 7). Riktlinjerna utformades i huvudsak enligt det förslag som år 1967 framlades av hemslöjdsutredningen (Ds Fi 1967: 9).

Enligt statens industriverk saknas anledning att nu frångå de principer som ligger till grund för omfattningen och inriktningen av det statliga stödet till hemslöjden. Industriverket anser dock en höjning av anslaget vara ofrånkomlig till följd av inträffade och väntade löne- och kostnadsökningar. Det statliga bidraget till de heltidsanställda hemslöjdskonsulenterna och bidragen till övriga hemslöjdsändamål — Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund, särskilda resebidrag, inventering av gammal slöjd, sameslöjden m. m. — bör enligt industriverket räknas upp med sammanlagt 162 000 kr., varav 29 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

Industriverket hemställer alltså, att anslaget för budgetåret 1975/76 tas upp med 1 380 000 kr.

Föredraganden

Jag delar industriverkets uppfattning att en uppräkning av anslaget till hemslöjden bör ske. För nästa budgetår bör anslaget ökas med 75 000 kr. till sammanlagt 1 293 000 kr. Medelsökningen innebär att visst ökat bidrag kan utgå till hemslöjdskonsulenternas verksamhet och till övriga ändamål, bl. a. Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Främjande av hemslöjden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 293 000 kr.

B 11. Svenska slöjdföreningen

1973/74	Utgift	360 000
1974/75	Anslag	390 000
1975/76	Förslag	420 000

Svenska slöjdföreningen har till uppgift bl. a. att sprida kunskap om god formgivning och ger i detta syfte ut tidskriften Form samt bedriver utställningsverksamhet i Malmö och deltar i utställningar utomlands. För innevarande budgetår har föreningen erhållit statsbidrag med 390 000 kr.

Svenska slöjdföreningen

Föreningen hemställer att bidraget höjs med 1 476 000 kr. till sammanlagt 1 866 000 kr. Av höjningen avses 409 000 kr. för föreningens allmänna verksamhet, 602 000 kr. för ett nytt designcenter i Stockholm och 465 000 kr. för inrättandet av ett svenskt designråd.

Föredraganden

Jag vill erinra om vad jag har anfört vid min anmälan av anslaget Företags- och branschfrämjande åtgärder beträffande inriktningen av Svenska slöjdföreningens bidragsfinansierade verksamhet mot bakgrund av att jag förordat en försöksverksamhet rörande industriell design inom ramen för statens industriverks företagsserviceverksamhet (s. 81).

Anslaget bör för nästa budgetår ökas med 30 000 kr. som kompensation för allmänna kostnadsökningar till 420 000 kr. Industriverket bör på grundval av programförslag från Slöjdföreningen fördela bidraget på verksamhetsområden inom föreningen.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen
att till *Svenska slöjdföreningen* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 420 000 kr.

B 12. Medelstillskott till Norrlandsfonden

1973/74	Utgift	5 000 000	Reservation	—
1974/75	Anslag	5 000 000		
1975/76	Förslag	5 000 000		

Stiftelsen Norrlandsfonden, som bildades år 1961, har till uppgift att främja näringslivets utveckling i Norrland. Fonden skall därvid ta initiativ till och stödja sådant forsknings- och utvecklingsarbete som syftar till att vidareförädla norrländska råvarutillgångar eller som på annat sätt är av betydelse för det norrländska näringslivet. Fonden skall också med beaktande av den regionalpolitiska planeringen medverka till utveckling och differentiering av dels industri som arbetar med norrländska råvaror, dels sådan industriell produktions- och serviceverksamhet i övrigt som är stödberättigad enligt normerna för det statliga lokaliseringsstödet. Fonden skall slutligen ta initiativ till och stödja utredningar, som bedöms vara av betydelse för det norrländska näringslivet, samt främja samordning av den regionala företagsservicen i Norrland. För Norrlandsfonden gäller en av Kungl. Maj:t den 17 december 1970 fastställd stadga (ändrad den 17 maj 1974).

Norrlandsfonden förvaltas av en av Kungl. Maj:t utsedd styrelse. Den direkta ledningen av fondens verksamhet utövas av en verkställande direktör. Fondens kansli ligger i Luleå.

Fondens verksamhet finansierades t. o. m. år 1970 helt genom en årlig avsättning av LKAB:s vinstmedel med 15 milj. kr. Med hänsyn till att fonden under innevarande femårsperiod fr. o. m. år 1971 erhållit ökade uppgifter, skall enligt statsmakternas ställningstagande (prop. 1970: 85, SU 1970: 106, rskr 1970: 272) fonden — utöver nämnda tillskott — erhålla ytterligare medel, så att sammanlagt 20 milj. kr. årligen tillförs fonden. För vart och ett av budgetåren 1971/72 och 1972/73 har därför 5 milj. kr. anvisats att belasta den för budgetåren 1970/71—1972/73 fastställda ramen för det regionalpolitiska stödet (prop. 1970: 75, SU 1970: 103 och BaU 1970: 40, rskr 1970: 270 och 304).

För vart och ett av budgetåren 1973/74 och 1974/75 har på motsvarande sätt den nuvarande ramen, omfattande budgetåren 1973/74—1977/78, för det regionalpolitiska stödet belastats med 5 milj. kr. (prop. 1973: 50, InU 1973: 7, rskr 1973: 248).

Norrlandsfonden ingår bland stiftarna av det år 1971 inrättade Industriellt utvecklingscentrum (IUC) i Skellefteå, som har till huvudupp-

gift att lämna service till de norrländska företagen på produktutvecklingsområdet. Fonden har lämnat ett bidrag om 12 milj. kr. till IUC.

Uppbyggnaden av IUC har fortsatt. Efterfrågan på dess tjänster har ökat. IUC, som f. n. sysselsätter ca 25 personer, har nyligen flyttat in i nya rationella lokaler. Kungl. Maj:t har den 31 maj 1974 uppdragit åt statens industriverk att snabbt göra en översiktlig utvärdering och analys av erfarenheterna av IUC:s hittillsvarande verksamhet.

Norrlandsfonden

Under verksamhetsåret 1973 beviljade Norrlandsfonden anslag om 44 milj. kr., vilket med 8 milj. kr. översteg motsvarande belopp för 1972. Av dessa medel gick 23,3 milj. kr. i form av lån till industriell utbyggnad, 8,4 milj. kr. till industriellt utvecklingsarbete och 12,3 milj. kr. till forskning och utredningar. Medlen till forskning och utredningar ökade väsentligt jämfört med år 1972, vilket förklaras främst av att Stiftelsen för metallurgisk forskning erhållit anslag till delfinansiering av en bearbetningsteknisk forskningsstation i anslutning till den befintliga metallurgiska forskningsstationen i Luleå. Den nya anläggningen beräknas kunna tas i drift år 1975.

Norrlandsfonden hemställer, att 5 milj. kr. ställs till fondens förfogande över statsbudgeten även för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Norrlandsfonden har stor betydelse för utvecklingen av det norrländska näringslivet. Med hänsyn till Norrlandsfondens höga risktagande har fondens beslut i det enskilda fallet ofta blivit helt avgörande för ett projekts genomförande.

För att Norrlandsfonden skall kunna fortsätta sin företagsfrämjande verksamhet beräknar jag i enlighet med fondens förslag även för nästa budgetår 5 milj. kr. för finansiering av en del av verksamheten. Liksom för innevarande budgetår förordar jag efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet att dessa medel belastar den för budgetåren 1973/74—1977/78 fastställda ramen för regionalpolitiskt stöd.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Medelstillskott till Norrlandsfonden* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

B 13. Statliga kreditgarantier till varvsindustrin

Riksdagen har åren 1970, 1971 och 1974 antagit riktlinjer för den statliga varvspolitiken (prop. 1970: 82, BaU 1970: 43, rskr 1970: 327; prop. 1971: 117, NU 1971: 27, rskr 1971: 229; prop. 1974: 1 bil. 15 s. 51—91, NU 1974: 41, rskr 1974: 264). År 1971 undertecknades ett konsortialavtal mellan de fyra storvarven — Eriksbergs Mekaniska Verk-

stads AB, AB Götaverken, Kockums Mekaniska Verkstads AB och Uddevallavarvet AB — som syftar till att stärka partsföretagens individuella konkurrenskraft, lönsamhet och utvecklingsmöjligheter. För att förverkliga och fördjupa samarbetet upprättades en styrande kommitté med företrädare för parterna och statsmakterna. Vidare upprättades en samrådsgrupp bestående av styrande kommitténs ledamöter och representanter för partsföretagens fackliga organisationer.

I den utredning som genomfördes inom industridepartementet år 1973 och som låg till grund för mina ställningstaganden i prop. 1974: 1 (bil. 15) pekades det bl. a. på att varvsindustrin stod inför en ny situation. De långsiktiga bedömningar som de svenska storvarven redovisade tydde på en optimistik framtidstro som skulle medföra en betydande expansion av svensk varvsindustris kapacitet under femårsperioden 1973—1977. De redovisade investeringsplanerna var omfattande och ansågs vara en nödvändig förutsättning för en framtida konkurrenskraftig svensk varvsindustri. Det stod också klart att flera av de svenska storvarven måste genomföra långtgående utbyggnadsplaner för att lönsamt kunna producera vissa av de beställningar som tagits.

Det fanns emellertid en betydande osäkerhet i bedömningen av hur stor världshandelsflottan, och i synnerhet tankerflottan för oceanfart, skulle behöva vara omkring år 1980 för att svara mot det fraktbehov som då kunde förutses. Denna osäkerhet var framför allt knuten till utvecklingen på energiområdet. Det var vidare ovisst i vilken takt uppbyggnaden av världshandelsflottan skulle komma att ske. Vad som i det senare fallet framstod som ett orostecken var, att nytillskottet till tankflottan under perioden 1973—1976 med relativt stor säkerhet skulle komma att ske i snabbare takt än vad oljefraktbehovet väntades växa. Effekten av en för stor varvskapacitet kunde komma att på längre sikt bli pressade fartygspriser och för varven ogynnsamma kreditvillkor. Denna bedömning, som grundades på en internationell utveckling utan genomgripande förändringar av de politiska och ekonomiska förhållandena, underströk vikten av att genom investeringar modernisera den svenska varvsindustrin för att upprätthålla god konkurrenskraft.

Vid min anmälan av varvsfrågorna i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 86) delade jag bedömningen att den svenska varvsindustrins goda konkurrenskraft i ett kärvare marknadsläge endast kunde upprätthållas och stärkas genom att varvens produktionsapparat kunde förbättras och förnyas. Jag anförde vidare bl. a. följande.

Inom de allmänna ramar som gäller för näringspolitiken bör statsmakterna vara beredda att medverka till ett upprätthållande av den svenska varvsindustrins konkurrenskraft även om det innebär kapacitetsexpansion. Branschens storlek bör, som framhålls i rapporten, i princip bestämmas av dess förmåga att av egen kraft bibehålla en sådan ekonomisk och marknadsmässig styrka att de som arbetar i branschen kan erbjudas anställningsvillkor och sysselsättningstrygghet i

paritet med annan industriell verksamhet. Det är mot denna bakgrund vi har att bedöma den ständiga omstrukturering och förnyelse av svensk varvsindustri som pågår.

Den risk för överkapacitet i världens varvsindustri som förelåg redan före krisen i Mellersta Östern under hösten 1973 har under år 1974 ökat markant. Den svaga fraktmarknadsutvecklingen under år 1974, särskilt när det gäller stort tanktonnage, har resulterat i en mycket svag orderingång, uppläggning av tonnage, konvertering av tankers till bulkfartyg, avbeställningar etc. Även om utvecklingen på fartygsmarknaderna de närmaste åren är ytterst svårbedömd kan konstateras att de tidigare mycket gynnsamma efterfrågeprognoserna för framför allt tankfartyg kommer att behöva revideras betydligt. Vidare har under år 1974 priserna på material och komponenter till varvsindustrin stigit mycket kraftigt. Det är ofrånkomligt att denna utveckling försämrar företagens förväntade lönsamhet när det gäller redan ingångna kontrakt i den mån dessa kostnadsstegringar inte täcks av s. k. glidskalcklausuler.

Den svenska varvsindustrins betydelse för samhällsekonomin och inte minst de statliga finansiella åtagandena genom de s. k. fartygskreditgarantierna gör det enligt min mening nödvändigt att statsmakterna noga följer utvecklingen i branschen och i kontakt med representanter för ägare, företagsledning och de anställda löpande diskuterar och samråder kring den förväntade utvecklingen. Dessa anspråk på kontinuerlig bevakning och fortlöpande samråd förstärks givetvis i en osäker marknads- och konkurrenssituation. Jag fäster således stor vikt vid att det informationssystem som etablerats på varvsområdet kan fördjupas och förbättras liksom vid att formerna för samrådet på varvsområdet, som f. n. är föremål för översyn, blir ändamålsenliga och acceptabla för samtliga parter. Det finns enligt min mening anledning att i nuvarande osäkra konkurrenssituation betona vikten av samverkan och samarbete inbördes mellan de svenska varven, mellan arbetsgivare och arbetstagare i branschen samt mellan branschens huvudintressenter och berörda samhällsorgan.

När det gäller finansieringssidan kunde jag i 1974 års statsverksproposition konstatera att varvens anspråk på extern upplåning väntades öka kraftigt under 1970-talet. Det ansenliga upplåningsbehovet för refinansiering av kundkrediter, som ökat enligt nu föreliggande bedömningar, kan inte tillgodoses inom landet. Varvsföretagen kommer liksom tidigare att i stor utsträckning vara hänvisade till utländska kapitalmarknader.

Formerna för och omfattningen av statens framtida finansieringsmedverkan prövas f. n. av den utredning (I 1974: 03) rörande varvsfinansieringsfrågor m. m. som jag med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade år 1974. Kommittén, som antagit namnet varvskreditutredningen, väntas slutföra sitt arbete under år 1975.

Vid utformningen av det nuvarande garantisystemet år 1971 var ett av syftena att förbättra förutsättningarna för en långsiktig finansiell planering i varvsföretagen. Det bedömdes därför som angeläget att tilldela varvsindustrin en garantiram omfattande fem år. Riksdagen har vid fyra tidigare tillfällen fattat beslut om sådana femårsramar. Det senaste riksdagsbeslutet avsåg en garantiram för åren 1975—1979 som uppgick till 4 500 milj. kr. (prop. 1974: 1 bil. 15, NU 1974: 41, rskr 1974: 264). En garantiram bör nu fastställas för femårsperioden 1976—1980. Vad gäller rambeloppets storlek vill jag framhålla att de av riksdagen hittills beslutade flerårsramarna för de statliga fartygskreditgarantierna beräknats på grundval av de varvspolitiska riktlinjer som lades fast år 1971. Dessa riktlinjer, som bl. a. innebar att staten genom garantierna inte skulle medverka till en kapacitetsökning inom branschen, ändrades genom riksdagens beslut våren 1974. Den i detta sammanhang väsentliga ändringen innebar att statsmakterna bör vara beredda att medverka till ett upprätthållande av den svenska varvsindustrins konkurrenskraft även om det innebär en kapacitetsökning. I avvaktan på varvskreditutredningens förslag förordar jag för femårsperioden 1976—1980 en oförändrad garantiram på 4 500 milj. kr.

Under åberopande av vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att ikläda staten garantier till svensk varvsindustri till ett sammanlagt belopp av högst 4 500 000 000 kr. avseende kreditgivning till produktion av fartyg under åren 1976—1980.

C. MINERALFÖRSÖRJNING M. M.

Råvarufrågorna har under senare år uppmärksammats allt mer. Produktionen av och handeln med råvaror genomgår stora förändringar. Allt fler industriländer strävar efter att formulera en samlad politik på naturresursområdet, framför allt i syfte att säkra industrins råvarubehov.

Vad gäller mineralråvaror är Sveriges situation, i jämförelse med flertalet andra industriländers, relativt tillfredsställande. Vårt land har t. ex. en betydande export av järnmalm, även om vår andel av världsexporten successivt minskat och numera torde uppgå till knappt 10 %. Sverige är självförsörjande med avseende på bl. a. bly- och zinkmalm. Förädling av zinkmalm till metall förekommer dock inte i Sverige. Brytningen av kopparmalm tillgodoser ungefär en tredjedel av landets behov. Sverige saknar dock utvinningsbara tillgångar av bl. a. aluminium, tenn och krom och ytterligare ett stort antal viktiga mineral. Brytningen av s. k. industrimineral, dvs. mineraliska ämnen utom malmer och mineralbränslen, tillgodoser f. n. inte landets behov.

Under år 1974 beräknas 37 milj. ton järnmalm ha brutits i Sverige, vilket innebär en ökning från år 1973 med 2,2 milj. ton. Malmleveranserna från gruvorna beräknas ha ökat från 37,3 till 38 milj. ton, varav 32,8 milj. ton — lika mycket som år 1973 — beräknas ha exporterats.

Sulfidmalmsbrytningen beräknas ha uppgått till 11,4 milj. ton år 1974, vilket innebär en mindre ökning från 1973 års brytning av ca 10,9 milj. ton. Metallinnehållet i den brutna malmen beräknas dock ha gått ned från år 1973, för koppar från 44 000 ton till 40 000 ton, för bly från 82 000 ton till 80 000 ton och för zink från 148 000 till 137 000 ton.

Under 1950- och 1960-talen visade metall- och mineralpriserna en långsamt sjunkande tendens i förhållande till andra råvaror och industriprodukter. Detta hängde delvis samman med att priserna i början av 1950-talet låg på en mycket hög nivå. Mycket tyder på att denna nedåtgående trend nu har brutits för flera metaller.

Flertalet mineral utmärks av starka konjunkturbetingade prisvariationer. Under det senaste året har priserna varierat kraftigare än någonsin tidigare. Under hela år 1973 steg metallpriserna mycket kraftigt för att efter toppnoteringar under våren 1974 åter sjunka i snabb takt.

En av orsakerna till dessa prisvariationer torde vara att priserna ofta fastställs på råvarubörser, där endast en liten del av den totala produktionen omsätts. Små förändringar i utbud eller efterfrågan kan därför resultera i stora prisförändringar när flera köpare samtidigt försöker

täcka sina underskott eller flera säljare försöker bli av med sin överskottsproduktion. Efterfrågan på metaller är dessutom på kort sikt relativt okänslig för prisförändringar. Detta beror på att metallkostnaderna oftast är en liten del av de totala kostnaderna för slutprodukterna i kombination med att produktionsprocesserna och utrustningen ofta är hårt specialiserade och inte tillåter råvarusubstitutioner. Förutom konjunkturbetingade faktorer har även den osäkra situationen på valutamarknaden påverkat prisbildningen under senare år.

Ett väsentligt inslag i den internationella utvecklingen under senare tid är de råvaruproducerande utvecklingsländernas försök att genom samordnade aktioner uppnå fördelaktigare avsättningsvillkor för sina produkter. Det mest markanta exemplet på detta är de oljeproducerande staternas aktion för att genom sin gemensamma sammanslutning OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries) höja råoljepriserna.

Under det senaste året har sammanslutningar liknande OPEC bildats bl. a. av producenter av bauxit, silver och kvicksilver. De kopparproducerande länderna Chile, Peru, Zaire och Zambia samverkar sedan år 1967 inom CIPEC (Conseil Intergouvernemental des Pays Exportateurs de Cuivre).

Bland järnmalmsexporterande länder finns vissa strävanden att åstadkomma ett intimt samarbete i institutionaliserade former i syfte bl. a. att säkerställa "stabila, rättvisa och lönsamma priser". Sverige har såsom observatör deltagit i överläggningar kring dessa frågor och därvid uttryckt förståelse för sådana samarbetssträvanden mellan råvaruproducerande utvecklingsländer. Samtidigt har från svensk sida understrukits vikten av att även importländernas intressen beaktas.

Samarbetet mellan de råvaruproducerande länderna underlättas av den påtagliga utvecklingen mot ökat statligt inflytande över råvaruproduktionen i dessa länder. Samarbetet mellan producentländerna kombineras dessutom ofta med en strävan att öka bearbetningen av råvaror i dessa länder. Å andra sidan ter sig problemen olika i länder med skilda ekonomiska system, varför ambitiösa försök till samarbete möter stora svårigheter.

Inom FN:s ram pågår försök att åstadkomma internationella, multilaterala avtal om prisstabiliserande arrangemang för råvaror.

Flera konsumentländer har under senare år valt att försäkra sig om en säker tillförsel av råvaror genom att upprätta bilaterala långtidsavtal med producentländerna.

I Sverige har råvarufrågorna ägnats ökad uppmärksamhet under de senaste åren. Inte minst mot bakgrund av den internationella utvecklingen på råvaruområdet framstår det som angeläget att dessa frågor ägnas fortsatt stor uppmärksamhet i samband med den långsiktiga planeringen av industripolitiken. Av särskilt stor betydelse i detta sammanhang är att industristrukturen kan påverkas av prisutvecklingen för olika rå-

varor. Anpassning till ändrade förutsättningar för råvaruförsäljningen kräver lång tid. Det är därför angeläget att förändringar kan förutses i god tid och industripolitiska åtgärder vidtas för att underlätta anpassningen av industristrukturen.

Under åren 1973 och 1974 har väsentliga administrativa reformer genomförts i syfte att effektivisera handläggningen av mineralfrågor och de därmed delvis sammanhängande energifrågorna. Sålunda har statens industriverk och nämnden för statens gruvegendom (NSG) inrättats och Sveriges geologiska undersökning (SGU) omorganiserats. Vidare har lagstiftningen moderniserats genom den nya gruvlag (1974: 342) som trätt i kraft den 1 juli 1974 och den nya lag om vissa mineralfyndigheter (1974: 890) som gäller fr. o. m. den 1 januari 1975. Genom dessa åtgärder har grunden lagts för en aktiv mineralpolitik.

Möjligheterna att bedriva en aktiv mineralpolitik är beroende av tillgången på långsiktiga bedömningar av mineralresursernas utnyttjande i Sverige och i världen. I april 1974 tillkallades därför den mineralpolitiska utredningen (I 1974: 02). Utredningen har till uppgift bl. a. att utarbeta långsiktiga prognoser över Sveriges försörjning med mineraliska råvaror. Utredningen skall vidare på grundval av dessa prognoser överväga om en ändrad inriktning eller utformning av mineralpolitiken är motiverad med hänsyn till samhällets långsiktiga behov. En första prognosrapport väntas föreligga vid utgången av innevarande år.

Undersökningar pågår om Sveriges försörjning med olika metaller och mineral. För att bedöma den möjliga inhemska produktionen är SGU:s arbete av grundläggande betydelse. Som exempel kan nämnas att den s. k. Norrbotteninventeringen av järnmalm nyligen har slutförts. Som ett resultat härav har NSG uppdragit åt Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) att närmare utreda de ekonomiska förutsättningarna för brytning av ett antal staten tillhöriga fyndigheter i Norrbotten, bl. a. Kaunisvaara i Pajala kommun. Resultatet av LKAB:s utredningar om Kaunisvaara avses bli redovisat under innevarande år.

Förhandlingar pågår mellan staten och Boliden AB om villkoren för prospektering efter mineral i den del av Bottniska viken som gränsar till det s. k. Skellefteåfältet och på vilken lagen (1966: 314) om kontinentalsockeln äger tillämpning.

SGU:s prospektering efter uran har resulterat i att ett antal uranmineraliseringar påträffats i Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner. Som jag anförde i prop. 1974: 60 (s. 30) angående ny organisation för SGU, m. m. bör SGU här koncentrera sin verksamhet på inledande arbeten av översiktlig natur med syfte att nå därhän att koncession kan meddelas lämplig intressent. Därefter övertar denne det finansiella ansvaret för prospekteringsarbetet. Formerna för detta övertagande har under år 1974 diskuterats med närmast berörda företag.

Statens industriverk genomför f. n. en särskild utredning om utvinning av sand och grus, särskilt från havsområden.

I syfte att öka kunskaperna om landets vattentillgångar avses förslag bli framlagt för 1975 års riksmöte om lagstadgad uppgiftsskyldighet vid bl. a. grundvattentäktutredningar och brunnsborrningar.

Ökad uppmärksamhet bör ägnas åt möjligheterna att få till stånd en samordning av teknisk forskning och utveckling med anknytning till havet. Jag övergår nu till att behandla frågan om inrättande av en särskild *delegation för havsteknisk forskning och utveckling*.

I havsresursutredningens betänkande (SOU 1972: 43) Utnyttjande och skydd av havet föreslogs bl. a. att en särskild delegation för havsresurser skulle inrättas.

Vid min anmälan av denna fråga i 1974 års statsverksproposition anförde jag att jag inte var beredd att förorda att en delegation för havsresurser skulle inrättas enligt utredningens förslag (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 94).

I riksdagen väcktes motioner (1974: 842 och 1974: 858) med yrkanden som syftade till att en delegation för havsresurser skulle inrättas enligt det förslag som havsresursutredningen lagt fram.

Näringsutskottet anförde (NU 1974: 32) att den samordning av skilda verksamheter rörande havsfrågor som har påbörjats enligt utskottets mening är värdefull. Utskottet delade motionärernas uppfattning om behovet av ett i fastare former bedrivet samarbete inom området. För en sådan samordning torde enligt utskottet den av havsresursutredningen föreslagna delegationen vara en ändamålsenlig form. Utskottet förutsatte därför att denna fråga skulle komma att att prövas av Kungl. Maj:t och förslag föreläggas nästa års riksdag. Utskottet hemställde att riksdagen som sin mening skulle ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om tillsättande av en delegation för havsresurser.

Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1974: 224).

Kungl. Maj:t uppdrog den 5 april 1974 åt styrelsen för teknisk utveckling (STU) att utreda behovet av och formerna för havstekniska forsknings- och utvecklingsinsatser. Resultatet av detta utredningsuppdrag avses bli redovisat i STU:s anslagsframställning hösten 1975.

Miljöforskningsutredningen avgav i november 1974 betänkandet (Ds Jo 1974: 8) Samordnad miljöforskning. Utredningen föreslår inrättandet av en delegation för samordning av miljövårdsforskningen, bl. a. den forskning som gäller havens naturmiljö.

I detta sammanhang bör nämnas att forskningsrådsutredningen (U 1972: 02) har till uppgift bl. a. att se över forskningsrådsorganisationen inom utbildningsdepartementets område. Översynen omfattar bl. a. dessa forskningsråds befogenheter och ställning i relation till andra forskningsråd samt myndigheter och organ som har att planera, stödja eller bedriva forskning.

Den nuvarande svenska exploateringen av havsresurser är av relativt liten omfattning. Vi tar upp omkring 1 milj. m^3 sand och grus från havsbottnen per år och fisk för ca 200 milj. kr. Härutöver har havet betydelse för t. ex. transporter och fritidsaktiviteter.

1974 års riksdag har uttalat sig för ett i fastare former bedrivet samarbete rörande skilda havsfrågor och förutsatt att förslag härom föreläggs 1975 års riksmöte (NU 1974: 32, rskr 1974: 224). Som redovisades vid min anmälan i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 92—94) av denna fråga har havsresursutredningens betänkande varit föremål för ett omfattande remissförfarande. Remissinstanserna har tillfört diskussionen en rad värdefulla synpunkter, men några entydiga slutsatser som grundas på en klar remissopinion kan knappast dras. Jag anser att det f. n. inte finns förutsättningar att inrätta ett organ med uppgift att samordna alla de aktiviteter som är eller kommer att vara knutna till havet. Mot bakgrund av det av 1974 års riksdag uttryckta önskemålet, miljöforskningsningens betänkande samt forskningsrådsutredningens uppdrag och Kungl. Maj:ts uppdrag till STU har jag prövat möjligheterna att förbättra den organisatoriska ramen för en avgränsningsbar del av det ansvarsområde som havsresursutredningen föreslog för delegationen för havsresurser.

En sådan avgränsningsbar del är den tekniska forskningen och utvecklingen med anknytning till havsområdena och deras naturresurser, inbegripet mineraliska ämnen på och under havsbottnen. Sådan forskning och utveckling bedrivs eller stöds av ett stort antal organ. Jag kan här nämna universiteten och högskolorna, marinen, försvarets forskningsanstalt, sjöfartsverket, statens naturvetenskapliga forskningsråd, SGU och STU. Även inom näringslivet bedrivs havstekniskt utvecklingsarbete av betydelse för möjligheterna att utnyttja havsresurserna. Behovet av samordning och ökat informationsutbyte framstår som stort och jag förordar därför att ett särskilt organ, en delegation för havsteknisk forskning och utveckling, inrättas.

Delegationen bör ha till uppgift att under regeringen samordna forsknings- och utvecklingsarbete på det havstekniska området. Delegationen bör inte ha några verkställande uppgifter. Den skall således inte överta verksamheter, som nu bedrivs av andra statliga myndigheter.

Delegationen bör ha följande huvudsakliga arbetsuppgifter. Till en början bör den skaffa sig en överblick över pågående forsknings- och utvecklingsarbete på det havstekniska området. Resultatet av STU:s pågående utredning torde härvid vara ett värdefullt underlag. Delegationen bör sedan följa utvecklingsarbetet och genom samråd med berörda organ verka för att insatserna så långt möjligt samordnas. Utöver sin funktion som samordningsorgan för det havstekniska utvecklingsarbetet bör delegationen fungera som ett forum för utbyte av information mellan myndigheter och näringsliv, t. ex. i frågor rörande

havsteknisk utbildning och information om havstekniska problem och frågeställningar.

Delegationen bör inte uppträda som konkurrent till existerande forskningsråd. Däremot bör delegationen hos forskningsråd och myndigheter kunna ta initiativ till eller verka för projekt av samordningskaraktär. Delegationen bör också kunna fungera som remissinstans bl. a. för anslagsframställningar från forskningsstödjande organ.

Det ankommer på regeringen att i instruktion för delegationen närmare lägga fast arbetsuppgifterna.

I delegationen avses ingå företrädare för bl. a. myndigheter och forskningsinstitutioner med anknytning till havsteknik och angränsande områden.

Det av havsresursutredningen föreslagna samordningsorganet förutsattes få en viss anknytning till STU. Remissbehandlingen ger inte anledning till en annan bedömning beträffande den nu föreslagna delegationen. En administrativ anknytning till STU förefaller naturlig med hänsyn till de samordnande uppgifter vad gäller teknisk forskning och utveckling som STU har. I detta sammanhang kan erinras om att det vid STU finns inrättade rådgivande nämnder för flera teknikområden som har med utnyttjandet av haven och deras naturresurser att göra, t. ex. nämnder för transportteknik och för naturresursteknik. Det bör alltså ankomma på STU att ställa administrativa resurser till delegationens förfogande. Jag kommer därför i det följande att beräkna medel för delegationens verksamhet under anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling.

Med hänvisning till vad jag nu anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna att en delegation för havsteknisk forskning och utveckling enligt de riktlinjer jag har förordat inrättas den 1 juli 1975.

Verksamheten vid Sveriges geologiska undersökning

Sveriges geologiska undersökning (SGU) är central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör landets geologiska beskaffenhet. SGU har till uppgift att

— utföra allmän geologisk kartering,
— bedriva informations- och dokumentationsverksamhet på det geologiska området,
— på uppdrag uppsöka och undersöka förekomster av tekniskt användbara mineral, bergarter och jordarter samt grundvatten.

SGU:s verksamhet skall enligt instruktionen (1974: 437), med beaktande av den tekniska och vetenskapliga utvecklingens krav, bedrivas

och resultaten redovisas så, att bästa möjliga ledning ges för beslut om utnyttjande av landskapet, särskilt berggrund, jordlager och grundvatten.

SGU utför geologiska utredningar eller undersökningar på uppdrag av myndigheter, kommuner och enskilda. Ersättning för uppdragen utgår enligt taxa som fastställs av SGU efter samråd med riksrevisionsverket. Uppdragsverksamheten skall ge full kostnadstäckning.

SGU leds av en styrelse. Chef för SGU är en generaldirektör. SGU är organiserad på fem byråer, nämligen berggrundsbyrån, kvartär- och hydrogeologiska byrån, geofysiska byrån, geokemiska byrån och administrativa byrån.

Vid SGU fanns den 1 juli 1974 518 anställda. Huvuddelen av personalen är stationerad i Stockholm. Filialer för kartering och hydrogeologi finns i Lund och för kartering i Göteborg, för prospektering — särskilt teknisk verksamhet och geofysik — i Malå samt — av mindre omfattning — i Kiruna. Enligt statsmakternas beslut (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196) skall den till Stockholm förlagda delen av SGU lokaliseras till Uppsala och Luleå. Omlokaliseringen planeras ske under budgetåret 1977/78.

SGU tillhör de myndigheter som deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten vid SGU.

1. Kartering
2. Information och dokumentation
3. Prospektering
4. Speciella undersökningar

SGU:s verksamhet under programmen 1 och 2 finansieras från reservationsanslaget Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation.

Kostnader och intäkter för SGU:s verksamhet under programmen 3 och 4 redovisas under anslaget Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet, som är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp av 1 000 kr. Detta anslag får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongsmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten disponerar SGU en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 2 milj. kr.

Den verksamhet under programmen 3 och 4 som inte kan finansieras genom uppdragsintäkter finansieras från reservationsanslaget Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m.

Investeringar i utrustning finansieras från reservationsanslaget Sveriges geologiska undersökning: Utrustning.

C 1. Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation

1973/74	—	Reservation	[1] 1 334 276
1974/75 Anslag	[2] 14 445 000		
1975/76 Förslag	16 041 000		

[1] Behållningen vid utgången av budgetåret 1973/74 på reservationsanslaget Sveriges geologiska undersökning: Kartarbeten m. m. har tillförts anslaget.
[2] Härutöver har 68 000 kr. anvisats på tilläggsstat I.

Från anslaget bestrids kostnader för programmen 1. Kartering och 2. Information och dokumentation. Utgifter och inkomster för dessa program redovisas under anslaget.

Programmet Kartering omfattar den verksamhet som syftar till att ta fram och i form av kartor i reguljära serier tillhandahålla beslutsunderlag för samhällsplanering rörande utnyttjandet av landskapet, berggrund, jordlager och grundvatten. Programmet är indelat i delprogram för berggrunds-, jordarts-, geofysisk och hydrogeologisk kartering. Kartläggningsarbeten i syfte att framställa beslutsunderlag för avgöranden i prospekteringsfrågor ingår i programmet Prospektering.

Programmet Information och dokumentation omfattar den verksamhet som syftar till att genom insamling, bearbetning, bevarande och spridning av uppgifter om geologiska förhållanden på annat sätt än genom den reguljära karteringen tillgodose allmänna och enskilda behov av geologisk information. Programmet är indelat i delprogram för information, geologisk dokumentation, grundvattendokumentation, geofysisk dokumentation och geokemisk dokumentation.

Av följande sammanställning framgår hur kostnader och intäkter för verksamheten fördelar sig på program och delprogram (i 1 000-tal kr.).

Program/delprogram	1974/75	1975/76 beräknar	
		SGU	Föredraganden
Program 1. Kartering			
Berggrundskartering	3 630	5 531	4 060
Jordartskartering	3 045	5 148	3 399
Geofysisk kartering	837	2 507	960
Hydrogeologisk kartering	1 423	2 000	1 570
	8 935	**15 186**	**9 989**
Avgår i intäkter	40	40	40
	8 895	**15 146**	**9 949**
Program 2. Information och dokumentation			
Information	2 386	3 433	2 295
Geologisk dokumentation	1 590	2 434	1 752
Grundvattendokumentation	1 038	1 611	1 422
Geofysisk dokumentation	561	976	648
Geokemisk dokumentation	—	233	—
	5 575	**8 687**	**6 117**
Avgår i intäkter	25	25	25
	5 550	**8 662**	**6 092**
Medelsbehov	**14 445**	**23 808**	**16 041**

Sveriges geologiska undersökning

I anslagsframställning för budgetåret 1975/76, kompletterad med skrivelser till Kungl. Maj:t den 30 september och 15 oktober 1974 angående verksamheten under budgetåret 1973/74 och planeringen för budgetåret 1974/75, anför SGU i huvudsak följande.

Program 1. Kartering

Geologiska kartor skall tillgodose samhällets behov av geologisk information för samhällsplanering, prospektering efter malmer och andra nyttiga bergarter, jordarter och grundvatten, samt för bedömning av miljövårdsfrågor m. m. Den geologiska karteringen utgör därför i viss mån grunden även för SGU:s övriga verksamhet och är en viktig förbindelselänk mellan SGU och presumtiva uppdragsgivare.

Behovet av geologiska kartor har, bl. a. mot bakgrund av SGU:s kontakter med avnämarna, bedömts som mycket stort och kommer enligt SGU att öka ytterligare. Detta gäller särskilt som tidigare utgivna kartor i stor utsträckning är föråldrade och delvis slutsålda. Endast inom mycket begränsade delar av Sverige är behovet av geologiska kartor väl tillgodosett. Under de senaste åren har dock kartproduktionen ökat något. En uppskattning av den produktionstakt som erfordras för att tillgodose behovet av geologiska kartor inom en rimlig tid gjordes redan av 1964 års geologiutredning. Den innebar att som riktmärke för uppbyggnaden av en karteringsorganisation skulle gälla att en landstäckande kartering av jord- och bergarter borde genomföras på 50 år. Detta innebär en årlig produktion av tio jordarts- och tio berggrundskartblad i skala 1 : 50 000. Enligt det utbyggnadsprogram som låg till grund för SGU:s anslagsframställning för budgetåret 1974/75 skulle en utbyggnad till denna ambitionsnivå kräva totalt nio år. Den förstärkning som begärdes för budgetåret 1974/75 beviljades endast till en del. SGU anser, att utbyggnaden bör genomföras inom den tidigare föreslagna tidsramen och begär därför medel dels enligt den ursprungliga nioåriga utbyggnadsplanen, dels för att täcka den utbyggnad som inte tidigare beviljades för budgetåret 1974/75.

Under senare delen av budgetåret 1974/75 avser SGU att samla företrädare för användarna av geologiska kartor i ett särskilt organ med huvudsaklig uppgift att medverka i planeringen av SGU:s karteringsverksamhet.

En resurstilldelning enligt 0-alternativet innebär för programmet Kartering en omfattning av 9 511 000 kr. Den uppbyggnad av karteringen som förutsätts ske under budgetåret 1974/75 måste då till största delen avvecklas.

Vid redovisningen av de av SGU beräknade kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1975/76 har hänsyn tagits till det fr. o. m. den 1 juli 1975 höjda lönekostnadspålägget.

Berggrundskartering

I serien berggrundskartblad i skalan 1 : 50 000 har under budgetåret 1973/74 ett blad tryckts, medan andra arbeten utförts på 24 blad.

Under budgetåret 1974/75 planeras utgivning av åtta blad. Härutöver bedrivs arbeten av olika slag för 19 blad, av vilka tre påbörjas under budgetåret. För två länskartor över berggrund pågår reproduktionsarbeten och för två länskartor pågår rekognosering.

SGU räknar med att en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1975/76 innebär kostnader på 4 005 000 kr. i 1974 års pris- och löneläge.

Karteringen bör, som nyss nämnts, successivt utökas med sikte på att en årlig utgivningstakt av tio kartblad i skala 1 : 50 000 skall uppnås budgetåret 1982/83. Delprogrammet bör därför utökas till att omfatta 5 531 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Jordartskartering

Under budgetåret 1973/74 har i serien jordartskartblad i skala 1 : 50 000 två blad tryckts, medan andra arbeten bedrivits för 22 blad.

Under budgetåret 1974/75 planeras utgivning av nio blad. Härutöver bedrivs arbeten av olika slag för 20 blad, av vilka sju påbörjas under budgetåret. För en länskarta i skala 1 : 200 000 över jordarter pågår rekognosering.

SGU beräknar kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1975/76 till 3 420 000 kr. i 1974 års pris- och löneläge.

Jordartskarteringen bör successivt utökas med sikte på att en årlig utgivningstakt av tio kartblad i skala 1 : 50 000 skall uppnås budgetåret 1982/83. Delprogrammet bör omfatta 5 148 000 kr. budgetåret 1975/76.

Geofysisk kartering

Ett geofysiskt kartblad har utgivits under budgetåret 1973/74 tillsammans med berggrundskartan över samma område. Andra arbeten har bedrivits på tolv blad. Under budgetåret 1974/75 planeras utgivning av fyra blad. Härutöver bedrivs arbete på elva blad, av vilka fem påbörjas under budgetåret.

Kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym budgetåret 1975/76 beräknas till 982 000 kr. i 1974 års pris- och löneläge.

En utbyggnad av berggrundskarteringen förutsätter också en upprustning av den geofysiska karteringen. För budgetåret 1975/76 beräknar SGU den härav föranledda kostnadsökningen till 1 285 000 kr. För att den information som de flygmagnetiska kartorna innehåller beträffande bergarternas fördelning och struktur m. m. skall kunna utnyttjas i samband med berggrundskartering, fordras en ingående geofysisk tolkning. Kostnaden härför uppgår för tolv kartblad till 240 000 kr. Totalt räknar alltså SGU med att delprogrammet bör omfatta 2 507 000 kr. budgetåret 1975/76.

Hydrogeologisk kartering

Ett hydrogeologiskt kartblad i skala 1 : 50 000 har utgivits under budgetåret 1973/74. Under budgetåret 1974/75 planeras utgivning av fyra blad. Under budgetåret 1973/74 har manuskript till den svenska delen av ett blad i den hydrogeologiska Europakartan lämnats till den internationella redaktionen. Manuskript till ytterligare ett blad utarbetas under budgetåret 1974/75.

SGU beräknar kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym till 1 604 000 kr. i 1974 års pris- och löneläge.

Karteringen bör utökas så att två och ett halvt kartblad i skala 1 : 50 000 kan utges per år. Delprogrammet bör budgetåret 1975/76 ha en omfattning av 2 milj. kr.

Program 2. Information och dokumentation

SGU understryker betydelsen av att data, antingen de kommit fram vid SGU:s egna arbeten eller insamlats utifrån, tillvaratas och görs tillgängliga även för framtida användning. Därför fordras inte bara en intensifiering av själva dokumentationen, utan också en samordning så att olika typer av uppgifter lätt kan sökas och tas fram. I detta sammanhang bör erinras om att SGU årligen samlar in miljontals observationsvärden. För att hålla detta material tillgängligt torde modern teknik, framför allt ADB, kunna utnyttjas i stigande omfattning. Speciellt när det gäller geokemiska data framstår det som nödvändigt att bedriva ett utvecklingsarbete som syftar till ett utnyttjande av denna information för miljö- och ekologifrågor.

Av väsentlig betydelse för SGU:s roll som central förvaltningsmyndighet för ärenden som rör landets geologiska beskaffenhet är också verkets möjligheter att aktivt sprida information till berörda ämbetsverk, institutioner och kommuner samt till näringslivet och en större allmänhet.

En resurstilldelning enligt 0-alternativet innebär för programmet Information och dokumentation en omfattning av 5 785 000 kr. Den uppbyggnad av informations- och dokumentationsverksamheten som förutsätts ske under budgetåret 1974/75 måste då till största delen avvecklas.

Vid redovisningen av de av SGU beräknade kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1975/76 har hänsyn tagits till det fr. o. m. den 1 juli 1975 höjda lönekostnadspålägget.

Information

Inom delprogrammet Information bedrivs under budgetåret 1974/75 inledande arbeten för uppbyggnad av ett geodataarkiv vid SGU. Arbetena bygger på de förslag som kommit fram genom en gemensam utredning av SGU och statskontoret. Vidare utreder SGU hur den framtida

dokumentationsverksamheten bör inriktas och genomföras. En särskild utredning görs dessutom om utveckling av datorbaserade bearbetningsmetoder för användning i SGU:s verksamhet.

SGU beräknar kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1975/76 till 2 474 000 kr. i 1974 års pris- och löneläge. Härvid har hänsyn tagits till att utredningen om dokumentationsverksamhetens inriktning beräknas bli avslutad vid utgången av innevarande budgetår och att kostnader för automatisk databehandling som innevarande budgetår belastar delprogrammet Information i stället bör belasta program 3. Prospektering under budgetåret 1975/76. De senare kostnaderna beräknas till 335 000 kr.

Under budgetåret 1975/76 bör verksamheten utökas och vissa personalförstärkningar göras. Bl. a. bör en tjänst med ansvar för samordning av den utåtriktade informationen inrättas och bibliotekspersonalen utökas. Dessutom bör personalen vid museum och samlingar utökas, bl. a. med en tjänst vars innehavare skall leda denna verksamhet. Bibliotekets maskinella utrustning bör utökas och publikationsverksamhetens omfattning beräknas öka. Personalutbildningen bör utökas. Kostnaderna för den nu nämnda personalförstärkningen m. m. beräknas till 679 000 kr. Vidare kommer personal vid SGU under budgetåret 1975/76 att medverka i ett flertal utredningar som utförs av andra myndigheter. Kostnaderna för deras arbete i dessa utredningar beräknas av SGU till 103 000 kr. Arbetet med uppbyggnaden av ett geodataarkiv planeras fortsätta under budgetåret 1975/76. En dator och/eller en terminalutrustning bör installeras och befintligt arkivmaterial överföras till ADB-dokument. Kostnaderna för arbetet med geodataarkivet beräknas uppgå till 426 000 kr., jämfört med 250 000 kr. innevarande budgetår.

SGU beräknar de totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet under budgetåret 1975/76 till 3 433 000 kr.

Geologisk dokumentation

Inom delprogrammet Geologisk dokumentation påbörjas under budgetåret 1974/75 en aktiv dokumentationsverksamhet med uppspårande, insamling och tillvaratagande av data från bergarbeten och schaktningar m. m.

En oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1975/76 beräknas av SGU innebära totala kostnader på 1 768 000 kr. i 1974 års pris- och löneläge.

Innevarande budgetår uppgår kostnaderna för aktiv dokumentationsverksamhet i form av insamling och bearbetning av sådana data som blir tillgängliga i samband med anläggningsarbeten i jord och berg till 250 000 kr. Under budgetåret 1975/76 bör verksamheten byggas ut med ytterligare 256 000 kr. Borrkärnor från Oljeprospektering AB:s borr-

ningar efter olja och naturgas har överförts till SGU:s samlingar. Arbetet med att bearbeta materialet geologiskt beräknas pågå i tio år. Kostnaderna härför under budgetåret 1975/76 beräknas uppgå till 410 000 kr.

SGU beräknar de totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet under budgetåret 1975/76 till 2 434 000 kr.

Grundvattendokumentation

Verksamheten inom delprogrammet Grundvattendokumentation fortsätter under budgetåret 1974/75 efter i huvudsak samma linjer som tidigare.

En oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1975/76 innebär enligt SGU kostnader på 1 162 000 kr. i 1974 års pris- och löneläge.

Under budgetåret 1975/76 bör grundvattenobservationsnätet utökas, bl. a. med observationsstationer i Stockholm och Göteborg. Kostnaderna för utökningen beräknas till 222 000 kr. Ett införande av lagstadgad uppgiftsskyldighet till SGU för brunnsborrningsföretag nödvändiggör en ökning av brunns- och borrarkivets resurser. Kostnaderna härför beräknas till 227 000 kr.

De totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet beräknas till 1 611 000 kr.

Geofysisk dokumentation

Verksamheten inom delprogrammet Geofysisk dokumentation fortsätter under innevarande budgetår efter i stort sett samma linjer som tidigare.

SGU beräknar kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1975/76 till 685 000 kr. i 1974 års pris- och löneläge.

Under budgetåret 1975/76 bör en kontinuerlig paleomagnetisk verksamhet inledas vid SGU. Kostnaderna härför beräknas till 138 000 kr. Vidare bör särskilda resurser sättas av för sammanställning och tolkning av regionala geofysiska mätningar — såväl sådana som utförts av SGU som mätningar som gjorts av andra organ. Kostnaderna för dessa arbeten beräknas till 153 000 kr.

SGU räknar med att de totala kostnaderna för verksamheten inom delprogrammet under år 1975/76 bör uppgå till 976 000 kr.

Geokemisk dokumentation

Inom delprogrammet Geokemisk dokumentation bedrivs ingen verksamhet budgetåret 1974/75.

SGU föreslår att en pilotstudie med syfte att anpassa de geokemiska metoder som används i bl. a. prospekteringen för användning i miljövårdssyfte skall genomföras budgetåret 1975/76. SGU beräknar kostnaderna för pilotstudien till 233 000 kr.

Remissyttrande

Statens naturvårdsverk har yttrat sig över SGU:s anslagsframställning vad avser verksamheten under dessa båda program. Verket anser att det i första hand är angeläget att SGU kan fortsätta med den geologiska kartläggningen av landet. I detta arbete bör de delar av landet som saknar sådana kartor eller endast har gamla kartor i liten skala prioriteras. Verket anser det vidare angeläget att SGU kan genomföra den planerade geokemiska dokumentationsverksamheten. Naturvårdsverket tillstyrker att SGU erhåller medel för att fullfölja arbetet med att utforma ett geodataarkiv. Med hänsyn till den betydelse ett sådant arkiv kan få för naturvårdsarbetet förutsätter verket att detta ändamål särskilt kommer att uppmärksammas av SGU vid utformningen av arkivet.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 16 041 000 kr. Jag har härvid förutom för kostnadsökningar till följd av löne- och prisförändringar beräknat medel för viss ökning av verksamheten under programmet Information och dokumentation. Således har jag under delprogrammet Information beräknat medel för en tjänst som föreståndare för SGU:s samlingar och museum. Vidare har jag under delprogrammet Grundvattendokumentation beräknat vissa medel för grundvattenobservationsnätet och för ökade resurser vid brunns- och borrarkivet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Geologisk kartering samt information och dokumentation* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 16 041 000 kr.

C 2. Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet

1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Under anslaget redovisas utgifter och inkomster för programmen 3. Prospektering och 4. Speciella undersökningar.

Programmet Prospektering omfattar den verksamhet som syftar till att finna exploateringsbara tillgångar av mineral, bergarter, jordarter och grundvatten. Programmet är indelat i delprogram för uran, järn, övriga metaller, industriella mineral och nyttosten, sand, grus och övriga jordarter, grundvatten samt regionala inventeringar. Enligt statsmakternas ställningstagande (prop. 1973: 41 s. 160, NU 1973: 54, rskr 1973: 225) skall SGU:s prospektering i framtiden bedrivas i form av uppdragsverksamhet.

Programmet Speciella undersökningar omfattar den verksamhet som syftar till att tillgodose allmänna och enskilda behov av sådana undersökningar inom SGU:s kompetensområde som inte kan hänföras till prospektering eller kartering. Programmet är indelat i delprogram för anläggningsgeologiska undersökningar, naturvårdsundersökningar, mätnings- och analysverksamhet samt övrig verksamhet.

Av följande sammanställning framgår hur kostnaderna för verksamheten fördelat sig på program och delprogram (i 1 000-tal kr.).

Program/delprogram	1974/75	1975/76 beräknar	
		SGU	Föredraganden
Kostnader			
Program 3. Prospektering			
Uran	9 943	14 150	12 081
Järn	1 016	1 176	1 110
Övriga metaller	16 179	21 279	19 248
Industriella mineral och nyttosten	31	556	50
Sand, grus och övriga jordarter	801	977	901
Grundvatten	85	100	100
Regionala inventeringar	—	3 500	3 500
	28 055	**41 738**	**36 990**
Program 4. Speciella undersökningar			
Anläggningsgeologiska undersökningar	185	200	200
Naturvårdsundersökningar	213	230	230
Mätnings- och analysverksamhet	265	240	240
Övrig verksamhet	100	—	—
	763	**670**	**670**
Summa program 3 och 4	**28 818**	**42 408**	**37 660**
Intäkter			
Medel som tas i anspråk från anslaget prospektering m.m.	28 029	15 609	12 957
Övriga intäkter inom programmen Prospektering och Speciella undersökningar	789	26 799	24 703
	28 818	**42 408**	**37 660**

Sveriges geologiska undersökning

I sin anslagsframställning för budgetåret 1975/76, kompletterad med skrivelser till Kungl. Maj:t den 30 september och den 15 oktober 1974 angående verksamheten under budgetåret 1973/74 och planeringen för budgetåret 1974/75 inom programmen Prospektering och Speciella undersökningar, anför SGU i huvudsak följande.

Program 3. Prospektering

Enligt statsmakternas beslut (prop. 1973: 41 s. 160, NU 1973: 54, rskr 1973: 225) skall SGU:s prospektering successivt övergå till att bedrivas på uppdragsbasis. Efter kontakter mellan SGU och nämnden för statens gruvegendom har nämnden förklarat sig villig att överta finansieringen av delprogrammen Järn och Övriga metaller fr. o. m. budgetåret 1975/76. Intäkter av uppdrag från övriga intressenter beräknas under budgetåret 1975/76 komma att uppgå till ca 3,5 milj. kr.

En resurstilldelning enligt 0-alternativet för de delprogram som finansieras genom medel över statsbudgeten direkt till SGU, innebär att alla aktiviteter som ingår i uranprospekteringen måste skäras ned. Detta drabbar bl. a. de ökade satsningar som förutsätts ske i Arjeplogs- och Arvidsjaursområdet under budgetåret 1974/75.

Vid redovisningen av de av SGU beräknade kostnaderna för en oförändrad verksamhetsvolym under budgetåret 1975/76 har hänsyn tagits till den höjning av lönekostnadspålägget som sker den 1 juli 1975.

U r a n

I samband med prospekteringen efter uran har under budgetåret 1973/74 radiometriska flygmätningar utförts i Norrbottens och Västerbottens län, i Mellansverige, Skåne och Värmland samt från snöskoter i Härjedalen. Geokemisk provtagning har utförts i Härjedalen och blockletning i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Kartläggningsarbeten har pågått i Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner. Borrningsarbetena har koncentrerats till Arjeplogs kommun. Under budgetåret 1974/75 fortsätter flygmätningar och radiometriska mätningar från bil i huvudsakligen samma områden som föregående budgetår. Mätningar från snöskoter utförs i Jämtlands län. Borrningarna koncentreras till de kända uppslagen i Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner.

SGU räknar med att en oförändrad verksamhetsvolym budgetåret 1975/76 innebär kostnader på 11 967 000 kr. i 1974 års pris- och löneläge.

SGU föreslår att borrningsarbetena i Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner påskyndas. Ytterligare två borrmaskiner bör sättas in. Kostnaden härför beräknas till 1 123 000 kr. Vidare bör de radiometriska flygmätningarna utökas. Hittills har endast 19 % av landets yta täckts med sådana mätningar. En medelsförstärkning med 810 000 kr. möjliggör mätningar i vissa från prospekteringssynpunkt intressanta områden i främst Gävleborgs och Jämtlands län. Radiometriska mätdata från tidigare flygmätningar bör bearbetas med bläckstråleskrivare. Kostnaden för bearbetning av tio kartblad beräknas till 250 000 kr. Delprogrammet bör totalt omfatta 14 150 000 kr. budgetåret 1975/76.

Järn

Järnmalmsprospekteringen har under budgetåret 1973/74 inriktats på avslutande arbeten i samband med järnmalmsinventeringen i Norrbottens län. Avrapporteringen av inventeringens resultat fortsätter under budgetåret 1974/75.

Verksamheten inom delprogrammet bör i fortsättningen finansieras genom uppdrag från nämnden för statens gruvegendom. Medelsbehovet under anslaget till prospektering m. m. minskar därför med 1 016 000 kr. För budgetåret 1975/76 har SGU räknat med uppdrag från nämnden till ett belopp av 1 176 000 kr.

Övriga metaller

Prospekteringen efter övriga metaller har under budgetåret 1973/74 delvis inriktats på en genomgång av de uppslag som kommit fram i samband med järnmalmsinventeringen i Norrbottens län. Borrningar har utförts på sex olika koppar- och zinkuppslag i Norrbottens och Västerbottens län. Avslutande borrningar har utförts i Stekenjokks statsgruvefält. Vidare har borrningsarbeten bedrivits i anslutning till de existerande gruvorna i Adakfältet i syfte att erhålla tillskott till den krympande malmbasen. I Arjeplogs kommun har borrningsarbeten pågått på tre molybdenuppslag och i Skellefteå kommun har borrningar skett på två nickeluppslag. Under budgetåret 1974/75 fortsätter arbetena med i huvudsak samma inriktning som föregående budgetår.

Verksamheten inom delprogrammet bör fr. o. m. budgetåret 1975/76 finansieras genom uppdrag från nämnden för statens gruvegendom. Medelsbehovet under SGU:s prospekteringsanslag minskar därför med 16 179 000 kr. För budgetåret 1975/76 har SGU räknat med uppdrag från nämnden till ett belopp av 21 279 000 kr.

Industriella mineral och nyttosten

Prospekteringen efter industriella mineral och nyttosten har under budgetåret 1973/74 bedrivits i form av uppdragsverksamhet. Denna beräknas komma att ha i stort sett oförändrad omfattning under budgetåret 1974/75.

För budgetåret 1975/76 beräknar SGU uppdragsverksamhetens omfattning till 50 000 kr. SGU föreslår härutöver att en basaktivitet vad gäller prospektering efter industrimineral inleds under nästa budgetår. Denna basaktivitet, som huvudsakligen bör inriktas på utvärdering av tidigare påträffade uppslag, bör finansieras genom medel över statsbudgeten. Kostnaden beräknas till 506 000 kr. SGU beräknar den totala omfattningen av delprogrammet budgetåret 1975/76 till 556 000 kr.

Sand, grus och övriga jordarter

Prospekteringen efter sand, grus och övriga jordarter har under budgetåret 1973/74 omfattat såväl uppdragsverksamhet som anslagsfinansierade sand- och grusundersökningar i Öresund. Dessa undersökningar fortsätter under budgetåret 1974/75.

För budgetåret 1975/76 beräknar SGU omfattningen av uppdragsverksamheten till 25 000 kr. Vad gäller den anslagsfinansierade delen av verksamheten räknar SGU med att en oförändrad verksamhetsvolym budgetåret 1975/76 innebär kostnader på 902 000 kr. i 1974 års pris- och löneläge. Budgetåret 1975/76 bör planering och fältarbeten inledas för en inventering av sand- och grusförekomster i Kattegatt. Kostnaderna härför beräknas till 50 000 kr. Totalt räknar SGU med att delprogrammet budgetåret 1975/76 bör omfatta 977 000 kr.

Grundvatten

Prospekteringen efter grundvatten har under budgetåret 1973/74 bedrivits i form av uppdragsverksamhet. Denna beräknas ha i stort sett oförändrad omfattning under budgetåret 1974/75. För budgetåret 1975/76 beräknar SGU uppdragsverksamhetens omfattning till 100 000 kr.

Regionala inventeringar

Delprogrammet omfattar uteslutande uppdragsverksamhet. Budgetåret 1975/76 räknar SGU med att uppdrag i första hand från gruvindustrin kommer att svara för 3,5 milj. kr.

Program 4. Speciella undersökningar

Verksamheten under programmet har under budgetåret 1973/74 omfattat uteslutande uppdragsverksamhet. Möjligheterna att öka uppdragsverksamheten utreds f. n. av SGU. Utredningen beräknas bli avslutad vid utgången av innevarande budgetår.

För budgetåret 1975/76 räknar SGU med en sammanlagd uppdragsvolym inom de tre delprogrammen på 670 000 kr.

Remissyttranden

Överstyrelsen för ekonomiskt försvar anser beträffande uranprospekteringen, att en vidgad prospekteringsverksamhet är väl motiverad och angelägen. Överstyrelsen har heller ingen erinran mot den föreslagna inriktningen av prospekteringen. Överstyrelsen instämmer vidare i vad SGU anfört rörande vikten av en inventering av industriella mineral och tillstyrker de för detta ändamål begärda anslagen.

Svensk kärnbränsleförsörjning AB delar SGU:s uppfattning att tekniska skäl talar för en ökning av lokala borrningsinsatser på uranupp-

slag. Bolaget tillstyrker de av SGU begärda anslagshöjningarna för borrning och utvärdering och förutsätter samtidigt att ansträngningarna fortsätter att nå industriellt engagemang och risktagande i objekt som nått en viss grad av utvärdering. Bolaget anför vidare att såväl regional prospektering som mer lokalt betonad utvärdering är en vetenskapligteknisk verksamhet, som arbetar med lång tidsaspekt. Resultaten ger sig till känna först efter lång tid. Dessa tidsförhållanden, den internationella bilden, värdet av kunskap om tillgångar av en bränsleråvara med både försörjnings- och eventuellt bytesvärde medför enligt bolagets uppfattning, att utredande av potentiella svenska urantillgångar är angeläget. Program med detta syfte bör enligt bolaget inte bindas samman med ställningstagandet till den fortsatta kärnkraftsutbyggnaden.

Föredraganden

I överensstämmelse med statsmakternas tidigare ställningstagande (prop. 1973: 41 s. 160, NU 1973: 54, rskr 1973: 225) och med vad jag har anfört i prop. 1974: 60 (s. 29) bör nämnden för statens gruvegendom överta det finansiella ansvaret för verksamheten inom delprogrammen Järn och Övriga metaller fr. o. m. budgetåret 1975/76. Jag kommer att beräkna medel härför under anslaget Statens gruvegendom.

Min beräkning av kostnaderna för resp. program och delprogram, av medelsbehovet under SGU:s prospekteringsanslag och av övrig finansiering framgår av sammanställningen. Behovet av medel för de delar av programmet Prospektering som nästa budgetår bör finansieras från anslag som ställs direkt till SGU:s förfogande, beräknar jag till 12 957 000 kr. Beträffande uranprospektering har jag därvid räknat med en intensifiering av borrningarna i Arjeplogs och Arvidsjaurs kommuner. Jag har dessutom räknat medel för bearbetning av radiometriska mätdata med bläckstråleskrivare.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

C 3. Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m.

1974/75	Anslag	28 029 000[1]
1975/76	Förslag	12 957 000

[1] Härutöver har 2 323 000 kr. anvisats på tilläggsstat I.

Anslaget är avsett att täcka kostnader för programmen Prospektering och Speciella undersökningar som inte kan finansieras genom uppdragsintäkter.

Sveriges geologiska undersökning

Som framgått av redogörelsen under anslaget till uppdragsverksamhet föreslår SGU för budgetåret 1975/76 ett anslag av 15 609 000 kr., inkl. kostnader för höjt lönekostnadspålägg. SGU har härvid räknat med att av de medel som innevarande budgetår anvisats till SGU under detta anslag 17 195 000 kr. avseende prospektering inom delprogrammen Järn och Övriga metaller förs över till anslaget Statens gruvegendom.

Föredraganden

Med hänvisning till vad jag nyss anfört under SGU:s anslag till uppdragsverksamhet bör anslaget för nästa budgetår föras upp med 12 957 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 12 957 000 kr.

C 4. Sveriges geologiska undersökning: Utrustning

1973/74	Utgift	718 862	Reservation	141 012
1974/75	Anslag	2 420 000		
1975/76	Förslag	3 906 000		

Anslaget är avsett att finansiera SGU:s investeringar i mer kostnadskrävande utrustning. Ränta och avskrivning på utrustningskapitalet belastar de program inom vilka utrustningen används. Utrustning som anskaffas med anlitande av utrustningsanslaget tillförs SGU:s utrustningskapital. Medel motsvarande avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

SGU:s utrustningskapital (1 000-tal kr.)

Objektgrupp	Oavskrivet värde 1974-07-01	Oavskrivet värde 1975-07-01 Beräknar SGU	Anskaffning 1975/76	
			SGU	Föredraganden
Borrningsutrustning	2 037	2 478	2 325	2 021
Förlaggningar	328	532	180	153
Fordon	1 303	1 629	593	595
Geofysisk fältutrustning	1 340	1 197	994	607
Geofysisk laboratorieutrustning	224	326	139	—
Kemisk laboratorieutrustning	977	882	745	500
Verkstadsutrustning	285	339	370	30
Övrig utrustning	291	417	275	—
Totalt	**6 785**	**7 800**	**5 621**	**3 906**

Sveriges geologiska undersökning

Anslaget bör för budgetåret 1975/76 höjas till 5 621 000 kr. Av beloppet avser 3 925 000 kr. ersättning av äldre, försliten utrustning och 647 000 kr. hänför sig till sådan anskaffning som bör göras i syfte att höja driftsäkerheten samt underlätta en ökad uppdragsverksamhet. För att den föreslagna utökningen av uranprospekteringen skall kunna genomföras fordras inköp av borrmaskiner, fordon m. m. för sammanlagt 774 000 kr. Utökningen av bl. a. berggrundskarteringen förutsätter att utrustning för sammanlagt 275 000 kr. inköps.

Föredraganden

För anskaffning av utrustning beräknar jag 3 906 000 kr. Jag har härvid beräknat 3 066 000 kr. för ersättning av äldre, försliten utrustning (borrningsutrustning 1 717 000 kr., förläggningar 126 000 kr., fordon 483 000 kr., geofysisk fältutrustning 240 000 kr. och kemisk laboratorieutrustning 500 000 kr.). För nyanskaffning har jag beräknat 840 000 kr., varav 443 000 kr. avser sådan utrustning som bör anskaffas i samband med utökningen av uranprospekteringen (borrningsutrustning 304 000 kr., förläggningar 27 000 kr. och fordon 112 000 kr.). Av nyanskaffningen i övrigt avser 367 000 kr. geofysisk fältutrustning och 30 000 kr. verkstadsutrustning.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Sveriges geologiska undersökning: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 3 906 000 kr.

C 5. Bergsstaten

1973/74	Utgift	1 046 330
1974/75	Anslag	846 000
1975/76	Förslag	885 000

Bergsstaten är den lokala statliga organisationen för ärenden rörande bergshantering och därmed sammanhängande frågor. I dess uppgifter ingår att handlägga ärenden om förvärv och försvar av gruvrättigheter, att anvisa områden i dagen för gruvarbete och att utöva teknisk inspektion av gruvfyndigheter. Kungl. Maj:t har utfärdat instruktion för bergsstaten (1974: 346).

Bergsstaten, för vilken statens industriverk är chefsmyndighet, är organiserad på ett nordligt och ett sydligt distrikt med expedition i Luleå resp. Falun. Södra distriktet har dessutom ett lokalkontor i Helsingborg.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens industriverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	5	+ 1	− 1
Övrig personal	3	+ 1	+ 1
	8	+ **2**	of.
Anslag			
Lönekostnader	626 000	+219 000	+ 20 000
Sjukvård	1 000	of.	of.
Reseersättningar	56 000	+ 23 000	− 2 000
därav utrikes resor	(—)	(+ 5 000)	(—)
Lokalkostnader	61 000	− 1 000	− 1 000
Expenser	52 000	+ 35 000	+ 22 000
därav engångsutgifter	(6 000)	(+ 20 000)	(+ 17 000)
Kungörelsekostnader	50 000	of.	of.
	846 000	**+276 000**	**+ 39 000**

Statens industriverk

1. Pris- och löneomräkning m. m. 94 000 kr., varav 22 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. Nedläggning av lokalkontoret i Helsingborg medför ett minskat anslagsbehov med 172 000 kr.

3. Den beräknade ökningen av tillsynsverksamheten som följd av den nya gruvlagen (1974: 342) och befintliga ärendebalanser medför behov av ytterligare en gruvingenjörstjänst i vartdera distriktet (+ 200 000 kr.)

4. För att möjliggöra överföring av viss gruvkartevcrksamhet från industriverket till bergsstaten och för att minska befintliga ärendebalanser föreslås en assistenttjänst bli inrättad i vartdera distriktet (+ 103 000 kr.) För anskaffning av kartskåp i samband härmed erfordras en engångsanvisning av 20 000 kr.

5. De begärda nya tjänsterna föranleder ökning av rese- och telefonkostnader m. m. (+20 000 kr. resp. +3 000 kr.) och behov av engångsanvisning av 6 000 kr. för möbelkomplettering. Vidare bör anslagsposten till reseersättningar räknas upp med 5 000 kr. för utrikes resor och anslagsposten till expenser med 3 000 kr. för personalutbildning.

Föredraganden

Med stöd av bestämmelserna i gruvlagen (1974: 342), lagen (1974: 890) om vissa mineralfyndigheter samt motsvarande äldre lagstiftning tas genom bergsstatens försorg ut vissa avgifter på det gruvrättsliga området. Statsverkets inkomster härav, vilka hittills har redovisats på driftbudgetens inkomstsida under titeln Övriga diverse inkomster, uppgick budgetåret 1973/74 till 374 377 kr. och beräknas budgetåret 1975/76

öka till ca 2 milj. kr. som följd av den nya lagstiftningen på det gruvrättsliga området. Med anledning av den väntade ökningen av dessa inkomster förs en ny inkomsttitel, benämnd Inkomster vid bergsstaten m. m. upp i statsbudgeten för 1975/76. Under denna inkomsttitel skall redovisas dels avgifter som uppbärs vid bergsstaten enligt bestämmelserna i gruv- och minerallagstiftningen, dels de av statens industriverk uppburna avgifterna för tillstånd till sand-, grus- eller stentäkt på kontinentalsockeln, vilka f. n. redovisas under inkomsttiteln Inkomster av statens gruvegendom. Inkomsterna under den nya inkomsttiteln beräknas för nästa budgetår till totalt 3 milj. kr. I detta sammanhang bör även nämnas, att Kungl. Maj:t den 6 september 1974 har uppdragit åt riksrevisionsverket att utreda frågan om avgifter på det gruvrättsliga området.

Vidare uttas genom bergsstatens försorg vissa avgifter enligt expeditionskungörelsen (1964: 618, ändrad senast 1974: 900). Dessa avgifter, som redovisas under inkomsttiteln Expeditionsavgifter, berörs inte av den nu aktuella omläggningen av redovisningen. Avgifterna uppgick budgetåret 1973/74 till ca 150 000 kr. och beräknas 1975/76 uppgå till ca 75 000 kr.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till bergsstaten för budgetåret 1975/76 till 885 000 kr. Jag har härvid utgått från att lokalkontoret i Helsingborg läggs ned vid utgången av innevarande budgetår (2). Vidare har jag beräknat medel för att möjliggöra överföring av viss gruvkarteverksamhet till bergsstaten och för personalutbildning (4, 5).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bergsstaten* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 885 000 kr.

C 6. Statens gruvegendom

1973/74	Utgift	27 014 580
1974/75	Anslag	24 100 000
1975/76	Förslag	47 808 000

Staten gruvegendom förvaltas sedan den 1 juli 1973 av nämnden för statens gruvegendom (NSG). NSG, som har att besluta i frågor om upplåtelse av sådan egendom, skall enligt instruktionen (1973: 567, ändrad 1974: 345) svara för att gruvegendomen tas till vara på bästa sätt och, där så är lämpligt, utökas. NSG skall särskilt följa utvecklingen inom sitt verksamhetsområde och ta initiativ till åtgärder för att förbättra det ekonomiska utbytet av gruvegendomen.

NSG består av fem ledamöter. Statens industriverk svarar för kanslifunktionerna åt nämnden.

Anslaget avses innevarande budgetår täcka NSG:s utgifter för dels

drift, anläggningar, skatter, vissa utredningar och ersättning till Boliden AB i samband med gruvdriften i Adakfältet, dels skatter på inkomster från utarrendering av vissa staten tillhöriga gruvrätter och vissa utredningskostnader i samband med förvaltningen av statens gruvegendom.

Beträffande verksamheten i Adak och förvaltningen av statens övriga gruvrätter hänvisas till den redogörelse som lämnats i prop. 1971: 1 (bil. 15 s. 69—72).

För att bestrida utgifterna för gruvdriften i Adakfältet jämte vissa i tidigare avtal inbegripna gruvfält har totalt intill utgången av budgetåret 1973/74 ca 141 milj. kr. ställts till de gruvförvaltande myndigheternas förfogande. Statsverkets inkomster av gruvdriften under samma tid har uppgått till ca 244 milj. kr. Härtill kommer inkomster av överlåtna fastigheter och försåld utrustning. Från beloppet avgår kommunala skatter.

Sedan brytningen av malm påbörjades i Adak i början av *1940*-talet har inemot 5,7 milj. ton malm brutits med ett kopparinnehåll av ca 112 000 ton. Den teknisk-ekonomiska malmbasen i Adakfältet uppskattades av NSG till ca 750 000 ton malm vid ingången av år 1974. Viss prospektering inom fältet har utförts under budgetåret 1973/74, dock utan positivt resultat. Mot bakgrund av känd malmsituation och världsmarknadspriset på koppar bedömer NSG att förutsättningar föreligger för en fortsatt gruvdrift t. o. m. år 1978.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nämnden för statens gruvegendom	Föredraganden
Anslag			
A. Adakentreprenaden			
1. Driftkostnader	14 180 000	+ 1 620 000	
2. Anläggningskostnader	750 000	+ 250 000	
3. Ersättning till Boliden AB	1 870 000	+ 230 000	
4. Mervärdeskatt	3 350 000	+ 200 000	
5. Kommunala skatter	800 000	— 200 000	
6. Förvaltnings- och utredningskostnader	25 000	of.	
	20 975 000	**+ 2 100 000**	**+ 2 100 000**
B. Prospektering			
7. Prospektering inom norra Norrbotten		+ 4 564 000	
8. Prospektering inom södra Norrbotten		+ 5 104 000	
9. Prospektering inom fjällkedjan		+ 2 728 000	
10. Prospektering inom Västerbotten		+ 3 824 000	
11. Nickelprospektering		+ 4 194 000	

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Nämnden för statens gruvegendom	Föredraganden
12. Prospektering i Mellansverige		+ 500 000	
13. Järnprospektering		+ 1 162 000	
	(17 195 000)[1]	+22 455 000[2]	+20 358 000
C. Övrig verksamhet			
14. Undersökningar	150 000	of.	
15. Mervärdeskatt	150 000	+ 500 000	
16. Kommunala skatter	2 700 000	+ 700 000	
17. Förvaltnings- och utredningskostnader	125 000	+ 75 000	
18. Representation	—	+ 3 000	
	3 125 000	+ 1 278 000	+ 1 250 000
Totalt	24 100 000	+25 833 000	+23 708 000

[1] Medel som budgetåret 1974/75 anvisas över anslaget C 3. Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m.

[2] I detta belopp ingår kostnader för höjt lönekostnadspålägg, vilka beräknats till sammanlagt 379 000 kr. Dessa kostnader har inte kunnat fördelas på delposterna.

Nämnden för statens gruvegendom

Inkomster av statens gruvegendom, som redovisas på driftbudgetens inkomstsida under Uppbörd i statens verksamhet, beräknas till 40 milj. kr., varav ca 24 milj. kr. från Adakfältet och ca 16 milj. kr. från gruvarrenden. För innevarande budgetår beräknas motsvarande inkomster till 23 resp. 10 milj. kr. Ökningen beror delvis på ökade metallpriser, vilka emellertid fluktuerar starkt. Inkomstberäkningen för Adakentreprenaden budgetåret 1975/76 har baserats på ett kopparpris av £ 800 per ton, medan motsvarande beräkning för 1974/75 utgår från ett kopparpris av £ 600 per ton. Härvid bör också observeras att gällande försäljningsavtal med Boliden AB utlöper vid utgången av år 1975, varför ett nytt avtal måste slutas.

Bland de avtal NSG ingått under budgetåret 1973/74 märks ett optionsavtal med Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB) angående utredning beträffande järnmalmsfyndigheter och företräde till arrende av sex områden inom Norrbottens län. Detta avtal innefattar bl. a. den s. k. Kaunisvaaramalmen. LKAB beräknar att under år 1975 till NSG redovisa resultaten av pågående undersökningar av denna fyndighet.

A. Adakentreprenaden

1. Ökningen beror på höjda löner och materialpriser samt på att det är fråga om restbrytning i ett antal spridda malmpartier.

2. Höjda anskaffningskostnader för maskiner och inventarier samt ökade investeringar i miljöskyddande åtgärder, bl. a. fläktanordningar.

3. Kontraktsenlig ersättning till Boliden AB utgår med 12,5 % på summan av driftkostnader och anläggningskostnader och har beräknats till 2,1 milj. kr.

4. Mervärdeskatt på beräknad ökad inkomst för entreprenaden från 23 till 24 milj. kr.

5. Beräkning på grundval av beräknat resultat för entreprenaden.

6. Utgifter för analyser och konsulter för löpande verksamhet inkl. externrevisor.

B. Prospektering

En utökning av statens gruvegendom förutsätter prospektering. Det är härvid naturligt att utnyttja Sveriges geologiska undersökning (SGU), vars prospekteringsinsatser successivt skall överföras på uppdragsbasis (jfr prop. 1974: 60 s. 29, NU 1974: 23, rskr 1974: 152). NSG har vid medelsberäkningen för budgetåret 1975/76 utgått från att ett övertagande av ansvaret för den statliga prospekteringen efter järn och andra metaller i en omfattning, som i stort svarar mot omfattningen av SGU:s nuvarande program på berörda områden, bäst svarar mot de samlade aktuella intentionerna för NSG:s och SGU:s verksamhet. Prospekteringsinsatserna avses i större utsträckning än tidigare bli koncentrerade och inriktas på slutvärdering av fyndigheter från kommersiell synpunkt utan att den långsiktiga prospekteringsverksamheten eftersätts.

Totalt erfordras enligt NSG 22 455 000 kr., varav 367 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg för befintlig organisation. I beloppet ingår 500 000 kr. avsedda att bestrida av den nya gruvlagen (1974: 342) och gruvkungörelsen (1974: 344) föranledda ökade kostnader för nyinmutningar och förlängningar av redan befintliga inmutningar.

7. I jämförelse med SGU:s verksamhet 1974/75 innebär förslaget en något vidgad verksamhet och en koncentration till vissa särskilt intressanta objekt.

8. Inom vissa angivna områden i södra Norrbotten planeras en intensifierad verksamhet med syfte att relativt snabbt erhålla kännedom om den ekonomiska potentialen hos vissa förekomster av bl. a. kopparmalm.

9. Verksamheten är av något mindre omfattning än den som SGU f. n. bedriver.

10. Verksamheten innebär en ökning i förhållande till SGU:s verksamhet 1974/75.

11. Den av NSG planerade nickelprospekteringen innebär en minskning med 12 % i jämförelse med SGU:s planerade insats 1974/75. Minskningen hänför sig till en lägre aktivitet i sökandet efter uppslag, medan undersökningar av kända uppslag avses bli bedrivna i oförändrad omfattning.

12. Prospektering i Mellansverige av någon större omfattning har inte bedrivits av SGU under de senaste åren. Som följd av nya malmletningsmetoder, som utvecklats vid SGU, bedöms möjligheterna att finna dolda malmer ha ökat.

13. Verksamheten avser främst sammanställning av det material SGU erhållit genom järnmalmsinventeringen i Norrbotten under 1960- och 1970-talen.

C. Övrig verksamhet

14. Utgifter för kompletterande mindre borrningar, malmberäkningar, anrikningsförsök m. m. på statliga utmål.

15. Mervärdeskatt på gruvarrenden. Ökning beror på att äldre skattefria arrendekontrakt upphört att gälla och att nya skattepliktiga kontrakt kommit till.

16. Beräkning på grundval av förväntade ökade arrendeinkomster från 10 till 16 milj. kr.

17. Medlen avser huvudsakligen försvarsavgifter och ersättning till NSG:s ledamöter och extern expertis. Särskilt märks behovet av experter för att belysa det ekonomiska utfallet av upplåtelseavtal och för att utarbeta rutiner för avrapportering och bedömning av NSG:s uppdragsverksamhet på prospekteringsområdet.

18. Representationskostnader i samband med förhandlingar och överläggningar med företrädare för gruvföretag.

Föredraganden

I överensstämmelse med statsmakternas tidigare ställningstagande att SGU:s prospekteringsverksamhet successivt skall överföras till uppdragsverksamhet (prop. 1973: 41 s. 160, NU 1973: 54, rskr 1973: 225; jfr prop. 1974: 60 s. 29) förordar jag — i enlighet med NSG:s förslag — att utgifterna för statens malmprospektering, med undantag för prospektering efter uran, fr. o. m. budgetåret 1975/76 bestrids från detta anslag. Jag anser det härvid, i likhet med NSG, angeläget att prospekteringsinsatserna i större utsträckning än tidigare blir koncentrerade och att de inriktas på slutvärdering av fyndigheter från kommersiell synpunkt utan att den långsiktiga prospekteringsverksamheten eftersätts.

Anslaget bör, som framgår av sammanställningen, för nästa budgetår föras upp med 47 808 000 kr. Jag har därvid beräknat 20 358 000 kr. för sådan malmprospektering som inte avser prospektering efter uran (7—13), för vilken medel innevarande budgetår anvisats under anslaget Sveriges geologiska undersökning: Prospektering m. m. Vid min medelsberäkning har jag beaktat bl. a. angelägenheten av prospekteringsinsatser i Mellansverige (12). Utgifterna för Adakentreprenaden (1—6) och för NSG:s övriga verksamhet (14—18) har jag beräknat till 23 075 000 kr. resp. 4 375 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens gruvegendom* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 47 808 000 kr.

D. ENERGIFÖRSÖRJNING

Som tidigare har framhållits i olika sammanhang, avser regeringen att vid 1975 års riksmöte förelägga riksdagen särskild proposition om energipolitiken.

Flera utredningar på energiområdet har nu slutfört sitt arbete. Alternativa konsumtionsprognoser och produktionsmöjligheter behandlas i energiprognosutredningens betänkande (SOU 1974: 64—65) Energi 1985 2000. Förslag till program för forskning och utveckling har energiprogramkommittén lämnat i betänkandet (SOU 1974: 72—76) Energiforskning. De organisatoriska frågorna i samband härmed tas upp i en inom industridepartementet upprättad promemoria (Ds I 1974: 10). En studie av frågor av betydelse för förläggningen av kärnkraftverk redovisas i betänkandet (SOU 1974: 56) Närförläggning av kärnkraftverk. I betänkandet (SOU: 1974: 22) Vattenkraft och miljö behandlas vattenkraftutbyggnader i Klarälven, Dalälven, Ljusnan, Ljungan och Indalsälven. Betänkandena och organisationspromemorian har remissbehandlats.

Vidare har avgetts del- och lägesrapporter från vissa ännu pågående utredningar, nämligen från petroindustriutredningen (I 1972: 04), utredningen (I 1972: 08) om radioaktivt avfall och utredningen (B 1974: 01) rörande vattenkraftutbyggnad i norra Norrland. Härutöver föreligger ett antal specialrapporter och särstudier med direkt eller indirekt anknytning till energiområdet. Särskilt kan framhållas redovisningsmaterialet från den undersökning om möjligheterna till energibesparingar inom olika samhällsområden som genomfördes under hösten 1974.

Beredning av de energipolitiska frågorna pågår f. n. och förslag avses bli framlagda senare i vår. I avvaktan härpå bör i föreliggande förslag till statsbudget för budgetåret 1975/76 följande anslag, som berörs av ställningstagandena i de energipolitiska frågorna, föras upp med oförändrade belopp.

Litt. och nr	Anslagsrubrik
D.2	Kostnader för vissa nämnder
D.3	Främjande av landsbygdens elektrifiering
D.4	Statens kärnkraftinspektion
E.13	Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi
E.14	Utvecklingsarbete rörande utvinning av uran
E.15	Särskilda säkerhetsarbeten inom kärnenergiområdet
E.16	Internationellt atomenergisamarbete
I:F.1	Kraftstationer m. m.

D 1. Statens elektriska inspektion

1973/74 Utgift	2 938 188
1974/75 Anslag	3 205 000
1975/76 Förslag	3 528 000

Elektriska inspektionen är den lokala statliga organisationen med uppgift att utöva tillsyn över elektriska starkströmsanläggningar och handlägga därmed sammanhängande frågor. Kungl. Maj:t har utfärdat instruktion för inspektionen (1965: 647, ändrad senast 1973: 587). Inspektionen är organiserad på fem distrikt med kontor i Hässleholm, Kristinehamn, Stockholm, Hudiksvall och Skellefteå. Statens industriverk är chefsmyndighet för inspektionen. Chef inom varje distrikt är en överinspektör som har uppgifter även som specialinspektör inom yrkesinspektionen.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Statens industriverk	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	22	+ 1	} of.
Övrig personal	15	of.	
	37	+ 1	
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	2 480 000	+367 000	+289 000
Sjukvård	5 000	of.	of.
Reseersättningar	194 000	+ 20 000	+ 11 000
därav utrikes resor	(10 000)	(+ 5 000)	(of.)
Lokalkostnader	361 000	+ 10 000	+ 10 000
Expenser	166 000	+ 47 000	+ 13 000
därav engångsutgifter		(+ 25 000)	(+ 5 000)
	3 206 000	**+444 000**	**+323 000**
Uppbördsmedel			
Försäljning av ritningar	1 000	of.	of.
Nettoutgift	**3 205 000**	**+444 000**	**+323 000**

Statens industriverk

1. Löne- och prisomräkning 324 000 kr., varav 85 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet räknar statens industriverk med indragning av en tjänst som förste distriktsingenjör, minskning av medel till tillfällig personal samt till resor och expenser (−176 000 kr.). Konsekvenserna för verksamheten blir att resurserna för tillsynsuppgifter och arbetarskydd minskar.

3. Som förstärkning av tillsynsverksamheten i västra distriktet behövs en tjänst som förste distriktsingenjör (+78 000 kr.).

4. Anslagsposten till expenser bör räknas upp med 23 000 kr. avseende kartanskaffning och inköp av dokumentskåp, kontorsmaskiner m. m. och med 5 000 kr. för personalutbildning.

5. Till följd av personalförstärkningen bör anslagsposten Reseersättningar räknas upp med 8 000 kr. och anslagsposten Expenser med 6 000 kr. Begränsningen till 10 000 kr. för utrikes resor bör höjas till 15 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens elektriska inspektion* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 528 000 kr.

D 2. Kostnader för vissa nämnder

D 3. Främjande av landsbygdens elektrifiering

D 4. Statens kärnkraftinspektion

På riksstaten för budgetåret 1974/75 har under dessa anslagsrubriker anvisats resp. ett förslagsanslag av 43 000 kr., ett reservationsanslag av 9 milj. kr. och ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Med hänvisning till vad jag anfört under inledningen till detta avsnitt bör i statsbudgetförslaget dessa anslag föras upp med oförändrade belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1975/76 beräkna

1. till *Kostnader för vissa nämnder* ett förslagsanslag av 43 000 kr.,
2. till *Främjande av landsbygdens elektrifiering* ett reservationsanslag av 9 000 000 kr.,
3. till *Statens kärnkraftinspektion* ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E. TEKNISK UTVECKLING M. M.

Verksamheten vid styrelsen för teknisk utveckling

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) är central förvaltningsmyndighet för statens stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete.

STU skall enligt instruktionen (1968: 404, omtryckt 1972: 608, ändrad senast 1974: 196) bl. a. följa den tekniska utvecklingen, initiera samarbete, ta initiativ till och stödja teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete samt ge råd och stöd åt uppfinnare och förmedla forskningsresultat till kommersiellt utnyttjande.

STU leds av en styrelse. Chef för ämbetsverket är en generaldirektör, som biträds av en planeringsdirektör. Inom verket finns fyra enheter, nämligen administrativa enheten, utvecklingsenheten, internationella enheten samt rådgivnings- och förmedlingsenheten.

STU svarar även för medelsförvaltning och administration åt statens råd för vetenskaplig information och dokumentation (SINFDOK) och för administration åt statens utvecklingsfond. SINFDOK ansvarar för planering och samordning av verksamheten inom området vetenskaplig och teknisk information och dokumentation i Sverige och för internationellt samarbete på detta område. SINFDOK fördelar stöd till projekt inom dels allmän information och dokumentation, som inte kan hänföras till visst ämnesområde, dels teknisk information och dokumentation.

Vid STU fanns den 1 juli 1974 99 anställda, varav 53 handläggare.

STU tillhör de myndigheter som deltar i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering inom statsförvaltningen. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten vid STU.

1. Finansiellt stöd till teknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet
2. Utrednings- och planeringsverksamhet
3. Rådgivnings- och förmedlingsverksamhet
4. Drift av forskningsstationer

Programmet Finansiellt stöd till teknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet indelas i följande delprogram.

a. Stöd till behovsområden
b. Informations- och dokumentationsverksamhet
c. Internationell kontaktverksamhet

STU:s verksamhet under programmen 1—3 finansieras från reservationsanslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling.

Program 4 finansieras från förslagsanslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer. Sistnämnda anslag får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för driften av forskningsstationer disponerar STU en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 100 000 kr.

Investeringar i utrustning finansieras från reservationsanslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning.

E 1. Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling

1973/74 Utgift	[1]147 064 218	Reservation	69 703 412
1974/75 Anslag	191 000 000		
1975/76 Förslag	210 100 000		

[1] Disponerat 160 090 000.

Översikt av kostnader och finansiering budgetåren 1973/74—1975/76 (i milj. kr.).

	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknar	1975/76	
		STU		Föredraganden
Program/kostnader				
1. Finansiellt stöd till teknisk FoU-verksamhet	159,2	185,5	306,9	197,5
2. Utrednings- och planeringsverksamhet	2,1	1,1	0,9	1,1
3. Rådgivnings- och förmedlingsverksamhet	4,7	14,3	17,3	15,5
Summa kostnader	**166,0**	**200,9**	**325,1**	**214,1**
Avgår finansiering utöver anslag				
Intäkter (återbetalning)	5,9	4,0	4,0	4,0
Reservationer	3,0	5,9	—	—
Summa anslag	**157,1**	**191,0**	**321,1**	**210,1**

Styrelsen för teknisk utveckling

Program 1. Finansiellt stöd till teknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet

Programmet avser finansiellt stöd till tillämpad teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. Stöd lämnas i regel som bidrag med krav på återbetalning i de fall projekten leder till kommersiellt exploateringsbara produkter eller metoder. Stöd till industriellt utvecklingsarbete kan

lämnas även såsom lån. Enligt särskilt bemyndigande kan flerårigt stöd lämnas dels till forsknings- och utvecklingsprojekt, dels enligt avtal med företrädare för industribranscher eller grupper av företag till fleråriga kollektiva forskningsprogram.

I programmet ingår förutom STU:s egen informations- och dokumentationsverksamhet även del av den verksamhet som bedrivs av SINFDOK och den av STU bedrivna eller understödda internationella kontakt- och samarbetsverksamheten. Inom ramen för den i samarbete med Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) bedrivna kontaktverksamheten finns kontaktmän i Paris, Washington, Bonn, Moskva och Tokyo, vilka tillika är förordnade som teknisk-vetenskapliga attachéer vid resp. ambassad. En teknisk-vetenskaplig rådgivare finns i London. För verksamheten finns en av chefen för industridepartementet tillsatt beredningsgrupp med företrädare för utrikes- och industridepartementen samt IVA och STU.

Översikt av kostnader och finansiering för program 1 budgetåren 1973/74—1975/76 (i milj. kr.).

Program 1 *Delprogram*	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknar	1975/76	
		STU		Föredraganden
1 a. Stöd till behovsområden	149,5	174,6	288,4	184,5
1 b. Informations- och dokumentationsverksamhet	6,1	6,8	11,9	7,5
1 c. Internationella kontakter	3,6	4,1	6,6	5,5
Summa kostnader	**159,2**	**185,5**	**306,9**	**197,5**

STU framhåller i sin anslagsframställning, att STU svarar för ca 10 % av insatserna i landet i fråga om teknisk utveckling, varför det är naturligt att STU:s verksamhet i första hand inriktas på att komplettera och stödja andra insatser och verksamheter. STU kommer sålunda endast att göra insatser inom en del av sitt ansvarsområde. Samtidigt betonar STU att det område som STU måste överblicka för att kunna på ett riktigt sätt prioritera sina insatser måste vara väsentlig större än STU:s ansvarsområde.

Merparten av det tekniska utvecklingsarbetet i landet sker inom industrin, i vissa fall med stöd av STU. Stödet har — påpekar STU — olika effekter beroende på företagens storlek. Generellt kan sägas att de större företagen genom STU:s stöd stimuleras till framför allt mer långsiktigt tekniskt utvecklingsarbete, medan de mindre företagens begränsade resurser för utvecklingsarbete bestämmer projektens karaktär.

För de mindre företagen är finansieringen huvudproblemet och den hittillsvarande erfarenheten visar att många av de mindre företagen endast genom STU ges möjligheter till önskvärt risktagande i sitt tekniska utvecklingsarbete.

En utredning pågår inom STU i samarbete med företagareföreningarna och de kollektiva forskningsinstituten angående möjligheterna att förbättra servicen vad beträffar teknisk forskning och utveckling (FoU) till de mindre företagen och enskilda uppfinnare genom utnyttjande av dessa institut. En försöksverksamhet vid fem institut har inletts den 1 januari 1975.

STU framhåller, att fördelningen av stöd mellan de mer långsiktiga insatserna för att bygga upp en erforderlig kunskapsbredd och basteknologi och de mer kortsiktiga insatserna på konkreta tekniska utvecklingsprojekt utgör ett grundläggande avvägningsproblem. Energifrågan har på ett dramatiskt sätt pekat på behoven av alternativa tekniska lösningar och därigenom betydelsen av en medveten avvägning mellan insatser för att ta fram alternativ teknologi relativt insatserna för att lösa behov med känd teknologi.

Forskningsrådsutredningen (U 1972: 02) överlämnade våren 1974 ett förslag om utformningen av stödet till den mot tekniska tillämpningar riktade grundforskningen. Detta förslag innebar bl. a. att en särskild nämnd skulle inrättas inom STU med uppgift att stödja sådan forskning.

STU framhåller i anslutning till detta förslag, att det grundläggande problemet vid långsiktig kunskapsuppbyggnad är att behovsanknytningen ofta är svår och ibland olämplig att ange på ett entydigt sätt. En nämnd med ett delvis övergripande ansvar för det tekniska forskningsfältet skulle därför för STU innebära behov av vissa förändringar i planeringssystemets arbets- och budgetrutiner. Den pågående behandlingen inom STU avser att utforma alternativa förslag i dessa avseenden.

Delprogram 1 a. Stöd till behovsområden

Översikt av kostnader och förslag för delprogrammet 1 a budgetåren 1973/74—1975/76 (i milj. kr.).

Behovsområde	1973/74 Utfall	1974/75 Budget	1975/76 Beräknar STU
1. Energiteknik	8,0	12,4	27,4
2. Materialteknik	23,8	30,1	41,9
3. Transportteknik	7,9	9,2	17,3
4. Produktionsteknik	16,0	21,0	37,1
5. Kemi-, skogs- och träteknik	16,6	19,0	35,8
6. Informationsbehandling samt styr- och komponentteknik	18,1	19,4	36,3
7. Miljövårdsteknik	9,6	10,7	19,0
8. Socialteknik inkl. läkemedelsteknik	20,5	22,0	34,6
9. Livsmedelsteknik	12,3	14,0	21,9
10. Naturresursteknik	6,1	7,1	12,0
	138,9	**164,9**	**283,3**
Rymdverksamhet	3,6	4,6	5,1
Skeppsteknik och uppfinningsutveckling	7,0	—	—
Reserverad delpost	—	5,1	—
Summa kostnader	**149,5**	**174,6**	**288,4**

Beviljade belopp under budgetåret 1973/74 fördelade sig mellan olika kategorier av anslagsmottagare enligt följande sammanställning (i milj. kr.).

	Belopp	Andel i %
Högskolor och universitet	34	26
Forskningsinstitut	44	34
Företag	32	25
Utvecklingsbolag	13	10
Enskilda uppfinnare[1]	2	2
Branschorganisationer	4	3
	129	**100**

[1] Härutöver utgick 5 milj. kr. under program 3.

I det följande redovisas i korthet för varje behovsområde STU:s förslag vid ökad ambitionsnivå budgetåret 1975/76. Vidare redovisas i anslutning till behovsområdet Produktionsteknik förslag som lagts fram av grafiska kommittén. Även statens delegations för rymdverksamhet anslagsframställning i vad avser detta anslag redovisas här.

Energiteknik. STU framhåller, att FoU-resurserna inom området har ringa bredd och att den konsumtionsinriktade forskningen är otillräckligt utvecklad. På grund av den speciella karaktären hos marknaden för energitekniska produkter förutser STU behov av att stödja projekt förhållandevis långt i utvecklingskedjan.

En ökad satsning föreslås främst på effektivisering av energiproduk-

tion, -distribution och -konsumtion för samtliga sektorer. Särskilt prioriteras effektivisering av energikonsumtion inom delområdet byggnaders energiförsörjning.

STU anser att, från såväl prioritets- som planeringssynpunkt, energibesparande projekt direkt knutna till industriella produktionsprocesser i allmänhet bör stödjas inom resp. behovsområde.

Materialteknik. Ökade insatser föreslås för utveckling av gjutmetoder, för legeringsutveckling rörande lättmetallgjutgods och vissa hårdmetaller, för modifiering av kommersiella polymerprodukter, för utveckling av keramiska material för ugnsinfodring och höghållfast betong samt för arbeten avseende appliceringsteknik för organiska beläggningar och provningsmetodik.

Transportteknik. Ytterligare insatser föreslås för godstransportområdet. Kraftigt ökade insatser föreslås för utveckling av fordon och fordonskomponenter samt styrsystem med tillämpning inom kollektiva trafiksystem.

Produktionsteknik. Dominerande inom programmet är insatserna för verkstadsindustrin.

Kraftigt ökade insatser föreslås för projekt, som har goda förutsättningar att leda till produkter eller metoder för en internationell marknad, liksom för fortsatt uppbyggnad av produktionstekniken inom olika industribranscher. Speciell uppmärksamhet bör ges utvecklingsprojekt hos den mindre och medelstora industrin inom gjuteribranschen och metallmanufakturbranschen samt textilindustrins produktionsteknik.

Grafiska kommitténs förslag i betänkandet (SOU 1974: 34) Grafisk industri i omvandling har tidigare behandlats under inledningen till avsnittet Industri m. m. (s. 46). Som nämnts där, kommer de av kommitténs förslag som gäller den kollektiva branschforskningen samt rådgivnings- och informationsverksamheten att tas upp i detta sammanhang. Kommittén föreslår att det statliga stödet till den kollektiva branschforskning som sker vid Grafiska forskningslaboratoriet (GFL) ökas. Kommittén framhåller vikten av att den vid GFL påbörjade inriktningen av forskning på förbättrad arbetsmiljö fortsätter och utvidgas. I syfte att skapa en förbättrad informations- och rådgivningsverksamhet, riktad till i första hand de mindre företagen, föreslår kommittén vidare en statligt finansierad konsulentverksamhet med placering vid GFL. Kommittén framhåller vikten av att de sociala och de tekniska frågorna integreras i denna verksamhet.

Kommitténs förslag om ökat statligt stöd till den kollektiva branschforskningen möter positivt gensvar hos samtliga remissinstanser som yttrat sig på denna punkt. *Landsorganisationen i Sverige (LO)* framhåller dock att en sådan satsning bör ske i enlighet med gällande praxis, vad gäller branschens eget ekonomiska engage-

mang, och anför vidare att de mindre och medelstora företagens problem särskilt måste beaktas i forskningen. *STU* framhåller i sitt yttrande att STU:s principiella inställning till målsättning för FoU-satsningar rörande den grafiska industrin i hög grad svarar mot inriktningen av de i betänkandet föreslagna åtgärderna. STU finner det i princip riktigt att arbetsprogrammet vid GFL får en starkare inriktning mot de mindre företagens behov och då särskilt inom arbetsmiljöområdet. Beträffande finansieringen av det av kommittén föreslagna ökade statliga stödet till den kollektiva forskningen föreslår STU att denna fråga tas upp vid de kommande förhandlingarna om det kollektiva stödet till GFL för nästa avtalsperiod. De remissinstanser som uttalat sig rörande kommitténs förslag om att inrätta en statligt finansierad konsulentverksamhet anser att detta är en framkomlig väg för att effektivisera informations- och rådgivningsverksamheten till i första hand de mindre och medelstora företagen. *LO* understryker särskilt att konsulenternas uppgift inte enbart skall vara att främja övergången till ny teknik utan också bevaka att detta sker på ett från de anställdas synpunkt välavvägt sätt. Beträffande konsulentfunktionens organisatoriska placering har remissinstanserna skilda uppfattningar. Sålunda finner *LO* och *Grafiska förbundet* övervägande skäl tala för en anknytning till statens industriverk, medan *STU, GFL, Grafiska arbetsgivare- och industriorganisationerna m. fl.* ansluter sig till kommitténs förslag om att verksamheten knyts till GFL. *Statens industriverk* finner den organisatoriska frågan vara av underordnad betydelse, men framhåller att verket via bl. a. företagareföreningarna redan nu har goda kontaktvägar till de mindre företagen.

Kemi-, skogs- och träteknik. Ökade insatser föreslås för processer och produkter för återvinning och utnyttjande av f. n. lågvärda råmaterial, för energisnåla separationsprocesser och metallurgiska processer samt för flexibla, för svensk kemisk industri speciellt lämpade produktionsprocesser. Inom mindre och medelstor massa- och pappersindustri bör en marknadsorienterad produktutveckling stimuleras, vilket kräver ökade insatser vid sidan av den kollektiva forskningen. Behovet av resurser för process- och produktutveckling inom träindustrin belyses f. n. i en pågående branschutredning med deltagande av STU.

Informationsbehandling samt styr- och komponentteknik. Dataindustriutredningen (I 1971: 02) har avgivit betänkandet (SOU 1974: 10) Data och näringspolitik 74. Betänkandet, som innehåller bl.a. förslag rörande forskning, utveckling och standardisering på dataområdet, har tidigare redovisats i inledningen till avsnittet Industri m. m. (sid. 32).

STU anför att statsmakternas ställningstaganden till dataindustriutredningens betänkande kommer att väsentligt påverka både betingel-

serna för teknisk utveckling inom området och STU:s program inom datasektorn.

En ökning av resurserna föreslås främst bli utnyttjad för att stärka insatserna på grundläggande metodik- och teknikutveckling, liksom på tillämpningsorienterad systemutveckling inom delområdet informationsbehandling med tillämpad matematik, särskilt avseende planering och styrning, databasmetodik och man/datorkommunikation. Dessutom föreslås ökade insatser för industriellt inriktad mät-, regler- och provningsteknisk utveckling och för grundläggande kunskapsökning och industriellt utvecklingsarbete, särskilt hos mindre och medelstora företag, avseende nya elektroniska och optiska system och komponenter.

Miljövårdsteknik. Inom området finns i stort sett inte någon ordinär, etablerad marknad, varför projektstöd ofta måste ges långt fram i projektens utveckling. Det bör samtidigt noteras att statens naturvårdsverk nu i ökad utsträckning avses bevilja bidrag till försöksanläggningar, vid vilka nya metoder prövas.

Ökade insatser föreslås för branschprojekt avseende vattenrening inom industrin, för projekt avseende den mindre industrins miljöproblem och för en fortsatt kraftig satsning på utveckling av förbättrad återvinningsteknik och metoder och utrustning för slambehandling. Ökade insatser krävs också för uppföljning av tidigare projekt avseende buller och miljömätteknik.

Socialteknik. En fortsatt kraftig ökning föreslås av pågående och nya branschvisa insatser på arbetsmiljöområdet. På handikappområdet föreslås en kraftigt ökad satsning som bl. a. inriktas på rörelsehindrade och deras förflyttning samt på arbetshjälpmedel för handikappade.

Ökade insatser föreslås också inom konsumentteknik och för medicinskt effektivare sjuk- och hälsovård till samhällsekonomiskt rimliga kostnader. Inom området läkemedelsteknik föreslås ökad satsning på sådan metodforskning som har betydelse för utprovning av nya läkemedel.

Livsmedelsteknik. Ökade insatser föreslås för nyttiggörande av framkomna processer på protein- och fermentationsområdet samt för nya produktionsmetoder avseende huvudkomponenterna fett och kolhydrat, baserade på inhemska regenererbara råvaror. Ökade insatser föreslås också för apparatur för matberedning och skonsam men energisnål torkning, för nya industriella enhetsoperationer och för industriell tillämpning av enzymteknologi.

Naturresursteknik. En ökad insats förslås inom prospekteringsteknik med inriktning mot djupbelägna traditionella malmer och ytligt belägna fattiga malmer. Viss ökning av insatserna förslås på teknik för kontinuerlig malmbrytning och för anrikning av fattiga malmer. STU fick den 5 april 1974 i uppdrag av Kungl. Maj:t att utreda havstekniska forsknings- och utvecklingsfrågor. Insatser på en högre ambitionsnivå

inom havsteknik kommer att beräknas, när visst underlag från detta utredningsarbete föreligger.

Statens delegation för rymdverksamhet, som innevarande budgetår disponerar 4,6 milj. kr. under detta anslag, föreslår, att 6 341 000 kr. anvisas för rymdverksamhet budgetåret 1975/76. STU har för detta ändamål i sitt förslag tagit upp 5,1 milj. kr. Delegationen föreslår en ökad insats inom fjärranalysverksamheten, bl. a. med inriktning på övervakning av oljeutsläpp i Östersjön.

Kungl. Maj:t har — med stöd av riksdagens bemyndigande — för budgetåret 1974/75 medgivit STU att — i vissa fall dock under förbehåll av Kungl. Maj:ts godkännande — ingå avtal och fatta beslut rörande flerårigt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m., vilket — inberäknat löpande avtal och beslut — innebär åtaganden om högst 85 milj. kr. för löpande budgetår och därefter 10 milj. kr. mindre för varje budgetår under en fyraårsperiod. STU föreslår att de angivna beloppen ökas med 20 milj. kr. vid oförändrad ambitionsnivå och med 35 milj. kr. vid anslagstilldelning enligt STU:s förslag.

Delprogram 1b. Informations- och dokumentationsverksamhet

STU föreslår en kraftigt ökad insats på SINFDOK:s arbete avseende bl. a. datanät, värderingsmetoder och industrins informationsbehov.

I en översikt av utvecklingen inom sitt område fäster SINFDOK uppmärksamheten på de problem som uppkommer då försöksverksamhet, som bedrivits med hjälp av bidrag från SINFDOK, nått tillräcklig mognad. Sådan verksamhet bör enligt SINFDOK institutionaliseras, så att SINFDOK:s medel inte behöver användas för ren operativ verksamhet.

Delprogram 1c. Internationella kontakter

STU föreslår en kraftigt ökad insats på bevakning av och information om internationella förhållanden, huvudsakligen genom de tekniskvetenskapliga attachéerna, men även genom bilaterala kontaktorgan. En kraftig ökning föreslås också på projektsamverkan med andra länder. Sådan samverkan sker i dag huvudsakligen inom ramen för bilaterala avtal med vissa öststater, men bör utvidgas även till andra länder.

Program 2. Utrednings- och planeringsverksamhet

Programmet avser löpande övergripande planering och uppföljning av verksamheten, analyser av policyutveckling, utveckling av planeringsmetoder och teknikvärdering.

En utredning i syfte att närmare klarlägga STU:s behov av långsiktig planering pågår.

Program 3. Rådgivnings- och förmedlingsverksamhet

STU:s program för rådgivnings- och förmedlingsverksamhet syftar dels till att skapa bättre förutsättningar för nyskapande av teknik, dels till effektivare utnyttjande av känd teknik. Förstnämnda ändamål främjas bl.a. genom att uppfinnare lämnas råd samt ekonomisk och administrativ hjälp. Det senare ändamålet främjas genom olika förmedlande åtgärder, genom biträde vid exploatering av forskningsresultat, genom åtgärder för att förbättra kontakten mellan universitet, högskolor och forskningsinstitutioner å ena sidan och näringslivet å andra sidan samt genom särskilda insatser avseende forskningsstationer.

Det ekonomiska stödet till utveckling av uppfinningar, som lämnas inom ramen för detta program, har till syfte att stödja nya uppslag till tekniska utvecklingsidéer, oberoende av rådande angelägenhetsgradering vad beträffar stödet till tekniska forsknings- och utvecklingsprojekt under program 1.

STU föreslår en kraftig ökning av det projektbundna stödet till uppfinningsutveckling och en motsvarande ökning av resurserna för uppfinnarservice. Kraftigt ökade resurser föreslås också till industriell utvecklingsservice till mindre och medelstora företag, särskilt vad gäller den uppsökande verksamheten.

STU lägger slutligen fram vissa förslag i personalfrågor. Bl. a. föreslås tre extra tjänster för överingenjör bli utbytta mot extra ordinarie.

Föredraganden

Teknisk utveckling är ett medel att förändra samhället. Den har därför främst intresse som metod att lösa problem på en rad av samhällets viktiga områden. I strävandena att nå de mål som har satts upp för exempelvis industripolitiken, miljöpolitiken, energipolitiken och socialpolitiken har teknisk forskning och utveckling en viktig roll. STU är samhällets centrala instrument för sådana insatser.

Under år 1974 har två utredningar tillsatts, som i hög grad berör STU:s framtida verksamhet. Jag vill inledningsvis redovisa utredningarnas huvudsakliga arbetsuppgifter.

I anledning av riksdagens beslut (NU 1974: 32, rskr 1974: 224) och enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 november 1974 har jag tillkallat sakkunniga (I 1974: 06) med uppgift att göra en översyn av STU:s organisation och verksamhetsformer. De sakkunniga skall förutom att kartlägga för- och nackdelar med ämbetsverksform resp. stiftelseform även göra en bedömning av STU:s verksamhet i ett större näringspolitiskt sammanhang och se över STU:s stödformer.

Vad gäller STU:s uppgift att med hjälp av tillgänglig eller ny teknik främja utvecklingen inom olika samhällssektorer, skall de sakkunniga

utreda samordningen mellan STU och sektoransvariga myndigheter samt övriga berörda parter. De sakkunniga skall vidare överväga på vilket sätt STU:s uppgift att främja industrins innovationsverksamhet och tekniska kvalitet kan effektiviseras och samordnas med andra myndigheters och organisationers verksamheter inom samma område både på central och regional nivå. Slutligen skall de sakkunniga pröva avvägningen av stödet avseende STU:s uppgift att höja den vetenskapliga nivån och öka kunnandet inom skilda områden.

De sakkunniga skall med utgångspunkt i dessa överväganden lämna principförslag till programstruktur, arbetsformer och organisation för STU. De skall också lämna närmare förslag på hur STU:s stödformer kan förändras för att nå största möjliga effekt. Arbetet skall bedrivas skyndsamt.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande har jag vidare tillkallat sakkunniga (I 1974: 01) med uppgift att utreda frågan om finansiering av stöd till industriell forskning och utveckling. Utredningen skall överväga formerna för finansiering av statligt stöd till industriell forskning och utveckling, bl. a. via STU, och lämna förslag till lämplig utformning av ett avgiftssystem för detta ändamål.

Jag vill vidare nämna att riksrevisionsverket f. n. genomför en förvaltningsrevision vid STU. Resultatet av revisionen väntas föreligga inom kort.

Vid min anmälan av detta anslag för de närmast föregående budgetåren har jag betonat vikten av att den mindre och medelstora industrins utvecklingsinsatser stöds. Av rapporten (SOU 1974: 14) Industrins forsknings- och utvecklingsverksamhet från den inom industridepartementet genomförda industristrukturutredningen framgår, att företag med mindre än 500 anställda år 1974 svarade för 37 % av den totala industriproduktionen, men endast för 12 % av forsknings- och utvecklingsverksamheten. En så låg satsning kan på sikt minska dessa företags konkurrenskraft. Det är därför viktigt att insatser görs för att stimulera den mindre och medelstora industrins satsningar på industriellt utvecklingsarbete och kollektiv teknisk forskning. Jag bedömer det lämpligt att STU planerar sina insatser på detta område i samråd med statens industriverk och genomför dem med utnyttjande av det regionala kontaktnät som byggs upp med hjälp av bl. a. företagareföreningarna. En viktig del av dessa insatser utgörs av verksamheten under STU:s program 3. Rådgivnings- och förmedlingsverksamhet.

I detta sammanhang vill jag närmare beröra STU:s satsningar på kollektiv teknisk forskning. Syftet med dessa satsningar är främst att öka olika industribranschers insatser inom forsknings- och utvecklingsområdet och öka deras möjligheter att tillgodogöra sig ny teknik. Som en riktpunkt gäller att industrin bör svara för större delen av det avtalsbundna stödet till ett kollektivt forskningsprogram. Jag vill erinra om

att jag tidigare har framhållit (prop. 1971: 1 bil. 15 s. 89) att starka samhällsintressen kan motivera ett frångående av denna regel.

Ett särskilt problem i sammanhanget är i vilken utsträckning utländska företag skall medges att delta i satsningarna på kollektiv forskning. Jag anser att utländsk delfinansiering av sådan forskning är till fördel, så länge inte forskningsinriktningen påverkas till förfång för nationella behov. Forskningsprogrammets inriktning mot projekt intressanta för svenska företag i en bransch bör enligt min mening säkerställas genom att dessa företag får ett avgörande inflytande över programmets utformning. Med svenskt företag avser jag i detta sammanhang företag som har tillverkning och företagsledning i Sverige.

Jag redovisade vid min anmälan av detta anslag föregående budgetår att jag tillkallat en programkommitté (I 1973: 06) för att utarbeta förslag till forsknings- och utvecklingsprogram inom energiområdet. Kommitténs betänkande (SOU 1974: 72—76) Energiforskning — program för forskning och utveckling har remissbehandlats. Kungl. Maj:t har givit kommittén tilläggsdirektiv med vissa kompletterande utredningsuppgifter avseende bl. a. kostnaderna för prototyp- och demonstrationsanläggningar på energiområdet. Som redan har nämnts avser jag, att senare föreslå regeringen att lägga fram en proposition om energifrågorna till 1975 års riksmöte. Med anledning härav kommer jag nu inte att vidare beröra frågorna om stöd till forskning och utveckling inom energiområdet och inte i detta sammanhang att beräkna medel för ändamålet under detta anslag.

Det *datatekniska området* kännetecknas av en intensiv forsknings- och utvecklingsverksamhet. En omfattande sådan verksamhet är nödvändig även i Sverige för vidareutvecklingen av såväl datateknikens användning som dataindustrin i vid mening. Med denna utgångspunkt har dataindustriutredningen lagt fram en rad förslag om hur det fortsatta stödet till forskning och utveckling bör utformas. Utredningen har vidare föreslagit åtgärder rörande standardisering. Jag kommer nu att behandla dessa förslag. Utredningens övriga förslag har jag tidigare behandlat under inledningen till avsnittet Industri m. m. (s. 31—45).

STU svarar för en övervägande del av stödet till datateknisk forskning och utveckling. Utredningen föreslår att STU får en betydande resursförstärkning för verksamhet på det datatekniska området. Till stöd för förslaget anför utredningen behovet av ökad grundläggande forskning, vars resultat kan komma användarna till del och på sikt främja utvecklingen inom olika samhällssektorer. Utredningen hävdar vidare, att ett utvecklingsstöd till svensk datorindustri är en nödvändighet för att denna industri skall kunna fortleva och expandera. På denna senare punkt förutser utredningen även ett behov av

stora punktvisa insatser utöver ett fortlöpande utvecklingsstöd från STU. Denna fråga har föranlett ett särskilt yttrande av två av utredningens sakkunniga, som i sammanhanget diskuterar även vissa strukturproblem inom branschen.

Frågan om direkta åtgärder för den svenska datorindustrins produktutveckling förtjänar särskild uppmärksamhet, men som jag tidigare framhållit (s. 42) är jag inte beredd att ta ställning till denna fråga. Jag inskränker mig därför nu till att behandla den datatekniska forskning och utveckling, vars primära syfte är att främja användningen av datateknik.

Flertalet remissinstanser stöder utredningens förslag till ökat statligt stöd till forskning och utveckling på dataområdet och anser i likhet med utredningen att STU är det organ som bör ombesörja fördelningen av stödet. Några remissinstanser anmäler osäkerhet om storleken på de föreslagna satsningarna.

Jag delar uppfattningen hos utredningen och flertalet remissinstanser, att STU bör få ökade resurser att stödja forskning och utveckling rörande datateknik och informationsbehandling. Den verksamhet jag nu talar om syftar alltså inte till att i första hand främja produktutvecklingen inom datorindustrin utan har sin största betydelse genom att den gagnar en ändamålsenlig användning av datatekniken inom förvaltning och näringsliv.

STU stöder f. n. sådant datatekniskt forsknings- och utvecklingsarbete inom praktiskt taget samtliga behovsområden i vilka styrelsen organiserat sin verksamhet. Inom behovsområdet informationsbehandling samt styr- och komponentteknik utgår stöd bl. a. till grundläggande system- och metodutveckling på programvaruområdet och till utveckling av viktiga datatekniska tillämpningar inom mät- och reglertekniken. Även undervisningsteknologin får datatekniskt utvecklingsstöd inom detta behovsområde. På flertalet övriga behovsområden, t. ex. produktionsteknik, socialteknik och skeppsteknik, lämnas stöd till datatekniska utvecklingsprojekt som ofta utförs i samarbete med användare och industrier utanför dataområdet.

Jag anser att denna allmänna inriktning av STU:s datatekniska verksamhet är riktig och jag finner det helt naturligt att stöd till datatekniskt utvecklingsarbete förekommer inom flertalet av STU:s behovsområden. Det är väsentligt att forskning och utveckling på programvaruområdet får ökat stöd. Det är likaså väsentligt att datatekniska tillämpningar utvecklas inom olika samhällssektorer och industribranscher.

Utvecklingen på dataområdet skapar nya möjligheter att lösa problem på olika samhällsområden. En viktig uppgift för STU är att i samarbete med olika dataanvändare definiera sådana problem och analysera möjliga lösningar. STU bör också på dataområdet liksom på andra om-

råden i större utsträckning kunna ge utvecklingsstöd direkt till användare inom offentlig sektor, som sedan i sin tur kan anlita dataindustrin.

För stora delar av industrin kommer användningen av datateknik att få en allt större betydelse. Idag dominerar de administrativa tillämpningarna. I framtiden kommer datatekniska hjälpmedel att användas i stor utsträckning i industrins processer och tillverkning. Även många industriprodukter kommer att innehålla alltmer datateknisk utrustning. STU kan genom att stödja industriella datatekniska projekt inom olika behovsområden främja denna utveckling.

Dataöverföring spelar en allt större roll i utvecklingen av datasystemen inom näringsliv och förvaltning. I likhet med utredningen anser jag att fortsatt stöd till utvecklingen av datakommunikationsteknik är viktigt. Jag bedömer det lämpligt att STU samråder med televerket vid utformningen av sitt stöd på detta område.

Den planering som STU redovisat i sin anslagsframställning för budgetåret 1975/76 bygger på den redovisade allmänna inriktningen och jag bedömer att den kan ligga till grund för en tilldelning av betydligt ökade resurser till STU för datatekniskt forsknings- och utvecklingsarbete. Jag har under detta anslag beräknat medel för en sådan resursökning att ett belopp av storleksordningen 20 milj. kr. kommer att stå till förfogande för datatekniska projekt inom olika behovsområden.

Jag vill i detta sammanhang behandla även den form av utvecklingsstöd som utredningen kallat n a t i o n e l l a p r o j e k t. Benämningen avser ett organiserat utvecklingssamarbete mellan användare och dataindustri, i vilket industripolitiska krav tillgodoses med hjälp av statligt utvecklingsstöd samtidigt som användaren får ett datasystem utvecklat enligt sina krav. Utredningen har föreslagit att projekt av detta slag påbörjas på sju olika områden inom den offentliga sektorn men anger att principen är tillämplig även inom den privata sektorn.

Ett flertal remissinstanser är positiva till den föreslagna principen men understryker utredningens påpekande att främjande av industripolitiska mål inte får leda till förseningar eller merkostnader för användaren. Vad gäller de konkreta projektförslagen är några av de direkt berörda instanserna i huvudsak negativa.

Som har framgått av vad jag tidigare har anfört, anser även jag att utvecklingsprojekt som i ett tidigt skede drivs i samarbete med användare bör förekomma i ökad utsträckning. Detta gäller såväl för dataområdet som för många andra områden och inom både den offentliga och privata sektorn. STU arbetar redan i viss utsträckning med projekt av detta slag. Jag vill vidare erinra om att teknikupphandlingskommittén (I 1973: 05) har till uppgift att från mera allmänna utgångspunkter studera frågan om hur den tekniska utvecklingen kan främjas genom den offentliga upphandlingen. Den av dataindustriutredningen föreslagna stödformen faller inom ramen för detta utredningsuppdrag.

Flera av de områden, där enligt utredningens förslag nationella projekt kan inledas, anser jag vara värda en närmare analys med syfte att utröna om det föreligger möjligheter till utvecklingssamverkan mellan svensk dataindustri och användare inom resp. område. Jag tänker då i första hand på datasystem för bibliotek, undervisning, sjukvård och sjötrafikkontroll.

Jag anser i likhet med utredningen att det är naturligt att STU svarar för en sådan närmare analys, som ligger helt inom ramen för den försöksverksamhet STU redan fått i uppdrag att bedriva i anslutning till teknikupphandlingskommitténs arbete (jfr prop. 1974: 1 bil. 15 s. 121). Jag har under detta anslag även beräknat medel som kan göra det möjligt för STU att i samverkan med resp. huvudmän genomföra vissa förstudier av projekt inom exempelvis de områden jag nämnt. STU bör även kunna undersöka vilka motsvarande möjligheter som kan föreligga utanför den offentliga sektorn.

Jag har erfarit att Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling undersöker om vissa av de projektområden som här har nämnts kan vara lämpliga för nordiskt utvecklingssamarbete.

Jag anser vidare att datatekniken i väsentligt större omfattning bör kunna utnyttjas som medel för utvecklingen av företagsdemokratin. Utredningsarbete pågår inom de fackliga organisationerna och jag finner det naturligt att STU samverkar med arbetsmarknadens parter för att stödja utveckling av datasystem inom detta område.

Dataindustriutredningen framhåller att standardisering inom dataområdet är en viktig näringspolitisk fråga. Utredningen föreslår att Sveriges standardiseringskommission får ytterligare resurser för en ökad s.k. förstandardiseringsverksamhet på dataområdet.

I likhet med praktiskt taget samtliga remissinstanser anser jag, att standardisering inom dataområdet är en viktig näringspolitisk fråga. STU har under vart och ett av budgetåren 1973/74 och 1974/75 lämnat stöd till Standardiseringskommissionen för detta ändamål med 200 000 kr. Jag bedömer det väsentligt att STU även i fortsättningen har möjlighet lämna sådant stöd och jag har därför beräknat medel nästa budgetår för en betydande höjning av det belopp som nu utgår till Standardiseringskommissionen.

Jag övergår nu till att behandla vissa frågor rörande den *grafiska industrin*. Under 1950- och 1960-talen karaktäriserades större delen av den grafiska industrin av mycket stabila förhållanden. Vid slutet av 1960-talet bedömdes emellertid stora delar av denna industri stå inför en omfattande omställning. Den grafiska teknikens snabba utveckling och en förväntad internationalisering av trycksaksmarknaden föranledde sålunda ökad uppmärksamhet på förhållandena inom branschen. Mot denna bakgrund har grafiska kommittén i sitt betänkande (SOU 1974: 34) föreslagit ett antal åtgärder.

Jag tar i detta sammanhang upp kommitténs förslag rörande den kollektiva grafiska forskningen samt rådgivnings- och informationsverksamheten till branschens företag. Kommitténs övriga förslag har jag behandlat tidigare under inledningen till avsnittet Industri m. m. (s. 47).

Grafiska kommittén framhåller vikten av den kollektiva grafiska forskningen och föreslår en ökning av det statliga stödet till den kollektiva forskning som sker vid Grafiska forskningslaboratoriet (GFL). Kommittén påpekar härvid betydelsen av att forskningen med inriktning på arbetsmiljö och de sociala konsekvenserna av teknikens tillämpning förstärks. Denna uppfattning delas av flertalet remissinstanser.

Även jag vill understryka vikten av att den tekniska utvecklingen och arbetsmiljön i vid mening ses i ett sammanhang. Den tekniska utvecklingen får inte ske på bekostnad av arbetstagarnas trygghet, hälsa och trivsel. Samtidigt som de produktionstekniska villkoren beaktas måste de anställdas villkor ägnas ökad omsorg.

Avtalet mellan staten och Stiftelsen Grafisk forskning om den kollektiva grafiska forskning som bedrivs vid GFL löper till utgången av budgetåret 1974/75. Jag finner det angeläget att STU vid förhandlingarna om ett nytt flerårsavtal strävar efter att få till stånd en ökad insats för denna forskning. Jag anser att den grafiska industrins villighet att delta i en sålunda ökad insats härvid bör tillmätas stor betydelse.

Kommittén föreslår att en särskild statligt finansierad konsulentverksamhet inrättas vid GFL för att förbättra GFL:s service till branschens företag vad avser information om ny teknik och handledning beträffande åtgärder till förbättring av arbetsmiljön. Jag delar i princip den av kommittén och flertalet remissinstanser framförda uppfattningen beträffande behovet av en effektiv informations- och rådgivningsverksamhet riktad till de mindre företagen inom branschen. Enligt vad jag erfarit har STU nyligen påbörjat en försöksverksamhet vid bl. a. GFL med syfte ett förbättra de kollektiva forskningsinstitutens service till mindre företag och enskilda uppfinnare. Jag bedömer denna verksamhet ligga väl i linje med den av kommittén föreslagna konsulentverksamheten.

Vid min anmälan av detta anslag de närmast föregående budgetåren har jag angivit vissa samhälls- och teknikområden på vilka uppmärksamheten bör koncentreras och ökat stöd ges. De tidigare angivna riktlinjerna bör fortfarande gälla.

I sin anslagsframställning föreslår STU ökade resurser särskilt för behovsområdena transportteknik, produktionsteknik, kemi-, skogs- och träteknik och informationsbehandling samt styr- och komponentteknik. Jag har därutöver tagit del av styrelsens projektvis utförda planering. Med utgångspunkt häri beräknar jag för stöd till behovsområden 184,5 milj. kr. Jämfört med min beräkning för innevarande budgetår räknar jag

med kraftigt ökade insatser på datateknik, främst inom delområdet informationsbehandling m. m. Även för transportteknik, kemi-, skogs- och träteknik samt naturresursteknik beräknar jag vissa ökningar. Sedan STU:s underlag för planeringen av verksamheten inom behovsområdena har lagts fram, avser jag att i annat sammanhang återkomma till regeringen med förslag till fördelning av tillgängliga medel.

Inom behovsområdet *materialteknik* har ambitionsnivån under en följd av år kraftigt ökats. Jag anser att nuvarande höga nivå bör bibehållas även nästa budgetår och biträder därför STU:s planering inom en oförändrad ambitionsnivå. Projekt, som förutom förbättrade materialegenskaper medför en effektivare energianvändning inom industrin, bör enligt min mening ägnas särskilt intresse.

Området *transportteknik* bör ägnas ett ökat intresse. Speciell uppmärksamhet bör, som STU föreslagit, ägnas projekt som är inriktade på konkurrenskraftiga kollektivtransportsystem. Jag biträder STU:s planering inom en något ökad ambitionsnivå.

Vad gäller behovsområdet *produktionsteknik* framhåller STU att det är en prioriterad uppgift att stödja den produktionstekniska utvecklingen inom den mindre och medelstora industrin. Detta är enligt min mening riktigt. Det stöd som STU lämnar till produktutvecklingen inom detta behovsområde bör endast lämnas till projekt som inte faller inom STU:s program 3 eller inom statens utvecklingsfonds verksamhetsområde. Jag biträder i stort STU:s planering på detta område. Jag vill erinra om att detta område tidigare budgetår har erhållit kraftiga ökningar. Som jag tidigare har framhållit bör viss ökning av stödet till kollektiv grafisk forskning kunna ske.

För behovsområdet *kemi-, skogs- och träteknik* har jag beräknat ökade medel, huvudsakligen på delområdena kemiteknik och träteknik. Den träbearbetande industrins problem bör ägnas ökad uppmärksamhet.

I enlighet med vad jag tidigare anfört bör kraftigt ökade medel beräknas för datateknik, bl. a. inom området *informationsbehandling samt styr- och komponentteknik*. Ökningen inom detta område avses främst för insatser på programvaruområdet och för utveckling av datatekniska tillämpningar inom olika områden. Stöd till datatekniskt standardiseringsarbete bör även i fortsättningen utgå under detta behovsområde. Jag har under detta behovsområde beräknat medel även för stöd till allmän metrologisk verksamhet att disponeras i samråd med statens provningsanstalt.

Inom området *miljövårdsteknik* har jag räknat med fortsatt stöd till industriella utvecklingsprojekt. Jag vill i detta sammanhang erinra om att fr. o. m. innevarande budgetår kan bidrag utgå från anslag under nionde huvudtiteln till försöksanläggningar. Härigenom har en värde-

full möjlighet skapats att stödja projekt i deras senare utvecklingsskeden.

STU:s stöd till läkemedelsteknik inom behovsområdet *socialteknik* utgör en mycket ringa del av läkemedelsindustrins totala utvecklingsinsatser. Jag anser att detta stöd kan minskas och ökade satsningar göras inom andra delområden, främst medicinsk teknik och arbetsmiljöteknik. Ökad uppmärksamhet bör därvid, som jag tidigare nämnt, ägnas projekt med datateknisk anknytning. Totalt sett har jag beräknat medel för en oförändrad ambitionsnivå inom behovsområdet.

Vad beträffar behovsområdet *livsmedelsteknik* biträder jag STU:s planering.

Med hänvisning till vad jag tidigare anfört om inrättande av en delegation för havsteknisk forskning och utveckling (s. 99) beräknar jag inom behovsområdet *naturresursteknik* medel för delegationens verksamhet. Vad gäller området i övrigt vill jag erinra om vikten av att STU i samråd med avnämare tar initiativ till projekt inom olika problemområden. Jag beräknar medel för en viss ambitionsökning i enlighet med STU:s förslag.

Under anslaget har jag vidare beräknat medel för viss inhemsk rymdverksamhet.

För budgetåret 1974/75 har Kungl. Maj:t i likhet med tidigare budgetår av riksdagen bemyndigats att godkänna avtal och beslut rörande stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m. som, inberäknat löpande avtal och beslut, innebär åtaganden om högst 85 milj. kr. under vart och ett av budgetåren 1975/76—1978/79. Detta bemyndigande avser också avtal om den av STU och Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) bedrivna verksamheten med teknisk-vetenskapliga attachéer (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 123, NU 1974: 32, rskr 1974: 224). Möjligheten att lämna långsiktigt stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete är en viktig förutsättning för en effektiv stimulans åt sådan verksamhet. STU föreslår att ramen för åtaganden om långsiktigt stöd ökas till 95 milj. kr. under de båda första budgetåren under nästkommande femårsperiod vid en i huvudsak oförändrad anslagsnivå och på samma sätt till 110 milj. kr. per budgetår vid en anslagsnivå motsvarande STU:s totala förslag. Jag är beredd att förorda en viss ökning av ramen. Jag förordar därför att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att under budgetåret 1975/76 fatta beslut om stöd till nämnda ändamål, som inberäknat löpande avtal och beslut innebär åtaganden om högst 95 milj. kr. under vart och ett av budgetåren 1976/77—1979/80. Lämnas bemyndigandet, ankommer det på regeringen att meddela de närmare föreskrifter som behövs.

För informations och dokumentationsverksamhet beräknar jag medel för i huvudsak oförändrad ambitionsnivå. Under detta delprogram utgår bidrag från STU och SINFDOK till

IVA:s verksamhet. Jag anser att sådana bidrag som avser förprojekt och mindre utredningar bör utgå enligt ett ramavtal som årligen träffas mellan STU och IVA.

Vad gäller SINFDOK vill jag nämna att jag, efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet, avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att låta göra en översyn av SINFDOK:s uppgifter och verksamhet på grundval av hittills uppnådda resultat och erfarenheter av bl. a. genomförd försöksverksamhet. Översynen bör ske med hänsyn till den tekniska utveckling som ägt rum sedan SINFDOK inrättades år 1968, de institutionella förändringar som har ägt rum under denna tid och aktualiserade förändringar avseende de vetenskapliga bibliotekens organisation.

För internationella kontakter beräknar jag ökade medel, bl.a. för en viss utökning av den i samarbete med IVA bedrivna verksamheten med teknisk-vetenskapliga attachéer. Medel för det forskarutbyte med vissa länder som administreras av IVA föreslås utgå under tredje huvudtiteln (jfr prop. 1975: 1 bil. 5 D 3).

Programmet planerings- och utredningsverksamhet omfattar dels övergripande planering och utredning med främsta uppgift att bilda underlag för STU:s behovsområdesvis genomförda planerings- och uppföljningsverksamhet, dels utredningsverksamhet och metodutveckling med uppgift att ge underlag för STU:s förslag till regeringen rörande betingelserna för teknisk utveckling och industriell förnyelse samt formerna för statens stöd till industriellt utvecklingsarbete och teknisk forskning.

Enligt min mening bör STU i sin verksamhet inom detta program särskilt analysera de långsiktiga behoven av grundläggande teknisk forskning. Vidare bör STU lägga ökad vikt vid verksamhet som syftar till att klarlägga möjligheterna att förbättra betingelserna för innovationer och industriell förnyelse genom nya eller förändrade former av statliga stödåtgärder. Jag beräknar medel för verksamheten i enlighet med STU:s totala förslag.

Rådgivnings- och förmedlingsverksamhet har under innevarande budgetår fått väsentligt ökade personella resurser. Detta ökar STU:s möjligheter att bistå enskilda uppfinnare och att förbättra utnyttjandet av ny teknik i näringslivet, speciellt hos de mindre och medelstora företagen. Jag delar STU:s bedömning att en fortsatt uppbyggnad av resurserna är motiverad. I sammanhanget vill jag erinra om vad jag anförde i anslutning till detta program föregående budgetår (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 124). Jag beräknar medel i huvudsak i enlighet med STU:s förslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1975/76, i enlighet med vad jag har anfört, ikläda staten ekonomisk förplik-

telse i samband med stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m. som, inberäknat löpande avtal och beslut, innebär åtaganden om högst 95 000 000 kr. under vart och ett av budgetåren 1976/77—1979/80,

2. till *Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 210 100 000 kr.

E 2. Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer

1973/74	Utgift	—
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 4, som avser drift och förvaltning av forskningsstationer. Forskningsstationernas uppgift är att ställa lämpliga forskningslokaler och därtill anknuten service till förfogande för mindre projektgrupper och institut.

Styrelsen för teknisk utveckling

Programmet avser för budgetåret 1975/76 endast forskningsstationen i Stockholm, vars drift handhas av en särskild stiftelse. Styrelsen har till Kungl. Maj:t redovisat förslag till försöksverksamhet i Göteborgsområdet. Arbete med vissa kompletteringar till detta förslag pågår.

Föredraganden

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Styrelsen för teknisk utveckling: Drift av forskningsstationer* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 3. Styrelsen för teknisk utveckling: Skeppsteknisk forskning och utveckling

1973/74	Utgift	[1]13 379 067	Reservation	12 009 857
1974/75	Anslag	14 000 000		
1975/76	Förslag	12 000 000		

[1] Disponerat 12 954 000.

Från anslaget utgår bidrag för stöd åt tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete av direkt betydelse för den svenska varvsindustrins fortsatta utveckling och konkurrenskraft (prop. 1970: 82 s. 47, SU 1970: 113, rskr 1970: 307). STU har för budgetåret 1974/75 medgivits

att efter anmälan till Kungl. Maj:t fatta beslut om stöd till skeppsteknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m. som, inberäknat löpande beslut, innebär åtaganden om högst 5 milj. kr. under budgetåret 1975/76 och högst 3 milj. kr. under budgetåret 1976/77. För fördelning av stödet svarar en särskild kommitté inom STU. Denna kommitté svarar även för programutformningen inom området.

Styrelsen för teknisk utveckling

STU föreslår att 24 milj. kr. anvisas för budgetåret 1975/76. Vid medelsfördelningen avser STU att ägna särskild uppmärksamhet åt

— skeppstekniska systemstudier, med inriktning på fartygstyper som är ekonomiskt och tekniskt anpassade för framtida sjötransportbehov och därav betingade drift- och underhållsaspekter samt härför erforderligt kunskapsunderlag beträffande skeppshydromekanik, skrovkonstruktion och skeppsmaskinteknik,
— administrativa system och produktionsteknik med inriktning på rationellt utnyttjande av personella och materiella resurser och deras utveckling,
— arbetsmiljön vid varven med inriktning på arbetsförhållanden som är fysiskt och psykiskt tillfredsställande för individen.

För fleråriga åtaganden m. m. föreslår STU, vid en medelstilldelning i enlighet med STU:s förslag, ramar av 9 milj. kr. för budgetåret 1976/77, 7 milj. kr. för budgetåret 1977/78 och 6 milj. kr. för budgetåret 1978/79.

Föredraganden

Den svenska varvsindustrins produktion och produkter kännetecknas av en internationellt sett hög teknisk nivå, vilket bidrar till varvsindustrins konkurrenskraft på världsmarknaden. Det är angeläget att denna nivå kan bibehållas och höjas genom tillräckliga satsningar på forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Stöd under detta anslag till skeppsteknisk forsknings- och utvecklingsverksamhet har lämnats sedan budgetåret 1970/71 (prop. 1970: 82, SU 1970: 113, rskr 1970: 307). Stödet infördes med hänvisning till den ekonomiska krissituation som varvsindustrin befann sig i sedan mitten av 1960-talet och som motiverade en förstärkning av varvsindustrins egna forsknings- och utvecklingsinsatser.

Jag förordar, att anslaget nästa budgetår förs upp med 12 milj. kr.

För att möjliggöra en långsiktig planering av stödet till den skeppstekniska forsknings- och utvecklingsverksamheten förordar jag att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att under budgetåret 1975/76 fatta beslut om stöd till skeppsteknisk forskning och utvecklingsarbete, som — inberäknat löpande beslut — innebär åtaganden om högst 5 milj. kr. under budgetåret 1976/77 och högst 3 milj. kr. under budgetåret 1977/78.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1975/76 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med stöd till skeppsteknisk forskning och utvecklingsarbete m. m., som inberäknat löpande beslut innebär åtaganden om högst 5 000 000 kr. under budgetåret 1976/77 och högst 3 000 000 kr. under budgetåret 1977/78,
2. till *Styrelsen för teknisk utveckling: Skeppsteknisk forskning och utveckling* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 12 000 000 kr.

E 4. Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning

1973/74	Utgift	[1]7 059 258	Reservation	5 175 756
1974/75	Anslag	6 000 000		
1975/76	Förslag	[1]7 500 000		

[1] Disponerat 7 903 000.

Över anslaget finansieras anskaffning av dyrare apparatur och instrument för teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete. Nyttjare av utrustning, som anskaffats med medel från anslaget, belastas med kostnaderna för avskrivningar och förräntning av utrustningskapitalet. Medel motsvarande dessa kostnader omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

Styrelsen för teknisk utveckling

För att forskning och utveckling skall kunna hållas på en från internationell synpunkt hög nivå krävs — framhåller STU — att modern och för ändamålet kvalificerad apparatur används. Den tidigare tveksamheten hos institutioner m. fl. att utnyttja anslaget, något som delvis berott på STU:s krav att de skall bestrida åtminstone del av kapitalkostnaderna för utrustningen, har minskat och efterfrågan på utrustningsmedel har ökat. Därutöver planerar STU att genomföra ett antal större investeringsprojekt med början under budgetåret 1975/76.

STU föreslår därför att 8,5 milj. kr. anvisas för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Jag anser i likhet med STU att den ökade efterfrågan av medel till utrustning motiverar en uppräkning av anslaget och beräknar för budgetåret 1975/76 7,5 milj. kr. för utrustningsanskaffning. Jag förordar vidare att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att under bud-

getåret 1975/76 fatta beslut om beställning av utrustning, som — innefattande redan löpande beställningar — uppgår till högst 3 milj. kr. under budgetåret 1976/77 och högst 2 milj. kr. under budgetåret 1977/78.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1975/76 beställa utrustning för, inberäknat redan löpande beställningar, högst 3 000 000 kr. under budgetåret 1976/77 och högst 2 000 000 kr. under budgetåret 1977/78.
2. till *Styrelsen för teknisk utveckling: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 7 500 000 kr.

Verksamheten vid statens provningsanstalt

Statens provningsanstalt (SP) är central förvaltningsmyndighet för officiell provning och kontroll samt allmän och legal metrologi. Det innebär att SP har till uppgift att

organisera och samordna officiell provning och kontroll samt allmän och legal metrologi,

handha kontroll av ädelmetallarbeten,

verkställa probering av ädelmetaller och bestämning av vikt fin metall,

leda justeringsväsendet,

handlägga ärenden om mått och vikt samt utföra justeringar.

På uppdrag av myndigheter och enskilda utför SP provningar och undersökningar av material och konstruktioner och därmed förenad verksamhet. SP:s uppdragsgivare inom provningsverksamheten utgörs till ca 95 % av mindre och medelstora företag.

SP bedriver teknisk-vetenskaplig forskning inom sitt verksamhetsområde och ställer personal till förfogande för nationellt och internationellt standardiseringsarbete m. m.

Verksamheten vid SP leds av en styrelse. Chef för SP är en generaldirektör. För verksamheten gäller en av Kungl. Maj:t utfärdad instruktion (1965: 650, omtryckt 1972: 415).

SP är organiserad på tre tekniska avdelningar, två tekniskt-administrativa enheter — mätcentrum och provcentrum — och ett kansli. Härtill kommer regionala avdelningar i Göteborg och Lund. SP:s provningsverksamhet är huvudsakligen lokaliserad till Stockholm och Göteborg, men mätningar med transportabel apparatur, provningar och kontroller utförs även på andra orter. Den regionala verksamheten omfattar främst byggnadstekniska provningar, justering och ädelmetallkontroll.

Till SP är knutna två rådgivande organ, nämligen ett råd för frågor om provning, kontroll och legal metrologi samt ett råd för frågor om allmän metrologi.

Antalet hel- och deltidsanställda inom SP uppgick den 30 juni 1974 till 373 personer. Härtill kommer ca 100 kontrollstämplingsförrättare.

Huvuddelen av SP:s verksamhet skall enligt statsmakternas beslut (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196) överflyttas till Borås. Flyttningen inleds under år 1975, då brandlaboratoriet flyttar.

Verksamheten vid SP tillhör — med det undantag som jag återkommer till i det följande — de områden som ingår i utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten.

Program 1. Uppdragsverksamhet

Program 2. Egen forskning

Program 3. Myndighetsuppgifter

SP sammanfattar sina uppgifter inom de tre programmen på följande sätt.

Uppdragsverksamheten omfattar

att bedriva sådan materialprovning som traditionellt hänförs till ett lands centrala materialprovningsanstalt,

att bedriva officiell provning och kontroll (inkl. justering och ädelmetallkontroll) samt allmän metrologisk verksamhet inom ramen för SP:s roll som riksprovplats och riksmätplats för vissa objekt och storheter,

att bedriva annan provning och kontroll som har anknytning till den officiella provningen och kontrollen vad avser provat objekt, provad egenskap eller i officiell provning utnyttjade resurser.

Forsknings- och utvecklingsarbetet omfattar

att ta fram nya och ändamålsenliga metoder för officiell provning och kontroll inom sådana områden som bedöms vara angelägna när det gäller att skydda liv, hälsa och egendom,

att utveckla mätmetoder och mätteknik samt provnings- och kontrollmetoder som stöd för den tekniska utvecklingen inom landet i takt med de krav som ställs på en industrination med omfattande utrikeshandel.

Myndighetuppgifterna omfattar

att reorganisera och samordna utnyttjandet av landets resurser för officiell provning och kontroll samt för legal och allmän metrologi och leda verksamheten på området i takt med den internationella utvecklingen,

att nationellt och internationellt verka för enhetliga och rimliga myndighetskrav på tekniska produkter och att medverka vid de tekniska undersökningar och utredningar som bör föregå sådana krav.

Medel för den programbudgeterade verksamheten anvisas under följande anslag

1. Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet
2. Bidrag till statens provningsanstalt

3. Statens provningsanstalt: Utrustning

Anslag 1 är ett förslagsanslag, som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 3. I program 1 ingår även uppdragsforskning, dvs. sådan forskning som finansieras med externa bidrag. Som inkomst under anslaget redovisas uppburna avgifter och ianspråktagna medel från anslag 2. Medel som svarar mot avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

Anslag 2 är ett reservationsanslag, över vilket statens bidrag utgår i första hand till programmen 2 och 3, men även till att täcka eventuellt underskott i uppdragsverksamheten.

Anslag 3 är ett reservationsanslag, som skall finansiera investeringar i kostnadskrävande utrustning.

Anslag 1 får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att tillgodose behovet av rörelsekapital disponerar SP en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 1,5 milj. kr.

SP:s justeringsverksamhet och ädelmetallkontroll omfattas f. n. inte av försöksverksamheten med programbudgetering. Utgifterna för verksamheten bestrids från ett särskilt förslagsanslag Statens provningsanstalt: Justering och ädelmetallkontroll, vilket innevarande budgetår förts upp med 7 936 000 kr., medan inkomsterna redovisas på driftbudgetens inkomstsida under titeln Inkomster av justering och ädelmetallkontroll. Inkomsterna beräknas för budgetåret 1974/75 till 7,9 milj. kr.

SP föreslår i sin anslagsframställning att även denna del av SP:s verksamhet skall ingå i försöksverksamheten med programbudgetering fr. o. m. budgetåret 1975/76. Verksamheten avses bli inordnad i de tre nuvarande programmen, huvudsakligen i programmet Uppdragsverksamhet, och innefattas i de för programbudgetering avsedda anslagen. Förslaget innebär, att det särskilda förslagsanslaget och inkomsttiteln försvinner från statsbudgeten den 1 juli 1975.

E 5. Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet

1973/74	Utgift	—
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Under detta anslag redovisas samtliga utgifter och inkomster av provningsverksamheten m. m. vid SP.

Av följande sammanställning framgår den totala omfattningen av den verksamhet som omfattas av programbudgetering (i 1 000-tal kr.).

Fr. o. m. budgetåret 1975/76 ingår även verksamheten för justering och ädelmetallkontroll.

	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknar	1975/76	
		Provningsanstalten		Föredraganden
Program 1				
Intäkter	12 877	15 108	22 890	
Kostnader	14 234	15 527	22 890	
Underskott	1 357	419	—	
Program 2				
Kostnader	1 402	1 560	1 840	
Program 3				
Intäkter	657	1 769	2 050	
Kostnader	5 843	7 305	12 170	
Underskott	5 186	5 536	10 120	
Total nettokostnad	**7 945**[1]	**7 515**[1]	**11 960**	
Bidragsanslag	**6 230**	**7 040**	**11 960**[2]	**8 080**

[1] Härtill kommer för justering och ädelmetallkontroll: 1973/74 inkomster 7 458, utgifter 6 864, netto+594; 1974/75 inkomster 7 900, utgifter 7 936, netto—36.
[2] Varav 260 för höjt lönekostnadspålägg.

Statens provningsanstalt

Program 1. Uppdragsverksamhet

Uppdragsverksamheten grundas i första hand på behovet av undersökningar som är en följd av statliga föreskrifter och anvisningar, i andra hand behovet av opartiskt utförda undersökningar i samband med ekonomiska och andra överenskommelser, tvister och domstolsförhandlingar, konsumentupplysning osv. Uppdragsverksamheten omfattar också andra undersökningar och mätningar inom ramen för SP:s speciella kompetens. Verksamheten omfattar undersökningar av material, konstruktioner och produkter, kalibreringar, tillverkningskontroller, analyser, mättekniska undersökningar etc.

Som uppdragsverksamhet betraktas även det forsknings- och utvecklingsarbete som finansieras med bidrag från forskningsråd, fonder och andra institutioner.

Antalet uppdrag (exkl. justering och ädelmetallkontroll) vid SP minskade under treårsperioden 1971/72—1973/74 från 30 590 till 28 610. Minskningen hänger samman med den avtagande byggkonjunkturen och nedgången berör främst den seriemässiga betongprovningen. SP förutser dock en viss ökning av uppdragsvolymen under de närmaste åren under förutsättning att anstalten utses till riksprovplats för vissa objekt.

Kungl. Maj:t har den 28 juni 1974 uppdragit åt riksrevisionsverket att efter samråd med SP göra en översyn av SP:s taxesättning särskilt mot

bakgrund av det ökade resursbehovet inför flyttningen till Borås. Denna översyn skall föreligga i god tid före omlokaliseringen.

SP föreslår inför 1975/76, att den rörliga krediten ökas till 3 milj. kr. Detta motiveras dels av den föreslagna integreringen av justerings- och ädelmetallkontrollverksamheten, dels med hänsyn till SP:s försvagade ekonomiska ställning.

Program 2. Egen forskning

Forsknings- och utvecklingsarbetet (FoU) inriktas på utveckling av nya provningsmetoder och är av fundamental betydelse för både myndighetsfunktionen och uppdragsverksamheten. FoU-arbetet syftar till att utveckla och förbättra objektiva metoder för provning och kontroll samt att ge, upprätthålla och förbättra den kompetens som är nödvändig för att på olika områden kunna möta efterfrågan.

Insatserna på FoU har efter hand minskat, vilket beror på ökade myndighetsinsatser och på ansträngningarna att bygga upp SP:s resurser i Borås. Ökade FoU-insatser är önskvärda, men det torde enligt SP vara svårt att genomföra nämnvärd ökning före inflyttningen i Borås.

Kostnaderna för FoU beräknas till 1 840 000 kr. nästa budgetår.

Program 3. Myndighetsuppgifter

SP är central förvaltningsmyndighet för officiell provning och kontroll och för allmän och legal metrologi. Vidare fungerar SP som expertinstans på materialprovningens och mätteknikens område. Detta sker genom medverkan vid utarbetande av svar på remisser, konsultinsatser, deltagande i nationellt och internationellt standardiserings- och annat kommittéarbete, deltagande i utredningar, konferenser och symposier, genom visningar, föreläsningar, föredrag etc. Denna mångskiftande verksamhet sammanfattas i tre delprogram — remissarbete, kommittéarbete och allmän information.

Inom detta program redovisas även det arbete som utförs inför omlokaliseringen till Borås. Kostnaderna härför beräknas till sammanlagt 3 285 000 kr., varav 400 000 kr. avser utrustningsplanering och därför tas i anspråk från utrustningsanslaget. För återstående kostnader av 2 885 000 kr. begär SP medel från det särskilda anslaget på sjunde huvudtiteln till förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet.

Nettokostnaden för myndighetsuppgifterna beräknar SP till 10 120 000 kr.

Sammanlagt för de olika programmen beräknar SP bidragsbehovet nästa budgetår till 11 960 000 kr., vilket innebär en ökning med 4 920 000 kr. jämfört med budgetåret 1974/75.

Föredraganden

Uppbyggnad av myndighetsfunktionerna hos statens provningsanstalt (SP) har pågått alltsedan anstalten den 1 juli 1972 blev central förvaltningsmyndighet för officiell provning och kontroll samt för allmän och legal metrologisk verksamhet. Lagstiftning om riksprovplatser och riksmätplatser har nyligen antagits av riksdagen (prop. 1974: 162, NU 1974: 52, rskr 1974: 349). Jag bedömer att uppbyggnaden av systemet med riksprovplatser och riksmätplatser får ske successivt. Den allmänna metrologiska verksamhet som bedrivs inom riksmätplatssystemet har betydelse inte enbart för provningsverksamheten utan även ur allmän teknisk-vetenskaplig och industriell synvinkel. Jag har därför under anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling beräknat vissa medel för stöd till allmän metrologisk verksamhet. Dessa medel avses STU disponera i samråd med provningsanstalten.

Alltsedan SP den 1 juli 1972 från dåvarande mynt- och justeringsverket övertog verksamheten med justering och ädelmetallkontroll, har utgifterna och inkomsterna för denna verksamhet redovisats under ett särskilt förslagsanslag resp. inkomsttitel i avvaktan på att redovisningssystem m. m. skulle kunna läggas upp, så att justeringsverksamheten och ädelmetallkontrollen kunde integreras med övrig verksamhet vid SP som redovisas enligt programbudgetprinciper. SP har nu föreslagit att detta skall göras fr. o. m. budgetåret 1975/76. Jag förordar att så får ske. Vid bifall till förslaget utgår förslagsanslaget till justering och ädelmetallkontroll från statsbudgeten nästa budgetår. Något behov av en särskild inkomsttitel för ändamålet finns inte heller efter den 1 juli 1975. Vid min medelsberäkning har jag utgått från att denna verksamhet bör finansieras genom avgifter.

Planeringen för omlokaliseringen till Borås kommer att intensifieras under nästa budgetår. En reviderad tidplan för genomförande av flyttningen har fastställts av Kungl. Maj:t den 29 november 1974. Enligt denna tidplan skall brandtekniska laboratoriet tas i drift i Borås den 1 december 1975 och övriga delar av anstalten, inkl. de byggnadstekniska och mekaniska laboratorierna, successivt under tiden den 1 maj 1976—den 31 oktober 1977. Vad gäller genomförandekostnader för omlokaliseringen och kostnader för byggnadsarbeten får jag hänvisa till vad statsrådet Löfberg har anfört tidigare denna dag vid sin anmälan under sjunde huvudtiteln av anslaget Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet (prop. 1975: 1 bil. 9 E 18) och chefen för finansdepartementet vid anmälan av investeringsanslaget Byggnadsarbeten för statlig förvaltning (prop. 1975: 1 bil. 9 II: 11).

Bidragsanslaget till SP bör för nästa budgetår räknas upp med 1 040 000 kr. till 8 080 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 6. Bidrag till statens provningsanstalt

1973/74	Utgift	7 380 091	Reservation	6 285
1974/75	Anslag	7 040 000		
1975/76	Förslag	8 080 000		

Som framgått av redogörelsen under anslaget till uppdragsverksamhet föreslår *statens provningsanstalt* att bidragsanslaget höjs med 4 920 000 kr. till 11 960 000 kr., inkl. kostnader för höjt lönekostnadspålägg, budgetåret 1975/76.

I enlighet med vad jag anfört vid min anmälan av anslaget till uppdragsverksamhet bör förevarande anslag nästa budgetår föras upp med 8 080 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens provningsanstalt* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 8 080 000 kr.

E 7. Statens provningsanstalt: Utrustning

1973/74	Utgift	1 317 367	Reservation	2 887 508
1974/75	Anslag	8 005 000		
1975/76	Förslag	27 520 000		

Över anslaget anvisas medel för anskaffning av mer kostnadskrävande utrustning vid SP.

Statens provningsanstalt

För sin verksamhet måste provningsanstalten ha tillgång till kvalificerad personal och ändamålsenlig, ofta avancerad utrustning inom de olika tekniska områden, där en insats från SP bedömts vara av betydelse för samhälle och näringsliv. Utrustningarna kan inte alltid bli kontinuerligt utnyttjade i uppdragsverksamheten, men måste ändå finnas tillgängliga vid behov. Utrustningen är också en grundförutsättning för SP:s forsknings- och utvecklingsarbete samt för de myndighetsfunktioner som anstalten utövar.

För budgetåret 1975/76 beräknar SP medelsbehovet för utrustning till nuvarande verksamhet till 2,1 milj. kr. För mätplatsorganisationen beräknas medelsbehovet till 600 000 kr.

Inför omlokaliseringen har SP lämnat förslag till modernisering och komplettering av utrustningen. Upphandlingen av en del av denna utrustning har inletts och kommer att intensifieras under 1975/76.

SP har i skrivelse den 15 oktober 1974 lagt fram bl. a. förslag till

tidplan för utflyttningen, förslag till investeringskostnader för de byggnadstekniska och mekaniska laboratorierna, förslag till index för uppräkning av kostnadsramen för utrustning och hemställan om ytterligare medel för ugnsutrustning till brandlaboratoriet.

För budgetåret 1975/76 beräknar SP medelsbehovet för utrustning som skall placeras i Borås till 27 652 000 kr., inkl. viss utrustning för de byggnadstekniska och mekaniska laboratorierna och ytterligare medel för ugnsutrustning. För anskaffning av verkstadsutrustning beräknar utrustningsnämnden för universitet och högskolor medelsbehovet till 748 000 kr. Sammanlagt beräknas således medelsbehovet till 28,4 milj. kr. för budgetåret 1975/76. För telefonväxel och viss övrig utrustning anvisas härutöver medel under anslaget Inredning av byggnader för statlig förvaltning (prop. 1975: 1 bil. 9 B 14).

Föredraganden

Chalmers provningsanstalt (CPA) ingår sedan den 1 juli 1973 i statens provningsanstalt. Kungl. Maj:t godkände den 29 juni 1973 ett avtal med styrelsen för CPA angående övertagande av CPA i enlighet med riksdagens bemyndigande (prop. 1973: 1 bil. 15 s. 75, NU 1973: 17, rskr 1973: 95). Enligt avtalet har staten åtagit sig bl. a. att av CPA:s kapitalbehållning per den 30 juni 1973 avsätta 500 000 kr. till en fond, benämnd Chalmers provningsanstalts fond. Enligt balansräkningen uppgick CPA:s kapitalbehållning vid denna tidpunkt till 447 000 kr., varav inventarier till ett belopp av 220 000 kr. och i övrigt omsättningstillgångar utöver skulder. För SP:s övertagande av inventarierna beräknar jag 220 000 kr., varefter fonden kan bildas genom att SP tillskjuter fondbeloppet 447 000 kr.

För budgetåret 1974/75 bemyndigade riksdagen Kungl. Maj:t att medge att utrustning för SP i Borås beställdes inom en kostnadsram av 11 620 000 kr. (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 136, NU 1974: 7, rskr 1974: 81). Kungl. Maj:t beslöt den 7 juni 1974 bl. a. att senarelägga flyttningen av de byggnadstekniska och mekaniska laboratorierna för ytterligare utredning och att ställa uppförandet av ett ekofritt rum på framtiden. På grund härav kunde Kungl. Maj:t begränsa bemyndigandet att låta SP beställa utrustning till 4 120 000 kr. Genom senareläggningen minskade även behovet att ta i anspråk beviljade medel för utrustning i Borås för budgetåret 1974/75 från beräknade 5 970 000 kr. till 3 370 000 kr.

Kungl. Maj:t har den 29 november 1974 fastställt tidplan för SP:s omlokalisering till Borås, som innefattar även de byggnadstekniska och mekaniska laboratorierna, och samtidigt föreskrivit att vid planeringen av SP:s anläggningar i Borås en kostnadsram av 103,4 milj. kr. i prisläget den 1 april 1973 skall gälla för byggnader. Kungl. Maj:t beslöt den 13 december 1974 att en kostnadsram av 64,6 milj. kr. i

samma prisläge skall gälla vid planering av utrustningen. För viss utrustning bör nu — utöver tidigare anvisad delram av 4 120 000 kr. — tas upp en delram av 50,4 milj. kr. Jag förordar att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att beställa utrustning för detta belopp. Medelsbehovet för detta ändamål under budgetåret 1975/76 beräknar jag till 25,8 milj. kr. Medelsbehovet har beräknats med utgångspunkt i att 2,6 milj. kr. av anslaget för innevarande budgetår, som ursprungligen avsåg anskaffningar för de byggnadstekniska och mekaniska laboratorierna och för det ekofria rummet, bör få disponeras för anskaffning av utrustning till SP:s anläggningar i övrigt i Borås.

För anstaltens nuvarande verksamhet beräknar jag 1,5 milj. kr.

Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår föras upp med sammanlagt 27 520 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att beställa utrustning till statens provningsanstalt i Borås inom en kostnadsram av 50 400 000 kr.,
2. till *Statens provningsanstalt: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 27 520 000 kr.

Verksamheten vid statens skeppsprovningsanstalt

Statens skeppsprovningsanstalt utför på uppdrag av myndighet eller enskild provningar och undersökningar av betydelse för skeppsteknik och sjöfart samt, i den mån anstaltens utrustning och förhållanden i övrigt medger det, också andra provningar och undersökningar. Anstalten bedriver teknisk-vetenskaplig forskning inom sitt verksamhetsområde.

Skeppsprovningsanstalten leds av en styrelse. Chef för anstalten är en generaldirektör. Anstalten är organiserad på tre tekniska avdelningar, nämligen drifts- och verkstadsavdelningen, ritkontorsavdelningen och beräkningsavdelningen, samt en administrativ avdelning.

Antalet anställda den 1 juli 1974 var 115.

Statens skeppsprovningsanstalt tillhör de myndigheter som omfattas av utrednings- och försöksverksamheten med programbudgetering. Följande programindelning gäller t. v. för verksamheten.

1. Uppdragsverksamhet
2. Egen forskning
3. Myndighetsuppgifter

Medel för verksamheten anvisas under följande anslag.

1. Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet
2. Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt
3. Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning

Anslag 1 är ett förslagsanslag som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för program 1, 2 och 3. I program 1 ingår även uppdragsforskning, dvs. sådan

forskning som finansieras exempelvis av styrelsen för teknisk utveckling. Som inkomst under anslaget redovisas uppburna avgifter och medel som i mån av behov tagits i anspråk från anslag 2. Medel som svarar mot avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

Anslag 2 är ett reservationsanslag, över vilket statens bidrag utgår i första hand till programmen 2 och 3, men även till att täcka eventuellt underskott i uppdragsverksamheten.

Anslag 3 är ett reservationsanslag som skall finansiera anstaltens investeringar i mer kostnadskrävande utrustning.

Anslag 1 får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten samt för att t. v. tillgodose behov av rörelsekapital disponerar statens skeppsprovningsanstalt en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 750 000 kr.

E 8. Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet

1973/74 Utgift	—
1974/75 Anslag	1 000
1975/76 Förslag	1 000

Under detta anslag redovisas samtliga utgifter och inkomster för verksamheten vid statens skeppsprovningsanstalt.

Av följande sammanställning framgår den totala verksamheten vid anstalten (i 1 000-tal kr.).

	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknar	1975/76	
		Skeppsprovnings-anstalten		Föredraganden
Kostnader				
Program 1 Uppdragsverksamhet	8 558	9 100	9 563	
Program 2 Egen forskning	1 654	1 700	2 044	2 595
Program 3 Myndighetsuppgifter	438	660	949	
Summa kostnader	**10 650**	**11 460**	**12 556**	
Intäkter				
Program 1	8 560	9 100	9 563	
Statens bidrag till program 2 och 3	2 100	2 360	2 993[1]	2 595
Avgår (reservation till nästa budgetår)	(−8)	—	—	
Summa intäkter	**10 652**	**11 460**	**12 556**	
Resultat	+2	—	—	

[1] Varav 55 000 kr. för höjt lönekostnadspålägg.

Statens skeppsprovningsanstalt

Program 1. Uppdragsverksamhet

Av den totala uppdragsverksamheten vid anstalten utgörs ca 60 % av forsknings- och utvecklingsarbete och resten av rutinbetonad provning samt expert- och konsultverksamhet.

Forsknings- och utvecklingsarbetet inom program 1 bedrivs dels som s. k. industriuppdrag från svenska och utländska varv, rederier, oljebolag, hamnmyndigheter, etc., dels som s. k. statliga sekundäruppdrag, huvudsakligen från militära myndigheter som försvarets materielverk och försvarets forskningsanstalt, men också från andra myndigheter som sjöfartsverket, fiskeristyrelsen och statens järnvägar.

Industriuppdragen uppvisar i allt större utsträckning inslag av långsiktigt forsknings- och utvecklingsarbete, som inte är bundet till enstaka fartygsprojekt. Styrelsens för teknisk utveckling satsning på skeppsteknisk forskning och utveckling har inneburit en värdefull stimulans för sådant arbete.

Förutom den normala provningsverksamheten består industriuppdragen av undersökningar beträffande olika fartygstypers styrningsegenskaper, farthållningsförmåga, egenskaper vid olika propulsionsarrangemang, vibrationsbenägenhet, egenskaper vid begränsat vattendjup, m. m.

De marinmilitära sekundäruppdragen är till största delen av forsknings- och utvecklingskaraktär och omfattar dels allmän marin forsknings- och utvecklingsverksamhet av gemensamt intresse, dels mera projektinriktat arbete för övervattensfartyg, ubåtar, torpeder och minor.

Uppdragsverksamheten vid skeppsprovningsanstalten förutsätts lämna full kostnadstäckning. Ersättning för utförda uppdrag utgår enligt taxa, som anstalten fastställer. Denna har i april 1974 höjts med 25 %. Eftersom anstalten arbetar i internationell konkurrens har därvid hänsyn tagits till utländska anstalters prisnivå. Uppdragsvolymen uttryckt i avgifter har under budgetåret 1972/73 ökat med 17 % och under budgetåret 1973/74 med 43 %. Det nya kavitationslaboratoriet har verksamt bidragit till denna utveckling.

Program 2. Egen forskning

En nödvändig förutsättning för att kunna hålla den konsultativa och i allmänhet projektbundna uppdragsverksamheten vid skeppsprovningsanstalten på en godtagbar teknisk-vetenskaplig nivå är att utrymme finns för långsiktig egen forskning. Med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen inom anstaltens verksamhetsområde och anstaltens konkurrensläge är det angeläget att denna forskning inte eftersätts. Nya utländska uppdrag erhålls ofta som följd av att anstaltens teknisk-vetenskapliga kapacitet blir känd genom att egna forskningsresultat sprids

internationellt. Huvudområdena för anstaltens egen forskning och deras omfattning framgår av följande sammanställning (i 1 000-tal kr.).

Områden	1973/74 Utfall	1974/75 Budget	1975/76 Förslag
1. Metodstudier, experimentella principer och instrumentutveckling	586	750	850
2. Fartygs formgivning och framdrivning	528	350	400
3. Fartygs manöveregenskaper och uppträdande i sjögång	255	450	500
4. Basforskning	285	150	250
Summa	**1 654**	**1 700**	**2 000**[1]

[1] Exkl. kostnader för höjt lönekostnadspålägg, vilka beräknats till 44 000 kr.

Eftersom beslut nu fattats om byggande av ett manöver- och våglaboratorium, planeras en viss omfördelning av skeppsprovningsanstaltens resurser för denna verksamhet. Ökad tyngd kommer att ges arbeten som syftar till utveckling av teorier, beräkningsmetoder, mätmetoder och instrument med anknytning till det nya laboratoriet. Av den föreslagna ökningen nästa budgetår avser 200 000 kr. sådana arbeten.

Under en följd av år har analogimaskinkapaciteten vid anstalten successivt utvecklats. Under budgetåret 1973/74 kunde en mera omfattande träningsverksamhet avseende fartygs manövrering påbörjas i en särskild träningssimulator kopplad till analogimaskinerna. Under detta budgetår har kurser ordnats för lotsar från sjöfartsverket och sjöbefäl från fyra olika rederier. Denna verksamhet har blivit mycket uppskattad och kommer att fortsätta i ökad omfattning. I anknytning härtill begärs fortsatta medel för vissa projekt som innebär en vidareutveckling av de matematiska modellerna för simuleringen samt av nya manöversystem syftande till att öka sjösäkerheten.

För nästa budgetår beräknar anstalten kostnaderna under programmet till 2 044 000 kr.

Program 3. Myndighetsuppgifter

Huvuddelen av kostnaderna för myndighetsuppgifter hänför sig till behandling av remisser och förfrågningar från departement och statliga myndigheter, diverse utredningar, försöksverksamhet med programbudgetering, intern utbildning samt studiebesök och visningar.

Byggnadsstyrelsen har beräknat ökade hyror för anstaltens lokaler budgetåret 1975/76. Anstalten begär, i avvaktan på en slutlig lösning av hyresfrågan, att ett därav uppkommande underskott av verksamheten, vilket anstalten beräknar till 438 000 kr. för budgetåret 1975/76, får täckas från program 3.

Sammanlagt beräknar anstalten kostnaderna under programmet till 949 000 kr.

Föredraganden

Statens skeppsprovningsanstalt arbetar i hård internationell konkurrens, men har trots detta under de senaste åren kunnat uppvisa en kraftigt ökad omsättning på uppdragsverksamheten. En viktig orsak till detta är anstaltens höga teknisk-vetenskapliga nivå, både personellt och materiellt. Jag finner det värdefullt att anstalten under dessa år påfallande kunnat konsolidera sin ställning. Byggandet av det manöver- och våglaboratorium, som beslut fattats om förra året (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 214, NU 1974: 7, rskr 1974: 81), har också påbörjats.

Vad slutligen gäller skeppsprovningsanstaltens hyror ankommer det i första hand på berörda myndigheter, byggnadsstyrelsen och anstalten, att nå en uppgörelse i enlighet med gällande principer.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

E 9. Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt

1973/74	Utgift	2 091 796	Reservation	339 539
1974/75	Anslag	2 360 000		
1975/76	Förslag	2 595 000		

Som framgått av redogörelsen under anslaget till uppdragsverksamhet föreslår *statens skeppsprovningsanstalt* att bidragsanslaget höjs från 2 360 000 kr. budgetåret 1974/75 till 2 993 000 kr., inkl. kostnader för höjt lönekostnadspålägg, budgetåret 1975/76.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med 2 595 000 kr. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 595 000 kr.

E 10. Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning

1973/74	Utgift	349 073	Reservation	634 479
1974/75	Anslag	12 350 000		
1975/76	Förslag	1 000 000		

Över anslaget anvisas medel för anskaffning av mer kostnadskrävande utrustning vid skeppsprovningsanstalten.

Statens skeppsprovningsanstalt

Skeppsprovningsanstalten föreslår, att byggnadsstyrelsen får i uppdrag att utarbeta byggnadsprogram för en mindre skeppsprovningsränna i anslutning till anstaltens nuvarande anläggningar. Rännan avses

avlasta den befintliga stora skeppsprovningsrännan en mängd rutinförsök och beräknas sänka kostnaderna för dessa. Anstalten uppskattar kostnaderna för att bygga den mindre rännan till 1,5 milj. kr. och för utrustning till 1 milj. kr. i prisläget maj 1974.

Byggnadsstyrelsen erhöll den 17 maj 1974 i uppdrag att utföra nybyggnad för ett manöver- och våglaboratorium vid skeppsprovningsanstalten (jfr prop. 1974: 1 bil. 15 s. 214). För projekteringsarbete med utrustningen till detta laboratorium begär anstalten 400 000 kr.

För modernisering, nyanskaffning och komplettering av utrustning erfordras 600 000 kr. under budgetåret 1975/76.

Föredraganden

För skeppsprovningsanstaltens behov av fortlöpande modernisering och komplettering av utrustningen beräknar jag 600 000 kr. Därutöver beräknar jag 400 000 kr. för projekteringsarbete med utrustningen till manöver- och våglaboratoriet. Anslaget bör alltså för budgetåret 1975/76 föras upp med 1 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kr.

E 11. Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien

1973/74	Utgift	700 000
1974/75	Anslag	745 000
1975/76	Förslag	790 000

Bidraget utgör statens stöd till Ingenjörsvetenskapsakademiens (IVA) centrala verksamhet (jfr prop. 1968: 68 s. 57, SU 1968: 131, rskr 1968: 304).

Ingenjörsvetenskapsakademien

Anslaget bör räknas upp med 125 000 kr., vilket motsvarar inträffade och förväntade kostnadsökningar. Härutöver föreslår IVA att anslaget ökas med

dels 125 000 kr. avseende ökade insatser på områdena idéskapande verksamhet och information till beslutsfattare och allmänhet om forskning och teknik,

dels 580 000 kr. avseende IVA:s växande uppgifter som tekniskt-vetenskapligt samfund. Beloppet avses bli använt för internationella akademikontakter, forskningens organisation och planering, teknikvärdering och biblioteksservice,

dels 1 080 000 kr., vilket innebär att nu utgående bidrag från styrelsen för teknisk utveckling (STU) och statens råd för vetenskaplig information och dokumentation (SINFDOK) till IVA:s basverksamhet inom utrednings- och informationsområdena förs över till detta anslag. Dessa bidrag, som budgetåret 1973/74 uppgick till ca 880 000 kr., föreslås bli uppräknade med 200 000 kr. under hänvisning till inträffade och väntade löne- och omkostnadsökningar.

Sammanlagt föreslås anslaget alltså bli ökat med 1 910 000 kr.

Föredraganden

För nästa budgetår bör anslaget räknas upp med 45 000 kr. till totalt 790 000 kr. Vad gäller medel från STU och SINFDOK till IVA:s basverksamhet får jag hänvisa till vad jag tidigare anfört under anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling (s. 143).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 790 000 kr.

E 12. Bidrag till Sveriges standardiseringskommission

1973/74	Utgift	2 960 000
1974/75	Anslag	3 250 000
1975/76	Förslag	3 925 000

Sveriges standardiseringskommission är centralorgan för den nationella standardiseringsverksamheten och företräder Sverige i det internationella standardiseringsarbetet. Kommissionen utarbetar och fastställer svensk standard samt verkar för att denna används. Kommissionen bidrar även till samordningen mellan standardiseringsarbetet och varudeklarationsverksamheten.

Kostnaderna för verksamheten bestrids genom statsbidrag, kontantbidrag från näringslivet och ersättningar från statliga verk m. fl. samt genom försäljning av standardpublikationer. Sedan budgetåret 1966/67 utgör statsbidraget 60 % av näringslivets kontantbidrag till verksamheten under det sistförflutna budgetåret (jfr prop. 1966: 1 bil. 12 s. 42, SU 1966: 10, rskr 1966: 10). Statsbidraget täcker därmed ca en fjärdedel av kostnaderna för verksamheten. För vart och ett av budgetåren 1973/74 och 1974/75 erhöll kommissionen dessutom 120 000 kr. för att underlätta ett samordnat införande i Sverige av det internationella måttenhetssystemet SI.

Sveriges standardiseringskommission

Näringslivets kontantbidrag till kommissionen och dess fackorgan under budgetåret 1973/74 var 6 344 300 kr. Kommissionen hemställer därför om statsbidrag för budgetåret 1975/76 med 60 % av detta belopp eller avrundat 3 805 000 kr. Kommissionen begär också ett särskilt bidrag av 200 000 kr. för vidgat internationellt samarbete och ett bidrag av 200 000 kr. för fortsatt introduktion av SI-systemet.

Slutligen begär standardiseringskommissionen att de bidrag till standardisering inom dataområdet som styrelsen för teknisk utveckling (STU) lämnat under budgetåren 1973/74 och 1974/75 (jfr prop. 1973: 1 bil. 15 s. 65) i fortsättningen skall utgå direkt till kommmissionen. Bidragen bör därvid räknas upp med 50 000 kr. till 250 000 kr.

Dataindustriutredningen föreslår i sitt betänkande (SOU 1974: 10) att standardiseringskommissionen årligen skall få 175 000 kr. för datastandardisering. Därutöver bör årligen 150 000 kr. disponeras för samma ändamål av ett föreslaget permanentorgan inom området. STU instämmer i sitt remissvar i utredningens förslag att medel skall anvisas direkt till kommissionen och finner de föreslagna beloppen lämpliga.

Föredraganden

Internationellt standardiseringsarbete är av stor betydelse i strävandena att minska de tekniska hindren för varuhandel mellan olika länder och bidrar därigenom till den svenska industrins internationella konkurrenskraft. Det är värdefullt att det svenska standardiseringsarbetet alltmer bedrivs i nordiskt och internationellt samarbete. Detta gäller i hög grad standardiseringen inom datatekniken. Stöd till datastandardisering bör dock även i fortsättningen utgå via STU för att effektivt kunna samordnas med STU:s övriga stöd till datateknik. Jag har under anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling (s. 139) beräknat ökade medel för ändamålet.

För standardiseringskommissionens verksamhet under budgetåret 1975/76 bör statsbidrag utgå med 3 805 000 kr. för allmänt nationellt och internationellt standardiseringsarbete och med 120 000 kr. för fortsatt arbete med introduktion av SI-systemet.

Sammanlagt bör förevarande anslag nästa budgetår föras upp med 3 925 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till Sveriges standardiseringskommission* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 3 925 000 kr.

E 13. Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi

E 14. Utvecklingsarbete rörande utvinning av uran

E 15. Särskilda säkerhetsarbeten inom kärnenergiområdet

E 16. Internationellt atomenergisamarbete

På riksstaten för budgetåret 1974/75 har under dessa anslagsrubriker anvisats tre reservationsanslag av resp. 47,9 milj. kr., 2,4 milj. kr. och 9,2 milj. kr. och ett förslagsanslag av 4 930 000 kr.

Med hänvisning till vad jag tidigare anfört under inledningen till avsnitt D. Energiförsörjning bör i statsbudgetförslaget förevarande anslag föras upp med oförändrade belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1975/76 beräkna

1. till *Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi* ett reservationsanslag av 47 900 000 kr.,
2. till *Utvecklingsarbete rörande utvinning av uran* ett reservationsanslag av 2 400 000 kr.,
3. till *Särskilda säkerhetsarbeten inom kärnenergiområdet* ett reservationsanslag av 9 200 000 kr.,
4. till *Internationellt atomenergisamarbete* ett förslagsanslag av 4 930 000 kr.

E 17. Europeiskt rymdsamarbete m. m.

1973/74	Utgift	22 943 027
1974/75	Anslag	28 759 000
1975/76	Förslag	39 160 000

Statens delegation för rymdverksamhet inrättades den 1 juli 1972 (prop. 1972: 48, NU 1972: 37, rskr 1972: 216). Dess uppgift är att svara för utformning och organisation av den svenska rymdverksamheten. Det åligger delegationen att samordna tillämpnings- och grundforskningsverksamhet inom rymdområdet i samverkan med berörda myndigheter, institutioner och företag samt att ställa samman och redovisa underlag för statsmakternas rymdpolitiska ställningstaganden och deras långsiktiga planering av svensk rymdverksamhet. Delegationen är svenskt beredningsorgan för kontakter med den europeiska rymdforskningsorganisationen (ESRO) och andra internationella rymdorganisationer. Delegationen har till uppgift att fördela de för den inhemska rymdverksamheten tillgängliga resurserna. Delegationen har även ansvaret för att samordna den svenska fjärranalysverksamheten såväl inom landet som gentemot andra länder och internationella organisationer.

Delegationen består av högst nio ledamöter. Däribland förordnar re-

geringen en verkställande ledamot. För delegationen gäller en av Kungl. Maj:t den 7 juni 1972 utfärdad instruktion.

Vissa av delegationens verkställande uppgifter har anförtrotts ett statsägt aktiebolag, Svenska rymdaktiebolaget, som också inledde sin verksamhet den 1 juli 1972. Bolaget har till uppgift att verkställa det nationella sondraketprogrammet, svara för driften av sondraketförsöksplatsen Esrange, utföra vissa sekretariats- och utredningsuppgifter åt delegationen och vidtaga åtgärder för att främja internationell marknadsföring av svensk rymdteknisk kompetens vid företag och statliga institutioner.

Rymddelegationens verksamhet är organiserad enligt programbudgetprinciper. Delegationen har i sin anslagsframställning anmält att den, under förutsättning att statsmakterna inte har några invändningar däremot, fr. o. m. budgetåret 1975/76 önskar förändra programindelningen, så att programmen utgör homogena enheter beträffande ändamål, programplanering och finansiering. Delegationen föreslår följande indelning i program och delprogram.

Program 1. Myndighetsuppgifter

Delprogram:
a) Sekretariatsfunktioner
b) ESRO-bevakning
c) Övrig internationell rymdverksamhet
d) Informationstjänst

Program 2. Nationell rymdverksamhet

Delprogram:
a) Nationell rymdforskning
b) Nationella rymdtillämpningar

Program 3. Europeiskt rymdsamarbete

Delprogram:
a) Deltagande i ESRO:s grundprogram
b) Deltagande i ESRO:s vetenskapliga program
c) Deltagande i ESRO:s tillämpningsprogram
d) Deltagande i Esrange specialprojekt

Delegationens förslag innebär, att de nuvarande programmen 2 Rymdforskning och 3 Rymdtillämpningar ersätts av de nya programmen Nationell rymdverksamhet och Europeiskt rymdsamarbete och att delprogrammet Fjärranalysverksamhet under programmet Rymdtillämpningar utgår.

Sveriges deltagande i ESRO:s program sker i enlighet med riksdagens beslut 1972 (prop. 1972: 48, NU 1972: 37, rskr 1972: 216), 1973 (prop. 1973: 1 bil. 15 s. 97, NU 1973: 17, rskr 1973: 95) och 1974 (prop.

1974: 1 bil. 10 s. 343, UbU 1974: 13, rskr 1974: 121; prop. 1974: 1 bil. 15 s. 162, NU 1974: 7, rskr 1974: 81; prop. 1974: 2 bil. 7, NU 1974: 1, rskr 1974: 30; prop. 1974: 85 bil. 11, NU 1974: 19, rskr 1974: 147).

Delegationens verksamhet under program 1 finansieras från detta anslag. Härifrån finansieras även större delen av program 3. Detta program finansieras vidare från anslaget under åttonde huvudtiteln Europeiskt samarbete inom rymdforskningen och genom vissa bidrag från industrin. Program 2 finansieras dels från anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling, dels från anslaget under åttonde huvudtiteln Naturvetenskaplig forskning, dels med vissa bidrag från ESRO.

Följande sammanställning anger rymddelegationens verksamhet inom förevarande anslag (i 1 000-tal kr.).

Program	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknar	1975/76	
		Delegationen		Föredraganden
1. Myndighetsuppgifter	1 075	1 255	1 854	1 511
3. Europeiskt rymdsamarbete				
3a. ESRO:s grundprogram	7 097	10 036	8 437	8 437
3b. ESRO:s tillämpningsprogram	14 882	23 836	29 792	29 792
Summa kostnader	**23 054**	**35 127**	**40 083**	**39 740**
Avgår bidrag från industrin	500	580	580	580
Anslag	**22 554**	**34 547**	**39 503**	**39 160**

Delegationen för rymdverksamhet

Program 1. Myndighetsuppgifter

Delegationen förordar en expansion med hänvisning till att tidigare anvisade medel visat sig otillräckliga. För budgetåret 1975/76 beräknar delegationen kostnaderna under detta program till 1 854 000 kr.

Program 3. Europeiskt rymdsamarbete

Delegationen föreslår ingen förändring i Sveriges deltagande i ESRO:s grundprogram och tillämpningsprogram.

Under år 1974 har en redovisningsmässig omläggning gjorts inom ESRO på så sätt att grundprogrammet utvidgats att omfatta även vissa programsamkostnader gemensamma för ESRO:s övriga program. Detta har nominellt medfört ungefär en fördubbling av programkostnaderna för grundprogrammet. Denna omfördelning av programsamkostnader har kommit tillämpningsprojekten tillgodo. Totalt har 1974 års budget inte påverkats av omläggningen.

Kostnaderna under detta program för budgetåret 1975/76 uppskattas av delegationen till 38 229 000 kr.

Föredraganden

Vid min anmälan av detta anslag i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 161) redovisade jag att överläggningar inom den europeiska rymdkonferensen lett till enighet om att ESRO:s uppgifter och program successivt skulle föras över till ett nytt organ, European Space Agency (ESA). ESA skulle åtminstone till namnet träda i funktion den 1 april 1974. Denna tidpunkt har senare framflyttats och osäkerhet råder f. n. om när detta kan ske.

Den pågående omorganisationen kommer inte att påverka Sveriges deltagande i olika ESRO-projekt. Sverige deltar i enlighet med statsmakternas beslut i ESRO:s grundprogram och vetenskapsprogram samt i följande tillämpningsprogram.

Telesatellitprogrammet Telesat
Flygtrafikkontrollprogrammet Aerosat
Meteorologiprogrammet Meteosat
Sjöfartstelesatellitprogrammet Marots
Bärraketprogrammet Ariane

Delegationen har föreslagit att en ändrad programindelning skall gälla för delegationens verksamhet fr. o. m. budgetåret 1975/76. Enligt delegationens förslag ersätts de nuvarande programmen Rymdforskning och Rymdtillämpningar av två nya program, Nationell rymdverksamhet och Europeiskt rymdsamarbete. Jag har ingen erinran mot delegationens förslag och förordar att verksamheten fr. o. m. den 1 juli 1975 t. v. indelas i de program som delegationen föreslagit.

De ekonomiska åtaganden som Sverige har gjort gentemot ESRO kommer att gälla oförändrade gentemot ESA. Rymddelegationens beräkningar av Sveriges bidragsandelar har baserats härpå. Jag godtar dessa beräkningar. Vissa medel för nationell rymdforskning och fjärranalysverksamhet har jag beräknat under anslaget Styrelsen för teknisk utveckling: Teknisk forskning och utveckling. Vad avser fjärranalys vill jag erinra om delegationens samordnande uppgifter. Fjärranalys utnyttjas alltmer för olika praktiska uppgifter, varvid betydelsen av samordning ökar.

För att täcka ökade kostnader för ESRO/ESA-bevakning har jag under programmet Myndighetsuppgifter beräknat ökade medel.

Sammanlagt bör anslaget nästa budgetår tas upp med 39 160 000 kr., vilket innebär en ökning med 10 401 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Europeiskt rymdsamarbete m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 39 160 000 kr.

E 18. Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling

1973/74 Utgift	4 500 000	Reservation	—
1974/75 Anslag	4 500 000		
1975/76 Förslag	4 500 000		

Från anslaget utgår Sveriges bidrag till nordisk fond för teknologi och industriell utveckling (nordisk industrifond), som bildades den 1 juli 1973 enligt överenskommelse mellan de nordiska länderna (prop. 1973: 79, NU 1973: 35, rskr 1973: 138). Syftet med fonden är att främja tekniskt forsknings- och utvecklingsarbete med industriell inriktning och av gemensamt intresse för två eller flera nordiska länder. Enighet har uppnåtts om att fonden totalt bör tillföras 50 milj. kr., varav 10 milj. kr. anvisats för perioden den 1 juli 1973—den 31 december 1974 och 10 milj. kr. för år 1975. Fondens sekretariat är förlagt till Stockholm. Under åren 1973 och 1974 mottog fonden ansökningar om stöd på sammanlagt 50 milj. kr.

Nordiska ministerrådet

Vid sammanträde den 6 november 1974 beslöt Nordiska ministerrådet att fastställa generella prioriteringar för fondens verksamhet under år 1975. Dessa innebär att fondens verksamhet skall inriktas på stöd till miljöteknik inkl. arbetsmiljö, hälsovårdsteknik, transportteknik, materialteknik inkl. bättre råvaruutnyttjande, energiteknik och förstudier inom datateknik. Vidare beslöt ministerrådet att föreslå *dels* att fonden skulle tillföras 10 milj. kr. år 1976, *dels* att fondens styrelse borde få bevilja flerårigt stöd utöver tillgängliga medel med högst 3 milj. kr. för år 1976 och högst 2 milj. kr. för år 1977. Enligt av ministerrådet fastställda fördelningsregler för åren 1974—1976, varvid Danmark svarar för 22 %, Finland för 16 %, Island för 1 %, Norge för 16 % och Sverige för 45 %, innebär detta att Sveriges bidrag blir 4,5 milj. kr. och att Sveriges andel av flerårsåtagandena uppgår till 1 350 000 kr. för år 1976 och 900 000 kr. för år 1977.

Föredraganden

Medel för den verksamhet som bedrivs av nordisk industrifond skall tillskjutas av de nordiska länderna. I enlighet med Nordiska ministerrådets ställningstagande bör 4,5 milj. kr., vilket utgör Sveriges bidrag, anvisas budgetåret 1975/76.

Möjlighet bör vidare finnas för fonden att göra åtaganden om stöd för flera år. Jag förordar att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att medge att fonden för Sveriges del får lämna stöd som — inberäknat löpande beslut — innebär åtaganden om högst 1 350 000 kr. under år 1976 och högst 900 000 kr. under år 1977.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att medge att stöd lämnas av nordisk fond för teknologi och industriell utveckling, vilket inberäknat löpande beslut innebär åtaganden om högst 1 350 000 kr. under år 1976 och högst 900 000 kr. under år 1977,
2. till *Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kr.

E 19. Finansiering av statens utvecklingsfond

Statens utvecklingsfond inrättades den 1 juli 1973 (prop. 1973: 41, NU 1973: 54, rskr 1973: 225). Den är en självständig myndighet, men är administrativt knuten till styrelsen för teknisk utveckling (STU). Dess förvaltning handhas av en särskild styrelse, som tillsätts av regeringen. Fondens verksamhet regleras av en kungörelse (1973: 622).

Fonden har till ändamål att genom långivning stödja riskbetonade investeringar inom industrin för utveckling av nya produkter, processer eller system för industriell produktion. Den är avsedd att utgöra ett komplement till STU och Sveriges investeringsbank AB. Projekt, som kan finansieras på kreditmarknaden i övrigt, skall inte stödjas av fonden.

En närmare redogörelse för fondens uppgifter har lämnats i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 163). Fonden har under budgetåren 1973/74 och 1974/75 tillförts sammanlagt 60 milj. kr. av Sveriges investeringsbank AB:s vinst åren 1972 och 1973. Den långsiktiga finansieringen av bl. a. statens utvecklingsfond behandlas av forskningsavgiftskommittén (I 1974: 01).

Statens utvecklingsfond

Vid utgången av budgetåret 1973/74 hade fonden lånat ut 6,8 milj. kr. Det i förhållande till tillgängliga medel låga beloppet beror enligt fonden på att dess kansliresurser är under uppbyggnad och att informationen om fondens existens varit otillräcklig. Fonden planerar därför en informationskampanj och ett program för uppsökande verksamhet i samarbete med företagareföreningarna och statens industriverk.

Fonden konstaterar att det finns ett starkt behov av det finansieringsalternativ som den erbjuder. Utlåningsvolymen kommer att öka allteftersom fondens verksamhet blir mer allmänt känd. För att kunna utveckla verksamheten i takt med behovet hemställer fonden om ett anslag av 30 milj. kr. för budgetåret 1975/76.

Fonden konstaterar vidare, att möjligheterna att finansiera behövliga marknadsåtgärder ofta saknas för projekt som fonden önskar stödja. Därigenom hindras ett effektivt utnyttjande av i övrigt lovande projekt. Utvecklingen av nya marknader bör enligt fonden med avseende på angelägenhet och risk likställas med teknisk utveckling. Fonden hemställer

därför att lånemöjligheterna för marknadsinvesteringar utreds, så att en lämplig komplettering i detta avseende till fondens verksamhet kan skapas.

Föredraganden

En viktig uppgift inom industripolitiken är att främja industrins tekniska förnyelse. Ett av medlen för detta är sådant selektivt stöd till industriell innovations- och utvecklingsverksamhet som gör det möjligt för företag och enskilda personer att genomföra projekt med så stor risk att de utan statligt stöd inte skulle komma till utförande. I utvecklingsprocessens tidigare skeden är den tekniska osäkerheten betydande. I dessa skeden kan stöd lämnas av bl. a. STU.

Projekten är emellertid förknippade även med en kommersiell risk, beroende på att avsättningsmöjligheterna är svårbedömbara, innan produktens pris och egenskaper slutligt kan beräknas. Denna typ av risk blir mer framträdande i utvecklingsprocessens senare skeden, där den tekniska risken har minskat. För att kunna lämna stöd även i utvecklingsprocessens senare del upprättades statens utvecklingsfond.

Fondens och STU:s stöd kommer, genom den uppdelning av uppgifterna som här beskrivits, inte att konkurrera utan att komplettera varandra. Eftersom fonden inte skall stödja projekt som kan erhålla lån på kreditmarknaden i övrigt, kommer dess långivning inte heller att konkurrera med den verksamhet som Sveriges investeringsbank AB och andra kreditinstitut bedriver.

Jag har tidigare (s. 134) anmält att jag tillkallat sakkunniga för att se över STU:s organisation och verksamhetsformer. Denna utredning skall undersöka bl. a. om samverkan mellan fonden, STU, Investeringsbanken och statens industriverk kan fördjupas till gagn för den industriella förnyelseprocessen.

Det finns enligt min uppfattning ett stort behov av den typ av stöd som fonden erbjuder. Under sitt första verksamhetsår har emellertid fondens långivning varit liten, bl. a. beroende på att fondens kansli varit under uppbyggnad och på bristande kännedom ute hos företagen om fondens existens. Det är därför väsentligt att information om fonden sprids, bl. a. genom den typ av uppsökande verksamhet som fonden nyligen påbörjat.

Jag har för budgetåret 1975/76 beräknat, att ett medelstillskott av 5 milj. kr. bör göra det möjligt för fonden att möta den förväntade ökade efterfrågan på lån. I avvaktan på resultatet av forskningsavgiftskommitténs arbete bör detta belopp avsättas av Investeringsbankens vinst för år 1974. Jag förordar, att så får ske.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna att av vinsten för år 1974 från Sveriges investeringsbank AB 5 000 000 kr. avsätts till statens utvecklingsfond.

F. DOMÄNVERKET

I samband med budgetreformen år 1912 blev dåvarande domänstyrelsen affärsdrivande verk. Den nuvarande benämningen domänverket, som gemensam beteckning för domänstyrelsen och den lokala skogsförvaltningen, tillkom år 1921.

Genom beslut av 1968 års riksdag (prop. 1968: 103, JoU 1968: 32, rskr 1968: 269) fastställdes vissa nya riktlinjer för domänverkets verksamhet. Enligt sin instruktion (1968: 681, ändrad senast 1973: 744) skall verket driva skogsbruk och därmed sammanhängande verksamhet, förvalta den fasta egendom och andra tillgångar som hör till domänverkets fond samt förvalta och öva tillsyn över vissa andra allmänna skogar. Det statliga skogsbruket skall drivas uthålligt, affärsmässigt och effektivt.

Riksdagens beslut syftade också till samordning av statens skogsbruk och skogsindustri. Det gemensamma målet för verksamheten vid domänverket och AB Statens skogsindustrier (Assi) skall vara att på sikt åstadkomma bästa möjliga samlade ekonomiska utbyte och därvid prestera ett ur företagsekonomisk synvinkel rimligt årsresultat.

Fr. o. m. år 1969 leds domänverket av en särskild verksstyrelse. Den består av chefen för domänverket, verkställande direktören i Assi och fyra andra ledamöter som regeringen utser särskilt.

Styrelsen består till övervägande del av samma personer som ingår i Assi:s styrelse. Detta långtgående personsamband i styrelserna är ett viktigt led i samordningen mellan de båda företagen.

Chef för domänverket är en generaldirektör med en överdirektör som ställföreträdare. Kungl. Maj:t har medgett domänverket att utan hinder av bestämmelserna i instruktionen försöksvis genomföra vissa ändringar i sin organisation. Med stöd härav har domänverket genomfört ändringar som innebär att centralförvaltningens tidigare uppdelning på fem huvudenheter ersatts av två produktavdelningar, en för skogsbruk och en för nyttjanderätter. Vidare har inrättats ett organ för central planering samt enheter för stabs- och serviceuppgifter. De tidigare åtta distriktsförvaltningarna har ersatts av sex regionförvaltningar. Såväl produktavdelningarna som regionförvaltningarna har resultatansvar.

Inom varje region finns ett antal revirförvaltningar, sammanlagt 67 för hela verket. Dessutom finns inom de tre södra regionerna fyra nyttjanderättsförvaltningar.

Kungl. Maj:t beslöt den 5 juni 1973 att verkets centrala förvaltning skall placeras i Falun. Utflyttningen är planerad att ske successivt under åren 1975—1977.

Antalet anställda inom domänverket de senaste fem åren framgår av följande sammanställning.

	1969	1970	1971	1972	1973
Anställda	6 990	7 140	6 800	6 500	6 050

Domänverkets skogsmarksinnehav, exkl. renbetesfjällens skogar och nationalparkerna, uppgår till i runt tal 4 milj. hektar produktiv skogsmark, varav ca 540 000 hektar är belägna ovanför skogsodlingsgränsen. Verkets skogsmarksinnehav utgör ca 18 % av landets produktiva skogsmark. Det bokförda värdet av verkets skogs- och jordbruksfastigheter uppgick år 1973 till 440 milj. kr. Motsvarande taxeringsvärde uppgick till 1 794 milj. kr.

Domänverkets försäljning av skogsprodukter består av skog på rot och upparbetat virke. En förskjutning har efter hand skett från rotförsäljningar mot egna avverkningar främst beroende på önskemålet att till skogen knyta fast personal. Domänverkets försäljning av virke under de senaste fem åren framgår av följande sammanställning.

	1969	1970	1971	1972	1973
Milj. m³ sk	8,3	8,5	8,6	8,5	9,3

Av försäljningen år 1973 på 9,3 milj. skogskubikmeter utgjordes 8,6 milj. av upparbetat virke, medan återstoden var rotförsäljning.

Domänverkets ekonomiska ställning vid utgången av vart och ett av åren 1969—1973 framgår av följande sammanställning (i milj. kr.).

	1969	1970	1971	1972	1973
Omsättningstillgångar exkl. lager	145,9	201,4	241,8	271,7	353,4
Lager och varor i arbete	56,9	42,5	35,3	33,0	18,8
Fysiska anläggningstillgångar	387,2	408,0	446,2	479,2	468,3
Finansiella anläggningstillgångar	41,6	39,3	46,0	45,8	65,6
Balansomslutning	**631,6**	**691,2**	**769,3**	**829,7**	**906,1**
Korta skulder	51,4	80,6	125,6	122,4	170,8
Rörlig kredit	18,0	20,0	39,9	106,7	56,7
Eget kapital (statskapital)	562,2	590,6	603,8	600,6	678,6

Bland anläggningstillgångarna ingår aktier i Hjälmare kanal och Jäders bruk AB, AB Orrefors skogar, Mjölsefalls AB, Skogsdon AB, Stribergs grufve AB, Swedforest Consulting AB och AB Södertomter, tillsammans bokförda till ett värde av 65,6 milj. kr. vid utgången av år 1973. Under år 1974 har samtliga aktier i Tyllinge AB förvärvats. Vidare har verket under år 1974 tillsammans med Assi etablerat AB Såginvest som har till uppgift att förvärva aktier i och driva sågverksföretag.

På grundval av en av verket upprättad ekonomisk femårsplan för

domänverket har Kungl. Maj:t den 29 juni 1970 fastställt ett avkastningskrav av 23 milj. kr. för vart och ett av åren 1970—1974. Den del av vinsten som återstår sedan avkastningskravet tillgodosetts, skall tillföras verkets dispositionsfond. Verket har den 26 november 1974 kommit in med en ny ekonomisk femårsplan avseende åren 1975—1979.

Domänverkets ekonomiska resultat under åren 1969—1973 framgår av följande sammanställning (i milj. kr.).

	1969	1970	1971	1972	1973
Omsättning	423,4	492,5	529,5	519,0	670,5
Prod.-, försäljnings- och adm. kostnader	369,0	410,4	448,3	454,8	508,7
Rörelseresultat	54,4	82,1	81,2	64,2	161,8
Avskrivningar	25,2	27,7	32,0	39,5	46,4
Finansiella och extraordinära poster	—2,4	3,6	2,2	0,1	—1,7
Resultat före dispositioner och skatt	26,8	58,0	51,4	24,8	113,7
Dispositioner och avsättningar	—2,6	—7,0	—5,6	0,1	4,7
Skatt	8,3	17,9	17,6	10,5	30,0
Redovisat resultat	15,9	33,1	28,2	14,4	88,4
Inlevererat till staten	22,2	22,9	23,0	23,0	22,9
Rörelseresultat i % av omsättn.	12,8	16,7	15,3	12,4	24,1
Redovisat resultat i % av i medeltal disponerat statskapital	2,8	5,7	4,7	2,4	13,8

Av sammanställningen framgår att omsättningen år 1973 uppgick till 670,5 milj. kr., vilket var 151,5 milj. kr. mer än föregående år. Resultatet före dispositioner och skatt blev 113,7 milj. kr., vilket var 88,9 milj. kr. bättre än året dessförinnan.

Domänverkets investeringar under åren 1969—1973 framgår av följande sammanställning (i milj. kr.).

	1969	1970	1971	1972	1973
Investering i maskiner och inventarier	12,8	27,8	40,3	54,0	43,9
Investering i byggnader och anläggningar	5,8	7,3	11,0	7,6	4,5

Av sammanställningen framgår att en kontinuerlig förskjutning skett under senare år från investeringar i hus- och vägbyggnad till investeringar i skogsmaskiner.

Till skillnad från övriga affärsdrivande verk erhåller domänverket inte några investeringsmedel över statsbudgeten. Verkets medelsbehov tillgodoses genom tillgång till rörlig kredit i riksgäldskontoret, vilken f. n. får uppgå till högst 175 milj. kr., och genom disposition av tillgängliga fondmedel.

Verkets investeringsfond får utnyttjas för inköp av fast egendom och till investeringar med en varaktighet av minst tio år, t. ex. byggnader och skogsbilvägar. Genom avsättning till värdeminskningskonto för investeringar hålls fondens kapital intakt. Köpeskillingar för försäljning av kronoegendom tillförs investeringsfonden.

Uppläggningen av domänverkets finansiering av drift- och kapitalutgifter medför att endast anslag till verket av speciell natur redovisas på statsbudgeten.

F 1. Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal

1973/74	Utgift	124 808
1974/75	Anslag	135 000
1975/76	Förslag	128 000

Från anslaget bestrids ersättningar som föranleds av beslut av 1933 års riksdag (prop. 1933: 233: BaJoU 1933: 1, rskr 1933: 269) angående indragning av viss personal vid domänverket.

Domänverket

Domänverket beräknar kostnaderna år 1975 till 260 000 kr. efter uppräkning av varje pension för år 1975 med 100 kr. på 1974 års pensionsvärde. Av kostnaderna beräknas kyrkofonden enligt sedvanliga beräkningsgrunder svara för 132 000 kr. Domänverket föreslår därför att anslaget förs upp med 128 000 kr. för budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Jag har ingen erinran mot domänverkets beräkningar av medelsbehovet för nästa budgetår och förcslår därför att anslaget förs upp med 128 000 kr. Jag biträder vidare ett av domänverket lämnat förslag till fördelning enligt sedvanliga regler av de verkliga kostnaderna för år 1974 mellan anslaget och kyrkofonden.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. besluta att kyrkofonden skall för år 1974 ersätta domänverkets fond för utgifter för övertalig personal med 140 000 kr.,
2. till *Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 128 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder

E. FÖRENADE FABRIKSVERKEN

I. E: 1. Byggnader och utrustning

1973/74	Utgift	25 043 671	Behållning	21 063 207
1974/75	Anslag	[1]13 400 000		
1975/76	Förslag	32 200 000		

[1] Härutöver har 1 500 000 kr. anvisats på tilläggsstat I.

Förenade fabriksverken (FFV) inrättades som affärsdrivande verk år 1943 och fick sin nuvarande organisation efter beslut av 1965 års riksdag (prop. 1965: 119, SU 1965: 163, rskr 1965: 398). FFV skall enligt sin instruktion (1965: 840, ändrad senast 1973: 745) bedriva utveckling, tillverkning, försäljning och underhåll av försvarsmateriel, utveckling, tillverkning och försäljning av civila verkstadsprodukter samt tvätterirörelse. I verkets uppgifter ingår även försäljning av övertalig och kasserad materiel m. m. för statens och andras räkning.

FFV förvaltar under fabriksverkens fond redovisade fabriker, verkstäder och tvätterier samt andra under fonden upptagna statliga kapitaltillgångar. FFV uppför anläggningar och byggnader som behövs för verket.

FFV uppbär och redovisar verkets inkomster samt bestrider därmed och med medel som i övrigt står till dess förfogande verkets utgifter.

I FFV ingår följande *tillverkande enheter,* nämligen gevärsfaktoriet i Eskilstuna, Åkers krutbruk, torpedverkstaden i Motala, beklädnadsverkstaden i Karlskrona samt ammunitionsgruppen, som omfattar Zakrisdalsverken i Karlstad (MZ), Vingåkersverken i Vingåker (MÅ), Gälöverken (MG) och Vanäsverken i Karlsborg (MV). Av enheternas tillverkning av försvarsmateriel kan nämnas finkalibriga vapen och pansarvärnsvapen samt ammunition till dessa, robotstridsdelar, raketer och torpeder. Av enheternas civila tillverkning kan nämnas vissa bilkomponenter och detaljer till kylkompressorer. Vidare tillverkas uniformer för försvaret liksom för civilt bruk.

Underhåll av försvarsmateriel utförs inom underhållssektorn med verkstäder i Arboga (CVA), Malmslätt (CVM), Västerås (CVV) och Östersund (CVÖ). Underhållsuppgifter i fråga om försvarets telemateriel fullgörs även vid det halvstatliga Telub AB i Växjö.

FFV:s *tvätterirörelse* bedrivs vid 15 tvätterier, varav ett är specialise-

rat på kemisk tvätt. Vid flertalet övriga tvätterier finns mindre anläggningar för kemisk tvätt. I anslutning till ett par av tvätterierna utförs skoreparationer för försvarets behov. Tvätterierna betjänar statliga och landstingsägda sjukhus samt försvarets förband.

Försäljningen av övertalig och kasserad materiel bedrivs inom en särskild enhet, *överskottsförsäljningen* (Ö), som säljer även vissa nytillverkade produkter, främst för de s. k. samhällsverkstädernas räkning. Försäljningen sker f. n. på fem platser i landet.

FFV förvaltar statens aktier och andra ägarandelar i Industri AB Gelfa, AB Avimat, Trivab konfektions AB, FFV sport AB, Telub AB, Innovations AB Projection KB, Innovations AB Projection, KB United Stirling (Sweden) AB & Co, United Stirling (Sweden) AB och Swedevelop Hospital Equipment AB.

Ekonomisk översikt m. m.

Tillgångarna i fabriksverkens fond (exkl. försvarets materielverks anläggningar) uppgick den 30 juni 1974 till sammanlagt 809,8 milj. kr. Sedan skulderna frånräknats var fondens kapitalbehållning 336,7 milj. kr.

FFV:s resultaträkningar för de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (i 1 000-tal kr.)

	1971/72	1972/73	1973/74
Intäkter			
Rörelsen	31 563	22 818	44 712
Utdelning på aktier	367	367	428
Ränteintäkter	2 065	469	616
Extraordinära intäkter	5 243	3 701	12 538
Nettoförlust	16 198	15 045	—
	55 436	**42 400**	**58 294**
Kostnader			
Kalkylmässiga avskrivningar			
på byggnader	4 889	4 221	4 927
på maskiner	16 179	17 295	18 899
Räntekostnader	4 220	3 908	13
Realisationsförlust	1 093	965	265
Extraordinära kostnader	28 579	15 306	2 879
Kommunalskatt	476	705	779
Nettovinst	—	—	30 532
	55 436	**42 400**	**58 294**

Rörelseresultatet har utvecklats positivt under det senaste budgetåret. Till den gynnsamma lönsamhetsutvecklingen bidrar de under en följd av år insatta rationaliseringsåtgärderna och de planerings- och ekonomistyrningssystem som börjat användas. Produktionsstörningar och leveransförseningar har härigenom minskat. Resultatförbättringen

är dock i huvudsak att hänföra till högre försäljningspriser på produkter inom försvarsmaterielsektorn. Sektorns resultat är fortfarande otillfredsställande.

Underhållssektorns vinstmarginal har genom tillämpning av ändrade regler i nytt ramavtal tillfälligt sänkts. Resultatet är dock i stort tillfredsställande.

Tvätterisektorns underskott har i sin helhet, i enlighet med de självkostnadsavtal som reglerar verksamheten, aktiverats som fordran på landstingen och skall på lång sikt inrymmas inom de avtal som finns med resp. landsting.

En fortsatt tillämpning av skärpta regler för värdering av varulagren innebär att betryggande nedskrivningar för inkurans har gjorts. Eftersom FFV inte äger rätt att reservera vinstmedel i form av lagerreserver, har resultatet gottskrivits med en mindre upplösning av inkuransreserven som effekt av lagerminskningen.

Årets nettoöverskott före förräntning av statskapitalet, 30,5 milj. kr., har disponerats för täckning av från tidigare år kvarstående förluster av sammanlagt 54,2 milj. kr.

Under året har till staten inlevererats avskrivningsmedel med 25,7 milj. kr., motsvarande såväl planenliga som extra avskrivningar på byggnader, maskiner och aktier, vartill kommer 3,7 milj. kr. som beviljats för engångsavskrivning.

Den fakturerade omsättningen vid FFV uppgick under budgetåret 1973/74 till 734,1 milj. kr., en ökning med 57,9 milj. kr. sedan föregående budgetår. Av omsättningen hänförde sig 232,5 milj. kr. till försvarsmaterielsektorn, 284,3 milj. kr. till underhållssektorn, 137,2 milj. kr. till tvätterisektorn, 59,7 milj. kr. till överskottsförsäljningen och 20,4 milj. kr. till övrig verksamhet. Faktureringsvärdet av materiel och tjänster till försvaret, exkl. tvätteriverksamheten och överskottsförsäljningens verksamhet, men inkl. leveranser genom andra huvudleverantörer, uppgick under budgetåret 1973/74 till 435,9 milj. kr.

Den totala orderingången vid FFV uppgick under budgetåret 1973/74 till 823 milj. kr., en ökning sedan föregående budgetår med 131,8 milj. kr. Vid försvarsmateriel- och underhållssektorerna var orderingången 614,3 milj. kr., en ökning med 116,3 milj. kr. jämfört med föregående budgetår. Beställningarna från det svenska försvaret ökade med 122,6 milj. kr. till 518,2 milj. kr. Beställningarna av civila produkter minskade från 32,8 till 23 milj. kr. Orderingången på export, avseende såväl militära som civila produkter, ökade däremot med 13 milj. kr. till 87,5 milj. kr.

Orderingången under de senaste fem budgetåren vid tillverkande enheter och underhållssektorn framgår av följande sammanställning (i milj. kr.).

Budgetår	Totalt	Försvarsmateriel		Civila produkter	
		inom landet	export	inom landet	export
1969/70	366,7	291,1	41,5	28,2	5,9
1970/71	449,8	363,7	49,0	33,7	3,4
1971/72	465,2	397,9	34,2	29,4	3,7
1972/73	498,0	395,6	69,6	28,0	4,8
1973/74	626,1	518,2	84,9	20,4	2,6

Vid utgången av budgetåret 1973/74 utgjorde försäljningsvärdet av inneliggande orderstock vid försvarsmaterielsektorn ca 596 milj. kr Orderstocken för de skilda enheterna är starkt varierande. Den långsiktiga beläggningssituationen är vid vissa enheter otillfredsställande.

Orderstocken vid underhållssektorn uppgick vid samma tidpunkt till ca 236 milj. kr. Beställningsvolymen förväntas till följd av minskat flyguttag successivt nedgå med sysselsättningsminskning som följd.

Utvecklingen vid tvätterierna under de fem senaste budgetåren framgår av följande sammanställning.

Budgetår	Vattentvätt Milj. kg	Kemtvätt Milj. kg	Skoreparationer 1 000-tal par	Fakt. värde Milj. kr.
1969/70	59,3	2,8	150	83,8
1970/71	64,5	2,7	130	98,1
1971/72	66,7	2,8	113	118,3
1972/73	70,0	2,8	113	126,8
1973/74	71,9	2,8	124	137,2

Medelsförbrukning under budgetåren 1973/74—1974/75

I följande sammanställning redovisas de investeringsmedel som under budgetåret 1973/74 stått till FFV:s förfogande och den omfattning i vilken de tagits i anspråk (i 1 000-tal kr.).

Ingående behållning	Anslag	Medelsförbrukning		Utgående behållning
		beräknad i prop. 1973: 1 bil. 15	faktisk	
22 907	23 200	31 000	25 044	21 063

Av sammanställningen framgår att investeringsramen för budgetåret 1973/74 inte har utnyttjats, vilket innebär att utgående behållning ökat från i prop. 1973: 1 (bil. 15 s. 113) beräknade 3,1 milj. kr. till 21,1 milj. kr. En närmare redogörelse för medelsanvändningen lämnas i det följande.

För budgetåret 1974/75 har investeringsramen fastställts till 28,6 milj. kr. Eftersom det outnyttjade beloppet vid utgången av budgetåret 1973/74 uppgick till 21 milj. kr. och anslaget för budgetåret

1974/75 utgör 14,9 milj. kr., varav 1,5 milj. kr. på tilläggsstat I, står tillsammans 35,9 milj. kr. till förfogande under innevarande budgetår. FFV räknar med att investeringsramen på 28,6 milj. kr. skall bli helt utnyttjad. En behållning av (35,9—28,6) 7,4 milj. kr. kan alltså förutses vid budgetårets utgång den 30 juni 1975.

Förenade fabriksverken

Investeringsprogram

FFV framhåller, att den operativa verksamheten vid FFV under det gångna budgetåret har kännetecknats av en intensiv verksamhet inom olika områden med den gemensamma målsättningen att lösa FFV:s akuta lönsamhetsproblem. De åtgärder som genomförts har redan för budgetåret 1973/74 medfört en resultatförbättring, varvid de närmast föregående budgetårens underskott förbytts till ett mindre överskott. Resultatet är emellertid fortfarande otillfredsställande och en på sikt önskvärd lönsamhet bedöms inte kunna uppnås utan genomförande av mera genomgripande åtgärder.

Verksamheten har liksom tidigare dominerats av leveranser till det svenska försvaret. Orderingången har under det senaste budgetåret varit något större än den budgeterade och prognoserna för de närmaste budgetåren anger att nuvarande sysselsättningsläge i stort kan bibehållas även om avsevärda skillnader råder mellan olika verksamhetsgrenar och vid olika enheter.

Investeringarna inom FFV under det senaste budgetåret har i stor omfattning varit knutna till ersättningar, rationaliseringar och miljöförbättringar. Större kapacitetsförändrande investeringar inom ammunitions- och mekaniska verkstäder har hållits tillbaka i avvaktan på statsmakternas förväntade principbeslut om FFV:s framtida utformning och inriktning i anledning av de av 1972 års FFV-utredning framlagda förslagen (SOU 1974: 38).

För budgetåret 1975/76 räknar FFV med att behöva medel för investeringar till ett belopp av 38 milj. kr.

I följande sammanställning lämnas uppgifter om faktisk och beräknad medelsanvändning för investeringar budgetåren 1973/74—1975/76 (i 1 000-tal kr.).

	Faktisk utgift	Beräknad utgift	
	1973/74	1974/75	1975/76
Tillverkande enheter	4 791	2 000	6 800
Underhållsverkstäder	4 471	8 300	10 100
Tvätterier	1 719	1 500	3 000
Överskottsförsäljning	—	1 500[1]	2 100
Reinvesteringar	14 063	15 300	16 000
	25 044	**28 600**	**38 000**

[1] Anvisat på tilläggsstat I.

Av den föreslagna investeringsramen av 38 milj. kr. utgör 17,2 milj. kr. *följdinvesteringar*. Dessa framgår av följande sammanställning (i 1 000-tal kr.).

Objekt	Beräknad kostnad	Tidigare anvisade medel	Beräknad utgift 1975/76
1. Marketenteri (MZ)	1 700	500	1 200
2. Komplettering av sprängämnesgjuteri (MÅ)	5 000	(2 100)[1]	3 000
3. Reparationsverkstad för motordetaljer m. m. (CVA)	11 400	4 000	7 400
4. Ombyggnad av ventilationsanläggning (CVA)	900	400	500
5. Projektering av tvätteri i Norrland	700	700[2]	[3]
6. Rationalisering av tvättransporter	8 000	6 500[4]	3 000
7. Försäljningsfilial i Skåne (Ö)	3 600	1 500	2 100

[1] Investeringen senarelagd, medlen delvis omdisponerade.
[2] Hittills har 40 000 kr. använts.
[3] Medelsförbrukningen är oviss.
[4] T. o. m. utgången av budgetåret 1974/75 beräknas 5 milj. kr. ha använts.

En redovisning för objekten har lämnats i prop. 1972: 1 (bil. 15 s. 94—95), i prop. 1973: 1 (bil. 15 s. 110), i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 175) och i prop. 1974: 170 (bil. 11 s. 69—70).

För *nya investeringar* har FFV beräknat 4,8 milj. kr. enligt följande sammanställning (i 1 000-tal kr.).

Objekt	Beräknad kostnad	Beräknad utgift 1975/76
1. Emballageförråd (MZ)	1 000	700
2. Dagförråd (MÅ)	400	400
3. Förstärkning av infartsväg (MÅ)	600	600
4. Förbättringar av arbetsmiljö (MÅ)	500	500
5. Förråd för emballage, maskiner och verktyg (MÅ)	800	400
6. Omläggning av värmekulvertledningar (CVA)	900	500
7. Gift- och syraförråd (CVA)	400	400
8. Ventilationsanläggning i maskinverkstaden (CVM)	400	400
9. Kallförråd (CVÖ)	400	400
10. Provningsutrustning för tankningsmateriel (CVÖ)	500	500

I fråga om nyinvesteringarna anför FFV i huvudsak följande.

Zakrisdalsverken har starkt behov av lämpliga lokaler för förvaring och hantering av emballage (1).

Produktionen vid Vingåkersverken försvåras av nuvarande brist på av säkerhetsskäl nödvändiga dagförråd (2).

Infartsvägen till Vingåkersverken är inte dimensionerad för nuva-

rande tunga fordonskombinationer på upp till 50 ton och har utsatts för svåra skador (3).

Personalutrymmen vid brännplats och förstöringsställe vid Vingåkersverken är helt undermåliga (4).

Vingåkersverken har stor brist på förråd för icke explosiv materiel såsom mekaniska detaljer och emballage för nyproduktion (5).

Värmekulvertsystemet vid CVA är så gammalt och nedslitet att en modernisering är nödvändig (6).

Nuvarande förrådshållning av gifter och syror vid CVA fyller inte naturvårdsverkets krav, vilket påtalats av yrkesinspektören och av länsstyrelsens naturvårdsenhet (7).

Befintlig ventilationsanläggning i maskinverkstaden är otillräcklig på grund av den under senare år kraftigt ökade maskinparken, vilket förorsakar onormalt hög temperatur och oljedimma (8).

Det kallförråd som avsågs ingå i CVÖ-anläggningen ställdes på framtiden med hänsyn till osäkra beläggningsprognoser. Förrådet är nu nödvändigt (9).

Provningsutrustning för tankningsmateriel finns i Västerås, där FFV:s verksamhet håller på att läggas ned. Utrustningen måste flyttas. Lämpligaste lokalisering för utrustningen är vid CVÖ (10).

För *reinvesteringar* i maskiner och utrustningar begärs 16 milj. kr., som beräknas motsvara avskrivningarna för budgetåret 1974/75.

Beräknad medelsförbrukning budgetåret 1975/76

För budgetåret 1975/76 räknar FFV alltså med en medelsförbrukning av 38 milj. kr. för investeringar. Sedan detta belopp på sedvanligt sätt ökats med 10 % för konjunkturreserv och därefter avdrag gjorts med 7,4 milj. kr. motsvarande den vid budgetårets ingång beräknade behållningen samt reservering gjorts med 660 000 kr. för projektering av tvätteri i Norrland, uppgår anslagsbehovet för budgetåret 1975/76 till 35,1 milj. kr. Detta innebär en ökning av anslaget med 20,2 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

Föredraganden

FFV:s fakturering av varor och tjänster uppgick under budgetåret 1973/74 till 734,1 milj. kr., vilket var 57,9 milj. kr. mer än under föregående budgetår. Orderingången under samma budgetår uppgick till 823 milj. kr., en ökning sedan föregående budgetår med 131,8 milj. kr. Praktiskt taget hela ökningen föranleddes av beställningar från försvaret.

Antalet anställda vid FFV, omräknat till årsanställda, uppgick under budgetåret 1973/74 i medeltal till 6 628 personer, vilket var 281 personer mindre än föregående budgetår. I löner och ersättningar till de anställda har utbetalats 287 milj. kr.

FFV har för budgetåret 1973/74 redovisat en nettovinst av 30,5 milj. kr. De närmast föregående budgetåren har resulterat i förluster på sammanlagt 54,2 milj. kr. Till den positiva lönsamhetsutvecklingen bidrar de under senare år insatta rationaliseringsåtgärderna. Den redovisade nettovinsten har disponerats för täckning av tidigare års förluster. Någon ränta på fondkapitalet har därför inte inbetalats till staten. Fabriksverkens fond uppgick den 30 juni 1974 till 336,7 milj. kr.

1972 års FFV-utredning överlämnade i juni 1974 sitt betänkande (SOU 1974: 38) rörande FFV:s framtida verksamhetsinriktning och organisation. Betänkandet har remissbehandlats och är nu föremål för beredning inom industridepartementet.

FFV föreslår för nästa budgetår ett investeringsprogram på 38 milj. kr., vilket är 9,4 milj. kr. mer än den för innevarande budgetår godkända investeringsramen, i vilken ingår 1,5 milj. kr. anvisade på tilläggsstat.

Av de begärda investeringsmedlen är 17,2 milj. kr. avsedda för att fullfölja påbörjade investeringar. Sålunda behövs 1,2 milj. kr. för att slutföra uppförandet av ett nytt marketenteri vid Zakrisdalsverken. För komplettering av sprängämnesgjuteri vid Vingåkersverken, kostnadsberäknat till 5 milj. kr., behövs 3 milj. kr. under nästa budgetår. För att slutföra uppförandet av en reparationsverkstad för motordetaljer och ombyggnaden av en ventilationsanläggning, båda vid underhållsverkstaden i Arboga, behövs sammanlagt 7,9 milj. kr. För att färdigställa överskottsförsäljningens byggnad i Skåne behövs 2,1 milj. kr. För nämnda investeringar beräknar jag 14,2 milj. kr. under nästa budgetår. Bland följdinvesteringarna har FFV beräknat 3 milj. kr. för rationalisering av transporter. Denna investering har kostnadsberäknats till 8 milj. kr., varav 6,5 milj. kr. räknats in i anslagen för budgetåren 1972/73—1974/75. Rationaliseringen av transporterna har emellertid genomförts i lägre takt än som från början planerats, varför endast 5 milj. kr. kommer att användas fram till den 1 juli 1975. Övriga 3 milj. kr. behövs därför under budgetåret 1975/76. Jag anser att redan anvisade medel bör användas för ändamålet och att endast de för investeringen återstående medlen på 1,5 milj. kr. bör tas upp för det kommande budgetåret. För projektering av nytt tvätteri i Norrland har under tidigare budgetår beräknats 700 000 kr. Av dessa medel har hittills endast 40 000 kr. använts. Övriga 660 000 kr. bör stå till FFV:s förfogande för ändamålet även under nästa budgetår.

För nya investeringar och för ersättningsinvesteringar i maskiner och utrustningar anser jag att stor återhållsamhet bör iakttas i avvaktan på ställningstagandet till FFV:s framtida verksamhetsinriktning och organisation.

Av de 4,8 milj. kr. FFV begär till nyinvesteringar tar jag upp 3,3 milj. kr. Häri inräknar jag för Vingåkersverken 400 000 kr. till dagför-

råd, 600 000 kr. till förstärkning av infartsväg och 100 000 kr. till personalbyggnad vid brännplatsområdet. Vid underhållsverkstaden i Arboga beräknar jag 500 000 kr. till omläggning av värmekulvertledningar och 400 000 kr. till uppförande av gift- och syraförråd. För ventilationsanläggning vid underhållsverkstaden i Malmslätt beräknar jag 400 000 kr. Vid verkstaden i Östersund beräknar jag 400 000 kr. till kallförråd och 500 000 kr. till provningsutrustning för tankningsmateriel.

Till ersättningsinvesteringar i maskiner och utrustningar vid tillverkande enheter, underhållsverkstäder och tvätterier beräknar jag 15 milj. kr.

Av följande sammanställning framgår hur FFV:s investeringar enligt FFV:s äskanden och mina beräkningar i stort kommer att fördela sig på olika ändamål under nästa budgetår. Sammanställningen visar också utfallet budgetåret 1973/74 och den beräknade medelsanvändningen under innevarande budgetår (i milj. kr.).

	1973/74 Utfall	1974/75 Beräknat	1975/76	
			FFV	Föredraganden
Tillverkande enheter	4,8	2,0	6,8	5,3
Underhållsverkstäder	4,5	8,3	10,1	10,1
Tvätterier	1,7	1,5	3,0	1,5
Överskottsförsäljningen	—	1,5	2,1	2,1
Reinvesteringar	14,0	15,3	16,0	15,0
	25,0	**28,6**	**38,0**	**34,0**

Anslagsbeloppet för budgetåret 1975/76 bör på sedvanligt sätt beräknas med en marginal av 10 % utöver investeringsramen för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller andra skäl påkallad ökning av medelsanvändningen. Av den behållning på 7,4 milj. kr., som förutses finnas under anslaget vid utgången av detta budgetår, bör 1,5 milj. kr. reserveras för rationalisering av tvättransporter och 660 000 kr. för projektering av nytt tvätteri i Norrland. Sedan övriga 5,2 milj. kr. dragits av förordar jag ett anslag av (34,0+3,4−5,2 =) 32,2 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Byggnader och utrustning* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 32 200 000 kr.

F. STATENS VATTENFALLSVERK

I. F: 1. Kraftstationer m. m.

I riksstaten för budgetåret 1974/75 har under denna anslagsrubrik anvisats ett investeringsanslag av 1 648,9 milj. kr., varav 168,9 milj. kr. på tilläggsstat I (prop. 1974: 170 bil. 11, NU 1974: 56, rskr 1974: 396).

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört under inledningen till avsnitt D. Energiförsörjning bör i statsbudgetförslaget förevarande anslag föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, till *Kraftstationer m. m.* för budgetåret 1975/76 beräkna ett investeringsanslag av 1 648 900 000 kr.

G. DOMÄNVERKET

I. G: 3. Förvaltningsbyggnad för domänverket

1974/75	Anslag	4 500 000
1975/76	Förslag	13 000 000

Enligt statsmakternas beslut skall domänverkets centralförvaltning flytta till Falun/Borlänge (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196). Kungl. Maj:t beslöt den 5 juni 1973 att centralförvaltningen skall placeras i Falun.

Domänverket

Tomt för byggnaden har inköpts och projektering pågår. Under budgetåret 1974/75 kommer entreprenadhandlingarna att färdigställas, varefter anbud kan inhämtas och prövas. Byggnadsarbetet beräknas kunna påbörjas i november eller december 1975. Kostnaden för förvaltningsbyggnaden beräknas till 30 milj. kr., baserat på kostnadsläget den 1 juli 1974. För budgetåret 1975/76 behövs ett anslag av 13 milj. kr.

Föredraganden

Kungl. Maj:t godkände den 29 mars 1974 ramprogram för förvaltningsbyggnaden om ca 12 200 m^2 samt uppdrog åt domänverket att i huvudsak på grundval av programmet projektera nybyggnaden t. o. m. förslags- eller huvudhandlingar och därefter underställa regeringen ärendet för ny prövning. Verket har den 11 november 1974 kommit in med sådana handlingar, vilka f. n. remissbehandlas.

I november eller december 1975 beräknas byggnadsarbetet på förvaltningsbyggnaden kunna påbörjas. Jag har ingen erinran mot domänverkets begäran om ett anslag av 13 milj. kr. för budgetåret 1975/76 för ändamålet.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvaltningsbyggnad för domänverket* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 13 000 000 kr.

II. Statens allmänna fastighetsfond

II: 17. Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.

1973/74	Utgift	2 199 670	Behållning	2 214 857
1974/75	Anslag	3 266 000		
1975/76	Förslag	3 000 000		

Från anslaget bestrids utgifter för investeringar i byggnader vid vissa myndigheter inom industridepartementets verksamhetsområde.

Byggnadsstyrelsen

Byggnadsstyrelsen räknar med en medelsförbrukning av 4 milj. kr. under anslaget budgetåret 1975/76 och hemställer om att anslaget förs upp med 3 milj. kr. med hänsyn till beräknad reservation vid utgången av detta budgetår.

Kungl. Maj:t uppdrog den 20 december 1973 åt byggnadsstyrelsen att färdigställa förslagshandlingar för ett manöver- och våglaboratorium vid statens skeppsprovningsanstalt i Göteborg och att utarbeta anbudsunderlag på schakt- och sprängningsarbetena för laboratoriets grundläggning. En redogörelse för objektet har lämnats i prop. 1974: 1 (bil. 15 s. 214). Vidare har i avvaktan på att projekteringen fördes fram längre en preliminär kostnadsram av 7 750 000 kr. i prisläget den 1 april 1973 förts upp för objektet. Genom beslut den 15 mars 1974 har 1,2 milj. kr. ställts till byggnadsstyrelsens förfogande för förberedande utsprängning av grunden till laboratoriet. Byggnadsstyrelsen inkom den 14 maj 1974 med förslagshandlingar för objektet. Kostnaderna beräknades rymmas inom den preliminära kostnadsramen. På grundval av de redovisade förslagshandlingarna uppdrog Kungl. Maj:t den 17 maj 1974 åt byggnadsstyrelsen att utföra nybyggnaden inom den angivna kostnadsramen.

Föredraganden

För nybyggnad av manöver- och våglaboratorium vid statens skeppsprovningsanstalt har förts upp en preliminär kostnadsram av 7 750 000 kr. i prisläget den 1 april 1973. Som framgått av vad jag nyss redovisat, har byggnadsstyrelsen i samband med redovisning av förslagshandlingar för objektet beräknat att kostnaderna kan rymmas inom den angivna kostnadsramen. Kungl. Maj:t har på grundval härav uppdragit åt styrelsen att utföra nybyggnaden inom den angivna ramen. Den tidigare preliminära kostnadsramen bör därför, uppräknad till prisläget den 1 april 1974, föras upp som definitiv kostnadsram.

Jag har inget att erinra mot de av byggnadsstyrelsen föreslagna ändringarna av kostnadsramarna för pågående byggnadsobjekt.

Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsobjekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart årmån.	Färdigställande årmån.
	1973-04-01	1974-04-01	Faktisk t.o.m. 1973/74	Beräknad för 1974/75	1975/76		
Byggnadsarbeten i Malåträsk för Sveriges geologiska undersökning							
Nybyggnad av kärnarkiv, etapp II	320	320	281	—	—	70—12	72—09
Statens skeppsprovningsanstalt							
Tillbyggnader för kontor och verkstad	3 770	3 770	3 755	15	—	71—09	73—03
Nybyggnad av manöver- och våglaboratorium	7 750	8 900	—	4 000	4 000	74—05	76—01
Svenska institutet för konserveringsforskning							
Om- och tillbyggnad av laboratorium	4 100	4 250	3 696	554	—	72—10	74—02
	15 940	**17 240**	**7 732**	**4 569**	**4 000**		

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	2 215	1974/75	4 569
Anslag 1974/75	3 266	1975/76	4 000
Anslag 1975/76 (förslag)	3 000	Avrundning	—88
	8 481		**8 481**

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m. inom i investeringsplanen uppförda kostnadsramar,
2. till *Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kr.

V. Fonden för låneunderstöd

V: 11. Lån till Norrbottens järnverk AB

1974/75	Anslag	[1]50 000 000
1975/76	Förslag	104 000 000

[1] Anvisat på tilläggsstat I.

För att genomföra ett investeringsprogram (IP 74) vid Norrbottens järnverk AB (NJA) behövs statlig medverkan vid finansieringen. Det har förutsatts att statens finansieringsmedverkan skall uppgå till 154 milj. kr. Genom beslut av 1974 års riksdag (prop. 1974: 170 bil. 11, NU 1974: 56, rskr 1974: 396) har 50 milj. kr. lämnats till NJA i form av lån på samma villkor som gäller för lokaliseringslån med viss ränte- och amorteringsfrihet.

IP 74 följer fastställd tidplan. De nya anläggningarna kommer att tas i drift under hösten 1975. NJA har redovisat sitt behov av medel till 70 milj. kr. under andra halvåret 1975 och 34 milj. kr. under första halvåret 1976. Ett investeringsanslag av 104 milj. kr. bör därför anvisas för att lämnas som lån till NJA på samma villkor som det redan lämnade lånet på 50 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Lån till Norrbottens järnverk AB* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 104 000 000 kr.

VI. Fonden för statens aktier

VI: 2. Teckning av aktier i Statsföretag AB

1974/75	Anslag	175 000 000
1975/76	Förslag	175 000 000

Genom beslut av 1974 års riksdag godkändes vissa riktlinjer för statens medverkan vid finansieringen av ett nytt stålverk i Luleå, Stålverk 80 (prop. 1974: 64, NU 1974: 40, rskr 1974: 263). En betydande del av finansieringen av stålverket avses ske genom att Statsföretag AB tecknar aktier i Norrbottens järnverk AB. I de av riksdagen godkända riktlinjerna för finansieringen ingår bl. a. att staten skall bidra till Statsföretags aktieteckning genom att teckna aktier i Statsföretag AB för 700 milj. kr. Samtidigt med det nämnda finansieringsbeslutet anvisade riksdagen ett investeringsanslag av 175 milj. kr. för sådan aktieteckning för budgetåret 1974/75. Det har i finansieringsriktlinjerna förutsatts att aktieteckning i Statsföretag skall ske med samma belopp under vart och ett av de följande tre budgetåren. Detta innebär sålunda att det för nästa budgetår behövs ett investeringsanslag av 175 milj. kr. för ändamålet.

I fråga om arbetet med Stålverk 80 har jag inhämtat att projektplaneringen pågår i enlighet med uppgjord tidsplan. Tekniska specifikationer håller på att utarbetas. Anbud har inhämtats för vissa markarbeten.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Teckning av aktier i Statsföretag AB* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 175 000 000 kr.

VI: 3. Förvärv av aktier i AB Eiser

1973/74	Utgift	15 000 000
1974/75	Anslag	[1]17 800 000
1975/76	Förslag	16 500 000

[1] Anvisat på tilläggsstat I.

I enlighet med beslut av 1973 års riksdag (prop. 1973: 170 bil. 11, NU 1973: 71, rskr 1973: 384) har staten från Eiser Invest AB förvärvat 100 000 aktier i AB Eiser till ett pris av 450 kr. per aktie, alltså sammanlagt 45 milj. kr. Av köpeskillingen betalades 15 milj. kr. kontant och återstående del med två skuldebrev, vardera på 15 milj. kr. Det ena skuldebrevet förfaller till betalning i januari 1975 och det andra i

januari 1976. Skuldebreven löper med en ränta som med 3 procentenheter överstiger riksbankens vid varje tillfälle gällande diskonto.

Genom beslut av 1974 års riksdag (prop. 1974: 170 bil. 11, NU 1974: 56, rskr 1974: 396) har 17,8 milj. kr. anvisats för att betala det ena skuldebrevet jämte ett års ränta för båda skuldebreven.

För att betala det återstående skuldebrevet behövs 15 milj. kr., vartill kommer räntekostnaden beräknad till 1,5 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Förvärv av aktier i AB Eiser* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 16 500 000 kr.

Register

Sid.
1 Översikt

DRIFTBUDGETEN

A. Industridepartementet m. m.

20	Industridepartementet	9 532 000
21	Teknisk attaché	236 000
21	Kommittéer m. m.	7 000 000
22	Extra utgifter	200 000
23	Bidrag till vissa internationella organisationer	169 000
		17 137 000

24 **B. Industri m. m.**

	Statens industriverk:	
51	Förvaltningskostnader	15 951 000
55	Utredningar m. m.	2 210 000
57	Kursverksamhet m. m.	1 000
62	Bidrag till kursverksamhet m. m.	8 950 000
63	Utrustning	100 000
63	Sprängämnesinspektionen	1 812 000
65	Företags- och branschfrämjande åtgärder	18 160 000
82	Kostnader för räntebefrielse vid strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher	1 200 000
86	Täckande av förluster på grund av strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher	1 000
87	Främjande av hemslöjden	1 293 000
88	Svenska slöjdföreningen	420 000
89	Medelstillskott till Norrlandsfonden	5 000 000
90	Statliga kreditgarantier till varvsindustrin	—
		55 098 000

94 **C. Mineralförsörjning m. m.**

99	Sveriges geologiska undersökning:	
101	Geologisk kartering samt information och dokumentation	16 041 000
107	Uppdragsverksamhet	1 000
112	Prospektering m. m.	12 957 000
113	Utrustning	3 906 000
114	Bergsstaten	885 000
116	Statens gruvegendom	47 808 000
		81 598 000

122 **D. Energiförsörjning**

123	Statens elektriska inspektion	3 528 000
124	Kostnader för vissa nämnder	*43 000
124	Främjande av landsbygdens elektrifiering	*9 000 000
124	Statens kärnkraftinspektion	*1 000
		12 572 000

* Beräknat belopp

E. Teknisk utveckling m. m.

125	Styrelsen för teknisk utveckling:	
126	Teknisk forskning och utveckling	210 100 000
144	Drift av forskningsstationer	1 000
144	Skeppsteknisk forskning och utveckling	12 000 000
146	Utrustning	7 500 000
149	Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet	1 000
153	Bidrag till statens provningsanstalt	8 080 000
153	Statens provningsanstalt: Utrustning	27 520 000
156	Statens skeppsprovningsanstalt: Uppdragsverksamhet	1 000
159	Bidrag till statens skeppsprovningsanstalt	2 595 000
159	Statens skeppsprovningsanstalt: Utrustning	1 000 000
160	Bidrag till Ingenjörsvetenskapsakademien	790 000
161	Bidrag till Sveriges standardiseringskommission	3 925 000
163	Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi	*47 900 000
163	Utvecklingsarbete rörande utvinning av uran	*2 400 000
163	Särskilda säkerhetsarbeten inom kärnenergiområdet	*9 200 000
163	Internationellt atomenergisamarbete	*4 930 000
163	Europeiskt rymdsamarbete m. m.	39 160 000
167	Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling	4 500 000
168	Finansiering av statens utvecklingsfond	—
		381 603 000

170 **F. Domänverket**

173	Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal	**128 000**
	Summa för driftbudgeten	**548 136 000**

KAPITALBUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder

E. Förenade fabriksverken

174	Byggnader och utrustning	**32 200 000**

F. Statens vattenfallsverk

183	Kraftstationer m. m.	***1 648 900 000**

G. Domänverket

184	Förvaltningsbyggnad för domänverket	**13 000 000**

II. Statens allmänna fastighetsfond

185	Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.	**3 000 000**

V. Fonden för låneunderstöd

187	Lån till Norrbottens järnverk AB	**104 000 000**

VI. Fonden för statens aktier

188	Teckning av aktier i Statsföretag AB	175 000 000
188	Förvärv av aktier i AB Eiser	16 500 000
		191 500 000
	Summa för kapitalbudgeten	**1 992 600 000**
	Totalt för industridepartementet	**2 540 736 000**

* Beräknat belopp

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740515

Kommundepartementet

ÖVERSIKT

Kommundepartementets uppgifter är bl. a. att biträda med samordning av regeringspolitiken i de frågor som rör kommunal verksamhet.

I departementet handläggs ärenden rörande kommuner, landstingskommuner och kommunalförbund samt ärenden rörande landets administrativa indelning, allt i den mån sådana ärenden inte ankommer på annat departement. Ärenden rörande förhållandet i allmänhet mellan staten samt kommunerna och landstingskommunerna handläggs också i departementet.

Till departementets arbetsområde hör vidare ärenden om länsstyrelserna, länsskatterätterna, länsrätterna, fastighetstaxeringsrätterna (inrättas den 1 juli 1975), de lokala skattemyndigheterna, kronofogdemyndigheterna och civilbefälhavarorganisationen. I departementet handläggs vidare ärenden om räddningstjänst inklusive oljebekämpning till havs m. m., förebyggande åtgärder mot brand och kommunernas beredskap samt frågor enligt allmänna ordningsstadgan och lagen om allmänna sammankomster. Ärenden om statsbidrag till energibesparande åtgärder i kommunala och landstingskommunala byggnader handläggs också inom departementet.

Departementet är organiserat med ett sakområde för kommunerna m. m., ett för länsstyrelserna m. m. och ett för ärenden rörande bl. a. personal hos de myndigheter som hör under departementet. Departementets planerings- och budgetsekretariat svarar också för viss utredningsverksamhet och för handläggningen av internationella ärenden.

Kommunernas betydelse för samhällsutvecklingen har ökat under senare år. Detta gäller för samhällsbyggande och planering i allmänhet liksom beträffande olika konkreta samhällsfunktioner. Kommunindelningsreformen har varit en förutsättning för denna utveckling. Reformen är nu med undantag för tre kommunblock (Malmö, Habo–Mullsjö och Bengtfors–Dals-Ed) genomförd enligt fastställda planer. Antalet kommuner är nu 278. Kommunernas befolkningsmässiga storlek den 1 januari 1974 framgår av följande sammanställning.

Invånarantal	*Antal kommuner*	%
– 9 999	68	24
10 000–19 999	99	36
20 000–29 999	43	15
30 000–39 999	21	8
40 000–49 999	13	5
50 000–	34	12
	278	100

Den kommunstruktur som har skapats utgör en garanti för att medborgarna skall kunna ta ansvar för viktiga samhällsfrågor genom kommunala beslut. Kommunerna har numera goda möjligheter att aktivt medverka i regionalpolitiken och med större kraft än tidigare tillgodose medborgarnas krav och intressen. Därför är någon ny kommunindelningsreform inte aktuell inom överskådlig tid. Självfallet måste emellertid justeringar i gällande indelning kunna göras även i fortsättningen. I enlighet med riksdagens beslut (CU 1973:6, rskr 1973:77) pågår en översyn av indelningslagen i materiellt hänseende genom utredningen (Kn 1974:04) för översyn av lagen om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning. Utredningen har även övertagit kommunallagsutredningens (C 1970:30) uppdrag att se över nämnda lag i lagtekniskt hänseende.

Den djupgående omvandling som kommunerna genomgått har föranlett en översyn av förutsättningarna för ett vidgat och fördjupat medborgerligt engagemang i den kommunala verksamheten. För att överväga dessa frågor tillkallades utredningen (C 1970:29) om den kommunala demokratin. I utredningens uppdrag ingår bl. a. att pröva åtgärder för att förstärka den kommunala självstyrelsens lokala förankring och informationen till förtroendemännen och medborgarna. I detta sammanhang har utredningen följt försöksverksamhet i ett antal kommuner. Till utredningsuppdraget hör vidare att se över vissa frågor i anslutning till det kommunala styrelseskicket och kommunernas arbetsformer. Resultatet av utredningens överväganden rörande huvuddelen av utredningsuppdraget kommer att redovisas i ett betänkande under första halvåret 1975. Utredningen har under år 1974 lämnat en rapport (SOU 1974:50) rörande information och medverkan i kommunal planering.

Riksdagen beslutade år 1972 (prop. 1972:97, KU 1972:31, rskr 1972:241) om en försöksverksamhet med närvarorätt för de anställdas representanter i kommunal eller landstingskommunal nämnd. Regeringen har hittills medgivit 36 kommuner och 20 landstingskommuner att bedriva sådan försöksverksamhet fram till och med år 1976. Genom tilläggsdirektiv har utredningen om den kommunala demokratin fått i uppdrag att utvärdera försöksverksamheten och närmare utreda frågan om de anställdas inflytande på den kommunala verksamheten.

Administrativa och organisatoriska lösningar kan medverka till att insynen i den kommunala verksamheten vidgas. Ansvaret för att finna vägar för stora medborgargrupper att medverka i samhällsarbetet och delta i debatten i kommunala frågor måste emellertid främst vila på de politiska partierna och folkrörelserna. Det behöver övervägas vilka åtgärder som kan vidtas för att stärka de politiska partiernas och folkrörelsernas och därmed de enskilda medborgarnas roll i detta sammanhang. De frågor som nu har berörts kommer i huvudsak att handläggas inom kommundepartementet. Därvid kommer också uppmärksamhet att ägnas åt förutsättningarna för folkrörelseorganisationer att ta på sig ett vidgat ansvar för sådana gemensamma uppgifter som i ökad utsträckning kommit att handhas av kommunerna. Detta arbete kommer att ske i nära samverkan med olika samhällsorgan och folkrörelserna.

Den kommunala indelningens anpassning till samhällsutvecklingen har skapat förutsättningar för att vidga den kommunala självstyrelsen. I takt med den starka expansionen av den kommunala verksamheten har kommunernas förvaltningsorganisation byggts ut med ökad tillgång till kvalificerad sakkunskap på olika områden. Behovet av statlig tillsyn och kontroll över kommunernas sätt att fullgöra sina uppgifter har därför minskat.

I samband med statsmakternas beslut om reformer på olika områden där kommunerna har viktiga uppgifter har åtgärder vidtagits för att minska eller avskaffa den statliga tillsynen. Förhållandet mellan staten samt kommunerna och landstingskommunerna i här aktuellt avseende måste emellertid prövas kontinuerligt. Mot denna bakgrund pågår inom kommundepartementet i samråd med andra departement en successiv översyn av statens tillsyns- och kontrollfunktioner i syfte att mönstra ut sådana föreskrifter som inte längre kan anses behövliga.

Som ett led i nämnda översynsarbete kommer inom kort en inom departementet utarbetad promemoria att presenteras. Promemorian avses bli remissbehandlad under våren.

Frågor som rör stora delar av kommunernas verksamhet utreds av olika statliga utredningar. I direktiven för vissa av dessa utredningar har angetts att frågan om den statliga tillsynen skall prövas. Inom kommundepartementet och andra berörda departement övervägs f. n. frågan om övriga utredningars medverkan i översynen av den statliga tillsynen och detaljkontrollen.

Frågan om att utvidga den kommunala kompetensen genom att ge kommuner och landstingskommuner rätt att i viss utsträckning medverka i internationell hjälpverksamhet har övervägts av kommittén (C 1973:02) för kommunal biståndsverksamhet. Kommittén har lagt fram betänkandet (SOU 1974:86) Kommunal biståndsverksamhet, som f. n. remissbehandlas. Proposition beräknas komma att föreläggas riksdagen under våren 1975.

Kommunallagsutredningen (C 1970:30), som har att se över kommunallagarna i syfte att åstadkomma förenkling och enhetlighet, kommer inom

kort att lägga fram ett betänkande med förslag om enhetlig kommunallag.

Inom departementet övervägs vissa frågor rörande kommunala val. Kommunalvalskommitténs (K 1968:58) betänkande (SOU 1971:4) Kommunala val har tidigare remissbehandlats. Vidare har uppdragits åt utredningen om den kommunala demokratin att se över småpartiernas roll i det kommunalpolitiska systemet. Förslag om ett nytt system för de kommunala valen avses bli förelagt riksdagen under år 1975.

Nordiska ministerrådet har tillsatt en arbetsgrupp (Kn 1974:01) för utredning av frågan om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet. Rösträttsutredningen (Kn 1974:02) utreder frågan om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare. Utredningen väntas lägga fram sitt betänkande så tidigt under år 1975 att beslut i frågan kan föreligga i god tid före 1976 års val.

Den år 1970 tillkallade länsberedningen lämnade i oktober månad 1974 betänkandet (SOU 1974:84) Stat och kommun i samverkan. Betänkandet remissbehandlas f. n. Remisstiden löper ut i juni 1975. Proposition med anledning av länsberedningens förslag kommer att föreläggas riksdagen under hösten 1975.

Länsberedningen har enligt sina direktiv haft att överväga bl. a. principiella frågor rörande lämplig decentralisering inom den statliga förvaltningen. Beredningen har funnit att de detaljöverväganden i decentraliseringsfrågan som behövs bör göras i särskild ordning.

Länsstyrelserna bör genom sina förtroendemannastyrelser och sin organisatoriska uppbyggnad i övrigt ha goda förutsättningar att ta över beslutanderätten i vissa frågor som f. n. avgörs av centrala statliga myndigheter. Sakkunniga kommer att tillkallas i syfte att göra en översyn av förhållandet i stort mellan centrala, regionala och lokala myndigheter samt överväga möjligheterna att i ökad utsträckning flytta beslutanderätt till lägre myndighet.

På uppdrag av regeringen utför riksskatteverket i samarbete med statskontoret organisationsundersökningar hos de lokala skattemyndigheterna med syfte att få fram organisationsmodeller och normer för beräkningar av behovet av personal m. m. för de lokala skattemyndigheterna. Försöksverksamhet för detta ändamål bedrivs vid tre lokala skattemyndigheter i landet.

Kronofogdemyndigheternas geografiska arbetsområden samt deras arbets- och personalorganisation ses ånyo över av en utredning (Kn 1974:03). Denna utredning har parlamentarisk förankring.

En utredning (C 1973:04) företar en av riksdagen begärd förutsättningslös översyn av frågan om skorstensfejarmästarnas ställning. De sakkunniga (C 1973:05) för översyn av brandförsvarsutbildningen m. m. ser över den nuvarande brandförsvarsutbildningen med hänsyn till det utbildningsbehov som den allmänna räddningstjänsten framkallar.

ADB-beredningsgruppen (C 1973:06) utreder frågor om automatisk da-

tabehandling inom länsstyrelserna med anknytning till samhällsplaneringen m. m.

Anslagen för budgetåret 1975/76

Anslagsyrkandena för nästa budgetår inom kommundepartementets verksamhetsområde uppgår till 1 219,3 milj. kr. De resursförstärkningar som begärs hänför sig till största delen till länsstyrelserna.

Länsstyrelserna m. m.

Förslag läggs fram om förstärkning av länsstyrelsernas skatteavdelningar. Förvaltningsavdelningarna får större resurser på grund av bl. a. ökad arbetsbelastning till följd av 1975 års fastighetstaxering. Planeringsavdelningarnas naturvårdsenheter förstärks också.

Räddningstjänst m. m.

Uppbyggnaden av organisationen för beredskap för oljebekämpning till havs m. m. föreslås fortsätta under budgetåret 1975/76. Beredskapen förstärks väsentligt. Medelsbehovet har beräknats med hänsyn till att verksamheten numera också avser bekämpning till havs samt i kustvattnen, Vänern och Mälaren av kemikalier och andra miljöfarliga ämnen.

Sammanställning

Anslagsförändringarna inom kommundepartementets verksamhetsområde i förhållande till riksstaten för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Förändring
DRIFTBUDGETEN			
A. Kommundepartementet m. m.	5,5	6,3	+ 0,8
B. Länsstyrelserna m. m.	1 013,3	1 156,6	+ 143,3
C. Räddningstjänst m. m.	15,0	16,9	+ 1,9
Summa för driftbudgeten	**1 033,8**	**1 179,8**	**+ 146,0**
KAPITALBUDGETEN			
II *Statens allmänna fastighetsfond*			
Byggnadsarbeten för länsstyrelserna	22,7	39,5	+ 16,8
Summa för kapitalbudgeten	22,7	39,5	+ 16,8
Totalt för kommundepartementet	**1 056,5**	**1 219,3**	**+ 162,8**

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Gustafsson.

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser kommundepartementets verksamhetsområde.

DRIFTBUDGETEN *Fjortonde huvudtiteln*

A. KOMMUNDEPARTEMENTET M. M.

A 1. Kommundepartementet

1973/74	Utgift[1]	1 206 077
1974/75	Anslag	3 190 000
1975/76	Förslag	3 980 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	18	+ 2
Övrig personal	16	–
	34	**+ 2**
Anslag		
Löneko stnader	2 900 000	+ 550 000
Reseersättningar (även utrikes resor)	70 000	+ 20 000
Expenser	220 000	+ 220 000
Därav engångsutgift		(+ 200 000)
	3 190 000	**+ 790 000**

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget för nästa budgetår till 3 980 000 kr.

Kungl. Maj:t har med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1965:65 s. 19, SU 1965:105, rskr 1965:295) beslutat inrätta en tjänst för kanslirå d

[1] Avser första halvåret 1974.

i kommundepartementet. Tjänsten har inrättats för beredning av frågor rörande kommunal demokrati m. m. Jag beräknar dessutom medel för ytterligare en tjänst som departementssekreterare eller kanslisekreterare.

För det fall att riksdagen efter förslag av regeringen skulle besluta om kommunal rösträtt och valbarhet för utländska medborgare behövs – utöver den information som ankommer på riksskatteverket – en särskild information på flera språk om de nya rättigheterna. För denna information har beräknats ett engångsbelopp av 200 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommundepartementet* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 980 000 kr.

A 2. Kommittéer m. m.

1973/74	Utgift[1]	492 866	Reservation	1 370 212[2]
1974/75	Anslag	2 200 000		
1975/76	Förslag	2 200 000		

[1]Avser första halvåret 1974.
[2]Reservationen har i sin helhet överförts till bostadsdepartementets motsvarande anslag under tolfte huvudtiteln.

Med hänsyn till den beräknade omfattningen av utredningsverksamheten bör för nästa budgetår anslaget föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 2 200 000 kr.

A 3. Extra utgifter

1973/74	Utgift[1]	26 181	Reservation	35 568[2]
1974/75	Anslag	100 000		
1975/76	Förslag	100 000		

[1]Avser första halvåret 1974.
[2]Härav har 13 000 kr. överförts till bostadsdepartementets motsvarande anslag under tolfte huvudtiteln.

Anslaget bör för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kr.

B LÄNSSTYRELSERNA M. M.

B 1. Länsstyrelserna, B 2. Lokala skattemyndigheterna och B 3. Kronofogdemyndigheterna

Allmän översikt

Länsstyrelserna

Landets 24 länsstyrelser svarar för den statliga förvaltningen i länen med uppgift att främja resp. läns utveckling och befolkningens bästa samt verka för att statlig, kommunal och landstingskommunal verksamhet samordnas och anpassas till de regionalpolitiska målen.

Länsstyrelsernas arbetsuppgifter är mångskiftande och omfattar bl. a. följande områden, nämligen den regionalpolitiska planeringen, plan- och byggnadsväsendet, fastighetsregistreringen, naturvården, miljöskyddet, livsmedelskontrollen, den allmänna hälsovården, den sociala omvårdnaden, väg- och trafikväsendet, den civila försvarsberedskapen, räddningstjänsten, beskattningsväsendet, uppbördsväsendet, exekutionsväsendet samt folkbokföringen. Länsstyrelsen har dessutom vissa övervakningsuppgifter gentemot andra statliga länsmyndigheter, kommuner, landstingskommuner samt enskilda och är inom resp. län högsta polismyndighet och överexekutor samt huvudman för priskontorsverksamheten och hemkonsulentverksamheten.

Länsstyrelsen leds av en styrelse med landshövdingen som ordförande samt tio andra ledamöter. Landshövdingen är chef för länsstyrelsen. Som ställföreträdare för landshövdingen fungerar i Stockholms län en länsöverdirektör och i övriga län en av avdelningscheferna. Med undantag för länsstyrelsen i Stockholms län är länsstyrelserna organiserade med tre avdelningar nämligen planeringsavdelningen, skatteavdelningen och förvaltningsavdelningen. Dessutom finns en administrativ enhet. Avdelningschef är ett länsråd. Länsstyrelsen i Stockholms län har följande avdelningar: planeringsavdelningen, taxeringsavdelningen, kameral- och uppbördsavdelningen, länsskatterättsavdelningen och förvaltningsavdelningen. Vid alla länsstyrelser utom länsstyrelsen i Gotlands län finns en länspolischefsexpedition.

En länsskatterätt och en länsrätt samt fr. o. m. den 1 juli 1975 en fastighetstaxeringsrätt är knutna till länsstyrelsen. Inom förvaltningsavdelningen finns kansli för rätterna. I Stockholms län utgör länsskatterättsavdelningen dock kansli för länsskatterätten och den kommande fastighetstaxeringsrätten.

Under länsstyrelsen lyder i olika avseenden de lokala skattemyndigheterna, kronofogdemyndigheterna, polisväsendet och civilförsvaret.

Antalet anställda hos länsstyrelserna uppgår till ca 9 400.

Om man bortser från särskilt beräknade uppbördsmedel, uppgår medelsanvisningen för innevarande budgetår till ca 665 milj. kr.

Lokala skattemyndigheterna

De lokala skattemyndigheterna verkställer mantalsskrivning, upprättar allmän röstlängd, tar befattning med taxeringsarbete samt debitering och uppbörd av skatt m. m., bestämmer pensionsgrundande inkomst samt utövar kontroll över att viss uppgiftsskyldighet inom den allmänna försäkringen fullgörs.

Länsstyrelsen är chefsmyndighet för de lokala skattemyndigheterna i länet. Den lokala skattemyndighetens verksamhetsområde är fögderiet. Chef för lokal skattemyndighet är en fögderidirektör eller en häradsskrivare.

Antalet anställda hos landets 120 lokala skattemyndigheter uppgår till ca 4 100.

Om man bortser från särskilt beräknade uppbördsmedel, uppgår medelsanvisningen för innevarande budgetår till över 227 milj. kr.

Kronofogdemyndigheterna

Den exekutiva verksamheten avser dels det allmännas fordringar för skatter, böter, allmänna avgifter m. m., dels ärenden som anhängiggörs av enskilda rättsägare. Den förra ärendegruppen dominerar. Dessutom är kronofogde skyldig att handlägga ärenden enligt lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs samt att efter länsstyrelsens förordnande vara överexekutor för särskild förrättning.

För den exekutiva verksamheten är landet indelat i kronofogdedistrikt. I varje distrikt finns en kronofogdemyndighet med en kronodirektör eller kronofogde som chef. Riksskatteverket är centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet.

Antalet anställda inom de 81 kronofogdedistrikten uppgår till ca 2 700.

Om man bortser från särskilt beräknade uppbördsmedel, uppgår medelsanvisningen för innevarande budgetår till drygt 167 milj. kr.

Civilbefälhavarorganisationen

Landets sex civilbefälhavare verkar i fred för att totalförsvaret inom resp. civilområde planläggs så att det i krig och vid krigsfara kan föras med en enhetlig inriktning samt så att största möjliga försvarseffekt uppnås. Förutom uppgiften att samordna viss planläggning har civilbefälhavaren att leda stabstjänstövningar, utbilda eller verka för utbildning av viss personal för uppgifter i krig samt planera för den egna verksamheten i krig och vid krigsfara.

För dessa uppgifter biträdes civilbefälhavarna av var sitt kansli, vilket är förlagt i anslutning till en länsstyrelse.

Civilbefälhavarorganisationen omfattar inemot 40 anställda.

Länsstyrelsernas anslagsframställningar.

Länsstyrelsernas anslagsframställningar för budgetåret 1975/76 innehåller yrkanden om totalt ca 1 000 ytterligare tjänster. Av dessa belöper drygt 800 på länsstyrelserna, ca 120 på lokala skattemyndigheterna och 80 på kronofogdemyndigheterna.

Tyngdpunkten i framställningarna om personalökningar hos länsstyrelserna ligger i fråga om planeringsavdelningarna på naturvårdsenheterna och de regionalekonomiska enheterna. På skatteavdelningarna – i Stockholms län taxeringsavdelningen – är det främst de processförande funktionerna inom taxeringsenheterna och revisionsverksamheten på revisionsenheterna som markerats. På förvaltningsavdelningarna samt länsskatterättsavdelningen i Stockholms län är tyngdpunkten lagd på de dömande funktionerna och på verksamheten vid bil- och körkortsregistren. Ansvällningen av arbetsuppgifter med anledning av 1975 års fastighetstaxering återspeglas i önskemål om tillfällig förstärkning främst av förvaltningsavdelningarnas rättsenheter. Länsstyrelserna begär dessutom resursförstärkning för sina personaladministrativa funktioner.

För de lokala skattemyndigheterna yrkas förstärkningar på grund av ökad ärendetillströmning som lett till större arbetsvolym.

Förstärkning av kronofogdemyndigheterna motiveras främst av att målens svårighetsgrad ökat och att indrivningsarbetet blivit svårare.

Det beloppsmässigt lägsta alternativet – det s. k. *0-alternativet* – som motsvarar anslaget enligt riksstaten för budgetåret 1974/75 uppräknat med pris- och löneomräkning och därefter reducerat med 5 % innebär en minskning av medelsbehovet med följande belopp för

Länsstyrelserna	28 637 000 kr.
Lokala skattemyndigheterna	4 561 000 kr.
Kronofogdemyndigheterna	4 368 000 kr.
Summa	37 566 000 kr.

Länsstyrelserna har i sina anslagsframställningar redogjort för de beräknade följderna av detta alternativ.

Länsstyrelserna framhåller att nedskärningen främst skulle påverka anslagen för lönekostnader. Möjligheterna att bereda den befintliga personalen fortsatt anställning skulle minskas.

Myndigheternas verksamhet är till övervägande del styrd genom lagar och förordningar samt centralt utfärdade föreskrifter. Inskränkningar av myndigheternas verksamhet måste därför enligt länsstyrelserna drabba initia-

tivverksamheten, främst inom planeringsavdelningarna. För skatteavdelningarnas del skulle besparingarna enligt 0-alternativet inte uppväga de förluster för statsverket i form av minskade skatteintäkter som skulle uppkomma om insatsen av exempelvis personal för skatte- och taxeringsrevisioner minskade. För förvaltningsavdelningarnas del skulle en minskad personalinsats medföra ökade balanser. På dessa avdelningar handläggs ärenden i vilka avgörandena ofta är av väsentlig betydelse för enskilda personer eller kommuner.

I fråga om de lokala skattemyndigheterna framhåller länsstyrelserna att en anslagsminskning skulle medföra sämre service åt de skattskyldiga men även åt taxeringsnämnderna. Detta skulle resultera i en lägre kvalitet på taxeringsresultatet och i viss utsträckning rättsförluster för de skattskyldiga. Kvaliteten på krediterings- och arbetsgivarkontrollen får sänkas med skatteförluster för det allmänna som följd.

För kronofogdemyndigheternas del hävdar länsstyrelserna att en minskning av dessa myndigheters resurser skulle resultera i ett sämre indrivningsresultat. Storleken av förlusterna som härigenom skulle drabba bl. a. statsverket är svår att bedöma, men enligt riksskatteverket skulle förlusterna inte täckas av utgiftsminskningen.

Alternativ 1 som skall utgöras av anslaget för budgetåret 1974/75 jämte pris- och löneomräkning innebär enligt länsstyrelsernas anslagsframställningar en ökning med

Länsstyrelserna	60 334 000 kr.
Lokala skattemyndigheterna	26 147 000 kr.
Kronofogdemyndigheterna	20 504 000 kr.
Summa	106 985 000 kr.

Alternativ 2 – dvs. ökning utöver alternativ 1 – som innehåller de begärda tjänster vilka inledningsvis översiktligt redovisats innebär enligt länsstyrelsernas anslagsframställningar följande anslagsökningar utöver alternativ 1

Länsstyrelserna	97 981 000 kr.
Lokala skattemyndigheterna	11 561 000 kr.
Kronofogdemyndigheterna	18 048 000 kr.
Summa	127 590 000 kr.

Remissyttranden

Remissyttranden över länsstyrelsernas anslagsframställningar har avgetts av rikspolisstyrelsen beträffande länspolischefsexpeditionerna, civilförsvarsstyrelsen och överstyrelsen för ekonomiskt försvar beträffande försvarsenheterna och civilbefälhavarnas kanslier, bilregisternämnden beträffande bil-

och körkortsregistren, riksskatteverket beträffande taxeringsavdelningen, skatteavdelningarna och utskänkningskontrollen samt de lokala skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna, nämnden för samhällsinformation beträffande informationsverksamheten, lantbruksstyrelsen och statens livsmedelsverk beträffande länsveterinärerna, statens naturvårdsverk beträffande naturvårdsenheterna, statens pris- och kartellnämnd beträffande priskontoren, konsumentverket beträffande hemkonsulenterna, statens planverk beträffande planenheterna samt statens lantmäteriverk beträffande lantmäterienheterna.

Rikspolisstyrelsen har ingen erinran mot länsstyrelsernas yrkanden om ytterligare tjänster för administrativ personal men anser sig inte kunna tillstyrka framställningarna om tjänst som biträdande länspolischef i Kalmar län och i Göteborgs och Bohus län.

Civilförsvarsstyrelsen anser att länsstyrelsernas personella resurser för besiktning av enskilda skyddsrum är otillräckliga och tillstyrker att tio län tilldelas vartdera ytterligare en tjänst för detta ändamål. Styrelsen anser vidare att länen bör tillföras ytterligare medel för planläggning och genomförande av civilförsvarsövningar. *Överstyrelsen för ekonomiskt försvar* tillstyrker att länsstyrelsernas förslag till förstärkning av försvarsenheterna bifalls samt framhåller i likhet med civilförsvarsstyrelsen att länsstyrelsernas försvarsenheter bör ses över.

Riksskatteverket framhåller att skattekontrollen byggts ut rätt kraftigt på senare år. Utbyggnaden har medfört en avsevärt utökad arbetsbelastning inom processföringen på taxeringsenheterna. Verket föreslår därför att ytterligare tjänster som taxeringsintendenter inrättas hos flertalet länsstyrelser. Dessa tjänstemän, som främst skall syssla med ärenden om rörelsetaxering vilka initierats av revisionsenheterna, måste ha mycket goda insikter i processföring, goda kunskaper i redovisning och praktisk erfarenhet av rörelsebeskattning. Verket tillstyrker vidare vissa tjänster inom taxeringsinspektörsorganisationen med anledning av övergången till bokföringsmässig redovisning för jordbrukare. För att uppnå rimlig proportion mellan den revisionella och den processuella verksamheten tillstyrker verket endast i undantagsfall ytterligare tjänster vid revisionsenheterna. För mervärdeskatteenheterna, uppbördsenheterna och dataenheterna förordar verket viss mindre förstärkning. Riksskatteverket finner det angeläget att tillstyrka yrkandena om förstärkning av utskänkningskontrollen hos länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus och Hallands län.

I fråga om de lokala skattemyndigheterna framhåller riksskatteverket att undersökningar pågår inom dessa myndigheter för att bl. a. utforma metoder och system för planering, styrning och uppföljning av verksamheten. I avvaktan på resultatet av dessa undersökningar intar verket en restriktiv hållning till framställningar om förstärkningar. Endast i de fall då verket kunnat konstatera en uppenbar underbemanning tillstyrker verket förstärkning och då endast med medel för tillfällig personal.

Riksskatteverket framhåller i fråga om kronofogdemyndigheterna att medelstilldelningen för lönekostnader för närvarande medger anställning av en personalstyrka, som i det närmaste svarar mot behovet. Verket bedömer emellertid att behov av förstärkning föreligger i vissa av de mest expansiva distrikten och tillstyrker att elva tjänster tillförs kronofogdemyndigheterna.

Bilregisternämnden framhåller att formerna för den rullande uppbörden av fordonsskatt intrimmats. Kilometerskattesystemet har börjat stabilisera sig och mängden av utredningar och behovet av löpande översyn kan överblickas. Enligt nämndens bedömning har arbetet med kilometerskatten blivit mer arbetskrävande än vad man väntat. Framför allt har arbetet med efterbeskattning och avräkning för utlandstrafik samt informationen till fordonsägare visat sig oväntat omfattande. Möjligheten att få "bevis om avställnings upphörande" har utnyttjats i långt större omfattning än som kunnat förutses. Bilregisternämnden framhåller vidare att fordonsparken ökat med över 300 000 fordon från juli månad 1973 till motsvarande månad 1974. Enligt bilregisternämndens beräkningar utgör det totala personalbehovet för länsstyrelsernas bil- och körkortsregister 576 tjänstemän.

Nämnden för samhällsinformation föreslår att samtliga länsstyrelser tilldelas för informationsprojekt 3,5 milj. kr. och för kungörelseannonsering 4,8 milj. kr. Nämnden föreslår vidare att länsstyrelsernas informationsansvar gentemot allmänheten stryks under genom att informationsbeloppen specificeras i regleringsbrev resp. i kommundepartementets budget för budgetåret 1975/76.

Lantbruksstyrelsen, som finner samtliga framställningar om ökade anslag för länsveterinärernas verksamhet angelägna, anser att i första hand bör tjänster som biträdande länsveterinär inrättas i Älvsborgs och Västerbottens län samt medel ställas till förfogande för arbetskraftsförstärkning för länsstyrelsen i Jönköpings län. *Statens livsmedelsverk* har samma åsikt som lantbruksstyrelsen och framhåller därutöver att övriga berörda länsstyrelser bör beredas möjligheter att under del av budgetåret genom medel för tillfällig arbetskraft anställa biträdande länsveterinär eller annan livsmedelshygienisk och livsmedelsteknisk expertis.

Statens naturvårdsverk stryker särskilt under den besvärliga arbetssituationen för länsstyrelserna i fråga om tillsyn enligt miljöskyddslagen och framhåller att en förstärkning med personal med lämpligt inriktad utbildning och erfarenhet framstår som synnerligen angelägen. En resursförstärkning behövs vidare enligt verket för insatser på inventerings- och planeringssidan inom den allmänna naturvården liksom för det värderings- och förhandlingsarbete som fordras för att säkerställa skyddsvärda objekt.

Statens pris- och kartellnämnd tillstyrker att ytterligare sex tjänster tillförs vissa län på grund av den intensifierade prisövervakningen, administrationen av prisregleringarna samt den omfattande utredningsverksamheten.

Konsumentverket avstår från att gå närmare in på den del av länsstyrelsernas anslagsframställningar som gäller hemkonsulenterna i avvaktan på ställningstagande till förslaget om kommunal konsumentpolitisk verksamhet (Ds H 1974:1).

Statens planverk anser det riktigt och angeläget att ge planenheterna ökade resurser för förstahandsuppgiften fysisk riksplanering och föreslår en prioritering i fem grupper av ca 40 tjänster. Åtta av dessa hänför planverket till gruppen med högsta angelägenhetsgrad.

Statens lantmäteriverk tillstyrker yrkanden om inrättande av tjänst som biträdande överlantmätare hos fem länsstyrelser. Bland övriga framförda behov av anslagsökningar vill verket särskilt framhålla det angelägna i att lantmäterienheterna tillförs erforderliga resurser för fastighetsregistrering och därtill hörande arbetsuppgifter såsom upprättande av specialblad till fastighetskartan och ajourhållning av denna karta.

Föredraganden

Arbetet hos länsstyrelserna, lokala skattemyndigheterna och kronofogdemyndigheterna är till mycket stor del styrt av den efterfrågan på dessa myndigheters tjänster som kommer från kommunerna, allmänheten m. fl. Länsstyrelserna har i sina anslagsframställningar redovisat följderna av en anslagsberäkning enligt alternativ 0. Resultatet skulle bli försämrad service gentemot kommuner och allmänhet samt en minskning av initiativverksamheten till förfång för samhällsplanering, skatterevisioner m. m. Enligt min mening kan ett sådant resultat inte godtas.

Jag förordar att länsstyrelserna nu förstärks med 139 tjänster, varav 19 på planeringsavdelningarna, 75 på skatteavdelningarna och taxeringsavdelningen i Stockholms län, 35 på förvaltningsavdelningarna och länsskatterättsavdelningen i Stockholms län, fem på administrativa enheterna, fem på länsstyrelsernas organisationsnämnd samt därutöver medel för över 100 årsarbetskrafter. Förstärkningarna på planeringsavdelningarna avses främst för tillsyn enligt miljöskyddslagen och för regionalekonomisk planeringsverksamhet. Jag räknar med att fem av tjänsterna på planeringsavdelningarna skall finansieras genom indragning vid uppkommande ledighet av motsvarande antal tjänster på försvarsenheterna. På taxeringsavdelningen och skatteavdelningarna är det i första hand de processförande funktionerna som bör tillföras ytterligare personalresurser. Även taxerings- och skattekontrollen bör förstärkas. Länsskatterättsavdelningen och förvaltningsavdelningarna bör tillföras ytterligare tjänster för arbetet vid bl. a. förvaltningsdomstolarna. För att möta arbetsansvällningen på grund av bl. a. ökad arbetsbelastning till följd av 1975 års fastighetstaxering beräknar jag särskilda medel för att tillfälligt anställa personal under budgetåret 1975/76 såväl för taxeringsenheternas som för fastighetstaxeringsrätternas arbete därmed. För administration av personalutbildning m. m. räknar jag med att de fem största länsstyrelserna nu förstärks med vardera en tjänst. Jag räknar vidare med att länsstyrelsernas organisationsnämnd skall förstärkas med fem tjänster. Tjänsterna avser till övervägande del arbetsuppgifter i samband med införandet av det nya systemet för ekonomisk redovisning – system

S – vid länsstyrelserna. Jag beräknar dessutom medel för en viss ökning av representationsbidraget till landshövdingarna. Nu utgående bidrag fastställdes år 1965.

Organisationsundersökningarna hos de lokala skattemyndigheterna som utförs av riksskatteverket i samarbete med statskontoret har inte drivits så långt att förslag ännu kan föreläggas riksdagen.

I fråga om kronofogdemyndigheterna har jag enligt regeringens bemyndigande tillkallat en utredning för att ånyo se över distriktsindelningen samt arbets- och personalorganisationen inom exekutionsväsendet.

Mina ställningstaganden till länsstyrelsernas förslag, vilka redovisas närmare i det följande, innebär med bortseende från de under resp. anslag beräknade uppbördsmedlen, en medelsanvisning om sammanlagt 1 247,7 milj. kr., varav 1 208,2 milj. kr. på driftbudgeten och 39,5 milj. kr. på kapitalbudgeten. Ökningen i förhållande till innevarande budgetår uppgår till 165,1 milj. kr. – varav 148,3 milj. kr. på driftbudgeten och 16,8 milj. kr. på kapitalbudgeten. Av totalbeloppet på driftbudgeten avser 770,6 milj. kr. länsstyrelserna, 244,8 milj. kr. de lokala skattemyndigheterna och 192,8 milj. kr. kronofogdemyndigheterna. De särskilda uppbördsmedlen under dessa tre anslag beräknar jag till respektive 7,1 milj. kr., 36,7 milj. kr. och 7,7 milj. kr., en ökning med 5 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Sammanställning av anslagsberäkningarna för B. Länsstyrelserna m. m. (1 000-tal kr.)

	B 1. Länsstyrelserna			B 2. Lokala skattemyndigheterna			B 3. Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelserna	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelserna	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelserna	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	2 651	+ 348	+ 87	315	+ 28	–	337	+ 10	–
Övrig personal	6 699	+ 456	+ 52	3 777	+ 94	–	2 378	+ 62	–
	9 350	**+ 804**	**+ 139**	**4 092**	**+ 122**	**–**	**2 715**	**+ 72**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	489 641	+ 130 522[1]	+ 77 149	183 561	+ 36 526[1]	+ 19 094	130 117	+ 25 697[1]	+ 18 561
Sjukvård	1 395	+ 261	+ 82	611	+ 69	+ 52	405	+ 50	+ 50
Reseersättningar	11 232	+ 1 955	+ 1 267	1 606	+ 146	+ 128	4 352	+ 464	+ 452
Lokalkostnader	66 520	+ 10 946	+ 10 598	25 607	+ 3 487	+ 3 475	15 952	+ 2 565	+ 2 565
Expenser	36 420	+ 21 766	+ 5 757	11 327	+ 3 101	– 1 002	8 398	+ 2 211	+ 1 035
Därav engångsutgifter	6 016	15 561	9 000	3 497	1 946	2 000	703	1 123	1 000
Ersättning till nämndemän	3 210	+ 232	+ 1 158	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	3 506	+ 2 115	+ 596	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	24 800	+ 5 868[1]	+ 3 095	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	2 576	+ 400[1]	+ 268	–	–	–	–	–	–
Diverse ändamål	25 498	+ 6 137	+ 5 862	4 962	– 4 625	– 4 625	8 165	+ 3 344	+ 2 724
	664 798	**+ 180 202**	**+ 105 832**	**227 674**	**+ 38 704**	**+ 17 122**	**167 389**	**+ 34 331**	**+ 25 387**
Uppbördsmedel									
Ersättning från allmänna pensionsfonden	2 304	–	+ 325	34 150	–	+ 2 569	6 582	–	+ 1 129
Ersättning för uppdrag vid dataenheterna	3 500	+ 1 000	+ 1 000	–	–	–	–	–	–
Nettoutgift	**658 994**	**+ 179 202**	**+ 104 507**	**193 524**	**+ 38 704**	**+ 14 553**	**160 807**	**+ 34 331**	**+ 24 258**

[1] Inkl. uppräkning av lönekostnadspålägg till 33 %. Uppräkningen för befintlig personal uppgår för B 1 till 18 647 000 kr., B 2 6 618 000 kr. och B 3 4 685 000 kr.

Stockholms län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	411	+ 63	+ 20	94	+ 5	–	68	+ 5	–
Övrig personal	1 089	+ 25	+ 4	823	+ 28	–	545	+ 25	–
	1 500	+ 88	+ 24	917	+ 33	–	613	+ 30	–
Anslag									
Lönekostnader	80 545	+ 16 680	+ 12 545	43 726	+ 8 799	+ 406	30 720	+ 5 905	+ 4 382
Sjukvård	351	+ 55	–	250	+ 25	+ 20	109	+ 24	+ 24
Reesersättningar	625	–	–	152	–	–	588	–	–
Lokalkostnader	12 561	+ 800	+ 769	5 484	+ 496	+ 496	3 926	+ 236	+ 236
Expenser	6 976	+ 788	– 1 394	2 308	+ 691	+ 345	2 180	+ 729	+ 463
Därav engångsutgifter	2 100	430	250	200	200	450	–	300	300
Ersättning till nämndemän	593	–	+ 215	–	–	–	–		–
Kungörelseannonseringskostnader	328	+ 100	+ 56	–	–	–	–		–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 973	+ 303	+ 241	–	–	–	–		–
b) Nytt fastighetsregister	700	+ 88	+ 17	–	–	–	–		–
	104 652	+ 18 814	+ 12 449	51 920	+ 10 011	+ 1 267	37 523	+ 6 894	+ 5 105

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 7 684 187 kr.

2. Med tanke på den alltmer intensifierade verksamheten inom konsumentupplysningen behövs ytterligare en hemkonsulent i Stockholms län. Antalet besvär över byggnadsnämnds och hälsovårdsnämnds beslut har under de senaste åren ökat kraftigt vilket motiverar att personalen på juridiska enheten utökas med en länsassessor, en förste byråsekreterare, en byråassistent och ett kvalificerat biträde. Den regionalekonomiska enhetens arbetsuppgifter har ökat i omfattning och enheten bör tillföras en avdelningsdirektör, en förste byråsekreterare och ett kvalificerat biträde. På naturvårdsenheten behövs för ledning av funktionen allmän naturvård en avdelningsdirektör, för ledning av den tekniska funktionen en avdelningsdirektör och för vattenvårdsfunktionens och laboratoriets ledning likaledes en avdelningsdirektör. Vidare behövs på enheten tre byrådirektörer, fem förste byråinspektörer och ett kvalificerat biträde. Planenheten måste förstärkas med tre byrådirektörer och ett kartritningsbiträde för att länsstyrelsen skall kunna genomföra den fysiska riksplaneringen enligt statsmakternas intentioner. Länsstyrelsen kan f. n. ej fullgöra sin uppgift att kontrollera fastighetsägarnas vård och underhåll av skyddsrum, och försvarsenheten bör därför tillföras en förste byråingenjör. (+ 1 891 963 kr.)

3. Antalet taxeringsbesvär torde komma att öka och taxeringsenheterna bör tillföras ytterligare en taxeringsintendent. För revisioner av större företag måste revisionsenheterna förstärkas med fyra byrådirektörer. Taxeringsin-

spektörsorganisationen har under en följd av år varit underbemannad och bör nu tillföras tjugo taxeringsinspektörer, en assistent och nio kvalificerade biträden. För effektivering av mervärdeskattekontrollen bör medvärdeskatteenheten tillföras sex förste byråinspektörer. (+ 2 625 256 kr.)

4. Med hänsyn till det ökande antalet mål i länsrätten bör länsrättens personal utökas med en förste länsassessor. Antalet körkortsmål ökade under år 1973 mycket kraftigt och länsrättens kansli bör därför förstärkas med två länsassessorer samt ett kvalificerat biträde. Som chef för utlänningsdetaljen inom socialenheten bör denna enhet tillföras en länsassessor. Vidare bör utskänkningsdetaljen inom enheten tillföras en förste byråsekreterare. För att nedbringa ärendebalanserna på överexekutorsenheten behövs ytterligare en länsassessor. (+ 588 395 kr.)

5. Ärendebalansen på länsskatterättsavdelningen är besvärande och avdelningens personal bör förstärkas med två länsassessorer, en förste länsnotarie samt två kvalificerade biträden. (+ 348 920 kr.)

6. Kraven på personalenhetens funktion som central utbildningsinstans ökar för varje år och enheten bör därför tillföras en byrådirektör för handläggning av utbildningsärenden inom länsstyrelseorganisationen. För handläggning av ärenden av rutinkaraktär inom enhetens organisationsdetalj bör enheten vidare tillföras en assistent samt ett kvalificerat biträde. Uppbördsenheten saknar resurser för en effektiv arbetsgivarkontroll och bör förstärkas med en byrådirektör. (+ 265 792 kr.)

7. Under budgetåret 1974/75 kommer länspolischefen att överta ett stort antal ärendegrupper från förvaltningsavdelningen och expeditionen bör därför förstärkas med en byrådirektör och en assistent. (+ 141 874 kr.)

8. För att tillräckligt antal kurser inom östra civilområdet skall kunna genomföras måste civilbefälhavarens kansli erhålla personalförstärkning med en assistent. (+ 53 793 kr.)

9. För främst extra personal begärs ytterligare medel. (+ 2 545 820 kr.)

10. Härutöver begärs ytterligare medel för omkostnader. (+ 2 277 000 kr.)

11. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 261 000 kr.

b) Lantmäterienheten bör förstärkas med viss biträdespersonal m. m. (+ 130 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 7 825 371 kr.

13. I Danderyds fögderi behövs en fögderisekreterare för myndighetens handläggning av bl. a. skattebrottsärenden. Vidare behövs i fögderiet ett kvalificerat biträde samt en expeditionsvakt. Befolkningsökningen inom Handens fögderi har medfört ökat arbete framför allt med fastighetstaxering, arbetsgivarkontroll m. m. och fögderiets personal bör förstärkas med en fögderisekreterare samt två kvalificerade biträden. Arbetsgivarkontrollen och den automatiska ökningen av uppgifter i samband med beredning av deklarationsmaterial m. m. gör att Jakobsbergs fögderi bör tillföras ytterligare

personal såsom en fögderisekreterare, ett kvalificerat biträde och en expeditionsvakt. I Lidingö fögderi begärs en fögderisekreterare. Tjänsten är nödvändig för myndighetens handläggning av skattebrottsärenden m. m. På grund av befolkningsökningen, nytillkomna arbetsuppgifter m. m. begärs ett kvalificerat biträde i vartdera Sollentuna och Nacka fögderier. Med hänsyn till de insatser som krävs på personalvårdsområdet yrkas en förste byråsekreterare i Stockholms fögderi. På grund av ökat arbete med arbetsgivarkontroll m. m. begärs i Södertälje fögderi ett kvalificerat biträde. I Täby fögderi begärs på grund av ökat antal jämknings- och ATP-ärenden m. m. ett kvalificerat biträde och en expeditionsvakt. Vidare begärs gemensamt för hela lokala skattemyndighetsorganisationen i länet fyra landskanslister. (+ 1 071 063 kr.)

14. För främst biträdespersonal begärs ytterligare medel (+ 629 566 kr.)

15. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 485 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 16. Löne- och prisomräkning m. m. 4 888 153 kr.

17. På grund av svår arbetssituation med ökande balanser begärs i Handens distrikt en förste kronoassistent samt två kvalificerade biträden. I Huddinge distrikt behövs för organiserandet av utsättningsgrupper tre biträden. Sollentuna kronofogdedistrikt bör för att klara den ökande belastningen på myndighetens kansli tillföras ett kvalificerat biträde. Vidare behövs två biträden för organiserandet av utsättningsgrupper. På grund av ökad arbetsbelastning på centralregister och bokföring behövs en förstärkning i Solna distrikt med ett kvalificerat biträde. I Stockholms kronofogdedistrikt behövs med hänsyn till bl. a. att antalet konkurser ökar tre kronofogdar varav en i utbyte mot en kronofogdesekreterare. Tre kronokommissarier behövs som arbetsledare på fältavdelningarna. Vidare begärs i distriktet tolv biträden. I Södertälje distrikt behövs för organiserandet av utsättningsgrupper ytterligare tre biträden. (+ 1 596 847 kr.)

18. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 409 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 117 101 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 53 187 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 42 628 000 kr. eller sammanlagt 212 916 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare två byrådirektörer, fem länsassessorer, tre taxeringsintendenter, två förste byråingenjörer, åtta förste byråsekreterare, en kontorsskrivare, två kansliskrivare samt ett kontorsbiträde. Jag har även beräknat preliminärt 250 000 kr. i engångsutgifter för inköp av offsetutrustning, viss arkivutrustning m. m. för länsstyrelsen. Jag har vidare beräknat medel för tillfällig personal vid lokala skattemyndigheterna med 350 000 kr. Jag har även beräknat preliminärt 150 000 kr. i engångsutgifter för lokala skattemyndigheterna för

upprustning av telefonväxlar och viss utökning av inventariebeståndet samt preliminärt 300 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av lokala skattemyndigheten i Danderyds fögderi. Slutligen har jag även beräknat preliminärt 300 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av kronofogdemyndigheten i Danderyds distrikt.

Uppsala län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheten		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	79	+ 10	+ 2	6	+ 2	–	6	+ 1	–
Övrig personal	169	+ 19	+ 6	96	+ 8	–	48	+ 7	–
	248	**+ 29**	+ 8	**102**	**+ 10**	–	**54**	+ 8	–
Anslag									
Lönekostnader	13 560	+ 2 999	+ 2 105	4 507	+ 1 066	+ 603	2 413	+ 701	+ 344
Sjukvård	20	+ 30	+ 15	9	+ 2	+ 2	8	+ 2	+ 2
Reseersättningar	297	+ 32	+ 32	52	+ 5	+ 5	92	+ 30	+ 29
Lokalkostnader	1 545	+ 1 426	+ 1 422	593	– 14	– 14	341	+ 58	+ 58
Expenser	1 434	+ 5 022	+ 3 869	208	+ 20	+ 15	151	+ 24	+ 16
Därav engångsutgifter	498	4 868	4 266	–	–	–	–	–	–
Ersättning till nämndemän	115	–	+ 41	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	52	–	–	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	399	+ 360	+ 147	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	140	+ 75	+ 14	–	–	–	–	–	–
	17 562	**+ 9 944**	+ 7 645	5 369	+ 1 079	+ 611	3 005	+ 815	+ 449

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 315 878 kr.

2. Planeringskansliet måste förstärkas med en förste byråsekreterare för handläggning av ärenden angående yrkesmässig trafik. Regionalekonomiska enheten måste tillföras en byrådirektörstjänst för avlastning av främst enhetschefen. Vidare behövs för att klara de framtida arbetsuppgifterna såsom länsplanering och trafikplanering en *amanuens på enheten. På naturvårdsenheten* behövs för inventerings- och planeringsarbete inom den allmänna naturvården en förste byråinspektör och för inventerings-, utvärderings- och planeringsarbete inom vatten och luftvården dessutom en förste byråingenjör. (+ 346 211 kr.)

3. Det är angeläget att revisionspersonalen förstärks med högt kvalificerad revisor som uteslutande kan ägna sig åt de svåraste taxeringsrevisionerna och revisionsenheten behöver därför tillföras en avdelningsdirektör. Vidare behövs på enheten för taxeringen av aktiebolag, rörelseidkare m. fl. två förste taxeringsinspektörer och en taxeringsinspektör. Enheten bör vidare tillföras två kvalificerade biträden. (+ 379 569 kr.)

4. Rättsenheten måste förstärkas med en förste byråsekreterare för uppgifter i samband med fastighetstaxeringen samt för handläggning av de alltmer ökande besvärsmålen. För arbete i samband med fastighetstaxeringen behövs vidare ett kvalificerat biträde. (+ 122 215 kr.)

5. Byrådirektören vid administrativa enhetens personalfunktion är ensam handläggare där, vilket medför en hård arbetsbelastning. Enheten bör därför

tillföras en förste byråsekreterare. Vidare begärs på enheten en expeditionsvakt. (+ 111 611 kr.)

6. För främst biträdespersonal m. m. begärs ytterligare medel. (+ 874 816 kr.)

7. Omkostnaderna beräknas öka, bl. a. med kostnader för utrustning av nytt landsstatshus. (+ 6 358 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 50 400 kr.

b) Enheten behöver tillföras en biträdande överlantmätare och en arkivassistent. Vidare beräknas omkostnaderna öka. (+ 385 300 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne-och prisomräkning m. m. 608 176 kr.

10. I Enköpings fögderi behövs ett kvalificerat biträde på grund av kraftigt ökad arbetsbelastning. Vidare behövs i fögderiet en expeditionsvakt. I Tierps fögderi behövs en fögderisekreterare till följd av den ökade arbetsbelastningen samt två kvalificerade biträden för biträde med arbetsgivarkontroll m. m. Vidare begärs en expeditionsvakt. I Uppsala fögderi behövs en fögderisekreterare på grund av den stora arbetsmängden i fråga om kvalificerade uppgifter samt ett kvalificerat biträde på grund av utökade arbetsuppgifter. (+ 409 136 kr.)

11. Vidare begärs ytterligare medel för främst biträdespersonal och expeditionsvakter. (+ 61 688 kr.)

Kronofogdemyndigheten. 12. *Löne- och prisomräkning m. m. 419 053 kr.*

13. En kronokommissarie behövs för att förstärka arbetsledningen av de allmänna målen på centralorten. Vidare begärs ytterligare medel för biträdespersonal (+ 365 947 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 30 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 25 207 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 5 980 000 kr. och för kronofogdemyndigheten till 3 454 000 kr. eller sammanlagt 34 641 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en förste byråsekreterare, en förste taxeringsinspektör, en byråassistent, en landskanslist, en kontorsskrivare, en kansliskrivare samt två kontorsbiträden. Jag har vidare beräknat preliminärt 4 266 000 kr. i engångsutgifter för inredning m. m. av nytt landsstatshus för länsstyrelsen.

Södermanlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	76	+ 6	+ 3	8	–	–	9	–	–
Övrig personal	215	+ 2	+ 1	98	–	–	67	–	–
	291	+ 8	+ 4	**106**	–	–	76	–	–
Anslag									
Lönekostnader	15 354	+ 2 765	+ 2 428	4 701	+ 620	+ 680	3 545	+ 741	+ 506
Sjukvård	55	–	–	20	–	–	20	–	–
Reseersättningar	356	+ 35	+ 35	75	–	–	123	+ 33	+ 33
Lokalkostnader	1 748	+ 444	+ 443	606	+ 10	+ 10	563	+ 9	+ 9
Expenser	963	+ 535	+ 155	232	+ 24	+ 16	227	+ 23	+ 16
Därav engångsutgifter	40	412	115	–	–	–	–	–	–
Ersättning till nämndemän	115	–	+ 41	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	280	+ 30	+ 30	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	466	+ 66	+ 209	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 29	+ 7	–	–	–	–	–	–
	19 403	+ 3 904	+ 3 348	5 634	+ 654	+ 706	4 478	+ 806	+ 564

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 213 532 kr.

2. För arbetsuppgifter såsom granskning och bearbetning av inkommande statistikuppgifter m. m. behövs förstärkning av regionalekonomiska enhetens personal med en amanuens. På naturvårdsenheten behövs för att upprätthålla enhetens kapacitet främst beträffande de tekniska försörjningssystemen i samhällsplaneringen en byrådirektör. (+ 147 138 kr.)

3. För att avhjälpa besvärande balanser på taxeringsenheten behövs ytterligare en taxeringsintendent. Då större och mera kvalificerade revisioner är eftersatta behövs förstärkning av revisionsenheten med ytterligare en byrådirektör. (+ 174 770 kr.)

4. Ny lagstiftning inom firma- och föreningsregistreringens område medför behov på allmänna enheten av ytterligare ett kvalificerat biträde. Ökningen av antalet ärenden på rättsenheten medför behov av förstärkning med en länsassessor. (+ 134 366 kr.)

5. För information, introduktion och utbildning behövs en förste byråsekreterare på administrativa enheten. (+ 62 539 kr.)

6. Vidare begärs medel för extra och tillfällig personal m. m. (+ 641 255 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 435 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 67 000 kr.

b) Omkostnaderna väntas öka (+ 28 400 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 454 000 kr.

10. Länsstyrelsen begär medel för extra och tillfällig personal (+ 200 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 586 000 kr.

12. Länsstyrelsen begär medel för extra och tillfällig personal. (+ 200 000 kr.)

13. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 20 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 22 751 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 6 340 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 5 042 000 kr. eller sammanlagt 34 133 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en biträdande överlantmätare, en byrådirektör, en länsnotarie samt en kansliskrivare. Jag har även beräknat preliminärt 115 000 kr. i engångsutgifter för viss komplettering av den maskinella utrustningen samt för inköp av ny tjänstebil för länsstyrelsen. Slutligen har jag även beräknat 50 000 kr. för tillfällig personal vid lokala skattemyndigheterna.

Östergötlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	110	+ 20	+ 2	10	–	–	13	–	–
Övrig personal	267	+ 30	+ 2	159	+ 3	–	91	+ 3	–
	377	**+ 50**	**+ 4**	**169**	**+ 3**	–	**104**	**+ 3**	–
Anslag									
Lönekostnader	19 975	+ 5 499	+ 3 209	6 933	+ 870	+ 929	4 890	+ 646	+ 698
Sjukvård	27	–	–	14	+ 2	+ 1	11	+ 1	+ 1
Reseersättningar	442	+ 149	+ 75	55	–	–	164	+ 31	+ 27
Lokalkostnader	3 051	+ 567	+ 567	624	+ 584	+ 584	552	+ 432	+ 432
Expenser	1 565	+ 826	– 12	386	+ 234	+ 191	329	+ 355	+ 278
Därav engångsutgifter	200	315	70	150	338	325	57	306	306
Ersättning till nämndemän	102	-	+ 37	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	216	+ 40	+ 37	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	831	+ 111	+ 96	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 5	+ 7	–	–	–	–	–	–
	26 275	**+ 7 197**	**+ 4 016**	**8 012**	**+ 1 690**	**+ 1 705**	**5 946**	**+ 1 465**	**+ 1 436**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 232 845 kr.

2. För intensifiering av kontakt- och informationsverksamheten gentemot allmänheten behövs en informationssekreterare på planeringskansliet. För att en effektiv prisövervakning skall kunna göras bör priskontoret tillföras ytterligare två assistenter. Regionalekonomiska enhetens arbetsuppgifter har successivt växt och enheten bör tillföras ytterligare en byrådirektör. På naturvårdsenheten behövs för förstärkning av enhetens ledning en biträdande naturvårdsdirektör och för fortsättande av det utökade tillsynsprogram som förutses enligt miljöskyddslagen två förste byråingenjörer. De fortsatta aktiviteterna beträffande livsmedelstillsyn och djurskyddsarbete kräver inrättande av en tjänst som biträdande länsveterinär. För arbetsuppgifter på tekniska sektionen på försvarsenheten behövs en förste byråingenjör och för nya planläggningsuppgifter inom organisationsfunktionen en förste byråinspektör (+ 740 562 kr.)

3. För att undvika en ökning av balanserna på taxeringsenheten bör enheten tillföras en taxeringsintendent och två förste byråsekreterare. Vidare begärs en taxeringsintendent i utbyte mot en dito i lägre lönegrad. För kvalificerad arbetsledning på revisionsenheten behövs en avdelningsdirektör. För utförande av kvalificerade revisioner m. m. behövs en byrådirektör, tre förste taxeringsinspektörer samt tre taxeringsinspektörer på revisionsenheten. Vidare begärs på enheten sju kvalificerade biträden. (+ 1 157 827 kr.)

4. Förvaltningsavdelningens handläggande personal bör utökas med en förste länsassessor (+ 112 694 kr.)

5. På grund av ökande arbetsmängd på länspolischefens expedition behövs ytterligare ett kvalificerat biträde. På administrativa enheten behövs en förste byråsekreterare för handhavande av bl. a. utbildningsverksamheten och den interna informationen. Vidare begärs en arkivassistent för arkivläggning av länsstyrelsens handlingar. (+ 164 088 kr.)

6. Vidare begärs medel för extra och tillfällig personal samt biträdespersonal m. m. (+ 1 339 640 kr.)

7. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 1 293 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 73 000 kr.

b) Omkostnaderna m. m. väntas öka. (+ 43 344 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 806 968 kr.

10. I Linköpings fögderi bör personalen utökas med två kvalificerade biträden för förstärkning av arbetsgivarkontrollen. I Norrköpings fögderi begärs en expeditionsvakt på grund av den ökade arbetsbelastningen. (+ 130 032 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 753 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 586 473 kr.

13. I Motala distrikt är antalet kronoassistenter otillräckligt och bör utökas med en. I Linköpings och Motala distrikt begärs medel för biträdespersonal (+ 135 527 kr.)

14. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 743 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 30 291 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 9 717 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 7 382 000 kr. eller sammanlagt 47 390 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en taxeringsintendent, en förste byråsekreterare, en taxeringsinspektör samt en kansliskrivare. Jag har även beräknat preliminärt 70 000 kr. i engångsutgifter för kostnader i samband med vissa flyttningar inom länsstyrelsen m. m. Jag har vidare beräknat preliminärt 325 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av lokala skattemyndigheten i Norrköpings fögderi samt preliminärt 306 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av kronofogdemyndigheten i Norrköpings distrikt.

Jönköpings län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Läns-styrelsen	Före-draganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Läns-styrelsen	Före-draganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	94	+ 11	+ 3	9	–	–	9	+ 1	–
Övrig personal	239	+ 8	+ 1	110	+ 2	–	68	+ 2	–
	333	+ 19	+ 4	119	+ 2		77	+ 3	–
Anslag									
Lönekostnader	17 441	+ 4 738	+ 2 852	5 469	+ 757	+ 732	3 582	+ 740	+ 511
Sjukvård	24	–	–	10	–	–	9	–	–
Reseersättningar	433	+ 47	+ 45	53	+ 22	+ 18	156	+ 15	+ 15
Lokalkostnader	2 228	+ 671	+ 671	590	+ 256	+ 256	410	+ 44	+ 44
Expenser	2 425	– 802	– 1 134	259	+ 64	+ 48	219	+ 39	+ 18
Därav engångsutgifter	1 237	316	–	–	38	30	–	12	–
Ersättning till nämndemän	127	+ 20	+ 45	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	117	+ 73	+ 20	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	855	+ 109	+ 100	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 5	+ 7	–	–	–	–	–	–
	23 716	+ 4 861	+ 2 606	6 381	+ 1 099	+ 1 054	4 376	+ 838	+ 588

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 163 701 kr.

2. Ytterligare en hemkonsulent behövs för att hemkonsulentverksamhetens målsättning skall kunna uppfyllas. Ytterligare en länsassessor behövs på juridiska enheten för att möta en ökad ärendemängd och allt större anspråk på biträde från avdelningens övriga enheter. Utökade arbetsuppgifter och väntade nya sådana medför behov av förstärkning av personalen på regionalekonomiska enheten med en byråsekreterare. För att tillgodose kraven på ökade insatser på tillsynssidan behövs på naturvårdsenheten ytterligare en byrådirektör och en byråinspektör. För att lösa förelagda arbetsuppgifter och upprätthålla kontakter med byggnadsnämnder och andra lokala organ behövs på planenheten ytterligare en byråingenjör. En byråingenjör behövs på försvarsenheten för den kontinuerliga kontrollen av enskilda skyddsrum. (+ 505 887 kr.)

3. Övergång från kontantmetod till bokföringsmetod för beräkning av inkomst av jordbruksfastighet m. m. medför behov på revisionsenheten av ytterligare två taxeringsinspektörer. För att effektivt kunna utnyttja den förstärkning med handläggare som enheten tidigare fått behövs ett kvalificerat biträde på mervärdeskatteenheten. (+ 179 645 kr.)

4. På länspolischefens expedition erfordras en biträdande länspolischef och två kvalificerade biträden. (+ 148 531 kr.)

5. På administrativa enheten behövs för den ökade utbildningsverksamheten en byråsekreterare. På personalfunktionen behövs en byråassistent för handläggning av personalärenden. Vidare behövs på enheten en assistent och en materialförvaltare. (+ 226 782 kr.)

6. Vidare begärs medel för tillfällig och extra personal. (+ 1 847 454 kr.)

7. Omkostnaderna väntas minska (– 325 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 100 000 kr.

b) Omkostnaderna väntas öka. (+ 14 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 830 179 kr.

10. I Tranås fögderi behövs för arbetsledning på ATP-avdelningen ett kvalificerat biträde. I Vetlanda fögderi behövs ett kvalificerat biträde för diarieföring, beredning av självdeklarationer m. m. (+ 95 821 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka (+ 173 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 465 573 kr.

13. På grund av den stora arbetsvolymen begärs en kronofogdesekreterare i Jönköpings distrikt. Ytterligare medel begärs för biträdespersonal m. m. i länets olika kronofogdedistrikt. (+ 355 427 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 17 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 26 322 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 7 435 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 4 964 000 kr. eller sammanlagt 38 721 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en länsassessor, en förste byråingenjör, en förste taxeringsinspektör samt ett kontorsbiträde. Jag har även beräknat preliminärt 30 000 kr. i engångsutgifter för inredning av nya lokaler för lokala skattemyndigheten i Vetlanda fögderi.

Kronobergs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheten		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76		1974/75	Beräknad ändring 1975/76		1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Länsstyrelsen	Föredraganden		Länsstyrelsen	Föredraganden		Länsstyrelsen	Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	77	+ 5	+ 4	4	+ 2	–	6	–	–
Övrig personal	170	+ 12	+ 1	89	+ 1	–	38	–	–
	247	+ 17	+ 5	93	+ 3	–	44	–	–
Anslag									
Lönekostnader	13 033	+ 2 638	+ 2 054	3 498	+ 587	+ 468	2 041	+ 227	+ 291
Sjukvård	19	+ 3	+ 3	9	–	–	5	–	–
Resersättningar	348	+ 40	+ 24	43	+ 5	+ 4	129	+ 13	+ 13
Lokalkostnader	1 567	+ 279	+ 273	533	+ 45	+ 43	307	+ 34	+ 34
Expenser	818	+ 292	+ 52	140	+ 31	+ 10	151	+ 17	+ 4
Därav engångsutgifter	40	138	25	–	9	–	6	–	–
Ersättning till nämndemän	77	–	+ 27	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	30	+ 10	+ 5	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	968	+ 121	+ 9	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 7	+ 7	–	–	–	–	–	–
	16 926	+ 3 390	+ 2 454	4 223	+ 668	+ 525	2 633	+ 291	+ 342

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 517 015 kr.

2. Personalresurserna på planeringskansliet är otillräckliga och personalen bör därför utökas med en förste byråsekreterare. På regionalekonomiska enheten behövs ytterligare en förste byråsekreterare. Tillsynen enligt miljöskyddslagen måste ges en omfattning som svarar mot miljöskyddslagens intentioner och personalen på naturvårdsenheten bör därför utökas med en byrådirektör. På försvarsenheten begärs en byråassistent (+ 279 800 kr.)

3. På taxeringsenheten behövs för att avlasta övriga befattningshavare från organisatoriska och administrativa uppgifter en assistent. För placering vid taxeringsinspektörsgruppen i Ljungby behövs en förste byråsekreterare. Det ökade antalet deklarationer som taxeras av särskild taxeringsnämnd motiverar en utökning av taxeringsinspektörsorganisationen med ytterligare två taxeringsinspektörer. Vidare begärs på revisionsenheten ett kvalificerat biträde. (+ 289 012 kr.)

4. På allmänna enheten behövs en länsassessor i utbyte mot en länsnotarie. Förändringen motiveras av arbetsuppgifternas ökande svårighetsgrad. Vidare begärs på enheten ett kvalificerat biträde. På rättsenheten behövs på grund av den ökande ärendebalansen ytterligare en länsnotarie. (+ 126 007 kr.)

5. På administrativa enheten behövs en förste byråsekreterare i utbyte mot en landskanslist. Vidare begärs på enheten ett kvalificerat biträde. (+ 66 410 kr.)

6. Vidare begärs medel för biträdespersonal m. m. (+ 638 756 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka.

(+ 345 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 114 000 kr.

b) Omkostnaderna väntas öka. (+ 14 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 472 363 kr.

10. I Ljungby och Växjö fögderier behövs en fögderisekreterare för handläggning av kvalificerade ärenden. Vidare begärs i Växjö fögderi en assistent för skärpning av arbetsgivarkontrollen. (+ 177 637 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 18 000 kr.)

Kronofogdemyndigheten. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 271 198 kr.

13. I Växjö kronofogdedistrikt behövs en tjänst till som utmätningsman. Länsstyrelsen begär därför en biträdande kronofogde i utbyte mot en kronofogdesekreterare. (+ 17 802 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 2 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 19 380 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 4 748 000 kr. och för kronofogdemyndigheten till 2 975 000 kr. eller sammanlagt 27 103 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en byrådirektör, en förste länsnotarie, en länsnotarie, en förste taxeringsinspektör samt en kansliskrivare. Jag har även beräknat preliminärt 25 000 kr. i engångsutgifter för viss upprustning av den maskinella utrustningen på länsstyrelsen m. m.

Kalmar län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	88	+ 16	+ 3	7	+ 4	–	10	–	–
Övrig personal	227	+ 18	–	96	+ 1	–	62	+ 2	–
	315	**+ 34**	**+ 3**	**103**	**+ 5**	–	72	**+ 2**	–
Anslag									
Lönekostnader	16 290	+ 4 424	+ 2 445	4 627	+ 861	+ 619	3 455	+ 468	+ 493
Sjukvård	40	+ 20	–	15	+ 5	+ 3	10	+ 2	+ 2
Reseersättningar	452	+ 127	+ 77	72	+ 7	+ 6	175	+ 17	+ 17
Lokalkostnader	1 778	+ 544	+ 538	722	+ 18	+ 18	374	+ 9	+ 9
Expenser	1 017	+ 1 360	+ 558	322	+ 82	+ 49	217	+ 43	+ 25
Därav engångsutgifter	–	1 107	470	92	145	125	10	29	21
Ersättning till nämndemän	50	+ 13	+ 18	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	113	+ 11	+ 11	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	893	+ 286	+ 119	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 8	+ 7	–	–	–	–	–	–
	20 699	+ 6 793	+ 3 773	5 758	+ 973	+ 695	4 231	+ 539	+ 546

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 297 513 kr.

2. Det omfattande behovet av information gör att behov föreligger på planeringskansliet av en byrådirektör för informationsärenden. Vidare begärs på planeringskansliet ett kvalificerat biträde. De ökande arbetsuppgifterna på regionalekonomiska enheten gör att enheten bör tillföras en amanuens. På naturvårdsenheten behövs för övervakning av en ändamålsenlig användning av vattentillgångarna en byrådirektör. Vidare behövs på enheten för handläggning av administrativa ärenden en byråsekreterare. För arbetsuppgifter i samband med driftskontroll och teknisk rådgivning i samband med olika miljövårdande anläggningar behövs en byråingenjör. Vidare behövs på enheten ett kvalificerat biträde. För utökad kontakt- och rådgivningsverksamhet i samband med en intensifierad kommunal översiktlig planering m. m. behövs på planenheten en byrådirektör, för ärendehandläggning av löpande art m. m. behövs vidare en förste byråingenjör. På försvarsenheten behövs för säkerställande av en kontinuerlig verksamhet och för att undvika viss eftersläpning en förste byråinspektör. Vidare behövs ett kvalificerat biträde på enheten. På länsveterinärens expedition behövs ett kvalificerat biträde. (+ 746 445 kr.)

3. På grund av den ökande arbetsbelastningen m. m. behövs två förste byråsekreterare på taxeringsenheten. Vidare begärs på enheten ett kvalificerat biträde. För mera omfattande och komplicerade taxerings- och skatterevisioner behövs en avdelningsdirektör på revisionsenheten. Det ökande antalet deklarationer som skall behandlas i särskilda

nämnder gör att enheten vidare bör förstärkas med en förste taxeringsinspektör och ett kvalificerat biträde. På mervärdeskatteenheten begärs två kvalificerade biträden. (+ 501 244 kr.)

4. Det ökande antalet mål som nu handläggs på rättsenheten kräver förstärkning med en förste byråsekreterare. (+ 62 539 kr.)

5. På grund av den ökade arbetsbördan måste en tjänst som biträdande länspolischef inrättas. Den erforderliga samordningen av all kursverksamhet avseende länsstyrelsens personal kräver att administrativa enheten tillförs en förste byråsekreterare. Vidare begärs på enheten en arkivassistent. (+ 228 253 kr.)

6. Vidare begärs medel för biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 1 308 006 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 1 355 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 108 000 kr.

b) Lantmäterienhetens personal bör förstärkas med en byrådirektör. Vidare väntas omkostnaderna öka. (+ 186 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 515 651 kr.

10. I Borgholms fögderi begärs ett kvalificerat biträde. I Kalmar, Oskarshamns, Vimmerby och Västerviks fögderier begärs i varje fögderi en fögderisekreterare för kvalificerade arbetsuppgifter (+ 306 349 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 151 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 414 817 kr.

13. I Oskarshamns distrikt behövs ytterligare en kronoassistent och ett biträde. (+ 92 183 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 32 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 24 472 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 6 453 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 4 777 000 kr. eller sammanlagt 35 702 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare två förste byråsekreterare samt en förste taxeringsinspektör. Jag har vidare beräknat preliminärt 470 000 kr. i engångsutgifter för inköp av ny telefonväxel m. m. Jag har även beräknat preliminärt 115 000 kr. i engångsutgifter för kostnader i samband med flyttning av lokala skattemyndigheten i Vimmerby fögderi samt preliminärt 10 000 kr. i engångsutgifter för inköp av telefonanläggning till lokala skattemyndigheten i Oskarshamns fögderi. Jag har även beräknat preliminärt 11 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av kronofogdemyndighetens i Västerviks distrikt fältavdelning i Vimmerby samt preliminärt 10 000 kr. i engångsutgifter för inköp av telefonanläggning till kronofogdemyndigheten i Oskarshamns distrikt.

Gotlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheten			Kronofogdemyndigheten		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	38	+ 4	+ 1	2	–	–	3	–	–
Övrig personal	69	+ 7	+ 2	25	–	–	14	–	–
	107	**+ 11**	**+ 3**	**27**	–	–	**17**	–	–
Anslag									
Lönekostnader	6 206	+ 1 318	+ 800	1 160	+ 184	+ 156	843	+ 91	+ 120
Sjukvård	11	–	–	3	–	–	2	–	–
Reesersättningar	194	+ 19	+ 19	11	–	–	32	+ 10	+ 10
Lokalkostnader	694	+ 236	+ 236	103	+ 11	+ 10	176	– 12	– 12
Expenser	403	+ 150	+ 15	47	+ 5	+ 3	41	– 3	– 3
Därav engångsutgifter	20	45	–	–	–	–	–	–	–
Ersättning till nämndemän	27	+ 15	+ 12	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	5	–	–	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	305	+ 110	+ 35	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	33	–	+ 3	–	–	–	–	–	–
	7 878	**+ 1 848**	**+ 1 120**	**1 324**	**+ 200**	**+ 169**	**1 094**	**+ 86**	**+ 115**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 941 810 kr.

2. En länsassessor bör tillföras planeringsavdelningen för fullgörande av där förekommande juristuppgifter m. m. För en nöjaktig handläggning av vattenvårds-, luftvårds- och andra tekniska naturvårdsärenden behövs på planeringskansliet en länshälsovårdskonsulent. Regionalekonomiska enheten bör tillföras en förste byråsekreterare för att klara de ökade arbetsuppgifterna. På naturvårdsenheten behövs för inventerings- och andra uppgifter en förste byråinspektör. På planenheten behövs för den stora mängden granskningsarbete en byråingenjör (+ 327 906 kr.)

3. På skatteavdelningen behövs en assistent för viss intern administration m. m. Antalet deklarationer i länets särskilda taxeringsdistrikt beräknas öka och revisionsenheten bör därför tillföras en taxeringsinspektör. På enheten för övriga ärenden begärs att resurserna för processföring och utredning av taxeringsmål utökas med en taxeringsinspektör. (+ 114 630 kr.)

4. På förvaltningsavdelningen har landskanslistuppgifterna inom avdelningen successivt ökat och avdelningen bör därför tillföras en landskanslist. (+ 52 555 kr.)

5. På administrativa enheten erfordras för att tillgodose de ökade kraven på intern utbildning och information m. m. en förste byråsekreterare. Vidare begärs på bokföringsdetaljen inom enheten en assistent. Om båda dessa tjänster inrättas kan en amanuenstjänst dras in. (+ 61 089 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal. (+ 130 010 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 110 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 33 500 kr.

b) Enheten behöver tillföras en biträdande överlantmätare i utbyte mot en byrådirektör. Omkostnaderna väntas öka. (+ 76 500 kr.)

Lokala skattemyndigheten. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 200 000 kr.

Kronofogdemyndigheten. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 91 000 kr.

11. Omkostnaderna väntas minska. (– 5 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 8 998 000 kr., för lokala skattemyndigheten till 1 493 000 kr. och för kronofogdemyndigheten till 1 209 000 kr. eller sammanlagt 11 700 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en länsassessor, en kontorsskrivare samt ett kontorsbiträde för länsstyrelsen.

Blekinge län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76		1974/75	Beräknad ändring 1975/76		1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Länsstyrelsen	Föredraganden		Länsstyrelsen	Föredraganden		Länsstyrelsen	Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	66	+ 13	+ 2	3	–	–	6	–	–
Övrig personal	152	+ 16	+ 1	62	+ 3	–	41	+ 1	–
	218	**+ 29**	**+ 3**	**65**	**+ 3**	**–**	**47**	**+ 1**	**–**
Anslag									
Lönekostnader	11 559	+ 3 416	+ 1 659	3 079	+ 515	+ 411	2 175	+ 378	+ 310
Sjukvård	20	+ 6	+ 6	3	+ 2	+ 2	4	+ 1	+ 1
Reseersättningar	294	+ 49	+ 29	46	+ 5	+ 4	79	+ 8	+ 8
Lokalkostnader	1 213	+ 330	+ 322	351	+ 68	+ 68	151	+ 160	+ 160
Expenser	714	+ 729	+ 272	133	+ 45	+ 26	135	+ 102	+ 96
Därav engångsutgifter	–	517	210	–	29	17	–	85	85
Ersättning till nämndemän	68	+ 7	+ 24	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	34	+ 36	+ 6	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	553	+ 147	+ 64	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	44	+ 8	+ 4	–	–	–	–	–	–
	14 499	**+ 4 728**	**+ 2 386**	**3 612**	**+ 635**	**+ 511**	**2 544**	**+ 649**	**+ 575**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 765 641 kr.

2. För förstärkning av i första hand samordningsverksamheten inom planeringsverksamheten behövs en byrådirektör på planeringskansliet i utbyte mot en amanuens. För den av länsstyrelsen centralt ålagda informationsverksamheten behövs en informationssekreterare och en förste byråsekreterare. Vidare begärs på kansliet ett kvalificerat biträde. På juridiska enheten finns behov av väl kvalificerad juridisk personal och enheten bör därför tillföras ytterligare en länsassessor. Regionalekonomiska enheten bör förstärkas med en byrådirektör för fullgörande av åligganden beträffande den regionala planeringen. För att länsstyrelsen skall kunna fullgöra sina åligganden vad gäller den allmänna naturvården behövs på naturvårdsenheten ytterligare en förste byråinspektör. För tillsynsuppgifter inom miljöskyddsområdet bör enheten tillföras en förste byråingenjör. Med hänsyn till länets speciella geografi och bebyggelsens koncentration till kusterna erfordras att planenheten tillförs en arkitekt. (+ 633 365 kr.)

3. För utredningsarbete på taxeringsenheten behövs två landskanslister. För granskning av jordbrukardeklarationer som överförs till de särskilda taxeringsnämnderna behövs ytterligare två taxeringsinspektörer samt två kvalificerade biträden på taxeringsinspektörsgrupperna. Uppbördsenheten bör tillföras ytterligare en byråassistent och ett kvalificerat biträde. (+ 412 619 kr.)

4. Det kraftigt ökade antalet exekutiva försäljningar av fast egendom gör att den allmänna enheten bör förstärkas med en förste byråsekreterare. På rättsenheten behövs för att komma till rätta

med den ökande ärendebalansen en länsassessor och en förste byråsekreterare. (+ 209 831 kr.)

5. På administrativa enheten behövs en förste byråsekreterare för administration av kurs- och utbildningsverksamheten på länsstyrelsen. Vidare behövs på enheten en förste byråsekreterare för administrativa serviceärenden. (+ 130 806 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal och tillfällig personal (+ 481 738 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 939 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 104 000 kr.

b) På lantmäterienheten behövs för serviceuppgifter till andra enheter och åt allmänheten en karttekniker. Omkostnaderna väntas öka. (+ 51 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 398 000 kr.

10. Nytillkomna arbetsuppgifter med skattetillägg och förseningsavgifter motiverar att Karlshamns, Karlskrona och Ronneby fögderier tillförs vardera ett kvalificerat biträde (+ 147 000 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 90 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 357 000 kr.

13. Arbetsbördan avseende allmänna mål i Karlshamns distrikt motiverar en förstärkning med ett kvalificerat biträde (+ 49 000 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka (+ 243 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 16 885 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 4 123 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 3 119 000 kr. eller sammanlagt 24 127 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en förste byråsekreterare, en förste byråingenjör samt en kansliskrivare. Jag har vidare beräknat preliminärt 210 000 kr. i engångsutgifter för vissa kostnader i samband med länsstyrelsens ianspråktagande av ytterligare lokaler. Jag har även beräknat preliminärt 17 000 kr. i engångsutgifter för viss inventarieanskaffning i samband med utökning av lokaler för lokala skattemyndigheterna i Karlskrona och Ronneby fögderier samt preliminärt 85 000 kr. i engångsutgifter för vissa kostnader i samband med flyttning av kronofogdemyndigheten i Karlskrona distrikt.

Kristianstads län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76		1974/75	Beräknad ändring 1975/76		1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Läns-styrelsen	Före-draganden		Läns-styrelsen	Före-draganden		Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	98	+ 24	+ 5	7	–	–	11	+ 1	–
Övrig personal	226	+ 32	+ 2	112	+ 21	–	79	+ 1	–
	324	+ 56	+ 7	**119**	**+ 21**	–	**90**	**+ 2**	–
Anslag									
Lönekostnader	17 210	+ 5 373	+ 3 041	5 254	+ 832	+ 704	4 036	+ 686	+ 576
Sjukvård	40	+ 15	–	17	–	–	20	–	–
Reseersättningar	403	+ 40	+ 40	86	+ 9	+ 8	173	+ 17	+ 17
Lokalkostnader	1 663	+ 363	+ 314	471	+ 105	+ 105	350	+ 153	+ 153
Expenser	1 165	+ 947	+ 262	172	+ 63	+ 42	220	+ 148	+ 125
Därav engångsutgifter	81	817	240	–	33	30	28	127	140
Ersättning till nämndemän	91		+ 33	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekannonseringskostnader	315		–	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 155	+ 230	+ 102	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 24	+ 7	–	–	–	–	–	–
	22 108	**+ 6 992**	**+ 3 799**	**6 000**	**+ 1 009**	**+ 859**	**4 799**	**+ 1 004**	**+ 871**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 065 444 kr.

2. För den utökade informationsverksamheten behövs en informationssekreterare. Arbetsuppgifterna vid planeringskansliet kräver ytterligare en byrådirektör och en förste byråsekreterare. För genomförande av den konsumentpolitiska verksamheten behövs en biträdande hemkonsulent. För nytillkomna arbetsuppgifter behövs på regionalekonomiska enheten en byråassistent. För genomförandet av länsstyrelsens naturvårdsplan och bokskogsskydd behövs på naturvårdsenheten en byrådirektör samt för tillsyn enligt miljöskyddslagen en byråingenjör. För uppföljning av den fysiska riksplaneringen m. m. behövs på planenheten en byrådirektör. Försvarsenheten behöver för planläggning rörande det ekonomiska försvaret en byråassistent. Vidare behövs på planeringsavdelningen ett kvalificerat biträde. (+ 690 640 kr.)

3. Arbetsbelastningen på taxeringsenheten motiverar utökning med en taxeringsintendent och en förste byråsekreterare. För länsstyrelsens deklarationsarkiv begärs en förste arkivassistent. För utbildning och handledning av revisionsenhetens granskningspersonal behövs en avdelningsdirektör. Taxeringsinspektörsgrupperna bör tillföras sex förste taxeringsinspektörer, tre taxeringsinspektörer samt ett kvalificerat biträde. På dataenheten behövs ytterligare en assistent och en expeditionsförman. (+ 1 030 272 kr.)

4. På grund av ökat antal målgrupper behövs för beredning och föredragning i länsskatterätten en byråsekreterare på rättsenheten och en byråassistent. Det stora antalet exekutiva auktioner med-

för behov av arbetskraftsförstärkning på allmänna enheten med en byråsekreterare (+ 282 278 kr.)

5. För handläggning av frågor om personalutbildning behövs på administrativa enheten en byrådirektör. På grund av stor arbetsbelastning behövs på servicefunktionen en assistent. (+ 131 580 kr.)

6. Länspolischefens expedition bör tillföras en polisintendent, en poliskommissarie, en kriminalkommissarie, en polisinspektör och ett kvalificerat biträde. (+ 335 219 kr.)

7. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal (+ 1 290 567 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 912 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne-och prisomräkning m. m. 133 000 kr.

b) Lantmäterienhetens personal bör förstärkas med en ingenjör och ett kartritningsbiträde. Omkostnaderna väntas öka. (+ 121 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 703 000 kr.

11. Vid vartdera Klippans, Simrishamns och Ängelholms fögderier behövs en expeditionsvakt. Vidare begärs medel för biträdespersonal. (+ 260 000 kr.)

12. Omkostnaderna väntas öka. (+ 46 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 581 285 kr.

14. För en ändrad fördelning av utmätningsmannaansvaret behövs i Hässleholms distrikt en biträdande kronofogde och en förste kronoassistent i utbyte mot en kronofogdesekreterare resp. en kronoassistent. Med hänsyn till arbetsbelastningen begärs i Kristianstads distrikt två förste kronoassistenter i utbyte mot två kronoassistenter. Vidare begärs en expeditionsvakt. Gemensamt för distrikten begärs vidare en kronofogdesekreterare samt medel för tillfällig personal. (+ 265 715 kr.)

15. Omkostnaderna väntas öka. (+ 157 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 25 907 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 6 859 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 5 670 000 kr. eller sammanlagt 38 436 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en byrådirektör, en taxeringsintendent, en förste byråingenjör, en förste byråsekreterare, två taxeringsinspektörer samt en kansliskrivare. Jag har även beräknat preliminärt 240 000 kr. i engångsutgifter för upprustning av inventariebeståndet på länsstyrelsen m. m. Jag har vidare beräknat preliminärt 30 000 kr. i engångsutgifter för viss maskin- och möbelanskaffning vid lokala skattemyndigheterna samt preliminärt 140 000 kr. i engångsutgifter för vissa kostnader i samband med flyttning av kronofogdemyndigheten i Kristianstads distrikt.

Malmöhus län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Läns-styrelsen	Före-draganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Läns-styrelsen	Före-draganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	185	+ 15	+ 6	35	+ 6	–	35	–	–
Övrig personal	475	+ 32	+ 10	350	+ 5	–	215	+ 2	–
	660	**+ 47**	**+ 16**	**385**	**+ 11**	–	**250**	**+ 2**	–
Anslag									
Löneko stnader	34 754	+ 8 620	+ 6 299	16 885	+ 2 623	+ 2 263	11 919	+ 1 795	+ 1 701
Sjukvård	186	+ 19	–	54	+ 5	+ 3	40	+ 4	+ 4
Rescrsättningar	824	+ 65	+ 65	91	+ 14	+ 12	233	+ 25	+ 23
Lokalkostnader	6 827	+ 611	+ 611	2 206	+ 263	+ 263	1 558	+ 194	+ 194
Expenser	2 705	+ 1 240	+ 25	651	+ 399	+ 180	770	+ 203	+ 33
Därav engångsutgifter	600	490	440	75	140	215	99	38	5
Ersättning till nämndemän	235	+ 24	+ 87	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonserings-kostnader	677	+ 678	+ 173	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 274	+ 137	+ 152	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	360	+ 39	+ 37	–	–	–	–	–	–
	47 842	**+ 11 433**	**+ 7 449**	**19 887**	**+ 3 304**	**+ 2 721**	**14 520**	**+ 2 221**	**+ 1 955**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 3 472 485 kr.

2. För informationsverksamhet behövs en informationssekreterare på planeringskansliet. På grund av ökning av arbetet på juridiska enheten begärs en länsassessor samt för sekreterargöromål ett kvalificerat biträde. De ökade arbetsuppgifterna på regionalekonomiska enheten kräver en bitr. planeringsdirektör och för att tillgodose behovet av rekryteringspersonal begärs en amanuens. För att avlasta enhetschefen behövs på naturvårdsenheten en bitr. naturvårdsdirektör. På planenheten behövs en bitr. länsarkitekt. För information, tillsyn m. m. ang. livsmedelslagen behövs en hälsovårdsinspektör. För planläggning inom fredskatastrofsektorn behövs på försvarsenheten en byråassistent. (+ 871 603 kr.)

3. För besvärsärenden i svårare revisionsmål avseende jordbruk och rörelse behövs en taxeringsintendent på taxeringsenheten samt för administrativa funktioner en byrådirektör. En utbyggnad av taxeringsinspektörsorganisationen föreslås med fem taxeringsinspektörer. För mervärdeskattekontrollen begärs en förste byråinspektör. (+ 541 412 kr.)

4. På allmänna enheten behövs för tillståndsprövning i fråga om bingo- och automatspel samt för de ökade arbetsuppgifterna på handelsregistret två kvalificerade biträden. För att höja föredragningskapaciteten i länsskatterätten begärs två länsassessorer på rättsenheten och för att leda de centrala rutinerna en byrådirektör. Vidare begärs ett kvalificerat biträde. (+ 425 236 kr.)

5. För handläggning av utbildnings- och informationsfrågor yrkas en förste byråsekreterare på administrativa enheten. (+ 68 267 kr.)

6. På civilbefälhavarens kansli begärs en assistent i utbyte mot ett kvalificerat biträde (+ 3 716 kr.)

7. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 3 473 281 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 2 401 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 166 000 kr.

b) Lantmäterienheten bör tillföras medel för en förste byråingenjör. Omkostnaderna väntas öka. (+ 10 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 2 144 127 kr.

11. Ökningen av kvalificerade arbetsuppgifter kräver i vartdera Eslövs, Helsingborgs, Landskrona, Malmö, Trelleborgs och Ystads fögderier en fögderisekreterare. Vidare behövs i Helsingborgs fögderi ett kvalificerat biträde, i Lunds fögderi en assistent och ett kvalificerat biträde samt i Malmö fögderi två kvalificerade biträden. (+ 628 873 kr.)

12. Omkostnaderna väntas öka. (+ 531 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 13. Löne- och prisomräkning m. m. 1 487 944 kr.

14. På grund av ökning av arbetsvolymen i Lunds kronofogdedistrikt begärs en förste kronoassistent. I Malmö distrikt behövs för utredningar av lönegarantiärenden ett kvalificerat biträde. Vidare begärs för distrikten i länet medel för biträdespersonal och tillfällig personal. (+ 496 056 kr.)

15. Omkostnaderna väntas öka. (+ 237 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 55 291 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 22 608 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 16 475 000 kr. eller sammanlagt 94 374 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en taxeringsintendent, två förste byråsekreterare, en förste länsnotarie, en länsnotarie, två taxeringsinspektörer, en byråassistent, två kontorsskrivare samt sex kansliskrivare. Jag har även beräknat preliminärt 440 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss utrustning till nya lokaler för länsstyrelsen samt för anskaffning av ny tjänstebil. Jag har vidare beräknat preliminärt 125 000 kr. i engångsutgifter för vissa kostnader i samband med lokalutökning vid lokala skattemyndigheterna i Lunds och Landskrona fögderier samt preliminärt 90 000 kr. i engångsutgifter för viss maskinanskaffning m. m. vid lokala skattemyndigheterna i Malmö och Ystads fögderier. Slutligen har jag även beräknat preliminärt 5 000 kr. i engångsutgifter för utbyggnad av telefonväxel vid kronofogdemyndigheten i Lunds distrikt.

Hallands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	88	+ 14	+ 4	6	+ 3	–	7	–	–
Övrig personal	194	+ 12	+ 3	84	+ 5	–	48	+ 4	–
	282	+ 26	+ 7	90	+ 8	–	55	+ 4	–
Anslag									
Lönekostnader	14 574	+ 3 856	+ 2 450	3 967	+ 1 239	+ 531	2 661	+ 509	+ 379
Sjukvård	20	+ 2	+ 2	6	–	–	5	–	–
Reseersättningar	353	+ 55	+ 38	36	+ 4	+ 3	112	+ 11	+ 11
Lokalkostnader	1 516	+ 170	+ 170	586	+ 76	+ 76	206	+ 11	+ 11
Expenser	838	+ 375	+ 213	129	+ 188	+ 184	120	+ 19	+ 14
Därav engångsutgifter	–	270	140	–	175	175	–	–	–
Ersättning till nämndemän	90	+ 20	+ 31	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	44	+ 5	+ 7	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	904	+ 382	+ 146	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 16	+ 7	–	–	–	–	–	–
	18 405	+ 4 881	+ 3 064	4 724	+ 1 507	+ 794	3 104	+ 550	+ 415

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 649 437 kr.

2. För att biträda byråchefen på planeringskansliet med uppgifter såsom verksamhetsplanering m. m. behövs en byrådirektör. Vidare begärs på planeringskansliet en informationssekreterare och en byråassistent. Regionalekonomiska enhetens personal är otillräcklig och bör utökas med en byrådirektör. För handläggning av ärenden enligt miljöskyddslagen bör naturvårdsenheten tillföras en byrådirektör. Planenheten behöver ytterligare en förste byråsekreterare samt en byråingenjör. (+ 506 659 kr.)

3. För nedbringande av ärendebalansen på taxeringsenheten bör enheten tillföras en taxeringsintendent och en förste byråsekreterare. Revisionsenheten samt taxeringsinspektörsgrupperna bör utökas med en avdelningsdirektör, två förste taxeringsinspektörer samt ett kvalificerat biträde. På mervärdeskatteenheten behövs för ökad skattekontroll en förste byråinspektör (+ 521 289 kr.)

4. I och med att skatteavdelningen tillförts större personalresurser kommer arbetsuppgifterna på rättsenheten att öka och personalen där bör därför utökas med en förste länsnotarie och en byråassistent. På allmänna enheten behövs för handläggning av ärenden i fråga om utskänkning en byråassistent. (+ 189 475 kr.)

5. Länspolischefens expedition har fått fler uppgifter på grund av ökad inspektions- och tillsynsverksamhet och bör därför tillföras ett kvalificerat biträde. Administrativa enheten behöver för handläggning av ärenden rörande den interna utbildningen m. m. en förste byråsekreterare. (+ 118 732 kr.)

6. Vidare begärs medel för tillfällig personal m. m. (+ 1 082 408 kr.)

7. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 415 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 238 000 kr.

b) Omkostnaderna väntas öka. (+ 160 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 483 541 kr.

10. En fögderisekreterare begärs i vartdera Falkenbergs, Kungsbacka och Varbergs fögderier för handläggning av bl. a. ärenden rörande skattetillägg och förseningsavgifter. Vidare begärs i länets samtliga fögderier ett kvalificerat biträde. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal. (+ 796 459 kr.)

11. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 227 000 kr.)

Kronofögdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 337 927 kr.

13. Antalet ärenden rörande utmätningar och konkurser har under de senaste åren ökat och Halmstads distrikt bör därför tillföras en förste kronoassistent i utbyte mot en kronoassistent. Därjämte begärs ett kvalificerat biträde. Varbergs distrikt behöver för kvalificerad verkställighet på fältet tillföras en förste kronoassistent i utbyte mot en kronoassistent. Vidare begärs i distriktet ett kvalificerat biträde och medel för biträdespersonal. (+ 204 073 kr.)

14. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 8 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 21 469 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 5 518 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 3 519 000 kr. eller sammanlagt 30 506 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en byrådirektör, en taxeringsintendent, en förste taxeringsinspektör, en länsnotarie, två kansliskrivare samt ett kontorsbiträde. Jag har vidare beräknat preliminärt 140 000 kr. i engångsutgifter för upprustning av möbelbeståndet på länsstyrelsen samt inköp av ny tjänstebil. Jag har även beräknat preliminärt 150 000 kr. i engångsutgifter för vissa kostnader i samband med flyttning av lokala skattemyndigheten i Kungsbacka fögderi samt preliminärt 25 000 kr. i engångsutgifter för utökad telefonväxel vid lokala skattemyndigheten i Varbergs fögderi.

Göteborgs och Bohus län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76		1974/75	Beräknad ändring 1975/76		1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Länsstyrelsen	Föredraganden		Länsstyrelsen	Föredraganden		Länsstyrelsen	Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	186	+ 14	+ 5	39	+ 3	–	26	+ 2	–
Övrig personal	579	+ 36	+ 3	474	+ 5	–	250	+ 8	–
	765	+ 50	+ 8	513	+ 8	–	276	+ 10	–
Anslag									
Löneckostnader	36 952	+ 6 243	+ 5 432	22 201	+ 3 741	+ 2 977	12 951	+ 2 080	+ 1 848
Sjukvård	140	+ 50	+ 20	66	+ 10	+ 6	55	+ 10	+ 10
Reseersättningar	828	+ 80	–	66	+ 6	+ 5	291	+ 64	+ 59
Lokalkostnader	6 824	+ 1 565	+ 1 535	5 567	+ 275	+ 266	1 981	+ 156	+ 156
Expenser	3 140	+ 1 138	– 657	3 356	+ 660	– 2 075	944	+ 258	– 80
Därav engångsutgifter	870	606	–	2 350	560	204	212	85	35
Ersättning till nämndemän	306	+ 50	+ 110	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	283	+ 165	+ 69	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	2 064	+ 306	+ 184	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 6	+ 7	–	–	–	–	–	–
	50 603	+ 9 603	+ 6 700	31 256	+ 4 692	+ 1 179	16 222	+ 2 568	+ 1 993

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 5 348 000 kr.

2. Den fortgående ökningen av arbetsuppgifterna och behovet av att följa utvecklingen i Storgöteborg motiverar att regionalekonomiska enheten tillförs en byrådirektör samt ett kvalificerat biträde. På naturvårdsenheten begärs för tillsyn av miljöfarlig verksamhet två förste byråingenjörer. Vidare begärs på enheten en laboratorieassistent (+ 311 000 kr.)

3. För att nedbringa balanserna av antalet skattemål behövs på taxeringsenheten två taxeringsintendenter, en förste byråsekreterare och ett kvalificerat biträde. För arbetsledning av biträden vid taxeringsinspektörsgrupperna på revisionsenheten begärs en assistent. För medhjälp vid revisioner på mervärdeskatteenheten behövs ett kvalificerat biträde och på dataenheten behövs för planering och arbetsledning vid efterbehandling en förste byråinspektör. (+ 449 000 kr.)

4. För arbetet med allmän och särskild fastighetstaxering samt nedbringande av antalet balanser behövs på rättsenheten en förste länsassessor, en länsassessor, en förste byråsekreterare samt en byråassistent. Vidare begärs på enheten ett kvalificerat biträde. För arbetet med det nya bilregistersystemet behövs på allmänna enheten en assistent. För att klara det ökade arbetet med lotteriärenden begärs vidare ett kvalificerat biträde. (+ 467 000 kr.)

5. På grund av den ökade arbetsbelastningen som blivit en följd av omorganisationen av länspolischefens expedition begärs en biträdande länspolischef. På administrativa enheten begärs för de alltmer omfattande ar-

betsuppgifterna med lönegarantiärenden en förste byråsekreterare. Vidare begärs en förste byråsekreterare för organisation av den interna utbildningen. På civilbefälhavarens kansli behövs en byrådirektör för ledning av utbildnings- och övningsverksamheten. (+ 347 000 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal. (+ 1 255 000 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 1 114 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

Löne- och prisomräkning m. m. 312 000 kr.

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 3 647 000 kr.

10. Med anledning av ökad folkmängd och ökat antal ärenden erfordras en fögderisekreterare, ett kvalificerat biträde samt två biträden i Mölndals fögderi. I Kungälvs fögderi begärs på grund av den ökade ärendemängden en fögderiassistent. På grund av ökad arbetsbelastning begärs i Uddevalla fögderi en fögderisekreterare samt ett kvalificerat biträde som ansvarig för fastighetsregistret i fögderiet. I Munkedals fögderi behövs för handläggning av kvalificerade arbetsuppgifter en assistent. (+ 460 000 kr.)

11. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 585 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 1 774 000 kr.

13. I Göteborgs distrikt behövs för avlastning av kronofogdarnas stora arbetsbörda en kronofogdesekreterare, för personal- och kameralärenden en förste byråsekreterare, för prövning av löneutmätningsmål en förste kronoassistent, för handläggning av införselmål en assistent samt som biträde två kvalificerade biträden. Vidare begärs i distriktet en materialförvaltare och biträdespersonal. För arbetets behöriga gång på centralavdelningen begärs i Uddevalla distrikt tre kontorsbiträden i utbyte mot två kronoassistenter. (+ 525 000 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 269 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 57 303 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 32 435 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 18 215 000 kr. eller sammanlagt 107 953 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare två taxeringsintendenter, tre förste byråsekreterare, en byråassistent, en kontorsskrivare samt en kansliskrivare. Jag har även beräknat preliminärt 204 000 kr. i engångsutgifter för viss utökning av inventariebeståndet vid lokala skattemyndigheterna i Göteborgs och Kungälvs fögderier samt preliminärt 35 000 kr. i engångsutgifter för utökning av telefonväxel vid kronofogdemyndigheten i Göteborgs distrikt.

Älvsborgs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	123	+ 15	+ 4	10	--	--	15	--	--
Övrig personal	324	+ 26	+ 4	143	--	--	92	--	--
	447	**+ 41**	**+ 8**	**153**	--	--	**107**	--	--
Anslag									
Lönekostnader	22 954	+ 5 229	+ 3 799	7 303	+ 637	+ 886	5 083	+ 724	+ 725
Sjukvård	40	--	--	20	--	--	13	--	--
Rescrsättningar	567	+ 56	+ 56	77	--	--	183	--	--
Lokalkostnader	1 913	+ 205	+ 197	850	+ 364	+ 364	458	+ 150	+ 150
Expenser	1 377	+ 3 632	+ 2 389	446	+ 273	+ 158	246	+ 124	+ 107
Därav engångsutgifter	--	2 895	2 240	190	165	330	--	90	90
Ersättning till nämndemän	143	--	+ 51	--	--	--	--	--	--
Kungörelseannonseringskostnader	259	+ 116	+ 65	--	--	--	--	--	--
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 072	+ 203	+ 124	--	--	--	--	--	--
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 7	+ 7	--	--	--	--	--	--
	28 391	**+ 9 448**	**+ 6 688**	**8 696**	**+ 1 274**	**+ 1 408**	**5 983**	**+ 998**	**+ 982**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 909 855 kr.

2. Den oavbrutna stegringen av arbetsvolymen på planeringskansliet motiverar en utökning av personalen med ett kvalificerat biträde. Antalet ärenden rörande såväl yrkesmässig trafik som besvär över byggnadsnämnds- och hälsovårdsnämnds beslut har ökat väsentligt och kräver en förstärkning av juridiska enhetens personal med en länsassessor och en länsnotarie. På regionalekonomiska enheten behövs för ärenden rörande trafikplanering och yrkesmässig trafik en förste byråsekreterare. För en aktiv tillsynsverksamhet inom den allmänna naturvården behövs på naturvårdsenheten förstärkning med en byrådirektör. På enheten begärs vidare en förste byråingenjör för handläggning av ärenden angående buller, tillsyn av hanteringen av miljö- och hälsofarliga varor m. m. samt en byråingenjör. På planenheten behövs en byrådirektör för att arbetsuppgifterna skall kunna skötas tillfredsställande och med tillbörlig snabbhet. För besiktning av enskilda skyddsrum begärs på försvarsenheten förstärkning med en förste byråingenjör. Vidare begärs för organisationsfunktionen en förste byråsekreterare i utbyte mot en landskanslist. En biträdande länsveterinär erfordras så att länsveterinärarbetet skall kunna bedrivas i enlighet med den lagstiftning som länsstyrelsen har att övervaka. (+ 674 077 kr.)

3. En taxeringsintendent behövs på taxeringsenheten på grund av ansvällningen av kvalificerade mål. För granskning av rörelseidkare behövs ytterligare fem taxeringsinspektörer på revisionsenheten. För efterbehandlingsarbetet på

dataenheten behövs en assistent. (+ 463 083 kr.)

4. En byråassistent behövs på allmänna enhetens trafikdetalj för att avlasta förste byråsekreteraren, vars arbetsvolym ökat väsentligt. På rättsenheten behövs ett kvalificerat biträde (+ 105 960 kr.)

5. För utveckling av personaladministrativ planering, utbildning och introduktion behövs en byrådirektör på administrativa enheten. För kvalificerat arbete med resultatanalys och verksamhetsplanering behövs en byråassistent i stället för befintlig landskanslist i befordringsgång. För arkivsysslor begärs en assistent. (+ 139 862 kr.)

6. Vidare begärs medel för biträdespersonal (+ 1 533 163 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 3 412 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 101 494 kr.

b) Ett kvalificerat biträde och ett biträde erfordras på lantmäterienheten för att utföra vissa arbetsuppgifter som hittills i stor utsträckning klarats genom lån från överlantmätarmyndigheten. Omkostnaderna väntas öka (+ 108 506 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 601 000 kr.

10. För lokala skattemyndigheterna i länet begärs en väsentlig uppräkning av lönekostnaderna för att vid behov av personalförstärkning kunna fördelas på de lokala skattemyndigheterna i länet bl. a. genom inrättande av kvalificerade tjänster (+ 200 000 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 473 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 730 851 kr.

13. Trollhättans distrikt bör tillföras en biträdande kronofogde i utbyte mot en kronofogdesekreterare. Vidare begärs medel för tillfällig personalförstärkning i länets kronofogdedistrikt (+ 142 149 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka (+ 125 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 35 079 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 10 104 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 6 965 000 kr. eller sammanlagt 52 148 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en biträdande länsveterinär, en taxeringsintendent, en förste byråsekreterare, två taxeringsinspektörer, en kontorsskrivare samt två kontorsbiträden. Jag har även beräknat preliminärt 2 240 000 kr. i engångsutgifter för inredning av nytt landstatshus m. m. Jag har vidare beräknat preliminärt 100 000 kr. för tillfällig personal vid lokala skattemyndigheterna, preliminärt 250 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av lokala skattemyndigheterna i Alingsås, Åmåls och Trollhättans fögderier samt preliminärt 80 000 kr. i engångsutgifter för upprustning av inventariebeståndet. Slutligen har jag även beräknat preliminärt 90 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av kronofogdemyndigheten i Trollhättans distrikt.

Skaraborgs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	89	+ 12	+ 2	6	–	–	10	–	–
Övrig personal	217	+ 13	+ 1	99	–	–	62	+ 3	–
	306	**+ 25**	**+ 3**	**105**	–	–	**72**	**+ 3**	–
Anslag									
Lönekostnader	16 187	+ 3 431	+ 2 741	4 552	+ 568	+ 610	3 418	+ 499	+ 487
Sjukvård	32	+ 3	–	8	+ 1	+ 1	5	–	–
Reseersättningar	421	+ 62	+ 62	99	+ 10	+ 9	195	+ 19	+ 19
Lokalkostnader	1 946	+ 284	+ 269	707	+ 54	+ 54	491	+ 151	+ 151
Expenser	1 027	+ 640	+ 138	179	+ 43	+ 12	276	+ 28	+ 11
Därav engångsutgifter	50	263	103	–	–	–	–	–	–
Ersättning till nämndemän	123	+ 11	+ 45	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekungörelsekostnader	49	+ 484	+ 8	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	920	+ 366	+ 166	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 10	+ 7	–	–	–	–	–	–
	20 771	+ 5 291	+ 3 436	5 545	+ 676	+ 686	4 385	+ 697	+ 668

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 968 340 kr.

2. För att kunna möta kravet på information behöver en byrådirektör tillföras planeringskansliet. För arbetet med länsplanering m. m. behövs en byrådirektör och en förste byråsekreterare på regionalekonomiska enheten. Vidare behövs på enheten för arbete med den regionala trafikplaneringen m. m. en förste byråsekreterare. För arbetet med inventering och planering inom naturvårds- och miljövårdsområdet behövs en byrådirektör och för att kunna bemästra den stora ärendebelastningen på naturvårdsenheten en byråassistent. För att en förkortning av handläggningstiden för planärenden skall kunna ske behövs en förste byråingenjör på planenheten. Den allt större arbetsbördan ställer ökade krav på planenhetens kartritningskapacitet som bör utökas med en karttekniker. (+ 553 099 kr.)

3. För att kunna fullgöra ålagda arbetsuppgifter och för att delvis kunna uppnå målsättningen om en förbättrad skattekontroll måste enheten tillföras en amanuens. En fortsatt utbyggnad av taxeringsinspektörsorganisationen i länet med en förste taxeringsinspektör, en taxeringsinspektör samt ett kvalificerat biträde är nödvändig. För utskrifter av promemorier och preliminära beslut m. m. behövs på mervärdeskatteenheten ett kvalificerat biträde. (+ 277 091 kr.)

4. Rättshjälpsreformen har visat sig medföra att de muntliga förhandlingarna ökat, och därmed arbetsbelastningen på allmänna enheten, som bör tillföras en länsnotarie. Då antalet mål hos länsskatterätten – inte minst mål av svårare beskaffenhet – torde komma att öka

väsentligt krävs ytterligare förstärkning av rättsenheten med en länsassessor och en länsnotarie (+ 206 891 kr.)

5. För att bemästra det alltmer ökande arbetet med utbildningsverksamheten vid länsstyrelsen behöver administrativa enheten tillföras en förste byråsekreterare. (+ 71 827 kr.)

6. Vidare begärs medel för extra personal m. m. (+ 746 752 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 1 091 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 124 000 kr.

b) Lantmäterienheten bör tillföras en karttekniker och en expeditionsvakt. Omkostnaderna väntas öka. (+ 252 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 639 854 kr.

10. Med anledning av befolkningsökning och ökat antal kvalificerade arbetsuppgifter erfordras i Skövde fögderi en fögderisekreterare i utbyte mot en fögderiassistent (+ 11 146 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 25 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 565 496 kr.

13. Rådande arbetssituation i Skövde distrikt motiverar en förstärkning med ett kvalificerat biträde samt en biträdande kronofogde i utbyte mot en kronofogdesekreterare. På grund av ökade krav på indrivningsarbetet behövs i Mariestads distrikt ett kvalificerat biträde. I Lidköpings distrikt begärs ett biträde (+ 123 504 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 8 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 24 207 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 6 231 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 5 053 000 kr. eller sammanlagt 35 491 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en förste taxeringsinspektör, en länsnotarie samt en kansliskrivare. Jag har vidare beräknat preliminärt 103 000 kr. i engångsutgifter för viss upprustning av inventariebeståndet på länsstyrelsen.

Värmlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	94	+ 15	+ 2	11	--	–	11	--	–
Övrig personal	245	+ 18	+ 1	130	+ 4	–	74	+ 2	–
	339	+ 33	+ 3	141	+ 4	–	85	+ 2	–
Anslag									
Lönekostnader	17 431	+ 3 919	+ 2 552	5 658	+ 758	+ 757	3 933	+ 560	+ 561
Sjukvård	50	+ 15	+ 10	16	+ 2	+ 2	12	+ 1	+ 1
Reseersättningar	518	+ 52	+ 46	106	+ 10	+ 9	159	+ 16	+ 16
Lokalkostnader	2 858	+ 567	+ 542	613	+ 262	+ 262	374	+ 275	+ 275
Expenser	1 292	+ 382	– 87	343	– 36	– 59	292	– 22	– 37
Därav engångsutgifter	200	253	19	115	56	40	63	18	10
Ersättning till nämndemän	51	--	+ 18	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	82	+ 23	+ 14	--	–	–	--	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 092	+ 125	+ 127	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 2	+ 7	–	–	–	–	–	–
	23 440	+ 5 085	+ 3 229	6 736	+ 996	+ 971	4 770	+ 830	+ 816

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 022 371 kr.

2. På planeringskansliet behövs för att bl. a. biträda naturvårdsenheten med beredning och allmänna kansligöromål en landskanslist. På juridiska enheten begärs en länsassessor. För arbetsuppgifter inom kommunikationsområdet begärs på regionalekonomiska enheten en byrådirektör och för avlastning av administrativa rutinärenden från handläggarpersonalen en byråassistent. För arbetsuppgifter som berör bidrag till statskommunala arbeten och projekteringsbidrag från arbetsmarknadsstyrelsen begärs en byråingenjör på naturvårdsenheten. För arbeten med den översiktliga naturvårdsinventeringen m. m. behövs vidare en byråingenjör. För uppföljning av den fysiska riksplaneringen och den därav föranledda kommunala översiktsplaneringen krävs en tjänst som byrådirektör på planenheten. För besiktning av skyddsrum behövs på försvarsenheten en byråingenjör. För att länsstyrelsens tillsyns- och övervakningsuppgifter inte skall behöva begränsas till enbart akutfall utan även omfatta översiktlig verksamhet samt rådgivnings- och upplysningsverksamhet krävs att det inom länet finns en biträdande länsveterinär. (+ 654 649 kr.)

3. Antalet besvär över skattetillägg och förseningsavgifter kräver en betydande arbetsinsats av kvalificerad personal. Taxeringsenheten bör därför förstärkas med en förste byråsekreterare. Revisionsenheten bör tillföras en avdelningsdirektör för kvalificerad arbetsledning. Genom jordbrukarnas successiva övergång till redovisning efter bokföringsmässiga grunder samt fortsatt ökning av antalet taxeringsdistrikt för ak-

tiebolag kommer taxeringsinspektörsorganisationen att tillföras ökade arbetsuppgifter och bör därför tillföras en förste taxeringsinspektör och en taxeringsinspektör. (+ 289 476 kr.)

4. Skatte- och taxeringsmålen blir alltmer komplicerade. Rättsenheten bör därför tillföras en länsassessor, en förste byråsekreterare samt två byråassistenter. Antalet jurister inom de till länsstyrelsen knutna domstolarna är otillräckligt. Allmänna enheten bör därför tillföras en länsnotarie. Omläggningen av vägtrafikskatten, nytt körkortsregister m. m. medför behov av en byråassistent på allmänna enheten. (+ 395 204 kr.)

5. Personalvården och personalplaneringen kräver alltmer ökade arbetsinsatser från administrativa enhetens sida. Enheten bör därför tillföras en förste byråsekreterare. Nuvarande personaluppsättning på länspolischefens expedition medger inte att önskvärda insatser sker beträffande inspektion av den lokala verksamheten och uppföljning därav. Länspolischefens expedition bör därför tillföras en biträdande länspolischef. (+ 175 698 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal. (+ 664 602 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 756 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 120 000 kr.

b) Omkostnaderna väntas öka. (+ 7 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 529 624 kr.

10. För biträdespersonal och extra personal begärs ytterligare medel. (+ 173 376 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 293 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 527 454 kr.

13. I Karlstads distrikt föreligger ett behov av ytterligare en kronoassistent. Vidare yrkas medel för biträde i Arvika distrikt. (+ 88 546 kr.)

14. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 214 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 26 669 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 7 707 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 5 586 000 kr. eller sammanlagt 39 962 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare två förste byråsekreterare samt en taxeringsinspektör. Jag har vidare beräknat preliminärt 19 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss offsetutrustning till länsstyrelsen. Jag har vidare beräknat preliminärt 40 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av lokala skattemyndigheten i Säffle fögderi samt preliminärt 10 000 kr. i engångsutgifter för viss maskinanskaffning vid kronofogdemyndigheterna i Arvika och Kristinehamns distrikt.

Örebro län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	95	+ 9	+ 2	7	+ 3	–	11	–	–
Övrig personal	250	+ 16	–	102	–	–	68	–	–
	345	**+ 25**	**+ 2**	**109**	**+ 3**	–	79	–	–
Anslag									
Lönekostnader	17 448	+ 3 812	+ 2 646	5 065	+ 656	+ 678	3 635	+ 459	+ 519
Sjukvård	64	–	–	11	+ 1	+ 1	8	+ 1	+ 1
Reseersättningar	360	+ 40	+ 34	48	+ 5	+ 4	120	+ 10	+ 10
Lokalkostnader	2 633	+ 58	+ 58	564	+ 11	+ 11	370	+ 9	+ 9
Expenser	1 044	+ 319	+ 128	215	+ 31	+ 15	190	+ 17	+ 13
Därav engångsutgifter	-	208	37	–	10	–	–	–	–
Ersättning till nämndemän	87	–	+ 32	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	173	+ 27	+ 27	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	758	+ 127	+ 88	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 9	+ 7	–	–	–	–	–	–
	22 633	**+ 4 392**	**+ 3 020**	**5 903**	**+ 704**	**+ 709**	**4 323**	**+ 496**	**+ 552**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 911 232 kr.

2. På planeringskansliet behövs för information mellan offentliga och enskilda organ samt ökad samordning av utredningsverksamheten en byrådirektör. För arbetsuppgifter med priskontrollen erfordras vidare på planeringskansliet en byråassistent. Ökad efterfrågan på rådgivning och information medför behov av ytterligare en konsumentinriktad tjänst. För att avlasta handläggare med administrativa uppgifter och leda verksamheten på kontorspersonalsidan erfordras en byråsekreterare på regionalekonomiska enheten. Då tillsynen enligt miljöskyddslagen är eftersatt behövs förstärkning med en byrådirektör på naturvårdsenheten. Enheten behöver vidare för naturvårdsinventeringar och bedömningar för säkerställande av angelägna naturvårdsobjekt en byråinspektör. Omfattande utredningsuppgifter medför behov av en arkitekt på planenheten. För kontroll av allmänna och enskilda skyddsrum behövs en byråingenjör på försvarsenheten, som också för planering och administrering av övningar med de lokala civila försvarsorganisationerna behöver en byråassistent. För skrivgöromålen hos länsveterinären behövs ett kvalificerat biträde. Den väsentligt utökade arbetsbelastningen för länsveterinären medför behov av en biträdande länsveterinär. (+ 770 982 kr.)

3. För eftergranskning av deklarationer m. m. behövs ett kvalificerat biträde på taxeringsenheten. För granskning av rörelsedeklarationer behövs ytterligare fyra taxeringsinspektörer på revisionsenheten. (+ 278 949 kr.)

4. För information, introduktion och

intern utbildning behövs på administrativa enheten en förste byråsekreterare. (+ 75 233 kr.)

5. För biträdespersonal och tillfällig personal m. m. begärs ytterligare medel. (+ 906 604 kr.)

6. Omkostnaderna väntas öka. (+ 248 000 kr.)

7. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 113 000 kr.

b) Ny lagstiftning medför behov av ytterligare ritbiträde. Omkostnaderna väntas öka. (+ 23 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 8. Löne- och prisomräkning m. m. 506 383 kr.

9. För handläggning av kvalificerade ärenden erfordras i vartdera Hallsbergs, Karlskoga och Lindesbergs fögderier en fögderisekreterare. (+ 187 617 kr.)

10. Omkostnaderna väntas öka (+ 10 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 496 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 25 653 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 6 612 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 4 875 000 kr. eller sammanlagt 37 140 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en förste byråsekreterare samt en taxeringsinspektör. Jag har vidare beräknat preliminärt 37 000 kr. i engångsutgifter för viss upprustning av maskinbeståndet på länsstyrelsen.

Västmanlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	86	+ 7	+ 1	8	–	–	9	–	–
Övrig personal	225	+ 6	+ 2	96	+ 2	–	62	+ 1	–
	311	**+ 13**	**+ 3**	**104**	**+ 2**	–	71	+ 1	–
Anslag									
Löneckostnader	16 445	+ 2 494	+ 2 323	4 679	+ 555	+ 626	3 403	+ 471	+ 485
Sjukvård	21	+ 9	+ 9	7	–	–	6	–	–
Reseersättningar	294	+ 29	+ 29	34	+ 3	+ 3	101	+ 10	+ 10
Lokalkostnader	2 268	+ 226	+ 226	522	+ 66	+ 66	426	+ 83	+ 83
Expenser	984	+ 406	+ 86	161	+ 25	+ 11	175	+ 51	+ 32
Därav engångsutgifter	–	233	..	..	–	..	–	5	–
Ersättning till nämndemän	72	+ 30	+ 26	..	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	43	+ 5	+ 5	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	671	+ 84	+ 78	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 9	+ 7	–	–	–	–	–	–
	20 864	**+ 3 292**	**+ 2 789**	**5 403**	**+ 649**	**+ 706**	**4 111**	**+ 615**	**+ 610**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 745 402 kr.

2. Den ökande arbetsbelastningen på juridiska enheten medför behov av ytterligare en länsnotarie. För länsstyrelsens samordnande verksamhet beträffande Mälar–Hjälmarregionen behövs ytterligare en byrådirektör på naturvårdsenheten. Efter länsstyrelsens omorganisation har regionalekonomiska enheten påförts ett antal nya krävande arbetsuppgifter och personalen behöver förstärkas med en förste byråsekreterare. För planläggning och kontroll av allmänna och enskilda skyddsrum m. m. behövs en byråingenjör på försvarsenheten. (+ 277 944 kr.)

3. Ökad ärendebalans och ökad arbetsbelastning medför behov av en förste byråsekreterare och en byråassistent på taxeringsenheten. En oavbruten stegring av antalet deklarationer i de särskilda taxeringsnämnderna medför behov av två taxeringsinspektörer på revisionsenheten. (+ 233 902 kr.)

4. Ett ökat antal ärenden medför behov av en förste byråsekreterare för beredning och föredragning i länsrätten. På grund av stor målbalans och ökade arbetsuppgifter finns behov av en länsassessor och en förste byråsekreterare på rättsenheten. (+ 209 831 kr.)

5. För intern information och introduktion, intern utbildning och viss personalvårdande verksamhet behövs en förste byråsekreterare på administrativa enheten. Vidare begärs medel för biträdes- och expeditionsvaktspersonal m. m. (+ 224 921 kr.)

6. Omkostnaderna väntas öka. (+ 507 000 kr.)

7. Lantmäterienheten.

Löne- och prisomräkning m. m.

93 000 kr.

Lokala skattemyndigheterna. 8. Löne- och prisomräkning m. m. 553 312 kr.

9. På grund av ökad arbetsbelastning begärs i Västerås fögderi en expeditionsvakt. Vidare begärs medel för biträdespersonal. (+ 86 688 kr.)

10. Omkostnaderna väntas öka. (+ 9 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 11. Löne- och prisomräkning m. m. 482 518 kr.

12. För effektivare arbete med skatteindrivning behövs ett kvalificerat biträde i Köpings distrikt (+ 46 982 kr.)

13. Omkostnaderna väntas öka. (+ 85 500 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 23 653 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 6 109 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 4 721 000 kr. eller sammanlagt 34 483 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en länsnotarie, en byråassistent samt en landskanslist.

Kopparbergs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Läns-styrelsen	Före-draganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Läns-styrelsen	Före-draganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Läns-styrelsen	Före-draganden
Personal									
Handläggande personal	103	+ 11	+ 3	7	–	–	13	–	–
Övrig personal	238	+ 46	+ 3	130	+ 2	–	69	–	–
	341	+ 57	+ 6	**137**	+ 2	–	**82**	–	–
Anslag									
Löneкostnader	17 159	+ 4 600	+ 2 406	5 675	+ 762	+ 760	3 915	+ 560	+ 558
Sjukvård	63	+ 18	+ 12	18	+ 7	+ 6	17	+ 2	+ 2
Reseersättningar	554	+ 141	+ 122	73	–	–	163	+ 31	+ 31
Lokalkostnader	2 319	+ 232	+ 232	862	+ 86	+ 86	609	+ 76	+ 76
Expenser	1 088	+ 1 033	+ 145	234	+ 58	– 2	346	– 63	– 104
Därav engångsutgifter	50	610	100	50	43	35	129	20	–
Ersättning till nämndemän	133	+ 13	+ 47	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekommonseringskostnader	104	+ 30	+ 18	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 936	+ 696	+ 227	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 23	+ 7	–	–	–	–	–	–
	23 422	+ 6 786	+ 3 216	**6 862**	+ 913	+ 850	**5 050**	+ 606	+ 563

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 911 046 kr.

2. Med hänsyn till de alltmer omfattande informationsuppgifter som ålagts länsstyrelsen begärs en informationssekreterare på planeringskansliet. Den ökade arbetsbelastningen på juridiska enheten medför behov av en länsassessor. För tillsyn enligt miljöskyddslagen behövs förstärkning på naturvårdsenheten med en förste byråingenjör. För arbetsuppgifter inom landskapsvården behövs en landskapsarkitekt. På planenheten medför arbetsuppgifternas omfattning behov av personalförstärkning med två byrådirektörer och en byråassistent. På grund av arbetsuppgifternas karaktär behövs på försvarsenheten en byråassistent i utbyte mot en landskanslist. Vidare begärs på enheten en byråingenjör. (+ 629 678 kr.)

3. Ökade arbetsuppgifter främst beträffande processföring medför behov av ytterligare en taxeringsintendent på taxeringsenheten. Därutöver begärs på enheten en byråassistent. För att revisionsenheten skall kunna genomföra önskvärda revisioner, vilka f. n. måste skjutas på framtiden eller helt åsidosättas, krävs förstärkning med en byrådirektör och två taxeringsinspektörer (+ 337 773 kr.)

4. För att kunna uppehålla verksamheten i förutsatt omfattning och utan att åstadkomma besvärande eftersläpningar föreligger behov av en länsassessor på allmänna enheten. (+ 79 025 kr.)

5. Arbetsuppgifterna i länet har sådan omfattning att behov föreligger av en bitr. länspolischef. För handläggning av främst utbildningsfrågor behövs på administrativa enheten en byrådirektör. (+ 186 456 kr.)

6. Vidare begärs medel för tillfällig och extra personal m. m. (+ 1 881 022 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 1 042 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 192 000 kr.

b) För övertagande av Falu kommuns uppgifter som fastighetsregistreringsmyndighet behövs personalförstärkning med ett kvalificerat biträde på lantmäterienheten. Vidare begärs medel för tillfällig personal. Omkostnaderna väntas öka. (+ 527 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 772 179 kr.

10. Ökade arbetsuppgifter främst beträffande skattetillägg och förseningsavgifter motiverar en ökning i Borlänge fögderi med ett kvalificerat biträde. På grund av ökade arbetsuppgifter främst beträffande fastighetsredovisning begärs ett kvalificerat biträde i Mora fögderi. (+ 95 821 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 45 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 661 000 kr.

13. Omkostnaderna väntas minska (– 55 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 26 638 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 7 712 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 5 613 000 kr. eller sammanlagt 39 963 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare två förste byråsekreterare, en förste taxeringsinspektör samt tre kontorsbiträden. Jag har även beräknat preliminärt 100 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss arkivutrustning m. m. för länsstyrelsen. Jag har även beräknat preliminärt 35 000 kr. i engångsutgifter för viss maskinanskaffning vid lokala skattemyndigheterna.

Gävleborgs län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	99	+ 17	–	7	–	–	15	–	–
Övrig personal	245	+ 14	+ 1	113	+ 2	–	88	–	–
	344	**+ 31**	**+ 1**	**120**	**+ 2**	–	**103**	–	–
Anslag									
Löner	17 774	+ 4 327	+ 2 520	5 899	+ 740	+ 790	4 604	+ 688	+ 657
Sjukvård	30	+ 3	–	12	+ 1	+ 1	12	+ 1	+ 1
Reseersättningar	408	+ 85	+ 47	52	+ 5	+ 5	182	+ 19	+ 19
Lokalkostnader	2 284	+ 343	+ 343	681	+ 70	+ 70	529	+ 54	+ 54
Expenser	1 067	+ 696	+ 132	252	+ 31	+ 18	326	+ 34	+ 23
Därav engångsutgifter	–	–	40	–	–	–	–	–	–
Ersättning till nämndemän	135	+ 14	+ 49	–	–	–	–	–	–
Kungörelsekannonseringskostnader	43	+ 32	+ 7	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 132	+ 205	+ 127	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	111	+ 10	+ 67	–	–	–	–	–	–
	22 984	**+ 5 715**	**+ 3 292**	**6 896**	**+ 847**	**+ 884**	**5 653**	**+ 796**	**+ 754**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 552 853 kr.

2. För bl. a. samordning, redigering och förmedling av information från de regionala samhällsorganen till företagen begärs på planeringskansliet en informationssekreterare. För att kunna uppfylla statsmakternas intentioner vad gäller den konsumentpolitiska verksamheten i länet behövs ytterligare en hemkonsulent. Nytillkomna arbetsuppgifter motiverar att personalen på regionalekonomiska enheten utökas med en byrådirektör. Vidare begärs på enheten en byråassistent. För att arbetsuppgifterna i samband med fysiska riksplaneringen skall kunna klaras och för att ärendebalanserna ej skall växa ytterligare krävs på naturvårdsenheten en förste byråinspektör. För tillsynsuppgifter på miljöskyddsområdet krävs vidare en byrådirektör alternativt förste byråingenjör. Det ökade behovet av service till kommunerna beträffande översiktligt planeringsunderlag motiverar att planenheten tillförs en byrådirektör. På försvarsenheten behövs för att komma till rätta med den hårda arbetsbelastningen förstärkning med en förste byråinspektör och för inspektion av allmänna och enskilda skyddsrum m. m. en förste byråingenjör. (+ 630 965 kr.)

3. För arbete med allmän och särskild fastighetstaxering behövs en taxeringsintendent på taxeringsenheten. På revisionsenheten begärs för taxeringsrevisioner för större företag och ledning av taxeringsrevisionsarbete av invecklad art en avdelningsdirektör. Till följd av att samtliga jordbrukare ålagts övergå till bokföringsmässig redovisning ökar antalet skattskyldiga som skall taxeras av särskilda nämnder. Antalet taxe-

ringsinspektörer bör därför ökas med en. På dataenheten behövs ytterligare en förste byråinspektör. (+ 323 222 kr.)

4. Som föredragande i länsrätten i körkortsmål begärs en länsassessor. Vidare behövs som föreståndare och bitr. föreståndare vid en blivande registerenhet på enheten en förste byråsekreterare och en byråassistent. På rättsenheten begärs en förste länsnotarie. (+ 279 646 kr.)

5. På länspolischefens expedition begärs en bitr. länspolischef. För organisation och ledning av den interna utbildningen m. m. begärs på administrativa enheten en byrådirektör. Vidare begärs en arkivassistent. (+ 235 295 kr.)

6. Vidare begärs medel för tillfällig personal m. m. (+ 807 019 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 665 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 135 000 kr.

b) Omkostnaderna väntas öka (+ 86 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 743 553 kr.

10. Arbetsbelastningen i Söderhamns fögderi motiverar att fögderiet tillförs två kvalificerade biträden. (+ 97 447 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 6 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 796 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 26 276 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 7 780 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 6 407 000 kr. eller sammanlagt 40 463 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en taxeringsinspektör. Jag har vidare beräknat preliminärt 40 000 kr. i engångsutgifter för inköp av viss arkivinredning till länsstyrelsen.

Västernorrlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	97	+ 11	+ 2	8	–	–	14	–	–
Övrig personal	255	+ 5	–	112	+ 2	–	93	–	–
	352	**+ 16**	**+ 2**	**120**	**+ 2**	–	**107**	–	–
Anslag									
Löneckostnader	18 277	+ 3 750	+ 2 970	5 211	+ 874	+ 698	5 057	+ 540	+ 722
Sjukvård	25	–	–	12	–	–	9	–	–
Reseersättningar	460	+ 121	+ 87	83	–	–	216	–	–
Lokalkostnader	1 713	+ 288	+ 288	725	+ 172	+ 172	683	+ 140	+ 140
Expenser	1 116	+ 596	+ 182	243	+ 35	+ 32	317	+ 18	+ 3
Därav engångsutgifter	–	222	80	–	–	15	18	–	–
Ersättning till nämndemän	113	–	+ 41	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	69	+ 10	+ 10	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 277	+ 373	+ 176	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 1	+ 7	–	–	–	–	–	–
	23 116	**+ 5 139**	**+ 3 761**	**6 274**	**+ 1 081**	**+ 902**	**6 282**	**+ 698**	**+ 865**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 550 330 kr.

2. För att avlasta planeringsdirektören begärs på regionalekonomiska enheten en avdelningsdirektör. Handläggarpersonalen på enheten är otillräcklig och bör utökas med en byrådirektör. Den ökade efterfrågan på rådgivning och information medför behov av en biträdande hemkonsulent. Naturvårdsenheten bör tillföras en förste byråingenjör för vatten- och luftvårdssektorn. För naturvårdsinventeringar m. m. behövs en förste byråinspektör. För utrednings- och planserviceverksamhet behöver planenheten ytterligare en arkitekt. Vidare begärs på enheten att personalen för kartritningsarbeten utökas med en kartekniker. För kontroll och besiktning av skyddsrum behövs en förste byråingenjör på försvarsenheten. För att avlasta länsveterinären begärs en bitr. länsveterinär. (+ 644 200 kr.)

3. Arbetsbelastningen på taxeringsenheten motiverar att enheten tillförs ytterligare en taxeringsintendent. (+ 79 025 kr.)

4. Den fortgående ökningen av länsskatterättens arbetsuppgifter gör att behov föreligger av ytterligare en länsassessor. (+ 101 549 kr.)

5. För utbildning och information bör en byrådirektör tillföras administrativa enheten. Därutöver begärs på enheten en arkivassistent. (+ 127 864 kr.)

6. Vidare begärs medel för tillfällig och extra personal. (+ 680 032 kr.)

7. Omkostnaderna beräknas öka. (+ 581 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne-och prisomräkning m. m. 156 000 kr.

b) Enheten behöver förstärkas med

en byråassistent för handläggning av registreringsärenden. Omkostnaderna väntas öka. (+ 218 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 968 322 kr.

10. Ökad arbetsbelastning medför behov av ett kvalificerat biträde i Sundsvalls fögderi. För effektivering av arbetsgivarkontrollen erfordras ett kvalificerat biträde i Örnsköldsviks fögderi (+ 97 678 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 15 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 698 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 26 877 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 7 176 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 7 147 000 kr. eller sammanlagt 41 200 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en taxeringsintendent samt en förste byråingenjör. Jag har även beräknat preliminärt 80 000 kr. i engångsutgifter för viss upprustning av maskinbeståndet på länsstyrelsen. Jag har även beräknat preliminärt 15 000 kr. i engångsutgifter för viss inventarieanskaffning vid lokala skattemyndigheterna.

Jämtlands län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheten			Kronofogdemyndigheten		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	72	+ 9	+ 2	3	–	–	6	–	–
Övrig personal	145	+ 6	-	55	–	–	44	–	–
	217	+ 15	+ 2	58	–	-	50	–	-
Anslag									
Löncekostnader	12 388	+ 2 047	+ 1 889	2 688	+ 298	+ 359	2 363	+ 289	+ 337
Sjukvård	30	+ 3	–	8	+ 1	+ 1	7	+ 1	+ 1
Resersättningar	367	+ 185	+ 71	18	+ 6	+ 5	116	+ 12	+ 12
Lokalkostnader	1 037	+ 220	+ 220	342	+ 35	+ 35	133	+ 14	+ 14
Expenser	761	+ 356	+ 119	122	+ 12	+ 9	99	+ 10	+ 8
Därav engångsutgifter	–	94	45	–	–	–	–	–	–
Ersättning till nämndemän	90		+ 32	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	61	+ 14	+ 10	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	676	+ 227	+ 179	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 6	+ 7	–	–	-	–	–	-
	15 476	+ 3 058	+ 2 527	3 178	+ 352	+ 409	2 718	+ 326	+ 372

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 1 484 570 kr.

2. För att möjliggöra nödvändiga insatser för samordning, verksamhetsplanering och uppföljningsverksamhet behövs på planeringskansliet en byrådirektör. På regionalekonomiska enheten behövs för nytillkommande arbetsuppgifter en förste byråsekreterare och en amanuens. På naturvårdsenheten begärs en byråsekreterare. På planenheten begärs för att möta de ständigt stigande anspråken på utredningsarbeten en byråingenjör. (+ 376 242 kr.)

3. För att säkerställa att arbetet inom allmänna enheten kan bedrivas utan störningar begärs en förste länsnotarie. (+ 72 756 kr.)

4. En förste byråsekreterare behövs på administrativa enheten för arbetsuppgifter med internutbildning m. m. (+ 69 350 kr.)

5. För fullföljande av fredskansliets utbyggnad i enlighet med 1964 års civilbefälhavarutrednings förslag till personalorganisation för civilbefälhavaren i Nedre Norrlands civilområde begärs en förste byråsekreterare. (+ 66 254 kr.)

6. Vidare begärs medel för främst biträdespersonal. (+ 284 328 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 472 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne-och prisomräkning m. m. 81 000 kr.

b) Överlantmätarens många kvalificerade arbetsuppgifter inom lantmäterienheten och överlantmätarmyndigheten nödvändiggör att inom enheten finns en erfaren och kvalificerad befattningshavare, som kan biträda överlantmätaren i dennes tjänsteuppgifter. Enheten bör därför tillföras en bitr. över-

lantmätare. Vidare begärs på enheten ett biträde. Omkostnaderna väntas öka. (+ 151 500 kr.)

Lokala skattemyndigheten. 9. Löne-och prisomräkning m. m. 236 550 kr.

10. För tillfällig personal begärs ytterligare medel. (+ 111 450 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 4 000 kr.)

Kronofogdemyndigheten. 12. Löne- och prisomräkning 326 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 18 003 000 kr., för lokala skattemyndigheten till 3 587 000 kr. och för kronofogdemyndigheten till 3 090 000 kr. eller sammanlagt 24 680 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en bitr. överlantmätare och en förste länsnotarie. Jag har även beräknat preliminärt 45 000 kr. i engångsutgifter för inköp av ny tjänstebil m. m.

Västerbottens län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Länsstyrelsen	Beräknad ändring 1975/76 Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	90	+ 12	+ 3	9	–	–	9	–	–
Övrig personal	221	+ 24	+ 1	93	–	–	66	+ 1	–
	311	**+ 36**	**+ 4**	**102**	–	–	**75**	**+ 1**	–
Anslag									
Löneko stnader	16 181	+ 4 309	+ 2 738	4 841	+ 702	+ 649	3 678	+ 464	+ 524
Sjukvård	50	+ 5	+ 5	16	+ 5	+ 3	9	–	–
Rese rsättningar	547	+ 55	+ 55	60	+ 6	+ 6	223	+ 23	+ 23
Lokalkostnader	2 032	+ 270	+ 111	615	+ 172	+ 172	386	+ 105	+ 105
Expenser	1 228	+ 348	+ 106	443	+ 51	– 200	180	+ 27	– 19
Därav engångsutgifter	–	32	–	220	–	4	39	–	–
Ersättning till nämndemän	154	+ 15	+ 55	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	60	+ 6	+ 6	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	881	+ 251	+ 102	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 6	+ 7	–	–	–	–	–	–
	21 199	**+ 5 265**	**+ 3 185**	**5 975**	**+ 936**	**+ 630**	**4 476**	**+ 619**	**+ 633**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 252 000 kr.

2. För skrivcentralen på planeringskansliet begärs ett kvalificerat biträde. Regionalekonomiska enheten bör tillföras en byrådirektör och en byråassistent för handläggning av nytillkomna arbetsuppgifter. Behovet av en fortsatt landskapsvårdsplanering gör att naturvårdsenheten bör tillföras ytterligare en byrådirektör. Länsstyrelsen begär vidare att en bitr. länsveterinär tillförs länsstyrelsen. (+ 364 000 kr.)

3. På grund av den hårda arbetsbelastningen på taxeringsenheten begärs en taxeringsintendent och en förste byråsekreterare. Med hänsyn till aktiebolagslagens ändrade utformning med bl. a. låneförbud och till behovet av skärpt kontroll av fåmansbolag m. fl. begärs på revisionsenheten ytterligare två taxeringsinspektörer. (+ 265 000 kr.)

4. Ärendebalansen på rättsenheten är besvärande och enheten bör därför tillföras en länsassessor, fyra förste byråsekreterare samt två kvalificerade biträden. Även på allmänna enheten är arbetsbelastningen stor och personalen bör därför utökas med tre kvalificerade biträden. (+ 620 000 kr.)

5. På administrativa enhetens ekonomifunktion begärs en förste byråsekreterare. Vidare begärs på personalfunktionen på samma enhet en byrådirektör för information, introduktion och utbildning. (+ 142 000 kr.)

6. Vidare begärs medel för biträdespersonal och tillfällig personal m. m. (+ 1 140 000 kr.)

7. Omkostnaderna väntas öka. (+ 225 000 kr.)

8. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m.

103 000 kr.

b) På lantmäterienheten begärs en karttekniker och en tjänsteman för arkivgöromål. Omkostnaderna väntas öka. (+ 154 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 9. Löne- och prisomräkning m. m. 818 000 kr.

10. För tillfällig personal begärs ytterligare medel. (+ 86 000 kr.)

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 32 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 557 161 kr.

13. I Umeå distrikt behövs en förste expeditionsvakt. (+ 48 839 kr.)

14. Omkostnaderna väntas öka. (+ 13 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 24 384 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 6 605 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 5 109 000 kr. eller sammanlagt 36 098 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare en taxeringsintendent, en förste byråsekreterare, en förste länsnotarie samt en taxeringsinspektör. Jag har även beräknat 4 000 kr. i engångsutgifter för inköp av bl. a. transportmoped till lokala skattemyndigheten i Skellefteå fögderi.

Norrbottens län

	Länsstyrelsen			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76		1974/75	Beräknad ändring 1975/76		1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Länsstyrelsen	Föredraganden		Länsstyrelsen	Föredraganden		Länsstyrelsen	Föredraganden
Personal									
Handläggande personal	107	+ 15	+ 3	9	–	–	15	–	–
Övrig personal	263	+ 33	+ 1	126	–	–	94	–	–
	370	**+ 48**	**+ 4**	**135**	–	–	**109**	–	–
Anslag									
Lönekostnader	19 944	+ 5 388	+ 3 246	5 983	+ 664	+ 802	5 797	+ 791	+ 827
Sjukvård	37	+ 5	–	7	–	–	9	–	–
Resersättningar	887	+ 391	+ 179	118	+ 24	+ 22	347	+ 50	+ 50
Lokalkostnader	2 302	+ 247	+ 241	690	+ 2	+ 2	598	+ 24	+ 24
Expenser	1 273	+ 758	+ 195	346	+ 72	– 30	247	+ 30	– 7
Därav engångsutgifter	30	420	110	55	5	5	34	8	8
Ersättning till nämndemän	113	–	+ 41	–	–	–	–	–	–
Kungörelseannonseringskostnader	69	+ 220	+ 12	–	–	–	–	–	–
Lantmäterienheten									
a) Myndighetsuppgifter	1 745	+ 543	+ 97	–	–	–	–	–	–
b) Nytt fastighetsregister	66	+ 7	+ 7	–	–	–	–	–	–
	26 436	**+ 7 559**	**+ 4 018**	**7 144**	**+ 762**	**+ 796**	**6 998**	**+ 895**	**+ 894**

Länsstyrelsen. 1. Löne- och prisomräkning m. m. 2 416 090 kr.

2. På planeringskansliet behövs för samordning av utredningsverksamheten en byrådirektör. På grund av ständigt ökande informations- och kontaktverksamhet behövs en byråsekreterare på kansliet. För handläggning av industrifrågor behövs på regionalekonomiska enheten en avdelningsdirektör och ett kvalificerat biträde. Vidare behövs på enheten för den praktiska socialpolitiska utvecklingsplaneringen och uppföljningen av åtgärdsförslagen med anledning av länsplanering 1974 en förste byråsekreterare. Den allmänna expansionen inom den s. k. fyrkantsregionen medför behov av en avdelningsdirektör på naturvårdsenheten. För inventerings- och tillsynsverksamhet i fjällområdet behövs tio assistenter. För den allmänna naturvården behövs vidare en landskapsarkitekt. Ökade krav på tillsyn inom miljöskyddsområdet medför behov av en förste byråingenjör. Slutligen behövs på enheten på grund av ökad arbetsbelastning ett kvalificerat biträde. På planenheten behövs med hänsyn till de omfattande utredningsuppgifterna en biträdande länsarkitekt. (+ 1 364 560 kr.)

3. För granskning av rörelsedeklarationer behövs ytterligare en förste taxeringsinspektör samt tre kvalificerade biträden. Vidare behövs på revisionsenheten för taxerings- och skatterevisioner avseende stora företag en avdelningsdirektör. Den oavbrutna stegringen av arbetsvolymen medför behov av ett kvalificerat biträde på mervärdeskatteenheten. (+ 379 569 kr.)

4. Starkt växande ärendebalans medför behov av att ytterligare en länsasses-

sor tillförs rättsenheten. På enheten behövs vidare ett kvalificerat biträde. (+ 156 657 kr.)

5. Den starkt växande arbetsvolymen på länspolischefens expedition medför behov av en polisintendent och en byråassistent. För information, introduktion och intern utbildning behövs en byrådirektör på administrativa enheten. På enheten begärs vidare en byråsekreterare för handläggning av biblioteksverksamheten. (+ 289 863 kr.)

6. Utbyggnad av civilbefälhavarorganisationen med en byråinspektör begärs. (+ 63 623 kr.)

7. Vidare begärs medel för tillfällig och extra personal. (+ 1 121 638 kr.)

8. Omkostnaderna väntas öka. (+ 1 217 000 kr.)

9. Lantmäterienheten.

a) Löne- och prisomräkning m. m. 136 000 kr.

b) På grund av nya arbetsuppgifter krävs ett kvalificerat biträde på lantmäterienheten. Omkostnaderna väntas öka. (+ 414 000 kr.)

Lokala skattemyndigheterna. 10. Löne- och prisomräkning m. m. 707 000 kr.

11. Omkostnaderna väntas öka. (+ 55 000 kr.)

Kronofogdemyndigheterna. 12. Löne- och prisomräkning m. m. 871 000 kr.

13. Omkostnaderna väntas öka. (+ 24 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet för länsstyrelsen till 30 454 000 kr., för lokala skattemyndigheterna till 7 940 000 kr. och för kronofogdemyndigheterna till 7 892 000 kr. eller sammanlagt 46 286 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare tre förste byråsekreterare samt en byråassistent. Jag har vidare beräknat preliminärt 110 000 kr. i engångsutgifter för upprustning av maskinbeståndet m. m. på länsstyrelsen samt för inköp av ny tjänstebil. Jag har även beräknat preliminärt 5 000 kr. i engångsutgifter för komplettering av kontorsmaskiner vid lokala skattemyndigheten i Kiruna fögderi samt preliminärt 8 000 kr. i engångsutgifter för flyttning av kronofogdemyndigheten i Arvidsjaurs distrikt.

Diverse ändamål

	Länsstyrelserna			Lokala skattemyndigheterna			Kronofogdemyndigheterna		
	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Mynd.	Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Mynd.	Föredraganden	1974/75	Beräknad ändring 1975/76 Mynd.	Föredraganden
Maskinhyror för dataenheterna	12 266	– 780	– 780	–	–	–	–	–	–
Utrustning för dataenheterna	1 000	+ 546	+ 546	–	–	–	–	–	–
Länsstyrelsernas organisationsnämnd	3 686	+ 1 607	+ 1 332	–	–	–	–	–	–
Landshövdingarnas tjänstebostäder	280	+ 65	+ 65	–	–	–	–	–	–
Kostnader vid anstånd med omstationering m. m.	380	–	–	–	–	–	–	–	–
Central löneutbetalning	–	–	–	60	–	–	69	–	–
Utbildning av personal vid kronofogdemyndigheterna	–	–	–	–	–	–	1 415	+ 1 355	+ 970
Kostnader för datamaskintid	–	–	–	–	–	–	4 500	+ 2 075	+ 1 975
Blanketter m. m.	530	+ 135	+ 135		+ 107	+ 107	1 300	+ 535	+ 400
Till regeringens disposition	7 356	+ 4 564	+ 4 564	4 902	– 4 732	– 4 732	881	– 621	– 621
	25 498	+ 6 137	+ 5 862	4 962	– 4 625	– 4 625	8 165	+ 3 344	+ 2 724

Föredraganden

Inom ramen för medel till diverse ändamål bestrids bl. a. länsstyrelsernas kostnader för maskinhyror och utrustning till dataenheterna. Jag beräknar att kostnaderna för maskinhyror kommer att minska med 780 000 kr. medan kostnaderna för utrustning till dataenheterna ökar med 546 000 kr. Jag har vidare beräknat att kostnaderna för länsstyrelsernas organisationsnämnd ökar med 1 332 000 kr. Därvid har beaktats bl. a. de kostnader som föranletts av driften av den för vissa länsstyrelser gemensamma och hos nämnden tills vidare placerade redovisningscentralen. Vidare tillförs nämnden fem nya tjänster, varav tre för handläggare på redovisningscentral och revisionskontor samt två för övriga tjänstemän. De kostnader för underhåll m. m. av landshövdingarnas tjänstebostäder, som bestrids från denna delpost, ökar med 65 000 kr. Blankettkostnaderna ökar med 135 000 kr. för länsstyrelserna, 107 000 kr. för de lokala skattemyndigheterna och 400 000 kr. för kronofogdemyndigheterna. Utbildningsverksamheten för personal inom kronofogdemyndigheterna beräknas kräva en med 970 000 kr. ökad medelstilldelning. Kostnaderna för datamaskintid inom exekutionsväsendet ökar med 1 975 000 kr. Jag har vidare räknat med 4 700 000 kr. för extra personal hos länsstyrelsernas skatteavdelning och förvaltningsavdelning i samband med den allmänna fastighetstaxeringen.

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag medelsbehovet till diverse ändamål till 31 360 000 kr. för länsstyrelserna, 337 000 kr. för de lokala skattemyndigheterna och 10 889 000 kr. för kronofogdemyndigheterna, eller sammanlagt 42 586 000 kr.

Hemställan

Med hänvisning till sammanställningarna hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. till *Länsstyrelserna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 763 501 000 kr.;
2. till *Lokala skattemyndigheterna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 208 077 000 kr.;
3. till *Kronofogdemyndigheterna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 185 065 000 kr.

C RÄDDNINGSTJÄNST M. M.

C 1. Statens brandnämnd

1973/74	Utgift	[1] 3 706 289
1974/75	Anslag	4 770 000
1975/76	Förslag	4 905 000

[1] Anslagen Statens brandinspektion och Statens brandskola

Statens brandnämnd har som central förvaltningsmyndighet tillsyn över brandförsvaret. I nämndens uppgifter ingår dels att meddela utbildning för brandpersonal och skorstensfejare, dels att lämna råd och anvisningar till länsstyrelser, kommuner och enskilda i frågor rörande sådan räddningstjänst som ankommer på kommunerna och rörande förebyggande åtgärder mot brand dels också att biträda länsstyrelserna vid handläggning av ärenden om sådan räddningstjänst som ankommer på kommunerna och om förebyggande åtgärder mot brand.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Brandnämnden	Föredraganden
Personal			
Handläggande personal	16	–	–
Övrig personal	12	+ 1	+ 1
	28	+ 1	+ 1
Anslag			
Utgifter			
Lönekostnader	3 240 000	+ 185 200	+ 63 000
Sjukvård	5 000	–	–
Rescersättningar	145 000	–	–
Lokalkostnader	710 000	+ 116 500	+ 116 000
Expenser	700 000	+ 120 300	– 44 000
därav engångsutgifter	(117 000)	(– 7 000)	(– 98 000)
Ersättning till kommuner för lokaler och materiel, drivmedel m. m.	20 000	–	–
Visst försöks- och utvecklingsarbete	50 000	+ 50 000	–
	4 870 000	+ 472 000	+ 135 000
Särskilda uppbördsmedel			
Försäljning av publikationer m. m.	100 000	–	–
	4 770 000	+ 472 000	+ 135 000

Statens brandnämnd

1. Pris- och löneomräkning m. m. 267 700 kr., varav 100 000 kr. avser höjt lönekostnadspålägg.

2. I 0-alternativet förordar nämnden en minskad utbildningsverksamhet och en minskning av råd- och anvisningsverksamheten.

3. Anslagsposten till lönekostnader bör räknas upp med medel för ett biträde som skall sköta nämndens telefonväxel och för att bereda extra timavlönad skrivhjälp ökad anställningstrygghet i form av halvtidstjänstgöring. Vidare yrkas medel för tillfällig administrativ personal på utbildningsenheten. Förändringar i utbildningsverksamheten medför minskade kostnader i vissa hänseenden medan å andra sidan den praktiska utbildningen bör byggas ut. (+ 55 100 kr.)

4. Anslagsposten till lokalkostnader bör räknas upp. (+ 8 000 kr.)

5. Undervisningsmaterielen för den teoretiska utbildningen är i vissa fall otillräcklig, i andra delar föråldrad och bör därför kompletteras. Ytterligare utrustning behövs för den praktiska utbildningen. Vidare behövs ytterligare materiel för studieförberedelser. Kostnaderna för telefon, publikationstryck och databehandling beräknas öka. Å andra sidan bortfaller vissa engångskostnader. Anslagsposten till expenser bör räknas upp. (+ 91 200 kr.)

6. Medel yrkas för utvidgat försöks- och utvecklingsarbete. (+ 50 000 kr.)

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen beräknar jag anslaget till 4 905 000 kr. Jag har därvid beräknat medel bl. a. för ytterligare ett biträde (3). Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens brandnämnd* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 4 905 000 kr.

C 2. Beredskap för oljebekämpning till havs m. m.

1973/74	Utgift	[1]5 933 075
1974/75	Anslag	5 450 000
1975/76	Förslag	6 950 000

[1] Anslaget Beredskap för oljebekämpning till sjöss utom anslagsposten Ersättning till kommuner m. fl. vid ingripande mot oljeutsläpp till sjöss.

Enligt instruktionen (1973:884, ändrad 1974:409) för tullverket svarar verket för åtgärder till havs och i kustvattnen, Vänern och Mälaren för att avvärja eller begränsa skada till följd av utflöde av olja eller annat som är skadligt. Från anslaget bestrids utgifter för bl. a. anskaffning av bekämpningsanordningar och bekämpningsmedel, visst tekniskt utvecklingsarbete samt drift och underhåll av teknisk materiel. Vidare får tullverket förskottsvis bestrida utgifter för sådan bekämpning av miljöfarliga utsläpp vilken utförts på uppdrag av generaltullstyrelsen. Återbetalda förskottsmedel tas upp som uppbörd under anslaget.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Generaltull-styrelsen	Föredra-ganden
Kostnader för anlitande av konsulter och annan expertis	300 000	+ 50 000	–
Anskaffning av bekämpningsanordningar och bekämpningsmedel m. m.	2 900 000	+ 1 400 000	+ 800 000
Tekniskt utvecklingsarbete och forskning beträffande medel och metoder för bekämpning av miljöfarliga utsläpp till havs samt i kustvattnen, Vänern och Mälaren	650 000	+ 150 000	+ 85 000
Drift och underhåll av teknisk materiel för bekämpning av miljöfarliga utsläpp	1 600 000	+ 1 210 000	+ 615 000
	5 450 000	+ 2 810 000	+ 1 500 000

Generaltullstyrelsen

1. Pris- och löneomräkning m. m. 960 000 kr.

2. I 0-alternativet förordar styrelsen en minskad materielanskaffning.

3. Medel begärs för anlitande av konsulter m. m. avseende bekämpning av löskomna kemikalier (+ 50 000 kr.).

4. Medel behövs för att börja anskaffningen av en basutrustning för kemikaliebekämpning (+ 800 000 kr.).

5. Anslagsposten till tekniskt utvecklingsarbete och forskning bör räknas upp (+ 150 000 kr.). Härvid har 100 000 kr. beräknats för kemikaliebekämpningsändamål.

6. Med hänsyn till den ökande omfattningen av den materiel som ingår i beredskapsorganisationen för oljebekämpning räknar styrelsen med ett ökat medelsbehov för drift och underhåll och för hyreskostnader (+ 350 000 kr.) Vidare beräknar styrelsen medel för två nya ändamål, nämligen flygövervakning (+ 300 000 kr.) och beredskap för omhändertagande och kvittblivning av upptagen olja (+ 100 000 kr.). Slutligen behövs medel för drift och underhåll av kemikalieskyddsmateriel (+ 100 000 kr.).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att till *Beredskap för oljebekämpning till havs m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 6 950 000 kr.

C 3. Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.

1973/74	Utgift[1]	7 539 800
1974/75	Anslag	3 300 000
1975/76	Förslag	3 500 000

[1] Anslaget Bidrag till förebyggande och släckning av brand och anslaget Beredskap för oljebekämpning till sjöss, anslagsposten Ersättning till kommuner m. fl. vid ingripande mot oljeutsläpp till sjöss.

Från anslaget bestrids utgifter för skogsbrandbevakning och ersättningar enligt 20 §, 21 § första stycket och 21 § tredje stycket brandlagen (1974:80).

Statens brandnämnd

Brandnämnden föreslår med hänsyn till de ökande kostnaderna för skogsbrandbevakningen att anslaget ökas med 200 000 kr. till 3,5 milj. kr.

Föredraganden

Jag biträder brandnämndens förslag. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 3 500 000 kr.

C 4. Bidrag till kostnader för kommunal beredskap

1973/74	Utgift	888 538	Reservation	874 608
1974/75	Anslag	1 500 000		
1975/76	Förslag	1 500 000		

Från anslaget bestrids utgifter för bidrag till kommuner för beredskapsplanläggning enligt 7 § lagen (1964:63) om kommunal beredskap. Vissa bestämmelser för tillämpningen av nämnda lag har meddelats i kommunala beredskapskungörelsen (1964:722; ändrad senast 1971:379) och i Kungl. Maj:ts brev den 14 maj 1971.

Riksnämnden för kommunal beredskap

Under hösten 1974 beräknas sammanlagt 114 kommuner ha genomfört planläggningen och ha fått sina beredskapsplaner godkända av länsstyrelsen. De medel som anvisats för innevarande budgetår medger planläggning av 38 kommuner. Den sammanlagda befolkningen i de 152 planlagda och planläggande kommunerna uppgår därmed till närmare 5,9 milj. människor. Inte mindre än 126 kommuner med ca 2,3 milj. människor saknar således i dag kommunal beredskapsplan. Nämnden har tidigare rekommenderat

– främst med hänsyn till länsstyrelsernas möjligheter att medverka i planläggningen – en årlig nyplanläggning av ett 50-tal kommuner jämte viss revision av äldre beredskapsplaner. Den återstående nyplanläggningen skulle följaktligen – om nödiga medel ställs till nämndens förfogande – kunna genomföras på två à tre år och bli klar senast under budgetåret 1977/78.

Enligt nämndens beräkningar år 1970 skulle de nu återstående statsbidragskostnaderna för planläggningens genomförande inklusive kostnaderna för revision av äldre planer uppgå till närmare 7 milj. kr. År 1970 bedömdes revisionskostnaderna till 2,2 milj. kr. under en femårig uppbyggnadsperiod av den kommunala beredskapen. För revisionsändamål har under en treårsperiod förbrukats knappt 200 000 kr. Kostnaderna för den återstående nyplanläggningen skulle enligt de ursprungliga beräkningarna följaktligen uppgå till (7–2) 5 milj. kr. Om de återstående 126 kommunerna – i likhet med de hittills planlagda – också föredrar schablonersättning framför löpande räkning skulle totalkostnaden bli ännu lägre eller närmare bestämt 4,6 milj. kr. De genomförda planrevisionerna har mot förväntan blivit av tämligen liten omfattning. Om tendensen fortsätter under kommande treårsperiod torde revisionskostnaderna uppskattningsvis bli i storleksordningen 400 000 kr.

De sammanlagda statsbidragskostnaderna för treårsperioden 1975/76–1977/78 skulle i jämförelse med 1970 års beräkningar sålunda nedgå med 2 milj. kr. till ungefär 5 milj. kr. Då planläggningen bör bli klar så fort som möjligt bör beloppet 5 milj. kr. fördelas med 2+2+1 milj. kr. per budgetår. Eftersom någon reservation ej beräknas föreligga på anslaget vid utgången av löpande budgetår, bör alltså för budgetåret 1975/76 anvisas 2 milj. kr.

Föredraganden

Jag förordar att anslaget för nästa budgetår tas upp med oförändrat belopp. Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till kostnader för kommunal beredskap* för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

KAPITALBUDGETEN

II Statens allmänna fastighetsfond

18 Byggnadsarbeten för länsstyrelserna

1973/74	Utgift	28 357 226	Behållning	16 789 051
1974/75	Anslag	22 700 000		
1975/76	Förslag	39 500 000		

Byggnadsstyrelsen

I prop. 1974:1 (bil. 16 s. 83) har *ombyggnad av länsstyrelsehus i kv. Karin i Malmö* tagits upp inom en kostnadsram av 5 900 000 kr. i prisläget den 1 april 1972. Byggnadsstyrelsen har hemställt att kostnadsramen höjs till 7 850 000 kr. i prisläget den 1 april 1974, då mer kostnadskrävande lokaler fordras på grund av att bl. a. högre säkerhetskrav numera ställs på utrymmen för dataverksamheten. Byggnadsarbetet måste också i större utsträckning än väntat utföras samtidigt med att den normala myndighetsverksamheten pågår. Kungl. Maj:t har den 29 november 1974 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utföra nämnda arbeten.

Redogörelse för *nybyggnad av länsstyrelsehus i Malmö* lämnades i prop. 1972:1 (bil. 14 s. 112). I föregående års anslagsframställning föreslog byggnadsstyrelsen att projektet skulle föras upp med oförändrad kostnadsram. Under det fortsatta byggnadsarbetet har det emellertid visat sig nödvändigt att ramen skrivs upp med anledning av den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna under både budgetåret 1972/73 och 1973/74. Ramen föreslås därför uppförd med 27,1 milj. kr. i prisläget den 1 april 1974.

Motsvarande gäller i fråga om de i investeringsplanen uppförda kostnadsramarna för *yttre planering i kv. Karin i Malmö* och *nybyggnad för länsstyrelse och tingsrätt i Vänersborg* för vilka redogörelse lämnats i prop. 1974:1 (bil. 16 s. 81 och 82).

Föredraganden

Jag har inget att erinra mot de av byggnadsstyrelsen föreslagna ändringarna av kostnadsramarna för pågående byggnadsobjekt. Jag förordar att medel för nästa budgetår anvisas enligt följande investeringsplan och anslagsberäkning.

Investeringsplan (1 000-tal kr.)

Byggnadsprojekt	Kostnadsram		Medelsförbrukning			Byggstart	Färdigställn.
	1973-04-01	1974-04-01	Faktisk t. o. m. 74-06-30	Beräknad för 74/75	75/76	år/mån.	år/mån.
Stockholm, ombyggnad för lokal skattemyndighet	–	9 250[1]	–	7 750	1 000	74-07	75-03
Linköping, länsstyrelsehus	15 500	15 700	15 236	464	–	71-05	72-12
Malmö, länsstyrelsehus	23 450	27 100	18 016	7 500	1 200	72-10	74-10
Malmö, ombyggnad i kv. Karin	5 900[2]	7 850	–	3 500	3 500	74-11	75-11
Malmö, yttre planering i kv. Karin	1 200[2]	1 500	–	300	1 200	75-04	75-09
Göteborg, nybyggnad för lokal skattemyndighet	33 000	31 000	19 149	10 000	1 500	72-04	74-11
Umeå, nybyggnad för länsförvaltning och vägförvaltning	8 400	7 500	4 216	2 500	500	73-09	74-12
Vänersborg, nybyggnad för länsstyrelse och tingsrätt	15 500[2]	19 200	–	1 500	11 000	75-06	76-11
Växjö, nybyggnad för länsstyrelse och tingsrätt	21 800[2]	23 500	–	3 000	15 000	75-02	76-12
Härnösand, om- och tillbyggnad för länsstyrelse m. fl.	11 200[2]	12 400	–	–	7 575	76-01	77-05
Summa	135 950	155 000	56 617	36 514	42 475		

[1] Prop. 1974:170 (bil. 12 s. 91).
[2] Prisläge 1972-04-01.

Anslagsberäkning (1 000-tal kr.)

Medelstillgång		Beräknad medelsförbrukning	
Behållning 1974-07-01	16 789	1974/75	36 514
Anslag för 1974/75	22 700	1975/76	42 475
Anslag för 1975/76 (förslag)	39 500		
Summa	78 989		78 989

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att besluta om byggnadsarbeten för länsstyrelserna inom i investeringsplanen uppförda kostnadsramar i enlighet med vad jag förordat i det föregående,
2. till *Byggnadsarbeten för länsstyrelserna* för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 39 500 000 kr.

Register

Sid.

1 **Översikt**

DRIFTBUDGETEN

A. Kommundepartementet m. m.

6	Kommundepartementet	3 980 000
7	Kommittéer m. m.	2 200 000
7	Extra utgifter	100 000
		6 280 000

B. Länsstyrelserna m. m.

8	Allmän översikt	
8	Länsstyrelserna	763 501 000
9	Lokala skattemyndigheterna	208 077 000
9	Kronofogdemyndigheterna	185 065 000
		1 156 643 000

C. Räddningstjänst m. m.

70	Statens brandnämnd	4 905 000
71	Beredskap för oljebekämpning till havs m. m.	6 950 000
73	Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m. m.	3 500 000
73	Bidrag till kostnader för kommunal beredskap	1 500 000
		16 855 000
	Summa för driftbudgeten	**1 179 778 000**

KAPITALBUDGETEN

Statens allmänna fastighetsfond

75	Byggnadsarbeten för länsstyrelserna	39 500 000
	Summa för kapitalbudgeten	**39 500 000**
	Totalt för kommundepartementet	**1 219 278 000**

Oförutsedda utgifter

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser oförutsedda utgifter

DRIFTBUDGETEN

Femtonde huvudtiteln

För bestridande av oförutsedda utgifter är i riksstaten vid sidan av departementshuvudtitlarna uppfört ett förslagsanslag, vilket såsom ett komplement till de beredskapsstater för särskilda ändamål som årligen antas av riksdagen under vissa betingelser står till regeringens förfogande.

Jag får först ge en redovisning för de utgifter som under år 1974 har anvisats utgå från detta anslag efter Kungl. Maj:ts beslut i varje särskilt fall.

På utrikesdepartementets föredragning:

Till ersättning för skadegörelse på ambassad (28/6)	9 746: 61
Till gåva till Portugal avseende papper till röstsedlar m. m. inför det förestående valet där i mars 1975 (20/12)	325 000: —
Summa kr.	334 746: 61

Vidare har genom beslut på utbildningsdepartementets föredragning (28/6) föreskrivits att från anslaget högst 432 000 kr. förskottsvis skall utgå för täckande av kostnader för ersättning av en brandskadad klimatsimulator vid tekniska högskolan i Stockholm. Medel för detta ändamål har sedermera slutligen belastat det under åttonde huvudtiteln

uppförda reservationsanslaget till inredning och utrustning av lokaler vid universiteten m. m.

Regeringen bör även i fortsättningen kunna disponera över medel till täckande av utgiftsbehov som vid statsbudgetens fastställande inte kan överblickas. Jag förordar sålunda att för nästa budgetår förs upp ett anslag för ändamålet. Anslaget bör i princip få disponeras endast för utgifter som är av så brådskande art att resp. ärenden inte hinner underställas riksdagen och att utgifterna inte lämpligen kan bestridas av andra medel som står till regeringens förfogande. Härmed avses även att utgifter inte får tillgodose behov som omtalas i 9 kap. 3 § tredje stycket regeringsformen.

Beträffande gränsdragningen mellan utnyttjandet av detta anslag och de under de olika departementshuvudtitlarna uppförda reservationsanslagen till extra utgifter torde böra gälla att anslaget till oförutsedda utgifter huvudsakligen skall användas för större sådana. Denna gränsdragning bör emellertid inte tolkas alltför snävt, utan regeringen bör härvidlag ges den handlingsfrihet som efter omständigheterna anses påkallad.

Det bör slutligen ankomma på regeringen att vid början av nästa riksmöte göra anmälan till riksdagen om de utgifter som under det senaste året anvisats utgå av anslaget till oförutsedda utgifter.

Härutöver bör följande speciella ändamål få tillgodoses av anslaget till oförutsedda utgifter.

Under en följd av år har riksdagen bemyndigat regeringen att, under förutsättning att andra medel inte står till förfogande för ändamålet, från detta anslag bestrida belopp, som staten genom lagakraftvunnen dom har ålagts att ge ut. Detta bemyndigande har med verkan fr. o. m. budgetåret 1961/62 utvidgats till att omfatta också belopp som staten till följd av skada i samband med statlig verksamhet efter uppgörelse har åtagit sig att ge ut som ersättning. Motsvarande bemyndigande bör inhämtas för nästa budgetår.

Med anledning av prop. 1948: 282 medgav riksdagen (SU 1948: 207, rskr 1948: 406) att från anslaget till oförutsedda utgifter skulle t. v. under budgetåret 1948/49 få utgå ersättning för förlust av eller skada på egendom utom riket till personer, som uppehöll sig utomlands och som var i rikets tjänst, liksom till deras familjemedlemmar och personliga tjänare. Ersättning skulle utgå efter samma grunder som under budgetåren 1943/44—1946/47 hade tillämpats i fråga om motsvarande ersättningar för förluster som hade uppkommit på grund av krigsförhållandena (prop. 1944: 183, SU 1944: 147, rskr 1944: 329). För budgetåren 1949/50—1974/75 har riksdagen lämnat motsvarande bemyndiganden. Bemyndigande att på samma villkor betala ut ersättning för skador av ifrågavarande natur bör inhämtas för nästa budgetår.

Med anledning av prop. 1951: 38 medgav riksdagen (SU 1951: 42,

rskr 1951: 63) att från anslaget till oförutsedda utgifter skulle t. v. under budgetåren 1950/51 och 1951/52 utgå ersättning för skador på egendom inom landet, vilka hade uppkommit genom de tidigare krigsförhållandena. För budgetåren 1952/53—1974/75 har riksdagen lämnat motsvarande bemyndiganden. Med hänsyn till att krigsskador, exempelvis genom minsprängning, fortfarande om än i mindre omfattning kan förekomma, bör riksdagens bemyndigande inhämtas till att även under nästa budgetår på oförändrade villkor betala ut krigsskadeersättningar.

Jag får i detta sammanhang erinra om att senast i prop. 1974: 170 har föreslagits, att de behov av medel utöver anvisade anslag som eventuellt kan uppkomma för svenska FN-styrkors verksamhet utomlands och övervakningskontingenten i Korea skall få tillgodoses genom anlitande av anslaget till oförutsedda utgifter. Frågan om täckning av sålunda bestridda utgifter skulle få tas upp framdeles. Mot detta har riksdagen inte gjort någon erinran (FöU 1974: 31, rskr 1974: 390).

Under löpande budgetåret anvisar riksdagen på tre tilläggsbudgetar normalt medel för olika ändamål utöver vad som anvisas i statsbudgeten. Dessa medel avser i vissa fall åtgärder som sätts in i konjunkturstimulerande syfte. Regelmässigt anvisas emellertid medel även för utgifter som ej kunnat förutses vid statsbudgetens fastställande. Detta leder till att budgetutfallet avviker från den fastställda statsbudgeten. Under budgetåren 1969/70— 1973/74 anvisade riksdagen på tilläggsstater till riksstaten för respektive budgetår i genomsnitt drygt 1 000 milj. kr./år för andra ändamål än konjunkturstimulerande åtgärder.

Jag anser det rimligt att redan statsbudgeten så långt möjligt utvisar de totala utgifter som kan förväntas under budgetåret. Med hänsyn härtill förordar jag att förevarande anslag förs upp med 1 000 milj. kr. Syftet med detta är att statsbudgeten skall ge en så god bild som möjligt av de samlade slutliga utgiftsanspråken. Någon ändring i tidigare gällande praxis och regler när det gäller att begära medel på tilläggsstat avses således inte. Detta anslag kommer inte att belastas med utgifter som normalt bör finansieras över tilläggsbudget.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Oförutsedda utgifter* för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 000 kr. att stå till regeringens förfogande för de ändamål och på de villkor jag har förordat i det föregående.

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740517

Riksdagen och dess verk m. m.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Sträng.

Anmälan till statsbudget för budgetåret 1975/76 såvitt avser riksdagen och dess verk m. m.

DRIFTBUDGETEN *Sextonde huvudtiteln*

Fullmäktige i riksgäldskontoret och riksdagens förvaltningsstyrelse har den 14 november resp. den 11 december 1974 överlämnat förslag till de anslag som bör redovisas under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. för budgetåret 1975/76. Riksdagens förvaltningskontor har upprättat en sammanställning av förslagen, vilken torde få fogas till regeringsprotokollet i detta ärende (bilaga 18:1).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att pröva de förslag till anslag som har avgetts av fullmäktige i riksgäldskontoret och riksdagens förvaltningsstyrelse.

Bilaga 18:1

RIKSDAGEN OCH DESS VERK M. M.

SAMMANSTÄLLNING AV FÖRSLAG TILL MEDELSANVISNING M. M. DRIFTBUDGETEN

Sextonde huvudtiteln

Förslagen från fullmäktige i riksgäldskontoret och riksdagens förvaltningsstyrelse angående regleringen för budgetåret 1975/76 av utgifterna för riksdagen och dess verk m. m. har liksom föregående år av praktiska skäl sammanförts.

Riksdagen har i december 1973 med anledning av förvaltningsstyrelsens hemställan beslutat uppdra åt styrelsen att utreda frågan om riksdagens lokalfrågor på längre sikt (KU 1973:51). Utredningen skulle *dels* utreda förutsättningarna och kostnaderna för permanenta lokaler för riksdagen vid Sergels torg genom långtidskontrakt med Stockholms kommun alternativt förvärv av berörda fastigheter, *dels* föranstalta om bearbetning av vissa ombyggnadsförslag gällande Helgeandsholmen. För utredningen anvisades ett reservationsanslag om 250 000 kr. Förvaltningsstyrelsen har i oktober 1974 överlämnat utredningen till riksdagen. Beslut i frågan kan förväntas under vårsessionen 1975.

Sammanställning

Förändringarna inom riksdagens och dess verks område i förhållande till riksstaten för budgetåret 1974/75 framgår av följande sammanställning. Beloppen anges i 1 000-tal kr.

	Anvisat 1974/75	Förslag 1975/76	Ökning Minskning
A. Riksdagen	38 196	49 644	+ 11 448
B. Den inre riksdagsförvaltningen	45 188	51 865	+ 6 677
C. Allmänt kyrkomöte	50	1 779	+ 1 729
D. Riksdagens verk	25 503	29 634	+ 4 131
E. Diverse	771	516	− 255
	109 708	**133 438**	**+ 23 730**

ANSLAGEN

A. RIKSDAGEN

A 1. Riksdagen: Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter

1973/74	Utgift	25 935 264
1974/75	Anslag	22 628 000
1975/76	Förslag	31 638 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Arvoden till riksdagens ledamöter	19 748 000	+ 7 600 000
Kostnadsersättningar	1 260 000	+ 11 000
Arbetsgivaravgifter		
a) arbetsgivaravgift till den allmänna sjukförsäkringen	365 000	+ 656 000
b) arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggspensioneringen	877 000	+ 511 000
c) avgift till grupplivförsäkring	85 000	–
d) lönegarantiavgift	2 000	+ 1 000
e) arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet	39 000	+ 20 000
f) socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	317 000	+ 296 000
	22 693 000	**+ 9 095 000**
Särskilda uppbördsmedel		
Ersättning från försäkringskassor	– 65 000	+ 85 000
	22 628 000	**9 010 000**

Från anslaget bestrids kostnader för arvoden och kostnadsersättningar till samt arbetsgivaravgifter avseende riksdagens ledamöter.

Ökningen under anslagsposten har beräknats till 9 010 000 kr. Beloppet avser bl. a. av riksdagen beslutad ändrad beräkning av arvodet till riksdagens ledamöter (KU 1974:28) samt som följd därav ökning av arbetsgivaravgifterna under a), b) och f).

Beträffande pensions- och socialförsäkringskostnader i övrigt för riksdagens ledamöter upptas de faktiska utgifterna, beräknade på nu kända förhållanden (Jfr BaU 1969:28, s. 2).

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 31 638 000 kr.

A 2. Riksdagen: Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter

1973/74	Utgift	5 849 551
1974/75	Anslag	5 744 000
1975/76	Förslag	6 957 000

Från anslaget bestrids dels kostnaderna för riksdagsledamöternas flyg- och järnvägsresor inom riket och, såvitt gäller andra färdmedel, resor mellan riksdagsorten och hemorten, dels traktamenten till riksdagsledamöter under sessionstid. Från anslaget bestrids även kostnaderna för sådana resor, som riksdagsledamöterna företar med utskotten inom Sverige.

Anslagsposten har beräknats öka med 1 213 000 kr. Därav utgör 352 000 kr. ökningar på grund av prishöjningar som huvudsakligen avser riksdagsledamöternas resor medan en ökning med 452 000 kr. avser traktamentsersättningar (enligt ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter, SFS 1971:1197) samt 57 000 kr. ledamöternas resor med utskotten inom Sverige. Resterande 352 000 kr. utgör en ökning av flygkostnaderna på grund av riksdagens beslut (KU 1974:13) att tillämpa ett något generösare system som innebär vidgad rätt för riksdagsledamot att använda inrikes flyg vid fullgörandet av riksdagsmannauppdraget, vilket även framgår av de av förvaltningsstyrelsen utfärdade tillämpningsföreskrifterna till ersättningsstadgan för riksdagens ledamöter (RFS 1973:2).

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 6 957 000 kr.

A 3. Riksdagen: Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet

1973/74	Utgift	236 580
1974/75	Anslag	275 000
1975/76	Förslag	275 000

Från anslaget bestrids kostnader som sammanhänger med riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet. Styrelsen för riksdagens förvaltningskontor har den 5 juni 1967 fastställt bestämmelser om ersättning till riksdagsledamot vid deltagande i Europarådets verksamhet (RFS 1967:15, ändr. 1969:6).

Europarådets rådgivande församling sammanträder tre gånger årligen i Strasbourg. Antalet svenska ombud är sex, vartill kommer sex suppleanter. Alla tolv förväntas normalt delta i församlingssessionerna och är på likställda villkor fördelade på de olika församlingsutskotten.

F. n. finns 14 fasta utskott inom Europarådsförsamlingen. I åtta av dessa utskott är Sverige företrätt av två ombud i varje och i de övriga sex utskotten av ett i varje. Utskotten sammanträder i varierande omfattning och utskottsmötena förläggs – förutom till rådets huvudsäten i Strasbourg och Paris – till skilda platser i medlemsländerna. I medeltal torde årligen totalt hållas ca 40 sammanträden som inte förläggs i anslutning till församlingsmöten i Strasbourg. Därtill kommer ett mindre antal sammanträden och symposier helt eller delvis arrangerade av Europarådet (ofta i samarbete med andra internationella organ).

Från anslaget bestrids även vissa representationskostnader i samband med församlingsmöten i Strasbourg liksom kostnader för lokala arrangemang då utskottsmöten förläggs till Sverige.

Anslaget för budgetåret 1975/76 torde böra uppföras med oförändrat belopp, dvs. 275 000 kr. Visserligen har belastningen på anslaget under budgetåret 1973/74 understigit detta belopp med ca 38 000 kr., men redan de betydande höjningar av flyg- och hotellpriser (inte minst i Frankrike), som har inträtt under 1974 och som visar en tendens att fortsätta, torde motivera att anslaget bibehålls oförändrat.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 275 000 kr.

A 4. Riksdagen: Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige

1973/74	Utgift	268 211
1974/75	Anslag	750 000
1975/76	Förslag	1 632 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för utskottens studieresor utom Sverige.

Utskott skall samråda med talmanskonferensen innan det fattar beslut om utrikes studieresa. Talmanskonferensen äger meddela närmare bestämmelser om utskottens studieresor.

Anslagsberäkningen har grundats på uppgifter som lämnats av utskotten rörande planerade resor utom Sverige.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 1 632 000 kr.

A 5. Riksdagen: Parlamentariska delegationer

1973/74	Utgift	114 539
1974/75	Anslag	200 000
1975/76	Förslag	200 000

Under förevarande anslag har medel beräknats för kostnader för parlamentariska delegationer enligt följande.

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
1. Utländska delegationsbesök i Sverige	100 000	+ 50 000
2. Delegationsbesök i utlandet	100 000	– 50 000
	200 000	–

Från anslaget bestrids kostnader för vissa utländska delegationsbesök i Sverige och för vissa riksdagsdelegationers besök i utlandet. I det förra fallet avses sådana besök av officiella delegationer från andra länders parlament, vilka inbjudits av talmanskonferensen och för vilka riksdagen står för hela värdskapet (däremot inte representation gentemot parlamentariker- och andra delegationer, som besöker vårt land på eget eller andra svenska myndigheters initiativ, jfr. anslaget A 7. Riksdagen: Representation m. m.).

En närmare beräkning av antalet officiella besök och resor samt deras omfattning under budgetåret 1975/76 är svår att göra. Under innevarande budgetår förutses besök från bl. a. de polska och schweiziska parlamenten samt besök av svenska riksdagsdelegationer i bl. a. Förbundsrepubliken Tyskland. Med ledning av de senaste årens erfarenheter torde emellertid böra beräknas 150 000 kr. för utländska delegationsbesök i Sverige och 50 000 kr. för svenska delegationsbesök i utlandet, innebärande oförändrat totalanslag i jämförelse med innevarande budgetår.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Parlamentariska delegationer* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 200 000 kr.

A 6. Riksdagen: Bidrag till studieresor

1973/74	Utgift	112 890	Reservation	66 992
1974/75	Anslag	120 000		
1975/76	Förslag	120 000		

Från detta anslag bestrids kostnaderna för bidrag till riksdagsledamöters enskilda studieresor. Bidragen beviljas av talmanskonferensen.

Under budgetåret 1973/74 fördelades bidrag om sammanlagt 115 390 kr. Därav återbetalades 2 500 kr. Den reservation som vid utgången av budgetåret 1972/73 uppgick till 59 882 kr. har den 1 juli 1974 ökat till 66 992 kr. Anslaget synes för budgetåret 1975/76 böra uppföras med oförändrat belopp, 120 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Bidrag till studieresor* för budgetåret 1975/76 anvisas ett reservationsanslag av 120 000 kr.

A 7. Riksdagen: Representation m. m.

1973/74	Utgift	122 848
1974/75	Anslag	125 000
1975/76	Förslag	125 000

Liksom tidigare torde anslaget komma att tas i anspråk för bl. a. en middag för utländska diplomater och företrädare för näringsliv m. m. Från anslaget bestrids även kostnaderna för måltider och liknande för ett stort antal ut-

ländska parlamentarikergrupper eller motsvarande, vilkas Sverigevistelse i övrigt handhas och bekostas av UD/Svenska institutet eller av de utsändande institutionerna själva (jfr. under A 5 Riksdagen: Parlamentariska delegationer). Härtill kommer även vissa andra representationskostnader.

Anslaget torde för budgetåret 1975/76 böra uppföras med oförändrat belopp, 125 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Representation m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 125 000 kr.

A 8. Riksdagen: Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp

1973/74	Utgift	169 000
1974/75	Anslag	194 000
1975/76	Förslag	187 000

Styrelsen för riksdagens interparlamentariska grupp

Gruppens bidrag till Interparlamentariska unionen och dess dokumentationscentrum har för verksamheten under kalenderåret 1974 uppgått till ca 41 000 kr. i enlighet med beslut vid unionens rådsmöte i Genève i oktober 1973. Vid rådsmötet i Tokio i oktober 1974 har unionens totala budget för kalenderåret 1975 blivit fastställd till ett belopp av drygt 2 100 000 schweizerfrancs, vilket innebär en ökning med nära 25 % i förhållande till verksamhetsåret 1974. Den svenska bidragsandelen (som år 1974 uppgått till ca 1,8 % men för år 1975 blir ca 1,7 % av den samlade budgeten) kommer därför att öka till ca 57 000 kr. vid nuvarande förhöjda schweizerfranc-kurs. För verksamhetsåret 1976 föreligger på nuvarande stadium endast preliminära beräkningar, men enligt dessa torde budgeten för verksamhetsåret 1976 till följd av fortsatta kostnadsstegringar komma att stiga till ca 2 300 000 schweizerfrancs, vilket vid oförändrad bidragsskala skulle medföra en ökning av det svenska bidraget till ca 67 000 kr.

Interparlamentariska unionens årskonferens hösten 1975 avses hållas i London (under tiden 2–12 september). Liksom vid de närmast föregående till Europa förlagda IPU-konferenserna (Paris år 1971, Rom år 1972) torde gruppen få företrädas av tolv delegater (motsvarande den svenska gruppens röstetal vid årskonferenserna), av riksdagsdirektören (som ledamot av den samtidigt arbetande och med IPU associerade generalsekreterarekonferensen), gruppens sekreterare samt en biträdande tjänsteman. Interparlamentariska rådet och de fem studiekommissionerna (utskotten) torde våren 1976 (under tiden 19–25 april) komma att sammanträda i Mexico City (motsvarande möten hölls våren 1974 i Bukarest, Rumänien, och avses våren 1975 hållas i Colombo, Sri Lanka). Den svenska representationen torde i

så fall få begränsas till de båda fasta ledamöterna av interparlamentariska rådet jämte gruppens sekreterare. Ett större antal delegater är annars normalt och en förutsättning för en effektiv bevakning av arbetet i de parallellt sammanträdande studiekommissionerna, vilkas uppgift är att bereda ärendena för årskonferensen senare under året.

Kostnaderna för deltagande i utrikes interparlamentariska möten har beräknats till sammanlagt 104 000 kr. utifrån ovan angivna förutsättningar. Underförstått är därvid även att inga väsentliga pris- eller kurshöjningar under mellantiden inträffar eller att större delegationer än som ovan angetts sedermera bedöms som erforderliga. Skulle förutsättningarna i dessa hänseenden avsevärt förändras eller extrakonferenser (i likhet med de regionala interparlamentariska konferenserna om europeiskt samarbete och säkerhet i Helsingfors i början av år 1973 och i Belgrad i början av år 1975) eventuellt komma att anordnas även under kommande budgetår, torde ett tilläggsanslag bli erforderligt.

Övriga delposter har beräknats till oförändrade belopp.

Gruppens inkomster av medlemsavgifter beräknas likaledes till oförändrat belopp.

För nästkommande budgetår har här ifrågavarande anslag beräknats till 187 000 kr., vilket innebär en sänkning av bidraget till gruppens verksamhet med 7 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Beräkningen av anslaget framgår schematiskt av följande uppställning, där jämförelsebelopp avseende innevarande budgetår även har intagits.

	1974/75		1975/76
Bidrag till Interparlamentariska unionen och dess dokumentationscentrum	45 000	+	22 000
Utrikes möten	133 000	–	29 000
Inrikes (även nordiska) möten och representation	3 500		–
Skrifter	3 200		–
Förvaltningskostnader	10 000		–
Summa kr	**194 700**		
Avgår medlemsavgifter	– 700		
Medelsbehov	**194 000**	**–**	**7 000**

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse, som inte har något att erinra mot medelsberäkningen, föreslår

att till *Riksdagen: Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp* för budgetåret 1975/76 anvisas ett anslag av 187 000 kr.

A 9. Riksdagen: Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare

1973/74	Utgift	55 000
1974/75	Anslag	55 000
1975/76	Förslag	55 000

Styrelsen för Sällskapet Riksdagsmän och forskare

Eftersom ingen expansion av verksamheten f. n. är planerad beräknas kostnaderna för nästa budgetår vara av samma storlek som i år.

Förutom anslaget från riksdagen och avgifter från medlemmarna åtnjuter sällskapet "naturaförmåner" i riksdagshuset genom att disponera ett rum och genom att ha tillgång till riksdagens upplysningstjänst och skrivbyrå. Dessa förmåner har utnyttjats i ökad utsträckning, men fortfarande mindre än vad som är teoretiskt möjligt. Detta har berott på att sällskapets verkställande sekreterare är anställd vid Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) och där har kvalificerad sekreterarhjälp och direkt tillgång till tryckeri m. m. Det har därför varit praktiskt svårt att lämna annat än större skrivuppdrag till riksdagens skrivbyrå. Handhavandet av arkiv, medlemsregister och studiegruppsregister med de ständiga förändringar som dessa undergår samt beställning av adresserade kuvert från riksdagens citograf har måst skötas från IVA, eftersom det kräver en persons kontinuerliga uppmärksamhet.

För verksamheten har följande budget uppgjorts:

Lön och socialutgifter för sekreterare	35 000
Biträdeshjälp	16 000
Publikationer	4 500
Kontorsmateriel	3 000
Litteratur, kopior m. m.	2 000
Studiegrupper (arvoden till gruppsekreterare och medverkande)	7 500
Rifo-nytt (redigering)	4 000
Sammanträden (främst mottagning på IVA)	2 500
Summa kr.	**74 500**

Den budgeterade summan utgör det belopp som åtgår om verksamheten skall hållas vid sin nuvarande omfattning och under förutsättning att riksdagshusets resurser kan utnyttjas som f. n. En sänkning av beloppet skulle medföra att antalet parallellt arbetande studiegrupper måste minskas, att ett lägre antal allmänna möten kan hållas samt att Rifo-nytts utgivning måste skäras ned.

Medlemsavgiften utgör för närvarande 25 kr. En höjning av denna utan en motsvarande utvidgning av verksamheten vore olämplig med hänsyn till effekten på medlemsunderlaget, där en minskning vore beklaglig, speciellt i vad gäller riksdagens ledamöter. En bibehållen medlemsavgift innebär att ca 17 500 av budgeterade 74 500 kr. kan täckas av medlemsavgifter. Med bibehållet anslag på 55 000 kr. uppstår en förlust på ca 2 000 kr., som emellertid kan täckas av sällskapets kapitaltillgångar.

Sällskapet anhåller om ett anslag för verksamheten under budgetåret 1975/76 med oförändrat 55 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse tillstyrker framställningen och föreslår att till *Riksdagen: Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare* för budgetåret 1975/76 anvisas ett anslag av 55 000 kr.

A 10. Riksdagen: Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet

1973/74	Utgift	6 500
1974/75	Anslag	30 000
1975/76	Förslag	30 000

Anslaget är avsett att bestrida kostnader för informations- och studieverksamhet inom riksdagen i utrikespolitiska frågor, för viss representation gentemot utländska besökare i detta sammanhang samt för visst deltagande i internationella utrikespolitiska seminarier, konferenser och liknande.

Medlens användning ankommer på talmanskonferensens prövning i samråd med dels riksdagens utrikespolitiska klubb, dels riksdagens Europarådsdelegation.

Då anslagets syfte och användningssätt är nydefinierat och någon erfarenhet av den nya ordningen ännu inte hunnit vinnas, torde det för budgetåret 1975/76 böra uppföras med oförändrat belopp, dvs. 30 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisas ett anslag av 30 000 kr.

A 11. Riksdagen: Kontorshjälp till riksdagsledamöter

1973/74	Utgift	1 025 275
1974/75	Anslag	1 000 000
1975/76	Förslag	1 100 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för kontorshjälp till riksdagsledamöterna.

Anslaget har sedan det infördes i samband med regleringen för budgetåret 1971/72 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. beräknats efter av förvaltningsstyrelsen föreslagna principer (KU 1971:38). Ifrågavarande principer innebar att 10 ledamöter skulle dela på ett kontorsbiträdes tjänster under en antagen årlig verksamhetstid av åtta månader och en medellön motsvarande löneklass 13 på den dåvarande statliga löneplanen A (2 316 kr. för månad). Denna löneklass har efter 1974 års avtalsuppgörelse sammanslagits med löneklass A 14 till löneklass F 1 (2 880 kr. för månad), innebärande en höjning sedan 1971 med de generella ökningar som ägt rum under perioden med 564 kr. för månad.

Samtliga partiers riksdagsgrupper har hos förvaltningsstyrelsen hemställt att medellönen fr. o. m. nästa budgetår skall motsvara löneklass F 2.

Med hänsyn till den höjning av medellönen som automatiskt redan skett har förvaltningsstyrelsen ansett sig böra föreslå att anslaget för nästkommande budgetår skall beräknas med utgångspunkt från löneklass F 1 vilket medför en uppräkning av anslaget till 1 100 000 kr. Enligt riksdagens beslut ankommer det på varje partigrupp att själv besluta om antalet kontorsbiträden och bestämma lönernas storlek.

Med hänsyn till att de exakta kostnaderna under detta anslag inte kan beräknas förrän resultatet av 1975 års lönerörelse föreligger, torde ett anslagsöverskridande i detta fall komma att ske.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Kontorshjälp till riksdagsledamöter* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 1 100 000 kr.

A 12. Riksdagen: Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.

1973/74	Utgift	5 330 054
1974/75	Anslag	6 900 000
1975/76	Förslag	6 900 000

Från detta anslag bestrids kostnaderna för pensioner åt f. d. riksdagsledamöter samt för pensioner åt efterlevande till riksdagsledamöter i enlighet med av 1971 års riksdag antagen ersättningsstadga för riksdagens ledamöter (KU 1971:75, ändr. 1974:28).

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Riksdagen: Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 6 900 000 kr.

A 13. Riksdagen: Utgivande av otryckta ståndsprotokoll

1973/74	Utgift	171 383	Reservation	140 048
1974/75	Anslag	175 000		
1975/76	Förslag	425 000		

Från anslaget bestrids utgifter för utgivande av otryckta ståndsprotokoll. Anslaget disponeras av riksgäldskontoret.

Kontrakterade protokoll, som f. n. är under utarbetande, är prästeståndets protokoll vid riksdagarna 1719–1720, 1723, 1726–1727, 1731 och 1734, riddarskapet och adelns protokoll vid riksdagarna 1755–1756 och 1778–1779, borgarståndets protokoll vid riksdagen 1740–1741 samt bondeståndets protokoll vid riksdagarna 1769–1770, 1771–1772 och 1778–1779.

Arbetet med utgivningen av dessa protokoll pågår under en längre tidsperiod. Under innevarande budgetår beräknas tre protokollsband komma att färdigställas och under budgetåret 1975/76 beräknas ytterligare tre band komma att tryckas. Detta utgivningsprogram medför kraftigt stigande utgifter för tryckningen.

För arbetet med protokollen erfordras för budgetåret 1975/76 enligt fullmäktiges beräkning 425 000 kr. utöver på anslaget tillgänglig behållning.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksdagen: Utgivande av otryckta ståndsprotokoll* för budgetåret 1975/76 anvisas ett reservationsanslag av 425 000 kr.

B. DEN INRE RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

B. 1. Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	36 248 911
1974/75	Anslag	37 333 000
1975/76	Förslag	42 035 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Kammarkansliet		
Handläggande personal	32	–
Övrig personal	11	–
Utskotten		
Handläggande personal	50	–
Övrig personal	16	–
Förvaltningskontoret		
Handläggande personal	32	– 1
Övrig personal	104	–
	245	**– 1**
Anslag		
Arvoden till ledamöter av förvaltningsstyrelsen och suppleanter för dessa	38 000	–
Lönekostnader	15 820 000	+ 2 330 000
Sjukvård m. m.	130 000	+ 27 000
Reseersättningar	250 000	+ 38 000
Riksdagens restaurang	100 000	+ 10 000
Lokalkostnader	18 449 000	+ 2 126 000
Expenser	2 625 000	+ 516 000
Kostnader för översättningsarbete	30 000	–
Publikationstryck	225 000	– 80 000
Övriga utgifter	142 000	+ 94 000
	37 809 000	**+ 5 061 000**
Särskilda uppbördsmedel		
Ersättning för utlånad personal	– 25 000	+ 20 000
Influtna hyror m. m.	– 395 000	+ 339 000
Försäljning av informationsmateriel	– 56 000	–
	37 333 000	**+ 4 702 000**

Ökningen under anslagsposten Lönekostnader har av förvaltningsstyrelsen beräknats till 2 330 000 kr. Huvudparten av detta belopp hänför sig till löneomräkning till följd av avtalet om löner 1974 för tjänstemän hos riksdagen och dess verk.

Efter förslag av riksdagens informationsutredning har vissa nya tjänster inrättats, nämligen vid kammarkansliet en tjänst som pressekreterare i högst Fe 13 och en tjänst som byråassistent (informationsassistent) i Fe 6 samt vid förvaltningskontoret en tjänst som avdelningsdirektör i Fe 21 för riksdagens skoltjänst och en tjänst som byråassistent i Fe 6 som föreståndare före guidningsverksamheten. Den befintliga halvtidstjänsten i Fe 3 för guid-

ningsverksamheten bör utgå ur organisationen. Sedan innehavaren av en ordinarie tjänst i förutvarande Bo 6 som chef för intendenturenheten avgått med pension har denna tjänst hållits vakant och en extra ordinarie tjänst som avdelningsdirektör i Fe 21 nyinrättats. Den vakanta ordinarie tjänsten bör utgå ur organisationen. På grund av den ökade försäljningen av riksdagstryck har intendenturenheten som numera ombesörjer faktureringsarbetet måst förstärkas med två tjänster i F 2. Inom upplysningstjänsten har en arvodestjänst som dokumentalist i förutvarande A 24 försöksvis funnits inrättad. försöksverksamheten har visat att behov föreligger av en permanent tjänst för vård av bok- och dokumentsamlingar m. m. Med hänsyn härtill har en tjänst i Fg 11 inrättats. På grund av ökad arbetsbelastning har inrättats en halvtidstjänst som expeditionsassistent i reglerad befordringsgång för arbetet med prägling av adressplåtar och en halvtidstjänst som kontorsassistent i Fe 2 för arbetet med prenumeration av riksdagstryck m. m. För tillsyn av de lokaler på plan 5 i hotellbyggnaden som tillkommit under föregående budgetår har en tjänst som expeditionsassistent i reglerad befordringsgång inrättats.

Riksdagen har beslutat att tjänsterna som kanslichef inom riksdagens utskottsorganisation fr. o. m. den 1 januari 1975 skall ombildas till visstidstjänster med rätt till förordnandepension, varvid de nuvarande innehavarna av dessa tjänster skall äga valmöjlighet mellan fortsatt förordnande tills vidare och visstidsförordnande med rätt till förordnandepension (KU 1974:61). Förvaltningsstyrelsen föreslår att styrelsen bemyndigas att – då särskilda skäl föranleder det – anställa även nytillträdande kanslichef medelst förordnande tills vidare.

Enligt kontrakt slutet mellan riksdagens förvaltningskontor och Sarabolaget skall riksdagen bestrida vissa utgifter avseende riksdagsrestaurangen, bl. a. kostnader för övertid m. m. För dessa utgifter och för prishöjningar gällande underhåll och nyanskaffning beräknar förvaltningsstyrelsen en ökning under anslagsposten Riksdagens restaurang med 10 000 kr.

För innevarande budgetår har under anslagsposten Lokalkostnader anvisats 18 449 000 kr. För nästkommande budgetår har förvaltningsstyrelsen beräknat medelsbehovet till 20 336 000 kr., innebärande en ökning av medelsbehovet med 1 887 000 kr. Under innevarande budgetår har 1 156 000 kr. beräknats för eventuell inlösen av de av Stockholms kommun gjorda ombyggnadsinvesteringarna för plan 5 i hotellbyggnaden, därest riksdagen skulle besluta sig för att stanna kvar i Riksdagen – Sergels torg. Med hänsyn till att något beslut om riksdagens hus ännu inte fattats bör ifrågavarande engångskostnad, uppräknad med avtalade 7 %, till 1 325 000 kr., anvisas även för nästkommande budgetår. Resterande ökning – 1 718 000 kr. – avser övriga utgifter som bestrids från här ifrågavarande anslagspost (hyror 1 265 000 kr., varav 1 200 000 kr. avser hyresrest för plan 12 i hotellbyggnaden, lyse 100 000 kr., bevakning 67 000 kr., löner till lokalvårdare 338 000 kr., tvätt 15 000 kr., övriga utgifter för lokalerna 8 000 kr.). Under inne-

varande budgetår är medel anvisade för reparationer och lokaländringar (engångskostnader) med 200 000 kr. För nästkommande budgetår beräknas 125 000 kr. bli nödvändiga för ifrågavarande ändamål innebärande en minskning av anslagsposten med 75 000 kr.

Om riksdagen beslutar bifalla riksgäldskontorets hemställan den 28 november 1974 att till förvaltningskontoret överföra riksgäldskontorets uppdrag att anskaffa bostäder för riksdagsledamöter m. m., erfordras för detta ändamål en ytterligare ökning av anslagsposten med ca 239 000 kr. Hyror för ifrågavarande bostäder m. m. beräknas till ca 234 000 kr. varför nettoutgiften för riksdagen inskränker sig till det belopp – f. n. 5 000 kr. – som behövs för att täcka underskottet.

Under anslagsposten Expenser har för innevarande budgetår anvisats 2 625 000 kr. För nästkommande budgetår föreslås en uppräkning av anslagsposten med 516 000 kr. till 3 141 000 kr. Ökningen, som uppgår till ca 20 %, hänför sig *dels* till de procentuella prishöjningar som finansdepartementet angivit som godtagbara under vissa delposter, *dels* till de stora prishöjningar som ägt rum avseende papper och plastvaror. Anslagsposten bör minskas med 43 000 kr. som anvisats som engångskostnad för utrustning av filmsal och vissa maskiner till snickeriverkstaden.

Under anslagsposten Publikationstryck är för innevarande budgetår anvisade 225 000 kr. varav 80 000 kr. avser riksdagens skoltjänst och 75 000 kr. framställning av en ny riksdagsbroschyr. Kostnaderna för riksdagens skoltjänst har för nästkommande budgetår upptagits under anslaget B 4. Den inre riksdagsförvaltningen: Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet varför här ifrågavarande anslagspost kan minskas med 80 000 kr.

Under anslagsposten Övriga utgifter har för innevarande budgetår anvisats 142 000 kr. Anslagsposten bör uppföras med 426 000 kr., varav bl. a. för riksdagens öppnande avses 100 000 kr. och kostnader för måltidssubventionering för övertidsarbetande tjänstemän 35 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 42 035 000 kr.

B 2. Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för riksdagstrycket m. m.

1973/74	Utgift	7 099 617
1974/75	Anslag	7 000 000
1975/76	Förslag	9 200 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Utgifter		
Tryckpapper	1 118 000	+ 335 000
Riksdagshandlingar		
Tryckningskostnader	5 327 000	+ 1 600 000
Bokbinderikostnader	1 554 000	+ 465 000
Kommittétryck	1 000	-
	8 000 000	**+ 2 400 000**
Särskilda uppbördsmedel		
Försäljning av riksdagstryck	- 1 000 000	+ 200 000
	7 000 000	**+ 2 200 000**

Enligt meddelande från Svenska tryckeriföreningen har priserna för sättnings-, tryckning- och bokbinderiarbeten under tiden den 1 april 1973 – den 1 april 1974 stigit med ca 14 %, priserna på papper med ca 25 % och tryckfärgspriserna med ca 30 %. Med hänsyn till väntade ytterligare prishöjningar under resterande del av innevarande budgetår och under nästkommande budgetår föreslår förvaltningsstyrelsen en ökning av anslagsposten med ca 30 %. Som en följd av ökad försäljning torde inkomsterna komma att öka med ca 200 000 kr. Nettoökningen av anslaget beräknas sålunda till 2 200 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för riksdagstrycket m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 9 200 000 kr.

B 3. Den inre riksdagsförvaltningen: Utgivande av särskilda publikationer

1973/74	Utgift	174 601	Reservation	151 883
1974/75	Anslag	255 000		
1975/76	Förslag	155 000		

Från anslaget bestrids kostnaderna för utgivningen av riksdagens årsbok och arbetet på ett sammanfattande person- och sakregister till riksdagens protokoll med bihang för åren 1961–1970 (10-årsregistret).

Utgifterna för årsboken uppgick för budgetåret 1973/74 till 174 601 kr. På grund av att redigeringsprinciperna blivit föremål för en översyn som bl. a. medfört ett mindre antal sidor torde ingen ökning av tidigare beräknade medel för årsboken – 155 000 kr. – behöva ske. Anvisade medel för budgetåret 1974/75 uppgår till 255 000 kr. varav 100 000 kr. är avsedda för översättning av Sveriges grundlagar till främmande språk. Med hänsyn till att denna utgift avser innevarande budgetår kan anslaget minskas med 100 000 kr. Ca 5 000 kr. beräknas inflyta vid försäljning.

Framställningen av 10-årsregistret pågår och utgåvan beräknas kunna får-

digställas innevarande budgetår, varvid reservationsbeloppet från budgetåret 1973/74 beräknas tas i anspråk.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Utgivande av särskilda publikationer* för budgetåret 1975/76 anvisas ett reservationsanslag av 155 000 kr.

B 4. Den inre riksdagsförvaltningen: Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet

1973/74	Utgift	–
1974/75	Anslag	600 000
1975/76	Förslag	475 000

Anslaget tillkom genom riksdagens beslut i anledning av förslag från riksdagens informationsutredning (KU 1974:19).

Från anslaget bestrids kostnader *dels* för viss serviceverksamhet till massmedier, *dels* för informationsmaterial etc. till besökande i riksdagshuset, samt *dels* för riksdagens skoltjänst.

För nästa budgetår beräknas ett anslag på 475 000 kr. Minskningen beror på att även lönekostnaderna har upptagits i budgeten för budgetåret 1974/75. Medel härför har för nästkommande budgetår beräknats under anslaget B 1. Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader.

För viss serviceverksamhet till massmedier beräknas nästa budgetår 150 000 kr. Härav utgör 120 000 kr. kostnader för TT:s bevakning av nyhetsmaterial med lokal och regional anknytning och 24 000 kr. kostnader för kursverksamhet för massmediepersonal.

För informationsmaterial till besökande i riksdagshuset beräknas 10 000 kr. under nästa budgetår.

Riksdagens skoltjänst har under innevarande budgetår beräknats kosta 80 000 kr., vilket belopp har upptagits under anslaget B 1. Den inre riksdagsförvaltningen: Förvaltningskostnader. Verksamhetens omfattning skall enligt riksdagens beslut öka, varför 315 000 kr. bör anvisas för detta ändamål för nästkommande budgetår under här ifrågavarande anslag. Härav utgör 200 000 kr. kostnader för en film om riksdagen i arbete.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Den inre riksdagsförvaltningen: Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 475 000 kr.

C. ALLMÄNT KYRKOMÖTE

C. Allmänt kyrkomöte

1973/74	Utgift	29
1974/75	Anslag	50 000
1975/76	Förslag	1 779 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för allmänt kyrkomöte. Om allmänt kyrkomötes sammansättning och verksamhetsformer föreskrivs i kyrkomötesförordningen (1949:174) samt arbetsordningen för det allmänna kyrkomötet den 7 december 1948. Grunderna för beräkning av ledamöternas arvoden och resekostnadsersättningar finns angivna i kungörelsen (1963:408) om ersättning till ledamot av allmänt kyrkomöte.

Under år 1975 hålls allmänt kyrkomöte. Riksdagens förvaltningskontor har, i samråd med företrädare för detta kyrkomöte, beräknat kostnaderna för mötet med utgångspunkt i utgiftsstaten för 1970 års kyrkomöte och gällande bestämmelser om arvoden, traktamenten och resekostnadsersättningar m. m.

På motsvarande sätt som nu sker beträffande beräkning av socialförsäkringskostnader för riksdagens ledamöter (BaU 1969:28) har förvaltningskontoret under förevarande anslagspost till arbetsgivaravgifter beräknat de faktiska utgifterna för kyrkomötets ombud.

Övriga kostnader under denna anslagspost såsom lokalkostnader inklusive utgifter för bevakning, för uppvärmning och lokalhållning i övrigt har inte ansetts böra belasta kyrkomötets kostnader.

	1970/71	Beräknad ändring 1975/76	
Anslag			
Arvoden till kyrkomötets ombud	421 000	+	184 000
Traktamentsersättningar	184 000	+	25 000
Arbetsgivaravgifter			
a) arbetsgivaravgift till den allmänna sjukförsäkringen	4 000	+	17 000
b) arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggspensioneringen	8 000	+	6 000
c) lönegarantiavgift	–	+	100
d) arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet	5 000	-	3 800
e) socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen	–	+	12 500
Reseersättningar	75 000	+	19 000
Avlöningar till tjänstemän inkl. lönekostnadspålägg	238 000	+	308 000
Lokalkostnader	7 000	-	7 000
Expenser (inkl. tryckningskostnader)	165 000	+	117 200
Kronor	**1 107 000**	+	**678 000**
Särsk. uppbördsmedel			
Försäljning av kyrkomötets tryck. m. m.	– 6 000		–
Summa kronor	**1 101 000**	+	**678 000**

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Allmänt kyrkomöte* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 1 779 000 kr.

D. RIKSDAGENS VERK

D. 1. Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	6 794 041
1974/75	Anslag	7 338 000
1975/76	Förslag	8 527 000

		1974/75		Beräknad ändring 1975/76
Personal				
Handläggande personal		28	+	1
Övrig personal		78		–
		106	+	**1**
Anslag				
Lönekostnader		5 488 000	+	788 000
Sjukvård		35 000		–
Reseersättningar		20 000	+	10 000
Därav utrikes resor		(–)	(+	5 000)
Lokalkostnader		1 000 000	+	64 000
Expenser		408 000	+	82 000
Publikationstryck		32 000	+	5 000
Kostnader för maskinell kontroll av inlösta vinster		210 000	+	160 000
Obligationssortering genom automatisk databehandling		150 000	+	90 000
Kostnader för vinstutlottning på premielånen		65 000	+	10 000
		7 408 000	+	**1 209 000**
Särskilda uppbördsmedel				
Försäljning av publikationer	1 000			
Inkomster i samband med datamaskindragning m. m.	69 000	70 000	+	20 000
		7 338 000	+	**1 189 000**

Riksgäldskontoret har som huvudsaklig uppgift att ombesörja den statliga upplåningen och förvalta statsskulden. Emissionsverksamheten har under senare år varit omfattande. En fortsatt livlig emissionsverksamhet förutses.

Kontorets *lönekostnader* beräknas stiga med 788 000 kr. under 1975/76 i förhållande till anslaget för innevarande budgetår, beroende främst på höjd lönenivå och ökat lönekostnadspålägg. Anslagsposterna *Kostnader för maskinell kontroll av inlösta vinster* och *Obligationssortering genom automatisk databehandling* har uppräknats med 160 000 kr. resp. 90 000 kr. till följd av beräknad ökning av arbetsvolymen och stigande priser.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 8 527 000 kr.

D 2. Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m.

1973/74	Utgift	6 702 433
1974/75	Anslag	5 325 000
1975/76	Förslag	6 600 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
1. Obligationspapper	125 000	+ 175 000
2. Värdepapperstryck	800 000	+ 300 000
3. Annonsering m. m.	4 400 000	+ 800 000
	5 325 000	**+ 1 275 000**

Utgifternas storlek är beroende av den statliga upplåningens omfattning och inriktning. Anslaget belastades 1973/74 med 885 000 kr. utgörande kostnader i samband med av statens vattenfallsverk företagen utländsk upplåning, som av riksgäldskontoret bokföres såsom statsskuld. Belastningen på anslaget för innevarande år beräknas nu till närmare 6 000 000 kr. Vid beräkningen av anslaget 1975/76 har antagits en fortsatt omfattande emissionsverksamhet.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Kostnader vid emission av statslån m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 6 600 000 kr.

D 3. Riksgäldskontoret: Administrationskostnader för lönsparandet

1973/74	Utgift	260 763
1974/75	Anslag	320 000
1975/76	Förslag	330 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
1. Vinstutlottning	10 000	+ 10 000
2. Information om vinstutlottning	300 000	–
3. Övrigt	10 000	–
	320 000	**+ 10 000**

Fullmäktige i riksgäldskontoret handhar administrationen av nya lönsparandet, bl. a. den årliga vinstutlottningen. Anslag till vinster i vinstutlottningen samt sparkampanj för budgetåret 1975/76 äskas under sjunde huvudtiteln.

Under förevarande anslag beräknas för administrationskostnader i samband med utlottningen 20 000 kr. För information om vinstutlottning och

delgivande av utlottningsresultat, bl. a. genom annonsering i dagspress, beräknas 300 000 kr. I beräkningen har inte medtagits kostnader för det arbete som i samband med utlottning och information utföres av riksgäldskontorets egen personal.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Administrationskostnader för lönsparandet* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 330 000 kr.

D 4. Riksgäldskontoret: Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt

1973/74	Utgift	–
1974/75	Anslag	1 000
1975/76	Förslag	1 000

Kungl. Maj:t har bemyndigats att, om konjunkturläget motiverar det, besluta om premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt i huvudsaklig överensstämmelse med reglerna i lagen om premiering av visst frivilligt sparande. Riksgäldskontoret skall handha administrationen vid eventuellt kommande premieringar. Anslaget bör för budgetåret 1975/76 uppföras med ett formellt belopp av 1 000 kr.

Fullmäktige i riksgäldskontoret föreslår

att till *Riksgäldskontoret: Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 1 000 kr.

D 5. Riksdagsbiblioteket: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	1 765 848
1974/75	Anslag	1 723 000
1975/76	Förslag	2 092 000

Riksdagsbiblioteket är främst avsett för riksdagen, dess delegationer och verk, kyrkomötet, Kungl. Maj:ts kansli och de centrala ämbetsverken samt av Kungl. Maj:t förordnade eller jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillsatta kommittéer. Biblioteket skall därjämte, i den mån dess uppgifter inte därigenom åsidosätts, betjäna dem som bedriver forskning eller allvarliga studier.

Reglemente för riksdagsbiblioteket har fastställts av riksdagen den 15 december 1966 (RFS 1967:18).

Riksdagsbiblioteket

	1974/75		Beräknad ändring 1975/76
Personal			
Handläggande personal	18		-
Övrig personal	8		-
	26		
Anslag			
Lönekostnader	1 548 000	+	179 000
Sjukvård	8 000		
Reseersättningar	8 000		-
Expenser	104 000	+	70 000
Publikationstryck	55 000	+	120 000
	1 723 000	+	**369 000**

Avtalet om löner 1974 för tjänstemän hos riksdagen och dess verk medför ökade lönekostnader med ca 179 000 kr.

. Anslagsposten Publikationstryck torde böra ökas med 20 000 kr. för Årsbibliografien och 50 000 kr. för nyförvärvsförteckningarna samt 50 000 kr. för en fotografisk utgåva av en del av huvudkatalogen 1946–1965. Anslagsposten Expenser torde böra ökas med 70 000 kr. därav för anskaffning av en läsapparat med fotografisk utrustning 20 000 kr. samt av terminalutrustning för bibliotekets utnyttjande av databanken för de svenska bibliotekens utländska material (LIBRIS) med 50 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Riksdagsbiblioteket: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 2 092 000 kr.

D 6. Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning

1973/74	Utgift	382 013	Reservation	42 721
1974/75	Anslag	520 000		
1975/76	Förslag	660 000		

Riksdagsbiblioteket

Kostnadsökningen beror på prenumeration på Förenta nationernas utgåva av publikationerna på mikrofiche med en engångskostnad på 56 000 kr. och av prisstegringen för bokinköp och bindning, som beräknas till 12 %.

Biblioteket har från riksdagens förvaltningskontor övertagit anskaffningen av tidningar och tidskrifter, varvid de medel förvaltningskontoret disponerat för ändamålet överförts till biblioteket. Med hänsyn till svårigheten att förutse de höjningar av priserna på tidningar och tidskrifter som kan komma att ske med täta intervall under såväl innevarande som nästkommande budgetår föreslås att anslaget, som nu är reservationsanslag, omvandlas till förslagsanslag.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Riksdagsbiblioteket: Bokinköp och bokbindning* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 660 000 kr.

D 7. Riksdagens ombudsmannaexpedition

1973/74	Utgift	4 935 537
1974/75	Anslag	5 180 000
1975/76	Förslag	5 860 000

Riksdagens ombudsmän skall ha tillsyn över att de tjänstemän och andra, som är underkastade fullständigt ämbetsansvar, i sin tjänsteutövning efterlever lagar och andra författningar och i övrigt fullgör sina åligganden. Ombudsmännen skall vidare verka för att brister i lagstiftningen avhjälps och för att enhetlig och ändamålsenlig rättstillämpning främjas.

Av riksdagen antagen instruktion för riksdagens ombudsmän har kungjorts av Kungl. Maj:t den 29 december 1967 med ändring den 29 december 1970 (RFS 1970:10).

Riksdagens ombudsmän

	1974/75		Beräknad ändring 1975/76
Personal			
Handläggande personal	30	+	2
Övrig personal	24		–
	54	+	**2**
Anslag			
Lönekostnader	4 383 000	+	600 000
Sjukvård	10 000	+	8 000
Reseersättningar	130 000		–
Därav utrikes resor	(10 000)		–
Lokalkostnader	419 000	+	38 000
Expenser	238 000	+	34 000
	5 180 000	+	**680 000**

Arbetsbelastningen är alltjämt mycket stor. Inspektionsverksamheten har en betydande omfattning med en målsättning av ca 30 dagars inspektion för varje ombudsman, vartill kommer de inspektioner som utförs av de ställföreträdande ombudsmännen och av tjänstemän på ombudsmännens vägnar.

Antalet nya ärenden år 1974 är i huvudsak lika stort som föregående år.

Anslagsberäkningen i vad avser lönekostnader grundar sig på nu tillämpad organisation. Ökningen under anslagsposten hänför sig till avtalet om löner 1974 för tjänstemän hos riksdagen och dess verk. Några väsentliga avsteg därifrån torde inte böra ske innan resultatet av den beslutade översynen av JO-institutionen föreligger (KU 1972:19). En viss ökning av personalen är dock erforderlig på grund av arbetsbelastningen. Sålunda avses ytterligare två föredragande anställas mot arvode. De på staterna upptagna lönerna för tre amanuenser har utnyttjats för anställandet av juris kandidater som ett led i deras tingsutbildning. Efter prövning i varje fall kan sex månaders tjänstgöring hos JO få tillgodoräknas som tingsutbildning. F. n. är en sådan juris kandidat anställd. Ökat behov av skrivhjälp m. m. har medfört en ökning av personalen med en kansliskrivare.

Enligt uppgift från byggnadsstyrelsen uppgår hyran för lokalerna för budgetåret 1975/76 till 353 000 kr. Lokalkostnaderna beräknas till 457 000 kr. (hyror 353 000 kr. + löner till lokalvårdare 88 000 kr. + övriga utgifter för städning 6 000 kr. + bevakning 10 000 kr.). Här ifrågavarande anslagspost föreslås sålunda uppräknad med 457 000 kr.

Med hänsyn till anslagsbelastningen under anslagsposten till expenser under föregående budgetår bör anslagsposten uppräknas med ytterligare 34 000 kr. (telekostnader 5 000 kr., fotokopiering 9 000 kr., skrivmateriel m. m. 15 000 kr. och bokinköp, bindning av böcker m. m. 5 000 kr.).

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Riksdagens ombudsmannaexpedition* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 5 860 000 kr.

D 8. Riksdagens revisorer och deras kansli

1973/74	Utgift	2 210 169
1974/75	Anslag	2 030 000
1975/76	Förslag	2 285 000

Riksdagens revisorer har till uppgift att som en statens överrevision utöva kontroll av den statliga finansförvaltningen. I detta syfte skall de tillse att statens inkomster inflyter i behörig ordning, att en god hushållning iakttas

med statens medel och att statens tillgångar utnyttjas efter rationella grunder.

Revisorerna skall särskilt undersöka den sakliga effekten av myndigheternas medelsdispositioner samt ändamålsenligheten av tillämpade organisationsformer och arbetsmetoder. De skall påtala förhållanden som de finner otillfredsställande och sträva efter att befrämja kostnadsmedvetandet inom den statliga och statsunderstödda verksamheten.

Av riksdagen antagen instruktion för riksdagens revisorer har kungjorts av Kungl. Maj:t den 29 december 1970 (SFS 1970:949).

Revisorerna

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	13	-
Övrig personal	5	-
	18	
Anslag		
Arvoden till revisorerna	122 000	-
Lönekostnader	1 624 000	+ 235 000
Sjukvård	5 000	-
Reseersättningar	50 000	-
Lokalkostnader	160 000	+ 20 000
Expenser	69 000	-
	2 030 000	+ **255 000**

Avtalet om löner 1974 för tjänstemän hos riksdagen och dess verk medför ökade lönekostnader med 135 000 kr. Av återstoden – 100 000 kr. – hänför sig ca 50 000 kr. till lönekostnaderna för den assistenttjänst i Fe 2 som revisorerna med stöd av gällande bestämmelser beslutat inrätta fr. o. m. den 1 oktober 1974, medan 50 000 kr. avser anlitande av erforderliga, utomstående experter.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Riksdagens revisorer och deras kansli* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 2 285 000 kr.

D 9. Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Förvaltningskostnader

1973/74	Utgift	1 147 376
1974/75	Anslag	1 343 000
1975/76	Förslag	1 445 000

Nordiska rådet, vars verksamhet regleras i samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (Helsingforsavtalet) 1962 med ändringar 1971 och 1974, är ett organ för samråd mellan de nordiska ländernas riksdagar och regeringar. Färöarna och Åland deltar i rådets arbete.

Rådet består av 78 valda medlemmar, av regeringsrepresentanter och av representanter för Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse.

Delegationen

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76
Personal		
Handläggande personal	6	–
Övrig personal	7	–
	13	
Anslag		
Arvoden för medlemmars deltagande i sammanträden	17 000	–
Arvoden för medlemmar av arbetsutskottet	8 000	–
Lönekostnader	856 000	+ 68 000
Sjukvård	8 000	–
Reseersättningar	200 000	–
Lokalkostnader	87 000	+ 13 000
Expenser	167 000	+ 21 000
	1 343 000	**+ 102 000**

Sveriges riksdag väljer 18 medlemmar. Dessa utgör tillsammans med av regeringen utsedda representanter rådets svenska delegation. Delegationen bistås i sin verksamhet av ett kansli.

Avtalet om löner 1974 för tjänstemän hos riksdagen och dess verk medför ökade lönekostnader med 68 000 kr.

Anslagsposten Expenser har ansetts böra uppräknas med 21 000 kr. med hänsyn i första hand till de starkt ökande papperskostnaderna.

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 1 445 000 kr.

D 10. Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet

1973/74	Utgift	1 510 172
1974/75	Anslag	1 773 000
1975/76	Förslag	1 834 000

Delegationen

Riksdagen beslöt den 24 maj 1973 att godkänna tilläggsprotokoll om Nordiska rådets presidiesekretariat och dess rättsliga ställning, vilket undertecknats av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar den 15 maj 1973. Riksdagens beslut innebär som bekant att samma principer som föreslagits gälla ministerrådets sekretariat i proposition 1973:122 angående godkännande av överenskommelse om Nordiska ministerrådets sekretariat och deras rättsliga ställning kommer att tillämpas för presidiesekretariatets del. Överenskommelsen innehåller bl. a. bestämmelse om ett speciellt avgiftsssystem för sekretariatspersonalen. Detta innebär att skatten ersätts av avgift som tillfaller sekretariaten. Detta system tillämpas på presidiesekretariatet efter regler som utformats i samarbete mellan presidiet och finansdepartementet.

Rådets presidium har för 1975 antagit en budget om 4 075 000 kr.

I följande sammanställning upptas Sveriges andel, beräknad efter 45 % av hithörande budgetkostnader.

Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet

1. Arvoden och löner	832 500
2. Förvaltningskostnader	162 000
3. Reseersättningar	112 500
4. Rådets tryck	562 500
5. Information	358 000
6. Konferenser	54 000
	2 081 500
Inkomster	– 247 500
	1 834 000

Riksdagens förvaltningsstyrelse

Riksdagens förvaltningsstyrelse har inte något att erinra mot medelsberäkningen och föreslår

att till *Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli: Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 1 834 000 kr.

E. DIVERSE

E 1. Kommittéer m. m.

1973/74	Utgift	429 545
1974/75	Anslag	770 000
1975/76	Förslag	515 000

Från anslaget bestrids kostnaderna för kommittéer och utredningar genom särskilda sakkunniga m. m.

Kostnaderna för budgetåret 1975/76 beräknas för den inre riksdagsförvaltningen till ca 505 000 kr. och för riksgäldskontoret till ca 10 000 kr.

Medel har beräknats för de av talmanskonferensen tillsatta utredningarna om riksdagens informationsbehov (KU 1972:25) ca 415 000 kr., för översyn av utskottens personalorganisation (TK 1973:5) och översyn av riksdagens arbetsformer (KU 1973:26) ca 40 000 kr. samt för riksdagshusutredningens projektkommitté ca 50 000 kr.

Anslagsposten kan minskas med 255 000 kr. med hänsyn till att kommittén för utredning om riksdagens ombudsmäns uppgifter och arbetsformer beräknas avsluta sitt arbete under innevarande budgetår.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Kommittéer m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 515 000 kr.

E 2. Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.

Anslaget är avsett för täckning av de merkostnader som kan väntas uppkomma till följd av förestående löneöverenskommelser, vilkas ekonomiska konsekvenser prövas av riksdagens lönedelegation.

I princip behöver ytterligare medel för löneökningar som berör redan anvisade förslagsanslag inte anvisas. Medelsanvisningen under sådana anslag är inte till summan begränsad av riksdagen. Riksdagens medgivande till anslagsöverskridande m. m. erfordras endast för löneökningar som faller på obetecknade anslag och reservationsanslag. Under sextonde huvudtiteln finns vissa reservationsanslag, från vilka bestrids arvodeskostnader som brukar uppräknas med beaktande av tilläggen till de statsanställdas löner. Under hänvisning till vad som anförts om motsvarande anslag under sjunde huvudtiteln förordas en medelsanvisning av 1 000 kr.

Riksdagens förvaltningsstyrelse föreslår

att till *Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.* för budgetåret 1975/76 anvisas ett förslagsanslag av 1 000 kr.

Register

DRIFTBUDGETEN

Sextonde huvudtiteln

Sid.
2 INLEDNING
3 ANSLAGEN

	A.	**Riksdagen**	
3	1.	Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter	31 638 000
3	2.	Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter	6 957 000
4	3.	Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet	275 000
5	4.	Riksdagsutskottens studieresor utom Sverige	1 632 000
5	5.	Parlamentariska delegationer	200 000
6	6.	Bidrag till studieresor	120 000
6	7.	Representation m. m.	125 000
7	8.	Bidrag till riksdagens interparlamentariska grupp	187 000
8	9.	Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare	55 000
10	10.	Bidrag till utrikespolitisk informationsverksamhet	30 000
10	11.	Kontorshjälp till riksdagsledamöter	1 100 000
11	12.	Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.	6 900 000
11	13.	Utgivande av otryckta ståndsprotokoll	425 000
			49 644 000
	B.	**Den inre riksdagsförvaltningen**	
12	1.	Förvaltningskostnader	42 035 000
14	2.	Kostnader för riksdagstrycket m. m.	9 200 000
15	3.	Utgivande av särskilda publikationer	155 000
16	4.	Riksdagens utåtriktade informationsverksamhet	475 000
			51 865 000
	C.	**Allmänt kyrkomöte**	
17	1.	Allmänt kyrkomöte	1 779 000
			1 779 000
	D.	**Riksdagens verk**	
		Riksgäldskontoret	
19	1.	Förvaltningskostnader	8 527 000
20	2.	Kostnader för emission av statslån m. m.	6 600 000
20	3.	Administrationskostnader för lönsparandet	330 000
21	4.	Administrationskostnader i samband med premiering av frivilligt sparande av överskjutande preliminär skatt	1 000
		Riksdagsbiblioteket	
21	5.	Förvaltningskostnader	2 092 000
22	6.	Bokinköp och bokbindning	660 000
23	7.	Riksdagens ombudsmannaexpedition	5 860 000
24	8.	Riksdagens revisorer och deras kansli	2 285 000
		Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli	
25	9.	Förvaltningskostnader	1 445 000
27	10.	Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet	1 834 000
			29 634 000
	E.	**Diverse**	
28	1.	Kommittéer m. m.	515 000
28	2.	Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.	1 000
			516 000
		Summa kr	**133 438 000**

Riksgäldsfonden

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser riksgäldsfonden

Med skrivelse den 14 november 1974 har riksgäldskontoret överlämnat förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1975/76. På utgiftssidan tas i detta förslag upp räntor till ett belopp av 4 554 001 000 kr. samt kapitalrabatter, kursförluster och diverse utgifter om sammanlagt 29 102 000 kr. Av utgiftsräntorna hänför sig 2 125 milj. kr. till de räntelöpande obligationslånen. Fördelningen av detta belopp på de olika lånen framgår av följande sammanställning.

Specifikation av ränta på räntelöpande obligationslån	Kr.
1934 års 3 % lån av 30/12	4 363 572
1937 " 3 % amorteringslån av 1/2	1 300 518
1937 " 3 % " " 1/3	899 865
1941 " 3 1/2 % lån av 15/12	10 838 895
1942 " 3 1/2 % " " 15/8 nr 1	11 041 069
1943 " 3 1/2 % " " 15/3 " 3	7 881 258
1943 " 3 1/2 % " " 15/4 " 4	12 368 020
1943 " 3 1/2 % " " 1/11 " 7	11 031 405
1944 " 3 1/2 % " " 15/3 " 9	7 281 330
1944 " 3 1/2 % " " 15/12 " 10	16 732 380
1945 " 3 % " " 1/7 " 11	10 776 570
1945 " 3 % " " 1/11 " 12	6 470 550
1946 " 3 % " " 1/2 " 13	17 494 860
1946 " 3 % " " 15/12 " 14	6 475 290
1951 " 3 1/2 % " " 15/6 " 19	8 601 583
1952 " 3 1/2 % " " 10/2 " 20	6 949 915
1953 " 3 1/2 % " " 5/10 " 31	6 970 145
1953 " 3 1/2 % " " 14/12 " 32	6 955 620
1955 " 4 1/2 % " " 9/5 " 42	19 543 028
1956 " 4 1/2 % " " 20/3 " 43	11 250 000
1956 " 4 3/4 % " " 10/12 " 46	9 519 000
1959 " 5 % " " 5/10 " 62	15 000 000

			Kr.
1963 års	4 1/2 % lån av 15/3	nr 71	18 000 000
1963 ”	5 1/4 % ” ” 15/11	” 76	15 750 000
1964 ”	5 1/4 % ” ” 18/3	” 77	10 558 853
1964 ”	5 3/4 % ” ” 19/3	” 78	18 689 513
1964 ”	6 % ” ” 17/12	” 81	16 008 600
1965 ”	6 % ” ” 18/3	” 82	24 000 000
1966 ”	6 3/4 % ” ” 16/9	” 84	30 375 000
1967 ”	5 3/4 % ” ” 17/11	” 87	31 625 000
1968 ”	6 1/2 % ” ” 19/3	” 88	39 000 000
1968 ”	6 1/4 % ” ” 2/5	” 90	43 750 000
1968 ”	6 % ” ” 25/10	” 92	46 500 000
1969 ”	6 % ” ” 23/1	” 93	48 000 000
1969 ”	6 3/4 % ” ” 5/6	” 94	60 750 000
1969 ”	7 1/4 % ” ” 3/9	” 95	58 000 000
1970 ”	7 1/4 % amorteringslån av 20/1	” 96	65 250 000
1970 ”	7 1/4 % lån av 19/5	” 97	58 000 000
1970 ”	7 1/4 % ” ” 10/11	” 98	58 000 000
1971 ”	7 1/4 % amorteringslån av 8/6	” 99	58 000 000
1971 ”	7 1/4 % lån av 15/9	” 100	65 250 000
1972 ”	7 % ” ” 20/1	” 102	63 000 000
1972 ”	6 3/4 % ” ” 15/3	” 104	35 437 500
1972 ”	7 % ” ” 9/6	” 105	56 000 000
1972 ”	7 % amorteringslån av 10/6	” 106	38 500 000
1972 ”	6 1/2 % lån av 15/11	” 107	103 999 800
1973 ”	7 % ” ” 10/1	” 108	49 000 000
1973 ”	6 1/2 % ” ” 18/3	” 109	104 000 000
1973 ”	7 % ” ” 11/4	” 111	56 000 000
1973 ”	7 % ” ” 10/6	” 112	56 000 000
1973 ”	6 % ” ” 18/9	” 113	110 000 000
1973 ”	7 % ” ” 10/11	” 114	71 750 000
1973 ”	5 1/2 % ” ” 18/11	” 115	48 125 000
1974 ”	7 % ” ” 10/1	” 116	51 800 000
1974 ”	6 % ” ” 15/2	” 117	75 000 000
1974 ”	7 % ” ” 10/2	” 118	64 750 000
1974 ”	7 1/2 % ” ” 10/4	” 119	63 750 000
1974 ”	7 1/2 % ” ” 10/7	” 120	38 250 000
1974 ”	8 % ” ” 10/9	” 121	64 000 000
		Summa kr.	**2 124 614 139**

Vinsterna på premieobligationslånen beräknas uppgå till sammanlagt 365 milj. kr. Fördelningen på de olika lånen framgår av följande sammanställning.

Specifikation av vinster på premieobligationslån	Kr.
B-lånet	2 820 000
1965 års premielån	8 300 000
1967 ” ”	31 900 000
1968 ” första premielån	15 950 000
1968 ” andra ”	13 200 000
1969 ” premielån	24 000 000
1970 ” första premielån	21 875 000
1970 ” andra ”	17 500 000
1971 ” premielån	17 700 000
1972 ” första premielån	35 400 000
1972 ” andra ”	17 700 000
1973 ” första premielån	32 600 000
1973 ” andra ”	25 200 000
1974 ” första ”	35 600 000
1974 ” andra ”	23 740 000
1974 ” tredje ”	42 000 000
Summa kr.	**365 485 000**

Inkomsterna på riksgäldsfonden beräknas till 83 103 000 kr. Förslaget till stat utvisar således ett underskott av 4 500 milj. kr. som bör föras av på statsbudgeten. Detta innebär en ökning med 1 025 milj. kr. i förhållande till det underskott som har tagits upp i riksstaten för innevarande budgetår.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna bilagda förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1975/76 (bilaga 19.1),
2. för *Riksgäldsfonden* på driftbudgeten för budgetåret 1975/76 ta upp ett underskott av 4 500 000 000 kr.

Bilaga 19. 1

Förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1975/76

Utgifter

			Kr.
A. Räntor på statsskulden:			
1.	Ränta på räntelöpande obligationslån, *förslagsvis*		2 125 000 000
2.	Vinster på premieobligationslån, *förslagsvis*		365 000 000
3.	Ränta på statsskuldförbindelser, *förslagsvis*		127 000 000
4.	" " sparobligationer, *förslagsvis*		190 000 000
5.	" " upplåning i utlandet för statens vattenfallsverk, *förslagsvis*		9 300 000
6.	" " av staten övertagna lån, *förslagsvis*		160 000
7.	" " lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., *förslagsvis*		60 000 000
8.	Årlig ränta till Hans Maj:t Konungen (den s.k. Guadeloupe-räntan)		300 000
9.	Ränta på köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kv. Lejonet i Stockholm		90 000
10.	Ränta på konung Carl XIII:s hemgiftskapital		7 500
11.	" " Göta kanals reparationsfond		7 045
12.	" " kortfristig upplåning hos banker m. fl., *förslagsvis*		50 000 000
13.	" " skattkammarväxlar, *förslagsvis*		1 175 000 000
14.	" " beräknad ny upplåning, *förslagsvis*		452 136 455
			4 554 001 000
B. Kapitalrabatter och kursförluster:			
1.	Kapitalrabatter, *förslagsvis*	1 000	
2.	Kursförluster, *förslagsvis*	1 000	**2 000**
C. Diverse utgifter:			
1.	Försäljningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	20 000 000	
2.	Inlösningsprovisioner m. m., *förslagsvis*	9 000 000	
3.	Övriga diverse utgifter, *förslagsvis*	100 000	**29 100 000**
		Summa kr.	**4 583 103 000**

Inkomster

A. Räntor:			
1.	Ränta på uppköpta obligationer	1 000	
2.	" " rörliga krediter	70 000 000	
3.	" " kortfristig utlåning till banker m. fl.	1 000 000	
4.	" " övriga utlånade medel	3 500 000	**74 501 000**
B. Uppgäld och kursvinster:			
1.	Uppgäld	1 000	
2.	Kursvinster	1 000	**2 000**
C. Diverse inkomster:			
1.	Preskriberade obligationer och kuponger m. m.	8 000 000	
2.	Dragningslistor på premielånen	300 000	
3.	Övriga diverse inkomster	300 000	**8 600 000**
			83 103 000
Underskott att avföras på statsbudgetens driftbudget			**4 500 000 000**
		Summa kr.	**4 583 103 000**

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740519

Avskrivning av nya kapitalinvesteringar

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar.

Under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar uppförs anslag för täckning av den formella investeringsförlust som enligt gällande budgetprinciper uppstår i samband med genomförandet av nya kapitalinvesteringar, som inte kan eller skall förräntas till sitt fulla värde. I likhet med vad som gäller för investeringsanslagen ställs avskrivningsanslagen direkt till de fondförvaltande myndigheternas förfogande.

Föreliggande förslag till statsbudget innefattar åtskilliga anslag på kapitalbudgeten beträffande vilka en investeringsförlust måste beräknas. Jag skall nu i korthet redogöra för de fall där så är förhållandet. I anslutning till denna redogörelse kommer jag att hemställa om att avskrivningsanslag föreslås eller tas upp med beräknade belopp i förslaget till statsbudget.

Investeringsförlusten bestäms utifrån statens förräntningskrav. I förevarande sammanhang anses detta överensstämma med den för varje budgetår fastställda normalräntan för lån från statens utlåningsfonder. Normalräntan beräknas på grundval av kostnaderna för statens långfristiga upplåning. Kungl. Maj:t har genom kungörelsen (1974: 289) om normalränta för lån från statens utlåningsfonder fastställt normalräntan för innevarande budgetår till 7,25 %. Jag har vid beräkningen av avskrivningsanslagen följaktligen utgått från ett förräntningskrav på 7,25 %.

Enligt beslut av 1969 års riksdag (prop. 1969: 1 bil. 19, SU 1969: 117, rskr 1969: 295) skall under denna huvudtitel också beräknas ersättning för tidigareläggning av vissa investeringar. I huvudsak innebär bestäm-

melserna att ersättning kan utgå för anskaffningar som avser affärsverksfond, sjöfartsverkets fond eller statens vägverks förrådsfond och som i sysselsättningsfrämjande syfte tidigareläggs i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. I princip skall myndigheten ersättas för de merkostnader som tidigareläggningen förorsakar. I normalfallet kan en schablonregel tillämpas som innebär att myndigheten får ersättning med 10 % av anskaffningens belopp. Ersättning ifråga om anskaffningar som finansieras över investeringsanslag sker således genom att 10 % av investeringen avskrivs på förslagsvis beräknade avskrivningsanslag på statsbudgeten.

Tidigareläggning av vissa arbeten av investeringskaraktär som inte är värdehöjande och därför finansieras med affärsverks driftmedel kan också förekomma i sysselsättningsskapande syfte. Även i sådana fall bör myndigheterna ersättas för de merkostnader som tidigareläggningen av ifrågavarande arbeten förorsakar. Därvid bör i normalfallet samma schablonregel gälla som vid finansiering över investeringsanslag. Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet förordar jag att sådan ersättning får bestridas från det av arbetsmarknadsstyrelsen disponerade anslaget till sysselsättningsskapande åtgärder.

Statens affärsverksfonder. I överensstämmelse med vad chefen för kommunikationsdepartementet förordar bör enligt gällande principer avskrivas dels de medel som beräknats för försvarsberedskap vid televerket och statens järnvägar med 6 milj. kr. resp. 2,3 milj. kr., dels de medel som beräknats för statens järnvägars investeringar i det ersättningsberättigade nätet med 22,3 milj. kr.

Statens allmänna fastighetsfond. Enligt gällande regler för avskrivning av investeringar i allmänna fastighetsfonden utgör grundavskrivning vid nybyggnader för ämbetsverk 25 % av anläggningskostnaden och vid nybyggnader för civilförsvaret, kriminalvården, sjukhus, forskningsinstitut och skolor 50 %. Investeringar i mark avskrivs inte.

Med tillämpning av dessa grunder bör avskrivningsanslagen i förslaget till statsbudget föras upp i enlighet med följande sammanställning.

Investeringar under anslaget Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar bör, liksom hittills, skrivas av helt.

Anslag	Investering kr.	Avskrivning kr.
Justitiedepartementet		
Polishus m. m.	48 000 000	12 000 000
Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	8 000 000	2 000 000
Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården	1 000	—
Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm	26 000 000	6 500 000

Anslag	Investering kr.	Avskrivning kr.
Utrikesdepartementet		
Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen	7 000 000	1 750 000
Försvarsdepartementet		
Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	7 000 000	3 500 000
Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	2 200 000	2 200 000
Socialdepartementet		
Utbyggande av karolinska sjukhuset	13 000 000	6 500 000
Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	2 480 000	1 240 000
Vissa byggnadsarbeten m. m. inom socialdepartementets verksamhetsområde	22 645 000	11 323 000
Finansdepartementet		
Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	185 000 000	55 000 000
Inköp av fastigheter m. m.	25 000 000	—
Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	600 000	150 000
Utbildningsdepartementet		
Vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio	*4 700 000	—
Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	*170 000 000	*85 000 000
Jordbruksdepartementet		
Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.	85 000 000	42 500 000
Industridepartementet		
Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.	3 000 000	1 500 000
Kommundepartementet		
Byggnadsarbeten för länsstyrelserna	39 500 000	9 875 000
Summa kr.	**649 126 000**	**241 038 000**

* Beräknat belopp.

Beträffande anslaget till vissa byggnadsarbeten för Sveriges Radio erinrar jag om att investeringar i radiohus enligt riksdagens beslut (prop. 1955: 146, SU 1955: 125, rskr 1955: 288) helt skall finansieras med radiolicensmedel. Motsvarande finansieringsform tillämpas beträffande investeringar i televisionshus. Något avskrivningsanslag på statsbudgeten behövs således inte för detta ändamål.

Försvarets fastighetsfond. För investeringar i försvarets fastighetsfond skall enligt gällande regler grundavskrivningsbehovet beräknas schablonmässigt till 50 % av investeringar i kasernbyggnaders delfond, medan total avskrivning tillämpas för investeringar i befästningars delfond. Nybyggnad för ämbetsverk grundavskrivs dock med endast 25 %. Investeringar i mark avskrivs inte.

Under försvarets fastighetsfond har investeringar beräknats om sammanlagt 297,8 milj. kr. Härav beräknas för markförvärv 16,9 milj. kr., för kasernbyggnader 176,5 milj. kr. och för befästningar 104,4 milj. kr. Avskrivningsanslagen beräknas till sammanlagt avrundat 192,7 milj. kr.

Statens utlåningsfonder. Anslaget till studiemedelsfonden bör skrivas av helt och avskrivningsanslaget beräknas till 510 milj. kr. Till Låne-

fonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m. tas upp ett investeringsanslag av 700 000 kr. Dessa lån är under viss tid räntefria och löper därefter med 5 % ränta. Jag tar här upp ett avskrivningsanslag av 338 000 kr.

Fonden för låneunderstöd. Anslaget till lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. bör skrivas av helt och jag tar upp ett avskrivningsanslag av 4,5 milj. kr. Från anslaget Lån för inrättande av alkoholfria restauranger, som upptagits med 105 000 kr., utgår lån som till 1/4 utgörs av en stående räntefri del. Återstoden är räntefri under de fyra första åren av en tjugoårsperiod och löper därefter med en ränta av 4 %. Jag tar här upp ett avskrivningsanslag av 70 000 kr.

Avskrivning med 100 % bör liksom tidigare tillämpas beträffande anslaget till lån till utbyggnad av oljelagringen, varför jag tar upp avskrivningsanslaget med 11,5 milj. kr. Från anslaget Lån till teko-, sko- och garveriindustrier avses utgå lån som är ränte- och amorteringsfria, varför anslaget bör skrivas av helt. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av 10 milj. kr.

Till lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd föreslås ett anslag av 1,5 milj. kr. Vissa lån avses bli ränte- och amorteringsfria. Den hittillsvarande erfarenheten av långivningen tyder på att avskrivningsbehovet schablonmässigt kan beräknas till 50 %. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av 750 000 kr.

	Statens affärsverksfonder	Statens allmänna fastighetsfond	Försvarets fastighetsfond
II. Justitiedepartementet	—	20 500 000	—
III. Utrikesdepartementet	—	1 750 000	—
IV. Försvarsdepartementet	—	5 700 000	192 701 000
V. Socialdepartementet	—	19 063 000	—
VI. Kommunikationsdepartementet	30 602 000	—	—
VII. Finansdepartementet	—	55 150 000	—
VIII. Utbildningsdepartementet	—	85 000 000	—
IX. Jordbruksdepartementet	—	42 500 000	—
X. Handelsdepartementet	—	—	—
XII. Bostadsdepartementet	—	—	—
XIII. Industridepartementet	2 000	1 500 000	—
XIV. Kommundepartementet	—	9 875 000	—
Summa kr.	**30 604 000**	**241 038 000**	**192 701 000**

Till tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse föreslås ett anslag av 14 milj. kr. Dessa lån avses vara ränte- och amorteringsfria i tio år, vilket medför ett visst avskrivningsbehov. Erfarenheterna av låneverksamheten kommer att utvisa huruvida någon del av lånen därefter kommer att avskrivas och hur lång den genomsnittliga lånetiden blir. Innan dessa erfarenheter vunnits torde avskrivningsbehovet få beräknas schablonmässigt. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av 7 milj. kr.

	Statens utlåningsfonder	Fonden för låneunderstöd	Fonden för statens aktier	Diverse kapitalfonder	Summa
II. Justitiedepartementet	—	—	—	—	20 500 000
III. Utrikesdepartementet	—	—	—	—	1 750 000
IV. Försvarsdepartementet	—	—	—	—	198 401 000
V. Socialdepartementet	—	4 500 000	—	—	23 563 000
VI. Kommunikationsdepartementet	—	—	—	2 000	30 604 000
VII. Finansdepartementet	—	70 000	—	—	55 220 000
VIII. Utbildningsdepartementet	510 000 000	—	—	—	595 000 000
IX. Jordbruksdepartementet	338 000	—	—	—	42 838 000
X. Handelsdepartementet	—	22 250 000	—	77 100 000	99 350 000
XII. Bostadsdepartementet	—	7 000 000	—	—	7 000 000
XIII. Industridepartementet	—	22 300 000	50 000 000	—	73 802 000
XIV. Kommundepartementet	—	—	—	—	9 875 000
Summa kr.	**510 338 000**	**56 120 000**	**50 000 000**	**77 102 000**	**1 157 903 000**

Till Lån till Norrbottens Järnverk AB föreslås ett anslag av 104 milj. kr. Lånet är räntefritt i tre år av en 14-årsperiod. Avskrivningsanslaget bör tas upp med 22,3 milj. kr.

Fonden för statens aktier. Ett anslag av 175 milj. kr. föreslås för teckning av aktier i Statsföretag AB. Av anslaget avser 50 milj. kr. ett i förhållande till aktiernas nominella värde överskjutande belopp. Jag tar upp ett avskrivningsanslag av 50 milj. kr.

Diverse kapitalfonder. Till förrådsanläggningar m. m. under förrådsfonden för ekonomiskt försvar har föreslagits ett anslag av 77,1 milj. kr. Hela beloppet avser anskaffning som sker av beredskapsskäl och bör avskrivas helt. Jag tar alltså upp ett avskrivningsanslag av 77,1 milj. kr.

Sammanfattning och hemställan. Avskrivningsanslagen uppgår till sammanlagt 1 157 903 000 kr. En översikt över hur anslagen fördelar sig på olika fonder och departement har lämnats i närmast föregående tablå.

Under åberopande av vad jag sålunda har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. under förutsättning att motsvarande investeringsanslag beviljas, anvisa **följande** *förslagsanslag* till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1975/76 i härefter angivna fonder, nämligen

Postverkets fond

Kommunikationsdepartementet

Posthus m. m. 1 000

Televerkets fond

Kommunikationsdepartementet	
Teleanläggningar m. m.	6 000 000

Statens järnvägars fond

Kommunikationsdepartementet	
Järnvägar m. m.	24 600 000

Luftfartsverkets fond

Kommunikationsdepartementet	
Flygplatser m. m.	1 000

Fabriksverkens fond

Industridepartementet	
Byggnader och utrustning	1 000

Statens vattenfallsverks fond

Industridepartementet	
Kraftstationer m. m.	1 000

Diverse kapitalfonder

Kommunikationsdepartementet	
Statens vägverks förrådsfond:	
Vägmaskiner m. m.	1 000
Sjöfartsverkets fond:	
Sjöfartsmateriel m. m.	1 000

2. under förutsättning att motsvarande investeringsanslag beviljas, anvisa följande *reservationsanslag* till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1975/76, i härefter angivna fonder, nämligen

Statens allmänna fastighetsfond

Justitiedepartementet	
Polishus m. m.	12 000 000
Byggnadsarbeten för domstolsväsendet	2 000 000
Nybyggnad i kvarteret Kronoberg i Stockholm	6 500 000
Utrikesdepartementet	
Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen	1 750 000

Försvarsdepartementet	
Civilförsvar: Anskaffning av anläggningar	3 500 000
Anskaffning av vissa skyddsrumsanläggningar	2 200 000
Socialdepartementet	
Utbyggande av karolinska sjukhuset	6 500 000
Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala	1 240 000
Vissa byggnadsarbeten m. m. inom social-departementets verksamhetsområde	11 323 000
Finansdepartementet	
Byggnadsarbeten för statlig förvaltning	55 000 000
Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	150 000
Jordbruksdepartementet	
Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m.	42 500 000
Industridepartementet	
Byggnadsarbeten för teknisk utveckling m. m.	1 500 000
Kommundepartementet	
Byggnadsarbeten för länsstyrelserna	9 875 000
Försvarets fastighetsfond	
Försvarets fastighetsfond	192 701 000
Statens utlåningsfonder	
Jordbruksdepartementet	
Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	338 000
Fonden för låneunderstöd	
Socialdepartementet	
Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.	4 500 000
Finansdepartementet	
Lån för inrättande av alkoholfria restauranger	70 000

Handelsdepartementet	
Lån till utbyggnad av oljelagringen	11 500 000
Lån till teko-, sko och garveriindustrier	10 000 000
Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd	750 000
Bostadsdepartementet	
Tilläggslån till kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse	7 000 000
Industridepartementet	
Lån till Norrbottens järnverk AB	22 300 000

Fonden för statens aktier

Industridepartementet	
Teckning av aktier i Statsföretag AB	50 000 000

Diverse kapitalfonder

Handelsdepartementet	
Förrådsfonden för ekonomiskt försvar: Förrådsanläggningar m. m.	77 100 000

3. i avvaktan på särskild proposition i ämnet, beräkna följande *reservationsanslag* till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1975/76, i härefter angivna fonder, nämligen

Statens allmänna fastighetsfond

Utbildningsdepartementet	
Byggnadsarbeten inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde	85 000 000

Statens utlåningsfonder

Utbildningsdepartementet	
Studiemedelsfonden	510 000 000

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740520

Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

På fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster, som förvaltas av riksgäldskontoret, redovisas förluster, som uppkommit på statens kapitalfonder och överförts till fonden i den ordning Kungl. Maj:t bestämt för varje särskilt fall. Följande förluster skall inte redovisas på fonden, nämligen *dels* förluster för riksbanksfonden, *dels* sådana förluster för statens affärsverksfonder, statens pensionsfonder och riksgäldsfonden som är av sådan mindre omfattning att de normalt bör täckas av löpande inkomster eller för vilka täckning kan beredas av inom vederbörande fond verkställda avsättningar till förnyelsefond eller värdeminskningskonto. Innan jag går in på de frågor om avskrivning av på fonden redovisade förluster som nu bör anmälas för riksdagen, vill jag på sedvanligt sätt anmäla frågan om redovisning av vissa ackordsuppgörelser.

Ackordsuppgörelser angående lån från statens utlåningsfonder m. m. Riksdagen har bemyndigat Kungl. Maj:t (prop. 1940: 281, SU 1940: 210, rskr 1940: 373) att i fråga om vissa statliga lån, i den mån ej annat föranleds av särskilda föreskrifter för viss låneverksamhet, efter prövning av omständigheterna i varje föreliggande fall biträda ackord och att i vissa fall efterge lån.

Bemyndigandet omfattar såväl de flesta lån från statens utlåningsfonder som åtskilliga lån under fonden för låneunderstöd och vissa specifi-

cerade fonder. Beslutanderätten kan av Kungl. Maj:t delegeras till den förvaltande myndigheten.

När detta bemyndigande lämnades uttalade riksdagen emellertid önskemålet, att redovisning i någon lämplig form årligen skulle lämnas riksdagen för beslut rörande ackordsuppgörelser och andra efterskänkanden, som fattats på grund av bemyndigandet.

Den begärda redovisningen bör som tidigare skett få lämnas riksdagen i den formen, att avskrifter av de under föregående kalenderår fattade besluten angående biträdande av ackord samt andra efterskänkanden av statens rätt tillsammans med en sammanfattande förteckning tillställs vederbörande riksdagsutskott.

Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster. I gällande riksstat har under denna rubrik uppförts ett anslag av 1 milj. kr. för reglering av uppkommande kapitalmedelsförluster.

Av en av riksgäldskontoret överlämnad redogörelse framgår att följande förluster av de fondförvaltande myndigheterna anmälts och per den 30 juni 1974 överförts till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster.

Myndighet och fond
Reglering av oreglerade kapitalmedelsförluster

	Kr.
Statens järnvägar	
Statens järnvägars fond	109 538 871
Byggnadsstyrelsen	
Statens allmänna fastighetsfond:	
Akademiska sjukhusets delfond	200 000
Byggnadsstyrelsens delfond	1 575 888
Generaltullstyrelsen	
Statens allmänna fastighetsfond:	
Generaltullstyrelsens delfond	4 496
Fortifikationsförvaltningen	
Försvarets fastighetsfond:	
Kasernbyggnaders delfond	334 431
Bostadsstyrelsen	
Lånefonden för bostadsbyggande	1 793 676
Lånefonden för allmänna samlingslokaler	198 224
Arbetsmarknadsstyrelsen	
Fonden för låneunderstöd:	
Arbetsmarknadsstyrelsens delfond	3 538 000
Sjöfartsverket	
Sjöfartsverkets fond	69 700
Riksbanken	
Fonden för supplementär jordbrukskredit	71 051
Statens bosättningslånefond	121 217
Fonden för låneunderstöd:	
Riksbankens delfond	63 042
Riksgäldskontoret	
Fonden för förlag till statsverket	650 000
Summa kr.	118 158 596

På fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster redovisades den 1 juli 1973 som ingående behållning 164 792 762 kr. Fonden har under budgetåret 1973/74 tillgodoförts *dels* anslag från driftbudgeten om 51

milj. kr., varav 50 milj. kr. på tilläggsstat, *dels* 20 112 kr. som influtit på tidigare avskrivna, fonden påförda förluster. Eftersom enligt den lämnade redovisningen fonden samtidigt belastats för förluster med 118 158 596 kr., utgjorde den utgående behållningen per den 30 juni 1974 97 654 278 kr., disponibla för reglering av oreglerade kapitalmedelsförluster. För budgetåret 1975/76 bör anvisas 1 milj. kr. för avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster* för budgetåret 1975/76 anvisa ett anslag av 1 000 000 kr.

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740521

Statens allmänna fastighetsfond

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Föredragande: statsrådet Sträng

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser stat för statens allmänna fastighetsfond

Inledning

Statens allmänna fastighetsfond är en kapitalfond för redovisning av civila statliga fastigheter, som inte är att hänföra till affärsverken. Fonden omfattar allmänna förvaltningsbyggnader, kriminalvårdsanstalter, fastigheter för undervisningsändamål, sjukhusbygggnader m. m. Allmänna fastighetsfonden är uppdelad på sju delfonder, nämligen slottsbyggnadernas, kriminalvårdsstyrelsens, beskickningsfastigheternas, karolinska sjukhusets, akademiska sjukhusets, byggnadsstyrelsens och generaltullstyrelsens delfonder. Av dessa förvaltas slottsbyggnadernas, beskickningsfastigheternas, akademiska sjukhusets och byggnadsstyrelsens delfonder av byggnadsstyrelsen och de övriga av resp. myndighet. I fråga om akademiska sjukhusets delfond svarar dock sjukhusets direktion för fastighetsunderhåll m. m.

Fastighetsfondens inkomster, utgifter och kapitalbehållning redovisas i rikshuvudboken. Inkomst- och utgiftsstat för fonden fastställs årligen av riksdagen. Fonden är konstruerad som en produktiv fond.

Staten för statens allmänna fastighetsfond är uppdelad på följande titlar, nämligen på inkomstsidan A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler, B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden och C. Diverse inkomster samt på utgiftssidan A. Reparations- och underhållskostnader m. m., B. Avsättning till värdeminskningskonto och C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. Inkomsterna och utgifterna under de angivna titlarna tas upp särskilt för de olika delfonderna. Fondens överskott redovisas under särskild titel på statsbudgetens inkomstsida.

Det förslag till stat för allmänna fastighetsfonden som framläggs i det följande bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 22.1*. Till grund för förslaget ligger statförslag, som vederbörande förvaltningsmyndigheter har lämnat för de skilda delfonderna. Riksrevisionsverket har yttrat sig över statförslagen.

Förslaget till stat slutar på ett belopp av ca 1 169 milj. kr., vilket innebär en ökning av omslutningen med ca 117 milj. kr. Inkomstposten Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler ökar med ca 116 milj. kr. Fondens överskott ökar med ca 74 milj. kr.

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.

Fr. o. m. budgetåret 1973/74 används något förändrade definitioner av underhåll m. m. vid beräkningen av fastighetsfondens stat (jfr prop. 1972: 1 bil. 21 s. 5). *Fastighetsunderhåll* omfattar sådan reparation och ersättning av förslitna eller på annat sätt skadade byggnads- eller anläggningsdelar som måste göras för att bibehålla fastigheten i dess byggnadstekniska skick och funktion. Till *ombyggnad och komplettering* hänförs ändringar av lokalerna föranledda av lokalnyttjarkrav, under förutsättning att åtgärderna inte eller endast i ringa mån ökar värdet på den anläggning de avser. Ombyggnad skall ske inom befintlig byggnads volym, eller, om utökning av volymen sker, utan att totalytan ökas. Vidare kan kompletteringar för rationalisering av drift och underhåll av fastigheter ingå i ombyggnad och komplettering.

I prop. 1972: 1 (bil. 21 s. 2) redovisades även principer för medelsberäkningen för fastighetsunderhållet. Enligt dessa principer beräknas, med hjälp av statistiska erfarenhetsdata, genomsnittliga underhållskostnader per kvadratmeter för olika lokaltyper. Dessa underhållskostnader läggs till grund för beräkning av det aktuella medelsbehovet.

De här berörda principerna för beräkning av medelsbehovet för det normala fastighetsunderhållet har införts i fråga om byggnadsstyrelsens delfond och skall successivt införas ifråga om kriminalvårdsstyrelsens, karolinska sjukhusets och akademiska sjukhusets delfonder. För slottsbyggnadernas och beskickningsfastigheternas delfonder skall medelsbehovet liksom tidigare beräknas erfarenhetsmässigt och med utgångspunkt i planerade arbeten. För generaltullstyrelsens delfond används t. v. en enkel schablonmetod.

Medelsbehovet för ombyggnads- och kompletteringsarbeten bör beräknas på grundval av kostnadsberäkningar av planerade åtgärder.

Enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser för förvaltningen av statens allmänna fastighetsfond skall förvaltningsmyndigheterna sam-

råda med byggnadsstyrelsen om principerna för medelsberäkningen under de skilda delfonderna.

Under särskilda delposter, benämnda *Fastighetsdrift*, beräknas inom slottsbyggnadernas, beskickningsfastigheternas och byggnadsstyrelsens delfonder medel för fastighetstjänst — inkl. yttre renhållning — samt bränsle, lyse och vatten inom de fastigheter där byggnadsstyrelsen svarar för fastighetsdriften. Delposterna är förslagsvis betecknade.

De förvaltningskostnader som är hänförliga till de av byggnadsstyrelsen förvaltade delfonderna belastar förevarande utgiftspost i staten för statens allmänna fastighetsfond. Dessa förvaltningskostnader fördelas mellan slottsbyggnadernas delfond, beskickningsfastigheternas delfond och byggnadsstyrelsens delfond och förs upp i staten under särskilda delposter av förslagskaraktär, benämnda *Förvaltningskostnader*. Kostnaderna beräknas till ca 35 milj. kr. för nästa budgetår och fördelas med 1,5 milj. kr. på slottsbyggnadernas delfond, 2 milj. kr. på beskickningsfastigheternas delfond och 31,5 milj. kr. på byggnadsstyrelsens delfond.

A 1. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Slottsbyggnadernas delfond

1973/74	Utgift	13 635 660
1974/75	Anvisat	7 650 000
1975/76	Förslag	9 700 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Byggnads-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsdrift	1 400 000	— 100 000	— 100 000
b) Fastighetsunderhåll	4 200 000	+2 300 000	+2 100 000
c) Ombyggnad och komplettering	550 000	+ 50 000	+ 50 000
d) Förvaltningskostnader	1 500 000	—	—
	7 650 000	**+2 250 000**	**+2 050 000**

Byggnadsstyrelsen

b) Styrelsen beräknar 3,6 milj. kr. för löpande underhåll och 2,9 milj. kr. för vissa särskilda större arbeten. I det senare beloppet ingår 600 000 kr. för restaurering av kulturhistoriskt värdefulla rumsinredningar m. m. på Stockholms, Drottningholms och Strömsholms slott. 800 000 kr. avser säkrings- och skyddsåtgärder m. m. för Riddarholmskyrkan och Borgholms slottsruin. Vidare har styrelsen beräknat 1,5 milj. kr. för fasad- och takrenoveringar på Stockholms och Kalmar slott samt på munkklostret i Vadstena.

Föredraganden

Byggnadsstyrelsen har i annat sammanhang redovisat att styrelsen upprättat en långtidsplan för vård och underhåll av byggnadsminnesmärken. I denna har upptagits underhållsarbeten som på grund av sin art och omfattning inte beräknats kunna ingå i den ordinarie underhållsplanen. Tidpunkten för utförandet av dessa arbeten kan i stor utsträckning bestämmas med hänsyn till variationerna i sysselsättningsläget men är i vissa fall beroende av möjligheterna att rekrytera och behålla arbetare med specialkunskaper. Jag har beräknat 6,3 milj. kr. för fastighetsunderhåll under nästa budgetår. Jag har därvid förutsatt att ungefär hälften av dessa medel skall kunna disponeras för större arbeten utanför den ordinarie underhållsplanen. Omfattningen och det slutliga urvalet av sådana arbeten bör bestämmas av regeringen i annat sammanhang.

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under slottsbyggnadernas delfond beräknas 9.7 milj. kr. för nästa budgetår.

A 2. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Kriminalvårdsstyrelsens delfond

1973/74	Utgift	23 047 998
1974/75	Anvisat	14 191 000
1975/76	Förslag	16 466 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Kriminalvårds-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsunderhåll	5 611 000	+ 1 460 000	+1 460 000
b) Ombyggnad och komplettering	8 580 000	+18 126 000	+ 815 000
	14 191 000	**+19 586 000**	**+2 275 000**

Kriminalvårdsstyrelsen

a) Behovet av medel för fastighetsunderhåll beräknas enligt tillämpade regler till 7 071 000 kr.

b) För ombyggnad och komplettering beräknas sammanlagt 26 706 000 kr. Härav beräknas 6 505 000 kr. för stark- och svagströmsanläggningar samt 5 060 000 kr. för anläggningar för värme, vatten, avlopp och ventilation. För modernisering av personalbostäder beräknas 400 000 kr. och för brandskyddsåtgärder 750 000 kr. Slutligen beräknar styrelsen 13 991 000 kr. för ombyggnads- och rivningsarbeten vid kriminalvårdsanstalter.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under kriminalvårdstyrelsens delfond beräknas 16 466 000 kr. för nästa budgetår.

A 3. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Beskickningsfastigheternas delfond

1973/74 Utgift	10 140 889
1974/75 Anvisat	10 384 000
1975/76 Förslag	11 195 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Byggnads-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsdrift	3 696 000	+1 089 000	+1 089 000
b) Fastighetsunderhåll	3 238 000	+ 721 000	+ 522 000
c) Ombyggnad och komplettering	650 000	+ 50 000	+ 50 000
d) Förvaltningskostnader	2 800 000	— 724 000	— 850 000
	10 384 000	**+1 136 000**	**+ 811 000**

Byggnadsstyrelsen

b) Den begärda ökningen med 721 000 kr. motiveras av bl. a. höjning av underhållskostnadsindex med 12 % och planerad utökning av lokalbeståndet med 3,7 %.

c) För mer omfattande ombyggnadsarbeten beräknar styrelsen medelsbehovet till 700 000 kr., varav 200 000 kr. för särskilda säkerhetsåtgärder i kanslier och bostäder.

d) Styrelsens administrationskostnader i samband med inredning av utrikesrepresentationens lokaler har hittills bestridits från posten till reparations- och underhållskostnader under beskickningsfastigheternas delfond. I likhet med vad som gäller för sådana kostnader i övrigt bör kostnaderna belasta de anslag som utnyttjas för anskaffning av inredning. Mot denna bakgrund och med beaktande av en i annat sammanhang föreslagen förstärkning av styrelsens resurser för fastighetsförvaltning inom utrikesverksamheten föreslår styrelsen att 2 076 000 kr. beräknas för förvaltningskostnader under nästa budgetår.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållsarbeten m. m. under beskickningsfastigheternas delfond beräknas 11 195 000 kr. för nästa budgetår.

A 4. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Karolinska sjukhusets delfond

1973/74 Utgift	7 540 179
1974/75 Anvisat	9 385 000
1975/76 Förslag	8 900 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Direktionen för karolinska sjukhuset	Föredraganden
a) Fastighetsunderhåll	5 985 000	+ 675 000	+ 675 000
b) Ombyggnad och komplettering	3 400 000	+ 940 000	−1 160 000
	9 385 000	**+1 615 000**	**− 485 000**

Direktionen för karolinska sjukhuset

a) Behovet av medel för löpande underhåll beräknas enligt tillämpade regler till 6 425 000 kr. för sjukhusets fastighetsbestånd. För underhåll av bostads- och arbetspaviljonger som inte är invärderade på fastighetsfonden beräknas medelsbehovet efter motsvarande grunder till 103 000 kr. För kostnader av onerakaraktär beräknas 130 000 kr.

b) För ombyggnad och komplettering beräknas sammanlagt 4 340 000 kr. Härav berör arbeten för 925 000 kr. sjukhusets bostadsbestånd.

Föredraganden

Ett nytt personalbostadshus har nyligen färdigställts för karolinska sjukhuset. I avvaktan på en mer detaljerad redovisning av de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten bör medel för särskilda upprustningsåtgärder inom bostadsbeståndet utöver löpande underhåll inte anvisas.

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under karolinska sjukhusets delfond beräknas 8,9 milj. kr. för nästa budgetår.

A 5. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Akademiska sjukhusets delfond

1973/74 Utgift	2 736 004
1974/75 Anvisat	3 845 000
1975/76 Förslag	5 174 000

Byggnadsstyrelsen

Behovet av medel för fastighetsunderhåll beräknas enligt tillämpade regler till 5 174 000 kr.

Föredraganden

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under akademiska sjukhusets delfond beräknas 5 174 000 kr. för nästa budgetår.

A 6. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Byggnadsstyrelsens delfond

1973/74	Utgift	184 759 256
1974/75	Anvisat	181 500 000
1975/76	Förslag	217 500 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Byggnads-styrelsen	Före-draganden
a) Fastighetsdrift	40 000 000	+28 000 000	+28 000 000
b) Fastighetsunderhåll	65 000 000	— 2 000 000	— 2 000 000
c) Ombyggnad och komplettering	48 000 000	+20 000 000	+ 7 000 000
d) Förvaltningskostnader	28 500 000	+ 3 000 000	+ 3 000 000
	181 500 000	**+49 000 000**	**+36 000 000**

Byggnadsstyrelsen

a) Den av styrelsen förvaltade lokalytan inom byggnadsstyrelsens delfond uppgick budgetåret 1973/74 till 3 770 000 m² och beräknas uppgå till 4 100 000 m² budgetåret 1974/75 och 4 500 000 m² budgetåret 1975/76. Styrelsen har i successivt ökad omfattning övertagit ansvaret för fastighetsdriften inom dessa lokaler. Andelen beräknas de nämnda budgetåren uppgå till resp. 34 %, 43 % och 52 %. De genomsnittliga driftkostnaderna — exkl. städkostnader — uppgick budgetåret 1973/74 till 24: 25 kr./m². I denna kostnad ingår även kostnader för sådana smärre underhållsarbeten som hittills belastat delposten Fastighetsunderhåll men som med fördel utförs av den organisation som svarar för daglig drift och skötsel av fastigheterna. Byggnadsstyrelsen föreslår mot bakgrund av vad som nu redovisats och med beaktande av ökade energikostnader att 68 milj. kr. beräknas för fastighetsdrift under nästa budgetår i det fastighetsbestånd där styrelsen ombesörjer driften. Detta belopp täcks av hyror som erläggs av myndigheterna.

b) De genomsnittliga underhållskostnaderna för budgetåren 1969/70—1973/74 med den gränsdragning som nämnts i det föregående uppgick inom det av styrelsen förvaltade fastighetsbeståndet till 12: 84 kr./m². Styrelsen föreslår att 63 milj. kr. beräknas för fastighetsunderhåll nästa budgetår.

c) Styrelsen föreslår att 68 milj. kr. anvisas för ombyggnads- och kompletteringsarbeten under budgetåret 1975/76.

Föredraganden

Jag räknar med att ca 63 milj. kr. kommer att behövas för ombyggnads- och kompletteringsarbeten under nästa budgetår. Med hänsyn till storleken av den behållning under posten som står till regeringens disposition bör i staten för nästa budgetår tas upp ett belopp av 55 milj. kr. för ändamålet.

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att till reparations- och underhållskostnader m. m. under byggnadsstyrelsens delfond beräknas 217,5 milj. kr. för nästa budgetår.

A 7. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Generaltullstyrelsens delfond

1973/74	Utgift	195 611
1974/75	Anvisat	245 000
1975/76	Förslag	344 000

Generaltullstyrelsen

Behovet av medel till fastighetsunderhåll beräknas enligt gällande regler till 264 000 kr. För fastighetsskatter beräknar styrelsen därutöver 20 000 kr. För vissa arbeten utöver löpande underhåll föreslår styrelsen 80 000 kr.

Föredraganden

Jag förordar att till reparations- och underhållskostnader m. m. under generaltullstyrelsens delfond beräknas 344 000 kr. för nästa budgetår.

B. Avsättning till värdeminskningskonto

De tillgångar som är bokförda på statens allmänna fastighetsfond skrivs av enligt vissa allmänna grunder. Avskrivningstiden är 60 år i normalfall och 40 år i fråga om byggnader för vilka ett extraordinärt avskrivningsbehov anses föreligga (bl. a. kriminalvårdsanstalter, sjukhus, forskningsinstitutioner och skolor). Grundavskrivning sker i det förra fallet med 25 % och i det senare med 50 %. Avskrivningen skall i båda fallen fullföljas genom en årlig avsättning till värdeminskningskonto, beräknad till 1,25 %. För grundavskrivningen anvisas anslag på statsbudgetens driftbudget under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Medel till den årliga avsättningen till värdeminskningskonto förs upp på fastighetsfondens stat. Den årliga avsättningen påbörjas först under andra budgetåret efter det då byggnaden färdigställts.

I enlighet med angivna grunder har riksrevisionsverket vid den slut-

liga beräkningen av årsavskrivningen för budgetåret 1974/75 tagit upp denna till 57 978 405 kr.

Vid beräkningen av det belopp, som skall tas upp för avsättning till värdeminskningskonto på allmänna fastighetsfondens stat för nästa budgetår, bör till de fastställda årsavskrivningarna för innevarande budgetår läggas beloppet av den årliga avskrivningen på färdiga byggnader som tillkommit under budgetåret 1973/74. I övrigt bör vid beräkningen hänsyn tas till de avskrivningsbelopp som faller bort på grund av slutförda årsavskrivningar. Riksrevisionsverket har beräknat avsättningsbeloppet för budgetåret 1975/76 till 66 331 000 kr. I beloppet ingår, inom byggnadsstyrelsens delfond, 10 milj. kr. utgörande beräknade rundradioavgiftsmedel för avskrivningar av investeringar i radio- och televisionshus. Motsvarande belopp har tagits upp som inkomst under posten Diverse inkomster. Fördelningen av det sammanlagda avskrivningsbeloppet på de olika delfonderna framgår av bilagan. Jag har inget att erinra mot de sålunda beräknade beloppen.

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m.

C 2. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Kriminalvårdsstyrelsens delfond

1973/74	Utgift	536 397
1974/75	Anvisat	800 000
1975/76	Förslag	800 000

I enlighet med förslag av kriminalvårdsstyrelsen förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under kriminalvårdsstyrelsens delfond beräknas 800 000 kr. för nästa budgetår.

C 3. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Beskickningsfastigheternas delfond

1973/74	Utgift	19 976 717
1974/75	Anvisat	24 700 000
1975/76	Förslag	27 200 000

Byggnadsstyrelsen

Posten bör föras upp med 27 450 000 kr. Styrelsen har därvid beräknat 2,5 milj. kr. för nya förhyrningar, inkl. inredning samt inköp av bostadsrätter.

Föredraganden

Jag räknar med att utgifterna för nya förhyrningar, inkl. inredning och inköp av bostadsrätter skall uppgå till högst 2 250 000 kr. Jag förordar att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under beskickningsfastigheternas delfond beräknas 27,2 milj. kr.

C 4. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Karolinska sjukhusets delfond

1973/74	Utgift	1 983 378
1974/75	Anvisat	2 300 000
1975/76	Förslag	2 300 000

I enlighet med förslag av direktionen för karolinska sjukhuset förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under karolinska sjukhusets delfond beräknas 2,3 milj. kr. för nästa budgetår.

C 5. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Akademiska sjukhusets delfond

1973/74	Utgift	—
1974/75	Anvisat	1 000
1975/76	Förslag	1 000

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under akademiska sjukhusets delfond beräknas ett formellt belopp av 1 000 kr. för nästa budgetår.

C 6. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Byggnadsstyrelsens delfond

1973/74	Utgift	280 072 444
1974/75	Anvisat	295 000 000
1975/76	Förslag	285 000 000

Byggnadsstyrelsen

Den av byggnadsstyrelsen förhyrda lokalytan uppgick vid ingången av innevarande budgetår till ca 1 650 000 m^2, vilken vid utgången av budgetåret beräknas ha minskat till ca 1 630 000 m^2. Vid utgången av budgetåret 1975/76 beräknas lokalytan ha minskat ytterligare till ca 1 510 000 m^2. Ersättnings- och nyanskaffning av inhyrda lokaler pågår kontinuerligt. Ersättningsanskaffningen beräknas årligen uppgå till ca 10 % av det inhyrda lokalbeståndet.

Erforderligt belopp för budgetåret 1975/76 har beräknats till 285 milj. kr. Häri ingår de uppskattade utgifterna för ändringsarbeten i de förhyrda lokalerna.

Föredraganden

I enlighet med byggnadsstyrelsens förslag förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under byggnadsstyrelsens delfond beräknas 285 milj. kr. för nästa budgetår.

C 7. Hyres- och arrendeutgifter m. m.: Generaltullstyrelsens delfond

1973/74	Utgift	11 548 746
1974/75	Anvisat	10 400 000
1975/76	Förslag	11 500 000

Generaltullstyrelsen

Posten bör tas upp med 11,5 milj. kr. Förändringen hänför sig till ökning av hyrorna för befintliga lokaler (+770 000 kr.) och hyror för tillkommande lokaler i bl. a. Stockholm och Oxelösund (+330 000 kr.).

Föredraganden

I enlighet med generaltullstyrelsens förslag förordar jag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. under generaltullstyrelsens delfond beräknas 11,5 milj. kr. för nästa budgetår.

Inkomster

A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler

Lokalhyror bestrids från statsmyndigheternas myndighetsanslag eller i förekommande fall från sakanslag. Hyran skall efter särskild debiteringsuppgift från fastighetsfondförvaltande myndighet tillgodoföras denna inkomstpost under de skilda delfonderna av statens allmänna fastighetsfond. För flertalet av de fastigheter som redovisas under slottsbyggnadernas delfond täcker hyresintäkterna inte kostnaderna. Ett särskilt ersättningsanslag måste därför anvisas på statsbudgetens driftbudget för att balans skall erhållas i staten. Jag har tidigare denna dag vid min anmälan av sjunde huvudtiteln beräknat detta tillskott till 7 486 000 kr. för nästa budgetår.

Principer för beräkning av hyror för statliga fastigheter har tidigare redovisats för riksdagen (prop. 1970: 1 bil. 2 punkt 5, SU 1970: 15, rskr 1970: 15). Syftet med beräkningsprinciperna är att hyrorna skall återspegla de verkliga kostnaderna och anpassas till marknadsmässiga förhållanden.

För vissa fastigheter, där byggnadsstyrelsen svarar för fastighetsdriften, inkluderas driftkostnaderna i lokalhyrorna.

Enligt nu föreliggande beräkningar kommer ersättningar för till statsmyndigheter upplåtna lokaler för nästa budgetår att uppgå till sammanlagt 1 113 940 000 kr. Jag förordar att posten Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler för budgetåret 1975/76 förs upp med detta belopp och med den fördelning på olika delfonder som framgår av bilagan.

B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden

Förvaltningsmyndigheterna har för budgetåret 1975/76 beräknat denna inkomstpost efter samma grunder som för innevarande budgetår. Jag godtar myndigheternas beräkningar och förordar att posten för nästa budgetår förs upp med 42 904 000 kr. med den fördelning på olika delfonder som framgår av bilagan.

C. Diverse inkomster

Under denna inkomstpost godtar jag förvaltningsmyndigheternas förslag och förordar att posten förs upp med sammanlagt 11 753 000 kr. för nästa budgetår med den fördelning på olika delfonder som framgår av bilagan. Häri ingår under byggnadsstyrelsens delfond 10 milj. kr. utgörande beräknade rundradioavgiftsmedel för avskrivningar av investeringar i radio- och televisionshus.

Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget

För samtliga delfonder utom slottsbyggnadernas delfond tas överskottet upp med belopp som motsvarar skillnaden mellan de beräknade inkomsterna och utgifterna. Med tanke på arten av de fastigheter som redovisas på slottsbyggnadernas delfond uppställs inte något förräntningskrav på denna delfond. Som överskott tas där endast upp ett formellt belopp av 1 000 kr.

Med de av mig förordade beloppen under de olika inkomst- och utgiftsposter för vilka jag nu har redogjort skulle i staten för statens allmänna fastighetsfond för nästa budgetår uppkomma ett överskott om 506 186 000 kr. Det innebär en ökning med 73 681 000 kr. i förhållande till den för innevarande budgetår fastställda staten. Överskottet på statens allmänna fastighetsfond redovisas i statsbudgeten bland driftbudgetens inkomster under rubriken Inkomster av statens kapitalfonder (B III).

Överskottets fördelning på de olika delfonderna framgår av bilagan.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag har anfört i det föregående hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna förslaget till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1975/76 (bilaga 22.1).

Bilaga 22. 1

FÖRSLAG TILL STAT FÖR STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND FÖR BUDGETÅRET 1975/76

Inkomster

A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler		
1. Slottsbyggnadernas delfond	7 900 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	28 800 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond	49 319 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	49 500 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond	23 498 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond	943 000 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	11 923 000	1 113 940 000
B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden		
1. Slottsbyggnadernas delfond	1 700 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	1 999 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond	550 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	4 500 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond	34 000 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	155 000	42 904 000
C. Diverse inkomster		
1. Slottsbyggnadernas delfond	101 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	1 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond	1 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	1 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond	1 648 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond	10 000 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	1 000	11 753 000
	Summa kr.	**1 168 597 000**

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.		
1. Slottsbyggnadernas delfond, *förslagsvis*	9 700 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	16 466 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond, *förslagsvis*	11 195 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	8 900 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond	5 174 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	217 500 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	344 000	269 279 000
B. Avsättning till värdeminskningskonto		
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	3 566 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond, *förslagsvis*	985 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	2 900 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	6 503 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	52 305 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond, *förslagsvis*	72 000	66 331 000

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m.		
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	800 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond, *förslagsvis*	27 200 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	2 300 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond, *förslagsvis*	1 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond, *förslagsvis*	285 000 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond, *förslagsvis*	11 500 000	326 801 000
Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget		
1. Slottsbyggnadernas delfond	1 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond	9 968 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond	10 490 000	
4. Karolinska sjukhusets delfond	39 901 000	
5. Akademiska sjukhusets delfond	13 468 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond	432 195 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond	163 000	506 186 000
	Summa kr.	**1 168 597 000**

KUNGL. BOKTR. STOCKHOLM 1975 740522

Försvarets fastighetsfond

FÖRSVARSDEPARTEMENTET
Föredragande: statsrådet Holmqvist.

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser stat för försvarets fastighetsfond

Översikt av fastighetsfondens ställning m. m.

Försvarets fastighetsfond är en kapitalfond för redovisning av byggnader, anläggningar och mark som disponeras för militära ändamål. Fonden omfattar övnings- och skjutfält, kasern- och befästningsanläggningar, flygfält, förråd m. m. Försvarets fastighetsfond är uppdelad på tre delfonder, nämligen befästningars delfond, kasernbyggnaders delfond och försvarets forskningsanstalts delfond.

Försvarets fastighetsfonds inkomster och utgifter liksom dess kapitalbehållning redovisas i rikshuvudboken. Inkomst- och utgiftsstat för fonden fastställs årligen av riksdagen. Fonden är konstruerad som en produktiv fond. Fondens överskott redovisas under särskild titel på statsbudgetens inkomstsida. Inkomsterna erhålls dels genom hyresinkomster för lokalupplåtelser till myndigheter och enskilda m. fl. inkomster, dels genom anslag till iståndsättning av befästningar och kaserner.

Av riksrevisionsverkets utdrag ur rikshuvudboken för budgetåret 1973/74 framgår att fondens ställning den 30 juni 1974 var följande (milj. kr.).

	Befästningars delfond	Kasernbyggnaders delfond	Försvarets forskningsanstalts delfond	Summa
Tillgångar				
Fast egendom	3 452,9	2 803,1	89,1	6 345,1
Fordringar hos andra fonder	9,0	25,3	0,6	34,9
Övriga fordringar	–	183,4	–	183,4
Summa tillgångar	3 461,9	3 011,8	89,7	6 563,4
Skulder				
Avskrivningskonton	3 236,2	1 627,7	53,5	4 917,4
Diverse medel	9,0	25,4	0,6	35,0
Summa skulder	3 245,2	1 653,1	54,1	4 952,4
Kapitalbehållning	216,7	1 358,7	35,6	1 611,0

I förhållande till fondens ställning den 1 juli 1973 innebär de redovisade beloppen en ökning av värdet av den fasta egendomen (brutto) med 288,8 milj. kr. Nettoökningen av fondens kapital under budgetåret 1973/74 uppgår till 66,9 milj. kr.

Utfallet av staten för fastighetsfonden för budgetåret 1973/74 framgår av en sammanställning som finns intagen i riksrevisionsverkets budgetredovisning. Enligt denna har fondens överskott uppgått till 138,5 milj. kr.

Den för budgetåret 1974/75 fastställda staten för fastighetsfonden balanserar på ett belopp av 449,5 milj. kr. Inkomsterna beräknas till detta belopp medan utgifterna och överskottet beräknas till 320,1 resp. 129,4 milj. kr.

Fortifikationsförvaltningen och byggnadsstyrelsen har avgett förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1975/76. Riksrevisionsverket har yttrat sig över förslagen.

Förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1975/76

Staten för försvarets fastighetsfond skall enligt beslut av 1948 års riksdag ta upp följande titlar, nämligen på *inkomstsidan* A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler, B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden, C. Inkomster av övnings- och skjutfält och D. Diverse inkomster samt på *utgiftssidan* A. Reparations- och underhållskostnader m. m., B. Avsättning till värdeminskningskonto och C. Hyres- och arrendeutgifter för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden samt *Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget.* Inkomsterna resp. utgifterna under de angivna titlarna skall tas upp särskilt för de olika delfonderna.

Det förslag till stat för försvarets fastighetsfond som läggs fram i det följande torde få fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 23.1.*

Förslaget slutar på ett belopp av 478 785 000 kr., vilket innebär en ökning av omslutningen med 29 296 000 kr. Reparations- och underhållskostnaderna förutses öka med 30 107 000 kr. Avsättningen till värdeminskningskontot förutses minska med 1 694 000 kr. och hyres- och arrendeutgifterna med 54 000 kr. Överskottet beräknas öka med 937 000 kr. I fråga om inkomster utom posten Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler förutses en ökning med 117 000 kr. Posten till ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler förutses öka med 29 179 000 kr.

Vid beräkning av de olika posterna tar jag först upp fondens utgifter till behandling.

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.

För objekt som redovisas på *befästningars delfond* utom flygfält, för vilka särskilda regler gäller, skall underhållskostnaderna enligt prop. 1948:157 beräknas i förhållande till anläggningsvärdet. Därvid skall en underhållskvot på anläggningsvärdet den 1 juli 1946 tillämpas. Enligt riksdagens beslut (SU 1951:61, rskr 1951:110) i anledning av prop. 1951:88 är underhållskvoten 0,6 % vid 1946 års prisnivå. Denna procentsats räknas för varje år om till gällande prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex. Underhållskvoten för år 1974 är 3,18 %. För iståndsättning av befästningar m. m., för underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter, för skatter och för underhåll av enskilda vägar anvisas dessutom särskilda medel.

I enlighet med vad som anfördes i prop. 1960:1 (bil. 22) skall underhållskostnaderna för flygfälten beräknas i relation till anläggningsvärdet. För flygfälten med rullbanor och andra anordningar som är omedelbart avsedda för flygverksamheten skall därvid tillämpas en underhållskvot av 1,2 % av anläggningsvärdet den 1 juli 1946. Underhållskvoten räknas om till gällande prisnivå med hjälp av fortfikationsförvaltningens flygfältsindex. Underhållskvoten för år 1974 är 4,71 %. För iståndsättning av flygfält anvisas dessutom särskilda medel.

Beträffande byggnader m. m. som redovisas på *kasernbyggnaders delfond* och *försvarets forskningsanstalts delfond* beräknas medelsbehovet för reparation och underhåll, med vissa i det följande angivna undantag, i enlighet med de principer som har angetts i prop. 1945:180 och prop. 1970:1 (bil. 22). I överensstämmelse härmed beräknas medelsbehovet för reparation och underhåll till viss procent av den faktiska byggnadskostnaden för varje särskild fastighet, omräknad till 1935 års prisnivå. Byggnadsbeståndet delas därvid upp i tre grupper. Den första gruppen – äldre byggnader – omfattar byggnader som har färdigställts före den 1 juli 1938. Dessa byggnader redovisas i fastighetsfonden på grundval av särskild värdering. Den andra och den tredje gruppen – nyare byggnader – omfattar byggnader som har färdigställts efter nämnda datum och som har varit i bruk längre resp. kortare tid än nio år. Nyare byggnader redovisas med sitt anskaffningsvärde. Underhållsmedel beräknas första gången för andra budgetåret efter det budgetår under vilket byggnaden har färdigställts. För byggnader som tillhör den första gruppen skall enligt beslut av 1961 års riksdag (jfr prop. 1961:59 s. 17) tillämpas en grundunderhållskvot av 1,2 % vid 1935 års underhållskostnadsnivå. Underhållskvoten vid denna prisnivå utgör i andra och tredje grupperna 0,8 resp. 0,4 %. Omräknade till 1974 års prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex (basår 1963), som per den 1 april 1974 har fastställts till 200, är underhållskvoterna i första gruppen 10,33 % samt i andra och tredje grupperna 6,88 resp. 3,44 %. Utöver de procentuellt beräknade underhållsmedlen anvisas särskilda medel för arbeten av större omfattning (iståndsättningsarbeten) samt för skatter

och för underhåll av enskilda vägar.

Från den procentuella beräkningsmetoden undantas övnings- och skjutfälten i enlighet med vad som anfördes i prop. 1948:157. Underhållsmedel för dessa skall fastställas efter uppskattning för varje särskilt budgetår och medel för ändamålet anvisas på särskild delpost.

Vid beräkningen av de procentberäknade underhållskostnaderna för nästa budgetår har myndigheterna utgått från de byggnadsvärden som fanns redovisade på delfonderna den 30 juni 1974.

A 1. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Befästningars delfond

1973/74	Utgift	71 476 814
1974/75	Anvisat	81 055 000
1975/76	Förslag	91 995 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Fortifikationsförvaltningen	Föredraganden
a) Löpande reparation och underhåll av befästningar m. m.	49 595 000	+ 11 110 000	+ 11 110 000
b) Iståndsättning av befästningar m. m.	12 580 000	– 2 260 000	– 2 260 000
c) Underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter m. m.	300 000	–	–
d) Skatter	100 000	–	–
e) Underhåll av enskilda vägar	1 450 000	+ 30 000	+ 30 000
f) Underhåll av flygfält m. m.	15 530 000	+ 2 060 000	+ 1 760 000
g) Iståndsättning av flygfält	1 500 000	–	–
	81 055 000	+ 10 940 000	+ 10 640 000

Fortifikationsförvaltningen

a) Medelsbehovet för löpande reparation och underhåll av befästningar m. m. beräknas enligt följande. Det per den 30 juni 1974 bokförda byggnadsvärdet (utom för flygfält) var 2 714 263 343 kr. Från detta byggnadsvärde skall dras utbetalningar för ännu inte färdigställda anläggningar, 15 783 966 kr. Omräknat till 1946 års byggnadskostnadsnivå blir återstoden 1 625 996 109 kr. Detta byggnadsvärde skall användas vid beräkningen av underhållsmedel. Förvaltningen beräknar medelsbehovet enligt i det föregående angivna grunder till (3,18 % x 1 625 996 109) avrundat 51 705 000 kr.

För det ökade underhållsbehov som fredsanvändningen av vissa anläggningar medför (jfr prop. 1973:1 bil. 22 s. 5) bör beloppet räknas upp med 4 milj. kr.

Varbergs fästning är ett statligt byggnadsminnesmärke som redovisas på befästningars delfond. 1 februari 1974 rasade delar av den östra fästningsmuren som är byggd år 1634 som en massiv stödmur av sten och kalkbruk motfylld med jord på baksidan. Murens höjd vid rasstället är 16 meter. Rassträckan är ca 90 meter. Risken för att de kvarvarande partierna av den östra muren också rasar bedöms vara stor. Därför föreslås att dessa i en första etapp förstärks med betongplank vid mursockeln förankrade med dragstag samt att pålning sker vid rasplatsen. Kostnaderna härför beräknas till 5 092 000 kr. enligt prisläget den 1 februari 1974. Kostnaderna för att i en andra etapp bygga upp den rasade muren beräknas till 3 405 000 kr. om muren byggs upp till ursprunglig höjd och till 2 554 000 kr. om muren byggs upp till en höjd som motsvarar de lägre fästningsmurarna. Kostnaderna är av en sådan storlek att de inte kan rymmas inom ramen för de procentuellt beräknade underhållsmedlen utan att allvarligt inkräkta på utrymmet för underhåll av de egentliga befästningsanläggningarna. För att genomföra den första etappen av reparationsåtgärderna i Varbergs fästning beräknar förvaltningen utöver de procentuellt beräknade medlen ett medelsbehov av 5 milj. kr. för nästa budgetår.

Förvaltningen beräknar alltså medelsbehovet för nästa budgetår under delposten till (51 705 000 + 4 000 000 + 5 000 000) 60 705 000 kr. eller 11 110 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

b) För iståndsättning av befästningar m. m. beräknar förvaltningen i enlighet med de programansvarigas anslagsframställningar för anslagen Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner samt Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner medelsbehovet för nästa budgetår till 10 320 000 kr. eller 2 260 000 kr. mindre än för innevarande budgetår. Det föreslagna beloppet avses för följande ändamål.

Arméförband

1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	**300 000**

Marinförband

1. Delprogram 2.1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	650 000
2. Ombyggnad av vissa anläggningar för ett kustartilleribatteri (totalkostnad 700 000 kr.)	350 000
3. Delprogram 2.7. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	2 000 000
	3 000 000

Flygvapenförband

1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	1 500 000

Central och högre regional ledning

1. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 4 milj. kr.)	320 000
2. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 1 815 000 kr.)	1 200 000
3. Ombyggnad av en stabsplats (totalkostnad 4,1 milj. kr.)	1 600 000
4. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	2 000 000
	5 120 000

Gemensamma myndigheter och funktioner

1. Mindre iståndsättningsarbeten på befästningar m. m.	300 000
2. Ombyggnad av ett ammunitionsförråd (totalkostnad 1,5 milj. kr.)	100 000
	400 000
Totalt	**10 320 000**

Motiveringar lämnas under anslagen till iståndsättning av befästningar och kaserner i prop. 1975:1 (bil. 6, anslagen B 3, C 3, D 3, E 8 och F 23).

c) För underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter m. m. beräknar förvaltningen medelsbehovet för nästa budgetår till oförändrat 300 000 kr.

d) För skatter beräknas medelsbehovet för nästa budgetår till oförändrat 100 000 kr.

e) För underhåll av enskilda vägar räknar förvaltningen med ett medelsbehov av 1 480 000 kr. eller 30 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

f) Förvaltningen beräknar medelsbehovet för underhåll av flygfält m. m. enligt följande.

Det per den 30 juni bokförda anläggningsvärdet var 689 774 709 kr. Från detta värde skall dras dels anläggningsvärdena, sammanlagt 35 900 178 kr., för vissa flygfält m. m. som f. n. inte används och inte heller underhålls (jfr prop. 1960:1 bil. 22 s. 15), dels anläggningsvärdena för färdigställda reservvägbaser, 13 843 000 kr., dels utbetalningar för ännu inte färdigställda objekt, 5 184 000 kr. Omräknat till 1946 års byggnadskostnadsnivå blir återstoden 341 522 577 kr. Detta anläggningsvärde skall användas vid beräkningen av underhållsmedel. Förvaltningen beräknar enligt i det föregående angivna grunder medelsbehovet till (4,71 % x 341 522 577) avrundat 16 090 000 kr.

För underhåll av tekniskt komplicerad flygfältsmateriel (jfr prop. 1966:32 s. 20) bör beloppet räknas upp med 1,2 milj. kr. För att anskaffa ett isupplösande medel som används för att hålla flottiljernas rullbanor i möjligaste mån snö- och isfria behövs därutöver 300 000 kr.

Förvaltningen beräknar alltså medelsbehovet för nästa budgetår under delposten till (16 090 000 + 1 200 000 + 300 000) 17 590 000 kr. eller 2 060 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

g) För iståndsättning av flygfält beräknar förvaltningen för nästa budgetår ett oförändrat medelsbehov av 1,5 milj. kr. Medlen är avsedda för iståndsättning av en rullbana på ett flygfält. Motivering lämnas under anslaget Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner i prop. 1975:1 (bil. 6).

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att under befästningars delfond till reparations- och underhållskostnader m. m. beräknas 91 695 000 kr. Jag har därvid inte räknat med några medel under delposten Underhåll av flygfält m. m. för att anskaffa ett isupplösande medel.

A 2. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Kasernbyggnaders delfond

1973/74	Utgift	153 066 475
1974/75	Anvisat	168 590 000
1975/76	Förslag	187 823 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Fortifikationsförvaltningen	Föredraganden
a) Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.	64 290 000	+ 8 503 000	+ 8 503 000
b) Underhåll och iordningställande av övnings- och skjutfält m. m.	16 500 000	+ 1 000 000	+ 1 000 000
c) Iståndsättning av byggnader m. m.	85 900 000	+ 9 930 000	+ 9 930 000
d) Skatter	1 200 000	– 200 000	– 200 000
e) Underhåll av enskilda vägar	700 000	–	–
	168 590 000	**+ 19 233 000**	**+ 19 233 000**

Fortifikationsförvaltningen

a) Det per den 30 juni 1974 bokförda byggnadsvärdet var 2 401 232 631 kr. Detta värde fördelar sig på äldre byggnader och nyare byggnader enligt följande sammanställning.

	Äldre byggnader	Nyare byggnader
I huvudboken redovisat byggnadsvärde (2 401 232 631 kr.)	324 935 365	2 076 297 266
Avgår:		
a) Värdet av till Norrbottens läns landsting överlämnade byggnader	– 2 198 150	– 4 157 945
b) Utbetalningar för ännu inte färdigställda byggnadsobjekt	–	–141 935 280
Byggnadsvärde att användas vid procentuell beräkning av underhållsmedel	322 737 215	1 930 204 041

Det på detta vis framräknade byggnadsvärdet för nyare byggnader (1 930 204 041 kr.) har reducerats till 1935 års prisnivå.

Den procentberäknade delen av delposten har beräknats till 69 693 644 kr. enligt följande sammanställning.

	Byggnadsvärde reducerat till 1935 års prisnivå	Indexkorrigerad underhållsprocent	Reparationsmedel
Äldre byggnader	322 737 215	10,33	33 338 754
Nyare byggnader över 9 år	447 445 666	6,88	30 784 262
Nyare byggnader under 9 år	161 936 869	3,44	5 570 628
			69 693 644

Vid armén finns f. n. ca 2 400 baracker som har anskaffats under beredskapstiden. Dessa är i allmänhet inte i så gott skick att de enligt förvaltningens mening bör värderas in i fastighetsfonden. Detsamma gäller ett antal baracker vid flygfälten. På grund av lokalbrist behövs de emellertid t. v. för förläggnings- och förrådsändamål m. m. För underhåll av barackerna beräknar förvaltningen för nästa budgetår ett oförändrat medelsbehov av 1,3 milj. kr.

På vissa nya övningsområden finns ett stort antal byggnader som ännu inte har kunnat värderas in i fastighetsfonden. För oundgängligen nödvändigt yttre underhåll av dessa byggnader beräknas för nästa budgetår ett oförändrat medelsbehov av 1,8 milj. kr.

Förvaltningen beräknar alltså medelsbehovet för löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. till (69 693 644 + 1 300 000 + 1 800 000) avrundat 72 793 000 kr.

b) Utgifterna under delposten Underhåll och iordningställande av övnings- och skjutfält m. m. beräknas till 17,5 milj. kr. eller 1 milj. kr. mer än för innevarande budgetår. Av beloppet avses 8,8 milj. kr. för underhåll och 8,7 milj. kr. för iordningställande av övnings- och skjutfält m. m.

c) Under delposten Iståndsättning av byggnader m. m. beräknar förvaltningen i enlighet med de programansvarigas anslagsframställningar för

anslagen Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner, Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner samt Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner medelsbehovet för nästa budgetår till 95 830 000 kr. eller 9 930 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

För fortsatta arbeten med upprustning av kasernbeståndet tas ett oförändrat belopp av 35 milj. kr. upp för nästa budgetår. Möjligheterna att förverkliga kasernrenoveringsprogrammet påverkas av många ovissa faktorer, bl. a. arbetsmarknadsförhållandena och möjligheterna att utrymma de kaserner som skall renoveras. Renoveringsprogrammet bör därför inte låsas i detalj utan ges en viss flexibilitet. Av detta skäl har förvaltningen fört samman kasernrenoveringarna under en punkt för varje försvarsgren. Beslut om vilka objekt som skall sättas i gång anses böra anstå till dess att det fortsatta planeringsarbetet har visat för vilka objekt förutsättningar för igångsättning föreligger.

Det belopp av 95 830 000 kr. som tas upp under delposten Iståndsättning av byggnader m. m. avses för följande ändamål.

Arméförband

1. Kasernrenoveringar	20 000 000
2. Iståndsättning av matinrättningar	3 500 000
3. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	7 700 000
4. Iståndsättning av förråd och stabs- och förvaltningslokaler till följd av organisationsändringar	4 500 000
5. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	10 000 000
	45 700 000

Marinförband

1. Kasernrenoveringar	8 050 000
2. ÖrlB S. Ombyggnad av mönstersalsbyggnaden (totalkostnad 2,3 milj. kr.)	800 000
3. ÖrlB S. Ombyggnad av artilleriverkstaden (totalkostnad 5,6 milj. kr.)	4 000 000
4. ÖrlB S. Ombyggnad av en stabsbyggnad (totalkostnad 2 760 000 kr.)	1 600 000
5. KA 5. Ombyggnad av marketenteribyggnaden	1 110 000
6. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	1 390 000
7. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	2 050 000
	19 000 000

Flygvapenförband

1. Kasernrenoveringar	7 000 000
2. F 7. Ombyggnad av en flygverkstad (totalkostnad 3 320 000 kr.)	1 320 000
3. F 14. Ombyggnad av en hangar (totalkostnad 2 160 000 kr.)	660 000
4. F 15. Ombyggnad av en flygverkstad (totalkostnad 2 970 000 kr.)	1 470 000
5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, utbildningsanordningar m. m.	8 250 000
6. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	5 000 000
	23 700 000

Central och högre regional ledning

1. Delprogram 4.1. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	700 000
2. Delprogram 4.5. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader m. m.	3 500 000
3. Delprogram 4.5. Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	930 000
	5 130 000

Gemensamma myndigheter och funktioner

1. Delprogram 5.4. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	800 000
2. Delprogram 5.10. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	500 000
3. Delprogram 5.14. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	150 000
4. Delprogram 5.15. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	250 000
5. Delprogram 5.16. Mindre iståndsättningsarbeten på byggnader, vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.	600 000
	2 300 000
Totalt	**95 830 000**

Motiveringar lämnas under anslagen till iståndsättning av befästningar och kaserner i prop. 1975:1 (bil. 6, anslagen B 3, C 3, D 3, E 8 och F 23).

d) Under delposten Skatter beräknas för nästa budgetår ett medelsbehov av 1 milj. kr. eller 200 000 kr. mindre än för innevarande budgetår.

e) Förvaltningen beräknar medelsbehovet för nästa budgetår under delposten Underhåll av enskilda vägar till oförändrat 700 000 kr.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att under kasernbyggnaders delfond till reparations- och underhållskostnader m. m. beräknas 187 823 000 kr.

A 3. Reparations- och underhållskostnader m. m.: Försvarets forskningsanstalts delfond

1973/74	Utgift	1 415 500
1974/75	Anvisat	1 713 000
1975/76	Förslag	1 947 000

	1974/75	Beräknad ändring 1975/76	
		Byggnadsstyrelsen	Föredraganden
a) Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.	1 513 000	+ 234 000	+ 234 000
b) Iståndsättningsarbeten m. m.	200 000	–	–
	1 713 000	+ 234 000	+ 234 000

Byggnadsstyrelsen

a) Det per den 30 juni 1974 bokförda byggnadsvärdet var 84 131 317 kr., varav 4 049 150 kr. för äldre byggnader och 80 082 167 kr. för nyare byggnader.

Medelsbehovet för löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. har, sedan värdet av nyare byggnader reducerats till 1935 års prisnivå, beräknats till avrundat 1 747 000 kr. enligt följande sammanställning.

	Byggnadsvärde reducerat till 1935 års prisnivå	Indexkorrigerad underhållsprocent	Reparationsmedel
Äldre byggnader	4 049 150	10,33	418 277
Nyare byggnader över 9 år	17 750 351	6,88	1 221 224
Nyare byggnader under 9 år	3 113 507	3,44	107 105
			1 746 606

b) För iståndsättningsarbeten m. m. beräknar styrelsen medelsbehovet för nästa budgetår till 200 000 kr. Medlen avses för ombyggnad av äldre laboratorier m. m. samt för ändrings- och inredningsarbeten föranledda av forskningsförsök.

Föredraganden

Med hänvisning till sammanställningen förordar jag att under försvarets forskningsanstalts delfond till reparations- och underhållskostnader m. m. beräknas 1 947 000 kr.

B. Avsättning till värdeminskningskonto

De tillgångar som är bokförda på försvarets fastighetsfond skrivs av enligt vissa allmänna grunder. För tillgångar som består av mark sker ingen avskrivning alls. För objekt på befästningars delfond sker grundavskrivning med 100 % vid anskaffningstillfället. I övrigt sker grundavskrivning med 50 % utom för förvaltningsbyggnader för vilka grundavskrivning sker med 25 %. Avskrivningstiden är 40 år i normalfall och 60 år för förvaltningsbyggnader. I båda fallen fullföljs avskrivningen genom en årlig avsättning till värdeminskningskonto, beräknad till 1,25 %. För grundavskrivningen anvisas anslag på statsbudgetens driftbudget under huvudtiteln Avskrivning av nya kapitalinvesteringar. Medel till den årliga avsättningen till värdeminskningskonto förs upp på fastighetsfondens stat. Den årliga avsättningen påbörjas först under andra budgetåret efter det då byggnaden färdigställts.

B 1. Avsättning till värdeminskningskonto: Befästningars delfond

1973/74	Utgift	6 612 952
1974/75	Anvisat	6 778 000
1975/76	Förslag	6 300 000

Fortifikationsförvaltningen

För nästa budgetår beräknas medelsbehovet till 6,3 milj. kr.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till avsättning till värdeminskningskonto under befästningars delfond beräknas 6,3 milj. kr.

B 2. Avsättning till värdeminskningskonto: Kasernbyggnaders delfond

1973/74	Utgift	19 672 101
1974/75	Anvisat	21 630 000
1975/76	Förslag	20 420 000

Fortifikationsförvaltningen

För nästa budgetår beräknas medelsbehovet till 20 420 000 kr.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till avsättning till värdeminskningskonto under kasernbyggnaders delfond beräknas 20 420 000 kr.

B 3. Avsättning till värdeminskningskonto: Försvarets forskningsanstalts delfond

1973/74	Utgift	990 828
1974/75	Anvisat	1 032 000
1975/76	Förslag	1 026 000

Byggnadsstyrelsen

För nästa budgetår beräknas medelsbehovet till 1 040 000 kr.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med förslag av riksrevisionsverket att till avsättning till värdeminskningskonto under försvarets forskningsanstalts delfond beräknas 1 026 000 kr.

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m.

C 1. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden: Befästningars delfond

1973/74	Utgift	4 814 610
1974/75	Anvisat	5 950 000
1975/76	Förslag	6 050 000

Fortifikationsförvaltningen

Medelsbehovet under denna post för nästa budgetår beräknas till 6 050 000 kr. eller 100 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Av det föreslagna beloppet avses 4 250 000 kr. för förhyrning av drivmedelsanläggningar, 400 000 kr. för andra hyresutgifter, 1,1 milj. kr. för arrenderingar och 300 000 kr. för utgifter i samband med förhyrningar.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden under befästningars delfond beräknas 6 050 000 kr.

C 2. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden: Kasernbyggnaders delfond

1973/74	Utgift	26 177 220
1974/75	Anvisat	33 000 000
1975/76	Förslag	33 000 000

Fortifikationsförvaltningen

Medelsbehovet under denna post för nästa budgetår beräknas till oförändrat 33 milj. kr. Av det föreslagna beloppet avses 26 milj. kr. för hyresutgifter, 800 000 kr. för arrendeutgifter och 6,2 milj. kr. för utgifter i samband med förhyrningar.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden under kasernbyggnaders delfond beräknas 33 milj. kr.

C 3. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden: Försvarets forskningsanstalts delfond

1973/74	Utgift	105 000
1974/75	Anvisat	324 000
1975/76	Förslag	170 000

Byggnadsstyrelsen

För nästa budgetår beräknas de sammanlagda hyreskostnaderna till 170 000 kr.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag att till hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden under försvarets forskningsanstalts delfond beräknas 170 000 kr.

D. Överskott

1. Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget: Befästningars delfond

1973/74	Utgift	26 826 048
1974/75	Anvisat	16 002 000
1975/76	Förslag	22 050 000

Fortifikationsförvaltningen

För att få balans i staten bör 21 750 000 kr. tas upp under denna post för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag förordar att till överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget under befästningars delfond beräknas 22 050 000 kr.

2. Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget: Kasernbyggnaders delfond

1973/74	Utgift	103 593 266
1974/75	Anvisat	105 967 000
1975/76	Förslag	100 624 000

Fortifikationsförvaltningen

För att få balans i staten bör 100 624 000 kr. tas upp under denna post för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med fortifikationsförvaltningens förslag att till överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget under kasernbyggnaders delfond beräknas 100 624 000 kr.

3. Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget: Försvarets forskningsanstalts delfond

1973/74	Utgift	8 032 391
1974/75	Anvisat	7 448 000
1975/76	Förslag	7 680 000

Byggnadsstyrelsen

För att få balans i staten bör 7 666 000 kr. tas upp under denna post för nästa budgetår.

Föredraganden

Jag förordar i enlighet med förslag av riksrevisionsverket att till överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget under försvarets forskningsanstalts delfond beräknas 7 680 000 kr.

Inkomster

A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler

Under denna rubrik redovisar fortifikationsförvaltningen de belopp som tillförs befästningars och kasernbyggnaders delfonder dels i form av ersättning för av myndigheterna disponerade lokaler, anläggningar och markområden, dels i form av anslag för iståndsättning av befästningar och kaserner. Vidare redovisar byggnadsstyrelsen under rubriken det belopp som tillförs försvarets forskningsanstalts delfond.

Lokalkostnader

Fortifikationsförvaltningen och byggnadsstyrelsen beräknar inkomsterna för lokalkostnader till sammanlagt 341 660 000 kr. Av detta belopp skall 111,7 milj. kr. tillföras befästningars delfond, 219 137 000 kr. kasernbyggnaders delfond och 10 823 000 kr. försvarets forskningsanstalts delfond. Behovet av medel för lokalkostnader har tagits upp av de nyttjande myndigheterna i deras anslagsframställningar.

Iståndsättningsanslag

Anslag	I prop. 1975:1 (bil. 6) föreslagna belopp för 1975/76	Härav skall följande belopp tillföras	
		Befästningars delfond	Kasernbyggnaders delfond
B 3. Arméförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	46 000 000	300 000	45 700 000
C 3. Marinförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	22 000 000	3 000 000	19 000 000
D 3. Flygvapenförband: Iståndsättning av befästningar och kaserner	26 700 000	3 000 000	23 700 000
E 8. Central och högre regional ledning: Iståndsättning av befästningar och kaserner	10 250 000	5 120 000	5 130 000
F 23. Gemensamma myndigheter m. m.: Iståndsättning av befästningar och kaserner	2 700 000	400 000	2 300 000
	107 650 000	11 820 000	95 830 000

Beträffande försvarets forskningsanstalts delfond ingår täckning för de beräknade utgifterna för iståndsättningsarbeten m. m. i de lokalkostnader för forskningsanstalten som byggnadsstyrelsen har beräknat.

Fortifikationsförvaltningen och byggnadsstyrelsen tar alltså under posten Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler sammanlagt upp (341 660 000 + 107 650 000) 449 310 000 kr., varav 123 520 000 kr. under befästningars delfond, 314 967 000 kr. under kasernbyggnaders delfond och 10 823 000 kr. under försvarets forskningsanstalts delfond.

Jag godtar fortifikationsförvaltningens och byggnadsstyrelsens beräkningar och förordar att till ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler beräknas 449 310 000 kr.

B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och arrenderade markområden

Inkomsterna för nästa budgetår under denna post beräknar jag i likhet med fortifikationsförvaltningen till 9 550 000 kr. Detta innebär en ökning med 425 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Av de beräknade inkomsterna hänför sig 650 000 kr. till befästningars delfond och 8,9 milj. kr. till kasernbyggnaders delfond.

C. Inkomster av övnings- och skjutfält

I likhet med fortifikationsförvaltningen beräknar jag inkomsterna av övnings- och skjutfält till 7,3 milj. kr. eller 500 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Av de beräknade inkomsterna hänför sig 300 000 kr. till befästningars delfond och 7 milj. kr. till kasernbyggnaders delfond.

D. Diverse inkomster

Inkomsterna för nästa budgetår under denna post beräknar jag i likhet med fortifikationsförvaltningen till 12 625 000 kr., varav 1 625 000 kr. under befästningars delfond och 11 milj. kr. under kasernbyggnaders delfond. Under kasernbyggnaders delfond har därvid tagits upp även de ränteinkomster som beräknas uppkomma med anledning av försäljningen av vissa delar av Järvafältet. Dessa ränteinkomster har beräknats till 10 milj. kr.

Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna förslaget till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1975/76 (bilaga 23.1).

Bilaga 23.1

Försvarets fastighetsfonds inkomster och utgifter enligt staten för budgetåret 1974/75 samt enligt förslaget till stat för budgetåret 1975/76

Inkomster	1974/75 Kr.	1975/76 Kr.
A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:		
1. Befästningars delfond	107 691 000	123 520 000
2. Kasernbyggnaders delfond	302 587 000	314 967 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	9 853 000	10 823 000
	420 131 000	**449 310 000**
B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:		
1. Befästningars delfond	525 000	650 000
2. Kasernbyggnaders delfond	8 600 000	8 900 000
	9 125 000	**9 550 000**
C. Inkomster av övnings- och skjutfält:		
1. Befästningars delfond	300 000	300 000
2. Kasernbyggnaders delfond	6 500 000	7 000 000
	6 800 000	**7 300 000**
D. Diverse inkomster:		
1. Befästningars delfond	1 269 000	1 625 000
2. Kasernbyggnaders delfond	11 500 000	11 000 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	664 000	–
	13 433 000	**12 625 000**
	449 489 000	**478 785 000**

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.:		
1. Befästningars delfond	81 055 000	91 695 000
2. Kasernbyggnaders delfond	168 590 000	187 823 000

	1974/75 Kr.	1975/76 Kr.
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	1 713 000	1 947 000
	251 358 000	**281 465 000**
B. Avsättning till värdeminskningskonto:		
1. Befästningars delfond, *förslagsvis*	6 778 000	6 300 000
2. Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	21 630 000	20 420 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond, *förslagsvis*	1 032 000	1 026 000
	29 440 000	**27 746 000**
C. Hyres- och arrendeutgifter för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:		
1. Befästningars delfond, *förslagsvis*	5 950 000	6 050 000
2. Kasernbyggnaders delfond, *förslagsvis*	33 000 000	33 000 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond, *förslagsvis*	324 000	170 000
	39 274 000	**39 220 000**
Överskott att tillföras statsbudgetens driftbudget:		
1. Befästningars delfond	16 002 000	22 050 000
2. Kasernbyggnaders delfond	105 967 000	100 624 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	7 448 000	7 680 000
	129 417 000	**130 354 000**
	449 489 000	**478 785 000**

Göteborgs Offsettryckeri AB, Stockholm 74.6409 S

Beredskapsbudget för totalförsvaret[1]

FÖRSVARSDEPARTEMENTET
Föredragande: statsrådet Holmqvist

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1975-01-03

Anmälan till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 såvitt avser beredskapsbudget för totalförsvaret

Enligt 9 kap. 3 § regeringsformen skall riksdagen företa budgetreglering för närmast följande budgetår eller, om särskilda skäl föranleder det, för annan budgetperiod. Vid denna budgetreglering skall riksdagen beakta behovet under krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden av medel för rikets försvar.

Anslagen på beredskapsbudgeten är beräknade för de militära och civila utgifter som omedelbart föranleds av beslut om förstärkningar av försvarsberedskapen med undantag för sådana utgifter som kan bestridas från förslagsanslag på statsbudgeten och som inte skall belasta av riksdagen maximerad anslagspost. Anslagen, som samtliga är betecknade som förslagsanslag, är beräknade för en tid av trettio dagar av högsta försvarsberedskap.

I detta sammanhang vill jag erinra om att utgifter för beredskapsförstärkningar också kan betalas på annat sätt än från anslag på beredskapsbudgeten eller förslagsanslag på statsbudgeten. Regeringen har sålunda bemyndigats att vid krig, krigsfara eller annan omständighet av synnerlig vikt för rikets försvarsberedskap disponera rörliga krediter i riksgäldskontoret om högst 50 milj. kr. för jordbruksdepartementets och högst 1 000 milj. kr. för handelsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1970:1 bil. 11, JoU 1970:3, rskr 1970:125, prop. 1970:1 bil. 12, SU 1970:10, rskr 1970:10, prop. 1973:1 bil. 12, FöU 1973:9, rskr 1973:63 och prop. 1974:8, FöU 1974:8, rskr 1974:34).

Den beredskapsbudget för totalförsvaret som gäller för innevarande budgetår (prop. 1974:1 bil. 24, FöU 1974:4, rskr 1974:26) tar på driftbudgeten upp anslag om sammanlagt 1 985 milj. kr. och på kapitalbudgeten anslag om sammanlagt 845 milj. kr. Medelsbehoven grundar sig på beräkningar som har utförts under åren 1969 och 1973.

Driftbudgetanslagen fördelar sig enligt följande (milj. kr.).

Försvarsdepartementet
Psykologiska försvaret:
Statens upplysningscentrals utrustning
och verksamhet 5

[1] Tidigare benämnd Beredskapsstat för försvarsväsendet

Socialdepartementet		
Krigshjälp	850	
Det allmänt civila medicinalväsendets utrustning och verksamhet	950	1 800
Finansdepartementet		
Utgifter för civil försvarsberedskap		25
Handelsdepartementet		
Utgifter för det ekonomiska försvaret		75
Arbetsmarknadsdepartementet		
Arbetsmarknadsåtgärder		80
		1 985

Kapitalbudgetanslagen är uppförda under fonden för förlag till statsverket och fördelar sig enligt följande (milj. kr.).

Försvarsdepartementet	
Beredskapsåtgärder vid försvarsmakten[1]	415
Kommunikationsdepartementet	
Förlagskapital för kommunikationsverk	235
Finansdepartementet	
Stärkande av den civila försvarsberedskapen i allmänhet	120
Handelsdepartementet	
Förlagskapital för drivmedelsdistribution	75
	845

Anslagen Utgifter för civil försvarsberedskap och Stärkande av den civila försvarsberedskapen i allmänhet är samlingsanslag för sådana civila utgifter för försvarsberedskap, för vilka medel bör beräknas på beredskapsbudgeten men för vilka särskilda anslag inte har förts upp.

Anslaget Utgifter för det ekonomiska försvaret avser även utgifter för sådana åtgärder inom det ekonomiska försvaret som faller under annat departement än handelsdepartementet, exempelvis åtgärder avseende livsmedelsförsörjningen.

Anslagen på beredskapsbudgeten bör för budgetåret 1975/76 föras upp med oförändrade belopp eller sammanlagt 2 830 milj. kr., varav 1 985 milj. kr. på driftbudgeten och 845 milj. kr. på kapitalbudgeten. Det förslag till beredskapsbudget som jag sålunda förordar torde få fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 24.1*. För en närmare redovisning av de ändamål för vilka medel har beräknats under driftbudgeten och kapitalbudgeten får jag hänvisa till prop. 1970:1 (bil. 23) och prop. 1974:1 (bil. 24).

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna förslaget till beredskapsbudget för totalförsvaret för budgetåret 1975/76 (bilaga 24.1).

[1] Tidigare benämnt Stärkande av krigsmaktens försvarsberedskap

Bilaga 24.1

Förslag till beredskapsbudget för totalförsvaret för budgetåret 1975/76

Driftbudgeten

A. Egentliga statsutgifter:

IV.	Försvarsdepartementet	5 000 000
V.	Socialdepartementet	1 800 000 000
VII.	Finansdepartementet	25 000 000
X.	Handelsdepartementet	75 000 000
XI.	Arbetsmarknadsdepartementet	80 000 000
		1 985 000 000

Kapitalbudgeten

B. Kapitalinvestering:

VII.	Fonden för förlag till statsverket	**845 000 000**

Egentliga statsutgifter

IV.	**Försvarsdepartementet**	
	Psykologiska försvaret:	
a)	Statens upplysningscentrals utrustning och verksamhet, *förslagsvis*	**5 000 000**
V.	**Socialdepartementet**	
a)	Krigshjälp, *förslagsvis*	850 000 000
b)	Det allmänt civila medicinalväsendets utrustning och verksamhet, *förslagsvis*	950 000 000
		1 800 000 000
VII.	**Finansdepartementet**	
a)	Utgifter för civil försvarsberedskap, *förslagsvis*	**25 000 000**
X.	**Handelsdepartementet**	
a)	Utgifter för det ekonomiska försvaret, *förslagsvis*	**75 000 000**
XI.	**Arbetsmarknadsdepartementet**	
a)	Arbetsmarknadsåtgärder, *förslagsvis*	**80 000 000**

Kapitalinvestering

VII.	**Fonden för förlag till statsverket**	
	Försvarsdepartementet:	
a)	Beredskapsåtgärder vid försvarsmakten, *förslagsvis*	415 000 000
	Kommunikationsdepartementet:	
b)	Förlagskapital för kommunikationsverk, *förslagsvis*	235 000 000
	Finansdepartementet:	
c)	Stärkande av den civila försvarsberedskapen i allmänhet, *förslagsvis*	120 000 000
	Handelsdepartementet:	
d)	Förlagskapital för drivmedelsdistribution, *förslagsvis*	75 000 000
		845 000 000

Göteborgs Offsettryckeri AB, Stockholm 74.6408 S